UNIVERSITÄTS BIBLIOTHEK WUPPERTAL
BERGISCHE UNIVERSITÄT WUPPERTAL

Universitätsbibliothek Wuppertal

Xenophontis, Philosophi Et Imperatoris Clarissimi, Qvae Exstant Opera

Xenophon

Francofurti, 1596

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-331

Visual Library

EX LIBRIS
HERMANNI HEUSER
* 7. JUNI 1870.
† 21 FEBRUAR 1901.

Di
801.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ.

XENOPHONTIS,
PHILOSOPHI ET IMPERATORIS CLARISSIMI, QVAE EXSTANT OPERA, IN DVOS TOMOS DIVISA:

Græce multo quam ante castigatius edita, adiecta etiam ad marginem scripturæ discrepantia:

Latine tertia nunc cura ita elucubrata, vt noua pene toga prodeant:

Noua insuper Adpendice sic illustrata, vt quamplanissima deinceps eorum lectio sit futura:

Opera IOANNIS LEVNCLAVII AMELBVRNI.

Accesserunt Æmilij Porti, Fr. Porti C. Fil. Notæ; & Index Græcus verborum phrasiúmque obseruatu dignarum.

Additus item in calce alius Index rerum & verborum memorabilium; à fronte, tomi vtriusque & noua Adpendicis Leunclauiana Catalogus.

Donc fratris Nicolai possidet Ebersardus Baringius. 1631.

FRANCOFVRTI,

Apud Andreæ Wecheli heredes,
Claudium Marnium, & Ioan. Aubrium:

M D XCVI.

Cum Priuilegio S. Cæs. Maiestatis ad sexennium.

I TOMO.

HISTORIARVM de Cyri maioris institutione libri VIII p.1
De Cyri minoris expeditione libri VII 243
Græcarum hiſtoriarum libri VII 428.

II TOMO.

De Ageſilao rege liber 651
De Lacedæmoniorum republ. 675
De Athenienſium republica 691
Socratica defenſio ad Iudices 701
Memorabilium Socratis libri IIII & V qui OEconomicus inſcribitur 708
Conuiuium 872
Hiero, ſiue de Regno 901
Rationes redituum, ſiue de prouentibus 920
De re equeſtri 932
De magiſterio equitum 954
De venatione 972
Epiſtolarum fragmenta 1000

ADPENDICE
continentur.

Chronologia breuis ad declarandas Xenophontis hiſtorias, & eiuſdem vitam 1003
Chionis epiſtola de conſeruato a Xenophonte Byzantio 1009
Hermogenis de forma dictionis Xenophonteæ 1012
Gloſſæ in Xenophontem 1013
Notatorũ Leunclauij ad Xenophontem libri II 1021
Xenophontis de re equeſtri liber, eodem Ioanne Leunclauio interprete Taurini 1144

GENEROSO ET ILLVSTRI V.

KAROLO BARONI ZEROTINIO, MORAVICI

EXERCITVS PRO CAES. M. IN VNGARIAM PRÆFECTO SVMMO, NAMESTI, ROSSITZÆ, BRANDISII, LVMNITZÆque Domino, &c.

Litterarum litteratorumq; patrono benigniß.

FRIDERICVS SYLBVRGIVS S. F. Q. P. P.

RAVE *ſane accidit humano ingenio, cum vel coniugem tenellosq; liberos, vel inſigne aliquod ac reipublicæ conſecratum opus, velut in medio inſtituti curſu, fati nutu deſtituere cogitur: non quod triſte ſit Deum ad meliora vocantem ſequi; ſed quod pupillorum amicorumque iuuandorum ſtudium a natura inſitum, ægre deponi poſſit. Ita quamquam non dubito quin* LEVNCLAVIO *noſtro per quam iucundum fuerit a laborioſa ærumnoſaq; ſtatione ſibi diuinitus aſſignata, ad beatam quietem tranſire: verumtamen quoniam ſtudia ſua maxima ex parte ad reipublicæ poſteritatiſq; vtilitatem conuerterat, prius eum quæ a ſe inchoata, affecta, & propemodum perfecta erant, ad finem perducere cupiuiſſe, naturæ ac rationi conſentaneum eſt. In primis hoc ſatagebat, vt quum longinquis diuturniſque profectionibus bonam Orientalis imperij partem peragraſſet, ea quæ de rebus Turcicis partim e Græcorum, partim e noſtratium, partim etiam ex ipſorummet Turcorum ſcriptis magno labore accuratoq; ſtudio vltra ſuperiores editiones congeſſerat, quam exactiſſime ad poſteritatem ſua opera tranſmitterentur. Præter Laonicum Chalcocandylen & Prætorem Græciæ, tranſcripſerat etiam Conſtantini Imperatoris ad Romanum filium de ſumma totius Imperij, de ſociorum omnium fœderibus, de hoſtium viribus, rationibus & conſiliis, copioſiſſimos luculentiſſimoſque commentarios, Græce Latineq; illos editurus. Tum ad Ius Græcorum ciuile canonicumq; (quod præclariſſimum & quantiuis pretij opus, ante aliquot annos e diuerſis Europæ bibliothecis a ſe collectum & abſolutum, C. V. Marquardo Frehero conſiliario Palatino diſcedens crediderat) ma-*

gis ac magis augendum & illustrandum, additamenta quædam ab eodem acceperat, quæ, magno illi corpori inserenda, & ipsa Latio donaret. Nec dubium est quin eo tempore quo ista omnia secum habuit, pro indefesso litterarum propagandarum studio, eadem vel omni, vel maiori saltem ex parte absoluerit. XENOPHONTEM *certe, qui nunc tertia eius lucubratione in lucem prodit, ceteris sui partibus consummatum, solo titulo ac præfatione orbum reliquerat; vt nobilis architectus, splendida basilica, alioue magnifico ædificio, cetera quam accuratissima diligentia elaborato, solo frontispicio non omnibus numeris expolito, inexspectato fati iussu manum ab operis consummatione abstrahere cogitur. Tertiam porro curam ei auctori propterea impenderat; quia cum ante annos* XVIII *Xenophontem secundo a se recensitum Henrico Stephano clarissimo typographo recudendum dedisset, isque diutius iusto pressus tandem plane periisse putaretur, ne laborem semel cum gloria exantlatum subterfugere videretur, tertio eum ita repetiit, vt ipse in eo se plane superauerit: eo nimirum omni virium contentione sibi adnitendum ratus, vt quanto maior est Xenophon, vir armorum variæque eruditionis gloria celeberrimus, tanto tersiore pallio prætexta queque cultiore a se in Quiritium cœtum emitteretur. nam (vt defuncti verba ex prima eius ad illustriss. fortissimumque Ducem Ioannem Casimirum Palatinum præfatione repetam) Magnæ quædam ac graues in primis causæ sunt quamobrem ab omni hominum ætate ac genere Xenophontis monumenta studiose legi debeant. & historiam enim scripsit; qua nihil esse iucundius potest: & optimarum rerumpublicarum status depinxit; quo nihil præclarius: & doctrinam quæ est de moribus, ex sapientissimi viri Socratis scholis ac disputationibus illustrauit; quo nihil ad hominum vitam vtilius: & tuendæ rei familiaris præcepta dedit; quod certe ad vniuersos pertinet. Idem non ex eorum est philosophorum numero, qui alicubi in angulis & vmbra, culicis passus, vt ille quondam dixit, metiebantur: sed res amplissimas ipse gessit, & apud præcipuos sui seculi reges, magistratus, imperatores, summo in honore fuit. Quæ vna profecto causa mouere nos debebat, vt statueremus eius lectionem non priuatis tantum hominibus, sed illis etiam qui loco supra mortales ceteros excelso sunt, inque reipublicæ gubernatione versantur, vtilissimam esse. Nam quem non illi fructum ex commentario de rebus a Cyro maiore gestis capere possunt? quæ non ibi præcepta sunt quo pacto se vir in republica princeps inde vsque a primis annis domi, foris; pace, bello; rebus secundis, aduersis; erga superiores, æquales, subditos; amicos, fœderatos, hostes; omnis adeo generis homines gerere debeat? P. Cornelium certe, qui ex Carthagine Africaque victa nomen Africani adeptus est, numquam hos libros de manibus deponere solitum fuisse accepimus. Itidem, graui teste M. Tullio, scimus L. Lucullum summum imperatorem, quum aduersus Mithridatem Ponti regem, cui tantum non vniuersa parebat Asia, cum exercitu mitteretur, rudem prorsus & imperi-*

tum

tum artis imperatoriæ fuisse: verum quum inter nauigandum hos ipsos, quos dixi Xenophontis libros diligenter lectitaret, tantum profecit, vt de hoste omnium longe callidissimo, ac inprimis strenuo, multas clarissimas victorias reportaret. Quid dicam de libris, quibus Cyri iunioris expeditionem aduersus Artaxerxem fratrem exposuit? Certe vt initio nobis in Cyro strenui, benefici, militibus grati, sed temerarij: sic libris sequentibus, imperatoris perfecti imaginem in seipso expressit. Ac vel vna illa conseruati Byzantij descriptio summam admirationem meretur. quamobrem & Chio, magni olim nominis philosophus, elegantissima eam epistola complexus est ita, vt verissimum narrationi Xenophonteæ testimonium perhiberet. Græcarum historiarum libri, nostri sæculi nobis imaginem repræsentant. Nam & nos inter nos digladiamur, neglecto hoste publico accapitali, perinde atque tunc temporis Athenienses, Lacedæmonij, Thebani, Arcades, ceteri, omissis barbaris qui saluti omnium insidiabantur, ruptisque fœderibus, in seipsos arma vertebant. Quapropter magni certe interest, viros etiam principes hosce libros familiariter cognitos habere, neque vel pudore præpediri, vel praue iudicantium imperitis vocibus deterreri, quominus id faciant, quod olim maximos imperatores facere non puduit. Quod si fiat, inferiorum quoque ordinum homines eo exemplo mirifice excitabuntur. Quocirca vt & Leunclauius noster pro sua virili nonnihil ad hoc opus conferret, vt Xenophontis tam vtiles libri a diuersis etiam hominibus cum fructu legerentur, non solum Græca exemplaria multis a mendis repurgauit, sed interpretationem quoque nouam adiecit, quæ tum seorsum legi sine fastidio posset ab iis, qui Græca non desiderant, tum studiosis litterarum hominibus, vtramque linguam inter se quasi conferre cupientibus seruiret. Nouam etiam Adpendicem attexuit, qua ceu face Xenophonteæ lectionis studiosis præluceret. Ad te vero, generosissime Baro, vt hunc defuncti laborem mitterem, graues ac iustæ fuere causæ. Cum enim primæ editionis patronus, & ipse a supremo vniuersi moderatore ex hac vita euocatus sit, non potui circumspicere, qui orbæ huius editionis tutelam præter te ipsum (ita censentibus etiam CC. VV. Paulo Melisso, Marquardo Frehero, & aliis qui te singulari studio colunt) aut libentius suscipere, aut melius gerere posse videretur. Nam vt taceam quæ tibi cum principibus viris sunt communia, peculiariter ingenij animiq; dotibus ita diuinitus exornatus es, vt quæ ceteris vix singula sunt tributa, in te vniuersa sint collata. tum in litteratæ sapientiæ studio, in peregrinationibus, bellicis togatisq; negotiis, multiplici deniq; rerum vsu, ita versatus es, vt Xenophontis luculenta in te imago reluceat. eo insuper es iudicij acumine, vt quid ad recti normam quadret, quid ab ea declinet, dextre diiudicare noris. eo item æquitatis veritatisq; studio duceris, vt quæ inuidiose carpi premiq; sentis, ea libere fortiterq; pro viribus tuearis. Ad hæc Leunclauium nostrum in multis itineribus comitem, & vt aliquot annorum interuallis domesticum, ita huius nouissimæ

aduersus publicum hostem expeditionis socium habuisti, magnoq; cum mœrore ceu fidum Achatem inuitus inuitum amisisti. Quocirca cum & defunctus has lucubrationes suas illustri nomini tuo dicaturus fuisse videatur, nos illius ceu fratres, tuo eas patrocinio etiam atque etiam commendamus; hoc enixissimo a te studio contendentes, vt non hisce modo te tutorem patronumque præbeas, sed ad ceteros quoque defuncti labores in publicum proferendos, ducem te nobis adiutoremque præstes. Nos interea Deum opt. maximum precabimur, vt te cum in aliis laudatissimis institutis, tum in litterarum religionisque aduersus barbaros defensandæ ac propagandæ infatigabili studio magis magisque corroboret, luculentisque tandem tantorum laborum præmiis coronet. Heidelbergæ v Kalend. Septembr. Anno Christi M D XCIIII.

PAVLI

PAVLI MELISSI FRANCI,

COMITIS PALAT. ET EQV.

CIVIS ROMANI

ODE

AD ILLVSTREM VIRVM

CAROLVM ZEROTINVM,

BARONEM.

De obitu IOANNIS LEONCLAII AMELBVRNI.

QUERARNE ruptas ante diem manu
Clothûs avaræ ſtamine cum brevi
Tramas LEONCLAI? Querarne
Tam ſubito ZEROTINE caſu
Manes petitos? ah! homines ſumus,
Mortale ſemen. Mens mihi (teſtis es
FREHERE) præſagibat, hinc cum
Ille ſenex abitum pararet,
Redâque vectum nos comites duo
Deduceremus; non fore ut amplius
Ipſum intueri poſt daretur.
Sic igitur, calicis ſupremi
Poſt dona libata, alteri ab alteris
Digreſſionem fecimus. Ut Nicer
Virum, & Palatini tetrarchæ
Bibliotheca libris vetuſtis
Frequens anhelat! Pallas ut anxia
Grexque eruditus ringitur! Angulum
Ut ſæpè luſtro, ſedit in quo
Pervigil is, veterumque Graiûm
Evolvit acer docta volumina,
Spectantia ad jus & ſolidam Themin,
Latumque campum tramitesque
Hiſtoriæ amplivagê patentes!
Suâpte dextrâ vidi ego ſedulo
Illum exarantem, codicibus tribus
Excerpta, Græca LAONICI
Scripta, dehinc in apertiorem
Promenda lucem: quæ, rogo, diſpice
Illuſtrium o flos CAROLE, ne ſitu
Araneoſo oblitterentur,
Neve manûs alieniores
Poſt nigra adempti funera ſentiant.
Fragmenta muni quæ ſuperant ope
Recolligendum. Te cauente
Graviter, ac ſatagente rerum,
Huius peribit nil equidem reor
Laborioſi verticis. Ut ferus
Te Mars fatiget, ceterosque
Pannoniis proceres in oris;
Tamen relictas hac quoque parte fac
Iuves Camenas. Jam XENOPHON iit
Orbus ſecundanas in auras,
Teque (viden?) ſibi poſcit ultro
Tutorem amicum. Quin tibi ſupplicat
Pia umbra IANI, ſive domeſtica
Imago defuncti, ſepultum
Ut merito decores honore.
VIENNA famæ conſcia, tot Ducum &
Regum & potentum patria Cæſarum,
Æterna te ponente ſeros
Deinde legat monumenta in annos.

Anno CIↃ IↃ XCIV. *Menſe Junio.*

)(4

MARQVARDI FREHERI
Consiliarij Palatini

EPIGRAMMA.

SIc fugis, & longum indícis mihi funere luctum,
Pannoniæ procul à nobis extincte Viennæ,
Dilectum caput & vero mihi frater amore
Docte LEVNCLAVI? decus immortale Mineruæ;
Historiæque potens omnis, Latiæ atque Pelasgæ;
Optimus interpres veteris, scriptorque recentis.
Cuncta quis enumeret, vel nomine cognita paucis,
Ingenij monimenta, fidem superantia nostram
Mole sua & numero? totq; exemplaria Græca
Seu primum è tenebris per te edita lucis in auras,
Seu mendis lustrata malis, & versa Latinè.
Claudere quæ poterat vix conuenientius alter
Hoc XENOPHONTE (olim qui maximus induperator,
Nunc ZEROTINE cliens tibi nobilis accidit HEROS.
Sic fas, sic ipsum auctorem voluisse putandum est.)
Quem tua pæne nouum iam tertia cura reduxit,
Cycneusque labor suspendit Apollinis ædi.
Nec tamen hoc omne est. maior meliorque tuorum
Pars superest operum: quæ non vulgata per orbem,
Sed vulganda tamen, gremio tenet arca fideli
Emissura breui miracula tanta laborum.
Vnde velut cumulus tibi famæ & postuma laudum.
Magne vir, & damno auctorum donate bonorum,
Quæ tulit vnquam ætas similem tibi, quæue deinceps
Sæcla parem reddent? non hoc quis speret, vt optet.
Omnia quantiuis precij pol nos tua tanto
Colligere & colere & mirari impensius æquum est.

Εἰς Ιωάννου τοῦ Λεῶν-κλέος Ξενοφῶντα.

ΞΕΙνοφόων, ξείνων φάος ὤν ποτε τῶν ἐν Αθήνῃς,
νῦν δ᾽ ἄρα καὶ ξείνων φάος ἔπλετο τῶν ἀνὰ Ρώμην·
ἐξότε Γερμανῶν σὺ λεῶν κλέος Αὐσονίην οἱ
γῆρυν ἐπημφίεσας. τῷ μοι κικλήσκεο φωνῇ
Ἑλλάδι, τευτονίδης περ ἐὼν, Λαῶν κλέος· αὐδῆς
ὅττι καὶ Αὐσονίων τελεθεὶς κλέος ἠδὲ Πελασγῶν.
Καρόλος οὐθὲν-ὁ-βίος.

NARRA-

NARRATIO DE VITA XENOPHONTIS, EX DIVERSIS SCRIPTORIBVS COLLECTA

PER IOANNEM LEVNCLAVIVM.

XENOPHONTI *Patria fuit vrbs Græciæ princeps Athenæ; ad cuius tribum Archiensem pertinebat. Patrem habuit Gryllum. Vultu peruenusto ac miti, cæsarie promissa, quemadmodum Chio Philosophus prodidit: ipso in vultu singularis inerat verecundia. Narrant illum Socrati aliquando quodam in angiporto factum esse obuiam, & Socratem eum baculo protenso quo minus præteriret impediisse: deinde quæsiuisse, quo loco venderentur omnia quæ in vrbem adferrentur. Ad quæ cum Xenophon respondisset, rursum interrogasse Socratem, vbinam ad virtutem homines consuescerent: illo hærente, iussisse vt se sequeretur. Ex eo tempore Socratis auditor erat. Primus etiam commentariis doctrinam Socraticam complexus est; qui nunc quoque titulo Memorabilium exstant. Idem & Philosophorum historiam primus scripsit. Deinde huiusmodi quadam occasione, quemadmodum ipse tertio de Cyri iunioris expeditione libro narrat, in amicitiam Cyri Darij F. qui fratrem habebat Artaxerxen regem, peruenit. Erat Sardibus apud Cyrum Proxenus Bœotus; qui magna mercede data, discipulus aliquando Gorgiæ Leontini oratoris fuerat. Cum eo Xenophonti ius hospitij erat. Quare litteras Sardibus dat ad Xenophontem, eumq; pellicit vt ad se veniat: velle se policetur ipsi amicitiam Cyri conciliare, quem ipse patriæ suæ præferret. Xenophon, lectis litteris de hoc itinere Socratem consulit. Is, veritus, ne Xenophonti amicitia Cyri apud Athenienses fraudi esset, quod Cyrus aduersus Athenienses summis viribus Lacedæmonios iuuerat: hoc ei dat consilij vt Delphos profectus Apollinem consuleret. Itaque cum eo venisset Xenophon, rogat Apollinem cui Deo sacrificandum esset, quemue orandum, vt iter quod secum ipse statuisset ingredi, prospere cederet. Respondet Apollo, Diis illis sacrificaret, quibus hoc deberetur. Cum hoc oraculo reuersus Athenas, Socratem adit, oraculum narrat. Reprehendit is, quod non potius interrogasset, iterne hoc suscipiendum esset, an non. Quia tamen ita quæsiuisset, faciundum esse, quod Apollo imperasset, ita tum Xenophon nauim ascendit, Sardes nauigat, ad Proxenum ac Cyrum venit, qui iamiam in Asiam profecturi erant. Atq; heic eum Cyro commendat Proxenus; qui rogabat, vt secum militatum iret, verbo quidem aduersus Pisidas, at reuera aduersus Artaxerxen regem. Ita tum militiæ nomen dedit in gratiam Cyri, cui non minus carus erat, quam ipse Proxenus. Postea Cyro quidem in prælio, ducibus vero Græcis fraude Tissaphernis trucidatis, cum quid agendum esset, Græci prorsus ignorarent, primus hoc consilij dedit, vt alij duces occisorum loco legerentur. Quod cum omnibus placuisset, inter alios ipse quoque dux creatur, qui Græcos cum cæteris domum reduceret. Varia fuerunt tota illa profectione Xenophontis consilia & strategemata, quibus longe reliquos duces excellebat. Atq; his rebus factum, vt Cherisophus Lacedæmonius dux eum mirifice diligeret: quos quidem inter non nisi semel toto itinere dissidium incidit: multas hoc tempore militum iniurias pertulit, ac nihilominus eos egregie in officio continuit: etiam aliquando Arcadibus, quamquam ab eis desertus fuerat, suppetias tulit, funditus perituris, ni succurrisset. Posteaquam Byzantium venissent, quo minus vrbem milites ab Anaxibio classis præfecto iritati diriperent, auctoritate sua impediit. Inde ad Seuthen Thracum regem milites ducit, eumq; paterno regno exutum feliciter restituit immanibus Thraciæ nationibus domitis. Verum deinde Seuthes de consilio Maronensis Heraclidæ malam Græcis & Xenophonti gratiam refert. Quare co-*

pias Lacedæmoniis se traditurum pollicetur, qui bellum aduersus Persas in Asia duce Thimbrone moliebantur. Antequam huic exercitum in Asiam traiectum traderet, Asidate Persa cum vxore, liberis, familia, magnis opibus capto, nonnihil ditatus fuit. Totum iter quo copias duxit per infestissimas nationes, stadiorum fuit triginta & quatuor millium. Post aliquod deinde temporis interuallum, commilito fuit Agesilai regis in Asia: qui quidem euersurus Persicum imperium fuisse putabatur, nisi reuocatus a suis ad compescendum Thebanos auro Persico corruptos, in medio victoriæ cursu fuisset. Apud eumdem maximo fuit in precio, quemadmodum Plutarchus narrat. Absens ab Athenienſibus exsilio multatus est, quod Cyrum iuuisset, hostem Athenienſium, & Lacedæmoniorum amicum. Etiam Agesilao in pugna aduersus Thebanos ad Coroneam commissa adfuit. Quod autem nonnulli tradunt eum ab Agesilao rege Spartam accitum fuisse ad erudiendos pueros, vt ex ipso parendi atq; imperandi artem discerent: equidem nec verum esse puto, nec auctoritate scriptorum veterum comprobari. Nam quod hoc de Agesilao Plutarchi, probare conantur, ex versione interpretis proficiscitur, viri & mihi amicissimi, & ceteroqui cum paucis omnino, qui hoc sæculo veterum monumenta Latinum in sermonem conuertunt, conferendi. Scripsit enim Plutarchus, id quod facile intelligent qui Græca ipsius verba diligenter intuebuntur, Xenophonti Agesilaum auctorem fuisse, vt filios suos Lacedæmonem accitos ibidem educaret; quod futurum ei policeretur, vt artem ibi discerẽt, qua nulla præclarior, parendi nimirum & imperandi. Hæc verborum Plutarchi sentẽtia est: cui Diogenes etiam in vita Xenophontis nostri adstipulatur. Tradit enim is ex Dioclis auctoritate, filios Xenophontis apud Spartam Lacedæmoniorum disciplina imbutos fuisse. Cæterum deinde Xenophon hospes Lacedæmoniorum publicus factus est, atq; ex eo tempore Scilluntem vna cum Gryllo & Diodoro FF. commigrauit. Isthic votum Ephesiæ Dianæ fanum exstruxit, seq; cottidie venationibus, inuitationib. amicorum, scriptione historiarum oblectabat. Tradit Pausanias Scilluntem Eleis Lacedæmonios ademisse, donoq; Xenophonti dedisse: Dinarchus autem, prædium vna cum domo datũ ei fuisse ab Lacedæmoniis. Cæterum posteaquã orto inter Eleos & Lacedæmonios bello, Scilluntem Elei adorirentur, ac tardius Lacedæmonij suppetias ferrent, Xenophon eiusque filij Lepræum fuga sese receperunt: inde Corinthum peruenere salui: qua in vrbe deinceps habitauit. Postea cum Athenienses Lacedæmoniis, quos Argiui & Arcades cum Thebanis coniuncti, tantum non oppressérant, publico decreto facto (de quo ipse libro Græcarum historiarum extremo narrat) ferendam esse opem statuissent: Xenophon Gryllum & Diodorum FF. Athenas mittit, vt huic expeditioni interessent. Commissum inde prælium est ad Mantineam: ex quo Diodorus nulla re memorabili gesta incolumis euasit: Gryllus autem, aduersus Thebanos equites collocatus, Epaminondam clarissimum imperatorem vulneratum occidit. Sic enim scripsit in Arcadicis Pausanias: qui quidem testes citat Athenienses ac Thebanos. Idem in pictura quadam Athenis se reperisse commemorat, qua prælium ad Mantineam repræsentatum fuerat. Addit etiam Gryllo apud Mantineam fuisse columnam cum equestri statua collocatam. Forte Xenophon post hanc pugnam Corinthi rem sacram serto redimitus faciebat, cum ad eum veniunt, qui occubuisse filium ipsius in prælio dicerent. Ea re audita, dempto de capite serto, quo pacto mortuus esset, quærit. illis respondentibus, strenue pugnantem ac multis hostibus interemptis, tandem & ipsum cecidisse: corollam in caput reponit, ac ne quidem illacrymans in sacrificio pergit, hæc (vt quidam aiunt) verba proloquutus: Sciebam me genuisse mortalem. Gryllus hic a morte laudatus est multorum Epitaphiis versibus, qui quidem patri etiam gratificari cuperent, vt Aristoteles scripsit. De quo licet existimare, magna ipsum in existimatione fuisse. Floruisse maxime Xenophon perhibetur, anno XCIV Olympiadis quarto. Mortuus est anno primo CV Olympiadis

piadis apud Corinthum, cum nonagesimum vitæ annum excessisset, auctore Luciano. Vir fortis fuit, equorum, venationis, aciei struendæ, pietatis, sacrificiorum studiosus. Magnas aduersus Aristippum impurum philosophum simultates exercuit: ideoque in libro Memorabilium II, Socratem aduersus hunc de voluptate differentem fecit: cuius rei Laertius quoq; meminit. Fuit & hoc dignissimum laude, quod cū latentes alicubi Thucydidis historiarum libros surripere posset, eiusq; labores supprimere: potius eos in lucē proferendos summa cum indicatione insignis ingenuitatis putauerit. Datum ei nomen est Atticæ musæ, *propter summam orationis suauitatem: quæ quidē causa fuisse fertur, quamobrem quædam inter ipsum & Platonem exsisteret æmulatio, de qua multa licet apud Athenæum legas. Idem liberum quoddam eius ad Dionysium tyrannum dicterium narrat. Nam cum pocillator eum ad bibendum cogeret, nominatim compellato tyranno:* Quid hoc, *inquit,* rei est, Dionysi? tamen obsoniorum artifex ille insignis ac varius comedere nos inuitos non cogit, sed cum silentio mensam nobis modeste apponit. *Suidas autem tradit, non* Atticam musam, *sed* Apem *fuisse appellatum; quod & Chrestodorus suis in versibus innuere videtur. M. Tullius* orationem eius *ait,* melle dulciorem *esse; quasi ad Homerica verba de Nestore alludens. Idem ait perhiberi,* Xenophontis voce musas quasi locutas esse. *Ceterum de toto dictionis ipsius genere præclare commentatus est non Hermogenes (vt quidam putat) sed Aristides Adrianensis in libellis duobus, quorum alter De simplici, alter De ciuili oratione inscribitur. Eorum primum nos eleganter ac studiose conuersum a C. V. Gulielmo Cantero nostro vidimus, qui quidem vna cum cæteris eiusdem Aristidis operibus aliquando studio Canteri, Græce Latineque magna cum vtilitate studiosorum hominum prodibit. Denique de libris Xenophontis nostri, eorumque ordine ac numero nihil addo, quod satis hæc ab H. Stephano explicata statuam; cui sane studiosi litterarum homines plurimum debent. Atque hæc fere sunt, quæ de Xenophonte sparsim tradita, colligere quasi vnum in locum libuit.*

Dionysius Halicarnasseus tomo 2, p. 130, v. 40.

Ἐνοφῶν μέ, Ἡροδότε ζηλωτὴς ἐγένετο κατ' ἀμφοτέρας τὰς χαρακτῆρας, πάντ' ῥᾳσμικόν τε καὶ λεκτικόν· ῥᾴονα μὲν οὖν, παῖς ὑποδεέστερος τὴν ἰσοδυναμίαν ἐξελιττόμενος καλάς τε μεγαλοπρεπεῖς τε αὐτοῦ φιλοσόφῳ ῥᾳστικούσας· τὴν τε κύρτα παιδείαν, οἰκόνα βασιλέως ἀγαθοῦ τε εὐδαίμονος· τά τ' ἀπάδασιν τῶν νεωτέρου κύρτα, ᾧ καὶ αὐτὸς συναγέλη, μέγιστον ἐγκώμιον ἔχουσαν τῶν συστραπυσαμένων Ἑλλήνων· τε πρίτην ἔπη τῶν Ἑλληνικῶν, τε ὧν κατέλιπεν ἀπλῆ Θουκυδίδης· οὐ μὴν καταλύονταί γε οἱ τελάκοντα, τε πὰ πίχη τῶν Ἀθηναίων, ἃ Λακεδαιμόνιοι καθεῖλον, ὥστις αἰίσανται. ἐ μόνον δὲ τῶν ἰσοδυνάτων χάριν ἄξιος ἐπαινεῖσθαι, ζηλωτὴς Ἡροδότου νομόμενος· ἀλλὰ τε τῶν οἰκονομίας. ταῖς μὲν γὰρ ἀρχαῖς αὐτῶν τῶν ῥαιπωδεστάταις κέχρηται, τε πλευπαῖς ἑκάστῃ τὰς ὁλοτυπιδιοδίας ἀποδέδωκε. μεμέλετε καλῶς τε πάχη τε πεποίκιλκε τῷ χαρίεντι. ἦθός τε ὁλοτυπεῖκυ) θεοσεβὲς τε δίκαιον τε καρπερικὸν καὶ εὐσεβές, ἁπάσαις τε συλλήβδην κεκοσμημένον ἀρεταῖς. καὶ ὁ μὲν ῥαιμαϊκὸς τύπος αὐτῶν διῆπται· ὁ δὲ λεκτικὸς, τῇ μὲν ὅμοιος Ἡροδότῳ, τῇ δὲ ἑτέρῳ. καθαρὸς μὲν δὴ τῆς ὀνόμασιν ἱκανῶς, καὶ σαφὴς, καθάπερ ἐκεῖνος· ὀκλεγὴ δὲ ὀνόματα σωλῆσι τε καὶ ῥοφυῆ τοῖς ῥαίγμασι, τε σωλῆσιν αὖτε ἡδέως πάνυ καὶ κεχαρισμένως, ἠχῆεν Ἡροδότου. ὕψος δὲ τε κάλλος τε μεγαλοπρέπειαν, τε τὸ λεγόμενον ἰδίως πλάσμα ἰσοδυνάτου, Ἡρόδοτος ἔχει. ἐ δὲ μόνον ἐκ ἔρυσε τῶν παρ' αὐτῷ λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ ποτὲ διεξιέναι βουληθεῖσι τὴν φράσιν, ὀλίγον ἐμπεύσας, ὥσπερ ἀπόγονος αὖσα, παχέως σβέννυ). μακρότερος δὲ γίνεται τε δέοντος ἐν πολλοῖς τε τῶν ῥαιπόνου καὶ ἐχ ὡς Ἡρόδοτος ἐφάπλετα τὴν ῥαιπόπων εὐτυχῶς, ἀλλ' ἐν πολλοῖς ὀλιγοῥρόῃσιν, αἷς πε ὀρθῶς σκοπῇ.

Et rursum pag. 69, v. 46.

Φιλίστου δὲ τε Ξενοφῶντος, ὁ μὲν Ξενοφῶν, Ἡροδότου ζηλωτὴς ἐγένετο, καπά τε τὰς ῥαγματικὰς ἀρετὰς τε τὰς οἰκονομικὰς τε τὰς ἠθικὰς τῶν διαλεκτῶν, τῇ μὲν ὅμοιος, τῇ δὲ ἑλάττων. ἐλλεκτικὸς μὲν γὰρ τε καθαρὸς τοῖς ὀνόμασι, τε σαφὴς τε ἀναργὴς, τε κῦρ τῇ σωλῆσιν ἡδὺς τε εὐχαρὴς, ὡς τε πλεῖον ἀκείνου· ὕψους δὲ τε μεγαλοπρεπείας καθόλου δὲ ἰσοδυνάτου ῥάγματος οὐκ ἐπέτυχεν· ἀλλ' ἐδὲ ῥᾳπόνος τοῖς ῥοφῶσι πολλάκις ἐσχάσατο, ῥᾳδιηθεὶς αὐθράσιν ἰδιώτας τε βαρβάροις ἐοῦ· ὅτε λόγους φιλοσόφους, λέξει χεώμενος λόγοις ῥαιπόνου μᾶλλον ἢ τε ῥαπωπικοῖς καθορῶμασι.

Cicero de Oratore, lib. 2.

Deniq; etiam à philosophia profectus princeps Xenophon Socraticus ille, post ab Aristotele Callisthenes comes Alexandri, scripsit historiam: & hic quidē, rhetorico pene more; ille autē superior, leniore quodam sono est vsus, & qui illum impetum oratoris non habeat: vehemens fortasse minus, sed aliquanto tamen, vt mihi quidem videtur, dulcior.

Idem in Oratore:

Xenophontis sermo, est ille quidem melle dulcior, sed a forensi strepitu remotissimus.

Idem in Bruto:

Librum conscriptum molli & Xenophonteo genere sermonis.

Idem in Oratore:

Xenophontis voce Musas quasi locutas ferunt.

Diogen. Laert. 3. p. 193. ἔοικε δέ κ' Ξενοφῶν πρὸς Πλάτωνα ἔχειν ἀκεχθημένως· ὥσπερ γὰρ διαφιλονικήσαντες τὰ ὅμοια γεγράφασι, Συμπόσιον, Σωκράτους ἀπολογίαν, τὰ Ἠθικὰ ἀπομνημονεύματα. εἶθ' ὁμοῦ Πολιτείαν· ὁ δὲ Κύρου παιδείαν. καὶ ἔνιοις τόμοις ὁ Πλάτων, πλέθρια φησὶν εἶναι τὴν παιδείαν αὐτοῦ· μὴ γὰρ εἶναι Κύρου λόγου. ἀμφότεροί τε Σωκρατικοὶ μνημονεύονται, ἀλλήλων ἀδαμῶς· πλὴν Ξενοφῶν Πλάτωνος ἐν τῷ λόγῳ ἀπομνημονεύματα

VOCABVLA XENOPHONTI PARTIM PECVLIARIA, PARTIM CVM ALIIS ANTIQVIS PROSÆ SCRIPTORIBVS, HERODOTO PRÆSERTIM

ac Thucydide, communia; sed vel mere poetica, vel poesi magis quam solutæ orationi vsitata: ab H. Stephano collecta.

Numerales notæ paginas indicant: littera b, posteriorem cuiusque paginæ partem notat. Vacua vero interstitia reliquimus, vt si quis alias huius generis voces apud hunc auctorem inuenerit, singulas suis addere locis possit.

Ἀγάλλεται pag. 292 b. ἀγαλλόμεθα 612, & 915. & particip. ἀγαλλόμενοι 528, & 606, b. itemq; ἀγαλλομένοις 871

ἀγαστῶς 655. vtitur autem sæpe & verbo ἄγαμαι (a quo deriuatur hoc aduerbiũ) sed id minus est poëticum.

ἀγλαΐας 939, b

ἀγχέμαχα ὅπλα 6 b. & ὅπλοις ἀγχεμάχοις 188, b.

ἀδαὴς 37: & δαημονέστατοι ab eadem origine 6, b.

ἀενναότερον πλοῦτον 98,

αἴθεσθαι

ἀκλεέστατον 841.

ἀλέξασθαι 357. vnde ἀλεξητῆρες 827, b. item ἀλεξητήρια 939 b.

ἀλκὴ 198. & ἀλκῆς ἰσχύος (vbi forte legendum est, ἀλκῆς καὶ ἰσχύος 539. vnde deriuatum adiectiuum δῄκιμος, vt pag. 5, b ἀλκίμων θηρίων: & 52, b πρὸς τοὺς πολεμίους ἄλκιμον εἶναι: & 123, b ἔθνος δῄκιμον. & 629, b ἄλκιμοι ἐν τῷ πολέμῳ. & 829, b οἱ ἄλκιμοι. Superlatiuus ἀλκιμώτατοι 338. Contrarius τῷ ἄλκιμος est ἄναλκις, cuius nominis accu. plural. ἀνάλκιδας est 196, b & 207.

ἀναΐξας 985

ἀνορούειν 936 b: & ἀνορούων 945.

ἀπορύκω, vnde ἀπήρυξα 369 b: & participium ἀπορύκουσαι 831 b.

ἀπημείφθη in hac significatione, videlicet pro ἀπεκρίνατο, 286 b.

ἀπωλοφύροντο 431.

ἀρήγειν 160: & 831 b. item ἀρήξοντες 829 b.

ἄχος 142. rursum ἄχει 154.

B

βριμοῦμαι, vnde ἐβριμοῦτο 104 b.

Γ

γεραίρω, vnde ἐγέραιρεν 206: & γεραιρόμενοι 239.

γεραίτεροι 7: & γεραιτέρων ibidem b, & alibi. Annotatur a Polluce.

γνωμένη 113. annotatur & hoc a Polluce.

Δ

δάζομαι, vnd, ἐδάσατο 838.

δαημονέστατοι 6 b: & cõtrarium ἀδαὴς 37.

δαῖτα 97.

δεσποσύνων 846, & 856.

δμωαί 115 b.

δρύπτομαι, vnde ἐδρύπτοντο 64 b. & δρυπτόμεναι 86 b. vnde apud Homerum ἀμφιδρυφής.

δυσμενέσι 558.

E

ἐκπαγλοτάτοις ὅπλοις 918.

ἐνετέλλετο 133, b

ἐξαλαπάξομεν 396 b.

ἐπιγαυρωθεὶς 16.

ἐπιέσασθαι 169 b.

ἐπικυδέστεροι 551.

ἐπισταμένως 2

εὐμενεῖς 558.

εὐπετὲς adiect. 853 b. & substantiuum εὐπέτεια 831 b. & aduerbiũ εὐπετῶς 83 b.

Θ

θήγειν 41, & 42, & alibi. item θήγεσθαι 5 b.

θοίνη 97 b.

K

καταπορσύνουσαι 30.

κατολοφυράμενος 186.

κείνου pro ἐκείνου 444 b. Sic κείνους pro ἐκείνους 451 b, & plerispue aliis in locis.

κλῄζονται 3

κνέφαϊ 93. b

κτύπος 192.

Λ

λείβομαι, vnde ἐλείβετο 169 b.

λεωργότατον 723 b. Pollux ait esse φορτικόν.

M

μαστεύειν 49, & 361, & 832. b. itẽ 843. & μαστεύουσι 299.

μέγα εὐδαίμονας 118 b: aduerbialiter pro μεγάλως.

μένος 125, & 872. item μένους 985, & 993 b.

O

ὄλβον 98 b.

ὁλοτρόχους 319 b.

Π

πέπαται 418. & πέπατο 268. itẽ participium πεπαμένων 371 b. vbi lege πεπαμένον.

πορσύνοντας 98 b. Sic 190 b, ἐπορσύνετο. item καταπορσύνουσαι 30.

Σ

συνεπικραδαίνουσαι 985.

συνόμεθα 78 b. σινομένους 141 b. hinc & ἀσινῶς aduerb. 281.

T

τάλας 112 b.

τροχάζω, ex τροχῶ factum. vnde ἐτρόχαζον 629.

X

χρῄζειν in hac significatione 252. & χρῄζουσαι 29, b

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE INSTITVTIONE CYRI, LIBER PRIMVS.

IOANNE LEVNCLAVIO Amelburno, interprete.

ΕΝΝΟΙΑ ποθ' ἡμῖν ἐγένετο, ὅσαι δημοκρατίαι κατελύθησαν ὑπὸ τῶν ἄλλως πως βουλομένων πολιτεύεσθαι μᾶλλον ἢ ἐν δημοκρατίᾳ, ὅσαι τ' αὖ μοναρχίαι, ὅσαι τὲ ὀλιγαρχίαι, ἀνήρηνται ἤδη ὑπὸ δήμων· καὶ ὅσοι τυραννεῖν ἐπιχειρήσαντες, οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ταχὺ πάμπαν κατελύθησαν, οἱ δὲ, κἂν ὁποσονοῦν χρόνον ἄρχοντες † διεγένοντο, διαγένωνται, θαυμάζονται ὡς σοφοί τε καὶ εὐτυχεῖς ἄνδρες γεγενημένοι. πολλοὺς δ' ἐδοκοῦμεν καταμεμαθηκέναι, καὶ ἐν ἰδίοις οἴκοις τοὺς μὲν, ἔχοντας καὶ πλείονας οἰκέτας, τοὺς δὲ, καὶ πάνυ ὀλίγους, καὶ ὅμως οὐδὲ τοῖς ὀλίγοις † πάνυ τι, & πάνυ τοι τούτοις πάντη δυναμένους χρῆσθαι πειθομένοις τοὺς δεσπότας. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐνενοοῦμεν, ὅτι ἄρχοντες μὲν εἰσι καὶ οἱ βουκόλοι τῶν βοῶν, καὶ οἱ ἱπποφορβοὶ τῶν ἵππων, καὶ πάντες δὲ οἱ καλούμενοι νομεῖς, ὧν ἂν ἐπιστατῶσι ζώων εἰκότως ἂν ἄρχοντες τούτων νομίζοιντο· πάσας τοίνυν ταύτας τὰς ἀγέλας ἐδοκοῦμεν ὁρᾶν μᾶλλον ἐθελούσας πείθεσθαι τοῖς νομεῦσιν, ἢ τοὺς ἀνθρώπους τοῖς ἄρχουσι. πορεύονταί τε γὰρ αἱ ἀγέλαι † οἷ ἂν αὐτὰς εὐθύνωσιν οἱ νομεῖς, νέμονταί τε χωρία ἐφ' ὁποῖα ἂν αὐτὰς ἐφιῶσιν, ἀπέχονταί τε ὧν ἂν αὐτὰς ἀπείργωσι· καὶ τοῖς καρποῖς τοίνυν τοῖς γιγνομένοις ἐξ αὐτῶν ἐῶσι τοὺς νομέας χρῆσθαι οὕτως, ὅπως ἂν αὐτοὶ βούλωνται. ἔτι τοίνυν οὐδεμίαν πώποτε

ACCIDIT aliquando nobis ad animum, quot populares administrationes ab iis, qui aliter potius, quam in populari reipublicæ statu degere vellent, euersæ; quot item vel singulorum, vel paucorum principatus, a plebeis sublati sint: quotq; regnum inuadere conati, partim perquam celeriter imperio sint deiecti, partim vt viri sapiẽtes & felices, in admiratione sint; quantocumque tamdem spatio temporis principatum retinuissent. Quin & plerosque videbamur animaduertisse, qui domi suæ familiam, alij maiorem, alij sane modicam alerent; quum tamen iidem domini etiam perpaucos illos magnopere sibi obsequẽtes habere non possent. Præterea veniebat in mentem nobis, vt bubulcis in boues, sic equariis in equos, adeoque omnibus, quos pastores dicimus, illæc in animalia, quibus præsunt, non abs re videri imperium esse. At vero videre videbamur, greges hos omnes lubẽtius pastoribus suis parere, quam homines magistratibus. Pergunt enim greges, quocumq; pastores dirigunt; atque vt in locis pastum quærunt, in quæ illi loca eos immittunt: sic ab iis abstinent, a quibus arcentur. Quinetiam fructibus, qui ex eis proueniunt, vti pastores pro libitu sinũt: nec vmquam accepimus vllum

Difficillimum, hominibus imperare.

gregem aduersus pastores coiuisse, quo vel A minus eis pareret, vel eos vti fructu non permitteret. Immo quibusuis aliis infestiores sunt greges, quam iis, qui & imperium in eos habent, & emolumenta ex eis capiunt: quum homines in nullos maiori coeant impetu, quam quos in se regnum adfectare sentiunt. Hęc quum apud animum expenderemus, ita de his arbitrabamur; vt homini nato facilius existimaremus esse, quibusuis animantibus aliis, quam hominibus imperare. Sed vbi cogitauimus, fuisse Cyrum Persam, qui complures homines, complures ciuitates, complures etiam nationes sibi parentes habuerit: tum deinde relicta sententia priori, sic statuere coacti sumus; vt hominibus imperare, neque illarum in rerum numero, quæ res fieri nequeunt, ponendum; neque factu esse difficile censeremus, modo scite quis hoc agat. Quippe Cyro sponte sua paruisse nouimus homines, qui partim ab eo complurium dierum, partim mensium interuallo abessent, partim nunquam ipsum vidissent, partim certo scientes, se non visuros, nihilo tamen ei minus obœdire vellent. Etenim ceteris ille regibus tantum præstitit, quum iis, qui accepissent paternos, tum qui sibi principatus ipsi acquisiuissent: vt quum Scytha, quamuis amplissimæ Scytharum copiæ sint, nullam regno suo nationem aliam adiicere possit, satisque sibi ducat, si suæ gentis imperium retineat; & Thrax, si Thracum; Illyricus, Illyricorum; itidemque de ceteris eadem nationibus audiamus: (nam in Europa quidem etiam nunc sui iuris, & a se inuicē distinctæ gentes esse perhibentur) Cyrus vnus, qui D nationes Asiæ similiter suis vtentes legibus liberasq; reperisset, exigua cum Persarum manu domo profectus, Medis quidē Hyrcaniisq; non inuitis imperauit: Syros verò, Assyrios, Arabes, Cappadoces, Phrygas vtrosque, Lydos, Cares, Phœnices, Babylonios subegerit: atque etiam Bactrios, Indos, Cilices, Sacas item, Paphlagonas, † Megadinos, gentes alias complures, quarum ne nomina quidem referre quis possit, in ditione habuerit. Idem Græcos incolentes Asiam, & Cyprios, & Ægyptios, ad mare quum descendisset, suam in potestatem redegit. Harum igitur gentium imperio potitus est, quibus neque cum ipso, neque inter se lingua communis erat. Nihilominus ita metu sui tantum terrarum obire potuit, vt omnib. formidine percus-

Cyrus imperandi peritus.

Cyri præstantia.

Amplitudo imperij.

† *Al. Budinos, & Magadidas,*

Gubernădi ratio.

ἀγλίω ἡ ἀθόμδα συξᾶς ὅπι τὲς νομέας, ὅτε
ὡς μὴ πείθαλο, ὅτε ὡς μὴ ὅπι βέπφν ὦ καρ-
πῶ χρῆλο. ἀλλὰ καὶ χαλεπώτεραί εἰσιν αἱ ἀ-
γλίαι πᾶσι τοῖς ἄλλοις, ἢ τοῖς ἄρχουσί τε αὐ- ἀλλοφύλοις
τῶν, καὶ ὠφελυμένοις ὑπ' αὐτῶν. αὐθρωποι
ὃ ἐπ' ἀνδένας μᾶλλον σπεύσαιναι, ἢ ὅπι τύ-
τοις ὃς αὐ ἀγαθῶν ἄρχειν αὐτῶν ὅπι χρῄν-
ζας. ὅτε μὲν δὴ ταῦτα ἐνεθυμόμδα, ὅτως ἐγι-
νώσκομδν περὶ αὐτῶν, ὡς ἀνθρώπῳ πεφυκότι
πάντων τῶν ἄλλων ζώων εἶναι ῥᾷον ἢ ἀνθρώπων
ἄρχειν· ὅπῃ δ' ὃ ἐνενοήσαμδν, ὅτι κῦρος ἐγένε-
το σώφρων, ὃς παμπόλλως μὲν ἀνθρώπους ἐκτή-
σατο πάντομδύς αὐτῷ, παμπόλλας δὲ πόλις,
πάμπολλα δ' ἔθνη, ἐκ τούτου δὴ ἰδόκαζόμδα
μετδωσειν, μὴ ὅτε τῶν ἀδυνάτων, ὅτε τῶν χαλε-
πῶν ἔργων εἶναι τὸ ἀνθρώπων ἄρχειν, ἢν τις ὅπο-
σαμδύως τοῦτο πράτῃ. Κύρῳ γοῦν ἴσμεν ἐθε-
λήσαντας πείθαλο τὲς μὲν, ἀπεχθομένους παμ-
πόλλων ἡμερῶν ὁδὸν, τὲς δ', ἐγγὺς μάλιστα, τὲς δὲ,
καὶ ἐωρακότας πώποτε αὐτὸν, τὲς δὲ, καὶ οὐ
εἰδότας ὅτι καὶ ἀνίδδιεν· καὶ ὅμως ἤθελον αὐτῷ
ὑπακούειν. καὶ γάρ τοι τοσοῦτον διάφερε τῶν ἄλ-
λων βασιλέων, καὶ τῶν παλαὶ ἀρχὰς παρειλη- παρώνε
φότων, καὶ τῶν δι' ἑαυτῶν κτησαμένων, ὥστε ὁ
μὲν σκύθης, καίπερ παμπόλλων ὄντων σκυθῶν,
ἄλλα μὲν ὑδενὸς δύναται ἀνθρώπους ἐπαρξαι,
ἀγαπᾷ δ' ἂν εἰ τὸ ἑαυτοῦ ἔθνος ἄρχων σῴζε-
σθαι δύναιτο. καὶ ὁ θρᾷξ θρᾳκῶν, καὶ ὁ ἰλλυριὸς ἰλλυ-
ριῶν· καὶ τἆλλα ὅσα ἐθνη ἀκούομδν· (τὰ
γὰρ ἐν τῇ εὐρώπῃ, ἔτι καὶ νῦν αὐτόνομα εἶ-
σι) λέ-
γεται, καὶ λελύσθαι ἀπ' ἀλλήλων.) Κῦρος δὲ πάντα
λαβὼν ὡσαύτως καὶ τὰ ἐν τῇ ἀσίᾳ ἔθνη αὐτόνο-
μα ὄντα, ὁρμηθεὶς σὺν ὀλίγῃ στρατιᾷ Περσῶν, ἐ-
κόντων μὲν ἡγήσατο μήδων, ἑκόντων δὲ ὑρκα-
νίων· κατεστρέψατο δὲ σύριους, ἀσσυρίους, ἄρα-
βας, καππαδόκας, φρύγας ἀμφοτέρους, λυ-
δούς, κᾶρας, φοίνικας, βαβυλωνίους· ἦρξε δὲ καὶ
βακτρίων καὶ ἰνδῶν καὶ κιλίκων· ὡσαύτως καὶ σα-
κῶν καὶ παφλαγόνων, καὶ μεγαδίνων, καὶ ἄλλων βυδίνων,
ὧν ὑδὲ ἂν τὰ ὀνόματα & μαγα-
ἔχοι τις εἰπεῖν. ἐπῆρξε δὲ καὶ ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ ἀ- δίνων,
σίᾳ. καταβὰς δὲ ὅτι θαλάττης, καὶ κυπρίων, καὶ
αἰγυπτίων. καὶ τοίνυν τούτων τῶν ἐθνῶν ἦρξεν, οὐθ'
ἑαυτῷ ὁμογλώττων ὄντων, οὔτε ἀλλήλοις· καὶ
ὅμως ἡδυπάθη ἐφικέσθαι μὲν ὅτι τοσούτων
γῆς ὧν ἀφ' ἑαυτοῦ φόβῳ, ὥστε καταπλῆξαι
πόλις,

πολίτας, καὶ μηδένα ὁπτιχειρῆν αὐτῷ. ἐδωκὲ δὲ καὶ ὁπτιθυμίαν ἐμβαλεῖν τοσαύτην τῶν πολιτῶν αὐτῷ χαρίζεσθαι, ὥστε ἀεὶ τὴν αὐτοῦ γνώμην ἀξιὸν κυβερνᾶσθαι. ἀπαρτήσασθαι δ' ἂν τοσαῦτα φύλαι, ὅσα καὶ διελθεῖν ἔργον ἐστίν, ὅποι αὖ ἄρξηται τις [πορεύεσθαι * ἀπὸ τῆς βασιλείων, ἢν τε πρὸς ἕω, ἢν τε πρὸς ἑσπέραν· ἢν τε πρὸς ἄρκτον, ἢν τε πρὸς μεσημβρίαν. ἡμᾶς μὲν δὴ ὡς ἄξιον, ὄντα θαυμάζεσθαι τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐσκεψάμεθα τίς ποτε ὢν † ἡγεμὼν, καὶ ποίαν τινὰ φύσιν ἔχων, καὶ ποίᾳ τινὶ παιδείᾳ παιδευθεὶς, τοσοῦτον διήνεγκεν εἰς τὸ ἄρχειν ἀνθρώπων. ὅσα οἶμαι καὶ ἐπυθόμεθα, καὶ πειρασόμεθα διηγήσασθαι.

ἡγῶνα,

ΠΑρσῆς μὲν δὴ λέγεται ὁ Κῦρος ἡγέσθαι Καμβύσου, περσῶν βασιλέως. (ὁ δὲ Καμβύσης οὗτος τῶν περσειδῶν ἡγοῦς ἦν, οἱ δὲ περσεῖδαι ἀπὸ Περσέως κλήζονται) μητρὸς δὲ ὁμολογεῖται Μανδάνης ἡγέσθαι. ἣ δὲ Μανδάνη αὕτη Ἀστυάγους μὲν θυγάτηρ, τοῦ μήδων [γενομένου * βασιλέως. φασὶ δὲ ὁ Κῦρος λέγειν καὶ ἄδεται ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν βαρβάρων εἶδος μὲν κάλλιστος, ψυχὴν δὲ φιλανθρωπότατος καὶ φιλομαθέστατος καὶ φιλοτιμότατος, ὥστε πόνων μὲν ἀνατλῆναι, πόνους δὲ κινδύνων ὑπομεῖναι τοῦ ἐπαινεῖσθαι ἕνεκα. φύσιν μὲν δὴ τὴν ψυχῆς, καὶ τῆς μορφῆς τοιαύτην ἔσχεν ἀμφιμνημονεύεται. ἐπαιδεύθη γε μὲν ὑπὸ περσῶν νόμοις. οὗτοι δὲ δοκοῦσιν οἱ νόμοι ἄρχειν τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ὁπτιμελούμενοι. οὐχ † ὁμοίως γὰρ ταῖς πλείσταις πόλεσιν ἄρχονται. αἱ μὲν γὰρ πλεῖσται πόλεις ἀφεῖσαι παιδεύειν ὅπως τις ἐθέλοι τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας, καὶ αὐτοὺς τοὺς πρεσβυτέρους ὅπως ἐθέλουσι ζῆν †, ἐπιτάττουσιν αὐτοῖς μὴ κλέπτειν, μὴ ἁρπάζειν, μὴ βίᾳ εἰς οἰκίαν παρεέναι, μὴ παίειν, ὃν μὴ δίκαιον, μὴ μοιχεύειν, μὴ ἀπειθεῖν ἄρχοντι, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα ὡσαύτως. ἢν δέ τις τούτων τι παραβαίνῃ, ζημίας αὐτοῖς † ἐπιτιθέασιν. οἱ δὲ περσικοὶ νόμοι, προλαβόντες ὁπτιμέλονται ὅπως τοῖς ἄρχουσι μὴ τοιοῦτοι ἔσονται οἱ πολῖται, ὥστε πονηροῦ τινος ἔργου ἢ αἰσχροῦ ἐφίεσθαι. ὁπτιμέλονται δὲ ὧδε· ἔστιν αὐτοῖς ἐλευθέρα ἀγορὰ παλουμένη, ἔνθα τε βασίλεια καὶ τἄλλα ἄρχεια πεποίηται· ἐντεῦθεν τὰ μὲν ὤνια, καὶ οἱ ἀγοραῖοι, καὶ αἱ τούτων φωναὶ

ἐπαινέσεται,

ἔπειτα περιπάτησιν,

ἔκ ἔνθεν γὰρ, ὅθεν περ ἐν τῇ πλεί.

Asis, aduersus ipsum nemo quidquam moliri auderet. Idem tantum in hominum animis excitare potuit desideriū prętstandi ea, quæ essent ipsi grata: vt omnes ipsius arbitrio regi perpetuo cuperent. Tot nationes vt ex ipso penderent, effecit; quot etiam enumerando percurrere fuerit operosum, quacunq; scilicet ex parte a regia quis ordiatur; siue ad ortum, seu occasum; siue ad septemtriones, seu meridiē. Nos quidem certe de hoc viro, velut admiratione digno, quò genere natus, quali præditus indole, quali excultus disciplina, tantum gubernandis hominibus excelluerit, alios consuluimus: & idcirco narrare conabimur, quæcumq; de ipso vel percunctando resciuimus, vel intellexisse videmur.

CYrum Cambyse patre, Persarum rege, natū fuisse fertur. Cambyses ipse Persidarum e gēte fuit ortus, qui auctore Perseo celebrantur. Matrem ei fuisse Mandanam constat, Astyagis Medorum regis filiam. Fuisse autem Cyrus ita comparatus a natura perhibetur, atque etiam nunc decantatur a Barbaris, vt & forma pulcherrimus, & animo præditus humanissimo, & discendi, adipiscendique honoris auidissimus esset: adeoque nullum non laborem perferret, nullum non laudis gratia periculum adiret. Tali quum a natura indole animi, formaque Cyrus esset, quemadmodum sane hactenus memoratur: etiam secundum leges Persarum est institutus. Earum vero princeps esse cura videtur, id efficere, quod bono publico maxime conducat. Non enim inde faciunt initium, vnde quamplurimis in ciuitatibus leges exordiuntur. Nam pleræque ciuitates cuiuis educādi liberos suos, qua ipsi visum ratione fuerit, potestatem faciunt, atque ipsos etiam prouectioribus viuere sui ex animi sententia permittunt: deinde edicunt, ne quis clepat, ne rapiat, ne per vim domum in aliquam irrumpat, ne quem per iniuriam pulset, adulterium ne cōmittat, magistratus imperio parere ne detrectet, atq; his itidem alia consimilia. Quod si quis horum aliquid transgrediatur, pœnæ propositæ sunt. At vero Persicæ leges hoc anteuertentes, primum procurant, ne prorsus eiusmodi ciues sint, qui praui alicuius, fœdiue facinoris libidine ducantur. Atq; hoc huiusmodi quadam ratione procurant. Est apud eos forum, quod Liberum vocant, in quo quum regia, tum curiæ magistratuum cæteræ sunt exstructæ. Hinc & res venales, & nundinatores, & clamores horum

Cyri parentes.

Indoles.

Educatio.

Legū Persicarum laus.

Forum apud Persas, cognomento Liberum.

ac insolentiæ alium in locum reiectæ sunt: ne horum turbulēta confusio cum decoro illorum ordine, qui sunt instituēdi, permisceatur. Forum hoc ad curias situ, quatuor in partes est diuisum. Earum prima pueris est adtributa, puberibus altera, tertia plenam adeptis ætatem viris, quarta militares annos egressis. Et ex lege singuli suis in locis adsunt, pueri quidem, & ætatis maturæ viri, primo diluculo: seniores vero vbi cuiq; commodum est, extra statos dies, quibus oportet eos adesse. Puberes etiam propter curias cum armis gymnicis exilibusue dormiunt, maritis exceptis, quorum præsentia ne quidem requiritur, nisi denuntiatum fuerit, vt adsint: nec honestum, hos abesse sæpius. Harum partium cuique duodecim sunt præsides, quod Persarum natio totidem in trib. sit distincta. Præsunt autem pueris delecti quidam ex senioribus, qui eos effecturi quam optimos videantur. Ephebis item, de virorum ætatis integrę numero lecti quidam, qui hos reddituri optimos existimentur. Viris etiam maturæ iam ætatis præficiuntur, qui tales reddituri putentur, vt potissimum sibi præscripta, & a magistratu summo imperata præstent. Ne senioribus quidem sui præfecti desunt, quippe quod his etiam qui præsint, deligantur; vt & ipsi officium faciant. Ac nos etiam illa commemorabimus, quæ cuilibet ætati præstanda legum ex præscripto sunt, vt qua cura studioq; efficiant, quo ciues optimi sint, magis etiam pareat. Pueri ergo magistrorum domos frequentādo, in discēda iustitia, versantur; & aiūt, ad hoc se non aliter itare, atq; soleant apud nos, qui literis operam daturi sunt. Horum autem. præsides maximam diei partem iure dicūdo conterunt. Nā & inter hos pueros nihilo sequius, ac inter viros, mutuę criminum accusationes existūt; furti, rapinæ, vis illatæ, doli, conuicij, & aliorum, quæ accusari solent. In illos autem, quos intelligunt talis alicuius iniuriæ reos, animaduertunt. Eos etiam plectūt, quos per iniuriam accusare comperiunt. iudicium vero dant de illo quoq; crimine, ppter quod inter homines odia mutua potissimū existunt, quum postulationes in iudiciis de eo minime fiant, » nimirum de ingratitudine. Itaq; si quem » intellexerint gratiam non referre, quum » possit: in eum etiam valde animaduertunt. » Nā ingratos homines inprimis nulla deorum cura, nulla parentum, patriæ, amico-

Fori distributio.

Puerilis ætatis exercitia.

Actio in hominem ingratum.

καὶ ἀπειροκαλίαν ἀπελήλανται εἰς ἄλλον τόπον, ὡς μὴ μιγνύηται ἡ τούτων τύρβη τῇ τῶν † πεπαιδευμένων εὐκοσμία. διῄρηται δ' αὖ καὶ τὴν ἀγορὰν, καὶ ὥσπερ τὰ ἄρχεια, εἰς τέτταρα μέρη· τούτων δή ἐστιν ἓν μὲν παισίν, ἓν δὲ ἐφήβοις, δύο τελείοις ἀνδράσιν, δύο τοῖς ὑπὲρ τὰ στρατεύσιμα ἔτη γεγονόσι. νόμῳ δ' εἰς τὰς ἑαυτῶν χώρας ἕκαστοι τούτων πάρεισιν, οἱ μὲν παῖδες, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, καὶ οἱ τέλειοι ἄνδρες· οἱ δὲ γεραίτεροι, ὡΐκα ἂν ἑκάστῳ προχωρῇ, πλὴν ὅταν τεταγμέναις ἡμέραις, ἐν αἷς δὴ αὖθις παρῆναι. οἱ δὲ ἔφηβοι καὶ κοιμῶνται καὶ τὰ ἄρχεια, σὺν τοῖς † γυμνικοῖς ὅπλοις, πλὴν ὅταν γεραμμένων. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ζητοῦν), ἵνα μὴ προρρήδην παρῆναι· ὅτε πολλάκις ἀπῆναι καλόν. ἄρχοντες δὴ ἐφ' ἑκάστῳ τούτων τῶν μερῶν εἰσι δώδεκα, (δώδεκα γὰρ καὶ φυλαὶ διῃρῆσθαι)· καὶ ὅτι μὲν τοῖς παισὶν ἐκ τῶν γραιτέρων ἡγεμόνες εἰσὶν, οἳ ἂν δοκῶσι τοὺς παῖδας βελτίστους ἀποδεῖξαι· ὅτι δὲ τοῖς ἐφήβοις, ἐκ τῶν τελείων ἀνδρῶν, οἳ ἂν αὐτοὺς τοὺς ἐφήβους βελτίστους δοκῶσι παρέχειν· ὅτι δὲ τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, οἳ ἂν δοκῶσι παρέχειν αὐτοὺς μάλιστα τὰ τεταγμένα ποιοῦντας, καὶ τὰ προστασσόμενα ὑπὸ τῆς μελίσσης ἀρχῆς. εἰσὶ δὲ καὶ τῶν γραιτέρων προστάται ἡγεμόνες, οἳ προσταλαιπωροῦσιν, ὅπως καὶ αὖθι τὰ καθήκοντα ἀποτελῶσιν. ἃ δ' ἑκάστη ἡλικία προστέτακται ποιοῦντες διηγησόμεθα, ὡς μᾶλλον δῆλον γένηται, ἢ ὅτι μέλον) ὡς ἂν βέλτιστοι εἶεν οἱ πολῖται. οἱ μὲν δὴ παῖδες εἰς τὰ διδασκόμενα φοιτῶντες, διδάσκουσι μανθάνοντες δικαιοσυνίαν, καὶ λέγουσιν ὅτι ὅτι τοῦτο ἔρχον), ὥσπερ παρ' ἡμῖν οἱ τὰ γράμματα μανθάνοντες. οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν διατελοῦσι τὸ πλεῖστον μέρος * τῆς ἡμέρας δικάζοντες αὐτοῖς. γίγνεται γὰρ δὴ καὶ παισὶ πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ ἀνδράσιν, ἐγκλήματα καὶ κλοπῆς, καὶ ἁρπαγῆς, καὶ βίας, καὶ ἀπάτης, καὶ κακολογίας, καὶ ἄλλων οἵων εἰκός. ὃς δ' ἂν γνῶσι τούτων τι ἀδικοῦντας, μιμφοῦνται. κολάζουσι δὲ καὶ ὃς ἂν ἀδίκως ἐγκαλοῦντας δύωσι. δικάζουσι δὲ καὶ ἐγκλήματος, οὗ ἕνεκα ἂν θεσπροι μισοῦσι μάλιστα μὲν ἀλλήλους, δικάζονται δὲ † οὐχ ἥκιστα, ἀχαριστίας· καὶ οὗ δὲ ἥκιστα, ἂν γνῶσι δυνάμενον μὲν χάριν ἀποδιδόναι, μὴ ἀποδιδόντα δ', κολάζουσι καὶ τοῦτον ἰσχυρῶς. οἴονται γὰρ τοὺς ἀχαρίστους, καὶ πρὸς θεοὺς ἂν μάλιστα ἀμελῶς ἔχειν, καὶ πρὸς γονέας, καὶ πατρίδα, καὶ φίλους.

λοις. ἔπεσθαι δὲ δοκῇ μάλιστα τῇ ἀχαριστίᾳ καὶ ἀναισχυντίᾳ· καὶ γὰρ αὕτη μεγίστη δοκῇ εἶναι τῶν πάντων τὰ αἰσχρὰ ἡγεμών. διδάσκουσι δὲ τοὺς παῖδας καὶ σωφρονεῖν. μέγα δὲ συμβάλλεται εἰς τὸ μανθάνειν σωφρονεῖν αὐτοὺς ὅτι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὁρῶσιν ἀεὶ πᾶσι ἡμέραν σωφρόνως διάγοντας. διδάσκουσι δ' αὐτοὺς καὶ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους πειθομένους τοῖς ἄρχουσιν ἑκόντας. διδάσκουσι δὲ καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι γαστρὸς καὶ ποτοῦ· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι [καὶ * τοὺς πρεσβυτέρους οὐ πρόσθεν ἀπιόντας γαστρὸς ἕνεκα, πρὶν ἂν ἀφῶσιν οἱ ἄρχοντες· καὶ ὅτι τροφὰς μετὰ σιτοῦνται οἱ παῖδες, ἀλλὰ πρὸς τῷ διδασκάλῳ, ὅταν οἱ ἄρχοντες σημήνωσι. φέρουσι δὲ καὶ οἴκοθεν † σῖτον μέν, ἄρτον· ὄψον δέ, κάρδαμον· πίνειν δέ, ὧν τις διψῇ, κώθωνα, ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι. πρὸς δὲ τούτοις μανθάνουσι τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. μέχρι μὲν δὴ ἓξ ἢ ἑπτακαίδεκα ἐτῶν ἀπὸ γενεᾶς οἱ παῖδες ταῦτα πράττουσιν. ἐκ τούτου δὲ εἰς τοὺς ἐφήβους ἐξέρχονται). ἔστι δ' ἃ οἱ ἔφηβοι διάγουσιν ὧδε· δέκα ἔτη ἀφ' οὗ ἂν ἐκ παίδων ἐξέλθωσι, χειμῶνται μὲν πρὸς τὰ ἄρχεια, ὡς πρόσθεν εἴρηται, καὶ φυλακῆς ἕνεκα τῆς πόλεως καὶ σωφροσύνης. δοκεῖ γὰρ αὕτη ἡ ἡλικία μάλιστα δεῖσθαι ἐπιμελείας διὰ βίου. παρέχουσι δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἑαυτοὺς μάλιστα τοῖς ἄρχουσι χρῆσθαι, ὡς ἂν δέωνται· ἔστι γὰρ ἐν χειμῶνι. καὶ ὅταν μὲν δέῃ, πονοῦσι μετὰ τῶν ἀρχείων. ὅταν δὲ ἡ ἡμέρα βασιλεὺς ὅτι θήραν, ἐξάγει τὴν μίσθαν τῆς φυλακῆς. ποιεῖ δὲ τοῦτο πολλάκις τοῦ μηνός. ἔχουσι δὲ δεῖ τοὺς ἐξιόντας τόξα πάντα τὰ φαρέτραν, καὶ σὺν κολεῷ κοπίδα, ἢ σάγαριν. ἔπι δὲ καὶ γέρρον, καὶ παλτὰ δύο, ὥστε τὸν μὲν ἀφιέναι, τῷ δ' αὖ δέῃ, σὺν χερὸς χρῆσθαι. ἄγει τοῦτο δὲ δημοσίᾳ τῆς θηρᾶς ὅτι μέλον), καὶ βασιλεύς, ὥσπερ καὶ ἐν πολέμῳ, ἡγεμὼν αὐτοῖς ἐστί, καὶ αὐτός τε θηρᾷ, καὶ τῶν ἄλλων ὅτι μελέτην τοῦ πρὸς τὸν πόλεμον εἶναι). καὶ γὰρ περὶ ταύτας ἐστὶ ζῆλος, καὶ ψυχῆς καὶ σώματος ἄσκησις, γυμνάζει δὲ καὶ ὁδοιπορίαις καὶ δρόμοις. ἀνάγκη δὲ καὶ τοξεύσαι θηρίον, καὶ ἀκοντίσαι ὅπου ἂν τύχῃ παρίππου· καὶ τὸν ψυχρὸν ὄντα πολλάκις ἀνάγκη * θήγεσθαι ἐν τῇ θήρᾳ, ὅταν τι τῶν ἀλκίμων θηρίων ἀντίσῃται.

A rum, adfici arbitrantur. Quin & impudentia potissimum ingratitudinem comitari creditur, quod hæc vna omnium esse maxima dux ad turpissima quęque videatur. Pręterea pueros ad temperantiam condocefaciunt. Plurimum vero ad hanc discendam confert, quod ipsos etiam seniores toto die temperanter ac moderate vitam agere vident. Addunt præcepta de præstanda magistratibus obœdientia, quam ad rem multum confert, quod & seniores enixe vident magistratibus obtemperare. Docent eos & ventris ac potus abstinentiam, nec parum ad hoc adfert adiumenti, tum quod seniores quoq; non prius ventris causa discedere vident, quam suis a præsidibus dimittantur; tum etiam, quod apud matrem pueri non pascuntur, sed apud magistrum, postquam id præsides eis significant. Adferunt autem domo panes quidem ad cibum, nasturtium vero ad obsonium; itemque ampullam, vt si quis sitiat, e prætersluente hauriat. Ad hæc arcum tendere, sagittis & iaculis ferire discunt. Exercent autem in his se pueri vsque ad sextum septimumue ac decimum ætatis annum, a quo iam tempore ad ephebos abeunt, qui hoc rursum modo viuunt. Decem annis, postquam e pueris excesserunt, ad curias somnum capiunt, vt dictum est, quũ ciuitatis custodiendę, tum exercendæ temperantiæ gratia. Nam hæc potissimum ætas requirere curam videtur. Iidem interdiu quoque magistratibus vtendos se præbent, si qua in re ipsorum opera publice desideretur. Ac siquidem vsus ita postulet, vniuersi ad curias manent. Rex venatum exit, (& exit per mensem sæpius) dimidiam custodiæ partem educit. Quotquot autem exeunt, arcus habere iuxta pharetram oportet, ac * copidem in vagina, vel securim. Præterea cratem, & hastas binas, vt harum alteram remittant; altera, si sit opus, cominus vtantur. Cur vero publice venationi operam dent, in qua rex ducis officio perinde ac belli tempore fungitur, quum & ipse venetur, &, vt venentur alij curam adhibeat, hæc causa est; quod bellicarum rerum istæc exercitatio verissima videatur esse. Consuefacit enim ad surgendum mane, & ad frigora caloresque perferendos, atque etiam ad itinera & cursus exercet. Præterea sagittis iaculisque feram petere necesse est, vbicumque inciderit. Sæpe etiam acui animum in venatione oportet, obiiciẽte se robusta & feroci aliqua bestia.

οἶνα μέν, ἄρτους

παῖδες ἡμῶν οὐσίας φυλακὰς καταλείπουσι ποιεῖν

θάλπεσθαι καὶ ψύχεσθαι

Hesiod. ἔργ. 4. p. 79. 4-5. Athen. xi. p. 238. 11.

Puberum exercitia.

* κοπίδες adpellabantur gladij minores leuiter curuati, falcibus similes, auctore Curtio. Infra, lib. 4. pag. 89. v. 14. ψιλαὶ μαχαίρας dixit, id est, gladios exiles.

Nam quæ offerunt ſeſe beſtiæ, feriendæ A ſunt: ab iis autem cauẽdum, quæ in venantẽ irruunt. Adeoq; non facile quis reperiat, quidnam eorum, quæ bellum habet, à venatione abſit. Quum autem venatum exeunt, prandium ſecũ ferunt, copioſius illud quidem, ceu par eſt, quam puerorum: alioqui tamen ſimile. Ac dum venantur, haud quaquam prandẽt. Sin autem vel ferę cauſſa præſtolari oporteat, vel cæteroqui diutius immorari venationi libeat: illo prandio cœnæ tempore ſumto, poſtridie rurſus ad cœnam vſque venantur. Itaq; biduum B hoc vnum diem putant propterea, quod vnius diei cibum abſumant. Faciunt autem hoc conſueſcendi cauſſa, vt ſi quid tale in bello etiam vſus poſtulet, præſtari ab eis poſſit. Quidquid vero qui hac ætate ſunt, venando ceperint, id eis in obſonium cedit: ſi captum nihil ſit, naſturtio veſcuntur. Quod ſi quis eos vel ingrato cibo veſci putat, quum naſturtium ſolum adhibent ad panem, vel vti potu ingrato, quum aquam bibũt: is ad animum reuocet, quam ſuauis cibus ſit offa & panis, ſi edat eſuriẽs; quam ſuauis aqua, ſi bibat ſitiens. Quæ autem domi manent tribus, eæ quum aliorum exercitiis, quæ pueri didicerunt, occupantur; tum ſagittando ac iaculando, in quibus ſane perpetuæ inter eos contentiones exiſtunt. Etiam publica quædam horum certamina ſunt, & in eis præmia propoſita. In quacunq; vero tribu quamplurimi peritia, fortitudine, obœdientia præſtiterint; eius non modo præſes a ciuibus laudatur & honore adficitur; ſed etiam is, qui eos, dum adhuc pueri eſſent, inſtituit. Atque horum domi manentium ephebo- D rum opera magiſtratus vtuntur, ſi quo præſidio cuſtodiaue ſit opus, aut ſi veſtigandi ſint malefici, vel intercipiendi latrones, vel ad aliud quidpiam eorum, quæcunque virium aut celeritatis opera ſunt. Hæc igitur agunt ephebi, ac poſtquam annos illos decem exegerunt, ad viros ætatis plenæ tranſeunt. A quo autem tempore ex ephebis exceſſerunt, viginti & quinq; annis huiuſmodi vitam agunt. Primum perinde ac ephebi ſe magiſtratibus exhibent, ſi qua in parte ipſorum opera publice ſit o- E pus ad ea, quæ curãtiam intelligentia præditi, & viribus adhuc integri. Quod ſi eundum ſit in militiam, non iam hoc modo inſtituti vel arcus in expeditione geſtant, vel tragulas: ſed arma, quibus apud Græcos inde nomen eſt, quod eis cominus pugnetur: circum pectora thoracem, cra-

Virilis ætas.

παῖδν μὲν γὰρ δεῖ τὸ ὁμόσε γιγνόμενον, φυλάξαντ᾽ ὀ τὸ ὀπιφερόμενον. ὥστε ῥᾴδιον εὑρεῖν τί ἐν τῇ θήρᾳ ἀπέστι τῶν ἐν πολέμῳ χρόντων. ἐξέρχονται δὲ ὅτι τὼ θήραν, ἄριστον ἔχοντες πλεῖον μὲν, ὡς ὃ εἰκὸς, τῶν παίδων, τἄλλα δ᾽ ὅμοιον. καὶ θηρῶντες μὲν, ὅτε αὖ ἀριστήσαιεν· ἢν δέ τι δέῃ θηρίου ἕνεκα ὀπίσω καταμεῖναι, ἢ ὀψὲ λως †βουληθῶσι δεῖπνον ἐπὶ τὼ θήραν, ἐθελήσουσι ὃ ἄριστον τοῦτο δειπνήσαντες, τὼ ὑστεραίαν αὖ θηρῶσι μέχρι δείπνου· καὶ μίαν ἀμφοῖν ταύτας *τὰς ἡμέρας λογίζονται, ὅτι μιᾶς ἡμέρας σῖτον δαπανῶσι. τοῦτο δὲ ποιοῦσι τοῦ ἐθίζεσθαι ἕνεκα, ἵνα καὶ ἐάν τι ἐν πολέμῳ δέηση, δυνῶνται τοῦτο ποιεῖν. καὶ ὄψον δὲ τοῦτο ἔχουσιν οἱ τηλικοῦτοι ὅ, τι ἂν θηρεύσωσιν· εἰ δὲ μὴ, ὃ κάρδαμον. εἰ δέ τις αὐτοὺς οἴεται ἢ ἐθίζειν ἁπλῶς ὅταν κάρδαμον μόνον ἔχωσιν ὅτι τῷ σίτῳ, ἢ πίνειν ἁπλῶς ὅταν ὕδωρ πίνωσιν, ἀναμνησθήτω πῶς μὲν ἡδὺ μάζα καὶ ἄρτος πεινῶντι φαγεῖν, πῶς δὲ ἡδὺ ὕδωρ διψῶντι πιεῖν. C καὶ οἳ αὖ μένουσαν φυλὴν διατείβουσι μελετῶσαι τά τε δικαῖα, ἃ παῖδες ὄντες ἔμαθον, καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν· καὶ διαγωνιζόμενοι ταῦτα πρὸς ἀλλήλους διατελοῦσιν. εἰσὶ δὲ καὶ δημόσιοι *τούτων ἀγῶνες, καὶ ἆθλα προτίθεται. †ἐν ᾗ δ᾽ ἂν τῶν φυλῶν πλεῖσοι ὦσι δαιμονέστατοι καὶ ἀνδρικώτατοι καὶ *δικαιότατοι, ἐπαινοῦσιν οἱ πολῖται, καὶ τιμῶσιν οὐ μόνον τὸν νικῶντα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅς τις ἀνδρὰς παῖδας ὄντας ἐπαίδευσε. D χρῶνται δὲ τοῖς μέλλουσι τῶν ἐφήβων αἱ ἀρχαὶ, ἐάν τι ἢ φθουρῆσαι δέηση, ἢ κακοῦργοις ἐρευνῆσαι, ἢ λῃστὰς ἐπιστρατεῦσαι, ἢ καὶ ἄλλο τι ὅσα ἰσχύος ἢ τάχους ἔργα ἐστί. ταῦτα μὲν δὴ οἱ ἔφηβοι πράττουσιν. ἐπειδὰν δὲ τὰ δέκα ἔτη †διατελέσωσιν, ἐξέρχονται εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας. ἀφ᾽ οὗ δ᾽ ἂν ἐξέλθωσι χρόνου ἐκ τῶν ἐφήβων, οὗτοι αὖ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διατρίβουσιν ὧδε. πρῶτον μὲν, ὥσπερ οἱ ἔφηβοι, παρέχουσιν ἑαυτοὺς ταῖς ἀρχαῖς χρῆσθαι ἐάν τι δέῃ *τοῦ κοινοῦ, ὅσα †σωφρονοῦντων τε ἥδ᾽ ἔργα ἐστὶ, καὶ ἔτι δυναμένων. ἐὰν δέ που δέῃ στρατεύεσθαι, τόξα μὲν οἱ οὕτω πεπαιδευμένοι οὐκέτι ἔχουσιν οὐδὲ παλτὰ στρεβλοῦν), τὰ δ᾽ ἀγχέμαχα ὅπλα καλοῦμεν, θώρακά τε περὶ τοῖς στέρνοις, καὶ γέρρον ἐν

Vide Athen. lib. 10. p. 208, 2a

πλεῖστοσιν,

πύπις

† ἐν ᾗ δ᾽ ἂν φυλῇ

* εὐπρεπέστατοι,

ρον ἐν τῇ ἀριστερᾷ, οἷς παραγράφονται οἱ πέρσαι ἔχοντες· ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ, μάχαιραν ἢ κοπίδα. καὶ αἱ ἀρχαὶ δὴ πᾶσαι ἐκ τούτων καθίστανται, πλὴν οἱ τῶν παίδων διδάσκαλοι. ἐπειδὰν δὲ τὰ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διατελέσωσιν, εἴησαν μὲν ἂν οὗτοι πλείον τι ἢ πεντήκοντα ἔτη γεγονότες ἀπὸ γενεᾶς, ἐξέρχονται δὲ τηνικαῦτα εἰς τοὺς γεραιτέρους ὄντας τε καὶ καλουμένους. οἱ δ' αὖ γεραίτεροι οὗτοι στρατεύονται μὲν οὐκέτι ἔξω τῆς ἑαυτῶν, οἴκοι δὲ μένοντες δικάζουσι τά τε κοινὰ πάντα καὶ τὰ ἴδια. καὶ θανάτου δὲ οὗτοι κρίνουσι, καὶ τὰς ἀρχὰς οὗτοι πάσας αἱροῦνται· καὶ ἤν τις ἢ ἐν ἐφήβοις ἢ ἐν τελείοις ἀνδράσιν ἐλλίπῃ τι τῶν νομίμων, φαίνουσι μὲν οἱ φύλαρχοι ἕκαστον, καὶ τῶν ἀγῶν ὁ βουλόμενος. οἱ δὲ γεραίτεροι ἀκούσαντες, ἐκκρίνουσιν. ὁ δὲ ἐκκριθεὶς, ἄτιμος τὸν λοιπὸν βίον διατελεῖ. ἵνα δὲ σαφέστερον δηλωθῇ πᾶσα ἡ περσῶν πολιτεία, μικρὸν ἐπάνειμι. νῦν γὰρ ἐν βραχυτάτῳ ἂν δηλωθείη διὰ τὰ προειρημένα. λέγονται μὲν γὰρ πέρσαι ἀμφὶ τὰς δώδεκα μυριάδας εἶναι. τούτων δ' οὐδεὶς ἀπελήλαται νόμῳ τιμῶν καὶ ἀρχῶν, ἀλλ' ἔξεστι πᾶσι πέρσαις πέμπειν τοὺς ἑαυτῶν παῖδας εἰς τὰ κοινὰ τῆς δικαιοσύνης διδασκαλεῖα. ἀλλ' οἱ μὲν δυνάμενοι τρέφειν τοὺς παῖδας ἀργοῦντας, πέμπουσιν· οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι, οὐ πέμπουσιν. οἱ δ' ἂν παιδευθῶσι παρὰ τοῖς δημοσίοις διδασκάλοις, ἔξεστιν αὐτοῖς ἐν τοῖς ἐφήβοις νεανισκεύεσθαι· τοῖς δὲ μὴ διαπαιδευθεῖσιν οὕτως οὐκ ἔξεστιν. οἱ δ' ἂν ἐν τοῖς ἐφήβοις διατελέσωσι τὰ νόμιμα ποιοῦντες, ἔξεστι τούτοις εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας † συναυλίζεσθαι, καὶ ἀρχῶν καὶ τιμῶν μετέχειν· οἱ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς παισὶ μὴ διατελέσωσιν, ἢ ἐν τοῖς ἐφήβοις, οὐκ εἰσέρχονται εἰς τοὺς τελείους. οἱ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς τελείοις διαγένωνται ἀνεπίληπτοι, οὗτοι τῶν γεραιτέρων γίνονται. οὕτω μὲν δὴ οἱ γεραίτεροι διὰ πάντων τῶν καλῶν ἐληλυθότες καθίστανται. καὶ ἡ πολιτεία αὕτη, ἣ οἴονται χρόμενοι βέλτιστοι ἂν εἶναι. καὶ νῦν δὲ ἔτι ἐμμένει μαρτυρία καὶ τῆς μετρίας διαίτης αὐτῶν, καὶ τοῦ ἐκπονεῖσθαι τὴν δίαιταν. αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐστι πέρσαις καὶ τὸ ἀποπτύειν καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μεστοὺς φαίνεσθαι· αἰσχρὸν δὲ ἔτι καὶ τὸ ἰόντα που φανερὸν γενέσθαι ἢ τοῦ οὐρῆσαι ἕνεκα, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς τοιούτου.

A temq; talem manu ſiniſtra, cum quali Perſæ pinguntur: dextra vero ſicam, vel copidem. Omnes autē magiſtratus ex his conſtituuntur, exceptis puerorum magiſtris. Hos annos quinq; ac viginti poſtquam exegerunt, iam quinquageſimum ætatis annum, ab ortu ſcilicet exceſſerint. Itaq; tunc eorum in numerum abeunt, qui & ſunt & appellantur ſeniores. Hi vero non amplius extra ſolum patrium militatum eūt, ſed domi manent, omniaq; tam publica iudicia, quam priuata exercent. Etiam capitis ſupplicia decernunt, ac magiſtratus omnes legūt. Si qui autem vel inter ephebos vel eos qui plenæ ſunt virilis ætatis, in eorū aliquo deliquerint, quę legibus cōſtituta ſunt: eorum vnumquemque tribuum pręſides deferunt, & aliorum quiſpiam, qui velit. Seniores vero re cognita eum loco mouent. Motus autem ordine, per omnem deinde vitam infamis manet. Vt vero planius vniuerſa Perſarum reipublicæ ratio declaretur, ad ſuperiora paullum reuertor. Nam propter illa, quæ ante hac a nobis dicta ſunt, quam pauciſſimis nunc declarari poterit. Perſarum ad centum & viginti millia feruntur eſſe. Horum nemo lege ab honoribus & magiſtratibus arcetur, ſed cuiuis Perſæ liberos ſuos ad ſcholas iuſtitiæ publicas mittere licet. Mittunt vero, qui alere liberos ſuos in otio poſſunt: qui nō poſſunt, non mittūt. Apud magiſtros autem publicos inſtitutis licet inter ephebos adoleſcere, quod illis haud fas eſt, qui huius inſtitutionis curſum non tenuerunt. Iā quotquot inter ephebos ea quæ præſcripta legibus ſunt, plene præſtiterunt; iis permiſſum eſt, illorum contubernio, qui virilem ætatem plenam adſecuti ſunt, adgregari; ac magiſtratuum honorumq; participes fieri. Qui vero vel inter pueros, vel ephebos tempus ſuum non exegerunt; nec in virorum ætatis integræ claſſem admittuntur. Inter viros autem conſtantis ætatis, qui perpetuo ſine culpa vixere, ſeniorum in ordinem cooptantur. Atq; ita inter hos ſeniores alleguntur ij, qui omnis iter honeſti confecerunt. Hæc conſtitutæ rei apud Perſas publicæ ratio eſt, quam ſi ſequantur, longe ſe arbitrantur eſſe optimos. Extat autem hoc quoq; tempore teſtimonium tam moderationis eorū in victu, quam laboris in victu digerendo. Quippe nunc etiam apud Perſas non ſolum exſpuere palam & emungi & flatus refertos videri turpe ducitur: ſed etiā vel excernendi lotij, vel alterius eiuſmodi rei gratia ſecedentem aliquo conſpici.

Senum munus.

Non possent autem hæc facere nisi & victu modico vterentur, & humorem ita labore digerendo consumerent: vt is alia via quapiam excerneretur. Et hæc quidem habemus, quæ Persas ad omnes spectantia proferamus. Nunc autem actiones Cyri referemus, exorsi a pueritia: quando eius causa hæc a nobis est instituta narratio. Cyrus enim ad annos vsque duodecim pauloue plures ætatis hac institutus disciplina palam æqualibus vniuersis præstabat, cum discendi, quæ oporteret, celeritate; tum singula recte ac viriliter exsequendo. Ab eo tempore filiam ad se suam Astyages eiusque filium accersiuit. Tenebatur enim illius videndi desiderio, quem audiebat eleganti præditum indole. Abit igitur ad patrem Mandana, Cyrum filium secum adducens. Cumque celeriter aduenisset, atque intellexisset Cyrus Astyagem matris suæ patrem esse: statim, vt. puer a natura procliuis in amorem ac beneuolentiam complexus eum salutat ac si familiarem iam dudum & amicum veterem suum aliquis salutaret. Quumq; videret eum Medorum more pigmentis oculorum, coloribus illitis, alienis crinibus adpositis ornatum, (hęc enim omnia Medica sunt, itemq; tunicæ purpureæ & candyes, & monilia circum collum, & armillæ circum manus ambas: quum apud Persas domi degẽtes hac etiam tempestate, multo tum vestitus sit vilior, tum victus tenuior) aui ergo quum videret ornatũ hunc Cyrus, intuens in eum: Quam pulchrum, inquit, mea mater, auum habeo. Illa vero interrogante, vter ipsi pulchrior videretur; hiccine, an pater? respondens Cyrus: Persarum quidem, ait, o mater, longe pulcherrimus est pater meus: Medorum vero quotquot equidẽ vidi, cum in via, tum ad portas, auus hic meus multo pulcherrimus est. Astyages autem contra, complexus & ipse Cyrum pulchra stola induit, ac torquibus & armillis honoris causa donatum ornauit. Quod si etiã aliquo prodiret, eum in equo, cui frenum esset aureum circumducebat; quemadmodum & ipse proficisci consueuerat. Cyrus autem qui puer esset elegãtis & liberalis ingenij, hac stola delectabatur, & equitationis exercitio nimium quantũ gaudebat. Nam apud Persas, quod equi difficulter illic alerentur, & vsus eorum in regione montana difficilis esset, etiam equum conspici perquam rarum erat. Quum autem cœnaret Astyages, adhibita filia & Cyro, quod puero cœnam illã gra-

Cyri pueritia.

A ταῦτα ᾗ οὐκ ἂν ἐδυνάσθο ποιεῖν, εἰ μὴ καὶ διαίτῃ μετρίᾳ ἐχρῶντο, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκ ποιοῦντες αὐτῶν λισθον, ὥστε ἀνίῃ ποι ἀποχωρεῖν. ταῦτα μὲν δὴ ἐκ πολλῶν ῥᾳδίων ἐχόμενα λέγω. οὗ δὲ ἕνεκα ὁ λόγος ὥρμηθη, νῦν λέξομεν τὰς Κύρου πράξεις, ἀρξάμενοι ἀπὸ παιδός. Κῦρος μὲν γὰρ μέλλει δώδεκα ἔτη, ἢ † ὀλίγῳ πλείω, ταύτῃ τῇ παιδείᾳ ἐπαιδεύθη, καὶ πολλῶν τῶν ἡλίκων διαφέρων ἐφαίνετο καὶ εἰς τὸ ταχὺ μανθάνειν ἃ δέοι, καὶ εἰς τὸ καλῶς καὶ ἀνδρείως ἕκαστα ποιεῖν. ἐκ οὖ τούτου τὸν χρόνον μελεπέμψατο Ἀστυάγης τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς. ἐδεῖτο γὰρ ἐπιθυμεῖ, ὅτι ἤκουε καλὸν κἀγαθὸν αὐτὸν εἶναι. ἔρχεται δὴ αὐτή τε ἡ Μανδάνη πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τὸν Κῦρον τὸν υἱὸν ἔχουσα. ὡς οὖν ἀφίκετο τάχιστα, καὶ ἔγνω ὁ Κῦρος τὸν Ἀστυάγη τὸν μητρὸς πατέρα ὄντα, ἀθρεῖ, οἷα δὴ πᾶς φιλόστοργος ὢν φύσει, καὶ προσδέχεται τε αὐτόν, ὡς πρὸς ἂν εἴ τις πάλαι σπουδαῖος καὶ πάλαι φίλων ἀπαζόμενο. καὶ ὁρῶν δὴ αὐτὸν κεκοσμημένον καὶ ὀφθαλμῶν ὑπογραφῇ καὶ χρώματος ἐντεύξει, καὶ κόμης πρὸς ἑτέροις, ἃ δὴ νόμιμα ἐστὶν οὐ μήδοις, (ταῦτα γὰρ πάντα μηδικὰ ὄντι, καὶ οἱ πορφυροῖ χιτῶνες, καὶ οἱ κάνδυες, καὶ τρεπτοὶ πρὸς τῇ δέρῃ, καὶ τὰ ψέλλια πρὸς † ταῖν χερσὶν. ἐν πρόσθεν ᾗ τοῖς οἴκοι, καὶ νῦν ἔτι πολὺ καὶ ἁβρότερα, καὶ δίαιταν ἀτρεμεστέραν) ὁρῶν δὴ τὸν κόσμον τὸν πάππου, ἐμβλέπων αὐτῷ, ἔλεγεν· ὦ μῆτερ, ὡς καλός μοι ὁ πάππος. ἐρωτώσης δὲ τὸν μητρὸς αὐτὸν, πότερος δοκεῖ καλλίων αὐτῷ εἶναι, ὁ πατὴρ ἢ οὗτος. ἀπεκρίνατο δῆτα ὁ Κῦρος, ὦ μῆτερ, πρώτων μὲν πολὺ κάλλιστος ὁ ἐμὸς πατὴρ, μήδων μέντοι, ὅσων ἑώρακα ἐγὼ καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ὅπῃ * θύραις, πολὺ ἥδιστος ὁ ἐμὸς πάππος κάλλιστος. ἅπαντα δὲ † ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, καὶ στολὴν καλὴν ἐνέδυσε, καὶ στρεπτοῖς καὶ ψελλίοις ἐτίμα καὶ ἐκόσμει. καὶ εἴ που ἐξελαύνοι, ἐφ' ἵππου χρυσοχαλίνου ἐποίει, ὥσπερ καὶ αὐτὸς εἰώθει πορεύεσθαι. ὁ δὲ Κῦρος, ἅτε παῖς ὢν καὶ φιλόκαλος καὶ φιλότιμος, ἥδετο τῇ στολῇ, καὶ ἱππεύειν μεμαθήκει, καὶ ἐπιμελῶς ἤσκει. ἐν πρόσθεν μὲν γὰρ, ὅτε ἔτι χαλεπὸν ἦν καὶ βέβαιον ἵππους, καὶ ἱππεύειν ἐν ὀρεινῇ ὄσῃ τῇ χώρᾳ, καὶ ἰδεῖν ἵππον πολὺ σπάνιον ἦν. δεῖπνον δὲ ὁ Ἀστυάγης σὺν τῇ θυγατρὶ καὶ τῷ Κύρῳ, βουλόμενος τὸν παῖδα ὡς ἥδιστα

ὀλίγῳ πλείω ὄντων,

* ὅπῃ ἥμεραις,

† ἢ ὁ πάππος αὐτὸν, Ε 5.

διτα

δισα δ᾽ὄψον, ἵνα ἥδιον τὰ οἰκάδε ποδοίη, προσή- A tissimam esse vellet, vt domestica minus
γαγὲ αὐτῷ καὶ παροψίδας, καὶ πανταδαπὰ ἐμ- desideraret: tum patinas ei, tum condi-
βάμματα καὶ βρώματα. ὁ δὲ κῦρος ἔφασ᾽ λέ- menta ciboſque varios admouit. Ibi Cy-
γειν, ὦ πάππε, ὅσα προάγματα ἔχεις ἐν ᾧ δεῖ rum dixiſſe ferunt: Quantum tibi, mi aue,
negotiorum est in cœna, ſiquidem ad o-
λικανίδα πνῳ, εἰ ἀνάγκη σοι ἐπὶ πάντα τὰ † λεκανία ταῦ- mnes iſtas patellas manus extendere ne-
τα δάπτειν τὰς χεῖρας, καὶ ἀπογεύεσθαι τούτων ceſſe eſt, & cibos hoſce tam varios degu-
τῶν πανταδαπῶν βρωμάτων. τί δὲ; φάναι ὁ Ἀ- ſtare. Tum Aſtyages: Quid? inquit, an non
στυάγης, οὐχὶ πολὺ σοι δοκεῖ κάλλιον τόδε τὸ hæc tibi cœna multo videtur melior eſſe
δεῖπνον εἶναι τῶν ἐν ὁδῷ; ὁ δὲ κῦρος πρὸς Perſica? Ad quæ Cyrus: Nequaquam aue,
ταῦτα ἀποκρίνασθαι λέγεται· οὐκ ἔγωγε, ὦ πάππε, reſpondit. nam via multo ſimplicior apud
ἀλλὰ πολὺ ἁπλουστέρα καὶ ὑγιεστέρα παρ᾽ ἡ- nos & rectior eſt ad ſacietatẽ, quam apud
μῖν ἡ ὁδός ἐστιν ὅτι ὃ ἐμπλησθῆναι, ἢ παρ᾽ ὑ- B vos. Etenim ad eam panis & caro nos de-
μῖν. ἡμᾶς μὲν γὰρ ἄρτος καὶ κρέας εἰς τοῦτο ἄ- ducunt, cum vos eodem, quo nos tenden-
γει· ὑμᾶς δὲ εἰς μὲν τὸ αὐτὸ ἡμῖν ἀπευθύνει, πολ- tes; multaſque per ambages ſurſum deor-
λοὺς δὲ ἕλιγμοὺς ἑλιγμοὺς ἄνω καὶ κάτω πλανώ- ſum vagantes; vix eo tamdem peruenia-
μενοι, μόλις ἀφικνεῖσθε ὅποι ἡμῖς πάλαι ἥκο- tis, quo dudum delati nos eramus. Ve-
μεν. ἀλλ᾽ ὦ παῖ, φάναι ὁ Ἀστυάγης, σὺ μὲν rum, mi fili, ait Aſtyages, moleſtæ nobis
ἀηδόμενοι ταῦτα ἀπεπλανώμεθα. γευόμενος obuagationes iſtæ non ſunt. quod ſi hæc
δ᾽, ἔφη, καὶ σὺ γνώσῃ ὅτι ἡδέα ταῦτά ἐστιν. ἀλ- tu quoque guſtes, quam ſuauia ſint, licet
λὰ καί σε, φάναι ὁ κῦρος, ὦ πάππε, μυσαττόμενον ταῦτα τὰ βρώματα ὁρῶ. καὶ ὁ Ἀστυά C cognoſcas. At vero, inquit Cyrus, video te
γης ἐπῄρετο, καὶ τίνι δὴ σὺ τεκμαιρόμενος, ipſum, aue, cibos hos auerſari. Quumque
ὦ παῖ, λέγεις; ὅτι σε, φάναι, ὁρῶ, ὅταν μὲν τοῦ interrogaret Aſtyages: Vnde, fili, conie-
ἄρτου ἅψῃ, εἰς οὐδὲν ὁ χεὶρ ἀποφώμενον. cturam ducens hoc ais? Quod te, inquit,
ὅταν δὲ τούτων τινὸς θίγῃς, αὐθις ἀποκαθαί- Si panem adtigeris nullam ad rem manum
ρῃς ὁ χεὶρ εἰς τὰ μάγειρα, ὡς πάνυ ἀηδόμενος ὅτι καταπλέα σοι ἀπ᾽ αὐτῶν ἐγκέ- extergere video. Sin horum aliquid adtre-
κοπται. πρὸς ταῦτα δὴ ὁ Ἀστυάγης εἶπεν· εἰ τοί- ctaris, ſtatim mappis purgas manum, quaſi
νυν ὅτῳ γιγνώσκεις, ὦ παῖ, ἀλλὰ κρέα γε δί- perquam moleſte feras, plenam iis fuiſſe.
δωκε, ἵνα νεανίας οἰκάδε ἀπέλθῃς. ἅμα δὲ Et Aſtyages: Si quidem ita fili cenſes, ait,
ταῦτα λέγοντα πολλὰ αὐτῷ ἐπιφέρειν, καὶ D ſaltem carnibus veſcere, quo iuuenis do-
θήρεια τῶν ἡμέρων. καὶ ὁ κῦρος, ἐπεὶ ἐώρα mum redeas. Hæc dum diceret, multas ei
πολλὰ τὰ κρέα, εἰπεῖν· ἦ καὶ δίδως [φάναι tam ferinas quam manſuetorum anima-
* μοι, ὦ πάππε, ταῦτα πάντα τὰ κρέα, ὅ, τι liũ carnes adferri iuſſiſſe perhibetur. Cy-
αὐ βάλωμαι αὐδῆς χρῆσθαι; μὴ δῖα, φάναι, ἐγώ rus autem, cum eam carnium copiam vi-
σοι, ὦ παῖ. σὺ μὲν δὴ ὁ κῦρος λαβόντα τῶν deret: Dasne mihi, aue, carnes has vni-
κρεῶν, ἐξεδίδοναι τοῖς ἀμφὶ τὸν πάππων θερα- uerſas ait, vt eis vti pro arbitrio meo poſ-
πευταῖς, ὁπηνίκα ἔκαστῳ σοὶ μὲν τοῦτο, ὅτι ſim? Equidem, inquit ille, profecto has tibi
τοξεύμασι μὲν ἱππεύειν δεδάσκεις σοὶ δ᾽, ὅτι μοι do fili. Ibi Cyrum aiunt de carnibus acce-
παλτὸν ἔδωκας. τοῦτο γὰρ νεῶν ἔχω. σοὶ δὲ, ὅτι τὸν ptis inter aui pleráſq; miniſtros familiares
πάππων καλῶς θεραπεύεις· σοὶ δ᾽, ὅτι μου τὴν E diſtribuiſſe, quum verba quędam ſingulis
μητέρα τιμᾷς. τοιαῦτα † ποιῶν, ἕως διεδίδου adiiceret: Hoc tibi, qui ſedulo me doces e-
πάντα ἃ ἔλαβε κρέα. Σάκα δ᾽, φάναι ὁ Ἀ- quitare. Tibi hoc, qui tragula me donaris.
στυάγης, ᾧ οἰνοχόῳ, ὃν ἐγὼ μάλιστα τιμῶ, οὐ- Id enim, quod dem, nũc habeo. Tibi vero,
δὲν δίδως; ὁ δ᾽ Σάκας ἦν καλὸς τε ὢν ἐτύγχανε, καὶ τιμὴν ἔχων παρὰ τὰς δορυφόρους Ἀστυ- quod auo diligenter inſeruis. Tibi, quod
άγους, καὶ ἀποκωλύειν ὃς μὴ καιρὸς αὐτῷ δοκοίη εἶ) προσάγειν. καὶ ὁ κῦρος ἐπῄρετο, ὡς αὖ matrem meam honorifice colis. Huiuſmo
di faciebat, vt fertur, donec carnes omnes,
quas acceperat, diſtribuiſſet. Et Aſtyages:
Nihilne Sacæ das, inquit, pincernæ: qui a-
pud me in honore maximo eſt? Sacas autẽ
hic & pulcher erat, & honorario munere
fungebatur, adducendi eos ad Aſtyagem,
quibus illo conuento eſſet opus; & alios
arcendi, quos minus opportunum putaret
adduci. Tum Cyrus vt expers adhuc vere-

Athenæg. 9. p. 183, 29.

Athenæg. 9. p. 203, 21.

cundiæ puer procacius interrogat: Quamobrem, aue, tantum huic honorem habes? Astyages per iocum: An non vides ait, quam belle, quam decenti gestu pocillatoris munus obeat? Horum enim regum pincernæ pocula scite ministrant, & delicate infundunt, ac tribus digitis pateram quasi vehendo sic tradunt & offerunt; vt hausturo poculum commodissime capiendum porrigant. Cyrus autem: Iubeto, inquit, mi aue, Sacam mihi quoque poculum tradere, quo belle infuso tibi potu te mihi conciliem, si possim. Itaque dari poculum Cyro quum iussisset, acceptum ille pari eluit industria, qua Sacam vti viderat. Atque hoc modo vultu ad seriam quandam & honestam speciem composito, sic oblatam auo pateram porrexit, vt largum matris pariter & Astyagis risum concitaret. Ipsum etiam Cyrum cum risu ad auum exiliisse proditum est, & inter osculandum dixisse: Periisti Saca, honore te isto deuciam. Nam & aliis rebus magis industrius te pocillator ero, & vinum ipse non ebibam. Quippe qui regibus a poculis sunt, quum pateram porrigunt cyatho, haustum ex ea vinum & in manum sinistram infusum absorbent; vt si venena infundant, nihil hoc eis prosit. Post illa per iocum Astyages: Quamobrem inquit, aliis in rebus scire Sacam imitans, vinum nõ absorbuisti? Quia profecto metuebam, ait, ne mista in cratere venena essent. Nam cum tu cœna die natali tuo amicos exciperes plane deprehendi, venena huncvobis infudisse. At ille: Quonam hoc pacto fili animaduertisti? Quod videbam profecto inquit, & animis vos & corporibus titubare. primum enim, quæ nos pueros facere non sinitis, ipsi faciebatis. Omnes enim simul vociferabamini, cum vosmet mutuo prorsus non intelligeretis. Quin & ridicule admodum canebatis, ac quamuis canente copiam non auscultaretis iurabatis tamen optime hominem canere. Præterea cum quisq; vestrum robur suum prędicaret, vt primum saltaturi adsurgebatis, tantum aberat, vt saltare possetis ad numerum, vt etiam erecti stare nequiretis, penitus autem obliti eratis, & tu te regem esse, & illi te suũ esse principem. Ac eo tempore primum equidem animaduerti æqualem dicendi potestatem id esse, quod tunc a vobis fieret. Quippe nunquam tacebatis.

A πᾶς μηδεπω ὑποπιόντων· ἀλλὰ τί, ὦ πάππε, τῶνδε ἕνεκα ἡμᾶς; ὁ δὲ Ἀστυάγης σκώψας εἶπεν· οὐχ ὁρᾷς, φάναι, ὡς καλῶς οἰνοχοῦσι καὶ εὐσχημόνως; οἱ δὲ τῶν βασιλέων τούτων οἰνοχόοι κομψῶς τε οἰνοχοοῦσι, καὶ καθαρείως ἐγχέουσι, καὶ διδόασι ταῖς τρισὶ δακτύλοις ὀχοῦντες τὸν φιάλιον, καὶ ὡσφορέουσιν, ὡς αὖ εὐδιεῖν ὃ ἔκπωμα εὐληπόταγα ᾧ μέλλοντι πίνειν. κέλευσον δὴ, φάναι, ὦ πάππε, τὸν Σάκαν, καὶ τὸν σάκαν ἐμοὶ δοῦναι ὃ ἔκπωμα, ἵνα κἀγὼ καλῶς σοὶ πιὼν εὔχεας, ἀνακτήσωμαί σε, ἐὰν δύνωμαι. καὶ B τὸν κελεύσαι δοῦναι. λαβόντα δὲ τὸν Κῦρον, ὅτω μὴ δεῖ κλύσαι ὃ ἔκπωμα, ὥσπερ τὸν Σάκαν ἐώρα· ὅτω δὴ σησανίακε τὸ πρόσωπον ἀποδαίως καὶ εὐσχημόνως * πως] προσενεγκεῖν καὶ ἐνδοῦναι τὸν φιάλιον τῷ πάππῳ, ὥστε τῇ μητρὶ καὶ τῷ Ἀστυάγει πολὺ γέλωτα προσαρεῖν. καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Κῦρον ἐκγελάσαντα ἀναπηδῆσαι πρὸς τὸν πάππον, καὶ φιλιώσαντα ἅμα εἰπεῖν, ὦ Σάκα, ἀπώλλυσας. ἐκβαλῶ σε τῆς ἡμῆς. τάτε C σχεδὸν ἄλλα, φάναι, σοῦ κάλλιον οἰνοχόησω, καὶ οὐκ ἐκπίομαι αὐτὸς τὸν οἶνον. οἱ γὰρ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι, ἐπειδὰν ἐνδιδῶσι τὸν φιάλιον, ἀρύσαντες † ἐπ' αὐτῆς τῆς κυάθου, εἰς τὸν ἀριστερὸν χεῖρα ἐγχέαντες καταρροφοῦσι, τὸ δὴ, εἰ φάρμακα ἐγχέοιεν, μὴ λυσιτελῆν αὐτοῖς. ἐκ τούτου δὴ ὁ Ἀστυάγης ὑποσκώπτων ἔφη, καὶ τί δὴ, ὦ Κῦρε, τἆλλα μιμούμενος τὸν Σάκαν, οὐκ ἀπερρόφησας τοῦ οἴνου; ὅτι νὴ δί', ἔφη, ἐδεδοίκειν μὴ ἐν τῷ D κρατῆρι φάρμακα μεμιγμένα εἴη. καὶ γὰρ ὅτε εἰσίας σὺ τοὺς φίλους ἐν τοῖς γυμνικοῖς, σαφῶς κατέμαθον φάρμακα αὐτὸν ὑμῖν ἐγχέαντα. καὶ πῶς δὴ, ἔφη, σὺ ὦ παῖ, τοῦτο κατέγνως; ὅτι νὴ δί', ἔφη, ὑμᾶς ἑώρων καὶ ταῖς γνώμαις καὶ τοῖς σώμασι σφαλλομένους. πρῶτον μὲν γὰρ, ἃ οὐκ ἐᾶτε ἡμᾶς τοὺς παῖδας ποιεῖν, ταῦτα αὐτοὶ ἐποιεῖτε. πάντες μὲν γὰρ ἅμα ἐκεκράγατε· ἐμανθάνετε δὲ οὐδὲ εἷς ἀλλήλων. ἤδετε δὲ καὶ μάλα γλοιῶς. οὐκ ἀκροώμενοι ὑμῶν ἕν' ἄδοντος, ὠμύετε ἅδην ἄριστα. λέγων ὕ ἕκαστος ὑμῶν τὸν ἑαυτοῦ ῥυθμόν, † ἐπεὶ ἐπιτ ἀναισαίνετε ὀρχησόμενοι, μὴ ὅπως ὀρχεῖσθε ἐν ρυθμῷ, ἀλλ' οὐδὲ ὀρθοῦσθαι ἐδύνασθε· ὁπότε λέληθε ὑμᾶς πάντας, σύ τε ὅτι βασιλεὺς ἦσθα, οἵ τε ἄλλοι, ὅτι σὺ ἄρχων. τότε γὰρ δὴ ἔγωγε [καὶ * πρῶτον κατέμαθον, ὅτι τότ' ἄρα ἐμὴ ἦν ἰσηγορία, ὃ ὑμεῖς τότε ἐποιεῖτε· νῦν δὲ πολεμοῦμεν ἐσιωπᾶτε.

Athenæus 10. p. 429, 35.

καὶ ὃ

καὶ ὁ Ἀστυάγης εἶπεν, ὁ δὲ σὸς πατὴρ, ὦ παῖ, πίνων οὐ μεθύσκεται; οὐ μὰ δί', ἔφη. ἀλλὰ πῶς ποιῶν; διψῶν παύεται. ἄλλο δὲ κακὸν οὐδὲν πάσχει. οὐ γὰρ, οἶμαι ὦ πάππε, Σάκας αὐτῷ οἰνοχοῖ. καὶ ἡ μήτηρ εἶπεν, ἀλλὰ τί ποτε σὺ, ὦ παῖ, οὕτω τῷ Σάκᾳ πολεμεῖς; τὸν δὲ Κῦρον εἰπεῖν, ὅτι νὴ δία [φαίην * μισῶ αὐτόν. πολλάκις γάρ με ἐθέλοντα τὸν πάππον ὑπὲρ ὑμῶν τὰ δεινὰ δρᾶν οὗτος ὁ μιαρώτατος ἀποκωλύει. ἀλλὰ ἱκετεύω, φαίην, ὦ πάππε, δός μοι βασιλεῖς ἡμέρας ἄρξαι αὐτῶν. καὶ τὸν Ἀστυάγη εἰπεῖν, καὶ πῶς δὴ ἂν ἄρξαις αὐτῶν; καὶ τὸν Κῦρον φάναι, ἐπειδὰν ὥσπερ οὗτος, ὅτε τῇ εἰσόδῳ, ἔπειτα ὁπότε βούλοιτο † εἰσιέναι ἐπ' ἄριστον, λέγοιμ' ἂν ὅτι οὔπω δυνατὸν ᾧ ἀρίστῳ σὺν τύχῃ· ἀπουδάζει γὰρ πρός τινας. εἶθ' ὁπότε μὴ ἥκοι ὅτι ὀψὲ, λέγοιμ' ἂν ὅτι λουόμενος. εἰ δὲ πόρρω ἀπουδάζοι φαγεῖν, εἰποιμ' ἂν ὅτι καὶ τοῦτ' γυναιξίν ἐστιν· ἕως παρατείνω τοῦτον, ὥσπερ οὗτος ἐμὲ ἐκώλυεν, ἀπὸ σοῦ κωλύων. τοιαύτας μὲν αὐτοῖς δύσμιάς παρέχειν ὅτι τοῦ δείπνου. ἐπὰν δὲ ἡμέρας, εἴτινος ἀγαθοῦ δέοιμενον ἢ τοῦ πάππου, ἢ τῆς μητρὸς ἀδελφὸν, χαλεπὸν ἐμοῦ ἄλλον φάσαι τοῦτο ποιήσαντα. ὅ, τι γὰρ δύναιτο ὁ Κῦρος ὑπὲρ ἐχαιρεν αὐτοῖς χαριζόμενος. ὅτε δὲ ἡ Μανδάνη παρεσκευάζετο ὡς ἀπιοῦσα πάλιν πρὸς τὸν ἄνδρα, ἐδεῖτο αὐτῆς ὁ Ἀστυάγης καταλιπεῖν τὸν Κῦρον. ἡ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι βούλοιτο μὲν ἂν ἅπαντα τοῦ πατρὶ χαρίζεσθαι, ἀχθοῖτο μέντοι τὸν παῖδα χαλεπὸν νομίζειν εἰ καταλιποῖ. ἔνθα δὴ ὁ Ἀστυάγης λέγει πρὸς τὸν Κῦρον· ὦ παῖ, ἐμοὶ μένοις παρ' ἐμοὶ, πρῶτον μὲν τῆς παρ' ἐμὲ εἰσόδου σοι οὐ Σάκας ἄρξει, ἀλλ' ὁπότε βούλῃ εἰσιέναι ὡς ἐμὲ, ὅτι σοι ἔσται· καὶ χάριν σοι, ἔφη, μᾶλλον εἰσομαι ὅσῳ ἂν πλεονάκις εἰσίῃς ὡς ἐμέ. ἔπειτα ἵππους ταῖς ἐμοῖς χρήσῃ, καὶ ἄλλοις ὁπόσοις ἂν βούλῃ. καὶ ὅταν ἀπίῃς, ἔχων ἅπερ οἷς ἂν αὐτὸς ἐθέλῃς. ἔπειτα δὲ ἐν τῷ δείπνῳ ὅτι ὁποίαν ἂν † ὁποίαν βούλῃ ὁδὸν πορεύσῃ. † ἐπεὶ τά τε νῦν ἐν τῷ θαδείσῳ θηρία δίδωμί σοι, καὶ ἄλλα πάντα πανταπᾶ συλλέξω, ἃ σὺ, ἐπειδὰν ἁλίσῃ ἱππεύειν μάθῃς, διώξῃ, καὶ τοξεύων καὶ ἀκοντίζων καταβαλῇς, ὥσπερ οἱ μεγάλοι ἄνδρες. καὶ παῖδάς δέ σοι ἐγὼ συμπαίκτορας παρέξω· καὶ ἄλλα ὅσα ἂν βούλῃ λέγων πρὸς ἐμὲ οὐκ ἀτυχήσεις.

παείναι

ὁποίαν ἂν βούλῃ † ἔπειτα πάλιν

An vero tuus pater, fili, subiecit Astyages, cum bibit, non inebriatur? Non profecto, inquit Cyrus, quomodo igitur se gerit? Sitire desinit; nec ei quidquam præterea mali accidit. Non enim, vt equidem arbitror, mi aue, Sacas ei a poculis est. Ibi mater: Quamobrem mi fili ait, tantopere Sacam oppugnas? Quia profecto inquit, odi eum. Nam me sæpius ad auum accurrere cupientem, impurissimus iste prohibet. Sed obsecro te, mi aue, fac vt in eum mihi triduo sit imperium. Et Astyages: Quodnam inquit futurum esset hoc tuum in eum imperium? Stans equidem ad fores vt iste, respondit Cyrus, vbi deinde ad prandium vellet ingredi, nondum ei dicerem, prandij copiã posse fieri. Res enim auo cum quibusdam seriæ sunt. Post vbi ad cœnam veniret, dicerem eum lauare. Sin admodum cupidus esset manducandi, apud mulieres eum esse dicerem, donec istũ ita differrem, vt ipse me differt, adire te prohibens. Hoc modo Cyrus inter cœnandum eos exhilarabat. Interdiu vero difficile cæteris erat, ipsum in efficiundis iis anteuertere, quæcunque vel auum vel auunculum requirere sensisset. Nam mirifice gaudebat Cyrus, si qua in re posset ipsis gratificari. Mandanam vero cum ad maritum abitura itineri se pararet, orabat Astyages vt Cyrum apud se relinqueret. Ea respondit, cupere se quidem in omnibus gratificari patri; sed existimare tamen permolestum sibi fore, filium inuitum relinquere. Ibi tum Astyages Cyrum compellans; Si mecum fili, manebis, inquit, primum in adeundo me Sacas nihil tibi quod imperet habebit: sed arbitrij tui erit ad me, quandocunque volueris, accedere. Quin etiam tibi eo maiorem habeo gratiam, quo me sæpius accesseris. Deinde meis equis, & aliis, quotcunq; volueris, veteris, quumq; abibis aliquo, tecum quos ipse volueris, habebis. Præterea in cœnãdo ad id, quod ipse moderatum esse statues, qua volueris via incedes. Ad hæc quum eas tibi do feras, quæ nunc in hortis sunt: tum alias omnis generis colligam, quas vbi primum equitare didiceris, persequeris; & sagittis iaculisq; grandium virorum more sternes. Addam & pueros tibi, qui tecum ludant; & alia quæcunque mihi velle te dixeris, nunquam non impetrabis.

Cyrus erga suos officiosissimus.

Hæc quum Astyages dixisset, interrogabat Cyrum mater, manere ne vellet an discedere. At ille nihil cunctatus, Manere se velle celeriter respondit. Rursus autem interrogatus a matre, Quamobrem? dixisse perhibetur: Quia domi quidem mea mater inter æquales & sagittis & missilibus eiaculandis vt sum, ita videor esse præstantissimus. Heic autem satis intelligo me ab æqualibus equitando superari; quod quidem mea mater, scito per mihi molestum esse. Quod si me heic reliqueris & equitare didicero: quum apud Persas ero, facile me præstantes illos pedites superaturum arbitror: at vbi huc ad Medos reuertar, inter equites bonos eques ipse præstantissimus, auo auxilia ferre conabor. Iustitiam vero subiecit mater, quo pacto, mi fili, discas heic, cum illic magistri tui, sint? Ibi Cyrus respondisse fertur: Equidem accurate mea mater hanc teneo. Qui tenes? inquit Mandana. Quoniam me magister, ait, vt exquisite iustitiæ peritum aliis etiam iudicem dedit. Atque adeo quadam aliquando in lite plagas accepi, quod recte sententiam non tulissem. Erat autem huiusmodi causa, puer grandis, cui tunica parua erat, puerum quemdam alium paruum, qui magnam habebat tunicam, exuit: ac suam quidem illi iniecit, illius autem ipse vestem induit. Iudex his ego datus ambobus esse melius iudicaui, vt tunicam vterque sibi congruentem haberet. At heic me verberibus magister adfecit, quod diceret ita faciendum esse, si quando de eo quod congrueret iudex constitutus essem. Vbi vero iudicandum fuerit, vtrius sit tunica; tum spectandum esse, quæ possessio iusta sit: eumne qui vi quid abstulit, an qui elaborauit, aut emit, æquum sit possidere. Deinde subiiciebat id esse iustum quod legitimum esset: quod autem legibus aduersaretur, pro vi habendum. Quare iudicem secũdum legem ferre sententiam iubebat. Sic igitur ego mea mater, accurate iura omnia teneo, quod si quid prẽterea mihi est opus, auus hic meus docendo adiiciet. At enim mi fili, aiebat illa, non eadem apud auum, & apud Persas esse iura constat. Nam hic omnium apud Medos se dominum constituit: apud Persas autem æqualitas iusta ducitur. Ac tuus adeo pater primus ex prẽscripto facit, quæ facit ciuitati, & ex præscripto accipit:

Indicium animi vere regij.

Cyri pueri iudicium.

Iudicandum esse secundum leges.

ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀστυάγης, ἡ μήτηρ
διηρώτα τὸν Κῦρον, πότερα βούλοιτο μεῖναι,
ἢ ἀπιέναι. ὁ δὲ οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ ταχὺ
εἶπεν ὅτι μεῖναι βούλοιτο. ἐπερωτηθεὶς δὲ πά-
λιν ὑπὸ τῆς μητρὸς, Διὰ τί; εἰπεῖν λέγεται,
ὅτι οἴκοι μὲν τῶν ἡλίκων καὶ εἰμὶ καὶ δοκῶ
κράτιστος εἶναι, ὦ μῆτερ, καὶ τοξεύων καὶ ἀ-
κοντίζων. ἐνταῦθα δὲ οἶδα, ὅτι ἱππεύων
ἥττων εἰμὶ τῶν ἡλίκων. καὶ τοῦτο δεῖ ἴσθι, ἔ-
φη, ὦ μῆτερ, ὅτι ἐμὲ πάνυ ἀνιᾷ. ἐὰν δέ με
καταλίπῃς ἐνθάδε, καὶ μάθω ἱππεύειν, ὅ-
τε μὲν ἐν Πέρσαις ὦ, οἶμαί σοι ἐκείνους τοὺς
ἀγαθοὺς τὰ πεζικὰ ῥᾳδίως νικήσειν. ὅταν δὲ
εἰς Μήδους ἔλθω ἐνθάδε, πειράσομαι τῷ
πάππῳ ἀγαθῶν ἱππέων κράτιστος ὢν ἱππεῖς
συμμαχεῖν αὐτῷ. τότε δὲ μητέρα εἰπεῖν, τῷ
δικαιοσυνίῳ, ὦ παῖ, πῶς μαθήσῃ ἐνθάδε, ἐκ
ὄντων σοι τῶν διδασκάλων; καὶ τὸν
Κῦρον φάναι, ἀλλ', ὦ μῆτερ, ἀκριβῶς ταύ-
τῃ γε οἶδα. πῶς σὺ οἶσθα; εἰπεῖν τῷ Μαν-
δάνῃ· ὅτι, φάναι, ὁ διδάσκαλός με, ὡς
ἤδη ἀκριβοῦντα τῷ δικαιοσυνίῳ, καὶ ἄλ-
λοις καθίστη δικάζειν. καὶ τοίνυν, φάναι, ὅτε
μιᾷ ποτὲ δίκῃ πληγὰς ἔλαβον, ὡς οὐκ ὀρ-
θῶς δικάσας. ἐγὼ δὲ ἡ δίκη τοιάδε. παῖς μέ-
γας μικρὸν ἔχων χιτῶνα, ἕτερον παῖδα μι-
κρὸν μέγαν ἔχοντα χιτῶνα ἐκδύσας αὐτὸν,
τὸν μὲν ἑαυτῷ ἐκεῖνον ἠμφίεσε, τὸν δὲ ἐκείνου
αὐτὸς ἐνέδυ. ἐγὼ γοιῶν τούτοις δικάζων, ἔ-
γνων βέλτιον εἶναι ἀμφοτέροις τὸν ἁρμόζοντα
ἑκάτερον ἔχειν χιτῶνα. ἐν ᾧ τούτῳ με ἔπαυσεν
ὁ διδάσκαλος, λέγων ὅτι ὁπότε μὲν καταγε-
λῶν ἁρμόττοντος κριτὴς, οὕτω δέοι ποιεῖν. ὁ-
πότε δ' χρῆναι δέοι, ὁποτέρου ὁ χιτὼν εἴη, τοῦτ' ἔ-
φη σκεπτέον εἶναι, τίς κτῆσις δικαία ἐστὶ, πότερα
τῆ βίᾳ ἀφελόμενον ἔχειν, ἢ τῷ ποιησάμενον ἢ
πριάμενον κεκτῆσθαι. ἔπειτα δὲ ἔφη τὸ μὲν νό-
μιμον, δίκαιον εἶναι, τὸ δ' ἄνομον, βίαιον. σοὶ τῷ
νόμῳ ἦν κελεύει δοῦναι τὴν δικαίαν τὴν ψῆφον τίθε-
σθαι. οὕτως ἐγώ σοι, ἔφη, ὦ μῆτερ, τάγε δίκαια
πάντα πάσαν † οἶδα ἀκριβῶς· ἐὰν δέ τι πρᾶ
τωμεν δέωμαι, ὁ πάππος με, ἔφη, ἔτος ὀπτι δι-
δάξει. ἀλλ' ἃ ταῦτα, ἔφη, ὦ παῖ, σοὶ δή τε τῶν
πάππῳ δίκαια, καὶ ἐν τοῖς ὁμολογεῖται. ἔστος
μὲν γὰρ τῶν ἐν μήδοις πάντων δεσπότην ἑαυτὸν πεποίηκεν· ἐν τοῖς δὲ, ὅσον ἔχει δίκαιον
νομίζεται. καὶ ὁ σὸς τοῖς πατὴρ † τελαμένα μὲν ποιεῖ ἃ ποιεῖ τῇ πόλει, τελαμένα ὃ λαμβάνει.

ἤδη ἀκριβῶς

τὰ πεπαμένα μὲν ποιεῖ τῇ πόλει, τὰ πεπαμένα μέζον

ψυχὴ μέτρον δὲ αὐτῷ οὐχ ἡ* τύχη, ἀλλ' ὁ νόμος ἐστίν. ὅ-
πως οὖν μὴ ἀπολῇ μαστιγούμενος, ἐπεὶ δὲ οἴκοι
εἴης, ἂν παρὰ τούτου μαθὼν ἥκῃς ἀντὶ τοῦ βασι-
λικοῦ τὸ τυραννικὸν, ἐν ᾧ ἐστι τὸ πλέον οἴεσθαι
χρῆναι ἁπάντων ἔχειν. ἀλλ' ὅγε σὸς πατὴρ, εἶ-
πεν ὁ Κῦρος, δεινότερός ἐστιν, ὦ μῆτερ, διδά-
σκειν μεῖον ἢ πλεῖον ἔχειν. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι καὶ
μήδους ἅπαντας δεδίδαχεν ἑαυτοῦ μεῖον ἔχειν;
ὥστε θάρσει, ὡς ὁ σός γε πατὴρ οὔτε ἄλλον οὐδέ-
διδάξας να, οὔτ' ἐμὲ πλεονεκτεῖν † μαθόντα ἀποπέμψε-
ται. τοιαῦτα μὲν δὴ πολλὰ ἐλάλει ὁ Κῦρος· τέ-
λος δὲ, ἡ μὲν μήτηρ ἀπῆλθε, Κῦρος δὲ κατέμε-
νε καὶ αὐτοῦ ἐτρέφετο. καὶ ταχὺ μὲν τοῖς ἡλικιώταις
συνεκέκρατο, ὥστε οἰκείως διακεῖσθαι· ταχὺ δὲ
ἀνεκτήσατο τοὺς πατέρας αὐτῶν † ἀνήρτητο προσιὼν, καὶ ἔν-
δηλος ὢν ὅτι ἠσπάζετο αὐτῶν τοὺς υἱεῖς· ὥστε καὶ
εἴτι οὗτ' βασιλέως δέοιντο, τοὺς παῖδας ἐκέλευον
Κύρου δεῖσθαι διαπράξασθαι σφίσιν. ὁ δὲ Κῦρος
ὅ, τι δέοιντο αὐτοῦ οἱ παῖδες, διὰ τὴν φιλανθρω-
πίαν καὶ φιλοτιμίαν, περὶ παντὸς ἐποίει τὸ δια-
πράττεσθαι. καὶ ὁ Ἀστυάγης δὲ ὅ, τι δέοιτο αὐτοῦ ὁ
Κῦρος, οὐδὲν ἐδύνατο ἀντιλέγειν μὴ οὐ χαρίζε-
σθαι. καὶ γὰρ ἀσθενήσαντος αὐτοῦ, οὐδέποτε ἀπέλειπε
τὴν πάππον, οὐδὲ κλαίων ποτὲ ἐπαύετο· δῆλός τε
ἦν πᾶσιν ὅτι ὑπερεφοβεῖτο μή οἱ ὁ πάππος ἀ-
ποθάνοι. καὶ γὰρ ἐκ νυκτὸς εἴτινος δέοιτο Ἀστυά-
γης, πρῶτος ἠσθάνετο Κῦρος, καὶ πάντων ἀο-
κνότατα ἀνεπήδα ὑπηρετήσων ὅ, τι οἴοιτο χα-
ρίεσθαι. ὥστε πάντα πᾶσιν ἀνεκτήσατο τὴν Ἀστυ-
άγην. καὶ ἦν μὲν ἴσως ὁ Κῦρος πολυλογώτερος,
ἅμα μὲν διὰ τὴν παιδείαν, ὅτι ἠναγκάζετο
ὑπὸ οὗ διδασκάλου καὶ διδόναι λόγον ὧν ἐποίει,
ἐπεί τε δικ. καὶ λαμβάνειν παρ' ἄλλων † ἃ δικάζοι· ἔτι δὲ καὶ
διὰ τὸ φιλομαθὴς εἶναι, πολλὰ μὲν αὐτὸς ἀεὶ
τοὺς παρόντας ἀνηρώτα, πῶς ἔχοντα τυγχά-
νοι, καὶ ὅσα αὐτὸς ὑπ' ἄλλων ἐρωτῷτο, διὰ
τὸ ἀγχίνους εἶναι, ταχὺ ἀπεκρίνετο. ὥστε ἐκ
πάντων τούτων ἡ πολυλογία συνελέγετο αὐ-
τῷ. ἀλλ' ὥσπερ γὰρ ἐν σώμασιν, ὅσοι νέοι ὄν-
τες μέγεθος ἔλαβον, ὅμως ἐμφαίνεταί τι αὐ-
τοῖς νεαρὸν, ὃ κατηγορεῖ τὴν ὀλιγοετίαν, οὕτω
καὶ Κύρου ἐκ τῆς πολυλογίας οὐ θράσος διε-
φαίνετο, ἀλλ' ἁπλότης καὶ φιλοστοργία. ὥστε
ἐπεθύμει ἄν τις † ἐπιθυμίαν τὶς εἶχεν ἔτι πλείω ἀκούειν αὐ-
τοῦ, ἢ σιωπῶντι παρεῖναι. ὡς δὲ προῆγεν ὁ χρό-
νος αὐτὸν σὺν τῷ μεγέθει εἰς ὥραν τοῦ πρός-

A ac modus ei, non † animi libido, sed ipsa *al. non fortuna.*
lex est. Quapropter [tibi cauendum,] ne
quum domum veneris, flagris cæsus per-
eas, si pro regio imperio tyrannicum edo-
ctus ab hoc reuertaris; cui quidem hæc in-
est opinio, plus oportere vnum quam alios
omnes habere. Immo vero mea mater, in- *Ingeniosum respõsum.*
quit Cyrus, longe pater tuus acrior est ad
docendũ, vt minus habere quis, quã plus,
malit. An non vides, eum Medos omnes
docuisse minus habere quam se? Quare
bono animo esto, quando pater tuus, vt ali-
um neminem ita ne me quidem sic edo-
B ctum ab se dimittet, vt plus cæteris habere
cupiam. Huiusmodi multa Cyrus garrie-
bat. Ad extremum mater abiit, & Cyrus i-
stic remanens educabatur. Is vero celeri- *Cyri in omnes humanitas.*
ter æqualibus ita sese consuescendo, ad-
miscuit, vt iam familiariter eis vteretur.
Quinetiam ipsorum patres cum adeundo,
tum declarando se filios eorum comple-
cti, adeo sibi conciliarat, vt si a rege quid
impetrandum esset, filios a Cyro petere iu-
berent, quo negotium eis conficeret. Cy-
rus vero quæ illius humanitas, & liberalis
C ambitio quædam erat, nihil prius, neque
potius ducebat, quam vti quod a pueris ro-
gatus esset effectum daret. Astyages autem
quidquid ab eo Cyrus peteret, nihil dene-
gare poterat, quo minus ei gratificaretur.
Nam & Cyrus, quo tempore in morbum *In auum pietas.*
auus inciderat, ab eo numquã discedebat,
neq; plorare desinebat: quum nemini non
pareret eũ in maximo esse metu, ne auum
morte amitteret. Quin & noctu si quid A-
styages requireret, primus id sentiebat Cy-
rus & omnium impigerrimus exsiliebat ei
D ministraturus in iis, quę grata fore putaret;
adeoque iam Astyagẽ totum suum fecerat.
Et erat fortasse Cyrus loquacior tum pro- *Cur aliquanto loquacior fuerit.*
pter institutionẽ, quod a magistro & facto
rum suorũ rationem reddere cogeretur, &
ab aliis poscere, quoties ius diceret; tum q;
discẽdi studiosus, multa semper ex præsen-
tibus, quo pacto se haberent, ipse quæreret;
& sciscitãtibus aliis ob ingenij sagacitatem
expedite respõderet. Ideoq; fiebat vt ex o-
mnibus his loquacitas ei colligeretur. Ve-
rum vt in corporibus eorũ, qui grãdiusculi
facti sunt in adolescentia, nihilominus iu-
E uenile quiddã minus adparet, q; annorum
paucitatẽ arguit: sic e Cyri loquacitate non
audacia pellucebat, sed simplicitas & pro-
pensio quædam ad beneuolentiam potius,
vt ex eo quis etiam audire plura cuperet,
quam tacenti adesse. Postquam vero tem-
pus cum statura corporis ad ętatem puber-

tati proximam produxerat; tum vero & verbis paucioribus & sedatiori voce vtebatur, & adeo verecundiæ plenus erat, vt ad seniorum congressus erubesceret, nec is amplius ei mos esset, vt instar catulorum procaciter in quosuis irrueret. Itaque fiebat, vt quietior ille quidem esset, in congressibus tamen omnino gratus atque iucundus. Nam quæcunque inter æquales esse plerunque certamina solent, in his non ad ea familiares suos prouocabat, quibus se superiorē esse norat: sed quibus certo sciret se superari, eorum autor erat, & se melius illis ea facturum aiebat. Iamque adeo primus in equos insiliebat, vt vel ex equis iacula vibraret, vel sagittas emitteret, nondum ad insidendum satis adsuefactus; quumque vinceretur, ipse prę sertim sese deridebat. Et quoniā propterea, quod superaretur, haudquaquam defugeret illa denuo facere, quibus inferior fuerat, sed versaretur iterum atque iterum in experiundo, rursus vt idem rectius faceret: cito eo peruenit, vt equitando par æqualibus esset; cito consequutus est, vt propter rei studium eosdem a tergo relinqueret; cito denique feras quæ in septis hortorum erant, ita persequendo, feriendo, iugulando confecit: vt Astyages vnde feras amplius ei colligeret non haberet. Ibi tum Cyrus, qui sentiret Astyagem, vt maxime vellet, non posse tamē viuas sibi feras exhibere sæpius eum compellabat: Quid opus est mi aue: tibi molestiam feris conquirendis creari? Si me cum auūculo venatū dimiseris, quascunque feras videro, eas te mihi alere existimabo. Quanquam vero vehemēter exire venatum cuperet, non tamen amplius instare verbis ita poterat, vt in pueritia: sed cunctantius ad auū accedebat, quum ipse iam sibi Sacas in iis fieret, ob quæ de Saca questus antea fuerat, quod se ad auum, non admitteret. Non enim adibat, nisi prę uidisset, an tempestiuū esset; & Sacam vtiq; rogabat, vt sibi significaret, quando accedendi tēpus esset, quando non esset. Itaque Sacas perinde iam, atque omnes alij, mirifice Cyrum diligebat. Astyages autē, quum intellexisset vehementer extra hortorum septa Cyrū venari cupere: cum auunculo eum dimittit, & custodes adiūgit equites ętate ꝓuectiores, qui cauerēt a locis impeditis, & si qua bestia ferocior occurrisset. Itaq; sedulo Cyrus comites interrogabat, quas ad feras ꝓpius accedendū non esset, quas ve liceret audacter insequi. Respondebant illi plerosque propius congressos cum vrsis

Cyri adolescentis mores ac studia.

Cyri verecundia.

Cyrus adolescens venandi cupidus.

Ἀηδονηρέστερος, ἐν τούτῳ δὴ τοῖς μὲν λόγοις βραχυτέροις ἐχρῆτο, καὶ τῇ φωνῇ ἡσυχαιτέρᾳ· αἰδοῖς δ' ἐνεπίμπλατο, ὥστε καὶ ἐρυθραίνεσθαι ὁπότε σωτυχοίη τοῖς πρεσβυτέροις· καὶ ὃ σκυλακώδες, τῷ πᾶσι προσπίπτειν, οὐκέτι ὁμοίως † προπετὲς εἶχεν. οὕτω δὴ ἡσυχαίτερος μὲν ἦν, ἐν δὲ τοῖς συνουσίαις πάμπολυ διέφερεν. καὶ γὰρ ὅσα διαγωνίζονται πολλάκις ἥλιξι πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἁκρεάστων ἤδη ὢν, οὐ τὰ προὐκαλεῖτο τοὺς συνόντας, ἀλλ' ἄρα ἤδη ἑαυτὸν ἥπιονα ὄντα, τοῦτα ἐξῆρχε, φάσκων κάλλιον αὐτῶν ποιήσειν· καὶ κατῆρχεν ἤδη ἀναπηδῶν ὅτι τοῖς ἵπποις, ἢ διαγωνιούμενος, ἢ διατοξευσόμενος ἀπὸ τῶν ἵππων, ὅπου πολὺ ἔπροχος ὤν· ἡδόμενος δ', αὐτὸς ἐφ' † ἑαυτῷ μάλιστα ἐγέλα. ὡς δὲ οὐκ ἀπεδίδρασκεν ἐκ δὲ ἡτᾶτο, εἰς ὃ μὴ ποιεῖν ἃ ἠπίστατο, ἀλλ' ἐκαλινδεῖτο ἐν τῷ πρόσθεν αὖθις βέλτιον ποιεῖν, τάχ' μὲν εἰς ὃ ἴσον ἀφίκετο τῇ ἱππικῇ τοῖς † ἡλικιώταις, τάχ' δὲ παρῆλθε, διὰ δὲ ἐρᾶν δ' ἔρχεται· τάχ' δὲ ἐν τῷ προσθείσῳ θηρία αἰνὰ κἀκ, διώκων καὶ βάλλων καὶ καταγάνων· ὥστε ὁ Ἀστυάγης οὐκέτ' εἶχεν αὐτῷ συλλέγειν θηρία. καὶ ὁ Κῦρος αὐθάδως ὅτι βουλόμενος ὁ δυνατὸς οἱ † ζῶντα παρέχειν, πολλάκις ἔλεγε πρὸς αὐτόν, ὦ πάππε, τί σε δεῖ θηρία ζητοῦντα προσμάχεσθαι ἔχοντι; ἀλλ' ἐμὲ ἐκπέμπεις ὅτι θήρας σὺν τοῖς θείοις, νομίζων ὅσα ἂν ἴδω θηρία, † σέ μοι τοῦτα βρέφειν· ὅτι θυμοῦ ὄντος σφόδρα ἐξιέναι ὅτι τὴν θήραν, οὐκέθ' ὁμοίως λίπαρει ἐδύνατο, ὥστε περ πᾶς ὤν, ἀλλ' ὀκνηρότερον προσῄει. καὶ αὖ προσέθεντο τοῖς Σάκαις ἐμέμφετο, ὅτι οὐ παείη αὐτὸν πρὸς τὸν πάππον, αὐτὸς ἤδη Σάκας ἑαυτῷ ἐγίγνετο. οὐ γὰρ προσῄει εἰ μὴ προσίδοι, εἰ καιρὸς εἴη, καὶ οὐ Σάκαι ἐδόκουν πρῶτοι, σημαίνειν αὖ ὅποτε οὐ καιρῷ εἴη εἰσιέναι, καὶ ὁπότε οὐκ ἐν καιρῷ. ὥστε ὁ Σάκας ἤδη ἐπαφείλετο, ὥσπερ καὶ οἱ ἀνῆγον πρῶτοι. ἐπεὶ δ' ἔνεγω ὁ Ἀστυάγης σφόδρα αὐτὸν ὅτι θυμοῖτο τὸν ἔξω θήρας, ἐκπέμπει αὐτὸν σὺν τῷ θείῳ, καὶ φύλακας συμπέμπει ἐφ' ἵππων πρεσβυτέρους, ὅπως ἀπὸ τοῦ † διεχοίη φυλάττοιεν αὐτόν, καὶ εἴ τι ἀγρίων τι φανείη θηρίων. ὁ δὲ Κῦρος τὸν ἐπιθυμοῦντα προθύμως ἐπιτιθάνετο ὁποίοις οὐ χρὴ θηρίοις πελάζειν, καὶ ὁποῖα χρὴ θαρρούντα διώκειν. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι ἄρκτοι τε πολλοὺς ἤδη πλησιάσαντας διέφθει-

ἡδονηρέστερος
ἑαυτῷ
ἥλιξι,
δυσχερῶν, ᾖ, δυσχερῶν
ζῶντα πολλὰ παρέχειν, ἔλεγε
ἐμοὶ πᾶσα τρέφειν.
προσπὴς

Plut. π. ἀδολεσχίας. ſ. 912 θαυμαστὸς δὲ ὁ Κῦρος, ὅτι τὰς μὲν ἄλλας ἐποιεῖτο πρὸς τοὺς ἥλικας, ἐν αἷς ἐδόκει κρείττων εἶναι, ἀλλ' ἐν οἷς ἀπειρότερος ἦν, ἐκείνων, ἀφ' ἡδονῆς προκαλούμενος, ἵνα μήτε λυπῇ παρασκευάσῃ μὴν, τὸ μανθάνειν ὠφελήσῃ.

διέφθραν, καὶ λέοντες καὶ κάπροι καὶ παρδάλεις· αἱ δὲ ἔλαφοι καὶ δορκάδες, καὶ ἄγριοι ὄϊες, καὶ οἱ ὄνοι οἱ ἄγριοι, ἀσινεῖς εἰσίν. ἔλεγεν δὲ καὶ τοῦτο, ὡς δυσχερείας ὄπι δέοι φυλάττεσθαι, οὐδὲν ἧττον ἢ τὰ θηρία. πολλοὺς γὰρ ἤδη καὶ αὐτῶν τοὺς ἵππους καταχρημνισθῆναι. καὶ ὁ Κῦρος ταῦτα πάντα ἐμανθάνανε σφόδρα· ὡς δὲ εἶδεν ἔλαφον ἐκπηδήσασαν, πάντων ὅτι ἁδρόμηκος ὢν ἤκουεν, ἐδίωκεν, οὐδὲν ἀπὸ ὁρῶν ἢ ὅποι ἔφυγε· καί πως ἀμαπηδῶν αὐτῷ ὁ ἵππος πίπτει εἰς γόνατα, καὶ μικρῷ κάκιον ἐξεβαχήλισεν. ὁ μὲν δὴ ἐπέλαθεν ὁ Κῦρος μόλις πως, καὶ ὁ ἵππος ἀνέστη. ὡς δὲ εἰς τὸ πεδίον ἦλθεν, ἀκοντίσας καταβάλλει τὴν ἔλαφον, καλόν τι χρῆμα καὶ μέγα. ὁ μὲν δὴ ἐχαίρεν· οἱ δὲ φύλακες, προσελάσαντες ἐλοιδόρουν αὐτόν, καὶ ἔλεγον εἰς οἷ κίνδυνον ἔλθοι· καὶ ἔφασαν καὶ ἐρεῖν αὐτῷ πρὸ πάντων. ὁ δὴ Κῦρος εἰσήκει καταβεβηκώς, καὶ ἀκούων ταῦτα ἰδιᾶτο. ὡς δ' ἤσθετο κραυγῆς, ἀνεπήδησεν ὅπι τὸν ἵππον ὥσπερ εἰθισμένος· καὶ ὡς εἶδεν ὃν δὴ σκαντίᾳ κάπρον προσφερόμενον, αὐτὸς ἐλαύνει. καὶ ἀμαλθάνιος δύσχολος βαλὼν εἰς τὸ μέτωπον, καὶ κατέσχε τὸν κάπρον. σὺν δὲ μόνον τι ἤδη καὶ ὁ θόρυβος αὐτῷ ἐλοιδορεῖτο, τὴν θρασύτητα ὁρῶν. ὁ δὲ αὐτὸς λοιδορούμενος, ὅμως ἐδίδου ὅσα αὐτὸς ἔλαβε, ταῦτα ἐάσας αὐτὸν δωρεῖσθαι εἰσκομίσαντα τῷ πάππῳ. τὸν δ' ὄθνον εἰπεῖν φασίν, ἀλλ' ὦ ἀγαθὴ ὅτι ἐδίωκες, οὐ σοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμοὶ λοιδορήσεται ὅτι σε εἴων. κἂν βούλῃ, φάναι αὐτόν, μαστιγωσάτω ἐπιδοὺς γε ἐγὼ δῶ αὐτῷ. καὶ σύ γε εἰ βούλει, ἔφη, ὦ θεῖε, μορμησάμενος ὅ, τι βούλει, τοῦτο ὅμως χάρισαί μοι. καὶ ὁ Κυαξάρης μὴν τοι ἥδιστόν γε εἶπε, ποιεῖ ὅπως βούλει. σὺ γὰρ νῦν γε ἡμῶν ἔοικας βασιλεὺς εἶναι. ὅτε δὴ ὁ Κῦρος εἰσκομίσας τὰ θηρία, ἐδίδου τῷ πάππῳ, καὶ ἔλεγεν, ὅτι αὐτὸς ταῦτα θηρεύσειεν ἐκείνῳ. καὶ τὰ ἀκόντια ἐδείκνυε μὲν ἅ, κατέθηκε δ' ἡμάτων μὲν ἃ ὅπου ὠφέλει τὸν πάππον ὀφλεῖν. ὁ δὲ Ἀστυάγης ἄρα εἶπεν, ἀλλ' ὦ παῖ, δέχομαί μὲν ἔγωγε ἡδέως ὅσα μοι δίδως, οὐ μέντοι δέομαί γε τούτων οὐδενός, ὥστε σε κινδυνεύειν. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, εἰ τοίνυν μὴ σὺ δεῖ, ἱκετεύω σε πάππε, ἐμοὶ δὸς αὐτά, ὅπως ἐγὼ δῶ τοῖς ἡλικιώταις. ἀλλ' ὦ παῖ, ἔφη ὁ Ἀστυάγης, καὶ ταῦτα λαβὼν δίδου ὅτῳ σὺ βούλει, καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσα ἐθέλεις. καὶ ὁ Κῦρος

A fuisse interremptos; itemque a leonibus, & apris & pardis: ceruos autem, & capreas, & oues syluestres, & asinos syluestres non esse noxios. Addebant, impedita loca nihilo, quam bestias, minus esse cauenda: quod plerique cum ipsis equis per præcipitia delapsi periissent. Hæc Cyrus omnia sedulo scisciabatur. Quum vero ceruum prosiliẽtem videret, oblitus omnium, quę audierat, insequebatur: nec aliud spectabat, quam ille quo fugeret. Equus autem ipsius in saltu forte concidit in genua, parumque abfuit, quin Cyrus excussus fuerit. Sed tamen & equo ille, licet ęgre, inhæsit; & equus exsurrexit. Hinc delatus in planitiem, ceruum iaculo vibrato sternit, pulchrum illum quidem ac magnum. Quo facto quũ mirifice gauderet, custodes equis aduecti non sine cõuitiis indicabant, quod periculum adiisset, auoque se delaturos aiebant. Itaque Cyrus qui ex equo descendisset, adstabat; & hæc audiens moleste ferebat. Verum vbi clamorem inaudisset, denuo veluti mente captus in equum insiliit. Quumque aprum ex aduerso irruentem cerneret, obuius in eum fertur; iaculoque contento frontem feliciter ferit, & aprum capit. Ibi tum auunculus quoquẽ conuitiis in eum propter audaciam quam cernebat, inuehitur. At Cyrus inter hæc auunculi conuitia tamen orabat, vt quæcunque cepisset ad auum adferre, ac ei dare se permitteret. At ea quum respondisset auunculus, vti fertur; auum si has feras illum insecutum sentiat, non illi solum sed sibi quoque conuitia facturum, qui permisisset. Etiam flagris cædat, inquit ille, siquidem ita volet, postquam hæc ei obtulero. Quin tu quoque, mi auuncule, supplicium de me si libet, & quodcunque libet, sumito; modo in hoc mihi gratificeris. Itaque Cyaxares ad extremum: Vt voles, ait, facito. Quippe tu iam quidem rex noster esse videris. Sic igitur Cyrus illatis feris quum auo eas offerebat, tum se has ipsi venatum esse dicebat. Iacula vero non ille quidem ostendebat, cruenta tamen eo posuerat loco, quo auum ea visurum existimabat. Astyages autem: lubens equidem ait abs te fili, accipio, quæcunque mihi offers: sed horum tamen nullius sic egeo, tibi periculum vt adeundum sit. Et Cyrus: si ergo his, ait, tibi non est opus: obsecro te, mi aue, da mihi, vt inter æquales ea distribuam. Sume vero fili, respondit Astyages, quum hæc, tum alia, quæcunq; volueris: & inter quos visum fuerit, distribue. Itaque Cyrus ea

Temeritas iuuenilis.

Iuuenilis ambitio.

Liberalis ingenij prima indicia.

sumta simul & pueris dabat, & : O pueri, A dicebat, vt nugas agebamus, quum feras illas in septis hortorum venaremur. Nam ea venatio mihi similis illi videtur, qua feras ligatas aliquis insequitur. Primum exiguo spatio concludebantur. Deinde tenues erãt, & scabiosę; partimq; claudę, partim mutilæ. Montanæ vero, campestresq; ferę, quam pulchræ, quã magnæ, quam nitidæ visæ? Cerui quidem, quasi si volucres essent, ad cœlum vsq; exsiliebant: apri vero, quemadmodum de viris fortibus dicitur, comminus irruebant; & tanta quidē erant latitudine, vt ictus aberrare nõ posset. Mihi sane pulchriores hæ bestiæ videntur etiam mortuæ, quam illæ viuæ, quæ septis inclusæ sunt. At vestri patres an vos etiam venatum ire sinerent? Immo facile, aiunt illi, si Astyages iubeat. Et Cyrus: Quis igitur apud Astyagem vestri mentionem fecerit? Quis, inquiũt illi, magis ad persuadendum te fuerit idoneus? At equidem, ait, qui homo factus sim, profecto nescio. Neque enim vel profari aliquid, vel auum perinde adspicere possum, ac prius. Siquidem ita perrexero, vereor ne totus fatuus ac stolidus reddar. At vero quo tempore puellus eram, plurimum garriendo valere videbar. Ibi tum pueri: Male comparatam rem narras, inquiunt, si nihil nostra caussa, vbi quid opus fuerit, agere poteris: sed, quod te quidem adtinet, alius quispiam nobis orandus sit. Quæ verba quum Cyrum morderent, discedit ab iis tacitus; seque ipse ad audendum hortatus, ad auum re secum prius deliberata, pergit; quonam modo eum, quam minima cum molestia compellaret, sibique ac pueris, quæ pete- D rent, conficeret. Sic igitur orsus est. Die mihi, mi aue, si seruorum quis aufugiat, tuque hunc nanciscare, quid de eo facturus sis? Quid aliud, ait, quam vt vinctum opus facere cogam? At si sponte redierit, quid facies? Quid? extra quam vt verberibus cæso pristinas rursus ad operas vtar. Quin tu igitur paras, inquit Cyrus, quo me verberes; qui fugæ consilium inierim, adsumtis ad venandum æqualibus meis. Et Astyages: recte vero factum abs te, ait, qui prædixeris. Equidem ne hinc te moueas, E veto. Nam bella res fuerit, si carunculæ gratia filiæ meæ filium euagari iubeam. Hæc Cyrus quum audisset, parebat ille quidem, ac remanebat: sed mœstus tamen,

Ingenuus in Cyro pudor.

Ingenioſe, quod cuperet, exponit.

λαβὼν, ἐδίδου τὰ ἄγρα τοῖς παισί, καὶ ἅμα ἔλεγεν· ὦ παῖδες, ὡς ἄρα ἐφλυαρούμεθα ὅτε τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἐθηρῶμεν. ὅμοιον γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι οἷον εἴ τις δεδεμένα ζῷα θηρῴη· τοῦτον μὲν γὰρ ἐν μικρῷ χωρίῳ ἴσασιν, ἔπειτα καὶ †λεπτὰ καὶ ψαυσιλέα. καὶ ὃ μὲν μικρὰ αὐτῶν, χωλὸν ἴσασιν, ὃ δ', κολοβόν. τὰ δ' ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ λόφοις θηρία, ὡς μὲν καλά, ὡς δὲ μεγάλα, ὡς δὲ λιπαρὰ ἐφαίνετο; καὶ αἱ μὲν ἔλαφοι, ὥσπερ πτῶαι, ἥλλοντο τοῖς τ' ἄγαν Βνόν· οἱ δὲ κάπροι, ὥσπερ τοὺς ἄνδρας φασὶ τοὺς ἀνδρείους, ὁμόσε ἐφέροντο. τοσοῦτο δ' τ' πλατύτητος οὐδὲ ἀμυδρὸν οἷόν τε ἴσασιν αὐτῶν. καλλίω δ', ἔφη, ἔμοιγε δοκεῖ καὶ τεθνηκότα ταῦτα εἶναι, ἢ ζῶντα ἐκεῖνα τὰ τοιχωδομημένα· ἀλλὰ ἄγρα ἄν, ἔφη, ἀφεῖεν καὶ ὑμᾶς οἱ πατέρες ὅπῃ τ' θηρᾶσαι; καὶ ῥᾳδίως γ' ἄν, ἔφασαν, εἰ Ἀστυάγης κελεύοι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, τίς οὖν ὧν ὑμῶν τοῖς Ἀστυάγους μνηθείη; τίς γὰρ ἄν, ἔφασαν, σοῦ γε ἱκανώτερος πεῖσαι; ἀλλὰ μὰ †τὴν Ἥραν, ἔφη, τὸν Δία, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ' ὅστις αἴθοπος γέγονα. οὐδὲ γὰρ λέγειν οἷός τ' εἰμὶ, οὐδὲ ἀναβλέπειν τοῖς τ' πάππων ἐκ τοῦ ἴσου †ἔτι *δύναμαι. ἴσως δ' ζῶντ' ὀπτὸν δοῦναι δέδοικα, ἔφη, μὴ πρωτάποσι βλάξ τις καὶ ἠλίθιος γνώμην. παιδάριον δ' ὤν, †δυνάσθην λαλεῖν ἐδόκουν εἶναι). καὶ οἱ παῖδες εἶπον· ποιητὴν λέγεις τὸν τοιοῦτον, εἰ μηδὲ ὑπὲρ ἡμῶν, αὖ τι δέῃ, δυνήσῃ τοιοῦτον εἶναι, ἀλλ' ἀηδῶς ἡμᾶς ὁρᾷς ὅτι σοι ἀνάγκη δεῖται. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κῦρος ἐδήχθη· καὶ σιγῇ ἀπελθών, ἐκελεύσατό μιν ἑαυτῷ πομπὴν, εἰσῆλθεν, ὅπως βαλὼν "ὅπως ἄν δυνάσθαι εἴποι τοῖς τὸν πάππων, καὶ ἐκεῖνον ἐξέλθοι αὐτῷ τε καὶ τοῖς παισὶν ὧν ἐδέοντο. ἤρξατο οὖν ὧδε. εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ πάππε, ἴσως τις ἀποδρᾶσι τ' οἰκετῶν, καὶ λάβοις αὐτὸν, τί αὐτῷ χρήσῃ; τί δὴ ἄλλο, ἔφη, ἢ δήσας ἐργάζεσθαι ἀναγκάσω; ἴσως δ' αὐτόματός σοι πάλιν †ἐπέλθῃ, πῶς ποιήσῃς; τί δ', ἔφη, ἢ μαστιγώσας αὐτόν γε, ἵνα μὴ αὖθις †ἔλθῃ τοῦτο ποιῇ, ἔπειτα ἐξαρχῆς πάλιν αὐτῷ χρήσομαι; ὥρα ἦν, ἔφη ὁ Κῦρος, παρασκευάζεσθαί σοι εἰ ὅτῳ μαστιγώσῃς με, ὡς βουλευόμενόν γε ὅπως ἀποδρῶ, λαβὼν τοὺς ἐμοὺς ἡλικιώτας ὅτι θήραν. καὶ ὁ Ἀστυάγης, καλῶς, ἔφη, ἐποίησας τοῦ πρώτου. ἔνδοθεν γὰρ ἀπαγορεύω σοι μὴ κινδυνεύειν. χαίειν γὰρ, ἔφη, εἰ ἕνεκα κρεαδίων, τῇ θυγατρὶ τὸν παῖδα ἀποδουκολήσομαι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐπείθετο μὲν καὶ ἔμενεν, αἰσθεὶς δὲ καὶ σκυ-

καὶ σκυθρωπὸς ὤν, σιωπῇ διῆλθε. ὁ μέντοι Ἀ- A
στυάγης, ἐπεὶ ἔγνω αὐτὸν λυπούμενον ἀχθεσθείς,
βουλόμενος αὐτῷ χαρίσασθαι, ἐξάγει ἐπὶ θήραν· καὶ πεζοῖς πολλοῖς καὶ ἱππεῦσι συνήγισας, καὶ
τοῖς παῖδας, καὶ συνήγασας εἰς τὰ ἱππάσιμα
χωρία τὰ θηρεία, ἐποίησε μεγάλην θήραν. καὶ
βασιλικῶς δὴ αὐτὸς παρὼν, ἀπηγόρευε μη-
θήρων δένα βάλλειν πρὶν Κῦρος ἐμπλησθείη †βάλ-
λων. ὁ δὲ Κῦρος οὐκ εἴα κωλύειν. ἀλλ' εἰ βάλοι,
ἔφη, ὦ πάππε, ἡδέως με θηρᾶν, ἄφες πρώτας
τὰς κατ' ἐμὲ διώκειν, καὶ ἀγωνίζεσθαι, ὅπως ἔ- B
καστος τὰ κράτιστα διώξεται. ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἀστυά-
γης ἀφίησι, καὶ σὰς ἐθεᾶτο τὰς ἀμιλλωμένους
ἐπὶ τὰ θηρία, καὶ φιλονεικοῦντας, καὶ διώκοντας
καὶ ἀντιζόντας. καὶ τῷ Κύρῳ ἥδετο, καὶ διωκο-
μένῳ σιγᾷ, οὐ τὸ τῆς ἡδονῆς, ἀλλ', ὡσπερ σκύ-
λακι γενναίῳ, δυσκλάζοντι ὁπότε πλησιάζοι
θηρίῳ, καὶ τοῦ καλοῦντι ὀνόματι ἕκαστον· καὶ
τὸν μὲν καταγελῶντα αὐτὸν ὁρῶν ἐλύπειτο,
τὸν δέ τινα καὶ ἐπαινοῦντα αὐτὸν ἡδέως ἤκουε· καὶ
ὁπωσοῦν φθονερῶς. τέλος δὲ οὕτω, πολλὰ θη- C
ρία ἔχων ὁ Ἀστυάγης ἀπῆλθε. καὶ τὸ λοιπὸν οὕ-
τως ἤσθη τῇ τότε θήρᾳ, ὥστε ἀεί, ὁπότε οἷόν τε
εἴη, συνεξῆλθε τῷ Κύρῳ, καὶ ἄλλους τε πολλοὺς
παρελάμβανε, καὶ τοὺς παῖδας, Κύρου ἕνε-
κα. τὸν μὲν δὴ πλεῖστον χρόνον οὕτω διῆλθε ὁ
Κῦρος, πᾶσιν ἡδονῆς μὲν καὶ ἀγαθοῦ τινος συν-
ἀδενός. αἴτιος ὤν, κακοῦ δὲ †οὐδενί. ἀμφὶ δὲ τὰ πέντε
καὶ δέκατα ἔτη αὐτῷ γιγνομένου, ὁ υἱὸς τῆς τῶν
Ἀσσυρίων βασιλέως γαμεῖν μέλλων ἐπεθύ-
μησεν αὐτὸς θηράσας εἰς τὸν τόπον τὸν χρόνον. ἀ- D
νεχούων οὖν ἐν τοῖς μεθορίοις τοῖς τε αὑτῶν καὶ
τοῖς Μήδων πολλὰ θηρία εἴη, ἅτε ἀθήρατα
ὄντα διὰ τὸν πόλεμον, ἐνταῦθα ἐπεθύμησεν
ἐξελθεῖν. ὅπως οὖν ἀσφαλῶς θηρῴη, ἱππέας
τε πολλοὺς καὶ πελταστὰς, οἵτινες
ἔμελλον αὐτῷ ἐκ τῶν λασίων * τὰ θηρία
ἐξελᾶν εἰς τὰ ἐργάσιμά τε καὶ ἐπίπεδα. ἀφι-
κόμενος ὅπου ἦν αὐτῷ τὰ φρούρια καὶ ἡ φυ-
λακὴ, ἐνταῦθα ἐδείπνοποιεῖτο, ὡς περὶ τὴν ὑστε-
ραίαν θηράσων. ἤδη δὲ ἑσπέρας γιγνομένης, ἡ ἐξε-
δοχὴ τῇ πρόσθεν φυλακῇ ἔρχεται ἐκ πόλε-
δύο γὰρ ὁ- ως, καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς. ἔδοξεν οὖν αὐτῷ πολ-
μοῦ ἦσαν φυλακαί, λὴ στρατιὰ παρεῖναι, †δύο μὲν φυλακαὶ ὁμοῦ
ὃ πολλοὶ οὖσαι, πολλοὶ δὲ οἷς αὐτὸς ἔχων ἦκεν ἱππέ-
αὐτῶν ἦκεν ἔχων ας καὶ πεζούς. ἐβουλεύσατο οὖν κράτιστον εἶ-

ac tristi vultu, perpetuo silebat. Astyages autem, quum grauem eius mœrorē animaduerteret, gratam ei rem facere volens, venatum proficiscitur: & multis peditibus, equitibusq;, ac pueris etiam coactis, ipsisque feris ad loca equitibus idonea compulsis, magnam venationem instituit. Quin & ipsemet regio cum adparatu præsens, interdixit; ne quis feriret prius, quam Cyrus feriendo satiatus esset. At Cyrus haud ferens eum vetare: Si vis, inquit, mi aue, iucundam mihi hanc esse venationem; sine meos æquales vniuersos insequi, & vnumquemque pro virili cum feris acerrime congredi. Tum vero Astyages venandi copiam eis faciebat, & adstans, spectator erat eorum, qui certamen aduersus feras suscipiebant & inter se contendebant, & insequebantur, & iacula vibrabant. Delectabatur autem Cyro, qui præ voluptate silere non posset, sed instar generosi catuli vocem emitteret, vbi propius ad feram accesserat, & vnumquemque nominatim exhortaretur. Præterea gaudebat, quum alium quidem ab eo deride videbat, alium vero citra vllam inuidiam laudari sentiebat. Tamdem Astyages, quum multas haberet feras, discessit. Cæterum tantam ex illa venatione voluptatem cepit, vt semper, quoties quidem liceret, cum Cyro exiret; tum aliis pluribus, tum Cyri causa pueris etiam adsumtis. Et hoc sane modo maximam temporis partem Cyrus illic vixit, voluptatis quidem ac boni alicuius auctor vniuersis; mali autem nemini. Quum vero ætatis annum plus minus quintum sextumue ac decimum ageret, regis Assyriorum filius, vxorem ducturus, ipsemet id temporis venari cupiuit. Itaque quod ad suos & Medorum fines magnam audiret esse ferarum copiam, velut vbi propter bellum nemo venaretur; illuc ei proficisci collibuit. Vt autem tuto venaretur, & equites & cetratos multos adsumsit, qui e siluosis locis in loca culta planaque feras depellerent. Quum autem eo veniisset, vbi & castella & custodiæ ipsius erant: ibi cœnam parari iussit, vt qui postridie mane venaturus esset. Quumque iam aduenissent vespera, ab vrbe aderant, qui custodię priori succederent, tam pedites, quam equites. Quapropter ipsi numerosus adesse visus est exercitus, quod essent cōiunctæ custodiæ duæ, & multos ipse secum equites peditesq; adduxisset. Itaque re deliberata, statuit opti-

Generosa alacritas.

Actionum Cyri præclariorum initia.

Venatio præludij occasio.

mum esse, Medorum ex agro prædas age-
re, quod ita tum venationis opus illustrius
visum iri, tum copiam victimarum maio-
rem futuram existimaret. Igitur loco mo-
tas summo mane copias educit, ac pedi-
tum quidem agmen numerosum relinquit
in limitibus; ipse vero cum equestribus co-
piis ad castella Medorum prouectus, præ-
stantissimis quibusque ac plurimis secum
retentis subsistit, ne Medorum præsidiarij
milites in suos prædæ causa palantes ex-
currerent: idoneos autem quosdam dimit-
tit, vt tributim alij aliam in partem discur-
rendo vagarentur. Atque hos cortipere
iussit, quidquid habuisset quisq; obuium,
& ad se abigere. Ac illi quidem imperata
faciebant. Quum autem Astyagi nuntia-
tum esset, hostes iam agrum ipsius ingres-
sos: partim ipse cum illis, quos plerumque
secum habebat, opis ferendæ causa excur-
rit ad limites; partim filius idem facit cum
eo, qui ad manum erat, equitatu; partim a-
liis vniuersis, vt auxilio venirent, imperat.
Medi, quum magnas Assyriorum copias
instructas, & equites e statione sua non di-
scedentes cernerent, ipsi quoque substite-
runt. Cyrus vero, qui cæteros auxilio suis
adcurrere videret, idem & ipse faciebat,
tunc primum indutus armis, †nondum fo-
re putans, vt iis, pro desiderio suo, indue-
retur. Erant autem perpulchra, & ipsi recte
congruentia; quæ auus corpori eius ac-
commodari curauerat. Itaque sic armatus,
equo aduehitur. Id vbi vidisset Astyages,
miratus ille quidem est, cuius iussu veni-
ret; sed apud se tamen vt maneret, edixit.
Et Cyrus multos equites ex aduerso intui-
tus: Hine sunt, inquit, hostes, mi aue; qui e-
quis insidentes se non mouent? Hostes sa-
ne sunt, ait Astyages. An & illi, qui procur-
runt? Etiam illi, ait. Profecto, inquit, mi a-
ue, nullius hi pretii homines esse videntur,
& nullius pretij equuleis vehuntur; ac res
tamen nostras diripiunt. Itaque aliquos e
nobis hos necesse est inuadere. Tu vero
non vides, fili, respondit ille, quantus equi-
tum globus acie cõsistat instructa, qui sub-
eundo rursum nos cedent, si nos aduersum
illos moueamus? nondum autem robur a-
liquod nobis adest. Verum, ait Cyrus, si tu
heic maneas, & copias auxiliares adsumas:
terrebuntur hi, neque se cõmouebunt. Illi
vero, qui res nostras diripiunt, prædã mox
dimittent, vbi quosdam impetum in se fa-
cere viderint. Hæc quum protulisset, visus
Astyagi est aliquid dicere. Quapropter &
prudentiã & vigilantiam Cyri admiratus,

Cyrus arma induit.

†Vel, quod antehac ei permissum non fuerat.

Expeditum Cyri consilium.

Α ναι λεπλατῆσαι ἐκ τῆς μηδικῆς, καὶ λαμ-
πρότερόν τε αὐτῷ φανῆναι τὸ ἔργον τὸ θήρας, καὶ
ἱερείων πολλῶν ἀφθονίαν οἰόμενος θυήσεσθαι.
οὕτω δὴ περὶ ἀνασὰς ἦγε τὸ στρατόν. καὶ τοὺς μὲν
πεζοὺς καταλείπει ἀθρόους ἐν τοῖς μεθορίοις,
αὐτὸς δὲ τοῖς ἵπποις προσελάσας πρὸς τὰ τῶν
μήδων φρούρια, τοὺς μὲν βαρβίτους καὶ πλείστους
ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἐκέλευεν, ὡς μὴ βοη-
θοῖεν οἱ φρουροὶ τῶν μήδων ὅτι τάχιστα τοὺς
καταδεομένους· τοὺς δὲ ὑποτηδείους ἀφῆκε καὶ φυλακὰς ἄλλους
Β δώσοντας καθεῖν. καὶ ἐκέλευε προϊδομένους
ὅτῳ τις ἐντυγχάνοι, ἐλαύνειν πρὸς ἑαυτόν. οἱ
μὲν δὴ ταῦτα ἔπραττον. σημαινόντων δὲ τὰς
Ἀστυάγει ὅτι πολέμιοί εἰσιν ἐν τῇ χώρᾳ, ἐκ-
βοηθεῖ καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ ὅπλα σὺν τοῖς περὶ αὐ-
τὸν, καὶ ὁ υἱὸς αὐτῷ ὡσαύτως σὺν τοῖς τὰ θάτ-
τοσιν ἵπποις, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ἐσήμαινε πᾶ-
σιν ἐκβοηθεῖν. ὡς δὲ εἶδον πολλοὺς αὐθεφόρους
τῶν ἀσυρίων σὺν τεταγμένους, καὶ ζεῦς ἵπ-
πέας ἡσυχίαν ἄγοντας, ἔστησαν καὶ οἱ μῆδοι. ὁ δὲ
C Κῦρος ὁρῶν ἐκβοηθοῦντας καὶ ζεῦς μήδους [πασ-
συδί,] ἐκβοηθεῖ καὶ αὐτὸς, πρῶτον τότε ὅπλα
ἐνδύς, ὑπολ† οἰόμενος. οὕτως ἐπεθύμει αὐτῶν ἐώμενος
ἐξοπλίσασθαι. καὶ δὴ μάλα καλὰ ἦν, καὶ δὴ
ἁρμόττοντα αὐτῷ, ἃ ὁ πάππος περὶ τῷ σώματι
ἐπεποίητο. οὕτω δὴ ἐξοπλισάμενος προσήλασε τῷ ἵππῳ. καὶ ὁ Ἀστυάγης ἰδὼν, ἐθαυμά-
σατε μὲν ὅπως κελεύσαντος ἦκοι· ὅμως δ' εἶπεν
αὐτῷ μεῖναι παρ' ἑαυτῷ. ὁ δὲ Κῦρος, ὡς εἶδε
πολλοὺς ἱππέας αὐτόθι, ἤρετο, ἦ οὗτοι, ἔφη, ὦ
πάππε, πολέμιοί εἰσιν, οἳ ἐφεστήκασι ζοῖς ἵπ-
ποις ἠρέμα; πολέμιοι, μάλιστα, ἔφη. ἦ καὶ ἐκεῖνοι,
ἔφη, οἱ ἐλαύνοντες; καὶ ἐκεῖνοι μάλιστα. νὴ τὸν δι', ἔφη,
ὦ πάππε, ἀλλ' ἦν πονηρόν γε φαίνονται καὶ ὅτι
πονηρὸν ἱππασίων ὀχούμενοι ἄγουσιν ἡμῶν τὰ
χρήματα. ἐγὼ χρὴ ἐλαύνειν τινὰς ἡμῶν ἐπ'
αὐτούς. ἀλλ' οὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ὦ παῖ, ὅσον ὁ σίφος
τῶν ἱππέων ἕστηκε συντεταγμένον; οἱ, ἐὰν ἐπ' ἐ- ἕστηκε σὺν
κείνους ἡμᾶς ἐλαύνωμεν, [ἀπολεμεῖν] πάλιν ἡ- τοῖς ἵπ-
μᾶς ἐκεῖνοι. ἡμῖν δ' ὕπεισιν ἰσχὺς πάρεστιν. ἀλλ' ἐὰν πουσὶ, οἳ,
D σὺ μένῃς, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἀναλαμβάνῃς ζοὺς ἐπ' ἐ-
προσβοηθοῦντας, φοβήσονται [ἔτι,] καὶ κινήσονται. οἱ δ' ἄγοντες ἀφήσουσιν ἡμῖν τὰ λεί- ἕστηκε σὺν
πανα, ἐπειδὰν ἴδωσί τινας ἐπ' αὐτοὺς ἐλαύνοντας. τοῖς ἵπ-
ταῦτ' εἰπὼν ἔδοξέ τι λέγειν τῷ Ἀστυάγει. καὶ πουσὶ, οἳ,
ἅμα θαυμάζων ὡς καὶ ἐφρόνει καὶ ἐγρηγόρει, ἐπ'
κελεύει

κελεύει τὸν υἱὸν λαβόντα τάξιν ἱππέων ἐλάσαι
ἐπὶ τοὺς ἄγοντας τὴν λείαν. ἐγὼ δὲ, ἔφη, ἐπὶ
ἐλάσω τούσδε, ἢν ἐπὶ σὲ κινῶνται, † ἐλῶ· ὥστε ἀναγ-
κασθήσονται ἡμῖν προσέχειν τὸν νοῦν. οὕτω δὴ
ἵππων τε ὁ Κυαξάρης λαβὼν τῶν ἐῤῥωμένων * ἱπ-
πέων τε καὶ ἀνδρῶν, προσελαύνει. καὶ ὁ Κῦ-
ρος, ὡς εἶδεν ὁρμωμένους, συνεξορμᾷ εὐθύς·
καὶ αὐτὸς πρῶτος ἡγεῖτο ταχέως, καὶ ὁ Κυα-
ξάρης μέντοι ἐφείπετο, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οὐκ
ἀπελείποντο. ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς πελάζοντας οἱ
λεηλατοῦντες, εὐθὺς ἀφέντες τὰ χρήματα
ἔφυγον. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Κῦρον ὑπετέμνοντο,
καὶ οὓς μὲν κατελάμβανον εὐθὺς ἔπαιον, πρῶ-
τος δὲ ὁ Κῦρος· ὅσοι δὲ παραλλάξαντες αὐτῶν
ἔφθασαν, κατόπιν τούτοις ἐδίωκον, καὶ οὐκ
ἀνίεσαν, ἀλλ' ἥρουν τινὰς αὐτῶν. ὥσπερ δὲ κύ-
ων γενναῖος ἄπειρος ἀπρονοήτως φέρεται
ἐπὶ κάπρον, † πρὸς κάπρον, οὕτω καὶ ὁ Κῦρος ἐφέρετο,
μόνον ὁρῶν τὸ παίειν τὸν ἁλισκόμενον, ἄλλο δ'
οὐδὲν προνοῶν. οἱ δὲ πολέμιοι, ὡς ἑώρων πο-
νοῦντας τοὺς σφετέρους, προὐκίνησαν τὸ στί-
φος, ὡς παυσομένου τοῦ διωγμοῦ, ἐπεὶ σφᾶς
ἴδοιεν προσορμήσαντας. ὁ δὲ Κῦρος οὐδὲν
μᾶλλον ἀνίει, ἀλλ' ὑπὸ τῆς χαρμονῆς ἀνα-
φωνὴν καλῶν τὸν θεῖον ἐδίωκε, καὶ ἰσχυρὰν τὴν † φυ-
τοῖς πολεμίοις ἰσχυρῶς, καθὼς εἶχεν, ἐποίει. γὴν τοῖς * πολεμίοις ἐποίει κατέχων. καὶ ὁ Κυ-
αξάρης μέντοι ἐφείπετο, ἴσως μὲν καὶ αἰσχυνό-
μενος τὸν πατέρα· καὶ οἱ ἄλλοι δὲ εἵποντο, προ-
θυμότεροι ὄντες ἐν τῷ τοιούτῳ εἰς τὸ διώκειν, καὶ
οἱ μὴ πάνυ πρὸς τοὺς ἐναντίους ἄγκιμοι ὄντες.
ὁ δὲ Ἀστυάγης, ὡς ἑώρα τοὺς μὲν ἀπρονοήτως
διώκοντας, τοὺς δὲ πολεμίους ἀθρόους τε καὶ τε-
ὑπαντῶντας ταγμένους † ἀπαντῶντας, δείσας περί τε τοῦ υἱοῦ
καὶ τοῦ Κύρου, μὴ εἰς παρεσκευασμένους ἀτά-
κτως ἐμπεσόντες πάθοιέν τι, ἡγεῖτο εὐθὺς πρὸς
τοὺς πολεμίους. οἱ δ' αὖ πολέμιοι, ὡς εἶδον τοὺς
μήδους προκινηθέντας, διατεινάμενοι οἱ μὲν
τὰ παλπά, οἱ δὲ τὰ τόξα, ἔστησαν, ὡς ἂν ἐπεὶ
στησόμενοι, εἰς τόξευμά γε ἀφίκοιντο † στησομένους, ὥσπερ
εἰώθεσαν τὰ πλεῖστα * εἰώθασι ποιεῖν. μέχρι γὰρ τοσού-
του, ὁπότε ἐγγύτατα γίγνοιντο, προσήλαυνον
φεύγουσιν ὁμόθεν διώκοντας ἀνακράτος. ἤρουν δὲ πολλοὺς τοὺς ἀλλήλοις, καὶ ἠκροβολίζοντο πολλάκις μέ-
χρις ἑσπέρας. ἐπεὶ δὲ ἑώρων τοὺς μὲν σφετέ-
ρους φυγῇ εἰς αὐτοὺς φερομένους, τοὺς δ' ἀμ-
φὶ Κῦρον ὁμοῦ ἐπ' αὐτοὺς ἑπομένους, τὸν δὲ
Ἀστυάγην σὺν τοῖς ἵπποις ἐντὸς γιγνόμενον ἤδη τοξεύματος, ἐκκλίνουσι καὶ † φεύγουσιν.

A filium suum adsumta equitum manu, ducere in eos iubet, qui prædam agerent. Equidem hos, inquit, si contra te se commouerint, aggrediar: ideoque animum nobis adtendere cogentur. Itaque Cyaxares & equis & viris quibusq; robustissimis secum sumtis, in hostem fertur. Cyrus autem hos progredi videns, statim & ipse cum aliis se proripit: adeoque iam primus ante alios celeriter ibat, Cyaxare subsequēte, neque ceteris a tergo remanētibus. Quos vbi ad-
B propinquantes videre, qui prædas agebant; mox relictis rebus, in fugam vertuntur. At Cyro qui aderant, hos subeundo intercipiebant, & si quos adsequerentur, statim feriebant, inprimisque Cyrus ipse: quotquot autem declinato cursu euaserant, hos a tergo persequebantur; nec intermittebant, donec quosdam cepissent. Vt autem canis generosus quidem ille, sed inexercitatus, temere in aprum fertur: sic & Cyrus ferebatur, solum hoc videns vt interceptum feriret, ac præterea nihil prospiciens. Hostes vero, quum suos laborantes cernerent; promouerunt agmen suum, velut effecturi, vt a persequendo desisteretur, postquam ipsi aduentare visi essent.
C Cyrus autem nihil idcirco remittere, sed præ gaudio & auunculū inclamare & persequi, & impetus habitu vehementis in effusam hostes fugā dare. Cyaxares quidem sequebatur, patris fortasse causa pudore correptus; itidemque cæteri sequebantur, quum alacriores in persequendo sint, eo rerum statu, etiam illi, qui nō admodum in hostes animosi sunt. Astyages vero quum
D suos inconsiderate persequi videret, at hostes confertos ordinibus instructis occurrere: filio Cyroq; metuens, ne in paratos sine ordine irruentibus aduersi quid accideret, recta in hostem ducit. Illi rursum Medos loco motos conspicati, partim contentis in eos tragulis, partim sagittis, constiterunt: quod futurum putarent, vt & illi subsisterent; vbi intra iactum teli peruentum esset, quemadmodum facere consueuerant. Nam illud ad interuallum, vbi vel quamproxime ad alteros alteri
E accessissent, contra se mutuo prouehebantur, & eminus inter se plerumque ad vesperam vsque pugnabant. Iam vero quum & suos fugam ad se facere cernerent, & Cyri manum simul hos insequi, & Astyagem cum equitatu intra teli iactum adesse; cedentes & ipsi, fugiunt.

Generosa indoles Cyri.

Iuuenilis temeritas.

At Medi copiis vniuersis insequẽtes, multos illo impetu capiunt, & quoscunque corriperent tam equos, quam viros, feriunt; interemptis omnibus, quotquot caderent. Neque prius constitere, quam ad peditatum Assyriorum peruenissent. Heic vero, ne maiores aliquæ subessent insidiæ, veriti; represserũt impetũ. Et Astyages suis deinde reductis, equestri victoria magnopere lætabatur, nec quid de Cyro diceret, habebat: quod eo quidem auctore rem gestam sciret, sed eundem præ audacia furere animaduerteret. Nam & eo ipso tempore cæteris domum abeuntibus, solus ille nihil aliud, quam eos, qui cecidissent, obequitando spectabat: adeoque vix abstractum ad Astyagem deducebant, quibus hoc erat datum negotij; quum hos ipsos, qui se adducerent, de industria prẽire iuberet, quod aui vultum ad conspectum sui sæuiorem factum cerneret. Atque hæc quidem apud Medos contigerunt, & Cyrus quum aliis omnibus in ore, sermonibus, & cantilenis erat: tum Astyagi, apud quem hactenus erat in honore, iam admiratione sui stuporem quoque iniecerat.

Cyri audacia.

Cyrus a patre reuocatur.

Hæc vero quum Cyri pater Cambyses accepisset, gaudebat ille quidem; sed quod eum iam inaudisset obire viri munia, reuocauit; vt instituta gentilicia Persarum absolueret. Itaque tunc Cyrum dixisse perhibent, abire se velle, ne quid patri molestiæ crearetur, neue de se quereretur ciuitas. Censuit igitur & Astyages eum oportere dimitti, atq; adeo donatum equis, quos ipsi collibuisset sumere, cum omnis generis rerum aliarum adparatu abire siuit, quod & amaret eum, & magnam spem concepisset, euasurum talem virum, qui & amicis esse adiumento, & hostes adfligere posset. Abeuntem vero Cyrum vniuersi & pueri, & æquales, & viri, & senes, & Astyages ipse, equis insidentes deducebant: ac neminem siccis oculis reuersum perhibent. Cyrum ipsum quoque multis cum lacrumis discessisse accepimus. Præterea proditum est, multa eum inter æquales munera distribuisse, quibus ab Astyage donatus fuerat. Denique exuta, quam habebat, veste Medica, cuidam hanc dedit, hunc ipsum declarans maxime sibi carum esse. Verum accepta illi a Cyro munera detulisse ad Astyagem feruntur, atque ab hoc itidem recepta, Cyro fuisse transmissa. Cyrum autem rursus in Mediam ea cum his verbis remisisse: si me vis, aue, reuerti

Hominum omnis ætatis erga Cyrũ studia.

Liberalis naturæ indicia.

A οἱ ὄ, ἅτε ὁμόθεν διώκοντες, ἤρεσιν πολλοὺς ἀνακρούσας. καὶ τοὺς μὲν ἁλισκομένους ἔπαιον, καὶ ἵππους καὶ ἄνδρας, τοὺς δὲ πίπτοντας κατέκτεινον. καὶ ὁ τοσόνδε ἔρρωτο πρὶν ἢ τοὺς τοῖς πεζοῖς τῶν ἀσυρίων ἐλθεῖν. ἐνταῦθα μέντοι δείσαντες μὴ καὶ ἔνεδρα τις μείζων ὑπείη, ἐπέσχον. ἐκ τούτου δὴ αἰσθόμενος ὁ Ἀστυάγης, μάλα χείρων τῇ ἱππικῇ, καὶ τὸν Κῦρον ἔκ ἔχων ὅ, τι χρὴ λέγειν· ἄτιον μὲν εἰδὼς ὄντα τὸν ἔργου, μαινόμενον δὲ γιγνώσκων τῇ τόλμῃ. καὶ γὰρ τότε ἀπιόντων οἴκαδε τῶν ἀνδρῶν, μόνος ἐκεῖνος ὀψὲ ἀπῆλθε τοὺς πεπτωκότας τῶν ἐναντίων ἐθεᾶτο· καὶ μόλις αὐτὸν ἀφελκύσαντες οἱ ὀπαδοὶ ἦγον, τοσοῦτον ἀπήγαγον τοῦ Ἀστυάγους, μάλα ὀπίσω ποιούμενον τοὺς τοσοῦτους, ὅτι ἐώρα ὀλίγους τοσούτων τῶν πάππου ἠγειωμένους ὀπὶ τὴν θέαν τὴν αὐτοῦ. ἐν μὲν δὴ μήδοις ταῦτα ἐγένετο. καὶ οἵ τε ἀνδρες πρῶτοι τὸν Κῦρον ἀπὸ στόματος εἶχον, καὶ ἐν λόγῳ, καὶ ἐν ᾠδαῖς· ὅ, τε Ἀστυάγης καὶ τοσοῦτον

B ἐμοῦ αὐτὸν, τότε καὶ ὑπερεξεπεπλήκτο ἐπ' αὐτῷ. Καμβύσης δ' ὁ τοῦ Κύρου πατὴρ ἤδετο μὲν πυνθανόμενος ταῦτα, ὅπως δ' ἤκουσεν ἀνδρὸς ἤδη ἔργα διαπραττόμενον τὸν Κῦρον, ἀπεκάλει ὅπως τὰ ἐν ὥραις ὀπωρικὰ ἀπολείη. καὶ τὸν Κῦρον δὴ ἐνταῦθα λέγεται εἰπεῖν, ὅτι ἀπίοι ἂν βούλοιτο, μὴ ὁ πατὴρ αὐτῷ ἄχθοιτο, καὶ ἡ πόλις μέμφοιτο. ὧν οὖν Ἀστυάγης ἔδοξε ἀναγκαῖον εἶναι ἀποπέμψαι αὐτόν. ἔνθα δὴ ἵππους τε αὐτῷ δοὺς οὓς αὐτὸς ἐπεθύμησε λαβεῖν, καὶ δῆθα συσκευάσας ποδαπὰ, ἀπέπεμπε, καὶ δῶρα τὸ φίλον αὐ-

C τὸν, καὶ ἅμα ἐλπίδας μεγάλας ἔχων ἐν αὐτῷ ἀνδρα ἔσεσθαι ἱκανὸν καὶ φίλοις ὠφελεῖν καὶ ἐχθροὺς ἀνιᾶν. ἀπιόντα δὲ τὸν Κῦρον προὔπεμπον ἅπαντες, καὶ παῖδες, καὶ ἥλικες, καὶ ἄνδρες, καὶ γέροντες, ἐφ' ἵππων, καὶ Ἀστυάγης αὐτός· καὶ σφόδρα φασὶν ὀντιν' οὐ δακρύοντ' ἀποτρέφεσθαι. καὶ Κῦρον δ' αὖ σὺν πολλοῖς δακρύοις λέγουσιν ἀποχωρῆσαι. πολλὰ δ' δῶρα λαβεῖν αὐτὸν φασὶ τοῖς ἡλικιώταις, ὧν Ἀστυάγης αὐτῷ ἐδεδώκει· τέλος δ', καὶ ἵππον εἶχε σολοικὸν τὸν μηδικὸν ἐκδεδυκότα δοῦναί τινι. δηλοῖ δ' ὅτι ἐκεῖνον μάλιστα ἠγάπα ζέλο. τοὺς μέντοι λαβόντας καὶ δεξαμένους ταῦτα δῶρα λέγεται Ἀστυάγει ἀπενεγκεῖν. Ἀστυάγει δὲ δεξάμενον Κύρῳ ἀποπέμψαι. τὸν δὲ πάλιν τε ἀποπέμψαι εἰς μήδους, καὶ εἰπεῖν, ὦ πάππα, εἰ βούλει με καὶ πάλιν ἰέναι

διαπρεπόμενον

ὀπωρικὰ

ὡς σὲ

†ὡς σὲ ἡδέως Ⓐ †ὡς σὲ μὴ αἰσχυνόμενον, ἔα ἔχειν εἴτω τι ἐγὼ δέδωκα. Ἀς υἀγλω ὃ ταῦτα ἀκούσαντα ποιῆσαι ὥσπερ ὁ Κῦρος ἐπέσταλκεν. εἰ δὲ δὴ καὶ παιδικῶν λόγων μνησθῆναι, λέγεται, ὅτε Κῦρος ἀπῄει, καὶ ἀπησπάζοντο ἀπ' ἀλλήλων, τοὺς συγγενεῖς φιλοῦντας τὸν Κῦρον τῷ στόματι, ἀποπέμπεσθαι αὐτὸν, νόμῳ περσικῷ, (καὶ γὰρ νῦν ἔτι τοῦτο ποιοῦσι πέρσαι) ἄνδρα δή τινα τῶν Μήδων, μάλα καλὸν κἀγαθὸν ὄντα, ἐκπεπλῆχθαι †πολλὰ τῷ κάλλει τοῦ Κύρου· νικήσαντα δὲ εὐμορφίᾳ τοὺς συγγενεῖς φιλοῦντας αὐτὸν, ὑπολιφθῆναι· ἐπεὶ δὲ οἱ ἄλλοι ἀπῆλθον, προσελθεῖν τῷ Κύρῳ, καὶ εἰπεῖν, ἐμὲ μόνον οὐ γιγνώσκεις, ὦ Κῦρε, τῶν συγγενῶν; †τί δὲ, εἰπεῖν τὸν Κῦρον, ἢ καὶ σὺ συγγενὴς εἶ; μάλιστα, φάναι. ταῦτ' οὖν, εἰπεῖν τὸν Κῦρον, καὶ ἐνεώρας μοι πολλάκις δοκῶ σε γιγνώσκειν· τοῦτο ποιοῦντα. προσελθεῖν γάρ σοι ἀεὶ βουλόμενος, ἔφη, οὐκ ἐᾶν θεούς, αἰσχυνόμενον. ἀλλ' οὐκ ἔδει, φάναι τὸν Κῦρον, συγγενῆ γε ὄντα. ἅμα δὲ προσελθόντα φιλῆσαι αὐτόν. καὶ τὸν μῆδον φιληθέντα ἐρέσθαι, ἢ καὶ ἐν πέρσαις νόμος ὅστις ἐστὶ συγγενῆς φιλεῖν; μάλιστα, φάναι, ὅτῳ γε ἴδωσιν ἀλλήλους ἀφ' οὗ χρόνου, ἢ ἀπίωσί ποι ἀπ' ἀλλήλων. ὥστε αὖ εἶη †σοι, ἔφη ὁ μῆδος, πάλιν φιλεῖν ἐμέ· ἀπέρχομαι γάρ, ὡς ὁρᾷς, ἤδη. [οὕτω] καὶ τὸν Κῦρον πάλιν φιλήσαντα ἀποπέμπειν, καὶ ἀπιέναι· καὶ ὁδόν τε οὔπω πολλὴν †διεληλυθέναι αὐτοῖς, καὶ τὸν μῆδον ἥκειν πάλιν ἱδρῶντι τῷ ἵππῳ. καὶ τὸν Κῦρον ἰδόντα, ἆλλ' ἦ, φάναι, ἐπελάθου τι ὧν ἐβούλου εἰπεῖν; οὐ μὰ δία, φάναι· ἀλλ' ἥκω ἀφ' ἡμέρου. καὶ τὸν Κῦρον εἰπεῖν, νὴ δί', ὦ σύγγενες, δι' ὀλίγου γε. πόσου ὀλίγου; εἰπεῖν τὸν μῆδον. οὐκ οἶσθα, φάναι, ὦ Κῦρε, ὅτι καὶ ὅσον σκαρδαμύττω χρόνον, πολύ μοι δοκεῖ εἶναι, ὅτι οὐχ ὁρῶ σε τότε; ἐνταῦθα δὴ τὸν Κῦρον γελάσαι τε ἅμα τῶν παρόντων δακρύων, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ ἀπιόντα θαρρεῖν, ὅτι παρέσται αὐτοῖς ὀλίγου χρόνου. ὥστε ὁρᾶν σοι ἔξεστι, κἂν βούλῃ, ἀσκαρδαμυκτεί. ὁ μὲν δὴ Κῦρος οὕτως ἀπελθὼν εἰς πέρσας, σπουδὴν μὲν λέγεται ἔτι ἐν τοῖς παισὶ δοκεῖν εἶναι. καὶ γὰρ μὲν πρῶτον οἱ παῖδες ἐσκωπτον αὐτὸν, ὡς ἡδυπαθεῖν μεμαθηκὼς ἐν μήδοις ἥκοι· ἐπεὶ δὲ καὶ ἐδίωκε αὐτὸν ἐώρων, διωκόμενον αὐτοῖς, et διωκόσασθαι αὐτὸν

A ad te libenter, ac nullo præpeditum pudore, sine quæso per te habeat, si quid alicui largitus sum. Atque his auditis Astyagem fecisse, quemadmodum Cyrus nuntiari iussserat. Quod si etiam narrationis amatoriæ facienda est mentio, proditum est, abeunte Cyro, quum a se inuicem discederent, cognatos ore Cyrum, qui Persis mos est, osculatos ab se dimisisse; quod quidem ipsum hodieque Persæ facere consueuerunt. Ibi tum Medum quendam, virum elegantis admodum ingenij, lōgo tempore captum admiratione pulchritudinis Cyri, quum cognatos ceteros eum osculari videret, substitisse: digressis autem illis, ad Cyrum cum his verbis accessisse: Me solum ex cognatis, Cyre, nō adgnoscis: Quid ais? respondisse Cyrum: etiamne tu mihi cognatus es? Maxime, inquit. Et Cyrus: Nimirum oculos idcirco in me coniiciebas. Videor autem hoc iam abs te fieri sæpius animaduertere. Cui alter ille: Profecto, ait, quum numquam non ad te vellem accedere, pudor obstitit. At obstare non debuit, inquit Cyrus, quum cognatus esses. Simul accedens, eum osculatus est. Accepto autem osculo Medus hic interrogasse fertur, etiam ne Persis esset in more osculari cognatos? Et Cyrus, Maxime vero, inquit, vbi vel ex aliquo interuallo temporis alter alterum videt, vel a se inuicem aliquo discedunt. Quin tu igitur, inquit Medus, iterum me oscularis. Iam enim, vti vides, abeo. Sic quum denuo Cyrus eum osculatus esset, ab se dimisit, atq; etiam ipse discessit. Vbi vero non multum ab eis confectum itineris esset, Medus equo sudante ad Cyrum rediisse fertur. Quo viso Cyrus: Numquid oblitus es, ait, quod dicere mihi volebas? Non profecto, inquit, sed temporis ex interuallo ad te reuertor. Breui sane, mi cognate, respondit Cyrus. At Medus ille: quo pacto breui? ait. An ignoras, Cyre, per mihi longum videri tempus esse, quo vel conniueo; quod te talem interea non adspiciam? Ibi tum & risisse Cyrum post priores lacrumas, & illum abire, ac bono esse animo iussisse. Breui enim se ipsis adfuturum. Itaque si voles, ait, licebit oculis me non conniuentibus adspicias. Atque hoc modo Cyrus ad Persas reuersus, annum adhuc inter pueros egisse perhibetur. Ac primum sane dictis puerorum incessebatur, quasi domum rediret, adsuetus apud Medos vitam agere voluptariam. Sed quum eum & victu & potu secum eodem

Mos Persis cum osculandi cognatos.

Cyri ad suos reditus.

suauiter vti viderent, ac si quod feriis epulum daretur, potius aliis eum de portione sua largiri, quam quid amplius requirere animaduerterent, atque adeo præter hæc, in cæteris etiam rebus omnibus Cyrũ longe ipsis præstare: tum vero vice versa æquales eum reuerebantur. At postquam hoc institutionis cursu absoluto, ad ephebos transiit: inter hos etiam præstare visus est,& exercendo ac tolerando, quæ oporteret;& seniores reuerendo,& magistratibus parendo. Procedente vero tempore moritur apud Medos Astyages, & Cyaxares Astyagis filius, matrisque Cyri frater, Medorum imperio potitur. Rex autem Assyriorum quum Syros vniuersos, non exigutam sane nationem, subegisset, Arabum regem imperio suo subiecisset, Hyrcanios subditos haberet, Bactrios oppugnaret;futurum existimabat, vt si Medorũ vires debilitasset, facile finitimis omnibus imperaret. Hæc enim natio inter vicinas alias potentissima videbatur. Itaque nuntios ad subditos suos vniuersos,& ad Crœsum Lydorum regem, & ad regem Cappadocum, ad Phrygas vtrosque, ad Cares, ad Paphlagones, ad Indos etiam Ciliceſque mittit: & Medos ac Persas apud hos per calumniam criminatur,quum magnas esse diceret hasce gentes, & viribus firmas & coniunctas, & adfinitatibus mutuis deuinctas: easdemque sic inter se conspirasse, vt periculum esset, nisi quis eas anteuertendo debilitaret, ne nationes alias adorti singulas, sibi subiicerent. At illi,quum partim verbis hisce fidem haberent, partim muneribus ac pecuniis, quibus is abundabat, persuaderentur: societatem cum eo coeunt. Cyaxares vero Astyagis filius,quum & insidias,& adparatum aduersus se fieri animaduerteret: statim & ipse, quæcumque poterat, parabat; & nuntios suos tum ad Persas publice, tum ad Cambysem, quo cum nupta soror ipsius esset, quique regnum apud Persas obtineret, legabat. Ad Cyrum etiam mittens, petebat; daret operam, vt si quos Persæ milites missuri essent, eos ipse imperator adduceret. Iam enim Cyrus exactis decem inter ephebos annis, virorum in contubernio degebat. Itaque recipiente

Astyagis mors.

Initia belli aduersus Assyrios.

Exercitus Cyro cum imperio traditur.

A ὥσπερ αὐτοὶ, ἡδέως, καὶ πίνοντα, καὶ εἴ πῃ
ἐν ἑορτῇ δίωξία παρεγίνοιτο, ὁπλοδιδόντα
μᾶλλον αὐτὸν τῶν ἑαυτοῦ μερῶν ἠθάνοντο ἢ
παρεδεόμενον· καὶ παρὰ τούτοις δὲ καὶ πάλ-
λα κρατιστεύοντα αὐτὸν ἑώρων παρὰ ἄπασι
ἑαυτῶν· ἐν ταύτα δὴ πάλιν ἐπῄνεσαν οἱ
ἥλικες αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ διελθὼν τὴν παιδείαν
ταύτην ἤδη εἰσῆλθεν εἰς τοὺς ἐφήβους, ἐν τού-
τοις αὖ ἐδόκει κρατιστεύειν, καὶ μελετᾶν ἃ χρὴ,
καὶ καρτερεῖν ἃ ἔδει, καὶ αἰδουμένους τοὺς πρε-
B σβυτέρους, ὑπειθομένους τοῖς ἄρχουσι. παρεγί-
νοντο δὲ τοῦ χρόνου, ὁ μὲν Ἀστυάγης ἐν τοῖς
μήδοις ἀποθνήσκει· ὁ δὲ Κυαξάρης ὁ τοῦ Α-
στυάγους παῖς, τῆς δὲ Κύρου μητρὸς ἀδελ-
φὸς, τὴν † ἀρχὴν ἔλαβε τῶν μήδων. ὁ δὲ τὴν βασι-
λείαν ἐχ
τῶν ἀσσυρίων βασιλεὺς, καταφρονήσας
μὲν πολλῷ σφῶν, φοβηθεὶς οὐ μικρὸν, ἐπῆ-
ρτο δὲ πεποιημένος τὸν ἀράβιον βασιλέα,
ὑπηκόους δὲ ἔχων ἤδη καὶ ὑρκανίους, πο-
λιορκῶν δὲ [καὶ] βακτρίους, ὑπώμοζεν, εἰ τοὺς
C μήδους ἀθεεὶς ποιήσαιτο, πάντων γε αὖ τῶν
πέριξ ῥᾳδίως ἄρξειν. ἰσχυρότατον γὰρ τῶν
ἐγγὺς φύλων τοῦτο ἐδόκει εἶναι). οὕτω δὴ Ἀσσυ-
ρίοις πεμπόντων καὶ πρὸς τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν πολί-
τας καὶ πρὸς Κροῖσον τὸν λυδῶν βασιλέα,
καὶ πρὸς τὸν καππαδοκῶν, καὶ πρὸς φρύ-
γας ἀμφοτέρους, καὶ πρὸς κᾶρας καὶ πα-
φλαγόνας, καὶ ἰνδοὺς δὲ, καὶ πρὸς κίλικας,
τὰ μὲν καὶ ἀσσυρίων πρὸς αὐτοὺς μή-
δους καὶ πέρσας, λέγων ὡς μεγάλα τε εἴη
D ταῦτα ἔθνη καὶ ἰσχυρὰ, καὶ συνεσηκότα εἰς ταὐ-
τὸ, καὶ ἐπιγαμίας ἀλλήλοις πεποιημένοι
εἶεν, καὶ συνεσήκοιεν εἰς ἕν, καὶ κινδυνεύοιεν,
εἰ μή τις αὐτοῖς φθάσας ἀσθενώσοι, ὅτι ἓν ἕ-
κασον τῶν ἐθνῶν ἰδίᾳ καταστρέψαιτο. οἱ
μὲν δὴ καὶ τοῖς λόγοις τούτοις πειθόμενοι, συμ-
μαχίαν αὐτῷ ποιοῦνται· οἱ δὲ, καὶ δώροις καὶ
χρήμασιν ἀναπειθόμενοι. πολλὰ γὰρ ἦν ταῦ-
τα ὧν αὐτῷ. Κυαξάρης δὲ ὁ τοῦ Ἀστυάγους
παῖς, ἐπεὶ ἠθάνετο τήν τ' ὁπλοβουλίαν καὶ τὴν
E τῶν ἀσκῶν σωτηρίαν ἐφ' ἑαυτῷ, αὐτὸς τε βουλόμενος ὅσα ἐδυνήσετο † παρεσκευάζε- αὐτὸς παρεσκευάζετο,
το, καὶ εἰς πέρσας δὲ ἔπεμπε τοῦ τε ὁμοίου καὶ τοῦ Καμβύσου τοῦ τῶν ἀδελφῶν ἐχθίστα,
καὶ βασιλεύοντα ἐν πέρσαις. ἔπεμπε δὲ καὶ τοῦ Κύρου, δεόμενος αὐτὸν πειρᾶσθαι ἄρχον-
τα ἐλθεῖν τῶν ἀνδρῶν, εἴ τινας πέμποι στρατιώτας ὁ περσῶν κοινός. ἤδη γὰρ καὶ ὁ Κῦρος τοῖς πλείοις ἀνδρ.
διατετελεκὼς ἦν ἐν τοῖς ἐφήβοις δέκα ἔτη, ἐν † τοῖς ἀνδράσιν ὢν. οὕτω δὴ † δεξαμένου δεξαζομένου

τοῦ Κύ

τὸν Κύρου, οἱ βουλόμενοι γράφεσθαι αἰροῦνται αὐτὸν ἄρχοντα τῆς εἰς μήδους στρατείας. ἔδοσαν δὲ αὐτῷ Δραγοσίους τῶν ὁμοτίμων στρατελέσθαι. τῶν δ' αὖ Δραγοσίων ἑκάστῳ, τέτταρας ἄνδρας ἐκ τῶν ὁμοίων ἔδοσαν στρατελέσθαι. γίγνονται μὲν δὴ οὗτοι χίλιοι. τῶν δ' αὖ χιλίων τούτων ἔδοσαν στρατελέσθαι ἑκάστῳ ἐκ τοῦ δήμου τῶν Περσῶν δέκα μὲν πελταστὰς, δέκα δὲ σφενδονήτας, δέκα δὲ τοξότας. καὶ οὕτως ἐγίνοντο μύριοι μὲν τοξόται, μύριοι δὲ πελταστὰι, μύριοι δὲ σφενδονῆται. χωρὶς δὲ τούτων οἱ χίλιοι ὑπῆρχον. τοσαύτη μὲν δὴ στρατιὰ τῷ Κύρῳ ἐδόθη. ὅπως δὲ ἠρέθη τάχιστα, ἤρξατο μὲν στρατὸν ἀπὸ τῶν θεῶν· καλλιερησάμενος δὲ, τόδε στρατηρεῖτο τοὺς Δραγοσίους. ἐπεὶ δὲ στρατείλοντο καὶ οὗτοι δὴ τοὺς τεττάρας ἕκαστοι, συνέλεξεν αὐτοὺς, καὶ ἔλεξεν ὁ Κῦρος ἐν αὐτοῖς τότε στρῶτον τάδε· Ἀνδρες φίλοι, ἐγὼ στρατεσθέμην μὲν ὑμᾶς, οὐ νῦν στρῶτον δοκιμάσας· ἀλλ' ἐκ παίδων ὁρῶν ὑμᾶς ἃ μὲν καλὰ ἡ πόλις νομίζει στρατύμους αὐτὰ ἐκπονοῦντας, ἃ δὲ αἰσχρὰ ἡγεῖται εἶ), πάντελῶς τούτων ἀπεχομένους. ὧν δ' ἕνεκα αὐτός τε ὁρμὴν εἰς τόδε τὸ τέλος κατέστην, καὶ ὑμᾶς παρεκάλεσα, δηλῶσαι ὑμῖν βούλομαι. ἐγὼ γὰρ κατεγίνωσα ὅτι οἱ στρατέροντοι τοῦδε χείρους ἡμῶν ἐγίνοντο· ἀσκοῦντες γοῦν κἀκεῖνοι διετέλεσαν ἄνδρ' ἔργα ἀρετῆς νομίζεται. ὅ, τι μέντοι στρατεκτήσαντο ζηλοῦντοι ὄντες ἢ τῷ τῶν πονηρῶν κακῷ ἀγαθόν, ἢ αὐτοῖς, τοῦτο οὐκέτι δυνάμαι κατιδεῖν. καίτοι ἔγωγε οἶμαι σοδεμίαν ἀρετὴν ἀσκεῖσθαι ὑπ' ἀνθρώπων, ὡς μηδὲν πλέον ἔχωσιν οἱ ἀγαθοὶ ἡγούμενοι τῶν πονηρῶν· ἀλλ' οἵτε τῶν παραυτίκα ἡδονῶν ἀπεχόμενοι, οὐχ ἵνα μηδέποτε ἀλλ' ὡς ὑφαινθῶσι τοῦτο στράπωσι, † ἀλλ' ὅπως ἀφ' ἑαυτῶν τῶν ἐκράτησαν πολλαπλάσια εἰς τ' ἔπειτα χρόνον ὑφαίνωνται, ὅτω στραγαθύζονται· οἵτε λέγειν στρατυμούμενοι δυνατοὶ ἡγέσθαι, οὐχ ἵνα δὴ λέγοιτες μηδέποτε παύσωνται, τοῦτο μελετῶσιν, ἀλλ' ἐλπίζοντες τῷ λέγειν δὴ πείθοντες πολλοὺς ἀνθρώπους, σθαι. οἵτε αὖ τὰ πολεμικὰ ἀσκοῦντες, οὐχ ὡς μαχόμενοι μηδέποτε παύσωνται, τοῦτ' ἐκπονοῦσιν, ἀλλὰ νομίζοντες καὶ οὗτοι, τὰ στολεμικὰ ἀγαθοὶ ἡγούμενοι στολὺ μὲν ὄλβον,

A Cyro, seniores consilij principes hunc imperatorem ad expeditionem Medicam deligunt. Eidem fecere potestatem, æquales inter se ducentos allegendi. Horum vero ducentorum vnicuique concessum fuit, vt viros sibi similes quaternos adscisceret. Ita hi mille fiunt, quorũ vnicuiq; permissum, vt e plebe Persarũ sibi denos cetratos, denos funditores, denos sagittarios allegeret. Hoc modo sagittariorũ decẽ millia, cetratorum decem millia, funditorum de-
B cem millia confecta sunt, extra illos æquales mille. Tantus Cyro datus est exercitus. At ipse quum primum imperator lectus esset, a diis primordia capiens, facta rite re sacra, tum demum ducentos illos adsciuit: qui quum & ipsi quaternos singuli legissent, concionem horum aduocauit Cyrus, & hæc primum ad eos verba tunc fe-
Cyri O. RATIO. Exordium à capta de benevolẽtia.
cit: Cooptaui vos equidem, amici, non quod nunc primum vos probauerim, sed quod viderim vos inde vsque a pueris ea, quæ ciuitas nostra honesta censet, studio-
C se facere: protinusque ab iis abstinere, quæ illa esse turpia ducit. Quibus vero de causis & ipse munus hoc non inuitus acceperim, & vos aduocauerim, declarare vobis equidem volo. Maiores ego nostros nihilo nobis deteriores fuisse, animaduerti; quippe qui se numquam non in iis, quæ virtutis studia ducuntur, exercuerint. At cuius boni, quum tales essent, vel Persarum ciuitati publice, vel priuatim sibi auctores
Fructum virtutis esse quærendum.
exstiterint perspicere nequeo. At enim, mea sane sententia, nullam homines virtutem exercent, vt postquam in viros bonos
D euaserunt, nulla re sint inertibus superiores. Qui a voluptatibus oblatis in præsentia abstinent, non hoc agunt, nullam vt vmquam voluptatem percipiant: sed vt in posterum propter hanc continentiam multiplici gaudio fruituri, ita sese comparant. Qui excellere dicendi vi student, non hoc consequi suis illis exercitiis volunt, ne vmquam bene dicendi finem faciant: sed fore sperant, vt bene dicendo multis hominibus suam in sententiam adductis, multorum magnorumque cõmodorum auctores existant. Qui res item bel-
E licas tractant, non in his laborãt propterea, ne vmquã pugnare desinãt: sed hi quoq; se, peritiam rei militaris adeptos, multas opes, [πολλὰ καὶ] μεγάλα ἀγαθὰ ἀφ' ἑαυτῶν

Ab exemplis.

» multam felicitatem, & magnos etiam ho-
» nores quum sibi, tum patriæ conciliaturos
A contrario. » existimabant. Quod si qui studiose in his
» versati, sua deinde negligentia viribus in
» senecta destituti fuere prius, quã fructum
» ex eis aliquem perciperent: illis eiusmodi
» quidpiam accidisse mihi quidem videtur,
» ac si quis agricola peritus esse studeat, & se-
» mina recte spargat, stirpes recte conserat:
» ac si quis esse peritus agricola studuerit, se-
» mentem faciat, tum plantet: vbi vero fru-
» ctus ex his capiundus est, eumdem non
» collectum rursus in terram decidere patia-
» tur. Aut si quis pugil tantum iam laboris
» hauserit, vt iustam victoriæ spem adeptus
» sit; ac deinde nullum vmquam certamen
A virtute suorum. » subeat. Quippe nec is mihi quidem iure li-
» berandus dementiæ culpa videtur. At no-
» bis, o viri, nequaquam hoc vsuueniat: sed
» quum ipsimet nobis conscij simus, inde vs-
» que a puerili ætate nos & honestarum &
» laudabilium actionum studiis exercitos; e-
» amus in hostem, quem ego visum a me an-
» tehac, certo scio pugnandi aduersum nos
Ab hostiũ imperitia. » rudem esse. Non enim idonei sunt prælia-
» tores, qui vel sagittandi, vel iaculandi, vel
» equitandi sunt illi quidem periti; sed vbi
» labores perferendi sunt, deficiunt. Quippe
» quod labores attinet, rudes hi sunt. Neque
» item, qui vigilare, quum opus est, neque-
» unt: quippe qui rudes adhuc sint, somnum
» quod adtinet. Neque item illi, qui licet ad
» hæc præstanda sint idonei; quo tamen pa-
» cto vel erga socios, vel hostes gerere se de-
Laudata virtus crescit. » beant, non didicerunt. Nam & hos maxi-
» me disciplinæ rudes esse cõstat: vos autem
» nocte perinde, atque alij die, nostis vti: la-
» bores ad iucunde viuendum duces existi-
» matis: famem pro obsonio habetis: aquæ
» potum facilius quam ipsi leones, fertis: de-
» nique rem omnium pulcherrimam, maxi-
» meque bellatoribus conuenientem, ani-
» mis vestris adquisiuisti eam, quod laude
» magis, quam aliis rebus omnibus delecta-
» mini. Laudis autem amatores necesse est
» eius [adipiscẽdæ] gratia laborem omnem,
» omneque periculum quam lubentissime
» subire. Atque hæc si de vobis ita prædico,
» vt aliud tamen sentiã, me ipsum fallo. Nam
» quidquid huiusmodi a nobis non eueniet,
» eius deficiẽtis in me culpa recidet. Verum
» & experientia mea, & beneuolentia erga
» me vestra, & hostium vecordia faciunt; vt
» confidam bonam hanc spem me non fru-
A bonitate eausse. » straturã. Tantum fidentibus animis profi-
» ciscamur, quãdo longissime a nobis abest,
» vt aliena per iniuriam adpetere videamur.

Plut. π. τῦ ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἐν ἐπιφθόνῳ. p. 67. ὁ κῦ-
ρος παρὰ τὰ δεινὰ χ̓ τὰς
μάχας ἐμεγαλήγορει, ἄλλοις
δὲ ὑ μεγαλήγορος ἦν.

A πολλῶ ὄ̓ δ̓δαιμονίαν, μεγάλας ὄ̓ τιμὰς ἢ
αὐτοῖς καὶ † τῇ πόλῃ προεύρῃν. εἰ δέ τινες τῶν τοῖς παισὶ
τα ἐκπονήσαντες, πρίν τινα καρπὸν ἀπ̓ αὐ-
τῶν κομίσασθαι, προεῖδον αὐτοὺς γήρᾳ ἀδυ-
νάτους γιγνομένους, ὅμοιον ἔμοιγε δοκεῖσι πε-
πονθέναι οἵ̓ εἴτις γεωργὸς ἀγαθὸς προθυμη-
θεὶς γένεσθαι, καὶ δ̓ ἀσείρων, καὶ δ̓ φυτῶν,
ὁπότε αὐτὸν καρποῦσθαι δέοι, ἐφ̓ τὸν
καρπὸν ἀσυλλόγιστον εἰς τὸ γῆν πάλιν κα-
ταῤῥῆν. καὶ εἴτις ἀθλητὴς πολλὰ πονήσας καὶ
B ἀξιόνικος γιγόμενος, ἀναγώνιστος διατελέ-
σειεν, οὐδ̓ ἂν οὗτος ἔμοιγε δοκῇ δικαίως ἀνάγ-
κης εἶ̓ ἀφεθήσεσθαι. ἀλλ̓ ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες,
μὴ πάθωμεν ταῦτα. ἀλλ̓ ἐπείπερ σαφίσμεν
ἡμῖν αὐτοῖς ἀπὸ παίδων ἀρξάμενοι ἀσκη-
ταὶ ὄντες τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων, ἴωμεν
ὅπῃ τοὺς πολεμίους, οἷς ἐγὼ σαφῶς ὁπτεύομαι
αὐτὸς ἰδὼν, ἰδιώτας ὄντας ὡς πρὸς ὑμᾶς ἀ-
γωνίζεσθαι. οὐ γάρ πω οὗτοι ἱκανοί εἰσιν ἀγω-
νισταὶ, οἳ̓ ἂν τοξεύωσιν ἢ ἀκοντίζωσιν ἢ ἱππεύ-
C ωσιν ὁπτιημόνως, ἢν δέ που πονῆσαι δέῃ, τοῦ-
τῳ λείπωνται. ἀλλ̓ οὗτοι ἰδιῶται εἰσι πρὸς
πόνους. τοιγάρτοι, εἴτινες ἀγρυπνῆσαι δέον, ἥτ-
τῶνται τούτου· ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἰδιῶται εἰσι πρὸς
τὸν ὕπνον. τοιγάρτοι οἱ ταῦτα μὲν ἱκανοί, ἀπαί-
δευτοι δὲ ὡς χρὴ καὶ συμμάχοις καὶ πολε-
μίοις χρῆσθαι· ἀλλὰ καὶ οὗτοι δῆλον ὅτι τῶν
μεγίστων παιδευμάτων ἀπείρως ἔχουσιν. ὑ-
μεῖς δὲ νυκτὶ μὲν δήπου ὅσατῳ οἱ ἄλλοι ἡ-
μέρᾳ δυνάσθε χρῆσθαι, πόνους δὲ τῷ ζῆν
D ἡδέως ἡγεμόνας νομίζετε, λιμῷ δὲ ὅσατῳ ὄ-
ψῳ διαχρῆσθαι· ὑδροποσίαν δὲ ῥᾴων τῶν
λεόντων φέρετε. κάλλιστον ὄ̓ πόντων καὶ † πο- πολιτικῶν
λεμικώτατον κτῆμα εἰς τὰς ψυχὰς συλλεγό- παθῶν
μενοι τυγχάνετε· ἐπαινούμενοι γὰρ μᾶλλον ἢ τοῖς ἄλλοις
ἅπασι χαίρετε. τοὺς δ̓ ἐπαίνους ἐραστὰς αἰσθά-
νεσθαι τούτῳ πόνῳ μὲν πόνου, πόνῳ δ̓ κιν-
δύνων ἡδέως ὑποδύεσθαι. εἰ δ̓ ταῦτα ἐγὼ
λέγω περὶ ὑμῶν, ἄλλως γιγνώσκων, ἐμαυτὸν
ἐξαπατῶ· ὅ, τι γὰρ μὴ τοιοῦτον ἀποβήσεται παῤ
ὑμῶν, εἰς ἐμὲ ὃ ἔλλειπον ἥξει. ἀλλὰ πιστεύω τοι
τῇ πείρᾳ, καὶ τῇ ὑμῶν εἰς ἐμὲ εὐνοίᾳ, καὶ τῇ
τῶν πολεμίων ἀνοίᾳ, μὴ ψεύσειν με ταύτας
τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας. ἀλλὰ θαῤῥοῦντες ὁρ-
μώμεθα, ὅπῃ καὶ σκοπὸν ἡμῖν γεγήσεται
ὃ δόξαι τῶν ἀλλοτρίων ἀδίκως ἐφίεσθαι.

τῶν

νεῶν γὰρ ἔρχονται μὴν οἱ πολέμιοι, ἔγχουλες ἀ- A Hostes enim iam aduentant, ac primi nos «
δίκων χάριν· καλοῦσι δὲ ἡμᾶς οἱ φίλοι ἐπι- iniuriis lacessunt: amici vero nos ad opem «
κούρους. τί οὖν ἔστιν ἢ τὸ ἀλέξασθαι δικαιότερον, ferendam arcessunt. Quid ergo vel iustius «
ἢ τὸ τοῖς φίλοις βοηθεῖν κάλλιον; ἀλλὰ μὴν est, quam vim propulsare; vel honestius, «
† καὶ τοῦτο ὑμᾶς οὐχ ἥκιστα οἶμαι θαρρῦναι, ὃ quam subuenire amicis? Quin ea vos et- Ab imperatoris pietate.
κἀκεῖνο οἴομαι ὑμᾶς θαρσεῖν, μὴ παρημεληκότα με τὴν θεῶν τὴν ἔξοδον ποιεῖ- iam de causa non paullo fidetiores esse ar-
σθαι. πολλὰ γάρ μοι συνοῦσιν ὑπῆρξαν οὐ μόνον τὰ μεγάλα, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ πρῶτον bitror, quod expeditionem hanc minime neglecta re diuina paro. Nā me, quocum «
ἀπὸ θεῶν ὁρμᾶσθαι ἀεί. τέλος ἔφη, τί δεῖ λέγειν plerumq; versamini, nō modo res magnas, «
ἔτι; ἀλλ' ὑμεῖς μὲν τοὺς ἄνδρας ἑλόμενοι καὶ παρα- sed etiam paruas adgredientem, initium a «
λαβόντες, καὶ τἆλλα εὐθετοποιησάμενοι, ἴτε εἰς B cultu diuino facere nouistis. Tamdem ait: «
Μήδους· ἐγὼ δ' ἐπομένων τοῖς πατράσι, quid plurib. verbis opus est? Vos lectis ad- «
τοιήδε μάλιστ' ἂν ὡς τάχιστα μαθὼν οἷά ἐστι, παρασκευάσω ὑμῖν ὅτι ἂν δύ- sumtisque viris, paratisq; rebus ceteris, ad «
νωμαι ὅπως ὡς κάλλιστα σὺν θεῷ ἀγωνιούμεθα. Medos pergite. Ego vero ad patrem reuer- «
οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐπράττον. Κῦρος δ' ἐλθὼν sus inde progrediar, quo de rebus hostium «
οἴκαδε, καὶ εὐξάμενος ἑστίᾳ πατρῴᾳ, καὶ quam celerrime, quales eæ sint edoctus; «
Διὶ πατρῴῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, ὥρμα τὸ ὅπῃ τὴν quidquid potero, vobis parē, vt quam prę- «
στρατείαν. συμπροέπεμπε δ' αὐτὸν καὶ ὁ πατήρ. clarissime, deo iuuante, in certamen hoc «
ἐπεὶ δ' ἔξω τῆς οἰκίας ἐγένοντο, λέγονται ἀστρα- descendamus. Itaq; illi efficiundis his oc- «
παὶ καὶ βρονταὶ αὐτοῖς αἴσιοι γενέσθαι. τούτων δὲ C cupabantur. Cyrus autem domum reuer-
Φανέντων, οὐδὲν ἔτι ἄλλο οἰωνιζόμενοι ἐπορεύ- sus, precatusq; Vestam patriam, & Iouem
ουτο, † ὡς οὐδένα ἂν λήσαιλα τὰ τῆς μείζους θεοῦ patrium, & deos ceteros, in militiam do- * al. quod nihil aliud maximi Dei signa clamarēt. Cambysis cum Cyro filio colloquium.
σημεῖα. τοιόνδε τι δὲ τῷ Κύρῳ ὁ πατὴρ ἤρχετο mo profectus est, quum quidem & pater
λόγου τοιοῦδε· ὅτι μὲν, ὦ παῖ, θεοί σε ἵλεώ τε καὶ eum vna prosequeretur. Ac postquam do-
εὐμενεῖς πέμποισί σε, καὶ σὺν ἱεροῖς δῆλον καὶ σὺν mo egressi essent, fulgura, tonitruaq; dex-
ἐναισίοις σημείοις. γιγνώσκεις δὲ καὶ αὐτός· ἐγὼ γάρ σε ταῦτα ὑπὲρ τῶνδε ἐδίδαξά μιν, ὅ- tra ei oblata fuisse perhibētur. Quæ quum
πως μὴ δι' ἄλλων ἑρμηνέων τὰς τῶν θεῶν συμ- adparuissent, alio præterea nullo captato
βουλὰς σαυτοῦ, ἀλλὰ αὐτὸς καὶ ὁρῶν τὰ ὁ- augurio perrexere; * quod maximi Dei si-
ρατὰ, καὶ ἀκούων τὰ ἀκουστὰ, γιγνώσκοις, καὶ D gna nemini obscura esse possent. Cyrum
μὴ ὑπὸ μάντεσιν εἴης, εἴ τις βούλοιντό σε ἐξα- vero progredientem pater huiusmodi ver-
πατῶεν, ἕτερα λέγοντες ἢ τὰ τῶνδε τῶν bis adloqui cepit: Deos te, fili, propitios
θεῶν σημαινόμενα· μηδ' αὖ εἴ ποτε ἀμφὶ ἀν- ac benignos deducere, quum e sacrificiis,
δρὶ μάντεως ἡδίονι, ἀποροῖς θείοις σημείοις tum signis cælestibus clare perspicitur, at- Cum Cyro filio colloquium.
ὅ, τι χρῷο· ἀλλὰ διὰ τὴν μαντικὴν γιγνώσκων que etiam ipse animaduertis. Nam hæc te
τὰ τῶνδε τῶν θεῶν συμβουλεύοντα, τούτοις dedita opera equidem edocui, partim ne
πείθοιο καὶ μάλ' ἐμοί, ὦ πάτερ, ἔφη [ὁ † Κῦρος,] per alios interpretes deorum consilia per-
ὅπως γ' αὖ ἵλεῳ οἱ θεοὶ εἶεν ἡμῖν συμβου- ciperes, sed ipse cognosceres ea, quum ad-
λεύειν ἐθέλωσιν, ὅσον δύναμαι κἀγὼ τὸν λόγον spiciendo, tum audiendo, quæ oculis &
διατελέσω ἐπιμελούμενος. μέμνημαι E autibus percipiuntur, & ab hariolis non
γὰρ ἀκούσας ποτέ σου, ὅτι εἰκότως ἂν καὶ τῶνδε penderes, qui te, si vellent, decipere pos-
τῶν θεῶν † θρασυτικώτερος εἴη, ὡσαύτως καὶ sent, indicatis aliis, quam quæ diuinitus si-
τῶνδε αὖ ἧττον, ὅστις μὴ ὁπότε ἐν ἀπόροις gnificarentur: partim ne, si quando care-
εἴη τότε κολακεύοι, ἀλλ' ὅτε χρῄζοι θρᾴτ- res hariolo, quid de signis diuinis statuen-
τοι, τότε μάλιστα τῶν θεῶν μεμνῆτο. καὶ τῶν φίλων ἔφησθα χρῆναι ὡσαύτως ἐπιμελεῖσθαι. dum esset, ambigeres; sed animaduertēdo
per diuinationem, quæ diuinitus tibi con-
sulerentur, eisdem obtemperares. Et Cy-
rus; Equidem, mi pater, inquit, vt Dij pro-
pitij consulere nobis velint, pro virili mea
id, quod mones, procurare nō desinam. Et-
enim audire aliquando ex te memini, non
abs re illū & a diis & ab hominibus aliquid
facilius impetrare; qui non angustis in re- Rebus secūdis maxime Deus imploran-
bus adulet, sed fortuna maxime prospe- dus.
ra, maxime Deorum meminerit. Aiebas &
amicorum curam eodē modo habendam.

Κῦρος, ὃν αὖ

θρασυτικώτερος

Ergo iam, inquit, libentius Deos accedis imploraturus, fili, propter ſtudia in eis colendis tua: & futurum etiam ſperas, vt magis ea, quæ petieris, impetres: quando ſic tibi conſcius eſſe videris, vt qui numquam in eorum cultu negligens fueris. Omnino, mi pater, reſpõdit Cyrus, ſic adfectus ſum, vt me diis carum eſſe ſperem. Quid autem? mi fili, ſubiecit Cambyſes, eorumne meminiſti, de quibus inter nos aliquando cõuenit? nimirum ea, quæ dij largiti ſunt, rectius ab hominibus geri, qui didicerint, quam ab imperitis: & eoſdem laborando plus effecturos, quam ſi otioſi ſint: & ſi curam adhibeant, ſecurius acturos, quam ſi » negligenter ſe gerant. Adeoque nobis vi- » debatur, ita peti a Diis oportere bona, ſi » tales nos exhibeamus, quales eſſe conue- » nit. Memini profecto, inquit Cyrus, hæc » ex te audire, atque illi, ſermoni tuo adſen- » tiri me neceſſe erat. Etiam hoc addere te » memini, ne fas quidem eſſe a Diis petere, » vt equeſtri prœlio victoriam adipiſcantur, » qui rem equeſtrem non didicerint: nec vt » ſagittandi rudes, eiuſdem artis peritos ſa- » gittando ſuperent: nec vt gubernandi ru- » des optent, naues a ſe gubernando ſeruari: » nec qui ſemina ſpargere neglexerint, o- » ptent bonum ſibi frumentum naſci: nec vt » ſalutem petant, qui ſibimet in bello non » caueant. Hęc enim omnia contra leges di- » uinas eſſe. Qui autem optarent ea, quæ » nõ fas ſit: illos aiebas merito ſic apud Deos » nihil impetrare, vt qui petunt iniqua, re- » pulſam apud homines ferunt. An vero & eorum, mi fili, ait, oblitus es, quæ aliquando inter nos argumentando concludebamus? Sat magnum hoc ſcilicet, ac præclarum hominis opus eſſe, ſi perficere ſtudio ſuo poſſit, vt & cum laude vir bonus euadat, & vt tam ipſi, quam familiæ rerum copia neceſſariarũ ſuppetat. Iam vero quum hoc tanti fieri mereatur, etiam ſcire hominibus aliis præeſſe, vt res neceſſarias omnes affatim habeant, & vniuerſi tales ſint, quales eſſe conuenit; id nobis ſane quiddam admiratione quoque dignum eſſe videbatur. Profecto memini, mi pater, ait, hoc quoque te dicere. Itaque mihi tunc idem, quod tibi, videbatur: ingens & arduum opus eſſe, recte imperare. Ac nunc etiam eadem in ſentẽtia perſiſto, quum ipſum imperandi munus apud animum conſidero. Quum vero ad alios reſpiciẽs, quomodo illi ſe in imperio gerant,

Quanta res ſit, recte cum imperio eſſe.

A ἐκεῖνο νῦν, ἔφη, ὦ παῖ, λέγε ἐκείνας τὰς ὀπτι- οὕτω δέ- κειμενος
μελείας ἥδιον μὲν ἔρχη πρὸς τοὺς θεοὺς † δεη- σόμενος· ἐλπίζεις δ' μᾶλλον τεύξεσθαι ὧν ἂν δέῃ, ὅτι σοι δοκεῖς σαυτῷ δοκεῖς ποτ' ἀ- μελήσας αὐτῶν. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς πρὸς φίλους μοι τοὺς θεοὺς ὄντας, ὅτω δέ- κεμαι. τί δέ, ἔφη, ὦ παῖ, μέμνησαι ἐκεῖνα ἃ ποτε ἐδόκει † ἡμῖν; ὡς ἄρα δεδώκασιν οἱ θεοὶ ἡμῖν ὁπό- σα μὲν δί- κη- μαθόντας ἀνθρώπους βέλτιον * πρᾶξαι ἢ * πραττειν ἀνεπιστήμονας αὐτῶν ὄντας, καὶ ἐργαζομένους αὐτὰ
B μᾶλλον † αὐτὰ ἢ ἀργοῦντας, καὶ ὀπιμε- λουμένους ἀσφαλέστερον ἂν πράττειν ἢ ἀφυ- λακτοῦντας τοῦτων. παρέχοντας [οὖν * ἑαυ- τοὺς οἵους δεῖ, οὕτως ἡμῖν ἐδόκει δεῖν καὶ αἰτεῖ- σθαι τὰ ἀγαθὰ παρὰ τῶν θεῶν. ναὶ μὰ Δία, ἔφη ὁ Κῦρος, μέμνημαι μέντοι ταῦτα ἀκού- σας σου· καὶ γὰρ ἀνάγκη ἐμοὶ πείθεσθαι τῷ λέγῳ τοῦτῳ. † καὶ γὰρ οἶδά σε λέγοντα ἀεὶ ὡς οὐδὲ C οἶδά σε πρεσβεύ- ποντα αὐτῷ, ὡς
δῆμος εἴη αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν οὔτε ἱπ- πεύειν μὴ μαθόντας, ἱππομαχοῦντας νικᾶν· ὅτε μὴ ὀπισαμένους τοξεύειν, τοξεύοντας κρα- τεῖν τῶν ὀπισαμένων τοξεύειν· οὔτε μὴ ὀπισα- μένους κυβερνᾶν, σώζειν σπεύδεσθαι ναῦς κυβερ- νῶντας· οὐδὲ μὴ † σπείροντάς γε σῖτον, εὔχε- σθαι καλὸν αὐτοῖς σῖτον φύεσθαι. οὐδὲ μὴ φυ- λαττομένους γε ἐν πολέμῳ, σωτηρίαν αἰτεῖ- σθαι. παρὰ γὰρ τοὺς τῶν θεῶν νόμους πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι). τοὺς δὲ ἀθέμιτα εὐχομένους ὁ- μοίως ἔφησθα εἰκὸς εἶναι) παρὰ θεῶν ἀτυχεῖν, ὥστε καὶ παρὰ ἀνθρώπων ἀπράκτους τοὺς παρὰ γνώμην δεομένους. ἐκείνων δὲ ἔφη, ὦ παῖ, ἐπελάθου ἃ ποτε ἐγὼ καὶ σὺ ἐλογιζόμεθα; ὡς ἱκανὸν εἴη καὶ καλὸν ἀνδρὶ ἔργον, εἴτις δύναιτο ὀπτιμελεῖσθαι, ὅπως ἂν αὐτός τε καλὸς κἀ- γαθὸς δοκίμως γένοιτο, καὶ τὰ ὀπτικὰ ὅπ- πως αὐτός τε καὶ οἱ οἰκέται ἱκανῶς ἔχοιεν. τὸ δὲ, τούτου μεγάλου † ἔργου ὄντος, * ὑφίστα- ἔργου ὄντος ὅπως ὑφ. * ὀπίσα- σθαι ἂν ἀνθρώπων ἄλλων πρᾶγμα τιν', ὅπως ἔξοισιν ἄπορα τὰ ὀπτικὰ ἔκπλεω, καὶ ὅ- πως ἔσονται πάντες οἷς δεῖ, τοῦτο θαυμαστόν μοι δή-
E που ἐφαίνετο ἡμῖν εἶναι). ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ πάτερ, μέμνημαι καὶ τοῦτό σου λέγοντος. σὺ μὲν δοκεῖ ὃν καὶ ἐμοὶ ὑπερμέγεθες εἶναι) ἔργον τὸ καλῶς ἄρχειν. καὶ νῦν γ', ἔφη, † ταῦτά μοι δοκεῖ ταῦτα, ὅτε μοι τοιαῦτα δοκεῖ τὰ αὐτὰ πρὸς αὐτὸ τὸ ἄρχειν σκοπῶν λογίζομαι. ὅ-
τῳ μάτιγε πρὸς ἄλλους ἀνθρώπους ἰδὼν καταιρήσω, οἷοί τε εἰσὶν ἀμφίγνονται ἄρχοντες, καὶ οἷοι

κὴ οἷοι ὄντες ἀνταγωνίσασθαι ἡμῶν ἔσονται), πάνυ μοι A & quales eos aduersarios habituri simus,
δοκεῖ αἰσχρὸν εἶναι. Ὃ τοιούτους αὐτοὺς ὄντας ὑποπτῆ- cogito; per mihi turpe videtur, huiusmodi
ξαι, κὴ μὴ ἐθέλειν ἰέναι αὐτοῖς ἀνταγωνισομένους· quosdã formidare, ac non ad pugnandum
ὡς, ἔφη, ἐγὼ αἰσθάνομαι, ἀρξάντων ἀπὸ τῶν ἡ- aduersus eos progredi: quos equidem ani- *Falsa de principis ac subditorum discrimine opinio.*
μετέρων φίλων τούτων, ἡδέως μάλα, δοκῶ δ' ἀρχο- maduerto, vel ab amicis hisce nostris ini-
ντα τῶν ἀρχομένων διαφέρειν ὡς [κὴ] πολυτελέ- tio facto, hac esse in sententia, vt qui princi-
στερον δαπανᾶν, κὴ πλέον ἔνδον ἔχειν χρυσίον, κὴ pem oportere statuant a sibi subiectis in eo
πλείονα χρόνον καθεύδειν, κὴ πόνων ἀπονώτε- differre, vt sumtuosius cenet, domi plus
ρον τῶν ἀρχομένων διάγειν. ἐγὼ δ' οἶμαι, ἔφη, τὸν auri habeat, diutius dormiat, omnino mi-
ἄρχοντα ὑπὸ ῥᾳδιουργίας χρῶσαι διαφέρειν τῶν nore cum molestia laboreq; degat, quam
ἀρχομένων, ἀλλὰ σῴζεσθαί τε κὴ φιλοπονεῖν B subditi. Ego autem sic arbitror, non desi- "
σωφρονεστέρους. ἀλλά τοι, ἔφη, ὦ παῖ, ἔνια ὅσα dis vitæ ratione præstare subditis debere "
ἀνὴρ πρὸς ἀνθρώπους ἀγωνιστέον, ἀλλὰ πρὸς αὐ- principem: sed alacri studio rebus eorum "
τὰ τὰ πράγματα, ὧν ῥᾴδιον εὐπορωτέρους γενέ- prospiciẽdo, ac laborib. tolerandis. Verum "
σθαι. αὐτίκα δήπου οἶσθα, ἔφη, ὅτι εἰ μὴ ἔξει ἡ mi fili, ait Cambyses, sunt quædam, in qui-
στρατιὰ τὰ ὀπίσθια, καλῶς ἕξεταί σου ἡ ἀρχή. bus nõ aduersus homines certamẽ est, sed
ἀκοῦσαι μὲν οὖν ταῦτα μοὶ, ἔφη, ὦ πάτερ, κυαξά- cum ipsis rebus; quas idonee superare, per
ρης φησὶ παρέξειν τοῖς στρατευσομένοις πᾶσιν ἱκανῶς, ὁπόσοι est difficile. Ne lõge abeamus, scis breui fi- *Imperatoris cura in procurandis exercitui necessariis.*
ἂν ὦσι. τούτοις δὲ, ἔφη, ὦ παῖ, σὺ πῶς δοκεῖς nem habiturum imperium tuum, si com-
ἔρχῃ τοῖς παρὰ † κυαξάρου χρήμασιν; ἔροιτο, meatu exercitus careat. Atqui hæc ait Cy-
ἔφη ὁ Κῦρος. πῶς; ἔφη, οἶσθα ὁπόσα αὐτῷ ἐστί; C rus, exhibiturũ se nostris, pater, hinc profi- Κυαξάρεω
μὰ τὸν δία, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀμέλει δήπου. ὅμως ciscentibus Cyaxares dicit, quotquot illi
ἔφη, πιστεύεις τοῖς ἀδήλοις; ὅπου γὲ πολλῶν μέν σοι fuerint. Siccine igitur, inquit, iter ingrede-
δεήσει, πολλὰ γὲ καὶ ἀναγκαῖα νῦν ἀνάγκη δαπανᾶν, ris, fili, Cyaxaris opibus hisce fretus? Vere,
εἰκὸς δὲ γινώσκεις; γινώσκω, ἔφη ὁ Κῦρος. ἐὰν δ' ἔτι, respõdit Cyrus. Quid autem? subiecit ille,
ἔφη, ὀπίσω αὐτὸν ἡ δαπάνη, ἢ καὶ ἐκὼν † ψεύ- nostine quãtæ opes eius sint? Minime pro- ψεύσηται, ὦ παῖ, πῶς ἄρα ἕξει
σῃ), πῶς σοι ἕξει τὰ τῆς στρατιᾶς; δῆλον ὅτι ἀμε- fecto, inquit Cyrus. Et his tamen ignotis &
λῶς. αὐτάρ, ὦ πάτερ, ἔφη, σὺ εἰ ὁρᾷς τινα incertis fretus es? quod autem tibi multis
πόρον καὶ ἀπ' ἐμοῦ αὐτὸν προσγιγνόμενον, ἕως ἔτι ἐν erit opus, atq; etiã modo magnos sumptus
φιλίᾳ ἐσμὲν, λέγε. ἐρωτᾷς † ἔφη, τοῦτο, ὦ παῖ, alios faciendos esse, nõ intelligis? Intelligo, ἔφη, ὦ παῖ, ποῦ αὖ ἀπὸ
εἴ τις αὖ ἀπὸ σοῦ πόρος προσγιγνοίτο; ἀπὸ τίνος D inquit Cyrus. Quod si ergo vel sumptus e- *De ratione conficiendæ pro exercitu pecuniæ.*
δὲ μᾶλλον εἰκὸς ἐστὶ πόρον προσγενέσθαι ἢ ἀπὸ um destituat, vel etiam sciens fallat, quo-
τοῦ δυνάμενον ἔχοντος; σὺ γὰρ πεζῶν μὲν δυνάμιν modo comparatæ tibi res exercitus erunt?
ἔχων ἐνθένδε ἔρχῃ, αἰθὴρ ἧς δὴ οἶσθ' ὅτι πολλα- nimirum nõ bene. Tu vero, mi pater, sub-
πλασίαν μὲν ἵππου ἂν δέξαιο· ἱππικὴν δέ σοι, ὅσην iecit Cyrus, si quam parandæ copiæ ratio-
κρείττων, οὐ μόνον σύμμαχον ἕξεις. ποῖον, nem perspicis, quæ a me sit expectanda,
ἔθνος τῶν ἐγγὺς τοῦτο δοκεῖ σοι καὶ χαρίζεσθαι βου- eam mihi, dum adhuc in regione pacata
λόμενον ὑμῖν ὑπηρετήσειν, καὶ φοβούμενον μή τι sumus, exponito. Quæris fili ex me, ait,
παθῇ; ἃ χρή σε καινῇ σὺν κυαξάρῃ σκοπεῖσθαι, ecqua possit abs te proficisci copiæ paran-
μή ποτε ὀπίσω τι ὑμᾶς ὧν δεήσῃ ὑπάρχειν· καὶ dæ ratio. At quem probabilius est eius pa-
† ἔθνους ἕνεκα μηχανᾶσθαι πρόσοδον πόρου. E rãdæ modum inuenire posse, quam illum, ἔθνος
τόδε γὲ μάλιστα πάντων μέμνησό μοι, μηδέποτε cui vires sunt? Tu vero cum iis pedestri-
ἀναμένειν τὸ προιδέσθαι τὰ ὀπίσθια ἕως ἂν bus copiis hinc discedis, cum quibus, sat
ἡ χρεία σε ἀναγκάσῃ· ἀλλ' ὅτε μὲν μάλιστα εὐ- scio, lõge maiores alias non commutares.
πορῇς, τότε πρὸ τῆς ἀπορίας [μᾶλλον μηχανῶ. Equitatus autem Medici, qui præstantissi-
mus est, auxilia tecum habebis. Quam ergo nationem finitimam putas haud obse-
cuturam vobis, & gratificandi studio, & damni metu? Quæ quidem tibi commu-
niter vna cum Cyaxare consideranda ve-
niũt, ne vnquam vos aliquid rerum neces-
sariarum deficiat. Quin etiam vsus & cõ-
suetudinis causa redituũ excogitari copia
debet. Hoc vero maxime omniũ mihi me-
mineris, non exspectandum esse, vt rerum
necessariarum copiam tunc pares, quum ipsa te necessitas vrgebit: sed quum maxime
rebus omnibus abundabis, tunc ante inopiam accessionis rationem aliquam reperies.

Nam & faciliùs conſequeris ab illis, a quibus petes, quum nequaquam egere videberis; & tui milites in quo te culpent, non habebunt. Quæ res efficiet, vt & alij magis te reuerituri ſint, & obſequentiores in rerum neceſſariarum copia milites ſis habiturus, ſi quando exercitus opera vel iuuare aliquos vel lædere volueris: atq; adeo ſcire debes, magis ad perſuadendum idonea te vſurum oratione, quum maxime demõſtrare poteris, tibi & ad iuuandum, & ad lędendum ſatis viriũ eſſe. Et Cyrus: Quum aliis de cauſis, inquit, prędare mihi hæc omnia, mi pater, diſſerere videris: tum etiã, quod quę modo milites accepturi ſunt, eorũ nomine mihi nemo gratiã ſit habiturus: quippe qui norint, quibus conditionibus Cyaxares eos ad belli ſocietatem arceſſat. Quidquid autem præter illa promiſſa quis accipiet, id vero & honoris loco ſunt ducturi & cõſentaneum eſt, eos maximam id largienti gratiam habituros. Iam ſi copias quis habeat, quarum opera vel beneficia in amicos conferens, viciſſim ab eis ipſe commodum aliquod capere poſſit; vel conari quéat, vt hoſtibus, ſi quos habet, ereptum aliquid ſui iuris efficiat; hũc deinde negligentem eſſe in adquirẽdo, an minus turpe putas, atque ſi is, cui & fundi ſint, & ad eos colendos ſerui, nihilominus ſolum inultum nulli eſſe, vſui ſinat? Itaque ſic de me ſentias velim, ait, numquam me in rebus militi neceſſariis communi ſollertia quærendis & conficiendis, nec in ſociorum regione, nec in hoſtico negligentẽ futurum. Quid vero mi fili, ſubiecit pater, an & quorumdam aliorum, quæ neceſſario nobis aliquando videbantur negligẽda non eſſe, meminiſti? Memini quidẽ certe, ait, quando ad te argenti petendi cauſa veniebam, quod ei perſoluerem, qui ſe diſciplina imperatoria me inſtituiſſe profitebatur. Tu vero ſimul id mihi numerãs, hoc quodam modo me interrogabas. Num vir hic, fili, cui mercedẽ adfers, inter imperatoriæ rei præcepta, etiam adminiſtrationis domeſticæ mẽtionem fecit? Nihilo certe minus militi rebus ad victum neceſſariis, quam familiæ domeſticæ, opus eſt. Ibi quum ego faſſus id, quod res erat, negaſſem ab illo quidquam me de hoc admonitũ eſſe: rurſum quærebas, ecquid de bona valetudine corporiſque robore diſſeruiſſet, vti de quibus imperatorem non ſecus, ac de imperatorio munere ſuo, ſollicitum eſſe oporteat. Hoc etiam quum negaſſem, rurſum rogabas, ecquam me rationem procurandi docuiſſet, vt ſocij qualibet in parte rei militaris quam præſtantiſſimi euadant.

Turpe, habere exercitum, & neceſſaria comparare non poſſe.

Congeries præceptorum rei imperatoriæ.

A χῆ γὰρ τἀξῃ μᾶλλον παρ' ὧν αὖ δέῃ, μὴ ἀποῤῥῳδοκῶν, καὶ ἐπ' ἀνάγκης ἔσῃ τῷδε τοῖς σαυτῆ τραπώτας· ἐκ τούτου δὲ † μᾶλλον χῆ ὑπὸ μάλιστα
τῶν ἄλλων αἰδοῦς τἀξῃ· καὶ ἴσως τινας βουλῃ τῇ δυνάμει ᾧ ποιῆσαι ἢ κακῶς, μᾶλλον ἔσῃ
αὖ ἔχοις τὰ δέοντα οἱ τραπῶται, ἵνα σοι ὑπηρετήσουσί σοι· καὶ † πιστεύοις σάφ' ἴσθι λόγοις πειστέ-
δωσήσῃ τότε λέγειν, ὅτῳ γὰρ χῆ ἐνδείκνυσθαι ρας. vide
μάλιστα δωῄ χῆ εὖ ποιῆν ἱκανὸς ὢν καὶ κακῶς. notas.
Ἀλλ', ἔφη, ὦ πάτερ, ἄλλως τέ μοι καλῶς δο-
B κεῖς ταῦτα λέγειν πρῶτα, καὶ † ὅτι ἃ μὲν αὖ νεῖν ὅπ ὧν μὲ
λήψονται οἱ τραπῶται, σοὶ δὲ εἰς αὖτῶν ἐμοὶ τό- νῶν λέγον-
των χάριν εἴσεται· (ἴσασι γὰρ ἐφ' οἷς αὐτοῖς Κυ- ται λήψα-
αξάρης ἄγεται συμμάχους) ὅ, τι δ' ἂν τοὺς σθαι οἱ τρ.
τοῖς εἰρημένοις λαμβάνῃ τις, ταῦτα καὶ τιμὴν
νομιοῦσι, χῆ χάριν τούτων πλείστην εἰκὸς εἰδέναι
παρ' δίδοντι. Ὃ δ' ἔχοιτα δωήσαμεν, ἢ ἔστι μὲν
φίλοις δῶ ποιοῦντα αὐτῶφελεῖσθαι, ἔστι δὲ ἐ-
χθροὺς ἔχοντα † πλεῖσθαί τι κτᾶσθαι ἀπ' αὐ- πλεῖσθαι
τῶν, ἔπειτα ἀμελῆν τοῦ ποιεῖσθαι, οἴῃ τι, ἔφη, πᾶσασθαι,
C ἧττον τοῦτο εἶ) αἰσχρόν, ἢ εἴ τις ἔχων μὲν ἀγοιεῖς, ἔπειτα ἀ-
ἔχων δὲ ἐργάζοις οἷς αὐ ἐργάζοιτο, ἔπειτα ἐάῃ μελεῖν τὸ
τὴν γῆν ἀργοῦσαν ἀνωφέλητον εἶ); ὡς οἴῳ ἐ- ποιεῖσθαι
μοῦ, ἔφη, μηδέποτε ἀμελήσοντος τοῦ τὰ ὀπτι-
κὰ ἐθέλειν τοῖς τραπώταις συμμαχεῖν, μήτ'
ἐν φιλίᾳ, μήτ' ἐν πολεμίᾳ, οὕτως ἔχειν τιὴν
γνώμην. τί γὰρ, ἔφη, τῶν ἄλλων, ὦ παῖ, ὧν
ἐδόκει ποθ' ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶ) μὴ τῷδε μελῆν,
μέμνησαι; οὐ † γὰρ, ἔφη, μέμνημαι, ὅτε ἐγὼ καὶ γὰρ
μὲν τοῖς σε ἦλθον ἐπ' ἀργύριον, ὅπως ἀπο-
D δοίην ᾧ φάσκοντί με τραπηγὴν πεπαιδεῦκέ-
ναι· σὺ δ' ἅμα δίδοις μοι, ἐπηρώτας ᾧ δέ πως
ἔχοι γε, εἶπες, * ὦ παῖ, ἐν τοῖς τραπηγικοῖς
ἔργοις καὶ οἰκονομίας τί σοι ἐπεμνήσθη ὁ ἀνὴρ
ᾧ τ' μισθὸν φέρῃς; ἔδεν μέντοι οἱ τραπῶται
ἧττον τῶν ὀπτικῶν † δέονται ἢ οἱ ἐν οἴκῳ οἰ- δέονται
κέται. ἐπεὶ δ' ἐγὼ σοι λέγων ταλῆθῆ, εἶπον ὅτι
οὐδ' ὁτιοῦν περὶ τούτου ἐπεμνήσθη, ἐπήρου με
πάλιν εἰ τιὑγείας μοι πρὸ ἔλεγεν ἢ ῥώμης, ὡς
† δέοιτο καὶ τούτων, ὡς περ καὶ [ἐν τῷ] τῷ τρα- δέῃσθαι
E τηγίας, τ' τραπηγὸν ὀπτιμελεῖσθαι. ὡς δὲ καὶ
ταῦτα ἀπέφησα, ἐπήρου με αὖ πάλιν † εἰ τι- εἴπειν πί-
να ὀπτιμέλειαν ἐδίδαξέ με, ὡς αὖ ἔκαστα τ' πο- χας ἐδί-
λεμικῶν ἔργων κράτιστοι σύμμαχοι γίγνοιντο. δαξεν

Ἀποφή-

ἀποφήσαντός δέ μου καὶ τοῦτο, ἀνέκρινας αὖ σὺ καὶ τόδε, εἴτι μὲ ἐπαίδδυσεν ὡς ἂν δυναίμην στρατιᾷ τὸ θυμοειδὲς ἐμβαλεῖν· λέγων ὅτι τὸ πρὸ τοῦ ἀφαιρήσει τὸν πρὸ τοῦ ἔργῳ τὸ θυμοειδὲς ἀθυμίας. ὅπερ δὲ καὶ τοῦτο ἀνένδοτον, ἤλεγχες αὖ σὺ εἴτινα λόγον ποιήσαιτο διδάσκων τοῦτο, πείθεσθαι τῷ στρατιᾷ ὡς ἄριστα μηχανῷτο. ὅπερ δὲ καὶ τοῦτο πρὸ πάντων ἄρρητον ἐφαίνετο, τέλος δή με ἐπήρου ὅ, τι ποτὲ διδάσκων, στρατηγίαν φαίη με διδάσκειν. κἀγὼ δὴ ἐνταῦθα ἀπεκρινάμην ὅτι τὰ τακτικά. καὶ σὺ γελάσας διῆλθές μοι, παρεκελεύσω ἔμαθον, † ὅτι οὐδὲν ὄφελος εἴη στρατιᾶς τακτικῶν ἄνευ τοῦ ὀπιτηδείων. τί δ' ἄνευ τοῦ ὑγιαίνειν; τί δ' ἄνευ τοῦ ὀπίσω αὖ τοὺς † διρημένους εἰς πόλεμον τέχνας; τί δ' ἄνευ τοῦ πείθεσθαι; ὡς δέ μοι καταφανὲς ἐποίησας, ὅτι μικρόν τι μέρος εἴη στρατηγίας τὰ τακτικά, ἐπορομένου μου εἴτι τούτων σύ με διδάξαι ἱκανὸς εἴης, ἀπιόντα με ἐκέλευσας τοῖς στρατηγικοῖς ἀνδράσι νομιζομένοις [εἶ] διαλέγεσθαι, καὶ συνθάνεσθαι πῇ ἕκαστα τούτων γίγνεται. ἐκ τούτου δὴ σιωπῶ τοῦτοις ἐγώ, οἷς μάλιστα φρονίμοις τοῦτων ἤκουον εἶ). καὶ πεῖ μοι ἔφης, ἐπειδὴ ἱκανὸν εἶ) ἄρχον, ὅτι Κυαξάρης ἔμελλε παρέξειν ἡμῖν τοῦτο ὑγιείας, ἀκούων τε καὶ ὁρῶν ὅτι καὶ πόλεις αἱ χρήζουσαι ὑγιαίνειν, ἰατροὺς αἱροῦνται, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν στρατιωτῶν ἕνεκεν ἰατροὺς ἕξουσιν, οὕτω κἀγὼ, ἐπεὶ ἐν ᾧ τέλει τούτῳ ἐγιγνόμην, οὗτος τούτου ἐπεμελήθην· καὶ οἶμαι, ἔφη, ὦ πάτερ, πολλοὺς ἱκανοὺς τοῦ ἰατρικοῦ τέχνου ἔχειν ἄνδρας μετ' ἐμαυτοῦ. τοῦτο τοῦτο δὴ ὁ πατὴρ εἶπεν· ἀλλ' ὦ παῖ, ἔφη, ὅτοι μὲν οὓς λέγεις, ὥσπερ ἱματίων ῥαπτῶν εἰσί τινες † ἀκεσταί, οὕτω καὶ ἰατροί, ὅταν τινὲς νοσήσωσι, τότε ἰῶνται) τούτους· σοὶ δὲ τοῦτο μεγαλοπρεπέστερα ἔσται καὶ τοῦ ὑγιείας ὀπιμέλεσθαι. οὐ γὰρ τοῦ ἀρχικοῦ μὴ κάμνειν ὁ στρατηγός, τοῦτο σοι δεῖ μέλειν. καὶ πῶς δή, ἔφη, ὦ πάτερ, οἷόν τε τοῦτο τοιοῦτον ἱκανὸς ἔσομαι; αὖ μὲν δή που χρόνου τινὰ μέλλεις ἐν τῷ αὐτῷ μενεῖν, ὑγιεινὸν δεῖ τοιοῦτον στρατόπεδον μὴ ἀμελῆσαι· τοῦτο δὲ οὐκ ἄν ἁμάρτοις ἐὰν σοὶ μέλῃ. καὶ γὰρ λέγουσιν οὐδὲν παύονται οἱ ἄνθρωποι περί τε τῶν νοσερῶν χωρίων καὶ τῶν ὑγιεινῶν.

A Id quoque me negante, dentio quærebas, ecquid doctrinæ mihi tradidisset, quo pacto in militum animis promta quædam alacritas excitari possit; quum diceres, prorsus inter alacritatē animi, & abiectionem, rebus in omnibus, discrimen esse maximum. Vbi hoc etiam abnuissem, explorabas tu rursum, ecquid docuisset, quo effici maxime possit, vt exercitus dicto sit audiens. De quo quum prorsus ab illo nihil esse dictum pareret, denique me interrogabas, quid tamdem docendo, disciplinam Imperatoriam se mihi tradidisse
B diceret? Atq; ibi quum ego responderem, exercitus instruendi rationes ab eo mihi commonstratas: subrisisti tu quidem, ac mihi singula isto proponendo, percurrebas: Quid instruendi exercitus ratio ad artem imperatoriam profuerit, absque rebus ad victum necessariis? quid absque firma valetudine? quid absq; illarum artium scientia, quæ ad belli vsum inuentæ sunt? quid absque obœdientia? Quumque adeo perspicuum mihi fecisses, rationem aciei
C struendæ exiguam muneris imperatorij partem esse, atque ego te rogassem, ecquid horum abs te mihi tradi posset: mandabas, vt irem, ac illis cum viris differerem, qui imperatoriæ rei periti haberentur, deq; ipsis percontarer, quo pacto hæc singula fierent. Ex eo tempore illorum ego consuetudine sum vsus, quos cognitione harum rerum inprimis excellere audiebam. Ac de victu quidem, persuasum mihi est, satis id futurū, quod Cyaxares nobis sit
D præbiturus: de bona vero valetudine, quod audirem & viderem, tum ciuitates eas, quę huius indigēt, medicos adsciscere, tum imperatores ad vsum militū medicos secum sumere; itidē mihi postquam munus hoc mandatum fuit, statim hęc animo cura insedit: & existimo equidem, mi pater, ait, viros me artis medicæ admodum gnaros mecū habere. Ad quæ pater: Hi vero medici, de quibus tu fili loqueris, inquit, quēadmodum sunt vestium laceratarum sarcinatores quidā, ita & ipsi hominibus medentur, postquam in morbos inciderunt. At tua valetudinis bonæ cura præclarior e-
E rit, qui operam dabis, ne prorsus in morbos exercitus incidat. Et quanam via mi pater incedens, inquit, hoc præstare potero? Nimirum si diutius eodē loco sis mansurus, primum negligendū tibi non erit, vt castra in regione salubri loces: quod quidem facile adsequeris, si curæ tibi fuerit. Quippe numquam homines loqui desinunt tam de morbiferis, quam salubribus locis.

Vtrisque testes adsunt euidentes, nimirum ipsa corpora, & ipsi colores. Deinde regiones considerari non satis est, sed in memoriam tibi reuocare debes, quo pacto studeas ipse tuimet curam gerere, quo recte valeas. Et Cyrus: primum operam do, inquit, ne vmquam nimium me repleam, quum id grauare soleat. Deinde quæ ingesta sunt, laborando digero: qua re fieri equidem existimo, vt & valetudine bona diutius vtar, & robur aliquod etiam mihi accedat. Eadem ergo cura respondit pater, & aliis erit adhibenda. Num vero, subiecit Cyrus, otiũ militibus suppetet, mi pater, ad exercenda corpora? Immo, inquit, non otium erit modo, sed etiã necessitas id postulabit. Nam exercitus, qui officium facturus sit, numquã desinat necesse est vel hostib. detrimenta, vel
» sibi commoda quędã adferre. Difficile est
» enim, fili, vel vnum hominem otiosum a-
» lere; multo etiam difficilius, familiam to-
» tam; omnium vero difficillimum, exerci-
» tum alere otiosum. Plurima sunt enim in exercitu, quæ pascuntur, & a minimis initium faciundo, quæ nancta fuerint, largissime prodigunt. Idcirco nunquam exercitũ conuenit esse otiosum. Dicis tu mi pater, inquit, vt mihi quidem videtur, perinde ac iners agricola nulli vsui sit, ita & imperatorem otiosum ac desidem nulli esse vsui. At imperatorem industrium polliceor equidem, ait, nisi quis Deus obstet, id perfecturum, vt rebus necessariis milites abundent, & eorum corpora quam optime adfecta sint. Enimuero quod exercitia quæque, mi pater, rerum bellicarum adtinet, equidem arbitror, si quis certamina quædam singulis indicat, & præmia proponat; eum maxime consecuturum, vt quauis in harum parte, si quando vsus poscat, & exercitatos & præparatos habeat. Rectissime dicis fili, ait. Nam hoc si feceris, plane futurum scias, vt ordines militares, tamquam choros Musicos, in iis occupatos spectes, quæ officij ratio postulat. Ad efficiũdos autem milites promtos & alacres, inquit Cyrus, nihil mihi magis idoneum videtur esse, quam bonas in animis hominum spes excitare posse. Verum, subiecit ille, hoc eiusmodi est, fili atq; si quis inter venandum eadem voce canes inclamet, qua quum feram videt, vtitur. Nam primum, sat scio, alacriter obœdiunt: sin frequenter fallantur, tamdem ne tum quidem obsequũtur, vbi quis vere visa bellua clamat. Sic etiam de spe statues,

A μάρτυρες ὅ σαφὴς ἑκάστοις αὐτῶν παρίσαν, τά τε σώματα καὶ τὰ χρώματα. ἔπειτα δὲ καὶ τὰ χωρία μόνον ἀρκεῖ σκέψασθαι, ἀλλὰ μνήσθητι πῶς πρᾶξαι σὺ ὅπως μελήσαι σεαυτῷ ὅπως ὑγιαίνῃς. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, πρῶτον μὲν πρᾶξαι μή ποτε ὑπερεμπίπλασθαι, δύσφορον γάρ· ἔπειτα δὲ ἐκπονῶ τὰ εἰσιόντα· ὅτῳ γάρ μοι δοκῇ ἥττε ὑγίεια μᾶλλον παραμένειν, καὶ ἰσχὺς προσγίνεσθαι. ὅτῳ δοκῶ πλείω, ἔφη, ὦ παῖ, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι. ἦ καὶ σχολὴ, ἔφη, ἔσται, ὦ πάτερ, σω-
B ματικὴν τοῖς στρατιώταις; ἀλλὰ δι', ἔφη ὁ παῖρ, ἀ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη. δοκεῖ δή που στρατιὰν, εἰ μέλλοι πράξειν τὰ δέοντα, μηδέποτε παύεσθαι ἢ τοῖς † πολεμίοις κακὰ παρεσκευάζειν κακὰ ἢ ἑαυτῇ ἀγαθά. ὡς χαλεπὸν μὲν καὶ ἕνα ἄνθρωπον ἄργὸν τρέφεσθαι, πολὺ δὴ ἔτι, ὦ παῖ, χαλεπώτερον οἶκον ὅλον· πάντων δὲ χαλεπώτατον στρατιὰν ἄργὸν τρέφειν. πλῆσαι μὲν γὰρ τὰ ἐσθίοντα ἐν στρατιᾷ, καὶ ἀπ' ἐλαχίστων † ὁρμώμενα, καὶ οἷς ἂν λάβῃ δαψιλέστατα χρώματα· ὥστε
C οὐδέποτε στρατὸς πεινῇ στρατιὰν ἄργειν. λέγεις σὺ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὥσπερ οὐδὲν γεωργοῦ ἄργὸν οὐδὲν ὄφελος, ὅτως οὐδὲ στρατηγοῦ ἄργὸν οὐδὲν ὄφελος εἶναι. τί δὲ γε ἐργάτην στρατηγὸν ἐγώ, ἔφη, ἀναδέχομαι (ἐὰν μή τις θεὸς βλάπτῃ) ἅμα καὶ τὰ ὑπὸ τῶν δοκοῦντα μάλιστα ἔχοντας τὰς στρατιώτας ἀποδείξειν, καὶ τὰ σώματα ἄριστα ἔχοντας παρασκευάσειν. ἀλλὰ μήν τοι
D τόγε μελετᾶσθαι, ἔφη, ἔκαστα τῶν πολεμικῶν ἔργων, ἀγῶνας † αὖ τινάς μοι δοκεῖ, ὦ πάτερ, αὖ πε τοῖς τῶν ἑκάστοις, καὶ ἆθλα τοῖς πρωτεύουσι, μάλιστα αὖ ποιεῖν ὧν ἀσκεῖσθαι ἕκαστα, ὥστε, ὁπότε δέοι, ἔχειν αὖ παρεσκευασμένους χρῆσθαι. καλλιστα λέγεις, ἔφη, ὦ παῖ. τοῦτο γὰρ ποιήσας, σάφ' ἴσθι ὥσπερ χορεύτας τάξεις ἀεὶ τὰ προσήκοντα μελετώσας θεάσῃ. ἀλλὰ μήν, ἔφη ὁ Κῦρος, † εἴς τε τὸ παρθυμίαν ἐμβαλεῖν ὡς μάλιστα στρατιώτῃ οὐδέν μοι δοκεῖ ἱκανώτερον εἶναι, ἢ τὸ δύνασθαι ἐλπίδας ἀγαθὰς ἐμποιεῖν αὐτοῖς. ἀλλ', ἔφη, ὦ παῖ, τοῦτό γε τοιοῦτόν ἐστιν,
E οἷον ἦρ εἴ τις κύνας ἐν θήρᾳ ἀνακαλοῖτο ἀεὶ τῇ κλήσει οἷα ἦρ ὅταν τὸ θηρίον † ὁρᾷ. τὸ μὲν ὁρῶσι γὰρ παρὸν παρθυμοῦσ[ι δῆ οἶδ']ὅτι ἔχει ὑπακούσας· ἐὰν δὲ πολλάκις ψευσθῶσι καὶ τελευτῶσαι οὐδὲ ὁπότε ἀληθῶς ὁρᾶν καλῇ, πείθονται αὖ. ὅτῳ γε δὴ τὲ ἐλπίδων ἔχει· ἐὰν πολ-

πολεμίοις κακὰ παρασκευάζειν ἢ ἑαυτῇ ἀγαθά.

ὁρώμενα

ἐὼ πολλάκις τοῦ δοκίας ἀγαθὸν ἐμβαλὼν ψεύδηται τις, τελοῦτ' οὐδὲν ὁπότ' ἂν ἀληθὲς ἐλπίδας λέγῃ ὁ τοιοῦτος, πείθειν δυνάμενος· ἀλλὰ τὸ μὴ αὐτὸ λέγειν ἃ μὴ σαφῶς εἰδείη † φείδεσθαι δεῖ, ὦ παῖ· ἀλλοῖ δ' ἐπίστασθαι λέγοντες ταὐτὸ ἅπαντες ἀφανίζουσιν αὐτό. τὸν αὐτὸν † παρόρμησιν εἰς τοὺς μεγίστους κινδύνους δεῖ ὡς μάλιστα ἐν πίστει ἀγαθοῦ σώζειν. ἀλλὰ, ναὶ μὰ τὸν δία, ἔφη ὁ Κῦρος, ⌈ὦ πάτερ * καὶ καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν, καὶ ἐμοὶ οὕτως ἥδιον. τὸ γε μὴν πειθομένους παρέχεσθαι τοὺς στρατιώτας οὐκ ἀπείρως μοι δοκῶ ἔχειν, ὦ πάτερ. σύ τε γάρ με οὕτω τοῦτο ἐκ παιδίου ἐπαίδευες, σαυτῷ πείθεσθαι ἀναγκάζων, ἔπειτα τοῖς διδασκάλοις παρέδωκας· καὶ ἐκεῖνοι αὖ ταὐτὸ τοῦτο ἐπράττον. ἐπεὶ δ' ὡς ἐν τοῖς ἐφήβοις ἦμεν, ὁ ἄρχων ἡμῶν αὐτὸ τοῦτο ἰσχυρῶς ἐπεμελεῖτο. καὶ οἱ νόμοι δὲ οἱ πολλοὶ δοκοῦσί μοι δύο ταῦτα μάλιστα διδάσκειν, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι. καὶ τοίνυν κατανοοῦντι τοῦτων, ἐν ἅπασιν ὁρᾶν μοι δοκῶ ὃ τι πειθόμενον ἐπαινεῖν τε καὶ τιμᾶν, τὸ δὲ ἀπειθοῦντα ἀτιμάζειν τε καὶ κολάζειν. καὶ ὅτι μέν γε ἡ ἀνάγκη † πείθεσθαι, ἔφη, αὕτη, ὦ παῖ, ἡ ὁδός ἐστιν ὅτι δὲ πολὺ κρεῖττον τοῦτο, ἢ ἐκείνως πείθεσθαι, ἄλλη σοι τομωτέρα ὁδὸς ἐστιν. οἶδα γάρ ποτε καὶ ἡγησάμενον σοῦ † τὰ συμφέροντος ἑαυτοῖς φρονιμώτερον ἑαυτῶν εἶ), τούτῳ οἱ ἀνθρωποι ἡδέως πείθονται. γνοίης δ' ἂν ὅτι τοῦθ' οὕτως ἔχει ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς κάμνουσιν, ὡς προθύμως τοὺς ἰατροὺς ἐξονται ὅ, τι χρὴ ποιεῖν καλοῦσι, καὶ ἐν θαλάττῃ ὡς προθύμως τοῖς κυβερνήταις οἱ συμπλέοντες πείθονται. καὶ ὅς γ' ἂν νομίζωσί τινες βέλτιον ἑαυτῶν ὁδοὺς εἰδέναι, ὡς ἰσχυρῶς τούτων δεῖ ἀπολείπεσθαι θέλουσιν. ὁπότε δ' οἴονται πειθόμενοι κακόν τι λήψεσθαι, οὔτε ζημίαις † πάνυ τοι θέλουσιν εἴκειν, οὔτε δώροις ἐπαίρεσθαι. οὐδὲ γὰρ τὰ δῶρα ὅτι τῷ ἑαυτῷ κακῷ ἐκὼν οὐδεὶς λαμβάνει. λέγεις σὺ, ἔφη, ὦ πάτερ, εἰς ὃ πειθομένους ἔχειν οὐδὲν εἶ) * ἀνοσιώτερον τοῦ φρονιμώτερον δοκεῖν εἶ) τῶν ἀρχομένων. λέγω γὰρ ὦδε, ἔφη. καὶ πῶς δή τις, ὦ πάτερ, τοιαύτην δόξαν ὦδε αὖ τάχιστα ὠφελεῖσθαι ἂν δυναίατο; ὅτι ἔστιν, ἔφη, ὦ παῖ, σωτομωτέρα ὁδὸς ὦδε ὥν ἂν † βούλῃ δοκεῖν φρόνιμος εἶ), ἢ ὃ φρονεῖσθαι ὦδε τούτων φρονιμον.

A si sæpius quis iniecta bonorũ exspectatione fallat, hũc ad extremum fidem non meriturum, etiam quum veram spem pollicebitur. Nimirum quæ certo quis, fili, comperta non habuerit, ea ne dicat ipsemet, caueri debet: sed conficere, quod volet, poterit, si nõnumquam alij: rẽ proferant. Suam vero incitationem imperator ad pericula maxima reseruare fidei maioris causa debet. Profecto, inquit Cyrus, recte mihi dicere videris, ac mihi sic magis arridet. Verum quo pacto sit efficiundum, vt milites B pareãt; ignorare, mi pater, nequaquam me arbitror. Nam ad hoc statim a puero tu me cõdocefaciebas, quum tibi me obtemperare cogeres: deinde magistris me tradidisti, qui & ipsi idem hoc agebãt. Quum vero iam inter ephebos versabar, præfectus noster in hoc ipsum curam acrem impendebat. Deniq; leges plerasq; hæc duo maxime docere arbitror, nimirum imperare, & sub imperio esse. Quapropter equidem de his cogitans, animaduertere videor, in omnibus illam exhortationem ad efficiũdum, vt pareatur, plurimum valere; si is, C qui dicto audiens est; laudetur ac honore adficiatur: contumax autem & ignominia notetur, & puniatur. Hęc via, mi fili, ait pater, eo pertinet, vt coactus quis pareat. Verum ad id, quod hoc lõge potius est, vt homines vltro pareant, alia quædam est via magis compendiaria. Homines enim ei, quem arbitrantur de commodis suis prudentius se ipsis dispicere, perquam lubenter parent. Atq; hoc ita se habere, quum in multis aliis, tum in ęgrotantib. animaduer- D tere licet, qui perquam cupide arcessunt id præcepturos, quod fieri oporteat: itidemque in mari, vbi vectores perquam cupide gubernatoribus obsequuntur. Etiam pleriq; ab iis, quibus existimant itinera notiora, quam sibi, ne discedant, totis viribus enituntur. Quum autem futurum putant, vti ex obœdientia detrimenti aliquid capiãt: tum vero nec suppliciis admodum cedere, nec excitari largitionibus volunt. Neq; enim munera suo cum damno quisquã admittit. Dicis tu, mi pater, ait, nihil ad hoc, vt E suo subiectos imperio quis obsequentes habeat, efficacius esse, quam vt eis prudentior existimetur. Dico id quidem, inquit. At quo pacto, mi pater, possit aliquis opinionem eiusmodi de se quamprimum exhibere? Nulla est, fili, via magis compendiaria, quam vt quibus in rebus prudens videri volueris, in iis reabse prudens sis.

Quod si hęc singulatim cõsideres, vera me A dicere intelliges. Nam si vel bonus agricola videri velis, vel eques, vel medicus, vel tibicen bonus, vel aliud quidpiam; quum non sis: quam multa tibi struēda sint, vt talis videare, cogita. Et si maxime persuadendo plerosq; impuleris ad te laudandum, vt hanc de te opinionem excites, iamq; præclaros adparatus ad horum quælibet habeas: tamen & tunc eris impostor, & paullo post redargueris, vbi periculum faciundum fuerit, & pręterea vanus videberis. At qua ratione possit aliquis eius, quod in po- B sterum e re futurum sit, prudentiam reuera consequi? Nimirum ea, fili, si quæcunq; discendo cognosci possunt, didicerit; quēadmodum tu aciei struendę rationes didicisti. Quæcunq; vero sub disciplinam non cadunt, neque prouidentia humana prospici possunt; de his si per diuinationem Deos consulueris, prudentior reliquis eris: præsertim si quod factu melius esse cognoueris, id operam des, vt fiat. Nam quod ex vsu sit procurare, prudētioris est viri, quam negligere. Iam vt aliquis a sibi subditis diligatur, quod ego maximum arbitror, ad C hoc planum est eadem peruenire via, qua vtendum est illi, qui ab amicis diligi cupiat. Dandam enim operam puto, vt illustris sit beneficentia. Sed hoc difficile est, fili, semper eos, quos velis, adficere beneficiis posse. Vt autem secundis eorum rebus vna gaudere videaris, & aduersis vna dolere, & cupiditatem subleuandi eorum inopiam, præ te ferre, & sollicitudinem metus, ne qua in re aberrent, & studium prouidendi ne detrimentum accipiant; in his scilicet adnitendum magis est, vt eis D adsis. Iam vero in rebus agendis, si per æstatem gerendę sint, solem imperator in omniū oculis perpeti supra ceteros debet: per hyemem, frigus: quum laborādum est, labores. Nā hæc omnia nonnihil adferunt momenti ad subiectorum amorem conciliandum. Ais tu, mi pater, inquit, etiam imperatorē oportere ad omnia sibi subiectis laborum tolerantiorem esse. Equidem aio, respondit. Tu tamen bono sis animo, fili. Scito enim, labores eosdem similibus corporibus imperatoris ac gregarij militis, æ- E que graues non esse, quod ipse honos labores leuiores faciat imperatori; & quod intelligat in oculis hominum esse, quidquid ipse faciat. Vbi vero mi pater, iam necessariis a rebus instructi milites erunt, vbi recte valebunt, vbi labores perferre poterunt, vbi bellicis artibus exercitati erunt.

Locus a Cicerone versus in disputatione Tusculana II.

καθ' ἓν ὃ ἕκαστον τῶδε τῶν σκεπτῶν γνώσῃ, ὅτι ἐγὼ δηλῆσαι λέγω. ἐὰν γὰρ βούλῃ μὴ ὢν ἀγαθὸς γεωργὸς δοκεῖν εἶναι) ἀγαθὸς, ἢ ἱππικὸς, ἢ ἰατρὸς, ἢ αὐλητὴς, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν, σκόπει † πόσα γε αὖ δέοι σε μηχανᾶσθαι δοκεῖν ἕνεκα. καὶ εἰ δὴ πείσαις ἐπαινεῖν τέ σε πολλοὺς ὅπως δόξαν λάβῃς, καὶ κατασκευὰς καλὰς ἐφ' ἑκάστῳ αὐτῶν κτήσαιο, ἀρκεῖ τε δοξαπαλήκως εἶναι αὖ, καὶ ὀλίγῳ ὕστερον, ὅπου αὖ πρᾶγμα δοίης, δοξελεγμένος τ' αὖ εἶναι, καὶ πρόσω ἐπιδιαζῶν φαίνοιο. φρόνιμος ὃ τοίνυν σοὶ σφὼν μέλλοντος πῶς αὖ τις ᾧ ὅπῃ χρῷοιο; † δηλονότι, ἔφη, ὦ παῖ, ὅσα μὲν ὅτι μαθόντα εἰδέναι, μαθὼν αὖ, ὥσπερ τὰ τακτικὰ ἔμαθες. ὅσα δ' αὖ διδακτοῖς ἅττε μαθητὰ, ἅττε προφρασταὶ ἀνθρωπίνῃ προνοίᾳ, διὰ μαντικῆς αὖ τοῦδε θεῶν πυνθανόμενος, φρονιμώτερος δικαίων αὖ εἶναι· ὅ, τι δ' ἂν χροῖο βέλτιον ὂν προαθρῆσαι, ὅπως μελόμενος αὖ τούτου, ὡς αὖ πραγθείη. καὶ γὰρ ὅπως μελήσαις τούτου γε δεῖ, φρονιμώτερον ἀνδρὸς, ἢ ὃ ἀμελῆσον. δικαίως μέντοι ὅτι ὃ φιλήσαις ἐκεῖνόν τ' ἀρχομένων (ὥσπερ ἔμοιγε ἐν τοῖς μεγίστοις δοκεῖ εἶναι)) † δηλονότι ἡ αὐτὴ ὁδὸς, ἥπερ εἰ τις ἐκεῖνο τ' φίλων γέργεσθαι ὅπως θυμοῖο. δεῖ γὰρ οἶμαι δῆν ποιοῦντα φανερὸν εἶναι). ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφη, ὦ παῖ, χαλεπὸν, ὃ ἀεὶ δυνάσαις δεῖ ποιοῦντ' ἂς αὖ τις ἐθέλῃ· ὃ δ' σὺν δόμενόν τε φαίνεσαις ἐκεῖνο τ' ἀγαθὸν αὐτοῖς συμβαίνῃ, καὶ σὺν αἰσθόμενον ἐκεῖνο τι κακὸν, καὶ σὺν επικουρῆν προθυμούμενον τ' ἀπορίας αὐτοῖς, † καὶ προφοβούμενον μήτι σφαλῶσι, καὶ προνοῆν πρόθυμον ὡς μὴ σφήλωνται, ὅπῃ ταῦτά πως δῆ μᾶλλον συμπαρομαρτῆν. καὶ ὅπῃ τ' πράξεων ὃ, ἐκεῖνο μὲν ἐν θέρει ὧσι, τ' ἄρχοντα δῆ δ' ἥλιον πλεονεκτοῦντα φανερὸν εἶναι· ἐκεῖνο δ' ἐν χειμῶνι, τὸ ψύχους· ἐκεῖνο δὲ δεῖ μοχθεῖν, τ' πόνων. πάντα γὰρ ταῦτα εἰς ὃ φιλήσαις ἐκεῖνο τ' ἀρχομένων συλλαμβάνῃ. λέγῃς σὺ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς καὶ † καρτερώτερον δῆ τοὺς πάντα τ' ἄρχοντα τ' ἀρχομένων εἶναι). λέγω γὰρ οὕτω, ἔφη. θαῤῥῇ μέντοι, ἔφη, ὦ παῖ· δεῖ γὰρ ἴσθι τοῦτο, ὅτι τ' ὁμοίων σωμάτων οἱ αὐτοὶ πόνοι οὐχ ὁμοίως ἄπτονται, ἄρχοντός τε αὖ καὶ ἰδιώτου. ἀλλ' ὅπως φίλῃ τι ἡ ψυχὴ τοὺς πόνους ᾧ ἄρχοντι, † καὶ τὸ αὐτὸν εἰδέναι ὅτι ἐπιθυμεῖ, * ὅ, τι ἂν ποιοῖη. ὁπότε γὰρ, ὦ πάτερ, ἤδη ἔχοιεν μὲν τὰ ἐπιτήδεια οἱ στρατιῶται, ὑγιαίνοιέν τε, πονεῖν δὲ δύναιντο, ἐπὶ δὲ πολεμικὰς τέχνας ἠσκημένοι εἶεν,

φιλο-

καὶ πόσα σε δέοι αὖ μηχ.

δῆλον, ἔφη, ὦ παῖ, ὅτι

δῆλον ὅτι

φοβούμενον

καρτερώτερον

αὐτὸ τὸ εἰδέναι * ὅ, τι ἂν ποτε ποιῇ.

Φιλοτίμως δὴ ἔφιεν περὶ τοῦ ἀγαθοὶ φάνεσθαι, ὃ ἂν πείθεσθαι αὐτοῖς ἥδιον εἴη τῷ ἀρχθέντι, ἢ κἂν ἥδη τινὰ καλὰ σωφρονῇ αὖ τις σοι δοκεῖν ἀγωνίζεσθαι βουλόμενος πρὸς τοὺς πολεμίους ὡς τάχιστα; ναὶ μὰ δί', ἔφη, εἰ μέλλοι γε πλέον ἕξειν· εἰ δὲ μή, ἔγωγ' ἂν ὅσῳ οἰοίμην κἀγὼ τὸν αὐτὸν βελτίων εἶναι, κἀ τοὺς ἑπομένους βελτίους ἔχειν, τοσῷδὲ μᾶλλον φυλακτέον εἶναι· ὥσπερ καὶ τἄλλα, ἃ ἂν οἰώμεθα πλείστου ἡμῖν ἄξια εἶναι, ταῦτα πράττομεν ὡς ἐν ἐχυρωτάτῳ ποιεῖσθαι. πλέον δὲ ἔχειν, ὦ πάτερ, πολεμίων πῶς ἂν τις δύναιτο μᾶλλον; οὐ μὰ δί', ἔφη, οὐκέτι τοῦτο φαῦλον, ὦ παῖ, οὐδ' ἁπλοῦν ἔργον ἐρωτᾷς· ἀλλ' ἴσθι, ὅτι δεῖ τὸν μέλλοντα τοῦτο ποιήσειν καὶ ὀπίσω βουλεύειν εἶναι, καὶ κρυφίοις, καὶ δολεροῖς, καὶ ἀπατεῶσι, καὶ κλέπτοις, καὶ ἁρπαξί, καὶ ἐν πάσῃ πλεονεκτεῖν τῶν πολεμίων. καὶ ὁ Κῦρος ὑπογελάσας εἶπεν· ὦ πρὸς θεῶν κλῄς, οἷς σὺ λέγεις, ὦ πάτερ, δεῖν ἄνδρα μεμνῆσθαι; οἷος ἂν, ἔφη, ὦ παῖ, δικαιότατός τε καὶ νομιμώτατος ἀνὴρ εἶναι. πῶς μοι, ἔφη, παῖδες ὄντες ἡμᾶς καὶ ἐφήβους τἀναντία τούτων ἐδιδάσκετε; ναὶ μὰ δί', ἔφη, καὶ νῦν γε, πρὸς τοὺς φίλους τε καὶ πρὸς τοὺς πολίτας· ὅπως δέ γε τοὺς πολεμίους δυνησόμεθα κακῶς ποιεῖν, οὐκ οἶδα μανθάνοντας ὑμᾶς πολλὰς καὶ κυρτὰς ἀγοράς; ἀλλὰ δῆτ' ἔγωγ', ἔφη, ὦ πάτερ. τίνος μοι, ἔφη, ἕνεκα ἐμανθάνετε τοξεύειν; τίνος δὴ ἕνεκα ἀκοντίζειν; τίνος δὴ ἕνεκα δουλεύοντες εἰς ἀγείους πλέγμασι καὶ ὀρύγμασι; τί δὲ ἐλάφους ποδάγρας καὶ ἀρπαγόνας; τί δὲ λέουσι καὶ ἄρκτοις καὶ παρδάλεσιν οὐκ εἰς ὅσον καπὰ μοῦνοι ἐμάχεσθε, ἀλλὰ μὴ πλεονεξίας τινὸς ἀεὶ ἐπιφέρεσθε ἀγωνίζεσθαι πρὸς αὐτά; ἢ οὐ γιγνώσκεις, ὅτι ταῦτα πάντα κακουργίαι τινὲς καὶ ἀπάται καὶ δολώσεις καὶ πλεονεξίαι; ναὶ μὰ δί', ἔφη ὁ Κῦρος, θηρίων γε ἀνθρώπων δεῖ καὶ δόξαι μοι βούλεσθαι ὀξαπατῆσαί τινα, πολλὰς πλάγας οἶδα λαμβάνων. οὐδὲ γὰρ τοξεύειν, οἶμαι, ἔφη, οὐδὲ ἀκοντίζειν ἀνθρώπων ἐπιτρέπομεν ὑμῖν, ἀλλ' ὅπως ἂν σκοπὸν βάλλειν ἐδιδάσκεσθε, ἵνα γε νῷν μὴ κακουργοίητε τοὺς φίλους, εἰ δέ ποτε πόλεμος γένοιτο, δυνήσεσθε καὶ ἀνθρώπων στοχάζεσθαι. καὶ ὀξαπατᾶν καὶ πλεονεκτεῖν οὐκ ἐπαιδεύομεν ὑμᾶς, ἀλλ' ὡς θηρίοις, ἵνα μηδὲ ὦν τοῖς φίλοις βλάπτοιτε. εἰ δέ ποτε πόλεμος γένοιτο, μηδὲ τούτων ἀγύμναστοι εἶητε.

πλεονεκτεῖν

ἀλλ' ὅπως ἂν

εἶεν.

κακουργίαι τε εἶσι καὶ

A vbi etiam ambitiose viri fortes videri cupient, vbi denique facere imperata, quam detrectare, iucundius ipsis erit: nonne tum, pater, sapere quis tibi videretur, si cum hoste quamprimum confligere vellet? Quid ni, inquit, si quidem ipse meliori conditione sit futurus. Sin autem, quanto equidem & meipsum, & meos præstare censerem, tanto maiori cautione vterer: quemadmodum & alia, quę maximi pretij ducimus, vt quammaxime in tuto sint, operam damus. Verum, mi pater, esse meliori, quam ho- B stes, conditione quo pacto quis possit? Profecto, fili, non de re vili neq; simplici rogas. Nam scire debes eum, qui prętaturus hoc sit, & insidiatorem esse oportere, & mentis occultatorem suæ, & fraudulentum & veteratorem, & furem, & raptorem, & quauis in re hoste superiorem. Et Cyrus ad ea ridens: Deus bone, air, qualem esse me virum, pater, oportere dicis? Qualis, inquit, si fueris fili; & iustissimus sis, & legum obseruantissimus. At qui fit, ait, vt nos, quum pueri & ephebi essemus, his contraria do- C cueritis? Immo, inquit, etiam nunc profecto; nimirum erga amicos & ciues. Verum ac non meministi, pleraſque vos didicisse nequitias, vt hostes lædere possitis? Non equidem, mi pater, inquit. Cur ergo, subiecit ille, sagittis ferire discebatis? cur vibrare iacula? cur sues agrestes & retibus & foueis capere? cur ceruos pedicis & plagis? cur & cum leonibus, & vrsis, & pardis, non æquo marte cõgrediebamini; sed ita semper aduersus hasce feras certare conabamini, vt conditione vos meliori essetis? an non animaduertis, hæc omnia nihil aliud, D quam nequitias, deceptiones, fraudes, melioris cõditionis captationes esse? Sunt profecto, inquit Cyrus, sed aduersus feras. Hominum vero quemquam si duntaxat velle decipere viderer, admodum vapulare memini. Nimirum, ait pater, neque vos sagittis hominem, vt arbitror, neq; iaculo, ferire sinebamus: sed petere docebamus scopum, nõ id quidem, vt in præsens noceretis amicis; sed vt tempore belli, etiam in homines ictum dirigere possetis. Itidem fallaciis vtendi, & meliori aliqua conditione potiundi rationem vobis tradidimus, non in hominibus, sed feris: nec his quidem vt amicos lęderetis, sed ne tempore belli rudes horum & inexercitati essetis. E

At enim, mi pater, inquit, si vtraque scitu A ἠκὸν, ἔφη, ὦ πάτερ, εἰ ταῦτ χρήσιμά ἐστιν ἀμφότερα μαθήματα, δῆτε ποιεῖν καὶ κακῶς ἀνθρώπους, καὶ διδάσκειν ἀμφότερα ταῦτα ἔδοξε † ἐν ἀνθρώ- ἐπ' ἀνθρ.
sunt vtilia, tam bene, quam male hominib. facere: etiam vtraq; in hominibus erãt docenda. Sane fertur, ait pater, maiorum nostrorum memoria, fili, quemdã puerorum magistrum fuisse, qui & iustitiam pueros doceret, quemadmodum tu quoq; iubes, & iniustitiam: non mẽtiri, & mentiri; non fallere, & fallere; non calumniari, & calumniari; non præripere commodũ aliquod aliis, & præripere. Distinguebat etiam, quę nam horum in amicos, quæ in hostes patrari oporteret. Atq; adeo progressus vlterius, iustum esse docebat, amicos fallere cum bono ipsorum, & furto res amicorum subtrahere cum bono ipsorum. Hæc qui docebat, etiam pueros ad ea inter se faciũda exercuerit, necesse est: itidem vt in lucta circumueniẽdi rationem tradere Grę-cos aiunt, atq; etiam exercere pueros, vt inter se hoc facere possint. Itaq; quum nonnulli a natura essent ingenioſi ad scite decipiendum, & scite prępripiendum aliquid aliis, ac fortassis ad lucrandi quoq; studium inepti non essent: nec ab amicis quidem abstinebant, quo minus eis aliquid præripere conarẽtur. Quapropter edictum inde factum est, quo nũc etiam vtimur, simpliciter esse docendos pueros, quemadmodũ seruos docemus erga nos, veraces esse, non fallaciis vti, nec furari, nec aliquid præripere. Si quid aduersus hæc facerẽt, vt castigarentur: quo nimirum ciues hoc more, condocefacti, mansuetiores existerent. At postquam ad eam ætatẽ peruenissent, quæ iam tua est, tunc eis & belli iura tuto tradi posse putabãt. Non enim amplius exorbitaturi videmini, vt in ciues feros euadatis, D qui sic educati estis vna, vt mutuo vos reuereamini. Ita de venereis etiam rebus ad valde iuuenes verba non facimus, ne accedente ad vehementem in eis libidinem leuitate, immodice huic libidini suæ indulgeant. Sic est, profecto, respondit Cyrus. Quapropter me, ceu tardius accedentem ad discendum rationes illas præripiendi quasdam commoditates, docere, si quid habes, ne recusato; quo meliorem meam, quam hostium sit, conditionem efficiam.

De magistro, qui bona & mala docebat.

Strategematum variæ rationes.

Igitur enitere, subiecit pater, quantum E potes, vt cum tuis instructis, hostes non instructos deprehendas; cum armatis, inermes; cum vigilantibus, dormientes; conspectos abs te, quum ipsi te non viderint; atque etiam vt locorum difficultatibus impeditos, ipse constitutus in lo-

μεν, ἔφη, ὦ πάτερ, εἰ ταῦτ χρήσιμά ἐστιν ἀμφότερα μαθήματα, δῆτε ποιεῖν καὶ κακῶς ἀνθρώπους, καὶ διδάσκειν ἀμφότερα ταῦτα ἔδοξε † ἐν ἀνθρώ- ἐπ' ἀνθρ.
ποις. σὺ δὲ λέγε, ἔφη, ὦ παῖ, ὅτι τῶν ἡμετέρων προγόνων ἦν ἔστε ποτὲ ἀνὴρ διδάσκαλος τῶν παίδων, ὃς ἐδίδασκεν ἅμα τοὺς παῖδας τὸ δίκαιον εἶναι, ὥσπερ καὶ σὺ κελεύεις, ... μὴ ψεύδεσθαι, καὶ ψεύδεσθαι, καὶ μὴ ἐξαπατᾶν, καὶ ἐξαπατᾶν, καὶ μὴ ἀγαθοῦσθαι, καὶ ἀγαθύνεσθαι, καὶ μὴ πλεονεκτεῖν, καὶ πλεονεκτεῖν. † διωρίζε δὲ τούτων διωρίζετο
Β ἅττε πρὸς τοὺς φίλους ποιητέον ἦν, καὶ ἃ πρὸς τοὺς ἐχθρούς· καὶ ἔτι ὃ πρόβασι ταῦτα ἐδίδασκεν, ὡς τοῖς φίλοις δίκαιον εἴη ἐξαπατᾶν ὅτι γε ἀγαθῷ, καὶ κλέπτειν τὰ τῶν φίλων ὅτι γε ἀγαθῷ. [καὶ * ταῦτα διδάσκοντα ἀνάγκη καὶ γυμνάζειν ἦν πρὸς ἀλλήλους τοὺς παῖδας ταῦτα ποιεῖν, ὥσπερ καὶ ἐν πάλῃ φασὶ τοὺς ἕλληνας διδάσκειν ἐξαπατᾶν, καὶ γυμνάζειν ὃ τοὺς παῖδας πρὸς ἀλλήλους τοῦτο δρᾶν ἀνάγκη ποιεῖν. ἡμόμνοι δ' ἦσαν οἱ ἄνθρωποι διὰ φυσιν καὶ πρὸς τὸ εὖ ἐξαπατᾶν καὶ πρὸς τὸ
C πλεονεκτεῖν, ἴσως δὲ καὶ πρὸς τὸ φιλοχερδῆσαι· καὶ ἀφυσιοῦντο, οὐκ ἀπείχοντο δὲ καὶ ἀπὸ τῶν φίλων, τὸ μὴ καὶ πλεονεκτεῖν αὐτῶν πειρᾶσθαι. ἐμέλετο οὖν οὐκ τοῦτο † φρόνημα, ἢ καὶ νῦν χρώμεθα ῥᾴθυμα
ἔτι, ἁπλῶς διδάσκειν τοὺς παῖδας, ὥσπερ τοὺς οἰκέτας πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διδάσκομεν ἀληθεύειν, καὶ μὴ ἐξαπατᾶν μηδὲ κλέπτειν, μηδὲ πλεονεκτεῖν· εἰ δ' ἄρα ταῦτα ποιοῖεν, κολάζειν· ὅπως σωφρονοῦντες ἐν τοιούτῳ ἤθει ἐπιτηδεύοντες πρᾴοτεροι πολῖται ἦσαν ἡμῖν. ἐπεὶ δ' ἔσχεν τὴν ἡλικίαν ὥσπερ σὺ νῦν ἔχεις ἤδη, καὶ τὰ πρὸς τοὺς πολεμίους νόμιμα ἐδόκει ἀσφαλῶς εἰδέναι διδάσκειν. ἴδε γὰρ ἄν ἔτι ξενηλατῆσαι δόκητε πρὸς ὃ ἄγειν οἱ πολῖται ἡμᾶς, ἐν ᾧ ἀγαθοὺς ἀνθρώπους σωφρονεῖσθαι μόνοι. ὥσπερ γε καὶ νῦν ἀφροδισίων ὑπ' ἀμαλεγόμεθα πρὸς τοὺς ἀγχινέους, ἵνα μὴ πρὸς τὴν ἰσχυρὰν ὀπὴν θυμίαν αὐτοῖς ῥᾳδιουργίας προσγενομένης, ἀμέτρως αὐτῇ χρῶνται οἱ νέοι. νὴ δί', ἔφη. ὡς τοίνυν ὀψιμαθῆ με ὄντα τούτων τῶν πλεονεξιῶν, ὦ πάτερ, μὴ φείδου εἴ τι ἔχεις διδάσκειν ὅπως πλεονεκτήσω ἐγὼ τοὺς πολεμίους. μηχανῶ τοίνυν, ἔφη, ὁπόσον ὅτι δύνασαι, τελαμένους τοῖς σαυτοῦ ἀτάκτους λαμβάνειν τοὺς πολεμίους, καὶ ὡπλισμένοις ἀόπλους, καὶ ἐγρηγορόσι καθεύδοντας, καὶ φανεροὺς σοι ὄντας ἀφανὴς ὢν αὐτὸς ἐκείνοις· καὶ ἐν δυσχωρίαις αὐτοὺς γιγνομένους † ἐν ἐρυ- ἐν ἐρυμνῷ
μνῷ

μνῷ αὐτὸς ὢν ἐπιδέξῃ. καὶ πῶς ἂν ἔφη, τὶς τοιαῦτα, ὦ πάτερ, ἁμαρτάνοντας διώκοι [ἂν] τοὺς πολεμίους λαμβάνῃν; ὅτι ἔφη, ὦ παῖ, πολλὰ μὲν τούτων ἀνάγκη ὅστις καὶ ὑμᾶς καὶ τοὺς πολεμίους † πάσχειν. σιτοποιεῖσθαί τε γὰρ ἀνάγκη ἀμφοτέροις, καὶ μανθάνειν τε ἀμφοτέροις, καὶ ἐωθεν ὅπη τὰ ἀναγκαῖα ᾗδιον ἅμα πορίζεσθαι † ἀποχωρῆσαι δεῖ καὶ ταῖς ὁδοῖς, οἵαις ἂν ὦσι, τοιούτοις ἀνάγκη χρῆσθαι. ἀλλὰ χρή σε πρῶτα καταμανθάνειν, ἐν ᾧ μὲν ἂν ὑμᾶς γινώσκῃς ἀθενεστάτους γιγνομένους, ἐν τούτῳ μάλιστα φυλάττεσθαι· ἐν ᾧ δ' ἂν τοὺς πολεμίους ἀλγεῖν * εὐχερωτάτους γιγνομένους, ἐν τούτῳ μάλιστα ἐπιτίθεσθαι. πότερον δ', ἔφη ὁ Κῦρος, ἐν τούτοις μόνοις ὅστις πλεονεκτεῖν, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις τισί; καὶ πολύ γε μᾶλλον, ἔφη, ὦ παῖ. ἐν τούτοις μὲν γὰρ ὡς ὀλίγιστα πολὺ πρόνοιαν ἰσχυρὰς φυλακὰς ποιοῦνται, εἰδότες ὅτι δέονται. οἱ δ' ἐξαπατῶντες τοὺς πολεμίους διώκονται καὶ θαρσῆσαι ποιήσαντες ἀφυλάκτους λαμβάνειν, καὶ διώξαι † παρεισδύντες ἑαυτοὺς, ἀτάκτους ποιῆσαι, καὶ ἐς δυσχωρίαν φυγῇ ἀπαγαγόντες ἐνταῦθα ὀλίγιστα ἐπιτίθεσθαι. σὺ δέ, ἔφη, ὦ παῖ, φιλομαθὴς σε τούτων πρόνοιαν οὐχ οἷς ἂν μάθοις, τούτοις μόνοις χρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιητικὸν εἶναι τοῦ τοὺς πολεμίους μηχανήματα. ὥσπερ καὶ οἱ μουσικοὶ οὐχ οἷς ἂν μάθωσι, τούτοις μόνον χρῶνται, ἀλλὰ καὶ † ἄλλα μέλη πρᾶξαι ποιοῦσι. καὶ σφόδρα μὲν καὶ ἐν τοῖς μουσικοῖς τὰ νέα καὶ αὐθαίρετα δόκιμα, πολὺ δὲ καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς μᾶλλον τὰ καινὰ μηχανήματα δόκιμα. τούτων γὰρ μάλλον καὶ ὀξαπατᾶν δύνανται τοὺς πολεμίους. εἰ δὲ σύ γε, ἔφη, ὦ παῖ, μηδὲν ἄλλο μετενέγκοις ἐπ' αὐθρώπους ἢ τὰς μηχανάς, ἃς καὶ πρόσθεν ὅτε τοῖς μικροῖς θηρίοις ἐμηχανῶ, οὐκ οἶδ' ἂν, ἔφη, πρόσω πόρρω ἐλάσας τῆς πρὸς τοὺς πολεμίους πλεονεξίας; σὺ μὲν γὰρ ὅτε τὰς ὄρνιθας ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ χειμῶνι αὐτομάτους ἐπορεύου νυκτός. καὶ πρὶν κινεῖσθαι τὰς ὄρνιθας ἐπεποίεισο σοι ὅτι τούτῳ αἱ πάγαι αὐταῖς, καὶ ὃ κεκινημένον χωρίον ὀξέως τῷ ἀκινήτῳ· ὄρνιθες δὲ † ἐπεπαίδευντό σοι, ὥστε σοὶ μὲν τὰ συμφέροντα ἐπιτηρεῖν, τὰς δ' ὁμοφύλους ὄρνιθας ὀξαπατᾶν· αὐτὸς δ' ἀνήρεις ὥστε ὁρᾶν μὲν αὐτὰς, μὴ ὁρᾶσθαι δὲ ὑπ' αὐτῶν. * εἶχες δ' ὅτι μέλαιναν τὴν φαῖνιν ἔλκων τὰ πτερὰ

ὠθεῖσθαι

ἴεσθαι

ὀξαπατᾶν

* ἀσκήκεις ἢ φθάνειν ἕλκων τὰ πτερά

co munito excipias. Et qui fieri poterit, inquit, mi pater, vt aliquis hostes in huiusmodi erroribus deprehendat? Quia enim, fili, multa talia quum vobis, tum hostibus accidere necesse est. Nam vtrisq; victus expedienda ratio est, somnus vtrisq; capiendus, & tẽpore matutino ad naturę necessaria prope simul vniuersis est secedendũ, & itineribus, qualia fuerint, talibus vtendum e necessario. Quæ omnia considerãda tibi sunt, vt vbi maxime vos imbecilles animaduerteris, ibi summa cautione vtaris: vbi B vero posse senseris hostes opprimi facillime, ibi potissimum eos adgrediare. Verum an duntaxat in his, inquit Cyrus, meliori esse condicione licet, an etiam in quibusdam aliis? Immo [in aliis] multo magis, inquit, fili. Nam in his prope vniuersi cautiones accuratas adhibent, vti quibus esse sibi opus intelligant. Qui autem fallunt hostes, possunt eos vel iniecta fiducia incautos opprimere; vel concessa insequendi se facultate, perturbare ipsorum ordines; vel simulatione fugæ adductos ad difficilia loC ca, inuadere. Oportet vero te, fili, qui hæc omnia discendo cognoscere cupis, non iis duntaxat vti, quæ ab aliis didiceris: sed etiam de ingenio tuo quasdam aduersus hostem molitiones excogitare: quemadmodum & Musici non iis tantum, quos didicere, modis vtuntur; sed alios etiam nouos facere student. Ac quæ noua sunt, & ipso quasi in flore, vehementer illa quidem in Musicis quoq; probantur: verum multo magis in rebus bellicis nouæ machinationes laudem merentur. quippe quę hostem decipere facilius possint. Quod si tu, fili, D nihil aliud in homines transferas, quam eas ipsas molitiones, quas aduersus minutas admodum bestias excogitare solebas; non te plurimum in rationibus, quibus hoste superior euadas, inueniendis profecturum existimas? Tu hyeme sæuissima noctu surgens, aucupatum ibas: & prius, quam aues se cõmouerent, iam eis erant abs te parata retia, iam area versa non versæ similis erat. Præterea quædam aues abs te sic erãt edoctæ, vt tuis quidem illæ commodis seruirent; sui vero generis aues in fraudem E pellicerent. Ipse in insidiis ita te abdebas, vt illas tu cerneres, ab illis cerni non posses. Etiam studiose dabas operã, vt aues prius trahendo anteuerterers, quam fugerent.

τὰς citat Athenæus 9. p. 186, 3. et 46. c.

Rursum aduersus leporem, quod is in cali- A gine pastū quærat, interdiu vero fuga sibi cōsulat, canes alebas, qui odoratu eū vestigarent. Et quia repertus celeriter in fugam se coniiceret, idcirco canes alios habebas, ad hoc institutos, vt e vestigiis eū insequēdo caperent. Quod si horum quoq; canum vim lepores euasissent, indagabas eorum vias, & ad quæ loca potissimum fugerent, in illis retia visum fugientia tendebas; vt illapsus in ea lepus ipsemet in illa fuga concitatiore se indueret. Atq; vti ne hinc quidem aufugeret, speculatores eius, quod ac- B cideret, cōstituebas; qui de propinquo celeriter adcurrerent. Ipse a tergo clamorem ad leporem vsq; pertinentem tollens, territabas eum, vt improuide procurrens caperetur: qui autem ab anteriori parte in insidiis erant, facile tua opera latebant, quod abs te silere iussi fuissent. Quamobrem, vt aiebam antea, si huiusmodi quædam aduersus homines etiam, moliri volueris, equidem haud scio, an vllum ex hostibus superstitem relicturus sis. Quod si aliquando necessitas obueniat, vt in planitie cam- C pestri, marte aperto, armatis vtrisq;, prœlium sit conserendum: tum vero, adiumenta fili, quibus superiores euadamus, multo ante comparata plurimum valent. Sunt autem hæc, si corpora militum probe fuerint exercita, si probe quasi exacuēdo redditi acres animi, si probe rei militaris artes meditatę. Pręterea necesse est hoc etiam scias, quoscunq; censes æquum esse tibi parere, eos omnes existimaturos æquum esse, vt tu ipsis consulendo prospicias. Itaq; numquam tibi deponendæ sunt curæ, sed prouidendum noctu, quid sub- D iectos imperio tuo facere, velis, vbi dies aduenerit: interdiu, quo pacto se res nocturnæ quam optime sint habituræ. Qua vero ratione sit instruendus ad pugnam exercitus, quo pacto vel interdiu, vel noctu vel per angustas, vel latas, vel montuosas, vel campestres vias ducendus: quo pacto metanda castra, nocturnæ diurnæue excubiæ constituendæ, ducendus in hostem, vel reducendus miles: quo pacto propter vrbem hostilem faciundum iter, exercitus ad murum vel adducendus, vel abducendus: E quo pacto vel saltus, vel fluuij transeundi: qua ratione vel a copiis equestribus, vel a iaculatoribus, vel a sagittariis cauendum: tum si tibi explicatum in cornua exercitum ducenti hostes se obuij ostentant, quo pacto sit acies eis opponenda: sin eum phalangis in morem instructum ducenti, ex a-

De prælio, quæ aperto Marte cōmittuntur.

ταῦτα δ' αὖ τ' λαγὼ, ὅπη μὴν ἐν σκότῳ νέμεται, τὼ δ' ἡμέραν ἀποδιδράσκῃ, κύνας ἔδεφες, αἳ τῇ ὀσμῇ αὐτὸν αἰσθήσονται. ὅπη δὲ ταχὺ ἔφυγεν ἐπεὶ θήρευτήν, ἄλλας κύνας εἶχες ὑπερτεταθυμένας πρὸς τὸ καταπίδας αἰρῆν. εἰ δὲ καὶ ταύτας ἀποφύγοιεν, τὰς πόρους αὐτῶν ἐκμανθάνων, καὶ πρὸς οἷα χωρία φύγην αἱρήσοιτο οἱ λαγὼ, ἐν τούτοις τὰ δίκτυα διῃόρθα ἐκπεπετάμενα, ἵνα ἐν τῷ σφόδρα φύγην αὐτὸς ἑαυτὸν † ἐμπίπτων ἐμπεσὼν σωίδα. ἐνέδυ. τὸ δὲ μηδ' ὀπισθεν ἀφανῶς φύγῃ, σκοπὸς τὸν γιγνομένου καθίστης, οἳ ἐγγύθεν ταχὺ ἔμελλον ὑπαγορεύσεσθαι. καὶ αὐτὸς μὴν σὺ ὄπισθεν κραυγῇ ὀπίσθεν ὑστερίζουσι τὸν λαγὼ βοῶν, ὀξέ πλήττῃς αὐτὸν, ὥστε ἀφόβως ἀλίσκεσθαι· τὸν δ' ἔμπροσθεν σιγῇ διδάξας ἐνεδρεύοντας, λανθάνειν ἐποίεις. ὥστε δῆτα προσῆν, εἰ ταῦτα ἐτελήσας καὶ ὅπῃ τὸν αἰθέρα μηχανᾶσθαι, ὅκ οἶδ' ἔγωγε, εἴ τινα λίποις αὖ τ' πολεμίων. ἐὰν δέ ποτε δεῖ αἰάζειν γίγνεται καὶ ἐν τῷ ἰσοπέδῳ ἐκ τὸν ἐμφανῶς ὡπλισμένους καὶ ἀμφοτέρους μάχῃ σωθῆναι, ἐν τῷ τοιούτῳ δή, ὦ παῖ, † αἱ ἐκ πολλῶ παρεσκευασμέναι πλεονεξίαι μέγα δύνανται). Ταύτας δ' ἐγὼ λέγω εἶναι, ὅταν τὸν στρατιωτῶν μὲν τὰ σώματα ἠσκημένα ᾖ, μὲν δὲ αἱ ψυχαὶ τεθυμωμέναι, μὲν δ' αἱ πολεμικαὶ τέχναι μεμελετημέναι ὦσιν. μὲν δὲ καὶ τὸ τοιόνδε, ὅπι ὁπόσους ἂν ἀξιοῖς σοι πείθεσθαι, καὶ ἐκ οἱ πλούτες ἀξιώσουσί σε πρὸ ἑαυτῶν βουλεύεσθαι. μηδέποτε οὖν ἀφειδῶς ἔχε, ἀλλὰ τὸ μὲν νυκτὸς σκόπει τί σοι ποιήσουσιν οἱ ἀντίπαλοι ἐπειδὰν ἡμέρα γένηται, τὸ δὲ ἡμέρας ὅπως τὰ εἰς νύκτα καλλίστα ἔξῃ. ὅπως δὲ χρὴ πάσαν εἰς μάχην στρατιὰν, ἢ ὅπως ἄγειν ἡμέρας ἢ νυκτὸς, ἢ στενὰς ἢ πλατείας ὁδοὺς, ἢ ὀρεινὰς ἢ πεδινὰς, ἢ ὅπως στρατοπεδεύεσθαι, ἢ ὅπως φυλακὰς νυκτερινὰς ἢ καὶ ἡμερινὰς καθιστάναι, ἢ ὅπως πρὸς πολεμίους προσάγειν, ἢ ἀπάγειν ἀπὸ πολεμίων, ἢ ὅπως πρὸς πόλιν πολεμίαν ἄγειν, ἢ ὅπως πρὸς τεῖχος ἄγειν ἢ ἀπάγειν, ἢ ὅπως † νάπας ἢ ποταμοὺς διαβαίνειν, ἢ ὅπως ἱππικὸν φυλάττεσθαι, ἢ ὅπως ἀκροβολισάς ἢ τοξότας· χρὴ εἴγε δή σοι χεὶρ κέρας ἄγειν οἱ πολέμιοι ὅπι φαίνοιεν, πῶς χρὴ ἀντικαθιστάναι· χρὴ εἰ σοι ὅπι φάλαγξ ἄγοιτο δηλαδὴν

ἀεὶ αἱ ὀκ τ' πολλῶ

νάπη

λεθέν ποθεν οἱ πολέμιοι φανῆεν, ἢ κατ' ὀπίσω-
πον, ὅπως χρὴ αὐτίκα δρᾶν· ἢ ὅπως τὰ τῶ πο-
λεμίων αὖ τις μάλιστα αἰσθάνοιτο, ἢ ὅπως τὰ
σάφιστα οἱ πολέμιοι εἰδεῖεν. ταῦτα ἅπαντα τί
ἂν ἐγὼ λέγοιμί σοι; ὅσα τε γὰρ ἐγὼ ἤκουσα, πολ-
λάκις ἀκήκοας· ἀλλως τε εἴ τις ἐδοκεῖ τι τούτων
ἁμαρτεῖσθαι, οὐδεὶς αὐτῶν ἠμέλησας, οὐδ' ἀδαὴς
γεγένησαι. δι' οὖν τοῖς τὰ συμβαίνοντα, οἶμαι, τούτοις χρῆσθαι, οἱοίοις ἄν σοι ἀεὶ
συμφέρειν τούτων δοκῇ. μάθε δέ μου, ὦ παῖ, καὶ
τάδε, ἔφη, τὰ μέγιστα. οὐδὲ γὰρ ἱερὰ καὶ B
οἰωνοὶ μήτ' ἐν σαυτῷ μηδέποτε μηδ' ἐν
τῇ στρατιᾷ κινδυνεύσῃς, καταφρονῶν ὡς ἀν-
θρώποις μὲν ἱερῶνται τοιαῦτα εἰκάζοντες,
τὰ ἀσαφῆ. εἰδότες δὲ οὐδέν, ἀπὸ ποίας ἔσαι αὐτοῖς † τἀ-
γαθόν. γοῦν εἴ τι αὖ ὧν αὐτοῖς τῶν γιγνομέ-
πολλοῖς νων. πολλοὶ μὲν † γὰρ ἤδη πόλεις ἔπεισαν, καὶ
ταῦτα οἱ δοκοῦντες σοφώτατοι εἶναι, πόλεμον
ἄρασθαι τοῖς τότοις, ὑφ' ὧν οἱ πεισθέντες
πολλὰ ὑπὸ τούτων ἀπώλοντο. πολλοὶ δ' † πολλοῖς ἤν-
ξησαν ἤδη καὶ ἰδιώταις καὶ πόλεις, ὑφ' ὧν αὐ- C
ξηθέντων τὰ μέγιστα κακὰ ἔπαθον. πολλοὶ δὲ,
οἷς ἄξιῶ φίλοις χρῆσθαι, καὶ οὗ ποιῆν καὶ οὗ
πάσχειν, τοῖς δούλοις μᾶλλον βουληθέντες ἢ
φίλοις χρῆσθαι, ὑπ' αὐτῶν τούτων δίκαιω
ἔδοσαν. πολλοῖς δ' οὐκ ἦρκεσεν αὐτοῖς ὃ μέ-
ρος ἔχοιτο ζῆν ἡδέως, ὑπερθυμήσαντες δ' πάν-
των κύριοι εἶναι, ἅμα ταῦτα κἀν εἶχον ἀπέ-
πλοῦτον τυχον. πολλοὶ δὲ τ' πολύλυκτον † χρυσὸν κλη-
σάμενοι, ἅμα τῷ τοῦτον ἀπώλοντο. οὕτως ἦ γε D
ἀνθρωπίνη σοφία οὐδὲν μᾶλλον οἶδε ὃ χρή-
σιμον αἱρεῖσθαι, ἢ εἰ κληρούμενος ὅ, τι † λάχοι
τύχοι τοῦτο πράττοι. θεοὶ δὲ, ὦ παῖ, ἀεὶ ὄντες
πάντα ἴστασι τὰ γεγενημένα, καὶ τὰ ὄντα, καὶ
ὅ, τι ἄν ἑκάστου αὐτῶν ἀποβήσεται· καὶ τῶν
συμβουλευομένων ἀνθρώπων οἷς ἂν ἵλεῳ ὦ-
σι, τούτοις σημαίνουσιν ἅ τε χρὴ ποιεῖν καὶ ἃ οὐ
χρή. εἰ δὲ μὴ πᾶσιν ἐθέλοιεν συμβουλεύειν,
οὐδὲν θαυμαστόν. οὐ γὰρ ἀνάγκη αὐτοῖς ἐστιν ὧν
ἂν μὴ θέλωσιν ἐπιμελεῖσθαι.

A lia quauis parte hostes adpareant, non autem a fronte, quo pacto ducendus sit tunc in eos miles: qua ratione possit effici, vt quid hostes rerum agant, sentias; tu quid instituas, prorsus ab ipsis ignoretur: hæc igitur omnia quid ego tibi commemorem? Nam quæcunque comperta mihi erant, audisti sæpius: & ceteroquin si qui harum rerum periti videbantur, eorũ neminem neglexisti, nec rudis & imperitus euasisti. Quapropter ad quælibet euenta, vt arbitror, his vtendum erit, quæ tibi quouis tempore potissimum ex vsu fore videbuntur. Etiam hæc ex me, fili, maximi sane momenti discito. Numquam neque pro te solo, neque cum exercitu, sacris non litatis, & contra auspicia periculum adieris. Nam cogites velim, homines non nisi de coniecturis res gerendas suscipere; quum plane nesciant, vnde boni sit aliquid ipsis expectandum. Licet hoc de iis, quæ accidere solent, intelligas. Nam fuere complures, iique hominum opinione sapientissimi, qui multis auctores exstiterunt, vt bellum aduersus eos mouerent, a quibus illi deinde, qui persuaderi hoc sibi passi fuerant, sunt euersi. Multi præterea multos, & priuatos homines, & respublicas euexerunt; a quibus euectis opera sua, maximis sunt deinde malis adfecti. Multi eos, quibus amicis vti poterant, collatis in ipsos, & acceptis vicissim beneficiis, quum seruos esse suos, quam amicos mallent; ab iisdem multati pœnas dedere. Multi vita iucunda, coniuncta cum possessione partis alicuius non contenti, quum omnia suam in potestatem redigere cuperent: illis etiam, quæ possidebant, excideruut. Multi aurum, quod tantopere votis omnium expetitur, consecuti; propter hoc ipsum interierunt. Itaque humana sapientia, nihilo certius, quod optimum est, deligere nouit; quã si quis hoc agat, quod sors obtulerit. Verum Dij immortales, fili, omnia norunt, & præterita, & præsentia, & quis singulorum futurus sit exitus. Idem hominibus se consulentibus, quibus quidem propitij sunt, quæ suscipienda vel E non suscipienda sint, ante significant. Neque vero mirandum, non omnibus ipsos velle consulere: quando illorum curam gerere, quos complecti studio suo nolint, nulla necessitate coguntur.

Nihil non religiose tentauerit.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE INSTITVTIONE CYRI, LIBER SECVNDVS.

HIVSMODI quum inter A se disserendo, ad agri persici limites peruenissent, & aquila dextra cõspecta præcederet: Deos & heroas præsides terræ Persidis precati, vt se propitij benignique deducerent, fines transierunt. Iis autem transitis, quum rursus deos præsides Medorum regionis precati essent, vti se propitij benignique exciperent: mutuo se complexi, vt par erat, ad Persas pater reuertebatur, Cyrus in Mediam ad Cyaxarem pergebat. Ad quem vbi peruenisset Medorum in regione, primum se, pro more, mutuo complexi salutarunt. Deinde Cyrum Cyaxares interrogat, quantum exercitum duceret. Cui Cyrus: Triginta millia quidem, inquit, eorum duco, qui & antehac stipendiarij venire ad vos consueuerunt. Præter hos ex Æqualium ordine, qui numquam egressi sunt domo, alij quidam aduenium. Quam multi? ait Cyaxares. Et Cyrus: Numerus sane te, inquit, quum eum audieris, non admodum delectabit: verum hoc existimes velim, paucos hosce, qui Æquales adpellantur, in Persas ceteros, quantumuis multi sint numero, facile imperium obtinere. Verum estne tibi his opus, an metus hic tuus inanis fuit, hostibus non venientibus? Immo veniunt illi profecto, inquit, & multi quidem. Vnde hoc constat? Etenim quum multi, ait, inde veniant, alius alio modo: tamẽ omnes eadem referunt. Itaq; depugnandum nobis erit aduersus ipsos? Nimirum ita poscit necessitas, ait Cyaxares. Cur ergo, subiecit Cyrus, non etiam quantæ sint copiæ, dixisti, siquidem tibi de his constat, tam quæ ab illis aduenium, quam nostrę: vt cognitis ambabus, quo pacto quam rectissime bellum geramus, inter nos deliberetur? Audi vero, inquit Cyaxares. Lydus quidẽ ille Crœsus ducere perhibetur

Cyrus ad Cyaxarem venit.

Homotimi apud Persas, hoc est, dignitate pares.

Hostium quãtæ copiæ, explorandum.

ΟΙΑΥΤΑ μὲν [δὴ] ἀφίκοντο ἁμαξοδρόμους μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Περσίδος· ἐπεὶ δὲ αὖθις ἀετὸς δεξιὸς φανεὶς προσηύξατο, προσευξάμενοι θεοῖς καὶ ἥρωσι τοῖς τῆσδε γῆς καλέσαντες, ἵλεως καὶ εὐμενὴς πέμπειν σφᾶς, οὕτω διέβαινον τὰ ὅρια. ὅπως δὲ διέβησαν, προσηύξαντο αὖθις θεοῖς τοῖς μηδίαν γῆν καλέσαντες, ἵλεως καὶ εὐμενὴς δέχεσθαι αὐτούς. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὥσπερ εἰκὸς, ὁ μὲν πατὴρ πάλιν εἰς Πέρσας ἀπῆλθε, Κῦρος δὲ εἰς μηδους πρὸς Κυαξάρην ἐπορεύετο. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ὁ Κῦρος εἰς μηδους πρὸς τὸν Κυαξάρην, πρῶτον μὲν, ὥσπερ εἰκὸς, ἠσπάσαντο ἀλλήλους· ἔπειτα δὲ ἤρετο τὸν Κῦρον ὁ Κυαξάρης, πόσον τινὰ ἄγοιτο στράτευμα. ὁ δ' ἔφη, τετρακισχιλίους μὲν, οἵπερ καὶ πρόσθεν ἑπόμπων πρὸς ὑμᾶς μισθοφόροι. δισχίλιοι δὲ καὶ τετρακόσιοι ἄρτι ἥκοντες πρὸς ἐρχόμενοι τῷ ὁμοτίμῳ. πόσοι τινὲς; ἔφη ὁ Κυαξάρης. οὐκ ἂν ὁ ἀριθμός σε, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀγάσαιτο† βλέφαρα· ἀλλ' ἐκεῖνο σύνοισον, ὅτι ὀλίγοι ὄντες οἱ ὁμότιμοι καλούμενοι πολλῶν ὄντων τῶν ἀμφὶ σὲ ῥᾳδίως ἄρξουσιν. ἀτὰρ, ἔφη, δέη τι αὐτῶν, ἢ μάτην ἐφοβήθης· οἱ δὲ πολέμιοι οὐκ ἔρχονται. ναὶ μὰ δί', ἔφη, ὦ πολλοί γε. πῶς τοῦτο σαφές; ὅτι, ἔφη, πολλοὶ ἥκοντες αὐτόθεν, ἀνὴρ ἀνδρὶ βάτον, πάντες ταὐτὰ λέγουσιν. ἀγωνιστέον ἄρα ἡμῖν πρὸς τοὺς ἄνδρας; ἀνάγκη γάρ, ἔφη. τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ καὶ τὼ δυνάμεε ἐλέξαι μοι, εἰ οἶσθα, πόσοι τινὲς ἢ πρόσιασι, καὶ πάλιν τὴν ἡμετέραν. ὅπως εἰδότες ἀμφοῖν, πρὸς ταῦτα βουλευώμεθα ὅπως ἂν ἄριστα ἀγωνιζοίμεθα; ἄκουε δή, ἔφη ὁ Κυαξάρης. Κροῖσος μὲν ὁ λυδὸς ἄγειν λέγεται μυρίους μὲν ἱππέας,

εὐφεύνοιαν

ἱππέας, πελταστὰς δὲ καὶ τοξότας πλείους ἢ τετρακισμυρίους. Ἀρτάμας δὲ ὁ τῆς μεγάλης Φρυγίας ἄρχων λέγουσιν ἱππέας μὲν εἰς ὀκτακισχιλίους ἄγειν, λογχοφόρους δὲ σὺν πελταστᾶις οὐ μείους τετρακισμυρίων. Ἀριβαῖον δὲ τὸν τῶν Καππαδόκων βασιλέα, ἱππέας μὲν εἰς ἑξακισχιλίους, τοξότας δὲ καὶ πελταστὰς οὐ μείους τετρακισμυρίων· τὸν δὲ Θράκιον δὲ Μαράγδιον, ἱππέας τε εἰς μυρίους, καὶ ἅρματα εἰς ἑκατόν, καὶ σφενδονητῶν πάμπολύ τι χρῆμα. τὰς μὲν πι ἕλλησας τὰς ἐν τῇ ἀσίᾳ οἰκοῦντας, οὐδέν πω σαφὲς λέγεται, εἰ ἕψονται· τὰ δὲ ἀπὸ Φρυγίας τῆς † παρ' ἑλλήσποντον συμβαλεῖν φασι. * Γαβαῖον ἔχοντα εἰς † καύστρου πεδίον ἑξακισχιλίους μὲν ἱππεῖς, πελταστὰς δὲ εἰς μυρίους. κάρας μέν τοι καὶ κίλικας καὶ παφλαγόνας οὐκ ἀριθμητοὺς οὔφασιν ἕπεσθαι. ὁ δὲ Ἀσσύριος ὁ Βαβυλῶνά τε ἔχων καὶ τὴν ἄλλην Ἀσσυρίαν, ἐγὼ μὲν οἶμαι ἱππέας μὲν ἄξειν † οὐ μείονας δισμυρίων, ἅρματα δέ, ὡς οἶδα, οὐ πλείω διακοσίων, πεζοὺς δὲ οἶμαι πάμπολλους. εἰ ὦν ἔχω ὅπως τε δεῖ † ἐμβαλεῖ. σὺ, ἔφη ὁ Κῦρος, πολεμίους λέγεις, ἱππέας μὲν εἰς ἑξακισμυρίους εἶναι, πελταστὰς δὲ καὶ τοξότας πλέον ἢ εἴκοσι μυριάδας. ἄγε δή, τῆς σῆς δυνάμεως τί πλῆθος φὴς εἶναι; εἰσὶν, ἔφη, μήδων ἱππεῖς μὲν πλείους τῶν μυρίων, πελταστὰὶ δὲ οὐ τοξόται γοῦν τε δὴ [ὡς] ὅπι τὸ ἥμισυ τετρακισμυρίων ἑξακισμύριοι ἀριθμοῦνται, ἔφη, τῶν ὁμόρων ἡμῖν παρέσονται ἱππεῖς μὲν τετρακισχίλιοι, πεζοὶ δὲ δισμύριοι. λέγεις σὺ, ἔφη ὁ Κῦρος, ἱππέας μὲν ἡμῖν εἶναι μέσον ἢ τρίτον μέρος τῶν πολεμίων ἱππικοῦ, πεζοὺς δὲ σχεδὸν ἀμφὶ τὰς ἡμίσειας. τί οὖν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, ὀλίγους νομίζεις περσῶν εἶναι οὓς σὺ φὴς ἄγειν; ἀλλ' εἰ μὲν ἀνδρῶν τοσοῦδε ἡμῖν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴτε καὶ μὴ, † αὖθις βουλευσόμεθα· τῶν δὲ μάχεσθαι μοι, ἔφη, λέξον ἐκάτερα ὅσα ἐστί. σχεδὸν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, πάντων ἡ αὐτή. τοξόται γάρ εἰσι καὶ ἀκοντισταὶ οἵτ' ἐκείνων καὶ οἱ ἡμέτεροι. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀκροβολίζεσθαι ἀνάγκη ἐστὶ, τοιούτων γε ὄντων τῶν ὅπλων. ἀνάγκη γὰρ οἶμαι, ἔφη ὁ Κυαξάρης. οὐκοῦν ἐν τούτῳ μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, τὸ πλέον νικᾷ· πολὺ γὰρ ἀθανατώτερον οἱ ὀλίγοι τοῦ τῶν πολλῶν πρωσχεδιοι ἀναλωθήσονται, ἢ τοῦ τῶν ὀλίγων οἱ πολλοί. εἰ οὖν οὕτως ἔχει, ἔφη, ὦ Κῦρε, τί δὴ δεῖ ἡμᾶς χρήσιμον ἄνδρα, ἢ πέμψαντας εἰς Πέρσας,

A equites decies mille, cetratos & sagittarios plures quadraginta millibus. Artamas autem, magnæ Phrygiæ princeps, equitum octo millia, hastatos cum cetratis non pauciores quadraginta millibus ducere fertur. Aribęus Cappadocum rex, equitum ad sex millia, sagittarios & cetratos triginta millibus haud pauciores. Maragdus Arabs equites ad decies mille, currus centum, funditorum ingentem quamdam copiam. De Græcis, qui Asiam incolunt, nec dum certo
B constat, sintne sequuturi. * Gabæus cum iis, qui e Phrygia sunt, propter Hellespontum sita, se coniuncturus dicitur: cui quidem in Caystri planicie sex equitum sint millia, cetrati decies mille. Cares tamen, & Cilices, & Paphlagones, licet arcessiti sint, sequuturi negantur. Assyrius autem ipse, cuius & Babylon est, & Assyria reliqua, ducturus est, vt equidem arbitror, equites vicies mille, non pauciores: currus, sat scio, non plures ducentis: peditatum autem, meo iudicio, maximum. sic enim consue-
C uit, quum fines nostros inuadit. Dicis tu, inquit Cyrus, hostium equites esse ad sexagies mille, cetratorum sagittariorumq; plures ducentis millibus. Age vero, quem tui exercitus ais esse numerū? Medorum, inquit, sunt equites plures, quam decies mille: cetrati & sagittarij forte nostra in ditione sexagies mille fuerint. Ab Armeniis, qui nobis finitimi sunt, equitū millia quatuor aderunt, peditum viginti millia. Dicis tu, inquit Cyrus, hostiū equitatū nostrum etiam parte tertia minorē esse, peditatum
D fere dimidia. Quid igitur? ait Cyaxares, paucos ne Persas arbitraris esse, quos ducere te dicis? Et Cyrus: Nobis vero, inquit, an prętera milite sit opus, nec ne, mox deliberabimus. Tu mihi, quæ pugnæ ratio sit singulorum, exponito. Prope omnium, ait Cyaxares, eadem. Nam & illorum, & nostri milites sagittarij sunt, ac iaculatores. Quum ergo, subiecit Cyrus, huiusmodi sint arma, res eminus necessario gerenda erit. Ita quidem vsus postulat, respondit Cyaxares. & Cyrus: Erit igitur heic, in-
E quit, illorum victoria, qui numero plures fuerint. Multo enim citius a pluribus pauci vulneribus confecti perierint, quam plures a paucis. Si ergo, mi Cyre, sic comparata res est, quid reperire quis rectius possit, quam ad Persas vti mittamus,

al. Gabadas

De summa belli gerēdi consultatio.

eademque opera doceamus, calamitatem ad Persas ipsos penetraturam, si Medis aduersi quid accidat, & maiorem exercitum postulemus? At ego te prorsus hoc scire velim, ait Cyrus, nos multitudine hostes non esse superaturos, etiamsi Persæ vniuersi veniant. Quid ergo tu melius, quam hoc sit, vides? Equidem, inquit Cyrus, si essem, qui tu, quam primum Persis omnibus huc venientibus eiusmodi fabricanda curarem arma, qualibus instructi adsunt e nostris, qui Æquales adpellantur. Ea vero sunt, lorica circum pectus, in manu læua crates, in dextra copis vel securis. Quæ si paraueris, efficies; vt nobis comminus cum hoste congredi tutius liceat, & ipsis futurum sit consultius fugere, quam subsistere. Ac nos quidem Persas aduersus illos hostes collocamus, qui subsistēt: quotquot autem fugerint, eos vobis & equitibus adtribuimus, vt eis nec fugere vacet, nec conuerti. Hoc modo quum Cyrus disseruisset, visus est Cyaxari recte dicere. Quare nullā de arcessendis pluribus mentionem faciebat amplius, sed arma, de quibus modo dictum, parabat. Ea prope iam perfecta quum essent, aderant Æquales Persarum cum illo, qui a Persis mittebatur, exercitu. Ibi tum Cyrus ad eos conuocatos, hæc fecisse verba perhibetur. Ego vos quidem, amici, quum sic & armatos, & animis paratos viderem, vt qui manus cum hoste conserturi essetis; Persas vero, qui vos sequuntur, eiusmodi armis instructos animaduerterem, vt in hostem pugnare, nisi ab eo quam longissime collocati, non possent: veritus sum, ne si pauci consisteretis, & soli absq; prœlij sociis magnam in hostium multitudinē incideretis, aduersi quid vobis eueniret. Iā vero & corpora virorū haud contemnenda vobiscum adducentes adestis, & illis arma vestris similia futura sunt. Vt autem eorū animi exacuantur, eæ scilicet nostræ partes erūt. Est enim eius, qui cum imperio est, vt nō modo vir ipse fortis sit: sed etiam studiose efficiat, vt illi, quibus præest, longe optimi euadant. Hęc quū Cyrus dixisset, gauisi sunt omnes; quod se plures habituros in pugna socios arbitrarentur. Vnus autem ex eis in hunc modum loquutus est. Equidem fortasse mira quædam proferre videbor, qui Cyro consiliū dare velim, vt pro nobis verba tum faciat, quum arma sunt accepturi, qui nobiscum in hostem pugnaturi sunt.

Cyri ad homotimos oratio.

Cuiusdam ex homotimis oratio.

καὶ ἅμα μὲν διδάσκειν αὐτὸς, ὅτι εἴτι πείσονται μῆδοι, εἰς ταῦτα τὸ δεινὸν ἥξει, ἅμα δὲ αὐτῷ πλῆθον στράτευμα; ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, δῆλόν ἐστι, ὅτι οὐδὲ εἰ πάντες ἔλθοιεν ταῦται, πλήθει γε οὐκ ἂν ὑπερβαλοίμεθα τοὺς πολεμίους. τί μὲν οὖν ἄλλο σοι δοκεῖ ἄμεινον τούτου; ἐγὼ μὲν ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, † εἰ σὺ εἴη, ὡς τάχιστα ὅπλα ἐποιούμην τοῖς παρ' ἡμῖν, οἵτινες ὁμοτίμων καλοῦνται. ταῦτα δ' ἐστὶ, θώρηξ μὲν περὶ τὰ στέρνα, γέρρον δὲ εἰς τὴν ἀριστερὰν, κοπὶς δὲ ἢ σάγαρις εἰς τὴν δεξιάν· καὶ ταῦτα παρασκευάσας, ἡμῖν μὲν ποιήσεις ὅ ὁμόσε τοῖς ἐναντίοις ἰέναι † ἀσφαλέστατον, τοῖς πολεμίοις δὲ τὸ φεύγειν ἢ τὸ μένειν αἱρετώτερον. πάντων δὲ, ἔφη, ἡμᾶς μὲν αὐτοῖς ὅτι τὸς μένοντας· οἵ γε μήν τ' ἂν αὐτῶν φεύγωσι, τούτους ὑμῖν καὶ τοῖς ἵπποις νέμομεν, ὡς μὴ σχολάζωσι μή τε φεύγειν μήτ' ἀναστρέφεσθαι. Κῦρος μὲν οὕτως ἔλεξε. Ὁ δὲ Κυαξάρης ἔδοξέ τε δὴ λέγειν, καὶ τῷ μὲν πλείους μεταπέμπεσθαι οὐκέτι ἐμέμνητο, παρεσκευάζετο δὲ ὅπλα τὰ προφρημένα· καὶ σχεδόντε ἕτοιμα ἦν, καὶ τῶν τροφῶν οἱ ὁμότιμοι παρῆσαν, ἔχοντες δὲ ἀπὸ τροφῶν στράτευμα. ἔνθα δὴ εἰπεῖν λέγεται ὁ Κῦρος συναγαγὼν αὐτοὺς τάδε. ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ ὑμᾶς ὁρῶν αὐτοὺς μὲν καθωπλισμένους οὕτως, καὶ ταῖς ψυχαῖς παρεσκευασμένους, ὡς εἰς χεῖρας συμμίξοντας τοῖς πολεμίοις, τοὺς δ' ἑπομένους ὑμῖν τροφοὺς γινώσκων ὅτι οὕτως ὡπλισμένοι εἰσὶν, ὡς ὅτι προσωτάτω ταχθέντες μάχεσθαι· ἔδεισα μὴ ὀλίγοι ὄντες, καὶ ἔρημοι συμμάχων συμπίπτοιτε πολεμίοις πολλοῖς, πάλαι τέ πω. νῦν οὖν, ἔφη σώματα μὲν ἔχοντες ἀνδρῶν ἥκετε ἔμπλεα· ὅπλα δ' ἔσται αὐτοῖς ὅμοια τοῖς ἡμετέροις. ταῖς γε μὴν ψυχαῖς αὐτῶν δῆλον, ἡμέτερον [ὃ * ἔργον. ἔχοντος γάρ ἐστιν † οὐκ αὐτὸν μόνον ἀγαθὸν εἶναι, δεῖ- λὰ καὶ τῶν ἀρχομένων ὅπως μελήσεται, ὅπως ὡς βέλτιστοι ἔσονται. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· οἱ δ' ἤδη ἐν μὲν πόνοις, νομίζοντες μὴ πλέονων ἀγωνίσασθαι· εἷς δὲ αὐτῶν καὶ ἔλεξε τοιάδε· ἀλλὰ θαυμαστά μοι, ἔφη, ἴσως δόξω λέγειν, εἰ Κύρῳ συμβουλεύσω πρὸ ἡμῶν, ὅτου τὰ ὅπλα λαμβάνοιεν οἱ ἡμῖν μέλλοντες συμμαχήσειν. ἀλλὰ

εἰ ἔχοιμι, ἐς εἰ οἰοίμην ἔχοιμι,

ἀσφαλέστερον, τοῖς ἐναντίοις ἢ τὸ

ἐχ ἑαυτὸν μόνον ἀγαθὸν παρ ἔχειν,

ἀλλὰ γινώσκω γὰρ, ἔφη, ὅτι οἱ τῶν ἰκμωτάτων καὶ
δεινὰ καὶ κακῶς ποιεῖν λόγοι, ὅτοι καὶ μάλιστα ἐν-
δύονται τῶν ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων· καὶ δῶρα ἐὰν δι-
δῶσιν οἱ τοιοῦτοι, κἂν μείω τυγχάνῃ ὄντα, ἢ τὰ
παρὰ τῶν ὁμοίων, ὅμως μείζονος αὐτὰ τιμῶνται
οἱ λαμβάνοντες. καὶ νῦν, ἔφη, οἱ πάντα παρα-
κληθέντες ὑπὸ Κύρου πολὺ μᾶλλον ἥδεσθή-
σονται, ἢ ὑφ' ἡμῶν παρακαλούμενοι. εἰς τε τοὺς
ὁμοτίμους καταριθμούμενοι, βεβαιοτέρως σφίσιν
ἡγήσονται ἕξειν τοῦτο, ὑπὸ βασιλέως τε παρ-
δὸς καὶ ὑπὸ στρατηγοῦ γιγνόμενον, ἢ εἰ ὑφ' B
ἡμῶν εἰς ὁ αὐτὸ τοῦτο ἄγοιντο. ἀπιστίαι μὲν οὖν
οὐδὲ τὰ ἡμέτερα ἔχει· ἀλλὰ πρὸς ἅπασι δὴ
τοῖς ἀνδράσιν ἤδη πρόδηλον τὸ φρόνημα. ἡμῖν
γὰρ ἔσται τοῦτο χρήσιμον, ὅ, τι ἂν οὗτοι βελτίο-
νες φανῶσιν. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος καταθεὶς τὰ
ὅπλα εἰς ὃ μέσον, καὶ συγκαλέσας πρῶτας τοὺς
στρατιώτας, ἔλεξε τοιάδε. ἄνδρες στρα-
τιῶται, ὑμεῖς καὶ ἔφυτε ἐν τῇ αὐτῇ ἡμῖν χώρᾳ, καὶ
ἐτράφητε· καὶ τὰ σώματα γε ἡμῶν οὐδὲν χεί-
ρονα ἔχετε, ψυχάς τε οὐδὲν κακίονας ὑμῖν C
τοῦτο ἡκούσης ἔχειν. τοιοῦτοι δ' ὄντες, ἐν μὲν
τῇ πατρίδι οὐ μετείχετε τοῦ ἴσου ἡμῖν, οὐχ
ὑφ' ἡμῶν ἀπελαθέντες, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ τὰ
ὀπίτηδεια ἀναγκαῖον ὑμῖν εἶναι ποιεῖσθαι. νῦν
δὲ ὅπως μὲν ταῦτα ἕξετε ἐμοὶ μελήσει σὺν
καθόντας τοῖς θεοῖς· ἔξεστι δ' ὑμῖν, εἰ βούλεσθε, † λαβόν-
σιν ὅπλα, οἷα τοῖς ἡμῖς ἔχομεν, καὶ εἴπερ χείρο-
νες ἡμῶν ἐσμὲν, εἰς τὸν αὐτὸν ἡμῖν κίνδυνον ἐμβαί-
νειν· κἂν τι ἐν τούτων καλὸν καὶ ἀγαθὸν γίγνη-
ται, τοῦ ὁμοίων ἡμῖν ἀξιοῦσθαι. τὸ μὲν οὖν D
τοιόνδε χρόνον ὑμεῖς τε πονηταὶ
ἦτε, καὶ ἡμεῖς· καὶ εἴπερ χείρους ἡμῶν ταῦτα ποιοῦν
ἦτε, οὐδὲν θαυμαστόν. οὐ γὰρ ἐᾶν ὑμῖν σχολὴ ὥσ-
περ ἡμῖν, τούτων ἐπιμελεῖσθαι· ἐν δὲ τῇδε τῇ
ὁπλίσει οὐδὲν ἡμεῖς ὑμῶν προέξομεν. θώρακες
μὲν γὰρ οἷοι τὰ στέρνα θερμύζων ἑκάστῳ ἔσαι,
γέρρον ὃ ἐν τῇ ἀριστερᾷ, ὃ πάντες εἰώθαμεν
φορεῖν, μάχαιρα δὲ ἡ σάγαρις ἐν τῇ δεξιᾷ,
ᾗ δὴ καὶ πατάξαι τοὺς ἐναντίους δεήσει, οὐδὲν † φυ-
λαττομένους, ἢ
μή τι παύσονται ὀξὺ μὴ τρωθῶσι. τί E
οὖν ἂν ἐν τούτοις ἕτερος ἑτέρου ἡμῶν διαφέ-
ροι; πλὴν ἐν τόλμῃ, ἣν οὐδὲν ὑμῖν προσ-
ήκει ἡμῶν παρέχεσθαι. νίκης τε γὰρ ὀπτέον
ἡμῖν, ἣ τὰ καλὰ πάντα καὶ τἀγαθὰ κτᾶται
καὶ σώζει, τί μᾶλλον ἡμῖν ἢ ὑμῖν προσήκει;

ἢ εἰ ὑφ' ἡμῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο γίγνοιτο.

φυλαττομένους, ἢ μή τι

A Verum animaduertere videor, eorum o- «
rationes, quibus & ad beneficium pręstan- «
dum, & ad lędendum facultas est maxima, «
plurimū in animos audientium penetrare. «
Iidem si munera largiātur, licet viliora sint «
iis, quę paris homines condicionis offerūt; «
tamen ab accipiētibus illa pluris æstiman- «
tur. Itidem si modo Persas Cyrus cohorta- «
tus fuerit, multo gratius eis hoc futurū est, «
quam si a nobis præstetur. Et æqualium in «
ordinem illi cooptati, beneficium hoc du- «
cturi sunt longe solidius, si & a filio regis, «
& ab imperatore, proficiscatur; quam si co- «
dem opera nostra perueniant. Quanquam «
ne illa quidem abesse debent, quæ nostra- «
rum sunt partiū; sed omnino quouis modo «
nobis illorum animi sunt exacuēdi. Quid- «
quid enim illorum virtuti accesserit, id e re «
nostra fuerit. Itaq; Cyrus armis in medium Cyri ad milites ORATIO.
propositis, atq; omnibus Persarū militibus
conuocatis, huiusmodi orationem habuit.
Vos quidem, Persę, vt orti estis altiq; nobis- «
cum eodem in solo, & vt corpora nobis ni- «
hilo deteriora nostris sunt: ita par est etiā, «
vestros animos nostris haud quaquā igna- «
uiores esse. Atq; huiusmodi quum sitis, in «
patria tamen pari nobiscū condicione non «
eratis: non quod a nobis inde repulsi sitis, «
sed quia vobis onus parandi victus incum- «
beret. Nunc & mihi, diis bene iuuantibus, «
erit curæ, vt ille ne desit: & facultas vobis «
conceditur, siquidem ita libuerit, vt tam- «
etsi nobis aliqua in re forte inferiores sitis, «
sumtis tamē eiusmodi armis, qualia nostra «
sunt, idem nobiscum periculum adeatis: ac «
si quid recte præclareq; successerit, præmia «
nostris paria cōsequamini. Hactenus qui- «
dem vos quoq; sagittis & iaculis vsi estis, si- «
cut & nos: ac si forte in his minus, quā nos, «
industrij fuistis, mirum id videri nō debet. «
Neq; enim vobis ea singulari cū cura tra- «
ctādi, perinde ac nobis, otium erat. In hoc «
vero armorū genere nulla re vobis potio- «
res nos erimus. Nam lorica singulis erit a- «
pta cuiusque pectori, læuaque in manu «
crates, quam omnes gestare consueui- «
mus, in dextra gladius vel securis, qua «
hostis cædendus erit, neque quidquam «
verendum, nisi ne quem ictus frustretur. «
Quid est igitur in his, quo nostrum ali- «
quis ab alio superetur, extra audaciam, «
quam non minorem par est a vobis, quam «
a nobis ipsis præstari? Quid enim caussæ «
fuerit, quamobrem vos non æque, ac nos, «
victoriam (qua bona præclaraque omnia «
parantur & conseruantur) expetere par sit? «

» Qui fuerit conſentaneum, magis noſtra, A
» quam veſtra intereſſe, vt rerum potiamur;
» quod quidem vnum facultates deuicto-
» rum vniuerſas victoribus largitur? Tam-
» dem dixit: Audiſtis omnia, & arma ipſa
» cernitis: quibus ſi quis indiget, licet ea ca-
» piat, nomenq; profeſſus apud cohortis præ-
» fectum, nobiſcum eodem ſit loco. Qui
» autem conditione mercenarij militis con-
» tentus eſt, arma miniſtro conuenientia re-
» tineat. Hæc Cyri verba fuerunt, quæ Per-
ſæ quum audiſſent, iure ſe arbitrabantur
omnem deinde ætatem in rerum inopia &
egeſtate acturos, ſi ad pares labores, ea-
demq; præmia inuitati, non paruiſſent. Ita-
que omnes nomina ſua profeſſi, arma ac-
cipiunt. Interea vero, dum hoſtes aduen-
tare quidem illi dicerentur, nec dum ta-
men adeſſent: Cyrus & corpora ſuorum
ad robur exercere nitebatur, & ordinum
rationem oſtendere, & ad res bellicas ani-
mos acuere. Ac primum adparitoribus a
Cyaxare acceptis, mandabat; vt abunde
militibus ſingulis omnia, quibus eſſet o-
pus, parata ſuppeditarent. Quod quum ita
curaſſet, nihil iam militi reliquum erat, ni-
» ſi rei militaris exercitatio. Videbatur enim
» animaduertiſſe ſibi ſingulis illos in reb. ef-
» fici præſtantiſſimos, qui animũ a ſtudio re-
» rũ plurium reuocantes, multarum rerum
» occupationibus, vni ſe totos darent. Quin
etiã militibus ab arcus & iaculorum exer-
citiis abſtinere iuſſis, hoc reliquit; vt dum-
taxat inſtructi, gladio, crate, lorica, pu-
gnarent. Itaq; ſtatim ſic eorum præparauit
animos, vt vel comminus cum hoſte con-
grediendum ſtatuerent; vel fatendum, ſe
nullius in bello momẽti ſocios eſſe. Id ve- D
ro fateri graue eſt illis, qui aliam nullam
ob cauſſam annonas accipere ſe norunt,
quam vti pro illis pugnent, qui eas præbẽt.
Præterea quum in mentem ei veniret, ho-
mines ad illa exercitia multo alacriores eſ-
ſe, quæ cum quibuſdam contentionibus
ſuſcipiuntur: certamina militibus indixit
earum rerum omnium, in quibus exerceri
milites, vtile iudicaret. Erant autem hæc
quæ indicebat: Militi gregario præfectis ſe
obœdientem exhiberet, ad labores impi-
grum, ad ſubeunda pericula promptum, E
ſed ordinis tamen obſeruantem, peritum
rerum militarium, in armis elegantiæ ſtu-
dioſum, & in huiuſmodi rebus omnibus
laudis auidum. quinario, vt & ipſe boni mi-
litis gregarij more ſe gereret, & quinio-
nem, pro virili, talem exhiberet: decurio-

Cyrus ad omnem bellicam rationem ſuos condocefacit.

κρείττους τε, ὁ πρὸς τὰ τῶν ἠπείρων τοῖς κρείττοσι δωρήσεται, τί εἰκὸς ἡμᾶς μᾶλλον ἢ ὑμᾶς τότε δήσαι; τέλος, εἶπεν· ἀκηκόατε πάντα, ὁρᾶτε τὰ ὅπλα [πάντα· * ὁ μὲν χρήζων λαμβανέτω ταῦτα καὶ ἀποδραφέσθω πρὸς τὸν ταξίαρχον εἰς τὸν ὁμοίαν τάξιν ἡμῖν· ὅτῳ δὲ ἀρκεῖ ἐν μισθοφόρου χώρᾳ εἶναι, καὶ λαμβανέτω ἐν τοῖς ὑπηρετικοῖς ὅπλοις. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν. ἀκούσαντες δὲ οἱ Πέρσαι, ἐνόμισαν εἰ πεπαιδευμένοι ὥστε τὰ ὅμοια † ποιοῦντες τῶν αὐτῶν τυγχάνειν. μὴ τελέσουσι πονοῦντες ὁμοίως βιοτεύσειν πλουσίως μηδὲ λοιπὸς

B ταῦτα ποιεῖν, δικαίως ἂν δεῖν πάντας τὸν ἀγῶνος ἀμοιρεῖν βιοτεύειν. [καὶ * ὅτῳ δὲ ἀποδρᾶναι πάντες, ἀπέλαβόν τε τὰ ὅπλα πάντες. ἐν ᾧ δὲ οἱ πολέμιοι ἐλέγοντο μὲν παρεῖναι, παρῆσαν δ' οὐδέπω, ἐν τούτῳ ἐπεδείκνυτο ὁ Κῦρος ἄσκησιν μὲν τὰ σώματα τῶν ἑαυτοῦ παρεσκευάζων, διδάσκων δὲ τὰ τακτικά, πείθων δὲ τὰς ψυχὰς εἰς τὰ πολεμικά. καὶ παρῆν μὲν λαβὼν παρὰ Κυαξάρου ὑπηρέτας, παρεσκεύαζεν ἑκάστοις τῶν στρατιωτῶν † ἱκανὰς ὧν ἐδέοντο πάντα πεποι-

C ηκέναι μανθάνειν. τοῦτο δὲ παιδεύσας, οὐδὲν αὐτοῖς ἔλειπεν ἀγαθὸν ἐλελοίπει, ἢ ἄσκησιν τὰ ἀμφὶ τὸν πόλεμον, ἐπιστάμενον δοκῶν καλὰ μεμαθηκέναι, ὅτι ἕτοιμοι κρατήσοι ἕκαστα γίγνοιντο), εἰ ἀνὰ ἀφθόνους τὸν πολλοῖς παρεσκεύαστο τὸν ἕν, ὅπως ἐν ἔργον βάπτοντας. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν πολεμικῶν παρεσκεύαζεν καὶ τὸ ἔξω μελετᾶν καὶ ἀσκεῖν, κατέλιπε τοῦτο μόνον αὐτοῖς, ὅ σὺν μαχαίρᾳ καὶ γέρρῳ καὶ θώρακι μάχεσθαι. ὥστε δὲ αὐτὸς παρεσκεύασε ταῖς γνώμαις, ὡς ὁμόσε ἰτέον εἴη [ὅπως] τοῖς

D πολεμίοις, ἢ ὁμολογητέον μηδενὸς ἀξίους εἶναι) συμμάχους. τοῦτο δὲ χαλεπὸν ὁμολογῆσαι, οἵτινες αὖ εἰδῶσιν ὅτι σῶδε δι' ἐνδεᾶ δέφουσιν), ἢ ὅπως † μάχωνται) ὑπὲρ τῶν δεφόντων. ἐπὶ δὲ τοῖς μαχεῖσθαι τούτοις ἐννοήσας, ὅτι πολὺ ὁπόσων αὖ ἥδιον ἂν ἥδωνται ἀνδρεφοῖς φιλονεικίαις, πολὺ μᾶλλον ἐθέλοιεν ταῦτα ἀσκεῖν, † ἀγῶνάς τε αὐτοῖς παρεσκεύασεν ἀ- ἀγῶνας αὐτοῖς πάντων ὁπόσα ἐμέλησεν ἀσκεῖσθαι ἀγαθὸν εἶναι) ὑπὸ στρατιωτῶν. ἃ δὲ παρεσκεύασε, τάδε ἦν· ἰδιώτῃ μὲν [ἀγαθὸν * ἑαυτὸν παρέχειν δύνασθαι

E τοῖς δέουσι, καὶ ἐθελόπονον, καὶ φιλοκίνδυνον μετὰ δικαιοσύνης, καὶ ὑπηκόημονα τῶν στρατιωτικῶν, καὶ φιλόκαλον περὶ ὅπλα, καὶ φιλότιμον ὑπὲρ πᾶσι τοῖς τοιούτοις. πεντάδαρχον δέ, αὐτὸν ὅνπερ τὸν οἷόνπερ τὸν ἀγαθὸν ἰδιώτην, καὶ τὸν † πεν- πεμπάδαρχον τάδα εἰς ὃ δυνατὸν τοιοῦτον παρέχειν· δεκα-

δάρχου

ἀρχῳ ὃ, τ δεκάδα· ὡσαύτως ὃ λοχαγῷ, τ λόχον· ὡς δ' αὕτως ταξιάρχῳ· ὡς δ' αὕτως ἑκάστῳ τ ἄλλων ἀρχόντων *, † ἀνεπίκλητον αὐτὸν ὄντα ὑπιμελεῖσθαι τ ὑφ' αὑτῷ ἀρχόντων, ὅπως σκηνοὶ αὖ ὧν αὖ ἄρξωσι παρέξοιεν τὰ δέοντα ποιοῦντας. ἆθλα δ' προὔφερε, τοῖς μὲν ταξιάρχαις οἳ κράτισα δόξαιεν τὰς τάξεις παιδεύσαντες, χιλιάρχους ἔσεσθαι τ δὲ λοχαγῶν οἳ κράτιστοι δόξαιεν τοὺς λόχους ἀποδεικνῦσαι, εἰς τὰς τ ταξιαρχῶν χώρας ἐπαναβήσεσθαι· τ δ' αὖ δεκαδαρχῶν τοὺς κρατίστους, εἰς τὰς τ λοχαγῶν χώρας καταστήσεσθαι· τῶν δ' αὖ † πεμπαδαρχῶν, ὡσαύτως εἰς τὰς τ *δεκάρχων. τῶν γε μὴν ἰδιωτῶν τοὺς κρατιστεύοντας εἰς τὰς †τ πεμπαδαρχῶν. ὑπῆρχε δ' πᾶσι τούτοις τοῖς ἄρχουσι, τὸν μὲν θεραπεύεσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων, ἔπαθλα δὲ καὶ μείζονα ἢ πρότερον ἑκάστοις συμπαρεῖπετο. ἐπῄνει δὲ καὶ μείζονας ἐλπίδας τοῖς ἀξίοις ἐπάγων, εἴπερ ἐν τῷ ὁπλίτῃ χρόνῳ ἀγαθοὶ μείζονα φαίνοιντο. παρῆν δὲ νικητήρια καὶ ὅλαις τάξεσι, καὶ ὅλοις τοῖς λόχοις· καὶ ταῖς δεκάσιν ὡσαύτως καὶ ταῖς * πεμπάσιν, ἐν αἷς φαίνωνται † ὑπισόταται τοῖς ἄρχουσιν οὖσαι, καὶ παρῆν θυμάτων ἀγαθῶν τὰ παρόντα. ὧν δὲ ταῦτας τὰ νικητήρια οἷα δὴ εἰς πλῆθος παρέσται. ταῦτα μὲν δὴ παρεῖρητό τε καὶ ἤσκητο ὑπὸ τῆς φάλαγγος. σκηναὶ δὲ αὐτοῖς κατεσκεύασε, πλῆθος μὲν ὅσοι ταξίαρχοι ἦσαν, μέγεθος δὲ ὥστε ἑκατὸν εἶναι τῇ τάξει ἑκάστῃ· ἡ δὲ τάξις ἦν ἑκατὸν ἀνδρῶν. ἐσκήνουν μὲν δὴ οὕτω κατὰ τάξεις. ἐν δὲ τῷ ὁμοσκηνοῦν ἐδόκει μὲν αὐτῷ ὠφελεῖσθαι πρὸς τὸν μέλλοντα ἀγῶνα τόδε, ὅτι ἑώρων ἀλλήλοις ὁμοίως δεφορμοῦντες, καὶ οὐκ ἐν ὀλίγῳ πρόφασις μονῆς, ὥστε ὑφίεσθαί τινα, κακίω τε ἕτερον ἑτέρου εἶναι πρὸς τοὺς πολεμίους. ὠφελεῖσθαι δ' ἐδόκει καὶ τῷ γιγνώσκειν ἀλλήλους ὁμοσκηνοῦντες. ἐν γὰρ ᾧ γιγνώσκειν καὶ ὃ αἰσχύνεσθαι πᾶσιν ἐδόκει μᾶλλον ἐγγίγνεται· οἱ δ' ἀγνοούμενοι ῥᾳδιουργεῖν πως μᾶλλον δοκοῦσιν, ὥσπερ οἱ ἐν σκότει ὄντες. ἐδόκει δὲ αὐτῷ καὶ εἰς τὸ τὰς τάξεις ἀκριβοῦν μέγα ὠφελεῖσθαι σχεδὸν † ὁμοσκηνίαν. εἶχον γὰρ οἱ μὲν ταξίαρχοι ὑφ' ἑαυτοῖς τὰς τάξεις † κοιμωμένας, ὥσπερ ὁπότε εἰς ἕναπορεύοιτο ἡ τάξις, οἱ δ' λοχαγοὶ τοὺς λόχους·

ἀνεπίκλητον

πεμπαδαρχῶν
*δεκαδαρχῶν
† πεμπαδαρχῶν

* πεμπάσιν,
†ὑπισόταται

ὁμοσκηνίαν

κοιμωμένας

ni, vt decuriam; manipulario, manipulum: itidemque præfecto cohortis, & aliorum præfectorum vnicuique, tum vt ipse culpa & reprehensione vacaret, tum daret operam, vt constitutos suo sub imperio duces vicissim sibi subiectos in officio continerent. Prœmia vero proponebat, cohortium quidem præfectis, vt qui cohortes longe optimas reddidisse viderētur, tribuni fierent: manipularibus autem, vt qui manipulos effecisse optimos viderentur, eorum in locum succederent, qui fuissent præfecti cohortiū: itidem optimi decuriones in manipulariorū, quinarij in decurionum, gregariorum militum præstantissimi quinariorum in loca substituerentur. Atq; omnes hi præfecti primum hoc habebant, quod a subiectis sibi colerētur. deinde honores etiam alij quos cuiq; par erat tribui, sequebantur. Quin & maiores spes laude dignis ostentabat, si qua sequuturo tempore fortuna lautior adfulsisset. Totis etiam cohortibus, totis manipulis, decuriis, quinionibus præmia victoriæ, promisit, si præfectis se suis obœdientissimos declararent, & exercitationes demonstratas summa cū alacritate obirent. Præmia quidem erant eiusmodi, qualia multitudini conueniunt. Atque hæc sunt, quæ & ipse indicebat, & in quibus se miles exercebat. Tabernacula, quod numerum attinet, tot eis instruxit, quot erant præfecti cohortium; magnitudine vero tanta, singulis vt cohortibus sufficerent. Quælibet autem cohors militibus centum constabat. Atque hoc modo centuriatim in tabernaculis degebant. Existimabat autem eos ad futurum certamen ex tali contubernio consequuturos hoc commodi, quod pari ratione sibi annonas præberi cernerent: itaq; nemo remissius agere, vel gerere se aduersus hostem ignauius eo prætextu poterat, quasi minus ipsi suppeditaretur. Etiam aliquid vtilitatis ipsi videbantur ex contubernio ad cognoscēdum sese mutuo capere. Nam ex eo, quod se nossent inter se, maiorem in omnibus verecundiam excitari arbitrabatur: quum ignoti qui sunt, illorum hominum more, qui in tenebris versantur, magis esse proclives ad actiones improbas videri possint. Itidē huiusmodi cōtubernium ei multum momenti adferre videbatur ad accuratam ordinū instructionem. Quippe cohortium præfecti, perinde sub se dispositas cohortes habebant, atq; si procederent in cohorte singuli; itidemq; manipularij, manipulos;

decuriones, decurias; quinarij quiniones. A Instrui autē ordines accurate, vtiliſſimum ei videbatur eſſe, quum ad id, ne perturbarētur, tum vt perturbati citius redintegrari poſſent: quēmadmodū & lapides & ligna, quæ coagmentanda ſunt, tametſi temere diſiecta fuerint, facile tamen coaptari poſſunt, ſi notas quaſdam habeant, de quibus adgnoſci, quem ad locū ſingula pertineāt, haud difficulter poſſit. De hoc deniq; conuictu mutuo capturos hoc etiā commodi putabat, vt minus ſeſe deſerere vellent: quod videret etiam beſtias, quæ vna paſcuntur, miro ſui deſiderio teneri, ſi quis eas a ſe diuellat. Præterea Cyrus hoc quoque ſtudioſe curabat, ne vmquam niſi prius ſudaſſent, ad prandiū cœnamve accederent. Nam vel in venationem productos ad ſudorem vſq; exercebat, vel eiuſmodi ludos excogitabat, qui ſudorem elicerent; vel ſi quid etiam ipſi forte agendum eſſet, ita ſe ducem ad eam rem agendam præbebat, vt abſq; ſudore non redirent. Hoc enim & ad perceptionē cibi gratiorem, & ad bonam valetudinem, & ad laborum tolerantiam, B vtile putabat. Quin ad hoc etiā conducere labores arbitrabatur, vt inter ſe māſuetiores eſſent: idq; propterea, quod etiam equi labores eoſdē ſuſtinētes, placidius eodem loco ſtare conſueuerint. In hoſtes quidem certe reddūtur animoſiores, qui mutuo ſibi cōſcij ſunt, quam egregie ſe ſimul exercuerint. Sibi autē Cyrus tabernaculū fieri curauerat, quod eorū capax eſſet, quos ad cœnā inuitaſſet. Et inuitabat plerunq; præfectos cohortium, quos ipſi viſum eſſet opportunū. Nonnumquā & manipularios, & decuriones, & quinarios, & milites quoſdam: immo etiam interdum quinionē totum, totam decuriam, totum manipulum, totam deniq; cohortem inuitabat. Atq; hac inuitatione ac delatione honoris vtebatur, quoties cerneret aliquos eiuſmodi quiddam facere, quod ab omnibus fieri vellet. Semper vero eadē tam Cyro, quā inuitatis ad cœnā adponebantur. Etiam adparitoribus in exercitu partes æquas ſemper diſtribuēdas curabat, quod caſtrēſes illos adparitores nō minus honore dignos exiſtimaret, quā caduceatores ac legatos. Nā fideles hos eſſe debere ſtatuebat, rerūq; caſtrēſium peritos, intelligentes, nauos, celeres, impigros, formidinis expertes. Præterea cenſebat Cyrus, in his adparitoribus eſſe illa debere, quæ optimis quibuſq; adſint;

ὡσαύτως οἱ δεκάδαρχοι τὰς δεκάδας, καὶ οἱ † πεμπάδαρχοι τὰς πεμπάδας. ὃ δ' ἀκριβῶν τὰς τάξεις σφόδρα ἐδόκει αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ εἰς ὃ μὴ παρῆσαν, καὶ εἰς ὃ, εἰ παρῆσαν, θαῦμον καλαῖνας· ὥσπερ γε καὶ λίθων καὶ ξύλων, ἃ ἂν δέῃ συναρμοσθῆναι, ἔστι, κἂν ὁπωσοῦν καταβεβλημένα τύχῃ, συναρμόσαι ταῦτα δυπελῶς, ἂν ἔχῃ γνωρίσματα, ὥστε δῆλον εἶναι ἐξ οἵας χώρας ἕκαστον αὐτῶν ἐστιν. ἐδόκει δ' ὠφελεῖσθαι αὐτῷ ὁμοῦ βεφορβημένοι καὶ πρὸς ὃ ἦλθον δῃλήλους αὖ ἐθέλειν ἀπολείπειν, ὅτι ἑώρα καὶ τὰ θήρεια † τὰ ὁμοῦ βεφορβημένα δῃνοὺς ἔχοντα πόθους, ἂν τις αὐτὰ δέξασθαι ἀπ' ἀῃήλων. ἐπεμέλετο δ' καὶ τῶδε ὁ Κῦρος, ὅπως μὴ πολεμίοις ἀνίδρωτοι χρώμενοι ὅτι ὃ πρῶτον καὶ ὃ δεῖπνον εἰσοίσειν. ἡ γὰρ ὅτι θήσειν αὐτοὺς ἀξάγων ἱδρῶτα αὐτοῖς παρέχειν, ἢ παιδιὰς τοιαύτας ἀξευρίσκειν, αἱ ἱδρῶτα ἐμποιοῦσιν παρέχειν· ἢ καὶ † πρεσβείας εἴ τι δέοιτο τύχοι, ὅτως ἀξηγοῖτο τὰ † πρεσβείας, ὡς μὴ ἐπιμύοιεν ἀνιδρωτί. τοῦτο γὰρ ἥδιστο καὶ πρὸς τὸ ἡδέως ἐαθέειν ἀγαθὸν εἶναι) καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν, καὶ πρὸς τὸ δυνασθαί τι πονεῖν. καὶ πρὸς τὸ ἀλλήλοις δὲ πρασοτέροις εἶναι) ἀγαθὸν ἡγεῖτο τὰς πόνους εἶναι), ὅτι καὶ οἱ ἵπποι συμπονοῦντες ἀῃήλοις, † πρασότεροι περὶ συνεχήκασι. πρὸς γε μὴν τοὺς πολεμίους μεγαλοφρονέστεροι γίγνονται, οἱ ἂν ξυνασθῶσιν ἑαυτοῖς εὖ ἠσκηκότες. Κῦρος δ' αὖ τῷ σκηνᾶν μὲν κατεσκευάσθαι, ὥστε ἱκανὴν ἔχειν ὃς καλοίη ὅτι ὃ δεῖπνον· σκάλας δ' ὡς ἅπασι πολλὰς τοῖς ταξιάρχοις ὃς καὶ πρὸς αὐτῷ δοκοίη εἶναι). ἔστι δ' ὅτε καὶ τοὺς λοχαγοὺς καὶ τῶν † δεκάρχων τινὰς καὶ τῶν † πεμπαδάρχων σκάλας, ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν † στρατιωτῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τῷ † πεμπάδα ὅλην, καὶ δεκάδα ὅλην, καὶ λόχον ὅλον, καὶ τάξιν ὅλην. σκάλας δὲ καὶ ἔπιμα, ὅτε τινὰς ἴδοι τοιοῦτό τι ποιήσαντας, ὃ πᾶσι ἐβούλετο ποιεῖν. ἐν δὲ τὰ μὲν βεβρωμένα ἀεὶ ἴσα αὐτῷ τε καὶ τοῖς καλουμένοις ὅτι ὃ δεῖπνον. καὶ τὰς ἀμφὶ ὃ στρατόπεδα δὲ ὑπηρέτας ἰσομοίρους ἀεὶ πᾶσιν ἐποίει. ἐδέετο γὰρ ἥδιστο τιμᾶν ἄξιον ἐδόκει αὐτῷ εἶναι) τὰς ἀμφὶ τὰ στρατιωτικὰ ὑπηρέτας ὅτε κηρύκων οὔτε πρέσβεων. καὶ γὰρ πιστοὺς ἥδιστο δεῖν εἶναι) τούτους, καὶ ὅπως ἡμονας τῶν στρατιωτικῶν, καὶ σιωπητούς, πρεπέτω ὃ σφοδροὺς καὶ ταχεῖς καὶ ἀόκνους καὶ ἀπαρέγχους. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ὅσα οἱ βέλτιστοι νομιζόμενοι ἔχουσιν, ἐνόμισεν ὁ Κῦρος δεῖν τὸν ὑπηρέτας ἔχειν, καὶ τοῦτο

† πεμπάδαρχοι τὰς πεμπάδας
δαρχοι τὰς πεμπάδας.
τὰ σωζόμενα
πρασότερον
δεκαδαρχῶν * πεμπαδαρχῶν † πεμπάδα

καὶ τοῦτο ἀσκῆν, ὡς μηδὲν ἀναίνοιντο ἔργον, ἀλλὰ A & sic eos consuefaciendos, ne opus vllum
πάντα νομίζοιεν πρέπειν αὐτοῖς ποιεῖσθαι, ὅ-
σα ἂν ὁ ἄρχων προστάττοι. ἀεὶ μὲν οὖν ἐπε-
μέλετο ὁ Κῦρος, ὁπότε συσκηνοῖεν, ὅπως † εὐ-χαριστότατοί τε ἅμα λόγοι ἐμβληθήσονται, καὶ παρορμῶντες εἰς τἀγαθόν. ἀφίκετο δὴ οὖν καὶ εἰς τόνδε ποτὲ τὸν λόγον. ἆρά γε, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ὀνδεέστεροί τινι ἡμῶν δοκοῦμεν εἶναι οἱ ἕτεροι, ὅτι οὐ πεπαίδευνται τὰ αὐτὰ ἅπερ ἡμῖν; ἢ οὐδὲν ἄρα διοίσουσιν ἡμῶν ὅτε ἐν ταῖς συνουσίαις, ὅτε ὅταν ἀγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς B πολεμίους δέῃ; καὶ ὁ Ὑστάσπης ὑπολαβὼν εἶπεν· ἀλλ' ὁποῖοι μέν τινες ἔσονται εἰς τοὺς πολεμίους οὕπω ἔγωγε ἐπίσαμαι, ἐν μέντοι τῇ συνουσίᾳ δύσκολοί γε μὰ τοὺς θεοὺς ἔνιοι αὐτῶν ἤδη φαίνονται. πρῴην μέν γε, ἔφη, Κυαξάρης ἔπεμψεν εἰς τὴν τάξιν ἑκάστην ἱερεῖα, καὶ ἐδόκει ἑκάστῳ ἡμῶν τρία κρέα, ἢ καὶ πλείω τὰ προφερόμενα· καὶ ἤρξατο μὲν δὴ ἀπ' ἐμοῦ ὁ μάγειρος τὴν πρώτην προφορὰν προφέρων· ὅτε δὲ δευτέραν εἰσήνεγκε προσιόντα, ἐκέλευσα C ἐγὼ ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἄρχεσθαι, καὶ ἀνάπαλιν προφέρειν. ἀναχαραγὼν οὖν τις τῶν κατὰ μέσην τὴν κύκλον κατακειμένων τραπεζῶν· μὰ δί', ἔφη, τῶνδε μὲν οὐδὲν ἴσον ἔσται, εἴγε ἀφ' ἡμῶν τῶν ἐν μέσῳ ἤδη ἂν δέ ποτε ἄρξει. καὶ ἐγὼ ἀκούσας, ἠχθέσθην τε εἰπὶ μέσον δοκεῖν ἔχειν, καὶ ἐκάλεσα εὐθὺς αὐτὸν πρὸς ἐμέ. ὁ δὲ μάλα τοῦτό γε εὖ πάνυ ὑπήκουσεν. ὡς δὲ τὰ προφερόμενα ἦκε πρὸς ἡμᾶς, ἅτε, οἶμαι, ὑστάτους λαμβάνοντας, τὰ σμικρότατα λελειμμένα ἦν, ἐν- D τεῦθεν δὴ ἐκεῖνος πάνυ ἀηδεῖς δῆλος ἐγένετο· καὶ εἶπε πρὸς ἑαυτόν, τί τύχης, ὃ ἐμὲ νῦν κλη-
δεύπροπτος θέντα † δυσωλυχῆν. κἀγὼ εἶπον, μὴ ἀμὴ φρόντιζε· αὐτίκα γὰρ ἀφ' ἡμῶν ἄρξει), καὶ σὺ πρῶτος λήψῃ τὸ μέγιστον καὶ ἐν τοσούτῳ προσοίσεις τὸ βέλτιον, ὅπερ δὴ λοιπὸν ἦν τῆς προφορᾶς· κἀκεῖνος ἔλαβε μετ' ἐμὲ δεύτερος. ὡς δὲ ὁ βέλτιος ἔλαβε, καὶ ἔδοξεν αὐτὸν μεῖζον ἑαυτοῦ λαβεῖν, καταβαλὼν ὃ ἔλαβεν, ὡς ἕτερον λαβόμενος. † καὶ ὁ μάγειρος ὁ δὲ πάμπρωτος προφέρων οἱ ὁμοίως αὐτὸν ὀλίγα τινὰ ἔφαγε, καὶ προσῆλθε † παρα- E φέρων πρὶν λαβεῖν αὐτὸ ἕτερον. ἐγὼ δὲ ἔτι μᾶλλον βαρέως ἤνεγκε τὸ πάθος, ὡς ἀπολωτο μὲν αὐτῷ ὃ εἰλήφει ὄψον· ὃ δὲ ἐπὶ αὐτῷ λοιπὸν ἦν τῶν ἐμβάπτεσθαι, τοῦτό πως ὑπὸ δέους ἐκπεπλῆχθαι δεσπότου καὶ ὀργίζεσθαι τῇ τύχῃ † διαφορούμενος αὐτὸ ἔρεψεν.

recuſent, ſed conuenire ſibi putent, omnia facere, quæ princeps iuſſerit. Ac quoties quidem Cyrus cum ſuis eodem erat in contubernio, ſemper operam dabat, vt facetiſſimi quidam ſermones iniicerentur, & qui ad egregium aliquid incitarent. Itaq; hunc etiam aliquando in ſermonem incidit. Videnturne vobis, inquit, homines ceteri propterea nobis aliquanto inferiores, quod ea, qua nos, diſciplina non ſunt inſtituti? an nullum, inter nos & illos diſcrimen erit, ſiue mutuis in congreſſibus, ſiue quum erit in hoſtem dimicandum? & Hyſtaſpes excipiens: Equidem quo pacto, ait, aduerſus hoſtem noſtri ſe geſturi ſint, nec dum ſcire poſſum: in familiari quidem congreſſu, nonnulli profecto iam quoque moroſi videntur. Mittebat nuper cohortibus ſingulis victimas Cyaxares, & pertinebant ad vnumquemque noſtrum portiones de carnibus, quæ circumferebantur, tres aut plures. Et coquus a me quidem exorſus, primo eas ambitu circumferebat; quum autem ſecundo accederet, vt circumferret; iuſſi eum ordiri ab vltimo, & vice verſa circumferre. Ibi tum quidam militum in media corona diſcumbentium, exclamans: Nullo profecto, ait, heic æqualitas eſt, ſi a nobis, qui ſumus in medio, nemo vmquam incipiet. Quod ego quum audiſſem, moleſte tuli, videri medios eſſe loco deteriori, ac militem ad me ſtatim arceſſiui. Paruit in hoc ille mihi perquam modeſte. Quumque ad nos peruenirent ea, quæ circumferebantur, minimæq; partes relictæ nobis eſſent, quippe quibus vltimo loco ſumendum erat, heic ille nō diſſimulato dolore ſecum: Infortunatum me, ait*, qui iam huc ſim arceſſitus. Et ego: Ne ſollicitus ſis, inquam. Modo enim a nobis incipiet, ac tu primus quod maximum erit, capies. Interim [coquus] tertium circumferebat, quod ſolum vt circumferretur, reſtabat; & ſumebat ille poſt me ſecundo loco. Quum autem & tertius ſumſiſſet, viſus eſt huic maiorem ſua portionem accepiſſe. quapropter id, quod ſumſerat, abiicit; velut aliud ſumturus. At coquus, qui hominem obſonio non egere putaret, diſcedens; prius *circūferebat, quam aliud ille ſumſiſſet. Ibi tum vſque adeo grauiter hunc caſum tulit, vt quum abſumtum eſſet obſonium, quod acceperat, etiam reliquum ad vſum intinctus, ex perturbatione quadam, & cōmotione animi fortunæ iraſcentis, euerteret,

Cuiuſmodi colloquia Cyri cum ſuis fuerint.

* Lectio marginis ſententiam huiuſmodi habet: Quū iam huc arceſſitus deteriora, quam alij, capiam.

* al. portando trāſibat.

Id quum proximus nobis manipularius vi
deret, manibus complosis ridens gaude-
bat. Ego vero tussire me simulabam, qui
ne ipse quidem risum cõtinere possem. E-
iusmodi, Cyre, quemdam e sociis tibi no-
stris indico. Heic quum omnes, vt par erat,
risissent; alius quidam ex cohortium præ-
fectis: Hic quidem, inquit, in hominem
morosum, Cyre, quemadmodum videtur,
incidit. Ego vero, quum tu nos rationes
ordinu edoctos dimisisses, ac iussisses, vti
quisq; suam cohortem ea doceret, quæ nos
abs te didicissemus: & ipse discedens abs
te, quemadmodum facere videbam cete-
ros, manipulum vnũ erudiebam. Quumq;
loco primo statuissem prefectum manipu-
larium, ac post hunc iuuenem quemdam
collocassem, itidemq; ceteros, quo quem-
que loco putabam disponendum: stabam
deinde ab anteriore parte, versusq; mani-
pulum respiciẽs, quum opportunum mihi
visum esset, progredi iussi. Ibi tum iuuenis
ille progressus ante manipularium, prior
incedebat. Quod ego vidẽs: Heus tu quid
agis? inquam. Et ille: Progredior, ait, vti iu-
bes. Ego vero non te, inquam, solum iube-
bam progredi; sed omnes. Id ille quum au-
disset, ad socios manipulares conuersus:
an non auditis, ait, iubere hũc, vt procedа-
mus omnes? Tũ illi omnes manipularium
prætergressi ad me accedebãt. Quũ autem
manipularius eos priorẽ in locum reduce
ret, stomachabantur; &, vtri parendũ erit?
quærebant. Iã enim hic progredi iubet, il-
le vetat. Hæc ego ferens æquo animo, deq;
integro quemque suo loco disponens, ne
quis se posteriorum prius commoueret e-
dicebam, quam anterior præcederet: ad-
eoq; vnum hoc spectarent omnes, vt ante-
riorem sequerentur. Quidam vero profe-
cturus in Persiam, quum ad me veniret, e-
pistolamque posceret, quam ad meos per-
scripseram: iubeo manipularium (is enim
quo esset loco sita epistola norat) currere
adlatum eas litteras. Ibi tum hoc curren-
te, iuuenis ille cum lorica copideque ma-
nipularium sequitur, idque videns ille
manipulus vniuersus, vna currebat: at-
que hoc pacto epistolam omnes adfe-
runt. Sic adeo meus, inquit manipulus
omnia tenet accurate, quæ abs te no-
bis imperata sunt. Heic alij quidem, vt
par erat, propter hoc satellitium epistolæ
ridebant. Cyrus autem: Pro Iupiter, vosq;
Dij omnes ait, eiusmodi nobis socij sunt,

Disciplinæ militaris exemplum.

Α ὁ μὲν δὴ λοχαγὸς ὁ ἐπὶ τούτῳ ἡμῖν ἰδὼν σεσει-
κρότησέ τε τῷ χείρε, καὶ ὥ γέλωι ὑπεφαίνετο.
ἐγὼ μὲν οὖν τοι, ἔφη, ἐδόκουν ποιούμενος βήττειν. οὐ-
δὲ γὰρ αὐτὸς ἠδυνάμην κατέχειν τὸν γέλωτα.
ὅσιον μὲν δή σοι, ὦ Κῦρε, εἶναι τὸν ἑταίρων ὀπτι-
δείκνυσθαι, ἔφη. ὀπτὶ μὲν δὴ τούτῳ ὥσπερ εἰκὸς, ἐ-
ζῆλασαν. ἀνὴρ δέ τις ἔλεξε τῶν τάξιαρχῶν. οὗ-
τος μὲν δή, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς ἔοικεν, ὅτῳ † δυ- δυσκόλῳ
σκόλως ἐπέτυχεν· ἐγὼ γοῦν, ὡς σὺ διδάξας ἡμᾶς ἐπέτυχον.
Β τὰς τάξεις ἀπέστειλας, καὶ ἐκέλευσας διδά-
σκειν τὸν ἑαυτοῦ ἕκαστον τάξιν ἃ αὐτὸς σὺ ἐμάθο-
μεν, οὕτω δὴ κἀγὼ, ὥσπερ καὶ οἱ ἀνδρες ἐποίουν,
ἐλθὼν ἐδίδασκον ἕνα λόχον. καὶ εἰπὼν τὸν λο-
χαγὸν ἕπεσθαι, καὶ τάξας δὴ πᾶ ἐπ' αὐτῷ ἄν-
δρα νεανίαν, καὶ τὸς ἄνδρας ἢ ὤμην δεῖν, ἔστησα
σὲ τοῦ ἔμπροσθεν, βλέπων εἰς τὸν λόχον,
ὡίνα μοι ἐδόκει καιρὸς εἶναι, προϊέναι ἐκέ-
λευσα, καὶ ὁ ἀνὴρ οὗτος ὁ νεανίας ἐκεῖνος † προσ- προσελ-
C ελθὼν τοῦ λοχαγοῦ ἔμπροσθεν, προῆγεν θόντων
ἐπορεύετο. κἀγὼ ἰδὼν εἶπον· ὦ ἄνθρωπε, τί
ποιεῖς; καὶ ὃς ἔφη, προσέρχομαι, ὥσπερ σὺ κε-
λεύεις. κἀγὼ εἶπον, ἀλλ' ἐγὼ οὐ σὲ μόνον ἐκέ-
λευον, ἀλλὰ πάντας προϊέναι. καὶ ὃς ἀκού-
σας τοῦτο, μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς λοχίτας
εἶπεν, οὐκ ἀκούετ', ἔφη· προστάττοντος
προϊέναι πάντας; καὶ οἱ ἄνδρες πάντες παρ-
ελθόντες τὸν λοχαγὸν, ἦσαν πρὸς ἐμὲ ἐπεὶ
ὁ λοχαγὸς ἀεὶ ἀνεχώρει, ἐδυσφόρουν
τε, καὶ ἔλεγον· ποτέρῳ χρὴ πείσασθαι. νικῶν δὲ
D ὁ μὲν κελεύων προϊέναι, ὁ δὲ οὐκ ἐᾶ. ἐγὼ μὲν
οὖν ἐνόησα τοῦτο πρᾶος ἄρχης † αὖ αὐτὸν κα-
καχωρήσας, εἶπον μηδένα τῶν ὄπισθεν κι- χωρήσας
νεῖσθαι πρὶν αὐτὸν τοὺς πρόσθεν ἡγῆται, ἀλλὰ τοῦτο
μόνον ὁρᾶν πάντας τοὺς πρόσθεν ἕπεσθαι. ὡς
δὲ εἰς πρῶτος τῆς ἀπιὼν ἦλθε πρὸς ἐμέ, καὶ ἐ-
κέλευσέ με τῷ ὀπισθοφύλακι δοῦναι ἰὼν ἔγραψα
οἷσδε, κἀγὼ, ὁ γὰρ λοχαγὸς ἦδη ὅπου ἔκειτο
ἡ ὀπισθοφυλακὴ, ἐκέλευσα αὐτὸν δραμόντα ἐνεγ-
κεῖν τῷ ὀπισθοφύλακι. ὁ μὲν δὴ ἔδραμεν, ὁ δὲ νεανίας
ἐκεῖνος εἵπετο τῷ λοχαγῷ σὺν αὐτῷ ᾧ θώ-
κει καὶ τῇ κοπίδι· καὶ ὁ ἄλλος δὲ πᾶς λόχος
ἰδὼν ἐκεῖνον σὺν ἔδραμε, καὶ ἦκον οἱ ἄνδρες φέ-
ροντες τοῦ ὀπισθοφύλακος. οὕτως, ἔφη, ὅγε ἐμὸς
λόχος ἀκριβοῖ σι πάντα τὰ πρόσθεν. οἱ μὲν
δὴ ἄλλοι, ὡς εἰκὸς, ἐγέλων ὅτι τῇ δρυφορείᾳ
τῆς ὀπισθοφύλακος. ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν· ὦ Ζεῦ καὶ πάντες θεοὶ, οἵους ἄρα ἡμεῖς ἐτρέφομεν ἄνδρας ἑταίρους,

οἵ γε

ὥςπερ ἐνίας οἱ γε ἀληθεφίλοι μὴ ὄντως εἰσὶν, † ὥστε εἰ αὐτῶν ἢ μικρῷ ὄψῳ πάμπολλους φίλους ἀναπτήσασθαι· πιθανοὶ δ' οὕτως εἰσί τινες, ὥστε πρὶν εἰδέναι ὃ πρᾶγμα πράττομεν, πρότερον πείθονται. ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα ποίους τινὰς χρὴ μᾶλλον ἄξασθαι, ἢ τοιούτους στρατιώτας ἔχειν. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἅμα γελῶν, οὕτως ἐπῄνεσε τοὺς στρατιώτας. ἐν δὲ τῇ σκηνῇ ἐτύγχανέ τις ὢν τῶν παξιαρχῶν, ἀγλαϊτάδας ὄνομα, ἀνὴρ τὰ ἔμπροσθεν τῷ † συφνοτέρων αἰδέσιμος· οὗτος ὧδέ πως εἶπεν· ἦ γὰρ οἴει, ἔφη, ὦ Κῦρε, τούτους ἀληθῆ λέγειν ταῦτα; ἀλλὰ τί μοι βουλόμενοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ψεύδονται; τί δ' ἄλλο γε, ἔφη, εἰ μὴ γελῶτα ποιῆσαι ἐθέλοντες, ὑπὲρ οὗ λέγουσί τε ταῦτα καὶ ἀλαζονεύονται; ὁ Κῦρος· ἀφίημί, ἔφη, μὴ λέγε ἀλαζόνας εἶναι τούτους. ὁ μὲν γὰρ ἀλαζὼν ἔμοιγε δοκεῖ ὄνομα κεῖσθαι, ὅτι τοῖς πρεσβυτέροις καὶ πλουσιωτέροις εἶναι, καὶ ἀνδρικοτέροις, καὶ ποιῆσαι ἃ μὴ ἱκανοί εἰσιν ὑπισχνουμένοις, καὶ ταῦτα φανεροῖς γιγνομένοις ὅτι τοῦ λαβεῖν ἕνεκα καὶ κερδαίνειν ποιοῦσιν. οἱ δὲ μηχανώμενοι γελῶτα τοῖς σπουδῇ μήτε ὅτι τὰ ἑαυτῶν κέρδη, μήτ' ὅτι ζημίαν τῶν ἀκουόντων, μήτε ὅτι βλάβην μηδεμιᾶ, πῶς οὐχ οὗτοι ἀστεῖοι αὖ καὶ ἀγαθοὶ ἐργάζεσθαι δικαιότεροι ὀνομάζοιντο μᾶλλον ἢ ἀλαζόνες; ὁ μὲν δὴ Κῦρος ὕτως ἀπελογήσατο πρὸς τὸν γελῶτα ποιήσαντων. † αὖθις δὲ ὁ λοχαγὸς ὁ τοῦ τοῦ λόχου χαιρίπαν διηγησάμενος ἔφη, ἦ που αὖ, ὦ Ἀγλαϊτάδα, εἰ γε κλαύσειν ἐπῃρώμεθά σε ποιῆσαι, σφόδρα, ἀνὴμῖν ἐμέμφου, (ὥσπερ ἔνιοι καὶ ἐν ᾠδαῖς καὶ ἐν λόγοις οἰκτρὰ ἄττα λεγόμενα εἰς δάκρυα πρῶνται ἄγειν) ὁπότε γε νῦν γ' αὐτὸς εἰδὼς ὅτι οὐ φραύειν μού τι σε βουλόμεθα, βλάπτειν δ' οὐδέν, ὅμως οὕτως ἐν πολλῇ ἀτιμίᾳ ἡμᾶς ἔχεις. ναὶ μὰ δί', ἔφη, ὁ Ἀγλαϊτάδας, καὶ δικαίως γε· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς τὸ κλαύσειν καθίζοντος τοὺς φίλους, πολλαχῇ ἔμοιγε δοκεῖ ἐλεύθερος ἄξια βλασφημεῖσθαι ὁ γελῶτα αὖ εἰς μηχανώμενος· εὑρήσεις γὰρ καὶ σύ, ἐὰν ὀρθῶς σκοπῇς, ἐμὲ ἀληθῆ λέγοντα. κλαύσασι μού γε καὶ πατέρες υἱοῖς σωφρονεῖν μηχανῶνται, καὶ διδάσκαλοι σωφρονεῖν ἀγαθὰ μαθήματα· καὶ νόμοι γε πολίτας δεῖ τὸ κλαύσασι καθίζειν, εἰς δικαιοσύνην προτρέπουσι· τοὺς δὲ γελῶτα μηχανωμένους ἔχοις ἂν εἰπεῖν ἢ σώματα ὠφελοῦντας, ἢ ψυχὰς οἰκο-

ὥσπερ ἐνίας ὠφ' ἧς ὅτι ὄντως μικρῷ ὄψῳ πάνυ αὐαπτήσασθαι φίλους, πιθανοὶ

συφνοτέρων

ὥστε ὑπὸ

A quos tam facile demereri liceat, vt multorum ex ipsis amicitia etiam exiguo conciliari obsonio queat: & qui adeo sunt obœdientes, vt prius, quam norint, quid imperetur, obtemperent. Equidem qui potius optandi sint, quam huiusmodi milites, nescio. Atque hoc modo Cyrus simul rideus, milites hosce collaudabat. Aderat autem forte tum in tabernaculo quidam ex præfectis cohortium, cui nomen Aglaitadas; homo, quod mores adtineret, ex numero asperiorum. Is in hunc modum orsus: Tu-
B ne, inquit, hos vera narrare putas Cyre? Quid ergo, subiecit Cyrus, mentiendo quærunt? Quid aliud, inquit, nisi quod risum monere volant? Cuius rei caussa & narrant hæc, & ostentant sese. Tum Cyrus, Bona verba quæso, ait, ne hos ostentatores adpellaueris. Quippe nomen hoc ostentatoris imponi mihi quidē videtur iis, qui se simulant, vel esse ditiores, quam sint, vel fortiores, quiq; policeantur ea se præstaturos, quibus ipsi præstandis non sufficiant: atque id tum demum, si pareat ipsos hæc accipiendi aliquid, & quæstus causa
C facere. Qui vero risum aliis secum versantibus neq; lucri sui, neque detrimenti audientium, neque vllius adeo damni caussa mouent: quo pacto non vrbani ac faceti iustius, quam ostentatores adpellētur? Atque hunc in modum sane Cyrus eos, qui risum mouerant, defendebat. Manipularius autem ipse, facetæ illius de manipulo narrationis auctor: Nimirum Aglaitada, inquit, si ad fletum commouere te conati
D essemus, quemadmodum nonnulli tam carminibus, quam orationibus commenti miserabilia quędam lacrumas ciere nituntur, admodum nos reprehendisses: quando nunc quidem, quos ipse non ignoras, exhilarare te, non lædere velle, tam contumeliose nos habes. Iure quidem id profecto, ait Aglaitadas. Nam mea sententia quiddam longe minoris æstimandum efficit, qui risum amicis excitat; quam qui eos inducit, vt sedentes plorēt. Quod quidem a me vere dici, tu quoque reperies, si recte rem existimabis. Nam fletu parentes
E indere modestiam liberorum suorum, magistri puerorum animis disciplinas honestas studeant. Leges etiam, dum eo ciues adigunt, vt sedentes plorent; ad iustitiæ cultum eos impellūt. Illos vero, qui risum excitāt an dicere possis vel corporibus aliquid adferre commodi; vel animos ad rei pri-

Verbum ἀλαζονεύεσθαι Aglaitadas non recte vsurpat.

uatæ publicæue administrationem magis A idoneos efficere? Heic vero Hystaspes: At tu Aglaitada, inquit, si me audias: in hostes illud tanti æstimandum fidenti animo expendes, & efficere conaberis, vt sedentes plorent: nobis autem, amicis hisce tuis, aliquid risus, vilis illius rei, largieris. Nam huius apud te magnam repositam esse copiam scio. Neque enim vel ipse risum expendisti, quum eo vtaris, vel amicis & hospitibus, tua quidem sponte quod fiat? aliquid eius præbes. Itaque nihil prætexere potes, quo minus risum nobis impertias. Et Aglaitadas: Tune etiam Hystaspa, inquit, ex me risum elicere conaris? Ibi tum is, quem diximus, manipularius: Demens fuerit profecto, ait. Nam ex te quidem, vt arbitror, facilius quis ignem excusserit, quam risum elicuerit. Heic & alij, qui genium ipsius nossent, riserunt: & leniter subrisit etiam Aglaitadas ipse. Quem Cyrus exhilaratum videns: Iniurius es, inquit, manipularie; quod dum huic, vt rideat, persuades; hominem maxime serium nobis corrumpis, præsertim qui adeo risui sit infestus. Et hæc quidem heic finem, habuerunt. Chrysantas vero deinceps hu- B iusmodi quiddam protulit. Mihi quidem, ait, Cyre, vosque omnes, qui adestis, ad animam accidit, nobiscum nonnullos pluris, minoris alios faciundos domo profectos esse. Iam si fortuna prospera fuerit, omnes hi partes æquales consequi volent. At ego nihil in rebus humanis inæqualius esse duco, quam fortem & ignauum æqualibus præmiis ornari. Fuerit igitur, ait Cyrus, optimum profecto, referri ad exercitum, vt consultet; vtrum videatur, si quid C de laboribus boni Deus dederit, æquales facere partes omnium: an consideratis cuiusque factis, ad rationem horum esse cuique cõstituenda præmia. Et quid opus est, inquit Chrysantas, ad exercitũ de hoc referre potius, quã edicere, ita te facturum? An non & certamina tu indixisti & constituisti præmia? Sed profecto, subiecit Cyrus, hæc illis non sunt similia. Nã quæcunque hac in expeditione adquirent, ea putabunt, vt arbitror, futura sibi communia: imperium vero hac in expeditione sum- D mum fortassis etiam domestico iure mihi deberi existimant. Quamobrem si præfectos ego constituo, nihil me præter fas opinor, & æquum agere putant. Tu vero futurum arbitraris, inquit Chrysantas,

Chrysantæ admonitio de præmiis

νομιπικωτέρας ποιήσαις ἢ πολιτικωτέρας; ὁ μὲν τάττα ὁ Ὑστάσπης ὧδέ πως εἶπε· σὺ, ἔφη, ὦ Ἀγλαϊτάδα, ἰὼ ἐμοὶ πείθῃ, εἰς μὲν τοὺς πολεμίους θαρρῶν δαπάνησας τοῦτο δὲ πολλοῦ ἄξιον, καὶ κλαύσαις ἐκείνους πρὸς σὲ καθίζειν· ἡμῖν δὲ πρῶτος, ἔφη, [ὦ * τοῖς ἢ τοῖς φίλοις τούτου τι ὀλίγου ἀξίου γέλωτος ὀπίσω μέλῃ. καὶ γὰρ οἶσθ' ὅτι πολλά σοι ἔστιν ἀποκείμενος· οὔτε γὰρ αὐτὸς χορῶμενος ἀνήλωκας αὐτι, οὐδὲ μοὶ φίλοις γε οὐδὲ ξένοις ἑκὼν εἰ) γέλωτα παρέχῃς. ὥστε εὐθέμια σοι προσφάσις ἐστὶν ὡς οὐ παρεκτέον σοι ἡμῖν γέλωτα. καὶ ὁ Ἀγλαϊτάδας εἶπε· † καὶ σὺ δή, ὦ Ὑστάσπα, γέλωτα ποιεῖς ἐξ ἐμοῦ; καὶ ὁ Λαχαγὲς εἶπε, ναὶ μὰ Δί' αὐτός γε ἄρα ἐστίν. ἐπεὶ ἐκ γε σοῦ πῦρ οἶμαι ῥᾷον ἄν τις ἐκβάλλειεν ἢ γέλωτα ἐξαγάγοι. ὅπερ τότε μὲν δὴ οἵτε ἀνδρες ἐγέλασαν, τὸ δὲ πρῶτον εἰδότες αὐτό, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀγλαϊτάδας ἐπεμειδίασε. καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν αὐτὸν φαιδρωθέντα, ἀδικεῖς, ἔφη, ὦ Λαχαγέ, ὅτι ἄνδρα ἡμῖν τὸ πρωτοδαίμονα Ἀγαθείρας, γελᾶν ἀπαπείθων, καὶ ταῦτ', ἔφη, οὕτω πολέμιον ὄντα τῷ γέλωτι. ταῦτα μὲν δὴ ἐνταῦθ' ἔληξεν. ὁ δὲ τότε Χρυσάντας ὧδε ἔλεξεν· ἀλλ' ἔγωγ', ἔφη, ὦ Κῦρε, καὶ πρῶτοι οἱ παρόντες, οἶμαι ὅτι ἔξελήλυθάσι μοὶ σὺν ἡμῖν οἱ μὲν καὶ βελτίονος, οἱ δὲ καὶ μείονος ἄξιοι· ἰὼ δέ τι λήψηται ἀγαθόν, ἀξιώσουσι πρῶτοι οὗτοι ἰσομοιρεῖν. καὶ τοι ἔγωγε οὐδὲν ἀνισώτερον νομίζω τῶν ὁμοίων ἢ) † τὸ τῶν ἴσων τὸν τε κακὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν ἢ τὸ ἴσον τοῦ ἀξιοῦσθαι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς τοῦτο ἆρ' οὖν πρὸς τῶν θεῶν κρεῖττον ἡμῖν, ἄνδρες, ἐμβαλεῖν περὶ τούτου βουλὴν εἰς τὸν στρατὸν, πότερα δοκεῖ, ἰὼ τι ἐκ τῶν πόνων δῷ ὁ θεὸς ἀγαθὸν, ἰσομοίρους πρῶτας ποιεῖν, ἢ σκοποῦντας τὰ ἔργα ἑκάστου, πρὸς ταῦτα καὶ τὰς τιμὰς ἑκάστῳ † προτιθέναι; καὶ τί δῆτ', ἔφη ὁ Χρυσάντας, ἐμβαλεῖν λόγον περὶ τούτου, ἀλλ' οὐχὶ προειπεῖν ὅτι οὕτω ποιήσεις; ἢ οὐ σὺ καὶ τοὺς ἀγῶνας, † ἔφη, προεῖπας καὶ τὰ ἆθλα; ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, οὐκ ὁμοῖα ταῦτα ἐκείνοις. ἃ μὲν γὰρ αἱ στρατοῦ μοι κτήσωνται, κοινὰ, οἶμαι, ἑαυτοῖς ἡγήσονται ἢ) τὰ δὲ ἀρχῆς τε στρατείας ἐμοὶ ἴσως ἔτι οἴκοθεν νομίζουσιν εἶναι. ὥστε Ἀγαθόνικα ἐμὲ τοὺς ὀπίσω ὄντας, οἶμαι, ἀδικεῖν νομίζουσιν. ἢ καὶ οἴει, ἔφη ὁ Χρυσάντας, ψηφί-

ὦ οἵτινες, ὦ Ὑστάσπα, γέλωτα ποιεῖν

προτιθέναι

ἔφη, ὅτως προεῖπας

ψηφίσασθαι δὴ ὃ πλῆθος συνελθὸν ὥσθ' μὴ A vt vulgus omne collectum sciscat, non æ-
ἴσων ἴσον ἕκαστον τυγχάνειν, ἀλλὰ τοὺς κρατίστους qualia singulis tribuenda; sed præstantissi-
καὶ ὑμᾶς καὶ δώροις πλεονεκτεῖν; ἔγωγ', ἔφη mos quosq; magis etiam præ ceteris quum
ὁ Κῦρος, οἶμαι, ἅμα μὲν ὑμῶν συναγορευ- honoribus, tum donis augendos esse? E-
όντων, ἅμα δὲ καὶ αἰσχρὸν ὄν, ἀντιλέγειν μὴ οὐ- quidem sic arbitror, ait Cyrus, tum quia
χὶ τὸν πλεῖστα καὶ πονοῦντα καὶ ὠφελοῦντα vos vna mecum hæc suadebitis; tum quod
τὸ κοινὸν, τοῦτον καὶ μείζω ἀξιοῦσθαι. οἶμαι turpe sit contradicere, quin is, qui & pluri-
δέ, ἔφη, καὶ τοῖς κακίστοις συμφορὰν φανεῖσθαι mum laboris sustinet, & plurimum reipu-
τοὺς ἀγαθοὺς πλεονεκτεῖν. ὁ δὲ Κῦρος ἐβούλε- blicæ vtilitati adfert, etiã maxima quæq;
το καὶ αὐτῶν ἕνεκα τῶν ὁμοτίμων γίγνεσθαι cõsequatur. Immo vel ignauissimis conduce-
τοῦτο τὸ ψήφισμα. βέλτιους γὰρ ἂν καὶ αὖθις B re videbitur, vt arbitror, viros fortes esse
ἡγεῖτο εἶναι, εἰ εἰδεῖεν ὅτι ἐκ τῶν ἔργων καὶ αὐ- conditione potiori. Et Cyrus quidem ipso-
τοὶ κρινόμενοι, τῶν ἀξίων τεύξοιντο. καιρὸς ἦν rum etiam Æqualiũ causa decretũ hoc fi- *Cyri prudentia singularis.*
αὐτῷ ἐδόκει εἶναι †δεῖν ἐμβαλεῖν περὶ τούτου eri volebat. Nam & hos magis strenuos fu-
ψῆφον, ἐν ᾧ καὶ οἱ ὁμότιμοι ὤκνουν τὸν τοῦ turos arbitrabatur, si viderent, se quoq; pro
ὄχλου ἰσομοιρίαν. οὕτω δὴ συνεδόκει τοῖς ἐν factorum suorum æstimatione præmia di-
τῇ σκηνῇ ἐμβαλέσθαι ὅπερ τούτου λόγον, καὶ gna cõsequuturos. Quapropter ei maxime
συναγορεύειν ταῦτα ἔφασαν χρῆναι ὅστις opportunũ videbatur, hoc tempore de hac
ἦρ' ἀνὴρ οἴοιτο εἶναι. ὑπιγελάσας δ' τῶν τα- re decreti faciũdi causa referri, dũ Æqua-
ξιαρχῶν τις εἶπεν· ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ἄνδρα καὶ τὸν les etiam ipsi hãc vulgi æqualitatem refor-
δήμου οἶδα, ὃς συνεργὸς ὥσθ' μὴ εἰκῇ οὕτως C midabant. Itaq; placuit pariter iis, qui tunc
ἰσομοιρίαν εἶναι. ἄλλος δὴ ἀντήρετο τοῦτον τίνα aderãt in tabernaculo Cyri, de hoc esse re-
λέγει. ὁ δὴ ἀπεκρίνατο, ἔστι νὴ δί' ἀνὴρ σύσκη- ferendum, ac debere vnumquemque sua-
νος ἐμὸς, ὃς ἐν πολλῇ μαχείᾳ πλέον ἔχει. ἄλ- dendis his operam nauare, qui virũ se per-
λος δὴ αὖ ἐπήρετο αὐτὸν, ἦ καὶ τῶν πόνων; μὰ hiberi vellet. Heic e præfectis cohortium
δί', ἔφη, οὐ μᾶλλον δή. ἀλλὰ τοῦτό γε ψευδόμενος quidam subridens: Equidem noui quem-
ἑάλωκε. καὶ γὰρ πόνων καὶ τῶν ἄλλων τῶν dam, inquit, etiam media de plebe, qui no-
τοιούτων πολὺ φαύλως ἀεὶ ἐᾷ τὸν βουλόμενον biscum æqualitatem nõ ita temere seruan-
πλέον ἔχειν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ dam esse suadebit. Quem nam hunc dicis?
ἄνδρες, γιγνώσκω τοὺς τοιούτους αὐθαδεστέρους, quærebat alius. Est mihi profecto, ait, con-
τοῖς †τοῖς καὶ νῦν ὅδε λέγει, εἴπερ δὴ ἐνεργὸν καὶ πρόθυ- D tubernalis quidam, qui plus aliis in omni-
ἐξαιρετέους μον ἔχειν τὸ στράτευμα, †ἐξαιρέτους εἶναι ἐκ bus habere quærit. Tum alius: Etiam ne
τῶν στρατιᾶς. δοκεῖ γάρ μοι τὸ μὲν πολὺ τῶν στρα- plus laborum? interrogat. Minime vero,
τιωτῶν εἶναι οἷς ἕπεσθαι ἢ αὖ τις ἡγῆται· ἄγειν δέ, ait. nam heic quidem, in mendacio depre-
οἶμαι, ὅπῃ χαίρουσιν οἱ μὲν καλοὶ κἀγαθοὶ ὅπῃ hensus sum. Semper enim æquo admodum
τὰ καλὰ κἀγαθά, οἱ δὲ πονηροὶ ὅπῃ τὰ πονη- fert animo, in laboribus, & ceteris huiusmodi, plus alium habere, qui quidem velit.
ρά. καὶ πολλάκις εἶναι πλείονας ὁμογνώμονας λαμβάνουσιν οἱ φαῦλοι ἢ οἱ σπουδαῖοι. ἡ Et Cyrus: Ego vero statuo, inquit, homi-
γὰρ πονηρία ἅμα τῶν παραυτίκα ἡδονῶν πο- nes tales, qualem nobis hic etiam modo
ρευομένη, ταύτας ἔχει συμπειθούσας πολλὰς narrat, si quidem nauum & dicto audien-
αὐτῇ ὁμογνωμονεῖν· ἡ δὲ ἀρετὴ τοὺς ὀρθὸν E tem habere exercitum velimus, eximen-
ἄγουσα, ἃ πολὺ δῆλόν ἐστιν ἐν τῷ παραυτίκα εἰ- dos ac remouendos esse. Nam militũ ple-
κῇ συνεπισπᾶσθαι, δηλοῖ δὲ καὶ ἡ δηλοῖ ὡσὶν ὅπῃ rique mihi sic comparati esse videntur, vt
ὀρανὲς καὶ ὃ μαλακὴν αὐτῶν ἐκκαλοῦντες. sequantur, quacumque quis duxerit. Du-
cere vero, mea quidem sententia, viri for-
tes ac præclari conantur ad res præclaras
& honestas; ad improbas, improbi. Atque
adeo frequenter accidit, vt homines nihili
suam in sententiã plures pertrahant, quam
virtute præditi. Nam improbitas per volu-
ptates in præsentia se offerentes procedendo, multis harum opera persuadet, vti se-
cum sentiant. Virtus autem in ardua directo ducens, nõ admodum efficax est in ho- *Adludere videtur ad Hesiodeos versus.*
minibus illico temereq; sibi adiungendis:
maxime si sint alij, qui e diuerso ad decliuem mollemque viam cohortentur. Idcir-

co ſi qui ex ignauia laborumque detrectatione ſolum improbi ſint, eos equidem arbitror quaſi fucos ſumtu modo ſocios defraudare. Qui vero & mali ſunt in laboribus ſocij, & ad captandum commoda ſua ſtrenui ſunt atque impudentes, hi etiam ad res improbas ſe duces præbent: quippe qui efficere ſæpenumero poſſint, vt improbitati præcipua commoda cedant. Quapropter omnino ſunt homines eiuſmodi nobis eximendi. Neque vero circumſpiciendum vobis eſt, qua ratione de ciuibus ordines expleatis: ſed quemadmodũ equos optimos quæritis, non veſtra in patria natos; ſic homines ex omnibus ſumite, quoſcunq; vobis & roboris & ornamenti plurimum adlaturos exiſtimabitis. Mihi quidem hoc quoque teſtimonio eſt, recte nobis id ceſſurum: quia nequit eſſe currus celer, ad quem iuncti ſunt equi ſegnes: nec exercitus iuſtus, in quo cum aliis iuncti ſunt iniuſti. Neque domus recte adminiſtratur, quę famulis improbis vtitur. Immo etiam minus detrimenti accipit, ſi ſeruis egeat; quam ſi ab iniuſtis perturbetur. Hoc quidem certe amici, ſcire vos volo, remotionem militum malorum non eam modo nobis vtilitatem adlaturam, quod mali aberunt: ſed illi etiam, qui nobiſcum manebunt, quotquot ſane pleni iam improbitatis eſſe ceperunt, rurſum ab ea repurgabuntur: & boni malos ignominia notatos quum viderint, multo alacrius virtutem colent. Hæc Cyri fuit oratio, quæ quum ab amicis omnibus eſſet comprobata, ſic ab iis res inſtituta fuit. Atque hoc rurſum Cyrus iocari cepit. Nam quum animaduertiſſet vnum de manipulariis ad cœnam ſecum quemdam ducere, iuxtaque ſe inter diſcumbendum retinere, hominem & hirſutum & deformem admodum, nominatim manipulario compellato: Num & tu, inquit, more Græcis familiari, Sambaula, hunc accumbentem tibi adoleſcentulum, quia formoſus ſit, tecum circumducis? Et Sambaulas: Ita me Iupiter amet, ait, vt huius & conſuetudine & adſpectu delector. Quæ vbi contubernales audiſſent, reſpexerunt: & faciem hominis nimiopere deformem intuiti, riſerunt omnes. Quidam autem: Quæſo, inquit, mi Sambaula, quo tandem facto vir hic tuam ſibi beneuolentiam conciliauit? Et Sambaulas: Dicam profecto vobis ait. Quoties eum vel noctu, vel interdiu vocaui; numquam mihi neq; occupationem ſuam prætexuit, neque pedetẽtim, ſed curſim perpetuo paruit. Quo-

Cyrus iterum ſeriis iocos miſcet.

A καὶ τίνων ὦ μὴ πονηροὶ βλακείᾳ καὶ †ἀπονοίᾳ μόνον *κακοὶ ὦσι, τούτους ἐγὼ νομίζω, ὥσπερ κηφῆνας, δαπάνην μόνον ζημιοῦν τοῖς κοινωνοῖς· οἱ δ' αὖ τὰ μὲν πόνων κακοὶ ὦσι κοινωνοί, πρὸς δὲ τὸ πλεονεκτεῖν σφόδρα οἱ καὶ αἱμύλοι, ὅτοι καὶ ἡγεμονικοί εἰσι πρὸς τὰ πονηρά. πολλάκις γὰρ δυνατοὶ τὴν πονηρίαν πλεονεκτοῦσι ἀποδεικνύναι· ὥστε πανταπασιν ἐξαιρετέοι οἱ τοιοῦτοι ἡμῖν εἰσι. καὶ μηδὲ μὰ τοὺς σκηπτῆ τε, ὅπως ἐκ τῶν πολιτῶν ἀντὶ πληρώσετε τὰς τάξεις, ἀλλ' ὥσπερ ἵπποις, οἱ ἂν ἄριστοι ὦσιν, οὐχ οἱ ἂν παρίστανται, τούτους ζητεῖτε, οὕτω καὶ ἀνθρώποις ἐκ πάντων, οἱ ἂν B †ἡμῖν μάλιστα δοκῶσι συνωφελεῖν τε ὑμᾶς καὶ συνθωμήσειν, τούτους λαμβάνετε μάλιστα δέ μοι καὶ τόδε τοῦτο ἀγαθόν· ὅτε γὰρ ἅρμα δήπου ταχὺ ἥξοιτ' ἂν βεβαδέων ἵππων ἀόντων, †ὅτε πνεῦμα τε ..... δίκαιον, ἀδίκων συνεζευγμένων· ὅ δέ γε οἶκος δυνατὸς ἂν οἰκεῖσθαι πονηροῖς οἰκέταις χρώμενος· ἀλλὰ καὶ ἐν δεσπόταις οἰκετῶν, ἧττον σφήλειεν ἄν, ἢν ἐκ τοῦ ἀδίκων τὰ ἐναντία ὀφλῇ. C οὕτω δὴ ἴστε, ὦ ἄνδρες, ἔφη, φίλοι, ὅτι οὐδὲ τοῦτο μόνον ὠφελήσουσιν οἱ κακοὶ ἀφεστηκότες, ὅτι κακοὶ ἀπέσονται, ἀλλὰ καὶ *τὰ †καθαιμώντων, ὅσοι μὲν ἀεὶ πιμπλάμενοι πόθεν κακίας, †ἀνακαθαρσόμενα πάλιν αὖτις· οἱ δὲ ἀγαθοὶ τοῖς κακοῖς ἰδόντες ἀτιμαζομένους, πολὺ εὐθυμότερον τὰ ἀρετῆς ἀνθέξονται. ὁ μὲν οὕτως εἶπε· τοῖς δὲ φίλοις ἅπασι συνέδοξε ταῦτα, καὶ οὕτως ἐποίουν. ἐκ δὲ τούτου πάλιν αὖ καὶ σκώμματος ἦρχεν ὁ Κῦρος. καθορᾶ γάρ τινα τῶν †λοχαγῶν σμύδρην ἀγὸ D μύνον, καὶ παγκάλην τε ποιημένον ἄνδρα ὑπερδασύν τε καὶ ὑπερμέγαθες, ἀνακαλέσας τὸν †λοχαγὸν ὀνομαστί, εἶπεν ὧδε· ὦ Σαμβαύλα, ἔφη, ἀλλ' ἦ καὶ σύ, κατὰ τὰ ἑλληνικὸν ἔθος, ὅτι καλόν ἐστι πρεσβύτης ἔτι ὢν μειρακίου ὑπερδακαλακείμενον περιπατεῖν; ἔφη ὁ Σαμβαύλας, †ἥδομαι καὶ σὺν ὢν τούτῳ, καὶ θεώμενος αὐτόν. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ σύσκηνοι, προσέβλεψαν· ὡς δὲ εἶδον τὸ πρόσωπον τὸ ἀνδρὸς ὑπερβάλλον αἰσχῇ, ἐγέλασαν πάντες· καί τις εἶπε, πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Σαμβαύλα, ποίῳ ποτέ σε E ἔργῳ ἀνὴρ ἐστ' †ἀνήρηται; καὶ ὃς εἶπεν, ἐγὼ ὑμῖν, νὴ τὸν Δία, ὦ ἄνδρες, ἐρῶ. ὁπόσακις γὰρ αὐτὸν ἐκάλεσα εἴτε νυκτὸς, εἴτε ἡμέρας, οὐ πώποτέ μοι οὔτ' ἀσχολίαν προὔφασίσατο, οὔτε βάδιον ὑπῆκουσεν, ἀλλ' αἰεὶ θέων ὁπόσακις

ἀπονίᾳ

ὑμῖν

†ὅτε πνεῦμα δίκαιον,

ἀπὸ καθαρσόμενα

λοχαγῶν Plut. t. Comm. pr. l. p. 1122.

ἥδομαί γε ὃν ἐγὼ σὺν ὄντε τούτῳ

†ἀνήρηται;

σάκις τε ποιῆξαί τι αὐτῷ προσέταξα, οὐδένα ἀνδρωπὶ πώποτε εἶδον αὐτὸν ποιοῦντα. πεποίηκε δὲ καὶ τοὺς δώδεκα ἄπαντας τοιούτους, οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ ἀποδείκνυς οἵους δεῖ). καί τις εἶπε, κἄπειτα τοιοῦτον ὄντα οὐ φιλεῖς αὐτὸν ὥσπερ τοὺς συγγενεῖς; καὶ ὁ αἰσχρὸς ἐκεῖνος πρὸς τοῦτο εἶπε· μὰ δία, ἔφη· οὐ γὰρ φιλόπονός ἐστιν. ἐπεὶ ἤρκει ἂν αὐτῷ εἰ ἐμὲ ἤθελε φιλεῖν, τοῦτο αὐτὶ πάντων τῶν γυμνασίων. τοιαῦτα μὲν δὴ καὶ γελοῖα καὶ σπουδαῖα καὶ ἐλέγετο καὶ ἐπράττετο ἐν τῇ σκηνῇ. τέλος δὲ, τὰς τελείας σπονδὰς ποιήσαντες, καὶ εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς τὰ ἀγαθὰ, τὴν σκηνὴν εἰς χεῖτλον διέλυον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κῦρος συνέλεξε τοὺς στρατιώτας πάντας, καὶ ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν ἀγὼν ἡμῖν ἐγγύς· παρεσκεύασται γὰρ οἱ πολέμιοι. τὰ δ' ἆθλα τῆς νίκης, ἐὰν μὲν ἡμεῖς νικῶμεν, †δηλονότι οἵ τε πολέμιοι αὖ ἡμέτεροι, καὶ τῶν πολεμίων ἀγαθὰ πάντα· ἐὰν δὲ ἡμεῖς αὖ νικώμεθα, (τοῦτο γὰρ ἀεὶ καὶ λέγειν †δεῖ) καὶ οὕτω τὰ τῶν ἡμετέρων ἀγαθὰ πάντα τοῖς νικῶσιν ἀεὶ ἆθλα παρεσκεύασται. οὕτω δὴ, ἔφη, δεῖ ὑμᾶς γιγνώσκειν, ὡς ὅταν μὲν αὖ ἄνδρες κοινωνοὶ πολέμου ὦμεν, ἐν ἑαυτοῖς †ἔχουσιν ἕκαστοι, ὡς εἰ μή αὐτός τις προθυμηθήσεται, οὐδὲν ἐσόμενον τῶν δεόντων, ταχὺ πολλά τε καὶ καλὰ διαπράττονται· οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἀργεῖται τῶν πράττεσθαι δεομένων. ὁπότ' δὲ ἕκαστος διανοηθῇ, ὡς ἄλλος ἔσται ὁ πράττων καὶ ὁ μαχόμενος, κἂν αὐτὸς μαλακίζηται; †τοῖς τοιούτοις, ἔφη, δῆλόν ἐστι πᾶσιν ἅμα πολλὰ †πίπτει τὰ χαλεπὰ φερόμενα. καὶ ὁ θεὸς οὕτω πως ἐποίησε. τοῖς μὲν θέλουσιν ἑαυτοῖς προστάττειν σκοπεῖν τἀγαθὰ, ἄλλοις αὖ τοῖς ὑπισχνεῖσθαι δίδωσι. νῦν οὖν, ἔφη, λεγέτω τις ἐνθάδε ἀνὰς τῶν περὶ αὐτὸν τοῦτον, πότερος αὖ τινὶ ἀρετὴν οἴεται ἀσκεῖσθαι μᾶλλον παρ' ἡμῖν, εἰ μέλλοι ὁ πλήσας καὶ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν ἑτέλων πλείστης καὶ ἡμῶν τυγχάνεσθαι, ἢ δὴ εἰδῶμεν ὅτι οὐδὲν διαφέρει κακὸν εἶναι· ὁμοίως γὰρ πάντες τῶν ἴσων τεύξομεθα. ἐνταῦθα δὴ ἀνὰς ὁ Χρυσάντας, εἷς τῶν ὁμοτίμων, ἀνὴρ οὔτε μέγας οὔτε ἰσχνὸς ἰδεῖν, φρονήσει δὲ διαφέρων, ἔλεξεν ὧδε· Ἀλλ' οἶμαι μέν, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐδὲ διανοούμενόν σε ὡς δεῖ ἴσον τοὺς κακοὺς τοῖς ἀγαθοῖς ἔχειν, ἐμβαλεῖν τοῦτον τὸν λόγον, ἀλλ' ἀποπειρώμενον

ties item vt aliquid faceret, imperaui: nihil eum vidi vmquã sine sudore facere. Quin & reliquos mihi duodecim tales effecit, non verbis, sed re demonstrando, quales esse oporteat. Heic quidam subiiciens: Tu vero, quum talis sit, inquit, non eum osculari, vt cognatus soles? Et deformis ille ad hoc: Non profecto, ait. nam minime laborũ est tolerans. quippe si me vellet osculari, omniũ hoc ei certaminũ loco esset. Huiusmodi quædã partim ridicula, partim seria tum dicebantur in tabernaculo, tũ gerebantur. Tamdẽ post tertiam libationem, a Diis fausta feliciaque precati, soluto contubernio cubitum iuerunt. Postridie Cyrus militibus vniuersis conuocatis, huiusmodi orationem habuit. Prope, amici, a certamine absumus, quum hostes aduenient. Victoriæ vero constat hæc futura præmia, si nos quidem vicerimus, vt hostes nostri, & omnia hostium bona nostra sint. Sin ipsi vincamur (nã & hoc indicari semper oportet) itidem nostra superatorum bona omnia victoribus, vt præmia, proposita erunt. Sic ergo vobis est existimãdum, homines belli societate iunctos, si apud se singuli statuãt, res agẽdas minime successuras, nisi quisq; suo loco sit alacer; breui & multa, & præclara gesturos, idq; propterea, q; ab his nihil eorum, quæ peragenda sunt; per secordiã negligatur. Quũ autẽ quisq; cogitat, aliũ fore, qui rem gerat, ac pugnet, licet ipse segniter agat: tũ vero scire vos volo, huiusmodi hominibus vniuersis omnia simul aduersa imminere. Atque hoc ipsius quodã modo Dei opus est. Is enim illis, qui sibi ad elaborandum res bonas & egregias imperare labores nolunt, alios dat, qui imperẽt. Quapropter aliquis heic iam prodeat, deque hoc ipso verba faciat; vtro modo futurum existimet, vt magis virtuti colendæ nosmet demus: an si is, qui plurimũ laboris & periculorum adire velit, plurimum etiam honoris consequatur; an vero, si nihil referre sciamus, quod aliquis ignauus sit, quũ omnes pariter æqualibus præmiis potituri simus. Heic vnus ex Æqualium numero Chrysantas surgens, vir neq; statura magnus, neque specie robustus, sed excellente prudentia, in hunc modum loquutus est. Ego vero te Cyre arbitror, ait, de hoc ad nos retulisse, non quod apud animum existimares, æqualia fortibus & ignauis deberi: sed vti periculum faceres,

Cyri Oratio.

Chrysantæ Oratio

» an quiſquam ſit,qui declarare velit hoc eſ-
» ſe ſe animo, vt tametſi nihil ipſe præclare
» faciat, parem tamen ex iis fructum capiat,
» quæ aliorum virtute parta fuerint. At ego
» neque pedum celeritate, neque manuum
» robore valeo:& futurum intelligo,vt pro-
» pter illa,quæ meo corpore geram, neque
» primum,neque ſecundum,neque milleſi-
» mum,vt arbitror, immo ne quidem inter
» alios decies mille, iudicio de me facto, lo-
» cum ſim habiturus. Sed nihilominus hoc
» quoque certo futurum ſcio, vt ſi præſtan-
» tes viribus alij rem fortiter geſſerint,etiam
» ipſe boni alicuius in partem veniã, quan-
» tum quidem iure merebor. Sin & deſides
» nihil facient, & fortes ac robuſti minus a-
» nimis alacres erunt:vereor, inquit, ne po-
» tius alterius alicuius rei, quam boni cuiuſ-
» piam, futurus ſim particeps, & quidem
» maiorem eius portionem conſequuturus,
» quam ipſe velim. Hunc in modum Chry-
ORATIO Pheraulæ. » ſantas quũ loquutus eſſet,Pheraulas Perſa
» poſt eum ſurrexit, homo plebeus, Cyro
» quodammodo de conſuetudine domeſti-
» ca familiaris & acceptus, corporis habitu
» non ineleganti, nec degeneris animi viro
» ſimilis:atque is orationem hanc habuit.E-
» quidem Cyre, ac vos Perſæ, quotquot ad-
» eſtis, exiſtimo nos omnes iam æquali ſtu-
» dio virtutis ad certamẽ contẽdere. Quip-
» pe conſimili nos vniuerſos victu curare
» corpora, & vniuerſos pariter ad congreſ-
» ſus familiares admiſſos eſſe, & eadem no-
» bis omnibus eſſe ꝓpoſita virtutis & hone-
» ſti decora, video. Nam iis parendum eſſe,
» qui cum imperio ſunt,communiter omni-
» bus eſt propoſitum; & quiſquis hoc ſine
» recuſatione in oculis omnium præſtat,
» hunc ornari a Cyro animaduerto. Itidem
» fortiter & animoſe aduerſus hoſtem ſe ge-
» rere,non huic conuenit,illi non conuenit:
» ſed eſt iam ante iudicatum, cuiuis hocho-
» neſtiſſimum eſſe. At nunc,ait,etiam pugna
» nobis indicatur. Hanc homines equidem
» vniuerſos a natura noſſe video, quemad-
» modum & aliorum animalium quælibet
» aliquam pugnam norunt, quam non ali-
» unde,atq; ab ipſa natura didicerunt. Verbi
» gratia,bos cornu ferire nouit,equus vngu-
» la, canis ore, dente aper. Atque etiam o-
» mnia hæc animalia cauere ſibi ab iis no-
» runt,a quibus eſt cauẽdum maxime, tam-
» etſi nullius vmquam magiſtri ludum fre-
» quentarint. Ego etiam ſtatim a puero no-
» ram aliquid ei obiicere, a quo percuſſum
» iri me putabam: ac ſi nihil aliud habebam,

Αἰτῖς ἄρα ἔσαι ἀνὴρ, ὅστις ἐθελήσοι ὀπιδεῖξαι
ἑαυτὸν, ὡς δύναιτο μηδὲν καλὸν κἀγαθὸν
ποιῶν, ἃ ἂν ἄλλοι τῇ ἀρετῇ καλλωπίζωσι, τούτων ἰσομοιρῆν. ἐγὼ δὲ, ἔφη, εἰμὶ μὲν οὔτε
ποσὶ ταχὺς, οὔτε χερσὶν ἰσχυρός· γιγνώσκω δὲ,
ὅτι ὧν ἂν ἐγὼ τῷ ἐμῷ σώματι ποιήσω, οὐκ
ἂν κριθείην οὔτε πρῶτος, οὔτε δεύτερος, οἴομαι δὲ οὐδὲ χιλιοστὸς, ἴσως δὲ οὐδὲ μυριοστός.
ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο σαφῶς ὀπίσαμαι, ὅτι εἰ μὲν
οἱ δυνατοὶ ἐρρωμένως ἀντιλήφονται τῶν πρα-
B γμάτων, ἀγαθοῦ πιός μοι μετέσται † μέρος, ὅσον ἂν δίκαιον ᾖ· εἰ δ' οἱ μὲν κακοὶ μηδὲν ποιήσουσιν, οἱ δ' ἀγαθοὶ † καὶ δυνατοὶ ἀθύμως
ἔξουσι, δέδοικα, ἔφη, μή ἄλλου τινὸς μᾶλλον, ἢ τοῦ ἀγαθοῦ, μεθέξω πλέον μέρος, ἢ ἐγὼ
βούλομαι. Χρυσάντας μὲν δὴ οὕτως εἶπεν·
ἀνέστη δ' ἐπ' αὐτῷ Φεραύλας πέρσης τῶν
δημοτῶν, Κύρῳ πως ἐπιοίκοθεν συνήθης καὶ
ἀρεσκὸς ἀνὴρ, καὶ τὸ σῶμα οὐκ ἀφυὴς, καὶ
τὴν ψυχὴν οὐκ ἀλλοκότῳ ἀνδρὶ ἐοικώς, καὶ ἔλε-
C ξε τοιάδε· Ἐγὼ, ἔφη, ὦ Κῦρε καὶ πολῖται οἱ
παρόντες πέρσαι, ἡγοῦμαι μὲν ἡμᾶς οὐκ τῷ
ἴσου νῶν ὁρμᾶσθαι πολλοὺς εἰς τὸ ἀγωνίζεσθαι περὶ ἀρετῆς. ὁρῶ γὰρ ὁμοίαν μὲν θρέψῃ πολλοὺς ἡμᾶς τὸ σῶμα ἀσκοῦντας, ὁμοίας
δὲ σωτηρίας πολλοὺς ἀξιουμένους, τά τ' αὐτὰ καλὰ πᾶσιν ἡμῖν προκείμενα. τό, τε γὰρ
τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι ἐν κοινῷ κεῖται, καὶ ὃς
ἂν φαίνῃ τοῦτο ἀπροφασίστως ποιῶν, τοῦτον
ὁρῶ πρὸ τοῦ Κύρου τυγχάνοντα· τό, τ' αὖ
D πρὸς τοὺς πολεμίους ἄλκιμον εἶναι, ὃ τῷ μὲν
προσῆκεν, τῷ δ' οὔ, ἀλλὰ πᾶσι καὶ τοῦτο
προσκέκριται κάλλιστον εἶναι). † νῦν δέ φημι ἡμῖν καὶ † δέδεικται μάχη, ἣν ἐγὼ ὁρῶ πολλοὺς
ἀνδρώπους φύσει θρέψαμένους, ὡσπερ γε καὶ
τἄλλα ζῶα θρέψαιτό τινα μάχιμα ἔκαστα,
οὐδὲ παρ' ἑνὸς ἄλλου μαθόντα ἢ παρὰ τὴν φύσεως· οἷον βοῦς κέρασι παίειν, ὁ ἵππος ὁπλῇ, ὁ
κύων στόματι, ὁ κάπρος ὀδοντι. καὶ φυλάττεσθαι
δ', ἔφη, θρέψαιτο ταῦτα πάντα ἀφ' ὧν μάλι-
E στα δεῖ, καὶ ταῦτα εἰς οὐδενὸς διδασκάλου πώποτε
φοιτήσαντα. καὶ ἐγὼ ἐκ παιδὸς λέγομαι μὲν προβάλλεσθαι ἠπιάμην πρὸ τούτου, * ὅτῳ ὤμην πληγήσεσθαι, καὶ εἰ μή ἄλλο μηδὲν ἔχοιμι, τῇ χεῖρε προσέχων, ἀνεπόδιζον ὅ, τι

τοσοῦτον μέρος,

ᾧ δυναμένοι

νῶν δ', ἔφη, δέδεικται

* ὅ, τι οἰόμην

percutientem obiectis manibus, quantum

ἠδυνά-

ἠδυνάμην τ̃ παίοντα. καὶ τ̃το ἐποίουν ἀδιδα-
σκόμενος, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῳ τ̃τῳ παιόμενος
εἰ προσεδοκώμην. μάχαιραν μὲν δὴ τὸ παιδίον ὢν ἥρπαζον ὅπῃ ἴδοιμι, τόδε παρ' ἑνὸς
ἀδὲ τ̃το μαθὼν ὅπως δέοι λαμβάνειν [ἀλλ' * ἢ
προσῆκε τ̃ φύσεως, ὡς ἐγὼ φημι. ἐποίουν γοῦν
καὶ τ̃το κωλυόμενος, ἀδιδασκόμενος, ὥσπερ
καὶ ἄλλα ὅσ' ἐστὶν, ἃ εἰργόμενος καὶ ὑπὸ παθὼς
καὶ ὑπὸ μηδὸς, ὑπὸ τῆς φύσεως προσέπιπτεν
ἀναγκάζομεν. καὶ ναὶ μὰ δία ἔπαιόν γε τῇ
μαχαίρᾳ πῃ ὅ, τι δυναίμην λανθάνειν. οὐ
γὰρ μόνον φύσει ἦν, ὥσπερ ὁ βαδίζειν καὶ θέ-
πειν, ἀλλὰ καὶ ἡδὺ, προσὸς † τὸ πεφυκέναι, τ̃τ-
το ποιεῖν ἐδόκει μοι εἶναι). ἐπεὶ οὖν, ἔφη, αὕτη ἡ
μάχη καλεῖται, ἐν ᾗ προθυμίας μᾶλ-
λον ἢ τέχνης ἔργον ἐστὶ, πῶς ἡμῖν οὐχ ἡδέως
προσὸς τοὺς ὁμοτίμους ἀγωνιστέον; ὅπου γε τὰ μὲν
προβαλ- ἆθλα τ̃ ἀρετῆς ἴσα προκεῖται, † τὰ δὲ βαλ-
λόμενοι, ἐσπρο- λόμενοι οὐκ ἴσα εἰς τ̃ κίνδυνον ἴσμεν, ἀλλ'
σθεν ἴμεν. οὗτοι μὲν ἔντιμον βίον, † ὃς βίων ἥδιστος [ὃς] μό-
† τὸς μόνος νος ἡμεῖς δ' ὀπίπονον μὲν, ἄτιμον δ', ὅσῳπερ οἶ-
περ ἥδι- μαι χαλεπώτατος. † μάλιστα, ὦ ἄνδρες, τ̃τό
στος βίων· με μὲν θυμοῖ εἰς τ̃ ἀγῶνα τ̃ προσὸς τοὺσδε παρ-
* μάλιστα ὁρμᾷ, ὅτι Κῦρος ἔσται ὁ κρίνων, ὃς δ' ἐφόνῳ κρί-
C, ὦ ἄνδρ νῃ, ἀλλὰ σὺν θεῶν ὅρκῳ λέγω, ἣν μὲν ἐμοὶ δο-
† Κῦρον, κῇ † Κῦρος, οὓς πινας αὖ ὁρᾷ ἀγαθοὺς, φιλεῖν οὐ-
δὲν ἧττον ἑαυτ̃. τοῦτοις γοῦν ὁρᾷ αὐτὸν ὅ, τι αὖ
ἔχοι ἥδιον διδόντα μᾶλλον, ἢ αὐτὸν ἔχοντα. καὶ
τοῦτοι, ἔφη, οἶδα ὅτι οὗτοι μέγα φρονοῦσιν, ὅτι πε-
παίδευν) δὴ καὶ προσὸς λιμὸν καὶ προσὸς δίψος
καὶ προσὸς ῥίγος καρτερεῖν, καὶ καλῶς εἰδότες ὅτι καὶ
ταῦτα ἡμεῖς ὑπὸ κρείττονος διδασκάλου πε-
παιδεύμεθα, ἢ οὗτοι. οὐ γὰρ ὅστις διδάσκαλος
τούτων οὐδεὶς κρείττων τ̃ ἀνάγκης, ἣ ἡμᾶς καὶ
λίαν ἀκριβῶς ταῦτα ἐδίδαξε. καὶ ποιεῖν μὲν
οὗτοι δὴ τὰ ὅπλα φέρουσιν ἐμελέτων, ἃ ὅστι
πᾶσιν ἀνθρώποις ὑρημένα, ὡς ἂν εὐφορώ-
τατα εἴη· ἡμεῖς δέ γε, ἔφη, ἐν μεγάλοις φορ-
τίοις καὶ βαδίζειν καὶ θέχειν ἀναγκαζόμεθα. ὥστε
νῦν ἐμοὶ δοκεῖν τὰ τ̃ν ὅπλων φορήματα πρε-
σβύτις μᾶλλον ἐοικέναι, ἢ φορτίοις. ὡς οὖν ἐμοὶ
γε καὶ ἀγωνιουμένου, καὶ ὁποῖός τις ἂν ὦ, καὶ
τὴν ἀξίαν λαμβάνειν ἀξιώσοντος, οὕτως, ἔφη,
ὦ Κῦρε, γίγνωσκε. καὶ ὑμῖν δὲ, ὦ ἄνδρες δη-
μόται, παραινῶ ὁρμᾶσθαι εἰς ἔριν ταύτης
τ̃ς μάχης προσὸς τοὺς πεπαιδευμένους τοὺσ-

poteram, impediebam: atq; hoc faciebam A
non modo docente nemine, sed etiam va- "
pulans ea parte, quam obiecissem. Gladi- "
um quidem puer adhuc statim, vbi vidis- "
sem, arripiebam; edoctus a nemine, quo "
pacto prehendendus esset, extraquam a "
natura, vt equidem censeo. Nimirum hoc "
quoque faciebam, quum facere vetarer, "
non docerer: quemadmodum & alia quę- "
dam sunt, quæ patre matreque vetanti- "
bus, facere tamen a natura cogebar. Ac "
gladio profecto cædebam, quidquid clan- "
culum poteram. Non enim in hoc naturæ B "
ductum modo sequebar, sicut in incessu "
cursuque: sed præterquam quod ingeni- "
tum erat, etiam volupe mihi factu videba- "
tur. Quando igitur hæc nobis dimicatio "
restat, in qua plus alacritas animorũ, quam "
ars effectura est: cur hoc aduersus istos Æ- "
quales certamen cum voluptate non susci- "
piamus, quum paria fortitudinis præmia "
sint vtrisque proposita, & a nobis tamen "
†haudquaquam paria sciamus in discrimẽ †al. haud-
poni? nimirum ab illis, vitam honoratam, quaquam
quę vna est omnium iucundissima: a nobis C paria peri-
vero laboriosam quidem illam, sed hono- clitantibus in discrimen
rum expertem, quam equidem molestissi- eatur? ni-
mam duco. Maxime autem, commilito- mirum illis, vitam
nes, hoc me ad suscipiendum alacriter ad- &c.
uersus hosce certamen excitat, quod Cy-
rum habituri iudicem sumus, ab omni ali- "
enum inuidia; quem ego iuratus aio, vere "
mihi videri, quoscumque fortiter gerere "
se animaduertat, nihilo minus, quam se i- "
psum diligere. Nam equidem eum video, "
quidquid habet, iucundius his ipsis dare, "
quam sibi retinere. At enim Æquales i- "
stos, non ignoro elatis esse animis, quod D "
instituti sint ad famem, sitim, frigus tole- "
randum: quum ipsis parum compertum "
sit, nos eadem a magistro etiam potiori, "
quam ipsos, didicisse. Nullus enim magi- "
ster in his potior est necessitate, quæ nos "
hæc vt accurate admodũ discemus, do- "
cuit. Hi se ad labores cõsuefaciebãt ferun- "
dis armis, quæ omnes homines eiusmodi "
excogitarunt, vt gestatu quam cõmodissi- "
ma sint: nos sub magnis oneribus & ince- "
dere cogebamur, & currere: vt iã mihi qui- "
dem armorũ gestamina similiora videãtur "
alis, quam oneribus. Quamobrẽ, Cyre, me "
scito & in certamẽ hoc descensurũ, & (qua "
lis qualis tamdem sum) vt ex dignitate prę- "
miis orner, postulaturũ. Vos quoq; popu- "
lares, hortor ad pugnã hanc aduersus bene "
institutos hosce magna contentione susci- "

piendã. Nimirum nunc hi homines in hoc A
populari certamine capti sunt. Hæc Pheraulę fuit oratio. Surrexerunt autẽ & complures alij, qui amborum sententiam oratione sua comprobabant. Itaq; decretum fuit, ornandum quemq; ex dignitate, iudiciumq; Cyro permittendum esse. Atq; hæc sane in hunc modum cesserunt. Cyrus autem aliquando totam quoq; cohortem, vna cum eius præfecto vocauit ad cœnam, quum videret eum diuisam duas in partes cohortem vtrimque ex aduerso ad confli- B
ctum instruere, gestantibus vtrisq; loricas & crates in manibus sinistris: in dextras vero parti dimidiæ ferulas crassas dederat, alteram glebas sublatas eiaculari iusserat. Hoc modo instructi quum starent, prœlio signum dabat. Ibi pars altera glebas eiaculabatur, ac tum loricas cratesque feriebat, tum femur & tibias. Vbi vero ad manus ventum esset, tum illi, quibus erant ferulæ, aduersis plerisq; femora, manus aliis, & aliis item suras, ac si qui ad glebas se deorsum inclinassent, tam ceruices quam dor- C
sum cædebant. Tamdem isti feruligeri actos in fugam aduersarios persequebãtur, multoque cum risu & hilaritate feriebant. Verum & alteri vicissim sumtis ipsi quoq; ferulis, eadem in illos, qui glebas iaculabãtur, perpetrabant. Cyrus autem & prẹfecti cohortis illius sollers inuentũ, & obœdiẽtiam militũ admiratus, quod simul & exercerẽtur, & se ipsos exhilararent, atq; etiam quod illi, qui arma Persica imitati essent, vincerent: his ergo delectatus, ad cœnam eos inuitat. Quumq; in tabernaculo quosdam ipsorum videret, quorum alij tibia, manus alij obligata esset: quid ipsis accidisset, rogabat. Illi se glebis ictos aiebant. Et Cyro iterum quærente, vtrum postquam congressi fuissent, an quum abessent procul: respondebant feruligeri, tum id se perpessos, quum procul abessent. At quum ventum fuisset ad manus, tum vero ludum fuisse pulcherrimum. Hcic contra, qui concisi ferulis erant, non ludum sibi videri clamabant, comminus feriri: simulque plagas in manibus & ceruicibus atque etiam in facie nonnulli ostendebant, quas E
a feruligeris accepissent. Ac tum quidẽ, vt fieri consueuit, sese mutuo ridebãt. Postridie vero totus ille cãpus hominib. hos imitantibus plenus erat: atq; adeo nisi quid rei magis seriẹ tractarent, numquam non hoc ludo vtebantur. Etiam alium cohortis cuiusdam præfectum aliquando vidit, qui

δε. ιῶ γδ, ⟦ἔφη*, ἄνδρες εἰλημμένοι εἰσὶν ἐν δημοτικῇ ἀγωνίᾳ. Φεραύλας μὲν δὴ οὕτως εἶπεν· ἀνίσταντο δ' ἂν πολλοὶ ἑκατέροις συναγωνιοῦντες. ἔδοξε δ' οὖν τῷ τὴν ἀξίαν ἕκαστον ἡμᾶς γνῶναι, Κύρον δὲ τὸν κρίνοντα εἶναι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω συνεχωρήκει. ἐκάλεσε δ' ὁπότε δεῖπνον ὁ Κῦρος καὶ ὅλην ποτὲ τάξιν σὺν τῷ ταξιάρχῳ † ἰδὼν δὲ αὐτὸν τοὺς μὲν ἡμίσεις τῶν ἀνδρῶν τῆς τάξεως ἀντιπάλους ἑκατέρωθεν εἰς ἐμβολὴν, θώρακας μὲν δὴ ἀμφοτέροις ἔχοντας καὶ γέρρα ἐν τῇ ἀριστερᾷ· εἰς δὲ τὰς δεξιὰς ναρθηκας παχεῖς τοῖς ἡμίσεσιν ἔδωκε, τοῖς δὲ ἑτέροις εἶπεν, ὅτι βάλλειν δεήσοι αἰσχυνομένους τῇ βώλοις. ἐπεὶ δὲ παρεσκευασμένοι οὕτως ἐξησαν, ἐσήμηνεν αὐτοῖς μάχεσθαι. ἐν ταύτῃ δὴ οἱ μὲν ἔβαλλον τῇ βώλοις, καὶ ἦσαν οἳ ἐτύγχανον καὶ θωράκων καὶ γέρρων, οἱ δὲ καὶ μηρῶν καὶ κνημῖδος· ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἐγίνοντο, οἱ τοὺς ναρθηκας ἔχοντες ἔπαιον τῇ μὲν μηρούς, τῇ δὲ χεῖρας, τῇ δὲ κνήμας, τῷ δ' ὑποκυπτόντων ὅτι βώλοις, ἔπαιον τοὺς βραχίονας καὶ τὰ νῶτα. τέλος δὲ βεβλημένοι ἐδίωκον οἱ ναρθηκοφόροι, παίοντες σὺν πολλῷ γέλωτι καὶ παιδιᾷ· ἐν μέρει γε μὴν οἱ ἕτεροι πάλιν λαβόντες τοὺς ναρθηκας ταυτὰ ἐποίησαν τοὺς τῇ βώλοις βάλλοντας. ταῦτα δὴ ἀγαθεὶς ὁ Κῦρος, τῷ μὲν ταξιάρχου τὴν ὑπόνοιαν, τῷ δὲ τὸ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἅμα μὲν ἐγυμνάζοντο, ἅμα δὲ ἐδειπνοῦντο, ἅμα δ' ἐνίκων οἱ εἰκαθέντες τῇ τῶν ἀρχόντων ὁπλίσει. τούτοις δὴ ἡσθεὶς ἐκάλεσε τε ὁπότε δεῖπνον αὐτοῖς, καὶ ἐν τῇ σκηνῇ ἰδὼν ἵππους αὐτῶν ὁπλισθέντας τὸν μὲν τινα † αἰτὶ ὁπλιτικὴν κνήμιον, τὸν δὲ χεῖρα, ἠρώτα τί πάθοιεν. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι πληγεῖεν ταῖς βώλοις. ὁ δὲ πάλιν ἐπηρώτα, πότερον ἐπεὶ ὁμοῦ ἐγίνοντο, ἢ ὅτε πρόσω ἦσαν. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτε πρόσω ἦσαν. ἐπεὶ δ' ὁμοῦ ἐγίνοντο, παιδιὰν ἔφασ' εἶναι καλλίστην οἱ ναρθηκοφόροι· οἱ δ' αὖ συνεχόμενοι τοῖς ναρθηξιν, αἰσχρὸν ὅτι ὑφίσταντο δοκεῖν παιδιὰν εἶναι τὸ ὁμόσε παίεσθαι. ἅμα δ' ἐπεδείκνυσαν τῇ † ναρθηκοφόρων τὰς πληγὰς καὶ ναρθήκων ἐν χερσὶ καὶ ἐν βραχίοσι, ἔνιοι δὲ καὶ ἐν προσώποις. καὶ τότε μὲν, ὥσπερ εἰκὸς, ἐγέλων ἐπ' ἀλλήλοις· τῇ δ' ὑστεραίᾳ μεσὸν ἦν τὸ πεδίον † πολλῶν τούτοις μιμουμένων. καὶ ἀεί ὁπότε μὴ ἄλλο τι ἀναγκαιότερον πράττοιεν, ταύτῃ τῇ παιδιᾷ ἐχρῶντο. ἄλλον δέ ποτε ἰδὼν ταξίαρχον ἄ-

ἰδὼν αὐτὸν

ὁπλιτικὴν μὲν

πολλῶν

ἄρχοντα

ἀειστρὸν γοντα τὴν τάξιν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ὅπῃ ὃ † ἄ- εισον ἐφ' ἑνὸς, καὶ ὁπότε δοκοίη αὐτῷ καιρὸς εἶναι, παραγέλλοντα τὸν ὕστερον λόχον παράγειν καὶ τὸν τρίτον καὶ τ' τέταρτον εἰς μέτωπον. ἐπεὶ δὲ ἐν μετώπῳ οἱ λοχαγοὶ ἐγίνοντο, παρήγυησεν εἰς δύο ἄγειν τ' λόχον. ἐκ τούτου δὴ παρῆγον οἱ δεκάδαρχοι εἰς μέτωπον· ὁπότε δὲ αὖ ἔδοκε αὐτῷ καιρὸς εἶναι, † παρήγαγεν εἰς τέτ- ἄπαρῆγεν ταρας [ἄγειν * τ' λόχον. † οὗτοι δὴ οἱ πεμ- ἕτω δὴ οἱ πεντάδαρ πάδαρχοι αὖ παρῆγον, ὡς εἰς τέτταρας] ἴοι χοι ὁ λόγος *. ἐπεὶ δὲ ὅπῃ τῇ θύρᾳ τ' σκηνῆς ἐγίνοντο, παραγείλας * δύο εἰς ἕνα † ἰόντ- *αὖ ὡς εἰς ἕναι, ειση τ' πρῶτον λόχον, καὶ τ' δεύτερον τοῦτο κατ' οὐρὰν ἕπεσθαι ἐκέλευε· καὶ τὸν τρίτον καὶ τ' τέταρτον ὡσαύτως παραγείλας, ἦγεν εἴσω. οὕτω δὴ εἰσαγαγὼν κατέκλινεν ὅπῃ ὃ δεῖπνον ὥσπερ † εἰσεπορεύοντο. τοῦτον ὁ Κῦ- εἰσεπορευεπ. ρος ἀγασθεὶς τῆς τε ταχυτῆτος καὶ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐπιμελείας, ἐκάλεσεν αὖ καὶ τοῦτον τὸν τάξιν ὅπῃ ὃ δεῖπνον σὺν τῷ ταξιάρχῳ. παρὼν δέ τις ὅπῃ ὃ δεῖπνον κεκλη- μένος ἄλλος ταξίαρχος, τὸν δ' ἐμόν, ἔφη, ὦ Κῦρε, τάξιν οὐ † καλεῖς εἰς τὸν σκηνὸν; καὶ μὴν ὅ- καλέσεις ταν γε παρῇ ὅπῃ ὃ δεῖπνον, ταῦτα πάντα ποιεῖ· καὶ ὅτῳ τέλος ἡ σκηνὴ ἔχει, ὀξέως μὲν ὁ ἡγεμὼν οὐ τελευταίου λόχου τὸν λόχον, ὑγιᾶς ἔχοντας τοὺς πρώτους εἰς μάχην τεταγμένους· ἐπεὶ δ' ὁ ἡγεμὼν τοῦ ἑτέρου λόχου ὅπῃ τύχοις, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος, καὶ αἱ τῶν † λοχαγῶν δεκάδες καὶ † πεμ- λοχῶν δε- καδ. πάδες πάδες, ἕως ἂν παραγγέλλω ἐγώ· ὅτῳ δ', ἔφη, τρίτῳ ἐσπέραν ἴωμεν, ὁ ἡγεμών τε καὶ οἱ τελευταῖοι τρόποι ἀφηρῶνται· ἐμοὶ μὲν τοι ὅμως πείθονται ὑστέρῳ ἰόντι, ἵνα ἐθίζωνται καὶ ἕπεσθαι καὶ ἀφηγεῖσθαι ὁμοίως πεφυκότες. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, ἦ καὶ ἀεὶ τοῦτο ποιεῖτε; ὁποσάκις γε, ἔφη, καὶ δεῖπνοποιούμεθα νὴ Δία. καλῶ τοίνυν, ἔφη, ὑμᾶς, ἅμα μὲν ὅπως τάξις μηδεπώποτε καὶ τρέχοντες καὶ ἀπίοντες, ἅμα δ' ὅπως καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἅμα δ' ὅπως τά τε σώματα τρίβοντες ὠφελεῖπ ἀσκῆτε, καὶ τὰς ψυχὰς † ὠφελῆν διδάσκοντες.

A cohortem ſuam a fluuio ſingulis ſingulos ſubſequentibus ad prandium ducebat, & vbi tempeſtiuum ei videbatur, poſteriorem manipulum præterito tertio, & quarto, in frontem procedere iubebat. Quumque iam in fronte manipulatij duces eſſent, mandabat in binos explicatum manipulum ducerent. Itaq; deinde decuriones in frontem perueniebant. Rurſus quum opportunum ipſi viſum eſſet, imperabat in quaternos explicatum manipulum ducerent. Atque ita quinarij procedebant, vtin quaternos explicatus manipulus iret. Poſtquam vero peruētum eſſet ad fores tabernaculi, tum ſigno dato iubens, vt rurſus ſingulatim incederent, manipulū primum introducebat, & alterum iubebat hunc pone ſubſequi, itidemq; tertio & quarto præcipiens, ducebat intro: & hunc in modum introductos in cœna diſcumbere volebat, ſicuti videlicet ingreſſi eſſent. Hunc ergo Cyrus admiratus ob manſuetudinem, & inſtitutionem hanc, & diligentiam; vna cum præfecto cohortem ad cœnam inuitat. Ibi quum & alius quidam cohortis præfectus, ad cœnam vocatus adeſſet: Meam vero, inquit, cohortem ad tuum hoc tabernaculum Cyre, non inuitas? Illa tamē quoties ad cœnam venit, hæc omnia facit; & vbi contubernij finis eſt, extremus vltimi manipuli ductor ſuum manipulum educit, qui quidem poſtremos habet primo ad pugnam loco diſpoſitos: deinde poſt hos, qui alterum manipulum cogit: ſimilique ratione tertius & quartus: nimirū vt quum ab hoſtibus reducendi ſunt, quo pacto ſit abeundum, norint. Poſtquam vero iam conſtitimus in curriculo, vbi debamulamus; ſi quidē verſus ortum progredimur, ego præire ſoleo, & primus manipulus locum primum habet, alter itidem ſuum, & tertius, & quartus, ac manipulorum etiam tum decuriæ tum quiniones, donec ſignum a me detur. Quum vero verſus occidentem recedimus, tum qui vltimum agmē cogit, & cum eo poſtremi primo loco duces in abitu ſunt: ac nihilo minus mihi, qui ſum vltimus, parent: vt & ſequi, & præcedere pari cum obœdientia conſueſcāt. Et Cyrus: Hoccine ſemper, ait, facitis? Profecto, reſpōdit ille, quoties cœnam inſtruimus. Vos igitur, inquit, ad cœnam inuito, partim quod & in accedendo & in abeundo ſtudioſe ſeruatis ordines, partim quod illud & interdiu & noctu facitis, partim quod & corpora deambulādo exercetis, & animos docendo meliores redditis.

Insignis Cyri sollertia in excitandis militum animis.

Et vero quum omnia duplicia faciatis, æquum est vobis etiam duplex epulum præberi. Minime profecto ait cohortis illius præfectus, vno quidem die: nisi nobis duplices etiam vētres dabis. Ac tum quidem hoc pacto finis contubernio huic impositus fuit. Cyrus vero illum ordinem, quemadmodum dixerat, & postridie, & sequenti etiam hunc die vocauit. Quæ quum & ceteri animaduerterent, vniuersi deinceps hos imitabantur. Quum autem Cyrus aliquādo militē vniuersum in armis lustraret & instrueret, venit ab Cyaxare nuntius, qui diceret, ab Indis legatos adesse: iubere Cyaxarē, quamprimū ad se veniret. Quin & vestem inquit ille nuntius, pulcherrimā ab Cyaxare tibi fero. Cupit enim te quāornatissime, splēdidissimeq; venire: quippe quē accedentē, Indi sint spectaturi. Quæ quum Cyrus audisset, imperat præfecto cohortis loco primo in acie constituto, vt in fronte cōsisteret, cohorte singulatim ducta, latus ipse dextrum tenens; & iussit hūc idem secundo imperare, vt ita imperatum per vniuersos traderetur. Illi dicto audiētes, & imperant hæc celeriter, & celeriter imperata faciunt: breuiq; tempore frons ad †ducentos, (tot enim præfecti cohortium erant) densitas agminis ad centum habuit. Quūq; iam hoc ordine constitissent, sequi eos ita iussit, vt ipse præcederet: & mox citato gradu præcedebat. Quia vero viam, quæ tendebat ad regiam, artiorem animaduertit esse, quam vt omnes in fronte progredi possent: iussit primos in ordine millenos milites ita se sequi, vt collocati fuerant; & millenos alteros a tergo sequi hos primos, idemque per totum agmē ita seruari præcepit. Igitur præibat ipse sine remissione, militesque milleni semper totidem præcedētibus a tergo succedebant. Ministros etiam duos ad ipsius aditum viæ misit, qui significarent ignorantibus, quid facto esset opus. Quum autē Cyaxaris ad portam peruētum esset, præfecto primæ cohortis imperat, sic cohortem instrueret, vt eius densitas duodenos cōtineret: præfectos autem duodenū militum propter regiā in frontē constitueret. Eadem secundo iubet imperari, & sic deinceps omnibus. Atq; hæc illi faciebant. Cyrus autē ipse quū ad Cyaxarem veste indutus Persica, minime ornatu alieno cōtaminata, ingressus esset: Cyaxares eo conspecto, celeritate quidē delectabatur, at vilitate vestis offensus: Quid hoc, inquit, est Cyre? cuiusmodi rem facis, qui habitu tali in conspectū Indorū venis?

Cyrus ob Indorum legatos arcessitus.

†rectius, trecentos,

†τειακοσίων

†ὅπως. Ⓒ αὐτὸς

ἐπεὶ οὖν πρῶτα διπλᾶ ποιήσετε, διπλοῦν ὑμῖν δίκαιον καὶ τὸν δεῖπνον παρέχειν. μὰ Δί', ἔφη ὁ ταξίαρχος, μήτοι γε ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, εἰ μὴ καὶ διπλᾶς ἡμῖν παρέξεις. καὶ τότε μὲν [δὴ* ἔστω] τὸ τέλος τῆς σκιωμαχίας ἐποιήσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κῦρος ἐκάλεσε ταύτην τὴν τάξιν, ὥσπερ ἔφη, καὶ τῇ ἡμέρᾳ. αἰσθανόμενοι δὲ ταῦτα καὶ οἱ ἄλλοι, ὅλοι πὸν πάντες αὖθις ἐμιμοῦντο. ἐξέτασιν δὲ ποιουμένου τοῦ Κύρου πρώτων ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ συντάξιν, ἦλθε πρὸς Κυαξάρους ἄγγελος, λέγων ὅτι Ἰνδῶν παρεῖεν πρεσβεῖα. κελεύει οὖν σε ἐλθεῖν ὡς τάχιστα. φέρω δέ σοι, ἔφη ὁ ἄγγελος, καὶ στολὴν τὴν καλλίστην πρὸς Κυαξάρους. βούλεται γάρ σε ὡς εὐκοσμότατα καὶ λαμπρότατα προσελθεῖν, ὡς ὀφομένων τῶν Ἰνδῶν ὅπως ἂν πρέπῃς. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος παρήγγειλε τῷ πρώτῳ τεταγμένῳ ταξιάρχῳ εἰς μέτωπον ἵππων, ἐφ' ἑνὸς ἄγγελα τὴν τάξιν, ἐν δεξιᾷ ἔχοντα ἑαυτόν· καὶ τῷ δευτέρῳ ἐκέλευσε †ταῦτα ταὐτὰ ἅπερ τὸν πρόσθεν ἄγγελον, καὶ ἄλλῃ πρὸς ἄλλῃ διδόναι ἐκέλευσεν. οἱ δὲ πρόσθιοι ταχὺ μέν τοι παρήγγελλον, ταχὺ δὲ τὰ προσηγγελμένα ἐποίουν· ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ ἐγένετο τὸ μὲν μέτωπον ὅπερ †δισχιλίων (τοσοῦτοι γὰρ ἦσαν οἱ ταξίαρχοι) τὸ δὲ †τειακοσίων βάθος ἐφ' ἑκατόν. ἐπεὶ δὲ κατέστησαν, ἔπεσθαι ἐκέλευσεν ὡς αὐτὸς ἦγεν· καὶ αὐτὸς ἔρχεσθαι ἤρξατο. ἐπεὶ δὲ καλεύοντος τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὸ βασίλειον φέρων ἑτεροτέραν ὁδὸν ἢ ὡς ὅπερ μέτωπον ἦν πορεύεσθαι ἐκέλευσε, καὶ ἐπὶ μίαν χώραν τὴν δευτέραν κατὰ ταύτης ἀκολουθεῖν ἔταξε. καὶ ἅμα πορευόμενος †ὅπως. αὐτὸς μὲν ἤρξατο ἀεὶ ἀναπαύεσθαι, αἱ δὲ μεταξὺ χιλιοστύες κατὰ οὐρὰν ἑκάστη τοῖς ἔμπροσθεν εἵποντο. ἔπεμψε δὲ καὶ ὑπηρέτας δύο ὅπου τὸ μέσον τῶν ἀγμῶν, ὅπως εἴ τις ἀγνοίη, σημαίνοιεν ὃ δέον ποιεῖν. ὡς δὲ ἀφίκοντο ὅπου τὰς Κυαξάρους θύρας, παρήγγειλε τῷ πρώτῳ ταξιάρχῳ τὴν τάξιν εἰς δώδεκα τάττειν βάθος, τοὺς δὲ δωδεκάρχας ἐν μετώπῳ καθίσαντας ἔμπροσθεν τοῦ βασίλειον· καὶ τῷ δευτέρῳ ταὐτὰ ἐκέλευσε πρόσθεν ἄγειν, καὶ ἄλλα πόντος οὕτως. οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν· ὁ δὲ εἰσῄει πρὸς τὸν Κυαξάρην ἐν τῇ περσικῇ στολῇ οὐδέν τι ὑβρισμένῃ. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Κυαξάρης, τῷ μὲν τάχει ἥσθη, τῇ δὲ φαυλότητι τῆς στολῆς ἠχθέσθη, καὶ εἶπε· τί τοῦτο, ὦ Κῦρε, οἷ πεποίηκας οὕτω φανεὶς τοῖς Ἰνδοῖς; ἐγὼ

ἐγὼ δή, ἔφη, ἐβουλόμην σε ὡς λαμπροτάτην φανῆναι. καὶ γὰρ ἐμοὶ κόσμος ἂν εἴη τοῦτο, ἐμῆς οὔσης ἀδελφῆς υἱὸν ὄντα μεγαλοπρεπέστατον φανῆναι. καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπε· καὶ πότερος ἄν, ὦ Κυαξάρη, μᾶλλόν σε ἐκόσμουν, εἰ πορφυρίδα ἐνδὺς, καὶ φάλαρα λαβὼν, καὶ στρεπτὸν περιθέμενος, χρυσῇ κηλύνοντι ὑποζυγίῳ σοι, ἢ νῦν, ὅτε σὺν τοσαύτῃ καὶ τοιαύτῃ δυνάμει οὕτως ὀξέως σοι ὑπακούω, λαμπρὸν δὲ σε ἰδόντι, ἱδρῶτι καὶ κονιορτῷ καὶ αὐτὸς κεκοσμημένος, καὶ σὲ κοσμοῦντι, καὶ τοὺς ἄλλους ὅπλα φέρειν σοι οὕτω πρόθυμους; Κῦρος μὲν οὖν ταῦτα εἶπεν. ὁ δὲ Κυαξάρης νομίσας αὐτὸν ὀρθῶς λέγειν, ἐκέλευσεν ἄγειν τοὺς ἰνδούς. οἱ δὲ ἰνδοὶ εἰσελθόντες ἔλεξαν ὅτι πέμψειε σφᾶς ὁ ἰνδῶν βασιλεὺς, καὶ κελεύσειν ἐρωτᾶν, ἔξ ὅτου ὁ πόλεμος εἴη μήδοις τε καὶ τοῖς ἀσυρίοις. ἐπεὶ δὲ σου ἀκούσαιμεν, ἐκέλευσεν αὖ ἐλθόντας πρὸς τὸν ἀσύριον, καὶ ἐκείνου τὰ αὐτὰ ταῦτα πυθέσθαι. τέλος δὲ ἀμφοτέροις ὑμῖν εἰπεῖν ὅτι ὁ ἰνδῶν βασιλεὺς, εἴ δίκαιον σκεφάμενος, φαίη μὴ τὸν ἀδικούμενον ἔσεσθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Κυαξάρης εἶπεν· ἐμοὶ ποίνιμα ἀκούειν, ὅτι οὐκ ἀδικούμην τὸν ἀσύριον οὐδέν· ἐκείνους δὲ ἐλθόντες πυνθάνεσθε, ὅ, τι λέγει. παρὼν δὲ ὁ Κῦρος ἤρετο τὸν Κυαξάρην, ἢ καὶ ἐγὼ, ἔφη, εἴπω ὅ, τι γιγνώσκω; καὶ ὁ Κυαξάρης ἐκέλευσεν. ὑμῖν μὲν τοίνυν, ἔφη, ἀπαγγείλαι ταῦτα τοῖς ἰνδῶν βασιλεῖ πάσδε, (εἰ μή τι δοκεῖ Κυαξάρῃ) ὅτι φαμὲν ἡμεῖς, εἴτι φησὶν ὑφ' ὑμῶν ἀδικεῖσθαι ὁ ἀσύριος, ταῦτα ἀξιοῦμεν αὐτὸν τὸν τῶν ἰνδῶν βασιλέα δικάσειν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσαντες ᾤχοντο. ὅπως δ' οἱ ἰνδοὶ ἐξῆλθον, ὁ Κῦρος πρὸς τὸν Κυαξάρην ἤρχετο λόγου τοιόνδε. ὦ Κυαξάρη, ἐγὼ μέν τοι ἦλθον σοὶ πολλὰ ἔχων ἴδιά χρήματα οἴκοθεν· ὁπόσα δ' ἐγὼ, τούτων πολὺ ὀλίγα λοιπὰ ἔχω. ἀπήλωκα γάρ, ἔφη, εἰς τοὺς στρατιώτας, καὶ δέ πως ἴσως θαυμάζεις σὺ, πῶς ἀπήλωκα ἐγὼ, σοῦ ἀεὶ διδόντος. δεῖ δή, ἔφη, ὅτι δεῖν δύο ποιῶν, ἢ πρῶτον μὲν χαρίζομαι, ὅταν τινὰ ἀγαθὸν τῶν στρατιωτῶν. δοκεῖ γάρ μοι, ἔφη, πόλεως μὲν ὅς ἂν τις βούλῃ ἀγαθοὺς συνεργοὺς ποιεῖσθαι ὁποιουοῦν πράγματος, ἥδιον εἶναι δὲ τελέθοντα καὶ δοκοῦντα ποιοῦντα παρορμᾶν μᾶλλον, ἢ λυποῦντα καὶ ἀναγκάζοντα· ὅς γ' ἂν τοὺς εἰς τὸν πόλεμον ἔργων ποιήσασθαί τις βούλοιτο συνεργοὺς προθύμους, τούτους πρώτα πασῶν ἐμοί γε δοκεῖ ἀγαθοῖς θηρατέον εἶναι καὶ λόγοις καὶ ἔργοις.

ἐκάλεσε θὺ

ἠδικημένου

πειρᾶσθαι

A Ego vero te quam splendidissimum conspici volebam. Nam hoc ipsum ornamento mihi fuisset, si tu, meæ sororis filius, multo magnificentissimus visus esses. Et Cyrus ad hæc: Vtro te modo, inquit, magis ornassem, mi Cyaxares, si purpura indutus, adhibitis armillis, torquatus etiam, tibi mandanti lente paruissem: an nunc potius, quũ tali tantoque stipatus exercitu, tam velociter, honoris tui causa, tibi pareo; & sudore celeritateq; quum ipse ornatus adsum,
B tum te orno, & cæteros etiam tibi tantopere obsequentes exhibeo? Hæc Cyrus vbi dixisset, visus est Cyaxari recte loquutus. itaque iussit, vt Indi adducerentur. Illi vero ingressi, se missos ab rege Indorum aiebãt, ac iussos interrogare, qua de re bellum inter Medos & Assyrium susceptum esset. Ac te quidem postquam audissemus, vt ad Assyrium quoque profecti, de his ipsis etiam ex illo quereremus, iussit. Tamdem vtrique vestrum indicaremus, regem Indorum dicere, se iuris & æqui ratione habita, staturum ab illo, cui fieret iniuria. At hæc
C Cyaxares: Me igitur auditis, inquit, nulla nos Assyrium iniuria adficere. Quid ipse dicat, profecti ad eũ, exquirite. Cyrus autem, qui aderat, Cyaxarem interrogans: Num & ipse dicã, ait, quod sentio? Quumque is iussisset: Indorum, inquit, regi hæc nuntiate, nisi quid aliud Cyaxari videtur: dicere nos, si quam a nobis sibi factam iniuriam dicat Assyrius, ipsum nos Indorum regem arbitrum accipere. His illi auditis abierunt. Quum autem egressi essent,
D Cyrus ad Cyaxarẽ hoc vti sermone cepit. Equidem ad te, Cyaxares, ita veni; vt multas mecum pecunias meas domo non adferrem: quas autem habebam, de iis perpusillum aliquid mihi reliquum est, quod eas in militem expenderim. Ac tu fortasse miraris, quo pacto expenderim, quum tu militem alas. Verum scire te volo, non aliter expensas, quam tribuendis præmiis, & largiendo, quoties aliquem militum suspicerem. Nam hæc mea sententia est, quoscumq; sibi quis ex animo adiungere quocumq; in negotio conficiundo velit, eos suauius esse, bene tum dicendo tum faciundo potius excitari; quam
E offendendo, & cogendo. Ad res quidem bellicas si quispiam conciliare sibi socios alacres studeat, eos omnino & dictis bonis & factis captandos arbitror:

Indorum Regis legati audiuntur.

Cyri cum Cyaxare de conficiunda pecunia colloquium.

Amicos enim, non hoſtes oportet eſſe, qui nobiſcum ſine recuſatione ſint pugnaturi, nec in ſecundis imperatoris rebus inuidi, nec in aduerſis futuri ſint† formidoſi. Hæc igitur ego quum animaduertam, pecuniis mihi pluribus opus eſſe puto. Vt autem in omnibus vnum ad te reſpiciã, quem ſumtus graues facere ſatis intelligo, mihi quidem abſurdum videtur. Itaque communi conſilio prouidendum vtrique arbitror, ne pecunia te deficiat. Nam ſi eius tibi ſit copia, ſcio mihi quoque facultatem accipiendi non defuturam, quum opus erit: præſertim ſi eam in eiuſmodi quemdam vſum accepero, in quem expenſa tibi quoque maius commodum adferat. Nuper igitur audire de te memini, Armenium te modo contemnere, qui hoſtes aduerſum nos aduentare audiat; ac neq; copias mittere, neque tributum debitum adferre. Nimirum, inquit, facit hæc ille, mi Cyre: vt equidem dubius ſim animi, an expediat hominem bello adgredi, & ad cogendum vim adhibere; an magis profuerit, in hoc quidem tempore miſſum eum facere, ne hunc etiam ceteris hoſtibus noſtris adiungamus. Tum Cyrus iterum interrogabat: Num vero domicilia munitis in locis habent, an iis, quæ adiri facile poſſint? Habent domicilia, reſpondit Cyaxares non admodum munitis in locis. Nam illam ego rem non neglexi. Sunt tamen mõtes, in quos ſi recipiat, ſic eſſe tutus poſſit, vt nec ſe ipſum ſtatim hoſti dedere, nec quæcumq; in illos ſubuexerit, neceſſe habeat: niſi quis eum diutius ibidem hærendo obſideat, quemadmodum pater meus olim fecit. Tum Cyrus: Si mittere me voles, inquit, tanta equitum manu mihi adiuncta, quanta tibi ſubfectura videbitur: arbitror me, Diis bene iuuantibus, effecturũ, vt & copias mittat, & tributum pendat. Immo præter hæc ſpero confore, vt multo nobis, quã nũc eſt, ſit amicior. Et Cyaxares: Ego quoque ſpero, inquit, ad te lubentius illos acceſſuros, quam ad nos. Nam quoſdam ex ipſius liberis tecum olim venari ſolitos audio, qui fortaſſis ad te rurſus acceſſerint. Eorum vero ſi quos in poteſtatem redegeris, omnia confici ex animi noſtri ſententia poterunt. Ergone tibi conducere videtur, inquit Cyrus, vt hæc noſtra cõſilia cælentur? Nimirum hoc pacto, ait Cyaxares, & facilius ipſorum aliquis in poteſtatem noſtram venerit: & ſi quis eos inuadat, minus paratos deprehenderit. Audi igitur, inquit Cyrus, an aliquid dicere tibi videbor.

† al. de ſertores futuri ſint.

Conſultatio Cyri & Cyaxaris de Armenio in ordinem redigendo.

φίλους γὰρ, οὐκ ἐχθροὺς δεῖ εἶναι, τοὺς μέλλοντας ἀπροφασίστους συμμάχους ἔσεσθαι, καὶ μήτε ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἄρχοντος φθονήσοντας, μήτε ἐν τοῖς κακοῖς † προδώσοντας. ταῦτ' οὖν ἐγὼ ὅπως εἰδήσω, ὅτων προγιγνώσκων, χρημάτων δοκῶ προσδεῖσθαι. πρὸς μὲν οὖν σὲ πολὺ ὁρᾶν, ὃν ἀναθάνομαι δαπανήματα πολλὰ, ἄτοπόν μοι δοκεῖ εἶναι. σκοπεῖν δ' ἀξιῶ κοινῇ καὶ σὲ καὶ ἐμὲ, ὅπως σε μὴ ἐπιλείψῃ χρήματα. ἐμοὶ γὰρ σὺ ἄφθονα ἔχῃς, οἶδ' ὅτι κἀμοὶ εἴη λαμβάνειν ὁπότε δεοίμην, ὅπως ἂν κἀγὼ εἰς τοῦτόν τι λαμβάνοιμι, ὃ μήτε σοὶ δαπάνημα βέλτιον εἶναι. ἐναγχος οὖν ποτέ σου μεμνημένου ἀκούσας ὡς ὁ Ἀρμένιος καταφρονοίη σου νῦν, ὅτι ἀκούει τοὺς πολεμίους προσιόντας ἐφ' ἡμᾶς, κἀγὼ ἔτε στράτευμα πέμποι, ἔτε τὸν δασμὸν, ὃν ἔδει, ἀπάγοι. ποιεῖ γὰρ ταῦτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐκεῖνος· ὥστε ἐγώ τε ἀπορῶ πότερόν μοι χρήσιμον στρατεύεσθαι κἀμὲ πείθειν αὐτῷ προσιέναι, ἢ λιπεῖν ἐᾶσαι ἐν τῷ παρόντι, μὴ καὶ τοῦτον πολέμιον τοῖς ἄλλοις προσθώμεθα. κἀγὼ ὁ Κῦρος ἐπήρετο, αἱ δὲ οἰκήσεις αὐτῶν πότερον ἐν ἐχυρῶν χωρίων εἰσὶν, ἢ ἐν ἀφόδοις; κἀγὼ ὁ Κυαξάρης εἶπεν· αἱ μὲν οἰκήσεις πάνυ ἐν ἐχυρῶν· ἐγὼ γὰρ † τοῦτο οὐκ ἠμέλησα· ὄρη μέν τοι ἔστιν, ἔνθα δυνατοὶ ἂν ἀπεῖεν ἐν ᾧ πολλὰ χρήματα ἐν ἀσφαλεῖ εἶεν. σὺ δὲ μὴ τὸ αὐτὸς γε ὑποχείριος γένῃ, μηδὲ ὅσα ἐν τούτῳ δυνατὸ ὑπερκεκόμισαι, εἰ μή τις πολιορκοίη πρόσκαιρος, ὥσπερ ὁ ἐμὸς πατὴρ ποτε ἐποίησεν. ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος λέγει πάλιν· ἀλλ' εἰ θέλεις ἐμὲ πέμψαι, ἵππους μοι πρόσθεις ὁπόσοι δοκοῦσιν ἱκανοὶ εἶναι, οἵμαι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ποιῆσαι αὐτὸ καὶ στράτευμα πέμψαι, καὶ ἀποδοῦναί σοι τὸν δασμόν. ἔτι δὲ ἐλπίζω καὶ φίλον αὐτὸν μᾶλλον ἡμῖν ἔσεσθαι, ἢ νῦν ἐστί. καὶ ὁ Κυαξάρης εἶπεν· καὶ ἐγὼ ἐλπίζω ἐκείνους ἐλθεῖν πρός σε μᾶλλον, ἢ πρὸς ἡμᾶς. ἀκούω γὰρ καὶ σοῦ πολλοὺς παῖδας τῶν παίδων αὐτοῦ σοι γένεσθαι, ὥστε ἴσως ἂν καὶ πάλιν ἔλθοιεν πρός σε. ὑποχείρια δὲ ὧν νομίζω νῦν αὐτῶν, πάντ' ἂν προσθείη † ἡμῖν βουλόμενα. ἀκοῦσαι δοκεῖ σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ ἡμεῖς συμφέρειν ἔοικε τὸ λεληθέναι ἡμᾶς ταῦτα βουλόμενος; μηδέν τ' ἂν οὖν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, καὶ ἔλθοι τις αὐτῶν εἰς χεῖρας, καὶ εἴ τις ὁρμῷτο ἐπ' αὐτὸν, † ἀπροσκευαστότεροι ἂν λαμβάνοιντο. ἀκούειν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἤν τι [σοὶ δόξω λέγειν. ἐγὼ

† προδώσοντας.

ὁρᾶν δή σοντας.

† τοῦτο οἶδα.

ὦ ἡμεῖς βουλόμεθα.

† ἀπροσκευάστοι

ἐγὼ πολλάκις δὴ σὺν πᾶσι τοῖς μετ' ἐμοῦ πορ- A Frequēter ego cum omnibus, qui mecum
σας τεθήρακα ἀμφὶ τὰ ὅρια τῆς χώρας καὶ sunt, Persis tam ad tuæ, quam Armenio-
τῆς τῶν Ἀρμενίων, καὶ ἱππέας ἤδη τινὰς τῶν συ- rum regionis fines venatus sum, atque etiã
λαβὼν τῶν ἐνθένδε ἑταίρων ἀφικόμην. Εἰ μὲν aliquãdo quibusdam equitibus hinc e nu-
τοίνυν ὅμοια ποιεῖν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, οὐκ ἂν mero sociorum nostrorum mecum sum-
ὑποφθείης· εἰ δὲ πολὺ πλείους ἡ δύναμις tis, illuc accessi. Ergo minime suspectus fu-
φαίνοιτο † ἧς εἰώθεις ἔχων θηρᾶν, τότε ἤδη ὑπο- eris, ait Cyaxares, si his consimilia nunc fa-
πτον ἂν γίγνοιο. Ἀλλ' ἔστιν, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ τρό- cias. Sin multo maiores copiæ conspician-
φασιν κατασκευάσαι καὶ ταύτην οὐκ † ἀπίθανον, tur, quam quibus vti ad venandum con-
καὶ ἴσως τις ἐκφοβεῖ ἐξαγγείλῃ, ὡς ἐγὼ βουλοί- suescuisti: tum vero res in suspicionem veni-
μην μεγάλην θήραν ποιῆσαι, καὶ ἱππέας, ἔφη, et. Sedenim licet, inquit Cyrus, causam
αἰτοίην ἄν σε οὐκ ὀλίγους φανερῶς. Καλλίστην, ἔφη, λέ- quandam non ineptam ad persuadendum
γεις, ὁ Κυαξάρης. ἐγὼ δέ σοι οὐκ ἐθελήσω διδό- & heic prætexere, & istic, si quis indicium
ναι πλὴν μετρίους τινάς, ὡς βουλόμην τοὺς τὰ faciat, velle me magnam venationē insti-
φρούρια ἐλθὼν τὰ πρὸς τῇ ἀσσυρίᾳ. καὶ γὰρ τῷ tuere, & si palam equites ego abs te petam.
ὄντι, ἔφη, βούλομαι ἐλθὼν καλασκεύασαι αὐτὰ Perbelle narras, inquit Cyaxares: atq; ego
ὡς ἐχυρώτατα. ὁπότε δὲ σὺ τοὺς πρὸς τῇ ἀσσυρίᾳ tibi non volam præter modicos quosdam
σὺν ἧ ἔχῃς δυνάμει, καὶ θηρᾷς, καὶ δὴ δύο ἡμέ- concedere, quasi qui ad castella regioni
ρας, πέμψαιμι ἄν σοι ἱκανοὺς ἱππέας καὶ πεζοὺς Assyriorum finitima sim ,pfecturus. Nam
τῶν παρ' ἐμοὶ ἡθροισμένων, οἷς σὺ λαβὼν διώξεις reuera decreui ad ea proficisci, vt quam
αὐτοῖς· καὶ αὐτὸς δὲ ἔχων τὴν σὴν δύναμιν πρόει- munitissima reddam. Tu vero tuis cũ co-
μην μὴ πρόσω ὑμῶν εἶναι, ἵνα εἴ τι καιρὸς εἴη, piis vbi progressus fueris, ac iam biduum
ὅπι φανείην. Ὅτω δὴ ὁ μὲν Κυαξάρης εὐθέως venando consumseris; mittam ego tibi &
πρὸς τὰ φρούρια ἤθροιζεν ἱππέας τε καὶ πεζούς, equitum & peditũ apud me collectorum,
καὶ ἅμα ἔπεμπε τὴν ὅπι τὰ φρού- quantum satis fuerit; quibus tecum sumtis,
ρια ὁδόν. ὁ δὲ Κῦρος [εὐθέως * ἐγύετο ὅπι τῇ πο- C statim pergas. Ego vero reliquis cum copi-
ρείᾳ. καὶ ἅμα πέμπων ἤρετο τὸν Κυαξάρην [ὅπι is, ne procul a vobis absim, enitar: vt con-
* τῶν ἑωτέρων ἱππέων. ὁ δὲ, πολὺ πολλῶν βου- spiciendum, vbi opportunum fuerit, me
λομένων ἕπεσθαι, οὐ πολλοὺς ἔδωκεν αὐτῷ. præbeam. Hoc igitur modo Cyaxares sta-
† πρόσελκυδόπος δὴ ἤδη τὸν Κυαξάρην σὺν tim & equites & pedites ad castella coge-
δυνάμει καὶ πεζικῇ καὶ ἱππικῇ τὸν πρὸς τὰ φρού- D bat, atque etiam currus cum commeatu ea
εια ὁδόν, γίγνεται τῷ Κύρῳ τὰ ἱερὰ ὅπι τὸν ἀρ- via, quæ ad castella duceret, præmittebat.
μήνιον ἰέναι καλά. καὶ ὅτως ὀξέως δὴ ὡς εἰς θή- Cyrus autem, pfectionis causa, rē diuinam
ραν παρεσκευασμένῳ. πορδουμένῳ δ' αὐτῷ λύ- faciebat, ac simul ad Cyaxarē mittens, e-
θοις ἐν τῷ πρόσθεν χωρίῳ ὑπέμιξε τὴν λαγώ· quites iuniores [ab eo] petebat. Ille vero, li-
αἰετὸς δὲ ὅπι πάμπαν ἄφνω ὡς καθέδε τὸν λαγὼ cet admodum multi sequi vellent, paucos
φεύγοντα, ὅπι φερόμενος ἔπαισέ τε αὐτὸν, καὶ συν- solum concessit. Et Cyaxare iam cum co-
αρπάσας ὀξὺ ἦρε, καὶ ἀπενεγκὼν ὅπι λόφον τινὰ piis equitum peditūque via, quæ ad castel-
ὑπὲρ πρόσω, ἐκρήμνατο τῇ ἄγρᾳ ὁ, πι ἤγελεν. ἰδὼν δὲ la ducebat, progresso: Cyro sacra de susci-
ὁ Κῦρος ὃ σημῆον, ἅδη τε καὶ προσεκύνησε Δία pienda in Armenium expeditione auspi-
βασιλέα, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας· ἡμῖν cata fuerunt. Itaque suos educit, quasi ad
θήρα καλὴ ἔσται, ὦ ἄνδρες, ἢν θεὸς θέλῃ. ὡς δὲ venādum se parasset. Quumq; iam iter fa-
πρὸς τοῖς ὁρίοις ἐλθόντο, λύθις ὥσπερ εἰώθει ceret, mox primo in agro lepus surgit, & ad-
ἐθήρα· καὶ ὁ μὲν πλῆθος τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέ- uolans aquila dextra, quum leporem fugi-
ων † ὡρμημένον αὐτῷ, ὡς ὁπόταν λέοντα θηρεύ- entem despexisset, & irruit & percussit eũ,
ωσιν οἱ ἄριστοι καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς διέσπα, raptumque sustulit, ac proximũ in collem
quum deportasset, pro libidine præda est
via. Cyrus autem hoc augurio delectatus,
adoratoq; Ioue rege, ad eos qui aderāt, di-
xit: Venatio nobis hęc, amici, volente Deo
prospera futura est. Quũ autē ad fines per-
uentũ esset, statim more suo venabatur. Ac
peditum quidē equitumq; vulgus † in hoc
proruebat, vt feras aduentu suo excitaret:
præstantissimi vero quique tam peditum,
quam equitum hinc inde constiterunt;

ἧς ἔχων εἰώθεις θηρᾶν, † ἄπιθανον

πρόσελκυδόπος

Cyrus per simulationem venationis Armeniã inuadit.

al. procedebat ante ipsum.

excitataſque feras & exceperunt, & inſecuti ſunt. Itaque multos & apros, & ceruos, & capreas, & aſinos ſilueſtres ceperunt. Sunt enim hac etiam tempeſtate illis in locis aſini ſilueſtres permulti. Deinde intermiſſa venatione, propius ad Armeniorum fines delatus, cœnam inſtrui iuſſit: ac poſtridie rurſum venari cepit, eos ad montes progreſſus, quos adpetebat. Heic rurſum facto venãdi fine, cœnauit. Quum autem perſentiſceret, exercitum Cyaxaris aduentare: clam miſſis ad eos ſuis, vt ab ſe ad duarum fere paraſangarũ interuallum cœnarent, edixit. Prouidebat enim futurum, vt hoc ipſum ad fallendum aliquid conduceret. Poſtquam vero cœnaſſent, vt ipſorum præfectus ad ſe veniret, iuſſit. A cœna prefecti cohortium aduocati quum adueniſſent, in hũc modum loquutus eſt: Antehac, amici, Armenius Cyaxari & ſocietate iunctus fuit, & imperio ſubiectus. Nunc poſtquam hoſtes inaudiit aduentare, ſpreto Cyaxare, neq; copias nobis mittit, neque tributum perſoluit. Itaque iam nobis hic venandus eſt, ſi quidem poterimus: ac mihi ſane res in hunc modum gerenda videtur. Tu Chryſanta, poſtquam ſomnum modicũ ceperis, dimidiam Perſarum, qui nobiſcum ſunt, partem ſumito: viam montanam ingreditor: montes occupato, ad quos eũ confugere aiunt, quum † aliquem metuit. Duces ipſe tibi dabo. Atque hos ſane montes etiam ſaltuoſos & ſpiſſos eſſe perhibent, vt ſpes ſit minime vos conſpectum iri. Si tamen ante exercitum expeditos homines, qui & numero & veſtimentis ſint latronibus ſimiles, præmiſeris; nimirum hi Armeniis occurrentes, partim comprehenſos impedire poterunt, ne quod indicium faciant: partim quos compræhendere nequiuerint, abſterritos procul arcendo, ne totum exercitum videant, obſtabunt: ideoque de vobis haud aliter, atque latrunculis conſilium capient. Ac tu quidem ita facito. Ego vero cum prima luce peditum altera cum parte dimidia, & vniuerſis cum equitibus, itinere campeſtri ad regiã recta proficiſcar. Tum ſi quidem ſe nobis oppoſuerit, planum eſt, neceſſario pugnam conſerendam eſſe: ſin campo cedat, curſu nobis perſequendum eſſe patet: ad montes ſi denique fugiat, heic ſcilicet, inquit, tui muneris fuerit, neminem eorum, ad te qui peruenient, dimittere. Perinde ſcilicet exiſtimabis, atque in venatione, nos quidem eos fore, qui indagabunt: te autẽ illum, qui ſit ad plagas. Quamobrẽ memineris, obſtruẽda prius eſſe itinera,

Singularis in fallendo induſtria.

Cyri ORATIO de ratione reigerendæ.

† *al. aliquid*

Καὶ τὰ ἀνισάμενα ὑπεδέχοντο καὶ ἐδίωκον, καὶ ἦραν πολλοὺς καὶ σῦς καὶ ἐλάφους καὶ δορκάδας, καὶ ὄνους ἀγρίους· πολλοὶ γὰρ ἐν τούτοις τοῖς τόποις ὄνοι καὶ νῦν ἔτι γίγνονται. ἐπεὶ δὲ ἔληξαν τῆς θήρας, προσμίξας πρὸς τὰ ὅπλα τῶν Ἀρμενίων ἐδείπνοποιήσατο· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ αὖθις ἐθήρα, προσελθὼν πρὸς τὰ ὄρη ἕως ἀπέχει. ἐπεὶ δὲ αὖ ἔληξεν, ἐδείπνοποιεῖτο. ὡς δὲ Κυαξάρης τράπεζαν ὡς ἤθελε πρόσιον, ὑποπέμψας πρὸς αὐτὸν εἶπεν ἀπέχοντας αὐτῶν δείπνοποιεῖσθαι ὡς δύο παρασάγας, ἵνα προϊδὼν ὡς συμβαίη πρὸς ὃ λανθάνειν. ἐπεὶ ὁ δεῖπνος ἐγένετο, εἶπε τῷ ἄρχοντι αὐτῶν παρεῖναι πρὸς αὐτόν. μετὰ δὲ δεῖπνον ὁ τοὺς ταξιάρχους ἐκάλει· ἐπεὶ δὲ παρῆσαν ἔλεξεν ὧδε· Ἄνδρες φίλοι, ὁ Ἀρμένιος πρόσθεν μὲν καὶ σύμμαχος ἦν, καὶ ὑπήκοος Κυαξάρει· νῦν δέ, ὡς ἤθελε τοὺς πολεμίους ὁπλίζας, καταφρονῶν, καὶ οὔτε στράτευμα πέμπει ἡμῖν, οὔτε τὸν φόρον ἀποδίδωσι· νῦν δὴ τοῦτον δεῖ ἡμᾶς ἀφελέσθαι. ὧδέ μοι δοκεῖ, ἔφη, ποιεῖν. σὺ μέν, ὦ Χρυσάνθα, ἐπειδὰν ἀποκοιμηθῇς ὅσον μέρος, λάβε τοὺς ἡμίσεις τῶν σῶν ἡμῖν, λαβὼν ἴθι τὸ ὀρεινόν, καὶ κατάλαβε τὰ ὄρη εἰς ἃ φασιν αὐτοί, ὅταν φοβηθῇ, καταφύγειν. ἡγεμόνας δέ σοι ἐγὼ δώσω. φασὶ μὲν δὴ καὶ δασέα ταῦτα τὰ ὄρη εἶναι, ὡς ἐλπὶς ὑμᾶς μὴ ὀφθῆναι· ὅμως δ' εἰ πρέποι πρὸς στράτευμα ἄνδρας, λῃσταῖς ἐοικότας καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὰς στολάς, ἴσως ἄν σοι, εἴ πῃ συντυγχάνοιεν τῶν ἁρμενίων, ἴσως μὲν ἂν συλλαμβάνοιεν αὐτῶν κωλύοιεν τὴν ἐξαγγελίαν, οὓς δ' ἂν μὴ δυνήσαιντο λαμβάνειν, ἀποσοβοῦντες ἂν ἐμποδὼν γίγνοιντο τοῦ μὴ ὁρᾶν αὐτοὺς τὸ ὅλον στράτευμα, ἀλλ' ὡς πρὸς κλοπῶν βουλεύεσθαι. καὶ σὺ μέν, ἔφη, οὕτω ποίει· ἐγὼ δ' ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τοῖς ἡμίσεσι μὲν τῶν πεζῶν ἕξων, ἅπαντας δὲ τοὺς ἱππέας, πορεύσομαι διὰ τοῦ πεδίου εὐθὺς πρὸς τὰ βασίλεια. καὶ ἐὰν μέν αἰσθῶνται, δῆλον ὅτι μαχεῖσθαι δεήσει· ἐὰν δ' ἀνεπαισθήτως τοῦ πεδίου, δῆλον ὅτι μεταθεῖν δεήσει· ἐὰν δ' εἰς τὰ ὄρη φεύγῃ, σὺν τούτῳ δή, ἔφη, σὸν ἔργον μηδένα ἀφιέναι τῶν σοὶ ἀφικνουμένων. νόμιζε δ' ὥσπερ ἐν θήρᾳ, ἡμᾶς μὲν τοὺς ἐπιζητοῦντας ἔσεσθαι, σὲ δὲ τοῦτο τὸ ἄρκιον. μέμνησο οὖν ἐκεῖνο, ὅτι φαύλην δὴ πεφεύξεσθαι

τὰς

τὰ θῆρα τοὺς πόρους παρὶν κινδυνεύσαι τὰ θήρατρα. καὶ λελη-
†ἐὰν δὲ καὶ τοῖς ὄπισθεν τοῖς τάττοις τεταγμένοις, εἰ
μέλλοιεν μὴ ἀποστρέφειν τὰ παρεστραμμένα.
μὴ μὰ τοί, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὕτως αὖ ποίει,
ὥσπερ σύ ποτε διὰ τὴν φιλοθηρίαν. πολλάκις
ἄϋπνος ὅλην τὴν νύκτα †ἄϋπνος παραμένεις. ἀλλὰ
νῦν ἔασον καὶ τοῖς ἀνδράσι τὸ μέτριον ἀποκοι-
μᾶσθαι, ὡς ἂν δυνῶνται †ὑπνομαχεῖν. μηδέ
γε σύ, ὅπου ἄγχι ἡγεμόνας ἔχων ἀνθρώπους πλα-
νᾶσθαι διὰ τὰ ὄρη, ἀλλ' ὅπου δεῖ τὰ θηρία ὑφηγῆ-
σθαι, †ταύτῃ μεταθεῖς, μή τοι καὶ νῦν οὕτω διὰ
δύσβατα πορεύου, ἀλλὰ κέλευε σὺ τοὺς ἡγε-
μόνας, ἐὰν μὴ πόρρω πολὺ ἐλάττων ἡ ὁδὸς ᾖ, τὴν
ῥᾳστην ἡγεῖσθαι στρατιᾷ δὲ ἥδιστα ῥᾳστη, ταχίστη. μηδέ
γε ὅτι σὺ εἴθισαι ῥέπειν διὰ τὰ ὄρη, μή τοι δρό-
μῳ ἥσῃ, ἀλλ' ὡς ἂν δύνηταί σοι ὁ στρατὸς ἕ-
πεσθαι, τῷ μέσῳ τοῦ σπουδῆς ἡγοῦ. ἀγαθὸν δὲ
καὶ τῶν δυνατωτάτων καὶ προθύμων ἐνίοτε κω-
λύοντάς τινας ἐνίοτε προκελεύεσθαι· ἐπεὶ
δὲ ὁ παρέλθῃ τὸ κέρας, παρεξιστικὸν εἰς τὸ
εὐθύ ἐστιν, πολλάκις καὶ τοὺς βαδίζοντας δέοντας
τοὺς ὁρᾶσθαι. Χρυσάντας μὲν δὴ ταῦτα ἀκού-
σας, καὶ ὑπερωρθωμένος τῇ ἐπιτολῇ Κύρου, λαβὼν
τοὺς ἡγεμόνας, ἀπελθών, καὶ παραγγείλας ἃ
ἔδει τοῖς σὺν αὐτῷ μέλλουσι πορεύεσθαι, ἀνε-
παύετο. ἐπεὶ δὲ ἀπεκοιμήθησαν ὅσον ἐδόκει
μέτριον εἶναι, ἐπορεύετο ὅπου τὰ ὄρη. Κῦρος δὲ,
ἐπεὶ ἡμέρα ἐγίγνετο, ἄγγελον παρεπέμπετο
πρὸς τὸν Ἀρμένιον, παραγγείλας αὐτῷ λέγειν
τάδε· Κῦρος, ὦ Ἀρμένιε, κελεύει οὕτω ποιεῖν σε,
†ἔχων οἵ-
σης ☉ †
ὅπως ὡς τάχιστα †ἔχων ἀπίῃς καὶ τὸν δασμὸν
καὶ τὸ στράτευμα. ἐὰν δέ τινα ὅπου εἰμὶ, λέ-
γε τἀληθῆ, ὅτι ὄπισθε τῶν ὀρείων. ἐὰν δέ τινα εἰ
καὶ αὐτὸς ἔρχομαι, λέγε καὶ ταῦτα τἀληθῆ,
ὅτι οὐκ οἶδα. ἐὰν δ' ὁπόσοι ἐσμὲν πιθανοί ἦμεν,
συμπέμπειν τινὰ κέλευε καὶ μαθεῖν. τὸν μὲν δὴ
ἄγγελον ὀπίσω ταῦτα ἔπεμψε, νομίζων
φιλικώτερον εἶναι ὅτῳ, ἢ μὴ παραστήσεται πο-
ρεύεσθαι. αὐτὸς δὲ στρατάρχους ἧρχεν
καὶ τοὺς ὄπισθεν τῆς αὐτῆς τῆς ὁδοῦ καὶ τοὺς ὄπισθεν μά-
χεσθαι, εἴ τι δέοι, ἐπορεύετο. παρεστήκει δὲ τοῖς
στρατιώταις μηδένα ἀδικεῖν, καὶ εἴ τις ἀρμε-
νίων τῶν ἀτυχούντων, θαρρεῖν τε παρήγγελλεν,
καὶ ἀγορὰν τὸν βουλόμενον ἄγειν ὅπου δύνωνται,
εἴ τις σιτία ἢ ποτὰ τυγχάνοι πωλῶν βουλόμενος.

quam † fera se loco moueat. Quin & occulti sint necesse est, quicumque ad ea collocati fuerint, siquidem ad se procurrentes feras nolint auertere. Tu tamen mi Chrysanta, inquit, ita iam ne feceris, quemadmodum nonumquam venandi studio facere consueuisti. Nam insomnis totam sæpe noctem in hoc negotio exigis. At nunc militi modice capiundi somni facultas est concedēda, †ne somni sint expertes. Neq; vero, quia tu montes pererras, etiamsi neminem hominū ducē itineris habeas, cursu sequi solitus quacumq; feræ p̄cesserint, idcirco nunc etiā per loca penetratu difficilia sic iter feceris: sed impera ducibus, vt nisi aliqua longe breuissima via fuerit, per facillimā ducant. Nam exercitui via facillima celerrima est. Neue itē, quia tu mōtes cursu peruagari es adsuefactus, iam quoq; curriculo præieueris: sed festinatione mediocri præcedito, quo sequi te possit exercitus. Etiam bonum fuerit, quoīdam ex robustissimis, & inprimis alacribus interdum cohortandi cauta subsistere: quumq; cornu processerit, incitandis ad festinandum aliis multum monenti adferet; si gradatim incedentibus his, omnes illi currere videantur. Hæc quū Chrysantas audisset, ad elationē incenso Cyri mandatis animo duces itineris accipit; atque abiens, quum iis, qui profecturi cum ipso erant, faciunda imperasset, quieti se dedit. Quumque tantum somni cepissent, quantum ad mediocritatem satis esse videbatur, ad montes perrexit. Cyrus autē, quum illuxisset, nuntium ad Armenium præmisit, cui prius indicarat, vt in hunc modū hominem adloqueretur. Cyrus, Armenie, sic agas imperat, vt *quamprimum ad ipsum cum tributo exercituque venias. Quod si te interroget, vbi sim; vera dicito, esse me nimirum in finibus. Sin roget, an & ipse veniam: huic quoq; vera loquitor, te nescire. Sin quam multi numero simus, quæret; iube tecum aliquem mittat, ac rem cognoscat. Itaque nuntium Cyrus cum his mandatis misit, quod existimaret, hoc modo se humanius facturum, quam si nihil prædicens pergeret. Ipse vero quamoptime quum ad perficiendum iter, tum etiam ad pugnandum, si foret opus, instructis suis progrediebatur: edicēs militi, ne iniuria quemquā adficerent; ac si quis obuium aliquem Armeniū haberet, eum vt bono esse animo iuberet; atq; vt ad ea loca, quibus ipsi essent, res venales, qui vellent, adueherent; siue quis esculenta, siue potulenta, vendere cuperet.

Lectio marginis.

† lectio ista marginis al. ne cum somno pugnandum eus sit.

* al. vt quam primum & tributum & exercitum adseras.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE INSTITVTIONE CYRI, LIBER TERTIVS.

ET Cyrus quidem hæc A agebat. Quum autem Armenius de nuntij sermone mandata Cyri accepisset, perterritus est: quod cum animo suo cogitaret, iniuste se facere, qui neque tributum penderet, neque exercitum mitteret. Maxime vero metum augebat, quod futurũ erat, vt manifestum fieret, fecisse initium struendæ regiæ, quo ad propulsandos hostes illa sufficeret. Atque omnes has ob caussas trepidans, simul hinc inde dimissis nonnullis, copias suas cogebat, & in mõtes minorem natu filium Sabarim, & suam atque filij vxorem, & filias, & cum his mundum adparatumque maximi pretij mittebat, additis etiam, qui deducerent. Præterea mittebat, qui specularentur, quidnam rerum Cyrus ageret, & Armenios, qui aderant, instruebat: quũ mox adessent alij, qui Cyrum ipsummet aduentare vna dicerent. Tum vero conserere manum non amplius ausus, se subducebat. Id quum hominem Armenij facere viderent, quisque suas ad ædes diffugiunt, vt qui res suas submouere longius vellent. Et Cyrus campum videns palantibus & abigentibus plenum, submittit qui dicerent; nemini se hostẽ futurum, qui remaneret: sin fugientem aliquem caperet, eum se pro hoste habiturum prædixit. Itaque complures remanebant, quum nonnulli essent, qui cum rege se subducerent. At vero qui cum mulieribus anteceſſerant, in eos quum incidissent, qui erant in monte: statim sublato clamore, arreptaq; fuga, cõplures capiuntur. Tamdẽ & filius, & vxores, & filiæ captæ sunt iis cum opibus, quascumq; secũ vehebãt. Rex vbi quæ acciderent, persentisceret; quo se verteret ambigẽs, in collẽ quemdam fuga se recipit. Quę Cyrus itẽ videns, cũ iis, quas secũ habebat, copiis collẽ circũdat; & mittit ad Chrysantã, iubẽs, vt mõtis custodia relicta veniret.

Armenius adeas cõsilia confert, quæ Cyrus animo præperat.

Armenius suũ capitis, in quemdam se collem recipit.

ΟΜΕΝ δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν· ὁ δ' Ἀρμένιος ὡς ἤκουσε τὰ ἀγγέλου τὰ παρὰ τοῦ Κύρου, ἐξεπλάγη, συνοήσας ὅτι ἀδίκοιη καὶ τὸν δασμὸν λείπων, καὶ τὸ στράτευμα οὐ πέμπων. καὶ τὸ μέγιστον ἐφοβεῖτο, ὅτι ὀφθήσεται ἐμβὰς τὰ βασίλεια οἰκοδομῆν ἀρχόμενος, ὡς αἰ ἰκμὰ ἀπομάχεσθαι εἴη. ἅμα πολλὰ δὴ ταῦτα σκοπῶν, ἅμα μὲν διέπεμπεν ἀθροίζων τὸν αὐτοῦ δυνάμιν, ἅμα δ' ἔπεμπεν εἰς τὰ ὄρη τὸν νεώτερον υἱὸν Σάβαριν καὶ τὰς γυναῖκας, τήν τε ἑαυτοῦ καὶ τὸν τοῦ υἱοῦ, καὶ τὰς θυγατέρας καὶ κόσμον ὃ καὶ καλλωπισμὸν τὸν πλείστου ἀξίαν συναπέπεμπε, προπομπὰς δοὺς αὐτοῖς· αὐτὸς δ' ἅμα μὲν κατασκευαζόμενος ἔπεμπε, τί πράττοι Κῦρος, ἅμα δ' συνεπάπτε τοὺς παρόντας ὁπλίτας τοῦ Ἀρμενίων. καὶ ἅτε παρὼν ἤδη ἔλεγε, ὅτι καὶ δὴ αὐτὸς ἔσοιτο ὁμοῦ· ἐν ταῦτα δὴ ἀκέτι ἔτλη εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἀλλ' ὑπεχώρει. ὡς δὲ τοῦτο εἶδον αὐτὸν ποιήσαντα οἱ Ἀρμένιοι, διεδίδρασκον ἤδη ἕκαστος ὅπῃ τὰ ἑαυτοῦ, βουλόμενοι τὰ ὄντα ἐκ ποδῶν ποιεῖσθαι. ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἐώρα σχεδὸν ἀπειρόντων καὶ ἐλαυνόντων, τὸ πεδίον μεστὸν, ὑποπέμπων ἔλεγεν, ὅτι οὐδενὶ πολέμιος εἴη τῶν μενόντων. εἰ δέ τινα φεύγοντα λήψοιτο, τοῦτον ἐγνώρισεν ὅτι ὡς πολεμίῳ χρήσοιτο. οὕτω δὴ οἱ μὲν πολλοὶ κατέμενον, ἧπερ ὁ οἱ ὑπεχώρησε σὺν τῷ βασιλεῖ· ἐπεὶ δὲ οἱ σὺν τοῖς γυναιξὶ †τοῖσι· οἱ δίωκτοι ἐνέπεσον εἰς ἄνδρας ἐνέπεσον εἰς ἄνδρας ἐν τῷ ὄρει, κραυγή τε B δὴ θὶς ἐπὶ θὶν, καὶ φεύγοντες ἠλίσκοντο πολλοὶ αὐτῶν. τέλος †δὲ καὶ ὁ παῖς καὶ αἱ γυναῖκες καὶ αἱ θυγατέρες ἑάλωσαν, καὶ τὰ χρήματα ὅσα σὺν αὐτοῖς ἀγόμενα ἐτύγχανον. ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν ὡς ἤσθετο ταῦτα γιγνόμενα, ἀπορῶν ποὶ τράποιτο, ὅπῃ λόφον τινὰ κατέφυγε. ὁ δ' αὖ Κῦρος ταῦτα ἰδὼν, ἀφεῖσε τὸν λόφον τῷ παρόντι στρατεύματι, καὶ τοὺς Χρυσάντου πέμψας ἐκέλευε φυλακὴν τοῦ ὄρους καταλιπόντα ἥκειν.

ὁ μὲν

Τὸ μὲν δὴ στράτευμα ἠθροίζετο τῷ Κύρῳ, ὁ δὲ πέμψας πρὸς τὸν Ἀρμένιον κήρυκα, ἤρετο ὧδε· εἶπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, πότερα βούλῃ αὐτοῦ μένων τῷ λιμῷ καὶ τῇ δίψῃ μάχεσθαι, ἢ εἰς τὸ ἰσοπεδον καταβὰς ἡμῖν ξυμμάχεσθαι; ἀπεκρίνατο ὁ Ἀρμένιος, ὅτι †σὺν τέρεσι βούλοιτο μάχεσθαι. πάλιν ὁ Κῦρος πέμψας ἠρώτα. τί οὖν κάθησαι αὐτοῦ, καὶ οὐ καταβαίνῃς; ἀπορῶν, ἔφη, ὅ, τι χρὴ ποιῆν. ἀλλ' ἴσθι, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀπορῆν σε δεῖ. ἔξεστι γάρ σοι ὅτι †δίκαιον καταβαίνειν. †τίς δ', ἔφη, ὁ δικάζων; †δηλονότι ᾧ ὁ θεὸς ἔδωκε καὶ αὖθι δίκης σοι χρήσασθαι ὅ, τι καὶ βούλοιτο. ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἀρμένιος γιγνώσκων τὴν ἀνάγκην, καταβαίνει· καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν εἰς τὸ μέσον, κἀκεῖνον καὶ τὰ ἄλλα πάντα περιεστρατοπεδεύσατο, ὁμοῦ †δὴ πᾶσαν ἔχων τὴν δύναμιν. ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ ὁ πρεσβύτατος παῖς τοῦ Ἀρμενίου Τιγράνης ἐξ ἀποδημίας τινὸς παρῆν, ὃς καὶ σπουδῆς πόλε ἐγεγόνητο τῷ Κύρῳ καὶ ὡς ἥκουσε τὰ γεγονότα, δι' ὑπηρετῶν πορεύεται πρὸς τὸν Κῦρον ἧπερ εἶχεν. ὡς δὲ εἶδε πατέρα καὶ μητέρα καὶ †ἀδελφοὺς καὶ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα αἰχμαλώτους γεγονότας, ἐδάκρυσεν, ὡς πρὸς εἰκός. ὁ δὲ Κῦρος ἰδὼν αὐτόν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐφιλοφρονήσατο αὐτῷ, εἶπε δ' ὅτι εἰς καιρὸν ἥκοις, ὅπως σὺ τῆς δίκης ἀκούσῃ παρὼν τὰ ἀμφὶ τοῦ πατρός. καὶ βυθὶς συνεκάλεσε τοὺς ἡγεμόνας τούς τε τῶν Περσῶν καὶ τοὺς τῶν Μήδων· †παρεκάλεσε δ' καὶ εἴ τις Ἀρμενίων τῶν ἐπίμονον παρῆν, καὶ τὰς γυναῖκας οὐ ταῖς ἁρμαμάξαις παρούσας οὐκ ἀπήλασεν, ἀλλ' εἴα ἀκούειν. ὁπότε δὴ καλῶς εἶχεν, ἤρχετο τοιάδε λέγειν· καὶ, ὦ Ἀρμένιε, ἔφη, πρῶτον μέν σοι συμβουλεύω σὺν τῇ δίκῃ τἀληθῆ λέγειν, ἵνα σοι ἔνεστιν ἀπὸ τοῦ ἀμείνονος. τὸ γὰρ ψευδόμενον φανερὸν ἴσθι, ὅτι καὶ τοῦ συγγνώμης τινὸς τυγχάνειν ἐμποδὼν μάλιστα αὐτοῖς †γίγνεται. ἔπειτα δέ, ἔφη, σύνισασί μοι καὶ οἱ παῖδες καὶ αἱ γυναῖκες αὗται πάντα ὅσα ἔπραξας, καὶ Ἀρμενίων οἱ παρόντες· ἐγὼ δὲ αἰσθάνομαί σε ἄλλα ἢ τὰ *γιγνόμενα λέγοντα, νομίζοντά σε καὶ αὐτὸν κατηγορεῖν σαυτοῦ πάντα τἀναντία παθεῖν, ἐγὼ τἀληθῆ πύθωμαι. ἀλλ' ἐρώτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅ, τι βούλῃ, ὡς τἀληθῆ ἐρῶντος. τούτου ἕνεκα καὶ ἥκω, ὅ, τι βούλει. λέγε δή μοι, ἔφη, ἐπολέμησας πολλὰ τῷ τῆς μητρὸς πατρὶ καὶ τοῖς ἄλλοις μήδοις; ἔγωγ', ἔφη.

A Atque interea dum copias Cyrus cogeret, missō ad Armenium caduceatore, sic eum interrogabat. Dic mihi, ait, Armenie, vtrū istic manens cum fame ac siti pugnare malis, an in campum apertum descendere, ac nobiscum prœlio decernere? Cum neutris pugnare se velle, respondit Armenius. Cyrus iterum misit qui quærerent. Cur igitur istic desides, ac non descendis? Quia quid agendum sit, inquit, ambigo. Sed enim, ait Cyrus, minime debes ambigere. Nam li-
B cet ad agendam causſam tibi descendere. Et quis, inquit, iudex erit? Nimirum is, cui Deus potestatem fecit ex arbitrio suo tecum agēdi, etiam indicta causſa. Heic Armenius necessitate considerata, descendit. Cyrus & ipso, & cæteris omnibus in medium receptis, eos castris circūdedit; quum copias iam secum omnes haberet. Hoc i- *Tigranes Armenij filius.*
so tempore Tigranes, natu maximus Armenij filius, peregre aduenicbat; quem Cyrus aliquādo venationis socium habuerat. Is quum ea, quæ acciderant, audisſet: statim ad Cyrum ita contendit, vti tum
C comparatus erat. Vbi vero patrem, matrē, fratres, vxoremque suam, captiuos omnes vidit; vt par erat, illacrumauit. Et Cyrus hominē intuitus, comitate in ipsum alia nulla est vsus, quam quod diceret: Opportune ades, coram futurus auditor in iudicio patris. Statimque duces Persarum & Medorum conuocat, accitis etiam Armeniis, si *Armenius iudicio sistitur.*
qui dignitate præstantes aderant. Quin & feminas, quę in carpentis aderant, non repulit; sed audiendi facultatem eis concessit. Quumq; opportunum visum esſet, di-
D cendi principium fecit. Primum, ait, Armenie, consulo tibi, vt in hac causſę cognitione vera dicas, quo vnum illud saltim absit a te, quod odium maximum meretur. Nam certo scire te volo, esſe hominibus impedimento ad consequendam veniam maximo, si in mendacio deprehendantur. Præterea liberi tui, & hæ mulieres, & Armenij qui adsunt, omnium abs te actorum tibi sunt cōscij: qui si te senserint alia dicere, quam facta sint, arbitrabūtur te tuamet ipsius sententia suppliciis extremis addici,
E si veritatem ego resciuero. Tu vero Cyre, quodcūque voles, inquit, interrogato vera dicturū: quiduis tamdē ea de causſa mihi euenerit. Dic igitur, inquit, mihi: bellūne gessisti aliquando cum matris meæ parēte Astyage, Medisque ceteris? Gessi vero, in-

quit. Victus autē ab ipso, nonne condicio- A κρατηθεὶς δ' ὑπ' αὐτοῦ, σωσωμολόγησας
nes has accepisti, tributū te adlaturū, & v- δασμὸν οἵσειν, καὶ συστρατεύεσθαι †ὅπου ἐπαγ- ὅπου καὶ
na cum ipso militaturū, vbicumq; denun- γέλλοι, καὶ ἐρύματα μὴ ἔξειν; ἐῶ ταῦτα. νῦν ἀπαγ-
tiasset, & munitiones habiturum nullas? δὲ τί ἔστε τὸν δασμὸν ἀπήγαγες, ἔστε στρά- γελεῖ
Ita est. Iam ergo quamobrē neq; tributum τευμα ἔπεμψας, ἐτείχιζες τὰ †ἐρύματα; ἐρύματα,
attulisti, neque misisti exercitum, & muni- καὶ ὃς ἔφη, ἐλευθερίας ἐπεθύμουν. καλὸν γάρ ἐλευθε-
tiones cepisti exstruere? Libertatis, inquit, μοι †δοκεῖ εἶ) καὶ αὐτὸν ἐλεύθερον εἶ), καὶ ρίας ἐπι-
cupiditate tenebar. Nam præclarum mihi παισὶν ἐλευθερίαν καταλιπεῖν. καὶ γάρ ἐστιν, θύμουν, ἔφη καλ. †εἰδόκει
visum est, & me liberum esse, & libertatem ἔφη ὁ Κῦρος, καλὸν μάχεσθαι, ὅπως μή ποτε τις δοῦλος μέλλοι ἡμῖν ἔσεσθαι· ἐῶ δὲ δὴ τὴ
liberis meis relinquere. Certe præclarum πολέμῳ κρατηθείς, ἢ καὶ ἄλλον τινὰ τρόπον B
est, inquit Cyrus, ita pugnare, ne quis vm- †δουλωθείς, ὅπως χρῶ τῇ φαίνηται τὸν δε- χρωῖτο
quam seruus fiat. At si quis vel bello victus, σπότας ἀπωσόμενος ἑαυτοῦ, τοῦτον σὺ †κρατοῦντος κρῶτον
vel quodam alio modo redactus in serui- εἰπὲ, πότερον ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ καλὸν
tutem, id moliri deprehendatur, vt domi- προσλαμβάνοντα τιμᾷς, ἢ ὡς ἀδικοῦντα ἐῶ λέ-
norū se potestate eximat: huic primus ipse γειν κολάζεις; κολάζω, ἔφη. οὐ γὰρ ἐᾷς σὺ
mihi dicito, vtū ceu viro bono, & recte se ψεύδεσθαι. λέγε δὴ σαφῶς, ἔφη ὁ Κῦρος, ὧδε καθ' ἓν ἕκαστον, ἐῶ ἄρχων τις τύχῃ καὶ ἀ-
gerenti honorem habeas; an eo potius, vt μῶρτη, πότερον ἐᾷς ἄρχειν, ἢ ἄλλον καθίστης
iniuste agētem plectas? Plecto, inquit. non αὐτ' αὐτοῦ; ἄλλον καθίστημι, ἔφη. τί δέ, ἐῶ
enim concedis mihi, vt mētiar. Respondē C χρήματα [πολλὰ *ἔχῃ, ἐᾷς πλουτεῖν, ἢ πέ-
mihi liquido, ait Cyrus, & singulatim in νητα ποιεῖς; ἀφαιρεῦμαι, ἔφη, ἃ ἂν ἔχων τυγ-
hunc modum: Si quis cum imperio sit, ac χάνῃ. ἐῶ δὲ καὶ πρὸς πολεμίους αὐτὸν γιγνώ-
delinquat, vtrum esse illum cum potestate σκειν ἀφισάμενον, τί ποιεῖς; καταγαίνω, [ἔ-
pateris, an eius loco constituis alium? Ali- φη*. τί γὰρ δεῖ ἐλεγχθέντα ὅτι ψεύδομαι, ἀ-
um, ait, constituo. Quid vero, si magnas o- ποδαιεῖν μᾶλλον, ἢ ταλαν. θῆ λέγοντα; οὐκοῦν
pes habeat, diuitem ne permittis esse, an ad δὴ καὶ ὁ μὲν παῖς αὐτοῦ ὡς ἤκουσε ταῦτα, πε-
paupertatem redigis? Eripio, inquit, homi- ισεκαύσατο τῷ ἁμάρτειν, καὶ τοῖς πέπλοις κατ- κατερύ-
ni, quæ possidet. Si ad hostes etiam ipsum ερρήξατο· αἱ δὲ γυναῖκες αἰαζοήσασαι †ἐδρύ- πουτο
deficere animaduertas, quid facis? Occi- πτοντο, ὡς οἰχομένου τοῦ παιδός, καὶ ἀπολωλό-
do, inquit. Cur enim potius mēdacij con- D των πρώτων σφῶν ἤδη. καὶ ὁ Κῦρος σιωπή-
uictus moriar, quam veritatē fassus? Heic σας καλέσας, πάλιν εἶπεν· εἶεν, τὰ μὲν δὴ σὰ
Armenij filius, auditis hisce, auulsa tiara, δίκαια ταῦτα, ὦ Ἀρμένιε· ἡμῖν δὲ τί συμβου-
vestes etiā discerpsit. Feminæ vero sublato λεύεις ἐκ τούτων [ποιεῖν; *ὁ μὲν δὴ Ἀρμένιος
eiulatu ora sua dilaniabāt, quasi & pater iā ἐσιώπα, ἀπορῶν πότερα συμβουλεύοι τῷ
periisset, & actum de omnibus ipsis esset. Κύρῳ καταγαίνειν ἑαυτόν, ἢ τοιαῦτα διδά-
Quibus Cyrus indicto silentio, rursus in- σκοι, ὧν αὐτὸς ἔφη ποιεῖν. ὁ δ' παῖς αὐτοῦ Τι-
quit: Esto sane, hæc iura tua sint Armenie. γράνης ἐπήρετο τὸν Κῦρον· εἰπέ μοι, ὦ Κῦρε, ἔ-
Nobis autem quid secundum hæc faciun- φη, ἐπεὶ ὁ πατὴρ ἀπορεῖν τι ἔοικεν, ἢ συμβουλεύ-
dum consulis? Tacebat Armenius, dubius σων τῷδε αὐτοῦ ἃ οἶμαί σοι βέλτιστα εἶ); καὶ ὁ Κῦ-
secum, an sui necandi consilium Cyro da- E ρος, ἡδέως, ἔφη, ὅτε σιωπήσα αὐτὸν ὁ Τιγράνης,
ret, an iis contraria doceret, quæ se factu- σοφίσην τινὰ αὐτῷ σιωπὴν καὶ θαυμαζόμενον
rum fuisse dixerat. At filius eius Tigranes ἐπὶ σοφίᾳ, ἐπεθύμησε αὐτοῦ ἀκοῦσαι
Cyrum interrogans: Quando pater ambi- ὅ, τι ποτὲ ἐροίη, καὶ προθύμως ἐκέλευε λέγειν
gere videtur, inquit dic mihi Cyre, an con- ὅ, τι γνοίησι. ἐγὼ τοίνυν, ἔφη ὁ Τιγράνης, εἰ
silium de ipso dare debeam, tibi quod ex μὲν ἄγασαι τὸν παῖδα ὅσα βεβούλευται, ἢ ὅσα πέπρακται, τί πολλοῦ σοι συμβουλεύω δοῦναι μισθόν·
vsu maxime futurum arbitrer? Cyrus qui εἰ δὲ
animaduerterat, id temporis, quo venari
cum ipso Tigranes solebat, quemdam
hominem ei doctum familiarem, & ad-
mirationi magnæ fuisse, quid tandem
dicturus esset, audire percupiebat. Itaque
iubebat alacriter, quod sentiret, profer-
ret. Ego igitur, inquit Tigranes, si tu
quæcumque pater vel deliberando in-
stituit, vel patrauit, probas: sic auctor tibi
sum, vt qui maxime, quo ipsum imiteris.

Cyrus Armenium Socratice deducit eo, vt seipsum damnet.

Tigranes patris causam agit.

εἰ δέ τοι σοι δοκῆς πόντα ἡμάρτηκέναι, συμβουλεύω σοι αὐτὸν μὴ μιμεῖσθαι. ἀκούω, ἔφη ὁ Κῦρος, τὰ δίκαια ποιῶν ἥκιστ' ἂν τὸν ἁμαρτάνοντα μιμοίμην. ἔστιν, ἔφη, ταῦτα. κηδεστέον ἄρ' ἂν εἴη, κατά γε τὸν λόγον, τοῦ πατέρα, εἴπερ τὸν ἀδικοῦντα δίκαιον κολάζειν. πότερα δή, ἦ ὦ Κῦρε, ἄμεινον εἶναι σοὶ τῷ σῷ ἀγαθῷ τὰς τιμωρίας ποιεῖσθαι, ἢ σοὶ τῇ σῇ ζημίᾳ; ἐμαυτὸν ἔφα, ἔφη, οὕτω γ' ἂν ὠφελοίμην. ἀλλὰ σύ μοι, ἔφη ὁ Τιγράνης, μεγάλα γ' ἂν ζημιοῖο, εἰ τοὺς σαυτοῦ κολάζοις [τότε *ὁπότε σοι πλείσου ἄξιοι εἶεν κεκτῆσθαι. πῶς δή, ἔφη ὁ Κῦρος, τότε πλείσου ἄξιοι γίγνοιντο ἄνδρες οἱ ὁπότε ἀδικοῦντες ἁλίσκοιντο; εἰ τότε, οἶμαι, σώφρονες γίγνοιντο. δοκῆς γάρ μοι, ὦ Κῦρε, ὅτως ἔχειν, ἀνὴρ μὴ σωφροσύνης δεῖ ἄλλης ἀρετῆς ὁντινοῦν ὄφελος εἶναι. τί γὰρ ἄν, ἔφη, χρήσαιτ' ἄν τις ἰσχυρῷ ἢ ἀνδρείῳ μὴ σώφρονι, ἢ ἱππικῷ; τί δ' ὁπλοσίῳ; τί δ' δικάσῃ ἐν πόλει; σοὶ δ' σωφροσύνη καὶ φίλους πᾶς χρήσιμος, καὶ θεράποντας πᾶς ἀγαθός. τοῦτο οὖν, ἔφη, λέγεις ὡς καὶ ὁ σὸς πατὴρ ἐν τῇδε τῇ μιᾷ ἡμέρᾳ ἐξ ἄφρονος σώφρων γεγένηται. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. πάθημα ἄρα σὺ λέγεις τῆς ψυχῆς εἶναι τὴν σωφροσύνην, ὥσπερ λύπην, ἢ μάθημα. ἥδ' ἂν δή που, εἴγε φέριμον δέγγυᾶσθαι τὸν μέλλοντα σώφρονα ἔσεσθαι, τοιόνδε χρῆμα ἐξ ἄφρονος σώφρων ἂν τις γένοιτο. τί δή, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὕτω ἤθους καὶ ἕνα ἄνδρα δεῖ †ἀφροσύνης μὲν ὁπηλίκου πρείττονι ἑαυτῷ μάχεσθαι, ἐπειδὰν ἥττηται, αὖθις πεπαυμένον τοῦ τοιούτου ἀφροσύνης; πάλιν δή, ἔφη, οὕτω ἐώσεσθαι πόλιν αὖ πεπαυμένην τοιούτου πόλιν ἑτέρᾳ, ἥτις ἐπειδὰν ἥττηται, τοιοῦτο χρῆμα ταύτῃ, αὖ τοῦ μάχεσθαι, πείθεσθαι δοκεῖ; ποίαν δή, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ σὺ τοῦ παιδὸς ἥτταν λέγων, ὅτως ἰσχυρίζῃ σοι σωφρονίσαι αὐτόν; ἐν ᾗ νὴ δί' ἑαυτῷ σοὶ οἶδεν ἐλευθερίας μὲν ὁπιθυμήσας, δοῦλος δ' ὡς τοιοῦτο πόλει ἡμόσῃ· ἃ ὄφθη χρῶν λαθών, ἢ φωράσας, ἢ ὁπωσδιάσας, ἢ δεῖ τούτων ἰσχυρὸς ἡμόσῃ. ἀλλαξάμενος· σὲ δ' οἶδεν ἃ μὲν ἐβουλήθης ἐξαπατῆσαι αὐτόν, ὅτως ἐξαπατήσαι, ὡσπερ ἄν τις τυφλὸς ἢ κωφὸς, καὶ μηδ' ὁπωσοῦν φρονοῦντας ἐξαπαλήσειεν· ἃ δ' ὤφθης λαθὼν χρῆναι, ὅτως σε οἶδε λαβόντα, ὥστε ἃ ἐνόμιζεν ἑαυτῷ ἐχυρὰ εἶναι ἀποκλῆσαι,

A Sin eum deliquisse omnino statuis, hoc tibi consilij do, ne eum imiteris. Ergo minime delinquentem imitabor, ait Cyrus, si quod iustum est, egero. Ita est, inquit ille. Erit igitur animaduertendum, de tua quidem ratione, in patrem tuum: siquidē iustum est, in hominem iniuste agentem animaduertere. Vtrum igitur, mi Cyre, melius esse ducis, tuo cum commodo pœnas te sumere, an tuo cum detrimento? Nimirum hoc pacto, subiecit ille, supplicio me ipsum adfecero. At tu plurimum ipse tibi damni adtuleris, ait Tigranes, si tum occi-
B das tuos, quum tibi quātiuis pretij fuerint, si tua sint in potestate. Verum qui possint esse homines, inquit Cyrus, id temporis maximi pretij, quo deprehensi fuerint in facinoribus improbis? Si tum, vt equidem arbitror, frugi fiant. Nam mihi, Cyre, sic esse res comparata videtur, sine sanitate mentis ne quidem virtutis cuiusuis alterius vsum vllum esse. quis enim fuerit vsus hominis robusti, vel fortis, vel equestris rei periti, si sanus mente non sit? quis diuitis? quis hominis in ciuitate potētis? At si mēte
C sit sanus, & amicus omnis vtilis est, & omnis seruus bonus. Hoc igitur, inquit, dicis: etiam patrem tuum hoc ipso die de insano frugi hominem factum esse. Omnino, ait. Ergo tu sanitatem hāc esse dicis adfectionem animi, sicut est ægritudo, non quiddam disciplina parabile. Verū si prudentem esse necesse est eum, qui mente sanus sit homo futurus: nequaquam subito quis ex insano frugi euaserit. Quid autem, mi Cyre, inquit, numquam adhuc animaduertisti hominem etiam vnum ex insania mentis conantem pugnare cum alio se
D potiori quum victus esset, mox dementiæ aduersus hūc suæ finem fecisse? Non item, ait, ciuitatem vnam aduersus aliam se opponentem vidisti, quæ victa confestim alteri parere, quā repugnare mallet? Quam vero, subiecit Cyrus, etiam tu patris victi cladem narras. qua mentis eum ad sanitatem reuocari adfirmes? Quod sibi profecto conscius est, se libertatem adpetendo, ad eam seruitutem redactum, in qua numquā antehac fuerit: atq; etiam nihil eorum perficere potuisse, quæ habenda clam, vel furtim agenda, vel conficiunda per vim existimarat. Te vero scit in iis, in quibus ipsum fallere volueris, sic fefellisse, ac si quis cæcos, aut surdos, & nullius etiam mentis homines fallat. Quæ autē occultanda putaris, ea sic te clam habuisse scit; vt quæ loca sibi parata esse tutissima existimabat,

Vtile, bonā ad mentē redire, qui deliquerit.

ἀφροσύνη

hæc ei tu sepra prius effeceris, quã ipse per- A sentiscerет. Celeritate vero tantum eum superasti, vt e locis procul dissitis magno cum exercitu profectus ipsum anteuerteris prius, quam copias sibi proximas cogeret. At vero tibine videtur, inquit Cyrus, hominis ita victi clades sufficere ad efficiendum, vt frugi sit, atque alios se potiores adgnoscãt? Multo sane magis, ait Tigranes, quam quum in pugna quis inferior discedit. Quippe nõ nemo robore inferior, rursus exercito corpore, se pugnam instauraturum putat: & captę ciuitates, adscitis belli sociis, denuo posse pugnari existimant. Verum quos aliquí seipsis præstãtiores arbitrantur, iis nõnum quam nulla etiam adacti necessitate parere volunt. Videris tu, subiecit Cyrus, non existimare, hominibus petulantibus alios se continentiores esse notos: nec furibus illos, qui non furantur: nec mendacibus eos, qui vera dicunt: nec iniuriarum auctoribus eos, qui iuste agunt. An ignoras, inquit, nunc etiam patrem tuum nos fefellisse, neque pactis inter nos conuentis stetisse, quamuis sciret nos nihil eorum, quæ Astyages pepigit, violasse? Equidem nec ipse dico, solum hoc homines frugi reddere, quod se meliores norint; si non hoc etiam accedat, vt se potioribus pœnas dent, quemadmodum patri meo nunc vsuuenit. At enim, ait Cyrus tuus pater nihil adhuc mali perpessus est omnino: metuit quidẽ, sat scio, ne grauissima quęq; patiatur. Ergo tu quidquam existimas, inquit Tigranes, vehemente metu magis homines seruilem in modum demissos reddere? Num ignoras eos, qui ferro cæduntur, quod animaduersionis genus grauissimum existimatur, tamen aduersus eosdem pugnare velle? At quos admodum metuũt homines, eos ne quidem benigne adloquentes audẽt intueri. Hoccine dicis, inquit, metum hominibus maiori esse supplicio, quam si re abse adfligantur? Tu quoque verum me dicere, ait, nosti. Scis enim eos, qui metuunt, ne in exsilium e patria pellantur, & qui pugnaturi metuunt, ne succumbant, in mœrore degere. Itidem qui inter nauigandum metuunt, ne naufragium faciãt, & qui seruitutem ac vincula timent, ne cibo quidem ac somno præ metu frui possunt. At qui iam sunt exsules, quique iam victi sunt, ac seruitutem qui seruiunt, nonnumquam possunt etiam magis, quam fortunati homines, cibo, potu, somno vti. Præterea manifestius est etiam in his, quale onus sit metus. Quippe

Metus omnium grauissimum supplicium.

Ταῦτα εἰρηκὼς αὐτῷ ἔλαθες σοφὸς καλασκευάσας. τάχα δ' ἂν τοσοῦτον προεληλύθου αὐτὸ, ὥστε † προέδην ἔφθασας ἐλθὼν σὺν πολλῷ στόλῳ, πρὶν τοῦτον τὸν παρ' ἑαυτῷ δυνάμιν ἀθροίσασθαι. ἔπειτα δοκεῖ σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἡ τοιαύτη ἧτα σωφρονίζειν ἱκανὴ εἶ) ἀνθρώπους τὸ γνῶναι ἄλλους ἑαυτῶν βελτίονας ὄντας; πολύ γε μᾶλλον, ἔφη ὁ Τιγράνης, ἢ ὅταν μάχης ἥττηνται. ὁ μὲν γὰρ ἰσχύι κρατηθεὶς ἔστιν ὅτε φήσει τὸ σῶμα ἀσκήσας δυνάμενος εἶναι, καὶ B πόλεις γε ἀλοῦσαι, συμμάχους προσλαβοῦσαι, οἴονται ἀναμάχεσθαι αὖ· οἷς δ' ἂν βλάπτοντες ἑαυτῶν ἡσσῶνται, τούτοις πολλάκις καὶ αὖθις ἀνάγκης ἐθέλουσι πείθεσθαι. σὺ, ἔφη ἔοικας οὐκ οἴεσθαι τοὺς ὑβρισὰς γιγνώσκειν τοὺς ἑαυτῶν σωφρονεστέρους, οὐδὲ τοὺς κλέπτας τοὺς μὴ κλέπτοντας, οὐδὲ τοὺς ψευδομένους τοὺς ἀληθῆ λέγοντας, οὐδὲ τοὺς ἀδικοῦντας τοὺς τὰ δίκαια ποιοῦντας. οὐκ οἶδα, ἔφη, ὅτι καὶ νῦν ὁ σὸς πατὴρ ἐψεύσατο, καὶ οὐκ ἐξημπέδου τὰς πρὸς C ἡμᾶς σὺν θήκας, εἰδὼς ὅτι ἡμεῖς οὐδ' ὁτιοῦν ὧν Ἀστυάγης συνέθετο προβαινόμεν; ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ τοῦτο λέγω ὡς ὃ γνῶναι μόνον τοὺς βλάπτοντας σωφρονίζει, δοῦναι δ' δίκην δίδοναι τοῦ τε βελτίονος, ὡς καὶ ὁ ἐμὸς νῦν πατὴρ δίδωσιν. ἀλλ', ἔφη ὁ Κῦρος, ὅτε σὸς πατὴρ πεποίηκε μὲν οὐδὲ ὅπῃ ἔστι κακὸν, φοβεῖται μέν τοι, δῆλον οἶδ', ὅτι μὴ πάντα τὰ ἔργα πάθῃ. * οἶμαι οὖν ἔφη ὁ Τιγράνης, μᾶλλον καταδουλοῦσθαι δυνάσθαι πους τὸ ἰσχυρὸν φόβῳ; οὐκ οἶδ' ὅτι οἱ μὲν τῷ D ἰσχυροτάτῳ κολάσεσθαι νομιζόμενῳ σιδήρῳ παρόμοιοι, ὅμως ἐθέλουσι καὶ πάλιν μάχεσθαι τοῖς αὐτοῖς; οὓς δ' ἂν σφόδρα φοβηθῶσιν ἄνθρωποι, τούτοις οὐδὲ τοῖς μὴ δυναμένοις ἀντιβλέπειν δύνανται; λέγεις σὺ, ἔφη, ὡς ὁ φόβος τὸ ἔργῳ κακῷ μᾶλλον κολάζει τοὺς ἀνθρώπους; καὶ σύ γε, ἔφη, οἶσθα ὅτι ἀληθῆ λέγω. ὁπόσα γὰρ ὅτι οἱ μὲν φοβούμενοι μὴ φύγωσι πατρίδα, καὶ οἱ μέλλοντες μάχεσθαι, δεδιότες μὴ ἡττηθῶσιν, † ἀραδύμως ἀμύνουσι καὶ οἱ πλέοντες, μὴ ναυαγήσωσι, E καὶ οἱ ἀγρεῖαι καὶ δεσμὸν φοβούμενοι· ὅτι μὲν ὅτε οἴτου ὕθ' ὕπνου δύνανται) τυγχάνειν ἀπὸ τοῦ φόβου. οἱ μὲν ἤδη μὲν φυγάδες, ἤδη δ' ἠτιμωμένοι, ἤδη δὲ ἀλλόφυλες, ἔστιν ὅτε δύνανται) μᾶλλον τοῦ δαίμονος ἐαδίην τε † καὶ καθεύδειν. ἔπι δὲ φανερώτερον καὶ ἐν τοῖσδε, οἷς φόρημα ὁ φόβος. ἔνιοι γὰρ ἐαδίην π ἐπίνειν καθ.

φοβούμενοι

φοβούμενοι μὴ ληφθέντες ἀποθάνωσι, τοσοῦτο ἀποθνήσκειν ἐστὶ τὸ τοῦ φόβου, οἱ μὲν, ῥιπτοῦντες ἑαυτοὺς, οἱ δ', ἀπαγχόμενοι, οἱ δ', ἀποσφαττόμενοι. ὅτῳ πάντων τῶν δεινῶν ὁ φόβος μάλιστα καταπλήττει τὰς ψυχάς. τί δῆτ' ἐμὸν πατέρα, ἔφη, νῦν οἴει πρᾶξαι τὴν ψυχήν, ὃς οὐ μόνον περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐμοῦ, καὶ περὶ γυναικὸς καὶ περὶ πάντων τῶν ἐκείνου δεδιὼς φοβεῖται; καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· ἀλλὰ νῦν μὲν ἔμοιγε δοκεῖ ἄπιστον εἶναι τὸν Ἀστυάγην δοκεῖν μοι τῷ αὐτῷ ἀνδρὶ εἶναι καὶ εὐτυχοῦντα ἀξιοῦσθαι, καὶ πλανώμενα ζωὴν πῆξαι, καὶ ἀνεδήτα πάλιν αὖ μέγα φρονῆσαι, καὶ πάλιν αὖ τοσούτων ἁμαρτήματα φυλάττειν. ἀλλὰ ναὶ μὰ δί', ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔχει μὲν τοιαῦτά σε τὰ ἡμέτερα ἁμαρτήματα, ὥστε ἀπιστεῖν ἡμῖν· ἔξεστι δέ σοι καὶ φεύγεια σὺν τοῖς ἵπποις λαμβάνειν, καὶ τὰ ἐχυρὰ κατέχειν, καὶ ἄλλο ὅ, τι ἂν βούλῃ πιστὸν λαμβάνειν. καὶ μήτοι, ἔφη, ἡμᾶς μὲν ἐξὸν τοῦτο τι τοιοῦτοις μέγα λυπεῖν ἐσμεν. μεμνησόμεθα γὰρ ὅτι ἡμεῖς αὐτῶν αἴτιοι ἐσμέν. εἰ δέ τινι τῶν ἁμαρτόντων τοῦτο διδοῖς τὴν ἀρχήν, ἀπιστῶν αὐτὸς φανείης, ὅσα μὴ ἅμα τὲ αὖ ποιήσῃς, καὶ ἅμα φίλον νομίσωσί σε. εἰ δ' αὖ φυλακὴ μέλλοις ὃ ἀπεθάνατος, μὴ ὀπιθῇς αὐτοῖς ζυγὰ ἃ μὴ ὑβρίσαι, ὅσα μὴ ἐκείνοις αὖ δέηται σε σωφρονίζειν ἔτι μᾶλλον ἢ ἡμᾶς τοῦτο ἐδέησεν. ἀλλὰ ναὶ μὰ θεοὺς θεώς, ἔφη, θεραπεύοις μὲν ἐγώ σε ὑπηρέτας, ὃς εἰδείην ἀναγκαίως ὑπηρετοῦντας, ἀνδρῶς ἄν μοι δοκῶ χρῆσθαι· ὃς δ' ἂν γιγνώσκειν δοκοίην ὅτι εὐνοίᾳ καὶ φιλίᾳ τῇ ἐμῇ τὸ δέον συλλαμβάνοιεν, τούτοις ἄν μοι δοκῶ καὶ ἁμαρτάνουσι ῥᾷον φέρειν ἢ τοὺς μισοῦντας μέν, ἐκπλέω δὲ πάντα ἀναγκαίως ἁμαρτάνοντας. καὶ ὁ Τιγράνης τοσοῦτος, φιλίαν δή, ἔφη, τοῦδε τινῶν ἂν πολεμίοις ἴσασιν ὅσην σοι παρ' ἡμῶν ἔξεστι κτήσασθαι νῦν; παρ' ἐκείνων οἴομαι, ἔφη, τοῦδε τοῦ μηδεπώποτε [οὕτως *πολεμίων γεγενημένων, εἰ ἐθέλοιμι εὐεργετεῖν αὐτούς, ὥστε σὺ κελεύεις με νῦν εὐεργετεῖν ὑμᾶς. ἢ καὶ δυνατὸς ἂν, ἔφη, ὦ Κῦρε, εἴη τῷ παρόντι εὑρεῖν νῦν ὅτῳ ἂν χαρίσαιο ὅσα τοῦ πατρί; αὐτίκα, ἔφη, ἵν' τινα ἐᾷς ζῆν τοῦτον σε μηδὲν ἠδικηκότων, τίνα σοι τούτου χάριν οἴει αὐτὸν εἰδέναι; τί δ', ἂν αὐτοῦ τέκνα καὶ γυναῖκα μὴ ἀφαιρῇ, τίς σε τούτου ἕνεκα φιλήσει μᾶλλον ἢ ὃν νομίζων τοσοῦτον ἀφαιρεθῆναι;

A nonnulli dū metuunt, ne capti morte multentur; præ metu mortē prius oppetunt, vel in præcipitiū acti, vel strāgulati, vel sibi ipsis manus adferentes. Vsqueadeo metus inter omnes res terribiles maximo impetu animos percellit. Ac patri quidem meo, ait, quid esse nunc animi putas, qui non solum sua, sed etiam mea, & vxoris, & omnium liberum causſa seruitutem metuit? Et Cyrus: Credo equidem, inquit, haud difficulter, sic modo hunc affectum animo esse. Verū arbitror eiusdem hominis esse, prosperis rebus insolenter agere, aduersis subito cōsternari; & libertatē nanctū rursus efferri animo, deque integro negotiūm facessere. Est ita profecto, inquit, Cyre: delicta nostra suggerunt illa quidem causſas, ne fides nobis habeatur. Sedenim tua est in potestate, præsidia castellis imponere, locaque munita tenere; atque aliud quodcunque voles fidei pignus capere. Nos quidem ij erga te erimus, qui rebus his magnopere non offendātur. Nam recordaturi sumus, horum nos auctores existere. Quod si ex iis alicui tradito imperio, qui nihil in te deliquerint, fidē ipse non habere videberis, caue, ne simul & beneficium præstes & amicus illis haud esse puteris. Rursus si, dum cauebis, ne odio graueris, iuga ipsis nō imposueris, quo minus insolenter se gerant: vide, ne illi magis etiam, quam nos modo, tibi sint ad mentem sanam reuocandi. At ego me profecto, inquit Cyrus, eiusmodi ministris, quos sciam adductos necessitate suas præstare mihi operas, illubenter vsurum arbitror. Quos autem animaduertere viderer ex benenolentia, & mei amore, quod facto sit opus, mecum adgredi: hos ego delinquentes etiam laturum me facilius existimo, quam eos, qui, tametsi me oderint, abunde tamen omnia coacti facere studeant. Ad quæ Tigranes: A quibus autem, inquit, amorem tantū vmquam cōsequeris, quantū modo tibi licet a nobis adipisci? Ab iis arbitror, ait Cyrus, qui nūquā hostili fuerint in me animo: si hos adficere beneficio velim, quemadmodū tu iam, vt in vos beneficium conferā, hortaris. Num, mi Cyre, possis, inquit, quēquam hoc tempore reperire, cui tāta largiri queas, quanta patri meo? Primū si aliquem viuere finas, qui numquam in te fuerit iniurius; quam illum existimas tibi gratiam habiturum? Quid item, si liberos ipsi, & vxorem non adimas? quis eo te nomine magis diliget, quam qui arbitratur, iure sibi suos eripi?

An vllum nosti, qui grauius laturus sit, in Armenios se regnum non obtinere, quam nos? Quapropter etiam de hoc, ait, perspicuum est; eum, qui molestissime fert, se regem non esse, maximam tibi gratiam habiturum, si abs te imperium impetrauerit. Quod si etiam curæ tibi est, inquit, vt res heic quamminime turbatas, vbi discesseris, relinquas: considera, num tranquilliora futura sint omnia, nouato imperio, an visitato remanente. Itidem si curæ tibi est, vt exercitum amplissimũ educas; quem existimas huius delectum rectius habiturum, quam qui eo sæpius est vsus? Si pecunia quoque tibi sit opus, quem rectius illo cõfecturum hãc putas, qui & nouit, & habet, quidquid eius heic est? Mi Cyre, vir optime, caue ne nobis amissis, maiori te detrimento adficias, quam quo adficere te pater hic meus potuisset. Huiusmodi quædam Tigranes proferebat. Cyrus autem hæc audiens, mirifice delectabatur, quod arbitraretur omnia sibi confecta iam esse, quæ Cyaxari facturum se receperat. Nam dixisse meminerat, existimare se futurum, vt maiori Armenius amicitia ipsis adiungeretur opera sua, quã inter eos antea fuisset. Itaque deinceps Armenium ipsum compellat. Si vobis, inquit, in his morem gessero, dic mihi Armenie, quantum missurus es exercitum mecum, quantumque pecuniæ ad bellum hoc conferes? Ad quæ Armenius: Nihil tibi, mi Cyre, ait, nec simplicius nec equius dicere possum, quam vt copias vniuersas, quas quidem habeo, comonstrem: eas vbi tu videris, quantum tibi visum fuerit, exercitum abducito; illo relicto, qui agro nostro præsidio sit. Itidem de pecuniis; æquum est, vt quas habeam, tibi significem: tu deinde statuas, quantum ex his auferre velis, & quantũ relinquere. Cyrus autẽ: Age igitur, inquit, ostendito mihi quantæ tibi sint copiæ, quantũq; pecuniæ habeas, dicito. Heic Armenius: Equites quidem, ait, Armeniis fere sunt octies mille, quadragies mille pedites. Pecuniæ vero summa, cum thesauris, quos pater reliquit, ad argentũ redacta, tribus talentorum millibus maior est. Et Cyrus nihil cunctatus: De exercitu sane, inquit, partẽ dimidiam adiungito mihi, quandoquidem Chaldæi finitimi bellũ tibi faciunt: de pecunia vero, pro talentis quinquaginta, quæ tributi nomine pẽdebas, duplũ Cyaxari soluito propterea, quod solutionem neglexeris. Item mutuo mihi centũ altera dato. pro quibus ego mutuo datis tibi policeor, vel alia me,

Cyrus apud Armenium, quæ Cyaxari policitus erat effecit.

A τιὼ δ' Ἀρμενίων βασιλείαν εἰ μὴ ἔξῃ, οἶσθά
ινα λυπούμενον μᾶλλον ἢ ἡμᾶς; ἀκοῦν † καὶ τόδε
του, ἔφη, δηλονότι ὁ μάλιστα λυπούμενος εἰ
μὴ † βασιλεὺς εἴη, εὖ ἴσθι καὶ λαβὼν τιὼ Ἀρχιὼ, † βασι-
μεγίστην ἂν σοι χάριν εἰδείη. εἰ δέ τι σοι, ἔφη, μέ- λεύσει
λει καὶ τῶν ὡς ἥκιστα τεθραμμένα τάδε κατα-
λιπεῖν ὅτῳ ἀπίοις, σκόπει, ἔφη, πότερον ἂν
οἴει ἧττον μεταβολὰς ἔχειν τὰ ἐνθάδε καινῆς ἡγουμέ-
νης Ἀρχῆς, ἢ τῶν εἰωθότων καταμένοντος. εἰ δέ τι
σοι μέλει καὶ ὅπως πλείστην στρατιὰν ἄξεις, τίνα
B ἂν οἴει μᾶλλον ἐξετάσαι ταύτην ὀρθῶς τε πολ-
λάκις αὐτῷ κεχρημένον; εἰ δὲ καὶ χρημάτων δέησει,
† τίνας ἂν τούτων νομίζοις ἐκποιεῖσαι χρήσιμον τὰ τίνα ἂν
καὶ εἰδότος καὶ ἐχόντος πολὺ τὰ ὄντα; ὦ γαθέ, τούτων
ἔφη, Κῦρε, φύλαξαι μὴ ἡμᾶς ἀποδυσὼν σαυ-
τὸν χρημάτων πλείω ἢ ὁ πατὴρ ἠδυνήθη σε
βλάψαι. ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγε· ὁ δὲ Κῦρος ἀ-
κούων ἐχαίρετο, ὅτι ἐνόμιζε στρατιὰν ἄξειν πολὺ
αὐτῶν ὅσα παρὰ ὑπέσχετο Κυαξάρῃ στρατεύσειν.
ἐμέμνητο γὰρ εἰπὼν ὅτι καὶ φίλον οἴοιτο μᾶλλον
C αὐτὸν ἢ πρόσθεν ποιήσειν. ἐκ τούτου δὴ τὸν Ἀρ-
μένιον ἐρωτᾷ, ἰὼ δὴ ταῦτα πείθωμαί σοι,
λέξε μοι σύ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, πόσην μοι στρατιὰν
συμπέμψεις, πόσα δὲ χρήματα συμβαλῇ εἰς τὸν
πόλεμον; πρὸς ταῦτα δὴ λέγει ὁ Ἀρμένιος, ὑ-
δέν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔχω ἁπλούστερον εἰπεῖν οὐδὲ δι-
καιότερον ἢ δεῖξαι μοὶ ἐμὲ πάσῃ τὴν δύναμιν τὴν
ἔσαν, σὲ δὲ ἰδόντα, ὅσην μοὶ ἄν σοι δοκῇ στρατιὰν
ἄγειν, τοῦτον ἀπολιπεῖν, τὴν χώρας φυλακήν. † ὡσ- ὡς δὲ αὖ-
αὕτως δὲ καὶ χρημάτων, δηλῶσαι μοὶ ἐμὲ δί- τως
D καιόν σοι πολὺ τὰ ὄντα· σὲ δὲ τούτων αὖ τὴν γνώ-
μαν ὁπόσα τε ἂν βούλῃ φέρεσθαι, καὶ ὁπόσα ἂν βού-
λῃ καταλιπεῖν. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· † ἴθι, δεῖξόν μοι ἴθι δὴ λέ-
ὁπόσον σοι δυνάμεις ἐστί, λέξον δὲ καὶ πόσα χρή- ξον
ματα. σὺ μὲν δὴ λέγει ὁ Ἀρμένιος· ἱππεῖς μὲν
τοίνυν τῶν Ἀρμενίων εἰσὶν εἰς ὀκτακισχιλίους, πεζοὶ
δὲ εἰς τετρακισμυριάδας· χρήματα δέ, ἔφη,
σὺν τοῖς θησαυροῖς οἷς ὁ πατὴρ κατέλιπεν, ἔστιν,
εἰς ἀργύριον λογισθέντα, ἑξήκοντα πλείω τῶν
διακοσίων. καὶ ὁ Κῦρος † οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' εἶπε, † οὐκ ἐμέ-
E τῆς μὲν τοίνυν στρατιᾶς, ἐπεί σοι, ἔφη, οἱ ὅμοροι λησεν,
Χαλδαῖοι πολεμοῦσι, τοὺς ἡμίσεάς μοι σύμπεμ-
πε· τῶν δὲ χρημάτων ἀντὶ μὲν τῶν πεντήκοντα τα-
λάντων, ὧν ἔφερες δασμόν, διπλασίονα Κυα-
ξάρῃ ἀπόδος, ὅτι ἔλιπες τὸν φόρον· ἐμοὶ δέ, ἔφη,
ἄλλα ἑκατὸν δούλφσον. ἐγὼ δέ σοι ὑπισχοῦμαι,
ἂν θεὸς

ἀὐθεὸς δῦ διδῷ, ἀὐθ' ὧν ἂν ἐμοὶ δόμειόσης, ἢ ἀλ- A
λα πλείονος ἄξια ἀὐεργετήσω, ἢ τὰ χρήμα-
τα ἀπαειθμήσω, ἰῶ δώσωμαι· ἰῶ δὲ μὴ δύ-
νωμαι, ἀδύνατος ἂν φανοίμιλω, οἶμαι, ἄδικος
δ' οὐκ ἂν δικαίως κρινοίμιλω. καὶ ὁ Ἀρμένιος,
τοιοῦτος τῶν λόγων, ἔφη, ὦ Κῦρε, μὴ ὕττω λέγε, εἰ
γὰ μὴ, ἀθαρρούντα με ἕξεις· ἀλλὰ νόμιζε, ἔφη,
ἃ ἂν καταλίπῃς, μηδὲν ἧττον σὰ εἶ ὧν ἂν ἔ-
χων ἀπίῃς. εἶεν, ἔφη ὁ Κῦρος. ὥστε γὰ τὴ γυναῖ-
κα ἀπολαβεῖν, πόσα ἂν μοι χρήματα δῴης; ὁ-
πόσα ἂν δυναίμιλω, ἔφη· τί γὰ ὥστε τοῖς παῖ- B
δας; † καὶ τούτων, ἔφη, ὁπόσα ἂν δυναίμιλω.
καὶ ἂν τούτων, ἦκεν, ἔφη ὁ Κῦρος, τούτοις μὲν ἤδη διπλάσια
τῶν ὄντων. σὺ γὰ, ἔφη, ὦ Τιγράνη, λέξον μοι, ὁπό-
σα ἂν χρίαιο, ὥστε τὴ γυναῖκα ἀπολαβεῖν; ὁ δὲ
ἐτύγχανε νεόγαμός τε ὢν, καὶ ὑπερφιλῶν τὴ γυ-
ναῖκα. ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ Κῦρε, κἂν τῆς ψυχῆς
χριαίμιλω, ὥστε μὴ ποτὲ λαβεῖν ταύτην.
σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη, ἀπάλαγε τὴ σήν. σὲ δὲ γὰ εἰλῆ-
φθαι † ἐγωγε αἰσχρότατον ταύτην νομίζω, σὲ
ἔχειν ταύτῃ ὡς αἰσχ. γε μὴ πώποτε φυγόντος ἡμᾶς. καὶ σὺ γὰ ὦ Ἀρμέ- C
νιε, ἀπάλαγε τήνδε γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας, μη-
δὲν † αὐτῶν καλαβόντες, ἵνα εἰδῶσιν ὅτι ἐλεύθεροι
ὑπὸ αὐ- τῶ σοὶ ἥξουσι. καὶ νεῶ μὲν, ἔφη, δόπιστε
τοῖς, re- παρ' ἡμῖν· δόπνησάντες γὰ ἀπελαύνετε ὅπου ὑμῖν
ctius, αὖτ' αὖ τῶ θυμός. ὕττω δὴ κατέμιναν. Ἀμφὶ σκηνώντων δὲ
μὴ γὰ ὁ δεσπότης, ἐπήρετο ὁ Κῦρος, εἰπέ μοι, ἔφη,
ὦ Τιγράνη, πῶς δὴ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀνὴρ ὃς σοὶ ξε-
νεσθείς ἡμῖν; καὶ σύ μοι μάλα ἐδόκεις θαυμάζειν
αὐτόν. ἆ γὰ, ἔφη, ἀπέκτεινεν αὐτὸν ὕστοι ὁ ἐμὸς
πατήρ; τί λαβὼν ἀδικοῦντα; Ἀμαθεῖρεν αὐτὴν D
ἔφη ἐμέ. καί τοι, ὦ Κῦρε, οὕτω καλὸς κἀγαθὸς
ἦν ἐκεῖνος, ὡς καὶ ὅτε ἀποθνήσκειν ἔμελλε, τοῦτο
καλέσας με εἶπε, μή πω σὺ, ὦ Τιγράνη, ἔφη,
ὅτι ἀποκλείσῃ με χαλεπήνας τῷ πατρί. ἆ γὰρ
κακνοίᾳ τινὶ τοῦτο ποιῇς, ἀλλ' ἀγνοίᾳ. ὁπόσα
γὰ ἀγνοίᾳ ἄνθρωποι ἁμαρτάνουσι, πολλὰ ἀ-
κούσια ταῦτ' ἐγωγε νομίζω. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ὅτι
τούτοις εἶπε φθῦ τὸν ἀνδρός. ὁ γὰ Ἀρμένιος ἔλεξεν
ὕττως· ὦ Κῦρε, ἀλλ' οἱ τὴ ἑαυτῶν γυναιξὶ λαμ- E
βάνοντες συνοίσας δημοτείους ἄνδρας, ἃ ὅτο αὖ-
τὸ τεύμα- τοὺμιλνοι αὐτοὺς καταλείπουσιν, ὡς † σωφρονε-
δεσέρας. στέρας ποιοῦσας τὰς γυναῖκας· ἀλλὰ νομίζοντες
Vide ἀφαιρεῖσθαι † αὐτὰς τὴν τοῦ πρὸς ἑαυτοὺς φιλίαν,
Not. ἀὐτὸς διὰ τοῦτο ὡς πολεμίοις αὐτοῖς χρῶνται. καὶ
† ἐκεῖνο, ἔφη, ἐφθόνησα, ὅτι μοι ἐδόκει

A Deo bene iuuante, beneficia maiora in te collaturum, vel ipsam pecuniam denumeraturum, si quidem potero. Sin autem, videri quidem, vt arbitror, potero destitutus a facultate reddendi, sed iniustus tamen merito meo non censebor. Et Armenius: Obsecro te profecto, mi Cyre, inquit, noli hoc pacto loqui: ceteroqui minus bono in te animo ero. Existimabis scilicet, quascumque pecunias nobis reliqueris, nihilo minus tuas esse; atque illæ sint, quas hinc tecum aufers. Esto subiecit Cyrus. Verum vt vxorem recipias, quantum mihi pecuniæ dederis? Quantum mea in facultate fuerit, inquit. Quid? vt liberos? etiam pro his, ait, quantum mea in facultate fuerit? Ergo iam hæ, subiecit Cyrus, duplo ampliores fuerint iis, quas tu possides. Et tu Tigranes, ait, dic mihi, quanti redimeres, vt vxorem tibi recipere liceret? Is vero nouus tũc forte maritus erat, & summo hãc amore cõplectebatur. Equidẽ, inquit, vel animę pretio meæ redemerim, ne vmquã hęc seruitutẽ seruiat. Tu igitur, inquit, tuã abducito. Nam equidẽ eam in captiuitatẽ venisse nequaquã arbitror, quando tu numquam nos deseruisti. Tu quoq; Armenie, tã vxorẽ quam liberos abducito, nullo pro iis pretio soluto: vt se liberos ad te venire sciant. Ac modo quidẽ apud nos cœnato, sumpta vero cœna, quo libitum erit animo vestro, discedite. Itaq; quũ mansissent, atq; a cœna in tabernaculo versarẽtur, interrogans Cyrus: Dic mihi Tigranes, inquit, vbi tamdẽ est vir ille, qui nobiscũ venari solebat; tu quidẽ mihi videbaris hominẽ plurimum admirari. An non, ait, pater hic meus eum occidit? In quo deprehẽsum facinore malo? Dicebat, me ab ipso corrũpi. At vero mi Cyre, adeo præclarus & honestus vir erat, vt tum etiam, quum moriturus esset, arcessito mihi diceret: Ne tu patri, Tigranes, quidquam succẽseris, quod me morte multabit. Non enim hoc ex maleuolentia, sed ignorantia facit. Quæcumque vero per ignorantiam peccant homines, ea præter animi sententiam committi, equidem arbitror. Ad quæ verba Cyrus ait: Hẽ qualem virum. Armenius autẽ hoc modo loquutus est: Nec illi, mi Cyre, qui viros alios cum vxoribus suis familiarius versantes deprehendunt, ob hanc culpam eos interficiunt, quod *magis intelligentes reddant vxores suas: sed quod existimant amorem eos sibi debitum præripere, idcirco pro hostibus illos habent. Itidem & ipse illi homini inuidi, q̃ facere mihi videbatur,

Cyrus captiuos sine pretio reddit.

Hominis innocẽtis, quum occideretur, vox præclara.

** hoc est, magis ciuiles & politas. Scholion marginis.*

vt filius meus ipsum magis, quam me, admiraretur. Et Cyrus: Profecto, inquit, mi Armenie, humanitus quid deliquisse videris: tuque adeo, mi Tigranes, ignoscito patri. Huiusmodi quum in hoc tempore inter se disseruissent, & amanter, vt par erat, se complexi essent a reconciliatione; carpentis vna cum vxoribus conscensis, auecti sunt. Quum autem domum venissent, Cyri alius sapientiam cõmemorabat, fortitudinem alius, alius mansuetudinem, atque etiam non nemo pulchritudinem ac proceritatem. Atque heic sane Tigranes vxorẽ interrogabat: Num & tibi, mea Armenia, pulcher esse visus est Cyrus? Profecto, ait illa, non adspectabam hunc equidem. Quem igitur? inquit Tigranes. Eum profecto, qui aiebat animę suę pretio se redempturum, ne seruitutem ego seruirem. Actum quidem, vt par erat, rebus huiusmodi transactis quieti vtrimque se dederũt. Postridie vero Armenius Cyro, & exercitui vniuerso munera tamquam hospitibus misit; ac suis edixit, quibus in militiã eundum erat, vt tertium ad diem adessent; & pecuniam de qua Cyrus egerat, duplicatã denumerauit. Cyrus accepta summa, quam poposcerat, reliquam remisit; simul interrogans, vter exercitum ducturus esset; filius an ipse. Ad quæ respondit vterque, ac pater quidem, Quemcumq; tu iusseris: filius vero: Equidem abs te, mi Cyre, non abero: non si etiam comitari te calonis instar sarcinarij debeã. Et Cyrus ad hoc risu sublato: Quanti abs te redimerem, inquit, vt vxor tua sarcinas te gestare audiret? At non opus erit vt audiat, inquit. adducam enim illam, vt videre liceat, quidquid egero. Verum iam, ait, tempus fuerit, vt collectis sarcinis ad iter vos comparetis. Existimes velim, inquit Tigranes, nos conuasatis iis, quæcumq; pater dederit, adfuturos. Ac tum quidem hospitum more milites excepti, quieti se dederunt. Postridie Cyrus sumto secum Tigrane, ac Medorũ equitum præstantissimis, deque suis etiam amicis, quoscumq; commodum ei visum esset, regionem obequitans contemplabatur; vt quo loco castellum muniendum esset, cõsideraret. Quumq; ad iugum quoddam venissent, Tigranem interrogat, quinam illi montes essent, vnde Chaldæi decurrentes, prædas agerent? Quos Tigranes quũ ei monstrasset, rursum interrogat: an ij mõtes tunc deserti essent? Minime vero, inquit: semper enim speculatores suos habent, qui ceteris significãt, quidquid vide-

Pudicæ mulieris vox & virum a manu.

Montes inter Chaldæos & Armenios.

A τ' ἐμοὶ γὸν ποιῆν αὐτὸν μᾶλλον θαυμάζειν ἢ ἐμέ. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλὰ ναὶ μὰ τοὺς θεούς, ἔφη, ὦ Ἀρμενίε, αὐθεφπινά μοι δοκῆς ἁμαρτῆν, καὶ σὺ, ὦ Τιγρανη, συγγίνωσκε τῷ πατεί. τότε μὲν δὴ ταῦτα διαλεχθέντες καὶ φιλοφρονηθέντες, ὥσπερ εἰκὸς, ἐκ συναλλαγῆς, ἀναβαίνουσι σὺν τ' γυναιξὶν, ἀπήλαυνον ἀθφαινόμενοι. ἐπεὶ δ' ἦλθον οἴκαδε, ἔλεγον τὸ Κύρου ὁ μὲν τις τὴν σοφίαν, ὁ δ' τὴν καρτερείαν, ὁ δὲ τὴν ταπεινότητα, ὁ δέ τις [καὶ *] τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος. ἔνθα δὴ ὁ Τιγρανης ἐπήρετο τὴν γυναῖκα· καί σοι, ἔφη, ὦ Ἀρμενία, καλὸς ἐδόκει ὁ Κῦρος εἶναι; ἀλλὰ μὰ δι', ἔφη, οὐκ ἐκεῖνον † ἐθεώμην. ἀλλὰ τί ἐθεώρουν
B ἀλλ'; ἔφη ὁ Τιγρανης. τ' εἰπόντα νὴ δία, ὡς τ' αὑτῆς ψυχῆς ἂν τριάκοντα ὤνητο μή με δουλεύειν. τότε μὲν δὴ, ὥσπερ εἰκὸς, οὐ τοιούτων ἀνεπαύοντο σὺν ἀλλήλοις. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Ἀρμένιος Κύρῳ μὲν καὶ τῇ στρατιᾷ πάσῃ ξένια ἔπεμπε· τοῖς δ' ἑαυτῆ οἷς δεήσοι στρατεύεσθαι, εἰς τρίτην ἡμέραν παρῆναι. τὰ δὲ χρήματα, ὧν εἶπεν ὁ Κῦρος, διπλάσια † ἀπεμέτρησεν. ὁ δ' Κῦρος ὅσα εἶπε λαβὼν, τὰ ἄλλα ἔπεμψεν. ἤρετο δὲ πότερος ἕξαι ὁ στράτευμα ἄξων, ὁ παῖς, ἢ αὐτός. εἰπέτην δ' ἅμα, ὁ μὲν πατὴρ ὅτως, ὁπότερον ἂν σὺ κελεύῃς· ὁ δ' παῖς ὅτι· ἐγὼ μὲν οὐκ ἀπολείψομαί σου, ὦ Κῦρε, οὐδ' ἂν σκευοφόρον με δέῃ σοι συναχθῆναι. καὶ ὁ Κῦρος ὑπογελάσας εἶπε, καὶ ὅτι πό-
D σῳ ἂν ἐθέλοις, ἔφη, τὴν γυναῖκά σου ἀγαγέσθαι, ὅπως σκευοφορῇς; ἀλλ' οὐδέν, ἔφη, ἀκάθην δεήσῃ αὐτῇ σου. ἄξω γάρ· ὥστε ὁρᾶν ἔξεσται αὐτῇ ὅ, τι ἂν ἐγὼ πράττω. ὥστε ἂν, ἔφη, συσκευάζεσθε ὑμῖν εἴη. † νομίζω, ἔφη, σοι σκευασμένους παρέσεσθαι ὅ, τι ἂν ὁ πατὴρ δῷ. τότε μὲν δὴ ξενιζόμενοι οἱ στρατιῶται ἑτοιμήθησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ λαβὼν ὁ Κῦρος τ' Τιγρανίου, καὶ τ' μήδων ἱππέων τοὺς κρατίστους, καὶ τῶν ἑαυτῆ φίλων ὁπόσους καιρὸς ἐδόκει εἶναι, περιελαύνων τ' χώραν κατέ-
E σκεπτο, σκοπῶν οὗ τ' φυλακεῖον φρούριον. καὶ ἐπ' ἄκρου τι ἐλθὼν, ἐπηρώτα τ' Τιγρανίου, ποῖα ἂν εἴη τῶν ὀρέων ὁπόθεν οἱ χαλδαῖοι καταθέουσι λῃζόμενοι. καὶ ὁ Τιγρανης ἐδείκνυεν. ὁ δὲ πάλιν ἤρετο, νεῶν δὲ ταῦτα τὰ ὄρη ἔρημα ἔστιν; οὐ μὰ δι', ἔφη, ἀλλ' ἀεὶ σκοποί εἰσιν ἐκείνων, οἳ σημαίνουσι τοῖς ἄλλοις ὅ, τι ἂν ὁρῶσι.

τί οὖν,

Plutarch. 2. Conuiu. q. 1. p. 1126.

τί οὖν, ἔφη, ποιοῦσιν ἐπὶ τὰ ἄκρα βοηθοῦσιν, ἔφη, ὅπως τὰ ἄκρα, ὡς ἂν ἕκαστος δύνηται). Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Κῦρος ἤκουεν. σκοπῶν δὲ κατενόει πολλὴν τὴν χώραν τοῖς ἀρμενίοις ἔρημον καὶ ἀργὴν οὖσαν διὰ τὸν πόλεμον. καὶ τότε μὲν ἀπῆλθον ὅπου τὸ στρατόπεδον, καὶ δειπνήσαντες ἐκοιμήθησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ αὐτός τε ὁ Τιγράνης παρῆν σκευασάμενος. καὶ εἰς τετρακισχιλίους ἱππεῖς συνελέγοντο αὐτῷ, καὶ τοξόται εἰς τοὺς μυρίους, καὶ πελτασταὶ δισχίλιοι τοσοῦτοι. ὁ δὲ Κῦρος, ἐν ᾧ συνελέγοντο, ἐθύετο· ἐπεὶ δὲ καλὰ B ἦν τὰ ἱερὰ αὐτῷ, συνεκάλεσε τούς τε τῶν ταξιῶν ἡγεμόνας καὶ τοὺς τῶν μήδων. ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἦσαν, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες φίλοι, ὅτι μὲν τὰ ὄρη ταῦτα, ἃ ὁρᾶτε, χαλδαῖά ἐστι, καὶ εἰδέναι ἔστιν ὅτι ταῦτα καταλάβοιμεν, καὶ ἐπ' ἄκρα ἥξοιτο ἂν ἡμέτερον φρούριον, σαφὲς μὲν οὐκ ἀνάγκη ἂν εἴη τοῦτο ἡμᾶς καὶ ἀμφοτέροις, τοῖς τε ἀρμενίοις καὶ τοῖς χαλδαίοις. τὰ μὲν οὖν ἱερὰ καλὰ † ἡμῖν. αἰσθάνομαι δὲ καὶ τὴν ἐθελοντηρίαν εἰς τὸ τοιαῦτα ἔργα ταύτην οὐδὲν ἧττον μεγάλην συμμαχίαν ἂν ἥξοιτο, ὡς πάνυ. C ἐὰν γὰρ φθάσωμεν τοὺς πολεμίους συλλεγῆναι ἀναβαίνοντες, ἢ πανταπάσιν ἀμαχεὶ λάβοιμεν ἂν τὸ ἄκρον, ἢ ὀλίγοις τε καὶ ἀσθενέσι χρησάμεθα ἂν πολεμίοις. τῶν οὖν πόνων οὐδεὶς ῥᾴων οὐδὲ ἀκινδυνώτερος, ἔφη, ὅστις τὸν ἰσχυρὸν καρτερήσας εὐδοκιμεῖ. ἴτε οὖν ὅτι τάχιστα ἐπὶ τὰ ὅπλα. καὶ ὑμεῖς μέν, ὦ μῆδοι, ἐν ἀριστερᾷ ἡμῶν πορεύεσθε· ὑμεῖς δέ, ὦ ἑρμήνιοι, οἱ μὲν ἡμίσεις ἐν δεξιᾷ, οἱ δὲ ἡμίσεις ἕπεσθε ἡμῶν ἡγεῖσθε. ὑμεῖς δέ, ὦ ἱππεῖς, ὅπισθεν D ἕπεσθε, † ἵνα κελεύομεν καὶ ὠθῶντες ἀνώμας· ἐὰν δέ τις † μαλακιώηται, μὴ ὀκνεῖτε. Ταῦτ' εἰπὼν ὁ Κῦρος ἡγεῖτο, ὀρθίοις ποιησάμενος τοὺς λόχους. οἱ δὲ χαλδαῖοι, ὡς ἔγνωσαν τὴν ὁρμὴν ἄνω οὖσαν, ἀθρόοι ἐσήμηναν τε τοῖς ἑαυτῶν, καὶ συναθρόων ἀλλήλοις, καὶ συνεθορύζοντο. ὁ δὲ Κῦρος παρῆγεν, ἄνδρες φέρουσαι, ἡμῖν σημαίνοισι σαφὲς ἦν. ἐὰν γὰρ φθάσωμεν ἄνω ἡμῶν, σφᾶς ἐν τοῖς τῶν πολεμίων δυνήσεσθε). εἶχον δὲ οἱ χαλδαῖοι γέρρα τε καὶ πάλτα δύο. καὶ πολε- E μικώταται δὲ λέγονται εἶναι τῶν περὶ ἐκείνην τὴν χώραν ἐθνῶν), καὶ μισθοφορικώτατοι), ὁπότου τις αὐτῶν δέηται, διὰ τὸ πολεμικώταται καὶ πένητες εἶναι). καὶ γὰρ ἡ χώρα αὐτοῖς ὀρεινή τέ ἐστι, καὶ ὀλίγη ἡ τὰ χρήματα ἔχουσα. ὡς δὲ μᾶλλον ἐπλησίαζον οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον τῶν ἄκρων,

rint. At quid faciunt, ait, quũ aliquid senserint? Ad vertices, inquit, defensionis causa; pro suis quisque viribus, adcurrunt. Hæc Cyrus vbi audisset, lustrando passim animaduertebat, magnam regionis partem Armeniis propter bellum desertam & incultam esse. Ac tum quidem reuersi ad exercitum, quum cœnassent, quieti se dederunt. Postridie Tigranes ipse paratis rebus suis aderat, atque interim equitum ei quatuor millia cogebantur, cum decies mille sagittariis, totidemq; cetratis. Cyrus, dum eæ copiæ cogerentur, mactatis hostiis, quũ sacra perlitata cerneret; Persicorũ ducum Medorumque concilio aduocato, præsentibus vniuersis hęc verba fecit. Hi montes, amici, quos adspicimus, Chaldæorũ sunt, eos si occupauerimus, & castellum in vertice nostrum fuerit: necesse est vtriq;, tam Armenij, quam Chaldæi, erga nos in officio manẽat. Et sacris quidem pulchre litatum; humanam vero cõtentionem ad hæc perficiunda nihil adeo iuuare poterit, atq; celeritas. Nam si montes prius, quam hostes se colligant, adscenderimus: vel omni no verticem sine vllo prœlio capiemus, vel cum paucis & imbellibus aduersariis res nobis erit. Itaque nullus facilior, magisque periculi expers fuerit labor, quam si iam in accelerando tolerantes erimus. Ite igitur ad arma, & vos quidem Medi ad sinistrum latus incedite: vos autem Armenij parte dimidia dextrum tenete, cum dimidia reliqua duces nobis itineris estote: vos equites a tergo sequimini, vt nos cohortemini, sursumque protrudatis; neque permittite, vt aliquis remissius se gerat. Hæc quum Cyrus dixisset, in manipulos siue scties rectas instructum exercitum anteibat. Chaldæi postquam sursum tendi cum impetu animaduerterunt, mox suis signa dant, & mutuis clamoribus se conuocando, colliguntur. Cyrus autem suos excitans: Hi quidem ait signum dant nobis, o Persæ, vt properemus. Nam si in adscendendo hos anteuerterimus, nihil hostium conatus efficere poterunt. Gestabant autem Chaldæi crates, & tragulas binas, ac bellicosissimi feruntur esse inter eius regionis incolas. Etiam stipendia faciunt, quum ipsorum opera quis eget; quod & periti rei militaris sint & pauperes. Quippe solũ incolunt montuosum, & cuius exigua pars opulenta est. Quum autem Cyri milites iam propius a iugis montium abessent,

Cyri de Chaldæorum montibus occupandis cõsilium.

Chaldæorum natio bellicosa.

Tigranes in itinere Cyro proximus, ait: An A nosti, Cyre, mox pugnandum nobis ipsis esse? Nam Armenij quidem certe vim hostium non excipiēt. Cyrus id sē non ignorare respondens, statim edixit Persis, vt se parārent. Nam mox insequendum esse, posteaquam Armenij fuga inita propius ad nos hostem adduxerint. Sic ergo præcedebant Armenij. De Chaldæis vero qui aderant, vbi propius Armenij accessissent, celeriter sublato, more suo, clamore, cursu in eos feruntur. Armenij more itidem suo illos non excipiunt. Verum vbi Chaldæi, B qui hos persequebantur, viderunt homines gladiis instructos aduersus se sursum tendere, partim congressi propius, statim interfecti sunt, partim fuga dilabuntur, nonnulli hostium in potestatem veniunt. Simul iuga montiū celeriter occupantur. Ea quum Cyri milites tenerent, & Chaldæorum ad domicilia despicerent: animaduertunt eos proximis domiciliis aufugere. Cyrus quum milites omnes conueniissent, vt pranderent, edixit. Pransi quum essent, animaduerso locum esse munitum, & aquis irriguum, vbi speculæ Chaldæorum erant: statim ibi castellum exstruere cepit. Simul Tigrani mandat, ad patrem mitteret, eumque statim adesse iuberet, & omnes fabros ac lapicidas, quotquot haberet, secum adducere. Dum hic nuntius ad Armenium pergit, interea Cyrus cum iis, qui aderant structuræ intentus erat. Ibi tum captiui ad eum vincti deducuntur, nōnullis inter eos vulneratis. Hos vt vidit, mox vinctos solui, vulneratos arcessitis medicis curari præcipit. Deinde Chaldæos adloquitur, non se venisse, quod cupe- D ret eos perditos, nec idem bello sibi esse opus: sed inter Armenios Chaldæosque pacem velle facere. Prius autem, quam a nobis hæc iuga tenerentur, scio vos pacem non expetiuisse. Nam vestræ in tuto positæ res erant, & Armeniorum facultates agere ferre solebatis. Nunc quo sitis loco, perspicitis. Itaq; vos ego, qui capti estis, domum dimitto; vobisque potestatem facio cæteris cum Chaldæis deliberandi, bellumne gerere nobiscum velitis, an amicitiam colere. Bellum quidem si præferetis, E inermes huc ne reuertimini, si quidē sapitis: sin pacis egere vos putabitis, inermeis accedite. Quod si nobiscum amicitiā inieritis, equidem curabo, vt bene res vestræ se habeant. Ea Chaldæi quum audissent,

Cyrus Chaldæos de iugis montium deturbat.

Cyri erga victos humanitas.

Cyrus benignitate sua Chaldæos sibi conciliat.

ὁ Τιγράνης σὺν ᾧ Κύρῳ πρωὶ ὁρμώμενος εἶπεν· ὦ Κῦρε, ἆρ' οἶσθ', ἔφη, ὅτι ἀνάγκη ἡμᾶς αὐτίκα μάλα δεῆσαι μάχεσθαι; ὡς οἵ γε ἀρμένιοι ἂν μὴ δέξωνται τοὺς πολεμίους. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ὅτι εἰπὼν ὅτι δεῖ δέη ἤδη ἔστο παρηγγύησε τοῖς παροῦσι παρασκευάζεσθαι, ὡς αὐτίκα δεῆσον ὅπλα διώκειν, ἐπεὶ δὲ ἠρξαντο ὑπάγειν τοὺς πολεμίους ὑποφεύγοντες οἱ ἀρμένιοι, ὥστ' ἐγγὺς ἤδη γίγνεσθαι. ὅτε δὴ ἤρξαντο μὲν οἱ ἀρμένιοι τῶν χαλδαίων οἱ παρόντες, ὡς ἐπλησίαζον οἱ ἀρμένιοι, ταχὺ ἀναλαβόντες ἔθεον, ὥσπερ εἰώθασιν, ἐπ' αὐτοὺς οἱ δ' ἀρμένιοι, ὥσπερ εἰώθεσαν, οὐκ ἐδέχοντο. ὡς δὲ διώκοντες οἱ χαλδαῖοι εἶδον ἀνταίρειν μαχαιροφόρους ἱππέας ἄνω, οἱ μέν τινες αὐτῶν πελάσαντες ταχὺ ἀπέθνησκον, οἱ δ' ἔφευγον, οἱ δέ τινες καὶ ἑάλωσαν αὐτῶν. ταχὺ δὲ εἶχον τὰ ἄκρα. ἐπεὶ δὲ τὰ ἄκρα εἶχον οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον, καθεώρων τε τῶν χαλδαίων τὰς οἰκήσεις, καὶ ἠθάνοντο φεύγοντας αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐγγὺς οἰκήσεων. ὁ δὲ Κῦρος, ὡς πάντες οἱ στρατιῶται ὁμοῦ ἐγένοντο, ἄριστοποιεῖσθαι παρήγγειλεν. ἐπεὶ δὲ ἠρίστηντο, καταμαθὼν ἔνθα σκοπαὶ ἦσαν αἱ τῶν χαλδαίων ἐρυμνόν τε ὂν καὶ εὔυδρον, ἀνθ' ὧν ἐτείχιζε φρούριον. καὶ τὸν Τιγράνην ἐκέλευσε πέμπειν ὅπου τὸν πατέρα, καὶ κελεύειν πάντα ἁρμάτων ἔχοντα ὁπόσοι εἶεν τέκτονές τε καὶ λιθοδόμοι. ὅπου μὲν δὴ τὸν ἀρμένιον ὤχετο ἄγγελος. ὁ δὲ Κῦρος τοῖς παροῦσιν ἐτείχιζεν. ἐν δὲ τούτῳ προσάγουσι τῷ Κύρῳ τοὺς αἰχμαλώτους δεδεμένους, τοὺς δέ τινας καὶ τετρωμένους. ὡς δὲ εἶδεν, ἀνθ' ὧν λύειν μὲν ἐκέλευσε τοὺς δεδεμένους, τοὺς δὲ τετρωμένους, ἰατροὺς καλέσας, θεραπεύειν ἐκέλευσεν. ἔπειτα ἔλεξε τοῖς χαλδαίοις, ὅτι οὐ ἦκοι οὔτε ἀπολέσων ὅπλα θυμῷ ἐκείνους, οὔτε πολεμεῖν δεόμενος, ἀλλ' εἰρήνην ποιήσων βουλόμενος ἀρμενίοις καὶ χαλδαίοις. πρὶν μὲν οὖν ἔχεσθαι τὰ ἄκρα, οἶσθ' ὅπου ἐδεῖσθε εἰρήνης. τὰ μὲν γὰρ ὑμέτερα ἀσφαλῶς εἶχε, τὰ δὲ τῶν ἀρμενίων ἤγετε καὶ ἐφέρετε· νῦν δ' ὁρᾶτε δὴ αὐτὸ οἷόν ἐστι. ἐγὼ οὖν ἀφίημι ὑμᾶς οἴκαδε τοὺς εἰλημμένους, καὶ δίδωμι ὑμῖν σὺν τοῖς ἄλλοις χαλδαίοις βουλεύσασθαι, εἴτε βούλεσθε πόλεμον ἡμῖν, εἴτε φιλίαν. ἢν μὲν πόλεμον αἱρῆσθε, μηκέτι ἥκετε δεῦρο δοῦλοι ὅπλων, εἰ σωφρονεῖτε· ἢν δὲ εἰρήνης δοκῆτε δεῖσθαι, αὖθις ὅπλων ἥκετε. ὡς δὲ καλῶς ἔξει τὰ ὑμέτερα ἢν φίλοι γένησθε, ἐμοὶ μελήσει. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ χαλδαῖοι, πολλὰ

πολλὰ μὲν ἐπαινέσαντες, πολλὰ δὲ δεξιωσά
μενοι τὸν Κῦρον ᾤχοντο οἴκαδε. ὁ δὲ Ἀρμένιος
ὡς ἤκουσε τῷ τε κλῆσιν τοῦ Κύρου καὶ τῷ
τρόπῳ, λαβὼν τοὺς τέκνους καὶ τἄλλα, ὅσων
ᾤετο δεῖν, ἦκε πρὸς τὸν Κῦρον ὡς ἐδυνάτο τά-
χιστα. ἐπεὶ δὲ εἶδε τὸν Κῦρον, ἔλεξεν· ὦ Κῦρε,
ὡς ὀλίγα δυνάμενοι πρόσθεν ἄνθρωποι πε-
ρὶ τῶν μέλλοντος, πολλὰ ὑπερεφρονοῦμεν πρὸ τοῦ
τότε. νῦν γοῦν δὴ καὶ ἐγὼ ἐλευθερίαν μὲν μεγά-
λαν ὑπερβεβλημένος, δοῦλος ὡς οὐδεπώποτε
ἐλπόμην· ἐπεὶ δὴ ἐάλωμεν, σαφῶς *ἀπολω-
λέναι νομίσαντες, νῦν ἀναφαινόμεθα σεσω-
σμένοι ὡς οὐδεπώποτε. οἱ γὰρ οὐδεπώποτε
ἐπαύοντο πολλὰ κακὰ ἡμᾶς ποιοῦντες,
νῦν ὁρῶ τούτους ἔχοντας ὥσπερ ἐγὼ ηὐχόμην.
καὶ τοῦτο ὑπέρχω, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅτι ἐγὼ ὥστε
ἀπελάσαι χαλδαίους ἀπὸ τούτων τῶν ἀ
κρων, πολλαπλάσια ἂν ἔδωκα χρήματα, ὧν
σὺ νῦν ἔχῃς παρ' ἐμοῦ. καὶ ἄνωθεν ποιή-
σῃ ἀγαθὰ ἡμᾶς ὅτ' ἐλάμβανες τὰ χρήμα-
τα, ἀπολετέλεσαί σοι ἤδη. ὥστε καὶ προοφεί-
λοντές σοι ἄλλας χάριτας ἀναπεφώνημαι,
ἃς ἡμεῖς γε, εἰ μὴ κακοὶ ἐσμέν, αἰσχυνοίμεθ' ἂν
σοι μὴ ἀποδιδόναι, ᾧ καὶ ἀποδιδόντες, οὐδὲν
ἄξιον οὐδὲ οὕτως προς ἀνταγωνίστην καλλαλαμ-
βανόμεθα τοσοῦτον ποιοῦντες. Ὁ μὲν Ἀρ-
μένιος ταῦτ' ἔλεξεν· οἱ δὲ χαλδαῖοι ἦκον, δεό-
μενοι τοῦ Κύρου εἰρήνην σφίσι ποιῆσαι. καὶ ὁ
Κῦρος ἐπήρετο αὐτούς, ἄλλου του, ἔφη, ὦ χαλ-
δαῖοι, ἢ τούτου γε ἕνεκα εἰρήνης νῦν ὑπομ-
μεῖτε, ὅτι νομίζετε ἀσφαλέστερον δυνασθαι
ζῆν εἰρήνης γενομένης ἢ † πολεμοῦντες; ἐπεὶ
καὶ ἡμεῖς ταῦτ' ἐλέγομεν. Τἄλλα ἔχομεν, ἔ-
φασαν οἱ χαλδαῖοι. καὶ ὅς, τί οὖν, ἔφη, εἰ καὶ
ἄλλα ὑμῖν ἀγαθὰ προσγένοιτο ἢ τὴν εἰ-
ρήνην; ἔτι ἄν, ἔφασαν, μᾶλλον εὐφραινοίμε-
θα. ἄλλο τι οὖν, ἔφη, ἢ ἡδὺ ὃ γῆς κτησίζειν
ἀγαθῆς, νῦν πένητες νομίζετε εἶ); σὺν ἔφα-
σαν καὶ τοῦτο. τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, βούλοισθ'
ἂν ὑμῖν ἀποτελουμένων ὅσα περ οἱ ἄλλοι *Ἀρ-
μένιοι, ἐξεῖναι ὑμῖν τῆς Ἀρμενίας γῆς ἐρ-
γάζεσθαι ὁπόσην ἂν βούλησθε; ἔφασαν οἱ
χαλδαῖοι, εἰ πῶς βίοιμεν μὴ ἀδικησόμεθα τί
δὲ σύ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, βούλοιο ἂν τὴν νῦν ἀρ-
γὸν οὖσαν ὑμῖν ἐνεργὸν γενέσθαι, εἰ μέλλοιεν τὰ
νομιζόμενα σοὶ ἀποτελεῖν οἱ ἐργαζόμενοι; ἔφη ὁ Ἀρμένιος, πολλοῦ ἂν τοῦτο πρίασθαι·

πολεμοῦν τες, ἐπεὶ ἡμεῖς τ' ἄκεκα ἔχομεν, ἔφασαν Sc. Vide Not.

A multis verbis collaudato Cyro, eiusque dextram amplexi, domum discesserunt. Armenius, vt a Cyro se arcessi, quasque res ille gereret, audisset: adsumtis fabris, rebusque ceteris, quascumque putabat vsui futuras, quam poterat celerrime ad Cyrū contendit. Eum vbi vidit: Mi Cyre, ait, quam multas res nos homines adgredimur, quum tamen euentus futurorū paucissimos prospicere possimus. Nam & ego nunc in conatu parandæ libertatis, maio-
B rem in seruitutē, quam antehac vmquam, incidi: postquam vero capti sumus, iamq; certo nos periisse putauimus; maiorē nos, quam hactenus vmquam, incolumitatem adeptos videmus. Etenim qui numquam multis nos detrimentis adficere desinebāt, hos ego iam illo in statu esse video, quo hactenus optabam. Tuque scias velim, mi Cyre, multo me maiorem daturum fuisse pecuniam, vt iugis hisce Chaldæi depellerentur, quam tu nunc a me acceperis. Adeoque iam præstitisti, quæ nobis te præstaturum beneficia policebare, quum pecu-
C niam illam acciperes. Itaque præterea debere nos alias etiam tibi gratias manifestū est, quas sane nos, si homines improbi esse nolimus, turpe fuerit tibi non referre: cui licet referamus, tamen ne sic quidem ex dignitate gerere nos erga virum præclare de nobis merentem reperiemur. Hæc Armenij verba fuerunt. Chaldęi vero ad Cyrum venientes, vt pacē sibi cōficeret, orabant. Eos ille interrogabat: Ecqua de caussa, Chaldæi, alia, nunc pacem cupitis, nisi
D quod existimatis, securius vos in pace, quā bello victuros? quando nos etiā pacis hanc ipsam causam adferimus, qui tamen hæc iuga nunc tenemus. Adsensi sunt Chaldęi. Et ille, Quid igitur, inquit, si alia vobis cōmoda ex pace prēterea proueniant? Maiori etiam, aiunt illi, gaudio adficiemur. Verum quid est aliud, cur esse vos iam pauperes arbitremini, nisi quod fertilis soli vobis copia non est? In hoc etiam quum adsensi essent: Quid ergo? subiecit Cyrus, velletis ne vobis pendentibus ea, quæ ceteri Armenij pendunt, liceret tantum agri Ar-
E menij colere, quantum vobis ipsis liberet? Si fidē habeamus, aiebāt Chaldæi, nullam nobis iniuriam illatum iri. Tu vero Armenie, inquit, an velles solū id, quod modo incultum est, cultum reddi, si cultores id, quod apud te consuetum est, penderent? Magno se hoc redempturū ait Armenius,

Armenius Cyro gratias agit.

quod ea ratione reditus longe sibi futurus esset auctior. Et quid, inquit, vos Chaldæi, quum montes fertiles habeatis, an etiam velletis Armeniis permittere, ve pascua in his haberent; si vobis illi quod æquum esset, penderent? Adsentiebantur Chaldæi, quod magnas se capturos vtilitates sine vllo suo labore dicerent. At tu Armenie, vellesne pascuis horũ vti, si pro patuo Chaldæorum cõmodo multo maiores ipse vtilitates caperes? Et valde quidẽ, ait, si pascuis tuto frui liceret. Nimirum, ait, tuto his fruemini, si vobis in hisce iugis auxilia præsto sint? Adsentiebatur Armenius. At nos profecto, inquiunt Chaldæi nequaquam tuto non modo illorum, sed ne nostrum quidem, agrum culturi simus, si iuga montium isti tencant. Quid vero si vobis, inquit, auxilio sint ista iuga. Nimirum ita, respondebant illi, bene nobiscum ageretur. Sed profecto, ait Armenius, non bene nobiscum ageretur, si iuga montium hi reciperent, præsertim castello munita. Et Cyrus: Ego vero sic faciam, inquit, neutris vestrum hæc iuga tradam, sed nos ea custodiemus: ac si alterutri vestrum auctores iniuriæ fuerint, a leęsis stabimus. Hęc quum vtrique audissent, collaudarunt; solaque hac ratione pacem firmam fore dixerunt. Atque his adeo conditionibus fides vltro citroque data est ab vniuersis, quum conuenisset, vt per vtrosque libertas vtrisque sua constaret; vt cõnubia, cultus agrorum, pastiones vtrisque communes essent; vt communibus copiis sese iuuarent, si quis alterutros læderet. Ad hunc modum illa tunc gesta sunt, & hæc sane pacta, inter Chaldæos & eum, qui Armeniam tenet, id temporis inita, hodieq; durant. Postquam ita conuenisset, statim vtrique castellum, quasi quod esset commune, coniunctis alacriter operis exstruunt. & vna res in id necessarias important. Adpetente autem vespera, Cyrus vtrosque, velut amicos iam inter se, conuiuas in cœna suos esse voluit. Inter cœnandum autem, quidam ex Chaldæis inquit, ceteris quidem suæ gentis omnibus hęc optabilia accidere: verũ quosdam Chaldæos esse, qui rapto viuerent, ac terram neque scirent colere, neque possent: quippe qui victum armis quærere consuessent. Semper enim latrocinari solitos, stipendiaque crebro meruisse partim apud Indorum regem, quem illi auro abundare dicebant, partim apud Astyagem.

Cyrus pacem inter Armenios & Chaldæos facit.

Pacis conditiones.

πολὺ γὰρ ἂν αὐξάνεσθαι τὼ τοῦ ἐσόδου. τί δῆτ' ὑμῖν, ἔφη, ὦ χαλδαῖοι, ἐπεὶ ὄρη ἀγαθὰ ἔχετε, ἐθέλοιτ' ἂν ἐᾶν νέμειν ταῦτα τοὺς Ἀρμενίους, εἰ ὑμῖν μέλλοιεν οἱ νέμοντες τὰ δίκαια ἀποτελεῖν; ἔφασαν οἱ χαλδαῖοι. πολλὰ γὰρ ἂν ὠφελεῖσθαι σφᾶς πονοῦντας. σὺ δέ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, ἐθέλοις ἂν τι τούτων νομῆς χρῆσθαι, εἰ μέλλοις μείζω ὠφελεῖν χαλδαίους, πολὺ πλείω ὠφελημένος; καὶ σφόδρα βούλοιτ', ἔφη, εἰ οἷοί τε ἦμεν ἀσφαλὲς νέμειν. οὐκοῦν, ἔφη, ἀσφαλῶς ἂν νέμοιτε, εἰ τὰ ἄκρα ἔχοιτε σύμμαχα; ἔφη ὁ Ἀρμένιος· ἀλλὰ μὰ δί', ἔφασαν οἱ χαλδαῖοι, οὐκ ἂν ἡμῖν ἀσφαλῶς ἐργάζοιμεθα μὴ ὅτι τὼ τούτων, ἀλλ' ὅλη ἂν τὼ ἡμετέρα, εἰ ἕτοιμα τὰ ἄκρα ἔχοιεν. εἰ δ' ὑμῖν † ἂν, ἔφη, τὰ ἄκρα σύμμαχα εἴη; οὕτως ἂν, ἔφασαν, ἡμῖν καλῶς ἔχοι. ἀλλὰ μὰ δί', ἔφη ὁ Ἀρμένιος, οὐκ ἂν ἡμῖν νῦν καλῶς ἔχοι, εἰ ἕτοιμα τοῦ λήψονται [πάλιν * τὰ ἄκρα, ἀλλ' ὡς λέγω τετειχισμένα. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ὅτῳσὶ ζῶν ἐγὼ ποιήσω, ἔφη, οὐδετέροις ὑμῶν τὰ ἄκρα παραδώσω, ἀλλὰ ἡμεῖς φυλάξομεν αὐτά· κἂν ἀδικῶσιν ὑμῶν ὁπότεροι ὦν, σὺν τοῖς ἀδικουμένοις ἐσόμεθα ἡμεῖς. ὡς δ' ἤκουσαν ταῦτα ἀμφότεροι, ἐπῄνεσαν, καὶ ἔλεγον, † οὕτως ἂν εἴη μόνως εἰρήνη βεβαία. καὶ ὅπῃ τούτοις ἔδοσαν καὶ ἔλαβον πάντες τὰ πιστά, καὶ ἐλθόντες μὲν ἀμφότεροι ἀπ' ἀλλήλων εἰ) σὺν ἐπίθεντο, ὅπῃ γαμίας δ' εἰ) καὶ ἐπαγωγίας καὶ ὁπλομαχίας, καὶ * συμμαχίαν δὲ κοινὴν, εἴ τις ἀδικοίη ὁποτέρους ὧν. οὕτω μὲν τότε διεπράχθη· καὶ νῦν δὲ ἔτι οὕτω ἀμύνονται οἱ τότε ἐλθόντες σὺν ἧκαι χαλδαίοις καὶ τὰ τῶν Ἀρμενίαν ἔχοντι. ἐπεὶ δὲ οἱ σὺν ἧκαι ἐλθόντο, θᾶττον συνετείχιζόν τε ἀμφότεροι προθύμως ὡς κοινὸν φρούριον, καὶ τὰ ὁπωσοῦν ἐπιτήδεια συνεισῆγον. ἐπεὶ δ' ἑσπέρα προσῆν, συνδεῖπνουν ἐλάβεν ἀμφοτέρους πρὸς ἑαυτὸν, ὡς φίλους ἤδη. * συνδειπνούντων δ', εἴ τις τῶν χαλδαίων, ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις σφῶν πᾶσιν οὕτω ταῦτα εἴη, εἰσὶ δέ τινες τῶν χαλδαίων, οἳ λῃζόμενοι ζῶσι, καὶ οὐδὲ ἂν ὑπίσαιντο ἐργάζεσθαι, οὐδ' ἂν δυνάμενοι, εἰθισμένοι ἀπὸ πολέμου βιοτεύειν. ἀεὶ γὰρ ἐλπίζοντο καὶ ἐμισθοφόρουν, καὶ πολλάκις μὲν παρὰ τῷ ἰνδῶν βασιλεῖ (καὶ γὰρ, ἔφασαν, πολύχρυσος ὁ ἀνὴρ) πολλάκις δὲ καὶ παρ' Ἀστυάγει. καὶ ὁ

εἰ παρ οἰοίμεν ἀσφαλῶς νέμειν.

οὕτω, ἔφη;

ὅπῃ ὅτῳς

ὁπλομαχίαν

συσκηνούντων

καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, τί οὖν οὐ καὶ νῦν παρ' ἐμοὶ μισθοφορέουσιν; ἐγὼ γὰρ δώσω ὅσον τις καὶ ἄλλος πλῆθος δή ποτε ἔδωκε. συνέφασάν οἱ, καὶ πολλοί γε ἔσεσθαι ἔλεγον τοὺς ἐθελήσοντας. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτω συνωμολογεῖτο. ὁ δ' Κῦρος ὡς ἤκουσεν ὅτι τοὺς τ' ἰνδοὺς πολλάκις οἱ χαλδαῖοι ἐπορεύοιντο, ἀναμνησθεὶς ὅτι ἦλθον παρ' αὐτὸν *κατασκεψάμενοι εἰς μήδους τὰ αὐτῶν στρατεύματα, καὶ ὤχοντο στρατεύσοντες καὶ ἐπὶ τοὺς πολεμίους ὅπως αὖ καὶ τὰ ἐκείνων κατίδωσιν, ἐβούλετο μαθεῖν τ' ἰνδὸν τὰ αὐτῷ πεπραγμένα. ἤρξατο οὖν λόγου τοιῶδε· ὦ ἀρμένιε, ἔφη, καὶ ὑμῖς οἱ χαλδαῖοι, εἴ πατέ μοι, εἴ τινα ἐγὼ τ' ἐμῶν ἀποστελλοιμι στρατεύσοντας τ' ἰνδούς, συμπέμψαιτ' ἂν μοι τῶν ὑμετέρων, οἵτινες αὐτῷ τήν τε ὁδὸν ἡγήσοιντο ἄν, καὶ συμπαραστήσοιεν ὅπως γενέσθαι ἡμῖν τοῦδε τοῦ ἰνδοῦ ἃ ἐγὼ βούλομαι; ἐγὼ γὰρ χρήματα μὲν στρατεύσασθαι ἔτι ἂν βουλοίμην ἡμῖν, ὅπως ἔχω καὶ μισθὸν ἀφθόνως διδόναι οἷς ἂν δέῃ, καὶ τιμᾶν καὶ δωρεῖσθαι τῶν *στρατιωτῶν τοὺς ἀξίους. τούτων μὲν δὴ ἕνεκα βούλομαι ὡς ἀφθονώτατα χρήματα ἔχειν· δεῖσθαι δὲ τούτων †νομίζω. τῶν μὲν ὑμετέρων, ἥδυ μοι *φείδεσθαι· (φίλους γὰρ ὑμᾶς ἤδη νομίζω) τοῦδε δὲ τοῦ ἰνδοῦ ἡδέως ἂν λάβοιμι, εἰ διδοίη. ὁ οὖν ἄγγελος, ᾧ κελεύω ἡμᾶς ἡγεμόνας δοῦναι, καὶ συμπαρέξεσθαι στρατεύσασθαι, ἐλθὼν ἐκεῖσε λέξει ὧδε· Ἔπεμψέ με Κῦρος, ὦ ἰνδέ, πρός σε, φησὶ δὲ πρὸς δεῖσθαι χρημάτων, πρὸς δεχόμενος καὶ ἄλλωθεν ἁρπαῖαν οἴκοθεν ὁκ ἀφθόνων. (καὶ γὰρ πρὸς δέχομαι, ἔφη.) ἐὰν οὖν αὐτῷ πέμψῃς ὁπόσα σοι πρόσχρηα, φησὶν, ἐὰν θεὸς ἀγαθὸν τέλος διδῷ αὐτῷ, πειράσεσθαι ποιῆσαι, ὥστε σε νομίζειν καλῶς βεβουλεῦσθαι χρησάμενον αὐτῷ. ταῦτα μὲν ὁ παρ' ἐμοῦ λέξει· σοὶ δ' ὅπως ἐξέλθῃ ὁ παρ' ὑμῶν ὑμῖς αὖ ὅπως ἐξελεύσεται, πυνθάνου ὅτι σοὶ συμφέρον ἐστί). καὶ ἐὰν, μὴ λάβωμεν, ἔφη, παρ' αὐτοῦ, ἀφθονωτέρους χρησόμεθα· ἐὰν δ' μὴ λάβωμεν, εἰσόμεθα ὅτι ὀλίγην αὐτῷ χάριν ὀφείλομεν, ἀλλ' ἕξεται ἡμῖν ἐκείνου ἕνεκα πρὸς ὃ τι ἡμέτερον συμφέρον πράττειν. ταῦτ' εἶπεν ὁ Κῦρος, νομίζων τοιαῦτα λέξειν τοὺς ἰόντας ἀρμενίων τε καὶ χαλδαίων τοιαῦτα λέξειν πρὸς αὐτόν, οἷα αὐτὸς ἐπεθύμει πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ λέγειν καὶ ἀκούειν πρὸς αὐτόν. καὶ τότε μὲν δὴ ὁπότε καλῶς εἶχε διαλυσάντες τὸν σταθμὸν, ἀνεπαύοντο·

A Et Cyrus: Cur igitur nõ etiam modo apud me ſtipendia faciunt? Nam ego tantum eis dabo, quãtum aliquis alius vmquã dedit. Adſtipulati ſunt ei, multoſque fore dixerunt, qui hoc facere vellent. Et de his quidem ita conuenit. Cyrus autem, qui audiſſet Chaldæos ad Indum ſæpe proficiſci, recordatus veniſſe ad Medos ab hoc quoſdã, qui, quid rerum apud ipſos gereretur, explorarent; eoſdemque deinde ad hoſtes etiam abiiſſe, vt illorum quoque res ſpecularentur: ſcire volebat Indum, quæ ab ſe geſta fuiſſent. Itaq; ſic orſus eſt: Dicite mihi, tu Armenie, voſque Chaldæi, ſi quem ego meorum ad Indum mittere, veſtrumne aliquos adiungeretis, qui & itineris duces ipſi, & adiumento eſſent, ad impetrandum ab Indo ea, quæ ipſe cupio? Nã equidem accedere nobis adhuc aliquid pecuniæ velim, vt & iis ſtipẽdia numerare, quibus opus eſt, abunde poſſim; & alios militiæ ſocios pro meritis & dignitate largiendo cohoneſtare. His ego de cauſſis quam B maximam pecuniæ mihi copiam eſſe volo. Quamuis †autem ſtatuam, mihi opus eis eſſe: libenter tamen veſtris parco (nam vos ego nunc amicorum in numero pono) non illibenter ab Indo has accepturus, ſi daret. Itaque nuntius, cui duces vt detis, atque adiumento ſitis, hortor, quum eo venerit, in hunc modum loquetur: Cyrus ad te me miſit, Inde, pecunia ſibi opus eſſe dicitans, quod a Perſis alium etiam domo exercitum exſpectet. omnino enim exſpecto, inquit. Quapropter ſi tantum pecuniæ, C quantum tibi conceditur, miſeris; ait ſe, ſi felicem rerum exitum Deus dederit, effecturum ſtudio ſuo, vt exiſtimes, bene de rebus tuis conſuluiſſe, qui ſis ipſi gratificatus. Hæc qui à me mittetur nuntius, dicet: quos autem vos ablegabitis, eis ipſi, quod ex vſu fore putatis, imperate. Pecuniam quidẽ, inquit, ab eo ſi acceperimus, maior nobis illius copia fuerit: ſin autem, ſciemus nullam à nobis ipſi gratiam deberi; adeoque nobis integrum erit, quod ipſum adtinet, omnia noſtro ex vſu adminiſtrare. Hæc Cyrus aiebat, quum D quidem exiſtimaret, Armeniorum Chaldæorumque nuntios eiuſmodi de ſe dicturos, qualia de ſe vniuerſos homines & dicere cupiebat, & audire. Ac tum quidem, vbi viſum fuiſſet opportunum, contubernio ſoluto, quieti ſe dederunt.

Cyrus de mittendo ad Indum legato cõſilium capit.

† lectio marginis.

Cyrus laudis & gloriæ cupidus.

Postridie Cyrus hunc nuntium ablegabat, quum in mandatis ipsi dedisset ea, quæ dixerat; & Armenius ac Chaldęi cum hoc suos mittebant homines, quos ad agendum hoc negotium maxime idoneos arbitrabantur, & ad prædicãdum ea de Cyro, quę conueniret. Secundum hæc Cyrus, quum & præsidiariis militibus impositis, quot satis essent, & rebus necessariis omnibus, castellum absoluisset, ac Medum eis præfeciisset, quem si præficeret, maxime Cyaxari gratã se rem facturum existimabat; discessit, sumto secum exercitu, quem adduxerat; & eo, quem ab Armeniis acceperat; vnaque illis etiam, qui a Chaldæis accesserant, hominum ad quatuor millia, qui sane reliquorum omnium se præstãtissimos arbitrabantur. Vbi autem in regionis loca culta descendisset, Armeniorum nemo se domi cõtinuit, nec vir, nec femina: sed obuiam processerunt omnes ex pace voluptatem capientes; ac secum quidquid alicuius pretij quilibet haberet, ferebant, agebant. Atque his Armenius minime offendebatur, quod Cyrum magis hoc modo delectatum iri, delato ab omnibus honore, putaret. Tandem & vxor Armenij occurrit, filias ac minorẽ natu filium secum ducens: ac præter alia munera, illud aurum quoque adferebat, quod Cyrus accipere pridem noluerat. Hoc Cyrus vbi vidisset: Vos effecturi non estis, inquit, vt meredis causa hinc inde proficiscar, ac bene merear. Retine tu, mulier hanc pecuniam tibi, quam adfers, neque posthac Armenio dederis eam defodiendam: sed filium tuum potius his exornatum quam pulcherrime, in militiam mittito. De reliquis & tibi, & marito, & sexus vtriusque liberis id parato: quod consequuti, & quo ornati, elegantius atq; iucundius vitam agatis. Vbi vero quisq; vita defunctus erit, satis esto, corpora sub terra condi. His dictis Cyrus prętercctus est, deducẽtibus simul & Armenio, & reliquis hominib. vniuersis; qui quidẽ eũ & benefactorẽ adpellabãt, & virum illum bonũ: idq; continuo faciebant, donec extra regionem suam deduxissent. Armenius vero etiam maiorẽ exercitum ei adiunxit, quia domi pacem haberet. Sic ergo Cyrus abiit, non solum ea pecunia ditatus, quam acceperat: sed etiã ad multo maiorẽ, quam hæc esset, aditu morũ elegantia parato; vt eas, quoties esset opus, sumere posset. Ac tũ quidẽ in finibus castra metati sunt. Postridie copias & pecuniæ partem, Cyaxari misit; (& aberat is prope, quemadmodũ dixe-

Armenij Cyrũ redeuntem excipiunt.

A τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὅ, τε Κῦρος ἔπεμπε τ' ἄγγελον, ὅπερ εἰλας ὅσα ᾧ ἔφη· καὶ ὁ Ἀρμένιος καὶ οἱ χαλδαῖοι συνέπεμπον ὡς ἱκανωτάτους ἡγεμόνας εἶναι καὶ συμφράζαι, καὶ εἰπεῖν περὶ Κύρου τὰ προσήκοντα. ἐκ ὧν οὗτος ὁ Κῦρος † ὅπως τε- παρα- σκευάσας λέσας τὸ φρούριον καὶ φύλαξιν ἱκανοῖς καὶ τοῖς ὅπλοις πᾶσι, καὶ ἀρχὴν αὐτῷ καταλιπὼν μῆδον, ὃν ᾤετο Κυαξάρῃ ἂν μάλιστα χαρίσασθαι, ἀπῆλθε συλλαβὼν ὅ* ἕτερον] στράτευμα ὅσον τε ἦλθεν ἔχων, καὶ ὃ παρ' Ἀρμενίων προσέ- B λαβε, καὶ τοὺς παρὰ χαλδαίων, εἰς τετρακισχι- λίους, οἳ ἦσαν καὶ συμπόντων τῶν ἄλλων κράτι- στοι εἶναι· ὡς ὃ κατέβη εἰς τὴν οἰκουμένην, οὐ- δεὶς ἔφθανεν ἔνδον ἀρμενίων, οὔτε ἀνὴρ, οὔτε γυνὴ, ἀλλὰ πάντες ὑπήντων, ἡδόμενοι τῇ εἰρήνῃ, καὶ φέροντες καὶ ἄγοντες † εἴτι ἕκαστος ἄξιον εἶχε. ὅ, τι καὶ ὁ ἀρμένιος τούτοις οὐκ ἤχθετο, οἴτως ἂν νομί- ζων καὶ τὸν Κῦρον μᾶλλον ἥδεσθαι τῇ τοσαύτῃ πάντων τιμῇ. τέλος δ' οὖν ὑπήντησε καὶ ἡ γυνὴ τοῦ ἀρμενίου, ἄγουσα θυγατέρας ἔχουσα, καὶ τ' νεώτε- C ραν μόνην· καὶ σὺν ἄλλοις δώροις καὶ ὃ χρυσίον ἐφόρει, ὃ πρότερον οὐκ ἤθελε λαβεῖν ὁ Κῦρος. καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν εἶπεν· ὑμᾶς ἐμὲ οὐ ποιήσειν μι- σθοῦ πρᾶξαί τι, ἀλλὰ σύ, ὦ γύναι, ἔχουσα ταῦτα τὰ χρήματα ἃ φέρεις, ἄπιθι, καὶ τῷ ἀρμενίῳ μηκέτι δοὺς αὐτὰ καταρύξαι. ἔκ- πεμψον δ' τὸν σὸν υἱὸν ὡς κάλλιστα † ἀπ' αὐτῶν ἀπαίτων καταστεῖλαι ὅπλα τῷ στρατείαν· ἀπὸ δ' τῶν λοιπῶν κτῶ καὶ σαυτῇ, καὶ τῷ ἀνδρὶ, καὶ ταῖς θυγατράσι, καὶ τοῖς υἱοῖς ὅ, τι κεκτημένοι καὶ κεκοσμημένοι κάλλιον καὶ ἥδιον τ' ἀγῶνα διά- D ξετε. εἰς δὲ τὸν γῶν, ἔφη, ἀρκείτω τὰ σώμα- τα, ὅταν ἕκαστος τελευτήσῃ, καταχρύπτων. ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν παρήλαυνεν. ὁ δὲ ἀρμένιος συμπροὔπεμπε, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄνδρα- ποι, ἀνακαλοιῶντες τ' εὐεργέτην, τ' ἄνδρα τ' ἀγαθὸν. καὶ ταῦτ' ἐποίουν † ἕως ἐκ τῆς χώρας † ἕως ἐκ τῆς χώ- ρας ἀ- πέι. ἐξέπεμψαν. σὺν ἅπερ ἔφερε δ' αὐτῷ ὁ Ἀρμέ- νιος καὶ στρατιὰν πλείονα, ὡς εἰρήνης οὔσης ἔσοι. ὅτω δὴ ὁ Κῦρος ἀπῆλθε κεχρηματισμένος, οὐκ E ἃ ἔλαβε μόνον χρήματα, ἀλλὰ πολὺ πλείο- να τούτων ἐπιμασάμενος ἀφ' τ' ἔθνων, ὥστ- τε λαμβάνειν ὁπότε δέοιτο. καὶ τότε μὲν ἐστρατο- πεδεύσαντο ἐν τοῖς μεθορίοις· τῇ δ' ὑστεραίᾳ δὲ μὲν στράτευμα καὶ τὰ χρήματα ἔπεμψε πρὸς Κυαξάρην, (ὁ δὲ πλησίον ἦν, ὡς καὶ ἔφησεν) αὐτὸς

αὐτὸς δὲ σὺν Τιγράνῃ καὶ τῶν τοῖς ἀρίστοις ἐθήρα, ὅπου ὑπιτυχόμοιεν θηρίοις, καὶ ἀφραίνετο. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς μήδους, † τὰ χρήματα ἔδωκε τοῖς ἑαυτοῦ ταξιάρχοις, ὅσα ἐδόκει ἑκάστῳ ἱκανὰ εἶναι, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι ἔχοιεν τιμᾶν εἴ τινας † ἄγοιντο τῶν ὑφ' ἑαυτούς. ἐνόμιζε γὰρ, εἴ ἕκαστος τὸ μέρος ἀξιέπαινον ποιήσαιτο, τὸ ὅλον αὐτῷ καλῶς ἕξειν. καὶ αὐτὸς δὲ, εἴ που καλὸν ἴδοι εἰς τὰ θεραπεύματα, τοῦτο κτώμενος † ἐδωρεῖτο τοῖς ἀξιωτάτοις, νομίζων † ὅ, τι καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἔχοι τὸ θεράτευμα, τοῦτο τοῖς ἅπασιν αὐτὸς κεκοσμῆσθαι. ἡνίκα δὲ αὐτοῖς διεδίδου ὧν ἔλαβεν, ἔλεξεν ὧδέ πως εἰς τὸ μέσον τῶν ταξιαρχῶν καὶ λοχαγῶν καὶ πάντων οἷς ἐτίμα· Ἀνδρες φίλοι, δοκεῖ ἡμῖν εὐφροσύνη τις νῦν παρεῖναι, καὶ ὅτι εὐπορία τις γεγένηται, καὶ ὅτι ἔχομεν ἀφ' ὧν τιμᾶν ἔξομεν οἷς ἂν βουλώμεθα, καὶ τιμᾶσθαι ὡς ἂν ἕκαστος ἄξιος ᾖ. πάντως δὲ ἀναμιμνησκώμεθα τὰ ποῖα ἆπλα ἔργα τούτων τῶν ἀγαθῶν ἐστιν ἄπλα. σκοπούμενοι γὰρ εὑρήσετε τό, τε ἀγρυπνῆσαι ὅπου ἔδει, καὶ τὸ ποιῆσαι, καὶ τὸ πεῦσαι, καὶ τὸ μὴ εἶξαι τοῖς πολεμίοις. οὕτως οὖν χρὴ καὶ τὸλοιπὸν ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι, γιγνώσκοντας ὅτι τὰς μεγάλας ἡδονὰς καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ μεγάλα ἡ πειθὼ καὶ ἡ καρτερία καὶ οἱ ἐν τῷ καιρῷ πόνοι καὶ κίνδυνοι παρέχουσιν. κατεμῴδα δ' ὁ Κῦρος, ὡς δὴ μὴ αὐτῷ εἶεν τὰ σώματα οἱ στρατιῶται πρὸς τὸ δύεσθαι στρατιωτικοὺς πόνους φέρειν, δὴ δὲ τὰς ψυχάς, πρὸς τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων, ὑπερήμονες ἂν ἦσαν τὰ πρὸς ἡγεμονίαν τῇ ἑαυτῶν ἕκαστος ὁπλίσει, καὶ πρὸς τὸ πείθεσθαι ἂν τοῖς ἄρχουσιν ἑώρα πολλὰς δὴ παρεσκευασμένους· ἐκ τούτων οὖν ἐπεθύμει πη ἤδη τὰ πρὸς τοὺς πολεμίους στρατεύειν, γιγνώσκων ὅτι ἐν τῷ μέλλειν πολλάκις τοῖς ἄρχουσι καὶ τῆς καλῆς παρασκευῆς δεήσοιτό τι. ἔτι δ' ὁρῶν ὅτι φιλοτίμως ἔχοντες ἐν οἷς ἀντηγωνίζοντο πολλοὶ καὶ ὑπερφόνως εἶχον πρὸς ἀλλήλους τῶν στρατιωτῶν, καὶ τῶνδε ἕνεκα ἐξάγειν αὖθις ἐβούλετο εἰς τὸν πόλεμον ὡς τάχιστα, εἰδὼς ὅτι οἱ καινοὶ κίνδυνοι φιλοφρόνως ποιοῦσιν ἔχειν τοὺς συμμάχους πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἔτι ἐν τούτῳ ἔστε τοῖς ἐν ὅπλοις κεκτημένοις φρονεῖν, οὔτε τοῖς δόξης ἐφιεμένοις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπαινεῖν καὶ ἀσπάζονται οἱ ζηλοῦντι τοὺς ὁμοίους,

Arat) ipse cum Tigrane, ac Persarū optimatibus venabatur, vbicumq; in feras incidisset, atq; ita se oblectabat. In Medorū vero regionem quū peruenisset, suis cohortium prę fectis pecunias dedit, quantū cuiq; satis esse arbitrabatur: vt illis etiam non deesset, vnde honoris ergo suos ornarent, si quos magni facerēt. Existimabat enim, si quisq; partem exercitus sibi mandatam efficeret talem, vt laudari mereretur: etiā futurum, vt totus exercitus egregie cōparatus esset. Quin & ipse, si quid videret, quod exercitui posset esse ornamento, id vbi adquisiuisset, dignissimis quibusq; donabat. Nam arbitrabatur, quidquid in exercitu pulchrū esset ac præclarū, id omne sibi ornamēto cedere. Quando autē accepta distribuebat, huiusmodi verbis inter cohortium præfectos, & manipularios, & omnes illos, qui erant apud ipsum in honore, vtebatur: Frui quadā, amici, lætitia in hoc tempore videmur, tum quod opum copia quædam nobis accesserit, tum quod nobis sit, vnde honorē habere liceat iis, quibus visum fuerit; & existimare, quibus quisq; præmiis sit dignus. Omnino autem reuocandū nobis est ad animū, cuiusmodi studia nobis hæc cōmoda pepererint. Nam si rem cōsiderabitis, reperietis hęc vos consequutos, & vigilando, quū opus erat, & laborādo, & accelerando, & nihil hosti cedēdo. Quapropter deinceps quoq; viri fortes sitis necesse est, atq; etiā statuatis, voluptates magnas, & ingentia bona non nisi ab obœdiētia, & tolerantia, & ferēdis, vbi possit occasio, laboribus periculisq; proficisci. Quia vero animaduerteret Cyrus, & corpora militum recte ad labores militares perferēdos esse comparata, & animos itidē ad cōtemnendum hostem: præterea peritos eorum esse, quæ vsus armorū in vnoquoq; requireret: ac omnes etiam ad parendū præfectis suis paratos esse videret: de caussis hisce iā aliquid eorum gerere cupiebat, quę aduersus hostem susci pi solent. Intelligebat enim, incunctationibus plerūq; ducibus copiarum etiā, præclare parata labefieri & mutari. Videbat item pleroſq; milites ambitione ductos, in iis de quibus erant inter ipsos certamina, sibi mutuo inuidere. Quare hac quoq; de caussa quāprimū eos in hosticum educere volebat. Nā pericula communia beneuolentiā inter cōmilitones mutuā excitant; ad quæ vbi peruentū est, nemo aliis, quibus ornatissima sunt arma, nemo glorię cupidis inuidet: sed potius, & collaudant, & complectuntur huiusmodi sibi similes,

Cyri liberalitas in milites.

Cyrus in hostem ducere cōgitat.

quod eos ſecum in iuuanda publica re cõ-
iunctos exiſtimant. Primum igitur armatum exercitum, quam poterat pulcherrime, & optime, inſtruxit: deinde duces decem millium, & tribunos, & cohortium præfectos, & manipularios ductores conuocauit. Nam hi liberi erant, vt in militarium ordinum numeris non recenſerẽtur. Quumque vel imperatori parendum erat, vel denuntiandum aliquid, nõ idcirco pars vlla rectoris expers relinquebatur: ſed reliquæ copiæ per duodenum & ſenum militum præfectos apte inſtruebantur. Poſteaquã vero iam ad ipſum conueniſſent, quorum præſentiam res ipſa poſtulabat, deducebat eos per aciem Cyrus; & vbi recte inſtructa eſſet, oſtẽdebat; & qua parte firma eſſent auxilia ſingula, docebat. Quumque in his etiam deſiderium & amorem gerẽdi aliquid excitaſſet, tunc quidem iuſſit, ſuos ad ordines irent, & quemlibet ſuorum edocerent, quę ab ipſo didiciſſent, & huius militiæ cupiditatem in omnibus accendere conarẽtur, vt alacri maxime animo iter omnes ingrederentur, ac mãne Cyaxaris ad portam pręſto eſſent. Illi tunc abeuntes, quod iuſſi erant, fecerunt. Poſtridie quum illuxiſſet, aderãt ei de ſuis ad portam, quos oportebat. Itaque cum eis ingreſſus ad Cyaxarem Cyrus, huiuſmodi orationem orſus eſt: Scio equidem ea, mi Cyaxares, quæ dicturus ſum, iampridem tibi non minus, quam nobis videri: ſed fortaſſis proferre te pudet, ne ſi mentionem exercitus educendi facias, grauiter ferre videaris, annonas abs te nobis dari. Quando tu igitur taces, ego tam tuo, quam noſtro nomine rem exponam. Quippe nobis omnibus videtur, quum parati ſimus, non tunc demum pugnandum eſſe, quum tuos fines hoſtis inuaſerit, nec in regione pacata reſidentibus illum expectandum eſſe: ſed in agrum hoſtilem quam primum eundum eſſe. Quum enim modo tua in regione ſimus, multa tuorum per nos etiam inuitos detrimẽtum capiunt. At ſi hoſtium in regionem diſcedamus, agros eorum cum voluptate populabimur. Præterea magno ſumtu tuo nunc alimur. Sin tuos extra fines exercitum educamus, ex ipſorum ditione victum habebimus. Iam vero ſi maius nobis iſtic periculum, quã heic, immineret: fortaſſis id, quod tutiſſimum, eſſet eligẽdum. Nũc autẽ & illi futuri ſunt iidẽ, ſiue adeo † heic eos exſpectemus, ſeu in ipſorũ ditionẽ pgreſſi obuiã eis camus: & nos iidẽ futuri ſumus, ſiue ipſos aduenientes heic excipiemus,

Cyaxari Cyrus dat conſilium de ducendo in hoſtem copias.

*Lectio marginis.

A νομίζοντες συνεργοὺς αὐτοὺς τῶ κρείττονος ἀγαθοῦ εἶναι. οὕτω δὴ πρῶτον μὲν ἐξωπλίσατο τὴν φαλαγγα, καὶ κατέταξεν ὡς ἐδύνατο κάλλιστά τε καὶ ἄριστα, ἔπειτα δὲ συνεκάλεσε μυριάρχους καὶ χιλιάρχους καὶ ταξιάρχους καὶ λοχαγούς. οὔπω γὰρ † ἀπολελυμένοι ἦσαν τῶν καταδιδ. lib. Budenſ.
καλεῖσθαι ἐν τοῖς τακτικοῖς ἀριθμοῖς· καὶ ὁπότε δέοι ἢ ὑπακοῦσαι ᾧ στρατηγῶν, ἢ τῳ δι-
γέλῳ τι, οὐδεὶ ὡς οὐδὲν ἄναρχον καλεῖτο, ἀλλὰ δωδεκάδαρχοις καὶ ἑξαδάρχοις πᾶσι
B τὰ καταλῳπόμενα διεκοσμεῖτο. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον οἱ † ὀπικαέοι, τοὺς ἑαυτῶν αὐτοὺς, ἐπε- † ὀπίκυροι,
δείκνυέ τε αὐτοῖς τὰ καλῶς ἔχοντα, καὶ ἐδίδα-
σκεν ἢ ἕκαστον ἰσχυρὸν εἴη τῶν συμμαχικῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐκείνους ἐποίησεν ἐρωτικῶς ἔχειν τοῦ
ἤδη ποιεῖν τι, εἶπεν αὐτοῖς ἰέναι μὲν ἀπιέναι ὅπῃ
τὰς τάξεις καὶ διδάσκειν ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ ἄν-
περ αὐτὸς ἐκείνους καὶ πείθεσθαι αὐτοὺς ὅπως
θυμοειδεστάτην ἐμβαλεῖν πᾶσι τοῦ στρατεύεσθαι, ὅπως
ἀθυμότατα πάντες ὁρμῶντας, περὶ δὲ τῆς
C παρασκευῆς ὅπως τῷ Κυαξάρους θύρας. τότε
μὲν δὴ ἀπῆσαν * οὕτως ἐποίουν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρῆσαν οἱ ὀπικαέοι * ὅπως παίπης ἐπ.
ὅπῃ τὰς θύρας. σὺν τούτοις οὖν ὁ Κῦρος εἰσελθὼν πρὸς τὸν Κυαξάρην ἤρξατο λόγου τοιοῦδε· Οἶδα μὲν, ἔφη, ὦ Κυαξάρη, ὅτι ἃ μέλλω
λέγειν, σοὶ πάλαι δοκοῦντα οὐδὲν ἧττον ἢ ἡμῖν· ἀλλ'
ἴσως ἀρχὴν λέγειν ταῦτα, μὴ δοκῆς ἀθυμοῦντος, ὅτι δεῖσθαι ἡμᾶς, ἐξόδου μεμνῆσθαι· ἐπεὶ
οὖν σὺ σιωπᾷς, ἐγὼ λέξω ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ
D ἡμῶν. ἡμῖν γὰρ δοκεῖ πᾶσιν, ἐπειδὰν παρεσκευασόμεθα, μὴ ἐπὶ τοῦτο ἐμβαλοῦσιν οἱ πολέμιοι
εἰς τὴν σὴν χώραν, τότε μάχεσθαι, μηδὲ ἐν τῇ φιλίᾳ καὶ ἡμετέρᾳ ὑπομένειν, ἀλλ' ἰέναι
ὡς τάχιστα εἰς τὴν πολεμίαν. ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἐν τῇ σῇ
χώρᾳ ὄντες, πολλὰ τῶν σῶν σινόμεθα ἀκόντες· ἢν
δὲ εἰς τὴν πολεμίαν ἴωμεν, τὰ ἐκείνων κακῶς
ποιήσομεν ἡδόμενοι. ἔπειτα ἐνταῦθα μὲν σὺ ἡμᾶς
δέῃ, πολλὰ δαπανᾶν· ἐνθάδε δὲ ἐκτρεφόμεθα ὡ-
μεθα, θρεψόμεθα ἐκ τῆς πολεμίας. ἔτι γὲ εἰ μὲν
E μείζων τις ἡμῖν κίνδυνος ἔμελλεν ἔσεσθαι ἐκ τῆς ἐνθάδε, ἴσως ἂν ἀσφαλέσταιον ἐνταῦθα ἂν αἱρετέον· ἐνταῦθα ἂν ἀσφα-
ὅσοι μὲν ἐκεῖνοι εἰσίν), ἐὰν τε † ἐνθάδε ὁπόσοι ἐς ἐμὲ ἴσαμεν, ἐὰν τε εἰς
αὐτοῖς μαχώμεθα, ἐάν τε εἰς ἐκείνην ἰόντες ὑπὸν ἐκείνων
τῶν αὐτοῖς· ὅσοι δ' ἡμᾶς ὄντες μαχούμεθα, ὁπόσοι
ἐνταῦθα τε ἐνθάδε ἐρχομένους αὐτοὺς δεχώμεθα, ὑπαντ.

ἐνταῦθα τε

λῶ τε ἐπ' ἐκείνους ἰόντες τὴν μάχην στυά-
σωμεν. πολὺ μὲν γὰρ ἡμεῖς βελτίοσι καὶ ἐρ-
ρωμενεστέραις ταῖς ψυχαῖς τῶν ἁπάντων
χρησόμεθα, ἢν ἴωμεν ὅπῃ τοὺς ἐναντίους, καὶ μὴ
ἄκοντες δοκῶμεν ὁρᾶν τοὺς πολεμίους· πολὺ γὰρ
καὶ ἐκεῖνοι μᾶλλον ἡμᾶς φοβηθήσονται, ὅταν ἀ-
κούσωσιν, ὅτι οὐχ ὡς φοβούμενοι πλησόμεθα
αὐτῶν οἴκοι καθήμενοι, ἀλλ' ἐπειὰν αἰσθανόμε-
θα παρόντας, ἀπαντῶμέν τε αὐτοῖς, ἵν' ὡς
τάχιστα συμμίξωμεν, καὶ ὅσα δυνάμεθα ἔως
ἂν ἥκιστα ἡμετέραν χώραν κακῶται, ἀλλὰ φθάνοντες
ἤδη δῃούμεθα τὴν ἐκείνων γῆν. καίτοι, ἔφη, εἰ-
κὸς ἐκείνους μὲν φοβερωτέρους ποιήσομεν, ἡμᾶς
δὲ αὐτοὺς θαρραλεωτέρους, πολὺ τοῦτο ἡμῖν
ἐγὼ πλεονέκτημα νομίζω, καὶ τὸ κίνδυνον ὅ-
τως ἡμῖν μὲν ἐλάττω λογίζομαι, τοῖς δὲ πολε-
μίοις μείζω, πολὺ αὖ μᾶλλον. καὶ ὁ πατὴρ αἰεὶ
λέγει, καὶ σὺ φῄς, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ πάντες ὁμο-
λογοῦσιν, ὡς αἱ μάχαι κρίνονται μᾶλλον ταῖς
ψυχαῖς, ἢ ταῖς τοῦ σώματος ῥώμαις. ὁ μὲν οὕ-
τως εἶπε. Κυαξάρης δὲ ἀπεκρίνατο· ἀλλ' ὅ-
πως μέν, ὦ Κῦρε, καὶ οἱ ἄλλοι πέρσαι, ἐγὼ ἄ-
δομαι δέφων ὑμᾶς, μηδὲν ὑστερήσετε· τό γε
μὴν τοὺς ἰέναι εἰς τὴν πολεμίαν, ἤδη καὶ ἐμοὶ βέλ-
τιον εἶναι δοκεῖ πρὸς πάντα. ἐπεὶ δεῖπνον, ἔφη ὁ
Κῦρος, ὁμογνωμονήσωμεν, συσκευαζώμεθα, καὶ
ὡς τάχιστα τοῦ θεοῦ ἡμῖν θᾶττον συλλαμβάνοντος, ἐξίω-
μεν ὡς τάχιστα. ἐκ τούτου τοῖς μὲν στρατιώταις
εἰπὼν συσκευάζεσθαι, ὁ Κῦρος ἔθυε, πρῶτον
μὲν Διὶ βασιλεῖ, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς.
καὶ ἠτεῖτο ἵλεως καὶ εὐμενὴς ὄντας ἡγεμόνας γί-
νεσθαι τῇ στρατιᾷ καὶ πρόθυμους ἀγαθοὺς, καὶ
συμμάχους, καὶ συμβούλους τῶν ἀγαθῶν. συμ-
παρεκάλει δὲ καὶ ἥρωας γῆς μηδίας οἰκήτορας
καὶ κηδεμόνας. ἐπεὶ δὲ ἐκαλλιέρησέ τε καὶ ἀ-
δεῶς εἶχε αὐτῷ τὸ στράτευμα πρὸς τοῖς ὁ-
σίοις, τότε δὴ οἰωνοῖς χρησάμενος αἰσίοις, ἐν-
έβαλεν εἰς τὴν πολεμίαν. ἐπεὶ δὲ τάχιστα διέ-
βη τὰ ὅρια, ἐκεῖ αὖ καὶ γῆν ἐλάσκειν χρεών,
καὶ θεοῖς θυσίας, καὶ ἥρωας ἀσυλίας οἰκήτο-
ρας ἐμηνύζετο. ταῦτα δὴ ποιήσας, αὖθις Διὶ
πατρῴῳ ἔθυε, καὶ εἴτις ἄλλος θεὸς †ἐφάνε-
το, τοῦδενὸς ἠμέλει. ἐπεὶ δὲ ταῦτα καλῶς εἶ-
χεν, αὖθις τοὺς μὲν πεζοὺς παραγαγόντες ὡς πολλαῖς ὁδοῖς ἐδύνατο πλείσαις †τοῖς δ' ἵπποις κα-
ταδρομὴν ποιησάμενος, παρεβάλοντο πολλὴν καὶ πρωτοίαν λείαν. καὶ τἆλλοιπὸν ἐμεταστρατοπε-
δεύοντο, καὶ ἔχοντες ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, καὶ δηοῦντες τὴν χώραν, ἀνέμενον τοὺς πολεμίους.

A seu prodeuntes aduersus eos manum conse-
remus. Verum longe nos militum animos alacriores & firmiores experturi sumus, si aduersus hostem contendemus, & in aduersariorum conspectum non inuiti venire videbimur. Itidem illi multo nos magis metuent, quum nos audient, non vt formidolosos, ipsorum metu percelli, ac domi desidere, sed animaduerso eorũ aduẽtu occurrere, vt quam celerrime pedem conferamus: non idem operiri, dum regio
B ipsorum conatu, terram eorum populari. Atqui formidolosiores ipsos reddi, nos audentiores, in lucro nobis insigni ponẽdum existimo. Nã equidem statuo, minus hoc modo nobis, hostibus plurimum periculi futurum. Quin & pater meus, & tu dicere soletis, ceteris omnibus adsentientibus; de prœliis iudiciũ fieri potius ex animis, quã corporum viribus. Hæc Cyri oratio fuit,
C cui Cyaxares respondit: Mihi quidem, mi Cyre, ac vos Perſę, ne suspicemini esse graue, vos alere. Sed in hostilem tamẽ agrum vt progrediamur, etiam mihi iam ad omnia melius esse videtur. Quando igitur, ait Cyrus, eadem in sententia sumus, colligamus vasa; & si res diuina votis nostris confestim adnuerit, quã primũ egrediamur. Quumque militi secundum hæc edixisset, vt vasa colligerent: rem sacram Ioui primum Regi, deinde Diis ceteris fecit; additis precibus, vt & propitij benignique essent, & exercitui se duces, bonosque commilitones & socios, atque etiam rerum vtilium consultores præbere vellent. Præterea Heroas Medorum terræ incolas & curatores im-
D plorauit. Quum autem rite litasset, & totus exercitus ad fines sine mora peruenisset: bonis auibus hostile solum inuasit. Vt vero primum fines transierat, Tellurem libationibus propitiam sibi reddidit, & Deos atq; Heroas regionem Assyriorum incolentes sacrificiis placauit. Quibus peractis, rursum Ioui patrio rem diuinam fecit, nec si quis alius se Deorum offerret, vllum neglexit. His ita rite curatis, statim peditibus itinere non magno promotis, castra metati sunt: equitatu vero ad excursionem
E vsi, prædam ingentem ac variam obtinuerunt. Deinde motis castris, a commeatu abunde instructi, regionem omnem depopulabantur, & hostem exspectabant.

ῥώμαις) ῥώμαις

ἐθυε, καὶ εἴτις ἄλλος θεὸς †ἐφάνε-το, τοῦδενὸς ἠμέλει) ἀνεφαίνετο, ὅτῳ τοῖς ἵπποις

Cyrus cũ exercitu inuadit.

Qui quũ aduenire iam, & abeſſe non amplius decem dierum itinere diceretur, tum vero Cyrus ait: Iam tempus eſt, mi Cyaxares, vt occurramus: neque committẽdum, vt vel hoſtibus, vel noſtris metu præpediri videamur, quo minus aduerſus ipſos progrediamur: ſed palam declaremus, non illubẽter nos prœlium inituros. Quæ quum Cyaxari quoque placerent, ſemper deinceps inſtructi tantum cottidie procedebant, quantum ipſis commodum videretur. Et cœnam quidem numquam non ſumebant, dum adhuc luceret, noctu vero ignes in caſtris nullos accendebant. Ante caſtra tamen excitabantur, vt ignis adiumento cernerent, ſi qui noctu accederent, atque ipſi ab iis contra non cernerentur. Sæpenumero etiam poſt caſtra fallendis hoſtibus ignes accendebant. Itaque nonnumquam exploratores in excubias ipſorum primas incidebãt, quod ſe procul adhuc a caſtris abeſſe arbitrarentur, quia poſt caſtra ignes excitati eſſent. Et Aſſyrij quidem cum iis, quos ſecum habebant, quum iam exercitus propius ad ſe inuicem acceſſiſſent, foſſa ſe cingebant: quod barbari reges hodieque faciunt. Nam caſtra quum metantur, facillime ſe foſſa, ob ingentem hominum multitudinem circũdant. Norunt enim, copias equeſtres noctu eſſe tumultuoſas, & vſum habere difficilem, præſertim ſi de barbaris coactæ ſint. Etenim hi equos habent ad præſepia compeditos. Itaque ſi quis eos inuadat, operoſum eſt noctu equos ſoluere, frenare operoſum, operoſum inſternere, operoſum induere loricas: atq; vbi iam equos conſcenderint, fieri prorſus nequit, vt equites per caſtra vehantur. His omnibus de cauſſis quũ alij barbari, tũ illi munitionibus ſe circumdant. Simul etiam exiſtimant, ſi locis ſint munitis, habere ſe poteſtatem prœlij, quum volunt, non cõmittendi. Dum hæc agerent, adpropinquare ſibi ceperunt. Quumque iam accedendo alteri ab alteris ad paraſangæ interuallum abeſſent, Aſſyrij hoc, quem indicauimus, modo metabantur caſtra, loco quidem foſſa munito, ſed oculis expoſito: Cyrus autem ſic ſua locabat, quantum ſane poterat, vt minime conſpicerentur, etiã a fronte vicis & tumulis obiectis. Nã exiſtimabat in bellis omnia, ſi ſubito conſpiciantur, aduerſariis eſſe formidabiliora. Et illa quidem nocte, quemadmodum par erat, vtrique conſtitutis excubiis, quieti ſe dederunt.

Aſſyrij foſſa ſe cingere ſoliti.

Cyri ſollertia in locandis caſtris.

ὡίκα δὲ προϊόντες ἐλέγοντο ὀκέτι δέχ' ἡμερῶν ἀπέχειν ὁδὸν, τότε δὴ ὁ Κῦρος λέγει· ὦ Κυαξάρη, ὥρα δὴ ἀπιέναι, καὶ μήτε τοῖς πολεμίοις δοκεῖν, μήτε τοῖς ἡμετέροις φοβουμένους μὴ ἀντιπροϊέναι· ἀλλὰ δῆλοι ὦμεν ὅτι ὁκ ἄκοντες μαχούμεθα. ἐπεὶ ὁ ταῦτα συνέδοξε τῷ Κυαξάρῃ, ὕτω δὴ ἀεὶ συντεταγμένοι προῇσαν τοσοῦτον καθ' ἡμέραν, ὅσον ἐδόκει αὐλίοις καλῶς ἔχειν. καὶ δεῖπνον μὲν ἀεὶ τῇ φῶς ἐποιοῦντο, πυρὰ δὲ νύκτωρ ὁκ ἔκαιον ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἔμπροσθεν μέντοι τὸ στρατοπέδου ἔκαιον, ὅπως ὁρῶεν μὲν εἴτινες νυκτὸς προσίοιεν ἀφ' ὃ πῦρ, μὴ ὁρῶντο δὲ ὑπὸ τῶν προσιόντων. πολλάκις δὲ καὶ ὄπισθεν τὸ στρατοπέδου ἐπυρπόλουν, ἀπάτης ἕνεκα τῶν πολεμίων. ὥστ' ἦν ὅτε καὶ καθέσκοποι ἐπέπιπτον εἰς τὰς προφυλακὰς αὐτῶν, ἀφ' ὃ ὄπισθεν τὰ πυρὰ ἦ) ἔτι πόρρω τὸ στρατοπέδου οἰόμενοι εἶ). Οἱ μὲν δὴ ὧν ἀσσύριοι καὶ οἱ σὺν αὐλίοις, ὅπῃ ἐκλὶς ἀλλήλων τὰ στρατεύματα ἐλίγνεο, τάφρον προεβάλλοντο. ὅπερ καὶ νῦν ἔτι ποιοῦσιν οἱ βάρβαροι βασιλῆς, † ὁπότε μὲν στρατοπεδεύωνται, τάφρον ὅπου ἂν προβάλλονται δύπετῶς ἀφ' ἧ πολυχειρίαν. ἴσασι γὰρ, ὅτι ἱππικὸν στράτευμα ἐν νυκτὶ προσχώδες ὂν καὶ † δύσχρηστον, ἄλλως τε καὶ δειλὸν βάρβαρον. πεπεδισμένους γὰρ ἔχουσι τοὺς ἵππους ὀπὶ ταῖς φάτναις· καὶ εἴτις ἐπ' αὐλίοις ἦοι, ἔργον μὲν νυκτὸς λῦσαι ἵππους, ἔργον δ' ἁλινδῆσαι, ἔργον δ' ὀπίσω ἐπισάξαι, ἔργον δ' ὀπίσω ἐγκίσασθαι· δυσβαΐας δ' ἐφ' ἵππων ἐλάσαι ἀφ' τῶν στρατοπέδου πρὸς πάσιν ἀδύνατον. τούτων δὴ ἕνεκα πρὸ τῶν καὶ οἱ ἄλλοι τὰ ἐκεῖνοι τὰ ἐρύματα προβάλλονται, καὶ ἅμα αὐλίοις δοκεῖ ὃ ἐν ἐχυρῷ εἶ) καὶ ὀξυωπίαν παρέχειν ὅταν βούλωνται μὴ μάχεσθαι. τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες ἐκλὶς ἀλλήλων ἐλίγνοντο. ἐπεὶ δὲ προϊόντες ἀπεῖχον ὅσον παρασάγγην, οἱ μὲν ἀσσύριοι ὕτως ἐστρατοπεδεύοντο ὡς πρὸ εἴρηται, ἐν προβλεπτοφρυμένῳ μὲν, καταφανεῖ δέ. ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἐδυνάτο ἐν ἀφανεστάτῳ, κώμας τε καὶ λοφοειδεῖς ὀπίσω θεν ποιησάμενος, νομίζων πρὸς τὰ † πολέμια ἀξιοφανῆς ὁρώμενα φοβερώτερα εἶναι τοῖς ἐναντίοις εἶ). καὶ ἐκείνῳ μὲν τὰ νύκτα, ὡς πρὸ † ἔφρασται, προφυλακὰς ποιησάμενοι ἐκάτεροι ἐχώμησαν. τῇ δὲ

πολεμικὰ

ἔμπροσθεν

τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Ἀσσύριος καὶ ὁ Κροῖσος καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ἀνέπαυον τὰ στρατεύματα ἐν τῷ ἐχυρῷ· Κῦρος δὲ καὶ Κυαξάρης σὺν τοῖς ἑξαμίλοις ὡπλισμένοι, ὡς, εἰ ποιήσοιεν οἱ πολέμιοι, μαχούμενοι. ὡς δὲ δῆλον ἐγίνετο ὅτι οὐκ ἐξίοιεν οἱ πολέμιοι ἐκ τοῦ ἐρύματος, οὐδὲ μάχην ποιήσοιντο ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ μὲν Κυαξάρης καλέσας τὸν Κῦρον καὶ πάντας τοὺς ὑπηκοεῖους, ἔλεξε τοιάδε· Δοκεῖ μοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ τυγχάνομεν σεσπευσμένοι, οὕτως ἰέναι ποὸς τὸ τῶν ἀνδρῶν ἔρυμα, καὶ δηλοῦν ὅτι θέλομεν μάχεσθαι. οὕτω γάρ, ἔφη, ἐπειδὰν μὴ ἀντεπεξίωσιν ἐκεῖνοι, οἱ μὲν ἡμέτεροι μᾶλλον θαρρήσουσιν ἐπ' ἐκείνοις, οἱ πολέμιοι δὲ τῷ τόλμαν ἰδόντες ἧσσον, μᾶλλον φοβηθήσονται. τοῦτο μὲν δὴ οὕτως ἐδόκει. ὁ δὲ Κῦρος ἔφη· μηδαμῶς ποὸς τῶν θεῶν, ὦ Κυαξάρη, οὕτω ποιήσωμεν. εἰ γὰρ ἤδη ἐκφανέντες πορευσόμεθα ἢ σὺ κελεύεις, νῦν τε ποοσιόντας ἡμᾶς οἱ πολέμιοι θεάσονται σὺν φοβούμενοι, εἰδότες ὅτι ἐν ἀσφαλεῖ εἰσὶ τῷ μηδὲν παθεῖν· ἐπειδάν τε μηδὲν ποιήσαντες ἀπίωμεν, πάλιν καθορῶντες ἡμῶν τὸ πλῆθος πολὺ ὑποδεέστερον τῶν ἑαυτῶν, καταφρονήσουσι, καὶ αὖθις ἐξίασι πολὺ ἐρρωμενέστερον τῇ γνώμῃ. ἐγὼ δ' ἔφη, εἰδότες μὲν ὅτι πάρεσμεν, οὐχ ὁρῶντες δὲ ἡμᾶς, οὐ τοῦτο ὑπίσω, οὐ καταφρονήσουσιν, ἀλλὰ φοβηθήσονται τί ποτε τοῦτ' ἔστι, καὶ ἀφαλέστερον ποιοῦσιν ἡμῶν ἐγὼ οἶδ' ὅτι σφόδρα παύσονται. ὅταν δ' ἐξίωσι, τότε δῆλον τοῖς ἅμα φανεροῖς τε ἡμᾶς γενέσθαι καὶ ἰέναι αὐτοῖς ὁμόσε, εἰληφότας αὖθις εἴ τι πάλαι ἐβουλόμεθα. λέξαντος δὲ οὕτω Κύρου, ἐνέδοξε καὶ ταῦτα Κυαξάρῃ καὶ τοῖς ἄλλοις. καὶ τότε μὲν δὴ πονοποιησάμενοι καὶ φύλακας καταστησάμενοι, καὶ πυρὰ [πολλὰ] ποὸς τοῖς φυλακίοις καύσαντες, ἐκοιμήθησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ποὸς Κῦρος μὲν ἐστεφανωμένος ἦλθε, παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοτίμοις ἐστεφανωμένοις ποὸς τὰ ἱερὰ παρῆναι. ἐπεὶ δὲ τέλος εἶχεν ἡ θυσία, συγκαλέσας αὖθις, ἔλεξεν· Ἄνδρες, οἱ μὲν θεοί, ὡς οἵτε μάντεις φασὶ καὶ ἐμοὶ σημαίνουσι, μάχην τ' ἔσεσθαι ποοαγόρευσι, καὶ νίκην διδόασι, καὶ σωτηρίαν ποοϋπισχνοῦνται ἐν τοῖς ἱεροῖς· ἐγὼ δὲ ὑμῖν μὲν παραινῶ ὁποίους τινὰς χρὴ εἶναι ἐν ᾧ τοιῷδε ἀγῶνι μέλλομεν ἀγωνίζεσθαι· οἶδα γὰρ ὑμᾶς ταῦτα πάντα ὑπὸ παιδείας ἐμοὶ ὑπηκόους γενομένους

Postridie Assyrius, & Crœsus, ducesq; ceteri, copias intra munitiones quiescere iusserunt: Cyrus & Cyaxares instructis suis, tamquam pugnaturi, si hostes accederent, exspectabant. Quum autem iam pareret, hostes extra munitiones illo quidem die non prodituros, neq; conserturos manum, Cyaxares arcessito Cyro, & omnibus, quos adesse oporteret, in hanc sententiam loquutus est: Equidem, viri, nobis existimo sic, vti nũc instructi sumus, ad horum munitiones accedendum esse, ac declarandum nos pugnandi cupidos. Etenim hoc modo illis contra non prodeuntibus, nostri eos longe audentius inuasuri sunt, & hostes audacia nostra perspecta, magis sibi metuent. Hæc illius sententia fuit. Verũ Cyrus: Ne per Deum immortalem, mi Cyaxares, ita faciamus, inquit. Nam si modo, de tui consilij sentẽtia, prodierimus in hostium conspectum: nimirum, nec in hoc tempore nos accedentes vllo cum metu spectabunt aduersarij, qui esse in tuto se sciant, vt accidere quid ipsis aduersi nequeat: & deinde, quum nulla re gesta recedemus, rursus inspectis copiis nostris, easdem vt suis impares numero, contemnent; craſtinoque die multo firmioribus animis prodibunt. Nunc quum adesse nos sciant, neque tamen videant: crede mihi, non cõtemtui habent, sed quid hoc sibi velit, sollicite cogitant; atque etiam, sat scio, colloqui de nobis non desinunt. Sed vbi prodierint ipsi, tum vero & conspiciendos eis nos exhibere debebimus, & manum cum eis conserere, deprehensis illic vbi iamdudum cupiebamus. Hæc quum Cyrus dixisset, tam Cyaxares, quam alij adsensi sunt. Itaque tunc cœnati, constitutis excubiis, & ignibus ante has excitatis, quieti se dederunt. Postridie diluculo Cyrus coronatus rem sacram faciebat, iussis etiam ceteris Persarum æqualibus adesse rei diuinæ coronatis. Peracto autem sacrificio, conuocatis illis, hanc orationem habuit: Dij quidem milites, quemadmodum & haruspices aiunt, & mihi quoque videtur, prœlium fore denuntiant, & victoriam largiuntur, & incolumitatem per exta polliceantur. Me vero pudeat vos commonefacere velle, quo pacto in huiusmodi negotio gerere vosmet debeatis. Nam huiusmodi æque vos tenere noui, ac meipsum;

Cyrus Cyaxare prudentior.

Cyri ad homotimos exhortatio.

» eademq; non aliter ac mihi ipsi & meditata
» & audita vobis esse, atq; etiam adhuc per-
» petuo vos audire; vt non abs re doctores a-
» liorum in his esse posse videamini. Si tamē
» hæc necdum animi consideratione com-
» plexi estis, me audite. Nostris scilicet hisce
» sociis, quos recens adsciuimus, & nobis ipsi
» similes efficere conamur, redigendum in
» memoriam erit, quem ad finem Cyaxares
» nos aluerit, quę exercitationes nostræ fue-
» rint, ad quæ illos ita cohortati simus, & li-
» benter etiam se contendere nobiscum vel
» le dixerint. Hoc quoque in memoriam eis
» reuocate, hodiernum diē declaraturū esse,
» quibus quisque præmiis dignus sit. Nam
» quas res sero mortales discūt, in iis mirum
» videri non debet, quosdā monitoris opera
» egere. Nimirum æqui boni faciendum est,
» si etiam aliorum instinctu viri fortes esse
» possint. Atq; hæc dum agetis, simul de vo-
» bis etiam periculum facietis. Nam qui ali-
» os tali tempore nouit reddere fortiores, is
» sibi quoque procul dubio conscius fuerit,
» ad perfectionē virtutis se peruenisse. Qui
» vero hæc sibi soli suggerere potest, atque
» hoc adeo satis esse sibi ducit: is merito se
» perfectum ex semisse dumtaxat arbitretur.
» Atq; hæc equidem ipsis non expono, sed e-
» am ob rem vobis exponenda mando; vt se
» vobis quoque probare studeant. Vos enim
» estis eis proximi, suæ nimirum parti quili-
» bet. Hoc etiam scire vos volo, quū his, tum
» multis aliis vos non verbis, sed reabse futu-
» ros fiduciæ magistros, quamdiu vosmet fi-
» duciæ plenos eis ostenderitis. Tamdē sub-
» iecit, irent pransum coronati, peractisque
» libationibus, cū ipsis sertis ad ordines ve-
» nirent. His abeuntibus, arcessitos illos, qui
vltimis in cohortium partibus curabant, in
» hunc modum compellauit: Vos æqualium
» in ordinem cooptati, viri Persæ, atq; etiam
» delecti quidam estis, qui vt rebus ceteris,
» vel præstantissimis pares estis: sic per æta-
» tem etiam prudentia excellitis. Quæ caussa
» est, vt loco non minus, quam antistites, ho-
» nesto sitis. Nam quum extremo in agmine
» curetis, facile viros fortes intuendo, & co-
» hortando, fortiores etiam efficitis: & si quis
» remissior fuerit, eum itidem obseruando,
» ignauū esse non sinitis. Quod si cuiquā alij,
» vobis expedit certe, superiores vt sitis; tum
» ob ætatē, tum ob armaturę pondus. Itaq; si
» anteriores forte vos inclamauerint, & ad
» sequendū hortati fuerint: velim ipsis obtē-
» peretis, atq; vti hac in parte non sitis eis in-
» feriores, vicissim & ipsos cohortamini, quo
» vobis præeundo celeriter in hostē ducant.

A καὶ ταῦτα μεμελετηκότας τε καὶ ἀκηκοότας καὶ
ἀκηούοντας ἀεὶ δὲ τέλεως ἄπορ ἐγὼ, ὥστε καὶ ἄλ-
λοις εἰκότως αὖ διδάσκοιτε τάδε. εἰ μή τυγ-
χάνετε καταγνωκότες, ἀκούσατε. οὓς γὰρ νεως-
τὶ συμμάχους τε ἔχομεν καὶ ὡφρώμεθα ἡμῖν
αὐτοῖς ὁμοίους ποιῆν, τούτοις δεῦρο ὑμᾶς ὑπομι-
μνήσκειν, ἐφ' οἷς τε ἐδεφόμεθα ὑπὸ Κυαξά-
ρου, ἅ τε ἠσκοῦμεν, ἐφ' ἅτε αὐτοῖς ὡρμήκεκλή-
καμεν, ὥστε ἄσμενοι ἀνταγωνίσασθαι ἡμῖν ἔφασ-
ἔσεσθαι. καὶ τούτου δ' αὐτοῖς ὑπομιμνήσκετε, ὅτι
B ἥδε ἡ ἡμέρα δείξει ὧν ἄξιος ἕκαστος ἐστίν. ὧν γὰρ
δὴ ἂν ἄνθρωποι ὀψιμαθεῖς γίγνωνται, σύνεσιν θαυ-
μαστὸν εἴπερ αὐτῶν καὶ τὸ ὑπομνήσοντος δέ-
ον. ἀλλ' ἀγαπητὸν εἰ καὶ ὀψὲ ὑποβολῆς δύ-
ναιντο ἄνδρες ἀγαθοὶ εἶναι. καὶ ταῦτα μέντοι
παράπονες, ἅμα καὶ ὑμῖν αὐτοῖν πρᾶγμα λήψε-
σθε. ὁμοῦ γὰρ διωπάμενος ἐν τῷ τοιῷδε καὶ ἄλ-
λοις βελτίους ποιεῖν, εἰκότως ἂν ἥδη καὶ ἑαυτῷ
σωφρονεῖν τελείως ἀγαθὸς ἀνὴρ εἶναι. ὁ δὲ τοῦ-
των ὑπόμνησιν αὐτὸς μόνος ἔχων, καὶ τὸ ἀγα-
C πᾶν, εἰκότως ἂν ἀμελεῖν αὐτὸν νομίζοι. τοῦτο
δ' ἕνεκεν καὶ ἐγὼ, ἔφη, αὐτοῖς λέγω, ἀλλὰ ὑμᾶς
κελεύω λέγειν, ἵνα καὶ ἄρεσκῆ ὑμῖν πρᾶσσειν.
ὑμᾶς γὰρ καὶ πλησιάζειν αὐτοῖς, ἕκαστος τῷ ἑαυ-
τοῦ μέρει. δεῖ δ' ὁπόσα δεῖ, ἔφη, ἕως ἂν θαρρύν-
τας τούτοις ὑμᾶς αὐτοῖς ὁπαδεικνύειν, καὶ τούτοις
καὶ ἄλλοις πολλοὺς οὐ λέγω ἀλλ' ἔργῳ, θαρρύν-
διδάξειν. τέλος εἶπεν ἀπιόντας ἀεισᾶν ἐπε-
φαιωλμένους, καὶ ἀσπονδὰς ποιησαμένους ἥκειν εἰς
τὰς τάξεις αὐτοῖς σεφάνοις. ἐπεὶ δ' ὅπι ἀπῆλ-
D θον, αὖθις τοὺς ὡραγοὺς προσεκάλεσε, καὶ †τὰ τούτοις αὖ τοιάδε ἔλεξεν· Ἄνδρες φίλοι, ὑμᾶς καὶ †τὸ τοῦτο παιδὸς ἐπιτήδειον ὁμοτίμους γεγενῆσθαι, καὶ ὁπλίζεσθαι ἐξεῖ, οἶδα· ὅτε τὰ μὲν ἄλλα τοῖς κρατίστοις ὅμοιοι εἶναι, τῇ δ' ἡλικίᾳ καὶ φρονιμώτεροι. καὶ οἶνον χώραν ἔχειν ὀλίγον †ἧττον ἔντιμον τῶν πρεσβυτέρων. ὑ- ἧττον ἡμῶν τῶν πρ.
μᾶς γὰρ ὁπόθεν ὄντες τύχοιτ' ἀγαθοὶ ἂν ἐφο-
ρῶντες καὶ ὁπλιζόμενοι αὐτοῖς, ἔτι κρείττους
†ποιοῖτε· †εἴ τέ τις μαλακίζοιτο, καὶ τὸν ὁρῶν- †ποιῆτε †εἴπερ μαλ.
E τες οὐκ ἂν ὀπιβρέποιτε αὐτῷ. συμφέροι δ' ὑ-
μῖν, εἴπερ τῳ καὶ ἄλλῳ, ὃ νικᾶν, καὶ ἅμα τ' ἡλι-
κίαν καὶ ὅπλα ὁ βάρος τ' ὠλῆς· ἀνὴρ δ' ἄρα ὑμᾶς
καὶ οἱ ἔμπροσθεν ἀναπαλοῦντες ἔπεσθαι παρ-
εκέλευσαν, ὑπακούειν αὐτοῖς; καὶ ὅπως μηδ' ὧν
τύπτω αὖτ' ἠπειλήσεσθε, ἀπὸ τοῦ μαχεῖσθαι
νοι αὐτοῖς, θᾶττον †ἡγεῖσθε ὅπι τοὺς πολεμίους. †ἡγεῖσθαι
καὶ ἀπι-

καὶ ἀπιόντες, ἔφη, ἄριστήσαντες καὶ ὑμεῖς, ἥ- A
κετε σὺν τοῖς ἄλλοις ἐστεφανωμένοι ἐς τὰς τά-
ξεις. οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον ἐν τούτοις ἦσαν.
οἱ δ' Ἀσσύριοι καὶ δὴ ἠρίστηκότες ὄζήεσάν τε
ἱππάσεως, καὶ παρετάττοντο ἐρρωμένως. παρέ-
στη δὲ αὐτοῖς ὁ βασιλεύς, ἐφ' ἅρματος παρ-
ελαύνων, καὶ τοιάδε παρεκελεύετο· Ἄνδρες
Ἀσσύριοι, νῦν δεῖ ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι. νῦν γὰρ
περὶ ψυχῶν τῶν ὑμετέρων ὁ ἀγών, καὶ περὶ
γῆς ἐν ᾗ ἔφυτε, καὶ περὶ οἴκων ἐν οἷς ἐτράφη- B
τε, καὶ περὶ γυναικῶν δὲ καὶ τέκνων, καὶ περὶ
κέκτησθε πάντων ὧν †πέπασθε ἀγαθῶν. νικήσαντες
μὲν γὰρ, ἀπάντων τούτων ὑμεῖς, ὥσπερ πρόσθεν,
κύριοι ἔσεσθε· εἰ δὲ ἡττηθήσεσθε, δῆλοί ἐστε
ὅτι παραδώσετε ταῦτα πάντα τοῖς πολε-
εἴ τι μίοις. †ἄτε οὖν νίκης ἐρῶντες, μάνοντες μά-
χεσθαι. μισεῖ γὰρ, ὃς κατὰ νοῦν βουλομένους,
τὰ τυφλὰ τοῦ σώματος καὶ ὅπλα καὶ ἄλ-
κα ταῦτα ἀνταπὶ τάττειν τοῖς πολεμίοις φεύ-
γοντας. μισεῖ δὲ καὶ εἴτις ζῆν βουλόμενος C
φεύγειν ἐπιχειρεῖ, εἰδὼς ὅτι οἱ μὲν νικῶν-
τες σώζονται, οἱ δὲ φεύγοντες ἀποθνήσκουσι
μᾶλλον τῶν μενόντων. μισεῖ δὲ καὶ εἴτις χρη-
μάτων ἐπιθυμῶν, ἥπαν κερδαίνεται. τίς γὰρ
οὐκ οἶδεν ὅτι οἱ μὲν νικῶντες τάτε ἑαυτῶν
σώζουσι, καὶ τὰ τῶν πολεμίων *ἡττωμένων
κερδαλέα λαμβάνουσιν, οἱ δ' ἡττώμενοι ἅμα ἑαυ-
τούς τε καὶ τὰ ἑαυτῶν πάντα ἀποβάλλουσιν;
ὁ μὲν δὴ Ἀσσύριος ἐν τούτοις ἦν· ὁ δὲ Κυα-
ξάρης πέμπων πρὸς τὸν Κῦρον ἔλεγεν, ὅτι D
ἤδη καιρὸς εἴη *ἄγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. εἰ
γὰρ νῦν, ἔφη, ἔτι ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ἔξω τοῦ ἐρύ-
ματος, ἐν ᾧ αὖ περιέμενον πολλοὶ ἔσονται.
μὴ οὖν ἀναμένωμεν ἕως αὖ πλείους ἡμῶν γέ-
νωνται, ἀλλ' ἴωμεν ἕως ἔτι οἰόμεθα ὑπερτοὺς
αὐτῶν κρατῆσαι αὖ. ὁ δὲ αὖ Κῦρος ἀπεκρί-
νατο· ὦ Κυαξάρη, εἰ μὴ νῦν ἧμισυ αὐτῶν
ἔσονται οἱ ἡττηθέντες, δῆλοί ἐσθι ὅτι ἡμᾶς μὲν ἐ-
σεσθαι φοβερωτέρους τὸ πλῆθος τοῖς ὀλίγοις ἐπι-
δεῖξις οὖν χρῆσαι· αὐτοὶ γὰρ νομίσουσιν ἡττᾶσθαι. †ἀλλ' ἤδη E
συμμαχίας δέη- λης σοι μάχης δεήσεται, ἢ αὖ ἀμφὶ νίσως βου-
σεν, λευσαίμεθ' ἂν νῦν βεβλῆσθαι, ὥστε δοῦλοι ἑ-
αυτοὺς ἡμῖν παραδώσουσιν, ὥστε ὁπόσοις αὖ βλ-
ώμεθα αὐτῶν μάχεσθαι. οἱ μὲν δὴ ἄγγελοι
ταῦτα ἀνήγγελλον ὧν ἔχοντο. ἐν τούτῳ δ' ἦλθε Χρυσάντας τε ὁ Πέρσης, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ὁμοτί-
μων, αὐτομόλους ἄγοντες. καὶ ὁ Κῦρος, ὡς εἰκὸς, ἠρώτα τοὺς αὐτομόλους τὰ ἐν τῶν πολεμίων·

Nunc quidē abite, inquit, & pranſi quum
eritis, ad ordines vna cum aliis coronati
accedite. Dum his rebus Cyri milites oc-
cuparentur, Aſſyrij iam ante pranſi, auda-
cter e caſtris prodibāt, & in aciem præſen-
tibus animis ſe componebant. Inſtruebat
autem eos rex ipſe curru vectus, & verbis
huiuſmodi cohortabatur: Nunc vos, Aſſy- *Aſſyrij regis ad ſuos exhortatio.*
rij, viros eſſe fortes oportet. Iam enim & de
vita certamen propoſitum vobis eſt, & de
ſolo, in quo eſtis orti; de domiciliis, in qui-
bus educati; de vxoribus, liberis, bonis, quę
poſſidetis vniuerſis. Nam ſi victoria potie-
mini, horum omnium, vt antea, domini fu
turi eſtis: ſin victi fueritis, certo vos ſcire
volo, hoſtibus iſtæc omnia vos eſſe prodi-
turos. Itaque ſtandum vobis, & pugnan-
dum erit, quotquot apiſcēdæ victoriæ ſtu-
dio flagratis. Quippe ſtultum eſt eos, qui
ſuperiores eſſe velint, cæcas corporis par-
tes, & armis ac manibus deſtitutas, per fu-
gam hoſtibus obuertere. Stultus item, qui
cumq; vitæ cupidus, fugæ ſe cōmittit. quū
ſciat victores ſalutem cōſeruare, ac fugien-
tes citius interire, quam reſiſtētes. Eſt & is
ſtultus, qui opum cupiditate accēſus, vinci
ſe patitur. Nam quis ignorat, & ſuas res ſal
uas eſſe victoribus, & eoſdem præterea for-
tunis illorū, quos vicerint, potiri? quum vi-
cti & ſeipſos, & omnia ſua ſimul amittant.
Hæc dum Aſſyrius ageret, Cyaxares miſſo
ad Cyrum quodam, tempus eſſe dicebat
in hoſtem ducendi. Licet enim pauci iam,
ait, extra munitiones progreſſi ſunt, tamen
interea, dum nos ad eos accedemus, per-
multi erunt. Itaque nō expectemus, donec
ipſi plures nobis ſint; ſed eamus dum ad-
huc facile ſuperiores eis nos futuros arbi-
tramur. Ad ea reſpondebat Cyrus: Cer-
to te ſcire velim, mi Cyaxares, niſi eorum
plures parte dimidia victi fuerint; dictu-
ros eſſe, nos multitudinis metu paucos e
ſuis inuaſiſſe. Idcirco ſe minime victos ex-
iſtimabunt, ſed aliud tibi prœlium ſubeun-
dum erit, in quo melius fortaſſe ſibi conſu-
luerint, quam hoc tempore, quo ſeipſos
nobis offerunt, velut e penu promendos,
vt cum quanto velimus eorum numero
pugnemus. His auditis nuntij diſcedebant. Interea Chryſantas Perſa venit, & alij nonnulli ex æqualium ordine, ſecumque transfugas adducebant. Eos Cyrus, vt par erat, de rebus hoſtium interrogabat.

Illi vero narrabant, armatos iam e castris prodire, atq; a rege instrui, qui & ipse progressus extra castra, cohortatione copiosa & vehementi ad eos vteretur, quotquot continuo prodirent, vti quidem adfirmaretur ab illis, qui eũ audissent. Heic Chrysantas: Quid vero, inquit, si & tu, Cyre, militem conuoces, dum adhuc exhortandi facultas conceditur? an non & ipse redderes eos animosiores? Cui Cyrus: Ne tibi molestæ sint, ait, exhortationes istę Assyrij, mi Chrysanta. Nam admonitio nulla tam præclara futura est, quæ homines minime fortes eodem quo auditur, die fortes sit effectura: non sagittarios, nisi eam artem prius exercuerint: non iaculatores, nec equites: immo ne id quidem efficiet, vt corporibus in labore perferendo valeant, nisi se prius exercuerint. Et Chrysantas: Satis est mi Cyre, inquit, animos eorũ cohortando meliores reddi. Num queat, ait Cyrus, vna oratio pronuntiata eodem die, non pudore dumtaxat audientium animos implere, vel a turpitudine reuocare, sed etiam excitare, vt laudis gratia laborem omnem, omneque periculum subeundum statuant, ac mentibus suis infixum habeant, optabilius esse pugnando mori, quam fugiendo salutem apisci? Nonne si huiusmodi cogitationes hominum animis inseri debeant, & durabiles esse, primum leges sint tales oportet, vt earum beneficio viris fortibus honesta & liberalis vita paretur; ignauis abiecta, plena doloris, acerba victu vita incumbat? deinde præceptores, vt equidem arbitror, & magistros necesse est accedere, qui eis præficiantur, & tam exemplo, quam doctrina eos ad actiones illas adsuefaciãt; donec insitum hoc ipsis fuerit, vt viros fortes & laudatos reabse ducant felicissimos, ignauos & infames omnium miserrimos existiment. Sic enim animati esse debent, apud quos potior futura sit disciplina, quam metus hostilis. Quod si quis militibus armatis ad pugnam prodeuntibus, quo tempore multi etiam disciplinæ prioris obliuiscuntur, oratione subito cõcinnata possit homines extemplo bellicosos efficere: nimirum facillima res omnium fuerit, eam virtutem tum discere, tum docere, quæ in hominum vita lõge maxima est. Nam equidem ne hos quidem ipsos, qui

Quid exhortationibus militaribus sit tribuendum.

οἱ δ' ἔλεγον ὅτι ἐξιοιέν τε ἤδη σὺν τοῖς ὅπλοις, καὶ παρατάξοι αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς ἔξω ὤν, καὶ παρακελεύοιτο μὲν δὴ τοῖς ἀεὶ ἔξω † οὖσι ἴσως πολλά τε καὶ ἀγαθὰ, ὡς ἔφασαν λέγειν τὸν ἀκούοντας. ἐνταῦθα εἶπεν ὁ Χρυσάντας, τί δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, εἰ καὶ σὺ συγκαλέσας, ἕως ἔτι ἔξεστι παρακελεύσαι, εἰ ἄρα καὶ σὺ ἀμείνους ποιήσαις τοὺς στρατιώτας; καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· ὦ Χρυσάντα, μηδέν σε λυποιῶντων αἱ τοῦ ἀσυχείου παρακελεύσεις. εὐθεμία γὰρ οὕτως ἔσται καλὴ παραίνεσις ἥτις τοὺς μὴ ὄντας ἀγαθοὺς αὐθημερὸν ἀκούσαντας ἀγαθοὺς ποιήσει· οὐκ ἂν οὖν ὀξέως γε, εἰ μὴ ἔμπροσθεν τοῦτο μεμελετηκότες εἶεν· οὐδὲ ἀκοντιστὰς, οὐδὲ μὰ Δία ἱππέας γε. οὐδὲ μὰ Δία τὰ γε σώματα ἱκανοὺς πονεῖν, ὦ μὴ προσθεν ἀσκηκότες ὦσι. καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν· ἀλλ' ἀρκεῖ τι, ὦ Κῦρε, ἐὰν τὰς ψυχὰς αὐτῶν παρακελευσάμενος ἀμείνους ποιήσῃς. ἦ καὶ δύναται, ἦ δ' ὅς, ὁ Κῦρος, εἷς λόγος ῥηθεὶς αὐθημερὸν αἰδοῦς μὲν ἐμπλῆσαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουσάντων, ἢ ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν κωλῦσαι, προθέσθαι δὲ ὡς χρὴ, ἐπαίειν μὲν ἕνεκα πόντα μὲν πόνων, πόντα δὲ κινδύνων ὑποδύεσθαι, λαβεῖν δ' ἐν ταῖς γνώμαις βεβαίως τοῦτο, ὡς αἱρετώτερόν ἐστι μαχομένους ἀποθνήσκειν μᾶλλον, ἢ φεύγοντας σωθῆναι; ἆρ' οὖν, ἔφη, εἰ μέλλοιεν τοιαῦται διάνοιαι † ἐνεσήσεσθαι ἀνθρώποις καὶ ἔμμονοι ἔσεσθαι, ῥᾴστη ἂν εἴη καὶ ἥδιστος ἡ διδασκαλία; ἔστι γὰρ τοῦτον μὲν νόμοις ὑποτάξαι δεῖ τοιούτοις, δι' ὧν τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἔντιμος καὶ ἐλεύθερος ὁ βίος τοῦ διάσκαλος θήσεται, τοῖς δὲ κακοῖς ταπεινός τε καὶ ἀλγεινὸς καὶ ἀβίωτος ὁ αἰὼν ἐπιμαχείσεται; ἔπειτα διδασκάλους, οἶμαι, δεῖ καὶ ἄρχοντας ὅτι τούτοις χρέσθαι, οἵτινες δείξουσί τε ὀρθῶς καὶ διδάξουσι καὶ ἐθίσουσι ταῦτα δρᾶν, ἕως ἂν ἐνεσήσηται αὐτοῖς τὸν μὲν ἀγαθοὺς καὶ δικαίους εὐδαιμονεστάτους τοῦ ὄντι νομίζειν, τοὺς δὲ κακοὺς καὶ δυσκλεεῖς, ἀθλιωτάτους πάντων ἡγεῖσθαι. ὅτῳ γὰρ † δεῖ σφαλῆναι τοὺς μέλλοντας τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων φόβου τὸν μάθησιν χρείττονα παρέξεσθαι. εἰ δέ τοι ἴοιτον εἰς μάχην σὺν ὅπλοις, ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ τῶν παλαιῶν μαθημάτων ὀλίσθανται, ἐν τούτῳ δυνήσεται τις ἀπερρᾳθυμηκὼς παρακελεύσασθαι ἄνδρας πολεμικοὺς ποιῆσαι, πάντων ἂν ῥᾷστον εἴη καὶ μαθεῖν καὶ διδαξαι τὸν μεγίστων ἂν ἀνθρώποις ἀρετῶν. ὅπῃ ἔγωγ', ἔφη, οὐδ' ἂν τούτοις ὑπιστευον ἐμμόνοις ἔσεσθαι, οἷς

† ἐνεσήσεσθαι, ἢ ἐνεσφήσεσθαι, ἢ ἐνεσφύσεσθαι.

† δεῖ σφαλῆναι

ἡμῶν αὐτοῖς

οὓς νῶν ἔχοντες παρ' ἡμῖν αὐτοὺς ἠσκήσαμεν, εἰ μὴ καὶ ὑμᾶς ἑώρων παρόντας, οἵ καὶ τοῦδε τοῦ ἔργμα αὐτοῖς ἔσεσθε, οἵοις χρὴ εἶναι, καὶ ὑποδηλῆσαι δυνήσεσθε ἴσως τι ὑστεροῦντα. τοὺς δὲ ἀπαιδεύτους πολλὰ πάσιν ἀρετῆς θαυμάζοιμ' ἄν, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, εἴ τι πλέον ἂν ὠφελήσειε λόγος καλῶς ῥηθεὶς εἰς ἀνδραγαθίαν, ἢ τοὺς ἀπαιδεύτους μουσικῆς ᾄσμα καλῶς ᾀδὲν εἰς μουσικήν. οἱ μὲν δὴ τοιαῦτα διελέγοντο· ὁ δὲ Κυαξάρης πάλιν πέμπων ἔλεγεν, ὅτι ἐξαμβρτηκοίη θαρσείων, καὶ οὐκ ἄγων ὡς τάχιστα ὅτι τοὺς πολεμίους. καὶ ὁ Κῦρος ἀπεκρίνατο δὴ τότε τοῖς ἀγγέλοις, ἀλλ' οἶμαι ἴσως, ἔφη, ὅτι οὔπω εἰσὶν ἔξω ὅσοι ἐδεῖ· καὶ ταῦτα ἀπαγγήσετε αὐτῷ ὅτι ἄπασιν. ὅμως ἐπεὶ ἐκείνῳ δοκεῖ, ἄξω ἤδη. ταῦτα εἰπὼν, καὶ προσευξάμενος τοῖς θεοῖς, ἦγε τὸ στράτευμα. ὡς δὲ ἦρξατο ἄγειν ἐπὶ θάτερον, ὁ μὲν ἡγεῖτο, οἱ δ' εἵποντο, ὑπάκτως μὲν, ἅμα δὲ ὀπίσω θαί τε καὶ μεμελετηκέναι ἐν τάξει πορεύεσθαι· ἐῤῥωμένως δ' ἔχειν τὸ φιλονείκως ἔχειν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἅμα τὸ τὰ σώματα σκιεπονῆσθαι, καὶ ἅμα τὸ πόνους ἄρχοντας τοὺς προσέτας εἶναι· ἡδέως δὲ, ἅμα τὸ φρονίμως ἔχειν. ἠπίσαντο γὰρ, καὶ σκοπούμενοι οὕτως ἐμεμαθήκεσαν, ἀσφαλέστατον εἶναι καὶ ῥᾷστον τὸ ὁμόσε ἰέναι τοῖς πολεμίοις, ἥκιστα μὲν καὶ τοξόταις καὶ ἀκοντισταῖς καὶ ἱππεῦσιν. ἕως δ' ἔτι βελῶν ἔξω ἦσαν, παρῄνει ὁ Κῦρος σύνθημα, Ζεὺς σύμμαχος καὶ ἡγεμών. ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦκε τὸ σύνθημα ἀνταποδιδόμενον, ἔρρηξεν αὖ ὁ Κῦρος εὐσχύρως παιᾶνα τὸν νομιζόμενον· οἱ δὲ θεοσεβῶς πρῶτοι συνεπήχησαν μεγάλῃ τῇ φωνῇ. ἐν τῷ τοιούτῳ γὰρ δὴ οἱ δεισιδαίμονες ἧττον τοὺς ἀθέοις φοβοῦνται. ἐπεὶ δ' ὁ παιὰν ἐλήγετο, ἅμα προθυμούμενοι οἱ ὁμότιμοι φαιδροὶ, καὶ πεπαιδευμένοι, προσορῶντες ἀλλήλους, ὀνομάζοντες προθύμους, ὀπίσω, λέγοντες πολὺ τὸ ἄγετ' ἄνδρες φίλοι, ἄγετ' ἄνδρες ἀγαθοὶ, παρεκάλουν ἀλλήλους ἕπεσθαι. οἱ δ' ὄπισθεν αὐτῶν ἀκούσαντες ἀνεπαρεκελεύοντο τοῖς πρόσθεν ἡγεῖσθαι ἐῤῥωμένως. ἦν δὲ μέσον τὸ στράτευμα τοῦ Κύρου προθυμίας, φιλοτιμίας, ῥώμης, θάρσους, προθυμίας, σωφροσύνης, πειθοῦς, ὥστε οἶμαι δύσπονον εἶναι τοῖς ἐναντίοις.

μουσικῆς ᾄσμα μᾶλλα καλῶς. εὖ μουσικὸν ᾄσμα

αὖ ὁ Κῦρος

φαιδροί τε καὶ

nobis adsunt exercitati studio nostro, firmos futuros esse, policeri mihi ausim: nisi vos heic præsentes intuerer, qui & exemplo instruere, quales esse oporteat, & suggerere poteritis, si quid exciderit. Apud eos vero, qui ad virtutem prorsus instituti non sunt, mirū mihi sane videatur, o Chrysanta, præclare habitam orationem plus ad virtutem & fortitudinem adferre momēti; quam apud musicæ imperitos bene cantatum carmen ad musicam percipiendam conferat. Dum huiusmodi sermones inter se haberent, mittit denuo Cyaxares, Cyrum non recte facere significans, qui tempus tereret, & non quā primum in hostem duceret. Tum vero Cyrus nuntiis respondit: Sciat plane Cyaxares, inquit, nondum hostes eo numero castris egressos esse, quo oporteat, atque hoc cunctis audientibus ei renuntiate. Quādo tamen ei sic videtur, iam copias ducturus sum. Hæc loquutus, ac Diis adoratis, exercitū produxit. Quūque celerius etiā ducere cepisset, præibat ipse, milites sequebantur, seruatis illi quidem ordinibus, quod vsu diuturno exercitati, ordines in progrediēdo seruare scirent; & præsentibus animis, quod æmulationes inter eos existerent, corporaq; roborata laboribus haberent, & antistites in ordinum principiis extra solos præfectos nulli essent; & libenter denique, quia prudentia valerent. Sciebāt enim, iamdudum edocti, tutissimum esse, facillimumque, comminus hostes inuadere, præsertim qui sagittarij sint, & iaculatores, & equites. Quumque adhuc extra ictum telorum essent, Cyrus hanc tesseram militarem eis significari iussit: *Iupiter auxiliaris & dux.* Ea quum reddita vicissim, ad Cyrum rediisset ibi tū pæana Castoribus pro more primus exorsus est, & milites vniuersi religiose magna voce simul insonuerunt. Nam tali rerum momento, qui religiosi sunt erga deum, minus homines metuunt. Pæane absoluto, equales illi Persici vna pergebāt, hilari vultu, periti ex institutione, mutuo conuersis in se oculis, adstites substitesq; nominatim compellantes, atque hæc iterantes verba: Heus viri cari, heus viri fortes: ad sequendum semet exhortabantur. Quæ quū audiissent, qui pone sequebātur; vicissim primos, vt præsentibus animis præirēt, clara voce incitabāt. adeoq; totus Cyri exercitus alacritatis, cupiditatis gloriæ, roboris, fiduciæ, cohortationis, intelligentiæ prudentis, obœdientiæ plenus erat; q, equidē maxime aduersariis formidabile arbitror.

Cyrus festinantem ad inundum prælium Cyaxarem impedit.

Laus militum Cyri.

Apud Assyrios autem, qui de currribus ante aciem primi pugnare solebant, postquam propius accessit agmen Persicum, conscensis curribus ad copias suas recesserunt. Sagittarij vero, & iaculatores, & funditores tela sua multo prius emisere, quam ad hostem peruenire possent. Vbi Persæ accedentes emissa iam tela conculcarent, tum Cyrus ita locutus est: Iam viri fortissimi: celerius aliquis vestrum procedens sui specimen edat, & aliis hæc eadem significet. Quæ illi verba dũ aliis rursum tradebant, quidam præ alacritate atque impetu animi, præque studio conferendi manum, currere ceperunt: eosque tota simul phalanx curriculo secuta est. Ipse adeo Cyrus gradatim incedere oblitus, cursu præibat, simul hæc proferens: Ecquis sequitur? ecquis vir fortis? ecquis primus virum prosternet? Quibus illi auditis, idem proferebant, adeoque per vniuersos, vt ipse cohortabatur, ita vox hæc dicta fuit: Ecquis sequetur? ecquis fortis? Hoc igitur Persæ cum impetu in hostem ferebantur. Is vero non amplius subsistere poterat, sed terga dãs ad munitiones se fuga recipiebat. Persæ ad ipsos castrorum aditus eos insequuti, dum illi se protrudendo premerent, multos occiderunt. Si qui in fossas delaberentur, in eos insilientes, vna cum hominibus equos etiam interfecerunt. Nam currus quidam in fuga coacti sunt in fossas decidere. Quæ quum Medorum equites cernerent, in hostium equitatum inuecti sunt: qui quum eorum impetũ declinaret, tum vero & equorum & hominum fugientium persecutio, & cædes vtrorumque fieri. Qui Assyriorum intra munitionem supra caput editaue loca fossæ constiterant, de sagittis & iaculis in eos emittendis, qui suos occidebant, ne cogitabant quidem; vri nec facere poterant, quum ob ista terribilia spectacula, tum quia metu perculsi essent. Quumque mox etiam animaduertissent, quosdam Persas ad munitionis aditus vi perrupisse, terga vertebant, & a partibus fossarum editioribus diffugiebãt. Vbi vero & Assyriorum & sociorũ vxores viderunt, etiã in castris iã fugã fieri; clamore sublato discurrebãt hinc inde territæ, partim liberum matres, partim iuuenculæ: vestibusq; discerptis, etiam vnguibus ora dilaniabãt; obsecrãtes eos, quibus cũq; occurrerẽt, ne se fugiendo desererẽt; sed liberos, vxores, seipsos tuerẽtur. Atq; heic demũ reges ipsi cum fidissimis ad portas castrorum cõstiterunt, & conscensis eminentioribus locis,

Ardor militum Cyri in conflictu.

Cyri victoria.

A τῶν δ' ἀσσυρίων οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ἁρμάτων πρῶτοι μαχεῖσθαι εἰώθεσαν, ὡς ἐγγὺς ἤδη προσεμίσγετο τὸ περσικὸν πλῆθος, ἀνέβαινον ἐπὶ τὰ ἅρματα, καὶ ἀνεχώρουν πρὸς τὸ ἑαυτῶν πλῆθος· οἱ δὲ τοξόται καὶ ἀκοντισταὶ καὶ σφενδονῆται αὐτῶν ἀφίεσαν τὰ βέλη πολλῷ πρὶν ἐξικνεῖσθαι. ὡς δ' ἐπέπτωκε τὰ ἀφιεμένων βέλη, ἐφθέγξατο δή ὁ Κῦρος· Ἄνδρες ἄριστοι, ἤδη ἁπτόν τις ἰὼν ἐπιδεικνύτω ἑαυτὸν καὶ παρεγυάτω. οἱ μὲν δὴ παρεδίδοσαν τοῦτο· ὡς δὲ προσῄει τε θυμίας καὶ μάλιστα καὶ τὸ ταχὺ συμμίξαι, δρόμῳ τινὲς ἤρξαντο. σὺν ᾧ δὲ καὶ πᾶσα ἡ φάλαγξ δρόμῳ. καὶ αὐτὸς δὴ ὁ Κῦρος ἐπιλαθόμενος τοῦ βάδην, δρόμῳ ἡγεῖτο. καὶ ἅμα ἐφθέγγετο, τίς ἕψεται ἕπεται; τίς ἀγαθός; τίς προθυμότατος ἄνδρα καταβαλεῖν; οἱ δὲ ἀκούσαντες, ὅ αὐτὸ δὴ τοῦτο ἐφθέγγοντο. καὶ ἅμα πάντων δὴ ὡσεὶ παρηγγύα, ὅπως ἐχώρει· τίς ἕψεται; τίς ἀγαθός; οἱ μὲν δὴ πρῶτοι ὅπως ἐδύναντο ἐχόμενοι ὁμόσε ἐφέροντο. οἵ τε μὲν πολέμιοι οὐκέτι ἐδυνάσαντο μένειν, ἀλλὰ τραφέντες ἔφευγον εἰς τὸ ἔρυμα. οἱ δ' αὖ πρῶτοι καὶ τὰς εἰσόδους ἐπόρμουν, ὠθιζόμενοι αὐτῶν, πολλοὺς καὶ καταπατοῦντες. τοὺς δὲ εἰς τὰς τάφρους ἐμπίπτοντας ἐπέσπιπτον δῶντες ἐφόλουν, ἄνδρας ὁμοῦ καὶ ἵππους. ἔνια γὰρ τῶν ἁρμάτων εἰς τὰς τάφρους πιαλικάδη φέροντα συνέπεσεν. καὶ οἱ τῶν μήδων ἱππεῖς ὁρῶντες ταῦτα, ἤλαυνον εἰς τοὺς τῶν πολεμίων ἵππους τῶν ἱππέων δ' ἐνέκλιναν καὶ τάττεις. ἔνθα δὴ καὶ ἵππων διωγμὸς ἦν καὶ ἀνδρῶν, καὶ φόνος ἀμφοτέρων. οἱ δὲ ἐντὸς τοῦ ἐρύματος τῶν ἀσσυρίων ἐσηκότες ὅπῃ τῆς κεφαλῆς τάφρου, ἐξύλων μὲν καὶ ἀκοντίζειν εἰς τοὺς ἀποκλείοντας ὅτε ἐφείσαν οὐδ' ἐδύναντο, ἀφ' ὅτε τὰ δόρατα ἐρήμωτο, καὶ ἀφ' οὗ τὸ φόβον. πάχα δὲ καὶ καταμαθόντες τῶν περσῶν τινὰς ἐχὼ ἀφεστεφότας πρὸς τὰς εἰσόδους τοῦ ἐρύματος, ἐβιάσαντο καὶ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἔφευγον. ἰδοῦσαι δὲ αἱ γυναῖκες τῶν ἀσσυρίων καὶ τῶν συμμάχων φυγὴν ἤδη καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἀνέκραγον, καὶ ἔθεον ἐκπεπληγμέναι, αἱ μὲν καὶ τὰ τέκνα ἔχουσαι, αἱ δὲ καὶ νεώτεραι, καταῤῥηγνύμεναι τοῖς πέπλοις, καὶ δρυπτόμεναι, καὶ ἰκετεύουσαι πάντας ὅτῳ συντυγχάνοιεν, μὴ φεύγειν καταλιπόντας αὐτάς, ἀλλ' ἀμῦναι καὶ τέκνοις καὶ ἑαυταῖς καὶ σφίσιν αὐτοῖς. ἔνθα δὴ καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς σὺν τοῖς πιστοτάτοις στάντες ὅπῃ τὰς εἰσόδους, καὶ ἀναβαίντες ὅπῃ τὰς κεφαλάς, καὶ αὐτοὶ

καὶ αὐτοὶ ἐμάχοντο, καὶ τοῖς ἄλλοις παρεκε-
τὰ γιγνόμενα, λεύοντο. ὡς δ' ἔγνω ὁ Κῦρος †τὸ γιγνόμενον,
δείσας μὴ εἰ καὶ βιάσαιντο εἴσω, ὀλίγοι ὄντες
ὑπὸ πολλῶν σφαλεῖέν τι, παρηγύνησεν ὅπῃ
πόδα ἀνάγειν ἔξω βελῶν, καὶ πείθεσθαι. ἔν-
θα δὴ ἔγνω ὡς δὴ τοὺς ὁμοτίμους καὶ πεπαι-
δευμένους ὡς δεῖ. ταχὺ μὲν γὰρ αὐτοὶ ἐπείθον-
το, ταχὺ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγελλον. ὡς δ'
πολὺ ἔξω βελῶν ἐγίγνοντο, ἔσησαν χ' χώραν †πολ-
λῷ μᾶλλον χοροῦ, ἀκριβῶς εἰδότες ὅπου ἕδρᾳ
ἕκαστον αὖ †ἕκαστον γίγνεται.

A partim ipsi pugnabant, partim excitabant alios cohortando. Cyrus, vbi quid ageretur, animaduertit; veritus, ne si etiam intro vi perrumperẽt, pauci tamen a multis detrimenti aliquid caperent: extra telorum ictus pedem referrent, & dicto audientes essent, edici iussit. Ibi tum adgnouissent aliquis æquales Persicos etiam ita institutos, vt oporteret. Nam & ipsi celeriter obœdiebant, & aliis idem celeriter denuntiabant. Quumque iam extra telorum ictus essent, suo quisq; loco constituerũt aptius, quam
B quisquam musicorum chorus; quod accurate locus vnicuique suus notus esset.

Cyrus a castrorum oppugnatione suo reuocat.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE INSTITVTIONE CYRI, LIBER QVARTVS.

ΜΕΙΝΑΣ δ' ὁ Κῦρος μέσιον χρόνον αὐτοῦ σὺν τῷ στρατεύματι, καὶ δηλώσας ὅτι ἕτοιμοί εἰσι μάχεσθαι, εἴτις ὡς δὴ οὐδεὶς ἐξέρχοιτο, †ὡς οὐδεὶς ἐξήει, ἀπῆγαγε ὅσον ἐδόκει κοίλως ἔχειν, καὶ καταστρατοπεδεύσαιτο· φυλακάς τε κατασπάσας, καὶ σκοπὰς προπέμψας, τὰς εἰς ὃ μέσον συνεκάλεσε τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας, καὶ ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες στρατιῶται, πρῶτον μὲν τοὺς θεοὺς ἐγώ τε ἐπαινῶ ὅσον δύναμαι, καὶ ὑμᾶς πρώτους, οἶμαι· νίκης τε γὰρ ἐτύχομεν καὶ σωτηρίας. τούτων μὲν οὖν χρὴ χαρίσασθαι, ὧν αὖ ἔχομεν, τοῖς θεοῖς ἀποτελοῦντας· ἐγὼ δὲ συμπαρασκευάζομαι ὑμᾶς ἤδη ἐπαινῶ, (τὸ γὰρ γεγενημένον ἔργον σύμπασιν ὑμῖν καλὸν ἀπετελέσθη) ὧν δ' ἕκαστος ἄξιος, ἐπειδὰν παρ' ὧν προσήκῃ πυθώμεθα, τότε τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ προσομεν ἀποδιδόναι. τὸν δ' ἐμὸν ἑταῖρον παρ' ἀρχὴν Χρυσάνταν οὐκ ἔστιν παρ' ἄλλων δέομαι πυθέσθαι, ἀλλ' αὐτὸς οἶδα οἷος ὢν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, ὅσα γε οἶμαι καὶ ὑμᾶς πρώτους, ἐποίει· ἐπεὶ δ' ἐγὼ παρηγύησα ἐπιόντα, καλέσας ὀνομαστὶ αὐτὸν, ἀναλαβόμενος ὅτι †τὸν μάχαιραν ὡς πάντων πολέμιον,

CYRVS, quum paullisper istic exercitum cõtinuisset, ac suos paratos esse declarasset ad pugnandum, si quis egredi castris vellet: exeunte nemine, tãto suos interuallo, quantum ex re fore putabat, abduxit: castraque metatus, & locatis excubiis, atque præmissis etiam exploratoribus, ipse in medio consistens, ad militem conuocatum huiusmodi orationẽ habuit: Primum equidem, Persæ, Deos laudibus prosequor, atq; idem vos facere arbitror: quod victoriam salui & incolumes adepti simus. Et ob hæc quidem Diis gratias, quibuscũque rebus possumus, persoluere nos oportet. Vos autem non possum non equidem omnes collaudare. Nam quod gestum est rei, cum magno vestrum omnium decore patratũ est. Verum vbi ab iis, a quibus par est, scisciatus fuero, quænam quisq; promeritus sit: tunc ex dignitate cuiusque conabor & verbis & ipsa re præmia vobis tribuere. De Chrysanta quidẽ, cohortis præfecto mihi proximo, sciscitari alios nõ necesse habeo: quum ipse norim, qualem se gesserit. Nam & alia, quęcunque vos etiam feciſſe arbitror, præstitit: & quũ ego pedem referre iussi, cõpellato nominatim ipso, tãetsi gladium sustulerat, vt percussurus ho-

Cyrus ex æquo Deos & homines gratiũ se declarat.

laudat Plut. et Romanorum similem disciplinam militarem fuisse confirmat epistolis majoris Ep. ad Filium. gest. Rom. pl. 488. et in Marcello. p. 578.

» ſtem; ſtatim tamen mihi paruit, eoq; omiſ-
» ſo quod facturus erat; id fecit, quod impe-
» rabatur. Nam & ipſe ſuos abduxit, & aliis
» idem faciundum magna diligentia ſignifi-
» cauit. Adeoque prius extra tela cohortem
» abduxit, quam hoſtes animaduerterẽt, nos
» pedem referre; quamq; arcus tenderẽt, &
» tragulas in nos eiacularentur. Vnde fit vt
» & ſeipſum, & milites ſuos per obœdientiã
» incolumes ſeruet. Equidem alios quoſdam
» vulneratos video, de quibus, vbi conſide-
» rauero, quo tempore vulnera acceperint,
» tum deinde ſententiam meam aperiam.
» Hunc vero Chryſantam, vt bellicis in re-
» bus ſtrenuum, & prudentem, & ad paren-
» dum, & imperandum idoneum, in præſen-
» tia quidem honore tribunatus adficio; &
» quũ Deus aliquid aliud boni largietur, ne
» tunc quidem eius obliuiſcar. Quin vos eti-
» am vniuerſos, ait, admonitos volo. Nã quæ
» modo in hac pugna vidiſtis, ea vobis apud
» animos veſtros nunquam non cogitanda
» ſunt; vt vobiſcũ ipſi ſtatuatis, ytrũ virtute
» vita conſeruetur, an fuga: vtrum cũ iis, qui
» pugnare volũt, melius agatur, an cum illis,
» qui pugnare nolunt: cuiuſmodi voluptatẽ
» adferat victoria. Nã de his optime iam ſta-
» tuetis, quum & periculum feceritis, & res
» ipſa recens geſta ſit. Atq; hęc ſi cogitabitis,
» nimirũ meliores euaſuri eſtis. Nunc vt ac-
» cepti Deo, & fortes, & moderati viri cœnã
» inſtruite, Diis libate, pæana præcinite, ſi-
» mul vt fiat id, quod imperatũ eſt, prouide-
» te. Hæc quũ dixiſſet, equo conſcenſo aue-
» ctus eſt, & ad Cyaxarem venit. Cum hoc
vbi cõmunem ex gratulatione mutua, ceu
par erat, voluptatem cepiſſet; quæq; gere-
rentur ibi, vidiſſet; ac nũ aliqua ipſi re opus
eſſet rogaſſet; ſuum ad exercitum reuectus
eſt. Milites eius, poſteaquã cœnati eſſent,
& excubias locaſſent, vti cõueniebat, qui-
eti ſe dederũt. Aſſyrij vero, quorũ & prin-
ceps, & cum hoc fere fortiſſimus quiſque
occubuerat, vniuerſi magno erant in mœ-
rore: multi etiam fuga noctu e caſtris dila-
bebantur. Quæ quum Crœſus, & reliqui
ſocij viderent, animis angebantur. nam
erant omnia dira. præſertim vero maxi-
mũ mœrorem vniuerſis adferebat, quod
ea natio, cuius in exercitu principatus eſ-
ſet, nec animis nec conſiliis amplius ſi-
bi conſtare videretur. Itaque nocturna fu-
ga caſtra deſerunt. Quum vero illuxiſſet,
& ſolitudo in caſtris hoſtium cerneretur:
mox Cyrus Perſas primos eo traduxit. Re-
liquerant autem hoſtes permultas oues,

Regem ipſum intelligit, vt infra.

Aſſyrij, & ipſorum ſocij fugiunt noctu.

A ὑπήκουσε † τέ μοι θεὸς, καὶ ἀφεὶς ὃ ἔμελλε ποιεῖν, πειθὼ
ὃ κελευόμενον ἐποίησεν. αὐτός τε γὰρ ἐπῳδὴν
γαλε, καὶ τοῖς ἀνδράσι μάλα ὀπιθοφερῶς παρηγ-
γύα. ὡς δ' ἔφθασεν ἔξω βελῶν τὴν τάξιν ποιήσας,
πρὶν τοὺς πολεμίους καταθρῆσαί τε ὅτι ἀναχω-
ροῦμεν, καὶ τάξα ἐπείγεσθαι, καὶ τὰ παλτὰ ἐπαφῆ-
ναι. ὡς δὲ αὐτός τε † ἀβλαβὴς, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἀν- ἀποβλά-
δρας ἀβλαβεῖς ἔχει ὃ πείθεσθαι παρέχει. ἀνδρες ζης
δ', ἔφη, ὁρῶ τετραμμένους, ὥστε ὧν ἐγὼ σκεφά-
μενος, ἐν ὁποίῳ χρόνῳ ἐξῴδηκε, τότε τὴν γνώμην
B ὥστε αὐτὴν ἀποφαίνομαι. Χρυσάνταν † καὶ ἐρ- ὃ ὡς ἐρ-
γάτην τῶν πολεμικῶν, καὶ φρόνιμον, καὶ ἄρχεσθαι γάτην τῶν
ἱκανὸν καὶ ἄρχειν, χιλιαρχίᾳ μὲν ἤδη τιμῶ. ὅτου μοι, πολε-
ὦ ἄνδρες καὶ ἄλλο τι ἀγαθὸν ὁ θεὸς δῷ, ἅττε τότε ὁπιλήσο-
μαι αὐτοῦ. καὶ πάντας ὑμᾶς βούλομαι, ἔφη, ὑ-
πομνῆσαι. ἃ γὰρ νῦν εἴδετε ἐν τῇ μάχῃ τῇδε,
ταῦτα διανοούμενοι μὴ πολέ παύσασθε, ἵνα
παρ' ὑμῖν αὐτοῖς ἀεὶ κρίνηλε, πότερον ἡ ἀρετὴ
μᾶλλον ἢ ἡ φυγὴ σώζει τὰς ψυχάς, καὶ πότερον οἱ
μάχεσθαι θέλοντες ῥᾷον ἀπολαμβάνουσιν, ἢ οἱ οὐκ
C ἐθέλοντες, καὶ ποίαν τινὰ ἡδονὴν ὁ νικᾶν παρέχει.
ταῦτα γὰρ νῦν ἄριστα κρίνατ' ἄν, πρᾶγμά τε αὐτὸ
ἔχοντες, καὶ ἄρτι γεγυμνωμένοι τὸ πρᾶγμα. καὶ
ταῦτα μὲν, ἔφη, [ἀεὶ * δεχνούμενοι βέλτιόν ἂν
εἰδῆτε νῦν ἢ, ὡς καὶ θεοφιλεῖς καὶ ἀγαθοὶ καὶ σώφρο-
νες ἄνδρες, δεῖπνοποιεῖσθε, καὶ σπονδὰς τοῖς θεοῖς
ποιεῖσθε, καὶ παιᾶνα ἐξάρχετε, καὶ ἅμα ὃ ὦδεί-
γμενον πορεύεσθε εἰς τὰ. ταῦτα, εἰπὼν ταῦτα, ἀνέβαινε ἐ-
πὶ τὸν ἵππον ἤλασε, καὶ πρὸς Κυαξάρην ἐλθὼν, καὶ
D συνηδεὶς ἐκείνῳ καὶ αὐτῷ ὡς εἰκὸς, καὶ ἰδὼν τὰ κεῖ,
καὶ ἐρόμενος εἴ τι δέοιτο, ἀπήλαυνεν εἰς ἑαυτοῦ στρά-
τευμα. καὶ οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον δεῖπνοποιούμε-
νοι, καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι ὡς ἔδει, ἐ-
κοιμήθησαν. οἱ δὲ ἀσύριοι, ἅτε καὶ τεθνηκότος τοῦ
ἄρχοντος, καὶ φεύγοντες σὺν αὐτῷ τῶν βελτίστων, τὸν μὲν
μὲν πάντες, πολλοὶ δὲ καὶ ἀπεδίδρασκον αὐτῶν τῆς
νυκτὸς ἐκ τῶν στρατοπέδων. ὁρῶντες δὲ ταῦτα ὅ τε
Κροῖσος καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι αὐτῶν * πάντες ἠ-
θύμουν. πολλὰ μὲν γὰρ ἦν χαλεπά. ἀθυμίαν δὲ
πᾶσι πλείστην παρεῖχεν, ὅτι ὃ ἠθύμουν φόβον
E τοῖς στρατιώταις † διεφθάρθαι ἐδόκει τὴν γνώμην. ὅτου διεφθαρ-
δὴ ἐκλείποιεν ὁ στρατόπεδον, καὶ ἀπορεῖν ἐδόκουν νυ- μένας γνώ-
κτός. ὡς δὴ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἔρημον ἀνδρῶν ἐ- μας.
φάνη τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον, εὐθὺς ἐκβι-
βάζει ὁ Κῦρος τοὺς πρώτους. καὶ ὁπόσα ὑπὸ τῶν πολεμίων πολλὰ μὲν ἐάσαντα,

πολλοὶ

πολλοὶ δὲ βόες, πολλαὶ δ' ἅμαξαι πολλῶν ἀ- A & boues multos, & multa multis bonis re-
γαθῶν μεσταί. ἐκ δὴ τούτου διέβαινον ἤδη καὶ ferta plaustra. Deinde Medi etiam, qui e-
οἱ ἀμφὶ Κυαξάρην μῆδοι πάντες, καὶ ἠρι- rant cum Cyaxare, omnes transierunt, &
στοποιοῦντο ἐν τοῖς. ἐπεὶ δὲ ἠρίστησαν, συν- hostium in castris prandium pararūt. Quo
εκάλεσεν ὁ Κῦρος τοὺς ἑαυτοῦ ταξιάρχους, καὶ peracto, Cyrus conuocatis suis cohortium
ἔλεξε τοιάδε. Οἷά μοι δοκοῦμεν καὶ ὅσα ἀ- præfectis, in hunc modum loquutus est:
γαθὰ, ὦ ἄνδρες ἀφῆναι, θεὸν ἡμῖν ταῦτα δι- Qualia, milites, quantaque bona, diuinitus
δόντων. νῦν γὰρ ὅτι μὲν οἱ πολέμιοι φοβού- nobis oblata, dimittere videmur? Nam vi-
μενοι ἡμᾶς ἀποδεδράκασιν, αὐτοὶ ὁρᾶτε· οἵτι- detis ipsi, metu nostri perculsos hostes fu-
νες ὄντες ἐν ἐρύμασι ὄντες, ἐκλιπόντες τὸ φεύ- ga sibi consuluisse. Qui autem munitioni-
γουσι, πῶς τούτοις οἴεσθαι ἄν τις μείναι ἰδόντας B bus, in quibus erant, desertis aufugiūt; hos
ἡμᾶς ἐν τῷ ἰσοπέδῳ; οἵτινες δὲ ἄπειροι ἡμῶν quonā modo possit existimare quisquam
ὄντες οὐχ ὑπέμειναν, πῶς νῦν γ' ἂν ὑπομείνειεν, substituros, vbi nos in planicie viderint?
ἐπεὶ ἥττηνται, καὶ πολλὰ κακὰ ὑφ' ἡμῶν Qui nos item minime sustinuerunt, quum
πεπόνθασιν; ὧν δὲ οἱ βέλτιστοι ἀπολώλασι, necdum experti nos essent; quo pacto nūc
πῶς οἱ †φαυλότεροι ἐκείνων μάχεσθαι ἂν sustinebunt, quum & victi sunt, & multis a
ἡμῖν ἐθέλοιεν; καί τις εἶπε· τί οὖν οὐ διώκομεν nobis incommodis adfecti? Quorum for-
ὡς τάχιστα, καταδήλων γε οὕτω τῶν ἀγαθῶν tissimi quique ceciderunt, quomodo vilis-
ὄντων; καὶ ὃς εἶπεν, ὅτι ἵππων ἡμῖν δεόμεθα. οἱ simi pugnare nobiscum velint? Heic qui-
μὲν γὰρ κράτιστοι τῶν πολεμίων, οὓς μάλιστα καὶ C dam: Cur igitur non quā celerrime, inquit,
ἐξεῖναι ἢ λαβεῖν ἢ ἀποκτεῖναι, οὗτοι ἐφ' ἵππων eos persequimur, quū tāta nobis bona ma-
†νέονται· οὓς ἡμεῖς τρέπεσθαι μὲν σὺν θεοῖς ἱκα- nifeste offerantur? Et Cyrus: Equis ad hoc
νοί, διώκειν δ' οὐκέτι ἱκανοί. τί οὖν, ἔφασαν, nobis opus esset, ait. Hostiū vero qui præ-
οὐκ ἐλθὼν Κυαξάρῃ ταῦτα λέγεις; καὶ ὃς εἶπε· stantissimi sunt, & quos esset iā opportunū
συνέπεσθε δείπνῳ μοι πάντες, ὡς εἰδῇ ὅτι πᾶ- maxime vel capere, vel occidere, domum
σιν ὑμῖν ταῦτα δοκεῖ. ἐκ τούτου εἱστήκεσαν τε πολ- C equites redeunt. Eos deorū ope nos in fu-
λοὶ, καὶ ἔλεγον, οἷα ὀπίσθια ἐδόκουν ἑκάστοις, καὶ gam quidē vertere potuimus, at idonei nō
ὧν ἐδέοντο. καὶ ὁ Κυαξάρης ἅμα μὲν, ὅτι ἐκείνοι sumus ad capiendū eos persequēdo. Cur i-
ἦρχοντο τοῦ λόγου, ὥσπερ ὑπεφθόνει· ἅμα δ' ἴσως gitur, inquiunt, non Cyaxarē accedis, atq;
καλῶς ἐδόκει ἔχειν αὐτῷ μὴ πάλιν κινδυνεύειν, hæc ipsi exponis? Vos vero, ait, omnes vna
(καὶ γὰρ αὐτὸς τότε εἰς εὐθυμίαν ἐτύγχανεν ὤν, καὶ me sequimini, vt omnibus nobis hæc pla- *Cyri de persequendis hostibus consilium.*
τῶν ἄλλων μήδων ἑώρα πολλοὺς τὸ αὐτὸ τοῦτο cere videat. Itaq; vniuersi tū Cyrū seque-
ποιοῦντας) εἶπε δή· οὐκοῦν ὧδε· ἀλλ', ὦ Κῦρε, †ὅτι bantur, & quæ viderentur ad rē, quam po-
μὲν μάλιστα ἀνθρώπων μεθέπετε ὑμεῖς οἱ Πέρ- stulabant, accōmodata, dicebant. Cyaxa-
σαι τοῖς μηδεμίαν ἡδονὴν ἁπλῶς ἔχουσιν res partim, q̄ ipsi primi de hoc retulissent,
ἁδῆναι, καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν οἶδα· ἐμοὶ δ' δοκεῖ τὸ με- quasi subinuidebat: partim, quod recte se
γίστης ἡδονῆς πολὺ μᾶλλον συμφέρειν ἐγκρατῆ D fortasse facturū existimaret, si rursum peri-
εἶναι. μείζω δ' ἡδονὴν τί παρέχει ἀνθρώποις δυ- culo se non exponeret, (nam & ipse hilari-
τυχίας, ἣ νῦν ἡμῖν προσγένηται; ἣν μὲν δὴ σίνυν, tati tunc indulgebat, & complures Medos
ἐπεὶ δυτυχοῦμεν, σωφρόνως ἔχει φυλάττωμεν idem facere videbat) in hunc modum re-
αὐτὴν, ἴσως ἀσινεστάτην δὴν ἀκινδύνως διάγοντες spondit: Inter homines ceteros Cyre, vos *Cyaxares negat persequendos.*
γήρᾳ· εἰ δ' ἁπλῶς χρώμενοι ταύτῃ, Persas maxime hoc operam dare, vt im-
ἀεὶ καὶ ἀεὶ πρασσόμεθα διώκειν, ὁρᾶτε μὴ modice nulli voluptati addicti sitis, equi-
πάθωμεν, ἅπερ πολλοὺς μὲν λέγουσιν ἐν θαλάτ- dem & oculis & auribus cognoui. Mihi
τῃ πεπονθέναι, ἁμὰ δὲ δυτυχεῖν οὐκ ἐθέλον- vero multo magis expedire videtur, vt in
τας παύεσθαι †πλέοντας ἕως ἂν ἀπόλωνται. maxima voluptate continentiam aliquis
suam declaret. Quid vero voluptatem ho-
minibus maiorē cōciliauerit, quā fortuna
prospera? quæ quidē hoc tēpore nobis ob-
E tigit. Si ergo quum res nobis secundæ sint,
prudenter hanc conseruemus; fortassis in
vita beata sine periculis senescere possi-
mus. Sin eius nulla nos capiet satietas, sed
aliā ex alia persequi conabimur: videte, ne
idē nobis accidat, quod accidisse multis in
mari dicitur, vt elati fortuna prospera fi-
nem nauigādi facere nollent, donec inter-

κινηθέντας ἐς φαυλότεροι ἐκείνων

ἔσονται·

ὅτι μὲν τῶν ἄλλων ἀνθρ.

πλέοντας ἀπολέσῃ.

» irēt: itidemque multis, qui victoriam ade-
» pti, dum alteram expeterent, priorem quo-
» que amiserunt. Nam si hostes, qui sunt in
» fuga, pauciores nobis essent, fortasse tutū
» esset pauciores persequi. Nunc vero consi-
» deres velim, cum quantula ipsorum parte
» nos omnes prœlio congressi, vicerimus.
» Ceteri pugna abstinuerunt, quos si ad pu-
» gnandum non cogemus, & nostrum & sui
» ipsorum ignari, propter imperitiam, & ani-
» mi molliciem, discedent. Sin animaduer-
» tent, nihilo se minus in periculo fore, si ab-
» eant, quam si resistant: vide, ne cogamus e-
» os, vt præter animi sententiam fortiter se
» gerant. Nam scire debes, non tam illorum
» vxores ac liberos capiundi te cupidum es-
» se, quam illi seruandi sint cupidi. Etiam su-
» es cogita, posteaquam conspecti sunt, cum
» subole sua fugere, tametsi multæ numero
» sint. At si quis subolem venetur, non iam
» amplius, ne si vna quidem sit, fugit: sed eū,
» qui capere conatur, inuadit. Nunc quidem
» intra munitionem occlusi, potestatem no-
» bis fecere velut e penu quodam promen-
» di, & pugnandi cum tanto ipsorum nume-
» ro quando nobis visum esset. At si lata in
» planicie cum ipsis congrediemur, diui-
» sisque copiis discent partim nobis a fronte,
» quemadmodum modo accidit, obsistere;
» partim ab latere vno, partim ab altero par-
» tim denique a tergo: vide, ne cuique no-
» strum multis & oculis & manibus futurum
» sit opus. Præterea nolim, inquit, Medos e-
» quidem, quos nunc hilaritati indulgere
» video, surgere iussos ad periculosum iter
» cogere. Cuius sermonem Cyrus excipi-
» ens: Neminem vero coegeris, ait: sed illos
mihi tantum concedito, qui lubentes se-
quentur. Fortassis etiam ita redibimus vt
& tibi, & amicis hisce tuis singulis adfera-
mus ea, quę grata omnibus futura sint. Nos
enim totas hostium copias non perseque-
mur. nam quo pacto possimus eas adsequi?
verum si quid vel auulsum ab exercitu nacti
erimus, vel a tergo relictū; id ad te red-
euntes adducemus. Enimuero tu quoq;
cogita, nos rogatu tuo venisse longo itine-
re, vt tibi rem gratam faceremus. Itaque te
vicissim nobis gratificari æquum est, vt &
ipsi aliquo cum emolumēto domum red-
eamus, & omnes ad thesaurum tuum nō
respiciamus. Heic Cyaxares: Si quis, in-
quit, sponte sua te sequatur, equidem tibi
gratiam quoque habiturus sim. Mitte igi-
tur mecū quemdam de tuis hisce fide di-
gnis, vt quæ tu iusseris, exponat. Age vero,

Callidum Cyri consilium fallendo Cyaxari.

A πολλοὺς ὃ νίκης τυχόντας, ἑτέρας ἐφιεμένοις,
καὶ τ' ἐκεῖθεν ἀποβλῆναι. καὶ γὰρ εἰ μὲν οἱ πο-
λέμιοι ἅπαντες ὅσοι ἡμῖν ἔφευγον, ἴσως ἂν καὶ
διωκόντων τῶν ἵππων ἀσφαλῶς εἶχε· νῦν δ' κατα-
νόησον πόσῳ αὐτῶν μέρος πολύτες μαχεσάμε-
νοι νενικήκαμεν· οἱ δ' ἄλλοι ἄμαχοί εἰσιν, οὓς εἰ
μὴ μὴ ἀναγκάσομεν μάχεσθαι, ἀγνοοῦντες
καὶ ἡμᾶς καὶ ἑαυτούς, δι' ἀμαθίαν καὶ μαλα-
κίαν ἀπιασιν· εἰ δ' γνώσονται ὅτι καὶ ἀπιόντες
B οὐδὲν ἧττον κινδυνεύσουσιν ἢ μένοντες, ὅπως μὴ
ἀναγκασθῶμεν αὐτοὺς καὶ εἰ μὴ βούλονται, ἀγα-
θοὺς ποιεῖσθαι. ἴσθι γάρ, ὅτι ἐὰν σὺ μᾶλλον τὰ ἐκεί-
νων γυναῖκας καὶ παῖδας ὅπως θυμοῦ λάβωσιν, ἢ
ἐκείνους σῶσαι. σκόπει δ' ὅτι καὶ αἱ σύες ἐπειδὰν
ὀφθῶσι, φεύγουσι μὲν πολλαὶ οὖσαι σὺν τοῖς τέ-
κνοις· ἐπειδὰν δέ τις αὐτῶν ἁρπάσῃ τῶν τέκνων,
ἐκεῖ φεύγει δεῖ· ὡς μία τύχῃ οὖσα ἀλλ' ἴσασι
ὅτι τ' λαμβανόμενον προῶνται. καὶ νῦν μὲν ὅπως
C καταπλεύσαντες ἑαυτοὺς εἰς ἕρυμα, παρέχον
ἡμῖν τὰ μιβύεται, ὥστε ὁπόσοις ἐθελοιμεν αὐ-
τῶν μάχεσθαι εἰ δὲ ὀλυγωρίᾳ τοιούτῳ
αὐτοῖς, καὶ † μαθήσονται χρεὼν ἡμοὶ μαχίτου
ἡμῖν ἀναγκάζεσθαι, χ.γ.α
εἰ δὲ ὀκ πλαγίοις, ἢ ἄλλοι ὀκ τῶν ἑτέρων πλα μ.χ. προ.
γίου, οἱ δὲ καὶ ὄπισθεν, ὅσα μὴ πολλοὶ ἑκάστῳ ἡμῶν ω.
ἡμῖν καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ χεῖρες δέησι. τοιγὰρ δὴ ἐναντίοις, οἱ
ἔπι, ἔφη, ἐθέλοιμεν ἂν ἐγωγε οὐδενὶ μή- ἢ ὀκ πλα
δοις θυμουμένοις, ἐξαναγκάσας ἀναγκάζειν
κινδυνεύσοντας ἰέναι. καὶ ὁ Κῦρος ὑπολα-
D βὼν εἶπε· ἀλλὰ μηδέν σύ γε ἀναγκάσῃς, ἀλ-
λὰ τοὺς ἐθελοντάς μοι ἕπεσθαι δός· καὶ ἴσως
ἂν σοι καὶ τῶν σῶν φίλων τούτων ἑκάστῳ ἥκειν
ἄμεινον ἄγοντες ἐφ' οἷς πολύτες θυμήσεσθε. ὃ
μὲν γὰρ πλῆθος ἡμεῖς γε τῶν πολεμίων † οὐ οὐδὲ διωξ.
διωξόμεθα (πῶς γὰρ ἂν καὶ καταλάβοιμεν;)
οὓς δέ τι ἂν ἀπεκλισμένους τοῦ στρατεύματος λά-
βωμεν, ἢ τι ὑπολειπόμενον, ἥξομεν πρός σε
ἄγοντες. σκόπει δ', ἔφη, ὅτι καὶ ἡμεῖς, ὅπῃ σὺ
ἐδέου, ἥκομεν, σοὶ χαριζόμενοι, μακρὰν ὁδόν·
καὶ σὺ οὖν ἡμῖν δίκαιος εἶ αὖ τι χαρίζεσθαι, ἵνα
καὶ ἔχοντες τι οἴκαδε ἀφικώμεθα, καὶ μὴ εἰς
τὸν σὸν θησαυρὸν πολύτες ὁρῶμεν. ταῦτα δὴ
ἔλεξεν ὁ Κυαξάρης, ἀλλ' εἴγε μέλλοι τοὺς ἐθελον-
τὰς ἕπεσθαι, καὶ χάριν ἔγωγέ σοι εἰδείην ἄν. σύμ-
πεμψον δίνιον μοι τῶν ἀξιοπίστων τούτων τι-
νά, ὃς ἐρεῖ ἃ ἂν σὺ ὑποτείλῃς. λαβὼν δὴ ὁ Κῦρος,

ἔφη,

ἔφη, ὁντινα ἐθέλῃς τούτων, εἴθα δὴ ἐτύγχανεν ὁ Φήσας ποτὲ συγγενὴς αὐτῷ εἶ), καὶ φιληθεὶς παρ' αὐτοῦ. †παρών. λύδος οὖν ὁ Κῦρος εἶπεν· ἀρκεῖ, ἔφη, ἔμοιγε ἱκανῶς. ἐξὸν δ' οὖν οἴμωι, ἔφη, σοὶ ἕπεσθαι, καὶ λέγε σὺ *, ἔφη, τὸν θέλοντα ἰέναι μετὰ Κύρου. οὕτω δὴ λαβὼν †τὸν ἄνδρα ἐξῆλθε. ἐπεὶ δὲ ἐξῆλθεν, λύδος ὁ Κῦρος εἶπε· νυνὶ δὴ σὺ δηλώσεις, εἰ ἀληθῆ ἔλεγες, †ὅτε ἔφης ἥδεσθαί με θεώμενος. οὐκοῦν ἀπολείψομαί σου, ἔφη ὁ μῆδος, εἰ τοῦτο λέγεις. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ὀκνοῦν †καὶ ἄλλοις ταῦτα θύμως λέξεις; κἀκεῖνος ἐπομόσας, νὴ τὸν δί', ἔφη, *ἔς τε γ' αὖ ποιήσω καὶ σὲ ἡδέως ἐμὲ θεᾶσθαι. τότε δὴ ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυαξάρους τότε ἄλλα τε θύμως ἀπήγγελλε τοῖς μήδοις, καὶ ταῦτα ἐπῆλθε, ὅτι αὐτός γε οὐκ ἀπολείψοιτο ἀνδρὸς ἀρίστου καὶ καλλίστου, καὶ, ὃ μέγιστον, ἀπὸ θεῶν γεγονότος. παραπλήσιον δὲ τοῦτο τοῦ Κύρου, θείως πως ἀφικνοῦνται ἀπὸ Ὑρκανίων ἄγγελοι. οἱ δὲ Ὑρκάνιοι ὅμορόι μού τοί ἀσσυρίων εἰσίν, ἔθνος δὲ οὐ πολύ· δι' ὃ καὶ ὑπήκοοι τοῦ ἀσσυρίων ἦσαν. ἔφιπποι δὲ καὶ τότε ἐδόκουν εἶναι), καὶ νῦν ἔτι δοκοῦσι. διὸ καὶ ἐχρῶντο αὐτοῖς οἱ ἀσσύριοι ὥσπερ καὶ οἱ λακεδαιμόνιοι τοῖς σκιρίταις, οὐδὲν φειδόμενοι αὐτῶν οὔτ' ἐν πόνοις, οὔτ' ἐν κινδύνοις. καὶ δὴ καὶ τότε ὀπισθοφυλακεῖν αὐτοὺς ἐκέλευον ὡς χιλίους ὄντας ἱππέας, ἵνα εἴ τι ὄπισθεν δεινὸν εἴη, †δεινὸν ἴοι, ἐκεῖνοι πρὸ ἑαυτῶν τοῦτ' ἔχοιεν. οἱ δὲ Ὑρκάνιοι, ἅτε μέλλοντες ὕστατοι πορεύεσθαι, καὶ τὰς ἁμάξας τὰς ἑαυτῶν καὶ τοὺς οἰκέτας ὑστάτους εἶχον. τραπόμενοι γὰρ δὴ *οἱ κατὰ πόλιν ἀσίαν ἔχοντες οἱ πολλοὶ μετ' ὤνπερ καὶ οἰκοῦσι. καὶ τότε δὴ ἐστρατεύοντο οἱ Ὑρκάνιοι οὕτως. ἐννοηθέντες δὲ οἷά τε πάσχοιεν ὑπὸ τῶν ἀσσυρίων, καὶ ὅτι νῦν τεθναίη μὲν ὁ ἄρξων αὐτῶν, πτηνιῶντες δ' εἶεν, †φόβος δὲ πολὺς εἴη ἐν τῷ στρατοπέδῳ, οἵ τε σύμμαχοι αὐτῶν ὡς ἀθύμως ἔχοιεν καὶ ἀπολείποιεν ταῦτα ἐνθυμουμένοις ἔδοξεν αὐτοῖς νῦν καλὸν εἶ) ἀποστῆναι, εἰ θέλοιεν οἱ ἀμφὶ Κῦρον στρεπτεύειν. καὶ πέμποισιν ἀγγέλους πρὸς Κῦρον. ἀπὸ γὰρ τῆς μάχης ἐκείνης τοῦτο ὄνομα μέγιστον ἠύξετο. οἱ δὴ πεμφθέντες λέγουσι Κύρῳ ὅτι μισοῖεν τοὺς ἀσσυρίους δικαίως, νῦν τε †εἰ βούλοιντο ἰέναι ἐπ' αὐτούς, καὶ σφίσι σύμμαχοι ὑπάρξαιεν, καὶ ἡγήσαιντο. ἅμα δὲ πρὸς τούτοις διηγοῦντο τὰ τῶν πολεμίων ὡς ἔχοι,

inquit, quemcumque horum volueris, accipe. Forte Medus ille aderat, qui aliquando cognatum se Cyri dixerat, & osculum ab eo tulerat. Itaq; mox Cyrus: Sufficit, ait, hic mihi. Licet ergo, inquit, te sequatur. Tuque adeo dicito, ait, vt eat cum Cyro, qui volet. Ita recepto Cyrus ad se homine, quum exisset, statim dixit: Iam sane declarabis, verum ne loquutus sis, quum te diceres voluptatem ex adspectu mei capere. Equidem te non deseram, inquit Medus ille, si quidem hoc dicis. Et Cyrus: Ergone cæteris itidem, ait, hæc studiose expones? Ille Iouē testatus: Profecto, inquit, donec efficiam, vt etiam tu me libenter adspicias. Missus igitur a Cyaxare, quum alia Medis animo promto denuntiauit: tum etiam addidit, se a viro præstantissimo & pulcherrimo, atque etiam, quod maximum esset, a Diis oriundo, abesse nolle. Dum hæc a Cyro geruntur, diuinitus quodammodo accidit, vt ab Hyrcaniis nuntij veniret. Sunt autem Assyriis Hyrcanij finitimi, natio non illa quidem magna, qua etiam de causa imperio Assyriorum subiecti erant; sed equestris tamen & tunc fuit habita, & adhuc habetur. Idcirco vtebātur opera ipsorum Assyrij, quemadmodum Lacedæmonij Sciritarum: nec in laboribus, nec in periculis eis parcebant. Atque hoc ipso tempore iusserant, vt agmen ipsi extremum tuerentur, qui erant equites circiter mille numero: vt si quod a tergo periculū immineret, id ante se subirent. Et Hyrcanij, quod vltimo loco iter facturi erant, etiam currus suos, & domesticos, vltimos habebant. Nam pleræq; nationes Asiaticæ in expeditionibus eos, quos habent in familia, secum ducunt: quem morem Hyrcanij hac etiam in expeditione seruabāt. Quumque ad animos eis accidisset, cuiusmodi quædam ab Assyriis perpeterentur, & horum principem e viuis excessisse, victos ipsos esse, magno exercitum metu teneri, socios dejectis esse animis, ac deficere: hæc quum secum ipsi cogitarent, visum est opportune, hoc tempore defectionem fieri posse, si secum Cyri exercitus hostes adoriri vellet. Itaque nuntios ad Cyrum mittunt, cuius nomini a prælio maxima celebritas accesserat. Qui missi erant, exponunt Cyro, iure se Assyrios odisse: ac si quidem eos hoc tempore adgredi vellet, se quoque socios ac duces itineris futuros: simulque commemorabant, quo loco res hostium essent,

Cyrus Medi opera, de quo libro primo, vtitur.

Hyrcaniorum ad Cyrum legatio.

quod eum excitari maxime ad expeditionem hanc suscipiendã cuperent. Et Cyrus eos interrogãs: An existimatis, inquit, nos adhuc eos adsequuturos prius, quam intra munitiones se recipiant? Nam hoc ipsum nos magnæ cladis loco ducimus, quod clã nobis aufugerint. Ea vero dicebat, ꝙ illos fiducia sui maxime confirmari vellet. At illi responderunt, etiam postridie fieri posse, si statim a diluculo expediti pergerent, vt eos adsequerentur. Nam præ turba, & plaustris eos tarde iter facere; ac præterea, quod nocte superiore vigilassent, idcirco iam paullum progressos castra fecisse. Ergo ne fidei pignus aliquod habetis, quo planum nobis fiat, vos in eis, quæ dicitis, veraces esse? Obsides, inquiunt, actutum hinc profecti, hac nocte vobis adducere volumus. Tu modo Diis testibus fidem nobis dato, dextraque iungito, vt quæ abs te acceperimus, ad alios etiam adferamus. Secundum hæc fidem eis dedit, si pręstent ea quæ policeantur, ita se illos omnino & amicorum & fidorum hominũ loco habiturũ; vt deteriori apud se cõdicione non essent, quã vel Persæ vel Medi. Atq; hac etiã tempestate videre est, & fidẽ Hyrcaniis haberi, & eosdẽ nihilo sequius ad magistratus gerendos admitti, quam qui de natione Persarum & Medorũ iisdem digni videntur esse. Cyrus posteaquam cœnati essent, copias eduxit, quum adhuc luceret, iussitque Hyrcanios opperiri, vt vna proficiscerentur. Ac Persæ quidem vniuersi ceu par erat statim castris egrediebantur, itidemq; Tigranes suis cum copiis. Medorum autẽ alij prodiere, quod pueri cum Cyro puero amicitiam contraxerant; alij, quod eius consuetudine in venationibus vsi mores ipsius admirati fuissent: alij, quod gratiam ipsi haberẽt, qui metum eis ingentem depulisse videretur: alij, spe concepta, quod Cyrum virtute pręstare pareret, etiam valde felicem & magnum aliquãdo futurum: alij, quod vicissim gratã ei rẽ facere vellent pro collatis in se beneficiis, dum apud Medos educaretur. Et multis sane multa commoda, quæ humanitas eius erat, apud auũ confecerat. Multi etiam, quũ & Hyrcanios cernerẽt, & rumor esset diditus, hos ad optimã prædam eis duces futuros, illa ipsa de caussa proficiscebãtur, vt aliquid cõsequerentur. Ita factũ, vt & Medi prope vniuersi prodirent, extra eos, quicumque Cyaxaris forte in cõtubernio erãt. Nam hi, cum subiectis imperio suo, manebãt. Ceteri omnes lætis & alacribus animis illinc mouere,

Cyri cum Hyrcaniis fœdus.

Medorum diuersis de caussis erga Cyrum studia.

A οἷα δὴ ἐπαίρειν βουλόμενοι ὡς μάλιστα στρατεύεσθαι αὐτόν. καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο αὐτούς· καὶ δοκεῖτε δὴ, ἔφη, ἡμᾶς ἔτι καταλαβεῖν αὐτοὺς πρὶν ἐν τοῖς ἐρύμασιν εἶναι; ἡμεῖς μὲν γὰρ, ἔφη, μάλα συμφορὰν οὕτω ἡγούμεθα εἶναι, ὅτι ἔλαθον ἡμᾶς ἀποδράντες. ταῦτα δὲ ἔλεγε, βουλόμενος αὐτοὺς ὡς μέγιστον φρονεῖν ἐπὶ σφίσιν. οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι καὶ αὔριον, ἕωθεν εἰ εὔζωνοι πορεύοιντο, καταλήψοιντο· ὑπὸ γὰρ τῶν ὄχλου καὶ τῶν ἁμαξῶν σχολῇ πορεύεσθαι αὐτούς. καὶ ἅμα, ἔφασαν, ἅτε τὴν

B προτεραίαν νύκτα ἀγρυπνήσαντες, νῦν μικρὸν πορευθέντες, ἐστρατοπεδεύκασι. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη· ἔχετε οὖν ὧν λέγετε πιστόν τι ἡμᾶς διδάσκειν, ὡς ἀληθεύετε; ὁμήρους γ', ἔφασαν, ἐθέλομεν ἐλάσαντες αὐτίκα τῆς νυκτὸς ἀγαγεῖν. μόνον καὶ σὺ ἡμῖν θεῶν τε πιστὰ ποίησον, καὶ δεξιὰν δὸς, ἵνα φέρωμεν καὶ τοῖς ἄλλοις ταῦτα, ἅπερ ἂν αὐτοὶ λάβωμεν παρὰ σοῦ. ἐκ τούτου τὰ πιστὰ δίδωσιν αὐτοῖς, ἦ μὴν, ἐὰν ἐμπεδῶσιν ἃ λέγουσιν, ὡς φίλοις καὶ πιστοῖς † χρήσασθαι αὐτοῖς, ὡς μήτε χρήσασθαι

C περσῶν μήτε μήδων μεῖον ἔχειν παρ' αὐτῷ. καὶ νῦν δ' ἔτι ἰδεῖν ἐστιν ὑρκανίους καὶ πιστευομένους καὶ ἀρχὰς ἔχοντας, ὥσπερ καὶ περσῶν καὶ μήδων οἳ ἂν δοκῶσιν ἄξιοι εἶναι. ἐπεὶ δ' ἐδείπνησαν, ἐξῆγε τὸ στράτευμα ἔτι φωτὸς ὄντος, καὶ τοὺς ὑρκανίους περιμένειν ἐκέλευσεν, ἵνα ἅμα ἴοιεν. οἱ μὲν δὴ περσαι πάντες, ὥσπερ εἰκὸς, εὐθὺς ἔξω ἦσαν, καὶ Τιγράνης ἔχων τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα· τῶν δὲ μήδων ἐξῄεσαν οἱ μὲν, διὰ τὸ παιδὶ Κύρῳ ὄντι παῖδες ὄντες φίλοι γενέσθαι, οἱ δὲ, διὰ τὸ

D ἐν θήραις συγγενόμενοι ἀγασθῆναι αὐτοῦ τὸν τρόπον, οἱ δὲ, διὰ τὸ χάριν εἰδέναι ὅτι μέγαν αὐτοῖς φόβον ἀπεληλακέναι ἐδόκει, οἱ δὲ, καὶ ἐλπίδας ἔχοντες, διὰ τὸ ἄνδρα φαίνεσθαι ἀγαθὸν, καὶ εὐτυχῆ καὶ μέγαν ἔτι ἰσχυρῶς ἔσεσθαι αὐτόν. † οἱ δὲ, ὅτε ἐτρέφετο ἐν μήδοις, οἱ δὲ, ὅτι ὅτε

† εἴ τινι ἀγαθὸν συνέπραξεν, ἀντὶ χαρίζεσθαι ἐβούλοντο, (πολλοῖς δὲ πολλὰ διὰ φιλανθρωπίαν παρὰ τοῦ πάππου ἀγαθὰ διεπέπρακτο) πολλοὶ δ' ἐπεὶ τοὺς ὑρκανίους εἶδον, † εἴ τι ἀγαθόν τῳ συνέπρ.

E καὶ λόγος † διεδόθη, ὡς ἡγήσοιντο ἐπὶ πολλὰ διῆλθεν, ἀγαθὰ, ἐξῄεσαν καὶ τοῦ λαβεῖν τι ἕνεκα. οὕτω δὴ καὶ μῆδοι σχεδὸν ἅπαντες ἐξῆλθον, πλὴν ὅσοι σὺν Κυαξάρει ἔτυχον σκηνοῦντες· οὗτοι δὲ κατέμειναν, καὶ οἱ τούτων ὑπήκοοι. οἱ δ' ἄλλοι πάντες φαιδρῶς καὶ προθύμως ἐξωρμῶντο,

ἅτε

ἅτε οὐκ ἀνάγκῃ, ἀλλ' ἑκουσίοι καὶ χάριτος A veluti qui non coacti, sed sponte sua, gratificandique studio prodirent. Quum vero iam egressi essent, primum Medos adit, iisque collaudatis precatus est; maxime quidem, vt Dij propitij, & ipsis, & sibi duces essent: deinde, vt & ipse gratiam eis pro hoc studio referre posset. Tādem pedites præituros dixit, vtq; cum equis ipsi sequerentur, iussit. Ac sicubi vel requiescerent, vel in itinere subsisterent; mādauit, ad se quidam equis adueherētur, vt quid pro tempore fieri oporteret, cognoscerent. Secundum hæc iussit vt duces itineris Hyrcanij præirent. Illi vero interrogantes: Cur non exspectas, inquiunt, donec oblides adducamus, vt & tu fide prius a nobis accepta, progrediaris. Respondisse tum Cyrus fertur: Equidē cogito, habere nos omnes fidei pignus in animis & manibus nostris. Sic enim instructi nobis videmur, vt abūde nobis suppetat facultas adficiendi vos beneficiis, si veraces inueniamini: sin vti fraude velitis, ita nos cōparatos existimamus, vt minime nos in potestate vestra, sed vos potius in nostra, Diis volentibus, futuri sitis. Et vero, Hyrcanij, quia postremo loco vestros proficisci dicitis; vbi eos videritis, significate nobis, illos esse vestros, vt eis parcamus. His auditis Hyrcanij, & præibant vt duces itineris, quemadmodū Cyrus mandarat, & animi robur admirabantur. neque iam Assyrios, neq; Lydos, neque socios horum amplius metuebant: sed vnum hoc, ne Cyrus vllo modo parum in ipsis esse momenti situm existimaret, siue secum eos haberet, siue non haberet. Quum autem progrederentur, & nox adpetisset, proditū est, Cyro & exercitui lucem clarissimam cœlitus oblatam fuisse: quo factum vt in animis omnium quidam horror erga numen diuinum, & in hostes confidentia existeret. Et quia expediti celeriterq; pergerent, par est credi, magnum ab ipsis iter confectum esse. adeoque cum ipso crepusculo prope ab Hyrcaniorū copiis aberāt. Id quum nuntij animaduertissent, referunt Cyro, hos esse suos. Nā hoc & inde se intelligere, quod essent vltimi, & de ignium copia. Tū ille, misso ad ipsos altero, iubet, eis dicat: si quidem essent amici, statim elatis in sublime dextris occurrerent. Quosdam etiam suorum adiungit, quibus mandat, Hyrcaniis dicerent;

ἔνεκα δεξιόντες. ὅπῃ δ' ἔξω ἦσαν, πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς μήδους ἐξελθὼν ἐπήνεσέ τε αὐτοὺς, καὶ ἐπηύξατο, μάλιστα μὲν θεοὺς αὐτοῖς ἵλεως ὁδηγοὺς ἡγεῖσθαι καὶ σοφίσιν, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς δυνηθείη χάριν αὐτοῖς ταύτης τῆς προθυμίας ἀποδοῦναι. τέλος δ' οὖν εἶπεν ὅτι ἡσυχίαν μὲν αὐτοῖς οἱ πεζοὶ, ἐκείνους δὲ ἕπεσθαι σὺν τοῖς ἵπποις ἐκέλευσε· καὶ ὅπου αὖ ἢ ἀναπαύσονται ἢ ὁπόσχωσι τὴν πορείας, † ἐνετείλατο αὐτοῖς πρὸς ἑαυτὸν παρελαύνειν τινάς, ἵνα εἰ δῶσι δ' ἀεὶ καίριον. ὃν τούτου ἡγεῖσθαι ἐκέλευσε τοὺς ὑρκανίους. καὶ οἱ πρῶτον, † τί δὲ οὐκ ἀναμένεις, ἔφασαν, ἕως ὁμήρους ἔως ἂν ἀγάγωμεν, ἵνα καὶ σὺ ἔχων τὰ πιστὰ παρ' ἡμῶν πορεύῃ; καὶ τὸν ἀποκρίνασθαι λέγειν, οἶσθα γάρ, φάναι, ὅτι ἔχομεν πάντες τὰ πιστὰ † ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς καὶ ταῖς ἡμετέραις χερσίν. οὕτω γὰρ δοκοῦμεν παρεσκευάσθαι, ὡς ἐὰν μὲν ἀληθεύῃς, ἱκανοὶ ἐσμὲν ὑμᾶς δι' ποιεῖν· ἐὰν δ' ἐξαπατᾶτε, οὕτω νομίζομεν ἔχειν, ὡς μὴ ἡμᾶς ἐφ' ὑμῖν εἶναι. ἀλλὰ μᾶλλον, ἐὰν οἱ θεοὶ βούλωνται, ὑμᾶς ἐφ' ἡμῖν εἶναι σθαι. καὶ αὐτοί, ἔφη, ὦ ὑρκάνιοι, ἐπειδὴ γε φατὲ ὑμᾶς † πορεύεσθαι τοὺς ὑμετέρους, ἐπειδὴ ἴδηλε αὐτοῖς, σημαίνειν ἡμῖν ὅπῃ οἱ * ὑμέτεροί εἰσιν, ἵνα φείδωμεθα αὐτῶν. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ὑρκάνιοι, τὴν μὲν ὁδὸν ἡγοῦντο, ὡς αὐτὸς ἐκέλευε, τὸν δὲ ῥώμην τῆς ψυχῆς ἐθαύμαζον, † καὶ οὐ τοὺς ἀσυρίους, οὐδὲ τοὺς λυδοὺς, οὐδὲ τοὺς συμμάχους * ἑαυτῶν ἔτι ἐφοβοῦντο, ἀλλὰ μὴ πάντα πάσιν ὁ Κῦρος μηχανήσαιτο ἑαυτῷ οἷοιτο ῥοπὴν εἶναι, καὶ † παρόντων καὶ ἀπόντων. παρομωμένων δὲ, ἐπεὶ νὺξ ἐγένετο, λέγεται φῶς τῷ Κύρῳ καὶ τῷ στρατεύματι ὑπὸ τὸ ὄρθρου φανὲν γενέσθαι, ὥστε πᾶσι φείκιον μὲν τοῖς θεῖον εἶναι γίγνεσθαι, θάρσος δὲ τοῖς τοῖς πολεμίοις. ὡς δὲ ὄρθιοί τε καὶ ταχὺ ἐπορεύοντο, εἰκότως πολλήν τε ὁδὸν διώυσαν, καὶ ἅμα κνέφαι πλησίον γίγνονται τῶν τῶν ὑρκανίων στρατευμάτων. ὡς δ' ἔγνωσαν οἱ ἄγγελοι, λέγουσι τῷ Κύρῳ ὅτι ἔστι εἶεν οἱ σφέτεροι. τῷ τε γὰρ ὑσάτοις εἶναι γιγνώσκειν ἔφασαν, καὶ τῷ πλήθει τῶν πυρῶν. ὃν τούτου πέμπει τὸν ἕτερον αὐτῶν πρὸς αὐτοὺς, προστάξας λέγειν, εἰ φίλοι εἰσὶν, ὡς ταχίστα ἐπὶ ταῖς δεξιὰς διατείναντας. συμπέμπει δέ τινας καὶ τῶν σὺν ἑαυτῷ, καὶ λέγειν ἐκέλευσε τοῖς ὑρκανίοις,

ἐκέλευσεν

πῶ δέ; ἐγὼ ἀναμένης

ἐν ᾧ γὼ δεῦρι, ἢ ἐν ταῖς

ἔπεσθαι

Ἔπεμπε τὸν

*αὐτῶν

προεύντων

Magnanima Cyri oratio.

futurũ, vt in ipsos ita se sui gererent, quemadmodum eos in se ferri viderent. Ita nuntius alter apud Cyrum remanet, alter ad Hyrcanios prouehitur. Interea vero, dum quid Hyrcanij facturi essent, cõsiderabat Cyrus, exercitum subsistere iussit. Tum aduecti ad eum principes Medorum, ac Tigranes, quid faciendum esset, interrogabant. Quibus ille: Agmen hoc proximum, inquit, Hyrcaniorum est, ad quos nuntiorum alter abiit, cumque hoc de nostris aliqui, significaturi eis, vt si quidem amici sint, elatis in altum dextris omnes occurrant. Quapropter si hoc pacto accesserint; dextris eos suo quisque loco excipite, simulque animum ipsis addite: sin arma expedierint, aut fugæ consilium ceperint, date operam, ne quis ex hostium primis hisce supersit. Huiusmodi Cyrus præcipiebat. Interea nuntiis auditis, Hyrcanij gaudio efferri, equisque celeriter conscensis, adesse; dextras, vti denuntiatum fuerat, protendere. Medi ac Persæ vicissim porrectis dextris eos excipere, atque etiam animos eorum confirmare. Deinde Cyrus: Nos quidem, inquit, vobis iam fidem habemus, Hyrcanij, ac vos itidem erga nos adfici conuenit. Sed hoc primum nobis dicite, quantum distet hinc is locus, vbi hostium magistratus, & totæ copiæ sunt? Responderunt illi, paullo maius interuallum esse parasanga. Heic Cyrus: Agite ergo, inquit, vos Persæ, Medi, Hyrcanij, (nam vos etiam modo tamquam auxiliares & socios adpello) plane sciendum nobis est, eo res nostras esse loco, vt si molliter & remisse agamus, grauissima quęque mala nobis euentura sint. non enim ignorant hostes, quarum rerum caussa huc aduenerimus. sin totis viribus irruentes, fortiter animoseque hostem aggrediemur: illico videbitis eos, seruorum fugitiuorum more, qui reperiuntur, alios ritu supplicum vti, alios aufugere, alios ne adhęc quidem posse animos intendere. Nam victi nos adspicient, ac nihil minus existimabunt, quam nos aduentare: non in ordines dispositi, non ad pugnam parati deprehendentur. Quamobrem si suauiter & cœnare, & noctem hanc exigere, & viuere deinceps volumus: nec spatium eis consultandi concesserimus, nec parandi, quod ipsis ex vsu sit, adeoque ne animaduertendi quidem, quod homines simus:

Hyrcanij ad castra Cyri trãseunt.

A ὅτι ὡς ἂν ὁρῶσιν αὐτοὺς προσφερομένους, οὕτω καὶ αὐτοὶ ποιήσουσιν. οὕτω δὴ ὁ μὲν μένει τῶν ἀγγέλων παρὰ Κύρῳ, ὁ δὲ προσελαύνει † πρὸς τοὺς ὑρκανίους. ἐν ᾧ δ' ἐσκόπει τοὺς ὑρκανίους ὁ Κῦρος ὅ, τι ποιήσουσιν, ἐπέστησε τὸ στράτευμα· καὶ παρελαύνουσι πρὸς αὐτὸν οἱ τῶν μήδων προεστηκότες καὶ ὁ Τιγράνης, καὶ ἐρωτῶσι, τί δεῖ ποιεῖν. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· τοῦτ' ἐστὶ τὸ πλησίον ὑρκανίων στράτευμα, καὶ οἴχεται ὁ ἕτερος τῶν ἀγγέλων πρὸς αὐτοὺς, καὶ B τῶν ἡμετέρων τινὲς σὺν αὐτῷ, ἐροῦντες, εἰ φίλοι εἰσὶν, ὑπαντᾶν τὰς δεξιὰς ἀνατείναντας πάντας. ἐὰν μὲν οὖν † οὕτως ἴωσι, δεξιοῦσθε αὐτοὺς καθ' ὃν ἂν ᾖ ἕκαστος, καὶ ἅμα θαρρύνετε· ἐὰν δὲ ὅπλα αἴρωνται, ἢ φεύγειν ἐπιχειρῶσι, τούτων, ἔφη, πρώτων † εὐθὺς πειρᾶσθε μηδένα λείπειν. ὁ μὲν τοιαῦτα παρήγγελεν. Οἱ δὲ ὑρκάνιοι ἀκούσαντες τῶν ἀγγέλων, ἥσθησάν τε, καὶ ἀναπηδήσαντες ἐπὶ τοὺς ἵππους παρῆσαν, τὰς δεξιὰς, ὥσπερ εἴρητο, C προτείνοντες. οἱ δὲ μῆδοι καὶ οἱ πέρσαι ἀντεδεξιοῦντό τε αὐτοὺς καὶ ἐθάρρυνον. ἐκ τούτου δὴ λέγει ὁ Κῦρος· ἡμεῖς μὲν δὴ, ὦ ὑρκάνιοι, ἤδη ὑμῖν πιστεύομεν, καὶ ὑμᾶς δὲ χρὴ πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχειν. τοῦτο δ', ἔφη, ἡμῖν πρῶτον εἴπατε, ὁπόσον ἀπέχει ἐνθένδε ἔνθα αἱ ἀρχαί εἰσι τῶν πολεμίων, καὶ τὸ ἀθρόον αὐτῶν. οἱ δὲ ἀπεκρίναντο ὅτι ὀλίγῳ πλέον ἢ παρασάγγην. ἐνταῦθα δὴ λέγει ὁ Κῦρος· ἄγετε δὴ, ἔφη, ὦ ἄνδρες πέρσαι, καὶ μῆδοι, καὶ ὑμεῖς ὦ D ὑρκάνιοι, (ἤδη γὰρ καὶ πρὸς ὑμᾶς ὡς συμμάχους καὶ κοινωνοὺς διαλέγομαι) εὖ χρὴ εἰδέναι νῦν, ὅτι ἐν τούτῳ ἐσμὲν, ἔνθα μαλακισάμενοι μὲν, πάντων ἂν τῶν χαλεπωτάτων τύχοιμεν· (ἴσασι γὰρ οἱ πολέμιοι ἐφ' ἃ ἥκομεν) ἢν δὲ κατὰ τὸ καρτερὸν ἐμβαλόμενοι ἴωμεν ῥώμῃ καὶ θυμῷ ἐπὶ τοὺς πολεμίους, αὐτίκα μάλα ὄψεσθε ὥσπερ δούλων ἀποδιδρασκόντων καὶ εὑρημένων, τοὺς μὲν ἱκετεύοντας αὐτῶν, τοὺς δὲ φεύγοντας, τοὺς δ' οὐδὲ ταῦ- E τα φρονεῖν δυναμένους. ἡττημένοι τε γὰρ ὄψονται ἡμᾶς, καὶ οὔτε οἰόμενοι ἥξειν, οὔτε συντεταγμένοι, οὔτε μάχεσθαι παρεσκευασμένοι, † κατειλημμένοι ἔσον). εἰ οὖν ἡδέως βουλοίμεθα καὶ δειπνῆσαι καὶ νυκτερεῦσαι καὶ βιοτεύειν τοιαποτοῦδε, μὴ δῶμεν αὐτοῖς σχολὴν μήτε βουλεύσασθαι μήτε παρασκευάσασθαι μηδὲν ἀγαθὸν ἑαυτοῖς, μηδὲ γνῶναι πάμπαν ὅτι ἄνθρωποι ἐσμέν·

πρὸς τοὺς ὑρκανίους· ὅ, τι ποιήσουσιν ἐπιστεῖλαι τῷ στρατεύματι. παρελαύνουσι δὲ πρὸς αὐτὸν

οὕτω ποιῶσι,

εὐθὺς δεῖ πειρᾶσθαι

ὁ εἰλημμένοι

ἀλλὰ

ἀλλὰ γέρρα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρεις ἄπτειν καὶ πληγὰς ἥκειν νομίζοντων. καὶ ὑμεῖς μέν, ἔφη, ὦ ἄριστοι, ὑμᾶς αὐτοὺς † προπέμψαντες ἡμῖν προπορεύεσθε ἔμπροσθεν, ὅπως τὴν ὑμετέραν ὅπλων ὡραιότητα λανθάνωμεν ὅτι πλεῖστον χρόνον. ἐπειδὰν δὲ ἐγὼ πρὸς τὰ τάγματα ἥκω τῶν πολεμίων, παρ' ἐμοὶ μὲν καταλείπεσθε ἕκαστοι τάξιν † ἱππέων, ὡς, ἐάν τι δέῃ, χρῆσθαι μέλλωμεν· αὐτὸς δὲ τὸ στρατόπεδον ὑμῖν ὃ οἱ μὲν πρεσβύτεροι ἐν τάξει ἐλαύνετε ἄνδρες εἰ σωφρονεῖτε, ἵνα μὴ πόλεμον ἀνδρῶν νέων ἐν τυχόντες ἀποδιαθῆτε· τοῖς δὲ νεωτέροις ἐφίετε διώκειν ὅτοι ὃ * κτανοῦντων. τοῦτο γὰρ ἀσφαλέστατον νῦν ὡς ἐλαχίστους τῶν πολεμίων λείπειν. ὧν δὲ πολλοῖς δὴ συμβέβηκε κρατοῦσι, τῇ τύχῃ ἀναδέσθαι γίγνηται, φυλάξασθαι δεῖ ὃ ἐφ' ἁρπαγῇ σπεύσαντα· ὡς ὁ τοῦτο ποιῶν οὐκέτι ἀνήρ ἐστιν, ἀλλὰ σκυλοφόρος, καὶ ἔξεστι τῷ βουλομένῳ ἤδη χρῆσθαι τούτῳ ὡς ἀνδραποδιστῇ. ἐκεῖνο δὲ χρὴ γιγνώσκειν, ὅτι οὐδὲν ὅστις κερδαλεώτερον τοῦ νικᾶν. ὁ γὰρ κρατῶν ἅμα πάντα συναρπάκε, καὶ τοὺς ἄνδρας, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ χρήματα, καὶ πᾶσαν ἅμα τὴν χώραν. πρὸς ταῦτα τοῦτο μόνον ὁρᾶτε ὅπως τὴν νίκην σῳζόμενην. ἐν γὰρ ταύτῃ καὶ αὐτὸς ὁ ἁρπάζων ἔχεται. καὶ τοῦτο ἅμα διώκοντες μέμνησθε, ἥκειν πάλιν ὡς ἐμὲ ἐπὶ φωτὸς ὄντος· ὡς σκότους γιγνομένου οὐδὲν ἔτι προσδοκῶμεν ταῦτα εἰπὼν ἀπέπεμπεν εἰς τὰς τάξεις ἕκαστους, καὶ ἐκέλευσεν ἅμα πρωὶ μνημονεύοντας τοῖς αὑτοῦ ἕκαστον δεκαδάρχοις ταῦτα σημαίνειν. ἐν μέσῳ γὰρ οἱ δεκάδαρχοι ἦσαν, ὡς ἕκαστα ἀκούειν· τοὺς δὲ δεκαδάρχους τὴν δεκάδα ἕκαστον κελεύειν ταὐτὰ ἀγγέλλειν. ἐν τούτῳ τοσαῦτα μὲν οἱ ὑρκάνιοι, αὐτὸς δὲ ὁ μέσον ἔχων σὺν τοῖς πέρσαις ἐπορεύετο. τοὺς δ' ἱππέας ἑκατέρωθεν, ὡσαύτως εἶχεν, παρέταξε. τῶν δὲ πολεμίων, † ἐπεὶ σαφὲς ἐγένετο, οἱ μὲν, ἐθαύμαζον † τὰ ὁρώμενα, οἱ δὲ ἐλίνωσκον ἤδη, οἱ δὲ ἤγγελλον, οἱ δὲ ἐβόων, οἱ δὲ ἔλυον ἵππους, οἱ δὲ συνεσκεύαζοντο, οἱ δὲ ἐφίππουν τὰ ὅπλα ἀπὸ τῶν ὑποζυγίων, οἱ δ' ὡπλίζοντο, οἱ δὲ ἀνεπήδων ὅπῃ τύχοι ἵππους, οἱ δὲ ἐχαλίνουν, οἱ δὲ τὰς γυναῖκας ἀνεβίβαζον ὅπῃ τὰ ὀχήματα, οἱ δὲ τὰ πλείστου ἄξια ἐλάμβανον, ὡς σῳζησόμενοι, οἱ δ' καταρρήγνυντες τὰ τοιαῦτα ἠλίσκοντο, οἱ δ' πλῆθοι εἰς φυγὴν ὥρμων.

προπέμψαντες

ἱππέων ἐάν τι δέωμαι, ὡς χρῶμαι

* κτανοῦντων.

ἐπὶ φῶς ἦλθε @ φάος † τὰ ὁρώμενα

A sed non nisi crates, & copidas, & secures, & ictus ac vulnera veniſſe putent. Et vos quidem Hyrcanij ait, voſmet nobis præ- tendendo anteriore loco pergite, quo ve- ſtris armis conſpectis quam longiſſimo tempore hoſtes fallere poſſimus. Verum vbi ad hoſtium ego copias peruenero, co- hortem equitum apud me ſinguli relin- quite, quibus ipſe apud exercitum manens vtar, ſicubi opus fuerit. Vos autem, qui principes eſtis, & ætate prouectiores, or- dinibus ſeruatis cateruatim procedite, ſi B ſapitis; ne in confertas hoſtium copias de- lati, per vim repellamini: iunioribus perſe- quendi poteſtatem facite, qui hoſtes ob- truncent. Nam id tutiſſimum hoc tempo- re fuerit, vt ex hoſtibus quam pauciſſimos ſuperſtites relinquamus. Quod ſi accidat id, quod multis vſuuenit, qui rerum poti- untur, vt cuertamus ipſorum fortunam; cauendum erit, ne ad prædam nos confe- ramus. Nam qui hoc facit, non miles & vir eſt, ſed ſarcinarius calo: quem vti manci- pium tractare cuiuis licet. Illud autem ſcia- C mus oportet, victoria nihil eſſe quæſtuo- ſius. Nam qui victor eſt, is ſimul omnia corripit, viros, mulieres, opes, regionem vniuerſam. Ad hæc vnicum illud viden- dum, vt victoriam conſeruemus: quippe qua etiam raptor ipſe continetur. Deni- que memineritis inter perſequendum, vt ad me, dum adhuc lucebit, redeatis. Poſt- quam enim tenebrę acceſſerint, neminem admiſſuri ſumus. Hæc loquutus vnum- quemque ſuos ad ordines dimiſit, ſimul- que iuſſit, vt quum ad ſuos veniſſent, qui- D libet decurionibus ſuis hæc ſignificaret. Nã quia in fronte decuriones erant, audi- re poterant. Decurionum vero quemque iuberent eadem decuriæ ſuæ denuntiare. Secundum hæc antecedebant Hyrcanij, & Cyrus cum Perſis medium agmen te- nens iter faciebat. Equites ex vtroque la- tere, ceu par erat, diſpoſuit. Quum autem illuxiſſet, hoſtium alij ad ea, quæ cerne- bantur, obſtupeſcebant: alij iam quid age- retur, animaduertebant: alij nuntiabant: vociferabantur alij: alij ſoluebant equos: alij vaſa colligebant: alij de iumentis arma E deiiciebant: alij ea induebant: alij in equos inſiliebant: alij fræna eis iniiciebant: alij vehiculis vxores imponebant: alij res maximi pretij ſumebant, tamquã eas cõſeruaturi: deprehendebãtur alij, qui huiuſmodi defodiebãt: maxima vero pars fugã ineibat.

Altera victoria Cyri ſollertia parta.

Etiam alia multa variaque fecisse tunc eos A existimare licet, extra illud vnum, quod nemo pugnabat, sed sine prœlio peribant. Crœsus Lydorũ rex mulieres, quod æstas esset, noctu carpentis præmiserat, vt in frigore facilius iter facerent: ipse cum equitatu subsequebatur. Eadem fecisse perhibent etiam Phrygẽ illum, qui sitæ ad Helleſpontum Phrygię imperabat. Verum vbi fugere quosdam, & ad se iã peruenire senserunt; cõperto quid fieret, etiam ipsi summa virium contentione fugerunt. Cappadocum regem, & Arabũ, qui prope adhuc erant, & absque loricis resistebant, Hyrcanij trucidãt. Itidem qui interficiebãtur, maxima ex parte Assyrij & Arabes erant. Nam quod suam in regionem venissent, perquam lente progrediebantur. Dũ Medi & Hyrcanij patrarent huiusmodi quædam inter persequendum, qualia consentaneum est victores facere: Cyrus equitibus apud se relictis mandat, vt circũ castra obequitarent, ac si quos armatos exire viderent, eos occiderent: remanentibus per præconem edicebat, vt quicumq; milites hostium vel equites essent vel cetrati, vel sagittarij; arma colligata adferrent, equis ad tabernacula relictis. Hęc quicumq; non faceret, mox capite plecteretur . . . . . & cũ copidibus strictis in ordine circumstabant. Itaq; ij, quibus erant arma, vnum in locum illa delata abiiciebant, vbi Cyrus iusserat: quę deinde cõcremabant illi, quibus hoc negotij dederat. Quum vero in mentem Cyro veniisset, neque se ab esculentis, neque a potulentis instructos accessisse, sine quibus nec vlla suscipi expeditio, nec fieri quicquam aliud queat; consideraret autem quo pacto & celerrime copiam horum, & rectissime parare posset: animaduertit, omnibus militantibus opus esse quodam, qui & tabernaculi, & rerum necessariarum, vt eæ paratæ militi aduentanti essent, curam gereret. Itaque intelligens, esse vero consentaneum, maxime tunc illos in castris deprensos ac repertos esse, colligendis videlicet vasis intẽtos: per præcones edixit, vt procuratores Castrẽses omnes adessent, & sicubi procurator nonnullus esset, maximus natu e tabernaculo veniret: grauissima quęq; interminatus iis, qui nõ paruissent. Illi quum etiã dominos obtemperare cernerent, statim paruerunt.

Crœsi fuga.

Cyrus de procuratione commeatus cõsilium capit.

οἴεσθαι δὲ χρὴ καὶ ἄλλα πολλά τε καὶ πολυδαπὰ ποιεῖν αὐτούς· πλὴν ἐμάχετο οὐδείς, ἀλλ' ἀμαχητὶ ἀπώλοντο. Κροῖσος δὲ ὁ Λυδῶν βασιλεύς, ὡς ἤρξε λῷ, τάς τε γυναῖκας ἐν ταῖς ἁρμαμάξαις ἐφαπεπέμψατο τῆς νυκτὸς, ὡς αὖ ῥᾷον πορεύοιντο· αὐτὸς δὲ ψύχος, καὶ αὐτὸς ἔχων τὸς ἱππέας ἐπηκολούθει. καὶ τὸν †Φρύγα ταῦτά φασι ποιῆσαι, τὸν τῆς παρ' Ἑλλήσποντον ἄρξαντα Φρυγίας. ὡς δὲ παρῆσθοντο τῶν φευγόντων καὶ καταλαμβάνον- φρύγα τὰ αὐτὰ ταῦτα

Bτων ἑαυτούς, πυθόμενοι ταῦτα γιγνόμενον, ἔφευγον δὴ καὶ αὐτοὶ †ὑπὸ κράτος. τὸν δὲ τῶν καταδοκῶν βασιλέα καὶ †Ἀραβίων ἔτι ἐπὶς ὄντας καὶ ἱππασίας ἀθρόας †καταλαμβάνουσιν οἱ Ὑρκάνιοι. τὸ δὲ πλῆθος ὧν τῶν ἀποθνῃσκόντων ἀσυρίων καὶ Ἀραβίων. ἐν γὰρ τῇ ἑαυτῶν ὄντες χώρᾳ, †ἀσυντόνως τοὺς τῇ πορείαν εἶχον. οἱ μὲν δὴ μῆδοι καὶ Ὑρκάνιοι, οἷα δὴ εἰκὸς, κρατοῦντες, τοιαῦτα ἐποίουν διώκοντες. ὁ δὲ Κῦρος τὸς παρ' ἑ- αὐὰ κράτος †ὑπὸ τῶν ἀσυρίων. †ἀποκτείνειν συντονώτατα ἐς συντομώτατα

Cαυτῷ ἱππέας καταλαβὼν τοὺς ἐπιλαύνειν ἐκέλευσε τὸ κρατόπεδον, καὶ εἴτινας σὺν ὅπλοις ἐξιόντας ἴδοιεν, †καταφανῆ· τοῖς δὲ †ἀποκτείνυμένοις ἀπομηνύουσιν ἐκήρυξεν, ὁπόσοι τῶν πολεμίων κρατιστῶν ἦσαν ἱππεῖς, ἢ πελτασταὶ, ἢ τοξόται, ἀποφέρειν τὰ ὅπλα συνδεδεμένα, τοὺς δὲ ἵππους ὀπίσω τῆς σκιᾶς καταλιπεῖν. ὅστις δὲ μὴ ταῦτα ποιήσοι, αὐτίκα τῆς κεφαλῆς στερηθήσεσθαι. . . . . Τὰς δὲ κηπίδας τοὺς χειρίους ἔχοντες, ἐν τάξει πε-

Dεισάσαν. οἱ μὲν δὴ τὰ ὅπλα ἔχοντες, ἐρρίπτουν ἀποφέροντες εἰς ἓν χαράκωμα ὅσοι ἐκέλευσε· καὶ ταῦτα μὲν οἷς ἐπέταξεν ἔκαμον. ὁ δὲ Κῦρος ἐνενόησεν, ὅτι ἦλθον μὲν οὔτε σῖτα οὔτε ποτὰ ἔχοντες, αὖθι δὲ τούτων οὔτε στρατεύεσθαι δυνατὸν, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ποιεῖν. σκοπῶν δὲ ὡς ἂν ταῦτα τάχιστα καὶ κάλλιστα γένοιτο, ἐνθυμεῖται ὅτι ἀνάγκη πᾶσι τοῖς στρατευομένοις ἐστὶν εἴ τινα, ὅτῳ καὶ σκιᾶς μελήσει, καὶ ὅπως τὰ ὁπωσοῦν παρεσκευασμένα

Eνα τοῖς στρατιώταις εἰσιόντες ἔσαι. ἐγὼ †τοίνυν ἔλεγον, †τὸ οὖν ὅτι τούτους εἰκὸς μάλιστα πολιτῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ νεῶν καταλῆφθαι ἂν ἐμοὶ, ἀφ' ὧν ἀμφὶ συσκευασίαν ἔχειν. ἐκήρυττε δὴ παρεῖναι πολίτας τὸς ὁπισθόπους· εἰ δέ που μὴ εἴη ὁπίσθοπος, τὸν προσεύτατον ἀπὸ σκιᾶς. τῶν δ' ἀπειθούντων πολλὰ τὰ χαλεπὰ ἦν. οἱ δὲ ὁρῶντες καὶ τὸς δεκαύτας πειθομένους, τάχυ ἐπείθοντο.

ἐπεὶ δ'

ἐπεὶ δὲ παρεγένοντο, πρῶτον μὲν ἐκέλευσε καθίζεσθαι αὐτῶν οἷς ἔστι πλέον ἢ δυοῖν μησὶν ἐν τῇ σκηνῇ τὰ ἐπιτήδεια. ἐπεὶ δὲ τούτους εἶδεν, αὖθις ἐκέλευσεν οἷς μείους ἢ ἐν τούτῳ ἐφόδου σύμπαντες ἐκαθίζοντο. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔμαθεν, εἶπεν ὧδε αὖθις· ἄγετε τοίνυν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, εἴ τι ὑμῖν τὰ μὲν κακὰ μισοῦντες ἀγαθόν τι παρ' ἡμῶν βούλεσθ' ἂν τυγχάνειν, ἐπιμελήθητε προθύμως, ὅπως δι- πλάσια ἐν τῇ σκηνῇ ἑκάστῃ σιτία καὶ ποτὰ παρ- εσκευασμένα ᾖ τοῖς δεσπόταις καὶ τοῖς οἰκέταις, ἢ ἃ καθ' ἡμέραν ἐποιεῖτε. καὶ τἆλλα δὲ πάντα, ὁπόσα καλῶν δαῖτα παρέξει, ἕτοιμα ποιεῖτε ὡς αὐτίκα μάλα παρέσονται· ὁπότεροι ἂν κρα- τῶσι, καὶ ἀξιώσουσιν ἔκπλεω ἔχειν πάντα τὰ ἐπιτήδεια. ἴστε δέ, ὅτι συμφέρει ἂν ὑμῖν ἀμέμ- πτως δέχεσθαι τοὺς ἄνδρας. εἰ μὲν δὴ ταῦτα ἀ- κούσαντες, πολλῇ σπουδῇ τὰ παρηγγελμένα ἔ- πραττον. ὁ δ' αὖ συγκαλέσας τοὺς ταξιάρχους, ἔλεξε τοιάδε· ἄνδρες φίλοι, γιγνώσκομεν ὅτι οὐκ ἔξεστιν, ὑμῖν τοῖς τε ἀπόντων συμμάχων ἄριστον τυχεῖν, καὶ τοῖς μάλα ἐσπουδασμένοις σιτίοις καὶ ποτοῖς χρῆσθαι, ἀλλ' ἔμοι δοκεῖ τοῦτ' ἂν δέ, μοι πλέον ὠφελῆσαι ἡμᾶς, ἢ εἰ τῶν συμμάχων ἐπιμελεῖς φανεῖμεν, ἢ εἰ αὖ αὐτοὶ ἡδέως τε καὶ ἁβρύνεσθαι δόξομεν ἀμελεῖν, ὥσθ' ἅμα καὶ πρὶν εἰδέναι, ὅ, τι πράττουσιν, ἡρπακότες φαί- νεσθαι, ὅπως μὴ αἰσχροὶ μὲν φανούμεθα, ἀσθενεῖς δ' ἐσόμεθα, συμμάχων ἀποστῶντες. ὅ τε τῶν πονουμένων καὶ κινδυνευόντων ἐπιμεληθῆναί τινα, ὅπως εἰσιόντες τὰ ἐπιτήδεια ἕξουσιν, αὐτὸ αὖ ἡμᾶς ἥδιον πλείω ἐμφανεῖ, ὡς ἐγώ φημι, ἢ ὅ τι ἂν ἡδὺ τῇ γαστρὶ χρίσασθαι. σκοπεῖσθε δέ, ἔφη, ὡς εἰ μηδὲ ἐκείνοις αἰσχυντέον ἐστίν, οὐδὲ ὡς ἡμῖν προσήκει οὔτε πλησμονῆς ποτε, οὔτε μέθης. ἀγαθόν τι γὰρ ἔστι πέρα καὶ ἡμῖν ἃ βουλόμεθα, ἀλλ' αὐτὰ πάντα νῦν ἀκμάζει ἐπιμελείας δεόμενα. ἔχομεν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολεμίους πολλαπλασίους ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τούτους λελυμένους, οὓς καὶ φυ- λάττεσθαι ἴσως ἐπὶ πρόσθεν, καὶ φυλάττειν ὅπως ὥσπερ καὶ οἱ ποιήσοντες ἡμῖν τὰ ἐπιτήδεια.

ὁπότε ἂν ἀξιώσουσιν συμφέροι

ἄρ' οὐ νῦν ἡσυχίαν ἄγουσι πρὸς τοῦ ποιῆσαι

A Quum adessent, primum sedere iussit illos, quibus esset plus in tabernaculo commeatus, quam pro duobus mensibus. Hos quum adspexisset, rursus imperat, vt sederent, quibus esset vnius mensis commeatus. Ibi tum fere omnes adsederũt. Quumque hæc comperisset, his eos verbis adlocutus est: Agite vero, inquit, o viri, quicunque vestrum mala exosi estis, & boni quidpiam a nobis consequi cupitis, promtis animis procurate, vt quolibet in tabernaculo cibi ac potus plus duplo paratũ sit & dominis & famulis, quam cottidie parare consueuistis. Quin & alia parata sint ómnia facite, quæcũq; dapes effectura sunt bonas. Quippe mox aderunt, vtricumq; vicerint, æquumq; putabunt esse, vt res necessarias omnes adfatim habeãt. Itaq; scire vos volo, e re vestra futurũ, si eos sine querela exceperitis. Hæc illi quum audissent, magno studio imperata faciebant. Cyrus autem conuocatis cohortiũ præfectis, huiusmodi quædã ad eos protulit. Non ignoramus, amici, licere iam vobis, vt priores prãdeatis ante commilitones illos nostros, qui absunt, adeoq; paratis exquisite cibis ac potu fruamini. Verũ arbitror equidem, plus ex hoc prandio nos vtilitatis minime percepturos; quam si pareat, de sociis nos esse sollicitos: neq; tantum virium nos additurum esse hoc conuiuium, quantum si perficere possimus, vt horum commilitonum nostrorũ studia nobis constẽt. Quod si eos, qui iam persequuntur, & interficiunt hostes nostros, & cum resistentibus prælio decertant, vsq; adeo negligere videbimur, vt etiam prius quam cognouerimus quid rerũ agant, prãdeamus: vereor, ne turpitudinis manifestæ macula nosmet adspergamus, & in penuria sociorũ vires nostræ debilitẽtur. At vero curam eorum gerere, qui & labores perferũt, & periculis semet exponunt, vt aduentantes scilicet res habeant necessarias: hoc vero epulum multo nos magis exhilarauerit, de mea quidem sententia, quam si statim ea, quæ gulæ grata sunt, faciamus. Etiã hoc cogitetis velim, vt ipsos maxime reuereri nõ debeamus; nihilo tamẽ minus alienam a nobis & satietatem nimiã, & temulẽtiam esse debere. Nec dum enim confecimus ea, quæ volumus; sed constituta nunc in acie discriminis omnia studium diligentiæ requirunt. Nam in castris hostes habemus numero longe plures nobis ipsis, eosq; solutos; a quib. ad huc cauere nos cõuenit, & eosdẽ custodire, vt sint, qui nobis res necessarias parent.

Cyrus ad temperantiam continẽtiamque suos hortatur.

» Absunt præterea nobis equites, qui quidē
» sollicitudinē nobis adferunt, vbi nam sint;
» ac si redeāt, mansuri ne sint nobiscū. Qua-
» propter, mea quidem sentētia, cibus eiusmodi hoc tēpore potusq; nobis est sumendus, cuiusmodi quis existimet ad hoc idoneum maxime, vt nec somno nec demētia repleamur. Scio itidem magnā in hisce castris pecuniæ copiā esse, de qua nō ignoro fieri posse vt nos auertamus, quantā voluerimus; vtut illa nobis sit cū iis, qui nobiscū eam cepere, communis. Verū non tam nobis futurū ego fructuosum arbitror, si has ipsi sumamus, quā si, iustos illis nos declaremus; atq; hoc ipso id cōparemus, vt nos maiori, quā modo, beneuolētia cōplectantur. Etiam ipsarum pecuniarū diuisionem Medis, & Hyrcaniis, & Tigrani postquam aduenerint, permittendā arbitror: ac si minus quoq; nobis tribuerint, id ipsum in lucro ponendum esse. Nam ob hæc lucra lubentius nobiscum manebūt. Nos quidem hoc tempore commodi proprij rationē habere, parum duraturas opes nobis cōciliarit. Verū his neglectis illa parare, vnde diuitiæ nascūtur: hoc nimirum meo iudicio nobis ac nostris omnib. opes suppeditare magis perēnes possit. Arbitror autem propterea domi quoq; nos adsuefactos ad frænandam libidinē gulæ pariter, & intempestiui quęstus: vt vtroq;, quum ita res exigit, commode possimus vti. Quibus autem in rebus potioribus, quam pręsentibus, edere queamus, disciplinæ specimē; equidē non video. Hæc Cyri fuit oratio, quā Hystaspas Persa, vnus ex æqualiū numero, huiusmodi verbis comprobauit. Absurdum nempe fuerit, Cyre, nos in venatione quidē sæpenumero ciborū ab vsu tolerāter abstinere, quadam vt fera potiamur, eaq; non admodum magni pretij: at in conatu venādi solidam felicitatem & opulentiam, si nobis ea patiamur esse impedimēto, quæ prauis illa quidē hominibus imperiose dominantur, sed bonis ac fortibus cedunt, nō existimari debere, fieri quiddā a nobis, quod minime deceat. Hoc modo Cyri sentētiam Hystaspas adprobauit, omnibus etiā aliis adsentiētibus. Et Cyrus: Agite vero; inquit, quādo de his eadem est omnium nostrum sententia; mittite de suo quisq; manipulo viros quinq; inprimis serios qui per castra circūeuntes, collaudēt eos, quoscunq; res necessarias parare viderint: in negligētes autem nihilo parcius, quam si essent ipsorum domini, animaduertant. Et hæc quidem illi faciebant. Medorum vero quidam, quum partim plaustra rebus exercitui necessariis referta, quæ dudum e castris hostium excesserāt, adsequendo reuerti coēgissent, aduehebantur.

A ἔπι δ' οἱ ἱππεῖς ἡμῖν ἄπᾶσι, φροντίδα παρέχοντες ὅπου εἰσὶ, καὶ ἔλθωσιν, εἰ τὰ δέοντα μὴ ὧσιν. ὥστε, ὦ ἄνδρες, νῷν μοι δοκεῖ δεῖν τὸν σῖτον τοιοῦτον φέρεσθαι ἡμᾶς, καὶ τοιοῦτον τὸν ποτὸν, † ὁποῖον τις οἴεται μάλιστα σύμφορον εἶναι), πρὸς τὸ μήτε ὕπνῳ μὴ ἐπιπίπλασθαι ἀφροσύνης ἐμπίμπλασθαι. ἐπὶ δὲ τῷ χρήματα ἐγὼ οἶδα ὅτι πολλὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὄντι, † ὧν οὐκ ἀκούω ἀγνοεῖ ὅτι δυνατὸν ἡμῖν, καινῶν αὐτῶν ὄντων τοῖς συμμαχήσασι, νοσφίσασθαι ὁπόσα ἂν βουλώμεθα. ἀλλ' ὅμοι δοκεῖ τὸ λαβεῖν κέρδους ἀντὶ τοῦ δικαίως φαινομένους ἐκείνοις, τούτῳ πρίασθαι, ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς ἢ νῦν ἀπαράξασθαι ἡμᾶς. δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, καὶ τὰ χρήματα, ἐπειδὴ ἔλθωσι, μᾶλλον ἡδέως καὶ ὑπηκόοις καὶ πιστοτέροις ἢ βιαίοις δασμοῖς), κέρδος ἡγήσασθαι. ἔχει γὰρ τὰ κέρδη ἥδιον ἡμῖν τοῦ μετιέναι. τὸ μὲν γὰρ νῦν πλεονεκτῆσαι, ὀλιγοχρόνιον αὐτῶν ἡμῖν τὴν πλοῦτον τοῦ χρόνου· τὸ δὲ ταῦτα προεμένους ἐκφυλάξασθαι, ὅταν ὁ πλοῦτος φύηται, τοῦθ', ὡς ἐγὼ δοκῶ, ἀσφαλέστερον ἡμῖν δύναται αὐτὸν τὸν πλοῦτον τοῦ χρόνου. τὸ δὲ ταῦτα προεμένους ἐκφυλάξασθαι, ὅταν ὁ πλοῦτος φύηται, τοῦθ', ὡς ἐγὼ δοκῶ, ἀσφαλέστερον ἡμῖν δύναται αὐτὸν τὸν πλοῦτον, καὶ πᾶσι τοῖς ἡμετέροις παρέχειν. οἶμαι δ', ἔφη, καὶ οἴκοι ἡμᾶς τοῦτο ἐποίησεν ἀσκεῖν καὶ γαστρὸς κρείττους εἶναι), καὶ ἀκαίρων κερδῶν, ἵν' ὁπόταν δέῃ, δυνώμεθα αὐτοῖς συμφόρως χρῆσθαι. † πῶς δ' ἂν μείζοσι τῶν νῦν παρόντων ὀφθαλμοῖς ἀξιώσαιμεν τὴν παιδείαν, ἐγὼ μὲν οὐκ ὁρῶ. ὁ μὲν οὕτως εἶπε. συνέπεσθαι δ' αὐτῷ ὑπέσχοντο πρῶτοι τῶν ὁμοίων, ὧδε δρᾶν ἔφασαν ἂν εἴη, ὦ κῦρε εἰ σὺ ἡγῇ. ἡμεῖς μὲν πολλάκις ἄσμενοι καρπερῶμεν, ὅπως θηρίον τι ὑποχείριον ποιησώμεθα καὶ μάλα μικρῶν ἴσως ἄξιον· ὅλβον γὰρ ὅλον προσθήσειν φήσομεν, εἰ ἐμποδών τι ποιησαίμεθα ἡμῖν, ἃ τῷ μὲν κακῶν ἀνθρώπων ἀρχή, τοῖς δ' ἀγαθοῖς πείθεσθαι οὐκ αὖ πρέπον ἡμῖν δοκεῖ μὴ ποιεῖν. ὁ μὲν ὑπέσχετο· οἱ δ' ἄλλοι πάντες ταῦτα συνήνεσαν. ὁ δὲ κῦρος εἶπεν, ἄγετε δή, ἔφη, ἐπειδὴ ὁμονοοῦμεν ταῦτα, πέμπετε ἀπὸ λόχου πέντε ἄνδρας ἕκαστος τῶν ἀγαθοπάτων. ὅτι δὲ προθύμους ὑμᾶς μὲν ἂν ὁρῶσι παρασκευάζεσθαι τὰ ὅπλα τιθέμενα, ἐπαινοῦντας· ὑμᾶς δ' ἀμβλυτέρους, κελεύοντας ἀφιδέσθαι, ἢ ὡς δεσπότας. ὅτι μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν. τῶν δὲ μήδων πυνθανομένων ἤδη οἱ μὲν ἁμάξας προσορμημένας καὶ λαμβάνοντες καὶ ἀποστρέφοντες προσήλαυνον μεσάς· ὧν ἐστὶ ἡ σκηνή, δεῖπνα

ὁ πῖον ἂν

π συμφορώτατα

ἔπεσθαι

μὴ προσπονεῖν

ὅπως

ὅτῳ δ' ἂν μείζοσι

δεῖπνα

and hæc quidem illi faciebant. Medorum vero quidam, quum partim plaustra rebus exercitui necessariis referta, quæ dudum e castris hostium excesserāt, adsequendo reuerti coēgissent, aduehebantur.

οἱ δὲ

οἱ ὃ ἢ ἁρμαμάξας γυναικῶν τ βλπίσων, τ μὲν A
γνησίων, τ ὃ ἢ παλλακίδων ἄγε ὃ κάλλος συμ-
παρειλαμβάνων, ἢ ταύτας εἰλημότες ἀπεσῴζον.
πάντες γὰρ ἔτι καὶ νῦν οἱ κτ τ ἀσίαν στρατευόμενοι
ἥδιστα τὰ πλείστου ἄξια στρατεύονται, λέγοντες
ὅτι μάλιστα μάχοιντ' ἄν, εἰ τὰ φίλτατα παρείη.
τούτοις γάρ φασιν ἀνάγκην εἶ) προθύμως ἀλε-
ξεῖν. ἴσως μὲν οὖν οὕτως ἔχει. ἴσως ὃ ἢ ποιοῦσιν αὐ-
τὰ τῇ ἡδονῇ χαριζόμενοι. ὁ ὃ κῦρος, ὁρῶν τὰ τ
μήδων ἔργα καὶ ὑρκανίων, ὡς πρὸς καὶ ἐμέμφετο
οἱ ἄλλοι αὐτὸν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, † ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι ἄν τοῦτον τ B
χρόνον ἀκμάζειν δὲ μᾶλλον ἑαυτ ἐδόκουν. καὶ πρὸς
τἄλλα τι, αὐτοὶ δ' ἂν ἀργὸν χώραν ὑποκα-
ταμένειν. καὶ γὰρ δὴ οἱ ἀπάγοντες, ἀποδειλιῶντες
κύρῳ ἀπῆγον, πάλιν ἀπιέναι μέλλοντες
τοὺς μένοντας. ταῦτα γὰρ ἔφασ σφίσι προστελάξειν
ποιεῖν ὑπὸ τ ἀρχόντων. δακνόμενος δὴ ὁ Κῦρος
ὅτι τούτοις, ταῦτα μὲν ὅμως καὶ χωρίζεσθαι ἐκέ-
κλητο ὃ πάλιν τοὺς ταξιάρχους, καὶ φράσαι ὅπῃ ἔ-
μελλεν αὖ ἕξειν τὰ λεγόμενα, εἶπε τάδε·
ὅτι μέν, ὦ ἄνδρες φίλοι, εἰκὸς πάντα μὲν τὰ νῦν C
προφαινόμενα, μεγάλα μὲν αὖ ἅπασι πρόσεστι
ἀγαθὰ γιγνόμενα, μέγιστα δ' ἂν εἰκότως ἡμῖν δι' ὧν
πράττε), πάντες, οἶμαι, γινώσκομεν. ὅπως δ'
ἂν αὐτῶν ἡμεῖς κύριοι γενοίμεθα, μὴ ἀπίστατε
ὄντες κτήσασθαι αὐτὰ, εἰ μὴ ἔσται οἰκεῖον ἱππικὸν
πρᾶγμα τοῦτο ἐκείνοις ὁρῶ. σύνοιδα γὰρ δή, ἔ-
φη, ἔχουσιν ἡμᾶς οἱ πρόσθεν ὅπλα οἷς, δακνόμε-
νους πολεμίους βέπεσθαι ὁμοίως ἰόντας· καὶ δ' ἐπ
πόμενοι, ποίους ἢ ἱππέας, ἢ τοξότας, ἢ πελτασάς,
ἢ ἀκοντιστὰς, ἄνευ ἵππων ὄντες δυνάμεθα ἂν φεύ D
γοντας ἢ λαβεῖν, ἢ † καταλαβεῖν; τίνες δ' ἂν φο- ἀποκτεῖ-
βοῖντο ἡμᾶς προσιόντες * κακοεργοῦντ' ἢ ἕξοιτ', ἢ ναι; * κακῶν
ἀκοντιοῦσαι, ἢ ἱππεῖς, οἳ εἰδότες ὅτι οὐδεὶς ἀσφα-
λὴς κίνδυνος ὑφ' ἡμῶν κακόν τι παθεῖν μᾶλλον ἢ ὑπὸ
τ πεφυκότων δένδρων; εἰ γὰρ ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐκ
εὔδηλον, ἔφη, ὅτι οἱ νῦν παρόντες ἡμῖν ἱππῆς † νο- νομίζοισι
μίζουσι ταῦτα πάντα ὑποχείρια γιγνόμενα οὐχ πάντα τὰ ὑποχείρ.
ἥττον ἑαυτ εἶ), ἢ ἡμέτερα; ἴσως γὰ μὴ διὰ καὶ μᾶλ-
λον. νῦν μὲν οὖν οὕτω ταῦτα ἔχει κατ' ἀνάγκην. εἰ
δὲ οὐ πᾶσιν ὃ ἡμῖν ἱππικὸν κλησαίμεθα μὴ χεῖρον τούτων, † δ' E ὑμῖν
πολλάπασιν ὑμῖν καλὰ φανεῖς ὅτι τάς τ' ἂν πο-
λεμίους δυνάμεθα ἄνευ ἵππων ποιεῖν, ἄνδρ καὶ νῦν
σὺν τούτοις, ἵππους τε ἕξομεν ἂν τότε μεῖζόντε-

partim intercepta carpẽta cũ præſtantiſſimis mulieribus, quas vel coniuges legitimas, vel cõcubinas ſuas, formæ cauſſa viri ſecũ ſumſerant, ad caſtra adducebãt. Nam Aſiatici quũ expeditiones inſtituũt, ſic eas hodieq; ſuſcipiunt: vt res maximi pretij ſecum ſumant. Aiunt enim, ſe pugnãdi auidiores eſſe, quum eæ res adſunt, quas ſibi cariſſimas habẽt: quaſi has animoſe defendẽdi neceſſitas eis imponatur. Ac fortaſſis ita ſe res habet, aut etiã fortaſſis hæc, vt voluptati indulgeant, faciũt. Cyrus, quũ Medorum & Hyrcaniorũ facinora cerneret; ipſe ſibi ac ſuis quaſi ſuccenſebat; quod alij viderentur ipſos hoc tempore vigore quodam ſuperare, atq; etiã aliquid adquirere, dum ipſi loco ab exercẽda induſtria remotiori hærerent. Nam qui prædam adducebant, commonſtratis Cyro rebus iis, quas adferebant; rurſum perſequuturi ceteros hoſtes auehebantur. Id enim vti facerent, imperatũ ſibi ſuis ab præfectis aiebãt. Quæ res tametſi mordere Cyrum, ſuis tamẽ ille locis ſingula reponere. Conuocatis autem denuo cohortium præfectis, quũ ita cõſtitiſſet, vt audiri, quæ dicerẽtur, poſſent; hæc protulit: Arbitror ego vos omnes animaduertere, amici, Perſas vniuerſos bonis ingentibus collocupletatũ iri, maximiſq; adeo nos ceu par eſt, quorum adquiruntur opera; ſi quidem illis, quæ iam ante nobis in conſpectu ſunt, potiemur. Verũ quo pacto nos his potiri queamus, quum, a nobis ad ea comparãda, non ſatis virium nobis ſuppetat, niſi proprium equitatum Perſæ habeãt, equidem non video. Nam velim vobis in mẽtem veniat, ait, nos Perſas inſtructos iis armis eſſe, quibus hoſtes cõminus nobiſcum congreſſos videmus in fugam vertere poſſe. Verum vbi iam eos in fugam verterimus, quoſnam vel equites, vel ſagittarios, vel cetratos, vel iaculatores fugientes aut capere poſſimus, aut interficere, quum ab equis, deſtituamur? Qui nam itidem contra nos tendere formident, ac maleficiis nos infeſtare, ſiue ſagittarij ſiue iaculatores, ſiue equites: quum certo ſciant, nihil eſſe periculi, ne plus a nobis detrimenti accipiant, quam a conſitis arboribus? Quæ quum ita ſint, annon perſpicuum eſt, illos equites qui modo nobiſcum ſunt, exiſtimare vniuerſa hæc, quæ capta ſunt, non minus eſſe ſua, quam noſtra? Immo profecto magis etiam fortaſſe. Sic ergo res iam neceſſario comparatæ ſunt. At vero ſi nos equitatum paremus, nihilo deteriorem horum equitatu, an nõ clariſſime paret omnibus, futurum, vt aduerſus hoſtẽ ea fine his geramus, quæ cum his modo gerimus, & vt hos ipſos erga nos modeſtio-

Cyri de inſtituendo Perſarum equitatu conſilium.

„ tes experiamur? Minus enim curæ nobis e-
„ rit, velintne illi adesse, vel abesse; si nobis i-
„ pſis, etiã absq; his, suffecturi nosmet simus.
„ Verũ mittamus hęc. meo certe iudicio ne-
„ mo sentẽtię huic aduersabitur, quin omni-
„ no pręstet, Persas propriũ equitatũ sibi pa-
„ rare. Sed vos fortasse, quo pacto cõsieri hoc
„ possit, cogitatis. Cõsideremus ergo, si qui-
„ dẽ equitatũ instituere volumus, quid no-
„ bis adsit, & a quo destituamur. Sũt igitur hi
„ nobis equi multi numero, capti in castris;
„ sunt frena, quibus ad parandum adsuefiũt;
„ sunt alia, quib. opus est ad vsum equorum.
„ Quin & illa nobis suppetũt, quib. vti eques
„ debet, nimirum loricæ, muniẽdis corpori-
„ bus, & tragulæ, quibus & eiaculãdis, & re-
„ tentis, vti possumus. Quid ergo reliquum?
„ Palam est, viris esse nobis opus, quod qui-
„ dem potissimũ habemus. Nihil enim adeo
„ nostrum est, atq; nosmet nobis sumus. At
„ enim dixerit fortasse quidã, nos imperitos
„ esse. Ne quidẽ illorum quisquã profecto,
„ qui iam periti sunt, prius, quam disceret,
„ peritus erat. Forte quis obiecerit, eos, dum
„ pueri essent, didicisse. An ergo pueri plus
„ mentis habẽt ad discendum ea, quæ dictã-
„ tur, & monstrantur, quam viri? Vtris, post-
„ quam didicerint, ad exercendũ ea, magis i-
„ donea corpora sunt; pueris, an viris? Quin-
„ etiam tantum nobis est ad discendum op-
„ portunitatis & otij, quãtum nec pueri, nec
„ aliis virilis ętatis. Non enim sagittãdi nobis
„ est ars discenda, sicut pueris, quũ hanc iam
„ ante teneamus: neque iaculandi, quod il-
„ lam quoq; nõ ignoremus. Nec item nobis
„ accidit, quod hominibus ceteris; quibus
„ negotium partim agrorum cultura, partim
„ artificia, partim aliæ domesticæ res exhi-
„ bent. Nobis ad tractandam rem militarem
„ non otium duntaxat est, sed etiam necessi-
„ tas imponitur. Præterea non heic est, quod
„ in aliis multis rebus, ad bellum necessariis;
„ quę sunt illę quidẽ vtiles, sed difficultatem
„ habent. An non equitatio iucundior est in
„ itinere, quam pedes incedere? an non in fe
„ stinando iucundũ est celeriter, si sit opus, a-
„ micũ cõuenire: celeriterq; vel hominem,
„ vel feram, si poscat vsus, persequẽdo inter-
„ cipere? An non est cõmodũ ac leue quod-
„ cumq; armorum genus ferẽdum sit, id vna
„ gestari ab equo? Nimirum idem est, & ha-
„ bere illa, & gestare. Quod autem maxime
„ quis vereri possit, ne si necesse sit in equo
„ prius nos periculum prœlij subire, quam e-
„ quitãdi rationem accurate teneamus, tum
„ deinde neq; pedites amplius simus, neq; satis idonei equites: hoc ipsum adeo nõ omnino
„ est explicatu difficile. Nã vbicũq; voluerimus, mox nobis licebit, vt pedites dimicemus.

A ἐστι πρὸς ἡμᾶς φέρνουν ἔχας; ὁπότε γὰρ ἢ παρῇ ἢ ἱέναι ἢ
ναι ἢ ἀπῆναι βούλωνται, ἧττον ἂν ἡμῖν *μέλοι, εἰ ἀπέναι *μέλοι
αὐτοὶ ἂν αὐτῶν ἐρχοίμεθα ἡμῖν αὐτοῖς. εἶεν· τὸ δὲ
τοῦτα μὲν δή, οἶμαι, οὐδεὶς ἂν ἀντιγνωμονήσαι,
μὴ οὐχὶ τὸ πολὺ διαφέρειν τῶν πρόσθεν ἡμέραν οἰ-
κεῖον ἱππικήν. ἀλλ' ἐκεῖνο ἴσως ἐννοεῖτε, πῶς ἂν
ταῦτα γένοιτο. ἆρ' ἂν σκεψώμεθα, εἰ βουλοίμεθα καθ-
εξάναι ἱππικήν, τί ἡμῖν ὑπάρξει, καὶ ἵνος ἐστὶ
ἱκανῶν ἵππων μὲν ὅτι πολλοὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ
B καλοκἀγαθοί, καὶ χαλινοὶ οἷς πείθονται), καὶ ἀνδρὰ ὁ-
σα δεῖ τοὺς ἵππους ἔχοισι χρῆναι. ἀλλὰ μὴν καὶ οἷσ- ἱππικὸς
γε δεῖ ἄνδρα ἱππέα χρῆναι ἔχομεν, θώρακας
μὲν ἐρημαία τῶν σωμάτων, πάλτα δ', οἷς καὶ μεθ-
ιέντες καὶ ἔχοντες χρώμεθα δή. τί δὴ τὸ λοιπόν
ἐστι δηλονότι ἀνδρῶν δεῖ. ἱκανὸν τοῦτο μάλιστα ἔχο- δῆλον ὅτι
μεν. οὐδὲν γὰρ ὅττως ἡμέτερόν ἐστιν, ὡς ἡμεῖς ἡμῖν
αὐτοῖς. ἀλλ' ἐρεῖ τις ἴσως, ὅτι οὐκ ἐπιστάμεθα. [μὰ
δι' *οὐδὲ γὰρ τῶν ἐπισταμένων νεωστὶ, πρὶν μαθεῖν, οὐ-
δεὶς ἠπίστατο. ἀλλ' εἴ τοι δή τις, ὅτι παῖδες ὄντες
C ἐμάνθανον· καὶ πότερον οἱ παῖδες εἰσὶ φρονιμώ-
τεροι, ὥστε μαθεῖν τὰ προσδοκώμενα καὶ δεκνύ-
μενα, ἢ οἱ ἄνδρες; πότεροι ἄν, ἐὰν μάθωσιν, ἱκα-
νώτεροι τοῖς σώμασιν ἐκπονεῖν, οἱ παῖδες ἢ οἱ ἄν-
δρες; ἀλλὰ μὴν σχολή γε ἡμῖν μανθάνειν ὅσα ἔστε παῖσιν, ἔστε ἀνδράσιν. ἔστε γὰρ πεζοὺς ἀνδρᾶσιν. ἔστε γὰρ πεζοὺς
ἡμῖν μανθάνειν ὥστε καὶ τοῖς παισί. προεπιστάμε-
θα γὰρ τοῦτο· ἔστε μὲν ἀκοντίζειν. [ἐπιστάμεθα γὰρ
τοῦτο· *ἀλλ' οὐδὲ μίλων ὥστε καὶ τοῖς ἀνδράσι δυ-
νατοῖς μιλεύειν θεωρίαι ἀσχολίαι παρέχουσι, τοῖς
D ἔλεγον, τοῖς ἄνδρα οἰκεῖα. ἡμῖν δὲ στρατεύεσθαι ἔ
μόνον σχολή, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη. ἀνδρὰ μὲν οὐκ ὥσ-
περ ἀνδρα πολλὰ τῶν πολεμικῶν, χαλεπὰ μὲν,
χρήσιμα δὲ· ἱππικὴ δ' οὐκ ἂν ὁδῷ μὲν ἡδίων, ἢ
αὐτοῖς ἰοῦσι ποδοῖν πορεύεσθαι; ἂν δ' ἀσμενῆ οὐκ ἡ-
δὺ, ἀκὺ μὲν φίλῳ παραγίνεσθαι εἰ δέοι, ἀκὺ δ',
εἴτε ἄνδρα, εἴτε θῆρα δέοι διώκοντα καὶ ἀλαλάζοντα
ἐκεῖνο δ' οὐκ ἀμπετές, ὅ, ὅ, τι ἂν δὴ δέῃ ὅπλον φέ-
ρειν, τὸν ἵππον ἅττο συμφέρει· οὐκοῦν ἀναγκαῖόν ἐστιν
ἔχειν τε καὶ συμφέρειν. ὅγε μὲν μάλιστ' ἄν τις φέρειν
E φοβηθείη, μὴ εἰ δεήσοι ἐφ' ἵππου κινδυνεύειν
πρότερον ἡμᾶς, πρὶν ἀκριβοῦν τὸ ἔργον ἅττο, κἀ-
πειτα μήτε πεζοὶ ἔτι ὦμεν, μήθ' ἱππεῖς ἱκανοί·
ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἀμήχανον. ὅπου γὰρ ἂν βουλώ-
μεθα, ἔξεστιν ἡμῖν πεζοῖς δὴ μάχεσθαι.

οὐδὲ

πολεμικῶν

οὐδὲν γὰρ τῶν † πεζικῶν ἀπομαθησόμεθα ἱππεύειν μαθόντες. Κῦρος μὲν οὕτως εἶπε· Χρυσάνταν δὲ σιωπῶντα ἰδὼν αὐτὸς ὧδε ἔλεξεν· Ἀλλ' ἐγώ μοι, ἔφη, οὕτως ὁπόθυμός εἰμι ἱππεύειν μαθεῖν, ὡς νομίζω, ἐὰν ἵππος γένωμαι, ἀνθρώπους πολλοὺς ἕξεσθαι. νῦν μὲν γὰρ ἔγωγε ἀγαπῶ ἐὰν ἴσον τῷ θεῖν ὁρμηθεὶς ἀνθρώπῳ, μόνον τῇ κεφαλῇ προέχων, ἄν τε θηρίον τι θᾶττον ἰδὼν δυνηθῶ διατεινόμενος φθάσαι, ὥστε ἀκοντίσαι ἢ τοξεῦσαι πρὶν πόρρω † πρόσω αὐτὸ γενέσθαι. ὡς δὲ ἵππος γένωμαι, δυνήσομαι μὲν ἄνδρα ἐξ ὄψεως μήκους καθαρόν, δυνήσομαι δὲ, θηρία διώκων, τὰ μὲν ἐκ χειρὸς παίειν καταλαμβάνων, τὰ δὲ ἀκοντίζων ὥσπερ ἑστηκότα. καὶ γὰρ ἐὰν εἰ πλησίον ἀμφότερα ταχέα ᾖ, ὅμως † δὲ πλησίον γίγνηται ἀλλήλων, ὥσπερ τὰ ἑστηκότα ἔσται. † ὃ δὲ δὴ μάλιστα δοκῶ, ἔφη, ζώων ἐζηλωκέναι, ἱπποκενταύρους, εἰ ἐγένοντο· ὥστε προβουλεύεσθαι μὲν ἀνθρώπου φρονήσει, ταῖς δὲ χερσὶ τὸ δέον παραμᾶσθαι, ἵππου δὲ τάχει ἔχειν καὶ ἰσχύϊ, ὥστε τὸ μὲν φεύγον αἱρεῖν, τὸ δὲ ἀνθεστηκὸς ἀναιρεῖν· οὐκοῦν πάντα τὰ καλὰ ταῦτα ἵππος ἡνιόχου συγκομίζομαι πρὸς ἐμαυτόν. προνοεῖν μὲν γε ἔξω πόρρω τῇ [ἐμῇ* ἀνθρωπίνῃ γνώμῃ, ταῖς δὲ χερσὶν ὁπλοφορήσω, διώξομαι δὲ τῷ ἵππῳ, τὸ δὲ ἀνθεστηκὸς ἀναιρήσομαι τῇ τοῦ ἵππου ῥώμῃ. ἀλλ' οὐ συμπεφυκὼς δεδήσομαι, ὥσπερ οἱ ἱππόκενταυροι. οὐκοῦν τοῦτό γε κρεῖττον ἢ συμπεφυκέναι. τοὺς μὲν γὰρ ἱππόκενταύρους οἶμαι ἔγωγε πολλοῖς μὲν ἀπορεῖν τῶν ἀνθρώπων ἀγαθῶν ὅπως διαχρήσαιντο, πολλοῖς δὲ τῶν ἵππων ἡδέων πεφυκότων, πῶς αὐτῶν χρὴ ἀπολαύειν. ἐγὼ δ', ὡς ἵππος γένωμαι, μάθω, ὅταν μὲν ὅτι τοῦ ἵππου γένωμαι, τὰ τοῦ ἱππόκενταύρου δήπου διαπράξομαι· ὅταν δ' αὖ καταβῶ, διαπνήσω, καὶ ἀμφιέσομαι, καὶ καθευδήσω, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι· ὥστε τί ἄλλο, ἢ διχειρέτους ἱππόκενταύρους καὶ πάλιν σωθέντος γίγνομαι; ἔπι δ', ἔφη, γὰρ τόδε πλεονεκτήσω τοῦ ἱππόκενταύρου· ὁ μὲν γὰρ δυοῖν ὀφθαλμοῖν προσεῖχε, καὶ δυοῖν ὠτοιν ἤκουεν· ἐγὼ δὲ τέτταροι μὲν ὀφθαλμοῖς τεκμαίρομαι, τέτταροι δὲ ὠσὶ προαισθήσομαι. πολλὰ γὰρ φασιν ἄνθρωποι καὶ ἵππων τοῖς ὀφθαλμοῖς προορᾶντα δηλοῖν, πολλὰ δὲ τοῖς ὠσὶ προαισθάνεσθαι σημαίνειν.

A Quippe disciplinam equestrem edocti, nihil eorum, quæ pedites sciunt, dediscemus. Hæc Cyri fuit oratio, quam Chrysantas adprobans, in hunc modum loquutus est: Equidem, inquit vsque adeo equitandi artem discere cupio, vt existimem, me hominē volatilem fore, si eques factus fuero. Nam modo satis mihi fuerit, si cum aliquo currere pariter adgressus, solo capite anteuertam: & si feram prætercurrētem videā, ita cōtento cursu prǫuertere possim, vt prius eam vel iaculo, vel sagitta feriam, quam procul admodum euaserit. At eques si factus ero, virum interficere tanto ex interuallo potero, quanto conspectus a me fuerit: & feras persequens, partim eas potero comminus interceptas, partim quasi stantes iaculando ferire. Nam si velocia duo sint, propius ad se delata, quodam modo stare videbuntur. Quo autem nomine, inquit, maxime cunctis ex animalibus hippocentauros, si qui fuerunt, admirari soleo, quod & humana prudentia consilium caperent prius; & quod opus esset manibus efficerent, & equi celeritatem ac B robur haberent ad capiendum id, quod fugeret, & prosternendum, quod subsisteret: hæc vniuersa & ipse factus eqües, in me conferam. Mente humana prouidere cuncta potero, manibus arma geram, persequar equo, & eiusdem robore aduersarium prosternam. Neque tamen vt hippocentauri concretus equo adligabor; quod C quidem melius est, quam a natura equo adhærescere. Nam hippocentauros equidem ignorasse arbitror, quo pacto pleriscque commoditatibus ab hominibus inD uentis vtendum esset; quoque pacto multis rebus iucundis, quas equis natura concessit, frui conueniret. Ego vero si equitare didicero, quum in equo consedero, quæ hippocentauri sunt, faciam: quum descendero, hominum reliquorum more & cœnabo, & vestiar, & dormiam. Quare quid aliud futurus sim, quam hippocētaurus, qui & diuidi & rursum componi poterit? Ero præterea hac etiam in parte meliori condicione, quam hippocentaurus. Nam oculis ille duobus prospiciebat, & auribus duabus audiebat. E- go vero quatuor oculis vtar in explorando, & auribus quatuor præsentiam. Aiunt enim equum oculis multa prospicientem homini significare, & indicare itidem multa quæ auribus ipse prius percipiat.

Chrysantas idem, quod Cyrus, sanxit.

» Itaque me illorum in numerum refer, qui A » equitare cupiunt. Et nos quoq; profecto, inquiũt reliqui omnes. Tum Cyrus: Quid igitur? ait, quando nobis hæc mirifice probantur, legemne nobis ipsis feremus, vt turpe sit quemquam eorum, quibus equos ego suppeditauero, peditem in profectione conspici, siue adeo magnum siue paruum iter faciendum sit; vt omnino nos hippocẽtauros, esse homines arbitrentur? Hæc illo rogãte, simul adsensi sunt omnes. Quo fit, vt hoc ipsum inde vsq; ab eo tempore Persis nunc etiam in more sit, neque B quisquam e Persis elegantioribus vsquam pedes incedere, sua quidem sponte, conspiciatur. His igitur illi tum sermonibus intenti erant. Posteaquam vero iam meridies præteriisset, aduentabant equites Medi & Hyrcanij, secumque tum equos tum homines adducebant. Non enim occiderant quemquam eorum, qui arma tradiderant. Quum aduenissent, primum eos interrogabat Cyrus, an omnes sibi salui adessent. Quum adnuissent, ita deinde quid rerum gessissent, quærebat. Illi quæ perpetrassent, narrabant; & quam fortiter singula, magnifice prædicabant. Et Cyrus, quum omnia, quę dicere volebant, lubenter audisset; hunc eos in modum etiam collaudauit. Satis adparet, inquit, quod fortiter vosmet gesseritis. Nam & grandior, & pulchrior, & acrior est species vestra, quam prius. Inde quantum itineris confecissent, interrogabat; & an incolas regio haberet. Respondebant illi, se † per maiorem eius partem prouectos, totamque regionem habere incolas, & esse refertam o- lectio marginis. uibus, capris, bobus, equis, frumento, & C commodis omnibus. Duo nobis, inquit, curanda sunt, tum vt superiores simus iis, » qui hæc possident; tũ vt illi maneant. Nam, » quæ incolas habet, regio magni pretij pos- » sessio est; eademque si ab hominibus de- » serta sit, etiam commodis ipsis caret. Scio trucidatos a vobis eos, qui se defendebant; ac recte quidem a vobis factum. Nam hoc victoriam imprimis conseruat. Qui autem Cyri de captiuis sententia. ..... tradiderunt, eos captiuos fecistis: quos si quidem dimittimus, facturi hoc, vt equidem aio, nostro cum commodo sumus. Primum neque cauere ab his, neque custodire nos eos necesse fuerit, neque cibos eis parare. Non enim certe fame eos necabimus. Deinde his dimissis, pluribus etiam captiuis vtemur. Nam si regione po-

ἐμὲ μὲν οὖν, ἔφη, χαίρετε ἵππευε † ὅπι- ὑπερεπιθυμούντων.
θυμοῦντων. νὴ δί', ἔφασαν οἱ ἄλλοι πάντες, καὶ ἡμᾶς γε. ὁ μὲν τοίνυν δὴ ἔφη ὁ Κῦρος, τί οὖν, ἔφη, ἐπεὶ σφόδρα ἡμῖν ταῦτα δοκῇ, εἰ καὶ νόμον ἡμῖν αὐτοῖς ποιησαίμεθα, αἰσχρὸν εἶναι οἷς ἂν ἵππους ἐγὼ ποιήσω, αἴ τις φανῇ πεζὴ ἡμῶν πορευόμενος, ἐάν τε πολλῷ ἐάν τε ὀλίγῳ ὁδὸν δεῆ διελθεῖν, ἵνα καὶ πάντα πάσιν ἱππόκενταύρους οἰώνται ἡμᾶς οἱ ἀνθρωποι εἶ); ὁ μὲν οὕτως ἐπήρετο· οἱ δὲ πάντες † συνεπήνεσαν. ὥστε ἔτι καὶ νῦν ἐξ ἐκείνου συνήνεσαν.
οὕτω χρῶνται τοῖς, καὶ οὐδεὶς ἂν τῶν καλῶν καγαθῶν ἑκὼν ὀφθείη τοῖς ποσὶν οὐδαμοῦ πεζὸς ἰών. οἱ μὲν δὴ ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἦσαν. ὡς δὲ † δι' ὡῶν ἔξω μέσου ἡμέρας, προσῆλαυνον οἱ μὲν δι' ὡῶν ἔξω μέσου ἡμέρας ἐγένετο, προσήλαυνον
δοι ἱππεῖς καὶ οἱ ὑρκάνιοι, ἵππους τε ἄγοντες αἰχμαλώτους καὶ ἄνδρας. ὅσοι γὰρ τὰ ὅπλα παρεδίδοσαν, οὐκ ἀπέκτεινον. ἐπεὶ δὲ προσῆλασαν, πρῶτον μὲν αὐτῷ ἐπυνθάνετο ὁ Κῦρος εἰ σῶοι πάντες εἶεν αὐτῷ· ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἔφασαν, οὐκ τοῦτο ἠρώτα ὅ, τι ἔπραξαν. οἱ δὲ διηγοῦντο ἅπερ ἐποίησαν, καὶ ὡς ἀνδρείως ἕκαστα ἐμεγαληγόρουν. ὁ δὲ δίκαιος πάντα ἡδέως ὅσα ἐβούλοντο λέγειν. ἔπειτα δὲ καὶ ἐπῄνεσεν αὐτοὺς οὕτως· ἀλλὰ καὶ δῆλοι, ἔφη, ἐστὲ ὡς ἄνδρες ἀγαθοὶ ἐλήλυθε. καὶ γὰρ μείζους φαίνεσθε καὶ καλλίους καὶ ῥᾳδιόστερον ἢ πρόσθεν ἰδεῖν. οὐκ δὲ τοῦτο ἐπυνθάνετο [ἤδη * αὐτῷ καὶ πόσην ὁδὸν διήλασαν, καὶ εἰ οἰκεῖτο ἡ χώρα. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι καὶ πολλοῦ † δεῖ ἐλάσσειαν, καὶ πᾶ- διελάσσαν
σα οἰκεῖτο ἡ χώρα, καὶ μεστὴ εἴη καὶ οἰῶν καὶ αἰγῶν, καὶ βοῶν, καὶ ἵππων, καὶ σίτου, καὶ πάντων ἀγαθῶν. δυοῖν ἄν, ἔφη, ὀπτιμελητέον ἡμῖν εἴη, ὅπως τε χρείττοις ἐσόμεθα τῶν ἐχόντων αὐτά, καὶ ὅπως αὐτοὶ μενοῦσιν. οἰκουμένη μὲν γὰρ χώρα πολλοῦ ἄξιον κτῆμα, ἐρήμη δ' ἀνθρώπων οὖσα, ἐρήμη καὶ τῶν ἀγαθῶν γίγνεται. τοὺς μὲν οὖν ἀμυνομένους οἶδα, ἔφη, ὅτι ἀπεκτείναλε, ὀρθῶς ποιοῦντες· (τοῦτο γὰρ μάλιστα σώζει τὸν νίκην) τοὺς δὲ παραδιδόντας ....αἰχμαλώτους † ἐλάβετε. ὑμεῖς εἰ ἀφίεμεν, ἡλίκην τοῦτ' ἂν σύμφορον ἂν, ὡς ἐγώ φημι, ποιήσαιμεν. πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἂν φυλάττεσθαι δεοίμεθα. οὐδὲ φυλάττειν τούτους ἡμᾶς δέοι, ὥστ' ἂν σιτοποιεῖν † τούτους· (ὑμᾶς γὰρ λιμῷ γε δήπου ἀποκτε τοὺς
νοῦμεν αὐτούς) ἔπειτα ἂν καὶ τούτους ἀφέντες, πλείοσιν αἰχμαλώτοις χρησόμεθα. ἐὰν γὰρ κρα-

τῶμεν

τῶν μὴν τῆς χώρας, ἄπαντες ἡμῖν οἱ ἐν τῷ- A titi fuerimus, omnes eius incolas captiτῃ οἰκοῦντες αἰχμάλωτοι ἔσονται. μᾶλλον uos habebimus. Magisque adeo ceteri, δὲ τούτους ζωντας ἰδόντες καὶ ἀφεθέντας με- quum hos viuos dimissosque videbunt, νοῦσι καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ πείσεσθαι αἱρήσονται mansuri sunt; & parere potius volent, μᾶλλον ἢ μάχεσθαι. ἐγὼ μὲν οὖν οὕτω γι- quam prœlio decernere. Hæc mea sententia γνώσκω· † εἰ δέ τις ἄλλος τις ὁρᾷ ἄμεινον, λε- est. Si quid alius quisquam melius vi- ἢ δὴ δῆλα γέτω· οἱ δέ, ἀκούσαντες σωτήριον ταῦτα det, proferat. Illi hæc audita faciunda conμενίνοια, ποιῆν. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος καλέσας τοὺς αἰχμα- sentiebant. Itaque Cyrus aduocatos ca- Cyrus ecptas captiλώτους, λέγει τάδε· ἄνδρες, ἔφη, νῷ τε ὅτι ἐπείθεσθε, τάς ψυχὰς ὠφελεποιήσασθε, τότε λοιπόν, ὦ οὕτω ποιῆτε, οὐδὲν ὁτιοῦν κα- B κὸν ἔσται ὑμῖν, ἀλλ' ἢ οὐχ ὁ αὐτὸς ἄρξει ὑμῶν, ὅστις καὶ πρότερον. οἰκήσετε δὲ τὰς αὐτὰς οἰκίας, καὶ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἐργάσεσθε, καὶ γυναιξὶ ταῖς αὐταῖς συνοικήσετε, καὶ παίδων τῶν ὑμετέρων ἄρξετε, ὥσπερ νῦν. ἡμῖν μὲν τοι οὐ μαχεσθε οὐδὲ ἄλλῳ οὐδενί. † αἴ δέ καὶ ἄλλος ὑμᾶς ἀδικῇ, ἡμεῖς ὑπὲρ ὑμῶν μαχούμεθα. † ὅπως μηδὲ ἐπαγγέλλῃ μηδεὶς ὑμῖν στρατεύειν, τὰ ὅπλα πρὸς ἡμᾶς κομίσατε. καὶ τοῖς μὲν κομίζουσιν ἔσται εἰρήνη καὶ C ἀλέγομεν ἀδόλως· ὁπόσοι δ' ἂν τὰ πολεμικὰ μὴ † ἀποθῶνται ὅπλα, ὅτι τούτοις ἥκομεν † καὶ δὴ στρατευσόμεθα. ἐὰν δέ τις ὑμῶν, καὶ ἰὼν ὡς ἡμᾶς δυνοϊκῶς, καὶ πρότερόν τι καὶ διδάσκων φαίνηται, τοῦτον ἡμεῖς ὡς εὐεργέτην καὶ φίλον, οὐχ ὡς δοῦλον, † πρεσβύμεν. ταῦτ' οὖν, ἔφη, αὐδεί τε ἴτε, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγγέλλετε. ἂν δ' ἄρα, ἔφη, ἡμῶν βουλομένων ταῦτα μὴ πειθωταί τινες, ὅτι τούτους ἡμᾶς ἄγετε, ὅπως † ἡμεῖς ἐκείνων, D μὴ ἐκεῖνοι ἡμῶν ἄρξωσιν. ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ προσεκύνησάν τε, καὶ ταῦτα * ἔφασαν ποιήσειν. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ᾤχοντο, ὁ Κῦρος εἶπεν, ὥρα δή, ὦ μῆδοι καὶ ἀρμένιοι, δειπνεῖν πᾶσιν ἡμῖν. παρεσκεύασται δὲ ὑμῖν τὰ ὀπτήδεια, ὡς ἡμεῖς βέλτιστα ἐδυνάμεθα· ἀλλ' ἴτε καὶ ἡμῖν πέμπετε τοῦ πεποιημένου σίτου ὃ ἥμισυ. ἱκανὸς δὲ ἀμφοτέροις πεποίηται. ὄψον δὲ μὴ πέμπετε, μηδὲ πιεῖν. ἱκανὰ γὰρ ἔχομεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖς παρεσκευασμένα. καὶ ὑμεῖς E δ', ἔφη, ὦ ὑρκάνιοι, * ἄγεσθε αὐτοὺς ὅπου τὰς σκηνάς, τοὺς μὲν ἄρχοντας ὅπου τὰς μεγίστας, (γιγνώσκετε δ') τοὺς δ' ἄλλους ὡς ἂν δοκῇ κάλλιστα ἔχειν· ἐν αὐλοῖ δὲ δειπνεῖτε, ὅπου ἥδιστον ὑμῖν· καὶ γὰρ * † ἀέριοι αἱ σκηναί. παρεσκευάσθαι δὲ καὶ ἐνταῦθα ὥσπερ καὶ τοῖς.

tui fuerimus, omnes eius incolas captiuos habebimus. Magisque adeo ceteri, quum hos viuos dimissosque videbunt, mansuri sunt; & parere potius volent, quam prœlio decernere. Hæc mea sententia est. Si quid alius quisquam melius videt, proferat. Illi hæc audita faciunda consentiebant. Itaque Cyrus aduocatos captiuos his verbis adloquitur: Animas vestras conseruastis, viri, eo ipso, quod paruistis; ac si deinceps vos ita gesseritis, nihil mali vobis accidet, extraquam quod idem, qui ante hac, vobis non imperabit. Incoletis autem domos easdem, & idem solum excoletis, & earumdem mulierum consuetudine domestica vtemini, & itidem vti modo, in liberos vestros vobis erit imperium. Neque tamen aduersus nos, vel quemquam alium pugnabitis. Ac si quis alius iniuriam vobis intulerit, nos ipsi pro vobis pugnabimus. Ne quis vero militiam vobis imperet, ad nos arma deferte. Ea qui detulerint, tum pacem, tum cetera, quæ dicimus, sine fraude habebunt: quotquot autem arma bellica non depoſuerint, aduersus eos etiam expeditionem susceptur sumus. Quod si quis vestrum animo benevolo ad nos accesserit, & agere quid ipsum nostra causſa, nosque docere paruerit: cum nos vt bene de nobis promerentem, atque amicum, non vt seruum tractabimus. Hæc vos & scire volo, & ceteris denuntiare. Quod si quidam, voluntati nostræ refragando, parere noluerint: aduersus eos nos ducite, quo nobis in illos, non illis in nos sit imperium. Hæc quum dixisset, illi eo adorato, se præstaturos hæc dixerunt. Quumque discessissent: Tempus iam fuerit, inquit Cyrus, o Medi & Armenij, vt omnes prandeamus. Res quidem necessarias vobis studio, quo potuimus, maximo parauimus. Ite ergo, nobisque partem parati panis dimidiam mittite, quandoquidem satis pro vtrisque paratum est; obsonij vero, ac potus, nihil mittite. Hæc enim ipsi, quantum satis est, parata habemus. Vos autem Hircanij deducite ipso sad tabernacula, & principes quidem ad maxima, quæ nota vobis sunt; ceteros, vt visum fuerit commodissimum. Quin & ipsi prædete, vbi iucundissimum vobis fuerit. Nam tabernacula vobis integra sunt, in quibus itidem parata sunt omnia, sicut & istis.

Illud vtrique scitote, nocturnas excubias nos obituros vobis esse, quod ea, quæ foris sunt, adtinet: vos ea, quæ in tabernaculis fiunt, ipsi curate, atq; arma eis inferte. Nec dum enim amici nobis sunt, quos in tabernaculis habemus. Itaque Medi Tigranisque milites lauabant, quod parata essent omnia; mutatisq; vestibus, cœnabant. Etiam ipsorum equi necessaria habebant, mittebantque Persis de panibus dimidios singulis, nullo nec obsonio, nec vino addito; quod Cyri milites hæc habere putarent, quia Cyrus esse ipsis hæc adfatim dixerat. Is vero famem dixerat obsonium, & potum eum, qui de præterfluente amne hauriretur. Itaq; Cyrus præbita Persis cœna, quum tenebræ iam essent; complures eorum, quinos ac denos, hinc inde misit, vtque se circum castra occultarent, iussit. Existimabat enim simul hanc custodiam fore, si quis extrinsecus accederet; simul futurum, vt si quis pecunias auferens, extra castra fugeret, caperetur. quod quidem ita accidit. Nam & aufugiebant multi, & multi fuere capti. Cyrus autem pecunias quidem iis, qui hos cepissent, relinquebat: sed homines ipsos mactari iussit. Quo factum est, vt deinceps ne si cuperes quidem, quemquam noctu obuersantem reperisses. Et Persę quidem hoc modo degebant. Medi vero & potabant, & epulabantur, & tibiarum cantu semet oblectabant, & omni hilaritate ad satietatem fruebantur. Nam eiusmodi multa capta fuerant, vt vigilantibus, quod agerent, minime deesset. Medorum vero rex Cyaxares ea nocte, qua Cyrus abierat, & ipse cum cõtubernalibus ebrius erat, veluti, re bene gesta; & Medos ceteros in castris, exceptis paucis adesse putabat, quod ingentem strepitum audiret. Nam Medorum familia, quia domini discessissent, & perpotabant, & perstrepebant: præsertim quod ab Assyriorum exercitu vinum, & alia multa huiusmodi accepissent. Quũ autẽ illuxisset, atque ad portam nemo veniret præter eos, qui cum ipso cœnati fuerant, audiretque castra Medis & †equitibus esse vacua, & egressus ipse rem ita se habere cerneret: tum vero cum fremitu & contra Cyrum & cõtra Medos excanduit, quod se relicto solo discessissent: statimq; iussit, vti sane crudelis & amens fuisse perhibetur, vnũ ex iis qui aderant, equitibus suis secum sumtis,

Cyri obsonia & potus.

Cyaxaris temulentia.

† *al. equis*

Cyaxaris inhumanitas.

A τῶτο δ' ἴστε ἀμφότεροι, ὅτι τὰ μὲν ἔξω ὑμῖν ἡμῖς νυκτοφυλακήσομεν, τὰ δ' ἐν ταῖς σκηναῖς αὖ τοὶ ὁρᾶτε, καὶ τὰ ὅπλα ἐπίθεσθε. οἱ γὰρ ἐν ταῖς σκηναῖς ἅπω φίλοι ἡμῖν. οἱ μὲν δὴ μῆδοι καὶ οἱ ἀμφὶ Τιγράνην ἐλοιῶντο, (ἐῶν γὰρ παρεσκευασμένα) καὶ ἱμάτια μεταλαβόντες ἐδείπνουν. καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν εἶχον τὰ ὁπλιτήδεια, καὶ τοῖς πέρσαις διέπεμπον τῶν ἀρτων ἑκάστοις τὰς ἡμίσεις. ὄψον δ' οὐκ ἔπεμπον, οὐδὲ οἶνον, οἰόμενοι ἔχειν τὰς ἀμφὶ Κῦρον, ὅτι ἔ-
B φη ἄφθονα ταῦτα ἔχειν. ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα ἔλεγεν, ὄψον μὲν τὸν λιμόν, πόσιν δὲ τὸ ἀπὸ τοῦ καθαρρέοντος ποταμοῦ. ὁ μὲν οὖν Κῦρος δειπνίσας τὰς πέρσας, † ὅπως συνεσκότασε, καὶ * πεμ- ἐπειδὴ συνεσκότασε τὰς ἑπτὰ καὶ πάδας καὶ καὶ δεκάδας πολλοὺς αὐτῶν διέπεμ- δεκάδας πε· καὶ ἐκέλευσε κύκλῳ τὸ στρατοπέδου κρύ- πτειν, νομίζων ἅμα μὲν φυλακὴν ἔσεσθαι, * πεμπάδας ἐάν τις ἔξωθεν πρόσιῃ, ἅμα δ', ἐάν τις ἔξω χρήματα φέρων ἀποδιδράσκῃ, δήλωσεσθαι αὐτόν. καὶ ἐγένετο οὕτως. πολλοὶ μὲν γὰρ ἀπεδίδρασκον, πολλοὶ δ' ἐάλωσαν. ὁ δὲ Κῦρος τὰ μὲν χρήμα-
C τα τοὺς λαβόντας εἶα ἔχειν, τοὺς δ' ἀνθρώπους ἐκέλευσεν ἀποσφάττειν. ὥστε τὸ λοιπὸν οὐδὲ βουλόμενος ἂν εὕρες ῥᾳδίως τὸν νύκτωρ πορευόμενον. οἱ μὲν δὴ πέρσαι οὕτω διῆγον· οἱ δὲ μῆ- δοι καὶ † ἔπινον καὶ ὠμίλουν καὶ αὐλοῦντο, ἔπιον, ἤδοντο, πάσας καὶ πάσης ἐμπιμπλαντο. πολλὰ γὰρ καὶ τοιαῦτα ἐάλω, ὥστε μὴ ἀπορῆν ἔργου τοὺς ἐπιμελησομένους. οἱ δὲ Κυαξάρης ὁ τῶν μή-
D δων βασιλεὺς τὸν μὲν νύκτα οὐκ ἦλθεν ὁ Κῦρος, αὐτός τε ἐμεθύσκετο μεθ' ὧν παρεσκεύ- νου, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ, καὶ τοὺς ἄλλους δὲ μή- δους ᾤετο παρεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ πλὴν ὀ- λίγων, ἀκούων θόρυβον πολύν. οἱ γὰρ οἰκέ- ται τῶν μήδων, ἅτε τῶν δεσποτῶν ἀπελη- λυθότων, αὐλοῦντό τε καὶ ἔπινον καὶ ἐθορύβουν, ἄλλως τε καὶ ἐκ τοῦ ἀσυρίου στρατεύματος καὶ οἷον καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα εἰληφότες. ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ὅτε θύρας τοῦδε ἤκε, πλὴν οἵπερ καὶ συνεδείπνουν, καὶ ὃ στρα-
E τόπεδον κενὸν ἦκουεν εἶναι τῶν μήδων καὶ τῶν † ἱππέων, ἐώρα δή, ἐπεὶ ὄζηλθεν οὕτως ἐ- ἵππων χοντα· ἐνταῦθα δὴ ἐβεβιοῦτό τε τῷ Κύ- ρῳ καὶ τοῖς μήδοις, τῷ καταλιπόντας αὐτὸν ἔρημον οἴχεσθαι· καὶ ὠθύς, ὥσπερ λέγεται ὠ-

μὸς εἶναι καὶ ἀγνώμων, κελεύει τῶν παόντων τινὰ λαβόντα τὸς παρ' ἑαυτῷ ἱππέας πορεύεσθαι

ὡς τά-

ὡς τάχιστα πορεύοιτο ὁ ἀμφὶ Κῦρον στράτευμα, καὶ λέγειν τάδε· ὥμην μὲν ἔγωγε οὐδ' ἂν σέ, ὦ Κῦρε, οὕτως ἀπερινόητον εἶναι ἐμοῦ βουλεύεσθαι. εἰ δὲ Κῦρος οὕτω γιγνώσκοι, οὐκ ἂν ὑμᾶς γε, ὦ μῆδοι, ἐθελῆσαι οὕτως ἔρημον ἐμὲ καταλιπεῖν. καὶ νῦν ἐὰν μὲν Κῦρος βούληται, εἰ δὲ μή, ὑμεῖς γε τῷ τάχιστα πάρεστε. ταῦτα ἐπέστελλεν. ὁ δὲ τἀσσύριος πορεύεσθαι, ἔφη· καὶ πῶς, ὦ δέσποτα, ἐγὼ εὑρήσω ἐκείνους; πῶς δὲ Κῦρος, ἔφη, ἢ οἱ σὺν αὐτῷ ἐφ' οὓς ἐπορεύοντο; ὅτι μὲν δή, ἔφη, ἀκούω ἀφεστηκότας Α τῶν πολεμίων ὑρκανίους τινάς, καὶ ἐλθόντας δοῦναι, οἴχεσθαι ἡγουμένους αὐτούς. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κυαξάρης πολὺ μᾶλλον ἐπὶ τὰ Κύρῳ ὠργίζετο, μὴ δὲ εἰπὼν αὐτῷ ταῦτα. καὶ πολλῇ σπουδῇ μᾶλλον ἔπεμπεν ὅπως τοὺς μήδους, ὡς φιλώσων αὐτόν, καὶ ἰσχυροτέρους ἔτι, ἢ πρόσθεν, τοῖς μήδοις ἀπαλλάξει ἐπεκάλει. καὶ ᾧ πεμπομένῳ ἦ πλείονσιν, εἰ μὴ ἰσχυρῶς ταῦτα ἀπαγγείλοι. ὁ μὲν δὴ πεμπόμενος ἐπορεύετο, ἔχων τοὺς ἑαυτοῦ ἱππέας ὡς ἑκατόν, ἀνιὼν μέντοι ὅτι καὶ αὐτὸς οὐκ Β ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Κύρου. ἐν δὲ τῇ ὁδῷ πορευόμενοι διαζευγνύντων ὁδῶν πλείοσιν ἐνέπεσον, καὶ ὑπερῆλθον, καὶ ὑπερόντες ἐνέβαλον εἰς τὸ τοῦ Κύρου στράτευμα περὶ ἐντυχόντες ἀποχωροῦσι τοῖς τῶν ἀσσυρίων, ἐκπεπλῆχασιν αὐτοὺς ἡσείαζε. καὶ ὅτοι δὴ ἐφικνοῦνται τὰ πυρὰ καιόμενα, κατὰ μέσας νύκτας. ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο πρὸς ᾧ φυλακαὶ τῶν φρουρῶν οἱ φύλακες, ὥσπερ εἰρημένον ἦν ὑπὸ Κύρου οὐκ εἰσᾶφῆκαν αὐτοὺς πρὸ ἡμέρας. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ὑπεφαίνετο, πρῶτον μὲν τοὺς μάγους καλέσας, τοῖς Γ θεοῖς νομιζόμενα ὅτι τοῖς τοιούτοις ἀγαθοῖς ἐξαρχοὺς ἐκέλευσε. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ ταῦτα εἶχον. ὁ δὲ, συγκαλέσας τοὺς ὁμοτίμους, εἶπεν· Ἄνδρες, ὁ μὲν θεὸς προφαίνει πολλὰ ἀγαθά, ἡμεῖς δὲ, ὦ πρόσθεν, ἐν τῷ παρόντι ὀλίγοι ἐσμὲν, ὥστε ἐγκρατεῖς εἶναι αὐτῶν. εἴτε γὰρ ὅσα δὴ κατεργαζόμεθα, μὴ φυλάξομεν ταῦτα, πάλιν ἀλλότρια ἔσται· εἴτε καταλείψομέν τινας ἡμῶν αὐτῶν φύλακας ὅτι τοῖς ἐφ' ἡμῖν γιγνομένοις, αὐτίκα σφαλερὰν ἔχοντες ἰσχὺν ἀναφανούμεθα. Δ δοκεῖ οὖν μοι ὡς τάχιστα ἰέναι τινὰ ὑμῶν εἰς πρόσω, καὶ διδάσκειν ἅπερ ἐγὼ λέγω, καὶ κελεύειν ὡς τάχιστα πέμπειν στράτευμα, εἴ πρόσθ' ὅτι θυμοῦσι πρόσω τὴν ἀρχὴν τῆς ἀσίας καὶ τὴν κάρπωσιν γενέσθαι ἐφ' ἑαυτοῖς.

quam celerrime ad copias Cyrum secutas proficisci, atque hęc dicere: Ne te quidem, Cyre, arbitrabar adeo imprudens consilium de me capturum fuisse. Si tamen esset ea Cyri sententia, saltem vos, Medi, minime putaram voluisse sic me solum relinquere. Nunc adeo Cyrus quidem veniat, si volet; vos autem quam celerrime adeste. Hæc eis mandabat. Is autem, cui profectio hæc imperabatur: Ego vero, ait, mi domine, quonam modo eos inueniam? Quonam, inquit Cyaxares, modo Cyrus cum istis, qui eum secuti sunt; illos inuenit, aduersus quos profectus est? Quoniam profecto, ait, quosdam Hyrcanios ab hostibus defecisse, audio, quumque huc venissent, abiisse ita, vt Cyri copiarum duces essent. Quibus auditis, Cyro Cyaxares multo magis succensere, qui hæc ei non indicasset; maioriq; studio ad Medos mittere, quo Cyri vires adtenuaret. Quin etiam grauioribus cum minis, quam antea, Medos auocare; additis ad eum quoque minis, qui ablegebatur, si non hæc acri cum vehemētia nuntiasset. Proficiscebatur ille cum suis plus minus centum equitibus, grauiterque ferebat, quod non & ipse cum Cyro discessisset. Quumque in itinere pergerent, ac vię diuiderentur; quamdam in semitam delati oberrarūt, neq; prius ad Cyri exercitū peruenere, quam in Assyrios quosdam a castris digressos incidissent, atq; illos, vt sibi duces essent, vi coëgissent. Hoc modo conspectis ignibus, peruenerunt eo circa noctem mediam. Quum vero ad castra accessissent, excubitores eos, quēadmodum mandatum a Cyro fuerat, ante lucem non intromiserunt. Die vero iā illucescēte, Cyrus primum arcessitis Magis iubèt, vt Diis rite, quę fas esset ob res adeo prosperas, eximerent. Qui dum in hoc erant occupati, conuocatis æqualibus Persicis dixit: Multa bona, commilitones, Deus nobis ostendit. At nos, o Persę, pauciores hoc tempore sumus, quā vt illa tenere in potestate possimus. Nam siue ea, quæcumq; laboribus nostris adipiscimur, non conseruabimus, rursus aliena erunt: siue quosdam ex nostris custodes adquisitorum relinquamus; statim nullas nobis esse vires, parebit. Quamobrem mihi videtur, cuidam e vobis quamprimum in Persiam eundum esse, qui doceat ea, quæ a me dicuntur, & vt quā celerrime mittatur exercitus, iubeat; si quidem Persæ & imperium, & fructum, Asiæ, suam in potestatem venire cupiant.

Eiuſdem importunitas.

Cyri consilium de arcessendis aliis e Persia militibus.

Ito ergo tu, qui natu maximus es, inquit, ac postquam eo veneris, hæc exponito. Adde, mihi curæ futurum, vt milites, quos miserint, vbi ad me peruenerint, annonas habeant. Vides ipse, quæ habeamus, eorumq; nihil cælaueris: ex quib. sane quidnam potissimum in Persiam mittendo, recte atq; ordine fecero, Deos quod attinet, patrem meum: quod rempublicam, magistratus interroga. Etiã inspectores eorum, quæ gerimus, & consultores in iis, quæ interrogaturi sumus, huc mittãt. Ac tu quidẽ, ait, ad iter te para; manipulumq; tuum, qui te deducat, tecum sumito. Secundum hæc Medos arcessit, quum simul Cyaxaris nũtius adesset, & coram omnibus iram eius aduersus Cyrũ, & minas aduersus Medos indicaret, tamdemq; diceret; mãdare Cyaxarem, vt Medi discederent, etiãsi manere Cyrus vellet. Quæ nũtij verba quum Medi audiissent, silebant; vt inopes consilij quo pacto arcessenti non parerent, atq; etiam præ metu nescientes, quo pacto minãti obtemperarẽt, præsertim quod ipsius crudelitatem nossent. Cyrus autem: Minime miror equidem, ait, tu nuntie, ac vos Medi, Cyaxarem & de nobis, & de seipso sollicite trepidare; quum multos id tẽporis hostes viderit, & quid nos agamus, ignoret. Verum vbi senserit, multos ex hostium copiis periisse, fugatos vniuersos: primũ metuere desinet, deinde adgnoscet, minime se iam desertũ esse, quum amici hostes ipsius interimũt. Et quonam modo queri de nobis iure possit, quum bene de ipso promereamur, & quidem nihil ex arbitrio nostro temere faciamus? Nam ego ei suasi permitteret mihi, vt vobis adsumtis digrederer: vos non vt cupidi profectionis, an exeundum esset, interrogastis, atq; ita iã huc peruenistis: sed iussi estis ab ipso prodire, si cui vestrum graue non esset. Quapropter hæc ira, sat scio, secundis hisce rebus mitigabitur, & vña cum metu desinente abibit. Ac tu quidem modo, nuntie, quia laboribus confectus es, quietem capito: nos autem Persæ, quia sic hostes adfuturos exspectamus, vt vel pugnent, vel imperium accipiant; ordines elegantissime instructos habeamus. Nam ita si conspiciamur, fortasse citius ea sumus effecturi, quæ desideramus. Tu vero princeps Hyrcaniorum heic operire, militumque tuorum ducibus impera, vt suos arma capere iubeant.

Cyri prudens ad Cyaxaris nũtium responsio.

Ἰόντι μὲν δῶν, ἔφη, σὺ ὁ πρεσβύτατος, καὶ ἐλθὼν ταῦτα λέγε, καὶ ὅπως οὓς ἂν πέμπωσι στρατιώτας, ἐπειδὰν ἔλθωσι παρ' ἐμέ, ἐμοὶ μελήσει ὅπως τροφὴν ἕξουσιν αὐτῶν. ἃ δ' ἔχομεν ἡμεῖς, ὁρᾷς μὲν αὐτά, κρύπτω δ' οὐ τούτων μηδέν. ὅ, τι δ' οὐ τούτων † ἐγὼ καλῶς καὶ νομίμως πέμπων εἰς πόρρας ποιοίμην ἄν, τὰ μὲν περὶ τοὺς θεούς, τὰ δὲ περὶ τὸν πατέρα ἐρώτα, τὰ δὲ περὶ τὸ κοινόν, τὰς ἀρχάς. πεμφάντων δ' ἡμῶν ὁπόταν δέῃ ὧν πράττομεν, καὶ φράσῃς ὧν ἐρωτῶμεν. καὶ σὺ μὲν, ἔφη, συσκεύαζου, καὶ τὸν λόχον † πρόπεμπε ἄγε. ἐκ τούτου δὲ καὶ τοὺς Μήδους ἐκάλει, καὶ ἅμα † ὁ δὲ Κυαξάρης ἄγγελος παρῆν, καὶ ἐν πᾶσι τούτοις τε πρὸς τὸν Κῦρον ὀργὴν καὶ τοὺς πρὸς τοὺς Μήδους ἀπιστίας αὐτοῦ ἔλεγε. καὶ τέλος εἶπεν, ὅτι ἀπιέναι Μήδους κελεύει, εἰ καὶ ὁ Κῦρος μηδὲν βούλεται. οἱ μὲν δὴ Μῆδοι ἀκούσαντες τὰ ἀγγέλου, ἐσίγησαν, ἀπορούμενοι μὲν πῶς χρὴ καλούντος ἀπειθεῖν, φοβούμενοι δὲ † πῶς ἀπιστοῦντι ὑπακούσονται, ἄλλωστε καὶ εἰδότες τὴν ὠμότητα αὐτοῦ. ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' ἐγὼ, ὦ ἄγγελε καὶ Μῆδοι, οὐδὲν, ἔφη, θαυμάζω εἰ Κυαξάρης πολλοῖς μὲν πολεμίοις πρὸ τοῦ ἰδὼν, ἡμᾶς δὲ οὐκ εἰδὼς ὅ, τι πράττομεν, ὀκνεῖ τε ἡμῖν καὶ πείθεσθαι. ἐπειδὰν δὲ ἄμφω πολλοῖς μὲν τῶν πολεμίων ἀπολωλότας, πολλοὺς δὲ ἀπηλλαγμένους, πρῶτον μὲν παύσεται φοβούμενος, ἔπειτα γνώσεται ὅτι νῷν ἔρημος οὐ γίγνεται, ὥστε καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ τὰς ἐκείνου ἐρημοῦσιν. ἀλλὰ μὲν μέμφεώς γε πῶς ἐσμὲν ἄξιοι, οὗ τε ποιοῦντες ἐκεῖνον, καὶ οὐδὲ ταῦτα αὐτοματίσαντες; ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἐκεῖνον † ἔπεισα ἐᾶσαί με λαβόντα ὑμᾶς ἐξελθεῖν· ὑμᾶς δὲ οὐχ ὡς ἐπιθυμοῦντες τῆς ὁδοῦ ἠρωτήσατε, εἰ ἐξίοιτε, καὶ νῷν δεδεγμένοι ἦτε, ἀλλ' ἐκείνου κελεύσαντος ἐξιέναι, ὅτῳ ὑμῶν μὴ ἀρέσκοι εἰπεῖν. καὶ ἡ ὀργὴ δῆλον αὖ καὶ φανερῶς οἶδ' ὅτι ἐκεῖνός τε τῶν ἀγαθῶν πεπαυμένος, καὶ σὺν τῷ φόβῳ λήξοντι ἀπειστι. νῷν μὲν οὖν, ἔφη, σὺ ὦ ἄγγελε ἀνάπαυσαι, ἐπεὶ πεπόνηκας· † ὑμεῖς τε ὦ πρᾶοι, ἡμεῖς τε ἐπεὶ καὶ τοῦτο δεχόμεθα πολεμίους ἤτοι μαχομένους γε ἢ πεφευγότας παρέσεσθαι, τὰ δῶμεν ὡς κάλλιστα. οὕτω γὰρ ὁρωμένους εἰκὸς πλέον τοῦ παρόντος ὧν δεήσομεν. σὺ δὴ, ἔφη, ὁ Ὑρκανίων ἄρχων, ἐκπέμψας τοῖς ἡγεμόσι τῶν σῶν στρατιωτῶν ἐξοπλίζειν αὐτούς.

πόρρας ποιοίμην ἄν

ἐγὼ πέμπων εἰς πόρρας καλῶς & νομίμως ποιοίμην

τοῦτον

ὁ δὲ τῷ Κυαξ.

πῶς χρὴ ἀπιστοῦντι ὑπακούσαι,

πείσας ἐᾶσαί με λαβ. ὑ. ἐξελθεῖν, πάντα δὲ ποιῶ ὑμεῖς

ἐπεὶ

ἐπεὶ δ' ταῦτα ποιήσας ὁ ὑρκάνιος προσῆλθε, λέγει ὁ Κῦρος· ἐγώ σοι, ἔφη, ὦ ὑρκάνιε, ἥδομαι προσιόντι, ὅτι σὺ μόνον φιλίαν ἐπιδεικνύμενος πάρει, ἀλλὰ καὶ ξυνέσεων φαίνῃ μοι ἔχειν. καὶ νῦν ὅτι συμφέρει ἡμῖν τὰ αὐτὰ, δῆλον. ἐμοί τε γὰρ πολέμιοι Ἀσσύριοι, σοί τε νῦν ἐχθίονές εἰσιν, ἢ ἐμοί. ὅττως οὖν ἡμῖν ἀμφοτέροις βουλευτέον, ὅπως τῶν μὲν νῦν παρόντων μηδεὶς ἀποστήσεται ἡμῖν συμμάχων, ἀγαθούς γε, ἐὰν δυνώμεθα, προσληψόμεθα. σὺ γὰρ μήδου ἥκουσας ἀποκαλοῦντος τὰς ἱππέας· εἰ γὰρ οὗτοι ἀπίασι, πῶς ἡμεῖς μόνοι πεζοὶ μενοῦμεν; οὕτως οὖν δεῖ ποιεῖν ἐμὲ καὶ σέ, ὅπως ὁ ἀποκαλῶν οὗτος καὶ αὐτὸς μένειν βουλήσεται παρ' ἡμῖν. σὺ μὲν οὖν σκηνὴν εὑρών, ἧς αὐτῷ ὅπου † κάλλιστα ἕξει τὰ δέοντα παρέξει πρῶτα τὰ δέοντα ἔχων· ἐγὼ δὲ αὖ πρεσβεύσομαι ἔρχειν τι αὐτῷ προστάξας, ὅτῳ ἥδιον προΐξει ἢ ἄπεισι· καὶ παραλέγου γ' αὐτῷ ὁπόσα ἐλπὶς γένεσθαι ἀγαθὰ πᾶσι τοῖς φίλοις, ἐὰν τὰ δέοντα δι' ἡμῶν. ποιήσας μέντοι ταῦτα ἧκε πάλιν παρ' ἐμέ. ὁ μὲν δὴ ὑρκάνιος ᾤχετο τὸν μῆδον ἐπὶ σκηνὴν ἄγων. ὁ δὲ εἰς πέρσας ἰὼν, παρῆν σπουδασμένος. ὁ δὲ Κῦρος αὐτῷ ἐπέστειλε πρὸς μὲν πέρσας λέγειν ἃ καὶ πρόσθεν ἐν τῷ λόγῳ δεδήλωται, Κυαξάρῃ δὲ ἀποδοῦναι τὰ γράμματα. ἀναγνῶναι δέ σοι, ἔφη, † καὶ ἃ ἐπιστέλλομαι βούλομαι, ἵνα εἰδὼς αὐτὰ ὁμολογῇς, ἐάν τις σε πρὸς ταῦτα ἐρωτᾷ. ἐπιστολὴ δὲ τῇδε· Κῦρος Κυαξάρῃ χαίρειν. ἡμεῖς σε οὔτε ἔρημον κατελίπομεν, (οὐδεὶς γὰρ ὅτου τῶν ἐχθρῶν κρατῇ, τότε τῶν φίλων ἔρημος γίνεται) οὐδὲ μὴν ἀποχωρήσαντες γε ἀπὸ σοῦ οἰόμεθα ἐν κινδύνῳ σε † καταστάναι· ἀλλ' ὅσῳ πλέον σου ἀπέχομεν, τοσούτῳ πλείονά σοι τὴν ἀσφάλειαν ποιεῖν νομίζομεν. οἱ γὰρ οἱ ἐγγύτατα τῶν φίλων καθήμενοι μάλιστα τοῖς φίλοις τὴν ἀσφάλειαν παρέχουσιν, ἀλλ' οἱ τοὺς ἐχθροὺς μήκιστον, ἀπελαύνοντες, μᾶλλον τοὺς φίλους ἐν ἀκινδύνῳ καθιστᾶσι. σκέψαι γ' καὶ οἷόν ὄντι μοι πρὸς σὲ οἷος ὢν πρὸς ἐμὲ, ἔπεστά μοι μέμφῃ. ἐγὼ μὲν γέ σοι ἤγαγον συμμάχους, οὐχ ὅσους σὺ ἔπεμψας, ἀλλ' ὁπόσους ἐγὼ πλείστους ἐδυνάμην. σὺ δέ μοι ἔδωκας μὲν ἐν τῇ φιλίᾳ ὄντι ὁπόσους πᾶσαν δυνητείαν. νῦν δ' ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντος, οὐ τὰ δέοντα, ἀλλὰ πάντας ἀποκαλεῖς.

A Quibus effectis, quum Hyrcanius accessisset, inquit Cyrus: Perjucundum mihi est, Hircanie, quod animaduerto, te non solum ita nobis adesse, vt factis amicitiam declares; sed etiam indicia mihi præbere acris, quo præditus es, ingenij. Ac nunc quidem nobis eadem conducere, perspicuum est. Nam & mihi sunt hostes Assyrij, & tibi jam infestiores sunt, quam mihi. Quare sic vtrique consultãdum est, vt eorum sociorum, qui jam nobis adsunt, nemo deficiat; & alios quoque, si possimus, adjungamus. B Audisti vero, Medum hunc equites auocare; qui si discedant, quo pacto nos pedites soli manebimus? Itaque hoc agendum est & tibi & mihi, vt hic ipse, qui suos auocat, nobiscum manere velit. Tu igitur repertum aliquod ei tabernaculum tradito, vbi commodissime degat, & omnia, quibus opus fuerit, habeat. Ego vero daturus sum operam, vt homini laboris aliquid imperem, quem lubentius susceptur sit, quam hinc abiturus. Præterea cum ipso de bonis iis differito, quę spes sit euentura nostris omnibus, si recte gerantur ea, quæ fieri oporteat. Hæc vbi feceris, ad me redito. Itaque abiit Hyrcanius vt Medum ad tabernaculum deduceret; & qui proficisci debebat in Persiam, paratus aderat. Ei Cyrus mandauit, vt Persis diceret, quæ oratione superiori sunt indicata: Cyaxari vero litteras redderet. Volo autem, ait, tibi recitare, quæcumque perscribo: quo & scias ea, & profitearis, si quis te de his interroget. Hæc autem litteris inerant: Cyrus Cyaxari salutem. Nos neque te solum reliquimus, quum nemo tunc ab amicis D solus relinquatur, quum hostes per eos vincit; neque propterea, quod abs te discessimus, in periculo te nos constituisse arbitramur: sed quo maiori abs te interuallo absumus, tanto tibi plus securitatis a nobis parari existimamus. Nam qui apud amicos proxime desident, non eos maxime tutos efficiunt: sed qui hostes quam longissime repellunt, ij potius amicos extra periculũ collocant. Consídera vero quem me erga te expertus, ipse vicissim quem erga me te geras, dum modo de me quereris. E Equidem auxilia sociorũ adduxi tibi, non quib. tu persuasisses, vt venirent; sed quam maxima potui. Tu mihi, dum adhuc pacato in solo essem, tot concessisti, quot persuadendo adducere possem: & nunc me in hostium regione constituto, non eos, qui redire velint, sed vniuersos auocas.

Epistola Cyri ad Cyaxarem.

» Itaque tunc quidem arbitrabar, me vobis A τοιγαρῶν τότε μὲν ᾠόμην ἀμφοτέροις ὑμῖν
» vtrisque gratiam debere: nunc tu me co- χάριν ὀφείλειν, νυνὶ δ' ἀναγκάζεις σὲ μὲν ὅπλα-
» gis, vt tui obliuiscar, & illis, qui me sequu- σέας, τοῖς δ' ἀγγελθήσασι πρεσβέας πᾶσι τιμὰς
» ti sunt, omnem gratiam referre studeam. χάριν ἀποδιδόναι. οὐ μέντοι ἔγωγε σοὶ δυνά-
» Verum facere non possum, vt tibi similis μαι ὅμοιος γενέσθαι· δίκη γὰρ νῦν πέμπων ὅτι τρά-
» fiam; sed hoc ipso tempore copiarum causs- χιστα εἰς ὥρας, ὅπισσέλλω ὁπόσοι ἂν ἵωσιν
» sa misso in Persiam nuntio, mandatum de- ὡς ἐμέ, ὡς ἐπὶ σὺ αὐτὸν δέη † πρὶν ἡμᾶς ἐλθεῖν, σοὶ πρὶν ὡς
» di, vt quotquot ad me venturi sunt, si qui- ὑπάρχειν ἢ χεῖρον ὅπως ἂν ἐθέλωσιν, ἀλλ' ὅπως ἂν ἡμᾶς ἐλθ.
» dem eorum opera tibi sit opus ante, quam σὺ βέλτιον χρῆσθαι αὐτοῖς. συμβουλεύω δέ σοι, καί-
» ad nos veniant, eis tibi potestas sit, non ex περ νεώτερος ὢν, μὴ ἀφαιρεῖσθαι ἃ ἂν δῷς, ἵνα
» ipsorum arbitrio, sed vti tu voles, vtendi. B μή σοι ἔχθρας ἀντὶ χαρίτων ὀφείλωνται· μηδ'
» Consilium autem tibi do, quamquam ipse † ὅτου πινὰ βέλη πρὸς σὲ ταχὺ ἐλθεῖν, ἀπέ- ὅπινα
» iunior, ne quæ concesseris, auferas; vt ini- βλα
» micitiæ tibi gratiarum loco nõ debeantur: λῦντα μεταπέμπεσθαι· μηδὲ φάσκοντα ἔρημον
» nec minitabũdus arcessas, quum aliquem εἶναι ἅμα πολλοῖς ἀπέχειν, ἵνα μὴ διδάσκῃς
» ad te celeriter venire vis: nec simul te solũ αὐτοὺς σὲ μὴ φεύγειν. ἡμεῖς δὲ πρεσβεσόμεθα
» esse dixeris, & multis miniteris: ne doceas παρεῖναι, ὅταν τάχιστα δέῃ πρεσβεύεσθαι, ἃ σοί
» eos, nihili te facere. Nos autem vt adsimus, τ' ἂν νομίζωμεν καὶ ἡμῖν πρόσθεν καλὰ γενέσθαι ἀγαθά. ἔρρωσο. ταῦτα μὲν ὦ δέσποτα, καὶ
» operam dabimus, vbi primum ea confe- ὅ, τι ἄν σε τούτων ἐρωτᾷ, ἢ πρόσθεν γέγραπται, σύμ-
» cerimus, quæ confecta tibi ac nobis ex æ- φαθι. καὶ γὰρ ἐγὼ ὅπισσέλλω σοι πρὸς τὰ πρόσω,
» quo fore fructuosa censemus. Vale. Hanc C ἢ πρόσθεν γέγραπται. τούτῳ μὲν δὴ ὅτῳ εἶπον, καὶ
» epistolam ei reddito, & de quocunque ho- δοὺς τὴν ὅπισολὴν, ἀπέπεμψε, πρόσθεν τὸν ἄγγε-
» rum interrogarit, id ita se habere dicito, vt λον ὅτῳ ἀπεύδειν, ὡς πρόσθεν οἶδεν, ὅπως συμφέρῃ
» in epistola perscriptum est. Nam & de Per- ταχὺ παρεῖναι. ἐκ τούτου δὴ ἐώρα μὲν ἐξοπλι-
» sis itidem tibi mando, quemadmodum est σμένους ἤδη πολλοὺς καὶ τοὺς ὑρκανίους καὶ τοὺς ἀμ-
» perscriptum. Atque hunc quidem, ista lo- φὶ Τιγράνην. καὶ οἱ πρόσω ἐξοπλισμένοι ἦ-
» quutus, & tradita epistola, dimisit; addito σαν. ἤδη δέ τινες τῶν † πρόσχωρων καὶ ἵππους ἀπ- πλησιο-
» mandato, vt ita festinaret, quemadmo- ήγαγον, καὶ ὅπλα ἔφερον. ὁ δὲ τὰ μὲν παλτὰ, χώρων
» dum ipse reditum celerem haud parum ὅπισθεν καὶ τοὺς πρόσθεν καταβάλλειν ἐκέ-
» commodi adlaturum, non ignoraret. Se- λευσε, καὶ κατακαίειν, οἷς τοῦτο ἔργον εἴη, ὁπό-
» cundum hæc armatos iam omnes, tam σων μὴ αὐτοὶ δέοιντο. τοὺς δὲ ἵππους ἐκέλευ-
» Hyrcanios, quam Tigranis milites spe- D σε φυλάττειν μόνοντας τοὺς ἀγαγόντας, ἕως
» ctabat. Aderant & Persæ armis instructi. ἄν τι † σημαίνειν αὐτοῖς. τοὺς δὲ ἄρχοντας σημαίν
» Tunc etiam finitimi quidam equos addu- τῶν ἱππέων καὶ ὑρκανίων καλέσας, τοιάδε
» cebant, & adferebant arma. Hos ille tra- ἔλεξεν. ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, μὴ θαυ-
» gulas eum in locum, vbi & ceteros antea, μάζητε, ἔφη, ὅτι πολλάκις ὑμᾶς συγκαλῶ.
» iussit abiicere: vtq; concremarent eas, qui- καινὰ γὰρ ὄντα ἡμῖν τὰ παρόντα, πολλὰ [αὐ-
» bus id negotij dederat, si quibus ipsi non D τῶν * ἀσυντακτά ἐστιν· ἃ δ' ἂν ἀσυντακτα
» egerent. Equos autem vt illi remanentes ᾖ, ἀνάγκη ταῦτα ἀεὶ πρόσω παρέχειν,
» in castris custodirent, qui eos adduxerant, ἕως ἂν χώραν λάβῃ. καὶ νῦν ἔστι μὲν ἡμῖν πολλὰ
» edixit; donec aliquid eis significatum es- τὰ ἀγχμάλωτα χρήματα, καὶ ἄνδρες ἐφ' αὐ-
» set. Conuocatis autem præfectis equitum τοῖς, ἀλλ' οὐ δῆλον ἡμῖν εἰδέναι ποῖα τούτων ἑ-
Cyrus de præda diuidunda agit. & Hyrcaniorum, huiusmodi orationem κάστου ἐστὶν ἡμῶν, μήτε τούτους εἰδέναι ὅστις ἑ-
habuit: Ne mirum vobis sit, amici & socij, κάστῳ αὐτῶν δεσπότης, πρὶν αἰνοῦσας μὲν δὴ τὰ
quod sæpius vos conuenire iubeo. Nam δέοντα οὐ πάνυ ἐστὶν ὁρᾶν αὐτῶν πολλοὺς, ἀ-
quum res præsentes nouæ sint, pleræque πορεμιῶντας δὲ ὅ, τι χρὴ ποιεῖν, ἡδὺ πάντας.
adhuc ordine carent. Quæ vero nec dum E ἵνα
in ordinẽ reuocata, & adhuc confusa sunt,
ea semper negotia facessere necesse est.
donec suum quæq; locũ acceperint. Mul-
ta iam bona, multi a vobis, homines capti
sunt: sed quoniam & ignoramus ipsi, quæ
nam horum cuiusque nostrum sint, neq;
his ipsis constat, quem quisque dominum
habeat; idcirco non admodum multos ex
eis videre est officium facere, fereq; am-
bigere omnes, quid abs se fieri oporteat.

ἵνα οὖν μὴ οὕτως ἔχῃ, διδάξατε αὐτά. καὶ ὅστις μὲν ἔλαβε σκηνὴν ἔχουσαν ἱκανὰ καὶ σῖτα καὶ ποτὰ, καὶ τοὺς ὑπηρετήσοντας, καὶ στρωμνὴν καὶ ἐσθῆτα, καὶ τἄλλ' οἷς οἰκίαν σκηνὴ καλῶς στρατιωτικὴ, σὺν τούτοις μὲν οὐδὲν ἄλλο δεήσεσθαι ἡγεῖται ἢ τὰ λαβόντα εἰδέναι ὅπη τούτων, ὡς οἰκείων, ὑπιμελήσεται δέοι· ὅστις δ' εἰς † ἐνδεόμενά που κατεσκήνωσε, τούτους ὑμᾶς σκεψάμενοι, ὃ ἐλλιπὲς † ἐκπληρώσατε. πολλὰ γὰρ περιττὰ οἶδα ὅτι ἔσται· πλείω γὰρ ἀπάντων ἢ κατ' ἡμέτερον πλῆθος εἶχον οἱ πολέμιοι. ἦλθον δ' ὡς ἐμὲ καὶ χρυσοῦ † ταμίαι οἵτε τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως καὶ ἄλλων δυνατῶν, οἳ ἔλεγον ὅτι χρήσιμον εἴη τοῖς σοφίσιν ὑπόμνημον, δασμούς τινας λέγοντες. καὶ ταῦτα οὖν κηρύξατε πρὸ τοῦ ἀποφέρειν πρὸς ὑμᾶς, ὅπου ἂν καθέζησθε· καὶ φόβον ὑπιέναι τὸν μὴ ποιοῦντα ὃ προσκελεύομαι. ὑμᾶς δ' λαβόντες ἀμφίδοτε, ἱππεῖ μὲν τὸ δίπλουν, πεζῷ δὲ τὸ ἁπλοῦν, ἵνα ἔχητε, † ἵππων προσδεῖσθε, καὶ ὅπου ὠνήσεσθε. τὴν δ' ἀγορὰν τὴν οὖσαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ κηρύξατω μὲν ἤδη, ἔφη, μὴ ἀδικεῖν μηδένα, πολλοὺς δὲ τοὺς καπήλους [καὶ ἐμπόρους *ὄ, τι ἔχοι ἕκαστος πρόσιμον· [καὶ ταῦτα ἀγαγόμενους ἄλλα ἄγειν, ὅπως οἰκῶσιν ἡμῖν τὸ στρατόπεδον. *καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐκήρυττον. οἱ δὲ μῆδοι καὶ ὑρκάνιοι εἶπον πρὸς ἀλλήλους· καὶ πῶς αὖ, ἔφασαν, ἡμεῖς ἄνευ σοῦ καὶ τῶν σῶν ἀγαθῶν μεμοίμεθα ταῦτα; † ὁ δὲ δὴ Κῦρος πρὸς τοῦτον τὸν λόγον ὧδε πρὸς ἐκείνους ἔφη· ἦ γὰρ οὕτως, ὦ ἄνδρες, γιγνώσκετε, ὡς ὅ, τι ἂν δέηται πρᾶξαι ὑπὲρ πάντων ὑμῶν ἐμὲ δεῖν, οὐ παρῆναι, καὶ οὔτε ἐγὼ ἀρκέσω [ὑμῖν *πρᾶξαι τι ὑμῶν ὅτι ἂν δέῃ, οὔτε ὑμᾶς πρὸ ἡμῶν; καὶ πῶς ἂν ἄλλως πλείω μὲν πράγματα ἔχοιμεν, μείω δὲ ἀγαθὰ κτοίμεθα, ἢ οὕτως; ἀλλ' ὁρᾶτε ἔφη· ἡμᾶς μὲν γὰρ διεφυλάξαμεν ὑμῖν τάδε, καὶ ὑμᾶς ἡμῖν ὑπιστεύσατε καλῶς ἀγαπεφυλάχθαι. ὑμᾶς δ' αὖ ἀγανείματε, καὶ ἡμᾶς παιδεύσομεν ὑμῖν καλῶς ἀγανεμεῖσθαι, † καὶ ἄλλοις δὲ γε αὖ ἄλλο τι ἡμᾶς πειρασόμεθα κεῖνον ἀγαθὸν πρᾶξαι. ὁρᾶτε γὰρ δή, ἔφη, τοὺς μὲν ἵππους ὅσοι ἡμῖν πάρεισιν, οἱ δὲ πρόσοδοι ἡμῖν. τούτοις οὖν εἰ μὲν ἐάσομεν ἀναβάτους, ὠφελήσουσι μὲν οὐδὲν ἡμᾶς, πρόσοδον δὲ παρέξουσιν ὑπιμελεῖσθαι. ἢν δ' ἱππέας ἐπ' αὐτοὺς κα-

ἐνδεόμενά που ἐκπλήσατε

ἵππων προσδεῖσθε, καὶ

ἄλλοις δέ γε αὖ ἄλλο τι ἡμᾶς

A Quapropter itane comparata sint, vos ista discernite. quumque adeo tabernaculum aliquis adeptus est, quod satis & ab esculentis est instructum, & a potulentis, & famulitio, & stragula, & alia veste, rebusque ceteris, quæ requiruntur, vt in tabernaculo militari commode degi possit; huic sane nulla opus est accessione alia, nisi vt is, cui obtigit, sciat horum curam sibi, tamquam suorum gerendam esse. Qui vero in ea diuertit tabernacula, quibus pleraque desunt; his vos inspectis, quod deest, supplete. Scio equidem, multa etiam superatura esse. Nam hostibus omnia fuere copiosiora, quam pro multitudine nostra. Venerunt etiam ad me Assyriorum regis, aliorumque præpotentium quæstores, & penes se aurum signatum esse dixerunt, ac tributorum quorumdam mentionem fecerunt. Itaque per præconem imperate, vt istæc ad vos omnia deferant, vbicumque consederitis: & terrorem incutite, si quis id, quod imperatum est, non fecerit.

B Quumq; acceperitis ea, duplum quidem equiti, pediti simplum tribuite; vt habeatis, si quibus indigueritis, atque etiam vt aliquid emere possitis. Forum vero castrense, inquit, ab vllo violari statim præco prohibeat, iubeatque caupones ac mercatores vendere merces suas venales, iisque distractis alias aduehere, vt castra nostra frequentiam hominum habeant. Hæc illi statim proclamabant. Medi vero & Hyrcanij: Quo pacto nos, inquiunt, absque te ac tuis hæc distribuerimus? Quæ ipsorum verba Cyrus ita excepit: Eane vestra sententia est, vt quidquid tamdem agatur, rebus omnibus nos omnes interesse oporteat? neque satis ego facturus sim vobis, agens pro vobis, quod vsus postulet; neque vos, pro nobis? Quanam alia ratione, si non hac, plus habituri negotij simus, & minus effecturi? Enimuero videte obsecro, ait. Nos hæc vobis custodiuimus, & vos creditis, a nobis esse recte custodita. Vos igitur itidem distribuite, nosque credemus vobis, recte distributa esse: ac vicissim nos aliis in rebus quiddam, quod sit ex vsu publice, peragemus. Primum videte, quot nobis partim adsint equi, partim adducantur. Eos ita si relinquemus, vt insideat nemo, neq; quidquam nobis proderūt, & ob curam ipsorum molesti etiam nobis erunt. Sin equites eis imC

ponemus, eadem opera tum negotiorum molestia liberabimur, tum virium accessione nos confirmabimus. Iam si sunt alij, quibus eos detis, & quibuscum, si sit opus, pericula libentius adeatis, quam nobiscum; nimirum his eos tradite. Sin nos in primis adstites habere vultis, nobis eos date. Nam modo, quum prouecti absque nobis ad hostes, prælij discrimen adiretis, magnum nobis metum incussistis, ne quid vobis accideret: atque etiam magno pudore nos adfeciſtis, quod istic non essemus, vbi vos eratis. Verum si accipiemus equos, sequuturi vos sumus: ac si quidem vna vobiscum in equis dimicantes, maiores adferre vtilitates videbimur, nihil ad alacritatem summam reliqui faciemus: sin pedites putabimur opportunius vobis adesse, procliue fuerit descendere, statimque adeo vobis pedites adfuturi sumus, & quibus equos tradamus, excogitabimus. Hæc Cyrus dixit, ad quæ illi responderunt: Nos, Cyre, neque viros habemus, quos equis hisce imponamus; neque si haberemus, quum tu hoc velis, aliud sententiæ tuæ præferremus. Itaque nunc equos ipsos accipe, & quod optimum facto putabis, facito. Ego vero accipio, inquit, adeoque nos, quod felix & faustum sit, equites efficiamur; & vos, quæ communia sunt, diuidite. Ac primum quidem, ait, Diis eximite, quodcumque Magi e disciplina sua indicarint. Deinde Cyaxari seligite, quæ seligendo maxime rem gratam vos ipsi facturos arbitramini. Illi cum risu, mulieres formosas deligendas huic aiebant. Ergo mulieres, inquit, deligite, & quidquid aliud visum vobis fuerit. Posteà vero, quam huic selegeritis, Hyrcanij facite quantum potestis, vt omnes hi Medi, qui me vltro sequuti sunt, nihil habeant, quod querantur. Et vos item Medi primos hosce socios nostros honoribus & præmiis ornate, quo recte se consuluisse suis rebus existiment, quum nostræ se amicitiæ adiungerent. Etiam de omnibus partem nuntio tribuite, qui a Cyaxare venit; nec ipsi solum, sed iis quoq; quos secum habet: atq; etiam hunc obsecrate, vt nobiscum maneat, idq; mihi probari dicite, vt quum rectius intellexerit singula, vera renũtiare Cyaxari possit. Persis autem, qui mecũ sunt, quæcumq; vobis præclare instructis superarint, sufficient. Quippe nos in deliciis nõ admodum educati sumus, sed populari ratione quadam.

Cyrus sua dat, vt persis equi ab hostibus capti tradantur.

Cyri de partienda reliqua prædacõsilium.

ταχήσωμεν, ἅμα τραγμάτων τε ἀπαλλάξη-
σόμεθα, καὶ ἰσχὺν ἡμῖν αὐτοῖς προσθησόμεθα. εἰ
μὲν οὖν σὺν ἡμῖν ἔχετε, οἷς ὑμῖν αὖ δοίητε αὐτοὺς,
μεθ' ὧν αὖ καὶ κινδυνεύοιτε ἥδιον (εἴ τι δέοι) ἢ
μεθ' ἡμῶν, ἐκείνοις δίδοτε. εἰ μὲν τοι ἡμᾶς βού-
λεσθε τῶν ἑξαιρέτους μάλιστα ἔχειν, ἡμῖν αὐτοῖς
δότε. καὶ γὰρ νῦν ὅτε αὖθ' ἡμῶν τοσοῦτον ἀφεστήκασιν
ἐκινδυνεύσατε, πολὺ μὲν φόβον ἡμῖν
παρείχετε μή τι πάθητε, μάλα δ' αἰσχύνας
ἡμᾶς ἐποιήσατε, ὅτι οὐ παρῆμεν ὅπου ὑμεῖς.
εἰ δὲ λάβωμεν τοὺς ἵππους, ἕψόμεθα ὑμῖν. κἂν
μὲν δοκῶμεν † ὠφελεῖν πλείονα ὄντα τοὺς ἵπ- ὠφελεῖν πλείον ὑπ' αὐτῶν συν-
πων συναγωνιζόμενοι, οὕτω τοσοῦτον θυμίας ὑ- αγ.
δὲν ἐλλείψομεν· εἰ δὲ πεζοὶ ἡγούμενοι δοκῶ-
μεν καιριώτερος ἂν παρεῖναι, τὸ καταβῆναι ἐν
μέσῳ, ἢ οὕτως πεζοὶ ὑμῖν παρεσόμεθα· τοὺς δὲ
ἵππους † μηχανησόμεθα οἷς ἂν παραδιδόντες μηχα-
ὁ μὲν ταῦτα ἔλεξεν· οἱ δ' ἀπεκρίναντο· ἀλλ' ἡμεῖς νευσόμεθα
μέν, ὦ Κῦρε, ἔτε ἄνδρας ἔχομεν, οὓς ἀναβιβά-
σαιμεν ἂν ὅτι τοὺς ἵππους τούτους, ἔτε εἰ ἔχοι-
μεν, σὲ ταῦτα βουλομένου σοῦ ἂν ἄλλο αὐτὶ
τούτων αἱρεθείμεθα. καὶ νῦν, ἔφασαν, † λαβὼν λαβὼν
τοὺς ἵππους, ποιᾷ ὅπως ἄριστον δοκῇ σοι εἶ). τοὺς, ποίᾳ
ἀλλὰ δεχόμεθά τε, ἔφη, καὶ ἀγαθῇ τύχῃ ἡμεῖς τε ἱππεῖς ἡμοίμεθα, καὶ ὑμεῖς διέλοιτε τὰ
κοινά. πρῶτον μὲν οὖν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ἐξαι-
ρεῖτε ὅ, τι ἂν οἱμάγοι ἄξιον ὦν), ἔπειτα ὁ Κυα-
ξάρης † ἐξέλεσθε ὁποῖ' ἂν οἴησθε αὐτῷ μάλιστα ἐκλέξασθε
χαρίζεσθαι. καὶ οἱ γελάσαντες εἶπον, ὅτι γυ-
ναῖκας [ἂν καλὰς * ἑξαιρετέον [ἂν * εἴη. γυ-
ναῖκας ἑλοίμεθα τοίνυν ἑξαιρεῖτε, ἔφη, καὶ ὅ, τι ἄλλο
ἂν δοκῇ ὑμῖν. ἐπειδὴ δ' ἐκείνῳ ἑξέλεσθε ὡς ὑρ-
κανίοι, τοὺς ἐμοὶ ἑθελουσίους τούτους † ὁπαδομέ- ὁπαδο-
νους πρώτους ἀμέμπτους ποιήσετε εἰς δύναμιν. ὑ- μένους
μεῖς δ' αὖ, ὦ μῆδοι, τοὺς πρώτους συμμάχους μήδους ἀ-
ἡγούμενοι τούτους τιμᾶτε, ὅπως εὖ βεβουλεῦσθαι μέμπτους
ἡμῶν δόξητε) ἡμῖν φίλοι ἡγούμενοι· νείμαιτε δὲ πάν- παντως
των τὰ μέρη καὶ τῷ τῶνδε Κυαξάρει ἥκοντι ποι. ἢ φε-
[ἀγγέλῳ * αὐτῷ τε καὶ οἷς μετ' αὐτοῦ. καὶ συν- σάμενοι
ἐπαινέσαντες δὲ τοῦτο ἐκέλευσαν, ὡς καὶ ἐμοὶ † τοῦ- τοῦτο συν-
το συνδοκοῦν, ἵνα καὶ Κυαξάρῃ μᾶλλον εἰδὼς δοκοῦν-
ὅτι ἐκάστου ἀπαγγείλῃ τὰ ὄντα. πρῶτος δή, ἔ- τας,
φη, τοῖς μετ' ἐμοῦ, ὅσα αὖ πρόσθεν ἡμῖν ἐδόκει,
ὑμῶν καλῶς κατεσκευασμένων, ταῦτα ἐπρα-
κέσθω. καὶ γὰρ, ἔφη, μάλα πως ἡμεῖς οὐκ
ἂν χλιδῇ τε θράττοιμεθα, ἀλλὰ χαριτικῶς.

ὥστε

καταγελάσαιτε, ὥστε ἴσας αὖ ἡμᾶς † καταγελάσητε, εἴτι σεμνὸν ἡμῖν προσεστήκει. ὥσπερ, ἔφη, οἶδα ὅτι πολλὰ γέλωτα ὑμῖν παρέξομεν καὶ ὅτι τῶν ἵππων καθήμενοι, οἶμαι δὲ, ἔφη, καὶ ὅτι τῆς γῆς καταπίπτοντες. ἐκ τούτου οἱ μὲν ἦσαν ὅτι τῷ διαίρεσιν, μᾶλλα ὅτι τῷ ἱππικῷ γελῶντες· ὁ δὲ τοὺς ταξιάρχους καλέσας, ἐκέλευε τοὺς ἵππους λαμβάνειν, καὶ τὰ τῶν ἵππων σκεύη, καὶ τοὺς ἱπποκόμους, καὶ * ἀριθμήσαντας λαβεῖν κληρωσαμένους εἰς ταξιν ἴσους ἑκάστοις. αὐτὸς δὲ ὁ Κῦρος ἀνέβη, ἐκέλευσεν, εἴτις εἴη ἐν τῷ ἀσσυρίων ἢ σύρων ἢ ἀραβίων στρατεύματι αἰχμάλωτος, ἢ μήδων, ἢ περσῶν, ἢ βακτριανῶν, ἢ καρῶν, ἢ κιλίκων, ἢ ἑλλήνων, ἢ ἀλλόθεν ποθεν βεβιασμένος, ἐκφαίνεσθαι. οἱ δ' ἀκούσαντες τὸν † κήρυγμα τοῦτον, ἄσμενοι πολλοὶ παρεσκευάζοντο. ὁ δ' ἐκλεξάμενος αὐτῶν τοὺς τὰ εἴδη * βελτίους, ἔλεγεν ὅτι ἐλεύθερους αὐτοὺς ὄντας δεήσει ὅπλα φέρειν ἃ δὲ αὐτοῖς δίδοσι τὰ δ' ὁπόσα ὅπως ἂν ἔχωσιν, ἔφη, αὐτῷ μελήσειν. καὶ αὐτοὺς ἄγων πρὸς τοὺς ταξιάρχους, συνέστησεν αὐτοῖς, καὶ ἐκέλευσε τὰ γέρρα καὶ τὰς φυλὰς μαχαίρας τούτοις διδόναι, ὅπως ἕκαστοι στρατεύωσι * τοῖς ἵπποις ἕπεσθαι), καὶ τὰ ἐπιτήδεια τούτοις ὥσπερ καὶ τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ πάσης λαμβάνειν· αὐτοὺς δὲ τοὺς θώρακας καὶ τὰ ξυστὰ ἔχοντας ἀεὶ ὅπισθε τῶν ἵππων ὀχεῖσθαι. καὶ αὐτὸς οὕτω ποιῶν κατῆρχεν. ὅτι δὲ τοὺς πέζους τῶν ὁμοτίμων † αὐθ' ἑαυτοῦ ἕκαστον * καθίσαι δεῖν ἄρχοντα τῶν ὁμοτίμων. Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ ταῦτα εἶχον. Γοβρύας δ' ἐν τούτῳ παρὼν ὁ ἀσσύριος, πρεσβύτης ἀνὴρ, ἐφ' ἵππου σὺν ἱππικῇ θεραπείᾳ· εἶχον δὲ † πάντες τὰ ἐφ' ἵππων ὅπλα. καὶ οἱ μὲν ὅτι τὰ ὅπλα τῷ δὲ λαμβάνειν πεπαυμένοι ἐκέλευον τῷ δὲ διδόναι τὰ ξυστὰ ὅπως παλαχθείη ὥσπερ καὶ τἆλλα. ὁ δὲ Γωβρύας εἶπεν, ὅτι Κῦρον πρῶτον βούλοιτο ἰδεῖν καὶ οἱ ὑπηρέται τοὺς μὲν ἄλλους ἵππους αὐτοῦ κατέλιπον, τὸν δὲ Γωβρύαν ἄγουσι πρὸς τὸν Κῦρον. ὁ δέ, ὡς εἶδε τὸν Κῦρον, ἔλεξεν ὧδε· ὦ δέσποτα, ἐγώ εἰμι ὃ μὲν γένος † ἀσσύριος· ἔχω δὲ καὶ τείχη ἰσχυρὰ, καὶ χώρας ἐπάρχω πολλῆς, καὶ ἵππων εἰς χιλίαν ὧν τῷ ἀσσυρίων βασιλεῖ παρέχομεν, καὶ φίλος ἦν ἐκείνῳ ὡς μάλιστα· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος μὲν τετύνηκεν ὑφ' ὑμῶν, αὐτὸς δὲ ἀλαθὴς ὤν, ὃ δὲ παῖς ἐκείνου τῷ ἀρχῷ ἔχει, ἔχθιστος ὢν ἐμοὶ, ἥκω πρὸς σὲ καὶ ἱκέτης πρόσπιτνω.

καὶ αὐθ' ἑαυτοῦ

πάντες πάντα τὰ ἐφ'

ἀσσύριος, ἔχων σ. κ. τ. ἱχ. κ. χ. ὑπαρχων π. κ. ἵπ. ἔχω εἰς χ. τεκαικοσίαν, ἣν τῷ

Itaque fortassis etiam risui vobis essemus, si quid splendidius nobis adtribueretur: sicuti futurum scio, vt equis insidentes admodum nosmet vobis ridendos præbeamus; ac fortassis, vt arbitror, etiam in terram decidentes. Secundum hæc illi ad prædæ diuisionem accessere, quum obequitatus huius mentionem valde riderēt. Cyrus arcessitis cohortium præfectis, iussit vt equos reciperent, & instrumenta equestria, cum equorum curatoribus; & quidem ad numerum acciperent, pares videlicet militum singulorum numero, sorte quamlibet in cohortem ducta. Proclamari etiam per præconem iussit, vt si quod in Assyriorum, aut Syrorum, aut Arabum exercitu mancipium esset, vel e Media, vel Persia, siue Bactriana, siue Caria, siue Cilicia, siue Græcia, siue aliunde vi abductum, se conspiciendum exhiberet. Quo quidem audito præconio, multi se lubenter exhibuerunt. Cyrus ex eorum numero selectis, qui forma præstabant, vt liberis hominibus arma esse gestanda dixit, ab se data: sibi autem curæ futurum vt res necessarias haberent. Simul eos ad præfectos cohortium mox deducens, iisdem commendat; & iubet, vt crates, ac gladios exiles eis darent, quibus instructi, sequerentur equitatum; atque vt pro eisdem commeatum perinde, ac pro Persis suis, acciperent. Ipsi vero cohortium præfecti coricati & hastati semper equis vehērentur, quod quidem primus orsus est facere; ac singuli suo loco peditibus æqualium præfectum ex æqualibus alium constituerent. His illi rebus intenti quum essent, interea Gobryas Assyrius, senex cum equestri famulatu, eques & ipse aderat. Gestabant autem omnes arma equestria. Quibus vero datum hoc erat negotij vt arma reciperent, iubebant hastas tradi; vt eas perinde, atq; arma cetera, comburerent. Gobryas, velle se primum videre Cyrum, ait. Itaque ministri ceteris ipsius equitibus relictis, ad Cyrum Gobryam deducunt. Is vbi Cyrum conspexit, his verbis vsus est: Equidem, domine, natione sum Assyrius, & castellum munitum habeo, & amplæ regioni cum imperio præsum, & equos circiter mille regi Assyriorum exhibere solebam, cui quidem carus eram, vt qui maxime. Sed quando cæsus ille a vobis diē obiit, vir sane fortis & bonus, illiusq; filius rerū modo potitur, inimicissimus mihi: ad te venio, meq; supplex ad pedes tuos prosterno.

Cyrus ingenuos homines in libertatem vindicat.

Gobryas Assyrius ad Cyrum venit.

Trado autem me tibi ſeruum, & belli ſocium; ac te rogo, vt iniurias meas vlciſcaris; teque pro eo ac poſſum, filium mihi adopto. Nam orbus ſum liberis ſexus virilis. Quem enim, domine, ſolum habebam, forma & virtute præſtantem, & amantem mei, & eum honorem mihi deferentem, quo filius patrem perſequendo maxime beare poſſit: hunc rex ille nunc meus, arceſſitum ab illius temporis rege, huius patre, vt qui vellet filio meo filiam ſuam vxorem dare: (atque equidem eum ſic a me dimittebam, vt elato eſſem animo, qui filium meum regis filiæ maritum viſurus eſſem) hunc inquam rex iſte nunc imperans, ad venationem inuitauit, & poteſtatem ei fecit venandi totis viribus, quod longe ſe illo meliorem equitem duceret. Itaque venatus eſt cum eo, tamquam amico; quumque prodiiſſet in conſpectum vrſa, & vterque hanc perſequeretur: noſter iſte modo princeps emiſſo iaculo aberrat, quod vtinam ne vmquam accidiſſet, at meus ille filius telo coniecto, quod minime factum oportuit, vrſam ſternit. Et tunc quidem ille dolore adfectus, inuidiam occulte repreſſit. Quum autem interueniſſet leo, atque hic rurſus aberraſſet, quod ei accidiſſe mirum opinione mea videri non debuit, filius vero meus ictu † denuo non aberrante leonem conficiēs, fetam vtramque ſe ictu gemino diceret, vno alterum ſequuto, ſtrauiſſe: tum vero ſceleratus ille non amplius inuidiam cohibuit, ſed ereptam vni comitum cuſpidem in pectus adegit, atque ita meo illi vnico caroque filio animam abſtulit. Ego vero miſer mortuum pro ſponſo retuli, ac tam grandis barbeſcentem tunc prima lanugine filium optimum & dilectiſſimum ſepelij. At interfector ille, quaſi hoſtem aliquem peremiſſet, neque pœnitere viſus eſt vmquam, neque pro atroci hoc facinore terra conditum honore vllo dignatus eſt. Pater quidem eius miſertus mei fuit, ac palam declarauit, ſibi quoque calamitatem meam moleſtam accidiſſe. Itaque ſi ille viueret, numquam ego ad te cum ipſius damno veniſſem. Nam & multa exſtiterunt eius in me officia plena amoris, & ipſe viciſſim ei mea præſtiti. Quia vero ad interfectorem filij mei rerum ſumma peruenit, non equidem animo in illum vmquam eſſe beneuolo poſſim; nec ipſe me vmquam, ſat ſcio, amicum duxerit. Non enim ignorat, quæ mens in eum mea ſit, atque vti ante hac hilariter viuere ſolitus,

Aſſyriorum regis filius vt Gobryæ ſi lium interfecerit.

† al. ictu infeliciter felici

A χὴ δίδωμί σοι ἐμαυτὸν δοῦλον χὴ σύμμαχον, σὲ
ὃ πιμφρὴν ἀτοῦμαι μοι γλέσθαι, χὴ παῖδα ἔ-
τως, ὡς δυνατόν, σε ποιοῦμαι. ἅπας δέ εἰμι
ἀρρένων παίδων. ὃς γὰρ ἰῶ μοι μόνος καλὸς, ὦ
δέσποτα, χὴ ἀγαθὸς, χὴ ἐμὲ φιλῶν χὴ τιμῶν
ὥσπερ ἂν εὐδαίμονα πατέρα παῖς τιμῶν πι-
θοίη, τῦτον ὁ νυνὶ βασιλεὺς οὗτος, καλέσαντος
τῦ τότε βασιλέως, παῖδος ὄ τῦ νῦν, ὡς δώσον-
τος τὴν θυγατέρα τῷ ἐμῷ παιδί, (ἐγὼ μὲν
ἀπεπεμπόμην, μέγα φρονῶν ὅτι δῆθεν τ
B βασιλέως θυγατὸς ὀφοίμην τ ἐμὸν γὸν γα-
μέτην) ὁ δὲ νῦν βασιλεὺς ὅπῃ θηρᾶν αὐτὸν
παρακαλέσας, χὴ αὖθις † αὐτῷ θηρᾶν αὖ- αὖτὸν
κράτος, ὡς πολὺ κρείσσων αὐτὸ ἱππεὺς ἡμῶν
μενος εἴη): ὁ μὲν ὡς φίλῳ συνεθήρα, φανεί-
σεις δὲ ἄρκτον, διώκοντες ἀμφότεροι, ὁ μὲν
γνῶ * ἄρχων οὗτος ἀκοντίσας ἥμαρτεν· (ὡς
μή ποτ' ὤφελεν) ὁ δ' ἐμὸς παῖς βαλὼν, (οὐ-
δὲν δέον) καταβάλλει τὴν ἄρκτον. χὴ τότε μὲν
ἀνιαθεὶς ἄρα κατέσχεν οὕτως τὸ σκότου τ
C φθόνον· ὡς δὲ πάλιν λέοντος παρατυχόντος ὁ
μὲν αὖ ἥμαρτεν, (σφᾶλεν, οἶμαι, θαυμαστὸν
παθών) ὁ δ' αὖ ἐμὸς παῖς † αὖθις τυχὼν κα- δυσυχῶς
τειργάσατο τ λέοντα, χὴ εἶπεν, ἆρα βέβλη- τυχὼν
κα [μιᾷ * δὶς ἐφεξῆς, χὴ καταβέβληκα
† θῆρας ἑκατέρᾳς· ὃν τότῳ δὲ οὐκέτι θῆρας
κατέσχεν ὁ ἀνόσιος τ φθόνον, ἀλλ' αὐχμεῖ
παρά τινος τῶν ἑπομένων ἁρπάσας, παίσας
εἰς τὰ σπέρνα, τ μόνον μοι χὴ φίλτον παῖδα ἀ-
φείλετο τ ψυχήν. κἀγὼ μὲν ὁ πάλαι νεκρὸν
D αὐτὴ νυμφίου κομισάμην, χὴ ἔθαψα τηλι-
κοῦτος ὢν ἀρτιγλυφάσχοντα τ ἄρτιον παῖδα
τ ἀγαπητόν. ὁ δὲ † κατακτάμενος, ὥσπερ ἐ- κατακτὰς
ρῆρον ἀπολέσας, οὔτε μεταμελόμενος πώ- νὼν
ποτε φανερὸς ἐγένετο, οὔτε αὐτὴ τῷ κακῷ ἔρ-
γου τιμῆς τινὸς ἠξίωσε τ χθ γῆς. ὅ γε μὲν
πατὴρ αὐτοῦ χὴ συνώκτισέ με, χὴ δῆλος ἦν
σφόδρα λυπούμενος μετὰ τῆ συμφορᾷ. ἐγὼ μὲν οὖν,
εἰ μὲν ἔζη ἐκεῖνος, οὐκ ἂν ποτε ἦλθον πρὸς σὲ
διὰ τὴν ἐκείνου κακίαν. πολλὰ γὰρ φιλικὰ ἔ-
E παθον ὑπ' ἐκείνου, χὴ ὑπηρέτησα ἐκεί-
νῳ· ἐπεὶ ὅ εἰς τ ἐμὲ παιδὸς φονέα ἡ ἀρχὴ
[αὕτη * πρεπέτω, οὐκ ἂν πολὺ ἐγὼ τότῳ δυναί-
μην ἄνους γενέσθαι, οὐδὲ οὗτός με δὴ οἶδ' ὅτι
φίλον ἂν ποτε ἡγήσαιτο. οἶδε γὰρ ὡς ἐγὼ πρὸς
αὐτὸν ἔχω, χὴ ὡς πρόσθεν † φανερῶς βιοτεύων, φαιδρὸς
νυνὶ

νυνὶ δ' ἀχείμων ἔρημος ὢν, καὶ δι' πένθους A nunc in hac orbitate adfectus sim, senectam in luctu exigens. Quapropter si tu me receperis, & aliqua mihi vindicandæ per te mortis cari filij spes fiat: etiam reuerti mihi videbor, neque me cum dedecore viuere, neque cum dolore mori putabo. Sic Gobryas quum loquutus esset, respondit Cyrus: Si constet, ea te sentire, mi Gobrya, quæ dicis; equidem te supplicem recipio, & de interfectore me pœnas sumturum, Diis iuuantibus, policeor. Verum dic mihi, ait, si hæc a nobis tibi contingant, & castella retinere te sinamus, & regionem, & arma, & potestatem, cum qua fuisti hactenus, quidnam pro his obsequij nobis præstabis? Munitionem, inquit, vbi voles, tradam tibi, vt domus tua sit: & tributum, quod illi ex agro meo pendebam, ad te deferam: & vbi necesse fuerit expeditionem suscipere, signa tua sequar, adductis meæ regionis viribus. Præterea mihi filia est, eaque virgo, quam vnice diligo, ætate iam nubili. Eam me antehac regi nunc rerum potienti putabam coniugem futuram educare. Verum modo me ipsa filia multis cum lacrumis suppliciter orat, ne se fratris interfectori tradam: quæ quidem mea quoque sententia est. De hac etiam tibi nunc permitto vt ita consulas, quemadmodum me re ipsa de te consulere manifestum est. Itaque Cyrus: His conditionibus, ait, ego vere & ex animo dextram tibi meam do, & tuam accipio. Dij testes nobis sunto. Quibus actis, Gobryam arma retinentem abire iussit; sciscitatus, quantum itineris ad ipsum esset, quod eo venire vellet. Si cras mane, inquit, proficiscaris: postridie nobiscum degere poteris. Itaque Gobryas, itineris duce relicto, discessit. Iam & Medi aderant, quæque Magi Diis eximia seruanda dixerant, ea Magis tradiderunt. Cyro pulcherrimum selegerant tabernaculum, & mulierem Susianam, quæ omnium in Asia fuisse formosissima perhibetur, & insigniter peritas musicæ duas. Secundo autem loco, Cyaxari secundaria. Simul aliis talibus ipsimet sibi supplebant ea, quibus deficiebantur; vt rei nullius indigi militarent. Nam magna omnium erat copia. Itidem & Hyrcanij acceperunt ea, quibus ipsis opus erat. Etiam Cyaxaris nuntium ad æquales cum ceteris partes admiserunt.

Gobryas Cyrum orat, vt filij mortem vlciscatur.

ἔπι ζῶν αἰ ἐπαιχυνοίμιν,

Ὅ γῆρας δι' ἀγῶνος. εἰ μὲν οὖν ἐμὲ σὺ δέχῃ, καὶ ἐλπίδα τινὰ λάβοιμι τῷ φίλῳ παιδὶ τιμωρείας αὖ τινος μεθ' σοῦ τυχεῖν, καὶ ἀνηβῆσαι πάλιν δοκῶ μοι, καὶ † οὔτ' αὖ ζῶν ἐπ' αἰσχυνοίμιν, οὔτε ἀποθνήσκων, αἰνιώμενος αὖ τελευτᾶν δοκῶ. ὁ μὲν οὕτως εἶπε. Κῦρος δ' ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ἴσθι, ὦ Γωβρύα, καὶ φρονῶν φαίνῃ ὅσα γε λέγεις τοῖς ἡμᾶς, δέχομαί τε ἱκέτιν σε, καὶ † τιμωρήσειν τὸν φονέα σὺν θεοῖς ἐπιχειρήσω. λέ B ξον δέ μοι, ἔφη, ἐάν σοι ταῦτα ποιῶμεν, καὶ τὰ τείχη ἐῶμεν ἔχειν σε, καὶ τὴν χώραν καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὴν δύναμιν ἣν πρόσθεν εἶχες, σὺ ἡμῖν τί ἀντὶ τούτων ὑπηρετήσεις; ὁ δὲ εἶπε· τὰ μὲν τείχη, † ὅταν θέλῃς, οἴκόν σοι παρέξω· δασμόν τε τῆς χώρας, ὃν ἔφερον ἐκείνῳ, σοὶ ἀποίσω· καὶ † ὅπου ἂν δέησοι στρατεύειν, συστρατεύσομαί σοι, † ἐκ τῆς χώρας δύναμιν ἔχων. ἔστι δέ μοι, ἔφη, καὶ θυγάτηρ παρθένος ἀγαπητὴ, γάμου ἤδη ὡραία, ἣν ἐγὼ πρόσθεν μὲν ᾠόμην τῷ νῦν βασιλεύοντι γυναῖκα δέφειν, νῦν δέ με αὐτή τε ἡ θυγάτηρ πολλὰ γοωμένη ἱκέτευσε, μὴ δοῦναι αὐτὴν τῷ τὸ ἀδελφοῦ φονεῖ, ἐγώ τε ὡσαύτως γιγνώσκω. νῦν δέ σοι δίδωμι βουλεύσασθαι καὶ πρὸς ταύτης οὕτως, ὥσπερ αὖ καὶ ἐγὼ βουλεύων πρὸς σοῦ φαίνομαι. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος εἶπεν, ὅπῃ τούτοις, ἔφη, ἐγὼ ἀληθευόμενος δίδωμι τέ σοι τὴν ἐμὴν, καὶ λαμβάνω † σὴν δεξιάν. θεοὶ δέ ἡμῖν μάρτυρες ἔστωσαν. ἐπεὶ δ' ταῦτα ἐπράχθη, ἀπιέναι τε ἐκέλευσε † Γωβρύαν ἔχοντα τὰ ὅπλα, καὶ ἐπήρετο πόσην τινὰ ὁδὸν ὡς αὐτὸν εἴη, ὡς ἥξων. ὁ δ' ἔλεγεν· ἴσθι αὔριον ἵππῳ πρόσω, τῇ ἑτέρᾳ αὖ αὐλίζοιο παρ' ἡμῖν † ὁ μὲν δὴ Γωβρύας ὤχετο, ἡγεμόνα καταλιπών. οἱ δὲ μάγοι δοι παρῆσαν, † τὰ μὲν σιγῇ ἔφασαν τοῖς θεοῖς ἔξελθεῖν, ἀποδύντες τοῖς μάγοις· Κύρῳ δ' ἐξηρτημένοι τὴν καλλίστην σκηνὴν, καὶ τὴν σοφωτάτην γυναῖκα, ἣ καλλίστη δὴ λέγεται τῶν C τῇ ἀσίᾳ γεγονέναι, καὶ μουσουργοὺς δὲ δύο ταύτας κρατίστας· δεύτερον δὲ, Κυαξάρει τὰ δεύτερα· τοιαῦτα δ' ἄλλα, ὧν ἐδέοντο, ἐκπληρώσαντες ἑαυτοῖς, ὡς μηδενὸς δεόμενοι στρατεύοιντο. πολλὰ γὰρ ἦν πολλά. τοσοῦτον δὲ καὶ οἱ ὑρκάνιοι ὧν ἐδέοντο. ἰσόμοιρον δ' † ἐποιήσαντο καὶ τὸν Κυαξάρους ἄγγελον. D

ὅπῃ δὴ ὁ μὲν ὤχετο,

ἃ μὲν οἱ μάγοι ἔφασαν

ἐποίησαν τὰ τῶν Κυαξ.

Tabernacula vero, quæ superabant, Cyro A tradiderunt, vt ea Persæ haberent. Nummos tum se distributuros aiebant, vbi collegissent vniuersos, idque deinde præstitum. † Hæc ab eis & acta tũc, & dicta. Cyrus autem Cyaxari selecta vt illi acciperent atque custodirent, iussit; quos ei maxime familiares esse norat. Ac mihi quidem quæ datis, ait, lubens accipio. Vtetur autem his vestrum quilibet, qui eis potissimum indigebit. Et Medus quidam, musicæ studiosus: Ego vero, inquit, mi Cyre, quum audirem vespere mulieres B istas, quas tu nunc habes, voluptatem audiendo percepi: ac si quidem harum vnam tu mihi dederis, existimabo iucundius esse, versari in castris, quam domi manere. Ego vero, subiecit Cyrus, dono hanc tibi, & maiorem tibi videor habere gratiam, qui petieris: quam tu mihi, qui eam accipis. Vsque adeo vobis gratificari sitio. Atque ita mulierem accepit is, qui petierat.

† Heic multi libri veteres Quintum librum ordiuntur.

Τὰς δὲ περιοικὰς σκηνὰς ὅσαι ἦσαν, Κύρῳ παρέδοσαν, ὡς τοῖς πέρσαις χρήσοιντο. Ὃ δὲ νόμισμα ἔφασαν, ἐπειδὰν ἅπαν στράτευμα ξυλλεγῶσι, διαδώσειν, καὶ διέδωκαν. † οἱ μὲν [δὴ * ταῦτα ἐπεσκέψαντό τε καὶ ἔλεξαν. ὁ δὲ Κῦρος ἐπέλευσε τὰ μὲν Κυαξάρους διαλαβόντας φυλάττειν, οὓς ἥδιστα οἰκειοτάτους αὐτῷ ὁρᾷ. καὶ ὅσα δὲ ἐμοὶ δίδοτε, ἡδέως, ἔφη, δέξομαι· χρήσεται δ' αὐτοῖς ὑμῶν ὁ μάλιστα δεόμενος. Φιλόμουσος δέ τις τῶν μήδων εἶπε· καὶ μὲν ἐγώ, ὦ Κῦρε, τῶν μουσουργῶν ἀκούσας ἐπαύσω ὧν σὺ νῦν ἔχεις, ἥκουσά τε ἡδέως, καὶ ἐδόκουν μοι δῶς αὐτῶν μίαν, φαίνεσθαι ἄν μοι δοκῶ ἥδιον, ἢ οἴκοι μένων. ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, ἀλλ' ἔγωγε, ἔφη, καὶ δίδωμι καὶ χάριν οἶμαί σοι πλείω ἔχειν, ὅτι με ᾔτησας, ἢ σὺ ἐμοὶ ὅτι λαμβάνῃς. ὅπως ἐγὼ ὑμῖν διψῶ χαρίζεσθαι. τοσούτων μὲν οὖν ἔλαβεν ὁ αἰτήσας.

ὀνήσθην ἔρχεσθαι τὸ βιβλίον ἐν πολλοῖς τῶν παραιῶν ἀντιγράφων.

Athenæus. l. 6. 10. p. 214. g. ἐν τετάρτῳ παιδείας.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE INSTITVTIONE CYRI, LIBER QVINTVS.

CYRVS autem arcessito Araspe Medo, qui erat ei sodalis a puero, & cui vestem quoq; Medicam exuens, quum in Persiam discederet ab Astyage, dederat; vt sibi & mulierem illam & tabernaculum adseruaret. Erat autem † mulier ea Susorum regis Abradatæ vxor. Quo vero tempore capiebantur Assyriorum castra, forte maritus eius non adfuit, sed ad Bactrianorum regem legatus abiuerat, ab Assyrio societatis ineundæ gratia missus, quod huic cum Bactrianorum rege ius esset hospitij. Hanc igitur vt adseruaret Araspes, donec eam ad se reciperet, Cyrus iussit. Et Araspes, quum id facere iuberetur, Cyrum interrogans: Vidistine, inquit, mulierem hanc, Cyre, quam adseruare me iubes?

† al. mulier ea coniux Abradatæ Susiani.

ΚΑΛΕΣΑΣ δὲ ὁ Κῦρος Ἀράσπην μῆδον (ὃς ἦν αὐτῷ ἐκ παιδὸς ἑταῖρος, ᾧ καὶ τὴν στολὴν ἐκδὺς ἔδωκε τὴν μηδικήν, ὅτε ἐκ Ἀστυάγους εἰς πέρσας ἀπῄει.) τοῦτον ἐκέλευσε διαφυλάξαι αὐτῷ τήν τε γυναῖκα καὶ τὴν σκηνήν. ἦν δ' αὕτη ἡ † γυνὴ Ἀβραδάτα τοῦ σουσίων βασιλέως· ὅτε δ' ἡλίσκετο τὸ τῶν ἀσσυρίων στρατόπεδον, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὐκ ἔτυχεν ἐν ᾧ στρατοπέδῳ ὤν, ἀλλὰ παρὰ † βακτριανοῖς βασιλέα πρεσβεύων ἦλθε. ἔπεμψε δ' αὐτὸν ὁ ἀσσύριος τῆς συμμαχίας· ξένος γὰρ ὢν ἐτύγχανε τῷ τῶν βακτριανῶν βασιλεῖ. τούτων οὖν ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος διαφυλάττειν τὸν Ἀράσπην, ἕως αὐτὸς λάβῃ. κελευόμενος δὲ ὁ Ἀράσπης ἐπήρετο, ἑώρακας δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, τὴν γυναῖκα ἣν με κελεύεις φυλάττειν; μὰ δί' ὃ

γυνὴ τοῦ Ἀβραδάτα τοῦ σουσίνου. ὅπ

μὰ δί', ἔφη ὁ Κῦρος, οὐκ ἔγωγε. ἀλλ' ἐγώ, A
ἔφη, ἰδίκα ἀξηγούμην σοι αὐτήν. καὶ δῆ-
τα ὅτε μὲν εἰσήλθομεν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῆς
τὸ πρῶτον, οὐ διέγνωμεν αὐτήν. καμοί τε
γὰρ ὑπῆντο, καὶ αἱ θεράπαιναι πᾶσαι πε-
ρὶ αὐτήν. καὶ τοίνυν ὁμοίαν τὴν στολὴν εἶχε
τοῖς ἄλλοις. ἐπεὶ δὲ, γνῶναι βουλόμενοι ποία
εἴη ἡ δεσποινα, πάσας προσεβλέψαμεν, τα-
χὺ [πάνυ * καὶ πασῶν ἐφαίνετο διαφέρου-
σα τῶν ἄλλων, καὶ γὰρ καθημένη, κεκαλυμ-
μένη τε καὶ εἰς γῆν ὁρῶσα. ὡς δ' ἀναστῆναι αὐ B
τὴν εἰσελθόντας ἡμᾶς, σιωπᾷ ἔσχησαν μὲν αὐτῇ
πᾶσαι αἱ ἀμφ' αὐτήν, διέῤῥηξε δὲ ἀντῶν-
δα, πρῶτον μὲν τῷ μεγέθει, ἔπειτα δὲ τῇ ῥώ-
μῃ καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ δεδημοσιωμένῃ, καὶ γὰρ
ἀναπεπτωκὼς ἐτύγχανε. δῆλα δ' ἦν αὐ-
τῇ καὶ τὰ δάκρυα καταῤῥέοντα τὰ μὲν ἐπὶ τὸν
πέπλον, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς πόδας. ὡς δ' ἠ-
μῶν ὁ γεραίτερος εἶπε, θαῤῥεῖ ὦ γύναι. κα-
λὸν μὲν γὰρ καὶ ἀγαθὸν ἀκούομεν καὶ τὸν
ἄνδρα εἶναι, ἡμῶν μέντοι δικαιοῦμεν ἀνδρί σε δεῖ C
γνῶναι ὅτι οὔτε ὃ εἶδος ἐκείνου χείρονι, οὔτε τῇ
† γνώμῃ, οὔτε τῷ δυνάμιν· ἀλλ', ὡς ἡ-
μεῖς νομίζομεν, εἴπερ καὶ ἄλλος ἀνήρ, καὶ ὁ
Κῦρος ἄξιός ἐστι θαυμάζεσθαι, οὗ οὐδὲν ὃ
ἀπὸ τῶνδε. ὡς οὖν τοῦτο ἤκουσεν ἡ γυνὴ, πρῶ-
τον μὲν κατέῤῥηξατο τὸν ἄνωθεν πέπλον, καὶ ἀνω-
δύρετο σὺν ἀναβοήσαι δὲ αὐτῇ καὶ αἱ θεράπαι.
ἐν τούτῳ δ' ἐφάνη μοι αὐτῆς τὸ πλεῖστον μέρος
τοῦ προσώπου, ἐφαίνη δὲ ἡ δέρη καὶ αἱ χεῖρες·
καὶ δῆτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς ἐμοί τε ἔδοξε καὶ D
τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς ἰδοῦσι μήπω φῶναι μη-
δένα ἀνθρώπων † γυναῖκα ἀπὸ θνητῶν τοιαύτην ἐν
τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ. ἀλλὰ πάντως, ἔφη, ἂν σὺ † θεάσῃ αὐ-
τήν. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, ναὶ μὰ δία πολὺ γε ἥκι-
στον εἰ τοιαύτη ἐστὶν, οἵαν σὺ λέγεις. τί δαί; ἔφη
ὁ νεανίσκος. ὅπως, † ἔφη, ἂν ἔτι σοῦ ἀκούσας ὅτι
καλή ἐστιν, εἰ πεισθήσομαι ἐλθεῖν θεασόμενος,
οὐ πάνυ μοι σχολῆς οὔσης, δέδοικα μὴ πολὺ
ἧττον ἐκείνη με αὖθις ἀναπείσῃ ἂν πάλιν ἐλ-
θεῖν θεασόμενον· ἐν ᾧ τάττα ἴσως ἂν ἀμελήσας E
ὧν με δεῖ πράξαι, καθοίμην ἐκείνῃ θεώ-
μενος. ἂν ὁ νεανίσκος ἀναγελάσας εἶπεν, οἶσθ', ὦ
ἔφη, ὦ Κῦρε, ἱκανὸν εἶναι καλλος † ἀνθρώπου
ἀναγκάζειν τὸν μὴ βουλόμενον πρᾶξαι τἄλλα βέλτιστα; εἰ μὲν τοι τοῦτο, ἔφη,] οὕτως
ἐπέφυκεν, πάνυ ἂν ἰκανῶς ἀναγκάζειν ὁμοίως. † ὅρα, ἔφη, ὦ πῦρ, ὡς πάνυ ὁμοίως καίει.

Non profecto, ait Cyrus. Ego vero inquit Araspes, hanc vidi, quum eam tibi seligerem. Ac sane quum tabernaculum eius ingrederemur, primum eam non adgnouimus. Nam & humi sedebat, & circum eam sedebant ancillæ omnes, habebatque vestem illarum vestibus similem. Quum autem studio cognoscendi, quænam esset hera, circumspectaremus vniuersas; mox alias omnes excellere visa est, tametsi sederet, ac velata terram intueretur. Postquam vero surgere eam iussimus, consurrexere cum ea cunctæ, quæ aderant. Tum vero præstabat hæc primum proceritate, deinde robore, virtute, gestuum elegantia, licet habitu vili vestita constitisset. Etiam lacrumas videre erat destillantes partim in vestem, partim ad ipsos vsque pedes. Quumq; natu maximus inter nos diceret: Bono animo sis, mulier: nam tametsi præstare virum tuum corporis & animi bonis audiamus, tamen ei te modo seligimus, quem scire debes neque formæ elegantia illi cedere, neque ingenio, neq; potestate. Nimirum si quisquam alius, Cyrus certe nostra sententia dignus est admiratione, cuius tu deinceps eris. Id vbi mulier audiuit, dilacerato superiori veste cepit eiulari, ancillis vna vociferantibus. Atque heic iam maxima ex parte facies eius adparuit, & collum & manus adparuerunt. Adeoque scito, mi Cyre, tam mihi quam aliis eam intuentibus visum esse, numquam mulierem in Asia vel esse natam, vel exstitisse talem ex mortalibus. Sed enim, inquit, omnino tu eam spectabis. Et Cyrus: Immo vero multo minus, ait, si talis est, qualem tu prædicas. Quid ita? inquit adulescens ille. Quia si nunc, ait, postquam de te audiui, eam esse formosam, persuaderi mihi patiar, vt ad spectandum illam abeam, non admodum otiosus: vereor, ne multo citius illa mihi rursum persuadeat, vt spectatum redeam, ac deinde neglectis fortasse rebus iis, quæ mihi gerendæ sunt, oculis in hanc fixis desideam. Et adulescens ille cum risu inquit: Existimasne, mi Cyre, formam humanam tantum habere virium, vt nolentem cogat facere, quod facto non sit optimum? Nam si hoc ita comparatum esset a natura, omnes eodem modo cogeret. Ignem, inquit, adspice, vt omnes itidem vrat.

Panthea excellens forma.

Panthea virtus.

Plut. πῶς ἄν τις αἴσθοιτο ἑαυτὸν προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ. p. 146. Τῆς δὲ Πανθείας τὸ δάκρυα καὶ κάλλος καὶ σχῆμα καὶ ἀναστροφὴ καὶ ἀρχὴ καὶ τέχνη μύρου ἐξέπλαξε τὸν Ἀβραδάτην.

Possit ne cogere homines etiam inuitos, vt amorem sibi conciliet. Ξενοφ. Κύρου παιδ. p. 378. ὁ Κῦρος δὲ καὶ ἐβούλετο ἤδη ἰδεῖν, ἀλλὰ τὸ βέβαιον ἐπιθυμῶν ἰδεῖν, ἔτι ἐφοβεῖτο μὴ ἀναπείσῃ αὐτὸν ἡ ἐπιθυμία πάλιν ἐλθεῖν θεασόμενον, πρὶν καὶ τὰ ἄλλα ἃ ἔδει παρασκευάσασθαι, προσέταξε τοῖς ἑταίροις ἐπιμελεῖσθαι. Idem πῶς δεῖ τὸν τέχνην ποιημάτων ἀκούειν. p. 53. fin. δεῖ Κῦρος δεῖ ἰδεῖν τὴν Πάνθειαν ἐθέλοντας.

Nam talis a natura est. At ex formosis aliis amantur: & alius alios amores habet. Est enim hæc res in voluntate posita, & vnus quisque quos vult amat. Iam neque frater fororis amore tenetur, sed alius; neque pater filiam, sed alius amat. Etenim metus & lex ad coërcendum amorem virium satis habent. At vero si lex promulgaretur, vt qui non comedunt, non esuriant; & qui non bibunt, non sitiant; vtque nec hieme algeant, nec æstate caleant: in his vt homines parerent, lex nulla posset efficere. Sunt enim a natura sic comparati, vt his sint inferiores. Amare vero, in voluntate positum est. Vnusquisque sane amat, quæ sibi conueniunt, vt vestes & caligas. Qui fit igitur, inquit Cyrus, si voluntarium quiddam est amor, quod fieri nequit, vt aliquis desinat, quum vult? Vidi ego, qui præ dolore, quem ex amore percipiebant, flerent; & iis, quos amabant, seruirent; tametsi prius, quam amarent, seruitutem rem malam esse arbitrarentur: quique multa largirentur, quibus carere suo sine incommodo non poterant. Tum qui optarent, vt amore non secus atq; morbo quodam alio liberarentur, neq; tamen liberari possent; sed validiore necessitate vincti essent, quã si ferro fuissent constricti. Itaque etiam se suis amoribus exhibent amantes ad obsequia multa sine fructu, ac ne quidem aufugere conantur, quum eiusmodi habeant mala: sed potius amores suos ipsi, ne aufugiant, obseruant. Et adulescens ille ad hęc: Faciunt vero, quæ dicis, ait. Et sunt profecto huiusmodi homines secordes & futiles. Quo fit, mea quidem sententia, semper vt optent mori, tamquam miseri: quumque rationes infinitæ sint e vita excedendi, non tamen excedunt. Iidem furari quoque conantur, & ab alienis haud abstinent. Verum vbi quid vel rapuere, vel furto subtraxere, vides ipse, inquit, te primum increpare furantem & rapiętem, quum nulla necessitas eos ad furtũ adigat; neque veniam dare, sed pœnas sumere. Sic ergo neque formosi ad amandum se cogunt, nec ad adpetendum ea, quæ adpetenda non sunt: sed nullius momenti homunciones in omnibus cupiditatibus sunt impotentes, ac deinde in amorem culpam conferunt. At honesti probique viri tametsi & aurum, & equos bonos, & mulieres formosas, expetant: nihilo tamen minus ab his omnibus, facile semet abstinere possunt, vt per iniuriam ea non adtingant.

A πέφυκε γὰρ τοιοῦτον. τὸ γὰρ καλῶν τὸν μὴ ἐρᾶσθαι, τὸν δὲ ἄκοντα μὴ ἐρᾶν, ἄλλος ἄλλου γε μᾶλλον ἐπιτήδειον δή, ἔφη, ἐστὶ καὶ ἐρᾶν ἕκαστος ὧν αὐτὸς βούλεται. αὐτίκα γοῦν ἐκ ἐρᾷ ἀδελφὸς ἀδελφῆς, ἄλλος δὲ ταύτης· οὐδὲ πατὴρ θυγατρὸς, ἄλλος δὲ ταύτης. καὶ γὰρ φόβος καὶ νόμος ἱκανὸς ἔρωτα κωλύειν. εἰ δέ γ', ἔφη, νόμος τεθείη μὴ ἐσθίοντας μὴ πεινᾶν, καὶ μὴ πίνοντας μὴ διψᾶν, μηδὲ ῥιγοῦν τοὺς χειμῶνας, μηδὲ θάλπεσθαι τοὺς θέρους, οὐδεὶς ἂν νόμος δύναιτο οὐδὲν παρασκευάσαι αὐτοὺς ταῦτα πείθεσθαι. πεφύκασι γὰρ ὑπὸ B τούτων κρατεῖσθαι. τὸ δὲ ἐρᾶν ἐθελούσιόν ἐστιν. ἕκαστος γοῦν τοῦτο καθ' αὑτὸν ἐρᾷ, ὥσπερ ἱματίων καὶ ὑποδημάτων. πῶς οὖν, ἔφη, ὁ Κῦρος, εἰ ἐθελούσιόν ἐστι τὸ ἐρᾶσθαι, οὐ καὶ παύσασθαί τις ἐρᾷ ἐστὶν ὅτε μὴ τις βούλῃ; ἀλλ' ἐγὼ, ἔφη, ἑώρακα καὶ κλαίοντας ὑπὸ λύπης δι' ἔρωτα, καὶ δουλεύοντάς γε τοῖς ἐρωμένοις, καὶ μάλα κακὴν νομίζοντας εἶναι ἐρᾶν τὸ δυναίμην, καὶ διδόντας γε πολλὰ, ὧν ἄλλοις βέλτιον αὐτοῖς εἶναι. καὶ δύχομένους ὥσπερ καί τινος νόσου ἀπαλλαγῆναι, C καὶ δεδεμένους μέντοι ἀπαλλάττεσθαι, ἀλλὰ δεδεμένους ἰσχυροτέρᾳ τινὶ ἀνάγκῃ, ἢ εἰ σιδήρῳ ἐδέδεντο. παρέχουσι γοῦν ἑαυτοὺς τοῖς ἐρωμένοις πολλὰ καὶ εἰκῆ ὑπηρετοῦντας· καὶ μέντοι καὶ ἀποδιδράσκειν ὅπου χρῆσθαι τούτοις κακὰ ἔγνωκε, δύναται καὶ φυλάττεσθαι τοὺς ἐρωμένους, μή ποι ἀποδρῶσι. καὶ ὁ νεανίσκος εἶπε πρὸς ταῦτα, ποιοῦσι γὰρ, ἔφη, ταῦτα· εἰσὶ μέντοι οἱ τοιοῦτοι, ἔφη, μωρότατοί· διὸ δή, οἶμαι, καὶ δύνανται μὲν ἀεὶ [ὡς * ἄθλιοι ὄντες ἀποθανεῖν, μυρίων δὲ οὐσῶν D μηχανῶν ἀπαλλαγῆς τοῦ βίου, οὐκ ἀπαλλάττονται. οἱ αὖτοὶ δέ γε οὗτοι καὶ κλέπτειν ἐπιχειροῦσι, καὶ οὐκ ἀπέχονται τῶν ἀλλοτρίων· ἀλλ' ἐπειδάν τι λάβωσιν ἢ κλέψωσιν, ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι σὺ μὲν φεύγεις, ὡς οὐκ αἰσχρὸν ὂν κλέπτειν, αἰτιᾷ τοῦ κλέπτειν καὶ ἁρπάζειν, καὶ οὐ συγγινώσκεις, ἀλλὰ κολάζεις; οὕτω μέντοι, ἔφη, καὶ οἱ καλοὶ οὐκ αἰσχύνονται ἑαυτῶν ἐρᾶν, οὐδὲ φείδονται αὐτῶν ὅπου μὴ δεῖ, ἀλλὰ τὰ μωρότατα αὐτῶν E ἁπάντων, οἶμαι, ἐπιθυμιῶν ἀκρατῆ ὄντι, καὶ πεῖσαι ἐρῶσι αἰτοῦσιν· οἱ δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ, ἐπιθυμοῦντες καὶ χρυσίου καὶ ἵππων ἀγαθῶν καὶ γυναικῶν καλῶν, ὅμως ἀπόντων τούτων ῥᾳδίως διάγουσιν ἀπέχεσθαι, ὥστε μὴ ἀδικεῖσθαι αὐτῶν οὐδὲ τὸ δίκαιον.

ἔγωγ'

ἐγὼν᾽ ἔν, ἔφη, ταύτῃ ἑωρακὼς, καὶ πάνυ μοι καλῆς δοξάσης εἶ), ὅμως παρὰ σοί εἰμι, καὶ ἱππεύω καὶ τἆλλα † τὰ ἐμοὶ προσήκοντα ἀποτελῶ. ναὶ μὰ δί᾽, ἔφη ὁ Κῦρος· ἴσως γὰρ θᾶττον ἀπῆλθες ἢ ἂν ὅσῳ χρόνῳ ὁ ἔρως πέφυκε συσκευάζεσθαι αὐθέφτον. καὶ πυρὸς γάρ τοι ὅστις ἅπτεται μὴ διηνεκὴς κάεσθαι, καὶ τὰ ξύλα οὐκ διηνεκὴς ἀναλάμπει. ὅμως δὲ ἐγώγε οὔτε πυρὸς ἑκὼν εἶ) ἅπτομαι, οὔτε τοὺς καλοὺς ἐσορῶ. σὲ δὲ σοὶ συμβουλεύω, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, μὴ ἐν τοῖς καλοῖς ἐᾶν * τὸ ὄμμα ἐνδιατρίβειν. ὡς ὅ μὲν πῦρ τοὺς ἁπτομένους καίει, οἱ δὲ καλοὶ καὶ τοὺς ἀπόθεν θεωμένους φλέγουσιν, ὥστε αὐτοὺς ἔρωτι. θαῤῥεῖ, ἔφη, ὦ Κῦρε, καὶ ἐὰν μηδέποτε παύσωμαι θεώμενος, ἐὰν μὴ κρεῖττόν σοι φανῶ, ὥστε ποιεῖν τι ὧν μὴ χρὴ ποιεῖν. καλῶς λέγεις, ἔφη, λέγεις. φύλαττε τοίνυν, ἔφη, ὡς ἔστιν ἃ σε κελεύω. καὶ ὅπως μελήσει αὐτῷ. ἴσως γὰρ ἂν καὶ πάνυ ὑμῖν ἐν καιρῷ τι γένοιτο αὕτη ἡ γυνή. τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες διελύθησαν. ὁ δὲ νεανίσκος ἅμα μὲν ὁρῶν † ὑπερκαλλῆ τὴν γυναῖκα, ἅμα δὲ ἀκούων τὸν καὶ λόγου καὶ ἀγωγὴν αὐτῆς, ἅμα δὲ θεραπεύων αὐτὸν, καὶ οἰόμενος χαρίζεσθαι αὐτῇ, ἅμα δὲ ἀκούων ὡς οὐκ ἀχάριστον εἴη, ἀλλ᾽ αὐτεπιμελούμενον ὑπὲρ τῆς αὐτῆς οἰκετῶν, ὡς καὶ εἰσιόντι εἴη αὐτῷ τὰ δέοντα, καὶ εἴ ποτε ἀσθενήσειεν, ὡς μηδενὸς ἂν δέοιτο· οὐκ πάντων τούτων ἡλίσκετο ἔρωτι, καὶ ἴσως οὐδὲν θαυμαστὸν ἔπαθε. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ὅπως ἐπράττετο. βουλόμενος δὲ ὁ Κῦρος ἐθελοντὰς μὲν ἔχειν μετ᾽ ἑαυτοῦ τούς τε μήδους καὶ τοὺς συμμάχους, συνεκάλεσε πάντας τοὺς † ὁπαδοὺς· ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες μῆδοι καὶ πάντες οἱ παρόντες, ἐγὼ ὑμᾶς οἶδα σαφῶς ὅτι οὔτε χρημάτων δεόμενοι σὺν ἐμοὶ ἤλθετε, οὔτε Κυαξάρῃ νομίζοντες τοῦτο ὑπηρετήσειν· ἀλλ᾽ ἐμοὶ βουλόμενοι τοῦτο χαρίζεσθαι, καὶ ἐμὲ τιμῶντες [καὶ * νυκτοπορεῖν καὶ κινδυνεύειν σὺν ἐμοὶ ἠθελήσατε. καὶ χάριν τούτων ἐγὼ ὑμῖν ἔχω μὲν, εἰ μὴ ἀδικῶ, ἀποδιδόναι δὲ οὔπω ἀξίαν δύναμιν ἔχειν μοι δοκῶ. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ αἰσχύνομαι λέγων. ὃ δ᾽, ὦ μὴν τε παρ᾽ ἐμοὶ, ἀποδώσω, εἰ ἴστε ὅτι τοῦτο αἰσχυνοίμην ἂν εἰπών. νομίζοιμι γὰρ ἐμαυτὸν ἐοικέναι † λέγοντα ταῦτα [τοῦτο * ἕνεκα τοῦ ὑμᾶς ἐθέλειν μᾶλλον παρ᾽ ἐμοὶ καταμένειν. ἀντὶ δὲ τούτου τάδε λέγω·

A Ego quidem certe, tametsi hanc conspexerim, perque mihi venusta visa sit: tibi tamen adsum, & equito, & cetera, quę mei sunt officij, præsto. Profecto, inquit Cyrus, discessisti fortasse citius, & ante id tempus, quo solet a natura machinis suis amor homines occupare. Nam fieri potest, vt etiam ignem quis tangens, non statim vratur: & e lignis flamma non statim emicat. Ego tamen nec ignem vltro tangere, nec formosos adspicere soleo. Nec tibi quidem consulo, mi Araspa, vt oculos formosis diutius immorari sinas. Nam ignis quidem non nisi tangentes vrit, ac formosi etiam eos, qui e longinquo spectant, sic accendunt, vt amore flagrent. Bono animo sis, ait, mi Cyre. non enim futurum, vt ita capiar, ne quidem si numquam hanc spectare desinam, vt aliquid præter decori rationem admittam. Rectissime, inquit, ais. atque adeo hanc mihi adseruato, quemadmodum iubeo, eiusque curam gerito. Nam fortasse mulier hæc opportune nobis vsui magno fuerit. His dictis ab se inuicem tunc discesserunt. Aduleſcens autem ille tum quod supra modum formosam mulierem videret, tum quod eius honestam bonitatem animaduerteret, tum etiam, quod coleret eam, seque putaret ei gratificari, & illam non ingratam esse sentiret, quæ vicissim per famulos suos curam adhiberet, vt venienti necessaria suppeterent, ac si quando ægrotaret, nihil vt ei deesset: his igitur omnibus factum, vt amore caperetur, nec mirum aliquid ei fortassis accidit. Atque hæc quidem hoc modo gerebantur. Quum autem Cyrus & Medos & ceteros socios vltro secum manere vellet, conuocauit omnes, quos adesse duceret opportunum; & vbi conuenissent, huiusmodi protulit: Equidem, Medi, vosque omnes, qui adestis, certo scio, non ob penuriam pecuniæ vos mecum profectos esse, nec quod existimaretis in hoc voluntati Cyaxaris inseruiri, sed quia mihi gratificari, meque honore prosequi velletis, libitum vobis est mecum & nocturnum iter ingredi, & salutem in discrimen coniicere. Quas ob res equidem vobis gratiam habere debeo, ni esse iniustus velim; nec dum tamen ex dignitate referēdi facultatem habere mihi videor, quod quidē me minime pudet dicere. Sed quo minus dicam, si mecum manseritis, me relaturum; pudore præpedior. nam existimarem videri posse, me dicere hoc eam ob causam, vt libentius apud me remanere velletis. Itaq; pro eo hæc dicō:

Araspes erga Pantheam amore captus.

» Ego apud vos, etiam si nunc Cyaxari mo-
» rem gerendo discesseritis, id efficere co-
» nabor, si quid prospere gessero; vt vos ipsi
» me laudetis. Non enim iam discedo, sed
» Hyrcaniis, quibus & iusiurandum, & dex-
» tram dedi, fidem seruabo; neq; vmquam
» committam, vt hos deseruisse conuincar.
» Atq; etiam facere conabor, ne Gobryam,
» qui modo & munitiones, & regionem, &
» copias nobis tradidit, vmquam itineris ad
» me suscepti pœniteat. Quod denique ma-
» ximum est, quum Dij tam manifesto bo-
» na nobis largiantur, & metus eorum, &
» pudor retinere me debet, quo minus reli-
» ctis his temere discedam. Hoc equidem,
» ait, facturus sum. Vos quod ex animi vestri
» sententia visum vobis fuerit, agite; & mi-
» hi, quæ vestra sententia sit, indicate. Hęc ei-
ius verba fuerunt. At is, qui Cyri se cognatum esse dixerat aliquando, primus adhæc: Ego vero sic aio, mi rex, inquit. Nam regem natura nihilo te minus ortum arbitror; quam ille rex est, qui dux apum in alueo nascitur. Illi enim semper apes vltro parent, ac quocumque loco manserit, ab eo nulla earum discedit. Quod si aliquo prodierit, nulla ipsum deserit. tam mirificus eis amor erga principem hunc suum innascitur. Itidem erga te mihi quodam modo videntur hi homines adfecti esse. Nam quo tempore a nobis in Persiam proficiscebare, quisnam Medorum vel iuuenis vel senex abfuit, quo minus te sequeretur, donec Astyages nos retrogredi iussit? Postquam vero domo nobis e Persida opitulator adueniisti, videbamus iterum amicos tuos prope omnes sponte sua te sequi. Quum rursus expeditionem in hæc loca suscipere cupiuisti, omnes te Medi lubentes sequuti sunt. Et nunc adeo sic adfecti sumus, vt te præsente etiam in hostico simus animosi, & absque te domum reuerti formidemus. Itaque ceteri quid facturi sint, ipsi exponent: ego vero, mi Cyre, atq; illi, qui mea in potestate sunt, manebimus apud te: te intuendo, quæuis sustinebimus: te beneficiis nos adficiente, tolerantes erimus. Posthæc Tigranes ita loquutus est: Nolim mireris, ait, mi Cyre, quod taceam. Animus enim meus non ad consultandum paratus est, sed ad faciundũ, quidquid imperaueris. Hyrcanius autem: Dicerẽ ego, inquit, si iam discederetis Medi, numinis id alicuius voluntate fieri, quod valde beatos vos fieri non sineret.

Apum erga regem suum studia.

Hominum erga Cyrum studia.

ἐγὼ γὰρ ὑμῖν, κἂν ἤδη ἀπίητε Κυαξάρῃ πρᾶγμα ποιούμενοι, ὅμως ἐπιχειρήσω τι ἀγαθὸν παρέχειν, πράσσουσιν οὕτω ποιῆσαι, ὥστε καὶ ὑμᾶς ἐμὲ ἐπαινῆσαι. ἐγὼ γὰρ δὴ οὐδ' αὐτὸς γε ἄπειμι· ἀλλὰ καὶ Ὑρκανίοις, οἷς τὰς ὅρκους καὶ τὰς δεξιὰς ἔδωκα, ἐμπεδώσω, καὶ οὐκ αἰσχυνοῦμαι τούτοις παρεδιδοὺς ἁλώσομαι. καὶ τῷ μὲν νῦν ταῦτα διδόντι ἡμῖν Γωβρύᾳ, καὶ τείχη, καὶ χώραν, καὶ δυνάμεις, πειράσομαι ποιῆσαι μή ποτε μεταμελῆσαι τὰ πρὸς ἐμὲ ὁδοῦ. καὶ τὸ μέγιστον δή, οὕτω πρόδηλοι τοῖς θεοῖς διδόντων ἀγαθά, καὶ φοβοίμεθα ἂν αὐτούς, καὶ αἰσχυνοίμεθα, ἀπολιπόντες ταῦτα εἰκῇ ἀπελθεῖν. ἐγὼ μὲν οὖν, ἔφη, ὅτι ποιήσω. ὑμᾶς δὲ ὅπως [καὶ * γνώσκητε, ὅτι καὶ ποιᾶτε. καὶ ἐμοὶ εἴπατε ὅ, τι ἂν ὑμῖν δοκῇ. ὁ μὲν ὅτως εἶπε. πρῶτος δὲ ὁ φήσας ποτὲ συγγενὴς τοῦ Κύρου εἶναι, πρὸς ταῦτα ἔλεξεν· Ἀλλ' ἐγώ† μέν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ. βασιλεύς μοι γὰρ ἔμοιγε δοκεῖς οὐ φύσει πεφυκέναι οὐδὲν ἧττον, ἢ ὁ ἐν τῷ σμήνει φυόμενος τῶν μελιττῶν ἡγεμών. ἐκείνῳ τε γὰρ αἰεὶ αἱ μέλιτται ἑκοῦσαι πείθονται· ὅπου δ' ἂν μένῃ, καὶ εὐθυμία ἐντεῦθεν ἀπαρχεται· ἐὰν δέ που ἄξιῃ, εὐθυμία αὐτοῦ ἀπολείπεται· ὥστε δεινός τις αὐτοῖς ἔρως τοῦ ἄρχεσθαι ἐστὶν ἐκείνου† ἐγγίγνεται. καὶ πρὸς σὲ δέ μοι δοκοῦσι πάντα πλησίως πως οἱ ἄνθρωποι ὅτοι ἄρχεσθαι. καὶ γὰρ εἰς τὰς ὁδοὺς ὅτε παρ' ἡμῶν ἀπῆλθες, τίς μὴ δῶν ἢ νέος ἢ γέρων σοῦ ἀπελείφθη τοῦ μὴ σοὶ ἀκολουθῆσαι, † ἕως ὅτε Ἀστυάγης ἡμᾶς † ἀπέστρεψεν; ἐπεὶ δὲ σὺ περσῶν βοηθὸς ἡμῖν ὡρμήθης, σχεδὸν αὖ * ὁρμῶμεν τοῖς φίλοις σοῦ πρώτους ἐθελουσίους συνεπομένους. ὅτε δ' αὖ τῆς δευτέρας στρατείας ἐπεθύμησας, πρῶτοι σοὶ μηδοὶ ἑκόντες ἠκολούθησαν. νῦν δ' αὖ οὕτως ἔχομεν, ὡς σὺν σοὶ μὲν † ὅμως καὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ οὔτε δαρδοῦμεν, ἄνευ δὲ σοῦ καὶ οἴκαδε ἀπιέναι φοβούμεθα. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι ὅπως ποιήσουσιν, αὐτοὶ ἐροῦσιν· ἐγὼ δ', ὦ Κῦρε, καὶ ὧν ἐγὼ κρατῶ, καὶ μενοῦμεν σοὶ καὶ ὁρῶντές σε ἀνεξόμεθα, καὶ καρτερήσομεν † πρὸς σοῦ ἐργετούμενοι. ὑπὸ τούτοις ὁ Τιγράνης ἔλεξεν ὧδε· σὺ δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, μή τι θαυμάσῃς, ἂν ἐγὼ σιγῶ. † ἡδέως μοι * ψυχή, ἔφη, οὐχ ὡς βουλεύσουσα παρεσκεύασαι, ἀλλ' ὡς ποιήσουσα ἅ, τι ἂν παραγγέλλῃς. ὁ δὲ ὑρκάνιος εἶπεν· ἀλλ' ἐγώ μοι, ὦ μῆδοι, εἰ νῦν ἀπέλθοιτε, δαίμονος ἂν φαίην τινὸς † βούλησιν εἶναι, ὃ μὴ ἐάσαι ὑμᾶς μέγα εὐδαίμονας γενέσθαι. ἀνθρω-

μὲν φημι,

μὲν ψυχή.

εἰς ὅτε

ἀπέστρεψεν

* ἐθελοντὰς μεν

ὑπὸ τούτοις

ἡδέως μοι * ψυχή

ὑπὸ τούτοις

ἀνθρωπίνη ὀ γνώμη τίς ἀν ἢ φυγόντων πο- A Humanæ quidem mentis iudicium quod
λεμίων ἀποδέποιτο, ἢ ὅπλα παραδιδόντων adtiner, quis vel hoste fugiente se patiatur
οὐκ ἂν λαμβάνοι, ἢ ἑαυτὸν παραδιδόντων καὶ auerti, vel arma tradente non ea capiat,
τὰ ἑαυτοῦ οὐκ ἂν δέχοιτο; ἀνάγωστε καὶ τὸν ἡγε- vel se cum suis rebus dedente non reci-
μόνος ἡμῖν ὄντος τοιούτου, ὃς ἐμοὶ δοκεῖ (ὡς ὄμνυ- piat? Præsertim quum eiusmodi ducem
μι ὑμῖν πρὸς τοὺς θεοὺς) εὖ ποιῶν ἡμᾶς μᾶλ- habeamus, qui mihi videtur, quod iura-
λον ἥδεσθαι, ἢ ἑαυτὸν πλεονάζων. ὅπου τοίνυν πάν- tus equidem deos omnes testor, maiorem
τες οἱ μηδὲν τοιοῦτον ἔλεγον· σὺ ὦ Κῦρε ἐξή- ex eo voluptatem capere, si bene de vobis
γαγες ἡμᾶς· καὶ οἴκαδε ὅτου ἀπίεναι † καιρὸς ἐστὶ mereatur, quam si seipsum locupletet.
σοὶ δοκεῖ εἶναι), στεῦν σοὶ ἡμᾶς ἀπάγαγε. ὁ δὲ Κῦ- Tum deinde Medi omnes hæc dixerunt:
ρος ταῦτα ἀκούσας, ἐπεύξατο· ἀλλ' ὦ Ζεῦ B Tu nos eduxisti, Cyre. Tu domum nos,
μέγιστε, αἰτοῦμαί σε, δός μοι τοὺς ἐμὲ τιμῶντας vbi tibi visum erit commodum; tecum
νικῆσαι εὖ ποιοῦντα. ὡς τοίνυν σκέλοιτο τοὺς abducito. Cyrus his auditis, hoc votum
μὲν δὴ οὓς φυλακὰς καταστήσαιντας, ἀμφ' αὐ- adiecit: Te vero maxime Iupiter oro, fac
τοὺς ἦν δὴ ἔχῃ, τοὺς δὲ τὰρσας διαλαβεῖν τὰς σκη- vt eos, qui honore me prosequuntur, be-
νάς, τοῖς μὲν ἱππεῦσι τὰς τούτοις πρεπούσας, τοῖς neficiis superem. Ex eo iussit, vt ceteri qui-
δὲ πεζοῖς τὰς τούτοις ἁρκούσας· καὶ ὕτω κατα- dem locatis excubiis, corpora curarent:
στησαμένους, ὅπως ποιοῦντες οἱ ἐν τῇ σκηνῇ ἄπονοι Persæ vero tabernacula distribuerent, in
τὰ δέοντα φέρωσιν εἰς τὰς τάξεις τοῖς τάρσαις, equites ea, quæ equitibus conuenirent:
καὶ τοὺς ἵππους † τεθεραπευμένους παρέχωσι. in pedites, quæ his sufficerent. Vt item
τάρσας δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ * ἔργον ἢ τὰ πρὸς C hoc modo res constituerent, quo vniuer-
πόλεμον ἐκποιοῖεν. τοιούτῳ μὲν ὕτω τὴν ἡμέραν si, qui essent in tabernaculis, necessaria
διήγαγον· τοῖοι δὲ ἀναστάντες ἐπορεύοντο τάρσος conficerent, ac Persis ad ordines ipsorum
τὴν Γωβρύαν, Κῦρος μὲν ἐφ' ἵππου, καὶ οἱ τάρσων adferrent, & equos etiam curatos eis ex-
ἱππεῖς, γεγυμνωμένοι ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους· οἱ δὲ hiberent: Persis autem nihil aliud negotij
τὰ τούτων γέρρα καὶ τὰς κοπίδας ἔχοντες, ὅπερ τού- relinqueretur, quam vti res bellicas ela-
τοις εἵποντο, ἴσοι ὄντες τὸν ἀριθμόν. καὶ ἡ ἄλλη δὴ borarent. Hoc modo diem hunc exege-
στρατιὰ ἐπορεύετο τεταγμένη. ἕκαστον δὲ σκέ- runt. Mane autem quum surrexissent, i- *Cyrus ad Gobryam iter facit.*
λοιτο τοῖς καμοῦσι ἑαυτῶν θεράπουσιν εἰπεῖν, ter ad Gobryam ingressi sunt, Cyrus qui-
ὅπως ὅστις αὖ αὐτῶν ἢ τὸν ὀπισθοφυλάκων φαίνοι dem in equo, cum Persarum equitibus,
ὄπισθεν, ἢ τοῦ μετώπου * πρόσθεν, ἢ κατὰ πλά- D qui iam ad duo millia excreuerant. Hos
για ἔξω τῶν ἐν τάξει ὄντων ἁλίσκηται), κολασθή- sequebantur, qui crates & copides eorum
σεται. δευτεραῖοι δὲ ἀμφὶ δείλην γίγνονται habebant, numero eis pares. Itidem exer-
πρὸς τὴν Γωβρύου χώραν, καὶ ὁρῶσιν ὑπερειμέ- citus reliquus instructus iter faciebat. Et
νον τε ὂν ἔρυμα, καὶ ὅπη τὸν τεῖχον πρὸ τοῦ παρε- iussit Cyrus, vti quisque famulis suis no-
σκευασμένα, ὡς ἂν κράτιστα ἐπομάχοιντο. καὶ uitiis futurum diceret, vt quisquis eorum
βοῦς μὲν πολλοὺς καὶ πάμπολλα πρόβατα ὑπὸ vel post agminis postremi custodes con-
τὰ † ἐρύματα προεσκημένα ἑώρων. πέμψας spiceretur, vel ante frontem, vel ab vtro-
δὲ ὁ Γωβρύας ἐκέλευσε τὸν Κῦρον προελά- que latere extra eos, qui essent in ordine,
σαντα ἰδεῖν † εἰ ἡ προόδος ὑπέλεκτός ἐστι, εἴσω ὂν E deprehenderetur, pœnas daret. Postri-
πέμψαι πρὸς ἑαυτὸν τῶν πιστῶν τινας, οἵτινες † αὐτὸν die circa vesperam ad locum Gobryæ per-
τὰ ἔνδον ἰδόντες ἀπαγγελοῦσιν. ὕτω δὴ ὁ Κῦρος ueniunt, & munitionem supra modum
αὐτὸς μὲν ὡς ὀλίγιστα βαλόμενος ἰδεῖν, εἴ πῃ εἴη αἱρε- firmam vident, & in mœnibus parata o-
σιμον ὂν τεῖχος ἢ ψευδὴς † φαίνοιτο ὁ Γωβρύας, mnia quibus egregie locus propugnare-
προϊππάσατο πρόσθεν, ἑώρα τε ἰσχυρότερα πρὸ tur. Quin etiam multos boues, & per-
τοῦ † ἢ προσῆκτο· ὡς δὲ ἔπεμψε πρὸς Γωβρύαν, multas pecudes subter munitiones addu-
Illi vero, quos Cyrus ad Gobryam miserat, *Si legas* προσείπειν,

καιρὸς δοκεῖ, σοὶ σοὶ ἡμᾶς ἄγε.

ἐρύματα

ἢ προόδ. † αὐτὸς

ἤρετο † ἢ προεῖπον. al. ἐξ πάρ- ἰων ἦν.

προσθεν ἔη, ἢ κατὰ

sententia est, Vidit omnia munitiora esse, quam Gobryas prædixerat. Si πόρρωθεν, munitiora quam e longinquo.

renuntiant Cyro; tantam intus bonorum esse copiam, quanta in hominum ætatem, de suo quidem iudicio, suffectura iis, qui essent in castello, videretur. Cogitabat, secum Cyrus, quænam illæ res essent; quum Gobryas ipse ad eum egreditur, & omnes, quotquot intus erant, educit: alios quidem ferentes vinum & farinas, alios vero agentes boues, & sues, oues, capras: & quidquid esculenti requireretur, id omne adferebant, vt totus Cyri exercitus egregia cœna exciperetur. Quapropter ij, quibus id erat datum negotij, distribuebant hæc, & cœnam adparabant. Gobryas vero, quum suos omnes eduxisset; Cyrum ingredi iussit eo modo, quem arbitraretur ipse tutissimum. Itaq; Cyrus præmissis speculatoribus & agmine suorum, tamdem & ipse ingreditur. Quum esset ingressus, portas tenens apertas, amicos omnes & præfectos militum aduocabat. Postquam hi iam intus erant, Gobryas depromtis pateris aureis, & gutturniis, & vrnulis, & omnis generis ornamentis, & immensa vi Daricorum, & vniuersis rebus pulchris; ad extremum etiam filia (quæ quidem erat admiranda forma & proceritate, lugubri habitu, propter mortem fratris) producta, dixit: Pecunias hasce tibi trado, mi Cyre, ac filiam hanc tibi committo; vt de ea, sicut ipse voles, statuas. Obsecramus vero te supplices, ego quidem etiam antea, vt filij; hæc vero nunc, vt fratris ipsius vltor sis. Ad quæ Cyrus inquit: At ego tibi tunc quoque policitus sum, me vltorem tibi futurum pro viribus, si minime nos mendacio falleres. Nunc quia te veracem video, reus sum promissi. Quin & huic policeor eadem me, Diis iuuantibus, facturum. Ac pecunias quidem istas accipio, & huic puellæ, atque illi, cum quo nuptura est, dono. Munus tamen vnum abs te accipiens, discedam; pro quo mihi donato ne quidem ea, quæ Babylone sunt, tametsi plurima, nec quæ sunt vspiam, lubentius habiturus sim, ac discessurus. Et Gobryas miratus, quid tamdem illud esset, ac suspicatus, an filiam diceret, interrogauit: Quid istud est, mi Cyre? Tum respondens Cyrus: Multos arbitror esse homines, ait, mi Gobrya, qui nec impij, nec iniusti esse velint, ac sponte sua ne quidem mentiantur aut fallant.

Gobryas Cyrum cum exercitu excipit.

A ἀπήγγελλον τῷ Κύρῳ ὅτι τοσαῦτα εἴη ἔνδον ἀγαθὰ, ὅσα ἐπ' ἀνθρώπων † ἡμέρας, ὡς γνεαὶ & σφίσι δοκεῖν, μὴ ἂν ἐπιλείπειν τὸς ἔνδον ὄντας. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν φροντίδι ἦν, τί ποτε εἴη ταῦτα. ὁ δὲ Γωβρύας αὐτός τε ἐξήει πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸς ἔνδοθεν πομπὰς ἔξηγε, ... φέροντας οἶνον, ἄλφιτα, ἄλλους δὲ ἐλαύνοντας † βοῦς καὶ ὗς, οἶας, αἶγας· καὶ εἴ τι βρωτὸν, πομπὰν ἱκανὰ πρὸς ἅπασαν καλῶς ἅπασαν τὴν σὴν Κύρῳ στρα- B τιάν. οἱ μὲν δὴ ὅτι τάττοιεν ταῦτα † διηρθνοντό τε ταῦτα καὶ ἐδειπνοποιοῦντο. ὁ δὲ Γωβρύας, ἐπεὶ πομπὴ οἱ ἄνδρες αὐτῷ ἔξω ἦσαν, εἰσιέναι ἐκέλευσε τὸν Κῦρον ὅπως † νομίζοι ἀσφαλέστατα. προσεισπέμψας δὴ ὁ Κῦρος προσκόπους καὶ δυνάμιν, καὶ αὐτὸς οὕτως εἰσῆλθε. ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν ἀναπεπταμένας ἔχοντας τὰς πύλας, παρεκάλει πομπὰς τὸς φίλους καὶ δορυφόρους τῶν περὶ ἑαυτόν. ἐπεὶ δὲ ἔνδον ἦσαν, ἐκφέρων ὁ Γωβρύας φιάλας C χρυσᾶς, καὶ προχόους, καὶ κάλπιδας, καὶ κόσμον πομπικὸν, καὶ δαρεικοὺς ἀμέτρους τινὰς, καὶ πομπὰ καλὰ, καὶ τέλος τὴν θυγατέρα († δεινὸν δορὰ κάλλος καὶ μέγεθος, δεινὸν τὸ πενθικῶς δὲ ἔχουσαν τὸν ἀδελφοῦ τεθνηκότος) † ἐξαγαγὼν, τάδε εἶπεν· ὦ Κῦρε, ἐ γώ σοι τὰ μὲν χρήματα ταῦτα δίδωμι. τὴν δὲ θυγατέρα ταύτην ὅπῃ δέπω δικαίαν εἶναι ὅπως ἂν σὺ βούλῃ· ἱκετεύομεν δὲ, ἐγὼ μὲν καὶ πρόσθεν τὸν πατέρα, αὕτη δὲ νῦν τὸν ἀδελφοῦ τιμωρὸν γενέσθαι σε. ὁ δὲ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπεν, ἀλλ' ἐγώ σοι μὲν καὶ † τότε ὑπεσχόμην, ἀφυδοιῶτός σου τιμωρὸς καὶ παῖδα σὺν θεοῖς ποιήσειν. νῦν ὅ τε σε ἀληθεύοντα ὁρῶ ἤδη, ὀφείλω τὴν ὑπόσχεσιν· καὶ ταύτην ὑπισχνοῦμαι τὰ αὐτὰ [ταῦτα * σὺν θεοῖς ποιήσειν. καὶ τὰ μὲν χρήματα, ἔφη, ἐγὼ ταῦτα δέχομαι, δίδωμι δ' αὐτὰ τῇ παιδὶ ταύτῃ, καὶ ἐκείνῳ, ὃς ἂν γήμῃ αὐτήν. ἐν δὲ δῶρον ἄπεμι ἔχων τοῦδε σοῦ, αὐτὸ οὗ ἐγὼ οὐδὲ E αὐτὰ ἐν † Βαβυλῶνι, οὐ γὰρ πλείστα ἐστὶν, οὐδὲ τὰ πολλὰ χοῦ, διότι τοῦτο, οὐ σύ μοι δεδώρησαι, ἥδιον ἂν ἔχων ἀπέλθοιμι. καὶ ὁ Γωβρύας, θαυμάσας ἥντινα ποτὲ τοῦτο εἴη, καὶ ὑποπτεύσας μὴ τὴν θυγατέρα λέγοι, οὕτως ἤρετο, καὶ τί τοῦτ' ἐστὶν, ἔφη, ὦ Κῦρε; καὶ ὁ Κῦρος ἀπεκρίνατο, ὅτι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, πολλοὺς μὲν οἶδα εἶναι ἀνθρώπους, οἳ οὔτε ἀσεβῆσαι ἂν θέλοιεν, οὔτε ἀδικεῖν, οὔτε ἂν ψεύδοιντο ἐθέντες εἶναι· ἀγαθὸ

γνεαὶ & γνεᾶς,

βῶς, ἄιγας, οἷς, σῦς καὶ ὁ, πρωτ.

διηκονοῦντο

νομίζοι

βασιλῶνι, εἰ ὀκτὼ πλ.

ἀλλ' ὅ μηδένα αὐτῶν ἠθεληκέναι πεῖσαι μήτε χρήματα πολλὰ, μήτε τυραννίδα, μήτε τείχη ἐρυμνὰ, μήτε τέκνα ἀξιέραστα, ἀποθνήσκοντα πρότερον, πρὶν δῆλοι γενέσθαι, οἷοί τινές εἰσι. ἐμοὶ μὲν οὖν νῦν τείχη ἐρυμνὰ, καὶ πλῆθον πεδιάδων, καὶ δυνάμεις τὴν σὴν, καὶ θυγατέρα ἀξιόκτητον ἐγγυήσας, πεποίηκάς με δῆλον γενέσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅτι οὔτ' ἂν ἀσεβήσαιμι πρὸς ξένους ἐθέλοιμι, οὔτ' ἂν ἀδικήσαιμι χρημάτων ἕνεκεν, οὔτε συνθήκας ψευδόμενος ἂν ἔχοιμι εἰδέναι. τοῦτ' οὖν ἐγώ σοι, ὦ Ἴαδι, ἕως ἂν ἀνὴρ δίκαιος ὦ, καὶ δοκῶν εἶναι τοιοῦτος ἐπαινοίμην ὑπ' ἀνθρώπων, ὅποτε ὀπτηλήσομαι· ἀλλὰ πειράσομαί σε ἀντιτιμᾶσθαι πᾶσι τοῖς καλοῖς. καὶ ἀνδρὸς δὴ ἔφη, τῇ θυγατρὶ μὴ φοβοῦ ὡς ἀπορήσεις, ἀξίου γαμοῦντος. πολλοὶ γὰρ καὶ ἀγαθοὶ φίλοι εἰσὶν ἐμοὶ, ὧν ὅστις γαμεῖ αὐτὴν, εἰ μέντοι χρήματα ἔξει τοσαῦτα, ὅσα δίδως, ἢ καὶ μικρὰ πολλαπλάσια τούτων, οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν· σὺ μέντοι μοι, ὦ Ἴαδι, ὅτι εἰσί τινες αὐτῶν, οἳ ὧν μοι σὺ δίδως χρημάτων, οὐδὲ μικρὸν τούτων ἕνεκα σὲ μᾶλλον θαυμάσονται. ἐμὲ μὲν ζηλοῦσί τινες, καὶ δύνανται πᾶσι θεοῖς εὔχεσθαι ποτὲ καὶ ἑαυτοῖς ὀπτιδέσθαι, ὡς πιστοί μοί εἰσιν οὐδενὶ ἧττον ἐμοῦ τοῖς φίλοις, τοῖς δὲ πολεμίοις † οὐδέποτ' ἂν ὑφοῖντο ζῶντες, εἰ μὴ θεὸς βλάπτοι· αὐτὴ δὲ ἀρετῆς καὶ δόξης ἀλαθοῦς ὅτι ἥδ' ἂν τὰ σύμπαντα πρὸς τοῖς σοῖς, καὶ ἀσυγκρίτων πλούτων προτέλοιντο. τοιούτους ἄνδρας εὖ ἴσθι σοὶ ζῶν καθημένους. καὶ ὁ Γωβρύας ὀπτησάμενος, πρὸς θεῶν, ἔφη, ὦ Κῦρε, δεῖξόν μοι πότερόν εἰσιν, ἵνα σε τούτων τινὰ αἰτήσωμαι παῖδά μοι θέσθαι. ἀμέλει, ἔφη, οὐδὲν ἐμοῦ σε δεήσει πυνθάνεσθαι, ἀλλ' ἐὰν σοὶ ἡμῖν ἔπῃ, αὐτὸς σὺ ἔξεις καὶ δώσω δεήσασθαι αὐτὸν ἔνα σον. πρῶτον δ' εἰπὸν δόξαι τί σοι ἔλαβε, Γωβρύα, καὶ ἀναστὰς ἔξῃει, καὶ τοὺς σοὺς αὐτῷ πομίζας ἄξοντας ἦγε· καὶ πολλὰ δεομένου Γωβρύου ἔνδον δεῖπνον, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδείπνει, καὶ τὸν Γωβρύαν σὺν δείπνου παρέλαβεν. ὅτε στιβάδος ὑποκλιθεὶς ἤρετο αὐτὸν ὧδε· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, πότερον οἴει εἶναί σοι πλείω, ἢ ἡμῖν ἐνθάδε χρώματα; καὶ ὃς εἶπεν· ὑμῖν μὲν τὰ δὴ οἶδ' ὅτι χρώματα πλείω ἐστὶ καὶ κλῖναι, καὶ οἰκία γε πολλῷ μείζω ἢ ὑμέτερα τὰ ἐμοῦς, οἵ γε οἰκίαι μὲν χώραθεν γῆθεν καὶ ὑπαίθριον κλῖναι δ' ὑμῖν εἰσιν,

τὰς μὲν ἑαυτῶν ἐξῆγε ἄπαντας·

ὡς ὅποτ' ἂν

A Sed quia nemo poteſtati eorum permittere voluerit nec pecuniæ vim magnam, nec regnum, nec caſtella munita, nec amabiles liberos; eo fit, vt prius moriantur, quam quales ſint, cognoſci poſſit. Tu vero, quum mihi iam mœnia munita, & omnis generis opes, & copias tuas, & filiam dignam ſane, quam ſibi quis adquirat, in manus tradideris: feciſti ſane, vt apud omnes homines conſtet, eum me eſſe, qui nec in hoſpites impius eſſe velim, nec pecuniæ cauſſa iniuſtus, nec in præſtandis pactis, quod me quidem volente ſit, fallax. B Igitur huius ego tibi, ſat ſcio, donec vir iuſtus ero, & ob exiſtimationem eiuſmodi laudem mortalium promerebor, numquam obliuiſcar: ſed omnibus te rebus honeſtis ac bonis viciſſim ornare conabor. Neque verendum eſt tibi, filiam quod adtinet, ne viro ſis cariturus, qui hac dignus ſit. Nam multos ego, & egregios amicos habeo, quorum quiſquis tamdem hanc duxerit, an eas quidem pecunias ſit habiturus, quantæ abs te dantur, vel etiam alias multo iis plures; equidem dicere neC queo. Te quidem certo ſcire volo, eſſe quoſdam inter eos, qui ob pecuniam, quam tu largiris, ne tantillo quidem magis te ſint admiraturi. Me autem hoc tempore ſuſpiciunt, & omnes deos precantur, vt declarare poſſint, ſe quoque nihilo minus, quam me, fideles amicis eſſe, hoſtibus numquam cedere, dum vita ſit eis ſuperſtes, niſi numen obſtet. Virtuti vero, & exiſtimationi bonæ, ne Syrorum quidem, & Aſſyriorum omnia bona, tuis addita, prætulerint. Tales viros certo ſcias heic D iam conſediſſe. Ad ea Gobryas quum adriſiſſet: Per Deos immortales, inquit, indica mihi mi Cyre, vbinam illi ſint, vt abs te petam, liceat mihi horum aliquem adoptare filium. Nihil profecto, ait, opus eſt ex me ſciſcitari, ſed ſi nobiſcum ſequaris, poteris ipſemet etiam alij quemlibet horum oſtendere. Hæc loquutus, prehendit Gobryæ dextram, & ſurgens abiit, ſuis omnibus ſecum eductis. Quumque multum a Gobrya rogaretur, vt intus cœnaret, noluit: ſed in caſtris cœnauit, & Gobryam in cœna conuiuam adhibuit. Accumbens autem ſtramineo in toro, ſic eũ interrogauit. Dic mihi mi Gobrya, inquit, vtrum exiſtimas plura tibi eſſe toralia, quam cuiq; noſtrum? Profecto, inquit, vobis plura ſunt, ſat ſcio, tum ſtragula, tum lecti: & domus veſtra longe amplior eſt, quam mea, quibus terra & cælum domus vſum præbent. Etiam tot vobis lecti ſunt,

quot supra terram cubilia. Præterea lanas ouium non habetis pro stragulis, sed quæcumque sarmenta tum montes, tum campi suppeditant. Ac Gobryas quidem tunc primum apud eos cœnans, quum ciborum, qui adponerentur, vilitatem cerneret; multo illos liberalius suis degere iudicauit, eorum in vescendo moderatione

Persarum temperantia.

considerata. Etenim ad nullum neque cibum neque potum Persam disciplina institutum gentilicia sic commoueri vel oculis adparet, vel rapacitate, vel animo; minus vt prouidus sit, quam si cibus non adesset: sed vt homines equestres propterea, quod in equis non perturbantur, inter equitandum & cernere, & audire, & dicere, quæ sit necesse, possunt: ita & illi prudentiam ac moderationem in vescendo exhibendam censent, ac prorsus caninum belluinumq; ducunt, a cibis & potu commoueri. Animaduertit etiam eos de rebus eiusmodi sese interrogare, de quibus iucundius esset interrogari, quam non interrogari: & false quædam dicere, quibus perstringi iucundius esset, quam non perstringi: & ita iocari, vt omnis contumelia longe abesset, longe turpis actio, longe animorum ex indignatione contra se inuicem commotio. Maximum vero ei visum est, quod quum essent in expeditione, nemini eorum, qui periculum idem adibant plura putarent adponenda: sed epulum id lautissimum ducerent, si eos, quos belli socios habituri essent, quam fortissimos & optimos efficerent. Quum autem Gobryas domum iturus surgeret, dixisse perhibetur: Equidem, mi Cyre, non amplius miror nos copiam maiorem poculorum, vestium, auri possidere, quam vos: sed vobis tamen multo esse minoris æstimandos. Quippe nobis est curæ, vt copia illorum adfluamus: vos id eniti studiose mihi videmini, vt longe præstantissimi sitis. Hæc Gobryas quũ dixisset, subiecit Cyrus: Vide mi Gobrya, cras mane cum equitibus armatis adsis, vt copias etiam tuas inspiciamus: simulque per agrum tuum nos ducas, vt sciamus, quæ pro amicorum, quæ hostium rebus nobis habenda sint. At tunc quidem his dictis, vterq; ad sua discessit. Quum autem illuxisset, aderat cum equitibus Gobryas, & præibat. At Cyrus, velut eum facere par est, qui cum imperio sit,

Boni imperatoris munus in persona Cyri declaratur.

A ὁπόσαι γίνοιντ' ἂν δυναὶ ὅπῃ γῆς. φρώμασι δὲ νομίζετε ἔχ ὁπόσα τραγήματα φύεσθαι, ἀλλ' ὁπόσα φρύγανα ὄρη τε καὶ πεδία ἀνίησι. τότε μὲν δὴ πρῶτον ὁ Γωβρύας συνδειπνῶν αὐτοῖς, ὁρῶν τὴν φαυλότητα τῶν παρατιθεμένων βρωμάτων, πολὺ σφᾶς ἐνόμιζεν εἶναι ἐλευθεριωτέρους αὐτῶν, † ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὴν μετριότητα τῶν σίτων. ἐπ' οὐδενὶ γὰρ βρώματι οὐδὲ πόματι πρῶτος αἴρηται τῶν παιδομιθύων οὔτε ὄμμασιν αἰσχρῶς ἐκπεπληγμένος καταφανὴς γίνοιτο, οὔτε ἁρπαγῇ, οὔτε νόῳ, μὴ οὐχὶ προνοεῖν ἄριστ' ἂν καὶ μὴ ἐν σίτῳ ὤν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἱππικοί, μᾶλλον δὲ μὴ παρασκευάσεσθαι ὅπῃ τῶν ἵππων, δυναίατο ἅμα ἱππεύοντες καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ λέγειν ὃ δέον, οὕτω καὶ ἐκείνους ἐν τῷ σίτῳ οἴονται δεῖν φρονίμους καὶ μέτριους φαίνεσθαι. ὃ δὲ κεκινῆσθαι ὑπὸ τῶν βρωμάτων καὶ * τῆς πόσεως, πολὺ αὐτοῖς † κωμικὸν καὶ θηριώδες δοκεῖ εἶναι. ἐνενόησε δὲ αὐτῶν καὶ ὡς ἐπρώτων ἀλλήλους τοιαῦτα, οἷα ἐρωτηθέντας ἥδιον εἰπεῖν ἢ μή, καὶ ὡς ἔσκωπτον οἷα σκωφθῆναι ἥδιον εἰπεῖν ἢ μή, ἅτε ἐπαίζοντας πολὺ μὲν ὕβρεως ἀπὸν, πολὺ δὲ τοῦ αἰσχρόν τι ποιεῖν, πολὺ δὲ τοῦ χαλεπαίνεσθαι πρὸς ἀλλήλους. μέγιστον δ' αὐτοῖς ἔδοξεν εἶναι, τὸ εὐφρατείας ὄντας τῶν εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐμβαινόντων † μηδενὸς οἴεσθαι δεῖν πλείω * παρασκευάζεσθαι, ἀλλὰ τοῦτο νομίζειν † μεγίστην ἀφορμὴν εἰς τὸ συμμάχεσθαι μέλλοντας ὅτι βελτίστους παρασκευάζειν. ἐνίκα δὲ ὁ Γωβρύας εἰς οἶκον ἀπιὼν αἰτήσατο, εἰπεῖν λέγεται· οὐκέτι θαυμάζω, ὦ Κῦρε, εἰ σκηπτόμαλα μὲν καὶ ἱμάτια καὶ χρυσίον ἡμεῖς ὑμῶν πλείονα κεκτήμεθα, αὐτοὶ δ' ἐλάττονος ὑμῶν ἄξιοι ἐσμέν. ἡμεῖς γὰρ ὅτι μελούμεθα, ὅπως ἡμῖν ταῦτα ὡς πλεῖστα ἔσται, ὑμεῖς δέ μοι δοκεῖτε ὅτι μελεῖσθαι, ὅπως αὐτοὶ ὡς † κράτιστοι ἔσεσθε. ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν. βέλτιστον

B ὁ δὲ Κῦρος, ἄγ', ἔφη, ὦ Γωβρύα, ὅπως περὶ παρέσῃ ἔχων τὰς ἱππικὰς ἐξωπλισμένους, ἵνα καὶ τὴν δύναμιν σου ἴδωμεν, καὶ ἅμα διὰ τῆς σῆς χώρας ἄγῃς ἡμᾶς, ὡς ἂν εἰδῶμεν ἃ τε δεῖ φίλια καὶ πολέμια ἡμᾶς νομίζειν. τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες ἀπῆλθον ἑκάτεροι ὅπῃ τὰ παρεσκευασμένα. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, παρῆν ὁ Γωβρύας ἔχων τὰς ἱππικὰς, καὶ ἦγεν. ὁ δὲ Κῦρος, ὥσπερ παρεσκευασμένῳ αὐτῷ ἄρχοντι, συμπο-

οὐ μόνον τῷ πορεύεσθαι τὴν ὁδὸν προσεῖχε τὸν νοῦν, ἀλλ' ἅμα † προσιὼν ἐπεσκοπεῖτο, εἴπερ δυνατὸν εἴη τοὺς μὲν πολεμίους ἀσθενεστέρους ποιεῖν, αὐτοὺς δὲ ἰσχυροτέρους. καλέσας οὖν τὸν Υρκάνιον καὶ † Γωβρύαν, (τούτους γὰρ ἐνόμιζε μάλιστα εἰδέναι ὧν αὐτὸς ἔφετο δεῖσθαι μαθεῖν) ἐγώ τοι, ἔφη, ἄνδρες φίλοι, οἶμαι σοὶ ὑμῖν ὡς πιστοῖς βουλευόμενος περὶ τοῦ πολέμου τοῦδε οὐκ ἂν ἐξαμαρτάνειν. ὁρῶ γὰρ ὑμῖν ἔτι μᾶλλον ἢ ἐμοὶ σκεπτέον [ὄν, * ὅπως ὁ ἀσσύριος ἡμῶν μὴ ὑπερκρατήσῃ. ἐμοὶ μὲν γὰρ, ἔφη, τῷ δὲ ἀποσφαλέντι ἔστιν ἴσως καὶ ἄλλη ἀποστροφή· ὑμῖν δὲ εἰ οὗτος ὑπερκρατήσῃ, ὁρῶ ἅπαντα τὰ ὄντα ἀλλότρια γιγνόμενα. καὶ γὰρ ἐμοὶ μὲν πολέμιός ἐστιν, οὐκ ἐμὲ μισῶν, ἀλλ' οἰόμενος † ἀσύμφορον εἶναι) αὐτῷ, ἡμᾶς μεγάλους εἶναι)· καὶ * στρατεύεται διὰ τοῦτο ἐφ' ἡμᾶς· ὑμᾶς δὲ καὶ μισεῖ, καὶ ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ὑμῶν. τοιαῦτα ἀπεκρίναντο ἀμφότεροι, † καὶ τὰ αὐτὰ φράζειν ὅτι * μέλλει ὡς ταῦτα εἰδόσι σφίσι, καὶ μέλον αὐτοῖς ἰσχυρῶς, ὅπη τὰ νεῶ παρόντα ἀποβήσοιτο. ἐνταῦθα δὴ ἤρχετο ὧδε λέγειν Κῦρος· ἐδόκουν μοί, ἔφη, ὑμᾶς μόνους ἡγεῖσθαι πολεμικῶς ἔχειν ὁ ἀσσύριος πρὸς ἑαυτόν, ἢ ὅτι σαφῶς καὶ ἄλλον [τινὰ * αὐτῷ πολέμιον; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Υρκάνιος, πολεμιώτατοι μέν εἰσιν αὐτῷ καὶ δοῦσιοι, ἔθνος μάλα πολὺ καὶ ἄλκιμον· σάκαι γε μήν, ὅμορόν ἡμῖν, οἳ πολλὰ καὶ κακὰ πεπόνθασιν ὑπὸ τοῦ ἀσσυρίου. ἐπειρᾶτο γὰρ καὶ ἐκείνους, ὥσπερ καὶ ἡμᾶς, καταστρέφασθαι. οὐκοῦν οἴεσθε, ἔφη, νῦν αὐτοὺς ἀμφοτέρους ἡδέως ἂν ὑπομεῖναι σοὶ ἡμῖν τῷ ἀσσυρίῳ; ἔφασαν, καὶ σφόδρα γε, εἴπερ δύναιντο συμμίξαι. τί δ' ἐν μέσῳ, ἔφη, ἐστὶ τοῦ συμμίξαι; ἀσσύριοι, ἔφασαν, ὃ αὐτὸ ἔθνος δι' οὗπερ νῦν πορεύῃ. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Κῦρος, τί γὰρ, ἔφη, ὦ Γωβρύα, οὐ σὺ τοῦ νεανίσκου τούτου, ὃς νεῖν εἰς τὴν βασιλείαν καθέζηκεν, ὑπερφανίαν πολλὴν τινα τοῦ πατρὸς καταγορεῖς; τοιαῦτα γὰρ [οἶμαι *, ἔφη ὁ Γωβρύας, ἔπαθον ὑπ' αὐτοῦ. πότερα δῆτα, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς σὲ μόνον ἐξήμαρτε τοιοῦτος, ἢ καὶ εἰς † ἄλλους τινάς; νὴ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, καὶ εἰς ἄλλους πολλούς. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀσθενοῦντας οἷα εἰκὸς, τί δεῖ λέγειν; ἑνὸς δὲ ἀνδρὸς πολὺ δυνατωτέρου ἢ ἐγὼ ἦν, καὶ * ἐκείνου ἑταίρου ὄντα, ὥσπερ τ' ἐμοὶ, συμπίνοντα παρ' ἑαυτῷ συλ-

Anon ſolum itineri faciundo intentus erat, ſed inter progrediendum conſiderabat, fierine poſſet, vt hoſtes imbecilliores rederentur, ipſi firmiores. Itaque arceſſito Hyrcanio & Gobrya, quos inprimis ea ſcire putabat, quibus ſibi cognitis opus eſſet: Arbitror, inquit, amici me nequaquam in conſiliis de hoc bello meis aberraturum; ſi vos, homines fidos, eis adhibeam. Vobis enim magis etiam cogitandum eſſe video, quã mihi, ne ſuperior nobis Aſſyrius euadat. Nã me quod attinet, ſi fruſtratus in his fuero, fortaſſis aliud eſt quo me vertam: a vobis, ſi ſuperior hic euaſerit, omnia quæ poſſidetis, alienatũ iri video. Etenim meus hoſtis eſt, non quod me oderit: ſed quod ſibi non expedire arbitratur, nos magnos eſſe; eaque vna cauſſa eſt, cur bellum nobis faciat. At vos & odit, & adfectum ſe a vobis iniuria ducit. Ad quę reſpondit vterque curæ ſibi eſſe, res iſtas vt ita perageret, quod ipſi hæc non ignorarent: ac præterea ſibi vehementer eſſe curæ, qui negotiorum præſentium futurus ſit exitus. Ibi tum ipſe ſic orſus eſt dicere: Velim mihi ſignificetis, ait, an vos ſolos Aſſyrius exiſtimarit erga ſe hoſtiliter adfectos, an & alium quemdam infeſtum ei nouiſtis? Immo, inquit Hyrcanius, maximi profecto eius hoſtes ſunt Caduſij populoſa gens & robuſta: itidemque finitimi nobis ſunt Sacæ, quos Aſſyrius iſte multis maleficiis infeſtauit. Nam & illos æque, ac nos, conatus eſt ſibi ſubiicere. Ergo exiſtimatis, ait, iam libenter hos vtroſque nobiſcum inuaſuros Aſſyrium? Immo etiam acriter, inquiunt, ſi quo modo coniungere ſe nobiſcum poſſent. At quid obſtat, ait, quo minus coniungantur? Nimirum Aſſyrij, dixere, gens ea, per quam nunc pergis. Quum hæc audiſſet Cyrus: Quid enim mi Gobrya, inquit, an non tu aduleſcentem hũc, qui modo regno potitur, ita accuſas, vt qui moribus & indole ſupra modum ſuperba ſit? Nimirum talem, ait, eum expertus ſum. Vtrum vero, ſubiecit Cyrus, in te ſolum ſe talem geſſit, an etiam erga quoſdam alios? Profecto, inquit Gobryas, erga multos etiam alios. Et quibus ſane contumelijs imbecilliores adficiat, quid adtinet dicere? Etiam viri cuiuſdam longe me potentioris filium, ſodalem a iuuentute ſuum, ſicut & meus erat, compotantem apud ſe com-

Cyrus cõſilium capit de ſociis pluribus adiũgendis.

περσιὼν

ἀσύμφορον ἑαυτῷ ἡμᾶς

* ἐστράτευται διὰ

† κατὰ ταῦτα ναὶ

* μέλοι

ἄλλον τινα;

ὧν νέα

prehendit & caſtrauit: idque propterea, A quemadmodum nonnulli narrant, quod concubina regis eum laudauerat a formæ præſtantia, felicemque futuram dixerat, quam ille coniugem habiturus eſſet: vt autem iſte nunc ait, quod eius concubinæ pudicitiam tentaſſet. Itaque iam ille caſtratus eſt, & patre mortuo, imperium obtinet. Ergo, ſubiecit Cyrus, exiſtimas hunc quoque nos lubenter conſpecturum, ſi nos arbitraretur opem ſibi laturos? Id vero ſat equidem ſcio, ait Gobryas. Verum difficile eſt, mi Cyre, in conſpectum eius venire. Quid ita? inquit Cyrus. Quia ſi quis cum eo coniungere ſe velit, eum neceſſe eſt præter ipſam Babylonem trãſire. Quid autem in hoc, ait Cyrus, difficultatis eſt? Quia profecto, inquit Gobryas, ſcio copias ex ea multo maiores his, quas tu nunc habes, prodiiſſe: atque adeo plane tibi conſtare volo, hanc ipſam ob cauſſam minus Aſſyrios nunc & adferre arma, & equos adducere, quam antea: quod exercitus tuus exiguus eſſe viſus ſit iis, qui eum conſpexerunt, quodq; paſſim rumor hic iam ſparſus ſit. Quamobrem conſultius arbitror eſſe, vt caute proficiſcamur. Huiuſmodi quum ex Gobrya Cyrus audiſſet, ita reſpondit; Recte, mi Gobrya dicere videris, qui profectionem nos inſtituere tutiſſimam iubes. Mihi vero negotium hoc conſiderãti nullum tutius iter ad animum accidit, quam ſi ad Babylonem ipſam tendamus; ſi quidem ibi robur hoſtium maximum eſt. Nam multos iſtic eſſe, fateris ipſe: qui ſi fidentibus animis ſint, etiam terrori nobis erũt, vt equidem arbitror. Iam vero ſi nuſquam nos conſpiciant, ſed deli- D teſcere nos in obſcuro exiſtiment, quaſi eos metuamus: certo futurum ſcias, inquit, vt metu liberentur, quem conceperunt; proque hoc tanto maior in eis fiducia exiſtat, quanto nos diutius non conſpexerint. Sin iam in eos pergemus, multos inueniemus, plorantes adhuc illos, qui a nobis interfecti ſunt; multos, quibus erunt obligata vulnera, quæ a noſtris acceperunt; omnes denique recenti habebunt in memoria noſtri huius exercitus audaciam, & fugam calamitatemq; ſuam. Scire autem plane debes, mi Gobrya, ſic comparatum eſſe; vt pleriq; mortales, quum fiduciæ pleni ſunt, ea ſint animorum elatione, quæ ſuſtineri nequeat. Verum vbi ſibi metuunt, tanto maiori ſtupidioriq; formidine tenẽtur, quanto plures numero fuerint. Nã de multis & aduerſis rumoribus is terror eis adauctus adeſt, deq; multis & triſtibus rebus,

λαβὼν ἐξέτεμεν, ὡς μέν τινες ἔφασαν, ὅτι ἡ παλλακὴ αὐτοῦ ἐπῄνεσεν αὐτὸν ὡς καλὸς εἴη, καὶ ἐμακάρισε τὸν μέλλοντα αὐτῇ γυναῖκα ἕξεσθαι· ὡς δ' ἔστιν νῦν λέγειν, ὅτι ἐπείρασεν αὐτοῦ τὸν παλλακίδα. καὶ νῦν ἔστιν ὑβριστὴς μᾶλλον ἢ πρόσθεν, τὸν ἀρχὴν ἔχει, ἐπεὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐτελεύτησεν. ἀκοῦσαι, ἔφη, οἵᾳ καὶ τοῦτον ἡμᾶς ἰδεῖν ἡδέως, εἰ οἷοί τε αὖ πω βοηθοὺς αὖ γενέσθαι; εὖ μὲν ἴσθι, ἔφη ὁ Γωβρύας· ἀλλ' ἰδεῖν τοι αὐτὸν χαλεπόν ἐστιν, ὦ Κῦρε. πῶς; ἔφη, ὁ Κῦρος. ὅτι εἴ μέλλοι τις ἐκεῖσε συμμίξειν, παρ' αὐτὸν τὸν Βαβυλῶνα δεῖ πορεύεσθαι. τί δέ, ἔφη, τοῦτο χαλεπόν; ὅτι νὴ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶδα ἐξηθροισμένην δύναμιν ἐκ πολλαπλασίαν ἢ σὺ νῦν ἔχεις. εὖ δ' ἴσθι ὅτι δεῖ ταῦτα ἤδη σοι νῦν, ἢ ὀπτῶν, οἱ ἀσυνέτοι καὶ τὰ ὅπλα ἀποφέρωσι, καὶ τοὺς ἵππους ἀπάγωσιν, ὅτι τοῖς ἰδοῦσιν αὐτοῖς ὀλίγη ἔδοξεν ἡ σὴ δύναμις, καὶ ὅτος ὁ λεως πολὺς ἤδη ἐκέκραρται. δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, βέλτιον εἶναι φυλαττομένους πορεύεσθαι. καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας τὰ Γωβρύου ταῦτα, ταῦτα δὲ πρὸς αὐτὸν ἔλεξε· καλῶς μοι δοκεῖς, ὦ Γωβρύα λέγειν, ἐλθὼν ὡς ἀσφαλέστατα τὰς πορείας ποιεῖσθαι. ἐγὼ δ' ἂν σκοπῶν δύναμαι σύνοπσιν ἀσφαλεστέραν θεμένην πορείαν ἡμῖν τοὺς ἀπὸ Βαβυλῶνος πορείας ἐέναι, εἰ ἐκεῖ τὸ πολεμίων ὄντι κράτιστον. πολλοὶ μὲν γάρ εἰσιν, ὡς σὺ φῄς. εἰ δ' οὖν καταρρήσσοι, καὶ τὰ δένδρα ἡμῖν, ὡς ἐγώ φημι, ἔσοιτο μὴ ὁρῶντες μᾶλλον ὑμᾶς, ἀλλ' οἰόμενοι ἀφανεῖς εἶναι τὸ φοβεῖσθαι ἐκείνους, σάφ' ἴσθι, ἔφη, ὅτι τὸ μὲν φόβῳ ἀπαλλάξον, ὃς αὐτοῖς ἐγγύθεν, θάρσος ἔμφυσοι· ἀντὶ τούτου τοσούτῳ μεῖζον, ὅσῳ ἂν πλείονα χρόνον ἡμᾶς μὴ ὁρῶσιν. ἢν δὲ καὶ ἤδη ἴωμεν ἐπ' αὐτούς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν εὑρήσομεν ἔτι κλαίοντας τοὺς ἀποθανόντας ὑφ' ἡμῶν, πολλοὺς δὲ ἔτι θαύματα οἷα δεδεμένους, ἃ ἐκεῖνοι τῶν ἡμετέρων ἔλαβον, πολίτας δὲ ἔτι μεμνημένους τοῦ τότε μὲν τῶν τραυμάτων τὸ λυμήνασθαι, τοῦ δ' αὖ φυγῆς τε καὶ συμφορᾶς. δεῖ δέ, ἴσθι, ὦ Γωβρύα, εἰ καὶ τοῦτο ἤδη, ὡς οἱ πολλοὶ αἴσθοιντο, ὅτε μὲν θαρρήσωσιν, αὐτοπόστατον τὸ φεύγειν παρέχον· ὅτε δὲ δείσωσιν, ὅσῳ ἂν πλείους ὦσι, τοσούτῳ μείζω καὶ ἀκπεπληγμένον μᾶλλον τὸν φόβον κέκτηνται. ἐκ πολλῶν μὲν δὴ καὶ κακῶν λόγων πύξηνται αὐτοῖς πάρεσται, ἐκ πολλῶν δὲ καὶ πονηρῶν τραγμάτων, ἐκ πολ-

Cyri conſilium de adeunda Babylone.

ἐκ πολλῶν δὲ καὶ δυσθύμων τε καὶ ἀξεστηκότων τῶν προσώπων ἠθροισται. ὥστε οὐκ ἐπὶ τῷ μεγέθους ῥᾴδιον αὐτὸν ὅστις ἐστὶν ἢ τε λόγοις καταστέσαι, ἢ τε τῶν προσόντων † πολεμίους μῶν ἐμβαλεῖν, ἢ τὰ ἀπαγόμενα * ἀναρέψαι ὃ φέρεται. ἀλλ' ὅσῳ ἂν μᾶλλον αὐτοῖς θαρσεῖν παρακελεύῃ, τοσούτῳ ἂν δεινοτέροις ἡγῶνται εἶναι. σκεψόμεθα μὲν οὖν καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀκριβῶς, ὅπως ἔχει. εἰ μὲν γὰρ ὅσον ἀπὸ τῶνδε αἱ νίκαι ἔσονται ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις, ὁπότεροι ἂν πλείονα ὄχλον ἀπαριθμήσωνται, ὀρθῶς καὶ σὺ φοβῇ παρ' ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ ὑπὲρ ἡμῶν. εἰ δὲ φιλίοις ἐσμὲν ἐπὶ μὲν τοι ὥσπερ πρόσθεν ἀφ' ἁπλῶν τῶν μαχουμένων, ἔτι καὶ νῦν αἱ μάχαι κρίνοιεν. θαρρῶν τοίνυν ἀσφαλείᾳ. πολὺ μὲν γὰρ σὺν θεοῖς παρ' ἡμῖν πλείονας εὑρήσεις τοὺς θέλοντας μάχεσθαι, ἢ παρ' ἐκείνοις. ὡς δ' ἔτι μᾶλλον θαρρῇς, καὶ τόδε κατάμαθε. οἱ μὲν γὰρ πολέμιοι πολὺ μὲν ἐλάττονές εἰσι νῦν, ἢ πρὶν ἡττηθῆναι ὑφ' ἡμῶν, πολὺ δὲ ἐλάττονες, ἢ ὅτε ἀπέδρασαν ἡμᾶς. ἡμεῖς δ' αὖ καὶ † μείζονες νῦν, ἐπεὶ ἐνικήσαμεν· καὶ ἰσχυρότεροι, ἐπεὶ ὑμεῖς ἡμῖν προσεγένεσθε. μὴ γὰρ ἔτι ἀτιμάζε μηδὲ τοὺς σούς, ἐπεὶ σοὶ ἡμῖν εἰσι. σοὶ γὰρ τοῖς νικῶσι πάρεσμεν ἕπεσθαι, ὦ Γωβρύα, θαρρήσαντες καὶ οἱ ἀκόλουθοι ἕπονται. μὴ λανθανέτω δέ σε μηδὲ τόδε, ἔφη, ὅτι ἔξεστι μὲν τοῖς πολεμίοις καὶ νῦν ἰδεῖν ἡμᾶς μᾶλλον ἢ πρόσθεν, οὐδαμῶς αὖ οὕτως φανείημεν, ἢ ἰόντες ἐπ' ἐκείνους. ὡς οὖν ἐμοὶ δοκοῦντα γινώσκοντος, ἄγε ἡμᾶς δὴ τῇ ὅτι βαθυλῶνος. οὕτω μὲν δὴ πορευόμενοι, τεταρταῖοι ὅτι τοῖς ἐκείνου τοῦ Γωβρύου χώραις ἐγένοντο. ὡς δ' ἐν τῇ πολεμίᾳ ἦν, κατέστησε λαβὼν ἐν τάξει μὲν ἑαυτῷ τούς τε πεζοὺς καὶ τῶν ἱππέων ὅσους ἐδόκει αὐτῷ καλῶς ἔχειν. τοὺς δ' ἄλλους ἱππέας ἀφῆκε καταθεῖν, καὶ ἐκέλευσε τοὺς μὲν ὅπλα ἐν χερσὶν ἔχοντας κατακόπτειν. τοὺς δ' ἄλλους καὶ τὰ βοσκήματα ὅσα αἱ λάβοιεν ἄγειν πρὸς αὑτόν. ἐκέλευσε δὲ καὶ τοὺς Πέρσας συγκαθεῖναι· καὶ ἦκον πολλοὶ μὲν αὐτῶν κατακεκυλισμένοι ἀπὸ τῶν ἵππων, πολλοὶ δὲ καὶ λείαν πλείστην ἄγοντες. ὡς δὲ παρῆν ἡ λεία, συγκαλέσας τούς τε τῶν Μήδων ἄρχοντας καὶ τῶν ὑρκανίων, καὶ τοὺς ὁμοτίμους, ἔλεξεν ὧδε· ἄνδρες φίλοι, ξένισεν ἡμᾶς ἄτυφος πολλοῖς ἀγαθοῖς ὁ Γωβρύας. εἰ οὖν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ὀξέλαιόν τε σὰ νομίζομεν

Ac multis etiam consternatis exanimatisque vultibus collectus. Adeoque ob magnitudinem terroris huius facile fieri nequit, vt vel ille verbis extinguatur, vel in hostem ducendo robur animis addatur, vel ab eisdem abducendo militum spiritus excitentur: sed quo magis hortere, præsentibus vt animis sint, tanto se grauioribus in periculis esse putant. Quin & illud quo pacto se habeat, accurate considerabimus. Nam si deinceps in rebus bellicis apud eos futuræ sunt victoriæ, qui maiorem hominum turbam adnumerabunt; recte tu nobis metuis, & nos reabse in periculo versamur. Sin vt antea, sic etiam adhuc, ex virtute dimicantium de prœliis decernitur; recte feceris, si bono sis animo. Nam Diis iuuantibus multo plures apud nos inuenies, qui pugnare velint, quam apud illos. Atque vti plus etiam fiduciæ sumas, hoc quoque tecum cogita. Sunt hostes iam multo minores, quam prius. postquam a nobis victi sunt; & multo nunc item minores, quam quum aufugerũt. Nos †autem & maiores nunc sumus, quam prius, quum vicerimus: & firmiores quum fortuna vsi prospera simus: & plures, quum vestrum accessione simus aucti. Noli enim deinceps ne de tuorum quidem honore detrahere, quando iam nobiscum sunt. Nam cum victoribus certo scire debes, mi Gobrya, etiam eos, qui sequuntur exercitum, fidentibus animis pergere. Ne id quidem te lateat, inquit, posse hostes hoc etiam tempore nos videre: sed magis illis strenui nequaquam parebimus, quam si aduersus ipsos progrediamur. Quum igitur hæc mea sententia sit, Babylonem nos recta ducito. Itaque sic pergentes, die quarto ad fines agri Gobryæ peruenerunt. Quumque iam esset in hostico, secum instructos consistere iussit tum pedites, tum equites, quot ipsi sufficere viderentur. Reliquis equitibus excurrendi potestatem fecit, hoc etiam præcipiens, vt armatos occiderẽt; reliquos cum pecudibus, quascumque cepissent, ad se deducerent. Iussit & Persas cum ceteris populatum excurrere, quorum multi redierunt ab equis delapsi, multi etiam prædam ampliſſimam adduxerunt. Ea quum adesset, conuocatis Medorum Hyrcaniorumque principibus, & æqualibus Persicis, sic eos adloquutus est: Gobryas, amici, nos vniuersos hospicio exceptos liberaliter habuit. Itaque si rite Diis eximia pro more telegerimus,

Cyrus Babylonioriũ fines inuadit.

& reliquo exercitui, quantum satis erit, ac deinde prædam aliam huic dabimus: recte facturi sumus, vt statim constet, conari nos bene de nobis promerentes vicissim benefaciendo vincere. Quod vbi auditum esset, & comprobatum & celebratum fuit id quidem ab omnibus, sed vnus tamen huiusmodi quiddam protulit: Maxime, mi Cyre, faciendum hoc nobis est. Nam mea quidem sententia, Gobryas hic nos mendicos quosdam esse arbitratus est, quia Daricis onusti non venimus, nec aureis e pateris bibimus. At si hoc fecerimus, fortassis adgnouerit, posse homines etiã absq; auro liberales esse. Ite igitur, inquit, atq; vbi Diis debita Magis tradideritis, & quæ exercitui suffecerint, selegeritis; cetera Gobryæ arcessito donate. Quamobrẽa ceptis illi rebus omnibus, quibus opus erat, cetera Gobryæ dederunt. Secundum hæc ad ipsam Babylonem progressus est Cyrus, instructo exercitu eodem modo, quo instructus pugnæ tempore fuerat. Quum vero Assyrij contra non prodirent, Gobryam Cyrus adequitantẽ dicere iussit, vel seipsum cum rege dimicaturum, si rex egressus pro regione dimicare vellet. Sin regionem suam nõ defenderet, necessario victoribus parendum sciret. Itaq; Gobryas eo profectus, vbi dicere tutum erat, hęc dixit. Is vero quemdã ad eum prodire iussit, qui verbis huiusmodi respõderet. Hæc ait dominus tuus, Gobrya: Non me pœnitet, quod filium tuum interfeci: sed quod præter ipsum, non etiam te occiderim. Quod si pugnare vultis, ad diem ab hoc trigesimum adeste. Nunc enim nobis haud vacat, adparatu belli occupatis. Gobryas autem: Vtinam perpetuo te horũ pœniteat, inquit. Satis enim adparet, te ab illo tempore, quo eorũ pœnitere cepit, a me cruciari. Deinde renuntiat Cyro responsum Assyrij Gobryas, quo ille audito, copias abduxit, & arcessito Gobrya: Die mihi, ait, an non perhibebas, existimare te futurum, vt ille castratus ab Assyrio nobiscum se coniungeret? Equidem hoc, ait, certo mihi persuasum habeo. Nam multa iam pridem nos inter nos libere colloquuti sumus. Quando igitur commodum tibi videtur, hominem accedito, ac primum quidem sic facito, *quemadmodum ipse tibi significabit. Vbi vero cum eo congressus fueris, si quidem animaduertes, eum nobis amicum esse velle; prorsus hoc struendum erit, vt clam sit, eum a nobis amicum esse.

Liberalis cuiusdam hominis vox.

Cyrus Assyrio duellum offert.

Cyrus cõsilium capit de inunda nouasocietate.

** Lectio marginis.*

Α χῇ τῇ ⸂ἄλλῃ* ⸃ ⸂ἁμαξᾶ⸃ τὰ ἰκρια, δώσομεν τῷ ἄλλῳ τούτῳ λείαν, ἆρ' ἄν, ἔφη, † καλὸν ποιήσαιμεν † τοὺς θύοντας φανερὸν εἶναι ὅτι καὶ τοὺς εὖ ποιοῦντας πρώτους νικᾶν εὖ ποιοῦντες. ὡς ὃ τότ' ἤκουσαν, πρῶτοι μὲν ἐπῄνουν, πρῶτοι δ' ἐξεκωμίαζον. εἷς ὅ τις καὶ ἔλεξεν ὧδε· πρῶτον, ἔφη, ὦ Κῦρε, τοῦτο ποιήσομεν. καὶ γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ Γωβρύας πλουσίους τινὰς ἡμῖν ἀνομίζειν ἡμᾶς, ὅτι ἀργυρέων μεσοῖ ἤκομεν, ἀλλ' οὐκ ⸂χρυσῶν φιαλῶν⸃ ὀπινόμεν. εἰ δὲ τοῦτο ποιήσομεν, γνοίη ἄν, ἔφη, ὅτι ἐλευθερίους εἶναι καὶ ἀνδρὸς χρείους ἐστίν. ἴτε δή, ἔφη, τὰ τῶν θεῶν ἀποδίδοτε τοῖς μάγοις, καὶ ὅσα τῇ ⸂ἁμαξᾷ⸃ ἰκρια ἀξελόντες, τὰ ἄλλα καλέσαντες τὸν Γωβρύαν δότε αὐτῷ. οὕτω δὴ λαβόντες ἐκεῖνοι ὅσα ἔδει, τὰ ἄλλα ἔδοσαν τῷ Γωβρύᾳ. ἐκ τούτου δὴ ἤδη πρὸς αὐτὴν Βαβυλῶνα, ⸂παρατάξαντος⸃ ὥσπερ ὅτε ἡ μάχη ἦν. ὡς δ' οὐδεὶς ἀντεξῆσαν οἱ Ἀσσύριοι, ἐκέλευεν ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν προσελάσαι τε εἰπεῖν, ὅτι εἰ βούλεται, ἀξιοῖ ὁ βασιλεὺς ⸂αὐτὸν⸃ Β τὸν χωρὶς μάχεσθαι, καὶ αὐτὸς σὺν ἐκείνῳ μαχοῖτο· εἰ δὲ μὴ ἀμύνοιτο τὴν χώραν, ὅτι ἀνάγκη τοῖς κρατοῦσι πείθεσθαι. ὁ μὲν δὴ Γωβρύας προσελάσας ἔνθα ἀσφαλὲς ἦν, ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ αὐτῷ ἐξέπεμψεν ἀποκριούμενον τοιάδε· δεσπότης ὁ σὸς λέγει, ὦ Γωβρύα, οὐχ ὅτι ἀπέκτονά σου τὸν υἱόν μεταμέλει μοι, ἀλλ' ὅτι οὐ καὶ σὲ προσαπέκτονα. μάχεσθαι δ' ἂν βούλοιτο, ἥκετε εἰς τὴν τριακοστὴν ἡμέραν· νῦν δὲ ἡμῖν οὔπω σχολή. ἔτι γὰρ εὐθυμούμεθα. ὁ δὲ Γωβρύας εἶπεν· ἀλλὰ μή ποτέ σοι λήξειεν αὕτη ἡ μεταμέλεια. δῆλον γάρ, ὅτι ἀνιᾷ σε ἐγώ, ἐξ οὗ αὕτη σοι ἡ μεταμέλεια ἔχει. ὁ μὲν δὴ Γωβρύας ἀπήγγειλε ταῦτα τῷ Ἀσσυρίου· ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας ταῦτα, ἀπήγαγε τὸ στράτευμα, καὶ καλέσας τὸν Γωβρύαν· εἰπέ μοι, ἔφη, οὐκ ἔλεγες μέν τοι σύ, ὅτι τὸν ἐκτμημένον ἂν τῷ Ἀσσυρίῳ υἱὸν ἆρα σοὶ ἡμῖν ἡδέως ἂν εἴη; δῆλόν τοι, ἔφη, δοκῶ εἰδέναι. πολλὰ γὰρ ἤδη ἔγωγε καὶ ἐκεῖνος ἐπαρ- Ε ρησιασάμεθα πρὸς ἀλλήλους. ὁπότε οὖν καλῶς σοι δοκεῖ ἔχειν, πρόσιθι πρὸς αὐτόν, καὶ πρῶτον μὲν οὕτω ποίει, ὅπως αὖ † αὖθις ὅ, τι ἂν λέγῃ, εἰδῇς τε· ἐπειδὰν δὲ συλλάβῃ αὐτῷ, ἐὰν μὲν γνῷς αὐτὸν φίλον ἡμῖν βουλόμενον εἶναι, τότ' ἤδη μηχανᾶσθαι, ὅπως καὶ δὴ φίλος ὢν ἡμῖν.

αὖθις λέγῃ· ἐπειδὰν

οὔτε

οὔτε γὰρ αὖ φίλους τις ποιήσαιτ' ἄλλως πως πλεῖστα ἀγαθὰ ἐν πολέμῳ, ἢ πολέμιος δοκῶν εἶναι. κἀπὶ αὖ ἐχθροὺς πλείω τις βλάψειεν ἂν ὡς πως ἢ φίλος δοκῶν εἶναι. καὶ μήν, ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶδ' ὅτι καὶ ταῦτα Γαδάτας ὁ μέγα τι ποιῆσαι κακὸν τὸν νῦν βασιλέα Ἀσσυρίων· ἀλλ' ὅ, τι ἂν δύναιτο, τοῦτο καὶ ἡμᾶς δεῖ σκοπεῖν. λέγε δή μοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς τοῦτο τὸ φρούριον τὸ πρὸ τῆς χώρας, ὃ φατε Ὑρκανίοις τε καὶ Σάκαις ὀπιτετεῖχθαι τῇδε τῇ χώρᾳ, προβολὸν εἶναι τοῦ πολέμου, ἆρ' ἂν οἴει, ἔφη, ἰέναι τὸν Φρυγὸν ἀρχιευνοῦχον παρεστῶσαν τὴν δύναμιν ἐλπίζοντα αὐτὸ δύνασθαι; σαφῶς γε, ἔφη ὁ Γωβρύας, εἴπερ αὐτόπτης ὢν, ὡς περ νῦν ἐστιν, ἀφίκοιτο πρὸς αὐτόν. οὐκοῦν, ἔφη, αὐτοπτότατος ἂν εἴη, εἰ προσβάλοιμι ἐγὼ πρὸς τὰ χωρία αὐτῶν, ὡς λαβεῖν βουλόμενος, ἀπομάχοιτο δ' ἕκαστος αὐτὰ κράτιστα καὶ λάβοιμι μὲν αὐτῶν τι ἐγώ, αὐτὰ λάβοι δὲ κἀκεῖνος ἡμῶν ἢ ἀνδρῶν τινας, ἢ καὶ ἀγγέλους πεμπομένους ὑπ' ἐμοῦ πρὸς τούτους οὓς φατε πολεμίους τῷ Ἀσσυρίῳ εἶναι. καὶ οἱ μὲν ληφθέντες λέγοιεν ὅτι ὀπὶ στράτευμα ἀφίκοντο, καὶ κλίμακας † ὡς τὸ φρούριον ἄξοντες· ὁ δὲ εὐνοῦχος ἀκούσας προπαρασκευὴ προφυλακὴ βουλόμενος ταῦτα παρεῖναι. καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν· οὕτω μὲν γιγνομένων σαφῶς οἶδα ὅτι παρείη ἂν αὐτὸν, καὶ δέοι τό γ' ἂν αὐτὸ μένειν ἕστε οὐκ ἀπέλθῃς. οὐκοῦν ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴγε ἅπαξ εἰσέλθοι, δύναιτ' ἂν ἡμῖν ὑποχείριον ποιῆσαι τὸ χωρίον; εἰκὸς γοῦν, ἔφη ὁ Γωβρύας, τὰ μὲν ἔνδον σκεύη ἐκείνου συμπαρασκευάζοντος, τὰ δ' ἔξωθεν σὺ ἰσχυρότερα προσάγοντος. ἴθι οὖν, ἔφη, καὶ πρᾶττε ταῦτα διδάξας καὶ δεῖξον παραξάμενος παρεῖναι. πιστὰ δὲ αὐτῷ δὸς ἂν μείζω οὔτε εἴποις ἂν, ἅττε δείξαις, ὧν αὐτὸς συλλαμβάνῃς παρ' ἡμῶν εἰληφώς. ἐκ τούτου ᾤχετο μὲν ὁ Γωβρύας, ἀσμένως δὲ ἰδὼν αὐτὸν ὁ εὐνοῦχος, σύνοιδα μὲν τὰ πρῶτα καὶ συνέθετο ἃ ἔδει. ἐπεὶ δὲ ἀπῆλθεν ὁ Γωβρύας ὅτι πρῶτα δοκοίη ἰσχυρὰ τῷ εὐνούχῳ ἔσεσθαι τὰ ὑπισχνούμενα, ἐκ τούτου τῇ ὑστεραίᾳ προσέβαλε μὲν ὁ Κῦρος, ἀπεμάχετο δ' ὁ Γαδάτας. ἕως μὲν οὖν ἐλάμβανε χωρίον ὁ Κῦρος, ὁποῖον ἔφη ὁ Γαδάτας. * τῷ δὲ ἀγγέλων, οὓς ἔπεμψεν ὁ Κῦρος, προϊόντων οἱ πορεύσοντο εἰς μὲν εἶπεν ὁ Γαδάτας ἀμφοῦν, ὅπως ἄγοιεν τὰ στρατεύματα, καὶ τὰς κλίμακας κομίζοιεν·

A Nec enim aliquis in bello amicos vlla ratione alia pluribus beneficiis adfecerit, quam si hostis esse putetur: nec inimicos vlla ratione alia quis adfecerit detrimentis pluribus, quam si amicus esse videatur. Noui equidem, ait Gobryas, id emturum quoque Gadatam, vt magno aliquo malo regem hunc Assyriorum adficere posset. Sed nobis considerandum est, quid possit. Dic igitur, ait Cyrus, an in castellum hoc, quod est ante regionem hanc, & quod ipsi dicitis aduersus Hyrcanios & Sacas ad eũ vsum, vt belli propugnaculum huic regioni sit, exstructum esse; in hoc inquam castellum existimas admissum iri a præsidij magistro castratum illum, si cum copiis accedat? Prorsus, inquit Gobryas, si quidem haud suspectus, vti nunc est, ad eum veniat. Ergo, ait, quamminime suspectus fuerit, si ego castella ipsius adoriar, tamquam ea capere velim, & ille totis viribus defendat: & capiam ego quiddam, quod ipsius sit; ille contra vel quosdam alios nostrum capiat, vel etiam nuntios eos, qui mittentur a me ad illos, quos regi Assyriorum infestos dicitis. Ex his qui capti fuerint, ad exercitum se proficisci dicant, vt scalas ad illud castellum deportent. Atiste castratus, his auditis, adesse se simulet, velut hæc indicaturum. Et Gobryas: Si res ita geratur, ait, certo scio recepturum, atq; etiam eum rogaturum, vt secum maneat, donec tu recedas. Ergo ait Cyrus, si semel castellum ingrediatur, an nostram illud in potestatem redigere possit? Ita videtur, inquit Gobryas, siquidem intus ille adparando iuuet, ac tu foris impetu vehementiori B exercitum admoueas. Ito igitur, inquit Cyrus, & enitere, castratum vt istum hæc edoceas, & re confecta nobis præsto sis. Fidem vero neq; dederis, neq; ostenderis ei maiorem illa, quam a nobis ipse accepisti. Secundum hæc discessit Gobryas, cuius conspectus quum gratus illi castrato fuisset; ita cum eo conuenit & pactus est, vt oportuit. Quumq; renuntiasset Cyro Gobryas, videri sibi apud eunuchũ certa iam & firma esse omnia, quæ mandasset: tum deinde copias postero die Cyrus admouit, C Gadata ex aduerso sua propugnante. Castellum a Cyro captum, id erat; quod Gadatas iussserat oppugnari. Nuntios autem, quos Cyrus miserat, prædicẽs eis, quo proficisci deberent, alios Gadatas elabi siuit, vt copias adducerent, & scalas adferrent:

x Clem. Alex. 6. strõ. p. 265, 13. Vide ad Sophocl. Antigon. v. 662.

Strategema Cyri.

ἀπαρεῖ τὸ pp. ἔξοντες

quos vero cepit, quæstionibus in multorum præsentia subiecit. Quũq; audisset, adquæ proficisci se dicerent: statim rebus ad iter adparatis, tamquam hæc enuntiaturus, noctu profectus est. Tamdem quum ei fides habita esset, velut opem laturus castellum ingreditur: ac primum quidem vna cum eo, qui castello præfectus erat, omnia pro viribus adparabat. Posteaquam vero Cyrus accessit, castellũ Gadatas occupat, vsus ad hoc etiam captiuorum de Cyri copiis opera. Quo confecto, statim Gadatas eunuchus rebus in eo constitutis ad Cyrum egreditur, quem vbi pro more adorasset: † Gaudere, inquit, te Cyre iubeo. Gaudeo vero, subiecit ille. Nam tu cum Diis non solum me iubes, sed etiam cogis gaudere. Nam plane scias, magni me facere, quod sociis heic nostris castellum hoc pacatum relinquo. Tibi vero Gadata, liberum quidem procreandorum, vti videtur, facultatem Assyrius ademit, amicos parandi facultatem non abstulit. sed velim tibi persuadeas, te nos hoc facto tibimet amicos adiunxisse; qui tibi conabimur, si poterimus, haudquaquam deteriores opitulatores esse, quam si vel filios, vel nepotes haberes. Huiusmodi verba Cyri fuerunt. Atque heic Hyrcanius, qui iam primum animaduerteret, quid esset gestum, adcurrit ad Cyrum, prehensaque ipsius dextra, inquit: O ingens tu bonum amicis, Cyre, quantam vt Diis gratiam modo debeam, effecisti; quod tibi me coniunxerunt. Tu vero abito, inquit Cyrus, & recepto in potestatem tuam castello, cuius causa me tantopere complecteris, ita res eius componito; vt † & tibi amico nostro, quantiuis pretij sit; & reliquis sociis, inque primis huic Gadatæ, qui captum nobis tradit. Quid igitur? inquit Hyrcanius, an vbi Caduſij Sacæque venerint, & ciues mei, hunc etiam vocabimus; vt omnes, ad quos res pertinet, in commune consulamus, quo pacto maxima cum vtilitate nostra castello fruamur? Placuit hoc Cyro. quumque conuenissent, ad quos castelli cura pertinebat, hoc consilij ceperunt; vt communiter ab iis custodiretur, quibus expediret illud habere pacatum: quo ipsis belli propugnaculum esset, ac aduersus Assyrios munimentum. Id vbi factũ esset, multo alacrius Caduſij, Sacæ, Hyrcanij militiæ societatem amplectebantur. Coactusq; hinc est exercitus, ex Caduſiis, ad vicies mille cetrati,

Salutatio Græca. Sio & Horatius: Celso gaudere.

Vt & nationi vestræ,

Cyrus exercitum auget industria singulari.

ὡς δ' ἔλαβε, βασανίζων σφαυτὸν πολλῶν. ὡς δ' ἤκουσεν ἐφ' ἃ ἔφασαν πορεύεσθαι, εὐθέως †σκευασκευασμένος ὡς ἐξαγγελῶν, τ' νυκτὸς ἐπορεύετο. τέλος δὲ πιστευθεὶς, ὡς βοηδὸς εἰσέρχεται εἰς τὸ φρούριον· καὶ τέως μὲν * συμπαρεσκεύαζεν ὅ, τι ἐδύνατο τῷ φρουράρχῃ· ἐπεὶ δὲ ὁ Κῦρος εἰσῆλθε, καταλαμβάνει τὸ χωρίον, σὺν πολλοῖς ποιησάμενος καὶ τοὺς παρὰ Κύρῳ αἰχμαλώτους. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, εὐθὺς Γαδάτας ὁ εὐνοῦχος τὰ ἔνδον κατασήσας ἐξῆλθε πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ ὡς νόμῳ προσκυνήσας, εἶπε, χαῖρε ὦ Κῦρε. καὶ ἅμα ποιῶ ταῦτ', ἔφη. σὺ γάρ με σὺν τοῖς θεοῖς κελεύεις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκάζεις χαίρειν. εὖ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὅτι ἐγὼ μέγα ποιοῦμαι φίλον τοῦτο τὸ χωρίον τοῖς ἐνθάδε συμμάχοις †καταλιπεῖν. σὲ δὴ, ἔφη, ὦ Γαδάτα, ὁ ἀσύριος παῖδας μὲν, ὡς ἔοικε, τὸ † ποιεῖν ἀφείλετο, ἃ μέντοι γε φίλους κτᾶσθαι [σὲ * δύναται ἀπεστέρησεν. ἀλλ' εὖ ἴσθι ὅτι ἡμᾶς ὧν ἕνεκα τούτῳ φίλους πεποίησαι, οἱ σοὶ, ἐὰν δυνώμεθα, πειρασόμεθα μὴ χείρους βοηθοὶ παρασχεῖναι, ἢ εἰ παῖδας ἢ συγγενεῖς ἐκέκτησο. ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεξεν· ὁ δὲ ὑρκάνιος, ἅτε ἠσθημένος * τὸ γεγενημένον, προσελθὼν τῷ Κύρῳ, καὶ λαβὼν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, εἶπεν· ὦ μέγα ἀγαθὸν σὺ τοῖς φίλοις Κῦρε, ὡς πολλῷ με τοῖς θεοῖς ποιεῖς χάριν ὀφείλειν ὅτι σοί με συνήγαγον. ἴθι νῦν [εἶπεν *, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ λαβὼν τὸ χωρίον ἔχε ἕνεκά με ἀπαλλάξῃ, ἅτε δὴ καὶ αὐτὸ [οὕτως * ὡς ἂν † σὺ ἡμετέρῳ φίλῳ πλείστου ἄξιον ᾖ, καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, μάλιστα δ' ἔφη, Γαδάτᾳ τούτῳ, ὃς ἡμῖν λαβὼν αὐτὸ σοὶ δίδωσι. πῶς οὖν, ἔφη ὁ ὑρκάνιος, ἐπὶ δεῖπνον καὶ δούσιοι ἐλθωσι, καὶ σάκαι, καὶ οἱ ἐμοὶ πολῖται, καλέσωμεν καὶ τούτους, ἵνα κοινῇ βουλευσώμεθα πάντες, ὅσοις προσήκει, πῶς ἂν συμφορώτατα χρώμεθα τῷ φρουρίῳ; ταῦτα μὲν οὕτως ἐνόησε καὶ ὁ Κῦρος. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον οἷς ἔμελε περὶ τὸ φρούριον, ἐβουλεύσαντο κοινῇ φυλάττειν οἷς πάρ ἀγαθὸν ἐὰν φίλιον ὄν, ὅπως ἑαυτοῖς μὲν προβόλους εἴη πολέμου, τοῖς δ' ἀσυρίοις †ὀπιτεθειχισμένον. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, πολὺ δὴ * προθυμότερον καὶ δούσιοι συνέστρατεύοντο, καὶ σάκαι, καὶ ὑρκάνιοι· καὶ συνελέγη ἐντεῦθεν στράτευμα καδουσίων μὲν πελτασταὶ εἰς δυσμενεῖους, καὶ ἱπ-

τὸ ἐγκλημα μένον.

† ὀππεπειχισμένον εἴη. τούτων γενομένων πολὺ * προθυμότερον πλείους καδουσίων

καὶ ἱππεῖς εἰς τετρακισχιλίους, σακῶν δὲ τοξόται εἰς μυρίους, καὶ ἱπποτοξόται εἰς δισχιλίους· καὶ Ὑρκάνιοι δὲ πεζοὶς τε ὅσοις ἐδύναντο πλείστους ἐξέπεμψαν, καὶ ἱππέας † πλείστους ἐξεπλήρωσαν εἰς δισχιλίους. Τὸ γὰρ πρόσθεν καταλελειμμένοι ἦσαν πλείους οἵπερ αὐτῶν ἱππεῖς, ὅτι οἱ Καδούσιοι καὶ οἱ Σάκαι τῶν Ἀσσυρίων πολέμιοι ἦσαν. ὅσον δὲ χρόνον ἐκαθέζετο ὁ Κῦρος ἀμφὶ τὴν πόλιν τὸ φρούριον οἰκονομίαν, τῶν Ἀσσυρίων τῶν κατὰ ταῦτα τὰ χωρία πολλοὶ μὲν ἀπῆγον ἵππους, πολλοὶ δὲ ἀπέφερον ὅπλα, φοβούμενοι ἤδη πόλεις τὰς πρὸς χώρους. ἐπὶ δὲ τούτῳ πρὸς ἔρχεται τῷ Κύρῳ ὁ Γαδάτας, καὶ λέγει ὅτι ἥκοιεν αὐτῷ ἄγγελοι, ὡς ὁ Ἀσσύριος, ἐπεὶ † πύθοιτο τὰ πρὸς τὸ φρούριον, χαλεπῶς τε ἐνέγκοι, καὶ συσκευάζοιτο ὡς ἐμβαλῶν εἰς τὴν αὐτοῦ χώραν. ἰὼ δῶν ἄφησόν με, ὦ Κῦρε, τὰ τείχη ἂν πρότερον ἀφανίσαι, τῶν δὲ ἄλλων μείζω λόγος. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ἰὼ δῶν ἥξω νῦν, πότε ἔσῃ οἴκοι; καὶ ὁ Γαδάτας εἶπεν· εἰς τρίτην δειπνήσω ἐν τῇ ἡμετέρᾳ. ἢ καὶ τὸν Ἀσσύριον, ἔφη, οἴει ἐκεῖ ἤδη παραληφθαι; δῆλον μὲν δῶν, ἔφη, οἶδα· ἀτεύσῃ † γὰρ ὅσῳ σὺ πρόσω δοκεῖς ἰέναι. ἐγὼ δέ, ἔφη ὁ Κῦρος, πρωΐαιος ἂν σὺν τῷ ῥατδύματι ἐκεῖσε ἀφικοίμην; πρὸς τοῦτο δὴ ὁ Γαδάτας λέγει· πολὺ ἤδη, ὦ δέσποτα, ἔχει ὃ ῥᾴτδυμα, καὶ οὐκ ἂν δυνάμαιο [μεῖον ἢ] * ἐν ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέραις ἐλθεῖν πρὸς τὴν ἐμὴν οἴκησιν. σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἄπιθι ὡς τάχιστα· ἐγὼ δὲ ὡς ἂν δυνατὸν ἦ πορεύσομαι. ὁ μὲν δὴ Γαδάτας ᾤχετο. ὁ δὲ Κῦρος συνεκάλεσε πόλεως τοὺς ἄρχοντας τῶν συμμάχων· καὶ ἦσαν πολλοί τε ἐδόκουν καὶ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ παρεῖναι· ἐν οἷς δὴ ὁ Κῦρος λέγει τοιάδε· ἄνδρες σύμμαχοι, Γαδάτας διέπραξεν, ἃ ἐδόκει πᾶσιν ἡμῖν πολλοῦ ἄξια εἶναι, καὶ ταῦτα πρὶν καὶ ὁπωσοῦν ἀγαθὸν ὑφ' ἡμῶν παθεῖν. νῦν δὲ ὁ Ἀσσύριος εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ἐμβάλλειν ἀγγέλλεται, δηλονότι ἅμα μὲν τιμωρεῖσθαι αὐτὸν βουλόμενος, ὅτι δοκεῖ μέγα βεβλάφθαι ὑπ' αὐτοῦ· ἅμα δ' ἴσως καὶ ἐκεῖνο ἐννοεῖται, ὡς εἰ οἱ μὲν πρὸς ἡμᾶς ἀφισάμενοι μηδὲν ὑπ' ἐκείνου κακὸν πείσονται, οἱ δὲ σὺν ἐκείνῳ ὄντες ὑφ' ἡμῶν ἀπολοιῶνται, ὅτι ὡς τάχιστα σοὶ εἰκὸς σὺν αὐτῷ * βούλεσθαι εἶναι. νῦν δῶν, ὦ ἄνδρες, καλόν τι ἂν μοι δοκῶ ποιῆσαι,

ἐξεπλήρωσαν

ἐπύθετο

† γὰρ ὅσῳ σὺ πρόσω δοκεῖς ἰέναι.

βεβλάφθαι

εἶναι.

Aquatuor circiter equitum millia: de Sacis, decies mille sagittarij, & duo sagittariorum equitum millia: & Hyrcanij quantum poterant, peditum suorum numerum auxerunt, & equitum numerum expleuerunt ad duo millia. Nam domi antehac ab eis maior equitum pars relicta erat, quod Caduſij & Sacæ hostes Assyriorum essent. At toto illo tempore, quo Cyrus hærebat heic, vt castelli res constitueret, multi Assyriorum, qui his locis erant vicini, equos adducebant, multi deferebant arma, quod iam finitimos omnes metuerent. Postea venit ad Cyrum Gadatas, & nuntios ad se venisse dicit, qui narrarent Assyrium, posteaquam de castello inaudiuisset, grauiter molesteque tulisse, seque ad incursionem in Gadatæ agrum parare. Quamobrem si me Cyre dimiseris, ait, saltem tueri munitiones enitar. quippe res ceteras minoris facio. Et Cyrus: Si ergo iam discesseris, inquit, quando futurus es domi? Nimirum die tertio mea in ditione cœnabo, inquit Gadatas. An & Assyrium istic, ait Cyrus, offensurum te iam arbitraris? Sat scio, inquit Gadatas. Tanto magis enim festinabit, quanto tu abiisse longius videris. Verum ego, subiecit Cyrus, quoto die cum copiis eo peruenire possim? Et Gadatas ad hæc: Magnæ iam tibi, mi domine, copiæ sunt; vixque poteris sex septemue diebus meum ad domicilium peruenire. Tu sane, ait Cyrus, quam celerrime te eo confer: ego pro viribus iter faciam. Discessit ergo Gadatas. Cyrus autem coactis omnibus sociorum principibus, qui diam multi, ac præclari forteſque viri videbantur adesse, huiusmodi orationem in eorum cœtu habuit: Perfecit nobis Gadatas, socij, quæ nos omnes magni æstimanda duximus, atque etiam prius, quam vllo a nobis beneficio esset adfectus. At nunc Assyrius fines eius inuadere nuntiatur, qui nimirum eadem vult opera supplicium de illo sumere, a quo se magnum accepisse detrimentum putat: & fortassis etiam cogitat, si nihil ab ipso accidat illis mali, qui ad nos deficiunt, & ipsius socij ad internecionem a nobis deleãtur; par esse creditu, breuissimo tempore neminẽ ab ipso futurum. Præclarum ergo quiddã facere videbimur,

Assyrius Gadatæ agrum inuadit.

Cyrus ad defendendum Gadatam se parat.

» si alacribus animis opem Gadatæ tuleri-
» mus, homini bene de nobis promerenti: &
» iuste fecerimus, si gratiam referamus: atq;
» etiam, mea sententia, rebus nostris recte
» consuluerimus. Nam si videbimur in ocu-
» lis omnium eniti, vt eos, qui nos lædunt,
» lædendo vincamus, & bene merentes be-
» neficiis superemus: consentaneum est,
» multos amicitiæ se nostræ libenter adiun-
» cturos, & neminem futurum, qui nos sibi
» hostes esse cupiat. Sin Gadatam negligere
» videamur, quo ore per Deos immortales
» aliis, persuaserimus, vt nobis gratificentur?
» qui nosmet audeamus laudare? qui possit
» aliquis nostrum Gadatam intueri, si tot i-
» psi numero, beneficiis ab vno superemur,
» & quidem hoc modo rebus ipsius compa-
ratis? Hæc Cyrus dixit, eaque consense-
runt omnes acriter esse faciunda. Agite i-
gitur, inquit, quando vobis hæc etiam pla-
cent, relinquamus singuli eos apud iumē-
ta & vehicula, qui quam maxime sint ad i-
ter cum his faciundum idonei: & Gobryas
his præfectus sit, qui eos præcedat. Est e-
nim peritus itinerū, & ad quæuis alia ido-
neus. Nos autem cum equis & viris qui-
busque valentissimis, trium dierum com-
meatu instructi, pergamus. Quanto quidē
leuius & vilius nos onerauerimus, tāto se-
quentibus hisce diebus proximis iucun-
dius & pransuri, & cœnaturi, & dormituri
sumus. Nunc vero iter hoc modo institua-
mus. Primum tu Chrysanta loricatos du-
cito, quando plana & lata via est; cohor-
tiumque præfecti omnes in fronte tibi sun-
to, & cohors quælibet ita procedito, vt sin-
guli singulis succedant. Quippe cateruа-
tim & celerrime & tutissime iter feceri-
mus. Loricatos ea de caussa præire iubeo,
quod exercitus ea pars maxime grauis sit.
Grauissima vero si præeant, facilius omnia
sequantur necesse est, quæ leuiora sunt.
Quod si pars expeditissima noctu præeat,
mirum non est, diuelli copias. Tunc enim
id, quod prima est in acie, celerius aufugit.
Post hos * Artabazus Persas, qui cetrati
sunt, & sagittarij, ducat: post eos Andra-
mias Medus, peditatum Medicum: post
eos peditatum Armeniorum, † Embas:
post eos, Artuchas Hyrcanios: post eos,
*Thambradas peditatum e Sacis: post eos,

Cyrus exercitū quibus modis expeditissimū reddiderit.

** al. Artabatas*

† Embatas:

** Sambacas*

A εἰ προθύμως Γαδάτῃ βοηθήσαιμεν, ἀνδρὶ εὐεργέτῃ· καὶ ἅμα δίκαια ποιοῖμεν ἄν, χάριν ἀποδιδόντες. ἀλλὰ μὴν καὶ † σύμφορον γ' ἄν, ὡς ἐγὼ δοκῶ, πράττοιμεν ἡμῖν αὐτοῖς. εἰ γὰρ πᾶσι φαινοίμεθα τοὺς μὲν κακῶς ποιοῦντας νικᾷν πειρώμενοι κακῶς ποιοῦντες, τοὺς δ' εὐεργετοῦντας ἀγαθοῖς ὑπερβαλλόμενοι, εἰκὸς ἐκ τῶν τοιούτων φίλους μὲν ἡμῖν πολλοὺς βούλεσθαι γίγνεσθαι, ἐχθρὸν δὲ μηδένα ἐπιθυμεῖν ἔτι. εἰ δὲ ἀμε-
B λῆσαι δόξαιμεν Γαδάτα, πρὸς τῶν θεῶν ποίοις λόγοις ἄλλους πείθοιμεν ἂν χαρίζεσθαί τι ἡμῖν; πῶς δ' ἂν τολμῷμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπαινεῖν; πῶς δ' ἂν ἀντιβλέψαι τίς ἡμῶν δύναιτο Γαδάτᾳ, εἰ ἡττώμεθα αὐτοῦ εὖ ποιοῦντος, τοσοίδε ὄντες ἑνὸς ἀνδρὸς, καὶ τούτου οὕτω διακειμένου; ὁ μὲν οὖν οὕτως εἶπεν· οἱ δὲ πάντες συνεπήνουν ἰσχυρῶς ταῦτα ποιεῖν. ἄγετε τοίνυν, ἔφη, ἐπείπερ καὶ ὑμῖν συνδοκεῖ ταῦτα, ἐπὶ μὲν τοῖς ὑποζυ-
C γίοις καὶ † ὀχήμασι καταλείπωμεν ἕκαστοι τοὺς μετὰ τούτων ἐπιτηδειοτάτους πορεύεσθαι· Γωβρύας δὲ ἡμῖν ἀρχέτω αὐτῶν, καὶ ἡγείσθω αὐτοῖς. καὶ γὰρ ὁδῶν ἔμπειρος, καὶ τἄλλα ἱκανός. ἡμεῖς δὲ, ἔφη, σὺν ἵπποις τοῖς δυνατωτάτοις καὶ ἀνδράσι πορευώμεθα, τὰ ἐπιτήδεια τριῶν ἡμερῶν λαβόντες. ὅσῳ δ' ἂν κουφότερον συσκευαζώμεθα καὶ εὐτελέστερον, τοσούτῳ τὰς ἐπιούσας ἡμέρας ἥδιον ἂν ἀριστήσομέν τε, καὶ δειπνήσο-
D μεν, καὶ καθευδήσομεν. νῦν δ', ἔφη, πορευώμεθα ὧδε. πρῶτον μὲν ἄγε σὺ Χρυσάντα τοὺς θωρακοφόρους, (ἐπεὶ ὁμαλή τε καὶ πλατεῖα ἡ ὁδός ἐστι) τοὺς ταξιάρχους ἔχων ἐν μετώπῳ πάντας. ἡ δὲ τάξις ἑκάστη ἐφ' ἑνὸς ἴτω. ἀθρόοι γὰρ ὄντες, καὶ τάχιστα καὶ ἀσφαλέστατα ἂν πορευοίμεθα. τούτου δὲ ἕνεκα, ἔφη, τοὺς θωρακοφόρους κελεύω ἡγεῖσθαι, ὅτι τοῦτο βαρύτατόν ἐστι τοῦ στρατεύματος. τοῦ δὲ βαρυτάτου ἡγουμένου,
E ἀνάγκη ῥᾳδίως ἕπεσθαι † πάντα τὰ ἐλάττονα. ὅταν δὲ τὸ τάχιστον ἡγῆται ἐν νυκτὶ, οὐδέν ἐστι θαυμαστὸν καὶ διασπᾶσθαι τὰ στρατεύματα. † τὸ γὰρ προταχθὲν ἀποδιδράσκει. ἐπὶ δὲ τούτοις, ἔφη, * Ἀρτάβαζος τοὺς περσῶν πελταστὰς καὶ τοξότας ἀγέτω, ἐπὶ δὲ τούτοις Ἀνδραμίας ὁ μῆδος τὸ μήδων πεζικὸν, ἐπὶ δὲ τούτοις † Εμβας τὸ ἀρμενίων πεζικὸν, ἐπὶ δὲ τούτοις Ἀρτούχας ὑρκανίους, ἐπὶ δὲ τούτοις * Θαμβράδας τὸ σακῶν πεζικὸν, ἐπὶ δὲ τούτοις

σύμφορα

χρήμασι

πάντα τὰ θᾶττον ἰόντα.

τὰ γὰρ προταχθέντα

** ἀρταβάτας*

† ἐμβάτας

σαμβάκας

† Δαμά-

Δαμάτας †Δαμάτας καδυσίους. ἀγῶνων ὄντων ὅτοι πρώτοι, ἐν μετώπῳ μὲν τοὺς ταξιάρχους ἔχοντες, δεξιοὺς δὲ τοὺς πελταστὰς, ἀριστεροὺς δὲ τοὺς τοξότας τῶν ἑαυτῶν πλαισίου. οὕτω γὰρ πορευόμενοι, καὶ εὐχερέστεροι γίγνονται. ὀπίσω δὲ τούτοις, ἔφη, οἱ σκευοφόροι πάντων ἐπέσθωσαν. οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν ὀπιμελείσθωσαν πάντων, ὅπως ἂν σὺν εὐσκευασμένοι τε ὦσι πάντα χρὴν καθεύδειν, καὶ πρωΐ σὺν τοῖς σκεύεσι παρῶσιν εἰς τὸν ἐπαγγελλόμενον χώρον, καὶ ὅπως κοσμίως ἕπωνται). ὀπίσω δὲ τοῖς σκευοφόροις, ἔφη, τὰς πρώτας ἵππους †Μαδάτας ὁ πρώτος ἀγέτω, ἔχων καὶ ὅτος τοὺς ἑκαστοταρχοὺς τῶν ἱππέων ἐν μετώπῳ· ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τὸν τάξιν ἀγέτω εἰς ἕνα, ὡς πρὸ οἱ πέζαρχοι. ὀπίσω τούτων †ἐπὶ δὲ τούτοις ῥαμβάκας ὁ Μῆδος ὡσαύτως τοὺς ἑαυτοῦ ἱππέας· ὀπίσω δὲ τούτοις σύ, ὦ Τιγρανη, τοὺς σαυτοῦ ἱππικούς. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἵππαρχοι, μετ' ὧν †ἕκαστος ἀφίκετο πρὸς * ἡμᾶς, ὀπίσω τούτοις καὶ ἄγετε. ἕκαστοι δὲ ὡς πρῶτον ἦλθον καδύσιοι ἀγέτωσαν τὸ στράτευμα. †σὺ δὲ ὁ ἄγων αὖ τοὺς ὀπιμελοῦ ὅτι νῦν γε τῶν πάντων τὸν ὄπισθεν, καὶ μηδένα ἐᾶν ὑπερέχειν τῶν σῶν ἱππέων πλέον. ὀπιμελεῖσθε δὲ τοῦ σιωπῇ πορεύεσθαι οἵ τε ἄρχοντες καὶ πάντες οἱ σωφρονοῦντες. δεῖ γὰρ τῶν ὤτων ἐν τῇ νυκτὶ μᾶλλον ἢ δεῖ τῶν ὀφθαλμῶν ἕκαστα καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ προορᾶσθαι· καὶ ὃ παραγγέλλεται δὲ ἐν νυκτὶ πολὺ μεῖζόν ἐστι πρᾶγμα, ἢ ἐν τῇ ἡμέρᾳ καὶ διδασκαλωτέρου. διὰ ἕνεκα καὶ τὴν σιωπὴν ἀσκητέα, καὶ ἡ τάξις δεῖ φυλακτέα. τὰς δὲ νυκτερεινὰς, ἔφη, φυλακὰς, ὅταν μέλλῃ νυκτὸς ἀναστήσεσθαι, ἀεὶ χρὴ ὡς βραχυτάτας καὶ ὡς πλείστας ποιεῖσθαι, ὡς μηδένα ἐν τῇ φυλακῇ ἀγρυπνίαν πολλὴν ὅσαν λυμαίνηται ἐν τῇ πορείᾳ. ὡΐκα δὲ ἂν ὥρα ᾖ πορεύεσθαι, σημήνατω τῷ κέρατι. ὑμεῖς δὲ ἔχοντες ἃ δεῖ †ἕκαστον, πάρεστε εἰς τὸν ὀπίσω βαδυλῶνος ὁδόν. ὁ δὲ ὀρμώμενος, ἀεὶ τῷ κατ' οὐρὰν †παρεγγυάτω ἕπεσθαι. ἐν τούτῳ δὲ ἦν ὡχοντο ὀπίσω τὰς σκηνὰς, καὶ ἅμα ἀπιόντες διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους, ὡς μνημονικὸς ὁ Κῦρος, ὁπόσοις στρατεύσαιτο, πῶς ὀνομάζων ἐπετέλλετο. ὁ δὲ Κῦρος ὀπιμελείᾳ τοῦτο ἐποίει. πάνυ γὰρ αὐτῷ θαυμαστὸν ἐδόκει εἶναι, εἰ οἱ μὲν βαίαυσοι ἴσασι τὰ ἑαυτοῦ τέχνης ἕκαστος τῶν ἐργαλείων τὰ ὀνόματα, καὶ ἰατροὶ δὲ οἵδε καὶ τῶν ὀργάνων καὶ τῶν φαρμάκων οἷς χρῶνται πάντων τὰ ὀνόματα·†

A* Damatas Cadusios. Atque omnes hi sic ducant, vt cohortium præfectos in fronte habeant, cetratos ad dextram, ad læuam agminis sui sagittarios. Nam si hoc modo incedant, etiam paratiores quemlibet ad vsum fuerint. Post hos, inquit, calones cum impedimentis omnium sequantur, quorum præfecti dent operam, vt omnes cõuasent prius omnia, quam somnum capiant, ac mane cum impedimentis loco constituto adsint, & ordine sequantur. Post impedimenta Persas equites* Madatas Persa ducat, & centuriones equitum B itidem in fronte habeat. Quilibet autem centurio cohortem ducat singillatim, perinde atq; peditum etiam præfecti faciunt. Post hos Rambacas Medus equites itidem suos, & post eos tu Tigranes tuas equestres copias. Reliqui deinde magistri equitum ducant eos, cum quibus ad nos quisq; venit. *Secundum hos Sacæ ducunto. Cadusij quemadmodum vltimi venerunt, ita etiam postremo sint in agmine: tuq; Alceuna ductor eorũ studiose curam gerito in hoc quidem tempore omnium, qui vltimo C sunt in agmine: neque permittito, vt quisquam equites tuos sequatur. Date vero etiam operam vos præfecti, & omnes, qui sapitis, vt cum silentio progrediamini. Quippe noctu magis auribus, quam oculis, singula tum percipi, tum agi oportet. Quin & maioris res est negotij, sedatuque difficilior, si perturbatio noctu incidat, quam interdiu. Quapropter & silentium teneri diligenter, & ordines seruari necesse est. Nocturnæ vero excubiæ, quoties noctu castra mouenda vobis erunt, semper quam breuissimæ constituendæ sunt, D & frequentes; ne cui vigiliæ in excubiis, si diuturniores sint, in itinere noceãt. Quum autem proficiscendi tempus erit, cornu signum est dandum. Denique singuli a necessariis rebus instructi, ad viam Babylonem versus ineũdam adeste. Quisquis vero progredi ceperit,* semper a tergo iter facientem ad sequendum hortetur. Secundum hæc ibant ad tabernacula, & inter eũdum colloquebantur inter se, quãtum memoria valeret Cyrus, si quid cum aliquib. esset constituendum, quo modo nominatim adpellatis suis præciperet. At Cyrus E hoc studiose faciebat, cui perquam mirum videbatur, eos, qui opificia sordida profiterentur, tenere singulos instrumentorum opificij sui adpellationes, sicut medicus & instrumentorum & medicamentorum omnium, quibus vtitur, nomina nouit:

Al. Dãmas

Al. Dãmatas

ad. semper vltimum ante se, proximum sibi, sequitor.

Cyri memoria.

Cur imperator nomina suorum tenere debeat.

imperatorem vero tam stolidum esse, vt ducum sub se nomina ignoraret, quibus ei tamquam instrumentis necessario esset vtendum, siue quid occupare, siue custodire, siue aliquibus animos addere, siue terrere cuperet. Quinetiam si quem honore adficere aliquando vellet, decori rationem postulare putabat, vt nominatim hunc compellaret. Præterea existimabat eos, qui principi se notos esse arbitrarentur, magis hoc expetere, vt præclarum aliquid gerentes conspicerentur, & a facinore turpi maiore studio abstinerent. Hoc quoque stolidum esse statuebat, imperatorem, quum aliquid geri vellet, ita præcipere, quemadmodũ domini quidam domi suæ imperant: Eat aliquis ad aquam, ligna quis findat. Nam si hoc modo iubeãt, mutuo se respicere putabat omnes, neminemque imperata facere, & omnes eadem culpa teneri, neq; tamen quemquam vel pudore ob culpam adfici, vel sibi metuere, quod ea cum multis ipsi communis esset. Has ob caussas quoties aliquid imperaret, omnes adpellabat nominatim. Atque hæc Cyri erat de his sententia. Milites vero tum cœnati, locatis excubiis, & necessariis rebus omnibus conuasatis, quieti se dederunt. Nocte media cornu signum est datum. Quumq; Cyrus Chrysantæ dixisset, illum in itinere mansurum ante exercitum; adparitoribus suis secum sumptis, egrediebatur. Paulo post aderat Chrysantas & loricatos ducebat. Itaque Cyrus datis ei ducibus itineris, pedetẽtim vt pergeret, iussit; donec nuntius adesset. nec dum enim viam omnes ingressi erant. Ipse consistens eodem in loco, quemlibet aduenientem ordine progredi iubebat; cunctantem vero, missis nuntiis, arcessebat. Quum omnes essent in itinere, misit equites ad Chrysantam, qui omnes in via iam esse nuntiarent; vtque propterea celerius ducendo progrederetur. Ipse profectus equo ad partem anteriorem, tacitus ordines inspectabat: & quos quidem composite & cum silentio videbat incedere, ad eos adequitans, qui nam essent, interrogabat; eoque cognito, illos collaudabat: sin quosdam tumultuari animaduerteret, comperta rei caussa, motum sedare nitebatur. Restat indicanda eius adhuc vna cura diligentiaque nocturna, quod ante copias vniuersas pedites quosdam expeditos, eosque non multos præmisit,

Cyri nocturno in itinere singularis industria.

ὁ μὲν γὰρ στρατηγὸς οὕτως ἠλίθιος ἔσοιτο, ὥστε ὀνόματα εἰδέναι τοὺς ὑφ' αὑτὸν ἡγεμόνων τὰ ὀνόματα, οἷς ἀνάγκη ἐστὶν αὐτῷ ὀργάνοις χρῆσθαι, καὶ ὅτου δεήσει καταλαβέσθαι τι βουλήσει, καὶ ὅτου φυλακὴ καταλαβεῖν ξαι, καὶ ὅτου θαῤῥῦναι, καὶ ὅτου φοβῆσαι. καὶ ὅτου τιμῆσαι δέ ποτε τι ἃ βούλοιτο, πρέπον αὐτῷ ἐδόκει εἶναι) ὀνομαστὶ προσαγορεύειν. ἐδόκουν δὲ αὐτῷ οἱ γιγνώσκεσθαι δοκοῦντες ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος καὶ τὸ καλόν τι ποιοῦντες ὁρᾶσθαι μᾶλλον ὀρέγεσθαι. καὶ τὸ αἰσχρόν τι ποιεῖν μᾶλλον προθυμεῖσθαι ἀπέχεσθαι. ἠλίθιον δὲ [καὶ * τοῦτο αὐτῷ ἐδόκει εἶναι] ὃ, ὁπότε βούλοιτό τι προχθῆναι, οὕτω προστάττειν, ὥσπερ ἂν οἴκῳ ἔνιοι προστάττουσι δεσπόται, ἵππῳ τις ἐφ' ὕδωρ, ξύλα τις θρίσαι τῶν. ὅτῳ γὰρ προστατοῦντι, εἰς ἀλλήλους τὲ ὁρᾶν ἅπαντες ἐδόκουν αὐτῷ, καὶ οὐδεὶς προσεῖχεν ὃ τι προστάττοιτο· καὶ πάντες ἂν αἰτίᾳ εἶεν), καὶ οὐδεὶς τῇ αἰτίᾳ ἤχθετο, οὔτε αἰσχύνεσθαι, οὔτε φοβεῖσθαι †ὁμοίως, ὅμως δὲ σὺν πολλοῖς αἰτίαν ἔχειν. δοκεῖ δὲ καὶ ταῦτα δὴ αὐτὸς πολλάς ὠνόμαζεν ὁπότε προστάττοι. καὶ ὁ Κῦρος μὲν δὴ οὕτω περὶ τούτων ἐγίγνωσκεν. οἱ δὲ στρατιῶται τότε μὲν δειπνήσαντες, καὶ †φύλακας φυλακὰς λαχόντες καὶ διασκεψάμενοι, καὶ συσκευασάμενοι πολλὰ ἀνὰ ἔδη, ἐκοιμήθησαν. ὡΐκα δὲ ἦν ἐν μέσῃ νυκτί, ἐσήμηνε τῷ κέρατι. Κῦρος δὲ εἰπὼν τῷ Χρυσάντᾳ, ὅπῃ ὁδὸς τῇ †ὁδῷ θπιμελοῦ δὴ [ἐν τῷ * πρόσθεν τοῦ στρατεύματος, ἄξῃ λαβὼν τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὑπηρέτας. βραχὺ δὲ χρόνῳ ὕστερον παρῆν Χρυσάντας ἄγων τοὺς θωρακοφόρους. τούτῳ μὲν δὴ ὁ Κῦρος δοὺς ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ, πορεύεσθαι ἐκέλευεν ἡσύχως, ἕως ἄγγελος ἔλθοι· (ἤγγελόν πω ἐν ὁδῷ πάντες εἶναι) αὐτὸς δὲ ἐσηκόως † ἐν τῷ αὐτῷ τὸν μὲν ἐν τῇ ὁδῷ προσιόντα προσυπέμπετο ἐν ταξει, ὅπῃ δὲ τὸν ὑστερίζοντα ἔπεμπε καλῶν. ἐπεὶ δὲ πάντες ἐν ὁδῷ εἶεν, τοὺς μὲν Χρυσάντου ἱππέας ἔπεμψεν, ἐρησόμενος ὅπῃ ἐν ὁδῷ ἤδη πάντες· ἄγε δὴ ὧν θᾶσσον. αὐτὸς δὲ παρελαύνων τὸν ἵππον † εἰς ὃ εἰς τὸ πρόσθεν, ἥσυχος καλεῖσθαι τοὺς τάξεις. καὶ ὃς μὲν ἴδοι δυνάκτως καὶ σιωπῇ ἰόντας, προσελαύνων † αὖθις οἵ τινες εἶεν ἠρώτα, καὶ ἐπεὶ πύθοιτο, ἐπῄνει· εἰ δέ τινας θορυβωδεστέρους αἴσθοιτο, ὃ αἰτιον τοῦτο σκοπῶν, καὶ ἀσθενεστέρους ἂν τοὺς τοιούτους ἐπὶ τὸν ἐχθρὸν τὸ. ἓν μόνον † προσελέλειπτο δὲ ἐν νυκτὶ † προβατείας αὐτῷ, ὅπῃ πρὸς τὸν * στρατόπεδον πεζοὺς δυζώνους ἢ πολλοὺς προσέπεμπεν,

ἐφορω- μαις

αὖθις πό- νες τε εἶεν ἤρετο, ἐφ

λείπεται στρατύ-

ἐφορωμένους ὑπὸ Χρυσάντα, καὶ ἐφορῶν-
τας αὐτὸν, ὡς ὠτακουστοῦντες, καὶ εἴπως ἄλ-
λως δύναιντο αἰσθάνεσθαί τι, σημαίνοιεν τῷ
Χρυσάντᾳ ὅ, τι καιρὸς δοκοίη εἶναι. ἄρχων δὲ
καὶ † ὑπερτάττων εἷς ἦν, ὃς καὶ τούτοις ἐπόμπευε.
καὶ ὃ ἄξιον μὲν λόγου ἐσήμαινε, ὃ δὲ μὴ, οὐκ
ἐνώχλει λέγων. τὴν μὲν δὴ νύκτα οὕτως ἐπο-
ρεύοντο· ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τοὺς μὲν τῶν
Καδουσίων ἱππέας, ὅτι αὐτῶν καὶ οἱ πεζοὶ ἔσχα-
τοι ἐπορεύοντο, παρὰ τούτοις κατέλιπεν, ὡς Β
μὴ γυμνοὶ οὗτοι φίλοι ἱππέων ἴοιεν. τοὺς δ' ἄλλους
εἰς τὸ πρόσθεν παρελαύνειν ἐκέλευσεν, ὅπη
καὶ οἱ πολέμιοι ἐν τῷ πρόσθεν ἦσαν· ὅπως
εἴ τι που ἐναντίον αὐτῷ ἐπαντῷη, ὑφ' αὑ-
τῷ ἔχων ἐν τάξει τὴν ἰσχὺν μάχοιτο· εἴτέ τι
που φεύγειν ὀφείη, ὅπως ὡς ἑτοιμότατοι διώ-
κοιεν. ἦσαν δὲ αὐτῷ ἀεὶ τεταγμένοι, [εἰ δέοι δι-
ωγμοῦ *οἵους τε διώκειν δέοι, καὶ οἷς παρ' ἑαυ-
τῷ μένειν. πᾶσαν δὲ τὴν τάξιν † λυθῆναι
οὐδέποτε εἴα. Κῦρος μὲν δὴ οὕτως ἦγε τὸ C
στράτευμα· οὐ μέντοι αὐτός γε μιᾷ χώρᾳ
ἐχρῆτο, ἀλλ' ἄλλοτε ἀλλαχῆ περιελαύνων
ἐφεώρα τε καὶ ἐπεμελεῖτο εἴ του δέοιντο. οἱ
μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον οὕτως ἐπορεύοντο. ὁ δὲ
τῶν Γαδατᾶ ἱππικὸν τῶν † δυνατῶν τις ἀν-
δρῶν, ἐπεὶ ἑώρα αὐτὸν ἀφεστηκότα ἀπὸ τοῦ
στρατεύματος, ἐνόμισεν, εἴπερ οὗτός πάλοι, αὐτὸς ἂν
λαβεῖν τοῦδε τοῦ στρατεύματος πολλὰ † τὰ Γα-
δατᾶ· οὕτω δὴ πέμπει τινὰ τῶν ἑαυτοῦ πι-
στῶν πρὸς τὸν ἀστυάγεον, καὶ κελεύει τὸν ἰόν- D
τα, εἰ καταλάβοι ἤδη ἐν τῇ Γαδατᾶ χώρᾳ τὸ
ἀστυάγεον στράτευμα, λέγειν τῷ ἀστυάγει ὅτι,
εἰ βούλοιτο σὺν ἐλπίδος ἰέναι, λάβοι ἂν τὴν Γαδατᾶν
καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. δηλοῖ δὲ συνετέλλετο ὅ-
σῳ τε εἴη ἐλθεῖν δύναμιν ὁ Γαδατᾶς, καὶ ὅτι Κῦ-
ρος οὐ σωφρονίσαιτο αὐτῷ· καὶ τὴν ὁδὸν ἣν μέλ-
λοι πορεύεσθαι ἐδήλωσε. πορεύεσθαι δὲ καὶ
τοῖς αὑτοῦ οἰκέτας, ὡς πιστεύοιτο μᾶλλον, καὶ
τὸ τεῖχος ὃ ἐτύγχανεν αὐτὸς ἔχων ἐν τῇ Γα-
δατᾶ χώρᾳ, παραδώσων τῷ ἀστυάγει, καὶ τὰ E
σύνεργα. ἤκειν δὲ καὶ αὐτὸς ἔφη, εἰ μὴ δύναι-
το, ἀποκτείνας Γαδατᾶν, εἰ δὲ μή, ὡς σὺν
τῷ ἀστυάγει ὕστερον ἐσόμενος. ἐπεὶ δὲ ὁ ὑπὲρ
ταῦτα ταχθεὶς ἐλαύνων ὡς δυνατὸν ἦν τά-
χιστα ἀφικνεῖται πρὸς τὸν ἀστυάγεον, καὶ ἐδήλωσεν ἐφ' ἃ ἦκε, ἀκούσας ἐκεῖνος τό, τε χω-
ρίον † λῴδος καταλαμβάνει, καὶ πολλὰ ἵππον ἔχων καὶ ἅρματα σὺν ἡδονῇ ἐν κώμῃς ἀ-

M

Aqui & cõspicerentur a Chrysanta, & Chrysantam conspicerent: vt auribus captando, & alio quodam modo si persentiscere aliquid possent, Chrysantæ significarēt, quidquid offerre occasio videretur. Erat autem quidam, qui his præfectus imperabat, & eos instruebat. Ac si quid esset operæ pretium, significabat: sin autem, indicando minime molestus erat. Et nocte quidem hac iter hoc modo fecerunt. Quum vero illuxisset, quosdam Caduſiorum equites propterea, quod eorum pedites vltimi pergerent, apud eosdem reliquit; ne ab equitibus hi nudi progrederētur: reliquos in anteriorem partem præteruehi iussit, versus quam & hostes erant; vt si quid vspiam ei se opponeret, cum instructo robore occurrens dimicaret: sin alicubi cõspecti essent, qui fugerent, vt quam expeditissime persequeretur. Et erāt apud eum semper instructi, si persequendum esset, qui persequi deberent; & quibus esset apud eum manendum. Nam vniuersos ordines *dissolui nũquam patiebatur. Hoc modo Cyrus exercitum ducebat. Neq; tamen ipse vno tantum loco vtebatur, sed alias alibi circumuectus inspectabat; ac si quo esset opus, id curabat. Sic ergo Cyri agmen pergebat. Quidam vero in equitatu Gadatæ vir potens, quod eum defeciſſe ab Assyrio videbat; arbitrabatur se, si quid illi accidisset, omnia quæ possideret Gadatas, ab Assyrio impetraturum. Itaque de suis hominem quendã fidum ad Assyrium mittit, & eunti mandat, vt si iam in agro Gadatæ Assyriorũ copias offenderet, diceret Assyrio; posse ab eo & Gadatam, & qui essent cum illo, capi; si quidem insidias tendere vellet. Prętereа significare iubet, quem copiarũ numerum Gadatas duceret, quodque Cyrus cum eo nõ veniret; indicata etiam via, qua esset accessurus. Dedit & familiæ suę mandata, quo plus ei fidei haberetur, vt castellum, quod in agro Gadatæ possidebat, Assyrio cum vniuersis in eo rebus traderent. Se quidem venturum aiebat occiso Gadata, si posset: sin autem, velle se tamen deinceps apud Assyrium esse. Is vero, cui datum hoc erat negotij, quum equitando quam fieri poterat celerrime ad Assyrium peruenisset, & cuius rei causſa veniret, exposuisset: audita re, mox castellum Assyrius occupat, & numeroso cum equitatu, multisque curribus, in vicis illic frequentibus in-

*si legas χυθῆναι, sententia est, Insequendo dispergi nõ patiebatur.

Quidam ex Gadatæ subditis herum prodere conatur.

ὅπη πύοις ἰὼν, ἐς, ὅπη τάττως, ἐς ὅπη τάττων εἷς ἦν,

δυνατῶν

τὰ ἀγαθά.

εὐθὺς παρέλαβε, ἐ

Gadatas delatus in insidias, paene opprimitur.

sidias locat. Gadatas, quum prope ab his A vicis abesset, exploratum quosdam præmittit. Assyrius animaduersio, exploratores aduenire, currus quosdam productos castris, duos tresue, cum paucis equitibus, fugere iubet; quasi qui & territi, & numero pauci essent. Ea quum exploratores viderent, non ipsi solum persequebantur, sed etiam Gadatæ innuebant. Is deceptus, totis viribus insequitur. Assyrij quum Gadatam capi iam posse putarent, statim ex insidiis surgunt. His Gadatæ milites conspectis, vt par erat, fugiunt: illi contra, quemadmodum fieri solet, insequebantur. Atque heic Gadatam is feriens, qui has ei struxerat insidias, aberrat ille quidem a vulnere letali: sed icto tamen humero, vulnus homini inflixit. Ea re patrata discedit, vt persequentibus se coniungeret. Adgnitus autem, quis esset, alacriter vna cum Assyriis equo concitato, regem in persequendo iuuat. Atque heic iam illi scilicet, quibus erant equi tardissimi, ab iis capiebantur, qui velocissimos habebant. C Quumq; iam equites Gadatæ omnes valde premerentur, quod itinere confecti essent; Cyrum cum exercitu aduenientem conspiciunt. Tum vero credi par est eos tamquam in portum ex tempestate libenter & cum voluptate adpulisse. Cyro primum res admirationi esse. verum vbi quid ageretur, animaduertit: quam quidem diu illi aduersi contra se ferebantur, & ipse copias instructas in eos ducebat. Quum autem hostes eo, quod erat, cognito in fugam versi sunt: ibi tum Cyrus illos, quibus hoc negotij dederat, persequi iussit, & ipse cum ceteris subsequebatur, prout expedire putabat. Itaque tunc & currus aliqui capti sunt, de quorum nõnullis aurigæ delabebantur, partim dũ conuerterentur, partim aliis modis; aliqui etiã in potestatẽ ab equitibus intercepti venerunt. Interficiũt etiam quũ alios multos, tum illum ipsum, qui Gadatam vulnerarat. Pedites autem Assyrij, qui forte tunc Gadatæ castellum oppugnabãt, partim in illam munitionem se fuga recipiunt, quæ a Gadata defecerat; partim aduentu hostium anteuerso in magnam quamdam Assyrij regis vrbem se conferunt, in quam & ipse cum curribus & equis aufugerat. His rebus confectis, Cyrus in regionem Gadatæ recedit; datisque mandatis ad eos, quorum intererat, vt captiuorum curã gererent, recta pergit, vt

Gadatæ proditor interficitur.

θεράς. ὁ δὲ Γαδάτας ὡς ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν τῇ κωμῇ, πέμπει τινὰς † προερευνησομένους. ὁ δὲ ἀσύριος ὡς ἔγνω προσιόντας τοὺς † διερευνήσοντας, φεύγει κελεύει ἅρματα ἐξαναστάντα δύο ἢ τρία καὶ † ἵππους ὀλίγους, ὡς δὴ φοβηθέντας καὶ ὀλίγους ὄντας. οἱ δὲ διερευνηταὶ ὡς εἶδον ταῦτα, αὐλοί τε ἐδίωκον, καὶ τῷ Γαδάτᾳ κατέσφαλον. καὶ ὃς ἐξαπατηθεὶς διώκει ἀνὰ κράτος. οἱ δὲ ἀσύριοι, ὡς ἐδόκει ἀλώσιμος εἶη ὁ Γαδάτας, ἐκ νεύσεως * αὖ ἐπαίσαντο ἐκ τῶν ἁρμάτων. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Γαδάτᾳ ἰδόντες, ὥσπερ εἰκός, ἔφυγον· οἱ δὲ αὖ, ὥσπερ εἰκός, ἐδίωκον. ἐν δὲ τούτῳ ὁ ὑπαδουλεύων τῷ Γαδάτᾳ παῖς αὐτῷ, καὶ καιρίας μὲν πληγῆς ἀμβλυτέρᾳ, τύπτει δὲ αὐτὸν εἰς τὸν ὦμον, καὶ πρόσκειται. ποιήσας δὲ † τοῦτο, ἐξαίρεται), ὡς σὺν τοῖς διώκουσι θήσοντα. ἐπεὶ δὲ ἐγνώσθη ὃς ὢν, ὁμοῦ † δὴ σὺν ἀσυρίοις προθύμως ἐκείνων † ἵππων, σὺν τῷ βασιλεῖ ἐδίωκεν. ἐνταῦθα δὴ ἁλίσκονται μὲν δὴ πλεῖστοι οἱ βραδυτάτους ἵππους ἔχοντες ὑπὸ τῶν † ταχίστων· ἦσαν δὲ μάλα πολῖται πλείους ὁμιλοῦντες, ἀλλὰ καὶ ἱερὰ ἦγον ὑπὸ τὴν πορείαν, οἱ τοῦ Γαδάτα ἵππεῖς. καθορῶσι δὲ † Κῦρον προσιόντα σὺν τῷ στρατεύματι. δοκεῖ δὲ χρῆναι ἀσμένως καὶ ἡδέως, ὥσπερ εἰς λιμένα ἐκ χειμῶνος, προσφέρεσθαι αὐτοῖς. ὁ δὲ Κῦρος τὸ μὲν πρῶτον ἐθαύμασεν, ὡς δὴ ἔγνω τὸ πρᾶγμα, † ἔπειτα μὲν πολῖται * οἱ αὐτοὶ ἦλαυνον, οἱ αὐτοὶ † ἔπεσθαι ἐκέλευον· ἐπεὶ δὲ ἔγνω καὶ τὴν τάξιν τὴν στρατιᾶς· οἱ πολέμιοι δὲ οὐκ ἐδέξαντο εἰς φυγήν, ἐνταῦθα δὴ ὁ Κῦρος ἐκέλευσε διώκειν τοὺς πρὸς τοῦτο τεταγμένους, αὐτὸς δὲ εἵπετο σὺν τοῖς ἄλλοις ὡς ᾤετο συμφέρειν. ἔνθα δὴ καὶ ἅρματα ἁλίσκεται, ἔνια μὲν καὶ ἐκπεπτώντων τῶν ἡνιόχων, τῶν μὲν ἐν τῇ ἀναστροφῇ, τῶν δὲ καὶ ἄλλως· ἔνια δὲ καὶ προσιππεύοντα ἐκ τοῦ τῶν ἱππέων ἁλίσκεται. καὶ ἀποκλείουσιν ἄλλους τε πολλοὺς, καὶ † πάσας τὰ † Γαδάτου. τῶν μὲν τοι πεζῶν ἀσυρίων οἱ ἔτυχον τὸ Γαδάτου χωρίον πολιορκοῦντες, οἱ μὲν εἰς τὸ ἰσχυρὸν κατέφυγον τὸ ἀπὸ Γαδάτα ἀπῳκισμένον, οἱ δὲ, φθάσαντες εἰς πόλιν μεγάλην † ἀσυρίαν μεγάλην, ἔνθα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ἅρμασι καὶ τοῖς ἵπποις κατέφυγεν ὁ ἀσύριος. Κῦρος μὲν δὴ διαπραξάμενος ταῦτα ἐπορεύετο εἰς τὴν Γαδάτα χώραν. καὶ προσάξας οἷς ἐδόκει ἀμφὶ τὰ αἰχμάλωτα ἔχειν, ἦγε ἐπορεύετο ὡς ὑπισχνεῖτο † Γα-

† προερευνησομένους. † διερευνήσοντας † ἵππους. † ἔπεσθαι ἐκέλευον. * αὖ ἐπαίσαντο. † ἵππων, σὺν τοῖς διώκουσιν ἐθήσοντα. ἐπεὶ † δὴ ὁ ἀσύριος προσθ. † ταχίστων, † ἔπεσθαι * οἱ αὐτοὶ ἦλαυνον, οἱ αὐτοὶ

τὸν Γαδάτην, ὅπως ἔχοι ἐκ τοῦ τραύματος. πορευομένῳ δὲ αὐτῷ ἤδη ὁ Γαδάτας ὑπαντᾷ δεδεμένος τὸ τραῦμα ἀπιώτα. ἰδὼν δὲ ὁ Κῦρος αὐτὸν ἥσθη τε καὶ εἶπεν· ἐγὼ μὲν ἐπὶ σὲ ἤια βουλόμενος σκεψόμενος πῶς ἔχοις. ἐγὼ δὲ, εἶπεν ὁ Γαδάτας, καὶ μὰ τοὺς θεοὺς σὲ ἐπιμαθησόμενος ἤια, ὁποῖός τις ποτὲ φαίνῃ ἰδεῖν, ὁ τοιαύτην ψυχὴν ἔχων, ὅστις οὔτ' οἶδ' ἐγὼ ὅ, τι νῦν μοὶ δεόμενος, οὔτε μὴν ὠφελούμενός γέ μοι τοῦπαν τοσοῦτον, οὔτε μὴν δι' πεποιθὼς ἐπ' ἐμοὶ (εἰς γε τὸ ἴδοιμι) οὐδ' ὁτιοῦν, ἀλλ' ὅτι τοὺς φίλους σοι ἔδοξά τι ὀνῆσαι, οὕτως ἐμοὶ προθύμως ἐβοήθησας, ὡς νῦν τὸ μὴν ἐπ' ἐμοὶ οἴχεσθαι, τὸ δ' ὅτι σοὶ σέσωσμαι. οὐ μὰ τοὺς θεούς, ὦ Κῦρε, εἰ ἔτι οἷός ἔφην ἐξαρχῆς, καὶ ἐπαγαθοποιησάμενον, σὲ οἶδα εἰ σκήψασθαι παῖδά ποτ' ἂν τοσοῦτον πρὸς ἐμέ. ἐπεὶ ἄλλοις τε οἶδα παῖδας, καὶ τοῦτον τὸν νῦν ἀσυρίων βασιλέα, πολὺ πλείω ἤδη τὸν αὐτοῦ πατέρα δυνάσαντα, ἢ σὲ νῦν δύνασθαι αἰτίαν. καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπεν ὧδε· ὦ Γαδάτα, ἢ πολὺ μεῖζον παρεὶς θαῦμα, ἐμὲ νῦν θαυμάζεις. καὶ τί δὴ τοῦτ' ἐστίν; ἔφη ὁ Γαδάτας. ὅτι τοσοῦτοι μὲν πρόσω, ἔφη, ἐστρατεύσασθαι πρὸς σὲ, τοσοῦτοι δὲ μήδων, τοσοῦτοι δὲ ὑρκανίων· πολῖται δὲ οἱ παρόντες ἀρμενίων καὶ σακῶν καὶ καδουσίων. καὶ ὁ Γαδάτας ἐπεύξατο, ἀλλ' ὦ Ζεῦ, ἔφη, καὶ τούτοις πολλὰ ἀγαθὰ δοῖεν οἱ θεοί, καὶ πλῆσαι τῶν αὐτῶν τοῦ καὶ τούτους τοιούτους εἶναι. [καὶ *ὅπως μέντοι οὓς ἐπαινεῖς τούτους, ὦ Κῦρε, καὶ †ξενίσωμεν καλῶς, δέχου τὰ ξένια, οἷα ἐγὼ δύναμαι. ἅμα δὲ προσῆγε πάμπολλα, ὥστε καὶ ζεύγη τὸν βουλόμενον, καὶ ξενίζεσθαι πρὸς ὁτιοῦν ἄξιος τῶν καλῶς πεποιημένων καὶ καλῶς συμβαόντων. ὁ δὲ καδούσιος ὡπιαθοφυλακὴς, καὶ οὐ μετέσχε τῆς διώξεως· βουλόμενος δὲ καὶ αὐτὸς λαμπρόν τι ποιῆσαι, οὔτε δυνάμενος οὔτε εἰπὼν σοφὸν τῷ Κύρῳ, κατέφθη τὸν πρὸς βαβυλῶνα χώρων. διεσπαρμένοις δὲ τοῖς ἵπποις αὐτοῦ †ὑπὸν ὁ ἀσυρίος ἐκ τῆς ἑαυτοῦ πόλεως, οὗ [δὴ *κατέφυγε, συντυγχάνει [μάλα δὴ *συντεταγμένον ἔχων τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα. ὡς δ' ἔγνω †μόνους εἶ) τοὺς καδουσίους, ὑπιππεύσας, καὶ τὸν τε ἄρχοντα τῶν καδουσίων ἀπέκτεινε, καὶ ἄλλους πολλούς. καὶ ἵππους †δὲ πολλοὺς λαμβάνει τῶν καδουσίων, καὶ ὧν ἄγγελες λείαν ἐτύγχανον ἀφαιρεῖται·

A Gadatam viseret, & quo pacto se is ex vulnere haberet, cognosceret. Illi pergenti Gadatas obligato iam vulnere occurrit. Quem Cyrus vt vidit, lætus ait: Ad te ibam visurus, qui valeres. Ego vero, inquit Gadatas, iterum te profecto spectatum veni, vt videam, quæ vultus tui species sit, tali animo præditi viri; qui sane, quum ipse nesciam, qua nunc in re mei indigeas, nec facturum hæc te receperis, nec adfectus vllo a me vel tãtillo sis beneficio priuatim, sed ideo duntaxat, quod tibi visus sum aliquid amicis vtilitatis adferre, vsque adeo alacriter opem tulisti, vt iam me quod adtinet, perierim; quod te, saluus sim. Deos testor, mi Cyre, etiam si talis essem, qualis initio natus sum, liberosque procreassem; haud scio, an filium sic erga me adfectum habiturus fuerim. Nam & alios aliorum filios noui, & hunc ipsum Assyriorũ modo regẽ, multo plus doloris & molestiæ patri suo creasse, quã tibi iam creare possit. Ad quæ Cyrus respondit: Mi Gadata, multo maiori certe miraculo prætermisso, iam me admiraris. Et quidnam illud est? ait Gadatas. Quod, inquit, tot Persæ ubi nauarunt operam; tot Medi, tot Hyrcanij, atque adeo quotquot adsunt Armenij, Sacæ, Cadusij. Et Gadatas adiecto voto: Verum his, ait, o Iupiter, multa Dij bona largiantur, & illi plurima, qui auctor est, vt & hi tales sint. Vt tamẽ eos, quos tu prædicas Cyre, egregie hospitio excipiamus: accipe hæc munera, qualia quidem dari a me possunt. Simulq; permulta adduxit, vt & rem sacram facere, qui vellet, posset; & vniuersus exercitus hospitio exciperetur pro rerum illarum dignitate, quæ res & præclare gestæ erant, & præclare successerant. Cadusius autem, extremi custos agminis, quia persequendi non fuerat particeps, ac vellet etiam ipse facinus illustre quoddam edere: neq; communicata re cum Cyro, neq; ad eum delata, in regionem versus Babylonẽ sitam excurrit. Dispersis vero ipsius equitibus, rex Assyrius ab vrbe sua, quo confugerat, superueniẽs; cum instructis egregie copiis occurrit. Quumque solos esse hos Cadusios percepisset, impetum in eos facit, & tum Cadusiorum principem interficit, tum multos alios. Quin & complures Cadusiorum equos capit, quamque forte prædam illi tunc agebant, aufert.

Gadatas Cyro gratias agit.

Cadusius excurrens temere, occiditur.

ξενίσωμεν ☞ δῶλως, δέχου τὰ δὲ ξένια. ☞, ξενίσωμεν ☞ δῶλως. ἐτέ, ξενίσωμαι

ἀπιὼν

μόνους ὄντας τοὺς

†δὲ πνας λαμβ.

Atq; hoc modo Assyrius Cadusios eo vs-
que persequutus, quo tutum esse putabat,
reuertit. Cadusij vero primi ad castra cir-
ca vesperam salui peruenerunt. Cyrus, vbi
rem sic, vti gesta fuerat, cognouit: & ob-
uiam Cadusiis prodiit, & quem vulnera-
tum videret, eum recipiens, ad Gadatam
mittebat, vt curaretur. Ceteros in eadem
tabernacula distribuebat, studioseq; cum
aliis & ipse dabat operam, vt eis necessaria
supperterent, adsumtis in partem curatio-
nis huius nonnullis de Persarum æqualibus. nam in huiusmodi rebus viri boni li-
bus. benter operas suas coniungunt. Adeo ve-
ro molestũ hoc sibi accidisse declarabat,
vt quum iam cœnarent alij, nimirum op-
portuno cœnæ tempore, Cyrus cum adpa-
ritoribus ac medicis neminẽ sua quidem
spõte neglectum relinqueret: sed vel ipse-
met inspectoris munere fungeretur, vel ip-
se si hoc perficere non posset, palam mit-
teret, qui curam eorum gererent. Ac tum
quidem ita se quieti dederunt. Vbi primũ
autem illuxisset, significari præconum o-
pera iussit, vt reliquorum quidem principes, Cadusij vero vniuersi conuenirent, &
huiusmodi quædam in medium adtulit:
Humanum est, quod nobis accidit socij.
" Nam eos, qui homines sint, errare; mirum
" videri, mea quidem sententia, non debet.
" Merito autem ex eo, quod contigit, boni
" alicuius fructus ad nos redit: nimirum vt
" discamus, imbecilliores copias, quam ho-
" stium copiæ sint, ab exercitu toto numquã
" auellendas esse. Neque hoc a me dicitur,
" ait, nõ debere aliquem etiam minori cum
" agmine illuc proficisci, quo sit opus, quam
" illud fuerit, cum quo Cadusius modo exi-
" it: sed si quis re cum illo communicata e-
" grediatur, qui satis virium ad opem feren-
" dam habeat, fieri quidem posse, vt decipia-
" tur; at illud etiam posse fieri, vt per eos, qui
" remanent, hostes deceptos auertat ab iis,
" qui sunt egressi. Quin & alia negotia quis
" hosti facessere potest, eoq; modo amicos
" in tuto collocare. Atq; ita fiet, vt ne quidẽ
" is, qui discesserit, absit; sed ab exercitus ro-
" bore pẽdeat. Qui vero discedit, neq; com-
" municat prius, quo iturus sit: illi nihil ad-
" modũ diuersi accidit ab eo, si solus aliquis
" expeditionẽ suscipere velit. Sedenim hu-
" ius facinoris causa, volẽte Deo, non longo
" tamdem ex interuallo in hostẽ vindicabi-
" mus: sed vbi primum prãsi fueritis, eo vos
" equidem ducam, vbi res est gesta, simulq; mortuos sepeliemus, simul hostibus, si Deus
" volet, ostendemus; illic alios longe ipsis esse potiores, vbi se superiores euasisse censent:

Cyri erga Cadusios commiseratio.

Cyrus Cadusios consolatur.

καὶ ὁ μὲν ἀσύριος διώξας ἄχρις ἔ ἀσφαλὲς ᾤετο εἶναι, ἀπεβάπετο· οἱ δὲ καδούσιοι ἐσώζοντο πρὸς τὸ στρατόπεδον ἀμφὶ δείλην οἱ πρῶτοι. Κῦρος δ' ὡς ἤκουσε τὸ γεγενός, τά τε ἰατρὰ τοῖς καδουσίοις, καὶ ὅν τινα ἴδοι τετρωμένον, ἀναλαμβάνων, τοῦτον μὲν ὡς Γαδάτην † ἀπέπεμπεν ὅπως θεραπεύοιτο, τοὺς δ' ἄλλους συνκατεσκήνου, καὶ ὅπως τἀναγκαῖα ἔχοιεν συνεπεμελεῖτο, πρῶτον μὲν ἀναλαμβάνων τῶν ὁμοτίμων πρώτους συνεπιμελητὰς (ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις οἱ ἀγαθοὶ συνεπίπονοι ἑκάστοτε) καὶ αὐτὸς μόνος μόνοι * αὐτὸς ἰσχυρὸς δῆλος ὢν ὡς καὶ τῶν δεῖπνοποιῶν, νίκην ἤδη ὥρα ἦν, Κῦρος ἐπὶ σκηνὴν τοῖς ὑπηρέταις καὶ τοῖς ἰατροῖς, οὐδένα ἑκὼν ἀπημέλητον παρέλιπεν, ἀλλ' ἢ αὐτὸς παρεὼν ἐφεώρα, ἢ, εἰ μὴ αὐτὸς ἔξαιτοι, πέμπων φανερὸς ἦν τοῖς † θεραπεύουσιν. καὶ τότε μὲν ὅπως ἐκσιμήθησαν. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ κηρύξας συνιέναι τὸν μὲν δεῖπνον τοῖς ἄρχουσι, τοὺς δὲ καδουσίους πρώτους, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες σύμμαχοι, ἀνθρώπινον μὲν * τὸ γεγονὸς μοί * παθος. τὸ δὲ ἁμαρτάνειν ἀνθρώπους ὄντας, οὐδὲν, οἶμαι, θαυμαστόν. ἄξιοί γε μήν τοι ἐσμὲν τοῦ γεγονότος τούτου θαυμαστόν τι ἀγαθὸν ἀπολαῦσαί, τὸ μαθεῖν μὴ πολλὰ ἀπὸ τοῦ ὅλου δυνάμιν ἀποτετεμῆσθαι τῶν πολεμίων δυνάμεως. † καὶ τοῦτ', ἔφη, λέγω, ὡς χρὴ καὶ ἐλάσσοσι ἔτι μείοσιν εἶναι ἢ ὅπου αὖ δέοι, ἢ νῷν ὁ καδούσιος ᾤχετο· ἀλλ' ἴσως τις † κινδυνώδης ὁρμᾶται τῷ ἰσχυρῷ βοηθῆσαι, ἔστι μὲν ἀπατηθεῖναι, ἔστι δ' τῷ ἴσα νομίζοντι, ἐξαπατῆσαι καὶ τοὺς πολεμίους, ἄλλοσε βλέψαι ἀπὸ τῶν ἐξελαυνόντων. ἔστι δ' ἄλλα παρόντα τοῦτο ἀγαθὰ τοῖς πολεμίοις, τοῖς φίλοις ἀσφάλειαν παρέχειν. καὶ ὅταν μὲν ὀλίγοι ὦμεν ἀπέναι, ἀλλ' ἐξαρτήσεται τὸ ἰσχυρὸς ὁ δ' ἀπελθών, μὴ ἀναχωρήσας ὅπου αὖ ᾖ, σῴζειν τι δύναται πάσχοντα εἰ μόνος ἐκραίνετο. ἀλλ' αὖ τὸ μὲν τοῦτο, ἔφη, ἐὰν θεὸς θέλῃ, ἀμείνω ἡμῶν τοὺς πολεμίους ὄντας εἰς μάχην. ἀλλ' ἐπειδὰν τάχιστα ἀνιστῆσθε, ἕξω ὑμᾶς ἐγὼ ἔνθα τὸ στράτευμα ἔφετο, καὶ ἅμα μὲν θάψομεν τοὺς τετελευτηκότας, ἅμα δ' ἐπιδείξομεν τοῖς πολεμίοις, ἔνθα κρατῆσαι νομίζουσιν, ἐνταῦθα ἄλλους αὐτῶν κρείττους, ἐὰν θεὸς θέλῃ·

καὶ ὅπως

καὶ ὅπως γε μηδὲ τὸ χωρίον ἡδέως ὁρῶσιν, ἔν-
θα κατέκαινον ἡμῶν τοὺς συμμάχους· ἢν δὲ μὴ
ἀντεπεξίωσι, καύσωμεν αὐτῶν τὰς κώμας,
καὶ † δῃώσωμεν τὴν χώραν, ἵνα μὴ ἃ ἡμᾶς ἐ-
ποίησαν ὁρῶντες εὐφραίνωνται, ἀλλὰ τὰ ἑαυ-
τῶν κακὰ θεώμενοι ἀνιῶνται. οἱ μὲν οὖν ἄλ-
λοι, ἔφη, ἀριστᾶτε ἰόντες· ὑμεῖς δὲ ὦ καδούσιοι
πρῶτον μὲν ἀπελθόντες ἄρχοντα ὑμῶν αὐ-
τῶν ἕλεσθε, ᾗπερ ὑμῖν νόμος, ὅστις ὑμῶν ἐπι-
μελήσεται σὺν τοῖς θεοῖς καὶ σὺν ἡμῖν, ἢν τι
προσδέησθε· ἐπειδὰν δὲ ἕλησθε καὶ ἀριστήση-
τε, πέμψατε πρὸς ἐμὲ τὸν αἱρεθέντα. οἱ μὲν
δὴ ταῦτα ἔπραξαν. ὁ δὲ Κῦρος, ἐπεὶ ἐξή-
γαγε τὸ στράτευμα, καὶ κατέστησεν εἰς τάξιν
τὸν ἠρημένον ὑπὸ τῶν καδουσίων, ἐκέλευσε
πλησίον αὐτοῦ ἄγειν τὴν τάξιν, ὅπως, ἔφη, ἢν
δυνώμεθα, ἀναθαρρύνωμεν τοὺς ἄνδρας. οὕ-
τω δὴ ἐπορεύοντο· καὶ ἐλθόντες ἔθαπτον μὲν
τοὺς καδουσίους, ἐδῄουν δὲ τὴν χώραν. ποιήσαν-
τες δὲ ταῦτα, ἀπῆλθον τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τῆς
πολεμίας ἔχοντες πάλιν εἰς τὴν Γαδάτα. ἐν-
νοήσας δὲ, ὅτι οἱ πρὸς αὐτὸν ἀφεστηκότες, ὄν-
τες πλησίον βαβυλῶνος, κακῶς πείσονται, ἂν
μὴ αὐτὸς αἰεὶ παρῇ, οὕτως ὅσους τε τῶν πολε-
μίων ἀφίη, καὶ τούτους ἐκέλευε λέγειν τῷ
ἀσσυρίῳ, καὶ αὐτὸς κήρυκα ἔπεμψε πρὸς
αὐτὸν λέγοντα ταῦτα, ὅτι ἕτοιμος εἴη ἐᾶν τοὺς
ἐργαζομένους τὴν γῆν, καὶ μὴ ἀδικεῖν, εἰ καὶ
ἐκεῖνος βούλοιτο ἐᾶν ἐργάζεσθαι τοὺς τῶν πρὸς
αὐτὸν ἀφεστηκότων ἐργάτας. καί τοι, ἔφη, σὺ
μὲν, ἢν καὶ δύνῃ κωλύειν, ὀλίγους τινὰς κωλύ-
σεις· (ὀλίγη γάρ ἐστι γῆ ἡ τῶν πρὸς ἐμὲ ἀφε-
στηκότων) ἐγὼ δὲ πολλὴν ἄν σοι γῆν ἐῴην ἐν-
εργὸν εἶναι εἰς δὲ τὴν τοῦ καρποῦ κομιδὴν, ἢν
μὲν πόλεμος ᾖ, † ὁ κρατῶν μὲν, οἶμαι, κομί-
σεται· ἢν δὲ εἰρήνη γένηται, δηλονότι σὺ, ἔφη.
ἢν μέν τοι τὶς ἢ τῶν ἐμῶν † ὅπλα ἀνταίρη-
ταί σοι, ἢ τῶν σῶν ἐμοὶ, τούτους, ἔφη, ὡς ἂν δυ-
νώμεθα ἑκάτεροι ἀμυνούμεθα. ταῦτα ἐπιστεί-
λας ᾧ κήρυκι ἀπέπεμπεν. οἱ δὲ ἀσσύριοι, ἐπεὶ
ἤκουσε † ταῦτα, πάντα ἐποίουν πείθοντες τὸν βα-
σιλέα συγχωρῆσαι ταῦτα, καὶ ὁτισμικρότατον οὗ
πολέμου λιπεῖν. καὶ ὁ ἀσσύριος μέν τοι, εἴτε ὑπὸ
τῶν ὁμοφύλων πεισθεὶς, εἴτε καὶ αὐτὸς οὕτω βου-
ληθεὶς, συνῄνεσε ταῦτα. καὶ ἐγένοντο συνθῆκαι,
τοῖς μὲν ἐργαζομένοις εἰρήνην εἶναι, τοῖς δὲ ὁπλοφόροις πόλεμον. ταῦτα μὲν δὴ περὶ τῶν ἐργα-

καύσομεν
† δῃώσομεν

ὁ ἐπικρατῶν μὲν οἶμαι, καρπώσεται·
† ὁπλιτῶν

ταῦτα πάντα, ἐπεπίθοντό τε τὸν βασ.

A atq; etiam efficiemus, vt ne locum quidem «
illum lubenter intueantur, quo loco socios «
nostros interemerunt. Sin aduersi nõ pro- «
dierint, incendemus eorum vicos, agrum- «
que populabimur, ne læticiam de conspe- «
ctu eorum, quæ in nos patrarunt, capiant; «
sed intuendo mala propria, dolorem sen- «
tiant. Itaque vos, inquit, alij pransum ite: «
vos autem Cadusij primum hinc digressi, «
more vestro aliquem deligite, qui cum im «
perio vobis præsit, & cum Diis ac nobis «
curam vestri gerat, vbicumque opus fue- «
rit. Hunc vbi delegeritis, ac pransi fueritis, «
B delectum ad me mittite. Atque hæc illi fe-
cerunt. Cyrus autem eductis copiis, post-
quam illi, quem Cadusij legerant, suum in
acie locum tribuisset; iussit, vt propter se
suorum aciem duceret, quo Cadusiorum,
inquit, animos iterum excitemus, si qui-
dem poterimus. Hoc modo profecti, quũ
ad locum peruenissent; & Cadusios sepe-
liebant, & agrum populabantur. Quod vbi
factum ab eis esset, commeatum ex hosti-
co secum ferẽtes, in regionem Gadatæ re-
uersi sunt. Quum autem ad animum Cyro
C accidisset, futurum, vt qui ad se defecerãt,
quod a Babylone nõ procul remoti essent,
misere adfligerentur, nisi præsens ipse sem-
per adesset: non solum eos, quotquot ex
hostibus dimittebat, Assyrio dicere iussit,
sed misso etiam caduceatore denuntiauit;
se paratum, vt agricolis parceret, nullaque
hos adficeret iniuria, siquidem & ipse illo-
rũ, qui ad se defecissent, agricolis permis-
surus esset, suas vt operas facerent. Ac tu
quidem, ait, etiamsi prohibere possis, non
nisi paucos prohibebis; quod eorum, qui
D ad me defecerunt, exiguus sit ager: ego ve-
ro permitterẽ, amplam tibi ditionem cul-
tam esse. Iam eo tempore, quo fructus col-
ligẽdi sunt, si quidem bellum fuerit, is qui
potentior est, hos mea sentẽtia colliget: sin
pacẽ iniuerimus, tu scilicet id facies. Quod
si quis vel meorum aduersus te arma sum-
serit, vel tuorum aduersus me: in hos, in-
quit, pro virili vterq; vindicabimus. Cum
his mandatis caduceatorem ablegauit. As-
syrij vero, quũ hæc audiissent, omnia mo-
uebant ad persuadendum regem, vt hæc
E admitteret, ac quam minimum belli reli-
quum faceret. Assyrius vero, siue genti
suæ obsequutus, siue quod idem & ipse
vellet, hæc comprobauit. Itaque pactis ini-
tis cõuenit, vt cum agricolis pax esset, cum
armatis bellum. Hæc igitur de agricolis

Cyrus Cadusiorum cædem vlciscitur.

Cyrus agricolis parcendũ censet.

Cyrus perfecit, iumentorum pascua suos si vellent in ditione sua collocare iussit: hostium vero ditionem populari vndecumque possent, vt militia sociis iucundior esset. Nam tametsi commeatus nullus pararetur, tamen eadem pericula proposita erant: at ipsam militiam leuiorem efficere videbatur, quod ex hostium regione annonas haberent. Quum autem Cyrus se iam ad discessum pararet, aderat Gadatas, & quum alia dona multa variaque secum adferebat & adducebat, velut ex ampla copiosaque domo; tum permultos equos, suis equitibus ademtos, quibus iam propter illas insidias fidem non habebat. Vbi propius accessisset, ita loquutus est: Hæc ego iam adduco tibi, mi Cyre, quibus in hoc tempore velim vtaris, si quidem horum aliquo tibi sit opus. Existimare vero debes, etiam alia, quæ mea sunt, esse tua. Quippe nemo est, nec vmquam erit, cui ex me nato domum meam sim relicturus: sed necesse est, inquit, me moriente, mecum & genus nostrum, & nomen extingui. Atque hæc perpessus sum, mi Cyre, (Deos iuratus testor, qui & vident & audiunt omnia) quum tamen nihil iniustum, nihil turpe, neque dixerim, neque fecerim. Simulque hæc dicens, fortunam suam cum lacrumis deplorauit, neq; loqui plura potuit. Quibus auditis Cyrus, commiseratus hominis calamitatem, dixit: Equidem equos accipio. Nã vtile tibi hoc erit, quod eos daturus sum hominibus maiori te studio prosequentibus, quam quorum modo erant, vti quidem adparet: & Persicum equitatum, cuius desiderio iamdudum incensus sum, celeriter explebo ad decem equitum millia. Reliquas illas pecunias & opes tecum auectas seruato, donec tãtum habere me videris, vt remunerãdo te non sim inferior. Quod si ita abeas, vt plura mihi des, quam a me acceperis: nescio profecto, quo pacto facere possim, vt pudore nõ adficiar. Ad ea Gadatas: Equidem hæc tibi credo, ait. nam ingenium tuum video. Verum consideres, an satis ad hęc conseruanda sim idoneus. Etenim quam diu inter nos & Assyriũ amicitia constabat, paterna ditio pulcherrima videbatur esse. Quippe quum ab vrbe maxima Babylone prope absit, quicumque fructus ex vrbe ampla capi potest, eũ nos capiebamus: quidquid autem molestum esse poterat, ab eo nos domum profecti longe aberamus. Nunc quum hostes simus, planum est, vbi tu discesseris, futurum, vt & nobis, & toti domui nostræ insidiæ struantur: adeoque, mea sententia, tristis erit & misera vita no-

Cyrus equitatum Persicum mirifice auget.

A τῶν διεπέφραχτο ὁ Κῦρος· τὰς μὲν τοι νομὰς τῶν κλινῶν τοῖς μὲν ἑαυτοῦ φίλοις ἐκέλευσε καλαβεῖν, εἰ βούλοιντο, ἀντὶ τῆς ἑαυτῶν ὀπίσω ἐλείας· τῶν δὲ τῶν πολεμίων, λείαν †ἦσαν, ὁπόθεν δυνατὸν ἦν, ὅπως εἴη †ἡ στρατιὰ ἡδίων τοῖς συμμάχοις. οἱ μὲν γὰρ κίνδυνοι, οἱ αὐτοί, καὶ αὖθις τὰ λαμβάνειν τὰ ὀπίσω ἦν δὲ καὶ τῶν πολεμίων εὐφορώτερον †τὴν στρατιὰν ἐδοκεῖ παρέχειν. ἐπεὶ δὲ παρεσκευάζετο ὁ Κῦρος ἤδη ὡς ἀπιών, παρῆν ὁ Γαδάτας, ἄγων τε δῶρα πολλὰ καὶ πρόβατα φέρων καὶ B βόας, ὡς αὖ δῆλος εἶναι μεμνημένος, καὶ †ἵππους γε πολλοὺς ἀφελόμενος τῶν ἑαυτοῦ ἱππέων. οἷς ἱππεύοντες ἐφύλαττον τὸ ὀπίσω λείον. ὡς δὲ ἐπλησίασεν, ἔλεξεν ὧδε· ὦ Κῦρε, ἰὼ μέν σοι ἐγὼ †ἄγω ταῦτα, ἵνα σὺ τὰ παρόντι χρῇ αὐτοῖς αἴ τι δέοι. νόμιζε δή, ἔφη, καὶ τἆλλα πάντα τὰ ἐμὰ, σὰ εἶ. οὔτε γάρ ἐστιν, ὅτ' ἔσαι ποτὲ, ὅτῳ ἐγὼ ἀπ' ἐμοῦ φυτῷ καλλείψω τ' ἐμὸν οἶκον, ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη, σοὶ ἐμοὶ τελευτῶντι πρὸ ἀποσβῶναι τὸ ἡμέτερον γένος καὶ ὄνομα. καὶ ταῦτα, ἔφη, ὦ Κῦρε (ὀμνυμί σοι τοὺς θεοὺς, οἱ καὶ ὁρῶσι πάντα καὶ ἀκούουσιν) ὅτε ἄδικον, ὅτε αἰσχρὸν οὐδὲν ὅτ' εἰπὼν οὔτε ποιήσας ἔπαθον. καὶ ἅμα ταῦτα λέγων καὶ ἐδάκρυσε τ' αὐτοῦ τύχῃ, καὶ ἔκτι πλείω εἶπεν. καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας, τῶν μὲν παθῶν ὠκτίρμων αὐτὸν, ἔλεξε δὲ ὧδε· δήλα τοι μέν σοι ἵππους δέχομαι, ἔφη· σέ τε γὰρ ὠφελήσω, δυνουσέοις δοὺς αὐτοῖς· ἦ νέω σοι εἶπον, ὡς ἔοικεν †ἐγώ τε (οὐ δὴ πάλαι ἐπεθύμουν) τὸ ἁρμόττων ἱππικὸν θᾶττον ἐκπληρώσω εἰς τοὺς μυρίους ἵππους. τὰ δ' ἄλλα χρήματα σὺ ἀπάγαγε φύλαττε, ἔφη, ἕως ἂν μείζους ἔχοντα, ὥστε σὲ μὴ πλάσαι ἂν πλουσιώτερον. εἰ δέ πλείω μοι δοὺς ἀπίοις, ἢ λαμβάνων παρ' ἐμοῦ, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν δυναίμην μὴ αἰσχύνεσθαι. τοιάδε ταῦτα ὁ Γαδάτας εἶπεν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν πιστεύω σοι· (ὁρῶ γὰρ σε τ' ἔξοπον) φυλάττην μέν τοι †ὅρα, εἰ ὀπιτήδειός εἰμι. ἕως μὲν γὰρ φίλοι ἦμεν τῷ ἀσυρίῳ, καλλίστη δὴ ἐδόκει εἶναι ἡ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς κτῆσις. τὴ γὰρ μεγίστης πόλεως Βαβυλῶνος ἐγγὺς οὖσα, ὅσα μὲν ὠφελεῖσθαί ἐστιν ἀπὸ μεγάλης πόλεως, ταῦτα ἀπελαύομεν· ὅσα δ' ἐνοχλεῖσθαι, οἴκαδε δεῦρο ἀπιόντες τούτων ἐκποδὼν ἦμεν. νῦν δὲ ἐπεὶ ἐχθροὶ ἐσμέν, †δηλονότι ἐπεὶ δὴ σὺ ἀπέλθῃς, καὶ αὐτοὶ ὀπιτεύσομεθα, καὶ ὁ οἶκος ὅλος· καὶ, οἶμαι, λυπηρὸς βιώ-

D

E

σόμεθα,

τὰ ἐμὰ πάντα

ἄγειν,

τὴ στρατιᾷ

τὴν στρατείαν

ἵππους δὲ ἦγε πολ.

δίδωμι ταῦτα

ἐγὼ τε οὐ δὴ πάλαι ἐπεθύμουν τὸ ἁρμόττων ἱππικὸν θᾶττον ἐκπληρώσω εἰς

ὀπιτεύσομεν

δῆλον ὅτι

σὺ δὲ δὴ, ὅλως θεὸς ἐξ ὀρθοῦ καὶ πλησίον ἔχοις, καὶ A stra, qui & omnino vicinos habituri simus
ἐπὶ τίς χρείᾳ ἡμῖν σὺν αὐτῶν ὀφθείης. τάχ' ἂν οὖν τις εἴποις hostes, & eosdem nobis etiam potentio-
αὖ, καὶ τί δὴ ταῦτα οὐκ ἐνόουν, πρὶν ἀπιέναι. res conspecturi. Fortasse dixeris, cur ista
ὅτι, ὦ Κῦρε, ἡ ψυχή μου, ἀλλὰ δι' ὑβρείαν καὶ ὀργὴν non cogitarim prius, quam deficerem?
ἐλαύνων, οὐ δι' ἀσφάλειαν σκοπῶν διῆλθον, ἀλλ' Quia, mi Cyre, animus meus propter ac-
ἀεί τι κινδυνεύσας, ἆρα ποτὲ ἔσται ἀποτίσασθαι τὸν ceptam iniuriam, & propter iram, non
καὶ θεοῖς ἐχθρὸν καὶ ἀνθρώποις, ὃς οὐδενὸς μισῶν quod esset tutissimum considerabat, sed
οὐκ ἐῶν τις τί αὐτὸν ἀδικῇ, ἀλλ' ἐῶν πάντα προσ- huiusmodi quiddam perpetuo parturie-
πλάττοιτο βλαπτόμενα ἑαυτῷ εἶναι. ἐν τοιούτῳ δὲ bat: Ecquando licebit vlcisci hunc & Diis
ὄντι, οἶμαι, αὐτὸς πονηρὸς ὢν, πᾶσι πονηροτέροις ἑαυτοῦ συμ- & hominibus inuisum, qui non desinit o-
μάχοις χρήσεσθαι· ἐὰν δέ τις ἄρα καὶ βλέπων αὐτὸ B disse, non si quis eum lædat; sed si quem se
φαίνῃ, θαρρῶν, ἔφη, ὦ Κῦρε, σοὶ δεήσει τοῦ præstantiorem suspicetur: Itaque quum i-
ἀγαθοῦ ἀνδρὸς μάχεσθαι, ἀλλ' ἐκείνου ἀρκέσει τὸ gnauus ipse sit, omnes etiam mea sententia
μηχανωμένους, ἕως ἂν ἕλῃ τὸν αὐτοῦ βελτίονα. se deteriores socios habebit. Quod si quis
τὰ μὲν τοι ἐμὲ αἰτιᾶν, καὶ σὺν τοῖς πονηροῖς ῥᾳ- inter hos eo præstantior esse visus fuerit,
δίως, οἶμαι, χρείττων ἔσει ἀμύνασθαι τῷ Κύρῳ certus esto, mi Cyre, nequaquam tibi ad-
ταῦτα ἔδοξεν ἄξια ὅτου μελέτης λέγειν, καὶ ὀλίγα uersus eiusmodi virum egregium dimi-
εἶπε, τί οὖν, ἔφη, ὦ Γαδάτα, οὐχὶ τὰ μὲν τείχη candum esse; sed ipsius Assyrij machinatio-
φυλακῇ ἐχυρὰ ἐποίησας, ὅπως ἂν σοι εἴη ἀ- nes sufficient, vt illum præstantiorem se
σφαλῶς χρῆσθαι, ὁπότ' εἰς αὐτὰ ἴοις· αὐτὸς δὲ perimat. Verum vt mihi molestus sit, in eo,
σὺν ἡμῖν στρατεύῃ, ἵνα ἦν οἱ θεοὶ ὥσπερ νῦν σὺν C quamuis ignauis & improbis hisce sociis
ἡμῖν ὦσιν, σοὶ σε φοβῆται, ἀλλὰ μὴ σοῦ τοῦτον; vtatur, facile superior est, vt opinor, futu-
ὃ, πῶς ἤδη σοι ὁρᾷς τὰ σῶν, ἢ ὅτε σὺν ἐμοὶ χαίροις rus. Hæc quum Cyrus audiisset, visus est ei
ἔχων, σὺν ἐμοὶ πορεύῃ. καὶ σύ τ' ἂν ἐμοί, ὡς γέ digna consideratione dicere. Itaque sta-
μοι δοκῶ, πάνυ χρήσιμος εἶναι, ἐγώ τέ σοι ὡς tim: Quid ais, inquit, mi Gadata, nonne
ἐὰν δυνώμεθα πρεσόμεθα. ἀκούσας ταῦτα ὁ castella præsidiis muniisti, quibus esse tu-
Γαδάτας ἀνεπνύσατό τε καὶ εἶπεν· ἆρ' ὅσῳ, ἔφη, tus possis, quum ea fueris ingressus? Ipse
δυνατώτερόν με ἂν συσκευασάμενος φθάσαι, πρὶν vero nonne nobiscum es in expeditione,
σε ὀφθῆναι; βάλλομαι γάρτοι, ἔφη, καὶ τὴν μητέρα vt si Dij perinde nobiscum fuerint, ac mo-
ἄγειν μετ' ἐμαυτοῦ. ναὶ μὰ Δί', ἔφη, φθάσῃς do, hic te metuat, non tu ipsum? Quin tu
μέν τοι· ἐγὼ γὰρ ὁπόταν ἥκω ἐκεῖ καλῶς σὺ φῇς D mecum proficiscitor, & quidquid tuorum
ἔχειν. ἐπεὶ δὲ ὁ Γαδάτας ἀπελθὼν, ἐφύλαξε adspectu tibi iucundum est, aut cuius con-
μὲν τὰ τείχη σὺν Κύρῳ ἀνορώσασθαι, σὺν ἐκεῖνα suetudine delectaris, id tecum habeto. Ni-
ἐκόσμησε· ἦν δὲ πάντα, ὁπόσοις αἱ οἰκίαι μέγαι mirum & tu mihi, vt arbitror, admodum
καλῶς οἰκεῖσθαι. ἤγετο δὲ καὶ τῶν ἑαυτοῦ τὰ λεπτῶν vsui fueris, & esse tibi ego conabor, vt po-
εἰς ἥδετο, καὶ ὧν ἐπίστευε πολλούς, ἀναλαβόμενος τοὺς tero. Quæ Gadatas quum audiisset, respi-
μὲν αὐτῶν καὶ γυναῖκας ἄγων, οὓς δὲ καὶ ἀ- rauit ac dixit: Num possim res meas citius
δελφούς, ὡς δεδεμένους οὕτω τοῖς κατέχουσιν αὐτούς. colligere, quã tu discedas? Nã & matrem
καὶ τὰ μὲν Γαδάτου ὁ Κῦρος οὕτω εἶχεν. αὐτὸν δὲ mecum abducere volo. Possis, inquit, pro-
ἔχων ἦλθε, καὶ ὁδῶν φειδόμενος, καὶ ὑδάτων, καὶ χα- fecto citius. Etenim subsistam, donec tibi
λοῦ, καὶ σίτου, ὡς ἀεὶ ἐν τοῖς ἀφθονωτάτοις E commodum esse dixeris. Itaque digressus
στρατοπεδεύοιτο. ἐπεὶ δὲ πορευόμενος καθεώρα inde Gadatas castellis, quæ communie-
τὴν Βαβυλωνίων πόλιν, καὶ ἔδοξεν αὐτῷ ἡ ὁδὸς, ἵνα ἦν, παρ' αὐτὸ τὸ τεῖχος φέρειν, rat, vna cum Cyro præsidia imposuit, & o-
mnia, quibus ampla domus instrui com-
modè posset, collegit. Præterea suorum
plerosque secum abducebat, tum fidos,
quibus delectabatur, tum quibus diffide-
bat; quorum alios cogebat, secum vxores
ducere; alios sorores, vt his quasi vincu-
lis eos constrictos teneret. Itaque Cyrus
cum Gadata, & quos ille secum haberet, *Cyrus Babylonem adit iterũ.*
abibat; qui & index ei viarum esset, & a-
quarum, & pabuli, & frumenti, quo castra
semper vberrimis in locis haberet. Quum
vero pergens in itinere Babyloniorum
vrbem adspiceret, atq; ei via, qua incedebat, ducere propter vrbis ipsa mœnia videretur:

arcessito Gobrya Gadataque, aliane via es- A
set, interrogabat; vt tam prope ad mœnia
non accederent. Et Gobryas: Sunt, inquit,
mi domine, permultæ quidem viæ: sed ex-
istimabam equidem, te quã proxime iam
ad vrbem ducere velle, quo ipsis cõmon-
strares, exercitum tibi nunc & numero-
sum esse, & præclarum. Nam quũ is etiam
minor esset, ad murum ipsum accessisti, &
nos illi haud multos numero spectabant.
Nunc tametsi paratus sit Assyrius, quem-
admodum aiebat, adparatum ab se fieri ad
pugnam: scio futurum, vt si copias tuas cõ- B
spexerit, imparata ipsi sua videantur. Ad
hæc Cyrus ait: Videris mihi, mi Gobrya,
mirari; quod id temporis, quo multo cum
minori exercitu veni, ad ipsa vsque mœ-
nia duxerim: nunc maioribus copiis in-
structus, ducere sub muros nolim. Verum
id tibi mirum ne sit, ait. Non enim idem
est adducere, & præterducere. Omnes e-
nim sic instructas copias adducunt, vti se
quamoptime pugnaturos arbitrantur: at
qui sapiunt, sic abducunt, vt quam tutissi-
me, non quam celerrime abscedant. In C
prætereũdo autem, exporrigi plaustra ne-
cesse est, & impedimenta quoque cetera
multum laxari: atque hæc omnia tegi ar-
matis, nec vspiam impedimenta hostibus
ab armis nuda conspici. Sic vero proce-
dentibus copiis, necesse est aptos pugnæ
milites iuxta debiles & imbecillos collocā-
ri. Si ergo velint ex munitione conferti
hostes in aliquos prætereuntes impetum
facere, vbicumque tamdem manus con-
serent, multo validiores erunt in conflictu,
quã qui prætereunt. Præterea quum longũ
agmen trahitur, etiam subsidia ferri nõ ni- D
si longo ex interuallo possunt: qui vero ex-
tra munitionem erumpunt, breui spatio ad
illos, qui prope absunt, & excurrere pos-
sunt, & rursus abscedere. Quod si non mi-
nori ex interuallo præteribimus, quam ex
quo nos conspecturi sunt, & vti nunc
extensis ordinibus procedimus: multi-
tudinem illi nostram conspicient, & o-
mnis multitudo propter armatos adtextos
formidabilis adparet. Quod si nobis hoc
modo incedentibus, tacite nos inuadent:
quia multo eos ante prospicimus, imparati E
minime deprehendemur. Quin potius ne
quidem nos adgredientur, quum ipsis pro-
cul a muro erit recedendum; nisi se cum
vniuersis copiis suis futuros toto exercitu

Cur Cyrus ad mœnia propius iã nollet ac cedere.

καλέσας τὸν Γωβρύαν καὶ τὸν Γαδάτην, ἠρώ-
τα εἰ ἄλλη ὁδὸς εἴη, ὥστε μὴ πάνυ πλησίον ἀ-
γειν τοῦ τείχους. καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν· εἰσὶ μέν,
ὦ δέσποτα, καὶ πολλαὶ ὁδοί, ἀλλ' ἔγωγ', ἔφη,
ᾠόμην καὶ βούλεσθαί σε νῶν ὅτι ἐγγύτα-
τα ἄγειν τῆς πόλεως, ἵνα καὶ ὑπιδείξῃς αὐτοῖς
ὃ στράτευμα, ὅτι σοι ἤδη πολύ τε ὄντι καὶ
λόγιμον· ἐπεὶ καὶ ὅτε ἔλαττον εἶχες, προσῆλθές τε
πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος, καὶ †ἐθεώντο ἡμᾶς οὐ ἐθεῶν
πολλοὶ ὄντας· νῦν δὲ καὶ εἰ παρεσκευασμένος
τε ὄντιν, ὥσπερ †προσὲ εἶπεν, ὅτι προσε-
σκευάσατο ὡς μαχούμενος, εἶδε ὅτι ἰδόντι
αὐτῷ τὴν σὴν δύναμιν, πάλιν †ἀποσκευα-
σόμενα τὰ αὑτοῦ φανεῖται. καὶ ὁ Κῦρος πρὸς
ταῦτα εἶπε· δοκεῖς μοι, ὦ Γωβρύα, θαυμά-
ζειν ὅτι ἐν ᾧ μὲν χρόνῳ πολὺ μείονα ἔχων στρα-
τιὰν ἦλθον, πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος προσήγαγον·
νῦν δὲ πλείω δύναμιν ἔχων οὐκ ἐθέλω ἐπ'
αὐτὰ τὰ τείχη ἄγειν. ἀλλά γάρ μὴ θαύμαζε,
ἔφη. οὐ γάρ τοι αὐτό ἐστι προσάγειν τε καὶ παρ-
άγειν. προσάγουσι μὲν γὰρ ἅπαντες, οὕτω
τεταγμένοι, †ὡς ἂν οἴωνται ἄριστα μάχεσθαι· ὡς ἂν ἄριστ' ἐν-
ἀπάγουσι μέντοι οἱ σώφρονες ἢ ἂν ἀσφαλέ- σιοιεἰεν μά-
στατα, οὐχ ἧ ἂν τάχιστα ἀπέλθοιεν. παρεῖναι χεσθαι
δὲ ἀνάγκη ὅστις ἐκτεταμένοις μὲν ταῖς ἁμά- ἀπάγου-
ξαις, *ἀφράκτοις δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις σκευο- σι δὲ σώφ-
φόροις ὄπισθεν. ταῦτα δὲ δῆπου τὰ προσ- * ἀφράγ-
κεκαλύφθαι τοῖς ὁπλοφόροις, καὶ μηδαμῇ μοις
τοῖς πολεμίοις γυμνὰ ὅπλων τὰ σκευοφό-
ρα φαίνεσθαι. ἀνάγκη οὖν οὕτω πορευομέ-
νων, ὅπῃ λεπτὸν καὶ ἀσθενὲς τὸ μάχιμον τε-
τάχθαι. εἰ οὖν βούλοιντο ἐκ τοῦ τείχους ἀ-
θρόοι πη προσπεσεῖν, ὅπη προσμίξαιεν, πολ-
λῷ ἂν ἐρρωμενέστερον συμμιγνύοιεν τοῖς παρ-
ιοῦσιν. καὶ τοῖς μὲν ὅπῃ μακρὸν πορευομέ-
νοις μακραὶ καὶ αἱ ὑπιοῦσαι φάλαγγες, τοῖς δ' ἐκ τοῦ
τείχους βραχὺ προσὲς †τὰς ἐπεῖς καὶ προσ- πὰ ἐπ.
δραμεῖν καὶ πάλιν ἀπελθεῖν. ἢν δὲ μὴ μείονα
ἀπέχοντες παρέωμεν ἢ ἐφ' ὅσον [καταφρο-
νῆσαι ἡμᾶς *, καὶ νῦν ἐκτεταμένοι πορευόμε-
θα, τὸ μὲν πλῆθος καταφρονῆσαι ἡμῶν, ἐπὶ δὲ
τοῖς παρυφασμένοις ὅπλοις πᾶς ὄχλος δει-
νὸς φανεῖται. †ἢν δ' ἄρα καὶ οὕτως ἰόντων ἂν νῦν τις
ἐπεξίωσι σιωπῇ, ἐκ πολλοῦ προορῶντες ὕπῃ ἐπε-
ξίωσι πη
αὐτοῖς οὐκ ἂν ἀπροόπτοι λαμβανοίμεθα. μᾶλλον δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, οὐδ' ὅπως χρήσου- ἐκ πο.
σιν, ὁπόταν δέοι ἀπὸ τοῦ τείχους ἀπιέναι, ἢν μὴ πᾶν ὅλῳ ἐπολεμῶσι τοῦ πλήθους

χρείττους

χρείπους εἶ) φοβερὸν γὰρ ἡ ἀποχώρησις. ἐπεὶ A
δὲ ταῦτα εἶπεν, ἔδοξέ τε ὀρθῶς τοῖς παροῦ-
σι λέγειν, καὶ ὁ Γωβρύας ὥσπερ ἐκέλευσεν
ἡγεῖτο. τῷ δὲ μεθορμιζομένῳ δὲ τὴν πόλιν τὸ στρά-
τευμα, ἀεὶ ὁ ἐσχατολοχήσων ἰσχυρότε-
ρον ποιούμενος ἀπεχώρει. ἐπεὶ δὲ παρῆλθόμε-
νος οὕτως ἐν ταῖς γιγνομέναις ἡμέραις ἀφι-
κέσθαι τοὺς τὰ μεθόρια τῶν † ἀσσυρίων
καὶ μήδων, ὅθενπερ ὥρμητο. ἐνταῦθα δὴ
τρία ὄντα τῶν † ἀσσυρίων φρούρια, ἓν μὲν
αὐτῶν ὃ ἀσθενέστατον προσβαλὼν βίᾳ ἔλα B
βε, * τῶν δὲ δύο φρουρίων φοβῶν μὲν Κῦ-
ρος, πείθων δὲ Γαδάτας ἔπεισε τοὺς φύλακας
τὰς φυλακὴν παραδοῦναι. ἐπεὶ δὲ ταῦτα διεπρά-
ξατο, πέμπει πρὸς Κυαξάρην, καὶ ἐπέστελλεν ἥκειν αὐτὸν ὅπῃ ὁ στρατὸς, ὅπως
καὶ περὶ τῶν φρουρίων ὧν εἰλήφεσαν βουλεύσαιντο ὅ, τι χρήσαιντο, καὶ ὅπως θᾶσσον
ὁ στρατὸς, καὶ περὶ τῶν ἄλλων σύμβουλος γίγνοιτο ὅ, τι ἂν δοκοίη ἐκ τούτου
πραχθῆναι. ὡς δὲ κελεύει, εἶπε, φῆ, ὅτι ἐγὼ C
αὖ ὡς ἐκεῖνον ἴοιμι στρατοπεδευσόμενος. ὁ μὲν
δὴ ἄγγελος ᾤχετο ταῦτ' ἀπαγγέλλων. ὁ δὲ
Κῦρος ἐκέλευσεν ἐν τούτῳ τὸν Γαδάτου
παῖδα τὸν τοῦ ἀσσυρίου σκηνοῦν, ὡς Κυαξάρῃ οἱ
μηδὲν ὀκνηρὸν, ταύτην καταστορέσαι ὡς
κάλλιστα τῇ τε ἄλλῃ καταστολῇ, ὡς εἶχε,
καὶ τὸν γυναῖκε εἰσαγαγεῖν εἰς τὸν γυναικῶ-
να τῆς σκηνῆς, καὶ σὺν αὐταῖς τὰς μουσουρ-
γούς, αἵπερ ἐξηρημέναι ἦσαν Κυαξάρῃ. οἱ
μὲν δὴ ταῦτ' ἐπράττετο. ὁ δὲ πεμφθεὶς πρὸς D
τὸν Κυαξάρην, ἐπεὶ ἔλεξε τὰ ἀπεσταλμένα, ἀκούσας ὁ Κυαξάρης αὖτε, ἔγνω βέλ-
τιον εἶ) τὸ στράτευμα μένειν ἐν τοῖς μεθο-
ρίοις. καὶ γὰρ οἱ πέρσαι, οὓς μετεπέμψατο ὁ Κῦρος, ἦκον· ἦσαν δὲ μυριάδες τέτ-
ταρες ἑξοντῶν καὶ πελταστῶν. ὁρῶν οὖν ἅμα τούτοις πολλὰ σὺν μένουσιν τῷ μηδικῷ, τάττων αὖ
ἐδόκει ἥδιον ἀπαλλαγῆναι μᾶλλον, ἢ ἄλλον
ἔχειν εἰσδέξασθαι. ὁ μὲν δὴ ἐκ πρώτων ἄ-
γων τὸν στρατὸν, ἐξέμενος τὸν Κυαξάρην, E
καθ' ὁδὸν τῷ Κύρου † ὑπασπολῷ, εἴ τι δέοιτο τῶν
στρατεύματος, ἐπεὶ οὐκ ἔφη δεῖσθαι, αὐθημε-
ρὸν, ἐπεὶ ἥκουσε παρεῖναι Κῦρον, ᾤχετο πρὸς
τὸν αὐτῶν ἄγων τὸ στράτευμα. ὁ δὲ Κυαξάρης τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύετο σὺν τοῖς πρώτοις μήδων
ἱππεῦσιν· ὡς δ' ἤσθετο ὁ Κῦρος προσιόντα αὐτὸν, λαβὼν † τοὺς πρώτους ἱππέας, πολλοὺς ἤδη ὄντας,

ἀσσυρίων

† σύρων

* τῶν δύο φρουρίων

ὑπασπολῶν,

τοὺς τῶν πρώτων ἱππέας,

noſtro ſuperiores, exiſtimauerint. Nam receptus, res quædam eſt plenâ formidinis. Quæ quũ dixiſſet, viſus eſt iis, qui aderant, recte dicere, & Gobryas ita, vti iuſſerat, ducebat. Quumque prætériret vrbem exercitus, ſic abſcedebatur; vt ſemper Cyrus poſtremum agmen firmius efficeret. Hoc modo pergens, diebus inſequentibus ad Aſſyriorum Medorumque limites peruenit, vnde initiũ expeditionis fecerat. Ibi quum eſſent Aſſyriorum caſtella tria, vnum, quod erat infirmiſſimum, vi adortus cepit: reliqua duo, Cyro metum incutiente, ſuadente Gadata, perfectum eſt, vt præſidiarij dederent. Quibus rebus confectis, ad Cyaxarem miſit, atque vti ad exercitũ adeſſet, per epiſtolam petiit: quo & de caſtellis captis quid eſſet agendum, deliberarent; & exercitum ipſe contemplatus, de ceteris etiam rebus conſuleret, quid deinceps agendum arbitraretur. Quod ſi iuſſerit, ait, dicito me ad ipſum venturum, & iſtic caſtra locaturum. Itaque nuntius, qui hæc exponeret, abibat. Cyrus interea Gadatæ mandat, vt tabernaculum Aſſyrij, quod Cyaxari Medi ſelegerant, cum adparatu reliquo, quem habebat, inſtrueret elegantiſſime: tum vtramque mulierem in conclaue tabernaculi muliebre deduceret, & cum his etiam muſicas illas, quæ Cyaxari exemtæ fuerant. Hæc illi exſequebantur. Qui vero miſſus erat ad Cyaxarem, quum mandata expoſuiſſet, eaque Cyaxares audiiſſet: viſum eſt ei potius, vt iſtic in finibus exercitus maneret. Nam & Perſæ, quos Cyrus arceſſiuerat, aderant: qui quidem erant numero ad quadragies mille ſagittarij & cetrati. Quamobrem quum videret, hos etiam magnum Medorum agro detrimentum adferre; libentius his quoque liberari velle videbatur, quã vt aliam turbam inſuper admitteret. Quumque is, qui e Perſia copias haſce ducebat, Cyaxarem interrogaret, quemadmodum Cyrus præceperat, an opus ipſi hoc exercitu eſſet, atque is opus eſſe ſibi negaret: eodem die ad Cyrum pergebat exercitum ductitans, quo illum adeſſe audierat. Cyaxares poſtridie cum iis, qui ſecum mãſerant, equitibus Medis, iter eſt ingreſſus: quem vbi Cyrus aduenire ſenſit, ſumtis ſecum & Perſicis equitibus, qui iam multi erant,

Cyaxarem Cyrus ad exercitum arceſſit.

& Medis omnibus, & Armeniis, & Hyrcaniis, & qui reliquorum sociorum equis & armis instructissimi erant, obuiam prodiit, & copias ei spectandas exhibuit. Cyaxares, vbi multos & egregios fortesque viros in Cyri comitatu conspexit, secum vero & exiguam, & non magni æstimandam famulorum manũ: id sibi dedecori esse putauit, adeoq; dolorem ex eo cepit. Quumque Cyrus ab equo iam descendisset, ac de more osculaturus ipsum accederet: descẽdit ille quidẽ ex equo, sed auertit sese: nec osculatus est eum, sed lacrumas palã profudit. Tum vero Cyrus alios quidẽ omnes secedere iussit & quiescere: ipse dextra Cyaxaris prehẽsa, de via sub palmas quasdam eum abduxit, & stragula quædam ei Medica substerni iussit, in quæ quum eum collocasset, & adsedisset ipse, sic interrogauit: Dic mihi, per Deos immortales, mi auuncule, quamobrem irasceris mihi? quid rei molestæ vides, quod vsque adeo fers grauiter? Heic Cyaxares huiusmodi quædam respondit: Quia quum, Cyre, existimer inde vsque ab omni hominum memoria tum maioribus iam olim regibus, tum patre rege procreatus esse, atque etiam ipse rex habear, me quidem adeo viliter indigneque aduehi conspicio, te vero famulitio meo, ceterisq; copiis magnũ & magnificum adesse. Atque hæc, mea sententia, vel ab hostibus pati graue est; sed multo, pro Iupiter, grauius ab illis, a quibus perpeti minime decebat. Equidem arbitror esse satius, decies sub terram condi, quam adeo vilem me conspici, meorumque neglectionem & irrisionem cernere. Non enim nescius sum, non te solum me maiorem esse: sed etiam seruos meos maioribus cum copiis, quam meæ sint, mihi occurrere, atque ita paratos esse, vt facilius me lædere possint, quam a me lædi. Quæ dum proferret, multo etiam magis eum superabant lacrumæ: adeoque Cyrum ipsum eo pertraxit, vt oculi eius lacrumis implerentur. Quum autem paullum se cohibuisset, ita Cyrus loquutus est: Tu vero, mi Cyaxares, nec vera dicis, nec recte iudicas, quũ Medos existimas propterea, quod adfuerint mihi, sic instructos esse, vt ad te lædendũ satis viriũ habeãt. Te quidem & irasci, & in metu esse, nõ miror.

Cyaxaris inuidia.

Cyri excusatio.

A καὶ τοὺς μήδους πάντας καὶ τοὺς ἀρμενίους, καὶ τοὺς ὑρκανίους, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων τοὺς † εὐιπποτάτους τε καὶ εὐοπλοτάτους, ἀπήντα· καὶ ἐπιδείκνυσι τῷ Κυαξάρει τὴν δύναμιν. ὁ δὲ Κυαξάρης, ἐπεὶ εἶδε σὺν μὲν τῷ Κύρῳ πολλούς τε καὶ καλοὺς κἀγαθοὺς συνεπομένους, σὺν ἑαυτῷ δὲ ὀλίγην τε καὶ ὀλίγου ἀξίαν θεραπείαν, ἄτιμόν τι ἔδοξεν αὐτῷ εἶναι, καὶ ἄχος αὐτὸν ἔλαβον. ἐπεὶ δὲ καταβὰς ὁ Κῦρος ἀπὸ τοῦ ἵππου προσῆλθεν ὡς φιλήσων αὐτὸν κατὰ νόμον, ὁ Κυαξάρης κατέβη μὲν ἀπὸ τοῦ ἵππου, ἀπεστράφη δέ· καὶ ἐφίλησε μὲν οὔ, δακρύων δὲ φανερὸς ἦν. ἐκ τούτου δὲ ὁ Κῦρος τοὺς μὲν ἄλλους ἅπαντας † ἀποστάντας ἐκέλευσεν ἀναπαύσασθαι· αὐτὸς δὲ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς τοῦ Κυαξάρους, καὶ ἀπαγαγὼν αὐτὸν τῆς ὁδοῦ ἔξω ὑπὸ φοίνικάς τινας, τῶν τε μηδικῶν πίλων ὑποβάλλειν ἐκέλευσεν αὐτῷ, καὶ καθίσας αὐτὸν καὶ παρακαθισάμενος † ἤρετο ὧδε· εἰπέ μοι, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὦ θεῖε, τί μοι ὀργίζῃ; καὶ τί χαλεπὸν ὁρῶν οὕτω χαλεπῶς φέρεις; ἐνταῦθα δὴ ὁ Κυαξάρης ἀπεκρίνατο τοιάδε· ὅτι, ἔφη, ὦ Κῦρε, δοκῶν γε δὴ, ἐφ' ὅσον ἀνθρώπων μνήμη ἐφικνεῖται, καὶ τῶν πάλαι προγόνων καὶ πατρὸς βασιλέως πεφυκέναι, καὶ αὐτὸς βασιλεὺς νομιζόμενος εἶναι, ἐμαυτὸν μὲν ὁρῶ οὕτω ταπεινῶς καὶ ἀναξίως ἐλαύνοντα, σὲ δὲ τῇ ἐμῇ θεραπείᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει μέγαν τε καὶ μεγαλοπρεπῆ παρόντα. καὶ ταῦτα χαλεπὸν μὲν οἶμαι καὶ ὑπὸ πολεμίων παθεῖν, πολὺ δὲ, ὦ ζεῦ, χαλεπώτερον, ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν ταῦτα πεπονθέναι. ἐγὼ μὲν γὰρ δοκῶ δεκάκις ἂν κατὰ τῆς † γῆς ἥδιον δῦναι, ἢ ὀφθῆναι οὕτω ταπεινὸς, καὶ ἰδεῖν τοὺς ἐμοὺς ἐμοῦ ἀμελήσαντας καὶ ἐπεγγελῶντας ἐμοί. οὐ γὰρ ἀγνοῶ τοῦτ', ἔφη, ὅτι οὐ σύ μου μόνον μείζων εἶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ δοῦλοι ἰσχυρότεροι ἐμοῦ † ὑπαντιάζουσί μοι, καὶ κατεσκευασμένοι εἰσὶν ὥστε δύνασθαι ποιῆσαι μᾶλλον ἐμὲ κακῶς, ἢ παθεῖν ὑπ' ἐμοῦ. καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, πολὺ ἔτι μᾶλλον ἐκρατεῖτο ὑπὸ τῶν δακρύων· ὥστε καὶ τὸν Κῦρον ἐπεσπάσατο ἐμπλησθῆναι δακρύων τὰ ὄμματα. ἐπισχὼν δὲ μικρὸν ἔλεξε τοιάδε ὁ Κῦρος· ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἔφη, ὦ Κυαξάρη, οὔτε λέγεις † ἀληθῶς, οὔτε ὀρθῶς γιγνώσκεις, εἰ οἴει τῇ ἐμῇ παρουσίᾳ μήδους κατεσκευάσθαι, ὥστε ἱκανοὺς εἶναι. σε κακῶς ποιεῖν. ὃ μέντοι σὲ θυμοῦσθαι καὶ φοβεῖσθαι οὐ θαυμάζω·

εὐιπποτάτους

ἀναστάντας

εἶπεν ὧδε,

γῆς καταδῦναι ἥδιον ἢ ὀφ.

ἀπαντῶσί μοι,

ἀληθῆ

εἰ μέντοι

εἰ μήν τοι γε δικαίως ἢ ἀδίκως αὐτῆς χαλεπαίνῃς, παρήσω τοῦτο. οἶδα γὰρ ὅτι βαρέως ἂν φέροις ἀκούων ἐμοῦ ἀπολογουμένου πρὸς αὐτόν. τὸ μὲν τοι ἄνδρα ἄρχοντα πᾶσιν ἅμα χαλεπαίνειν τοῖς ἀρχομένοις, τοῦτο ἐμοὶ δοκεῖ μέγα ἁμάρτημα εἶναι. ἀνάγκη γάρ, † ἅμα τὸ πολλοὺς μὲν φοβεῖν, πολλοῖς ἐχθροὺς ποιεῖσθαι, ἅμα δὲ τὸ ἅμα πᾶσι χαλεπαίνειν, πᾶσιν αὖ τοῖς ὁμόνοιαν ἐμβάλλειν. ὧν ἕνεκα, οἶμαι, ἐγὼ οὐχὶ ἀπέπεμπον ἄν σε ἐμαυτοῦ τούτοις, φοβούμενος μή τι χαλεπὸν διὰ τὴν σὴν ὀργὴν [ὅ, τι πόρρω ἡμᾶς λυπήσῃ. * ταῦτα μὲν οὖν σοὶ τοῖς θεοῖς ἐμοῦ παρόντος ἀσφαλῶς † ἔξεστι. τὸ μέντοι σε νομίζειν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι, τοῦτ' ἐγὼ χαλεπῶς πάνυ φέρω, εἰ ἀσκῶν ὅσον δύναμαι τοὺς φίλους ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ ποιῶν, ἔπειτα τοὐναντία τούτου δοκῶ ἐργάζεσθαι. ἀλλὰ γάρ, ἔφη, μὴ οὕτως εἰκῇ ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιώμεθα, ἀλλ', εἰ δυνατόν, σαφέστατα κατίδωμεν ὁποῖόν ἐστι τὸ παρ' ἐμοῦ ἀδίκημα. καὶ τὼ σὺ φίλοις δικαιοτάτω ὑπόθεσιν † ἐγὼ ὑποτίθεμαι· ἐὼ γάρ σε ἐγὼ φανῶ κακὸν πεποιηκώς, ὁμολογῶ ἀδικεῖν· ἐὼ μέντοι μηδὲν φαίνομαι κακὸν πεποιηκώς, μηδὲ βουληθείς, οὐ καὶ σὺ αὖ ὁμολογήσεις μηδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι; ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη. ἐὼ δὲ δὴ καὶ ἀγαθόν σε πεποιηκέναι σοὶ δῆλός εἰμι, καὶ προθυμούμενος προθεῖναι ὁπόσα πλεῖστα ἠδυνάμην, οὐκ ἄν ἐπαίνου σοι ἄξιος εἶμι μᾶλλον, ἢ μέμψεως; δίκαιον γοῦν, ἔφη. ἄγε δή, ἔφη ὁ Κῦρος, σκοπῶμεν τὰ ἐμοὶ προσταχθέντα πρῶτα καθ' ἓν ἕκαστον. οὕτω γὰρ δὴ μάλιστα δῆλον γίγνοιτο, ὅ, τι τε αὐτῷ ἀγαθόν ἐστι, καὶ ὅ, τι κακόν. ἀρξώμεθα δέ, ἔφη, ἐκ τῆσδε τῆς ἀρχῆς, εἰ καί σοι δοκεῖ ἀρκούντως ἔχειν. σὺ γὰρ δήπου ἐπεὶ ἤκουσας πολλοὺς πολεμίους ἠθροισμένους, καὶ τούτους ὅτι σὲ καὶ τὴν σὴν χώραν ὡρμημένους, ἐμοὺς ἔπεμπες πρός τε τὸ πρόσω χωρεῖν, συμμάχους αἰτούμενος, καὶ πρὸς ἐμὲ ἰδίᾳ, δεόμενος πειρᾶσθαι αὐτὸν μεθεῖναι ἡγούμενον, εἴ τινες πρόσω ἴοιεν. οὕτω ἐγὼ ἐπείσθην τε ταῦτα ὑπὸ σοῦ, καὶ παρεγενόμην. ἄνδρας ἄγων σοι † ὡς ἐδυνάμην πλείστους τε καὶ ἀρίστους; ἦλθες γοῦν, ἔφη. οὐκοῦν τοῦτο μοι πρῶτον εἰπέ, ἔφη, πότερον ἀδικίαν ἐμοῦ πρός σε καταγνώσῃ, ἢ μᾶλλον εὐεργεσίαν;

A Vtrum autem iure, an iniuria eis succenseas, equidem omittam. Quippe scio te grauiter laturum, si me agere causam horum audias. Sedenim hominem, qui cum imperio sit, subiectis sibi pariter omnibus succensere, magnum equidem errorem arbitror. Est enim necesse, multos infestos fieri, quum quis terrorem multis incutit: & omnibus ineundæ concordiæ occasiones suggeri, quum quis omnibus succenset. His de caussis me scire debes hos ad te sine me non remisisse, quod metuerem, ne B quid ob iracundiam tuam accideret, quod nobis vniuersis dolorem adferret. Itaque Deum ope nullum hæc tibi me præsente periculum creabunt. Quod vero existimas, iniuria te adfectum a me esse: grauiter admodum fero, si dum in eo pro virili laboro, vt in amicos plurima beneficia conferam, contrarium huic facere videar. Verumenimuero ne nosmet, ait, adeo temere criminemur & insimulemus: sed, si fieri potest, planissime videamus, qualis illa sit a me illata iniuria. Atque equidem æquissimam inter amicos condicionem fero. C Nam si me pareat quidquam mali fecisse, iniustum me fatebor: sin me nihil admisisse pareat, ac ne cogitasse quidem, an non & ipse fatebere, nulla te adfectum a me iniuria? Id vero necesse fuerit, ait. Quod si autem pareat, etiam boni me auctorem exstitisse tibi, studioseque in id incubuisse, vt quamplurima beneficia possem, in te conferrem; an nō potius laude tibi dignus habear, quam reprehensione? Aequum scilicet, ait. Age igitur, inquit Cyrus, consideremus singillatim omnia, quæ a me gesta sunt. Sic enim maxime parebit, quid in D iis boni sit, quid mali. Atque ordiamur sane ab hoc principio, si quidem tibi sufficere videtur. Tu enim, quum animaduerteres, multos hostes coiuisse, & quidem aduersus te, tuamque ditionem domo progressos esse: illico tum ad Persas publice misisti, qui subsidiarias copias poscerent, tum ad me priuatim; rogans, vt operam darem, quo venirem ipse, copiarumque Persicarum, si quæ ad te irent, ductor essem. An igitur in his non abs te persuasus sum, E non adfui, nō militē adduxi numero, quā potui, maximo, & eundē præstantissimum? Venisti vero, inquit. Ergo, ait, mihi primū dicito, vtrum in hoc iniuriam aduersum te meam deprehenderis, an beneficium?

Cyrus Cy Plut. πῶς ἄν τις ἀσκήσειε τὸν τοῦ ἀρχικοῦ ἦθος. p. 120

Cyri ergo Cyaxa ē meritorum commemoratio.

Planum eſt, inquit Cyaxares, ex his bene- A δῆλον, ἔφη ὁ Κυαξάρης, ὅτι ἔκ γε τούτων εὖ
ficium me tuum cognouiſſe. Quid vero, vbi venerunt hoſtes, & dimicandum aduerſus eos erat, an tum animaduertiſti, me vel laborem vllum detrectaſſe, vel pepercisſe periculo? Non profecto, non equidem. Quid? vbi Deum ope victoria penes nos ſtetit, hoſtesque iam cederent, atque ego te rogarem, vt communibus eos copiis inſequeremur, communi opera in eos vindicaremus, communem denique ſiue boni, ſiue mali fructum caperemus, quidquid tamdem accidiſſet; in his an accuſare me B poſſis, quaſi proprij emolumẽti plus æquo cupidus fuerim? Ad hæc Cyaxares ſubticuit. Et Cyrus rurſum ita locutus eſt: Quãdo tibi ad hoc tacere potius lubet, quam reſpondere: id mihi dicito, adfectumne te ſis arbitratus iniuria, quod, quum tibi tutum nõ eſſe videretur perſequi, te quidem ipſum periculi huius participem fieri non ſum paſſus, ſed vt equites mihi quoſdam de tuis mitteres, rogaui? Num enim id abs te petens, iniuſte fecerim, præſertim qui C iam ante me tibi ſocium belli præbuiſſem, abs te, inquit, demonſtretur. Ad quæ Cyaxares quum itidem taceret: Quod ſi ne ad hoc quidem, inquit, reſpondere vis; deinceps dicito, an iniurius fuerim, quod quũ tu mihi reſponderes, nolle te, qui Medos hilaritati operam dare videres, ab hac reuocatos cogere, tũc ad profectionem cum periculo coniunctam: an inquam videar moleſtum aliquid tibi feciſſe, quod iraſci tibi noluerim; ſed poſt hæc rurſum abs te id petiuerim, quo ſciebam nihil a te mihi tribui poſſe leuius, neque Medis imperari facilius? Rogabam enim, vt eos mihi dares, qui ſequi vellent. Quod quum abs te impetraſſem, perfeci nihil, extraquã perſuadendo. Itaque eos acceſſi, perſuaſi, perſuaſos accepi atque abij, tuo permiſſu. Quod ſi hoc merito culpãdum exiſtimas, ne quidem culpa vacat, vti videtur, aliquid abs te accipere, quod dederis. Sic igitur profecti ſumus. At poſtquam diſceſſimus, quid geſtum a nobis eſt, quod omnibus notum nõ ſit? an non hoſtium caſtra capta ſunt? non plures eorum interfecti ſunt, qui contra te venerant? Quin & viuis adhuc hoſtibus an non pleriſque ademta ſunt arma, pleriſque equi? Fortunas quidem eorũ, qui antehac ferebant, agebant res tuas, iã vides amicos tuos & poſſidere, & ſecum adferre partim tibi, partim ſibi, qui tuo tamẽ imperio con-

ἐργεσίαν. τί γάρ, ἔφη, ὅτε οἱ πολέμιοι ἦλθον, καὶ ἠγωνίζεσθε ἐδόκει σοὶ αὐτοῖς, ἐν τούτῳ κατενόησάς με ἢ πόνου τινὸς ἀποσάντα, ἢ κινδύνου φεισάμενον; ἃ μὰ τὸν Δί', ἔφη, ἃ μὲν δή. τί γάρ, ἐπεὶ νίκης ἡμολύνης σὺν τοῖς θεοῖς ἡμετέρας, καὶ ἀναχωρησάντων τῶν πολεμίων, παρεκάλουν σε ἐγώ, ὅπως κοινῇ μὲν αὐτοῖς διώκοιμεν, κοινῇ δ' ἀμυνοίμεθα, κοινῇ δὲ εἴτι ἀγαθὸν ἢ κακὸν συμβαίνοι, τοῦτο καρποίμεθα, ἐν τούτοις ἔχεις τινὰ πλεονεξίαν ἐμοῦ κατηγορῆσαι; ὁ μὲν δὴ Κυαξάρης πρὸς ταῦτα εἰσιγᾶ· ὁ δὲ Κῦρος πάλιν ἔλεγεν ὧδε, ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς τοῦτο σιωπᾶν ἥδιόν σοι ἢ ἀποκρίνασθαι, τόδε γε, ἔφη, εἰπὲ, εἴτι ἀδικεῖσθαι νόμισας, ὅτι, ἐπεί σοι ἐδόκει οὐκ ἀσφαλὲς εἶ ὃ διώκεις, σὲ μὲν αὐτὸν οὐκ ἀφῆκα τούτου τοῦ κινδύνου μετέχειν, ἱππέας δ' ἂν τῶν σῶν πέμψαι ἐδεόμην σου; εἰ γὰρ καὶ τοῦτο αὐτῶν ἠδίκουν, ἄλλως γε καὶ παρεσκευασμένος ἐμαυτὸν σοι σύμμαχον, τοῦτ' οὐ προὐδόμην σοί, ἔφη, ὅτι δυνατὸς εἰμι. ἐπεὶ δ' οὐ καὶ πρὸς ταῦτα εἰσιγᾶ ὁ Κυαξάρης, ἀλλ' εἰ μηδὲ τοῦτ' ἔφη, βούλει ἀποκρίνασθαι, σὺ τοῦτο μοι σὺ δοκεῖ λέγε, εἴτι οὐ ἠδίκουν, ὅτι σοῦ ἀποκρινομένου ἐμοί, ὡς οὐκ ἂν βούλοιο, ἀθυμουμένους ὁρᾶν μήδους τούτους, παύσας αὐτοὺς ἀναγκάζειν κινδυνεύσοντας ἰέναι, εἴτι οὐ σοι δοκῶ τοῦτο χαλεπὸν ποιῆσαι, ὅτι ἀμελήσας τοῦ ὀργίζεσθαί σοι, ὅτι τούτοις πάλιν ἦλθον σὲ ὃ ἥδειν ὅτε σοὶ δοῦναί μοι οὐδέν, ὅτε ῥᾷον μήδοις ὅτι λαβεῖν ναί οὐδέν. τί γὰρ βουλόμενον δήπου ἔπεσθαι ἠτησά σε δοῦναί μοι. οὐκοῦν τούτου τυχὼν τοῦδε σοί, οὐδὲν ἧττον εἰ μὴ τούτους πείσαιμι. ἐλθὼν οὖν ἔπειθον αὐτούς, καὶ οὓς ἔπεισα, τούτους λαβὼν ἕσπομαι σοί· ὅτι δ' ἔψασθε. εἰ δὲ τοῦτό γε αἰτίας ἄξιον νομίζεις, οὐδ' ὅ, τι ἂν δίδως, ὡς ἔοικε, δέχεσθαι παρὰ σοῦ ἀνάγκη ἐστίν. οὐκοῦν ἐξορμήσαμεν οὕτως. ἐπεὶ δ' ἐξήλθομεν, τί ἡμῖν πεπραγμένον οὐ φανερόν ἐστιν; οὐ τὸ στρατόπεδον ἅπαν ἡλώκει τῶν πολεμίων; οὐ τεθνᾶσι πολλοὶ τῶν ὅτι σὲ ἐλθόντων; ἀλλὰ μὴν τῶν γε ζώντων ἐν δρᾷ οὐ πολλοὶ μὲν ὅπλων ἐξῄρηνται, πολλοὶ δὲ ἵππων; χρήματά γε μὴν τὰ τῶν φευγόντων καὶ ἁλισκομένων τὰ σὰ πεποίηται

ἀμὲν ὦ
ἀγόντων

χήν. Ὃ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κάλλιστον, τὴν μὲν σὴν χώραν αὐξανομένην ὁρᾷς, τὴν δὲ τῶν πολεμίων μειουμένην· καὶ τὰ μὲν τῶν πολεμίων φρούρια ἐχόμενα, τὰ δὲ σὰ, τὰ πρότερον εἰς τὴν σύρων ἐπικράτειαν συγκατασπασθέντα, νῦν τἀναντία σοι προσκεχωρηκότα· τούτων δὲ εἴτι κακόν σοι ἢ † εἴτι ἀγαθὸν, μαθεῖν μὲν ἔγωγε βούλεσθαι οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν εἴποιμι· ἀκοῦσαι μέντοι, ἔφη, οὐδὲν κωλύει. Ἀλλὰ λέγε ὅ, τι γιγνώσκεις περὶ αὐτῶν. ὁ μὲν δὴ Κῦρος οὕτως εἰπὼν, ἐπαύσατο. ὁ δὲ Κυαξάρης ἔλεξε πρὸς ταῦτα τάδε· Ἀλλ' ὦ Κῦρε, ὡς μὲν ταῦτα, ἃ σὺ πεποίηκας, κακά ἐστιν, οὐκ οἶδα ὅπως χρὴ λέγειν· εὖ γε μέντοι, ἔφη, ἴσθι, ὅτι ταῦτα τὰ ἀγαθὰ τοιαῦτά ἐστιν, οἷα † ὅσῳ πλείω φαίνεται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐμὲ βαρύνει. τήν τε γὰρ χώραν, ἔφη, ἐγὼ ἂν τὴν σὴν ἐβουλόμην τῇ ἐμῇ δυνάμει μείζω ποιεῖν μᾶλλον, ἢ τὴν ἐμὴν ὑπὸ σοῦ ὁρᾷν οὕτως αὐξανομένην. σοὶ μὲν γὰρ ταῦτα ποιοῦντι καλὰ, ἐμοί δέ γε ἐστὶ † πη ταῦτα ἀτιμίαν φέροντα. καὶ χρήματά γε, † ἔφη, ἐγὼ ἂν σοι δοκῶ ἥδιον οὕτω δωρεῖσθαι, ἢ παρὰ σοῦ λαμβάνειν, ὧν σὺ νῦν ἐμοὶ δίδως. τούτοις γὰρ πλουτιζόμενος ὑπὸ σοῦ καὶ † μάλα αἰσθάνομαι, οἷς πενέστερος γίγνομαι. καὶ τούς γε ἐμοὺς ὑπηκόους ἰδὼν μικρά γε ἀδικουμένους ὑπὸ σοῦ, ἧττον ἂν δοκῶ λυπεῖσθαι, ἢ νῦν ὁρῶν ὅτι μεγάλα ἀγαθὰ πεπόνθασιν ὑπὸ σοῦ. εἰ δέ σοι ταῦτα, ἔφη, δοκῶ ἀγνωμόνως ἐνθυμεῖσθαι, μὴ ἐν ἐμοὶ ταῦτα, ἀλλ' ἐν σοὶ τρέψας πάντα, καταθέασαι οἷα σοὶ φαίνεται. τί γὰρ ἄν, ἔφη, εἴτις κύνας, ἃς σὺ τρέφεις φυλακῆς ἕνεκα σαυτοῦ τε καὶ τῶν σῶν, ταύτας θεραπεύων ἑαυτῷ γνωριμωτέρας, ἢ σοὶ ποιήσειεν, ἆρ' ἂν εὐφραίνοι σε τούτῳ τῷ θεραπεύματι; εἰ δὲ οὗτό σοι δοκεῖ μικρὸν εἶναι, κἀκεῖνο κατανόησον, εἴ τις τούς σε θεραπεύοντας, οὓς σὺ καὶ φρουρᾶς καὶ † θεραπείας ἕνεκα κέκτησαι, τούτους οὕτω διαθείη, ὥστ' ἐκείνου μᾶλλον ἢ σοῦ βούλεσθαι εἶναι, ἆρ' ἀντὶ ταύτης τῆς εὐεργεσίας χάριν αὐτῷ εἰδείης; τί δὲ (ὃ μάλιστα ἄνθρωποι ἀσπάζονταί τε καὶ θεραπεύουσιν οἰκειότατα) εἴ τις γυναῖκα τὴν σὴν οὕτω θεραπεύσειεν, ὥστε αὐτὴν φιλεῖν μᾶλλον ποιήσειεν ἑαυτὸν ἢ σὲ, ἆρ' ἂν σε τῇ εὐεργεσίᾳ ταύτῃ εὐφράνοι; πολλοῦ γ' ἂν ἔφη, οἶμαι, καὶ δέοι· ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι πάντων ἂν μάλιστα ἀδικοίη σε τοῦτο ποιήσας. ἵνα δὲ εἴπω καὶ ὃ μάλιστα τῷ ἐμῷ πάθει ἐμφερὲς, εἴ τις οὓς σὺ ἤγαγες πέρσας

εἴτι μὴ ἀ.

ὅσῳ ἂν μᾶλλον πλείονα φαίνηται,

πῦ † ἔφη. οὕτως ἂν μοι δοκῶ ἥδιόν σοι δ. ἢ π. σοῦ οὕτω λαμ. ὡς σὺ † μαλλον

θεραπείας

A tinentur. Quod vero longe omnium maximum est & præclarissimum, vides ditionem tuam ampliorem fieri, hostiũ imminui: vides illorum castella teneri, ac tua, quæ auulsa Syri suam in potestatem redegerant, nunc e contrario tibi cessisse. An horum aliquid vel bonum, vel malum sit, cognoscere velle, equidem quid sibi velit, dicere nequeo: quo minus tamen audiam, nihil impedit. Dic igitur, quæ tua de his sententia sit. Hæc quum dixisset Cyrus, finem fecit, Cyaxares vero ad hæc respondit: Nescio qui dici possit, Cyre, ea quæ fecisti, mala esse. Verum scire te volo, hæc bona eiusmodi esse, vt quanto plurium speciem habent, tanto magis mihi sint oneri. Nam malim equidem ditionẽ tuam copiis meis ampliorem facere, quam videre tali modo abs te augeri meam. Quippe tibi hęc gerenti honesta & laudabilia sunt, mihi quodammodo ignominię notam inurunt. Etiam opes, ait, tibi me donare malim, quam abs te accipere, quę tu nunc mihi tribuis. Nam iis abs te locupletari me plane sentio, quibus ipse pauperior fio. Quod si subiectos mihi viderem modica quadam abs te adfectos iniuria, minus dolerem, mea sententia, quam nunc, vbi magnis abs te adfecti sunt beneficiis. Ac siquidem hæc parum humaniter & absque iudicio tibi cogitare videor, non ea in me, sed in te conuersa, qualia tibi videantur, considera. Quid enim, si quis canes, quos tu aleres custodiæ tuæ tuorumque caussa, tales commode curando reddat, vt illum magis, quam te norint; an hoc curationis genere te delectaturus sit? Quod si exiguũ hoc tibi videtur, id etiam considera; si quis tuos e familia ministros, quos & custodiæ & præsidij causa, & vt te colant, tecum habes, eiusmodi efficiat, vt ipsius esse malint, quam tui; an pro eo beneficio gratiam illi sis habiturus? Quid vero, quod vnum amore maximo complectũtur homines, & curæ in primis vt sibi proprium habent, si quis vxorem tuam sic obsequiis demereretur, vt tamdem efficeret eam sui magis amantem, quam tui; num hoc beneficio te delectaret? Nihil, mea quidem sententia, minus. Immo iniuriam tibi hoc facto maximam inferret. Vt autem quod dolori meo simillimum est, dicam; si quis Persas

Cyaxares inuidiam animi sui prodit.

eos, quos tu ad nos duxisti, sic demereretur, vt ipsum lubentius, quã te sequerẽtur, an hunc tibi amicũ duceres? Equidẽ haud arbitror, sed infestiorem putares, quam si multos tuorum occideret. Quid si amicus quispiam tuus, te amanter dicente, Accipe de rebus meis, quãtum voles; posteaquam id audisset, iret, atque omnia, quæ posset, acciperet; tuisque adeo rebus ditaretur, quum tu ne modicum quidem earum fructum perciperes: an posses expertẽ culpæ amicum hunc existimare? Nũc autem abs te, mi Cyre, si non hæc, tamen his similia perpessum me arbitror. Nam vera narras, quum ego dixissem, posse volentes abduci, discessisse te ita; vt omnes meas copias acciperes, & me solum relinqueres. Iam autẽ, quæ opera mei exercitus cepisti, adfers sane mihi, ac meis viribus ditionem hanc auges: atque equidem nullius boni tecum auctor, instar feminæ me offerre videor, & exhibere, vt beneficia tum ab aliis hominibus, tum etiam ab his imperio meo subiectis accipiam. Tu viri speciẽ habes, ego indignus iudicor imperio. Hæccine tibi, Cyre, videntur esse beneficia? Ignorare profecto nõ debebas, si te vlla mei cura tangeret, in primis tibi cauendum, vt nulla re minus me spoliares, quam auctoritate ac dignitate. Nã quid accedit ex eo mihi, si maxime regio mea dilatetur, ipse per ignominiam cõtemtui sim? Nec enim idcirco Medorum ego potitus sum imperio, quod vnus præstãtior vniuersis essem; sed potius, quia ducerent illi, nos in omnibus se meliores esse. Tum Cyrus, adhuc loquente Cyaxare, sermonem ipsius excipiens, ait: Per Deos immortales, mi auuncule, si quid ego tibi antehac feci, quod gratum esset; etiam tu in his mihi gratificare, quæ petam. Finem scilicet de me querendi hoc tempore facito. Vbi vero periculum de nobis feceris, quo pacto adfecti erga te simus: si quidem paruerit ea, quæ sunt a me gesta, tui boni caussa gesta esse, me amplectẽtẽ te vicissim amplectere, beneq; de te promeritum existima: sin aliter, de me queritor. Fortassis, ait Cyaxares, recte dicis; atq; equidem hoc faciam. Quid igitur, ait Cyrus, an etiam te osculabor? Si voles, inquit. Neque me auersaberis, vt modo? Non auersabor, ait. Itaque Cyrus eum est osculatus. Quod quum Medi, Persæ, ceteri viderent, (erant enim omnes solliciti, quid de his futurum esset) statim adfecti lætitia, & exhilarati sunt.

Cyrus querellas Cyaxaris abrumpit.

Cyaxares cum Cyro redit in gratiam.

οὕτω διεκρούσθην ὥσθ' αὐτὰ ἤδιον ἔπεσθαι ἢ σοί, ἆρ' ἂν φίλον αὐτὸν νομίζοις; οἶμαι μὲν οὔ, ἀλλὰ πολεμιώτερον ἂν ἢ εἰ πολλοὺς αὐτῶν κατεφθάρκοι. τί δέ, εἴ τις τῶν σῶν φίλων, φιλοφρόνως σου † εἰπόντος, λάμβανε τῶν ἐμῶν ὁπόσα ἐθέλεις, εἰ τᾶτο ἀκούσας οἴχοιτο λαβὼν πάντα ὁπόσα δύναιτο, καὶ αὐτὸς μὲν τοῖς σοῖς γε πλούτοιη, σὺ δὲ [μηδὲ * μετρίοις ἔχοις χρῆσθαι· ἆρ' ἂν δύναιο τὸν τοιοῦτον ἀμεμπτον φίλον νομίζειν; ναὶ μὰ τοὺς θεούς, ἔγωγε, Κῦρε, εἰ μὴ ταῦτα, ἀλλὰ τοιαῦτά γε καὶ σοῦ δοκῶ πεπονθέναι. σὺ γὰρ ἀληθῆ λέγεις, εἰπόντος ἐμοῦ τοὺς ἐθέλοντας ἄγειν, λαβὼν ἔχου πᾶσαν μου τὴν δύναμιν, ἐμὲ δ' ἔρημον κατέλιπες· καὶ νῦν ἃ ἔλαβες τῇ ἐμῇ δυνάμει, ἄγεις δή μοι, καὶ τὴν ἐμὴν † δυνάμει· ἐγὼ δ' ὧν οἶμαι δοκῶ, σοὶ δὲν συναίτιος ὢν τῶν ἀγαθῶν, παρέχω ἐμαυτὸν ὥσπερ γυνὴ σοὶ ποιεῖν καὶ τοῖς τε ἄλλοις αὐθέφποις, καὶ τοῖσδε τοῖς ἐμοῖς ὑπηκόοις. σὺ μὲν γὰρ αἰνῇ φαίνῃ, ἐγὼ δ' οὐκ ἄξιος ἀρχῆς. ταῦτα [δῶν * σοι δοκῶ δι' εργετήματα εἶ), ὦ Κῦρε; δι' ἃ δ' ὅτι, εἴτι ἐμοῦ ἐκήδου, ἀδενὸς ἂν ἧττο με ἀποστερεῖν ἐφυλάττῃ, ὡς ἀξιώματος καὶ τιμῆς. τί γὰρ ἐμοὶ πλέον ἢ τὴν γῆν πλατυνέσθαι, αὐτὸν δ' ἀτιμάζεσθαι; οὐ γάρ τοι ἐγὼ μηδὼν ἦρχον, ἀλλὰ τὸ κρείττων πάντων αὐτῶν εἶ), ἀλλὰ μᾶλλον † δι' ἃ καὶ αὐτοῖς τύπτες ἀξιοῦμεν ἡμᾶς αὐτῶν πάντα βελτίονας εἶ). καὶ ὁ Κῦρος ἔτι λέγοντος αὐτοῦ ταῦτα λαβὼν εἶπε· πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ θεῖε, εἴτι καὶ ἐγώ σοι πρότερον ἐχαρισάμην, καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ χάρισαι ὧν αἰτῶ σου δεηθείς. παῦσαι, ἔφη, τὸ νῦν εἶ) μεμφόμενός μοι· ἐπειδὰν δὲ πείσῃς με λάβῃς, ὅπως ἔχομεν πρὸς σέ, ἐὰν μή σοι φαίνηται καὶ ταῦτα ἐμοῦ πεπραγμένα † ὅτι τῷ τῶν ἀγαθῶν τῶν σῶν πεποιημένα, ἀπαλλαγέντος τε ἐμοῦ σὲ αὐτὰ ἀπάλλαττε με, δι' ἃ τε νομίζεις [εἶ). * ἐὰν δ' ὅτι φαίνεσθαι, τότε μοι μέμφου. ἀλλ' ἴσως τοι, ἔφη ὁ Κυαξάρης, καλῶς λέγεις· † κἀγὼ ποιήσω ταῦτα. τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἢ καὶ φιλήσω σε; εἰ σὺ βούλῃ, ἔφη. καὶ οὐκ † ἀποστρέψῃ με ὥσπερ ἄρτι; οὐκ ἀποστρέψομαι, ἔφη. καὶ ὃς ἐφίλησεν αὐτόν. ὡς δὲ εἶδον οἱ μῆδοι καὶ οἱ πέρσαι καὶ ἄλλοι [πολλοί, * (πᾶσι γὰρ ἔμελεν ὅ, τι ἐκ τούτων ἔσοιτο) ἠσθησάν τε καὶ ἐφαιδρύνθησαν. καὶ ὁ

εἰπόντος λαμβάνειν ὁπόσα ἐθέλοι αὐτὸς ἔτι

δι' ἃ πάντες ζῶμεν ἀξιοῦμεν ἡμᾶς ἑαυτῶν.

καὶ ἐγὼ ὅτῳ ποιήσω. τί

καὶ ὁ Κυαξάρης ὃ τε καὶ ὁ Κῦρος ἀναβάντες ὅπῃ τοὺς ἵππους ἤγειωτο, καὶ ὅπῃ μὲν τῷ Κυαξάρῃ οἱ μῆδοι εἵποντο, (Κῦρος γὰρ αὐτοῖς οὕτως ἐπέτειλε) ὅπῃ δ' τῷ Κύρῳ οἱ ἄριστοι, ὅπῃ δ' τούτοις οἱ ἀγαθοί. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο ὅπῃ τὸ στρατόπεδον, καὶ κατέστησαν τὸν Κυαξάρην εἰς τὴν καλεσκαμένην σκηνὴν, οἷς μὲν ἐπετέτακτο, παρεσκεύαζον τὰ ὁπωσδήποτα τῷ Κυαξάρῃ, οἱ δὲ μῆδοι ὅσον χρόνον σχολὴν ἦγε τοῦ δείπνου ἦλθον ὁ Κυαξάρης, ἦσαν πρὸς αὐτὸν, οἱ μὲν καὶ ἄλλοι ἀφ' ἑαυτῶν, οἱ δὲ πλῆστοι ὡς κεκέλευστο ὑπὸ Κύρου, δῶρα ἄγοντες, ὁ μὲν τις οἰνοχόον καλὸν, ὁ δὲ ὀψοποιὸν ἀγαθὸν, ὁ δὲ ἀρτοποιὸν, ὁ δὲ μουσουργὸν, ὁ δὲ σκηπτοῦχον, ὁ δὲ ἑδώδιμα καλά· πῶς δέ τις ὡς ὀλίγου πολὺ ἔν γέ τι ὧν εἰλήφει ἐδωρεῖτο αὐτῷ· ὥστε τὸν Κυαξάρην μεταγνῶναι, ὡς οὔτε Κῦρος ἀφίοι αὐτοῖς ἀπ' αὐτοῦ, οὔτε οἱ μῆδοι ἧττόν τι αὐτῷ προσέχοιεν τὸν νοῦν, ἢ καὶ πρόσθεν. ὅπως δὴ δεῖπνον ὥρα εἴη, καλέσας ὁ Κυαξάρης ἠξίου τὸν Κῦρον, ἅμα χρόνον ἰδόντα αὐτὸν, συνδειπνεῖν. ὁ δὲ Κῦρος εἶπε· μὴ δὴ σὺ κέλευε, ὦ Κυαξάρη. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι οὗτοι οἱ παρόντες ὑφ' ἡμῶν πρότερον ἐπηρμένοι πάρεισιν; ἔγωγε καλῶς ἂν προσαποίμην, εἰ τούτων ἀμελῶν τὴν ἐμὴν ἡδονὴν θεραπεύειν δοκοίην. ἀμελούμενοι δὲ δοκοῦντες οἱ πρόσθεν, οἱ μὲν ἀλαθεῖς πολὺ ἂν ἀθυμότεροι γίγνοιντο, οἱ δὲ πονηροὶ πολὺ ὑβριστότεροι. ἀλλὰ σὺ μὲν, ἔφη, δηλός τε καὶ ὁδὸν μακρὰν ἥκων, δεῖπνει ἤδη· καὶ εἴ τινές σε ἄμεινον, ἀπάντα ἄγε καὶ δεῦρο ἄγοντες, ἵνα σε καὶ παρόντα βουλεύσωνται. ἐγὼ δὲ ἀπιὼν ἐφ' ἅπερ ἔλεγον βουλεύσομαι. ἄριστον δ', ἔφη, πρὸς [δὲ τοῦτο *ὅπως τὰς θύρας παρέσονται] πάντες οἱ ὅπισθεν ἄριστοι, ὅπως βουλευσώμεθα σὺν σοὶ, τί χρὴ ποιεῖν ἔκ τε δὴ. σὺ δ' ἡμῖν ἔμβαλε παρὼν περὶ τούτου, πότερον ἔτι δοκεῖ στρατεύεσθαι, ἢ καιρὸς ἤδη διαλύειν τὴν στρατιάν. ἐκ τούτου ὁ μὲν Κυαξάρης ἀμφὶ δεῖπνον εἶχεν· ὁ δὲ Κῦρος, συλλέξας τοὺς ἱκανωτέρους τῶν φίλων καὶ φερνὴν καὶ συμπαράπεμψιν εἴπῃ δέοι, ἔλεξε τοιάδε· ἄνδρες φίλοι, ἃ μὲν δὴ πρῶτα ἠξιώμεθα, σὺν θεοῖς πάρεσμεν ἡμῖν· ὅποι γὰρ ἂν πορευώμεθα, κεκτήμεθα τὴν χώραν· καὶ μὴν δὴ [καὶ *εἰς πολεμίους ὁρῶμεν μᾶλλον μεθιεμένους, ἡμᾶς δὲ αὐτοῖς πλείονάς τε καὶ ἰσχυροτέρους γιγνομένους. εἰ δὲ ἡμῖν ἔτι θελήσαι οἱ νῦν προσκεχωρηκότες σύμμαχοι συμμένειν, [καὶ *πολλῷ ἂν μᾶλλον αὐτοὺς διαιμεθα καὶ εἴπερ βιάσασθαι καιρὸς

A Cyaxares & Cyrus conscensis equis præibant, Medis Cyaxarē sequētibus, (sic enim nutu Cyrus eis significarat) Persis Cyrum: post alij sequebantur. Vbi ad castra peruētum esset, Cyaxarem in tabernaculum paratum collocarunt; & ei, quibus hoc datum erat negotij, necessaria parabant: Medi ceteri, quamdiu ante cœnam otiosus Cyaxares erat, accedebant eum, partimq; sponte sua, partim mandato Cyri, quorum erat maximus numerus, munera ferebant; alius bellum pocillatorem, alius bonum coquum, alius pistorem, musicæ artificem alius, alius pocula, vestem alius elegātem. Maxima quidem ex parte quilibet vnum quiddam eorum, quæ ceperat, ei donabat: vt Cyaxares adeo sententiam deinde mutaret, ac neque Cyrum eos ab se auertisse, neque minus, quam ante, a Medis se obseruari duceret. Quum autem cœnæ tempus adpetiisset, accessit Cyrum Cyaxares, ac rogat; vt, quando iam longo temporis ex interuallo eum videret, secum cœnaret. Cui Cyrus: Ne iusseris hoc, inquit, mi Cyaxares. An non vides, hos omnes qui adsunt, a nobis impulsos adesse? Quamobrem non recte fecero, si hos negligens, voluptati meæ indulgere videar. Nimirum vbi se negligi putant milites, tum & fortes qui sunt, multo animis deiectiores euadūt, & improbi petulantiores. Verum tu, qui præsertim longo itinere confecto aduenisti, cœnato iam; & si qui te colunt, illos vicissim complectere, cœnaque excipito, vt per eos animo bono sis. Ego vero ad ea me conuertam, quæ dixi. Cras autem mane huc ad portam tuam omnes, quos conuenit, aderunt; vt tecum deliberemus, quidnam deinceps agendum sit. Tu vero præsens de hoc referto, videaturne amplius bellum esse gerendum, an opportunum sit iam dimittere exercitum. Post hæc Cyaxares cœnabat. Cyrus vero conuocatis a micis, qui maxime & ad intelligendum, & ad nauandum operam, si quid vsus postularet, idonei erant, huiusmodi eos oratione compellauit: Quæ primum optauimus, amici, ea Deum benignitate nobis adsunt. B Nam quocumque tamdem pergimus, hostium agro potimur: atque etiam hostes imminui videmus, quum nos & numero & robore augeamur. Quod si manere nobiscum socij velint, qui ad nos iam accesserunt: multo magis pleraq; perficere poterimus, siue quid opportuna vi agendum,

Medi Cyaxari dāt munera.

Cyrus expeditionem vult continuari.

» siue persuadendo sit obtinendum. Quapropter non tam mei, quam vestri muneris fuerit moliri, vt maximę sociorum parti nobiscum manere placeat. Quemadmodum vero, quum pugnandum est, is, qui plurimos capit, fortissimus existimatur: ita qui plurimos nostram in sententiam adducit, quum consilium ineundum est, is iure tam dicendi, quam agendi peritissimus haberi debet. Neque tamen in hoc vos exercueritis, vt orationem nobis ostētetis, qua vsuri ad quemque sitis: sed ita eos parate, vt se persuasos a quolibet vestrum, factis declarent. Ac vobis quidem hæc curæ sint. Ego pro mea virili curare conabor, vt milites a commeatu instructi, de expeditione deliberent.

A καὶ εἴτι πεῖσαι δέοι. ὅπως οὖν τὸ μὲν εἰς ὡς πλείστοις συνδοκῆ τῶν συμμάχων, οὐδὲν μᾶλλον τοῦτο ἐμὸν ἔργον ἢ καὶ ὑμέτερον μηχανᾶσθαι. ἀλλ' ὥσπερ [καὶ *ὅταν μάχεσθαι δέῃ, ὁ πλείστους χειρωσάμενος, ἀγκιμώτατος δοξάζεται εἶναι], οὕτω καὶ †ὅταν που δέῃ βουλῆς, ὁ πλείστους ὁμογνώμονας ἡμῖν ποιήσας, οὗτος δικαίως ἂν λεκτικώτατός τε καὶ πρακτικώτατος κρίνοιτο ἂν εἶναι. μὴ μέντοι ὡς λόγον ἡμῖν ἐπιδειξόμενοι, οἷα ἂν εἴποιτε πρὸς ἕκαστον αὐτῶν, τοῦτο μελετᾶτε, ἀλλ' ὡς B τοὺς πεπεισμένους ὑφ' ἑκάστου, δήλους ἐσομένους οἷς ἂν πράττωσιν, οὕτω παρασκευάζεσθε. καὶ ὑμεῖς μὲν, ἔφη, τούτων ἐπιμελεῖσθε· ἐγὼ δὲ, ὅπως ἂν ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια, ὅσα ἂν ἐγὼ δύνωμαι, οἱ στρατιῶται περὶ τοῦ στρατεύεσθαι βουλεύωνται, τούτου πειράσομαι ἐπιμελεῖσθαι.

ὅταν πεῖσαι δέῃ,

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE INSTITVTIONE CYRI, LIBER SEXTVS.

QVVM hoc modo diem hunc exegissent, cœnati quieuerunt. Postridie mane ad Cyaxaris portā socij omnes conueniunt. Itaq; dum Cyaxares ornaretur, qui audiret magnam multitudinē ad portam adesse; interea adducebant amici ad Cyrum, alij quidem Cadusios, rogātes vti maneret; alij Hyrcanios, Gobryam hic, ille Sacam: Gadatam castratum adducebat Hystaspas, orantem Cyrum, vti maneret. Ibi Cyrus, qui Gadatam iam dudum interiisse nosset præ metu, ne exercitus dimitteretur, cum risu ait: Manifesto patet, Gadata, te ab hoc Hystaspa persuasum ea sentire, quæ dicis. Ibi sublatis ad cælum manibus Gadatas, sancte deierauit, ab Histaspa sibi hæc persuasa non esse, quæ sentiret: sed scio futurū, inquit, vt si vos discedatis, meę res prorsus perierint. Propterea, inquit, hunc egomet conueni, vt interro-

Cyri iocus.

C ΤΑΥΤΗΝ μὲν δὴ τὴν ἡμέραν οὕτω διαγαγόντες, καὶ δειπνήσαντες, ἀνεπαύοντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρωῒ ἧκον ἐπὶ τὰς Κυαξάρου θύρας πάντες οἱ σύμμαχοι. †ἐν ᾧ οὖν ὁ Κυαξάρης ἐκοσμεῖτο, ἀκούων ὅτι πολὺς ὄχλος ἐπὶ ταῖς θύραις εἴη, ἐν τούτῳ οἱ φίλοι τῷ Κύρῳ προσῆγον οἱ μὲν καδουσίους δεομένους αὐτοῦ μένειν, οἱ δὲ ὑρ- D κανίους, ὁ δέ τις Γωβρύαν, ὁ δέ τις Σάκαν· Ὑστάσπης δὲ Γαδάτην τὸν εὐνοῦχον προσῆγε, δεόμενον τοῦ Κύρου μένειν. ἔνθα δὴ ὁ Κῦρος γιγνώσκων ὅτι ὁ Γαδάτας πάλαι ἀπολώλει τῷ φόβῳ μὴ λυθείη ἡ στρατιὰ, ἐπιγελάσας εἶπεν· ὦ Γαδάτα, δῆλος, ἔφη, εἰ ὑπὸ Ὑστάσπους τοῦδε πεπεισμένος ταῦτα γιγνώσκειν, ἃ λέγεις. καὶ ὁ Γαδάτας ἀνατείνας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀπώμοσεν ἦ μὴν μὴ ὑπὸ τοῦ †Ὑστάσπους ταῦτα πεπεῖσθαι, ἃ γιγνώσκοι· ἀλλ' οἶδα, ἔφη, ὅτι ἢν ὑμεῖς ἀπέλθητε, ἔρρει τὰ ἐμὰ παντελῶς. διὰ ταῦτ', ἔφη, καὶ †τούτῳ ἐγὼ αὐτὸς προσῆλθον, ἐρω-

ἕως οὖν

Ὑστάσπου πεισθεὶς ταῦτα γιγνώσκειν.

†τούτῳ αὐτὸς διελεγόμην,

τῶν

τῶν εἰ εἰδείη τίνα γνώμην ἔχοις περὶ τῆς Ἀσσ- A garem, quæ tua de copiis dimittendis esset
λύσεως τῆς στρατιᾶς. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· sententia. Et Cyrus: Ergo iniuste in Hysta-
†ἀδίκως γὰρ ἐγώ, ὡς ἔοικεν, Ὑστάσπῃ αἰ- spen, vti quidem adparet, culpā ego con-
ἀδίκως ἄρα ἐγὼ Ὑστάσπου τῶδε κατηγόρημαι. νὴ Δία, ἔφη Ὑστάσπης, ὦ Κῦρε. ἐγὼ γὰρ ἔλεγον τῷ Γαδάτᾳ τῷδε ποσοπόνου ὡς οὐκ ἔστι
τιάμην. καὶ ὁ Ὑστάσπης εἶπε, ναὶ μὰ Δία, ἔφη, fero. Profecto Cyre, ait Hystaspes, iniuste.
ὦ Κῦρε, ἀδίκως μὲν δή· ὅτι γε ἐγωγε καὶ ἀπ- Nam equidem Gadatæ etiam contradice-
τέλεγον Γαδάτᾳ, ὡς οὐχ οἷόντε σοι μένειν, bam, fieri non posse, vt maneas; quod ar-
λέγων ὅτι ὁ πατήρ σε μεταπέμποιτο. καὶ ὁ Κῦ- cessi te a patre dicerem. Tum Cyrus, quid
ρος, τί λέγεις; ἔφη, καὶ τοῦτο σὺ ἐτόλμησας ais? inquit. Et tu hoc efferre ausus es, siue
ἐξενεγκεῖν, εἴτ' ἐγὼ ἐβουλόμην, εἴτε μή; ego vellem, siue non? Vero, inquit. Nam te
μὰ Δί', ἔφη. ὁρῶ γάρ σε ὑπερφιλοτίμως πα- supra modum adfectare video, vt illustris
ὂν πέρσας προσέβλεπον προσελθεῖν, καὶ πρὸς B in Persia circumeas, ac patri demonstres,
πατρὶ ὅτι δείξαιο ἢ ἔχασα διεπραξάμην. ὁ quo pacto singula peregeris. At tu, subiecit
δὲ Κῦρος ἔφη, σὺ δὲ οὐκ ὀκνήσεις οἴκαδε Cyrus, non domum redeundi cupidus es?
ἀπελθεῖν; μὰ Δί', ἔφη ὁ Ὑστάσπης, οὐδὲ ἀ- equidem, inquit Hystaspas, non discedam;
πειμί γε, ἀλλὰ μένων στρατηγήσω ἕως ἂν ποι- sed heic manēs, imperatorio munere fun-
ήσω Γαδάτᾳ τούτοις θεραπόντιον τῆς ἀσυ- gar, donec hunc Gadatam Assyrij domi-
κείου. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπαιζον ἀσυδὴν πρὸς num fecero. Huiusmodi quædam illi dum
ἀλλήλους. ἐν δὲ τούτῳ ὁ Κυαξάρης σεμνῶς serio iocarentur, interea Cyaxares augu-
κεκοσμημένος ἐξῆλθε, καὶ ὅπου μεδιμνοὶ καὶ ἑκάθιζετο. ὡς δὲ πρῶτες συνῆλθον οἷς ἔ- sto cultu ornatus prodiit, inque Medico
δει, καὶ σιωπὴ ἐγένετο, Κυαξάρης εἶπεν ὧδε· C solio consedit. Quumque iam conuenis-
ἄνδρες σύμμαχοι, ἵνα μὲν παρὼν τυγχά- sent omnes, quos oportebat, & silentium
νω, καὶ πρεσβύτερός εἰμι Κύρου, εἰκὸς με ἄρ- factum esset, Cyaxares in hāc sententiam
χειν λόγου. νῦν οὖν μοι δοκεῖ καιρὸς εἶναι, ἔφη, εἰ loquutus est: Quia præsens, socij, & Cyro
λέγεσθαι περὶ τούτου †ἀμφὶ λέγεσθαι πρῶτον, πότε- maior natu sum, par fortassis est me dicēdi
ρον στρατεύεσθαι καιρὸς δοκεῖ ἔτι εἶναι ἢ οὔπω, ἢ principiū facere. Videtur autē mihi nunc
Deliberatio de bello, sit nesinis huic imponendum, nec ne.
ἀμύνειν ἤδη τοῖς πολεμίοις. λεγέτω οὖν τις, ἔφη, tempus esse, vt de eo primum disseramus,
περὶ αὐτοῦ τούτου ἢ γνώσκῃ. ἐκ τούτου πρῶ- vtrū adhuc sit e re nostra, bellum geri, an
τος μὲν εἶπεν ὁ Ὑρκάνιος· Ἄνδρες σύμμαχοι, copias dimitti. De hoc ipso, ait, dicat ali-
οὐκ οἶδα μὲν ἔγωγε, εἴτι δεῖ λόγων, ὅπου αὐ- quis sententiam suam. Hinc primus Hyr-
τὰ τὰ ἔργα δείκνυσι βέλτιστον. πρῶτον γὰρ canius dixit: Equidem nescio, socij num
ἐπισάμεθα ὅτι ὁμοῦ μένοντες πλείω κακὰ verbis sit opus, vbi res ipsę, quod optimum
ποιοῦμεν τοὺς πολεμίους, ἢ πάροντες· ὅτε δὲ est, demonstrant. Omnes enim intelligi-
χωρὶς ἦμεν ἀλλήλων, ἐκεῖνοι ἡμῖν ἐχώρουν mus, plus hostibus detrimenti nos adfer-
ὡς ἐκείνοις ἐνῆν ἥδιστον, ἡμῖν γε μὲν ὡς χαλε- re, si maneamus vna, quā ipsi accipiamus.
πώτατον. ὅτι τούτῳ ὁ Καδούσιος εἶπεν· ἡμεῖς Quo vero tempore seiuncti eramus inter
δὲ τί ἂν λέγοιμεν, ἔφη, περὶ τοῦ οἴκαδε ἀπελ- nos, agebant illi nobiscum, prout ipsis iu-
ἐπιχ θόντες ἕκαστοι χωρὶς εἶμεν, †ὅπου γε οὐδὲ στρα- cundissimum, nobis sane grauissimum e-
ὅπη δεῖ τιοῦμεν τοῖς πρόσθεν λέγουσιν· ἅτοι μὲν γὰρ φασιν, †ὅτι δεῖ μένοντας στρατεύεσθαι. ἐγὼ δ' rat. Post hunc Cadusius: Nos autem quid
λέγω ὅτι ὅτε οἴκοι ἦμεν, ἐστρατευόμεθα. καὶ γὰρ ἐβοήθουν πολλάκις, τῶν ἡμετέρων μενόντων, dicamus, ait, de eo, vt domum profecti se-
paratim singuli viuamus, quum ne modo
quidem militantibus adhuc, vt adparet,
conducat distractio? Nimirum nos Cadu-
sij, quum non magno temporis spatio se-
orsum a copiis vniuersis seiuncti militare-
mus, pœnas dedimus, quemadmodum &
vobis cōstat. Post hunc Artabazus, qui se
cognatum Cyri aliquando dixerat, hæc
protulit: Ego vero hactenus, mi Cyaxares,
ab his, qui ante me dixere, dissentio. Aiunt
hi, oportere nos heic manentes in expedi-
tione versari: ego autem dico me, quum
essem domi, in expeditione versatum esse.
Nam persæpe succurrēdo ferebam opem,
quum res nostræ ferrentur & agerentur,

atque etiam pro caſtellis noſtris, vti quibus inſidiæ ſtruerentur; ſæpe mihi negotium eſt exhibitum, quum & metuerem, & in præſidio eſſem, atque idipſum meo ſumptu facerem. Nunc & caſtella eorum teneo, & ipſos non metuo, & de iis, quæ hoſtium ſunt, tum epulor, tum bibo. Itaque non aliter, ac ſi vita domeſtica, militia ſit; hæc vero militaria, feriæ: conuentum hunc equidem frequentiſſimum minime dimittendum arbitror. Poſt hunc Gobryas ait: Ego vero, ſocij, hactenus Cyri dextram laudo. Nihil enim eorum, quæ promiſit, mentitur. At ſi ex hac regione diſceſſerit, planum eſt, Aſſyrium quietem habiturum, nec pœnas earum iniuriarum, quas vobis inferre conatus eſt, nec illorum, quę in me patrauit, luiturum. Ego autem viciſſim ei pœnas iterum dabo, quod amicitiæ veſtræ me adiunxerim. Poſt omnes hos Cyrus inquit: Nec ego ſum neſcius, commilitones ſi copias dimittamus, noſtras quidem imbecilliores futuras, hoſtium vero res rurſus habituras incrementum. Nam quibuſcumque ipſorum arma ſunt ademta, ij celeriter alia facturi ſunt: quicumque ſpoliati ſunt equis, celeriter alios ſibi deintegro comparabunt: pro interfectis alij pubeſcent, & iis naſcendo ſuccedent: vt mirum adeo videri non debeat, ſi celeriter nobis rurſum faceſcere negotia poterunt. Cur ergo Cyaxari, vt de dimiſſione copiarum ad vos referret, auctor fui? Nempe quia quod futurum eſt, metuo. Video enim tendere aduerſum nos eos aduerſarios, cum quibus nos, in iſta tali militia, dimicare non poterimus. Nam hiems adpetit, ac tametſi tecta nos habeamus, non tamen equis ea, non miniſtris, non militum vulgo ſuppetunt: abſq; quibus ſit, bellum hoſti facere nō poterimus. Commeatus autem iis in locis, in quæ nos venimus, a nobiſmet abſumtus eſt: quo non acceſſimus, noſtri metu in munitiones eſt conuectus. Itaque hoſtes hunc habent, neque his eripi a nobis poteſt. Quis ergo tam fortis eſt, quis tam robuſtus, vt aduerſus famem & frigus pugnando bellum gerere poſſit? Quapropter ſi hoc modo militaturi ſumus, aio nos vltro dimittere potius exercitum, quam inuitos a difficultate rerum profligari debere. Sin hac in militia perſeuerare volumus, cēſeo ſic nobis agendū eſſe, vt quamprimū loca munita cōplura hoſtibus adimere conemur,

Cyri poſtomnes ſententia.

A καὶ τῶν ἑτέρων φευγείων, ὡς ἐπιβουλευσομένων, πολλάκις φάσμαθ' εἶχε· φοβούμενός τε καὶ φρουρῶν, καὶ ταῦτα ἔστεγεν τὰ οἰκεῖα δαπανῶν· νυνὶ δ' ἔχω μὲν τὰ ἐκείνων φρούρια, καὶ ὁ φόβος μου ἐκείνους, δύωχρόμαι δὲ τοῖς ἐκείνων, πίνω δὲ τὰ τῶν πολεμίων. ὡς οὖν ἐγὼ μὲν οἶκοι † στρατιὰν ἔχοι, τὰ δὲ ἑορτάζοι, ἐμοὶ μὲν στρατιὰν ὑ δοκεῖ, ἔφη, ἐγὼ ἐπαινῶ τήνδε τὴν πάνηγυριν. ὅτι ταῦτα ὁ Γωβρύας εἶπεν· ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες σύμμαχοι, μέχρι μὲν τῶνδε ἐπαινῶ τὸν Κύρου

B δεξιάν· οὐδὲν γὰρ ψεύδεται, ὧν ὑπέσχετο. εἰ δ' ἄπεισιν ἐκ τῆς χώρας, † δῆλον ὅτι ὁ μὲν ἀσύ- δῆλον ὅτι
μειος ἀναπαύσεται, οὐ τίσων ποινὰς ὧν τε ὑμᾶς ἐπεχείρησεν ἀδικεῖν, καὶ ὧν ἐμὲ ἐποίησεν· ἐγὼ δ' ἐν τῷ μέρει πάλιν ἐκείνῳ δώσω δίκην, ὅτι ὑμῖν φίλος ἐνομίμην. ὅτι τούτοις πᾶσι Κῦρος εἶπεν· Ὦ ἄνδρες, ἐγὼ ἐμὲ λανθάνει ὅτι ἐὰν διαλύωμεν τὸ στράτευμα, τὰ μὲν ἡμέτερα ἀσθενέστερα γίγνοιτ' ἄν, τὰ δὲ τῶν πολεμίων πάλιν αὐξήσεται, ὅσοι μὲν γὰρ αὐτῶν ὅπλα ἀφῃ-

C ρῶνται, ταχὺ ἄλλα ποιήσονται· ὅσοι τε ἵππους ἀπεστέρωνται, ταχὺ πάλιν ἄλλους κτήσονται· ἀντὶ δὲ τῶν ἀποθανόντων ἕτεροι καὶ ἐφηβήσουσι καὶ ἐπιγενήσονται. ὥστε οὐδὲ θαυμαστόν, εἰ ἐν τάχει πάλιν ἡμῖν στρατόπεδα παρέξουσιν. τί δῆτα ἐγὼ Κυαξάρῃ λέγων ἐκέλευσα ἐμβαλεῖν τε καὶ καλύσειν τὴν στρατιάν; ἐρῶ ἔγωγε, ἔφη, ὅτι φοβούμενος ὃ μέλλον. ὁρῶ γὰρ ἡμῖν αὖ πάλιν πολεμίους, τοὺς, οἷς ἡμεῖς, εἰ ὧδε στρα-

D τευσόμεθα, ἀδυνησόμεθα μάχεσθαι. πολεμεῖται μὲν γὰρ δή που χειμών, τέλμαι δ' εἰ καὶ ἡμῖν αὐλῖς εἰσιν, ἀλλὰ μὰ Δία οὐχ ἵπποις, οὐδὲ θεράπουσιν, οὐδὲ τῷ δήμῳ τῶν στρατιωτῶν· ὧν αὖθ' ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα στρατεύεσθαι. τὰ δ' ἐπιτήδεια ὅπου μὲν ἡμεῖς ἐληλύθαμεν, ὑφ' ἡμῶν ἀνάλωται, ὅποι δὲ οὐκ ἀφίγμεθα, τοῦτο ἡμᾶς φοβεῖται † ἅπαν αἰσχυνο-
κεκομισμένοι εἰσὶν εἰς ἐρύματα· ὥστε αὐτοὺς μὲν μισμένα
ἔχειν, ἡμᾶς δ' ταῦτα μὴ δύνασθαι λαμβάνειν. τίς οὖν ὕπως ἀγαθός, ἢ τίς ὕπως ἰσχυρός, ὃς λι-

E μῷ γε ῥίγει δυναῖτ' ἂν μαχόμενος στρατεύεσθαι; εἰ μὲν οὖν ὅπως στρατευσόμεθα, ἐγὼ μὲν φημι χρῆναι ἐκ τάχους ἡμᾶς καταλῦσαι τὴν στρατιὰν μᾶλλον, ἢ ἄχρι τοῦ ἐπ' ἀμηχανίας ἐξιέναι. εἰ δὲ βουλόμεθα ἔτι στρατεύεσθαι, τοῦτ' ἐγὼ φη-

μὶ ἔτι χρῶναι ποιεῖν, πειρᾶσθαι ὡς τάχιστα τῶν μὲν ἐκείνων ἐχυρῶν ἡμᾶς ὡς πλεῖστα παραιρεῖν,

ἡμῖν

ἡμῖν δ' αὐτοῖς ὡς πλεῖστα ὀχυρὰ ποιεῖσθαι. ἐὰν A
γὰρ ταῦτα γένηται, τὰ μὲν ὑπάρχοντα πλείονα
ἔξουσιν ὁπότεροι ἂν πλείω δυνῶνται λαμ-
βάνειν ἀποτίθεσθαι, πολιορκήσονται δ' ὁπό-
κρείττους τεροι ἂν †ἧττον ὦσι. νῦν δ' οὐδὲν διαφέρο-
μεν τῶν ἐν πελάγει πλεόντων. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι
πλέουσι μὲν ἀεί, ὃ δ' πεπλευσμένον οὐδὲν
οἰκειότερον τοῦ ἀπλεύστου καταλείπουσιν. ἐν
δὲ φρουρίοις ἡμῖν γένηται, ταῦτα δὴ τοῖς μὲν
πολεμίοις ἀλλοτριώσει τὴν χώραν, ἡμῖν δὲ
τὰ †τῶν ἐχθρῶν διὰ μάλιστα ἔσται πρόχειρα. ὁ δὲ ἴσως B
τὰ πρόχειρα καὶ ἐπ' εὐθείας ἄν τινες ὑμῶν φοβηθεῖεν, εἰ δεήσει πόρρω τῆς
ἑαυτῶν φρουρᾶν, μηδὲ τοῦτο ὀκνήσητε. ἡμεῖς
ἐπειδὰν δὲ μὲν γάρ, †ἐπειδὰν ὡς οἴκοθεν ἀποδημοῦμεν,
εἰς φρουρήσειν ὑμῖν ἀναδεχόμεθα τὰ ἐγγύτατα
τὰ πρόσορα χωρία τῶν πολεμίων· ὑμεῖς δ' ἂν τὰ πρόσορα
ὑμῖν αὐτοῖς τὰ ἀσφαλέστατα οἰκεῖα κτᾶσθε καὶ ἐρ-
πλείω γάζεσθε. ἐν γὰρ ἡμεῖς τὰ †πλησίον αὐτῶν δυ-
νάμεθα φρουροῦντες σώζεσθαι, ἐν πολλῇ ὑ-
ἔσεσθε μεῖς εἰρήνῃ, οἱ τὰ πρόσω αὐτῶν ἔχοντες, †βιο-
βιάσεται· οὐ γάρ, οἶμαι, δυνήσονται τῶν ἐγγὺς ἑαυ- C
τῶν ὄντων κακῶν ἀμελοῦντες τοῖς πρόσω ὑ-
μῖν ὅτι βουλεύσειν. ὡς δ' ταῦτα ἐρρήθη, οἵτε ἄλ-
λοι πάντες ἀνεστάμενοι συμπροθυμήσεσθαι
ταῦτ' ἔφασαν, καὶ Κυαξάρης. Γαδάτας δὲ
καὶ Γωβρύας καὶ τεῖχος αὐτῶν ἑκάτερος, ἐν' ὅτι-
βρέψωσιν οἱ σύμμαχοι, τειχίσεσθαι ἔφασαν,
ὥστε καὶ ταῦτα φίλια τοῖς συμμάχοις ὑπάρ-
χειν. ὁ οὖν Κῦρος, ἐπεὶ ἑώρα πάντας προθύ-
μους ὄντας προάγειν ὅσα ἔλεξε, τέλος ἔφη· εἰ
δοίην προαγειν βουλόμεθα ὅσα φαμέν, †χρῆ- D
καὶ ναι, ποιεῖν ὡς τάχιστα, ἃ ἂν δέοι γίγνεσθαι, μη-
χανὰς μὲν εἰς ὃ καθαιρεῖν τὰ τῶν πολεμίων
τείχη, τέκτονας δὲ εἰς ὃ ἡμῖν ὀχυρὰ πυργοῦ-
σθαι. ἐν τούτου †προέχειν μὲν Κυαξάρης
μηχανᾶσθαι αὐτὸς ποιησάμενος παρέξειν, ἄλ-
λους δὲ Γαδάτας τε καὶ Γωβρύας, ἄλλους Τι-
γράνης· †ἄλλους δὲ αὐτὸς ὁ Κῦρος ἔφασκε πρό-
ὁ αὐτὸς δὲ Κῦρος ἔφη δύο πρέσβεις ποιήσασθαι. ἐπεὶ δ' ταῦτ' ἐδόκει, ἐποεί-
σβεις εἶναι ζοντο μὲν μηχανοποιούς, παρεσκευάζοντο δ' ἐ-
κασοι εἰς τὰς μηχανὰς ὧν ἔδει. ἄνδρας δ' ἐπέ-
στησε, οἳ ἐδόκουν ἐπιτηδειότατοι εἶναι) ἀμφὶ ταῦτ' E
ἔχειν. Κῦρος δ', ἐπεὶ ἔγνω ὅτι δεήσοι ἔσεσθαι ἀμ-
φὶ ταῦτα, ἐκάθισε μὲν ὃ στράτευμα ἔνθα ἄριστο
ὑγιεινότατον εἶναι), καὶ ὑπερεσόδατον ὅσα ἔδει
περισκοπίζεσθαι· ὅσα τε ἐρυμνότητος προσεδεῖτο, ἐποιήσατο ὡς ἂν ἀσφαλεῖς ἀεὶ μένοντες εἶεν,

ac nobiſmet complura munire. Nam id ſi fiat, commeatus maiorē habituri ſunt copiam ereptā alteris recondent: & obſidebūtur, qui fuerint ex alterutris inferiores. Iā quidē nihil inter nos, & in mari nauigātes, diſcriminis eſt. Quippe nauigant illi quidem ſemper, ſed nihilo magis id, quod nauigando confecerunt, ſibi proprium relinquunt, quam quod cōfectum nauigando non eſt. At ſi caſtella nobis acceſſerint, ab hoſtibus ea regionem alienabūt, & nobis omnia magis erunt in trāquillo. Quod vero nōnulli veſtrum fortaſſe metuerint, ne procul a ſolo patrio collocentur in præſidiis, id minime vobis formidandum eſt. Nos enim, qui ſic quoque domo peregrinantes abſumus, cuſtodienda recipiemus loca hoſtibus proxima: vos Aſſyriæ loca vobis finitima poſſidete & colite. Nam ſi nos ea, quæ ab ipſis prope abſunt, tueri cuſtodiendo præſidiis noſtris poterimus, alta vos in pace, qui loca poſſidetis procul ab ipſis diſſita, victuri eſtis. Neque enim, vt arbitror, neglectis malis ſibi proximis, inſidiari vobis procul remotis poterunt. Hæc vbi dicta fuerunt, quū alij ſurgentes, ad ea ſuas operas & ſtudia promtis animis obtulere, tum etiam Cyaxares. Gadatas vero, & Gobryas, munitionem vterque ſe exſtructuros aiebant, ſi poteſtatem eius ſibi facerent ſocij; vt etiam illæ a ſociis eſſent. Cyrus ergo, quum videret impigre facturos omnes, quæcumque dixiſſet, tamdem ait: Quod ſi igitur perficere, quæcumque dicimus, animus eſt: quamprimum confici, quæ vſus poſcit, neceſſe eſt: nimirum machinas ad muros hoſtium demoliēdos, & fabros, qui munitiones nobis excitent. Tum vero Cyaxares machinam ſe fabricaturum & ſuppeditaturum policitus eſt; aliam Gadatas & Gobryas, aliā Tigranes; aliam Cyrus ipſe curaturum ſe, vti fieret, dixit. Quæ vbi decreta eſſent, machinarū opifices conquirebant, & adparabant ſinguli, quæ ad machinas requirerentur, præfectis etiam nōnullis operi, qui ad hæc curanda maxime viderentur eſſe idonei. Cyrus vero, quod animaduerteret, hæc ſine mora perfectum nō iri: eo loco caſtra metatus eſt, quem putabat & ſaluberrimum eſſe, & propter illa, quæ aduehi oporteret, acceſſu facillimum: & quęcumque munitionis egebāt, ſic perficiebat, vt quouis tēpore qui remanerēt in caſtris, in tuto eſsēt,

Cyri ſollertia ſingularis.

quamuis exercitus robur aliquando longius a castris abduceretur. Præterea interrogans eos, quibus regionem maxime notam arbitrabatur, e quibus locis plurimum emolumenti exercitus capere posset: semper ad quærendum commeatum educebat, tum vt res exercitui necessarias maxima copia pararet, tum vt rectius valerent, & robusti essent, ex itinerũ laboribus; tum etiam vt inter ducendum ordinis seruandi recordarentur. His rebus Cyri occupata erat opera. Ceterum e Babylone transfugæ & captiui narrabant, Assyrium in Lydiam multis cum talentis argenti & auri, opibusq; aliis, & omnis generis ornamentis profectum esse. Quamobrem militum vulgus suspicabatur, adductum metu iam pecunias alibi deponẽdas exportasse. Cyrus vero, qui hominem intelligeret ea de caussa discessisse, vt si quos posset, aduersarios eis excitaret; etiam ipse præsenti animo se parabat, ad id prœlium, quod adhuc pugnandum esset. Explebat quoque Persarum equitatum, partim a captiuis, partim ab amicis acceptis equis. Nam hæc ab omnibus admittebat, neque reiiciebat eorum quidquã; siue quis arma ipsi elegantia daret, seu equum. Præterea currus parabat quum de iis, quos ceperat, tum vndecumq; poterat. Ac superiorum quidem temporum agitationẽ curruũ Troianam, & qua hodieque Cyrenaici vtuntur, quadrigis inuehendi rationem sustulit & abrogauit. Nam superioribus sæculis Medi, & Syri, & Arabes, & omnes Asiatici curribus sic vtebantur, vt nunc Cyrenaici. Existimauit autem Cyrus partem in exercitu eam, quam esse præstantissimam sit verisimile, quum fortissimi quique sint in curribus, ita velitum vicem explere, neque magnum ad victoriam momentum adferre. Nam trecenti currus, pugnantes quidem suppeditant trecentos, equos autem mille ducentos requirunt; ac præter hos, aurigas habent, vt par est, quibus illi optimi in exercitu maxime fidunt, ad trecentos. At hi sunt ij, qui nihil hostibus detrimenti adferunt. Hanc igitur curruum agẽdorum rationem sustulit, proque ea bello aptos currus instruit, rotis firmis, ne facile comminuerentur, & axibus longis, quod minus euertantur omnia, quæ lata sunt. Sellam vero aurigis struxit, veluti turrim, ex lignis firmis. Atque harum sellarum altitudo pertinebant † ad aurigæ cubitos,

Assyrius in Lydiã proficiscitur.

Cyrus solus Assyrij consilium intelligit.

Cyrus vsum veterẽ curruum tollit.

Cyrus nouos currus excogitat.

† *Lectio marginis e libro Budensi.*

Α εἴποτε καὶ ποῤῥωτέρω τῆς ἰσχύος ἀποστρατοπεδεύσαιντο. πρὸς ὃ τούτοις, ἐρωτῶν οὓς ᾤετο μάλιστα εἰδέναι τὴν χώραν, ὁπόθεν ἂν ὡς πλεῖστα ὠφελοῖτο ὁ στρατεύμα, ἐξῆγεν ἀεὶ εἰς τὰ ἐπιτήδεια, ἅμα δὲ ὅπως μᾶλλον ὑγιαίνοιεν καὶ ἰσχύοιεν ἀσκούμενοι ταῖς πορείαις, ἅμα δὲ ὅπως ἐν ταῖς ἀγωγαῖς τὰς τάξεις ἐνασκοῖντο. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν. ἐκ δὲ Βαβυλῶνος οἱ αὐτόμολοι [καὶ

Β οἱ *ἁλισκόμενοι ταῦτ' ἔλεγον, ὅτι ὁ Ἀσσύριος οἴχοιτο ὅτι εἰς Λυδίας, πολλὰ τάλαντα ἀργυρίου καὶ χρυσίου ἄγων, καὶ ἄλλα κτήματα καὶ κόσμον πολυτελῆ πολύν. ὁ μὲν οὖν ὄχλος τῶν στρατιωτῶν †ὑπελάμβανεν, ὡς ὑπεκτίθοιτο ἤδη τὰ χρήματα φοβούμενος. ὁ δὲ Κῦρος, γιγνώσκων ὅτι οἴχοιτο συσκήσων εἴ τι δύναιτο ἀντίπαλον, ἑαυτὸν ἀντιπαρεσκεύαζετο ἐῤῥωμένως, ὡς μάχης ἔτι δεησόμενος, καὶ ἐξεπίμπλα μὲν ὁ τῶν ἵππων ἱππικόν, τοὺς μὲν ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, τοὺς δὲ

Γ πίας, καὶ πολλοὺς τῶν φίλων λαμβάνων ἵππους. ταῦτα δὲ πολλοὺς πολύτων ἐδέχετο, καὶ ἀπεδείκνυτο †σοφὸν, ὅστις εἴτις ὅπλον ἐδίδου καλόν, οὔτε ἵππον. καὶ ἐσκεύαζετο δὲ καὶ ἅρματα ἔκ τε τῶν αἰχμαλώτων καὶ ἄλλοθεν ὁπόθεν δύναιτο. καὶ τὴν μὲν [δυσκόλως *διφρείαν ποῤῥωθεν οὖσαν, καὶ τὴν κυρτωτὴν ἐπὶ τοῦ [οὖσαν *ἅρματα ποιήσασθαι κατέλυσε. τὸ γὰρ ποῤῥωθεν χρόνον καὶ οἱ ἐν τῇ μηδίᾳ καὶ συρίᾳ καὶ

Δ ἀραβίᾳ, καὶ πολῖται οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, οἷς ἅρμασιν οὕτως ἐχρῶντο, ὥσπερ νῦν οἱ κυρτωταί. ἔδοξε δ' αὐτῷ, ὃ κράτιστον εἰκὸς ἦν εἶναι τῆς δυνάμεως, οὗτον τῶν βελτίστων εἶναι τοῖς ἅρμασι, τοῦτο δὲ ἀκροβολιστῶν μέρος εἶναι, καὶ εἰς ὃ κωλῦσαι οὐδὲν μέγα μέρος συμβάλλεσθαι. ἅρματα γὰρ διακόσια οἷς μὲν μαχομένοις παρέχειν τετρακοσίους, ἵππους δ' ὅτοι χρὴν εἶναι ἑξακοσίους καὶ χιλίους· ἡνίοχοι δ' αὐτοῖς εἰσὶ μὲν, ὡς εἰκὸς, οἷς μάλιστα πιστεύοιεν οἱ βέλτιστοι, [ἄλλοι δὲ *εἰς τετρακοσίους· ὅτοι δὲ εἶεν οἱ ἑδοῦ ὅπως

Ε ἂν τοὺς πολεμίους βλάπτοιεν. ταύτην μὲν οὖν τὴν διφρείαν κατέλυσεν· ἀντὶ δὲ τούτου πολεμικὴν κατεσκεύασεν ἅρματα ξυλίνοις τειχίοις, ὡς μὴ ῥᾳδίως σείοιτο, ἄξοσί τε μακροῖς· ἦν γὰρ δυνατὸν πολὺ τὰ πλάτεα. τὸν δὲ †τῶν ἀξόνων τὸ ὑπὸ τοῦ ἁρμάτος διφρεῖον τοῖς ἡνιόχοις ἐποίησεν, ὥσπερ πύργον, ἰσχυρὸν ξύλων. ὕψος δὲ τούτων ὅσον μέγεθος †τῶν ἀξόνων, ὡς

ἑδὲν, ἑδὲ ἂν ὅπλον διδοίη καλὸν ἑὲ εἴης ἵππον.

†τῶν ἀξόνων τὸ ὑπὸ τοῦ ἁρμάτος

ὡς δυώνται ἱππεύειν οἱ ἵπποι ὑπὸ τῷ Α vt equi supra sellas habenis regi possent: Aurigas ipsos totos, exceptis oculis, loricis armauit. Præterea falces ferreas duum fere cubitorum ad axes ab vtraque rotarum parte adposuit, & alias infra axem, quæ terram respicerēt: tamquam his in aduersos cum curribus impetum facturis. Atque vt Cyrus id temporis hæc instituit, sic etiā hac tempestate curribus hisce vtuntur ij, qui regis in ditione degunt. Habebat Cyrus etiam permultas camelos tum ab amicis collectas, tum omnes illas, quæ captæ fuerant, congregatas. Et hæc quidem ita peragebantur. Quum autem in Lydiam exploratorē quemdam mittere vellet, ac quid rerum Assyrius ageret, cognoscere: visus ei fuit idoneus, qui hanc profectionē susciperet, illius formosæ feminæ custos Araspas. Nā huic Araspę huiusmodi quiddam euenerat. Quum mulieris eius amore captus esset, coactus est eam adpellare de consuetudine. Ac negabat quidem illa, viroque suo fidem seruabat, tametsi abesset, quod vehementer eum amaret: non tamē Araspam apud Cyrum accusabat, amicos inter se cōmittere verita. Sed vbi Araspas existimans* momentum aliquod se adlaturum ad hoc, vt ea consequeretur, quæ vellet, mulieri minatus est, ni lubens faceret, inuitam esse facturam: tum vero mulier vim verita, rem nō amplius occultat, sed ad Cyrum eunuchum mittit, eique mandat, vt exponat omnia. Cyrus vbi rem audiuit, edito risu, quod ab amore se nuper inuictum ille dixerat, Artabazum cum eunucho mittit, & dici Araspæ iubet, vim quidem tali feminæ adferri non debere; quo minus autem persuadeat, si possit, non se vetare. Et Artabazus, quum ad Araspam veniisset, cōuiciis eum infectatus est, quod mulierem illam esse depositum diceret, & ipsum impium, iniurium, intemperantem; adeo quidem, vt Araspes præ dolore multum lacrumarū profunderet, pudore opprimeretur, atque etiam metu exanimaretur, ne quid ipsi grauius a Cyro accideret. Quæ vbi Cyrus cognouisset, arcessit eum, & solus cū solo loquitur. Video te, inquit, Araspa, metuere me, & maximo pudore adfici. Verum ab his desiste. Nam audio equidem, Deos etiam ab amore victos fuisse; & non ignoro, cuiusmodi ab amore iis etiam hominibus, qui prudentia singulari præditi viderentur, acciderint.

διφρων. τὰς δ' ἡνίοχους ἐθωράκισε πάντα πλὴν τῶν ὀφθαλμῶν. προσέθηκε δὲ καὶ δρέπανα σιδήρεα ὡς διπήχεα πρὸς τοὺς ἄξονας ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν τροχῶν, καὶ ἄλλα κάτω ὑπὸ τὸν ἄξονα εἰς γῆν βλέποντα, ὡς ἐμβαλοῦντων εἰς τοὺς ἀντίους τοῖς ἅρμασιν. ὡς δὲ τότε Κῦρος ταῦτα κατεσκεύασεν, οὕτω καὶ ἔτι νῦν τοῖς ἅρμασι χρῶνται καὶ οἱ ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ. ἦσαν δὲ αὐτῷ καὶ κάμηλοι πολλαὶ συλλέγουσαι τῶν φίλων συνειλεγμέναι, καὶ ἀγχμάλωτοι πᾶσαι συνηθροισμέναι· ἃ δὴ ταῦτα μὲν †οὕτως ἐπράττετο. βουλόμενος δέ τινα κατάσκοπον πέμψαι ὅποι Λυδίας, καὶ μαθεῖν ὅ, τι πράσσοι ὁ Ἀσσύριος, ἔδοξεν αὐτῷ ὅπερ καὶ ἔδοξε. Ἀράσπας ἐλθεῖν ὅποι τοῦτο, ὁ φυλάττων τὴν καλὴν γυναῖκα. συνεβεβήκει γὰρ τῷ Ἀράσπᾳ τοιάδε· ληφθεὶς ἔρωτι τῆς γυναικὸς, ἠναγκάσθη προσενεγκεῖν λόγους αὐτῇ περὶ †συνουσίας. ἡ δὲ ἀπέφησε μὲν, καὶ ἦν πιστὴ τῷ ἀνδρὶ, καίπερ ἀπὼν· (ἐφίλει γὰρ αὐτὸν ἰσχυρῶς) οὐ μέντοι κατηγόρησε τοῦ Ἀράσπου πρὸς τὸν Κῦρον, ὀκνοῦσα συμβαλεῖν φίλους ἄνδρας. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀράσπας δοκῶν †ὑπηρετεῖν, ἀπετύγχανεν ἃ ἐβούλετο, ἠπείλησε τῇ γυναικὶ, ὅτι εἰ μὴ βούλοιτο ἑκοῦσα, ἄκουσα †ποιήσοι ταῦτα· ἐκ τούτου ἡ γυνὴ, ὡς ἔδεισε τὴν βίαν, οὐκέτι κρύπτει, ἀλλὰ πέμπει τὸν εὐνοῦχον πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ κελεύει λέξαι ἅπαντα. ὁ δὲ ὡς ἤκουσεν, ἀναγελάσας ὅτι τῷ κρείττονι τὸ ἔρωτος φάσκοντι εἶναι), πέμπει Ἀρταβάζον σὺν τῷ εὐνούχῳ, καὶ κελεύει αὐτῷ εἰπεῖν, βιάζεσθαι μὲν μὴ τοιαύτην γυναῖκα, πείθειν δὲ, εἰ δύναιτο, οὐκ ἔφη κωλύειν. ἐλθὼν δὲ ὁ Ἀρτάβαζος πρὸς τὸν Ἀράσπαν ἐλοιδόρησεν αὐτὸν, πολλὰ καταγηθήσκων τε ὀνομάζων τὴν γυναῖκα, ἀσέβειάν τε αὐτὸν λέγων, ἀδικίαν τε καὶ †ἀκρασίαν· ὥστε τὸν Ἀράσπαν πολλὰ μὲν δακρύειν ὑπὸ λύπης, καταδύεσθαι δ' ὑπὸ τῆς αἰσχύνης, ἀπολωλέναι δὲ τὸν φόβον μή τι [καὶ *πάθῃ ὑπὸ Κύρου. ὁ οὖν Κῦρος καταμαθὼν ταῦτα, ἐκάλεσέ τε αὐτὸν, καὶ μόνος μόνῳ ἔλεξεν· ὁρῶ σε, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, φοβούμενόν τε ἐμὲ, καὶ ἐν αἰσχύνῃ δεινῶς ἔχοντα. παῦσαι οὖν τούτων· ἐγὼ γὰρ θεούς τε ἀκούω ἔρωτος †ὑπνῶσθαι, καὶ ἀνθρώπους τε οἶδα καὶ μάλα φρονίμους δοκοῦντας εἶναι οἷα πεπόνθασιν ὑπὸ ἔρωτος.

Araspas amore incenditur erga Panthean.

Lectio marginis.

Cyrus Araspam consolatur.

†ποιήσοι

ἀκρασίαν.

ὑπηρετήσειν τῷ τυχεῖν ἃ ἠβούλετο.

σωνηθείας.

ὕπνωσθαι

Atque etiam ipse de meipso animaduerti, ita me continentem nō esse, vt si formosis adsim, ab eis abstinere negligēdo queam. Quin huius ego tibi rei sum auctor, qui te cum illa re inexpugnabili concluserim. Et Araspas sermonem ipsius excipiēs: Enimuero tu, Cyre, in his etiam sic te geris, vt in aliis; qui & clemens sis, & delictis humanis ignoscas. Me vero ceteri homines mœrore obruunt. Nam ex quo rumor de calamitate mea diditus est, inimici de me voluptatem capiunt, amici me conuenientes, vt e medio me subducam, consulunt; ne quid a te mihi accidat, qui graui sis a me adfectus iniuria. Et Cyrus: Certo scias, inquit, Araspa, posse te per hanc hominum de te opinionem vehementer gratam mihi rem facere, & sociis vtilitates maximas adferre. Vtinam vero fiat, inquit Araspas, vt aliquid ego tibi rursus opportune commodem. Quod si ergo volueris, ait, simulare quasi me fugias, atque ad hostes transire; arbitror fore, vt ab hostibus tibi fides habeatur. Profecto, inquit Araspas, scio futurum equidem, vt etiam per amicos rumor excitetur, quasi te fugerim. Itaque nobis redires, ait, rebus omnibus hostium cognitis. Quinetiam arbitror ita tibi fidem habituros, vt & rationum, & consiliorum suorum te participem facturi sint: nihil vt adeo latere te possit eorum omnium, quæ scire nos cupimus. Proficiscar igitur nunc, inquit Araspas. Nam scire debes, etiam vnum hoc fidei argumentū fore: quod effugisse videbor, ne quid abs te mihi accideret. An & formosam illam Pantheam relinquere poteris? Duæ mihi, Cyre, inquit, liquido sunt animæ. Hanc Philosophiam didici modo apud improbum illum magistrum, amorem. Nam vna si esset anima; non & bona simul esset, & mala; neque res pariter honestas & turpes amaret, neque simul eadem & vellet & nollet facere: sed est manifestum, duas esse animas, & vbi sane penes animam bonam imperium est, honestæ res suscipiuntur: vbi vero penes malā, res illa turpes adgreditur. Nunc quia te socium & adiutorem nancta est anima bona, potior hæc viribus, & longe quidem superior est. Quod si ergo, inquit Cyrus, tibi quoque hoc iter instituendum videtur: sic erit agendum, vt apud illos etiam maiorem fidem inuenias. Nimirum enuntiato ipsis, quæ a nobis gerantur, & quidem sic enuntiato; vt quæ abs te dicentur, maxime sint ipsis impedimento ad ea, quæ facere voluerint. Fuerit autem impedimento, si nos adparatum facere dixeris, vt alicubi agrum ipsorum inuadamus.

Cyri consilium sollers.

A καὶ αὐτὸς ὃ ἐμαυτὸν κατέγνων μὴ οὐ καρτερῆσαι ὥστε σωφρονεῖν καλοῖς † ἀμιγῆσαι αὐτῶν. καὶ σοὶ ὃ ἀμιγῆν τούτου δὲ παράγγελος ἐγὼ αἴτιός εἰμι· ἐγὼ γάρ σε συνκαθεῖρξα τούτῳ τῷ ἀνάγκῃ παραγγελματι. καὶ ὁ Ἀράσπας ὑπολαβὼν εἶπεν, ἀλλὰ σύ μοι ὦ Κῦρε, καὶ ταῦτα ὅμοιος εἶ οἷός περ καὶ τἆλλα, παρὸς γε καὶ συγγνώμων τοῖς ἀνθρωπίνοις ἁμαρτήμασι. ἐμὲ δέ, ἔφη, καὶ οἱ δημόσιοι ἄνθρωποι καταδύουσι ὡς ἄχθ. ὡς γὰρ ὁ θεὸς διῆλθε τὰ ἐμῆς συμφορᾶς, οἱ μὲν ἐχθροὶ ἐφήδονταί μοι, οἱ δὲ φίλοι παρεισιόντες συμβουλεύουσιν ὅκπροδὼν ἔχειν ἐμαυτόν, μή τι καὶ πάθω ὑπὸ σοῦ, ὡς ἠδικηκότος ἐμοῦ μεγάλα. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' εἶεν ἴσθι, ὦ Ἀράσπα, ὅτι ταύτῃ τῇ δόξῃ οἷός τ' εἶ ἐμοί τε ὠφελεῖσθαι, καὶ τοῖς συμμάχοις μεγάλα ὠφελῆσαι. † εἰ γὰρ βούλοιο, ἔφη ὁ Ἀράσπας, ὅ, τι ἐγώ σοι ἂν καιρῷ ἂν δοκοίμην εὖ χρήσιμος. εἶεν, ἔφη, πρόσποιησάμενος ἐμὲ φεύγειν ἐθέλοις εἰς τοὺς πολεμίους ἐλθεῖν, οἶμαι ἂν σε πιστευθῆναι ὑπὸ τῶν πολεμίων. ἔστι γε ναὶ B μὰ Δί', ἔφη, ὁ Ἀράσπας, καὶ ὑπὸ τῶν φίλων οἶδα ὅτι ὡς σὲ πεφευγὼς λόγον ἂν παρέχοιμι. ἐλθὼν οὖν ἂν τοῦτο, ἔφη, ἀπολίποις τὴν καλὴν Πάνθειαν; δύο γάρ, ἔφη, ὦ Κῦρε, σαφῶς ἔχω ψυχάς. νῦν δὲ τὸ περὶ φιλοσοφίας μοι τοῦ ἀδίκου σοφιστοῦ τοῦ ἔρωτος. ἐν γὰρ δὴ μία γε οὖσα ἅμα ἀγαθή τε ἐστὶ καὶ κακή, καὶ ἅμα καλῶν τε καὶ αἰσχρῶν ἔργων ἐρᾷ, καὶ ταὐτὰ ἅμα βούλεταί τε καὶ οὐ βούλεται παράπαν· ἀλλὰ † δηλονότι δύο εἶσιν ψυχαί, καὶ ὅταν μὲν ἡ ἀγαθὴ κρατῇ, τὰ καλὰ πράττει· ὅταν δὲ ἡ πονηρά, τὰ αἰσχρὰ ἐπιχειρεῖται. νῦν δ', ὡς σὲ σύμμαχον ἔλαβε, κρείττων ἡ ἀγαθὴ καὶ πολὺ πολύ. εἰ οὖν καὶ σοὶ δοκεῖ πορεύεσθαι, ἔφη ὁ Κῦρος, ὧδε χρὴ ποιεῖν, ἵνα κἀκείνοις πιστότερος ἦς· ἐξαγγελλέτω μὲν αὐτοῖς τὰ παρ' ἡμῶν, οὕτω C τε ἐξαγγελλέτω ὡς αὐτοῖς τὰ σοὶ δοκοῦντα λεγόμενα ἐμποδὼν μάλιστ' ἂν εἴη ὧν βούλονται πράττειν. εἰ δ' αὖ ἐμποδὼν, εἰ ἡμᾶς φαίης παρασκευάζεσθαι ἐμβαλεῖν που τῶν ἐκείνων χωρῶν.

Ταῦτα

ταῦτα γὰρ ἀκούοντες ἧσσον ἂν πάντι δένδ ἀθροί- A
ζοιντο, ἕκαστος τὸς φοβούμενος καὶ τοῦτ τῶν οἴκοι.
καὶ μένε, ἔφη, παρ ἐκείνοις ὅτι πλεῖστον χρόνον· ἐὰν
γὰρ αὖ ποιῶσιν, ὅταν ἐγγὺς ἡμῶν ὦσι, ταῦτα
μάλιστα ἡμῖν καιρὸς εἰδέναι ἔσται. συμβούλευε
δὲ αὐτοῖς καὶ σκοπεῖσθαι ὅπη αὖ δοκῇ κράτιστον
εἶναι. ὅταν γὰρ σὺ ἀπέλθῃς εἰδέναι δοκῶν τὴν τάξιν
αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἔσται τεταχθαι αὐτοῖς. με-
ταπαύσεσθαι γὰρ οὐκ ἠνέσονται καὶ ἵνα μὴ μετα-
πέσωσιν ἐξ ὑποψίας, τάραξον. Ἀράσπας
μὲν δὴ ἅττα ἐξελθὼν, συλλαβὼν τοὺς πιστο- B
τάτους τεράπουτας, καὶ εἰπὼν πρός τινας οἷα ἤμελλε
συμφέρειν τῷ πράγματι, ᾤχετο. ἡ δὲ Πάν-
θεα, ὡς ἤσθετο οἰχόμενον τὸν Ἀράσπαν, πέμ-
ψασα πρὸς τὸν Κῦρον εἶπε· μὴ λυποῦ, ὦ Κῦ-
ρε, ὅτι Ἀράσπας οἴχεται εἰς τοὺς πολεμίους. ἐὰν
γὰρ ἐμὲ ἐάσῃς πέμψαι πρὸς τὸν ἐμὸν ἄνδρα,
ἐγώ σοι ἀναδέχομαι ἥξειν πολὺ Ἀράσπου πι-
στότερόν σοι φίλον, καὶ δυνάμιν οἵαν ὅτι ὁπόσην
ἂν δυνῇ ἔχων παρέσται σοι. καὶ γὰρ ὁ μὲν πατὴρ
τοῦ νῦν βασιλεύοντος φίλος ἐστὶν αὐτῷ· ὁ δὲ νῦν C
βασιλεύων καὶ ἐπεχείρησε πολλὰ ἐμὲ καὶ τὸν ἄνδρα
διαφθεῖραι ἀπ᾽ ἀλλήλων. ὑβριστὴν οὖν νομί-
ζων αὐτόν, οἶδ᾽ ὅτι ἀσμένως ἂν πρὸς ἄνδρα,
οἷος σὺ εἶ, ἀπαλλαγείη. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦ-
ρος κελεύει πέμπειν πρὸς τὸν ἄνδρα. ἡ δὲ ἐπεμ-
ψεν· ὡς δὲ ἔγνω ὁ Ἀβραδάτης τὰ περὶ τῆς
γυναικὸς σύμβολα, καὶ ἄλλα δὲ ἤκουσε ὡς εἶ-
χεν, ἅσμενος πορεύεται πρὸς Κῦρον, ἵππους ἔ-
χων ἀμφὶ τοὺς † διχιλίους. ὡς δὲ ἐγγὺς πρὸς τοῖς τῶν χιλίους.
πρόσω σχεδὸν ἦν, πέμπει πρὸς τὸν Κῦρον, εἰπὼν D
ὃς ἐγώ. ὁ δὲ Κῦρος [λύθις * ἄγειν κελεύει αὐτὸν
πρὸς τὴν γυναῖκα. ὡς δὲ ἰδέτην ἀλλήλους ἡ γυ-
νὴ καὶ ὁ Ἀβραδάτης, ἀπασάμενοι ἀλλήλους ὡς εἰ-
κὸς ἐκ διαφανοῦς. ἐκ τούτου δὴ λέγει ἡ Πάν-
θεα τὴν Κύρου τὴν ὁσιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν
πρὸς αὐτὴν κατοίκισιν. ὁ δὲ Ἀβραδάτης ἀκού-
σας εἶπε· τί δῆτα ἐγὼ ποιῶν, ὦ Πάνθεα, χάριν
Κύρῳ ὑπὲρ τε σοῦ καὶ ἐμαυτοῦ ἀποδιδοίην; τί
πρόσθεν ἄλλο, ἔφη ἡ Πάνθεα, ἢ † πρόθυμος ὅμοιος πρόθυμος εἶ
πρὸς ἐκεῖνον εἶναι, οἷος περ καὶ ἐκεῖνος πρὸς σέ; ἐκ E οἷος περ
τούτου δὴ ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Ἀβραδά- ἐκεῖνος
της· καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν, λαβόμενος τῆς δεξιᾶς αὐ-
τοῦ εἶπεν· ἀνθ᾽ ὧν σὺ δὴ πεποίηκας ἡμᾶς, ὦ Κῦ-
ρε, ἐκ ἔχω τί μεῖζον εἴπω ἢ ὅτι φίλον σοι ἐ-
μαυτὸν δίδωμι καὶ θεράποντα καὶ σύμμαχον·

A Nam si hæc audient, minus vires vniuer-
sas in vnum locũ colligent, metuente quo-
libet etiã domesticis rebus. Præterea ma-
neto, inquit, apud ipsos diutissime. Nam
maxime nobis opportunum fuerit, ea re-
scire, quæ facient, vbi proxime a nobis ab-
erunt. Da item consilium, vt quocumque
modo fuerit optimum, aciem instruant.
Etenim posteaquã tu discesseris, qui nos-
se ipsorum aciei structuram videbere, ne-
cesse erit, vt eamdem ordinum rationem
retineant. Nam verebuntur aciem muta-
B re, ac si quo alio modo eam sunt immuta-
turi subito, perturbabuntur. Hoc modo
digressus Araspas, sumtis secum fidissimis
famulis, & ad quosdam prolatis iis, qualia *Araspãs transit ad hostes per simulatiõnem.*
maxime profutura negotio putabat, dis-
cessit. Quum autem Panthea discessisse,
Araspam sensisset, mittit ad Cyrum, qui di-
ceret: Ne tibi molestum sit, Cyre, quod A-
raspas ad hostes transierit. Nam si potestatẽ
mihi feceris mittendi ad maritũ meum,
recipio tibi, venturum amicum longe A-
raspa fideliorem: atq; etiam scio futurum,
vt tibi cum quantis maximis poterit copiis
C adsit. Nam huius quidem regis, qui modo
imperat, pater ei amicus erat; at is, qui iam
rerum potitur, etiam conatus est aliquan-
do me ac maritum meũ diuellere. Quam-
obrem sat scio, quum ipsum insolenter in-
iurium esse ducat, lubens ad virum talem,
qualis tu es discesserit. Hæc vbi Cyrus au-
disset, mandat, vt ad maritum mittat: quod
quidem ipsa fecit. Quum vero ab vxore si-
gna cognouisset Abradatas, atque etiam
animaduerteret, qui ceterarum rerum sta-
tus esset: lubens ad Cyrum cum duobus *Abradatãs ad Cyrum transit.*
D circiter equorum millibus profectus est.
Ad Persarũ vero speculatores vbi perue-
nisset, mittit ad Cyrum, & quisnam esset,
significat. Cyrus statim deduci hominem
ad vxorem iubet. Illi quum mutuo vidis-
sent, se complexi sunt, vti par erat, ex in-
sperato. Deinde Panthea Cyri pietatem,
temperantiam, commiserationem erga se
recensет. Quibus Abradatas auditis, ait:
Quid igitur faciam, mea Pãthea, quo gra-
tiam Cyro quũ tuo, tum meo nomine re-
feram? Quid aliud, inquit Panthea, quam
E vt perinde erga ipsum te gerere coneris,
atque se ipse erga te gessit? Post hæc ad Cy-
rum Abradatas venit. quem vbi cõspexit,
prehẽsa ipsius dextra: Pro iis beneficiis, ait,
mi Cyre, quibus nos adfecisti, non habeo
quod dicam maius, quam quod amicum
me tibi, & ministrum, & socium trado.

Cuiuſcumque rei ſtudio teneri te videro, in ea conabor operam tibi meam exhibere quam potero præclariſſimam. Et Cyrus: Ego vero accipio, inquit. ac nunc te quidem dimitto, vt cum vxore cœnes: deinceps autem tibi etiam meo, cum tuis ac meis amicis, tabernaculo vtendum erit. Secundum hæc quum Cyrum Abradatas videret falcatorum curruũ, ac tum equorum, tum equitum loricatorum ſtudio teneri: operam dabat, vt ex equeſtribus copiis ſuis currus centum conficeret, ſimiles ipſius curribus: ac ſeipſum etiam parabat, vt in curru dux eorum eſſet. Iunxit autem currum ſuum ita, vt e temonibus quatuor, & equis octo conſtaret. Vxor vero ipſius Panthea de facultatibus ſuis ei loricã auream, & auream galeam, & tegumenta brachiorum confecit. Equos, quibus vtebatur in curru, totos æreis tegumentis inſtruxit. His ſane rebus Abradatas occupabatur. Cyrus autem currum ipſius cum temonibus quatuor intuitus, animaduertit fieri poſſe currum etiam octo temonum, vt octo boum iugis machinarum infima ſtructura veheretur. Et aberat hic currus cum rotis a terra tribus vlnis. Huiuſmodi turres, ſi cum ordinibus ſequerẽtur, videbantur ei ſimul phalangi ſuæ magno adiumẽto, & hoſtium aciei magno damno futuri. Etiam ſtructuris in hiſce tum circuitus fecit, tum propugnacula; & in turrim quamlibet viginti viros impoſuit. Poſtea vero quam omnia, quæ ad currus pertinebant, confecta eſſent: periculum vecturæ fecit, & multo facilius octo illa iuga turrim cum impoſitis ei militibus trahebant, quã iugale vehiculum vnum id onus ferret, quod ei ex impedimentis imponebatur. Nam iugo impedimentorum onus, quod fere talenta quinque ac viginti æquabat, imponi ſolebat. At quum in turri materia tragicæ ſcenæ craſſitudinem haberet, & viri eſſent viginti, & arma: fiebat, vt hæc in vnumquodq; iugum †oneris minus, quam talenta quindecim, conficerẽt. Poſtquam animaduertit, nullo negotio currus hos agitari poſſe; parabat ſeſe, vt turres vna cum exercitu in hoſtem duceret. Nam in bello captationem condicionis potioris exiſtimabat & ſalutarem, & iuſtam, & plenam proſperitatis eſſe. Id tẽporis etiam illi venere, qui pecuniam ab Indo adferebant; ac renuntiarunt, Indum ei talia quædam mandare: Gratum mihi eſt, Cyre, te mihi ſignificaſſe, quibus tibi rebus opus eſſet.

Cyrus è ſtoiuges currum facit.

**h. e. ponderis quod plaustro vehitur.*

Indorum Rex Cyro pecunias omittit.

καὶ ὅσα αὖ ὁρῶ σε ἀσυδάζοντα, συνεργὸς σοὶ πρόσομαι γίγνεσθαι ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστος. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· ἐγὼ μὲν δέχομαι· καὶ νῦν μέν σε ἀφίημι, ἔφη, σὺν τῇ γυναικὶ δεῖπνον, αὖθις δ' ἐμοὶ δεήσει σε σκηνοῦν σὺν τοῖς σοῖς τε καὶ ἐμοῖς φίλοις. ἐκ τούτου ὁρᾷ ὁ Ἀβραδάτας ἀσυδάζοντα τὸν Κῦρον περὶ τὰ δρεπανηφόρα ἅρματα καὶ περὶ τοὺς τεθωρακισμένους ἱππουρίδας τε καὶ ἱππέας, ἐπεμέλετο συντελεῖν αὐτῷ εἰς τοὺς ἑκατὸν ἅρματα ἐκ δ' ἵππων τοῦ ἑαυτοῦ, ὅμοια ἐκείνῳ· αὐτὸς δ' ὡς ἡγεμόνιος αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ἅρματος παρεσκευάζετο. συνεζεύξατο δὲ ὁ ἑαυτοῦ ἅρμα τετράρυμόν τε καὶ ἑξ ἵππων ὀκτώ. ἡ δὲ Πανθία ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἑαυτῆς χρημάτων κατεσκεύασε αὐτῷ θώρακα ἐποίησε δὲ καὶ χρυσοῦν κράνος, ὡσαύτως δὲ καὶ περιβραχιόνια· τοὺς δὲ ἵππους τοῦ ἅρματος χαλκοῖς πᾶσι περιβλήμασι κατεσκεύασε. Ἀβραδάτης μὲν ταῦτα ἐπραττε. Κῦρος δὲ ἰδὼν τετράρυμον αὐτοῦ ἅρμα, καλὸν ὂν

Cὡς οἷόν τε εἴη καὶ ὀκτάρυμον ποιήσασθαι, ὥστε ὀκτὼ ζεύγεσι βοῶν ἄγεσθαι τὸ μηχανῶν τὸ κατώτατον οἴκημα. ἰὼν δὲ τοῦτο τὸ ἔργον μάλιστα ἀπὸ τῆς γῆς σὺν τοῖς ἕξ ἵπποις. ἐνίοτε δὲ πύργοι σὺν ταχεῖ ἀκολουθοῦντες ἐδόκουν αὐτῷ μεγάλη μὲν ὀπλιτικὴ εἶναι τῇ ἑαυτοῦ φάλαγγι, μεγάλη δὲ βλάβη τῇ τῶν πολεμίων τάξει. ἐποίησε δὲ ὅπως τοῦ οἰκήματος καὶ τροχοὶ καὶ ἐπάλξεις· ἀνέβαζε δὲ ὅπως τῶν πύργων ἕκαστον ἄνδρας εἴκοσιν. ἐπεὶ δὲ πρῶτα συνεζήκει αὐτῷ τὰ περὶ τοὺς πύργους, πρόσεισιν ἐλαύνων τοὺς ἀγαλίμους. καὶ πολὺ ῥᾷον ἦγε τὰ ὀκτὼ ζεύγη τὸν πύργον καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῷ ἄνδρας, ἢ ὃ σκευοφορικὸν βάρος ἕκαστον δὲ ζεῦγος. σκευῶν μὲν γὰρ βάρος ἀμφὶ τὰ εἴκοσι καὶ πέντε τάλαντα † ἰὼ· ζεύγητον δὲ πύργου, ὥσπερ βαγικῆς σκηνῆς, τὸ ξύλων † πάχος ἐλάττων καὶ εἴκοσιν ἀνδρῶν καὶ ὅπλων, τούτοις ἐγένετο ἕλαττον ἢ πεντεκαίδεκα τάλαντα ἑκάστῳ ζεύγει δὲ *ἀγώγιον. ὡς δ' ἔγνω δύνασθαι ἅπαντα τὰ ἀγώγιμα, παρεσκευάζετο ὡς ἅμα ἄξων τοὺς πύργους σὺν ᾧ τρατεύματι, νομίζων τὸ ἐν πολέμῳ πλεονεξίαν, ἅμα σωτηρίαν τε εἶναι καὶ δικαιοσύνην καὶ εὐδαιμονίαν. ἦλθον δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ παρὰ Κῦρον ἄγγελοι τῶν Ἰνδῶν χρήματα ἄγοντες, καὶ ἀπήγγελλον αὐτῷ, ὅτι ὁ Ἰνδὸς ὀτιοῦν ἐκέλευε ταῦτα ἐὰν, ὦ † Κῦρε, ἥδομαι ὅτι μοι ἐπήγγελας ὧν ἐδέου, καὶ βού-

D

ἰὼ ζεύγει.

τὸ δὲ πύργου † πάχος ὄντων

**τυπέσι, τὸ ἀγόμενον ὀπὶ ἁμάξης βάρος. Suidas.*

Κῦρε, ὅτι ἀπήγγελας

κὴ βούλομαί σου ξένος εἶναι, κὴ πέμπω σοι χρήμαθα· καὶ ἀνῶν δέῃ, μεθαπέμπου. ἐπέσταλται δὲ τοῖς παρ' ἐμοῦ ποιοῦσιν ὅ,τι ἂν σὺ κελεύῃς. ἀκούσας δὲ ὁ Κῦρος εἶπε· κελεύω τοίνυν ὑμᾶς τοὺς μὲν ἀνῶνας μένοντας ἔνθα κατέσκηνώκατε, φυλάττειν τὰ χρήματα, κὴ ζῆν ὅπως ὑμῖν ἥδιστα ἔσται. ἥκειν δέ μοι ἐλθόντες ὑμῶν εἰς τοὺς πολεμίους, ὡς τάχιστα τῆς ἰνδοῦ τῆς συμμαχίας, κὴ τὰ ἐκ μαθόντες, ὅ,τι ἂν λέγωσί τε κὴ ποιῶσιν, ὡς τάχιστα ἀπαγγείλαντε ἐμοί τε καὶ τῷ ἰνδῷ· καὶ ἢν ταῦτά μοι καλῶς ὑπηρετήσητε, ἔτι μᾶλλον ὑμῖν χάριν εἴσομαι τούτου ἢ ὅτι χρήματα πάρεστε ἄγοντες. κὴ γὰρ οἱ μὲν δούλοις ἐοικότες κατάσκοποι οὐδὲν ἄλλο δύνανται εἰδότες ἀπαγγέλλειν ἢ ὅσα πάντες ἴσασιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι οἷοί περ ὑμεῖς ἄνδρες πολλάκις κὴ τὰ βουλεύματα βουλεύματα καταμανθάνουσιν. οἱ μὲν δὴ ἰνδοί, ἀκούσαντες ἡδέως καὶ ξενισθέντες τότε παρὰ Κύρῳ, συσκευασάμενοι τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο, ὑποσχόμενοι ἢ μὴν καταμαθόντες ὅσα ἂν δύνωνται πλεῖστα ἐκ τῶν πολεμίων, ἥξειν ὡς δυνατὸν τάχιστα. ὁ δὲ Κῦρος τά τε ἄλλα παρεσκευάζετο μεγαλοπρεπῶς, ὡς δὴ ἀνὴρ οὐδὲν μικρὸν φρονῶν πράττειν· ἐπεμέλετο δὲ καὶ μόνον ὧν ἔδοξε τοῖς συμμάχοις, ἀλλὰ καὶ ἔριν ἐνέβαλε πρὸς ἀλλήλους τοῖς φίλοις, ὅπως αὐτοῖς ἕκαστοι φανοῦνται καὶ ὁπλόταται κὴ ἱππικώταται κὴ ἀκοντιστικώταται κὴ ὀξυκώταται κὴ φιλοπονώταται. ταῦτα δὲ ἐξεργάζετο ὁπότε τε ταῖς θήραις ἐξάγων, κὴ ἅμα τοὺς κρατίστους ἕκαστα χῆ κὴ οἷς ἀρέσκοι ταῖς ὀφρύσι διακρίνων, καὶ ἐπιμελούμενος τούτου ὅπως οἱ αὐτοκράτορες ἔσονται στρατιῶται, καὶ τότε ἐπαινῶν τε παρώξυνε καὶ χαριζόμενος αὐτοῖς ὅ,τι δύναιτο. εἰ δέ ποτε θυσίαν ποιοῖτο, καὶ ἑορτὴν ἄγοι, κὴ ἐν ταύτῃ ὅσα πολέμου ἕνεκα μελετῶσιν οἱ ἀνθρωποι, πάντων τούτων ἀγῶνας ἐποίει. καὶ ἆθλα τοῖς νικῶσι μεγαλοπρεπῶς ἐδίδου, καὶ ἦν πολλὴ εὐθυμία ἐν τῷ στρατεύματι. τῷ δὲ Κύρῳ ἡδονή τις ἦν ἤδη ἀποτετελεσμένα ἰδεῖν, ὅπόσα ἐβούλετο ἔχων στρατεύεσθαι, πλὴν τῶν μηχανῶν. κὴ γὰρ οἱ πέρσαι ἱππεῖς ἔκπλεῳ ἦσαν εἰς τοὺς μυρίους· καὶ τὰ ἅρματα τὰ δρεπανηφόρα ἃ τε αὐτὸς καλεσκεύασεν, ἔκπλεα ἦν εἰς τὰ ἑκατόν, ἃ τε Ἀβραδάτης ὁ σούσιος ἐπεχείρησε κατασκευάζειν ὅμοια τοῖς Κύρου,

A Equidem mihi tecum hospitij ius esse volo, & pecunias tibi mitto. Quod si etiam aliis tibi sit opus, mitte qui adferant. Præterea mandatum est iis, qui a me ad te veniunt, vt quidquid tu iusseris, faciant. Quæ quum audisset Cyrus: Iubeo igitur, ait, vt alij vestrum iis in tabernaculis heic remaneant, in quæ vos recepistis; atque harum pecuniarum custodes sint, & iucundissimam sibi vitam agant: tres autem vestrum ad hostes profecti, quasi adsint ab Indo societatis ineundæ gratia, cognitis istic rebus omnibus, quid dicant, quidue faciant, B quamprimum & mihi & Indo renuntient. Atque in his si mihi egregiam operam nauabitis, maiores etiam vobis gratias habebo, quam quod pecunias adtuleritis. Nam exploratores seruis similes nihil aliud, quod sciant, renũtiare possunt, quam quæ nota sunt vniuersis. At eiusmodi homines, quales vos estis, sæpenumero etiam consilia cognoscunt. Quæ quum Indi lubenter audiissent, & hospitio tunc a Cyro liberaliter accepti fuissent: paratis rebus suis, postridie proficiscebantur, sancte policiti se, vbi de hostibus quantum maxime liceret, didicissent; quam fieri posset celerrime, redituros. Et Cyrus quum alia parabat ad pugnam magnifice, vt erat sane vir talis, qui nihil exiguũ gerere cogitaret; tum non solũ ea curabat, quæ socij censuissent, sed etiam contentionem inter amicos excitabat, vt armati singuli pulcherrime, & equitandi, iacula fibrandi, sagittis feriendi peritissimi, laborumq; patientissimi conspicerentur. Atque hæc effecit, tum ad venationes eos educendo, tum præstantissimos vbique præmiis & honoribus ornando. Quin & præfectos, quos videret studiose operam dare, vt milites ipsorũ quam optimi essent, partim collaudando excitabat, partim eis gratificando, quacumque in re posset. Quod si rem sacram aliquando faceret, festumue diem ageret: tũ quoque de iis omnibus, quæ homines belli caussa exercent, ludos & certamina instituebat, & præmia victoribus magnifice largiebatur; vt multa iam in exercitu esset hilaritas. Erant autẽ Cyro perfecta propemodũ omnia, quibus ad expeditionẽ erat vsurus, extra machinas. Nam Persicorum equitum numerus ad decem millia plene iam exercuerat, & falcati currus, quos ipse parauerat, prope centum erant confecti; & totidem alij, quos Abradates ille Susius Cyri curribus similes parãdos susceperat.

Etiã Cyaxari Cyrus auctor fuerat, vt currus Medicos ad eundem modum ex Troiana Libycaque curruum forma immutaret; qui & ipſi numerum ad centum alios plenum habebant. Præterea delecti erant pro camelis milites, in ſingulos duo ſagittarij. Maxima vero pars exercitus hoc erat animo, quaſi qui omnino iam viciſſent, & quaſi hoſtiũ adparatus nullius eſſent momenti. Quum autem illis ſic adfectis, Indi ab hoſtibus rediiſſent, quos ſpeculandi cauſſa Cyrus miſerat; ac dicerẽt, Crœſum lectum eſſe ducem & imperatorem omnium hoſtium: & decretum, vt omnes reges ſocij, ſuis quiſq; cum copiis vniuerſis, adeſſent: vt maximam pecuniæ ſummã conferrent, impendendam partim ad conducendos milites, quoſcumque poſſent, partim ad danda munera, quibus oporteret: præterea conductos iam permultos eſſe Thracas, qui machæras geſtarent: Ægyptios nauigiis aduehi, quos aiebãt eſſe numero ad centum viginti millia, cum ſcutis ad pedes vſque pertinentibus, haſtisque magnis, quales nunc etiam habent, & copidibus: Cypriorum quoque copias nauigiis aduehi, iamque adeſſe Cilicas omnes, & Phrygas vtroſque, & Lycaonas, & Paphlagonas, & Cappadoces, & Arabes, & Phœnices, & cũ Babylonio rege Aſſyrios, & Iones, & Æolenſes, propeque Græcos omnes Aſiam incolentes, Crœſum ſequi coactos eſſe; & eumdem ſocietatis ineundæ cauſa legatos etiam Lacedæmonẽ miſiſſe: exercitum ipſum propter Pactolum amnem cogi, ac progreſſuros deinde †verſus Thybarra, vbi nunc quoque barbari † Syriæ inferioris incolæ, qui regis imperio continentur, cogi ſolent: omnibusque denuntiatum eſſe, vt rerum venalium forum eo conferrent: quumque prope his gemina captiui etiam dicerent: (dabat enim operam Cyrus, vt caperentur aliqui, de quibus nõnihil exquirere poſſet: atque etiam mittebat exploratores, ſeruorum ſpecie, quaſi ſi trãsfugæ eſſent) hæc igitur quũ Cyri exercitus audiiſſet, ſollicitus eſſe quiſque cepit, vti conſentaneum erat; & incedebant maiori cum ſilentio, quam cõſueuiſſent; magnaq; pars eorũ non admodum hilaris cernebatur. Præterea in circulis cõgregabãtur, & omnia plena erant interrogantium de his rebus, & colloquentium.

Hoſtilium copiarum multitudo.

*†al. Thymbarra, & Thymbraiam, & Thymbraidem, & Thymbrium, infra, * Aſia*

Triſtitia in exercitu Cyri.

καὶ ταῦτα ἔκπλεα ἰὼ εἰς ἄλλα ἑκατόν. καὶ τὰ μηδικὰ δὲ ἅρματα ἐπεπείκει Κῦρος Κυαξάρῃ εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν [τοῦτον *μετασκευάσας ἐκ τῆς Φρυγικῆς καὶ λιβυκῆς διφρείας· καὶ ἔκπλεα καὶ ταῦτα ἰὼ εἰς ἄλλα ἑκατόν. καὶ ὅτι τὰς καμήλους δὲ ἐκτεταγμένοι ἦσαν ἄνδρες δύο ἐφ' ἑκάστῳ τοξόται· καὶ ὁ μὲν πλῆθος στρατὸς οὕτως εἶχε τὴν γνώμην, ὡς ἤδη πάντελῶς κεκρατηκώς, καὶ οὐδὲν ὄντα τὰ τῶν πολεμίων· ἐπεὶ δὲ οὔτω τῶν Ἀραχειμβύων ἦλθον οἱ ἰνδοὶ ἐκ τῶν πολεμίων, οἷς ἐπεπόμφει Κῦρος ὅτι †κατασκοπῇ, καὶ ἔλεγον, ὅτι Κροῖσος μὲν, ἡγεμὼν καὶ στρατηγὸς πάντων ἠρημένος εἴη τῶν πολεμίων, δεδογμένον δ' εἴη πᾶσι τοῖς συμμάχοις βασιλεῦσι πάσῃ δυνάμει ἕκαστον παρεῖναι, χρήματα δὲ εἰσφέρειν πάμπολλα, ταῦτα δὲ τελεῖν καὶ μισθοφόρους οἷς δύναιντο, καὶ δωρεμένους οἷς δέοι· ἤδη δὲ καὶ μεμισθωμένους εἶναι πολλοὺς μὲν θρᾳκῶν μαχαιροφόρους, ἀγυμνήτους δὲ πλείστους· καὶ ἀριθμὸν ἔλεγον εἰς δώδεκα μυριάδας στρατὸν ἀπάντων τῶν ποδήρων, καὶ δρεπανηφόρων μεγάλων, οἷα δὴ καὶ νῦν ἔχουσι, καὶ κοπίδων· πλῆθος δὲ καὶ κυρτίων στράτευμα ἔτι, πάρεναι δὲ ἤδη καὶ χίλιας πάντας καὶ Φρύγας ἀμφοτέρους, καὶ λυκάονας καὶ παφλαγόνας καὶ καππαδόκας καὶ ἀραβίους καὶ φοίνικας. καὶ στρατὸν τὸν βαβυλώνιος ἄγειν τοὺς ἀσυρίους, καὶ ἴωνας δὲ καὶ αἰολέας, καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ ἀσίᾳ ἐποικημένους στρατὸν Κροίσῳ ἠναγκάσθαι ἕπεσθαι· πεπομφέναι δὲ Κροῖσον καὶ εἰς λακεδαίμονα περὶ συμμαχίας· συλλέγεσθαι δὲ τὸ στράτευμα ἀμφὶ τὸν πακτωλὸν ποταμὸν, ὅθεν ἐέναι ὁ μέλλων αὖθις εἰς †θυβάρρα, ἔνθα καὶ νῦν ὁ σύλλογος τῶν ἐπὶ βασιλέα βαρβάρων *τῶν κάτω συείας, καὶ ἀγορὰν πᾶσι παρηγγέλθαι ἐνταῦθα κομίζειν· σχεδὸν δὲ τούτοις ταῦτα ἔλεγον καὶ οἱ ἀιχμάλωτοι· (ἐπεμέλετο γὰρ ὁ Κῦρος, ὅπως ἁλίσκοιντο παρ' ὧν ἔμελλε πεύσεσθαι τι ἕπεμπε δὲ καὶ δούλοις ἐοικότας καταγώγιοις, ὡς αὐτομόλοις) ὡς οὕτω ἤκουσε ταῦτα ὁ στρατὸς τῷ Κύρου, ἐν φρονήματι τε ἕκαστος ἐγίγνετο, ὡς ῥᾳδίως εἰκὸς, ἥσυχάτε οἱ τε ἢ ὡς εἰώθασι διεφοίτων, φαιδροί τε οἱ πολλοὶ ἐν πολλῷ ἐφαίνοντο, †ἐκυκλοῦντό τε, καὶ μεσταὶ ἰὼ πάντα ἀλλήλους ἐρωτώντων περὶ τούτων, καὶ Ἀραχειμβύων. ἐλυπεῖτο δὲ ὡς

Aſia

Tranſitio in Aſiam.

Aſiæ

Aſiæ

*†Συμβαφρᾶ, & Συμβρᾶϊα, & Συμβεσαΐαν. & Συμβεσαΐδα, & Σύμβριον, * & κάτω ἀσίας,*

†ἐλυπεῖτο

ὡς ὃ

ὡς δ' ἤσθετο ὁ Κῦρος φόβον ἀμαθέοντα ἐν τῇ στρατιᾷ, συγκαλεῖ τούς τε ἄρχοντας τῶν στρατιωτικῶν τάξεων καὶ πάντας ὁπόσων ἀθυμοτέρων βλέπειν ἐδόκει πρὸς τὰ πράγματα, καὶ τοῖς θυμουμένων ὠφέλιμα τοιῆσαι τοῖς ὑπηρέταις, καὶ ἄλλος εἴ τις βούλοιτο τῶν ὁπλοφόρων †προσίεσθαι ἀκουσόμενος τῶν λόγων, μὴ κωλύειν. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες σύμμαχοι, ἐγώ τοι ὑμᾶς συνεκάλεσα, ἰδὼν ἔνας ὑμῶν, ἐπεὶ αἱ ἀγγελίαι ἦλθον ἐκ τῶν πολεμίων, πάνυ ἐοικότας πεφοβημένοις ἀνθρώποις. δοκεῖ γάρ μοι θαυμαστὸν εἶναι, εἴ τις ὑμῶν ὅτι μὴ οἱ †πολέμιοι λέγονται συλλέγεσθαι δέδοικεν, ὅπου ἡμεῖς πολὺ μὲν πλείους συνειλέγμεθα νῦν, ἢ ὅτε ἐνικῶμεν ἐκείνους, πολὺ δὲ ἄμεινον σὺν †θεῷ παρεσκευάσμεθα νῦν ἢ τοτέ. ταῦτα δὴ ὁρῶντες θαρρεῖτε. ὧ τοὺς θεοὺς, ἔφη, τί δῆτ' ἂν ἐποιήσατε οἱ νῦν δεδοικότες, εἰ ἤγγελόν τινες τὰ παρ' ἡμῖν νῦν ὄντα ταῦτα ἀντίπαλα ἡμῖν τοτὲ ἰόντα; καὶ τοῦτον μὲν ἠνύσατε, ἔφη, ὅτι οἱ τοτὲ νικήσαντες ἡμᾶς, οὗτοι πάλιν ἔρχονται, ἔχοντες ἐν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν τὸ νικᾶν σκιήσαντο, ἔπεφνε δ', οἱ τότε σκηψάντες τῶν τοξοτῶν καὶ ἀκοντιστῶν τοὺς †ἀκροβολίσοντας, νῦν γοῦν ἔρχονται, καὶ ἄλλοι ὅμοιοι τούτοις πολλαπλάσιοι. ἔπειτα δ' ὥσπερ ὅτε ὁπλισάμενοι τοὺς πεζοὺς τότε ἐσίκων, νῦν ὅτως καὶ οἱ ἱππεῖς αὐτῶν παρεσκευασμένοι τοῖς τοὺς ἱππέας προσέρχονται. καὶ τὰ μὲν τόξα καὶ ἀκόντια ἀποδεδοκιμάκασι, παλτὸν δ' ἓν ἰσχυρότερον ἕκαστος λαβὼν προσελαύνειν δοκιμάζει), ὡς ἐπὶ †μάχῃ τοῖς †μάχῃ ποιησόμενος. ἔτι δ' ἅρματα ἔρχεται, ἃ οὐκ ὄντως ἐφίξεται, ὥσπερ πρόσθεν ἀποτραφέντα ὡς εἰς φυγήν, ἀλλ' οὔτε ἵπποι εἰσὶ καταπεφρακτισμένοι οἱ ἐν τοῖς ἅρμασιν, οὔτε ἰσχυροὶ ἐν πύργοις ἑξαόροις ξυλίνοις, τὰ ἐπιφέροντα ἄπρηκτα σωτηρίαν ἀσφαλῆ θώρηξι καὶ κράνεσι. δρέπανά τε σιδηρᾶ πρὸς τοῖς ἄξοσι †προσήρμοσαι, ὡς ἐλῶντες καὶ οὗτοι βάθρις εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐναντίων. προσὴ ἔτι κάμηλοι εἰσὶν αὐτοῖς, ἐφ' ὧν προσελῶσιν, ὧν μίαν ἑκάστην ἑκατὸν ἵπποι οὐκ ἂν ἀναχρίλοιεν ἰδόντες. ἔτι δ' πύργοις ἔχοντες προσίασιν, ἀφ' ὧν τοῖς μὲν αὐτῶν ἀρήξουσιν, ὑμᾶς δ' βαλοῦντες κωλύσουσιν ἐν τῷ ἰσοπέδῳ μάχεσθαι. εἰ δή τινα ταῦτα ἤγγελέ τις ὑμῖν ἐν τοῖς πολεμίοις ὄντα, οἱ νῦν φοβούμενοι τί ἂν ἐποιήσατε; ὁπότε ἀπαγγελούντων, ὅτι Κροῖσος μὲν ἥρπακε τοῖς πολεμίοις

A Cyrus, vbi metum peruagari exercitum animaduertit, tum copiarum præfectos cõuocat, tũ eos omnes, qui si deiectis essent animis, damnum; si alacribus, vtilitatẽ adlaturi viderentur. Prædixit etiam adparitoribus, vt si quis alius quoque grauis armaturæ militum adstare vellet, hanc orationẽ auditurus, ne prohiberent. Vbi conueniissent, in hanc sententiam loquutus est: Cyrus suũ terrorem eximit.
Conuocaui ego vos, socij, quia nonnullos vestrum video, posteaquam ab hostibus venere nuntij, simillimos esse hominibus perterritis. Equidem miror, quemquam vestrum formidine corripi, quia dicantur hostes colligi: ac nõ potius vos animis esse fidẽtibus, quum videatis & multo maiore numero nos iam collectos, quã id temporis, quum eos vinceremus; & multo nunc Dei ope, quam antea, melius instructos. Dij immortales, ait, quid facturi tandem fuissetis, qui iam metu estis perculsi, si qui nuntium adtulissent, aduentare copias aduersarias, ab iis rebus instructas, quæ apud nos sunt? si primum audiretis, eos, qui prius nos vicissent, rursum venire, ac victoriam in animis habere, quã aliquando adepti essent: deinde eos, qui tum & sagittariorum, & iaculatorum velitationes fregissent, nunc aduenire cum aliis sibi similibus multo pluribus. Præterea quemadmodum hi tunc armati vicissent pedites, sic nunc equites ipsorum instructos, ad equites accedere: reiectisque arcubus & iaculis, & accepta quemque tragula vna, eaque firmiore, apud animum statuisse adequitare, vt comminus pugnam ineat. Venire item currus, qui non ita constituendi sint auersi velut ad fugam, sicut prius: sed tum equos in curribus cataphractos esse, tum aurigas in turribus ligneis stare, quorum partes corporis eminentes omnes loricis ac galeis tectæ sint, & falces ferreas ad axes aptatas esse, quo & illi statim in aduersariorum ordines impetũ faciant. Præter hæc habere ipsos camelos, quibus aduehantur, quorum vnum vel centum equi videre non sustineant. Aduentare item eos cum curribus, de quibus sint opem laturi suis, & vos eiaculando impedituri, quo minus in planicie dimicetis. Hæc igitur si quis vobis, qui iam in metu estis, nũtiaret hostibus adesse, quid facturi essetis? quando (iam adeo perturbamini) adlatis nũtiis, quod Crœsum hostes imperatorem

πρόσεισθαι

πολέμιοι συλλέγονται δέδ.

† θεοῖς

ἀκροβολίσ-ας,

† προσήρμοσαι, adfixos esse claues. scholion lib. m. s.

„ legerint, qui tanto Syris imbellior fuit, vt
„ quum Syri prœlio victi fugerent, ipse vi-
„ ctos esse vidēs, quibus opem, vt sociis, fer-
„ re debebat, fuga se subduceret. Deinde
„ nuntiatur sane, hostes ipsos se nō idoneos
„ ac pares arbitrari, qui nobiscum pugnent,
„ sed alios conducere, quasi pro eis melius
„ illi prœliaturi sint, quam ipsimet. Hæc igi-
„ tur quum ita se habeant, si quibus terribi-
„ lia videntur esse, nostra vero futilia: hos e-
„ quidem aio, milites, ad hostes ablegandos
„ esse. Nam multo magis nobis profuerint,
„ si cum illis sint, quam si nobis adsint. Post-
eaquam hæc Cyrus protulit, Chrysantas
ille Persa surgens, hoc modo loquutus est:
„ Ne tibi mirum sit, mi Cyre, quosdam au-
„ ditis hisce, quæ nuntiantur, tristes visos es-
„ se. Quippe non eo sic adfecti fuere, quasi
„ metu percellerentur; sed propter indigna-
„ tionem. perinde ac si aliquibus iam & prā-
„ dere cupientibus, & existimantibus id fu-
„ turum, opus aliquod denuntietur, quod
„ necesse sit ante prandium absolui: nemi-
„ nem, opinor, hoc audito delectatū iri. Sic
„ nos etiā, qui fore putabamus, vt opes con-
„ sequeremur, posteaquā inaudiuimus, re-
„ stare quoddam opus, quod absoluendum
„ sit; vultus nostros contraximus, non qui
„ metu percelleremur, sed illud etiam velle-
„ mus effectum esse. Verumenimuero quia
„ non de Syria solum dimicabimus, quæ &
„ frumenti, & pecudum, & palmarum fera-
„ cium copiam habet; sed etiam de Lydia, in
„ qua vini, ficorum, olei magna est copia, &
„ quam mare adluit, quo bona plura, quam
„ quisquam viderit, aduehuntur: hæc igitur
„ cogitantes, non iam amplius indignamur,
„ sed quammaxime confirmatis animis su-
„ mus, vt quamprimum etiā istis Lydiæ bo-
„ nis fruamur. Hęc illius verba fuerunt, qui-
bus vniuersi socij delectati, eadem com-
probarunt. Et Cyrus: Equidem, ait, arbi-
tror, quam celerrime aduersus eos pergē-
dum esse; vt primum ipsos eo veniēdo an-
teuertamus, si quidē poterimus, vbi com-
meatum colligunt. Deinde quanto cele-
rius iuerimus, tanto pauciora in promtu
habebunt, ac plura desiderabunt. Equi-
dem ita censeo. Quod si quis vel tutius, vel
facilius aliquid alia ratione facturos nos
sentit, sane id doceat. Quum autem mul-
ti sententiis & ipsi dictis ostenderent, ne-
cessarium esse, vt quamprimum in ho-
stem pergerent, ac nemo contradiceret;

A κρατηθὲς, ὃς τοσούτῳ σύρων κακίων ἐφύετο,
ὅσῳ συρεσι μὴ μάχη ἠπηδέκεσι ἔφυσον, Κῦρ-
σος δὲ ἰδὼν ἠπημένους, αὐτὶ τοῦ δρήγειν τοῖς
συμμάχοις, φεύγων ὤχετο· ἔπειτα δὲ ἀγ-
γέλλεται δή που, ὅτι αὐτοὶ μὲν οἱ πολέμιοι οὐχ
ἱκανοὶ ἡγοῦνται ἡμῖν εἶναι μάχεσθαι, ἄλλους
δὲ μισθοῦνται ὡς ἄμεινον μαχουμένους σφῶν,
ἢ αὐτοί. εἰ μέντοι ἰσχυρὰ τοιαῦτα μὲν τοιαῦ-
τα ὄντα δεινὰ δοκεῖ εἶναι, τὰ δὲ ἡμέτερα φαῦ-
λα, † τούτους ἐγὼ φημι χρῆναι, ὦ ἄνδρες, τάχιστα
B ἀφεῖναι εἰς τοὺς ἐναντίους. πολὺ γὰρ ἐκεῖ ὄν-
τες πλείω ἂν ἡμᾶς ὠφελοῖεν ἢ παρόντες.
ἐπεὶ ταῦτα εἶπεν ὁ Κῦρος, ἀνέστη Χρυσαν-
τας ὁ πέρσης, καὶ ἔλεξεν ὧδε· ὦ Κῦρε, μὴ θαύ-
μαζε εἴ τινες ἐσκυθρώπασαν ἀκούσαντες τὴν
ἀγγελλομένων. οὐ γὰρ φοβηθέντες οὕτω διε-
τέθησαν, ἀλλ' ἀχθεσθέντες. ὥσπερ γε ἔφη,
εἰ τινῶν βουλομένων τε καὶ οἰομένων ἤδη ἀ-
ειστήσειν, ἐξαγγελθείη τι ἔργον, ὃ ἀνάγκη εἴη
πρὸ τοῦ ἀρίστου ἐξεργάσασθαι, σοὶ εἰς αὖ,
C οἶμαι, ἀηδεῖ ⌈τοῦτο * ἀκούσας. οὕτω σὺ νῦν
καὶ ἡμεῖς, ἤδη οἰόμενοι πλουτήσειν, ἐπεὶ ἠκού-
σαμεν ὅτι † ἔστι τι λοιπὸν ἔργον ὃ δεῖ ἐξεργά- ὃ δεῖ πρεί-
σασθαι σὺν ἕσπεσθαι, οὐ φοβούμε- λοιπὸν
νοι, ἀλλὰ πεποιῆσθαι αὖ ἤδη καὶ τοῦτο βουλό-
μενοι. ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ οὐ περὶ συείας μόνον
ἀγωνιούμεθα, ὅπου γε πόλις, καὶ πεδία-
τά ἐστι καὶ φοίνικες οἱ καρποφόροι, ἀλλὰ καὶ
περὶ λυδίας, ἔνθα πολὺς μὲν οἶνος, πολλὰ δὲ
σῦκα, πολὺ δὲ ἔλαιον, θάλαττα δὲ πρὸς-
D κλύζει, καθ' ἣν πλείω ἔρχεται ἢ ὅσα τις ἐσ-
φέρεται ἀγαθά· ταῦτα, ἔφη, ἐννοούμενοι, οὐκ-
ἐπαλγοῦμεν, ἀλλὰ θαρροῦμεν ὡς μάλιστα,
ἵνα θᾶττον καὶ τούτων τῶν λυδίων ἀγαθῶν ἀ-
πολαύσωμεν. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· οἱ δὲ σύμ-
μαχοι πάντες ἥσθησάν τε τῷ λόγῳ καὶ ἐπή-
νεσαν· καὶ μὲν δή, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ ἄνδρες, δο-
κεῖ μοι καὶ ἰέναι ἐπ' αὐτοὺς ὡς τάχιστα· ἵνα
πρῶτον μὲν αὐτοὺς φθάσωμεν ἀφικόμενοι,
ἢν δυνώμεθα, ὅσου τὰ ὀπίσθια αὐτῶν
E συλλέγεται· ἔπειτα δὲ ὅσῳ ἂν θᾶττον ἴω-
μεν, τοσούτῳ μείω μὲν τὰ παρόντα αὐτοῖς εὑ-
ρήσομεν, πλείω δὲ τὰ ἀπόντα. ἐγὼ μὲν δὴ ὕτω
λέγω. εἰ δέ τις † ἀμείνως πως γιγνώσκει ἢ ἀσφα- ἅμπτα
λέστερον εἶναι, ἢ ῥᾴων ἡμῖν, διδασκέτω. ἐπεὶ δ'
συνηρέσκον μὲν πολλοὶ ὡς χρεὼν εἴη ὁπλίζεσθαι πορεύεσθαι δ' ὅπῃ τοῖς πολεμίοις, αὐτελὲς δ' ὑδείς,

οὐ τοῦ-

ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος ἤρχετο λόγου τοιοῦδε· Ἄνδρες σύμμαχοι, αἱ μὲν ψυχαὶ ἡμῖν τὰ σώματα καὶ τὰ ὅπλα, οἷς δεήσει χρῆσθαι, ἐκ πολλοῦ ἡμῖν σὺν θεῷ παρεσκεύασται· νῦν δὲ ἐπιτήδεια δεῖ τὴν ὁδὸν συσκευάζεσθαι αὐτοῖς τε ἡμῖν, καὶ ὁπόσοις τε πράττομεν χρώμεθα, μὴ μεῖον εἴκοσιν ἡμερῶν. ἐγὼ γὰρ λογιζόμενος εὑρίσκω, πλείονας ἢ πεντεκαίδεκα ἡμερῶν ἐσομένην ὁδὸν, ἐν ᾗ οὐδὲν εὑρήσομεν τῶν ἐπιτηδείων. ἀνεσκευάσθαι γάρ, τὰ μὲν ὑφ' ἡμῶν, τὰ δὲ καὶ τῶν πολεμίων, ὅσα ἐδυνάσθη. συσκευάζεσθαι δὴ σῖτον μὲν ἱκανόν· (ἄνευ γὰρ τούτου οὔτε μάχεσθαι οὔτε ζῆν δυνάμεθα αὖ) οἶνον δὲ τοσοῦτον χρὴ ἔχειν ἕκαστον † ὅσος ἱκανὸς ἔσται ἐθίσαι ἡμᾶς αὐτοῖς ὑδροποτεῖν. πολλὴ γάρ ἐστι τῆς ὁδοῦ ἄοινος, εἰς ἣν οὐδὲ δι' ὀλίγου πάνυ πολλὸν οἶνον συσκευασόμεθα, ἀλλ' ἀρκέσει. ὡς ἂν μὴ ἐξαπίνης ἄοινοι γιγνόμενοι νοσήμασι περιπίπτωμεν, ὧδε χρὴ ποιεῖν· ὅταν μὲν τοῦ σίτου νῦν ἤδη ἀρχώμεθα πίνειν ὕδωρ. τοῦτο γὰρ ἤδη ποιοῦντες οὐ πολὺ μεταβαλοῦμεν. καὶ γὰρ ὅστις ἀλφιτοσιτεῖ, ὕδατι μεμιγμένῳ ἀεὶ τὴν μᾶζαν ἐσθίει· καὶ ὅστις ἀρτοσιτεῖ, ὕδατι δεδυμένον τὸν ἄρτον. καὶ τὰ ἑφθὰ ἔστι πολλὰ μὲν ὕδατος δεῖ πλείονος ἐσκευάσθαι. μετὰ δὲ τὸν σῖτον εἰ οἶνον † ἐπιπίνοιμεν, ὁπόσον ἔχουσα ἡ ψυχὴ ἀναπαύσει). ἔπειτα δὲ καὶ τὸ μετὰ τοῦτο ἀφαιρεῖν χρή, ἕως ἂν * μάθωμεν ὑδροποτοῦντες ἡδόμενοι. ἡ γὰρ κατὰ μικρὸν † μετάλλαξις πᾶσαν ποιεῖ φύσιν ῥᾳδίως φέρειν τὰς μεταβολάς. διδάσκει δὲ καὶ ὁ θεὸς, ἀπάγων ἡμᾶς κατὰ μικρὸν ἐκ τοῦ χειμῶνος εἰς τὸ ἀνέχεσθαι ἰσχυρὰ ψύχη, καὶ ἐκ τοῦ θάλπους εἰς τὸν ἰσχυρὸν χειμῶνα· ὃν χρὴ μεμαυμένους, εἰς ὃ δεῖ ἐλθεῖν παρεσκευασμένους ἡμᾶς ἀφικνεῖσθαι. καὶ ὁ τῶν τρωκτῶν δὲ βάρος εἰς τὰ ἐπιτήδεια † καταβαπτᾶται. τὰ μὲν γὰρ ἐπιτήδεια παρεῖναι δοκοῦντα, οὐκ ἄχρηστα ἔσται· τρωκτῶν δὲ ἐνδεεῖς μὴ δείσητε, ὡς οὐχ ἡδέως καθευδήσετε. εἰ δὲ μή, ἐμὲ αἰτιᾶσθε. ἐθὴς μέντοι ὅτῳ ἐστὶν ἀφροντιστέα παρουσα, πολλὰ καὶ ὑγιαίνοντι καὶ κάμνοντι ἐπιχουρεῖ. ὅτα δὲ χρὴ σιτεσκευάσθαι, ὅσα ἐστὶν ὀξέα ἐπιπλεῖστον, καὶ δριμέα, καὶ ἁλμυρά· ταῦτα γὰρ ὅτι σίτου τε ἄγει, καὶ ἐπιπλεῖστον ἄρκει. ὅταν δὲ ἐκβαίνωμεν εἰς ἀκέραια, ὅσου ἡμᾶς εἰκὸς ἤδη σῖτον λαμβάνειν, ἀλεσμάτων χρὴ αὐτόθεν παρασκευάσασθαι.

† ὅσῳ ἱκανὸν ἔσαι

† μὴ ἐπίνοιμεν, male.

* μάθωμεν ἡδέα λαξις & ὑπάλλαξις

† καταβαπτᾶται.

A Tum vero Cyrus huiusmodi orationem est orsus: Iamdudū, socij, tū animi, tū corpora, tum arma, quibus vtendum erit, ope Dei nobis parata sunt. Nūc vero cōmeatus ad iter comportandus est, tam nostra, quam iumentorum, quæcumq; habemus, opera: isq; non minor, quam viginti dierum. Etenim ratiocinādo reperio, nos plurium, quam quindecim dierum, viam habituros, in qua nihil commeatus inueniemus. Nam auectus est partim a nobis, partim ab hostibus, quantum quidem illi potuerunt. B Quamobrem conuasari necesse est, quantum satis sit cibi; (nam absque hoc sit, nec præliari, nec viuere possimus) & vini tantum habere quemuis oportet, quantum satis fuerit ad consuefaciendum nos, vt aquam bibamus. Nam pleraque vię pars vino caret, in quā si vel plurimum vini comportemus, nō tamen illud sufficerit. Quare ne, si subito vinum nos deficiat, in morbos incidamus, sic faciundum erit: ad cibum iam statim aquā bibere incipiamus. Nam id si modo fecerimus, mutationem non magnam sentiemus. C Etenim quicumque polenta vescitur, is semper offam aqua mistam; qui pane, aqua subactum panem comedit. Quin & elixa omnia multa cum aqua parantur. Post cibum vero si vini potus accedat, nihilo sequius animus adquiescet. Deinde vinum etiam illud imminui debebit, quod a cœna sumitur, donec consuefaciēdo aquam bibere possimus. Nam quæ mutatio paullatim declinando fit, ea facit, vt quælibet natura mutationes ferat. quod quidē Deus ipse nos docet, qui paullatim ab hieme nos ad perferendum vehementes calores abducit, & ab æstu ad acrē D hiemem: quem imitando peruenire ad id, quo necesse est, iam ante condocefacti debemus. Quin & stragulorum pondus in commeatum insumite. Nam tametsi commeatus vobis superet, non tamen erit inutilis: at stragula vobis desint, metuendum non erit, quin suauiter dormituri sitis. Sin autem, in me culpam conferte. Enimuero cui vestis est copia, is sciat hanc permultum & recte valenti, & ægrotanti prodesse. Obsonia conuasanda sunt, quæcumque plurimum acida, & acria, & salsa fuerint. E Nam hæc ad cibum inuitant, & quamdiutissime sufficiunt ac durant. Posteaquam vero ad intacta loca peruenerimus, vbi cōsentaneum est frumentum nos habituros; manuariæ molæ parandæ deinceps erunt,

„ quibus panem conficiamus. Nam id ex il-
„ lis instrumentis, quibus fit panis, leuissimũ
„ est. Præterea conuasari necesse est etiam
„ illa, quibus homines infirmæ valetudinis
„ indigent. Nam horum moles per est exi-
„ gua, & si quid tale vsueniat, maxime re-
„ quiruntur. Oportet etiam habere lora. Nã
„ plurima tum hominibus, tum equis a loris
„ dependent & connectuntur: itaque si ad-
„ terantur & rumpantur, cessari necesse est,
„ nisi vincula quis habeat. Quod si quis tra-
„ gulã polire didicit, huic vtile fuerit, asciæ
„ non obliuisci. Profuerit etiam limam se-
„ cum ferre. Nam qui hastam acuit, is ani-
„ mum quoque præterea nonnihil exacuit.
„ Prohibet enim pudor & verecundia quæ-
„ dam, quominus is, qui hastã acuit, sit igna-
„ uus. Etiam lignorum habere copiã & cur-
„ ribus & plaustris conuenit. Nam multis in
„ negotiis & operibus, necesse est multa
„ quoque deficere. Simul ad hæc omnia ha-
„ bere oportet instrumenta maxime neces-
„ saria. Non enim vbique opifices adsunt.
„ Quod autem toto die suffecturum sit, ad
„ id efficiundum pauci quidam non sufficiu-
„ unt. Conuenit & sarculum & ligonem in
„ curru quouis habere, & in iumẽto dossua-
„ rio dolabram & falcem. Nam hæc & cur-
„ que priuatim vsui sunt, & publice frequẽ-
„ ter vtilitatem adferunt. Quibus quidem
„ ad cibos opus est, de iis vos duces militum
„ grauis armaturæ illos interrogate, qui vo-
„ bis parent. Non enim prætermittendum
„ est quidquam horum, quo indigere quiuis
„ poterit. Nam alioquin eorum penuria nos
„ ipsos tanget. Quæcumque vero habere iu-
„ menta iubeo, vos impedimentorum præ-
„ fecti inquirite, & qui non habet, hunc ad
„ parandum ea cogite. Vos autem, qui vias
„ exercitui sternentibus præestis, habetis a
„ me descriptos eos, qui ex iaculatoribus, &
„ sagittariis, & funditoribus loco moti sunt.
„ Itaq; cogetis reiectos ex iaculatoribus, vt
„ sumta securi lignaria militent: qui ex sagit-
„ tariis, ligone: qui ex funditoribus, sarculo.
„ Atque hos ipsos iis instructos, ante plau-
„ stra turmatim incedere cogetis, vt si mu-
„ nienda via sit, statim opus adgrediamini:
„ & ipse sciam, si mihi aliquorum opera ne-
„ cessaria sit, vnde ad vsum meum mihi su-
„ mendi sint. Ducam vero nobiscum & fa-
„ bros ærarios militaris ætatis, & fabros ti-
„ gnarios, & sutores, cum instrumentis suis:
„ vt si qua in re his etiam artificiis opus sit in
„ exercitu, nihil deficiat. Atque hi sane ab

A αἷς σιδηροποιησόμεθα. τοῦτο γὰρ χαυφότατόν ἐστι τῶν σι-
δηροποιικῶν ὀργάνων. σιωπεσκευάσθαι δὲ χρὴ καὶ
ὧν ἀσθενοῦντες δέονται ἄνθρωποι. τούτων γὰρ
ὁλιγὸν ὄγκος μικρότατος, ἰσχὺς δὲ τύχῃ τοιάδε
γίγνηται, μάλιστα †δεήσει. ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ἱμάν- †δεήσεται
τας. πάντα γὰρ πλέκεται καὶ ἀνθρώποις καὶ ἵπποις
ἱμᾶσιν ἤρτηται· ὧν καταρρεόντων καὶ κα-
ταῤῥηγνυμένων ἀνάγκη ἀργεῖν, ἰσχὺν μή τις ἔ-
χῃ θεῖσθαι. ὅστις δὲ πεπαίδευται καὶ παλτὸν
ξύεσθαι, ἀγαθὸν καὶ ξυήλης μὴ ἐπιλαθέ-
B σθαι. ἀγαθὸν δὲ καὶ ῥίνιον φέρεσθαι. ὁ γὰρ λόγ-
χιον ἀκονῶν, ἐκεῖνος καὶ τὴν ψυχὴν τι παιδα-
γωγεῖ. ἔστι γὰρ τις αἰσχύνη λόγχιον *ἀκο- *ἀκονῶν
νῶν τὰ κακὰ ἐργάζεσθαι. ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ξύλα πο- τι
πλέα καὶ δέρματα καὶ ἀμάξας. ἐν γὰρ πολ-
λαῖς πράξεσι πολλὰ ἀνάγκη καὶ τὰ ἀπαγ-
ορεύοντα ἐργάζεσθαι. ἔχειν δ' δεῖ καὶ τὰ ἀναγκαιότατα
ὄργανα ὅτι τούτων πάντων. οὐ γὰρ ἀπανταχοῦ χρεὼν τέχνας παραγίνεσθαι· ὅ δὲ ἐφ' ἡμέ-
ραν ἀρκέσειν ὀλίγοι τινὲς οὐκ ἰκανοὶ ποιῆσαι.
C ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ἄμπυν καὶ σμινύην καὶ ἄμα-
ξαν ἑκάστῳ, καὶ ἐπὶ ὄνου φορεῖον δὲ ἀξίνην
καὶ δρέπανον. ταῦτα γὰρ καὶ ἰδίᾳ χρήσιμα
ἑκάστῳ, καὶ ἐν τῷ κοινῷ πολλάκις ὠφέ-
λιμα γίγνεται. τὰ μὲν οὖν εἰς ὄχλον δέονται οἱ ἡ-
γεμόνες τῶν ὁπλοφόρων ἐξετάζετε †τὰς ἐφ' †τὰ, ὑφ'
ὑμῖν αὐτῶν. οὐ γὰρ δεῖ παρεῖναι ὅπου ἄν τις ὑμῶν
δέηται. τούτων. ἡμεῖς γὰρ τούτων αὐδεὲς ἐσόμε-
θα. ὅσα δὲ καὶ τὰ ὑποζύγια κεκτῆσθαι ἔχετε,
ὑμεῖς οἱ τῶν σκευοφόρων ἄρχοντες ἐξετάζετε,
D καὶ τὸν μὴ ἔχοντα κατασκευάζεσθαι ἀναγκά-
ζετε. ὑμεῖς δ' αὖ οἱ τῶν ὁδοποιῶν ἄρχοντες,
ἔχετε μὲν ἀπογεγραμμένους παρ' ἐμοῦ τοὺς
ἀποδεδοκιμασμένους καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀκοντι-
στῶν, καὶ τοὺς ἐκ τῶν τοξοτῶν, καὶ τοὺς ἐκ τῶν
σφενδονητῶν. †τούτοις οὖν χρὴ τοὺς μὲν ἀπὸ τέκτων †τοῦ
τῶν ἀκοντιστῶν πέλεκυν ἔχοντας †ξυλοκόπον †ξυλοκό-
ἀναγκάζειν σκαλεύεσθαι, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν το- που
ξοτῶν, σμινύῃ, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν σφενδονητῶν,
ἄμπυν. τούτους δ' ἔχοντας ταῦτα πρὸ τῶν ἀ-
E μαξῶν κατ' ἴλας πορεύεσθαι, ὅπως ἤν τι δέῃ
ὁδοποιίας, αὐτοὶ συνεργοὶ ἦτε, καὶ ἐγώ, ἤν τι δέω-
μαι, ὅπως εἰδῶ ὁπόθεν δεῖ λαβόντα τούτοις χρῆ-
σθαι. ἄξω δ' καὶ τοὺς ἐν τῇ σκαπανικῇ ἡλικίᾳ ξὺν
τοῖς ὀργάνοις χαλκέας τε καὶ τέκτονας καὶ σκυτο-
τόμους, †ὅπως ὁπόσα ἄν δέηται καὶ τούτων τεχνῶν ἐν τῇ σκαπάνῃ, μηδὲν ἐλλίπηται. οὗτοι δὲ †ὅπως ἄν τι δέῃ
ὁπλο-

ὁπλοφόρου μὲν τάξεως ἀπολελύσονται, ἀ
ὴ ὑπίσανται τῷ βουλομένῳ μισθοῦ ἐπη-
ρετοῦντες ἐν τῷ τεταγμένῳ ἔσονται. ἰὼν δέ
τις καὶ ἔμπορος βούληται ἕπεσθαι πωλῶν τι
βουλόμενος, τῶν μὲν προφθεμένων ἡμερῶν
τὰ ὑπίσθεια ἕξει· ἰὼν δέ τι πωλῶν ἁλίσκη-
ται, πάντων στερήσεται. ἐπειδὰν δὲ αὗται πα-
έλθωσιν αἱ ἡμέραι, πωλείτω ὅπως ἂν βούλη-
ται. ὅστις δ' ἂν τῶν ἐμπόρων πλείστῳ ἀγο-
ρὰν παρέχων φαίνηται, οὗτος καὶ τῶνδε τῶν
συμμάχων καὶ παρ' ἐμοῦ δώρων καὶ τιμῆς τεύ-
ξεται. εἰ δέ τις χρημάτων προσδεῖσθαι νομί-
ζει εἰς ἐμπολήν, γνωσθεὶς ἐμοὶ προσαγα-
γὼν καὶ ἐγγυητάς, ἢ μὲν πορεύεσθαι σὺν τῇ
στρατιᾷ, λαμβανέτω ὧν ἡμεῖς ἔχομεν. ἐγὼ μὲν
δὴ ταῦτα προαγορεύω· εἴ δέ τις τι καὶ ἄλλο
δέοιτο χορηγίας, πρὸς ἐμὲ σημαινέτω. καὶ ὑμεῖς
μὲν ἀπιόντες συσκευάζεσθε, ἐγὼ δὲ θύσομαι
ὅπῃ τῇ ὁρμῇ. ὅταν δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς ἔ-
χῃ, σημανοῦμεν. παρεῖναι δὲ χρὴ ἀποδόντας τὰ
προφθημένα ἔχοντας εἰς τὸν τεταγμένον χώ-
ρον πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἑαυτῶν. ὑμᾶς δ' ὦ ἡ-
γεμόνες, τὸν ἑαυτοῦ ἕκαστος τάξιν διεπισά-
συμβάλ- μους πρὸς ἐμὲ πάντες †συμβαλέσθε, ἵνα
λετε, κατα- τοὺς ἑαυτῶν ἕκαστοι χώρας †καταλάβητε. ἀ-
μάσητε κηύσαντες δ' ταῦτα οἱ μὲν σὺν ἕσκοσμάζοντο. ὁ
δ' ἡγεῖτο. ἐπεὶ δ' καλὰ τὰ ἱερὰ ἰδών, ὥρμᾶτο
σὺν τῷ στρατεύματι· καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ
ἐδύατο ἐξεστρατοπεδεύσατο ὡς †δυνατὸν ἐγγύτατα,
ὅπως εἴ τις τι ὑπολελησμένος εἴη, μετέλθοι,
πνὸς καὶ εἴτις †τι ἐνδεόμενος γνοίη, τοῦτο ὑπηρέτα-
σκευάσαιτο. Κυαξάρης μὲν οὖν τῶν μήδων
ἔχων ὃ τρίτον μέρος, κατέμενεν, ὡς μηδὲ τὰ
οἴκοι ἔρημα εἴη. ὁ δὲ Κῦρος ἐπορεύετο ὡς ἐ-
δύνατο τάχιστα, τοὺς ἱππέας μὲν πρόσθεν ἔ-
χων, καὶ πρὸ τούτων διερευνητὰς καὶ σκοποὺς
ἀεὶ ἀναβιβάζων ὑπὲρ τὰ πρόσθεν δύσκοπώ-
τατα· μετὰ δὲ τούτους ἦγε τὰ σκευοφόρα, ὄπου
πέδιον μὲν †πεδινὸν εἴη, πολλοὺς ὁρμαθοὺς ποιούμε-
†ἁμά νος τῶν †ἁμαξῶν καὶ τῶν σκευοφόρων. ὁπι-
ξῶν· ⊖ τῶν σθεν δ' ἡ φάλαγξ ἐφέπετο μὴ εἴπι τῶν σκευο-
σκευ. ἢ πη φόρων †καταλείποιτο, οἱ προστυγχάνοντες τῶν
καταλεί- ἀρχόντων ἐπεμέλοντο, ὡς μὴ κωλύοιντο πο-
πηται, οἱ ρεύεσθαι. ὅπου δ' στενοτέρα εἴη ἡ ὁδὸς, διὰ μέ-
προς. τῶν σου ποιούμενοι τὰ σκευοφόρα ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐπο-
⊖, ἢ τῷ ἐσωλ. ρεύοντο οἱ ὁπλοφόροι· κἀ εἴτι ἐμποδίζοι, οἱ κατὰ ταῦτα γιγνόμενοι αὖ τῶν στρατιωτῶν ἐπεμέλοντο.

A armatorum militũ ordinibus ſoluti erunt, «
& ſuo cõſtituti loco, mercenarias operas, «
quarum periti ſunt, iis facient, qui eas re- «
quirent. Quod ſi quis etiam mercator ſe- «
qui caſtra voluerit, vt aliquid vendat is il- «
lorum dierum, quos ante ſignificauimus, «
cõmeatum habere debet: ſin aliquid ven- «
dere deprehẽdatur, omnibus ſpoliabitur. «
Poſteaquã vero dies hi præterierint, quo «
pacto volet, vendet; & quiſquis e merca- «
toribus quam maxime rerum venalium «
forum augere videbitur, is & a ſociis, & a «
B me munerib. & honore adficietur. Quod «
ſi quis exiſtimat, pecunia ſibi ad coemtio- «
nem rerũ opus eſſe: is illos, quibus eſt no- «
tus, & fide iuſſores, quibus recte caueat, ſe «
cum exercitu profecturum, adducat; & «
quam nos habemus, accipiat. Et hæc a me «
prædicta ſunto. Si quis vero aliud quippiã, «
quod facto ſit opus, perſpicit; mihi ſignifi- «
cet. Ac vos quidem hinc digreſſi vaſa col- «
ligite, ego profectionis cauſſa rem ſacram «
faciam; atque vbi perlitatum erit, ſignum «
dabimus. Debent autem adeſſe omnes cũ «
iis, quæ prædicta ſunt, loco cõſtituto, apud «
C duces ſuos. Vos vero duces, vbi ſuum quiſ- «
que ordinem inſtruxeritis, ad me omnes «
conuenietis, vt ſuus cuique locus adtribu- «
atur. Quibus illi auditis, ad iter ſe compa- «
rabant: Cyro ſacris operam dante. His vbi
rite litatum eſſet, motis caſtris, cum exer-
citu progredi cepit. Ac primo quidem die
metatus eſt caſtra loco, quam potuit, pro-
ximo; vt ſi quis alicuius rei eſſet oblitus, eã
inquireret: & ſi quis eſſe ſibi re aliqua opus
animaduerteret, eam adhuc ſibi compara-
ret. Et Cyaxares quidem cum tertia parte
D Medorum remanſit, vt domi ſolitudo non
eſſet. Cyrus quam celerrime poterat, fa- *Cyrus ad-*
ciebat iter, primo equitibus loco tributo; *uerſus ho-*
ante quos & exploratores & ſpeculatores *ſtem per-*
ſemper vlteriora in loca, quæ ad ſpeculan- *gît.*
dum eſſent commodiſſima, præmittebat.
Hos impedimenta ſequebantur, & in pla-
nicie quidem multos plauſtrorum & im-
pedimẽtorum globos faciebat. Hos a ter-
go ſequebatur phalanx, vt ſi quid impedi-
mentorum a tergo relinqueretur, præfe-
cti ſuperuenientes curarent, vt in pro-
E greſſu non impedirentur. Sicubi vero
anguſtior erat via, milites armati recep-
tis in medium impedimentis, hinc & il-
linc incedebant: ac ſi quod his obſtacu-
lum alicubi obiiceretur, milites alij ad
ea loca delati ſua his opera non deerant.

Plerumque vero sic cohortes iter faciebant, vt impedimenta sua apud se haberēt. Nam clitellariis omnibus erat imperatum, vt quisque propter cohortem suam progrederetur, nisi quid rei necessariæ impediret. Atque etiam clitellarius quisq; præibat, ac signum centurionis sui habebat, quod militibus eiusdem cohortis notum esset. Itaque cateruatim faciebant iter, & vehementer in hoc intentus erat quilibet, ne qui suorum a tergo relinquerentur. Quod quum facerent, necesse non erat, vt mutuo se quærerent; & omnia præsto, magisque salua erant; & ea, quibus esset opus, citius milites habebant. Ceterum speculatores antegressi, quum viderentur in planicie videre quosdam, qui pabulum & ligna sumerent, & adspicerent itidem iumenta, quæ huiusmodi alia portarent, atque interim pascerentur: & remotiora loca intuendo, animaduertere sibi viderentur vel fumum, vel puluerem in sublime ferri: de his omnibus intelligebant, hostium copias alicubi esse in propinquo. Itaque speculatorum prefectus statim quemdam mittit, qui Cyro ista nuntiaret. Is vbi hæc audiisset, iussit, vt illis ipsis in speculis manerent, ac quidquid semper noui conspicerent, sibi renuntiarent. Præterea equitum cohorte vlterius missa, darent operam mandat, vt quosdam illorum in ea planicie comprehenderent, quo certius id, quod esset, cognosci posset. Ac faciebant hoc illi, quibus id erat negotij datum.

Cyrus ad pugnam se comparat.

Cyrus ipse copias reliquas ibidem subsistere iussit, vt præpararent ea, quibus opus esse arbitrabatur, antequam omnino congrederētur. Primum vero edixit, vti prænderent; deinde vt suis in ordinibus manerent, ac prouiderent, quid imperaretur. Pransi quum essent, equitum, peditum, curruum duces, atq; etiam machinarum, impedimentorum, plaustrorum prefectos conuocauit. Hi dum conuenirent, interea qui in planiciem excurrerant, homines comprehensos adducebant. Quumque a Cyro interrogarentur ij, qui capti erant; aiebant se hostium ex castris esse, ac processisse, partim pabulatum, partim lignatum, prætergressos primas excubias. Etenim propter exercitus multitudinem omnium esse penuriam. Quibus auditis Cyrus: Et quanto, inquit, interuallo hinc exercitus abest? Parasangas duas, aiunt illi. Hinc Cyrus: An de nobis erat, inquit, apud ipsos aliquis rumor? Erat profecto, inquiunt, & quidem magnus; nimirū ita vos aduenire,

A ἐπορεύοντο· ὡς τὰ πολλὰ αἱ τάξεις παρ' ἑαυτὰς ἔχουσαι τὰ σκευοφόρα. ἐπετέτακτο γὰρ πᾶσι τοῖς σκευοφόροις κατ' αὐτῶν τάξιν ἕπεσθαι, εἰ μή τι ἀναγκαῖον ἀποκωλύοι. καὶ σημεῖον ἦν ἔχων † τοῦ ταξιάρχου ὁ σκευοφόρος ἡγεῖτο γνωστὸν τοῖς κατ' ἑαυτὸν τάξεως· ὥστε ἀθρόοι ἐπορεύοντο, ἐπεμελοῦντό τε ἱκανῶς ἕκαστος τῶν ἑαυτοῦ, ὡς μὴ ἀπολείποιντο. καὶ οὕτω ποιούντων, ὅτε ζητήσειέ τις ἀλλήλους, ἅμα τε παρόντα ἀπαντᾶ, καὶ σαφέστερα ἰδεῖν, καὶ θᾶσσον τὰ δέοντα εἶχον οἱ στρατιῶται. ὡς δὲ οἱ περιόντες σκοποὶ ἔδοξαν ἐν τῷ πεδίῳ ὁρᾶν ἀνθρώπους λαμβάνοντας καὶ χιλὸν καὶ ξύλα, καὶ ἀπάγοντα ἅ ἑώρων ἕτερα τοιαῦτα ἄχθη τε καὶ νεμόμενα, καὶ τὰ πρόσω αὖ ἐφορῶντες ἐδόκουν καταμανθάνειν μείζω ὄμβον ἢ καπνὸν ἢ κονιορτόν· ἐκ τούτων ἀπόρρητα ἐγίγνωσκον, ὅτι εἴη [που * πλησίον τὸ στράτευμα τῶν πολεμίων. ἀφικόμενος δὲν πέμπει ὁ σκοπάρχης τινὰ ἀγγελοῦντα ταῦτα τῷ Κύρῳ. ὁ δέ, ἀκούσας ταῦτα, ἐκείνους μὲν ἐκέλευσε μένοντας ὅπῃ ταῦτα τῶν σκοπῶν, ὅ, τι ἂν ἀεὶ καινὸν ὁρῶσιν ἐξαγγέλλειν· τάξιν δὲ ἔπεμψεν ἱππέων εἰς τὸ πρόσθεν, καὶ ἐκέλευσε πρόσω ἰέναι συλλαβόντα τινὰς τῶν ἐνὰ τὸ πεδίον ἀνθρώπων, ὅπως σαφέστερον μάθοιεν τὸ ὄν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραττον· αὐτὸς δὲ τὸ ἄλλο στράτευμα αὐτὸς καθηγεῖτο, ὅπως τὰ σκευοφόρα, ὅσα ἄγεται χρῄματα, πρὶν πόρρω ἐλθεῖν.

B καὶ πρόσω μὲν ἀρίστα παρηγύησεν, ἔπειτα δὲ μένοντας ἐν ταῖς τάξεσι τὸ παραγγελλόμενον πρόσθεν. ἐπεὶ δὲ ἠρίστησαν, συνεκάλεσε καὶ ἱππέων καὶ πεζῶν καὶ ἁρμάτων τοὺς ἡγεμόνας, καὶ τῶν μηχανῶν δὲ καὶ τῶν σκευοφόρων τοὺς ἄρχοντας καὶ τῶν ἁρμαμαξῶν. καὶ οὗτοι μὲν συνῆσαν. οἱ δὲ καταβαίνοντες εἰς τὸ πεδίον, συλλαβόντες ἀνθρώπους ἦγαγον. οἱ δὲ † ληφθέντες, ἀνερωτώμενοι ὑπὸ τοῦ Κύρου ἔλεγον ὅτι ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου † εἶεν, προελήλυθοιεν δὲ . . . ὅτι χιλὸν, οἱ δὲ ὅτι ξύλα, παρελθόντες τὰς προφυλακάς. ἄγχι γὰρ ὁ πλῆθος ἦν τοῦ στρατοῦ διὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ ἐπιτηδείου. καὶ ὁ Κῦρος ταῦτα ἀκούσας, πόσον δή, ἔφη, ἄπεστιν ἐνθένδε τὸ στράτευμα; οἱ δὲ † ἔλεγον ὡς δύο παρασάγγας. ὅτι τούτοις ἤρετο ὁ Κῦρος· ἡμῶν δή, ἔφη, λόγος τις ἐστὶν παρ' αὐτοῖς; καὶ μὲν δή, ἔφασαν, καὶ πολύς γε, ὡς ἐλθεῖν

† τοῦ ταξιάρχου σκευοφόρος

† ἔλεγον ὅτι ὅτι δύο

γὺς

γὺς ἤδη ἦτε τῶν πολεμίων. τί οὖν; ἔφη ὁ Κῦρος, ἦ καὶ ἔχαιρον ἀκθόμενοι; (τοῦτο δ' ἐπήρετο τῶν παρόντων ἕνεκα) οὐ μὰ Δία, εἶπον ἐκεῖνοι, οὐ μὴν δὴ γε ἔχαιρον, ἀλλὰ καὶ μάλα ἠθύμουν. νυνὶ δέ, ἔφη ὁ Κῦρος, τί πονοῦσιν; ἐκτάττονται, ἔφασαν. καὶ χθὲς δὲ καὶ τρίτην ἡμέραν ταὐτὸ τοῦτο ἐποίουν. ὁ δὲ τάττων, ἔφη ὁ Κῦρος, τίς ἐστιν; οἱ δ' ἔφασαν, αὐτός τε Κροῖσος καὶ σὺν αὐτῷ Ἕλλην τις ἀνὴρ, καὶ ἄλλος δέ τις Μῆδος· οὗτοι μὴν ἐλέγετο φυγάδες εἶναι παρ' ὑμῶν. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· ἀλλ' ὦ Ζεῦ μέγιστε, λαβεῖν μοι αὐτοὺς γένοιτο, ὡς ἐγὼ βούλομαι· ἐκ τούτου τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ἀπάγειν ἐκέλευσεν, εἰς δὲ τοὺς παρόντας ὡς λέξων τι αὖ ἤρετο. ἐν τούτῳ δὲ παρῆν ἄλλος αὖ σκοπὸς τοῦ σκηπάρχου, λέγων ὅτι ἱππέων τάξις μεγάλη ἐν τῷ πεδίῳ φαίνοιτο. καὶ ἡμεῖς μὲν, ἔφη, εἰκάζομεν ἐλαύνειν αὐτοὺς βουλομένους ἰδεῖν τόδε τὸ στράτευμα. καὶ γὰρ τοῦ τῆς τάξεως [ταύτης *ἄλλοι ὡς τετάχαται ἱππεῖς †συχνῶς *προσελαύνουσι, καὶ †μόνοι κατ' αὐτοὺς ἡμᾶς, ἴσως βουλόμενοι λαβεῖν, ὧν δεόμεθα, τὴν σκοπιάν. ἡμῖν δὲ ἐστιν ἐν μιᾷ δεκάδι οἱ ὅπισθε †ταύτῃ τῇ σκοπῇ. καὶ ὁ Κῦρος ἐκέλευσε τὸν ἀεὶ αὐτοῦ ἀεὶ ὄντων ἱππέων ἐλάσαντας ὑπὸ τὴν σκοπιὰν ἀδήλους τοῖς πολεμίοις ἀγγεῖλαι ἔχειν. ὅταν δ', ἔφη, ἡ δεκὰς ἡ ἡμετέρα λείπῃ τὴν σκοπιάν, ὀξαναβάντες ὅπισθεν τοῖς ἀναβαίνουσιν ὅπι τὴν σκοπιάν. ὡς δ' ὑμᾶς μὴ λυπῶσιν οἱ ἀπὸ τῆς μεγάλης τάξεως, ἀντεξελθὲ σὺ [ἔφη* ὦ Ὑστάσπα, τὴν χιλιοστὴν τῶν ἱππέων λαβών, καὶ ὅπι φαίνηται †αὐτὸς τῇ τῶν πολεμίων τάξει. διώξῃς δὲ μηδαμῆ ἐς ἀφανές, ἀλλ' ὅπως αἱ σκοπαί σου ἀμφὶ σῶσιν ὅπι μέλητε. αὐτὰρ οἱ ἅρα ἀναλείνοντες τὰς δεξιὰς προσελαύνουσιν ὑμῖν τινες, δέχεσθε φιλίως τοὺς ἄνδρας. ὁ μὲν δὴ Ὑστάσπας ἀπιὼν ὡπλίζετο· οἱ δ' ὑπηρέται ἤλαυνον δίθυς, ὡς ἐκέλευσεν. ἀπαντᾷ δ' αὐτῷ ἤδη ἐντὸς τῶν σκοπῶν Ἀρτάσπας σὺν τοῖς δορυφόροις, ὁ πεμφθεὶς πάλαι καὶ σκοπὸς, ὁ φύλαξ τῆς σισίδος γυναικός. ὁ μὲν οὖν Κῦρος, ὡς †εἶδεν, ἀναπηδήσας ἐκ τοῦ ἅρματος ἐπὶ τοῦτο τε αὐτῷ ἐδέξιτο· οἱ δ' ἄλλοι, ὡς εἰκὸς μηδὲν εἰδότες, ἐκπεπληγμένοι ἦσαν τῷ πράγματι, ἕως ὁ Κῦρος εἶπεν· ἄνδρες φίλοι, ἥκει ἡμῖν ἀνὴρ ἄριστος. νῦν γὰρ ἤδη πρῶτον ἀληθῆ δεῖ εἰδέναι τὰ τούτου ἔργα.

A vt iã prope abeſſetis. Quid igitur? ait Cyrus, quum id audirẽt, an gaudebant? Quod quidem eorum cauſa quærebat, qui aderant. Non profecto, reſpondent illi, non ſane gaudebant, ſed admodum etiam anxij erant. Iam vero, ait Cyrus, quid rerum agunt? Delectus eorum habetur, inquiunt, atque in hoc tum heri, tum nudiuſtertius etiã occupati fuerunt. Et quis eos inſtruit? Crœſus ipſe, inquiunt, & cum eo Græcus quidam, & alius quidam Medus, qui a vobis veniſſe tranſfuga dicebatur. Verum o
B maxime Iupiter, ait Cyrus, vtinã eum capiam, vti deſidero. Secundum hæc abduci captiuos iuſſit, & ad eos, qui aderant, quaſi aliquid dicturus, ſe conuertit. Interea quidam alius a ſpeculatorum præfecto aderat, qui magnum equitum agmen in planicie dicebat conſpici. Ac nos quidem, inquit, ſuſpicamur eos prouehi ſtudio contẽplandi hunc exercitum. Nam ante hanc turmam alij equites fere triginta celeriter aduehuntur, & quidem verſus nos ipſos; fortaſſe quod hãc ſpeculam occupare velint, ſi quidem poſſint. Nos autẽ in iſta ſpecula
C tãtummodo decem ſumus. Et Cyrus nonnullos equites ex iis, quos ſemper circum ſe habebat, prouehi ſub ipſam vſq; ſpeculam iubet, atque ita quieſcere, vt ab hoſtibus non conſpicerentur. Vbi vero, ait, decuria noſtra ſpeculam deſeruerit, tum vos erumpentes ex inſidiis, eos inuadite, qui ſpeculam conſcenderint. Atq; vt vos magnum illud agmen non lædat, egredere tu, inquit, aduerſus hos Hyſtaſpa, cum mille his equitibus, & in conſpectum hoſtilis agminis aduerſo agmine pergito. Nequa-
D quam vero perſequaris eos vſque ad loca tibi nõ perſpecta, ſed vbi curaueris, vt ſpeculæ conſeruentur, abſcedito. Quod ſi qui ſublatis dextris ad nos aduehantur eos amanter excipite. Hyſtaſpas itaque diſcedens arma ſumebat, & adparitores Cyri ſtatim, quemadmodum imperarat, aduehebantur: quibus Araſpas cum famulis eis ipſas ſpeculas occurrit, is qui dudum explorator miſſus fuerat, Suſiæ mulieris cuſtos. Eum Cyrus vt vidit, exſiliens de ſella, progreſſus eſt ei obuiam, & dextra hominem excepit. Ceteris, qui nihil horum ſcirent, ſtupori res erat, vti par eſt credi, donec Cyrus ait: Vir optimus nobis aduenit, amici. Nam ſcire iam vniuerſi homines, quid fecerit, debent.

Araſpas ab hoſtibus reuertitur.

Hic neq; vlla turpitudine victus, neq; formidine mei pmotus, discessit: sed a me fuit ablegatus, vt hostiū reb. liquido cognitis, vera nobis referret. Tibi quidē, mi Araspa, quæ policitus sum, memini; & ea tibi, cum his omnibus, præstabo: vos autē æquū est, milites, hunc, vt virū fortē, honore prosequi. Nam commodi nostri caussa tum periculo se exposuit, tum criminis, quo grauabatur, culpam sustinuit. Heic vero Araspam vniuersi salutantes amplectebantur, & dextris excipiebant. Quum autem dixissēt Cyrus, satis iam istorū esse: quæ scire nos refert, inquit, narra nobis Araspa, neque res hostium præter veritatem extenua. Nam melius fuerit, nos arbitratos maiora, deinde minora videre; quam auditis minoribus, maiora reperire. Enimuero, inquit, Araspas, operam dedi, vt rem quam certissime cognoscerem. Nam præsens ipse cum aliis delectum eorum habui. Tu igitur, inquit Cyrus, non eorum modo numerum, sed etiam aciei rationem tenes? Teneo profecto, inquit Araspas, atque etiam, quo pacto prœlium inire cogitēt. Tu tamen, ait Cyrus, primum nobis eorum multitudinem summatim exponito. Sunt, inquit, omnes & pedites, & equites, sic instructi; vt aciei densitas tricenos contineat, exceptis Ægyptiis. Occupant autem fere spatium quadraginta stadiorum. Etenim admodum mihi curæ fuit, vt quātum loci occuparēt, scirem. Ægyptij vero subiecit Cyrus, quo pacto instructi sint, dicito. Aiebas enim, exceptis Ægyptiis. Nimirum hos denum millium præfecti sic instruebant, vt quælibet denum millium acies in centenos esset disposita. Nam domi quoque sibi hanc ordinum legem esse dicebant. Crœsus sane perquam inuitus eis cōcessit, vt hoc modo instruerētur. Quippe phalangem suam sic extēdere volebat, vt tuum vltra exercitum longissime porrigeretur. At quamobrem, ait Cyrus, id cupiebat? Ea profecto de caussa, vt exsuperante copias tuas multitudine circumdaret. Et Cyrus: At isti viderint, ait, ne dum circumdare volunt, ipsimet circumdētur. Sed enim quæ de te audiri ex re erat, audiuimus. Vobis autem, commilitones, ita faciendum erit. Posteaquam hinc iam abieritis, tum equorum arma, tum vestra inspicite. Nam sæpenumero exigua re deficiente, & vir, & equus, & currus inutilis redditur. Cras autem mane, dum sacram ego rem peragam, primum & viris & equis ve-

Hostium quantæ fuerint copiæ.

A σοῦ οὔτε αἰσχροδοκήτητος σοῦ ἐνὸς ὤχετο, οὔτε ἐμὲ φοβηθεὶς, ἀλλ' ἵνα ἐμοὶ πεμφθείς, ὅπως ἡμῖν μαθὼν τὰ τῶν πολεμίων σαφῶς τὰ ὄντα ἐξαγγείλειεν. ἃ μὲν οὖν ἐγώ σοι ἵνα ἐφρόμην, ὦ Ἀράσπα, μέμνημαί τε καὶ ἀποδώσω σοι καὶ τούτοις πᾶσι. δίκαιον δ' ἡμᾶς ἄνδρας, ὦ ἄνδρες, τὸν ὑμῶν ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα, ὅτι καὶ τῷ ἡμετέρῳ ἀγαθῷ καὶ κινδυνεύοντι καὶ ἀπαλλαγέντι ἐβοήθει. ἐκ τούτου δὴ πάντες ἠσπάζοντο τὸν Ἀράσπαν καὶ ἐδεξιοῦντο. εἰ-
B πόντος δ' Κύρου, ὅτι τούτων μὲν ἄλις εἴη· ἃ δὲ καιρὸς ἡμῖν εἰδέναι, ταῦτα, ἔφη, διηγοῦ ὦ Ἀράσπα, καὶ † μηδὲν μείου τῆς ἀληθοῦς τὰ τῶν πολεμίων. χρήσιμον γάρ, μείζονα οἰηθέντας μείονα ἰδεῖν, ἢ μείω ἀκούσαντας * μείζονα διελέσθαι. καὶ μήν, ἔφη ὁ Ἀράσπας, † ὡς σαφέστατά γ' ἂν εἰδείης, ἐποίουν· συνεξέταττον γὰρ παρὼν * αὐτοῖς. σὺ μὲν δῆτα, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ τὸ πλῆθος μόνον οἶσθα, ἀλλὰ καὶ τὴν τάξιν αὐτῶν; ἔγωγε μήν, νὴ μὰ δί', ἔφη ὁ Ἀράσπας, καὶ
C ὡς ἀφανοῦντα τὴν μάχην ποιήσασθαι. ἀλλ' ὅμως, ἔφη ὁ Κῦρος, τὸ πλῆθος ἡμῖν πρῶτον εἰπὲ ὡς ἐν κεφαλαίῳ. ἐκεῖνοι δ' οὕτω [ἔφη * πάντες τεταγμένοι εἰσὶν ὅπη τετράκοντα τὸ βάθος καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς, πλὴν τῶν αἰγυπτίων. ἔστι δὲ † ἀπέχουσιν ἀμφὶ τὰ τετρακόσια στάδια. πάνυ γάρ μοι, ἔφη, ἐμέλησεν, ὥστε εἰδέναι ὁ πόσον κατέχον χωρίον. οἱ δ' αἰγύπτιοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰπὲ πῶς εἰσὶ τεταγμένοι; ὅτι εἶπας, πλὴν τῶν αἰγυπτίων. τούτους δὲ οἱ μυριάρχαι
D ἕπαστον εἰς ἑκατὸν πολλαχῇ † μυριοστὺν ἑκάστην. ὅτου γὰρ σφίσι καὶ οἵδε νόμον † ἔφασαν εἶναι τῶν τάξεων. καὶ ὁ Κῦρος μάλιστ' ἄκων συνεχώρησεν αὐτοῖς οὕτω τάττεσθαι. ἐβούλετο γὰρ ὅτι πλεῖστον ὑπερφαλαγγῆσαι τὸ σὸν στράτευμα. τοῖς τί δή, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅτου ὄφελος; ὡς ναὶ μὰ δί', ἔφη, τῷ μεσαιτάτῳ κυκλωσόμενος. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· ἀλλ' ὅτοι αὖ εἰδεῖεν, εἰ [οἱ * κυκλούμενοι κυκλώσουσιν. ἀλλ' ἃ μὲν τοῦδε σοι καιρὸς μαθεῖν, ἀκηκόαμεν· ὑμᾶς
E δ' ἐγώ, ὦ ἄνδρες, οὕτω ποιεῖν, νῦν μὲν ἐπειδὴν ἐνθένδε ἀπέλθητε, ὅπως κέψασθε καὶ τὰ τῶν ἵππων, καὶ τὰ ὑμῶν αὐτῶν ὅπλα. πολλάκις γὰρ μικροῦ ἐνδεία καὶ ἀνὴρ καὶ ἵππος καὶ ἅρμα ἀχρεῖον γίνεται. αὖθις δ' ἐπεί, ἕως ἂν ἐγὼ θύωμαι, σπεύδοιτε μὲν δὴ ἀρίστησαι καὶ ἄνδρας καὶ ἵππους,

† ἐπέχουσιν

† ἴδιόν τι

πους, ὅπως ὅ, τι αὖ τοῦ πάντα χωρὸς ἀεὶ ἦ, μὴ τούτου ἡμῖν ἐνδεὴς ἔσται. ὦ Ἀράσπα, ἔφη, † ὦ Ἀράσπα, τὸ δεξιὸν κέρας ἔχε, ὥσπερ καὶ ἔχεις, καὶ οἱ ἄλλοι μυριάρχοι ἧπερ νῦν ἔχετε. ὁμοῦ γὰρ τῷ ἀγῶνος ὄντος, οὐδὲν ἅρμασιν ἔστι χωρὸς τοὺς ἵππους μεταζευγνύναι. παραγγείλατε δὲ τοῖς ταξιάρχαις καὶ λοχαγοῖς ὅπως φάλαγξ καθίστασθε, εἰς δύο ἔχοντας ἕκαστον τὸν λόχον· ὁ δὲ λόχος ἦν ἕκαστος εἰκοσιτέτταρες. καί τις εἶπε τῶν μυριάρχων καὶ δοκοῦμέν σοι, ἔφη, * ὦ Κῦρε ἱκανῶς ἔξειν εἰς τοσούτους τεταγμένοι πρὸς ὕστω B βαθεῖαν φάλαγγα; καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· αἱ δὲ βαθύτεραι φάλαγγες ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τοῖς ὅπλοις τῶν ἐναντίων, † τί σοι δοκοῦσιν, ἔφη, τοὺς πολεμίους βλάπτειν ἢ τοὺς συμμάχους ὠφελεῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ, ἔφη, οἶς εἰς ἑκατὸν τοὺς ὁπλίτας εἰς μυρίους ἂν βαθοῖμι μᾶλλον τεταχθαι· ὕστω γὰρ ἂν ἐλαχίστοις μαχοίμεθα. ὡς ὅσων μὲν τοι ἐγὼ τὴν φάλαγγα βαθυνῶ, οἴομαι ὅλως ἐνεργὸν καὶ σύμμαχον ποιήσειν αὐτὴν ἑαυτῇ. ἀκροβατίσας μὲν ὅτι τοῖς θωρακοφόροις τάξω, ὅτι δὲ τοῖς C ἀκοντιστὰς τοξότας. τούτους γὰρ προτάξας μὲν † ἂν τις τάττοι, οἳ καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι μηδεμίαν μάχην ἂν ὑπομεῖναι ἐκ χειρός· προβεβλημένοι δὲ τοὺς θωρακοφόρους, μόνοσι γε καὶ οἱ μὲν, ἀκροβατίζοντες, οἱ δὲ, τοξεύοντες ὑπὸ τῶν πρόσθεν πάντων, λυμανοῦνται τοὺς πολεμίους. ὅ, τι δ' ἂν κακουργῇ τις τοὺς ἐναντίους, δηλονότι πάντα τοῦτο τοὺς συμμάχους κωφίζει. τελευταίους μὲν τοι ἐγὼ τοὺς ὅπλα πᾶσι καλυμμένους. ὥσπερ γὰρ οἰκίας οὔτε ἄνευ λιθολογῆ D μαλὸς ὀχυρὸν, οὔτε ἄνευ τῶν τεῖχος ποιούντων ὄφελος, οὔτως οὐδὲ φάλαγξ οὔτε ἄνευ τῶν πρώτων οὔτε ἄνευ τῶν τελευταίων, † εἰ μὴ ἀγαθοὶ εἶσιν, ὄφελος οὐδέν. ἀλλ' ὑμᾶς τε, ἔφη, ὡς παραγγελῶ πάντα δρᾶτε, καὶ ὑμᾶς οἱ τῶν πελταστῶν ἄρχοντες ὅπως τούτοις τοὺς λόχους ὡσαύτως καθίστατε, καὶ ὑμᾶς οἱ τοξοτῶν, ὅπως τοῖς πελτασταῖς ὡσαύτως. σὺ δὲ ὅς τῶν ὅπως πᾶσιν ἄρχῃς, τελευταίους ἔχων τοὺς ἄνδρας παρασκευάζου τοῖς ἑαυτοῦ ἔφορον σε ἐπάξειν τοὺς E καθ' ἑαυτὸν, καὶ τοῖς μὲν δέον ποιοῦσιν ὀπιπτεύειν, τοῖς δὲ * κακῶς μένοις ἀπειλεῖν ἰσχυρῶς· ἐὰν δέ τις στρέφηται, παραδώσειν φέλων, θανάτου ζημίαν. ἔργον γάρ ἐστι τοῖς μὲν παραγγείλασι † θαρρύνειν εἰς ἐπομένους καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ·

† Ἀείσοβα,

τί σοι, ἔφη, δοκοῦσιν ἐξ τοὺς πολ.

ἂν τις τάττ.

εἰ μὴ ἀγαθοὶ ἔσονται,

* hoc est, μαλακωνομένους

θρασύνειν

† al. Ἀρίσβα,

Quo pacto Cyrus copias suas instrui voluerit.

ascendum erit: vt quidquid tamdem fieri opportunum fuerit, in eo ne deficiamus. Deinde tu, inquit, † Araspa, cornu dextrũ obtineto, vti nunc obtines; itidemque ceteri denum milliũ præfecti seruate, quem nunc locũ obtinetis. Nam vbi prœlio congrediundum est, non iuncti iam equi vllo in curru cõmode mutari possunt. Denuntiate vero cohortium ductoribus & præfectis manipularibus, vt in phalange cõsistant, singulis manipulis densis ad duos. Erant autem isti manipuli singuli militum viginti quatuor. Et quidam e denum millium præfectis, inquit: An videmur tibi Cyre, siquidẽ in tot ordinati simus, aduersus tam densam phalangem suffecturi? Tum Cyrus: Si densiores sint phalanges, ait, quam vt armis ad hostes possint pertingere, quid tibi videtur hostibus adferre damni, quid sociis commodi? Equidem, ait, hos in centenos ordinatos grauis armaturæ milites mallem in decies millenos esse dispositos. Nam hoc modo cum pauciſſimis dimicaremus. At quo militum numero phalangis meæ densitas constabit, futurum arbitror, vt tota strenua reddatur, & ad opem mutuo ferẽdam promta. Iaculatores quidem post loricatos disponam, & post iaculatores, sagittarios. Quis enim eos in principiis constituat, qui fateantur ipsi, nullã se comminus pugnam sustinere posse? At si loricatos ante se hostibus oppositos habeant, subsistent: & illi quidem tela vibrando, hi sagittas emittẽdo super omnes ante se collocatos, hosti damnũ inferent. Quocumque vero maleficio quis hostem infestat, eo nimirum ipso socios subleuat. Postremos collocabo, qui omnium vltimi vocãtur. Nam quemadmodum domus nec sine lapidum compositione firma, nec absque iis, qui tectum faciant, vllam ad rem vtilis est: sic neq; phalangis vel absque primis, vel absque vltimis, si strenui non fuerint, vllus est vsus. Enimuero vestros ordines, vti præcipio, instruite; ac vos cetratorum præfecti post ordines horum, vestros itidem manipulos disponite; vosq; præfecti sagittariorum, itidem post cetratos. At tu, qui præfectus es vltimis omnium, extrema esto in acie cum tuis, eisque præcipito, vt quisque respiciendo suos obseruet, & officium facientes vlterius cohortetur, ignauiores minitabũdus acriter increpet. Quod si quis tergum vertat, deserẽdi consilio, morte multetur. Est enim hoc principe constitutorum loco munus, vt sequentes verbis & factis animosos efficiant.

Vos autem, qui post omnes estis collocati, etiam metum hostili maiorem ignauis incutere debetis. Ac vos quidem hæc facite. Tu vero † Abradata, qui præfectus es machinis, fac vt vehicula iugalia, quæ adparitores ac turres vehũt, quamproxime phalangem sequantur. Tu Dauche, qui præfectus es plaustris impedimenta vehentibus, post turres copias eiusmodi omnes ducito, & adparitores tui vehementer in eos animaduertant, qui vel intempestiue præcesserint, vel a tergo mãserint. Tu Carduche, qui carpentis mulieres vehentibus es præfectus, postremo ea loco post impedimenta constitue. Nam si hæc omnia sequantur, & multitudinis opinionem præbebunt, & insidias struẽdi facultatem nobis suppeditabunt, & cogent hostes, si quidem circumdare nos velint, vt maiorem ambitum faciant. Quanto autem maius spatium circumdando complectẽtur, tanto necesse est imbecilliores fiant. Ac vos quidem ita facite. Tu vero Artabaze, & tu Artagersa, mille pedites, quibus singulis vterque præestis, post hos ducite. Tuque Pharnuche, ac tu Asiadata, equites illos mille, quibus præestis vterque, ne intra phalangem disponite: sed armis instructi pone plaustra seorsum consistite, ac deinde cum ducibus ceteris ad nos accedite. Sic autem paratos vos esse necesse est, ac si primi prœlium sitis inituri. Tu quoque camelis impositorum præfecte pone plaustra locum tuũ obtineto, & quidquid Artagersas imperarit, facito. Vos autem curruum duces sortimini, & cuicumque sors obuenerit, is ante phalãgem suos centum currus cõstituat. De ceteris curruum centuriis altera quidem ad latus dextrum exercitus procedens, phalangem ad cornu sequatur, ad læuum altera. Sic adeo Cyrus omnes disponebat. Abradatas autem Susorum rex: Equidem, ait, vltro in me recipio, mi Cyre, vt hunc e regione phalangis aduersæ locum obtineam, nisi quid aliud tibi videtur. Et Cyrus hominem admiratus dextra prehendit, ac Persas, qui ceteris erant in curribus, interrogat: An & vos hæc conceditis? Illis respondentibus, honestum non esse, hæc permittere: sorte ducta rem inter ipsos componit, & Abradatæ sors id concessit, quod ipse in se receperat, & Ægyptiis oppositus fuit.

† al. Euphrata.

Abradatæ magnanimitas.

A ὑμᾶς δὲ δεῖ, τοὺς ἐπὶ πᾶσι τεταγμένους, πλείω φόβον παρέχειν τοῖς κακοῖς τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων. καὶ ὑμεῖς μὲν ταῦτα ποιεῖτε. σὺ δὲ ὦ † Αβραδάτα, ὃς ἄρχεις τῶν ἐπὶ τῶν μηχαναῖς, οὕτω ποίει, ὅπως τὰ ζεύγη † τὰ τοὺς ὑπηρέτας καὶ τοὺς πύργους φέροντα ἕψεται ὡς ἐγγύτατα τῆς φάλαγγος. σὺ δ', ὦ Δαοῦχε, ὃς ἄρχεις τῶν † σκευοφόρων, ἐπὶ τοῖς πύργοις ἄγε πάντα τὸν τοιοῦτον στρατόν. οἱ δ' ὑπηρέται † σοῦ ἰσχυρῶς κολαζόντων τοὺς προϊόντας τοῦ καιροῦ ἢ λειπομένους. σὺ δ' ὦ † Καρδοῦχε, ὃς ἄρχεις τῶν ἁρμαμαξῶν, αἳ ἄγουσι τὰς γυναῖκας, κατάστησον αὐτὰς τελευταίας ἐπὶ τοῖς σκευοφόροις. ἑπόμενα γὰρ ταῦτα πάντα καὶ πλήθους δόξαν παρέξει, καὶ ἐνεδρεύειν ὑμῖν ἐξουσία ἔσται, καὶ τοῖς πολεμίοις, ἢν κυκλοῦσθαι † βούλωνται, μείζω τὴν περιβολὴν ἀναγκάσει ποιεῖσθαι. ὅσῳ δ' ἂν μεῖζον χωρίον περιβαλλόωνται, τοσούτῳ αὐτοὺς ἀσθενεστέρους ἀνάγκη γίγνεσθαι. καὶ ὑμεῖς μὲν οὕτω ποιεῖτε. σὺ δὲ ὦ Αρτάβαζε, καὶ Αρταγέρσα, τὴν χιλιοστὺν ἑκάτερος τῶν σὺν ὑμῖν ἐπὶ τούτοις ἔχετε πεζῶν. καὶ σὺ ὦ Φαρνοῦχε καὶ Ασιαδάτα, τὴν τῶν ἱππέων χιλιοστὺν, ἧς ἑκάτερος ὑμῶν ἄρχει, μὴ συγκατατάττετε εἰς τὴν φάλαγγα, ἀλλ' ὄπισθεν τῶν ἁρμαμαξῶν ἐξοπλίσθητε καθ' ὑμᾶς αὐτούς· ἔπειτα πρὸς ἡμᾶς ἥκετε σὺν τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσιν. οὕτω δὲ δεῖ ὑμᾶς παρεσκευάσθαι, ὡς πρώτους δεῆσον ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. καὶ σὺ δὲ, † ὦ ἄρχων τῶν ἐπὶ ταῖς καμήλοις ἀνδρῶν, ὄπισθεν τῶν ἁρμαμαξῶν ἐκτάττου· ποίει δ' ὅ, τι ἂν σοι παραγγέλλῃ Αρταγέρσας. ὑμεῖς δ' οἱ τῶν ἁρμάτων ἡγεμόνες διακληρωσάμενοι, ὁ μὲν λαχὼν ὑμῶν πρὸ τῆς φάλαγγος, τὰ μεθ' ἑαυτοῦ ἕκαστον ἔχων ἅρματα καταστησάτω· αἱ δ' ἕτεραι ἑκατοστύες τῶν ἁρμάτων, ἡ μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῆς στρατιᾶς στοιχοῦσα, ἐπέσθω τῇ φάλαγγι ἐπὶ † κέρας, ἡ δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον. Κῦρος μὲν οὕτω διέτασσεν. Αβραδάτης δὲ ὁ σούσων βασιλεὺς εἶπεν· ἐγώ σοι, ὦ Κῦρε, ἐθελούσιος ὑφίσταμαι τὴν κατὰ πρόσωπον τῆς ἀντίας φάλαγγος τάξιν ἔχειν, εἰ μή τι σοι ἄλλο δοκεῖ. καὶ ὁ Κῦρος ἀγασθεὶς αὐτὸν καὶ δεξιωσάμενος, ἐπήρετο τοὺς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅρμασι πέρσας· εἰ καὶ ὑμεῖς, ἔφη, ταῦτα συγχωρεῖτε; ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐ καλὸν εἴη ταῦτα ὑφίεσθαι, διεκλήρωσεν αὐτοὺς, καὶ ἔλαχεν Αβραδάτης ᾗπερ ὑφίστατο, καὶ ἐγένετο κατὰ τοὺς αἰγυπτίους.

Εὐφράτα,

† τὰ τοὺς πύργους ἄγωνα ἕψ.

† σκευοφόρων ἐπὶ τοῖς πύργοις, ἐπὶ ταῖς μηχαναῖς ἄγε πάντα

† σοῦ τῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶς

† Καρδοῦχα

† πειρῶνται

ὁ ἄρχων

κέρως

τότε μὲν

τότε μὲν δὴ ἀπιόντες, καὶ θεραπευθέντες ὧν προσῆκον, ἐδείπνοποιοῦντο, καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι ἐκοιμήθησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ περὶ μὲν ὁ Κῦρος ἐθύετο, ὁ δὲ ἄλλος στρατὸς ἀρισήσας καὶ ἀσπασάμενος ἐξωπλίζετο πολλοῖς μὲν καὶ καλοῖς χιτῶσι, πολλοῖς δὲ καὶ καλοῖς θώραξι καὶ κράνεσιν· ὥπλιζον δὲ καὶ ἵππους περιτραχηλίοις καὶ περιστερνίδιοις, καὶ τοὺς μὲν μονίππους περιμηριδίοις, τοὺς δὲ ὑπὲρ ζεύγους ἅρμασι, περιπλευριδίοις. ὥστε ἦν στράτευμα μὲν χαλκῷ, ἀνθοῦν δὲ φοινικίσι πᾶσα ἡ στρατιά. καὶ ὁ Ἀβραδάτης δὲ ὁ τετράρυμον ἅρμα καὶ ἵππων ὀκτὼ παγκάλως ἐκεκόσμητο. ἐπεὶ δὲ ἔμελλε λινοῦν θώρακα, ὃν ὑπὲρ χώρας τοῦ πατρίου ἐνδύεσθαι, περιφέρει αὐτῷ ἡ Πάνθεια χρυσοῦν κράνος, καὶ περιβραχιόνια, καὶ ψέλια πλατέα περὶ τοὺς καρποὺς τῶν χειρῶν, καὶ χιτῶνα πορφυροῦν ποδήρη σολιδωτὸν τὰ κάτω, καὶ λόφον ὑακινθινοβαφῆ. Ταῦτα δὲ ἐποιήσατο λάθρα τοῦ ἀνδρὸς ἐκμετρησαμένη τὰ ἐκείνου ὅπλα. ὁ δὲ ἰδὼν ἐθαύμασέ τε, καὶ ἐπήρετο τὴν Πάνθειαν· σὺ δή ποτε, ὦ γύναι, συλλαβοῦσα τῶν σαυτῆς κόσμον τὰ ὅπλα μοι ἐποίησω; μὰ δί', ἔφη ἡ Πάνθεια, τόν γε πλείστου ἄξιον. σὺ γὰρ ἐμοιγ', ὦ καὶ τοῖς ἄλλοις φανῇς οἷος ἐμοὶ δοκεῖς εἶ, μέγιστος κόσμος ἔσῃ. Ταῦτα δὲ λέγουσα ἐνέδυέ τε τὰ ὅπλα, καὶ λανθάνειν μὲν ἐπεφύκει, ἐλείβετο δὲ αὐτῆς τὰ δάκρυα κατὰ τῶν παρειῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ πρόσθεν ὢν ἀξιοθέατος ὁ Ἀβραδάτης ὡπλίσθη τοῖς ὅπλοις τούτοις, ἐφάνη μὲν κάλλιστος καὶ ἐλευθεριώτατος, ἅτε καὶ τὴν φύσεως ὑπαρχούσης· λαβὼν δὲ καὶ τὸν ὑφηνιόχου τοῦ ἑαυτοῦ, παρεσκευάζετο ὡς ἀναβησόμενος ἤδη ἐπὶ τὸ ἅρμα. ἐν δὲ τούτῳ ἡ Πάνθεια, ἐκκεχωρηκέναι κελεύσασα τοὺς παρόντας πάντας, ἔλεξεν· ἀλλ' ὅτι μὲν, ὦ Ἀβραδάτα, εἴ τις καὶ ἄλλη πώποτε γυνὴ τὸν αὐτῆς ἄνδρα μεῖζον τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς ἐτίμησεν, οἶμαί σε γιγνώσκειν ὅτι κἀγὼ μία τούτων εἰμί. τί οὖν με δεῖ καθ' ἓν ἕκαστον λέγειν; τὰ γὰρ ἔργα οἶμαί σοι πιθανώτερα παρέξεσθαι τῶν νῦν λεγομένων λόγων. ὅμως δὲ οὕτως ἔχουσα πρὸς σέ, ὡς σὺ οἶσθα, ἐπομνύω σοι τὸν ἐμὸν καὶ σὸν φιλίαν, ἣν μοὶ ἐγὼ βούλεσθαι ἂν μετὰ σοῦ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ γνησίως καὶ σωφρόνως ἐπιτέσασθαι μᾶλλον ἢ ζῆν μετ' αἰσχυνομένου καὶ αἰσχυνομένης.

A Ac tum quidem discedentes, curatis iis, quæ prædicta sunt, cœnabant; & constitutis excubiis, quieti se dabant. Postridie mane Cyrus rem diuinam faciebat. At omnis exercitus, quum pransus esset, ac libasset, armabat & instruebat se; multas induens elegantes tunicas, multas & elegantes loricas, & galeas: itidemq; armabant equos frontium pectorumque tegumentis, & celetes quidem equos illis armis, quæ femora; curribus vero iūctos armis aliis, quæ latera tegerent. Itaque totus exercitus ære fulgebat, & florido vestium punicearum B colore nitebat. Erat & Abradatæ currus temonum quatuor, & equorum octo, pereleganter exornatus. Quumque iam thoracem more patrio lineum induere vellet, adfert ei Panthea galeam auream, & tegumenta brachiorum, & armillas latas circum internodia manuum, & purpuream ad pedes vsque demissam tunicam, pallæ plicas habenti similem inferius, & coloris hyacinthini cristam. Hæc illa clam viro, ad armorum eius mensuram fabricanda curauerat. Quibus ille conspectis, cum C admiratione Pantheam interrogauit: Tune vero, mea mulier, mundo tuo conciso hæc mihi arma confecisti? Non profecto, ait Panthea, mundo illo, qui mihi maximi pretij est. Nam tu, si quidem talem aliis etiam te declaraueris, qualis esse mihi videris, maximus mihi mundus & ornamentum futurus es. Hæc dicens, armis eum induebat; & quamquam id occultare conaretur, lacrumæ tamen ei per genas destillabant. Abradatas iam ante spectatu dignus, posteaquam his armis erat ornatus, pul- D cherrimus adparebat, & maxime liberali forma præditus: quippe qui talis esset etiam a natura. Quumque ab auriga inferiore habenas accepisset, iam se parabat, vt in currum adscenderet. Ibi tum Panthea secedere iussis omnibus, qui aderant, dixit: Mi Abradata, si qua mulier vmquam maritum suum pluris, quam suam æstimauit animam: adgnoscere te arbitror, etiam me harum vnam esse. Quid ergo necesse est omnia singillatim commemorare? Nam factis ea me tibi præstitisse existimo, quæ E plus apud te fidei mereantur, quam verba ista meo nunc ex ore prodeuntia. Sed enim tametsi hoc sim erga te animo, quem ipse nosti: iurata tamen & meum, & tuum amorem sancte testor, malle me tecum, strenue se gerente, simul terra obrui: quam cum infami, & ipsa infamis viuere.

Panthea maritum ornat, & ad fortitudinem hortatur.

Vsque adeo equidem & te, & meipsam honestissimis quibusque dignos iudico. Quinetiam Cyro, mea sententia, magnas quasdam gratias debemus, quod redactam me ad captiuæ fortunam, & sibi selectam, nec vt seruilis femina conditionis, nec vt libera sub ignominioso nomine voluerit vti: sed posteaquam me accepit, tibi tamquam fratris vxorem custodiuerit. Præterea quum Araspas, custos ille meus, ab ipso deficeret: policita sum ei, si mihi facultatem ad te mittendi concederet, venturum te ad ipsum, longe Araspa tum fideliorem, tum meliorem. Hæc illa est proloquuta, cuius verbis cum admiratione delectatus Abradatas; & caput eius tangens, & in cœlum suspiciens, precatus est: Tu vero Iupiter maxime, fac vt dignum me Panthea maritum, & amicum Cyro dignum declarem, qui nobis honorem habuit. Ea loquutus, per ostium sellæ currulis in currum adscendit. Et quum inferior auriga, post ipsius adscensum, sellam istam occlusisset; Panthea, quæ alia ratione non posset amplius ipsum amplecti, sellam est osculata. Itaque iam currus Abradatæ procedebat, & illa clam viro subsequebatur; donec conuersus Abradatas, ea conspecta dixit: Bono sis animo mea Panthea, & salue, & abi iam. Tum deinde eunuchi atque ancillæ receptam ad carpentum deduxerunt, & in lecto compositam tentorio texerunt. Tametsi vero & Abradatas, & currus eius sane pulchrum spectaculum exhiberent; prius tamen homines eum contemplari non potuere, quam Pathea discessisset. Quum autem Cyrus rite rem diuinum fecisset, & iam instructus esset exercitus, vti mandarat, & speculas alias ante alias teneret: ducibus conuocatis, huiusmodi verba fecit: Dij nobis, amici ac socij, mactatarum in hostiarum extis ea demonstrant, quæ pridem, quum victoriam nobis illam priorem largiti sunt. Ego vero commonefacere vos eorum volo, quæ si memoria teneatis, longe mea quidam sententia sitis ad prœlium alacrius accessuri. Nam bellicis in rebus multo, quam hostes, magis estis exerciti: & tum educati simul viuendo, tum instructi estis longe diutius, quam hostes: & victoria potiti simul estis. At ex hostibus multi cum suis victi sunt. Qui autem ex vtraque parte prœlio nondum interfuerunt, eorum quotquot in hostium exercitu sunt,

Imago amoris inter coniuges.

οὕτως ἐγὼ καὶ σὲ τῶν καλλίστων καὶ ἐμαυτὴν ἀξίωνα. καὶ Κύρῳ δὲ δοκῶ μεγάλῃ τινὰ ἡμᾶς χάριν ὀφείλειν, ὅτι με αἰχμάλωτον γεγυμνωμένην, καὶ ἑλομένην ἑαυτῷ, οὔτε με ὡς δούλην ἠξίωσε κεκτῆσθαι, οὔτε ὡς ἐλευθέραν ἐν ἀτίμῳ ὀνόματι· διεφύλαξε δέ σοι ὥσπερ ἀδελφοῦ γυναῖκα λαβών. πρὸς δὲ, καὶ ὅτε ὁ Ἀραάσπας ἀπέστη αὐτῷ, ὁ ἐμὲ φυλάττων, ὑπεσχόμην αὐτῷ, εἰ με ἐάσειε πρὸς σὲ πέμψαι, ἥξειν αὐτῷ σὲ πολὺ † Ἀ- Ἀραάσπου
B ραάσπου πιστότερον καὶ ἀμείνονα. ἡ μὲν ταῦτα εἶπεν. ὁ δὲ Ἀβραδάτης ἀγασθεὶς τοῖς λόγοις, καὶ λαβὼν αὐτῆς τῆς κεφαλῆς, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπεύξατο· Ἀλλ', ὦ Ζεῦ μέγιστε, δός μοι φανῆναι ἄξιῳ μὲν Πανθείας ἀνδρὶ, ἀξίῳ δὲ Κύρου φίλῳ τε καὶ ἡμᾶς τιμήσαντος. ταῦτα εἰπὼν, καὶ τὰς ὑφέας τοῦ ἁρματείου δίφρου ἀνέβαινεν ὅπῃ ὁ ἅρμα. ἐπεὶ δὲ ἀναβαίντος αὐτοῦ κατέκλεισε τὸν δίφρον ὁ ὑφηνίοχος, ὅτι ἔχουσα ἡ Πανθεία
C πῶς ἂν ἔτι ἄλλως ἀσπάσαιτο αὐτὸν, κατεφίλησε τὸν δίφρον· καὶ τῷ μὲν πρόσθεν ἤδη ὁ ἅρμα, ἡ δὲ λαθοῦσα αὐτὸν σπουδαίως ἐφείπετο, ἕως ὑποστραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Ἀβραδάτης εἶπε· θάρρει Πανθεία, καὶ χαῖρε, καὶ ἄπιθι ἤδη. ἐκ τότε δὴ οἱ ἡνίοχοι καὶ αἱ θεράπαιναι λαβοῦσαι αὐτὴν ἀπῆγον εἰς τὸ
D πρόσθεν ἅρμαξαν, καὶ κατακλίναντες κατεκάλυψαν τῇ σκηνῇ. οἱ δὲ ἄνθρωποι, καλοῦ ὄντος τοῦ θεάματος τοῦ Ἀβραδάτου καὶ τοῦ ἅρματος, οὐ πρόσθεν ἐδύναντο θεάσασθαι αὐτὸν πρὶν ἡ Πανθεία ἀπῆλθεν. ὡς δ' ἐκεκαλλιερήκει μὲν ὁ Κῦρος, ἡ δὲ στρατιὰ παρετέτακτο αὐτῷ ὥσπερ παρῄνεσε, * κατέ- * ἔχων,
χων σκηπτὰς ἄλλας πρὸ ἄλλων, συνεκάλεσε τοὺς ἡγεμόνας, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τὰ μὲν ἱερὰ ἡμῖν οἱ θεοὶ φαίνουσιν, οἷά ποτε καὶ πρόσθεν νίκην ἔδοσαν· ὑμᾶς δ' ἐγὼ βούλομαι ἀναμνῆσαι, ὧν μοι δοκεῖτε μεμνημένοι πολὺ ἂν εὐθυμό-
E τερον εἰς τ' ἀγῶνα ἰέναι. ἠσκήκατε μὲν γὰρ καὶ εἰς τὸν πόλεμον πολὺ μᾶλλον τῶν πολεμίων, σωτέρα δὲ καὶ σωτέραν ἔχετε ἐν τῷ αὐτῷ πολὺ πλείω ἤδη χρόνον, ἢ οἱ πολέμιοι, καὶ συνενικήκατε μετ' ἀλλήλων· τῶν δὲ πολεμίων πολλοὶ μὲν συνήλωνται † κατ' αὐτῶν, οἱ δ' ἀμάχητοι ἑκατέρων, οἱ μὲν τῶν πολεμίων μετ' ἴσασιν,

ἴσασιν, ὅτι προδότας τοὺς παραστάτας ἔχουσιν· ὑμεῖς δὲ οἱ μὲν ἡμῶν, ἴστε ὅτι μετὰ θελόντων τοῖς συμμάχοις ἀρήγειν μαχεῖσθε. εἰκὸς δὲ τοὺς μὲν πιστεύοντας ἀλλήλοις ὁμονόως μάχεσθαι μένοντας, τοὺς δὲ ἀπιστοῦντας ἀναγκαῖον βουλεύεσθαι, πῶς ἂν ἕκαστοι τάχιστα ἐκποδὼν γένοιντο. ἴωμεν δὴ, ὦ ἄνδρες, ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἅρματα μὲν ἔχοντες ὡπλισμένα πρὸς ἄοπλα τὰ τῶν πολεμίων, ὡς δ' αὔτως καὶ ἱππέας καὶ ἵππους ὡπλισμένους πρὸς ἀόπλους, ὡς ἐκ χειρὸς μάχεσθαι. πεζοῖς δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις † οἵοις καὶ πρόσθεν μαχεῖσθε· αἰγύπτιοι δὲ ὁμοίως μὲν ὡπλισμένοι εἰσὶν, ὁμοίως δὲ τεταγμένοι· τάς τε γὰρ ἀσπίδας μείζους ἔχουσιν, ἢ ὡς ποιεῖν τι, καὶ ὁρᾶν· τεταγμένοι δὲ εἰς ἑκατὸν δῆλον ὅτι κωλύσουσιν ἀλλήλους μάχεσθαι, πλὴν πάνυ ὀλίγων. εἰ δὲ ὠθοῦντες ἐξώσειν πιστεύσουσιν, ἵπποις αὐτοὺς πρῶτον δεήσει ἀντέχειν, καὶ σιδήρῳ ὑφ' ἵππων † ἰσχυριζομένῳ. ἢν δέ τις αὐτῶν καὶ ὑπομένῃ, πῶς ἅμα δυνήσεται ἱππομαχεῖν τε, καὶ φαλαγγομαχεῖν, [καὶ πυργομαχεῖν *; καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῶν πύργων ἡμῖν μὲν ἐπαρήξουσι, τοὺς δὲ πολεμίους παίοντες ἀμηχανεῖν ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι ποιήσουσιν. εἰ δέ τινος ἔτι ἐνδεῖσθαι δοκεῖτε, πρὸς ἐμὲ λέγετε. σὺν γὰρ θεοῖς οὐδενὸς ἀπορήσομεν. καὶ εἰ μέν τις εἰπεῖν τι βούλεται, λεξάτω· εἰ δὲ μὴ, ἐλθόντες πρὸς τὰ ἱερὰ, καὶ προσευξάμενοι οἷς ἐθύσαμεν θεοῖς, ἴτε ἐπὶ τὰς τάξεις. καὶ ἕκαστος ὑμῶν ὑπομιμνησκέτω τοὺς μὲν ἑαυτοῦ, ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς, καὶ ἐπιδεικνύτω τις τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ἄξιον ἀρχῆς, ἄφοβον δεικνὺς καὶ σχῆμα, καὶ πρόσωπον, καὶ λόγους.

οἷς

ἰσχυριζομένῳ.

Ase norunt adstites habere desertores: vos vero, qui a nobis estis, cum iis aleam prœlij vos subituros nostis, qui sociis opem ferre cupiant. Est autem consentaneum, concordibus animis in pugna substituros eos, qui mutuo sibi fidunt: qui vero diffidunt, hos consultare necesse est, quo pacto singuli quamprimum subducere se possint. Eamus igitur in hostem, commilitones, cum armatis curribus, aduersus hostium currus inermes: itidemq; cum equitibus & equis armatis, aduersus inermes cōminus pugnaturi. Pedites quidē aduersarios habituri estis eos, quos antehac: & Ægyptij quo armati sunt modo, eodem & in acie dispositi sunt. Nam maiores eis clupei sunt, quam vt aliquid vel efficere, vel prospicere possint: & in centenos ordinati, seipsos haud dubie in prœlio sunt impedituri, paucis admodum exceptis. Quod si nos impellendo protrusuros se crediderint, primum equi sustinendi eis erunt; & ferrum, cui robur ab equis accedit. Iam si quis illorum etiam non cedendo subsistet, quo pacto simul & aduersus equitatum, & phalangem, & turres pugnare poterit? Nam in turribus collocati nostri, nobis auxilio futuri sunt; & hostes feriendo, potius vt de suis rebus desperent, quam prœlientur, efficient. Quod si re quapiam vobis adhuc opus esse putatis ad me referte. Nam Diis adiuuantibus, nullius inopia laboraturi sumus. Si quis etiam dicere aliquid volet, dicat: sin autem, ad rem diuinam discedite, ac Deos comprecati, quibus rem sacram fecimus, ad ordines vosmet conferte. Redigat autem ea quisque vestrum in memoriam suis, de quibus a me admoniti estis: adeoque subiectis sibi quilibet, intrepidum & gestu, & vultu, & oratione semet ostendendo, imperio se dignum declaret.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE INSTITVTIONE CYRI, LIBER SEPTIMVS.

ILLI ergo precati Deos, Aad ordines abierunt. Et miniſtri Cyro, atque iis, qui cum ipſo erant, cibum ac potum adtulere, quum adhuc rem ſacram facerent. Cyrus ita, vti conſtiterat, delibatis cibis prandebat; & ſemper ei, qui maxime indigeret, impertiebatur: quumque poſt libationem precatus eſſet, tum ipſe bibit, tum ceteri, qui aderant. Secundum hæc implorato Ioue patrio, vt & dux & ſocius eſſet; equum adBſcendit, idemque ſibi proximos facere iuſſit. Erant autem omnes illi cum Cyro iiſdem armis inſtructi, quibus ipſe Cyrus: tunicis puniceis, loricis æreis, æreis galeis, criſtis albis, gladiis, & vna cornea quiſque tragula. Equi tegumentis frontium, & pectorum, & laterum æreis muniti erant. Eiuſdem generis tegumenta equitis cuiuſq; femora muniebant. Tantum Cyri arma differebant in hoc, quod reliqua colore aureo illita erant: at Cyri arma inſtar ſpeculi reſplendebant. Poſteaquam conſcendit equum, ac ſubſtitit, vt reſpiceret, quaCperrecturus eſſet; tonitru dextrum inſonuit. Itaque dixit: Sequemur te maxime Iupiter. Tum progredi cepit, Chryſanta equitum præfecto, cum equitibus, dextrum: *Araſamba cum pedeſtribus copiis latus læuum obtinentibus. Præcepit etiam, vt ad ſignum reſpicerent, & æquali gradu ſequerentur. Erat autem ei ſignum, aquila aurea in haſta ſublimi extenſa. Et hodieque ſignum hoc a rege Perſarum adhuc retinetur. Prius vero, quam in hoſtium conſpectum veniret, ter exercitum quieDſcendo refecit. Vbi iam ad ſtadia viginti acceſſiſſent, hoſtium copias aduentantes contra ſe cernere ceperunt. Quum autem

al. Arisbā, & Arisma, & Arsama.

Aquila aurea ſignum Perſici Imperij, ſicut & deinceps Byzantini.

Οἱ μὲν δὴ ὀξάμβοι τοῖς θεοῖς, ἀπῆεσαν πρὸς τὰς τάξεις· τῷ δὲ Κύρῳ καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν προθυσάμενοι οἱ θεραπεύοντες ἐμφαγεῖν καὶ ἐμπιεῖν, ἔπιθον ἀμφὶ τὰ ἱερά. ὁ δὲ Κῦρος, ὥσπερ εἶχεν ἐξηκὼς, ἀπαρξάμενος ἦρξε, καὶ μετεδίδου ἀεὶ τῷ μάλιστα δεομένῳ· καὶ σπείσας καὶ ὀξάμβους, ἔπιε, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ περὶ αὐτὸν οὕτως ἐποίουν. μετὰ δὲ ταῦτα αἰτησάμενος Δία πάτριον ἡγεμόνα εἶναι καὶ σύμμαχον, ἀνέβαινεν ὅπερ τὸν ἵππον, καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἐκέλευσεν. ὡπλισμένοι δὲ πρῶτοι ἦσαν οἱ περὶ τὸν Κῦρον τοῖς αὐτοῖς Κύρῳ ὅπλοις, χιτῶσι φοινικοῖς, θώραξι χαλκοῖς, κράνεσι χαλκοῖς, λόφοις λευκοῖς, μαχαίραις, παλτῷ κρανείνῳ ἑνὶ ἕκαστος· οἱ δὲ ἵπποι περὶ μετωπιδίοις καὶ περιστερνιδίοις καὶ παραπλευριδίοις χαλκοῖς. τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ παρεσκεύαστο τῷ ἀνδρί. τοσοῦτο δὲ μόνον διέφερον τὰ Κύρου ὅπλα, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἐκέκριστο τῷ χρυσοειδεῖ χρώματι, τὰ δὲ Κύρου ὅπλα ὥσπερ κάτοπτρον ἀφέλαμπεν. ἐπεὶ δὲ ἀνέβη, καὶ ἔξω ἀποβλέπων, ἦρξε μέλλειν πορεύεσθαι, βροντὴ δεξιὰ ἐφθέγξατο. ὁ δ' εἶπεν· ἑψόμεθά σοι ὦ Ζεῦ μέγιστε. καὶ ὥρμητο μὲν, ἐν δεξιᾷ ἔχων Χρυσάνταν τὸν ἵππαρχον καὶ τὰς ἵππους, ἐν ἀριστερᾷ δὲ † Ἀραμβάσαν καὶ τοὺς πεζούς. παρ- Ἀείσβαν ἡγήσατο δὲ παρελθὼν πρὸς τὸ σημεῖον, καὶ ἐν ἴσῳ ἔπεσθαι· ἦν δ' αὐτῷ τὸ σημεῖον, ἀετὸς χρυσοῦς ὑπὸ δόρατος μακροῦ ἀνατεταμένος. καὶ νῦν ἔτι τοῦτο τὸ σημεῖον τῷ τῶν Περσῶν βασιλεῖ ἕπεται. πρὶν δὲ ὁρᾶν τοὺς † πολεμίους, εἰς τέλος ἀνέπαυσε τὸ στράτευμα. ἐπεὶ δὲ πρόσω πολεμίους, ἦλθε, ὡς εἶχεν τάξεως, ἤρχοντο ἤδη τοῦ τῶν πολεμίων στρατεύματος αὐτικρὺς παρελθών. ὡς δὲ ἐπεὶ

ἐν τῷ

ἐν τῷ καταφανεῖ πρότερος ἀλλήλοις ἐγένοντο, καὶ ἔγνωσαν οἱ πολέμιοι πολὺ ἑκατέρωθεν ὑπερφαλαγγοῦντες, ἔστησαντες τὴν ἑαυτῶν φάλαγγα, (οὐ γὰρ ἦν ἄλλως κυκλοῦσθαι) ἀπέκαμπτον εἰς † κύκλωσιν, ὅπως ὥσπερ γάμμα ἑκατέρωθεν τὴν ἑαυτῶν φάλαγγα ποιήσαντες, πρόσθεν ἅμα μάχοιντο. Κῦρος δὲ ὁρῶν ταῦτα, οὐδὲν τι μᾶλλον ἀφίστατο, ἀλλ' ὡσαύτως ἦγεῖτο. κατανοῶν δὲ ὡς τάχιστα καμπτῆρα ἑκατέρωθεν ἐποιήσαντο, τοιόνδε κάμπτοντες αὐτὸ ἔτεινον τὰ κέρατα· ἐννοεῖς, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἔνθα τὴν ὀπισθοκαμπὴν ποιοῦνται; πάνυ γε, ἔφη ὁ Χρυσάντας, καὶ θαυμάζω γε. πολὺ γάρ μοι δοκοῦσιν ἀπασῶν τὰ κέρατα ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος. ναὶ μὰ δί', ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἀπό γε τῆς ἡμετέρας. τί δὴ τοῦτο; † δηλονότι, ἔφη, φοβούμενοι, μὴ ἐν τῷ ἐγγὺς ἡμῶν γένηται τὰ κέρατα, τὴν φάλαγγος † ὀπισθόμενοι οὖσης, ὀπισθώμεθα αὐτῆς. ἔπειτα, ἔφη ὁ Χρυσάντας, πῶς δυνήσονται ὠφελεῖν οἱ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους, οὕτω πολὺ ἀπέχοντες ἀλλήλων; ἀλλὰ δῆλον, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅτι ἐπειδὰν αὖ γένηται τὰ κέρατα † ἀναβαίνοντα κατ' αὐτῶν τὴν πλαγίων τῆς ἡμετέρου στρατεύματος, * στραφέντες ὡς εἰς φάλαγγα ἅμα πρόσθεν ἡμῖν ποιήσονται, ὡς ἅμα πρόσθεν μαχούμενοι. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Χρυσάντας, δῦ σοι δοκοῦσι βουλεύεσθαι; ποῖός γε ἂν ὁρῶσι· ποῖος δέ γε ἂν οὐχ ὁρῶσιν, ἔτι κάκιον, ἢ εἰ χεῖρας ποσὶ πήσαιεν. ἀλλὰ σὺ μὲν, ἔφη, ὦ Ἀρσάμα, ἤδη τὰ πεζῷ πρόσθεν ἄπιθι, ὥσπερ ἐμὲ ὁρᾷς· καὶ σὺ ὦ Χρυσάντα ἐν ἴσῳ τούτῳ ὃ ἱππικὸν ἔχων συμπάρεπου. ἐγὼ δὲ ἅμα ἕψομαι ὅπῃ σοι δοκεῖ καιρὸς εἶναι συμβάλλειν τῆς μάχης· ἅμα δὲ παριὼν ὁπόσοι ἐσμὲν σκέψομαι ἕκαστα πῶς ἡμῖν ἔχει. ἐπειδὰν δὲ ἐκ τούτου ἴωμεν, ὅταν ἤδη ὁμοῦ ποσὶν ἰόντες ἀλλήλοις μιγνώμεθα, παραινῶ ἀξαρξω, ὑμεῖς δὲ † ἐφέπεσθε. ἴσως δὲ ἂν ἤδη ἐν χερσὶν τοῖς πολεμίοις, ἀμυνεῖσθε μόνοι; (οὐ γὰρ οἶμαι ὀλίγος θόρυβος ἔσεσθαι) ὁρμήσεται δὲ τάχιστα Ἀβραδάτης ἤδη σὺν τοῖς ἅρμασιν εἰς τοὺς ἐναντίους. οὕτω γὰρ αὐτῷ εἰρήσεται. ὑμᾶς δὲ χρὴ ἕπεσθαι ἐχομένους ὅτι μάλιστα τῶν ἁρμάτων. οὕτω γὰρ μάλιστα τοῖς πολεμίοις τεταραγμένοις ἐπιπεσούμεθα. παρέσομαι δὲ κἀγὼ, ἢ ἂν δοκῶμεν τάχιστα, διώκων τοὺς ἀνδρας, ἴσως οἱ θεοὶ ἐθέλωσι.

κύκλωσιν, ὥσπερ γάμμα ἐκ. τὴν ἑ. πάξ. ποιήσαντες, ὡς πρόσθεν

δῆλον ὅτι, ἔφη,

ἔπεσθαι

ἀναβαίνοντα κατ' αὐτῶν

*στραφῆναι ὡς εἰς φάλαγγα, ἅμα πρόσθεν ἡμῖν μαχούμενοι.

ἐπίχειρα.

A vtrique iam se mutuo in conspectu haberent, & hostes decreuissent ab vtroque latere phalangem aduersam circumuenire: stiterunt phalangem suam, quod aliter circumdare non liceat, & inflexerũt ad intercipiendum in medio hostem, vt instructo agmine suo vtrimque instar litteræ gamma, vndique simul dimicarent. Quæ Cyrus tametsi videret, nihilo tamen magis restitit; sed eodem modo præibat. Quum autem animaduerteret, procul ab ipsis vtrimque flexum fieri, quo cornua flectendo extendebant: Animaduertis, inquit, Chrysanta, vbi hostes flexionem instituãt? B Prorsus, ait, Chrysantas, atque adeo res mihi mira videtur. Nam cornua, mea quidem sententia, longe a sua phalange abstrahunt. Sic est profecto, ait Cyrus, ac longe etiam a nostra. Cur id? Nimirum, ait, metuunt ne, si cornua nobis propiora sint, phalange procul adhuc remota, nos ipsos inuadamus. At qui poterunt deinde, inquit Chrysantas, aliis alij adiumento esse, quum tam procul ab se inuicem absint? Manifestum est, ait Cyrus, quod vbi cornua e regione laterum exercitus nostri ad- C scendendo constiterint: quasi in phalangem conuersi pariter ex omni parte nos adgredientur, simul vndique aduersum nos pugnaturi. Ergone tibi, ait Chrysantas, recte hoc consilij capere videntur? Vero, ad ea quæ prospiciunt, inquit: quod autem adtinet ea, quæ non prospiciunt; etiam peius sibi consulunt, quam si aduersis cornibus nos inuaderent. Sed tu Arsama, inquit, peditatui modice præito, sicuti me præire vides: ac tu Chrysanta pari gradu cum hoc copias equestres ducens sequitor. D Ego vero illuc abeo, vnde mihi tempestiuum videtur, ordiri prælium: & simul in transitu singula considerabo, quo pacto nobis ista se habeant. Illuc vbi venero, & congressuri iam inter nos erimus; pæanem exordiar, ac vos subsequimini. Quando autem manus cum hoste nos conserturi simus, facile vos sentietis, quum non exiguus tumultus futurus sit: ac deinde cum curribus Abradates in aduersos impetum faciet. Sic enim ipsi significabitur. Vos autem sequi oportebit quammaxime con- E tiguos curribus. Nam hoc modo in hostes plurimum perturbatos incidemus. Adero etiam ipse, & quam celerrime potero, Diis volentibus, eos persequar.

Hæc loquutus, quum tesseram militarem hanc dedisset, Iupiter seruator & dux, progressus est. Quumque inter currus & loricatos pergeret, quoties aliquos in ordinibus adspiceret, aiebat modo: Quam iucundum est, milites, vultus vestros intueri: modo apud alios dicebat: An intelligitis, milites, certamen iam propositum esse non solum de hodierna victoria; sed etiam de ea, quam prius obtinuistis, adeoque de felicitate vniuersa? Hinc ad alios accedens: Deinceps, aiebat, nunquam Dij nobis accusandi erunt, commilitones. Nam facultatem concessere multa & egregia nobis adquirendi. Saltem nos, milites, fortiter nosmet geramus. Rursus ad alios huiusmodi: Quasnam ad communes epulas lautiores nosmet inuitare possemus, quam ad has ipsas? Nam modo facultas vobis est, si viri fortes essevolueritis, multa & egregia commoda mutuo vobis conferendi. Rursus ad alios: Nostis, opinor, milites, proposita iam esse præmia; vincentibus quidem, vt persequantur, feriant, occidant, bona possideant, præclare audiant, liberi sint, imperent; ignauis autem, his contraria scilicet. Quisquis ergo seipsum diligit, mecum prœlium ineat. Nam nihil equidem ignauiæ, nihil turpitudinis volens admittam. Rursus vbi ad quosdam accessissset, qui prœlio superiori interfuissent, aiebat: Ad vos vero, milites, quid verbis opus est? Nostis enim, cuiusmodi diem viri fortes in præliis agant, & qualem ignaui. Deinde discedens, ad Abradatam quum accessisset, restitit: & Abradatas habenis inferiori aurigæ traditis, adiit eum, simul adcurrentibus etiam aliis, qui prope ab ipso in acie collocati erant, tum pedites, tum curruum agitatores. Hi quum ad Cyrum veniissent, in hanc sententiã inquit: Deus, Abradata, quemadmodum tu petebas, & te & tuos dignos censuit, qui sociorum essetis in acie principes. Tu vero memineris, vbi iam tibi prœliandum erit, Persas eos futuros, qui vos & spectabunt, & sequentur: neque committent, vt soli desertique dimicetis. Et Abradates ait: Equidem res nostras, Cyre, habere se recte existimo. Verum latera me sollicitum habent. Nam hostium cornua video porrigi firma tum propter currus, tum propter omnis generis copias. His nihil nos opposuimus, aliud, quam currus. Quapropter

ταῦτα εἰπὼν, καὶ σύνθημα παρεγγυήσας, Διὸς σωτὴρ καὶ ἡγεμὼν, ἐπορεύετο. μεταξὺ δὲ τῶν ἁρμάτων καὶ τῶν θωρακοφόρων διαπορευόμενος, ὁπότε τοὺς σκοπέλλοι τινὰς τῶν ἐν ταῖς τάξεσι, τοτὲ μὲν εἶπεν ἂν· ὦ ἄνδρες, ὡς ἡδὺ ὑμῖν τὰ πρόσωπα θεάσασθαι· τοτὲ δ' αὖ ἂν ἄλλοις αὖ ἔλεξεν· ἆρα γινώσκετε, ἄνδρες, ὅτι ὁ νῦν ἀγὼν ἔστιν οὐ μόνον περὶ τῆς τήμερον νίκης, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς πρόσθεν ἡμῖν εὐεργεσίας, καὶ περὶ πάσης εὐδαιμονίας; ἐν ἄλλοις δὲ πρωΐ ἔφη· ὦ ἄνδρες, ὃ ἀπὸ τῶνδε τῶν ἔργων ποτὲ θεοῖς αἰτητέον ἔσται. παρεσκεύασται γὰρ ἡμῖν πολλά τε καὶ ἀγαθὰ κτήσασθαι. ἀλλ', ὦ ἄνδρες, ἀγαθοὶ γιγνώμεθα. κατ' ἄλλους δ' αὖ πιάδε, ὦ ἄνδρες, εἰς τίνα ποτ' ἂν καλλίονα ἔρανον ἀλλήλοις τῶνδε καλέσαιμεν, ἢ εἰς τόνδε; νῦν γὰρ ἔξεστιν ἀγαθοῖς ἀνδράσι γιγνομένοις πολλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀλλήλοις εἰσενεγκεῖν. κατ' ἄλλους δ' αὖ· ὀπίσω μὲν, οἶμαι, ὦ ἄνδρες, ὅπη νῦν ἄθλα τοῖς νικῶσι μὲν, † διώκειν, παίειν, κατακαίνειν, ἀγαθὰ ἔχειν, καλὰ ἀκούειν, ἐλευθέροις εἶναι, ἔρχειν· τοῖς δὲ κακοῖς δηλονότι τἀναντία τούτων. ὅστις οὖν ἑαυτὸν φιλεῖ, μετ' ἐμοῦ μαχέσθω. ἐγὼ γὰρ οὐδὲν κακὸν οὐδὲ αἰσχρὸν ἑκὼν εἶναι προήσομαι. ὁπότε δ' αὖ γιγνοιτο κατά τινας τῶν πρόσθεν συμμαχοσαμένων, εἶπεν ἄν· τοὺς δὲ ὑμᾶς ἡδέως ἂν, ὦ ἄνδρες; ὑπίσω γὰρ, οἷαν τε οἱ ἀγαθοὶ ἐν ταῖς μάχαις ἡμέραν ἄριστοι, καὶ οἵαν οἱ κακοί. ὡς δὲ † ἀπιὼν πρὸς Ἀβραδάτην ἐγένετο, ἔφη· καὶ ὁ Ἀβραδάτης τοῖς ἑαυτοῦ ὑφηνιόχοις τὰς ἑωϊὰς προσῆλθεν αὐτῷ, προσέδραμον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν πλησίον τεταγμένων καὶ πεζοὶ καὶ ἁρματηλάται. ὁ δ' αὖ Κῦρος ἐν τοῖς πρόσθεν εἰρημένοις ἔλεξε τοιάδε· ὁ μὲν θεὸς, ὦ Ἀβραδάτα, ὥσπερ σὺ ἠξίους, συνηξίωσέ σε καὶ τοὺς σοὶ πειθομένους † συμμάχων· σὺ δ' αὖ τοῦτο μέμνησο, ὅταν δέῃ σε ἤδη ἀγωνίζεσθαι, ὅτι πρῶται οἵ τε θεασόμενοί σε ἔσονται καὶ οἱ ἑπόμενοί σοι, καὶ οὐκ ἐάσοντες ἐρήμους ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. καὶ ὁ Ἀβραδάτης εἶπεν· ἀλλὰ τά μὲν καθ' ἡμᾶς ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Κῦρε, καλῶς ἔχειν· ἀλλὰ τὰ πλάγια λυπεῖ με, ὅτι τὰ μὲν [πλάγια *τῶν πολεμίων κέρατα ἰσχυρὰ ὁρῶ ἀνατεινόμενα καὶ ἅρμασι καὶ παντοδαπῇ στρατιᾷ· ἡμέτερον δ' οὐδὲν ἄλλο αὐτοῖς ἀντιτέτακται ἢ ἅρματα. ὥστ' ἐγὼ

διώκειν & καπακήνειν

πλεινῶν

ἔγωγ' ἔφη, εἰ μὴ ἔλαχον τὼδε τὼ πάξιν, ἠ- A me quidem, nisi sorte locus hic mihi obti-
σχυνόμην ἂν ἐνθάδε ὤν. οὕτω πολύ μοι δο- gisset, eius sane puderet. Adeo mihi vi-
κῶ ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶ). καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· deor esse in tuto. Cyrus autem ad hæc: Si
ἀλλ' εἰ τὰ τῇδε σοὶ καλῶς ἔχει, θαῤῥῶν ἐκεῖσε res apud te recte habent, inquit, bono
ἴθι. ἐγὼ γάρ σοι σὺν θεοῖς ἔρημα τῶν sis animo, quod illos adtinet. Nam equi-
πολεμίων τὰ πλάγια ταῦτα ἀποδείξω. καὶ dem Deum ope tibi palam hæc hostium
σὺ μὲν τοίνυν † ἔμβαλλε τοῖς πολεμίοις, in latera nudabo. Teque obtestor, ne prius
ἔμβαλλε τοῖς αἰχυπτίοις ὡς ἀνατίοις, ἁμαρτύσομαι, πρὶν ἂν φύγοντας τούτους in hostes istos impetum facias, quam hos
οὓς νῦν φοβῇ θεάσῃ. τοιαῦτα δὲ ἐμεγαληγό- ipsos, quos modo metuis, fugere cernas.
ρει μέλλουσης τῆς μάχης γίγνεσθαι· ἄλλως Et huiusmodi verba Cyrus magnifice ia-
δὲ οὐ μάλα μεγαλήγορος ἦν. ὅτε μὲν τοι Β ctabat, instante pugna; quum cetero qui
τούτους ἴδῃς φύγοντας, ἐμέ τε ἤδη παρεῖναι non admodum iactabundus esset. Vbi ve-
νόμιζε, καὶ ὁρμᾶν εἰς τοὺς ἄνδρας. καὶ σὺ γὰρ ro fugientes hos conspexeris, tum & me
τότε τοῖς μὲν ἀνατίοις κακίοσι αὖ χρήσομαι, iam adesse putato, & impetum in hostes
ἔπ τοῖς δὲ μετ' σαυτόν, ἀρίστοις. ἀλλ' ἕως † ὅτι facito. Quippe tunc aduersarios ignauis-
σοι σχολή, ὦ Ἀβραδάτα, πρώτους παρελθόν- simos, & tuos fortissimos experieris. E-
τας τῶνδε τὰ σαυτοῦ ἅρματα, τῶνδε κάλει nimuero dum tibi vacat, Abradata, cur-
τοὺς σὺν σοὶ εἰς τὼ ἐμβολώ, τὸν μὲν πρόσ- rus tuos vtiq; præteruectus, cohortare tuos
ωπον τῶνδε θαῤῥύνων, τὰς δὲ ἐλπίσιν ὑπε- ad inuadendum, ac partim eis vultu ani-
κκυφίζων. ὅπως δὲ κρᾶτιστοι φανοῦνται τῶν ὑπὸ mos addito, partim spe subleuato. Atq; vti
τοῖς ἅρμασι, φιλονεικίαν αὐτοῖς ἔμβαλλε. καὶ C longe præstantissimi omnium, qui sunt in
γάρ, οἶδ' ἴσθι, ὦ τάδε ἀκούσεται, πρώτους ἕψον- curribus, videamini; æmulationem inter
σι τοὐπίσω μηδένα εἶ) κερδαλεώτερον ἀρε- ipsos excitato. Nam certo scias, dicturos
τῆς. ὁ μὲν δὴ Ἀβραδάτης ἀναβὰς παρήλαυ- omnes deinceps, si hoc fiat, virtute nihil
νε, καὶ ταῦτα ἐποίει· ὁ δὲ αὖ Κῦρος παιὼν, esse fructuosius. Itaque conscenso curru
ὡς ἐλαύνετο πρὸς τὸν δυσμικόν, ἔνθα Ὑστάσπας τὰς ἡμίσεις ἔχων τῶν Περσῶν ἱππέων, praterueliebatur Abradates, & hæc facie-
ὀνομάσας αὐτὸν, εἶπεν· ὦ Ὑστάσπα, νῦν σοὶ bat. Cyrus progressus, vbi ad lævam per-
ἔξεστιν ἔργον τῆς σῆς ἀρετῆς ἀποδείξασθαι. νῦν γὰρ ἐὰν uenit, quo loco Hystaspas erat, cum equi-
φθάσωμεν τοὺς πολεμίους καταπτήσσοντες, tatus Persici parte dimidia: nominatim
δόξεις ἡμῶν ἀποφανεῖσθαι. καὶ ὁ Ὑστάσπας ὑπο- eum compellans, ait: Vides iam, Hystaspa,
γελάσας εἶπεν· ἀλλὰ σοὶ μὲν τῶν ὄντων ἀνα- dignum opus celeritate in conficiundis re-
τίας ἡμῖν μελήσει· τοὺς δὲ ἐκ πλαγίου σὺ δή- bus tua. Nam si modo anteuertemus ho-
λοις τεταξόμεθα, ὅπως μηδὲ οὗτοι σχολάζω- stes interficiendo, nemo nostrum peribit.
σι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· ἀλλ' ὅτι γε τούτους ἐγὼ Et Hystaspas cum risu ait: Enimuero de
αὐτὸς ἀφήξομαι. ἀλλ', ὦ Ὑστάσπα, τόδε μέ- aduersis curæ nobis erit. Tu autem de il-
μνησο, ὅτῳ ἂν ἡμῶν ὁ θεὸς νίκην δίδῳ, ἵν' lis, qui sunt a latere, aliis mandata dederis,
πανταχοῦ πολέμιον, τοὺς δὲ μαχόμενον ἀεὶ ne otiosi sint. Equidem ad hos, ait Cyrus,
συμβάλλωμεν. ταῦτα εἰπὼν τοὺς ἡνιόχους ἐκέλευε Dipse pergo. Tu tamen memineris, Hysta-
ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὸ πλάγιον τοὺς ἵππους ἐλάσαντες ἐγένοντο, καὶ ἐπὶ τὰ ἅρ- spa, cuicumque nostrum tamdem victo-
ματα τῶν ταύτῃ ἀρίστων, τοὺς τὸν ἔλε- E riam Deus concesserit, si quid alicubi re-
ξεν· ἐγὼ δ' ἔρχομαι ὑμῖν ὑπεκθυρήσων· ἀλλ' ὁ- liquum ex hostibus manserit, semper cum
πότε μὲν αἴσθησθε ἡμᾶς ὑπιππεύοντας κατ' ἄκρων, τότε καὶ ὑμεῖς πρόσθε ἅμα ἅπαντες πο- iis, qui pugnabunt, manus conserendas
λεμίων ἐλαύνετε. πολὺ γὰρ ἂν ἀσφαλεστέρῳ ἔσεσθε ἔξω φρονοῦντες ἢ ἔνδον ἀπολαμβανόμε- esse. His dictis, procedebat. Quumque
νοι. ἐπεὶ δὲ αὖ παιὼν ἐλαύνετο ὅπισθεν τῶν ἁρμαμαξῶν, Ἀρταγέρσαν μὲν καὶ Φαρνοῦχον progrediendo ad latus veniisset, & ad præ-
fectum curribus, qui istic erant, sic eum
adpellans ait: Equidem vobis opem la-
turus venio. Vos vbi senseritis, nos ad
partes extremas hostem inuadere; tum &
ipsi per medios hostes inuehendo per-
rumpere conamini. Nam tutiores futuri e-
stis, si peruadendo foras eruperitis, quam
si ab eis in medio intercipiamini. Post-
quam autem pergendo, pone plaustra
venit: iussit, vt Artagersas & Pharnuchus

Al. Persis. cum mille *peditibus, ac totidem equitibus, ibidem manerent. Vbi vero, inquit, me animaduerteritis eos, qui ad latus dextrum sunt, adoriri: tunc & ipsi vobis oppositos inuadite. Pugnabitis enim aduersus cornu, quo loco imbecillior est exercitus: & phalangem habebitis, vt firmiores sitis. Sunt etiam, vti videtis, equites hostium vltimi, aduersus quos omnino camelorum ordines immittite. Nam certo scitote, prius vos hostes ridiculos esse conspecturos, quam manus conseratis. His Cyrus peractis, ad latus dextrum se contulit. Crœsus autem ratus iam phalangem, cum qua ipse procedebat, ab hostibus abesse propius, quam illa cornua, quæ protendebantur: signum extulit, quo cornua monerentur, ne longius sursum progrederentur, sed eo loco se conuerterent. Quumq; subsisterent omnes, & Cyri copias intuerentur; signũ eis dedit, vt in hostem pergerent. Hoc modo tres phalanges aduersus exercitum Cyri tendebãt, vna ex aduerso, ex reliquis duabus addextrum altera latus, ad læuum altera: ita quidem, vt totus exercitus Cyri magno in metu versaretur. Nam instar exigui laterculi, qui collocatus est in magno, Cyri copiæ cingebantur vndique ab hostium equitibus & cataphractis, & cetratis, & sagittariis, & curribus, extra quam a tergo. Sed vbi tamen Cyrus imperauit, omnes ore aduerso in hostem se conuerterunt. Et erat altum vbique silentium, præ futuri euentus formidine. Quum autem Cyro iam tempus esse videretur, pæanem exorsus est, & exercitus vniuersus simul insonuit. Deinde Martem alta voce conclamabant, & Cyrus erupit, statimque cum equitibus hostes adgressus ex obliquo, quamprimum cum eis manum conseruit. Pedites autem seruatis ordinibus suis celeriter subsequebantur, & hostibus hinc atque inde circumfundebantur, vt multo iam potiori conditione, quam illi, essent. Nam cum phalange ad cornu inferebantur. quo factum est, vt celeriter vehemens hostium fuga fieret. Artagerses vt Cyrum iam rem adgressum animaduertit, & ipse ad sinistrum latus immissis camelis hostes inuadit, quemadmodum Cyrus iusserat. Hos equi magno admodum ex interuallo non expectabant, sed alij consternati fugiebant,

Cyri aduersus maximas hostium copias prælium.

Equi camelos fugiunt.

A ἐκέλευσεν ἔχοντας τὸν τε τῶν † πεζῶν χι- ὡρῶν
λιοστὸν, καὶ τὸν τῶν ἱππέων, μένειν αὐτόθι·
ἐπειδὰν δὲ, ἔφη, αἰσθάνησθε ἐμοῦ ὑπερβεβη-
κότος τοὺς κατ' ὀφθαλμοὺς τοὺς κατ' ὀξὺν κέρας, τότε καὶ ὑμεῖς
τοὺς καθ' ὑμᾶς ὑπερχρεῖτε· μαχεῖσθε δή, ἔ-
φη, πρὸς κέρας, † ὥσπερ ἀδενέστεροι στρά- ὥσπερ
τευμα γίγνεται, φάλαγγα δ' ἔχοντες, ὥσ-
περ ἰσχυρότεροι αὖ εἶητε. καὶ εἰσὶ μὲν, ὡς ὁρᾶ-
τε, τῶν πολεμίων ἱππεῖς οἱ ἔσχατοι· πάντως
δὲ προσέσονται πρὸς ἀσθενεῖς τὸν τῶν καμήλων
τάξιν, καὶ δῆλοί ἐστε ὅτι καὶ πρὶν μάχεσθαι γε-
λοίους τοὺς πολεμίους θεάσεσθε. ὁ μὲν δὴ Κῦ-
ρος ταῦτα διαπραξάμενος, ὅτι τὸ δεξιὸν
παρήγε. ὁ δὲ Κροῖσος, νομίσας ἤδη ἐγγύτερον
εἶναι τῶν πολεμίων τὴν φάλαγγα, σὺν ᾗ αὐ-
τὸς ἐπορεύετο, † . . . . ἐπθυματεινόμενα τὰ κέ- ἢ τὰ ἐπιπ.
ρατα, ἦρε τοῖς κέρασι σημεῖον, μηκέτι ἄνω κέρατα,
πορεύεσθαι, † ἀλλ' ἐν τῇ χώρᾳ στραφῆναι. ἀλλ' αὐτοῦ
ὡς δ' * ἔστησαν πάντες πρὸς τὸ τοῦ Κύρου ἐν τῇ χ.
στράτευμα ὁρῶντες, ἐσήμηνεν αὐτοῖς πορεύ- * ἔστησαν
σεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ οὕτω προσῇ- αἰτία
C σαν ἤδη φάλαγγες ὅτι τὸ Κύρου στράτευμα, πρὸς τὸ
ἢ μὲν μία κατὰ πρόσωπον, τὰ δὲ δύο, ἢ μὲν κατὰ
τὸ δεξιὸν, ἡ δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον. † ὥστε πολὺ ὥσπερ πο-
φόβον παρεῖναι πάσῃ τῇ Κύρου στρατιᾷ. ὥσπερ λοιπὸν
γὰρ μικρὸν πλινθίον ἐν μεγάλῳ τείχει, οὕτω καὶ φόβου
τὸ Κύρου στράτευμα πάντοθεν περιείχετο ὑ-
πὸ τῶν πολεμίων καὶ ἱππέων, καὶ ὁπλίτου, καὶ
πελτοφόρου, καὶ τοξότου, καὶ ἀρμάσι, πλὴν
ἐξόπισθεν. ὅμως δὲ καὶ ὁ Κῦρος ἐπεὶ παρήγει-
D λεν, ἐστράφησαν πάντες αὐτοπροσώποι τοῖς
πολεμίοις· καὶ ἐνταῦθα μὲν πολλὴ σιγὴ
ἦν τοῦ τὸ μέλλον ὀκνεῖν. ἐνίκα δὲ ἔδοξε τῷ
Κύρῳ καιρὸς ἤδη εἶναι, ἄρχειν παιᾶνα, σὺν ἐ-
πήχησε δὲ πᾶς ὁ στρατός. μετὰ δὲ τοῦτο ὡς ἐναν-
λύω τε ἅμα ἐπηλάλαξαν, καὶ ἄξαντος ὁ
Κῦρος, καὶ ἅμα μὲν μετὰ τῶν ἱππέων † λαβὼν λαθὼν
πλαγίους τοὺς πολεμίους, ὁμόσε αὐτοῖς τὴν τα-
χίστην συνεμίγνυεν. οἱ δὲ πεζοὶ αὐτῷ συντεται-
γμένοι ταχὺ ἐφείποντο, καὶ πανταχόθεν ἐπλήσαντο ἔνθεν
E καὶ ἔνθεν, ὥστε πολὺ † ἐπλεονέκτουν. φάλαγγι ἐπλεονέ-
γὰρ κατὰ κέρας προσέβαλλον· ὥστε ταχὺ ἐφυ- κτ. φ. γ.
γὴ ἐγίνετο τοῖς πολεμίοις. ὡς δὲ ἡ- κ. κ. προσ-
σθετο ὁ Ἀρταγέρσης * ἐν ἔργῳ ὄντα τὸν Κῦ- ἐβαλλεν.
ρον, ὑπεπίθετο καὶ αὐτὸς κατὰ τὸ εὐώνυμα, προσεὶς τοὺς καμήλους, ὥσπερ Κῦρος ἐκέλευσεν. ἐκ ἴσῳ ὄν-
τα
οἱ δὲ ἵπποι αὐτοὺς οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' οἱ μὲν ἔκφευγον γιγόμενοι ἔφυγον,
οἱ δὲ

οἱ δ' ἐξήλλοντο, οἱ δ' ἐνέπιπτον ἀλλήλοις. A alij ſaltu efferebantur, alij ſuper ſe inuicem
τοιαῦτα γὰρ πάσχουσιν οἱ ἵπποι ὑπὸ καμήλων. irruebant. Nam ſolent equis huiuſmodi a
ὁ δ' Ἀρταγέρσης στωλεταγμένους ἔχων τοὺς μεθ' camelis accidere. Artagerſes ſuos ordina-
ἑαυτοῦ, παρατρωμένοις ἐπέκειτο τεταγμένος· καὶ tos retinens, perturbatos vrgebat integris
τὰ ἅρματα ἅμα τότε τὸ δεξιὸν καὶ τὸ εὐώνυ- ordinibus: & currus, qui ad dextram & læ-
μον ἅμα ἐνέβαλλε. καὶ πολλοὶ μὲν τὰ ἅρμα- uam erant, ſimul immittebat. Multi au-
τα φεύγοντες ὑπὸ τῶν κεράτων ἐπομένων ἀπ- tem, quum currus fugerent, ab iis, qui cor-
έθνησκον, πολλοὶ δὲ τούτους φεύγοντες, ὑπὸ nu directo ſequebantur, ſunt interemti:
τῶν ἁρμάτων ἡλίσκοντο. καὶ ὁ Ἀβραδάτης οὐκ multi, quum hos fugerent, a curribus in-
ἔτι ἔμελλεν, ἀλλὰ ἰσχυρῶς ἀναβοήσας, ἄν- tercipiebantur. Et Abradates haud am-
δρες φίλοι ἔπεσθέ [μοι *, ἐνίᾳ σὺν ἕδρᾳ φέρε- plius cunctatus, ſed altum clamans, Sequi-
μηνος τῶν ἵππων, ἀλλὰ † ἁρμάτων * κα- mini me amici; equos immittebat in ho- B
ἐξαμάτ- των
* ἰσχυρὰς
τὰ πολὺ τοῦ κένδρου. στωεξώρμησαν οὖν καὶ οἱ ἄν- ſtes, quum quidem eis minime parceret,
λοι ἁρματηλάται· καὶ τὰ μὲν ἅρματα ἔφευ- ſed ita ſtimulo foderet, vt multo ſanguine
γον αὐτοὺς ἀνδρας, τὰ μὲν καὶ ἀναλαβόντα τοὺς reſpergerentur. Cum hoc etiam ceteri
παραβάτας, τὰ δὲ καὶ ἀπολιπόντα. ὁ δὲ Ἀβρα- curruum agitatores eruperunt. Hos oppo-
δάτης αὐτίκα δι' αὐτῶν εἰς τὸν τῶν Αἰγυπτίων ſiti currus ſtatim fugere, partim receptis
φάλαγγα ἐμβάλλει· στωεξέβαλον δὲ αὐτῷ καὶ qui ex eis pugnarent, partim relictis. Abra-
οἱ ἑταῖροι τεταγμένοι. πολλαχόθι μὲν οὖν dates recta per eos in Ægyptiorum phalã-
καὶ ἄλλοθι δῆλον, ὡς οὐκ ἔστιν ἰσχυροτέρα φά- gem impetum facit, illis cum eo ſimul ir-
λαγξ, ἢ ὅταν ἐκ φίλων συμμάχων ἠθροι- ruentibus, qui proxime apud ipſum in acie
σμένη ᾖ, καὶ ἐν τούτῳ δὴ ἐδήλωσεν. οἱ μὲν γὰρ C collocati erant. Quum aliunde vero per-
ἑταῖροί τε αὐτοῦ καὶ ὁμοτράπεζοι στωεξέβαλον· ſpicuum eſt, non eſſe firmiorem phalan-
οἱ δὲ ἄλλοι ἱππεῖς, ὡς εἶδον ἐπομένους gem, quam quæ ex amicis commilitoni-
πολλῷ σὺν σφῇσι τοὺς Αἰγυπτίους, ἐξέκλιναν τοῖς bus eſt collecta: tum illud hæc phalãx hoc
φεύγουσι ἅρμασι, καὶ τούτοις ἐφείποντο. οἱ tempore declarauit. Nam & ſodales ipſius,
δὲ ἀμφὶ Ἀβραδάτην, ἢ μὲν ἐνέβαλον, ἅτε & menſæ participes eiuſdem, hoſtes vna
οὐ δυναμένων † διαχωρῆσαι τῶν Αἰγυπτίων, cum ipſo ſunt adgreſſi. Et alij quidem au-
διχάσαι, & διχάσασθαι † ἱππέων rigæ, quum viderent Ægyptios agmine
διὰ τὸ μένειν τοὺς ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτῶν, denſo impetum ſuſtinere; verſus fugientes
μὲν ὀρθοὺς τῇ ῥύμῃ τῇ τῶν † ἵππων παίοντες currus deflexerunt, & illos inſecuti ſunt.
ἀνέδεπον, τοὺς δὲ πίπτοντας κατηλόων, καὶ D At vero qui erant cum Abradata, quia nuſ-
ἁμάξας καὶ ὅπλα καὶ ἵππους καὶ ὄχους. ὅτε δὲ quam illic, vbi prorueranr in hoſtem, diui-
ὑπολάβοιτο τὰ δρέπανα, πολλὰ βίᾳ διεκό- ſi Ægyptij cedere poterãt, omnibus vtrin-
πτετο, καὶ ὅπλα καὶ σώματα. ὑπὸ δὲ τῷ ἀδι- que ſuo loco manentibus; equorum impe-
κήτῳ τούτῳ ταραχῷ ὑπὸ τῶν πολυποδα- tu ſtantes impellendo euerterunt, caden-
πῶν σωρευμάτων ἁλλομένων τῶν τεθνεώτων tes obtriuere; nec ipſos tantummodo, ſed
ἐκπίπτει ὁ Ἀβραδάτης, καὶ ἄλλοι δὲ τῶν etiam ipſorũ arma, & equos, & rotas. Quid-
στωεισβαλόντων· καὶ οὗτοι μὲν ἐνταῦθα ἀν- quid autem falces corripuiſſent, id totum
δρες ἀγαθοὶ ἡλόμενοι, κατεκόπησαν καὶ ἀπ- violento concidebatur impetu; ſiue arma
στωεπ- ἔθανον· οἱ δὲ πρόσω † στωεπισπώμενοι, ἢ eſſent, ſiue corpora. Atq; in hoc tumultu,
σπομένοι,
* στωει- μὲν ὁ Ἀβραδάτης ἐνέβαλε καὶ οἱ στὺν αὐ- E qui exponi dicendo nequit, rotis propter
σαισόντες τῷ, ταύτῃ * ἐπεισπεσόντες τεταραγμένους multiplices aceruos ſubſultantibus acci-
ἐφόνευον· ἢ δὲ ἀπαθεῖς ἐχώρουν οἱ Αἰγύπτιοι dit, vt curru Abradates excideret, atq; illo-
(πολλοὶ δὲ οὗτοι ἦσαν) ἐχόμενοι ἀναντίοι τοῖς rum alij, qui cum ipſo in hoſtes impetum
πρόσω. ἔνθα δὴ δεινὴ μάχη ἐνῆν καὶ δορά- fecerant. Et hi quidem heic, officio funcți
των καὶ ξυστῶν καὶ μαχαιρῶν· ἐπλεονέκτουν μέν τοι οἱ Αἰγύπτιοι καὶ πλήθει καὶ τοῖς ὅπλοις, virorum fortium, conciſi vulneribus inter-
ierũt. At hos vna ſecuti Perſæ, quũ eo loco,
quo Abradates hoſtẽ cũ ſuis inuaſerat, ir-
ruiſſent: perturbatos occidebant. Ægyptij,
qua parte cladis expertes manſerant, (& e-
rant hi multi numero) recta tendebant ad-
uerſus Perſas. Ibi tum atrox pugna lanceis,
iaculis, gladiis committebatur: & Ægyptij
ſane tã numero, quã armis ſuperiores erãt.

Persarum & Ægyptiorum pugna.

Etenim hastæ ipsis erant firmæ ac longæ, quas nunc etiam gestant; & scuta multo, quam vel loricæ vel crates, magis corpora tegunt, & ad propellendum aliquid adiumenti adferunt, humeris adfixa. Quamobrem clupeis consertis procedebant ac propellebant. Persæ vero sustinere ipsos haud poterant, veluti qui manibus extremis crates siue parmas tenerent. Itaque pedetentim cedebant, quum & ferirent alios ipsi, & ferirentur, donec sub machinas se receperunt. Eo quum venissent, vicissim Ægyptij de turribus feriebantur. Et vltimi omnium neque sagittariis, neque iaculatoribus fugiendi potestatem faciebant; sed strictis gladiis eos & sagittas & tela emittere cogebant. Erat autem ingens hominum cædes, ingens armorum telorumque omnis generis strepitus, ingens vociferatio, aliis mutuo sibi adclamantibus, aliis cohortantibus, aliis Deos implorantibus. Interea Cyrus hostes oppositos sibi persequens, aduenit; quumque Persas loco pulsos videret, indoluit: & animaduertens, nulla ratione citius hostes reuocari posse, quo minus progrederentur vlterius, quam si ad eorum terga circumueheretur; imperat iis, quos secum habebat, vti se sequerentur, & ad ipsorum terga circumuehitur. Heic irruentes auersos cædunt, ac multos perimunt. Quod quum Ægyptij sentirent, hostes a tergo esse clamabant, & inter ipsos ictus se vertebant. Tum vero & equites & pedites promiscue prœliabantur. Et quidam, quum subter equum Cyri cecidisset, & conculcaretur, gladio ventrem equi ferit. Equus autem saucius quum nutaret, Cyrum excutit. Tum vero perspicere potuisses, quanti sit æstimandum, principem a subiectis sibi diligi. Nam statim vniuersi clamorem tollunt, & impetu facto pugnant: pellunt, pelluntur: feriunt, feriuntur. Vnus autem ex adparitoribus Cyri quum ex equo desiliisset, Cyrum in equum suum sustulit. At Cyrus vbi conscendisset, vndique iam Ægyptios cædi vidit. Nam Hystaspas cum equitatu Persico iam aderat, itemque Chrysantas. Verum hos in Ægyptiorum phalangem amplius irruere non siuit, sed vt extrinsecus sagittas ac tela coniicerent, iussit. Posteaquam autem circumuectus ad machinas peruenit, visum est ei

Cyri stratagema.

A τά τε γὰρ δόρατα ἰσχυρά τε καὶ μακρὰ, (ἃ ἔτι καὶ νῦν ἔχουσι) αἵ τε ἀσπίδες πολὺ μᾶλλον τῶν θωράκων καὶ τῶν γέρρων καὶ † σέλοισι τὰ σώματα, καὶ τοῖς ὦμοις οὖσαι. συγκλείσαντες δὴ τὰς ἀσπίδας ἐχώρουν καὶ ὦθουν. οἱ δὲ πρῶτοι οὐκ ἐδυνάσθησαν ἀντέχειν, ἅτε οὐκ ἄρα ταῖς χερσὶ τὰ γέρρα ἔχοντες, ἀλλ' ὅτι πόδας ἀνεῖχόν τε καὶ παίοντες καὶ παιόμενοι, ἕως ὑπὸ τὰς μηχανὰς ἐχώρουν. ἐπεὶ μὲν τοι ἐνταῦθα ἦλθον, ἐπαίοντο αὖθις οἱ αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν πύργων. καὶ οἱ ὅπισθεν πᾶσι δὲ οὐκ εἴων φεύγειν οὔτε τὸν τοξότας, οὔτε τὸν ἀκοντιστὰς, ἀλλ' ἀναστεπαμένοι τὰς μαχαίρας ἠνάγκαζον καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. ὧν δὲ πολὺς μὲν ἀνδρῶν φόνος, πολὺς δὲ κτύπος ὅπλων καὶ βελῶν παντοδαπῶν, πολλὴ δὲ βοὴ, τῶν μὲν ἀνακαλουμένων ἀλλήλους, τῶν δὲ προσκελευομένων, τῶν δὲ θεοὺς ὀπικαλουμένων. ἐν δὲ τούτῳ Κῦρος διώκων τὸν καθ' ἑαυτὸν προσγίνεται. ὡς δὲ εἶδε τοὺς πρώτους ἐκ τῶν χώρας ἐωσμένους, ἤλγησέ τε, καὶ γνοὺς ὅτι οὐδαμῶς ἂν θᾶττον ἐρρίπτουν τοὺς πολεμίους ἐς ὃ προσθεν † προσοδου ὁδοῦ, εἰ μὴ εἰς ὃ ὄπισθεν προελάσειεν αὐτῶν, προσκελεύσας ἕπεσθαι τοῖς μετ' ἑαυτὸν, προσήλαυνεν εἰς ὃ ὄπισθεν· καὶ εἰσπεσόντες παίουσιν ἀφόρους, καὶ πολλοὺς κατακαίνουσιν. οἱ δὲ αἰγύπτιοι ὡς ἤσθοντο, ἐβόων τε ὅτι ὄπισθεν οἱ πολέμιοι, καὶ ἐστρέφοντο ἐν ταῖς πλαγαῖς. καὶ ἐνταῦθα δὴ φύρδην ἐμάχοντο καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς. περιωκὼς δέ τις ὑπὸ τῶν Κύρου ἵππων, καὶ πατούμενος, παίει εἰς τὸν γαστέρα τῇ μαχαίρᾳ τὸν ἵππον αὐτοῦ. ὁ δὲ ἵππος πληγεὶς, σφαδάζων ἀποσείεται τὸν Κῦρον. ἔνθα δὴ ἔγνω αὖτις, ὅσου ἄξιον εἴη τὸ φιλεῖσθαι ἄρχοντα ὑπὸ † τῶν ἀρχομένων. δύο γὰρ ἀνεβόησάν τε πρῶτοι, καὶ προσπεσόντες ἐμάχοντο· ἐῴθεσαν, ἐῳθοῦντο· ἔπαιον, ἐπαίοντο. καταπηδήσας δέ τις ἀπὸ τοῦ ἵππου τῶν τοῦ Κύρου ὑπηρετῶν, † ἀναβάλλεται αὐτὸν ὅτι τὸν ἑαυτοῦ ἵππον. ὡς δὲ ἀνέβη ὁ Κῦρος, καταπηδήσαντες ἤδη παιόμενοι τὸν αἰγυπτίους. καὶ γὰρ Γωβρύας ἤδη παρῆν σὺν τοῖς περσῶν ἱππεῦσι, καὶ Χρυσάνταις. ἀλλὰ τούτους ἐμβαλεῖν μὲν οὐκέτι εἶα εἰς τὸν φάλαγγα τῶν αἰγυπτίων, ἔξωθεν δὲ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν ἐκέλευεν. ὡς δὲ ἐῴθετο * προσελαύνων προσὲ τὰς μηχανὰς, ἔδοξεν αὐτῷ παρελαύνειν αὖ-

B

C

D

E

παρελαύνων ὅπῃ τὸν πύργον πνα,

ἀναβῆναι † ὅπῃ πύργον τινὰ κατασκέψαιτο εἴπῃ τι καὶ ἄλλο οἱ πολεμίων, καὶ μάχιμοι. ἐπεὶ δὲ ἀνέβη, καθῆστο μεσὸν τὸ πεδίον ἵππων, ἀνθρώπων, ἁρμάτων· φευγόντων, διωκόντων· κρατούντων, κρατουμένων· τῶν μὲν πολεμίων φευγόντων, τῶν δ' ἑαυτῶν, κρατούντων· κρατουμένων δ' οὐδαμοῦ οὐδὲν ἔτι ἠδύνατο καθορᾶν, πλὴν τῶν Αἰγυπτίων. οὗτοι δὲ ὅπῃ ἠπορεῖντο, κύκλῳ περιτοτεν ποιησάμενοι. ὥστε ὁρᾶν τὰ ὅπλα, ὑπὸ τοῖς ἀσπίσιν σκάπτοντο· καὶ ἐποίουν μὲν οὐδὲν ἔτι, ἔπασχον δὲ πολλὰ καὶ δεινά. ἀγαθεὶς δὲ ὁ Κῦρος αὐτοὺς, καὶ οἰκτείρων, ὅτι ἀγαθοὶ ἄνδρες ὄντες ἀπόλοιντο, ἀνεχώρησέ τε πρώτους τοὺς πεμαχομένους, καὶ μάχεσθαι οὐδένα ἔτι εἴα. πέμπτῃ δὲ τοῖς αὐτοῖς κήρυκα, ἐρωτῶν πότερα βούλοιντο ἀπολέσθαι πρὸς † ὑπὸ τῶν προδεδωκότων αὐτοὺς, ἢ σωθῆναι ἄνδρες ἀγαθοὶ δοκοῦντες εἶναι. οἱ δ' ἀπεκρίναντο· πῶς δ' ἂν ἡμεῖς σωθείημεν, ἄνδρες ἀγαθοὶ δοκοῦντες εἶναι; ὁ δὲ Κῦρος πάλιν ἔλεγεν· ὅτι ἡμεῖς ὑμᾶς ὁρῶμεν μόνους καὶ μένοντας καὶ μάχεσθαι θέλοντας· ἀλλὰ τοιοῦτοι, ἔφασαν οἱ Αἰγύπτιοι, † τί καλὸν ἂν ποιοῦντες σωθείημεν; καὶ ὁ Κῦρος αὖ πρὸς τοῦτο εἶπεν· εἰ τοίνυν † συμμάχων μηδένα προδόντες σωθείητε, πατέρα ὅπλα ἡμῖν παραδόντες, φίλοι τε γιγνόμενοι τοῖς ἄρτι μένουσιν ὑμᾶς σῶσαι, ὄφελον ἀπολέσαι. ἀκούσαντες ταῦτα ἐπήροντο· ἢν δὲ γιγνώμεθά σοι φίλοι, τί ἡμῖν ἀξιώσεις χρῆσθαι; ἀπεκρίνατο ὁ Κῦρος, ὧν ποιεῖν καὶ ὧν πάσχειν. ἐπηρώτων πάλιν οἱ Αἰγύπτιοι· τίνα δ' ἐργεσίαν; πρὸς τοῦτο εἶπεν ὁ Κῦρος· μισθὸν ὑμῖν δοίην πλείονα ἢ νῦν ἐλαμβάνετε, ὅσον ἂν χρόνον πόλεμος ᾖ· εἰρήνης δ' ἂν γενομένης, τῷ βουλομένῳ ὑμῶν μένειν παρ' ἐμοὶ χώραν τε δώσω, καὶ πόλεις, καὶ γυναῖκας, καὶ οἰκέτας. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Αἰγύπτιοι, ὃ μὲν ὅτι Κροῖσον συμβαλὼν ἀφεὶς σοφίαν ἐδείχθησαν· τοῦτο γὰρ μόνῳ συγγιγνώσκεσθαι ἔφασαν. τὰ δ' ἄλλα συνομολογήσαντες, ἔδοσαν πίστιν καὶ ἔλαβον. καὶ οἱ Αἰγύπτιοί τε οἱ καταμείναντες τότε, ἔτι καὶ νῦν βασιλέως πιστοὶ διαμένουσι· Κῦρός τε πόλεις αὐτοῖς ἔδωκε, ταῖς μὲν ἄνω, αἳ ἔτι καὶ νῦν πόλεις Αἰγυπτίων καλοῦνται, λάρισάν τε καὶ κυλλήνην πρὸς Κύμῃ πλησίον θαλάσσης, αἳ ἔτι καὶ νῦν οἱ ἀπ' ἐκείνων ἔχουσι. ταῦτα διαπραξάμενος ὁ Κῦρος,

A quamdam in turrim adscendere, quo circumspiceret, an alicubi aliæ quoque hostium copiæ subsisterent, ac prœliarentur. Vt adscendit, campum refertum vidit equis, hominibus, curribus: fugientibus, persequentibus: vincentibus, succumbentibus: hostibus quidem fugientibus, suis autem vincentibus. Ex iis vero, qui vincerentur, nusquam alios amplius conspicere poterat, præter Ægyptios. Hi quum ad inopiam consilij redacti essent, sic armis vndique circumdati, vt ea conspicerentur, subter clupeos consederunt; & faciebant illi quidem nihil amplius, multa vero grauiaq; perpetiebãtur. Quos Cyrus admiratus, & dolens viros fortes interire, suos omnes pedem referre iussit, qui dimicabant aduersus eos vndique; nec vlli amplius, vt in eos pugnaret, concessit. Misso etiam caduceatore, interrogauit eos, vtrum omnes interire mallent propter eos, a quibus proditi fuissent; an bona cum existimatione conseruari, quod essent viri fortes? Ad hæc illi responderunt: Quo pacto possimus esse salui cum existimatione bona, quod viri fortes simus? & Cyrus iterum: Quia nos, ait, vos solos conspicimus, qui & subsistant, & dimicare velint. Quid vero deinceps, aiunt Ægyptij, recte agendo seruari possimus? Ad hoc Cyrus: Salui esse poteritis, inquit, nemine, sociorum prodito, traditis armis, & eorum amplexi amicitiam, qui vos conseruare malunt, quum liceat interimere. His illi auditis, rursum interrogant: Si tuam fuerimus amplexi amicitiam, quas ad res vti nobis voles? Beneficia, respondit Cyrus, conferam, & vicissim accipiam. Et Ægyptij rursum: Quæ beneficia narras? inquiunt. Ad ea Cyrus: Stipendium vobis, ait, illo maius dedero, quo nunc meretis; quam quidem diu bellum geretur. Pace vero facta, cuicumque vestrum mecum manere lubuerit, eum & agro, & oppidis, & vxoribus, & seruitiis donabo. Quibus auditis orauerunt Ægyptij, hoc vnum exciperetur, ne aduersus Crœsum sub signis eorum militarent, quod illi soli se ignoscere dicerent. In ceteris & conuentum, & data fides acceptaque fuit. Et qui tunc manserunt Ægyptij, nunc quoque regis in fide permanent; deditque Cyrus eis vrbes in regione superiori, quæ hac etiam tempestate vrbes Ægyptiorum adpellantur; & Larissam & Cyllenen, propter Cumam, haud procul amari; quas etiam nunc illorum posteri possident. His rebus confectis Cyrus

Ægyptij se Cyro adiungunt.

iam sub ipsas noctis tenebras reuersus, A ἤδη σκοταῖος ἀναγαγὼν ἐστρατοπεδεύσατο ἐν
Al. Thymbraris * Thyribaris castra locauit. In hoc autem †θυμβαρίοις. ἐν ᾧ τῇ μάχῃ τῶν μὲν πολεμίων συμβεβη-
prœlio soli ex hostibus Ægyptij gloriam ἀιγύπτιοι μόνοι εὐδοκίμησαν, τῶν δὲ σὺν Κύρῳ δορυ-
consequuti sunt, & ex iis, qui Cyro militabant, equestres Persarum copiæ visæ sunt φόρων ἱππικὴν κράτιστον ἔδοξεν εἶναι. ὥστε καὶ νῦν
esse præstantissimæ: adeo quidem vt illa ἁρμάτῃ ἥ ὅπλισις, ᾗ τότε Κῦρος τοῖς ἱππεῦσι
nunc etiam armatura duret, qua tunc equites a Cyro instructi fuere. Præterea κατεσκεύασεν. εὐδοκίμησε δὲ ἰσχυρῶς καὶ τὰ
currus illi falcati laudem adeo insignem δρεπανηφόρα ἅρματα. ὥστε καὶ τοῦτο ἔτι καὶ νῦν
adepti sunt, vt hoc etiam tempore bellicum illud curruum genus is rex, qui rerum ἁρματῇ ὃ πολεμιώτατον τῷ ἀεὶ βασιλεύοντι.
potitur, retineat. Cameli duntaxat equis αἱ μὲν τοι κάμηλοι ἐφόβουν μόνον τοὺς ἵππους,
terrori fuerunt. Nam vt illis insidentes ne- ὑπὲ μὲν τοι κατεκτάνόν γε οἱ ἐπ' αὐτῶν ἱππεῖς, ὑπὸ
minem ex equitibus interemerunt, ita nec B αὐτοί γε ἀπέθνησκον ὑπὸ ἱππέων. οὐδεὶς γὰρ
ipsi ab equitibus occisi sunt; quod nullus ἵππος ἐπέλαζε· καὶ χρήσιμον μὲν ἐδόκει εἶναι. ὅλως
ad eos equus propius accessisset. Idq; tum γὰρ ὅτε βέβφιν οὐδεὶς ἐθέλοι καλὸς κἀγαθὸς κάμηλον, ὥστ' ἐποχεῖσθαι, ὅτε μελεπᾶν ὡς
quidem visum est esse vtile, sed nemo tamen virorum fortium & egregiorum vel πολεμίων ἀπὸ τούτων. ὅτω δὲ ἀπολαβοῦσα
alere camelum vult, vt eo vehatur; vel ad πάλιν ὃ ἑαυτῆς σχῆμα ἐν τοῖς σκευοφόροις
pugnandum ex his, semet exercere. Itaque ἅρμασι. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Κῦρον, δειπνοποιη-
recepta forma cultuque suo pristino, inter impedimenta iam degunt. Et Cyri quidem milites, vbi cœnassent, & excubias σάμενοι καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι, ὡς τάχιστα
constituissent, vti par erat, quieti se dederunt. Crœsus autem recta Sardes cum exercitu profugit. Ceteræ nationes, quam C ἔδει, ἐκοιμήθησαν. Κροῖσος μὲν τοι οὐδὲν ὅπῃ
Crœsus Sardes fugit. remotissime quisque poterat, domum ea σάρδεων ἔφυγε σὺν τῷ στρατεύματι. τὰ δὲ
nocte discedebant. Quum autem illuxisset, recta Sardes Cyrus duxit; atque vbi ad ἄλλα ἔθνη ὅποι ἐδύνατο τοσοῦτον ἐν τῇ
Sardium mœnia peruenit, & machinas erexit, quasi facturus in muros impetum, νυκτὶ τὸ ἐπ' εἶκον ὁδοῦ ἕκαστος ἀπεχώρει. ἐπεὶ
& scalas parauit. Interea dum id faceret, vt in munitiones Sardianorum, qua parte δὲ ἡμέρα ἐγίνετο, αὐτοὺς ὅπῃ σάρδεις ἦν
maxime præcipites videbantur, sequenti ὁ Κῦρος. ὡς δὲ ἐγίνετο τοῖς τῷ τείχει τῷ
nocte Chaldæi ac Persæ adscenderent, effecit. His ductor erat Persa quidam, qui ἐν σάρδεσι, ἅς τε μηχανὰς αἴτιος ὡς τοῖς σκολιωτάτοις τοῖς τοῦ τείχους, καὶ κλίμακας παρε-
cuiusdam in arce custodis præsidiarij ser- σκευάζετο. ταῦτα δὲ ποιῶν κατὰ τὰ ἀποτομώτατα δοκοῦντα εἶναι †τῶν σαρδιανῶν ἐρύ- τῶν σαρδιανῶν ἐρύματος
uus fuerat, ac descensum ad flumen, & ad- D μαται, τῇ ὀπίσω νυκτὸς ἀναβιβάζει χαλ-
scensum itidem didicerat. Quum cognitum esset, arcem esse occupatam: Lydi omnes a muris diffugiunt, quo quisque poterat. Cyrus cum prima diei luce oppidum ingressus, ne quis ordines desereret, edixit. Crœsus autem, seipso intra regiam occluso, Cyrum inclamabat. Cui Cyrus custodibus relictis, ad arcem occupatam cõtendit: vbi quum Persas arcem, vt oportebat, custodire videret, Chaldæorum vero arma sola conspiceret, quod illi decurrissent, vt ex ædibus prædam facerent: mox, E præfectos eorum conuocauit, & ab exercitu quamprimum vt discederent, iussit. Non enim, ait, tolerare possim, vt qui ordines deserunt, maioribus, quam alij, com-

Sardes a Cyro capiuntur.

Cyrus Chaldæos prædæ cupidos multat.

δαίοις τε καὶ πέρσαις. ἠρώτησε δὲ αὐτοῖς αἰχμάλωτος πέρσης, δοῦλος γεγονὼς τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει τινὸς φερνύρων, καὶ καταμεμαθηκὼς κατάβασιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἀνάβασιν τὴν αὐτήν. ὡς δὲ ἐγίνετο τοῦτο δῆλον, ὅτι εἶχετο τὰ ἄκρα, πάντες δὴ ἔφευγον οἱ λυδοὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν, ὅπῃ ἠδύνατο †ἕκαστος. Κῦρος δὲ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ παρ- ἕκαστος τῆς πόλεως. Κῦρος
ἠγόρευεν ἐκ τῆς τάξεως μηδένα κινεῖσθαι. ὁ δὲ Κροῖσος κατακλεισάμενος ἐν τοῖς βασιλείοις, Κῦρον ἐβόα. ὁ δὲ Κῦρος τὸν μὲν Κροῖσον φύλακας καταλιπών, αὐτὸς δὲ ἀπαγαγὼν πρὸς τὴν ἐχομένην ἄκραν, ὡς εἶδε τοὺς μὲν πέρσας φυλάττοντας τὴν ἄκραν ὡς πρὸ ἔδει, τὰ δὲ τῶν χαλδαίων ὅπλα ἔρημα, (κατεδεδραμήκεσαν γὰρ ἁρπασόμενοι τὰ ἐκ τῶν οἰκιῶν) αὐτοὺς σὺν ἐκάλεσεν αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἀπιέναι ἐκ τοῦ στρατεύματος τάχιστα. οὐ γὰρ ἂν, ἔφη, ἀναγκαίων πλεονεκτούν-

τας ὁ-

τας ὁρᾶν τὰς ἀπακτοινῶτας. καὶ ὦ μὴ, ἔφη, A modis potiantur. Adeoque vos certo scire
ὑπίσασθε ὅτι παρεσκευαζόμην ἐγὼ ὑμᾶς volo, iam in hoc me fuisse, vt vos, qui sig-
τὰς ἐμοὶ συστρατευομένους πᾶσι Χαλδαίοις na mea sequimini, tales efficerem, quos
μακαριστοὺς ποιῆσαι· ἰὼ δή, ἔφη, μὴ θαυμά- vniuersi Chaldæi felices prædicarent. Ve-
ζετε, ἴὼ τις καὶ ἀποδοῖτο ἡμῖν κρείττων σὺ τύ- rum iam vobis mirum non videatur, si
χῃ. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι ἔδεισάν τε quis vos hinc discedentes viribus potior
καὶ ἱκέτευον παύσασθαι ὀργιζόμενον, καὶ τὰ adoriatur. Quæ Chaldæi quum audiis-
χρήματα πάντα ἀποδώσειν ἔφασαν. ὁ δὲ εἶ- sent, metu perculsi orabant, vt irasci desi-
πεν ὅτι οὐδὲν αὐτῶν δέοιτο· ἀλλ' εἴ με, ἔφη, neret: aiebantq;, se pecunias & opes om-
βούλεσθε παύσασθαι ἀχθόμενον, ἀπόδοτε nes velle restituere. Cyrus his sibi nõ opus
πάντα, ὅσα ἐλάβετε, τοῖς φυλάξασι τ' B esse dixit, sed si me vultis, ait, ab indigna-
ἄκρα. ἰὼ γὰρ ἄθωνται οἱ ἄλλοι στρατιῶται, tione desistere, date illis omnia, quæ cepi-
ὅτι πλεονεκτοῦσιν οἱ ἄτακτοι νομόμενοι, πάν- stis, qui arcis in custodia mansere. Nam si
τα μοι καλῶς ἕξει. οἱ μὲν δὴ Χαλδαῖοι οὕτως milites ceteri animaduertent eos, qui or-
ἐποίησαν, ὡς ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος, καὶ ἔλα- dines seruarunt, maiora commoda conse-
βον οἱ πάντα πολλὰ καὶ παντοῖα χρήμα- qui; præclare se meæ res habebunt. Itaque
τα. ὁ δὲ Κῦρος καταστρατοπεδεύσας τὸν ἑαυ- Chaldæi sic, vti Cyrus edixerat, fecerunt:
τοῦ ὅπου ἐδόκει ὀπτιτηδειότατον εἶ) * τ' πό- & qui obœdienter sese gesserant, magnam
λεως, μᾶλλον † ὅτι τοῖς ὅπλοις, παρήγγειλεν rerum opumque variarum copiam conse-
ὅτι τοῖς ὅπλοις παρήγγειλε, & ἀρίστοποιεῖσθαι. ταῦτα διατεταξάμενος, quuti sunt. Cyrus autem, quum castra prò
ἄγαγεῖν ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸν Κροῖσον. ὁ δὲ C milite suo metatus esset eo vrbis loco, qui
Κροῖσος ὡς εἶδε τ' Κῦρον· χαῖρε ὦ δέσποτα, maxime opportunus ei videbatur; suos in
ἔφη. τοῦτο γὰρ ἡ τύχη καὶ ἔχθρην ὄ ἀπὸ τοῦδε δί- armis manere, ac prandere iussit. Quibus
δωσί σοι, ἐμοὶ προσαγορεύειν. καὶ σύ γε, ἔφη, perfectis, adduci Crœsum ad se præcepit.
Κροῖσε, ἐπεὶ σὺ μὲν ἄνθρωποι ἐσμὲν ἀμφότεροι. Is vbi Cyrum vidit: Salue, inquit, domine.
ἀτάρ, ἔφη, ὦ Κροῖσε, ἆρ' ἄν τι μοι ἐξεύροις Nam id nomen deinceps fortuna tibi tri-
συμβουλεύσαι; καὶ βουλοίμην γ' ἄν, ἔφη, ὦ buit, quo ego te compellem. Salue tu quo-
Κῦρε, ἀγαθόν τι σοι εὑρεῖν. τοῦτο γὰρ ἂν οἶμαι ἀ- que, ait, Crœse, quando quidem homines
γαθὸν κἀμοὶ γενέσθαι. ἄκουσον τοίνυν, ἔφη, ὦ ambo sumus. Verum mi Crœse, velisne
Κροῖσε· ἐγὼ γὰρ ὁρῶν τὸς στρατιώτας πολλὰ mihi consilium dare? Etiam mi Cyre, in-
πεπονηκότας, καὶ πολλὰ κεκινδυνευκότας, καὶ D quit, aliquid boni tibi reperire velim. Nam
νῦν νομίζοντας πόλιν ἔχειν τ' πλουσιωτάτην idem arbitrarer etiã mihi fructuosum fo-
ἐν τῇ ἀσίᾳ μετὰ Βαβυλῶνα, ἀξιῶ ὠφεληθῆ- re. Audi ergo, Crœse: Quia video milites
ναι τοὺς στρατιώτας. γινώσκω γάρ, ἔφη, ὅτι εἰ μή multis laboribus exhaustos, multisq; ver-
τινα καρπὸν λήψονται τῶν πόνων, οὐ δυνήσο- satos in periculis, nunc etiam putare, se vr-
μαι αὐτοὺς πολὺν χρόνον πειθομένους ἔχειν. δι- be totius Asiæ, post Babylonem, opulen-
αρπάσαι μὲν οὖν αὐτοῖς ἔφην τ' πόλιν οὐ βού- tissima potitos: æquum iudico, vt aliquid
λομαι. τίνα τε γὰρ πόλιν νομίζω ἅμα φίλην vtilitatis ad eos perueniat. Nam futurum
φανεῖσθαι, ἔν τε τῇ ἀρπαγῇ οὖν οἶδ' ὅτι οἱ intelligo, vt nisi quem laborum suorum
πονηροὶ † πονηρὸς πλεονεκτήσειαν ἄν. ἀκούσας ταῦ- fructum percipiant, dicto eos audientes
τα ὁ Κροῖσος ἔλεξεν· ἀλλ' ἐμέ, ἔφη, ἔασον λέ- diu non sim habiturus. Sed vrbem tamen
ξαι πρὸς οὓς ἄν ἐγὼ λυδῶν ἐθέλω, ὅπως πάντα eis diripiendam concedere, non est ani-
πέπρωται σοὶ μὴ ποιῆσαι ἁρπαγήν, μηδὲ ἐᾶσαι ἀφανισθῆναι παῖδας καὶ mus. Nam & vrbs, mea sententia, prorsus
γυναῖκας· νόσφισμαι δέ σοι αὐτὶ τούτων ἢ μυρίων παρ' ἐκόντων λυδῶν ἔσεσθ' πρᾶγμα, τι καλὸν κἀ- interiret: & in direptione plurimum vti-
ὅτι ἄξιοι πρᾶγμα γαθὸν ὄντων ἐν ἁρδεσιν. ἰὼ γὰρ ταῦτα ἀκούσουσιν, οἶδ' † ὅτι ἄξιοι πρᾶγμ', τι ὄντι ἐνθάδε κα- litatis caperent, qui maxime sunt improbi.
Quæ vbi Crœsus audisset: Me vero dice-
re finito Lydis, ait, quibus ego voluero,
impetrasse me abs te, ne direptio fiat, neue
permittatur, vt liberi & coniuges ex ocu-
lis eorum abstrahantur: proque hoc tibi
E policitum esse, futurum omnino, vt Lydi
lubentes offerant tibi, quidquid Sardibus
pulchrum & præclarum sit. Nam si hæc
audierint, adlaturos scio, quidquid pul-

chræ rei vir aut mulier heic habuerit. Itidemque alterum in annum multis ac pulchris rebus iterum vrbs tibi referta erit. Quod si eam diripueris, etiam artificia tibi quę bonorum fontes esse perhibẽt, pericrint. Præterea licet tibi, postquam hæc intuitus sis, etiam ita pergere, deque direptione adhuc consultare. Primum autem, inquit, ad meos thesauros mittito, atq; hos a custodibus meis tui custodes accipiant. Atque hæc omnia sic fieri censuit oportere Cyrus, vti Crœsus dixerat. At ista mihi, Crœse, inquit, vtique memorato; quonam euaserint, quæ Delphico tibi sunt oraculo prodita. Nam fertur is Apollo admodum abs te cultus, atque omnia sic agere, vt illi obtemperes. Vellem, inquit, mi Cyre, sic comparatę res essent. Ego vero Apollinem offendi, dum omnia cõtraria statim ab initio facerem. Quomodo vero? ait Cyrus, edoce. Nam valde quidem mira refers. Primum, inquit, posthabita cura interrogandi Deum de iis, quibus mihi esset opus, periculum feci, an vera respondere posset. At vero non dicam Deus, sed homines etiam honesti ac boni, quum fidem non adhiberi sibi animaduertunt, haud amãt diffidentes. Quum autem animaduerterem, me perabsurde agere, ac procul Delphis abesse: mitto de liberis interrogatũ. Ille mihi primum ne respondit quidem. Vbi vero missis compluribus donariis, partim aureis, partim argenteis, permultisq; cæsis hostiis, tamdem eum aliquando placaui, vti quidem ipse arbitrabar: tunc mihi quęrenti, quid faciundum esset, vt liberi mihi nascerentur? respondit, habiturum me liberos. Ac nati quidem mihi sunt (quippe nec in hoc mentitus est) sed nati, nulli vsui fuere. Nam alter eorum mutus manst, alter præstantissimus in ipso ætatis flore periit. Quum his liberum calamitatibus premerer, iterum mitto, Deumque interrogo: quid a me fieri operteret, vt id, quod esset vitæ reliquum, exigere quam felicissime possem. Respondit ille mihi:

Artes bonorũ fontes sunt.

Crœsus Apollinem tentat.

Oraculum Crœso datum.

Transibis, modo si noscas te Crœse, beatus.

Hoc oraculo audito, gauisus sum. Arbitrabar enim, Deũ felicitatẽ mihi tribuere, qui rẽ facillimam imperaret. Nã alios partim cognosci posse, partim non posse: quis vero sit ipsemet, quẽlibet hominẽ scire putabã.

A λὴν κτῆμα ἀἰδρὶ καὶ γυναικὶ, καὶ ὁμοίως εἰς
νέωϛα πολλῶν καὶ καλῶν πάλιν σοι πλήρης
ἡ πόλις ἔϛαι. ἰὼ δὲ Δ|αρπάϛης, καὶ αἱ τέ-
χναι σοι, ἃς πηγὰς φασι τ῾ῶν καλῶν εἶ), διε-
φθαρμέναι ἔϛονται. † ἔξεϛι δέ σοι ἰδόντι ταῦ- ἐξέϛαι
τα, ἐλθόντι ἔτι καὶ ὠδὶ τῆς ἁρπαγῆς βου-
λεύϛαϛθαι. πρῶτον δὲ, ἔφη, ὅπῃ τοὺς ἐμοὺς
θησαυροὺς πέμπε, καὶ τ῾ὰ λαμβανέτω|ϛ
οἱ σοὶ φύλακες τ῾ὰ τ῾ῶν φυλάκων. ταῦτα
μὲν δὴ ἅπαντα οὕτω ϛωτήνεϛε ποιῆν ὁ Κῦρος.
B Βῶϛ τ῾ὰρ ἔλεξεν ὁ Κροῖϛος. Ἰάδε δέ μοι, ἔφη, πάν-
υ ὡ Κῦρε λέξον, πῶϛ ἀποβέβηκε τὰ ὑπ᾽
ἐμοῦ δελφοῖς χρηϛηρίου. ϛοὶ γὰρ δὴ λέγεται πά-
νυ τιθεραπεῦϛαι ὁ Ἀπόλλων, καὶ σὲ πρό-
θυμα ἐκείνῳ πειρώμενον τ῾ὰ πρῶτα εὖ ποιεῖν.
† ἐβουλόμην ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὕτως ἔχειν. νεῦ ὃ πρό- γὰρ
τα τἀναντία δ᾽ ἐγὼ ἐξ ἀρχῆς τ῾ὰ πρῶτα τ῾ῶν προ-
ϛῆλθον τ῾ῷ Ἀπόλλωνι. πῶϛ δὲ; ἔφη ὁ Κῦ-
ρος, δίδαϛκε. πρῶτον γὰρ τ῾ὰ δόξαντα λέγῃϛ.
ὅτι τ῾ῶν, μὲν, ἔφη, ἀμελήϛας ἐρωτᾶν
C τὸν θεὸν εἴτι ἐδεόμην, ἀπεπειρώμην αὐτοῦ,
εἰ δυνάμενο ἀληθεύειν. τοῦτο δὲ μὴ ὅτι ὁ θεὸϛ,
ἔφη, ἀλλὰ καὶ αἱ θ᾽ῶπαι καλαὶ κἀγαθαὶ,
ἐπειδὰν γνῶϛιν ἀπιϛούμενοι, οὐ φιλήϛουϛι τοὺς
ἀπιϛοῦϛας. ἐπεὶ μὲν τοι † ἔγωγε καὶ μάλα ἔγωγε
ἄπορα ἐμοῦ ποιοῦντος, καὶ τ῾ῶν δελφῶν
ἀπέχοντος, οὕτω δὴ πέμπω τ῾ὼδὶ παῖδων.
ὁ δέ μοι ὃ μὲν τ῾ῶν οὐδὲν ἀπεκρίνατο· ἐ-
πεὶ δὲ ἐγὼ, πολλὰ μὲν πέμπων ἀνα.θήματα
χρυϛᾶ, πολλὰ δ᾽ ἀργυρᾶ, πάμπολλα δὲ
θύων, ὁϛιλαϛάμην ποτὲ αὐτὸν, ὡϛ ἐδόκουν,
τότε δή μοι ἀποκρίνεται ἐρωτ῾ῶντι, τί ἄν μοι
ποιήϛαντι παῖδες γένοιντο. ὁ δὲ εἶπεν ὅτι ἔ-
ϛοιντο. καὶ ἐγένοντο μὲν, (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦ-
το ἐψεύϛατο) γενόμενοι δὲ οὐδὲν ὤνηϛαν. ὁ
μὲν γὰρ, κωφὸϛ ὢν διετέλη, ὁ δὲ, ἄρ᾽ιϛος γενό-
μενος, ἐν ἀκμῇ τοῦ βίου ἀπώλετο. πιεζό-
μενος δὲ ταῖς τ῾ῶδὶ τοὺς παῖδας ϛυμφοραῖς,
πάλιν πέμπω, καὶ ἐρωτ῾ῶ τ῾ὸν θεὸν τί ἄν ποιῶν
τ῾ὸν λοιπὸν βίον εὐδαιμονέϛαϛα διατελέϛαι-
Eμι. ὁ δέ μοι ἀπεκρίνατο,

Σαυτὸν γνώϛκων, εὐδαίμων Κροῖϛε
πρᾴϛῃϛ.

† ἐπεὶ δὲ ἀκούϛας τ῾ὴν μαντείαν, ἤθελον. ἐνό- ἔπεϛα
μιζον γὰρ τό γε ῥᾴϛον μοι αὐτὸν τ῾ῶν πρᾳϛτάξαντα, τ῾ὴν εὐδαιμονίαν διδόναι. ἄλλους μὲν γὰρ γνώ-
ϛκειν τοὺς μὲν οἷόντ᾽ εἶ), τοὺς δ᾽ οὔ· ἑαυτὸν δὲ, ὅϛτις ἐϛὶ, πρῶτα τινὰ ἐνόμιζον ἄν θεῶν εἰδέναι.

καὶ τ῾

καὶ τ' μ' τ' ταῦτα δὴ χρόνον, ἕως μὲν εἶχον ἡ- A Omnique adeo deinceps tempore, quamdiu quietem colui, nihil erat post mortem filij, quamobrē casus fortuitos culparem. Verum postea, quam ab Assyrio sum persuasus, vt expeditionem aduersus vos susciperē: omnis generis adij pericula, nec vllo tamen accepto malo conseruatus sum. Ac ne de his quidē Apollinem incuso. Nam vbi me ad pugnandū aduersus vos idoneum non esse, animaduerti: tuto, Dei ope, tum ipse, tum mei mecum, euasimus. Sed rursum nunc deliciis opulentiæ præsentis diffluens, & ob eorum preces, qui me rogabāt, vt eis præessem; & ob illa munera, quæ mihi donabant; & illorum hominum opera, qui mihi adsentando futurum dicebāt, vt omnes mihi parerent, & omnium ego mortaliū maximus euaderem, modo imperium accipere vellem: his inquā verbis inflatus, vbi reges omnes vndiq; belli me præsidem legerunt, accepi munus imperatorium, quasi essem is, qui maximus euadere possem; meipsum certe ignorans, qui bello aduersus te gerendo parem me tibi arbitrarer, primum a Diis orto, deinde a regibus genito, atq; etiam a puero ad virtutem exercitato. At ex maioribus meis eū, qui primus regno potitus est, audio simul & regnum, & libertatē esse consequutum. Hęc ergo quum ignorauerim, merito pœnam fero. Nunc autē, mi Cyre, quum meipsum norim, an adhuc veracē Apollinem existimas, qui beatū me fore dixit, si meipsum nosse? Ac te quidē propterea interrogo, quod optime cōiecturam mihi de hoc facturus in præsentia videris. Potes enim id facere. Tum Cyrus ait: Da vero tu mihi de hoc consiliū, Crœse. Nam equidē apud animū repetens felicitatem tuā pristinam, misericordia tangor erga te, coniugemq; tibi tuā habere permitto, quam habes; & filias, (audio enim esse tibi quasdam) & amicos, & famulos, & mensam, quali hactenus estis vsi. Pugnas autem & bella tibi adimo. Ergo, ait Crœsus, nihil tu profecto amplius deliberes, quid mihi de mea felicitate respondeas. Etenim ipse iā tibi dico, si hæc, quæ nunc ais, feceris; fore, vt quam alij vitam beatissimam ducunt, etiam me adsentiente, hanc modo consequutus agam. Tum Cyrus subiecit: Et quis beatæ istius vitæ compos est? Vxor mea, mi Cyre, ait. Nam ea mecum bonorum omnium, & vitæ mollis ac delicatæ, & gaudiorum particeps fuit: curarum vero, quo pacto

Crœsus aduersus oraculum disputat.

Quæ putari felicitas vitæ debeat.

πάντ' ἂν ἐθέλοιμι δέχεν, † πρῶτες ἂν ἐμοὶ πείθοιντο, καὶ B μέγιστος ἂν εἴην ἀνθρώπων· ἐπὶ τοιούτων δὴ λόγων ἀναφυσώμενος, ὡς εἴλοντό με πρῶτες οἱ κύκλῳ βασιλῆς πρὸς πόλεμον τὸν πολέμου, ἐπεδέξαμέν τε τὴν στρατηγίαν, ὡς ἱκανὸς ὢν μέγιστος ἡγεῖσθαι· ἀγνοῶν δέ ἐμαυτὸν, ὅτι σοι ἀντιπολεμεῖν ἱκανὸς ὤμην εἶ), πρῶτον μὲν C ἐκ θεῶν γεγονὼς, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλέων πεφυκὼς, ἔπειτα δ' ἐκ παιδὸς ἀρετῆ ἀσκῶν· τῶν δ' ἐμῶν πρόγονων ἀκούω τ' πρῶτον βασιλεύσαντα ἅμα τε βασιλέα καὶ ἐλεύθερον γενέσθαι. Ταῦτ' οὖν ἀγνοήσας, δικαίως, ἔφη, ἔχω τὴν δίκην. Ἀλλὰ νῦν δή, ἔφη, ὦ Κῦρε, γινώσκω μὲν ἐμαυτὸν· σὺ δ' ἐπὶ δοκεῖς ἀληθεύειν τ' Ἀπόλλω, ὡς εὐδαίμονα ἔσομαί γε νῦν γινώσκων ἐμαυτόν; σὲ δ' ἐρωτῶ καὶ τοῦτο, ὅτι ἄρις' ἂν μοι δοκῇς εἰκάσαι τοῦτο σὺ ᾧ παρόντι καὶ γὰρ δυνάσαι ποιῆσαι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε· βουλήν D μοι δὸς πρεῖττω, ὦ Κροῖσε. ἐγὼ γὰρ σε ὁρῶν τ' πρόσθεν εὐδαιμονίαν, οἰκτείρω τέ σε καὶ ἀποδίδωμι ἥδη γυναῖκά τε ἔχειν ὡς † εἶχες, καὶ ἐξ. ἃς γυναῖκας, (ἀκούω γάρ σοι εἶ) καὶ τοὺς φίλους, καὶ τοὺς θεράποντας, καὶ τράπεζαν σὴν οἵαπερ † ἐζῶπ. ζητε· μάχας δέ σοι καὶ πολέμους ἀφαιρῶ· καὶ δίαιτα μηδὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κροῖσος, σὺ ἐμοὶ ἔπι βουλεύου ἀποκρίνασθαι πρὸς τ' ἐμῆς εὐδαιμονίας. ἐγὼ γὰρ ἤδη σοι λέξω, ὡς ταῦτά μοι ποιήσης ἃ σὺ λέγῃς, ἔτι ἢν δηλοῖ τε μακαριωτάτην ἐνό- E μιζον εἶ) βιοτεύειν, καὶ ἐγὼ σοι συνεγίνωσκον αὐτὸς, ταῦτα καὶ ἐγὼ νῦν ἔχων δράξω. καὶ ὁ Κῦρος εἶ- ἃς δ' ὡς πε † τίς δὴ ὁ ἔχων ταύτην τ' μακαρίαν βιοτήν; ἡ ἐμὴ γυνὴ, εἶπεν, ὦ Κῦρε. ἐκείνη μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν μαλακῶν καὶ ἡδυσμάτων πασῶν ἐμοὶ ὅ ἴσον μετεῖχε· φροντίδων δὲ, ὅπως

hæc contingerent, & belli, & pugnæ nihil mecum ei commune fuit. Ac tu quoque me talem efficere velle videris, qualem ego illam, quam omnium hominum maxime diligebam. Quo fit, vt Apollini etiam alia munera debere mihi videar, quibus grati erga ipsum animi significationem edam. His Crœsi verbis auditis Cyrus, in eo tranquillitatem animi est admiratus. Ac deinceps ille, quocumque Cyrus proficisceretur, vna ducebatur: siue adeo propterea, quod eum sibi vtilem esse crederet, seu quod ita tutius arbitraretur. Actum quidem hoc modo quieti se dederunt. Postridie Cyrus amicis & ducibus copiarum cõuocatis, alios quidem constituit, qui thesauros acciperent; aliis hoc negotij dedit, vt de iis pecuniis, quascumq; Crœsus traderet, primum Diis seligerent, quas magi sumendas declararent: deinde reliquas pecunias acceptas in arcis locarent, ac plaustris imponerent, iisdemque plaustris sorte distributis, secum eas portarent, quocumque proficiscerentur; vt opportuno tempore, sua pro meritis cuiq; tribuerentur. Et hi quidem ista exsequebantur. Cyrus autem quibusdam ex adparitorum numero, qui aderant, arcessitis: Dicite mihi, ait, an aliquis vestrum Abradatam vidit? Miror enim, quod antehac frequenter nos accedere solitus, modo nusquam adpareat. Ei quidam adparitorum respondit: Is vero, domine, non viuit, sed in pugna mortuus est; quum in Ægyptios currum suum immisisset. Ceteri, sodalibus eius exceptis, deflexerunt, vti quidem perhibetur, posteaquam Ægyptiorum agmen cõspexissent. Et vxor ipsius iam mortuum sustulisse dicitur, atq; impositum in carpentum, quo ipsa vehi solita est, adtulisse huc aliquo ad Pactolum fluuium. Aiunt & eunuchos & famulos ipsius quodam in tumulo fodere locum mortuo, quo condatur, & vxorem humi sedere, quæ maritum rebus iis ornarit, quascumq; habuerit, eiusque caput impositum genibus teneat. Hæc vbi Cyrus audiuit, femur sane suum percussit, statimq; in equum insiliens, sumtis secum equitibus mille, ad illum tristem casum aduehitur. Gadatæ vero Gobryæque mandat, vt secum sumerent, quidquid ornamenti mortuo viro forti & amico conueniret, statimque subsequerentur. Præterea si quis greges, & boues, & equos secum duceret, mandabat; vt alias etiã pecudes eo multas ageret, vbicumq; se resciret esse, quo mactari apud Abradatã possent.

Cyrus de Abradatæ morte primum cognoscit.

ταῦτα ἔσαι, καὶ πολέμου καὶ μάχης οὐ μετὸν αὐτῇ. οὕτω δὴ καὶ σὺ δοκεῖς ἐμὲ κατασκευάζειν, ὥσπερ ἐγὼ ἐμαυτὸν ἐφίλουν μάλιστ' ἀνθρώπων. ὥς τε τῷ Ἀπόλλωνι δίκαιά μοι δοκῶ χαρίσεια ὀφλήσειν. ἀκούσας δὲ ὁ Κῦρος τὰς λόγους αὐτοῦ, ἐθαύμασε μὲν τὴν εὐθυμίαν· †ἤγετο δ' ὅτι λοιπὸν, ὅποι καὶ αὐτὸς πορεύοιτο, εἴτ' ἄρα καὶ χρησιμώτερον νομίζων αὐτὸν εἶ), εἴτε καὶ ἀσφαλέστερον οὕτως ἡσυχάζοιτο. καὶ τότε μὲν οὕτως ἐκοιμήθησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ καλέσας ὁ Κῦρος τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοῦ στρατεύματος, τοὺς μὲν αὐτῶν ἔταξε τοὺς θησαυροὺς παραλαμβάνειν, τοὺς δ' ἐκέλευσεν ὁπόσα παραδίδοι Κροῖσος χρήματα, πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἐξελεῖν ὁποῖα δὴ οἱ μάγοι ἐξηγῶνται, ἔπειτα τὰ ἄλλα χρήματα παραδεχομένους, ἐν ζυγάστροις ζήσαντας ἐφ' ἁμαξῶν ὑπισκεύασαι, καὶ σφραγισαμένους τοῖς ἁμάξαις κομίζειν, ὅποι περ αὐτοὶ πορεύωνται· ἵνα ὅποι καιρὸς εἴη, παραλαμβάνοιεν ἕκαστοι τὰ †ἄξια. οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν· ὁ δὲ Κῦρος καλέσας τινὰς τῶν παρόντων ὑπηρετῶν· εἰπαλέμοι, ἔφη, ἑώρακέ τις ὑμῶν Ἀβραδάτην; θαυμάζω γάρ, ἔφη, ὅτι πρόσθεν θαμίζων ἐφ' ἡμᾶς, νῦν ὐδαμοῦ φαίνεται. τῶν οὖν ὑπηρετῶν τις ἀπεκρίνατο· ὅτι ὦ δέσποτα, οὐ ζῇ, ἀλλ' ἐν τῇ μάχῃ ἀπέθανεν, ἐμβαλὼν ὅ ἅρμα εἰς τοὺς αἰγυπτίους· οἱ δ' ἀνδρες πλείους τῶν ἑταίρων αὐτοῦ ἐξέκλιναν, ὡς φασὶν, ἐπεὶ δὲ τάφος εἴδον τὸ τοῦ αἰγυπτίων. ἡ γυνὴ γε, ἔφη, λέγεται αὐτοῦ ἡ γυνὴ, ἀνελομένη τὸν νεκρὸν, ἐς ἁρμάμαξαν, ἐν ᾗπερ αὐτὴ ὀχεῖτο, προσκεκομισθέναι αὐτὸν ἐνθάδε πη πρὸς τὸν πακτωλὸν ποταμόν. καὶ τοὺς μὲν θεράποντας, καὶ τοὺς θεραπαίνας αὐτοῦ ὀρύξαι φασὶν ἐπὶ λόφου τινὸς θήκην ὡς τελευτήσαντι, τὴν δὲ γυναῖκα λέγουσιν ὡς κάθηται χαμαὶ, κεκοσμημένην οἷς εἶχε τὸν ἄνδρα, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἔχουσαν ἐπὶ τοῖς γόνασι. ταῦτα ἀκούσας ὁ Κῦρος ἐπαίσατο ἅρα τὸν μηρὸν, καὶ εὐθὺς ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον, λαβὼν χιλίους ἱππέας ἤλαυνεν ἐπὶ τὸ πάθος. Γαδάταν δὲ καὶ Γωβρύαν ἐκέλευσεν ὅ, τι δύναιντο λαβόντας καλὸν κόσμημα ἀνδρὶ φίλῳ καὶ ἀγαθῷ τελευτήσαντι, μεταδιώκειν. καὶ ὅσπερ εἶχε λαὸς ἑπομένους ἀγέλας καὶ βοῦς καὶ ἵππους, εἴ πέ που καὶ †ἄνδρα προβάλα πολλὰ ἐλαύνειν, ὅποι αὐτὸν *πυθάνοιντο θάπτοντα ὄντα, ὡς ἐπισφαγείη τῷ Ἀβραδάτῃ.

ἄμα

πυθάνοιντο

ἐπεὶ

ἐπεὶ δ' εἶδε τ' γυναῖκα χαμαὶ καθημένην, καὶ τ' A Vt humi ſedentem mulierem vidit, & iacentem mortuum, lacrumas ob caſum triſtem profudit, ac dixit: Heu fortem ac fidam animam, itane nobis relictis abiiſti? ſimul dextram mortui prehendit, atque ea ſubſequuta eſt; quod ab Ægyptio quodam copide fuiſſet amputata. Id cernens Cyrus multo maiori dolore adfectus eſt: mulier ipſa ſublato eiulatu, acceptam a Cyro manum oſculabatur, & rurſus eam, vti quidem poterat, adaptabat, quum diceret: Etiam cetera, Cyre, perinde læſa ſunt. Verum quid adtinet ea te adſpicere? Atque B hæc, ait, ſcio propter me maxime ipſi accidiſſe, ac fortaſſis propter te, Cyre, nihilo minus. Etenim ſtulta ego multis eum cohortata ſum, efficeret, vt amicum in aliquo numero habendum tibi ſe declararet: & ipſe, ſat ſcio, non quid ſibi accideret, cogitabat; ſed quibus facinoribus editis, tibi gratificaretur. Quamobrē ipſe quidem extremū vitæ diē expers omnis de ſe querellę clauſit, ego vero cohortatrix ei viua heic adſideo. Cyrus vbi aliquamdiu cum ſilentio lacrumas fudiſſet: Hic vero finem inC quit, præclariſſimum ſortitus eſt, mulier. Nam victor diem obiit. Tu vero hæc a me accipito, quibus eum ornes: (& Gobryas Gadataſque iam aderant, adlato copioſo & elegante ornatu) deinde ſcito, inquit, ne quidem alios honores ei defuturos: ſed & monumentum illi complures ex dignitate veſtra tumulo adgeſto conficient, & mactabuntur ei, quæcumque viro forti æquum eſt mactari. Tu quoque deſerta non eris, ſed ego te propter pudicitiam, virtuteſq; tuas ceteras, quum aliis rebus colam, D tum alicui commendabo; qui te, quocumque voles, deportabit. Tantum, ait, indicato, ad quē deportari te cupias. Et Panthea: Securo ſis animo, inquit, Cyre. nō enim te cælabo, ad quem peruenire velim. Cyrus hæc loquutus diſceſſit, tum mulieris miſertus, quæ virum talem amiſiſſet; tum viri, qui relictam vxorem talem non amplius adſpiceret. Mulier autem eunuchis ſecedere iuſſis, donec iſtum ego, inquit, ex animi ſententia lamentando defleuero: nutrici dixit, vt ſecum maneret; eidemq; præE cepit, vt ſe mortuam, & virum, vna veſte velatos obtegeret. Nutrix multis eam precata ſuppliciter, ne facinus id perpetraret, quum nihil proficeret, ipſamq; videret indignari, lacrumans adſedit. Tum mulier, quæ acinacem dudum ad hoc paratum haberet, ſeipſam iugulat: & capite in maritī pectus impoſito moritur. Nutrix cum eiu-

Cyrus Abradatæ mortem deplorat.

Panthea ſibi manus adfert.

latu ambos obtegit, quemadmodum Panthea iusserat. Cyrus autem, vbi mulieris facinus resciuit, exterritus accessit, si quid auxilij ferre posset. Eunuchi, qui tres erant, quum quid factum esset, viderent: & ipsi strictis acinacibus, quo loco stare iussi ab ea fuerant, stantes se iugularunt. Et nunc quoque monumentum: istorum vsque ad eunuchos adgesto tumulo porrigi dicitur. Ac superiore quidem in pila, huius viri, & mulieris huius nomina feruntur inscripta litteris Syriacis: inferius autem pilas esse tres aiunt, & eis inscriptum, SCEPTRIGERORVM. Cyrus vbi propius ad illum tristem casum accessisset, & admiratus istam mulierem, & lamentis prosequutus, discessit: fuitque, ceu par erat, ei curæ, præclara vt illis omnia contingerent. Ingens etiam monumentum, vt perhibent, adgesto tumulo factum fuit. Secundum hæc quum seditionibus inter Cares ortis, bellum inuicem sibi facerent, qui domicilia munitis in locis haberent: vtrique Cyrum implorabant. Is Sardibus quidem ipse manebat, machinasque fabricabatur, & arietes, vt eorum, qui parere nollent, mœnia solo æquaret: Adusium vero Persam, hominem ceteroqui nec imprudentem, reiue militaris rudem, ac valde etiam elegantis ingenij, cum exercitu in Cariam mittit; perlubenter hac in expeditione tum Cilicibus, tum Cypriis, eius signa sequentibus. Quæ causa fuit, cur nullum satrapam Persicum Cilicibus & Cypriis vmquam miserit, contentus indigenis eorum regibus. Tributum tamen ab istis exigebat, & militiam, quum erat opus, eis imperabat. Adusius autem, qui ducebat exercitum, posteaquam in Cariam peruenit; aderant ab vtraque Carum parte quidam, parati eum suas intra munitiones, ad contrariæ factionis detrimentum, recipere. Adusius erga vtrosque faciebat eadem, quum diceret illos, quibuscum loquebatur, equiora proponere, & occultandam esse rem, quo minus aduersarij amicitiam cum ipsis initam resciscerent, quasi hoc pacto magis imparatos aduersarios adgressurus esset. Præterea fidem vtrimq; dari petebat, & Cares quidem sacramentum præstare, quod absque fraude, & Cyri Persarumque bono, intra munitiones Persas essent admissuri: se vero iurare velle, quod absque dolo malo, & quidem admittentium commodo, munitiones ingressurus esset. Hæc vbi confecisset, vtrisque noctem clam alteris eamdem pactus est, qua castella cum equitatu est ingressus, & munitiones amborum accepit. Quum il-

Monumentum Abradatæ, Pantheæ, & Eunuchorum.

Cyrus in Cariam mittit copias.

Adusius in Cariam missus.

Α λαφύρατό τε καὶ ἀπεκάλυπτεν ἄμφω, ὥσπερ ἡ Πάνθεια ἐπέστειλεν. ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἤκουσε τὸν ἔργον τὴν γυναικὸς, ἐκπλαγεὶς τῷ ἔργῳ εἴτε δυνάμενος βοηθῆσαι. οἱ δὲ εὐνοῦχοι ἰδόντες τὸ γεγενημένον, ᾗς ὄντες, ἀσαμένοι κἀκεῖνοι τὰς ἀκινάκας, ἀποσφάττονται ὑπὲρ ἔταξεν αὐτοῖς ἑστηκότες. καὶ νῦν τὸ μνῆμα μέχρι νῦν τῶν εὐνούχων κεκῶλυται λέγειν· καὶ ὅτι μὲν τῇ ἄνω στήλῃ, τὸν ἀνδρὸς καὶ τὴν γυναικὸς ὅτι γεγράφθαι φασὶ τὰ ὀνόματα, συριακὰ γράμματα· κάτω δὲ εἰσὶ τρεῖς λέγουσι στήλας, καὶ ὅτι γεγράφθαι ΣΚΗΠΤΟΥΧΩΝ. ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἐπλησίασε τῷ πάθει, ἀγασθείς τε τὴν γυναῖκα καὶ καλοῦσαν φυράμενος ἀπῄει. καὶ τούτων μὲν ἦν εἰκὸς ἐπεμελήθη, ὡς λύσιτελεῖν πολὺν τὸν καλόν. καὶ τὸ μνῆμα ὑπερμεγέθες ἐχώσθη, ὡς φασίν. ἐκ δὲ τούτου στασιάζοντες οἱ κᾶρες καὶ πολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους, ἅτε τὰς οἰκήσεις ἔχοντες ἐν ἐχυροῖς χωρίοις, ἑκάτεροι ἐπεκαλοῦντο τὸν Κῦρον. ὁ δὲ Κῦρος αὐτὸς μὲν ἐν Σάρδεσι, μηχανὰς ἐποίητο καὶ κριούς, ὡς τὰ μὴ πρόσθεν ἀμυνόντων τὰ τείχη. Ἀδούσιον δὲ ἄνδρα Β Γ καπρείσαντα, καὶ τἄλλα οὐκ ἄφρονα ὄντα πολέμου, καὶ * πολὺ δὴ δύναμιν, πέμπει ὅτι τὴν καρίαν στράτευμα ὅτι τὸν καρίαν ἦλθε, καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν καρῶν παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, ἕτοιμοι ὄντες δέχεσθαι εἰς τὰ τείχη ὅτι κακῶς τὸν αὐτῶν στασιάζοντων. ὁ δὲ Ἀδούσιος πρὸς ἀμφοτέρους ταὐτὰ ἐποίει, διαφορά τε ἔφη λέγειν τούτους, ὁπότερος δικαιότερα λαβὴν τε ἔφη δοῦναι τοὺς ἐναντίους, φίλους σφᾶς ἡγούμενος, ὡς δὴ ὕστερον μᾶλλον ὅτι πεσὼν ἀπροσκόπους τοῖς ἐναντίοις. πιστὰ δὲ ἠξίου λαμβάνειν, καὶ λύσιν μὲν κάρας ὁμόσαι ἀδόλως τε δέξασθαι εἰς τὰ τείχη σφᾶς καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῷ Κύρου καὶ τῶν, αὐτὸς δὲ ὀμόσαι δέλειν, ἀδόλως ἰέναι εἰς τὰ τείχη, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τὸν δεχομένων. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἀμφοτέροις λάθρα ἑκατέρων νύκτα συνέθετο τὴν αὐτὴν, καὶ ἐν ταύτῃ † εἰσήλασεν εἰς τὰ τείχη, καὶ παρέλαβε τὰ ἐρύματα ἀμφοτέρων ἅμα ὅτε τῇ ἡμέρᾳ.

† εἰσήλασεν, ἐς εἰσήλασε, *male.*

ἡμέρᾳ καθεζόμενος εἰς ὃ μέσον σὺν τῇ στρατιᾷ, ἐκάλεσεν ἑκατέρων τοὺς ἐπιτηδείους. οἱ δ', ἰδόντες ἀλλήλους, ἠσθέσθησαν, νομίζοντες ἐξαπατᾶσθαι ἀμφότεροι. ὁ μὲν δὴ Ἀδούσιος ἔλεξε τοιάδε· ἐγὼ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὦμοσα ἀδόλως εἰσιέναι εἰς τὰ τείχη, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τὰ δεξιὰ μόνων. εἰ δ' ἄρ' ὑμῖν ἀπολωλὸς ὁ πόλεμος ὑμῶν, νομίζω ἐπὶ κακῷ εἰσληλυθέναι καρῶν· ἢν δ' εἰρήνην ὑμῖν ποιήσω, καὶ ἀσφάλειαν ἐργάζεσθαι ἀμφοτέροις τὴν γῆν, νομίζω ὑμῖν ἐπ' ἀγαθῷ παρεῖναι. τοῦ δὴ χάριν ἀπὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας ὀπτιμίσυν θαμίζειν ἀλλήλοις φιλικῶς, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἀδεῶς, διδόναι τε τέκνα καὶ λαμβάνειν παρ' ἀλλήλων. ἢν δ' ᾧδε ταῦτα ἀδικῆται τις ὑπ' ἐκείνων, ἴσθι Κῦρός τε καὶ ἡμεῖς πολέμιοι ἐσόμεθα. ἐκ τούτου πύλαι μὲν ἀνεῳγμέναι ἦσαν τοῖς ἔνδον, μεσταὶ δὲ αἱ ὁδοὶ πορευομένων παρ' ἀλλήλους, μεστοὶ δὲ οἱ χῶροι ἐργαζομένων· ἑορτὰς δὲ καὶ πανήγυρις ἦγον, εἰρήνης δὲ καὶ εὐφροσύνης πάντα πλέα ἦν. ἐν δὲ τούτῳ ἦκον οἱ παρὰ Κύρου, ἐρησόμενοι εἴ τι στρατιᾶς δέοιτο ἢ μηχανημάτων. ὁ δὲ Ἀδούσιος ἀπεκρίνατο ὅτι καὶ ἧπερ παρὼν ἔχοι ἀλλαχόσε χρῆναι στρατιᾶς. καὶ ἅμα ταῦτα λέγων ἀπῆγε τὸ στράτευμα, φρουροὺς ἐν τοῖς ἄκραις καταλιπών. οἱ δὲ κάρες ἱκέτευον μόνον αὐτόν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἤθελεν, ἔπεμψαν πρὸς Κῦρον, δεόμενοι πέμψαι Ἀδούσιον σφίσι σατράπην. ὁ δὲ Κῦρος ἐν τούτῳ ἀπεστάλκει Ὑστάσπην, στράτευμα ἄγοντα ὅτι Φρυγίαν τὴν ἐλλήσποντον. ἐπεὶ δ' ἦκεν ὁ Ἀδούσιος, μετὰ ταῦτα αὐτὸς ἐλθὼν ἦρχε τοῦ Ὑστάσπου προσέχειν, ὅπως μηδὲν πείθοιτο τῷ Ὑστάσπῃ, ἀκούσαντες δὲ στράτευμα πρόσιον. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες οἱ ὅτι θαλάττης οἰκοῦντες, πολλὰ δόντες δῶρα διεπράξαντο, ὥστε εἰς μὲν τὰ τείχη βαρβάρους μὴ δέχεσθαι, δασμὸν δὲ φέρειν, καὶ στρατεύεσθαι ὅπη Κῦρος ἐπάγοι. ὁ δὲ τῶν Φυγῶν βασιλεὺς παρεσκευάζετο μὲν, ὡς καθέξων τὰ ἐρύματα, καὶ ὑπεσήμαινε, καὶ παρήγγελλεν ὅτως· ἐπεὶ δὲ ἀφίσαντο αὐτὸν οἱ ὕπαρχοι, καὶ ἔρημος ἐγίγνετο, τελευτῶν εἰς χεῖρας ἦλθεν Ὑστάσπῃ ὅτι τῇ Κύρου δίκῃ. καὶ ὁ Ὑστάσπας καταλιπὼν ἐν τῇ ἄκρᾳ ἱκανοὺς τῶν Φρυγῶν, ἀπῆγεν ἅμα σὺν τοῖς ἑαυτοῦ καὶ Φρυγῶν πολλοὺς ἱππέας καὶ πελταστάς. ὁ δὲ Κῦρος ἐπέστειλε Ἀδουσίῳ, συμμίξαντα τοῖς Ὑστάσπου τοὺς μὲν ἑλομένους Φρυγῶν τὰ σφέτερα σὺν τοῖς ὅπλοις ἄγειν,

Aluxisset, in medio cum exercitu consedit, & ab vtrisque rebus componendis opportunos adesse iussit. Illi se mutuo intuiti, grauiter rem tulere, qui partem vtramq; dolo circumuentam existimarent. Adusius autem in hanc sententiam verba fecit: Iusiurādum vobis ego, Cares, præstiti: ingressurum vestra me castella sine dolo malo, & eorū cōmodo, qui me admitterent. Quamobrem si alterutros vestrū euertere velim, ipse me damno Carum hęc castella ingressum esse statuam. Sin pacem inter vos conciliauero, & vtrisq; cōfecero, vt agrum tuto colere possitis: vestra cū vtilitate vobis adesse me arbitrabor. Oportet igitur ex hoc die vos amice inter vos vna versari, & agros colere sine metu, & inter liberos vestros hinc inde matrimonia cōtrahi. Quod si contra hæc iniuriam facere conatus aliquis fuerit, iis & Cyrus & nos hostes erimus. Hinc iam & portæ castellorum erant apertæ, & itinera plena congredientium inter se, & agri pleni cultoribus. Vtraq; ex parte festos agebant dies, & pacis ac læticię cuncta erant plena. Interea quidam a Cyro veniūt, qui Adusium interrogarent, ecquo exercitu alio, vel machinis egeret. Quibus Adusius respondit, se præsenti exercitu etiam alibi vti posse. Ac simul cū hisce verbis copias abducit, relictis ad arces militibus præsidiariis. Cares autē supplices orabant, vt maneret: quod quū facere nollet, missis ad Cyrum suis rogabāt, vt Adusium sibi satrapam mitteret. Cyrus autem Hystaspam interim ablegarat, qui exercitum in Phrygiam Hellesponto finitimam duceret. Posteaquā igitur Adusius venit, sequi Cyrus eum cū exercitu iussit, qua Hystaspes præcesserat, vt Hystaspæ magis parerēt, vbi audiissent, alias etiam copias accedere. Greci maris adcolæ, multis muneribus datis, id cōsecuti sunt; vt intra mœnia barbaros admittere necesse non haberēt, sed tributum tamen penderent, & militatum irent, quo Cyrus iussisset. Phrygiæ vero rex se parabat, quasi loca munita tueri, nec imperata facere vellet, itaq; se facturum denūtiabat. Sed postquam cōstituti sub ipsius imperio præfecti, ab eo defecerunt, & solus est relictus; tamdem in manus Hystaspæ venit, caussa Cyri iudicio permissa. Hystaspas relictis in arcibus firmis Persarum præsidiis discessit, ac secum præter suos, Phryges complures tum equites, tum cetratos duxit. Cyrus autem Adusio mandata dederat, vt posteaquam secum Hystaspa coniunxisset, Phryges eos, qui partes suas amplexi fuissent, armatos adduceret:

Adusius Carum controuersiam componit.

Greci tributarij Cyri fiunt.

Phrygiæ rex capitur.

qui vero bellum gerere contra Cyrum ſtu-
duiſſent, illis & equos adimerent, & arma,
omneſq; cum fundis ſequi iuberent. Hæc
illi tunc exſequebantur. Cyrus autem Sar-
Al Perſico præſidio dibus mouit, & numeroſo iſtic* peditum
præſidio relicto, Crœſum quoque ſecum
retinens, multa multis & variis opibus o-
nuſta plauſtra ſecum auexit. Acceſſit au-
tem Crœſus ad Cyrum, ferens accurate
deſcripta, quæcumque ſingulis in plau-
ſtris eſſent, eaſque ſcripturas, Cyro tra-
dens, ait: Hos libellos, mi Cyre, ſi habeas:
ſcies, quinam recte ſit redditurus, quæ ve-
Cyrus ſe ſordide auarum nõ eſſe declarat. hit, & qui non recte. Ad ea Cyrus: Facis
tu quidem probe, ait, mi Crœſe, qui pro-
uideas. Sed mihi ſane has opes vehent, qui
digni ſunt, vt etiam eas poſſideant. Quam-
obrem ſi quid ſuffurabuntur, ſua furto ſub-
trahent. Quæ quum dixiſſet, amicis & præ-
fectis libellos iſtos tradidit; vt ſcirent, qui-
nam ex iis, quibus eſſent eæ res creditæ,
ſaluas & integras redderent, qui non red-
derent. Ducebat etiam ſecum Lydos, qui-
bus eſſe curæ cerneret elegantiam armo-
rum, & equorum, & curruum; & quos e-
niti videret, vt omnia facerent, quibus i-
pſi gratificaturos ſe putabant; & ducebat
hos ſecum armatos: quos autem cerneret
quadam cum moleſtia ſe comitari, eorum
equos Perſis, qui primi cum eo militatum
profecti fuerant, tradidit; & arma excuſſit,
ac ipſos fundis inſtructos ſequi coëgit. O-
mneſque adeo inermes, qui eius in pote-
ſtatem venerant, ad vſum fundarum exer-
cere ſe coegit; quod hoc armorum genus
maxime ſeruile duceret. Eſt enim, vbi fun-
ditores, ſi copiis aliis adſint, mirum quan-
tum vtilitatis adferunt: ipſi vero ſeorſum,
ne quidem omnes, admodum paucos iis
cum armis, quibus cõminus pugnatur,
Cyrum multas regiones imperio ſuo ſubiicit. congreſſos ſuſtinuerint. Quum autem via
Babylonem ducente progrederetur, ſub-
egit Phrygas illius maioris Phrygiæ, ſube-
git Cappadocas, Arabes in poteſtatẽ red-
egit: quorum omnium armis Perſas qui-
dem equites inſtruxit, non pauciores qua-
dragies millibus: multos vero captiuorum
equos in ſocios vniuerſos diſtribuit. Baby-
lonem permagno cum equitatu, perquam
multis cum ſagittariis, & iaculatoribus ve-
nit, cum funditoribus autem innumeris.
Babylonem rurſus adit. Quumque iam apud Babylonem eſſet, ex-
ercitum omnem circum vrbem conſtituit:
inde cum amicis, & iis, qui e ſociis op-
portune aderant, vrbem ipſe circum-
uectus eſt. Poſtquam muros contemplatus

A τὰς δ' ὁπηδυμήσαντας πολεμίους, τούτων ἀφε-
λομένους τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὅπλα, σφενδόνας
ἔχοντας πρώτας κελεύειν ἕπεσθαι. ἕτοιμοι δὴ
ταῦτ' ἐποίουν. Κῦρος ὃ ὡρμᾶτο ἐκ Σάρδεων,
φρουρὰν μὲν † πεζὴν καταλιπὼν πολλὴν ἐν Σάρδεσι, Κροῖσον ὃ ἔχων, ἄγων δὲ πολλὰς
ἁμάξας πολλῶν καὶ παντοδαπῶν χρημάτων.
ἦκε δὲ καὶ ὁ Κροῖσος γεγραμμένα ἔχων ἀκρι-
βῶς, ὅσα ἐν ἑκάστῃ εἴη τῇ ἁμάξῃ, καὶ διδοὺς
Κύρῳ τὰ γράμματα, εἶπε, ταῦτα, ἔφη, ἔχων,
B ὦ Κῦρε, εἴσῃ τόν τε ὀρθῶς ἀποδιδόντα ἃ ἄγει, καὶ
τὸν μή. καὶ ὁ Κῦρος ἔλεξεν· ἀλλὰ σὺ μὲν καλῶς
ποιῇς ὦ Κροῖσε, τοιαῦτα ἔμοιγε μέντοι ἄξιοι
τὰ χρήματα, οἵπερ καὶ ἔχειν αὐτὰ ἄξιοι εἰσίν· ὥστε
ἴσως τι καὶ κλέψουσι, τὰ ἑαυτῶν κλέψοντες. καὶ
ἅμα ταῦτα λέγων ἔδωκε τὰ γράμματα τοῖς
φίλοις καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ὅπως εἰδείη τ' ὁπότε-
πων † εἴτε σῶα αὖθις ἀποδιδοῖεν, * εἴτε μή. ἦσε
ὃ καὶ Λυδῶν ὃς μὲν ἑώρα κεκοσμημένους καὶ ὁ-
πλοις καὶ ἵπποις καὶ ἅρμασι, καὶ πρώτα πρωμέ-
C νους ποιεῖν † ὅ, τι φοιτῷ αὐτῷ χαρίζεσθαι, τούτους μὲν
σὺν τοῖς ὅπλοις· ὃς δ' ἑώρα ἀχαρίστως ἑπομέ-
νους, ἵππους μὲν ἵππους αὖθις παρέδωκε φροντίσαι τοῖς
φρύγιοις συστρατευσαμένοις, τὰ δ' ὅπλα κατέ-
καυσε. σφενδόνας δὲ καὶ τούτους ἠνάγκασεν ἔχεσθαι
ἕπεσθαι. καὶ πάντας δὲ τοὺς ἀόπλους τῶν ὑποζυγίων
ἡμιόνων σφενδονᾶν ἠνάγκαζε μᾶλλον, νομί-
ζων τὸ ὅπλον † δυσκολώτερον εἶναι. σὺν μὲν δυσκολώτατον.
δὴ δυνάμει μάλα ἐστὶν ἔνθα ἐγκρατὴς ὠφε-
λεῖσι σφενδονῆται παρόντες· αὐτοὶ δὲ καθ' ἑαυτοὺς
D ὀλίγοι ἂν οἱ πάντες σφενδονῆται μείνειαν πρὸς ὀλί-
γους ὁμόσε ἰόντας σὺν ὅπλοις ἀγχεμάχοις. προϊ-
όντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ Βαβυλῶνος, καλεσπέταλο μὲν φρύ
γας τοὺς ἐπὶ Ἰῇ μεδίᾳ Φρυγίᾳ, καλεσπέταλος δὲ
καππαδόκας, ὑποχρίους δὲ ἐποιήσαλο ἀραβίους.
† ὁξώπλισε δὲ ἀπὸ πάντων τούτων πρῶτον μὲν ἑξήκοντα
ἱππέας ὑμῶν ἢ τετρακισμυρίους, πολλοὺς δὲ ἵπ-
πους τῶν αἰχμαλώτων καὶ πᾶσι τοῖς συμμά-
χοις διέδωκε. καὶ πρὸς Βαβυλῶνα ἀφίκετο,
† παμπόλλους μὲν ἱππέας ἄγων, παμπόλ- μάλα πολλούς
E λους δὲ τοξότας καὶ ἀκοντιστὰς, σφενδονήτας
δὲ ἀναρίθμους. ἐπεὶ δὲ πρὸς Βαβυλῶνι ἦν
ὁ Κῦρος, πρόσεσπε μὲν πρῶτον τὸ στράτευμα
ὅπλα τὴν πόλιν, ἔπειτα αὐτὸς περιήλαυνε τὴν
πόλιν σὺν τοῖς φίλοις τε καὶ ὁπλίταις τῶν
συμμάχων. ἐπεὶ δὲ κατεθεάσατο τὰ τεί-
χη, ἀ-

χη, ἀπάγειν παρεσκευάσατο τὴν στρατιὰν ἀπὸ A esset, ab vrbe copias abducere parabat:
τ πόλεως. ὀξυθυμὸν δέ τις αὐτόμολος εἶπεν, ὅτι quum transfuga quidam ex vrbe egressus,
ἐπιτίθεσθαι μέλλοιεν αὐτῷ ὁπότε ἀπάγοι τὸ ait Babylonios ipsum adoriri velle, quando
στράτευμα. καταθεωμένοις γὰρ, ἔφη, αὐτοῖς ἀ- copias abducturus esset. Nã de muro pha-
πὸ τ τείχους ἀσθενὴς ἐδόκει εἶ ἡ φάλαγξ. καὶ langem hanc despectãtibus, inquit, visa est
οὐδὲν θαυμαστὸν ἦν ὕστως ἔχειν. ὡς γὰρ πολὺ imbecilla esse: quod quidẽ ita se habuisse,
τοῦχος κυκλοῦμένοις ἀνάγκη ἦν ἐπ' ὀλίγον τὸ mirum non erat. Quia enim murum am-
φ φάλαγ- βάθος ἡμέαζ † τ φάλαγγα. ἀκούσας δὲν ὁ Κῦ- plum circũdarent, necesse erat phalangem
γος ρος ad exiguam densitatem redigi. Quę Cyrus Cyri fitrã tegemia.
ταῦτα, σὰς κζ' μέσον τ αὑτῷ στρατιᾶς σὺν quum audiisset, stãs in medio exercitus sui
τοῖς ὡς ἀὐτ', παρήγγειλεν ἀπὸ τ ἄκρου ἑκατέ- cum iis, quos circum se habebat, præcepit,
ρωθεν τὰς ὁπλίτας ἀναπτύσσειν τ φάλαγγα B vt grauis armaturæ milites abvtraq; extre-
ἀπιέναι ὡς ἐπὶ τὸ ἐσχατὸς τ στρατεύματος, ἕως mitate phalangem explicãtes abirent pro-
ἡμίσεις ἑκατέρωθεν τὸ ἄκρον καθ' ἑαυτὸν γένηται pter eam partem exercitus, quę subsisteret:
τὸ μέσον. οὕτως οὖν ποιούντων, οἵτε μένοντες donec vtraq; extremitas ad se, atq; ad me-
μᾶλλον παρῆλθον ἐλίττοντες, ὅπως διπλάσιον τὸ βάθος γένοιτο· οἵτ' ἀπιόντες, ὡσαύ- dium peruenirent. Id quum faceret, tum iis,
τως παρῆλθον. μᾶλλον γὰρ οἱ μένοντες qui subsistebant, fiducia quędã accedebat,
αὐτῶν, ὡς τοῖς πολεμίοις ἐλίγγοντο. ἐπεὶ δὲ quod duplicata iam esset aciei dẽsitas: tum
παρεμείναντες ἑκατέρωθεν συνῆψαν τὰ ἄκρα, illis quoq; confidẽtia similiter augebatur,
ἔσησαν ἰσχυρότεροι γεγυμνωμένοι, οἵτε ἀπελη- qui abscedebant. Mox enim illi, qui subsi-
λυθότες, μᾶλλον τὰς ἔμπροσθεν, οἵτ' ἔμπρο- C stebant, prope ab hostibus aberant. Quum
σθεν, μᾶλλον τὰς ὄπισθεν ὡς γεγυμνωμένους. ἀ- autem progrediendo extremitates vtrimq;
ναπτυχθείσης δ' οὕτω τ φάλαγγος, ἀνάγκη coniũxissent, cõstitere iam facti firmiores,
τὰς πρώτας ἀρίστους εἶ καὶ τὰς τελευταίους, tum qui abscesserant, propter anteriores:
ὧν μέσων ἦ τὰς κακίστους τετάχθαι. ἡ δ' οὕτως tum anteriores, propter eos, qui a tergo ac-
ἔχουσα τάξις καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι ἐδόκει εὖ πα- cesserãt. Hoc modo explicata phalãge, ne-
ρεσκευάσθαι, καὶ πρὸς τὸ μὴ φεύγειν. καὶ οἱ ἵππεῖς ἦ cesse est primos & vltimos fortissimos esse;
καὶ οἱ γυμνῆται ἀπὸ τ κεράτων ἀεὶ ἐγγύτερον ἐ- ignauissimos in medio collocari: quæ qui-
γίγνοντο τ ἀρίστοις ὁσάτῳ, ὅσῳ ἡ φάλαγξ † βα- dẽ acies & ad dimicandum, & ad prohibẽ-
θυτέρα ἐγίγνετο ἀναδιπλουμένη. ἐπεὶ δ' ὕτω συ- dam fugã instructa commode videbatur.
νεστράφησαν, ἀπιέσι ἕως μὲν ὀξυτάτου τὰ βέλη D Præterea equites, & armatura leuis, a cor-
ἀπὸ τ τείχους, ὅπου πόδα. ἐπεὶ δὲ ἔξω βελῶν ἐ- nibus semper eo propius ad imperatorem
γίγνοντο, στραφέντες καὶ ὁ μὲν πρῶτον ὀλίγα βή- accedebãt, quo phalanx duplicata densior
ματα ποιούμενοι μελεδωνῶντο ὅπως ἀσπίδα, καὶ efficiebatur. Hoc modo per cohortes con-
ἴσαντο πρὸς τὸ ἱδρῶτος βλέποντες· ὅσῳ δ' προσωλέ- globati, pedetẽtim inde recedebãt, quo te-
ρω ἐγίγνοντο, τοσῷδε μανιώτερον μετεδωνῶντο. la de muro pertinebãt. Quũ extra telorum
ἐπεὶ δ' ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐδόκουν εἶ, ξυνῆσαν ἀ- ictus essent, conuerterũt sese: ac primũ qui
πιόντες ἔσω ὅπου τ σκηνᾶς ἔμενον. ἐπεὶ δὲ κα- dem modicos passus progressi, statũ muta-
τεστρατοπεδεύσαντο, συνεκάλεσεν ὁ Κῦρος τοὺς bant clupeum versus, atq; ita consistebant,
ὑπηκόους, καὶ ἔλεξεν· ἄνδρες σύμμαχοι, τε- vt murum intuerentur. Quanto autem lõ-
θεάμεθα μὲν κύκλῳ τὴν πόλιν· ἐγὼ δὲ ὅπως E gius abscederent, tanto rarius fiebat muta-
μὲν ἄν τις τείχη ὕτως ἰσχυρὰ καὶ ὑψηλὰ πρὸς- tio. Posteaquam in tuto sibi esse videban-
μαχόμενος ἕλοι οὐκ εὐπορῶ μοι δοκῶ· ὅσῳ δὲ tur, conserti recedebant, donec ad taber-
πλέονες ἄνθρωποι ἐν τῇ πόλει εἰσὶν, ἐπεὶ καὶ μά- nacula peruenirent. Vbi iam in castris es- Cyrus obsidendæ Babylonis rationem ostendit.
χονται ἐξιόντες, ἴσασιν ἄν θᾶττον λιμῷ αὐτοὺς sent, Cyrus iis, quos oporteret, conuocatis,
ἠνάγκασμεν ἁλῶναι. εἰ μή τινα ἔστιν ἄλλον τρόπον ἔχετε λέγειν, τούτῳ πολιορκητέους φημὶ εἶ τοὺς ἄνδρας. dixit: Vrbem, socij vndiq; contemplati su-
mus: atque equidem, quo pacto quis adeo
firmos & excelsos muros oppugnando ca-
pere possit, videre mihi non videor. Quan-
to autem plures homines in vrbe sunt,
quando ad pugnandum non exeunt, tan-
to citius fieri arbitror, vt fame in potesta-
tem redigantur. Nisi igitur aliquem alium
modum habetis, quem nobis ostendatis,
hoc ipso nobis istos expugnandos esse aio.

βεαχ- κέα

Altera Chrysantæ ratio, quæ reiicitur.

Et Chrysantas inquit: Hiccine fluuius per A vrbem mediam labitur, cuius latitudo stadia duo superat? Ita profecto, ait Gobryas, ac tanta quoq; profunditas eius est, vt ne duo quidem viri, alter alteri insistentes, supra aquam exstare possint. Quo fit, vt fluuio sit vrbs etiam munitior, quam mœnibus. Et Cyrus: Missa faciamus hæc, ait, mi Chrysanta, quæ viribus nostris potiora sunt. Adhibita vero mẽsura quamprimum fossa latissima profundissimaq; vobis erit agenda, pro parte cuiq; sua; quo paucissimis custodibus vobis sit opus. Sic igitur vndiq; circa murum spacia dimensus relicto a flumine interuallo, quantũ sufficeret magnis propugnaculis, ingentem fossam circum murũ vndiq; egit, terra versus seipsos adgesta. Ac primum quidem turres propter flumen exstruebat, palmis fundatas, quarum non minor erat, quam †iugeri longitudo. Nam hac maiorem etiam in lõgitudinem excrescũt. Palmæ vero, quum aliquo pondere premuntur, sursum velut in gibbum quemdam incuruantur, quemadmodum & asini clitellarij. Has autẽ palmas operi propterea subiiciebat, vt quammaxime videretur id facere, quod solent, qui ad vrbem obsidendam sese comparãt: vt tametsi flumen in fossam dilaberetur, ipsas turres non euerteret. Etiam multas alias turres supra terram egestam excitabat, vt quam plurima essent excubiarum loca. Et has quidem illi res agebant. Qui autem in muro stabant, obsidionem hanc irridebant; quod eis commeatus esset copiosior, quam in annos viginti. Quæ Cyrus quum audiisset, in partes duodecim exercitũ diuisit, vt pars quælibet vnum anni mensem D in excubiis esset. Quibus iterum auditis, multo etiam Babylonij magis irridebant,

Al. Lydos, qui cogitarent secum, Phryges ac* Lycios, & Arabes, & Cappadoces futuros contra se in excubiis; quos omnes arbitrabantur animis erga se magis esse beneuolis, quam erga Persas. Ac fossæ quidem iam actæ erant. Cyrus vero quum audiisset, celebrari Babylone festum quemdam eiusmodi diem, quo Babylonij omnes nocte tota potarent & comesarentur: quamprimum eo die tenebræ accessissent, magna mor- E talium multitudine adhibita, fossarum ostia versus amnem aperuit. Hoc quum factũ esset, aqua noctu in fossas manabat, & alueus fluuij per vrbem tendens, hominibus permeabilis esse cepit. Id vbi de flumine hoc modo ei succesissset, Persicis Cyrus

καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν· ὁ οὗτος ποταμός, ἔφη, σοὶ δοκεῖ οὐ διὰ μέσης τῆς πόλεως ῥεῖν, πλάτος ἔχων πλέθρου ἢ ὅτι δύο στάδια; ναὶ μὰ δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, καὶ βάθος γε ὡς ἐγὼ οἶμαι δύο ἄνδρες ὁ ἕτερος ὅτι τοῦ ἑτέρου ἐφεστηκὼς τοῦ ὕδατος ὑπερέχοιεν· ὥστε τῷ ποταμῷ ἐπιχειρητέα ἐστὶν ἡ πόλις ἢ τοῖς τείχεσι. καὶ ὁ Κῦρος· ταῦτα μὲν ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἐάσωμεν ὅσα κρείττω ἐστὶ τῆς ἡμετέρας δυνάμεως· διαμετρησαμένους δὲ χρὴ ὡς τάχιστα τὸ μέρος † ἑκάστου ὑμῶν ὀρύττειν τὴν τάφρον ὡς πλατυτάτην καὶ βαθυτάτην, ὅπως ὅτι ἐλαχίστων ὑμῖν τῶν φυλάκων δέοι. ἔπειτα δὲ καὶ κύκλῳ διαμετρήσας αὖθις τὸ τεῖχος, ἀπολιπὼν ὅσον τύρσεσι μεγάλαις ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, ὤρυσεν ἔνθεν καὶ εἶδεν τὸ τείχους τάφρον εὐθὺ μεγάθη, καὶ τὴν γῆν ἀνέβαλλον πρὸς ἑαυτούς. καὶ πρῶτον μὲν πύργους ὅτι τῷ ποταμῷ ᾠκοδόμει, φοίνιξι θεμελιώσας τὸ μέσον ἢ πλεθριαίοις· (εἰσὶ γὰρ καὶ μείζονες ἢ τοσοῦτοι τὸ μῆκος πεφυκότες) καὶ γὰρ δὴ πιεζόμενοι οἱ φοίνικες ὑπὸ βάρους κάτω κυρτοῦνται, ὥσπερ οἱ ὄνοι οἱ καμηλιοι. τούτους δὴ ὑπετίθη τούτου ἕνεκα, ὅπως ὅτι μάλιστα ἐοίκοι πολιορκήσων παρασκευαζόμενος, ὡς εἰ καὶ σφεῖς ὁ † πολέμιος εἰς τὴν τάφρον, μὴ ἂν ἕλοι τοὺς πύργους. ἀνῆκε δὲ καὶ θύρας πολλὰς πύργους ὅτι τοῦ ἀμφὶ λάδος γῆς, ὅπως ὅτι πλεῖστα φυλακτήρια εἴη. οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν· οἱ δὲ ἐν τῷ τείχει, καταγελῶντες τὴν πολιορκίαν, ὡς ἔχοιεν τὰ ὀπτήδεια πλέον ἢ εἴκοσιν ἔτη. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κῦρος, διαπέμπεται κατὰ δώδεκα μέρη, ὡς μῆνα ἕκαστον ἕκαστον τὸ μέρος φυλάξον. οἱ δὲ αὖ βαβυλώνιοι, ἀκούσαντες ταῦτα, πολὺ ἔτι † μᾶλλον κατεγέλων, ἐννοούμενοι εἰ σφᾶς φρύγες καὶ * λύκιοι καὶ ἀράβιοι καὶ καππαδόκαι φυλάξοιεν, οὓς σφίσιν εὐνομίζον πάντας εὐμενεστέρους εἶναι, ἢ σφᾶς. καὶ αἱ μὲν τάφροι ἤδη ὠρωρυγμέναι ἦσαν. ὁ δὲ Κῦρος, ὅπως † ἑορτὴν τοιαύτην ἐν βαβυλῶνι ἄγοιεν εἶεν, ἐν ᾗ πάντες βαβυλώνιοι ὅλην τὴν νύκτα πίνουσι καὶ κωμάζουσιν, ἐν ταύτῃ ὅπως τάχιστα στρατεύσοιτο, λαβὼν πολλοὺς ἀνθρώπους, ἀνέῳξε τὰς τάφρους τὰς πρὸς τὸν ποταμόν. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, τὸ ὕδωρ κατὰ τὰς τάφρους ἐχώρει ἐν τῇ νυκτί· ἦν δὲ διὰ τοῦ πόλεως τὸν ποταμὸν ὁδὸς πορεύσιμος ἀνθρώποις ἐγίγνετο. ὡς δὲ τοῦ ποταμοῦ ἄτως ἐπορεύετο, παρηγγύησεν ὁ Κῦρος πρώτοις χιλιάρ-

ἑκάστου

ποταμὸς ὀκτωθεὶς εἰς τὴν παρ. μὴ ἂν ἕλοι

μᾶλλον τῶν καπηγ.

* λυδοὶ

ἑορτὴν αὐτῇ ἐν τῇ βαβυλῶνι

χιλιαρχίας καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων, εἰς δύο ἄγον- A & peditum & equitum tribunis imperat,
τας τὼ χιλιοστὼ παρῆναι πρὸς αὐτὸν, τὸς δὲ ἄλλους συμμάχους κατ' οὐρὴν τούτων ἕπεσθαι ἢ ὅπῃ πρόσθεν τεταγμένους. οἱ μὲν δὴ παρῆσαν· ὁ δὲ, καταβιβάσας εἰς τὸ ξηρὸν τῦ ποταμοῦ τὸς ὑποπρέτας καὶ πεζοὺς καὶ ἱππέας, ἐκέλευσε σκέψασθαι εἰ πορεύσιμον εἴη τὸ ἔδαφος τῦ ποταμοῦ. ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλαν, ὅτι πορεύσιμον εἴη, αὐτὸς δὴ συγκαλέσας τὸς ἡγεμόνας τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων, ἔλεξε † τοιάδε· Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν ποταμὸς B ἡμῖν τῶδε κεχώρηκε τ' εἰς τὼ πόλιν ὁδοῦ. ἡμεῖς δ' ἂν θαρροῦντες εἰσιώμεν, [μηδὲν φοβούμενοι * εἴσω, ὑπονοούμενοι ὅτι οὗτοι, ἐφ' οὓς νῦν πορευόμεθα, ἐκεῖνοί εἰσιν ὓς ἡμεῖς καὶ συμμάχους πρὸς ἑαυτοῖς ἔχοντας, καὶ ἐγρηγορότας ἅπαντας, καὶ νήφοντας, καὶ ὡπλισμένους, καὶ στεταγμένους οἰκῶμεν· νῦν δὲ ἐπ' αὐτοὺς † ἴωμεν, ἐν ᾧ πολλοὶ μὲν αὐτῶν καθεύδουσι, πολλοὶ δ' αὐτῶν μεθύουσι, πάντες δὲ ἀσκεύαστοι εἰσίν. ὅταν δὲ καὶ αἴσθωνται ἡμᾶς ἔνδον ὄντας, πολὺ C αἱ ἐπὶ μᾶλλον ἢ νῦν ἀμυνοῦσι ἔσονται, ὑπὸ τῦ ἐκπεπλῆχθαι. εἰ δέ τις τῦτο ὑπονοήσει, ὃ δὴ λέγεται φοβερὸν εἶ) τοῖς εἰς πόλιν εἰσιοῦσι, μὴ ὅτι τὰ τέγη ἀναβαίντες βάλωσιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, τῦτο μάλιστα θαρρήσατε. ἐγὼ γὰρ ἀναβαίνω πινὲς ὅτι τὰς οἰκίας, ἕξομεν σύμμαχον [θεὸν * Ἡφαιστον. δῦφλεκτα γὰρ τὰ τεθυμένα αὐτῶν, φοίνικες μὲν αἱ θύραι πεποιημέναι, ἀσφάλτῳ γὲ καὶ ὑποκαύματι κεχρισμέναι. ἡμεῖς δ' ἂν πολλὼ δᾴδα ἔχοντες, ἢν ταχὺ πολὺ πῦρ τέ- D ξεται, πολλὼ δὲ πίσσαν καὶ στυππεῖον, ἅπαν ταχὺ τῶδε καλῶ πολλῶ φλόγα· ὥστε ἀνάγκη ἐστὶν εἶ) ἢ φεύγειν ταχὺ † τὸς ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, ἢ ταχὺ κατακεκαῦσθαι. ἀλλ' ἄγετε, λαμβάνετε ὅπλα· ἡγήσομαι δὲ ἐγὼ σὺν τοῖς θεοῖς. ὑμεῖς δ', ἔφη, ὦ Γαδάται καὶ Γωβρύα, δείκνυτε τὰς ὁδούς· ἴστε γάρ. ὅταν δὲ ἐντὸς γενώμεθα, τὼ ταχίστην ἄγετε ὅπῃ τὰ βασίλεια. καὶ μάλ', ἔφασαν οἱ ἀμφὶ † Γωβρύαν, ὅθεν αὖ † εἰκὸς θαυμαστόν. καὶ γὰρ ἄκλειστοι αἱ πύ- E λαι αἱ τῦ βασιλείου. ὡς δὲ κώμῳ * δοκεῖ δὴ ἡ πόλις πᾶσα εἶ) τῆδε τῇ νυκτί. φυλακὴ μέν τοι πρὸ τῶν πυλῶν ἐνεδρεύομεν. ἔστι γὰρ αἰεὶ τεταγμένη. οὐκ ἂν ἀμελεῖν δέοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀλλ' ἰέναι, ἵνα ἀποδειχθῶς ὡς μάλιστα λάβωμεν τὸς ἄνδρας. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐρρήθη, ἐπορεύοντο. τῶν δὲ ἀπόντων οἱ μὲν ἀπέθνησκον πάμπολλοι,

ἅμαν

εἴη θαυμαστὸν, εἰ Ω ἄκλ.

*γὰρ δοκεῖ

& peditum & equitum tribunis imperat, apud se adesse nt, & mille suos in binos explicatos singuli ducerent: reliqui socij hos a tergo subsequerentur, instructi quemadmodum prius. Et hi quidē aderant, quum Cyrus in fluminis partem siccam suis adparitoribus, tam peditibus, quam equitibus immissis, explorare iussit an vadum fluminis permeari posset. Posteaquā illi posse permeari renuntiarunt, tum vero peditum equitūque ducibus cōuocatis, huiusmodi verbis ad eos est vsus: Flumen hoc nobis, amici, viam in vrbem concessit. Itaque præsentibus animis ingrediamur in vrbem, nihilq; metuamus: sed cogitemus hos, quos adgressuri nunc sumus, eosdem esse; quos & a sociis instructos, & omnes vigilantes, & sobrios, & armatos, & in acie dispositos vicimus. Iam vero aduersus eos tendimus, quo tempore multi eorum dormiunt, multi sunt ebrij, vniuersi nullos in ordines dispositi. Posteaquam autem senserint, etiam nos intus esse; multo magis, quam nūc, vsui nulli futuri sunt, quia exanimati erunt. At si hoc in mentem alicui venit, quod fertur esse formidabile vrbem intrantibus, ne tectis illi conscensis hinc inde tela in nos coniiciant: id ipsum maxime vobis animos addat. Nam si qui conscendent ædes, opitulator nobis est Deus, Vulcanus. Et sunt eorum vestibula crematu facilia. Nam ianuæ palmarum e materia fabricatæ sunt, & bitumine sunt inunctæ, quod ignem facile concipit. Nobis autem & faces plurimæ sunt, quę ingens incendium cito parient; & copia picis ac stuppæ, quæ cito magnam flammam eliciūt. Quo fiet, vt vel celeriter necesse sit hos ab ædibus aufugere, vel celeriter exuri. Verum agite, arma capite; Diis equidem iuuantibus præibo. Vos autem Gadata & Gobrya, demonstrate, nobis itinera quum vobis ea cognita sint: & vbi iā intus erimus, quamprimum ad regiam ducite. Atqui, aiebant illi, qui erant cū Gobrya, non mirum fuerit, si quidem ne portæ ipsius regiæ clausæ sint. Vrbs enim tota videtur hac nocte comesationi esse intenta. Sed in excubias tamen ante regiæ portas incidemus, quod eæ semper istic collocentur. Non negligenda res est, ait Cyrus, sed eundum, vt quammaxime imparatos offendamus. Quæ quum essent dicta, pergebant. Si qui eis obuiam venirent, partim cæsi peribant,

Babylonem Cyrus in comesatione capit, quod cum Danielis historia conuenit.

partim retro vicissim fugiebant, partim A clamorem edebant. Cum his & Gobryani clamores edebant eosdem, velut ipsi quoque comesationum socij. Simul pergentes, qua celerrime progredi poterant, ad regiam perueniunt. Et hi quidem Gobryæ Gadatęq; adiuncti, portas regię clausas inueniunt: qui vero aduersus regiæ custodes ire iussi fuerant, irruunt in eos ad ignem luculentum potantes, statimq; hostili cum eis more agunt. Orto autem clamore ac strepitu, quum ij, qui erant intus, tumultum sentirent, & inspici rex iuberet, B quid illud esset rei: apertis aliqui portis, foras procurrunt. Eas quum patefactas Gadatæi conspicerent, irruunt; & illos rursus fugientes intro sequuti, ac ferientes, ad regem accedunt: eumque iam erectum cum acinace, quem strictum tenebat, inueniunt. Hunc Gadatæi & Gobryani numero plures opprimunt, interfectis etiam iis, qui regi aderant, ac partim aliquid obiiciebant, partim fugiebant, partim se quacumque re poterant, tuebantur. Cyrus autem cohortes equitum per vias passim dimit- C tebat, edicens, vt si quos extra domos inuenirent, occiderent: at illis, qui adhuc in ædibus essent, per Syriacæ linguæ peritos denuntiari præconio iussit, vt intus manerent. Quod si quis foris deprehenderetur, eum morte multandum. Et hi quidem hęc exsequebãtur. Gadatas autem & Gobryas quum accessissent, Deos primum veneratí sunt, quod de impio rege pœnas sumsissent: deinde manus & pedes Cyri deosculabantur, quum præ gaudio simul & lacrumas copiose profunderent, & læticię signa darent. Posteaquam illuxisset, ac sensis- D sent illi, qui arces tenebant, tum vrbem esse captam, tum regem occisum; arces etiam tradunt. Cyrus eas statim occupat, & præsidiorum magistros cum præsidiariis in illas immittit. Mortuos sepeliendi potestatem propinquis facit, & præcones proclamare iubet, vt omnes Babylonij arma deferrent. In quacumque vero domo arma deprehenderentur, in ea denunciabãt omnibus esse moriendum. Et illi quidem arma deportabant, quæ Cyrus in arces impositi; vt in promtu essent, si quando eis E esset vtendum. Quæ vbi peracta fuerunt, primum arcessitis Magis, quia bello capta vrbs esset, iussit; vt diis primitiæ manubiarum, & fana seligerentur. Postea

οἱ δ' ἔφυγον πάλιν † εἴσω, οἱ δ' ἐβόων. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν συνεβόων αὐλοῖς, ὡς κωμασταὶ ὄντες καὶ αὐλοί. καὶ ἰόντες ἧ ἐδυνάντο ὡς τάχιστα, ἐπὶ τοῖς βασιλείοις ἐγίνοντο. καὶ οἱ μὲν σὺν τῷ Γωβρύᾳ καὶ Γαδάτᾳ τεταγμένοι κεκλεισμένας εὑρίσκουσι τὰς πύλας τοῦ βασιλείου· οἱ δ' ὑπὸ τοὺς φύλακας ταχθέντες ἐπειστρώφοισιν αὐλοῖς πίνουσι πρὸς φῶς πολύ, καὶ βύθιοι ὡς πολέμιοι ἐχρῶντο αὐλοῖς. ὡς δὲ κραυγὴ καὶ κτύπος ἐλήγετο, ἀναθορόμενοι οἱ ἔνδον τοῦ θορύβου, κελεύσαντος τοῦ βασιλέως σκέψασθαί τί εἴη τὸ πρᾶγμα, ἐκθέοντι τινὲς ἀνοίξαντες τὰς πύλας. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Γαδάταν ὡς εἶδον τὰς πύλας χαλώσας, † εἰσπίπτουσι, καὶ τοῖς πάλιν φεύγουσιν εἴσω ἐφεπόμενοι, καὶ παίοντες ἀφικνοῦνται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἤδη ἑστηκότα αὐτὸν καὶ † ἐσπασμένον οὗ εἶχεν ἀκινάκου εὐρίσκουσι· καὶ τοῦτον μὲν οἱ σὺν Γαδάτᾳ καὶ Γωβρύᾳ πολλοὶ ἐχόντων. καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δὲ ἀπέθνησκον, ὁ μὲν, προσβαλλόμενός τι, ὁ δὲ, φεύγων, ὁ δέ γε, καὶ ἀμυνόμενος ὅτῳ ἐδύνατο. ὁ δὲ Κῦρος διέπεμπε τοὺς τῶν ἱππέων τάξεις κατὰ τὰς ὁδούς. καὶ προσέταττεν οἷς μὲν ἔξω λαμβάνοιεν καταφεύγειν, τοὺς δ' ἐν ταῖς οἰκίαις κηρύττειν τοὺς συνειδότας ἔνδον μένειν· εἰ δέ τις ἔξω ληφθείη, ὅτι θανατώσοιτο. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν. Γαδάτας δὲ καὶ Γωβρύας ἦκον· καὶ θεοῖς μὲν πρῶτον προσεκύνουν, ὅτι, τετιμωρημένοι ἦσαν τὸν ἀνόσιον βασιλέα, ἔπειτα δὲ Κύρου κατεφίλουν καὶ χεῖρας καὶ πόδας, πολλὰ δακρύοντες ἅμα χαρᾷ καὶ φρονήματι. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο καὶ ἤθελον οἱ τὰς ἄρχας ἔχοντες ἁλῶναι τὴν πόλιν, καὶ τὸν βασιλέα τεθνηκότα, παραδιδόασι καὶ τὰς ἄρχας. ὁ δὲ Κῦρος τὰς μὲν ἄρχας αὖθις παρελάμβανε, καὶ φρουρὰρχάς τε καὶ φρουροὺς εἰς ταύτας ἀπέπεμπε· τοὺς δὲ τεθνηκότας [πατρὶ ἔδωκε τοῖς προσήκουσι. τοὺς δὲ κήρυκας κηρύττειν ἐκέλευσεν, ἀποφέρειν πρὸς τὰ ὅπλα βαβυλωνίους· ὅπου δ' † λήψοιντο ὅπλα ἐν οἰκίᾳ, προσηγόρευον ὡς πρὸς πολίτας οἱ ἔνδον ἀποθανοῦνται. οἱ μὲν δὴ ἀπέφερον· ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα μὲν εἰς τὰς ἄρχας κατέτευ, ὡς εἴη ἕτοιμα εἴ τι ποτὲ δέοι χρῆσθαι. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐπέπρακτο, πρῶτον μὲν τοὺς μάγους καλέσας, ὡς δορυαλώτου πόλεως οὔσης, ἀκροθίνια τοῖς θεοῖς κατὰ νόμον ἐκέλευσεν ἐξελεῖν. ἐκ τούτου

ἐπίσω,

ἐπειστρώφοισιν,

ἀνασπάσαντος

αὖθις

ληφθήσοιντο ὅπλα ἐν οἰκίᾳ,

προσηγόρευον

τοῦ

τὰ ἴδια οἰκίας διεδίδου καὶ ἀρχὰς τούτοις, ὅσους ἐνόμιζε τῶν καλὰ πεπραγμένων. οὕτω διένεμεν, ὡς αὐτὸς ἐδέδοκτο, τὰ κράτιστα τοῖς ἀρίστοις. εἴ δέ τις οἴοιτο μεῖον ἔχειν, ἐδίδασκεν προσιόντα ἐκέλευε. προσῆκε δέ, Βαβυλωνίους μὲν τὴν γῆν ἐργάζεσθαι, καὶ τοὺς φόρους ἀποφέρειν, καὶ θεραπεύειν τούτους, οἷς ἕκαστοι αὐτὴν ἐδόθησαν· Πέρσας δέ, καὶ τοὺς κοινωνοὺς τῶν, καὶ τὴν συμμαχίαν ὅσοι μένειν ἠθέλησαν παρ' αὐτῷ, ὡς δεσπότας ὧν ἔλαβον προνοεῖσθαι ἐκέλευε. ἐξ ὧν τότε ἐπιθυμῶν ὁ Κῦρος ἤδη καλὰ σκευάσασθαι καὶ αὐλὸς ὡς βασιλεῖ ἥδιστος πρέπειν, ἔδοξεν αὐτῷ τὸ συνιέναι τοὺς φίλους νεωμηνίαν ποιῆσαι, ὡς ὁτιήκιστα ἀνεπιφθόνως τε ὁ σεμνὸς φανείη. ὧδε δὴ ἐμηχανᾶτο τοῦτο. ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἐστὼς, ὅπου ἐδόκει ἐπιτήδειον εἶναι, προσεδέχετο τὸν βουλόμενον λέγειν τι, καὶ ἀποκρινόμενος ἀπέπεμπεν. οἱ δ' ἄνθρωποι, ὡς ἔγνωσαν ὅτι προσδέχοιτο, ἦσαν ἀμήχανοι ὅσον πλῆθος. καὶ ὠθισμῶν περὶ αὐτὸν προσγενομένων, μηχανή τε πολλὴ καὶ μάχη ἦν. οἱ ὑπηρέται ὡς ἠδύναντο διεκρίνανται, προσήεσαν. ὁπότε δέ τις καὶ τῶν φίλων διωσάμενος τὸν ὄχλον προφανείη, προλείπων ὁ Κῦρος τὴν χώραν προσήγετο αὐτούς, καὶ ὅπως ἔλεγεν. ἄνδρες φίλοι, περιμένετε ἕως τὸν ὄχλον διωσώμεθα, ἔπειτα καθ' ἡσυχίαν συγγενησόμεθα. οἱ μὲν δὴ φίλοι περιέμενον, ὁ δὲ ὄχλος πλείων [καὶ πλείων ἐπέρρει, ἕως παρέφθασεν ἑτέραν ἡμέραν ἐν τοῖς φίλοις αὖθις προλέγων καὶ συγγενόμενος. ὅπως δὴ ὁ Κῦρος λέγει· Ὥρα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, νῦν μὲν χαίρειν ἀλλήλους· αὔριον δὲ πρωΐ ἔλθετε. καὶ γὰρ ἐγὼ βούλομαι ὑμῖν τι διαλεχθῆναι. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ φίλοι, ἅσμενοι ὑπηλθον ἀποθεούμενοι, δίκην δεδωκότες ἀπὸ πάντων τῶν ἀναγκαίων. καὶ τότε μὲν ὅπως ἐκοιμήθησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Κῦρος παρῆν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον. ἀνθρώπων δὲ πολὺ πλέον πλῆθος περιεστήκει βουλομένων προσιέναι, καὶ πολὺ πρότερον ἦλθον οἱ φίλοι παρῆσαν. ὁ δὲ Κῦρος περισπασάμενος τοὺς ξυστοφόρων περσῶν κύκλον μέγαν, εἶπε μηδένα παριέναι ἢ τοὺς φίλους τε καὶ ἀρχοντας τῶν περσῶν τε καὶ τῶν συμμάχων. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον αὐτοῖς, ἔλεξεν ὁ Κῦρος αὐτοῖς τοιάδε· Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, θεοῖς μὲν θεοῖς οὐδὲν αἰτήσασθαι μέμφομαι, ὃ μὴ οὐχὶ μέχρι τοῦδε πάντα ὅσα εὐχόμεθα κατὰ πρόσφατα.

A tum alias domos, tũ principũ ædificia diuidebat in eos; quos illorũ, quæ gesta fuerãt, socios existimabat. Atq; hoc modo tribuit, vti dudum fuerat decretum, optima quæq; præstantissimis. Quod si putaret aliquis sibi minus obtigisse, mandabat, vt accedens id ipsum doceret. Edixit etiã, Babyloniis agros esse colendos, & tributum pẽdendum, & iis obsequia præstanda, quibus singuli traditi essent. Persas vero & Persarum participes, & quotquot ex sociis apud eum remanere vellent, iussit tamquam dominos cũ iis, quos sibi traditos accepissent,
B loqui. Secundum hæc ita iam se parare cupiebat Cyrus, quemadmodum decere regem existimaret: idq; de amicorum sentẽtia faciũdum statuit, vt quamminima cum inuidia & rarius cõspiceretur, & augustiori specie. Quapropter id in hũc modum machinatus est. Prima luce stabat in loco, quo putabat esse commodum, & admittebat quemlibet aliquid dicere volentem; ac posteaquam respondisset, dimittebat. Quum autem intellexissent homines, aditum sibi
C ad Cyrum patere: nimia quanta multitudo ad eum confluxit. Iamq; adeo conueniendi eius causa semet impellentium molitiones & rixæ multiplices erant. Adparitores quidem ipsius adhibito discrimine, prout poterant, accedendi potestatem faciebãt. Quod si aliquãdo quispiam ex amicis, impellendo disiecta hominum turba, præ aliis conspectus esset; tum vero manum protẽdebat Cyrus, & istos adtrahebat, atque his verbis vtebatur: Exspectate, amici, donec turbam hanc dimoueamus; ac deinde per otium congrediemur. Quamobrem oppe-
D riebantur amici, & turba maior adfluebat; donec opprimeret eum vespera prius, quã per otium cõgredi cum amicis & colloqui posset. Itaq; dicebat Cyrus: Modo quidẽ amici, tempus est discedẽdi. Cras mane adeste. Nam est, quod vobiscum colloquar. His auditis, libenter amici discedebant etiam cursitãtes, rerum omnium necessariarum neglectione multati. Ac tum quidem ita quieti se dedere. Postridie Cyrus eodẽ aderat loco, quẽ iã multo maior hominum adire volentium turba circumstabat, qui
E multo prius etiã, quam illi amici, aduenerant. Cyrus igitur Persis hastas gestantibus ambitu magno circum se collocatis, neminem admitti iussit, præter amicos & Persarum sociorumq; principes. Illi vero quum conuenissent, hanc Cyrus orationem habuit: Nihil est, amici ac socij, quod de Diis "
queramur, quasi non perfecerimus hactenus omnia, quæcumque liceret optare. "

ἀποφόνως

Cyrus maiestatem regiã quo pacto sit consequutus.

περισίεσαν.

ὅσπερ ἔφθασεν

ὑπὸ πάντ.

» Sed enim si huiusmodi quiddã est, res ma-
» gnas gerere, vt neq; possis ipsi tibi vacare,
» neq; cum amicis hilariter viuere: beatam
» sanevitam hanc equidẽ valere iubeo. Nam
» & heri animaduertistis, a prima nos aurora
» cepisse audire accedẽtes, neq; desiisse ante
» vesperã: & nunc videtis hos, atq; alios mul-
» to plures iis, qui heri aderant, prẽsto esse, vt
» nobis negocia facessant. Itaq; si quis istis se
» summittere velit, futurum equidem cogi-
» to, vt exigua parte vos mei copiã habeatis,
» & ego vestri. Mei quidẽ ipsius mihi, sat scio,
» ne tãtilla quidem erit copia. Præterea rem,
» inquit aliam quoq; ridiculã animaduerto.
» Nam equidem ita sum erga vos adfectus,
» vt par est: at eorum, qui heic circumstant,
» vel vnum aliquem, vel neminem noui: &
» hi tamen omnes ita parati sunt, vt si vos im-
» pellendo vincãt, priores etiam vobis a me
» quæ voluerint, impetraturi sint. Ego vero
» æquum arbitrarer hos, si quis a me petere
» aliquid vellet, amicos meos vos demereri,
» atq; orare, vt eos adduceretis. Fortasse di-
» xerit quispiam, cur ita non ab initio me cõ-
» parauerim, sed omnibus in medio me po-
» tius exhibuerim? Nimirum intelligebam,
» res bellicas eiusmodi esse, vt imperatorem
» non oporteat esse postremum, vel intelli-
» gendis iis, quæ necesse est; vel gerẽdis quæ
» vsus postulat. Et imperatores si raro cõspi-
» cerentur, existimabã prętermittere multa,
» quæ fieri debuerant. Nunc posteaquã bel-
» lo maximi laboris confecto quiescimus,
» etiam meus animus æquum censet, vt re-
» quiete aliqua potiatur. Quare quum ipse
» ambigam, quid faciundum mihi sit, vt &
» res nostræ, & aliorum, quos curæ nobis
» esse oportet, recte se habeant: consulat ali-
» quis in medium, quid maxime conductu-
» rum perspiciat. Hæc Cyri verba fuerunt.
Post eum surgens Artabazus, qui se ali-
» quando cognatum Cyri dixerat: Profe-
» cto, ait, recte factum abs te Cyre, qui hac
» de re dicere ceperis. Nam equidem, te ad-
» modum iuuene, cepi amicitiam tuam ex-
» petere: sed quum te mei non egere vide-
» rem, adire te sum veritus. Postquam vero
» me forte rogasses, vt quæ Cyaxares man-
» darat, studiose Medis exponerem: mecum
» ipse cogitabã, si promto te iuuissem in illis
» animo, futurum me tibi familiarem, & ha-
» biturum copiam colloquẽdi tecum, quam
» diu vellẽ. Et sunt illa certe sic effecta, vt et-
» iã tu me prædicares. Deinde primi ample-
» xi sunt amicitiã nostram Hyrcanij, quum
» magna sociorum apud nos esset penuria.

A εἰ μὴ ζοι τοιοῦτον ἔσται ὃ μελήσα πράσσειν, ὥστε μὴ οἷόν τε εἶ) μήτε ἀμφ' αὑτῷ σχολὴν ἔχειν, μήτε μετὰ τῶν φίλων εὐφραίνεσθαι, ἐγὼ μὲν χαίρειν ταύτην τὴν εὐδαιμονίαν κελεύω. ἐννοήσατε γάρ, ἔφη, καὶ ὑμεῖς δήπου, ὅτι ἔωθεν ἀρξάμενοι ἀκούειν τῶν προσιόντων, οὐκ ἐλήξαμεν πρόσθεν ἑαυτοὺς ἢ νῦν ὁρᾶτε τούτους, καὶ ἄλλους πλείονας ἢ χθὲς παρόντων, ὡς πράγματα ἡμῖν παρέξοντας. εἰ δ' ὧν τις τούτοις ὑφέξει ἑαυτὸν, λογίζομαι μικρὸν μέν τι ὑμῖν μέρος ἐμοῦ μετεσόμενον, μικρὸν
B δέ τι ἐμοὶ ὑμῶν. ἐμαυτὸν μέν τοι σαφῶς οἶδ' ὅτι ὅσον οὐδ' ὁπόσον μοι μετέσται. ἔτι δ', ἔφη, καὶ ἄλλο ὁρῶ γλίσχρον πρᾶγμα. ἐγὼ γὰρ δήπου ὑμῖν μὲν ὡς-περ εἰκὸς, δέδεγμαι· τούτων δ' ἢ τῶν ἀπεληλυθότων † ἤ τινα, ἢ οὐδένα * οἶδα, καὶ οὗτοι πολῖται ὄντες παρεσκευασμένοι εἰσὶν ὡς, ἢν νικῶσιν ὑμᾶς ὠθεῖν, πρότερον ἀφ' ἑαυτῶν ἢ ὑμῶν παρ' ἐμὲ δέχεσθαι ἐθέλειν) ὑμῶν παρ' ἐμὲ δέχεσθαι ἐθέλειν) δεξάμενοι. ἐγὼ δὲ ἠξίουν τούτους, εἴ τις τι ἐμοῦ δέοιτο, διὰ σφῶν ὑμᾶς ἰέναι πρὸς ἐμὲ φίλους, † δεόμενος δεομένους προσαγωγῆς. ἴσως ἂν δ' ἦν, εἴ τις, τί δῆτα
C τὰ οὐχ οὕτως ἐξ ἀρχῆς παρεσκευασάμην, φήσει παρὼν ἐν τῷ μέσῳ ἐμαυτόν; ὅτι τὰ μὲν πολέμια τοιαῦτα † ἐγίγνωσκον ὄντα, ὡς μὴ ὑστερίζειν δέον γιγνώσκω τῆς ἀρχούσης μήτε δεῖσθαι ἀφ' ἑτέρου, μήτε δι' ἀμέλειαν ἀφεῖναι ἃ ἂν καιρὸς ᾖ. † τὰς δὲ κοινωνίας ἰδὼν τοῖς πολλοῖς ἐνόμιζον, ὧν δεῖ πρᾶξαι, παριέναι. νῦν δ' ὅπου ὁ φιλοπονώτατος πόλεμος ἀναπέπαυται, δοκεῖ μοι καὶ ἡ ἐμὴ ψυχὴ ἀναπαύσεως τινὸς ἀξιοῦν τυγχάνειν, ὡς ὂν ἐμοὶ ἀπορρήτων, ὅ, τι ἂν τύχωμι ποιῶν, ὥστε κατὰ λόγους ἔχειν τὰ τε ἡμέ-
D τερα, καὶ τὰ τῶν φίλων, ὧν ἡμᾶς δεῖ ὅτι μέλεσθαι, συμβουλεύετω τις ὅ, τι ὁρᾷ συμφορώτατον. Κῦρος μὲν δὴ ὧδε εἶπεν. ἀνίσταται) δὲ ἐπ' αὐτῷ Ἀρτάβαζος, ὁ συγγενὴς πάλαι φήσας εἶναι), καὶ εἶπεν· ἦ καλῶς, ἔφη, ἐποίησας, ὦ Κῦρε, ἄρξας τοῦ λόγου. ἐγὼ γὰρ, ἔτι νέος μέν σου ὄντος σοῦ πάνυ, ἀρξάμενος ἐπεθύμουν φίλος γενέσθαι, ὁρῶν δέ σε οὐδὲν δεόμενον ἐμοῦ, κατέκνουν σοι προσιέναι· ἐπεὶ δὲ ἔτυχες ποτὲ καὶ ἐμοῦ δεηθείς, προθύμως ἐξηγγελλον πρὸς μέδους τὰ παρὰ Κυ-
E αξάρους, ἐλογιζόμην, εἰ ταῦτα προθύμως σοι συλλάβοιμι, ὡς οἰκεῖός τέ σοι ἐσοίμην, καὶ ἐξέσοιτό μοι ἐγκαλέσασθαί σοι, ὁπόσον ἂν χρόνον βουλοίμην. καὶ σκληρὰ μὲν δὴ ἐπράχθη, ὥσθ' ἑκόντας ἐπαινῆσαι. μετὰ δὲ ταῦτα ὑρκάνιοι μὲν πρῶτοι, φίλοι ἡμῖν ἐγένοντο, καὶ μεγάλα πλήθει συμμαχῶν·

ὥστε

ὥσ|τε μονονὺκ ἐν τῇ ἀγκάλῃ φέρομεν αὐ- A Itaq; tantum nō eos in gremio præ caritate «
τὼς ἀσπαζόμενοι. μεθ' ὃ τοῦτο, ἐπεὶ ἐδόκω ὁ πολέ- « gestabamus. Postea quū hostiū castra ca- «
μιον τράλοπεδον, † οὐκ οἴμην σχολήν σοι εἶ ἀμφ' « pta essent, otium tibi non esse putabam, vt «
ἐμὲ ἔχειν· καὶ ἐγώ σοι συνεγίγνωσκον. ἐκ δὲ τούτου Γο- « mihi operā dares, atq; ipse tibi ignoscebam. «
βρύας ἡμῖν φίλος ἐγένετο, καὶ ἐγὼ ἔχαιρον· καὶ αὖ- « Hinc Gobryas nobis amicus accessit, quod «
τῇς Γαδάτας· καὶ † δὴ ἔργον σοὶ ἦν μεῖζον ἄγειν. ἐ- « mihi voluptati erat, itidēq; Gadatas: vnde «
πεί γε μήν τοι καὶ σὰκαι καὶ καδούσιοι σύμμαχοι « factū, vt esset difficile, tui habere copiam. «
ἐγένοντο, θεραπεύειν εἰκότως ἔδοξε τούτους· καὶ γὰρ « Quum autē Sacæ & Caduſij societatē no- «
ἔτοί σε ἐθεράπευον. ὡς δ' ἤλθομεν πάλιν, ἔνθεν « biscum coiuissent, nimirū par erat hos co- «
ὡρμήθημεν, ὁρῶν σε ἀμφ' ἵππους ἔχοντα, ἀμφ' « lere, qui &ipsi te colerent. Posteaquam eo «
ἅρματα, ἀμφὶ μηχανάς, ἡγούμην, ἐπεὶ ἀπὸ τού- « reuersi sumus, vnde profectionis initiū fa- «
του σχολάσαις, τότε σε καὶ ἀμφ' ἐμὲ ἕξειν σχολήν. « ctum erat; quia te videbam occupatum in- «
ὥσ|τε μὴν τοι ἦλθεν ἡ δεινὴ ἀγγελία, ὃ πάντας ἀν- B struēdis equis, currib. machinis: existima- «
θρώπους ἐφ' ἡμᾶς συλλέγεσθαι, ἐγίγνωσκον ὅτι « bā te, vbi hac cura liberatus esses, otiū ha- «
ταῦτα μέγιστα εἴη· εἰ δὲ ταῦτα καλῶς γένοιτο, δῆ- « biturum, vt mihi quoq; operam dares. Sed «
λον ἐδόκουν εἰδέναι, ὅτι πολλὴ ἔσοιτο ἀφθονία τῆ « vbi nuntius ille terribilis venit, homines v- «
ἐμῆς καὶ τῆς σῆς συνουσίας καὶ νῦν δὴ νενικήκαμέν τε « niuersos cōtra nos colligi: maxima esse illa «
τῇ μεγάλῃ μάχῃ, καὶ Σάρδεις καὶ Κροῖσον ὑποχεί- « intelligebā, quę si prospere cederent, certo «
ριον ἔχομεν, καὶ Βαβυλῶνα εἰλήκαμεν, καὶ † πάν- « me iam scire putabam, fore magnam inter «
τας καλεσράμμεθα. καὶ μὰ τὴν μίθρην ἐγώ τοι ἐχ- « nos ambos consuetudinis mutuæ copiam. «
θές, εἰ μὴ πολλοῖς διεπεπλεύσει, οὐκ ἂν σοι ἐδυ- « Nunc tamdem &ingenti prœlio victoriam «
νάμην προσελθεῖν. ἐπεί γε μήν τοι † ἐδόξαμέν με, « adepti sumus, & Sardes cū ipso Crœso no- «
καὶ σοὶ σὲ κέλευσας μένειν, ἤδη τότε ἐβουλό- « bis subiectas tenemus, & Babylonem cepi- «
μην ἂν εἶναι, ὅτι μὴ σοὶ ἄσιτος καὶ ἄποτος διημέρευον. « mus, & omnia nostrā in potestatem rede- «
νῦν δέ, εἴ μοί ἔσται πῃ ὅπως οἱ πλείστου ἄξιοι γε- « gimus: nec heri tamen, ita me *Mithres a- C *Hoc nomine Solem Persæ appellant.*
γενημένοι πλησίον † σοὶ μέρος μετέξομεν, καὶ ἔ- « met, accedere te potuissem, nisi cū multis «
χω. *εἰ δ' μή, πειρήσομαι αὖ ἐγὼ ἐθέλων παρὰ σοὶ ἐξ- « luctatus fuissem. Verū vbi tu me prehēdi- «
αγγελῶ, ἀπιέναι πάντας ἀπὸ σοῦ, πλὴν ἡμῶν τῶν « sti dextra, & apud te manere iussisti; tū scili- «
ἐξ ἀρχῆς φίλων. ὅπερ γὰρ ἐφάσκετε μοὶ ὁ Κῦ- « cet in oculis omniū eram, qui sine cibo ac «
ρος, καὶ δῆλοι πολλοί. Χρυσάνθας δ' ἀνέστη ὁ Πέρ- « potu totū apud te diem cōsumere cogerer. «
σης, καὶ ἔλεξεν ὧδε· πάλαι μὲν πρόσθεν, ὦ κῦρε, D « Nūc igitur, si quo fieri modo potest, vt qui «
εἰκότως ἂν ᾧ φανερῷ σαυτὸν παρέχες, διότε « plurimū tibi cōmodauerimus, plurimum «
αὐλὸς εἶπεν, καὶ ὅτι οὐχ ἡμᾶς σοι μᾶλλον ἦν θερα- « etiam te fruamur, bene est: sin autē, rursus «
πεύεον. ἡμᾶς μὲν γὰρ καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἕνεκα παρῆ- « ego nuntiabo verbis tuis, vt omnes a te dis- «
μεν· ὃ δ' πλῆθος ἀναπαύσας ἔδοξε σὺν πρώτοις « cedant, exceptis nobis, qui amici ab initio «
εἶπεν, ὅπως ὅτι ἥδιστα συμποιεῖν καὶ συγκινδυ- « tui fuimus. Ibi tū & Cyrus, & cōplures alij «
νεύειν ἡμῖν ἐθέλοιεν. νῦν δ' ὅπῃ οὐχ ὕτω δόξει « risere. Chrysantas autem Persa surgēs, hoc «
μόνον ἔχειν, ἀλλὰ καὶ ἀναπαύσας δοίη, « modo loquutus est: Antehac, Cyre, cōsen- «
ὃς καιρὸς εἴη, ἤδη καὶ οἰκίας σε τυχεῖν ἄξιον. † ἢ « tanea quadā ratione te in oculis omniū ex- «
τί ἀπολαύσας αὖ τῆς ἀρχῆς, εἰ μόνος ἄμοιρος « hibebas, quū illis de caussis, quas exposui- «
εἶης ἑστίας, ἔνθα τὸ σιωπηρότερον χωρίον ἐν ἀνθρώ- E « sti; tū quod nos ij nō eramus, quos tu cole- «
ποις, ἔνθα ἥδιον, ἔνθα οἰκειότερόν ἐστιν ἑδέν; ἔπειτα δ', ἔ- « re maxime deberes. Quippe nos etiam no- «
φη, οὐκ αἰσχύνεσθε, εἰ σὲ μὲν † ὁρῶ- « stra caussa tūc aderamus. At erat necesse ti- «
μεν ἔξω καρτεροῦντα, αὐτοὶ δ' ἐν οἰκίαις εἴημεν, « bi, quouis vt pacto multitudinē tibi conci- «
καὶ σοῦ δοκοίημεν πλεονεκτεῖν; ἐπεὶ ὁ Χρυσάνθας « liares; vt quā lubētissime nobiscū eosdem «
ταῦτα ἔλεξε, συνεπόρευον αὐτῷ καὶ ταῦτα πολλοί. « susceipere labores, & eadem adire pericula «
vellet. Nunc quū non modo talis sis, sed et- «
ἢ ἀπο- iā cōciliare possis alios, quos opportunum «
λαύσας fuerit: æquum est, vt tibi quoq; iam domus «
γ' αὖ οὐ- E contingat. Quippe quē alioquin ex impe- «
δὲν τ rio fructū perciperes, si careres solus foco «
ὁράωμεν domestico, quo nullus neq; sanctior fun- «
dus est inter homines, neq; gratior, neque «
magis noster & peculiaris. Prēterea nō ad- «
fici nos etiam pudore putas, si te videamus «
foris tolerāter viuere: nos in ædibus dege- «
re, ac videri conditione, quam tua sit, esse «
potiori? Hæc vbi Chrysantas protulisset, eadem & ab aliis adprobantibus fuere dicta.

Tum deinde Cyrus regiã ingreditur, & qui pecunias Sardibus aduexerãt, heic eas tradebant. Quum ingressus esset, primũ Vestę rem sacram fecit, deinde Ioui regi, & si cui alteri deo Magi sacrificandũ suis e ritib. indicarent. Quibus peractis, iã alia quoq; cepit administrare. Quũq; in mẽtem ei veniret, quid in se negotij suscepisset, qui multis mortalib. imperare niteretur, & habere domicilium in vrbe inter illustres amplissima institueret, q̃ sic adfecta in eũ esset, vt vrbs alicui maxime infesta: quũ hæc inquã expenderet, corporis sibi custodia opus esse existimauit. Quod itẽ sciret, homines opprimi facilius non posse, quam inter vescẽdũ, bibẽdum, lauandũ, in cubili & somno: circumspiciebat, quosnam in his sibi maxime fidos habere posset. Arbitrabatur autẽ, nõ posse fidum hominem vmquã esse, qui magis amaret aliũ, quam illũ, qui eius custodia indigeret. Quamobrem alios, quib. essent liberi, vel coniuges genio cõgruentes, vel amores alij, naturæ quadã coactione iudicabat ad eos maxime diligẽdos impelli. At eunuchos omnib. his carere cernens, maximi facturos putabat illos, a quibus locupletari plurimũ possent, & opẽ habere, si iniuriis adficerentur, atq; etiam honorib. ornari. A quo autẽ beneficiis in hos conferendis ipse superari posset, nemine m fore censebat. Præterea quum ignobiles & pretij nullius sint apud homines cæteros eunuchi, hanc ipsam ob caussam domino indigẽt, qui suppetias eis ferat. Quippe nemo non potior esse velit in omnibus eunucho, si non obstet aliquid, cui vires sint maiores. Iã qui domino fidelis est, eũ nihil impedit, quo minus locũ principem teneat, licet eunuchus sit. Quod autẽ maxime quis existimet, eunuchos imbelles effici: ne id quidẽ Cyro videbatur. Et heic ei argumẽto erant animalia quoq; cætera. Nimirum feroces & insolentes equi si castrentur, desinunt illi quidẽ mordere, ac insolẽtes esse, sed nihilomin⁹ ad res bellicas idonei sunt: & tauri si castrentur, nonnihil de ferocia & cõtumacia remittũt, sed robore suo tamẽ, & viribus ad laborandũ, haud destituũtur: eodemq; modo canes castrati nõ amplius dominos illi quidem deserũt, sed ad custodiã & venationẽ nihilo reddũtur deteriores. Sic & homines magis sedati fiunt, vbi hæc cupiditas eis est ademta: neq; tamẽ vel negligentiores sunt in exsequendis iis, quę imperantur, vel minus ad equitandum, vel iaculandum idonei, vel minus honoris & gloriæ cupidi. Immo tum in bellis, tum in venando manifeste declarant, in animis ipsorum quoddam* contentionis studiũ superesse.

Cyrus corporis custodes accipit.

Cur eunuchos ad hoc munus delegerit.

** si legas τὸ φιλόνικον, sententia erit hæc: Inesse animis eorum studium vincẽdi alios. vtcũq.*

τῶν δ'

ἔ)ὴ πισοὶ εἶ), ἐν τῇ φθορᾷ τ δεαποτῶν μάλιστα
βάσανον ἐδίδοσ. ὐδένες γὰ πιστότερα ἔργα ἐπε-
δείκνυντο ἐν τ δεσποτικαῖς συμφοραῖς τ εὐνύ-
χων. εἰ δέ τι ἄρα τ σώματος ἰσχύος μᾶλλον δο-
κοῦσιν, ὁ σίδηρος † αὖ ἰσοῖ τοὺς ἀσθενεῖς ἐν ᾧ πολέ-
μῳ τοῖς ἰσχυροῖς. ταῦτα ὃ γιγνώσκων, ἀρξάμενος
ἀπὸ τ θυρωρῶν, πάντας τοὺς ὡεὶ ὃ ἑαυτ σῶ-
μα θεραπεύτῆρας, ἐποιήσατο εὐνύχους. ἡσθεὶς
μὲν ὃ ὐχ ἱκανὸν ἔ)ὴ τ φυλακὴν ταύτην
ὡεὶς ὃ πλῆθος τ δυσμενῶς ἐχόντων, ἐσκόπει
τίνας τ ἀνδρῶν αὖ πιστοτάτους ὡεὶ ὃ βασιλέα φύ-
λακας λήψοιτο. εἰδὼς ὃν ὡρᾶσας τοὺς οἴκοι, κακο-
δαιμονεστάτους μὲν ὄντας δεῖ πενίαν, ὅτι πονώτατα
δὲ ζῶντας δεῖ τ χώρας βαρύτητα, καὶ δεῖ ὃ
αὐλιστρίδας ἔ)ὴ, ἡγήσατο ἐνόμισε μᾶλλον αὖ ἀσφαλῆ
τ παρ' ἑαυ ᾧ διαίτην. λαμβάνει ὃν τούτων μυ-
ρίους δορυφόρους, οἳ κύκλῳ μὲν νυκτὸς καὶ ἡμέρας
ἐφύλαττον ὅπῃ τὰ βασίλεια, † ὁπότε ἔσω ῥαί-
σδεν· ὁπότε ὃ ἔξιοι πᾶ, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τεταγμένοι
ἐπορεύοντο. νομίσας ὃ καὶ Βαβυλῶνος ὅλης φύ-
λακας δεῖν ἔ)ὴ ἱκανούς, εἴτ' ὅπῃ δημῶ αὐτοὺς
τυγχάνοι, εἴτε καὶ ἀποδημῶν, κατέστησε καὶ ἐν
Βαβυλῶνι φερυρὰς ἱκανάς. μισθὸν ὃ καὶ τού-
τοις Βαβυλωνίους ἔταξε παρέχειν, βαλόμενος
αὐτοὺς ὡς ἀμεχανωτάτους ἔ)ὴ, ὅπως ὅτι ἀπα-
νηστότατοι καὶ δυσκαθεκτότατοι εἶεν. αὐτὴ μὲν δὴ
ὡεὶ αὐτόν τε φυλακὴ, καὶ ἡ ἐν Βαβυλῶνι τότε
καταστᾶσα, καὶ νῦν ἔτι οὕτως ἔχουσα διαμέ-
νει. σκοπῶν δ' ὅπως αὖ καὶ ἡ πᾶσα ἀρχὴ
κατέξοιτο, καὶ ἄλλη ἔπι ὡφελίμοιτο, ἠνήσατο
τοὺς μισθοφόρους τούτους οὐ τοσοῦτον βελτίονας
τῶν ὑπηκόων ἔ)ὴ, ὅσον ἐλάττονας· τοὺς δ' ἀ-
γαθοὺς ἄνδρας ἐλόγωσκε σωεκτέον ἔ)ὴ, οἵ ὥρ
σὺν τοῖς θεοῖς τὸ κράτος παρέχον, καὶ ἐπιμελη-
τέον, ὅπως † μενύσωσι τ τ ἀρετῆς ἄσκησιν. ὅ-
πως ὃ μὴ ὅπιτάττῃ αὐτοῖς δοκοίη, δι' ἃ γόνλες
καὶ * αὐτοὶ ταῦτα ἄριστοι ἔ)ὴ, ὅτως ἐμμενοιέν τε καὶ
ὅπιμοιοῖντο τ ἀρετ, συνέλεξε τοὺς τε ὁμοτίμους
καὶ πάντας ὁπόσοι ὅπιχώριοι ἦ, καὶ † ἀξιοχρεώ-
τατοι αὐτῷ ἐδόκουν κινδυνοι ἔ)ὴ καὶ πόνων καὶ ἀγα-
θῶν. ἐπεὶ ὃ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε· ἄνδρες φί-
λοι καὶ σύμμαχοι, τοῖς μὲν θεοῖς μεγίστη χάρις,
ὅτι ἔδοσ ἡμῖν τυχεῖν, ὧν ἡγούμεθα ἄξιοι ἔ)ὴ.
νῦν μὲν γὰ δὴ ἔχομεν καὶ γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν,

A Documẽta vero fidelitatis in dominorum interitu maxima dedere. Nulli enim alij magis ſpectatæ fidei facinora deſignarunt in dominorũ ſuorum calamitatibus, quam eunuchi. Quod ſi maxime nonnihil de viribus corporis exiſtimetur in eis decedere, ferrũ tamen in bello valentibus imbelles exæquat. Hęc igitur quum animaduerteret, facto ab ianitoribus initio, illos omnes, quibus corporis ſui curã cõmittebat, ex eunuchis delegit. Quod, etiã exiſtimaret, non ſufficere cuſtodiam hãc aduerſus eorum multitudinẽ, qui hoſtiliter adfecti

B eſſent: circũſpiciebat, quos e ceteris maxime fidos regię cuſtodes ſumeret. Quod ergo ſciret Perſas domi relictos, peſſime propter inopiã victitare, laboresque tota vita ſuſtinere grauiſſimos, tũ ob agri Perſici aſperitatem, tũ quod opus ipſi faciant: hos potiſſimũ iſtã viuendi apud ſe rationẽ amplexuros arbitratus eſt. Itaq; decies mille ſatellites haſtatos ex his ſibi legit, qui & noctu & interdiu in excubiis vndiq; circum regiam eſſent, quandocumque intus ipſe quieſceret: ſin aliquo prodiret, hinc & illinc inſtructi circum ipſum incederent.

C Quia vero exiſtimabat etiam totam Babylonem præſidiarios requirere, qui cuſtodiendæ ſufficerent, ſiue adeo ad vrbem eſſet ipſe, ſeu abeſſet peregre: idoneum Babyloni quoque præſidium impoſuit, cui ſtipendium a Babyloniis numerari iuſſit; quod eos quam maxime inopes eſſe vellet, vt abiectiſſimi fierẽt, ac in officio contineri facillime poſſent. Atque hæc, quæ tunc & circum ipſum, & Babylone collocata fuit cuſtodia, nunc etiã in eodem ſta-

D tu manet. Præterea quum conſideraret, quo pacto vniuerſum imperium conſeruari, atque etiam aliqua principatus alterius acceſſione augeri poſſet: exiſtimabat hoſce ſtipendiarios non tam meliores eſſe reliquis ſubditis, quã numero inferiores: ideoque viros fortes ſecum retinendos iudicabat, qui Diis iuuantibus, ſibi potentiam iſtam conciliaſſent; & curandum, vt virtutis exercitationẽ *perficerent. Ne vero videretur hoc eis imperare, ſed vt ipſi cenſerent, hæc eſſe optima, &

E in eis perſeuerarent, ac virtutem ſtudioſe colerent: tum Perſicos æquales conuocauit, tum ceteros omnes, quos opportunum eſſet, quique viderentur inprimis idonei, vt tam in laborum quam commodorum ſocietatem admitterentur. Vbi conueniſſent, orationem huiuſmodi habuit: Maximam Diis gratiam habemus, amici & ſocij, quod ea nobis apiſci conceſſerint, quibus arbitrabamur nos eſſe dignos. Eſt enim iam noſtra in poteſtate ſolum amplum ac fertile,

Cyrus Perſas ſibi ſatellites legit.

Cyrus Perſas etiam reliquos ſecum retinere cupit.

Rectius non intermitterent.

» nec deſunt, qui hoc colendo nos alent. Sũt etiam nobis ædes, & eæ quidem inſtructæ. » Nec eſt, cur quiſquam veſtrum hæc poſſidens, aliena ſe poſſidere exiſtimet. Eſt enim æterna lex inter omnes homines, capta eorum vrbe, qui bellum aliis faciunt, tam corpora illorum, qui ſunt in vrbe, quam fortunas iis vindicari, qui vrbem capiunt. Quamobrem iniuſte non poſſidebitis, quæ tenetis: ſed ſiquid hoſtes retinere permiſeritis, id ablatum non eſſe, clemẽtiæ veſtræ acceptũ referri debet. Quod adtinet illa, quæ agenda deinceps erunt, hæc mea ſententia eſt. Si deflectamus ad inertiæ deſidiam, & ad vitam ignauorum hominum voluptariam, qui laborem pro re miſerrima, vitam laboris expertem pro voluptaria ducunt: cito nos equidem nobis ipſis aio parum vtiles futuros, adeoq; bona hæc vniuerſa cito amiſſuros. Non enim viros fortes fuiſſe ſufficit ad hoc, vt fortes permaneant, niſi quis perpetuo diligentiam, vt talis ſit, adhibeat; ſed vt artes etiam aliæ per neglectionem minoris æſtimantur, & vt ipſa corpora bene adfecta, per deſidię remiſſionem male ſe rurſum habere incipiunt: ſic & temperantia, & continẽtia, & fortitudo, quũ quis exercitationem horum remittit, exinde rurſus ad improbitatem deflectunt. Non igitur per inertiam ceſſandũ nobis, nec in id, quod in præſentia ſuaue eſt, proruendũ. Quippe magnum equidem aliquid eſſe arbitror, imperium parare: ſed multo maius id, quod ſis adeptus, cõſeruare. Nam adipiſci ſæpius etiam illi contigit, qui audaciam duntaxat adhiberet: ſed retinere, quod adeptus ſis, id vero non iam ſine temperantia, nec ſine cõtinentia, nec ſine multo ſtudio fieri ſolet. » Quę quum intelligamus, multo iam magis virtutem exercere debemus, quam antea, bonis hiſce nec dum partis: atq; etiam ſcire nos oportet, tum plurimos & inuidere, & inſidiari, & hoſtes fieri, quum plurima quis poſſidet: præſertim ſi ab inuitis & opes, & obſequium, quod nobis vſu venit, habeat. » Deos quidem certe nobiſcum futuros, exiſtimandum eſt. Non enim inſidiis vſi, hæc iniuſte poſſidemus; ſed inſidiis petiti pœnas ſumſimus. Quod vero ſecundum hoc optimum eſt, a nobis ipſis parari debet. Eſt autem illud, vt ſubditis ipſi meliores, imperio nos dignos æſtimemus. Caloris ſane, & frigoris, & ciborũ, & potus, & laborum, & ſomni partem ſeruis etiam concedi neceſſe eſt; ſed ita tamen hæc cum ipſis com-

A καὶ οἵ τινες ταύτην ἐργαζόμενοι θρέψουσιν ἡμᾶς· ἔχομεν ὃ καὶ οἰκίας, καὶ αὐλαύτας καλὰς κεὰς. καὶ μηδείς γε ὑμῶν ἔχων ταῦτα νομισάτω ἀλλότρια ἔχειν. νόμος γὰρ ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀΐδιός ἐστιν, ὅταν πολεμίων τῶν πόλις δηλώσῃ, τὰ ἑαλόντων εἶναι καὶ τὰ σώματα τὰ ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ χρήματα. † ἄκων ἀδικία γε ἔξεστιν, ὅ, τι ἂν ἔχοιτε, μὴ ἀφαιρήσεσθε, ἕως τι ἐᾶτε ἔχειν αὐτούς. ὃ μὲν τοι ἐκ τῶνδε, ὅτι ἐγὼ γιγνώσκω, ὅτι εἰ μὴ δεησόμεθα ὅτι ῥᾳδιουργίαν καὶ τὰ τῶν κακῶν ἀνθρώπων ἡδυπάθειαν, (οἳ νομίζουσι τὸ μὴ πονεῖν ἀθλιώτατον, τὸ δὲ ἀπόνως βιοτεύειν ἡδυπάθειαν) ταχὺ ἡμᾶς φημὶ ὀλίγου ἀξίους ἡμῖν αὐτοῖς ἔσεσθαι, καὶ ταχὺ πάντων τῶν ἀγαθῶν στερήσεσθαι. ἀνὴρ γάρ τοι ὃ ἀγαθοὺς ἄνδρας γενέσθαι, τοῦτο ἀρκεῖ, ὥστε καὶ ἱκανὸν ὄντας ἀγαθοὺς, ἵνα μή τις αὐτὸ δι' ἀτέλειαν ἐπιμελῆται· ἀλλὰ ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι ἀμεληθεῖσαι μείονος ἀξίαι γίγνονται), καὶ τὰ σώματά γε αὐτὰ δι' ἐρημίαν, ὁπότ' ἂν τις αὐτὰ ἀ-
B μὴ ὅτι ῥᾳδιουργίαν, πονήρως πάλιν ἔχει· οὕτω καὶ ἡ σωφροσύνη, καὶ ἡ ἐγκράτεια, καὶ ἡ ἀλκὴ, ὁπότ' ἂν τις αὐτῶν αὖ τὴν ἄσκησιν, ἐκ τούτου εἰς τὸ πονηρὸν πάλιν τρέπεται. οὕτως δὴ μέλλειν, οὐ δὴ ὅτι ὃ αὐτίκα ἡδὺ τοιοῦτον αὐτός. μέγα μὲν γὰρ, οἶμαι, ἔρρειν καὶ † ὃ ἀρχὴν καλὰ τοιαῦτα, πολὺ δὴ ἔτι μεῖζον ὃ λαβόντα διασώσασθαι. ὃ μὲν γὰρ λαβεῖν, πολλάκις τοῦ τόλμαν μόνον ἐδεήθη· ὃ δὲ λαβόντα κατέχειν, οὐκέτι τοῦτο αὖ σωφρο-
C σύνης, οὐδ' αὖ ἐγκρατείας, οὐδ' αὖ πολλῆς ἐπιμελείας γίγνεται. ἃ χρὴ γιγνώσκοντας, νῦν πολὺ μᾶλλον ἀσκεῖν τῷ χρεὼν ἦν πρὶν τάδε τἀγαθὰ κτήσασθαι, εἰδότας ὅτι ὅτου πλεῖστά τις ἔχει, τοσοῦτοι καὶ φθονοῦσι καὶ ἐπιβουλεύουσι καὶ πολέμιοι γίγνονται, ἄλλωστε κἂν παρ' ἀκόντων τοιαῦτα κτήματα καὶ τῷ δυναμένῳ, ὥσπερ ἡμεῖς, ἔχειν. τοὺς μὲν οὖν θεοὺς οἴεσθαι χρὴ σὺν ἡμῖν ἔσεσθαι. οὐ γὰρ ἐπιβουλεύσαντες ἀδίκως ταῦτα ἔχομεν, ἀλλ' ἐπιβουλευθέντες ἐπιμωρησάμεθα.
D τὸ μὲν τοι μετὰ τοῦτο κεφάλαιον, ἡμῖν αὐτοῖς παρασκευαστέον· τοῦτο δέ ἐστι, τοὺς βελτίονας ὄντας τῶν ἀρχομένων, ἀρχὴν ἀξιοῦν. θαλπωρὰς μὲν, οὖν, καὶ ψύχους, καὶ σίτων, καὶ ποτῶν, καὶ πόνων, καὶ ὕπνου ἀνάγκη καὶ τοῖς δούλοις μεταδιδόναι· μεταδιδόντας γε

ἀδικ. ἄκων ἂν

τὸ ἔχειν, ὃ ἂν κτῶ

τας γε μὴν ὑμᾶς, πρᾶξαι δὴ σὺν τοῖς πρώτοις βελτίονας αὐτῶν φαίνεσθαι. πολεμικῆς δ' ὑπηρεσίας καὶ μελέτης πρὸς ἅπασιν ὑμῖν μεταδοτέον τούτοις, οὓς τινας ἐργάτας τε ἡμῖν ἐρούς, καὶ δασμοφόρους βουλόμεθα κτήσασθαι, ἀλλ' αὐτοῖς δὴ τούτοις τοῖς ἀσκήμασι πλεονεκτεῖν, γιγνώσκοντας ὅτι ἐλευθερίας τοῦτο ὄργανα καὶ εὐδαιμονίας οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀπέδειξαν· καὶ ὥσπερ γε ἐκεῖνα τὰ ὅπλα ἀφῃρήμεθα, ὅτως ἡμᾶς αὐτοῖς δεῖ μὴ τῶν ὅπλων ποτ' ἐρήμους γίγνεσθαι, δεῖ εἰδότας ὅτι τοῖς ἀεὶ ἐξυπάτω τῶν ὅπλων ἔστι, τούτοις καὶ οἱ κάτω τάττονται, ἃ ἂν βούλωνται. εἰ δέ τις τοιαῦτα ἐνοοῦτο, τί δῆτα ἡμῖν ὄφελος καταπράξαι, ἃ ἐπεθυμοῦμεν, εἰ ἔτι δεήσει καρτερεῖν καὶ πονεῖν καὶ φιλονεικεῖν καὶ ὀπτιμελουμένους καὶ πονοῦντας; ἐκεῖνο δὴ καταμαθεῖν, ὅτι τοσούτῳ τἀναντία μᾶλλον διώκειν, ὅσῳ ἂν μᾶλλον προσποιήσασθαι τὰ ἐπ' αὐτοῖς ἀπίοι. οἱ γὰρ πόνοι ὄψον τοῖς ἀγαθοῖς. οὐδὲν γὰρ τῶν δεόμενον τυγχάνειν τινὸς, οὕτω πολυτελῶς παρασκευασθεῖν ἄν, ὥστε ἡδὺ εἶναι. εἰ δὲ ὧν μάλιστα ἄν θεοποιοῦμεν, ὁ δαίμων ἡμῖν ταῦτα συμπαρεσκεύακεν, ὡς δ' ἂν ἥδιστα ταῦτα φαίνοιτο, αὐτός τις αὑτῷ ταῦτα παρασκευάσεται, ὁ τοιοῦτος αὖ πρὸς οὗτον πλεονεκτήσει τῶν ἀνδρειοτέρων βίου, ὅσῳ πλείονας τῶν ἡδίστων σίτων τεύξεται, καὶ διψήσας τῶν ἡδίστων ποτῶν ἀπολαύσεται, καὶ δεηθεὶς ἀναπαύσεως, ἥδιστον ἀναπαύσεται. ὧν ἕνεκα φημὶ, χρῆναι νῦν ὑπὲρ παθεῖν ἡμᾶς εἰς ἀνδραγαθίαν, ὅπως τῶν τε ἀγαθῶν ἧττον ἐρῶμεν καὶ ἥδιστον ἀπολαύσωμεν, καὶ ὅπως ἥκιστα πόνων χαλεπωτάτων ἀπείρους γενώμεθα. οὐ γὰρ δὴ μὴ λαβεῖν τὰ ἀγαθὰ οὕτω χαλεπόν, ὥσπερ δὲ λαβόντα στερηθῆναι λυπηρόν. ἐννοήσατε δὲ καὶ τόδε, τίνα προφάσιν ἔχοντες αὖ προσελώμεθα κακίονες, ἢ πρόσθεν, γενέσθαι. πότερον ὅτι ἀρχόμεθα; ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἀρχθέντα τῶν ἀρχόντων πονηρότερον προσήκει εἶναι. ἀλλ' ὅτι εὐδαιμονέστεροι δοκοῦμεν νῦν, ἢ πρότερον εἶναι; ἔπειτα τῇ εὐδαιμονίᾳ φήσει τις τὴν κακίαν ὑπερβάλλειν; ἀλλ' ὅτι ἐπεὶ κεκτήμεθα δούλους, τούτους κολάσομεν, ἐὰν πονηροὶ ὦσιν; καὶ τί προσήκει αὐτὸν ὅλα πονηρὸν, πονηρίας ἕνεκα, ἢ βλακείας, δοῦλους κολάζειν; ἐννοήσατε δ' ἔτι καὶ τόδε, ὅτι ῥᾴθυμοι παρεσκευάσμεθα πολλοὺς καὶ τῶν ἡμετέρων οἰκῶν φύλακας, καὶ τῶν σωμάτων.

καταση-σασθαι

οἱ.

προσιέμεθα

munia nobis esse debent, vt declarare nos in his primum præstantiores eis co-nemur. Militaris vero scientiæ atque exercitationis omnino nihil cum iis communicandum est, quos adquirere volumus, vt nobis & laboribus operisque suis inseruiant, & tributum pendant: sed his exercitiis nos superiores istis esse debemus, atque adeo scire, Deos ipsos hominibus hæc instrumenta libertatis & felicitatis exhibuisse. Et quemadmodum arma istis ademimus, ita nos ipsos numquam ab armis destitui oportet; idque pro certo habere persuasum, illis omnia, quæcumq; velint, maxime sua & propria esse, qui quãproxime ab armis absint. Quod si quis huiusmodi quædam cogitat: Quid ergo cõducit nobis, quod ea, quæ cupiebamus, perfecerimus; si quidem adhuc necesse erit famem, sitim, curas, labores tolerare? Nimirum hoc cognosci oportet, tãto plus adferre lęticię bona, quanto maiori labore præcedente ad ea perueniatur. Labores enim fortib. viris obsonij loco sunt. At absq; eo, vt aliquis indigeat eius, quod cõsequitur; nihil tam sumtuose parari possit, vt suaue sit. Quod si ea, quæ maxime homines expetunt, diuinitus nobis parata sunt; vt autem illa quam suauissima videantur, ipse sibi quisq; parat: sane vir talis in hoc meliori erit conditione, quam alij victus indigẽtes, quod esuriens suauissimis cibis vescetur, & sitiens fruetur suauissimo potu, & requietis egens suauissime quiescet. Quapropter equidem, censeo, debere iam nos contentis viribus bonorum virorum officio fungi; vt bonis quamoptime suauisimeq; fruamur, & quod omnium est grauissimum, non experiamur. Nec enim adeo graue ac molestum est, bona non apisci; quam acerbum, quæ sis adeptus, amittere. Quin hoc etiam consideretis, quam prætexere caussam velimus, cur nunc potius vitam ignauiorem sectemur, quam ante hac. An propterea, quod cum imperio sumus? At vero non conuenit eum, qui cum potestate sit, subiectis sibi peiorem esse. An quod esse iam feliciores videamur, quam prius? idcircone fortunæ prosperæ dicet aliquis indulgendam esse ignauiam? An quia seruos adepti nunc habemus, in eos animaduertemus, si fuerint improbi? At quo pacto conuenit eum, qui sit ipsemet improbus, alios improbitatis aut dissolutionis caussa plectere? Præterea cogitetis velim, instituisse nos multos alere, tam ædium nostrarũ, quam corporũ custodes.

» At quomodo turpe non fuerit, nos alios sa- A
» lutis noſtræ ſatellites parandos nobis exi-
» ſtimare, ipſos autem nos minime nobis ſa-
» tellites eſſe? Atqui certo ſciendum eſt, non
» eſſe vllum aliud tale præſidium vel cuſto-
» diam, qualis eſt iſta, ſi virtute quis præſtet.
» Hoc enim vna comitari neceſſe eſt. Ei ve-
» ro, qui virtute deſtituitur, nec aliud quid-
» quam recte ſuccedere conuenit. Quid i-
» gitur eſſe faciundum aio? & vbi virtu-
» tem exercendam? vbi ſtudium & operam
» adhibendam? Nihil noui proferam, ſed ſi-
» cut illi æquales dignitate in Perſia degunt B
» ac verſantur ad curias; ſic aio vobis æqua-
» libus vniuerſis, quotquot heic adeſtis, iiſ-
» dem ſtudiis operam dandam, quibus illic
» occupati fuimus: ac vos quidem me præ-
» ſentes intueri debetis, & animaduertere,
» num in iis curandis adſiduus ſim, quæ cu-
» rari a me neceſſe eſt: ego viciſſim animum
» aduertens vos contemplabor, & quos qui-
» dem videro præclaris & honeſtis rebus o-
» peram dare, honoribus & præmiis ornabo.
» Quinetiam liberos, qui nobis naſcentur,
» liberaliter heic inſtituamus. Nam & ipſi
» meliores erimus, ſi liberis noſtris nos ipſos
» tamquam exempla longe optima exhibe-
» re volemus: & liberi noſtri, etiamſi ve-
» lint, non facile improbi euadent; quando
» nihil, quod turpe ſit, vel conſpecturi, vel
» audituri ſunt, ſed in virtutis & honeſti ſtu-
» dio dies totos conſument.

αἰσχρὸν δ' πῶς οὐκ ἂν εἴη, εἰ δὴ ἄλλους μὲν δο-
ρυφόρους τ σωτηρίας οἰησόμθα χρῆναι τυγ-
χάνειν, αὐτοὶ δὲ ἡμῖν αὐτοῖς οὐ δορυφορήσομθα;
ἐγὼ μὲν δ γε δ εἰδέναι ὅτι οὐκ ἔστ' ἄλλη φυ-
λακὴ τοιαύτη, οἵα αὐτόν τινα καλὸν κἀγαθὸν
ὑπαρχθν. τοῦτο γὰρ † δ συμπαρομθρτεῖν. δὴ συμ-
τῷ δ' ἀρετῆς ἐρήμῳ οὐδὲ ἄλλο καλῶς ἐ- παρομθρ-
χθν οὐδὲν πρᾶξαι. τί οὖν φημι χρῆναι ποι- πῖ.
εῖν, ἐγὼ ποῦ τῶν ἀρετῶν ἀσκεῖν, καὶ ποῦ τῶν με-
λέτων ποιεῖσθαι; οὐδὲν καινόν, ὦ ἄνδρες, ἐ-
ρῶ. ἀλλ' ὥσπερ ἂν πρᾶξαι ὅτι τοῖς ἀρχείοις
οἱ ὁμότιμοι διάγουσιν, οὕτω καὶ † ἡμᾶς φη- al. ὑμᾶς
μὶ χρῆναι ἐνθάδε οὖσας τὰς ὁμοτίμους πόλ-
λας, ἄνδρα καὶ ἐκδ ὅτι τὸν δύο, καὶ ὑμᾶς γε
ἐμὲ ὁρῶντας κατάμονον παρόντας εἰ ὅτι μελό-
μενος ὧν δ διάξω· ἐγώ τε ὑμᾶς κατάμονον
θεάσομαι, καὶ οἷς ἂν † ὁρῶ τὰ καλὰ καὶ τὰ εὖρω
ἀγαθὰ ὑπιτηδεύοντας, τούτους τιμήσω. καὶ
τοὺς παῖδας δ', οἳ ἂν ἡμῖν γίγνωνται, ἐνθάδε
παιδεύωμεν. αὐτοὶ γὰρ βελτίονες ἐσόμεθα,
C βουλόμενοι τοῖς παισὶν ὡς βέλτιστα τὰ δείγ-
ματα ἡμᾶς αὐτοῖς παρέχειν· οἵ τε παῖδες
οὐδ' ἂν εἰ βούλοιντο ῥᾳδίως πονηροὶ γένοιντο,
αἰσχρὸν μὲν μηδὲν μήτε ὁρῶντες μήτε ἀκού-
οντες, ἐν δὲ καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς ὑπιτηδεύμασι
διημερεύοντες.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE INSTITVTIONE CYRI, LIBER OCTAVVS.

HIVSMODI Cyrus oratione tunc vſus fuit, poſt quem Chryſantas adſurgens, hoc modo loquutus eſt: Etiam aliis in rebus, commilitones, animaduerti ſæpius; nihil interprincipem bonum, & patrem bonum intereſſe. Nam & patres liberis proſpiciũt, ne vmquam eos bona deficiant: & Cyrus iam mihi videtur ea nobis conſulere, de quibus felicitatẽ perpetuam maxime con- D

ΚΥΡΟΣ μὲν οὖν ὅπως εἶπεν· ἀνέστη δ' ἐπ' αὐτῷ Χρυσάντας, καὶ εἶπεν ὧδε· Καὶ πολλάκις μέν, ὦ ἄνδρες, καὶ πάλαι ἐννόησα, ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς, οὐδὲν διαφέρει παῖδος ἀγαθοῦ. οἵ τε γὰρ πατέρες προνοοῦσι τῶν παίδων ὅπως μή ποτε αὐτοῖς πά- E γαθὰ ὑπολείψει, κῦρός τέ μοι δοκεῖ νῦν συμβε- βουλεύειν ἡμῖν, ἀφ' ὧν μάλιστ' ἂν εὐδαιμονοῖμεν διατελοῖ-

ἀτελοῖμεν. ὃ δέ μοι δοκεῖ ἂν δεέστερον ἢ ὡς ἐχρῆν A sequuturi simus. Quod autẽ minus mihi, «
δηλῶσαι, τοῦτο ἐγὼ πειράσομαι τοὺς μὴ εἰδότας quã oporteret, declarasse videtur: id equi- «
διδάξαι. ἐννοήσατε γὰρ δή, τίς ἂν πόλις πολεμία dẽ ignaros edocere conabor. Cogitate e- «
ὑπὸ μὴ πειθομένων ἁλοίη; τίς δ' ἂν φιλία ὑπὸ nim, quænam vrbs hostium ab iis capi pos- «
μὴ πειθομένων σῴζεσθείη; ποῖον δ' ἂν ἀπὸ sit, qui nolint imperio parere? quæ amico «
θύλων στράτευμα νίκης τύχοι; † πῶς δ' ἂν μᾶλ- rum vrbs cõseruari possit ab iis, qui nolint «
λον ἐν μάχαις πειθῶνται ἄνθρωποι, ἢ ἐπειδὰν ἀρ- imperio parere? qui militum cõtumacium «
ξῶν ἴδιά ἕκαστος περὶ τοῦ αὐτοῦ σωτηρίας βουλεύε exercitus victoria potiri possit? quonã mo- «
σθαι; τί δ' ἂν ἄλλο ἀγαθὸν πραχθείη ὑπὸ τῶν μὴ πει- do facilius possint in prœliis homines vin- «
θομένων τοῖς κρείττοσι; ποίαν δὲ πόλεις νομίμως ci, quam vbi ceperint seorsum singuli sa- «
ἂν οἰκήσαιεν; ἢ ποῖοι οἶκοι σωθείησαν; πῶς δ' ἂν B lutis propriæ cõsilia capere? quid aliud rei «
νῆες ὅποι δέοι ἀφίκοιντο; ἡμεῖς δ' ἃ νῦν ἀγαθὰ ἔχο- præclaræ perfici possit ab iis, qui se potiori- «
μεν, σχεδὸν τί ἄλλο μᾶλλον καὶ παρεσκευάσαμεν, ἢ bus haud parent? quę vrbes legitime admi- «
σχεδὸν τί ὧν μάλιστα δυνησόμεθα καὶ ἔχειν ἃ niſtrentur? quę domus seruari queant? quo «
δεῖ. καὶ τοῦτο δὲ εὖ εἰδέναι χρή, ὅτι ἢν μὴ δύνη- pacto naues eo perueniant, quo tendunt? «
κῦρος εὑρεῖν ὅ, τι αὐτῷ μὲν ἐπ' ἀγαθῷ χρήσεται, Nos ipsi ea cõmoda, quæ modo nobis ad- «
ἡμῖν δ' ἄν. ἐπεὶ καὶ τά γε αὐτὰ ἡμῖν συμφέρει, καὶ sunt, quanã alia re magis comparauimus, «
οἱ αὐτοί εἰσιν ἡμῖν πολέμιοι. ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπε quam principi parendo? Nam ita factũ est, «
Χρυσάντας, ἅτε δὴ καὶ δηλοῖ ἀνίσταντο πολλοὶ καὶ vt celeriter & noctu, & interdiu, quo erat «
πρόσω καὶ † τῶν συμμάχων συνεῤῥῶντες· καὶ ἔδοξε, necesse, peruenirem⁹: & dum repente to- «
τοὺς σπίμους ἀεὶ παρεῖναι ὅπῃ θύρας, καὶ παρέχειν tis copiis principem sequeremur, nemo «
αὐτοὺς χρῆσθαί ὅ, τι βούλοιτο, ἕως ἂν ἀφίῃ κῦρος. vim & impetum nostrum sustinere potue- «
rit: eorum deniq; nihil semiperfectum re- «
liquerimus, quæ nobis erant imperata. «
Ergo si parere imperio, maximum esse bo- «
C num manifesto paret, ad comparandum «
bona cetera: certo sciendum vobis est, et- «
iam idem hoc bonum esse maximum ad «
conseruandum ea, quæ conseruari neces- «
se sit. Et antea quidem multi nobis impe- «
rabant, quum nullis nos imperaremus: «
nunc res omnium, quotquot adestis, sic «
comparatæ sunt, vt imperetis alij pluri- «
bus, alij paucioribus. Quemadmodum i- «
gitur æquum existimatis esse, vos potestati «
vestræ subiectis imperare: sic & ipsi parea- «
mus eis, quib. officij ratio parere nos iubet. «
D Tantum autẽ inter nos & seruos interesse «
oportet, quod illi quidem inuiti suas heris «
operas exhibent: nos vero, siquidem liberi «
esse volumus, sponte nostra facere conue- «
nit, quod maxime dignum laude videatur. «
Inuenietis autem, inquit, etiam ciuitatem, «
quæ vnius imperio non administratur, si «
magistratibus, omni studio parere velit, «
minime per vim eo posse adigi, vt hostium «
imperium accipiat. Quamobrem ad hanc, «
vti Cyrus præcipit curiã præsto simus, nos «
que in iis exerceamus, quibus retinere po- «
E tissimum queamus ea, quæ conseruari ne- «
cesse est; & operã Cyro nostram exhibea- «
mus, vt ea, quamcumq; ad rem opus hac «
fuerit ipsi, vtatur. Nam id quoq; scire debe- «
mus, non posse Cyrum quidquã reperire, cuius vsus ad sua tantũ, non etiam nostra com «
moda pertineat. Etenim eadẽ nobis conducunt, & iidẽ nobis hostes sunt. Quæ Chrysan- «
tas vbi dixisset, alij tum Persæ, tum socij complures adsurgebant, qui hæc oratione sua
quoq; comprobarent. Estq; decretum, vt honorati semper ad portas præsto essent, & Cy-
ro suam operam offerrent, quamcumque ad rem illi visum esset, donec eos dimitteret.

πῶς δ' ἄλλως μᾶλλον ἂν μάχαις πείθῶνται

† ἄλλων συμ.

Quod quidem ita, vt tunc decretum fuit, etiam hodieq; faciunt ij, qui regis imperio in Asia parent: dum portas principum officioſe frequentãt. Atq; vt hoc toto libro declaratum eſt, Cyrum ſic conſtituiſſe imperium vt illud & ſibi & Perſis conſeruaret; ita reges eum ſequuti nunc quoq; conſtanter inſtitutis iiſdem inhærent. Accidit autem in his, quod etiam in aliis. Quum is, qui præeſt rerũ ſummæ, vir aliquanto melior eſt, etiã ſincerius puriuſq; legitima inſtituta maiorum obſeruantur: quum deterior aliquis, ſegnius. Frequẽtabant igitur illi honorati cum equis & haſtis Cyri portas, quando ita decretum eſſet a præſtantiſſimis auctoritate viris, qui vna cum ipſo imperium illud euerterunt. Ceterum aliis aliarum rerum curam Cyrus mandabat, quum quidem & eos haberet, qui vectigalia reciperent, & qui ſumtuum expẽſas facerent, & præſides operum, & facultatum cuſtodes, & rerum ad victũ neceſſariarum procuratores. Etiam nõnullis equorum & canum curã committebat, quos exiſtimabat effecturos hæc animalia ſuum ad vſum accommodatiſſima. Vt autem illi, quos ſecum habere vellet, in ſocietatem conſeruandæ felicitatis admittendos, longe optimi euaderent; †meditãdum ſibi ſumebat, nec aliis eam curam mãdabat, ſed eſſe munus hoc ſuum arbitrabatur. Norat enim, ſi pugnandum aliquando eſſet, ex illorũ numero ſibi & adſtites & ſubſtites ſumendos eſſe, qui maximis in periculis exerciti fuiſſent; itidẽq; præfectos cohortiũ tam pedeſtrium, quam equeſtrium ex iiſdem cõſtituẽdos eſſe intelligebat. Quod ſi copiarum prætoribus aliis, præter ſe, opus eſſet; ex his ipſis mittẽdos eſſe ſciebat. Quinetiã norat, quorumdam ex his opera vtendum eſſe, vt & vrbiũ & totarum nationũ tum cuſtodes eſſent, tum ſatrapæ, legatiq; nõnulli mitterẽtur: quod quidem inter res maximi momẽti ponebat, vt abſq; bello impetraret id, quod cuperet. Quod ſi tales ij non eſſent, quales eſſe conueniret, quorũ opera maxima plurimaq; negotia eſſent conficiunda, male rebus ſuis proſpectũ fore arbitrabatur. Sin illi tales eſſent, quales oporteret; præclare ſecum actum iri ducebat. Qua in ſententia quum eſſet, totus in hanc curam incubuit. Exiſtimabat ſibi quoq; virtutem exercendã eſſe. Nec enim fieri poſſe putabat, vt qui talis ipſe non eſſet, qualem eſſe oporteret, is alios ad præclaras & laudabiles actiones incitaret. Quæ quum apud animum expendiſſet, otio primum eſſe ſibi opus ſtatuit, ſiquidem efficere vellet, vti res eximias cura complecti poſſet. Fieri quidem haud poſſe iudicabat, vt prouentuum curam negligeret, quod proſpiceret multa in magno

Cyrus ſtabile imperium conſtituere voluit.

Lectio marginis.

Legatorũ officium maxime neceſſariũ.

ὡς ὃ τότε ἔδοξεν, οὕτω καὶ νῦν ἔτι ποιοῦσιν οἱ κατ' ἀσίαν ὑπὸ βασιλέα ὄντες· †θεραπεύσοντες τὰς τῶν ἀρχόντων θύρας. ὡς δ' ἐν τῷ λόγῳ δεδήλωται) Κῦρος καταπαύσας πολέμους εἰς τὸ σῶμα φυλάττειν ἑαυτῷ τε καὶ τῶν ὑφ' αὑτὸν ἀρχήν, ταῦτα καὶ οἱ μετ' ἐκεῖνον βασιλῆς νόμιμα ἔτι καὶ νῦν διαφυλάττουσι ποιοῦντες. οὕτω δ' ἔχει καὶ ταῦτα ὥσπερ καὶ τἄλλα. οἷον μὲν ὁ ἐπισάλπης βελτίων σάλπιγκτής), καθαρώτερον τὰ νόμιμα πράττει)· οἷον δ' χείρων, φαυλότερον. ἐφοίτων μὲν δὴ ἐπὶ τὰς θύρας κύριοι οἱ ἔντιμοι σὺν τοῖς ἵπποις καὶ τῇ αἰχμῇ, συνδόξαν πᾶσι τοῖς ἀρίστοις τῶν συγκαταρεψαμένων τὰ ἀρχικά. κῦρος δ' ὅπου μὲν ἀνδρία καθίστη ἀνῆρ ὑπομνήσας, καὶ ἦσαν αὐτῷ καὶ προσόδων ἀποδεκτῆρες, καὶ δαπανημάτων δοτῆρες, καὶ ἔργων ἐπιστάται), καὶ κτημάτων φύλακες, καὶ τὰ εἰς τὰ διαίταν ἐπιτήδεια ἐπιμεληταί. καὶ ἵππων δὲ καὶ κυνῶν ἐπιμελητὰς καθίστη, οὓς ἐνόμιζε καὶ ταῦτα τὰ βοσκήματα βέλτιστ' ἂν παρέχειν αὐτῷ χρῆναι. οὓς δὲ συμφύλακας τῆς εὐδαιμονίας οἰόμενος χρῆναι ἔχειν, ἰόντας ὅπως ὡς βέλτιστοι †ἔσονται), οὐκέτι αὐτὸς ἐπεμέλετο, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἐνόμιζε τὸ ἔργον εἶναι). ἤδει γάρ, ὅτι †εἴγε μάχης πολὺ δεήσοι, σὺν ἀρίστοις αὐτῷ καὶ παρασκευάσας καὶ ἐπισάσας λαμπρότερον εἴη, σὺν οἷς περ οἱ μέγιστοι κίνδυνοι· καὶ ταξιάρχους δὲ καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων ἐγίγνωσκεν ἐξ ἀρίστων καταστατέον εἶναι). εἰ δέοι δὲ καὶ στρατηγῶν τινα αὖθις αὐτός, ἤδει ὅτι ἐξ ἀρίστων πεμπτέον εἴη· καὶ πόλεων δὲ καὶ ὅλων ἐθνῶν φύλακας καὶ σατράπας ἤδει ὅτι ἀρίστων τινὶ χρηστέον καὶ πρέσβεις γε ἀρίστων τινὰς πεμπτέον· ὥσπερ ἐν τοῖς μεγίστοις ἤγητο εἶναι), εἰς ὃ ἄνευ πολέμου ἵστασθαι, ὧν δέοιτο. μὴ ὄντων μὲν ἓν, οἷον δεῖ, δι' ὧν αἱ μέλισται καὶ πλεῖσται πράξεις ἔμελλον εἶναι), κακῶς ἤγητο τὰ αὑτῷ ἔχειν· εἰ δ' ὅτοι εἶεν, οἷσι δέοι, πάντα †ἐνόμιζεν ἐκ τούτων εὖ ἔσεσθαι. ἐνέδυ μὲν δὴ ὅτῳ τινὶ εἰς ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν. ἐνόμιζε δὲ τοῦτο καὶ αὐτῷ ἄσκησιν εἶναι τῆς ἀρετῆς. ἠγεῖτο οἷόν τε εἶναι, μὴ αὐτόν τινα ὄντα, οἷος δεῖ, ἀνῆρ παρορμᾶν ὅτι τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἔργα. ὡς δὲ ταῦτα διενοήθη, ἠπόρησε πρῶτον ἐφ', εἰ μέλλοι δυνήσεσθαι τὴν ἐπιστάτην ὅτι μελήσειν. ὅτι μὲν οὖν πρόσοδον ἀμελῆ οὐκ οἷόν τε ἐνόμισεν εἶναι), προνοῶν ὅτι πολλὰ καὶ τέλη ἀνάγκη ἔσται εἰς μεγάλην ἀρχήν.

ἐπιστάτην. ἐπιστάτιν.

ἀρχήν. Ὅ δ' αὖ, πολλῶν κτημάτων ὄντων, ἀμ- A imperio expendi. Rursus autem, quũ magnam opum copiam posslideret, harũ curã semper ipsum occupari, id vero auocaturũ se sciebat a cura totius summæ rerum conseruandæ. Quare considerãs, quo pacto & res familiaris recte administrari, & ipse fruotio posset; rei militaris ordinẽ intuebatur. Nam plerumq; decuriones curã decuriarum gerũt, ductores manipularij, decurionum; tribuni, manipulariorũ ducum; decem millium præfecti, tribunorũ: quo quidẽ ipso cõtingit, vt nemo sit, cuius cura nõ B geratur, tametsi valde multę sint hominum myriades. Quumq; vult imperator exercitus opera vti, satis est, decem millium præfectis mandata dedisse. Quæ igitur horum est ratio, eadem Cyrus etiam res domesticas summatim cõplexus est. Quo factum, vt ipso cum paucis colloquente, domestica minime negligerentur. Itaque deinceps ei plus erat otij, quã alij, qui vel vnius domus, vel nauis vnius curam gereret. Sic adeo rebus suis constitutis, suos etiã docuit eadem ratione vti. Atq; hoc modo tam sibi, quam suis otiũ parauit. Cepit deinde sibi sumere magisteriũ efficiundi participes rerũ tales, quales esse oporteret. Primũ requirebat illos, quotquot aliis terrã colentibus victum habere possent, si ad portas præsto non essent: quod existimaret eos, qui adessent, nihil neq; sceleris, neq; rei turpis admissuros; partim quod ipsi principi adessent, partim quod intelligerẽt, omnes actiones suas a viris præstantissimis conspici. Qui vero non adessent, eos vel intemperantię, vel iniustitiæ, vel negligentiæ caussa putabat abesse. Quamobrem quum hoc primum existimaret, etiam cogebat tales, vt adessent. Etenim aliquẽ illorum, quos maxime caros habebat, bona eius, qui portas non frequentaret, occupare iubebat, ac dicere, res ab se suas occupari. Hoc quum fieret, statim spoliati veniebant, quasi quibus esset illata iniuria. Cyro autem longo tempore non vacabat, vt huiusmodi homines audiret: & posteaquam audierat, diu cõtrouersiæ cognitionem differebat. Quæ faciens, arbitrabatur eos se ad obseruandum & cõlendum adsuefacere; sed minus † odiose, quam si pœnis irrogandis eos adesse cogeret. Hæc vna docẽdi ratio erat, vt adessent: alia, quod & facillima, & maxime fructuosa præsentibus imperaret: itẽ alia, quod nihil vmquam absentibus tribueret. Præcipuus vero cogẽdi modus erat, vt si nihil horum aliquem moueret, ei facultates adimeret,

Quo pacto Cyrus suos consuefecerit, vt frequẽter ipsi adessent.

Lectio marginis.

περὶ αὐτὸν ταύτῃ τῇ καταστάσει χρῆσθαι. Τὸ μὲν δὴ σχολὴν ἄγειν τοῦ πολέμου, κοινωνοὺς γλῶσσα. δοκεῖ) τοὺς † κοινωνίας. πρῶτον μὲν ὁπόσοι ὄντες ἱκανοὶ ἄλλων ἐργαζομένων τρέφεσθαι μὴ παρῆεν ὅπου τοὺς θύρας, ἰόντας ἐπεζητεῖ· νομίζων τοὺς μὲν παρόντας οὐκ ἂν ἐθέλειν ὅτε κακὸν ὅτε ὁρῶντ' ἂν, ὄ, π αἰσχρὸν δέον ἂν πράττειν, καὶ ἅμα δ' ἂν παρὰ ἀρχῆς ἀκούειν δοκεῖ), καὶ ἅμα δ' εἰδέναι, ὅτι † ὁρῶν), ὅ, τι πράττοιεν ὑπὸ τῶν βελτίστων· οἱ δὲ μὴ παρῆεν, τούτους ἡγεῖτο ἢ ἀκαλλείᾳ τινί, ἢ ἀδικίᾳ, ἢ ἀμελείᾳ ἀπεῖναι. Τοῦτο δὴ πρῶτον ἡγεμόνος, προσανάγκαζε D τοὺς τοιούτους παρεῖναι. Τὰ γὰρ παρ' ἑαυτῷ μάλιστα φίλων † ἐκέλευσεν ἄττα λαβεῖν τὰ τοῦ μὴ ἐκέλευσε ἁρπαλαβεῖν φοιτῶντος, φάσκοντα λαμβάνειν τὰ ἑαυτῶν· ἐπεὶ δὲ τοῦτο ᾔδοιτο, ἧκον ἂν δῆθεν οἱ προσήμενοι ὡς ἠδικημένοι. Ὁ δὲ Κῦρος πολλοῦ μὲν χρόνου οὐκ ἐσχόλαζε τοῖς τοιούτοις ὑπακούειν· ἐπεὶ δ' ἀκούσειεν αὐτῶν, πολλοῦ χρόνου ἀνεβάλλετο τὸ δικαιοῦν. Ταῦτα δ' ποιῶν, ἥδετο προσδοκῶν αὐτοῖς θεραπεύειν, ἢ πόνον δ' † ἐχθρούς, ἢ εἰ αὐτὸς κολάζων ἠνάγκαζε παρεῖναι. εἰς μὲν διδασκαλίας τρόπος E ἦν αὐτῷ οὗτος· παρεῖναι ἄλλος δ', ὃ τὰ ῥᾴστα καὶ † κερδαλεώτατα ἐς τοῖς παροῦσι προσάπτειν· ἄλλος δ', ὃ μηδέν ποτε τοῖς ἀπροῦσι νέμειν. ὁ δὲ δὴ μέγιστος τρόπος τοῦ ἀναγκάζειν ἦν, εἴτις τῶν μηδενὸς ὑπακούοι, ἀφελόμενος αὐτοῦ τοῦτο ἃ ἔχοι,

ac donaret alij, quem existimaret posse sibi opportune prẹsto esse. Hoc modo amicum vtilem pro inutili consequebatur. Inquirit autem etiam is rex, qui nũc rerum potitur, in eos, qui quum adesse ex officio debeant, absunt. Ad hunc sane modum Cyrus in absentes se gerebat. Illos autem qui se offerrent ac exhiberent, maxime se putabat ad præclaras & laudabiles actiones excitaturum; siquidẽ ipse, qui princeps eorũ esset, subiectis imperio declarare se niteretur virtute inprimis ornatum. Videbatur enim animaduertere, meliores quidẽ effici homines etiã legibus scriptis: sed principem bonũ arbitrabatur hominibus esse legem oculis præditam: veluti qui & ordinando iubere, & ordinis negligentem cernere ac punire posset. Ita quum sentiret, primum se cultus diuini magis hoc tempore studiosum declarabat, *quia felicior euasisset. Atque tunc primum Magi cõstituti sunt, qui semper cum prima luce Deos hymnis celebrarent, & cottidie sacrificarẽt Diis illis, quibus ipsi sacrificandum dicerẽt. Ita quidem id temporis constituta, nunc quoque permanent apud eum regem, qui quouis tempore rerum potitur. Imitabãtur autem eum in hoc, primum Persæ ceteri, quod & ipsi beatiores se fore arbitrarentur, si Deos ita colerent, vt is, qui & felicissimus esset, & imperaret. Præterea se gratiores Cyro futuros putabant, si hæc facerent. Cyrus ipse religiosam suorum pietatem sibi quoq; vtilem ducebat esse, quum rationẽ eamdem sequeretur, quã illi, qui certo iudicio cum religiosis potius, quam cum iis, qui commisisse aliquid impie videntur, nauigare malunt. Præterea futurum ratiocinabatur, vt si omnes illi rerũ participes religiosi essent, minus aliquod impium facinus tum contra se inuicem, tũ contra Cyrum ipsum designare vellent: qui bene se de participum collegio promeritum esse arbitrabatur. Itidem quum declararet, id maximi se facere, si nec amicus, nec socius læderetur, & quum id ante oculos haberet, quod iustum esset; futurum putabat, vt alij quoque se turpibus a lucris magis abstinerent, ac ratione iusta rem facere mallent. Etiam pudore ac verecundia putabat omnes magis impletum iri, si palam ipse declararet, ita se omnes reuereri, vt nihil fœdum ac turpe nec diceret, nec perpetraret. Atque hoc ita futurum, isto argumento colligebat. Etenim non dicam principem, sed illos etiam, quos alioqui non metuunt, magis reuerenter homines si verecundi sint, quam si inuerecundi: & mulieres, quas esse verecundas animaduertunt, homines intuentes vicissim reuereri magis volunt.

Lectio marginis. Cyri pietas.

Totus cõponitur orbis Regus ad exẽplum.

A δηλῳ ἐδίδου, ὃν ᾤετο δύνασθαι ἂν ἐν ᾧ δέοι παρεῖναι· καὶ ὅπως ἐγίγνετο αὐτῷ φίλος χρήσιμος ἀντὶ ἀχρήστου. ὁπότε ζητοῖ καὶ ἄνδρα βασιλεὺς ἰδεῖν τίς ἀπῇ, οἷς παρεῖναι καθῆκε. τοῖς μὲν δὴ μὴ παροῦσιν οὕτω προσεφέρετο. τοὺς δὲ παρέχοντας ἑαυτοὺς ἐνόμισε μᾶλλον ἂν ὁπότε τι καλὸν καὶ ἀγαθὸν παρορμᾶν ἔργα, † ἐπεὶ καὶ ἀρχὴν αὐτῷ, εἰ αὐτὸς ἐπιφωνῶ ἀρχ. ἑαυτὸν ἐπιδεικνύοι πρῶτος τοῖς ἀρχομένοις πάντων μᾶλλον κεκοσμημένον τῇ ἀρετῇ. αἰσθάνεσθαι μὲν γὰρ ἐδόκει, καὶ ὅτι τοὺς γραφομένους νό-

B μους, βητοὺς γιγνομένους ἀνθρώποις· † ὃ ἀγαθὸν ἀρχοντα, βλέποντα νόμον ἀνθρώποις ἐνόμιζεν, ὅπως καὶ πάσχοντα ἱκανός ἐστι, καὶ ὁρᾶν † ἀτακτοῦντα, καὶ κολάζειν. οὕτω δὲ γιγνώσκων, πρῶτον μὲν τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς μᾶλλον ἐπεδείκνυεν ἑαυτὸν ἐκ πο-

πρὸ ᾧ † ἀεὶ ὄντι βασιλεῖ. ταῦτα δὲ νομίζων πρῶτον ἐμ- ἀεὶ βασι- λεύοντι

μᾶλλον αὐτὸν καὶ οἱ ἀγαθοὶ πρᾶσσα, νομίζοντες καὶ αὐτοὶ δαιμονέστεροι ἔσεσθαι, ἂν θεραπεύωσι τοὺς θεούς, ὥσπερ ὁ εὐδαιμονέστατός τε ὢν καὶ ἄρχων. καὶ Κύρῳ δ' ἂν ἡγοῦντο ταῦτα ποιοῦντες ἀρέσκειν. ὁ δὲ Κῦρος † τὸ μὲν εὐσεβεῖν καὶ ἑαυτῷ ἀγαθὸν ἐνόμιζε, λογιζόμενος ὥσπερ οἱ πλὴν ἀριθμοὶ μετὰ τοῦ εὐσεβοῦς μᾶλλον, ἢ μετὰ τοῦ ἀσεβοῦς τι δοκοῦντες. πρὸς δὲ τούτοις ἐλογίζετο, εἰ πάντες οἱ κοινωνοῦντες θεοσεβεῖς εἶεν, ἧττον ἂν αὖ αὐτοῖς ἐθέλειν πρᾶγμα

D μηχανοῖς ἀνόσιον τι ποιεῖν καὶ πρὸς αὐτόν, εὐεργέτης νομίζων εἶναι † τῶν κοινῶν. ἐμφανίζων δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι πολλοῦ ἐποιεῖτο μηδένα μήτε φίλον ἀδικεῖν, μήτε σύμμαχον, μηδὲ ὃ δίκαιον ἰδιώτου ὁρᾶν, μᾶλλον καὶ τοῦ μηδὲ ἡδονῆς ἕνεκα ἂν τῶν μὲν αἰσχρῶν κερδῶν ἀπέχεσθαι, δίκης δὲ ἕνεκα ἐθέλειν † πο- πορεύεσθαι. νῶ recte. καὶ αἰδοῦς δὲ ἕνεκα μᾶλλον πάντας ἐμπιπλάναι, εἰ αὐτὸς φανερὸς εἴη πρᾴττων ὅτου αἰδοῦς, ὡς μήτ' εἰπεῖν ἂν μήτε ποιῆσαι μηδὲν αἰσχρόν. ἐτεκμαίρετο δὲ † τοῦτο ὅτου ἔξεστιν ἐκ τῶν

E δε. μὴ γὰρ ὅτι ἀρχοντα, ἀλλὰ καὶ ὃς ἂν φοβῆται, μᾶλλον ἂν αἰδοῦς αἰδεῖται † τὰ ναιδῶν οἱ ἄν- θρωποι· καὶ γυναῖκας δὲ ἃς ἂν αἰδοῦς αἰσθάνονται, αἰσχύνεσθαι μᾶλλον ἐθέλουσιν ὁρῶντες.

ὃ δ'

ὃ δ' αὖ πείθεσθαι οὕτω μάλιστ' ἂν ᾤετο ἔμμονον εἶναι τοῖς περὶ αὐτὸν, εἰ τοὺς ἀπροφασίστως πειθομένους φανερὸς εἴη μαλλον τιμῶν τῶν τὰς μεγίστας ἀρετὰς καὶ ἐπιπονωτάτας δοκούντων παρέχεσθαι. γιγνώσκων δ' οὕτω καὶ ποιῶν διετέλει. καὶ σωφροσύνην δ' αὐτοῦ ἐπιδεικνὺς, μᾶλλον ἐποίει καὶ ταύτην πάντας ἀσκεῖν. ὅταν γὰρ ὁρῶσιν ᾧ μάλιστα ἔξεστιν ὑβρίζειν, οὗτον σωφρονοῦντα, οὕτω μᾶλλον οἵ γε ἀσθενέστεροι ἐθέλουσιν οὐδὲν ὑβριστικὸν ποιοῦντες φανεροὶ εἶναι. διῄρει δὲ αἰδῶ καὶ σωφροσύνην τῇδε, ὡς τοὺς μὲν αἰδουμένους, τὰ ἐν τῷ φανερῷ αἰσχρὰ φεύγοντας, τοὺς δὲ σώφρονας, καὶ τὰ ἐν τῷ ἀφανεῖ. καὶ ἐγκράτειαν δὲ οὕτω μάλιστ' ἂν ᾤετο ἀσκεῖσθαι, εἰ αὐτὸς ἐπιδεικνύοι ἑαυτὸν μὴ ὑπὸ τῶν παραυτίκα ἡδονῶν ἑλκόμενον ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ προπονεῖν ἐθέλοντα πρῶτον σὺν τῷ καλῷ τῶν εὐφροσυνῶν. τοιγαροῦν τοιοῦτος ὢν ἐποίησεν ἐπὶ τῶν θύραις πολλὴν μὲν τῶν χειρόνων εὐταξίαν ὑπεικόντων τοῖς ἀμείνοσι, πολλὴν δ' αἰδὼ καὶ εὐκοσμίαν πρὸς ἀλλήλους. ἐπέγνως δ' ἂν ἐκεῖ οὐδένα οὔτε ὀργιζόμενον κραυγῇ, οὔτε χαίροντα ὑβριστικῶς γέλωτι· ἀλλὰ ἰδὼν ἂν αὐτοὺς, ἡγήσω τῷ ὄντι εἰς κάλλος ζῆν. τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες καὶ ὁρῶντες ἐπὶ θύραις διῆγον. τῆς πολεμικῆς δ' ἕνεκα ἀσκήσεως ἐπὶ θήραν ἐξῆγεν οὕς περ ἀσκεῖν ταῦτα ᾤετο χρῆναι, ταύτην ἡγούμενος καὶ ὅλως ἀρίστην ἄσκησιν πολεμικῶν εἶναι, καὶ ἱππικῆς δὲ ἀληθεστάτην. καὶ γὰρ ἐπόχους ἐν πάντοδα ποῖς χωρίοις αὕτη μάλιστα ἀποδείκνυσι, διὰ τὸ θηρίοις φεύγουσιν † ἕπεσθαι· καὶ ἀπὸ τῶν ἵππων ἐνεργοὺς αὕτη μάλιστα ἀπεργάζεται, διὰ τὴν τοῦ λαμβάνειν φιλοτιμίαν καὶ ἐπιθυμίαν· καὶ τὴν ἐγκράτειαν δὲ, καὶ πόνους, καὶ ψύχη, καὶ θάλπη, καὶ λιμὸν, καὶ δίψος δύνασθαι φέρειν, ἐν ταῦτα μάλιστα προσείθιζε τοὺς κοινωνάς. καὶ νῦν δ' ἔτι βασιλεὺς καὶ οἱ ἀλλοι οἱ περὶ βασιλέα ταῦτα ποιοῦντες διατελοῦσιν. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ᾤετο προσήκειν οὐδενὶ ἀρχῆς, ὅστις μὴ βελτίων εἴη τῶν ἀρχομένων, καὶ τοῖς προειρημένοις πᾶσι δῆλον· καὶ ὅτι οὕτως ἀσκῶν τοὺς περὶ ἑαυτὸν, πολὺ μάλιστα αὐτὸς ἐξεπόνει * καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὰς πολεμικὰς τέχνας καὶ τὰς μελέτας. καὶ γὰρ ἐπὶ θήραν τοὺς μὲν ἀλλοὺς ἐξῆγεν, ὁπότε μὴ † μένειν ἀνάγκη τις εἴη· αὐτὸς δὲ καὶ ὁπότε ἀνάγκη εἴη οἴ-

A Putabat etiam suos cõstantius imperio parituros, si eos, qui sine recusatione parerẽt, in oculis omnium magis ornaret; quam alios, quorum vel maximæ laboriosissimæque virtutes exstare viderentur. Et hoc quidem vti sentiebat, ita etiam facere perseuerabat. Præterea moderationem suam ostendendo efficiebat, vt hanc etiam alij magis exercerent. Nam quum vident homines eum, cui maxima facultas est insolenter agendi, modeste se gerere: nolunt imbecilliores alij quidquam insolentius palam agere. Sic autem verecundiam ac moderationem cernebat, vt diceret, verecũdos palam turpia fugere; moderatos etiam illa, quæ occulte fiant. Continentiam sic exercitatum iri a suis maxime putabat, si ipse declararet se per occasiones oblatarum voluptatum ab iis, quæ honesta & bona essent, non abstrahi: sed velle potius ante voluptatum gaudia laborem cum honestate coniunctum suscipere. Enimuero quum talis esset, perfecit, vt ad portã magna inferiorum esset modestia, præstantioribus cedẽtium, magnus erga se inuicem amborum pudor & cõposita morum grauitas. Neminem ibi animaduertisses vel irascentem cum vociferatione, vel insolente cum risu gaudentem: sed eos adspiciens existimasses reabse ad honesti decorique normã viuere. Huiusmodi ergo quædam & faciebant, & conspiciebant, qui ad portam versabantur. Ceterum exercitationis bellicæ causa venatum eos educebat, quos in his exercendos arbitrabatur; quod venationem duceret tum bellicæ rei totius optimam exercitationem esse, tum equestris longe verissimam. Nã ad insidendum equis in locis quibuslibet maxime reddit aptos, quod fugientes feras sequi necesse sit: & agiles efficit maxime ad quoduis opus ex equis perficiendum, propter honoris studium, & cupiditatem capiendi. Heic etiam maxime suos illos participes adsuefaciebat ad continẽtiam, & labores, & frigora, & calores, & famem, & sitim tolerandam: Ac modo quoque tum rex, tum qui cum rege viuunt, hæc facere non cessant. Quod igitur arbitraretur, nemini conuenire imperium, qui non esset subiectis sibi melior; id de iis, quæ antehac exposuimus, nulli nõ patet; sicut illud etiam, quod suos in hunc modum exercendo, multo maxime tum ad continentiam, tum bellicas artes & exercitationes ipse laborando se consuefaceret. Nam venatum quidem alios educebat, vbi nulla necessitas † domi manere cogebat: ipse vero etiam retinente domi ne-

B C D E

ἐφέπεσθαι.

* ὁ πρὸς ἐγκράτειαν

† μένειν οἴκοι ἀνάγκη

† Lectio marginis.

ceſſitate, feras venari ſolebat, quæ in ſeptis hortorũ alerẽtur: nec vel ipſe prius, quam ſudaſſet, ſumebat cœnam; nec equis prius, quam eſſent exerciti, pabulum obiiciebat. Ad hanc venationem ſceptrigeros etiam ſuos inuitabat. Itaque multum in omnibus præclaris actionibus & ſtudiis ipſe præſtabat, multum qui cum eo verſabantur, ob exercitationem illam perpetuam. Atque huiuſmodi ſane exemplum ipſe ſe prębuit. Præterea ſi quos alios videret maxime rerum honeſtarum ſectatores, eos & donis, & imperiis, & ſedendi loco, & omnibus honoribus ornabat. Quo factum eſt, vt in omnibus ingens ſtudium excitaret, quo quiſque Cyro præſtantiſſimus videretur. Animaduertiſſe vero nos in Cyro id quoque putamus, quod nõ eo dumtaxat principes exiſtimarit prętſtare ſubiectis ſibi debere, vt iis meliores eſſent: verumetiam blanditiis quibuſdam demulcendos arbitraretur. Itaque tum ſibi veſtitum Medicum geſtandum eſſe, certo iudicio ſtatuit; tum illi ſuo participum collegio perſuaſit, vt eundem induerent. Nam ſi quid in alicuius corpore vitij eſſet, id occultare veſtitus is Cyro videbatur; & illos, qui eum geſtarent, quam pulcherrimos, & maximos exhibere. Habent enim eiuſmodi calceos, in quibus maxime ſubiici clã aliquid poteſt; vt grandiores, quam ſint, eſſe videantur. Hoc etiam admittebat, vt oculis pigmenta quædam ſublinerentur, quo viderentur oculos habere pulchriores, quam eſſent: & vt fucus infricaretur, quo prædita colore meliori cernerentur, quam natura conceſſiſſet. Ad hęc eos exercuit, vt palam nec exſpuerent, nec emungerẽt ſe, nec ad vllam rem ſpectandam ſe conuerterent, quaſi nihil admirarentur. Hæc adeo vniuerſa putabat aliquid adferre momenti, ad hoc, vt ſubiectorum imperio ſuo contemtui minus expoſiti viderentur. Et ad hunc ſane modum inſtruxit eos, quos beneficio ſuo magiſtratus gerere volebat; tum exercẽdo, tum illo ipſo, quod eis cum maieſtate præeſſet. Quos autem ad ſeruiẽdum inſtruebat, eos nec ad labores vllos liberales excitabat, nec habere arma ſinebat: ſtudioſeque dabat operam, ne vmquam liberalium exercitiorũ cauſſa vel cibo vel potu carerent. Permittebat enim ſeruis, quoties equitibus feras in campos adigerent, vt cibum ad venationem ſecum ſumerent; ingenuorum vero nemini. Quando item faciundũ erat iter, ad aquas eos perinde, ac iumenta, ducebat. Quum prandij tẽpus erat, exſpectabat eos, donec aliquid comediſſent; ne furcilla ſiue fames acrior eos adfligeret.

Quo pacto Cyrus ſeruos habere ſolitus.

A χοι, ἐθήρευε τὰ ἐν τοῖς παραδείσοις θηρία ἀφορμὰ καὶ οὔτε αὐτὸς πότε πρὶν ἱδρῶσαι δεῖπνον ἤριστο, οὔτε ἵππους ἀγυμνάστους σῖτον ἐνέβαλε· συμπαρεκάλει δὲ καὶ εἰς ταὐτὸν τὴν θήραν τοὺς παρ' αὑτῷ σκηπτούχους. οἶδα γὰρ πολὺ μὲν αὐτὸς διαφέροντα ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς ἔργοις, πολὺ δὲ οἱ παρ' ἐκείνου, διὰ τὴν ἀεὶ μελέτην. παράδειγμα μὲν δὴ τοιόνδε ἑαυτὸν παρεῖχε. παρὰ τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἀγώνων ὅσους τινὰς μάλιστα ὁρᾷ τὰ καλὰ διώκοντας, τούτους καὶ δωρεαῖς, καὶ ἀρχαῖς,

B καὶ ἕδραις, καὶ πάσαις τιμαῖς ἐγέραιρεν. ὥστε πολλαχοῦ πᾶσι φιλοτιμίαν ἐνέβαλεν ὅπως ἕκαστος ἄριστος φανήσοιτο Κύρῳ. καὶ ἐμαθεν ὃ τε Κῦρος δοκοῦν μόνῳ τούτῳ μόνῳ ἐνόμιζε χρῆναι τοῖς ἄρχουσι τῶν ἀρχομένων διαφέρειν, τῷ βελτίονας αὐτῶν εἶναι), ἀλλὰ καὶ καταγελᾶν ὤφελον χρῆναι αὐτούς. σολοικόν τε γὰρ ἐστὶ τὸν μὴ δικαιοῦντα αὐτὸς δικαιοφορεῖν, καὶ τοὺς κοινωνοὺς ταὐτὴν ἔπεισεν ἐνδύεσθαι. αὐτὴ γὰρ αὐτῷ συγκρύπτειν ἐδόκει, εἴ τις τι ἐν τῷ σώματι ἐνδεὲς ἔχοι, καὶ καλ-

C λίοσιν καὶ μείζοσιν ὑποδήμασι τοὺς φορεῖς. καὶ γὰρ τὰ ὑποδήματα τοιαῦτα ἔχουσιν, ἐν οἷς μάλιστα λανθάνει ὄντ' καὶ ὑποπεπηρωμένους τι, ὥστε δοκεῖν μείζους εἶναι· καὶ ὑποχρίεσθαι δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκέλευε, ὡς βλεφαρωτέρους φαίνοιντο ἢ εἰσὶ καὶ ὑπειβεσθαι, ὡς μείζους ὀρῷντο ἢ πεφύκασιν. ἐμεμέτησε δὲ καὶ ὡς μήτε πίονας, μήτε ὑπερπεπομφότας φανεροὺς εἶεν,

D μήτε μεταφρενοῦντας ὅτι δύναιντο μηδενὸς, ὡς οὐδὲν θαυμάζοντες. πολλὰ δὲ ταῦτα ὤφελε φέρειν τι εἰς τὸ δοκεῖν ἀφεσιωτέρους φαίνεσθαι τοῖς ἄρχουσιν. ὡς μὲν οὖν ἀρχὴν ὤφελε χρῆναι δι' ἃ αὐτός, οὕτω κατεσκεύασε καὶ μελέτῃ, καὶ ὡς σωφρόνως ἐπιθεσάναι αὐτῷ· ὡς δ' αὖ καὶ ἐσκεύαζεν εἰς τὸ δουλεύειν, τούτοις ἅττε μελετᾶν τῶν ἐλευθερίων πόνων ἀδεᾶ παρώρμα, ἅττε ὅπλα κεκτῆσθαι ἐπέτρεπεν· ἐπεμελεῖτο δ' ὅπως μήτε ἄσιτοι μήτε ἄποτοι [ποτὲ* ἔσοιντο, ἐλευθερίων ἕνεκα μελετημάτων. καὶ γὰρ ὁπότε μὲν ἐλαύνοιεν τὰ θηρία τοῖς ἱππεῦσιν εἰς τὰ πεδία, φέρεσθαι σῖτον εἰς θή-

E ραν τούτοις ἐπέτρεπε, τῶν δ' ἐλευθέρων οὐδενί. καὶ ὁπότε πορεία εἴη, ἦγεν αὐτοὺς πρὸς τὰ ὕδατα ὥσπερ τὰ ὑποζύγια. καὶ ὁπότε δ' ὥρα εἴη ἀρίστου, αὐτὸς μὲν αὐτοὺς ἑστὼς ἀνεφαίνετο, ὡς μὴ βαλλιμιῷεν.

ὥστε

ὥσ|τε καὶ αὐτὸν, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, πατέρα ἐ- A
καλεῖν, ὅτι ἐπεμέλετο αὐτῶν, ὅπως ἀμφι-
λόγως ἀεὶ ἀνδράποδα ἁμαλεύσιεν. τῇ μὲν δὴ
ὅλῃ ἀρχῇ οὕτω τὴν ἀσφάλειαν καλε-
σκεύαζεν ἑαυτῷ· ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἐπὶ τοῖς κα-
ταφρονήσουσιν κίνδυνος εἴη παθεῖν τι, ἰσχυρῶς ἐ-
πῄρᾶτο. καὶ γὰρ ἀνδρείους ἡγεῖτο εἶ) ἀλκὰς, καὶ ἀ-
σωματοκίους ὄντας ἑώρα, καὶ πρὸς τούτοις οὐδὲ
ἐπλησίαζε τούτων οὐδεὶς ἀνῷ ὅτε νυκτὸς ὅτε
ἡμέρας. ὡς δ' κρατίστους τε ἡγεῖτο, καὶ ὡπλισμέ-
νους καὶ ἀρθρους ὄντας ἑώρα, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν B
ἠδ' ἱππέων ἡγεμόνας ὄντας, δῆλος ἦ, πεζῶν· πολ-
λοὺς δ' αὐτῶν καὶ φρονήματος ἔμπλεως ἠσθάνετο,
ὡς ἱκανοὺς ὄντας ἄρχειν· καὶ τοῖς φύλαξι δ' αὐτοῦ
δῆτα μάλιστα ἐπλησίαζον, καὶ αὐτῷ δὲ Κύρῳ
τούτων πολλοὶ πολλάκις συνεμίγνυς. (ἀπὸ δὲ
τοῦ ἄρχεσθαι κηδόμενον, ὅτι † καὶ ἄρχεσθαι ἔμελλεν αὐτοῖς) τού-
των οὖν καὶ κίνδυνος ἦν αὐτὸν μάλιστα πα-
θεῖν τι ὑπὸ πολλῶν τρόπων. σκοπῶν οὖν ὅπως ἂν
αὐτῷ καὶ τὰ ἀπὸ τούτων ἀκίνδυνα γένοιντο, ὅ
τε περὶ μὲν † τοὺς ἐλεύθερος αὐτῶν τὰ ὅπλα, καὶ ἀπολέ- C
μους ποιοῦσα ἀπεδοκίμασε, καὶ ἄδικον ἡγούμε-
νος, καὶ καθαίρεσιν τοῦ ἄρχεσθαι τοῦτο νομίζων· ὅ δ'
οὐ μὴν πρόσφορος αὐτοῖς, καὶ ὃ ἀπίστοτατον φα-
νερὸν ἦ), ἄρχειν ἠνάσατο πολέμου. ἐν δὲ αὐτῇ
πάντων τούτων ἔγνω καὶ κράτιστον εἶ) πρὸς τὴν
αὐτοῦ ἀσφάλειαν καὶ κάλλιστον, εἰ δύναιτο ποιῆσαι
τοὺς κρατίστους ἑαυτῷ μάλιστα φίλους, ἢ δυνήλοις.
ὡς οὖν ὅτι τὸ φιλεῖσθαι δοκεῖ ἡμῖν ἐλθεῖν, τοῦτο
πειρασόμεθα διηγήσασθαι. πρῶτον μὲν γὰρ
παρὰ πάντος ἀεὶ τὸν χρόνον φιλανθρωπίαν τε D
ψυχῆς ὡς ἠδύνατο μάλιστα ἐνεφάνιζεν, ἡγού-
μενος, ὥσπερ ῥᾴδιόν ἐστι φιλεῖν τοὺς μισεῖν δο-
κοῦντας, οὕτω δὴ δύσκολον τοῖς κακοήθεσι, οὕτω καὶ τοὺς
γνωσθέντας ὡς φιλοῦσι καὶ δύνανται οὐκ ἂν δύ-
νασθαι μισεῖσθαι ὑπὸ τῶν φιλουμένων.
ἕως μὲν οὖν χρήμασιν ἀδυνατώτερος ἦν εὐ-
εργετεῖν, τῇ τε προθυμίᾳ τῶν συόντων, καὶ τῷ
προπονεῖν, καὶ τῷ συναλγοῦντος μὲν ὅτι τοῖς ἀ-
γαθοῖς φανερὸς εἶ), συνῳδύνου δ' ὅτι τοῖς
κακοῖς, τούτοις ἐπειρᾶτο τὴν φιλίαν ἐπιδύειν. E
ὅπως δ' ἐβούλετο αὐτῷ, ὥστε χρήμασιν εὐεργε-
τεῖν, δοκεῖ ἡμῖν γνῶναι, πρῶτον μὲν, ὡς εὐερ-
γέτημα αὖ θεοῖς πρὸς ἀλλήλους οὐδέν ἐ-
στιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς δαπάνης ὅτι χαριέστερον,

A Quo fiebat, vt non aliter, ac optimates, etiam hi Cyrum patrem adpellarent; qui curam ipsorum gereret, vt semper sine dubio mãcipia manerent. Ac totum quidem imperium Persicum hoc modo firmum vt esset, ac stabile Cyrus effecit. At sibi nihil ab iis, quos in potestatem redegisset, periculi futurum, vt aliquid perpeteretur, magno animi robore confidebat. Nam & imbelles eos existimabat, & nullo inter se coniunctos ordine videbat, ac præterea nemo illorum propius ad ipsum neq; noctu, ne-
B que interdiu accedebat. Quos verò præstantissimos ducebat, & ab armis instructos, & magno comunctos numero conspiciebat, ac partim sciebat equitum duces esse, partim peditum; quorumque complures animaduertebat esse animis elatis, quasi qui ad imperandum essent idonei; quique propius ad custodes ipsius Cyri accedere possent, ac plerique Cyrum ipsum sæpenumero conuenirent, quod fieri necesse erat, siquidem opera ipsorum vti vellet: ab his igitur ne quid ei mali accideret,
C periculum erat, idq; multis modis. Quamobrem dispiciens, quo pacto ab iis quoque tutus esset; arma quidem illis adimi, & reddi ad bellum ineptos, minime probauit: quod esse illud & cum iniuria, & cum imperij euersione coniunctum duceret. Rursus eos non admittere, ac palam declarare, quod fidem eis non haberet; id belli arbitrabatur esse initium. Itaque hoc vnum istorum omnium loco iudicabat & optimum esse ad securitatem suã, & honestissimum; si præstãtissimos illos sibi redderet amiciores, quam inter se ipsos essent. Quo
D igitur modo peruenisse nobis eo videatur, vt amaretur; exponere conabimur. Primũ quouis tempore quã poterat maxime clementiam & humanitatem animi declarabat, quum existimaret perinde, ac facile non sit, eos diligere, qui odisse videantur, neque male erga nos adfectos beneuolentia complecti; sic fieri non posse, vt illi, quorum semel cognitus sit amor & beneuolentia, iis odio sint, qui ab ipsis diligi videantur. Igitur quam quidem diu facultas ei deerat conferendi beneficia, donatis opibus; tum illis prospiciendo, quos secum
E haberet, tum pro eis laborando, & palam declarando, se prosperis ipsorum rebus lætari, aduersas grauiter ferre, venari amorem eorum nitebatur. Verũ posteaquam hoc adeptus est, vt beneficus esse largiendis opibus posset: animaduertisse nobis videtur, primo quidem beneficium hominibus ex eadem impensa nullum esse gratius,

De Cyri liberalitate.

quam si quis cibum ac potū impertiatur. Id quum ita se habere statuisset, primum de mensa sua mandatum dedit, vt quibus ipse cibis vesceretur, iis similes sibi semper adponerentur, permultis hominibus suffecturi. Quæcumque vero adponebātur, ea semper omnia distribuebat in amicos, quos visum esset; quo se memorem ipsorum esse ostēderet, vel beneuolentiā declararet; extra cibos illos, quibus ipse atq; conuiuæ vescerentur. Præterea mittebat cibos iis, quorum vel in excubiis diligentiam suspiciens probaret, vel in præstandis obsequiis & cultu, vel aliis in actionibus: simul significans, nō esse ignotam sibi voluntatē eorum, gratificari sibi cupientium. Eodem honore ciborum e mensa sua donatorum domesticos suos adficiebat, si quando laudare aliquem vellet: atque etiam cibos omnes horum domesticorum in mēsam suam adponi curabat, quod putaret hoc eis beneuolentiam quamdam inditurum, sicut vsuuenire † pueris solet. Quod si amicos aliquos a multis coli vellet, his ipsis etiam aliquid de mēsa sua mittebat. Hodieque adeo si quibus de mensa regia mitti aliqua vident, eos vniuersi magis colunt: quod illos & honoratos esse arbitrèntur, & auctoritate valere ad impetrandum aliquid, si sit opus. Nec his solum de caussis, quas indicauimus, læticiam adferunt ea, quæ a rege mittuntur: sed reabse præstant suauitate, quæ de mensa regis veniunt. Atque hoc ita esse, non est mirandum. Etenim vt aliorum quoque artificiorum opera magnis in vrbibus excellentia fiunt, sic etiam cibi regij longe præstantius elaborantur. Nam paruis in oppidis iidem spondam, ianuam, aratrum, mensam fabricantur: atque sæpenumero idem etiam domum exstruit, & bene secum agi putat, si vel hoc modo consequatur aliquos, qui opus ei faciundum locent, quod ipsi alendo sufficiat. Fieri quidem certe nequit, vt qui multis artificiis occupatur, omnia recte faciat. At magnis in vrbibus, quia multi singulis egent, vel vnum cuique suffícit artificium, vt eo se alat: sæpenumero ne vnum quidem totū, sed calceos alius viriles, alius muliebres facit. Est vbi quis se calceis dumtaxat consuendis alit, quum alius tantum eos scindat. Itidem alius tantummodo tunicas scindit, alius nihil horum facit, sed eas consarcit. Quamobrem necesse est eum; qui occupatur opere minime longo, etiam id quām optime cogi perficere. Hoc ipsum & in victu accidit.

† Philelphus recte legit nōn κυσίν, sed παισίν.

A ἢ σίτων κ) ποτ῀ μεταδόσις. τοῦτο δ᾽ ὅτῳ νομίσας, τοιοῦτον μὲν ὅτι τιὼ αὐτ῀ τραπέζαν σιτο-
ἐταξεν, ὅπως οἷς αὐτὸς σιτοῖτο σίτοις, τούτοις ὅ-
μοια ἀεὶ τοῖς παρατίθοιτο αὐτῳ, ἱκανὰ παμπόλ-
λοις ἀνθρώποις ὅσα ἂ τοῖς ἀξιοῖτο, ταῦτα πάν-
τα, πλεῖω οἷς αὐτὸς καὶ οἱ σιτούμενοι χρήσαιν-
το, διεδίδου οἷς ἀεὶ βούλοιτο τ῀ φίλων μνήμην
ἐνδεικνύμενος, ἢ φιλοφρονούμενος. διέπεμπε δ᾽ κ)
τούτοις, οἷς ἀγαθεία ἢ ἐν φυλακῇς, ἢ ἐν θε-
ραπείαις, ἢ ἐν δήμοις, ἢ τοῖς ἄξιον· ἐνομιζε
B νόμιμος τοῦτο, ὅτι κ) λαυθάνοι χαρίζεσθαι βου-
λόμενος. ἐτίμα δ᾽ καὶ τ῀ οἰκετῶν ἀπὸ τ῀ τρα-
πέζης, ὁπότε τινὰ ἐπαινέσαι καὶ τ῀ πόνου δὲ
σῖτον τ῀ οἰκετῶν ὅτι τ῀ αὐτ῀ τράπεζαν ἐπεπί-
θετο, οἰόμενος ὥσπερ κ) τοῖς †κυσὶν ἐμποιεῖν φι- παισὶν
νὰ * κ) τοῦτο διάνοιαν. εἰ δ᾽ καὶ θεραπαίνας τινὰς
βούλοιτο τ῀ φίλων ἐκ τοῦ πολλοῦ, καὶ τούτοις
ἔπεμπεν ἀπὸ τραπέζης. καὶ νῦν δ᾽ ἔτι οἷς αὖ ὁ-
ρῶσι πεμπόμενα ἀπὸ τ῀ βασιλέως τραπέζης,
τούτοις πόνου μᾶλλον θεραπαίνοισι, νομίζου-
C σιν αὐτοῖς ἐντίμους εἶ), κ) ἱκανοὺς τρέφειν
ἰὼν τι δέον). ἔτι δ᾽ καὶ ὁ τύπτων μόνον ἕνεκα τ῀ εἰ-
ρηνικῶν διαφαίνῃ τὰ πεμπόμενα τ῀ παρὰ βα-
σιλέως, ἀλλὰ τῷ ὄντι καὶ ἡδονῇ πολὺ διαφέρῃ
τὰ ἀπὸ τ῀ βασιλέως τραπέζης. καὶ ὅτου μὲν
ὕπνου ἔχῃ, οὐδέν τι θαυμαστόν. ὥσπερ γὰρ κ) δή-
λαι τέχναι διαφέρουσιν ἐν τ῀ μεγάλαις πό-
λεσιν ἐξεργασμέναι εἰσὶ κ) τ῀ αὐτοῦ τρόπου καὶ
τὰ τ῀ βασιλέως σῖτα πολὺ διαφερόντως ἐκ-
πεπόνηται. ἐν μὲν γὰρ ταῖς μικραῖς πόλεσιν οἱ
D αὐτοὶ ποιοῦσι κλίνην θύραν, ἄροτρον, τράπεζαν·
πολλάκις δ᾽ ὁ αὐτὸς οἰκοδομεῖ καὶ οἰκοδομῇς, καὶ ἀ-
γαπᾷ ἂν καὶ ὕπνου ἐμποιεῖ ἐργο-
δότας λαμβάνῃ· ἀδύνατον οὖν πολλὰ τετυχω-
μένον ἄνθρωπον πόνου καλῶς ποιεῖν. ἐν δὲ
ταῖς μεγάλαις πόλεσι, διὰ τὸ πολλοῖς ἕκά-
στου δεῖσθαι, ἀρκεῖ καὶ μία ἑκάστῳ τέχνη εἰς τὸ
βρέφος· πολλάκις δ᾽ ἐδὲ ὅλη μία, ἀλλ᾽ ὑπο-
δήματα ποιεῖ ὁ μὲν †ἀνδρεῖα, ὁ δ᾽ γυναικεῖα. ἀνδρῶα
ἔστι δ᾽ ἔνθα καὶ τὰ τοῦ δήματα ὁ μὲν νεοῤῥᾳ-
E φῶν μόνον βρέφη, ὁ δ᾽ μείζων· ὁ δ᾽ χιτῶνας μόνον
σκυτέμνων, ὁ δὲ γε, τούτων οὐδὲν ποιῶν, ἀλ-
λὰ σκυτικὴς ταῦτα. ἀνάγκη οὖν τὸν ἐν βεβη-
κυτάτῳ πραγτείοντα ἔργῳ, τοῦτον καὶ ἀεὶ-
σα διαναγκάζεσθαι τοῦτο ποιεῖν. τὸ αὖ δὲ
τοῦτο πέπονθε καὶ τὰ ἀμφὶ τιὼ διαιτῶν.

ὧ μὲν

ᾧ μὲν γὰρ ὁ αὐτὸς κλίνην στρώνυσι, τράπεζαν κο- A
σμῇ, μάττῃ, ὄψα ἄλλοτε ἄλλοῖα ποιῇ, ἀνάγκη,
οἶμαι, οὕτω ὡς αὖ ἕκαστον προχωρῇ, ἔχειν·
ὅπου δ' ἱκανὸν ἔργον ἑνὶ ἕψειν κρέα, σκληρὰ ὀπτᾶν,
σκληρὰ δ' ἰχθῦς ἕψειν, ἄλλῳ ὀπτᾶν, σκληρὰ δὲ πέττειν
ποιεῖν, οὐδὲ τούτοις πάντα ποιεῖν, ἀλλὰ ἄρ-
τον θάττῃ, καὶ αὖ ἓν εἶδος εὐδοκιμεῖν † τοῦτο θάττῃ· ἀνάγκη,
ὃ παρέχει οἶμαι, οὕτω ταῦτα ποιούμενα πολὺ διαφέροντος ἐξεργάζεσθαι ἕκαστον. τῇ μὲν δὴ τῶν σίτων θεραπείᾳ τοιαῦτα ποιῶν, πολὺ ὑπερεβάλετο πάντας. ὡς δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι θεραπεύων B
πολὺ ἐκράτει, τοῦτο νῦν διηγήσομαι. πολὺ γὰρ διενεγκὼν ἀνθρώπων τῷ πλείστας παρεσκευάσθαι λαμβάνειν, πολὺ ἔτι πλέον διήνεγκε τῷ πλείστα ἀνθρώπων δωρεῖσθαι. κατῆρξε μὲν οὖν τούτου Κῦρος, διαμένει δ' ἔτι καὶ νῦν τοῖς βασιλεῦσιν ἡ πολυδωρία. τίνι μὲν γὰρ φίλοι πλουσιώτεροι ὄντες φανεροί, ἢ παρὰ τῶν βασιλέως; τίς δ' κοσμῶν κάλλιον φαίνεται στολαῖς τοὺς περὶ αὑτόν, ἢ βασιλεύς; τίνος δ' δῶρα γιγνώσκεται, ὥσπερ ἐνία τῶν βασιλέως; ψέλλια, καὶ στρεπτοί, καὶ ἵπποι χρυσο- C
χάλινοι; ᾧ γὰρ δὴ ἔξεστιν ἐκεῖ ταῦτα ἔχειν ὧν αὖ μὴ βασιλεὺς δῷ, τίς δὴ ἄλλος λέγεται δῶρον μεγέθει ποιεῖν αἱρεθῆναι αὐτὸν καὶ αὐτὸ ἀδελφῶν, καὶ αὐτὸ πατέρων, καὶ αὐτὸ παίδων; τίς δὴ ἄλλος ἐδυνάσθη ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἀπέχοντας πολλῶν † μηνῶν ὁδὸν ἡμερῶν
τιμωρῆσαι ὡς παρὰ βασιλεύς; τίς δὴ ἄλλος, καταστρεψάμενος ἀρχὰς, τὸ τὰ ἀρχόμενα πατὴρ καλεῖσθαι ἀπέθανεν, ἢ Κῦρος; οὗτος δ' τοιοῦτος δῆλον ὅτι φιλεργετικώτατός ἐστι μᾶλλον, κατάμα-
ἢ ἀφαιρεσυμβούλου. † καὶ ἐμάθομεν δή, ὡς καὶ τοὺς D σθον
βασιλέως καλουμένους ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ βασιλέως ὦτα σὺν πλείοσι τιμαῖς ἐκάλεσαν, ἢ τοὺς δωρεάς τε καὶ χάριτας. τοὺς γὰρ ἀπαγγείλαντας ὅσα καιρὸς αὐτῷ εἴη πεπύσθαι, μεγάλως εὐεργετοῦσι, πολλοὺς ἐποίησεν αὐθρώπους καὶ ὠτακουστεῖν καὶ κατοπτεύειν, ἵνα αὖ ἀγγέλλοντες ὠφελήσαιεν βασιλέα. ἐκ τούτου δὴ καὶ πολλοὶ ἐνομίσθησαν βασιλέως ὀφθαλμοὶ, καὶ πολλὰ ὦτα. εἰ δέ τις οἴεται ἕνα αἱρετὸν εἶναι ὀφθαλμὸν βασιλεῖ, σὺν ὀρθῶς οἴεται. ὀλίγα γὰρ εἷς ἂν ἴδοι, καὶ εἷς ἀκού- E
σαι. καὶ τοῖς ἄλλοις ὥσπερ ἀμελεῖν ἂν δοκεῖν ἀγγελλόμενον εἴη, εἰ ἑνὶ τοῦτο πεπιστευμένον εἴη. πολὺς δ', καὶ ὁντινα γιγνώσκειν ὀφθαλμὸν

A Nam cui vnus & idem lectũ sternit, mensam instruit, farinam subigit, alias alia obsonia parat; eum necesse est, mea quidem sententia, sic habere singula, vti cesserunt. Verum vbi satis est vni, quod agat coquẽdis carnibus elixis, assandis alij; alij piscibus elixandis, alij assandis; alij faciẽdis panibus, ac ne his quidem omnis generis, sed effici panis vnam speciem probatam satis est: tum vero hæc in hũc modum facta necesse est, opinione mea, perquam excellẽter esse a singulis elaborata. Et cibis quidem ita suos demerendo, longe Cyrus omnes superabat. Vt autem ad homines demerendos aliis etiam rebus omnibus longe præstiterit, id equidem modo sum narraturus. Nam tametsi mortales ceteros eo ipso excelleret, quod prouentus plurimos perciperet: multo tamen in hoc magis excelluit, quod vnus inter omnes homines plurima largiretur. Atque hoc ita ceptum a Cyro fuit, ac permanet etiam nunc apud illos reges multa munifice donandi consuetudo. Quem enim nouimus opulentiores amicos habere, quam habeat rex Persarum? quis illo rege suos elegantius ornare vestitu videtur? cuius munera eiusmodi esse cognoscũtur, qualia sunt pleraque regis illius, armillæ, torques, equi frænis aureis insignes? Non enim apud Persas hæc habere cuiquam licet, cui rex ea non donarit. Quis alius magnitudine munerum efficere dicitur, vt fratribus ipse anteferatur, & parentibus, & liberis? Quis alius hostes suos, multorum mensium itineris interuallo distãtes, sic vlcisci & plectere potuit, vt rex Persarum? Quis alius euerso aliorum imperio, sic diem extremum obiit, vt a subiectis sibi pater adpellaretur, præter Cyrum? At nomẽ illud magis ei tribui, qui beneficia confert, quam qui rapit aliena, constat. Etiam hoc accepimus, Cyrum illos, qui & oculi & aures regis adpellantur, non alia ratione sibi conciliasse; quam munera largiendo, & honoribus ac præmiis ornando. Quippe dum eos, qui nuntiabant, quæcumque ipsius interesset in tempore cognosci, magnis beneficiis coleret; efficiebat, vt homines permulti & auribus id captarent, & notarent oculis; quo nuntiato, regi aliquid vtilitatis adferrẽt. Hinc multos esse regis oculos, & aures multas, existimatum fuit. Quod si quis arbitratur, vnũ potius esse regi oculum eximium; is rem nõ recte æstimat. Nam vnus aliquis & cernere pauca, & audire posset: & quædã quasi negligẽtia ceteris esset indicta, siquidẽ ea de re mandata dũtaxat vni darentur. Præterea quemcumq; regis oculum esse

Regis apud Persas oculi & aures.

animaduerterẽt, ab eo cauendum ſcirent. Verum ita ſe res non habet, ſed audit rex quemlibet, qui ſe vel audiuiſſe, vel vidiſſe quippiam adfirmat, quod adtentione dignum ſit. Ita multæ regis aures, multi eſſe oculi exiſtimãtur: & vbique proferre metuunt ea, quæ regi nõ expediant, tamquam ſi audiret ipſemet; & reformidãt facere nõ conducẽtia regi, tamquam ſi præſens ipſe adeſſet. Tantum igitur aberat, vt ad quempiam aliquis ſiniſtram Cyri mẽtionem facere fuerit auſus; vt etiam ita quilibet adfectus eſſet, quaſi omnes, quibus cũ quouis tẽpore verſaretur, & oculi regis, & aures eſſent. Quod vero ſic in ipſum adfecti eſſent homines, eius rei cauſſam equidem ignoro, quã potiorem quis putet, niſi quia pro exiguis ipſe meritis beneficia repẽdere magna vellet. Ac munerũ quidem amplitudine ſuperatos ab eo fuiſſe alios, mirum videri non debet, quum opulentiſſimus eſſet: at vero eum, qui eſſet regia cum dignitate, amicos officiis ſtudioſe colendo ſuperaſſe, id ſane magis prędicari meretur. Enimuero traditum eſt, Cyrum in nulla re adeo manifeſta pudoris ſigna dediſſe, poſteaquam ſuperatus eſſet, atque in amicorum obſequiis & cultu. Ac dictũ quoddam eius memoratur, quo ſimilia perhibuerit eſſe boni paſtoris & boni regis opera. Nã paſtoris eſſe munus, vt poſteaquam iumentis felicitatem conciliaſſet, ita deinde illis vteretur, quæ quidem pecudum eſſet felicitas: itemque regem vrbibus & hominibus, quos ipſe beaſſet, vti debere. Nihil mirum igitur, quum hac eſſet in ſentẽtia, ſingulari eum contentione conatum eſſe homines vniuerſos obſequiis & demerẽdo ſuperare. Præclarum certe documentum dediſſe Crœſo perhibetur, quum is futurum admoneret, vt multa largiendo pauper fieret; cui tamẽ liceret, vni quidem homini, plurimos auri domi ſuæ theſauros recondere. Quæſiuiſſe tum Cyrus dicitur: Et quantam pecunię ſummam habiturum me iã fuiſſe arbitraris, ſi quemadmodum tu iubes, aurum collegiſſem ab eo tempore, quo cum imperio ſum? Ibi Crœſum indicaſſe magnam quãdam ſummam, & ſubieciſſe Cyrum: Age vero, Crœſe, mitte quemdam cum hoc Hyſtaſpa, cuicumque fidei plurimum habes. Tu autẽ Hyſtaſpa, inquit, circumito profectus ad amicos, ac dicito mihi quoddam ad negotium eſſe opus auro: (& reuera mihi eo eſt opus) iube copiam pecuniæ mihi quiſque ſuppeditet, quãtam poſſit: eamq; deſcriptam, & obſi-

Cyrus paſtorem & regem bonum inter ſe comparabat.

Cyrus opes ſuas Crœſo demõſtrat.

A ὄντα, ἕτον αὖ εἰδεῖεν ὅτι φυλάττεσθαι δεῖ. ἀλλ' ἐχ ὕττως ἔχει, ἀλλὰ τὸ φάσκοντός τι ἀκηκοέναι τι, ἢ ἰδεῖν ἄξιον ἐπιμελείας, πάντας βασιλέας ἀκούειν. ὅτω δὲ πολλὰ μὲν βασιλέως ὦτα, πολλοὶ ὀφθαλμοὶ νομίζονται. καὶ φοβοῦνται πάντα μᾶλλον λέγειν τὰ μὴ σύμφορα βασιλεῖ, ὥσπερ αὐτὸ ἀκούοντος, καὶ ποιεῖν ἃ μὴ σύμφορα, ὥσπερ αὐτοῦ παρόντος. ἔχειν ὅπως μηδεὶς αὖ τις ἐτόλμησε τοιοῦτόν τινα τῷ Κύρου φλαυρεύειν τι, ἀλλ' ὡς ἐν ὀφθαλμοῖς πᾶσι καὶ ὠσὶ βασιλέως B τοῖς ἀεὶ παροῦσιν, οὕτως ἕκαστος διέκειτο. τὸ δὲ οὕτω διακεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους τοὺς αὐτὸν, ἐγὼ μὲν † οὐκ οἶδα ὅ, τι ἄν τις ἀπάσαιτο οὐκ οἶμαι μᾶλλον, ἢ ὅτι μεγάλα ἤθελεν αὐτὶ μικρῶν εὐεργετεῖν. καὶ τῷ μὲν δὴ μεγέθη δώρων ὑπερβαλεῖν, πλουσιώτατον ὄντα, οὐ θαυμαστόν· τῇ δὲ θεραπείᾳ καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν φίλων βασιλεύοντα τοιοῦτον γενέσθαι, τοῦτο ἀξιολογώτερον. ἐκεῖνος τοίνυν λέγεται καταδηλος εἶναι μηδενὶ αὖ οὕτως αἰσχυντηλὸς ἢ πρόμυθος, ὡς φίλων C θεραπείᾳ. καὶ λόγος δὲ αὐτοῦ ἀπομνημονεύεται, ὡς λέγοι τὰ διαπλήσια ἔργα εἶναι νομέως ἀγαθοῦ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ. τόν τε γὰρ νομέα χρῆναι ἔφη εὐδαίμονα τὰ κτήνη ποιοῦντα τρέφεσθαι αὐτοῖς, ἢ δὲ τοὺς ἀνθρώπους εὐδαιμονία· τόν τε βασιλέα ὡσαύτως εὐδαίμονας πόλεις καὶ ἀνθρώπους ποιοῦντα, χρῆσθαι αὐτοῖς. τοίνυν θαυμαστόν, εἴπερ οὕτω εἶχε τοῦ γνώμου, τὸ φιλοτιμότατον ἔχειν πάντων ἀνθρώπων θεραπείᾳ προσήκειν. καλὸν δὲ D ὑπόδειγμα καὶ τοῦτο λέγεται Κῦρος ὑποδεῖξαι Κροίσῳ, ὅτε συνουσιάζοι αὐτὸν, ὡς λέγεται τὸ πολλὰ διδόναι πένης ἔσοιτο, ἐξὸν αὐτῷ θησαυρὸς χρυσοῦ πλείστους ἐνίσε ἀνδρὶ ἐν τῷ οἴκῳ καταθέσθαι. καὶ τὸ Κῦρον λέγεται ἐρέσθαι· καὶ πόσα αὖ ἥδη οἴοιμι χρήματα εἶναι, εἰ συνέλεγον χρυσίον, ὥσπερ σὺ κελεύεις, ἐξ οὗπερ ἐν τῇ ἀρχῇ εἰμι; καὶ τὸν Κροῖσον εἰπεῖν πολλῶν τινα ἀριθμόν. καὶ τὸν Κῦρον πρὸς ταῦτα· ἄγε δή, φάναι, ὦ Κροῖσε, † σύμπεμψον αὐτῷ σοὶ σύμπεμψον E Ὑστάσπα τούτῳ, ὅτῳ σὺ πιστεύεις μάλιστα. σὺ ψὸν δ', ὦ Ὑστάσπα, ἔφη, περιελθὼν πρὸς τοὺς φίλους, λέγε αὐτοῖς ὅτι † δέομαι χρυσίου πρὸς πρὸς δέκα τριάκοντα ξεύγη τινά· (καὶ γὰρ τῷ ὄντι πρὸς δέομαι) καὶ σοῦμαι κέλευε αὐτοὺς, ὁπόσα ἂν ἕκαστος δύναιτο, ποιεῖσθαί μοι χρήματα. χρήσαντας δ' ἂν καταση-

μηνάμενος

μηναμένος δ' ἦναι τὴν ὀπτσολὴν τῷ Κυρίσῳ πε- A
ρέπονπι φέρῃν. τῶν τα ὅ, ὅσα ἔλεγε, [καὶ* χρά-
ψας καὶ σημηνάμενος, ἐδίδου τῷ Ὑστάσπα φέρειν
τοῖς φίλοις. διέπεμπε δὲ τοὺς πόλτας, καὶ Ὑστάσπην ὡς φίλον αὐτῷ δεχεσθαι. ἐπεὶ δὲ πε-
ριῆλθε, καὶ ἐώρακεν ὁ Κυρίσῳ περέπων τὰς ὀπτσολάς, ὁ δὴ Ὑστάσπας εἶπεν· ὦ Κῦρε βασιλεῦ,
καὶ ἐμοὶ ἤδη χρὴ ὡς πλουσίῳ χρῆσθαι· πάμπολλα γὰρ ἔχων πάρειμι δῶρα σοῦ ἕνεκα τὰ σὰ χρήμα-
τα. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· εἰς μὲν τοίνυν καὶ ἔστ' ἤδη θησαυρὸς ἡμῖν, ὦ Κυρίσε· τοὺς δ' ἄλλους κα- B
θόρα, καὶ λόγισαι πόσα ἐστὶν ἕτοιμα χρήματα, ἐάν τι δέωμαι χρῆσθαι. λέγεται δὴ λογιζομένου ὁ
Κυρίσου πολλαπλάσια εὑρεῖν, ἢ ἔφη Κύρῳ ἂν εἶναι ἐν τοῖς θησαυροῖς ἤδη, εἰ συνελέγετο. ἐπεὶ
δ' ἅπαξ τοῦτο φανερὸν ἐγένετο, εἰπεῖν λέγεται ὁ Κῦρος· ὁρᾷς, φαίνομαι, ὦ Κυρίσε, ὡς εἰσὶ καὶ ἐμοὶ θησαυ-
ροί. ἀλλὰ σὺ μὲν κέλευέ με παρ' ἐμοὶ αὐτοῖς
συλλέγοντα φθονεῖσθαί τε δι' αὐτοὺς καὶ μισεῖσθαι,
καὶ φύλακας αὐτοῖς ἐφίστανται †μισθοφόρους, μισθοφό-
ρους τούτοις πιστεύειν. ἐγὼ δὲ τοὺς φίλους πλουσίους C
ποιῶν, τούτοις μοι νομίζω θησαυροὺς καὶ φύλα-
κας ἅμα ἐμοῦ τε καὶ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν πιστο-
τέρους εἶναι, ἢ εἰ φρουροὺς [μισθοφόρους* ἐπεση-
σάμην. καὶ ἄλλο δέ σοι ἐρῶ· ἐγὼ γάρ, ὦ Κυρίσε, ὁ
μὲν οἱ θεοὶ δοῦλες εἰς τὰς ψυχὰς τοῖς ἀνθρώποις
ἐποίησ' ὁμοίως πένησας πολίτας, τούτου μὲν οὐδὲ
αὐτὸς δύναμαι πεφυγέναι, ἀλλ' εἰμὶ ἄπλη-
στος κἀγώ, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, χρημάτων· τῇ δέ γε μοῦ-
νῃ δοκῶ φέρειν μοι δοκῶ τῶν πλείστων, ὅτι οἱμὲν, ἐ- D
πειδὰν τῶν ἀρκούντων πεπλὰ κλήσωνται, τὰ μὲν
αὐτῶν καταρύπωσι, τὰ δ' ἀπολλύασι, τὰ δὲ
ἀριθμοῦντες, καὶ μετροῦντες, καὶ ἰσάζοντες, καὶ ζυγο-
χοῦντες, καὶ φυλάττοντες πράγματα ἔχουσι. καὶ ὄμως ἔνδον ἔχοντες αὐτὰ, οὔτε ἑαυτοῖς πλείω ἢ
δύνανται φέρειν (διαρραγείη γὰρ ἄν) οὔτ' ἀμφιέν-
νυσθαι πλείω, ἢ δύνανται φέρειν (ἀποπνιγείη γὰρ
ἄν) ἀλλὰ τὰ πεπλὰ χρήματα πράγματα ἔ-
χουσιν. ἐγὼ δ' ὑπηρετῶ μὲν τοῖς θεοῖς, καὶ ὀρέγομαι
ἀεὶ πλείονων· ἐπειδὰν δὲ κλήσωμαι, ἃ αὐτὸς ἑώρακα πε-
πλὰ ὄντα τῶν ἐμοὶ δεκόντων, τούτοις ταύτ' ἐν- E
δείας τῶν φίλων †ἐξαρκοῦμαι, καὶ πλουτίζων †ἐξαχοῦμαι,
καὶ ἐργετῶν αὐθέπτας εὔνοιαν ἐξ αὐτῶν
κλῶμαι καὶ φιλίαν, καὶ ἐκ τούτων καρποῦμαι
ἀσφάλειαν καὶ εὐκλείαν. ἃ οὔτε καταπτέ-
ται, οὔτε ὑπὸ πλησιῶται λυμαίνεται· ἀλ-
λὰ καὶ εὐκλεᾶ ὅσῳ ἂν πλείων ᾖ, τοσούτῳ καὶ μείζων καὶ καλλίων καὶ εὐφορητέρα φέρειν γίγνεται,

gnatã litteris, Crœsi ministro ferẽdam tradat. Quumque hæc, quæcumque dixerat, etiam mandasset litteris, atq; obsignasset; dedit eas Hystaspæ ad amicos ferẽdas, adscribens ad omnes, etiã Hystaspam ipsum, tamquam amicum suum, exciperent. Is quum circuisset, & Crœsi minister litteras adferret, inquit Hystaspas: Etiam mecum, rex Cyre, tibi agendum erit, vt cum diuite. Nam multis tibi cum muneribus adsum, propter litteras tuas. Et Cyrus: Ergo iam hic quoq; thesaurus vnus nobis est, Crœse: tu ceteros considerato, ac rationes subducito, quantæ nobis pecuniæ paratæ sint, si ad vsum aliquem eis mihi sit opus. Crœsus initis rationibus, multo plures reperisse fertur, quam habiturum in thesauris fuisse Cyrum dixerat, si eas collegisset. Quod vbi patuit, dixisse Cyrus traditur: Videsne Crœse, mihi quoque thesauros esse? Tu vero me iubes colligendo inuidiæ me atque odio exponere, ac mercenariis custodibus præfectis, fidem habere. Sed ego amicos locupletatos arbitror mihi thesauros esse, custodesque tum mei ipsius, tum bonorum nostrorum fideliores, quam si præsidiarios mercede conductos eis præficerem. Etiam aliud quiddam tibi dicam. Ego id, Crœse, quo indito in hominum animos, Dij pariter omnes fecere pauperes, ne ipse quidem vincere possum: sed expleri pecuniis nequeo, perinde atque cereri. Verum hoc discrimen inter me atq; alios plurimos esse puto, quod illi pecuniæ copia potiti, superante sufficientem, partim eã defodiant, partim situ & putredine corrumpi sinant, partim numerando, metiendo, ponderando, ventilando, custodiendo sibi negotium faceſsant. Neque tamen interea, dum eam domi habent, plus comedũt, quam ferre possint, quod alioqui creparent; neque plures induũt vestes, quam gestare possint, quod alioqui suffocarentur; sed opes illæ nimiæ nihil eis sunt aliud, quam negotiorum molestiæ. Ego & Diis inseruio, & plura semper adpeto: verum vbi eas comparaui, quas vsum mihi sufficientem excedere video; his ipsis amicorum penuriæ medeor, & homines ditando, ac beneficiis adficiendo, beneuolentiam ex eis amoremque mihi paro: de quibus & securitatis, & gloriæ fructum capio. Ea vero neque putredine corrumpuntur, neque nimium excrescendo vitiantur: sed gloria quo auctior est, eo fit maior, & pulchrior, & portatu leuior,

Cyri αὐτάρκεια.

ac sæpenumero etiam illos, qui eã gestant, A expeditiores reddit. Atque vt hoc quoque scias, Crœse, non equidem eos, qui pecunias plurimas possident, & seruant plurimas, felicissimos duco; quod hoc pacto qui muros custodiũt, fortunatissimi essẽt, quum omnia, quæ sunt in vrbibus, custodiant: sed qui parare quamplurimas iuste potest, & plurimis honeste vti, hunc ego felicissimum arbitror, etiam opum respectu. Et hæc Cyrus vti verbis proferebat, ita etiam in oculis omnium faciebat. Præterea quum animaduertisset hominum plerosque, dum bona valetudine cõtinuo fruuntur, operam dare, vt a rebus necessariis instructi sint, & quæ victui recte valẽtium vsui sint, reponere; verum vt, posteaquam in morbum inciderint, vtilia suppetant, id quia non admodum eis esse curæ cernebat: visum est ei, hac quoque in parte elaborandum esse. Itaque medicos præstantissimos ad se collegit, quod * nulli parcere sumtui vellet: ac quæcumque instrumenta quis vtilia esse ipsi diceret, vel medicamenta, vel cibos, vel potum, eorum nihil erat, cuius nõ paratam apud se copiam recõderet. Quod si aliquãdo quispiam ex iis æger esset, quos curari cõueniret: & inspiciebat & suppeditabat omnia, quibus esset opus. Etiã medicis gratiam habebat, quum quis sanasset aliquẽ, sumtis iis, quę haberet ipse recõdita. Et his, atq; aliis multis artib. huiusmodi Cyrus efficiebat, vt apud eos primas obtineret, a quibus diligi se vellet. Quibus autem in rebus & certamina Cyrus indicebat & proponebat præmia, quũ contentiones inter suos excitare de studiis præclaris & honestis vellet; eæ res Cyro D laudem adferebant, quod curæ ipsi esset, vt virtus coleretur: & præstantissimis quibusque certamina hæc, inter ipsos susceptа, tum contentiones tum altercationes iniiciebant. Præterea Cyrus quasi legem constituit, vt quidquid tamdem esset diiudicari necesse, siue aliqua in lite, seu certamine, ad iudices vna currerent illi, quibus diiudicatione opus esset. Itaq; manifestum est, aduersarios vtrosque coniectando respicere solitos ad iudices optimos, sibique amicissimos. Victus autem victoribus inuidebat; & eos, qui sententiam secundum se non tulissent, odio prosequebatur. Victor contra, iure se vicisse præferebat, adeoque nemini se gratiam debere putabat. Itidem qui primas inter amicos Cyri tenere volebant, perinde sibi inuidebant,

* Lectio marginis.

πολλάκις δὲ καὶ τὰς φερνὰς † αὐτὴ κυφο τὰ
τέρους παρέχεται. ὅπως δ' καὶ τοῦτο εἰδῇς, ἔφη,
ὦ Κυρῖσε, ἐγὼ δὲ τοὺς πλοῦτα ἔχοντας, καὶ φυ-
λάττοντας πλοῦτα, εὐδαιμονέστατους ἡγοῦμαι·
(οἱ γὰρ τὰ τείχη φυλάττοντες, οὕτως ἂν εὐ-
δαιμονέσταοι εἶησαν. πάντα γὰρ τὰ ἐν ταῖς πό-
λεσι φυλάττουσιν) ἀλλ' ὃς ἂν καλῶς τε πλοῦ-
τα δύηται σὺν τῷ δικαίῳ, χρῆταί τε πλεί-
στοις σὺν τῷ καλῷ, τοῦτον ἐγὼ εὐδαιμονέστατον
νομίζω εἶναι τὰ χρήματα. καὶ ταῦτα μὲν δὴ φα-
νερὸς ἦν ὥσπερ καὶ ἔλεγε τοιούτων. τοὺς δ'
τούτοις, καταμοιρασάμενος τοὺς πολεμίους τῶν ἀνθρώ-
πων, ὅπως μὲν ὑγιαίνοντες διατελῶσι, παρε-
σκεύαζον ὅπως ἕξουσι τὰ ἐπιτήδεια, καὶ
καταπέμπεται τὰ χρήσιμα εἰς τὸν τῶν ὑγιαινόν-
των διαιτητήν· ὅπως δ', ἐὰν ἀσθενήσωσι, τὰ σύμ-
φορα παρέσται, τούτου δὲ πάνυ ἐπιμελουμένου
ἐώρα. ἔδοξεν οὖν καὶ ταῦτα ἐκποιῆσαι αὐτῷ,
ζητεῖ τε ἰατροὺς τοὺς ἀρίστους συνεχομίσατο πρὸς
αὐτόν, † τῷ τε λέγειν ἐθέλειν, καὶ ὁπόσα ἢ ὁρ- τῷ τέλφ
γανα ἔφη τις αὖ † αὐτῷ χρήσιμα γενέσθαι, ἢ ἐθ.
φάρμακα, ἢ σῖτα, ἢ πόματα, οὐδὲν τούτων ὅ, τι † αὐτῷ
οὐκ ἐπεσκευάσατο ἐπισαυείζειν παρ' αὐτῷ.
καὶ ὁπότε δέ τις ἀσθενήσειε τῶν θεραπόντων
ὑπηρετῶν, ἐπεσκόπει καὶ παρῆν πάντα, ὅπου
ἔδει. καὶ τοῖς ἰατροῖς ὁ χαίρειν ἡδύ, ὁπότε τις ἰά-
σαιτο τινὰ τῶν παρ' ἐκείνου λαμβάνων. ταῦτα
μὲν δὴ καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἐμηχανᾶτο τοῖς
ὅ τι φιλτάτοις παρ' οἷς ἐβούλετο ἑαυτὸν φιλεῖ-
σθαι. ὧν δ' ἐπεμέλετό τε ἀγῶνας καὶ ἆθλα
προὔτιθη, φιλοτιμίας ἐμποιῶν βουλόμενος
περὶ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων, ταῦτα
τῷ μὲν Κύρῳ ἔπαινον παρῆν, ὅτι ἐπεμέλε-
το, ὅπως ἀσχολία ἡ ἀρετή· τοῖς μέντοι ἄριστοις
οἱ ἀγῶνες οὗτοι τοὺς ἀλλήλους καὶ ἔτι δᾶς τὴ
φιλοτιμίας ἐνέβαλλον. τοὺς δὲ τούτοις, ὥσπερ
νόμον κατεστήσατο ὁ Κῦρος, ὅσα διακρίσεως
δέοιτο, εἴτε δίκη εἴτε ἀγωνίσματα, τὰς δεομέ-
νους διακρίσεως συνῆγεν τοῖς κριταῖς. δῆ-
λον δ' οὖν ὅτι ἐσοκάζοντο μὲν οἱ ἀνταγωνιζόμενοι
Ε τὰ ἀμφότερα τῶν κεκτῆσθαι καὶ τῶν μάλιστα
φίλων κριτῶν· ὁ δὲ μὴ νικῶν, τοῖς μὲν νικῶ-
σιν ἐφθόνει, τοὺς δὲ μὴ ἑαυτὸν κρίναντας ἐμίσει·
ὁ δ' αὖ νικῶν, τῷ δικαίῳ τοῦτο ἐποίει τὸ νικᾶν,
ὥστε χαίειν οὐδενὶ ἤνεικεν ὀφείλειν, καὶ οἱ φί-
τατοι δὲ βουλόμενοι φιλίᾳ τοῦτο Κύρῳ,

ὥσπερ

ὥσπερ ἄλλοι ἐν πόλεσιν, καὶ οὗτοι ὅπως φθόνως A atque alij ſolent, qui degunt in vrbibus. Itaque complures malebant alius alium e medio ſublatum potius, quam vt inuicem adiuuando commodum aliquod ſibi procurarent. Et hæc quidem indicata ſunt, quo pareat, quibus artibus Cyrus effecerit, vt præſtantiſſimi quique magis ipſum amarent, quam ſe mutuo. Iam vero narrabimus, quo pacto Cyrus primum e regia prouectus ſit. Nã ipſa maieſtas huius prouectionis vna nobis videtur ex iis eſſe artibus, quæ perfecerunt, vt imperium ipſius facile contemni non poſſet. Primum igitur, antequam prodiret, arceſſitis tam Perſis, quam aliis, qui eſſent cum imperio, veſtes inter eos Medicas diſtribuit. Et amictum ſane Medicum Perſæ tunc primum induerunt. Simul inter diſtribuendum dicebat, velle ſe prouehi ad fana Diis ſelecta, & vna cum ipſis rem ſacram facere. Quamobrem ad portas adeſte, ornati veſtibus iſtis, prius quã ſol oriatur, & ſic conſiſtite, quemadmodum Pheraulas Perſa vobis ex me denuntiabit: quumque ipſe præceſſero, vos loco vobis indicato ſequimini. Quod ſi cui veſtrum alia quæpiam ratio videbitur elegantior, quam ea, qua modo prodimus; is illam mihi, quum redierimus, oſtendat. Nam vti vobis pulcherrimũ optimumq; viſum fuerit, ita ſingula conſtitui debent. Poſteaquam in præſtantiſſimos veſtes elegantiſſimas diſtribuit; etiam alias veſtes Medicas protulit. Plurimas enim parari curauerat, nullis parcens; ſiue purpurei, ſeu fuſci, ſeu punicei, ſeu caryccini vel ſanguinei coloris veſtes eſſent. Has autem ſingulos in duces diſpertitus, Diuſſit, vt eis ornarent amicos ſuos; ſicut & ego, inquit, vos orno. Tum quidam ex iis, qui aderant, eum interrogãs: Tu vero, ait, Cyre, quando exornaberis? Cui Cyrus reſpondens: An modo, inquit, nõ etiam ipſe vobis ornari videor, dum vos orno? Nimirum ſi poſſim in vos, amicos meos, eſſe beneficus; quamcumque tamdem habeam veſtem, in ea videbor elegans. Sic illi digreſſi, veſtibus iſtis amicos arceſſitos ornabant. Cyrus vero, quòd exiſtimaret Pheraulam, hominem ceteroqui plebeum, & ingenio valere, & omnis elegantiæ atque ordinis eſſe ſtudioſum, minimeque negligentem in iis, quæ Cyro grata facere poſſet, & illum ipſum, qui aliquando ſententiam de ſingulis prò dignitate ornandis oratione ſua comprobauerat: hunc arceſſit, & cum eo deliberat,

Cyri e regia prodeuntis pompa.

ἀλλήλους εἶχον. ὥσθ' οἱ πλέονες ἐκ τοιούτων ἐβούλοντο ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον ἡδέως μᾶλλον, ἢ σὺν ἐκείνῳ τοιαῦτα αὖ τινὰ ἀλλήλοις ἀγαθὸν. καὶ ταῦτα μὲν δεδήλωται, ὡς ἐμηχανᾶτο τοὺς κρατίστους αὐτὸν μᾶλλον πολλοὶ φιλεῖν, ἢ μισεῖν ἀλλήλους. νῦν δ' ἤδη διηγησόμεθα, ὡς ὁ πρῶτον ἐξήλασε Κῦρος ἐκ τῶν βασιλείων. καὶ γὰρ αὐτοῦ τὸ ἐξελάσεως ἢ σεμνότης ἡμῖν δοκεῖ μία τῶν τεχνῶν εἶναι τῶν μεμηχανημένων τὸ ἀρχὴν μὴ εὐκαταφρόνητον εἶναι. πρῶτον μὲν οὖν πρὸ τῆς B ἐξελάσεως εἰσκαλέσας πρὸς αὐτὸν τοὺς τὰς ἀρχὰς ἐχούσας παρσῶν τε καὶ τῶν ἄλλων, διέδωκεν αὐτοῖς τὰς μηδικὰς στολάς· (καὶ τότε πρῶτα πρῶτον μηδικὴν στολὴν ἐνέδυσαν) ἔλεγέ τε ἅμα τάδε ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ἐλάσαι βούλοιτο εἰς τὰ τεμένη τὰ τοῖς θεοῖς ἐξηρημένα, καὶ θύσαι μετ' ἐκείνων. πάρεστε οὖν, ἔφη, ὅπως τὰς θύρας κεκοσμημένοι τῇ στολῇ ταύτῃ, πρὶν ἥλιον ἀνατεῖλαι, καὶ καθίσασθε ὡς αὐ ὑμῖν Φεραύλας ὁ πρόσθεν ἐξαγγείλῃ παρ' ἐμοῦ. καὶ ἐπεὶ- C δήν, ἔφη, ἐγὼ ἥκω μάλα, ἔπεσθε ἐν τῇ ῥηθείσῃ χώρᾳ. εἰ δέ τινι δοκῇ ὑμῶν ἄλλη κάλλιον εἶναι, ἢ ὡς αὖ νῦν ἐλαύνωμεν, ἐπιδεῖν πάλιν ἐλθόντες, διδασκέτω με. ὅπῃ γὰρ ἂν κάλλιστον καὶ ἄριστον ὑμῖν δοκῇ εἶναι, ταύτῃ ἕκαστα δεῖ κατασκευάσασθαι. ἐπεὶ οἷς κρατίστοις διέδωκε τὰς καλλίστας στολάς, ἐξέφερε δὴ καὶ ἄλλας μηδικὰς στολάς. πάμπολλας γὰρ παρεσκεύασε, καὶ φοινικοῦς ἔστε πορφυρέους, ἔστε ὀρφεινοῦς, ἔστε φοινικέους, ἔστε κεκρυκκίνους ἱματίων. νείμας δ' ἑκάστοις τῶν τούτων τὸ μέρος ἑκάστῳ τῶν ἡγεμόνων, ἐκέλευσεν αὐτοὺς τούτοις κοσμεῖν τοὺς αὐτῶν φίλους, ὥσπερ, ἔφη, ἐγὼ ὑμᾶς κοσμῶ. καί τις τῶν παρόντων ἐπήρετο αὐτόν· σὺ δέ, ὦ Κῦρε, ἔφη, πότε κοσμήσῃ; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· ἤδη νῦν, ἔφη, δοκῶ ὑμῖν αὐτὸς κοσμεῖσθαι, ὑμᾶς κοσμῶν; ἀμέλει, ἔφη, ἕως δειπνοῦμεν ὑμᾶς τοὺς φίλους ὧν ποιῶ, ὁποίαν αὖ ἔχων στολὴν τυγχάνω, ἐν ταύτῃ καλὸς φανοῦμαι. οὕτω δὴ οἱ μὲν ἀπελθόντες, μεταπεμπόμενοι τοὺς φίλους ἐκόσμουν τε καὶ στολᾶς. ὁ δὲ Κῦρος, νομίζων Φεραύλαν τε ἐκ τῶν δημοτῶν, καὶ συνετὸν εἶναι, καὶ φιλόκαλον, καὶ εὔτακτον, καὶ τὸ γε μὴ ἀμελεῖν αὐτοῦ ἐκ ἀμελεῖν, ὅς ποτε καὶ περὶ τοῦ τιμᾶσθαι ἕκαστον κατὰ τὴν ἀξίαν σαφέστατον δὴ καλέσας συνεβουλεύετο αὐτῷ; E

ἐλῶν συμμάχων, διέδ.

ἔφη, αὖθις ὅπως

quo pacto effecturus esset, vt ipsorum pro- A uectio spectatu beneuolis pulcherrima, infestis maxime formidabilis esset. Quũque dispiciẽtibus ipsis eadem visa fuissent, Pheraulam diligenter operam dare iubet, vt in crastinum ita fieret prouectio, quemadmodum ipsis pulchra fore paruisset. Equidem, ait, quod ordinem in prouectione seruandum attinet, omnes tibi parere iussi. Verum vt eo lubentius imperanti tibi obtẽperent, age tunicas has pro satellitum hastatorum ducibus sumito: atque etiam saga ista equestria ducibus equitum dato, B & curruũ ducibus alias hasce tunicas. Ac Pheraulas quidem has acceptas perferebat. Eum vbi duces cõspexissent, aiebant: Magnus tu sane quidã es, Pheraula, quum nobis etiam sis indicaturus, quæ facienda sint. Nõ profecto, inquit Pheraulas, non id solũ, vti quidem videtur; sed vna sarcinas etiam portabo. Itaque duo ista saga nunc adfero, alterum tibi, & huic alterum: quorum tu, vtrum volueris, accipito. Tum deinde is, qui sagum accipiebat, inuidiæ obliuiscebatur; statimque ipsum in consilium C adhibebat, vtrum sumeret. Pheraulas, vbi de meliore sago consilium dedisset: Si tu indicaueris, ait, quod optionem tibi dederim; deinceps, vbi rursus aliquid administrabo, dissimilem administrum inuenies. Atque in hunc modum Pheraulas his distributis, vt iussus erat; statim curabat ea, quę ad prouectionem Cyri pertinerent, vt singula quã elegantissime instructa essent. Postridie prius erant omnia liquida & integra, quam illuxisset; & series ex vtraque viæ parte stabant, quẽadmodum iam quoque subsistunt, qua rex equitaturus est: atque inter has series nemini licet ingredi, qui non sit honoratorum in numero. Adstabant & flagelliferi quidã, cædentes eos, qui molesti esse vellent. Ac primum quidem satellites ad quater mille stabant ante portas, in quaternos explicati: ex vtraque vero portarum parte millia duo. Aderant itẽ equites omnes, & ex equis descenderant, exsertis per † candyas manibus, quemadmodum hac eas etiam tempestate exserunt, quoties ipsos rex adspicit. Stabant vero ad dextram Persæ, socij ceteri E ad læuam viæ partem, eodemque modo curruum pars vtrimque dimidia. Posteaquam regiæ fores aperirentur, primum Iouis quaterni pulcherrimi tauri ducebantur, & Diis ceteris, quibus Magi ducendos suis e ritibus indicarant. Nam Persæ multo magis existimãt diuinis in rebus ar-

† Candys Persica vestis nomẽ, quam mitutes fibulane ctunt.

πῶς αὖ τοῖς μὲν θύνοις κάλλιστα ἰδεῖν ποιοῖτο τὼν ἐξελασιν, τοῖς δ' δισμενέσι φοβερώτατα. ἐπεὶ δ' σκοποιώτοιν αὐτοῖν τὰ αὐτὰ ἔδοξεν, ἐκέλευε τ' Φεραύλαν ἐπιμεληθῆναι, ὅπως αὖ ἔτω † ἡμῖπαν ἄριστον ἡ ἐξέλασις, ὡς τάχ' ἔδοξε ἡμῖν καλῶς ἔχειν. εἶπεν δ', ἔφη, ἐγὼ πείσεσθαί σοι τάξει τ' ἐν τῇ ἐξελάσει τάξεως. ὅπως δ' αὖ ἥδιστον τοῦ δορυφορήσοντός σου ἀκούσει, φέρε λαβών, ἔφη, χιτῶνας μὲν τουτουσὶ τοῖς τῶν δορυφόρων ἡγεμόσι. † καλέσας δ' τὸς ἐφιππέας, τοῖς τῶν ἱππέων ἡγεμόσι δός, καὶ τῶν ἁρμάτ- καλέσας δ' τουσδε τὰς τοῖς ἡγεμόσιν ἄλλους τουσδε χιτῶνας. ὁ μὲν δὴ ἔφερε λαβών· οἱ δ' ἡγεμόνες ἐπεὶ ἴδοιεν αὐτόν, ἔλεγον· μέγας γ' εἶ, ὦ Φεραύλα, ὁπότε γε καὶ ἡμῖν τάξεις, ἃ αὖ δέοι ποιεῖν ἑκάστους. ἀμὰ δ', ἔφη ὁ Φεραύλας, ἀ μόνον γε ὡς ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ συσκευοφορήσω. νυνὶ γοῦν φέρω τῶνδε δύο κάσα, τὸν μὲν σοί, τ' δ' ἀνδρὶ· σὺ μέν τοι τούτων λάβε ὁπότερον βούλει. ἐκ τούτου δὴ ὁ μὲν λαμβάνων τ' κάσαν τὸ μὲν φθόνου ἐπελέλησο, ἐβούλευετο αὐτῷ, ὁπότερον λαμβάνοι. ὁ δ' συμβουλεύσας, † αὖ ὁπότερος βελτίων εἴη, † ὁπότεκαὶ εἰπών· ἐμοῦ μου κατηγορήσῃς, ὅτι αἱρεσίν σοι δέδωκα, εἰς αὖθις ὅτῳ ἀριστεύω, ἑτέρῳ χρήσῃ μοι ἀριστεύοντι. ὁ μὲν δὴ Φεραύλας ὕτω διῴκει, ἢ ἐπάγθη, ἐβούλευετο τῶν εἰς τ' ἐξέλασιν, ὅπως ὡς κάλλιστα [ἔκασα * ἔξ. ἐμοίκα δ' ἡ ὑστεραία ἦκε, καθεζομένου μὲν ἐμοῦ πολλὰ τοῦ ἡμέρας, † τέτριχοι δ' εἰσήκεσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τ' ὁδοῦ, ὡς τάχ' ἐμοὶ ἔπιδεῖν ἢ αὖ βασιλεὺς μέλλει ἐλαύνειν, ὧν ἐντὸς οὐδεὶς ἔξεστιν εἰσιέναι τ' μὴ τετιμημένων μάστιγοφόροις δ' καθέσασαν, οἱ ἔπαγον εἴ τις ἐνοχλοίη. ἔσαν δ' τοσοῦτον μὲν τ' δορυφόρων εἰς τετρακισχιλίους, ἑστᾶσι δ' τοσοῦτον τ' πυλῶν εἰς τέτταρας, διχίλιοι δ' ἑκατέρωθεν τ' πυλῶν. καὶ οἱ ἱππεῖς δ' πολῖται παρῆσαν, καταβεβηκότες ἀπὸ τ' ἵππων, † καὶ διηρκότες τὰς χεῖρας ἀπὸ τ' κημύκων, ὥσπερ καὶ ἐμοὶ ἔπι διείρυσιν, ὅτῳ ὁρᾷ βασιλεύς. ἔσαν δ' τοσοῦτον μὲν ἐκ δεξιᾶς οἱ δ' ἀμφὶ σύμμαχοι δεξιστερὰς τ' ὁδοῦ, καὶ τὰ ἅρματα ὡσαύτως τὰ ἡμίσεα ἑκατέρωθεν. ἐπεὶ δὲ ἀνεπετάννυτο αἱ τ' βασιλείου πύλαι, τοσοῦτον μὲν ἦγον τῷ Διὶ ταῦροι παγκαλοι εἰς τέτταρες, καὶ οἷς τῷ ἄλλων θεῶν οἱ μάγοι ἐξηγοῦντο. † πολλοὶ γὰρ οἴονται τοσοῦτοσαν χρῆσθαι τοῖς θεοὺς μᾶλλον τεχνίτας

† διηρκότες

πολλῷ, vel πολὺ

ταις χρῆσαι, ἢ ὡς εἰ ἱδρύσα. μετὰ δὲ τοὺς βοῦς ἵπποι
θύματα ἤγοντο, †θύμα τῷ ἡλίῳ. μετὰ δὲ τούτους ἐζεύχθη ἅρμα λευκὸν, χρυσόζυγον, ἐστεμμένον, Διὸς
ἱερόν. μετὰ δὲ τόδε, ἡλίου ἅρμα λευκὸν, καὶ αὐτὸ ἐστεμμένον ὥσπερ ὃ πρόσθεν. μετὰ δὲ τοῦτο, ἄλλο
τρίτον ἅρμα ἐζεύχθη, φοινικίσι καλύπτεσθαι μένοι οἱ ἵπποι, καὶ πῦρ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπὶ ἐχάρας
μεγάλης ἄνδρες εἵποντο φέροντες. ὅτε δὲ τούτοις, ἤδη αὐτὸς ἐκ τῶν πυλῶν προὐφαίνετο ὁ Κῦρος
ἐφ' ἅρματος, ὀρθὴν ἔχων τὴν τιάραν, καὶ χιτῶνα
πορφυροῦν μεσόλευκον, (σκῆπτρον δὲ οὐκ ἔξεστι με- B
σόλευκον ἔχειν) καὶ περὶ τοῖς σκέλεσιν ἀναξυρίδας †ὑσσινοβαφεῖς, καὶ καύδιον ὁλοπόρφυρον.
ὑσσινοβαφεῖς, Hyginum vero volunt herbam esse quidam, cuius color heic intelligatur.
εἶχε δὲ καὶ δάκτυλον περὶ τῇ παρᾷ. καὶ οἱ συγγενεῖς δὲ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ ἔθνος σημεῖον εἶχον, καὶ νῦν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔχουσι. τὰς δὲ χεῖρας ἔξω τῶν χειρίδων
εἶχε. παρῆν δὲ αὐτῷ καὶ ἡνίοχος μέγας μὲν, μείων δὲ ἐκείνου, εἴτε καὶ τῷ ὄντι, εἴτε καὶ ὀφθαλμῶν. μείζων δὲ ἐφαίνετο πολὺ Κῦρος. ἰδόντες δὲ, πάντες προσεκύνησαν, εἴτε καὶ ἀξίαν τινὲς κεκελευσμένοι, εἴτε καὶ ἐκπλαγέντες τῇ δόξῃ C
σκιᾷ, καὶ τῷ δόξαι μέγα τε καὶ καλὸν φανῆναι
τὸν Κῦρον. προσθεν δὲ οὐδεὶς Κῦρον προσεκύνησεν. ἐπεὶ δὲ προῆλθε Κῦρος, ἅρμα,
προηγοῦντο μὲν οἱ τετρακισχίλιοι δορυφόροι,
παρεῖποντο δὲ οἱ δισχίλιοι ἑκατέρωθεν τοῦ ἅρματος, ἐφεῖποντο δὲ οἱ ὡς εἰ αὐτὸν σκηπτοῦχοι ἐφ' ἵπ-
πων κεκοσμημένοι σὺν τοῖς παλτοῖς ἀμφὶ τοὺς
τετρακοσίους. οἱ δὲ τῷ Κύρῳ ζεφόμενοι ἵπ-
ῥάβδῳ τοῖς
ποι παρῆγοντο χρυσοχάλινοι, †ῥαβδωτοῖς ἱ-
ματίοις κεκαλυμμένοι, ἀμφὶ τοὺς δισχι- D
λίους· ὅπισθε δὲ τούτοις δισχίλιοι ξυστοφόροι· ὅπισθε δὲ
τούτοις, ἵππεῖς οἱ πρῶτοι ἡνιόχοι, μύριοι, εἰς
ἑκατὸν πρωτοστάτας τεταγμένοι. ἦγε δὲ αὐτῶν
Χρυσάντας· ὅπισθε δὲ τούτοις μύριοι ἄλλοι πρὸς τῶν
ἵππεῖς τεταγμένοι ὡσαύτως, ἦγε δὲ αὐτῶν
μύριοι πρὸς τῶν ἱππεῖς τεταγμένοι ὡσαύτως,
Ὑστάσπας· ὅπισθε δὲ τούτοις ἄλλοι †μύριοι ὡσαύ-
τως, ἦρχε δὲ αὐτῶν Δατάμας· ὅπισθε δὲ τούτοις
ἄλλοι, ἦγε δὲ αὐτῶν Γαδάτας· ὅπισθε δὲ τούτοις
μῆδοι ἵππεῖς, ὅπισθε δὲ τούτοις Ἀρμένιοι, μετὰ δὲ
τούτους ὑρκάνιοι, μετὰ δὲ τούτους καδούσιοι, ⌈ὅπισθε E
δὲ τούτοις σάκαι.* μετὰ δὲ τὰς ἵππους ἅρμα-
τα· ὅπισθε τεττάρων τεταγμένα. ἦγε δὲ αὐτῶν
Ἀρταβάτης πρόσθε. παρῳκοδόμητο δὲ αὐτῷ, παρ-
εῖποντο πάμπολλοι ἄνθρωποι ἔξω τῶν σημείων,
δεόμενοι Κύρου ἄλλης ἄλλης προσόδου. πέμ-
ψας οὖν πρὸς αὐτοὺς τῶν σκηπτούχων τινὰς, οἱ παρεῖποντο αὐτῷ ῥᾳδίως ἑκατέρωθεν τοῦ ἅρματος αὐτοῦ,

tificum opera vtendum esse, quam in aliis. Secundum boues, equi ducebantur, ad sacrificium solis: post eos producebatur currus albus, cum aureo iugo, & coronatus, Ioui sacer. Pone hunc solis currus albus, itidem vti prior ille, coronatus. Post illum currus alius tertius producebatur, cuius equi puniceis stragulis cõtecti erant; & post eum viri quidam sequebantur, qui magno in foco ignem gestabant. Post quos iam Cyrus ipse prodibat in conspectum e portis in curru, cum tiara recta, & tunica purpurea* semialba, (alij vero semialbam gestare non licet) & subligaculis circum crura colore† byssino tinctis, & toto purpureo candye. Habebat & circum tiaram diadema siue fasciam, idemque insigne cognatis ipsius erat, sicut & hoc tempore illud retinent. Manus extra manicas tenebat. Præter ipsum curru vehebatur auriga, procerus quidem ille, sed Cyro tamen minor; siue hoc reipsa sic esset, seu quocumq; modo: multo quidem certe grandior visus est Cyrus. Eum vbi cõspexissent, omnes adorãdo summisse venerati sunt: siue quia fuisset imperatũ, vt aliqui venerationis huius initiũ facerẽt, seu quod adparatus eos stupore quodã adfecisset, seu quod procerus & pulcher Cyrus ipse visus esset. Ante id quidem tempus Persarũ nemo Cyrum ita veneratus fuerat. Quũ autem currus Cyri proueheretur, præibãt illi quater mille satellites, bis mille ad currus vtrũq; latus comitabãtur, sceptrigeris adparitoribus eum in equis subsequẽtibus, qui & ornati erãt, & gestabant tragulas, numero fere trecẽti. Præterea ducebãtur equi frænis aureis insignes, qui Cyro nutriebantur, virgatis vestibus instrati, ad ducentos. Secũdum hos cõtati bis mille, post eos primi decies mille facti equites, vbiq; per centenos ordinati, quorum dux erat Chrysantas. Post hos alij decies mille Persici equites, eodem modo instructi, quorum dux erat Hystaspas. Post eos itidem alij decies mille, quos Datamas ducebat. Rursum post hos alij, duce Gadata. Post eos erant equites Medi, ac post hos Armenij, post illos Hyrcanij, post quos Caduſij, ac post Caduſios Sacæ. Equites a tergo currus in quaternos ordinati sequebãtur, quos Artabates Persa ducebat. Quũq; iã pergeret, homines permulti extra signã sequebantur, quorum alius aliud quiddã a Cyro petebat. Itaq; missis ad eos quibusdã ex sceptriferis, qui terni ab vtroque currus latere nuntiorũ perferẽdorũ causſa

*Subalbicante,

†Lectio marginis. Byßinus color, aureo proximus, vt in crudis filis sericis.

Persa primum adorationis ritu Cyrum colunt.

comitabantur, dici eis iussit; si quid aliquis ab se poscceret, is præfectis inferioribus, quidcumque vellet, indicaret. Eos aiebat rem ad se delaturos. Quam obrē illi discedentes, mox ad equites se conuertebant, & quem quisque potissimum adiret, deliberabant. Cyrus autem, quos ex amicis coli maxime ab hominibus vellet; eos, misso quodam, ad se singillatim arcessebat, & his verbis compellabat: Si quis istorum, qui adsectantur, vobis aliquid indicarit; si quidem nihil dicere videbitur, non adtendite. Qui vero iusta postulare visus fuerit, de hoc ad me referte, vt communi consultatione res eas expediamus. Et ceteri quidem vocante Cyro, totis viribus adequitantes obtemperabant suoque studio quoddam incrementum imperio Cyri adiungebant, & se promtissimos ad parendū demonstrabant. Vnus † Daipharnes erat, minus culta vir indole, qui se, si minus celeriter pareret, visum iri magis ingenuum ac liberum existimabat. Id quum animaduerteret Cyrus, priusquam accederet, secumque colloqueretur, quemdam e sceptrigeris summisit, ac dicere homini iussit, nihil amplius eo sibi opus esse; nec deinceps eum arcessebat. Qui autem posterior illo vocatus fuerat, equo prior aduectus est; eiq; Cyrus equum donauit ex illorum numero, qui vna sequebantur, & ex sceptrigeris quemdam hunc deducere iussit, quo ille mandasset. Hoc vero qui cernerent, esse putabāt honorificum quiddam, ac multo plures istum deinceps colebant. Quum ad delubra peruenissent, sacrum Ioui fecere, tauris integris combustis: deinde soli, combustis huic equis integris. Hinc Telluri mactatis hostiis, id fecere, quod Magi docuerant: post iis heroibus, qui terram Syriam tenerent. Quibus peractis, quia locus amœnus erat, metam designauit ad stadiorum quinque spatium; iussitque, vt tributim heic equos totis viribus ad cursum emitterent. Ipse cum Persis inuectus vicit, quippe cui multo maxime res equestris curæ fuerat. Inter Medos † Artabates victoriam adeptus est. Huic enim Cyrus equum donauerat. Inter Syros is, qui Syris præerat. Inter Armenios, Tigranes. Inter Hyrcanios, equitum præfecti filius. Inter Sacas autem priuatus quidam miles equo suo ceteros equos a tergo reliquit, prope dimidio spatio curriculi. Atq; heic Cyrus interrogasse iuuenem dicitur, an hunc equum commutare cum regno vellet. Illum respōdisse: Nollem equidem

† al. Daipes

* Artabazus

A τούτου ἕνεκα τῷ Δαιφάρνῃ, ἐκέλευσεν εἰπεῖν αὐτοῖς, εἴ τις τι αὐτῷ δέοιτο, διδάσκειν τὸν ὑπάρχων τινὰ ὅ, τι τὶς βούλοιτο, ἐκείνους ὃ ἔφη πρὸς αὐτὸν ἐρεῖν. οἱ μὲν δὴ ἀπιόντες εὐθὺς κατὰ τὰς ἱππέας ἐπορεύοντο, καὶ ἐβουλεύοντο τίνι ἕκαστος προσίοι. ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἐβούλετο μάλιστα θεραπεύεσθαι τῶν φίλων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τούτοις, πέμπων τινά, πρὸς αὐτὸν ἐκάλει † καθ' ἕνα ἕκαστον, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς [οὕτως *· ὦ τὶς ὑμᾶς διδάσκει τὰ τούτων τὰ παρεπόμενα, ὃς μὲν ἂν B μηδὲν δοκῇ ὑμῖν λέγειν, μὴ προσέχετε αὐτῷ τὸν νοῦν· ὃς δ' ἂν δίκαια δοκῇ, εἰσάγεσθε πρὸς ἐμέ, ἵνα κοινῇ βουλεύωμεν ὅπως πρατ-τόμεθα αὐτοῖς. οἱ μὲν δὴ δὴ οἱ, ἐπεὶ καλέσαιεν, ἀνὰ κράτος ἐλαύνοντες ὑπήκουον, σὺν αὐξόντες τὴν δεξιὰν τῷ Κύρῳ, καὶ σιδηρούμενοι ὅτι σφόδρα πείθοιντο. † Δαιφάρνης δέ τις ὢν, σολοικότερος ἄνθρωπος τὴν ὄψιν, ὡς ᾤετο, † εἰ μὴ ταχὺ ὑπακούοι, ἐλευθερώτερος ἂν φαίνεσθαι. ἀσθόμενος οὖν ὁ Κῦρος τοῦτο, πρὶν προσελθεῖν αὐτὸν C καὶ διαλεχθῆναι αὐτῷ, ἀποπέμψας τινὰ τῶν σκηπτούχων, εἰπεῖν ἐκέλευσε πρὸς αὐτὸν, ὅτι οὐδὲν ἔτι δέοιτο· καὶ σὺ μὲν ἀπιὼν ἐκάλει. * ὡς δὲ ὁ ὕστερον κληθεὶς αὐτὸν, πρότερος οὗτος ὑπήκουσε, πρὸς-ήλασεν ὁ Κῦρος, καὶ ἵππον αὐτῷ ἔδωκε τῶν παρεπομένων, καὶ ἐκέλευσε τῶν σκηπτούχων τινὰ συναπάγειν αὐτῷ, ὅπου κελεύσοι. τοῖς δ' ἰδοῦσιν ἔντιμον τοῦτο ἔδοξεν εἶναι, καὶ πολὺ πλείονες ἐκ τούτου αὐτῷ ἐθεράπευον ἀνθρώπων. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο πρὸς τὰ ἡρῶα, ἔθυσε μὲν Διΐ, καὶ ὅλοκαύτωσε τοῖς ταύροις· ἔπειτα τῷ ἡλίῳ, καὶ ὅλοκαύτωσε τοῖς ἵπποις. ἔπειτα γῇ σφάξαντες, ὡς ἐξηγήσαντο οἱ μάγοι ἐποίησε. ἔπειτα δ', ἥρωσι τοῖς συνοίκοις ἔχουσι. μετὰ δὲ ταῦτα, καλοῦ ὄντος τοῦ χωρίου, ἔδειξε τέρμα ὡς ὀκτὼ πέντε σταδίων χωρίον, καὶ εἶπε κατὰ φυλὰς ἀπὸ κράτους σὺν τάχει ἀφίεναι τοὺς ἵππους. σὺν μὲν οὖν τοῖς πρώτοις αὐτὸς ἤλασε, καὶ ἐνίκα. πολὺ μάλιστα γὰρ ἐμεμελήκει αὐτῷ ἱππικῆς. μισθὸν δὲ † Ἀρταβάτης ἐνίκα· † Ἀρτά-(Κῦρος γὰρ αὐτῷ τὸν ἵππον ἐδεδώκει) σύρων δὲ, ὁ βάζος E πρεσβύτατος ἀρμενίων δὲ, Τιγράνης· ὑρκανίων δὲ, ὁ τοῦ ὑστάσπου· σακῶν δὲ, ἰδιώτης τις ἀνὴρ, ἀπέλιπεν ἅρα τῶν ἵππων τοῖς ἄλλοις † ἵππους ἐλάττους ἢ ἡμίσει τοῦ δρόμου. ἔνθα δὴ λέγει ὁ Κῦρος ἐρέσθαι τὸν νεανίσκον, εἰ δέξαιτ' ἂν βασιλείαν ἀντὶ τοῦ ἵππου. τὸν δ' ἀποκρίνασθαι, ὅτι βασιλείαν μὲν οὐκ

οὐκ ἂν δεξαίμην, χάριν ὃ ἀνδρὶ ἀγαθῷ κα- A accipere regnum, verum gratiam apud vi-
τα θέλοι δεξαίμην ἄν. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε· καὶ μὴν rum bonum inire nō recusarem. Et Cyrus:
χὰν καμμύων ἐγὼ δεῖξαί σοι θέλω, ἔνθα † κἂν μύων βάλῃς, Equidem, ait, ostendere locum tibi volo,
οὐκ ἂν ἁμάρτοις ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. πρῶτος δεῖ- quo si vel conniuentibus oculis aliquid
νων, ὁ Σάκας ἔφη, [ἀνελόμενος * δεῖξόν μοι coniicias, a viro bono non sis aberraturus.
ὡς βαλῶ γε ταύτῃ τῇ βώλῳ ἀνελόμενος. καὶ ὁ Omnino, inquit Sacas ille, ostendito eos
μὲν Κῦρος δείκνυσιν αὐτῷ, ὅπου ἥκιστα πλήσοι τῶν mihi, vt posteaquam hanc glebam sustu-
καμμύων φίλων. ὁ δὲ † καταμύων ἵησι τὴν βώλον, καὶ παρ- lero, in istos coniiciam. Tum Cyrus ei de-
ελαύνων ὡς Φεραύλα τυγχάνει. ἔτυχε γὰρ ὁ Φε- monstrat, quo loco amici ipsius plurimi e-
*τακτικὸν ἵππου Κύρου. ραύλας τῶν παρόντων τι * τεταγμένον τῶν δὲ rant. Is vero conniuentibus oculis ictu gle-
Κύρ. βληθεὶς δὲ οὐδὲν μελεπράφη, ἀλλ' ὤχετο B bæ locum petit, & Pheraulam casu adtin-
ἐφ' ὅ τι ἐτάχθη. ἀναβλέψας δὲ ὁ Σάκας, ἐρω- git, qui præteruehebatur. Nā is forte quid-
τᾷ τίνος ἔτυχεν. οὐδενὸς τῶν dam a Cyro imperatū renūtiabat. Quum-
παρόντων. ἀλλ' οὐ μὰ τὸν δί', ἔφη, οὐδενὸς τῶν que ictu percussus esset, ne se quidem con-
παρόντων. ναὶ μὰ δί', ἔφη ὁ Κῦρος, σύγε ἐκεῖνο uertit, sed id acturus perrexit, quod impe-
οὐ τῶνδε τὰ ἅρματα ταχὺ ἐλαύνοντος τὸν ἵππων. ratum erat. Sacas apertis oculis, quem ad-
καὶ πῶς, ἔφη, οὐ μεμάραται; καὶ ὁ Κῦρος ἔφη· tigisset, interrogat. Neminem profecto, ait
μαινόμενός γέ τις ἔστιν, ὡς ἔοικεν. ἀκούσας δὲ ὁ Cyrus, ex iis qui adsunt. At ne quidem, in-
νεανίσκος ὤχετο σκεψόμενος, τίς εἴη, καὶ εὑρίσκει τὸν quit adulescens ille, quemquā absentium.
Φεραύλαν γῆς ἐκ κατάπλεον ὃ ἕλκων, καὶ αἵ- Immo vero, inquit Cyrus, adtigisti profe-
ματος. ἐρρύη γὰρ αὐτῷ ἐκ τῶν ῥινῶν βληθέντι. C cto illum, qui præter istos currus celeriter
ἐπεὶ δὲ προσῆλθεν, ἤρετο αὐτὸν εἰ βληθείη. ὁ δὲ equum agitat. Qui fit igitur, ait, quod se nō
ἀπεκρίνατο, ὡς ὁρᾷς. δίδωμί σοι, ἔφη, cōuertit? Nimirum furiosus quispiam est,
τὸν ἵππων. ὁ δ' ἐπήρετο, αἰτί του; οὐκ τούτου ait Cyrus, vti quidem adparet. His adule-
δὴ δίκαιός ἐστι τὸ ἆθλα, καὶ τέλος εἶπε· [καὶ * οἶμαί σε ἂν ἧκιστα scens auditis, quinam is esset inspecturus,
ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν· ἀλλὰ πλουσιωτέρῳ ibat; ac Pheraulā reperit, qui mētum cum
μὲν ἄν, εἰ ἔσω φρονοίης, ἢ ἐμοί, ἐδίδους· νῦν δ' κά- barba terra & sanguine plenum haberet.
γὼ δέξομαι. ἐπεύχομαι δ', ἔφη, τοῖς θεοῖς, οἵ μοι Is enim percusso e naribus fluebat. Quū-
*εἰ δ' ὅσ τὰπέλα- ποιῆσαι, μὴ μεταμέλῃ σοι * τῆς ἐμῆς δω- D que accessisset, an ictu percussus fuisset, in-
σον τεύθι ρεᾶς. καὶ νῦν μέν, ἔφη, † ἄπελα ἀναβάς, ὅπῃ terrogauit. Vt vides, respondit ille. Hunc
τὸν ἐμὸν ἵππων· † αὖθις δὲ ἐγὼ παρέσομαί σοι ergo tibi, ait, equum dono. Cuius rei gra-
σέ. οἱ μὲν δὴ οὕτω διηλλάξαντο. καθίστων δὲ tia? quærebat Pheraulas. Heic iam Sacas
Ραδινίκης. νίκα † Ραθονίκης. ἀφίει δὲ καὶ τὰ ἅρματα rem narrabat, ac tamdem aiebat: Arbitror
καθ' ἕκαστον. τοῖς δὲ νικῶσι πᾶσιν ἐδίδου βοῦς equidem me a viro bono non aberrasse.
τε, ὅπως ἂν θύσαντες ἑστιῷντο, καὶ σκεύασμα- Et Pheraulas: Opulētiori, quam ego sum,
τα. τὸν μὲν δὴ τῶν βοῶν ἔλαβε καὶ αὐτὸς ὃ νικη- ait, si quidem saperes, eum dedisses. sed ta-
τήριον, τὰ δὲ σκευασμάτων ὃ αὐτῷ μέρος Φε- mē eum accipio, & Deos precor, quorum
ραύλᾳ ἔδωκεν, ὅτι καλῶς ἔδοξεν αὐτῷ πρὸ *διαπέ- ξαι. τῶν βασιλείου ἕλασιν * διαταγέντα. οὕ- E volūtate factum est, vt tu me ferires; facul-
τω δὴ ἡ τότε ὑπὸ Κύρου καταστᾶσα ἔ- tatem mihi dent perficiundi, vt huius tui
λασις, οὕτως ἔτι καὶ νῦν διαμένει ἡ βασιλέως te muneris haud pæniteat. Et nūc quidem,
ἔλασις· πλὴν τὰ ἱερὰ ἄπεσιν, ὅταν μὴ θύῃ. ait, hoc equo meo conscenso discede: ego
ὡς δὲ ταῦτα τέλος εἶχεν, ἀφικνοῦνται πάλιν vero statim apud te adero. Atque ita inter
εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἑκάστῳ οἷς μὲν ἐδόθη οἰκίαι, se illi permutatione vtebātur. Ex Caduſiis
autem Rathonices vicit. Etiam currus sin-
gulos Cyrus ad cursum emisit. Omnibus
autem victoribus & boues donabat, vt eis
mactatis epularētur, & pocula. Ipse victor
bouem, victoriæ præmium, accepit: pocu-
lorum partem suā Pheraulæ donauit, quia
visus esset ipsi prouectionem e regia præ-
clare ordinasse. Atque vt ista tunc a Cyro
fuit instituta prouectio, ita etiam hoc tem-
pore prouectio regis adhuc in vsu est; ex-
traquā quod absunt victimæ, quoties rem
sacram non facit. Posteaquam his esset
impositus finis, ad vrbem redibant, & qui-
bus ædes erant datæ, suas in ædes diuerte-

Pheraulæ studium in parendo mandatis Cyri.

bant; quibus datæ non erant, ad ordines. Pheraulas autem arcessitum Sacam, qui equum ei donauerat, hospitio excepit; & quum alia præbuit adfatim, tum vbi cœnati essent, quæ a Cyro acceperat, impleta propinabat ei, donabatque pocula. Sacas vero iste quum copiosam & elegãtem vestem stragulam videret, copiosumque & elegantem adparatum, & multos famulos: Dic mihi Pheraula, inquit, an etiam domi vnus ex opulentis eras? Quibus opulentis? ait Pheraulas. Immo prorsus ex iis, qui manibus suis victum quærunt. Etenim pater meus suis me laboribus tenuiter alens, in disciplina puerili educauit. Posteaquam vero adulescentulus factus sum, quia me in otio non poterat alere, rus abduxit, & opus illic facere iussit: vbi ego sane vicissim eum, dum viueret, alui tũ ipse pastinando, tum conserendo agellum perexiguum, non improbum tamen, sed omnium iustissimum. Nam quidquid seminis accepisset, idipsum recte ac iuste reddebat, ac fœnus non valde copiosum. Atque etiam aliquãdo singulari quadam naturæ bonitate duplum reddidit eius, quod acceperat. Hoc pacto igitur equidem domi viuebam. Iam vero hæc vniuersa, quæ vides, Cyrus mihi dedit. Et Sacas ille: Felicem vero te, quum alias ob res, inquit, tum ob id ipsum, quod ex paupere dives factus sis. Nam arbitror tibi propterea multo iucundiores esse diuitias, quod quum pecunias† vehementer expeteres, diuitias adeptus sis. Et Pheraulas: Itane vero, inquit, existimas mi Saca, eo me nunc iucundius viuere, quo plura possideam? Nescis, ait, me & edere, & bibere, & dormire ne tantillo quidem nunc suauius, quam eo tempore, quo pauper eram? Hoc lucri ex istorum copia facio, quod plura mihi custodienda sunt, plura distribuenda in alios, plurium habenda cura, cum negotiorum molestiis. Nam multi a me iam famuli cibum petunt, multi potum, multi vestem: egent medicis alij: quidam vel oues a lupis laniatas adfert, vel boues in præcipitium actos, vel morbum pecudes inuasisse narrat. Quo fit, vt existimem, ait Pheraulas, plus me iam doloris ex eo percipere, quod multa possideam; quam prius, quod haberem pauca. Profecto, inquit ille Sacas, quum salua sunt, plura cernens, longe maiori voluptate, quam ego, adficeris.

Pheraulas gratum se declarat.

†esurites,

Pheraulæ generosus animus in spernendis opibus.

κατ' οἰκίας· οἷς δὲ μὴ, ἐν τάξει. καλέσας δὲ
καὶ ὁ Φεραύλας τὸν Σάκαν τὸν δόντα τὸν ἵππον, ἐξένιζε· καὶ πάντα τε παρεῖχεν ἐκπλέων, καὶ ἐπεὶ ἐδεδειπνήκεσαν, τὰ ἐκπώματα αὐτῷ, ἃ ἔλαβε παρὰ Κύρου, † ἐκπιμπλὰς ἐμπιπλὰς
τοῦ οἴνου ἐποτίνε καὶ ἐδωρεῖτο. καὶ ὁ Σάκας ὁρῶν πολλῷ μὲν καὶ καλλίῳ στρωμνίῳ, πολλῷ δὲ καὶ καλλίῳ καταβολίῳ, καὶ οἰκέτας δὲ πολλοὺς· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Φεραύλα, ἦ καὶ οἵκοι τῶν
πλουσίων ἦσθα; καὶ ὁ Φεραύλας εἶπε· τοίων
Β πλουσίων; τῶν μὲν οὖν σαφῶς ἀποχρεωβιώτων. ἐμὲ γάρ τοι ὁ πατὴρ τῶν μὲν τῶν παίδων παιδείαν, γλίχρως αὐτὸς ἐργαζόμενος καὶ πένων, ἐπαίδευεν· ἐπεὶ δὲ μειράκιον † ἐγενόμην, οὐ δυνάμενος πένειν ἔργον, εἰς ἄγρὸν ἀπαγαγὼν, ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι.
ἔνθα δὴ ἐγὼ *αὐτέπενον ἐκεῖνον ἕως ἔζη, αὐτὸς σκάπτων καὶ ἀπείρων μάλα μικρὸν γήδιον, οὐ μέντοι ποινηρόν γε, ἀλλὰ πάντων δικαιότατον· ὅ, τι γὰρ αὖ λάβοι ἀπέρμα, καλῶς καὶ
C δικαίως ἀπεδίδου αὐτό τε καὶ τόκον σύμπαν πολύν. † πολλῷ. ἤδη δή ποτε καὶ διπλάσια ἀπέδωκεν, ὧν ἔλαβεν. οἵκοι μὲν οὖν οὕτως ἔγωγε ἔζων. νῦν δὲ ταῦτα πάντα, ἃ ὁρᾷς, Κύρός μοι ἔδωκε. καὶ ὁ Σάκας εἶπεν· ὦ μακάριε σὺ τά τε ἄλλα, καὶ αὖθ' τοῦτο, ὅτι οὐ πέντης πλούσιος γεγένησαι. πολλοῦ γὰρ οἶμαί σε καὶ δεῖν τοῦτο ἥδιον πλουτεῖν, ὅτι πεινήσας χρημάτων πεπλούτηκας. καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν· ἦ γὰρ οὕτως, ὦ Σάκα, ὑπολαμβάνεις, ὡς ἐγὼ νῦν τοσούτῳ ἥδιον ζῶ, ὅσῳ πλείω κέκτημαι; οὐκ οἶσθα,
D ἔφη, ὅτι ἐσθίω μὲν, καὶ πίνω, καὶ καθεύδω οὐδὲν ὁπόσῳ νῦν ἥδιον, ἢ [τότε * ὅτε πένης ἦν; ὅτι δὲ ταῦτα πολλά ἐστι, τοσούτων κερδαίνω, πλείω μὲν φυλάττειν δεῖ, πλείω δὲ ἄλλοις διανέμειν, † πλείονα δ' ὀπτιμελούμενον παράγματα ἔχειν. νῦν γὰρ δὴ ἐμὲ μὲν πολλοὶ οἰκέται σῖτον αἰτοῦσι, πολλοὶ δὲ πίειν, πολλοὶ δὲ ἱμάτια· οἱ δὲ ἰατρῶν δέονται· ἥκει δέ
E τις ἢ τῶν προβάτων † λευκωλένα φέρων, ἢ τῶν βοῶν καταχεχρημισμένα, ἢ νόσον φάσκων ἐμπεποιηκέναι τοῖς κτήνεσιν· ὥστε μοι δοκῶ, ἔφη, Φεραύλας, νῦν διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν, πλείω λυπεῖσθαι, ἢ πρόσθεν διὰ τὸ ὀλίγα ἔχειν. καὶ ὁ Σάκας· ἀλλὰ ναὶ μὰ δία, ἔφη, ὅταν σῶα ᾖ πολλὰ ὁρῶν, πολλὰ πλάσια ἐμοῦ δ' ὄφαίνῃ.

καὶ ὁ

ἐμπιπλὰς

πολύ.

†ἐγενόμην, ἐγὼ ὁ Σάκας· ἀλλὰ ναὶ μὰ δία, ἔφη, ὅταν σῶα ᾖ πολλὰ ὁρῶν, πολλὰ πλάσια ἐμοῦ δ' ὄφαίνῃ.

*ἐμοῦ πρὸ φων

†πλείονα δ' ὀπτιμελούμενον παράγματα ἔχειν. νῦν γὰρ δὴ ἐμὲ μὲν πολλοὶ οἰκέται σῖτον αἰτοῦσι, πολλοὶ δὲ πίειν, πολλοὶ δὲ ἱμάτια· οἱ δὲ ἰατρῶν δέονται· ἥκει δέ

πλείονα

†λευκωλένα φέρων, ἢ τῶν βοῶν καταχεχρημισμένα, ἢ νόσον φάσκων ἐμπεποιηκέναι τοῖς κτήνεσιν· ὥστε μοι δοκῶ, ἔφη, Φεραύλας, νῦν διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν, πλείω λυπεῖσθαι, ἢ πρόσθεν διὰ τὸ ὀλίγα

ἐστὸ λύκων λευμασμένα, ἐς λυκίσκα

ἔχειν. καὶ ὁ Σάκας· ἀλλὰ ναὶ μὰ δία, ἔφη, ὅταν σῶα ᾖ πολλὰ ὁρῶν, πολλὰ πλάσια ἐμοῦ δ' ὄφαίνῃ.

καὶ ὁ

καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν· ἴστοι, ὦ Σάκα, ὅτως ἡδύ ἐστι τὸ ἔχειν χρήματα, ὡς ἀνιαρὸν τὸ ἀποβαλεῖν. γνώσῃ δ' ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω. τῶν μὲν γὰρ πλουτούντων οὐδεὶς ἀναγκάζεται ὑφ' ἡδονῆς ἀγρυπνεῖν, τῶν δ' ἀποβαλόντων τι † οὐδένα ἂν ἴδοις δυνάμενον καθεύδειν ὑπὸ λύπης. μὰ δί', ἔφη ὁ Σάκας, οὐδέ γε τῶν λαμβανόντων τι νυστάζοντα οὐδένα ἂν ἴδοις ὑφ' ἡδονῆς. † ληθῆ, ἔφη, λέγεις. εἰ γάρ τοι τὸ ἔχειν ἴστως, ὥσπερ τὸ λαμβάνειν ἡδύ ἐστιν, πολὺ ἂν διέφερον εὐδαιμονίᾳ οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων. καὶ ἀνάγκη δέ τοι ἐστὶν, ἔφη, ὦ Σάκα, τὸν πολλὰ ἔχοντα, πολλὰ καὶ δαπανᾶν καὶ εἰς θεοὺς, καὶ εἰς φίλους, καὶ εἰς ξένους. ὅσῳ οὖν ἡμερῶς χρήμασιν ἥδεται, εὖ ἴσθι ὅτον καὶ δαπανῶντα, ἡμερῶς ἀνιᾶσθαι. μὰ δί', ἔφη ὁ Σάκας, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ τούτων εἰμὶ, ἀλλὰ καὶ εὐδαιμονίαν ἔτι νομίζω, τὸ πολλὰ ἔχοντα, πολλὰ καὶ δαπανᾶν. τί οὖν, ἔφη, θεοῖς τοῖς θεῶν, ὁ Φεραύλας, ἤδη σύ γε αὐτίκα μάλα εὐδαίμων ἐγένου, καὶ ἐμὲ εὐδαίμονα ἐποίησας; λαβὼν γὰρ, ἔφη, ταῦτα πάντα κέκλησο, καὶ χαῖρε † ὅπως βούλῃ αὐτοῖς, ἐμὲ δὲ μηδὲν δεῖσθαι ἢ ὥσπερ ξένον θέρε, καὶ ἔτι εὐθέστερον ἢ ξένον. † ἀρκέσει γάρ μοι, ὅ, τι ἂν καὶ σὺ ἔχῃς, τούτων μετέχειν. παίζεις, ἔφη ὁ Σάκας. καὶ ὁ Φεραύλας ὀμόσας εἶπεν, ἢ μὴν σπουδῇ λέγειν· καὶ δῆλα γέ σοι, ὦ Σάκα, ὡς διαπράξομαι παρὰ Κύρου, μήτε θύρας ταῖς Κύρου θεραπεύειν, μήτε στρατεύεσθαι. ἀλλὰ σὺ μὲν πλούτει † μένε· ἐγὼ δὲ ταῦτα ποιήσω καὶ ὑπὲρ σοῦ, καὶ † ἐμοῦ· καὶ ἐάν τι ἀγαθὸν προσλαμβάνω διὰ τὴν Κύρου θεραπείαν, ἢ καὶ ἀπὸ στρατείας τινὸς, οἴσω πρός σε, ἵνα ἔτι πλείόνων ἄρχῃς. μόνον, ἔφη, ἐμὲ ἀπόλυσον ταύτης τῆς μερίμνης. ἢν γὰρ ἐγὼ σχολὴν ἄγω ἀπὸ τούτων, ἐμοί τε σε οἴομαι πολλὰ, καὶ Κύρῳ, χρήσιμον ἔσεσθαι. τούτων οὕτω ῥηθέντων, ταῦτα συνέθεντο, καὶ ταῦτα ἐποίουν. καὶ ὁ μὲν ἥδετο εὐδαίμων γεγενῆσθαι, ὅτι πολλῶν ἦρχε χρημάτων· ὁ δὲ αὖ ἐνόμιζε μακαριώτατος εἶναι, ὅτι δόπιδοπον ἔξει σχολὴν † παρέξοντα τοσαύτην ὅ, τι αὐτῷ ἡδὺ εἴη. ἦν δὲ τῷ Φεραύλᾳ ὁ τρόπος φιλέταιρός τε, καὶ θεραπεύειν ἥδιον ἡδὺ αὐτῷ ὅτῳσοῦν ἐδόκει εἶναι, οὐδὲ ὠφέλιμον, ὡς ἀνθρώπους. καὶ γὰρ βέλτιστον πάντων τῶν ζώων ἡγεῖτο αὐθέκαστον εἶναι καὶ εὐχαριστότατον, ὅτι ἑώρα τοὺς τε ἐπαινουμένους ὑπό τινος ἀντεπαινοῦντας τοῖς θυμοῖς,

A Et Pheraulas: Nequaquam, ait, adeo iucundum est, opes possidere; quam molestum, amittere. Verum autem dicere me intelliges. Nam illorum, qui opulenti sunt, nemo præ voluptate vigilare cogitur: at eorum qui aliquid amittunt, neminem videas, qui præ mærore dormire possit. Ne quidem profecto eorũ etiam quemquam, ait Sacas, qui aliquid accipiunt, præ voluptate dormitantem videas. Vera, inquit, narras. Nam si tam iucũdum esset aliquid habere, quam accipere; longe diuites pauperibus beatiores essent. Enimuero necesse est eum, mi Saca, qui multa possidet, etiam multa tum in Deos, tũ in amicos, tum in hospites impendere. Quisquis ergo pecuniis vehementer delectatur, eum certo scias etiam vehementer angi, quũ sumtum facit. At ego non sum profecto, inquit Sacas, ex eorum numero, sed etiã felicitatem quamdam hanc esse arbitror, vt qui multa possidet, multa expendat. Nõ tu igitur per Deos immortales, ait Pheraulas, iã statim felix admodum factus es, & me beasti? Accepta enim hæc vniuersa possideto, & vtitor iis ex animi sententia: me non aliter atque hospitem pascito; vel etiã vilius, quam hospitem. Quippe mihi sufficiet, illorum esse participem, quæcumq; tu habeas. Ludis vero, inquit Sacas. Et Pheraulas iuratus ait, se ista serio dicere. Quin & alia tibi, mi Saca, præter hæc a Cyro impetrabo, vt neque per obsequium frequentare te portas ipsius necesse sit, neque militare: sed domi tu manebis opulentus, ego hæc & tua, & mea causſa faciam. Quod si etiam aliquid boni vel Cyro studiose operam nauando præterea cõsequar, vel ex militia quadam; id ad te perferã, quo plura in potestate habeas. Tantum, ait, hac tu me cura liberato. Nam si ab his rebus esse mihi otioso liceat, arbitror te & mihi, & Cyro, magno vsui futurum. His dictis, & pacisceban tur hęc inter se, & pactis stabãt. Ac alter quidem eorum se iã felicem existimabat, quod multarum opum dominus esset: alter etiam felicissimum, quod esset procuratorem habiturus, qui otium ei suppeditaret ad agendum, quidquid animo collibuisset. Erat autem ea Pheraulis indoles, vt sodalitiis delectaretur; nec arbitrabatur ex vllius rei cultu tantum voluptatis commodiue percipi, quantum ex hominis cultu & obseruantia. Nam existimabat hominem inter omnes animãtes optimum esse, ac gratissimũ; quia videret eos, qui ab aliquo laudarentur, vicissim hos studiose laudare;

Qualis à natura Pheraulas fuerit.

operamque dare, vt gratificantibus vicissim gratificẽtur: & quos beneuolo esse erga se animo cognoscerent, eos vicissim beneuolentia complecti: quos amare se perspicerẽt, eos odisse nequaquam posse: parentes denique multo magis obsequiis & cultu vicissim demereri velle, quam animalia cetera; siue illi superstites essent, seu mortem obiissent. Ceteras vero animantes vniuersas & magis ingratas, & minus beneficij memores esse, quam homines, sentiebat. Sic igitur & Pheraulas mirifice gaudebat, quod facultatẽ habiturus esset, vt aliarum rerum suarum cura liberatus, amicis ceteris operam daret: itidemque Sacas, quod multa possidẽs, multis fruiturus esset. Ac Sacas quidem hic Pheraulam diligebat, qui semper aliquid adferret: Pheraulas Sacam, quod accipere omnia vellet, ac tametsi plura semper ei curanda venirent, non tamen propterea plus sibi negotij exhiberet. Et hi quidẽ hoc pacto degebant. At Cyrus etiam facta re sacra, epulo victorię instituto, illos amicos inuitauit, quos aperte constaret & auctum eum maxime cupere, & animis ei summopere beneuolis honorem habere. Cum his inuitauit & Medum illum Artabazum, & Tigranem Armenium, & equitum præfectum Hyrcanium, & Gobryam. Gadatas autem sceptrigeris eius præerat, tõtaque victus ratio domestica sic erat instituta, quemadmodum Gadatas ordinauerat. Et quoties cœnabant apud Cyrum aliqui, ne sedebat quidem Gadatas, sed muneris sui curam gerebat: sin adesset nemo, & ipse cum Cyro cœnabat. Delectabatur enim Cyrus cõsuetudine Gadatæ, qui propter hęc a Cyro multis & magnis honoribus adficiebatur, ac propter Cyrum etiã ab aliis. Ad cœnam inuitati quum venissent, non fortuito vnumquemque collocabat; sed quem honore maximo dignabatur, ad lęuam, quod hæc insidiis obnoxia magis sit, quã dextra: secũdum ab hoc ad dextram, tertium rursus ad læuam, quartum ad dextram: ac si plures etiã essent, eadem eos ratione collocabat. Arbitrabatur autẽ vtile esse, quo honore singulos ornaret, planum fieri. Nã vbi existimant homines eum, qui præstet aliis, neque præconia, neque præmia accepturum; liquido patet, inter eos æmulationem nullam existere. Vbi vero pręstantissimi cuiusque cõditio cernitur esse optima, ibi summa cũ alacritate vniuersi certamina se suscipere declarant. Et Cyrus quidem hoc modo, quinam apud se maxima essent auctoritate, statim planum faciebat,

Cyrus in collocatione cõuiuarum certã rationem sequitur.

A τοῖς μεγαλυζομένοις πρωμένους αὐτῷ χρείζεσθαι· καὶ οὓς γνοίη δι' νοικῶς ἔχοντας, τούτοις αὐτὸς δι' νοεῖσθαι· καὶ οὓς εἰδείη φιλοῦντας αὐτούς, τούτοις μισοῦντας δι' νατοὺς ποιούμενος· καὶ γονέας δὲ πολὺ μᾶλλον αὐτὸς θεραπεύειν πάντων τῶν ζώων ἐθέλοντας, καὶ ζῶντας καὶ τελευτήσαντας. τὰ δ' ἄλλα πάντα ζῶα καὶ ἀνθρωποειδέστερα καὶ ἀγνωμονέστερα αὐτῶν ἐπίστασθαι ἔφη). οὕτω δὴ ὁ μὲν Φεραύλας ὑπερήδετο, ὅτι ἐξέσοιτο αὐτῷ, ἀπαλλαγέντι τῶν ἄλλων πραγμάτων, ὑπὲρ ὑγιείας, ἀμφὶ τοὺς ἄλλους φίλους ἔχειν· ὁ δὲ Σάκας, ὅτι ἐμέλλε πολλὰ ἔχων πολλοῖς χρήσεσθαι. ἐφίλει δὲ ὁ μὲν Σάκας τὸν Φεραύλαν, ὅτι τῷ προσφέρειν τι ἀεί· ὁ δέ, τὸν Σάκαν, ὅτι τῷ δέχεσθαι πάντα ἤθελε, καὶ ἀεὶ πλείονων ὑπιμελούμενος, οὐδὲν μᾶλλον αὐτῷ ἀσχολίαν παρεῖχε. καὶ ὅτι μὲν δὴ οὕτω διῆγον. θύσας δὲ καὶ ὁ Κῦρος, [καὶ* νικητήρια ἑστιῶν ἐκάλεσε τοὺς φίλους, οὓς μάλιστ' αὐτὸς αὔξειν τε βουλόμενος φανερὸς ἦν, καὶ ὁρῶντες δι' νοϊκώτατα. συνεκάλεσε δὲ αὐτοῖς καὶ Ἀρτάβαζον τὸν

B μῆδον, καὶ Τιγράνην τὸν Ἀρμένιον, καὶ τὸν ὑρκάνιον ἵππαρχον, καὶ Γωβρύαν. Γαδάτας δὲ τὸν σκηπτοῦχον, πάντων ἦρχεν αὐτῷ, καὶ ὅπῃ ἐκεῖνος διοικήσοι, ἢ πᾶσα εἴσοδον διαφανῆ καθίστη· καὶ ὁπότε μὲν συνδειπνοῖέν τινες, αὐτὸς ἐκάθιζε Γαδάτας· ἀλλ' ἐπεμελεῖτο ὁπότε τὸ μὴ αὐτὸς εἶεν, καὶ στεινοδειπνεῖ. ἤδετο γὰρ αὐτῷ ξυνών. ἀντὶ δὲ τούτων πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ Κύρου, ἀφ' οὗ Κῦρον καὶ ὑπ' ἄλλων. ὡς δ' ἦλθον οἱ καλεσθέντες ὅπου τὸ δεῖπνον, οὐχ ὅπου ἔτυχεν ἕκαστον ἐκάθιζεν, ἀλλ' ὃν μὲν μάλιστα ἐτίμα, παρὰ τὸν ἀριστερὸν χεῖρα, ὡς εὐπροσδεκτότερος παρ' αὐτοῦ ὤν, ἢ τῆς δεξιᾶς· τὸν δὲ δεύτερον πρὸς τῇ δεξιᾷ, τὸν δὲ τρίτον πάλιν πρὸς τῇ ἀριστερᾷ, τὸν δὲ τέταρτον πρὸς τῇ δεξιᾷ· καὶ ὡς πλέονες εἶεν, ὡσαύτως. σαφηνίζεσθαι δὲ, ὡς ἕκαστον ἐτίμα, τῷδε ἐδόκει αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι· ὅπου γὰρ μὴ οἱόν τε οἱ ἄνθρωποι τὸν κρατεύοντα μήτε κηρύττεσθαι, μήτε ἆθλα λήψεσθαι, δῆλοί εἰσιν ἐν τούτῳ

C οὐ φιλονεικοῦντες πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες· ὅπου γὰρ μάλιστα πλεονεκτεῖν ὁ κράτιστος φαίνεται, ἐνταῦθα προθυμότατα φανεροί εἰσιν ἀγωνιζόμενοι πάντες. καὶ ὁ Κῦρος δὲ οὕτως ἐσαφηνίζε μὲν τοὺς κρατοῦντας παρ' ἑαυτῷ,

ὑπαρχον,

† ἢ αὐτὸ εἶεν, hoc est, soli,

D

E

δι' οὓς

ἀθὺς ἀρξάμενος ἐξ ἕδρας καὶ τῆς διαιτάσεως. ἡ μήτοι ἀθάνατον τὴν καθεῖσαν ἕδραν καθεζήσαθαι, ἀλλὰ νόμιμον ἐποιήσαθο, καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις τὴν προβολὴν εἰς τὴν τιμιωτέραν ἕδραν, καὶ εἴ τις ῥᾳδιουργήσειε, δυσχωρῆσαι εἰς τὴν ἀτιμοτέραν. τὸ δὲ προβάλλοντα ἐν τῇ ἕδρᾳ ἠσχύνετο μὴ πλῆσαι καὶ ἀγαθὰ ἔχοντα παρ' αὐτῷ φαίνεσθαι. καὶ ταῦτα ὁ ὁπὶ Κύρου γιγνόμενα, ὅπως ἔτι καὶ νῦν ἔχει νόμιμα ἀγαθανόμενα. ἐπεὶ δὲ ἐδείπνουν, ἐδόκει τῷ Γωβρύᾳ τὰ μὲν πολλὰ ἔκαστα εἶναι, οὐδὲν θαυμαστὸν παρ' ἀνδρὶ πολλῶν ἄρχοντι. ὃ δὲ τὸ Κύρου, ὅτι μεγάλα προσάπτοντα, εἰ τῷ ἤδη δόξειε λαβεῖν, μηδὲν τῶν μόνον καταδαπανᾶν, ἀλλὰ ἔργον ἔχειν δεόμενον τοῦ κοινωνεῖν τοὺς παρόντας· πολλάκις δὲ καὶ τῶν ἀπόντων φίλων ἔστιν οἷς ἑώρα πέμποντα ταῦτα αὐτὸν, οἷς ἡδεῖς τύχοι· ὥστε ἐπεὶ ἐδεδειπνήκεσαν, καὶ τὰ πρῶτα πολλὰ ὄντα διαπεπόμφει ὁ Κῦρος ἀπὸ τῆς τραπέζης, εἶπεν ἄρα ὁ Γωβρύας· ἀλλ' ἐγώ, ὦ Κῦρε, προσθεν μὲν ἠγούμην τοῦτό σε πλεῖον διαφέρειν ἀνθρώπων, τῆς στρατηλικῆς τέχνης· νῦν δὲ θεοὺς ὀμνύμι ἤμην ἐμοὶ δοκεῖν πλέον σε διαφέρειν φιλανθρωπίᾳ, ἢ στρατηγίᾳ. νὴ δί', ἔφη ὁ Κῦρος. καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ ὅπλα δείκνυμι ἐπιδεικνύμενα τὰ ἔργα πολὺ ἥδιον φιλανθρωπίας, ἢ στρατηγίας. πῶς δή; ἔφη ὁ Γωβρύας. ὅτι, ἔφη, τὰ μὲν, κακῶς ποιοῦντα ἀνθρώπους δῆλα ὅπλα δείκνυσθαι· τὰ δὲ, οὐ. ἐκ τούτου δὴ ἐπεὶ ὑπέπινον, ἤρετο ὁ Ὑστάσπας τὸν Κῦρον, ἆρ' ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀχθεσθείης μοι, εἴ σε ἐροίμην, ὃ βούλομαί σου πυθέσθαι; ἀλλὰ νὴ μὰ τοὺς θεούς, ἔφη, τἀναντίον τούτου, ἀχθοίμην ἄν σοι, εἰ αἰσθοίμην σιωπῶντα, ἃ ἂν βούλοιο ἐρέσθαι. λέγε δή μοι, ἔφη, ἦ δὴ πώποτε καλέσαντός σου οὐκ ἦλθον; οὐδαμά, ἔφη ὁ Κῦρος. ἀλλ' ἐξαναστὰς σχολῇ ὑπήκουσα; οὐδὲ τοῦτο. προσέταξέν δέ τι ἤδη σοι ὑπηρετεῖν; οὐκ ἔπραξα; οὐκ αἰτῶμαι, ἔφη. τὸ δὲ πράττοιμι, ἔστιν ὅ, τι πώποτε ἡδέως προθύμως, ἢ οὐχ ἥδομένως προσάπτοντά με κατέγνως; οὐτοι δὴ πολλῶν ἥκιστα, ἔφη ὁ Κῦρος. τίνος μὴν ἕνεκα, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Κῦρε, Χρυσάντας σε ἔπεμψεν, ὥστε εἰς τὴν τιμιωτέραν ἐμοῦ ἕδραν ἱδρυθῆναι; ἢ λέγω; ἔφη ὁ Κῦρος. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Ὑστάσπας. καὶ σὺ οὖν οὐκ ἀχθεσθήσῃ μοι ἀκούων ἃ δὴ ἐγὼ ἠσθήσομαι ἀκούσας;

A exorsus a sessionis & adsistendi loco. Neque tamen esse cuique perpetuum locum volebat eum, quo sedere iussus fuisset; sed lege cauit, vt præclaris facinoribus progressio fieret ad locum honoratiorem, ac si quis ignaue nequiterque se gereret, ad minus honorificum retrocederet. Putabat autem sibi pudendum Cyrus, eum hominem, qui locum in cõsessu principem obtineret, non etiam conspici plurimis ab se bonis ornatum. Atque hæc vt Cyri tempore fuerunt, ita nunc quoque seruari animaduertimus. Inter cœnandum, minime, visum est Gobryæ mirum, magna copia res singulas esse apud hominem multis imperantem; sed id potius, quod Cyrus in tanta rerum magnitudine, si quid suaue visus esset consecutus, id non solus absumeret: sed etiam laborẽ susciperet rogando, vt amici præsentes eo communiter vescerentur. Quinetiam sæpenumero videbat eum nonnullis amicis absentibus ea mittere, quib. forte delectatus esset. Quo fiebat, vt posteaquam ipsi cœnati essent, & omnia, permulta quidem illa, Cyrus ex mensa huc illuc misisset, Gobryas diceret: Existimabam antehac equidem, Cyre, plurimum eo præstare te ceteris hominibus, quod imperatoriæ disciplinæ peritissimus esses. At nunc Deos iureiurando sancte testor, videri mihi longe te clementia, quam imperatoria laude præstare. Sic est profecto, ait Cyrus, & quidem clementiæ, quam artis imperatorię opera demonstrare, multo est gratius. Quinam istuc? ait Gobryas. Quod, inquit, hæc demonstrando, male mortalibus facere necesse est, illa cũ beneficio coniuncta sunt. Deinde quum largius biberent, Cyrum Hystaspas interrogat: Num mihi succensurus sis, Cyre, si te interrogem, quod rescire cupio? Immo vero per Deos immortales, ait, e contrario succenserem tibi, si te reticere animaduerterem, de quibus interrogare velles. Dic mihi quæso, inquit, an vmquam arcessitus abste, nõ accessi? Bona verba, subiecit Cyrus. Num vero lente tibi parui? Ne id quidem. Nũ aliquid mihi abs te imperatum, nõ effectum dedi? nihil habeo, quod querar, ait. Quidquid autem facerem, eorum omnium an aliquid est, quod vmquam nõ satis alacriter, neq; cũ voluptate facere me animaduerteris? Id vero minime omniũ, ait Cyrus. Quid igitur est, per Deos immortales, Cyre, quo Chrysantas te mouit, vt sede honoratiori, quam ego, collocaretur? Dicamne? inquit Cyrus. Omnino, subiecit Hystaspas. Tu vero mihi rursum non succensebis, vbi quod verum est, audies? Immo

τιμιωτάτην τὴν ἔδραν — *Gobryas humanitatem Cyri admiratur.* — *ἃ ἂν προσαιροίμην, ἔστιν* — *πάμπολλα* — *Χρυσάνταν ἔχαλας ὥστε χωρεῖν* — *Cur Hystaspæ Chrysantam Cyrus prætulerit.*

voluptatem capiam, inquit, si me nulla iniuria adfici sciã. Hic ergo Chrysantas primum, ait, non exspectabat, donec arcesseretur; sed rerum nostrarum causa prius etiam, quam arcesseretur, aderat. Præterea non id solum faciebat, quod imperaretur: sed quidquid animaduerteret ipse, quod effectum nobis conduceret, agebat. Quoties autem ad socios aliquid dicendum erat, quæcumque debere dici a me decori ratione putabat, de iis cõsilium mihi suum dabat: quę vero persentisceret me quidem scire socios cupere, sed pudore præpediri, quo minus ipse exponerem; ea sic proferebat, quasi suam ipsius sententiam pronuntiaret. Quid igitur vetat, quo minus in his mihi meipso potior fuerit? Præterea sibi semper ea, quæ adsunt, sufficere ait; mihi prospicere se declarat ad omnes, ecquid accedere possit amplius, quod vtilitatem adferat. Denique de meis commodis plus ipse voluptatis ac lætitiæ capit, quam egomet capiam. Ad ea Hystaspas: Lætor, ita me luno amet, inquit, me de his te interrogasse. Cur id potissimũ? ait Cyrus. Nam & ipse, inquit, hæc enitar facere. Vnũ modo ignoro, quo pacto efficere possim, vt manifestum sit, me tuis commodis gaudere. Num manibus mihi plaudendum, an ridendum, vel quid agendum est? Et Artabazus: Saltãdum tibi est, ait more Persico. Quæ verba risus consequutus est. Quum autẽ compotatio produceretur, Gobryam Cyrus interrogabat: Dic mihi, Gobrya, modone tibi videare lubentius horum alicui filiam daturus, quam id temporis, quo primum nobiscum congressus es? Num & mihi, subiecit Gobryas, verum licet dicere? Licet profecto, ait Cyrus. Quippe nulla interrogatio mẽdacium desiderat. Itaque certo scias, inquit, multo me iam lubẽtius id facturum. Possisne mihi dicere, ait Cyrus, quamobrem? Possim vero. Dic igitur. Quia cernebam eos id temporis tum labores, tum pericula, præsentibns & æquis animis tolerare: nunc etiã res secundas moderate ferre video. Arbitror autem, Cyre, „ difficilius esse reperire hominem, qui res „ secundas, quam qui aduersas recte ferat. „ Nam illæ in plerisque insolentiam, hę „ modestiam in omnibus excitãt. Et Cyrus: Audiuistine, inquit, hoc Gobryę verbum Hystaspa? Audiui profecto, ait, ac si quidem eiusmodi plura dixerit, multo me magis filiæ procum habiturus est, quã si multa mihi pocula ostendet. Profecto, inquit Gobryas, multa mihi sunt huiusmodi litteris con-

A σομαι μὴν οὖν, ἔφη, ἐὰν εἰδῶ ὅτι σὺκ ἀδικήσομαι. Χρυσάντας οἴεται, ἔφη, οὐδὲν πρᾶγμα τὸν μὴ οὐ κληθῆναι ἀπέμενεν, ἀλλὰ πρὶν καλεσθαι παρεῖναι τῶν ἡμετέρων ἕνεκα. ἔπειτα δὲ ὃ κελευόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅ, τι αὐτὸς γνοίη ἄμεινον εἶ) πεπραγμένον ἡμῖν, τοῦτο ἔπραττεν. ὁπότε δ' εἰπεῖν τι δέοι εἰς τοὺς συμμάχους, ἃ μὴν ἐμὲ ᾤετο πρέπειν λέγειν, ἐμοὶ συνεβούλευεν· ἃ δ' ἐμὲ αἰσθοιτο βουλόμενον μὴ εἰδέναι τοὺς συμμάχους, αὐτὸν δέ με αἰσχυνόμενον πε-

B εἰ ἐμαυτῷ λέγειν, ταῦτα ὥσπερ λέγων, ὡς ἑαυτῷ γνώμην ἀπεφαίνετο. ὥστ' ἔν γε τούτοις τί κωλύοι αὐτὸν καὶ ἐμοῦ ἐμοὶ κρείττονα εἶ); καὶ ἑαυτῷ μὲν ἀεί φησι πόνους παρέχειν, ἐμοὶ δὲ ἀεὶ φανερός ἐστι σκοπῶν, τί ἂν προσγενόμενον †οἰήσειεν. ὅτι τε τοῖς ἐμοῖς †καλοῖς μᾶλλον ἐμοῦ ἀγάλλεται καὶ ἥδεται. πρὸς ταῦτα ὁ Ὑστάσπας εἶπε· νὴ τὼ ἥραν ὦ Κῦρε, ἥδομαί γε ταῦτά σε ἐρωτήσας. τί μάλιστα; ἔφη ὁ Κῦρος. ὅτι κἀγὼ πειράσομαι ταῦτα ποιεῖν. ἓν μόνον,

C ἔφη, ἀγνοῶ, πῶς ἂν εἴην δῆλος χαίρων ὅτι τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς· πότερον χρῶμαι τῷ χεῖρε, ἢ γελᾶν, ἢ τί ποιῶν. καὶ ὁ Ἀρτάβαζος εἶπεν· ὀρχεῖσθαι δεῖ σε πρὸς αὐτόν. ὅτι τούτοις μὲν δὴ γέλως ἐγένετο. πρὸς ἱόντος δὲ τοῦ συμποσίου, ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν ἐπήρετο, εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, νὴ τὼ ἂν δοκοίης ἥδιον τῶνδε τῷ τῷ θυγατέρα δοῦναι, ἢ ὅτε σε πρῶτον ἡμῖν συνεγίνου; σὺκοῦν, ἔφη ὁ Γωβρύας, κἀγὼ τἀληθῆ λέγω; νὴ δί', ἔφη ὁ Κῦρος· ὡς ψεύδους γε σοὶ

D μία ἐρώτησις δεῖται. δοῦ τοίνυν, ἔφη, ἴσθι ὅτι νῦν ἂν πολὺ ἥδιον. ἦ καὶ ἔχοις ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰπεῖν δεῖται; ἔγωγε. λέγε δή. ὅτι τότε μὲν ἑώρων σοὺς πόνους καὶ τοὺς κινδύνους δι' ὑμᾶς αὐτοὺς φέροντας, νῦν δ' ὁρῶ αὐτοὺς τὰ ἀγαθὰ σωφρόνως φέροντας. δοκεῖ δέ μοι, ὦ Κῦρε, χαλεπώτερον εἶ) εἶναι ἄνδρα πράγματα καλῶς φέροντα, ἢ τὰ κακά. τὰ μὲν γὰρ ὑβρίζειν τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ σωφροσύνην τοῖς πᾶσιν ἐμποιεῖ. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· ἤκουσας, ὦ Ὑστάσπα, Γωβρύου τὸ ῥῆμα; καὶ

E μὰ δί', ἔφη· καὶ ἐὰν πολλὰ τοιαῦτά γε λέγῃ, πολὺ μᾶλλόν με τὸν θυγατροῦς μνηστῆρα λήψεται, ἢ ἐὰν ἑκατὸν μαῖα πολλά μοι ὅσα δύναται. ἦ μήν, ἔφη ὁ Γωβρύας, πολλά γέ μοι ὅσα τοιαῦτα συγ-

γεγραμ-

ηεγαμιθύα, ὧν ἐγώ σοι ὑφοιήσω, ἰὼ τλὼ
θυγατέρα μου γυναῖκα λαμβαίης. τὰ ὀ ὀκ-
πώμαλα, ἔφη, ὅπῃ ὀκ ἀνέχεαζ μοι φαίνη,
† δώσω, ὀκ οἶδ' εἰ Χρυσάντᾳ τότῳ † δῶς, ἐπεὶ καὶ
τλὼ ἕδραν σου ὑφήρπασε. κὴ μὰ δή, ἔφη ὁ Κῦ-
ρος, ὦ Ὑγάσπα, καὶ οἱ ἄλλοι ὅ οἱ παρόντες, ἰὼ
ἐμοὶ λέγητε, ὅτῳ τις ὑμῶν γαμεῖν ὀτιχρήσ-
ται. γνώσεσθε ὁποῖός ἰις κἀγὼ σωεργὸς ὑμῖν
ἔσομαι. κὴ ὁ Γωβρύας εἶπεν· ἰὼ δέ τις ὀκδῶναι
βούληται θυγατέρα, τῳ̃ς τίνα δ' λέγῃς;
τῳ̃ς ἐμέ, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ὅτι. πολύ γ', ἔφη, B
δῆλός εἰμι ταὐτην τ' τέχνην. ποίαν; ἔφη ὁ Χρυ-
σάντας. ὃ γνῶναι ὁποῖος ἂν γάμος ἑκάστῳ συν-
αρμόσῃ. κὴ ὁ Χρυσάντας ἔφη, λέγε δὴ τῳ̃ς
τ' θεῶν, ποίαν τινά μοι γυναῖκα οἵᾳ σωαρ-
μόσῃ κάλλιςα. τῳ̃ τὸν μὲν, ἔφη, μικρὸν μι-
κρὸς γὰρ κὴ αὐτὸς εἶ. ἰὼ ὀ μεγάλην γαμήσῃς,
ἰὼ πολεβόλῃ αὐτλὼ ὀρθλὼ φιλῆσαι, τῳ̃ς-
άλλεσθαί σε δεήσῃ ὡς τὰ κυνάρια. τῦτο μὲν
δὴ, ἔφη, ὀρθῶς τῳ̃νοῆς. καὶ γὰρ ὑσὶ ὁπωσιοῦν
ἀλπικός εἰμι. ἔπῃται σὶ, ἔφη, σιμὴ ἄν σοι ἰκυ- C
ρῶς συμφέρῃ. τῳ̃ς τί δὴ αὖ τῦτο; ὅτι, ἔφη,
σὺ γρυπὸς εἶ. τῳ̃ς οὖν τ' σιμότητα σάφ' ἴσθι
ὅτι ὁ γρυπότης ἄρισα τῳ̃σαρμόσῃ. λέγῃς
σὺ, ἔφη, ὡς κὴ τῳ̃ εὖ δεδῃπνηκότι, ὥσπερ κὴ ἐγὼ
νυνῶ, ἄδῃπνος ἂν σωαρμόζοι; ναὶ μὰ δί', ἔφη ὁ
Κῦρος. τῶν μὲν γὰρ μετῶν γρυπὴ ἡ γαςὴρ γί-
γνε), τ' ὃ ἀδείπνων, σιμή. κὴ ὁ Χρυσάντας ἔφη·
ψυχρῷ δ' ἄν, τῳ̃ς τῶν θεῶν, βασιλῆ ἔχοις ἂν
εἰπεῖν ποία τις συνοίσῃ; ὀκοῦν μὲν δὴ ὅ, γε Κῦ-
ρος ἐξεγέλασε, κὴ οἱ ἄλλοι ὁμοίως. γελώντων ὃ ἄ- D
μα εἶπεν ὁ Ὑγάσπας· πολύ γε, ἔφη, μᾶλιςα
τῦτό σε, ὦ Κῦρε, ζηλῶ ὂν τῇ βασιλείᾳ. τίνος;
ἔφη ὁ Κῦρος. ὅτι δυνάσαι κὴ ψυχρὸς ὢν γέλω-
τα παρέχειν. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· † ἐπεὶ ὀκ ἂν
ὠφελοίμε γε παμπόλλου, ὥστε σοι ταῦτα εἰρῆσθαι,
καὶ ἀπαγγελθῆναι παρ' ἧ δ' ἀδοκιμῶν βάλῃ, ὅτι
ἀχρεῖος εἶ; καὶ ταῦτα μὲν δὴ ὕτω διεσκώπτετο.
μετ' ὃ ταῦτα Τιγράνῃ μὲν ὑπέσχετο γυναῖκα ὃν
κόσμον, κὴ ἐκέλευσε τῇ γυναικὶ δῦναι, ὅτι ἀν-
δρείως συνεγαλλύετο τῳ̃ ἀνδρί. Ἀρταβάζῳ ὃ E
χρυσῆν ἔκπωμα· ᾧ ὃ ὑρκάνιον ἵππον, κὴ ἄλλα
πολλὰ καὶ καλὰ ἐδωρήσατο. σοὶ ὅ, ἔφη, ὦ Γω-
βρύα, δώσω ἄνδρα τῇ θυγατρί. ὀκοῦν ἐμέ, ἔφη ὁ
Ὑγάσπας, δώσῃς, ἵνα κὴ τὰ συγγράμματα λά-
βω. ἦ κὴ ἔστι σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ὑσία ἀξία τ' τ' παιδός; νὴ δί', ἔφη, πολλαπλασίων μὲν ὧν χρημάτ'.

A signata, quæ tibi ego nõ inuidebo, si filiam meam vxorem duxeris. Pocula vero, ait, quia mihi nõ videris admittere, haud scio an Chrysantæ huic dare debeam, quando is tibi sedem tuam surripuit. Enimuero, ait Cyrus, mi Hystaspa, & ceteri qui adestis, si mihi tẽ indicaueritis, quãdo quis vestrum vxorem ducere conabitur; qualem & ipse vobis operam nauaturus sim, cognoscetis. Et Gobryas: Cui vero indicandum erit, inquit, si quis filiam nuptũ dare velit? Etiam illud mihi significate, ait Cyrus. Nam hanc artem mirifice calleo. Quam? ait Chrysantas. Cognoscendi, inquit, quod cõiugium cuique congruat. Et Chrysantas: Dic mihi per Deos immortales, ait, cuiusmodi vxorem mihi pulcherrime congruituram arbitreris. Primum, inquit, paruam. nam & tu paruus es. Quod si grandem ducas, adsilire te necesse fuerit, catellorum more, si forte rectam osculari velis. Id vero, inquit, recte abs te prouidetur. Nam ne tantillum quidem ad saltandum idoneus sum. Deinde, ait, admodum tibi sima cõduceret. Cur illud? Quia tu, inquit, nasum aduncum habes. Optime igitur sima nasi forma congruerit adũcæ. Tu ne ais, inquit, bene cœnato, quemadmodum iam ego sum, incœnatam ieiunamque congruere? Ita profecto, ait Cyrus. nam eorum, qui pleni sunt, venter aduncus est; cœnatorum, simus. Et Chrysantas: Obsecro te, inquit, possisne dicere, cuiusmodi vxor regi frigido sit cõmoda? Heic risum & Cyrus edidit, & alij; quibus simul ridentibus Hystaspas dixit: Equidẽ te, Cyre, multo maxime ceu felicẽ ob hoc in isto regno tuo admiror. Quid illud est? ait Cyrus. Quod quũ frigidus sis, risum mouere possis. Et Cyrus: Tu vero nõ magno redimeres, inquit, vt hæc abs te dicta essẽt; atq; vt illi renũtiaretur, apud quã esse cupis in existimatione, quod sis vrbanus? Et his quidẽ iocis inter eos ludebatur. Secundum illa Cyrus mundũ muliebrem Tigrani protulit, quem vt vxori daret, iussit; quod ea virili animo militiæ mariti comes fuisset. Artabazo poculum aureum, Hyrcanio equum, cum aliis multis ac pulchris rebus donauit. Tuæ vero, mi Gobrya, inquit, filiæ virum dabo. Me igitur dabis, ait Hystaspas, vt etiam illa Gobryæ scripta consequar. Et Cyrus; Num tibi sunt, inquit, facultates, quæ sint puellæ fortunis dignæ? Sunt profecto, ait, & multo quidem maioribus etiam opibus.

† ἔπῃτα

Cyrus iocatur cum suis.

Plut. 2. Conuiu. qu. 1. p. 1124.

Cyrus Hystaspæ dat vxorem Gobryæ filiam.

Et vbinam, inquit Cyrus has facultates habes? Heic, ait, vbi tu conſediſti, qui mihi amicus es. Id vero ſufficit mihi, ſubiecit Gobryas: ſtatimque porrecta dextra, Da mihi Cyre, ait. Nã equidem accipio. Et prehenſam Cyrus Hyſtaſpæ dextram Gobryæ dedit, & is accepit. Multa deinde munera, & elegantia quidem, Hyſtaſpæ dedit, quæ puellæ mitteret. Chryſantam vero, admotum ſibi, oſculatus eſt. Et Artabazus: Profecto Cyre, inquit, non ex eodẽ auro mihi poculum, & Chryſantæ munus hoc dediſti. At enim, ait Cyrus, etiam tibi daturus ſum. Quando? quærebat ille. Ad annum, inquit, trigeſimum. Tu vero ſic te parato, ait Hyſtaſpas, vt me tempus illud exſpectaturum, nec mortem prius obiturum, ſcias. Hoc modo tum illi contubernio finis eſt impoſitus. Quum autem ipſi ſurgerent, etiam Cyrus ſurrexit, & eos ad fores vſque proſequutus eſt. Poſtridie ſocios, qui ſponte ſe coniunxerant, ſingulos domũ remiſit, exceptis iis, qui apud ipſum habere domicilia vellent. His & agros, & ædes dedit; quas etiã nunc poſteri eorum, qui tunc remãſere, poſſident. Sunt autem plurimi ex Medis & Hyrcaniis. Diſcedentibus multa largitus, quum perfeciſſet, vt nihil tum præfecti, tum milites quererentur; ſic eos dimiſit. Hinc militibus etiam ſuis pecunias, quaſcumque Sardibus acceperat, diſtribuit: ac decem quidem milliũ præfectis, & adparitoribus ſuis eximia quędam, pro dignitate cuiuſque largiebatur, cetera hinc inde diuidebat. Data enim parte certa cuique decem millium præfecto, commiſit eos, vt perinde ac ipſe diſtribuiſſet in eos, ita & aliis ipſi diſtribuerent. Ac pecuniæ quidem ceteræ ſic ab eis diſtributæ ſunt, vt præfectus quiſque in præfectos inferiores, ſibi parentes, explorando inquireret: tamdemque ſex militibus præfecti, gregariis ſub ſe militibus exploratis, pecunias vltimas pro cuiuſque merito diſtribuerunt. Atque hoc modo iuſtam vniuerſi portionem conſecuti ſunt. Acceptis autem pecuniis hiſce, tunc diſtributis, plerique de Cyro aiebant: Nimirum multa poſſidet ipſe, quum tam multa cuique noſtrum dederit: alij dicebant: Quæ ſunt illa multa, quæ poſſidet? non is vllo modo Cyri mos eſt, vt rem facere velit: ſed maiorem voluptatem dando, quam poſſidendo percipit. Hos ſermones, hominumque de ſe ſententias, quum Cyrus animaduertiſſet; conuocatis amicis, & omnibus illis, quos intereſſet arceſſiri, in hãc ſententiam

Cyrus milites ſuos præmiis ornat.

καὶ ποῦ, ἔφη ὁ Κῦρος, ἔστι σοι αὕτη ἡ οὐσία; ἐν-
ταῦθ', ἔφη, ὅπου καὶ σὺ κάθησαι, φίλος ὢν
ἐμοί. ἀρκεῖ μοι, ἔφη ὁ Γωβρύας· καὶ αὐθις ἐκ-
λείνας τὴν δεξιάν, δίδου, ἔφη, ὦ Κῦρε· δέχομαι
γάρ. καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν τῆς Ὑσπάσπου δεξι-
ᾶς, ἔδωκε τῷ Γωβρύᾳ· ὁ δ' ἐδέξατο. ἐκ δὲ τού-
του πολλὰ μὲν καλὰ ἔδωκε δῶρα ὁ Ὑσπάσπας,
ὅπως τῇ παιδὶ πέμψῃ. Χρυσάντην δ' ἐφί-
λησε θεασάμενος καὶ ὁ Ἀρτάβαζος εἶπε·
μὰ δί', ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐχ ὁμοίως γε χρυσοῦν ἐμοί
τε δ' ἔκπωμα δέδωκας, καὶ Χρυσάνταν δῶ-
ρον. ἀλλά μοι, ἔφη, δώσω. ἐπήρετο ἐκεῖνος, πό-
τε; εἰς τριακοστὸν, ἔφη, ἔτος. ὡς δυναμένοιῶτος,
ἔφη, μὴ σὲ ἀποθανεῖν, ἕως ἂν θεασκυά-
ζῃς. καὶ τότε μὲν δὴ οὕτως ἔληξεν ἡ σκιή. ἐξα-
νισταμένων δ' αὐτῶν † ἐξανέστη καὶ ὁ Κῦρος, καὶ συνεξα-
ξυμπαρεπέμψεν αὐτοὺς ὅθι † ἐκεῖνος ἤθελον. τῇ δ' νέστη
ὑστεραίᾳ τοῖς ἑταιρικοῖς συμμάχοις χιλιάρχοις
ἀπέπεμπεν οἴκαδε ἑκάστους, πλὴν ὅσοι αὐτῶν
οἰκεῖν ἐβούλοντο παρ' αὐτῷ· τούτοις δὲ χώραν καὶ
οἰκίας ἔδωκε, καὶ νῦν ἔτι ἔχουσιν οἱ τῶν κατα-
μενάντων τούτων τότε ἔκγονοι· πλῆθοι δ' εἰσὶ
μυρίων καὶ χιλίων. τοῖς δ' ἀπιοῦσι δωρησά-
μενος πολλὰ, καὶ ἀμέμπτοις ποιησάμενος καὶ
ἄρχοντας, καὶ στρατιώτας, ἀπεπέμψατο. ἐκ
τούτου δὴ διέδωκε καὶ τοῖς † παρὰ αὐτὸν στρατιώ- παρ' ἑαυ-
ταις τὰ χρήματα, ὅσα ἐκ Σάρδεων ἔλαβε, καὶ τῷ
τοῖς μὲν μυριάρχοις, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ὑπηρέ-
ταις ἐξαίρετα ἐδίδου πρὸς τὴν ἀξίαν † ἑκά- ἑκάστου
στῳ, τὰ δ' ἄλλα διένεμε· καὶ δέκα μέρος ἑκάστῳ δοὺς
τῶν μυριάρχων, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς διανέμειν,
ὡς περ αὐτὸς ἐκείνοις διένειμε. * ἐδίδοσαν δὲ τὰ * διεδί-
μὲν ἄλλα χρήματα, ἄρχων ἄρχοντας τοὺς ὑφ' δοσαν
ἑαυτῷ δοκιμάζων· τὰ δὲ τελευταῖα οἱ ἑξάδαρ-
χοι, τοὺς ὑφ' ἑαυτοῖς ἰδιώτας δοκιμάσαντες,
πρὸς τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ † ἐδίδοσαν· καὶ οὕτω πάν- διεδίδο-
τες εἰλήφεσαν τὸ † δίκαιον μέρος. ὅτε δὲ εἰ- σαν.
† δόκιμον
λήφεσαν τὰ τότε δοθέντα, οἱ μέν τινες ἔλεγον
πρὸς τὸν Κῦρον τοιάδε· ἦ που αὐτός γε πολλὰ
ἔχει, ὅπου γε καὶ ἡμῖν ἑκάστῳ τοσαῦτα δέδωκεν.
οἱ δέ τινες αὐτῶν ἔλεγον, ποῖα πολλὰ ἔχει; οὐχ
ὁ Κῦρος τοῦτος τοιοῦτος † ὅλως χρηματίζεσθαι, † οἷος
ἀλλὰ διδοὺς μᾶλλον ἢ κτώμενος ἥδεται. ἀγαθα-
νόμενοι δὲ ὁ Κῦρος τούτοις τοῖς λόγοις καὶ ταῖς
δόξαις ταῖς περὶ αὐτοῦ, συνέλεξε τοὺς φίλους
τε, καὶ τοὺς ὁπαδοὺς ἅπαντας, καὶ ἔλεξεν
ὧδε·

ὧδε· Ἄνδρες φίλοι, ἐώρακα μὲν ἤδη αὐτῶν ἔνια, οἳ βούλονται δοκεῖν πλείω κεκτῆσθαι ἢ ἔχουσιν, ἐλευθεριώτεροι αὐτοὶ οἰόμενοι εἶναι οὕτω φαίνεσθαι· ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν, ἔφη, οὗτοι ξυμπαλίνορσοι εἶναι, οὓς βούλονται, ἐφέλκεσθαι. † τὸν γὰρ πολλὰ δοκοῦντα ἔχειν, μὴ κατ' ἀξίαν τῆς οὐσίας φαίνεσθαι ὠφελοῦντα τοὺς φίλους, ἀνελευθερίαν ἔμοιγε δοκεῖ προσιάπτειν. εἰσὶ δ' αὖ, ἔφη, οἳ λεληθέναι βούλονται ὅσα αὐτοὶ ἔχουσι. πονηροὶ οὖν καὶ οὗτοι τοῖς φίλοις ἔμοιγε δοκοῦσιν εἶναι. Τὸν γὰρ μὴ εἰδέναι τὰ ὄντα, πολλάκις δεόμενοι οὐκ ἐπαγγέλλουσιν οἱ φίλοι τοῖς ἑταίροις, ἀλλ' ἀπατῶνται. ἁπλοῦν δέ μοι, ἔφη, δοκεῖ εἶναι, ὃ τιμῶν δυνάμενον φανερὸν ποιήσαντα, ἐκ ταύτης ἀγωνίζεσθαι περὶ καλοκἀγαθίας. κἀγὼ οὖν, ἔφη, βούλομαι ὑμῖν, ὅσα μὲν οἷόν τ' ἐστὶν ἰδεῖν τῶν ἐμοὶ ὄντων δεῖξαι, ὅσα δὲ μὴ οἷόν τε ἰδεῖν, διηγήσασθαι. Ταῦτα εἰπὼν, τὰ μὲν ἐδείκνυε πολλά τε καὶ καλὰ κτήματα, τὰ δ' εἰς μνήμην ὡς μὴ ῥᾴδιον εἰπεῖν ἰδεῖν, διηγεῖτο· τέλος δ' εἶπεν ὧδε· Ταῦτα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἅπαντα δεῖ ὑμᾶς οὐδὲν μᾶλλον ἐμὰ ἡγεῖσθαι ἢ καὶ ὑμέτερα. ἐγὼ γὰρ, ἔφη, ταῦτα ἀθροίζω, οὔθ' ὅπως αὐτὸς καταδαπανήσω, οὔθ' ὅπως αὐτὸς καταπίνω· (οὐ γὰρ ἂν δυναίμην) ἀλλ' ὅπως ἔχω τῷ τε ἀεὶ ὑμῶν καλόν τι ποιοῦντι δι-δόναι, καὶ ὅπως ἴῳ τις ὑμῶν πινὸς ἐνδεῖσθαι νομίσῃ, πρὸς ἐμὲ ἐλθὼν λάβῃ, οὗ ἂν ἐνδεὴς τυγχάνῃ ὤν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐλέχθη. ἤνίκα δὲ ἤδη αὐτῷ ἐδόκει καλῶς ἔχειν τὰ ἐν Βαβυλῶνι, ὡς καὶ ἀποδημεῖν, συνεσκευάζετο τῷ εἰς Πέρσας πορείαν, καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγελλεν. ἐπεὶ δὲ ἐνόμισεν ἱκανὰ ἔχειν ὧν ᾤετο δεήσεσθαι, οὕτω δὴ ἀνεζεύγνυε. διηγησόμεθα δὲ καὶ ταῦτα, ὡς † πολὺς ὅλος ὢν, διὰ τάκτου μὲν καὶ εὐσκευάζετο, καὶ πάλιν ἀνεσκευάζετο, καὶ ἐχωρεῖτο ὡς τάχιστα, ὅπου δέοιτο. ὅπου γὰρ αὐτοῦ στρατόπεδον βασιλεύς, σκηναὶ μὲν δὴ ἔχονται πάντες οἱ ἀμφὶ βασιλέα στρατιῶται, καὶ θέρους καὶ χειμῶνος. διὰ τοῦτο ἐνόμιζε Κῦρος, πρὸς ἕω βλέπουσαν ἵστασθαι τὴν σκηνήν· ἔπειτα ἔταξε πρῶτον μὲν πόσον δεῖ ἀπολιπόντας σκηνὰς τὰς δορυφόρους τῆς βασιλικῆς σκηνῆς· ἔπειτα οἷς τοῖς μὲν χώραν ἀπέδειξε τὴν δεξιάν, οἷς τοῖς δ' αὖ τὴν ἀριστεράν,

A loquutus est: Vidi equidem nonnullos, amici, qui existimari vellent, plura possidere, quam haberent reipsa: quod hoc modo futurum arbitrarentur, vt magis liberales viderētur. Verum illi vergere mihi videntur in partem instituto suo contrariā. Nam eum, qui multa possidere credatur, nō pro ratione facultatum amicis palam commodare; id vero mihi notam illiberalitatis irrogare videtur. Rursus alij quantum possideant, ceteros ignorare volunt: qui & ipsi, meo iudicio, male de amicis merentur.
B Nam quia facultates eorum ignorantur, sæpe amici egentes aliquid petendo fodales hosce non adpellant, sed decipiuntur. Id mihi simplicissimi videtur hominis esse, vt ostensis facultatibus suis, pro earum ratione benignitatis laudē sibi parare contendat. Quamobrem & ipse mōstrare vobis volo, quascumque facultates meas videre licet; & quas videre non licet, eas oratione vobis exponam. Quæ loquutus, alias quidem opes, & multas, & insignes, eis cōmōstrabat; alias vero sic collocatas, vt conspici non possent, commemorabat. Tandem dixit: Hæc omnia vos non tam mea,
C quam vestra ducere conuenit. Nam equidem ea colligo, non vt ipse absumam, nec vt deterendo imminuam, quod a me quidem fieri nō posset: sed partim vt habeam, quod alicui vestrum, quouis tempore præclarum aliquod facinus edēti, largiar; partim vt si quis vestrum egere se aliqua re arbitretur, ad me veniat, & quidquid forte desiderat, accipiat. Hæc in hunc modum dicta fuere. Quum autem res ita Babylone
D constitutas existimaret, vt etiam inde abesse posset: ad iter Persicum se parabat cōuasando, idemq; ceteris imperabat. Posteaquā satis eorum habere se putaret, quibus opus sibi fore existimabat, Babylone mouit. Nos autem & hæc cōmemoraturi sumus, quantum scilicet agmen in deponendis impedimentis, quam bono se ordine gereret, ac rursum vasa colligeret, celeriterque suo se loco sisteret, quo necesse erat. Nam vbicumq; castra rex habet, ibi omnes illi, qui circū regem versantur, sub tentoriis tam æstate, quam hieme, militāt.
E Et statim quidem ipse Cyrus hoc instituit, vt tentorium ita figeretur, quo solem orientem spectaret. Deinde primum, quanto ex interuallo a tabernaculo regio abesse satellitum tentoria deberent, ordinauit. Post hos locum dextrum iis, quibus esset mandata panis conficiundi cura, adsignauit; quibus obsoniorum, sinistrum: e-

Cyrus ordinis aptæque collocationis omnium studiosus.

quis item dextrum, siniſtrum iumentis ce- A ἵπποις ἢ τὴν δεξιὰν, ὑποζυγίοις ἢ τοῖς ἀνδρείοις
teris. Erant ſic etiam diſtincta cetera, vt τὴν ἀριστερὰν. καὶ τἆλλα ἢ διελέπακτο, ὥσθ' εἰ-
quiſq; ſtationem ſuam tum menſura, tum δέναι ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ χώραν καὶ μέρει καὶ τό-
loco noſſet. Quũ vero vaſa colligunt, quiſ- πῳ. ὅταν δὲ ἀναπαύζωνται, σωτίθησι μὲν
que vaſa illa componit, quorum ipſi adſi- ἕκαστος σκεύη, οἷς αὐτὸς τέτακται χρῆσθαι, ἀνα-
gnatus eſt vſus; ac rurſum alij iumentis ea τίθενται δ' αὖ ἄλλοι ὅπου τὰ ὑποζύγια. ὥσθ'
imponunt. Quo fit, vt ſimul omnes impe- ἅμα μὲν πολῦται ἔρχονται οἱ σκευαγωγοὶ ὅπου
dimentorum vectores ad ea veniant, qui- τὰ τεταγμένα ἄγειν, ἅμα δὲ πολῦται † ἀναπι- ὑπιπία-
bus vehendis ipſi ſunt deſtinati; & ſimul θέασιν ὅπου τὰ ἑαυτοῦ ἕκαστος. οὕτω δὴ ὁ αὐτὸς σιν
quiſq; ſuis iumentis ſua imponat. Ita tem- χρόνος ἀρκεῖ μιᾷ τε σκιῇ καὶ πάσας αἰτηρῆ-
pus idẽ, vni tabernaculo, & omnibus tol- B σαι. ὡσαύτως οὕτως ἔχει καὶ περὶ καταskευῆς.
lendis, ſufficit. Eadem eſt impedimẽta de- καὶ περὶ τὸ πεποιῆσθαι δὲ τὰ ὑποτιθέμενα πολ-
ponendi ratio. Præterea ſingulis eſt impe- λαχοῦ, ὡσαύτως πάντα τέτακται ἑκάστοις
ratum, quid facere debeant, vt omnia ne- τὰ ποιητέα· καὶ πάλιν τὸ αὐτὸς χρόνος ἀρ-
ceſſaria parentur opportune. Idcirco tem- κεῖ μέρει τε καὶ πᾶσι πεποιῆσθαι. ὥσπερ δὲ
pus idem & vni parti, & omnibus, ad ea pa- οἱ περὶ τὰ ὑποτιθέμενα θεραπόντες χώραν εἶχον
randa ſufficit. Atq; vti ſuus erat locus mi- τὴν προσήκουσαν ἕκαστοι, οὕτω καὶ οἱ ὁπλο-
niſtris hæc neceſſaria curantibus, ſic & ar- φόροι αὐτῶν ἐν τῇ στρατοπεδούσῃ χώραν τὲ
mati milites in metatione caſtrorũ locum εἶχον τὴν τῇ ὁπλίσει ἑκάστῃ ὑποτιθείαν, καὶ
illum habebant, qui armaturę cuiuis aptus ἤδεσαν ταύτην, ὁποῖα ἰών, καὶ εἰς ἀναμφισβή-
eſſet, & quis eſſet is, norant; adeoque vni- C τητον πολῦται καλεχωρίζοντο. καλὸν μὲν γὰρ
uerſi eum ſic occupabant, vt minime de eo ἡγεῖτο ὁ Κῦρος καὶ ἐν οἰκίᾳ εἶ ὑποτιθέσθαι
ambigerent. Nimirũ arbitrabatur Cyrus, τὴν † δ' Δημοσιώου. ὅταν γάρ τις τοῦ δέη- εὐθημο-
etiam in familia præclarum eſſe ſtudium ται, δῆλόν ἐστιν ὅπου δεῖ ἐλθόντα λαβεῖν. πολὺ συνίων,
collocationis aptæ, quandoquidem hoc δὲ ἔτι κάλλιον ἐνόμιζε τὴν τῶν στρατιωτικῶν ὥστε αὖ
modo, ſi aliqua re quis forte indiget, planũ φυλὴν δ' Δημοσιοῦν εἶ, ὅσῳ τε ὀξύτεροι πις
eſt, quo ire debeat, vt eam ſumat: ſed mul- οἱ καιροὶ τῶν εἰς τὰ πολεμικὰ χρήσεων, καὶ
to pulchrius exiſtimabat eſſe, militares tri- μείζω τὰ σφάλματα ἀπὸ τῶν ὑστεριζόντων
bus apta collocatione diſtribui, quũ in vſu ἐν αὐτοῖς. ἀπὸ δὲ τῶν ἐν καιρῷ πραττομένων πλείστου ἄξια [ταῦτα *τὰ κτήματα ἐώ-
rerum bellicarũ quanto magis ſubitæ ſunt D μενα νικᾶν ἐν τοῖς πολεμικοῖς. ἀφὰ ταῦ-
opportunitates occaſionum, tanto plus ab τα οὖν καὶ ἐπεμέλετο ταύτης τῆς δ' Δημο-
iis delinquatur, qui tardius in iis ſe gerunt. σιώνης μάλιστα. καὶ αὐτὸς μὲν δὴ πρῶτος ἑαυ-
Per illos vero, qui mature adſunt, ea fieri τὸν ἐν μέσῳ κατετίθετο τοῦ στρατοπέδου, ὡς
videbat, quæ bellicis in rebus quantiuis ταύτης τῆς χώρας ἐχυρωτάτης οὔσης. ἔπει-
pretij ſint. Hæc cauſſa fuit, cur aptæ huius τα δὲ τοὺς μὲν πιστοτάτους, ὥσπερ εἰώθη, πε-
collocationis perſtudioſus eſſet. Ac pri- ρὶ ἑαυτὸν εἶχε, τούτων δ' ἐν κύκλῳ ἐγκρύους
mus quidem ipſe caſtrorum in medio ſe ἱππέας τ' εἶχε καὶ ἁρματηλάτας. καὶ γὰρ
collocabat, quod is locus eſſet quammu- D τούτους ἐχυρᾶς ἐνόμιζε χώρας δεῖσθαι, ὅπι
nitiſſimus. Deinde circum ſe fidiſſimos σοὶ οἷς μάχονται ὅπλοις οὐδὲν πρόσχρεων
quoſque, ſicut & alias conſueuerat, habe- ἔχοντες τούτων στρατοπεδοῦνται, ἀλλὰ πολ-
bat; atque horum in ambitu proximi tum λοῦ χρόνου δέονται εἰς τὴν ὁπλισιν, εἰ μέλ-
equites, tum curruum ductores erant. Ete- λοισι χρήσιμοι † ἔσεσθαι. ἐν δεξιᾷ δὲ καὶ ἐν ἐξω
nim arbitrabatur his loco tuto eſſe opus, ἀριστερᾷ αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἱππέων πελτασταῖς
quod ita in caſtris agant, vt armis illis, qui- χώρα ἐῶ· πρόσω τῶν δ' αὖ χώρα ἡ πρόσθεν ἐῶ καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἱππέων. ὁπλίτας δ', ἢν
bus in hoſtem pugnant, expedite vti non τὰς τὰ μεγάλα γέρρα ἔχοντας, κύκλῳ πολῦτων εἶχεν, ὥσπερ τεῖχος, ὅπως ἢν δέοι τι ἀνασκευά-
poſſint; ſed longo tempore ad armandum
ſe indigeant, ſi quidem vtiliter efferre in a-
ciem ea velint. Parte vero tum ipſius, tum
equitum dextra & læua, cetratorum locus
erat; ſagittariorum tam ante, quam poſt i- E
pſum, & poſt equites. Grauis armaturæ
milites, & qui crates parmaſue maiores ge-
ſtabant, in ambitu ſuorum omnium habe-
bat inſtar muri; vt ſi neceſſe eſſet equites

ζεσθαι

ξεαζ τοὺς ἱππέας, οἱ μονιμώταζοι τοσόσθεν ὄν- A se prius parare, maxime ſtatarij milites ante ipſos eſſent, tutumque ſpatium eis ad arma capienda præberent. Et quemadmodum grauis armaturæ milites, ſic & cetrati & ſagittarij ſomnum inſtructi capiebant; vt noctu ſi quid vſus poſceret, perinde ac grauis armaturæ milites parati ſunt ad feriendos eos, qui comminus inuadunt, ſic & ſagittarij & iaculatores pro grauis armaturæ militibus, ſi qui hoſtes accederent, promte ſagittis & iaculis ſuis vterentur. Præterea certa quædam ſigna præfecti omnes ad tabernacula habebant. Adparitores vero, non aliter, ac in vrbibus illi, qui locorum periti ſunt, plurimorum domos norunt, & eorum præſertim, quas intereſt noſſe; ſic inquam & Cyri adparitores loca ducum in caſtris, & ſingulorum ſigna norant. Itaque ſi alicuius opera Cyrus egeret, hunc illi non quærebant; ſed via quammaxime cõpendiaria ad vnumquemque currebant. Et quia ſingulæ nationes ſecretæ, minimeque inter ſe confuſæ erant, multo etiam magis parebat, ſiue quis ordinis obſeruans eſſet, ſiue quod eſſet imperatum, nõ faceret. Hoc modo ſi comparati eſſent, futurum arbitrabatur, vt ſi quis vel noctu vel interdiu ſuos adoriretur, in caſtra ſua, tamquã in inſidias, incideret. Ac peritum eſſe ſtruendæ aciei non id ſolum eſſe arbitrabatur, vt quis extendere phalangem facile poſſit, vel denſare, vel de cornu in phalangem redigere, vel prout hoſtes conſpecti fuerint dextrorſum, ſiniſtrorſum, a tergo, recte eam explicare: ſed etiam poſſe diſtrahere, quum neceſſitas poſtulat, pertinere ad aciei ſtruendę rationem putabat; D ac partem quamlibet eo loco ponere, quo plurimũ ſit profutura; & accelerare, quum opus eſt anteuertere. Hæc omnia, & his ſimilia, putabat eius eſſe viri, qui ſtruendæ aciei peritus eſſet, itidemque diligentiam his omnibus adhibebat. Ac in itineribus quidem, ſemper ad id, quod accideret, aliter atque aliter inſtructis copiis pergebat: ſed in metatione caſtrorum plerumque illa, quam diximus, collocatione vtebatur. Quum autem progrediendo Medorum in regionem peruenissent, Cyrus ad Cyaxarem diuertit. Quumque ſe complexi ſalutaſſent, primum Cyrus Cyaxari dixit, domum & curiam ei Babylone ſelectam eſſe; vt ſi etiam eo veniret, tamquam in ſua diuertere poſſet. Deinde munerib. aliis permultis & inſignibus eũ donauit. Acceptis his Cyaxares filiam ad ipſum mittit, quæ ei coronam auream, & armillas, & torquem,

λείποιτο σκευάσασθαι τοὺς ἱππέας, ὥσπερ

ἐλίκοντο

βλέποιτο

ἵες παρέχοιεν αὐτοῖς ἀσφαλῆ τὸν καθοπλισιν. ἐκάθευδον γὰρ αὐτῶν ἐν τάξει ὥσπερ οἱ ὁπλῖται, οὕτω γὰρ καὶ οἱ πελτασταὶ καὶ οἱ τοξόται, ὅπως καὶ ἐκ τῶν νυκτῶν, εἴ † δέοι τι, ὥσπερ καὶ οἱ ὁπλῖται παρεσκευασμένοι εἰσὶ παίειν τοὺς εἰς χεῖρας ἰόντας, οὕτω καὶ οἱ τοξόται καὶ οἱ ἀκοντισταί, εἴ τινες προσίοιεν ἐξ ἑτοίμου ἀκοντίζοιεν καὶ τοξεύοιεν ὥσπερ τῶν ὁπλιτῶν. εἶχον γὰρ καὶ σημεῖα πολλοὶ τοὺς ἄρχοντας ὅπῃ τοῖς σκηναῖς. οἱ γὰρ ὑπηρέται, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν οἱ σώφρονες ἴσασι B μάλιστα καὶ τῶν πλείστων τὰς οἰκήσεις, μάλιστα δὲ τῶν ὁπλιτικωτέρων ἕνεκα καὶ τῶν ἐν τοῖς στρατοπέδοις τάς τε χώρας τὰς τῶν ἡγεμόνων ἠπίσαντο οἱ Κύρου ὑπηρέται, καὶ τὰ σημεῖα ἐγίγνωσκον ἕκαστοι ἑαυτῶν. ὥστε ὅτου δέοιτο Κῦρος οὐκ ἐζήτουν, ἀλλὰ τοῦ συντομωτάτου ἐφ' ἕκαστον ἔτρεχον. καὶ ἅμα δὲ εἰλικρινῆ ἕκαστα εἶ⟩ναι τὰ φῦλα, * πολὺ μᾶλλον ἦν δῆλα καὶ ὁπότε τις εὐτακτοίη, καὶ εἴ τις μὴ προσέποι ὃ προσετάτετο. οὕτω δὴ ἐχόντων, ἡγεῖτο, εἴ τις † ὁπιθοῖτο νυκτὸς ἢ ἡμέρας, ὥσπερ αὖ εἰς σκέδραν εἰς τὸ στρατόπεδον τοὺς ὁπλιτεύοντας ἐμπίπτειν. καὶ τὸ τακτικὸν ⟨ἂν⟩ εἶ⟩ναι τοῦτο μόνον ἡγεῖτο, εἴ τις σκέλεσι φάλαγγα δύναιτο πόρρω διώκειν, ἢ βαθύνειν, ἢ ἐκ κέρατος εἰς φάλαγγα καταστῆσαι, ἢ ἐκ δεξιᾶς, ἢ ἀριστερᾶς, ἢ ὁπόθεν ὁπόσοι φανέντων τῶν πολεμίων, ὀρθὸν ἐξελίξαι· ἀλλὰ καὶ ἅμα ἀσφαλῶς ὁπότε δέοι, τακτικὸν ἡγεῖτο, καὶ τὸ ἀριστερὸν γε τὸ μέρος ἕκαστον, ὅπου μάλιστα ἐν ὠφελείᾳ αὖ εἴη, καὶ τὸ τὰχ' ἂν ἰόν, ὅπου φθάσαι δέοι· πολλὰ τοῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τακτικὸν ἀνδρὸς ἐνόμιζεν εἶ⟩ναι, καὶ ἐπεμελεῖτο τούτων πολλῶν ὁμοίως· καὶ ἐν μὲν ταῖς πορείαις πρὸς τὸ συμπίπτον ἀεὶ διατάττων ἐπορεύετο, ἐν δὲ τῇ στρατοπεδεύσει ὡς τὰ πολλὰ ὥσπερ εἴρηται καλλιχωρίζειν. ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι † γίγνονται κατὰ τὸν μηδικὸν, δέπε⟩ὸ Κῦρος πρὸς Κυαξάρην. ἐπεὶ δὲ ἠσπάσαντο ἀλλήλους, πρῶτον μὲν δὴ ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς Κυαξάρη, ὅτι οἶκος αὐτῷ ἐξηρημένος εἴη ἐν Βαβυλῶνι, καὶ ἀρχεῖα, ὅπως ἔχῃ, καὶ ὅτου C ἐκεῖσε ἔλθῃ, ὡς εἰς οἰκεῖα καταγέσθαι, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλα δῶρα ἔδωκεν αὐτῷ πολλὰ καὶ καλά. ὁ δὲ Κυαξάρης ταῦτα μὲν ἐδέξατο, ὡρος· ἔπεμψε δὲ αὐτῷ τὴν θυγατέρα στέφανόν τε χρυσοῦν, καὶ ψέλλια φέρουσαν, καὶ στρεπτὸν,

& Medicam veſtem, quã fieri potuit; pulcherrimam adferebat. Ac dum puella Cyrum coronaret, Cyaxares ait: Equidẽ hãc ipſam tibi, Cyre, vxorem trado, quæ mea eſt filia. Nã & pater tuus patris mei filiam vxorem duxit, qua tu natus es. Atque hæc illa eſt, cui tu puer ſæpenumero id temporis, quũ apud nos eſſes, more nutricis blandiebare; quumque interrogabatur ab aliquo, cuinam eſſet nuptura; Cyro ſe nupturam, reſpõdebat. Addo nomine dotis, Mediam vniuerſam; quum natã ex me ſubolem ſexus virilis nullam habeam. Hæc erant Cyaxaris verba, cui reſpõdens Cyrus: Equidem, ait, mi Cyaxares, & genus laudo, & puellam, & munera. Sed in his tibi de ſententia patris ac matris adſentiri volo. Et quamquam hæc ita Cyrus diceret, puellæ tamẽ omnia donabat, quæcumque grata Cyaxari futura putabat. Atque his peractis, in Perſiam iter faciebat. Quumq; pergendo Perſarum ad fines peruenisſet, copias ibidem ceteras reliquit: ipſe cum amicis ad vrbem contendit, partim ſecum victimas adducẽs, quę vniuerſæ Perſarum nationi tam ad ſacrificia, quam ad epulas ſufficerent: partim munera ferens, qualia patri, matri, amicis ceteris dari deceret; & qualia magiſtratibus, ſenioribus, æqualibus omnibus conuenirent. Præterea cunctis in Perſia viris ac feminis ea largiebatur, quęcumque ſolet hac etiam tempeſtate largiri rex, quum in Perſiam venit. Deinde conuocatis Cambyſes Perſarum ſenioribus, & illis magiſtratibus, penes quos illic rerum maximarũ poteſtas eſt, Cyrum etiam arceſſit, & hanc in ſententiam verba facit: Merito ego vos, Perſæ, tuque itidem Cyre, beneuolentia complector vtroſque. Nam vti rex vobis ſum, ita tu Cyre mihi filius es. Quamobrem æquum eſt me, quæcumque animaduertere videbor ex re veſtra futura, in medium proferre. Quod enim adtinet prę̃terita, vos Cyrum auxiſtis, exercitu tradito, & hoc eius imperatore conſtituto. Cyrus ducis munere fungens, Diis adiuuantibus, vobis quidem, Perſæ apud omnes homines celebritatem nominis gloriamque peperit, & honorem per Aſiam vniuerſam conciliauit: præſtantiſſimos autem eorum, qui eius ſigna ſequuti ſunt, opulẽtos reddidit: vulgo militum de ſtipendiis & victu proſpexit. Quin & Perſarũ equitatu inſtituto perfecit, vt etiã loca plana & campeſtria ſibi vindicare poſſint.

Cyaxares Cyro filiã vxorem offert.

Parentum arbitrio pern. iit tenda matrimonia.

Cyrus in patriam redit.

Cambyſes pater Cyrum & Perſas inter ſe perpetuo deuincit.

καὶ σολλὼ μηδικὼ ὡς δυνατὸν καλλίςῳ. ἡ μὲν δὴ παῖς ἐςεφάνου τ' Κύρον. ὁ δὲ Κυαξάρης εἶπε· δίδωμι δέ σοι, ὦ Κῦρε, καὶ αὐτὼ ταύτὼν γυναῖκα, ἐμὼν οὖσαν θυγατέρα. καὶ ὁ σὸς δὲ πατὴρ ἔγημε τὼ τοῦ ἐμοῦ παῖδος θυγατέρα, ἐξ ἧς σὺ ἐγένου. αὕτη δέ ἐςιν, ὦ σὺ πολλάκις παῖς ὢν, ὅτε παρ' ἡμῖν ἦθα, ἐπυθύμησω· καὶ ὁπότε τις ἐρωτῴη αὐτὼ, τίνι γαμοῖτο, ἔλεγε ὅτι Κύρῳ. ὅτι δίδωμι δὲ αὐτῇ ἐγὼ καὶ φερνὼ, μηδίαν τὼ πᾶσαν· τοῦτο γὰρ ἔςι μοι ἄρρεν παῖς γήσιος. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν. ὁ δὲ Κῦρος ἀπεκρίνατο· ἀλλ' ὦ Κυαξάρη, τό, τε ἦθος ἐπαινῶ, καὶ τὼ παῖδα, καὶ δῶρα· βούλομαι δὲ, ἔφη, σὼν τῇ τοῦ παιδὸς γνώμῃ καὶ τῇ τῆς μητρὸς ταῦτά σοι σωμαιέσαι. εἶπε μὲν οὕτως ὁ Κῦρος· ὅμως δὲ τῇ παιδὶ πρὼτα ἐδωρήσατο, ὁπόσα ᾤετο καὶ τῷ Κυαξάρει χαριεῖσθαι. ταῦτα δὲ ποιήσας, εἰς πέρσας ἐπορεύετο. ἐπεὶ δὲ ὅτι πέρσων ὅρίοις ἐλήλυθε πορευόμενος, τὸ μὲν ἄλλο στράτευμα αὐτοῦ κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ σὼν τοῖς φίλοις εἰς τὼ πόλιν ἐπορεύετο, ἱερεῖα μὲν ἄγων, ὡς πᾶσι πέρσαις ἰκανὰ θύειν τε καὶ ἑστιᾶσθαι· δῶρα δ' ἦγε οἷα μὲν ἔπρεπε τῷ πατρὶ, καὶ τῇ μητρὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις φίλοις, οἷα δὲ ἔπρεπε ταῖς ἀρχαῖς, καὶ γεραιτέροις, καὶ τοῖς ὁμοτίμοις πᾶσιν. ἔδωκε δὲ καὶ πᾶσι πέρσαις καὶ περσίσιν, ὅσα πρὸς καὶ νεῖν ἔτι δίδωσιν, ὅτου πρὸς ἀφίκηται βασιλεὺς εἰς πέρσας. ἐκ τούτου σωμέλεξε Καμβύσης τοὺς γεραιτέρους περσῶν, καὶ τὰς ἀρχὰς, οἵπερ τῶν μελίσσων κύριοί εἰσι. παρεκάλεσε δὲ καὶ Κῦρον, καὶ ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες πέρσαι, καὶ σὺ † ὦ Κῦρε, ἐγὼ ἀμφοτέροις ὑμῖν εἰκότως φίλος εἰμί. ὑμῶν μὲν γὰρ βασιλεύω· σὺ δὲ ὦ Κῦρε, πάις ἐμὸς εἶ. δίκαιος οὖν εἰμι, ὅσα γιγνώσκειν δοκῶ ἀγαθὰ ἀμφοτέροις, ταῦτα εἰς τὸ μέσον λέγειν. τὰ μὲν γὰρ παρελθόντα, ὑμεῖς μὲν Κῦρον νυξήσατε, στράτευμα δόντες, καὶ ἄρχοντα τούτου αὐτὸν καταςήσαντες· Κῦρος δὲ ἡγεμόνος τούτου σὼν θεοῖς εὐκλεεῖς μὲν ὑμᾶς, ὦ πέρσαι, ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἐποίησεν, ἐντίμους δ' ἐν τῇ ἀσίᾳ πάσῃ· τῶν δὲ συστραλευσαμένων αὐτῷ τοὺς μὲν ἀείσους † καὶ πεπλήπτε, τοῖς δ' πολλοῖς μαθὸν καὶ ζῆφιὼ παρεσκεύαχεν. ἱππικὸν δὲ καταςήσας περσῶν, πεποίηκε σώματος καὶ πεδίων εὖ μεζοσίαν. ἐὼ μὲν

† ὦ παῖ Κῦρε,

καταπλήττει,

ἰῶ μὴ οὕτω καὶ τὸλοιπὸν οὕτω γιγνώσκητε, πολλῶν καὶ ἀγαθῶν αἴτιοι ἀλλήλοις ἔσεσθε· εἰ δὲ ἢ σὺ, ὦ Κῦρε, ἐπαρθεὶς ταῖς παρούσαις τύχαις, ὑπερχρήσῃ καὶ φρόνῳ ἀρχὴν ὑπὲρ πλεονεξίᾳ ὥσπερ τῶν ἄλλων, ἢ ὑμεῖς, ὦ πολῖται, φθονήσαντες τούτῳ τῆς δυνάμεως, καταλύσῃ πειράσεσθε τοῦτον τῆς ἀρχῆς, εὖ ἴστε ὅτι ἐμποδὼν ἀλλήλοις πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔσεσθε. ὡς οὖν μὴ ταῦτα γίγνηται, ἀλλὰ τἀγαθά, ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη, θύσαντας ὑμᾶς χοινῆ, καὶ θεοὺς ὑπομάρτυρα μενους σωθέσθαι, σὲ μὲν, ὦ Κῦρε, ἢν τις † ὑπερατθύηται ἢ χώρᾳ περσίδι, ἢ περσῶν νόμοις ἀμαυρᾶν πειρᾶται, βοηθῆσαι πρωτὶ σθένει· ὑμᾶς δὲ, ὦ πέρσαι, ἢν τις ἢ ἀρχῆς Κύρου ὑπεξέλῃ καταπαύσῃ, ἢ * ἀφίσασθαί τις τῶν ὑποζυγίων, βοηθῆσαι καὶ ὑμῖν αὐτοῖς καὶ Κύρῳ καθ' ὅ, τι ἂν ἐπαγγέλλῃ. ἐν ἕως μὲν ἂν ἐγὼ ζῶ, ἐμὴ γίγνηται ἡ ὑπὲρ πέρσας βασιλεία· ὅταν δ' ἐγὼ τελευτήσω, δῆλον ὅτι Κύρου, ἐὰν ζῇ. καὶ ὅταν μὲν σωτὶ ἀφίκηται εἰς πέρσας, ὁσίως ἂν ὑμῖν ἔχοι τοῦτον θύειν τὰ ἱερὰ ὑπὲρ ὑμῶν, ἅπερ νῦν ἐγὼ θύω· ὅταν δ' σωτὶ ἔκδημος ᾖ, καλῶς ἂν οἴμην ὑμῖν ἔχειν, εἰ ἐκ τῶν ἡμῶν ὃς ἂν δοκῇ ὑμῖν ἄριστος εἶναι, οὗτος τὰ τῶν θεῶν ἀποτελοίη. Ταῦτα εἰπόντος Καμβύσου, συνέδοξε Κύρῳ τε καὶ τοῖς περσῶν τέλεσι· καὶ συνθέμενοι ταῦτα τότε, καὶ θεοὺς ὑπομάρτυρα μενοι, οὕτω καὶ νῦν ἔτι διαμένουσι ποιοῦντες πρὸς ἀλλήλους πέρσαι τε καὶ βασιλεύς. Τούτων δὲ πραχθέντων ὁ Κῦρος ὡς δὴ ἀπιὼν ἐτύγχανε μήδοις, συνδοξαν τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ, γαμεῖ τὴν Κυαξάρου θυγατέρα, ἧς ἔτι καὶ νῦν λόγος ὡς παλλακὴν ἠγημένης. ἔνιοι δὲ τῶν λογοποιῶν λέγουσιν, ὡς τὴν τῆς μητρὸς ἀδελφὴν ἔγημεν. ἀλλὰ γραῦς ἦν καὶ πρωτάπασιν † ἰὼν ἡ παῖς. γήμας δὲ, λύθεις ἔχων ἀνεζεύγνυεν. ἐπεὶ δὲ ἐν Βαβυλῶνι ἦν, ἐδόκει αὐτῷ σατράπας ἤδη πέμπειν ὅτι τὰ καθεξῆς μεθύα ἔθνη. Τοῖς μὲν τοι ἐν ταῖς ἄκραις φρουρίοις, καὶ τοῖς χιλιάρχοις τῶν κατὰ τὴν χώραν φυλάκων, οὐκ ἄλλου ἢ ἑαυτοῦ ἐβούλετο ἀκούειν. Ταῦτα δ' ὁρμᾶτο ἐνθυμεῖσθαι, ὅπως, εἴ τις τῶν σατραπῶν ἐπὶ πλούτου καὶ πλήθει ἀνθρώπων ἐξυβρίσειε, καὶ

ἢ ὑπερχώρᾳ

ἀφίσασθαί τι

ἰὼν, οὐ παῖς.

A Itaque si deinceps quoque hac in sententia perstiteritis multorum magnorumque bonorum auctores inuicem vobis eritis. Sin autem vel tu, Cyre, propter res modo prosperas elatus animo, perinde Persis imperare tui cum captatione commodi conabere, vt ceteris; vel vos, o ciues, potestati huius inuideritis, atque idcirco imperium ipsi abrogare tētaueritis: certo scitote, vosmet ipsos mutuo vobis in multis & præclaris rebus futuros impedimento. Quapropter vt hæc nobis non accidant, sed bona B potius contingant: visum est mihi, posteaquam rem sacrā sollemni ritu fecerimus, Deosq; fuerimus testati, sic paciscendum nobis esse; vt tu quidem Cyre, si quis vel in terram Persidem copias hostiles ducat, vel leges Persarū cōuellere conetur, omnibus viribus opem feras: vos vero, Persæ, si quis vel imperiū Cyro adimere vel subditorum aliquos ad defectionem impellere adgrediatur, tum vobis ipsis, tū Cyro, prout denuntiarit, subueniatis. Atq; dum equidem vixero, meū esto in Persas imperium: ve- C rum vbi viuendi finem fecero, planum est, illud Cyri fore, si viuet: qui quidē in Persiam quum veniet, religiose fecerit, si pro vobis hostias cædet, quemadmodum ipse iam sacra procuro. Vbi vero peregre aberit, recte vestra se res habebit, vt arbitror, si is ex familia nostra, qui vobis optimus esse videbitur, rem diuinam perfecerit. Quæ Cambyses quum protulisset eadem tum a Cyro, tum a Persarum magistratibus, decreto communi facto, sunt adprobata. Et quemadmodū id temporis hæc pacti sunt, Deosque contestati: sic & Persæ, & rex inter se constanter eadem hoc etiam tempore obseruant. Atque his rebus peractis, D Cyrus discessit: quumque in Mediam peruenisset, de patris matrisq; sententia Cyaxaris filiam vxorem ducit, de qua etiam nūc memoriæ proditur, fuisse perelegantem. Nonnulli autem scriptores historiarum aiunt, matris cum eo sororem fuisse nuptam. Verum ea virgo fuisset omnino tunc anus. Nuptiis celebratis, mox cum ea discessit. Quumque esset Babylone, visum est ei, satrapas iam mittendos esse ad nationes in ditionem redactas. Enimuero præ- E sidiorum magistros in arcibus, & tribunos eorum militum, qui per regionem in excubiis erāt; alij, quam sibi, parere nolebat. Atque hæc ita prospiciebat, quum cogitaret, eo pacto futurum, vt si quis satraparum opibus & hominum multitudine fretus, insolenter se gereret, imperiumque

Cyrus vxorem ducit, Cyaxaris filiā.

Sapiens Cyri consilium.

detrectare niteretur, mox aduersarios suos in ipsa regione haberet. Hæc igitur facere quum vellet initio conuocandos iudicabat, quos adesse referret, remque his prius exponẽdam; vt quas ob causas mitterentur ij, qui mittendi essent, scirent. Nam hac ratione laturos id æquioribus animis arbitrabatur. Sin præfectus aliquis iam constitutus esset, atque hæc deinde animaduerteret; grauiter laturos ducebat, velut existimantes, ea non aliam ob causam fieri, quam quod fides sibi nõ haberetur. Conuocatis igitur iis, huiusmodi quædam loquutus est: Sunt nobis, amici, subactis in vrbibus & præsidiarij milites, & eorũ præfecti, quos tunc reliquimus. Illis ego discedens præcepi, nihil vt aliud curiose instituerent agere; sed munitiones & castella tuerẽtur. His igitur equidem magistratum non adimam, quum præclare, quæ iussi erãt, conseruarint. Verum alij mihi satrapæ mittendi videntur, qui regionum incolis præsint, acceptoque tributo, tum præsidiariis stipendium persoluant, tum quidquid necesse fuerit, perficiant. Etiam mihi videtur iis, qui e vobis heic degũt, & quibus ego negotia impono, dũ ad obeunda quædam munera ad istas nationes eos ablego, istic & agros & ædes adsignandas esse; vt & tributum huc illis adferatur, & quum eo venerint, suas in ædes possint diuertere. Hæc quum dixisset, plerisque amicorum in omnibus subactis vrbibus donabat ædes ac subditos. Atq; hac etiam tempestate posteri eorum, qui tunc illa consequuti sunt, in agrorum, quorum alij alia in regione siti sunt, possessione manent: quamuis ipsi apud regem sedes domesticas habeãt. Necesse est autem, inquit, vt de satrapis, ad regiones illas mittendis, eiusmodi dispiciatis; qui meminerint huc etiam mittẽdum esse, quidquid in quouis solo pulchri boniue fuerit; vt etiam nos, qui heic manemus, omnium bonorum, quæ vbique proueniunt, participes simus. Nam si quid vspiam rei terribilis existat, id etiam nobis propulsandum erit. Hæc loquutus, finem dicendi fecit; ac deinde, quos ex amicis animaduerteret eundi cupidos, secundum cõdiciones propositas: habito delectu, eos, qui maxime viderentur idonei, satrapas misit, in Arabiam * Megazybum: in Cappadociam, Artabatam: in Phrygiam maiorem, Artacamam: in † Lyciam & Ioniam, Chrysantam: in Cariam * Adusium, quem ipsi petierant: in Phrygiam, quæ propter Hellespontum sita, & Æolidem, Pharnuchum. Ciliciæ vero, & Cypro, & Paphlagonibus satrapas Persicos nullos misit;

*al. Megabyzum,

†al. Lydiam,

*al. Caduſium,

ὅπ

ὅπι ἐκόντες ἐδόκεον αὐτῷ συστρατεύεσθαι, ὅτι Βαβυλωνία· δασμοὺς μὲν τοι καὶ ἐπέταξεν ἀποφέρειν καὶ τούτους. ὡς δὲ τότε Κῦρος κατεστήσατο, οὕτως ἔτι καὶ νῦν βασιλέως εἰσὶν αἱ ἐν τῇσ ἄκραις φυλακαί, καὶ οἱ χιλίαρχοι τῶν φυλάκων ἐν βασιλέως εἰσὶ καθεστηκότες, καὶ τῶν δὲ βασιλῆ ἀπογεγραμμένοι. πρῶτον δὲ πᾶσι τοῖς ἐκπεμπομένοις σατράπαις, †ὅσα δυνατὸν ἐώρων ποιοῦντα αὐτόν, πρῶτα μιμεῖσθαι. πρῶτον μὲν ἱππέας καθίσαναι ἐν τῶν ἑπομένων φροῦρων καὶ συμμάχων, καὶ ἁρματηλάτας. ὁπόσοι δ' ἂν γῆν καὶ ἀρχεῖα λάβωσιν, ἀναγκάζειν τούτους ὅτι θύρας ἱέναι, καὶ σωφρονεστέρους ὅτι μελουμένους, παρέχειν ἑαυτὸν τῶν σατράπην χρῆσθαι, ὥσπερ δέονται· παιδεύειν δὲ καὶ τοὺς γιγνομένους παῖδας ὅτι θύρας, ὥσπερ παρ' αὐτῷ. ἐξάγειν δὲ ὅτι τοῦ θήρου τὸν σατράπην ἐκ τῶν ἀπὸ θυρῶν, καὶ ἀσκεῖν αὐτόν τε καὶ τοὺς σὺν ἑαυτῷ τὰ πολεμικά. ὃς δ' ἂν ἐμοί, ἔφη, καὶ λόγῳ τε δυνάμεως, πλῆσαι μὲν ἅρματα, πλείστους δὲ καὶ ἀρίστους ἱππέας ἀποδείκνυμι, τοῦτον ἐγώ, ὡς ἀγαθὸν σύμμαχον, καὶ ὡς ἀγαθὸν συμφύλακα θώρακάς τε καὶ ἐμοὶ τῆς ἀρχῆς, ἡμῖν ὦ. *ἕξουσι δὲ παρ' ὑμῖν καὶ ἕδρας, ὥσπερ †παρ' ἐμοί, οἱ ἄριστοι τετιμημένοι· καὶ τράπεζα, ὥσπερ ἡ ἐμή, πρῶτον μὲν τοὺς οἰκέτας, ἔπειτα δὲ, καὶ ὡς φίλοις μεταδιδόναι, ἱκανῶς κεκοσμημένη· καὶ ὡς τὸν καλόν τι ποιοῦντα καθ' ἡμέραν ὑπηρετῶν. πᾶσι δὲ καὶ τοῦ δεῖσθαι, καὶ θηρία φέρετε, καὶ μήτε αὐτοὶ πόνου σῖτον παρέχεσθε, μήτε ἵπποις ἀγυμνάστοις χόρτον ἐμβάλητε. οὐ γὰρ ἂν δυναίμην ἐγὼ εἷς ὢν ἀνθρωπίνῃ ἀρετῇ τὰ πάντων ὑμῶν ἀγαθὰ διασώζειν, ἀλλὰ δεῖ ἐμὲ μὲν ἀγαθὸν ὄντα σὺν ἀγαθοῖς τοῖς παρ' ἐμοῦ ὑμῖν ὑπάρχειν εἶναι· ὑμᾶς δὲ ὁμοίως ἄνδρας, ἀγαθοὺς ὄντας, σὺν ἀγαθοῖς τοῖς μεθ' ὑμῶν ἐμοὶ συμμάχοις εἶναι. βούλομαι δ' ἂν ὑμᾶς καὶ τόδε καταμαθεῖν, ὅτι τούτων, ὧν νῦν ὑμῖν παρακελεύομαι, τὰ δὲν τοῖς δούλοις προστάττω· ἃ δ' ὑμᾶς φημὶ χρῆναι ποιεῖν, ταῦτα καὶ αὐτὸς πειρῶμαι πρᾶττειν *ὥσπερ. ὡς δ' ἐγὼ ὑμᾶς κελεύω ἐμὲ μιμεῖσθαι, οὕτω καὶ ὑμεῖς τοὺς ὑφ' ὑμῶν †ἀρχὰς ἔχοντας μιμεῖσθε ὑμᾶς. διδάσκειν. ταῦτα Κύρου οὕτως τότε τάξαντος, ἔτι καὶ νῦν τῷ αὐτῷ τρόπῳ πᾶσαι μὲν αἱ κατὰ βασιλῆ φυλακαὶ ὁμοίως φυλάττουσι,

quod vltro visi essẽt aduersus Babylonem Cyri signa sequuti. Sed tamẽ his etiam tributa indixit adferenda. Vt autem Cyrus id temporis constituit, sic etiam nunc arcium præsidia regis in potestate sunt, & præsidiariorum tribuni a rege constituuntur, & apud regem descripti census eorũ exstant. Præterea satrapis omnibus, quod emittebat, edixit; vt omnia, quæcumque se facere viderent pro viribus imitarentur. Primum equites & curruum agitatores ex illis Persis ac sociis, qui comitarentur ipsos, instituerent. Quicumque vero & agros, & domos publicas consequuti essent; eos ad frequentandam portam cogerent, vtque temperantiæ studiose addicti, satrapæ sẽmet vtendos exhiberent, si quid vsus posceret. Etiam liberos, qui eis nascerẽtur, ad portam educarent & instituerent, quemadmodum apud ipsum fieret. Itidem satrapam, quos haberet ad portam, venatũ producere debere; ac tum se, tum suos ad res bellicas exercere. Qui autem mihi, ait, pro ratione potestatis suæ currus plurimos, plurimos & lectissimos equites effecerit; hũc ego, tamquam egregium belli socium, & qui custodię imperij tum Persici, tum mei, sit particeps, honoribus ornabo. Sint apud vos etiam sessionibus perinde, atque apud me, viri præstantissimi præ ceteris honorati. Sit & mẽsa, quæ sicut & mea, primum domesticos alat; deinde sat bene instructa sit etiam ad impertiendum amicis, honoremque illis exhibendum, qui singulos in dies aliquid præclare gerent. Etiam sepia vobis hortorum sunto, ac feras alite, nec ipsi vmquam labore nullo præcedente cibum vobis adponite, neq; pabulum equis non exercitis obiicite. Non enim fieri poterit, vt vnus ego virtute humana vestrum omniũ bona tuear: sed necesse est magno me pariter animo, cum viris fortibus, a me summittendis, auxilio vobis esse: ac vos itidem fortes esse viros oportet, & cum vestris, qui & ipsi viri fortes sint, socia mecũ arma coniungere. Velim hoc etiam consideretis, nihil me horum, ad quæ iam vos cohortor, seruis imperare: & quæ vobis faciũda esse aio, hæc ipsemet exsequi omnia studeo. Denique vt vos ego me imitari iubeo, sic etiam vos magistratus illos, qui vestro imperio continentur, ad imitationem vestri condocefacite. Atque hæc vti tum Cyrus instituit, sic etiam hodie cũcta regis imperio subiecta præsidia custodiuntur,

ὡς δυνατὸν, ὅσα ἐώρων

Cyri ad satrapas mandata.

*ἔσων

†παρ' ἐμοί, πεπιμημένοις. Vide Not.

ἀρχεῖα

& omnes magiſtratuũ portæ officioſe fre-
quentantur, omnesq; tum amplę, tum exi-
guæ domus ſimili modo adminiſtrantur:
omnes ex iis, qui adſunt, præſtantiſſimi
ſeſſionibus honoris ergo ſupra ceteros or-
nantur: omnia itinera eodem modo inſti-
tuuntur, perque paucos præfectos res o-
mnino multæ breui compendio curantur.
His indicatis, quemadmodũ ſe gerere ſin-
guli deberẽt; ac manu militũ cuiq; data, ſic
eos dimiſit; vt prædiceret vniuerſis, para-
rent ſeſe, quod ſuſcipienda in annum pro-
ximum eſſet expeditio, & luſtrãdi milites,
arma, equi, currus. Hoc etiam ab auctore
Cyro profectum, vt aiunt, nunc quoq; ſer-
uari animaduertimus. Circumit hinc inde
quiſq; iam regiones cum exercitu ſingulis
annis, qui ſi ſatraparum aliquis indiget au-
xilio, fert ei auxilium: ſi quis inſolenter ſe
gerit, eum ſanam ad mentẽ reuocat. Quod
ſi quis vel tributũ adferre negligit, vel in-
colas tueri, vel vt terra culta ſit, vel aliquid
aliud ex iis, quæ ſunt imperata, prætermit-
tit; hęc ille corrigit omnia. Si vero nequeat
facere, regi denuntiat. Is vbi rem audit, de
eo, qui ſpreto imperio ſe contumaciter ge-
rit, deliberat: ac ſæpenumero ij, de quibus
dicitur, Regis filius deſcẽdit, Regis frater,
Regis oculus: licet aliquando non conſpi-
ciantur, circitores illi ſunt. Nam vnuſquiſ-
que horum e via reuocatur, vbi rex ita iu-
bet. Etiam aliud quiddam excogitaſſe Cy-
rũ cognouimus, quod ad magnitudinem
imperij pertinet, de quo celeriter intelli-
geret, qui etiam rerum longe remotarum
ſtatus eſſet. Quum enim cõſideraſſet, quã-
tum itineris equus agitatione diurna con-
ficere viribus integris poſſet: equorũ ſta-
bula parari curauit, quæ tantumdem di-
ſtarent, & in his equos cõſtituit, cum illis,
qui eorum curam gererent. Ordinauit &
quolibet loco quemdam, qui tum ad reci-
piendum litteras adlatas, tum ad traden-
dum eas aliis idoneus eſſet; quique defati-
gatos equos & homines exciperet, ac re-
centes ſummitteret. Atque hoc in itinere
ne noctu quidem interdũ ceſſari dicitur,
ſed nuntio diurno ſuccedere nocturnum.
Quæ quidem ita quum fiunt, aiunt nõnul-
los iter huiuſmodi gruum volatu celerius
conficere. Quod ſi vere non dicitur, ſal-
tim hoc manifeſtum eſt, omnium pede-
ſtrium itinerum, quæ homines conficiant,
hoc velociſſimum eſſe. Bonum eſt au-
tem, vt quamprimum aliquid animaduer-
titur, etiã cura ſine dilatione adhibeatur.

Equi veredarij primũ a Cyro diſpoſiti.

A πᾶσαι δ' αἱ τῶν ἀρχόντων θύραι ὁμοίως θε-
ραπεύονται, πόλεις δ' οἱ οἶκοι καὶ μεγάλοι
καὶ μικροὶ ὁμοίως οἰκοδομῶνται, πόλεις δ' οἱ ἄρι-
στοι τῶν παρόντων ἕδραις τοῖς τιμίοις δ', πᾶ-
σαι δ' αἱ πορεῖαι συντεταγμέναι εἰς τὸν αὐτὸν
τόπον εἰσί, πᾶσι δ' συγκεφαλαιοῦνται πολ-
λαὶ θεραπεῖαι ὀλίγοις ἐπιτάττων. ταῦτα δὴ
εἰπὼν, ὡς χρὴ ποιεῖν ἑκάστους, καὶ δυνάμενον ἑ-
κάστῳ τοιαδεὶς, ἐξέπεμπε, καὶ τοιοῦτον ἅ-
πασι παρεσκεύαζεθαι, ὡς εἰς νέωτα στρα-
τείας ἐσομένης, καὶ † ἀποδείξεως ἀνδρῶν, καὶ ὁπλιτεί-
ὅπλων, καὶ ἵππων, καὶ ἁρμάτων. κελευόσαι δὲ ξεως
καὶ τοῦτο, ὅτι Κύρου καταρξάντος, ὡς φασὶ, καὶ
νῦν ἔτι Περσῶν. ἐφοδεύει γὰρ αὐτὸς κατ' ἐνι-
αυτὸν ἀεὶ, στρατόπεδα ἔχων· ὃς, ἐὰν μή τις τῶν
σατραπῶν ἐπιτηδείας δέηται, ἐπιτρέπει. ἐὰν δέ
τις ὑβρίζῃ, σωφρονίζει· ἐὰν δέ τις ἢ δασμῶν
φορᾶς ἀμελῇ, ἢ † τῶν οἰκείων φυλακῆς, ἢ τῇ οἰκείᾳ
ὅπως ἢ χώρᾳ ἐνεργὸς ᾖ, ἢ ἄλλο τι τῶν τεταγ-
μένων παραλίπῃ, ταῦτα πάντα κατορθοῖ.
τίζει. ἐὰν δὲ μὴ δύνηται, βασιλεῖ ἀπαγγέλλει.
ὁ δὲ ἀκούων, βουλεύεται περὶ τοῖς ἀπειθοῦν-
τας, καὶ οἱ πολλάκις λεγόμενοι, ὅτι βασιλέως
υἱὸς καταβαίνει, βασιλέως ἀδελφός, βασι-
λέως ὀφθαλμός, καὶ σπουδῇ ὄντες ἐκφαινόμενοι,
οὗτοι τῶν ἐφόδων εἰσίν. ἐπιτρέπεται γὰρ ἕκα-
στος αὐτῶν, ὁπόθεν ἂν βασιλεὺς κελεύῃ. καὶ ἐ-
μαθομεν δέ αὐτοῦ καὶ ἄλλο μηχάνημα περὶ
τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς, ἐξ οὗ ταχέως ἠσθάνε-
το καὶ τὰ πάμπολυ ἀπέχοντα ὅπως ἔχοι. σκε-
ψάμενος γὰρ, πόσιον ἂν ὁδὸν ἵππος κατεύοι
τὴν ἡμέραν ἑλαυνόμενος, ὥσπερ ἀρχὴν, ἐποιή-
σατο ἱππῶνας τοσούτους ἀπαλείποντας, καὶ ἵππους
ἐν αὐτοῖς κατέστησε, καὶ τοὺς ἐπιμελησομένους τού-
των καὶ ἄνδρα ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τόπων ἔταξε, τὸν
ἐπιτήδειον παραδέχεσθαι τὰ φερόμενα γράμ-
ματα, καὶ παραδιδόναι, καὶ παραλαμβάνειν τοὺς
ἀπειρηκότας † ἵππους, καὶ ἄλλους πέμπειν νεα- ἵππους δὲ
λεῖς. ἔστι δ' ὅτε οὐδὲ τὰς νύκτας φασὶν ἵστασθαι ἀνθρώ-
ταύτην τὴν πορείαν, ἀλλὰ τὴν ἡμερινὴν ἀγγέ- πους,
λῳ τὴν νυκτερινὸν παραδέχεσθαι. τούτων δ' οὕτως
γιγνομένων, † φασί τινες θᾶττον τῶν γεράνων φασὶ πε-
ταύτην τὴν πορείαν ἀνύτειν. εἰ δ' τοῦτο ψεύδον- νας
ται, ἀλλ' ὅτι γε τῶν ἀνθρωπίνων πεζῇ πορείαν
αὕτη ταχίστη, τοῦτο δῆλον. ἀλαθὲς δ', ὡς τάχιστα
ἕκαστον αἰσθανόμενον, ὡς τάχιστα ἐπιμέλεσθαι.

ἐπεὶ

ἐπεὶ δὲ παρῆλθεν ὁ ἐνιαυτὸς, συνήγαγε στρατιὰν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ λέγεται αὐτῷ γενέσθαι εἰς δώδεκα μυριάδας ἱππέων, εἰς δισχίλιας δὲ ἁρματα δρεπανηφόρα, πεζῶν δὲ εἰς μυριάδας ἑξήκοντα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνεσκευάσατο αὐτῷ, ὥρμα δὴ ταύτῃ †τὴν στρατείαν, ἐν ᾗ λέγεται καταστρέψασθαι πόλεις τὰ ἔθνη, ὅσα σεῖσαι *εἰσβαίνει οἰκεῖ μέρεις ἐρυθρᾶς θαλάσσης. μετὰ δὲ ταῦτα, ἡ εἰς ἄγνωστον στρατεία λέγεται γενέσθαι, καὶ καταστρέψασθαι ἄγνωστον. καὶ ἐκ τούτου τοῦ ἀρχοῦ ὤειζεν αὐτῷ πρὸς ἕω μὲν, ἡ ἐρυθρὰ θάλαττα· πρὸς ἄρκτον δὲ, ὁ ἄξεινος πόντος· πρὸς ἑσπέραν δὲ, κύπρος καὶ αἴγυπτος· πρὸς μεσημβρίαν δὲ, αἰθιοπία. τούτων δὲ τὰ πέρατα, τὰ μὲν ἀφ' ἁλὸς θάλπος, τὰ δὲ ἀφ' ὑγροῦ ψῦχος, τὰ δὲ ἀφ' ὕδατος, τὰ δὲ δι' αὐδρίαν διοίκητα. αὐτὸς δὲ ἐν μέσῳ τούτων τοῦ διαιτᾶν ποιησάμενος, †τὰ μὲν ἀμφὶ τὸν χειμῶνα χρόνον διῆγεν ἐν βαβυλῶνι ἑπτὰ μῆνας. (αὕτη γὰρ ἀλεεινὴ ἡ χώρα) τὸν δὲ ἀμφὶ ὃν ἔαρ, ἓξ μῆνας ἐν σούσοις· τοῦ δὲ ἀκμαίου τὸ θέρος, δύο μῆνας ἐν ἐκβατάνοις. οὕτω δὲ ποιούμενος τὰς διαίτας ἐν ἑκάστῃ θάλπει καὶ ψύχει διέφερεν ἀεί. οὕτω δὲ διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι, ὡς πρῶτον μὲν ἔθνος μοναρχίαν ἐδέξατο, εἰ μὴ Κύρῳ πεμφθὲν ὅ, τι καλὸν αὐδοῖς ἐν τῇ χώρᾳ ἢ φύοιτο, ἢ δέφοιτο, ἢ τεχνῷτο· πᾶσα δὲ πόλις, ὡσαύτως· πᾶς δὲ ἰδιώτης πλούσιος ἂν ᾤετο χαίρειν, εἴ τι Κύρῳ χαρίσαιτο. καὶ γὰρ ὁ Κῦρος λαμβάνων παρ' ἑκάστων, ὧν ἀφθονίαν εἶχον οἱ διδόντες, ἀντεδίδου ὧν ἀπορίζοντας αὐδοὺς ἀφθάνοιτο. οὕτω δὲ τῷ ἀγῶνος προκεχωρηκότος, μάλα δὴ πρεσβύτης ὢν ὁ Κῦρος ἀφικνεῖται εἰς Πέρσας. ὃ ἕβδομον ἤδη τῆς αὐτῶν ἀρχῆς· καὶ ὁ μὲν πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ πάλαι δὴ, ὡς εἰκὸς, ἐτετελευτήκεσαν αὐτῷ. ὁ δὲ Κῦρος ἔθυσε τὰ νομιζόμενα †ἱερεῖα, καὶ †τὸν θεὸν ἠρήσατο πᾶσιν τὰ πάτρια, καὶ τὰ δῶρα πᾶσι διέδωκεν, ὡς πρὸ εἰώθει. χειμῶνος δὲ ἐν τῷ βασιλείῳ, ὄναρ εἶδε τοιόνδε. ἔδοξεν αὐτῷ προσελθὼν κρείττων τις ἢ κατ' ἄνθρωπον, εἰπεῖν, συσκευάζου ὦ Κῦρε· ἤδη γὰρ εἰς ἡλίου ἅπτῃ. τοῦτο δὲ ἰδὼν ὃ ὄναρ ἐξηγήσθη, καὶ ἡδὺ ἐδόκει †εἶναι, ὅτι τοῦ βίου ἡ τελευτὴ παρείη. λύθεις οὖν λαοῖν ἱερεῖα, ἔθυε Διί τε πατρῴῳ, καὶ ἡλίῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ὅτι τῶν ἄκρων, ὡς πρῶτον ἴοιεν, ὧδε ἐπολυχόμης· Ζεῦ πάτερ

†ἔτη στρατεία, *οἰκεῖται

ἱερεῖα, εἶναι

A Posteaquã annus præteriisset, Cyrus exercitũ Babylonẽ coegit, habuisseq; proditur ad centũ viginti equitũ millia, currus falcatos bis mille, peditũ millia sexcẽta Quo adparatu facto, expeditionẽ illã susceptt, qua nationes vniuersas sibi subiecisse dicitur, quæ †extra Syriã ad mare rubrũ vsq; sedes suas habent. Postea susceptа in Ægyptũ fertur expeditio, qua Ægyptũ subegerit. Itaq; deinceps imperium Cyri terminabat ad solem orientẽ, mare rubrum; ad septemtriones, pondus Euxinus; occi-
B dentem versus, Cyprus & Ægyptus; versus meridiem, Æthiopia. Quarum regionum extremi fines partim ob calorẽ, partim propter frigus, partim propter aquã, partim ob aquæ inopiam habitari difficulter possunt. Ipse quum in horum medio viueret, hibernũ tempus septem mensium Babylone degebat, quod ista regio tepida sit: tres vernos menses, Susis: ipsa æstate vigente, menses duos Ecbatanis. quod quia faceret, semper in calore frigoreque verno vitam egisse dicitur. Erat autem ea ho-
C minum erga ipsum adfectio, vt natio quæuis detrimẽtum accipere se duceret, si non Cyro mitterent, quidquid ipsis egregium in regione sua vel nasceretur, vel aleretur, vel arte perficeretur. Itidem quæuis vrbs, quiuis homo priuatus opulentum se arbitrabatur, si rem Cyro gratam præstitisset. Nã & accipiebat a singulis Cyrus ea, quorum copiam illi, qui dabant, haberent: & vicissim eis largiebatur, quibus eos defici animaduerteret. Posteaquam hoc modo ad ætatem prouectiorẽ accessisset, admo-
D dum senex vice iam septima, ex quo imperium adeptus erat, in Persiam venit. Quo tempore tum pater, tum mater ipsius iamdudum, ceu credi par est, e viuis excesserant. Heic quum rite rem sacram procurasset, & ex instituto patrio chorũ Persarũ duxisset, ac pro more dona in omnes distribuisset: cõsopitus in regia, somniũ huiusmodi vidit. Accedere quispiã ad ipsum visus est, humana specie augustior, qui diceret: Parate, Cyre. Nam ad Deos nunc
E iturus es. Hoc somnio viso, excitatus est; propeque scire iam videbatur, vitæ sibi finem adesse. Quamobrem sumtis mox hostiis, Ioui patrio, & Soli, & Diis ceteris in summis montium iugis, qui Persis sacrificandi mos est, rem diuinam fecit, & huiusmodi preces concepit: Iupiter patrie,

Cyrus victrices nationes subiicit. * Lectio margin.

Quibus locis degere solitus fuerit.

Cyrus omnibus carus.

Cyri postremus in Persiã aduentus.

Cyrus de morte diuinitus admonetur.

tuque Sol, ac vos Dij vniuersi, accipite hęc sacra, quibus & multis præclarisque actionibus finem impono, & gratias vobis ago, quod mihi tum extis, tū signis cæleſtibus, tum augurijs, tū ominibus ea significastis, quæ vel faciunda, vel omittenda erāt. Magnas etiam vobis gratias ago, quod & ipſe curam de me veſtrā adgnouerim, & numquam me rebus proſperis ſupra condicionem humanam extulerim. Rogo vos, vt nunc quoque liberis, vxori, amicis, patriæ felicitatem largiamini: mihi vero peto, vt quale conceſſiſtis æuum, talem etiam exitum detis. His peractis, quum domum reuertiſſet, quieti ſe dare decreuit, & decubuit. Poſteaquam tempus ita poſceret, accedunt ij, quibus hoc erat negotij datum, atque vt lauet, hortantur. Suauiter ille ſe quieſcere dicebat. Itidem illi, quibus id erat negotij datum, quū tempus eſſet, cœnam ipſi adponunt. At Cyri animus non ille quidem cibum admittebat, ſed ſitire videbatur; itaque cum voluptate bibit. Eadem illi quum altero, atque item tertio die accidiſſent; filios arceſſiuit, qui forte tunc ſequuti patrem, in Perſia degebant. Arceſſiuit & amicos, & Perſarum magiſtratus: qui iam vniuerſi quū adeſſent, huiuſmodi orationem exorſus eſt: Inſtat modo, mei filij, ac vos amici, qui adeſtis, vitæ meæ finis; quādo id multis indiciis certo cognoſco. Vos autem, vbi vitā cum morte commutauero, de me, tamquā beato, & dicere omnia, & facere oportet. Nam & quū puer eſſem, eorū, quæ illa in ætate præclara exiſtimantur, fructum mihi conſequutus eſſe videor: & aduleſcens eorum, quæ habet aduleſcentia: & virilem prorſus ad ætatem vbi perueni, eorum, quæ virilis ætas habet. Quin & progreſſu tēporis vires meas auctas, animaduertere videbar. Itaque ſenectutem meam aduleſcētia numquam imbecilliorem factam ſenſi, neque vel expetiiſſe me animo meo, vel adgreſſum quidquam memini, cuius non factus ſim compos. Amicos quidem certe fortunatos per me factos vidi, hoſtes in ſeruitutem a me redactos, patriā antehac nullo in Aſia clarā imperio, nunc dignitate principe ornatam relinquo; quæ denique ſum conſequutus, eorum nihil non conſeruaſſe me ſcio. Et quamquam præterito tēpore nihil non ex voto mihi ſuccederet, tamen quia comes mihi metus erat, ne quid in futurum vel viderem, vel audirem, vel paterer

Extrema Cyri & ſapientiſſima oratio.

A καὶ ἥλιε, καὶ πάντες θεοί, δέχεσθε τάδε καὶ τελεσθέντα πολλῶν καὶ καλῶν προάξεων, καὶ εὐφροσύνα ὅτι ἐσημήνατέ μοι καὶ ἐν ἱεροῖς, καὶ ἐν οὐρανίοις [σημείοις *καὶ ἐν οἰωνοῖς, καὶ ἐν φήμαις, ἃ τ' ἐχρῆν ποιεῖν, καὶ ἃ οὐκ ἐχρῆν. πολλὴ δ' ὑμῖν χάρις, ὅτι κἀγὼ ἐγίγνωσκον τιμῶν ὑμετέραν ἐπιμέλειαν, καὶ οὐδέποτε πώποτε ἐπὶ ταῖς εὐτυχίαις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐφρόντισα. αἰτοῦμαι δ' ὑμᾶς, δοῦναι καὶ νῦν παισὶ μὲν, καὶ γυναικὶ καὶ φίλοις, καὶ πατρίδι εὐ-
B δαιμονίαν, ἐμοὶ δὲ, οἷόνπερ αἰῶνα δεδώκατε, τοιαύτην καὶ τελευτὴν δοῦναι. ὁ μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας, καὶ οἴκαδε ἐλθὼν, ἔδοξεν [ἡδέως *ἀναπαύσεσθαι, καὶ κατεκλίθη. ἐπεὶ δὲ ὥρα ἦν, οἱ τεταγμένοι παρῆσαν λούσασθαι αὐτὸν ἐκέλευον. ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι ἡδέως ἀναπαύοιτο. οἱ δ' αὖ τεταγμένοι, ἐπεὶ ὥρα ἦν, δεῖπνον παρεπέμψαντο· τῷ δὲ ἡ ψυχὴ σῖτον μὲν οὐ προσίετο, διψῆν δ' ἐδόκει, καὶ ἔπινεν ἡδέως. ὡς δὲ καὶ τῇ ὑστεραίᾳ σιωπῶντα αὐ-
C τὸν ταῦτα, καὶ τῇ τρίτῃ, ἐκάλεσε τοὺς παῖδας. οἱ δ' ἔτυχον σιωπηλοὶ ἥκοντες αὐτῷ, καὶ ὄντες ἐν πέρσαις. ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς φίλους, καὶ τοὺς τῶν σῶν ἀρχὰς παρόντων ἢ πόλιν, ἦρχε τοιῶδε λόγου· Παῖδες ἐμοὶ καὶ πάντες οἱ παρόντες φίλοι, ἐμοὶ μὲν τὸ βίου τὸ τέλος ἤδη παρέστηκεν. ἐκ πολλῶν τοῦτο σαφῶς γιγνώσκω· ὑμᾶς δὲ χρή, ὅταν τελευτήσω, ὡς τάχιστα ὑδαίμονος ἐμοῦ καὶ λέγειν καὶ ὡς τάχιστα
ποιεῖν πάντα. ἐγὼ γὰρ παῖς τε ὢν τὰ ἐν παι-
D σὶ νομιζόμενα καλὰ δοκῶ κεκαρπῶσθαι· ἐπεί τε ἥβησα, τὰ ἐν νεανίσκοις· τέλειός τε ἀνὴρ γεγόμενος, τὰ ἐν ἀνδράσι. συνηὐξανόμην δὲ τῷ χρόνῳ τε προϊόντι ἀεὶ συναυξανομένῳ ὑπερηγώσκειν ἐδόκουν καὶ τὴν ἐμὴν δύναμιν· ὥστε καὶ θυμὸν ἦγες οὐδεπώποτε ἡδόμην τῆς ἐμῆς νεότητος ἀθενέστερον †γιγνόμενον, μόνον, καὶ οὔτ' ὑπερήρησας οὔτ' ὑπεθυμήσας οἶδα ὅτου ἠτύχησα. καὶ τοὺς μὲν φίλους ἐπῄδον δι' ἐμοῦ δαίμονας ἡγεμόνους, τοὺς δὲ πολε-
E μίους ὑπ' ἐμοῦ δουλωθέντας· καὶ τὴν πατρίδα πρόσθεν ἰδιωτεύουσαν ἐν τῇ ἀσίᾳ, νῦν προσεπιμηκύνω καταλείπω· ὧν τ' ἐκτησάμην οὐδὲν οἶδα ὅ, τι οὐ διεσωσάμην. καὶ τὸ μὲν παρῆβόντα χρόνον ἔστιν ὅτῳ, ὥσπερ νυχίμιον· φόβος δέ μοι συμπαρῆν μήτι ἐν τῷ ὑπόντι χρόνῳ ἢ ἰδοίμην ἢ ἀκούσαιμι ἢ πά-

θοιμι

πλέως μεθοιμι χαλεπὸν, οὐκ εἰὰ † τελέως μέγα φρονῆν, οὐδ' ὑφραίνεσθαι ἐκπεπλαμένως. νῦν δ' ἐγὼ τελευτήσω, καταλείπω μὲν ὑμᾶς, ὦ παῖδες, ζωίους, † οἷσπερ ἔδοσάν μοι οἱ θεοὶ γενέσθαι, καταλείπω δὲ πατρίδα καὶ φίλοις εὐδαιμονοῦντας. ὥστε πῶς οὐκ ἂν ἐγὼ δικαίως μακαριζόμενος † ἀεὶ χρόνον μνήμης τυγχάνοιμι; δοῦναι δὲ καὶ τὴν βασιλείαν μὲν ἤδη * σαφῶς οὖσαν καταλιπεῖν, ὡς ἂν μὴ † ἀμφίλογος εἰς ἐμὲ ἡμῶν ἡ διάνοια ὑμῖν παρέχῃ. † ἐγὼ δὲ νῦν φίλῳ μὲν ἀμφοτέροις ὑμᾶς ὁμοίως, ὦ παῖδες· ὃ δὲ πρεσβυτέρῳ, † καὶ πρεσβεύεσθαι, ἐφ' ὅ, τι ἂν καιρὸς δοκῇ εἶναι, τοῦτο παραχωρῶ τῷ πρεσβυτέρῳ ἡμῶν, καὶ πλέονων † ἢ εἰκὸς ἐμπείρῳ. ἐπαιδεύθην δὲ καὶ αὐτὸς οὕτως ὑπὸ τοῦδε τοῦ ἐμοῦ πατρὸς καὶ ὑμετέρου πατρὸς, τοῖς πρεσβυτέροις οὐ μόνον ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ πολίταις, καὶ ὁδῶν, καὶ θάκων, καὶ λόγων ὑπείκειν. καὶ ὑμᾶς δὲ, ὦ παῖδες, ὅπως ἐξ ἀρχῆς † ἐπαίδευον, τοὺς μὲν γεραιτέρους πρεσβεύειν, τῶν δ' νεωτέρων πρεσβεύεσθαι. ὡς οὕτω παλαιὰ, καὶ εἰθισμένα, καὶ ἔνομα λέγοιτο ἐμοῦ οὕτως ἀποδέχεσθε. καὶ σὺ μὲν, ὦ Καμβύσου, τὴν βασιλείαν ἔχε, θεῶν τε διδόντων καὶ ἐμοῦ, ὅσον ἐν ἐμοί· σοὶ δὲ, ὦ Τανυοξάρκη, σατράπεια εἶναι δίδωμι μήδων τε, καὶ ἀρμενίων, καὶ τεττίων καδουσίων. ταῦτα δέ σοι δίδωμι, νομίζω ἀρχὴν μὲν μείζω, καὶ σῶμα τῆς βασιλείας τῷ πρεσβυτέρῳ καταλιπεῖν, εὐδαιμονίαν δέ σοι ἀλυποτέραν. ὁποίας μὲν γὰρ αὖ θεοπτίνης εὐφροσύνης ὀπτὴς ἔσῃ, οὐχ ὁρῶ, ἀλλὰ πολλὰ σοι τὰ δοκοῦντα αὖ θεοῖς εὐφραίνειν παρέσται. ὃ γὰρ δι' ἀμφοτέρων ἐρᾶν, καὶ ὃ πολλὰ μεριμνᾶν, καὶ ὃ μὴ δι' ἀσφαλῆ ἡσυχίαν ἔχειν, κεντεῖ ζόμενον ὑπὸ τοῦ πρὸς τὰ μὰ ἔργα φιλονεικίας, καὶ ὃ ὀπιθεύειν, καὶ ὃ ὀπιθεύεσθαι, ταῦτα τῷ βασιλεύοντι ἀνάγκη σὺν μείζονι συμπαρεμπίπτειν, ἃ, σαφῶς ἴσθι, [ὦ εὐφραίνεσθαι * πολλὰς ἀφορμὰς παρέχει. † οἶδα μὲν οὖν καὶ σὺ ὦ Καμβύσου, ὅτι οὐ τόδε ὃ χρυσοῦν σκῆπτρον, ὃ † τῶν βασιλείαν ἀσφαλῆ ποιοῦν ἐστιν, ἀλλ' οἱ † πιστοὶ φίλοι σκῆπτρον βασιλεῦσιν ἀληθέστατον καὶ ἀσφαλέστατον. πιστοὺς δὲ μὴ νόμιζε φύσει φύεσθαι ἀνθρώπους, (πᾶσι γὰρ ἂν οἱ αὐτοὶ πιστοὶ φαίνοιντο, ὥσπερ καὶ τἄλλα τὰ πεφυκότα πᾶσι τὰ αὐτὰ φαίνεται,)

A rei grauis, non is mihi conceſſit, vt prorſus elato animo eſſem, vel effuſe lætarer. Nũc ſi moriar vos quidem, filij, quos mihi Dij naſci voluere, ſuperſtites relinquo; & patriam, & amicos itidem relinquo fortunatos. Qui poſſit igitur fieri, vt ego non merito beatus prædicer, & æterna hominum memoria celebrer? Eſt autem mihi declarãdum hoc quoq; cui regnum relinquam; ne id relictum in ambiguo, negotia vobis faceſſat. Complector equidem, filij, pari vtrumque veſtrum beneuolentia: verum & conſilio prouidere, & ducis officio fungi, quacumq; in re tẽpus & vſus poſtulet, eum iubeo; qui natu maior eſt, & vſum rerum maiorem de cõſentanea quadam ratione habet. Equidẽ vt ab hac mea veſtraque patria ſum inſtitutus, natu maioribus non modo fratribus, ſed ciuibus etiam, de via, ſedibus, dicendi loco cedendum eſſe; ſic & ipſe, filij, ab initio vos inſtitui, vt natu maioribus honorem principem deferatis, & viciſſim minoribus honore præeatis. Quamobrem ita, quæ a me dicuntur, accipite; vt qui tum priſca, tum moribus recepta, atque etiam legibus conſentanea proferã. Ac tuũ quidem, Cambyſes, regnum eſto, Diis illud, ac me, tibi largientibus, quantum quidem in me eſt: tibi vero, Tanaoxares, hoc tribuo, vt Medorum, & Armeniorum, & tertio loco Caduſiorum ſatrapa ſis. Quæ tibi quũ largior, maius quidem imperium, & regni nomen natu maiori me relinquere arbitror; tibi vero felicitatem magis omnis expertem moleſtiæ. Nam qua delectatione humana cariturus ſis, equidem non video. Nimirum vniuerſa quæ hominibus adferre voluptatem videntur, tibi ſunt adfutura. Amorem vero illorũ, quæ confectu difficilia ſunt, & multarum rerum ſollicitam occupationem, & vitæ alienam a quiete rationem, pungente animum æmulatione rerũ a me geſtarum, & inſidiarũ molitionẽ, earumdemq; ſtructarum ab aliis metũ; hęc inquã neceſſe eſt illum, qui regno potietur, magis, quam te, comitentur. Atq; hæc, ſat ſcito, multa obiiciunt impedimẽta, quo minus animo læto quis eſſe poſſit. Te quoque, mi Cambyſes, ſcire volo, non aureum hoc ſceptrum eſſe, quod regnũ tibi conſeruet: ſed amici fideles regibus & veriſſimum, & tutiſſimum ſceptrum ſunt. At vero non naſci homines fidos exiſtimabis, quod ita iidem omnibus fidos ſe declararent, ſicut & naturalia cetera conſpiciuntur eſſe omnibus eadem:

» sed fidi qui sint, eos abs quouis homine ta- A
» les effici necesse est. Parantur autem, non
» vi, sed potius beneficentia. Quamobrem
» si voles & alios tibi adiungere, qui in con-
» seruandi regni quasi societatem veniant,
» nequaquam aliunde initium facito, quam
» ab eo, qui loco tecum eodē ortus est. Nam
» & ciues exteris magis sunt nobis coniun-
» cti, & contubernales iis, qui nobiscum eo-
» dem in contubernio non viuunt. At vero
» qui eodē semine prognati, ab eadem nu-
» triti matre, in eadem domo creuerunt, &
» ab iisdem parentibus diligūtur, eumdem- B
» que patrem & eamdem matrem adpellāt,
» qui fieri possit, vt non omnium sint con-
» iunctissimi? Ne igitur ea bona, per quę Dij
» fratres mutuam ad coniunctionem dedu-
» cunt, frustra vobis esse cōcessa patiamini;
» sed super hæc ipsa statim studia quædam
» alia beneuolentię & amoris exstruite: quo
» fiet, vt amicitia vestra semper inuicta sit.
» Nimirum sui ipsius curam gerit, qui fratri
» prospicit. Nam cui frater magnus adeo est
» ornamento, vt fratri? Quis hominem præ-
» potentē honore tanto prosequetur, quan- C
» to frater? quemnam aliquis magis metuat,
» si fratrem habeat virum magnum, atque
» ipsum fratrem? Quamobrem nemo te ce-
» lerius huic obœdiat, nemo alacrius ad i-
» psum veniat. Quippe nec secundę, nec ad-
» uersæ tristesque res huius, ad quem quam
» magis proprie pertinent, quam ad te. Hoc
» etiam cōsideres velim, cuinam gratifican-
» do maiora te consequuturum sperare de-
» beas, quam si gratificeris fratri? Cui opem
» ferendo, belli sociū firmiorem tibi adiun-
» ges? Quem turpius est non amare, quam
» fratrem? Quemnam omnium laudabilius D
» est obseruare honorando, quam fratrem?
» Solus est frater, mi Cambyses, qui si apud
» fratrem locum principē obtineat, nequit
» ad eum pertingere aliorum inuidia. Qua-
» re vos obtestor per Deos patrios, mei filij,
» prosequimini vosmet honore; si quidem
» vllum vobis cordi est gratificandi mihi
Hunc locū M. Cicero in Catone maiore interpretatur. n. 79. 80. studium. Non enim liquido scire vos arbi-
» trari debetis, me, posteaquam viuendi fi-
» nem fecero, nihil futurum. Nam ne modo
» quidem animum meum cernebatis, sed
» esse eum deprehendebatis ex iis, quæ age- E
» bat. An necdum animaduertistis, quos ter-
» rores illorum animi, qui vim & iniuriam
» passi sunt, homicidis incutiant? quos scele-
» rum vindices nefariis immittant? Anne
» permansuros fuisse putatis extinctorum
» honores, si nihil eorum animis iuris ac po-
» testatis reliquum esset? Equidem, filij, ne-

ἀλλὰ τὰς πίστεις πλεῖστας δεῖ ἕκαστον ἑαυτῷ. ἡ δὲ κτῆσις αὐτῶν ἐστιν οὐδαμῶς σὺν τῇ βίᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον σὺν τῇ εὐεργεσίᾳ. εἰ οὖν καὶ ἄλλους τινὰς πειρᾷοιο συμφύλακας τῆς βασιλείας ποιεῖσθαι, μηδαμόθεν ποιητέον ἄρχου, ἢ ἀπὸ τῶν ὁμόθεν γνησίων. καὶ πολῖται τοι αὐτάδελφοι ἀλλοδαπῶν οἰκειότεροι, καὶ σύσκηνοι ἀποσκήνων. οἱ δὲ ἀπὸ τῶν αὐτῶν σπερμάτων φυέντες, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς μητρὸς θραφέντες, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ αὐξηθέντες, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν γονέων ἀγαπώμενοι, καὶ τὴν αὐτὴν μητέρα καὶ τὸν αὐτὸν πατέρα ποθοῦντες, πῶς οὐ πολλῶν οὗτοι οἰκειότατοι; μὴ οὖν ἃ οἱ θεοὶ ὑφήγηνται ἀγαθὰ εἰς οἰκειότητα ἀδελφοῖς, μήποτε ποτὲ ποιήσῃ, ἀλλ' ὅπῃ τούτων δύνῃ οἰκοδομεῖτε ἄλλα φιλικὰ ἔργα· καὶ οὕτως ἀεὶ ἀνεπίβλητος ἄλλοις ἔσεσθαι ἡ ὑμετέρα φιλία. ἑαυτῷ τοι κήδεται, ὃς ποθεινὸν ἀδελφόν. τίνι γὰρ ἄλλῳ ἀδελφὸς μέγας ὢν οὕτω καλόν, ὡς ἀδελφῷ; τίς δ' ἄλλος τιμήσεται δὴ ἀνδρὶ μέγα δυναμένῳ οὕτως, ὡς ἀδελφός; τίνα δὲ φοβήσεταί τις ἀδικεῖν, ἀδελφῷ μεγάλου ὄντος, οὕτως ὡς τὸν ἀδελφόν; μήτε οὖν ἄλλον μηδεὶς σὺ τούτῳ ὑπαχθέτω, μήτε ποθυμότερον παρέστω. οὐδενὶ γὰρ οἰκειότερα τὰ τούτου ἢ τε ἀγαθά, οὔτε δεινά, ἢ σοί. οἱ δὲ καὶ τάδε, τίνι χρησάμενος ἐλπίσας ἂν μείζονων τυχεῖν, ἢ οὕτως τίνι δ' ἂν βοηθήσας ἰσχυρότερον σύμμαχον ἂν πλάβοις; τίνα δ' αἰσχυνῇ μὴ φιλῆν ἢ τὸν ἀδελφόν; τίνα δ' ἀπόντων κάλλιον ποιήσαιο, ἢ τὸν ἀδελφόν; μόνου τοι, ὦ Καμβύσου, τοῦ παρόντος ἀδελφοῦ παρ' ἀδελφῷ, οὐδὲ φθόνος παρὰ τῶν ἄλλων ἀφικνεῖται. ἀλλὰ ποιεῖτε δεῶν παῖδες, παῖδες, ὑμᾶτε ἀλλήλοις, εἴπερ καὶ τὰ ἐμοὶ χρήζεσθαι μέλει ὑμῖν. οὐ γὰρ δήπου τοῦτό γε σαφῶς δοκεῖτε εἰδέναι, ὡς οὐδὲν ἔσομαι ἐγὼ ἔτι, ἐπειδὰν τὸν ἀνθρώπινον βίον τελευτήσω. οὐδὲ γὰρ νῦν τοι τιμῶ γ' ἐμαυτὸν ψυχὴν ἐόντα, ἀλλ' οἷς διεπράττετο τότοις αὐτὰ ὡς ἦσαν καλεφωεῖτε. ταὶ γὰρ τῶν ἀδίκως παθόντων ψυχαὶ ἆρα καλενοήσαλε, οἷος μὲν φόβος τοῖς μιαφόνοις ἐμβάλλοισιν, οἷος δὲ παλαμναίοις τοῖς ἀνοσίοις ὑπιπέμποισι; τοῖς δὲ φιλομόχοις ταῖς ὑμαῖς ὀχαμαδὸν ἔτι αὖ δοκεῖτε, εἰ μηδενὸς αὐτῶν αἱ ψυχαὶ κύριαι ἦσαν; ἤτοι ἔγωγε, ὦ παῖδες,

δες, οὐδὲ τοῦτο πώποτε ἐπείσθην, ὡς ἡ ψυ A quaquam persuaderi mihi vnquã passus «
χὴ ἕως μὲν ἂν ἐν θνητῷ σώματι ᾖ, ζῇ· ὅταν « sum, animum, quamdiu mortali corpore «
δὲ τούτου ἀπαλλαγῇ, τέθνηκεν. ὁρῶ γὰρ ὅτι « contineatur, viuere: posteaquam ab eo di «
καὶ τὰ θνητὰ σώματα, ὅσον ἂν ἐν ἀϊδέοις χρό- « remtus sit, mori. Nam animum video his «
νον ᾖ ἡ ψυχὴ, ζῶντα παρέχεται. οὐδέ γε ὅ- « morti obnoxiis corporibus, quã diu in eis «
πως ἄφρονα ἔσται ἡ ψυχὴ ἐπειδὰν τὸ ἄφρο- « degat, vitam impertiri. Ne id quidem per- «
νος σώματος δίχα γένηται, οὐδὲ τοῦτο πέπεισ- « suaderi possum, non sapere animum, post- «
μαι· ἀλλ' ὅταν ἄκρατος καὶ καθαρὸς ὁ νοῦς « eaquam ab hoc insipiente corpore separatur: « sed quum a corpore secreta est pura «
ἐκκριθῇ, τότε καὶ φρονιμώτατον εἰκὸς αὐτὸν « mens & integra, tum eam sapientissimam «
εἶναι. Ἁμαλυνομένου δὲ ἀνθρώπου, δῆλόν ἐστιν « esse, vero maxime consentaneum fuerit. «
ἐκεῖσε ἀπιὸν ὅπερ B ὁμόφυλον, πλὴν τῆς « Quum dissoluitur homo, non est obscurũ, « ad res sui generis singula commigrare, ex- «
ψυχῆς. αὕτη δὲ μόνη οὔτε παροῦσα, οὔτε ἀ- « tra vnum animum; qui solus neque dum «
πιοῦσα ὁρᾶται. † ἐνοήσατε δὲ, ἔφη, ὅτι ἐγγύ- « adest, neque dum discedit, cernitur. † A- «
τερον μὲν τῷ ἀνθρωπίνῳ θανάτῳ τοῦτόν ἐστιν « nimaduertistis, nihil esse morti hominis si «
ὕπνου. ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ τότε δήπου « milius somno. At per somnũ maxime ho- «
θειοτάτη καταφαίνεται, καὶ τότε τῶν μελ- « minis animus diuinitatem suam declarat, «
λόντων προορᾷ· τότε γὰρ, ὡς ἔοικε, μάλι- « atq; etiã futura prospicit: quippe qui tunc, «
στα ἐλευθεροῦται. εἰ μὲν οὖν οὕτως ἔχει ταῦ- « vti quidẽ adparet, maxime sit liber. Quare «
τα, ὥσπερ ἐγὼ οἶμαι, καὶ ἡ ψυχὴ καταλείπει « si hæc ita sunt, quemadmodum equidem «
τὸ σῶμα, καὶ τῶν ἐμῶν ψυχῶν καταδύμενοι « existimo, & si animus hoc corpus relin- «
ποιήσατε ἃ ἐγὼ δέομαι· εἰ δὲ μὴ οὕτως, ἀλ- « quit; reueriti animum meum, quæ vos ro- «
λὰ μένουσα ἡ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι συναπο- « go, præstate. Sin hæc ita non sunt; sed ani- «
θνήσκει, ἀλλὰ θεούς γε τοὺς ἀεὶ ὄντας, καὶ πάντ' C « mus & manet in corpore, & cum eo inter- «
ἐφορῶντας, καὶ πάντα δυναμένους, οἵ καὶ « it: vos tamen Deos, qui immortales sunt, «
τὸν τῶν ὅλων τόνδε τάξιν † συνέχουσιν ἀ- « & intuentur & possunt omnia, ordinemq; «
πειρον, καὶ ἀγήρατον καὶ ἀναμάρτητον, καὶ « vniuersitatis huius expertem detrimẽti & «
τοῦτο *κάλλους καὶ μεγέθους ἀδιήγητον, τού- « senectæ, & extra omnẽ errorem positum, «
τοις φοβούμενοι μήτε ἀσεβὲς μηδὲν, μηδὲ « † præ pulchritudine atq; etiam magnitu- «
ἀνόσιον, μήτε ποιήσητε, μήτε βουλεύσητε. « dine inexplicabilem, conseruant; Deos in- «
μᾶλλον θεούς, καὶ ἀνθρώπων ὃ πᾶν γένος « quam pertimescite, vt nihil impij, nihil ne- «
ὃ ἀεὶ διαγιγνόμενον αἰδεῖσθε. οὐ γὰρ ἂν σκέ- D « farij vel committatis, vel deliberetis. Post «
πῃ ὑμᾶς οἱ θεοὶ ἀποκρύπτοντας, ἀλλ' ἐμφα- « Deos vniuersam hominũ nationem, quæ «
νῆ πᾶσιν ἀνάγκη ἀεὶ ζῆν τὰ ὑμέτερα ἔργα· ἃ « perpetua successione continuatur, reuere- «
ἐὰν μὲν καθαρὰ καὶ ἔξω τῶν ἀδίκων φαίνη- « mini. Nam Dij vos caligine quadam non «
ται, δυνατοὺς ὑμᾶς ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀνα- « tegunt, sed actiones vestras semper in o- «
δείξει. εἰ δέ τις ἀδικόν τι φρονήσετε, « mnium mortalium luce versari necesse est: «
ἐκ πάντων ἀνθρώπων ὁ ἀξιόπιστος εἶναι ἀπο- « quæ si puræ secretæq; ab iniusticia parue- «
βαλεῖτε. οὐδεὶς γὰρ ἂν ἔτι πίστ' ὄσαι δύναιτο « rint, potentes vos inter homines vniuersos «
ὑμῖν, οὐδ' εἰ πάνυ προθυμεῖτο, ἰδὼν ἀδικού- « reddent. Sin aliquid alter in alterum iniu- «
μενον τὸν † μάλιστα φίλον προσήκοντα. εἰ μὲν « riæ cogitaueritis, apud omnes homines fi- «
οὖν ἐγὼ ὑμᾶς ἱκανῶς διδάσκω, οἵους χρὴ « dem amittetis. Nã nemo poterit amplius «
πρὸς ἀλλήλους εἶναι· εἰ δὲ μή, καὶ τοῦδε τὸ προ- « vobis credere, tametsi magnopere cupiat, «
γεγραμμένων μανθάνετε. αὕτη γὰρ ἀρίστη δι- « si videat adfici illum iniuria, qui sit amici- «
δασκαλία. οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ ἤδη πολλοὶ φί- « tiæ iure coniunctissimus. Itaque si satis ego «
λοι μὲν υἱοῖς παισὶ, φίλοι δ' ἀδελφοῖς ἦσαν τινες τούτων καὶ † σπουδὴν ἀλλήλοις ἔσχον. « vos doceo, quales vosmet erga vos gerere «
debeatis, (recte est:) sin autem, ab iis saltim «
discite, qui ante nos extitere, quæ doctri- «
næ ratio optima est. Nam multi paren- «
tes erga liberos, multi erga fratres in a- «
more constantes fuere; nonnulli etiam «
his contraria inter se mutuo designarunt. «

† al. ἐνοήσατε

† al. Venit. at vobis in mentem,

† συγκρατοῦσιν ἀκριβῶς καὶ ἀκήρατον

* πάχους

† al. præ celeritate,

ἐκεῖνον

ἂν αἰτίᾳ

» Vtris igitur animaduerteritis ea, quæ per-
» petrarunt, profuisse: illorum si facta prętu-
» leritis alteris, recte vobis consulueritis. Ac
» de his quidem iam fortasse satis. Ceterum
» corpus meum, filij, quum diem in terris su-
» premum clausero, nec in auro cõdite, nec
» in argento, nec vlla in re alia, sed terrę quã-
» primum reddite. Quid enim beatius, quã
» in terram abdi, quæ omnia præclara, bona
» omnia profert ac nutrit? Equidem ceteroA
» qui studiosus hominum fui, iamque adeo
» perlubenter mihi videor eius rei particeps
» futurus, quæ in homines est benefica. E-
» nimuero deficere me videtur animus ea
» parte, qua, ceu consentaneum est, omnes
» deficere incipit. Quamobrem accedat, si
» quis vestrum vel dextram meam vult cõ-
» tingere, vel in oculos viuentis adhuc intu-
» eri. Vbi vero tectus & obuelatus fuero, ne
» quis hominum, mei filij, corpus meum vi-
» deat, ac ne vos quidem ipsi, etiam atque
» etiam oro. Persas quidem omnes, ac soci-
» os, meum ad monumentum euocate; quo
» mihi gratulentur, cui iam in tuto agenti ni-
» hil accidere mali possit, siue adeo cum nu-
» mine diuino fuero, siue in nihilũ redigar.
» Quotquot autem venerint, hos illis bene-
» ficiis adfectos, quæcumq; in hominis for-
» tunati funere solemne est exhiberi, dimit-
» tite. Denique hoc ex me postremum me-
» mineritis: Si benefici in amicos fueritis, et-
» iam hostes puniendi facultatem vos habi-
» turos. Valete filij cari, atq; idem matri ver-
» bis meis renuntiate. Itidem omnes amici,
» qui adestis, & abestis, saluete. Hæc quum
loquutus esset, atque omnibus dextrã por-
rexisset, obuelauit se, vitamque cum mor-
Historiæ conclusio; quæ mores Persarum nouos cum priscis confert.
te cõmutauit. Fuisse quidem regnum Cy-
ri inter ea, quæ Asia vidit, longe præclarissimum ac maximum, vel ipsum de se testa-
tur. Terminis inclusum fuit, ad solem ori-
entem, mari rubro: ad septentriones, Pon-
to Euxino: ad occasum, Cypro & Ægypto:
ad meridiẽ, Æthiopia. Tãtum vero quum
esset, vno tamẽ Cyri arbitrio gubernaba-
tur: qui subiectos sibi liberum instar & ho-
nore prosequebatur, & obsequiis sibi de-
uinciebat, quum subiecti Cyrum vicissim
tamquã patrem venerarentur. Is vbi diem
suum obiit, mox inter ipsos filios est coor-E
tum dissidium, mox vrbes & nationes de-
fecerunt, rebus vniuersis in peius vergen-
tibus. Quod quidem vere me dicere, pri-
mum docere de rebus diuinis incipiam.

A †ὁποτέρως αὖ οὖν αἰσθάνησθε τὰ παρ' ἐμοῦ γε- ὁποτέρως
γενημένα, ταῦτα δὴ αἰσθόμενοι ὀρ-
θῶς ἂν βουλεύοισθε. καὶ τούτων μὲν ἴσως ἤδη
ἄλις. Τὸ δ' ἐμὸν σῶμα, ὦ παῖδες, ὅταν τελευ-
τήσω, μήτε ἐν χρυσῷ θῆτε, μήτε ἐν ἀρ-
γύρῳ, μηδὲ ἐν ἄλλῳ μηδενί, ἀλλὰ τῇ γῇ ὡς
τάχιστα ἀπόδοτε. τί γὰρ τούτου μακαριώτε-
ον, τῆς γῆς μεταλαβεῖν, ἥ πάντα μὲν τὰ καλά,
πάντα δὲ τἀγαθὰ φύει τε καὶ τρέφει; ἐγὼ καὶ
ἄλλως φιλάνθρωπος ἐνομίμην, καὶ νῦν ἥ-
B δέως ἂν μοι δοκῶ κοινωνῆσαι τῆς εὐεργετικω-
τάτης ἂν θεοῦ. ἀλλὰ γὰρ ἤδη, ἔφη, σκοτεινή
μοι φαίνεται ἡ ψυχή, οἷόνπερ, ὡς ἔοικε, πᾶσιν
ἥκειν εἰωθυῖα ἀπολιποῦσα. εἴτις οὖν ὑμῶν ἢ δε-
ξιᾶς βούλεται τῆς ἐμῆς ἅψασθαι, ἢ ὄμμα
τὸ μὸν ζῶντος ἔτι θεάσιδεῖν ἐθέλῃ, θεάσθω.
ὅταν δ' ἐγὼ ἐκκαλύψωμαι, αὐτὸς μηκέτι ὑμᾶς, ὦ
παῖδες, μηδεὶς ἔτ' ἀνδρῶν τὸ ἐμὸν σῶμα
ἰδέτω, μηδ' αὐτοὶ ὑμεῖς. πέρσας μὲν τοι πάν-
τας, καὶ τὰς συμμαχίδας, ὅπῃ τὸ μνῆμα τὸ ἐ-
C μὸν θαυμαστὸν ἔσται, σεσωσμένους ἐμοί, ὅτι
ἐν τῇ ἀσφαλεῖ ἤδη ἐσόμεθα, ὡς μηδὲν ἂν ἔτι
κακὸν παθεῖν, μήτε ἐμὲ μὴ τὸ θεῖον φύσωμεν,
μήτε ἐμὲ μηδὲν ἔτι ὦσι. ὁπόσοι δ' ἂν ἔλθωσι,
τούτοις δὲ ποιήσαντες, ὁπόσα ἐπ' ἀνδρὶ εὐ-
δαίμονι νομίζεται, ἀποπέμπετε. καὶ τοῦτο,
ἔφη, μέμνησθέ μου τελευταῖον, τὰς φίλας
†εὐεργετοῦντες, καὶ τοὺς ἐχθροὺς δυνήσεσθε εὖ ποιοῦν-
κολάζειν. καὶ χαίρετε, ὦ φίλοι παῖδες, καὶ τῇ τες
μητρὶ ἀπαγγέλλετε ὡς παρ' ἐμοῦ· καὶ πολ-
D λοὶ δὲ οἱ παρόντες καὶ οἱ ἀπόντες φίλοι χαί-
ρετε. Ταῦτ' εἰπὼν, καὶ πολλὰ δεξιωσάμε-
νος, συνεκαλύψατο, καὶ οὕτως ἐτελεύτη-
σεν. Ὅτι μὲν δὴ †κάλλιστα καὶ μεγίστη τῶν ἐν ἀείστη
τῇ ἀσίᾳ ἡ τοῦ Κύρου βασιλεία ἐγένετο, αὐτὴ καλλίστη
ἑαυτῇ μάρτυρι. ᾠκείωτο μὲν γὰρ ἕως ἑῴου, τῇ ἐρυ-
θρᾷ θαλάττῃ· ἕως δὲ νότου δὲ, τῷ δεξιῷ-
νῳ † πόντῳ· ἕως ἑσπέρας δὲ, κύκλῳ καὶ πόντῳ
ἀμφιτάλῳ· ἕως μεσημβρίας δὲ, αἰθιοπίᾳ. καὶ ἕως πον-
τοσαύτη δὲ γνώμῃ, μιᾷ γνώμῃ τῇ Κύρου ἐλλησπόν-
ἐκυβερνᾶτο, καὶ ἐκεῖνός τε τοῖς ὑφ' ἑαυτῷ ὡς- τῳ ἕως
περ ἑαυτῷ παῖδας ἐτίμα τε καὶ ἐθεράπευεν, ἑσπερίων
οἵτε ἀρχόμενοι Κῦρον ὡς πατέρα ἐσέβοντο.
ἐπεὶ μέντοι Κῦρος ἐτελεύτησεν, αὖθις μὲν αὐτὸ
†αὖ οἱ παῖδες ἐσαίζον, αὖθις δ' ἡ πόλις ἐν ἑ-
ἀνὴ ἀφίσαλο, πάντα δ' ὅτι τὸ χεῖρον ἐξέπεσε. ὡς δ' ἐγὼ λέγω, ἀρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θείων.

οἶδα

οἶδα γὰρ ὅτι πρόσθεν μὲν βασιλεὺς, καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν, καὶ τοῖς τὰ ἔσχατα πεποιηκόσιν εἴ τε ὅρκους ὀμόσαιεν, ἢ μὴ πεδοῖεν, εἴ τε δεξιὰς δοῖεν, ἐβεβαίουν. εἰ δὲ μὴ τοιοῦτοι ἦσαν, καὶ τοιαύτην δόξαν εἶχον, [ὥσθ' αὐτοῖς αὐτοῖς ἀπίστευον*, ὡς καὶ σὺδὲ νῦν πιστεύσ' οὐδὲ εἷς ἔτι, ἐπεὶ ἔγνωσαι ἡ ἀσέβεια αὐτῶν· ὥστως οὐδὲ τότε ἐπίστευσ' ἂν οἱ τῶν σὺν Κύρῳ ἀναβάντων στρατηγοί. νῦν δ' ἤδη τῆς πρόσθεν αὐτῶν δόξης πιστεύσαντες, ἀνεχείρισαν ἑαυτοὺς, καὶ ἀναδεθέντες πρὸς βασιλέα, ἀπεμήνθησαν τὰς κεφαλάς. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν συστρατευσάντων βαρβάρων ἄλλοι ἄλλαις πίστεσιν ἐξαπατηθέντες ἀπώλοντο. † πολὺ δὲ καὶ τῶνδε χείρονες νῦν εἰσι. πρόσθεν μὲν γὰρ, εἴ τις ἢ σφᾶς κινδυνεύσοι πρὸ βασιλέως, ἢ πόλιν ἢ ἔθνος ἐπανορθώσειν ποιήσειεν, ἢ ἄλλο τι καλὸν ἢ ἀγαθὸν αὐτῶν ἐξεπράξειεν, ἔστοιν οἱ τιμώμενοι. † νῦν δ' ἤν τις, ὥσπερ Μιθραδάτης, τὸν γαμβρὸν, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς τῶν φίλων παῖδας ὁμήρους παρὰ τῷ ἀρχιπελάγει ἐγκαταλίποι, καὶ τοῖς μεγίστοις ὅρκοις παραβαίη, βασιλεῖ δόξειν τι σύμφορον ποιῆσαι, ἔστοιν οἱ τὰ μεγίστας τιμὰς φέρεσθαι δοκοῦντες. ταῦτα οὖν ὁρῶντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ πάντες, ὅτι τὸ ἀσεβὲς καὶ τὸ ἄδικον τετιμημένοι εἰσίν. οἵτινες δὲ ἂν οἱ τοιαῦτα ὦσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῖς † ὅτι τοπολὺ χείρονες). ἀθεμιστότεροι δὴ νῦν, ἢ πρόσθεν, ταύτῃ γε δήπου). εἰς γε μὲν τὰ χρήματα τῆδε ἀδικώτεροι. ὃ γὰρ μόνον τοῖς πολλὰ ἡμαρτηκόσι, μὴ ἀνήδη τοῖς οὐδὲν ἠδικηκόσι συλλαμβάνουσι, ἀναγκάζουσι πρὸς οὐδὲν δίκαιον χρήματα ἀποτίνειν. ὥστε οὐδὲν ἧττον οἱ πολλὰ ἔχειν δοκοῦντες τῶν πολλὰ ἠδικηκότων φοβοῦνται· καὶ εἰς χεῖρας οὐδ' ἂν ἐθέλοιεν τοῖς χρείττοσιν ἰέναι, οὐδέ γε ἀθεμίζεσθαι εἰς βασιλικὴν στρατείαν θαρροῦσι. διὰ ταῦτ' ὅστις αὖ πολεμεῖ αὐτοῖς, πᾶσιν ἔξεστιν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἀναστρέφεσθαι ἄνευ μάχης, ὅπως ἂν βούλωνται), καὶ τ' ἐκείνων μὲν θεοὺς ἀσέβειαν, καὶ δι' ἀνθρώπους ἀδικίαν. αἱ μὲν δὴ γνῶμαι αὐτοῖς τοῦ πρὸ τοῦ χείρους νῦν, ἢ τὸ παλαιὸν, αὐτοῖς. ὡς δ' οὐδὲ τοῦ σώματος ἐπιμέλονται, ὥσπερ πρόσθεν. νῦν αὖ τὸ διηγήσομαι. νόμιμον γὰρ δὴ ἐστὶν αὐτοῖς, μήτε σφύζειν, μήτε ἀποπύεσθαι. δῆλον δ', ὅτι ταῦτα οὐ τοῦ ἐν τοῦ σώματι ὑγροῦ φειδόμενοι ἐνόμιζον,

A Equidem scio, prius regem, ac regi subiectos, etiã iis, qui vel extrema facinora designassent, siue iusiurandum dedissent, id ipsum seruasse; siue iunxissent dextras firmiter promissis stetisse. Quod si tales non fuissent, & eiusmodi de se opinionem excitassent, sicut hodieque ne quidem vnus fidem eis adhibet, quod ipsorum impietas iam perspecta sit, ita nec illorum militum prætores, qui expeditionem cum † Cyro susceperunt, fidem eis habuissent. Iam vero quum priscæ de illis opinioni credidissent, seipsos eis tradiderũt, & ad regem deductis capita fuerunt amputata. Multi etiam barbari, qui hanc expeditionem vna susceperant, alij alia fidei policitatione decepti, perierunt. Sunt etiam, quod hæc adtinet, multo nunc deteriores. Nam olim si quis pro rege salutem in discrimen coniiceret, vel vrbem aut nationem eius imperio adiecisset, vel aliquid aliud præclare fortiterque pro rege perfeciſſet; hi scilicet erant, qui honoribus cumularẽtur. † Nunc si quis perinde ac Mithradates, patre Ariobarzane prodito, & quemadmodum Leomithres vxore, liberis, & amicorum quoque liberis apud Ægyptium obsidibus relictis, & sanctissimo iureiurando violato, regi quod expediat, facere videatur: hi vero sunt, qui maximis honoribus ornantur. Quæ quum omnes Asiatici videant, etiam ipsi ad impietatem & iniusticiam deflexerunt. Nam quales sunt ij, qui præsunt; tales & illi plerumq; solent esse, qui eorum imperio subiecti sunt. Hinc factum, vt magis iam sint nefarij, quam olim fuerint. Pecunias vero quod adtinet, hoc modo nunc magis iniusti sunt. Nõ enim dumtaxat eos, qui admodum multa scelerate designarũt; sed iam illos quoque, qui nihil iniusti admisere comprehendunt; ac præter ius & æquum pecunias soluere cogunt. Quo fit, vt nihilo minus ij, quorum res lauta videtur esse, sibi metuant; atque alij, qui aliquid iniuste patrarunt. Iidem cum potioribus congredi recusant, neque ad expeditionis regiæ copias adiungere se audent. Quapropter omnibus licet, qui bellum ipsis faciunt, in eorum regione citra pugnam omnem pro lubitu vagari, tum propter ipsorum erga Deos impietatem, tum propter iniurias, quas hominibus inferunt. Atque hoc modo sunt ipsorum animi prorsus iam deteriores, quã olim. Nec corporũ quidem eos illa ratione, qua prius, curam habere, iã narrabo. Nã erat in eorũ institutis, vt nec exspuerẽt, nec emũgerentur. Perspicuum est autẽ, id ipsos non ea de caussa sanxisse, quod corporis humori parcendum existimarent;

† Intelligit Cyrum minorem, de cuius expeditione, cassisq; ducibus Græcis, libros sequẽtes legitor.

† Lectio marginis.

ſed quod laboribus ac ſudore ſolida effici corpora vellẽt. Iam vero manet id quidem adhuc, ne vel exſpuant, vel emungant ſe; ſed laborum exercitia nulli vſquam curæ ſunt. Enimuero erat etiam apud illos olim hoc inſtitutum, vt ſemel tantum paſcerentur; quo tam ad expediũda negotia, quam ad laborum exercitationes die toto fruerẽtur: iam reſtat id quidem, vt ſemel dumtaxat cibum capiant, ſed quum eo tempore veſci incipiant, quo ſolent, qui maxime matutino prandent, tam diu comedere ac bibere perſeuerant, quam diu ſolent, qui ſero admodum cubitum eunt. Erat item in eorum inſtitutis, ne ad conuiuia importarentur obbæ; quod exiſtimarent minus tũ corpora, tum animos debilitari, ſi quis nõ nimium hauriat. Nunc has non importari, reſtat id quidem; tantum vero bibunt, vt nõ importent, ſed ipſi exportentur, quando nimirum recto corpore nõ amplius exire poſſunt; erat & illud vnum ex inſtitutis patriis, quod itinera facientes neq; comedebant, neque bibebant, neq; quidquam eorum palam faciebant, quæ de his neceſſario conſequuntur. Hoc tempore manet id quidem, vt ab his rebus abſtineant; verum itinera tam breuia conficiunt, vt nihil mirum ſit, a rebus illis neceſſariis eos abſtinere. Toties olim venatum ibant, vt ſolę venationes ad exercendum tã ipſos, quam equos ſufficerent. Poſteaquam vero rex Artaxerxes, & ipſius familiares, vino cepiſſent obrui; non iam amplius ipſi perinde, ac prius, venatum prodibãt, & alios ad venationes educebant. Quin & illis palam inuidebant, quaſique ſe potiores oderant, quicumque laborum amantes, cum equitibus ſuis venarentur. Eſt hodieque in vſu, pueros ad portas inſtitui; verum vt artem equeſtrem diſcant & exerceant, id ſcilicet extinctum eſt; quod iſtic non ſint, vbi ſpecimen edendo, gloriam conſequi poſſint. Eſt & illud penitus peruerſum, quod pueri audientes prius illic iudicia iuſta iudicari, iuſticiam diſcere videbantur. Nam manifeſto vident eos ſuperiores diſcedere, qui plurimũ largiuntur. Etiã illorum, quæ terra naſcuntur, vires pueri antehac diſcebant, quo vtilibus vterentur, a noxiis abſtinerent: nunc ea ſic edoceri videntur, vti quamplurimum noceant. Quo fit, vt nuſquam plures, quam illic, vel extinguantur venenis, vel pernicioſe lædantur.

Athenæg. XI. p. 244, 37.

A Ἀλλὰ βουλόμενοι ἀφ' πόνων καὶ ἱδρῶτος τὰ σώματα τρέφεσθαι. νῦν δὲ ὃ μὲν μὴ πίνειν, μηδὲ ἀπομύττεσθαι ἔτι ἀφαμυνῇ, ὃ δ' οὐκ πινεῖν † πονῆν οὐδαμοῦ ὁπτητδύεται. καὶ μὲν πρόσθεν μὲν ἐν αὐλείοις μονοσιῇν νόμιμον, ὅπως ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ χρῷντο καὶ εἰς τὰς πρόξεις, καὶ εἰς ὃ ἀφαπονῆσθαι· νῦν γε μὲν ὃ μὲν μονοσιτῇν ἔτι ἀφαμυνῇ, ἀρχόμενοι δὲ τὸ σίτου ἐώκασι τῶν προσιόντα τὰ ἀριστῶντες, μέχρι τούτου ἑαθίοντες καὶ πίνοντες ἀφέξεσιν, ἕως τῶν οἱ ὀψιαίτατα χειμώμενοι. ἐν ὃ αὐλείοις νόμιμον, μηδὲ

B "προχοΐδας εἰσφέρεσθαι εἰς τὰ συμπόσια, δηλονότι νομίζοντες ὃ μὴ ὑποπίνειν ἧττον αὖ τὰ "σώματα καὶ γνώμας σφάλλειν· νῦν δὲ ὃ μὲν "μὴ εἰσφέρεσθαι ἔτι αὖ ἀφαμυνῇ, τοσοῦτον δὲ "πίνουσιν, ὥστε αὐτὴ τὸ εἰσφέρειν αὐτοὶ ἐκφέρον"ται, ἐπειδὴ μηκέτι δύνανται ὀρθούμενοι ἐξι"έναι. ἀλλὰ μὲν κἀκεῖνο ἐν αὐλείοις ὁπιχώριον, ὃ μεταξὺ παρδομένους μήτε ἐαθίειν, μήτε πινεῖν, μήτε ἄφ' τούτων ἀναλισκόντων μηδὲν ποιεῖν

C τοὺς φανερούς εἶναι· νῦν δ' αὖ ὃ μὲν τούτων ἀπέχεσθαι ἔτι ἀφαμυνῇ, τὰς μέντοι πορείας οὕτω βραχείας ποιοῦνται, ὡς μηδ' ἂν ἔτι δύνασθαι ἀπέχεσθαι τῶν ἀναλισκόντων. ἀλλὰ μὲν καὶ ὁπότε ἐθήρων πρόσθεν μὲν τοσαυτάκις ἐξήεσαν, ὥστε ἀρκεῖν αὐτοῖς τε καὶ ἵπποις † γυ- εἰς γυμνάσια
μνάσια τὰς θήρας· ἐπεὶ δὲ Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἥττους τοῦ οἴνου ἐγένοντο, οὐκέτι ὁμοίως οὔτε αὐτοὶ ἐξήεσαν, οὔτε τοὺς ἄλλους ἐξῆγον ὁπότε τὰς θήρας· ἀλλὰ καὶ οἵ

D πέρ φιλόπονοι ἐθέλοντες καὶ σὺν τοῖς πρόσθεν αὐτοὺς ἱππεύσειν ἅμα ἠρῷεν, φθονοῦντες αὐτοῖς δῆλοι ἦσαν, καὶ ὡς βελτίονας αὐτῶν ἐμίσουν. ἀλλά τοι καὶ τοὺς παῖδας ὃ μὲν παιδεύεσθαι ὁπότε ταῖς θύραις, ἔτι ἀφαμυνῇ· ὃ μέντοι τὰ ἱππικὰ μεμηχάνηκε καὶ μελετᾶν ἀπέσβηκε, ἀφ' ὃ μὴ † ἐέναι ὅπου αὖ ἀπο- εἶ
φαινόμενοι εὐδοκιμοῖεν. καὶ ὅπου γε οἱ παῖδες ἀκύονες ἐκ πρόσθεν τὰς δίκας δικαίως * δι- δικαζο-
καζόμενοι, ἐδόκουν μανθάνειν δικαιότητα, καὶ μένας,
E ὅτι πρωτάπασιν ἀνέτραπται. σαφῶς γὰρ ὁρῶσι νικῶντας, ὁπότερος αὖ † πλέον ἀναδῶσιν. ἀλλὰ πλείω δι-
καὶ τῶν φυομένων ἐκ τῆς γῆς τὰς δυνάμεις οἱ δοῦσιν
παῖδες πρόσθεν μὲν ἐμάνθανον, ὅπως τοῖς μὴ ὠφελίμοις χρῷντο, τὸ δὲ βλαβερὰν ἀπέχοιντο· νῦν δ' ἔοικασι ταῦτα διδασκομένοις, ὅπως ὅτι πλεῖστα κακὰ ποιῶσιν. ὐδαμοῦ τῶν πλείους, ἢ ἐκεῖ, ὅτε ἀποθνήσκουσιν, ὅτε ἀναφθείρονται ὑπὸ φαρμάκων.

Ἀλλὰ

ἀλλὰ μὴν καὶ θρυπτικώτεροι πολὺ νῦν, ἢ ὅτι Κύρου εἰσί. τότε μὲν γὰρ ἔτι τὴν ἐκ παίδων παιδείαν καὶ ἐγκρατείαν ἐχόντων, τὴν δὲ μήδων στολὴν καὶ ἁβρότητα· νῦν δὲ τὴν μὲν ἐκ παίδων καρτερίαν παντελῶς ἀποσβεννυμένην, τὴν δὲ μήδων μαλακίαν διασώζοντας. σαφῆ δὲ βούλομαι καὶ τὴν θρύψιν αὐτῶν. ἐκείνοις γὰρ πρῶτον μὲν τὰς εὐνὰς οὐ μόνον ἁπλᾶς εἶναι μαλακῶς ἐστρώννυσθαι, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰς σανίδας ὑποκλινῶν τοὺς πόδας ὅπως μὴ ἀνατρεῖδῃ τὸ δάπεδον, ἀλλ' ὑπείκωσιν αἱ τάπιδες. καὶ μὲν τὰ περὶ τὴν τράπεζαν, ὅσα τε πρόσθεν εὑρέθη, σοφῶς ἀφήρηται, ἄλλά τε ἀεὶ καινὰ ἐπιμηχανῶνται. καὶ ὄψα γε ὡσαύτως. καὶ γὰρ καινοποιοῦσι καὶ ἀμφοτέρων τούτων κέκτηνται. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τῷ χειμῶνι οὐ μόνον κεφαλὴν, καὶ στόμα, καὶ πόδας ἀρκεῖ αὐτοῖς ἐσκεπάσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄκρας τῶν χειρῶν χεῖρας δασείας, καὶ δακτυλήθρας ἔχουσιν. ἔν γε μὲν τῷ θέρει σκιὰν ἀρκοῦσιν αὐτοῖς οὔθ' αἱ τῶν δένδρων, οὔθ' αἱ τῶν πετασῶν σκιαὶ, ἀλλ' ἐν ταῖς ἑτέραις σκιάσι τὰς ἀνθρώπους μηχανώμενοι αὐτοῖς παρεσκευάσι. καὶ μὴν ἐκπώματα ἐν μὲν ὡς πλῆσα ἔχουσι, τούτῳ καλλωπίζονται· ἐν δὲ ἀδίκου φανερῶς ἢ μεμηχανημένα, οὐδὲν τοῦ ἀγαθοῦ. πολὺ γὰρ πλεῖστον ἐν αὐτοῖς ἡ ἀδικία τε καὶ αἰσχροκέρδεια. ἀλλὰ καὶ πρόσθεν μὲν ἐν ὑποδήμασιν ἐπιχώριον αὐτοῖς, μὴ ὁρᾶσθαι πεζὴ πορευομένοις, οὐκ οἶδ' ὅτου ἕνεκα, ἢ τοῦ ὡς ἱππικωτάτους γίγνεσθαι. νῦν δὲ πολλὰ πλείω ἔχουσιν ὑποδήματα, ἢ ὅτι τοῦ δύνασθαι μᾶλλον ἵππων, ἢ ὅτι τοῦ μαλακῶς καθῆσθαι, ὅτι μέλονται. τά γε μὴν πολεμικὰ πῶς οὐκ εἰκότως νῦν ἢ πρωΐ ποτε χείρους, ἢ πρόσθεν, εἰσίν; οἷς ἐν μὲν ᾧ παρελθόντι χρόνῳ ὅτι χώριον, ⟨οἶμαι,⟩ * ὑπῆρχε τοὺς μὲν τοῦ γλίσχρου ἔχοντας, ἀπὸ ταύτης ἱππάσασθαι παρέχεσθαι, οἱ δὲ ἢ ἐστρατεύοντο· τοὺς δὲ φεύγοντας, εἰ δέοι στρατεύεσθαι πρὸς τὴν χώραν, μισθοφόρους εἶναι. νῦν δὲ τούς τε θυρωροὺς, καὶ τοὺς σιτοποιοὺς, καὶ τοὺς ὀψοποιοὺς καὶ οἰνοχόους καὶ λουτροχόους καὶ τραπεζοστρώτας, καὶ ἀναγέλωντας, καὶ καταχριμπτομένους, καὶ ἀνιστάντας, καὶ τοὺς κομμωτὰς καὶ κομπὰς, οἱ ἱππικοὶ τὸ πλεῖστον καὶ ὀψιμώτατοι εἰσὶν αὐτοῖς, καὶ τὰ δεῖπνα ῥυθμίζουσι· τούτους πάντας ἱππέας οἱ δυνάσται πεποιήκασιν, ὅπως μι-

ἐκείνοις — ἁπλᾶς εὐνὰς
σανίδων — σανίδας
δάπεδον — δάπεδα
τάπιδες — τάπητες
σκιάδας — σκιάδια
ἱππικῶς — ἱππικούς
κομμωτὰς καὶ κομπὰς — κομμωτίας καὶ κομπίας

A Etiam multo nunc sunt addictiores deliciis & vitæ voluptariæ, quam Cyri sæculo: Nam ea tempestate Persica quidem institutione & continentia adhuc vtebantur, vestitu vero & elegantia Medorum: nunc a Persis profectam laborum tolerantiam extingui patiũtur, & Medorum molliciem retinent. Libet autem ipsorum etiam delicias & voluptatem explanare. Nam primum eis non satis est, cubilia molliter sterni; sed iam spondarum quoq; pedes tapetibus imponunt, ne pauimentum obnitatur, sed tapetes nonnihil cedant. Præterea B quæ ad mensam coquuntur, eorum quicquid prius inuentum fuit, nihil est detractum; & alia quædam artificia noua semper excogitant. Idem in obsoniis fit. Nam in vtroque habent, qui semper aliquid noui conficiant. Quinetiam hiberno tempore non caput solum, non corpus, nõ pedes ipsis satis est tegi; sed etiã ad extremas manus habent tegumenta quædam hirsuta, & digitabula. Æstate nec arborum, nec specuum ipsis vmbræ sufficiunt; sed in his adstãt eis homines, qui & alia excogitant vmbracula. Iam si etiam pocula maximo numero habeant, eo ipso tamquam ornamento semet ostentant. Sed ea comparata C improbis esse artibus, nulla in turpitudinis parte ponũt. Nam & iniusticia, & lucri turpis cupiditas, mirifice apud eos creuerunt. Etiam illud prius erat eis in more patrio positum, vt pedites in itineribus obeundis non cõspicerentur; idq; alia nulla de caussa, quam vt equestris rei peritissimi euaderent. Iam vero multo plus stragulorum in equis, quam in cubilibus habent. Non e- D nim tam equestris res ipsis est curæ, quam vt molliter sedeant. Bellica quidem studia quod adtinet, quî nõ in illis consentaneum fuerit, nunc prorsus eos deteriores esse, quam olim fuerint? quibus superiori tempore patrium fuit, vt quoquot agros possiderent, equites inde suppeditarent, qui militatum irent: qui vero in præsidiis degerent, siquidem aliquando suscipienda esset pro defensione regionis expeditio, stipendiis militarent. At nunc & ostiarij, & panis, & obsoniorum opifices, & pocillatores, & balneatores, & qui cibos in mensas adponunt, & qui eos tollunt, & qui cubitum deducũt, & qui de somno excitant, & qui eos pigmentis illinendis & infricandis exornant, & eleganter cetera quoque componunt; hi omnes a viris præcipua po- E tentia præditis equites facti sunt, vt stipen-

" Athen. lib. 12. p. 253, 47.
δορυφορικὴν
" πρόσθεν
" πειθοῖ
† Athenæ. lib. XI. p. 229, 48.
" Athen. 12. p. 254, 4.
" Athen. 12. p. 254, 6.
ταῦτα

dia ſibi mereant. Et hominum quidem illi A multitudinē quamdā oculis exhibent, non tamen vllus eorum in bello eſt vſus: quod quidem ex illis ipſis, quæ vſu veniūt, manifeſtū eſt. Nam illorum in agro facilius hoſtes, quā amici, verſantur. Enimuero quū ex ferentariorum ordine Cyrus eos eximeret, actum ipſos, tum equos armaret, & cuiq; daret in manum tragulam vnam, comminus eis in hoſtem vſus eſt. Nunc neque amplius leui certamine cum hoſte congrediuntur, neq; comminus pugnam conſerunt. Itidem pedites habent illi quidem crates, & copidas, & ſecures, quibus B perinde, ac ipſius Cyri tempore, prœlium ineant; verum ne illi quidem manum conſerere volunt. Nec falcatos item currus ad eos vſus, quibus a Cyro deſtinati fuerunt, adhibent. Nam is aurigas honoribus auctos & ad fortitudinem conſuefactos habuit, qui grauem in armaturam impetum facerent. Hodierni Perſæ quum eos, qui ſunt in curribus, ne quidem norint; inexercitatos arbitrantur pares futuros exercitatis. Faciunt vero illi quidem impetum, ſed prius, quam intra hoſtes penetrent, C partim ſponte ſua delabuntur, partim deſiliunt. Quo fit, vt ab aurigis deſtituta vehicula iugalium ſæpenumero plus amicis detrimenti adferant, quam hoſtibus. Enimuero quum ipſi intelligant, quales ſint ipſorum adparatus bellici; cedunt aliis, neque quiſquam amplius abſque Græcis ad bellum ſe comparat; ſiue adeo ipſi bellum inter ſe gerant, ſeu contra eos Græci copias educant: quod animaduertant, etiam aduerſus Græcos non niſi cum Græcorum auxiliis ſibi bella eſſe ſuſcipienda. Et arbi- D tror ſane me iam perfeciſſe, quod inſtitueram. Quippe demonſtratum aio, Perſas, & alios Perſis coniunctos, minus erga Deos eſſe religioſos, & erga cognatos magis impios, & iniuſtiores erga ceteros, & bellicis in rebus effeminatos iam magis, quam prius. Quod ſi quis contraria ſententiæ meę ſtatuit, ſaltim eorum facta conſideret, ac meis ea rationibus teſtimonium perhibere comperiet.

ἀποφορῶσιν αὐτοῖς. πλῆθος μὲν δὴ ὧν καὶ σκηπτόντων φαίνεται, οὐ μέντοι ὄφελός γε οὐδὲν αὐτῶν εἰς πόλεμον. δῆλοι δὲ καὶ αὐτὰ τὰ γιγνόμενα. κατὰ τὸν χῶρον γὰρ αὐτῶν † ῥᾷον οἱ πολέμιοι, ἢ οἱ φίλοι ἀναστρέφονται. καὶ γὰρ δὴ ὁ Κῦρος τὸ μὲν ἀκροβολίζεσθαι ἀπεπαύσας, θωρακίσας δὲ καὶ αὐτοὺς καὶ ἵππους, καὶ ἓν παλτὸν ἑκάστῳ δοὺς εἰς χεῖρα, ὁμόσε τοῖς μάχιμον ἐποίησε. νῦν δ' οὔτε ἀκροβολίζονται ἔτι, οὔτ' εἰς χεῖρας στρεφόμενοι μάχονται. καὶ οἱ πέζοι ἔχουσι μὲν γέρρα, καὶ κοπίδας, καὶ σαγάρεις, ὥσπερ ὅτε Κύρου, τοῖς μάχιμον ποιησάμενοι· εἰς χεῖρας δὲ ἰέναι οὐδ' οὗτοι ἐθέλουσιν. οὐδὲ γε τοῖς δρεπανηφόροις ἅρμασιν ἔτι χρῶνται, † ἐφ' οἷς ὁ Κῦρος αὐτὰ ἐποίησατο. ὁ μὲν γὰρ, τιμῇς αὐξήσας τοὺς ἡνιόχους, καὶ ἀγαθοὺς ποιήσας, εἶχε τοὺς εἰς τὰ ὅπλα ἐμβαλοιοῦντας. οἱ δὲ νῦν οὐδὲ γιγνώσκοντες τοὺς ὅτι τοῖς ἅρμασιν, οἴονται σφίσιν ὁμοίους τοὺς ἀναστήσειν τοῖς ἠσκηκόσιν ἔσεσθαι. οἱ δὲ, ὁρμῶσι μὲν, πρὶν ἂν τοῖς πολεμίοις ᾖ, οἱ μὲν, ἐκόντες ἐκπίπτουσιν, οἱ δ' ἀξάλλονται· ὥστε ἄνευ ἡνιόχων γιγνόμενα τὰ ζεύγη πολλάκις πλείω κακὰ τοὺς φίλους, ἢ τοὺς πολεμίους ποιεῖ. ἐπεὶ μέντοι καὶ αὐτοὶ γιγνώσκουσιν, οἷα σφίσι τὰ πολεμιώτατα ὑπάρχει, ὑφίενται, καὶ οὐδεὶς ἔτι ἄνευ τῶν ἑλλήνων εἰς πόλεμον καθίσταται, † οὔτε ὅταν ἀλλήλοις ὦσι πολεμῶσιν, οὔτε ὅταν οἱ ἕλληνες αὐτοῖς αὖ πολεμῶσιν, οὔτε ὅταν οἱ ἕλληνες αὐτοῖς αὖτε γραῖ θύωνται, ἀλλὰ καὶ τοῖς τούτους ἐγνωκόσι μὲν ἑλλήνων τοὺς πολέμους ποιεῖσθαι. ἐγὼ μὲν δὴ οἶμαι ἄν μοι δοκεῖν ἐτεμῶς † ἀπειργάσθαι μοι. φημὶ γὰρ τοῦτο, καὶ τοὺς σοὶ αὐτοῖς, καὶ ἀσεβεστέρους τοῖς θεοῖς, καὶ ἀνοσιωτέρους τοῖς συγγενεῖς, καὶ † ἀδικωτέρους τοῖς ἄλλους, καὶ ἀνανδροτέρους τὰ εἰς τὸν πόλεμον νῦν, ἢ τοτέ φαίνεσθαι ἀποδεδειγμένους. εἰ δέ τις τἀναντία ἐμοὶ γιγνώσκει, τὰ ἔργα αὐτῶν σκοπῶν, εὑρήσει αὐτὰ μαρτυροῦντα τοῖς ἐμοῖς λόγοις.

ἀποφαίνεσθαι. ῥᾷδιον. ἀποφαίνεσθαι μοι. φημὶ

ΞΕΝΟ-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI *EXPEDITIONE, LIBER PRIMVS.

Vide Suid. in Ξενοφῶν: et Philic. notavimus & Plutarch. lib. τὸ Ἱεροσολυμίτων πόλεμον ἢ πόλεως ἀφθονίαν ἐνδοξότερον. p. 613.

* Adscensū fu, videlicet, in Asiam superiorem.

ΑΡΤΑΞΕΡΞΗΣ, καὶ ὁ διαφορώτατος ἐξῆς ἐκάστοις.

ΑΡΤΑΞΕΡΞΗΣ, καὶ ὁ διαφορώτατος ἐξῆς ἐκάστοις

ΑΡΤΑΞΕΡΞΗΣ,

ΑΡΤΑΞΕΡΞΗ.

ΑΡΤΑΞΕΡΞΗΣ,

ΑΡΤΑΞΕΡΞΗ.

ΑΠΕΠΕΜΠΕΤΟ

ΑΠΕΠΕΜΠΕΤΟ

ΚΑΤΑΛΑΒΗ

ΜΕΤΑΠΕΜΠΕΤΑΙ

ΑΠΕΠΕΜΠΕΤΟ

ΑΠΑΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΟΤΑΤΟΝ

ΑΠΑΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΟΤΑΤΟΝ

ΑΡΤΑΞΕΡΞΗΣ,

ΑΡΤΑΞΕΡΞΗΣ,

ΑΡΤΑΞΕΡΞΗ.

ΑΡΤΑΞΕΡΞΗΣ,

ΑΡΤΑΞΕΡΞΗ.

ΑΠΕΠΕΜΠΕΤΟ

quasi Tissaphernes vrbibus insidiaretur. Nam vrbes Ionicæ fuerant illæ quidem prius Tissapherni a rege traditæ, sed hoc tempore omnes, excepta Mileto, ad Cyrum defecerant. Quum enim Tissapher-nes Mileti præsensisset, Milesios eamdem ad Cyrum defectionem moliri; partim eos occiderat, partim eiecerat. Hos Cyrus in exsilium actos quum excepisset, exercitu comparato, terra marique Miletum obsi-debat, & eiectos reducere conabatur. At-que hæc erat ei caussa cogendi militis alte-ra. Mittebat & ad regem, atque orabat, vt fratri potius, quam Tissapherni concedere in eas vrbes imperium vellet: qua in re ma-tris etiam studio adiuuabatur. Itaque acci-dit, vt rex insidias sibi strui non animad-uerteret; sed existimaret Cyrum iccirco copias alere, quia Tissapherni bellum fa-ceret, adeoq; moleste non ferret, bellum inter ipsos geri. Nam mittebat Cyrus tri-butum regi debitum iis ex vrbibus, quas Tissaphernes habuerat. Cogebantur & a-liæ copiæ Cyro in Cherronesso, e regione Abydi, idq; in hunc modum. Cum Clear-cho Lacedæmonio exsule congressus Cy-rus, admiratus est hominem, ac decem millia Daricorum nummorum ei donauit. Quo ille auro accepto, copias iisdem pe-cuniis cogit, ac progressus e Cherronesso, Thracibus iis, quibus supra Hellespontum sedes sunt, bellum infert. Quæ res quia Græcis commodo erat, etiam sponte sua ciuitates Hellesponticæ pecunias ad alen-dum hunc militem conferebant. Quapro-pter & hæ copiæ Cyro clam alebãtur. Ari-stippus vero Thessalus, hospes Cyri, quum domi factione aduersaria premeretur, ve-nit ad eum, externosque milites ab eo circiter bis mille, cum trium mensium sti-pendio petit; quod se hoc pacto facile su-periorem inimicis fore confideret. Huic Cyrus ad quatuor millia concessit, & in sex menses stipendium; quum illud et-iam peteret, vt prius cum aduersariæ fa-ctionis hominibus non transigeret, quam secum consilia communicasset. Atque hoc modo clam in Thessalia quoque ex-ercitus alebatur. Etiam Proxenum Bœo-tium, hominem amicum, cum quanto posset maximo militum numero venire iussit; quasi vellet aduersus Pisidas, a-grum ipsius infestantes, exercitum ducere.

A ὡς δ' ἐπιβεβλημένου Τισσαφέρνους ταῖς πόλεσι· καὶ γὰρ ἦσαν ἰωνικαὶ πόλεις Τισσαφέρνους τὸ ἀρχαῖον, ἐκ βασιλέως δεδομέναι, τότε δὴ † ἀ- ἀφεστηκεσ
πέστησαν τοῦς Κύρου πάσας, πλὴν μιλήτου. ἐν μιλήτῳ δὲ ὁ Τισσαφέρνης τοῦς μαθομένους τὰ αὐτὰ τοῦτα βεβουλευμένους ἀποκτεῖναι τοὺς Κύρου, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δ' ἐξέβαλεν. ὁ δὲ Κῦρος ὑποδεξαμένους τοὺς φυγάδας, συλλέξας στράτευμα, ἐπολιόρκει μίλητον καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ἐπειρᾶτο καταγειν τοὺς
B ἐκπεπτωκότας. αὕτη † δὲ ἄλλη τοῦ φάσις αὖ
ἦν αὐτῷ τοῦ ἀνδρίζειν στράτευμα. τοὺς δὲ βασιλέα πέμπων, ἀξιῶν, ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ, δοθῆναί οἱ ταύτας τὰς πόλεις μᾶλλον, ἢ Τισσαφέρνει ἄρχειν αὐτῶν. καὶ ἡ μήτηρ συνέστελλεν αὐτοῦ ταῦτα, ὥστε βασιλεὺς τοὺς ἑαυτὸν ὑπεβεβλήκει οὐκ ἠθάνετο, Τισσαφέρνει δὲ ἐνόμιζε πολεμοῦντα αὐτὸν ἀμφὶ τὰ στράτευματα δαπανᾶν. ὥστε οὐδὲν ἤθελε αὐτῶν πολεμούντων. καὶ γὰρ ὁ Κῦρος ἀπέπεμπε τοὺς γι-
C γνομένους δασμοὺς βασιλεῖ ἐκ τῶν πόλεων, ὧν ὁ Τισσαφέρνης ἐτύγχανεν ἔχων. ἄλλο δὲ στράτευμα συνέλεγε αὐτῷ ἐν χερρονήσῳ τοῦ καταντικρὺ ἀβύδου, τόνδε τὸν τρόπον. Κλέαρχος ὁ λακεδαιμόνιος φυγὰς. τούτῳ συνηντακότι ὁ Κῦρος, ἠγάσθη τε αὐτόν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ μυρίους δαρεικούς. ὁ δὲ λαβὼν τὸ χρυσίον, στράτευμα συνέλεξεν ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων. καὶ ἐ-
πολέμει ἐκ χερρονήσου ὁρμώμενος τοῖς θρᾳξὶ τοῖς ὑπὲρ ἑλλησπόντου οἰκοῦσι, καὶ ὠφέλει τοὺς
D Ἕλληνας. ὥστε καὶ χρήματα συνεβάλλοντο αὐτῷ εἰς τὸ βοιώτιον τοῦ στρατεύματος αἱ ἑλλησποντιακαὶ πόλεις ἑκοῦσαι. τοῦτο δὲ οὕτω δεδόμενον ἐλάνθανεν αὐτῷ τὸ στράτευμα. Ἀγησίπους δὲ ὁ θετταλὸς ἐτύγχανε ξένος ὢν αὐτῷ, καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν οἴκοι αἰτησασιτῶν ἦρχε τοῦς τε Κύρου, καὶ † αἰτῆσαι αὐτὸν εἰς διχιλίους αὐτῷ
ξένους, καὶ δισὶν μησὶν μισθόν, ὡς ὅτου δεησόμενος αὖ τῶν αἰτησασιτῶν. ὁ δὲ Κῦρος δίδωσιν αὐτῷ εἰς τετρακισχιλίους, καὶ ἓξ μησὶν
E μισθόν, καὶ δῆτα αὐτὸ μὴ πρόσθεν καταλύσαι τοῦς τὰς αἰτησασιώσεις, πρὶν ἂν αὐτῷ συμβουλεύσῃ). ὅτου δὴ οὖν ὁ θετταλία ἐλάνθανεν αὐτῷ δεόμενον στράτευμα. Πρόξενον δὲ τὸν βοιώτιον, † φίλον ὄντα αὐτῷ, ἐκέλευσε λαβόντα ἄνδρας ὅτι πλείστους πρὸς ἑαυτὸν ἐλθεῖν, ὡς ὅτι ξένου
πλείστοις βουλόμενος στρατεύεσθαι, ὡς πρόγματα παρεχόντων πλείστων τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ.

Σοφαι-

Σοφαίνετον ὃ τ̃ συμφάλιον, καὶ Σωκράτη τ̃ ἀχαιὸν, ξένους ὄντας καὶ τούτους, ἐκέλευσεν ἄνδρας λαβόντας ἐλθεῖν ὅτι πλείστους, ὡς πολεμήσων Τισσαφέρνῃ σὺν τοῖς Φυγάσι τ̃ μιλησίων. καὶ ἐποίουν οὕτως ὅτοι. ἐπεὶ δ' ἐδόκει αὐτῷ ἤδη πορρωτέω ἄνω, τ̃ μὲν τοιοῦτόν φασιν ἐποιήσατο, ὡς πεισόμενος βουλόμενος ἐκβαλεῖν πανταπάσιν ἐκ τ̃ χώρας· καὶ ἀθροίζει ὡς ὅτι τούτους τε, τε βαρβαρικὸν καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἐπ' αὐτῷ στράτευμα· καὶ τῷ Δαρείῳ ᾗ τε Κλεάρχῳ λαβόντι ἦκεν ὅσον ἰὼν αὐτῷ στράτευμα, καὶ ᾧ Ἀριστίππῳ, σπουδῇ λαβόντι τοὺς οἴκοι, ἀποπέμψαι τοὺς ἑαυτ̃ ὅ εἶχε στράτευμα· καὶ Ξενίᾳ τῷ Ἀρκάδι, ὃς αὐτῷ τοιοῦτός γ' ὢν τ̃ πόλεσι ξενικὸν, ἦκεν παρήγγελε, λαβόντα τοὺς ἄνδρας, πλὴν ὁπόσοι ἱκανοὶ εἰσὶ φυλακὰς ἀκροπόλεως φυλάττειν. ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς μίλητον πολιορκοῦντας, καὶ τοὺς Φυγάδας ἐκέλευσε σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι, ὑποχόμενος αὐτοῖς, εἰ καλῶς καταστράξειεν ἐφ' ἃ ἐστράτευτο, μὴ τοιοῦτόν παύσασθαι, πρὶν αὐτοὺς καταγάγοι οἴκαδε· οἱ δὲ ἡδέως ἐπείθοντο· (ὑπίστευον γὰρ αὐτῷ) καὶ † λαβόντες τὰ ὅπλα, τοιοῦτοι εἰς Σάρδεις. Ξενίας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τ̃ πόλεων λαβὼν παρεγένετο εἰς Σάρδεις, ὁπλίτας εἰς τετρακισχιλίους· Πρόξενος δὲ παρ' ὃν ἔχων ὁπλίτας μὲν εἰς πεντακοσίους καὶ χιλίους, γυμνήτας δὲ πενταχοσίους· Σοφαίνετος δὲ ὁ συμφάλιος, ὁπλίτας ἔχων χιλίους· Σωκράτης δὲ ὁ ἀχαιὸς, ὁπλίτας ἔχων ὡς πενταχοσίους· Πασίων δὲ ὁ μεγαρεὺς † εἰς ἑπτακοσίους ἔχων ἄνδρας παρεγένετο. ὧν δὲ καὶ οὗτοι καὶ ὁ Σωκράτης τ̃ ἀμφὶ μίλητον στρατευομένων. ὅτοι μὲν εἰς Σάρδεις αὐτῷ ἀφίκοντο. Τισσαφέρνης δὲ κατιδόμενος ταῦτα, καὶ μείζονα ἡγησάμενος εἶναι, ἢ ὡς ὅτι πίσιδας, τ̃ παρασκευὴν, παρεύετο ὡς βασιλέα ἢ ἐδύνατο τάχιστα, ἱππέας ἔχων ὡς πενταχοσίους. καὶ βασιλεὺς μὲν δὴ ἐπεὶ ἤκουσε τοιοῦτα Τισσαφέρνους τ̃ Κύρῳ φόβον, αὐτὸς παρεσκευάζετο. Κῦρος δὲ ἔχων † ὡς εἶπον, ὥρμητο ἀπὸ Σάρδεων· καὶ διαβὰς τὸν Λυδίας καθμὸν ἕνα, παρασάγας εἴκοσι καὶ δύο, ὅτι τ̃ μαίανδρον ποταμόν. τοῦτο δὲ ἦν δύο πλέθρα· γέφυρα δὲ ἐπ' αὐτῷ ἐζευγμένη πλοίοις ἑπτά. τοῦτον διαβὰς διὰ Φρυγίας καθμὸν ἕνα, παρασάγας ὀκτὼ, εἰς κολοσσὰς πόλιν οἰκουμένην εὐδαίμονα καὶ μεγάλην. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτὰ, καὶ ἦκε Μένων ὁ θετταλὸς, ἔχων ὁπλίτας χιλίους,

A Sophænetum quoq; Stymphalium, & Socratem Achæum, hospites itidem suos, cum quanta maxima possent manu venire iussit, quasi cum Milesiis exsulibus Tissaphernem oppugnare vellet. Ac hi quidem ita faciebant. Cyrus quum in superiorem Asiam mouere statuisset, caussam belli eam præ se ferebat, quasi Pisidas vellet omnino ex regione sua eiicere. Itaque aduersus hos simulat se barbaricas & Græcas copias cogere, Clearchoq; denuntiat, vt cum exercitu, quem haberet, ad se pergeret; & Aristippo, vt posteaquam transegisset cum ciuibus, copias suas ad se mitteret. Xeniæ Arcadi, qui præerat copiis exteris, quas in ciuitatibus alebat, imperat; vt ad se cum suis veniret, relictis iis, qui tuendis arcibus satis essent. Arcessiuit & illos, qui Miletum obsidebant, ipsosque Milesios exsules expeditioni adesse iussit; policitus se, si bellum, quod tunc susciperet, ex sententia conficeretur, non conquieturum prius, quam eos domum reduxisset. Parebant illi perlubenter, quippe qui Cyro fidem haberent, ac sumtis armis Sardes accesserunt. Eodem Xenias cum iis, qui ex vrbibus colligebantur, quatuor fere peditũ grauis armaturæ millibus venit: Proxenus cum grauis armaturæ militibus mille quingentis, & quingentis expeditis: Sophænetus Stymphalius, cum grauis armaturæ mille: Socrates Achæus, cum grauis armaturæ circiter quingentis: Pasio Megarensis cum septingentis fere venit. Erat autem hic cum Socrate de illorum numero, qui Miletum oppugnabant. Atque hi quidem Sardes ad Cyrum veniebant. Quę Tissaphernes quum animaduertisset, adparatum maiorem arbitratus, quam qui aduersus Pisidas institueretur; quam celerrime poterat, cum quingentis equitibus ad regem contendit. Rex posteaquam de exercitu Cyri ex Tissapherne cognouit, & ipse ad bellum se parat. Cyrus cum iis, quas dixi, copiis Sardibus mouet, & per Lydiam *tertiis castris parasangas viginti duas progressus, ad Mæandrum fluuium peruenit. Is latitudinem duum † plethrorum habet, & ponte, quem nauigia septem sustinebãt, erat iunctus. Hunc quum traiecisset, per Phrygiam castris vnis, parasangis octo cõfectis, Colossas venit, vrbem incolis frequentem, magnam & opulẽtam. Heic dies septem quum substitisset, Meno Thessalus cum mille grauis armaturæ peditib. venit,

σοφαλοῦντας

εἰς πεντακοσίους μὲν ὁπλίτας, πεντακοσίους δὲ πελταστὰς ἔχων παρεγένετο.

ὡς ἔφημεν,

cyri minoris copiæ.

Tertia statione

Plethrum Suidæ spatium 100 pedũ: Herodoto, sexta stadij pars.

cetratis quingentis, qui Dolopes, & ÆniA nenſes, & Olynthij erant. Inde caſtris tertiis paraſangas viginti pergit Celænas, vrbem Phrygię frequẽtem incolis, magnam, opulentam. Erat heic Cyro regia, & ingens hortus, refertus feris belluis, quas eques ipſe inſectabatur, ſi quando ſeipſum & equos exercere vellet. Medium hortum Mæander fluuius perlabitur, cuius fontes ex ipſa regia oriuntur. Amnis ipſe etiam per Celænas oppidum fluit. Eſt & magni regis munita Celænis regia, ad Marſyę fluminis fontes, ſub arce. Labitur hic quoq; B per vrbem, & in Mæandrum ſeſe exonerat, & quinque ac viginti pedum latitudinem habet. Heic Apollo Marſyam victum ab ſe dicitur excoriaſſe, quum is de ſapientia cum ipſo contenderet, ac in antro cutem ſuſpendiſſe, ex quo ſunt amnis fontes. Ea cauſſa eſt, cur fluuius Marſyæ nomen habeat. Hoc loco Xerxes, quum pugna victus retrocederet e Græcia, regiam hãc, & Celęnarum arcem, exſtruxiſſe dicitur. Cyrus heic triginta dies manſit, intra quos Clearchus Lacedæmonius exſul cum peditibus mille grauis armaturæ, & octinC gentis cetratis e Thracia, ducentiſque ſagittariis Cretenſibus ad eum venit. Aderat & *Soſia Syracuſanus cum mille grauis armaturæ militibus, itemq; Sophænetus Arcas cum mille grauis armaturæ militibus. Heic Cyrus Græcum in horto militem recenſuit, atq; in vniuerſum cenſa ſunt armaturæ grauis militum XI millia, cetratorum fere duo. Inde caſtris alteris, paraſangas decem progreditur ad oppidum incolis frequens Peltas, vbi dies tres commoratus eſt, quibus Arcas ille Xenias Lupercalia inſtiD tutis ſacrificiis & ludis celebrauit: victoribus præmia erant aureæ ſtrigiles. Ludos etiam Cyrus ipſe ſpectabat. Hinc pergit alteris caſtris, duodecim paraſangas, ad Forum Ceramorum, vrbem incolis frequentem, vltimam terræ Myſiæ. Inde caſtris tribus, triginta paraſangas ad Cayſtri campum procedit, vrbem frequentem. Heic dies quinque commoratus eſt, & quum militi trimeſtre ſtipendium, atq; eo maius deberetur, frequens ille poſtulatum hoc ad portas aderat. Cyrus autem adeuntes non niſi ſpe propoſita conſolabatur, neque ſollicitudinem animi diſſimulare poterat. Nec enim erat is Cyri mos, vt quoties ha-

Al. Socrates

καὶ πελταστὰς πεντακοσίους, δόλοπας καὶ αἰνιᾶνας καὶ ὀλιωφίους. ἐντεῦθεν ὀξελαύνῃ σταθμοὺς ρξς, παρασάγγας εἴκοσιν, εἰς κελαινὰς τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐν ταύτῃ Κύρῳ βασίλεια ἦν, καὶ παράδεισος μέγας, ἀγρίων θηρίων πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀπὸ ἵππου, ὁπότε γυμνάσαι βούλοιτο ἑαυτόν τε καὶ τοὺς ἵππους. διὰ μέσου δὲ τοῦ παραδείσου ῥεῖ ὁ μαίανδρος ποταμός, αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσὶν ἐκ τῶν βασιλείων, ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς κελαινῶν πόλεως. ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βάσιλα ἐν κελαιναῖς ἐρυμνά, ὑπὲρ ταῖς πηγαῖς τοῦ μαρσύου ποταμοῦ, ἐπὶ τῇ ἀκροπόλει. ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν μαίανδρον. τοῦ δὲ μαρσύου τὸ εὖρος ἐστὶν * εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν. ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν νικήσας, ἐρίζοντά οἱ περὶ σοφίας, καὶ τὸ δέρμα κρεμάσαι ἐν τῷ ἄντρῳ, ὅθεν αἱ πηγαί· διὰ δὲ τοῦ πόρου ποταμὸς καλεῖται μαρσύας. ἐνταῦθα Ξέρξης, ἔτε ἐκ τῆς ἑλλάδος ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ ἀπεχώρει, λέγεται οἰκοδομῆσαι ταῦτά τε τὰ βασίλεια, καὶ τὴν κελαινῶν ἀκρόπολιν. ἐνταῦθα ἔμεινε Κύρος ἡμέρας τριάκοντα, καὶ ἦλθε Κλέαρχος ὁ λακεδαιμόνιος φυγάς, ἔχων ὁπλίτας χιλίους, καὶ πελταστὰς θρᾷκας ὀκτακοσίους, καὶ τοξότας κρῆτας διακοσίους. ἅμα δὲ καὶ † Σωσίας παρῆν ὁ συρακούσιος, ἔχων ὁπλίτας * χιλίους· καὶ Σοφαίνετος ὁ Ἀρκάς, ἔχων ὁπλίτας χιλίους. ἐνταῦθα Κύρος ἐξέθηκεν καὶ ἀριθμὸν τῶν ἑλλήνων ἐποίησεν ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐγένοντο οἱ σύμπαντες, ὁπλῖται μὲν μύριοι καὶ χίλιοι, πελτασταὶ δὲ ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς πέλτας πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς, ἐν αἷς Ξενίας ὁ Ἀρκὰς τὰ λύκαια ἔθυσε, καὶ ἀγῶνα ἔθηκε· τὰ δὲ ἆθλα ἦσαν στλεγγίδες χρυσαῖ· ἐθεώρει δὲ τὸν ἀγῶνα καὶ Κῦρος. ἐνταῦθεν ὀξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δώδεκα, εἰς κεραμῶν ἀγορὰν, πόλιν οἰκουμένην ἐσχάτην ἐν τῇ μυσίᾳ χώρᾳ. ἐνταῦθεν ὀξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας τριάκοντα, εἰς καΰστρου πεδίον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας πέντε, καὶ τοῖς στρατιώταις ὠφείλετο μισθὸς πλέον ἢ τριῶν μηνῶν, καὶ πολλάκις ἰόντες ὅτι τὰς ὑρέας ἀπαιτοῖεν. ὁ δὲ, ἐλπίδας λέγων διῆγε, καὶ δῆλος ἦν ἀνιώμενος. οὐ γὰρ ἦν τοῖς τοῦ Κύρου ἔθους ἐ-

Σωκράτης

* τριακοσίους.

χρῆσθαι

χοντα μὴ ἀποδιδόναι. ἐν τῷ ἀφικνεῖται Επύ- A
αξα ἡ Συεννέσιος γυνὴ τῶν κιλίκων βασιλέως
πρὸς Κῦρον, καὶ ἐλέγετο Κύρῳ δοῦναι χρή-
ματα πολλά. τῇ δὲ στρατιᾷ τότε ἀπέδωκε Κῦ-
ρος μισθὸν τεττάρων μηνῶν. εἶχε δὲ ἡ κίλισσα
καὶ φύλακας περὶ αὐτὴν κιλίκας, καὶ ἀσπενδίους·
συγγενεῖς ἐλέγετο δὲ Κῦρον καὶ †συνήνεσθαι τῇ κιλίσσῃ.
ἐντεῦθεν ὁδὸν ἑλαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγ-
† συμ- γας δέκα εἰς †Θύμβριον πόλιν οἰκουμένην.
βρίαν ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ὁδῷ κρήνη ἡ Μίδου κα-
λουμένη τοῦ Φρυγῶν βασιλέως, ἐφ' ἣν λέγεται B
Μίδας τὸν σάτυρον θηρεῦσαι, οἴνῳ κεράσας
αὐτόν. ἐντεῦθεν ὁδὸν ἑλαύνει σταθμοὺς δύο, πα-
ρασάγας δέκα, εἰς Τυριαῖον πόλιν οἰκουμέ-
νην· ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς. καὶ λέγεται
δεηθῆναι ἡ κίλισσα Κύρου ὑποδεῖξαι ὃ στρά-
τευμα ἑαυτῇ. βουλόμενος οὖν ὑποδεῖξαι, ἐξέ-
ταξιν ποιεῖται ἐν τῷ πεδίῳ τῶν ἑλλήνων καὶ
τῶν βαρβάρων. ἐλέλυτο δὲ τοὺς ἕλληνας,
ὡς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην οὕτω τασσθῆναι καὶ
ἅπτεσθαι, συντάξας δὲ ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ. ἐτάχθη- C
σαν δὲ ὑπὸ τετράρων· εἶχε μὲν δὴ τὸ δεξιὸν Μέ-
νων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τὸ δ' εὐώνυμον Κλέαρ-
χος καὶ οἱ ἐκείνου, τὸ δὲ μέσον οἱ ἄλλοι στρατηγοί.
ἐπεὶ δὲ εἶδεν ὁ Κῦρος τοὺς μὲν τοὺς βαρβάρους, (οἱ δὲ παρήλαυνον τεταγμένοι κατ' ἴλας
καὶ κατὰ τάξεις) εἶτα δὲ τοὺς ἕλληνας, παρελαύ-
νων ἐφ' ἅρματος, καὶ ἐπὶ κίλισσα ἐφ' ἁρμαμά-
ξης. εἶχον δὲ πρότερον καὶ χαλκᾶ, καὶ χιτῶ-
νας φοινικοῦς, καὶ κνημίδας, καὶ τὰς ἀσπίδας
ἐκκεκαθαρμένας ἐπεὶ δὲ πρὸς τὰς παρήλασε, D
στὰς τὸ ἅρμα πρὸ τῆς φάλαγγος [μέσης*,
πέμψας Πίγρητα τὸν ἑρμηνέα πρὸς τοὺς στρα-
τηγοὺς τῶν ἑλλήνων, ἐκέλευσε προβαλέσθαι
τὰ ὅπλα, καὶ ὑποχωρῆσαι ὅλῳ τῷ φάλαγγι. οἱ
δὲ ταῦτα πρῶτον τοῖς στρατιώταις, καὶ ἐπεὶ
ἐσάλπιγξε, προβαλλόμενοι τὰ ὅπλα ἐπῆε-
σαν. ἐκ δὲ τούτου θαῦμα πρῶτον προϊόντων σὺν κραυ-
γῇ, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου δρόμος ἐγίνετο τοῖς στρα-
τιώταις ὑπὸ τὰς σκηνάς. τῶν δὲ βαρβάρων φό-
βος † πολλοῖς τε καὶ ἄλλοις, καὶ ἤ τε κίλισσα E
ἔφυγεν ἐκ τοῦ ἁρμαμάξης, καὶ οἱ ἐκ τῆς ἁμα-
ξῆς, καταλιπόντες τὰ ὤνια ἔφυγον. οἱ δὲ
ἕλληνες σὺν γέλωτι ὑπὸ τὰς σκηνὰς ἦλθον. ἡ δὲ κίλισσα ἰδοῦσα τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν
τάξιν τοῦ στρατεύματος, ἐθαύμαζε· Κῦρος δὲ ἤσθη, τὸ ἐκ τῶν ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβον
ἰδών. ἐντεῦθεν ἑλαύνει σταθμοὺς ἕξ, παρασάγας εἴκοσιν, εἰς ἰκόνιον τὴν Φρυγίας πόλιν ἐσχάτην.

beret stipendia, non ea daret. Interim * Epyaxa Syennesis Cilicum regis vxor, ad Cyrum venit, quæ illi magnam pecuniæ vim dare ferebatur. Itaque tunc exercitui Cyrus salarium quatuor mensium persoluit. Habebat secum hæc femina Cilicum & Aspendiorum satellitum comitatum, ac Cyrus consuescere cum ea dicebatur. Inde castris alteris, parasangas decem progreditur ad oppidum frequens, cui nomen †Thymbrium. Heic propter viam fons erat, qui Midæ Phrygum regis fons dicebatur, & ad quem Midas Satyrum illum venatus esse fertur, quum fontem vino miscuisset. Hinc castris alteris, parasangas decem pergit ad frequẽs oppidum Tyriæum, quo loco triduum mansit, rogasseque Cyrum Ciliciæ regina perhibetur, vt sibi exercitum ostenderet: quod quum ille facere cogitaret, tam Græcos, quam barbaros in campo lustrabat. Græcis autem mandabat, vt more suo ad pugnam instructi starent, ac quisque suos disponeret. Itaque in quaternos dispositi sunt, & dextrum quidem Meno cum suis obtinebat, lævũ cum suis Clearchus, in medio ceteri duces erant. Cyrus primum barbaros spectabat, qui in turmas & cohortes instructi progrediebãtur: deinde Græcos, quos ipse in curru præteruehebatur, Cilissa vero in carpẽto. Habebãt autem omnes æreas galeas, & tunicas puniceas, & ocreas, & scuta detersa. Quũ pręteruectus omnes esset, currum ante phalãgem mediã fistit, ac Pigrete interprete ad Gręcorũ duces misso, mandat; vt arma infesta obuerterent, totamq; phalangem promouerent. Atque illi quidem militibus hæc denuntiabant. Vbi classicum cecinisset, armis obuersis, procedebant: quumq; celerius cum clamore progrederentur, vltro milites ad tabernacula cursu se conferebant. Barbari vero quum alij terrebantur, tum Cilissa fugiebat e carpento, & turba forensis relictis rebus venalibus itidem est dilapsa, Græcis cum risu ad tabernacula se recipientibus. Cilissa splendorem atque ordinem copiarum, quem viderat, admirabatur. Cyrus vero magnam voluptatem cepit; quum barbaris metum a Græcis iniectũ cerneret. Inde castris tribus, viginti parasangas progreditur ad vltimam Phrygiæ vrbem Iconium.

*al. Epyanaxa
Epyaxa Ciliciæ regis vxor.

† supra vocatur Thymbraia pagi 158. Midæ fons, ad quem Silenus olim captus.

Græci terrorem aliis per iocum incutiunt.

Heic triduum cõmoratus, per Lycaoniam castris quinq;, triginta parasangas progreditur. Huius regionis agrũ Græcis diripiẽdũ concessit, quod hostilis esset. Hinc Cyrus in Ciliciã via breuissima Cilissam, adiunctis ei militibus Menonis, & ipso etiam Menone Thessalo, dimittit. Cum cæteris per Cappadociam castris quatuor, viginti & quinque parasangas progreditur ad frequentem incolis vrbem, eamdemque tum amplam, tum opulẽtam, Danam. Heic triduum substitit, & interea Megaphernem, hominẽ Persam, regium purpuræ tinctorem, & alium quemdam magnæ inter præfectos potentiæ, insidiarũ ab ipsis sibi structarum titulo interfecit. Hinc in Ciliciam irrumpere conabãtur. Verum qua irrumpendum erat, via est plaustro tantum peruia, præceps admodum, & exercitui non penetrabilis, si quis arceat. Et Syennesis aditum summis in iugis custodire ferebatur. quæ caussa fuit, cur in planicie diem vnum subsisteret. Postridie nuntius venit, qui reliquisse vertices Syennesim renuntiabat, posteaquam animaduertisset, Menonis copias cis montes in Cilicia esse, ac Tamon audisset cum Lacedæmoniorum & ipsius Cyri triremibus in Ciliciam ex Ionia nauigare. Cyrus nemine prohibente montes conscendit, & conspectis tabernaculis, in quibus Cilices iuga custodiuerant, magnam in planiciem descendit, eamque amœnam & irriguam, omnis generis arboribus ac vitibus plenam, sesamique, panici, milij, tritici, hordei feracem. Hanc mons vndique munitus & arduus a mari ad mare amplectitur. Quum descendisset, per istam planiciem quatuor castris, parasangas quinque & viginti progressus, Tarsum venit, amplam Ciliciæ opulentamque vrbem. Heic regia Syennesis Cilicum regis erat, ac per vrbem mediam fluuius labitur, cui nomen Cydnus, duum plethrorum latitudine. Hac incolæ, vna cum Syennesi, deserta, munitum ad locum in montes fugerunt; exceptis iis, qui stabula cauponasue tenerent. Nec illi fuga dilapsi erant, qui propter mare Solos & Issos oppida inhabitabant. Epyaxa quidem, Syennesis vxor, quinque ante Cyrum diebus Tarsum venerat; quæ dum montes ad planiciem tendentes superaret, duo de Menonis exercitu cunei periere:

Aditus Ciliciæ difficiles.

A ἐνταῦθ' ἔμειν τρεῖς ἡμέρας. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς λυκαονίας σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα. ταύτην τὴν χώραν ἐπέτρεψε διαρπάσαι τοῖς ἕλλησιν, ὡς πολεμίαν οὖσαν. ἐντεῦθεν ὁ Κῦρος τὴν κίλισσαν εἰς κιλικίαν ἀποπέμπει τὴν ταχίστην ὁδὸν, καὶ συνέπεμψεν αὐτῇ στρατιώτας, οὓς Μένων εἶχε, καὶ αὐτὸν Μένωνα τὸν θεσσαλόν. Κῦρος δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἐξελαύνει διὰ καππαδοκίας σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσι καὶ πέντε, πρὸς δάναν B πόλιν οἰκουμένην μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθ' ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς, † ἐν αἷς Κῦρος ἀπέκτεινεν ἄνδρα πρόσην Μεγαφέρνην φοινικιστὴν βασίλειον, καὶ ἕτερόν τινα τῶν ὑπάρχων δυνάστην, αἰτιασάμενος ἐπιβουλεύειν αὐτῷ. ἐντεῦθεν ἐπειρῶντο ἐσβάλλειν εἰς τὴν κιλικίαν. ἡ δὲ εἰσβολὴ τῆς ὁδὸς ἁμαξιτὸς, ὀρθία ἰσχυρῶς, καὶ ἀμήχανος εἰσελθεῖν στρατεύματι, εἴτις ἐκώλυεν. ἐλέγετο δὲ καὶ Συέννεσιν εἶναι ἐπὶ τῶν ἄκρων φυλάττοντα τὴν εἰσβολήν· δι' ὃ ἔ- C μεινεν ἡμέραν ἐν τῷ πεδίῳ· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἧκεν ἄγγελος λέγων, ὅτι λελοιπὼς εἴη Συέννεσις τὰ ἄκρα, ἐπεὶ ᾔσθετο τό, τε Μένωνος στράτευμα, ὅτι ἐν κιλικίᾳ εἴη εἴσω τῶν ὀρέων, καὶ ὅτι τριήρεις ἤκουε περιπλεούσας ἀπὸ ἰωνίας εἰς κιλικίαν Τάμων ἔχοντα, τὰς λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ Κύρου. Κῦρος δὲ ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη, οὐδενὸς κωλύοντος, καὶ εἶδε τὰς σκηνὰς, οὗ ἐφύλαττον οἱ κίλικες. ἐντεῦθεν δὲ κατέβαινεν εἰς πεδίον μέγα, καλὸν καὶ ἐπίῤῥυ- D τον, καὶ δένδρων παντοδαπῶν † ἔμπλεων καὶ ἀμπέλων· πολὺ δὲ καὶ σήσαμον καὶ μελίνην καὶ κέγχρον καὶ πυροὺς καὶ κριθὰς φέρει. ὄρος δ' αὐτὸ περιέχει ὀχυρὸν καὶ ὑψηλὸν πάντῃ ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν. καταβὰς δὲ διὰ τούτου τοῦ πεδίου ἤλασε σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας πέντε καὶ εἴκοσιν, εἰς † ταρσοὺς πόλιν τῆς κιλικίας μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθ' ἦσαν τὰ Συεννέσιος βασίλεια τοῦ κιλίκων βασιλέως· διὰ μέσης δὲ τῆς πόλεως ῥεῖ ποταμὸς κύ- E δνος ὄνομα, εὖρος δύο πλέθρων. ταύτην τὴν πόλιν ἐξέλιπον οἱ ἐνοικοῦντες μετὰ Συεννέσιος, εἰς χωρίον ὀχυρὸν † .... ἐπὶ τὰ ὄρη πλὴν οἱ τὰ καπηλεῖα ἔχοντες. ἔμειναν δὲ καὶ οἱ παρὰ τὴν θάλατταν οἰκοῦντες ἐν σόλοις καὶ ἐν ἰσσοῖς. Ἐπύαξα δὲ ἡ Συεννέσιος γυνὴ προτέρα Κύρου πέντε ἡμέρας εἰς ταρσοὺς ἀφίκετο. ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ὀρῶν τῶν εἰς τὸ πεδίον δύο λόχοι τοῦ Μένωνος στρατεύματος ἀπώλοντο·

ἐν ᾧ

σύμπλεων

τάρσον

φυγόντες, πλὴν οἱ

οἱ μὲν

οἱ μὲν ἔφασαν ἁρπάζοντάς τι καπαχθῶναι A quos aiebant alij quadam in direptione a
ὑπὸ τῶν κιλίκων· οἱ δὲ, ὑπολειφθέντας, καὶ Cilicibus fuisse cæsos: alij, relictos a tergo,
οὐ δυναμένους ἰδεῖν ἄλλο στράτευμα, οὐ- quum reperire copias ceteras, & vias non
δὲ τὰς ὁδούς, εἶτα πλανωμένους ἀπολέσθαι. possent, sic deinde palantes periisse. Et e-
ἦσαν δὲ οὗτοι ἑκατὸν ὁπλῖται. οἱ δ' ἄλλοι ἐπὶ- rant hi grauis armaturæ milites centum.
δὴ ἦκον, τήν τε πόλιν τῶν Ταρσῶν διήρπασαν, Reliqui, posteaquam Tarsum venere, di-
ἀμφὶ τ' ἄνδρα τῶν συστρατιωτῶν ὀργιζόμε- ripiunt vrbem, ira propter commilitonum
νοι, καὶ τὰ βασίλεια τὰ ἐν αὐτῇ. Κῦρος δὲ, ἐ- cladem accensi, ipsamq; cum vrbe regiam.
πεὶ εἰσήλασεν εἰς τὴν πόλιν, μετεπέμπετο Cyrus vrbem ingressus eques, Syennesin
Συέννεσιν πρὸς ἑαυτόν. ὁ δὲ οὔτε πρότερον ad se arcessit. Ille, quod ne antehac quidem
ὁτῳοῦν πω χρείσσονι ἑαυτὸν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἔφη, B se potentioris alicuius in manus venisse di-
οὔτε τότε Κύρῳ ἰέναι ἤθελε, πρὶν ἡ γυνὴ αὐτὸν ceret, venire tum quoque prius ad Cyrum
ἔπεισε, καὶ πίστις ἔλαβε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεὶ recusabat; quam suasu vxoris adductus es-
συνεγένοντο ἀλλήλοις, Συέννεσις μὲν Κύρῳ set, & fidem ab Cyro accepisset. Post hæc
ἔδωκε χρήματα πολλὰ εἰς τὴν στρατιάν, Κῦ- congressi quum essent, Syennesis Cyro in-
ρος δ' ἐκείνῳ δῶρα, ἃ νομίζεται πρὸς βα- gentem pro exercitu pecuniam donat, &
σιλέων τιμία, ἵππον χρυσοχάλινον, καὶ στρε- Cyrus illi vicissim ea munera, quæ magni
πτὸν χρυσοῦν, καὶ φιάλια, καὶ ἀκινάκιον sunt apud reges pretij; nimirum frænis au-
χρυσοῦν, καὶ στολὴν περσικήν, καὶ τὴν χώραν reis insignem equum, & torquem aureum,
μηκέτι ἁρπάζεσθαι· τὰ δὲ ἁρπασθέντα ἀνδρά- & armillas, & acinacem aureum, cum ve-
ποδα, ἵν' τι ἐντυγχάνωσιν, ἀπολαμβάνειν. C stitu Persico. Præterea non amplius agrum
ἐνταῦθ' ἔμεινε Κῦρος καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέρας εἴ- direptum iri, ac direpta mancipia, sicubi
κοσιν. οἱ γὰρ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τῷ in ea incidissent, recepturum. Heic Cyrus
πρόσω. ὑπώπτευον γὰρ ἤδη ὅτι βασιλέα cum exercitu dies x x substitit, quod ne-
ἴοιεν, μισθαρνῆναι ὃν οὐκ ὅτι τύπτῳ ἔφασαν. πρῶ- garent se milites vlterius perrecturos. Iam
τος δὲ Κλέαρχος τὸν αὑτοῦ στρατιώτας ἐβιάζετο enim suspicabantur, contra regem se duci,
ἰέναι. οἱ δ' αὐτόν τε ἔβαλλον, καὶ τὰ ὑποζύγια aduersus quem stipendio se conductos ne-
τὰ ἐκείνου, ἐπεὶ ἤρξατο πρόσω ἰέναι. Κλέαρχος δ' gabant. Clearchus primus suos vi propel-
τότε μὲν μικρὸν ἐξέφυγε τὸ μὴ καταπεδηθῆ- lere, vt pergerent, volebat. At illi tum in i- *Clearchus pene a suis opprimitur.*
ναι, ὕστερον δ', ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι τὸ δυνήσεται βιά- psum procedere incipientem, tum ipsius
σασθαι, συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν αὑτοῦ στρα- iumenta lapides coniiciunt. Quo factum,
τιωτῶν· καὶ πρῶτον μὲν ἐδάκρυε πολὺν χρό- vt parum abesset, quin lapidibus obruere-
νον ἑστώς, οἱ δ' ὁρῶντες ἐθαύμαζον καὶ ἐσιώ- tur. Tamdem quum vi se nihil perfectu-
πων, εἶτα ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες στρατιῶται, μὴ rum animaduerteret, militem suum ad cō-
θαυμάζετε, ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι cionem vocat; ac primum diu multis cum
πράγμασιν. ἐμοὶ γὰρ Κῦρος ξένος ἐγένετο, καὶ lacrumis stabat, quod quidem illi quum
με φυγόντα ἐκ τῆς πατρίδος πάλιν δήλα ἐτίμη- cernerent, cum silentio mirabantur, dein-
σεν, καὶ μείζους ἔδωκε δωρεάς· οἷς ἐγὼ λαβών, D de in hunc modum est loquutus: Ne vobis
οὐκ εἰς τὸ ἴδιον καταθέμενος ἐμοί, ἀλλ' ὑμῖν κα- mirum sit, milites, me præsentem rerum
τεδυπάθησα· ἀλλ' εἰς ὑμᾶς ἐδαπάνων. καὶ statum grauiter molesteq; ferre. Cyrus e-
πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς θρᾷκας ἐπολέμησα, καὶ nim hospitij ius mecum iniit, meq; exsu-
ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος ἐπεμφρόνουν μετ' ὑμῶν, οὐκ lantem a patria quum aliis ornauit hono-
ἔχερρονήσου αὐτοὺς ἐξελαύνων, βουλόμενος ἀ- ribus, tum Daricorum nummum x millibus donauit. Eos posteaquam accepi, non
φαιρεῖσθαι τοὺς οἰκοῦντας Ἕλληνας τὴν γῆν. ὅπου in commodum meum, nec voluptatem
δ' Κῦρος ἐκέλευε, λαβὼν ὑμᾶς ἐπορευόμην· ἵ- meam verti, sed in vos expendi. Ac pri-
να, εἴ τι δέοιτο, ὠφελοίην αὐτόν, αὐτὸς ὢν εὖ πάσχων ὑπ' ἐκείνου. ἐπεὶ δ' ὑμεῖς οὐ βούλεσθε συμπορεύεσθαι, mum quidem Thracibus bellum intuli, &
vobiscum eos, Græciæ caussa suscepta, sum
vltus. Nam quum Græcis colonis Cherro-
E nesum eripere vellent, ego hoc ipso eos a-
gro expuli. Posteaquam deinde me Cyrus
arcessiuit, vobiscum ad eum veni, vt pro i-
psius in me beneficiis ei, si ita vsus po-
sceret, commodarem. Nunc quum vos
nobiscum hoc iter suscipere non velitis,

» ac me neceſſe ſit vel vobis deſertis amicitia
» Cyri vti, vel ſpem illius fruſtratum vobiſ-
» cum eſſe: tametſi haud ſcio, an iuſte factu-
» rus ſim, nec ne; vos quidē certe præferam,
» vobiſcum quidquid opus erit, feram. Nec
» vmquam quiſquam dicturus eſt, me po-
» ſtea, quam Græcos barbaricum in ſolum
» abduxerim, deſertis ipſis amicitiam barba-
» rorum amplexum eſſe: ſed quia vobis mo-
» rem mihi gerere, ac me ſequi non lubet, ſe-
» quar ego vos, ac quidquid ferendum erit,
» feram. Vos ego mihi patriam, vos amicos,
» vos ſocios duco; vobiſcum, vbicumq; fue-
» ro, honoratum me fore exiſtimo: a vobis ſi
» deſtitutus ſim, neq; vel amico quidquam
» adferre me commodi poſſe arbitror, vel
» hoſtem vlciſci. Quamobrem ea vos eſſe in
» ſententia debetis, iturum me, quocumque
» vos perrexeritis. Hæc ille ait. quæ quum &
ipſius, & ceteri milites audiiſſent; laudarūt
id, quod diceret, aduerſus regem ſe non
proficiſci. A Xenia quidem, ac Paſione,
plures duobus millibus, ſumtis armis &
impedimentis, in Clearchi caſtra tranſie-
runt. Cyrus ob hæc inops cōſilij & mæſtus,
Clearchum ad ſe vocabat. Is iturum ſe qui-
dem negabat, ſed clam tamen militibus
miſſo ad ipſum nuntio, præſenti vt animo
ſit, hortatur. Nam fore, vt hęc ita, vti expe-
diat, componantur: ſe modo iterum arceſ-
ſeret, quantumuis ſe venturum negaret.
Poſt hæc conuocatis in concionem militi-
bus tam ſuis, quam qui ad ipſum ſe contu-
lerant, atq; etiam ex aliis, cuicumq; liberet,
» huiuſmodi orationem habuit: Ea nos, mei
» milites, policeri nobis de Cyro iam debe-
» mus, quæ ſibi de nobis ipſe policetur. Nam
» neque nos amplius Cyri milites ſumus,
» quum ipſum non ſequamur; neq; nobis ille
» ſtipendium numerat. Scio equidem illum
» exiſtimare, iniurios nos in ipſum eſſe; quo
» fit, vt tametſi me arceſſat, venire tamen
» nolim; maxime, quia pudet me mihimet
» eſſe conſcium, deceptum illum a me pror-
» ſus eſſe. Deinde metuo, ne ſi me compre-
» henderit, ob ea me multet, quę a me per in-
» iuriam exiſtimat in ſe commiſſa. Quāob-
» rem nobis hoc tempore minime dormiē-
» dum arbitror, ne nos ipſos negligamus: ſed
» deliberandum, quid deinceps facturi ſi-
» mus. Ac ſi quidem heic manebimus, con-
» ſiderandum exiſtimo, quo pacto quamtu-
» tiſſime manſuri ſimus: ſin diſcedendum
» videtur, quo pacto quam minimo cum pe-
» riculo diſceſſerimus, etiam a commeatu
» ſatis inſtructi. Nam abſq; hoc ſit, nec impe-
» ratoris, nec priuati militis vſus vllus fuerit.

A ἀνάγκη δέ μοι ἢ ὑμᾶς προδόντα τὴν κύρου φιλίαν
ἀχθῆναι, ἢ τοῖς ἐκείνου φευσάμενον μὴ ὑμῖν
εἶναι· εἰ μὲν δὴ δίκαια ποιήσω, οὐκ οἶδα, αἱρήσο-
μαι δ' ἕνα ὑμᾶς, καὶ σὺν ὑμῖν ὤν, τι ἂν δέῃ πείσο-
μαι. καὶ ὅποτ' ἐρᾷ σοῦδεὶς ὡς ἐγὼ ἕλληνας ἀγα-
γὼν εἰς τοὺς βαρβάρους, προδοὺς τοὺς ἕλληνας,
τὴν τῶν βαρβάρων φιλίαν εἱλόμην. ἀλλὰ ἐπεὶ
ὑμῖς ἐμοὶ οὐκ ἐθέλετε πείθεσθαι, οὐδὲ ἕπεσθαι,
ἐγὼ σὺν ὑμῖν ἕψομαι, καὶ ὅ, τι ἂν δέῃ πείσομαι.
νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι πατρίδα, καὶ φίλους, καὶ
συμμάχους, καὶ σὺν ὑμῖν μὲν ἂν εἶναι τίμιος, ὅ-
που ἐὰν ὦ· ὑμῶν δὲ ἔρημος, οὐκ ἂν ἰκανὸς ἔρημος
εἶναι οἶμαι οὔτ' ἂν φίλον ὠφελῆσαι, οὔτ' ἂν ἐ- ὤν,
χθρὸν ἀλέξησασθαι. ὡς ἐμοῦ οὖν ἰόντος ὅπη ἂν καὶ
ὑμῖς, ὅτῳ τὴν γνώμην ἔχετε. ταῦτα εἶπεν· οἱ
δ' ἁρπάσται οἵ τε αὐτοῦ σκηνῖται, καὶ οἱ ἄλλοι ταῦ-
τα ἀκούσαντες, ὅτι μὲν φαίη τοῦδε βασιλέα πο-
ρεύεσθαι, ἐπῄνεσαν. τοῦδε δὲ Ξενίου καὶ Πα-
σίωνος πλείους ἢ δισχίλιοι λαβόντες τὰ ὅπλα
καὶ τὰ σκευοφόρα, ἐξαπεδύσαντο τοῦδε
C Κλεάρχου. Κύρῳ δ' τότοις ἀπορῶν τε καὶ λυ-
πούμενος, μελεπέμπετο τὸν Κλέαρχον. ὁ δ' οὐ-
καν μὲν οὐκ ἤθελε, λάθρᾳ δ' τῶν ἁρπαστῶν
πέμπων αὐτῷ ἄγγελον, ἔλεγε θαρρεῖν, ὡς κα-
ταφρονούμενον τότων εἰς τὸ δέον. μεταπέμπε-
ται δ' αὐτὸν, αὐτὸς δ' οὐκ ἔφη ἰέναι.
μετὰ δ' ταῦτα σωαγαγὼν τοὺς αὑτοῦ ἁρπαστάς,
καὶ τοὺς παρεληλυθότας αὐτῷ, καὶ τῶν ἄλλων τὸν
βουλόμενον, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες ἁρπασταί,
τὰ μὲν δὴ Κύρου δηλονότι οὕτως ἔχει πρὸς
ὑμᾶς, ὥσπερ τὰ ὑμέτερα πρὸς αὐτόν. οὔτε
γὰρ ὑμεῖς ἔτι αὐτοῦ ἁρπασταί, ἐπεί γε καὶ σιτε-
ρούμεθα αὐτῷ· οὔτε αὐτὸς ὑμῖν ἔτι μισθοδότης.
ὅτι μέντοι ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ὑμῶν, οἶδα·
ὥστε καὶ μεταπεμπομένου αὐτοῦ οὐκ ἐθέλω ἐλ-
θεῖν, δεδιὼς μὴ λαβών με δίκην ὅτι θῇ ὧν νομίζει
αὐτὸς ἐμοῦ ἠδικῆσθαι. ἐμοὶ οὖν δοκεῖ οὐκ ὥρα ἡμῶν
εἶναι ὑμῖν καθεύδειν, ἀλλ' ἀμελοῦντι ἡμῶν αὐτῶν,
ἀλλὰ βουλεύεσθαι ὅ, τι χρὴ ποιεῖν ἐκ τούτων. καὶ
εἴτε μένομεν οὗ, σκεπτέον μοι δοκεῖ εἶναι, ὅ- ἕως τι
πως ἀσφαλέστατα μενοῦμεν· εἴτε δὴ δοκεῖ ἤδη
ἀπιέναι, ὅπως ἀσφαλέστατα ἀπιοῦμεν, καὶ
ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἕξομεν. αἰσθάνεσθαι γὰρ τούτων
οὔτε στρατηγοῦ, οὔτε ἰδιώτου ὄφελος οὐδέν.

ὁ δὲ

ὁ δὲ ἀνὴρ πολλοῦ μὲν ἄξιος φίλος, ᾧ αὖ φίλος ἦν· χαλεπώτατος δ' ἐχθρὸς, ᾧ αὖ πολέμιος ἦν. ἐπὶ οἷ δυνάμιν ἔχει καὶ πεζὸν, καὶ ἱππικὸν, καὶ ναυτικὴν, ὧν πάντες ὁμοίως ὁρῶμέν τε καὶ ἐπιστάμεθα. καὶ γὰρ ὑδὲ πόρρω δοκοῦμέν μοι αὐτῶν κατηκοῦσθαι. ὥστε ὥρα λέγειν ὅ, τι τις γιγνώσκει ἄριστον εἶναι. ταῦτ' εἰπὼν, ἐπαύσατο. ἐκ δὲ τούτου ἀνίσταντο οἱ μὲν ἐκ δυσμάτων, λέξοντες ἃ ἐγίγνωσκον, οἱ δὲ, καὶ ἐκ τοῦ ἐκείνου ἐκκλησιοῦ, ἐπιδεικνύντες οἷα εἴη ἀπορία αὖθις τῷ Κύρου γνώμης καὶ μένειν, καὶ ἀπιέναι. εἷς δὲ δὴ εἶπε, τῶν στρατιωτῶν τις ἀπευδὴν ὡς τάχιστα πορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, στρατηγοὺς μὲν ἑλέσθαι δύο ἢ τρεῖς ὡς τάχιστα, εἰ μὴ βούλοιτο Κλέαρχος ἀπάγειν· τὰ δὲ ὑποτίθεσθαι ἀγορασθέντα, (ἦν δὲ ἀγορὰ ἐν τῷ βαρβαρικῷ στρατεύματι) καὶ συσκευάζεσθαι. ἐλθόντας δὲ κύριον αὐτῶν πλοῖα, ὡς ἀποπλέοιεν· ἐὰν δὲ μὴ διδῷ ταῦτα, ἡγεμόνα αὐτῶν κελεύειν, ὅστις ὡς δι' φιλίας τὴν χώρας † ἀπάξει. ἐὰν δὲ μηδὲ ἡγεμόνα διδῷ, στρατεύεσθαι τὴν ταχίστην· πέμψαι δὲ καὶ προκαταληψομένους τὰ ἄκρα, ὅπως μὴ † φθάσωσι μήτε ὁ Κύρος, μήτε οἱ χίλιοι καταλαβόντες, ὧν πολλοὺς καὶ πολλὰ χρήματα ἔχομεν ἁρπάσαντες. ταῦτα μὲν δὴ τοιαῦτα εἶπε· μετὰ δὲ τοῦτον Κλέαρχος εἶπε τοσοῦτον· ὡς μὲν στρατηγήσοντα ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν, μηδεὶς ὑμῶν λεγέτω· (πολλὰ γὰρ ὁρῶ, δι' ἃ ἐμοὶ τοῦτο οὐ ποιητέον) ὡς δὲ ᾧ ἀνδρὶ, ὃν αὖ ἕλησθε, πείσομαι ἢ δυνατὸν μάλιστα· ἵνα εἰδῆτε, ὅτι καὶ ἄρχεσθαι ὑπίσαμεν, ὡς τις καὶ ἄλλος μάλιστα ἀνεψιός. μετὰ δὲ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη, ὑποδεικνὺς μὲν τὴν δύνασθαι τοῦτο τὰ πλοῖα αὐτῶν κελεύοντος, ὡς τοῦ πάλιν ἰόντα Κύρου μὴ ποιουμένου, † ὑποδεικνὺς δὲ ὡς οὐκ ἔστιν εἰ, ἡγεμόνα αὐτῶν τοῦδε τούτου, ᾧ λυμαινόμεθα πλὴν τοῦ ἄξιν. εἰ δέ τι καὶ τῷ ἡγεμόνι πιστεύσομεν ᾧ αὖ Κύρος δῷ, τί κωλύει καὶ τὰ ἄκρα ἡμῖν κελεύειν Κύρον τοὺς καταλαμβάνειν; ἐγὼ γὰρ οὐκοῦν μὲν αὖ εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν, ἃ ἡμῖν δοίη, μὴ ἡμᾶς αὐτοῖς ταῖς τριήρεσι καταδύσῃ· φοβοίμην δὲ αὖ τῷ ἡγεμόνι, ᾧ αὖ δοίη, ἕπεσθαι, μὴ ἡμᾶς ἀγάγοι, ὅθεν οὐκ οἷόν τε ἔσται ἐξελθεῖν. βουλοίμην δὲ αὖ, ἄκοντος αὐτοῦ Κύρου, λαθὼν αὐτὸν ἀπελθεῖν· οὐ δυνατὸν ἐστιν. ἀλλ' ἔγωγε φημὶ, ταῦτα μὲν φλυαρίας εἶναι· δοκοῦσι δέ μοι ἄνδρας ἐλθόντας πρὸς Κύρον,

ὑποδεικνύς

A Et Cyrus, cui quidem amicus est, quantius est amicus pretij: grauissimus autem hostis illi, cū quo inimicitias exercet. Præterea copias & pedestres, & equestres, & nauales habet, quas nos omnes pariter & videmus ante nos, & nouimus. Nam prope mihi ab ipso videmur considere. Quapropter tempus est indicādi, quod quisq; factu optimū esse statuit. Hæc loquutus, dicendi finē fecit. Deinceps surgebant alij quidem sua sponte, sentētiam suam exposituri; alij iussu Clearchi, quanta difficultas futura

B esset, demonstrabant; si prēter Cyri voluntatem vel manere, vel discedere vellent. Vnus quidam properationem simulans, vt quamprimū Græciam versus iter faceret, ait quam primum deligendos esse prætores alios, si Clearchus ipsos recusaret abducere: commeatum emendum esse, (& erat barbarorum in exercitu rerū venalium forum) ac vasa colligenda. Eundum deinde ad Cyrum, petitū nauigia, quibus aueherentur. Quod si ea non daret, postulandum ab Cyro ducē esse, qui per regionem

C pacatā eos abduceret. Quod si ne ducem quidem daret, quamprimum struendam esse aciem, ac mittēdos, qui montium vertices antecaperent: vt nec Cyrus nos anteuertat occupandis hisce iugis, nec Cilices, quorum permultos habemus, multis cum opibus abreptos. Huiusmodi fuit illius hominis oratio, post quem Clearchus tātum dixit: Nemo vestrum dicat mihi de imperatorio munere suscipiēdo, quod permulta videam, quamobrem id fieri per me non debeat; sed vt ei, quem vos delegeritis, pro viribus obtemperem: quo videatis, me alterius imperio parendi scientia, nemini

D mortalium cedere. Post hūc surrexit alius, qui partim eius stoliditatem commonstrabat, qui poscendas naues esse dixerat a Cyro, velut expeditionē aliam deinceps non susceptur̄o; partim commonstrabat, quam stultum esset, ducem ab eo petere, cuius nos, inquit, institutum ad nihilum redigimus. Quod si duci fidē habebimus, quem nobis Cyrus dederit; quid vetat; quo minus etiam vertices ipsos nobis occupari ab Cyro iubeamus? Equidem naues conscē-

E dere, quas ille nobis dederit, plane reformidauero, ne cum ipsis nos triremibus demergat. Itidem sequi ducē metuero, quem ille nobis adiunxerit; ne nos eo ducat, vnde non sit exeundi facultas. Malim inuito Cyro clam discedere, sed hoc fieri nequit. Quamobrem has equidem nugas esse cēseo. Quin potius arbitror debere nōnullos

homines idoneos vna cum Clearcho Cyrum conuenire, qui de ipso quęrant, quam ad rem nostra vti opera velit. Quod si nihil a nobis aliud, quam a conducticiis militibus antehac, petet: sequamur censeo, nec iis ignauiores simus, qui prius iter hoc cum ipso susceperunt. Sin erit res maior, quam prior illa, grauiorisque tum laboris, tum periculi: petamus, vt vel nos suam in sententiam pertractos secum ducat, vel ipse nostram in sententiam concedens, in regionem pacatam nos dimittat. Sic enim fiet, vt siue sequamur ipsum, amicis & alacribus animis sequuturi simus: siue discedamus, tuto simus discessuri. Quidquid ad hęc responderit, huc renuntiandum censeo; quod vbi nos audierimus, nostra ad id cōsilia facile accommodabimus. Hac sententia comprobata, lectos homines cum Clearcho mittunt, qui Cyrum de iis, quæ decreuerat exercitus, interrogabant. Respondebat ille, audire se, hostem suum Abrocomam ad fluuium Euphratem esse, ad quem peruenirī castris duodecimis possit. Aduersus hunc velle se pergere, ac si quidem istic eum offendat, pœnas se de ipso sumturum: sin fugę se dederit, nos istic, ait, de re tota consultabimus. Hæc audita militibus illi delecti renuntiant. Milites vero, licet suspicarentur, Cyrum aduersus regem ducere; tamen sequendum decernebant. Quumq; stipendium amplius poscerent, Cyrus se salarij pristini sesquiplum daturum omnibus policetur, nimirum pro nummo Darico tres dimidiatos Daricos menstruos in singulos milites. Duci autem ipsos aduersus regem, ne quidem ibi quisquam audiuit publice. Hinc castris alteris, x parasangas ad *Pharum flumen pergit, cuius est trium plethrorum latitudo. Inde castris vnis, parasangas v progreditur, ad Pyramū fluuium, cuius æquat latitudo stadium. Inde castris secundis x v parasangas progressus, Issos vrbem extremam Cilicię, maritimam, frequentem incolis, amplam & opulētam, venit. Heic dies tres substitit, quibus ad Cyrum ex Peloponneso x x x v naues venere, quarum erat nauarchus Pythagoras Lacedęmonius. Dux earum inde vsq; ab Epheso Tamos Ægyptius erat, qui naues etiam alias Cyri x x v adducebat, quibus Miletum obsederat; quod vrbs ea Tissapherni fauerat, aduersus quē cū Cyro Tamos bellū gerebat. Aderat item iis in nauib. Cherisophus Lacedæmonius, euocatus a Cyro, cum ɪɔ c c grauis armaturæ militibus, quorum apud Cyrum dux erat. Naues ipsæ propter Cyri tentoriū adpulerunt.

Cyrus cōsilium suū dissimulat.

Al. Pśarum

οἱ πινες ὅπιτήδφοι, σὺν Κλεάρχῳ, ἐρωτᾶν ἕκαστον, τί βούλεται ἡμῖν † χρήσασθαι. κἂν μὲν ἢ τὴν αὐτὴν πορείαν ἣν καὶ σὺν Κύρῳ πορεύεσθαι, ἕπεσθαι· οὐ γὰρ χείρους ἐσμὲν νῦν ἢ τότε ἐκείνου ἀναβαίνοντος· ἐὰν δὲ μείζων ἡ πορεία τῆς τότε φαίνηται, καὶ ὀπωτερονοῦν ἐπισφαλεστέρα, καὶ ὀπωτερονοῦν ἀξιοῦν ἢ πείθειν ἡμᾶς ἄγειν, ἢ φιλίαν τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἀντὶ πολεμίας ποιεῖσθαι. ὅτῳ γὰρ καὶ ἑπόμενοι ἂν φίλοι αὐτῷ καὶ πρόθυμοι ἑποίμεθα, καὶ ἀπιόντες, ἀσφαλῶς ἂν ἀπίοιμεν. ὁ, τι δ' ἂν πρὸς ταῦτα λέγῃ, ἀπαγγέλλειν δεῦρο· ἡμᾶς δ' ἀκούσαντας πρὸς ταῦτα βουλεύεσθαι. ἔδοξε δὴ ταῦτα. καὶ ἄνδρας ἑλόμενοι σὺν Κλεάρχῳ πέμπουσιν, οἳ πρώτων Κύρου λαβόντα τὴν στρατιάν, ὅτι ἀπεκρίναντο, ὅτι ἀκούοι † Ἀβροκόμαν ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν εἶναι, ἀπέχοντα δώδεκα σταθμούς. πρὸς τοῦτον οὖν ἔφη βούλεσθαι ἐλθεῖν. κἂν μὲν ἧττον ἀκόλουθον εἶναι, δίκαιον ἔφη χρῆναι ἐπιθέσθαι αὐτῷ· ἢν δὲ φεύγῃ, ἡμᾶς σκέψασθαι πρὸς ταῦτα βουλευσόμενα. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ αἱρετοὶ ἀπήγγειλαν τοῖς στρατιώταις. τοῖς δὲ ὑπῆρχε μὲν ἰέναι, ὅτι ἄγοι πρὸς βασιλέα, ὅμως δὲ ἐδόκει ἕπεσθαι. πρεσβευταὶ δὲ μετὰ τοῦτον ἦλθον † Φαρνάβαζος Φρυγίας τῆς ἐπὶ Ἑλλησπόντῳ ἔχων ὁπλίτας, ὢν ξένος τοῦ Κύρου. ἀφ' ὧν ἦκον † παρὰ τὸν Κύρου σκηνήν.

Ἀβροκόμαν

Φάρον

Φαρνάβαζος Φρυγίας τῆς ἐπὶ Ἑλλησπόντῳ

Ἀκροκόμαι, ἢ διαφόρως ἐν τοῖς ἑξῆς ἐκαλοῦ.

οἱ μὲν γὰρ οἱ παρ' † Ἀβροκόμα μισθοφόροι ἔλλιπες ἀποσάντες ἦλθον πρὸς Κῦρον, τεταγμένοι ὁπλῖται, καὶ στρατεύονται ὅπῃ βασιλέα. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγας πέντε ὅπῃ πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας. ἦσαν δὲ ταῦτα δύο τείχη, καὶ ὁ μὲν ἔσωθεν πρὸς τῆς Κιλικίας Συέννεσις εἶχε καὶ Κιλίκων φυλακή, τὸ δ' ἔξω τὸ πρὸς τῆς Συρίας βασιλέως ἐλέγετο φυλακὴ φυλάττειν. διὰ μέσου δὲ τῶν ῥῆ πολαμὸς † κέρσος ὄνομα, εὖρος πλέθρου· ἄπορον δὲ τὸ μέσον τῶν τειχῶν ἦν σταδίων ῥῆξ, καὶ παρελθεῖν οὐκ ἦν βίᾳ. ἦν γὰρ ἡ πάροδος στενή, καὶ τὰ τείχη εἰς τὴν θάλατταν καθήκοντα, ὑπὲρ δὲ αὐτῶν ἦσαν πέτραι ἠλίβατοι· ὅπῃ δὲ τοῖς τείχεσιν ἀμφοτέροις ἐφέστηκεσαν πύλαι. ταύτης ἕνεκα τῆς παρόδου Κῦρος τὰς νῆας μετεπέμψατο, ὅπως ὁπλίτας ἀποβιβάσειεν εἴσω καὶ ἔξω τῶν πυλῶν, καὶ βιασάμενοι τοὺς πολεμίους παρέλθοιεν, εἰ φυλάττοιεν ὅπῃ τὰς συείαις πύλαις· ὅπερ ᾤετο ποιήσειν τὴν Ἀβροκόμαν ὁ Κῦρος, ἔχοντα πολὺ στράτευμα. Ἀβροκόμας δ' οὐ τοῦτο ἐποίησατο, ἀλλ' ἐπεὶ ἧκεν Κῦρον ἐπὶ χιλιοστύν, ἀναστρέψας ἐκ Φοινίκης τοὺς βασιλέα ἀπήλαυνεν, ἔχων, ὡς ἐλέγετο, τετρακοσίας μυριάδας στρατιᾶς. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ συείας σταθμὸν ἕνα, παρασάγας πέντε, εἰς Μυριάνδρου πόλιν οἰκουμένην ὑπὸ Φοινίκων ἐπὶ τῇ θαλάττῃ. ἐμπόριον δ' ἦν τὸ χωρίον καὶ ὅρμοι αὐτόθι ὁλκάδες πολλαί. ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας ἑπτά· καὶ Ξενίας ὁ ἀρκὰς στρατηγὸς, καὶ Πασίων ὁ μεγαρεύς, ἐμβάντες εἰς πλοῖον, καὶ τὰ πλείστου ἄξια ἐνθέμενοι ἀπέπλευσαν, ὡς μέν τοι πλείστοις ἐδόκει, φιλοτιμηθέντες, ὅπλα τε στρατιώτας αὐτῶν παρὰ Κλέαρχον ἀπελθόντας, ὡς ἀπιόντας εἰς τὴν ἑλλάδα πάλιν, καὶ οὐ πρὸς βασιλέα, εἴα Κῦρος τὸν Κλέαρχον ἔχειν. ἐπεὶ δὲ οὖν ἦν φανερὸς, ἐλήλυθεν ὁ λόγος ὅτι διώκοι αὐτοὺς Κῦρος βιαίως. ὀλίγοι καὶ οἱ μὲν εὔχοντο. ὡς † δολίους ὄντας αὐτοὺς ληφθεῖεν, οἱ δ' ὠκλείρουν εἰ σωθεῖεν. Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς, εἶπεν· Ἀπολελοίπασιν ἡμᾶς Ξενίας καὶ Πασίων· ἀλλ' εὖ γε μέν τοι ἐπισάσθωσαν, ὅτι οὐδὲ ἀποδεδράκασιν· (οἶδα γὰρ ὅπῃ οἴχονται)· οὔτε ἀποπεφεύγασιν· ἔχω γὰρ διήρης, ὥστε ἑλεῖν τὸ ἐκείνων πλοῖον. ἀλλὰ μὰ τοὺς θεοὺς, οὐκ ἔγωγε αὐτοὺς διώξω, οὐδὲ ἐρεῖ οὐδεὶς, ὡς ἐγὼ ἕως μὲν ἂν παρῇ τις χρῆσθαι,

A Hoc loco etiam ſtipendiarij Græci cccc grauis armaturæ, qui *Abrocomæ militabant, ab eo deficiunt, & cõtra regem ſigna Cyri ſequuntur. Hinc vnius itinere diei paraſangas v conficit, ad portas vſq; tum Ciliciæ, tum Syriæ. Erant hæ duo caſtella, quorum citerius obuerſum Ciliciæ, Syenneſis ac Cilicum præſidium tenebat: vlterius obuerſum Syriæ, dicebatur regis præſidium cuſtodire. Medio inter hæc loco *Cerſus amnis fluit, latitudine plethri. Totum vero ſpacium inter caſtella medium, B trium erat ſtadiorum, neq; tranſiri vi poterat. Nam tranſitus anguſtus erat, ac muri ad mare pertinebant, & ſaxa deſuper erant inacceſſa. Supra caſtellum vtrumq; fauces illæ ſiue portæ prominebant. Hic erat ille tranſitus, cuius cauſſa naues Cyrus adduci iuſſerat; quo tranſmiſſis citra & vltra portas grauis armaturæ peditibus, atq; hoſtibus loco pulſis, tranſire poſſent, ſi quos forte Syriacas portas præſidio tuentes reperiſſent. Nam hoc facturum Abrocomam Cyrus, inſtructum magnis copiis, arbitrabatur. Non tamen hoc fecit Abrocomas, ſed C quod Cyrum in Cilicia eſſe audierat; relicta Phœnicia, perrexit ad regem cum trecẽtis hominum millibus, quemadmodum quidem ferebatur. Inde per Syriam vnius itinere diei paraſangas v confecit Myriandrum vſq; Phœnicum vrbem maritimam. Hic locus emporium erat, quo tunc onerariæ naues permultæ adpulerant. Heic ad ſeptimum vſq; diem ſuſtiterunt, & dux ille Xenias ex Arcadia, cum Paſione Megarẽſi, conſcenſa naui, & in eam maximi pretij rebus impoſitis, diſceſſerunt: æmulatione D ducti, quemadmodum compluribus videbatur, quod milites ſuos, qui ad Clearchum ſe contulerant, quaſi qui eſſent in Græciam redituri, ac non aduerſus regem perrecturi, penes Clearchum manere Cyrus permitteret. Quum prorſus ex hominum ſe conſpectu ſubduxiſſent, rumor eſt diditus, quaſi triremibus eos Cyrus perſequeretur; & nonnulli optabãt, vt quia fraude mala egiſſent, caperentur: alij, ne caperentur, ex commiſeratione metuebãt. Cyrus autem, collectis ducibus, ait: Deſerue- «
re nos Xenias & Paſio, verum certo ſciant, « E
nec clam ſe fugiſſe, quum egomet, quo ſe- «
ceſſerint, norim; nec effugiſſe, quum mihi «
triremes ſint, quibus ipſorum nauigium «
capere poſſum. Sed ego ipſos profecto «
non perſequar, neque quiſquam dicturus «
eſt, me hominum opera, dum adſunt, vti, «

Al. Acrocomæ, quæ diuerſitas etiam deinceps reperitur.

Al. Cur-ſus

» posteaquam abire voluerint, compre-
» hensos & lædere, & fortunis suis spoliare.
» Abeant vero, ac se sciant iniquius nobis-
» cum, quam nos cum ipsis agere. Nam e-
» quidem ipsorum & liberos & vxores Tral-
» libus præsidio septos habeo, quibus ipsis
» etiam non carebunt, sed virtuti erga me
» pristinæ condonabuntur. Hæc Cyrus ait.
At e Græcis, si qui erant minus ad expe-
ditionem alacri animo, perspecta ipsius
virtute, lubentius & alacrius eum sequebantur. Post hæc Cyrus castris quartis, B
parasangas x x ad Chalum fluuium, cuius erat vnius plethri latitudo, progreditur. Erat is magnis mansuetisque piscibus refertus, quos Syri pro Diis habebant, neque lædi eos patiebantur, sicuti ne columbas quidem. Vici, in quibus castra metabantur, Parisatidi erant ad vitæ sumtus adtributi. Hinc castris quintis, parasangas triginta ad Daradacis fluuij fontes pergit, cuius erat vnius plethri latitudo. Heic Belesis erat regia, qui Syriæ cum imperio præfuerat, & ingens admodum eleganſque hortus, quo continebantur omnia, quæcumq; anni tempora proferunt. Hunc Cyrus excidit, & regiam cremauit. Inde castris tertiis, parasangas quindecim ad Euphratem fluuium procedit, cuius erat quatuor stadiorum latitudo. Ibidem vrbs ampla & locuples erat, cui nomen Thapsacus. Heic dies quinque sunt commorati, & Cyrus arcessitis Græcorum ducibus, iter hoc institui Babylonem aiebat aduersus magnum regem, idque tum dici militibus iubet, tum persuaderi eisdem, vt sequerentur. Illi coacta concio- D
ne quum hæc renuntiarent, milites, ducibus succensebant, & aiebant hæc ipsos dudum perspecta habuisse, atque occultasse. Negabant itidem progressuros se, nisi data pecunia, quæ illis Græcis data fuisset, qui cum Cyro ad patrem prius iter fecerant; præsertim quum illi nullam ad pugnam exiissent, sed patre Cyrum arcessente. Hæc Cyro renuntiant duces, qui se in singulos daturum minas argenti quinque policetur, quamprimum Babylonem veniissent; itemq; stipendium integrũ, tam diu, donec ipsos in Ioniam reduxissent. Huic condicioni bona Græcorum pars adquieuit. Meno autem prius, quam pateret, quid milites ceteri facturi essent,

Pisces pro Diis habiti.

Ἐπειδὴ δὲ ἀπιέναι βούλοιτο, συλλαβὼν καὶ αὐτὸς κακῶς ποιῶ, καὶ τὰ χρήματα ἀποσυλῶ. ἀλλὰ ἴοντων αὖ, εἰδότες ὅτι κακίους εἰσὶ τῶν ἡμᾶς, ἢ ἡμεῖς τῶν ἐκείνους. καί τοι ἔχω γε αὐτῶν καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ἐν τοῖς φρουρούμενα. ἀλλ' οὐδὲ τούτων φείσονται, ἀλλ' ἀπολήψονται, τῆς τοῦ πρόσθεν ἕνεκα τῶν ἐμῶν ἀρετῆς. καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δ' Ἕλληνες, εἴτις καὶ ἀθυμότερος ἦν τοῦ πρόσθεν τὴν ἀνάβασιν, ἀκούσαντες τὴν Κύρου ἀρετὴν, ἥδιον καὶ προθυμότερον συνεπορεύοντο. μετὰ δὲ ταῦτα Κύρος ἐξελαύνει σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσιν, ἐπὶ τὸν Χάλον ποταμὸν, ὅπερ ὁ Κύρος πλέθρου, πλήρη δ' ἰχθύων μεγάλων καὶ προβάτων, οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον, καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴων, οὐδὲ τοὺς τούτους. αἱ δὲ κῶμαι ἐν αἷς ἐσκήνουν, Παρυσάτιδος ἦσαν, εἰς ζωὴν δεδομέναι. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς πέντε, C παρασάγγας τετταράκοντα, ἐπὶ τοὺς πηγὰς τοῦ † Δαραδάκου ποταμοῦ, οὗ ὁ Κύρος πλέθρου. ἐνταῦθα ἦσαν τὰ Βελέσιος βασίλεια τοῦ συρίας ἄρξαντος, καὶ παράδεισος πολὺς μέγας καὶ καλὸς, ἔχων πάντα, ὅσα ὧραι φύουσι. Κύρος δ' αὐτὸν ἐξέκαυσε, καὶ τὰ βασίλεια κατέκαυσεν. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαίδεκα, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, ὅπερ ὁ Κύρος τεττάρων σταδίων. καὶ πόλις αὐτόθι ᾠκεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, Θάψακος ὄνομα. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας πέντε· καὶ Κύρος μεταπεμψάμενος τοὺς στρατηγοὺς τῶν ἑλλήνων, ἔλεγεν, ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ κελεύει αὐτοὺς λέγειν ταῦτα τοῖς στρατιώταις, καὶ ἀναπείθειν ἕπεσθαι. οἱ δὲ, ποιησάντες ἐκκλησίαν, ἀπήγγελλον ταῦτα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐχαλέπαινον τοῖς στρατηγοῖς, καὶ ἔφασαν αὐτοῖς πάλαι ταῦτα εἰδόσι κρύπτειν. καὶ οὐκ ἔφασαν ἰέναι, ἂν μή τις E αὐτοῖς χρήματα διδῷ, ὥσπερ καὶ τοῖς πρότερον μετὰ Κύρου ἀναβᾶσι πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Κύρου, καὶ ταῦτα οὐκ ὀπίσω μάχιμοι ὄντων, ἀλλὰ καλοῦντος τοῦ παρ' Κύρου. [ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ἀπήγγελλον. * ὁ δ' ὑπέσχετο αὐτοῖς ἑκάστῳ δώσειν πέντε ἀργυρίου μνᾶς, ἐπὴν εἰς Βαβυλῶνα ἥκωσι, καὶ τὴν μισθὸν ἀπελῇ, μέχρις ἂν κατάσχῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς Ἰωνίαν πάλιν. ὁ μὲν δὴ πολὺ ἦν Ἑλληνικὸν ἔτως ἐπείθη· Μένων δ', πρὶν δῆλον εἶ τί ποιήσουσιν οἱ ἄλλοι στρατιῶται, πότε-

δίπλεθρον ποτ. ὄπερ εὖρος

πότερον ἕψονται κύρῳ ἢ ὔ, συνέλεξε δ' αὖ στράτευμα χωρὶς τῶν ἀλλων, καὶ ἔλεξε τάδε· Ἄνδρες, ἐάν ἐμοὶ πιθησθε, οὔτε κινδυνεύσαντες οὔτε πονήσαντες, τῶν ἀλλων πλέον προτιμήσεσθε στρατιωτῶν ὑπὸ Κύρου. τί οὖν κελεύω ποιοῦντας; νῦν δοκεῖ κῦρος ἔπεσθαι τοῖς Ἕλλησι, ὅτι βασιλέα. ἐγὼ οὖν φημὶ ἡμᾶς χρῆναι διαβῆναι τὸν Εὐφράτην πολλαχοῦ πρὶν δηλον εἶναι, ὅ, τι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἀποκρινοῦνται Κύρῳ. ἐὰν μὲν γὰρ φθάσωμεν ἕπεσθαι, ὑμεῖς δόξετε αἴτιοι εἶναι, διαβάντες τὸν Εὐφράτην, καὶ ὡς προθυμοτάτοις ἡμῖν ὅσι χάριν εἶναι Κῦρος, καὶ ἀποδώσει· (ὀπίσατεν δὲ εἴπης καὶ ἄλλος) ἐὰν δὲ ἀποφθάσωσιν οἱ ἄλλοι, ἄπιμεν μὲν πρῶτοι εἰς τοὔμπαλιν· ὑμῖν δὲ ὡς μόνοις πιστοτάτοις χρήσεται καὶ εἰς φυγὰς καὶ εἰς λοχαγίας, καὶ ἄλλου οὗ τινος αἰτήσεσθε, οἶδα ὅτι ὡς φίλου τεύξεσθε Κύρου. ἀκούσαντες ταῦτα, ἐπείθοντο, καὶ διέβησαν, πρὶν τοὺς ἄλλους ἀποκρίνασθαι. Κῦρος δὲ ἐπεὶ ἤσθετο διαβεβηκότας, ἥσθη τε, καὶ τῷ στρατεύματι πέμψας Γλοῦν, εἶπεν· ἐγὼ μέν, ὦ ἄνδρες, ἤδη ὑμᾶς ἐπαινῶ· ὅπως δ' καὶ ὑμεῖς ἐμὲ ἐπαινέσητε, ἐμοὶ μελήσει, ἢν μηκέτι με Κῦρον νομίζητε. οἱ μὲν δὴ στρατιῶται, ἐν ἐλπίσι μεγάλαις ὄντες, ἔχοντό αὐτῶν εὐτυχήσαι· Μένωνι δ' καὶ δῶρα ἐλέγετο πέμψαι μεγαλοπρεπῆ. ταῦτα δ' ποιήσας, διέβαινε. συνεπετο δ' καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα αὐτῷ ἄπαν, καὶ τῶν διαβαινόντων τὸν ποταμὸν οὐδεὶς ἐβρέχθη ἀνωτέρω τῶν μαστῶν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. οἱ δ' θαψακηνοὶ ἔλεγον, ὅτι οὐ πώποτε οὕτω ὁ ποταμὸς διαβατὸς γόνοις πεζῇ, εἰ μὴ τότε δηλὰ πλοίοις· ἃ τότε Ἀβροκόμας παρεῖσαν κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῇ. ἐδόκει δ' θεὸν εἶναι, καὶ σαφῶς συναπορρῆσαι τὸν ποταμὸν Κύρῳ ὡς βασιλεύσοντι. ἐνθεῦτεν διὰ μεσογαίας διὰ Συρίας σταθμοὺς ἐννέα, παρασάγγας πεντήκοντα, καὶ ἀφίκνοῦνται πρὸς τὸν Ἀράξην ποταμόν. ἐνταῦθα ἦσαν κῶμαι πολλαί, μεσταὶ σίτου καὶ οἴνου. ἐνταῦθα ἐμεινάν ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἐπεσιτίσαντο. ἐνθεῦτεν διὰ μεσογαίας διὰ Ἀραβίας, τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων, σταθμοὺς ἐρήμους πέντε, παρασάγγας τετράκοντα καὶ πέντε. ἐν τούτῳ δ' τῷ τόπῳ ἦν μὲν ἡ γῆ, πεδίον, ἅπαν ὁμαλὸν ὥσπερ θάλαττα, ἀψινθίου δ' πλῆρες· εἰ δέ τι καὶ ἄλλο ἐνῆν ὕλης ἢ καλάμου, ἅπαντα ἦν εὐώδη ὥσπερ ἀρώματα. δένδρον δ' οὐδὲν ἐνῆν.

μεγαλοπρεπῶς

Asequuturi ne Cyrum, an non; copias suas seorsum cogit, & hac eos oratione compellat: Si mihi paruerit is, milites, nullo nec periculo, nec labore vestro consequemini, vt maiori vos Cyrus honore, quam ceteros milites, adficiat. Quid ergo faciundum cēseo? Rogat nunc Cyrus, vt aduersus regem se Græci sequantur. Ego vero aio debere nos Euphratē fluuiū traiicere prius, quam quid reliqui Græci responsuri Cyro sint, constet. Quod si decreuerint, sequendum esse; vos illi totius rei auctores exstitisse videbimini, a quibus traiiciēdi factum fuerit initium: atq; adeo gratiam vobis Cyrus, vt gratificandi sibi studiosissimis, habebit ac referet; quod quidē si quisquam alius, ipse certe facere nouit. Sin ceteri secus statuerint, vniuersi quidē domum reuertemur; sed vos tamen, vt solos dicto audientes, fidissimorum loco habebit, & ad præsidia, & ad præfecturas cohortium; ac si quidem aliud etiā quid fuerit, quod requiretis, scio vos ab Cyro vestri studioso impetraturos. Quæ quum illi audissent, obtemperabant; ac prius, quam alij respōderent, traiiciebāt. Quos vbi Cyrus transmisisse animaduerteret, magnam voluptatē cepit, ac statim ad eas copias Glun cū his verbis misit: Equidē vos iam laudo, verū vt vos vicissim me laudetis, mihi curæ erit, aut pro Cyro me non amplius habebitis. Milites magna spe concepta, fausta, feliciaq; ipsi omnia precabātur. Menoni etiam magnifica munera missse ferebatur. Quib. peractis, & ipse transmittebat, & vniuersus eū exercitus sequebatur; ac nemo ex iis, qui amnem traiiciebant, supra mamilas madefactus fuit, adfirmantibus Thapsacenis, numquam alias id flumen pedibus transmissum fuisse, quam hoc tempore, quippe quod nauigiis tātum traiiciatur, quæ præcedēs ante ipsos Abrocomas exusserat, ne Cyrus traiiceret. Res quidē ipsa diuinitus accidere visa est, quasi fluuius ipse Cyro regnaturo cederet. Deinceps per Syriam progreditur castris IX, parasangas L, & ad Araxem fluuiū perueniunt. Heic vici multi erant, frumento & vino referti. quamobrem triduum ibidem hærent, & commeatum comparant. Hinc per Arabiam, quum Euphratem haberet ad dextram, castris quinq;, parasangas XXXV per solitudinem conficit. Hoc loco planicies tota maris instar æquabilis erat, absinthio plena. Si quid aliud habebat vel fruticeti, vel arundinum, ea vero vniuersa instar aromatum erant fragrantia. Arbor quidem certe nulla erat.

Cyrus Euphratem sine nauigiis traiicit.

Arabiæ descriptio.

Asini siluestres Arabiæ. Athenæ. 9. p. 197,8.

Ex feris habebat siluestres asinos quãplurimos, & struthiocamelos grandes haud paucos. Erant heic & otides & damæ. Atq; has feras equites nonnumquã insectabantur. Asini quidem isti, si quis persequeretur, præcurrebant, ac deinde restitabant, quod multo velocius equo currerent; & rursus equo propius accedẽte, idem facitabant. Itaq; capi non poterant, nisi ex interuallo distarent equites, atq; aliis alij succedentes, eos venando vrgerẽt. Si quæ caperentur, carnes habebãt ceruinis quidem illas consimiles, sed aliquanto teneriores.

Struthiocameli.

Struthiocamelum nemo cepit, adeoq; qui persequuti eos fuerant equites, cito desierunt. Nam volando fugiebat, quum & pedum cursu, & alis expansis pro velo vteretur. Otidas, si quis celeriter suscitet, licet capere. Nã breue ad interuallũ tamquam perdices volant, & celeriter defatigantur. Carnes harum suauissimæ erant. Facto per hãc regionem itinere, ad Mascam fluuium perueniunt, cuius erat latitudo plethri vnius. Heic vrbs erat ampla quidem illa, sed deserta, cui nomen Corsote, & quam Mascas vndiq; circumfluebat. Manserunt hoc loco triduum, & exercitui frumentatione prospiciebatur. Hinc castris decimistertiis, per loca deserta parasangas nonaginta conficit, Euphratem fluuium ad dextram retinens, & ad Portas siue fauces mõtium peruenit. In his stationibus multa iumẽta fame peribant. Nam neq; pabulũ heic erat, neq; vlla vsquam arbor; sed regio vniuersa nuda erat & vacua. Incolę vero lapides molares propter flumen effodiebãt, & formatos, Babylonemq; vectos vendebant; proq; hoc pretio frumẽto comparato, vitam sustinebant. Iam frumentum milites defecerat, neq; coëmendi eius facultas erat reliqua, nisi in foro Lydio, illorum barbarorum in castris, qui Cyrum sequebãtur: vbi farinæ capitha siclis quatuor vendebatur. Siclus septem Atticis obolis & semisse valet, ac duos chœnices Atticos capitha continebat. Quamobrem se carnibus milites sustentabant. Et nonnullæ ex his stationibus admodum longo ex interuállo distabant, quoties vel ad aquam, vel ad pabulum quærendũ durare suos volebat. Quin aliquando, quum vias angustas, lutumque offenderent, quod a plaustris penetraret non posset, Cyrus cum eis, quos secum habebat prętãtissimos & fortunatissimos, restitit; ac Glun Pigretemq; cum barbarorũ copiis, extrahere de luto plaustra iussit.

Cyri apud suos auctoritas.

Athenæ. 9. p. 193,38.

Α θηεία ὴ, πλῆθοι μὲν οἱ ἄγελοι ὄνοι, ὀκ ὀλίγοι ὴ στρθοὶ, αἱ μεγάλαι· σὶν ᾗς ὴ τὰς ὠτίδες καὶ δορκάδες. Ταῦτα ὴ τὰ θηεία οἱ ἱππεῖς ἐδίωκον ἐνίοτε· καὶ οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεί τις διώκοι, παρδραμόντες ἀνέμενον. (πολὺ γὰρ τάχιον ἵππου θᾶττον ἔτρεχον) καὶ πάλιν ἐπεὶ πλησιάζοι ὁ ἵππος, ταὐτὰ ἐποίουν· ὥστε οὐκ ἐξῆν λαβεῖν, εἰμὴ σφαδάνιες οἱ ἱππεῖς θηρῶεν σφαδεχόμενοι τοῖς ἵπποις. τὰ ὴ κρέα τῶν ἁλισκομένων ἦν παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις, ἁπαλώτερα δέ. στρθὸν δὲ οὐδεὶς ἔλαβεν. οἱ δὲ διώξαντες τ ἱππέων ταχὺ ἐπαύοντο. πολὺ γὰρ ἀπέπτα ἀποφεύγουσα, τοῖς μὲν ποσὶ δρόμῳ, τ δὲ πέρυξιν ἄρασα ὥσπερ ἱστίῳ χρωμένη. Ταὰς ὴ ὠτίδας, ἄν τις ταχὺ αἴρῃ, ἔστι λαμβάνειν. πέτονται γὰρ βραχύ, ὥσπερ αἱ πέρδικες, καὶ ταχὺ ἀπαγορεύουσι. τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἥδιστα ἦν. πορευόμενοι ὴ διὰ ταύτης τ χώρας, ἀφικνοῦνται ἐπὶ τ μασκᾶν ποταμόν, τ εὖρος πλεθριαῖον. ἐν ταύτῃ ἦν πόλις ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα δὲ αὐτῇ χορσωτή, περιέρρυτο δὲ αὕτη ὑπὸ τ μασκᾶ κύκλῳ. ἐν ταύτῃ ἔμειναν ἡμέρας ἕξ, καὶ ἐπεσιτίσαντο τ στράτευμα. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς ἐρήμους ἕξ καὶ δέκα, παρασάγας ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα, τ εὐφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων, καὶ ἀφίκνηται ἐπὶ πύλας. ἐν τούτοις τοῖς σταθμοῖς πολλὰ τῶν ὑποζυγίων ἀπώλετο ὑπὸ τ λιμοῦ. οὐ γὰρ ἦν χόρτος, οὐδὲ ἄλλο δένδρον οὐδέν, ἀλλὰ ψιλὴ ἦν ἅπασα ἡ χώρα. οἱ δὲ ἐνοικοῦντες ὄνους ἀλέτας † παρὰ τ ποταμὸν ὀρύττοντες καὶ ποιοῦντες, εἰς βαβυλῶνα ἦγον καὶ ἐπώλουν, καὶ ἀντεμπορεύοντο σῖτον ἔχων. τ δὲ στράτευμα ὁ σῖτος ἐπέλιπε, καὶ ὠνεῖσθαι οὐκ ἦν, εἰμὴ ἐν τῇ λυδίᾳ ἀγορᾷ, ἐν τῷ Κύρου βαρβαρικῷ, πλοῦ καπίθου ἀλφίτων, τετάρων σίγλων. ὁ δὲ σίγλος δύναται ἑπτὰ ὀβολοὺς καὶ ἡμιοβόλιον ἀττικούς· ἡ δὲ καπίθη δύο χοίνικας ἀττικὰς ἐχώρει. κρέα οὖν ἐσθίοντες οἱ στρατιῶται διεγίγνοντο. ἦν δὲ τούτων τῶν σταθμῶν ὃς πολὺ μακρὸς ἤλαυνεν, ὁπότε ἢ τοὺς ὕδωρ βούλοιτο παρατελέσαι, ἢ τοὺς χιλόν. καὶ δή ποτε ἐνοχωρίας καὶ πηλοῦ φανέντος τ ἁμάξας δυσπορεύτου, ἐπέσχε ὁ Κῦρος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ῥώσοις καὶ εὐδαιμονεστάτοις, καὶ ἔταξε Γλοῦν καὶ Πίγρητα λαβόντας τὸ βαρβαρικὸν στρατὸν συνεκβιβάζειν † τὰς ἁμάξας. τ ἁμαξῶν ἐπεί

ἐπεὶ δ' ἐδόκει αὐτῷ ὀλαίως ποιεῖν, ὡς περ ὀρ- A Quum autem illi hoc lente Cyro facere viderentur, quasi indignabundus summa penes se auctoritate Persas currus expedire celeriter coniũctis operis mandabat. Heic vero nõ omnino nullum parentis imperio modestiæ indiciũ videre licuisset. Nã purpureis vestibus, quas cãdyas vocãt abiectis eo loco, quo forte quilibet stabat, quasi quispiam de victoria curreret, collem admodum etiam pręcipitem subibant; quum magni pretij tunicas haberent, & variis coloribus caligas, nonnulli etiam torques
τοῖς περὶ χάλοις, & φέλλια περὶ τοῖς χερσίν.
γῇ ἐκέλευσε τοὺς περὶ αὐτὸν πρώτους τοὺς κρατίστους συνεπισπεύσαι τοὺς ἁμάξας. ἔνθα δὴ μέρος τι τῆς τάξιος ἐπὶ πολὺ ἐφαίνετο γυμνοὺς τοὺς πορφυροῦς καθίδας, ὅπου ἕκαστος ἔτυχεν ἑστηκώς, ἵεντο, ὡς περ ἂν ὁράμοι τις περὶ νίκης, καὶ μάλα σὺν πρανοῦς γε λόφου, ἔχοντες τούτους τε τοὺς πολυτελεῖς χιτῶνας, καὶ τοὺς ποικίλους ἀναξυρίδας, ἔνιοι δὲ καὶ περὶ τοῖς σκέλεσι περὶ τὴν παχίλαν, καὶ φέλλια ὑπὲρ τῶν χειρῶν. ἅμα δὲ σὺν τούτοις εἰσπηδήσαντες εἰς τὸ πηλόν, θᾶττον ἢ ὥς τις ἂν ᾤετο, μετεώρους ἐξεκόμισαν τοὺς ἁμάξας. ὃ δὲ σύμπαν, δῆλος ἦν Κῦρος πανσύδην πᾶσι τὸν ὁδὸν, καὶ δι' ὀλιγίστων, ὅπου μὴ ὑπισχνοῖτο ἕνεκα, ἢ τινὸς ἄλλου ἀναλήψεως σκαδίζειν· νομίζων, ὅσῳ μᾶλλον ἂν θᾶττον ἔλθοι, τοσούτῳ ἀπαρασκευασοτέρῳ βασιλεῖ μαχεῖσθαι. ὅσῳ δ' ὀλαιότερον, τοσούτῳ πλέον βασιλεῖ στρατεύεσθαι στρατεύμα. καὶ συνιδεῖν δι' ὧν ἐπορεύετο τὴν νοῦν ἢ βασιλέως ἀρχὴν πλήθει μὲν χώρας καὶ ἀνθρώπων ἱκανὴν οὖσαν, τῷ δ' μήκει τῶν ὁδῶν, καὶ τῷ διεσπάσθαι τὰς δυνάμεις, ἀσθενῆ, εἴ τις ὀλίγα λέων τὸν πόλεμον ποιοῖτο. ὥραν δ' ἤδη ἐφέρετο καὶ τὸν ἐρήμους καθμοὺς ὧν πόλις ἐδεδήμει καὶ μεγάλη, ὄνομα δὲ καρμανδή· ἐκ ταύτης οἱ στρατιῶται ἠγόραζον τὰ ἐπιτήδεια, χρείαις ἀφικνούμενοι ὧδε. διφθέρας, ἃς εἶχον στρώματα, ἐπιμπλασαν χόρτου κύφου. εἶτα συνῆγον καὶ συνέκοπτον, ὡς μὴ ἄπλεκτος ἡ καρφὴς ὃ ὕδωρ. ἐπὶ τούτων διέβαινον, καὶ ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια, οἴνου τε ἐκ τοῦ βαλάνου πεποιημένον τοῦ ἀπὸ τῶν φοίνικος, καὶ σῖτον μελίνης. τοῦτο γὰρ ἐν τῇ χώρᾳ πλῆθον. ἀμφιλεξάντων δέ τινων τοῦ τε τοῦ Μένωνος στρατιώτου καὶ τοῦ Κλεάρχου, ὁ Κλέαρχος κρίνας ἀδίκως τὸν τοῦ Μένωνος, πληγὰς ἐνέβαλεν, ὁ δ' ἐλθὼν πρὸς τὸ ἑαυτῶν στράτευμα, ἔλεγεν· ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται, ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο ἰσχυρῶς τῷ Κλεάρχῳ. τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ Κλέαρχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, καὶ οὐκ κατασκευάμενος τὰ ἀγρεῖα, ἀφικνεῖτο ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ σκηνώματα διὰ τοῦ Μένωνος στρατεύματος σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν. Κῦρος δ' οὔπω ἦκεν, ἀλλ' ἔτι προσήλαυνε. τῶν δὲ Μένωνος στρατιωτῶν ξύλα σχίζων τις, ὡς εἶδε τὸν Κλέαρ-

B circa collum, & circum manus armillas. Nihilo minus statim cum his in lutum insilientes, citius opinione cuiusquam plaustra in sublime sublata exportabant. Ad summam, res ipsa declarabat, Cyrum itineri festinationem addere, neq; diutius vsquam hærere, nisi si frumentationis vel alterius necessarię rei caussa alicubi subsisteret. Existimabat enim, tanto se imparatiore cum rege dimicaturum, quãto celerius ipse accessisset: quanto autem tardius, tanto maiores regi copias coactum iri. Neq; non intelligere poterat, quicumq; rem adtentius consideraret, regis imperium regionis quidem illud amplitudine, hominumq; copia firmum esse: verum & ob itinerum prolixitatem, & quia copiæ hinc inde diuulsæ sint, idem illud imbecillum esse, si quis celeriter bellum gerat. Vltra Euphratem, versus illas stationes desertas, tum opulenta tum magna vrbs erat, cui nomẽ Carmanda. Ex hac sibi milites commeatum comparabant, quum ratibus opera tumultuaria confectis in hunc modum vterentur. Pelles eas, quibus vtebantur pro tegumentis, leui fœno referciebant, ac deinde futuris artius iunctis prohibebant, ne aqua pertingere ad paleas posset. His ergo traiiciebant, commeatumq; comportabant; videlicet vinum ex palmulis factum, & panici frumentum. Nam huius in ea regione maxima erat copia. Ceterũ orta inter Menonis & Clearchi milites hoc loco cõtrouersia, Clearchus Menonis militem, iudicio suo illatę reum iniuriæ, verberibus cædi iussit. Is ad exercitum suum reuersus, rem exponit. Quo milites cognito, molestę ferebant, & Clearcho succẽsebant graviter. Eodem die Clearchus, quum ad traiectum fluminis accessisset, foro venalium rerum ibidem inspecto, ad tabernaculum suum per Menonis castra cum suis perpaucis equo reuehebatur. Cyrus autem nec dum venerat, sed adhuc erat in itinere, vt accederet. Quum vero quidam e Menonis militibus ligna scinderet, viso Clear-

Cyri celeritas expedita.

Lis inter Clearchi & Menonis milites orta.

cho, qui eques transiret, securim in eum A coniicit, & ab illo quidem hic aberrat: verum alius eum lapide petebat, & item alius, excitatoq; clamore permulti. Clearchus sua in castra fuga elabitur, ac statim arma capi mandat, grauisq; armaturæ militibus istic subsistere iussis, & ante pedes scuta collocare; cum Thracibus & equitib. ipse, quos in agmine suo supra quadraginta habebat, & eos maxima ex parte Thraces, sic aduersus Menonis milites prouehitur, vt & illi terrore percellerẽtur, & Meno etiam ipse; aliis ad arma concurrentibus, aliis stãB tibus, & quid in re nec opinata, facerent, ignorãtibus. Proxenus autem qui tamdem forte cum grauis armaturæ militum acie accesserat, statim ductis inter vtrosque copiis, arma deponebat, & Clearchum rogabat, ne hæc faceret. Ferebat ille grauiter, quod cum parum abfuisset, quin lapidibus obrutus perisset, lenibus verbis in illo acerbo casu suo vteretur. Deniq; de medio excederet, iubebat. Interea quum aduenisset Cyrus, ac rem totã percepisset, mox sumtis in manus armis, vna cum maxima illorum manu, qui aderant, in medium aduehitur, & huiusmodi quędam inquit: Nescitis plane, quid agatis, Clearche, tuq; Proxene, ac Græci ceteri, qui adestis. Nam si prœlio inter vos congrediemini, existimare debetis, & me hoc ipso die, & vos non multo post, ad internecionem cæsum iri. Nam si non recte nostræ res adfectæ fuerint, omnes hi barbari, quos cernitis, nobis infensiores erunt; quam ij qui regis partes tuentur. Quę verba quũ Clearchus audiisset, ad se rediit; & ambo, facto irascẽdi fine, arma deponebant. Inde quum procederẽt, ex equorum vestigiis & stercore, quæ conspiciebantur, coniecturã faciebant, fuisse istic equorum ad duo millia. Hi prœeundo tum pabulum, tum si quid aliud esset vsui futurum, exurebant. Erat quidam Orontas Persa, qui genere familiam regis adtingebat, & inter Persas rerum bellicarum peritia excellere ferebatur. Is Cyro insidias facere instituit. Ac tametsi etiam ante hoc tempus arma contra Cyrum ceperat, tamen modo reconciliatus aiebat; si mille sibi equites traderet, aut structis insidiis equites illos incendiis omnia vastantes se interemturum, aut multos in potestatem suam viuos redacturum; prohibiturumque, ne accedendo reliqua incenderent; facturum denique ne vlli vmquam renuntiare regi possent, quod vidissent Cyri exercitum. Quę quum audiisset Cyrus, visa ei sunt e re

Cyrus litem componit.

Orontæ proditio.

χον διελαύνοντα, ἵνα σι τῇ ἀξίνῃ. ὁ δ' ἔστ μὲν αὐτὸν ἥμαρτεν, ἀλλος ὁ λίθῳ, καὶ ἄλλος εἶτα πολλοί, χραυγῆς γενομένης. ὁ δὲ καταφεύγει εἰς τὸ ἑαυτῶ στράτευμα, καὶ ἵππος παρασπᾷ εἰς τὰ ὅπλα, καὶ τὰς μὲν ὁπλίτας ἐκέλευσεν αὐτῷ μεῖναι, τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ γόνατα θεντας· αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς θρᾷκας καὶ τοὺς ἱππέας, οἵπερ ἦσαν αὐτῷ ἐν τῷ στρατεύματι πλείους ἢ τετταράκοντα, (τούτων δ' οἱ πλῆστοι θρᾷκες) ἤλαυνεν ὅπῃ τοὺς Μένωνος, ὥστε ἐκείνους ἐκπεπλῆχθαι, καὶ αὐτὸν Μένωνα, καὶ βέλτιον ὅπῃ τὰ ὅπλα. οἱ δὲ καὶ ἔσασαν ἀπορροῦντες τῷ πράγματι *. ὁ δὲ Πρόξενος, ἔτυχε γὰρ ὕστερον πρησιὼν, καὶ τάξις αὐτῷ ἐπομένη τῶν ὁπλιτῶν· λύθυς οὖν εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέρων ἄγων, ἔλετο τὰ ὅπλα, καὶ ἐδέετο τοῦ Κλεάρχου μὴ ποιῆν ταῦτα. ὁ δὲ ἐχαλέπαινεν, ὅτι αὐτοῦ ὀλίγου δεήσαντος καταλυθῆναι, πρᾴως λέγοι ὁ αὐτοῦ πάθος, ἐκέλευέ τε αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου ἐξίστασθαι. ἐν τούτῳ δ', ἐπεὶ ἦκε Κῦρος, καὶ ἐπύθετο ὁ πρᾶγμα, λύθυς ἔλαβε τὰ † ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, καὶ σὺν τοῖς παροῦσι τῶν πλείστων ἦκεν ἐλαύνων εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει ὧδε· Κλέαρχε, καὶ Πρόξενε, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρόντες Ἕλληνες, οὐκ ἴστε ὅ, τι ποιεῖτε. εἰ γάρ τινα ἀλλήλοις μάχην συνάψετε, νομίζετε ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ ἐμέ τε καταπεπαυκέναι, καὶ ὑμᾶς οὐ πολὺ ἐμοῦ ὕστερον· κακῶς γὰρ τῶν ἡμετέρων ἐχόντων, πάντες ἴστε, ὅσοι ὁρᾶτε, βάρβαροι πολεμιώτατοι ὑμῖν ἔσονται τῶν δὲ βασιλέως ὄντων. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέαρχος, ἐν ἑαυτῷ ἐλθών, καὶ παυσάμενοι ἀμφότεροι χῶραν ἔλαβον τὰ ὅπλα. ἐντεῦθεν προϊόντων ἐφαίνετο ἵππος καὶ ἱππεῖς. εἱκάζετο δὲ εἶναι ὁ σίδος ὡς διακοσίων ἵππων. οὗτοι προϊόντες ἔκαμον καὶ χιλοὺς καὶ εἴ τι ἄλλο χρήσιμον ἦν. Ὀρόντας δὲ Πέρσης ἀνήρ, ἦλθέ τε πρόσθεν βασιλέως, καὶ τὰ πολέμια λεγόμενος ἐν τοῖς Πέρσαις πρῶτος, ἐπεβουλεύθη Κύρῳ, καὶ πρόσθεν πολεμήσας. καὶ ἀλλαγὴς δὲ ἔστ Κύρῳ, εἶπεν· εἰ αὐτῷ δοίη ἱππέας χιλίους, ὅτι τοὺς πρόσθεν καταφανεῖς ἱππέας ἢ καταφανεῖ αὖ ἐνέδρευσας, ἢ ζωὴν πολλοῖς αὐτῶν ἔλοι, καὶ κωλύσοι τὸ καῖειν ὁπόσα, καὶ ποιήσοι μή ποτε δυνάσθαι αὐτοὺς ἰδόντας Κύρου στράτευμα, βασιλέως ἀφαγνῆναι. ᾧ δὴ Κύρῳ ἀκούσαντι ταῦτα ἐδόκει ὠφέλιμα

λιμᾷ εἰ), ϗ ἐκέλευεν αὐτ῀ λαμβάνειν μέρος παρ' ἑκάστου τ῀ ἡγεμόνων. ὁ δ' Ορόντας, νομίσας ἑτοίμους αὐτῷ εἶ) τὰς ἱππέας, γράφει ὅπισθολιῶ τῷδε βασιλέα, ὅτι ἥξοι ἔχων ἱππέας, ὡς ἂν δυνατὸν πλείστους· ἀλλὰ φράσαι τοῖς ἑαυτ῀ ἱππεῦσιν ἐκέλευεν, ὡς φίλιον αὐτ῀ ὑποδέχεσθαι. ἐνῆν δ' ἐν τῇ ὅπισθολῇ καὶ τ῀ παλαίθεν φιλίας ὑπομνήματα, καὶ πίστεως. ταύτῃ τοίνυν τῷ ὅπισθολιῷ δίδωσι πιστῷ ἀνδρὶ, ὡς ᾤετο. ὁ δὲ λαβὼν, Κύρῳ † δείκνυσιν. ἀναγνοὺς δὲ αὐτὰ Κῦρος, συλλαμβάνει Ορόντᾳ, καὶ συγκαλέσας τῷ αὐτ῀ σκηνῷ τῶν ἀρίστους τ῀ παρὰ αὐτὸν ἑπτά. ϗ τὰς τ῀ Ἑλλήνων φρατηγοὺς ἐκέλευεν ὁπλίτας ἀγαγεῖν, τούτους δὲ θέσθαι τὰ ὅπλα παρὰ τὸ αὐτ῀ σκηνῷ. οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, ἀγαγόντες ὡς τετρακισχιλίους ὁπλίτας. Κλέαρχον δὲ καὶ εἴσω παρεκάλεσε σύμβουλον, ὅς γε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει παρεσκευῆσθαι μάλιστα τ῀ Ἑλλήνων. ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, ἐξήγγελε τοῖς φίλοις τ῀ κρίσιν τοῦ Ορόντου, ὡς ἐγένετο. ἦν γὰρ ἀπόῤῥητον ἰδεῖν. ἔφη δ' Κῦρον ἄρξαι τοῦ λόγου ὧδε· Παρεκάλεσα ὑμᾶς, ἄνδρες φίλοι, ὅπως σὺν ὑμῖν βουλεύσωμαι ὅ, τι † δικαιότατον καὶ τοῖς θεοῖς καὶ τοῖς ἀνθρώποις, τοῦτο πρᾶξαι περὶ Ορόντου τουτί. τοῦτον γὰρ πρῶτον μὲν ὁ ἐμὸς πατὴρ ἔδωκεν ὑπήκοον ἐμοὶ εἶ). ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔχει, ὡς ἔφη αὐτὸς, ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ ἐπολέμησεν ἐμοὶ, ἔχων τὴν ὑπ' Ἀρδεσιν ἀκρόπολιν, καὶ ἐγὼ αὐτὸν τοῖς πολεμίων ἐποίησα, ὥστε δόξαι τούτῳ τοῖς περὶ ἐμὲ πολέμου παύσασθαι, καὶ δόξαι ἥλαττον καὶ ἔδωκα. μῶν ταῦτα, ἔφη, ὦ Ορόντα, ἔστιν ὅ, τι σε ἠδίκησα; ὁ δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι οὔ. πάλιν ὁ Κῦρος ἠρώτα· οὐκοῦν ὕστερον, ὡς αὐτὸς σὺ ὁμολογεῖς, οὐδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικούμενος, ἀποστὰς εἰς μυσοὺς, κακῶς ἐποίεις τ῀ ἐμά; χώραν ὅ, τι ἐδύνω; ἔφη ὁ Ορόντης. ἔγωγε, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁπότ' οὖν ἔγνως τ῀ σεαυτοῦ δυνάμιν, ἐλθὼν ὅπῃ τ῀ Ἀρτέμιδος βωμὸν, † μεταμεμέληταί σοι ἔφησθα, ϗ πείσας ἐμὲ, πίστα πάλιν ἔδωκάς μοι, καὶ ἔλαβες παρ' ἐμοῦ; καὶ ταῦθ' ὁμολογεῖ ὁ Ορόντης. τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀδικηθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, νῦν τοτὲ τὸν ὅπιθουλεύων μοι φανερὸς γέγονας; εἰ πάντος γ' ἕνεκα Ορόντα ὅτι οὐδὲν ἀδικηθεὶς, ἠρώτησεν ὁ Κῦρος αὐτὸν, ὁμολογεῖς οὖν περὶ ἐμὲ ἄδικος εἶ); ἦ γὰρ ἀνάγκη, ἔφη ὁ Ορόντης.

δίδωσιν.

δικαιόν ἐστι

μεταμεμέλῃσθαί σοι

sua futura. Quamobrem iussit, vt a singulis ducibus copiarum partẽ acciperet. Orontes, qui existimaret, paratos sibi equites fore, literas ad regem scribit, venturũ se cum equitatu quam posset maximo: saltim dici iuberet equitibus suis, vt se tamquam amicum exciperent. Eadem in epistola pristinam regi amicitiam ac fidẽ in memoriam reuocabat, eamq; homini, quẽadmodum ipse existimabat, fideli tradebat. Is quum primum eam accepisset, Cyro ostẽdit: qui ea lecta, comprehendit Orontam, & ad tabernaculum suum Persas septem, auctoritate apud se præstantissimos, arcessit; Græcorumq; duces iubet grauis armaturæ milites adducere, qui cũ armis tabernaculum suum circumsisterent. Parebant illi, circiterq; militum armaturæ grauis tria millia ducebãt. Clearchum introvocatum etiam in consilium adhibebat, quod is tum ipsi, tum ceteris, Græcos longe dignitate videretur antecellere. Quumq; post ille de tabernaculo exiisset, quo pacto de Orõta iudicium factũ fuisset, amicis narrabat: quippe qui rem silentio tegere iussus non esset. Aiebat autem, Cyrum fecisse dicẽdi principium huiusmodi quoddam: Equidẽ vos, amici, huc aduocari volui, quo de vestri consilij sententia, de hoc Oronta id statuã, quod & ad Deos, & ad homines æquissimum fuerit. Hunc primum pater meo sub imperio esse voluit. Postea fratris mei iussu, quemadmodum ipse fassus est, aduersum me arma cepit, Sardium arce occupata. Ego vero bello hominem persequens effeci, vt abstinẽdum sibi a bello aduersus me putaret; adeoq; dextram ipsi & dedi, & accepi. Post hæc, ait, vllane te iniuria adfeci, Oronta? Quum is respondisset, Nulla; rursus interrogabat Cyrus: Ergo deinceps, vti quidem ipse profiteris, nihil a me læsus, nonne facta ad Mysos defectione agrum meum, quacumque ratione poteras, infestum habuisti? Factum, Orontes ait. Ergo quum rursus, quæ tuæ vires essent, adgnoscere; nonne ad aram Dianæ accessisti, ac pœnituisse te facinoris tui dixisti, mihique persuaso fidem dedisti, & accepisti? Quæ itidem quum Orontes fassus esset: Quanam igitur, ait Cyrus, adfectus a me iniuria, tertium modo mihi deprehensus es insidias struere? Quum nulla se adfectum Orontes iniuria diceret, Cyrus eum interrogat: Ergone te fateris in me iniurium esse? Id quidem necesse est, ait Orontes.

Tum rursum Cyrus: Etiã ne deinceps fratri meo hostis fueris, mihiq; amicus & fidus? Cui ille: Tametsi maxime sim, respondit: tibi tamen, Cyre, non amplius fidus videbor. Ad quæ verba Cyrus iis, qui aderãt, ait: Hic quidem huiusmodi tum fecit, tum fatetur: vestrũ vero tu primus dicito, Clearche, sententiã tuam. Et Clearchus: Equidem censeo, ait, hunc hominem quamprimum e medio tollendum esse, ne deinceps necesse sit ab ipso nos cauere; sed otiũ nobis sit, quod hunc adtinet, de iis, qui amici nobis esse volunt, bene promerẽdi. Ad hãc sentẽtiam Clearchus aiebat & ceteros accessisse. Post hæc surgentes vniuersi, atq; in his etiam propinqui hominis, Cyro sic iubente, cum indicio necis zonam Orontæ prehẽderunt. Deinde quibus hoc negotij datum erat, ipsum educebãt: quem quum viderẽt ij, qui ptius eum summisse venerabantur, etiam tunc eumdem illi venerationis honorẽ exhibebant, tametsi hominem duci ad mortem intelligerẽt. Posteaquam introductus in Artapatæ, quo Cyrus vno sceptrigerorũ fidelissimo vtebatur, tabernaculum fuisset; nemo deinceps Orontam vel viuum vel mortuũ vmquam vidit „ aut dicere certo potuit, quo pacto extinctus esset, aliter aliis suspicantibus. Ne quidẽ vmquam sepulchri ipsius vllum vestigium exstitit. Inde per agrum Babylonium castris tertiis, parasangas XII conficit. Quum castra tertia metatus esset, tam Græcas, quam barbaras copias in planicie lustrabat, idq; nocte media. existimabat enim regem postridie mane ineũdi prælij caussa cum copiis adfuturum. Et Clearchum quidem, dextrum cornu ducere iubet: Menonem Thessalum, sinistrum. Suos struebat ipse. Posteaquam lustratæ copiæ fuissent, aderant postridie magno a rege transfugæ, qui de exercitu regis Cyro nuntios adferebãt. Is, aduocatis Græcorum prætoribus, & cohortium præfectis, quo pacto pugnam institueret, consultabat; simulque cohortatus ipsos, huiusmodi verbis fiduciam addebat: Ego vos, Græci, non quod barbarorum mihi deesset copia, socios belli huc adduxi; sed quod præstare multis vos barbaris existimarem, idcirco mecum sumendos putaui. Quamobrem date quæso operam, vt vos eos exhibeatis, qui libertate, quã obtinetis, & cuius gratia vos equidem beatos arbitror, digni sitis. Nam scire vos volo, me libertatem rebus vniuersis anteferre, quas possideo, multoq; etiam maio-

Orontæ proditoris supplicium.

A ἐκ τούτου πάλιν ἠρώτησεν ὁ Κῦρος, ἔπ' οὖν ἂν ἡδέως τῷ ἐμῷ ἀδελφῷ πολέμιος, ἐμοὶ δὲ καὶ φίλος καὶ πιστός; ὁ δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐδ' εἰ γενοίμην ὦ Κῦρε, σοί γ' ἂν ἔτι ποτὲ δόξαιμι. τοιαῦτα ὁ Κῦρος εἶπε τοῖς παροῦσιν· ὁ μὲν ἀνὴρ τοιαῦτα μὲν πεποίηκε, τοιαῦτα δ' λέγει· ὑμῶν δ' σὺ πρῶτος, ὦ Κλέαρχε, ἀπόφαινε γνώμην ὅ, τι σοι δοκεῖ. Κλέαρχος δ' εἶπε τάδε· συμβουλεύω ἐγὼ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκποδὼν ποιεῖσθαι ὡς τάχιστα· ὡς μηκέτι δέοι τοῦτον φυλάττεσθαι, ἀλλὰ σχολὴ ἡμῖν, ὅ τι τούτου εἶεν, τοὺς τ' ἐθέλοντας τοῖς φίλοις τούτοις δοῦ ποιεῖν. ταύτην δὲ τὴν γνώμην ἔφη καὶ τοὺς ἄλλους πρόσθεσθαι. μετὰ ταῦτα κελεύοντος Κύρου ἐλάβοντο τῆς ζώνης τοῦ Ὀρόντου ὅτι θανάτου ἄποροι ἀπαγάγοντες, καὶ οἱ συνεῖποντο. εἶτα δ' ἄξοντα αὐτὸν οἷς προσετάχθη. ἐπεὶ δ' εἶδον αὐτὸν οἵαν πρόσθεν προσεκύνουν, καὶ τότε προσεκύνησαν, καίπερ εἰδότες ὅτι ὅτι †θανάτου ἄγοιεν. ἐπεὶ δ' εἰς τὴν †Ἀρταπάτα σκηνὴν εἰσήχθη, τοῦ πιστοτάτου τῶν Κύρου σκηπτούχων, μετὰ ταῦτα οὔτε ζῶντα Ὀρόντου, οὔτε τεθνεῶτα οὐδεὶς πώποτε εἶδεν, οὐδ' ὅπως ἀπέθανεν οὐδεὶς εἰδὼς ἔλεγεν. εἴκαζον δ' ἄλλοι ἄλλως. τάφος δ' οὐδεὶς πώποτε αὐτοῦ ἐφάνη. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Βαβυλωνίας σταθμοὺς γ, παρασάγγας δώδεκα. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σταθμῷ Κῦρος ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐν τῷ πεδίῳ, περὶ μέσας νύκτας· (ἐδόκει γὰρ εἰς τὴν ὑστεραίαν ἕω ἥξειν βασιλέα σὺν τῷ στρατεύματι μαχούμενον) καὶ ἐκέλευε Κλέαρχον μὲν τὸ δεξιὸν κέρας ἡγεῖσθαι, Μένωνα δὲ τὸ εὐώνυμον· αὐτὸς δὲ τοὺς ἑαυτοῦ διέτασσε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξέτασιν ἅμα τῇ ὑστεραίᾳ ἡμέρᾳ αὐτόμολοι πρὸς μεγάλου βασιλέως ἥκοντες ἀπήγγελλον Κύρῳ περὶ τῆς βασιλέως στρατιᾶς. Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τῶν ἑλλήνων, συνεβούλευε τότε, πῶς αὐτῷ μάχιμα ποιοῖτο, καὶ †αὐτοὺς παρῄνει θαρρύνων τοιάδε· ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐκ ἀνεψιὸν ἐπορῶν βαρβάρων συμμάχους ὑμᾶς ἄγω, ἀλλὰ νομίζων ἀμείνονας καὶ χρείττους πολλῶν βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προσελαβόμην. ὅπως δ' ἂν ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας, ἧς κέκτησθε, καὶ ὑφ' ἧς ὑμᾶς ἐγὼ εὐδαιμονίζω. εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι τὴν ἐλευθερίαν ἐλοίμην ἂν ἀντὶ ὧν ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολλαπλασίων.

Ἀρταπάτης σκηνοῦχος ἐγένετο

αὐτός

ἐξῶνα, ὑμᾶς εὐθὺς δ.

πλασίων. ὅπως ὃ εἰδῆτε εἰς οἷον ἔρχεσθε † ἀγῶνα, ἐγὼ ὑμᾶς διδάξω. Ὁ μὲν πλῆθος πολύ, καὶ πολλῇ κραυγῇ ὀπίσασιν· αὖ ὃ ταῦτα ἀνάσχησθε, τἄλλα καὶ ἀσχυνεῖσθαί μοι δοκῶ, οἵους ἡμᾶς γνώσεσθε τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ οἰκοῦντας αὐθέντας. ὑμᾶς ὃ ἀνδρῶν ὄντων, καὶ δι' ὀλίγων γιγνομένων, ἐγὼ ὑμῖν τ' μὲν οἰκεῖα δεβουλόμην ἀπιέναι τοῖς οἴκοι ζηλωτὸν ποιήσω ἀπελθεῖν, πολλοὺς δ' οἶμαι ποιήσειν τὰ παρ' ἐμοὶ † αἱρήσεσθαι αὐτὶ τῶν οἴκοι. ἐν τούτῳ Γαυλίτης παρὼν, Φυγὰς σάμιος, πιστὸς ὃ Κύρῳ, εἶπε· καὶ μὲν, ὦ Κῦρε, λέγουσί τινες, ὅτι πολλὰ ὑπισχῇ νῦν, δέον δ' ἂν τοιούτῳ εἴη δ' κινδυνεύειν δ' παρεσόμενος· αὖ δ' δ' ἥξεταί τι, οὐ μεμνῆσθαί σε. ἔνιοι ὃ, οὐδ' εἰ μέμνησαί τε καὶ βούλοιο, δυνήσεσθαι αὖ ἀποδοῦναι, ὅσα ὑπισχῇ. ἀκούσας ταῦτα ἔλεξεν ὁ Κῦρος· ἀλλ' ἔστι μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἡ ἀρχὴ ἡ πατρῴα, πρὸς μὲν τ' μεσημβρίαν, μέχρις δ' δέον καῦμα δ' διώκειν οἰκοῦσιν οἱ ἄνθρωποι· πρὸς ὃ ἄρκτον, μέχρις ὅτου δέον χαμῶνα. τὰ δ' ἐν μέσῳ τούτων ἄπορα σατραπεύουσιν οἱ δ' ἐμοὶ ἀδελφοὶ φίλοι. ὧν δ' ἡμῖς νικήσωμεν, † ὑμᾶς δ' τοὺς ἡμετέρους φίλους τούτων εἴκοσι ποιῆσαι. ὥστε δ' τ' τὸ δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω ὅ, τι δῶ ἑκάστῳ τ' φίλων, αὖ δ' ἥξω), ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἱκανοὺς, οἷς δῶ. ὑμῖν δὲ τ' ἐλλιπῶν καὶ στέφανον ἑκάστῳ χρυσοῦν δώσω. οἱ δὲ, ταῦτα ἀκούσαντες, αὖθί τε ἦσαν πολὺ προθυμότεροι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξήγγελλον. εἰσῆσαν δὲ παρ' αὐτὸν οἵ τε στρατηγοὶ, καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων τινὲς, ἀξιοῦντες εἰδέναι, τί σφίσιν ἔσται, ἐὰν κρατήσωσιν. ὁ δὲ, ἐμπιπλὰς ἀπάντων τ' γνώμης, ἀπέπεμπε. παρεκελεύοντο δ' αὐτῷ πάντες, ὅσοι καὶ διελέγοντο, μὴ μάχεσθαι, ἀλλ' ὅπισθεν ἑαυτῶν πάσεσθαι. ἐν ὃ τῷ καιρῷ τούτῳ Κλέαρχος ὧδέ πως ἤρετο Κῦρον· οἴει γάρ σοι, ὦ Κῦρε, μαχεῖσθαι τ' ἀδελφόν; νὴ δι', ἔφη ὁ Κῦρος, εἴ γε καὶ Δαρείου καὶ Παρυσάτιδός ἐστι παῖς, καὶ ἐμὸς ἀδελφὸς, οὐκ ἀμαχεὶ ταῦτα ἐγὼ λήψομαι. ἐνταῦθα δὴ ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο τ' μὲν ἑλλήνων, ἀσπὶς μυρία καὶ τετρακισχίλιοι, πελτασταὶ δ' δισχίλιοι καὶ † τετρακόσιοι· τῶν δὲ μετὰ Κύρου βαρβάρων δέκα μυριάδες, καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσι. τῶν δὲ πολεμίων ἐλέγοντο εἶναι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μυριάδες, καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα διακόσια.

πεντακόσιοι·

Aribus aliis. Verum vt intelligatis, quale vobis in certamen sit descendendum; rem omnem vobis aperiam. Hostium multitudo ingens est, & ingēti cum clamore aduersarios inuadunt. Quæ si pertuleritis, ceterorum vos ipsos pudebit, sat scio: tales esse nostros in his terris homines experiemini. Vos si, vt viri estis, etiam audentes vosmet exhibueritis: faciam, vt quicumq; domum redire voluerit, ciuibus suis suspiciendus redeat: quamquam etiam effecturum me arbitrer, vt multi rebus patriis oblatas a me B rationes sint anteposituri. Heic quū Gaulites quidam Samius exsul adesset, Cyro fidus: Atqui, ait, nonnulli te dicunt, Cyre, multa policeri hoc tempore, quod tali verseris in periculo, eoq; iam imminente. Sed si fortuna prospera vtare, nullius te rei memorem fore. Nonnulli etiam aiunt te, si & memineris, & velis, minime tamen posse præstare, quæ te præstaturum policeare. Quæ quum Cyrus audisset: Nobis, inquit, paternum regnum, milites, pertingit versus meridiem ad ea loca, in quibus caloris caussa homines habitare nequeunt; versus C septemtriones ad ea, in quibus nemo hiemis caussa habitat. Quæ his interiecta sunt omnia, fratris amici satraparum cum titulo & potestate obtinent. Quod si nos vicerimus, vos amicos nostros his per me potiri æquum est. Quapropter non est quod metuam, ne quod amicis singulis largiar, si quidem res successerint, habeam: sed ne non satis multos habiturus sim, quib. dem. Vobis quidem Græcis etiam coronam singulis auream dabo. Quæ quum illi audissent non solū suo nomine multo alacriores D erant, sed eadem aliis quoq; renuntiabant. Ingressi deinde ad ipsum partim duces, partim quidam de Græcis ceteris, scire cupiebant, quid essent habituri, si vincerent. Hos omnes Cyrus, animis spe refertis, dimittit. Quotquot autē cum ipso colloquerentur, hortabātur eū, ne prœliaretur ipse, sed post aciem suam subsisteret. Atq; hoc ipso tēpore Clearchus eum interrogabat, in hanc sententiā: Existimasne, Cyre, fratrem tuum prœlio tecum decertaturum? Profecto, inquit Cyrus, siquidē Darij & Parisati- E dis filius est, & frater meus, non sine prœlio equidem hæc consequar. Ceterum quum exercitus armaretur, censa sunt Græcorum CCIↃↃ & CCCC, qui scutati erant; cetratorum, IICIↃ & *CCCC. Barbarorū, qui Cyro militabant, erant CCCIↃↃↃ, currus falcati fere XX. Hostium numerus esse ferebatur duodecies cētena millia, currus falcati CC. al. 12

al. Antagerſes

Item equitum millia ſex, quibus* Artagerſes cum imperio præerat, & qui ante regem diſpoſiti erant. Regiarum copiarum imperatores, & prætores, & duces quatuor, trecentenis millibus ſinguli præerant, *Abrocomas, Tiſſaphernes, Gobryas, Arbaces. Verum ex hac multitudine tantum noningenta millia prœlio interfuerunt, & currus falcati c L. Nã Abrocomas ſerius ex Phœnicia venit, nimirum die quinto a pugna. Etenim hæc Cyro renuntiabãt transfugæ quidam, qui e caſtris magni regis ante prœlium exceſſerant: & qui commiſſo iam prœlio deinceps intercepti fuerunt, eadem commemorabant. Hinc Cyrus caſtris vnis paraſangas tres progreditur, quum copias vniuerſas, tum Græcas, tum barbaras inſtructas duceret. Nam hoc die regem prœlium commiſſurum exiſtimabat. Etenim non longius, quam dimidij diei itinere foſſa aberat alta, latitudine quinq; orgyarum, altitudine trium. Ea per campos ſurſum verſus ad paraſangas x I I, nimirum vſq; ad Mediæ caſtellum porrigebatur. Quo loco ſunt aluei numero quatuor, latitudine plethri, profunditate ingenti; qui ex Tigri fluuio deriuantur, atque etiam naues in eis agi frumentarię poſſunt. Iidem in Euphratem influunt, & paraſangæ interuallo diſtant inter ſe, pontibuſque ſtrati ſunt. Propter ipſum Euphratem tranſitus erat artus, inter fluuium ac foſſam, latitudine fere xx pedum. Hanc foſſam magnus rex pro munimento fecit, poſteaquam inaudiſſet, Cyrum cum exercitu aduentare. Sed tranſitum hunc Cyrus cum exercitu ſuperauit, atque intra foſſam ſeſe recepit. Ac rex quidem eo die pugnam non commiſit, ſed tum equorum tum hominum retrocedentium multa veſtigia manifeſto cernebantur. Heic Cyrus arceſſito Silano Ambraciota vate, Daricis eum I I I c I o donauit, quod Cyro die ante eum diem vndecimo, conſultis prius extis dixiſſet, regem diebus decem proximis prœlium non commiſſurum. Quo tempore Cyrus reſpondit, non amplius ſubiturum aleam prœlij, ſi diebus iis non prœliaretur. Quod ſi tuverum dixeris, decem tibi talenta policeor. Quapropter quum dies illi x præteriiſſent, aurum hoc ei tũc dedit. Rex vbi Cyri copias foſſam traiicere non prohiberet,

Amplitudo caſtrorum regiorum.

Silani Ambraciotæ vaticinium euentus comprobat.

A ἄλλοι ἦσαν ἑξακισχίλιοι ἱππεῖς, ὧν † Ἀρταγέρσης ἦρχεν. ἔτοι ἦσαν ὡς καὶ αὐτοῦ βασιλέως τεταγμένοι ἦσαν. ἦσαν δὲ βασιλέως σταθμοῦ ἄρχοντες, καὶ στρατηγοί, καὶ ἡγεμόνες τέτταρες, διακόσιαι μυριάδων ἕκαστος, † Ἀβροκόμας, Τισσαφέρνης, Γωβρύας, Ἀρβάκης. Τούτων δὲ παρῆσαν ἐν τῇ μάχῃ ἐννακόσιαι μυριάδες, καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. Ἀβροκόμας γὰρ ὑστέρησε τῆς μάχης ἡμέρας πέντε, ἐκ Φοινίκης ἐλαύνων. Ταῦτα δὲ ἤγγελλον τοῖς Κύρου οἱ ἀποτμολήσαντες ἐκ τοῦ πολεμίου τοῦ μεγάλου βασιλέως τοῦ τῆς μάχης· καὶ μετὰ τὴν μάχην οἱ ὕστερον ἐλήφθησαν τῶν πολεμίων, ταῦτα ἤγγελλον. ἐντεῦθεν δὲ Κύρος ὀξείᾳ σταθμὸν ἕνα, παρασάγας ιβ΄, σπουδαίῳ τῷ στρατεύματι [πομπὴ * καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ, καὶ τοῦ βαρβαρικοῦ. ὥρμητο γὰρ ταύτην τὴν ἡμέραν μαχεῖσθαι βασιλέα. καθ' ὁδὸν γὰρ μέσων τῶν σταθμῶν τοῦ τε Τάφρος ἦν ὀρυκτὴ βαθεῖα, ὁ μὲν εὖρος ὀργυιὰς πέντε, ὁ δὲ βάθος ὀργυιᾶς ιβ΄. παρετέταλτο δὲ ἡ Τάφρος ἀπὸ τοῦ πεδίου ὅπου δώδεκα παρασάγγας, μέχρι τοῦ μηδίας τείχους. ἔνθα δὴ εἰσὶν αἱ διώρυχες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ῥέουσαι. εἰσὶ δὲ τέτταρες, ὁ μὲν εὖρος πλέθρου ἑκάστη, βάθος δὲ ἰσχυρῶς, καὶ πλοῖα πολλὰ ἐν αὐταῖς σιταγωγά. εἰσβάλλουσι δὲ εἰς τὸν ὑφέτην, ἀφαλείποισι δὲ ἑκάστη παρασάγγην, γέφυραι δὲ ἔπεισιν. ὧν δὲ παρ' αὐτὸν τὸν ὑφέτην πάροδος στενὴ μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς Τάφρου, ὡς εἴκοσι ποδῶν ὁ εὖρος. ταύτην δὲ τὴν Τάφρον βασιλεὺς μέγας ποιεῖ ἀνθρώποις, ἐπεὶ δὴ φαίνεται Κῦρον στρατεύουσα. ταύτην δὴ τὴν πάροδον Κύρος τε καὶ ἡ στρατιὰ παρῆλθε, καὶ ἐγένοντο ἔσω τῆς Τάφρου. ταύτῃ μὲν οὖν τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἐμαχέσατο βασιλεύς, ἀλλ' ὑποχωρούντων φανερὰ ἦσαν καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώπων ἴχνη πολλά. ἐνταῦθα Κῦρος Σιλανὸν καλέσας τὸν ἀμβρακιώτην μάντιν, ἔδωκεν αὐτῷ δαρεικοὺς τετρακισχιλίους, ὅτι τῇ ἑνδεκάτῃ ἀπὸ ἐκείνης τῆς ἡμέρας πρότερον † πυθόμενος, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι βασιλεὺς οὐ μα- † συνόμενος,

χεῖται δέκα ἡμερῶν. Κῦρος δ' εἶπεν· οὐκ ἄρα ἔτι μαχεῖται, εἰ μὴ ἐν ταύταις τῇσ ἡμέραις μαχεῖται. ἐὰν δ' ἀληθεύσῃς, ὑπισχνοῦμαί σοι δέκα τάλαντα. τοῦτο δὲ χρυσίον τότε ἀπέδωκεν, ἐπεὶ παρῆλθον αἱ δέκα ἡμέραι. ἐπεὶ δ' ὅτι τῇ Τάφρῳ οὐκ ἐκώλυε βασιλεὺς ὁ Κύρου στράτευμα διαβαίνειν, ἔδο-

ἔδοξε καὶ Κύρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπεγνωκέναι τὴν μάχεσθαι· ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ Κῦρος ἐπορεύετο ἥμελημένως μᾶλλον. τῇ δὲ τετάρτῃ ὅτε τε τὸ ἅρμα καὶ ἡμιόνους τὴν πορείαν ἐποιεῖτο, καὶ ὀλίγοις ἐν τάξει ἔχων τοῖς ἑαυτοῦ· ὁ δ' πολὺ αὐτῶν ἀναπεπταμένον ἐπορεύετο, καὶ τῶν ὅπλων ἐν ταῖς ἁμαξαις πολλὰ ὅτε ἀμάξων καὶ ὑποζυγίων ἦγετο. καὶ ἤδη τε ἐν ὥρᾳ ἀμφὶ ἀγορὰν πληθουσαν, καὶ πλησίον ἦν ὁ σταθμὸς, ἔνθα ἔμελλε καταλύσειν, ἐνίκα Παταγύας ἀνὴρ Πέρσης τῶν ἀμφὶ Κῦρον πιστῶν τοῦ Φαίνεται ἐλαύνων κατ' κέρατος ἱδρωῶντι ὑπ' ἵππου, καὶ βοᾷ τοῖς πᾶσιν, οἷς ἐντυγχάνει, ἑβόα καὶ βαρβαρικῶς καὶ ἑλληνικῶς, ὅτι βασιλεὺς σὺν στρατεύματι πολλῷ τοῦ ἔρχεται, ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένος. ἔνθα δὴ πολὺς πάταγος ἐγίγνετο. αὐτίκα γὰρ ἐδόκουν οἱ Ἕλληνες, καὶ πάντες δὲ, ἀπάντοις σφίσιν ὅτι πεσεῖσθαι. ὁ Κῦρος τε καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἅρματος τὸν θώρακα ἐνέδυ, καὶ ἀναβὰς ὅτι τὸν ἵππον τὰ παλτὰ εἰς χεῖρας ἔλαβε, τοῖς τε ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλεν ὁπλίζεσθαι, καὶ καθίσασθαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἕκαστον. ἔνθα δὴ σὺν πολλῇ ταραχῇ καθίσαντο, Κλέαρχος μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ κέρατος ἔχων, παρὰ τῷ εὐφράτῃ ποταμῷ, Πρόξενος δ' ἐχόμενος· οἱ δ' ἄλλοι, μέχρι τοῦτον· Μένων δ', καὶ ὁ στράτευμα, τὸ εὐώνυμον κέρας εἶχε τοῦ ἑλληνικοῦ. ὁ δ' βαρβαρικοῦ, ἱππεῖς μὲν παφλαγόνες εἰς χιλίους τοῦτο Κλέαρχον ἔσασαν ἐν τῷ δεξιῷ, καὶ ὁ ἑλληνικὸν πελτασικόν· ἐν δὲ τῷ εὐώνυμῳ, Ἀριαῖός τε ὁ Κύρου ὕπαρχος, καὶ ὁ ἄλλο βαρβαρικόν. Κῦρος δὲ, καὶ ἱππεῖς μετ' αὐτοῦ ἑξακόσιοι καὶ τὸ μέσον, †..... ὡπλισμένοι θώραξι μεδάλοις, καὶ παραμηριδίοις, καὶ κράνεσι πάντες πλὴν Κύρου· Κῦρος δ' ψιλὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ μάχην καθίσατο. λέγεται δὲ καὶ τὰς ἄλλας τοῦτο ψιλὰς ταῖς κεφαλαῖς ἐν τῷ πολέμῳ δεινοὺς κινδυνεύειν. οἱ δ' ἵπποι ἅπαντες οἱ μὲν Κύρου εἶχον καὶ τοῦ μετώπιδα, καὶ τοῦ στερνίδια· εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας οἱ ἱππεῖς ἑλληνικάς. καὶ ἤδη τε ἐν μέσον ἡμέρας, καὶ οὔπω καταφανὴς ἦσαν οἱ πολέμιοι. ἐνίκα δὲ δείλη ἐγίνετο, ἐφαίνετο ὁμορτὸς, ὥστε νεφέλη λευκὴ, χρόνῳ † δὲ συχνῷ ὕστερον ὥστε μελανία τις ἐν τῷ πεδίῳ ὅτι πολύ. ὅτε δὲ ἐγγύτερον ἐγίγνοντο, τάχα δὴ καὶ χαλκός τις ἤστραπτε, καὶ αἱ λόγχαι, καὶ αἱ τάξις καταφανὴς ἐγίγνοντο. καὶ ἦσαν ἱππεῖς μὲν λευκοθώρακες ὅτι τὸ εὐώνυμον τῶν πολεμίων·

ἀναπεπταμένον

πιστὸς τοῦ ἐλ. ἀνὰ κράτος

μέσον,

δὲ δ' συχνῷ

A visum est Cyro & ceteris, ipsum pugnandi consilium abiecisse. Quamobrem postridie Cyrus negligentius iter faciebat. Die tertio etiam in curru sedens proficiscebatur, paucis acie instructa præeūtibus. Ipsum militum vulgus confusis copiis, pergebat, ac pleriq; in plaustris & iumentis arma vehebant. Iamq; adeo id temporis erat, quo forum frequenti hominum turba refertum esse consueuit, & locus erat in proximo, quo metatis castris subsistere volebat; quum *Patagyas Persa, vir ex familiaribus inprimis Cyro fidus, aduehi totis viribus e longinquo conspicitur equo sudāte, statimque ad omnes, in quos incideret, clamabat tum barbaricis tum Græcis verbis, regem magno cum exercitu aduentare, paratum prœlio congredi. Tum vero tumultus ingens exortus est, Græcis & ceteris omnibus futurum existimantibus, vt in non instructos irrueret. Cyrus e curru desiliens loricam induebat, equoq; conscenso, & arreptis tragulis, denuntiabat vniuersis, vt arma caperent, & suo quisque se loco sisteret. Ibi tum impigre constiterunt. Clearchus quidem ad cornu dextrum propter Euphratem fluuium, cui Proxenus contiguus erat, ac post eum stabant ceteri: læuum cornu Græcarum copiarum obtinebat Meno, & ipsius agmen. De barbaris equites mille Paphlagones ad dextrum cornu propter Clearchum steterunt, itemq; Græci, qui cetris vtebantur. In cornu sinistro Ariæus, Cyri prefectus, cum barbaricis copiis erat. Cyrus cū equitibus 100 in medio, qui omnes grādibus loricis muniti erant, & femorum tegumentis, & galeis: vnus Cyrus nudo capite pugnā exspectans constitit. Aiunt ceteros etiam capitibus nudis aleam prœlij subire. Habebant & equi omnes in exercitu Cyri frontium pectorumque munimenta, & equites ipsi gladios Græcos. Iam meridies erat, nec hostes adhuc conspiciebantur. Verum vbi postmeridianum tempus adpetiisset, puluis quidam visus est, tamquam nubes albicans, & tempore non magno interiecto, tamquam nigredo quædam diu totum campum occupauit. Quum propius accessissent, statim & æs fulsit, & hastæ, & ordines palam conspiciebantur. Ac læua quidem in parte copiarum hostilium equites erant loricis albis induti:

*Patagyas Al. Pagyas

Prœlium inter fres tres.

Cyrus ēdē pite nudo in pugnā.

Ordo copiarum regiarum.

quibus cum imperio pręesse Tissaphernes perhibebatur. His erant proximi, qui crates gestabant: succedebant grauis armaturæ pedites, cum scutis ligneis ad pedes vsque tendentibus, qui esse ferebantur Ægyptij. Succedebãt & alij tum equites, tum sagittarij. Atq; hi omnes per gentes dispositi, agminibus quadratis, iisque plenis singillatim incedebant. Præibant currus, qui magnis a se distabant interuallis, & falcati appellabantur. Ii falces habebant ab ipsis axibus in obliquum porrectas, & sub curruum sellis in terrã spectantes, vt in quamcumque rem incidissent, eam discinderent. Erat autem hoc ipsis consilij, quod currus hos in ordines Græcorum acturi essent, eosque disturbaturi. Enimuero Cyrus in eo, quod dixerat, quum Græcos adhortaretur, vt barbarorum clamores sustinerent, falsus est. Non enim cum clamore, sed quanto maxime silentio poterant, sedate, incessu æquabili, atque etiam lente ad prælium accedebant. Heic Cyrus cum Pigrete interprete, aliisq; tribus aut quatuor, præteruectus equo, clamore significabat Clearcho; vt aduersus mediam hostium aciem copias suas duceret, quod istic rex esset. Eam inquit, si vicerimus, omnia nobis confecta erunt. Clearchus, tametsi medium illum globum videret, ac de Cyro audiret, regem longe vltra Græcorum cornu læuum esse; (nam tanta rex multitudine hominum superabat, vt tametsi suorum aciem mediam obtineret, tamen læuum Cyri cornu ex aduerso sibi oppositum non haberet) non tamẽ volebat inquam Clearchus cornu dextrum a flumine auellere, quia metueret, ne ex vtraq; parte circumdaretur. Cyro quidem respondebat, curæ sibi futurum, vt res præclare gereretur. Interea barbari æquabiliter procedunt, & Græcorũ ordines, quam diu adhuc eodem loco subsistebant, ex iis, qui subinde accedebant, instruebãtur. Cyrus autem copias modico ex interuallo prętereuectus, vtroq; spectabat eminus, tum conuersis in hostes oculis, tum in suarum partium milites. Quem de Græcorum exercitu Xenophon Atheniẽsis vidisset, equo nonnihil adacto, vt ei occurreret, num aliquid imperaret, quærit. Cyrus paullum subsistens, dici iubet ad omnes, exta & hostias perpulchre sibi addicere. Quæ proferens, tumultum quemdã ordines peruagari audiit; & quis esset ille fremitus, interrogauit. Respondit Xenophon, iterum iam tesserã dari. Mirum Cyro videri, quis eam prodidisset. Quapropter interrogat, quęnam sit tessera. Cui Xenophon: Iupiter, inquit, Seruator, & victoria.

Plut. γαμικῶς παραγγελμασι. p. 248. Τοῖς περὶ Κῦρον Ἕλληνες παρήγγειλαν ἀλαλάζειν, εἰ μὲν βοῶντες ἐπίοιεν, ἡσυχῆ μετὰ διωγμοῦ· ἐὰν δὲ ἐκεῖνοι διωκωσιν, αὐλοὺς μέλη βοῆς ἐπιλέξαλάυνειν.

Clearchi prudentia.

Xenophon Cyrum adloquitur.

(Τισσαφέρνης ἐλέγετο τούτων ἐν δεξιᾷ) ἐχόμενοι δὲ τούτων, γερροφόροι· ἐχόμενοι δὲ ὁπλῖται σὺν ποδήρεσι ξυλίναις ἀσπίσιν· αἰγύπλιοι [ὅ* ἔτοι ἐλέγοντο εἶ]. ἐφεξῆς δὲ ἱππεῖς, ἐφεξῆς τοξόται. πάντες [ὅ* ἔτοι κζ' ἔθνη, ἐν πλαισίῳ πληρῇ ἀνδρῶν ἕκαστον ἔθνος ἐπορεύετο. τοῖς δὲ αὐτῶν, ἅρματα δρεπανηφόρα λελυμένα. εἶχον δὲ τὰ δρέπανα ὑπὸ τοὺς ἄξονας εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα, καὶ ὑπὸ τοῖς δίφροις εἰς γῆν βλέποντα, ὡς ἀμαχητὶ ἦν ὅτῳ ἐπιτύχοιεν. ἦν δὲ γνώμη ἦν, ὡς εἰς τὰς τάξεις τῶν ἑλλήνων ἐλῶντων καὶ διαχεῶντων. ὁμοῦ τοι Κῦρος εἶπεν, ὅτε καλέσας παρεκελεύετο τοῖς ἕλλησι τὴν κραυγὴν τῶν βαρβάρων ἀναφέρειν, ἐψεύσθη τοῦτο. οὐ γὰρ κραυγῇ, οὐδὲ σιγῇ † ὡς αἰσθοίσθην, καὶ ἡσυχῇ, ἐν ἴσῳ καὶ βραδέως προσήεσαν. καὶ ἐν τούτῳ Κῦρος παρελαύνων αὐτὸς σὺν Πίγρητι τῷ ἑρμηνεῖ, καὶ ἄλλοις τισὶν ἢ τέτταρσι, τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα, ἄγειν τὸ στράτευμα κατὰ μέσον τὸν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἴη. καὶ νικῶμεν, ἔφη, νικῶμεν, πάντ' ἡμῖν πεποίηται. ὁρῶν γὰρ ὁ Κλέαρχος τὸ μέσον σῖφος, καὶ ἀκέων Κύρου ἔξω οἷα τῶν ἑλληνικῶν εὐωνύμου βασιλέα· (τοσούτῳ γὰρ πλήθει προεῖναι βασιλέα, ὥστε μέσον τὸ ἑαυτοῦ ἔχειν, τοῦ κύρου εὐωνύμου ἔξω ἦν·) ἀλλ' ὅμως ὁ Κλέαρχος οὐκ ἤθελεν ἀπὸ παντὸς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ δεξιὸν κέρας, φοβούμενος μὴ κυκλωθείη ἑκατέρωθεν. ὧν γὰρ κύρῳ ἀπεκρίνατο, ὅτι αὐτῷ μέλοι, ὅπως καλῶς ἔχοι. καὶ ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τὸ μὲν βαρβαρικὸν στράτευμα ὁμαλῶς προῆει· τὸ δὲ ἑλληνικὸν, † ὅτ' ἐπὶ τὸν αὐτὸν μόνον, συνεπάπτετο οὐκ ἔτι † προσιόντων. καὶ ὁ Κῦρος παρελαύνων ὑπὸ πόδας προῆγε αὐτὸν τῷ στρατεύματι, κατεθεᾶτο † ἑκατέρους ἄποθεν, τούς τε πολεμίους ἀποβλέπων, τοὺς τε φιλίους. ἰδὼν δὲ αὖ † ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ξενοφῶντα ἀθηναῖος, ὑπελάσας ὡς συναντήσαι, ἤρετο εἴ τι παραγγέλλοι· ὁ δὲ διακούσας εἶπε, καὶ λέγειν ἐκέλευε πᾶσιν, ὅτι τὰ ἱερὰ καὶ τὰ σφάγια καλὰ εἴη. ταῦτα δὲ λέγων, θορύβου ἤκουσε διὰ τῶν τάξεων ἰόντος, καὶ ἤρετο τίς ὁ θόρυβος. ὁ δὲ ξενοφῶν εἶπεν, ὅτι τὸ σύνθημα παρέρχεται δεύτερον ἤδη. καὶ ὃς ἐθαύμασε, τίς παραγγείλειε, καὶ ἤρετο ὅτι [καὶ * εἴη τὸ σύνθημα. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι Ζεὺς σωτὴρ καὶ νίκη.

ὁ δὲ

ὁ δὲ Κῦρος ἀκηύσας· ἀλλὰ δέχομαί τε, ἔ- A Quod vbi Cyrus audisset: Accipio tesse-
φη, καὶ τοῦτο ἔστω. Ταῦτα δὲ εἰπὼν, εἰς τὠὐ- ram hanc, ait, atque ita sane esto. Quæ lo-
τοῦ χώρου ἀπήλαυνε· καὶ οὐκέτι δία ἢ τέτταρα στά- quutus, suum ad locum se recepit. Iamque
διχέπω δια† ἀπεῖχέτην τὼ φάλαγγε ἀπ' ἀλλήλων, adeo non vltra tria quatuorue stadia pha-
ἡνίκα ἐπαγαλλίζοντό τε οἱ Ἕλληνες, καὶ ἦρχοντο αὐτοὶ langes ambę ab se inuicem distabãt, quum
ἰέναι τοῖς πολεμίοις. ὡς δὲ πορευομένων ὀξεκύ- Græci pæanem canunt, & in hostes aduer-
μαινέ τι τὸ φάλαγγος, ὃ δὴ καὶ πρόμαχον ἦρξαν sos incipiunt pergere. Quumque progre-
δρόμῳ θεῖν, καὶ ἅμα ἐφθέγγοντο πάντες, οἷον dientibus ipsis, pars aciei quædam fluctus
καὶ τὼ Ἐνυαλίῳ ἐλελίζοισι, καὶ πάντες δὲ ἔθεον. instar prorueret; qui relicti a tergo erant,
λέγουσι δέ τινες, ὡς καὶ τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ δόρατα cursu ferri ceperunt. Simul vniuersi, dum
ἐδούπησάν, φόβον ποιοῦντες τοῖς ἵπποις. πρὶν δὲ τὸ B currerent, conclamabant; quemadmo-
ξύλον ἐξικνεῖσθαι, στρέφονται οἱ βάρβαροι dum Martię vlulationes fieri consueuerũt.
τοῖς ἵπποις καὶ φεύγουσι. καὶ οὕτω δὴ ἐδίω- Nonnulli aiunt, eos etiam scutis ad hastas
κον μὲν τὸ κέρας οἱ Ἕλληνες, ἐβόων δὲ ἀλλή- allisis strepitum excitasse, quo equis terro-
λοις, μὴ θεῖν δρόμῳ, ἀλλ' ἐν τάξει ἕπεσθαι. rem incuterent. Priusquam intra ictum te-
τὰ δὲ ἅρματα ἐφέρετο τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν πο- li ventum esset, barbari conuersis equis fu-
λεμίων, τὰ δὲ καὶ δι' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων, κενὰ ἡνιό- giunt. Tum vero totis viribus Græci perse-
διήκω· χων· οἱ δὲ, ἐπεὶ προῄδοντο, †ἴσα τε ἔστι δὴ ὅσα τις καὶ quendo incumbunt, & adclamant alter al-
καθήφθη, ὥσπερ ἐν ἱπποδρόμῳ, σκιπλαγείς. teri, ne cursu ferrentur, sed ordine non
καὶ οὐδὲν μὲν τοι οὐδὲ τῶν παθεῖν ἔφασαν, οὐδὲ δῆ- perturbato sequerentur hostem. Currus
λος ἦν τῶν Ἑλλήνων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔπαθέν οὐ- partim per hostium ipsorum aciem agebã-
δείς οὐδέν, πλὴν ὅτι ὦν εὐωνύμῳ ὠξεύθησάν τις tur, partim per Græcos, aurigis vacui. Quos *Græci vi-*
ἐλέγετο. Κῦρος δὲ, ὁρῶν τοὺς Ἕλληνας νικῶντας ὃ quia Græci nonnulli pręuiderant, subsistẽ- *ctoria po-*
καθ' αὑτοὺς καὶ διώκοντας, οὐδέπω δυσκυ- bant: nonnulli territi, sicut in equestri cur- *tiuntur.*
νήγουν ἦν ὡς βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀμφ' αὐτὸν, οὐδ' riculo fieri solet, a curribus adtacti fuere;
ὡς ἔζη ἔτι διώκειν, ἀλλὰ συνεστεφανίσθη ἔχων C quibus tamen nihil accidisse mali prodi-
τῶν σὺν ἑαυτῷ ἑξακοσίων ἵππων τάξιν, ἐπε- tum est; sicuti nec quisquam alius Græco-
μέλετο δ', τι ποιήσοι βασιλεύς. καὶ γὰρ ἦν δὴ αὐτὸν, ὅτι rum hac in pugna perpessus est aliquid, ex-
μέσον ἔχοι τὸ πρωτοστάτου τε καὶ στρατεύματος. καὶ πάντες δ' traquam quod a latere læuo quidã sagitta
οἱ τῶν βαρβάρων ἄρχοντες μέσον ἔχοντες τὸν αὐ- vulneratus fuisse dicebatur. Cyrus, quum
τῶν ἡγοῦντο, νομίζοντες ὅτῳ ἂν ἀσφαλέστατα D Græcos a parte sua victores euasisse cerne-
ἔχῃ. ὡς ἥκιστα αὐτὸν ἑκατέρωθεν ἢ, καὶ εἴ τι παραγ- ret, eosdemq; iam hostes persequi, volup-
γέλλειν χρῄζοιεν, ἥκιστ' ἂν χρόνῳ ἀφανίσαιεν τὸ tatem magnam capiebat: iamq; nonnulli
στράτευμα. καὶ βασιλεὺς δὴ τότε μέσον ἔ- eorum, qui apud ipsum erant, tamquam
χων τὸν ἑαυτοῦ στρατιᾶς, ὅμως ἔξω ἐλάμβανε τὸν Κύ- regem eum adorabant. Neque tamen ad
ρου εὐωνύμου κέρατος. ἐπεὶ δὲ ὀφθεὶς αὐτῷ persequendum propterea fuit euagatus,
ἐμάχετο ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὀφθεὶς τοῖς ἀμφ' τεταγ- sed stipatus conferto 10 c equitum globo,
μένοις ἔμπροσθεν, ἐπέκαμπτεν ὡς εἰς κύ- quos apud se habebat, quid rex facturus
κλωσιν. ἔνθα δὴ Κῦρος δείσας, μὴ ὄπισθεν esset, studiose obseruabat. Norat enim,
γυμνώσειε καὶ λαχόντα τῶν Ἑλλήνων, ἐλαύνει αὐ- hunc mediam exercitus Persici aciem ob-
τὸς· καὶ ἐμβαλὼν σὺν τοῖς ἑξακοσίοις, νικᾷ τοὺς E tinere. Quin etiam ceteri barbarorum præ-
περὶ βασιλέως τεταγμένους, καὶ εἰς φυγὴν ἔτρε- fecti sic suos ducebant, vt ipsi media in acie
ψε λοὺς ἑξακισχιλίους· καὶ ἀποκτεῖναι λέγεται esset; quod existimarent hoc pacto se quã
αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἀρταγέρσην τὸν ἄρχοντα αὐτῶν. tutissimo loco futuros, si ex vtraque parte
robur suum haberent, & animaduersum i-
ri duplo citius ab exercitu putarent, si quid
oporteret imperari. Rex autem, quam-
quam id temporis aciem suam mediam
obtineret, tamen vltra Cyri læuum cornu
erat. Quum autem nemo in ipsum acie pu-
gnaret aduersa, nec in eos, quos ante se
collocatos habebat: inflectendo se mouit,
tamquam hostes circumdaturus. Ibi vero
metuens Cyrus, ne posteaquam a tergo
suos inuaderet, Græcum agmen cæderet; aduersus irruit, & facta cum 10 c illis impres-
sione, vincit eos, qui ante regem collocati erant, adeoque illa equitum VICTO in fu-
gam vertit. Quin & ipse manu sua Artagersen, horum præfectum, interfecisse dicitur.

Posteaquam illi terga vertere, Cyri etiam illi roc equites persequendi studio dissipãtur, præter paucos admodum, qui reliqui apud ipsum erant, fere qui mensæ participes dicebãtur. Hos quum apud se haberet, regem cũ globo suo conspicit; & mox, quia se continere non poterat: Video, inquit, hominem. Itaq; facto in ipsum impetu, pectus ei ferit, & per ipsam loricam fratrem vulnerat, quemadmodum Ctesias medicus memorię prodidit, qui se etiam vulnus illud curasse commemorat. Dum fratrem Cyrus ferit, quidam magna vi hastam vibrans, sub oculum eius adigit. Ibi dum & rex & Cyrus inter se dimicant, & qui vtrũque tutabantur; quot homines ex parte regis perierint, Ctesias refert, qui apud regẽ tunc erat. Cyrus & ipse interfectus est, & supra ipsum octo longe fortissimi stipatores eius iacuerunt. Artapatas autem, minister vnus Cyro inter sceptrigeros fidelissimus, posteaquam humi cecidisse Cyrum vidit: ab equo desiliens, ad ipsum se abiecisse fertur. Atq; hunc, sunt qui dicant, iussu regis a quodam supra Cyri cadauer iugulatum esse. Alij tradunt, eũ stricto, quem aureum habebat, racinace manus ipsi sibi adtulisse. Nam torquem etiam gestabat, & armillas, & alia, vt quiuis e Persarum præstantissima dignitate viris. Erat enim apud Cyrum in honore tum ob beneuolẽtiam, tum fidem. Hic Cyri fuit exitus, qui vir inter Persas, consentiente omnium iudicio, qui vsi eius cõsuetudine fuissent, post Cytum illum priscum maxime regia fuit indole, ac imperio dignissimus. Primo, quũ puer adhuc esset, ac vna cũ fratre, ceteriſq; pueris institueretur, omnium in omnibus visus est esse præstantissimus. Nam summa dignitate hominum apud Persas liberi regis ad portam educantur; vbi magnam cõtinentiã animaduertere licet, nec est quid quã istic turpe vel audire, vel videre. Quin etiam spectãt pueri tum eos, qui a rege ornantur, deq; iis audiũt; tum alios, qui ignominia notantur. Quo fit, vt mox a prima pueritia parendi & imperandi leges discãt. Heic Cyrus primum maxime visus est esse inter æquales* docilis, & senibus etiam obœdientior, quam illi, qui fortuna longe impari essent. Deinde rei equestris studiosissimus, equisq; vti quam optime visus est. Existimabatur etiã in pertinentib. ad arma studiis, sagittis ac iaculis mittendis, admodum docilis, & in exercitationibus tolerãtissimus. Ipso in adulescentiæ flore, venãdi maximo desiderio tenebatur, & inpugnãdo aduersus belluas pericula nulla defugiebat.

Cyrus in fratrem irruit.

Cyri mors.

Commemoratio de Cyri indole, moribus, rebus gestis luculenta.

Si ἀιδήμονέστατος legas, sententia est, Maxime verecundus erat.

A ὡς ὃ ἡ ϝοπὴ ἐγένετο, διασπείρον) καὶ οἱ κύρου ἑξακόσιοι, εἰς ὃ διώκειν ὁρμήσαντες· πλὴν πάνυ ὀλίγοι ἀμφ' αὐτὸν κατελείφθησαν, σχεδὸν οἱ ὁμοτράπεζοι καλούμενοι. σὺν τούτοις ὃ ὢν, κατορᾷ βασιλέα καὶ ὃ ἀμφ' ἐκεῖνον τῖφος· καὶ εὐθὺς οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ' εἰπὼν· ὁρῶ τὸν ἄνδρα, †τίετο ἐπ' αὐτὸν, εἶπεν
καὶ παίει κατὰ τὸ στέρνον, καὶ διαρρώσκει διὰ τοῦ θώρακος, ὡς φησὶ κτησίας ὁ ἰατρὸς, καὶ ἰᾶται αὐτὸς τὸ τραῦμα φησί. παίονται δ' αὐτὸν ἀκοντίζοντες πολλοὶ ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν βιαίως· καὶ ἀμφὶ μαχόμενοι
B καὶ βασιλεὺς καὶ Κῦρος, καὶ οἱ ἀμφ' ἀμφοτέρους, ὁπόσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθανον, Κτησίας λέγει (παρ' ἐκείνῳ γὰρ ἦν) Κῦρος ὁ, αὐτὸς δὲ ἀπέθανε, καὶ ὀκτὼ οἱ ἄριστοι τῶν περὶ αὐτὸν ἑκάστῳ ἐπ' αὐτῷ. Ἀρταπάτης ὁ, ὁ πιστότατος αὐτῷ τῶν σκηπτοῦχων θεραπόντων, λέγεται, ὅπως εἶδε πεπτωκότα κῦρον, καταπηδήσας ἀπὸ ἵππου, προσπεσεῖν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν φασὶ βασιλέα κελεῦσαί τινα ὀπισθάξαι αὐτῷ Κύρῳ· οἱ δ', ἑαυτὸν ἐπισφάξαι, ἀσπασάμενον τὸν ἀκινάκην. εἶχε γὰρ
C χρυσοῦν. καὶ στρεπτὸν δ' ἐφόρει, καὶ ψέλλια, καὶ τἆλλα, ὡς περ οἱ ἄριστοι τῶν περσῶν. ἐτετίμητο δὲ ὑπὸ Κύρου διὰ εὐνοιάν τε καὶ πιστότητα. Κῦρος μὲν ὃν ὕστατος ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ ὢν περσῶν, τὸν μέγιστον τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ ἡγούμενον, βασιλικώτατός τε καὶ ἀρίστην ἀξιώτατος, ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται τῶν Κύρου δοκούντων ἐν πείρᾳ γενέσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ παῖς ἔτι ὢν, ὅτε ἐπαιδεύετο καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς παισὶ, πάντων πάντα κρείττους ἐνομίζετο. πάντες γὰρ οἱ τῶν ἀρίστων περσῶν παῖ-
D δες †ἐν τῇ βασιλέως αὐλῇ παιδεύονται, ἔνθα πολλὴν μὲν σωφροσύνην καλὰ μάθοι ἄν τις, αἰσχρὸν δ' οὐδὲν οὔτε ἀκοῦσαι οὔτ' ἰδεῖν ἔστι. θεωνται δ' οἱ παῖδες καὶ τοὺς τιμωμένους ὑπὸ βασιλέως, καὶ ἀκούουσι, καὶ ἀγαθοὶ ἀτιμαζομένους. ὥστ' εὐθὺς παῖδες ὄντες μανθάνουσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι. ἔνθα Κῦρος † δίκαιος μὲν πρῶτον ἀδικωτέστατος
τῶν ἡλίκων ἐδόκει εἶναι, τοῖς τε πρεσβυτέροις καὶ τῶν ἑαυτοῦ ὑποδεεστέροις μᾶλλον πείθεσθαι· ἔπειτα δὲ φιλιππότατος, καὶ τοῖς ἵπποις ἄριστα ἐδόκει
E χρῆσθαι. ἔκρινον δ' αὐτὸν καὶ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων, τοξικῆς τε καὶ ἀκοντίσεως, φιλομαθέστατον εἶναι) καὶ μελετηρότατον. ἐπεὶ δὲ τὴν ἡλικίαν ἐπέρρεπε, καὶ φιλοθηρότατος ἦν, καὶ πρὸς τὰ θηρία μέντοι φιλοκινδυνώτατος.

καὶ ἄλ-

κὴ ἄρκτον ποτὲ ὀπιφερόμενον οὐκ ἔδεισεν, ἀλλὰ συμπεσὼν καὶ ἐπιβὰς ἀπὸ τοῦ ἵππου· κὴ τὰ μὲν ἔπαθεν, ὧν κὴ τὰς οὐλὰς φανερὰς εἶχε, τέλος δ' οὖν κατέκτανε. κὴ τὸν πρῶτον μὲν τοῦτον βοηθήσαντα πολλοῖς μακαρισὸν εἰς ἐποίησεν. ἔπειτα δὲ κατεπέμφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς σατράπης Λυδίας τε, καὶ Φρυγίας τῆς μεγάλης, κὴ Καππαδοκίας, στρατηγὸς δὲ κὴ πρώτων ἀπεδείχθη, οἷς καθήκει εἰς κατωλιγὸν πεδίον ἀθροίζεσθαι, πρῶτον μὲν ἐπέδειξεν αὑτὸν, ὅτι περὶ πλείστου ποιοῖτο, εἴτε συνθοῖτο, κὴ εἴτε ὑπόχολόν τι, μηδὲν ψεύσεσθαι. κὴ γὰρ ἂν ὀπίσευον μὲν αὐτῷ αἱ πόλεις ὀπίσω ἀπόμενοι, ὀπίσευον δὲ οἱ ἄνδρες· κὴ εἴτις πολέμιος ἐγένετο, σωσαμένου Κύρου ὀπίσευε μηδὲν ἂν περὶ τὰς συνθήκας παθεῖν. τοιγαροῦν ἐπεὶ Τισσαφέρνης ἐπολέμησε, πᾶσαι αἱ πόλεις ἐκόσαι Κύρον εἵλοντο αὐτὶ Τισσαφέρνους, πλὴν Μιλησίων. ἔτοι δ', ὅτι οὐκ ἤθελε τὰς φυγὰς ἐπεδείκνυτε πρέσθαι, ἐφοβοῦντο αὐτόν. καὶ γὰρ ἔργῳ τ' ἐπεδείκνυε κὴ ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἂν πόλε πρέσθοτο, ἐπεὶ ἅπασ αὐτῷ φίλος ἐγένετο, εἰ δ' ἔτι μὲν μείους ἐγένοντο, ἔτι δ' κὴ κάκιον πρᾶξαι. φανερὸς δὲ ἐν ὧν, κὴ εἴτις ἀγαθὸν ἢ κακὸν ποιήσειεν αὐτὸν, νικᾶν πειρώμενος· καὶ δὴ καὶ δέ τινες αὐτῷ ἐξέφερον, ὡς βούλοιτο ἐκεῖνον χρόνον ζῆν, ἐς τε νίκην κὴ τὸ καὶ τοὺς κακῶς ποιοῦντας ἀλεξόμενος. κὴ γὰρ οὖν πλῆσοί δή αὐτῷ ἐνίγε ἀνδρὶ τῶν ἐφ' ἡμῶν ἐπεθύμησαν κὴ χρήματα, κὴ πόλις, κὴ τὰ ἑαυτῶν σώματα πρέσθαι. οὐ μὲν δὴ οὐδὲ τοῦτ' ἄν τις εἴποι, ὡς τοὺς κακοῦργοις καὶ ἀδίκοις εἶα καταγελᾶν, ἀλλ' ἀφιδέσθαι πάντων ἐπεμέλετο. πολλάκις δ' ἐγὼ ἰδεῖν παρὰ τὰς στρατοπέδους ὁδοὺς, καὶ ποδῶν καὶ χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν στερουμένους ἀνθρώπους. ὥστε ἐν τῇ τοῦ Κύρου ἀρχῇ ἐξῆν καὶ Ἕλληνι καὶ βαρβάρῳ μηδένα ἀδικοῦντι ἀδεῶς πορεύεσθαι, ὅποι τις ἤθελεν, ἔχοντι ὅ, τι στρατείαν. τοὺς μέντοι γε ἀγαθοὺς εἰς πόλεμον ὡμολόγητο Διὶ φέροντος τιμᾶν. καὶ πρῶτον μὲν ἐν αὐτῷ πόλεμος πρὸς Πισίδας καὶ Μυσούς. στρατεύσας δὲ καὶ αὐτὸς εἰς τὰς χώρας, οἷς ἔδοξε συμφέρειν κινδυνεύειν, τούτους καὶ ἄρχοντας ἐποίει ἧς κατεστρέφετο χώρας, καὶ ἄλλοις δώροις ἐτίμα.

ἐπεδείκνυτε

Etiam vrsum aliquando irruētem non extimuit, sed cum eo cōgressus, & auulsus ab equo, accepit ea vulnera, quorum in eo cicatrices cernebātur, quum quidem ad extremum ferā occideret. Quin & illum, qui tum ei primus opē tulit, iis muneribus ornauit, vt ab omnibus fortunatus prædicaretur. Posteaquā a patre in Lydiam, Phrygiam magnam, Cappadociam cum satrapæ titulo missus, & eorum omnium, quos ex officio necesse est in Castoli campum conuenire, prętor designatus fuit: primum declarauit, sibi nihil antiquius esse, quam ne falleret, si quis esset forte, quocum vel fœdus iniisset, vel esset pactus, vel aliquid policitus. Quapropter & ciuitates, quæ erant ipsius curæ creditæ, fidem habebant ei, sicut & homines ipsi. Quod si qui inimicitias etiam cum ipso exercuerant, posteaquam pacta conuenta essent, nihil sibi metuebant, ne quid præter leges cōuentionis accideret. Quare posteaquam bellum aduersus Tissaphernem mouisset, vrbes omnes, extra solos Milesios, vltro Tissapherni Cyrum prætulerunt. Nam illi metuebāt eum, quod exsulū caussam negligere nollet. Etenim tum reabse declarabat, tum verbis, numquam se caussam illam deserturū, posteaquam semel eos in amicitiam recepisset; ne si pauciores quidem forent, ac fortuna magis aduersa premerentur. Præterea palam prę se ferebat, adniti se studiose, vt eis superior euaderet, quicumq; ipsum vel adfecissent beneficio, vel iniuria. Nonnulli etiam votū eius protulerunt, optare se, vt tamdiu viueret, donec & bene de se promeritos beneficiis, & hostes vlciscendo vinceret. Quamobrem vni huic ex omnibus nostræ memoriæ hominib. quāplurimi & fortunas, & vrbes, & corpora sua credere cupiebant. Neq; tamen hoc etiam dici potest, quod improbis & sceleratis illudere sibi permiserit: sed ita in eos animaduertebat, vt prorsus ipsis non parceret. Ac sæpenumero tritis in viis erat cernere, quosdam homines, qui pedibus, manibus, oculis multati essent. Quo factum, vt in iis locis, vbi Cyrus imperaret, cuivis tam Græco, quam barbaro neminē lædenti, secure liceret iter facere, quocumque vellet, & quidquid tamdem secum ipsi gestare cōmodum esset. Militari quidem certe virtute præditos omnium consensu eximiis honoribus ornabat. Primum bellum aduersus Pisidas & Mysos gessit. Aduersus has regiones susceptæ expeditioni, quoniam ipsius intererat, quoscumque sponte sua salutem in discrimen coniicere videbat, eos partim illi agro, quem occupauerat, cum imperio præficiebat, partim aliis præmiis ornabat.

Cyrus vrsum interficit.

Cyri in fœderibus obseruandus religio.

Cyrum in sceleratos seuere animaduertisse.

Cyrum suos præmiis propositis excitasse.

Qua re fiebat, vt viri fortes longe fortunatissimi omnium in oculis essent; ignaui vero, pro seruis horum ducerentur. Enimuero magna erat illorum copia, qui adire pericula vellent, sicubi quis animaduersurum id Cyrum arbitraretur. Quod si qui iusticiæ dedissent illustre documẽtum, eos existimabat omnibus modis locupletiores reddẽdos esse, quam ij forent, qui rationibus iniustis lucrum facerent. Itaq; quum alia multa iuste ab ipso administrabantur, tum illum habebat exercitum, qui vere dici exercitus mereretur. Nã & legionũ prætores, & cohortium præfecti non pecuniæ causſa ad ipsum nauigabant: sed quod esse fructuosius existimarent, Cyri imperio recte parere, quam menstruo lucro ditari. Quod si quis ipso aliquid mandante, egregie imperata fecisset; hanc ipsam animi promtitudinem nequaquam prẽmio carere patiebatur. Quapropter in rebus omnibus habuisse Cyrus administros lõge præstantissimos perhibetur. Si quem iusta ratione rem familiarem mirifice augere videret, aut regionẽ, cui cum imperio præesset, ornando longe prouẽtu fructuosiorem facere: tantum abest, vt huic aliquid adimeret, etiam addebat plura. Quo fiebat, vt illi cum voluptate labores perferrent, & fidenter bona pararent, & quæ quisq; possideret, ea Cyrum haudquaquam cælarent. Nec enim iis, qui se diuites esse profitebantur, inuidere videbatur: sed illorum vti pecuniis conabatur, qui eas occultarent. Amicos certe quoscumq; sibi adiungeret, sibiq; beneuolos esse animaduerteret, ac iudicaret idoneos ad eas res secum efficiundas esse, quas confici cuperet; omnium cõsensu obsequiis demereri studiosissime solebat. Nam ea ipsa de causſa, ob quam sibi existimabat amicis opus esse, nimirum vt gerendarum rerum adiutores haberet; etiam ipse conabatur amicis operam suam egregiam probare, quidquid tamdem singulos cupere persentiscceret. Vnus ipse plurimis donis cumulabatur multas ob causſas. Verum ea potissimum amicis, considerato cuiusq; ingenio, & quo quemq; maxime videret egere, largiebatur. Præterea de iis, quæcumq; ad ornatum corporis ipsi mitterentur, vel ad vsum belli, vel ad elegantiam vestitus, dicere solitũ accepimus:

Quam Cyrus suæ cum amicis communicandi cupidus fuerit.

Non posse suũ corpus omnibus his ornari, sed præclare ornatos amicos se maximum hominis ornamentum ducere. Et magnis quidem beneficiis quod amicos vinceret, qui longe potẽtior esset, nihil mirum erat:

A ὥστε φάνεσθαι τὸς μὲν ἀγαθοὺς δυσδαιμονεστάτους, τὸς δὲ κακοὺς, δούλοις τούτων † ἀξιοῦσθαι τῇ εἰ). ἀξιοῦν

ζυγαρῶ πολλὴ ἦν ἀφθονία τῶν ἐθελόντων κινδυνεύειν, ὅπου τις οἴοιτο Κύρῳ † αἰσθήσεσθαι. εἰ δέ γε μὲν δικαιοσύνῃ εἴτις αὐτῷ φανερὸς ἠνίζετο ὀφειλήμασι, καὶ τοῦτον ἐποίησε τούτοις πλουσιωτέρους ποιῶν τὸν ἐκ B ἀδίκου φιλοκερδούντων. καὶ γὰρ ὧν μὴ τὰ πολλὰ δικαίως αὐτῷ διεχειρίζετο, ἢ τραῦμα ἀληθινῷ ἐοικὸς ἐλάμβανε. καὶ γὰρ στρατηγοὶ, καὶ λοχαγοὶ οὐ χρημάτων ἕνεκα τοὺς ἑαυτῶν ἐπλοῦσαν, ἀλλ' ἐπεὶ ἔγνωσαν κερδαλεώτερον τῇ εἰ) Κύρῳ καλῶς πειθαρχεῖν, ἢ ὃ χρὴ μιᾷ κέρδος. ἀλλὰ μὴν εἴπερ γέ τῳ αὐτῷ προσπάξαντι καλῶς ὑπηρετήσειεν, οὐδενὶ πώποτε ἀχάριστον εἶδε τὴν προθυμίαν. ζυγαρῶ κρίνοι δὴ ὑπηρέτας πρώτους ἔργου Κύρῳ ἐλέσθαι ἂν ἡδέως. εἰ δέ τινα ὁρῴη δῆθεν οἰκονόμον ὑπὸ τῆς δικαίας, καὶ κατασκευάζοντά τε τῆς ἄρχοι χώρας, καὶ προσόδους ποιούμενα, C οὐδένα δὴ πώποτε ἀφείλατο, ἀλλὰ μὴ πλείω προσεδίδου· ὥστε καὶ ἡδέως ἐπόνουν, καὶ θαρραλέως ἐκτῶντο, καὶ ἃ πέπαυτο αὖ τις, ἥκιστα Κύρου ἔκρυπτεν· οὐ γὰρ φθονῶν τοῖς φανερῶς πλουτοῦσιν ἐφαίνετο, ἀλλὰ πρῶτος ἤθελε τῶν † ὑποκρυπτομένων χρήμασι. φίλοις γε μὴν ὅσους ποιήσαιτο, καὶ δι' οἵους γνοίη ὄντας, καὶ ἱκανοὺς κρίνοι συνεργοὺς εἶ) ὅ, τι τυγχάνοι βουλόμενος κατεργάζεσθαι, ὁμολογοῦντα παρὸς πρώτων κρῖναι δὴ ἡδέως θεραπεύειν καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ αὐτὸς ἕνεκα φίλων ᾤετο δεῖσθαι, ὡς συνεργοὺς ἔχοι, καὶ αὐτὸς ἐπεδείκνυτο συνεργὸς τοῖς φίλοις κρᾶτιστος εἶναι τούτου, ὅτου ἕκαστον αἰσθάνοιτο ἐπιθυμοῦντα. δῶρα δὲ πλεῖστα μὲν, οἶμαι, εἴς γε ἀνὴρ ὢν, ἐλάμβανε πολλά. ταῦτα † δὲ δὴ πρῶτα δὲ πάντων μάλιστα τοῖς φίλοις ἐδίδου, σκοπὸς τὸν ἔπειτα ἑκάστου σκεπτῶν, καὶ ὅτου μάλιστα ὁρῴη ἕκαστον δεόμενον. καὶ ὅσα τῷ σώματι αὐτοῦ κόσμον πέμποι τις, ἢ ὡς εἰς πόλεμον, ἢ ὡς εἰς καλλωπισμὸν, καὶ τούτων λέγειν αὐτὸν ἔφασαν, ὅτι ὃ μὲν ἑαυτοῦ σῶμα οὐκ ἂν δύναιτο τούτοις πᾶσι κοσμηθῆναι, φίλους δὲ καλῶς κεκοσμημένους, μέγιστον κόσμον ἀνδρὶ νομίζοι. καὶ ὃ μὲν τὰ μεγάλα νικᾶν τοὺς φίλοις ἂν ποιοῦντα, οὐδὲν θαυμαστὸν, ἐστὶ δὴ γε καὶ δυνατώτερος ὢν.

ἀξιοῦν

ἠσθήσεσθαι

ὑποκρυπτομένων

δὲ πάντων δὴ μάλιστα

Ὃ δὲ

ὃ ὑ τὴ ὅπι μελείᾳ πρεῖναι τ φίλων, καὶ ὧ προ- A
θυμήσαζ χαείζεαζ, ζαῦτα μᾶλλον ἔμοιγε δο-
κεῖ ἄλαζα εἶ). Κῦρος γὰρ ἔπεμπε βικεὶς οἴνε ἡ-
μιθέες πολλάκις, ὁπότε πάνυ ἡδὺ λάβοι,
λέγων, ὅτι ὅπω δὴ πολλῷ χρόνῳ τότε † ἡδίονι
οἴνῳ ὁπιτύχοι. τῦτο οὖν σοι ἔπεμψε, καὶ δεῖται
σε τῦτον σκοπεῖν τὴμέρον σὺν οἷς μάλιζα φι-
λεῖς. πολλάκις ὃ χιῶνας ἡμιβρώτες ἔπεμπε,
καὶ ἄρτων ἡμίσεα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὁπότε λέγοι
κελεύων τὸν φέροντα· τότοις ἥδετο Κῦρος. βέ-
λεῖ) οὖν καὶ σὲ τότων γεύσαεθαι. ὅπε δὲ χιλὸς B
ἀσθμιος πάνυ εἴη, αὐτὸς ὃ ἑτοιμάζοι παρασκευ-
άσαζ, δεῖ τὸ πολλοὺς ἔχειν ὑπηρέζας, καὶ δεῖ
τ' ὅπι μέλεαι, δεῖ πέμπων σκέλυε τὺς φί-
λους τοῖς τὰ ἑαυτ σώματα ἄγεσιν ἵπποις ἐμ-
βαλεῖν τὸν τὸν χιλὸν, ὡς μὴ πεινῶντες τὺς ἑαυ-
τῦ φίλους ἄγωσιν. εἰ ὃ δή ποτε πορεύοιτο, καὶ
πλῆσοι μέλλοιεν ὄψεαζ, προσκαλῶν τὺς φί-
λους ἐσπουδαγολόγει, ὡς δηλοίη ὕς τιμᾷ. ὥσ-
τε ἔγωγε ὃν ὧν ἀκεύω, ὀλίγα κρίνω ὑπὸ πλό-
νων πεφιλῆαζ, ὅτε ἑλλήνων ὅτε βαρβάρων. C
τεκμήριον ὃ τάτε καὶ τόδε, παρὰ μὲν Κύρε, δού-
λευ ὄντος, ὀλίγοις ἀπῆλθον πρὸς βασιλέα, πλεῖ
Ορόντας ἐπεχείρησε· καὶ ὅτος δὲ, ὃν ᾤετο πιςὸν οἱ
εἶ), ἔλαθ' αὐτὸν δοὺς Κύρῳ φιλάτερον, ἢ ἑαυ-
τῷ. πολλοὶ δὲ βασιλέως πολλοὶ πρὸς Κῦρον
ἀπῆλθον, ἐπεὶ πολέμιοι ἀλλήλοις ἐγένοντο, καὶ
ὅτοι μέν τοι, οἱ μάλιζα ὑπ' αὐτῦ ἀγαπώμενοι,
νομίζοντες παρὰ Κύρῳ ὄντες ἀγαθοὶ ἀξιωτέρας
ἂν τιμῆς τυγχάνειν, ἢ πολλοὶ βασιλεῖ. μέγα † ὃ
τεκμήριον καὶ ὃ ὃν τῇ τελευτῇ ὑπ' βίᾳ αὐτῷ γενό- D
μενον, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐῶ ἀγαθὸς, καὶ κρίνειν ὀρθῶς
ἐδυνάτο τὺς πιςοὺς καὶ φίλους καὶ βεβαίως. ἀπο-
θνήσκοντος γὰρ αὐτῦ, πάντες οἱ παρ' αὐτὸν φί-
λοι καὶ συμπάπτοι, μαχόμενοι ἀπέθανον
ὑπὲρ Κύρου, πλεῖ Ἀριαίου. ὅτος ὃ τεταγμέ-
νος ἐτύγχανεν ὅτι ὢν εὐώνυμος ὑ ἱππικῦ ἄρ-
χων· ὡς δ' ἤρξατο Κῦρον πεφωκότα, ἔφυγεν ἐ-
χων καὶ ὃ στράτευμα πᾶν, ὑ ἤγετο. ἐνταῦθα
δὴ Κύρου ἀποτέμνει ἡ κεφαλὴ καὶ χεὶρ ἡ δε-
ξιά. βασιλεὺς δὲ, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, διώκων εἰ- E
σέπεσεν εἰς ὃ χυρῆον στρατόπεδον· καὶ οἱ μὲν μὴ
Ἀριαίου ὑχέτι ἵσανται, ἀλλὰ φεύγεσι κατὰ
τὰ αὐτῶν στρατοπέδου εἰς τὸν καθμὸν, † ἐν ᾧ
ὠμίλουτο. τέτταρες δὲ ἐλέγοντο παρασάγαι
τῆς ὁδῦ εἶ). βασιλεὺς δὲ, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ,

ἡδίονι ἔγω εἰ ὅπιτ.

ἐνθα ὡρμῶντο.

at quod & cura de ipsis, & gratificandi cupiditate eos superabat, hæc vero mihi potius admiranda videntur. Nam sæpe numero eis orcas vini semiplenas mittebat, quoties vinum admodum suaue nanctus esset; addens, longo iam tempore se suauius vinum adeptum nō esse. Quamobrem illud tibi Cyrus misit, teq; rogat, vt illud hodie cum quibus gratissimū erit tibi, bibas. Sæpenumero semesos etiam anseres mittebat, & panes dimidiatos, & huius generis alia; quum addere iuberet eum, cui ferenda dabat: Cyrus his delectatus est, eaq; de caussa vult hæc te quoq; gustare. Quod si pabuli esset ingens penuria, quod ipsi paratu esset facile, propter ministrorum copiam ac diligētiam: hinc inde aliquid mittens hortabatur, vt hoc pabulum amici equis illis, quibus eorum corpora vehērentur, obiicerent; ne illi amicos suos fame cōfecti gestarēt. Si aliquādo quopiam proficisceretur, ac multos se spectaturos sciret: arcessitis ad se amicis, data opera cum eis serio differebat; vt quos honore maximo dignaretur, significaret. Quo fit, vt nemi-
nem eorum, de quibus equidem auditione accepi, pluribus tum Græcis tum barbaris carum fuisse iudicē. Cuius rei hoc quoque argumentum est, quod ab Cyro, qui alteri seruiebat, nemo ad regem defecerit, extra vnum Orontam, qui saltem hoc facere conatus fuit: quamquam illum rex, dum sibi fidelem putat, pæne Cyro, quam sibi, amiciorem reperit. at vero a rege permulti ad Cyrum transierūt, posteaquā fratres hostiliter inuadere se ceperunt, & quidē ij, quos rex maximo amore complectebatur. Existimabāt enim fore, vt virtuti suę apud Cyrum plus honoris ac præmiorum deferretur, quam apud regem. Magnū & illud argumentū est, quod in exitu vitæ ipsi accidit, tum ipsum fuisse bonū, tum recte iudicare potuisse, quosnā & fideles, & beneuolos, & constātes haberet. Nam quum vitam amitteret, omnes apud eum amici & mensæ participes, pro eo pugnantes mortē oppetierūt, extra vnū Ariæum. Is forte copiis equestrib. ad læuū aciei cornu præesse suo loco iussus fuerat, quūq; cecidisse Cyrum cōperisset, integro cū agmine suo fugā arripuit. Et Cyro quidē tunc & caput & dextra prēcisa fuit. Rex autem cū suis dum hostes persequitur, in castra Cyriana incidit. Heic Arięi milites nequaquā subsistūt, sed per castra sua stationē ad illā, vnde paulo ante discesserāt, diffugiūt. Id iter quatuor esse parasangarū ferebatur. Rex cum suis

Cyri erga amicos studia plēna humanitatis.

Ariæi & equitum fuga.

Aspasia capitur.

præter alia, quæ diripiebant, etiam Cyri concubinam, patria Phocæensem, quæ sapiens & elegans adpellabatur, cepit. Etenim altera natu minor, Milesia, quum esset & ipsa regiis a militibus capta, nuda profugit ad Græcos, qui armati apud impedimenta erant. Nam ij Persis resistentes, partim multos, qui castra populabantur, interficiebant; partim & ipsi occidebantur. Neque tamen terga dedere, sed & mulierem hanc saluam eripuerunt, & alia, quæ intus habebant, ipsos scilicet cum facultatibus homines conseruarunt. Erat heic inter regem & Græcos x x x fere stadiorum interuallum, quum hi oppositos sibi hostes persequerentur, quasi qui vniuersos vicissent: illi castra diriperent, quasi totus ipsorum exercitus victoriam adeptus esset. Verum posteaquam Græci regem cum copiis esse apud impedimenta sua persentiscerent, & rex de Tissapherne audiisset, Græcos aciem oppositam sibi vicisse, ac persequi fusos vlterius: tum vero suos rex collectos instruit. Clearchus autem, vocato ad se Proxeno, qui ei proximus erat, num quosdam mitteret, deliberabat; an potius omnes ad castrorum defensionem pergerēt. Interea rex iterum accedere palam visus est, & quidem a tergo, vti putabatur. Græci, vt acie conuersa regem adorirentur & sustinerent, sese comparant. Rex autem nō hac ducebat, sed qua progressus vltra cornu lęuum fuerat, eadē retrocessit; receptis ad se iis, qui ad Græcos in prœlio perfugerāt, ipsoq; etiam Tissapherne cum suis. Nam Tissaphernes primo in conflictu nō fugerat, sed ad flumē ipsum cū equitatu penetrarat aduersus Græcos, qui cetris vtebantur. Quo in conatu penetrandi nemi nē quidē interfecit ipse, sed Græci duas in partes diuisi, Tissaphernis copias cædebāt & premebant iaculis. Cetratorum præfectus erat, Epistenes *Amphipolitanus; vir, vti ferebatur, prudens. Itaq; Tissaphernes, qui se inferiorem esse cerneret, discessit: quumq; Græcorum in castra peruenisset, ibidē forte in regem incidit. Quo factum, vt ambo simul de integro instructis suis abirent. Ad læuū Græcorum cornu quum peruenissent, verebantur Græci, ne cornua sua inuaderent, & vtrimq; circumuentos cæderent. Quare visum est ipsis, ita cornu hoc explicandum esse, vt a tergo flumen haberent. Hoc illi dum cōsilij capiunt, rex

Al. Megalopolitanus

A τά τε ἄλλα πολλὰ διήρπαζον, καὶ τὴν Φωκαΐδα τὴν Κύρου παλλακίδα, τὴν σοφὴν καὶ καλὴν λεγομένην εἶναι, λαμβάνει· ἦν δὲ Μιλησία ἡ νεωτέρα, ληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀμφὶ βασιλέα, σκηνὴν γυμνὴν πρὸς τῶν ἑλλήνων, οἱ ἔτυχον ἐν τοῖς σκευοφόροις ὅπλα ἔχοντες· καὶ ἀντιπαρελθόντες, πολλοὺς μὲν τῶν διαρπαζόντων ἀπέκτειναν, οἱ δὲ καὶ αὐτῶν ἀπέθανον· ἃ μὲν ἐφυγόν γε, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἔσωσαν, καὶ τἆλλα, ὅσα ἐντὸς αὐτῶν καὶ χρήματα καὶ ἀνθρωποι ἐ-
B γένοντο, πάντα ἔσωσαν. ἐν ᾧ δὲ διέφερον ἀλλήλων βασιλεύς τε καὶ οἱ ἕλληνες ὡς τειχηρὰ σάλια, οἱ μὲν διώκοντες τοὺς καθ' ἑαυτούς, ὡς πάντας νικῶντες· οἱ δὲ διαρπάζοντες, ὡς ἤδη πάντες νικῶντες. ὡς δὲ ἤσθοντο οἱ μὲν ἕλληνες, ὅτι βασιλεὺς σὺν στρατεύματι ἐν τοῖς σκευοφόροις εἴη, βασιλεὺς δ' αὖ ἤκουσε Τισσαφέρνους, ὅτι οἱ ἕλληνες νικῷεν ὃ καθ' ἑαυτούς, καὶ εἰς ὃ τι πρόσθεν οἴχοιντο διώκοντες, ἐν ᾧ δὴ βασιλεὺς μὲν ἀνεβίβαζε τοὺς ἑαυτοῦ, καὶ σωματά-
C τεται· ὁ δὲ Κλέαρχος ἐβουλεύετο, Πρόξενον καλέσας, (πλησιαίτατος γὰρ ἦν) εἰ πέμποιεν τινάς, ἢ πάντες ἴοιεν ὅτι τὸ στρατόπεδον διαρπάζοντες. ἐν τούτῳ βασιλεὺς πάλιν δῆλος ἦν πρόσω, ὡς ἐδόκει, ὅπισθεν· καὶ οἱ μὲν ἕλληνες συστραφέντες παρεσκευάζοντο, ὡς ταύτῃ προσιόντες καὶ δεξόμενοι· ὁ δὲ βασιλεὺς ταύτῃ μὲν οὐκ ἦλθε, ἧ δὲ παρῆλθεν ἔξω τοῦ εὐωνύμου κέρατος, ταύτῃ καὶ ἀπῆγαγε, ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ πρὸς τοὺς ἕλ-
D λήνας αὐτομολήσαντας, καὶ Τισσαφέρνην, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ὁ γὰρ Τισσαφέρνης ἐν τῇ πρόσθεν σκηνῇ οὐκ ἔφυγε, ἀλλὰ διῆλασε καὶ πρὸς τὸν ποταμὸν καὶ τοὺς ἕλληνας πελταστάς. διελαύνων δὲ κατέκτεινε μὲν οὐδένα, βαλόντες δὲ οἱ ἕλληνες ἔπαιον καὶ ἠκόντιζον αὐτούς. Ἐπιθένης δὲ † ἀμφιπολίτης ἦρχε τῶν μεγαλοπολίτης πελταστῶν, καὶ ἐλέγετο φρόνιμος γενέσθαι. ὁ οὖν Τισσαφέρνης ὡς μεῖον ἔχων † ἀπῆλλα· ἀπαλλαγὴ· εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος τῶν ἕλ- χεις, πάλιν μὲν οὐκ
E λήνων, ὡς συντυχὼν βασιλεῖ, καὶ ὁμοδιαιρεῖ- δὴ πάλιν συνταξάμενοι ἐπορεύοντο. ἐπεὶ δὲ φ. εἰς δὲ ἦσαν καθ' ὃ εὐώνυμον τῶν ἑλλήνων κέρας, ἔδεισαν οἱ ἕλληνες, μὴ προσάγοιεν πρὸς τὸ κέρας, καὶ περιπλέξαντες ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς διαφθείραιεν· καὶ ἐδόκει αὐτοῖς ἀναπλεῦσαι τὸ κέρας, καὶ ποιήσασθαι ὅπισθεν τὸν ποταμόν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐβουλεύοντο, καὶ δὴ βασιλεὺς πρόσ-

πρὸς φάλαγγα εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα, κατέστησεν ἐναντίαν τὴν φάλαγγα, ὥσπερ τὸ πρῶτον,
καὶ μαχούμενος † μαχούμενος σιωπῇ. ὡς δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες ἐγγύς τε ὄντας καὶ πρὸς ἅλεσθαι παρεσκευασμένους, αὖθις παιανίσαντες ἐπῆσαν πολὺ ἔτι προθυμότερον ἢ τὸ πρόσθεν. οἱ δὲ αὖ βάρβαροι οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' οὐκ πλείονος, ἢ τὸ πρόσθεν, ἔφυγον. οἱ δὲ ἐπεδίωκον μέχρι κώμης τινός. ἐνταῦθα δὲ ἔστησαν οἱ Ἕλληνες. ὑπῆρχε γὰρ τῆς κώμης γήλοφος ἐπ', ἐφ' οὗ ἀνεστράφησαν οἱ ἀμφὶ Βασιλέα, πεζοὶ μὲν οὐκέτι, πάντες δὲ ἱππέων ὁ λόφος ἐνεπλήσθη, ὥστε τὸν
B ποιούμενον μὴ γιγνώσκειν. καὶ τὸ βασίλειον σημεῖον ὃ δὴ ἔφασαν, ἀετόν τινα χρυσοῦν † ὑπὲρ πέλτης, ὑπὲρ ξύλου ἀνατεταμένον. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐχώρουν οἱ Ἕλληνες, λείπουσι δὴ καὶ τὸν λόφον οἱ ἱππῆς· οὐ μέντοι ἔτι ἀθρόοι, ἀλλὰ σποράδες ἐφοίτων. ἐμπλεῖστος δὲ ὁ λόφος τῶν ἱππέων· τέλος δὲ καὶ πάντες ἀπεχώρησαν. ὁ μὲν οὖν Κλέαρχος οὐκ ἀνεβίβαζεν ὑπὲρ τὸν λόφον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἔφησας τὸ στράτευμα, πέμπει Λύκιον τὸν συρακόσιον, καὶ σποράδην ὑπὲρ τὸν λόφον, καὶ κελεύει κατιδόντας τὰ ὑπὲρ τὸν
C λόφον, ἥντινα, ἀπαγγεῖλαι. καὶ ὁ Λύκιος ἦλασε, καὶ ἰδὼν ἀπαγγέλλει, ὅτι φεύγουσιν ἀνὰ κράτος. ἐπεὶ δὲ ὅτε ταῦτα ἐγίγνετο καὶ ἦλιος ἐδύετο. ἐνταῦθα δὲ ἔστησαν οἱ Ἕλληνες, καὶ θέμενοι τὰ ὅπλα ἀνεπαύοντο· καὶ ἅμα μὲν ἐθαύμαζον, ὅτι οὐδαμοῦ Κῦρος φαίνοιτο, οὐδὲ σφῶν ἄπ' αὐτοῦ οὐδεὶς παρῆν· οὐ γὰρ ἤδεσαν αὐτὸν τεθνηκότα, ἀλλ' εἰκάζον ἢ διώκειν οἴχεσθαι, ἢ καὶ ληφόμενόν τι † προσελαύνειν· καὶ αὐτοῖς ἐβουλεύοντο, εἰ αὖθι μείναντες τὰ σκευοφόρα ἐνταῦθα ἀγάγοιντο, ἢ ἀπίοιεν
D ὑπὲρ τὸ στρατόπεδον. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς ἀπιέναι· καὶ ἀφικνοῦνται ἀμφὶ † δόρπιον ὑπὲρ τὰς σκηνάς. ταύτης μὲν τὴν ἡμέρας τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. καὶ λαμβάνουσι τὰ πλεῖστα διηρπασμένα, καὶ εἴ τι σιτίον ἢ ποτὸν ἦν, καὶ τὰς ἁμάξας μεστὰς ἀλφίτων καὶ οἴνου, ἃς παρεσκευάσατο Κῦρος, ἵνα εἴ τῳ σφοδρὰ λάβοι τὸ στρατόπεδον ἔνδεια, ταῦτα διδοίη τοῖς Ἕλλησιν. ἦσαν δὲ αὗται, ὡς ἐλέγοντο, τετρακόσιαι ἅμαξαι. καὶ ταύτας τότε οἱ σὺν Βασίλειδι διήρπασαν.
E ὥστε ἄδειπνοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων· ἦσαν δὲ καὶ ἀνάριστοι. πρὶν γὰρ δὴ καταλῦσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον, βασιλεὺς ἐφάνη. ταύτην μὲν οὖν τὴν νύκτα οὕτω διεγένοντο.

Ad priſtinam aciei formam, qua primum hoſtes adortus fuerat, reducta phalãge aduerſus conſtitit, iamq; pugnaturus acceſſit. Quum autem Græci hoſtes iam & inſtructos, & in propinquo cernerent; rurſum pæanem exorſi, multo alacrius, quam antea, in eos pergunt. Horum impetum barbari non ſuſtinẽt, ſed effuſius, quam prius, fugam arripiunt. Græci eos vſq; ad vicum quemdam perſequuntur, vbi demum ſubſiſtunt. Nam vico quidam collis imminebat, in quo ſe conuertebant ij, qui erant cum rege; complente collem equitatu, qui pedites ſecũ nullos habebat. Quo factum, vt Græci, quid rerum ageretur, haud ſcirent. Etiam ſignum regium videre ſe dicebant, auream quamdam aquilam in haſta extenſam. Quum autem Græci huc etiam tenderent, deſerunt collem equites, non confertis copiis, ſed paſſim alij alio: nudabaturq; adeo collis equitum copiis, donec omnes diſceſſiſſent. Clearchus tamen non cõtinuo militem promouit in collem, ſed copiis ſub ipſo collocatis, Lycium Syracuſanum mittit cum alio quodam, atq; imperat, vt ſpeculati, quæ eſſent in colle, omnia ſibi renuntiarent. Lycius quum adequitaſſet, & omnia vidiſſet, fugere ipſos totis viribus renuntiat. Quum hæc gererentur, ſol propemodum occidebat. Atq; heic Græci ſubſiſtebant, & armis collocatis quieſcebant; neq; non mirari poterant, quãobrem nec Cyrus vſquam adpareret, nec alius ab ipſo quiſquam adeſſet. Nam mortuum eſſe ignorabant, atq; adeo ſuſpicabantur, eum vel hoſtes perſequi, vel ad occupandum aliquid prouectũ eſſe. Conſultabant autem inter ſe, num illic potius manendum eſſet, adductis eo impedimẽtis; an ad caſtra pergendum. Ad extremum placuit in caſtra redire, ac ſub cœnæ tẽpus ad tentoria peruenĩut. Et hic quidem eius diei fuit exitus. Offendũt autem quum alias fortunas ſuas maxima ex parte direptas, tũ quidquid potulentum eſculentumue fuerat, & plauſtra farina vinoq; onuſta, quæ Cyrus ſibi parauerat; vt ſi quando graui in exercitu penuria rerum laboraretur, inter Græcos ea diſtribueret. Plauſtra ipſa numero fuiſſe cccc dicuntur, quæ tum regiæ copiæ diripuerant, eaq; de cauſſa maxima Græcorum pars cœna carebat, quum ne quidem pranſi fuiſſent. Nam priuſquam ad prandendum accedere in caſtra potuiſſet exercitus, rex ſeſe oſtenderat. Atq; hanc quidem noctem ſic exegerunt.

Greci iterum cum rege congrediũtur, & vincunt.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI EXPEDITIONE, LIBER SECVNDVS.

QVEMADMODVM igitur Græcas Cyrus copias coegerit, quo tempore aduersus Artaxerxem fratrem expeditionem susceperit, & quæ in itinere, dum adscenderetur, gesta fuerint; quo pacto pugna fuerit commissa, & Cyrus occubuerit, Græcique ad castra sua reuersi quieti se dederint, quod vicisse se omnino existimarent, & Cyrum esse superstitẽ; superiore libro declarauimus. Mane summo quum coiuissent duces, mirabantur a Cyro nec alium quemquam mitti, qui significaret, ecquid agendum esset, nec ipsum in conspectum prodire. Quamobrem visum est eis, vt collectis impedimentis armati procederent, donec cum Cyro se coniungerent. Quum iam progredi cepissent, sub ipsum solis ortum, Procles Teuthraniæ prætor, ex Damarati Lacedæmonij posteritate ortus, & Tami filius Glus veniunt. Narrant hi, Cyrum vitam cum morte cõmutasse. Arieum, qui fugæ se dedisset, iis esse in castris cum reliquis barbaris, e quibus pridie profecti fuissent. dicere hunc, velle se diem illum Græcos exspectare, si venturi essent: postridie perrecturum in Ioniam, vnde venisset. Hęc quum duces perciperent, itemque Græci ceteri, grauiter sane ferebant. Clearchus quidem certe. Vtinam Cyrus, ait, viueret: verum quia mortuus est, Arieo renuntiate, vicisse nos regem, neq; quemquam amplius restare, quemadmodum videtis, qui aduersus nos pugnet. Quod nisi vos venissetis, aduersus ipsum regem perrexissemus. Simul Ariæo policemur, si huc venerit, nos ipsum regium in solium collocaturos. Nam iis, qui prœlio superiores euadunt, regnum etiam debetur. Quum hæc dixisset, nuntios ablegat, adiunctis Cherisopho Lacedæmonio, & Thessalo Menone. Nam Meno ipse sic volebat, quippe cui cum Ariæo & hospitij ius intercederet, & amicitiæ. Et hi quidem

Græci de morte Cyri cognoscunt.

Σ μὲν [οὖν * ἠθροίσθη Κύρῳ ὅ ἑλληνικὸν, ὁπότε ὅτι τ' ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην ἐστράλευτο, καὶ ὅσα ἐν τῇ ἀνόδῳ ἐπράχθη, καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ ὡς κῦρος ἐτελεύτησε, καὶ ὡς ὅτι ὁ στρατόπεδον ἐλθόντες οἱ ἕλληνες ἐκοιμήθησαν, οἱ μὲν πόντα νικήσαντες, καὶ Κῦρον ζῆν, ἐν ᾧ ἔμπροσθεν λόγῳ δεδήλωται). ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ σὺν ἐλθόντες οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι Κῦρος οὔτε ἄλλον πέμποι σημανοῦντα ὅ, τι χρὴ ποιεῖν, οὔτ' αὐτὸς φαίνοιτο. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς, συσκευασαμένοις ἰέναι, καὶ ὡπλισαμένοις, προϊέναι εἰς ὅ τι πρόσθεν, ὡς Κύρῳ συμμίξαν. ἤδη καὶ ἐν ὁρμῇ ὄντων, ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἦλθε Πρόκλης ὁ τευθρανίας ἄρχων γενόμενος, ἀπὸ Δαμαράτου Λάκωνος, καὶ Γλοῦς ὁ † Ταμὼ υἱός. ἔφασαν ἔλεγον, ὅτι Κῦρος μὲν τελευτήσειε, Ἀριαῖος δὲ πεφευγὼς ἐν τῷ ταθμῷ εἴη μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων, ὅθεν τῇ προτέρᾳ ὁρμῶντο· καὶ λέγοι, ὅτι ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν προσμείνειεν αὐτοῖς, εἰ μέλλοιεν ἥξειν· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ φαίη ὅτι ἰωνίας, ὅθεν καὶ ἦλθε. ταῦτα † πυνθανόμενοι οἱ στρατηγοὶ, καὶ οἱ ἄλλοι ἕλληνες, βαρέως ἔφερον. Κλέαρχος δὲ τάδε εἶπεν· ἀλλ' ὤφελε μὲν Κῦρος ζῆν. ἐπεὶ δὲ τετελεύτηκεν, ἀπαγγέλλετε Ἀριαίῳ, ὅτι ἡμῖν γε νικῶσι βασιλέα, καὶ, ὡς ὁρᾶτε, οὐδεὶς ἡμῶν ἔτι μάχεται· καὶ εἰ μὴ ὑμῖν ἦλθετε, ἐπορεύόμεθα ἂν ὅτι βασιλέα. ἐπαγγελλόμεθα δὲ Ἀριαίῳ, ἐὰν σὺν τάδε ἔλθῃ, εἰς τ' ἀθρόνον τ' βασίλεον αὐτ' καθιδρ. τ' γὰρ μάχῃ νικώντων καὶ ὃ ἄρχειν ὀρθόν. ταῦτ' εἰπὼν ἀποστέλλει τὸς ἀγγέλους, καὶ σὺν αὐτοῖς Χειρίσοφον τ' Λάκωνα, καὶ Μένωνα τ' Θετταλόν. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Μένων ἐβούλετο. ἐν γὰρ φίλος καὶ ξένος Ἀριαίου. οἱ μὲν

Ταμώ.

ἀκούσας

ᾤχοντο,

ὤχοντο, Κλέαρχος δὲ ὑπεμένε. ὃ δὲ στράτευμα ἐπορίζετο σῖτον, ὅπως ἐδυνάτο, ἐκ τῆ ὑποζυγίων, καὶ πόλεις † τὰς βοῦς καὶ ὄνους. ξύλοις δὲ ἐχρῶντο, μικρὸν προϊόντες ἀπὸ τοῦ φόβητρος, ἔνθα μάχη ἐγένετο, ταῖς τε οἰστοῖς, πολλοῖς οὖσιν (ὃς ἐνάλισκαζον οἱ Ἕλληνες ἐκβαλόντες τοὺς αὐτομολοῦντας τῶν βασιλέως) καὶ τοῖς γέρροις, καὶ τοῖς ξυλίναις ἀσπίσι τοῖς Αἰγυπτίαις. πολλαὶ δὲ καὶ πέλται, καὶ ἅμαξαι ἦσαν φέρεσθαι ἔρημοι. οἷς πᾶσι χρώμενοι, κρέα ἕψοντες ἤσθιον ἐκείνου τοῦ ἡμέραν. καὶ ἤδη τε ἐν τῷ πρὸς πλήθους ἀγορᾶν, καὶ ἔρχονται παρὰ βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους κήρυκες, οἱ μὲν ἄλλοι, βάρβαροι· ἐν δὲ αὐτοῖς † Φαλῖνος εἷς Ἕλλην, ὃς ἐτύγχανε παρὰ Τισσαφέρνῃ ὢν, καὶ ἐντίμως ἔχων. καὶ δὴ καὶ προσεποιήσατο ὀπτῆρ ἡμῶν εἶναι τοῦ † πρὸς τὰς τάξεις τε καὶ ὁπλομαχίαν. ἅτε δὲ προσελθόντες, καὶ καλέσαντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἄρχοντας, λέγουσιν ὅτι βασιλεὺς κελεύει τοὺς Ἕλληνας, ἐπεὶ νικῶν τυγχάνει, καὶ Κῦρον ἀπέκτονε, παραδόναι τὰ ὅπλα, ἰόντας ὅτι πρὸς βασιλέως θύρας, διειρκεσθαι ὧν τι δυνώνται ἀγαθόν. ταῦτα μὲν εἶπον οἱ βασιλέως κήρυκες. οἱ δὲ Ἕλληνες βαρέως μὲν ἤκουσαν· ὅμως δὲ Κλέαρχος τοσοῦτον εἶπεν· ὅτι ὑπὲρ τῶν νικώντων εἴη τὰ ὅπλα παραδιδόναι. ἀλλ', ἔφη, ὑμεῖς μὲν ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ τούτοις ἀποκρίνασθε, τί κρεῖττόν τε καὶ ἄριστον ἔχετε· ἐγὼ δὲ αὐτίκα ἥξω. ἐκδέχεσθαι γάρ με αὐτὸν ὑπηρεταί, ὅπως ἴδοι τὰ ἱερὰ ἐξηρημένα. ἔτυχε δὲ θυόμενος. ἔνθα δὴ ἀποκρίνασθαι Κλεάνωρ μὲν ὁ Ἀρκὰς, † πρεσβύτατος ὢν, ὅτι πρόσθεν ἂν ἀποθάνοιεν, ἢ τὰ ὅπλα παραδοῖεν. Πρόξενος δὲ ὁ Θηβαῖος, ἀλλ' ἐγώ ἔφη, ὦ Φαλῖνε, θαυμάζω πότερα ὡς κρατοῦντι βασιλεῖ αὐτῷ τὰ ὅπλα, ἢ ὡς δι' φιλίαν καὶ * δῶρα. εἰ μὲν δὴ ὡς κρατοῦντι, σκόπει αὐτῷ αὐτῷ, ἀλλ' ὡς λαβὼν ἐλθόντι εἰ δὲ πείσας βούλεται λαβεῖν, λεγέτω τί ἔσται τοῖς στρατιώταις, ἐὰν αὐτῷ ταῦτα χαρίσωνται. πρὸς ταῦτα Φαλῖνος εἶπε· βασιλεὺς νικᾷ ἡγεῖται, ἐπεὶ κύριον ἀπέκτονε. τίς γὰρ αὐτῷ ἐστιν ὅστις ἀντιποιήσεται; νομίζει δὲ καὶ ὑμᾶς αὐτῷ εἶναι, ἔχων ἐν μέσῃ τῇ αὑτοῦ χώρᾳ, καὶ πολλαπλασίους ὄντας ἀφράκτων καὶ πλήθος ἀνθρώπων ἐφ' ὑμᾶς δυνάμενος ἀγαγεῖν, ὅσον οὐδεὶ εἰ παρέχοι ὑμῖν, δυνατὸν ἂν ἀποκτεῖναι. μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν ἀθηναῖος εἶπεν· ὦ Φαλῖνε, νῦν, ὡς σὺ ὁρᾷς, ἡμῖν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἀγαθὸν, εἰ μὴ ὅπλα καὶ ἀρετή.

iter sunt ingressi, quum Clearchus subsisteret. Exercitus interea iumētis victitabat, vt poterat, ac boues & asinos mactabat. Progressiq; parumper ab aciei loco, quo loco prœlium cōmissum fuerat, pro lignis vtebantur sagittis, quarum magna erat copia, coactis iis, qui a rege perfugerāt, vt eas euellerent; itemq; cratibus, & ligneis scutis Ægyptiacis. Erant & cetræ passim, & plaustra vacua, quibus vsi omnibus elixabant carnes, iisq; famem illo die leuabant. Etiam id erat temporis, quo forum maxima hominum multitudine frequens erat, quum a rege ac Tissapherne caduceatores veniunt, alij quidem barbari, vnus Græcus Phalinus, qui apud Tissaphernem erat, & quidem honesto loco, quod aciei struēdæ, & gladiatoriæ peritiam sibi vindicaret. Hi quum accessissent, Græcorumq; præfectos euocassent; mandare aiunt regem, quia Cyro interfecto penes se victoria sit, arma traderent, & regis ad portam profecti periculum facerent, si quid forte commodi possent impetrare. Hęc regij caduceatores aiebant, quæ audita tametsi grauiter molesteq; Græci ferrent, Clearchus tamen id vnum respondit; non esse illorum, qui vicissent, arma tradere. Verum vos duces, ait, hoc eis respōdete, quod honestissimū & optimum vobis in mētem venerit. Ego mox reuertar. Nam vnus ex adparitoribus eum arcessiuerat, vt exta iam exemta inspiceret, quod id temporis forte rem sacrā faceret. Ibi Cleanor Arcas, natu maximus omniū, respondet; Prius se †moriturū, quam arma traderet. Proxenus vero Thebanus: Equidem miror, inquit, Phaline, vtrum sic arma rex postulet, vt qui vicerit, an amicitiæ ac munerū caussa. Nam si ea victorię nomine postulat, quid opus est ea petere? cur non potius ereptū venit? Sin persuadendo putat ea se cōsequuturum, dicat nobis, quid habituri milites sint, vbi in hoc ei gratificati fuerint? Ad hæc Phalinus: Rex inquit, vicisse se arbitratur, quia Cyrū occiderit. Nā quis est hominū, qui sibi regnū hoc prętera vindicet? Vos etiam pro suis ducit, quos media in regione sua conclusos tenet, intra flumina traiectu difficillima; & aduersus quos hominū eā multitudinē ducere potest, quam vos ne perimere quidem possetis, si potestatem eius rex vobis maxime faceret. Tum Xenophon Atheniēsis: Nobis iā, inquit, Phaline, nullius boni, ceu vides, copia est; extra sola hæc arma, & vitutem.

φόβητρος

† morituru, quam arma traditurus.

Φαλῖνος

Xenophon legatio regio respondet.

" Plut. Artoxerx. p. 1060. Φαλῖνον τὸν Ζακυνθίου, καρὰ βασιλέϊ ὡς ἐπὶ δόξῃ καὶ λόγῳ ἐρμηνέα, ξένον ὄντα καὶ προσποιούμενον ἐμπειρίαν ἔχειν τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων καὶ τάξεων, καὶ κελεύσαντα τοὺς Ἕλληνας παραδοῦναι τὰ ὅπλα καὶ τὴν βασιλέως θύραν προσελθεῖν, μεμνῆσθαι γάρ αὐτὸν, καὶ τοῖς βιβλίοις γράψαι τοῖς ἔπειτα συγγράφουσι δίκαιος ἦν.

Quamobrē quam diu arma retinebimus, A virtutē vſui nobis fore putabimus: eadem ſi tradiderimus, veremur corpora nobis ereptum iri. Quamobrem non exiſtimes, ea nos bona, quæ ſola nobis reliqua ſunt, tradituros: ſed horū ipſorum ope, de bonis etiam veſtris pugnaturos. Quę quū Phalinus audiiſſet, cum riſu: Tu quidē, ait, philoſophi ſpeciē præ te fers, aduleſcens, & nō iniucunda quædā profers. Sed enim ſtultum te eſſe ſcito, ſi virtutem ac fortitudinem veſtram viribus regiis ſuperiorē fore ſperas. Alios autem nonnullos ferebatur animis B nonnihil remiſſis fuiſſe, qui Cyro ſe fidos fuiſſe dicerent; atq; etiam regi maximo cōmodo futuros, ſi recipere ipſos in amicitiam vellet. Nam & in aliis quibuſuis expeditionibus adfuturos, in quibus vſurus ipſorum eſſet opera; & ſi debellare Ægyptum vellet, vna cum ipſo eam expugnaturos. Interea Clearchus reuertens, ecquid iam reſpondiſſent quærebat. Eius ſermonem Phalinus excipiens: Horum inquit, alius aliud ait, Clearche. Tu quid dicas, exponito. Et ille: Ego vero Phaline, ait, lubēs te vidi, atq; itidem omnes hi, mea quidem C ſententia. Nam & tu perinde Græcus es, ac nos, qui tot numero ſumus, quot ipſe vides; & hoc rerum noſtrarum ſtatu conſilium abs te de eo, quod nobis agendum ſit illa in cauſſa, quam adfers, poſcimus. Quāobrem per Deos immortales te obteſtamur, vt conſulas nobis, quod tibi pulcherrimum & optimū factu videbitur, & quod ſequuturis temporibus repetitum commemoratumq; honorem tibi adferet: Phalinum videlicet, a rege miſſum, vt Græcos arma tradere iuberet, hæc & illa ipſis con- D ſuluiſſe. Scis autem neceſſario futurum, vt eius conſilij, quod dederis, in Græcia mentio fiat. Hæc Clearchus adiiciebat, quia vellet illum ipſum, qui legationem regis obiret, hoc ipſis conſilij dare, ne arma traderent, vt Græci ſpem meliorem conciperent. Phalinus autem ſecedens vbi reuertiſſet, præter ipſius opinionem hoc modo reſpondit: Ego, ſi vel vna ſpes de mille vobis eſt reliqua, fore vos ſaluos, ſi bellum cum rege geratis; hoc conſilij do, ne tradatis arma. Sin rege inuito nulla vobis ſpes E ſalutis ſuperat, ſalutem amplectendam eſſe conſulo, quacumq; ratione poteritis. Ad ea Clearchus: Dicis tu quidem hęc, inquit. Verū noſtris verbis renūntiato, exiſtimare nos, ſi regi amicos eſſe oporteat, multo nos ipſi futuros vtiliores amicos, quum arma retinebimus, quā ſi alteri ea tradiderimus.

κὴ ὅπλα μὲν οὖν ἔχοντες, οἰόμεθα ἂν κὴ τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι· τοῦτο δ' ἂν παραδόντες, κὴ τ' σωμ' ἐξερημωθῶμεν. μὴ οὖν οἴου τὰ μόνα ἡμῖν ἀγαθὰ †ὅπλα ἡμᾶς τοῖς δοῦναι· ἀλλ' σὺν τούτοις καὶ τοῖς *ἡμετέροις ἀγαθοῖς μαχούμεθα. ἀκούσας ταῦτα ὁ Φαλῖνος ἐγέλασε, κὴ εἶπεν· ἀλλὰ φιλοσόφῳ μὲν ἔοικας ὦ νεανίσκε, κὴ λέγεις οὐκ ἀχρῖσα. ἴσθι μέν τοι ἀνόητος ὤν, εἰ οἴῃ ἂν πλὼ ὑμετέραν ἀρετὴν τοῖς βουλεύεσθαι τ' βασιλέως δυνάμεως. ἄλλους δέ τινας ἔφασαν λέγειν †σωμαλακιζομένους, ὡς καὶ Κύρῳ πιστοὶ ἡγοῖντο, καὶ βασιλῆϊ ἂν πολλοῦ ἄξιοι γένωνται, εἰ βούλοιτο φίλος ἡγεῖσθαι· καὶ εἴ τε τι ἄλλο βούλεται χρῆσθαι, εἴτ' ἐπ' ἀγαθὸν στρατεύειν, συνεπαιρέσθαι ἂν αὐτῷ. ἐν τούτῳ καὶ Κλέαρχος ἦκε, καὶ ἠρώτησεν, εἰ ἤδη ἀποκεκριμένοι εἶεν. Φαλῖνος δ' †σωλαβὼν, εἶπεν· οὗτοι μέν, ὦ Κλέαρχε, ἄλλος ἄλλα λέγει· σὺ δ' ἡμῖν εἰπὲ, τί λέγεις; ὁ δ' εἶπεν· ἐγώ σε, ὦ Φαλῖνε, ἄσμενος ἑώρακα, οἵμην δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οὗτοι. σύτε γὰρ Ἕλλην εἶ, καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτοι ὄντες, ὅσους σὺ ὁρᾷς, ἐν τοιούτοις δὲ ὄντες πράγμασι, συμβουλεύομέθά σοι, τί χρὴ ποιῆσαι ἃ λέγεις. σὺ οὖν πρὸς θεῶν συμβούλευσον ἡμῖν ὅ, τι σοι δοκῇ κάλλιστον καὶ ἄριστον εἶναι, καὶ ὅσοι πέμπει οἴσῃ εἰς τ' Ἕλλαδα χρόνον ἀναλεγόμενον, ὅτι Φαλῖνος ποτὲ πεμφθεὶς παρὰ βασιλέως, κελεύσων τοὺς Ἕλληνας τὰ ὅπλα †παραδοῦναι, συμβουλεύσαντος αὐτοῖς τάδε. οἶδα δὲ, ὅτι ἀνάγκη λέγεσθαι ἐν τῇ Ἑλλάδι, ὃ ἂν συμβουλεύσῃς. ὁ δὲ Κλέαρχος ταῦτα ὑπήγετο, βουλόμενος κὴ αὐτὸν τ' παρὰ βασιλέως πρεσβεύοντα συμβουλεῦσαι μὴ παραδιδόναι τὰ ὅπλα, ὅπως ἐλπίδες μᾶλλον οἱ Ἕλληνες εἶεν. Φαλῖνος †ὑπολαβὼν, παρὰ τὴν γνώμην Ξενοφ. τὴν αὐτοῦ εἶπεν ὧδε· ἐγώ, εἰ μία τις ὑμῖν ἐκ μυρίων ἐλπίδων δοκεῖ σωτηρία εἶναι πολεμοῦντας βασιλεῖ, συμβουλεύω μὴ παραδιδόναι τὰ ὅπλα· εἰ δέ τοι μηδεμιᾶς σωτηρίας ἔστιν ἐλπὶς ἄκοντος βασιλέως, συμβουλεύω †σώζεσθαι ὑμῖν ὅπῃ δυνατόν. Κλέαρχος ὑπολαβὼν πρὸς ταῦτα εἶπεν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις· παρ' ἡμῶν δ' ἀπάγγελλε ταῦτα, ὅτι ἡμεῖς οἰόμεθα, εἰ μὲν δέοι βασιλεῖ φίλους εἶναι, πλείονος ἂν ἄξιοι εἶναι φίλοι, ἔχοντες τὰ ὅπλα, ἢ παραδόντες αὐτῷ· εἰ δὲ

ὄντα ὑμῶν παρ.
* τ' ὑμετέρων
παραδοῦναι,
σώζεσθαι ὑμῶν ὅπῃ

εἰ ὴ δέοι πολεμεῖν, ἄμεινον αὖ πολεμεῖν ἔχοντες τὰ ὅπλα ἢ ἀνῷ τἀδόντες. ὁ ὴ Φαλῖνος εἶπε· ταῦτα μὲν δὴ ἀπαγγελοῦμεν. ἀνὰ καὶ τάδε ὑμῖν ἐκέλευσεν εἰπεῖν βασιλεύς, ὅτι μένουσι μὲν ὑμῖν αὐτοῖς σπονδαὶ εἰήσαν, τοῖς ὴ ἀπιοῦσι πόλεμος. εἰ παλιβδὴν ἢ τοῦτο τόδε, πότερα μένητε ἢ σπονδαὶ εἰσιν, ἢ ὡς πολεμίους ὄντας παρύμμας ἀπαγγελῶ. Κλέαρχος δὴ ἔλεξεν· ἀπαγγελεῖτε καὶ τοῦτο τοῖς τάττων, ὅτι καὶ ἡμῖν † ταῦτα δοκεῖ, ἅτε βασιλεῖ. τί δ' ὦν ταῦτ' ἐστίν; ἔφη ὁ Φαλῖνος. ἀπεκρίνατο Κλέαρχος· ἢν μὲν μένωμεν, σπονδαί· ἀπιοῦσι δὲ καὶ τοῖσιν, πόλεμος. ὁ δὲ πάλιν ἠρώτησε σπονδὰς ἢ πόλεμον ἀπαγγελῶ; Κλέαρχος δὲ ταῦτα πάλιν ἀπεκρίνατο σπονδαί· μὲν μένουσιν, ἀπιοῦσι δὲ ἢ τοῖσιν, πόλεμος. ὅ, τι δὲ ποιήσοι, οὐ διεσήμανε. Φαλῖνος μὲν δὴ ὤχετο, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. οἱ δὲ παρὰ Ἀριαίου ἦκον, Πρόκλης καὶ Χαιρίσοφος· Μένων δὲ αὐτοῦ ἔμεινε παρὰ Ἀριαίῳ. οὗτοι δὴ ἔλεγον, ὅτι πολλοὺς φαίη Ἀριαῖος εἶναι τοὺς ἑαυτοῦ βελτίους, οὐδὲ ἂν ἀναχάσασθαι αὐτὸν βασιλεύοντος. ἀλλ' εἰ βούλεσθε σὺν ἀπιέναι, ἧκεν ἤδη κελεύων τὴν νύκτα· εἰ δὲ μή, αὐτὸς πρῳὶ ἀπιέναι φησίν. ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπεν· ἀλλ' οὕτω χρὴ ποιεῖν, ἂν μὲν ἥκωμεν, ὡς φὴς λέγετε· εἰ δὲ μή, πρόπεμπε ὁποῖον ἄν τι ὑμῖν οἴησθε μάλιστα συμφέρειν. ὅ, τι δὲ ποιήσοι, οὐδὲ τούτοις εἶπε. μετὰ δὲ ταῦτα, ἤδη ἡλίου δυόντος, συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγούς, ἔλεξε τοιάδε· Ἐμοί, ὦ ἄνδρες, θυομένῳ ἱέναι ὅπῃ βασιλέα, οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. καὶ εἰκότως ἅμα οὐκ ἐγίγνετο. ὡς γὰρ ἐγὼ νῦν πυνθάνομαι, ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ βασιλέως ὁ πίγρης ποταμός ἐστι ναυσίπορος, ὃν οὐκ ἂν διαβαίμεθα ἄνευ πλοίων ἁμαξιαῖα· πλοῖα δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν. οὐ μὲν δὴ αὐτό γε μένειν οἷόν τε. τὰ γὰρ ὀπίσω ἐπιτήδεια οὐκ † ἔστιν. ἱέναι δὲ παρὰ τοὺς Κύρου φίλους, πρόφασιν καλὴν ἡμῖν τὰ ἱερὰ ἀπαιτοῦντας, ὅδε ἂν χρὴ ποιεῖν. ἀπιόντας δεῖπνον, ὅ, τι τις ἔχει· ἐπειδὰν δὲ σημήνῃ τῷ κέρατι ὡς ἀναπαύεσθαι, συσκευάζεσθε· ἐπειδὰν δὲ τὸ δεύτερον ἀνάπλησθε ὅπλα τὰ ὑποζύγια· ὅπλα δὲ τῷ τρίτῳ, ἔπεσθε ὡς ἡγουμένῳ, τὰ μὲν ὑποζύγια ἔχοντες παρὰ τὸν ποταμόν, τὰ δὲ ὅπλα ἔξω. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ ἀπῆλθον, καὶ ἐποίουν ὅτῳ.

ἔστιν ἔχειν. ἱέναι

A SIn bellum cum ipso gerẽdum erit, melius d geremus armis instructi, quam iisdem alij traditis. Renuntiabimus hæc, ait Phalinus. sed & illa dici rex iussit, se vobis heic manentibus fœdera; discedentibus ac progrediẽtibus, bellum offerre. Quamobrem de hoc etiam respondete, num manendo iniri fœdera velitis, an bellum vos antetonere nuntiandum sit? Et Clearchus: Hac etiam in parte, inquit, renuntiato, nobis eadẽ, quæ regi, videri. At quę sunt illa? subiecit Phalinus. Si manebimus, ait Clearchus, fœdera nos facturos: sin abeamus ac progrediamur, bellum. Et Phalinus iterum quærit: Fœderane, an bellum renuntiabo? Clearchus rursum: Fœdera quidem manentibus; discedẽtibus autem, vel progredientibus, bellum esto. Quid autem ipse facturus esset, non significabat. Quapropter Phalinus cum suis abibat. Procles vero, & Cherisophus, ab Ariæo quum redissent, Menone apud Ariæum remanente: aiebant dixisse Ariæum, multos Persas sibi longe præstare dignitate, qui laturi non sint, vt rerum ipse potiatur. Verum si vultis, inquiunt, cum ipso discedere, noctu iam venire nos iubet: sin autem, scire vos vult, prima se luce cras discessurum. Et Clearchus: Sic faciendum est, inquit si ad ipsum accedere volumus, quẽadmodum vos dicitis: sin autem, facite id, quod vobis maxime profuturum existimatis. Ipse quid facturus esset, non indicabat. Post hęc, sole iam occidente, conuocatis prætoribus & cohortium præfectis, huiusmodi quædam loquutus est: Sacram mihi rem faciẽti, milites, expeditionis aduersus regẽ susciendæ causa, exta abdixerunt, & merito quidem. Nam vt ego iam comperio, medio inter regem & nos loco Tigris fluuius intereest, qui nauibus tantum traiici potest: ideoq; traiici a nobis absq; nauigiis haudquaquam poterit, quod a nauibus destituimur. Heic autem fieri non potest vt subsistamus, quod commeatus nos deficit. Ceterum de profectione ad amicos Cyri, auspicata nobis exta inprimis obtigerunt. Quamobrẽ sic res est agenda. abite, ac cœnã pro copia quisq; sua capite: deinde quũ eo modo, quo quiescendi tempus significatur, datum cornu signũ fuerit, colligite res vestras: quum signum alterũ dabitur, iumẽtis eas imponite: ad signum tertium, ducentem sic sequimini, vt secundum flumen iumenta sint, exterius armati. Quę quum duces audiissent, itemque præfecti cohortium, abeunt, & imperata faciunt.

Atque ex hoc tempore Clearchus imperium obtinebat, parebant illi, non quod eum ad hoc delegissent, sed quia viderent solum sic sapere, vt principem in exercitu virum oporteat, quum alij rerũ vsum nullum haberent. Iter, quod ab Epheso Ioniæ oppido, ad prœlij tempus vsq; confecerãt, castris XCIII absoluerant, quæ parasangæ sunt IOXXXV, stadia vero XVICIO, & L. A pugna dicebantur Babylonem vsq; restare tria millia stadiorum & sexaginta. Inde quum adueslperasset, Miltocythes Thrax cum XL equitibus, & circiter CCCC Thracia peditibus, ad regem perfugit. Ceterorum dux erat Clearchus, quemadmodum conuenerat. Qui quum eum sequerentur, ad castra prima peruenĩut prope Ariæum, & ipsius exercitum, circa medium noctis. Quumq; armatorum acies instructa esset, Græcorũ prætores, & præfecti cohortium, apud Ariæum conueniunt; & tam Græci, quam Ariæus; cum aliis apud hunc dignitate præstantissima viris, iuramento confirmant: non proditurosse mutuo, sed in societate constanter permansuros; addentibus hoc sacramẽtum barbaris, sine fraude se itineris ducesfuturos. Hæc sacramẽta sic conceperunt, vt apro, tauro, lupo, ariete, mactatis: Græci gladium, barbari hastam in scutum tingerent. Posteaquam fidei sacramento se obligassent, Clearchus inquit: Age vero, mi Ariæe, quando eadem nobis & vobis expeditio suscipitur, dic mihi, quæ sententia tua sit de itinere: eadem ne redeundum nobis via sit, qua venimus, an aliam animaduertisse tibi potiorem videris? Et Ariæus: Si viam, qua venimus, inquit, fuerimus ingressi, omnes fame peribimus: quippe qui commeatum nullum habeamus. Nam totis denis septenis castris proximis ne tum quidem, quum huc pergeremus, quidquã ex ipsa regione habere potuimus; & si quid sane istic fuit, nos quum iter illac faceremus, totum absumsimus. Iam vero cogitamus via longiore quidem illa proficisci, sed in qua commeatus nobis haud deerit. Ac castra quidem prima, quam fieri poterit, longissime promouenda erunt; vt quammaxime regiis a copiis diuellamur. Nam si semel bidui vel quatridui ab ipsis itinere abfuerimus, non iam rex amplius nos adsequi poterit. Nam paruis cum copiis sequi nos minime audebit, & magno cum exercitu celeriter progredi non poterit atque etiam fortasse commeatus inopia laborabit. Hæc mea, inquit, sententia est.

Quantum iter Græci cõfecerint ante pugnam.

Ariæi de profectione consilium.

Καὶ τὸ λοιπὸν ὁ μὲν ἦρχεν, οἱ δ' ἐπείθοντο, οὐχ ἑλόμενοι, ἀλλ' ὁρῶντες, ὅτι μόνος ἐφρόνει οἷα δεῖ τὸν ἄρχοντα, οἱ δὲ ἄλλοι ἀπεφοίτων. Ἀριθμὸς δὲ τῆς ὁδοῦ, ὡς ἦλθον ἐξ Ἐφέσου τῆς Ἰωνίας μέχρι τῆς μάχης, σταθμοὶ μὲν καὶ συνοχαὶ, [ὧδε σάλγαι πέντε καὶ τεσσαράκοντα * καὶ πεντακόσιοι, στάδιοι πεντήκοντα καὶ ἑξακισχίλιοι καὶ μύριοι. Ἀπὸ δὲ τῆς μάχης ἐλέγοντο εἶναι εἰς Βαβυλῶνα, στάδιοι ἑξήκοντα καὶ τρισχίλιοι. Ἐντεῦθεν δὲ, ἐπεὶ σκότος ἐγίνετο, Μιλτοκύθης μὲν ὁ Θρᾷξ, ἔχων τοὺς τε ἱππέας τοὺς αὐτοῦ εἰς τετρακοσίους, καὶ τῶν πεζῶν Θρᾳκῶν ὡς διακοσίους, καὶ μόλις ἐπὶ βασιλέα. Κλέαρχος δὲ τοῖς ἄλλοις ἡγεῖτο, καὶ τὰ παρηγγελμένα· οἱ δ' εἵποντο. καὶ ἀφικνοῦνται εἰς τὸ ἔσχατον σταθμὸν ὧδε Ἀριαῖον καὶ τὸ στρατιὰ, ἀμφὶ μέσας νύκτας, καὶ ἐν τάξει θέμενοι τὰ ὅπλα, συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ τῶν ἑλλήνων ὧδε Ἀριαῖον, καὶ ὤμοσαν οἵτε ἕλληνες, καὶ Ἀριαῖος, καὶ τῷ σὺν αὐτῷ οἱ κράτιστοι, μήτε προδώσειν ἀλλήλους, συμμαχοί τε ἔσεσθαι· οἱ δὲ βάρβαροι προσώμοσαν, καὶ ἡγήσεσθαι ἀδόλως. ταῦτα δὲ ὤμοσαν σφάξαντες κάπρον, καὶ ταῦρον, καὶ λύκον, καὶ κριὸν, εἰς ἀσπίδα βάψαντες οἱ μὲν ἕλληνες ξίφος, οἱ δὲ βάρβαροι λόγχην. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐγένετο, εἶπεν ὁ Κλέαρχος· ἄγε δή, ὦ Ἀριαῖε, ἐπεί περ ὁ αὐτὸς ἡμῖν πόλεμός ἐστι καὶ ὑμῖν, εἶπε τίνα γνώμην ἔχεις περὶ τῆς πορείας. πότερον ἄπιμεν ἐπὶ θάτερα, ἢ ἦλθομεν, ἢ ἄλλην τινὰ συνενοησέναι δοκεῖς ὁδὸν χρείττω. ὁ δὲ εἶπεν· ἐὰν μὲν ἦλθομεν ἀπιόντες, †πάντες δὲ παντελῶς ὑπὸ λιμοῦ ἀπολοίμεθα. οὐ γὰρ ἔστιν ἡμῖν οὐδὲν τῶν ἐπιτηδείων. ἑπτακαίδεκα γὰρ σταθμοὺς τὴν ἐξυπάτου οὐδὲ δοῦναι ἰόντες ἐκ τῆς χώρας οὐδὲν εἰχόμεθα λαμβάνειν· εἶτα δὲ εἶπεν ὡς, ἡμεῖς ἂν πορευόμενοι καλέσαιμεν. νῦν δὲ ἐπινοοῦμεν πορεύεσθαι μακροτέραν μὲν, τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορήσομεν. πορευτέον δὲ ἡμῖν τὰς πρώτας σταθμοὺς, ὡς ἂν δυνώμεθα, μακροτάτας, ἵνα ὡς πλεῖστον ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος ὦμεν. ἦν γὰρ ἅπαξ δυοῖν ἢ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀποχωρήσωμεν, οὐκέτι μὴ δύνηται βασιλεὺς ἡμᾶς καταλαβεῖν. ὀλίγῳ μὲν γὰρ στρατεύματι ἐπιθέσθαι ἐφέπεται. [πολὺν δὲ ἔχων στόλον, οὐ δυνήσεται ταχὺ πορεύεσθαι· *ἴσως δ' ἂν τῶν ἐπιτηδείων ἀσθενείᾳ. ταύτην, ἔφη, γνώμην †ἔχω. ἔχω ἔφη ὦ, ὦ

ἰὼν ἡ αὕτη ἡ στρατηγία οὐδὲν ἄλλο δύναμιν, ἢ ἀποδρᾶναι, ἢ ἀποφυγεῖν· ἡ δὲ τύχη ἐστρατήγησε κάλλιον. ἐπεὶ γὰρ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον, λογιζόμενοι ἄξειν ἅμα ἡλίῳ δυόντι εἰς κώμας τῆς Βαβυλωνίας χώρας. καὶ ἦν τοῦτο οὐκ ἐψεύσθησαν. ἐπὶ δὲ ἀμφὶ δείλην ἔδοξαν πολεμίους ὁρᾶν ἱππέας· καὶ τότε Ἑλλήνων οἱ μὴ ἔτυχον ἐν τάξεσιν ὄντες, εἰς τὰς τάξεις ἔθεον, καὶ Ἀριαῖος (ἐτύγχανε γὰρ ἐφ' ἁμάξης πορευόμενος, διότι ἐτέτρωτο) καταβὰς ἐθωρακίζετο, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. ἐν ᾧ δὲ ὡπλίζοντο, ἦκον λέγοντες οἱ προπεμφθέντες σκοποί, ὅτι οὐχ ἱππεῖς εἰσιν, ἀλλὰ ὑποζύγια νέμοιτο. καὶ οὐθεὶς ἔγνωσαν πρότερον, ὅτι ἐξίοι πω ἐστρατοπεδεύετο βασιλεύς. καὶ γὰρ καπνὸς ἐφαίνετο ἐν κώμαις οὐ πρόσω. Κλέαρχος δέ, ὅτι μὲν οὐκ ἦγε τοὺς πολεμίους (ἤδει γὰρ καὶ ἀπαρηκότας τοὺς στρατιώτας, καὶ ἀσίτους ὄντας· ἤδη δὲ καὶ ὀψὲ ἦν) οὐ μέντοι οὐδὲ ἀπέκλινε, φυλαττόμενος μὴ δοκοίη φεύγειν· ἀλλὰ τὴν εὐθὺ ἄγων, ἅμα τῷ ἡλίῳ δυομένῳ εἰς τὰς ἐσχατιὰς κώμας τοὺς προσπαίους ἄσων, ἔχων καλεσκήνωσεν, ἐξ ὧν διήρπασο ὑπὸ τῶν βασιλικῶν στρατεύματος καὶ αὐτὰ τὰ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ξύλα. οἱ μὲν οὖν πρῶτοι τὸ ὁμοίως ἑπτω τοῖς ἐστρατοπεδεύσατο, οἱ δὲ ὕστεροι σκοταῖοι προσιόντες, ὡς ἐτύγχανον ἕκαστοι κυλίζοντο, καὶ κραυγὴ πολλὴ ἐποίουν καλοῦντες ἀλλήλους, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκοῦσαι. ὥστε οἱ μὲν ἐσχατιαὶ τῶν πολεμίων καὶ ἔφυγον ἐκ τῶν σκηνωμάτων. δῆλον δὲ τοῦτο τῇ ὑστεραίᾳ ἐγένετο. ὅτε μὲν γὰρ ὑπέζυγον ἔτι οὐδὲν ἐφαίνη, ὅτε στρατόπεδον, ὅτε καπνὸς οὐδαμοῦ πλησίον. ἐξεπλάγη δέ, ὡς ἔοικε, καὶ βασιλεὺς τῇ ἐφόδῳ τοῦ στρατεύματος· ἐδήλωσε δὲ τοῦτο, οἷς τῇ ὑστεραίᾳ ἐπραττε. προϊούσης μὲν γὰρ τῆς νυκτὸς ταύτης, καὶ τοῖς ἕλλησι φόβος ἐμπίπτει, καὶ θόρυβος, καὶ δι' ὅπως ἰών, οἷ εἰκὸς φόβου ἐμπεσόντος γίγνεσθαι. Κλέαρχος δὲ Τολμίδην τὸν ἥλφον, ὃν ἐτύγχανεν ἔχων παρ' ἑαυτῷ κήρυκα. ἄριστον τε τότε, ὅπου αὐλισθεῖν ἐκέλευσε, σιγῇ καταγορεύσαντα, [ὅτι *προαγορεύσουσιν οἱ ἄρχοντες, ὃς ἂν τὰ ἀφιέντα τὸν ὄνον εἰς τὰ ὅπλα καταμηνύσῃ, ὅτι λήψεται μισθὸν τάλαντον ἀργυρίου. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐκηρύχθη, ἔγνωσαν οἱ στρατιῶται, ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἴη, καὶ οἱ ἄρχοντες σῶοι. ἅμα δὲ ὄρθρῳ

A Ceterum hoc de ducendo exercitu consilium ad nihil aliud, quam ad recessum & fugam accõmodatum erat. Verumenimuero fortuna melius ducis est officio functa. Nam vbi primum illuxisset, sic iter faciebant, vt solem haberent ad dextrã. Existimabant enim, occidente sole ad vicos agri Babylonici se peruenturos; in quo sane haudquaquam falsi sunt. Verum circa vesperam hostiles equitum copias videre visi sunt. Quare tum Græci, qui extra ordines incedebant, cursu se ad eos receperũt: tum B Ariæus, qui forte curru faciebat iter, quod vulneratus esset, descendens de eo lorica se muniebat vna cum suis. Interea dum armis illi se induerent, speculatores præmissi redeunt, ac non equites hos esse renuntiant, sed iumenta pastum quærentia. Quapropter omnes animaduertebant, regem alicubi in propinquo habere castra. Nam & fumus non magno ex interuallo in vicis conspiciebatur. Ibi Clearchus, tametsi in hostem non duceret, quod norat, milites tantum non animos despondisse, atque etiam adfligi inedia; quũ præterea dies quoque declinasset admodum: non tamen etiam deflectebat, quod caueret, ne fugere videretur; sed recto ducens tramite, sole iam occidente cum iis, qui erant in fronte, proximis in vicis castra locat. Erant autem ex illis ab agmine regio directa etiam ipsa ædificiorũ ligna. Ac primi quidem †quali- C †lectio marginis
quali sane modo castra sunt metati, posteriores quia nocte obscura venerant, quo forte quilibet loco erat, cubabant; ac mutuo se adpellando tantum clamorem excitabant, vt is ab hostibus etiam audiretur. Quo factum est, vt hostium proximi suis e D tentoriis fugerent. Satis hoc postridie animaduersum fuit. Nam neq; iumentum vllum vsquam adparuit, neque castra, neque fumus vllus in proximo. Quin & rex ipse nostri exercitus accessu, quemadmodum videbatur, perterritus fuit: idque satis declarauit iis, quæ altero die fecit. Sed tamen eadem nocte procedente, Græcos etiam terror ac tumultus quidã inuasit, tantusque strepitus erat, quãtum esse consentaneum est tum, quum terror aliquis incidit. Clearchus vero Tolmidem Eleum, E quem longe præstantissimum eius temporis præconem apud se forte tunc habebat, pronuntiare iussit, silentio prius indicto: Significare duces omnibus, eum, qui auctorem *immissi exercitui terroris indica- †lectio marginis
rit, pro mercede talentum argenti accepturum. Id posteaquam proclamatum per præconem fuit, intellexere milites terrorem vanum fuisse, ac duces saluos esse. Sub primam

προσπαίους ἄσων, — ὅμως Ρ. τ. ἐστρατοπεδεύσατο, — †τὸν φόβον, consule Notas.

Regi metus a Græcis incutitur.

lucem Clearchus Græcis imperat, vt armati illum in ordinem se collocarent, quo in prœlio priori constiterant. Ceterũ quod paullo ante scripsi, regem hoc aduentu nostro exterritum fuisse; id sane manifestum erat. Nam missis ad nos quibusdam pridie eius diei, postulabat arma sibi tradi: tunc vero sub ortum solis per caduceatores de fœderibus agebat. Illi quum ad primas excubias venissent, duces quęrere se aiebant. Quod vbi renuntiatum a custodibus esset, forte Clearchus id tẽporis ordines lustrãs, custodibus ait; mandarent eis, vt opperirentur, donec sibi otium esset. Quum autem sic instruxisset exercitum, vt omni ex parte pulcherrimam densæ phalangis speciem exhiberet, nec quisquam inermis esset in conspectu: nuntios arcessit, ac tum ipse progreditur aliquãtum cum parte militum suorum armis instructissima, visuq; pulcherrima, tum aliis hæc ducibus denũtiat. Posteaquam ad nuntios peruentum esset, ecquid vellent, interrogat. Respondent illi, missos esse homines idoneos ineundorum fœderum caussa, qui & Græcis renuntiare mandata regis possent, & Græcorum mandata regi. Quibus Clearchus: Ergo renuntiate regi, ait, primum prœlio decertandum esse. Nam & prandium nusquam nobis est, & nemo est hominũ, qui apud Græcos mẽtionem facere fœderum audeat, nisi si prandium præbeat. His nuntij auditis abequitant, ac statim redeunt: de quo ipso perspici poterat, in propinquo regem alicubi esse, vel quemdam alium, cui huius rei perficiendę negotium datum esset. Respondent autem, regi videri æqua esse, quæ proponerent: itaq; venire se cum ducibus itinerum, qui eos, si fœdera inirẽtur, ducturi ad illa essent loca, vbi commeatum abunde habituri essent. Quos vicissim Clearchus interrogabat, an iis tantum fœdera policeretur, qui ad ipsum ituri ac redituri essent: an futurũ sit, vt omnes iisdem fœderibus comprehendantur? Respondent illi, pacem omnibus promitti, quousque a vobis proposita ad regem referantur. Quæ quum dixissent, Clearchus, nonnihil summotis ipsis, de tota re consultabat; decretumque est, quamprimum fœdera ineunda esse, vt pacate peruenire ad capiendum commeatum posset. Idem sibi placere Clearchus aiebat. sed tamen hoc decretum nostrum confestim ipsis non significabo, sed cunctabor aliquamdiu, donec legati vereantur, ne fœderum ineundorum ratio a nobis repudietur. Equidem nostros etiam milites eodem in metu futuros arbitror. Posteaquam visum est illi esse commodum, percussurum se fœdus ait,

ἡρῳ παρήγγελε Κλέαρχος εἰς τάξιν τὰ ὅπλα τίθεσθαι τοὺς ἕλληνας, † ἦπερ εἶχον, ὅτε ἐπὶ τὴν μάχην. ὁ δὲ δὴ ἔγραφα, ὅτι βασιλεὺς ἐξεπλάγη τῇ ἐφόδῳ τῇδε, δῆλον ἐπί. τῇ μὲν γὰρ πρόσθεν ἡμέρᾳ πέμπων, τὰ ὅπλα παρὰ δίδοναι ἐκέλευε, τότε δὲ ἅμα ἡλίῳ ἀνατέλλοντι κήρυκας ἔπεμψε περὶ σπονδῶν. οἱ δ' ἐπεὶ ἦλθον πρὸς τοὺς προφύλακας, ἐζήτουν ὅτου ἄρχοιεν. ἐπεὶ δ' ἀπήγγελαν οἱ προφύλακες, Κλέαρχος τυχὼν τότε τὰς τάξεις ἐπισκοπῶν, εἶπε τοῖς προφύλαξι, κελεύειν τοὺς κήρυκας περιμένειν, ἄχρις αὐτὸς σχολάσῃ. ἐπεὶ δὲ κατέστησε τὸ στράτευμα, ὡς ἐκάλλως ἔχειν ὁρᾶσθαι πρώτῃ φάλαγγα πυκνὴν, τὸν ὁπλων μηδὲν καλαφανῆ εἶναι, ἐκάλεσε τοὺς ἀγγέλους, καὶ αὐτὸς ἐπροπλήθη ὅτι τε θώρακα ἔχων καὶ εὐπρεπέστατος τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν, καὶ τοῖς ἀνδράσι στρατηγοῖς ταῦτα ἔφρασεν. ἐπεὶ δὲ πρὸς τοὺς ἀγγέλους ἦλθε, ἠρώτα τί βούλοιντο. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι περὶ σπονδῶν ἥκοιεν ἄνδρες, οἵτινες ἱκανοί εἰσιν τά τε περὶ βασιλέως ὅσοις ἕλλησιν ἀπαγγεῖλαι, καὶ τὰ παρὰ τῶν ἑλλήνων βασιλεῖ. ὁ δ' ἀπεκρίνατο· ἀπαγγέλλετε οὖν αὐτῷ, ὅτι μάχης δεῖ πρῶτον. ἄριστον γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ὁ τολμήσων περὶ σπονδῶν τοῖς ἕλλησι λέγειν, μὴ ποιήσας ἄριστον. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι ἀπῆλαυνον, καὶ ἦκον ταχὺ ὡς καὶ δῆλον ἦν, ὅτι ἐγγύς που βασιλεὺς, ἢ ἄγγελός τις, ᾧ ἐπετέτακτο ταῦτα πρᾶξαι. ἔλεγον δ', ὅτι εἰκότα δοκοῖεν λέγειν βασιλεῖ, καὶ ἥκοιεν ἡδέως ἔχοντες, οἱ αὐτοὶ, ἐὰν σπονδαὶ γένωνται, ἄξουσιν ἔνθεν ἕξουσι τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δ' ἠρώτα, εἰ αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι σπένδοιτο ἴσοι καὶ ἀπίστοις, ἢ καὶ τοῖς ἄγγελοις ἔσονται σπονδαί. οἱ δὲ πᾶσιν ἔφασαν, μέχρις ἂν βασιλεῖ τὰ παρὰ σοῦ ἀγγέλθῃ. ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπον, μεταστησάμενος αὐτοὺς ὁ Κλέαρχος, ἐβουλεύετο καὶ ἐδόκει ταχὺ τὰς σπονδὰς ποιεῖσθαι, καὶ καθ' ἡσυχίαν ἐλθεῖν τε ὅπου τὰ ἐπιτήδεια, καὶ λαβεῖν. ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπε· δοκεῖ μὲν καὶ ἐμοὶ ταῦτα· ἀλλὰ μὴν ταχύ γε ἀπαγγεῖλαι, δηλαδή ἵνα δόξω, ἔστ' ἂν οἰκήσωσιν οἱ ἄγγελοι, μὴ ἀποδόξῃ ἡμῖν τὰς σπονδὰς ποιήσασθαι. οἶμαί γε μέντοι, ἔφη, καὶ τοῖς ἡμετέροις στρατιώταις τὸν αὐτὸν φόβον παρέσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐδόκει καιρὸς εἶναι, ἀπήγγειλεν ὅτι σπένδοιτο,

καὶ ὀ-

καὶ βύθις ἡγεῖσθαι ἐκέλευε τοῖς ἐπὶ τὴν ὁδόν. καὶ οἱ μὲν ἡγεῖτο. Κλέαρχος μὲν τοι ἐπορεύετο, τὰς μὲν σπονδὰς ποιησάμενος, ὃ δὲ στράτευμα ἔχων ἐν τάξει, καὶ αὐτὸς ὡπλισμένος καὶ φυλάττων. καὶ ἐπειδὴ χάραδρα καὶ αὐλῶνες πλήρεις ὕδατος, ὡς μὴ δύνασθαι διαβαίνειν ἄνευ γεφυρῶν· ἀλλ' ἐποιοῦντο διαβάσεις ἐκ τῶν φοινίκων, οἱ ἦσαν ἐκπεπωκότες, τοὺς δὲ καὶ ἐξέκοπτον. καὶ ἐνταῦθα ἐδόκει Κλέαρχον καταμανθάνειν ὡς ἐπεσάτει, ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ ἔχει ὃ δόρυ ἔχων, ἐν ᾗ τῇ δεξιᾷ βακτηρίαν· καὶ εἴ τις αὐτῷ δοκοίη τῶν τοῖς τοῦτο πεπαγμένων βλακεύειν, σκληρύνων τὸν ὀπισθόδομον † ἔπαυεν αὐτόν, ἅμα αὐτὸς προσελαύνων εἰς τὸ πλοῖον ἐμβαίνων, ὥστε πᾶσιν αἰσχύνην εἶναι, μὴ οὐ σπουδάζειν. καὶ ἐπειδὴ μὲν τοῖς αὐτὸν οἱ τριάκοντα ἔτη γεγονότες· ἐπεὶ δὲ καὶ Κλέαρχον εἶδον σπουδάζοντα, τοῖς τε λαύνειν καὶ οἱ πρεσβύτεροι. πολὺ δὲ μᾶλλον ὁ Κλέαρχος ἔσπευδεν, ὑποπτεύων μὴ ἀεὶ οὕτω πλήρεις εἶεν τὰς τάφρους ὕδατος· (ἦν δὲ χῶρα οἵα τὸ πεδίον ἄρδειν) ἀλλ' ἵνα πολλὰ τὰ ἄπορα φαίνοιτο τοῖς ἕλλησιν εἰς τὴν πορείαν, τούτου ἕνεκα βασιλέα ὑπώπτευεν ὅτι τὸ πεδίον τὸ ὕδωρ ἀφέξειν. πορευόμενοι δὲ ἀφίκοντο εἰς κώμας, ὅθεν ἀπέδειξαν οἱ ἡγεμόνες λαμβάνειν τὰ ὀπισθόδομα. "ἦν δὲ σῖτος πολύς, καὶ οἶνος φοινίκων, καὶ ὄξος ἕψητον ἀπὸ τῶν αὐτῶν. αὗται δὲ" αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων, † οἷας μὲν οὐκ ἐν τοῖς ἕλλησιν" ἔστιν ἰδεῖν, τοῖς οἰκέταις ἀπέκειτο· αἱ δὲ τοῖς δε-" σπόταις ἀποκείμεναι, ἦσαν ἐπιλεκταί, θαυμασίαν† ὅσον τὸ μῆκος καὶ τὸ μέγεθος· ἦν δὲ ὁμοίως ἐπιλέξαι" ὅδεν διέφερε. Τὰς δὲ † πίνες ξηραίνοντες, βαγή-" μαλα ἀπετίθεσαν· καὶ ἐνταῦθα πρῶτον ἐγεύσαντο πότον ἡδὺν μόνον," κεφαλαγγές δὲ. ἐνταῦθα καὶ τὸν ἐγκέφαλον τῶν φοινίκων πρῶτον ἔφαγον οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ πολλοὶ ἐθαύμαζον τὸ, ἰδεῖν εἶδος, καὶ τὴν ἰδιότητα τῆς ἡδονῆς. ἐνταῦθα δὴ σφόδρα καὶ τοῦτο κεφαλαγγές. ὁπόθεν ἐξῃρέθη ὁ ἐγκέφαλος, ὅλος † ἀναίνετο. ἐνταῦθα δὴ ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς, καὶ πρῶτα μὲν μεγάλου βασιλέως ἦλθε Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασιλέως γυναικὸς ἀδελφός, καὶ ἄλλοι πέρσαι τρεῖς· δοῦλοι δὲ πολλοὶ εἵποντο. ἐπεὶ δὲ ἀπίωτης δὲ αὐτοῖς οἱ τῶν ἑλλήνων στρατηγοί, ἔλεγε πρῶτα-

ἔπαυεν αὐτὸν, Ω

εἶας μὲν At3 22.

κάλλους Ω μεγέθους· † πινας

At3 en. 2. p. 36, 3.

ἐξηράνετο. At3 en.

stratimq; duci ad commeatum parandum se iussit. Præibant illi. Clearchus fœdera percussurus, copiis instructis iter faciebat, quarum ipse partē vltimam custodiebat. Incidunt autē in fossas & alueos aqua plenos, quos absque pontibus transire nō poterant. Sed tamē eos palmarum adiumento traiiciebant, quæ partim humi stratæ iacebant, partim ab ipsis cædebantur. Atque heic animaduerti poterat, quo pacto Clearchus præesset. Nam manu læua tenebat hastam, dextra baculum: ac si quis ei videretur illorum, quibus hoc negotij dederat, ignauius se gerere; mox idoneum eligens, illum alterum remouebat: quum quidem ipse descendens in cœnum, cum aliis manum operi admoueret. Quo fiebat, vt omnes dedecori sibi fore ducerent, si non & ipsi magno studio rem maturarēt. Quamquam autem apud se triginta tantum annos natos constituisset, tamen etiam ætate prouectiores, posteaquā Clearchum maturantem opus viderunt, & ipsi manus admouerunt. Multo certe magis Clearchus festinabat, quod fossas in hunc modum non semper aqua plenas esse suspicaretur: quippe quum illud anni tempus non esset, quo campi rigari solerent. Existimabat nimirum regem idcirco aquam campo immisisse, quo multa Græcis in itinere difficultatem adlatura viderentur. Confecto itinere, ad vicos veniunt, e quibus duces viæ commeatum capiendum esse demonstrauerant. Erat heic magna frumenti copia, & vinum expressum de palmulis, cum aceto, quod de iisdem palmulis decoctum erat. Hæ palmarum glandes, cuiusmodi † [non] inuenias in Græcia, famulis reseruabantur. Quæ autem dominorū in vsum seruabantur, delectæ cum cura erant, admirabili tum pulchritudine, tum magnitudine. Adspectu nihil ab electro differebant. Nōnullas exsiccatas pro bellariis reposuerant. Et erant ad potum suaues quidem illæ, sed capitis tamen dolorem excitabant. Hoc loco primum milites etiā medullā palmæ vesci ceperunt, multis & genus ipsum, & propriam quamdam in hoc cibo suauitatem admirantibus. Sed tamen idem hoc etiam capiti vehementer infestum erat. Palma ipsa, cui medulla esset ademta, prorsus exarescebat. Tres heic dies commorati sunt, & interea Tissaphernes a magno rege venit, cum coniugis regiæ fratre, ac tribus aliis Persis, quos multi serui sequebantur. His quum duces Græcorum obuiam processissent, prior Tissa-

Clearchus qua ratione suos excitarit.

" At3 en. 14. p. 323, 10.

† Abest a lectione marginis.

" 5. 54 At3 2.

phernes hæc per interpretẽ loquutus eſt: Equidẽ, Græci, proximus veſtræ ſum Græciæ, & quia videbam vos in multa & inexplicabilia mala incidiſſe; reperiundum mihi aliquid duxi, ſi qua ratione petere a rege poſſem, vt vos per ipſum mihi liceret ſaluos in Græciã reducere. Pro quo quum intelligerem tum vos, tum Græciam vniuerſam erga me non ingratam fore: petij hoc a rege, ſimulq; dixi, iure ipſum hac in parte mihi gratificaturum, qui primus de Cyri expeditione ad ipſum retulerim, & vna cum nuntio mecum etiã adtulerim copias auxiliares; ac ſolus ex iis, qui oppoſiti Græcis fuere, non fugerim; ſed aciem perruperim, ac cum rege veſtris in caſtris me coniunxerim, in quæ rex Cyro iam interfecto venerat: qui deniq; barbaros ex parte Cyri cum iis ipſis, quas nũc mecum habeo, fidiſſimas ipſi, copiis proſequutus fuerim. Itaque mihi policitus eſt, ſe de his deliberaturum. Sed tamẽ quæri ex vobis iuſſit, quamobrem aduerſus ipſum arma ceperitis. Equidem vobis ſuadeo, moderate reſpondeatis; vt mihi facilius ſit, quantum quidem potero boni, vobis ab ipſo impetrare. Ad quæ verba Græci nonnihil ſecedentes, quum inter ſe conſultaſſent, Clearchi verbis in hanc ſententiã reſpondent: Nos neque propterea coiuimus, vt bellum regi faceremus, neq; aduerſus regem profecti ſumus: ſed, quod ipſe noſti, multos Cyrus prætextus ac tergiuerſationes inueniebat, vt & vos imparatos offenderet, & nos huc perduceret. Poſteaquam vero circumuẽtum iam ipſum difficilibus periculis videremus, Deos atque homines reueriti ſumus, ne ipſum deſereremus; præſertim qui ſuperioribus tẽporibus ipſius beneficia non fuiſſemus aſpernati. Poſteaquam Cyrus e viuis exceſſit, neque de regno cum rege contendimus; neque quidquam habuimus cauſſæ, cur ipſius agrum infeſtare vellemus; nec eũ tollere de medio cupimus, modo liceat domum ſine cuiuſquam moleſtia redire. Quod ſi quis iniurius erit, in hunc cum Deum ope vindicare conabimur. Si quis etiam prior beneficiis nos proſequatur, ab illo ſuperari nos benefaciẽdo pro viribus noſtris haud patiemur. Hæc Clearchus; quę Tiſſaphernes quũ audiiſſet, inquit: Equidẽ hæc regi nũtiabo, viciſſimq; mãdata ipſius vobis. Sũto autẽ induciæ, donec ego rediero. Itidẽ forũ vobis nos ſuppeditabimus. Poſtridie nõ rediit, q̃ res ſane ſollicitos Græcos habuit.

Excuſatio Clearchi ad regem & Tiſſaphernem.

τον Τισσαφέρνης δι' ἑρμηνέως τοιάδε· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, γείτων οἰκῶ τῇ Ἑλλάδι· καὶ ἐπεὶ ὑμᾶς εἶδον εἰς πολλὰ κακὰ καὶ ἀμήχανα περιπλεκόμενους, εὕρημα ἐποιησάμην εἴπως δυναίμην τῷ βασιλέως αἰτήσασθαι δοιῶαί μοι ἀποσῶσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑμᾶς. οἴμην γὰρ οὐκ ἀχρείστως μοι ἕξειν οὔτε πρὸς ὑμᾶς, ἤν τε πρὸς τὴν Ἑλλάδος ἅπασης. ταῦτα γνοὺς ἠτησάμην βασιλέα, λέγων αὐτῷ, ὅτι δικαίως ἂν μοι χαρίζοιτο, ὅτι αὐτῷ Κύρῳ τὲ ὑπεστράτευον ὄντα πρῶτος ἦλθε, καὶ βοηθῆσαι ἔχων ἅμα τῇ ἀληθείᾳ ἀφικόμην, καὶ μόνος τῶν ἐκ τῆς ἕλλησιν τεταγμένων οὐκ ἔφυγον, ἀλλὰ διήλασα καὶ συνέμιξα βασιλεῖ ἐν ᾧ ὑμέτερον στρατόπεδον, ἔνθα βασιλεὺς ἀφίκετο, ἐπεὶ Κῦρον ἀπέκτεινε· καὶ τοὺς σὺν Κύρῳ βαρβάρους ἐδίωξα σὺν τοῖσδε τοῖς παροῦσι νῦν μετ' ἐμοῦ, οἵπερ αὐτῷ εἰσι πιστότατοι. καὶ πρὸς μὲν τούτων ὑπέσχετό μοι †βουλεύσασθαι. ἔρεσθαι δέ με ὑμᾶς ἐκέλευσεν ἐλθόντα, τίνος ἕνεκα ἐστρατεύσατε ἐπ' αὐτόν. καὶ συμβουλεύω ὑμῖν μετρίως ἀποκρίνασθαι, ἵνα μοι εὐπρακτότερον ᾖ, εἴ τι δύναμαι ἀγαθὸν ὑμῖν παρ' αὐτοῦ δι' ἐμοῦ πράξασθαι. πρὸς ταῦτα μεταξάντες οἱ Ἕλληνες ἐβουλεύοντο, καὶ ἀπεκρίναντο. Κλέαρχος ἔλεγε· Ἡμεῖς οὔτε συνήλθομεν ὡς βασιλεῖ πολεμήσοντες, οὔτ' ἐπορεύόμεθα ἐπὶ βασιλέα· ἀλλὰ πολλὰς προφάσεις Κῦρος ἔλεγεν, ὡς καὶ σὺ ἴσθα, ἵνα ὑμᾶς τε ἀπροσδοκήτοις λάβοι, καὶ ἡμᾶς ἐνθάδε ἀναγάγοι. ἐπεὶ μέντοι ἤδη ἐφαινόμεθα αὐτῷ ἐν δεινῷ ὄντα, ἠμύνομεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους προσδοκῶμεν αὐτὸν, ἐν τοσούτῳ χρόνῳ παρέχοντες ἡμᾶς αὐτοὺς δῆλον ποιῆσαι. ἐπεὶ δὲ Κῦρος τέθνηκεν, οὔτε αὐτοὶ ποιούμεθα βασιλεῖ τὴν ἀρχὴν, ὅτι ἔστιν οὗ ἕνεκα· οὐ βουλόμεθα τὴν βασιλέως χώραν κακῶς ποιεῖν, οὐδὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι οὐκ ἐθέλομεν, πορευόμεθα δ' οἴκαδε, εἴ τις ἡμᾶς μὴ λυπεῖ. ἀδικούμενοι μέντοι πειρασόμεθα σὺν τοῖς θεοῖς ἀμύνασθαι. ἐὰν μέντοι τις ἡμᾶς καὶ δεῦρο ποιῶν ὑπάρχῃ, καὶ τούτου εἷς γε δυνάμει οὐκ ἡττησόμεθα δεῦρο ποιοῦντες. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν. ἀκούσας δὲ ὁ Τισσαφέρνης, ἔφη· Ταῦτα ἐγὼ ἀπαγγελῶ βασιλεῖ, καὶ ὑμῖν πάλιν τὰ παρ' ἐκείνου. μέχρι δ' οὗ ἐγὼ ἥκω, οἱ σπονδαὶ μενόντων. ἀγορὰν δὲ ἡμεῖς παρέξομεν. καὶ εἰς μὲν τὴν ὑστεραίαν οὐκ ἦκεν· ὡς δὲ οἱ ἡγεμόνες ἐφεστήκεσαν τῇ

τῇ ὃ τείτῃ ἥκων ἔλεγε, ὅτι διαπεπραγμένος ἥκοι παρὰ βασιλέως, δοθεῖσαι αὐτῷ σώζειν τὰς Ἑλλάδας, καίπερ πολλῶν ἀντιλεγόντων, ὡς οὐκ ἄξιον εἴη βασιλεῖ, ἀφεῖναι τὰς ἐφ' ἑαυτὸν †στρατευσαμένους. τέλος δὲ εἶπε· καὶ νῦν ἔξεστιν ὑμῖν πίστιν λαβόντι παρ' ἡμῶν, ἢ μὲν φιλίαν ὑμῖν παρέξειν τὴν χώραν, καὶ ἀδόλως ἀπάξειν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀγορὰν παρέχοντας. ὅπου δ' ἂν μὴ παρέχωμεν ἀγορὰν, λαμβάνειν ὑμᾶς ἐκ τῆς χώρας ἐάσομεν τὰ ὀπιτήδεια. ὑμᾶς δ' αὖ ἡμῖν δεῖσθαι ὁμόσαι ἢ μὲν *πορεύεσθαι ὡς παρὰ φιλίας ἀσινῶς, εἶτα καὶ ποτὰ λαμβάνοντας, ὁπόταν μὴ παρέχωμεν ἀγορὰν· ἐὰν δὲ παρέχωμεν ἀγοράν, ὠνουμένους ἔξειν τὰ ὀπιτήδεια. ταῦτα ἔδοξε, καὶ ὤμοσαν, καὶ δεξιὰς ἔδοσαν Τισσαφέρνης, καὶ ὁ τοῦ βασιλέως γυναικὸς ἀδελφὸς, τοῖς τῶν Ἑλλήνων στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς, καὶ ἔλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων. μετὰ δὲ ταῦτα Τισσαφέρνης εἶπε· νῦν μὲν δὴ ἄπειμι ὡς βασιλέα· ἐπειδὰν δὲ διαπραξώμεθα ἃ δέομεθα, ἥξω συσκευασάμενος, ὡς ἀπάξων ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ αὐτὸς ἀπιὼν ὅπισθεν ἐμαυτὸν ἄξομαι. μετὰ ταῦτα προσέμενον Τισσαφέρνην οἵ τε Ἕλληνες καὶ Ἀριαῖος, ἐν εἷς ἀλλήλων ἑστρατοπεδευμένοι, ἡμέρας πλείους ἢ εἴκοσιν. ἐν δὲ τούτοις ἀφικνοῦνται πρὸς Ἀριαῖον καὶ οἱ ἀδελφοὶ, καὶ οἱ ἄλλοι ἀναλκεῖς, καὶ πρὸς τοὺς σὺν ἐκείνῳ πρόσθεν †παραθαρρύνοντές τε καὶ δόξας ἔνιοι προσβάλλοντες βασιλέως φέρειλες, μὴ μνησικακήσειν βασιλεὺς αὐτοῖς τῆς σὺν Κύρῳ ὑπεροπλείας, μηδὲν μηδὲν τῶν παροιχομένων. τούτων δὲ γιγνομένων, ἔνδηλοι ἦσαν οἱ πρὸς τὸν Ἀριαῖον ἥττον τοῖς Ἕλλησι προσέχοντες τὸν νοῦν. ὥστε †καὶ τοῦτο τοῖς μὲν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἤρεσκεν, ἀλλὰ προσιόντες τῷ Κλεαρχῷ ἔλεγον, καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς· τί μενοῦμεν; ἢ οὐκ ὑποπτεύομεθα, ὅτι βασιλεὺς ἡμᾶς ἀπολέσαι πρόσθεν ἐποιήσατο, ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι φόβος ᾖ τὸ μὴ βασιλέα στρατεύειν; καὶ νῦν μὲν ἡμᾶς ἀναγκάζεται μένειν, ἐπειδὴ δὲ πάλιν ἀλιωθῇ αὐτῷ ἡ στρατιὰ, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ὑπισχήσεται ἡμῖν. ἴσως δέ που ἢ †ἀποσκάπτει τι, ἢ ἀποτάφρευσε, ὡς ἄπορος ᾖ ἡ ὁδός. οὐ γὰρ ποτε ἑκὼν γε βουλήσεται ἡμᾶς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπαγγεῖλαι,

παρευθαρσύνοντε

ὃ δὲ τὸ τ.μ. π. τ. ἑλλ. οὐκ ἤρεσκον,

καταπεπλεί

A Die tertio quum veniſſet, ait perfeciſſe ſe apud regem, vt ſibi facultas Græcos incolumes domum reducendi conceſſa ſit; tametſi quamplurimi fuiſſent, qui cõtradicerent, non ex regis eſſe dignitate, qui aduerſus ipſum arma cepiſſent, dimittere. Ad extremũ: Licet iam, ait fidem a nobis accipiatis, certo nos ditionem regis pacatam vobis reddituros; & ſuppeditato commeatu, ſine fraude vos ducturos in Græciam. Sicubi forum non ſuppeditauerimus, poteſtatem vobis faciemus, cõmeatum ex regione noſtra ſumendi. Vos viciſſim nobis iureiurãdo ſancte policebimini, tamquam B per regionem amicorum ſine vllo damno vos iter facturos; ac ſi forum non præbuerimus, eſculenta & potulẽta ſumturos: ſin forum inſtituatur, commeatum pretio numerato redemturos. Decreta ſunt hæc, & iureiurando ſancita; quum Tiſſaphernes, & coniugis regiæ frater, Græcorum ducibus ac prẽfectis cohortium manus dextras porrigerent, ac viciſſim a Græcis acciperent. Poſt hęc Tiſſaphernes: Equidem, ait, ad regem me iam confero. Poſteaquam C vero perfecero, quæ perfici neceſſe erit; redibo, paratis omnibus, deductum vos in Græciam, & meam in prouinciam memet receptum. Hinc iam & Græci, & Ariæus, caſtris in proximo locatis, Tiſſaphernem amplius x x diebus opperiebantur. Interea veniunt ad Ariæum fratres, & propinqui ceteri, itemque nonnulli Perſarum ad ipſius milites, qui animũ eis addebant, nonnullis a rege fidem datam ſignificantibus, non fore memorem eius iniuriæ regem, quod in armis cũ Cyro fuiſſent, nec D vllius alterius rei præteritæ. Quæ quum ita fierent, palam animaduerti poterat, Ariæum cũ ſuis minus iam Græcis addictos eſſe: vt iam illud ipſum pleriſque Græcorum non placeret, qui Clearchum quum acceſſiſſent, ac duces ceteros: Quid, inquiunt, heic exſpectamus? an neſcimus, nihil regem malle, quã nos perditos, vt Græcis etiam ceteris metũ incutiat, ne aduerſus ipſum arma capiant? Nimirum iam dedita opera nos heic retinere conatur, quũ exercitũ hinc inde diſperſum habeat. Verum quamprimum is deintegro collectus E fuerit, fieri non poteſt, quin nos adoriatur. Fortaſſis etiam alicubi vel foſſas ſtruit, vel munimenta, vt nobis iter nullum pateat. Neque enim fiet ipſo volente, vt nos in Græciam reuerſi nuntium adferamus,

Fœdus ſanc citur cum Clearcho & Græcis.

tam exiguas copias noſtras regiam poten- A ὡς ἡμῖς τοσίδε ὄντες ἐνικῶμεν † τὴν βασι- † βασι-
tiam non procul a portis eius fregiſſe, ac il- λέως δυνάμιν· ὅτι ταῖς θύραις αὐτῆ, καὶ κα- λέα ὅτι
luſo rege rediiſſe. Clearchus autem iis, qui τα γελάσαντες ἀπήλθομεν. Κλέαρχος δ' ἀπε-
hæc aiebant: Equidem, reſpondebat, hæc κρίνατο τοῖς ταῦτα λέγουσιν· Ἐγὼ μὲν θυμοῦμαι
omnia cum animo meo perpendo: ſed ta- μὲν καὶ ταῦτα πάντα. ἐννοοῦμαι δ', ὅτι εἰ νῦν ἀπι-
mē illud etiam cogito, ſi iam diſcedamus, μεν, δοξόμεν ὅτι τὴν πολέμῳ ἀπιέναι, καὶ οὐδὲ
futurum, vt videamur ita voluiſſe diſcede- τὰς σπονδὰς ποιῆν. ἔπεσται μὲν οὐθὲν ἀγορᾶν
re, quaſi bellum expetamus, & contra fœ- οὐδεὶς ἡμῖν παρέξει, οὐδ' ὁπόθεν ὅτι σιτιούμε-
dera facere velimus. Deinde forum nemo θα· αὖθις δ' ὁ ἡγησόμενος οὐδεὶς ἔσται. καὶ ἅμα
nobis præbebit, neque frumentandi copia ταῦτα ποιοῦντων ἡμῶν δῆθεν Ἀριαῖος ἀφεξήξει·
ſuppetet. Præterea ducē itineris neminem B ὥστε φίλους ἡμῶν οὐδεὶς λελείψεται, ἀλλ' οἱ καὶ
habebimus. Etiam Ariæus mox a nobis πρόσθεν ὄντες, πολέμιοι ἡμῖν ἔσονται. πόταμος
deficiet, ſi hoc fecerimus. Quo fiet, vt ne- δ' εἴ μού τις καὶ ἄλλος ἄρα ἡμῖν ὅστις Εὐφράτης,
minem amicum ſimus habituri reliquum: οὐκ οἶδα· τὸν δ' οὖν δὴ Εὐφράτην ἴσμεν ὅτι ἀδύ-
ſed iſ etiam futuri ſint hoſtes, qui prius a- νατον διαβῆναι, κωλυόντων πολεμίων. ὁ μὲν
mici erāt. Fluuius quidem num traiicien- δὴ αὖ μάχεσθαι δεῖ, ἱππεῖς εἰσιν ἡμῖν σύμμα-
dus ſit nobis alius, haud ſcio: Euphratem χοι· τῶν δὲ πολεμίων ἱππεῖς εἰσιν οἱ πλῆσσοι καὶ
certe ſcimus, hoſte impediente, nullo mo- πλείσου ἄξιοι. ὥστε νικῶντες μὲν τίνα αὖ ἀπο-
do trāſiri poſſe. Nec equites habemus au- κλείσαιμεν; ἡττωμένων δὲ μὲν οὐδένα οἷόν τε
xiliarios, ſi pugnā res poſcat. At hoſti tum σωθῆναι. ἐγὼ μὲν οὖν βασιλέα. ᾧ πολλὰ ἔστως
ampliſſimus, tum pretij quamtiuis equita- C ὅστις τὰ σύμμαχα, εἴ ποτε θυμοῦται ἡμᾶς ἀ-
tus eſt. Quemnam igitur interficiemus, ſi πολέσαι, οὐκ οἶδα ὅ, τι † δεῖ αὐτὸν ὀμόσαι. καὶ δε- ἔδει
maxime ſuperiores in pugna ſimus? certe ξιὰν δοῦναι, καὶ θεοὺς ὁπιορκῆσαι, καὶ τὰ ἑαυτοῦ πι-
ſi vincemur, nemo ſaluus euadere poterit. σὰ ἄπιστα ποιῆσαι ἕλληνι καὶ βαρβάροις. ταῦ-
Equidem haud ſcio, cur regē perdere nos τα ἔλεγε πολλά. ὁ δ' αὖτε Τισσαφέρνης ἧκεν, ἔχων
cupientem iuſiurandum præſtare neceſſe τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ὡς εἰς οἶκον ἀπιών,
fuerit, ac dare dextrā, Deosq; iuriſiurandi καὶ Ὀρόντας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν. ἦγε δ' καὶ τὴν θυγα-
teſtes implorare, datam deniq; tum Græ- τέρα τοῦ βασιλέως ὅτι γάμῳ. ἐνῆν δ' Τισ-
cis tum barbaris fidem irritā facere, quum σαφέρνους ἡ γυνὴ καὶ ἀδελφοὶ καὶ ἀγοραὶ παρόντος ἐπο-
a tā multis ipſe auxiliis inſtructus ſit. Mul- ρεύοντο. ἐπορεύετο δ' καὶ Ἀριαῖος, ἔχων τὸ Κύρου
ta in hanc ſentētiam dicebat. Interea Tiſ- D βαρβαρικὸν στράτευμα, ἅμα Τισσαφέρνει καὶ
ſaphernes cū copiis ſuis aderat, quaſi do- Ὀρόντᾳ, καὶ συνεσκεύαστο σφῶν ἐκείνοις.
mum profecturus, itemq; cum copiis ſuis οἱ δ' ἕλληνες ὑφορώμενοι τάττοντο, αὐτοὶ ἐφ' ἑαυ-
Orontas. Etiam regis filiam Orontas, ma- τοῖς ἔχοντες, ἡμιόλιοι ἔχοντες. ἐστρατοπε-
trimonio ſibi iūctam, ſecum ducebat. Ita- δεύοντο δ' ἑκάστοτε ἀπέχοντες ἀλλήλων παρα-
que deinceps Tiſſapherne præeūte, ac fo- σάγγην, καὶ μεῖον· ἐφυλάττοντο δ' οἱ ἀμφότε-
rum ſuppeditante, proficiſcebantur. Co- ροι ὥσπερ πολεμίους ἀλλήλους, καὶ διὰ τοῦτο εὐωφίαν παρεῖχεν. ἐνίοτε δὲ καὶ ξυλιζόμενοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ, καὶ χόρτον καὶ ἄνθρακα τοιαῦτα συλλέγοντες, πληγὰς ἐνέτριπτον ἀλλήλοις.
mitabatur & Ariæus Tiſſaphernem ac O-
rontam; cum Cyri copiis, quas de barbaris
Cyrus conſcripſerat; & erant illi cum Tiſ-
ſapherne & Oronta caſtra cōmunia. Græ-
ci, quum eos ſuſpectos haberent, ſeorſum
cum itineris ducibus ſuis pergebant. Sem-
per ita metabantur caſtra, vt aliquanto mi-
nus vna paraſanga ab ſe inuicem diſtarēt.
Præterea cauebant alterutri ſibi ab alteris
tamquam hoſtibus, quæ res ſtatim ſuſpici-
oni anſam præbuit. Nonnumquam inter
lignādum eodem loco, vel inter pabulan-
dum, vel colligēdum eius generis alia, ver-
beribus ſeſe multabāt. Quæ res & ipſa ini-
micitias excitabat. Quum caſtra ter habu-
iſſent, ad Mediæ murum perueniūt, quem
& ingreſſi ſunt, exſtructum opere latericio, & bitumine, quum latitudinem habe-
ret xx pedum, altitudinem c. longitudo
ferebatur eſſe paraſangarum xx, neque

E ὥστε καὶ τοῦτο ἔδρᾳν παρεῖχε. διελθόντες δὲ
ῥᾳδίους σταθμοὺς, ἀφίκοντο πρὸς τὸ μηδίας τεῖχος,
καὶ παρῆλθον αὐτοῦ εἴσω· ἦν δὲ ᾠκοδομημένον
πλίνθοις ὀπταῖς ἐν ἀσφάλτῳ χειμῶναις, εὖρος
εἴκοσι ποδῶν, ὕψος δ' ἑκατόν· μῆκος δὲ ἐ-
λέγετο εἶναι εἴκοσι παρασαγγῶν· ἀπεῖχε δὲ
βαθυ-

Clearchi ſtulta prudentia. Vide Plutarchū in Artaxerxe.

Murus Mediæ quantus fuerit.

βαβυλῶνος οὐ πολύ. ἐνθεῦτεν δὲ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρασάγας ὀκτώ, καὶ διέβησαν διώρυχας δύο, τὴν μὲν, ὅτι γεφύρας, τὴν δὲ, ἐζευγμένην πλοίοις ἑπτά. αὗται δ' ἦσαν ἀπὸ τοῦ τίγρητος ποταμοῦ. καλεῖται μὲν ὁ ἐξ αὐτῶν καὶ τάφρος ὅτι τὴν χώραν, αἱ μὲν πρῶται, μεγάλαι, ἔπειτα δὲ ἐλάσσους, τέλος δὲ καὶ μικροὶ ὀχετοί, ὥστε καὶ ἐν τῇ ἑλλάδι ὅτι ταῖς μελίναις. καὶ ἀφικνοῦνται ὅτι τὸν τίγρητα ποταμόν, πρὸς ᾧ πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ᾗ ὄνομα σιτάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ σταδίους πεντεκαίδεκα. οἱ μὲν οὖν ἕλληνες παρ' αὐτὴν ἐσκήνωσαν, ἐγγὺς παραδείσου καλοῦ καὶ μεγάλου, καὶ δασέος πάσῃ οἰῶν δένδρων. οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν τίγρητα, οὐ μάτοι γε καταφανεῖς ἦσαν. μετὰ δὲ δεῖπνον ἔτυχον ἐν πρεσβείᾳ ὄντες πρὸς τὸν ὁπλων Πρόξενος καὶ Ξενοφῶν· καὶ προσελθὼν ἠρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀνὴρ τοὺς προφύλακας, ποῦ αὐτὸς ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον. Μένωνα γὰρ οὐκ ἐζήτει, καίτοι παρὰ Ἀριαίου τοῦ Μένωνος ξένου. ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν, ὅτι αὐτὸς εἴη, ὃν ζητεῖ, εἶπεν ὁ ἀνὴρ· ἔπεμψάν με Ἀριαῖος καὶ †Ἀρταέζος, πιστοὶ ὄντες Κύρῳ, καὶ ὑμῖν δοῦναι, καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι, μὴ ὑμῖν ὅπισθεν ἐπιθῶνται τὴν νύκτα οἱ βάρβαροι. ἔστι δὲ στράτευμα πολὺ ἐν τῷ πλησίον τούτου δεδιέναι. καὶ †ὅτι τὴν γέφυραν τοῦ τίγρητος ποταμοῦ πέμψαι κελεύουσι φυλακήν, †ὡς ὅτι διαφθεῖραι λύσαι αὐτὴν Τισσαφέρνης τὴν νύκτα, ἵνα μὴ διαβῆτε, ἀλλ' ἐν μέσῳ ἀπολήφθητε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς διώρυχος. ἀκούσαντες ταῦτα, ἄγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸν Κλέαρχον, καὶ φράζουσιν ἃ λέγει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἀκούσας ἐπερωτᾷ, καὶ ἐφοβεῖτο σφόδρα. νεανίσκος δέ τις τῶν παρόντων ἐννοήσας, εἶπεν· ὡς οὐκ ἀκόλουθα εἴη, τὸ γε ὅτι φήσεσθαι, καὶ τὸ λύσειν τὴν γέφυραν. δῆλον γάρ, ὅτι ὅτι πλήθει μείζους ἢ νικᾶν δεήσει αὐτοὺς, ἢ ἡττᾶσθαι. ἐὰν μὲν οὖν νικῶσι, τί δεῖ αὐτοὺς λύειν τὴν γέφυραν; τότε γάρ, αἱ πολλαὶ γέφυραι ὦσιν, ἕξομεν αἱ, ὅποι φυγόντες ἡμεῖς σωθησόμεθα. αἱ δ' αὖ ἡμεῖς νικῶμεν, λελυμένης τῆς γεφύρας οὐκ ἔξουσιν ἐκεῖνοι, ὅποι αἱ φύγωσιν. τότε μὲν βοηθήσαι, πολλῶν ὄντων πέραν, τοῖς αὐτοῖς δυνήσεται, λελυμένης τῆς γεφύρας. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κλέαρχος, ἤρετο τὸν ἄγγελον, πόση τις εἴη χώρα ἡ ἐν μέσῳ τοῦ τίγρητος καὶ τῆς διώρυχος.

A procul a Babylone aberat. Inde castris alteris, quum parasangas confecissent octo, binos alueos manu factos traiecere, ponte alterum, alterum nauigiis septem iūctum. Ducti erant hi a Tigri fluuio, & ab his fossę per totam illam regionem erant deriuatæ, primæ maiores, deinde minores, tamdem etiam exigui canales, cuiusmodi ad panici segetem in Græcia ducuntur. Hinc ad Tigrim fluuium perueniunt, propter quem vrbs erat ingens & populosa, cui nomen Sitaca, interuallo stadiorum xv a flumine B remota. Heic ad vrbem Græci non procul ab horto castra locant, qui & elegans erat, & amplus, & multis arboribus dēsus. Barbari quū Tigrim transiissent, conspici amplius haud poterant. A cœna forte Proxenus & Xenophon pro castris ambulabant, quum quidam accedens, excubias primas interrogat, vbinam vel Proxenū vel Clearchum reperiret. de Menone non quęrebat, quamquā ab Ariæo veniret, Menonis hospite. Quum respondisset Proxenus, se illum esse, quem quæreret: Ariæus, inquit, & †Artaezus, fideles olim Cyro, & vobis C beneuoli, me miserunt; cauendumque vobis esse denuntiant, ne barbari noctu vos adoriantur. Etenim numerosæ copię in vicino vobis horto sunt. Præterea vos hortantur, vt ad pontem Tigris fluminis præsidium mittatis. Nam Tissaphernes noctu eum soluere cogitat, vt, si fieri possit, non transeatis; sed medio inter Tigrim & alueum loco intercludamini. Quæ quū illi audiissent, ducunt hominem ad Clearchum; & quæ diceret, exponunt. Perturbatus ille hoc nuntio, mirifico in metu erat: quum D adulescens quidam ex iis, qui aderant, re consīderata, nequaquam esse aiebat consentanea, quod diceretur ipsos adoriturus Tissaphernes, & pontem etiam soluturus. Nam necesse est eos, si nos adoriantur, vel vincere vel vinci. Si ergo vicerint, quid opus est pontē soluere? Tametsi enim complures pontes fuerint, non tamen erit, quo fugiētes euadere salui possimus. Sin e contrario, nos victores fuerimus, soluto ponte nulla fugiendi facultas ipsis erit reliqua: ne quidem ferre quisquam ipsis auxilium E poterit, deiecto pōte, quamtumuis trans amnem multi sint. Quæ quū Clearchus audiisset, quærit de nuntio, quam late pateret ea regio, quæ Tigri & alueo sit interiecta.

Ἀρτάεζος, †al. Artabazus,

Insidiæ Persicæ.

Acuta cuiusdam adolescentis ratiocinatio.

Respondit is, amplam esse, multosque vicos, multas & magnas vrbes habere. Tum vero animaduersum est, clam summissum a barbaris hominem fuisse; qui vererētur, ne Greci pontem transirēt, ac in insula manerent, in qua ex parte vna Tigri fluuio, ex altera alueo pro munimentis vterentur: commeatum ex agro his interiecto haberent, qui & latus esset, & fertilis, præsertim non defuturis etiam, qui eum colerent. Quo fieri posset, vt hoc loco pro refugio vterentur, si qui regem petere bello vellēt. Secundum hæc quieti se dabant, ac nihilo minus ad pontem præsidium mittunt. Verum nec vlla ex parte quisquam eos inuasit, nec ad pontem vllus hostium venit; quemadmodum ij, qui præsidij caussa locati ad eum fuerant, nuntiarūt. Manē prima aurora pontem XXXVII nauigiis iunctum, quam cautissime fieri posset, transeunt. Nam quidam apud Tissaphernē Græci futuros nuntiarant, qui transeuntes adorirentur; quod sane falsum fuit, nisi quod in ipso transitu Glus cum quibusdam aliis conspectus ab eis fuit, qui num amnem transirent, specularetur: quod quum Græcos facere videret, statim abequitabat. A Tigri fluuio castris quartis, parasangas XX confecerunt, vsque ad Physcum amnem, qui est latitudine plethri. Habebat & pontem, ac non procul aberat ampla ciuitas, cui nomen Opis. Ad eam quum venissent, obuiam habuere Cyri & Artaxerxis fratrem nothum; qui vt opem regi ferret, a Susis & Ecbatanis numerosas copias ducebat. Has quum subsistere iussisset, Græcos transeuntes spectabat. Ducebat exercitum in binos Clearchus, & sic faciebat iter, vt nonnumquam insisteret. Quantisper autem pars copiarum anterior subsisteret, tantisper etiam per omnem exercitum inhibitionem ab itinere fieri necesse erat. Quo factum est, vt †ipsis etiā Græcis ingentes esse copiæ viderentur, & hic Persa spectans eas obstupesceret. Inde per Mediā in solitudine castris sextis, parasangas XXX progressi, ad Parysatidis, quæ Cyri ac regis mater erat, vicos perueniunt. Tyssaphernes, vt Cyro illuderet, eos diripiendi potestatem Græcis fecit, exceptis mancipiis. Erat autem in eis magna frumenti, pecudum, ceterarum rerum copia. Hinc per solitudinem itinere facto, castris quintis, parasangas XX confecerunt, quum Ti-

†al. ipsis etiam hostibus,

A ὁ δ' εἶπεν, ὅτι πολλὴ, καὶ κώμας ἔνδοσι, καὶ πόλεις πολλὰς καὶ μεγάλας. τότε δὴ καὶ ἐγνώσθη, ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν ἄνθρωπον ὑποπέμψαιεν, ὀκνοῦντες μὴ οἱ Ἕλληνες διελθόντες τὸν γέφυραν, μένοιεν ἐν τῇ νήσῳ, ἐρύματα ἔχοντες, ἔνθεν μὲν τὸν πάρεργα ποταμὸν, ἔνθεν δὲ τὸν διώρυχα· τὰ δ' ὀπίσθια ἔχοιεν ἐκ τῆς ἐν μέσῳ χώρας, πολλῆς καὶ ἀγαθῆς οὔσης, καὶ τῶν ἐργασομένων ὄντων· εἶτα δὲ καὶ ἀποστροφὴ γένοιτο, εἴ τις βούλοιτο βασιλέα κακῶς ποιεῖν. μὴ ταῦτα ἀνεπαύοντο. ὅτι μέντοι τὸν γέφυραν ὅμως φυλακὴν ἔπεμψαν. καὶ οὔτε ἐπέθετο οὐδεὶς οὐδαμόθεν, οὔτε τοὺς τὸν γέφυραν οὐδεὶς ἦλθε τῶν πολεμίων, ὡς οἱ φυλάττοντες ἀπήγγελλον. ὅπῃ δ' ἕως ἐγένετο, διέβησαν τὸν γέφυραν ἐζευγμένῳ πλοίοις τεσσάρακοντα καὶ ἑπτὰ, ὡς οἷόν τε μάλιστα πεφυλαγμένως. ἐξήγγελον γάρ τινες τῶν παρὰ Τισσαφέρνους ἑλλήνων, ὡς διαβαινόντων μέλλοιεν ὀπίσθεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ψευδῆ ἦν.

C διαβαινόντων μέντοι Γλοῦς αὐτῶν ἐπεφάνη μετ' ἄλλων, σκοπῶν εἰ διαβαίνοιεν τὸν ποταμόν· ἐπεὶ δὲ εἶδεν, ὥχετο ἀπελαύνων. ἀπὸ δὲ τοῦ πάρεργος ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσιν, ὅτι τὸν φύσκον ποταμὸν, ὃ ἦν εὖρος πλέθρου. ἐπὶ ᾧ δὲ γέφυρα, καὶ σταῦ ᾤκειτο πόλις μεγάλη, ᾗ ὄνομα ὦπις· ποτὲ μὲν ἀπῴκησε τοῖς ἕλλησιν ὁ Κύρου καὶ Ἀρταξέρξου νόθος ἀδελφὸς, ἀπὸ σούσων καὶ ἐκβατάνων στρατιὰν πολλὴν ἄγων, ὡς βοηθήσων βασιλεῖ· καὶ στήσας ὃ ἑαυτοῦ στράτευμα, παρερχομένοις ἐπεώρᾳ τοὺς ἕλληνας. ὁ δὲ Κλέαρχος ἡγεῖτο μὲν εἰς δύο, ἐστρατεύετο δ' ἀλλοτε καὶ ἀλλοῖος ἐφιστάμενος. ὅσον δ' αὖ χρόνον ὁ ἡγούμενον τοῦ στρατεύματος †ὀπίσω, ἀναγκαῖον χρόνον διὰ ὅλου τοῦ στρατεύματος γίγνεσθαι τὸ ὀπίσασιν· ὥστε τὸ στράτευμα καὶ †αὐτοῖς τοῖς ἕλλησι δόξαι πάμπολυ εἶναι, καὶ τὸ θέαμα ἐκπεπλῆχθαι θεωμένοις. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν διὰ τῆς μηδίας σταθμοὺς ἐρήμους ἓξ, παρασάγγας τριάκοντα, εἰς τὰς Παρυσάτιδος κώμας τῆς Κύρου καὶ βασιλέως μητρός. ταύτας Τισσαφέρνης Κύρῳ ἐπεχείρησεν διαρπάσαι τοῖς ἕλλησιν ἐπέτρεψε, πλοῦν ἀνδραπόδων. οἰκεῖτο δὲ σῖτος πολὺς, καὶ πρόβατα, καὶ

ὀπίσασι

ὀπίσασι, ἤτοι ἀναγκαῖον

†αὐτοῖς τοῖς ἐχθροῖς

ἄλλα χρήματα. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἐρήμους πέντε, παρασάγγας εἴκοσι, τὸν πάρεργα

γρητα ποταμὸν ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες. ἐν δὲ τῷ
πρώτῳ σταθμῷ, πέραν τοῦ ποταμοῦ, πόλις ᾠ-
κεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὄνομα καιναὶ, ἐξ
ἧς οἱ βάρβαροι διῆγον ἐπὶ σχεδίας διφθερῶν
ἄρτους, τυρὸν, οἶνον. μετὰ ταῦτα ἀφίκοντο ἐπὶ
τὸν ζάβατον ποταμὸν, τὸ εὖρος τετταρῶν πλέ-
θρων. καὶ ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν δὲ ταύ-
ταις ὑποψίαι μὲν ἦσαν, φανερὰ δ' οὐδεμία
ἐφαίνετο ἐπιβουλή. ἔδοξεν οὖν τῷ Κλεάρ-
χῳ συγγενέσθαι Τισσαφέρνει, καὶ εἴ πως δύναι-
το, παῦσαι τὰς ὑποψίας, πρὶν ἐξ αὐτῶν πό-
λεμον γενέσθαι. καὶ ἔπεμψέ τινα ἐρουῦτα, ὅτι
συγγενέσθαι αὐτῷ χρῄζοι. ὁ δὲ ἑτοίμως ἐκέ-
λευσεν ἥκειν. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, λέγει ὁ Κλέ-
αρχος τάδε· Ἐγὼ, ὦ Τισσαφέρνη, οἶδα μὲν ἡ-
μῖν ὅρκους γεγενημένους, καὶ δεξιὰς δεδομένας,
μὴ ἀδικήσειν ἀλλήλους· φυλαττόμενον δέ σε
ὁρῶ ὡς πολεμίους ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες
ταῦτα, ἀντιφυλαττόμεθα. ἐπεὶ δὲ σκοπῶν οὐδὲν
δύναμαι οὔτε σε αἰσθέσθαι πειρώμενον ἡμᾶς
κακοποιεῖν, ἐγώ τε σαφῶς οἶδα, ὅτι ἡμεῖς γε
οὐδ' ἐπινοοῦμεν οὐδὲν τοιοῦτον, ἔδοξέ μοι εἰς λό-
γους σοὶ ἐλθεῖν, ὅπως, εἰ δυναίμεθα, ἐξέλοιμεν
ἀλλήλων τὴν ἀπιστίαν. καὶ γὰρ οἶδα ἤδη ἀν-
θρώπους, τοὺς μὲν ἐκ διαβολῆς, τοὺς δὲ ἐξ
ὑποψίας, οἳ φοβηθέντες ἀλλήλους, φθάσαι
βουλόμενοι πρὶν παθεῖν, ἐποίησαν ἀνήκεστα κα-
κὰ τοὺς οὔτε μέλλοντας οὔτε βουλομένους τοι-
οῦτον οὐδέν. τὰς οὖν τοιαύτας ἀγνωμοσύνας
νομίζων συνουσίαις μάλιστα ἂν παύεσθαι, ἥ-
κω, καὶ διδάσκειν σε βούλομαι, ὡς σὺ ἡμῖν
οὐκ ὀρθῶς ἀπιστεῖς. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ μέ-
γιστον, οἱ θεῶν ὅρκοι ἡμᾶς κωλύουσι πολεμίους
εἶναι ἀλλήλοις. ὅστις δὲ τούτων συνοίδεν αὐτῷ
παρημεληκὼς, τοῦτον ἐγὼ οὔποτ' ἂν εὐδαι-
μονίσαιμι. τὸν γὰρ θεῶν πόλεμον οὐκ † οἶδα
οὔτ' ἀπὸ ποίου ἂν τάχους φεύγων τις ἀποφύ-
γοι, οὔτ' εἰς ποῖον ἂν σκότος ἀποδραίη, οὔθ' ὅπως
ἂν εἰς ἐχυρὸν χωρίον ἀποσταίη. πάντη γὰρ πάν-
τα τοῖς θεοῖς ὕποχα, καὶ πάντα χῆ πάντων ἴσον
οἱ θεοὶ κρατοῦσι. περὶ μὲν δὴ τῶν θεῶν τε καὶ τῶν
ὅρκων οὕτω γιγνώσκω, παρ' οὓς ἡμεῖς τὴν φιλίαν
συνθέμενοι κατεθέμεθα. τῶν δὲ ἀνθρωπίνων σὲ ἔγω-
γε ἐν ᾧ παρόντι νομίζω μέγιστον ἡμῖν εἶναι ἀγα-
θόν. σὺν μὲν γὰρ σοὶ πᾶσα ἡμῖν ὁδὸς εὔπορος, πᾶς
ποταμὸς διαβατὸς, τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορία·

A grim amnem ad læuam haberent. Ad castra prima, trans flumen, vrbs ampla & opulenta erat, cui nomē Cænæ, ex qua barbari ratibus coriaceis panes, caseū, vinum aduehebāt. Deinde ad Zabatum fluuium veniunt, qui erat plethrorum quatuor latitudine. Heic dies tres sunt commorati; quibus nōnullæ suspiciones ortæ sunt, nullæ tamen adparebant insidiæ manifestæ. Quamobrem Clearcho visum est conuenire Tissaphernē, & si qua ratione posset, suspiciones prius extinguere; quā bellum
B ex eis oriretur. Mittit ergo, qui diceret, cupere Clearchum cum ipso congredi. Respōdit is promte, vt modo veniret. Quum cōuenissent, Clearchus hac oratione vsus est: Noui ego, Tissaphernes, sacramentis nos mutuo deuinctos esse, datasq; dextras, ne iniuriam alter alteri faciat. Sed tamen cauere te tibimet a nobis, tamquam ab hostibus, video: nosque vicissim, quum id videamus, nobis abs te cauemus. Quia vero mecum ipse dispiciens, nihil animaduertere possum, in quo tu nos lædere coneris; & ipse certo scio, nos nihil tale ne quidem
C cogitare: putaui te mihi colloquendi caussa cōueniendum esse, vt si qua ratione possemus, finem mutuo diffidēdi nobis faceremus. Nam noui equidem homines, qui quum vel propter criminationes, vel suspicionem, mutuo sese metuerēt, prius quam quid ipsis accideret, anteuertendi conatu atrocissimis malis eos adficerent, qui nihil tale nec exspectarent, nec vellent. Quare quum huiusmodi errores existimarē maxime familiari consuetudine sopiri, ad te venio, teque docere cupio, non recte no-
D bis te diffidere. Quod enim primum est & maximum, ipsa nos iurisiurādi religio nobis inuicem infestos esse nō patitur: quam si quis parui se fecisse sibimet conscius est, eum equidem beatum prędicare non possum: Nā haud scio, quo pacto quis bellum sibi a Diis illatū vlla celeritate possit effugere, nec quibus ab eo se latebris tegere possit, vel propugnaculis includere. Nimirum vbiuis locorum omnia Diis subiecta sunt, & vbique Dij pari ratione omnia sua potestate continent. Atque hæc est mea de
E diis ac iureiurando sentētia, apud quos initam nos amicitiā deposuimus. Quod humanas autem res adtinet, equidem te nobis in hoc tempore longe maximum esse bonum statuo. Nam per te nobis omnis via transitu facilis est, omne flumen permeabile, nulla commeatus inopia:

Tissaphernis & Clearchi congressus.

οἶδα ὑφ' ὁποίου

» absque eodem sit, iter omne caliginosum
» erit, quippe cuius ignari planè simus; flu-
» men omne traiectu difficile, omnis turba
» terribilis, multoque maxime terribilis so-
» litudo, quippe quæ variis difficultatibus
» referta sit. Quod si te furore impulsi occi-
» damus, quid aliud fecerimus, quam quod
» occiso homine de nobis bene promerito,
» aduersus regem maximũ vindicem tuum,
» decertabimus? Equidem quas & quales
» mihi spes facturus sim irritas, si quid ad-
» uersus te mali struere coner, exponã ipse.
» Cyri amicitiam ego expetiui, quod illum
» vnum arbitrarer inter homines sui tempo-
» ris idoneum maxime ad bene merendum,
» de quibus ipsi visum esset. Nunc te video
» potitum & potentia & ditione Cyri, quum
» nihilominus integrum tibi sit imperium
» tuum, atque etiam potestas regia, quam
» Cyrus infestam expertus est, tibi præsidio
» sit. Quæ quum ita se habeant, quis vsque-
» adeo insaniat, vt esse tibi nolit amicus? E-
» nimuero dicam etiam, vnde spem ipse cõ-
» cipiam, fore te quoq; nobis amicum. Scio
» Mysos vobis molestos esse, quos equidem
» bona in spe sum me harum copiarum ad-
» iumento vobis subiecturum. Scio idem de
» Pisidis, atque etiam alias nationes permul-
» tas eiusmodi esse audio, quas cohibiturum
» me arbitror, quo minus semper vestræ fe-
» licitati molestiæ nonnihil exhibeant. In
» Ægyptios quidem certe, quibus nunc ma-
» xime vos infensos esse intelligo, quarum
» copiarum auxiliarium ope freti, quã quas
» ego iã habeo, facilius animaduertere pos-
» sitis, equidem non video. Nimirum si cui
» finitimorum tu amicus esse velles, longe
» esses maximus: sin quis aliquid tibi mole-
» stiæ crearet, eum tamquam dominus tibi
» pessundares, idque opera nostra, qui non
» tantum voluntati tuæ subseruiremus sti-
» pendij caussa; sed etiam gratiæ, quam abs
» te incolumes cõseruati merito tuo tibi ha-
» beremus. Mihi quidem certe cuncta hæc
» cum animo meo perpendẽti adeo mirum
» esse videtur, te fidem nobis non habere: vt
» lubentissime nomen eius etiam sim audi-
» turus, qui tantum dicendo valeat, vt ora-
» tione sua persuadere possit, tibi nos insidi-
» ari. Hæc Clearchus, ad quæ Tissaphernes
» in hunc modum respõdit: Equidem, Cle-
» arche, de prudente tua oratione magnam
» voluptatem capio. Nam quum hæc in-
» telligas, si quid in me mali moliris, mala
» mihi contra teipium agitare consilia videris. Verum vt intelligas, non iure vos
» vel a rege, vel a me deficere posse, me vicissim audi. Nam si vos perdere vellemus,

A ἀϑλιώτατος μὲν ἡ ὁδὸς ἅπασι σκότους, (οὐδὲν γὰρ αὐτῆς ἐπισάμεθα) πᾶς ὁ ποταμὸς δύσπορος, πᾶς δὲ ὄχλος φοβερός· φοβερώτατον δέ, ἐρημία. μεστὴ γὰρ πολλῆς ἀπορίας ἐστίν. εἰ οὖν
B δή τις ἡμᾶς μεμένηκε κατακτείνας μόνους, δῆλον ὅτι οὐδὲν ἧττον εὐεργέτην κατακτείνας τὸν βασιλέα τῶν μέσων ἐφέδρων ἀγωνιζοίμεθα; ὅσων δὴ καὶ οἵων ἐλπίδων ἐμαυτὸν ἂν στερήσαιμι, εἴ σε τι κακὸν ἐπιχειρήσαιμι ποιεῖν, ταῦτα λέξω. ἐγὼ γὰρ Κῦρον ἐπεθύμησά μοι φίλον γενέσθαι, νομίζων τῶν τότε ἰσχυρότατον εἶναι· ὃν ποιῆσαι ὃν ἂν βούλοιτο. σὲ δ' ὁρῶ τοῖς ὅπλοις τε Κύρου δυνάμενον καὶ χώραν ἔχοντα, καὶ τὰ σαυτοῦ ἀρχὴν σώζοντα, τὰ δὲ βασιλέως δυνάμενον, ἣν Κῦρος πολεμίαν ἐλάβετο, σοὶ ταύτην σύμμαχον εἶναι. τούτων δὲ τοιούτων ὄντων, τίς ἂν μανείη, ὅστις ἂν σοὶ βούλεται φίλος εἶναι; ἀλλὰ μοὶ τέρας γὰρ καὶ ταῦτα, ἐξ
C ὧν ἔχω ἐλπίδας, καὶ σὲ βούλεσθαι φίλον ἡμῖν εἶναι. οἶδα μὲν γὰρ ὑμῖν μυσοὺς λυπηροὺς οἵους, οὓς ἐλπίζω ἂν σὺν τῇ παρούσῃ δυνάμει ταπεινοὺς ὑμῖν ποιῆσαι παρασχεῖν· οἶδα δὲ καὶ πισίδας· ἀκούω δὲ καὶ ἄλλα ἔθνη πολλὰ τοιαῦτα εἶναι, ἃ οἶμαι ἂν παῦσαι ἀσχολούμενα ἀεὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐδαιμονίᾳ. αἰγυπτίοις δέ, οἷς μάλιστα ὑμᾶς νῦν γιγνώσκω ἐχθρῶς, οὐκ ὀρθῶς ποιᾷ δυνάμει συμμαχοῦντες χρησάμενοι μηδὲν ἂν κωλύσαιτε σὺν ἐμοὶ ὄντες. ἀλλὰ μοὶ ἔν γε τοῖς
D πρόσθεν οἰκοῦσι σύ, εἰ μὴ βούλοιό τῳ φίλος εἶναι, ὡς μέγιστος ἂν εἴης· εἰ δέ τις σε λυποίη, ὡς δεσπότης ἀναστρέφοιο, ἔχων ἡμᾶς ὑπηρέτας, οἳ οὐδὲν ἂν σοὶ ὧν μισθοῦ ἕνεκα μόνον ὑπηρετοῖμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος, ἣν σωθέντες ὑπὸ σοῦ εἰκὸς ἂν ἔχοιμεν δικαίως. ἐμοὶ μὲν ταῦτα πάντα διανοουμένῳ ὅτῳ δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι, ὃ σὲ ἡμῖν ἀπιστεῖν, ὥσθ' ἡδὺς ἂν ἀκούσαιμι τὄνομα, πῖς ὅστις οὕτω δεινὸς λέγειν, ὥσθ' πεῖσαι λέγων, ὡς ἡμεῖς σοὶ βουλεύοιμεν. Κλέαρχος μὲν δὴ τοσαῦτα εἶπε. Τισσαφέρνης δὲ ὧδε ἀπεμείφθη. ἀλλ' ἥδομαί γε, ὦ Κλέαρχε, ἀκούων σου φρονίμους λόγους. ταῦτα γὰρ γιγνώσκων, εἴπερ ἐμοὶ κακὸν βουλεύοις, ἅμα ἂν μοι δοκῇς καὶ σεαυτῷ κακὸν βουλεύειν. ὡς δ' ἂν μάθοις, ὅτι ὑμῖν δίκαια ἂν λέγοιμι πρὸς βασιλῆ ὅτ' ἐμοὶ ἀποπλέοντες, ἀνταδικοῦμεν. εἰ γὰρ ὑμᾶς ἐβουλόμεθα ἀπολέσαι,

πότερον

πότερά σοι δοκοῦμεν ἱππέων πλήθους ἀπορεῖν, ἢ πεζῶν, ἢ ὁπλίτεως, ἢ ὑμᾶς μὲν βλάπτειν ἱκανοὶ ἂν ἦμεν, αὐτοὶ δὲ σώζεσθαι κίνδυνος; ἀλλὰ χωρίων ἐπιτηδείων ὑμῖν ἐπιπορεύεσθαι ἀπορεῖν ἄν σοι δοκοῦμεν; οὐ τοσαῦτα μὲν πεδία ἡμῖν φίλια ὄντα σὺν πολλῷ πόνῳ διαπορεύεσθε, τοσαῦτα δὲ ὄρη ὑμῖν ὀρᾶται ὄντα πορευτέα, ἃ ἡμῖν ἔξεστι παρακαλεῖσθαι ἄπορα ὑμῖν παρέχειν; τοσοῦτοι δὲ εἰσὶ ποταμοί, ἐξ ὧν ἔξεστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι ὁπόσοις ἂν ὑμῶν βουλώμεθα μάχεσθαι; εἰσὶ δ' αὐτῶν, οἷς οὐδ' ἂν πρυτάποσι διαβαίητε, εἰ μὴ ἡμεῖς ὑμᾶς διαπορεύοιμεν. εἰ δ' ὄν πᾶσι τούτοις ἡττώμεθα, ἀλλὰ τόγε πῦρ τῶν καρπῶν χρηστόν ἐστιν, ὃν ὑμεῖς δυναίμεθ' ἂν κατακαύσαντες, λιμὸν ὑμῖν ἀντιπάξαι· ᾧ ὑμεῖς, οὐδ' εἰ πρόθυμοι ἀγαθοὶ εἶητε, μάχεσθαι ἂν δύναισθε. πῶς οὖν ἂν ἔχοντες τοσούτους πόρους τοῦ ὑμῖν πολεμεῖν, καὶ τούτων μηδένα ὑμῖν ἐπικίνδυνον, ἔπειτα ἐκ τούτων πάντων τοῦτον ἂν τὸν τρόπον ἐξελοίμεθα, ὃς μόνος μὲν τοῖς θεοῖς ἀσεβὴς, μόνος δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἀλιτρός, πρυτάποσι δὲ ἄπορων ἐστὶ, καὶ ἀμηχάνων, καὶ ἀνάγκῃ ἐχομένων, καὶ τούτων πονηρῶν, οἵτινες ἐθέλουσι διὰ ἐπιορκίας τε τοῖς θεοῖς, καὶ ἀπιστίας τοῖς ἀνθρώποις τολμᾶν; οὐχ οὕτως ἡμεῖς, ὦ Κλέαρχε, οὔτε ἠλίθιοι, οὔτε ἀλόγιστοι ἐσμέν. ἀλλὰ †τί δ' ὑμᾶς δεῖ ἀπολέσαι, οὐκ *ὅτι τούτῳ ἤλθομεν; δῆλον δέ που ὅτι ὁ ἐμὸς ἔρως τούτου αἴτιος, τῷ τοῖς ἕλλησιν ἐμὲ πιστὸν γενέσθαι, καὶ ᾧ Κύρος ἀνέβη ξενικῷ σὺν μισθοδοσίαν πιστεύων, τούτῳ ἐμὲ καταβῆναι δι' ἀνάγκην ἰσχυράν. ὅσα δέ μοι ὑμᾶς χρήσιμοι ἔσται, τὰ μὲν καὶ σὺ εἶπες, ὃ δ' μέγιστον ἐγὼ οἶδα. τὸ μὲν γὰρ ὅτι τῇ κεφαλῇ δεῖ φέρειν βασιλεῖ μείῳ ἔξεστιν ὀρθὸν ἔχειν, τὸ δ' ὅτι τῇ καρδίᾳ ἴσως ἂν ὑμῶν παρόντων καὶ ἕτερος ἀνύποπτος ἔχοι. ταῦτα εἰπὼν ἔδοξε τῷ Κλεάρχῳ ἀληθῆ λέγειν, καὶ εἶπεν· οὐκ οἶδα, ἔφη, οἵτινες τυγχάνουσιν ἡμῖν εἰς φιλίαν ἐλθόντων ἀρχόντων πρασσόμενοι διαβολὰς πολεμίους ποιήσαι ἡμᾶς, ἄξιοί εἰσι τὰ ἔσχατα παθεῖν. καὶ ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Τισσαφέρνης, εἰ βούλεσθέ μοι οἵτε στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐν τῷ ἐμφανεῖ ἐλθεῖν, λέξω τοὺς τοῖς ἐμὲ λέγοντας ὡς σὺ ἐπιβουλεύεις ἐμοί τε καὶ τῇ σὺν ἐμοὶ στρατιᾷ. ἐγὼ δ', ἔφη ὁ Κλέαρχος,

A num arbitraris equitum nobis defuturam « copiam? num peditum? num armatorum? « quibus sane vos lædere sine vllo periculo « nostro possemus. Num locorum, quæ ad « inuadendum vos idonea sint, copiam no- « bis deesse putas? Nonne vos per tot cam- « pos pacatos nobis magno cum labore iter « facietis, ac tot montes in cōspectu sunt, qui « vobis transeundi sunt, & si a nobis præoc- « cupentur, intercluſi eritis? nonne tot flu- « mina sunt, quorum adiumento liceat no- « bis velut e penu depromere, cum quantis « vestrum copiis ipsi velimus dimicare? Im- « B mo nōnulla sunt, quæ ne transmittere qui- « dem possitis, nisi nostra ope traieceritis. « Sedenim fac rebus hisce omnibus inferio- « res simus, ignis certe fructibus est superi- « or, quibus nos concrematis, famem vobis « tamquam in acie possemus opponere: ad- « uersus quam, tametsi vel fortissimi sitis, « pugnare tamen non possetis. Qui ergo, « quum tot rationes nobis suppetant ad bel- « lum aduersus vos gerēdum, quarum etiam « nulla nostro sit cum periculo cōiuncta, sal- « C tim illam de omnibus eligeremus, quę vna « sit ad deos impia, turpis ad homines? quæ- « que adeo illorum sit, qui & consilij sunt in- « opes, & difficultatibus obiectis ac necessi- « tate præpediuntur, atq; etiam sunt impro- « bi, quippe qui periurio erga Deos, & fidei « erga homines violatione perficere aliquid « cupiunt? Non adeo vecordes vel rationis « expertes sumus, Clearche. Verumenim- « uero †quū nostra esset in potestate vos per- « dere, cur id adgressi nō sumus? A meo pro- « fectum hoc studio scire debes, vt nimirum « fidum me Græcis declararem, ac vicissim « D ipse cum externis copiis, quibus Cyrus sti- « pendio conductis fretus huc adscendit, sat « beneficentia mea munitus in Asiam infe- « riorem descēderem. Quas vero ad res ve- « stra mihi opportuna sit opera, quamquam « tu fere commemorasti; tamē ego id, quod « est maximum, noui. Nimirum vni regi fas « est tiaram in capite rectam gestare, verum « eādem in corde gerere, si vos adiūctos sibi « habeat, fortassis alteri quoq; nō difficulter « licuerit. Quæ quū dixisset, vetū Clearcho « dicere visus est. Quamobrem subiecit: Si « E ergo res huiusmodi nobis ad amicitiā mu- « tuam suppetunt, extremis suppliciis digni « sunt, qui criminādo nobis infestos mutuo « nosmet reddere conātur. Et Tissaphernes: « Equidem, ait, si vos prętores, & cohortium « prętecti palam ad me venire volueritis, in- « dicabo eos, qui dicant, te mihi & exercitui « meo insidiari. Ego vero, inquit Clearchus,

† lectio marginis

Astutissimū nefarij hominis consilium.

omnes abducam, atque etiam significabo tibi, a quibus de te audierim. Post hæc verba comiter Clearchum Tissaphernes excipiens, iussit apud se maneret, ac mensæ suæ adhibuit. Postridie reuersus ille in castra, manifesto præ se ferebat, quasi admodum Tissapherni amicus esset, & quæ ille nuntiasset, exponebat. Præter hæc aiebat, ad Tissaphernem iis eũdum esse, quos ipse iussisset: quique Græcorum conuicti fuerint, ait, suspectos & inuisos alios velle reddere, hi tamquã ipsimet proditores, & improba consilia contra Græcos agitantes, suppliciis multabũtur. Suspicabatur vero, Menonem esse illum, qui calumniis alios exponeret. Norat enim, hunc se contulisse ad Tissaphernem cum Ariæo, eumdemq; secum inimicitias exercere, ac eas insidias struere, quibus exercitu vniuerso suas in

Clearchus male rebus suis prospicit.

partes traducto, cum Tissapherne amicitiã coleret. Volebat & Clearchus totius agminis animos in se respicere, ac eos, quos graues molestosq; sibi experiretur, remouere. Aduersabãtur ei milites plerique, qui dicerent, duces omnes, omnesque cohortium prẹfectos, nequaquã pergere ad Tissaphernem debere, neq; illi fidem habendam esse. Verum Clearchus tam diu vehementissime contendit, donec perfecit, vt duces quinque cum xx præfectis cohortium, ad Tissaphernem irent. Hos vna ceteris ex militibus circiter cc sequuti sunt, quasi ad rerum venalium forum pergerẽt. Posteaquam † ad prætorium Tissaphernis peruentum esset, duces intro arcessiti sunt, Proxenus Bœotius, Meno Thessalus, Agias ex Arcadia, Clearchus Lacedæmonius, Socrates Achæus. Præfecti cohortium ad portas substiterunt. Neque multo post, ad idem signum tam ij, qui intus erant, comprehensi fuere; quam qui foris, cæsi. Tum deinde barbari quidam equites per campum discurrentes, in quemcumque Græcum, siue seruum, seu ingenuũ incidissent, omnes trucidarunt. Horum Græcis & obequitatio admirationi erat, quam e castris spectabant; & quid illud esset, quod ageretur, ambigebant: donec Nicarchus Arcas fuga dilapsus venit, quum vulnere in ventre accepto, manibus intestina gestaret. Is omnia quæ gesta erãt commemorat. Quare Græci ad arma currebant, quum omnes exanimati essent, & hostes mox ad castra venturos existimarent. At illi toto cum agmine non venerunt, sed tantum Ariæus, & Artaozus, & Mithradates, qui Cyro fidẽ maxima coniuncti fuerant. Et Græcorum interpretes vna cum eis se Tissaphernis etiam fratrem videre atque adgnoscere aiebat.

† ad portas Græcorum duces perfide comprehenduntur.

ἄξω πρὸς σὲ καὶ οὓς ἐγὼ δηλώσω, ὅθεν ἐγὼ ταῦτα ἀκούω. ἐκ τούτων δὴ τῶν λόγων ὁ Τισσαφέρνης φιλοφρονούμενος, τότε μὲν μόνον τὸν αὐτὸν ἐκέλευσε, καὶ σιτία ἔπεμπεν ἐποιήσατο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ Κλέαρχος ἐλθὼν ὅπου τὸ στρατόπεδον, δῆλός τε ἦν πολὺ φιλικῶς οἰόμενος δεῖσθαι τοῦ Τισσαφέρνους, καὶ ἔλεγεν ἃ ἕκαστος ἀπήγγειλεν· ἔφη τε χρῆναι ἰέναι καὶ τὸν Τισσαφέρνη ὡς ἐκέλευσε, καὶ οἱ ἂν ἐξηγεῖσθαι τῶν δεομένων Ἑλλήνων, ὡς προδότας αὐτοὺς καὶ κακόνους τοῖς Ἕλλησιν ὄντας, πεμφθῆναι. ὑπώπτευε δ' ἴσως τὸν δεόμενον Μένωνα, εἰδὼς αὐτὸν καὶ συλλελυμημένον Τισσαφέρνει μετ' Ἀριαίου, καὶ κατασκάζοντα αὐτόν, καὶ ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ, ὅπως τὸ στράτευμα ἄπρον πρὸς ἑαυτὸν λαβών, φίλος ἢ Τισσαφέρνει. ἐβούλετο δὲ καὶ ὁ Κλέαρχος ἄπρον τὸ στράτευμα πρὸς ἑαυτὸν ἔχειν τε γνώμην, καὶ ἵνα παρελυπεῖτο ἐκποδὼν εἴη. τὸ δὲ στρατιωτῶν αὐτῶν, μὴ ἰέναι πρὸς ἵνα λοχαγοὺς καὶ στρατηγούς, μηδὲ πιστεύειν Τισσαφέρνει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἰσχυρῶς κατέστενεν, ἕστε διεπράξατο, πέντε μὲν στρατηγοὺς ἰέναι, εἴκοσι δὲ λοχαγούς. σὺν οἷς ἐβούλετο, ὡς εἰς ἀγοράν, καὶ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ὡς δισχίλιοι. ἐπεὶ δὲ ἦλθον ἐπὶ τὰς θύρας Τισσαφέρνους, οἱ μὲν στρατηγοὶ παρεκλήθησαν εἴσω, Γνήσιος Ξενοφῶν τὸν λόγον τοῦτον γράφει, Πρόξενος Βοιώτιος, Μένων Θετταλός, Ἀγίας Ἀρκάς, Κλέαρχος Λάκων, Σωκράτης Ἀχαιός. οἱ δὲ λοχαγοὶ ὅπως θύρας ἔμελλον. καὶ πολλῷ ὕστερον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου οἵ τε ἔνδον συνελαμβάνοντο, καὶ οἱ ἔξω κατελείποντο. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν βαρβάρων τινὲς ἱππέων ἀνὰ τὸ πεδίον ἐλαύνοντες, ᾧ τινι συντυχόμενοι ἕλληνι ἢ ἄλλῳ, ἢ ἐλεύθερῳ, πάντας ἔκτεινον. οἱ δὲ Ἕλληνες τήν τε ἐπιπασίαν αὐτῶν ἐθαύμαζον, ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὁρῶντες, καὶ ὅ, τι ἐποίουν ἠμφιγνόουν, πρὶν Νίκαρχος ἀρκὰς ἧκε φεύγων, τετρωμένος εἰς τὴν γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα ἐν τῇ χειρὶ ἔχων, καὶ εἶπε πάντα τὰ γεγενημένα. ἐκ τούτου δὴ οἱ Ἕλληνες ἔγνωσαν ὅτι τὰ ὅπλα πάντες ἐκπεπληγμένοι, καὶ νομίζοντες αὐτίκα ἥξειν αὐτοῖς ὅτι τὸ στρατόπεδον. οἱ δ', πάντες μὲν οὐκ ἦλθον, Ἀριαῖος δὲ καὶ Ἀρταόζος καὶ Μιθραδάτης, οἵπερ ἦσαν Κύρῳ πιστότατοι. ὁ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἑρμηνεὺς, ἔφη καὶ τὸν Τισσαφέρνους ἀδελφὸν σὺν αὐτοῖς ὁρᾶν καὶ γιγνώσκειν. συνηκ-

σὺν τοῖς θεοῖς δὲ καὶ ἄλλοι ὅσοι τεθωρακισμένοι εἰς τετρακοσίους. οὗτοι, ἐπεὶ ἐγγὺς ἦσαν, ἐλθὼν † προσελθὼν ἐκέλευον εἴ τις εἴη τῶν ἑλλήνων ἢ στρατηγὸς ἢ λοχαγὸς, ἵνα ἀπαγγείλωσι τὰ παρὰ βασιλέως. μετὰ ταῦτα ἐξῆλθον τῶν ἑλλήνων φυλακὴ ὁμῶν στρατηγοὶ μὲν, Κλεάνωρ ὀρχομένιος, καὶ Σοφαίνετος στυμφάλιος, σὺν αὐτοῖς δὲ Ξενοφῶν ἀθηναῖος, ὅπως μάθη τὰ περὶ Πρόξενον. Χειρίσοφος δ' ἐτύγχανεν ἀπὼν, ἐν κώμῃ τινὶ σὺν ἄλλοις ὀπισιτιζόμενος. ἐπεὶ δ' ἔστησαν εἰς ἐπήκοον, λέγει Ἀριαῖος· Κλέαρχος μὲν, ὦ ἄνδρες ἕλληνες, ἐπεὶ ὑπορκῶν τε ἐφάνη, καὶ τὰς σπονδὰς λύων, ἔσχε τὴν δίκην καὶ τέθνηκε· Πρόξενος δὲ καὶ Μένων, ὅτι κατήγγελλαν † αὐτῷ τὴν ὑπουλίαν, ἐν μεγάλῃ τιμῇ εἰσιν. ὑμᾶς δὲ βασιλεὺς τὰ ὅπλα ἀπαιτεῖ· ἑαυτοῦ γὰρ εἶναι φησὶν, ἐπεὶ καὶ Κύρου ἦσαν τοῦ ἐκείνου δοῦλοι. πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο οἱ ἕλληνες· ἔλεγε δὲ Κλεάνωρ ὁ ὀρχομένιος. ὦ κάκιστε ἀνθρώπων Ἀριαῖε, καὶ ἄλλοι, ὅσοι ἦτε Κύρου φίλοι, οὐκ αἰσχύνεσθε οὔτε θεοὺς, οὔτε ἀνθρώπους, οἵτινες ὁμόσαντες ἡμῖν τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς νομίσειν, πρόδηλοι ἡμᾶς σὺν Τισσαφέρνει τῷ ἀθεωτάτῳ τε καὶ πονηροτάτῳ, ἔοικέ τε ἄνδρας αὐτοῖς, οἷς ὤμοσε, ὡς ἀπολωλεκότας, καὶ τοὺς ἄλλους ἡμᾶς προδεδωκότες, σὺν τοῖς πολεμίοις ἔρχεσθε ἐφ' ἡμᾶς; ὁ δ' Ἀριαῖος εἶπε· Κλέαρχος γὰρ πρόσθεν ὑπουλεύων φανερὸς ἐγένετο Τισσαφέρνει τε, καὶ Ὀρόντᾳ, καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς σὺν τούτοις. ὑπὲρ τούτων δ' Ξενοφῶν τάδε εἶπε· Κλέαρχος μὲν δίκαιον, εἰ παρὰ τοὺς ὅρκους ἔλυε τὰς σπονδὰς, τὴν δίκην ἔσχε. δίκαιον γὰρ ἀπόλλυσθαι τοὺς ὑπορκοῦντας. Πρόξενος δ', καὶ Μένων, ἐπεὶ περ εἰσὶν † ὑμέτεροί τε εὐεργέται, ἡμέτεροί τε στρατηγοὶ, πέμψατε αὐτοὺς δεῦρο. δῆλον γὰρ, ὅτι φίλοι γε ὄντες ἀμφοτέροις, προσέσονται καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν. πρὸς ταῦτα οἱ βάρβαροι, πολὺν χρόνον διαλεχθέντες ἀλλήλοις, ἀπῆλθον οὐδὲν ἀποκεινόμενοι. οἱ μὲν δὴ στρατηγοὶ οὕτω ληφθέντες, ἀπήχθησαν ὡς βασιλέα, καὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ἐτελεύτησαν. εἷς μὲν αὐτῶν Κλέαρχος, ὁμολογουμένως ὑπ' πάντων τῶν ἐμπείρως αὐτοῦ ἐχόντων, δόξας γενέσθαι ἀνὴρ καὶ πολεμικὸς καὶ φιλοπόλεμος ἐκάστως. καὶ γὰρ δὴ ἕως μὲν πόλεμος ἦν τοῖς λακεδαιμονίοις πρὸς

ἐλθὼν

αὐτῷ τ. ἐπ. ἐς μέσα ὑμῖν

ὑμέτεροί μὲ εὐεργ. ἡμετ. ὦ σφ.

A Præterea quidã ex Persis alij numero ccc loricati hos sequebãtur. Posteaquam propius accessissent, venire iubebant omnes, quicumque Græcorum vel prætores, vel præfecti cohortium essent; vt eis, quæ a rege mandata haberent, exponerent. Prodeunt ergo Græci, quum sibi sat cauissent, duces quidẽ Cleanor Orchomenius, Sophænetus Stymphalius, & cum eis Xenophon Athenienſis, qui Proxeno quid accidisset, cognoscere cupiebat. Cherisophus forte aberat, cum aliis commeatus parandi causſa quemdam in vicum profectus. B Posteaquam eo loco constitere, de quo aũ diri poterant, Arieus inquit: Clearchus sane, viri Græci, quia palam & iusiurandum & fœdera violauit, morte pœnas meritas luit. Proxenus & Meno, quod insidias eius detulerint, magno sunt in honore. Ceterũ a vobis rex arma postulat. Nam ea sibi deberi statuit, quippe quæ Cyri serui sui fuerint. Ad ea respondit Græcorum nomine Cleanor Orchomenius: Sceleratissime hominum Ariæe, vosque ceteri, qui Cyro amicitia coniuncti eratis, non Deos atque C homines reueremini? qui quum iureiurãdo vosmet obligaueritis, eosdem vos nobiscum & amicos & hostes ducturos, iam cum Tissapherne, homine omnium impiissimo, & vaferrimo, nos etiam proditis; ac posteaquam eos, quibus sacramento confirmabatis, vos plane periisse, cum nobis vniuersis deseruistis, iam cũ hostibus etiam aduersus nos tenditis? Ad quę Ariæus: Atqui Clearchus, inquit, antea deprehensus est Tissapherni, & Orontæ, & nobis omnibus, qui cum ipsis eramus, insidias moliri. Heic Xenophon ait: Si ergo Clearchus D præter religionẽ iurisiurãdi fœdera rupit, pœnas dedit. Iustum est enim, periuros interire. At Proxenum & Menonem, qui bene de vobis promeriti, ac duces nostri sunt, nobis huc remittite. Manifestum est enim, eos, qui vtrisque amici sunt, conaturos tam vobis, quam nobis id dare consilij, quod optimum facto fuerit. Ad quæ barbari, quum diu colloquuti inter se essent, nullo responso dato, discesserunt. Duces quidem ipsi hoc pacto comprehensi ad regem deducti sunt, & capitibus abscissis viuendi finem fecerunt. Ex eis Clearchus o- E mnium consensu, qui vsu eum norant, visus est fuisse vir & peritus rerũ bellicarum, & earumdem supra modum cupidus. Etenim quã diu bellum inter se Lacedæmonij

Clearchi encomium & res gestæ.

& Athenienſes gerebant, nõ deſeruit ſuos: A τὸς ἀθηναίους, παρέμενεν. ἐπεὶ δὲ εἰρήνη ἐγέ-
pace cõſtituta ciuibus ſuis perſuaſit, Thra- νετο, πείσας τ' αὖ πόλιν, ὡς οἱ θρᾷκες ἀδι-
ces aduerſus Græcos iniurios eſſe; reque κεῖσθαι τοὺς ἕλληνας, καὶ ἀφαιρεῖσθαι ὡς ἐδύ-
ab Ephoris quanto poterat conatu impe- ναντο πάντα τὰ τῶν ἐφόρων, ἐξέπλει ὡς πολεμήσων
trata, claſsẽ Thracibus iis, qui ſupra Cher- τοῖς ὑπὲρ χερρονήσου καὶ πρὸς ἕρινθον θρᾳξίν. ἐ-
rõneſum & Perinthum ſedes habent, bel- πεὶ δὲ μεταγνόντες πως οἱ ἔφοροι, ἤδη ἐξω ὄντος
lum illaturus eduxit. Poſteaquam vero E- αὐτοῦ, ἀποστρέφειν αὐτὸν ἐπεχείρουν ἐξ ἰσθμοῦ, οὐ-
phori, mutata quodammodo ſententia, κέτι πείθε), ἀλλ' ἤχετο πλέων εἰς ἑλ-
quũ iam domo profectus eſſet, ex Iſthmo λήσποντον. ἐκ τούτου καὶ ἐξανατάσθη ὑπὸ τῶν ἐν
reuocare ipſum niterentur; non iam am- τῇ σπάρτῃ τελῶν, ὡς ἀπόθοιεν. ἤδη δὲ φυγὰς ὢν
plius obtemperauit, ſed nauigare in Hel- B ἔρχεται πρὸς κότυν, καὶ οἷσπερ μὲν λόγοις ἔ-
leſpõtum perrexit. Ex eo factum, vt Spar- πεισε κότυν, † ἄλλα δὲ γέγραπται· δίδωσι δὲ ἄνω
tani magiſtratus hominem morti addice- αὐτῷ κότυς μυρίους δαρεικούς. ὁ δὲ λαβών,
rent, quaſi qui parere noluiſſet. Quapro- οὐκ ὅπως ῥᾳθυμίαν ἐδάπετο, ἀλλ' ἀπὸ τούτων
pter in exſilio quum ageret, Cyrum acce- τῶν χρημάτων συλλέξας στράτευμα, ἐπολέμει
dit, quem cuiuſmodi rationibus ſibi con- τοῖς θρᾳξί· καὶ μάχῃ τε ἐνίκησε, καὶ ἀπὸ τούτου
ciliauerit, alibi perſcriptum a nobis eſt. ἔφερε, καὶ ἦρχε αὐτῶν· καὶ πολεμῶν διεγίγνετο, μέ-
Cyrus quidem ei Daricorum nũmorum χρις οὗ κότυς ἐδεήθη τ' στράτεύματος. τότε δὴ
ccxxx quum donaſſet, non ille auro acce- ἀπῆλθεν, ὡς σὺν ἐκείνῳ ἂν πολεμήσων. ταῦ-
pto ſecordiæ ſe dedit; ſed collectis hac pe- τα δὴ φιλοπολέμου ἀνδρὸς ἔργα εἴη);
cunia copiis, Thracibus bellũ intulit, quos C ὅστις, ἐξὸν μὲν εἰρήνην † ἔχειν αὐτῷ ἀσφαλῆ καὶ ἀπο-
& prælio vicit, & deinceps populatus eſt, βλαβῆ, αἱρεῖται πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ ῥᾳθυμεῖν,
continuato aduerſus eos bello, donec Cy- βούλεται πονεῖν ὥστε πολεμεῖν· ἐξὸν δὲ χρήματα
rus exercitu eius egeret. Tũc enim diſce- ἔχειν ἀκινδύνως, αἱρεῖται πολεμῶν μείονα
ſſit e Thracia, vt qui vna cum Cyro ad bel- ταῦτα ποιεῖν. ἐκεῖνος ὅ, ὥσπερ εἰς παιδικὰ, ἢ
lum gerendum ſe coniuncturus eſſet. Hęc εἰς ἄλλέω τινὰ ἡδονὴν, ἤθελε δαπανᾶν εἰς πό-
igitur ſatis adparet opera fuiſſe hominis ad λεμον. οὕτω μὲν φιλοπόλεμος ἦν. πολεμικὸς
belli ſtudia propenſi, qui quum citra ig- δὲ καὶ ταῦτη εἶ) ἐδόκει, ὅτι φιλοκίνδυνός τε
nominiam & detrimentum ſuum pacem co- ἦν, καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἄγων ὁπὸτὲς πολε-
lere poſſet, bellum gerere malebat: quum μίους, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς θεώμενος, ὡς οἱ παρ-
ſecordiæ ſe dare poſſet, labores ſuſcipere Dλες πολλαχοῦ πρῶτες ὡμολόγουν. καὶ ἀρχικὸς
malebat, vt bello intereſſet: quum extra o- δὲ ἐλέγετο εἶ) ὡς δυνατὸν, ἐκ τοῦ ζωὴν τρό-
mne periculum in re lauta eſſe poſſet, po- που, οἷ καὶ ἐκεῖνος εἶχεν, ἱκανὸς μὲν γὰρ, † ὥς τις καὶ ἄλλος, θεωρεῖσθαι ἐν, ὅπως † ἕξει τὰ αὐτῷ τὰ ὁπιτήδεια, καὶ τοὺς δαιτυμόνας ἄγειν ταῦτα, ἱκανὸς δὲ καὶ ἐμποιῆσαι τοῖς παρου-
tius fortunas ſuas deminuendas bellicis σιν, ὡς οὐκ * ἀπειθέον εἴη Κλεάρχῳ. τοῦτο δὲ ἐποίει ἐκ τοῦ χαλεπὸς εἶ). καὶ γὰρ ὁρᾶν φυγὸς ἐν
ſumtibus ſtatuebat. Quapropter in bel- ἐν, καὶ τῇ φωνῇ βαρὺς, ἐκόλαζέ τε ἀεὶ ἰσχυ-
lum pecunias erogabat, atq; ſi eas in amo- ρῶς, καὶ ὀργῇ ἐποίει, ὥστε καὶ αὐτῷ μεταμέλειν
res & voluptates alias expẽderet. Tantum E ἔσθ' ὅτε. καὶ γνώμῃ ἔ) ἐκόλαζεν. ἀκολάστου γὰρ
in eo belli ſtudium erat. Peritus autem bel- στρατεύματος οὐδὲν ὄφελος εἶ). ἀλλὰ καὶ λέγειν αὐτὸν ἔφασαν, ὡς δέοι τὸν στρατιώτην
licarum rerum fuiſſe viſus eſt ex eo, quod φοβεῖσθαι μᾶλλον τ' ἄρχοντα, ἢ τοὺς πολεμίους,
pericula non reformidaret, & noctu dieq; in hoſtem duceret, inque rebus formido-
loſis prudens eſſet: quemadmodum ij, qui cum eo fuerunt; omnes vbique faſſi ſunt.
Præterea imperandi artem egregie tenere dicebatur, pro illo ingenio, quo ipſe præditus erat. Nã ſi quis alius, Clearchus certe procurare poterat, vt exercitus a cõmeatu inſtructus eſſet, ac ſi deficeret, eumdem compararet. Idem militum animis hoc ipſum indere poterat, vt imperium Clearchi minime detrectandum ſtatuerent. Atque hoc acerba duricie ſua cõſequebatur. Nam & triſtis erat in eius vultu ſeueritas, & aſperitas in voce. Semper puniebat graDeſcriptio naturæ Clearchi.
uiter, nonnumquam iracunde, vt etiam aliquando ipſum ſupplicij pæniteret. Sed tamen
„ etiam certo animi iudicio pœnas ſumebat. Nam exercitus impuniti nullum eſſe putabat
„ vſum. Quin dicere ſolitum aiũt, militẽ metuere magis imperatorẽ debere, quã hoſtem?

† ὡσεί τις
† ἔχει
male ἀπίσου alius.

ἐι μέλ-

εἰ μέλλοι ἢ φυλακὰς φυλάξειν, ἢ φίλων ἀφέ- A si quidem vel excubias recte sit obiturus, «
ἀπεσφ. ξεσθαι, † μὴ ἀπεσφασίστως ἰέναι πρὸς τοὺς vel abstinenter in amicos se gesturus, vel «
πολεμίους. ἐν μὲν οὖν τοῖς δεινοῖς ἤτελον αὐτοῦ sine recusatione perrecturus in hostem. In «
ἀκούειν σφόδρα, καὶ οὐκ ἄλλον ἠξίουν τοὺ στρα- periculosis quidem rebus milites admodũ
τιώτας. ἦν γὰρ τὸ σύνηθες τότε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν ipsius orationem expetebãt, neq; quem-
τοῖς προσώποις ἔφασαν φαίνεσθαι, καὶ τὸ χα- quam alium ei præferebãt. Nam pro seue- = Plut. 1. Conuiv. q. 4.
λεπὸν, ἐρρωμένον πρὸς τοὺς πολεμίους ἐδόκει ritate illa trísti aiebant tum quamdam hi- p. 1102. vide πῶς
εἶναι· ὥστε σωτήριον καὶ οὐκέτι χαλεπὸν ἐφαίνε- laritatem ex eius vultu relucere, & acerbi- ἄν τις λὸν κόλακα
το. ὅτε δὲ ἔξω τοῦ δεινοῦ γένοιντο, καὶ ἐξεῖναι πρὸς tas videbatur aliquid habere roboris ad- τοῦ φίλου διακρίνοις.
ἄλλους ἀρχομένους ἀπιέναι, πολλοὶ αὐτὸν ἀ- uersus hostem. Quo fiebat, vt non iam am- p. 119.
πέλειπον. ὃ γὰρ ὀπίζεσθαι οὐκ εἶχεν. ἀλλὰ ἀεὶ B plius acerbitas illa molesta, sed esse salutа-
χαλεπὸς καὶ ὠμὸς ἦν· ὥστε διέκειντο πρὸς αὐ- ris existimaretur. Verum posteaquam pe-
τὸν οἱ στρατιῶται ὥσπερ παῖδες πρὸς διδάσ- riculis liberati erãt, & iam ad aliorum im-
καλον. καὶ γὰρ οὖν φιλία μὲν καὶ εὐνοία ἑπομέ- peria conferendi se potestatem habebant,
νοις οὐδέποτε εἶχεν· οἵτινες δὲ ἢ ὑπὸ πόλεως complures eum relinquebant. Nam suа-
τεταγμένοι, ἢ ὑπὸ τοῦ δεῖσθαι, ἢ ἄλλῃ πῃ uitas in eo morum nulla erat, sed semper
ἀνάγκῃ κατεχόμενοι παρείησαν αὐτῷ, σφό- esse grauis ac sæuus pergebat. Deniq; mi-
δρα πεφοβημένοις ἐχρῆτο. ὅπως δὲ καὶ ἤρξαντο litum erat is erga Clearchum animus, qui
νικᾶν σὺν αὐτῷ τοὺς πολεμίους, μεγάλα ἤδη puerorũ est erga magistrũ. Quippe num-
ἦν τὰ χρήσιμοις ποιοῦντα ἔτι τοῖς σὺν αὐτῷ στρα- quam eum sequuti sunt propter quãdam
τιώτας. τόλμῃ γὰρ πρὸς τοὺς πολεμίους θαρρα- C erga ipsum benеuolentiã & amorem. Qui
λέως ἔχων παρῆν, καὶ ὃ τι παρ' ἐκείνῳ συμφέρειν autem vel a republica ipsi erant adtributi,
φοβοῖτο αὐτοῖς, ὑπάρχοντος ἐπῄει. τοιοῦτος μὲν vel egerẽt, vel necessitate quadam alia co-
δὴ ἄρχων ἦν· ἄρχεσθαι δ' ὑπὸ ἄλλων οὐ acti aderãt: hos admodum in officio con-
μάλα ἐθέλειν ἐλέγετο. ἦν δὲ ὅτε ἐτελεύτα, tinere poterat. Posteaquam vero milites
ἀμφὶ τὰ πεντήκοντα ἔτη. Πρόξενος δὲ ὁ Βοιώ- etiam hostes vincere vna cum ipso ceperũt, tum vero deinde permulta ipsi suppe-
τιος ἐξ ὧν μὲν μειράκιον ὢν ἐπεθύμει γενέ- tebant, quibus milites suos frugi redderet.
σθαι αὑτὸν τὰ μεγάλα πρᾶξαι ἱκανός, καὶ Nam & præsentibus aduersus hostes ani-
ἀφ' οὗπερ τὴν ὑπεροψίαν ἔσχε Γοργίου mis, & quia supplicia ducis metuerẽt, ma-
ἀργύριον τῷ λεοντίνῳ. ἐπεὶ δὲ συνεγένετο ἐ- gis obseruantes ordinis erant. Huiusmodi
κείνῳ, ἱκανὸς ἤδη νομίσας εἶναι καὶ ἄρχειν, καὶ D Clearchus imperator exstitit. Ceterum al-
φίλος ὢν τοῖς πρώτοις μὴ πρᾶσσεσθαι δυνατὸς, terius imperio non lubenter parere fere-
ἦλθεν εἰς ταύτας τὰς σὺν Κύρῳ πράξεις, καὶ batur. Annum agebat, quũ migraret e vi-
ᾤετο κτήσεσθαι ἐκ τούτων ὄνομα μέ- ta, circiter quinquagesimũ. Proxenus au- Proxeni
γα, καὶ δύναμιν μεγάλην, καὶ χρήματα πολλά. tem Bœotius, mox inde a prima ætate in encomium
τούτων δὲ ὑπεδύετο, σφόδρα ἔνδηλον αὖ καὶ eum virum euadere cupiebat, qui magnis & res ge-
τοῦτο εἶχεν, ὅτι τούτων οὐδὲν ἄν θέλοι κτᾶσθαι rebus gerendis idoneus esset. Qua cupidi- ste.
μὴ ἀδικίας, ἀλλὰ σὺν τῷ δικαίῳ καὶ καλῷ tate ductus, Gorgiæ Leontino mercedem
ᾤετο δεῖν τούτων τυγχάνειν, αἰσθάνεσθαι δὲ τούτων dedit; cuius vbi consuetudine vsus esset, ac
δυνατὸς μή. ἄρχειν δὲ καλῶν μὲν καὶ ἀγαθῶν † ἱκα- se iam idoneum arbitraretur, qui in alios
νὸς ἦν· οὐ μέντοι οὐδ' αἰδοῦς τοῖς στρατιώταις E imperium obtineret, atque etiam sic prin-
ἑαυτοῦ οὔτε φόβον ἱκανὸς ἐμποιῆσαι, ἀλλὰ cipibus viris amicus esset, vt beneficiis su-
καὶ ἠμύετο μᾶλλον τοὺς στρατιώτας, ἢ οἱ ἄρ- perari se non pateretur: his Cyri negotiis
χόμενοι ἐκείνου, καὶ φοβούμενος μᾶλλον ἦν se implicauit, paraturumq; de iis clarum
φανερὸς ὃ ἀπεχθάνεσθαι τοῖς στρατιώταις, ἢ οἱ se nomen, & potentiam insignem, & for-
rebatur, quã illi ipsum: magisq; metuere palam animaduertebatur, ne militũ odium in-

curreret, quam metuerent milites, ne pa- A rum ei parerent. Idem existimabat ad hoc, vt imperandi peritus & esset & videretur, sufficere; si honeste se gerentem collaudaret, iniustum non laudaret. Enimuero præclari & egregij milites, qui cum ipso viuebant, propenso erant in ipsum animo: iniusti tamquã ei, qui circumueniri facile posset, insidiabantur. Annum agebat trigesimum fere, quum mortem obiret. Meno Thessalus ingentem opum cupiditatem aperte præseferebat, & non minus imperij cupidus erat, vt plura cõsequeretur; & esse in honore volebat, vt plus lucri faceret. Potentissimis quibusque amicus esse volebat, vt iniuriarum pœnas non daret. Viam maxime compẽdiariam arbitrabatur esse ad efficiundum ea, quæ concupisceret, si peieraret, & mentiretur, & falleret. Simplicem & candidum esse, pro eo ducebat, atq; si quis sit stupidus. Neminem ex animo diligebat, ac si cui amicum se profiteretur, ei palam insidiabatur. Hostem nullum irridebat, verum de iis, quibuscum esset, ita semper loquebatur, vt quos haberet ludibrio. Itidem bonis hostium non insi- C diabatur, quod difficile putabat esse, facultates eorum, qui sibi cauerent, consequi; sed amicorum res, quia nõ admodum seruantur, solus intelligere videri volebat captu facillimas esse. Quoscumque periuros & iniustos esse animaduerteret, quasi satis munitos formidabat: religionis ac pietatis studiosis, tamquam minime virilibus pro libidine vtebatur. Et quemadmodũ alius quispiam propter pietatem erga Deũ, veritatem, iusticiam gestit; sic Meno iactabat se, quod circumscribere posset alios, quod D mendacia fingere, quod amicos irridere. Si quis vafer non esset, eum rudem & imperitum esse cẽsebat. Apud quos in amicitia loco volebat esse principe, hos sibi conciliãdos putabat criminationibus illorum, qui principes apud eos essent. Iniuriarum societate milites sibi obsequẽtes reddebat. Adfici se honore atque coli propterea volebat, quod demonstraret, & posse, & velle se plurimum iniuriæ inferre. Illis, qui ab se defecissent, obiiciebat hoc beneficij loco; quod id temporis, quum ipsorum vteretur E opera, nõ eos perdidisset. Ac obscura quidem, ficta videri possunt; quæ autem norunt omnes, hæc sunt. Apud Aristippum forma & ætate adhuc commendatus, stipendiariorum præturam impetrauit. Ariæo, barbaro homini, eodem in ætatis flore maxime familiaris fuit, quod ille formosis adulescentibus delectabatur.

Encomium Menonis Thessali ab omni fraudu & scelerum genere.

γραπτέον, ὅτ᾽ ἀπιστεῖν ἐκείνῳ. ὤετο δ᾽ ἄρχειν ἀπιστεῖν
πρὸς ὃ ἄρχοντ᾽ εἶ) κ᾽ δοκεῖν, τ᾽ μὲν καλῶς
ποιοῦντα ἐπαινεῖν, τὸν δ᾽ ἀδικοῦντα μὴ ἐπαινεῖν. διαφερῶν δ᾽ ὧδε· οἱ μὲν καλοὶ κἀγαθοὶ τῶν
συνόντων δεῖνοι ἦσ᾽, οἱ δ᾽ ἄδικοι ἐπεβούλευον,
ὡς δυμεταχείρισ᾽ ὄντι. ὅτε δ᾽ ἀπέθνησκεν, ὧν
ἐτῶν ὡς τεττάρακοντα. Μένων δ᾽ ὁ Θετταλὸς δῆ-
λος ἦν ἐπιθυμῶν μὲν πλούτου ἀρχῆς, ἐπιθυ-
μῶν δ᾽ ἀρχῆν, ὅπως πλείω λαμβάνοι· ἐπιθυ-
μῶν δ᾽ τιμᾶσθαι, ἵνα πλείω κερδαίνοι· φίλος τ᾽
ἐβούλετο εἶ) τοῖς † μέγιστον δυναμένοις, ἵνα ἀ- μέγιστα
δικῶν μὴ δίδοι δίκην. ἐπὶ δ᾽ ὃ καλλιεργάζεσθαι,
ὧν ἐπιθυμοίη, συνωμοτάτην ὁδὸν ὤετο εἶ)
διὰ τὸ ἐπίορκόν τε κ᾽ ψεύδεσθαι, κ᾽ ἐξαπα-
τᾶν. ὃ δ᾽ ἁπλοῦν τε κ᾽ ἀληθές, ὃ αὐτὸ τοῦ ἠ-
λιθίου εἶ). ἐργῶν δ᾽ φανερὸς μὲν ἦν οὐδένα,
ὅτῳ δ᾽ φαίη φίλος εἶ), οὕτω ἔνδηλος ἦν ἐπι-
βουλεύων. κ᾽ πολεμίᾳ μὲν οὐδενὸς καλεγέλα,
τῶν δ᾽ συνόντων πάντων ὡς καλαγῶν αἰεὶ δι-
ελέγετο. κ᾽ τοῖς μὲν τ᾽ πολεμίων κλήμασιν οὐκ
ἐπεβούλευε· (χαλεπὸν γὰρ ὤετο εἶ) τὰ τῶν φυ-
λαττομένων λαμβάνειν) τὰ δ᾽ τῶν φίλων μόνος
ὤετο † εἰδέναι ὅτι ῥᾴδιον ἀφύλακτα λαμβάνειν· εἰδέναι
κ᾽ ὅσοις μὲν ἡδαίνετο ἐπίορκος κ᾽ ἄδικος, ὡς ῥᾴδιον δ᾽ ἀφ.
ὂν ὡπλισμένους ἐφοβεῖτο· τοῖς δ᾽ ὁσίοις κ᾽ δίκη-
ιον ἀσχολοῦσιν, ὡς δυσαίρετος ἐπῄρητο χρῆναι.
ὥσπερ δέ τις ἀγνοήσειεν ὅτι θεοσεβείας κ᾽ ἀλη-
θείας, κ᾽ δικαιότητος, οὕτω κ᾽ Μένων ἠγνόησε τοῦ
ἐξαπατᾶν δυσαίρετος, τοῦ πλάσασθαι ψευδῆ,
τοῦ φίλους ἀγνοῆσαι. τ᾽ δ᾽ μὴ πονηρόν, ἀπαί-
δευτον ἐνόμιζεν εἶ). κ᾽ παρ᾽ οἷς μὲν ἐπεχείρη
σεφιλοῦσι φιλίᾳ, ἀγαθοῖς ὄντες τοῖς σοφοῖς,
τούτοις ὤετο δεῖν κτήσασθαι. ὃ δ᾽ πλουσίους τοὺς
σπανιστὰς παρέχεσθαι, ἐκ δ᾽ συναδικεῖν αὐτοῖς
ἐμηχανᾶτο. ὑμᾶς δ᾽ κ᾽ ἀγεσιπόλεως ἕξιον,
ὅτι δεκνύμενος ὅτι πλεῖστα δυνατο κ᾽ ἐθέλοι
ἂν ἀδικεῖν. ἐργασίαν δ᾽ κατέλειπε, ὁπότε τὶς
αὐτὸν ἀφίσαι, ὅτι χρώμενος αὐτῷ οὐκ ἀπώ-
λεσεν αὐτόν. κ᾽ τὰ μὲν δὴ ἀφανῆ ἔξεσι σοὶ
αὐτὸν ψεύδεσθαι· ἃ δὲ πάντες ἴσασι, τάδ᾽
ἐστί. τῷ δὲ Ἀρισίππῳ μὲν ἔτι ὡραῖος ὤν, σπου-
δεῖν διεσπάσατο τῶν ξένων. Ἀριαίῳ δὲ
βαρβάρῳ ὄντι, ὅτι μειρακίοις καλοῖς ἥ-
δετο, οἰκειότατος ἔτι ὡραῖος ὢν ἐγένετο·

αὐτὸς

αὐτὸς δὲ παιδικὰ εἶχε Θαρύπαν, ἀγένειος ὢν γενειῶντα. ἀποθνησκόντων δὲ τῶν † στρατηγῶν, ὅτι ἐστράτευσαν ἐπὶ βασιλέα σὺν Κύρῳ, τὰ αὐτὰ πεποιηκὼς οὐκ ἀπέθανε· μετὰ δὲ τὸν τῶν ἄλλων θάνατον στρατηγῶν, τιμωρηθεὶς ὑπὸ βασιλέως ἀπέθανεν, οὐχ ὥσπερ Κλέαρχος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς, † ὥσπερ κάλλιστος θανάτων ἐδόκει εἶναι· ἀλλὰ ζῶν αἰκισθεὶς ἐνιαυτὸν ὡς πονηρὸς λέγεται τελευτῆς τυχεῖν. Αγίας δὲ ὁ ἀρκὰς, καὶ Σωκράτης ὁ ἀχαιὸς καὶ τούτῳ ἀπεθανέτην. τούτων δὲ οὐδεὶς οὔθ' ὡς ἐν πολέμῳ κακῶν κατεγέλα, οὔτ' ἐς φιλίαν αὐτοὺς ἐμέμφετο. ἤστην τὲ ἄμφω ἀμφὶ † τετταράκοντα ἔτη ἀπὸ γενεᾶς.

συστρατηγῶν ὅτε

ὥσπερ κάλλιστος θάνατος δοκεῖ, & ὥσπερ τάχιστος

τὰ πέντε Θ τριάκοντα

A Ipse imberbis adhuc, Tharypā barbescentem in deliciis habebat. Quum autem duces Græci necarentur propterea, quod aduersus regem cum Cyro expeditionē susceperant, quamquam eadem culpa teneretur, non tamen est interfectus. Sed necatis iam ducibus ceteris, & ipse a rege mortis pœna multatus est, non ille quidem, vt Clearchus, & duces ceteri, quibus præcisa sunt capita, quæ mors esse videbatur honestissima; sed vt homo consceleratus, anno toto excruciatus viuus, tamdem exspirasse dicitur. Sūt & Agias ille Arcas, & Socrates Achæus interfecti, quos nemo vmquam vt ignauos in bello irrisit, vel in amicitia colenda reprehendit. Vterque XL ætatis annos fere habebat.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI EXPEDITIONE, LIBER TERTIVS.

ΟΣΑ μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει μετὰ Κύρου οἱ ἕλληνες ἔπραξαν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα ἐπεὶ Κῦρος ἐτελεύτησεν ἐγένετο, ἀπιόντων τῶν ἑλλήνων σὺν Τισσαφέρνει ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. ἐπεὶ δὲ οἵ τε στρατηγοὶ συνειλημμένοι ἦσαν καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ στρατιωτῶν οἱ συνεπόμενοι ἀπολώλεσαν, ἐν πολλῇ δὴ ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ ἕλληνες, † ἐνθυμούμενοι ὅτι ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις ἦσαν, κύκλῳ δ' αὐτοῖς πάντη πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμιαι ἦσαν, ἀγορὰν δὲ οὐδεὶς ἔτι παρέξειν ἔμελλεν, ἀπεῖχον δὲ τῆς ἑλλάδος † πλέον ἢ μύρια στάδια, ἡγεμὼν δ' οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ ἦν, ποταμοὶ δὲ διεῖργον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς οἴκαδε ὁδοῦ, προδεδώκασι δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρβαροι, μόνοι δὲ καταλελειμμένοι ἦσαν, οὐδὲ ἱππέα οὐδένα σύμμαχον ἔχοντες· ὥστ' εὔδηλον ἦν, ὅτι νικῶντες μὲν οὐδ' ἂν ἕνα . . . . . κατα-

ἐννοούμενοι

οὐ μεῖον ἢ μυρ.

C QVÆ Græci in expeditione, quam cum Cyro instituerūt, ad pugnam vsque, gesserint, quæq; post obitum Cyri acciderint, discedentibus ipsis per indutias cū Tissapherne, superiore libro est expositum. Posteaquam vero duces comprehensi erant, & qui eos sequuti fuerāt præfecti cohortium atque milites periissent: magnis rerum difficultatibus Græci vrgebantur, D quum se prope a porta regis abesse cogitarent: multas vndique tum nationes, tum vrbes infestas esse, a quibus circumdarentur: annonam neminem deinceps suppeditaturū: se a Græcia stadiis amplius CCIↃↃ abesse: ducem itineris desiderari: fluuios medio in itinere patriam versus complures se arcere, qui transiri vado non possent: proditos se ab illis etiam barbaris esse, qui cum Cyro in Asiā adscenderant: solos iam relictos esse, ac nullas habere copias auxiliarias equestres: vnde manifesto pareret, neque si vincerent, vel vnum . . . . . inter-

Enumeratio calamitatum, quibus vrgebantur Græci.

fecturos: & si vincerentur, ne vnum quidem viuum relictum iri. Hæc quum apud animos suos expenderent, ac mærore adficerentur: pauci sub vesperam cibum cepere; pauci accenderunt ignes, multis ea nocte ne quidem ad armatos ordines accedentibus. Quisque requieti se illo dabat loco, in quē forte fortuna incidisset, quum præ animi ægritudine, ac desiderio patriæ, parentum, vxorum, liberum, quos numquam se deinceps visuros arbitrabantur, somnum nullum caperent. His illi tum animis omnes quiescebāt. Erat autem quidam in exercitu Xenophon Athenien sis, qui neque ducis, neque cohortis alicuius præfecti, neque militis nomine sequutus agmen erat: sed e patria Proxenus ipsum euocarat, cui iā olim erat hospitij iure coniunctus. Policebatur hic ei, si ad se veniret, amicitiam illi se cum Cyro cōciliaturum, quem ipse sibi vtiliorem videri, quam patriam, diceret. Hanc epistolam quum Xenophon legisset, de hoc itinere suo Socratem Athenien sem consulit. Socrates veritus ne suos apud ciues ei fraudi amicitia cū Cyro ineunda foret, quia Cyrus alacriter Lacedæmonios in eo bello iuuerat, quod aduersus Athenienses illi gesserāt: hoc dat Xenophonti cōsilij, vt Delphos profectus, Deum illū de itinere consuleret. Eo quum Xenophon profectus esset, Apollinem interrogat, cui Deum rem sacram faceret, quem comprecaretur, vt iter, quod apud animum instituisset, quampulcherrime ac honestissime perficeret, req; præclare gesta saluus rediret. Respondit ei per oraculū Apollo, Diis sacrificaret, quibus id deberetur. Athenas reuersus, oraculum Socrati aperit. Qui quum illud audiisset, reprehendit in eo, quod non ante omnia de Apolline quæsisset, vtrum sibi potius & consultius esset, iter hoc suscipere, an manere domi: sed quum ipse prius statuisset, eundū esse interrogasset; quo pacto quam pulcherrime profectionē instituēret. Sed quando ita quæsiisti, ait, faciūda sunt, quæ Deus imperauit. Quare Xenophon Diis illis quum sacrificasset, quos Apollo per oraculum significarat, nauem conscendit, ac Sardibus Proxenum & Cyrū adsequitur, qui iamiam adscensuri in Asiam erant, statimque Cyro commēdatur. Quumque contēderet Proxenus, vt secum maneret; vna Cyrus magno studio idem contendebat. Addebat, se, quamprimum expeditio deducta ad finem esset, mox eum ablegaturū. Expeditio ipsa ferebatur aduersus Pisidas instituī. Hoc modo Xenophon militiæ dat nomē, deceptus ille quidē, sed nō a Proxeno.

Quia occasione Xenophon ad exercitum venerit.

Xenophon Socratem consulit.

Xenophon se militiæ dat.

A χαίνοιεν, ἡπηδέντων ὃ αὐτῇ τοῖς αὐ ληφθείη. ταῦτα ἐννοούμενοι, καὶ ἀθύμως ἔχοντες, ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἑαυτέραν ὅπου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πυρὰ ἔκαυσαν, ὅτι τὰ ὅπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτῃ τῇ νυκτί. † ἀνεπαύετο δὲ ὅπου ἐτύγχανεν ἕκαστος, οὐ διαναπαυόμενοι καθεύδειν ὑπὸ λύπης, καὶ ποθοῦντες πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παίδων, οὓς οὔποτε ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι. οὕτω μὲν δὴ ἀχθόμενοι πάντες ἀνεπαύοντο. τῷ δέ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν ἀθηναῖος, ὃς οὔτε στρατηγὸς, οὔτε λοχαγὸς, οὔτε στρατιώτης ὢν συνεκεκλήθη. ἀλλὰ Πρόξενος ξένος αὐτὸν μεμεπέμψατο ἐκ δόμων, ξένος ὢν ἀρχαῖος· ὑπισχνεῖτο δὲ αὐτῷ, εἰ ἔλθοι, φίλον Κύρῳ ποιήσειν, ὃν αὐτὸς ἔφη κρείττω ἑαυτῷ νομίζειν τῆς πατρίδος. ὁ μὲν τοι Ξενοφῶν ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν, ἀνακοινοῦται Σωκράτει τῷ ἀθηναίῳ περὶ τῆς πορείας. καὶ ὁ Σωκράτης ἐπαινέσας, μή τι πρὸς τῆς πόλεως οἱ ἐπαίτιον εἴη Κύρῳ φίλον γενέσθαι, ὅτι ἐδόκει ὁ Κῦρος προθύμως τοῖς λακεδαιμονίοις ὑπὲρ τῶν ἀθηναίων συμπολεμῆσαι, συμβουλεύει τῷ Ξενοφῶντι ἐλθόντι εἰς δελφοὺς ἀνακοινῶσαι τῷ θεῷ περὶ τῆς πορείας. ἐλθὼν δὲ ὁ Ξενοφῶν ἐπήρετο τὸν Ἀπόλλω, τίνι αὐ θεῶν θύων καὶ εὐχόμενος καλλίω αὖ καὶ ἄμεινα ἔλθοι τὴν ὁδὸν, ἣν ὑπέστη, καὶ καλῶς προάξας σωθείη. καὶ ἀνέλεν αὐτῷ ὁ Ἀπόλλων, θεοῖς οἷς ἔδει θύειν. ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦλθε, λέγει τῷ μαντείᾳ τῷ Σωκράτει. ὁ δ' ἀκούσας ἠτιᾶτο αὐτὸν, ὅτι οὐ τάδε † πρότερον ἠρώτα, πότερον λώϊον αὐτῷ εἴη πορεύεσθαι, ἢ μένειν, ἀλλ' αὐτὸς κρίνας ἰέναι ἔδει), τοῦτο ἐπιφαίνειν, ὅπως ἂν κάλλιστα πορεύοιτο. ἐπεὶ μέντοι οὕτως ἤρου, ταῦτ', ἔφη, χρὴ ποιεῖν ὅσα ὁ θεὸς ἐκέλευσεν. ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν οὕτω θυσάμενος οἷς ἄνωγεν ὁ θεὸς, ἐξέπλει, καὶ καταλαμβάνει ἐν Σάρδεσι Πρόξενον καὶ Κῦρον μέλλοντας ἤδη ὁρμᾶν τὴν ἄνω ὁδὸν καὶ συνεστάθη Κύρῳ. προθυμουμένου δὲ τοῦ Προξένου, καὶ ὁ Κῦρος συμπροθύμειτο, μᾶλλον αὐτόν· εἶπε δέ, ὅτι ἐπειδὴ τάχιστα ἡ στρατεία λήξῃ, ἀθῆναι ἀποπέμψει αὐτόν. ἐλέγετο δ' ὁ στόλος εἶναι) εἰς πισίδας. ἐστράτευτο μὲν δὴ, ὅπως ὀξὺ παρασκευασθείη, οὐχ ὑπὸ τοῦ Προξένου

B

C

D

E

μόνου

ἐγὼ ἤδη φημὶ τὸν θεὸν βασιλέα ὁρμεῖν, οὐδεὶς ἄλ- A
λος ὁδοὺς τὰς ἐλλαύνων, πλὴν Κλεάρχου·
ἐπεὶ μήτοι εἰς κιλικίαν ἦλθον, σαφὲς πᾶσιν
ἐδόκει εἶναι, ὅτι ὁ ζόλος εἴη τὸν θεὸν βασιλέα. φοβούμενοι δὲ τὴν ὁδὸν, καὶ ἀσχάλλοντες, ὅμως οἱ πολλοὶ
δι' αἰχμαλωσίαν καὶ ἀλλήλων καὶ Κύρου συνηκολούθησαν· ὧν εἷς καὶ Ξενοφῶν ἦν. ἐπεὶ δὲ ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο μὲν σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ
οὐκ ἐδύνατο καθεύδειν· μικρὸν δὲ ὑπνου λαχὼν, εἶδεν ὄναρ. ἔδοξεν αὐτῷ βροντῆς γιγνομένης σκηπτὸς πεσεῖν εἰς τὴν πατρῴαν οἰκίαν, καὶ B
ἐκ τούτου λάμπεσθαι πᾶσαν. τοῦτο φοβηθεὶς δι'
ὕπνου ἀνηγέρθη, καὶ ὅ ὄναρ πρῶτον μὲν ἔκρινεν ἀγαθὸν, ὅτι ἐν πόνοις ὢν καὶ κινδύνοις φῶς μέγα ἐκ Διὸς ἰδεῖν ἔδοξε· πρὸς δὲ καὶ ἐφοβεῖτο, ὅτι
ἀπὸ Διὸς μὲν βασιλέως ὅ ὄναρ ἐδόκει αὐτῷ
εἶναι), κύκλῳ δὲ ἐδόκει λάμπεσθαι ὁ πῦρ, μὴ
δυνάμενον ἐκ τῆς χώρας ἐξελθεῖν τῆς βασιλέως,
ἀλλ' εἴργοιτο πρόσθεν ὑπό τινων ἀπορίων.
ὁπόσον τι μὲν δὴ ἐστὶ τὸ ἐνύπνιον ὄναρ ἰδεῖν, ἔξεστι
σκοπεῖν ἐκ τῶν συμβαινόντων μετὰ τὸ ὄναρ. γί- C
γνεται γὰρ τάδε εὐθὺς, ὡς ἀνηγέρθη τάχιστα
μὲν ἔννοια αὐτῷ ἐνέπεσεν, τί κεῖσαι; ἡ δὲ
νὺξ προβαίνει. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τοὺς πολεμίους ἥξειν. εἰ γὰρ γνησόμεθα ὡς βασιλεῖ, τί
ἐμποδὼν, μὴ οὐχὶ πρῶτα μὲν τὰ χαλεπώτατα ὑπεδόντας, πρῶτα δὲ τὰ δυνατὰ παθόντας, ὑβριζομένους ἀποθανεῖν; ὅπως δὲ ἀμυνόμεθα θαρραλέως διαπολεμοῦσι, οὐδεὶς ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ κατακείμεθα, ὥσπερ ἔξὸν ἡσυχίαν ἄγειν. ἐγὼ δ' οὖν τὸν ἐκ ποίας πόλεως D
στρατὸν προσδοκῶν ταῦτα πράξειν; ποίαν δὲ
ἡλικίαν ἐμαυτῷ ἐλθεῖν ἀναμένω; οὐ γὰρ
ἔγωγ' ἔτι πρεσβύτερος ἔσομαι, ἐὰν τήμερον
προδῶ ἐμαυτὸν τοῖς πολεμίοις. ἐκ τούτου ἀνίσταται, καὶ συγκαλεῖ τοὺς Προξένου πρῶτον
λοχαγούς. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξεν. Ἐγὼ, ὦ
ἄνδρες λοχαγοὶ, οὔτε καθεύδειν δύναμαι,
(ὥσπερ οἶμαι οὐδ' ὑμεῖς) οὔτε κατακεῖσθαι ἔτι,
ὁρῶν ἐν οἵοις ἐσμέν. οἱ μὲν γὰρ δὴ πολέμιοι
δῆλον ὅτι δηλονότι οὐ πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν πό- E
λεμον ἐξέφηναν, πρὶν ἐνόμισαν τὰ ἑαυτῶν
καλῶς παρεσκευάσθαι. ἡμῶν δὲ οὐδεὶς οὐδὲ ἀντεπιμελεῖται, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα. καὶ μὴν εἰ ὑφησόμεθα, καὶ ὅτι βασιλεῖ χρησόμεθα, τί οἰόμεθα πείσεσθαι;

A Nam is aduersus regem quidquam moliri Cyrum ignorabat, quemadmodũ & Græci ceteri, extra vnum Clearchum. Verum vbi in Ciliciam peruentum esset, perspicuum vniuersis esse videbatur, aduersus regem arma capi. Ac tum quidem plerique, tametsi hoc iter formidarent, & inuiti susciperent; partim tamẽ mutua, partim Cyri reuerentia retenti, vna sequebãtur. Eorum vnus erat Xenophon. Quum autem hæc in exercitu rerũ difficultas esset, mæstus quidem ille cum ceteris, dormire non
B poterat: sed tamen paullum cõsopitus, somnium vidit. Videbatur ei telum fulminis in domum paternam deferri, ac mox vniuersam coruscare. Exanimatus metu confestim excitatus est e somno, atque ipsum insomnium partim faustũ esse iudicabat, quod quum laboribus & periculis premeretur, magnam lucem a Ioue ortam videre visus esset: partim infaustum verebatur, quod somniũ hoc a Ioue rege profectum putaret; & quod visus esset ignis vndique lucere, metuebat, ne extra ditionem regis euadere posset, sed vndiq; difficultatibus quibusdam præpediretur. Ceterum quale
C fuerit hoc somnium, animaduertere de euentis licet. Nam statim hæc acciderunt, posteaquam excitatus esset. Primum cepit ipse secum cogitare: Quid heic iaces? nox progreditur, & quamprimũ illuxerit, consentaneum est, hostes aduenturos. Quod si regis in potestatem deuenerimus, quid prohibet, quominus grauissima quæq; adspiciamus, & in primis terribilia perpetiamur, & cõtumeliis adfecti necemur? Quo pacto nosmet tutari debeamus, ad id se nemo comparat, neque res vlli curæ est: sed
D heic ita iacemus, quasi si nobis otiosis esse liceat. Atenim quanam ex vrbe ducẽ hæc facturum exspecto? quam ætatẽ mihimet ipsi vẽturam opperior? nec enim maturiorem ad ætatem perueniam, si hostibus hodie me dedidero. Post hæc surgit, & primũ conuocatis Proxeni cohortium præfectis, ait: Equidem, præfecti cohortium neque « dormire possum, quod & vobis vsuenire arbitror; neq; iacere amplius; dum qui « rerũ, in quibus versamur, status sit, video. « Nimirum hostes non prius bellum nobis « aperte denuntiarunt, quam res suas bene « comparatas esse putarent. At ex aduerso, « nostrum nemini curæ est, vt quampræ- « clarissime cum hostibus in certamen de- « scendamus. Atqui si nos summittemus, « & regi in potestatem trademus; quid « tandem nobis euẽturum existimamus? «

Xenophõtis iomniũ.

Xenophõtis querela.

Xenophõtis oratio prima.

» quum is tum germani, tum vterini fratris,
» eiusque iam interfecti & caput abscissum,
» & manū, palo suffixerit. Nobis vero, qui-
» bus nullus adest, de nobis sollicitus, qui ad-
» uersus ipsum arma cepimus, qui pro rege
» seruū facere voluimus, atq; etiā occidere,
» si licuisset, quid euenturum existimamus?
» An non quoduis contra nos consilium ca-
» piet, vt posteaquam nos indignissimis mo-
» dis excepetit, vniuersis hominibus terro-
» rem incutiat, ne aliquādo aduersus ipsum
» arma capiāt? Enimuero ne in eius potesta-
» te simus, quiduis nobis faciendum erit. E-
» quidem quam diu durabāt indutiæ, num-
» quam nō vestram sortem deplorabam, re-
» gemq; cum suis felicē prædicabam; quum
» considerarem, qualem & quantam ipsi re-
» gionem haberent, quam commeatus co-
» piam, quot famulos, quot iumenta, quan-
» tum auri, quātum vestium. Ediuerso si mi-
» litum nostrorum condicionem meo cum
» animo expenderem, nullius videlicet boni
» copiam nobis esset, nisi pretio redimere-
» mus, quod quidem ipsum paucos habere
» scirem: ac si rationem aliam parandi com-
» meatus, extra emtionem, vsurparemus, fu-
» turū, vt fœderis religione prohiberemur:
» hæc igitur nonnumquam mecum ipse re-
» putans, magis tum fœdera, quā modo bel-
» lum metuebam. Verum posteaquam fœ-
» dera ipsi violarunt, arbitror & ipsorum in-
» solentiam, & suspicionem nostram finem
» habere. Nam ea nūc bona, tamquam præ-
» mia illorum, qui fortiter vtrimq; se gesse-
» rint, in medio proposita sunt. Ipsi Dij cer-
» taminis sunt præsides, qui quidem a parti-
» bus nostris, ceu par est, stabūt. Nam hi pe-
» ierarūt, nos quum multa bona videremus,
» firmiter ab eis abstinuimus, idque propter
» illa, quæ Diis testibus erant præstita, sacra-
» menta. Quo fit, vt iure me multo maiori
» cum spiritu, quā hos, ad certamen descen-
» surum existimem. Præterea nobis corpo-
» ra sunt, quæ multo magis, quā illorum cor-
» pora, ad frigora, calores, labores perferen-
» dos valeāt. Itidem animi nostri, Deum be-
» neficio, generosiores sunt, quam ipsorum.
» Milites ipsi hostium facilius, quam nos, &
» vulneribus & cędibus peribunt; si quidem
» Dij victoriā nobis ita, vt antehac, dederint.
» Verum hæc fortassis etiam aliis in mētem
» veniunt. Per Deos immortales, non exspe-
» ctemus, donec ad nos alij veniant, qui nos
» ad facinora pręclarissima cohortentur; sed
» ipsimet auctores aliis simus, vt & ipsi ad virtutē semet excitēt. Exhibete vos tales, qui in-
» ter cohortiū præfectos præstātissimi sint, & inter duces imperatorio munere dignissimi.

A ὃς καὶ τὸν ὁμομητρίου καὶ ὁμοπατρίου ἀδελ-
φοῦ, καὶ τεθνηκότος ἤδη, ἀπολεμῶν τὴν κεφα-
λὴν καὶ τὴν χεῖρα ἀνεσταύρωσεν. ἡμᾶς δ', οἷς κη-
δεμὼν μὴ δοκεῖ πάρεσται, ἐστρατεύσαμθα ἐπ'
αὐτὸν, ὡς δοῦλον αὐτὶ βασιλέως ποιήσον-
τες, καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναίμθα, τί ἂν οἰό-
μθα παθεῖν; ἆρ' οὐκ *ὀπίσθου ἔλθοι, ὡς ἡμᾶς *ὄπι-
τὰ †αἴσχιστα ἀνιστάμενος, πᾶσιν ἀνθρώποις †ἔτι τῶν
φόβον παρέχη τὸ στρατεύσαι ποτὲ ἐφ' ἑαυ-
τόν; ἀλλ' ὅπως τοι μὴ ἐπ' ἐκείνῳ γενησόμθα,
πάντα ποιητέον. ἐγὼ μὲν οὖν, ἕως μὲν αἱ
σπονδαὶ ἦσαν, ἅπερ ἐπαυόμην ἡμᾶς μὲν οἰ-
κτείρων, βασιλέα δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μακα-
ρίζων, ἀναθρώμθος αὐτῶν ὅσῳ μὲν χώραν
καὶ οἵαν εἶχον, ὡς ἄφθονα τὰ ὀπίσθια, ὅσους
θεράποντας, ὅσα κτήνη, χρυσὸν δ', ἐσθῆτας
δέ. τὰ δ' αὖ τῶν σπονδῶν ὁπότε ἐθυμοί-
μην, ὅτι τῶν μὲν ἀγαθῶν πάντων θεοὶ ἡ-
μῖν μέλειν, εἰ μὴ ὠφειλόμθα, ὅτου δ' ὠνησόμθα,
ἤδειν ὅτι ὀλίγους ἔχοντας, δι' ὃν δὲ πως πολλῷ
C πλάσι τὰ ὀπίσθια, ἢ ὠνουμένους, ὅρκους ἤδη
κατέχοντας ἡμᾶς. ταῦτ' οὖν λογιζόμενος εἰ-
ὁτε, ἐπεὶ τὰς σπονδὰς μᾶλλον ἐφοβούμην, ἢ νῦν τὸν
πόλεμον. ἐπεὶ μέντοι ἐκεῖνοι ἔλυσαν τὰς σπον-
δὰς, λελύσθαι μοι δοκῶ καὶ ἡ ἐκείνων ὕβρις, καὶ
ἡμετέρα ὑποψία. ἐν μέσῳ γὰρ ἤδη κεῖ-
ται τούτων τὰ ἀγαθὰ, ἆθλα, ὁπότεροι αὖ ἡμῶν
ἄνδρες ἀμείνονες ὦσιν. ἀγωνοθέται δ' οἱ θεοί εἰ-
σιν, οἳ σὺν ἡμῖν, ὡς τὸ εἰκὸς, ἔσονται. οὔτοι μὲν
γὰρ αὐτοῖς ὀμωμοκόσιν· ἡμεῖς δ', πολλὰ ὁ-
D ρῶντες ἀγαθὰ, σπένδοντες αὐτῶν ἀπεχόμθα δι' αὐ-
τὸ τῶν θεῶν ὅρκους. ὥστε δόξαι μοι δοκῶ ἐγ-
ναι ὅτι τὸν ἀγῶνα πολὺ σὺν φρονήματι μεί-
ζονι, ἢ τοῦτοις. ἔτι δ' ἔχομθα σώματα ἰσχυρότε-
ρα τούτων καὶ ψυχὴν, καὶ θάλπη, καὶ πόνους φέ-
ρειν ἐχόμθά τε καὶ ψυχὰς σὺν τοῖς θεοῖς ἀμείνονας. οἱ δ' ἄνδρες καὶ δῶτοι καὶ θνητοὶ μᾶλλον
ἡμῶν, ἐὰν οἱ θεοὶ ὥσπερ τὸ πρόσθεν νίκην ἡμῖν
διδῶσιν. ἀλλ' ἴσως γὰρ καὶ δῆλοι ταῦτα σκοπῦν-
ται. πρὸς τῶν θεῶν μὴ ἀναμένωμθα δήλους ἐφ'
E ἡμᾶς ἐλθεῖν, πρόκαλοῦντας ὅτι τὰ κάλλι-
στα ἔργα, ἀλλ' ἡμεῖς ἀρξώμθα τῆς ὁρμῆσαι
καὶ τοὺς ἄλλους ὅτι τάχιστα. φαίνεται τοῖς λοχα-
γοῦν ἄριστοι, καὶ τῶν στρατηγῶν ἀξιοστραίνητότατοι.

καγὼ

κἀγὼ δὲ, εἰ μὲν ὑμεῖς ἐθέλετε ἕπεσθαι ὅπῃ ταῦτα, ἕπεσθαι ὑμῖν βούλομαι· εἰ δὲ ὑμεῖς πάπαιτέ με ἡγεῖσθαι, ὅσον φασίζομαι τῷ ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζειν ἡγοῦμαι ἐρύκειν ἀπ' ἐμαυτοῦ τὰ κακά. ὁ μὲν ταῦτα ἔλεξεν. οἱ δὲ † λοχαγοὶ ἀκούσαντες ταῦτα, ἡγεῖσθαι ἐκέλευον ἄπαντες. πλὴν Ἀπολλωνίδης τις ἦν, βοιωτιάζων τῇ φωνῇ· οὗτος δὴ εἶπεν, ὅτι φλυαροίη, ὅστις λέγει ἄλλως πως σωτηρίας ἂν τυχεῖν, ἢ βασιλέα πείσας, εἰ δύναιτο· καὶ ἅμα ἤρχετο λέγειν τὰς ἀπορίας. ὁ μὲν τοι Ξενοφῶν μεταξὺ ὑπολαβὼν, ἔλεξεν ὧδε· ὦ θαυμασιώτατε ἀνθρώπων, σύ γε οὐδὲ ὁρᾷς γιγνώσκεις, οὐδὲ ἀκούων μέμνησαι. ὧν ταυτῶν γε μέντοι ἦσθα τούτοις ὅτε βασιλεὺς, ἐπεὶ Κῦρος ἀπέθανε, μέγα φρονήσας ὅτι τάττω, πέμπων ἐκέλευε παραδιδόναι τὰ ὅπλα· ὅπῃ δὲ ὑμεῖς οὐ παραδόντες, ἀλλ' † ἐξοπλισμένοι ἐλθόντες παρεσκευήσαμεν αὐτῷ, τί οὐκ ἐποίησε πρέσβεις πέμπων, καὶ αἰτησάμενος αὐτῷ, καὶ παρέχων τὰ ὅπλα τιθέμενα, ἔστ' ἂν αἰτησάμενος ἔτυχεν; ἐπεὶ δὴ αὖ οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ, ὥσπερ δὴ καὶ σὺ κελεύεις, εἰς λόγους αὖθις ἦλθον ὅπλων ἦλθον, πιστεύσαντες ταῖς αἰτησάσαις, οὐ νῦν ἐκεῖνοι παθόντες, κεντηθέντες, ὑβριζόμενοι, οὐδὲ ἀποθανεῖν οἱ τλήμονες δύνανται, καὶ μάλ', οἶμαι, ἐρῶντες τούτου; ἃ σὺ πότε εἶδες, τοὺς μὲν ἀμύνεσθαι κελεύοντας φλυαρεῖν φῆς, πείθειν δὲ πάλιν κελεύεις ἰόντας; ἐμοὶ δὲ, ὦ ἄνδρες, δοκεῖ, τὸν ἄνθρωπον τοῦτον μήτε προσίεσθαι εἰς ταυτὸ ἡμῖν αὖθις, ἀφελόμενον τὴν λοχαγίαν, σκυτίνην † αἰαθέντας, μύους τε τὴν λοχαγίαν, σκυτίνην † αἰαθέντας, ὡς τοιούτῳ χρῆσθαι. οὗτος γὰρ καὶ τὴν πατρίδα καταισχύνει, καὶ πᾶσαν τὴν ἑλλάδα, ὅτι ἕλλην ὤν, τοιοῦτός ἐστιν. ἐντεῦθεν ὑπολαβὼν Ἀγασίας στυμφάλιος εἶπεν· ἀλλὰ τούτῳ γε οὔτε τῆς βοιωτίας προσήκει οὐδὲν, οὔτε τῆς ἑλλάδος πω παπαῖ· ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον, ὥσπερ λυδὸν, ἀμφότερα τὰ ὦτα τετυπημένον. καὶ εἶχεν οὕτως. τοῦτον μὲν οὖν ἀπῆλασαν. οἱ δὲ ἄλλοι προσιόντες τάξεις ἴοντες, ὅπου μὲν στρατηγὸς σῶς εἴη, τὸν στρατηγὸν παρεκάλουν· ὅπου δὲ οἴχοιτο, τὸν ὑποστράτηγον· ὅπου δὲ λοχαγὸς σῶς εἴη, τὸν λοχαγόν. ἐπεὶ δὲ πάντες συνῆλθον, εἰς ὃ προσθεν τὰ ὅπλα ἐκαθέζοντο. καὶ ἤρχοντο οἱ συνεκκλῆσαι στρατηγοὶ

Equidem si vos ad hæc alacriter ducetis, « lubẽs vos sequar: si me ducis munere fungi iubetis, ætatis excusatione nequaquam « vtar, sed adulescentię vigorem ad propulsandum mala mihi profuturũ arbitrabor. « Hæc fuit eius oratio, quam posteaquam præfecti cohortiũ audiissent; vniuersi censebãt huic ducis munus esse tribuendum. Vnus erat Apollonides, Bœoticum quid sonans, qui aiebat nugari eos, qui alia ratione dicerent ipsos salutem consequi posse, quam si rex persuaderetur, modo id fieri posset. simul difficultates explicare incipiebat. Cuius sermone interrupto Xenophon: Vir admiratione dignissime, inquit, tu neque quod vides, intelligis; neq; quod audis, memoria tenes. Nimirum æque tu, atque hi, præsens adfuisti; quum rex Cyro interfecto, eam ipsam ob caussam magnos spiritus gerens, ad nos mitteret, atq; arma poscceret. Verum quum nos ea non modo non traderemus, sed etiam armati propter ipsius tabernacula castra locaremus, quid nõ ille per legatos ad nos missos fecit? quũ & fœdus ipse peteret, & suppeditaret cõmeatum, donec tãdem fœdus a nobis impetraret? Posteaquam vero duces ac præfecti cohortium, quemadmodum tu quoque fieri iã vis, fœderibus freti colloquutum ad eos inermes venerunt: annon plagis, vulneribus, iniuriis atrocibus adfecti, ne mortem quidem oppetere miseri possunt, quod quidem inprimis, vt arbitror, expetunt? Hæc omnia quum tu noris, illos tamẽ, qui ad defensionem milites hortantur, nugari dicis, ac rursum nobis hostes adeundos ais, vt eos persuadeamus? Ego vero, commilitones, existimo nobis hunc hominem posthac in communitatem hãc nostram admittendum non esse, ademtaque præfectura cohortis, impedimẽtis esse onerãdum. Nam & patriæ dedecus adfert, & vniuersæ Græciæ, quum natione Græcus, ita se gerat. Et Agasias Stymphalius: Huic vero, inquit, nihil omnino neq; cum Bœotia, neq; Græcia commune est. Nam vidi vtramque aurem ei perinde, ac Lydo, perforatam esse. Quod quidem ita reuera erat. Quare quum hominem abegissent, ceteri per ordines incedentes; vbicumque prætor saluus esset, prætorem euocabant; vbi ille periisset, proprætorem; vbi præfectus cohortis superstes erat, cohortis præfectum. Quum omnes conuenissent, prima in acie consederunt, & erant duces

ac præfecti cohortium, qui conuenerant, fere c. Media prope nocte res gerebatur. Atque heic Hieronymus Eleus, inter Proxeni cohortiũ pręfectos natu maximus, in hunc modum dicere cepit: Visum est nobis, duces, ac vos præfecti cohortium, pręsentem rerum nostrarum statum intuentibus, cõuenire ac vos arcessere; vt deliberemus, ecquid inuenire consilij nobis vtilis possimus. Etiam vero tu Xenophon, ait, ea dicito, quæ ad nos modo dicebas. Tum ille: Nouimus omnes, inquit, regẽ & Tissaphernem ex nobis eos, quos potuerunt, comprehendisse: ceteris hauddubie insidiãtur, vt si quidem possint, nos interimãt. Ego vero faciundum quiduis arbitror, ne vmquam barbarorum in potestatem veniamus: sed illi potius, si fieri possit, nostra sint in potestate. Quamobrẽ scire vos volo, plurimũ in vobis esse situm, quotquot sane iam conueniistis. Nam hi milites vniuersi vos intuentur, quos si fractos animis esse viderint, omnes desides erũt: sin & vos in oculis omnium contra hostes parare se animaduertent, & ceteros excitare; scitote sequuturos, & daturos operam, vt vos imitentur. Et vero æquum est, vos hisce nonnihil præstare. Vos enim duces estis, vos ordinum, vos cohortium præfecti: vos pacatis temporibus & fortunis & honoribus potiores his fuistis. Quare nunc etiam pugnæ tẽpore vos ipsos arbitrari debetis militum vulgo præstantiores esse, adeoq; horum causſa vobis & capienda esse consilia, & labores suscipiendos, si cubi vsus postulet. Iam quidem certe primũ arbitror, magno vos exercitui cõmodo futuros, si curaueritis, vt in locum eorum, qui perierũt, prætores ac præfecti cohortium quamprimum subrogentur. Nam absque iis sit, qui imperent, nihil neque præclaræ, neque vtilis rei geri potest vsquam, vt summatim dicam, & bellica in administratione inprimis. Etenim ordinis obseruatio salutaris est, eiusdẽ perturbatio multis iam dudum perniciem adtulit. Vbi subrogati tot duces fuerint, quot esse necesse est; admodũ vos opportune facturos arbitror, si ceteris etiã militibus collectis animos addideritis. Nã animaduertitis ipsi, quãto cum animorum languore ad arma veniant, quanta cum anxietate ad excubias. Quo fit, vt si hoc pacto adfecti sint, haud sciam, quis eorũ futurus sit vsus siue noctu, seu interdiu.

Altera Xenophontis ad duces oratio.

Καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τὰς ἑκατόν. ὅτε δὲ ταῦτα ἐῶ, χεδὸν ἦσαν μέσαι νύκτες. ἐνταῦθα Ἱερώνυμος ἦλθος, πρεσβύτατος ὢν τῶν Πρόξενου λοχαγῶν, ἤρχετο λέγειν ὧδε· Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὁρᾶσι τὰ παρόντα ἔδοξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν, καὶ ὑμᾶς προσκαλέσαι, ὅπως βουλευσώμεθα, εἴτι δυνώμεθα, ἀγαθόν. λέξον δή, ἔφη, καὶ σὺ ὦ Ξενοφῶν, ἅπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς. ἐκ τούτου λέγει τάδε Ξενοφῶν· Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἅπαντες ἴστε, ὅτι βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης οὓς μὲν ἐδυνήθησαν, συνειλήφασιν ἡμῶν, τοῖς δ' ἄλλοις †δηλονότι ὅτι βουλεύοισιν, ὡς ἐῶ δύνωνται ἀπολέλωσιν. ἡμῖν δέ γ' οἶμαι πάντα ποιητέα, ὡς μήποτ' ὅτι τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον, ἐῶ δυνώμεθα, ἐκείνοι ἐφ' ἡμῖν. εὖ τοίνυν ἴστε, ὅτι ὑμῖν σωθῆναι, ὅσοι νῦν σωζόμεθα, μέγιστον ἐλπὶς ἐγγύς. οἱ γὰρ πολέμιοι ἅπαντες πάντες πρὸς ὑμᾶς ἀποβλέπουσι· κἂν μὲν ὑμᾶς ὁρῶσιν ἀθυμοῦντας, πάντες κακοὶ ἔσονται· ἐῶ δὲ ὑμῖν αὐτοί τε παρασκευαζόμενοι φανεροὶ ἦτε ὅτι τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῆτε, εὖ ἴστε, ὅτι ἕψονται ὑμῖν, καὶ πειθήσονται μιμήσασθαι. ἴσως δέ τοι καὶ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς διαφέρειν τούτων. ὑμῖν γὰρ ἔστε στρατηγοί, ὑμῖν ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί· καὶ ὅτε εἰρήνη ἐῶ, ὑμῖν χρήματα καὶ τιμὰς τούτων ἐπλεονεκτεῖτε· καὶ νῦν τοίνυν, ἐπεὶ πόλεμός ἐστιν, ἀξιοῦμαι δὴ ὑμᾶς αὐτοῖς ἀμείνους τε τῷ πλήθει εἶναι, καὶ παρεσκευῆσθαι τούτων, χρὴ παρεῖναι, ἐῶ που δεῖ. καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἶμαι αὖ ὑμᾶς μέγα †ὀνῆσαι τὸ στράτευμα, εἰ ὅπως μελήσει, ὅπως αὖτε τῶν ἀπολωλότων ὡς τάχιστα στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ †καταστήσουσιν. ἀεὶ γὰρ ἀρχόντων σῴζειν αὖ ὅτε καλὸν ὅτε ἀγαθὸν ἡγοῖτο, ὡς μὲν συνελόντι εἰπεῖν, ἅπαντα μὲν ἐν οἷς δὴ τοῖς πολεμικοῖς πράγμασιν. ἥ μὲν γὰρ εὐταξία σώζειν δοκεῖ, ἡ δ' ἀταξία πολλοὺς ἤδη ἀπολώλεκεν. ἐπειδὰν οὖν καθίστησθε τοὺς ἄρχοντας, ὅσους δεῖ, καὶ ἐῶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας συλλέγητε, καὶ παραπαρῇτε, οἶμαι ὑμᾶς πάνυ αὖ ἐν καιρῷ ποιῆσαι. νῦν μὲν γὰρ ἴσως καὶ ὑμεῖς αἰσθάνεσθε, ὡς ἀθύμως μὲν ἦλθον ἐπὶ τὰ ὅπλα, ἀθύμως δ' ἐπὶ τὰς φυλακάς. ὥστε οὕτω γε ἐχόντων, οὐκ οἶδα ὅ, τι ἄν τις χρήσαιτο αὐτοῖς, εἴτε νυκτὸς δέοι τι, εἴτε καὶ ἡμέρας.

ἐῶ δὲ

†δῆλον, ὅτι

ὠφελῆσαι

αἰτιᾶται.

ἐὰν δέ τις αὐτῶν τὰς γνώμας, ὡς μὴ τὸ μόνον σκοπῶνται, τί πείσονται, ἀλλὰ καὶ τί ποιήσουσι, πολὺ θυμοτέρους ἔσονται. ἐπίστασθε γὰρ δήπου, ὅτι οὔτε πλῆθός ἐστιν, οὔτε ἰσχὺς ἡ ἐν τῷ πολέμῳ τὰς νίκας ποιοῦσα· ἀλλ' ὁπότεροι αὖ σὺν τοῖς θεοῖς ταῖς ψυχαῖς ἐῤῥωμενέστεροι ἴωσιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὗτοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ἐναντίοι οὐ δέχονται. ἐπιθυμῶ μὲν δή, ἔγωγε, ὦ ἄνδρες καὶ τοῦτο, ὅτι ὁπόσοι μὲν μαλθακοῖσι ζῶσι τὸν τρόπον ἐν τοῖς πολεμικοῖς, οὗτοι κακῶς τε καὶ αἰσχρῶς ὡς ἐπὶ πολὺ ἀποθνήσκουσιν. ὁπόσοι δ' αὖ τὸν μὲν θάνατον ἔγνωσαν πᾶσι κοινὸν εἶναι καὶ ἀναγκαῖον ἀνθρώποις, τὸν δὲ καλῶς ἀποθνήσκειν ἀγωνίζονται, τούτους ὁρῶ μᾶλλόν πως εἰς τὸ γῆρας ἀφικνουμένους, καὶ, ἕως ἂν ζῶσιν, εὐδαιμονέστερον διάγοντας. ἃ καὶ ἡμᾶς δεῖ νῦν καταμαθόντας, (ἐν τοιούτῳ γὰρ καιρῷ ἐσμεν) αὐτούς τε ἀγαθοὺς ἄνδρας εἶναι, καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν. ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν, ἐπαύσατο. μετὰ τοῦτον δὲ εἶπε Χαρίσοφος· Ἀλλὰ πρόσθεν μέν, ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σε ἐγίγνωσκον, ὅσον ἤκουον ἀθλιώτατον εἶναι. νῦν δὲ καὶ ἐπαινῶ σε ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ πράττεις, καὶ βουλοίμην ἂν ὅτι πλείστους εἶναι τοιούτους. χρὴ γὰρ ἀεὶ εἶναι τὸ ἀγαθόν· καὶ νῦν, ἔφη, μὴ μέλλωμεν, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἀπελθόντες ἤδη ἄρχεσθε οἱ δεόμενοι ἄρχοντας, καὶ ἑλόμενοι ἥκετε εἰς τὸ μέσον τῆς στρατοπέδου, καὶ τοὺς αἱρεθέντας ἄγετε· ἔπειτα ἐκεῖ συγκαλοῦμεν τοὺς ἄλλους στρατιώτας. παρέστω δ' ἡμῖν, ἔφη, καὶ Τολμίδης ὁ κήρυξ. καὶ ἅμα ταῦτα εἰπὼν ἀνέστη, ὡς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα, ἐκ τούτου ἠρέθησαν ἄρχοντες, ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμασίων δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτους Ξανθικλῆς ἀχαιός, ἀντὶ δ' Ἀγίου ἀρχάδος Κλεάνωρ ὀρχομένιος, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλήσιος ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν ἀθηναῖος. ἐπεὶ δ' ἤρηντο, ἡμέρα τε ἤδη ὑπέφαινε, καὶ εἰς τὸ μέσον ἦκον οἱ ἄρχοντες, ἔδοξεν αὖθις προφύλακας καταστήσαντας, συγκαλεῖν τοὺς στρατιώτας. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται συνῆλθον, ἀνέστη πρῶτον μὲν Χαρίσοφος ὁ λακεδαιμόνιος, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, χαλεπὰ μὲν τὰ παρόντα, ὁπότε ἀνδρῶν στρατηγῶν τοιούτων στερόμεθα, καὶ λοχαγῶν, καὶ στρατιωτῶν. πρὸς δ' ἔτι, καὶ οἱ ἀμφὶ Ἀριαῖον, οἱ πρόσθεν σύμμαχοι ὄντες, προδεδώκασιν ἡμᾶς. ὅμως δὲ οὐκ ἐκ τῶν παρόντων ἀνδρας ἀγαθοὺς τε ἐλθεῖν,

A Sin eorum quis animos flexerit, vt non solum cogitent, quid perpessuri sint, verumetiam quid facturi; multo alacriores erunt. Scitis enim, non multitudinem esse, nõ robur, quod victoriam in bellis parit: sed eos, qui Diis adiuuantibus, firmioribus animis hostes adoriuntur, plerumque illi non sustinent. Venit & hoc in mentem mihi, eos, qui bellicis in rebus quoquo modo vitam quærant, ignaue turpiterque vtplurimum mori. Qui vero mortem communem hominibus vniuersis esse, ac necessariam statuunt, tantumq; de eo solliciti sunt, vebene mortem obeant: eos equidem video magis ad senectam peruenire, ac quã diu viuunt, maiore felicitate frui. Quæ vos & animaduertite, quãdoquidem ita temporis ratio postulat, & quum ipsi viri fortes sitis, tum alios cohortamini. Quæ quum dixisset, finem fecit, ac post ipsum Cherisophus: Ego vero antehac, inquit, saltim ex eo te noram; mi Xenophon, quod Atheniensem esse inaudierã. Nunc & orationem, & facta tua laudo, ac tui similes quamplurimos esse opto. Nam ea res bono publico seruiret. Enimuero ne cessemus, amici, sed discedite, ac quicumque magistratibus egetis, eos designate. Designati quum fuerint, media in castra reuertimini, & quos delegeritis, adducite. Nam deinde milites etiam ceteros aduocabimus. Adsit etiam nobis Tolmides præco. Hæc vbi dixisset, surrexit: vt ne differrentur ea, quæ confici necesse erat, sed absoluerentur quamprimum. Deinde prętores lecti sunt, pro Clearcho, Timasio Dardanensis; pro Socrate, Xãthicles Achæus; pro Agia Arcade, Cleanor Orchomenius; pro Menone, Philesius Achæus; Proxeni loco, Xenophon Athenienſis. Dum illi legerentur, ac propeiam illucesceret, ac duces in mediũ prodirent; habito consilio statuunt, collocatis ante castra excubiis, militem conuocandum esse: qui vbi cõuenisset, primus Cherisophus Lacædæmonius surgens, in hunc modum verba fecit: Difficilis est, milites, rerum præsentium status, quum eiusmodi ducibus, & cohortium præfectis, & militibus orbati simus. Præterea copiæ Ariæi, quæ nobis antea societate coniunctæ erant, iam nos deseruerunt. Sed tamen e præsentibus hisce malis, vt viros fortes decet, emergendum nobis erit,

Cherisophus Xenophõtem laudat.

Subrogantur duces in mortuorum loca.

Xenophõti prætura defertur.

» ac nequaquam abiiciendi animi: quin po- A
» tius danda opera, vt si quidem poterimus,
» præclare vincendo salutem cõsequamur:
» sin autem, saltim præclare mortem obea-
» mus, ac numquam hostium in potestatem
» viui perueniamus. Etenim hoc si fieret, ea
» nos perpessuros arbitror, quæ in ipsos ho-
» stes Dij conuertant. Post hunc Orchome-
nius ille Cleanor surgens, in hanc senten-
„ tiam verba fecit: Videtis, inquit, milites,
„ periurium regis & impietatem, itemque
„ Tissaphernis perfidiam videtis, qui dum se
„ vicinum Græciæ prædicat, ac plurimi hoc
„ ipsum se facturũ ait, quod incolumes nos
„ abducere possit: idem nobis iureiurando
„ sese obstrinxit, idem dextram dedit, idem
„ in fraudem duces illexit, & comprehẽdit.
„ Nec Iouem hospitalem reueritus, Clear-
„ chum conuiuam excepit, & his artibus o-
„ mnes circumscriptos perdidit. Etiam A-
„ riæus, quem nos ad regnum euehere vo-
„ luimus, cui nos fidem dedimus, ac vicissim
„ accepimus, de nobis mutuo non deseren-
„ dis, etiam hic neq; Deos metuens, neque
„ Cyrum mortuum reueritus, a quo, dum
„ viueret, maximis erat honoribus ornatus,
„ ad homines Cyro infestissimos defecit; ac
„ nos, amicos Cyri, adfligere nititur. Verum
„ de his Dij merita supplicia sumãt. Nos au-
„ tem quũ hæc videamus, cauere debemus,
„ ne ab eis amplius decipiamur; sed vbi for-
„ tissimis animis dimicauerimus quidquid
„ Diis visum fuerit, feramus. Hinc Xeno-
» phon surgit, quam elegantissime potuit, ad
pugnam ornatus. Existimabat enim, si Dij
victoriam largirentur, pulcherrimum or-
natum victoriæ cõuenire: sin moriendum
esset, elegantissimo se dignum cultu iudi- D
cabat, quo ornatus diẽ in terris extremum
clauderet. Is in hunc modum exorsus est:
„ Cleanor barbarorum nobis & periuria &
„ perfidiam exposuit, quæ quidem vobis et-
„ iam nota esse arbitror. Quod si ergo rur-
„ sum amice cum ipsis agere consilium est,
„ necesse est id magna cum indignatione a-
„ nimi faciamus; quũ videamus, qualia du-
„ cibus, qui se ipsis accepta fide tradiderunt,
„ acciderint. Sin de ipsis armata manu pœ-
„ nas eorũ; quæ perpetrarunt, exigere cogi-
„ tamus, & omni genere belli eos persequi: E
„ multæ Diis iuuantibus, ac præclaræ se no-
„ bis spes salutis ostendunt. Hæc eo lo-
quente, quidam sternuit. Id quum audi-
issent, vniuersi milites vno impetu Deum
adorant. Et Xenophon ait: Quando,
milites, nobis de salute loquentibus,

Α χὴ μὴ ὑφίεσθαι, ἀλλὰ πρᾶξαι, ὅπως ὡς μὴν
δυνώμεθα καλῶς νικῶντες σωζώμεθα· εἰ δὲ μὴ,
ἀλλὰ καλῶς γε ἀποθνήσκωμεν, μὴ τοῖς ἐχθίστοις
ὅ μὴ πολὲ ἡμῶν ζῶντες τοῖς πολεμίοις. οἶ-
μαι γὰρ αὖ ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν, οἷα τοῖς ἐχθροῖς
οἱ θεοὶ ποιήσαι. ὅτι τούτῳ Κλεάνωρ ὀρχομέ-
νιος ἀνέστη, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἀλλ' ὁρᾶτε μέν, ὦ
ἄνδρες, τὴν βασιλέως ἐπιορκίαν καὶ ἀσέβειαν, ὁ-
ρᾶτε δὲ τὴν Τισσαφέρνους ἀπιστίαν, ὃς πρὸς λέγων,
ὡς γείτων τε εἴη τῆς ἑλλάδος, καὶ ὡς πλείστου ἄν
Β ποιήσαιτο σῶσαι ἡμᾶς, καὶ ὅτι τούτοις αὐτὸς ὁμό-
σας ἡμῖν, αὐτὸς δεξιὰς δοὺς, αὐτὸς ἐξαπατή-
σας, συνέλαβε τοὺς στρατηγούς· καὶ ὅδε Διὰ ξέ-
νιον ἠδέσθη, οὐδὲ Κλεάρχῳ καὶ ὁμοτράπεζος γε-
νόμενος, αὖθις τούτοις ἐξαπατήσας τοὺς ἄνδρας
ἀπολώλεκεν. Ἀριαῖος δέ, ὃν ἡμεῖς ἠθελήσαμεν βα-
σιλέα καθίσαι, καὶ ἐδώκαμεν καὶ ἐλάβομεν
πίστα. μὴ τοίνυν δώσῃ δικήλους, καὶ οἶδεν ὅτε τοὺς
θεοὺς δείσας, ὅτι Κύρῳ τῷ τεθνηκότα αἰδεσθείς,
ἀμφοῖν μάλιστα τοῦτο Κύρῳ ζῶντος, ἵνα τοὺς
C ἐκείνῳ ἐχθίστους ἀποσᾷ, ἡμᾶς τοὺς Κύρου
φίλους καὶ κακῶς ποιῆσαι πειρᾶται. ἀλλὰ τούτοις μὲν
οἱ θεοὶ ἀποτίσαιντο· ἡμᾶς δὲ χρὴ ταῦτα ὁρῶντας,
μὴ πολὲ ἐξαπατηθῆναι ἔτι τούτων, ἀλλὰ
μαχομένους ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα, ὅτι ὅ, τι
ἂν δοκῇ τοῖς θεοῖς πάσχειν. ἐκ τούτου Ξενοφῶν
ἀνίσταται, ἐσάλμενος τε εἰς πόλεμον ὡς ἐδύνα- ὅτι
D το κάλλιστα, νομίζων, εἴτε νίκην διδοῖεν οἱ θεοὶ,
τὸν κάλλιστον κόσμον τῶν νικᾶν πρέπειν· εἴτε τε-
λευτᾶν θεοὶ, ὀρθῶς ἔχειν, τῶν καλλίστων ἑαυτὸν
ἀξιώσαντα, ἐν τούτοις τε τελευτῆς τυγχάνειν.
τάδε λέγων ἤρχετο ὧδε· τὰ μὲν τῶν βαρβά-
ρων ἐπιορκίαν τε καὶ ἀπιστίαν λέγει Κλεάνωρ,
ἐπίστασθε δὲ, οἶμαι, καὶ ὑμεῖς. εἰ μὲν οὖν βουλ-
ευόμεθα πάλιν αὖθις μετὰ φιλίας ἰέναι, ἀ-
νάγκη ἡμᾶς πολλὴν ἀθυμίαν ἔχειν, ὁρῶντας
τοὺς στρατηγοὺς, οἳ μετὰ πίστεως αὖθις ἑαυτοὺς
ἐνεχείρισαν, οἷα πεπόνθασιν. εἰ μέντοι μετα-
νοούμεθα σὺν τοῖς ὅπλοις ὧν τε πεποιήκασι δί-
κην ἐπιθεῖναι αὖθις, καὶ ὃ λοιπὸν μετὰ πάντος
πολέμου αὖθις ἰέναι, σὺν τοῖς θεοῖς πολλαὶ ἡ-
μῖν καὶ καλαὶ ἐλπίδες εἰσὶ σωτηρίας. τοῦτο δὲ
λέγοντος αὐτοῦ παραινυπάτης. ἀκούσαντες δὲ οἱ
στρατιῶται, πάντες μιᾷ ὁρμῇ προσεκύνη-
σαν τὸν θεόν. καὶ Ξενοφῶν εἶπε· δοκεῖ μοι, ὦ
ἄνδρες, ἐπεὶ περὶ σωτηρίας ἡμῖν λέγο των

οἰωνὸς

οἰωνὸς τῦ Διὸς τῦ Σωτῆρος ἐφαίνη, δ' ἔδοξαν τῷ θεῷ τότῳ θύσειν σωτήρια, ὅπου αὖ πρῶτον εἰς φιλίαν χώραν ἀφικώμεθα. σπεύδοντες δ' ἔτι καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς θύσειν ἐς δύναμιν, καὶ ὅτῳ δοκῇ ταῦτ', ἔφη, ἀναφανάτω τὴν χεῖρα. καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες. ἐκ τούτου δ' ἔξαντο καὶ ἐπαιάνισαν. ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς εἶχεν, ἤρχετο πάλιν ὧδε· Ἐτύγχανον λέγων, ὅτι πολλαὶ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἶεν σωτηρίας. πρῶτον μὲν γὰρ ἡμᾶς μὲν ἐμπεδοῦμεν τὰς τῶν θεῶν ὅρκους, οἱ δὲ πολέμιοι ὑπισχνοῦνταί τε, καὶ ταῖς σπονδὰς καὶ τοὺς ὅρκους λελύκασιν. οὕτω δ' ἐχόντων, εἰκὸς τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίους εἶ) τοὺς θεούς, ἡμῖν δὲ συμμάχους, οἵ γε ἐχθροί εἰσι καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιῆν, καὶ τοὺς μικροὺς, κἂν ἐν δεινοῖς ὦσι, σώζειν ῥᾳδίως, ὅταν βούλωνται. ἔπειτα δὲ, ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους· ἵν' εἰδῆτε ὡς ἀγαθοῖς τε ὑμῖν προσήκει ἐ), σώζονταί τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ ἐκ πολλῶν δεινῶν οἱ ἀγαθοί. ἐλθόντων μὲν γὰρ πρῶτον καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς παμπληθεῖ σόλῳ ὡς ἀφανιοῦντων τὰς Ἀθήνας, ἐκπλώσαντες ἐναυμάχησαν αὐτοῖς ἀθλιώτατοι ὀλιγήσαντες, ἐνίκησαν αὐτούς· καὶ ὀμόσαντες τῇ Ἀρτέμιδι, ὁπόσους δὴ κατακτείνειαν τῶν πολεμίων, τοσαύτας αἶγας καταθύειν τῇ θεῷ, ἐπεὶ οὐκ εἶχον ἱκμὰς ὄρους, ἔδοξεν αὐτοῖς κατ' ἐνιαυτὸν πεντακοσίας θύειν· καὶ ἔτι καὶ νῦν ἀποθύουσιν. ἔπειτα ὅτε Ξέρξης ὕστερον ἀγείρας τὸν ἀναρίθμητον στρατὸν ἦλθεν ἐπὶ τὴν ἑλλάδα, καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τοὺς τούτων προγόνους, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. ὧν ὅτι μὲν τεκμήρια ὁρᾶν τὰ τρόπαια, μέγιστον δὲ μαρτύριον ἡ ἐλευθερία τῶν πόλεων, ἐν αἷς ὑμεῖς ἐτράφητε καὶ ἐβλάστητε. οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνοῦντες. τούτων μὲν ἐστε προγόνων. ἃ μὲν δὴ ὅτι τοιαῦτα, ὡς ὑμᾶς καταισχύνειε λόγος· ἀλλ' οὔπω πολλαὶ ἡμέραι, ἀφ' ἃς αὐτοῖς ἐξάμενοι τούτοις τοῖς ἐκείνων ἐκγόνοις, πολλαπλασίους ὑμῶν αὐτῶν ἐνικᾶτε σὺν τοῖς θεοῖς. καὶ τότε μὲν δὴ περὶ τῦ Κύρου βασιλείας ἄνδρες ἦτε ἀγαθοί. νῦν δ', ὁπότε περὶ τῦ ὑμετέρας σωτηρίας ὁ ἀγών ἐστι, πολὺ δήπου ὑμᾶς προσήκει καὶ ἀμείνονας καὶ προθυμοτέρους εἶ).

A saluatoris Iouis augurium oblatum est: equidem arbitror, huic Deo votum nuncupādum esse, mactaturos nos victimas, quibus nos gratos ob conseruationem nostri declarabimus, quamprimum in regionem pacatam peruenerimus. Præterea Diis ceteris votū faciamus, sacrificaturos nos pro facultatibus nostris. Hæc cuicumque placuerint, manum tollat. Sustulerūt omnes, ac deinde voto concepto pæanem exorsi sunt. Peractis rite omnibus, quæ ad Deorum cultum pertinebāt, rursus ita cepit dicere: Aiebam modo, multas ac præclaras
B " spes salutis se nobis ostendere. Primum e- "
" nim sacramenta, Diis testibus cōcepta, ra- "
" ta habuimus; quum hostes peierando tum "
" fœderum, tum iurisiurandi religionem o- "
" mnem violarint. Quæ quum ita sint, con- "
" sentaneum est, hostibus nostris Deos in- "
" fensos esse, nobis præsidio. Possunt autem "
" Dij tum ex magnis subito paruos facere, "
" tum paruos, etiamsi periculis iactentur, fa- "
" cile conseruare, quum volunt. Libet hoc "
" loco maiorum etiam nostrorum pericula "
" vobis in mentem reuocare, vt sciatis & ve- "
C " strū esse, vt viri fortes sitis, & strenuos ho- "
" mines Deum ope grauissimis etiam in pe- "
" riculis seruari. Nam quum Persæ vna cum "
" aliis, quos adiunxerant sibi, ingente cum "
" exercitu venirent, vt Athenas delerent: "
" ausi Athenienses ipsis se obiicere, victoria "
" potiti sunt. Quumque votum Dianæ fecis- "
" sent, quot hostes occidissent, tot se illi Deæ "
" capras mactaturos, quia satis multas inue- "
" nire non poterant: decretum factum est, "
" vt singulos in annos 10 mactarentur, quas "
" etiam quotannis hac tempestate mactant. "
D Deinde quum subsequentibus annis Xer- "
" xes, coacto illo innumerabili exercitu, in "
" Græciam profectus esset; tum quoque ma- "
" iores nostri horum maiores terra marique "
" vicerunt. Licet eius rei tamquam argu- "
" menta videre, quæ tum cōstituta sunt, tro- "
" pęa; longeque maximum testimonium est "
" ipsa libertas vrbium, in quibus vos & in lu- "
" cem editi, & alti estis. Nec enim vllum ho "
" minem pro domino, sed Deos adoratis. "
" Huiusmodi maioribus prognati estis. Ne- "
E " que tamen eis vos dedecori esse dixerim: "
" quippe necdum multi dies abiere, quum "
" aduersus hos, illorum posteros, acie con- "
" gressi, Deū ope multo, quā vos essetis, plu- "
" res superastis. Atq; id sane tēporis, p Cyri "
" regno viros vos fortes præstitistis: nūc quū "
" de salute vestra certamē propositū sit, mul- "
" to vos & meliores & alacriores esse par est, "

» atque etiam aduersus hostem fidentiores. A
» Nam si tum, quum nullum adhuc de i-
» psis periculum feciſſetis, conſpecta ipſo-
» rum immenſa multitudine nihilo minus
» patrio ſpiritu pergere aduerſus eos, au-
» ſi eſtis: nunc quum periculum feceritis, i-
» pſos ne quidem multo pluribus cum co-
» piis vos ſuſtinere velle, quid cauſſæ fuerit,
» cur eos adhuc metuatis? Enimuero non
» ideo vos deteriore loco eſſe putetis, quod
» Cyriani prius a veſtris partibus ſtãtes, iam
» defecerint. Nam illi etiam his ignauiores
» ſunt, quos nos vicimus. Etenim nobis reli-
» ctis ad ipſos fugerũt. At eos, qui facere fu-
» gæ initiũ velint, multo melius eſt hoſtium
» in acie, quam noſtra cernere. Quod ſi quis
» veſtrũ minus præſenti eſt animo propter-
» ea, quod ab equitibus deſtituti ſimus, quo-
» rum copiam hoſtes habent: cogitetis ve-
» lim, equites CCIↃↃ nihilo plus eſſe quam
» CCIↃↃ homines. Nã ab equi vel morſu, vel
» calcitratione, nemo vmquã in prœlio per-
» iit: viri ſunt, per quos in pugnis omnia ge-
» runtur: ac nos quidẽ multo, quam equites,
» tutiore vehiculo vtimur. Nam illi ab equis
» pendẽt neq; nos tantũ metuũt, ſed illud et-
» iã, ne ab equis excutiãtur: nos terræ firmi-
» ter innixi, longe vehementius feriemus, ſi
» quis accedat, & multo magis id adtinge-
» mus, quod voluerimus. Vna tantũ re nobis
» equites præſtãt. ſecurius, quã nos, fugã ar-
» ripiunt. Quod ſi ad pugnã quidẽ animi ve-
» ſtri ſatis ſunt cõfidẽtes, ſed illud vobis gra-
» ue eſt, q̃ non amplius Tiſſaphernẽ ducem
» habituri ſitis, neq; rex poſthac rerũ venaliũ
» forũ eſt ſuppeditaturus: cõſiderate, vtrum
» potius ſit, Tiſſaphernẽ ducem habere, qui
» nobis inſidiari deprehẽſus eſt: an eos, quos D
» delectos noſmet duces eſſe iuſſimus, & qui
» ſe intelligent, ſi quid cõmittant, aduerſus
» animos ſuos, ſuaque corpora committere.
» Item conſiderate, num commeatum ſatius
» ſit eo foro emere, cuius hi nobis copiam
» fecerunt, magna nimirum pecunia men-
» ſuras paruas, quum quidem vnde poſthac
» argentum ſumamus, non habeamus; an vi-
» ctoria potitos vti menſura, quam magna
» lubitum fuerit. Quod ſi intelligitis, hæc
» melius hoc quidem modo habitura, ve-
» rum flumina eſſe quiddam, quod traii- E
» ci nequeat, exiſtimatis; atque ea vos
» tranſiſſe, magnæ vobis eſſe fraudi duci-
» tis: conſiderate quæſo, an non illud i-
» pſum longe ſtultiſſime barbari fecerint.

ἀλλὰ μὴν καὶ θαρραλεώτερόν γε νῦν παρέπεισι τοῖς τῶν πολεμίων. τότε μὲν γὰρ ἄπειροι ὄντες αὐτῶν, τό, τε πλῆθος ἄμεινον ὁρῶντες, ὥρμησε τολμῆσαι σὺν τῷ †πατρίῳ φρονήματι ἰέναι εἰς αὐτούς· νῦν δέ, ὁπότε καὶ πεῖραν ἤδη ἔχετε αὐτῶν, ὅτι θᾶττόν τε καὶ πολλαπλάσιοι ὄντες μὴ δέχεσθαι ὑμᾶς, τί ὑμῖν ἔτι προσήκει δοκεῖτε φοβεῖσθαι; μηδὲ μὰ τοῦτο μεῖον δόξητε ἔχειν, εἰ †οἱ κύριοι προσῆσθε σὺν ὑμῖν τοῖς πολεμίοις, νῦν ἀφεστήκασιν. ἔτι γὰρ B οὗτοι κακίονές εἰσι τῶν ὑφ' ἡμῶν ἡττημένων. ἔφθημεν οὖν πρὸς ἐκείνους, καταλιπόντες ὑμᾶς. τὸν δὲ ἐθέλοντας φυγῆς ἄρχειν πολὺ κρεῖττον σὺν τοῖς πολεμίοις καταμένειν, ἢ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ τάξει εἶναι. εἰ δέ τις αὖ ὑμῶν ἀθυμεῖ, ὅτι ὑμῖν μὲν ὀλίγοι εἰσὶν ἱππεῖς, τοῖς δὲ πολεμίοις πολλοὶ πάρεισιν, ἐνθυμήθητε, ὅτι οἱ μύριοι ἱππεῖς οὐδὲν ἄλλο, ἢ μύριοι ἄνθρωποι εἰσίν. τὸ μὲν γὰρ ἵππου ἐν μάχῃ οὐδεὶς πώποτε οὔτε δηλεῖς οὔτε λακτιεῖς ἀπέθανεν, οἱ δ' ἄνδρες εἰσὶν οἱ ποιοῦντες ὅ, τι ἂν ἐν ταῖς μάχαις γίγνηται. ὀλίγοι τῶν γε ἱππέων πολὺ ἡμῶν ἐπ' ἀσφαλεστέρου ὀχήματος ἐσμέν. οἱ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππων κρέμανται, φοβούμενοι οὐχ ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καλαπέσῃ· ἡμεῖς δ' ὀπὶ τῆς γῆς βεβηκότες, πολὺ μᾶλλον ἰσχυρότερον παίσομεν, ὥστε τις προσιὼν πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον ὅταν †ἐθέλωμεν, τεύξεσθαι μεθα. εἰ μόνῳ προσέχοιεν ἡμᾶς οἱ ἱππεῖς· φεύγειν αὖ τοῖς ἀσφαλέστερόν ἐστιν, ἢ ἡμῖν. εἰ δ' D δὴ ταῖς μὲν μάχαις θαρρεῖτε, ὅτι δ' οὐκέτι ἡμῖν Τισσαφέρνης ἡγήσεται, οὐδὲ βασιλεὺς ἀγωνιεῖται παρέξει, τοῦτο ἄρα ἴσθατε, σκέψασθε πότερον κρεῖττον, Τισσαφέρνην ἡγεμόνα ἔχειν, ὃς ἐπιβουλεύων ἡμῖν φανερός ἐστιν, ἢ οὓς ἂν ἡμεῖς ἄνδρας λαβόντες ἡγεῖσθαι κελεύωμεν, οἳ εἴσονται, ὅτι ἐὰν τι πρὸς ἡμᾶς ἁμαρτάνωσι, πρὸς ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς καὶ τὰ σώματα ἁμαρτήσονται. τὰ δ' ἐπιτήδεια πότερον ὠνεῖσθαι κρεῖττον ἐκ τῆς ἀγορᾶς, ἧς οὗτοι παρέχουσι, μικρὰ μέρα πολλοῦ ἀργυρίου, μηδὲ τοῦτο ἔτι ἔχοντας αὐτοῖς λαμβάνειν· ἢ, ὧν κρατοῦμεν, μέρος χρωμένους, ὁπόσῳ ἄν ἕκαστος βούληται. εἰ δὲ ταῦτα μὲν γιγνώσκετε, †ὅτι οὕτω κρεῖττον, τοὺς δὲ πολεμίους ἄπορον νομίζετε εἶναι, καὶ μεγάλως ἡγεῖσθε ἐξαπατηθῆναι ἁλόντες, σκέψασθε εἰ ἄρα τοῦτο καὶ μωρότατον πεποιήκασιν οἱ βάρβαροι.

παῤῥώφ

οἱ κυρεῖοι. *Vide Not.*

βιαιόμεθα

ὅτι κρείττονας

πρῶτες

ἀ ⓒ πάντες μὲν γὰρ οἱ ποταμοὶ, † ἰὼν τοσόσων τῶν A πηγῶν ἄπορόι εἰσι, τοσοῦδε τοσὸς τὰς πηγὰς διαβατοὶ γίγνονται, οὐδὲ τὸ γόνυ βρέχοντες. εἰ δὲ μήθ' οἱ ποταμοὶ διήσουσιν, ἡγεμών τε μηδεὶς φαίνηται, οὐδὲ ὡς ἡμῖν γε ἀθυμητέον. ἴσμεν γὰρ μυσοὺς, οὓς οὐκ ἂν ἡμῶν φαίημεν βελτίους εἶναι, οἱ βασιλέως ἄκοντος ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ πολλάς τε, καὶ μεγάλας, καὶ εὐδαίμονας πόλεις οἰκοῦσιν. ἐπισάμεθα δὲ πεισίδας ὡσαύτως. λυκάονας δὲ καὶ αὐτοὶ εἴδομεν, ὅτι ἐν τοῖς πεδίοις τὰ ἐρυ- B μνὰ καταλαβόντες, τοῦ τούτου χώρου καρποῦνται. καὶ ἡμᾶς δή ἂν † ἔφιν ἔγωγε χρῆναι μήπω φανερούς εἶναι οἴκαδε ὁρμημένους, ἀλλὰ κατασκευάζεσθαι, ὡς ἀντοῦ που οἰκήσοντας. οἶδα γὰρ, ὅτι καὶ μυσοῖς βασιλεὺς πολλοὺς μὲν ἡγεμόνας ἂν δοίη, πολλοὺς δ' ἂν ὁμήρους τῶν ἀδόλως ἐκπέμψειν· καὶ ὁδοποιήσαι γ' ἂν αὐτοὺς, καὶ εἰ σὺν τεθρίπποις βούλοιντο ἀπιέναι. καὶ ἡμῖν γ' ἂν οἶδ' ὅτι πεισάμενος ταῦτα ἐποίει, εἰ ἐώη ἡμᾶς C μόνους τοσκευάζεσθαι. ἀλλὰ γὰρ δέδοικα μὴ, ἂν ἅπαξ μάθωμεν ἁρπαὶ ζῆν, καὶ ἐν ἀφθόνοις βιοτεύειν, καὶ μήδων ἢ καρπῶν καλαῖς καὶ μεγάλαις γυναιξὶ καὶ παρθένοις ὁμιλεῖν, μὴ ὥσπερ οἱ λωτοφάγοι ἐπιλαθώμεθα τοῦ οἴκαδε ὁδοῦ. δοκεῖ οὖν μοι εἰκὸς καὶ δίκαιον εἶναι, πρῶτον εἰς τὴν ἑλλάδα καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους πειρᾶσθαι ἀφικνεῖσθαι, καὶ ἐπιδεῖξαι τοῖς ἕλλησιν, ὅτι ἐκόντες πένονται, ἔξον αὐτοῖς τὰς νεὼ οἴκοι ἀκλήρους πολιτεύοντας ἐνθάδε καὶ D μισαμένους πλουσίους ὁρᾶν. ἀλλὰ γὰρ, ὦ ἄνδρες, πρῶτα ταῦτ' ἀγαθὰ δηλονότι τῶν κρατούντων ἐστί. τοῦτο δὴ δεῖ λέγειν, πῶς ἂν πορευοίμεθά τε ὡς ἀσφαλέστατα, καὶ εἰ μάχεσθαι δέοι, ὡς κράτιστα μαχοίμεθα. πρῶτα μὲν οἶμαι, ἔφη, δοκεῖ μοι καταικαῦσαι τὰς ἁμάξας, ἃς ἔχομεν, ἵνα μὴ τὰ ζεύγη ἡμῶν στρατηγῇ, ἀλλὰ πορευώμεθα ὅποι ἂν τῇ στρατιᾷ συμφέρῃ. ἔπειτα καὶ τὰς σκηνὰς συγκαταικαῦσαι. αὗται γὰρ αὖ ὄχλον μὲν παρέχουσιν ἄγειν, σιτον- E ωφελοῦσι δὲ οὐδὲν οὔτε εἰς τὸ μάχεσθαι, οὔτ' εἰς τὸ ὑπὸ τὴν δρᾶν ἔχειν. ἐπὶ τοῖς ἄλλων σκευῶν τὰ περιττὰ ἀπαλλάξωμεν, πλὴν ὅσα πολέμου ἕνεκεν, ἢ σίτων, ἢ ποτοῦ ἔχομεν· ἵν' ὡς πλεῖστοι μὲν ἡμῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ὦσιν,

Quamuis enim omnes fluuij procul a fon- «
tibus suis transiri nequeant, tamen ab iis, «
qui ad fontes ipsos progrediuntur, sic trā- «
iri possunt, vt ne genu quidem ab aqua hu «
mectetur. Iam si nec amnes nos transmis- «
suri sint, & dux nullus vsquam compareat; «
non tamē ne sic quidem animum despon- «
dere debemus. Scimus enim Mysos, quos «
dicere nobis præstantiores non possumus, «
inuito rege in ipsius ditione multas, & am- «
plas, & opulentas vrbes incolere. Idem de «
Pisidis scimus. Lycaonas ipsi vidimus oc- «
cupatis munitis in planicie locis, regiæ di- «
tionis fructus percipere. Atque equidem «
haudquaquam dixero, debere nos palam «
profiteri, quasi domum pergamus: sed po- «
tius simulandum existimo, quasi heic ali- «
cubi velimus habere sedes ac domicilia. «
Scio certe regem Mysis permultos duces «
daturū esse, permultos obsides, sine fraude «
se eos dimissurum. Immo etiam viam ipsis «
strueret, etiamsi vel in quadrigis discedere «
vellent. Quæ quidem ipsa, sat scio, luben- «
tissime nobis etiam præstaret, si nos vide- «
ret ita nosmet parare, quasi mansuri heic «
essemus. Verum metuo, ne si semel ignaui- «
ter, & in omnium rerum copia viuere cō- «
suescamus, atque etiam Persarum & Me- «
dorum proceris & elegantibus feminis ac «
puellis familiares esse ceperimus, Loto- «
phagorum in morem, suscipiendi in pa- «
triam itineris obliuiscamur. Quamobrem «
consentaneum & æquum mihi videtur es «
se, primum, vt in Græciam & ad propin- «
quos redire conemur, ac Græcis ostenda- «
mus, sua ipsos sponte pauperes esse; quum «
liceat eis, qui domi iam vitam inopem a- «
gunt, si huc pergant, palam opulentis esse. «
Sedenim, milites, hæc omnia bona sunt «
eorum, qui victores euadunt. De eo iam «
dicendum erit, quo pacto quamtutissime «
profecturi simus, ac si prœlio decertādum «
sit, quamoptime prœlium ineamus. Itaque «
primum plaustra nobis exurenda censeo, «
ne impedimentorum vehicula nobis im- «
perent; sed quocumque visum erit exerci- «
tui conducere, pergamus. Deinde etiam «
tabernacula concremanda esse. Nam eo- «
rum vectura negotium nobis facessit, ne- «
que quidquam vel ad pugnam, vel ad «
commeatum comparandum adiumenti «
adferunt. Præterea vasorum reliquorum, «
quæ superuacanea sunt, onere nosmet li- «
berabimus; exceptis iis, quæ vel ad bel- «
licos vsus, vel cibi, vel potus habemus: «
vt quamplurimi nostrū inter armatos sint,

» pauci admodum impedimenta vehant. A
» Noſtis enim fortunas omnes illorum, qui
» vincuntur, alienam in poteſtatem trãſire.
» Adeoque ſi vicerimus, exiſtimare debe-
» mus, hoſtes ipſos impedimenta noſtra ve-
» cturos. Reſtat, vt de eo dicam, quod eſſe
» mihi videtur maximũ. Videtis etiam ho-
» ſtes nõ ante, bello nos auſos fuiſſe laceſſe-
» re, quam duces noſtros cepiſſent. Exiſti-
» mabant enim, quam diu duces habituri eſ-
» ſemus, ac nos ipſis obtemperaturi; ſatis fo-
» re viriũ nobis ad hoc, vt ſuperiores in bel-
» lo euaderemus: verũ vbi duces cepiſſent, B
» eorumdem orbitate, ac perturbatione or-
» dinis, futurum arbitrabãtur, vt periremus.
» Quamobrẽ & duces iam deſignatos, ne-
» ceſſe eſt iis, quos antehac habuimus; mul-
» to eſſe diligẽtiores: & milites ordinum ob-
» ſeruantiores, & ad parendum præfectis
» promtiores modo, quam antehac. Quod ſi
» decreueritis, vt ſi quis dicto non fuerit au-
» diens, ſemper liceat ei, qui e vobis forte ad-
» fuerit, in hunc vna cum præfecto exem-
» plum ſtatuere; tum nimirum hoſtes plane
» ſpe ſua excident. Nam hodierno die Cle-
» archos vel ſexcentos pro vno conſpecturi C
» ſunt, per quos nemini eſſe ignauo liceat.
» Sed iam tempus eſt, vt ad finem hæc per-
» ducamus. Nam fortaſſis hoſtes mox ade-
» runt. Quidquid autem horum vobis recte
» dictum videtur, quamprimum ratum ha-
» bete, quo reipſa perficiatur. Quod ſi quis
» aliorum meliorem hac rationem perſpi-
» cit, etiamſi priuatus gregariuſque miles ſit,
» tamen eam nobis commonſtrare ne ve-
» reatur. Omnes enim communiter ſalutis
» & incolumitatis egemus. Poſt hæc Cheri-
» ſophus: Enimuero, inquit, ſi quid aliud ne- D
» ceſſarium erit, quod Xenophon omiſerit,
» ſtatim fieri poterit. Quæ autem iam dixit,
» quamprimum decerni optimum eſſe du-
» co: & vero cui probantur, is manum tollat.
» Mox ſuſtulerunt omnes. Et Xenophon,
» quum iterum adſurrexiſſet: Audite, in-
» quit, milites, quæ nobis metuenda putem.
» Patet, eũdum nobis eſſe ad ea loca, in qui-
» bus commeatum habeamus. Ego vero
» pulcherrimos audio vicos non vltra xx
» ſtadia hinc abeſſe. Quare nihil mirer, ſi
» quemadmodum timidi canes prætereun-
» tes & inſectantur & mordent, ſi poſſunt,
» perſequentes fugiunt; ſic etiam hoſtes iſti
» nos diſcedẽtes a tergo ſequãtur. Itaq; ſecu-
» rius fortaſſis iter fecerimus, ſi in quadratũ
» agmẽ diſpoſitis armatis incedamus, vt im-
» pedimenta, & omnis turba loco ſit tutiore.

ὡς ἐλάχιστοι δὲ σκευοφοροῦσι. κρατοῦμεν γὰρ ὧν ὁρᾶτε τῶν πολεμίων. ἴστε γὰρ ὅτι † πάντα τὰ ἀλλότρια πάντα δῆ-
μὰν γὰρ ὁπόσα δεῖ ὅτι † πρῶτα τὰ ἀλλότρια λότρια.
ἡμῶν δὲ κρατοῦμεν, καὶ τὰς πολεμίους δῆ σκευο-
φορήσει ἡμετέρους νομίζω. λοιπόν μοι εἰπεῖν,
ὅπερ καὶ μέγιστον νομίζω εἶ). ὁρᾶτε γὰρ καὶ
τὰς πολεμίους, ὅτι οὐ πρόσθεν ἐξειργεῖν
ἐτόλμησαν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον, πρὶν τὰς
στρατηγοὺς ἡμῶν σφῶν ἔλαβον, νομίζοντες, ὄν-
των μὲν τῶν ἀρχόντων, καὶ ἡμῶν πειθομένων,
ἱκανοὺς εἶ) ἡμᾶς περιγενέσθαι τῷ πολέμῳ·
λαβόντες δὲ τοὺς ἄρχοντας, ἀναρχία καὶ ἀ-
ταξία ἐνόμιζον ἡμᾶς ἀπολέσθαι. δῆ οὖν πο-
λὺ μὲν τοὺς ἄρχοντας ὑπομελεστέρους ἡγέ-
σθαι τοὺς νῦν † πρόσθεν, πολὺ δὲ τοὺς τῶν πρό-
ἀρχομένους ὑπακτοτέρους, καὶ πειθομένους τέρων,
μᾶλλον τοῖς ἄρχουσι νῦν, ἢ καὶ πρόσθεν. ἴσως
δέ τις ἀπειθῇ, ἵνα ψηφίσησθε τὸν ἀεὶ ὑμῖν ἐν-
τυγχάνοντα σὺν τῷ ἄρχοντι κολάζειν, οὕ-
τως οἱ πολέμιοι πλῆσον ἐφυσημένοι ἔσονται.
τῇδε γὰρ τῇ ἡμέρᾳ μυρίους ὄψονται αὖθ' ἑ-
νὸς Κλεάρχου, τοὺς σθένει ὑπερβάλλοντας κα-
κῷ εἶ). ἀλλὰ γὰρ καὶ πρᾴνει ἤδη ὥρᾳ. ἴσως
γὰρ οἱ πολέμιοι αὐτίκα παρέσονται. † ὅ, τι ἔτω σῶν
μὲν οὖν τούτων δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ὑπακούω- ταῦτα δ.
σατε ὡς τάχιστα, ἵν' ἔργῳ † πράσσητε. εἰ δέ † πράσ-
τις τι εἶδε τῶν δεῖ βέλτιον, ἢ ταύτῃ, τολμά- σοντας.
τω καὶ ὁ ἰδιώτης διδάσκειν. πάντες γὰρ † χρι- * κοινῇ.
νῆς σωτηρίας δεόμεθα. μετὰ δὲ ταῦτα Χεί-
σοφος εἶπεν· Ἀλλ' εἰ μή τινος ἄλλου δεῖ πρὸς
τούτοις, οἷς λέγει Ξενοφῶν, καὶ αὐτίκα ἔξε-
στι ποιεῖν· ἃ δὲ νῦν εἴρηκε, δοκεῖ μοι ὡς τάχι-
στα ψηφίσασθαι ἄριστον εἶ). κἀγὼ ὅτῳ δοκεῖ ταῦ-
τα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν ἅπαν-
τες. ἀναστὰς δὲ πάλιν εἶπε Ξενοφῶν· ὦ ἄν-
δρες, ἀκούσατέ νυν πρόσθεν δοκῶν δοκεῖ μοι. † δη- δῆλον ὅτι
λονότι πορεύεσθαι ἡμᾶς δεῖ, ὅπου ἔξομεν
τὰ ἐπιτήδεια. ἀκούω δὲ κώμας εἶ) κα-
λὰς, οὐ πλεῖον εἴκοσι σταδίων ἀπεχούσας.
οὐκ ἂν οὖν θαυμάζοιμι, εἰ οἱ πολέμιοι,
ὥσπερ οἱ δειλοὶ κύνες, τοὺς μὲν παρεόντας δι-
ώκουσί τε καὶ δάκνουσιν, ἐὰν δύνωνται, τοὺς
δὲ διώκοντας φεύγουσιν· εἰ καὶ αὖθις ἡμῖν ἀ-
πιοῦσιν ἐπακολουθοῖεν. ἴσως οὖν ἀσφαλέ-
στερον ἡμῖν πορεύεσθαι πλαίσιον ποιη-
σαμένους τῶν ὅπλων, ἵνα τὰ σκευοφό-
ρα, καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ὦσι ἀσφαλεστέρῳ ἦ.
εἰ οὖν

εἰ οὖν νῦν ἀποδειχθείη, τίνα χρὴ ἡγεῖσθαι τοῦ πλαισίου, καὶ τὰ πρόσθεν κοσμεῖν, καὶ τίνας ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἑκατέρων εἶναι, καὶ τίνας ὀπισθοφυλακεῖν, οὐκ ἄν, ὁπότε οἱ πολέμιοι ἔλθοιεν, βουλεύεσθαι ἡμᾶς δέοι, ἀλλὰ χρώμεθ' ἂν εὐθὺς τοῖς τεταγμένοις. εἰ μὲν οὖν ἄλλος τις
ἄλλο τις βέλτιον ὁρᾷ, † ἄλλως ἐχέτω· εἰ δὲ μὴ, Χειρίσοφος μὲν ἡγοῖτο, ἐπεὶ καὶ λακεδαιμόνιός ἐστι· τῶν δὲ πλευρῶν ἑκατέρων δύο τῶν πρεσβυτάτων στρατηγὼ ἐπιμελοίσθην, ὀπισθο-
νεώτεροι φυλακῶμεν δὲ ἡμεῖς οἱ † νεώτατοι, ἐγώ τε καὶ Τιμασίων τὸ νῦν εἶναι. τὸ δὲ λοιπὸν, πειρώμενοι ταύτης τῆς ταξεως, βουλευσόμεθα ὅ, τι ἂν ἀεὶ κράτιστον δοκοίη εἶναι. εἰ δέ τις ἄλλο βέλτιον ὁρᾷ, λεξάτω. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, εἶπεν· ὅτῳ δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. ἔδοξε ταῦτα. νῦν, ἔφη ἀπιόντας ποιεῖν δεῖ τὰ δεδογμένα· καὶ ὅστις τὲ ὑμῶν τοὺς οἰκείους ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν, μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι. οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλως τούτου τυχεῖν. ὅστις τὲ ζῆν ἐπιθυμεῖ, πειράσθω νικᾶν. τῶν μὲν γὰρ νικώντων τὸ κα-
τακαίνειν, τῶν δὲ ἡττωμένων τὸ ἀποθνήσκειν ἐστί. καὶ εἴ τις γε χρημάτων ἐπιθυμεῖ, κρατεῖν πειράσθω. τῶν γὰρ νικώντων ἐστὶ καὶ τὰ ἑαυτῶν σώζειν, καὶ τὰ τῶν ἡττωμένων λαμβάνειν. τούτων λεχθέντων ἀνέστησαν, καὶ ἀπελθόντες κατέκαιον τὰς ἁμάξας καὶ τὰς σκηνάς. τῶν δὲ περιττῶν ὅτου μὲν δέοιτό τις μετεδίδοσαν ἀλλήλοις, τὰ δὲ ἄλλα εἰς τὸ πῦρ ἐρρίπτουν. ταῦτα ποιήσαντες ἠριστοποιοῦντο. ἀριστοποιουμένων δὲ αὐτῶν ἔρχεται Μιθραδάτης σὺν ἱπ-
πεῦσιν ὡς τριάκοντα, καὶ καλεσάμενος τοὺς στρατηγοὺς εἰς ἐπήκοον, λέγει ὧδε· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες ἕλληνες, καὶ Κύρῳ πιστὸς ἦν, ὡς ὑμεῖς ἐπίστασθε, καὶ νῦν ὑμῖν εὔνους· καὶ ἐνθάδε εἰμὶ σὺν πολλῷ φόβῳ διάγων. εἰ οὖν ὁρῴην ὑμᾶς σωτήριόν τι βουλευομένους, ἔλθοιμι ἂν πρὸς
ἔχων ὑμᾶς, καὶ τοὺς θεράποντας πάντας † ἄγων. λέξατε οὖν, ἔφη, πρός με, τί ἐν νῷ ἔχετε, ὡς πρὸς φίλον τὲ καὶ εὔνουν, καὶ βουλόμενον κοινῇ σὺν ὑμῖν τὸν στόλον ποιεῖσθαι. βουλευομένοις τοῖς
στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀποκρίνασθαι τάδε, καὶ ἔλεγε Χειρίσοφος· ἡμῖν δοκεῖ, ἢν μέν τις ἐᾷ ἡμᾶς ἀπιέναι οἴκαδε, διαπορεύεσθαι τὴν χώραν, ὡς ἂν δυνώμεθα, ἀσινέστατα· ἢν δέ τις ἡμᾶς τῆς ὁδοῦ ἀποκωλύῃ, διαπολεμεῖν τούτῳ ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα. ἐκ τούτου ἐπειρᾶτο Μιθραδάτης διδάσκειν, ὡς ἄπορον εἴη, βασιλέως ἄκοντος σταθῆναι. ἔνθα

A Quod si iam statuerimus, quē a fronte curare, quem ab vtroq; laterum, quem a tergo quadrati agminis esse oporteat; non necesse sit tum nos deliberare, quum hostes aduenerint, sed milite iam instructo licebit vti. Si quid igitur ab alio rectius perspicitur, aliter res instituitor: sin autem, Cherisophus fronti præsit, præsertim quum sit Lacedęmonius. Vtriusque lateris, duo natu maximi duces, curam habeant: tergum nos ætate minores custodiamus, ego scilicet ac Timasio, vti nūc quidem res habet.

B Quod superest, posteaquam huius ordinis periculum fecerimus, quidquid semper optimum facto videbitur, id consilij capiemus. Si quis meliorem rationem perspicit, eam exponat. Quum nemo aduersaretur, ait: Cui probantur hæc, manum tollat. Itaque res decreta fuit. Et Xenophon: Præstanda iam sunt, inquit, reipsa, quæ a nobis decreta sunt. Qui suos videre desiderat, meminerit debere se virum fortem esse. Nam ceteroqui nequit hoc adipisci. Qui item vita cupit frui, det operam, vt vincat. Victoribus enim, cædes hostium; victis, mors est proposita. Si denique opum quis cupiditate ducitur, id conetur, vt superior euadat. Etenim victorum est, & sua tueri; & ea, quæ victi possident, sibi vindicare.

C Quę quum ab Xenophonte dicta fuissent, surrexerunt omnes; & quū abiissent, plaustra tentoriaque cremarunt. Deinde vasa superuacanea cum indigentibus communicant, cetera in ignem abiiciunt. Post hęc prandent, quo tempore Mithradates cum equitibus triginta circiter venit, ac ducibus in locum, vnde posset exaudiri, vocatis, ait: Equidem Cyro, Gręci, quemadmodum vobis cōstat, fidelis fui, & vobis nunc optime volo, adeoque heic magno cū metu versor. Itaque si quid vos consilij salutaris habere videro, ad vos me cum ministris omnibus cōferam. Quare quid vobis animi sit, mihi & amico, & vestri studioso, & vobiscum proficiscendi, cupido, exponite. Duces, re deliberata, statuerunt respōdendum esse verbis Cherisophi: Decreuimus per hanc regionem quam pacatissime domum iter facere, si per alios liceat. Sin quis iter impediat, cum pro viribus fortiter bello petemus. Tum vero Mithradates ostendere nitebatur, nullam inuito rege salutis iniri posse rationem: deque hoc intel-

Græci impedimenta exurunt.

Mithradates explorator.

lectum est, fidem ei non habendam. Nam & Tissapherni familiaris quidã fidei caussa Mithradati aderat. Proinde visum est ducibus, nihil statui melius posse; quam si, quam diu sint in hostico, bellum præconibus nullis interueniẽtibus gererent. Nam illi accedendo militum animos corrumpebant, atq; inter alios Nicarchum Arcadem cohortis præfectum, qui noctu cum xx hominibus discessit. Post hæc pransi Zathen fluuium traiiciũt, & instructi pergunt, iumentis ac turba inermi in medium recepta. Nõ longe progressi quum essent, prodit iterum Mithradates hic in conspectum cum cc equitibus, sagittariis & funditoribus agilibus & expeditis admodum, cccc, simulans se Græcis amicum accedere. Quum propius abesset, & subito equites ipsorum, & pedites partim emittebant tela, partim fundis nostros vulnerabant. Qui extremo erant in agmine feriebantur impune, quum ipsi nihil nocerent. Nam Cretenses minus ad interuallum, quã Persæ, sagittas mittebant; & quia nudi essent, intra grauis armaturæ milites se recipiebant. Itidem iaculatores minus longe tela emittebant, vt adtingere funditores haud possent. Tum vero Xenophonti visum est persequendum esse hostem, adeoque grauis armaturæ milites, & cetrati, qui cum ipso erant extremo in agmine, tametsi persequerentur, nullum tamẽ ex hostibus ceperunt. Nam equites Græci nullos habebant, & pedites fugientem e lõginquo peditatum hostium exiguo in campo capere non poterant. Non enim longe a copiis ceteris persequi licebat. Præterea barbari equites etiam quum fugerent, nihilo minus vulnerabant sequentes, quippe qui ab equis a tergo sagittas eiacularẽtur. Et quantum spatij persequendo Græci progrediebantur, tantumdem eos pugnando retrocedere necesse erat. Quo factum est, vt die toto non plura, quam xxv stadia conficerent; & sub vesperam in vicos peruenirẽt. Heic vero noua erat anxietas. Cherisophus & ij, qui inter duces maximi natu erant, Xenophontẽ reprehendebant, quod a phalange longius hostem persequutus fuisset; neque id vllo cum hostium incommodo, & suo cum periculo. Quæ quum audiret Xenophon, recte se reprehendi aiebat, ipsa re orationi eorum testimonium perhibente: Verũ equidem, inquit, necessitate adductus sum, vt ipsos persequerer.

Decretum de non admittendis porro præconibus & aliis.

Xenophõtis ingenuitas.

δὴ ἐγιγνώσκετο, ὅτι ὕποπτος εἴη. καὶ γὰρ τῷ Τισσαφέρνους τῆς οἰκείων παρηκολούθει πίστεως ἕνεκα. καὶ ὃν τοῦτον ἔδοξε τοῖς στρατηγοῖς, βέλτιον εἶναι δόγμα ποιήσασθαι, τὸν πόλεμον ἀκήρυκτον εἶναι, ἕως τε ἂν τῇ στολεμίᾳ εἶεν. διέφθειρον γὰρ προϊόντες τοὺς στρατιώτας, καὶ ἕνα γε λοχαγὸν διέφθειραν Νίκαρχον Ἀρκάδα· καὶ ᾤχετο ἀπιὼν νυκτὸς σὺν ἀνδράσιν ὡς εἴκοσι. μετὰ δὲ ταῦτα διαβάντες, καὶ διαβαίντες τὸν ζάθεω ποταμὸν ἐπορεύοντο τεταγμένοι, καὶ ἵππους καὶ τὸν ὄχλον ἐν μέσῳ ἔχοντες. οὐ πολὺ δὲ προελθόντων αὖθις ὑπεφαίνετο πάλιν ὁ Μιθραδάτης, ἱππέας ἔχων ὡς διακοσίους, καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας ὡς τετρακοσίους, μάλα ἐλαφρους καὶ ὀξεῖς· καὶ προσῆλθον, ὡς φίλους ὄντας, πρὸς τοὺς ἕλληνας· ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἐγένοντο, ἐξαπίνης οἱ μὲν αὐτῶν ἐτόξευον καὶ ἱππεῖς καὶ πεζοί, οἱ δ' ἐσφενδόνων καὶ ἐπέβαλλον. οἱ δ' ὁπλοφυλακες τῶν ἑλλήνων ἔπαθον μὲν κακῶς, ἀντεποίουν δὲ οὐδέν. οἵ τε γὰρ κῆτες βραχύτερα τῶν τοξευμάτων ἐτόξευον, καὶ ἅμα φίλοι ὄντες εἴσω τῶν ὅπλων κατεκέκλιντο· οἵ τε ἀκοντισταὶ βραχύτερα τῶν τοξευμάτων ἠκόντιζον ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τῶν σφενδονητῶν. ὃν τοῦτον Ξενοφῶντι ἐδόκει διωκτέον εἶναι, καὶ ἐδίωκον τῶν τε ὁπλιτῶν καὶ τῶν πελταστῶν οἱ ἔτυχον σὺν αὐτῷ ὁπλοφυλακοῦντες. διώκοντες δὲ οὐδένα καθελάμβανον τῶν πολεμίων. οὔτε γὰρ ἵππεῖς ἦσαν τοῖς ἕλλησιν, οὔτε οἱ πεζοὶ τοὺς πεζοὺς ἐκ τοσούτου φεύγοντας ἐδυνατο καταλαμβάνειν ἐν ὀλίγῳ χωρίῳ. πολὺ γὰρ οὐχ οἷόν τε ἦν ἀπὸ τοῦ ἄλλου στρατεύματος διώκειν. οἱ δὲ βαρβάροι ἱππεῖς καὶ φεύγοντες ἅμα ἐπέβαλλον, εἰς τοὐπισθεν τοξεύοντες ἀπὸ τῶν ἵππων. ὁπόσον δὲ προεδιώξαν οἱ ἕλληνες, τοσοῦτο πάλιν ἐπαναχωρῆσαι μεμβμένους ἔδει. ὥστε τῆς ἡμέρας ὅλης διῆλθον οὐ πλέον πέντε καὶ εἴκοσι σταδίων, ἀλλὰ δείλης ἀφίκοντο εἰς τὰς κώμας. ἔνθα δὴ πάλιν ἀθυμία ἦν. καὶ Χειρισοφος καὶ οἱ πρεσβύτατοι τῶν στρατηγῶν Ξενοφῶντα ἤτιωντο, ὅτι ἐδίωκεν ἀπὸ τῆς φάλαγγος, καὶ αὐτός τε ἐκινδύνευε, καὶ τοὺς στολεμίους οὐδὲν μᾶλλον ἐδυνατο βλάπτειν. ἀκούσας δ' ὁ Ξενοφῶν ἔλεγεν, ὅτι ὀρθῶς ἤτιωντο, καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον αὐτοῖς μαρτυρεῖ· ἀλλ' ἐγὼ ἠναγκάσθην διώκειν,

ἐπεὶ

ἐπεὶ ἐώρων ἡμᾶς ἐν τῷ μάχῃ κακῶς μὲν πά- A
σχοντας, αὐτὶ ποιεῖν δὲ οὐδὲν δυναμένους. ὅπῃ δ'
ἐδιωκόμεθ', ἠρώτᾳ, ἔφη, ὑμᾶς λέγειν. κακῶς μὲν
γὰρ οὐδὲν ποιεῖν μᾶλλον ἐδυνάμεθα ὑπὸ τῶν πολεμίων,
ἀνεχωροῦμεν δ' πάνυ χαλεπῶς. τοῖς οὖν θεοῖς
χάρις, ὅτι οὐ σὺν πολλῇ ῥώμῃ, ἀλλὰ σὺν ὀλί-
γοις ἦλθον· ὥστε βλάψαι μὲν μὴ μεγάλα, δη-
λῶσαι δ' ὧν δεόμεθα. νῦν γὰρ οἱ μὲν πολέμιοι τοῖ-
ξεύσει τε σφενδονῶσιν ὅσον οὔτε οἱ κρῆτες αὐτο-
τοξεύειν δύνανται, οὔτε οἱ ἐκ χειρὸς βαλλόντες ἐξι-
κνοῦνται· ὅταν δ' αὖ ἡμεῖς διώκωμεν, πολὺ μὲν οὐχ B
ὁμιλῶ δ', οἷόν τε χωρίον ἀπὸ τῆς βάλλματος διῶκειν· τὸ-
νῦν δὲ ἔνθα μὲν εἰ ταχὺς εἴη τις ἑπόμενος, πολὺ ἂν
διώκων καταλάβοι ἐκ τοξεύματος· ἡμᾶς μὲν
οὖν εἰ μέλλομεν τοὺς εἴργειν, ὥστε μὴ διώκειν
βλάπτειν ἡμᾶς πορευομένους, σφενδονητῆρας τε τῶν
ταχίστην δεῖ καὶ ἱππέων. ἀκούω δ' εἶναι ἐν Ῥόδῳ βάλ-
λοντας ἡμῶν ῥοδίνοις, οὓς τοὺς πολλοὺς φασὶν ἐπι-
στασθαι σφενδονᾶν, καὶ τὸ βέλος αὐτῆς καὶ διπλά-
σιον φέρεσθαι τῶν παρ' ἡμῖν σφενδονῶν· ἐκεῖ μὲν γὰρ,
ὅθεν τὸ χεῖρον πλήθουσι τοῖς λίθοις σφενδονᾶν, ὅπῃ C
βραχὺ ἐξικνοῦνται· οἱ δὲ τὸ βέλτιον καὶ τὸ μολίβδινον
ὑπῆρχον· χρῆσθαι. ὧν οὖν αὐτὸ ὑπισχνοῦμαι ἐγὼ
τίνες πεπόνθασι σφενδόνας, καὶ τάδε· τῷ μὲν
δοῦναι αὐτὸ ἀργύριον, τῷ δὲ δύο πλέκειν ἐθέ-
λοντι δύο ἀργυρίου ἡμιδραχμιαίου, καὶ τῷ σφενδονᾶν
τὸν μὴ ἐθέλοντι δύο μνᾶς ἀποτελέσαι εὐ-
θὺς ἀποσκευὴν, ἵνα ὡς πλείστους ἡμῖν ὠφε-
λήσῃ. ὁρῶ δὲ καὶ ἵππους ἐν τῷ τραύματι, τοὺς
μὲν τινας παρ' ἐμοὶ, τοὺς δὲ ὑπὸ Κλεάρχου καλα-
λελειμμένους, πολλοὺς δὲ καὶ δύο μόνους ἀποδεδρακότας D
σκευοφορίας· αἱ οὖν τούτοις πάντας ἁρμόττουσι
ξαύλες, σκευοφόρα μὲν αὐτὰ ποιῶμεν, τοὺς δὲ ἵπ-
πους εἰς ἱππέας καταστήσωμεν, ἴσως καὶ ἄν τι
τοὺς φεύγοντας ἀνιάσουσιν. ἔδοξε ταῦτα, καὶ ταύ-
της τῆς νυκτὸς σφενδονῆται μὲν εἰς ἑκατοὸν ἐ-
γένοντο, ἵπποι δὲ καὶ ἱππεῖς ἐδοκιμάσθησαν τῇ
ὑστεραίᾳ εἰς πεντήκοντα, καὶ στολάδες καὶ θώ-
ρακες αὐτοῖς ἐποιήθησαν· καὶ ἵππαρχος ἐπε-
στάθη Λύκιος ὁ Πολυστράτου, Ἀθηναῖος. μεί-
ναντες δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν, τῇ ἄλλῃ ἐπο- E
ρεύοντο, τὸ πρῶτον ἀναστάντες. χαράδραν
γὰρ αὐτοῖς ἔδει διαβῆναι, ἐφ' ἣν ἐφοβοῦντο μὴ
ἐπιθοῖντο αὐτοῖς διαβαίνουσιν οἱ πολέμιοι.

Nam videbam nos grauiter adfligi, dum consisteremus; quum nihil ipsi possemus adferre hostibus detrimenti. Quum primum autem persequi cepimus, acciderũt illa sane nobis, quæ dicitis. Etenim nulla re hostem lædebamus, & difficulter admodum retrocedebatur. Quare Diis habeo gratiam, quod non copiosa cum manu, sed cum paucis venerint: vt magnum quidem rebus nostris damnum adferre nõ possent, quid vero nobis esset ex vsu, significarent. Nam sagittis & fundis vtuntur hostes aduersus nos tanto ex interuallo, vt neque Cretenses vicissim eos sagittis petere possint, neque ad eos pertingere alij, qui manu tela torquent: Quod si eos persequi volumus, fieri non potest, vt longo spatio ab exercitu ipsos persequamur. Vbi vero spatium exiguũ est, ibi pedes, ne quidẽ si celer fuerit, peditem persequendo adsequi intra sagittæ ictũ potest. Quare si hos impedire volumus, ne nobis iter facientibus detrimẽtum adferre possint: quamprimum nos & funditores, & equites habere necesse est. Ac nostris quidem in castris esse Rhodios audio, quorum complures fundæ vsum habere cognitum aiunt, eorumq; telum duplo tendere lõgius perhibẽt, quam fundæ Persicæ soleant. Nam hæ propterea, quod lapides eiaculẽtur eos, qui manus implent, ad breue spatiũ pertingunt: Rhodij glandibus etiam plumbeis vti norunt. Quod si ergo considerauerimus, quinam eorum fundas habeant, atq; his partim argentum dederimus, partim alias pretio faciundas locauerimus, & receptis in funditorum ordinem immunitatis aliam quoque rationem inuenerimus: fortasse nonnulli exhibebunt se, qui esse nobis vsui poterũt. Præterea video in castris equos, partim apud mẽ, partim a Clearcho relictos, partim alios bello captos, quibus impedimenta vehuntur. Horum igitur omnium delectu habito, si pro eis iumenta substituemus vehendis impedimentis idonea, & equos ipsos equitibus adornabimus: fortassis & illi hostibus fugientibus aliquid molestię exhibuerint. Probata hęc est sententia, statim nocte illa funditores circiter cc facti sunt, ac postridie tum equi, tum equites qũinquaginta lecti, eisque confectæ † stolades & loricæ. Equitibus præfectus datus est Lycius, Polystrati filius, Athenienſis. Quum autem hoc die, quo substiterant, loco mansissent; postridie mane, quum matutius aliquanto surrexissent, profecti sunt. Erat enim vallis quædam eis transeunda, quam dum transirent, ne hostes ipsos adorirentur, metuebant.

χρησθαι. consilium de fundibus & equitibus instituẽdis

† tunica striata. Cs. sub. Notas.

Mithradatis iacta bundi vanitas.

Quum iam transiissent, offert illis in conspectũ se rursus Mithradates cũ CIↃ equitibus, sagittariis & funditoribus IIIICIↃ. Tot enim à Tissapherne petierat & impetrarat, quippe qui policitus fuerat se, si tantas sibi copias daret, in eius potestatẽ Græcos traditurum. Etenim iam ipsi contemtui erant, quod priore incursu paucis instructus nihil detrimẽti accepisset, ac grauiter se læsisse nos arbitraretur. Quum ergo Græci transita valle, stadia circiter IIX ab ea distarẽt: etiam Mithradates suis cum copiis transit. Erat autem præceptum nostris, quinam persequi hostem cetrati deberent, quique grauis armaturæ milites; & mandatum equitibus, vt fidenter in eos proueherentur: quippe sequuturas satis magnas copias. Iam Mithradates Græcos adsecutus erat, ac fundæ cum telis ad hostem pertingebant, quum signum Græcis tuba datum est: itaque mox in hostem illi cursu feruntur, quibus hoc mandatum erat, equitibus etiam in aduersos se fundẽtibus. Illi vero impetum haud sustinebant, sed ad vallem se recipiebant fuga. Multos hac in persequutione barbari pedites amiserunt, equites in valle viui capti sunt ad XIIX. Cæsos Græci neminis iussu, sed spõte sua fœde lacerarunt; vt maiori cum terrore ab hostibus spectarentur. Atque hostes hoc modo re gesta, discedebant. Græci, quod reliquum diei erat, secure pergẽdo quum confecissent, ad Tigrim amnem perueniunt. Eo loco deserta quædam vrbs erat ampla, cuius nomen Larissa. Habitauerant eam priscis temporibus Medi. Murus habebat XXV pedum latitudinem, altitudinẽ C. Ambitus ad parasangas I I se explicabat. Laterculis fictilibus exstructus erat, & fundamentum suberat lapideum, XX pedum altitudine. Hanc Persarum rex, quo tempore Medis imperium Persæ eripiebant, obsessam capere nullo modo poterat. Sol vero nube tectam perdere non desiit, donec homines defecissent; atque ita capta fuit. Propter vrbem ipsam pyramis erat lapidea, quæ vnius plethri latitudinem habebat, altitudinem duorum. In hac complures erant barbari, qui eo de vicinis pagis confugerant. Inde castris vnis parasangas VI progressi, ad castellũ quoddam magnum, idque desertum perueniunt, situm propter vrbem, cui nomen erat Mespila, quondam a Medis habitatæ.

Larissæ vrbis descriptio.

Mithradates strategemate circumuenitur.

A Ἀφικνοῦνται δὲ αὐτοῖς ὅτι φαίνεται ὁ Μιθραδάτης πάλιν, ἔχων ἱππέας χιλίους, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας εἰς τετρακισχιλίους. Τοσούτους γὰρ ᾔτησε Τισσαφέρνην, καὶ ἔλαβεν, ὑποσχόμενος, ἢν τούτοις λάβῃ, παραδώσειν αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας· καταφρονήσας, ὅτι ἐν τῇ ἐμπροσθεν προσβολῇ ὀλίγοις ἔχων ἔπαθε μὲν οὐδέν, πολλὰ δὲ κακὰ ἐνόμισε ποιῆσαι. ἐπεὶ δὲ οἱ Ἕλληνες Ἀφικνούμενοι ἀπεῖχον τὴν χαράδρας ὅσον ὀκτὼ σταδίους, διέβαινε καὶ ὁ Μι-
B θραδάτης, ἔχων τὴν δύναμιν. παρῄγγελτο δὲ τῶν τε πελταστῶν, οἷς ἔδει διώκειν, καὶ τῶν ὁπλιτῶν, καὶ τοῖς ἱππεῦσιν εἴρητο θαρροῦσι διώκειν, ὡς ἐφεψομένης ἰσχυρᾶς δυνάμεως. ἐπεὶ δὲ ὁ Μιθραδάτης κατεφλέγη, καὶ ἤδη σφενδόναι καὶ ζύμαλα ἔξικνοῦντο, ἐσήμηνε τοῖς Ἕλλησι τῇ σάλπιγγι, καὶ δρόμῳ ἔθεον ὁμόσε οἷς εἴρητο, καὶ οἱ ἱππεῖς ἤλαυνον. οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἔφυγον ὅτι τὴν χαράδραν. ἐν ταύτῃ τῇ διώξει τοῖς βαρβά-
C ροις τῶν τε πεζῶν ἀπέθανον πολλοί, καὶ τῶν ἱππέων ἐν τῇ χαράδρᾳ ζωοὶ ἑλήφθησαν ὡς ὀκτωκαίδεκα. τοὺς δ' ἀποθανόντας αὐτῶν κατέλαβον οἱ Ἕλληνες ἡκίσαντο, ὡς ὅπη φοβερώτατον τοῖς πολεμίοις εἴη ἰδεῖν. καὶ οἱ μὲν πολέμιοι οὕτω προσέξαντες ἀπῆλθον, οἱ δ' Ἕλληνες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας, ἀφίκοντο ὅπη τὸν Τίγρητα ποταμόν. ἐν ταύτῃ πόλις ἦν ἔρημη μεγάλη, ὄνομα δὲ αὐτῇ ἦν Λάρισσα· ὤκηται δὲ ὑπὸ Μη-
D δίων τὸ ἀρχαῖον. τοῦ δὲ τείχους ἦν αὐτῆς τὸ εὖρος πέντε καὶ εἴκοσι ποδῶν, ὕψος δὲ ἑκατόν. τοῦ δὲ κύκλου ἡ περίοδος δύο παρασαγγῶν. ὠκοδόμητο δὲ πλίνθοις χερσαίαις· κρηπὶς δὲ ὑπῆν λιθίνη τὸ ὕψος εἴκοσι ποδῶν. ταύτην βασιλεὺς ὁ πρόσθεν, ὅτε παρὰ Μήδων ἐλάμβανον τὴν ἀρχὴν πέρσαι, πολιορκῶν, οὐδενὶ τρόπῳ ἐδυνάτο ἑλεῖν. ἥλιος δὲ νεφέλην περικαλύψας ἀφάνισε, μέχρις οὗ ἄνθρωποι ἐξέλιπον· καὶ οὕτως ἑάλω. παρὰ ταύτην τὴν πόλιν ἦν πυραμὶς λιθίνη, τὸ μὲν εὖρος ἑνὸς
E πλέθρου, τὸ δὲ ὕψος δύο πλέθρων. ὅπῃ ταύτης πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἦσαν ἐκ τῶν πλησίον κωμῶν ἀποφυγόντες. ἐνταῦθα ἐπορεύθη χωρῶν
σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας ἓξ, πρὸς ἵππους

ἔρημον μέγα πρὸς τῇ πόλει κείμενον· ὄνομα δὲ ἦν τῇ πόλει Μέσπιλα. Μήδων αὐτὴν ποτε οὖσαν.

ιω ϛ

ἐῶ· ἦν μὲν κρηπὶς λίθου ξεστοῦ κογχυλιάτου, τὸ A Huius crepido de polito lapide conchyliato erat, latitudine L pedum, totidemq; pedum altitudine. Supra hanc murus lateritius exstructus erat, cuius habebat latitudo pedes L, altitudo C. Ambitus erat parasangarum VI. Huc ferebatur Media regis vxor fugisse, quo tẽpore Medis ademtum fuit a Persis imperium. Vrbem ipsam Persarum rex quum obsideret, neque temporis diuturnitate, neque vi capere poterat. Tamdem Iupiter habitatores eius adtonitos reddidit, atque ita capta est. Inde parasangas I V vnis castris absoluerunt. Ad ea castra Tissaphernes eis se obtulit, cum equestribus copiis suis, & Orontæ exercitu, cum quo regis erat nupta filia: itidemq; cum barbaris, quos secum Cyrus in Asiam superiorem duxerat, & cum quibus regis frater opem fratri laturus venerat, ac præter hos cum iis etiam, quoscumque rex ei dederat, vt ingens adeo videretur esse exercitus. Quum propius accessisset, nõnullos suorum globos a tergo constituebat, nonnullos ad latera transferebat: neque tamen adoriri Græcos audebat, quod periculo se noliet exponere: tantum fundis suos, & sagittis vti iubebat. Posteaquam Rhodij hinc inde dispositi fundis vti ceperunt, & sagittarij Scythas imitantes, sagittas eiaculari, quorum nemo ab hoste aberrabat, vti sane id facile fieri non poterat, etiamsi quis etiam magnopere cuperet: Tissaphernes celerrime se extra ictum telorum, idem & ceteri eius globis faciẽtibus, recepit: quodq; diei reliquum erat, illi progrediebantur, sequebantur hi; nec semel tunc cepta velitatione barbari amplius eis incumbebant. Nam Rhodij longius, quam Persæ, ac plurimi illi sagittarij, tela mittebãt. Sunt & Persici arcus ingentes. itaque si quæ sagittæ hostium intercipierentur, eę Cretensibus etiam vsui erant; qui numquam non sagittis hostium vtebantur, easque sursum excutiendo lõgum ad interuallum eiaculari discebant. Præterea permulti nerui, & plumbi copia in vicis reperiebantur, quæ vsui ad fundas erant. Atque hoc die Græci, quum in vicos delati, castra in eis locassent; barbari discedebant, ea velitatione superati. Postridie Græci eodem loco frumentationis caussa commorabãtur, quod illis in vicis magna esset frumenti copia. Atque ita postridie per planiciem faciebant iter; subsequente ipsos Tissapherne, ac velitationibus lacessente. Ibi tum animaduersum a Græcis est,

πῆχυς

Quo pacto vrbẽ Mespila Persicus rex ceperit.

Qui consilij Xenophontis successum fuerit.

ἐοίνουν

agmen quadratum æqualium laterum nõ satis esse commodam aciem, si hostes pone sequantur. Necesse est enim, vt si quadrati latera coierint, quum vel angusta via est, vel montes ita facere cogunt, vel pontes, grauis armaturæ milites loco suo excludantur, egreque procedant, quum partim premãtur, partim perturbentur. Quo fit, vt ordinibus turbatis necessario nullus eorum sit vsus. Vbi vero cornua rursus explicantur, diuelli eos necesse est, qui ante in artum redacti loco suo excludebantur; adeoq; medium inter cornua spatium vacuum esse, molestiaque milites adfici, quibus hoc accidat hoste sequente. Quod si pons transeundus esset, aut alia quæpiam via difficilis; vnusquisque properabat, & ceteros primus anteuertere conabatur. Quo fiebat, vt tum quoque facilius inuadi ab hostibus possent. Hæc quum duces animaduertissent, cohortes sex instituebãt, quarum singulæ milites c haberent, eisq; ductores præficiebant: & alios quinquagenum præfectos, & manipularios duces. Hi cohortium præfecti quum progrediebantur, si quidem coirent cornua, postremi subsistebãt, vt nequid cornibus molestiæ crearetur. itaque etiam extra cornua ducebant. Sin quadrati agminis latera laxarentur, complebãt medium, & quidem per cohortes, si artius esset id, quod laxatũ erat: sin latius, per quinquagenos: sin latissimum, per manipulos; vt semper id, quod in medio loco cõtineretur, cõfertum esset. Quo fiebat, vt si quis locus vel pons transeundus esset, non perturbarentur; sed vicissim singuli cohortium ductores transirent: itemque si phalange opus esset, aderãt. Hac ratione ad quarta castra progressi sunt. Ad quinta quum pergerent, regiam quamdam conspexerunt, & circum eam multos vicos: via, quæ tendebat ad hũc locum, per editos colles ducente, qui colles a monte, sub quo vicus erat, oriebãtur. Eos colles Græci lubentes videbant, vt cõsentaneum erat, qui hostes haberent equites: sed tamen quum in itinere de planicie primum in collem adscendissent, rursum descendebant, vt in alterum adscenderent. Tum vero barbari adesse, deque superiore loco deorsum iacere, fundas torquere, sagittas mittere, verberibus ad hoc compulsi. Quare multi vulnerabantur, ac Græci, qui expediti erant, discedebant inferiores, intra grauis armaturæ militũ ordines concluſi. Adeoq; nulli eo die vsui erant funditores & sagittarij Græci, quũ intra militum

Cur agmẽ quadratũ non satis commodũ, hoste sequente.

A ὅτι πλαίσιον ἰσόπλευρον πονηρὰ τάξις εἴη πολεμίων ἑπομένων. ἀνάγκη γάρ ἐστιν, ἢν μὲν συγκύπτῃ τὰ κέρατα τοῦ πλαισίου, ἢ ὁδοῦ στενοτέρας οὔσης, ἢ ὀρέων ἀναγκαζόντων, ἢ γεφύρας, ἐκθλίβεσθαι τοὺς ὁπλίτας, καὶ πορεύεσθαι πονήρως, ἅμα μὲν πιεζομένους, ἅμα δὲ καὶ ταραττομένους· ὥστε διαῤῥήξεις εἶναι ἀνάγκη, ἀτάκτους οὔσας. ὅταν δ' αὖ διαχῇ τὰ κέρατα, ἀνάγκη διαπεπᾶσθαι τοὺς τότε ἐκθλιβομένους, καὶ κενὸν γίγνεσθαι τὸ μέσον τῶν κεράτων, καὶ ἀθυμεῖν τοὺς ταῦτα πάσχοντας, τῶν πολεμίων ἑπομένων. καὶ ὁπότε δέοι γέφυραν διαβαίνειν, ἢ ἄλλῃ τινὰ διάβασιν, ἔσπευδεν ἕκαστος, βουλόμενος φθάσας πορεύεσθαι· καὶ διεπίπτειν ἂν ἐν αὐτῷ τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔγνωσαν οἱ στρατηγοί, ἐποίησαν ἓξ λόχους ἀνὰ ἑκατὸν ἄνδρας, καὶ λοχαγοὺς ἐπέστησαν, καὶ ἐνίους πεντηκοντῆρας, καὶ ἐνίους †συνωμοτάρχας. οὗτοι ὁπόταν μὲν πορεύωνται οἱ λοχαγοί, ὁπότε μὲν συγκύπτοιεν τὰ κέρατα, ὑπεμένουν ὕστεροι, ὥστε μὴ ἐνοχλεῖν τοῖς κέρασι. ὁπότε δὲ παρῆγεν ἔξω τῶν κεράτων. ὁπότε δὲ διάσχοιεν αἱ πλευραὶ τοῦ πλαισίου, τὸ μέσον ἀνέζευγνυον, εἰ μὲν στενότεροι εἴη ὃ διέχον, κατὰ †λόχους· εἰ δὲ πλατύτερον, κατὰ πενηκοντῆρας· εἰ δὲ πολὺ πλατύ, κατὰ συνωμοτίας. ὥστε ἀεὶ ἔκπλεων εἶναι τὸ μέσον. εἰ δὲ καὶ διαβαίνειν τινὰ δέοι διάβασιν ἢ γέφυραν, οὐκ ἐπεράτουν, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει οἱ λοχαγοὶ διέβαινον. καὶ εἴποτε δέοι τὴν φάλαγγος, ὁπότε παρήσαν ἅπαντες, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπορεύθησαν ταξάμενοι τετράγωνοι· ἐνίοτε δὲ καὶ πέμπλον ἐπορεύοντο ταξάμενοι, εἶδον βασίλειόν τι, καὶ περὶ αὐτὸ κῶμαι πολλαί, τό τε ὁδὸν ποιοῦν ὃ χωρίον τοῦτο διὰ γηλόφων ὑψηλῶν γιγνομένων, οἱ κατῆκον ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὑφ' ᾧ ἐκεῖνο κώμη. καὶ εἶδον μὲν τοὺς γηλόφους ἅσμενοι οἱ Ἕλληνες, ὡς εἰκός, τῶν πολεμίων ὄντων ἱππέων. ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐκ τοῦ πεδίου ἀνέβησαν ὅτι τὸν πρῶτον γήλοφον, καὶ κατέβαινον ὡς ὅτι τὸ ἕτερον διαβησόμενοι. ἐνταῦθα †ἐπιγίγνονται οἱ βάρβαροι, καὶ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ ὅτι ὁ πρανὲς ἔδωκον, ἐσφενδόνων, ἐτόξευον ἐκ τοῦ μαστίγων, καὶ πολλοὺς καὶ ἐπίτρωσκον, καὶ ἐκράτησαν τῶν ἑλληνικῶν γυμνητῶν, καὶ κατέκλεισαν αὐτοὺς εἴσω τῶν ὅπλων. ὥστε πολυτάπασι ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἄχρηστοι ἦσαν, ἐν τῷ ὄχλῳ ὄντες, καὶ οἱ σφενδονῆται καὶ οἱ

B

C

D

E

συνωμότας.

τοὺς λοχαγούς

ἐπιγίγνονται οἱ βάρ. καὶ ὁπὸ ὑψ. ἐς τὸ πρανὲς

χὴ οἱ βέξόται. ἐπεὶ ὃ πιεζόμενοι οἱ ἕλλωες ἐπε- A se turbam abderent. Ita quùm vrgerentur
χείρησαν διώκειν, σχολῇ μὲν ὅπῃ ὃ ἄκρον ἀφι- Græci, ac propterea hostes persequi nite-
κνοῦνται, ὁπλῖται ὄντες· οἱ δὲ πολέμιοι τάχὸ rentur; tarde in cliuum perueniebãt, vt qui
ἀπιπή- †ἀνεπήδων. πάλιν ὃ, ὁπότε ἀπίοιεν πρὸς ὃ graui etiã armatura onerarẽtur, hoste inte-
δων ἄλλο στράτευμα, ταὐτὰ ἔπασχον· καὶ ὅπῃ τῷ rim retrorsum celeriter resiliente. Idẽ ipsis
δευτέρου γηλόφου ταὐτὰ ἐγίγνετο. ὥστε ἀπὸ τ accidebat, quũ ad aliud agmen hostiũ ten-
τρίτου γηλόφου ἔδοξεν αὐτοῖς μὴ κινῆσαι τοὺς στρα- debant. Quumq; hoc etiam altero in col-
τιώτας· πλὴν ἀπὸ τ δεξιᾶς πλευρᾶς ὃ πλαγ- le ipsis vsuueniret, visum est de cliuo tertio
σίου ἀνήγαγον πελταστὰς πρὸς ὃ ὄρος. ἐπεὶ milites mouendos nõ esse: tantum a latere
δ' ὅτοι ἐγίγνοντο κατ' τ ἐπομένων πολεμίων, dextro quadrati agminis cetratos in mon-
οὐκέτι ἐπετίθεντο οἱ πολέμιοι τοῖς καταβαί- B tem ducebant. Illi quum supra hostes eua-
νουσι, δεδοικότες μὴ ἀπολειφθεῖεν, καὶ ἀμ- sissent, qui a tergo ipsos sequebantur: non
φοτέρωθεν αὐτῶν ἐγίγνοντο οἱ πολέμιοι. οὕτω δ iam amplius ij descendentes inuadebant.
λοιπὸν τῆς ἡμέρας πορευόμενοι, οἱ μὲν τῇ ὁδῷ Metuebant enim, ne a suis abscissi, vtraque
κατ' τὰς γηλόφους, οἱ δ' κατ' ὃ ὄρος ὅπῃ παιόν- parte hostes haberent. Ita tum id, quod di-
τες, ἀφίκοντο εἰς τὰς κώμας, καὶ ἀδρὶς κατέση- ci reliquum erat, in itinere quum consum-
σαν ὀκτώ. πολλοὶ γὰρ ἤδη οἱ τετρωμένοι. ἐν τούτῳ sissent; aliis via, quæ per colles ducebat, a-
ἔμειναν ἡμέρας ἕξ καὶ τῶν τετρωμένων ἕνεκα, καὶ liis per montem proficiscentibus, ad vicos
ἅμα ὅπῃ τήδεα πολλὰ εἶχον, ἄλευρα, οἶνον, perueniunt. Heic medicos octo constitu-
κεφαλὰς ἵππους συμβεβλημένας πολλάς. ταῦ- uunt, quod permulti vulnerati essent. Ibi-
συνηγμένα ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὰ τῷ σατράπου τῇ χώ- C dem triduum sunt commorati partim vul-
τὰ ὃ †συνηγμένα ἐν τῷ σατράπου τῇ χώ- neratorum caussa, partim quia commea-
ρας. τετάρτῃ δ' ἡμέρᾳ καταβαίνουσιν εἰς τὸ tus magna erat his locis copia, farinæ, vini,
πεδίον. ἐπεὶ ὃ κατέλαβεν αὐτοὺς Τισσαφέρνης hordei, quod equis cõgestum fuerat. Nam
σὺν τῇ δυνάμει, †ἐδίδαξε τοὺς ἕλλωας τῇ hæc vniuersa in vsum eius, qui regionis e-
διδάξεν αὐτὸς ἡ ἀνάγκη κατ. δυνάλῃ καλασκηνῆσαι ἔ πρῶτον εἶδον κώμην, rat satrapa, fuerant comportata. Die quar-
χὴ μὴ πορεύεσθαι ἔτι μαχομένους. πολλοὶ γὰρ to in campum descendunt. Quumq; Tis-
ἦσαν ἀπόμαχοι τετρωμένοι, καὶ οἱ ἐκείνους φέ- saphernes suis cum copiis eos adsequutus
ροντες, καὶ οἱ τῶν φερόντων τὰ ὅπλα δεξάμε- esset, docuit ipsos, vt necessario castra col-
νοι. ἐπεὶ ὃ καλεσκεύασαν, χὴ ἐπεχείρησαν αὐ- locarent in primo quoque vico, qui se of-
τοῖς ἀκροβολίζεσθαι οἱ βάρβαροι πρὸς τὴν ferret, neque inter eundum prœliarentur.
κώμην πρόσω ἐόντες, πολὺ πρόσω οἱ ἕλλωες. D Permulti enim ad pugnam, propter vul-
πολὺ γὰρ διέφερεν ἐκ τ χώρας ὁρμῶντας ἀλέ- nera, inutiles erant; itidemque illi, qui vul-
ξασθαι, ἢ πορευομένους ὅπισθεν τοῖς πολεμίοις neratos gestabant; ac rursum, qui horum
μάχεσθαι. ὡίκει δ' ὧν ἤδη δείλη, ὥρα ὧν gestabant arma. Quum iam castra metati
ἀπιέναι τοῖς πολεμίοις. οὔπω γὰρ μέσον ἀπε- essent, ac barbari ad velitationes eos lacef-
στρατοπεδεύοντο οἱ βάρβαροι τῶν ἑλλωικῶν ferent, ad ipsum vsque vicum delati longe
ἑξήκοντα σταδίων, φοβούμενοι μὴ τῆς †νυκτὸς superiores erant Græci. Nam multo præ-
νυκτὸς οἱ ἕλλωες ὅπισθοῖντο αὐτοῖς. πονηρὸν γὰρ νυκτὸς ὅτι στρά- stabat, facto ex vico impetu hostem repri-
ὅπισθ. τευμα πρόσοικον. οἵτε γὰρ ἵπποι αὐτοῖς δέδενται, καὶ mere; quam inter proficiscendum aduer- Idẽ supra, pag. 80. tradidit.
ὡς ὅπι πολὺ πεποδισμένοι εἰσὶ, τῶν μὴ φεύ- sus eos irruẽtes dimicare. Quum aduespe-
γειν ἕνεκα, εἰ λυθείησαν. ἐάν τε τὶς θόρυβος γέ- E rasceret, abeundi hostibus visum est esse
γηται, δεῖ ὅπισάξαι τὸν ἵππον πρόσω ἀνδρὶ, καὶ tempus. Non enim vmquam barbari intra
χαλινώσαι δεῖ, καὶ θωρακιδέντα ἀναβῆναι LX stadium a Græcis castra metabantur.
χαλεπὰ νύκτωρ ὅπῃ τὸν ἵππον. ταῦτα δὲ πάντα †χαλεπὸν νυ- Etenim metuebant, ne Græci noctu ipsos
θόρυβος ὄντος. τού- κτὸς, ἅτε καὶ θορύβου ὄντος, ποιεῖν. τού- inuaderẽt. Sunt certe Persarum castra no-
του ἕνεκα πόρρω ἀπεσκεύασαν τῶν ἑλλώων. ctu perincommoda. Nam & equi ipsorum
alligantur, ac plerumque pedicis constri-
cti tenentur, ne si soluti sint, aufugiant.
Quod si quis tumultus incidat, necesse est
homini Persico equus insternatur, necesse
est frenetur, atq; vbi iam quis lorica se mu-
nierit, equũ cõscendat necesse est. Ea vero
vniuersa noctu difficulter fiũt, quo tẽpore
tumultus esse solẽt. Hęc erat caussa, quam-
obrẽ lõge a Græcis castra sua remouerent.

Quum autem Græci animaduerterẽt, velle ipſos diſcedere, idque denuntiari: per prędones ſuis indicabant, vt quiſque ſe pararet, idq; ſic, vt audiri ab hoſtibus poſſet. Itaque barbari aliquamdiu ab itinere faciundo ſe cohibebant, verum nocte iam imminente abierunt. Non enim conducere ſibi putabant, vt noctu profecti in caſtra reuerterentur. Quum eos Græci iam certo diſcedere viderent, etiam ipſi caſtris motis pergebant, & ad LX ſtadia progrediebantur. Quo factum eſt, vt tanto ex interuallo caſtra diſtarent, vt neque die altero, neque tertio hoſtes vſquam adparerẽt. Quarto tamdem barbari, quum noctu eos anteuertiſſent, locum altitudine ſua peropportunum occupant, qua Græci tranſituri erant; nimirum mõtis iugum, ſub quo deſcenſus ad planiciem patebat. Cheriſophus vbi vidiſſet iugum montis eos antecepiſſe, Xenophontem ab agmine extremo arceſſit, eumque cum cetratis ad primam aciem adeſſe iuſſit. Verum Xenophon cetratos non duxit, quod Tiſſapherncm cum copiis oſtendere ſe videret: ſed ipſe aduectus equo ad Cheriſophũ, Quãobrem me arceſſis? inquit. Id vero tibi vel videre licet, ait. Nam occupatus eſt collis ille, qui viæ imminet, qua deſcendendum erit: neque tranſire nobis licebit, ſi nõ hoſti deiiciemus. Tu vero cur cetratos non adduxiſti? Quod, inquit, viſum non fuiſſet relinquere poſterius agmẽ deſertũ, quum hoſtes ſe oſtenderent. Sedenim tempus eſt conſultandi, quo pacto quis eos de colle deiiciat. Ibi tum Xenophon videt montis verticem copiis ſuis imminere, atq; ab hoc ad collem illum, in quo erant hoſtes, aditum quemdam eſſe. Itaque mox: Optimum fuerit, inquit, Cheriſophe, quamprimum nos ad illud cacumen tendere. Nam illo occupato, viæ non poterunt imminere amplius. Tu, ſi ita videtur, ad exercitum maneto: equidem eo tendere cogito. Sin hoc mauis, tu in montem pergito, atque ego heic ſubſiſtam. Equidem tibi, ait Cheriſophus, optionem do, vtrum velis eligendi. Xenophon quum ſe minorem natu diceret, proficiſcendi munus ſibi poposcit. Milites tantum quoſdam ex fronte ſibi adiungi iubet. Nam longum erat, aliquos ab agmine extremo ſumere. Et Cheriſophus vna cum ipſo cetratos, qui erant primo in agmine, mittit; atque etiam ſumtos de quadratæ aciei medio.

A ἐπεὶ ὃ ἐγίγνωσκον αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες βουλομένους ἀπιέναι, καὶ ἀφαγγελλομένους, ἐκήρυξε τοῖς ἕλλησι † κατασκευάσασθαι, ἀκηδοίτων τῶν πολεμίων. καὶ χρόνον μέν τινα ἐπέσχον τῆς πορείας οἱ βάρβαροι· ὅπως δ' ὀψὲ ἐγίγνετο, ἀπῆσαν. οὐ γὰρ ἐδόκει λυσιτελεῖν αὐτοῖς νυκτὸς πορεύεσθαι, καὶ καταλύεσθαι ὅπου τὸ στρατόπεδον. ὅπως δ' ὡς σαφῶς ἀπιόντας ἤδη ἑῴρων οἱ Ἕλληνες, ἐπορεύοντο καὶ αὐτοὶ ἀναζεύξαντες, καὶ διῆλθον ὅσον ἑξήκοντα σταδίους· καὶ γίγνεται ξυστὸν

B μεταξὺ τῶν † στρατευμάτων, ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ στρατοπεδεύσασθαι τῶν οὐκ ἐφαίνοντο οἱ πολέμιοι, οὐδὲ τῇ τρίτῃ· τῇ δ' ἐπιούσῃ τετάρτῃ νυκτὸς † προσελθόντες, καὶ λαλαμβάνουσι χωρίον ὑπὲρ δεξιὸν οἱ βάρβαροι, ἧπερ ἔμελλον οἱ Ἕλληνες παριέναι, ἀκρωνυχίαν ὄρους, ὑφ' ᾧ ἡ κατάβασις ἦν εἰς τὸ πεδίον. ὅπως δ' ἑώρα Χειρίσοφος προκατειλημμένην τὴν ἀκρωνυχίαν, καλεῖ Ξενοφῶντα ἀπὸ τῆς οὐρᾶς· καὶ κελεύει λαβόντα τοὺς πελταστὰς προσβοηθεῖσθαι εἰς τὸ πρόσθεν. ὁ δὲ Ξενο-

C φῶν τοὺς μὲν πελταστὰς οὐκ ἦγε. (ὅτι φαινόμενον γὰρ ἑώρα Τισσαφέρνην, καὶ τὸ στράτευμα πολύ) αὐτὸς δὲ προσελάσας ἠρώτα, τί καλεῖς; ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· ἔξεστιν ὁρᾷν. προκατείληπται γὰρ ἡμῖν ὁ χωρὶς τῆς καταβάσεως λόφος, καὶ οὐκ ἔστι παρελθεῖν, εἰ μὴ τούτους ἀποκτείνομεν. ἀλλὰ τί οὐκ ἦγες τοὺς πελταστάς; ὁ δὲ λέγει, ὅτι οὐκ ἐδόκει αὐτῷ ἔρημα καταλιπεῖν τὰ ὄπισθεν, ὅτι φαινομένων τῶν πολεμίων. ἀλλὰ μὴν ὥρα γ', ἔφη, βουλεύεσθαι, πῶς τις τοὺς ἄνδρας ἀπελᾷ τοῦ λόφου.

D ἐνταῦθα Ξενοφῶν ὁρᾷ τὸν ὄρθιον τὸν χαμαὶ χωρὶς τοῦ ἑαυτοῦ στρατεύματος οὖσαν, καὶ ἀπὸ ταύτης ἔφοδον ὅτι τὸν λόφον, ἔνθα ἦσαν οἱ πολέμιοι. καὶ λέγει· κράτιστον, ὦ Χειρίσοφε, ἡμῖν ἰέναι ὡς τάχιστα ὅτι ὄρθιον ἀκρον. ἐὰν γὰρ τοῦτο λάβωμεν, οὐ διώσονται μένειν χωρὶς τῆς ὁδοῦ. ἀλλ' εἰ βούλει, μένε ὅτι τοῦ στρατεύματος· ἐγὼ δὲ ἐθέλω πορεύεσθαι. εἰ δὲ χρῄζεις, πορεύου ὅτι τὸ ὄρθιον· ἐγὼ δὲ μενῶ αὐτοῦ. ἀλλὰ δίδωμί σοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ὁπότερον βούλει ἑλέσθαι. εἰπὼν ὁ Ξενοφῶν,

E ὅπι νεώτερός ἐστιν, αἱρεῖται πορεύεσθαι. κελεύει δὲ οἱ συμπέμψαι ἀπὸ τοῦ σώματος ἄνδρας. μαχαὶ γὰρ ἐνῆν ἀπὸ τῆς † εὐρυχωρίας λαβεῖν. καὶ ὁ ὕραξ

Χειρίσοφος συμπέμπει τοὺς ἀπὸ τοῦ σώματος πελταστάς. ἔλαβε δὲ τοὺς ἐν μέσῳ τοῦ πλαισίου.

συνέπεσθαι

σὺν ἑπτακισχιλίοις ὁπλίταις ἐξῆλθεν αὐτοῖς καὶ τοὺς διακοσίους ὁ Χερίσοφος, οὓς αὐτὸς εἶχε τῶν ὁπλιτῶν ὁπὶ τῷ στόματι τοῦ πλαισίου. ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο ὡς ἐδύναντο τάχιστα. οἱ δὲ ὁπὶ τοῦ λόφου πολέμιοι ὡς ἐνόησαν αὐτῶν τὴν πορείαν ὁπὶ τὸ ἄκρον, δρόμῳ καὶ αὐτοὶ ὥρμησαν ἅμιλλᾶσθαι ὁπὶ τὸ ἄκρον. καὶ ἐνταῦθα πολλὴ μὲν κραυγὴ ἦν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατεύματος, παρακελευομένων τοῖς ἑαυτῶν, πολλὴ δὲ κραυγὴ τῶν ἀμφὶ Τισσαφέρνην τοῖς ἑαυτῶν παρακελευομένων. Ξενοφῶν δὲ παρελαύνων ὁπὶ τοῦ ἵππου, παρεκελεύετο· ὁπὶ ἄνδρες, νῦν † εἰς τὴν ἑλλάδα νομίζετε ἅμιλλᾶσθαι, νῦν περὶ παῖδας καὶ γυναῖκας· νῦν ὀλίγον πονήσαντες χρόνον ἅμα χεῖ τὸν λοιπὸν πορευσόμεθα. Σωτηρίδας δὲ ὁ σικυώνιος εἶπεν· οὐκ ἴσον, ὦ Ξενοφῶν, ἐσμέν. σὺ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππου ὀχῇ, ἐγὼ δὲ χαλεπῶς κάμνω, τὴν ἀσπίδα φέρων. καὶ ὃς, ἀκούσας ταῦτα, καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου, ὠθεῖτο αὐτὸν ἐκ τῆς τάξεως, καὶ τὴν ἀσπίδα ἀφελόμενος, ὡς ἐδύνατο τάχιστα ἐπορεύετο. ἐτύγχανε δὲ καὶ θώρακα ἔχων τῶν ἱππικῶν, ὥστε ἐπιέζετο. καὶ τοῖς μὲν ἔμπροσθεν † ὠθάζων παρεκελεύετο, τοῖς δὲ ὄπισθεν παιώνιαν μόγις ἐπομένοις. οἱ δὲ ἄλλοι στρατιῶται παίοντες, καὶ βάλλοντες καὶ λοιδοροῦντες τὸν Σωτηρίδην, ἕως ἠνάγκασαν λαβόντα τὴν ἀσπίδα πορεύεσθαι. ὁ δέ, ἀναβὰς ὁπὶ τοῦ ἵππου, ἕως μὲν βάσιμα ἦν, ἦλαυνε· ἐπεὶ δὲ ἄβατα ἦν, καταλιπὼν τὸν ἵππον, ἔσπευδε πεζῇ. καὶ φθάνουσιν ὁπὶ τῷ ἄκρῳ γιγνόμενοι τοὺς πολεμίους. ἔνθα δὴ οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφευγον, ἢ ἕκαστος ἐδύνατο, οἱ δὲ ἕλληνες εἶχον τὸ ἄκρον. οἱ δὲ ἀμφὶ Τισσαφέρνην καὶ Ἀριαῖον ἀποτρεπόμενοι ἄλλην ὁδὸν ᾤχοντο. οἱ δὲ ἀμφὶ Χερίσοφον, καταβάντες εἰς τὸ πεδίον, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν κώμῃ μεστῇ πολλῶν ἀγαθῶν. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι κῶμαι πολλαί, πλήρεις πολλῶν ἀγαθῶν ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ πρὸς τῷ ποταμῷ. ἐνίκα δὴ τὴν δείλην, ἐξαπίνης ὁπτι φαίνονται οἱ πολέμιοι ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ τῶν ἱππέων κατέκοψάν τινας τῶν ἐσκεδασμένων ἐν τῷ πεδίῳ καθ' ἁρπαγήν. καὶ γὰρ νομαὶ πολλαὶ βοσκημάτων διαβιβαζόμεναι εἰς τὸ πρᾶον τοῦ ποταμοῦ κατελήφθησαν. ἐνταῦθα Τισσαφέρνης, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, καίειν ἐπεχείρησαν τὰς κώμας.

A Præterea iussit, vt eum illi c c c sequerentur, quos habebat ipse lectos milites in fronte quadrati agminis. Inde, quam poterant celerrime, progressi sunt. Hostes, qui erant in colle, quum iter ipsorum, quod ad cacumen tenderet, animaduerterent: mox & ipsi certatim eo se conferre ceperunt. Ingens tum clamor Græci exercitus audiri, cohortantis suos: ingens eorum, qui cum Tissapherne erant, ac suos itidem excitabant. Xenophon autem obequitans, hoc modo suos exhortabatur:
B Nunc vobis, milites, de reditu in Græciam, nunc de reditu ad vxores ac liberos, propositum esse certamen existimate: nūc si exiguum ad tempus laboris tolerantes fuerimus, deinceps sine prœlio licebit iter facere. Heic Soteridas Sicyonius: Non æqua, inquit, nostrum est condicio, Xenophon. Nam tu equo veheris, ego scutum portans, grauiter defatigor. Quæ quum audiisset Xenophon, ex equo desilit, & homini loco perturbato clupeum adimit, quamque celerrime poterat, pergit. Forte tunc etiám lorica equestri indutus erat, qua licet premeretur, nihilo tamen sequius & anteriores exhortabatur, vt procederent: & posteriores, qui vix sequebantur, vti pergerent. Milites ceteri Soteridam cædendo, iaciendo, conuiciis proscindendo, tamdem cogunt recepto clupeo pergere. Xenophon equo conscenso, quam quidem diu loca hæc equitationi idonea erant, eques præibat: quum inaccessa fieri cepissent, equo relicto pedes festinabat. Quo factum, vt citius, quam hostes, in cacumen peruenirent.
D Tum vero conuersi barbari, quo quisque poterat, fugiebant, Græcis verticem obtinentibus. Tissaphernis & Ariæi milites aliam ad viam se vertentes, abibant. Cherisophi copiæ, quum in planiciem descendissent, quodam in vico castra locabant, qui copiis omnibus refertissimus esset. Erant & alij vici plures in planicie, secundum Tigrim fluuium sita, omni rerum vtilium genere plane referti. Vespere se hostes in planicie subito ostendunt, ac nonnullos Græcos, ad prædam per campum hinc inde sparsos, interficiunt. Nam pecorum agmina complura translata trans fluuium, heic capta sunt. Tissaphernes cū suis vicos exurere conabatur.

Xenophontis illustre factum.

Quo factum, vt Græci quidam mirifice A deiectis animis essent, qui cogitarent, si commeatus incenderetur, non habituros vnde alium sumerent. Et Cherisophi quidem milites, posteaquam suis opem tulissent, redibant. Xenophon vero quum descendisset, ordines obequitans, Græcis ope lata redeuntibus: Videtis, inquit, concedere nobis barbaros, regionem totã nostrã esse. Nam quæ a nobis impetrabant id temporis, quum fœdera nobiscum sanciret, ne quis scilicet regis agrum exurendo perderet: ea nunc ipsi faciunt, quasi si ditionem alienam exurerent. Quod si alicubi commeatum vllum sibi ipsis reliquerint, videbunt nos etiam eo proficisci. Enimuero, mi Cherisophe, arbitror equidem aduersus exurentes opem ferendam esse, ac si regio hæc nostra foret. Ego vero non arbitror, ait Cherisophus: sed potius nos etiam excitemus incendia, quo fiet, vt citius ipsi desinant. Ad tabernacula ventum quum esset, commeatui conquirendo reliqui intenti erant: at duces, cohortiumque præfecti, conueniebant. Erat enim magna rerum difficultas. Ex parte vna montes præardui cernebantur, ex altera flumen tantæ altitudinis, vt ne hastæ quidem, quibus vadum tentaretur, quidquam exstarent. Hac rerum in difficultate quum hærerent, Rhodius quidam accedens: Ego vero, inquit, traiicere ad quater mille grauis armaturæ pedites volo, si mihi suppeditaueritis ea, quibus opus erit, ac pro mercede præbueritis talentum. Interrogatus, quibus rebus egeret: Vtribus, ait, bis mille. Videoautem heic permultas pecudes, & capras, & bo- D ues, & asinos; quibus si coria detrahantur & inflentur, facilem nobis traiectum præstabunt. Etiam vinculis iis mihi opus erit, quibus ad iumenta vtimini. His vbi vtres connexuero, quolibet eorum ad alterum adplicato, adpensis lapidibus, iisque ancorarum ritu demissis, deinde deductis in aquam vtribus, & vtraque parte colligatis, virgulta imponam, & terram ingeram. Statim quidem certe intelligetis, nequaquam futurum, vt mergamini. Nam vtres singuli binos facile sustinebunt, quo minus mergantur. Vt autem non vacillent, tum virgulta tum terra impedient. Quod quum duces audiissent, visum est eis inuentum non inelegans esse; facinus ipsum tale, quod perfici non posset. Nam permulti equites trans flumen erant, qui ipsos essent impedituri; ac ne primis quidem concessuri, vt quidquam horum molirentur. Itaque postridie retrocedebant

Consilium Rhodij militis de traiiciẽdo flumine.

καὶ τῶν ἑλλήνων μάλα ἠθύμησάν τινες, ὁρῶντες μὴ τὰ ὀπιτήδεια, εἰ καύσειεν, ὅθεν ἔχοιεν ὁπόθεν λαμβάνοιεν. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Χειρίσοφον ἀπῆσαν ἐκ τῆς βοηθείας. ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἐπεὶ κατέβη, παρελαύνων ὀπίσω τὰς τάξεις, ὡς ἐκ τῆς βοηθείας ἀπῆσαν οἱ ἕλληνες, ἔλεγεν· ὁρᾶτε, ὦ ἄνδρες ἕλληνες, ὑφιέντας τῷ χωρεῖν ἡδὺ ἡμετέρων εἶναι. ἀεὶ γὰρ ὅτε ἐσπένδοντο διεσῴζοντο, μὴ καίειν τῷ βασιλέως χώρων, νῦν αὖ δι' αὐτὸ καίουσιν ὡς ἀλλοτρίαν. ἀλλ' ἐάν που καταλίπωσί γε αὐτοῖς τὰ ὀπιτήδεια, οἶμαι καὶ ἡμᾶς ἐκεῖσε προθυμήσεσθαι. ἀλλ' ὦ Χειρίσοφε, ἔφη, δοκεῖ μοι βοηθεῖν ὅπως τοὺς καίοντας, ὡς τάχιστα τῶν ἡμετέρων. ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπεν· ἥκιστ' ἔμοιγε δοκεῖ. ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς, ἔφη, καίωμεν, καὶ ὅτι τάχιστα παύσονται. ἐπεὶ δὲ ὅπως τὰς σκηνὰς ἀπῆλθον, οἱ μὲν δεῖπνοι περὶ τὰ ὀπιτήδεια ἦσαν, στρατηγοὶ δὲ καὶ λοχαγοὶ συνῆλθον· καὶ ἐνταῦθα πολλὴ ἀπορία ἦν. ἔνθεν μὲν γὰρ ὄρη ἦν ἀπόκρημνα, ἔνθεν δὲ ποταμὸς τοσοῦτος ὁ βάθος, ὡς μηδὲ τὰ δόρατα ὑπερέχειν πειρωμένοις τοῦ βάθους. ἀπορουμένοις δὲ αὐτοῖς προσελθών τις αἰχμοδόσης, εἶπεν· ἐγὼ θέλω ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, διαβιβάσαι σὺν τετρακισχιλίοις ὁπλίταις, ἢν μοι ὧν δέομαι ὑπηρετήσητε, καὶ τάλαντον μισθὸν ποιήσητε. ἐρωτώμενος δέ, ὅτου δεήσοιτο, ἀσκῶν ἔφη δισχιλίων δεήσεσθαι. πολλὰ δὲ ὁρῶ ἐνταῦθα προσβατὰ καὶ αἶγας καὶ βόας καὶ ὄνους, ἃ ἀποδαρέντα καὶ φυσηθέντα ῥᾳδίως ἂν παρέχοι διαβαίνειν. δεήσεσθαι δὲ καὶ τῶν δεσμῶν, οἷς χρῆσθε πρὸς τὰ ὑποζύγια. τότε δή, ἔφη, ζεύξας τοὺς ἀσκοὺς, πρὸς ἀλλήλους δήσας ἕκαστον ἀσκὸν, λίθους ἁρπάσας, καὶ ἀφεὶς ὥσπερ ἀγκύρας, εἰς τὸ ὕδωρ ἐξ ἀγαγὼν, καὶ ἀμφοτέρωθεν δήσας, ὑπιβαλῶ ὕλην, καὶ γῆν ὑποφορήσω. ὅπως μὲν οὖν οὐ καταδύσεσθε, αὐτίκα μάλα εἴσεσθε· ὁ γὰρ ἀσκὸς δύο ἄνδρας ἕξει τοὺς μὴ καταδύσαι. ὥστε ἢν μὴ ὀλιγοστοὶ ἦτε, ἡ ὕλη καὶ ἡ γῆ κρύψει. ἀκούσαντες ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς τὸ μὲν ἀνδρεῖον καὶ φρόνιμον ἐδόκει εἶναι, τὸ δὲ ἔργον ἀδύνατον. ἦν γὰρ οἱ κωλύσοντες πολλοὶ ἱππῆς, οἱ δὲ τοῖς τοιούτοις οὐδὲν ἂν ἐπέρρεπον ἡττῶν ποιεῖν. εἰς αὖθις τε τὴν μὲν ὑστεραίαν ἐπορεύοντο

εἰς τοὔμ-

εἰς τοὔμπαλιν ἡ τοῦς Βαβυλῶνα, εἰς ταὐ- A auersa a Babylone via, non exustos ad pa-
καύσοις κώμας, καὶ ἀνακαύσαντες ἔνθεν ὥρμησαν. gos; quum eos, de quibus exierant, accen-
ὥστε οἱ πολέμιοι οὐ τοῦς ἐπέλαυνον, ἀλλὰ ἐθεω- dissent. Quo factum, vt hostes non ade-
θαυμάζειν ρο, καὶ ὅμοιοι ἦσαν † θαυμάζουσι, ὅποι ποτὲ quitarent, sed Græcos spectarent, admi-
τρέψονται οἱ ἕλληνες, καὶ τί ἐν νῷ ἔχουσιν. ἐν- rantibus similes, quo illi perrecturi essent,
ταῦθα οἱ μὲν ἄλλοι στρατιῶται ἀμφὶ τὰ ὁπισθό- & quid haberent in animo. Erant tunc mi-
δρια ἦσαν· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ πάλιν lites ceteri commeatu colligendo intenti,
συνῆλθον, καὶ συναγαγόντες τοὺς αἰχμαλώ- duces vero, & cohortium præfecti, rursum
τους, ἤλεγχον τὴν κύκλῳ πᾶσαν χώραν τίς ἑκάστη conueniebant; & captiuis coactis, quæ-
εἴη. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι τὰ μὲν τοῦς μεσημβρίαν, B nam esset quælibet quauis ex parte regio,
τὴν ὁπὶ Βαβυλῶνα εἴη καὶ μηδίαν, ἧ ἥκοιεν percunctabantur. Aiebant illi, meridiem
ἔχοιεν· ἡ δὲ τοῦς ἕω, ὁπὶ σοῦσά τε καὶ ἐκβάτα- versus viam Babylonem atq; in Mediam
να φέροι, ἔνθα θερίζειν καὶ ἐαρίζειν λέγεται ducere, qua ipsi venissent: ad orientem So-
βασιλεύς· ἡ δὲ διὰ Εὐφράτου τὸν ποταμὸν τοῦς ἑσ- lem quæ sit, Susa & Ecbatana ducere, vbi
πέραν, ὁπὶ λυδίαν, καὶ ἰωνίαν φέροι. ἡ δὲ διὰ rex æstatem & ver exigere dicitur: tertiam,
τῶν ὀρέων καὶ τοῦς ἄρκτον τετραμμένη, ὅτι quæ trans fluuium ad occidentem tendat,
εἰς καρδούχους ἄγοι. τούτους δ' ἔφασαν οἰκεῖν versus Lydiam & Ioniam ducere. Quæ de- *Carduchi bellicosa natio.*
ἀνὰ τὰ ὄρη, καὶ πολεμικοὺς εἶναι, καὶ βασιλέως niq; per montes ad septemtriones vergat,
οὐκ ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ἐμβαλεῖν ποτε εἰς αὐτοὺς ad Carduchos pertinere: quos aiebant in
βασιλικοὺς στρατιὰν δώδεκα μυριάδας· τού- C montibus habitare, ac bellicosos esse, neq;
των δὲ ὀλέθρου ἀπονοήσασθαι διὰ τὴν δυσχωρίαν. regis imperio parere. Immo copias aliquã-
ὁπότε μὲν τοι τοῦς τὴν σατράπην τὴν ἐν τῷ πε- do regias, quæ centies & vicies mille ho-
δίῳ κατείσαιντο, καὶ † ὁπιμίγνυσθαι σφίσι τε minibus constarent, eos inuasisse; quorum
ὁπιμιγνύναι τοῦς ἐκείνους, καὶ ἐκείνων τοῦς αὐτούς. ἀνα- nemo, propter summam locorum difficul-
χωρήσαντες δ' ἐκεῖθεν οἱ στρατηγοὶ, ἐκάθισαν χω- tatem, domum redierit. Quod si fœdera
ρεῖς ἴσους ἑκάστοις φάσκοντας εἰδέναι, ὁδὸν δὲ ἥ- inter satrapam regionis campestris & ipsos
λιον ποιήσαντες, ὅποι πορεύεσθαι ἔμελλον. ἐδόκει intercedant, esse libera inter vtrosq; com-
δὲ τοῖς στρατηγοῖς ἀναίσχυντον εἶναι, ἀφ' ὧν ὀρέων mercia. Quæ quum duces audiissent, seor-
εἰς καρδούχους ἐμβαλεῖν. τούτους γὰρ διελθόντες, sum collocatis, qui singuli singulos regio-
ἔφασαν εἰς Ἀρμενίαν ἥξειν, ἧς Ὀρόντας ἦρχε, D num tractus sibi cognitos aiebant, & plane
πολλῆς καὶ εὐδαίμονος. ἐνθεῦτεν δὲ εὔπορον non indicarunt, quo profecturi essent. Ipsi
ἔφασαν εἶναι ὅποι τις ἐθέλοι πορεύεσθαι. ὅπερ inter se necessarium esse statuebant, vt per
τούτοις ἐθύσαντο, ὅπως ὁπηνίκα δοκοίη τὰ ὦ- montes in Carduchos pergerent. Nam
ρεα τὴν πορείαν ποιοῖντο. τὴν γὰρ ὑπερβολὴν posteaquam per illorum regionem pene-
τῶν ὀρῶν ἐδεδοίκεσαν μὴ † καταληφθείη· καὶ trassent, peruenturos dixerant captiui in
καταληφθείη παρήγγελλον, ὅπως δειπνήσειαν, σιτησάμε- Armeniam; cui Orontas cum imperio
νους πρώτας ἀναπαύεσθαι, καὶ ἕπεσθαι præesset, regioni certe amplæ ac opulentę.
ἑωΐκασιν ἅπασι τοῦς δυνατοῖς. Inde dixerant pergi, quo quis vellet, sine
difficultate posse. Post hæc rem sacram fa-
ciunt, vt quamprimum videretur com-
modum, iter ingrederentur. Metuebant
enim, ne iuga montium, per quæ pergen-
dum esset, occuparentur. Imperant etiam
militibus, vt posteaquam cœnassent, & o-
mnes sua comportassent, se quieti darent;
& vbi significatum esset, sequerentur.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI EXPEDITIONE, LIBER QVARTVS.

QVÆCVMQVE in expeditione Cyri adscendẽtis in Asiam vsque ad id tempus, quo prœlium commissum fuit, gesta sint; & quæ a prœlio, quamdiu fœdera seruata sunt, inter regem & Græcos, qui cum Cyro adscenderant, inita; quæ aduersus Græcos, insequente ipsos Persarum exercitu, hostiliter facta sint, posteaquam rex ac Tissaphernes fœdera violassent; superioribus commẽtariis exposuimus. Quum autem ad Tigrim fluuium venissent, qua is propter altitudinem & magnitudinẽ trãsiri non potest; neque transitus alius esset, quod montes Carduchij prærupti fluuio imminerent: videbatur ducibus, esse per hos montes iter faciundũ. Nam futurũ audiebant de iis, quos ceperant, vt si Carduchios mõtes peragrassent, Tigris fluuij fõtes in Armenia, si ita liberet, transirent: sin autem, eos circumirent. Etiam Euphratis fontes non longe a Tigris fontibus abesse dicebatur. Nonnullis quidẽ in locis angustias esse. Itaque in Carduchos hoc modo mouerunt, partim quod quamoccultissime proficisci vellent, partim quod anteuertere cacuminum occupationem prius, quam id ab hostibus fieret. Quum excubiæ postremæ haberentur, tantumque noctis reliquum esset, quantum ad id sufficeret, vt per tenebras planiciem peragrarẽt; tunc & loco se mouent, & vti denuntiatum fuerat, iter ingressi prima luce ad montem perueniũt. Erat in exercitus fronte Cherisophus cum copiis suis, & omnibus expeditis militibus: Xenophon agmine postremo cum grauis armaturæ militibus, nullis autem expeditis, sequebatur. Nam nihil esse periculi videbatur, ne quis sursum tẽdentes a tergo sequeretur. Ac Cherisophus prius, quam quisquam hostium animaduerteret, in verticem adscendit:

A ΟΣΑ μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει ἐγένετο μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα μετὰ τὴν μάχην ἐν τῇ σπονδαῖς, ἃς βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες ἕλληνες † ἐσπείσαντο, καὶ ὅσα παραβάντος τὰς σπονδὰς βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους * ἐπολεμήθη πρὸς τοὺς ἕλληνας, ἐπακολουθοῦντος τοῦ περσῶν στρατεύματος, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, ἔνθα ὁ μὲν τίγρης ποταμὸς παντάπασιν ἄπορος ἦν διὰ τὸ βάθος καὶ μέγεθος, πάροδος δ' οὐκ ἦν, ἀλλὰ τὰ καρδούχια ὄρη ἀπότομα ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἐκρέματο, ἐδόκει τοῖς † στρατιώταις διὰ τῶν ὀρέων πορευτέον εἶναι. ἤκουον γὰρ τῶν ἁλισκομένων, ὅτι εἰ διέλθοιεν τὰ καρδούχια ὄρη ἐν τῇ ἀρμενίᾳ, τὰς πηγὰς τοῦ τίγρητος ποταμοῦ, ἦν μὲν βούλωνται, διαβήσονται· ἦν δὲ μὴ βούλωνται, περιίασι. καὶ τοῦ εὐφράτου τὲ τὰς πηγὰς ἐλέγετο οὐ πρόσω τοῦ τίγρητος εἶναι. καὶ ἔστιν † οὕτω στενόν. τὴν δὲ εἰς τοὺς καρδούχους ἐμβολὴν ὧδε ποιοῦνται, ἅμα μὲν λαθεῖν πειρώμενοι, ἅμα δὲ φθάσαι πρὶν τοὺς πολεμίους καταλαβεῖν τὰ ἄκρα. ἡνίκα δ' ἦν ἀμφὶ τὴν τελευταίαν, φυλακὴν καὶ ἐλείπετο τῆς νυκτὸς ὅσον σκοταίους διελθεῖν τὸ πεδίον, τηνικαῦτα ἀναστάντες, ἀπὸ παραγγήσεως πορευόμενοι ἀφικνοῦνται ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πρὸς τὸ ὄρος. ἔνθα δὴ Χειρίσοφος μὲν ἡγεῖτο τοῦ στρατεύματος, λαβὼν τὸ ἀμφ' αὑτὸν, καὶ τοὺς γυμνῆτας πάντας· Ξενοφῶν δὲ σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξιν ὁπλίταις εἵπετο, οὐδένα ἔχων † γυμνῆτα. οὐδεὶς γὰρ ἐδόκει κίνδυνος εἶναι μήτις ἄνω πορευομένων ἐκ τοῦ ὄπισθεν ἐπίσποιτο. καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ἄκρον ἀναβαίνει Χειρίσοφος, πρίν τινα αἰσθέσθαι τῶν πολεμίων·

ἐποιήσαντο, * ἐπολέμησε

στρατηγοῖς

ὅπου τὶ στενόν.

γυμνήτην

ἔπειτα

ὀκεῖ ἔπεφτα ὑφηγεῖτο, ἐφείπετο † ἀεὶ δὲ ὑπορρωγέ- A deinde modice præibat ad vicos, qui in
λον δὲ τραλθύματος, εἰς τὰς κώμας τὰς ἐν τοῖς conuallibus & amfractibus montium siti
ἀγκεσίλε καὶ μυχοῖς τῶν ὀρέων. ἔνθα δὴ οἱ μὲν καρ- erant, reliqua exercitus parte semper sub-
δοῦχοι σκλιποίλες τὰς οἰκίας, ἔχοντες καὶ γυναῖ- sequente. Carduchi desertis ædibus, cum
κας, καὶ παῖδας, ἔφευγον ὅπῃ τὰ ὄρη. τὰ δ' ὑπο- vxoribus ac liberis in montes fugiunt. ma- *Græci in Carduchorum regionem veniunt.*
τπήδεια πολλὰ ἦν λαμβανέμεν. ἦσαν γὰρ καὶ χαλκώ- gna heic erat commeatus copia, ædes ipsæ
μασι παμπόλλοις κατεσκευασμέναι αἱ οἰ- vasis aheneis multis instructæ, de quibus
κίαι, ὧν οὐδὲν ἔφερον οἱ ἕλλιωες, οὐδὲ τοὺς ἀν- Græci nihil auferebant, nec homines per-
θρώπους ἐδίωκον, ἐπισφαδόμενοι, εἴπως ἂν sequebantur. Parcebant enim ipsis, vt pe-
ἐθελήσειαν οἱ καρδοῦχοι δι' ἑαυτῶν ἀυτοὺς ὡς μά- riculum facerent, an Carduchi potestatem
φιλίας τὴν χώρας, ἐπεὶ σφι βασιλεὺς πολέμιοι ἦ- B eis facturi essent transeundi per ipsorum
ὅ, πῃ, πε σαν. τὰ μὲν τοι ὑπότπήδεια † ὅ, πῃ πως ὑπετυγχά- fines, tamquam per regionem pacatam,
νοι, ἐλάμβανον· ἀνάγκη γὰρ ἦν. οἱ δὲ καρδοῦχοι maxime quia regi infesti erant. Commea-
οὔτε καλοιώτων ὑπήκουον, οὔτε ἄλλο φιλικὸν tum solum, quocumq; quis loco poterat,
οὐδὲν ἐποίουν. ὅτε δὲ οἱ τελευταῖοι τῶν ἑλλίωων sumebat; quod ita necessitas poscret. At
κατέβαινον εἰς τὰς κώμας ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἤδη Carduchi nec vocati obtemperabant, nec
σκοταῖοι, (ἀπὸ γὰρ ὀ μεσημβρία ἦ) τὴν ὁδὸν, ὅλιωι τὴν vllum aliud beneuolentiæ signum dabant.
ἡμέραν ἡ ἀνάβασις αὐτοῖς ἐγένετο καὶ κατάβασις Quum autem Græcorum vltimi iam tene-
εἰς τὰς κώμας) τότε δὴ συλλεγέντες τινὲς τῶν bris obortis de vertice montis ad vicos de-
καρδούχων τοῖς τελευταίοις † ἐπεπίτνεν, καὶ ἀ- scenderēt, quando quidem ob angustiam
ἐπίπτω, καὶ ἀπο- πεκτίνον τινὰς, καὶ λίθοις καὶ ξυλίμασι κατέβαλλον C viæ diem totum adscendendo, ac vicissim
κτειναν σαν, ὀλίγοι τινὲς ὄντες. ὡς ἀπροσδοκήτως γὰρ αὐ- ad vicos descendendo contriuerant: tum
τοῖς ἐπέπεσε τὸ ἑλληνικόν. εἰ μὲν οἱ ὅτε πλείους vero collecti nonnulli ex Carduchis, vlti-
συνελέγησαν, σκινδυνεύσειν ἂν διαφθαρῆναι mos inuasere, ac peremtis quibusdam, a-
πολὺ † πολλὰ τῶν τραλθύματος. καὶ ταύτην μὲν τὴν lios lapidibus & sagittis sauciabant, homi-
νύκτα ὅτως ἐν τῇ κώμῃς κυλίσθησαν. οἱ δὲ καρ- nes alioqui numero perpauci. Nam Græ-
πυρὰ πολ- δοῦχοι κύκλῳ † πυρὰ ἔκαιον ὅπῃ τῶν ὀρέων, καὶ corum exercitus nec-opinato casu ipso-
λὰ ἔκαιον σφεώρων ἀλλήλους. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συν- rum ditionem ingressus erat. Quod si plu-
ελθοῦσι τοῖς τρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς τῶν ἑλ- res earum collecti fuissent, res non caruis-
λίωων ἔδοξε, τῶν τε ὑποζυγίων τὰ ἀναγκαῖα set periculo, ne magna pars exercitus in-
καὶ τὰ δυνατώτατα πορεύεσθαι ἔχοντας, καὶ α- teriisset. Atq; hanc quidem noctē ita in vi-
λιπόντας τὰ ἄλλα, καὶ ὁπόσα ἐν νεωστὶ αἰχμά- cos diuerterunt. Carduchi vndiq; in mon-
λωτα ἀνδράποδα ἐν τῇ τρατιᾷ, πρῶτα ἀφεῖ- tibus ignes accendebant, seq; mutuo ad-
ναι. ὀχλαίειν γὰρ ἐποιοῦντο τὴν πορείαν πολλὰ spectabant. Quum illuxisset, visum est
ὄντα τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ αἰχμάλωτα· καὶ Græcis ducibus & cohortium præfectis,
πολλοὶ δὴ αὐτῶν, οἱ ὅτε τότοις ὄντες, ἀπόμα- posteaquam conuenissent, sic iter facien-
χοι ἦσαν, διπλάσιά τε τὰ ὑποτπήδεια ἔδει πο- dum esse; vt tantum iumenta necessaria, &
είζεσθαι καὶ φέρεσθαι, πολλῶν τῶν ἀνδρῶν D maxime ad iter conficiundum idonea se-
ὄντων. δόξαν δὲ ταῦτα, σκήρυξαν οὕ- cum sumerent, cetera relinquerent, dimis-
τω ποιεῖν. ὑπὸ δὲ ἠρίστησαντες ἐπορεύοντο, sis etiam mancipiis in exercitu recens ca-
ὑποστάντες ἐν τινῷ οἱ τρατηγοὶ, † ἐπεὶ δὲ- E ptis. Nam multa illa iumenta & mancipia
ἄπειρ. είσχοιεν τῶν εἰρημένων μὴ ἀφιέμενον, ἀφη- profectioni moram adferebant. Quin et-
ρῶντο. οἱ δ' ἐπείγοντο, πλὴν εἴ τις τι ἔκλεψεν ἢ iam multi, his præfecti, ad pugnandum
παῖδος ὑπεθυμήσας, ἢ γυναικὸς τῶν ἀπορρε- propterea inutiles erant; quum quidem
πῶν. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν ὅτως ἐπορεύθησαν, duplo quoq; maior commeatus parandus
τὰ μὲν πι μαχόμενοι, τὰ δὲ καὶ ἀναπαυόμενοι. esset, & portandus, pro tanta hominum
turba. Quod vbi decretum fuisset, præco-
nis est voce denuntiatum, ita esse faciun-
dum. Posteaquam pransi iam iter facere
cepissent, arto quodam in loco duces sub-
sistebant; ac ei, qui non dimitteret id, quod
imperatum fuerat, auferebant. Parebant
illis in omnibus milites, extraquam si quis
furtim aliquid retineret, vel pueri cupidi-
tate, vel formosæ mulieris accensus. Atque
hoc modo diē hūc in itinere consumebāt,
partim dimicantes, partim requiescentes.

Postridie vehemens tempestas erat, sed tamen pergendum erat necessario, quod a cõmeatu instructi non essent. Erat in fronte Cherisophus, & agmen vltimum Xenophõ ducebat, quum hostes acriter Græcos inuadunt: & quia loca per erant angusta, propius accedebant, & tũ sagittis petebant, tum fundis. Quo fiebat, vt dum Græci necessario persequerentur hostem, ac deinde rursus cederent, tarde progrederentur. Sæpe Xenophon etiam denũtiabat exspectandum esse, quoties hostis eum grauiter vrgeret. Forte Cherisophus, qui alias quũ denuntiabatur, exspectabat, tum non subsistebat; sed ducebat celeriter, suisq; vt sequerẽtur, imperabat. Adeoq; manifestum erat, aliquam rem molestam superuenisse. Nec erat otium, vt ad ipsum quis pergeret, ac quæ festinationis esset caussa, videret. Deniq; fugę similis erat hęc agminis vltimi profectio. In ea vir fortis periit Cleonymus Lacedęmonius, sagitta adacta per clupeum & indumentum in ipsas costas: itēq; Basias ex Arcadia, capite transfixus. Ad locum castris locandis idoneum quum peruenissent, Xenophon ita, vt instructus erat, ad Cherisophum venit, eumq; incusat, quod non substitissset; quo quidem factum esset, vt in ipsa fuga coacti fuerint dimicare. Duo quidem iam, inquit, præclari ac fortes viri occubuerunt; quos neq; nobiscum tollere, neq; terræ mãdare potuimus. Ad ea respondens Cherisophus: Respice, ait, ad montes, ac vide quam ad eos omnes difficilis sit aditus. Nimirum hæc vna via est, quam vides, ardua. Ad eamdem quantam videre est hominum multitudinem, hanc occupatam præsidio tenentium, ne quis euadat? Hæc caussa festinationis meæ fuit, & cur te non expectarim: nimirum an pręcipere conatum hostium possem prius, quam transitus ille occuparetur. Duces quidem ij, quos habemus, aliam viam esse negant. Ego vero, inquit Xenophon, duos homines habeo. Nam quum negotia nobis facesserent, insidias struximus, quę ipsa res nobis etiam respirandi facultatem dedit; ac nonnullos ex eis occidimus, nonnullos viuos vt caperemus, hac ipsa de caussa dedimus operam, vt ipsis pro itinerũ ducibus vteremur, quibus esset hæc regio nota. Statim adducti sunt homines, & quæsitum ex eis separatim sumtis, ecquam viam aliam nossent, pręter eam, quæ vulgo nota esset. Horum alter nihil aiebat, quamtumuis multi terrores ipsi incuterentur. Quum nihil diceret, quod in rem esset,

Cherisophus caussam exponit, quamobrem Xenophõtem deseruisset.

Hominis barbari præfracta cõstantia.

A εἰς δὲ τὴν ὑστεραίαν ἡμῶν γίνεται πολὺς, ἀναγκαῖον δὴ ἰὼν πορεύεσθαι· οὐ γὰρ ἦν ἰκανὰ τὰ ἐπιτήδεια. καὶ ἦγε μὲν Χειρισόφος, ὠπισθοφυλακὴ δὲ Ξενοφῶν. καὶ οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπεπίλεντο, καὶ σφενδόνται ὄντων τῶν χωρίων ἐγγὺς προσιόντες ἐτόξευον, καὶ ἐσφενδόνων· ὥστε ἠναγκάζοντο οἱ Ἕλληνες ἐπιδιώκοντες, καὶ πάλιν ἀναχάζοντες, σχολῇ πορεύεσθαι· καὶ ἡμινὰ παρήγγελλεν ὁ Ξενοφῶν ὑποφέρειν, ὅτε οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπικείοιντο. ἔνθα ὁ
B Χειρισόφος, ἄλλοτε μὲν, ὅτε παρεγγυῶτο, ὑπέμενε, τότε δὲ οὐχ ὑπέμενεν, ἀλλ' ἦγε ταχέως, καὶ παρήγγυα ἕπεσθαι· ὥστε δῆλον ἦν, ὅτι πρᾶγμά τι εἴη. σχολὴ δὲ οὐκ ἦν ἰδεῖν παρελθόντι τὸ αἴτιον τοῦ σπουδῆς· ὥστε ἡ πορεία ὁμοία φυγῆς ἐγίνετο τοῖς ὀπισθοφύλαξι. καὶ ἐνταῦθ' ἀπέθνησκε ἀνὴρ ἀγαθὸς Λακεδαιμόνιος Κλεώνυμος, τοξευθεὶς διὰ τοῦ ἀσπίδος καὶ τοῦ θώρακος εἰς τὰς πλευράς, καὶ Βασίας Ἀρκὰς διαμπερὲς εἰς τὴν κεφαλήν. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ὅπου ἐδόκει,
C καὶ δὴ ὡς τάχιστα ἦν, ἦλθε πρὸς τὸν Χειρίσοφον, ἠτιᾶτο αὐτὸν, ὅτι οὐχ ὑπέμεινεν, ἀλλ' ἠναγκάζοντο φεύγοντες ἅμα μάχεσθαι. καὶ νὴ δύο καλὼ τε κἀγαθὼ ἄνδρε τεθνάτω, καὶ οὔτε ἀνελέσθαι, οὔτε θάψαι αὐτὼ ἐδυνάμεθα. ἀποκρίνεται πρὸς ταῦτα ὁ Χειρίσοφος· βλέψον, ἔφη, εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἴδε ὡς ἀβατα πάντα ἐστί. μία δὲ αὕτη ὁδός, ἣν ὁρᾷς, ὀρθία· καὶ ὅτι ταύτην ὁρᾷν ἀνθρώπων
D ἔξεστί σοι ὄχλον τοσοῦτον, οἱ κατέλαβον φυλάττοντες τὴν ἔκβασιν. ταῦτα ἐγὼ ἔσπευδον, καὶ διὰ τοῦτο σε οὐχ ὑπέμεινον, εἴπως δυνατὸν φθάσας, πρὶν κατασχεθῆναι τὴν ὑπερβολήν. οἱ δὲ ἡγεμόνες, οὓς ἔχομεν, οὐ φασιν εἶναι ἄλλην ὁδόν. ὁ δὲ Ξενοφῶν λέγει· ἀλλ' ἐγὼ ἔχω δύο ἄνδρας. ἐπεὶ γὰρ ἡμῖν πρᾶγμα παρεῖχον, ἐνεδρεύσαμεν, ὅπως ἡμᾶς καὶ ἀναπαύσας ἐποίησε, καὶ ἀπεκτείναμεν μέν τινας αὐτῶν, καὶ ζῶντας προυθυμήθη-
E μεν λαβεῖν, αὐτοῦ τούτου ἕνεκεν, ὅπως ἡγεμόσιν εἰδόσι τὴν χώραν χρησόμεθα. καὶ οὓς ἀγαγόντες τοὺς ἀνθρώπους, ἤλεγχον ἅμα λαβόντες, εἴπερ εἰδεῖεν ἄλλην ὁδόν, ἢ τὴν φανερὰν. ὁ μὲν οὖν ἕτερος οὐκ ἔφη, ἀλλὰ μάλα πολλῶν φόβων προσαγομένων· ὅπῃ δὲ ἔνεστιν ὠφέλιμον ἔλεγεν,

ὁρῶν-

ὁρῶντος δ' ἑτέρου καὶ ἐσφάγη. ὁ δ' οὐ λοιπὸς ἔλεξεν, A
ὅτι σοὶ μὲν οὐκ ἔφη ταῦτα δ' ἔφη εἰδέναι, ὅτι αὐτῷ τυγχάνει θυγάτηρ οὖσα παρ' ἀνδρὶ οἰκοδεδομημένη· αὐτὸς δ' ἔφη πορεύεσθαι δυνατὸν ὑπὸ ζυγίοις πορεύεσθαι ὁδόν. ἐρωτώμενος δ', εἰ εἴη τι ἐν αὐτῇ δύσβατον χωρίον, ἔφη εἶναι ἄκρον, ὃ, εἰ μή τις προκαταλήψοιτο, ἀδύνατον ἔσεσθαι παρελθεῖν. ἐνταῦθα ἔδοξε, συγκαλέσαντας λοχαγοὺς καὶ πελταστὰς καὶ τῶν ὁπλιτῶν, λέγειν τε τὰ παρόντα, καὶ ἐρωτᾶν, εἴ τις ἔστιν, ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐθέλοι γενέσθαι, καὶ ὑποσχὰς ἐθελοντὴς πορεύεσθαι. ὑφίσαται τῶν μὲν ὁπλιτῶν Αἰσχύνυμος Μεθυδριεὺς ἀρχάς, καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος ἀρκάς. ἀντεξαίαζον δὲ αὐτοῖς Καλλίμαχος Παρράσιος ἀρκάς, καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος ἀρκάς. καὶ οὗτος ἔφη ἐθέλειν πορεύεσθαι, προσλαβὼν ἐθελοντὰς ἐκ πάντων τῶν στρατεύματος. οὐ γὰρ οἶδα, ἔφη, ὅτι ἕψονται πολλοὶ τῶν νέων ἐμοῦ ἡγουμένου. ἐκ τούτου ἐρωτῶσιν, εἴ τις καὶ τῶν γυμνητῶν ἢ C
τάξιαρχῶν ἐθέλοι συμπορεύεσθαι. ὑφίσα-
Ἀεισαρχος, ὁς — ται † Αἰσχέας Χῖος, ὃς πολλαχοῦ πολλοῦ ἄξιος τῆς στρατιᾶς εἰς τοῦτο ἐλήλυθε. καὶ ἤδη μὲν δείλη, ἤδη δ' ἐκέλευον αὐλητὰς ἐμφανεῖς πορεύεσθαι. καὶ τὸν ἡγεμόνα δήσαντες προδιδόασιν αὐλητάς, καὶ συντιθέασι τὰ μὲν νύκτα, ἢν λάβωσι τὸ ἄκρον, τὸ χωρίον φυλάττειν· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ σάλπιγγι σημαίνειν, καὶ ἅτε μὲν ἄνω οἰχομένους ἰέναι ὅτι τάχιστα καὶ ἐπέχειν τὸ φανερὸν ἔκβασιν, αὐλητὰς δὲ † συμβαλεῖν ἐκβαίνον- D
συμβουλῆς ἕνεκεν βαίνοντες * ταῦτα συμβαίνουσιν. οἱ μέν. τες ὡς δὴ δυώνται τάχιστα * ταῦτα σιωπῇ μὲν οἱ μὲν ἐπορεύοντο, πλῆθος ὡς διχίλιοι· καὶ ὕδωρ πολὺ ἐν τῇ ὁδῷ οὐρανοῦ. Ξενοφῶν δὲ ἔχων τοὺς ὁπισθοφύλακας ἡγεῖτο πρὸς τὸν φανερὸν ἔκβασιν, ὅπως ἅμα τῇ ὁδῷ οἱ πολέμιοι προσέχοιεν τὸν νοῦν, καὶ ὡς μάλιστα λάθοιεν οἱ παριόντες. ἐπεὶ δὲ ἦσαν ὅτι χαράδραν οἱ ὁπισθοφύλακες ἦν ἑδῇ διαβαίνας πρὸς τὸ ὄρθιον ἐκβαίνειν, τότε καὶ τὰ σκεύη δίωκον οἱ βάρβαροι ὀλοσχοίνους ἀμαξιαίους, καὶ μείζους καὶ ἐλάττους λίθους, * οἱ φερόμενοι παίοντες πρὸς τὰς πέτρας διεσφενδονῶντο, καὶ πρὸς πᾶσιν οὐδὲ πελάσαι οἷόν τ' ἦν τῇ ὁδῷ. ἔνιοι δὲ τῶν λοχαγῶν, εἰ μὴ ταύτῃ δυναίντο, ἀνῇσαν ἐπιφανῶς· καὶ ταῦτα ἐποίουν, μέχρι σκότος ἐγένετο.

alterius in conſpectu iugulatus eſt. Alter ille ſuperſtes aiebat, eum propterea nihil prodidiſſe, quod iſtic filiam cum viro nuptam haberet. Se vero dicebat ducem itineris futurum, quo etiam pergere iumēta poſſent. Interrogatus, ecquid eſſet in ea via oci difficilis tranſitu: verticem quemdam eſſe inquit, quem niſi quis occupando anteuerteret hoſtes, fieri non poſſe, vt tranſiretur. Heic vero viſum eſt, conuocatis cohortium præfectis, & cetratis, & grauis armaturæ militibus, præſentē rerum ſtatum indicandum eſſe; ac quærendum, ecquis ſit, qui ſe virum fortem præſtare velit, hac profectione ſpōte ſua ſuſcepta. policiti ſunt operā ſuam ex grauis armaturæ militibus, Ariſtonymus Methydrienſis Arcas, & Agaſias Stymphalius ex eadem Arcadia. Inprimis inter ſe contendebant Callimachus Parraſius, & Agaſias Stymphalius, ambo Arcades. Et is quidem aiebat, ire ſe velle cum iis, qui de toto exercitu ſe ad ipſum ſponte adgregaturi eſſent. Nam ſat ſcio, inquit, multos iuuenes ſequuturos, ſi ego dux ſim. Poſt hæc interrogant, num quis expeditorum militum, vel ordinibus præfectorum vna cum his ire velit. Heic † Ariſteas Chius operam ſuam offert, qui in re eiuſmodi perſæpe fuit exercitui quamtiuis pretij homo. Iam adueſperauerat, & milites ſumto cibo proficiſci iubebantur. Itaque ducem viæ conſtrictum vinculis, eis tradunt, & rem ita componunt; vt ſiquidem iugum occuparēt, noctu illud cuſtodirent, & quamprimum illuceſceret, tuba ſignum darent: ac deinde qui ſuperiori eſſent loco, tenderent aduerſus eos, qui trāſitum illum manifeſtum obſiderent: ipſi cum iiſdem ſe coniungerent in montem euadendo, quam celerrime poſſent. His ita compoſitis, illi proficiſcebantur, numero circiter bis mille. Magni tum erāt imbres. Et Xenophon cum extremi agminis cuſtodibus ad exitum illum vulgo notū pergebat, vt hoſtes huic duntaxat viæ intenti eſſent, ac maxime occulti eſſent ij, qui alio tendebant. Poſteaquam ad cauum quemdam alueum poſtremum agmen acceſſiſſet, quem vbi permeaſſent, in aduerſum montem arduum adſcēndendum erat: barbari rotūda ſaxa, quę vel ſingula plauſtrum oneraſſent, & maiores minoreſq; lapides deuoluebant. Illi delati & alliſi ad ſaxa, tāquam e funda contorquebantur: quo fiebat, vt propius ad viam ne quidem acceſſus pateret. Nonnulli cohortium præfecti quum hac non liceret, alia via pergere tentabant, idque ad obortas vſque tenebras.

Al. Aristarchus legitur, pro vtraque voce, Aristeas Chius.

Xenophontis in fallendus hoſtibus ſtratagema.

Quum iam se discedentes conspici amplius non posse putarent, ad cœnam abeunt. Nonnulli in extremo agmine milites ne pransi quidem fuerant. Hostes noctem totam lapides deuoluere non cessabant, cuius rei argumentum erat ipse fragor. At milites nostri, qui secum itineris ducem habebant, post longos circuitus, præsidiarios hostium ad ignem sedentes offendunt: quorum quum alios occidissent, alios persequendo deiecissent; ibidem ipsi manebant, quasi verticem tenerent. Minime tamen eum tenebant, sed erat supra ipsos iugum eminens quoddam montis, propter quod angusta illa via erat, ad quam hostium præsidiarij sedebant. Aditus quidem inde patebat ad hostes, qui ad viam manifestam consederant. Eo loco illi tum pernoctabant. Quum illuxisset, instructi tacite in hostem pergunt: & quia caligo quædam incidebat, tamdiu occulti erant, donec iam prope abessent. Posteaquam se mutuo intuiti essent, ac tuba clangeret, Græci sublato clamore ipsos adoriebantur. At impetum illi non sustinuerunt, sed relicta via, dilapsi fuga sunt, paucis interfectis. Erant enim homines expediti. Cherisophi copiæ quum tubam audiissent, mox sursum via manifesta tendebant, prætoribus ceteris per tramites non tritos, qua quisque forte fortuna peruenerat, pro viribus sursum pergentibus, hastisque se mutuo subleuantibus. Hi primi se cum iis, qui locum occuparant, coniunxere. Xenophon autem, cum dimidia copiarum extremarum parte, ea via faciebat iter; qua illi, qui ducem habuerant. Etenim ea iumentis commodissima erat. Alteram partem dimidiam post iumenta disposuerat. Forte hoc in itinere in collem incidunt, qui viæ imminebat, & occupatus erat ab hostibus; qui vel pellendi loco vi erant, vel a Græcis ceteris necessario se diuulsum iri videbant. Potuissent quidem viam ingredi eam, qua ingressi reliqui fuerant; sed iumenta non poterant alia via, quam hac, euadere. Heic ergo mutuo se cohortati cohortibus rectis in collem impetum faciũt, non omni tamen ex parte, sed hostibus exitu relicto, si fugam arripere vellent. Barbari quum eos adscendere, qua quisque poterat, vidissent: neque sagittis petebant, neq; iaculis eos, qui prope viam accedebant, sed locum fuga dilapsi relinquũt. Quare hunc etiam collem Græci transi-

A ἐπεὶ δ' ὤρθρου ἀφανὴς εἶεν ἀπιόντες, τότε ἀπῆλθον ὅτι δεῖπνον. ἐτύγχανον δὲ καὶ ἀριστοποιούμενοι οἱ ὀπισθοφυλακήσαντες. οἱ μὲν δὴ πολέμιοι ἀνεπαύσαντο ὅλης τῆς νυκτὸς κυλινδοῦντες τοὺς λίθους· τεκμήρασθαι δὲ ἦν ᾧ ἔκτυπον. οἱ δὲ ἔχοντες τὸν ἡγεμόνα, καὶ τὰ *κύκλῳ περιιόντες, καὶ λαμβάνοντες τοὺς φύλακας ἀμφὶ πῦρ καὶ ἐν μέσοις· καὶ τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δὲ καταδιώξαντες, αὐτοὶ σὺν τῷ θεῷ ἔκυρσαν, ὡς κατέβαινον δ' ἄκρον. οἱ δὲ ἐκάθηντο, ἀνὰ μάσσους ἐπὶ ὕ-
B σῳ αὐτοῦ, παρ' ὃν ἐπὶ ἦν ἡ στενὴ αὕτη ὁδός, ἐφ' ἣ ἐκάθηντο οἱ φύλακες. ἔφοδος μὲν τοι αὐτόθεν ὅτι τοὺς πολεμίους ἐπί, οἱ ὅτι τῇ φανερᾷ ὁδῷ ἐκάθηντο. καὶ τὴν μὲν νύκτα σὺν τῷ θεῷ διήγαγον· ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ὑπέφαινεν, ἐπορεύοντο σιγῇ σωτεταγμένοι ὅτι τοὺς πολεμίους. καὶ δὴ ὁμίχλη ἐγένετο. ὥστε ἔλαθον ἐγγὺς προσελθόντες. ἐπεὶ δὲ εἶδον ἀλλήλους, ἥ τε σάλπιγξ ἐφθέγξατο, καὶ ἀλαλάξαντες οἱ Ἕλληνες ἵεντο εἰς τοὺς ἀντιφόπους. οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ καταλιπόντες
C τὴν ὁδόν, φεύγοντες ὀλίγοι ἀπέθανον· θᾶττον δὲ ἦσαν. οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον, ἀκούσαντες τὴν σάλπιγγος, θύεσθαι ἔμελλον ἄνω κατὰ τὴν φανερὰν ὁδόν. ἄλλοι δὲ τῶν στρατηγῶν κατὰ ἀτραπειὰς ὁδοὺς ἐπορεύοντο ἢ ἔτυχον ἕκαστοι ὄντες, καὶ ἀναβαίνοντες ὡς ἐδύναντο, ἀντίμαχοι ἀλλήλοις τοῖς δορυφόροις, καὶ οὗτοι μόνοι προθύμως συνέμιξαν τοῖς προκαταλαβοῦσι τὸ χωρίον. καὶ τῶν τε παρελθόντες οἱ Ἕλ-
D νες ἔχοντες, (δυσδιωκτότατον γὰρ ἦν τοῖς ὑποζυγίοις) τοὺς δὲ ἡμίσεις ὅπισθεν τῶν ὑποζυγίων ἔταξε. προθυμούμενοι δὲ συντυγχάνουσι λόφῳ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ, κατειλημμένῳ ὑπὸ τῶν πολεμίων, οὓς ἢ ἀποκόψαι ἦν ἀνάγκη, ἢ διεξελθεῖν ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. καὶ αὐτοὶ μὲν ἂν ἐπορεύθησαν, ἢ περ οἱ ἄλλοι, τὰ δὲ ὑποζύγια οὐκ ἦν ἄλλῃ ἢ ταύτῃ ἐκβῆναι. ἔνθα δὴ παρακελευσάμενοι ἀλλήλοις προσβάλλουσι πρὸς τὸν λόφον ὀρθίοις τοῖς λόχοις, οὐ κύκλῳ, ἀλλὰ καταλιπόντες †ἄμ- ἄφοδον
E φοδον τοῖς πολεμίοις, εἰ βούλοιντο φεύγειν. καὶ ὁρῶντες αὐτοὺς ἀναβαίνοντας, ὅπῃ ἐδύναντο ἕκαστος, οἱ βάρβαροι, οὔτε ἐτόξευον, οὔτε ἔβαλλον ἐγγὺς ὁδὸν προσιόντας, ἀλλὰ φυγῇ λείπουσι τὸ χωρίον. καὶ τότ' ἦν παρελθὼν οἱ Ἕλ-

λῆνες,

λίωες, καὶ ἕτερον ὁρῶσιν ἔμπροσθεν λόφον A
κατεχόμενον, ὅπῃ τοῦτον † αὖθις ἐδόκει πο-
ρεύεσθαι. ἐννοήσας δ' ὁ Ξενοφῶν μὴ, εἰ ἔ-
ρημον καταλείποι τὸν ἡλωκότα λόφον, καὶ
πάλιν λαβόντες οἱ πολέμιοι ὄπιθοῖντο τοῖς ὑ-
ποζυγίοις παιοῦσιν, (ὅπῃ πολὺ δὲ ἰὼν τὰ ὑ-
ποζύγια, ἅτε διὰ στενῆς τῆς ὁδοῦ πορευόμενα)
καταλείπῃ ὅπῃ τὸν λόφον λοχαγούς, Κηφισόδω-
ρον, Κηφισοφῶντος ἀδελφιδοῦν, καὶ Ἀρχαγόραν
Ἀργεῖον φυγάδα. αὐτὸς δ' σὺν τοῖς λοιποῖς ἐ-
πορεύετο ὅπῃ τὸν δεύτερον λόφον, ᾗ ᾧπερ αὐτὸς
ὅπῃπερ καὶ τοῦτον αἱρήσων. ἔτι δ' αὖθις τρίτος
μασὸς λοιπὸς ἦν πολὺ † ὀρθιώτατος, ὁ ἐπὶ
τῆς ὅπῃ τῷ πυρὶ * καταληφθείσης φυλα-
κῆς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τοὺς προσελθόντων. ἐ-
πεὶ δ' ἐγγὺς † ἦσαν οἱ ἕλληνες, λείπουσιν οἱ
βάρβαροι ἀμαχητὶ τὸν μασόν· ὥστε θαυ-
μαστὸν ἦν πᾶσι, καὶ ἐπῳήθησαν δεί-
σαντας αὐτοὺς μὴ κυκλωθέντες πολιορκῶνται
ἀπολείπειν. οἱ δὲ ἄρα ἀπὸ τοῦ ἄκρου καθο-
ρῶντες τὰ ὄπισθεν γιγνόμενα, πάντες ὅπῃ C
τὸς ὀπισθοφύλακας ἐχώρουν. καὶ Ξενοφῶν
μὲν σὺν τοῖς νεωτάτοις ἀνέβαινεν ὅπῃ ὁ ἄ-
κρος, τοὺς δ' ἄλλους ἐκέλευσεν ἐπάγειν, ὅ-
πως οἱ τελευταῖοι † λοχαγοὶ προσμίξειαν,
καὶ προσελθόντας ἐπ' αὐτὸν ἐκφέρεσθαι τὰ ὅπλα εἶπεν. καὶ ἐν τούτῳ τῷ
χρόνῳ ἦλθεν Ἀρχαγόρας ὁ Ἀργεῖος πεφυ-
γώς, καὶ λέγει ὡς ἀπεκόπησαν ἀπὸ τοῦ [προ-
τοῦ * λόφου, καὶ ὅτι τεθνᾶσι Κηφισόδωρος
καὶ Ἀμφικράτης, καὶ ἄλλοι, ὅσοι μὴ ἀλ- D
λόθροοι κατὰ τῆς πέτρας πρὸς τοὺς ὀπι-
σθοφύλακας ἀφίκοντο. ταῦτα δὲ διαπυ-
θόμενοι οἱ βάρβαροι, ἦλθον ἐπ' αὐτὸν τὸν
πρῶτον λόφον τῷ μασῷ, καὶ Ξενοφῶν διελέ-
γετο αὐτοῖς δι' ἑρμηνέως πρὸ ποδῶν, καὶ
τοὺς νεκροὺς ἀπῄτει. οἱ δ' ἔφασαν ἀποδώσειν,
ἐφ' ᾧ μὴ κάοιεν τὰς κώμας. συνωμολόγει ταῦ-
τα ὁ Ξενοφῶν. ἐν ᾧ δὲ ὁ μὲν ἄλλο στράτευμα
παρῆν, οἱ δὲ ταῦτα διελέγοντο, πάντες οἱ ἐκ
τούτου τοῦ τόπου συνερρύησαν. ἐνταῦθα ἴσαν τε οἱ E
πολέμιοι, καὶ ἐπεὶ ἤρξαντο καταβαίνειν ἀπὸ τοῦ
μασοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἔνθα τὰ ὅπλα ἔκειν-
το, ἴεντο δὴ οἱ πολέμιοι πολλῷ πλήθει καὶ θο-
ρύβῳ. καὶ ἐπεὶ ἐγνώσθη ὅπῃ τὸ χωρίον τοῦ μασοῦ, ἀφ' οὗ Ξενοφῶν κατέβαινεν, ἐκυλίνδουν πέ-
τρας, καὶ ἑνὸς μὲν κατέαξαν τὸ σκέλος· Ξενοφῶντα δὲ ὑπασπιστὴς ἔχων τῷ ἀσπίδα ἀπέλιπεν·

eunt, & quum ante se alium quemdã cõspicerent, qui & ipse teneretur ab hostibus: visum est ad illum quoq; recta pergẽdum esse. Xenophon autem, quum futurum animaduerteret, vt si verticem, quem ceperant, deseruisset, hostes eum reciperent, ac iumenta transeuntia adorirentur: (& erant ea longius explicata, quippe quæ per iter angustum incederent) Cephisodorum *Cephisiphontis filium, Athenien- *Al. Cephisophontis
sem, & Archagorã Argiuum exsulem, cohortiũ præfectos, in eo relinquit. Ipse cum
B reliquis ad verticem alterum tendit, quem quidem eodem modo capiunt. Restabat iugum tertium, maxime præruptum, quod imminebat excubiis, quas ad ignem deprehenderant ij, qui noctu illuc contenderant. Quum autem prope Græci cum copiis abessent, barbari sine prælio iugum relinquunt. Quę res omnibus admirationi fuit, atque adeo suspicabantur, eos locum propterea relinquere, quod vererẽtur, ne circumuenti vndiq; obsiderentur. Verum hi summo de vertice despicientes ea, quæ a tergo gererentur, omnes in extremum agmen tendebant. Xenophon cum iunioribus in iugum adscendebat, ceteros subsequi iubebat, vt extremæ cohortes cum ipsis coniungere se possent: quę vbi accessissent, edixit, vt in via loco æquabili in armis consisterent. Ibi tum Archagoras Argiuus elapsus fuga venit, ac se cum suis de primo colle vi pulsum narrat, & *Cephisidorum, *Al. Cephisodorum,
Amphicratem, ceteros peremtos ait, quicumque de saxo non desiliissent, & ad extremi agminis subsidia peruenissent. Qua re confecta, barbari ad collem tendunt
D oppositum vertici. Eos Xenophon indutiarum nomine per interpretem compellat, & interfectorum corpora poscit. Aiunt illi, reddituros ea se, modo vicos non exurerent. Adsentitur in hoc ipsis Xenophon. Interea vero, dum copiæ cetera prætereunt, atque inter se de conditionibus differunt: omnes eo de loco confluxerant. Tum vero substiterunt hostes, quumque Græci descendere de iugo ad alios cepissent, vbi milites in armis stabant, pergunt magno numero ac tumultu
E barbari, conscenso que vertice iugi, de quo Xenophon descenderat, saxa deuoluebãt, quorum vi crus vni fractum fuit. Aberat a Xenophonte, cum scuto, ipsius satelles:

verum Eurilochus Lusiensis Arcas, grauis armaturæ miles, ad ipsum accurrit, ac pro vtroque scuto hostibus obiecto pedem referebat, ceteris etiam ad illos, qui stabant instructi, pergentibus. Ita tunc omnes Græcæ copiæ conuenerunt eodem loco, proque tabernaculis multas & elegantes domos habuerunt, cum largo commeatu. Nam tanta vini erat heic copia, vt etiam cisternis illitis opere tectorio contineretur. Perfecerunt autem Xenophon & Cherisophus, vt tradito itineris duce, mortuorum corpora reciperent. Eis iusta pro viribus facta, quæ fieri viris fortibus in more est. Postridie sine duce proficiscebantur. Hostes autem partim pugnãdo, partim loca, si qua essent angusta, antecapiendo, transitu nostros arcebant. Quod si ergo primos impediebant, Xenophon a tergo montes conscendens efficiebat, vt viæ primis obstructæ aperirentur; quum operam daret, vt altius iis, qui arcebant, adscenderet: sinvltimum agmen adorirentur, Cherisophus adscendens, operam dabat, vt arcentibus altior euaderet, atque ita viam vltimis obseptam aperiebat. Hoc modo semper opem sibi mutuam ferebant, & nauiter admodum alter alterius curam gerebat. Nonnumquam barbari, quum iam montes superassent, descendentibus negotium faciebant. Erant enim adeo expediti, vt etiam quum proxime accessissent, possent effugere. Neq; sane quidquam præter arcus & fundas gestabant, quum quidem sagittarij longe peritissimi essent. Arcus ternum fere cubitum habebant, sagittas binis cubitis longiores. Neruos, emissuri sagittas, versus imam partem arcus tendebant, pedem sinistrum adplicantes. Sagittæ ipsos clupeos & loricas penetrabant. Eas si Græci nancti essent, amentabant; & deinde loco iaculorum eis vtebantur. His in locis maximo vsui Cretenses fuere, quibus Stratocles, ipsorum ciuis, præerat. Atque eo quidem die in vicis commorati sunt, vltra planiciem, propter Centritem fluuium sitam. Habet is duum plethrum latitudinem, & Armeniam a Carduchorum agro separat. Hoc loco Græci se quieti dabant. A Carduchorum montibus amnis ipse circiter VI vel VII stadiis aberat. Sunt autem heic iucundissimo diuersorio vsi, quum & commeatum haberẽt, & præteritorum laborum multum recordarentur.

Xenophõtis & Cherisophi opera mutuæ.

Εὐρύλοχος δὲ λουσιεὺς ἀρχὰς ποιησάμενος αὐτῶν ὁπλίτης, καὶ τὸν ἀμφοῖν ποιησάμενος βοηθὸν ἀπεχώρει, καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τοὺς συντεταγμένους ἀπῆλθον. ἐκ δὲ τούτου πᾶν ὁμοῦ ἐγίγνετο τὸ ἑλληνικόν, καὶ ἐσκήνησαν αὐτοῦ ἐν πολλαῖς καὶ καλαῖς οἰκίαις, καὶ ὑπτιοδείοις δαψιλέσι. καὶ γὰρ οἶνος πολὺς ἦν, ὥστε ἐν λάκκοις κονιατοῖς εἶχον. Ξενοφῶν δὲ καὶ Χειρισόφος διεπράξαντο, ὥστε λαβόντες τοὺς νεκροὺς ἀποδοῦναι τὸν ἡγεμόνα, καὶ ποιῆσαι ταῖς ἀποθανούσιν ἐκ τῶν δυνατῶν, ὡς νομίζεται ἀνδράσιν ἀγαθοῖς. τῇ δ' ὑστεραίᾳ αὖθις ἡγεμόνος ἐπορεύοντο. μαχόμενοι δ' οἱ πολέμιοι, ἢ ὅπου εἴη στενὸν χωρίον προκαταλαμβάνοντες, ἐκώλυον τὰς παρόδους. ὁπότε μὲν οὖν τοὺς πρόσθεν κωλύοιεν, Ξενοφῶν ὄπισθεν ἐκβαίνων πρὸς τὰ ὄρη, ἔλυε τὴν ἀποφραξιν τῆς παρόδου τοῖς πρόσθεν, ἀνωτέρω πειρώμενος γίγνεσθαι τῶν κωλυόντων. ὁπότε δὲ τοῖς ὄπισθεν ἐπιθοῖντο, Χειρίσοφος ἐκβαίνων, καὶ πειρώμενος ἀνωτέρω γίγνεσθαι τῶν κωλυόντων, ἔλυε τὴν ἀποφραξιν τῆς παρόδου τοῖς ὄπισθεν. καὶ ἀεί τοι οὗτοι ἐβοήθουν ἀλλήλοις, καὶ ἰσχυρῶς ἀλλήλων ἐπεμελοῦντο. ἐπεὶ δέ ποτε καὶ αὖθις τοῖς ἀναβᾶσι πολλὰ πρόσχημα παρεῖχον οἱ βάρβαροι πάλιν καταβαίνοντες. ἐλαφροὶ γὰρ ἦσαν, ὥστε καὶ ἐγγὺς φεύγοντες ἀπέφευγον. οὐδὲν γὰρ ἄλλο εἶχον, ἢ τόξα καὶ σφενδόνας. ἄριστοι δὲ τοξόται ἦσαν. εἶχον δὲ τόξα ἐπιγυῖα τριπήχη, τὰ δὲ τοξεύματα πλέον ἢ διπήχη. εἶλκον δὲ τὰς νευρὰς, ὁπότε τοξεύοιεν, πρὸς ὃ κάτω τοῦ τόξου, τῷ ἀριστερῷ ποδὶ προβαίνοντες. τὰ δὲ τοξεύματα ἐχώρει διὰ τῶν ἀσπίδων καὶ διὰ τῶν θωράκων. ἐχρῶντο δ' αὐτοῖς οἱ ἕλληνες ὑπολαβόμενοι ἀκοντίοις σαυνιοφόροις. ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις οἱ κρῆτες χρησιμώτατοι ἐγίγνοντο. ἦρχε δὲ αὐτῶν Στρατοκλῆς κρής. τοῦτον δ' αὖ τὸν ἡμέραν νυκτέθησαν ἐν τῇ κώμῃ τῇ ἐπὶ τῷ πεδίου τῷ πρὸς τὸν κεντρίτην ποταμόν, ὃς ὁρίζει τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν τῶν καρδούχων χώραν. καὶ οἱ ἕλληνες ἐνταῦθα ἀνεπαύσαντο. ἀπέχει δὲ τῶν ὀρέων ὁ ποταμὸς ὡς ἓξ ἢ ἑπτὰ σταδίους τῶν καρδούχων. τότε μὲν οὖν νυκτέθησαν μάλα ἡδέως, καὶ τὰ ὑπτιόδεια ἔγνωσαν, καὶ πολλὰ τῶν παρελυπηρότων πόνων μεμνημένοι.

ἑπτὰ

ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας, ὅσας ὧν ἐπορεύθησαν διὰ τῶν καρδούχων, πάσας μαχόμενοι διετέλεσαν, καὶ ἔπαθον κακὰ † οἷα οὐδὲ τὰ σύμπαντα τοῦ βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους. ὡς οὖν ἀπηλλαγμένοι τούτων, ἡδέως ἐκοιμήθησαν. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὁρῶσιν ἱππέας πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐξωπλισμένους, ὡς κωλύσοντας διαβαίνειν· πεζοὺς δ' ὑπὲρ τῶν ὄχθης ὡπλισμένους ἄνω τῶν ἱππέων, ὡς κωλύσοντας εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἐκβαίνειν. ἦσαν δὲ οὗτοι Ὀρόντου καὶ Ἀρτούχου Ἀρμένιοι, καὶ μυγδόνιοι, καὶ χαλδαῖοι μισθοφόροι. ἐλέγοντο δὲ οἱ χαλδαῖοι ἐλεύθεροι καὶ ἄλκιμοι εἶναι. ὅπλα δ' εἶχον, γέρρα μακρά, καὶ λόγχας. αἱ δὲ ὄχθαι αὗται, ἐφ' ὧν ὡπλισμένοι οὗτοι ἦσαν, τείχη ἢ τέτταρα πλέθρα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀπεῖχον. ὁδὸς δὲ μία ἡ ὁρωμένη ἦν, ἄνυσα ἄνω ὡς τὸν λεοπόδην τοῦτον τὸν † αὐτὸν ἐπειρῶντο διαβαίνειν οἱ Ἕλληνες. ἐπεὶ δὲ πειρωμένοις τό, τε ὕδωρ ὑπὲρ τῶν μαστῶν ἐφαίνετο, καὶ τραχὺς ἦν ὁ ποταμὸς μεγάλοις λίθοις καὶ ὀλισθηροῖς, καὶ οὔτε ἐν τῷ ὕδατι τὰ ὅπλα ἦν ἔχειν· εἰ δὲ μή, ἥρπαζεν ὁ ποταμός· ἔνθα τε τῆς κεφαλῆς τὰ ὅπλα εἴ τις φέροι, γυμνοὶ † ἐφέροντο πρὸς τὰ τοξεύματα καὶ τὰ ἄλλα βέλη· ἀνεχώρησαν, καὶ αὖθις ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς τὸν ποταμόν. ἔνθα δὲ αὐτοῖς τὴν πρόσθεν νύκτα ἦσαν ὄπισθεν τοῦ ὄρους, ἑώρων τοὺς καρδούχους πολλοὺς συνειλεγμένους ⌈ † συὶ * τοῖς ὅπλοις. ἐνταῦθα δὴ πολλὴ ἀθυμία ἦν τοῖς ἕλλησιν, ὁρῶσι μὲν τοῦ ποταμοῦ τὴν δυσπορίαν, ὁρῶσι δὲ τοὺς διαβαίνειν κωλύσοντας, ὁρῶσι δὲ τοῖς διαβαίνουσιν ὄπισθεν ἐπικείσοντας τοὺς καρδούχους ὄπισθεν. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἔμενον ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ὄντες. Ξενοφῶν δὲ ὄναρ εἶδεν. ἔδοξεν ἐν πέδαις δεδέσθαι, αὗται δὲ αὐτῷ αὐτόματοι περιῤῥαγῶσαι, ὥστε λυθῆναι, καὶ διαβαίνειν ὁπόσον ἐβούλετο. ἐπεὶ δὲ ὄρθρος ἦν, ἔρχεται πρὸς Χειρίσοφον, καὶ λέγει, ὅτι ἐλπίδας ἔχοι καλῶς ἔσεσθαι· καὶ διηγήσατο αὐτῷ τὸ ὄναρ. ὁ δὲ ἥδετό τε, καὶ ὡς τάχιστα, ἕως ὑπέφαινεν, ἐθύοντο πρὸ τῶν ὄχθης. καὶ ἱερὰ καλὰ ἦν θύεσθαι ἀπὸ τοῦ πρώτου. καὶ ἀπιόντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ παρήγγελλον τῇ στρατιᾷ ἀριστοποιεῖσθαι. ἀριστῶντι δὲ τῷ Ξενοφῶντι πρὸς δεῖπνον ἦλθον δύο ἰσανίσκω-

A Nam dies totos VII, quibus per Carduchos profecti erãt, perpetuis exerciti prœliis fuerant, eaque perpessi mala, quæ vniuersa ab rege & Tissapherne illata incommoda æquare nequeant. Quamobrem quasi si liberati ab his essent, iucunde somno se recrearunt. Exoriente iam die trans fluuium equites armatos vident, tamquam si transitum impedituri essent. Supra equites in ripis fluminis pedites instructi stabant, impedituri, ne in Armeniam deflecterent. Erant hi ab Oronta & B Artucho conducti stipendio milites ex Armenia, Mygdonia, & Chaldæa. Chaldæi quidem liberi ac bellicosi esse ferebantur. Cratibus oblongis, & hastis armorum loco vtebantur. Altiores illæ ripæ, in quibus hi instructi stabant, III vel IV plethris ab amne aberant. Via, quæ quidem cerneretur, vna erat, eaq; sursum ducebat, quasi manu facta. Hac Græci transire conabantur. In hoc conatu quum aqua mamillas superasset, ac flumen propter ingentia saxa, eaque lubrica, esset asperum; armaque in aqua gestari non possent, quod ceteroqui flumen eos abriperet; ac si quis in capite gestare vellet, nudos incedere aduersus sagittas & tela reliqua oporteret: retrocesserunt, atque ibi propter amnem castra metati sunt. In monte autem, in quo nocte superiore ipsi fuerãt, videbant multos Carduchos collectos, eosque armatos. Itaque tum Græci admodum exanimati C erant, quum & in amne traiiciendo difficultatem cernerent, & cernerent eos, qui traiectum impedituri essent, & Carduchos deniq; cernerent, qui traiicientibus a tergo molesti futuri essent. Quamobrem hunc diem ac noctem in tanta rerum difficultate exigunt. Interea Xenophon per D somnium sibi compedibus constrictus esse visus est, quæ sua sponte deinde rumperentur. Itaque solutus deinde fuisse, ac pro lubitu per omnia euasisse. Quare diluculo ad Cherisophum venit, ac bona se cum spe essedicit, bene rem habituram: simulque somnium commemorat. Delectatus eo Cherisophus est, & mox dum nec dum plane illuxisset, duces omnes rem sacram faciũt. Ibi tum statim ab initio perlitatum. E Itaq; discedũt a sacrificiis duces & cohortium præfecti, militiq; denuntiant prandẽdum esse. Eo tempore ad Xenophontẽ adhuc prandentem iuuenes duo adcurrunt.

Xenophontis somnium.

Norant enim vniuersi, licere militibus, vt ad ipsum accederent, siue adeo pranderet, siue cœnaret: atque etiam si dormiret, vt excitato dicerent, quidquid haberet aliquis, quod sciri bellicæ rei causſa interesset. Itaque tunc illi quoque commemorabant, forte se, dum ad ignem sarmenta colligerent, vltra flumen in saxis ad amnem ipsum pertinentibus vidisse senem, & feminam, & ancillas, quæ in specu quosdam quasi vestimentorum saccos deponerent. Quamobrem visum ipsis fuisse tuto transiri amnem posse. Nec enim fieri posse, vt hac parte hostium equestres copiæ accederent. Igitur se exutos cum pugionibus nudis, quasi qui nataturi essent, traiicere cepisse narrant. Quum autem pergerent, prius se transiisse, quã pudenda madefacerent. Hoc modo quũ amnem transiissent, & vestimenta illa accepissent, eodem vado reuersos. Heic Xenophon statim libationẽ instituit, & infundi adulescẽtibus hisce iubet, atque etiam votum nuncupare, aliaq; persoluere Diis, qui tũ somnia, tũ vadum amnis commonstrassent. Libatione facta, ducit ad Cherisophum adulescentes, eiq; rem narrant. Ille cognitis omnibus, & ipse libationes instituit; quibus absolutis, denuntiant ceteris, vt vasa colligerent: ipsi conuocatis ducibus, quo pacto quam tutissime transirent, & tum aduersos hostes vincerent, tum a subsequentibus a tergo nihil detrimenti acciperent, deliberant. Decretum est tamdem Cherisophum debere prima in fronte esse, ac dimidia cum exercitus parte transire: reliquæ parti dimidiæ cum Xenophonte a tergo manendum esse. Iumenta, cum imbelli turba, debere medio inter hos loco transiicere. His ita recte constitutis, pergunt; adulescentibus illis præeuntibus, quum quidem amnis ad læuam ipsis esset. Via, quæ ducebat ad vadum, stadiorum fere IV erat. Quum proficisci cepissent, pergunt aduersus eos equitum turmæ. Ad locum traiectus vbi peruentum esset, ac fluminis ripas: arma ponunt, & primus Cherisophus redimitus serto, ac veste posita, iterũ arma capit, idemq; ceteris omnibus faciundum imperat. præterea cohortium præfectis mandat, vt cohortes rectas vtrimq; tum ad dextram suam, tum ad læuam ducerẽt. Ibi vates hostiis ad amnem cæsis sacrificabãt. Hostes tametsi sagittis & fundis vterentur, nec dum tamen ad nos pertingere poterant. Posteaquam perlitatum fuisset, milites vniuersi pæne inchoato iubilabant,

Somnio Xenophõtis euentus respondet.

Α ἤδεσαν γὰρ πάντες, ὅτι ὄξειη αὐτῷ καὶ ἀρι-
στῶντι καὶ δειπνοῦντι προσελθεῖν, καὶ εἰ κα-
θεύδοι, ἐπεγείρασθαι εἰπεῖν, εἴ τι τις ἔχοι τῶν
πρὸς τὸν πόλεμον. καὶ τότε ἔλεγον, ὅτι τυγ-
χάνοιεν φρύγανα συλλέγοντες ὡς ἐπὶ πῦρ,
κἄπειτα κατίδοιεν ἐν τῷ πέραν ἐν ταῖς πέ-
τραις καθημένους ἐπ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν γέ-
ροντά τε, καὶ γυναῖκα, καὶ παιδίσκας ὥσ-
περ μαρσίππους ἱματίων κατατεθειμένους ἐν
πέτρᾳ ἀνδρώδει. ἰδοῦσι δὲ σφίσι δόξαι, ἀσ-
Β φαλὲς εἶναι διαβῆναι. οὐδὲ γὰρ τοῖς πολε-
μίοις ἱππεῦσι πρόσβατον εἶναι τοῦτο. ἐν-
δεδυκότες γάρ, ἔφασαν, ἔχοντες τὰ ἐγχειρίδια †γυ- γυμνοὶ ὡς
μνὰ ὡς νενοσηκότες διαβαίνειν. προβεβουλευμένοι γ', ἀπευσό-
πρόσθεν διαβῆναι πρὶν βρέξαι τὰ αἰδοῖα, καὶ μενοι
διαβάντες, καὶ λαβόντες τὰ ἱμάτια, πορρωτέρω ἧκειν.
οὕτως ἔφη ὁ Ξενοφῶν αὐτὸς λέγειν δεῖν, καὶ τοῖς νε-
ανίσκοις ἐγχεῖν ἐκέλευσε, καὶ εὔχεσθαι τοῖς φή-
ναι θεοῖς ταῦτα ὀνείρασθαι καὶ τὸ πόρον, καὶ τὰ
λοιπὰ ἀγαθὰ ἐπιτελέσαι. ἀπείσας δὲ, οὕτως
C μὲν ἦγε τοὺς νεανίσκους πρὸς τὸν Χειρίσοφον,
καὶ διηγεῖτο ταῦτα. ἀκούσας δὲ ὁ Χειρίσοφος,
καὶ αὐτὸς ἐποίει. ἀπείσαντες δὲ, τοῖς μὲν ἄλ-
λοις παρήγγελλον συσκευάζεσθαι, αὐτοὶ δὲ συγ-
καλέσαντες τοὺς στρατηγούς, ἐβουλεύσαντο
ὅπως ἂν κάλλιστα διαβαῖεν, καὶ τοὺς τε ὄπι-
σθεν νικῷεν καὶ αὐτῶν τῶν ὄπισθεν μηδὲν κακὸν
πάσχοιεν. καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς, Χειρίσοφον μὲν ἡγεῖ-
σθαι καὶ διαβαίνειν, ἔχοντα δὲ ἥμισυ τοῦ στρα- ἥμισυ πα-
τεύματος, ὃ δὴ †ἥμισυ ξυνεμένειν σὺν Ξε- ξῶν.
D νοφῶντι· τὰ δὲ ὑποζύγια, καὶ τὸν ὄχλον, ἐν μέ-
σῳ τούτων διαβαίνειν. ἐπεὶ δὲ καλῶς ταῦτα εἶ-
χεν, ἐπορεύοντο. ἡγεῖτο δὲ οἱ νεανίσκοι, ἐν ἀρι-
στερᾷ ἔχοντες τὸν πολεμίον. ὁδὸς δὲ ἦν ὅπη τὸ διαβα- πέντε
βασιν ὡς †τέτταρα στάδια. πορευομένων δ' αὐ- στάδιοι
τῶν αἱ παρηῳ αἱ τάξεις τῶν ἱππέων. ἐπεὶ δὲ ἦσαν
κατὰ τὴν διάβασιν καὶ ταῖς ὄχθαις τοῦ πολεμοῦ, ἔν-
θεντο τὰ ὅπλα, καὶ αὐτὸς πρῶτος Χειρίσοφος στεφανω-
†ἐστεφανωμένος καὶ ἁπόδυς ἐλάμβανε τὰ ὅ- σάμενος
πλα, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλε· καὶ τοὺς
Ε λοχαγοὺς ἐκέλευεν ἄγειν τοὺς λόχους ὀρθίους,
τοὺς μὲν ἐν δεξιᾷ, τοὺς δὲ ἐν ἀριστερᾷ ἑαυτοῦ. καὶ
οἱ μὲν μάντεις ἐσφαγιάζοντο εἰς τὸν πολεμίον, οἱ
δὲ πολέμιοι ἐπόξευόν τε καὶ ἐσφενδόνων. ἀλλ' οὔ-
πω ἐξικνοῦντο. ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν τὰ σφάγια, ἐπαι
ἄιζον πάντες οἱ στρατιῶται, καὶ ἀνηλάλαζον.

σπουδὴ-

σωωλόλυζον δὲ καὶ αἱ γυναῖκες ἅπασαι. πολλαὶ γὰρ ἦσαν ἑταῖραι ἐν τῷ στρατεύματι. καὶ Χειρίσοφος μὲν ἀνέβαινε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· ὁ δὲ Ξενοφῶν, λαβὼν τῶν ὁπλοφυλάκων τοὺς δυζωνοτάτους, ἔθει ἀνὰ κράτος πάλιν ὅπῃ τὸν πόρον τὸν κατὰ τὴν ἔκβασιν τὴν εἰς τὰ τῶν Ἀρμενίων ὄρη, ὡς διὰ τούτου μέλλοι † ταύτῃ διαβὰς ἀποκλείσειν τοὺς παρὰ τὸν ποταμὸν ἱππεῖς. οἱ δὲ πολέμιοι, ὁρῶντες μὲν τοὺς ἀμφὶ Χειρίσοφον ῥᾳδίως διαβαίνοντας τὸν ποταμόν, ὁρῶντες δὲ τοὺς ἀμφὶ Ξενοφῶντα φεύγοντας εἰς τέμπαλιν, δείσαντες μὴ ἀποκλεισθείησαν, φεύγουσιν ἀνὰ κράτος ὡς τὴν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἔκβασιν ἄνω. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐγένοντο, ἔτρεπον ἄνω ὡς τὸ ὄρος. Λύκιος δὲ ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν ἱππέων, καὶ Αἰσχίνης ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν πελταστῶν τῶν ἀμφὶ Χειρίσοφον, ἐπεὶ ἑώρων ἀνὰ κράτος φεύγοντας, εἵποντο. οἱ δὲ σταθμῶται ἐβόων μὴ ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ συνεκβαίνειν ὅπῃ τὸ ὄρος. Χειρίσοφος δὲ αὖ ἐπεὶ διέβη, τοὺς μὲν ἱππέας οὐκ ἐδίωκεν, αὐτὸς δὲ κατὰ τὰς ὡς ὑπερβαίνουσας ὁδοὺς ὅπῃ τὸ ποταμοῦ ἔξω ἐβαινεν ὅπῃ τοὺς ἄνω πολεμίους. οἱ δὲ ἄνω, ὁρῶντες μὲν τοὺς ἑαυτῶν ἱππέας φεύγοντας, ὁρῶντες δὲ ὁπλίτας ὀπίσω ὄντας σφίσιν, ἐκλείποντι τὰ ὑπὲρ τοῦ ποταμοῦ ἄκρα. Ξενοφῶν δὲ, ἐπεὶ τὰ ὑπερκείμενα καλῶς ἐγίγνετο, ἀπερρύη τὴν ταχίστην ὡς τὸ διαβαῖνον στράτευμα. καὶ γὰρ οἱ καρδοῦχοι φανερῶς ἤδη ἦσαν εἰς τὸ πεδίον καταβαίνοντες, ὡς ἐπιθησόμενοι τοῖς τελευταίοις. καὶ Χειρίσοφος μὲν τὰ ἄνω κατέσχε, Λύκιος δὲ σὺν ὀλίγοις ὑπηρέτας ὑπεδιώξαι, ἔλαβε τῶν σκευοφόρων τὰ ὑπολειπόμενα, καὶ μετὰ τούτων ἐσθῆτά τε καλὴν, καὶ σκεύη. καὶ τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν ἑλλιπόντων καὶ ὁ ὄχλος ἁπᾶς διέβαινε· Ξενοφῶν δὲ στρέψας † κατὰ τοὺς καρδούχους, αἰτίαν τὰ ὅπλα ἔθετο, καὶ παρήγγελε τοῖς λοχαγοῖς κατ' εὐωμοτίας ποιήσασθαι ἕκαστον τὸν ἑαυτοῦ λόχον, παρὰ ἀσπίδας βαδίζοντας τὴν εὐωμοτίαν ὅπῃ φάλαγξ. καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς καὶ τοὺς εὐωμοτάρχας τοῖς τῶν καρδούχων ἰέναι, οὐραγοὺς δὲ καταστῆσασθαι τοῖς τῷ ποταμοῦ. οἱ δὲ καρδοῦχοι, ὡς ἑώρων τοὺς ὁπλοφύλακας τοῦ ὄχλου ψιλουμένους, καὶ ὀλίγους ἤδη φαινομένους, θᾶττον δὴ ἐπῆσαν, ᾠδάς τινας ᾄδοντες. ὁ δὲ Χειρίσο-

A clamitantibus vna mulierculis omnibus. Erant enim permulta in exercitu scorta. Heic quum Cherisophus cum suis amnem ingrederetur, Xenophon cum expeditissimis in extremo agmine, velocissimo cursu ad vadum contendit, quod erat propter aditum, ducentem Armeniorum in montes. Simulare nimirum volebat, hac se trãsiturum, & intercluſurum equites, qui secundum flumen erant. Hostes vbi Cherisophi copias amnem videbant nullo negotio traiicere, Xenophontis autem milites retro currere: metu perculsi, ne intercluderentur, totis viribus ad eum tramitem fugiunt, qui a fluuio sursum tendebat. Eam in viam quum peruenissent, sursum in montem pergebant. Hos quum Lycius, equestris agminis præfectus, & Æschines præfectus cetratorum, qui cum Cherisopho erant, fugere viderent, sequebantur. Milites ceteri clamabant, se illos haud deserturos, sed vna cum eis in montem euasuros. Cherisophus vbi transiisset, non ille quidem equites insequebatur; sed statim per altiores ad amnem se porrigentes ripas aduersus hostiles copias, superioribus in locis subsistentes, euadit. Illi quum equites suos fugere cernerent, & grauis armaturæ milites aduersus se pergere; iuga fluuio imminentia deserunt. Interim Xenophon, qui videret in aduersa ripa rem bene successisse, quam celerrime ad copias amnem transeũtes reuertitur. Nam Carduchi palam in planiciem descendebant, quasi qui extremum agmen inuasuri essent. Tenebat iam superiora loca Cherisophus, & Lycius cum paucis persequi hostes adgressus, impedimenta tardius vecta ceperat, & in his vestes perpulchras cum poculis. Transibant adhuc Græcorum impedimenta & turba, quum Xenophon acie conuersa in aduersos Carduchos pergit, ac præfectis cohortium imperat, vt quisque cohortem suam per manipulos instrueret, ac †versus clupeos manipulum in phalangem ducerent. Deinde cohortium præfecti & manipularij duces in Carduchos pergerent, atergo curantibus iuxta flumen constitutis. Carduchi posteaquam cernerent agmen extremum a multitudine nudari, iamque paucos adeo videri: celerrime hos inuadunt, simulque nescio quid canebant. Heic Cheriso-

Strategemata Xenophontis.

Hoc est, versus sinistram. Suidas

phus constitutis in tuto suis, cetratos & funditores & sagittarios ad Xenophontem mittit; vtque facerent, quidquid ille iuberet, imperat. Eos Xenophon iam transire quum videret, misso nuntio mandat, vt istic ad amnem subsisterent; ac posteaquam se cum suis transeundi viderent initium facere, tunc etiam ipsi ex aduerso parte vtraque pergerent, tamquam transituri; iaculatores amentis hastarum prehensis, sagittarij cum sagittis in neruos impositis. Procul tamen in fluminis transitu non progrederentur. Eis vero, quos secum habebat, mandabat; vti quamprimum fundæ pertingerent, & clupei complosi creparent, pæanem exorsi cursu semper in hostes ferrentur. Illis se auertentibus, ac tubicine classicum a fluuio canente: tunc & ipsis † versus hastam conuersis, a tergo curantes præirent, & concitatissimo cursu omnes procederent, ac suo quisque loco transiret, ne sibi mutuo impedimento essent. Nimirum qui primus in aduersam ripam euaderet, eum se pro maxime strenuo habiturum. Carduchi quum paucos esse reliquos viderent, quãdoquidem multi etiam illorum, qui fuerant iussi manere, curaturi partim iumenta, partim impedimenta, partim res alias, discedebant; audacter in eos irruunt, fundisq; ac sagittis incipiunt vti. Verum Græci pæanem exorsi, pleno cursu eos adoriuntur; quos illi nequaquam sustinebant, quod ratione montium satis ad incursiones & fugam armati essent: sed ad sustinendos hostes, qui manum consererent, nequaquam satis muniti. Atque heic tubicine classicum canente, multo etiam celerius hostes fugam arripiunt; & Græci diuersam in partem abeuntes, quamcitissime per amnem aufugiunt. Re tamen a nonnullis ex hostibus animaduersa, rursus ab eis ad fluuium concursus factus est, sagittisque nonnulli nostrorum vulnerati. Maior quidem pars etiam tunc, quum Græci in aduersam ripam euasissent, adhuc fugere cernebatur. Qui autem e nostris hosti obuiam tendebant, quum sumtis animis vlterius, quam commodum esset, progrederentur: aliquanto post illos, qui cum Xenophonte traiecerant, & ipsi transierunt. Eorum item aliqui vulnerati sunt. Quum autem vniuersi iam transiissent sub ipsam meridiem, dispositis ordinibus per Armeniam via prorsus campestri, perque colles leniter surgentes iter faciunt, non minus v parasangis. Nec enim propius flumen vlli erant vici propter ea, quæ cum Carduchis gerebantur, bella.

Hoc est, ad dextrã. Suidas.

φος, ἐπεὶ τὰ παρ' αὐτῷ ἀσφαλῶς εἶχε, πέμπει πρὸς Ξενοφῶντα τοὺς πελταστὰς καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας, καὶ κελεύει ποιεῖν ὅ, τι ἂν παραγγέλλῃ. ἰδὼν δ' αὐτοὺς διαβαίνοντας ὁ Ξενοφῶν, πέμψας ἄγγελον κελεύει αὐτοὺς μέναι ὅπῃ ἔτι ποταμοῦ † διαβαίνοντας· ὅτε δὲ δέοι) αὐτοὶ διαβαίνειν, σκαληνίους ἔνθεν καὶ ἔνθεν σφῶν σκεδαίνειν ὡς διαπεσουμένους, † διηκυλισμένους τοὺς ἀκοντιστὰς, καὶ ὅπισθεν βεβλημένους τοὺς τοξότας· μὴ πρόσω δὲ ἔτι ποταμοῦ προθιαβαίνειν. τοῖς δὲ παρ' ἑαυτῷ παρήγγελλεν, ἐπειδὴ σφενδόνη δέξοιντο, καὶ ἀσπὶς ψοφῇ, παιανίσαντας θεῖν ἀεὶ ἐς τοὺς πολεμίους· ἐπειδὴ δὲ ἀναστρέφωσιν οἱ πολέμιοι, καὶ σκ ἔτι ποταμοῦ ὁ σαλπιγκτὴς σημήνῃ τὸ πολεμικὸν, ἀναστρέφαντας ὅπῃ δόρυ ἡγοῖτο μηδὲ τοὺς ἀφεστῶτας, θεῖν δὲ πρώτους ὁπόταχοι, καὶ διαβαίνειν ἧ ἕκαστος τὴν τάξιν εἶχεν, ὡς μὴ ἐμποδίζειν ἀλλήλοις· ὅπῃ δ' αὖ δέοι ἔσοιτο, ὃς ἂν πρόσω τῶν ἄλλων ἦι. οἱ δὲ καρδοῦχοι, ὁρῶντες ὀλίγους ἤδη τοὺς λοιποὺς, (πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν μὲν τεταγμένων ὤχοντο ὅπῃ μελησόμενοι οἱ μὲν κτησόμενοι, οἱ δὲ σκευοφόρων, οἱ δὲ † ἑταίρων) ὡς τάχιστα δὴ ἐπέκειντο θρασέως, καὶ ἤρξαντο σφενδονᾶν καὶ τοξεύειν. οἱ δὲ Ἕλληνες παιανίσαντες ὥρμησαν δρόμῳ ἐπ' αὐτούς· οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο. καὶ γὰρ ἦσαν ὡπλισμένοι, ὡς μὲν ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἱκανῶς πρὸς ὃ ὑπόθραμμα καὶ φεύγειν, πρὸς δὲ τὸ εἰς χεῖρας δέχεσθαι, οὐχ ἱκανῶς. ἐν τούτῳ σημαίνει ὁ σαλπιγκτὴς, καὶ οἱ μὲν πολέμιοι ἔφευγον πολὺ ἔτι μᾶλλον· οἱ δ' Ἕλληνες τὰ ἐναντία στρέψαντες, ἔφευγον ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ὁπόταχοι. τῶν δὲ πολεμίων οἱ μὲν τινες ἀθανάτιζον, πάλιν ἔθρασύνοντο ὅτι τὸν ποταμὸν, καὶ τοξεύοντες † ὀλίγους ἔβλαπτον· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ἔφραζον οἵτινες ἀπήλθον τῶν Ἑλλήνων ἔτι φανεροὶ ἦσαν φεύγοντες. οἱ δὲ ὑπαντήσαντες, ἀνδριζόμενοι, καὶ πρόσω τοῦ καιροῦ προϊόντες, ὕστερον τῶν μετὰ Ξενοφῶντος διέβησαν πάλιν· καὶ ἐβλάβησαν τινες καὶ τούτων. ἐπεὶ δὲ διέβησαν ἀμφὶ μέσον ἡμέρας, συνταξάμενοι ἐπορεύθησαν διὰ τῆς ἀρουραίας, πεδίον ἄπαν, καὶ λείους γηλόφους, ἐν μέσῳ δὲ πέντε παρασάγας. ἦν δὲ ἦσαν ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ κῶμαι, διὰ τοὺς πολεμίους τοὺς πρὸς καρδούχους.

διαβαίνοντας

διηκυλισμένους

ἑτέρων

εἰς δὲ

εἰς δὲ ἰῶ ἀφίκοντο κώμιν, μεγάλη τὲ ἰῶ, καὶ βασίλειόν τε εἶχε τῷ σατεάπη, καὶ ὅπῃ τᾶς πλείσταις οἰκίαις τύρσις ἐπῆσαν· ὅπιτήδεια δ' ἰῶ δαφιλῆ. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σαθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, μέχρις ἐσῆλθον τᾶς πηγὰς τᾶ τίγρητος ποταμοῦ. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σαθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαίδεκα, ὅπῃ τὸν τηλεβόαν ποταμόν. οὗτος δ' ἰῶ καλὸς μέν, μέγας δ' οὔ. κῶμαι δὲ πολλαὶ περὶ τὸν ποταμὸν ἦσαν. ὁ δὲ τόπος οὗτος ἁρμενία ἐκαλεῖτο ἡ πρὸς ἑσπέραν. ὕπαρχος δ' αὐτῆς ἰῶ Τηρίβαζος, ὁ καὶ βασιλῆ φίλος νομόμενος· καὶ ὁπότε παρείη, οὐδεὶς ἄλλος βασιλέα ὅπῃ τὸν ἵππον ἀνέβαλλεν. οὗτος προσήλασεν ἱππέας ἔχων, καὶ προπέμψας ἑρμηνέα, εἶπεν ὅτι βούλοιτο διαλεχθῆναι τοῖς ἄρχουσι. τοῖς δὲ στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀκοῦσαι, καὶ προσελθόντες εἰς ἐπήκοον, ἠρώτων τί θέλοι. ὁ δὲ ἔλεγεν ὅτι φιλίαν βούλοιτο ἐφ' ᾧ μήτ' αὐτὸς τοὺς ἕλληνας ἀδικεῖν, μήτ' ἐκείνους κακῶς τᾶς οἰκίας, λαμβάνειν τε τὰ ὅπιτήδεια ὅσων δέοιντο. ἔδοξε ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς, καὶ ἐπείσαντο ὅπῃ τούτοις. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σαθμοὺς τρεῖς διὰ τοῦ πεδίου, παρασάγγας πεντεκαίδεκα. καὶ Τηρίβαζος παρηκολούθη, ἔχων τὶν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἀπέχων ὡς δέκα σταδίους. καὶ ἀφίκοντο εἰς βασίλεια καὶ κώμας πόλλας, πολλῶν τῶν ὅπιτηδείων μεστάς. στρατοπεδευομένων δ' αὐτῶν γίνεται τῆς νυκτὸς χιὼν πολλή· καὶ ἔωθεν ἔδοξε διασκηνῆσαι τᾶς τάξεις καὶ τοὺς στρατηγοὺς κατὰ τὰς κώμας. οὐ γὰρ ἑώρων πολέμιον οὐδένα, καὶ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶ) διὰ τὸ πλῆθος τῆς χιόνος. ἐνταῦθα εἶχον πολλὰ τὰ ὅπιτήδεια, ὅσα ἐστὶν ἀγαθά, ἱερεῖα, σῖτον, οἴνους παλαιοὺς εὐώδεις, ἀσταφίδας, ὄσπρια, πανταχόθεν. τῶν δὲ ἀποσκεδαννυμένων τινὲς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλεγον, ὅτι κατίδοιεν στράτευμα, καὶ νύκτωρ πολλὰ πυρὰ φαίνοιτο. ἐδόκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς οὐκ ἀσφαλὲς εἶ) διασκηνοῦν, ἀλλὰ συναγαγεῖν τὸ στράτευμα. πάλιν ἐντεῦθεν ἐσῆλθον. καὶ γὰρ ἐδόκει διαφθείρειν. νυκτερευόντων δ' αὐτῶν ἐνταῦθα, ὑπιπίπτει χιὼν ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυψε καὶ τὰ ὅπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους καταχειμένους. καὶ τὰ ὑποζύγια συνεπέδησεν ἡ χιών, καὶ πολὺς ὄκνος ἰῶ αἴρεσθαι.

A Vicus autem, ad quem venere, magnus erat, & regiam continebat in vsum satrapæ. Domus pleræque turres habebant. Commeatus larga erat copia. Inde castris alteris parasangas x conficiunt, donec Tigris fluuij fontes traiecissent. Inde castris tertiis, parasangas xv progressi, ad Teleboam fluuium, pulchrum quidem illum, sed non magnum, perueniunt. Multi circũ amnem vici. Locus hic adpellabatur Armenia versus occidentem. Præerat ei cum potestate Teribazus, amicus regis. Quoties is regi

B aderat, nemo præter ipsum regẽ in equum tollebat. Atq; hic cum equestribus copiis adequitabat, præmissoq; interprete, velle se cum ducibus colloqui significabat. Illis audiendum esse hominem videbatur, quumq; ad locum accessissent, e quo audiri, quidquid diceretur, posset: quid vellet, interrogabant. Respondet, hac se condi- *Teribazus fœdus cum Græcis init.*
cione cupidum esse ineundi cum ipsis fœderis, vt nec ipse Græcos læderet, nec Græci domos exurerent: saltim commeatum, quantum eius indigerent, caperent. Com-

C probata sunt hæc a ducibus, & iis condicionibus fœdus initum. Inde castris tertiis parasangarum xv iter per planiciem conficiunt, subsequente suis cum copiis Teribazo, fere x stadiorum ex interuallo. Atque heic ad regiam perueniunt, circum quam permulti vici erant, magno rerum omnium commeatu referti. Quum autem in castris degerent, magna niuis copia in eos decidit. Quare primo mane visum est, militum cohortes ac duces hinc inde per vicos distribuendos esse. Nec enim hostem vllum cernebant, & quia ma-

D gna niuis esset copia, tutum facto videbatur. Erant etiam heic vniuersæ res vsibus ipsorum necessariæ, victimæ, frumentum, vina vetera, eaque fragrantia, vuæ passæ, omnis generis legumina. Quum autem nonnulli a castris longius palarentur, exercitum se videre dicebant, & noctu multos ignes lucere. Quare visum est ducibus haudquaquam tutum esse, milites hincinde diuertere; sed potius copias rursus esse cogendas. Itaq; rursum conueniũt, quum quidem sub dio commorandum es-

E se censerent. Verum ita pernoctantibus ipsis; tam copiosa nix in eos cecidit; vt ab ea tum arma, tum milites ipsi, qui humi iacebant, tegerentur. Etiam iumenta nix constrinxerat, vt diu, surgere nequirent.

Miserabile certe erat illos intueri, in quos iacentes delapsa nix non defluxerat. Sed posteaquam Xenophon surgens nudus, ausus est ligna findere; tum vero & alius quispiam surgens, a Xenophonte hunc sibi laborem depoposcit. Itaque dein factum, vt & alij consurgentes igne accenso semet vngerent. Nam magnam heic vnguenti copiam reperere, quo vtebantur olei loco; nimirum suilli, sesamini, amygdalini, de amaris amygdalis facti, terebinthini. De iisdem rebus confectum etiam vnguentum fragrans inueniebatur. Secundum hæc iterum sub tectis per vicos hinc inde diuertendum esse decreuerunt. Quare milites magno cum clamore ac voluptate ad tecta & commeatum tendebant. Quotquot autem id temporis, quo prius e tectis migrarant, exusserant domos: hi pœnas illas dederunt, vt sub dio misere cubarent. Inde noctu Democratem Temeniten, adiuncta ei militum manu, in montes eos mittunt in quibus hinc inde palati milites videre se ignes dixerant. Nam is iam antea sæpe numero in huiusmodi rebus dixisse verum existimabatur, itaque rem exposuisse, vti vel erat, vel non erat. Hic quum eo profectus esset, ignes se vidisse negabat; hominem tamen captum secum adferebat, qui arcum habebat Persicum, & pharetram, & securim, quali vtuntur Amazones. Quum interrogaretur, cuias esset; Persam se esse respondit, & e Teribazi castris profectum parādi commeatus caussa. Quærentibus iisdem, quantæ Teribazi essent copiæ, quaue de caussa collectæ: respondit, adesse suo cum exercitu Teribazum, militesque stipendiarios Chalybes & Taochos conduxisse, ac paratum esse in montium angustiis, qua vnicus tantum exitus pateret, Græcos adoriri. Quæ quum duces audiissent, visum est colligere copias. ac mox adeo relictis excubitoribus, & duce remanentibus istic dato Sophæneto Stymphalio, pergunt cum itineris duce, homine illo captiuo. Posteaquam montes superassent, cetrati progressi aliquantulum, quum adspicerent castra; grauis armaturæ militem nequaquam exspectant, sed subla to clamore, castra cursu inuadunt. Eo tumultu barbari percepto non subsistunt, sed in fugam se coniiciunt. Nonnulli ex eis interfecti, capti equi circiter x x,

Castra Teribazi capiuntur.

A καταχειμώνων δὲ ἐλεεινὸν ἰδεῖν χιὼν ὑπιπε-
πωκυῖα, ὅτῳ μὴ καταῤῥυείη. ἐπεὶ δὲ Ξενο-
φῶν ἐτόλμησε γυμνὸς ἀναστὰς σχίζειν ξύλα,
τάχα ἀναστὰς τις καὶ ἄλλος ἐκείνου ἀφελέ-
μενος ἔκαιεν. ἐκ δὲ τούτου καὶ οἱ ἄλλοι ἀνα-
στάντες πῦρ ἔκαιον καὶ ἐχρίοντο. πολὺ γὰρ ἐν-
ταῦθα ὕειον τὸ χρίσμα, ᾧ ἐχρῶντο ἀντ'
ἐλαίου, σύειον, καὶ σησάμινον, καὶ ἀμυγ-
δάλινον, ἐκ τῶν πικρῶν, καὶ τερεβινθινον.
ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ μύρον διεσκευ-
B το. μετὰ ταῦτα πάλιν ἐδόκει διασκιδνη-
τέον εἶναι τὰς κώμας εἰς τέγας. ἔνθα δὴ οἱ στρα-
πῶται σὺν πολλῇ κραυγῇ καὶ ἡδονῇ ἦεσαν ἐ-
πὶ τὰς στέγας καὶ τὰ ὑπόστεγα. ὅσοι δὲ, ὅτε
τοπαρώτερον ἀπῆεσαν, τὰς οἰκίας διέφθει-
σαν, ὥστε τῆς αὐθρίας δίκην ἐδίδοσαν, κα-
κῶς σκηνοῦντες. σὺν δὲ τούτοις ἔπεμψαν τῆς νυ-
κτὸς Δημοκράτην τεμενίτην, ἄνδρας δόν-
τες, ὅπου τὰ ὄρη, ἔνθα ἔφασαν οἱ ἀποσκε-
δαννύμενοι καθορᾶν τὰ πυρά. ἐδόκει γὰρ ἐ-
C δόκει καὶ τοπαρώτερον πολλὰ ἤδη ἀληθοῦσαι
τὰ αὐτά. τὰ ὄντα τε ὡς ὄντα, καὶ τὰ μὴ ὄν-
τα ὡς οὐκ ὄντα. παρθυθεὶς δὲ, τὰ μὲν πυρὰ
οὐκ ἔφη ἰδεῖν, ἄνδρα δὲ συλλαβὼν ἦκεν ἄ-
γων, ἔχοντα τόξον περσικὸν, καὶ φαρέτραν,
καὶ σάγαριν, οἵαν περ αἱ ἀμαζόνες ἔχουσιν. ἐ-
ρωτώμενος δὲ ὅ, ποδαπὸς εἴη, πέρσης μὲν
ἔφη εἶναι, † παρθυαίαθαι δὲ ἀπὸ τοῦ Τηρι- στρατεύ-
βάζου στρατεύματος, ὅπως ὑπιτήδεια λά- σασθαι
βοι. οἱ δ' ἤρώτων αὐτὸν, ὁ στράτευμα ὁ-
D πόσον τε εἴη, καὶ ὅπου τίνι συμμεμιγμένον. ὁ
δὲ εἶπεν, ὅτι Τηριβάζος εἴη ἔχων τοῦ τε ἑ-
αυτοῦ δυνάμιν, καὶ μισθοφόρους χάλυβας
καὶ Ταόχους, παρεσκευάσθαι δὲ αὐτὸν ἔτη,
ὡς ὑπὸ τῆς ὑπερβολῆς τοῦ ὄρους ἐν τοῖς στενοῖς,
ἢ τὴν μοναχῆ εἴη πορεία, ἐνταῦθα ὑπιόντα μά-
χεσθαι τοῖς Ἕλλησιν. ἀκούσασι τοῖς στρατηγοῖς
ταῦτα ἔδοξε τὸ στράτευμα συναγαγεῖν. καὶ
δὴ καταλιπόντες φύλακας, καὶ στρα-
τηγὸν ὑπὸ τοῖς μέσοις Σοφαίνετον συμφά-
E λιον, ἐπορεύοντο ἔχοντες ἡγεμόνα τὸν ἀλόν-
τα αὐθέφτον. ἐπειδὴ δὲ ὑπερέβαλον τὰ ὄ-
ρη, οἱ πελτασταὶ περιόντες, καὶ καταδύντες
στρατόπεδον, οὐκ ἔμειναν τὰς ὁπλίτας, ἀλλ'
ἀναχαλᾷ τις ἔκον ὑπὸ τὸ στρατόπεδον. οἱ δὲ βάρβαροι ἀκούσαντες τὸν θόρυβον, οὐχ ὑπο-
μεῖναι, ἀλλ' ἔφυγον. ὅμως δὲ ἀπέθανον τινὲς τῶν βαρβάρων, καὶ ἵππους ἥλωσαν ὡς εἴκοσι,

καὶ ἡ

καὶ ἡ σκηνὴ Τηριβάζου ἑάλω, καὶ ἐν αὐτῇ κλίναι ἀργυρόποδες, καὶ ἐκπώματα, καὶ οἱ † ἀρτοποιοὶ, καὶ οἱ οἰνοχόοι φάσκοντες εἶναι. ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο πάντα οἱ τῶν ὁπλιτῶν στρατηγοὶ, δοκεῖ αὐτοῖς ἀπιέναι τὴν ταχίστην ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, μή τις ἐπίθεσις γένηται τοῖς καταλελειμμένοις. καὶ εὐθὺς ἀνακαλεσάμενοι τῇ σάλπηγγι ἀπῄεσαν, καὶ ἀφικνοῦνται αὐθημερὸν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐδόκει πορευτέον εἶναι, ᾗ δύναιντο τάχιστα, πρὶν συλλεγῆναι τὸ στράτευμα πάλιν, καὶ καταλαβεῖν τὰ στενά. συσκευασάμενοι δ' εὐθὺς, ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς, ἡγεμόνας ἔχοντες πολλούς. καὶ αὐθημερὸν ὑπερβαλόντες τὸ ἄκρον, ἐφ' ᾧ ἔμελλεν ἐπιτίθεσθαι Τηρίβαζος, κατεστρατοπεδεύσαντο. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἐρήμους † τρεῖς, παρὰ τὸν εὐφράτην ποταμόν. καὶ διέβαινον αὐτὸν βρεχόμενοι πρὸς τὸν ὀμφαλόν. ἐλέγοντο δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ οὐ πρόσω εἶναι. ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς καὶ πεδίου σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαίδεκα. ὁ δὲ τρίτος ἐγένετο χαλεπὸς, καὶ ἄνεμος βορρᾶς ἐναντίος ἔπνει, παντάπασιν † ἀκαίων καὶ πηγνὺς τοὺς ἀνθρώπους. ἔνθα δὴ τῶν μαντεών τις εἶπε σφαγιάσασθαι τῷ ἀνέμῳ· καὶ σφαγιάζεται, καὶ πᾶσι περιφανῶς ἔδοξε λῆξαι τὸ χαλεπὸν τοῦ πνεύματος. ἦν δὲ τῆς χιόνος τὸ βάθος, ὀργυιά· ὥστε καὶ τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν ἀνδραπόδων πολλὰ ἀπώλετο, καὶ τῶν στρατιωτῶν ὡς τριάκοντα. διεγένοντο δὲ τὴν νύκτα πῦρ καίοντες. ξύλα δ' ἦν ἐν τῷ σταθμῷ πολλά. οἱ δὲ ὀψὲ προϊόντες ξύλα οὐκ εἶχον. οἱ οὖν πάλαι ἥκοντες, καὶ πῦρ καίοντες, οὐ προσίεσαν πρὸς τὸ πῦρ τοὺς ὀψίζοντας, εἰ μὴ μεταδιδοῖεν αὐτοῖς πυροὺς, ἢ ἄλλοτι ὧν ἔχοιεν βρωτῶν. ἔνθα δὴ μετεδίδοσαν ἀλλήλοις ὧν εἶχον ἕκαστοι. ἔνθα δὲ πῦρ ἐκαίετο, διατηκομένης τῆς χιόνος βόθροι ἐγίγνοντο μεγάλοι ἔστε ἐπὶ τὸ δάπεδον, οὗ δὴ παρῆν μετρεῖν τὸ βάθος τῆς χιόνος. ἐντεῦθεν δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ὅλην ἐπορεύοντο διὰ χιόνος, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐβουλιμίασαν. Ξενοφῶν δὲ ὀπισθοφυλακῶν, καὶ καταλαμβάνων τοὺς πίπτοντας τῶν ἀνθρώπων, ἠγνόει ὅ, τι τὸ πάθος εἴη. ἐπεὶ δὲ εἶπέ τις αὐτῷ τῶν ἐμπείρων, ὅτι σαφῶς βουλι-

ἀρτοκόποι,

τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαίδεκα ἐπὶ τὴν εὐφρ.

ἀποκαίων πάντα καὶ πηγ.

A vna cum Teribazi tentorio, in quo lectuli erant innixi pedibus argenteis, & pocula, & nonnulli, qui se panum conficiundorum artifices, ac pincernas esse dicerent. Quæ omnia quum grauis armaturæ militum duces percepissent, quamprimum ad castra pergendum statuunt, ne quis relictas copias adoriretur. Itaque statim tuba receptui canentes discedunt, eodemque die in castra reuertuntur. Postridie quanta fieri celeritate posset, pergere visum est prius, quam hostilis exercitus B de integro cogeretur, angustaque loca illa occuparet. Itaque mox collectis vasis per largam niuem proficiscuntur, quum ab itinerum ducibus multis instructi essent; eodemque die iugo illo superato, in quo Teribazus ipsos adgredi voluerat, castra metantur. Inde habitis castris in solitudine tertiis, ad Euphratem perueniunt; eumque saltim ad vmbilicum vsq; se madefacientes transeunt. Ferebantur ab eo loco fontes eius haud procul abesse. Inde per multas niues, & planiciem, castris ter- C nis parasangas x v progressi sunt. Ac tertij quidem diei perdifficile fuit iter, aduerso borea flante, ac omnino tum vrente homines, tum congelante. Ibi tum quidam e vatibus rem sacram vento faciendam esse præcipit. Quo facto, nemini non manifesto visum est, molestum illum & asperum flatum desinere. Nix altitudinem habebat † orgyæ. quo fiebat, vt & iumenta & mancipia multa interirent, atque etiam milites fere x x x. Noctem integram ignes accendebant, quod in castrorum loco lignorum esset copia. Qui tamen se- D rius processerant, a lignis destituebantur. Quamobrem illi, qui iamdudum huc venerant, & habebant accensos ignes, serius venientes non admittebant; nisi si vel triticum, vel quid aliud esculentæ rei cum eis communicassent. Atque heic mutuo sibi, quidquid habebant singuli, impertiebantur. Quibus locis ignes accendebantur, niue liquata scrobes ingentes efficiebantur ad solum vsque, de quo niuis altitudinem metiri erat. Inde toto subsequenti die per niuem iter faciunt, multis E hominibus furcillæ malo præ ingenti fame adflictis. Xenophon autem, qui extremo in agmine curabat, vbi homines offenderet, qui humi iacerent; primum, quid illud morbi esset, ignorabat. Quum vero quidam vsu rerum valens dixisset, eos homines plane furcillæ morbo labo-

Boreas sacrificio placatus.

Mensura expansorũ vtrimque brachiorum, cum pectore. Pollux.

rare, ac ſi quid ederent, ſurrecturos: ad iumenta pergens, ſi quid vel potus, vel cibi cerneret, id partim ex fame deficientibus ipſe dabat; partim, qui hinc inde diſcurrere poſſent, & iiſdem dare, mittebat. Quamprimum quid illi cibi guſtaſſent, ſurgebant, & in itinere pergebant. Hoc modo quum proficiſcerentur, Cheriſophus ſub ipſum crepuſculum ad vicum quemdam venit, ac mulieres & puellas aquam ferentes propter fontem ante munitionem ipſam offendit. Interrogãt hæ, quinam hominũ eſſent: quibus interpres lingua Perſica reſpõdit, a rege ſe ad ſatrapam venire. Subiiciunt illæ, non iam ipſum eſſe hoc loco, ſed abeſſe paraſangę vnius interuallo. Quiavero ſerius veniebant, vna cum mulierculis aquam geſtantibus in munitionem ad vici prætectum ingrediuntur. Heic ergo tum Cheriſophus, tum quotquot poterant, caſtra habuerunt: ceteri milites, qui tantum †itineris conficere non poterant, abſque cibis & ignibus pernoctarunt; eoq; factum eſt, vt nonnulli perirent. Præterea quidam ex hoſtibus collecti ſequebantur, & iumenta imbecilla rapiebãt, deq; iis inter ſe dimicabant. Relinquebantur a tergo milites etiam quidam, quibus partim ex niue corrupti erant oculi, partim ex frigore pedum digiti putruerãt. Ferebat autem oculis hoc opem aduerſus niuem, ſi quis ita pergeret, vt nigri aliquid ante oculos haberet: pedibus, ſi quis ſe commoueret, ac numquam interquieſceret, noctuq; calceamenta ſolueret. Quotquot autem calceati cubabant, iis lora in pedes imprimebantur, & calcei pedibus adhæreſcebant. Habebant enim, poſtea quam veteres calcei defeciſſent, † carbatinas factas de corio recens bobus detracto. Ob neceſſitates igitur huiuſmodi, milites quidam remanebant a tergo; quumque locum quemdam nigrum conſpexiſſent, quod iſtic niues defeciſſent, liquatas eas exiſtimabant. Et erant ſane liquatæ propter fontem quemdam, qui non procul inde exhalabat in valle quadam. Quare quum huc e via deflexiſſent, conſidebant ac perrecturos ſe negabant. Id quum Xenophon agminis extremi ductor intelleXiſſet, quouis artificio & molitione obſecrebat eos, ne a tergo manerent: addens, hoſtes collectos magno numero ſequi. Tamdem etiã indignabũdus obiurgabat.

Lect. o marginis.

Milites Græci multi pereunt.

Calcei ſunt ruſtici, cũ vna dumtaxat ſolea. Heſychius.

A μισθοι, ϗ ἐάν τι φάγωσιν, ἀναξήσονται, † παρ- ἀμείνω δὲ ἐστὶ τὰ ὑποζύγια, εἴπερ τὰ ὀρφνὰ βρωτὰ διεδίδου Suid. in Βελλεροφ. V. Plut. Brut. p. 1821.
ιὼν ὅτι τὰ ὑποζύγια, εἴ ᾠ ποτὸν ἢ βρωτὸν ὀρφνὸν, ἐδίδου, καὶ διέπεμπε διδόντας τοὺς
δυναμένους ἀναβαίνειν τοῖς βουλιμιῶσιν.
ὅπῃ δέ τι ἐμφαίνοιεν, αἴροντο καὶ ἐπορεύ-
οντο. πορευομένων δὲ, Χειρίσοφος μὲν ἀμ-
φὶ κνέφας πρὸς κώμην ἀφικνεῖται, καὶ
ὑδροφορούσας ἐκ τῆς κώμης γυναῖκας καὶ
κόρας πρὸς τῇ κρήνῃ καταλαμβάνει ἔμ-
προσθεν τοῦ ἐρύματος. αὗται ἠρώτων αὐτοὺς
B τίνες εἶεν. ὁ δὲ ἑρμηνεὺς εἶπε πρὸς σφᾶς ὅτι πα-
ρὰ βασιλέως πορεύοιντο πρὸς τὸν σατράπην. αἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ ἐνταῦθα
εἴη, ἀλλ' ἀπέχοι ὅσον παρασάγγην. οἱ δ' ἐπεὶ ὀψὲ ἦν, πρὸς τὸν κωμάρχην σὺν εἰσ-
έρχονται εἰς τὸ ἔρυμα σὺν ταῖς ὑδροφόροις.
Χειρίσοφος μὲν οὖν, καὶ ὅσοι ἐδυνήθησαν τοῦ
στρατεύματος, ἐνταῦθα ἐστρατοπεδεύσαν-
το· τῶν δ' ἄλλων στρατιωτῶν οἱ μὲν δυνά- πρὸ ἑσπέρας
μενοι διατελέσαι † ἐν τῇ ὁδῷ, ἐνυκτέρευ-
C σαν ἄσιτοι καὶ ἄνευ πυρός· καὶ ἐνταῦθα πο-
νὲς ἀπώλοντο τῶν στρατιωτῶν. ἐφείποντο δὲ
τῶν πολεμίων συνειλεγμένοι τινὲς, καὶ τὰ
μὴ δυνάμενα τῶν ὑποζυγίων ἥρπαζον, καὶ
ἀλλήλοις ἐμάχοντο περὶ αὐτῶν. ἐλείποντο
δὲ καὶ τῶν στρατιωτῶν οἵ τε διεφθαρμένοι ὑ-
πὸ τῆς χιόνος τοὺς ὀφθαλμοὺς, οἵ τε ὑπὸ
τοῦ ψύχους τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν ἀπο-
σεσηπότες. ἐῶ δὲ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς ὅτῳ-
κούρημα τῆς χιόνος εἴτις μέλαν τι ἔχων πρὸ
D τῶν ὀφθαλμῶν παρεύοιτο· τῶν δὲ ποδῶν, εἴ
τις κινοῖτο, καὶ μηδέποτε ἡσυχίαν ἄγοι, καὶ
εἰ τὴν νύκτα ὑπολύοιτο. ὅσοι δὲ ὑποδεδε-
μένοι ἐκοιμῶντο, εἰσεδύοντο εἰς τοὺς πόδας οἱ
ἱμάντες, καὶ τὰ ὑποδήματα περιεπήγνυ-
το. καὶ γὰρ ἦσαν, ὅτῳ ἀπέλιπε τὰ ἀρχαῖα
ὑποδήματα, καρβατίναις πεποιημέναις ἐκ
τῶν νεοδαρτων βοῶν. διὰ ταύτας τοιαύτας οὖν
ἀνάγκας ὑπολείπουτο τινὲς τῶν στρατιωτῶν,
καὶ ἰδόντες μέλαν τι χωρίον, διὰ τὸ ἐκλε-
E λοιπέναι † αὐτόθεν τὴν χιόνα, εἰκάζον τετηκέ- αὐτόθι
ναι [τὴν χιόνα*]. καὶ ἐτετήκει δι' ὀλίγου κρήνιόν τινα, ἢ
πλησίον ἐῶ ἀτμίζουσα ἐν νάπῃ. ἐνταῦθα ἐκ-
βαπόμενοι ἐκάθηντο, καὶ οὐκ ἔφασ' πορεύε-
σθαι. ὁ δ' Ξενοφῶν, ἔχων ὁπλοφύλακας, ὡς ἤκουσε, ἐδόκει αὐτῶν πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ μὴ
ἀπολείπεσθαι λέγων, ὅτι ἕπονται πολλοὶ πολέμιοι συνεσταλμένοι· καὶ τελευτῶν ἐξαλέπαινεν.

οἱ δὲ

δὲ σφάττειν ἐκέλευον. οὐδὲ γὰρ ἂν δυνάσθαι πορεύεσθαι. δοκεῖ οὖν ἔδοξε κράτιστον εἶναι τοὺς ἐπομένους πολεμίους φοβῆσαι, εἴ τις δύναιτο, μὴ ἐπιπέσοιεν τοῖς κάμνουσι. καὶ ἦν μὲν ὀκτώ, οἱ δὲ διεσήεσαν πολλῷ θορύβῳ, ἀμφὶ † ἃ εἶχον ἀλαφροσκόμοι. ἔνθα δὴ οἱ μὲν ὀπισθοφύλακες ἐξαναστάντες, ἅτε ὑγιαίνοντες, ἔδραμον εἰς τοὺς πολεμίους· οἱ δὲ κάμνοντες, † ἀνακραγόντες οἷον ἐδύναντο μέγιστον, τοὺς ἀσπίδας πρὸς τὰ δόρατα ἔκρουσαν. οἱ δὲ πολέμιοι δείσαντες, ἧκαν ἑαυτοὺς κατὰ τῆς χιόνος εἰς τὸ νάπιον, καὶ οὐδεὶς ἔπι οὐδαμοῦ ἐφθέγξατο. καὶ Ξενοφῶν μὲν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, εἰπόντες τοῖς ἀδυνατοῦσιν ὅτι τῇ ὑστεραίᾳ ἥξοισι πρὸς ἐπὶ αὐλίοις πορευόμενοι, πρὶν τέτταρα στάδια διελθεῖν, ἐντυγχάνουσιν ἐν τῇ ὁδῷ ἀναπαυομένοις ὑπὸ τῆς χιόνος τοῖς πρώτοις ἐσκεκαλυμμένοις, καὶ οὐδὲ φυλακὴν οὐδεμίαν κατέστησαν. καὶ ἀνίσασαν αὐτούς. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι οἱ ἔμπροσθεν οὐκ ἐῶσι χωρεῖν. ὁ δ' ἐκέλευε, καὶ τοὺς ἐκπέμπων τῶν πελταστῶν τοὺς ἰσχυροτάτους, σκέλλε σκέψασθαι, τί εἴη τὸ κωλῦον. οἱ δ' ἀπήγγελλον, ὅτι ὅλην οὕτως ἀναπαύοιτο τὸ στράτευμα. ἐνταῦθα καὶ οἱ † περὶ Ξενοφῶντα κυλίσθησαν αὐτοῖς αὖθι πυρὸς καὶ ἀδείπνοι, φυλακὰς οἵας ἐδύναντο κατασησάμενοι. ὑπὸ δὲ τὴν ἡμέραν ἤδη, ὁ Ξενοφῶν πέμψας πρὸς τοὺς ἀδυνατοῦντας τοὺς νεωτάτους ἀναστήσοντας, ἐκέλευσεν ἀναλαμβάνειν πορεύεσθαι. ἐν δὲ τούτῳ Χειρίσοφος πέμπει τοὺς ἐκ κώμης, πυθομένους πῶς ἔχοιεν οἱ τελευταῖοι. οἱ δ', ἅσμενοι ἰδόντες, τοὺς μὲν ἀδυνατοῦντας τούτοις παρέδοσαν κομίζειν ὅτι τάχιστα πορεύοιτο· καὶ ὅτε εἴκοσι στάδια διεληλυθέναι, ἦσαν ἐν τῇ κώμῃ, ἣ Χειρίσοφος κυλίεται. ἐπεὶ δὲ συνεγίγνοντο ἀλλήλοις, ἔδοξε κατὰ τὰς κώμας ἀσφαλὲς εἶναι τὰς τάξεις σκηνοῦν. καὶ Χειρίσοφος μὲν αὐτοῦ † ἐπέμενεν, οἱ δὲ ἄλλοι, ἀφ' ἑσπέρας ἀφ' ἑώρων κώμας, ἐπορεύοντο ἕκαστοι τὰς ἑαυτῶν ἔχοντες. ἔνθα δὴ † Πολυκράτης Ἀθηναῖος λοχαγὸς ἐκέλευσεν ἀφιέναι αὐτόν· καὶ λαβὼν [αὐτὸς * τοὺς] ἐλαφροτάτους, θέων ὅτι τοῦ κώμου, εἷς † εἰλήφει Ξενοφῶν, καταλαμβάνει πρώτας ἔνδον τοὺς κωμήτας καὶ τὸν κωμάρχην, καὶ πῶλους εἰς δασμὸν βασιλεῖ τρεφομένους ἑπτακαίδεκα,

ὧν

ἀνακραγόντες ὅσον

ἔμενεν,

Πολυκράτης

ἀλήφει

A Illi iugulare iubebant, quod fieri non posset, vt pergerent. Visum est igitur optimum facto, vt sequentibus hostibus terror incuteretur, si quidem fieri posset, ne illi in defatigatos irruerent. Erant iam noctis tenebræ, & hostes magno cum tumultu accedebant, qui de rebus, quas haberent, inter se dissidebant. Ibi tum extremi agminis milites surgunt, qui valetudine adhuc erant integra, & cursu feruntur in hostes: & quotquot erant ex defatigatione debiles, sublato clamore, quam possent maximo, clupeos ad hastas pulsant. B Hostes metu perciti, per niuem, in hanc ipsam conuallem se dimittunt, nec vllius deinde vsquam vox audita est. Xenophon, & qui aderant ei milites, vbi significassent ægris illis, postridie venturos quosdam ad ipsos: priusquam stadia quatuor confecissent, in milites passim in via supra niues requiescentes, eosque tectos incidunt, nullis excubiis constitutis. Hi excitati aiebant eos, qui præcessissent, de via non cedere. At Xenophon tum ipse prætergressus, tum robustissimum quem- C que de cetratorum numero præmittens, considerare iubet, quid illud esset, a quo impedirentur. Renuntiant illi, copias vniuersas hoc modo quiescere. Quapropter & illi, qui circum Xenophontem erant, ibidem incœnati absque igne, constitutis, quales sane poterant, excubiis, commorati sunt. Quum prope dies adesset, mittit Xenophon ad ægrotantes ætate quosdam maxime vegetos, qui eos excitarent; mandans etiam, vt ad pergendum cogerent. Interea Cherisophus quos- D dam ex vico mittit, qui quo pacto extremi agminis milites se haberent, quærerent. Hos vltimi perlubenter viderunt, & iisdem ægrotos tradiderunt ad castra perferendos. Ipsi deinde pergunt in itinere, ac prius quam stadia x x confecissent, erant in vico, ad quem Cherisophus diuerterat. Posteaquam conuenissent, visum est sat tutum fore, si cohortes per vicos locarent. Manebat eodem loco Cherisophus, ceteri de vicis, quos cernebant, quoscumque forte cepissent, ad eos quisque pergebat. E Ibi tum *Policrates Athenienſis cohortis ductor, abeundi potestatem fieri sibi postulat; itaque nonnullos expeditos homines secum sumens, atque ad vicum currens, qui Xenophonti forte obtigerat, tum vicanos omnes in eo, tum ipsum vici præfectum offendit. Præterea pullos equinos XVII, qui regi tributi nomine alebantur,

Al. Polybotes

& præfecti filiam, quæ ante diem nonum cum viro nupta fuerat. Aberat is in leporum venatione, nec in vicis vsquam captus fuit. Domus heic erant subterraneæ, quarum ostia puteorum ostiis erant consimilia, quum in imo latæ essent. Iumenta per aditus fossos ingrediebantur, homines per scalas descendebant. Ipsis in ædibus & capræ, & oues erant, & boues, & gallinæ, cum suis quæque fœtibus. Iumenta pabulo nutriebantur. Nec triticum, aut hordeum, aut legumina deerant, nec vinum hordeaceum in crateribus. Hordeum ipsum vasorum labra æquabat. Iacebant heic & calami partim maiores, partim minores, enodes. Hos fugere necesse erat in os sumtos, si quis sitiret: ac potus is admodum erat fortis, si non aquam aliquis adfunderet, & plane suauis, si ei quis adsueuisset. Xenophon vici præfectum mensæ suæ adhibitum, bono esse animo iubet: quippe nec liberos amissurum, & se domum eius, quum abituri essent, vicissim omni commeatu refarturos; si quidem exercitui Græco, donec is ad nationem aliam peruenisset, boni alicuius auctor exstitisse visus esset. Policebatur hic operam ad ea suam, atque vt beneuolentiam suam declararet, quo loco vinum defossum esset, indicabat. Hac igitur nocte milites hinc inde diuerterunt, eamque in rerum omnium copia exegerunt; quum interea tam vici præfectum in custodia, quam liberos eius in oculis & conspectu haberent. Postridie Xenophon cum præfecto ad Cherisophum pergit, ac quacumque vicum aliquem præteriret, ad eos, qui passim in vicis erant, diuertebat. Vbique milites conuiuiis sese exhilarantes offendit, & quidem nusquam eum prius dimittebant, quam prandium adposuissent. Nusquam non eadē in mensa carnes agninæ, hœdinæ, suillæ, vitulinæ, gallinaceæ, multis cum panibus partim triticeis, partim hordeaceis adponebantur. Quod si quis declarandæ beneuolentiæ studio propinare alij vellet, eum ad craterem trahebat, de quo capite demisso bouis instar sorbentem bibere necesse erat. Etiam præfecto vici quidquid vellet, sumendi potestatem faciebant. Is vero aliud quidem nihil accipiebat, sed sicubi cognatum aliquem videret, eum ad se recipiebat. Ad Cherisophum quum peruenissent, illos etiam milites sub tectis reperiunt, sertis ex arido gramine redi-

Xenophontis erga captiuos humanitas.

Καὶ τῷ θυγατέρα τοῦ κωμάρχου, ἐννάτῃ ἡμέρᾳ νεγαμηκυίαν· ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς ἀγρεὺς ὤχετο θηρεύσων, καὶ οὐχ ἥλω ἐν ταῖς κώμαις. αἱ δὲ οἰκίαι ἦσαν κατάγαιοι, τὸ μὲν στόμα ὥσπερ φρέατος, κάτω δὲ εὐρύχωροι· αἱ δὲ εἴσοδοι τοῖς μὲν ὑποζυγίοις ὀρυκταί, οἱ δὲ ἄνθρωποι † κατὰ κλίμακας κατέβαινον. ἐν δὲ ταῖς οἰκίαις ἦσαν αἶγες, ὄϊες, βόες, ὄρνιθες, καὶ τὰ τούτων ἔκγονα· τὰ δὲ κτήνη πάντα χιλῷ ἔνδον ἐβέβρωτο. ἦσαν δὲ καὶ πυροὶ, καὶ κριθαὶ, καὶ ὄσπρια, καὶ οἶνος κρίθινος ἐν κρατῆρσιν· ἐπῆσαν δὲ καὶ αὗται αἱ κριθαὶ ἰσχυλῶς, καὶ κάλαμοι ἐνέκειντο, οἱ μὲν, μείζους, οἱ δὲ, ἐλάττους, γόνατα οὐκ ἔχοντες. τούτους δὲ ἔδει, ὁπότε τις διψῴη, λαβόντα εἰς τὸ στόμα ἀμύζειν· τὸ πάνυ ἄκρατος ἦν, εἰ μή τις ὕδωρ ἐπιχέοι. καὶ μάλα ἡδὺ πόμα συμμαθόντι ἦν. ὁ δὲ Ξενοφῶν τὸν μὲν ἄρχοντα τῆς κώμης ταύτης σιτοδόπον ἐποιήσατο, καὶ θαρρῶν ἐκέλευεν αὐτὸν, λέγων ὅτι οὔτε τῶν τέκνων στερήσοιτο, τῶν τε οἰκιῶν αὐτῶν αὐτεμπλήσαντες τῶν ἐπιτηδείων ἀπίασιν, ἢν ἀγαθόν τι τῷ στρατεύματι ἐξηγησόμενος φαίνηται, ἔστ' ἂν ἐν ἀνδρὶ ἔθνει ᾖ. ὁ δὲ ταῦτα ἐπῄνησέ τε, καὶ φιλοφρονούμενος οἶνον ἔφερεν ἔνθα ἦν κατορωρυγμένος. ταύτην μὲν δὴ τὴν νύκτα δειπνήσαντες οὕτως ἐκοιμήθησαν ἐν πᾶσιν ἀφθόνοις ἀγαθοῖς οἱ στρατιῶται, ἐν φυλακῇ ἔχοντες τὸν κωμάρχην, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ὁμοῦ ἐν ὀφθαλμοῖς. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἡμέρᾳ Ξενοφῶν λαβὼν τὸν κωμάρχην, καὶ σὺν τῷ Χειρισόφῳ ἐπορεύετο. ὅπου δή τινες εἶεν κώμαι, ἐξέπεμπε τοὺς ἐν ταῖς κώμαις, καὶ ἐκάλει ἄμβανε πάντα χοῦ βουλομένους καὶ δυνησομένους, καὶ ἐδαμόθεν ἀφεῖσαν, πρὶν ἂν ἔλαβεν αὐτῶν ἄριστον. ἐπὶ δὲ δὴ ὅπου οὐ παρεπέμποντο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ δαπέζαν κρέα πάντα, ἐρίφια, ἀρνία, χοίρεια, μόσχεια, ὀρνίθια, σῖτος πολλοῖς μὲν ἄρτοις, οἷς μὲν πυρίνοις, οἷς δὲ, κριθίνοις. ὁπότε δέ τις φιλοφρονούμενος τῷ βασιλεῖ προπίοι, εἶλκεν ὑπὸ τὸν κρατῆρα, ἔνθα κύφαλα ἑδώδιμα πάντα ὥσπερ βόες. καὶ τῷ κωμάρχῃ ἐδίδου λαμβάνειν ὅ τι βούλοιτο. ὁ δὲ δὴ τὸ μὲν οὐδὲν ἐδέχετο, ὅπου δέ τινα τῶν συλλήνων ἴδοι, τοῦτον ἐκέλευεν ἀεὶ ἐλάμβανεν. ἐπεὶ δὲ ἦλθον πρὸς Χειρίσοφον, κατελάμβανον καὶ ἐκείνους σκηνοῦντας, ἐστεφανωμένους δὲ ξηροῦ χλοοῦ στεφάνοις,

φάσις, * καὶ Δρακοντοῦχας ἁρμενίους παῖ- A mitos, quibus pueri Armenij barbaricis
δας σὺν ταῖς βαρβαρικαῖς στολαῖς. τοῖς δὲ stolis amicti miniſtrabant. Atq; hiſce pue-
παισὶν ἐδείκνυσαν ὥσπερ κωφοῖς ὅ,τι δέοι ποιεῖν. ris tamquam ſurdis, quid opus facto eſſet,
ἐπεὶ δὲ ἀλλήλοις ἐφιλοφρονήσαντο Χειρίσο- oſtendebant. Poſteaquam ſe Xenophon
φος καὶ Ξενοφῶν, καὶ τὴν δὴ ἀπορώτων τὸν κωμάρχην & Cheriſophus comiter excepiſſent, com-
ἅμα ἑσπέρᾳ τὸν προσιόντος ἑρμηνέως τίς εἴη ἡ muniter vici præfectum per interpretem
χώρα. ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι Ἀρμενία. καὶ πάλιν Perſice callentem interrogant, quænam
ἠρώτων, τίνι ἵπποι τρέφοιντο. ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι hæc eſſet regio. Qui quum Armeniam eſ-
βασιλέως δασμός. τὸν δὲ πλησίον χώραν ἔφη εἶ- ſe reſpondiſſet, rurſum quærunt, cuinam
ναι Χάλυβας, καὶ τὴν ὁδὸν ἔφραζεν, ἣ εἶη. καὶ αὐ- equi alerentur. Regi hos tributi nomine
τὸν τότε μὲν ᾤχετο ἄγων Ξενοφῶν πρὸς τοὺς B ali, reſpondet. Addit, regionem proximam
ἑαυτοῦ οἰκέτας, καὶ ἵππον οἱ εἰλήφει παλαιότερον eſſe Chalybum; ſimul viam, quæ illuc du-
δίδωσι τῷ κωμάρχῃ ἀναθρέψαντι καταθῦ- ceret, indicat. Tunc Xenophon eum ad
σαι, ὅτι ἥκουσεν αὐτὸν ἱερὸν εἶναι τοῦ Ἡλίου δεδιὼς, familiam ſuam reducit, equumque vetu-
μὴ ἀποδαίνῃ. ἐκεκάκωτο γὰρ καὶ τὸ πορείας. lum, quem acceperat, ei tradit paſcendum
αὐτὸς δὲ τῶν πώλων λαμβάνει, καὶ τῶν ἄλλων & in ſacrificio mactandum. Inaudierat e-
στρατηγῶν καὶ λοχαγῶν ἕδωκεν ἑκάστῳ πῶλον. nim Soli ſacrum eſſe, ac metuebat, ne ab i-
ἦσαν δὲ οἱ τούτῃ ἵπποι μείονες μὲν τῶν περσι- tinere debilitatus moreretur. Ipſe de iſtis
κῶν, θυμοειδέστεροι δὲ πολλῷ. ἐντεῦθεν δὴ καὶ δι- equuleis quoſdam accipit, ac ſingulis du-
δάσκει ὁ κωμάρχης τοὺς τὰς πόδας τῶν ἵππων καὶ τῶν ὑποζυγίων σακκία περιδεῖν, ὅ- C cibus cohortiumque præfectis equuleum
τῳ μὲν τὸ χιόνος ἄγωσιν. ἄνευ γὰρ τῶν σακ- donat. Erant autem equi hoc loco mino-
κίων κατεδύοντο μέχρι τῆς γαστρός. ἐπεὶ δὲ ἡ- res quidem illi Perſicis, ſed multo tamen
μέρα ἐγένετο ὁδόν, τὸν μὲν ἡγεμόνα ἀποδίδωσι animoſiores. Docuit tunc vici præfectus
Χειρισόφῳ, τοὺς δ' οἰκέτας καταλείπει τῷ eos, vt equorum & iumentorum pedes
κωμάρχῃ, πλείω δ' ἡμέρᾳ ἢ ἑβδομήκοντος. τού- ſacculis obligarent, quoties ea per niues a-
των δ' Ἐπιθείῃ ἀμφιπολίτῃ ἀποδίδωσι cturi eſſent. Nam abſque ſaccis ad ven-
φυλάττειν, ὅπως, εἰ καλὸς ἡνήσαιτο, ἔχων καὶ trem vſque in niuem demergebantur. E-
τοῦτον ἀπίοι. καὶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῷ εἰσεφόρησαν rat iam dies IIX, quum Xenophon vici
ὡς ἐδυνάμην πλείστα, καὶ ἀναζεύξαντες ἐπορεύ- præfectum Cheriſopho ducem itineris
οντο. ἦγε δ' αὐτοῖς ὁ κωμάρχης λελυμένους D tradit, relictis ei domeſticis, præter vnum
δι' χιόνος, καὶ ἤδη τινὰ ὧν ἐν τῷ τείτῳ σταθμῷ, filium iam pubeſcentem. Hunc * Epiſthe- Al. Ca-
καὶ ὁ Χειρίσοφος αὐτῷ ἐχαλεπήνθη, ὅτι οὐκ εἰς ſtheni
κώμας ἦγεν. ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι οὐκ εἶεν ἐν τῷ τόπῳ Amphipolitano tradit adſeruandum; vt
τούτῳ. ὁ δ' Χειρίσοφος αὐτὸν ἔπαισε μὲν, ἔδησε ſi recte ductoris functus eſſet officio, rece-
δ' ἔ. ἀπὸ δὲ τούτου σκότος τὴν νυκτὸς ἀποδρὰς ὤ- pto illo domum pater rediret. Præterea in
χετο καταλιπὼν τὸν υἱόν. † τοῦτό τε δὴ Χειρισό- domum eius, quam poterant plurima,
φῳ καὶ Ξενοφῶντι μόνον ἐνέφερεν ἐν τῇ πορείᾳ congerebant: atque ita motis caſtris per-
ἐλλιπές, ἡ δὲ ἡγεμόνος κάκωσις καὶ ἀμέλεια. † E- gebant. Præibat per niuem præfectus vici
πιθένης δὲ ἠράθη τὸ παιδὸς, καὶ οἴκαδε κο- ſolutus, iamq; tertiis in caſtris erant; quum
μίσας πιστάτῃ ἐχρῆτο. μετὰ τοῦτο σταθμὸς ἐπὶ E Cheriſophus ei ſuccenſet propterea, quod
ἐπορεύθησαν, ἀπὸ πέντε παρασάγγας τὴν ἡμέραν, non ad vicos duceret. Negabat ille vicos
ἐπὶ τὸν Φᾶσιν ποταμὸν, εὖρος ὡς πλεθριαῖον. hoc eſſe loco. Quare Cheriſophus homi-
ἐνθεῦτεν ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρασάγ- nem cædit, neque tamen vincit. Tum ille
γας δέκα. ὅθι δὴ τῇ εἰς τὸ πεδίον ἐκβολῇ ἀ- noctu relicto filio profugit. Hoc vnicum
πάντῃ αὐτοῖς Χάλυβες καὶ Τάοχοι καὶ Φασιανοί. inter Cheriſophum & Xenophontem hoc
toto itinere diſſidium exſtitit, quod nimi- *Diſſidium vnicum inter Xenophontem & Cheriſophum.*
rum ille ducem itineris per iniuriam cæ-
ciderat, & negligenter tamen adſeruarat.
Filium autem huius Epiſthenes adamauit,
& vbi domum eum ſecum adduxiſſet, fi-
deliſſimo eſt vſus. Poſt hæc caſtris ſeptimis
ad Phaſin amnem perueniũt, confectis in
dies ſingulos v parаſangis. Erat is latitudi-
ne plethri. Hinc caſtris alteris, x paraſan-
gas procedunt, quo tẽpore conãtibus ipſis
in planicie montibus ſuperatis deſcẽdere,
Chalybes & Taochi & Phaſiani occurrũt.

§ Κλεισθένης

Κλεισθένης

Posteaquam in eo loco, quo transeundum A erat, hostes conspexit Cherisophus: desinit progredi, quum xxx stadiorum interuallo abesset: ne ducta in cornu acie propius ad hostem accederet. Aliis mandat, cohortes adducerent, vt vniuersæ copiæ in phalangem coirent. Posteaquã extremum agmen adesset, ducibus & cohortium præfectis conuocatis in hunc modum loquutus est: Tenent hostes, vti videtis, editas montis partes, & tempus ipsum postulat, vt deliberemus, quo pacto quam honestissime aduersus eos dimicemus. Equidem B arbitror militi denuntiandum esse, vt prãdeat: nobis autem consultandum, hodiene potius, an cras hic mons superãdus videatur. Mihi vero, subiecit Cleanor, videtur, quam primum pransi fuerimus, summa celeritate capienda esse arma, & aduersus eos pergendum. Nam si diem hodiernum cõtriuerimns, partim hostes, qui iam nos adspiciunt, fidentiores erunt: partim horum exemplo animatos alios, cõsentaneum est, plures accessuros. Post eum Xenophon: Equidem statuo, inquit, si pugnandum necessario sit, ita nos parare nosmet debere, vt quam fortissimis animis pugnemus: sin quam facillima ratione montem superare lubet, hoc mihi considerandum arbitror, vt quamminimum vulneremur, & pauciss imos amittamus. Ac mons quidem hic, quem intuemur, amplius quam ad stadia L X porrigitur: quum nulli vsquam homines, qui nos obseruent, adpareant, præterquam in hac via. Quapropter multo potius fuerit, aliquam deserti mõtis partem clam ipsis furtim nos occupare; quã simul & aduersus munita loca, & homines paratos dimicare. Nam longe facilius est, sine prœlio in locum arduum euadere: quam per planum & æquabilem incedere, si hostes vtrimque immineant. Præterea noctu quæ ante pedes sunt, multo cernuntur rectius, si absq; pugna pergere liceat: quam si quis interdiu iter inter dimicandum faciat. Deniq; aspera via sine prœlio, longe pedibus æquior est; quam æquabilis, si capita iaciendo lædantur. Posse autem hac in parte furtim agi, mihi quidem videtur, quum noctu pergere liceat, quo tempore nemo E nos videre poterit: & liceat tanto ex interuallo seiunctos ab eis iter facere, vt ipsis nullum itineris nostri indicium præbeamus. Quod si etiam hac parte nos eos inuasuros simulemus, reliquas montis partes longe desertiores reperiemus. Nam heic malent hostes conferti subsistere.

Χειρίσοφος δὲ, ἐπεὶ κατίδε τὸς πολεμίους ὑπὸ τῇ ὑπωρόλῃ, ἐπαύσατο πορευόμενος, ἀπέχων ὡς † τεττάκοντα σταδίους· ἵνα μὴ κατὰ πεντήκοντα κέρας ἄγων πλησιάσῃ τοῖς πολεμίοις. παρήγγελε δὲ τοῖς ἄλλοις παραγγέλλειν τὸς λόχους, ὅπως ὑπὸ φάλαγγος γίγνοιτο τὸ στράτευμα. ἐπεὶ δὲ ἦλθον οἱ ὀπισθοφύλακες, συγκαλέσας τὸς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Οἱ μὲν πολέμιοι, ὡς ὁρᾶτε, κατέχουσι τὰς ὑπωρόλας τὸ ὄρους, ὥρα δὲ βουλεύεσθαι ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ παραγγέλλειν μὲν ἀριστοποιεῖσθαι τοῖς στρατιώτας, ἡμᾶς δὲ βουλεύεσθαι, εἴτε τήμερον, εἴτε αὔριον δοκεῖ ὑπερβάλλειν τὸ ὄρος. ἐμοὶ δέ γε, ἔφη ὁ Κλεάνωρ, δοκεῖ, ἐπεὶ ὡς τάχιστα ἀριστήσωμεν, ὡπλισαμένους ὡς τάχιστα ἰέναι ὑπὸ τὸς ἄνδρας. εἰ γὰρ ἀμφοτέρους τὼ τήμερον ἡμέραν, οἵ τε νῦν ὁρῶντες ἡμᾶς πολέμιοι θαρσαλεώτεροι ἔσονται, καὶ ἄλλους εἰκὸς τούτων θαρραλεώτερους πλείους παρεσκευάσθαι. μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν εἶπεν· ἐγὼ δ' οὕτω γινώσκω, εἰ μὲν ἀνάγκη ὅτι μάχεσθαι, τοῦτο δὴ παρασκευάσασθαι, ὅπως ὡς κράτιστα μαχούμεθα· εἰ δὲ βουλόμεθα ὡς ῥᾷστα ὑπερβάλλειν, τοῦτό μοι δοκεῖ σκεπτέον εἶναι, ὅπως ἐλάχιστα μὲν τραύματα λήψοιμεν, ὡς ἐλάχιστα δὲ σώματα ἀνδρῶν ἀποβαλοίμεν. ὃ μὲν οὖν ὄρος ὅτι ὃ ὁρώμενον πλέον ἢ ἐφ' ἑξήκοντα στάδια, ἄνδρες δ' οὐδαμῇ φυλάττοντες ἡμᾶς φανεροί εἰσιν, ἀλλ' ἢ κατὰ ταύτην τὴν ὁδόν. πολὺ οὖν κρεῖττον τὸ ἐρήμου ὄρους καὶ κλέπτας τι πρᾶξαι λαθόντας, καὶ καταπάσας φθάσαντας, ἐν ᾧ διανώμεθα, μᾶλλον, ἢ τοῖς ἰσχυρὰ χωρία καὶ ἄνδρας παρεσκευασμένους μάχεσθαι. πολὺ γὰρ ῥᾷον ὁρᾶν ἀμαχεὶ ἰέναι, ἢ † ὁμαλὸν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὁμαλὲς πολεμίων ὄντων· καὶ νύκτωρ ἀμαχεὶ μᾶλλον αἰρεῖ τὰ τοῦ ποδῶν ὁρᾶν τις, ἢ μεθ' ἡμέραν μαχόμενος· καὶ ῥᾷστα τοῖς ποσὶν ἀμαχεὶ ἴοιεν ἂν μυριοστάδες, ἢ ὁμαλὴ τὰς κεφαλὰς βαλλομένοις. κλέπτας δὲ οὐκ ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι, ἔξον μὲν νυκτὸς ἰέναι, ὡς μὴ δυνάσθαι ὁρᾶσθαι· ἔξον δ' ἀπελθεῖν τοσοῦτον, ὡς μὴ αἴσθησιν παρέχειν. δοκοῦμεν δ' ἄν μοι, ταύτῃ τραπόμενοι τραπέσθαι, ἐρημοτέρῳ ἂν τῷ ἄλλῳ ὄρει χρῆσθαι. μόνοι γὰρ αὖ μόνον ἀθρόοι οἱ πολέμιοι.

ἀτὰρ

ἀτὰρ τί ἐγὼ τοῦτ' κλοπῆς συμβάλλομαι; ὑ- A Verum quid ego de furto in medium ad-
μᾶς γὰρ ἔγωγε, ὦ Χερίσοφε, ἀκούω τοὺς Λα- fero? nam vos Lacedæmonios, Cheriſo-
κεδαιμονίους, ὅσοι ἐστὲ τῶν ὁμοίων, ἐκ phe, quotquot veſtrum pares eſtis, ſtatim
παίδων κλέπτειν μελετᾶν· καὶ οὐκ αἰσχρὸν εἶ), a pueris furta meditari audio: nec eſſe tur-
† ἀλλὰ αἰσχρὸν κλέπτειν, ὅσα μὴ κωλύει νό- pe, furto quid adimere; immo potius ne-
μος. ὅπως δὲ ὡς κράτιστα κλέπτητε καὶ πρὸς- ceſſarium, modo nequid lex auferre ve-
θε λανθάνητε, νόμιμον ἆρα ὑμῖν ἐστιν, ἐὰν λη- tet. Atqui vt quam ſollertiſſime furta com-
φθῆτε κλέπτοντες, μαστιγοῦσθαι. νῦν οὖν mittatis, operamque detis, quo clam per-
μάλα σοι καιρός ἐστιν ὀπτιδείξασθαι τῷ παι- petretis ea; legibus apud vos ſancitum eſt,
δείαν, καὶ φυλάττεσθαι μήν τοι, μὴ ληφθῶ- vt in furto deprehenſi flagris cædantur.
μὴν † κλέπτοντες τὸ ὄρος, ὡς μὴ πολλὰς B Quamobrem opportuniſſimũ modo fue-
πληγὰς λάβωμεν. ἀλλὰ μήν τοι, ἔφη ὁ Χε- rit, vt inſtitutionis ſpecimen edas; ſic ta-
ίσοφος, καὶ ἐγὼ ὑμᾶς ἀκούω τοὺς ἀθηναίους men, quo caueamus, ne deprehendamur,
δῆνοις εἶ) κλέπτειν τὰ δημόσια, (καίτοι ὄντος δῆνοῦ τὸ κινδυνεύειν καὶ τοὺς dum partem aliquam montis furtim inua-
κράτιστους μήν τοι μάλιστα, εἰ καὶ ὑμῖν οἱ κρά- dere voluerimus. Nam grauiter ceteroqui
τιστοι ἄρχειν ἀξιοῦνται. ὥστε ὥρα καὶ σοὶ ὀπτιδεί- vapularemus. Et Cheriſophus: Equidem,
κνυσθαι τὴν παιδείαν. ἐγὼ μήν τοι, ἔφη ὁ Ξε- inquit, etiam vos Athenienſes audio peri-
νοφῶν, ἕτοιμος εἰμὶ, τοὺς ὀπισθοφύλακας ἔχων, tiſſimos eſſe depeculandi publicas opes,
ἐπειδὰν δόξωμεν, ἰέναι καταληψόμενος τὸ ὄρος. ἔχω quamquam graue ſit periculum peculato-
γὰρ καὶ ἡγεμόνας. οἱ γὰρ γυμνῆται τῶν ἐφεπομένων ribus propoſitum, & quidem hoc in opti-
ἡμῖν κλοπῶν ἔλαβόν τινας ἐνεδρεύσαντες τούτων· καὶ πυνθάνομαι ὅτι mum quemque potiſſimum cadere: ſiqui-
οὐκ ἄβατόν ἐστι τὸ ὄρος, ἀλλὰ νέμεται καὶ αἰγὶ καὶ dem optimi quique apud vos gerere rem-
βουσίν. ὥστε, ἐὰν ἅπαξ λάβωμέν τι τοῦ ὄ- publicam volunt. Quapropter tempus
ρους, βατὰ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἔσται. ἐλπίζω eſt oblatum iam tibi quoque edendi inſti-
μήν τοι τοὺς γε πολεμίους μηδὲν ἔτι, ἐπειδὰν tutionis veſtræ ſpecimen. Ego vero, ait
ἴδωσιν ἡμᾶς ἐν τῷ ὁμοίῳ [ὅπερ * τῶν ἄκρων. C Xenophon, paratus ſum, vt poſteaquam
τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς ἑταίροις καταβαίνειν εἰς ὅ ἴσον ἡ- pranſi fuerimus, cum extremo agmine
μῖν. ὁ δὲ Χερίσοφος εἶπε· καὶ τί δέ σε ἰέναι καὶ λεί- pergam, ac montem occupem. Etiam du-
πειν τὴν ὀπισθοφυλακίαν; ἀλλ' ἡμᾶς πέμψον, ces itineris habeo. quippe milites in exer-
ἐὰν μή τινες ἑταῖροι φαίνωνται). ἐν τούτῳ Α- citu noſtro expediti quoſdam fures de il-
ειστώνυμος μεθυδριεὺς ἔρχεται ὁπλίτας ἔχων, lorum numero, qui nos ſequuntur, ex in-
καὶ Αειστέας χῖος γυμνήτας, καὶ Νικόμαχος οἰ- ſidiis ceperunt. Præterea montem audio
ταῖος γυμνήτας· καὶ σιτία ἐποιήσαντο, ὁπότε non eſſe inacceſſum adeo, ſed tum ca-
ἔχοιεν τὰ ἄκρα, πυρὰ καίειν πολλά. pras, tum boues paſtum in eo quærere.
ταῦτα συνθέμενοι ἦεισαν· ἐν δὲ τῷ δείπνου Quare ſi ſemel aliquam eius partem cepe-
προήγαγον † Αειστώνυμος δὲ γράτθυμα πολὺ rimus, iumenta etiam peragrare eum po-
ὡς δέκα στάδια τοὺς πολεμίους, ὅπως ὡς terunt. Quamquam ego ne quidem ho-
μάλιστα δοκοίη ταύτῃ τοῦ στρατεύειν. ἐπεὶ δὲ ἐδεί- D ſtes in eo manſuros diutius arbitrer, po-
πνησε, καὶ νὺξ ἐγένετο, οἱ μὲν ταχθέντες ὤχοντο, καὶ ſteaquam nos eamdem ad altitudinem
κατέλαμβάνοσι τὸ ὄρος· οἱ δ' ἄλλοι αὐτοῦ διεπαύ- conſcendiſſe viderint. Nam etiam in hoc
οντο. οἱ δὲ πολέμιοι ὡς ἤσθοντο ἐχόμενον τὸ ὄρος, tempore nobiſcum æquo loco congredi
ἐσπηλήσαν, καὶ ἔκαον πυρὰ πολλὰ σχεδὸν νυκτός. nolũt. Et Cheriſophus: Cur autem, inquit,
neceſſe ſit te ire, & agminis extremi curam
relinquere? ſi nulli erunt, qui ſponte ſe ob-
tulerint, alios quoſdam mittito. Tum vero
Methydrienſis Ariſtonymus cũ grauis ar-
maturæ militibus accedit, & Ariſtæas Chi-
us cum expeditis, itemq; cum expeditis Ni-
comachus † Oetęus. Inter hos conuentum, vt poſtea quã cacumen occupaſſent, mul-
tos ignes excitarent. Quæ pacti prandent, E
& a prandio copias omnes Ariſtonymus
producit, vt decem iam ſolis ſtadiis ab ho-
ſtibus abeſſent. volebat enim exiſtimari,
hac ipſum maxime copias adducturum. Cœnati quum eſſent, ac nox aduenisſet; profe-
cti ſunt ij, quibus erat hoc datum negotij, montemq; occupant. Ceteri ſub monte quie-
ſcunt. Hoſtes vbi montem occupatum intellexere, accẽſis nocte tota ignibus, excubant.

Lacedæmonios ad furandum a pueris aſſuefacere ſuos.

Xenophontis & Cheriſophi ſtudium.

† Al. Tithraustes.

Quum dies adpetiisset, Cherisophus facta re sacra pergit. Qui autem montem occuparant cum verticibus, in hostes contendunt. Hostium vero pars magna montis in superiore aditu manebat, altera pars iis, qui iuga tenebant, obuiam ibat. Prius vero, quam hostes congrederentur, confligunt inter se custodes cacuminum. Eo in prœlio Græci superiores euadunt, hostesque persequuntur. Interea etiam de planicie Græci, qui cetris vtebantur, ad suos cum hoste congressos, cursu feruntur; & Cherisophus celeri passu cum grauis armaturæ militibus subsequebatur. Hostes, qui viam obsidebant, quum victos esse suos suprema in parte montis cernerent, fugam arripiunt. Multis ex eis periere, multæque crates captæ sunt. Eas Græci gladiis cæsas effecere tales, vt hostibus vsui amplius non essent. Quumque adscendissent, ac rem diuinam fecissent, tropæo constituto, in planiciem & vicos rebus vtilibus refertos descendunt. Post hæc ad Taochos pergunt, confectis parasangis xxx, castris v. Heic vero commeatus deficiebat. Nam Taochi munitis in locis habitabant, in quæ commeatum omnem comportauerant. Delati autem quum essent ad locum quemdam, in quo tametsi nullum erat oppidum, nullæ domus, tamen eo conuenerant & viri, & mulieres, & iumenta magno numero: Cherisophus hunc, quamprimum eo venit, adortus est ita, vt ordine primo defatigato, succederet alius, ac rursum alius. Nam conferti simul locum circumsistere non poterant, vndique præruptum. Vbi vero Xenophon cum extremo agmine, & cetratis, grauisque armaturæ militibus venit: Opportune, ait Cherisophus, ades. Nam locus hic nobis capiendus est, quem nisi ceperimus, commeatum exercitus nullum habiturus est. Itaq; consilia sua inter se communicabant, quumque Xenophon interrogaret, quidnam esset illud, quod prohiberet, quo minus, caperetur, respondit Cherisophus: Nimirum hic vnus aditus est, quem vides. Per hunc si quis nostrum adscēdere conatur, lapides de saxo illo eminente deuoluunt; qui homines, quos adtingunt, in hunc modū excipiunt. Simul ei quosdam demonstrabat, quibus & crura, & costæ confractę essent. Quod si lapides, ait, Xenophō, omnes insumserint, numquid erit aliud, quod nos, quo minus eo perueniamus, impediat? Nec enim aduersos nobis vllos videmus, præter paucos hosce, quorū duo tresue tantum armati sunt.

Xenophōtis expeditum consilium.

ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἐγίγνετο, Χειρισόφος μὲν θυσάμενος ἦγε κατὰ τὴν ὁδόν. οἱ δ', ὄρος καταλαβόντες, καὶ τὰ ἄκρα, ἐπῆσαν. τῶν δ' αὖ πολεμίων ὃ μὲν πολὺ ἔμενεν ὑπὲρ τῆς ἐσβολῆς τοῦ ὄρους, μέρος δ' αὐτῶν ἀπήντα τοῖς κατὰ τὰ ἄκρα. πρὶν δ' ὁμοῦ εἶναι τοὺς πολεμίους, ἀλλήλοις συμμιγνύουσιν οἱ κατὰ τὰ ἄκρα, καὶ νικῶσιν οἱ Ἕλληνες, καὶ διώκουσιν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ οἱ ἐκ τοῦ πεδίου οἱ μὲν πελτασταὶ τῶν Ἑλλήνων δρόμῳ ἔθεον πρὸς τοὺς κατατεταγμένους· Χειρίσοφος δὲ βάδην ἠγεῖτο σὺν τοῖς ὁπλίταις. οἱ δὲ πολέμιοι οἱ ἐν τῇ ὁδῷ, ὅπερ δὲ ἄνω ἑώρων ἡττώμενον, φεύγουσι· καὶ ἀπέθανον μὲν οἱ πολλοὶ αὐτῶν, γέρρα δὲ πάμπολλα ἐλήφθη· ἃ οἱ Ἕλληνες τοῖς μαχαίραις κόψαντες, ἀχρεῖα ἐποίουν. ὡς δ' ἀνέβησαν, θυσάμενοι, καὶ ἔθαλον τροπαῖον στησάμενοι, κατέβησαν εἰς τὸ πεδίον καὶ κώμας πολλῶν ἀγαθῶν γεμούσας. ἐκ δὲ τούτων ἐπορεύθησαν εἰς Τάοχους, σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας διακοσίους· καὶ τὰ ὀπιτήδεια ἐπέλιπε. χωρία γὰρ ὤκησαν ἰσχυρὰ οἱ Τάοχοι, ἐν οἷς καὶ τὰ ὀπιτήδεια πρόσθεν εἶχον ἀνακεκομισμένοι. ἐπεὶ καὶ ἀφίκοντο εἰς χωρίον, ὃ πόλιν μὲν οὐκ εἶχεν, οὐδὲ οἰκίας, συνεληλυθότες δ' ἦσαν αὐτόσε καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη πολλά, Χειρίσοφος μὲν πρὸς τοῦτο προσέβαλλεν ἀεὶ ὑστερος ἥκων. ἐπεὶ δ' ἡ προτέρα τάξις †ἔκαμνεν, ἀνῆκε προσβολήν, καὶ αὖθις ἄλλη. οὐ γὰρ ἦν ἀνθρώποις προσιστῆναι, ἀλλ' †ἀπότομος ἦν κύκλῳ. ἐπεὶ δὲ Ξενοφῶν ἦλθε σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι καὶ πελτασταῖς καὶ ὁπλίταις, ἐνταῦθα δὴ λέγει Χειρίσοφος· εἰς καλὸν ἥκεις. ὃ γὰρ χωρίον αἱρετέον. τῇ γὰρ στρατιᾷ οὐκ ἔστι τὰ ὀπιτήδεια, εἰ μὴ ληψόμεθα ὃ χωρίον. ἐνταῦθα δὴ καὶ ἐβουλεύοντο, καὶ τὸν Ξενοφῶντος ἐρωτῶντος, τί τὸ κωλύον εἴη εἰσελθεῖν, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος· δῆλα μία αὕτη ὁδός ἐστι πάροδος, ἣν ὁρᾷς. ὅταν δέ τις ταύτῃ πρόσθεν παρίενται, κυλινδοῦσι λίθους ὑπὲρ ταύτης τῆς ὑπερεχούσης πέτρας. οὓς δ' ἂν καταληφθείη, οὕτω διαφθείρεται. ἅμα δὲ †ἔδειξεν αὐτῷ σὺν λεπτομμύσι ἀνθρώποις καὶ σκέλη καὶ πλευράς. ἐὰν δὲ τοὺς λίθους ἀναλώσωσιν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἄλλο τι ἢ οὐδὲν κωλύσει παιέναι; οὐ γὰρ δὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁρῶμεν εἰ μὴ ὀλίγους τούτους ἀνθρώπους, καὶ τούτων δύο ἢ τρεῖς ὡπλισμένους.

ἀπίκαμεν, ὑπότομον ἔδειξε συμπετ.

Ὃ δὲ

Τὸ δὲ χωρίον, ὡς καὶ σὺ ὁρᾷς, σχεδὸν τρία ἡμίπλεθρά ἐστιν, ἃ δεῖ βαλλομένους παρελθεῖν. τούτου δὲ ὅσον πλέθρου δασὺ πίτυσι μὲν καὶ ἐλαίαις μεγάλαις, αἷς ὧν ἐσχήκασιν ἄνδρες ἢ ἀνὴρ πάσχοιεν ἢ ὑπὸ τῶν φερομένων λίθων, ἢ ὑπὸ τῶν κυλινδουμένων; τὸ λοιπὸν οὖν ἤδη γίγνεται ὡς ἡμίπλεθρον, ὃ δεῖ, ὅταν λωφήσωσιν οἱ λίθοι, δραμεῖν. ἀλλ' εὐθέως, ἔφη ὁ Χαρίσοφος, ἐπειδὰν ἀρξόμεθα εἰς τὸ δασὺ παριέναι, φέρονται οἱ λίθοι πολλοί. αὐτὸ ἄν, ἔφη, τὸ δέον εἴη. θᾶττον γὰρ ἀληθῶς ἀναλώσουσι τοὺς λίθους. ἀλλὰ προβῶμεθα ἔνθεν ἡμῖν μικρὸν ὕστερον πρὸς δραμεῖν ἔσται, ἐὰν δυνώμεθα, καὶ ἀπελθεῖν ῥᾴδιον, ἐὰν βουλώμεθα. ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο Χαρίσοφος, καὶ Ξενοφῶν, καὶ Καλλίμαχος παρράσιος λοχαγός· (τοῦτον γὰρ ἡγεμονία ἐπὶ τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγῶν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ) οἱ δὲ ἄλλοι λοχαγοὶ ἔμενον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ. μετὰ τοῦτο οὖν ἀπῆλθον ἐπὶ τὰ δένδρα ἀνδρεῖοι ὡς ἐδ. εἰς τοὺς ἑβδομήκοντα, οὐκ ἀθρόοι, ἀλλὰ καθ' ἕνα, ἕκαστος φυλακῆς ὁρμὴν ὡς ἐδύνατο. Ἀγασίας ὁ Στυμφάλιος, καὶ Ἀριστώνυμος Μεθυδριεύς, καὶ οὗτοι τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγοὶ ὄντες, καὶ ἄλλοι δέ, ἐφίσασαν ἐξω τῶν δένδρων. οὐ γὰρ οἷόν τε ἀσφαλεῖς ἐν τοῖς δένδροις ἐπὶ πλέον, ἢ τὸ ἕνα λόχον. ἔνθα δὴ καὶ Καλλίμαχος μηχανᾶταί τι. προεξέσχεν ἀπὸ τοῦ δένδρου, ὑφ' ᾧ ἐνέμενεν αὐτός, δύο ἢ τρία βήματα. ἐπεὶ δὲ οἱ λίθοι φέροιντο, ἀνεχάζετο ὑπετῶς. ἐφ' ἑκάστῃ δὲ προδρομῇ πλέον ἢ δέκα ἅμαξαι πέτρων ἀπωλίσθανον. ὁ δὲ Ἀγασίας, ὡς ὁρᾷ τὸν Καλλίμαχον, ἃ ἐποίει, καὶ τὸ ἔργον πρωθούμενον, δείσας μὴ οὐ πρῶτος προδραμοῖ εἰς τὸ χωρίον, ὅτε τὸν Ἀριστώνυμον πλησίον ὄντα προκαλέσας, οὐδὲ Εὐρύλοχον τὸν λοιπέα, ἑταίρους ὄντας, οὐδὲ ἄλλον οὐδένα, χωρὶς αὐτοῦ, καὶ παρέρχεται πρώτας. ὁ δὲ Καλλίμαχος, ὡς εἶδεν αὐτὸν παριόντα, ὅπλα λαμβάνεται αὐτοῦ τὸν ἴτυος. ἐν δὲ τούτῳ παρέδραμον αὐτὸν Ἀριστώνυμος Μεθυδριεύς, καὶ μετὰ τοῦτον Εὐρύλοχος λοιπεύς. πρότερον γὰρ οὗτοι αὐτεποιοῦντο ἀρετῆς, καὶ διηγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὕτως ἐρίζοντες ἀφεῖσαν τὸ χωρίον. ὡς γὰρ ἅπαξ † εἷς ἐπέδραμεν, οὐδεὶς ἔτι πέτρος ἄνωθεν ἐκύλισθη. ἐνταῦθα δὴ

ἐπέδραμον. ἐδεῖς πέτρος

A Locus, vt ipse vides, fere sesquiplethrum patet, per quem nobis inter hos ictus eundum erit. Eius spatij tantum, quantum æquet interuallum plethri, pinis ingentibus, per interualla diiunctis, densum est: ad quas si milites consistant, quid vel a iactis, vel deuolutis saxis incommodi tulerint? Restat semis plethri, quod quidem spatium, vbi lapides cessauerint, cursu conficiendum erit. At enim, ait Cherisophus, vbi primum pergere ad locum illum densum ceperimus, magna in nos lapidum copia torquebitur. Immo, inquit Xenophon, fieri hoc ipsum debet. Nam eo citius lapidum copiam amittent. Verum age iam ad locum eum accedamus, a quo parum restet cursu conficiundum, si quidem poterimus: & a quo regredi facile fuerit, si ita libebit. Post hæc & Cherisophus, & Xenophon, & Callimachus Parrhasius cohortis ductor pergebant. nam Callimachus eo die ducis inter extremi agminis cohortium præfectos munus obtinebat. ceteri præfecti cohortium, in tuto subsistebant. Hinc igitur viri fere L X X ad arB bores sese conferebant, non conferti, sed singulatim, cauente sibi vnoquoq; quanto studio posset. Agasias autem Stymphalius, & Aristonymus Methydriensis, qui & ipsi postremi agminis cohortium ductores erant, vna cum quibusdam aliis, remoti ab arboribus stabant. Non enim poterant plures vna cohorte ab arboribus tegi. Heic quiddam molitur Callimachus. Etenim ab arbore, ad quam stabat, passus duos aut tres procurrebat: quamprimum vero lapides iacerentur, agiliter se in tuC tum recipiebat. Quoties autem procurreret, toties lapidum plures, quam decem currus insumebantur. Quod vbi Callimachum facere, toto exercitu spectante, videret Agasias: metuens, ne primus in locum euaderet, nec Aristonymo sibi proximo aduocato, nec Eurylocho Lusiense, qui sodales eius erant, nec quoquam alio, progreditur & anteuertit omnes. Quem vbi se prætereuntem Callimachus vidit, vmbonem clupei ipsius adprehendit: & interea Methydriensis Aristonymus vtrumque cursu præcedit, ac post ipsum Eurylochus Lusiensis. Nam hi omnes virtutis gloriam sibi vindicabant, deque hac inter se certabant: in qua quidem contentione locum capiunt. Nam posteaquam vnus eorum semel irruisset, ex eo nullus lapis amplius deuoluebatur. Erat autem

Insignis de gloria contentio.

Spectaculum triste.

heic tum videre triſte ſpectaculum. Nam mulieres abiectis liberis, ſuper eos ſeipſas deinde præcipitabant, idem viris etiam factitantibus. Quo tempore cohortis præfectus Æneas Stymphalius, quum currentem quemdam videret, vt ſe præcipitem ageret, elegante indutum amictu: prehendit hominem, ne id perpetraret impediturus. Verum is ſecum Æneam impellit, & vterq; per ſaxa præceps actus interiit. Capti ſunt deinde hoc loco perpauci homines; boum vero, & aſinorum, & pecudum ingens copia. Inde per Chalybum agros castris VII parasangas L conficiunt. Erat ea natio omnium, per quas Græci fecerunt iter, longe fortiſſima, & quæ cum eis congredi eſt auſa. Loricis lineis ad vētrem imum vſque tendentibus vtebantur, ac pro

Chalybũ natio fortiſſima.

Quid alæ ſint in tunica ſuper thoracibus, docebit te Pollux in V.

alis habebant funes denſos contortos. Erant eis & tibiarum tegumenta, & galeæ, ac iuxta cingulum ſica, inſtar Laconici gladioli falcati. Eo, quotquot in poteſtatem ſuam redegiſſent, iugulabant: capitaque reſecantes, & tenentes, ad ſuos cum cantu & ſaltatione reuertebantur, præſertim ſi ab hoſtibus conſpicerentur. Habebant & haſtam XV fere cubitorum, cum vno mucrone. Manebant illi quidem in oppidis, verum quamprimum Græci tranſiiſſent, ſequebantur a tergo, & continenter dimicabant. Elabebantur autem in illis natura munitis locis, in quæ commeatum etiam omnem comportauerant. Quo factum, vt nihil ex ea regione Græci acciperent; ſed iis iumentis ad cibum vterentur, quæ Taochis eripuerant. Inde ad amnem Harpaſum perueniunt, cuius erat IIII plethrorum latitudo. Hinc per Scythinos caſtris quartis paraſangas XX conficiunt, ac planicie peragrata in vicos perueniunt. In eis frumentationis cauſſa triduum permanſerunt. Inde caſtris IV paraſangas XX progreſſi, ad vrbem amplam, & opulentam, & incolis frequentem veniunt, cui nomen erat Gymnias. Huius regionis princeps itineris ducem Græcis mittit, qui eos per agrum ſibi hoſtilem duceret. Ipſe etiam quum veniſſet, ſe ducturum eos ad locum aiebat, a quo dierum V ſpatio mare conſpecturi eſſent: id niſi præſtaret, mortem ſe perpeſſurum aiebat. Simul eos ducens, poſtquam in hoſtile ſibi ſolum immiſiſſet; hortabatur, vt igni & ferro regionem vaſtarent: de quo patuit, eum hac de cauſſa veniſſe, non propter aliquam erga Græcos beneuolentiam.

δεινὸν ἰδεῖν θέαμα. αἱ γὰρ γυναῖκες, ῥίπτουσαι τὰ παιδία, εἶπα καὶ ἑαυτὰς ὕπτια κατερρίπτουν, καὶ οἱ ἄνδρες ὡσαύτως. ἔνθα δὴ καὶ Αἰνέας ὁ Στυμφάλιος λοχαγὸς ἰδών τινα θέοντα ὡς ῥίψοντα ἑαυτὸν, σολικῷ ἔχοντα καλῷ, ὑπολαμβάνεται ὡς αὐτὸν κωλύσων. ὁ δὲ αὐτὸν ἐπισπᾶται, καὶ ἀμφότεροι ὤχοντο κατὰ τῶν πετρῶν φερόμενοι, καὶ ἀπέθανον. ἐντεῦθεν ἀνδρες μὲν ὀλίγοι πάνυ ἐλήφθησαν, βόες δὲ καὶ † ὄνοι καὶ πρόβατα πολλά. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ χαλύβων σταθμοὺς ἑπτά, παρασάγας πεντήκοντα. οὗτοι ἦσαν ὧν δῆλον ἀλκιμώτατοι, καὶ εἰς χεῖρας ἦεσαν. εἶχον δὲ θώρακας λινοῦς μέχρι τοῦ ἤτρου· αἱ δὲ τῶν περυγίων ἀπὸ πτερὰ πυκνὰ ἐγραμμένα. εἶχον δὲ καὶ κνημῖδας καὶ κράνη, καὶ πρὸς τὴν ζώνην μάχαιραν, ὅσον ξυήλην λακωνικήν, ᾧ ἔσφαττον ὧν κρατήσειαν· καὶ † ἀποτέμνοντες αὐτῶν κεφαλὰς ἔχοντες ἐπορεύοντο, καὶ ᾖδον, καὶ ἐχόρευον, ὁπότε οἱ πολέμιοι ὑπὸ ψιλαὶ αὐλοῖς ἔμελλον. εἶχον δὲ καὶ δόρυ ὡς πεντεκαίδεκα πηχῶν, μίαν λόγχην ἔχον. οὗτοι μὲν ἐν τοῖς πολίσμασιν. ἐπεὶ δὲ παρῆλθον οἱ Ἕλληνες, εἵποντο ἀεὶ μαχόμενοι. ᾤκουν δὲ ἐν τοῖς ὀχυροῖς, καὶ τὰ ὑπόδεια ἐν τούτοις ἀνακεκομισμένοι ἦσαν· ὥστε μηδὲν λαμβάνειν αὐτόθεν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ διεῤῥάφησαν τοῖς κτήνεσιν, ἃ ἐκ τῶν παόχων ἔλαβον. ἐκ τούτου οἱ Ἕλληνες ἀφίκοντο ὑπὲρ τὸν ἕρπασον ποταμὸν, πλέθρων τεττάρων πλέθρον. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ σκυθηνῶν σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγας εἴκοσι, διὰ πεδίου εἰς κώμας, ἐν αἷς ἔμειναν ἡμέρας ἕξ, καὶ ἐπεσιτίσαντο. ἐντεῦθεν † ᾗ ἤλθον σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγας εἴκοσι, πρὸς πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα οἰκουμένην· ἐκαλεῖτο δὲ † γυμνιάς. ἐκ ταύτης τῆς χώρας ὁ ἄρχων τοῖς Ἕλλησιν ἡγεμόνα πέμπει, ὅπως διὰ τῆς ἑαυτῶν πολεμίας χώρας ἐλάσωσι. ἐλθὼν δὲ αὐτὸς λέγει, ὅτι ἄξει αὐτοὺς εἰς χωρίον, ὅθεν πέντε ἡμερῶν ὄψονται θάλατταν· εἰ δὲ μὴ, τεθνάναι † ἐπηγέλλετο καὶ ἑαυτὸν καὶ ἡγούμενος. ἐπεὶ δὲ ἐνέβαλεν εἰς τὴν ἑαυτοῖς πολεμίαν, παρεκελεύετο αἴρειν καὶ φέρειν τὴν χώραν. ᾧ καὶ δῆλοι ἐγίνετο, ὅτι τούτου ἕνεκα ἔλθοι, οὐ τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐνοίας. καὶ ἐν-

ὄνοι πολλοὶ καὶ πρόβατα ἐπο-

ἀποτέμνοντες

ἐπηγέλλετο. ἡγούμενος, ἐπειδὴ ἐνέβ.

καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ ἱερὸν ὄρος τῇ πέμπτῃ ἡ-
ἤχης. μέρᾳ. ὄνομα δὲ ἦν τῷ ὄρει † θήχης. ἐπεὶ δὲ
οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους, καὶ κατεῖδον
τὴν θάλατταν, πολλὴ κραυγὴ ἐγένετο. ἀκού-
σας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, ᾠήθη-
σαν καὶ ἔμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολε-
ὁ ὄπισθεν οἱ ἐκ μίους. εἵπετο γὰρ † καὶ οἱ ὄπισθεν ἐκ τῆς καιο-
μένης χώρας, καὶ αὐτῶν οἱ ὀπισθοφύλακες
ἀπέκτειναί τε τινὰς καὶ ἐζώγρησαν, ἐνέδραν
ποιησάμενοι. καὶ γέρρα ἔλαβον δασέων βοῶν
ὠμοβοΐνα † ὠμοβοεία ἀμφὶ τὰ εἴκοσιν. ἐπεὶ δὲ βοὴ πλεῖον B
τε ἐγίγνετο καὶ ἐγγύτερον, καὶ οἱ ἀεὶ ἐπιόντες ἔ-
θεον δρόμον ἐπὶ τοὺς ἀεὶ βοῶντας, καὶ πολλῷ
μείζων ἐγίγνετο βοὴ, ὅσῳ δὴ πλείους ἐγίγνον-
το, ἐδόκει δὴ μεῖζόν τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι. καὶ
ἀναβὰς ἐφ' ἵππον, καὶ Λύκιον καὶ τοὺς ἱππέας ἀ-
ναλαβὼν, παρεβοήθει· καὶ τάχα δὴ ἀκούουσι
βοώντων τῶν στρατιωτῶν, θάλαττα θάλατ-
τα, καὶ παρεγγυόντων. ἔνθα δὴ ἔθεον ἅπαντες,
καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, καὶ τὰ ὑποζύγια ἠ-
λαύνετο, καὶ οἱ ἵπποι. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πάν- C
τες ἐπὶ τὸ ἄκρον, ἐνταῦθα δὴ περιεβάλλον ἀλ-
λήλους, καὶ στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς, δακρύον-
οὕτω τες. καὶ ἐξαπίνης † ὁτοῦ δὴ παρεγγυήσαντος
οἱ στρατιῶται φέρουσι λίθους, καὶ ποιοῦσι κο-
λωνὸν μέγαν. ἐνταῦθα ἐνετίθεσαν πλῆθος δερ-
ὠμοβοΐνων ματίνων † ὠμοβοείων, καὶ βακτηρίας, καὶ
τὰ αἰχμάλωτα γέρρα· καὶ ὁ ἡγεμὼν αὐτός
τε κατέτεμνε τὰ γέρρα, καὶ τοῖς ἄλλοις διε-
κελεύετο. μετὰ ταῦτα τὸν ἡγεμόνα ἀποπέμ-
πουσιν οἱ ἕλληνες, δῶρα δόντες ἀπὸ κοινοῦ, D
ἵππον, καὶ φιάλην ἀργυρᾶν, καὶ σκευὴν περ-
σικὴν, καὶ δαρεικοὺς δέκα. ᾔτει δὲ μάλιστα τοὺς
δακτυλίους, καὶ ἔλαβε πολλοὺς παρὰ τῶν στρα-
τιωτῶν. κώμην δὲ δείξας αὐτοῖς, οὗ σκηνήσουσι,
ἦν πορεύσονται καὶ τὴν ὁδὸν, † ᾗ εἰσπορεύσοιντο εἰς μάκρωνας,
ἐπεὶ ἑσπέρα ἐγένετο, ᾤχετο τῆς νυκτὸς ἀπιών.
ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν οἱ ἕλληνες διὰ μακρώ-
νων σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δέκα. τῇ πρώ-
τῃ δὲ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ὃς ὥ-
ριζε τήν τε τῶν μακρώνων χώραν καὶ τὴν τῶν E
σκυθινῶν. εἶχον δὲ ὑπερδέξιον χωρίον οἷον χα-
λεπώτατον, καὶ ἐξ ἀριστερᾶς ἄλλον ποταμὸν, εἰς
ὃν ἐνέβαλλεν ὁ ὁρίζων, δι' οὗ ἔδει διαβαίνειν. ἦν
δὲ σκυτὸς δασὺς δένδροις παχέσι μὲν, οὐ πυκνοῖς
προσῆλθον δὲ. ταῦτα ἐπεὶ † προῆλθον οἱ ἕλληνες, ἔκοπτον,

A Die quinto sacrũ ad montem veniunt, cui nomẽ *Teches. Quum autem primæ aciei milites iam in montem euasissent, ac mare conspicerent: magnus eorum clamor exstitit. Eum Xenophon, & extremi agminis milites, quum audiissent; arbitrabantur restare hostes alios, qui a fronte premerent. Nam & a tergo nonnulli de exusta regione sequebantur, quorum aliquos extremi agminis custodes occiderant, aliquos viuos, locatis insidiis, ceperant; cum cratibus fere x x, ex crudo corio boum hirsutorum confectis. Quum cresceret clamor, ac propius accederet, & qui semper succedebant, cursu ferrentur ad illos, qui clamare non desinebant, ac tanto denique maior efficeretur clamor, quanto plures milites conuenissent: res aliqua grauior esse Xenophonti visa est. Itaque conscenso equo, Lycium & equites secum sumit, vt opem ferret. Statim audiunt milites, mare mare inclamantes, seipsos cohortari. Tum vero concursus omnium factus est, etiam agminis extremi militum, quum quidem & iumenta & equi eodem agerentur. Posteaquam vniuersi ad verticem peruenissent, tum vero cum lacrumis & se inuicem, & prætores, & cohortium ductores amplexabantur. Statimque milites, incertum cuius iussu, lapides congerunt, & ingentem tumulum excitant. In eum magnam scutorum ex boum corio factorum copiam imponunt, & baculos, & hostibus ereptas crates: quas quidem & itineris dux ipse concidebat, & idem vt alij facerent, hortabatur. Post hæc Græci ducem itineris ablegant, quum ei donassent ex communi equum, & pateram argenteam, & ornatum Persicum, & nummos Daricos x. Inprimis anulos petebat, eorumque magnam copiam a militibus accepit. Quum vicum eis demonstrasset, in quo pernoctaturi essent, & viam, qua peruenire ad Macrones possent: sub vesperam discedit, & noctu iter facit. Inde Græci per Macrones castris III parasangas x progrediuntur. Die primo ad amnem veniunt, qui Macronum & Scythinorum agros disterminabat. Erat Græcis ad dextram locus arduus & difficillimus, ad læuam alius amnis, in quem ille, qui agros vtriusque nationis separabat, influit: atque is sane traiiciendus erat. Spissus hic erat ex arboribus, quæ crassæ quidem illæ, sed frequentes non erant. Has Græci, quum accessissent, cædebant;

Al. Eches

Græcorum lætitia, ob cõspectum mare.

omnique ſtudio dabant operam, vt de hoc loco celerrime euaderent. Macrones armati cratibus, & haſtis, & cilicinis tunicis e pilis, in aduerſo traiectui loco inſtructi ſtabant, ac ſe mutuo cohortabantur, coniectis etiam in flumen ſaxis: qui tamen ne ſic quidem ad Græcos pertingebant, nec ab iis quiſquam lædebatur. Accedit heic ad Xenophontem cetratorum e numero quidam, qui ſeruitutem Athenis ſe ſeruiiſſe diceret. Is horum hominum linguam intelligere ſe ait. Atque equidem arbitror, inquit, hanc meam eſſe patriam: ac niſi quid impedit, cupio cum eis colloqui. Nihil vero impedit, ſubiecit ille: colloquere cum eis, ac primum, quinam hominum ſint, exquirito. Interrogante illo, reſpondent; ſe Macrones eſſe. Quære igitur, inquit Xenophon, cur aciem aduerſus nos inſtruxerint, & cur hoſtes noſtri eſſe velint? Reſpondent illi: Quia vos quoque noſtram ad regionem acceditis. Et reſponderi duces iubent: Id non eo factum, vt vos vllo damno adficiamus: ſed poſteaquam aduerſus regem bellum geſſimus, redire iam in Græciam cupimus, & ad mare pergere. Quærunt illi, num de eo fide data ſibi cauere velint. Velle ſe Græci & dare fidem, & accipere, inquiunt.

Ritus dãdi fidem porrecta vtrimque haſta.

Poſt hæc Macrones haſtam barbaricam Græcis tradunt, & ipſis Græci viciſſim Græcam: quod hoc pacto fidem dari apud ſe dicerent. Simul vtrique Deos teſtes implorabant. Poſteaquam fides eſſet data, ſtatim Macrones vna cum Græcis arbores cædebant, & viam ſtruebant, velut tranſportaturi alteram in ripam, Græcis permiſti; ſuppeditato etiam rerum venalium foro, quale quidem poterant. Hoc modo triduum ducebant, donec Græcos in Colchorum montibus ſiſterent. Erat eo loco mons ingens quidem ille, ſed in quem tamen adſcendi poſſet. In eo Colchi cum inſtructis copiis ſtabant. Primum Græci phalangem & ipſi aduerſam inſtruunt, quaſi ea montem acie ſubituri. Sed deinde ducibus collectis, placuit deliberandum eſſe, quo pacto quam præclariſſime dimicaturi eſſent. Et Xenophon ſubiecit, videri ſibi, omiſſa phalange cohortes rectas inſtruendas eſſe. Nam phalãgem ſtatim diuulſam iri propterea, quod alibi montem adſcẽdi, alibi nequaquã poſſe reperiemus, inquit. Adeoq; mox idipſum moleſtiam creabit, quod noſtri in phalangem diſpoſiti, hanc ipſam diuelli videbũt.

ἀκούοντες ὡς τάχιστα ἐκ τοῦ χωρίου ἐξελθεῖν. οἱ δὲ μάκρωνες, ἔχοντες γέρρα, καὶ λόγχας, καὶ τεχίνους χιτωνίας, κατ' ἀντιπέραν τῆς διαβάσεως ἐτετραγμένοι ἦσαν, καὶ ἀλλήλοις διεκελεύοντο, καὶ λίθους εἰς τὸν ποταμὸν ἐρρίπτουν. ἐδείκνυον δὲ καὶ ὧδε οὕτως, ὡς ἐβλαπτον οὐδένα, ἔνθα δὴ προσέρχεται τῷ Ξενοφῶντι τῶν πελταστῶν τις ἀνὴρ, ἀκούων Φάσκων δεδουλευκέναι· λέγων, ὅτι γιγνώσκοι τὴν φωνὴν τῶν ἀνθρώπων. καὶ οἴμοι, ἔφη, ἐμοὶ ταύτην τὴν πατρίδα εἶναι. καὶ εἰ μή τι κωλύει, ἐθέλω αὐτοῖς διαλεχθῆναι. ἀλλ' οὐδέν κωλύει, ἔφη, ἀλλὰ διαλέγου, καὶ πάντα προῶτον αὐτῶν, τίνες εἰσίν. οἱ δ' εἶπον ἐρωτήσαντος, ὅτι μάκρωνες. ἐρώτα τοίνυν, ἔφη, αὐτοὺς, τί δυνήσεται, καὶ χρήζουσιν ἡμῖν πολέμιοι εἶναι. οἱ δ' ἀπεκρίναντο, ὅτι καὶ ὑμεῖς ὑπὲρ τὴν ἡμετέραν ἔρχεσθε. λέγειν ἐκέλευον οἱ στρατηγοὶ, ὅτι γε οὐ κακῶς ποιήσοντες, ἀλλὰ βασιλεῖ πολεμήσαντες ἀναχωροῦμεν εἰς τὴν ἑλλάδα, καὶ ὅτι θαλάττην βουλόμεθα ἀφικέσθαι. ἤρώτων ἐκεῖνοι, εἰ δοῖεν αὖ τούτων τὰ πιστά. οἱ δ' ἔφασαν καὶ δώσειν καὶ λήψεσθαι ἐθέλειν. ἐκ τούτου δὲ διδόασιν οἱ μάκρωνες βαρβαρικὴν λόγχην τοῖς ἕλλησιν, οἱ δὲ ἕλληνες ἐκείνοις ἑλληνικήν. τοῦτο γὰρ ἔφασαν πιστὰ εἶναι. θεοὺς δ' ἐπεμαρτύραντο ἀμφότεροι. μετὰ δὲ τὰ πιστὰ δοθέντα οἱ μάκρωνες τὰ δένδρα συνεξέκοπτον, τήν τε ὁδὸν ὡδοποίουν, ὡς διαβιβάσοντες, ἐν μέσοις ἀναμεμιγμένοι τοῖς ἕλλησιν, καὶ ἀγορὰν οἵαν ἐδύναντο παρεῖχον, καὶ † διήγαγον τρεῖς ἡμέρας, ἕως οὗ ὅτι τὰ ὄρη τῶν χάλυβων κατέσχησαν τοὺς ἕλληνας. ἐνταῦθα ἦν ὄρος μέγα, προσβατὸν δέ. καὶ ὅτι τοῦτο οἱ χάλυβες κατετεταγμένοι ἦσαν. καὶ ὁ μὲν πρῶτον οἱ ἕλληνες αὐτοπαρετάξαντο † φάλαγγα, ὡς οὕτως ἄξοντες πρὸς τὸ ὄρος. ἔπειτα δὲ ἔδοξε τοῖς στρατηγοῖς συλλεγῆναι βουλευσομένοις, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιοῦνται. ἔλεξεν οὖν Ξενοφῶν, ὅτι δοκεῖ παύσαντας τὴν φάλαγγα λόχους ὀρθίους ποιῆσαι. ἡ μὲν γὰρ φάλαγξ διαπαυθήσεται βάσεις. τῇ μὲν γὰρ ἄνοδον, τῇ δὲ κάθοδον εὑρήσομεν τὸ ὄρος· καὶ βάσεις τοῦτο ἀθυμίαν ποιήσει, † ὅτι πεταλμένοις εἰς φάλαγγα, τοιούτῳ διεσπασμένῳ ὁρᾶσιν.

παρήγαγον οἱ βάρβαροι

κατὰ φάλαγγας

ὅπως

ἔπειτα

ἔπεφτα ἦν μὴν ὅτι πολλοὶς τεταγμένοι τῶν πολεμίων ἀγωμεν, τοῖς πολεμίοις ἡμῶν οἱ πολέμιοι, καὶ τοῖς τοῖς χρήσονται ὅ, τι ἂν βούλωνται· ἐὰν δ' ὅτι ὀλίγων τεταγμένοι ἴωμεν, τοῦτο ἂν εἴη θαυμαστὸν, εἰ διαχωρεῖν ἡμῶν ἡ φάλαγξ ὑπὸ ἀνδρῶν τε καὶ βελῶν καὶ ἀνθρώπων συμπεσόντων. εἰ δέ τι τοῦτο ἔσαι, τῇ ὅλῃ φάλαγγι κακὸν ἔσαι. ἀλλά μοι δοκῶ, ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησαμένους, τοσοῦτον χωρίον καταλείπειν διαλιπόντας † τοὺς λόχους, ὅσον ἔξω τοὺς ἑκάτερθε λόχους γενέσθαι τῶν πολεμίων κεράτων. καὶ οὕτως ἐσόμεθα τῆς τε τῶν πολεμίων φάλαγγος ἔξω οἱ ἑκατοὶ λόχοι, καὶ ὀρθίους ἄγοντες οἱ κράτιστοι ἡμῶν τοῦτον τοῦτον πορεύσονται· ἥ τε αὖ ὁδὸν ἡ, ταύτῃ ἕκαστος ἄξει ὁ λόχος. καὶ εἰς τε τὸ διαλεῖπον οὐ ῥᾴδιόν ἐστι τοῖς πολεμίοις εἰσελθεῖν, ἔνθεν καὶ ἔνθεν λόχων ὄντων, διαχάναι τε οὐ ῥᾴδιον ἔσαι λόχον ὀρθίον πορευόμενον. ἐάν τε τις πίεζηται τῶν λόχων, ὁ πλησίον βοηθήσει· ὥστε τε καὶ εἰς δύναιτο τῶν λόχων ὅτι τὸ ἄκρον ἀναβαίνοι, οὐδεὶς μηκέτι μείνῃ τῶν πολεμίων. ταῦτα ἔδοξε. καὶ ἐποίουν ὀρθίους τοὺς λόχους. Ξενοφῶν δὲ ἀπιὼν ὅτι τὸ εὐώνυμον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ, εἶπε τοῖς στρατιώταις· Ἄνδρες, οὗτοι εἰσὶν, οὓς ὁρᾶτε, μόνοι ἔτι ἡμῖν ἐμποδὼν, τὸ μὴ ἤδη εἶναι, ἔνθα πάλαι σπεύδομεν. τούτους, ὥστε πως διαβῶμεν καὶ ὡμοὺς δὴ καταφάγωμεν. ἐπεὶ δὲ ἐν ταῖς χώραις ἔκαστοι ἐγένοντο, καὶ τοὺς λόχους ὀρθίους ἐποιήσαντο, ἐγένοντο μὲν λόχοι τῶν ὁπλιτῶν ἀμφὶ τοὺς ὀγδοήκοντα, ὁ δὲ λόχος ἕκαστος σχεδὸν εἰς τοὺς ἑκατόν. τοὺς δὲ πελταστὰς καὶ τοὺς τοξότας διχῇ ἐποιήσαντο, τοὺς μὲν τοῦ εὐωνύμου ἔξω, τοὺς δὲ, τοῦ δεξιοῦ, τοὺς δὲ ἐς μέσον, σχεδὸν ἑξακοσίους ἑκάστους. ἐκ τούτου παρήγγελλον οἱ στρατηγοὶ εὔχεσθαι. εὐξάμενοι δὲ, καὶ παιανίσαντες, ἐπορεύοντο. καὶ Χειρίσοφος μὲν, καὶ Ξενοφῶν, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς πελασταὶ, ἔξω γιγνόμενοι τῶν πολεμίων φάλαγγος, ἐπορεύοντο. οἱ δὲ πολέμιοι, ὡς εἶδον † αὐτοὺς, ἀντιπορεύοντο). καὶ οἱ μὲν ὅτι τὸ δεξιὸν, οἱ δὲ ὅτι τὸ εὐώνυμον * διεκάθησαν, καὶ πολὺ τὸ ἑαυτῶν φάλαγγος ἐν ᾧ μέσῳ κενὸν ἐποίησαν. ἰδόντες δὲ αὐτοὺς διχάζοντας οἱ ἐς τὸ δεξιὸν πελασταὶ, ὧν ἦρχεν Αἰσχίνης ὁ Ἀκαρνὰν, νομίσαντες φεύγειν, † ἀνὰ κράτος ἔθεον

A Præterea si acie densa hostem adgrediemur, superaturi nos illi sunt numero; & illorum opera, quibus nos superant, vsuri sunt ad quamcumq; rem visum fuerit. Sin aciem raram habebimus, nihil mirum fuerit, eam perrumpi a confertim irruentibus tum telis, tum hominibus. Quod si aliqua in aciei parte accidat, totam phalangem laborare necesse erit. Enimuero cohortes nobis rectas instruendas esse arbitror, tantumque complectendum esse spatij per distantes a se inuicem cohortes, vt extremæ cohortes extra hostium cornua procurrant. Quo fiet, vt extremæ cohortes nostræ sint extra phalangem hostilem: & dum rectas cohortes ducemus, lectissimi quique nostrum primi in hostem pergent: quaque via minus erit difficilis, hac quælibet cohors incedet. Ne quidem in relicta inter cohortes nostras interualla procliue hosti erit irrumpere, quum ex vtraque parte constitutæ sint cohortes: nec erit procliue, cohortem rectam accedentem perrumpere. Quod si cohors aliqua laborabit, opem feret proxima: & si qua poterit ex cohortibus in verticē euadere, tum vero qui subsistat amplius ex hostibus, futurus est nemo. His comprobatis, rectæ cohortes instructæ sunt. Et Xenophon a latere dextro ad læuum pergens, hæc habuit ad milites verba: Hi, quos cernitis, milites, soli nobis adhuc impedimento sunt, quo minus istic simus, quo iamdudum magno studio tendimus. Eos nobis, si quo modo possimus, vel crudos deuorandos arbitror. Posteaquam suo quisque loco constitit, explicata in rectas cohortes acie, grauis armaturæ cohortes xxc circiter fuere, distributis in cohortem quamlibet centenis fere militibus. Cetratos & sagittarios, trifariam diuisos, partim extra lęuum cornu, partim extra dextrum, partim in acie media collocarunt. Turmæ singulæ propemodum sexcentos habebant. Secundum hæc imperant duces, vt milites Deos implorarent. Id vbi factum, inchoato pæane procedunt. Cherisophus & Xenophon cum iis, quos secum habebant, cetratis, ita pergebant: vt extra phalangem hostilē essent. Quos vbi vidissent hostes, * & ipsi contra perrexere: quumq; partim versus latus dextrum, partim sinistrum se scidissent, mediam aciem, magna ex parte vacuam reliquere. Heic † quum instructi Arcadico more cetrati, quibus Æschines Acarnã præerat, hostes se duas in partes scindere conspexissent, quod eos existimarent fugere, totis viribus currebant.

τοῖς λόχοις

Xenophōtis consilium de inuadendo Colchis.

* Quæ sententia sit lectionis in margine posita, quære in Notis.

† Vel ita reddi potest: Heic quum cetrati, qui Arcadico erant in agmine, quibus &c.

αὐτοὺς ἀντιπορευόντας, οἱ μὲν * διεκάθησαν

αἱ ἀκραγόντες

Quo factum, vt hi primi in montem euaderent. Subsequebantur hos grauis armaturæ copiæ Arcadicæ, quibus Cleanor Orchomenius præerat. Hi posteaquam currere cœperunt, non constiterunt amplius hostes, sed alius alio terga dederunt. Græci conscenso monte, multis in vicis castra locarunt, in quibus magna erat commeatus copia. Et in ceteris quidem nihil erat, quod admirationem ipsorum mereretur: tantum illic erant aluearia permulta, de quibus quotquot ex militibus fauos comedebant, omnes ad insaniam redigebantur, & vomebant, & abscessus per inferiora fiebat, & rectus qui stare posset, erat nemo. Qui parum ederant, admodum ebriis erant similes: qui multum, furiosis: nonnulli etiam morientibus. Quamobrem ita multi iacebant, ac si strages accidisset: & magna erat in exercitu militum tristicia. Postridie nemo mortuus erat, sed eadem prope hora pristinum ad statum mentis redibant. Die tertio & quarto, tamquam si pharmacum hausissent, surgebant. Inde castris alteris parasangas VII progressi, ad mare veniunt, & ad vrbem Græcam Trapezuntem, frequentem incolis, ad Pontum Euxinum, coloniam Sinopensium, in regione Colchorum sitam. Heic dies fere XXX Colchorum in agris commorati, prędas e regione Colchorum agebant. Forum in exercitu rerum venalium Trapezuntij sumministrabant, exceptosq; Græcos hospitalibus muneribus donabāt: bobus, farina, vino. Iidem cum eis nomine Colchorum finitimorum, qui pleriq; habitabant in planicie, transigebant: a quibus itidem hospitalia dona missa sunt, quæ magna ex parte boues erant. Secundum hæc sacrificium voto nuncupatum parant, & boues ad eos adlati sunt, qui sufficerent ad mactādas Ioui Seruatori & Herculi victimas, quibus gratam animi significationem declararent, quod ipsis duces itineris exstitissent: itidemq; diis ceteris vota sunt nuncupata. Præterea ludos gymnicos illo ipso in monte instituerunt, in quo castra habebant. Dracontium vero Spartanum, qui puer adhuc in exsilium abierat, quum puerum falcato gladiolo cæsum imprudens interfecisset, legerunt; vt curam cursus haberet, ac ludis præesset. Posteaquam sacrificatum, Dracontio pelles dabant: simul eo duceret iubebant, vbi cursus spatium designasset. Ille vero locum, in quo forte constiterant, demonstrans: hic tumulus, inquit, ad currendum aptissimus est, quacumq; tamdem parte quis currere velit.

Mellis Colchici natura venenata.

Trapezuntij Græcos hospitaliter excipiunt.

καὶ ἕτοι τοῦτοι ὅτι ἔβεσαν ἀναβαίνουσι. συνεφείποντο δὲ αὐτοῖς καὶ ὅσοι ἀκροβολισταὶ ὁπλιτικὸν ὧν ἦρχε Κλεαίνωρ ὁ Ὀρχομένιος. οἱ δὲ πολέμιοι, ἐπεὶ ἤρξαντο θεῖν, οὐκέτι ἔστησαν, ἀλλὰ φυγῇ ἄλλος ἄλλῃ ἐτράποντο. οἱ δὲ Ἕλληνες ἀναβαίντες, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν πολλαῖς κώμαις, καὶ τὰ ὀπιτήδεια δὲ πολλὰ εἶχον. καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐδὲν ἦν ὅ, τι καὶ ἐθαύμασαν· τὰ δὲ σμήνη πολλὰ ἦν αὐτόθι, καὶ τῶν κηρίων ὅσοι ἔφαγον τῶν στρατιωτῶν, πάντες ἄφρονές τε ἐγίγνοντο, καὶ ἔμουν, καὶ κάτω διεχώρει αὐτοῖς, καὶ ὀρθὸς οὐδεὶς ἐδυνήσετο ἵστασθαι· ἀλλ' οἱ μὲν ὀλίγον ἐδηδοκότες, σφόδρα μεθύουσιν ἐῴκεσαν· οἱ δὲ πολύ, μαινομένοις· οἱ δὲ καὶ ἀποθνήσκουσιν. ἔκειντο δὲ οὕτω πολλοί, ὥστε κατῆφεια μεγίστη ἦν, καὶ πολλὴ οἰμωγὴ καὶ ἀθυμία. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπέθανε μὲν οὐδείς, ἀμφὶ δὲ τὴν αὐτὴν ὥραν ἐφρόνουν· τείτῃ δὲ καὶ τετάρτῃ ἀνέστησαν, ὥσπερ ἐκ φαρμακοποσίας. ἐνθεῦτεν ἐπορεύθησαν δύο σταθμούς, ἐπὶ τὰ τῶν Σαννίγων, καὶ διῆλθον ἐπὶ θάλατταν εἰς Τραπεζοῦντα, πόλιν Ἑλληνίδα οἰκουμένην ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, σινωπέων ἄποικίαν, ἐν τῇ Κόλχων χώρᾳ. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας ἀμφὶ τὰς τετράκοντα, ἐν ταῖς τῶν Κόλχων χώραις. καὶ ἐνθεῦτεν μὲν ἐλαύνοντες τὴν Κολχίδα. ἀγορὰν ἣν παρεῖχον ἐν τῷ στρατοπέδῳ Τραπεζοῦντιοι, καὶ ἐδέξαντο τε τοὺς Ἕλληνας, καὶ ξένια ἔδοσαν, βοῦς καὶ ἄλφιτα καὶ οἶνον. στρουθίον δὲ μέγα ἦν ὃ καὶ ὑπὲρ τῶν πλησίον Κόλχων τὸν ἐν τῷ πεδίῳ μάλιστα οἰκούντων. καὶ ξένια καὶ παρ' ἐκείνων ἦλθον πλέον βόες. μετὰ δὲ τοῦτο τὴν θυσίαν, ἣν ἔμελλον παρέξεσθαι μείζονα. ἦλθον ἃ αὐτοῖς ἱκανοὶ] βόες ἀπὸ τούτων τῷ Διὶ τῷ σωτῆρι, καὶ τῷ Ἡρακλεῖ ἡγεμόνι τῷ. καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ θεοῖς ἔθυσαν. ἐποίησαν δὲ καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν ἐν τῷ ὄρει, ἔνθα περ ἐσκήνουν. εἶλον δὲ Δρακόντιον Σπαρτιάτην, ὃς ἔφευγε παῖς ὢν οἴκοθεν, παῖδα ἄκων κατακτείνας, ξυήλῃ παταξας, δρόμου τε ὑπεμελησάτην, καὶ τὸ ἀγῶνος προέστησαν. ὅθεν δὲ ἡ θυσία ἐγίγνετο, τὰ δέρματα παρέδοσαν τῷ Δρακοντίῳ, καὶ ἐκέλευον, ὅπου τὸν δρόμον πεποιηκὼς εἴη. ὁ δὲ, δείξας ὅπου παρεσκευάσμεθα ἐτύγχανον, ἔνθ' ὁ λόφος, ἔφη, κάλλιστος δρέχειν, ὅπου ἄν τις βούληται.

καὶ ἀνέβαινον ὁρμώμενοι ἐλαύνοντο

πλέονες, βόες.

πῶς

πῶς οὖν, ἔφασαν, δυνήσονται παλαίειν ἐν σκληρῷ καὶ δασεῖ οὕτω; ὁ δὲ εἶπεν, μᾶλλόν τι ἀνιάσεται ὁ καταπεσών. ἠγωνίζοντο δὲ παῖδες μὲν στάδιον τῶν αἰχμαλώτων οἱ πλεῖστοι, δόλιχον δὲ κρῆτες πλείους ἢ ἑξήκοντα ἔθεον· πάλην δὲ, καὶ πυγμὴν, καὶ † παγκράτιον, καλὴ θέα ἐγένετο. πολλοὶ γὰρ κατέβησαν, καὶ ἅτε θεωμένων τῶν ἑταίρων, πολλὴ φιλονεικία ἐγίγνετο. ἔθεον δὲ καὶ ἵπποι, καὶ ἔδει αὐτοὺς κατὰ τοῦ πρανοῦς ἐλάσαντας ἐν τῇ θαλάττῃ, ἀναστρέψαντας πάλιν ἄνω, πρὸς τὸν βωμὸν † ἥκειν. καὶ κάτω μὲν οἱ πολλοὶ ἐκυλινδοῦντο. ἄνω δὲ πρὸς τὸν ἰσχυρῶς ὄρθιον μόλις βάδην ἐπορεύοντο οἱ ἵπποι. ἔνθα πολλὴ κραυγὴ, καὶ γέλως, καὶ παρακέλευσις ἐγίγνετο αὐτῶν.

παγράτιον ἕτεροι, καλὴ

ἄγειν.

A At qui poterunt, respondent illi, tam aspero & siluis denso loco lucta congredi? Nimirum is, ait, qui collapsus fuerit, vehementius dolebit. Itaque decertarunt in stadio pueri, maxima ex parte captiui: *dolichum Cretenses plures, quam LX currebant: lucta, cæstu, pancratio exercebantur alij, & spectaculum sane pulchrum erat. Nam multi in certamen descendebant, & vt fieri consueuit, spectantibus sodalibus, magna erat ex æmulatione contentio. Decurrebant etiam equi, quibus insidentes oportebat in mare per loca decliuia prouectos, ita deinde sursum reuertendo ad aram accedere. Ac deorsum quidem permulti deuoluebantur, sursum vero ad loca valde ardua vix equi lento gradu pergebant. Erat heic hominum ingens & clamor, & risus, & cohortatio.

* Est hoc nomē curriculi, cuius spatiū ad XXIIII stadia extendebatur, auctore Suida.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ, ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI EXPEDITIONE, LIBER QVINTVS.

ΟΣΑ μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἔπραξαν οἱ ἕλληνες, καὶ ὅσα ἐν τῇ πορείᾳ τῇ μέχρι ἐπὶ θάλατταν τὴν ἐν τῷ εὐξείνῳ πόντῳ, καὶ ὡς ἐπὶ τραπεζοῦντα πόλιν ἑλληνίδα ἀφίκοντο, [καὶ ὡς ἀπέθυσε, ἃ εὔξαντο σωτήρια θύειν, ἔνθα πρῶτον εἰς φιλίαν γῆν ἥκοιντο,] ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. ἐκ δὲ τούτου συνελθόντες, ἐβουλεύοντο περὶ τῆς λοιπῆς πορείας. ἀνέστη δὲ πρῶτος Ἀντιλέων θούριος, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἀπείρηκα ἤδη συσκευαζόμενος, καὶ βαδίζων, καὶ τρέχων, καὶ τὰ ὅπλα φέρων, καὶ ἐν τάξει ἰὼν, καὶ φυλακὰς φυλάττων, καὶ μαχόμενος· ἐπιθυμῶ δὲ ἤδη, παυσάμενος τούτων τῶν πόνων, ἐπεὶ θάλατταν ἔχομεν, πλεῖν τὸν λοιπὸν, καὶ ἐκταθεὶς ὥσπερ Ὀδυσσεὺς, καθεύδων ἀφικέσθαι εἰς τὴν ἑλλάδα. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται, ἀνεθορύβησε, ὡς εὖ λέγοι· E

HACTENVS exposuimns hoc commentario, quas Græci res in expeditione, qua cum Cyro adscenderāt, gesserint: quæ item gesta in itinere fuerint, donec mare, quod Ponto Euxino adiacet, adtigerunt: & quo pacto ad vrbem Græcam, Trapezuntem peruenerint: & quo modo sacra perfecerint, quæ votis pro salute conceptis facturos se promiserant, vbi primum pacatam in regionem adpulissent. Deinceps quum conuenissent, de itinere reliquo deliberabant. Et Antileon Thurius primus surgens, in hanc sentētiam loquutus est: Equidem, commilitones, iam defatigatus sum colligendis vasis, eundo, currendo, ferendis armis, ordinibus obseruandis, obeundis excubiis, pugnando. Itaq; cupio laboribus his liberatus, quando ad mare peruenimus, deinceps nauigare: & * Vlyssis exēplo porrectus, dormiendo in Græciam adpellere. Quæ quum milites audiissent, strepitu excitato, recte hominem dicere significabāt.

Homerus lib. Vlyssea XIII.

Præterea repetebat eadem alius, adeoq; omnes qui aderant. Post hæc Cherisophus surgens: Amicum, inquit, Anaxibium hoc tempore nauarchum habeo, milites. Quãobrẽ si me ablegaueritis, arbitror me cum triremibus & nauigiis, quę vos vectura sint, rediturum. Vos quia nauigare decreuistis, exspectate, donec rediero: & redibo quam celerrime. His milites cum voluptate auditis, vt quam celerrime nauigio discederet, decreuere. Post hunc surrexit Xenophon, & in hanc sententiam verba fecit: Mittitur ad nauigia Cherisophus, & nos eum heic opperiemur. Quamobrem quidquid fieri rerum nostrarum ratio postulat, dum heic commoramur; equidem vobis exponam. Primum copia commeatus ex hostico paranda nobis erit. Quippe nec forum hoc nobis sufficit, nec quo emamus aliquid, in promtu nobis est, extraquã paucis: & ipsa hęc regio nobis est infesta. Quare periculum erit, ne multi pereant, si vel negligenter, vel non satis caute ad parandum commeatum perrexeritis. Mea quidem sententia est, per excursiones commeatum parandum esse: ceteroqui minime obuagandum, vt saluti vestræ consulatur: adeoq; curã commeatus nostram esse debere. Quæ æquũ ita decreta essent: Audite, inquit, etiam hęc. Prędatum nonnulli vestrũ exituri sunt. Quapropter arbitror, optime nos facturos; si is, qui exiturus est, hoc ipsum indicet: etiam quo pergat, significet: vt & exeuntium, & in castris manentium numerum videamus; & vna cum ipsis nosmet paremus, si quidem ita res poscat. Quod si etiam aliquando fuerit opportunum aliquibus opem ferri, vt sciamus, quo ferendæ opis caussa pergendum sit. Præterea si quis minus experientium aliquod adgredi facinus velit, vt ea res ad deliberationem nostram reuocetur; quibus erit danda opera, vt eorum vires, quos illi adoriri cupiant, exploratas habeamus. Quæ quum itidem milites sciuissent: Hoc etiam velim consideretis, inquit, daturos operam hostes, vt prædas a nobis agant: & quidem iure nobis insidiantur. Quippe nos ipsorum res habemus. Imminent quidem certe nobis. Quare mea quidem sententia necesse est circa castra excubitores esse. Si ergo diuisi in præsidiis & speculis vicissim erimus, minus nos venari hostes poterunt. Præterea videndum vobis hoc quoque. Si certo constat, Cherisophum cum ea nauium copia, quæ nobis sufficiet, rediturum: nihil iis verbis opus fore, quæ quidem ego iam sum prolaturus. Nunc quum illud incertum sit, arbitror nobis operam dandam, vt ex hac ipsa regione naues comparemus. Nam si redeunte ipso instructi a nauigiis erimus, maiorem eorum copiam habebimus, quibus ad nauigandum vtamur:

A καὶ † ἄλλως ταῦτα ἔλεγε, καὶ πολῖται οἱ παρόντες. ἔστω δὲ Χερίσοφος μὲν ἥκειν, καὶ εἶπεν ὧδε· φίλος μοί ἐστιν, ὦ ἄνδρες, Ἀναξίβιος, ναυαρχῶν δὲ τυγχάνει. ἐὰν οὖν πέμψητέ με, οἶμαι δὴ ἐλθεῖν καὶ βιήσεσθαι ἔχων, καὶ πλοῖα τὰ ὑμᾶς ἄξοντα. ὑμεῖς δή, ἐπεὶ καὶ πλεῖν βούλεσθε, τοῦτο μέλει ἔστ' ἂν ἐγὼ ἔλθω· ἥξω δ' ὡς τάχιστα. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται, ἥσθησάν τε καὶ ἐψηφίσαντο πλεῖν αὐτὸν ὡς τάχιστα μετὰ τοῦτον. Ξενοφῶν ἀνέστη, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Χερίσοφος μὲν ἤδη ὅπου B πλοῖα στέλλει, ἡμεῖς δ' ἀναμένωμεν. ὅσα δ' ἂν μοι δοκεῖ χρήσιμα εἶναι πρὸς τὴν μονήν, ταῦτα ἐρῶ. πρῶτον μὲν τὰ ἐπιτήδεια δεῖ πορίζεσθαι ἐκ τῶν πολεμίων. ὅτου γὰρ ἀπορία ἐστὶν ἐνθάδε, ὅτου † ὠνησόμεθα παρέσται, εἰ μὴ ὀλίγοις, ἥ τε χώρα πολεμία. κίνδυνος δ' ἐν πολλοῖς ἀπόλλυσθαι, ἐὰν ἀμελῶς τε καὶ ἀφυλάκτως † πορεύων) ἐπιτήδεια· πορεύησθε ἐπιτήδεια. δεῖ δή μοι δοκεῖ σπουδὴν πρόνομον λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια. δεῖ δὲ μὴ πλανᾶσθαι, ὡς σώζησθε, ἡμᾶς δὲ τούτων ἐπιμελεῖσθαι. C ἔδοξε ταῦτα. ἐπὶ τούτοις ἀκούσατε καὶ τάδε· ἐπὶ λείαν γὰρ ὑμῶν ἐκπορεύσονταί τινες. οἶμαι οὖν βέλτιον εἶναι ἡμῖν εἰδέναι τὸ μέλλον τὰ ἐξιέναι, Φερέζω καὶ ὅποι, ἵνα καὶ ὁ πλῆθος ἑώμεν τῶν ἐξιόντων καὶ τῶν μενόντων, καὶ συμπαρασκευάζωμεν ἐάν τι δέῃ· καὶ βοηθῆσαί τισιν ἂν καιρὸς ᾖ, ἑτοῖμοι ὅποι δεήσει βοηθεῖν. καὶ μήτις τῶν ἀπορροτέρων ἐξαρτᾶσθαι ποιεῖν, συμβουλεύωμεν, φράζωμεν εἰδέναι τὴν δύναμιν, ἐφ' ἃς ἂν ἴωσιν. ἔδοξε καὶ ταῦτα. σκοπεῖτε δὴ καὶ τόδε, ἔφη. σχολὴ τοῖς πολεμίοις λῃστεύειν, καὶ δικαίως ἡμῖν ἐπιβουλεύουσιν. D ἔχομεν γὰρ τὰ ἐκείνων, ὑφ' ἁρπάζω) δὲ ἡμῶν. φύλακας δή μοι δοκεῖ δεῖν περὶ τὸ στρατόπεδον εἶναι). ἐὰν οὖν τι μέρος μεριστέον φυλάττωμεν καὶ σκοπῶμεν, ἧττον δυνάμεθ' ἂν ἡμᾶς θηρᾶν οἱ πολέμιοι. ἔτι τοίνυν τάδε ὁρᾶτε. εἰ μὲν ἠπιστάμεθα σαφῶς, ὅτι ἥξει πλοῖα Χερίσοφος ἄγων ἱκανά, οὐδὲν ἂν ἔδει, ὧν μήπω λέγω· νῦν δέ, ἐπεὶ τοῦτ' ἄδηλον, δοκεῖ μοι πρέπειν πλοῖα συμπαρασκευάζειν καὶ αὐτόθεν. ἢν μὲν γὰρ ἔλθῃ ὑπάρ- E χοντων ἐνθάδε, ἐν ἀφθονωτέροις πλευσούμεθα·

ἄλλως ταῦτα

ὠνησόμεθα εὐπορία, εἰ μὴ

πορεύησθε

ἐὰν ὁ

ἐαν̓ ὄ μὴ ἄγῃ, ζῖς ὐθάδε χρησόμεθα. ἐγὼ δὲ ὁρῶ πλοῖα πολλάκις ϖ̃ρ̃ὰ πλέονζα. εἰ οὖν αἰτησάμενοι ϖ̃ρ̃ὰ τραπεζουντίων μακρὰ πλοῖα, καταζευξόμεθα καὶ φυλάξομεν αὐτὰ, τὰ πηδάλια ϖ̃ρ̃αλυόμενοι, ἕως ἂν ἱκανὰ τὰ ἄξοντα ἡμῖν ὦμεν, ἴσως δὴ οὐκ ἀπορήσομεν χομιδῆς, οἵας δεόμεθα. ἔδοξε καὶ ταῦτα. ἐννοήσατε δ', ἔφη, εἰ εἰκὸς χρέφειν ἀπὸ κοινοδοκῶν ἃ ἂν καταζάγωμεν, ὅσον ἂν χρόνον ἡμῖν ἕνεκα μένωσι, καὶ ναῦλον σωτέον ὅπως ὠφελοῦντες καὶ ὠφελῶνται. ἔδοξε καὶ ταῦτα. δοκεῖ μοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες καὶ ταῦτα ἡμῖν μὴ ἀκατάσκευα εἶναι, ὥστε ἀρκεῖν πλοῖα, ταῖς ὁδοῖς ἃς δυσπόρους ἀκούομεν εἶναι, τί παρὰ θάλατταν οἰκοῦντας πόλεσιν ἐντέλλεσθαι ὁδοποιεῖν. πειστέον) † ἐγὼ καὶ ἐγὼ τοῦτο φοβοῦμαι, καὶ ἐγὼ τοῦτο * βουλεύεσθαι ἡμᾶς ἀπολαμβάνω. ἐνταῦθα δὴ ἀνέκραγον, ὡς δέοι ὁδοποιεῖν. ὁ δ' ὡς ἔγνω τὴν ἀφροσύνην αὐτῶν, ἐπεψήφισεν αὐτοῖς, ταῖς δὲ πόλεσι κελεύσας ἕπεσθαι ταῖς ὁδοῖς, λέγων, ὅτι τάχιον ἀπαλλάξονται, ὡς δύποροι εἶεν αἱ ὁδοί. ἔλαβον δὲ καὶ πεντηκόντορον ϖ̃ρ̃ὰ τραπεζουντίων, ἣν ἐπίσης Δέξιππος † λακωνικὴν ἐποίησεν. ὃς ἀμελήσας τὰ συλλεγέντα πλοῖα, ἀποδρὰς ὠχετο ἔξω τοῦ πόντου, ἔχων τὴν ναῦν. δίκην μὲν οὖν δίκαιον ἔπαθεν ὕστερον. ἐν θράκῃ γὰρ παρὰ Σεύθῃ πολυπραγμονοῦντι ἀπέθανεν ὑπὸ Νικάνδρου † λακωνικοῦ. ἔλαβον δὲ καὶ διακόντορον, ἣν ἐπεσάγη Πολυκράτης Ἀθηναῖος· ὃς ὁπόσα λαμβάνοι πλοῖα, κατῆγεν ὅπου τὸ στρατόπεδον. καὶ τὰ μὲν ἀγώγιμα ἀπῆγον ἐξαιρούμενοι, φύλακας καθίσαντες, ὅπως σῶα εἴη· τοῖς δὲ πλοίοις ἐχρήσαντο εἰς ϖ̃ρ̃αγωγάς. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἦν, ὅτι λείαν ἐξήεσαν οἱ ἕλληνες, καὶ οἱ μὲν ἐνετύγχανον, οἱ δὲ καὶ οὔ. Κλεαίνετος δ' ἐξαγαγὼν καὶ τὴν ἑαυτοῦ, καὶ τῇ ἄλλον λόχον ϖ̃ρ̃ὸς χωρίον χαλεπὸν, αὐτός τε ἀπέθανε καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν σὺν αὐτῷ. ἐπεὶ δὲ τὰ ὁπλίτικα ἤδη ἐκέκτητο ἤν λαμβάνῃ, ὥστε ἀπαυθημερίζειν τὸ στρατόπεδον, ἐκ δὴ τοῦ λαβὼν ὁ Ξενοφῶν ἡμίσεας τῶν τραπεζουντίων, ἐξάγει εἰς δρίλας τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δὲ ἥμισυ φυλάττειν καὶ ἐλιπε τὸ στρατόπεδον. οἱ γὰρ κόλχοι, ἅτε ἐκπεπλωκότες ἐκ τῶν οἴκων, πολλοὶ ἦσαν ἀθρόοι, καὶ ὑπερεκάθηντο τὰ ὄρη.

A sin ille naues nullas adducat, his nostris vtemur. Video autem frequenter hac nauigia præterire. Quamobrem si a Trapezuntiis naues longas postulabimus, & per has illa subducemus, ac detractis gubernaculis custodiemus, donec tantum illorum numerum habeamus, vt eis vehi possimus: nimirum vectura nobis haud defutura est talis, qualem nos requirimus. Quę quum decreta essent: considerandum & hoc, inquit, an æquum sit eos, quos cum nauigiis subducturi sumus, impensa communi a nobis ali, quam quidem diu nostra causſa manserint, atque num etiam merces vecturæ sit eis danda, vt pro opera nauata nobis vtili, & ipsi commodum aliquod percipiant. His itidem comprobatis: Quod si, ait, perficere nequiuerimus, vt naugia tot habeamus, quot suffectura sunt: mea sententia ciuitatibus maritimis imperandum erit, vt itinera quæ esse audimus difficilia, nobis muniant. Quippe parebunt nobis tum metu nostri, tum quod quamprimum nos discedere volent. Heic milites exclamant, non esse cur viæ muniantur. Xenophon quum eorum dementiam adgnosceret, nihil sanxit: sed vrbibus libenter adsentiētibus vt vias struerēt persuasit. Aiebat enim, milites suos citius discessuros, si quidem itinera faciliora redderentur. Acceperunt & L remorum nauem a Trapezuntiis, cui Dexippum Laconem e Spartæ vicinia præficiebāt. Is neglecta capiēdorum nauigiorum cura, cum naui extra Pontum profugit. Verum deinceps iusto supplicio adfectus fuit. Nam quum apud Seuthem in Thracia nescio quid rerum nouarum moliretur, a Nicandro Lacedæmonio est interfectus. Acceperunt & aliam x x x remorum nauem, cui Polycrates Athenienſis est præfectus. Is quotquot naues caperet, ad castra subducebat. Postea merces, quæ illis vehebantur, eximebant milites, & custodes constituebant, vt eæ saluæ dominis essent; nauigiis ad vectionem vtebantur. Hoc ipso tempore prædatum exeunt Græci, quorum alij præda potiebantur, alij non: Cleęnetus vero, quum & cohortem suam, & quamdam aliam ad locum difficilem adduxisset: non ipse modo, sed etiam pleraque militum pars periit. Posteaquam commeatus haberi amplius ita non poterat, vt eodem die milites in castra reuerterentur: Xenophon acceptis ducibus itinerum a Trapezuntiis, dimidiam copiarum partem in Drilas educit, reliquis castra custodienda relinquit. Nam Colchi, quod sedibus suis pulsi essent, conferti magno numero in verticibus montium considebant.

δ' ὁδοποιεῖν, ϖ̃ρ̃ὸς * βουλεύεσθαι ἡμῶν

λάκωνα

λάκωνος

Dexippi perfidia, & eiusdē pœna.

Et Trapezuntij non ducebant eos in a-
gros, e quibus commeatum nullo negotio
petere licuisset: quod illis hominibus ami-
citia coniuncti essent. Aduersus Drilas
perlubenter itineris duces erant, quia læsi
ab ipsis fuerant. Præterea loca hæc erant
montuosa,& accessu difficilia:& homines
omnium,qui Pontum inhabitant,bellico-
sissimi. Drilæ posteaquam Græcos in fini-
bus videre,quæcumque loca posse capi ab
hoste putabant,iis incensis cedebant: ne-
que quidquam haberi poterat, extra sues,
boues, iumenta alia, si quæ vim ignis effu-
gissent. Vnum erat oppidum, quod Me-
tropolim Drilarum adpellabant.in id vni-
uersi confluxerant.Erat hoc profundo ad-
modum alueo cinctum, & aditus vndique
difficiles habebat. Quum autem cetrati
stadiis v vel v i grauem armaturam cursu
præcessissent,traiecto alueo,& visa ouium
aliarumque rerum magna copia, propius
ad oppidum pergunt. Sequebantur hos
hastati multi, qui & ipsi commeatus caussa
exierant.Itaque omnes, qui transierant al-
ueum, duum millium numerum superabant. Posteaquam dimicando munitionem capere non poterant, quod & a fossa lata, quam terra egesta fecerant hostes, circumdabatur; & in egesto aggere sudes defixerant, & turres ligneas complures excitauerant: iam de discessu cogitabant, quum hostes eos a tergo adgrediuntur. Quare quum nō possent abscedere, quod vni tantum descēsus in alueum ab oppido pateret;ad Xenophontem mittūt,qui grauis armaturæ militū dux erat. Nuntius oppidum quoddam ait esse, refertum copia rerum variarum. id neq; capi ab ipsis posse, quod munitum esset: neq; procliue nobis est inde recedere, partim quod in nos egressi dimicant, partim quod abscessus sit difficilis. Ea Xenophō quum audiisset,ducto ad alueū milite,grauem armaturam ibi iubet in armis consistere: ipse cum ductoribus cohortium traiicit, ac num esset cōsultius eos abducere,qui transierāt,an grauem etiam armaturam spe capiundæ munitionis traiicere, considerabat. Abductio non sine multorum cæde fieri posse videbatur, & capi locum posse cohortiū quoq; ductores existimabant. Adsentiebatur his Xenophō, fretus sacrificiis. Nam pugnam quidē vates significarant, sed profectionis tamen finem præclarum fore.Itaq; cohortium ductores mittit, qui grauem armaturam traducerent: ipse substistebat, & cetratis omnibus vnum in locum collectis,

Græcorum aduersus Drilas expeditio.

A οἱ δὲ Τραπεζοιῶντιοι, ὁπόθεν μὲν τὰ ἐπιτήδεια
ῥᾴδιον ἦν λαβεῖν, οὐκ ἦσαν. φίλοι γὰρ αὐτοῖς ἦ-
σαν. εἰς τοὺς δρίλας δὲ πρόθυμος ἦν, ὑφ'
ὧν κακῶς ἔπαθον, εἰς χωρία τε ὀρεινὰ καὶ δύ-
σβατα, καὶ ἀνθρώποις πολεμικωτάτους τῶν
ἐν τῷ πόντῳ. ἐπεὶ ὄπισθεν ἦσαν ἐν τῇ [ἄνω * χώρᾳ
οἱ Ἕλληνες, ὁποῖα τῶν χωρίων τοῖς δρίλαις ἀ-
λώσιμα ἐδόκει εἶ), ἔμπροσθεν πάντες ἀπῆσαν·
οὐδὲν ὃ ἦν λαβεῖν εἰ μὴ εἷς καὶ βοῦς, ἢ ἄλλο τι κτῆ-
νος ὃ πῦρ ἀφανὲς ἦν. ἐν δὲ τῷ χωρίῳ, ὃ
B μητρόπολις αὐτῶν ἐκαλεῖτο· εἰς τοῦτο πάντες
συνερρύηκεσαν. πρὸ δὲ τοῦτο τῷ χάρακι βα-
θεῖα χώρα βαθεῖα, καὶ πρόσοδοι χαλεπαὶ πρὸς
τὸ χωρίον. οἱ δὲ πελτασταὶ προσδέχοντες σάλπιγ-
γα πεντε ἢ ἓξ τῶν ὁπλιτῶν, ἀναβαίνοντες τῷ χα-
ρακι, ὁρῶντες πρόβατα πολλὰ, καὶ ἄλλα
χρήματα, προσέβαλλον πρὸς τὸ χωρίον.
συνεπόντο δὲ καὶ δορυφόροι πολλοὶ, οἱ ὀπτὶ τὰ
ὁπλισθέντα ἐξορμηκότες. ὥστε ἐγίνοντο οἱ ἀνα-
βάντες πλείους, ἢ εἰς διχιλίους ἀνθρώπους.
C ἐπεὶ δὲ μαχόμενοι οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὸ
χωρίον, (καὶ γὰρ λάφυρα ἐν τῷ αὐτῷ ἄρδην ἀνα-
βεβληκότα, καὶ σκέλεσι ὀπτὶ τὰ ἀναβολῆς, καὶ
τύρσεις † πολλαὶ ξύλιναι πεποιημέναι) ἀπιέ- πυκναὶ
ναι ἤδη ἐπεχείρουν. οἱ δὲ ἐπέκειντο αὐτοῖς. ὡς
δὲ οὐκ ἐδύναντο † ἀπελθεῖν (ἐν γὰρ ἐφ' ἑνὸς ἢ ἀποτρέ-
κατάβασις ἐκ τοῦ χωρίου εἰς τὸν χάρακα) καὶ
πέμπουσι πρὸς Ξενοφῶντα, ὃς ἦγητο τοῖς ὁ-
πλίταις. ὁ δὲ ἐλθὼν, λέγει· ὅτι ὀπίσθιόν χω-
μέγα πολλῶν μεσόν. τοῦτο ὅτε λαβεῖν δυνάμε-
D θα· ἰσχυρὸν γὰρ ὄντιν· ὅτε ἀπελθεῖν ῥᾴδιον. μά-
χονται γὰρ ἐπεξελαυνόντες, καὶ † ἢ ἄμφοδος ἢ ἄφοδος
χαλεπή. ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξενοφῶν, προσα-
γαγὼν πρὸς τὸν χάρακα, τοὺς μὲν ὁπλί-
τας ἐκέλευε θέσθαι τὰ ὅπλα· αὐτὸς δὲ λα-
βὰς σὺν τοῖς λοχαγοῖς, ἐσκόπτετο πότερον εἴη
κρεῖττον ἀπάγειν καὶ τοὺς λαβεδακότας, ἢ καὶ
τοὺς ὁπλίτας λαβιβάζειν, ὡς ἀλόντος αὖ τοῦ
χωρίου. ἐδόκει γὰρ τὸ μὲν ἀπάγειν οὐκ εἶ) ἄ-
νευ πολλῶν νεκρῶν, ἕλειν δ' αὖ ᾤοντο καὶ οἱ λο-
E χαγοὶ τὸ χωρίον· καὶ ὁ Ξενοφῶν συνεχώρησε,
τοῖς ἱεροῖς πιστεύσας. οἱ γὰρ μάντεις ἀποδεδει-
γμένοι ἦσαν, ὅτι μάχη μὲν † εἴη, τὸ δὲ τέλος ἴσαι
καλὸν τῆς ἐξόδου. καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς πέμ-
πει λαβιβάσοντας τοὺς ὁπλίτας, αὐτὸς δὲ
ἔμενεν ἀναχωρίσας ἀπὸ τῶν πελτασῶν,
καὶ ὑ-

καὶ ὃ δένα εἶα ἀκροβολίζεσθαι. ἐπεὶ δ' ἦκον οἱ A neminem eorum velitatione aduersus ho-
ὁπλῖται, ἐκέλευσε τ̃ λόχον ἕκαστον ποιῆσαι stem vti permittebat. Posteaquam grauis
τ̃ λοχαγῶν ὡς αὐτὸς κράτιστα οἴηται ἀγωνίσεσθαι. armaturæ milites aduenissent, eo modo
ἦσαν γὰρ οἱ λοχαγοὶ πλησίον ἀλλήλων, οἱ πρώ- cohortium ductores singulos instruere
τα τ̃ χρόνον ἀλλήλοις περὶ ἀνδραγαθίας ἀντε- cohortem suam iussit, quo se quam opti-
ποιοῦντο. καὶ οἱ μὲν λοχαγοὶ ταῦτα ἐποίουν, me dimicaturos existimarent. Nam pro-
ὁ δὲ τοῖς πελτασταῖς πᾶσι παρήγγελλε δεδηγκυ- pe a se inuicem aberant illi ductores co-
λισμένους ἰέναι, ὡς ὁπότε μὴ σημήνῃ, ἀκοντί- hortium, inter quos hoc toto tempore de
ζειν δεῆσον· καὶ τὰς τοξότας ὑπεζεβλῆσθαι ὑπὸ virtute certamen fuerat. Faciebant impe-
τ̃ νευρᾶς, ὡς ὁπότε μὴ σημήνῃ, τοξεύειν δεῆ- rata præfecti cohortium, quum interea
σον· καὶ τὰς γυμνῆτας λίθων ἔχειν μεστὰς τὰς B Xenophon cetratos prehensis iaculorum
διφθέρας. καὶ τὰς ὑπασπιστὰς ἔπεμψε τούτων amentis progredi iubet, vt posteaquam si-
ὑπομενησόντων. ἐπεὶ δὲ πάντα παρεσκεύαστο, gnum ipse dedisset, iacula vibrarent: iti-
καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ ὑπολοχαγοὶ, καὶ οἱ ἀξιοῦντες demque sagittarios cum sagittis neruo im-
τούτων μὴ χείρους εἶναι, πάντες δὴ κατεπα- positis, vt ipso signum dante sagittas emit-
γμένοι ἦσαν, καὶ ἀνηλίσκοντο μὲν στεφάνων· τὸ δὲ terent: velites denique pelles suas lapidi-
δὴς γὰρ ἦν ἡ παράταξις ἀγαθὸν χωρίον. ἐπεὶ δὲ bus refertas habere iussit. Misit etiã quos-
ἐπαιάνισαν, καὶ ἡ σάλπιγξ ἐφθέγξατο, καὶ dam idoneos homines, qui hæc vt fierent,
ἅμα γε ταῖς ἐνυαλίοις ἠλάλαξαν, καὶ ἔθεον curarent. Posteaquam omnia recte com-
δρόμῳ οἱ ὁπλῖται. καὶ τὰ βέλη ὁμοῦ ἐφέρετο, parata erant, & cohortium ductores, &
λόγχαι, τοξεύματα, σφενδόναι, πλῆσοι δὲ C horum legati, & alij, qui se nihilo vole-
τῶν χειρῶν λίθοι. ἦσαν δὲ οἱ καὶ πῦρ προσέ- bant his deteriores haberi, vniuersi iam in
φερον. ὡς δὲ πλήθους τῶν βελῶν ἔλιπον οἱ acie dispositi stabant, seque mutuo intue-
πολέμιοι τά τε σαυρώματα, καὶ τὰς τύρσεις· bantur. Et erat sane acies ob loci rationem
ὥστε Ἀγασίας † συμφάλιος καὶ Φιλόξενος iucunda spectatu. Deinde inchoato pæa-
πελλιῶδις, καταδεδεμένοι τὰ ὅπλα, χιτωνί- ne, clangentequetuba, Martium milites
μόνον ἀνέβησαν, καὶ ἄλλος ἄλλον εἵλκε, καὶ clamorem tollunt, ac grauis armaturæ pe-
ἄλλος ἀνεβεβήκει, καὶ ἡ λοιπὴ στρατιὰ ὡς ἐ- dites cursu in hostem tendunt. Simul et-
δόκει. καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ καὶ οἱ ψιλοὶ εἰσδρα- iam tela, hastæ, sagittæ, fundarum iacula,
μόντες ἥρπαζον ὅ, τι ἕκαστος ἐδυνάτο. οἱ δὲ Ξε- quamplurimi e manibus missi lapides tor-
νοφῶν τὰς τε τὰς πύλας, ὁπόσας ἐδύνατο κα- Diam quebantur. Ignem quoque nonnulli ad-
τεκώλυσε τ̃ ὁπλιτῶν ἔξω. πολέμιοι γὰρ ἤδη mouebant. Hostes ob telorum multitudi-
ἐφαίνοντο ἔτ' ἄκρεις ποιν ἰσχυρᾶς. καὶ πολλοῦ δὴ nem & septa lignea, & turres relinquunt. Metropolis Drilarum a Græcis capitur.
χρόνου μεταξὺ θορυβούμενοι κραυγὴ ἐγίγνετο ἔν- quo facto, vt Agasias Stymphalius, &
δον, καὶ ἔφευγον, οἱ μὲν καὶ ἔχοντες ἃ ἔλαβον, Philoxenus Pellenensis, positis armis, so-
πάντα δέ τις καὶ τεθωρηκώς· καὶ πολὺς ἦν ὠθισμὸς la induti tunica adscenderent, atque a-
ἀμφὶ τὰ θυρέτρα. καὶ ἐρωτώμενοι οἱ ἐκπίπτον- lius alium adtraheret, quum non nemo
τες, ἔλεγον, ὅτι ἄκρα τις ὀχυρὰ εἴη ἔνδον, καὶ οἱ πο- Diam ascendisset. Ita captum erat oppidum,
λέμιοι πολλοὶ, οἱ παίοιεν ἐκδεδραμηκότες vti quidem videbatur. Et cetrati cum ve-
† τοὺς ἀνθρώπους. ἐνταῦθα αὐτοῦ ἐκέλευσε litibus irrumpentes cursu, quod quisque
τολμίδην τ̃ κήρυκα, ἰέναι εἴσω τ̃ βουλόμενον E poterat, rapiebant. Xenophon interea sta-
πλαμβάνειν. καὶ † ἐφέροντο εἴσω πολλοὶ, καὶ νι- bat ad portas, & grauis armaturæ milites,
κῶσι τοὺς ἐκπίπτοντας οἱ * εἴσω ὠθούμενοι, καὶ quoscumque poterat, arcebat ingressu.
καὶ ἔκλεισαν τοὺς πολεμίους πρὶν εἰς τ̃ ἄκραν. Nam hostes alij munitis in iugis consp-
ciebantur. Nec magno interiecto tempo-
ris spatio clamor intus exstitit, fugientibus
aliis cum iis rebus, quas ceperant, non-
nullis etiam vulneratis: adeoque magnus
ad portas protrudentium sese impetus e-
rat. Qui elabebantur interrogati, aiebant
arcem quamdam interiorem esse, ac ma-
gnam hostium multitudinem, quæ excur-
sione facta milites, ingressos cęderet. Heic
Xenophon proclamare Tolmidem præ-
conem iussit, vt quicumque spoliorum aliquid capere vellet, ingrederetur. Tum vero
permulti cum impetu irruebant, eoque factum, vt qui alios propellendo intro tende-
rent, erumpentes ex arce superarent. Ita rursus hostes ab eis in arcem concluduntur,

κατανοήσας

† συμφάλιος καταδεμένος τ. ὁ. τ. χ. μ. ἀνέβη,

† τοὺς ἔνδον αἰθ.

καὶ ἔνδον εἴσω * εἰσωθούμενοι

diripientibus Græcis, ac ſecum exportantibus omnia, quæcumque extra arcem reperiebantur. Grauis autem armaturæ milites partim ad oppidi ſeptum, partim ad viam illam, quæ tendebat in arcem, ſubſiſtebant. Interea Xenophon cum ductoribus cohortium conſiderabat, ecqua ratione capi arx poſſet. Nam id ſi fieret, ſalutem certam conſequuturi erant: ceteroqui per futurus difficilis abſceſſus videbatur. Hac in conſideratione dum verſarentur, viſum eſt eum locum plane capi non poſſe. Quapropter ad diſceſſum ſeſe parabant, ac ſinguli palos ſibi proximos diruebant, emiſſis *inutilibus, vt prædas agerent, cum grauis armaturę maxima parte: retinentibus penes ſe cohortium ductoribus eos, quibus quiſque fidebat. Poſteaquam abſcedere ceperunt, complures in eos ex arce irruebant, cratibus & haſtis, & tibiarum tegumentis, & galeis Paphlagonicis armati. Horum alij domos conſcendebant ex vtraque viæ parte ſitas, quæ ad arcem tendebat. Quo factum, vt tutum non eſſet eos ad portas in arcem ducentes perſequi. Quippe tigna ingentia de ſuperioribus locis deiiciebant, vt par eſſet in manendo & diſcedendo difficultas: præſertim quod nox etiam formidinem augeret, quæ tum ingruebat. Hoc modo pugnantibus, & quaſdam ad anguſtias redactis, Deus quiſpiam ſalutis apiſcendæ rationem offert. Nam ſubito quædam ad dextram ſita domus exarſit, incertum cuius opera ſuccenſa. Hæc poſteaquam collapſa eſt, qui erant in ædibus ad dextram ſitis diffugiunt. Illud vbi Xenophon ex re fortuita animaduertiſſet, etiam ſuccendi ſitas ad ſiniſtram domos iubet. Eæ quod eſſent ligneæ, celeriter exurebantur. Itaque hoſtes, qui has occuparant, & ipſi fuga dilabebantur. Soli iam moleſti erant illi, quos habebant a fronte. Nam perſpici palam poterat, futurum, vt hi Græcis exeuntibus, ac* deſcenſuris a tergo incumberent. Heic Xenophon eis, quotquot extra telorum ictus erant, mandat; vt ligna loco inter ipſos & hoſtes medio comportarent. Ea quum ſatis multa iam congeſta eſſent, ſuccenſa ſunt. Etiam proximis vallo ædibus ignem iniiciebant, vt his rebus hoſtes diſtinerentur. Ita vix tamdem ex hoc loco euadebant, igne inter ipſos & hoſtes excitato: quo & oppidum vniuerſum cum ædibus, turribus, ſeptis, rebuſque cereris omnibus, arce ſola excepta, conflagrauit. Poſtridie Græci cum commeatu diſcedunt. Sed quia ſibi a deſcenſu verſus Trapezuntem metuebant, quod & præceps & anguſtus eſſet,

hoc eſt, palonibus ſarcinas vehentibus.

Difficilis Græcorum a Metropoli Drilarum abſceſſus.

Caſus fortuitus Xenophonti conſilium ſuggerit.

Sequor lectionem marginis.

Strategemata.

A καὶ τὰ μὲν ἔξω τῆς ἄκρας πάντα διηρπάσθη, καὶ ἐξεκομίσαντο οἱ Ἕλληνες· οἱ δὲ ὁπλῖται ἔθεντο τὰ ὅπλα, οἱ μὲν παρὰ τὸ σαύρωμα, οἱ δὲ πρὸς τῷ ὀ- πρὸς τὰ σαυ- δὸν τῷ ὅτι τὴν ἄκραν φέροιεν. ὁ δὲ Ξενοφῶν καὶ οἱ ρώματα, λοχαγοὶ ἐσκόπουν, εἰ οἷόν τε εἴη τὴν ἄκραν λαβεῖν. ἐδόκει γὰρ οὕτω σωτηρία ἀσφαλὴς· ἀλλως δὲ πάνυ χα- λεπὸν ἐδόκει εἶναι ἀπιέναι. σκεπτομένοις δὲ αὐτοῖς ἔδοξε πρωτόπασιν αἰδέσιμον εἶναι τὸ χωρίον. ἐν- θεῦτεν παρεσκευάζοντο τὴν ἄφοδον, καὶ ἵνα μὲν σαυ- ρὰς ἕκαστοι τοὺς καθ' αὑτοὺς διήρπασαν, καὶ τοὺς † ἀ- φορπᾶ ἄ- B χρειους ἐφ' ἁρπαγὰς ἐξέπεμπον, καὶ τῶν ὁπλιτῶν τὸ γοντας πλῆθος, κατέλιπον δὲ οἱ λοχαγοὶ οἷς ἕκαστος ἐ- πίστευεν. ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο ἀποχωρεῖν, ἐπεξέθεον ἔν- δοθεν πολλοὶ, γέρρα καὶ λόγχας ἔχοντες, καὶ κνημῖ- δας, καὶ κράνη παφλαγονικά. καὶ δῆλοι ἦσαν ὅτι ἐκ οἰκίας ἀνέβαινον ἐκ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὴν εἰς τὴν ἄκραν φερούσης ὁδόν. ὥστε καὶ δι' ὠκέων ἀσφαλὲς ἦν αὐ- τοῖς κατὰ τὰς πύλας τὰς εἰς τὴν ἄκραν φερούσας. καὶ γὰρ ξύλα μεγάλα ἐπερρίπτουν αἴωθεν, ὥστε χαλεπὸν ἦν καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι· καὶ ἡ νὺξ φοβε- C ρὰ ἐπῆν ἔσα. μαχομένων δὲ αὐτῶν καὶ ἀπερ- μένων, θεὸν τις αὐτοῖς μηχανᾶται σωτηρίας δί- δοσιν. ἐξαπίνης γὰρ ἀνέλαμψεν οἰκία τῶν δε- ξιᾷ, ὅτου δὴ ἀνάψαντος. ὡς δὲ αὕτη σωὲπι- πλεν, ἔφευγον οἱ ἀπὸ τῶν δεξιᾶ οἰκιῶν. ὡς δὲ ἔμαθεν ὁ Ξενοφῶν τοῦτο πρᾶγμα τῆς τύχης, ἀνά- πλην ἐκέλευε καὶ τὰς ἐν ἀριστερᾷ οἰκίας. αἱ δὲ ξύλινα ἦσαν· ὥστε καὶ ταχὺ ἐκαίοντο. ἔφευγον οὖν καὶ οἱ ἀπὸ τούτων τῶν οἰκιῶν. οἱ δὲ τὸ μα δὴ ἐπὶ μόνοι ἐλύποων, καὶ δῆλοι ἦσαν ὅτι ὑπεχεί- D σονται ὑπὸ τῇ ὁδῷ τε καὶ † ἐκβάσῃ. ἐνταῦθα κατεκέ- πρᾶγμα δὴ ἐλλῇ φορᾶν ξύλα ὅσοι ἐτύγχανον ἔξω οἱ ὄντες τῶν βελῶν εἰς τὸ μέσον ἑαυτῶν καὶ τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δὲ ἱκανὰ ἤδη ἦν, ἐνῆψαν. ἐνῆπτον δὲ καὶ τὰς παρ' αὐτὸ τὸ χράκωμα οἰκίας, ὅπως οἱ πολέμιοι ἀμφὶ ταῦτα ἔχοιεν. οὕτω μόλις ἀπῆλθον ἀπὸ τοῦ χωρίου, πῦρ ἐν μέσῳ ἑαυτῶν καὶ τῶν πολεμίων ποιησάμε- νοι. καὶ κατεκαύθη πᾶσα ἡ πόλις, καὶ αἱ οἰ- κίαι, καὶ αἱ τύρσεις, καὶ τὰ σαυρώματα, καὶ E πάλλα πάντα πλὴν τῆς ἄκρας. τῇ δ' ὑστε- ραίᾳ ἀπῆεσαν οἱ Ἕλληνες, ἔχοντες τὰ ὁπλιτή- δεια. ἐπεὶ δὲ τὴν καταβασιν ἐφοβοῦντο τὴν εἰς Τραπεζοῦντα (τραχὺς γὰρ ἦν καὶ στενὴ)

ψευδε-

ψευδενέδραν ἐποιήσαντο. καὶ μύσος ὄ τις ἐνόμα τοῦτο ἔχων, τῶν κρητῶν † λαοῶν τέτταρας ἢ πέντε, ἔμενεν ἐν λασίῳ χωρίῳ, καὶ παρεσκεποίητο τοῖς πολεμίοις φανερὰς λανθάνειν. αἱ δὲ πέλται αὐτῶν † ἀπὸ καὶ ἀπὸ διεφαίνοντο, χαλκαῖ οὖσαι. οἱ μὲν οὖν πολέμιοι, ταῦτα θεώμενοι, ἐφοβοῦντο ὡς ἐνέδραν οὖσαν· ὁ δὲ στρατὸς ἐν τούτῳ κατέβαινεν. ἐπεὶ δὲ ἐδόκει ἱκανὸν ἤδη ὑπεληλυθέναι τῷ μύσῳ, ἐσήμηνε φεύγειν ἀνὰ κράτος. καὶ ὃς ἐξαναστὰς ἔφυγε, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι κρῆτες (ἀλίσκεσθαι γὰρ ἔφασαν τῷ δρόμῳ) ἐκπεσόντες ἐκ τῆς ὁδοῦ, εἰς ὕλην τινὰ καὶ νάπας κυλινδούμενοι ἐσώθησαν. ὁ μύσος δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν φεύγων, ἐβόα βοηθεῖν· καὶ ἐβοήθησαν αὐτῷ, καὶ ἀνέλαβον τετρωμένον. καὶ αὖθις ὅπου πόδα ἀνεχώρησαν βαλλόμενοι οἱ βοηθήσαντες, καὶ ἀντιβολοῦντες ἔνιοι τῶν κρητῶν. οὕτως ἀφικνοῦνται ὅπου τὸ στρατόπεδον, πρῶτοι σῶοι ὄντες. ἐπεὶ δὲ οὔτε ὁ Χερίσοφος ἦκεν, οὔτε πλοῖα ἱκανὰ ἦν, οὔτε ὁπόθεν ἦν λαμβάνειν ἔτι, ἐδόκει ἀπιτέον εἶναι. καὶ ἐς μὲν τὰ πλοῖα τούς τε ἀσθενοῦντας ἐνεβίβασαν, καὶ τοὺς ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη, καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας, καὶ τῶν σκευῶν ὅσα μὴ ἀνάγκη ἦν ἔχειν· καὶ Φιλήσιον καὶ Σοφαίνετον τοὺς πρεσβυτάτους τῶν στρατηγῶν εἰσιβιβάσαντες, τούτων ἐκέλευον ἐπιμελεῖσθαι· οἱ δὲ ἄλλοι ἐπορεύοντο. ἡ δὲ ὁδὸς ὡδοποιουμένη ἦν. καὶ ἀφικνοῦνται πορευόμενοι εἰς κερασοῦντα πολίχνιον Ἑλληνίδα, ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ, σινωπέων ἄποικον, ἐν τῇ χαλυβίδι χώρᾳ. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας δέκα. καὶ ἐξέτασις ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν καὶ ἀριθμός, καὶ ἐγένοντο ὁπλῖται χίλιοι καὶ ἑξακόσιοι. οὗτοι ἐσώθησαν ἐκ τῶν ἀμφὶ τοὺς μυσίους. οἱ δὲ ἄλλοι ἀπώλοντο ὑπό τε πολεμίων, καὶ χιόνος, καὶ εἴ τις ἀπὸ τῶν νόσῳ. ἐνταῦθα ἐλαμβάνοντο † ἀφ' ἑκατὸν ἀμφορέων ἡμίεργον ἀργύριον, καὶ τὴν δεκάτην, τῷ Ἀπόλλωνι ἐξῆλθον, καὶ τῇ ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι, διέλαβον οἱ στρατηγοί, ὃ μέρος ἕκαστος φυλάττειν τοῖς θεοῖς. ἀντὶ δὲ Χερισόφου Νέων ὁ ἀσιναῖος ἔλαβε. Ξενοφῶν οὖν ὃ μὲν τοῦ Ἀπόλλωνος ἀνάθημα ποιησάμενος, ἀνέθηκεν εἰς τὸ ἐν δελφοῖς τῶν ἀθηναίων θησαυρόν, καὶ ἐπέγραψε τὸ, τε αὐτοῦ ὄνομα, καὶ τοῦ Πρόξενου,

λαοῦν δέκα, ἔμ.

ἄλλοτε ἄλλοτε

A fictis insidiis hostem adgrediuntur. Mysus quidam & patria & nomine, secū adsumtis quatuor aut quinque Cretēsibus, in loco ex arboribus denso subsidebat, ac dare se operam simulabat, vt istic clam hostibus esset. Horum peltæ, quæ essent æreæ, ab hac atque illa parte dilucebāt. Quæ quum hostes perspicerent, tamquam insidię istic laterent, metuebant sibi: descendente interea exercitu nostro. Eum Mysus vbi satis iam longe processisse putabat, signum suis dabat, vt quantis possent viribus fugerent. Itaque consurgens cum aliis, quos secum habebat, fugam arripit. Cretenses, quod futurum fuisse dicerent, vt cursu victi caperentur; de via se proripientes in syluam, perque saltus deuoluti, saluti suæ consuluerunt. Mysus in ipsa via fugiebat, & clamando suorum opem implorabat. Ferebant illi auxilium, ac vulneratum recipiebant. Quumque iaculis peterētur, cedendo pedem referebant; nonnullis Cretensibus in hostem sagittas vicissim eiaculantibus. Ita factum, vt omnes salui & incolumes ad castra reuerterētur. Et quia neque Cherisophus redibat, neque nauium satis magna erat copia, neque capi alicunde cōmeatus deinceps poterat: visum est, discedendum esse. Quapropter in nauigia laborantes aduersa valetudine cum iis, qui annum quadragesimum excesserant, itemq; pueros, mulierculas, vasa, quorum vsus necessarius non erat, imponunt: commissa horum cura Philesio & Sophæneto, qui maximi natu inter prætores erant. Ceteri pedites iter faciebant, iampridem commode munita via. Quum triduum totum proficiscendo consumsissent, Cerasuntem veniunt. Id oppidum Græcum est, ad mare situm, Sinopensium in Colchide colonia. Dies heic decem substitere, quibus instituta lustratione, cēsa sunt militum octo millia, sexcenti. Hi ex CCIↃↃ fere, salui euasserant: quum reliqui partim per hostiles incursiones, partim a niuibus, partim etiā morbo consumti periissent. Ibidem pecuniam, quā ex captiuis redegerant, partiuntur: atque etiam decumam, quam Apollini & Ephesiæ Dianæ exemerant, ita duces distribuunt; vt quilibet ipsorum hisce diis aliquam partem eius adseruaret. Cherisophi loco Neoni Asinensi pars vna tradita est. Xenophon quum donarium Apollini confeciſſet, in thesaurum illud Athenien-sium, qui Delphis est, consecratum reposuit: quum & suum, & Proxeni hospitis sui,

Græci vtūtur.

Græci in itinere pergunt.

Numerus Græcorū, qui salui euasere.

Xenophōtis religio.

qui cum Clearcho occubuerat, nomẽ inſcripſiſſet. Quod vero Dianæ dedicatum erat, id quo tempore cum Ageſilao ex Aſia in Bœotiam proficiſcebatur, apud Megabyzum ædituum Dianæ reliquit. Videbatur enim illo itinere aleam prœlij cum Ageſilao apud Coroneam ſubiturus. Itaque mandatum dedit, in hanc ſententiam: Si ſaluus ipſe euaſiſſet e prœlio, reſtituendam ſibi eſſe pecuniam ſacram: ſin aliquid humanitus ei accideret, Megabyzus illam Dianæ dedicaret, confecto donario, quod Deæ gratiſſimum fore arbitraretur. Poſtea vero, quum eſſet in exſilio Xenophon, ac iam Scilunte habitaret, quod oppidum a Lacedæmoniis propter Olympiam conditum erat: venit ad Olympiam ſpectandi gratia Megabyzus, ac depoſitum Xenophonti reſtituit. Eo recepto Xenophon, agrũ illo loco Deæ mercatus eſt, qui Apollinis oraculo demonſtratus erat. Perlabitur eum agrum Sellenus amnis. Itidem apud Epheſum propter ędem Dianę Epheſiæ Sellenus fluuius præterfluit. Vterque piſces habet, & conchas. Præter hæc in eo, qui ad Sciluntem eſt, agro, venari feras omnes, quæcumque indagando capiuntur, licet. Templum etiam, cum ara, de pecunia ſacra exſtruxit, ac poſt id tẽporis ſemper conſecratis fructuum agri decumis, ſacrum Deæ faciebat. Earum feriarũ & municipes, & finitimi, tam viri, quam feminę, participes erant. Et ſumminiſtrat iis Dea, qui agitant cõuiuia, farinas cum panibus, vino, pecunia, bellariis. Præterea partem eorum, quæ vel e paſcuis ſacris mactantur, vel venando capiuntur. Xenophontis enim, & ceterorum municipum filij ad celebritatem hãc venationem inſtituebant, quibus etiam viri ſe in venando adiungebant, qui vellent. Itaque partim ex agro ſacro, partim ex Pholoe apri, capreæ, cerui capiebãtur. Locus ipſe qua in Olympiam Lacedæmone itur, ad ſtadia xx a Iouis Olympij fano abeſt. Idem & nemora complectitur, & montes refertos arboribus; vt in eis & ſues, & capræ, & oues, & equi ſatis paſtus habeant: quo fit, vt eorum, qui ad celebritatem hanc ſe conferunt, etiam iumenta abunde ſatientur. Propter fanum lucus eſt hortenſibus arboribus conſitus, in quo erant omnia, quæcumque poſteaquam maturuerũt, eſculenta ſunt. Fanum ipſum, vt paruum magni, ſimilitudinem Epheſini refert: itemque ſimulacrum, vt cupreſſinum, Epheſino aureo ſimile eſt.

Xenophõtis exſilium.

Xenophõtis in deligendo loco, qui Dianæ conſecraretur, induſtria.

A ὃς σὺν Κλεάρχῳ ἀπέθανε. ξένος γὰρ ἦν αὐτῷ. ὃ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς ἐφεσίας, ὅτε ἀπῄει σὺν Ἀγησιλάῳ ἐκ τῆς ἀσίας τὴν εἰς Βοιωτὸς ὁδὸν, κατέλιπε παρὰ Μεγαβύζῳ τῷ τῆς Ἀρτέμιδος νεωκόρῳ, ὅτι αὐτὸς κινδυνεύσων ἐδόκει ἰέναι μετ' Ἀγησιλάου ἐν Κορωνείᾳ. καὶ ἐπέσχεν, ἐὰν μὲν αὐτὸς σωθῇ, ἑαυτῷ ἀποδοῦναι· εἰ δέ τι παθοι, ἀναθεῖναι, ποιησάμενον τῇ Ἀρτέμιδι ὅ, τι οἴοιτο χαρίζεσθαι τῇ θεῷ. ἐπεὶ δὲ ἔφυγε Ξενοφῶν, καὶ οἰκοῦντος
B ἤδη αὐτοῦ ἐν Σκιλλοῦντι, ἐπὸ τῶν Λακεδαιμονίων †οἰκιζόντος τῷ τῇ Ὀλυμπίᾳ, ἀφικνεῖται Μεγάβυζος εἰς Ὀλυμπίαν θεωρήσων, καὶ ἀποδίδωσι τὴν παρακαταθήκην αὐτῷ. Ξενοφῶν δὲ λαβὼν, χωρίον ὠνεῖται τῇ θεῷ, ὅπου αὐτῷ ἔδοξεν ὁ θεός. ἔτυχε δὲ Σαρρέων μὲν τὸ χωρίον πόταμος Σελλήεις. καὶ ἐν ἐφέσῳ δὲ τῷ τῆς ἐφεσίας Ἀρτέμιδος νεὼν Σελλήεις ποταμὸς παρρέει, καὶ ἰχθύες τε ἐν ἀμφοτέροις εἰσὶ, καὶ κόγχαι. ἐν δὲ τῷ †Σκιλλοῦντι ἐν Σκιλλοῦντι
C τῷ χωρίῳ καὶ θῆραι πάντων, ὁπόσα ἐστὶν ἀγρεύσιμα θηρία. ἐποίησε δὲ καὶ ναὸν, καὶ βωμὸν, ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀργυρίου· καὶ τοὐπιτὸν ἀεὶ δεκατεύων τὰ ἐκ τοῦ ἀγροῦ ὡραῖα, θυσίαν ἐποίει τῇ θεῷ. καὶ πάντες οἱ πολῖται καὶ οἱ †παρόντες ἐσέρχονται
D χωρὶς ἄνδρες καὶ γυναῖκες μετεῖχον τῆς ἑορτῆς. *παρέχει δὲ ἡ θεὸς τοῖς σκιλλουσίοις ἄλφιτα, *παρῆν δὲ πᾶσι σκι-
ἄρτους, οἶνον [ἀργύρια*, βαγήματα, καὶ τῶν δὲ πᾶς σκι-
θηρευομένων ἀπὸ τῆς ἱερᾶς νομῆς λάχος, καὶ τῶν θηρευομένων δέ. καὶ γὰρ θήρας ἐποιοῦντο εἰς τὴν ἑορτὴν οἵ τε Ξενοφῶντος παῖδες, καὶ οἱ τῶν ἄλλων πολιτῶν. οἱ δὲ βουλόμενοι καὶ ἄνδρες συνεθήρων, καὶ ἠλίσκετο τὰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ χωρίου, τὰ δὲ ἐκ τῆς Φολόης, σύες καὶ δορκάδες καὶ ἔλαφοι. ἔστι δὲ ὁ τόπος, ἢν ἐκ Λακεδαίμονος εἰς Ὀλυμπίαν πορεύωνται, ὡς εἴκοσι σταδίοις ἀπὸ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἱεροῦ. ἔνι δὲ ἐν τῷ
E †ἱερῷ τούτῳ καὶ ἄλσος καὶ ὄρος δένδρων μεγάλων, ἰχθυᾶ καὶ σῦς καὶ †αἶγας καὶ ὄϊς βέφυκε, καὶ ἵππους, ὥστε καὶ τὰ τῶν εἰς τὴν ἑορτὴν ἰόντων ὑποζύγια βόσκεσθαι. ὡς δὲ αὐτὸν τὸν ναὸν ἄλσος ἡμέρων δένδρων ἐφυτεύθη, ὅσα ὧραῖα ἐστὶ φυτὰ, ὡραῖα. ὁ δὲ νεὼς, ὡς μικρὸς μεγάλῳ, τῷ ἐν ἐφέσῳ εἰκασται, καὶ τὸ ξόανον ἔοικεν ὡς κυπαρισσίνῳ χρυσῷ ὄντι τῷ ἐν ἐφέσῳ.

ἱερῷ καὶ λιμνῶν ἄλσει †αἶγας βέβρωφεν,

καὶ τήλη

ϗ ϛήλη ἔϛηκε. τοῦδὲ τ̓ ναὸν ϛράμματα ἔχουϛα, A Propter fanum pila erecta, quæ has litteras
ΙΕΡΟΣ Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. continet: FVNDVS DIANÆ SACER.
τ̓ ὃ ἔχοντα ϗ καρπούμενον, τὴν μὲν δεκάτην Hoc qui poſſeſſor fruitur, quotannis cõſe-
καταδύειν ἑκάϛου ἔτους, ἐκ ὃ τῶ ϖερικοδομεῖν τὸν crato decumam. de reliquo fanum ſartum
ναὸν ἐπιϛατεῖν. ἐὰν δέ τις μὴ ϖοιῇ ταῦτα, tectum conſeruato. Si quis non fecerit,
τῇ θεῷ μελήϛει. ἐκ κεραϛῶντος ὃ κατ̓ θάλατ- Dea vindex eſto. Poſt hæc a Ceraſunte
τὴν μὲν ἐνομίζοντο οἱ ϖρῶτον, οἱ δ̓ ἄλ- mari quidem ij, qui prius, vehebantur: ce-
λοι κατ̓ γῆν ἐϖορεύοντο. ἐϖεὶ δ̓ ἦϛαν ὅϖῃ τοῖς teri terreſtri itinere pergebant. Poſteaquã Moſynæ-
μοσυνοίκων ὅρια, ϖέμϖουϛιν εἰς αὐτοὺς Τι- Moſynœcorum fines adtigiſſent, Time- corum na-
μηϛίθεον τ̓ Τραπεζούντιον, τοῦ ξένον ὄντα τῶν tio.
μοσυνοίκων, ἐρωτῶντες, ϖότερον ὡς ϕί- B theum Trapezuntium ad eos mittunt, qui
ϖορεύσον) λίας ἢ ὡς ϕῇ ϖολεμίας † ϖορεύονται τ̓ χώ- erat Moſynœcorum hoſpes. Per hunc in-
ρας. οἱ δ̓ εἶϖον, ὅτι ὑ ϕράϛειεν. ἐϖίϛευον γὰρ τοῖς terrogant, vtrum tamquam per pacatum,
χωρίοις. ϖύθοιτο λέγει Τιμηϛίθεος ὅτι ϖολέ- an hoſtilem agrum iter Græcis faciendum
μιοί εἰϛιν αὐτοῖς οἱ ἐκ τ̓ ἐϖέκεινα. ϗ ἐδόκει κα- eſſet. Illi, quod munitionibus locorum fi-
λέϲαι ἐκείνους, εἰ βούλοιντο ϲυμμαχίαν ϖοιή- derent, ſibi perinde fore reſpondent. Tum
ϲαϲθαι. ϗ ϖεμφθεὶς ὁ Τιμηϛίθεος ἦκεν ἄγων Timeſitheus narrat, eſſe his hoſtes illos,
τοὺς ἄρξοντας. ἐϖεὶ δ̓ ἀφίκοντο, ϲυνῆλθον οἵ τε qui vlterius habitarent. Quare viſum eſt,
τῶν μοσυνοίκων ἄρχοντες ϗ οἱ ϛρατηγοὶ τῶν hos eſſe de ineunda ſocietate belli adpel-
ἑλλήνων. ϗ ἔλεγε μὲν Ξενοφῶν, ἠρμήνευε δ̓ landos. Miſſus eſt igitur ad eos Timeſithe-
δηλοῦνται) Τιμηϛίθεος. Ω ἄνδρες μοσυνοίκαι, ἡμᾶς † δι- C us, qui cum magiſtratibus gentis rediit.
ελθεῖν βουλόμεθα εἰς τ̓ ἑλλάδα ϖεζῇ· ϖλοῖα Poſtea quam adueniſſent, ac iam tum Mo-
γὰρ οὐκ ἔχομεν. κωλύουϲι δ̓ ἔϲτι ἡμᾶς, οὓς ἀ- ſynœcorum magiſtratus, tum Græcorum
κούομεν ὑμῖν ϖολεμίους εἶναι). εἰ οὖν βούλεϲθε, prætores cõgreſſi eſſent; Xenophon hanc
ἔξεϲτιν ὑμῖν ἡμᾶς λαβεῖν ϲυμμάχους, ϗ τιμω- orationem habuit, interpretãte ipſius ver-
ρήϲαϲθαι εἴ τι ϖρόϖοθ̓ ὑμᾶς ἔϲτι ἠδίκηϲαν, καὶ ba Timeſitheo: Cupimus nos, Moſynœci, "
ϛλοιϖὸν ὑμῶν ὑϖηκόους εἶναι τόϖους. εἰ δ̓ ἡμᾶς pedeſtri itinere Græciam petere, quum a "
ἀφήϲετε, ϲκέψαϲθε ϖόθεν αὖθις ἂν ϲοϲαύτην nauigiis deſtituamur. Verum impedimur "
δύναμιν λάβοιϲθε ϲύμμαχον. ταῦτα ἀ- ab iis, quos vobiſcum inimicitias exercere "
ϖεκρίνατο ὁ ἄρχων τῶν μοσυνοίκων, ὅτι καὶ audimus. Quapropter, ſi voletis, licet iam "
βούλοιτο ταῦτα, καὶ δέχοιτο τὴν ϲυμμαχίαν. D vobis nos ſocios adiungere: licet iniurias, "
ἄγετε δή, ἔϕη ὁ Ξενοφῶν, τί ἡμῶν δεήϲεϲθε quibus vmquam vos illi adfecerunt, vlci- "
χρήϲαϲθαι, ἂν ϲύμμαχοι ὑμῖν γενώμεθα; καὶ ſci: efficere denique, vt in poſterum veſtro "
τί οἴεϲθε ὑμεῖς † ποῖοί τε ἔϲεϲθε ἡμῖν ϲυμϖορᾶξαι ϖρὸς illi imperio pareant. Quod ſi nos dimiſeri- "
ἔϲεϲθαι τὴν διόδου; οἱ δ̓ εἶϖον, ὅτι ἱκανοί ἐϲμεν εἰς τ̓ χώ- tis, circumſpicite tamdem, vnde tantum "
ραν εἰς ϐλάϐην ἐκ τῶν ὁμοίων ϕάτνης [τ̓ * τῶν ὑ- exercitum accepturi ſitis, qui vobis opitu- "
μῖν τε καὶ ἡμῖν ϖολεμίων, καὶ ὁδοὺς ὑμῖν ϖέμ- letur. Ad ea qui ſummum apud Moſynœ-
ψαι ναῦς τε καὶ ἄνδρας, οἵτινες ὑμῖν ϲυμμα- cos magiſtratum gerebat, ita reſpondit: vt
χοῦνταί τε, καὶ τὴν ὁδὸν ἡγήϲονται. ὁμοῖ τούτοις ſignificaret, & velle ſe hæc, & ſocietatem
ϖίϲτα δόντες, καὶ λαβόντες, ᾤχοντο· καὶ ἦκον τῇ E admittere. Tum Xenophon: Agite vero,
ὑϲεραίᾳ ἄγοντες τριακόϲια ϖλοῖα μονόξυ- ait, quanam in re noſtra vobis opus erit o-
λα, καὶ ἐν ἑκάϲτῳ ϕῆϲ ἄνδρας, ὧν οἱ μὲν δύο ἐκ- pera? itidem vos quid adiumẽti nobis ad-
βαίντες, εἰς ταξιν ἔϐαινον τὰ ὅϖλα· ὁ δ̓ εἷς ἔμε- ferre poteritis ad hoc, vt tranſitus nobis
νε. καὶ οἱ μὲν, λαβόντες τὰ ϖλοῖα, ἀϖέϖλευ- concedatur? Nobis, inquiunt, virium ſatis
ἐξηταζοντο) σαν· οἱ δὲ μένοντες † ἐξετάζαντο οὕτως. ἔϛη- eſt ad inuadendum ab altera parte illorum
τῶν σαν ὡϲεὶ ἐϖὶ ἑκατὸν μάλιϲτα † οἱ χοροὶ, ἀϖ- agrum, quos hoſtes communes habemus:
ac nihilo ſequius huc ad vos tũ naues, tum
milites mittemus, qui & auxilio vobis ſint,
& viam commonſtrent. His condicioni-
bus quum vtrimque data & accepta fides
eſſet, ad ſuos abiere. Poſtridie cũ ccc lin-
tribus aderant, quibus ſingulis terni homi-
nes continebantur. Ex his duo de lintribus
egreſſi, ad Græcorum aciem ſe adiunge-
bant: vnus in nauigio manebat. Itaque
ſumtis quidam lintribus, abnauigarunt.
reliqui ſe hoc modo in aciem diſpoſue-
runt. Stabant cẽturiatim tamquam chori,

oppositis sibi seriebus, omnes instructi dē-
sis cratibus, ex alborum boum coriis, he-
deræ folij forma: dextra sex cubitum tra-
gulam tenebant, cuius anterior pars cuspi-
dem habebat, posterior formam ligni pi-
larem. Tunicis supra genua induti erant,
quarum erat ea crassicies, quę lineæ fascię,
qua stragula vestis constringitur. In capite
coriaceas galeas, Paphlagonicis consimi-
les gestabant; quarum in medio spira tor-
tilis erat, quam proxime tiaræ formam re-
ferens. Habebant & secures ferreas. Post
hæc quum vnus ex eis præcinuisset, ceteri
omnes cū cantu incedebant ad numerum;
perq; Græcorum ordines & armatos pro-
gressi, recta tēdebant in hostem ad castel-
lum, quod expugnari facillime posse vide-
batur. Situm hoc erat ante oppidum, quod
ipsi Metropolim adpellabant, & quo con-
tinebatur id, quod apud Mosyncœcos sum-
mum erat, de quo bellum inter ipsos gere-
batur. Nam quolibet tempore, qui eo po-
tirētur, ij se Mosyncœcos vniuersos in offi-
cio & potestate sua retinere posse arbitra-
bantur. Atq; hoc aiebant Græcorum socij
ab hostibus nullo iure teneri, qui eo, quod
communitatis esset, occupato, aliena vsur-
parent. Sequebantur hos Græci quidam,
non ex ducum imperio, sed prædæ causa.
Hostes accedentibus nostris primum qui-
escebant. Quum autem prope a castello
abessent, excursione facta, in fugā eos ver-
tunt, ac barbarorum cōplures; Grecorum,
qui cum eis adscenderant, nōnullos inter-
ficiunt: neq; a persequendo desistunt, do-
nec Græcos suis opem ferre viderēt. Tum
vero conuersi discedebant, & præcisa in-
terfectorum capita tum Grecis, tum hosti-
bus suis ostentabant; simulque certo quo-
dam modo cantantes, tripudiabant. Græci
permoleste ferebant, hostes audentiores
esse factos; ac Græcos, qui se satis magno
numero barbaris adiunxerāt, fugisse. Ne-
que enim hac tota in expeditione quid-
quam huiusmodi commiserant. Atq; heic
cōuocatis Græcis Xenophon, in hanc sen-
" tentiam loquutus est: Non est, milites, cur
" animis deiectis ob ea, quæ accidere, sitis.
" Quippe non minus boni, quam mali vobis
" cōtigit. Primū enim certo iam vobis con-
" stat, eos, qui futuri sunt itineris nostri
" duces, reabse hostili esse in illos animo,
" quos itidem nos hostium loco necessario
" ducimus. Deinde Græci nostri, qui a-
" cie nostra posthabita, se barbaris adiun-
" ctos eadem putarunt gerere posse, quæ
" nobiscum perfecere, pœnas dederunt.

Mosyncœcorum, qui se eum Græcis coniunxerant, temeritas.

A ὑσοιχωῶτες ἀλλήλοις, ἔχοντες γέρρα πηύτες λευκῶν βοῶν δασέα, εἰκασμένα κιθῶνι πετάλῳ· ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ παλτὸν ὡς ἑξάπηχυ, ἔμπροσθεν μὲν λόγχην ἔχον, ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ τοῦ ξύλου σφαιρωτήρες. κνημῖδας δὲ ἐνεδεδύκεσαν ὑπὲρ γονάτων, πάχος ὡς λινοῦ στρώματος δίπλοον. ὑπὲ ὲ τῇ κεφαλῇ κράνη σκύτινα, οἷάπερ τὰ Παφλαγονικά, κρώβυλον ἔχοντα κατὰ μέσον ἐπιτατὸν λαισήϊον. εἶχον δὲ καὶ σαγάρεις σιδηρᾶς. ἐντεῦθεν ἐξῆρχε μὲν αὐ-
B τῶν εἷς, οἱ δ' ἄλλοι πηύτες ἄδοντες ἐπορεύοντο ἐν ῥυθμῷ, καὶ διελθόντες διὰ τῶν τάξεων καὶ διὰ τῶν ὅπλων τῶν ἐλλιτῶν, ἐπορεύοντο ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ὅπερ χωρίον, ὃ ἐδόκει ὅπλιμαχώτατον εἶναι). ἔκειτο δὲ τοῦτο πρὸ τῆς πόλεως, τῆς μητροπόλεως καλουμένης ἀσσυρίων, καὶ ἐχούσης τὸ ἀκρότατον τῶν μοσσυνοίκων. καὶ περὶ τούτου ὁ πόλεμος ἦν. οἱ γὰρ ἀεὶ τοῦτ' ἔχοντες ἐδόκουν ἐκράτουν πηύτων μοσσυνοίκων εἶναι). καὶ ἔφασαν τούτοις οὐ δικαίως
C ἔχειν τοῦτο, ἀλλὰ κοινὸν ὂν καταλαβόντας πλεονεκτεῖν. εἵποντο δ' αὐτοῖς καὶ τῶν ἑλλήνων τινὲς, οὐ ταχθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἀλλ' ἁρπαγῆς ἕνεκεν. οἱ δὲ πολέμιοι, †πρεσιόντων ἐπεὶ μακρὰν ἀπῆσαν τοῦ χωρίου, ἐκβραμόντες βέποντας αὐτοὺς, καὶ ἀποκτείναντες συχνοὺς τῶν βαρβάρων, καὶ τῶν συναναβαίνων ἑλλήνων τινάς· καὶ ἐδέησαν, μέχρις οὗ εἶδον τοὺς ἕλληνας βοηθοῦντας. εἶτα δὲ †ἐκβαπόμενοι ἔφυγον. καὶ ἀπο- ἀποβεπώ-
D τεμόντες τὰς κεφαλὰς τῶν νεκρῶν, ἐπεδείκνυσαν τοῖς τε ἕλλησι καὶ τοῖς ἑαυτῶν πολεμίοις· καὶ ἅμα ἐχόρευον, νόμῳ τινὶ ᾄδοντες. οἱ δ' ἕλληνες μάλα ἤχθοντο, ὅτι τοῖς τε πολεμίοις ἐπεποιήκεσαν θρασυτέρους, καὶ ὅτι οἱ ἐλθόντες ἕλληνες σὺν αὐτοῖς ἐπεφύγεσαν, μᾶλλον ὄντες συχνοί· οὐ οὔπω πρόσθεν ἐπεποιήκεσ †ἐν τῇ φαλιᾷ. ἐν τῇ φα-
Ξενοφῶν ὃ συγκαλέσας τοὺς ἕλληνας, εἶπεν· πίᾳ.
Ἄνδρες φαλιῶται, μηδὲν †ἀθυμήσητε ἕνεκα τῶν θαυμά-
γεγυμνωμένων. ἔστι γὰρ ὅ, τι καὶ ἀγαθὸν καὶ μέσον καὶ κα- σατε
E κὸν γεγένηται. πρῶτον μὲν γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι οἱ μηδένες ἡμῖν ἡγεμόνες, ὡς ὄντι πολέμιοι εἰσὶν οἷς- περ καὶ ἡμᾶς ἀνάγκη. ἔπεσθαι δ' †τῶν ἑλλήνων οἱ ἀ- ἀμελή-
φεστηκότες τῶν σὺν ἡμῖν τάξεως, καὶ ἡγησάμενοι ἰσχυροὶ εἶναι σὺν τοῖς βαρβάροις †ταῦτα ταυτὰ
πράττειν, ἅπερ σὺν ἡμῖν, δίκην δεδώκασιν.

ὡσὶβ

ὥσλε αὖθις ἧττον τῆς ἡμετέρας τάξεως ἀπο-
λείψονται. ἀλλ' ὑμᾶς δεῖ πρῶτον μαθεῖν, ὅπως καὶ τοῖς φίλοις οὖσι τῶν βαρβάρων δόξετε χρείττους αὐτῶν εἶναι, καὶ τοῖς πολεμίοις δηλώσετε, ὅτι οὐχ ὁμοίοις ἀνδράσι μαχεῖσθαι νῦν τε, καὶ ὅτε τοῖς ἀτάκτοις ἐμάχοντο. τὴν μὲν οὖν τότε ἡμέραν οὕτως διέμειναν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ θύσαντες, ἐπεὶ ἐκαλλιέρησαν, ἀρισήσαντες, ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησάμενοι, καὶ τοὺς βαρβάροις ὅπῃ ὁ ἀριστερὸς καλοῖτο τῶν αὐτῶν ταξάμενοι, ἐπορεύοντο· τοὺς τοξότας μεταξὺ
B τῶν λόχων ὀρθίων ὄντων ἔχοντες, ὀλίγον προπεμπομένους ἢ μικρὸν τοῦ σώματος τῶν ὁπλιτῶν. ἦσαν γὰρ τῶν πολεμίων οἱ ἀκρίζωνοι, οἳ καταδραμόντες τοῖς λίθοις ἔβαλλον. τούτους οὖν ἀνέστελλον οἱ τοξόται καὶ οἱ πελτασταί. οἱ δ' ἄλλοι βάδην ἐπορεύοντο, τοῦτον μὲν ὅπῃ τὸ χωρίον, ἀφ' οὗ τῇ προτεραίᾳ οἱ βάρβαροι ἐβόησαν, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς. ἐνταῦθα γὰρ οἱ πολέμιοι ἦσαν ἀντιτεταγμένοι. τοὺς μὲν οὖν πελταστὰς ἐδέξαντο οἱ βάρβαροι, καὶ ἐμάχοντο· ἐπεὶ δ' ἐγ-
C γὺς ἦσαν οἱ ὁπλῖται, ἐβόησαν. καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ δρόμῳ εἵποντο, διώκοντες ἄνω τοῦς τὴν μητρόπολιν· οἱ δὲ ὁπλῖται ἐν τάξει εἵποντο. ἐπεὶ δ' ἄνω ἦσαν τοῦς τῆς μητροπόλεως οἰκίας, ἐνταῦθα δὴ οἱ πολέμιοι ὁμοῦ δὴ πρῶτον ἠθροισμένοι ἐμάχοντο, καὶ ἐξεκόντιζον τοῖς παλτοῖς, καὶ ἄλλα δόρατα ἔχοντες παχέα μακρά, ὅσα ἀνὴρ φέροι μόλις, τούτοις ἐπειρῶντο ἀμύνεσθαι ἐκ χερός. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὑφίεντο οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' ὁμοσε ἐχώρουν,
D ἔφυγον οἱ βάρβαροι, καὶ ἐντεῦθεν ἅπαντες ἔλιπον τὸ χωρίον. ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν, ὁ ἐν τῷ πύργῳ τῷ ἐπ' ἄκρου ὠκοδομημένῳ, ὃν ξύλοις πρῶτοι καινῇ αὐτὸν μηχανῇ καὶ φυλάττοντα, οὐκ ἤθελεν ἐξελθεῖν, οὐδὲ οἱ ἐν τῷ †προτέρῳ αἱρεθέντι χωρίῳ· ἀλλ' αὐτόν σὺν τοῖς μοσυνοίκοις καλεκαύθησε. οἱ δ' Ἕλληνες ἁρπάζοντες τὸ χωρίον, εὗρον σησαμοῦς ἐν τοῖς οἰκίαις ἄρτων †νενημμένων παχέως κατειλυμένους, ὡς ἔφασαν οἱ μοσυνοίκοι· τὸ δὲ νέον
E σῖτον σὺν τῇ καλάμῃ ἀποκείμενον. ηὗρον δὲ ζειὰν καὶ πλῆσαι. καὶ δελφίνων τεμάχη ἐν ἀμφορεῦσιν εὑρίσκεσθαι τετραεχυμένα, καὶ κέραα ἐντεύχεσι τῶν δελφίνων, ᾧ ἔχρωντο οἱ μοσυνοίκοι, καθάπερ οἱ Ἕλληνες τῷ ἐλαίῳ. κάρυα δ' ὅπῃ

προτέρου

νενημμένων

A Quo fiet, vt deinceps minus sint aciē nostram deserturi. Enimuero sic vos paretis necesse est, vt tū ij barbari, qui amicitiam nostram amplexi sunt, præstare vos sibi ipsis statuant: tum hostibus declaretis, non iam ipsos cum eiusmodi viris prœlio congressuros, quales illi fuere, quos modo nullius ordinis obseruātes sunt adorti. Ita tum hoc die quum quieuissent, postridie facta re sacra, & extis addicentibus prandent, instructisque cohortibus rectis, ac barbaris itidem ad sinistram collocatis pergunt; sagittariis intra cohortes rectas receptis, qui aliquo tamen ex interuallo a grauis armaturæ peditum fronte abessent. Nam inter hostes expediti nonnulli excurrebant, & lapidibus nostros petebant. Hos sagittarij cum cetratis reprimebant. Ceteri milites gradatim procedebant, ac primo quidem ad eum ipsum locum, de quo pridie barbari cum iis, qui se ipsis adiunxerant, in fugam acti fuerant. Heic enim hostes acie instructa stabant. Sustinebant cetratorum impetum barbari, contraque hos dimicabāt: verum vbi grauis armatura prope iam ab ipsis aberat, terga dabāt. Eos a tergo statim cetrati, sursum ad Metropolim tēdentes, persequebantur: quum armatura grauis, ordine seruato, succederet. Posteaquā sursum ad ipsas vsque Metropolis domos peruentum esset, tum vero collecti hostes vniuersi dimicabant, ac partim tragulas eiaculabātur, partim hastas alias habebant, easque tanta crassicie ac longitudine, vt vnus eas vix gestare posset. His propulsare vim hostium comminus nitebātur. At vero quum Græci non modo nihil cederent, D sed etiam pergerent ad conserendum cum eis manus: fugam arripiūt barbari, statimque vniuersi oppidum deserunt. Eorum rex, qui degebat† in turri lignea, loco editissimo exstructa, in qua manentem, & agentem excubias communibus impensis omnes alunt, ex ea prodire nolebat, ac ne illi quidē, qui in castello prius capto erant: sed vna cum ædibus ligneis exusti fuere. Græci quum oppidum diriperent, aceruos panum more gentis† congestorum cumulate in ædibus inueniunt. Hi superioris erant anni, quemadmodum aiebant Mosynœci. Frumentum hornum vna cum ipso culmo conditum reperiunt, cuius maxima pars erat zea. Reperiebantur & delphinorum frusta sale condita, cum eorumdem in vasis adipe; quo Mosynœci sic vtebantur, vt Græci oleo. Superioribus in

Græci, vt dicit Mosynœcii, Metropolim eorum capiunt.

† Sic expono μόσυνα, quum Apollonius in II Δοράτεον πύργον interpretetur.

† Sequor libros qui habent νενημένων, hoc est, συγκειμένων, vt ait Hesychius: a νήειν quod idem σωρεύειν interpretatur.

tabulatis nuces erant caſtaneæ, eæque craſſæ, nulla cum fiſſura. His elixando coctis, vt † plurimum panis loco veſcebantur. Vinum etiam reperiebatur, quod merum propter auſteritatem videretur acidum eſſe: dilutum vero, fragrans erat, ac dulce. Hoc loco Græci quum pranſi eſſent, vlterius pergebant; oppido Moſynœcis, qui pugnæ ſocij fuerant, tradito. Quæcumque autem oppida, quæ ab hoſtium partibus eſſent, alia præterirent: eorum acceſſu facillima partim a ſuis deſerebantur, partim ſponte deditionem faciebant. Magna quidem eorum pars huiuſmodi erant. Diſtabant a ſe inuicem ſtadiis xxc, & nõnulla hoc vel maiore, vel minore ſpatio. Quod ſi clamorem tollerent, exaudiri ab oppido vno ad alterum vſque poterant. Tam edita erat, & cõcaua regio. Poſteaquam ad fœderatorũ fines peruentum eſſet, oſtendebantur eis diuitum filij ſaginati, qui caſtaneis elixis nutriti eſſent; teneri admodum, & candidi, craſſicie ac longitudine propemodum pari, tergis vario colore diſtinctis, anterioribusque partibus vniuerſis pictura florida diſtinctis. Cupiebant & cum ſcortis, quæ Græci ſecum ducebant, palam conſueſcere. Nam hic illis mos erat. Omnes tam viri, quam mulieres, colore erant candido. Atque hos cenſebant, qui huic expeditioni interfuere, maxime barbaros inter omnes, quorũ ipſi fines peragraſſent, ac plurimum a moribus Græcorum diſſidentes. Nam in hominum turba perpetrabant ea, quæ homines in ſolitudine facere conſueuerunt, neque extra ſolitudinem vmquam auderent committere: rurſum ſi ſoli eſſent, perinde ſe gerebant, atque ſi cum aliis eſſent. Nam & ipſi ſecum ſoli colloquebãtur, ridebant ſecum, tripudiabant vbicumque forte libidum fuiſſet ſubſiſtere, quaſi ſi aliis ſemet oſtentarẽt. Per hanc regionem Græci, tam hoſtilem, quam pacatam profecti, caſtris octauis ad Chalybes perueniunt. Erat ea natio non ampla, & Moſynœcorum imperio ſubiecta. Maxima pars gentis ſe ferro fodiendo alebat. Hinc ad Tibarenos perueniunt. Eorum ager multo magis erat campeſtris, & ad mare habebat oppida minus munita. Volebant hæc † duces adoriri, vt exercitus commodis quibuſdam potiretur. Itaque hoſpitalia munera, quæ a Tibarenis mittebantur, non recipiebant:

† lectio marginis.

Moſynœci omnium maxime barbari.

Chalybũ regio.

† al. milites

τῶν αἰωγαίων ἰῶ πολλὰ τὰ πλατέα, ὀκτὼ ἔχοντα ἀφ' ἑκατέρου ὀδὸν μίαν. * οὗτοι, καὶ πλείστῳ σίτῳ ἐχρῶντο, † ἕψοντες. οἶνος ἦν οὗ εἰσκετο, ὃς ἄκρατος μὲν, ὀξὺς ἐφαίνετο εἶναι· ὑδατωδὴς δὲ αὐστηρότητος κεκραθεὶς ἦν, ἡδὺς τε καὶ ἡδύς. οἱ μὲν δὴ ἕλληνες ἀειράμενοι ἐνταῦθα, ἐπορεύοντο εἰς τὸ πρόσω, παραδόντες τὸ χωρίον τοῖς συμμαχήσασι τῶν μοσσυνοίκων. ὁπόσα δὲ καὶ ἄλλα παρῆσαν χωρία τῶν σφῶν τοῖς πολεμίοις ὄντων, τὰ μὲν προσεποιοῦντο· τὰ δὲ προσιόντα οἱ μὲν ἔλαβον, οἱ δὲ ἑκόντες προσεχώρουν. τὰ δὲ πλῆθα διὰ μέσου ἰοῦν τῶν χωρίων. ἀπεῖχον ἀλλήλων αἱ πόλεις σταδία ὀγδοήκοντα, αἱ δὲ πλέον, αἱ δὲ μεῖον. ἀναβοώντων δὲ ἀλλήλων σαφὲς ἦν εἰς τὸ ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας πόλεως. οὕτως ὑψηλή τε καὶ χοίλη ἡ χώρα ἰοῦ. ἐπεὶ δὲ προσιόντες ἐν τοῖς † φίλοις ἦσαν, ἐπεδείκνυσαν αὐτοῖς παῖδας τῶν δυναμένων σιτεῖσθαι, τετραμμένους καρύοις ἐφθοῖς, ἀπαλοῖς καὶ λευκοῖς σφόδρα, καὶ οὐ πολλοῦ δέοντας ἴσους τὸ πλάτος καὶ τὸ μῆκος εἶναι, ποικίλοις δὲ τὰ νῶτα, καὶ τὰ ἔμπροσθεν πάντα ὑστιγμένους αἰσχρόν. ἐζήτουν δὲ καὶ ταῖς ἑτέραις αἷς ἦγον οἱ ἕλληνες, ἐμφανῶς συγγενέσθαι. νόμος γὰρ ἰοῦ σφίσι ἔστ. λευκοὶ δὲ πάντες οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες. οὗτοι ἔλεγον οἱ στρατιῶται βαρβαρώτατοι διελθεῖν, καὶ πλῆθος τῶν ἑλληνικῶν νόμῳ κεχωρισμένους. ἔν τε γὰρ ὄχλῳ ὄντες ἐποίουν, ἅτε οὐκ αἰδεσθέντες ἐν ἐρημίᾳ ποιῆσαι, ἄλλως δὲ οὐκ ἂν τολμῶεν. μόνοι τε ὄντες ὅμοια ἔπραττον, ἅτε οὐ μετ' ἀλλήλων ὄντες. διελέγοντό τε ἑαυτοῖς, καὶ ἐγέλων ἐφ' ἑαυτοῖς, καὶ ὠρχοῦντο ἐφιστάμενοι ὅπου τύχοιεν, ὥσπερ ἄλλοις ἐπιδεικνύμενοι. ἐν μὲν οὖν ταύτης τῆς χώρας οἱ ἕλληνες, ἐν μὲν τῇ πολεμίᾳ, καὶ τῇ φιλίᾳ, ἐπορεύθησαν ὀκτὼ σταθμοὺς, καὶ ἀφίκοντο εἰς χάλυβας. οὗτοι ὀλίγοι ἦσαν, καὶ ὑπήκοοι τῶν μοσσυνοίκων, καὶ ὁ βίος ἰοῦ τοῖς πλείοις αὐτῶν ἀπὸ σιδηρείας. ἐντεῦθεν ἀφίκοντο εἰς τιβαρηνούς. ἡ δὲ τῶν τιβαρηνῶν χώρα πολὺ ἰοῦ πεδινωτέρα, καὶ χωρία εἶχεν ἐπὶ θαλάττῃ ἧττον ἐρυμνά. καὶ οἱ † στρατηγοὶ ἔπεμπον πρὸς τὰ χωρία προσβάλλειν, καὶ τὰ ξένια, ἃ ἦγε τοῦδε τῶν τιβαρηνῶν, οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ὑπεμί-

* πύτυς Ⓒ πλεῖσον σίτω † ἕψοντες Ⓒ ἅρπις ὀπτῶντες.

† ἀλλήλων

† στρατηγοὶ

ἔστ' ἐδοῦ λεύσαντο, ὑπομεῖναι κελεύσαντες †ἐς τε βουλεύσαιντο, ἐθύοντο. καὶ πολλὰ καταθυσάντων, τέλος ἀπεδείξαντο οἱ μάντεις πρῶτες γνώμην, ὅτι οὐδαμῇ προσίεντο οἱ θεοὶ τὸν πόλεμον. ἐντεῦθεν δὴ τὰ ξένια ἐδέξαντο, καὶ ὡς ἀφ' ἑστίας φιλίας πορευόμενοι δύο ἡμέρας, ἀφίκοντο εἰς κοτύωρα, πόλιν ἑλληνίδα, σινωπέων ἀποίκους, οἰκιοῦντας ἐν τῇ τιβαρηνῶν χώρᾳ. μέχρις οὗτος ἐπέζευσεν ἡ στρατιά. πλῆθος τῆς καταβάσεως τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς ἐν βαβυλῶνι μάχης ἄχρι εἰς κοτύωρα, σταθμοὶ ἑκατὸν εἴκοσι δύο, παρασάγαι ἑξακόσιοι εἴκοσι, στάδιοι μύριοι ὀκτακισχίλιοι εἴκοσι· χρόνου πλῆθος, ὀκτὼ μῆνες. ἐν ταύτῃ ἔμειναν ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ πέντε. ἐν δὲ ταύταις πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἔθυσαν, καὶ πομπὰς ἐποίησαν †κατ' ἔθνος ἕκαστος τῶν ἑλλήνων, καὶ ἀγῶνας γυμνικούς. τὰ δὲ ἐπιτήδεια ἐλάμβανον, τὰ μὲν ἐκ τῆς παφλαγονίας, τὰ δὲ ἐκ τῶν χωρίων τῶν κοτυωρειτῶν. οὐ γὰρ παρῆν ἀγορᾶν, οὐδ' εἰς ὃ τεῖχος τὸς ἀσθενοῦντας ἐδέχοντο. ἐν δὲ τούτῳ ἔρχονται ἐκ σινώπης πρέσβεις, φοβούμενοι πρὸς τῶν κοτυωρειτῶν, τό τε πόλεως, (ἦν γὰρ ἐκείνων, καὶ †φόρους ἐκείνοις ἔφερον) καὶ πρὸς τῆς χώρας, ὅτι ἤκουον δηουμένην. καὶ ἐλθόντες ἐς ὃ στρατόπεδον, ἔλεγον. προηγόρει δὲ ἑκατώνυμος, δεινὸς νομιζόμενος εἰπεῖν λέγειν. "Ἐπεμψεν ἡμᾶς, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἡ τῶν σινωπέων πόλις, ἐπαινέσουσά τε ὑμᾶς, ὅτι ἐνίκατε ἕλληνες ὄντες βαρβάρους, ἔπειτα δὲ καὶ συνησθησομένους, ὅτι μετὰ πολλῶν τε καὶ δεινῶν, ὡς ἡμεῖς ἀκηκόαμεν, πραγμάτων σεσωσμένοι πάρεστε. ἀξιοῦμεν δὲ, ἕλληνες ὄντες καὶ αὐτοί, ὑφ' ὑμῶν ὄντων ἑλλήνων ἀγαθόν μέν τι παθεῖν, κακὸν δὲ μηδέν. οὐδὲν γὰρ ἡμεῖς ὑμᾶς οὐδέν ποτ' ἠδικήκαμεν κακῶς ποιοῦντες. κοτυωρεῖται δὲ οὗτοι, εἰσὶ μὲν ἡμέτεροι ἄποικοι, καὶ τὴν χώραν ἡμεῖς αὐτοῖς ταύτην δεδώκαμεν, βαρβάρους ἀφελόμενοι. δεῖ καὶ δασμὸν ἡμῖν φέρειν ἔτη τεταγμένον, καὶ κερατοειδῶται, καὶ τραπεζοῦντιοι ὡσαύτως. ὥστε εἴ, τι αὖ τούτους κακὸν ποιήσει, ἡ σινωπέων πόλις νομίζει πάσχειν. νῦν οὖν ἀκηκόαμεν ὑμᾶς εἰς τε τὴν πόλιν βίᾳ παρελθόντας οἰκίας σκηνῶν ἐν τοῖς οἰκίαις, καὶ ἐκ τῶν χωρίων λαμβάνειν ὧν αὖ δέηται, καὶ πείθοντας. τοῦτ' οὖν ἐγὼ ἀξιῶ μὴ

χωρίων βίᾳ λαμ.

sed iussis illis exspectare, donec consultassent, rem sacram faciebant. Quum hostias complures mactassent, tamdem vniuersi vates hanc sententiam suam aperuerunt, nullo modo bellū hoc Diis probari. Tum deinde dona hospitalia sunt accepta, biduumq; veluti pacato in agro quum perrexissent, Græcum ad oppidum Cotyora peruenere. Sinopensium illi coloniam habitabāt, Tibarenorum in agro sitam. Huc vsque Græcorum exercitus pedibus itinera confecit. Atque hoc iter, quo ex Asia post pugnam Babyloniam Cotyora vsque descendere, tantum fuit; vt castris CXXII parasangas IↃCXX absoluerent, [hoc est] XVIIICIↃ & XX stadia. Temporis spatium menses VIII complectebatur. Apud Cotyora XLV dies hæsere, quibus primum omnium sacra Diis persoluta, & processus sollemnes instituti, Græcis per singulas nationes distinctis, itemque ludi gymnici. Commeatum partim e Paphlagonia, partim ex agris Cotyorensium accipiebant. Nam illi forum rerum venalium nullum suppeditabant, nec ægros intra mœnia recipiebant. Hoc ipso tempore legati Sinope veniunt. Nam metuebant tum vrbi Cotyorensium, quæ ipsorum esset, ac vectigalia eis penderet; tum agro, quem populationibus vexari audierant. Hi quum in castra veniissent, huiusmodi orationem habuere, pronuntiante illam ante ceteros Hecatonymo, qui valere dicendo existimabatur.

Cotyorensiū inhumanitas.

Hecatonymi oratio.

"Misit nos, milites, Sinopēsium ciuitas, partim collaudatum vos, qui quum Græci sitis, barbaros superaueritis: partim vobis gratulatum, quod e multis ac difficilibus rebus, quemadmodum accepimus, incolumes huc euaseritis. Ceterū a vobis Græcis nos, & ipsi Græci homines, petimus; vti potius aliquo nos commodo, quam detrimento adficiatis. Nec enim vmquam vllius erga vos iniuriæ auctores exstitimus. Hi vero Cotyorenses a nobis in coloniam deducti sunt, qui eis etiā hunc agrum barbaris ademtum tradidimus. Qua de causa nobis vectigal cōstitutum perinde, vt Cerasuntij, & Trapezuntij, pendunt. Quidquid igitur his iniuriæ a vobis infertur, id sibi accidere Sinopensium respublica ducit. Accepimus autem, vos oppidum vi ingressos esse, ac nonnullis vestrū ædes inhabitādas occupasse, & ex agris ea, quib. vobis opus sit, nō persuadēdo, sed vi auferre. Hæc nos haudquaquā æqua cēsemus esse.

" Quod ſi porro cõmittere huiuſmodi per-
" rexeritis, non Corylam ſolum, & Paphla-
" gones; ſed quoſcumque potuerimus, ad-
" iungere nobis cogemur. Ad ea ſurgẽs Xe-
" nophon, in hanc ſententiam pro militibus
" verba fecit: Venimus huc ita, Sinopenſes,
" vt æqui boniq; conſulamus, corpora cum
" armis conſeruaſſe. Nec enim ſimul opes
" rapere ac ferre potuimus, & aduerſus ho-
" ſtes pugnare. Poſteaquam vero ad vrbes
" Græcas acceſſimus, apud Trapezuntem,
" quæ fori nobis copiam faciebat, commea-
" tum pretio redemimus: & quia Trapezũ-
" tij nobis honorem exhibuere, miſſis ad ex
" ercitum donis hoſpitalibus, nos viciſſim
" eos honore proſequuti ſumus. Itaque ſi
" quos barbarorum amicitia ſibi deuinctos
" habebant, ab iis abſtinuimus: hoſtes vero
" ducibus ipſis adorti, quibuſcumq; potui-
" mus damnis adfecimus. Tu eos interroga-
" to, quales nos expti fuerint. Adſunt enim
" hoc ipſo in loco, quos amicitiæ cauſſa no-
" biſcum vrbs ea duces itineris miſit. Qui-
" bus autem locis forum nullum reperimus,
" ſiue adeo barbarorũ in fines, ſiue Græco-
" rum perueniamus: non petulantia, ſed ne-
" ceſſitate adducti, commeatum ſumimus.
" Ita Carduchos, & Chaldæos, & Taochos,
" qui neque regis imperio parent, & admo-
" dum ſunt formidabiles, nobis hoſtes red-
" didimus: quod quum fori nobis copiam
" nõ concederent, vrgente neceſſitate com-
" meatum ſumere cogeremur. Macrones
" quamquam barbari eſſent, tamen quia fo-
" rum eiuſmodi, quale quidẽ poterant, ſum-
" miſtrabant: amicorum loco duximus,
" nec quidquam illis vi ademimus. Cotyo-
" renſibus, quos veſtros nuncupatis, ſi quid
" per nos eſt ademtum; id vero ipſorum eſt
" culpa factum. Non enim erga nos ſe, tam-
" quam amicos, geſſere: ſed quũ portas oc-
" cluſiſſent, neque nos in oppidum admiſe-
" re, neq; forum rerum venalium extra mu-
" ros inſtituerunt. Et quidem horũ omnium
" culpam in præfectum a vobis datum con-
" ferunt. Quod autem ais, nos per vim irru-
" piſſe, ac iam in oppido degere: petiuimus
" nos, vt ægri ſub tecta reciperentur. Quum
" vero portas illi non aperirent, ea parte ſu-
" mus oppidum ingreſſi, qua illi nos ad-
" mittere nolebant: ac nihil ſane aliud vio-
" lenter egimus, ſaltim ægri qui ſunt, ipſo-
" rum ſub tectis agunt, & quidem ſumtu
" ſuo: præterea præſidium ad portas habe-
" mus, ne noſtri milites ægri, ſint in præfe-
" cti veſtri poteſtate; ſed nobis eos arbitratu noſtro exportare, quum volemus, liceat.

Xenophõtis animoſa reſponſio.

A εἰ δὲ ταῦτα ποιήσητε, ἀνάγκη ἡμῖν καὶ Κο-
ρύλαν, καὶ παφλαγόνας, καὶ ἄλλον ὁντινα
ἂν δυνώμεθα, φίλον ποιεῖσθαι. πρὸς ταῦ-
τα ἀναστὰς Ξενοφῶν, ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν
εἶπεν· Ἡμεῖς δὲ, ὦ ἄνδρες σινωπεῖς, ἤκομεν
ἀγαπῶντες, ὅτι τὰ σώματα διεσωσάμεθα
καὶ τὰ ὅπλα. οὐ γὰρ ἡμῖν δυνατὸν ἅμα τὰ
χρήματα ἄγειν καὶ φέρειν, καὶ τοῖς πολεμίοις
μάχεσθαι. καὶ νῦν, ἐπειδὴ εἰς τὰς ἑλλωί-
δας πόλεις ἤλθομεν, ἐν τραπεζοῦντι μὲν (παρ-
B ἦν γὰρ ἡμῖν ἀγορὰ) ὠνούμενοι εἴχομεν
τὰ ὀπιτήδεια, καὶ αὐτὸ ὧν ἐτίμησαν ἡμᾶς,
καὶ ξένια ἔδωκαν τῇ στρατιᾷ, ἀντετιμῶμεν
αὐτούς. καὶ μὲν εἴτις αὐτοῖς φίλος ἦν τῶν
βαρβάρων, τούτων ἀπειχόμεθα. τοὺς δὲ πο-
λεμίους αὐτῶν, ἐφ' οἷς αὐτοὶ ἠξίουν, καὶ ἐν-
στοιούμεθα ὅσον ἐδυνάμεθα. ἐρώτα δὲ αὐτούς,
ὁποίων τινῶν ἡμῶν ἔτυχον. πάρεσι γὰρ σοὶ τά-
δε, οὓς ἡμῖν ἡγεμόνας ἔδωκε φιλίαν ἡ πόλις στεί-
λασαν. ὅσοι δ' αὖ ἐλθόντες ἀγορὰν μὴ ἔ-
C χομεν, εἴτε εἰς βάρβαρον ἦλθον, εἴτε εἰς ἑλ-
λωίδα, οὐκ ὕβρει, ἀλλ' ἀνάγκῃ λαμβάνο-
μεν τὰ ὀπιτήδεια. καὶ καρδούχους, καὶ χαλ-
δαίους, καὶ ταόχους, καὶ ὧν βασιλέως οὐκ
ὑπηκόους ὄντας, ὅμως καὶ μάλα φοβερούς
ὄντας, πολεμίους ἐκτησάμεθα, διὰ τὸ ἀνάγ-
καιον εἶναι λαμβάνειν τὰ ὀπιτήδεια, ἐπεὶ ἀγο-
ρὰν οὐ παρεῖχον. μάχιμοι δὲ γε καὶ βαρ- ἢ καὶ ὧν βαρ.
βάρους ὄντας, ἐπεὶ ἀγορὰν οἵαν ἐδυνάντο
παρεῖχον, φίλους τε ἐνομίζομεν εἶναι, καὶ βία
D οὐδὲν ἐλαμβάνομεν τῶν ἐκείνων. κτυπεῖτας
ὃν, οὓς ὑμεῖς φατὲ εἶναι, εἴ τι αὐτῶν εἰλή-
φαμεν, αὐτοὶ αἴτιοι εἰσίν. οὐ γὰρ ὡς φίλοις προσ-
εφέροντο ἡμῖν, ἀλλὰ κλείσαντες τὰς πύλας,
ὅτ' εἴσω ἐδέχοντο, ὅτ' ἔξω ἀγορὰν ἔφερον. ἡ- ἔπεμπον
πώντο ὃ τὸν παρ' ὑμῶν δρόμον τούτων αἴτιον
εἶναι. ὃ δ' λέγεις βίᾳ παρελθόντας σκηνοῦν, ἡμᾶς
ἠξιοῦμεν τοὺς κάμνοντας εἰς τὰς στέγας δέχεσθαι.
ἐπεὶ δ' οὐκ ἀνέῳγον τὰς πύλας, ἦ ἡμᾶς οὐκ ἐδέ-
χοντο, αὐτὸ δὲ τοῦτο εἰσῄειμεν, ἵνα μὴ
E βίαιον ἐποιήσαμεν· σκηνοῦσι δ' ἐν τῇ στέγαις
οἱ κάμνοντες, τὰ ἑαυτῶν διαπωλοῦντες, καὶ τὰς
πύλας †φερεφύλου, ὅπως μὴ ὑπὸ τῶν ὑμε- φρουρῶν-
τέρων δρόμου ὦσιν οἱ κάμνοντες ἡμῶν, ἀλλ' τας
ἐφ' ἡμῖν ἦ κεῖσθαι, ὅταν βουλώμεθα.

οἱ δ'

οἱ δ' ἄλλοι, ὡς ὁρᾶτε, σκιωδυμὶ ὑπαίθειοι, ἐν τῇ τάξῃ, παρεσκευασμένοι, αἴ μή τις δῦ ποιῇ, ἀντὶ ποιεῖν· αἴ δὲ κακῶς, ἀλέξασθαι. ἃ δ' ἠπείλησας, ὡς, ἐὰν ὑμῖν δοκῇ, Κορύλαν καὶ Παφλαγόνας συμμάχους ποιήσεσθε ἐφ' ἡμᾶς· ἡμῖν δ', ἐὰν μὲν ἀνάγκη ᾖ, πολεμήσομεν καὶ ἀμφοτέροις· (ἤδη γὰρ καὶ ἄλλοις πολλαπλασίοις ὑμῶν καὶ φίλον ποιησόμεν τὸ Παφλαγόνα, ὑμῶν ἐπολεμήσαμεν) αἴ δ' ὑμῖν δοκῇ †ἡμῖν καὶ φίλον ποιεῖσθαι Κορύλαν καὶ τὸ Παφλαγόνα, ποιούμεθα φίλον. ἀκούομεν δὲ αὐτὸν καὶ ἐπιθυμεῖν τῆς ὑμετέρας πόλεως, καὶ χωρίων τῶν ἐπιθαλαττίων. πειρασόμεθα οὖν συμπροσάπτοντες αὐτῷ ὧν ἐπιθυμεῖ, φίλοι γενέσθαι. ἐκ τούτου μάλα μὲν δὴ λοιποὶ ἦσαν οἱ συμπρέσβεις τῷ Ἑκατωνύμῳ χαλεπαίνοντες τοῖς εἰρημένοις. παρελθὼν δ' αὐτῶν ἄλλος, εἶπεν· ὅτι οὐ πόλεμον ποιησόμενοι ἥκοιεν, ἀλλ' ἐπιδείξοντες, ὅτι φίλοι εἰσὶ καὶ ξενίοις, ὧν μὲν ἔλθοιεν πρὸς τὴν σινωπέων πόλιν, ἐκεῖ δεξόμενα· νῦν δ' ἐντεῦθεν κελεύσομεν δίδοναι, ἃ δύνανται. ὁρῶμεν γὰρ πάντα ἑτοῖμα ὄντα, ἃ λέγετε. ἐκ τούτου ξένια τε ἔπεμπον οἱ κατασχεῖται, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν ἑλλήνων ἐξένιζον τοὺς τῶν σινωπέων πρέσβεις, καὶ πρὸς ἀλλήλους πολλά τε καὶ †ἐπιτήδεια διελέγοντο· τά τε δὴ ἄλλα, καὶ περὶ τὸ λοιπὸν πορείας ἐπυνθάνοντο, καὶ ὧν ἑκάτεροι ἐδέοντο. ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν τοῦτο ὃ τέλος ἐλάβετο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ συνέλεξαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς στρατιώτας, καὶ ἐδόκει αὐτοῖς περὶ τῆς λοιπῆς πορείας προσκαλέσασθαι τοὺς σινωπέας βουλεύεσθαι. εἴτε γὰρ πεζῇ δέοι πορεύεσθαι, χρήσιμον ἂν ἐδόκουν εἶναι) οἱ σινωπεῖς ἡγούμενοι· (ἔμπειροι γὰρ ἦσαν τῆς Παφλαγονίας) εἴτε καὶ θάλατταν, πρόσδειν ἐδόκει σινωπέων. μόνοι γὰρ ἐδόκουν ἱκανοὶ εἶναι) πλοῖα προσάγειν ἀρκοῦντα τῇ στρατιᾷ. καλέσαντες οὖν τοὺς πρέσβεις συνεβουλεύοντο, καὶ ἠξίουν ἕλληνας ὄντας ἕλλησι τοῦτο πρῶτον καλῶς δέχεσθαι, τῶν αὐτῶν τε εἶναι) καὶ τὰ †βέλτιστα συμβουλεύειν. ἀναστὰς δὲ Ἑκατώνυμος πρῶτον μὲν ἀπελογήσατο περὶ οὗ εἶπεν, ὡς τὸν Παφλαγόνα φίλον ποιήσοιντο, ὅτι οὐχ ὡς τοῖς ἕλλησι πολεμησόντων σφῶν εἴποι, ἀλλ' ὅτι ἄμεινον τοῖς βαρβάροις φίλοις εἶναι), τοὺς ἕλληνας αἱρήσονται.

καὶ μισεῖ

Ceteri, quemadmodum videtis, sub dio agimus, & quidem singuli suos apud ordines; parati ad præstanda vicissim iis beneficia, qui bene de nobis merentur: sin quis per iniuriam lędat, ad eam propulsandam. Quod minas tuas ádtinet, vos, si ita videatur, societatem cum Coryla & Paphlagonibus aduersus nos inituros: scito nos, si necessitas ita poscat, vel cum vtrisque bellum gesturos. Nam aduersus copias, quæ vestris essent longe ampliores, iamdudum nobis res fuit. Quod si etiam nobis ita videatur, Paphlagonis illius amicitię nos adiungemus. Audimus quidem certe, duci hunc cupiditate potiūdi tum vrbe vestra, tum locis maritimis. Quare operam dabimus, vt a nobis adiutus in iis, quæ expetit, amicitiæ nostræ se adiungat. Posteaquam hæc dicta fuissent, Hecatonymi in legatione collegæ palam declarabant, permoleste se illa ferre, quæ ab eo fuissent prolata. Itaque progressus in medium quidam: Non bellum, inquit, denūtiaturi huc venimus, sed significaturi potius, nos vobis amicos esse. Quod si ad Sinopensium vrbem accesseritis, hospitalibus vos donis excipiemus. Interea mandabimus heic nostris, vt vobis, quarum poterint rerum, copiam faciant. Nam vera esse omnia, quæ dicitis, coram videmus. Post hæc Cotyorenses hospitalia dona mittunt, & prætores Græcorum cum legatis Sinopensium, hospitaliter exceptis, multa colloquebantur, & beneuolentiæ plena. Inter alia de itinere, quod restaret, interrogabant: deque vniuersis, quæ essent vtrisque ex vsu. Hoc pacto quum is dies exactus esset, postridie militem prætores cogunt; visumque fuit, vt de reliquo itinere Sinopensibus arcessitis deliberarēt. Nam siue pedibus iter conficiundum esset, ex re sua futurū putabant, si Sinopenses viæ duces haberent, quibus esset cognita Cappadocia: siue mari mallent, desideraturi Sinopensium opem videbantur, quibus solis esse tot naues suppeditandi facultas, quot exercitui sufficerent. Itaque legatis arcessitis consultabant, & quia ipsi quoque Greci essent, petebant; vt Græcos homines ea primum in parte benigne exciperent, nimirum vt & beneuolentia ipsos complecterentur, & optimorum consiliorum auctores existerēt. Tum vero Hecatonymus, posteaquam adsurrexisset, ab se dicta de amicitia cum Paphlagone ineunda purgat: non ita se loquutum esse, quasi bellum aduersus Græcos ipsi gesturi essent; sed quod, quum ipsorum in potestate sit, amicitia barbarorum frui, Græcos tamen iis sint antelaturi.

Hecatonymi versio. Quum autem consilium suum exponere iussus, primum precatus Deos, in hac sententiam verba fecit: Si vobis id consilij dedero, quod animo meo visum fuerit factu optimum, multa mihi prospera eueniant: sin autem, diuersa. Nam huic agi de consilio mihi videtur, quod sacrum dici solet. Etenim si recte cõsuluisse visus fuero, multi numero eritis, qui me estis prædicaturi: sin male, multi me exsecrabimini. Non ignoro equidem, longe nos plus molestiæ habituros, si nauigiis domum reuehemini: quippe nos vobis ea suppeditemus, necesse erit. Sin autem terra proficiscemini, vobis scilicet prœliandi necessitas incumbet. Enimuero dicẽdum nihilo minus est, quod sentio. Nam & Paphlagonum regio, & vires mihi notæ sunt. Habet hæc vtraq; simul ista regio, tũ campos pulcherrimos, tum altissimos montes. Ante omnia scio, qua parte vos eam ingredi necesse sit: nimirum alia nulla, quam qua via per montem ducens vtrimq; habet ardua quædam quasi cornua. Hæc si qui occupẽt, vel pauci tueri possint. Eadem si teneãtur, ne quidem ceteri homines vniuersi transire queant. Demonstrari hæc a me poterint, si quẽ mecum ad ea loca miseritis. Deinde noui, cetera non nisi plana esse: noui equestres copias, quas ipsi etiam barbari vniuerso regis equitatu potiores ducunt. Atque hoc adeo tempore vocati a rege, non sunt ad ipsum profecti: & maiores etiam spiritus princeps ipsorum gerit. Quod si maxime poteritis vel montes furtim occupare, vel ipsos in occupando anteuertere, atque etiam in planicie peditatũ & equitatum horum, qui cxxcio superat, prœlio viceritis: ad amnes peruenietis, ac primũ omnium Thermodontem, cuius est trium plethrorum latitudo. Hunc equidem magna cum difficultate traiici posse arbitror, præsertim si magnæ hostium copiæ partim a fronte sint, partim a tergo sequantur. Alter amnis erit † Iris, trium & ipse plethrorum latitudine. Tertius Halys, qui quum duum stadiorum latitudinem habeat, traiici a vobis absq; nauibus haudquaquam poterit. At vero quis nauium vobis copiam faciet? Itidem & Parthenius transiri non poterit, ad quẽ veniẽdum vobis erit, posteaquam Halym traieceritis. Quapropter equidem statuo, non iter hoc difficile vobis fore; sed prorsus a vobis perfici non posse. Iam si nauigetis, licebit hinc Sinopen nauigio peruenietis, inde Heracleam. Hinc nulla vobis erit difficultas reliqua, siue adeo mari, siue pedestri itinere lubitum fuerit pergere.

† al. Tigris.

A ἐπεὶ ὃ συμβαλλόμην ἐκέλευον, ἐπηυξάμην ὧδε εἰπών· Εἰ μὲν συμβουλεύοιμι ἃ βέλτιστά μοι δοκῇ εἶναι, πολλά μοι ἀγαθὰ γένοιτο· εἰ δὲ μή, ἐναντία. αὕτη γὰρ ἡ ἱερὰ συμβουλὴ λεγομένη εἶναι δοκεῖ μοι παρεῖναι. νῦν γάρ, ἂν μὲν δὴ συμβουλεύσας φαίνωμαι, πολλοί ἔσεσθε οἱ ἐπαινοῦντές με· ἂν δὲ κακῶς, πολλοί, ἔσεσθε οἱ καταρώμενοι. τεκμαίρομαι μὲν οὖν οἶδ' ὅτι πολὺ πλείω ἔξομεν, ἐὰν κατὰ θάλατταν νομίζησθε· ἡμᾶς γὰρ δεήσει τὰ πλοῖα ποιεῖσθαι. ἐὰν δὲ κατὰ γῆς στέλλησθε,

B ὑμᾶς δεήσει τῶν μαχομένων εἶναι. ὅμως δὲ λεκτέα, ἃ γιγνώσκω. ἔμπροσθεν γάρ εἰμι κατὰ τῆς χώρας τῶν Παφλαγόνων, καὶ τῆς δυνάμεως. ἔχω γὰρ ἡ χώρα ἀμφότερα, καὶ πεδία κάλλιστα, κατ' ὄρη ὑψηλότατα. κατὰ τοῦτον μὲν οἶδα δυοῖν † ὅπου τὴν εἰσβολὴν ἀνάγκη ποιεῖσθαι. ἡ γὰρ ἡ πρὸ ὀλίγου ἐστὶν ἄλλη, ἢ ἡ τὰ κέρατα τῆς ὁδοῦ τὰ ὄρεα καθ' ἑκάτερά ἐστιν ὑψηλά· ἃ κρατοῦντες κατέχοντες κατὰ πολὺ ὀλίγοι δυνάμενοι ἂν εἶεν. τούτων δὲ κρατοῦντες, οὐδὲν ἂν οἱ πολῖται ἀνθρωποι

C δυνάμενοι διελθεῖν. ταῦτα δὲ κατὰ δείξαιμι ἂν, εἴ μοι τινὰ βούλεσθε συμπέμψαι. ἔπειτα δὲ οἶδα πεδία ὄντα, κατ' ἱππασίαν, ὥστε αὐτοὶ οἱ βάρβαροι νομίζουσι κρείττω εἶναι ἁπάσης τῆς βασιλέως ἱππασίας. καὶ νῦν οὗτοι ὑπερήφανοι βασιλέα καλοῦσι, ἀλλὰ καὶ μεῖζον φρονοῦσι ὁ ἄρχων αὐτῶν. ὥστε ὃ κατὰ δυνατόν ἐστε τά τε ὄρη κλέψαι, ἢ φθάσαντες λαβόντες, καὶ ἐν τῷ πεδίῳ † κρατοῦντες μαχόμενοι τούς τε ἱππεῖς τούτους κρατοῦσαι μ. τ. τῶν ἱππέων τούτων, καὶ πεζούς, μυριάδας πλέον ἢ δώδεκα, ἥξετε

D ἐπὶ ποταμούς, πρῶτον μὲν τὸν Θερμώδοντα, εὖρος πεντήκοντα πλέθρων· οὐ χαλεπὸν οἴομαι διαβαίνειν, ἄλλως τε καὶ πολεμίων πολλῶν μὲν ἐμπροσθεν ὄντων, πολλῶν δὲ ὄπισθεν ἑπομένων· † δεύτερον δ' ἴεναι, πεῖσθε ὡσαύτως· πεῖσθον δ' ἄλλον, οὐ μέσον δυοῖν σταδίοιν, ὃν οὐκ ἂν δύναισθε ἄνευ πλοίων διαβαίνειν. πλοῖα δ' οὐκ ἔστιν ὅπου παρέχων, ὡς δ' αὕτως καὶ ὁ παρθένιος ἄβατος, ἐφ' ὃν ἐλθόντες ἂν, εἰ τὸν ἄλυν τοῦτον διαβαίητε. ἐγὼ μὲν οὖν οὐκ ἂν χαλεπὸν ὑμῖν

E εἶναι νομίζω τὴν πορείαν, μὴ ἀπὸ παντὸς πάσιν ἀδύνατον. ἂν δ' πλέητε, ἔστιν ἐνθένδε μὲν εἰς Σινώπην τὸν Θερμώδοντα πλοῦς, οὐκ Σινώπης δ' εἰς Ἡράκλειαν· ἐξ Ἡρακλείας δ' ὅτε μὲν βούλοισθε, ὅτε δὲ κατὰ θάλατταν ἀνάγεσθαι ἐθέλοιτε, ἔστιν ἐκ τοῦ λιμένος ἐν ἡμέραις δυοῖν μάλιστα εἰς Θεμίσκυραν πλεῦσαι. ἐκεῖθεν δὲ ἐν ἡμέραις τρισὶν ἐπὶ τὸν Θερμώδοντα ἐλθεῖν ἔστιν. ἐπὶ τούτῳ δὲ τῷ ποταμῷ οἰκοῦσιν Ἀμαζόνες, ὡς λέγεται. ἐπὶ τούτῳ δὲ τῷ ποταμῷ πεδία ἐστὶ καλλιστα, ἐφ' οἷς ἐλθόντες ἂν, ἐὰν μὲν βούλησθε, πεζῇ πορεύεσθε· ἐὰν δὲ βούλησθε, ἐπὶ πλοίων ἐλθόντες ἂν, ἐν ἡμέραις δυοῖν ἐπὶ τὸν Θερμώδοντα ἐλθεῖν ἔστιν. ἐπὶ τούτῳ δὲ τῷ ποταμῷ ὄρη ἐστὶν ὑψηλὰ καὶ δασέα, ἐν οἷς οἰκοῦσιν οἱ Χάλυβες καὶ οἱ Τιβαρηνοὶ καὶ οἱ Μόσσυνοικοι καὶ οἱ Τάοχοι· οὓς ἐὰν κρατήσητε, ἐπὶ θάλατταν ἥξετε πάλιν πρὸς Ἕλληνας, καὶ πόλεις ἐν αὐτοῖς οἰκοῦσιν Ἕλληνες, καὶ ἐν αὐταῖς ἀγοραὶ καπήλων εἰσὶν ἱκαναὶ, ὥστε ἐὰν κρατήσητε, πάντα ἔχοντες ἥξετε εὐδαιμονοῦντες. ἐγὼ μὲν οὖν ἐπαινῶ τὴν πορείαν ταύτην μᾶλλον ἢ τὴν διὰ τῆς Ἀσίας· ἐὰν δὲ ἄλλο τι δοκῇ ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐδὲν διαφέρει.

πορεία.

ποεία. πολλὰ γὰρ ὄντι πλοῖα ἐν ἡρακλείᾳ. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔλεξεν, οἱ μὲν ὑπωπτεύοντο φιλίας ἕνεκα † τῆς Κορύλα λέγειν, (ἦν γὰρ ἰδιοξένος αὐτῷ) οἱ δὲ ὡς δῶρα λημψόμενον παρὰ τῶν συμβουλίων ταύτην. οἱ δὲ ὑπωπτεύοντο ἐκ τούτου ἕνεκα λέγειν, ὡς μὴ πεζῇ ἰόντες τῶν σινωπέων χώραν κακόντι ἐργάζοιντο. οἱ δὲ ἄλλοι ἕλληνες ἐψηφίσαντο κατὰ θάλατταν τὴν πορείαν ποιεῖσθαι. μετὰ ταῦτα ξενοφῶν εἶπεν· ὦ σινωπεῖς, οἱ μὲν † ἄνδρες εἰ ἤριστον πορείαν, ἣν ὑμεῖς συμβουλεύετε. οὕτω δὲ ἔχει, εἰ μὲν μέλλει πλοῖα ἔσεσθαι ἱκανά, ὡς ἀριθμῷ ἕνα μὴ καταλείπεσθαι ἐνθάδε, ἡμεῖς αὖ πλεοίμεθ· εἰ δὲ μέλλοιμεν οἱ μὲν καταλείψεσθαι, οἱ δὲ πλεύσεσθαι, οὐκ αὖ ἐμβαίημεν εἰς τὰ πλοῖα. γινώσκομεν γὰρ, ὅτι ὅπου μὲν αὖ κρατῶμεν, δυνάμεθ' αὖ καὶ σώζεσθαι, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν· εἰ δέ που ἥττους τῶν πολεμίων ληφθησόμεθα, εὖ δῆλον δὴ ὅτι ἐν ἀνδραπόδων χώρᾳ ἐσόμεθα. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ πρέσβεις, πέμπειν ἐκέλευον πρέσβεις. καὶ πέμπουσι Καλλίμαχον ἀρκάδα, καὶ Ἀείστωνα ἀθηναῖον, καὶ Σαμολᾶν ἀχαιόν. καὶ οἱ μὲν ᾤχοντο· ἐν ᾧ δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ ξενοφῶντι, ὁρῶντι μὲν πολλοὺς ὁπλίτας τῶν ἑλλήνων, ὁρῶντι δὲ πολλοὺς πελταστὰς, πολλοὺς δὲ καὶ τοξότας, καὶ σφενδονήτας, καὶ ἱππέας δέ, καὶ μάλα ἤδη ἀφ' ἱκανοῦ πεδίου ἱκνουμένους ὄντας. ἐν τῷ πόντῳ, ἔνθα οὐκ ἂν ἀπ' ὀλίγων χρημάτων τοσαύτη δύναμις παρεσκευάσθη, καλὸν αὐτῷ ἐδόκει εἶναι καὶ χώραν καὶ δύναμιν τῇ ἑλλάδι προσκτήσασθαι, πόλιν κατοικίσαντα. καὶ γενέσθαι αὖ ἐδόκει αὐτῷ μεγάλην, καταλογιζομένῳ τό, τε αὐτῶν πλῆθος, καὶ τοὺς προοικοῦντας τὸν πόντον. καὶ ὅτι τούτοις ἐδύετο, πρίν τινι εἰπεῖν τῶν στρατιωτῶν, Σιλανὸν προσκαλέσας τὸν Κύρου μάντιν ἠρώτων, τὰ ἀμβρακιώτην. ὁ δὲ Σιλανὸς, δεδιὼς μὴ ἤρετο ταῦτα, καὶ καταμείνῃ τὸ στράτευμα ἐκεῖ, οὐκ ἔφρασεν εἰς ὃ στράτευμα λόγον, ὅτι ξενοφῶν βούλεται καταμεῖναι τῇ στρατιᾷ, καὶ πόλιν οἰκίσαι, καὶ ἑαυτῷ ὄνομα καὶ δύναμιν προποιήσασθαι. αὐτὸς δὲ ὁ Σιλανὸς ἐβούλετο ὁπότ' ἀφίκοιτο εἰς τὴν ἑλλάδα ἀφικέσθαι. οὗ γὰρ προσῆκε Κύρου ἔλαβε τετρακισχιλίους δαρεικούς, ὅτε τὰς δέκα ἡμέρας ἠλήθευσε θυόμενος Κύρῳ, διεσεσώκει. τῶν δὲ στρατιωτῶν, ἐπεὶ ἤκουσαν, τοῖς μὲν ἐδόκει βέλτιον εἶναι καταμεῖναι,

A re. quippe nauibus ea ciuitas abūdat. Hæc vbi protuliſſet, alij ſuſpicabantur ea dici propter amicitiam Corylæ, cuius erat hoſpes: alij, quod huius conſilij dati nomine munera eſſet accepturus. Nonnulli fuere, qui ſuſpicarentur hac etiam de cauſſa fuiſſe ab ipſo huiuſmodi prolata, ne Sinopenſium ager detrimento adficeretur, ſi per eũ pedeſtri itinere Græci tranſirent. Tamdem a Græcis decretum factum eſt, mari hoc iter conficiundum. Secundum hæc Xenophon in hanc ſententiam loquutus eſt: Adſenſi ſunt, Sinopenſes, in itinere deligendo milites noſtri conſilio veſtro: ita tamen, vt ſi tanta erit nauium copia, quo ne vnus quidem heic relinquatur, nauigemus: ſin alij noſtrum relinquẽtur, aliis nauigantibus, nequaquam naues cõſcendemus. Non enim futurum ignoramus, vt vbicumque potiores fuerimus, & ſalui eſſe, & commeatum habere poſſimus: ſin alicubi hoſtibus inferiores deprehendamur, cuiuis facile patet, mancipiorum nos condicione futuros. Hæc vbi Sinopenſes audiiſſent, mitti legatos iubent. Miſſi Callimachus Arcas, Ariſto Athenienſis, & Samolas Achæus. Interea dum hi Sinopem proficiſcũtur, Xenophon & peditum grauis armaturæ Græcorũ multitudinem intuens, & cetratorum multitudinem, & ſagittariorum, & funditorum, & equitum, qui propter vſum belli peridonei eſſent in Ponto, quo loco exiguis impenſis comparari tantus exercitus non potuiſſet: rem fore præclaram exiſtimabat, ſi deducta colonia & agri alicuius, & potentiæ acceſſione Græciam amplificaret. Atque ea colonia futura ipſi magna videbatur, expẽdenti Græcorum multitudinem, & eorum, qui paſſim Pontum incolerent. Hanc ob cauſſam exta conſulebat, arceſſito Silano Ambraciota, quo Cyrus vate fuerat vſus, antequam animi ſui inſtitutum vlli militum aperiret. Is vero metuens, ne res ita confieret, vt iſtic maneret exercitus: auctor rumoris in caſtris exſtitit, velle Xenophontem iſtic exercitũ manere, vrbẽ exſtruere, ſibi nomen ac potentiam comparare. Cupiebat autem Silanus primo quoque tempore in Græciã redire, quod hactenus Daricorũ illa IIIICIↃ cõſeruaſſet, quæ id temporis a Cyro acceperat, quum eius nomine conſulẽs exta, de diebus decẽ vera prædixiſſet. Poſteaquã res ad milites delata eſſet, aliis viſum eſt optimũ, in Põto manere;

ὃ εἰς Κορύλαν

ἄνδρες ἤριστον

Xenophõtis de colõia deducẽda cõſilium.

Silani vatis perfidia.

Vide ſupra libr. ii huius hiſtoriæ primum.

aliis nõ visum, quorum erat maior numerus. Timasio quidem Dardanẽsis, ac Thorax Bœotius, cũ mercatoribus quibusdam Heracliẽsibus & Sinopensibus, qui ad exercitum erant, congressi; periculum fore aiebant, vt nisi stipendium exercitui darẽt, quo parare cõmeatum nauigaturi possent, tantæ in Ponto copię manerent. Nam Xenophon, inquiunt, hoc habet consilij, nosque etiam hortatur, vt posteaquam adducta nauigia fuerint, subito in hanc sententiam cum militibus agamus: Videmus iam vos, milites, præ inopia neq; commeatum, quum e portu soluendum erit, habere posse; neq; domum reuersos commodi quidquam vestris præstare. Quod si vobis libet agrum aliquẽ in hoc Ponti ambitu, quemcumq; tamdem deligere visum fuerit, occupare; ac deinde domum proficiscendi, si qui ita velint, vel heic manẽdi copiam militibus facere: naues iam nobis pręsto sunt, quibus in quamcumque partem voletis, subito licebit impetum facere. Hæc quum mercatores illi audiissent, ad suos referũt: adiungente ipsis Timasione Dardanensi Erymachum ciuem suum, & Thoracem Bœotium, qui eadem hæc eis exponerent. Sinopẽses & Heraclienses recognita, mittunt ad Timasionem, ac denuntiant: cupere se, vt ipse accepta pecunia exercitui auctor esset nauigandi e Ponto. Ille vero libẽter iis auditis, quo tempore comitia milites habebant, hac ad ipsos oratione vsus est: Non est, milites, quod de mansione cogitemus, neque quod quidquam Græcia potius ducamus. Nihilo minus quosdam audio, re vobiscum non communicata, de hoc exta consulere. Quod si vos ab interlunio solueritis, equidem vobis stipẽdium mẽstruum in singulos Cyzicenum vnum policeor. Ducam autem vos in Troadem, vnde iam exsulo: & pręsto vobis erit patria mea, quæ me lubẽter excipiet. Quinetiam vobis ad ea loca ductor ero, vnde magnam pecuniæ vim consequemini. Nota mihi Æolum regio est, nota Phrygia, Troas, vniuersa Pharnabazi præfectura: illa quidem, quod inde sim oriundus; hæc vero, quod istic Clearcho & Dercyllida ducib. stipendia fecerim. Ibi tum surgens statim Thorax Bœotius, cui semper de munere pręторis cum Xenophonte fuerat contentio, habituros ait Cherronesum, regionem fertilem & opulentam, si e Ponto exirent. Itaque si quibus ita libeat, istic haberi sedes posse: sin qui ab hoc consilio abhorreant, in patriam eos posse pergere.

Xenophon a quibusdam oppugnatur.

τοῖς δὲ πολλοῖς οὔ. Τιμασίων δὲ ὁ δαρδανεύς, καὶ Θώραξ ὁ βοιώτιος, τοῖς ἐμπόροις ἅμα παρῆσαν τῶν ἡρακλεωτῶν καὶ σινωπέων †λέγουσιν, ὅτι εἰ μὴ †ἐκπλεύσουσι τῇ στρατιᾷ μισθόν, ὥστε ἔχειν τὰ ὑποτήδεια ἐκπλέοντας, ὅτι κινδυνεύσει μεῖναι τοσαύτη δύναμις ἐν τῷ πόντῳ. βουλεύεται γὰρ Ξενοφῶν, καὶ ἡμᾶς παρακαλεῖ, ἐπειδὰν ἔλθῃ τὰ πλοῖα, τότ' εἰπεῖν ὡς ἄφνης τῇ στρατιᾷ· ἄνδρες, νεῶν μὲν ὁρῶμεν ὑμᾶς †ἀπόρους ὄντας καὶ ἐν τῷ ἀπόπλῳ ἔχειν τὰ ὑποτήδεια, † καὶ οἴκαδε ἀπελθόντας οὐκ ἄν τι τὸς οἴκοι. εἰ δὲ βούλεσθε τῆς κύκλῳ χώρας τοῦ τὸν πόντον οἰκουμένης ἐκλεξάμενοι ὅπῃ ἂν βούλησθε κατασχεῖν, καὶ τὸν μὲν θέλοντα, ἀπιέναι οἴκαδε, τὸν δὲ ἐθέλοντα, μένειν αὐτοῦ, πλοῖα † δὲ ὑμῖν πάρεστιν, ὥστε ὅπῃ βούλεσθε ἄφνης αὖ ὑποπέσοιτε. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔμποροι ἀπήγγελον τοῖς πόλεσι· συνέπεμψε δ' αὐτοῖς Τιμασίων ὁ δαρδανεὺς Ερύμαχόν τε τὸν δαρδανέα, καὶ Θώρακα τὸν βοιώτιον, τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐροῦντας. σινωπεῖς δὲ καὶ ἡρακλεῶται ἀκούσαντες, πέμπουσι τοὺς Τιμασίωνα, καὶ κελεύουσι τοσοῦτον, λαβόντα χρήματα, ὅπως ἐκπλεύσῃ ἡ στρατιά. ὁ δὲ, ἀσμενος ἀκούσας, ἐν συλλόγῳ τῶν στρατιωτῶν ὄντων λέγει τάδε· Οὐ δεῖ τοσοῦτον μονῆς, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ τῆς ἑλλάδος οὐδὲν τοῦ πλείονος ποιεῖσθαι. ἀκούω δέ τινας ὑμῶν θύεσθαι ὅτι τοῦτο, οὐδὲ ὑμῖν λέγοντας. ἐπιχορηγήσω δὲ ὑμῖν, ἐὰν ἐκπλέητε ἀπὸ νουμηνίας, μισθοφορὰν παρέξειν ὑμῖν κυζικηνὸν ἑκάστῳ τοῦ μηνός. καὶ ἄξω ὑμᾶς εἰς τὴν τρωάδα, ἔνθεν καὶ εἰμὶ φυγάς. καὶ ὑπάρξει ὑμῖν ἡ ἐμὴ πόλις. ἕξοντες γάρ με δέξονται. ἡγήσομαι δὲ αὐτὸς ἐγὼ ἔνθεν πολλὰ χρήματα λήψεσθε. ἔμπειρος δὲ εἰμὶ τῆς αἰολίδος, καὶ τῆς φρυγίας, καὶ τῆς τρωάδος, καὶ τῆς φαρναβάζου ἀρχῆς πάσης, τῆς μὲν, ἀφ' οὗ ἐκεῖθεν εἰμί, τοῦ ἀφ' οὗ στρατεύω ἐν αὐτῇ σὺν Κλεάρχῳ τε καὶ Δερκυλίδᾳ. δυνασὰς δ' αὐτοὺς Θώρακα ὁ βοιώτιος, ὃς ἀεὶ τοῖς στρατηγίας Ξενοφῶντι ἐμάχετο, ἔφη· εἰ ἐξέλθοιεν ἐκ τοῦ πόντου, ἔσεσθαι αὐτοῖς χερρόνησον, χώραν καλὴν καὶ εὐδαίμονα· ὥστε τῷ βουλομένῳ οἰκεῖν, τῷ δὲ μὴ βουλομένῳ, ἀπιέναι οἴκαδε.

ἔφη οἶον

γελοῖον δ' εἶ), ἐν τῇ ἑλλάδι οὔσης χώρας πολλῆς καὶ ἀφθόνου, ἐν τῇ βαρβάρων μαστᾶν. ἔστε δ' ἂν, ἔφη, ἐκεῖ ἡμῖν δοκῶ, κἀγὼ, καθάπερ Τιμασίων, ἐπιχορηγήσω ὑμῖν τὸν μισθοφορεῖν. Ταῦτα δ' ἔλεγεν, εἰδὼς ὅτι Τιμασίωνι οἱ Ἡρακλεῶται καὶ οἱ Σινωπεῖς ἐπαγγέλλοιντο ὥστε ἐκπλεῖν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐν τούτῳ ἐσίγα. ἀναστὰς ὁ Φιλήσιος καὶ Λύκων οἱ Ἀχαιοὶ, ἔλεγον, ὡς δεινὸν εἴη, ἰδίᾳ μὲν Ξενοφῶντα πείθειν τε καὶ ἀναμένειν, καὶ θύεσθαι ὑπὲρ τῆς μονῆς, μὴ κοινωσάμενα τῇ στρατιᾷ· εἰς δὲ κοινὸν μηδὲν ἀγορεύειν περὶ τούτων. ὥστε ἀναγκάσθη ὁ Ξενοφῶν ἀναστῆναι, καὶ εἰπεῖν τάδε· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, θύομαι μὲν, ὡς ὁρᾶτε, ὁπόσα δύναμαι, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, ὅπως ταῦτα τυγχάνω καὶ λέγων καὶ νοῶν καὶ πράττων, ὁποῖα μέλλει τε ὑμῖν κάλλιστα καὶ ἄριστα ἔσεσθαι, καὶ ἐμοί. καὶ νῦν ἐθύομαι περὶ αὐτοῦ τούτου, εἰ ἄμεινον εἴη ἄρχεσθαι λέγειν εἰς ὑμᾶς καὶ πράττειν περὶ τούτων, ἢ παυτάπασι μηδὲ ἅπτεσθαι τῶν πραγμάτων. Σιλανὸς δέ μοι ὁ μάντις ἀπεκρίνατο, ὃ μὲν μέγιστον, τὰ ἱερὰ καλὰ εἶ). (ἤδει γὰρ καὶ ἐμὲ οὐκ ἄπειρον ὄντα, πρὸ τοῦ ἀεὶ παρεῖναι τοῖς ἱερεῦσι) ἔλεξε δὲ, ὅτι ἐν τοῖς ἱερεῖοις φαίνοιτό τις δόλος καὶ ὑπιβουλὴ ἐμοί· ὀρθῶς ἄρα γιγνώσκων, ὅτι αὐτὸς ἐπεβούλευε πρᾶγμα πρὸς ὑμᾶς. ἐξήνεγκε γὰρ τὸν λόγον, ὡς ἐγὼ πράττων ταῦτα πρὸς ὑμῶν ἤδη, καὶ πείσας ὑμᾶς. ἐγὼ δ', εἰ μὲν ἀπορίᾳ τῶν ὑμᾶς ἐώρων, τοῦτ' ἂν ἐσκόπουν, ἀφ' οὗ ἂν ἡδέως ἔχοιτο, ὥστε λαβόντας ὑμᾶς πόλιν, τὸν μὲν βουλόμενον ἀποπλεῖν ἤδη, τὸν δὲ μὴ βουλόμενον, ἐπεὶ κτήσαιτο ἱκανὰ, ὥστε καὶ τοὺς ἑαυτοῦ οἰκείους ὠφελῆσαι τι. ἐπεὶ δὲ ὁρῶ ὑμῖν καὶ τὰ πλοῖα πέμποντας Ἡρακλεώτας καὶ Σινωπεῖς, καὶ μισθὸν ἐπαγγελλομένους †ὑμῖν ἄνδρας ἀπὸ νουμηνίας, καλόν μοι δοκεῖ εἶ) σωζομένους ἔνθα βουλόμεθα, μισθὸν τ' †σωτηρίας λαμβάνειν· καὶ αὐτός τε ἀναπαύομαι ἐκείνης τ' ἀμηχανίας, καὶ ὁπόσοι ποτὲ ἐμὲ πρεσβύτερον λέγοντες, ὡς χρὴ ταῦτα πράττειν, ἀναπαύσασθαι φημὶ χρῆναι. οὕτω γὰρ γιγνώσκω. †ὁμοῦ μὲν γὰρ ὄντες πολλοὶ, ὥσπερ νυνὶ, δοκεῖτε ἄν μοι καὶ ἔντιμοι εἶ), καὶ ἔχειν τἀπιτήδεια. ἐν γὰρ ᾧ κρατεῖν,

ὑμῖν ὥσπ ὁπλεῖν, ἢ ἄνδρες, ἀπὸ νεμ. *πορείας

†ὁμοῦ μὲν ὄντες

Per autem ridiculum esse, barbara in regione agrum quærere, quum & amplus & vberrimus ipsa in Græcia haberi possit. Eo donec perueneritis, etiam ipse Timasionis exemplo stipendium vobis policeor. Hæc Thorax addebat idcirco, quod non ignoraret, quid ab Heraclienſibus & Sinopẽsibus Timasioni promissum esset, si permouissent Græcos, vt nauigiis e Ponto discederent. Dum hæc dicerentur, silebat Xenophon. Tum vero surgẽtes Achęi duo, Philesius & Lyco, graue quiddam aiebãt esse, Xenophontem priuatim & suasorem esse manendi, & exta consulere de mansione, re cum exercitu non communicata: iam publice de his nihil omnino ploqui. Quibus verbis coactus est Xenophon, vt surgeret, & hac oratione vteretur: Equidem, milites, quantum possum exta consulo, quemadmodum ipsi videtis, tum vestro, tum meo nomine; vt ea loquar, cogitem, geram, quæcumque tam vobis, quam mihi futura sint maxime honesta & laudabilia. Atq; adeo nunc hac ipsa de caussa consulebã exta, num potius esset, me initium loquendi & agendi vobiscum de his rebus facere; an omnino negotium hoc ne quidem adtingere. Vates quidem certe Silanus respõdebat, exta quod maximum est, perpulchra cõspici. Norat enim, me quoque hac in parte non esse rudem, qui semper sacris adesse consueuerim. Addebat, in extis significari fraudem & insidias aduersum me. Nimirum recte iudicabat, qui secum per insidias me apud vos criminari constituisset. Nam eum rumorem sparsit, quasi ego hęc iam facere cogitem, vobis in sententiam meam suadendo nõ perductis. Ego vero si vos inopia rerum laborare viderem, eo cogitationes meas referrẽ, quo pacto cõfiteri posset, vt a vobis vrbe aliqua capta, qui vellet, iamiam discederet: qui nollet, comparatis prius iis rebus, quibus suos etiam iuuare nonnihil posset, abiret. Nunc quando mitti vobis ab Heraclienſibus ac Sinopensibus nauigia video, atque etiam nõnullos ab interlunio stipendium vobis policeri: bonum esse arbitror, nos simul incolumes eo peruenire, quo volumus, & mercedem etiam †itineris accipere. Quapropter non ipse solum hanc cogitationem omitto, sed ab ea desistendum iis etiam aio, qui me conueniebant, itaque faciundum esse dicebant. Sic enim statuo, si multi vna simus, vti nunc sumus, magno nos in honore futuros, atque etiam commeatu non carituros. Nam rerum potiri,

†Sequor heic lectionem marginis.

hoc etiam habet; vt eorum, qui victi sunt, facultates ad victores transeant. Sin diuellamini, & copiæ vestræ in exiguas turmas redigantur: neq; alimenta parare poteritis, neque hinc ex animi sententia discedere. Quapropter equidē perinde ac vos, in Græciam pergendum arbitror; illataq; iniuriæ damnandum eum, qui vel manserit, vel suos prius deserere deprehensus fuerit, quam totus exercitus in tuto constiterit. Quisquis huius est sententiæ, manum tollat. Heic quum omnes manum sustulissent, Silanus magno cum clamore dicere conabatur, æquum esse, vt ei, qui vellet, discedendi facultas esset. Nō ferebant hoc milites, atque etiam minabantur, se in eum animaduersuros, si fugā ipsum moliri deprehenderent. Ex eo tempore, quum Heraclienses intellexissent, decretum de nauigatione factum esse, quod suffragio suo Xenophon etiam comprobasset: nauigia quidem illi mittunt, sed de pecunia militi danda in stipendium, quam Timasioni ac Thoraci promiserant, plane spem horum fallunt. Tum vero illi, qui stipendium policiti fuerant, territi, metuere sibi ab exercitu ceperunt. Quare adsumtis hi ceteris etiam prætoribus, quibuscum ea communicata erant, quæ prius gesserant, (& erant horum in numero omnes, extra vnū Neonem Asinensem, qui tunc adhuc absentis Cherisophi legatus erat) Xenophontem adeunt, ac sui se consilij pænitere aiunt. optimum iam sibi videri, vt quia nauigia nō desint, Phasin nauigādo peterent, ac Phasianorum agrum occuparent. His id temporis Æetæ† filius cum imperio præerat. Xenophon se de his ad exercitum relaturum negabat. Vos, inquit, si quidem ita voletis, aduocatis in concionē militibus hæc exponite. Tum Dardanensis Timasio, indicata sententia sua, vocandum ad cōcionem militem negat: sed singulos primum adniti debere, vt suos cohortium ductores in hanc sententiam adducerent. Itaque digressi a se inuicem, quod ille suaserat, agebant. Inaudierant iam milites hæc agi, & Neo Xenophontem aiebat, pertractis in sententiam suam ducibus ceteris, rursum cogitare de hoc, vt milites circumuētos in Phasin duceret. Quæ quum milites intellexissent, grauiter molesteque ferebant. Deniq; cœtus haberi, circuli colloquentiū institui, formidini omnib. esse, ne rursum id patrarent, quod in Colchorū præcones, annonæq; forēsis præfectos designauerāt.

† al. nepos

Ὅτι καὶ ὃ λαμβάνει τὰ τῶν ἡττωμένων. Ἀφαιρεθέντες δὲ, καὶ χεὶρ μικρὰ γιγνομένης τῆς δυνάμεως, οὔτ' ἂν ἔχοιμεν δύναμιν λαμβάνειν, οὔτε χαίροντες ἂν ἀπαλλάξητε. δοκεῖ οὖν μοι ἄνδρ' ὑμῖν, ἐκπορεύεσθαι εἰς τὴν ἑλλάδα· καὶ † αἴ τις μείων, ἢ ἀπολιπὼν [τινὰ] ληφθῇ, πρὶν ἐν ἀσφαλεῖ (ἧ) πᾶν τὸ στράτευμα, κρίνεσθαι αὐτὸν ὡς ἀδικοῦντα. καὶ ὅστις δοκεῖ, ἔφη, ταῦτα, αἰρέτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν πάντες. ὁ δὲ Σιλανὸς ἐβόα, καὶ ἐπεχείρει λέγειν, ὡς δίκαιον εἴη ἀπιέναι τὸν βουλόμενον. οἱ δὲ στρατιῶται οὐκ ἐῴκοιτο, ἀλλ' ἠπείλουν αὐτῷ, εἰ λήψοιτο ἀποδιδράσκοντα, ὅτι τὴν δίκην ὅτι δώσοιεν. ἐντεῦθεν, ἐπεὶ ἔγνωσαν οἱ ἡγεμόνες, ὅτι ἐκπλῆν δεδογμένον εἴη, καὶ Ξενοφῶν αὐτὸς ἐπεψηφικὼς εἴη, τὰ μὲν πλοῖα πέμπουσι, τὰ δ' ὄχήματα, ἃ ὑπέσχοντο Τιμασίωνι καὶ Θώρακι, ἐφθυμένοι ἦσαν τὴν μισθοφορᾶς. οἱ δὲ ἐκπεπληγμένοι ἦσαν, καὶ ἐδεδίεσαν τὴν στρατιὰν οἱ τὴν μισθοφορὰν ὑπεσχημένοι. καὶ συλλαβόντες οὗτοι καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγούς, οἷς ἀνεκεκοίνωτο ἃ πρόσθεν ἔπραττον, (ἄπορροι δ' ἦσαν, πλὴν Νέωνος τοῦ † Ἀσιναίου, ὃς Χερισόφῳ ὑπεστρατήγει, Χερίσοφος δὲ † οὐ παρῆν) ἔρχονται πρὸς Ξενοφῶντα, καὶ λέγουσιν ὅτι μεταμέλοι αὐτοῖς, καὶ δοκοίη κράτιστον εἶναι, πλεῖν εἰς Φάσιν, ἐπεὶ πλοῖα ἔχει ὅσα, καὶ καταλαβεῖν τὴν Φασιανῶν χώραν. Αἰήτου δ' † υἱὸς ἐβασίλευε τότε αὐτῶν. Ξενοφῶν δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐδὲν ἂν τούτων εἴποι εἰς τὴν στρατιάν· ὑμεῖς δὲ συλλέξαντες, ἔφη, εἰ βούλεσθε, λέγετε. ἐνταῦθα ἀποδείκνυται Τιμασίων ὁ δαρδανεὺς γνώμην, μὴ ἐκκλησιάζειν, ἀλλὰ τοὺς ἑαυτῶν ἕκαστον λοχαγοὺς πρότερον πειρᾶσθαι πείθειν. καὶ ἀπελθόντες ταῦτα ἐποίουν. οἱ δὲ στρατιῶται ἀνεπύθοντο ταῦτα πραττόμενα. καὶ ὁ Νέων λέγει, ὡς Ξενοφῶν ἀναπεφηνὼς τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς, ἀφανὴς ἄρα ἐξαπατήσας τοὺς στρατιώτας πάλιν εἰς Φάσιν. ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται, χαλεπῶς ἔφερον. καὶ σύλλογοι ἐγίγνοντο, καὶ κύκλοι συνίσαντο, καὶ μάλα φοβεροὶ ἦσαν, μὴ ποιήσαν οἷα καὶ τοὺς τῶν κόλχων κήρυκας ἐποίησαν, καὶ τοὺς ἀγοραίους. ὅσοι

ἀΐ τις μὲν οἱ ἀπολιπὼν ληφθῇ

† ἔπω παρῆν.

ἀσιναίως

ὅσοι γὰρ μὴ εἰς τὴν θάλατταν κατέφυγον, κατελύθησαν. ἐπεὶ δὲ ἠθάνετο ὁ Ξενοφῶν, ἔδοξεν αὐτῷ ὡς τάχιστα συναγαγεῖν αὐτῶν ἀγορήν, καὶ μὴ ἐᾶσαι συλλεγῆναι αὐθομάδις· καὶ ἐκέλευσε τὸν κήρυκα συλλέξαι ἀγορήν. οἱ δέ, ἐπεὶ τῶν κήρυκος ἤκουσαν, σπουδῇ καὶ μάλα ἑτοίμως. ἐνταῦθα Ξενοφῶν τῶν μὲν στρατηγῶν οὐ κατηγόρει ὅτι ἦλθον πρὸς αὐτόν, λέγει δὲ ὧδε· Ἀκούω τινὰ διαβάλλειν, ὦ ἄνδρες, ἐμέ, ὡς ἐγὼ ἄρα ὑμᾶς ἀπατήσας ὑμᾶς μέλλω ἄγειν εἰς Φάσιν. ἀκούσατε οὖν μου, πρὸς θεῶν· καὶ ἐὰν μὲν ἐγὼ φαίνωμαι ἀδικῶν, οὐ χρή με ἐνθένδε ἀπελθεῖν, πρὶν ἂν δῶ τὴν δίκην· ἂν δέ τι ὑμῖν φαίνωνται ἀδικοῦντες οἱ ἐμὲ διαβάλλοντες, οὕτως αὐτοῖς χρῆσθε, ὡς ἂν ἄξιον. ὑμεῖς δὲ † ὁπόσα δὴ που, ὁπόθεν ὁ ἥλιος ἀνίσχει, καὶ ὅποι δύεται· καὶ ὅτι ἐὰν μή τις εἰς τὴν ἑλλάδα μέλλῃ ἴέναι, πρὸς ἑσπέραν δεῖ πορεύεσθαι· ἐὰν δέ τις βούληται εἰς τὰς βαρβάρους, ξύμπαλιν πρὸς ἕω. ἔστιν οὖν ὅστις τῶνδε δύναιτ' ἂν ὑμᾶς ἐξαπατῆσαι, ὡς ὁ ἥλιος ἔνθα μὲν ἀνίσχει, δύεται δ' ἐνταῦθα· ἔνθεν δὲ δύεται, ἀνίσχει δ' ἐντεῦθεν; ἀλλὰ μὲν καὶ τοῦτό γε ὁπισάμεθα, ὅτι ὁ βορέας μὲν ἔξω τοῦ πόντου εἰς τὴν ἑλλάδα φέρει, νότος δὲ εἴσω εἰς Φάσιν, † καὶ ἀεὶ λέγετε, ὅτι ὁ βορέας πνεῖ, ὥστε καλὸν πλοῖα εἶ) καὶ ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἑλλάδα. τοῦτο οὖν ἔστιν, ὅπως τις ἂν ἐξαπατήσαι, ὥστ' ἐμβαίνειν, ὁπότ' ἂν νότος πνέῃ; ἀλλὰ γὰρ ὑμᾶς, ὁπότ' ἂν γαλήνη ᾖ, ἐμβιβάσω. οὐκ οὖν ἐγὼ μὲν ἐν ἑνὶ πλοίῳ πλεύσομαι, ὑμεῖς δὲ συλλέξαντες ἐν ἑκατόν; πῶς ἂν οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ἢ βιασαίμην σὺν ἐμοὶ πλεῖν μὴ βουλομένους, ἢ ἐξαπατήσας ἄγοιμι; ποῖ δὲ ὑμᾶς ἐξαπατηθέντας καὶ καταγνωσθέντας ἐμοῦ ἥκειν εἰς Φάσιν· καὶ δὴ καὶ ἀποβαίνομεν εἰς τὴν χώραν. γνώσεσθε δήπου, ὅτι οὐκ ἐν τῇ ἑλλάδι ἐσμέν· καὶ ἐγὼ μὲν ἕσομαι ὁ ἐξηπατηκὼς εἰς ὑμᾶς, ὑμεῖς δὲ οἱ ἐξηπατημένοι ἕξετε μυρίων, ἔχοντες ὅπλα. πῶς ἂν οὖν εἷς ἀνὴρ μᾶλλον δοίη δίκην, ἢ οὕτω πολλοὶ αὐτός τε καὶ ὑμῶν βουλόμενος; ἀλλ' οὗτοί εἰσιν οἱ λόγοι ἀνδρῶν ἠλιθίων, καὶ ἐμοὶ φθονούντων, ὅτι ἐγὼ ὑφ' ὑμῶν τιμῶμαι. καίτοι οὐ δικαίως γ' ἄν μοι φθονοῖεν. τίνα γὰρ αὐτῶν κωλύω ἢ

A Nam quotquot eorum in mare non confugerant, lapidibus erant obruti. Xenophon quum rem omnẽ animaduerteret, visum est ei quamprimum milites ad concionem vocandos esse, neque permittendum, vt sponte sua coirent. Itaque præconi mandat, vt eos ad concionem aduocaret. Milites, vbi præconem audiissent, cupide admodum concurrebant. Atque heic Xenophon nulla aduersus prætores, qui eum cõuenerant, accusatione instituta, in hanc sententiam loquutus est: Audio, milites, «
B quemdam me criminari, quasi vos fraude «
circũuentos ad Phasin ducturus sim. Qua- «
propter me dicentem per Deos immorta- «
les audite, ac si quidem adparebit, me in- «
iurium esse; nequaquam committendum «
erit, vt prius hinc discedam, quam pœnas «
dedero: sin illos, qui me calumniantur, in- «
iurios esse vos ipsi compereritis, sic eos tra- «
ctetis velim, vti merentur. Nostis, vt arbi- «
tror, qua parte sol oriatur, & vbi occidat: «
præterea si quis in Græciam tendat, ei ver- «
sus occidentem solem pergendum esse; sin «
C quis ad barbaros se conferre velit, huic vi- «
ce versa iter ad solis ortũ esse dirigendum. «
An ergo quisquam imponere vobis in eo «
possit, si solem dicat istic oriri, vbi occidit; «
& occidere, vbi oritur? Quin ne id quidem «
ignoramus, aquilonem extra Pontum in «
Græciam ducere, austrum intra Phasin. † † Sequor lectionem marginis. «
Nam flante borea nauigationes in Græci- «
am secundas esse dicitis. Ergone fieri pos- «
sit, vt ab aliquo circumuenti nauim austro «
flante conscendatis? At enim vos scilicet «
in naues imponam, quum tranquillum a «
ventis mare fuerit. Nimirum, ego naui v- «
D na vehar, vos vt minimũ nauibus centum. «
Qui poterit ergo fieri, vt vel inuitos vos e- «
go mecum nauigare cogam, vel ducam «
fraude circumuentos? Verum esto sane, «
decepti, & quibusdã quasi præstigiis a me «
dementati ad Phasin perueniatis, atque et «
iam in terram ipsam descendamus. Nimi- «
rum vos in Græcia non esse animaduerte- «
tis, & ego scilicet is ero, qui vos vnus, ho- «
minum fere ad CCIↃↃ, qui quidem armati «
etiam sint, deceperit. Qui possit vnus ho- «
mo in supplicij periculum certius se coni- «
E cere, quam si hoc pacto tum sibi, tum vo- «
bis consulat? Enimuero sermones hi stul- «
torum hominum sunt, ac inuidentium mi- «
hi, quod honore me prosequamini. At «
non iure mihi inuident. Nam quem ho- «

ἐὰν λέγειν ὅταν ὁ βορέας πνέῃ, ὡς καλοὶ πλοῦν εἰσιν εἰς Φάσιν.

» minum ego impedio, quo minus vel apud
» vos proferat, si quid, ex vsu quod sit, pfer-
» re habeat: vel pro vobis ac seipso pugnet,
» si ita velit: vel sollicite vestra causſa vigilet,
» vt vos securi sitis? Quid item, quũ vos ma-
» gistratus legitis, ego ne cuiquam sum im-
» pedimento? Immo vero cedo alij. per me
» licet imperet, modo se cõmodum vestrum
» procurare declaret. Enimuero satis est mi-
» hi, tãtum hac in parte dixisse. Quod si quis
» vestrum in hoc vel seipsum esse circum-
» uentum putat, vel alium his decipi ait, hoc
» ipsum exponat. Nunc, vbi de his satis actũ,
» ne prius discedite, quam audiueritis, cu-
» iusmodi facinus in exercitu iã cepisse vi-
» deam; quod si porro serpserit, ac euaserit
» eo, quo euasurum videtur: tempus est, vt
» mature nobis cõsulamus, ne pariter & er-
» ga Deos, & homines, & fœderatos, & ho-
» stes, omnium flagitiosissimos & impurissi-
» mos nos declaremus, atque etiam conte-
» mnamur. Quæ verba quum milites audi-
issent, quid illud esset, mirati; hortabantur,
vt rem omnem exponeret. Tum rursus in-
» itio dicẽdi facto Xenophon: Scire vos ar-
» bitror, inquit, barbarorum in mõtibus op-
» pida quædam fuisse, fœdere Cerasuntiis
» coniuncta, de quibus nonnulli descende-
» bant, ac nobis vendebant victimas, aliasq;
» res, quarum ipsis erat copia. Vestrũ etiam
» nonnullos existimo in horum oppidum,
» quod proxime a nobis aberat, profectos e-
» misse quædam, ac deinde in castra reuer-
» tisse. Id vero paruum esse, posteaquam co-
» hortis ductor Clearatus animaduertisset,
» itemq; nullo præsidio munitum, quod no-
» bis illi se amicos esse crederent: noctu ad
» homines spe direptionis accedit, re cum
» nemine nostrum communicata. Et erat i-
» psius ea sententia, vt si cepisset oppidum,
» numquam in castra rediret: sed conscensa
» naui, qua contubernales ipsius forte tum
» litus legebant, inque hanc ipsam rebus iis,
» quas cepisset, impositis; extra Pontum na-
» uigando se proriperet. Ac de his ita inter i-
» psum & contubernales in naui conuene-
» rat, vti nunc animaduerto. Quum igitur
» concitasset, quoscumq; persuadendo ad-
» ducere poterat, ad oppidum eos duxit. In-
» terea dum in itinere pergit, dies ipsum an-
» teuertit, hominumque concursu facto,
» qui de locis munitis & iaculis hos, & icti-
» bus petebant, non Clearatus solum; sed
» cum eo complures ex aliis etiam occumbunt, nonnullis Cerasuntem se recipien-
» tibus. Hæc eo gesta sunt die, quo nos huc itinere pedestri pergere cepimus.

A λέγω, εἴ τις τι δύναται, ἀγαθὸν ὂν ὑμῖν, ἢ
μάχεσθαι, εἴ τις ἐθέλοι, ὑπὲρ ὑμῶν τε καὶ
ἑαυτοῦ, ἢ ἐπιμελείαν περὶ τῆς ὑμετέρας ἀ-
σφαλείας ὑπομελόμενον; τί γὰρ, ἄρχον-
τας αἱρουμένων ὑμῶν † ἐγὼ τίνι ἐμποδὼν εἰ ἐγὼ που
μι; παείημι, ἀρχέτω· μόνον ἀγαθόν τι ποιῶν
φαινέσθω. ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ μὲν ἀρκεῖ περὶ
τούτων τὰ εἰρημένα. εἰ δέ τις ὑμῶν ἢ αὐτὸς αὖ
ἐξαπατηθεῖσαν οἴεται ταῦτα, ἢ ἄλλον ἐξα-
πατῆσαι ταῦτα λέγων, διδασκέτω. ὅτου δὲ
B τούτων ἄλις ἔχετε, μὴ ἀπέλθητε, πρὶν αὖ
ἀκούσητε, οἷ ὁρῶ ἐν τῇ στρατιᾷ ἀρχόμενον
πρᾶγμα, ὃ εἰ ἔπεισι, καὶ ἔσαι οἷ ὑπιδείκνυ-
σιν, ὥρα ἡμῖν βουλεύεσθαι περὶ ἡμῶν αὐ-
τῶν, μὴ κάκιστοί τε καὶ ἄθλιοι ἀνδρες φα-
νῶμεν καὶ πρὸς θεῶν, καὶ πρὸς ἀνθρώ-
πων, καὶ φίλων, καὶ πολεμίων, καὶ καταφρονηθῶμεν. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατιῶ-
ται, ἐθαύμασάν τε τί εἴη, καὶ λέγειν ἐκέλευον.
ἐκ τούτου ἄρχεται πάλιν· Ἐπίσασθέ που,
C ὅτι χωρία ἐστὶν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς βαρβαρικοῖς
φίλια τοῖς Κερασουντίοις, ὅθεν καλοῦντες ἡ-
νέσχοντο καὶ ἱερεῖα ἐπώλουν ἡμῖν, καὶ ἄλλα ὧν εἴ-
χον. δοκοῦσι δέ μοι καὶ ὑμῶν τινες εἰς τὸ ἔσχα-
τον χωρίων τούτων ἐλθόντες, ἀγροικίσαν-
τές τι πάλιν ἐλθεῖν. τοῦτο καταμαθὼν Κλε-
άρετος ὁ λοχαγὸς ὅτι μικρὸν εἴη, καὶ ἀφύ-
λακτον, ἅμα τὸ φίλιον νομίζειν εἶ), ἔρχεται
ὅτι αὐτοῖς νυκτὸς ὡς πορθήσων, σὺν τοῖσδε ἡμῶν
εἰπών. διενενόητο δὲ, εἰ λάβοι τὸ χωρίον, εἰς
D μὲν στράτευμα μηκέτι ἐλθεῖν, ἐμβὰς δ' εἰς
πλοῖον, ἐν ᾧ ἐτύγχανον οἱ σύσκηνοι αὐτοῦ πα-
εσπλέοντες, καὶ σὺν τοῖσδε εἴτι λάβοι, ἀπο-
πλέων οἴχεσθαι ἔξω τοῦ πόντου. ἃ δὴ ταῦτα συν-
ωμολόγησαν αὐτῷ οἱ ἐν τῷ πλοίῳ σύσκη-
νοι, ὡς ἐγὼ νεῶν ἀκήκοα. ταῦτα καλέσας ὃν
ὁπόσους ἔπειθεν, ἦγεν ὅπῃ τὸ χωρίον. πορευό-
μενον δὲ αὐτὸν φθάνει ἡμέρα γιγνομένη, καὶ συ-
στάντες οἱ ἀνθρωποι, ἀπὸ ἰσχυρῶν τόπων βάλ-
λοντες καὶ παίοντες, τόν τε Κλεάρετον ἀπο-
κλείνουσι, σὺν τῶν ἄλλων συχνούς· οἱ δέ τινες καὶ εἰς
κεφαλὰς αὐτῶν ἀποχωροῦσι. ταῦτα δὴ ἐν
τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἡμεῖς δὴ ἐξωρμῶμεν πεζῇ.

τῶν δ'

τῶν δ' ὡς πλεόντων ἔτι τινὲς ἦσαν ἐν Κερα A
σοῦντι, ὅπως ἀνηγμένοι. μὴ τοῦτο, ὡς οἱ Κερα-
σούντιοι λέγουσιν, ἀφικνοῦνται τῶν ἐκ τοῦ χω-
είου ἄνδρες τῶν γεραιτέρων, ὡς δὲ καινὸν
τὸ ἡμέτερον χρήζοντες ἐλθεῖν. ἐπεὶ δ' ἡμᾶς οὐ
κατέλαβον, ὡς τοὺς Κερασουντίους ἔλεγον,
ὅτι θαυμάζοιεν, τί ἡμῖν δόξαν, ἐλθεῖν ὡς
αὐτούς. ἐπεὶ μέντοι [σφᾶς λέγειν *ἔφασαν, ὅτι
οὐκ ἀπὸ κοινοῦ γνώμης τὸ στράτευμα, ἥδεσθαί
τε αὐτοὺς, καὶ μέλλειν πλεῖν δι' ὕδατος, ὡς ὑμῖν λέ-
ξαντα τὰ γνώμενα, καὶ τοὺς νεκροὺς θάπτειν αὐτοὺς B
κελεύειν λαβόντας τοὺς τοῦτο δεομένους. τοῖς δ'
ἀποφυγόντων τινὲς Ἕλληνες ἔτυχον ἔτι ὄντες ἐν
Κερασοῦντι. αἰσθόμενοι δὲ τοὺς βαρβάρους ὅποι
τοῖεν, αὐτοί τε ἐτόλμησαν βαλεῖν τοῖς λίθοις, καὶ τοῖς
ἄλλοις διεκελεύοντο. καὶ οἱ ἄνδρες ἀποθνήσκου-
σι, πάντες ὄντες, οἱ πρέσβεις, καταλυθέντες. ἐπεὶ
δὲ τοῦτο ἐγένετο, ἔρχονται ὡς ἡμᾶς οἱ Κερασού-
ντιοι, καὶ λέγουσι τὸ στράτευμα. καὶ ἡμεῖς οἱ στρατη-
γοὶ ἀκούσαντες, ἠθύμουν τοῖς γεγενημένοις, καὶ
ἐβαλλόμεθα σὺν τοῖς Κερασουντίοις, πῶς ἂν C
καταφείσαντο οἱ τῶν Ἑλλήνων νεκροί. συλλαβόμενοι
δὲ ἔξωθεν τὸ ὅπλον, ἐξαίφνης ἀκούομεν θορύ-
βου πολλοῦ, πάμε πάμε, βάλε βάλε. καὶ τάχα δὴ
ὁρῶμεν πολλοὺς προσθέοντας, λίθους δ' ἔχον-
τας ἐν ταῖς χερσὶ, τοὺς δὲ καὶ αἰωρουμένους. καὶ οἱ
μὲν Κερασούντιοι, ὡς ἂν καὶ ἑωρακότες τὸ παρ'
ἑαυτοῖς στράτευμα, δείσαντες ἀποχωροῦσι πρὸς
τὰ πλοῖα. ἦσαν δὲ νὴ Δία οἱ καὶ ἡμῶν ἔδεισαν. ἔ-
γωγε μὲν ἦλθον πρὸς αὐτούς, καὶ πρώτων ὅ,
τι ἔστι τὸ στράτευμα. τῶν δ' ἦσαν μὲν οἱ σφόδρα D
ἤδεσαν, ὅμως δὲ λίθους εἶχον ἐν ταῖς χερσίν.
ἐπεὶ δὲ καὶ εἰδόσι νὶ ἐνέτυχον, λέγει μοι ὅτι οἱ
ἀγορανόμοι δεινὰ ποιοῦσι τὸ στράτευμα.
καὶ ἐν τούτῳ τις ὁρᾷ τὸν ἀγορανόμον Ζηλαρ-
χον πρὸς τῇ θαλάττῃ ἀναχωροῦντα, καὶ ἀ-
νέκραγεν. οἱ δ', ὡς ἤκουσαν, ὥσπερ συὸς ἀγρίου
ἢ ἐλάφου φανέντος, ἵενται ἐπ' αὐτόν. οἱ δὲ Κερα-
σούντιοι, ὡς εἶδον ὁρμῶντας καθ' ἑαυτούς, νομί-
σαντες ὅτι σφᾶς ἴσασι, φεύγουσι δρόμῳ, καὶ
ἐμπίπτουσιν εἰς τὴν θάλατταν. συνέπεσον E
δὲ καὶ ἡμῶν αὐτῶν τινες, καὶ ἐπύγετο, ὅστις μὴ
ἐτύγχανεν ἔμπειρος ὤν. καὶ τούτους τί δο-
κεῖτε; ἠδίκουν μὲν οὐδέν, ἔδεισαν δὲ, μὴ λύσ-
σα τις ὥσπερ κύων ἡμῖν ἐμπεσὼν ᾖ. εἰ δὲ

Eorum vero, quibus litus legendum erat, "
nonnulli necdum Cerasunte soluerant, sed "
adhuc istic hærebant. Nec multo post, vti "
quidem Cerasuntij narrãt, ab oppido tres "
viri ætate graues veniunt, qui communi- "
tatem hanc nostram cõuenire vellent. Hi "
quum nos istic non offendissent, aiunt ad "
Cerasuntios, mirari se, quamobrem visum "
nobis fuerit ipsos inuadere. Quum Cera- "
suntij respondissent, non communi exer- "
citus consilio facinus admissum esse: gra- "
tum hoc sibi esse dicunt, adeoque nauiga- "
turos huc ad nos, vt quid accidisset, nobis "
exponerẽt, & cadauera recipere ad sepul- "
turam iuberẽt eos, qui vellent. Erant tunc "
adhuc Cerasunte Græci quidam ex eis, qui "
eo fuga se receperant. Hi quum animad- "
uertissent, quo barbari tenderent, non ipsi "
solum ausi sunt lapides in eos cõiicere: sed "
alios etiam, vt idem facerent, hortari. Quo "
factum, vt homines hi, tres numero, & le- "
gati, lapidibus obruti, vitam cum morte "
commutarint. Hoc facinore designato, "
veniunt ad nos Cerasuntij, remq; omnem "
narrãt. Ea cognita, nos duces grauiter mo- "
lesteque ferre, quod accidisset; & quo pa- "
cto Græcorum cadauera sepulturæ man- "
dari possent, cum Cerasuntiis deliberare. "
Quum forte hoc modo extra castra consi- "
deremus, subito tumultum ingentem cla- "
mantium audimus: Cæde, cæde, feri, feri. "
Nec mora, multos adcurrentes videmus, "
qui partim lapides in manibus habebant, "
partim eos tollebant. Heic Cerasuntij, qui "
facinus illud apud se designatũ vidissent, "
territi ad naues se recipiunt. Etiam nõnulli "
profecto nostrum sibi metuebant. Verum "
ego ad eos accessi, & quid rei esset, interro- "
gaui. Ignorabant hoc illorum plerique, ac "
nihilominus lapides manibus tenebant. "
Tamdem quum in quemdam incidissem, "
qui rem intelligeret: narrat is mihi, foren- "
sis annonæ præfectos grauissime exercitũ "
adfligere. Atque heic quidam Zelarchum "
annonæ præfectum ad mare se conferen- "
tem conspiciens, sublata voce exclamat. "
Ea ceteri audita, non aliter atq; si siluestris "
aper, vel ceruus conspectus fuisset, in ho- "
minem pergũt. Cerasuntij, quum eos ver- "
sus se irruere viderent, quod se peti puta- "
rent, in fugam se cursu cõiiciunt. & in ma- "
re desiliunt. Idem ex nostris etiam non- "
nulli factitant, omnesque adeo extingue- "
bantur, qui natare nescirent. Quid autem "
de iis existimatis? nihil profecto aduersus "
nos designauerant, saltim hoc metuebant ne rabie tamquã canes correpti essemus. Hæc "

» si erunt huiusmodi, videte, qui futurus sit A
» exercitus status. Nō omnium vestrum au-
» ctoritate vel bellū illi facere poteritis, cui
» visum fuerit, vel bello finē imponere: sed
» priuato cōsilio quisque copias, quo volet,
» ducet. Quod si legati ad nos, vel pacem pe-
» tituri, vel quid aliud, venerint: eos interfi-
» ciendo, qui volent, impedient; quo minus
» orationes eorum audiamus, qui ad nos cō-
» tendunt. Præterea magistratus a vobis v-
» niuersis lecti nullo erunt loco, sed quisquis
» suo se arbitratu prætorem creabit, & cui
» lubebit dicere, Feri, feri; huic satis erit vi- B
» rium siue ad magistratū, seu ad gregarium
» militem quemlibet e vobis indemnatum
» opprimendum, si non desint, qui ei pareāt,
» quemadmodum modo accidit. Enimuero
» cuiusmodi facinora nobis designarint hi
» suis ipsorum suffragiis lecti prætores, con-
» siderate. Zelarchus annonæ præfectus si
» qua re nos læsit, nullo adfectus a nobis sup-
» plicio nauigio euasit: sin omnino nihil cō-
» misit, nimirum e castris aufugit ideo, quod
» vereretur, ne indemnatus iniuste perime-
» retur. At qui legatos lapidibus obruerunt, C
» hoc effecerunt, vt vobis solis inter Græcos
» ceteros haud tutum sit Cerasuntem, extra-
» quam armata manu, venire. Effecerunt &
» illud, vt cadauera, quæ prius, vt sepelire-
» mus, hortabantur illi, a quibus interfecti
» nostri erant; iam ne quidem cum caduceo
» tutum sit tollere. Nam quis caduceatoris
» fungi velit munere, qui caduceatores ipse
» sustulerit e medio? Nos tamen Cerasunti-
» os rogauimus, vt cæsos sepulturæ mandēt.
» Hæc an ita recte gerantur, vestro decreto
» statuatur; vt quū huiusmodi facinora sint
» exspectanda, quisque sibi præsidium quæ- D
» rat, & operam det, vt munitis & opportu-
» nis locis tabernaculum figat. Sin autē bel-
» luarum hæc, nō hominum facta sunt: quo
» pacto sedari possint, cōsiderate. Nam pro-
» fecto absque eo sit, quonam modo aut sa-
» cra Diis alacri animo faciemus, quum im-
» piis facinoribus nosmet polluamus, aut in
» hostem pugnabimus, si quidē mutuo nos
» perimemus? quænam vrbs amica nos ex-
» cipiet, si tantam inter nos scelerum licen-
» tiam videat? quis animo fidente rerum ve-
» nalium copiam nobis faciet, si maximis in E
» rebus vsque adeo in oculis omnium de-
» linquemus? Iam quod laudem adtinet,
» quam inprimis consequuturos nos existi-
» mamus, quis vos ita sese gerentes collau-
» dauerit? Nos ipsi, sat scio, designantes eius-
» modi facinora, sceleratos adpellaremus.
Heic omnes quum adsurrexissent, suppli-

ταῦτα διαῦτα ἔσαι, θεάσασθε οἷα καταστάσεις
ἡμῖν ἔσαι τ στρατιᾶς. ὑμᾶς μὲν οἱ πρῶτοι οὐκ
ἔστασθε κύριοι οὔτ' ἀνελέσθαι πόλεμον ᾧ ἂν
βούλησθε, ὅτε καταλύσαι· ἰδίᾳ γ' ὁ βουλόμενος
ἄξει στράτευμα ἐφ' ὅ, τι ἂν ἐθέλῃ. καὶν τινες
πρὸς ὑμᾶς ἴωσι πρέσβεις ἢ εἰρήνης δεόμενοι,
ἢ ἄλλ' τινός, καταχαρίσονται τοῦτο οἱ βουλόμε-
νοι, ποιήσουσιν ὑμᾶς τῶν λόγων μὴ ἀκοῦσαι τ
πρὸς ὑμᾶς ἰόντων. ἔπειτα γ' οἷς μὲν ἂν ὑμεῖς
ἀπόλεις ἔλησθε θεῖναι, οὐ σοδεμία χώρα
ἔσον γ' ὅστις δ' ἂν ἑαυτὸν ἕλπηται στρατηγὸν, καὶ
ἐθέλῃ λέγειν Βοᾶτε βοᾶτε, σᾶσαι ἔσαι ἱκανὸς καὶ
δέξεται καταχαρίζεσθαι καὶ ἰδιώτην ὑμῶν, ὃν ἂν ἐ-
θέλῃ, ἄκριτον, ἂν ὦσιν οἱ πεισόμενοι αὐτῷ, ὥσ-
περ καὶ νῦν ἐγένετο. οἷα δ' ἡμῖν † πεποιήκα- ἐμπεποίη-
σιν οἱ αὐθαίρετοι οὗτοι στρατηγοὶ σκέψασθε.
Ζήλαρχος μὲν γὰρ ὁ ἀνθεστηκὼς εἰ μὲν ἀ-
δικεῖ ὑμᾶς, οἴχεται ἀποπλέων, οὐ δοὺς ὑμῖν
δίκην· εἰ δὲ μὴ ἀδικεῖ, φεύγει σὺν τῷ στρα-
τεύματος, δείσας μὴ ἀδίκως ἄκριτος ἀπο-
θάνῃ. οἱ δὲ καταλεύσαντες τοὺς πρέσβεις,
διεπράξαντο ὑμῖν μόνοις μὲν τῶν ἑλλή-
νων εἰς κερασοῦντα μὴ ἀσφαλὲς εἶ), ἐὰν
μὴ σὺν ὅπλοις ἀφικνῆσθαι. τοὺς δὲ νεκροὺς, οἷς
πρόσθεν αὐτοὶ οἱ καταχανόντες ἐκέλευον
θάπτειν, τούτοις διεπράξαντο μηδὲ † σὺν σὺν κη-
κηρυκίῳ ἔπι ἀσφαλὲς εἶ) ἀνελέσθαι. τίς γὰρ ρυκείῳ
ἐθελήσει κήρυξ ἰέναι, κήρυκας ἀποκτείνων; ἀλλ'
ἡμεῖς κερασουντίων θάψαι αὐτοὺς ἐδεήθημεν.
εἰ μὲν οὖν καλῶς ἔχει ταῦτα, δοξάτω ὑμῖν·
ἵνα, ὡς τοιούτων ἐσομένων, καὶ φυλακὴν ἰδίᾳ
ποιήσηται, καὶ τὰ ἐρυμνὰ χωρία πειρᾶ-
ται ἔχων σκεψασθαι. εἰ μέντοι δοκεῖ ὑμῖν ἀμείνων,
ἀλλὰ μὴ δι' ἀφόβων εἶ) τὰ τοιαῦτα ἔργα,
σκεπτεῖτε παῦλάν τιν' αὐτῶν. εἰ δὲ μή, τοὺς
Διὸς, πῶς ἢ θεοῖς θύσομεν ἡδέως, ποιοῦντες
ἔργα ἀσεβῆ, ἢ τοῖς πολεμίοις πῶς μαχούμε-
θα, ὧν ἀλλήλοις καταχαίνομεν; πόλις δὲ φι-
λία τις ἡμᾶς δέξεται, ἥ τις αὖ ὄψεται τοσαύτην
ἀνομίαν ἐν ἡμῖν; ἀγαθὸν δέ τις ἄξει θαῤῥῶν,
ὧν τοῖς τὰ μέγιστα ταῦτα ἐξαμαρτάνοντες
φανούμεθα; οὗ δὲ δὴ πολὺ οἰόμεθα τυγχά-
σεσθαι ἐπαίνου, τίς ἂν ὑμᾶς τοιούτοις ὄντας ἐπαι-
νέσειεν; ἡμεῖς μὲν γὰρ οἶδ' ὅτι ποιητοὶ ἂν
φαίημεν εἶ) τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας. ἐκ
τούτου ἀνιστάμενοι πάντες ἔλεγον, τοὺς μὲν
τούτων

τούτων ἀξίους δοῦναι δίκην, τὸν δὲ λοιπὸν μὴ ἐξεῖναι ἀνομίας ἄρξαι· ἐὰν δέ τις ἄρξῃ, ἄγεσθαι αὐτὸν θανάτῳ, τοὺς δὲ στρατηγοὺς εἰς δίκας πολίτας καλέσαι. εἶναι δὲ δίκας καὶ εἴ τι ἄλλο τις ἠδίκηται ἐξ οὗ Κῦρος ἀπέθανε. δικαστὰς δὲ τοὺς λοχαγοὺς ἐποιήσαντο. παραγενομένου δὲ Ξενοφῶντος, καὶ τῶν μαντέων συμβουλευόντων, ἔδοξε καὶ καθαρσαι τὸ στράτευμα. καὶ ἐγένετο καθαρμός. ἔδοξε δὲ καὶ τοὺς στρατηγοὺς δίκην ὑποσχεῖν τοῦ παρελθόντος χρόνου. καὶ διδόντες, Φιλήσιος μὲν ὤφλε καὶ Ξανθικλῆς τῆς φυλακῆς *τῶν ναυλικῶν χρημάτων ὃ μείωμα εἴκοσι μνᾶς· Σοφαίνετος δὲ, †ὅτι αἱρεθεὶς . . . . . κατημέλει, δέκα μνᾶς. Ξενοφῶντος δὲ κατηγόρησαν τινες, φάσκοντες παίεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ὡς ὑβρίζοντος τὴν κατηγορίαν ἐποιοῦντο. καὶ ὁ Ξενοφῶν δυνάσας ἀνέλθοντα εἰπεῖν τὸν κατήγορον, τοιοῦτον λέξαντα πρῶτον καὶ ἐπλήγη. ὁ δὲ ἀποκρίνεται, ὅπου καὶ τὰ ῥίγη ἀπωλλύμεθα, καὶ χιὼν πλείστη ἦν. ὁ δ' εἶπεν· ἀλλὰ μὴν καὶ χειμῶνός γε ὄντος οἷον λέγεις, σίτου δὲ ἐπιλελοιπότος, οἴνου δὲ μηδ' ὀσφραίνεσθαι †παρόντος, ὑπὸ δὲ πόνων πολλῶν ἀπαγορευόντων, πολεμίων δὲ ἐπομένων, εἰ ἐν τοιούτῳ καιρῷ ὑβρίζον, ὁμολογῶ καὶ τῶν ὄντων ὑβριστότερος εἶναι), οἷς φασὶν ὑπὸ τῆς ὕβρεως †κῶπον οὐκ ἐγγίγνεσθαι. ὅμως δὲ καὶ λέγον, οὐ πίνος ἐπλήγης; πότερον ἦπου τι σὲ, ἢ ἐπεὶ σὺ οὐκ ἐδίδως, ἔπαιον; ἀλλ' ἀπήτουν; ἀλλὰ ὥσπερ παιδικῶν μαχόμενος; ἀλλὰ μεθύων παρώινησα; ἐπεὶ δὲ τούτων οὐδὲν ἔφησεν, ἐπήρετο αὐτὸν, εἰ ὁπλιτεύοι. οὐκ ἔφη. πάλιν, εἰ πελτάζοι. οὐδὲ τοῦτ' ἔφη, ἀλλ' ἡμίονον ἤλαυνον, ταχθεὶς ὑπὸ τῶν συσκίων, ἐλεύθερος ὤν. ἵνα οὖν καὶ ἀναγιγνώσκῃ τε αὐτὸν, καὶ ἤρετο· εἰ σὺ εἶ ὁ τὸν κάμηλον ἀπάγων; ναὶ μὰ δί', ἔφη. σὺ γὰρ ὠνάγκαζες. τὰ δὲ τῶν ἐμῶν συσκίων σκεύη διέρριψας. ἀλλ' ἡ μὲν διαρρίψις; ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τοιαύτη τις ἐγένετο. διέδωκα ἄλλοις ἄγειν, καὶ ἐκέλευσα τοῖς ἐμὲ ἀπάγειν· καὶ ἀπολαβὼν ἅπαντα σῶα, ἀπέδωκά σοι, ἐπεὶ σὺ ἐμοὶ ἀπέδειξας τὸν ἄνδρα.

A ciis multandos auctores aiebant, & in posterum nemini permittendam eiusmodi scelerum licētiam. si quis facinoris auctor existeret, in eum capitis pœnam statuendam. Præterea constituendum a ducibus in omnes iudicium, quo etiam in ea facinora liceret anquirere, quæcumq; a morte Cyri essent admissa. Iudicādi potestas cohortium ductoribus data. Visum est etiam Xenophontis hortatu suadētibus idē vatibus, lustrandū esse exercitum. Itaque facta lustratio. Decretū itē, vt prætores ratione præteriti tēporis iudicio se sisterent. Quod quū fieret, damnati Philesius & Xanthicles, † quod iussi custodire pecuniam de nauigiis coactam, minas viginti suppilassent. Multatus est & Sophænetus minis x, quod suffragiis ad eas custodiēdas lectus, id muneris spreuisset. Nonnulli & Xenophontem accusabant, qui cæsos se ab ipso dicerēt: eamq; accusationem sic instituebant, vt ipsum iniuriarum arcesserent. Ibi quum surrexisset Xenophon, ante omnia dicere primum iussit, quo loco pulsatus esset. Eo loco, respondebat ille, quo in maxima niuis copia frigus nos perdebat. Enimuero, subiecit Xenophon, quum tāta esset hiemis asperitas, quantam fuisse tu fateris, quum cibus nos defecisset, quum tantum vini non adesset, quod vel odoratu posset percipi, quum multi præ magnitudine laborum animis frangerentur, quum hostis a tergo nos vrgeret; si me tali tempore insolenter gessi, vel ipsis asinis esse me petulantiorem fatebor, in quos aiunt præ petulantia lassitudinem nullam cadere. Sed tamen dic mihi, qua de caussa vapulaueris: num quid abs te tuæ rei petebā, quod quia non dabas, te pulsaui? num meum quid reposcebam? num pugnans tecum de amoribus ac deliciis tuis? num in vino tibi per ebrietatem illusi? Quum horum ille nihil diceret, rogat Xenophon, an in grauis armaturæ peditum numero esset. Negat ille. Rursum Xenophon: an ex cetratis es? inquit. Haud quaquam, subiecit ille, sed ingenuus quū essem, mulum agebam, quod muneris mihi contubernales dederant. Heic Xenophon adgnito demum homine. Tune es, ait, qui hominem ægrotum vehebas? Sum is profecto, inquit. nam ad hoc tu me cogebas, vāsis etiā contubernalium meorum dissectis. Ea vero dissectio, subiecit Xenophon, in hunc modum accidit. Distribui hæc impedimenta, vt alij ea veherent, ac mihi deinde vt restituerentur, iussi. Postea quum omnia salua recepissem, tibi rursum ea tradidi, quo tempore mihi tu hominem illum ostendisti.

In scelerātos auctorē Xenophōte animadvertitur.

†Cōsule Notas.

Xenophon suorum ingratitudinem experitur.

Audite vero, ait, quid istuc rei fuerit. Est enim operæpretium. Relinquebatur a tergo quidam, quod pergere præ debilitate non posset. Noram illum ego hactenus, quod vnus ex nostris esset. Hunc vt tu veheres, iussi; ne nobis periret. Hostes enim, quemadmodum equidem arbitror, a tergo subsequebantur. Verum id esse, miles hic aiebat. At enim inquit Xenophon, vbi te præmisissem, & ipse cum extremo agmine deinde accederem, scrobem te fodientem offendi, vt hominem illũ defoderes. Adstans tum ego te collaudabam. Verum posteaquam adstantibus nobis ille crus inflexisset, & omnes, qui aderant, exclamassent, hominem viuere, tu vero quæcumq; liberet diceres, nolle te ipsum vehere: tum scilicet ego te pulsaui, verum dicis. Nam mihi præ te ferre videbaris, quasi scires eũ hominem adhuc viuere. Quid ergo? respõdit alter, an minus mortem obiit, posteaquam ostensus a me tibi fuit? Atqui, subiecit Xenophon, morituri omnes sumus. Num igitur propterea viuos defodi nos oportet? Heic ab vniuersis acclamatum, hominem hunc non satis vapulasse. Deinde iussus item alius est dicere, quamobrẽ plagas tulisset. Quum nemo surgeret, Xenophon ipse loqui cepit: Fateor equidẽ, mi-

Xenophõtis ad ingratos militis oratio.

» phon ipse loqui cepit: Fateor equidẽ, mi-
» lites, multos me propterea, quod ordines
» desererent, verberasse: quibus in eo quidem satisfiebat, quod opera vestra salui essent, quũ vos & ordines seruaretis, & quoties opus esset, dimicaretis: at esse meliorẽ volebant cõdicionem suam vestra in hoc, vt ipsi desertis ordinibus prædandi caussa præcurrerent. Id si factum a nobis omnibus fuisset, vniuersi periissemus. Quiet-
» iam languentem præ mollicie quemdam, qui neque surgere volebat, & hostibus se perdendũ ipsemet exponebat, non solum pulsaui, sed etiam vi coegi, vt pergeret. Ipse ego quum acerrimo illo frigore nonnullos aliquando exspectarem ad iter sese parantes, posteaquã ad aliquod tempus consedissem, difficulter me surgere animaduerti, ac vix crura extendere. Quapropter ex eo tẽpore meo periculo doctus, quemcumque sedentem ac torpentem conspicerem, impellebam. Etenim motus ipse, ac virilis animi excitatio, calorem quemdam & agilitatem suppeditabat: quum ex sedendo & quiescendo viderem sanguinis cõcretionem quamdam contrahi, cũ qua coniunctum esset, vt pedum digiti putrescerent, id quod multis accidisse vos ipsi nostis. Præterea quemdam alium, qui forte quiescendi caussa resistebat, ac tam vos anteriores,

οἷ δ' ὃ τι πραχθὲν ἐλύετο, ἀκούσαιτε, ἔφη. καὶ γὰρ ἄξιον. αὐτὸν κατελείπετο ἀφ' ὧν μηκέτι δύνασθαι πορεύεσθαι. καὶ ἐγὼ τὸν μὲν ἄνδρα τοσοῦτον ἐγίγνωσκον, ὅτι εἷς ἡμῶν εἴη, ἐκέλευσα δέ σε τοῦτον ἄγειν, ὡς μὴ ἀπόλοιτο. καὶ γὰρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, πολέμιοι ἐφείποντο. σωτὴρ τοῦτο ὁ ἄνδρωπος. σὺ γοῦν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ προῆλθες, καταλαμβάνω αὖθις σὺ τοῖς ὀπισθοφύλαξι πρόσθιον, βόθρον ὀρύττοντα, ὡς καταρύξοντα τὸν ἄνδρωπον. καὶ ὑπισχνούμενός σε ἐπῄνουν. ἐπεὶ δ' παρεσκευάσθων ἡμῶν † συνέκαμψε ὁ σκέλως ὁ ἀνὴρ, ἀνέκραγον οἱ παρόντες, ὅτι ζῇ ὁ ἀνήρ. σὺ δ' εἶπες ὁπόσα τ' ἐβούλου, ὡς ἔγωγε αὐτῷ οὐκ ἄξιος· ἐν ταύτῃ ἔπαυσά σε, ἀληθῆ λέγων. ἔδοξας γάρ μοι εἰδότι ἐοικέναι, ὅτι ἔζη. τί οὖν; ἔφη, ἧττόν τι ἀπέθανεν, ἐπεὶ ἐγὼ σοὶ ἀπέδοξα αὐτόν; καὶ γὰρ ἡμῖς, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάντες ἀποθνῄσκομεν. τίνων οὖν ἕνεκα ζῶντας ἡμᾶς δεῖ καταρυγῶσαι; ὃ τὸν μὲν ἀνέκραγον πάντες, ὡς ὀλίγας παίσειεν. ἄλλος δ' ἐκέλευσεν λέγειν, εἴ τι ἕκαστος ἐπλήγη. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνίστατο, αὐτὸς ἔλεγεν· Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ὁμολογῶ πάσας δὴ ἀνδρὰς πολλὰς ἕνεκα ἀταξίας, οἷς σώζεσθαι μὲν ἤρκει δι' ὑμᾶς, ἐν τάξει τε ἰόντων, καὶ μαχομένων ὅπου δέοι· αὐτοὶ δὲ λιπόντες τὰς τάξεις προθέοντες ἁρπάζειν ἤθελον, καὶ ὑμῶν πλεονεκτεῖν. εἰ δὲ τοῦτο πάντες ἐποιοῦμεν, ἅπαντες ἂν ἀπωλόμεθα. ἤδη γοῦν καὶ μαλακιζομένου τινὸς, καὶ οὐκ ἐθέλοντα ἀΐσσεσθαι, ἀλλὰ προσιέμενον ἑαυτὸν τοῖς πολεμίοις, καὶ ἔπαισα, καὶ ἐβιασάμην προβαίνειν. ἐν γὰρ τῷ ἰσχυρῷ χειμῶνι καὶ αὐτὸς πολεμίων τινὰς συσκευαζομένους, καθεζόμενος συχνὸν χρόνον, κατέμαθον ἀναστὰς μόλις, καὶ τὰ σκέλη μόλις ἐκτείνας. ἐν ἐμαυτῷ οὖν τῶν λαῶν ἐκ τούτου, καὶ ἄλλον ὁπότε ἴδοιμι καθήμενον καὶ βλακεύοντα, ἤλαυνον. ὃ γὰρ κινεῖσθαι καὶ ἀναίρίζεσθαι παρέχει θερμασίαν τινὰ καὶ ὑγρότητα, ὃ δὲ καθῆσθαι καὶ ἡσυχίαν ἔχειν ἐώρων ἐπουρητὴν ὄν τῷ τε ἀποπηγνύσθαι τὸ αἷμα, καὶ τῷ ἀποσήπεσθαι τὰς τῶν ποδῶν δακτύλους. ἄδηλον πολλοῖς καὶ ὑμῖς ἴσως παθοῦσιν. ἄλλον δέ γε ἴσως † ἐπιπολύμενον λαβὰ ῥαγῶν ἰῶν, καὶ κωλύοντα καὶ ὑμᾶς τὰς πρόσθεν, καὶ ἡμᾶς

συνεκαμψε

ἐπιπολυμένου πω δηλ.

καὶ ἡμᾶς τὰς ὄπισθεν τοξεύεσθαι, ἔπαισα πύξ, ὅπως μὴ λόγχῃ ἐκὼν τὼν πολεμίων παίοιτο. καὶ γὰρ δῶν νεῶ ἔξεστιν ἀνδρὶ σωφρονοῦντι, εἴ τι ἐκὼν ἐμοῦ ἔπαθον τοιοῦτον ἢ δίκαιον, δίκην λαβεῖν. εἰ δ' ὅτι τοῖς πολεμίοις ἐχθροὶ ἦσαν, τί μέγα ἂν οὕτως ἔπαθον, † ὅτου δίκην ἠξίουν λαμβάνειν; ἁπλοῦς μοι, ἔφη, ὁ λόγος. ἐγὼ γὰρ εἰ μὲν ἐπ' ἀγαθῷ ἐκόλασα τινά, ἀξιῶ ἐκὼν ἐπέχειν δίκην, οἵαν καὶ παῖδες ὑμῖν καὶ διδάσκαλοι παισί. καὶ γὰρ ἰατροὶ τέμνουσι καὶ καίουσιν ἐπ' ἀγαθῷ. εἰ δὲ ὕβρει νομίζετέ με ταῦτα πεφάνθαι, ἐνθυμήθητε, ὅτι νεῶ ἐγὼ θαρρῶν τοῖς θεοῖς μᾶλλον ἢ τότε, καὶ θρασύτερός εἰμι νεῶν ἢ τότε, καὶ οἶνον πλείω πίνω· ἀλλ' ὅμως τἀδεῖα παίω. ἐν δυσὶ γὰρ ὁρῶ † ὑμᾶς. ὅταν δὲ χειμὼν ᾖ, καὶ θάλαττα μεγάλη ὅτι φέρηται, οὐχ ὁρᾶτε ὅτι καὶ νεμαλέος μόνου ἕνεκα γαλεπαίνω μὴ πεφοβῆς τοῖς ἐν πρῴρᾳ, γαλεπαίνω δὲ κυβερνήτης τοῖς ἐν πρύμνῃ; ἐκεῖνα γὰρ ἐν τῷ τοιούτῳ καὶ μικρὰ ἁμάρτηθέντα πάντα συνεπιτείνει. ὅτι δ' δικαίως ἔπαθον ἀνδρὶς, ἐν ὑμεῖς κατεδικάσατε τότε. ἔχοντες γὰρ οὐ ψῆφους, ἀλλ' ὅπλα παρεσκεύασθε, καὶ δεῖν ὑμῖν ὑπεκθορεῖν ἀνδρῖς, εἰ ἐβούλεσθε. ἀλλὰ μὰ δία οὔτε τούτοις ἐπεκθορεῖτε, οὔτε σεῦ ἐμοὶ τὸν ἀπαγόμενον ἐπαμύνετε. τοιγαροῦν ἐξουσίαν ἐποιήσατε τοῖς κακοῖς αὐτῶν, ὑβρίζειν ἐόντες ἀνδρές. οἶμαι γὰρ, εἰ ἠθέλετε σκοπεῖν, τὸς ἀνδρὶς ὑρῆσθαι τότε κακίστους, καὶ νεῶ ὑβριστάτους. Βοίσκος μὲν οὖν ὁ πύκτης ὁ θετταλὸς τότε μὲν διεμάλετο, ὡς κάμνων, ἀσπίδα μὴ φέρειν. νεῶ δὲ, ὡς ἐγὼ ἀκούω, κατυωειτῶν † πολλοὺς ἀποδέδυκεν. ἂν οὖν σωφρονῆτε, τοῦτο τοὐναντία ποιήσετε, ἢ τὸς κνῶας ποιοῦσι. τὸς μὲν γὰρ κύνας τὸς γαλεπὸς ταῖς μὲν ἡμέραις δεσμοῦουσι, ταῖς δ' νύκτας ἀφιᾶσι· τοῦτον δ', ἂν σωφρονῆτε, τὸν νύκτα μὲν δήσετε, λύσετε δ' ἡμέραν ἀφήσετε. ἀλλὰ γὰρ, ἔφη, θαυμάζω, ὅτι εἰ μέν τινι ὑμῶν ἀπηχθόμην, μέμνησθε, καὶ οὐ σιωπᾶτε· εἰ δέ τῳ ἢ χειμῶνα ἐπεκθύρησα, ἢ πολέμιον ἀπήρυξα, ἢ ἀσθενοῦντι, ἢ ἀπορουντι † συνεξεῦρον πόρησάτι, τούτων δ' οὐδεὶς μέμνηται.

quam nos extremo in agmine, quo minus progrederemur, impediebat, pugno verberaui, ne ab hostibus hasta cofoderetur. Licet iam his seruatis pœnas a me reposcere, si læsi a me sunt iniuste. At vero si hostiu in potestatem veniissent, ecquid vmquam adeo graue pati potuissent, cuius nomine pœnas a quoquam exigere licuisset? Simplici ego, milites, oratione vtor. Si quem castigaui sui ipsius cõmodi caussa, pœnam illam subire nõ recuso, quam liberi parentibus, discipuli magistris irrogare velint. Nam & Medici nonnumquam sectione, & vstione vtuntur, boni alicuius caussa. Quod si me adductum petulantia fecisse hæc existimatis, cogitate quæso cum animis vestris, nõ solum iam mihi Deum beneficio fiduciam esse maiorem: sed etiam longe, quam id temporis fuerim, audentiorem me modo esse, ac multo plus vini bibere. Neque tamen idcirco quemquam pulso, quoniam vti iam nos tranquillitate quadam video. At vero quũ magna tempestate procellis mare concitatur, an non solius nutus caussa proræ magistrum iis irasci videtis, qui sunt in prora, itidemque gubernatorem suis in puppi? Nam vel minima peccata id temporis omnia simul adterere possunt. Quinetiam vos ipsi vestro tũc iudicio declarastis, iure illos a me verberatos. Non enim cum suffragiorum calculis, sed cum armis adstabatis; omninoq; vobis opem ferre læsis licuisset, si voluissetis. At enim neque opem his profecto ferebatis, neque me in pulsandis desertoribus ordinum adiuuabatis. Quo factum est, vt ignauorum licentiam auxeritis, dum petulantiam eorum non coerceretis. Nam si rem considerare liberet, mea sententia reperiretis eosdem tunc ignauissimos fuisse, qui modo petulantissimi sunt. Contendebat id temporis Boiscus ille Thessalus pugil, propterea quod ægrotaret, scutum sibi ferendum non esse. Nunc, vt equidem accepi, Cotyorensium non paucos spoliauit. Quamobrem si sapitis, aliter cum hoc agetis, atque canes tractari solent. Etenim canes illi sæuiores interdiu vinculis cõstringuntur, noctu dimittuntur. Hunc vos, si sapitis, noctu cõstringetis, interdiu solutum esse patiemini. Enimuero miror, inquit, meminisse vos, ac minime tacere, si quid aliquando feci, quo in odium vestrum incurrerim: at si cui contra vim frigoris opem tuli, vel hostem ab eo reieci, vel ægrotanti, aut inopia laboranti aliquid suppeditaui; horum neminem amplius recordari.

» Non etiam, si quem pręclare aliquid agen-
» tem collaudaui, non si virum fortem pro
» meis facultatibus ornaui, meministis. At-
» qui & honestum est, & æquum, & pium, &
» longe iucundius benefactorum, quam in-
» iuriarum meminisse. Posteaquam hæc dicta essent, surgebant omnes, & vniuersa memoria repetebant: atq; hic exitus erat, vt omnia belle se haberent.

A οὐδ' εἴ τινα καλῶς [τι* ποιοῦντα ἐπῄνεσα, οὐδ' εἴ τιν' ἄνδρα ἀγαθὸν ὄντα ἐτίμησα ὡς ἐδυνάμην, οὐδὲ τούτων μέμνησθε. ἀλλὰ μὴν καλόν γε, καὶ δίκαιον, καὶ ὅσιον, καὶ ἥδιον τῶν ἀγαθῶν μᾶλλον, ἢ τῶν κακῶν μεμνῆσθαι. ἐκ τούτου μὲν δὴ ἀνίσταντο καὶ ἀνεμίμνησκον, καὶ † περιεγένοντο, ὥστε καλῶς ἔχειν. περιεγένετο,

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI EXPEDITIONE, LIBER SEXTVS.

EX eo tempore, dũ istic hæreretur, quidam ex foro, quidam e præda, quam agebant ex agro Paphlagonum, victum sibi comparabant. Nec minore solertia Paphlagones vicissim nostros furtim adgrediebantur hinc inde palatos, & noctu eos, qui longius ab agmine castra habebant, infestare conabãtur. Quibus ex caussis fiebat, vt hostili nonnihil erga se inuicem animo essent. Præerat id temporis Paphlagonibus cum imperio Corylas. Is legatos cum equis & vestimentis elegantibus ad Græcos mittit, qui dicerent: paratum esse Corylã nulla Græcos iniuria prouocare, modo vicissim ipse non læderetur. Respondent duces, se de his apud exercitum deliberaturos: & interea legatos pro iure hospitij excipiunt, arcessitis etiam aliis, quos inuitari æquissimum erat. Ita facta re sacra de bubus abactis, & mactatis aliis victimis, epulum satis largum præbuere, quum in † grabatis inter cœnandum discumberent, ac poculis e cornu factis, quæ illa in regione inuenerant, vterentur. Posteaquam libatum esset, ac decantatus pæan, primi Thraces surgebant, & armati ad tibiam saltabant, inque saltando alte & agiliter se mouebant, quum gladiis etiam vterentur.

† Sequor lectionem marginis, ex Athenæo // Alterum stramenta significat. Thracum saltationes.

// lib. XI. p. 234, 45.
// Athen. 1. p. 8, 19.

ΕΚ τούτου δὲ ἐν τῇ διατριβῇ οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἔζων, οἱ δὲ ληιζόμενοι ἐκ τῆς παφλαγονίας. ἐκλέπτευον δὲ καὶ οἱ παφλαγόνες εὖ μάλα τοὺς ἀποσκεδαννυμένους, καὶ τῆς νυκτὸς δὲ B τοὺς πρόσω σκηνοῦντας ἐπειρῶντο κακουργεῖν. καὶ † πολεμικώτερον πρὸς ἀλλήλους εἶχον ἐκ τούτων. ὁ δὲ Κορύλας, ὃς ἐτύγχανε τότε παφλαγονίας ἄρχων, πέμπει παρὰ τοὺς ἕλληνας πρέσβεις, ἔχοντας ἵππους καὶ στολὰς καλὰς, λέγοντας ὅτι Κορύλας ἕτοιμος εἴη τοὺς ἕλληνας μήτ' ἀδικεῖν, μήτ' αὐτὸς ἀδικεῖσθαι. οἱ δὲ στρατηγοὶ ἀπεκρίναντο, ὅτι περὶ μὲν τούτων ἐν τῇ στρατιᾷ βουλεύσοιντο, ἐπὶ ξενίᾳ δὲ ἐδέχοντο αὐτούς. παρεκάλεσαν δὲ καὶ C τῶν ἄλλων ἀνδρῶν, οὓς ἐδόκει δικαιότατον εἶναι. θύσαντες δὲ τῶν αἰχμαλώτων † βοῶν καὶ ἄλλα ἱερεῖα, εὐωχίαν μὲν ἀρκοῦσαν παρεῖχον, κατακείμενοι δὲ ἐν † στιβάσιν ἐδείπνουν, καὶ ἔπινον ἐκκερατίνων ποτηρίων, οἷς ἐνετύγχανον ἐν τῇ χώρᾳ. ἐπεὶ δὲ αἱ σπονδαί τ' ἐγένοντο, καὶ ἐπαιώνισαν, ἀνέστησαν πρῶτον θρᾷκες, καὶ πρὸς αὐλὸν ὠρχήσαντο κούφως, καὶ ταῖς μαχαίραις ἐχρῶντο. τέλος

πολεμικώτατα
βοῦς
σκίμποσιν
ἐ ἤλλοντο

λος δὲ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον παίῃ, ὡς πᾶσι δοκεῖν πεπληγέναι τὸν δύστηνον· ὁ δ' ἔπαισε τεχνικῶς πως. καὶ δυεκάλεσαν οἱ Παφλαγόνες. καὶ ὁ μὲν, σκυλεύσας τὰ ὅπλα τοῦ ἑτέρου, ἀζηλῆ ἄγων σιταλκαν· ἄλλοι δὲ καὶ τῶν Θρᾳκῶν τὸν ἕτερον ἐξέφερον ὡς τεθνεῶτα. τῷ δὲ οὐδὲν πεπονθότι κακὸν ἀνέστησαν, οἱ ἀρχοῦντο τὴν καταιάλαν καλουμένην ἐν τοῖς ὅπλοις. ὁ δὲ τρόπος τῆς ὀρχήσεως τοιόσδε. ὁ μὲν, τὰ Θαλήλυος τὰ ὅπλα, ἀνείρας καὶ ζεύξας τὰ βοῦν ἐλατῆ, πυκνὰ μεταστρεφόμενος ὡς φοβούμενος. ληΐδης δὲ παρέρχεται. ὁ δὲ, ἐπιδραμὼν παρίστηται, ἀποδύτην ἁρπάσας τὰ ὅπλα, καὶ μάχεται πρὸς τὸν ζεύγνυντα (καὶ ἔστι ταῦτ' ἐποίουν ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν αὐλὸν) καὶ τέλος ὁ ληΐδης δήσας τὸν ἄνδρα, καὶ τὸν ζεῦγος ἀπάγει. ἐνίοτε δὲ καὶ ὁ ζευγηλάτης τὸν ληΐδην. εἶτα πρὸς τοὺς βοῦς ζεύξας, ὀπίσω τὼ χεῖρε δεδεμένον ἐλαύνει. μετὰ τοῦτο μυσὸς εἰσῆλθεν, ἐν ἑκατέρᾳ τῇ χειρὶ ἔχων πέλτην, καὶ ποτὲ μὲν ὡς δύο ἀντιπαλαμῶν μιμούμενος ὠρχεῖτο, ποτὲ δὲ ὡς πρὸς ἕνα ἐχόμενος τῶν πελτῶν, ποτὲ δὲ ἐδίδου καὶ ἀνεκυλίετο, ἔχων τὰς πέλτας· ὥστε ὁμοῦ ἔχων καλῶς φαίνεσθαι. τέλος δὲ ὁ Περσικὸν ὠρχεῖτο, κροτῶν τὰς πέλτας, καὶ ὤκλαζε, καὶ αὐίσατο. καὶ ταῦτα πάντα ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν αὐλὸν ἐποίει. ὅτε δὲ τοῦτο ἐμπίνοντες οἱ μαντινῆς, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἀρκάδων αἰασάντες, ἐξοπλισάμενοι ὡς ἐδύναντο κάλλιστα, ἤεσάν τε ἐν ῥυθμῷ, πρὸς τὸν ἐνόπλιον ῥυθμὸν αὐλούμενοι, καὶ ἐπαιώνισαν, καὶ ὠρχήσαντο ὡς τὰς πρὸς τοὺς θεοὺς παρῳδούς. ὁρῶντες δὲ οἱ Παφλαγόνες ἅπερ ἐποιοῦντο, πάσας τὰς ὀρχήσεις ἐν ὅπλοις εἶδον. ὅτε τοῦτο ὁρῶν ὁ μυσὸς ἐκπεπληγμένους αὐτοὺς, πείσας τῶν Ἀρκάδων τινὰ πεπαλμένον ὀρχηστρίδα εἰσάγει, σκευάσας ὡς ἐδύνατο κάλλιστα, καὶ ἀσπίδα δοὺς κούφην αὐτῇ. ἡ δὲ ὠρχήσατο πυρρίχιον ἐλαφρῶς. ἐν τούτῳ κρότος ἦν πολύς. καὶ οἱ Παφλαγόνες πρῶτον, εἰ καὶ γυναῖκες σὺν ἐμάχοντο αὐτοῖς. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι αὐτοὶ καὶ αἱ βασιλέα ἐκ τῆς στρατοπέδου. τῇ μὲν δὴ νυκτὶ ταύτῃ τοῦτο τέλος ἐλάμβανε. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ πρωΐ ἦλθον αὐτοῖς εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἔδοξε τοῖς στρατιώταις,

σιταλκαν: ita Athen.

καὶ πρὸς τὸν ἐνόπλιον ῥυθμὸν αὐλούμενοι: καὶ πρὸς τὸν ἐνόπλιον ῥυθμὸν αὐλούμενοι

κρότος

ἐμπίνοντες

παρῳδούς

ἐκπεπληγμένους

A Ad extremum, vnus alterum feriebat; vt nemini non cæsus vnus eorum videretur. At alter certo quodam artificio ferierat. Tollebant ad ea Paphlagones clamorem. Hinc quum victor alterũ armis spoliasset, cantans† Sitalcã exibat: alij vero Thraces victum veluti mortuum efferebant. At illi nihil mali acciderat. Deinde cum Ænianensibus Magnetes surgebant, qui saltationem eam, quam sementariam vocant, armati exhibebant. Hæc saltatio in hunc modum instituebatur. Quidam positis armis, ac boues iunctos agens, sementem facit; seque frequenter admodum cõuertit, quasi sibi metuat. Deinde accedit ad eum prædo, quo præuiso, arma corripit, prædoni occurrit, ante iugum dimicat. Geruntur & hæc ad tibiæ numeros. Tamdem prędo, postquam ligauit hominem, vna cum ipso iugum abigit. Nõnumquam iugarius prædonem superat, eumque bubus iungit, ac manibus post tergum reuinctis agit. Postea Mysus ingressus, vtraque manu peltam gestabat; ac modo quidem ita saltabat, vt exprimere gestu videretur, quasi cũ duobus aduersariis pugnaret; modo cetris sic vtebatur, quasi cum vno congrederetur; modo se circumagebat, & in caput etiam præcipitem se prouoluebat, quum nihilominus cetras retineret; vt illud adeo spectatu periucundum videretur. † Quidam & Persico ritu saltabat, & cetris complosis in genua procumbens, vicissim surgebat. Atq; hæc omnia faciebat ad tibiæ modos. Mantinẽses quum† successissent, ac de ceteris Arcadibus etiã nonnulli surrexissent, armis quamelegantissime instructi ad numerum incedebant, præcinente tibia modum armatæ saltationi conuenientem, simulque pæane inchoato perinde saltabãt, † atque Deorum in supplicationibus fieri cõsueuit. Quæ omnia quum Paphlagones adspicerent, mirificum quiddam esse ducebãt, saltationes hasce vniuersas in armis susciPi. Quare quum adtonitos esse Mysus ille videret, Arcade quodam persuaso, qui saltatriculam habebat, eam quampulcherrime poterat ornatam introducit, dato ei scuto leuiore. Saltabat illa Pyrricham agiliter. Tum vero plausus ingens excitatus, interrogãtibus Paphlagonibus, an & mulieres vna cum ipsis aleã prælij subiissent: Responsum his, regem ab iis ipsis eiectum e castris fuisse. Hic ea nocte rerum exitus fuit. Postridie Paphlagones ad exercitum adducunt, factumq; decretum a militibus,

† Videtur fuisse cantionis genus, cui nomen fuerit a Sitalca Thracum rege, de quo Thucyd. in 11.

Saltatio sementaria.

Mysorum saltatio.

// Sic Sol. Eurip. Alcest. v. 498. Πύλτα ἀσπὶς ἐξίν, ἥτιν μὴ ἔχω ἔγκα. gemina vis Suidas, et Hesychius

† Lectio marginis.

† Lectio marginis.

† Atque peri solet, quũ sacrẽ processus habentur.

vltro citroq; ab iniuriis abstinendum esse. A Qua re confecta, legati discedunt. Græci, quia satis magna nauium adesse copia videretur, consensis iis, diē ac noctem vento secundo nauigāt, quum Paphlagoniam ad sinistram haberent. Postridie Sinopen perueniunt, & in portum se receperunt ad Harmenen Sinopæ. Sinopenses Paphlagonum finibus continentur, coloni Milesiorum. Mittunt hi Græcis hospitalia munera, nimirum IIICIↃ farinæ medimnos, vini CIↃ IↃ †amphoras. Hoc loco Cherisophus etiam cum triremibus aderat. Ac milites quidem bona in spe erant, futurum, vt quum veniret, aliquid eis adferret. At ille nihil adferebat, sed renūtiabat dumtaxat, ab Anaxibio nauarcho, & ceteris, magnopere Græcos laudari; eumdemque Anaxibium esse policitum, quamprimum egressi Pontum essent, habituros stipendium. Apud Harmenen dies v sunt commorati. Et quia propius sibi iam a Græcia viderentur abesse, magis etiam, quam prius, subiit animos cogitatio; committendum non esse, vt domum inopes redirent. Existimabant ergo, si ducem vnum crearēt, rectius ei die ac noctu pariturum exercitū, quam si multi cum imperio præessent. Quod si quid esse clam oporteret, eadem ratione facilius occultatum iri; ac si quid anteuertendum esset, minus occasiones negligi. Nec enim hoc pacto requiri colloquia mutua, sed quod vnus decreuisset, perfici. Superiore vero tempore duces omnia ex suffragiorum numero gessisse. Quum in his cogitationibus versarētur, ad Xenophontem se conuertebant, quem præfecti cohortibus adeuntes, narrant hanc exercitus sentētiam esse: simul eorum vnusquisque declarata sui erga ipsum animi beneuolētia, vt imperium acciperet, suadebat. Non nolebat hæc Xenophon, quum ipse secum existimaret, apud amicos id sibi honorem ampliorem cōciliaturum, & nomen suum in patria clarius ex eo futurum. Etiam posse fieri, vt emolumenti aliquid ipse exercitui adferret. Huiusmodi cogitationes excitabant eum, vt ducis munus expeteret, qui vnus potestatem summam obtineret. Ecōtrario, hærebat in dubio, quum secum B perpenderet, futuros euentus nemini non obscuros esse; ideoq; rem periculo non carere, ne videlicet partā hactenus gloriam omnem amitteret. Quū hoc pacto, quidnam eligendum esset, dubitaret: visus est sibi rectissime facturus, si Deos cōsuleret.

†Hoc enim est κεράμιον, secundum Dioscor. nimirū XLVIII sextariorū mensura.

Consilium exercitus de vno quodam imperatore creando.

μήτε ἀδικεῖν παφλαγόνας, μήτε ἀδικεῖσθαι. μὴ τῦτο οἱ μὲν πρέσβεις ᾤχοντο· οἱ δὲ Ἕλληνες, ὅπῃ πλοῖα ἱκανὰ ἐδόκει παρεῖναι, ἀναβαίντες ἔπλεον ἡμέραν καὶ νύκτα πνεύματι καλῷ, ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὴν παφλαγονίαν. τῇ δ' ἄλλῃ ἀφικνοῦνται εἰς σινώπην, καὶ ὥρμισαντο εἰς ἁρμένην τῆς σινώπης. σινωπεῖς δὲ οἰκοῦσι μὲν ἐν τῇ παφλαγονικῇ, μιλησίων δ' ἄποικοί εἰσιν. οὗτοι ξένια πέμπουσι τοῖς Ἕλλησιν, ἀλφίτων μὲν μεδίμνους C πεντακοσίους, οἴνου δὲ κεράμια χίλια καὶ πεντακόσια. ἐν Χρυσοῦς ἀνὴρ ἦλθε † τελέσ- τελέσῃ
ρης ἔχων. ἐν οἱ μὲν πραλιῶται προσεδόκων ἀργύριόν τι σφίσιν ἥξειν· ὁ δ' ἦγε μὲν οὐδέν, ἀπήγγελλετο δέ, ὅτι ἐπαινοίη αὐτοὺς ἐν Ἀναξίβιος ὁ ναύαρχος, ἐν οἱ ἄλλοι, ἐν ὅτι ἐπῃνεῖτο Ἀναξίβιος, εἰ ἀφίκοιντο ἔξω τοῦ πόντου, μισθοφορὰν αὐτοῖς ἔσεσθαι. ἐν ἐν ταύτῃ τῇ ἁρμένῃ ἔμειναν οἱ πρατιῶται ἡμέρας πέντε. ὡς δ' τῆς ἑλλάδος ἐδόκουν ἐγγὺς γίγνεσθαι, ἤδη μᾶλλον D ἠπόρουν εἰ πρόσθεν εἰσὶν αὐτοῖς, ὅπως ἀν καὶ ἔχοντές τι οἴκαδε ἀφίκοιντο. ἠνήσαντο οὖν, εἰ ἕνα ἕλοιντο ἄρχοντα, μᾶλλον ἄν, ἢ πολυαρχίας οὔσης, δοῦναι τὸν ἕνα χρῆσθαι τῷ πρατύματι καὶ νυκτὸς ἐν ἡμέρας· καὶ εἴ τι δέοι λαθραίως, μᾶλλον ἂν ἐν κρύπτεσθαι ἐν εἴ τι αὖ δέοι φανῆναι, ῥᾴδιον ἂν ὑπεκίζειν. οὐ γὰρ ἂν λόγων δεῖν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ δόξαν τῷ εἰς φανῆναι δοῦναι. τὸν δὲ πρόσθεν χρόνον ἐκ τῆς νικώσης ἔπρασσον πολλοὶ οἱ πρατῆροι. ὡς δὲ E ταῦτα διενοοῦντο, ἐδέοντο ὅτι τὸν Ξενοφῶντα, καὶ οἱ λοχαγοὶ ἔλεγον προσιόντες αὐτῷ, ὅτι ἡ πρᾶξις οὕτω γινώσκει, καὶ βούλοιτ' ἂν ἕκαστος ὅτις ἔπειθεν αὐτὸν ὑποψηφίαν τῷ ἀρχεῖν. ὁ δὲ Ξενοφῶν τῇ μὲν ἐβούλετο ταῦτα, νομίζων καὶ τῷ ὁμίλῳ μείζω οὕτως ἑαυτῷ γίνεσθαι [ἐν *πρὸς τοὺς φίλους, ἐν εἰς τὴν πόλιν δοκοῦμα †μεῖζον ἀφίξεσθαι αὐ- μείζονος
τῷ. τυχὸν δ' ἐν ἀγαθοῦ τινος ἂν αἴτιος τῇ πρᾶξις ἡγεῖσθαι. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα ἐνεμεμήματο. ἐπῆρεν αὐτὸν, ὅτι ἐμεῖν αὐτὸν ἐκέλευε πρὸς ἡγεῖσθαι ἄρχοντα. ὁπότε δ' αὖ ἐνεμοῦτο, ὅτι ἄδηλον μὲν παντὶ ἀνθρώπῳ, ὅπῃ ὃ μέλλον ἔσται, δῆλα δ' ἔτο ἐν κίνδυνος εἴη, μὴ ἐν τὴν προσφρασμένην δόξαν ἀποβαίη, ἢ πορεῖτο. ἀπορεμένῳ δ' αὐτῷ δῆλα κρῖναι, ἔδοξε κράτιστον εἶ) τοῖς θεοῖς αἰτήσασθαι. ἐν τοιγαρ-

καὶ τῶν θυσιῶν μόνος δύο ἱερᾶς, ἐθύετο τῷ Διὶ τῷ βασιλεῖ, ὅσπερ αὐτῷ μαντευτὸς ἐν Δελφοῖς· καὶ ὃ ὄναρ δὴ ἀπὸ τούτου τοῦ θεοῦ ἐνόμιζεν ἐωρακέναι, ὃ εἶδεν, ὅτε ἤρχετο ὅπως ὃ στρατιὰς καθίσαιτο. καὶ ὅτε ἐξ Ἐφέσου ὥρμᾶτο Κύρῳ συσκευάσασθαι μόνος, αἰετὸν ἀνεμιμνήσκετο ἑαυτῷ δεξιὸν φερόμενον, καὶ θήλυον μόνοι, † ὥσπερ ὁ μάντις ἔπεμπεν αὐτῷ ἔλεγε, ὅτι μέγας μὲν οἰωνὸς εἴη καὶ οὐκ ἰδιωτικὸς, καὶ † εὔδοξος, ὅτι πόνος μόνοι. τὰ γὰρ ὄρνεα μάλιστα ὅταν πίπτωσι τῷ αἰετῷ καθημένῳ. † οὐδὲν μόνοι χρηματιστικὸν εἰς τὸν οἰωνόν. † τὰ γὰρ αἰετοῦ προσπετόμενον μᾶλλον λαμβάνειν τὰ ὁπωσδήποτε. οὕτω δὲ θυομένῳ αὐτῷ † σαφῶς ὁ θεὸς σημαίνει μήτε προσδεῖσθαι ἀρχῆς, μήτ' εἰ αἱροῖντο, ἀποδέχεσθαι. τοῦτο μὲν δὴ οὕτως ἐγένετο. ἡ δὲ στρατιὰ συνῆλθε, καὶ πάντες ἔλεγον εἶναι αἱρεῖσθαι. καὶ ἐπεὶ τοῦτο ἔδοξε, προσεβάλοντο αὐτόν. ὅπῃ δὲ ἐδόκει δῆλον εἶναι, ὅτι αἱρήσοιτο αὐτόν, εἴ τις ὅτι ψηφίζοι, ἀνέστη, καὶ ἔλεξε τάδε· Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ἥδομαι μὲν ὑπὸ τοῦ ὑμῶν πιμώμενος, εἰ δὲ ἀνδρεῖος εἰμὶ, καὶ χαίειν ἔχω, καὶ εὐχομαι δοῦναί μοι τοὺς θεοὺς αἴτιον τινὸς ὑμῶν ἀγαθοῦ γενέσθαι. ὃ μὲν τοι ἐμὲ προσκρίθῆναι ὑφ' ὑμῶν ἄρχοντα, λακεδαιμονίου ἀνδρὸς παρόντος, οὔθ' ὑμῖν, οὔτ' ἐμοὶ δοκεῖ συμφέρον εἶναι· ἀλλ' ἧττον ἂν ταῦτά μου τυγχάνειν, εἴπερ δέοιτε παρ' αὐτῶν. ἐμοὶ δ' ἂν οὐ πάνυ τι νομίζω τοῦτο ἀσφαλὲς εἶναι. ὁρῶ γὰρ, ὅτι καὶ τῇ πατρίδι μου οὐ πρόσθεν ἐπαύσαντο πολεμοῦντες, πρὶν ἐποίησαν πᾶσαν τὴν πόλιν ὁμολογεῖν, λακεδαιμονίους καὶ αὐτῶν ἡγεμόνας εἶναι. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ὁμολόγησαν, λύθης ἐπαύσαντο πολεμοῦντες, καὶ οὐκέτι πρόσθεν ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν. εἰ δοῦν ταῦτα ἐγὼ ὁρῶν δοκοίην, ὅπου δυναίμην, ἐνταῦθ' ἄκυρον ποιῆν τὸ ἐκείνων ἀξίωμα, ἐκεῖνο ἐννοῶν, μὴ λίαν αὐτοὶ ταχὺ σωφρονισθείημεν. ὃ δ' ὑμᾶς ἐννοεῖν, ὅτι ἧττον αὐτοῖς στάσις εἴη ἑνὸς ἄρχοντος, ἢ πολλῶν, λέγω, ὅτι μᾶλλον μὲν ἐλόμενοι οὐχ εὑρήσετέ με στασιάζοντα. νομίζω γὰρ, ὅτι ὅστις ἐν πολέμῳ ὢν στασιάζει πρὸς ἄρχοντα, πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν στασιάζει. ἐμοὶ δὲ ἐν μὲν τῷ πολέμῳ οὐδὲν μέλει τοιοῦτον· ἐν δὲ τῇ εἰρήνῃ ἐπιμελὲς τοῦτο ἡγοῦμαι εἶναι, ὅπως μὴ ἐν τῇ πόλει στασιάσουσιν. ἐν γὰρ τῇ εἰρήνῃ καὶ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ ἐπιθυμοῦσι τοῦ πλείονος ἔχειν· ἐν δὲ τῷ πολέμῳ οἱ μὲν ἀγαθοὶ τοῦ ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἰέναι, οἱ δὲ κακοὶ τοῦ ἐπὶ τὰ χρήματα τὰ τῶν πολεμίων. ἐν δὲ τῇ εἰρήνῃ οἱ μὲν ἀγαθοὶ τοῦ ἐπὶ τὰ χρήματα τὰ τῶν πολιτῶν ἰέναι, οἱ δὲ κακοὶ τοῦ ἐπὶ τὰ σώματα τῶν ἀδικεῖν βουλομένων. ἐν δὲ τῷ πολέμῳ ἀνάγκη τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἄρχειν, τοὺς δὲ κακοὺς ἄρχεσθαι· ἐν δὲ τῇ εἰρήνῃ ἐθέλειν μὲν τοὺς ἀγαθοὺς ἄρχειν, ἀνάγκη δὲ τοὺς κακοὺς ἄρχεσθαι. ἐμοὶ μὲν οὖν ταῦτα δοκεῖ· ὑμῖν δὲ ἐπιτρέπω ὅτῳ βούλεσθε τούτῳ χρῆσθαι.

Ἐνταῦθα δὴ ἀνέστη Ξενοφῶν, καὶ εἶπεν· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, ἀκούω μὲν καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐν τῇ στρατιᾷ λέγειν, ὅτι ἐμὲ δεῖ ἄρχειν· καὶ ἐγὼ ἐννοῶν ἡγοῦμαι ἐμὲ ἄξιον εἶναι ἄρχειν. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἔργοις ἐπιδεικνύμενος ἐμαυτὸν ἀγαθὸν ἄνδρα εἶναι, καὶ ἐν τοῖς λόγοις ἐπιδεικνύμενος ἐμαυτὸν ἱκανὸν εἶναι λέγειν, ἐπιθυμῶ ἄρχειν. καὶ ἐν τοῖς θεοῖς δὲ ἐπιδεικνύμενος ἐμαυτὸν εὐσεβῆ ἄνδρα εἶναι, καὶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις δικαιοπραγοῦντα, ἐπιθυμῶ ἄρχειν. καὶ ἐν τοῖς ἔργοις δὲ ἐπιδεικνύμενος ἐμαυτὸν ἐχθρὸν τοῖς ἐχθροῖς καὶ φίλον τοῖς φίλοις, ἐπιθυμῶ ἄρχειν. καὶ ἐν τοῖς καλοῖς δὲ καὶ ἡδέσι κτήμασι κτώμενος, ἐπιθυμῶ ἄρχειν. καὶ ἐν τοῖς καλοῖς δὲ καὶ ἡδέσι κτήμασι κτώμενος, ἐπιθυμῶ ἄρχειν. καὶ ἐν τοῖς καλοῖς δὲ καὶ ἡδέσι κτήμασι κτώμενος, ἐπιθυμῶ ἄρχειν. καὶ ἐν τοῖς καλοῖς δὲ καὶ ἡδέσι κτήμασι κτώμενος, ἐπιθυμῶ ἄρχειν

» ſum eſſe. Sin me omnino ducem eſſe vole-
» tis, mirum mihi nō erit, futurū non nemi-
» nem, qui nō mihi ſolum, ſed vobis etiam
ſuccenſeat. Poſteaquā hęc loquutus eſſet,
multo plures ſurgebant, qui Xenophonti
deferendum eſſe imperium dicerent. Et
Agaſias Stymphalius ridiculū aiebat eſſe,
ſi quidem ita res ſe habeat, non tum etiam
iraſci Lacedæmonios; quum nonnullis, vt
vna prandeant, conuenientibus, magiſte-
rium homini Lacedęmonio non defertur.
Nam ſi hoc valebit, ne nobis quidem eſſe
præfectis cohortium licebit, vti videtur,
qui Arcades ſumus. Tum vero, quod recte
loquutum eſſe Agaſiam iudicarent, plau-
ſus ingens excitatus. Et Xenophon anim-
aduertens amplius agendum, progreſſus
in medium ait: Vt plane rem intelligatis,
milites, per Deos ac Deas omnes ſancte
iuro, me poſtea, quam volūtatem veſtram
perſpexiſſem, quæſiſſe per exta, vobiſne
conſultum eſſet, imperium hoc in me con-
ferre, ac mihi illud ipſum accipere. Tum
Dij rem omnem in extis adeo perſpicue
mihi ſignificarunt, vt vel rudis extiſpicinæ
intelligeret, ab hoc ſummo imperio mihi
abſtinēdum eſſe. Ita demum Cheriſopho
magiſtratū mandant. Is poſteaquam crea-
tus eſſet, procedens in medium, ait: Scitis,
milites, nullam me ſeditionem excitatu-
rum fuiſſe, ſi alium creaſſetis. Cum Xeno-
phōte quidem certe actum bene eſt, quod
a vobis lectus non fuerit. Nam Dexippus
eum apud Anaxibium, quātum potuit, eſt
criminatus, quum quidem ipſe inprimis
os ei obſtruerē. Aiebat, exiſtimare ſe, mal-
le ipſum collegam habere Timaſionem
Dardanenſem, vnum de Clearchi militi-
bus, quam ſe, natione Laconem. Enimue-
ro quum me delegeritis, adnitar & ipſe, vt
vobis pro meis viribus commodem. Vos
ad iter ſic voſmet comparate, vt cras, ſi tem
peſtas idonea fuerit, ſoluamus. Et quia ſu-
mus Heracleam nauigaturi, dare operam
debent omnes, vt eo perueniant. De cete-
ris, quum eo peruentum fuerit, conſulta-
bimus. Poſtridie vento ſecundo ſoluunt,
ac biduum propter litus maris nauigāt. In-
ter nauigādum litus Iaſonium adſpectant,
ad quod Argo fertur adpuliſſe; itemq; flu-
minum oſtia, primum Thermodontis, de-
inde Halyis, tertio Parthenij. Quem præ-
teruecti, Heracleam perueniunt, vrbem
Græcam, Megarenſium coloniam in Ma-
ryandenorum finibus ſitam. Portum pro-
pter Acheruſiadē peninſulā ingreſſi ſunt.

A ζι. αἰ δὲ ἐμὲ ἕλησθε, οὐκ αἰ θαυμάσαιμι, εἰ
ἵνα δύνησθε καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ ἀχθόμενον. ἐπεὶ
δὲ ταῦτ' εἶπε, πολὺ πλείονες ἐξαίσαντο λέ-
γοντες ὡς δέοι αὐτὸν ἄρχειν. Ἀγασίας δὲ ὁ
Στυμφάλιος εἶπεν, ὅτι γελοῖον εἴη, εἰ οὕτως ἔ-
χοι, ὡς † ὀργιοῦνται Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐὰν ἐκ ὀργιῶν
σὺν δόξῃσι συνελθόντες μὴ Λακεδαιμόνιον
συμποσίαρχον αἱρῶνται, ἐπεὶ † οὕτω γε τότ' εἰ οὕτω γε
ἔφη, οὐδὲ λοχαγεῖν ἡμῖν ἔξεστιν, ὡς ἔοικεν, ὅτι
Ἀρκάδες ἐσμέν. ἐν ταῦτα δή, ὡς δ' εἰπόν-
B τος τοῦ Ἀγασίου, ἀνεθορύβησαν· καὶ ὁ Ξενο-
φῶν, ὅπῃ ἑώρα πλείονος ἐνδέον, παρελθὼν
εἶπεν· Ἀλλ', ὦ ἄνδρες, ἔφη, ὡς πάνυ εἰδῆτε,
ὀμνύω ὑμῖν θεοὺς πάντας καὶ πάσας, ἥ μοι
ἐγὼ, ἐπεὶ τὴν ὑμετέραν γνώμην ἠσθανό-
μην, ἐθυόμην, εἰ βέλτιον εἴη ὑμῖν τε ἐμοὶ
ὀπιδέσθαι ταύτην τὴν ἀρχήν, ἢ ἐμοὶ ὑποσ-
χεῖν· καὶ ἐμοὶ οἱ θεοὶ οὕτως ἐν τοῖς ἱεροῖς
ἐσήμηναν, ὡς καὶ ἰδιώτην ἂν γνῶναι, ὅτι ταύ-
της τῆς μοναρχίας ἀπέχεσθαί με δεῖ. οὕτω
C δὴ Χερίσοφον αἱροῦνται. Χερίσοφος δ' ἐπεὶ
ἠρέθη, παρελθὼν εἶπεν. Ἀλλ', ἔφη, ὦ ἄνδρες,
τόδε μὲν ἴστε, ὅτι οὐκ ἂν ἐγὼ ἐξαισίαζον, εἰ
ἄλλον εἵλεσθε. Ξενοφῶντα μέν, ἔφη, ὑπήκου-
τε οὐχὶ ἑλόμενοι· ὡς καὶ νῦν Δέξιππος ἤδη
διέβαλεν αὐτὸν πρὸς Ἀναξίβιον, ὅτι ἐδίωκέ-
D με, καὶ † μάλιστα ἐμοῦ αὐτὸν σῳζόντος. ὁ δὲ μάλα ἐ-
ἔφη νομίζειν αὐτὸν Τιμασίωνι μᾶλλον συναρ- μοῦ αὐτὸν
χὴν ἐθελῆσαι δαρδάνῳ ὄντι τοῦ Κλεάρχου δοξάζον-
στρατιώτῃ, ἢ ἑαυτῷ, λάκωνι ὄντι. ἐπεὶ μέν-
τοι ἐμὲ εἵλεσθε, ἔφη, καὶ ἐγὼ πειράσομαι ὅ, τι
ἂν δύνωμαι ὑμᾶς ἀγαθὸν ποιεῖν. καὶ ὑμεῖς οὕ-
τω παρασκευάζεσθε, ὡς ἄριστον, ἐὰν πλοῦς
ᾖ, ἀναξόμενοι. ὁ δ' ἂν πλοῦς ἔσται εἰς ἡράκλειαν·
ἄπωθεν δ' ἐκεῖσε πειρᾶσθαι ἧκεν. τὰ δὲ
ἄλλα, ἐπειδὰν ἐκβῶμεν ἔλθωμεν, βουλευσόμε-
θα. σὺν τούτοις τῇ ὑστεραίᾳ ἀναχθέντες πνεύ-
ματι καλῷ, ἔπλεον ἡμέρας δύο παρὰ γῆν.
καὶ παρὰ πλέοντες ἐφεώρων τήν τ' Ἰασονίαν
ἀκτὴν, ἔνθα ἡ Ἀργὼ λέγεται ὁρμίσασθαι, καὶ
E τὸ ποταμοῦ τὰ στόματα, πρῶτον μὲν τοῦ † Θερ- Θερμω-
μώδοντος. ἔπειτα δὲ τοῦ Ἅλυος. μετὰ δὲ τοῦτον τοῦ δοντος, ἔ-
παρθενίου. ὃν δὲ παρεπλεύσαμεν, ἀφίκοντο πρὸς πειτα δὲ τοῦ
εἰς ἡράκλειαν, πόλιν ἑλληνίδα, μεγάρεων ἀ- ἄλ. καὶ
ποικον, οὖσαν δ' ἐν τῇ μαριανδηνῶν χώρᾳ. καὶ ἱερὸς.
ὡρμίσαντο παρὰ τὴν ἀχερουσιάδι χερρονήσῳ.

ἔνθα

ἔνθα λέγεται Ἡρακλῆς ὀπὶ τὸν κέρβερον κύ- A
να καταβῆναι, οὗ νῦν τὰ σημεῖα δεικνύουσι
τῆς καταβάσεως, ὃ βάθος πλέον ἢ ὀπὶ δύο
στάδια. ἐνταῦθα τοῖς ἕλλησιν οἱ ἡρακλεῶ-
ται ξένια πέμπουσιν, ἀλφίτων μεδίμνους
τετρακισχιλίους, καὶ οἴνου κεράμια δισχίλια, καὶ
βοῦς εἴκοσι, καὶ οἰῶς ἑκατόν. ἐνταῦθα διὰ τοῦ
πεδίου ῥεῖ ποταμὸς, λύκος ὄνομα, εὖρος ὡς
δύο πλέθρων. οἱ δὲ στρατιῶται συλλεγόντες
ἐβουλεύοντο τὴν λοιπὴν πορείαν, πότερον
κατὰ γῆν, ἢ κατὰ θάλατταν χρὴ πορεύεσθαι ἐκ B
τοῦ πόντου. ἀνασὰς δὲ Λύκων ἀχαιὸς, εἶπε·
θαυμάζω μὲν, ὦ ἄνδρες, τῶν στρατηγῶν, ὅτι
οὐ πειρῶνται ἡμῖν ἐκποιεῖν σιτηρέσιον. τὰ
μὲν γὰρ ξένια οὐ μὴ γένηται τῇ στρατιᾷ πλειόνων
ἡμερῶν σῖτα· ὁπόθεν δ' ὀπισπισάμενοι πορ-
ευσόμεθα οὐκ ἔστιν, ἔφη. ἐμοὶ οὖν δοκεῖ, αἰτεῖν τοὺς
ἡρακλεώτας μὴ ἔλαττον ἢ πεντα-
κισχιλίους κυζικηνούς. ἄλλος δ' εἶπε, μείους μι-
σθὸν *μὴ ἔλαττον ἢ μυρίους, καὶ ἑλομένους
πρέσβεις αὐτίκα μάλα ἡμῶν καθημένων
πέμπειν πρὸς τὴν πόλιν, καὶ εἰδέναι ὅ, τι αὖ C
ἀπαγγέλλωσι, καὶ πρὸς ταῦτα βουλεύε-
σθαι. ἐντεῦθεν προυβάλλοντο πρέσβεις,
πρῶτον μὲν Χερίσοφον, ὅτι στρατηγὸν ἥρητο· εἰ-
σὶ δὲ, οἳ καὶ Ξενοφῶντα. οἱ δ' ἰσχυρῶς ἀπε-
μάχοντο. ἀμφοῖν γὰρ †ταῦτα ἐδόκει, μὴ ἀ-
ναγκάζειν πόλιν ἑλληνίδα καὶ φιλίαν, ὅ, τι
μὴ αὐτοὶ ἑκόντες διδοῖεν. ἐπεὶ δ' οὖν οὗτοι
ἐδόκουν ἀπροθύμως ἔχειν, πέμπουσι Λύκω-
να Ἀχαιὸν, καὶ Καλλίμαχον παρράσιον, D
καὶ Ἀγασίαν συμφάλιον. οὗτοι ἐλθόντες ἔ-
λεγον τὰ δεδογμένα, τὸν δὲ Λύκωνα ἔφα-
ποιήσειν σαν καὶ ἐπαπειλεῖν, εἰ μὴ †ποιήσαιεν ταῦ-
τα [πάντα *. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἡρακλεῶ-
ται, βουλεύσεσθαι ἔφασαν· καὶ λύσαντες τὰ
ζεύγη ἐκ τῶν ἁμαξῶν σωπῇ, καὶ τὰ
ἀμφορεῖα εἴσω ἀνεκύλισαν, καὶ αἱ πύλαι
ἐκέκλειντο, καὶ ὅπλα τῶν τειχῶν ὅπλα ἐ-
φαίνετο. ἐκ τούτου οἱ παρεξάντες ταῦτα, E
τὰς στρατηγοὺς ἠπίστουν διαφθεῖραι τὴν πρᾶ-
ξιν. καὶ σωίσαντες οἱ ἀρκάδες καὶ οἱ ἀχαιοί.
προθυμότατα δὲ μάλιστα αὐτῶν Καλλίμαχός
τε ὁ παρράσιος, καὶ Λύκων ὁ ἀχαιός. οἱ δὲ
λόχοι ἦσαν αὐτοῖς, ὡς αἰσχρὸν εἴη, δέχεσθαι ἕνα ἀ-
θλιώτερον πελοποννησίων καὶ λακεδαιμονίων, μηδεμίαν δυνάμιν παρεχόμενον εἰς τὴν στρατιάν.

ταυτὰ

ποιήσειν

Locus vbi Herculem ad inferos descēderit.

A Descendisse hoc loco Herculem ad Cerberum canem fama est, ac descēsus etiam nunc monumenta commonstrantur, loco stadiis duobus profundiore. Mittūt huc Græcis Heraclienses hospitalia munera, IIIcIↃ farris medimnos, IIcIↃ vini amphoras, xx boues, oues c. Labitur ibidem per campum amnis, cui nomen Lycus, latitudine duum plethrorum. Quum hoc loco milites conuenissent, de reliquo itinere consultabant, terrane potius, an mari esset exeūdum e Ponto. Tum surgens Lyco Achæus, in hanc sententiam loquutus est: Miror equidem, milites, quid causſæ sit, quamobrem non dant operam duces, vt stipendium aliquod nobis quærāt. Nam ex donis hospitalibus vix triū dierū victus exercitui suppetet, nec locus vllus est, quo proficisci frumentatum possimus. Quappter arbitror petendos nobis esse ab Heraclienſibus nūmos Cyzicenos haud pauciores IIIcIↃ. Et alius subiecit, petendum mēstruum stipēdium, vt minimum ccIↃↃ Cyzicenorum. Deligēdi etiam legati, qui statim nobis heic sedētibus ad vrbem mittantur, vt quid nobis renuntient intelligamus, & ad hoc consilia nostra accommodemus. Itaq; deinde legatos designāt, primum omnium Cherisophum, quod is imperator lectus esset, nonnullis Xenophontem producentibus. Illi vero vehementer repugnabant, quod eadem vterque statueret, Græcam nimirum vrbem, & amicitia coniunctam, non esse cogendam, extra quam si quid lubens donare vellet. Quare quum hi viderentur nō satis alacriter rem suscepturi, Lyconem Achæum, Callimachum Parrhasium, & Agasiam Stymphalium mittunt. Illi quum Heracleam venissent, quid esset ab exercitu decretum, exponunt. Lyconem fama est, etiam minas addidisse, ni hæc facerent. Heraclienses audita illorum oratione, deliberaturos se de re tota respondent, ac mox quidquid esset rerum in agris, ad vrbem comportant, forum eodem transferunt; portis denique clausis arma in muris conspiciebantur. Ibi tum harum turbarum auctores criminari duces, quasi causſæ obfuissent. Simul & Arcades cum Achæis coire, impellentibus inprimis eos Callimacho Parrhasio, & Achęo Lycone. Iactare illi voces, indignū esse, Peloponesiis ac Lacedęmoniis vnum quemdā Atheniēsem cum imperio præesse, qui nullis exercitū copiis auxisset.

Peloponesij aduersus Xenophontem, & ceteros duces, cōspirant.

Præterea labores ab ipsis exhauriri, aliis emolumenta cedere: quod eo sit indignius, quia salutis omnium auctores ipsi extitissent. Arcadibus scilicet eam, & Achæis deberi, cum quibus comparatæ reliquæ copiæ, nullæ essent. Et constabat reuera exercitus amplius dimidia parte ex Arcadibus & Achæis. Quod si ergo saperent, coirent, ducibus lectis seorsum iter facerent, operam denique darent, vt aliquod ipsi emolumentum caperent. Hanc in sententiam facto decreto, si qui cum Cherisopho erant vel Achæi vel Arcades, eum vna cum Xenophonte deserunt; quumque coiuissent, decem ex suis duces creant. Decretum hoc quoque, vt illi pro suffragiorum numero, quidquid visum esset, gererent. Ita tum Cherisopho summum imperium die, ex quo mãdatum ei fuerat, sexto vel septimo eit abrogatum. Volebat vna cum ipsis Xenophon iter facere, quod existimaret id fore tutius, quam si seorsum quisque pergeret. Verum hortatu Neonis factum, vt iter ipse pro se institueret: quod is de Cherisopho audiuisset, præfectũ Byzantij Cleandrum constituisse cum triremibus in Calpæ portum venire. Quapropter hoc Xenophonti consilij dabat, ne quis triremium particeps esset; ipsis tãtum cum militibus suis nauigantibus. Præterea Cherisophus partim eorũ, quæ acciderãt, indignitate motus, partim exercitus odio, quod ex eo tempore conceperat, potestatem Xenophonti faciebat agendi, quod vellet. Xenophon autem, quum in eo persisteret, vt exercitu valere iusso, nauigaret: forte rem sacrã Herculi Duci facit, eumq; cõsulit, vtrum rectius facturus esset, si cum iis militibus, qui remanserant, expeditionem susciperet: an vero, si eos missos faceret. Heic per exta Deus illi significat, apud exercitum manendum esse. Quo factum, vt trifariam copiæ diuiderentur. Nam Arcades & Achæi erant supra IIIICIↃ & IↃ, omnes grauis armaturæ pedites. Cherisophus armaturæ grauis CIↃ CCCC habebat, cetratos fere IↃCC, qui †Thraces erant, & Clearchum sequuti fuerant. Xenophon grauis armaturæ pedites CIↃ & IↃCC habebat, cetratos CCC. Idem solus ab equitatu instructus erat, qui XL plus minus equitibus constabat. Arcades, postea quam naues ab Heraclienſibus impetrassent, primi nauigarunt; vt subito Bithynos adorti, quamplurima auferrent.

†al. Arcades. minus recte.

καὶ τὰς μὲν πόνους σφᾶς ἔχειν, τὰ δὲ κέρδη ἄλλους, καὶ ταῦτα τὴν σωτηρίαν σφῶν κατεργασμένων. εἰ γὰρ τὰς κατεργασμένους, Ἀρκάδας καὶ Ἀχαιούς, ὃ δ' ἄλλο στράτευμα οὐδὲν εἴη. καὶ ὧδ' ἐν τῇ ἀληθείᾳ ὑπῆρχεν τοῦ ἄλλου στρατεύματος Ἀρκάδες καὶ Ἀχαιοί. εἰ οὖν σωφρονοῖεν οὗτοι, συσχάντες, καὶ † στρατηγοὺς ἑλόμενοι ἑαυτοῖς, καθ' ἑαυτούς τε αὖ τὴν πορείαν ποιοῖντο, καὶ πειρῷντο ἀγαθόν τι λαμβάνειν. ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἀπολιπόντες Χειρισόφον, εἴ τινες ἦσαν παρ' αὐτῷ Ἀρκάδες ἢ Ἀχαιοί, καὶ Ξενοφῶντα, σωέσησαν, καὶ στρατηγοὺς αἱρεῖσθαι ἑαυτοῖς δέκα. τούτους δὲ ἐψηφίσαντο ἐκ τῆς νικώσης ὅ, τι δοκοίη, τοῦτο ποιεῖν. ἡ μὲν οὖν τοῦ πρωτος ἀρχὴ Χειρισόφῳ ἐντεῦθεν κατελύθη, ἡμέρᾳ ἕκτῃ ἢ ἑβδόμῃ, ἀφ' ἧς ἠρέθη. Ξενοφῶν μὲν οὖτοι ἐβούλετο κοινῇ μετ' αὐτοῦ τὴν πορείαν ποιεῖσθαι, νομίζων οὕτως ἀσφαλέστερον εἶναι, ἢ ἰδίᾳ ἕκαστον στέλλεσθαι· ἀλλὰ Νέων ἔπεισεν αὐτὸν, καθ' ἑαυτὸν πορεύεσθαι, ἀκηκοὼς τοῦ Χειρισόφου, ὅτι Κλέανδρος ὁ ἐν Βυζαντίῳ ἀρμοστὴς φαίη τριήρεις ἔχων ἥξειν εἰς Κάλπης λιμένα. ὅπως οὖν μηδεὶς μεταίσχοι, ἀλλ' αὐτοὶ καὶ οἱ αὐτοῦ στρατιῶται ἐκπλεύσαιεν ἐπὶ τὰς τριήρεις, ἕνεκα τούτων, συνεβούλευε. καὶ Χειρίσοφος, ἅμα μὲν ἀθυμοῦντι τοῖς γεγενημένοις, ἅμα δὲ μισῶν ἐκ τούτου στράτευμα, ὅπερ ἔπεται αὐτοῖς ποιεῖν ὅ, τι βούλεται. Ξενοφῶν δὲ ἐπεχείρησεν ἀπαλλαγεὶς τῆς στρατιᾶς ἐκπλεῦσαι, ὁμοθυμοῦντι δὲ αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνι Ἡρακλεῖ, καὶ κοινουμένῳ, πότερα λῷον καὶ ἄμεινον εἴη στρατεύεσθαι ἔχοντι τὰς παρεσκευασμένας τοῖς στρατιώταις, ἢ ἀπαλλάττεσθαι, ἐσήμηνεν ὁ θεὸς τοῖς ἱεροῖς συστρατεύεσθαι. οὕτω δὴ τὸ στράτευμα τεῖχος, Ἀρκάδες μὲν καὶ Ἀχαιοὶ, πλείους ἢ τετρακισχίλιοι [καὶ πεντακόσιοι, * ὁπλῖται πάντες· Χειρισόφῳ δὲ ὁπλῖται μὲν εἰς τετρακοσίους καὶ χιλίους, πελτασταὶ δὲ εἰς ἑπτακοσίους, οἱ Κλεάρχου Θρᾷκες. Ξενοφῶντι δὲ ὁπλῖται μὲν εἰς ἑπτακοσίους καὶ χιλίους, πελτασταὶ δ' εἰς τετρακοσίους. ἱππικὸν δ' μόνος οὗτος εἶχεν, ἀμφὶ τοὺς πεντήκοντα ἱππέας. καὶ οἱ μὲν Ἀρκάδες, διαπεραιωθέντες πλοῖα τοῦδε τοῦ ἡγεμόνος, ὡς ἕκαστοι πλέοιεν, ὅπως ἕκαστοι ἔφθησαν ὑπιπεσόντες τοῖς Βιθυνοῖς λάβοιεν ὅτι πλεῖστα.

καὶ ἀπο-

καὶ ἀποβαίνουσιν εἰς κάλπης λιμένα, καὶ μέ- A
σον πως τῆς Θράκης. Χερίσοφος δ' ἀπὸ
τῆς πόλεως τῶν Ἡρακλεωτῶν ὁρμώμενος, πεζῇ ἐπορεύετο διὰ τῆς χώρας· ἐπεὶ
δ' εἰς Θράκιον ἐνέβαλε, τῷ δὲ τῶν ἁλισκο-
τῶν ἐπορεύετο. καὶ γὰρ ἤδη ἠσθένει. Ξενοφῶν δὲ
πλοῖα λαβὼν, ἀποβαίνει ὅπου τὰ ἔσχατα Θράκης καὶ τῆς Ἡρακλεώτιδος, καὶ διὰ μεσογαίας
ἐπορεύετο. οὗ μὲν οὖν ὄπου ἕκαστα τε Χερισόφου
ἀρχὴ τὸ πρῶτον κατελύθη, καὶ τῶν ἑλλήνων
τὸ στράτευμα ἐφ' οἷς ἐποίησε εἴρηται. B
ἔπραξαν δ' αὐτῶν ἕκαστοι τάδε. οἱ μὲν Ἀρ-
κάδες, ὡς ἀπέβησαν νυκτὸς εἰς κάλπης λι-
μένα, πορεύονται εἰς τὰς πρώτας κώμας, στά-
δια ἀπὸ θαλάττης ὡς πεντήκοντα. ἐπεὶ δὲ
φῶς ἐγένετο, ἦλθ ἕκαστος στρατηγὸς †τὸ αὐτοῦ
λόχος ὅπου κώμη. ὁποία δὲ μείζων κώμη
ἐδόκει εἶναι, σὺν δυοῖν λόχοις ἦσαν οἱ στρατηγοί.
συνεβάλοντο δὲ καὶ λόφον, εἰς ὃν δέοι πρῶτας
ἁλίζεσθαι· καὶ, ἅτε ἐξαίφνης ὑπεσπόνδυλες,
αἱ δρἀποδάται πολλὰ ἔλαβον, καὶ πρόβατα C
πολλὰ συνεβάλοντο. οἱ δὲ Θρᾷκες ἠθροίζον-
το οἱ διαφυγόντες. πολλοὶ δὲ διέφυγον πελ-
ταστὰὶ ὄντες ὁπλίτας ἐξ αὐτῶν τῶν χειρῶν. ἐ-
πεὶ δὲ συνελέγησαν, πρῶτον μὲν τῷ Σμί-
κρητος λόχῳ, ἑνὸς τῶν Ἀρκάδων στρατηγῶν,
ἀπιόντι ἤδη εἰς τὸ συνειλεγμένον, καὶ πολλὰ χρή-
ματα ἄγοντι, ἐπετίθεντο. καὶ τέως μὲν ἐμάχοντο
ἅμα πορευόμενοι οἱ ἕλληνες, ὅτε δὲ διαβά-
σεως χαράδρας δέοντο αὐτοῖς· καὶ αὐτόν τε τὸν
†κτοκτη- Σμίκρητα †ἀπολιννύουσι, καὶ τοὺς ἡγεμόνας πολλούς· D
νύουσι, *λοχαγῶν ἄλλου δὲ *λόχου τῶν δέκα στρατηγῶν τὸν Ἡ-
γησάνδρου ὀκτὼ μόνους κατέλιπον, καὶ αὐτὸς
†ἐσώθη. οἱ ἄλλοι δὲ λοχαγοὶ Ἡγήσανδρος †ἐσώθη. καὶ ἄλλοι δὲ λοχαγοὶ
οἱ ἄλλοι δὲ λοχαγοὶ συνῆλθον, οἱ μὲν σὺν στρατεύμασιν, οἱ δ' ἄνευ
στρατευμάτων. οἱ δὲ Θρᾷκες, δυτυχήσαντες
τοῦτο τὸ δυτύχημα, συνεβόων τε ἀλλήλοις,
καὶ συνελέγοντο ἐρρωμένως τῆς νυκτός. καὶ ἅ-
μα τῇ ἡμέρᾳ κύκλῳ περὶ τὸν λόφον, ἔνθα οἱ
ἕλληνες ἐστρατοπεδεύσαντο, ἐτάττοντο καὶ ἱππεῖς πολλοὶ, καὶ πελτασταὶ, καὶ ἀεὶ πλείονες E
συνέρρεον, καὶ προσέβαλλον πρὸς τὰς ὁπλί-
τας ἀσφαλῶς. οἱ μὲν γὰρ ἕλληνες οὔτε ἐξό-
τιον †εἶχον, ... οὔτε ἱππέα· οἱ δ',
†ἶχον, οὔ- προσθέοντες καὶ προσελαύνοντες ἠνώχλουν· τε ἀκοντι-
στὸν, οὔτε ὁπότε δ' αὐτοῖς δόξειεν, ῥᾳδίως ἀπέφευγον.

καὶ ἀποβαίνουσιν εἰς κάλπης λιμένα, καὶ μέ- A
σον πως τῆς Θράκης. Χερίσοφος δ' ἀπὸ
τῆς πόλεως τῶν Ἡρακλεωτῶν ὁρμώμενος, πεζῇ ἐπορεύετο διὰ τῆς χώρας· ἐπεὶ
δ' εἰς Θράκιον ἐνέβαλε, τῷ δὲ τῶν ἁλισκο-
τῶν ἐπορεύετο. καὶ γὰρ ἤδη ἠσθένει. Ξενοφῶν δὲ
πλοῖα λαβὼν, ἀποβαίνει ὅπου τὰ ἔσχατα Θράκης καὶ τῆς Ἡρακλεώτιδος, καὶ διὰ μεσογαίας
ἐπορεύετο. οὗ μὲν οὖν ὄπου ἕκαστα τε Χερισόφου
ἀρχὴ τὸ πρῶτον κατελύθη, καὶ τῶν ἑλλήνων
τὸ στράτευμα ἐφ' οἷς ἐποίησε εἴρηται. B
ἔπραξαν δ' αὐτῶν ἕκαστοι τάδε. οἱ μὲν Ἀρ-
κάδες, ὡς ἀπέβησαν νυκτὸς εἰς κάλπης λι-
μένα, πορεύονται εἰς τὰς πρώτας κώμας, στά-
δια ἀπὸ θαλάττης ὡς πεντήκοντα. ἐπεὶ δὲ
φῶς ἐγένετο, ἦλθ ἕκαστος στρατηγὸς †τὸ αὐτοῦ
λόχος ὅπου κώμη. ὁποία δὲ μείζων κώμη
ἐδόκει εἶναι, σὺν δυοῖν λόχοις ἦσαν οἱ στρατηγοί.
συνεβάλοντο δὲ καὶ λόφον, εἰς ὃν δέοι πρῶτας
ἁλίζεσθαι· καὶ, ἅτε ἐξαίφνης ὑπεσπόνδυλες,
αἱ δρἀποδάται πολλὰ ἔλαβον, καὶ πρόβατα C
πολλὰ συνεβάλοντο. οἱ δὲ Θρᾷκες ἠθροίζον-
το οἱ διαφυγόντες. πολλοὶ δὲ διέφυγον πελ-
ταστὰὶ ὄντες ὁπλίτας ἐξ αὐτῶν τῶν χειρῶν. ἐ-
πεὶ δὲ συνελέγησαν, πρῶτον μὲν τῷ Σμί-
κρητος λόχῳ, ἑνὸς τῶν Ἀρκάδων στρατηγῶν,
ἀπιόντι ἤδη εἰς τὸ συνειλεγμένον, καὶ πολλὰ χρή-
ματα ἄγοντι, ἐπετίθεντο. καὶ τέως μὲν ἐμάχοντο
ἅμα πορευόμενοι οἱ ἕλληνες, ὅτε δὲ διαβά-
σεως χαράδρας δέοντο αὐτοῖς· καὶ αὐτόν τε τὸν
†κτοκτη- Σμίκρητα †ἀπολιννύουσι, καὶ τοὺς ἡγεμόνας πολλούς· D
νύουσι, *λοχαγῶν ἄλλου δὲ *λόχου τῶν δέκα στρατηγῶν τὸν Ἡ-
γησάνδρου ὀκτὼ μόνους κατέλιπον, καὶ αὐτὸς
†ἐσώθη. οἱ ἄλλοι δὲ λοχαγοὶ Ἡγήσανδρος †ἐσώθη. καὶ ἄλλοι δὲ λοχαγοὶ
οἱ ἄλλοι δὲ λοχαγοὶ συνῆλθον, οἱ μὲν σὺν στρατεύμασιν, οἱ δ' ἄνευ
στρατευμάτων. οἱ δὲ Θρᾷκες, δυτυχήσαντες
τοῦτο τὸ δυτύχημα, συνεβόων τε ἀλλήλοις,
καὶ συνελέγοντο ἐρρωμένως τῆς νυκτός. καὶ ἅ-
μα τῇ ἡμέρᾳ κύκλῳ περὶ τὸν λόφον, ἔνθα οἱ
ἕλληνες ἐστρατοπεδεύσαντο, ἐτάττοντο καὶ ἱππεῖς πολλοὶ, καὶ πελτασταὶ, καὶ ἀεὶ πλείονες E
συνέρρεον, καὶ προσέβαλλον πρὸς τὰς ὁπλί-
τας ἀσφαλῶς. οἱ μὲν γὰρ ἕλληνες οὔτε ἐξό-
τιον †εἶχον, ... οὔτε ἱππέα· οἱ δ',
†ἶχον, οὔ- προσθέοντες καὶ προσελαύνοντες ἠνώχλουν· τε ἀκοντι-
στὸν, οὔτε ὁπότε δ' αὐτοῖς δόξειεν, ῥᾳδίως ἀπέφευγον.

Deinde ad portum Calpæ, qui media prope in †Thracia est, e nauibus egrediuntur. Cherisophus inde ab Heraclea, per regionem pedibus iter faciebat; & posteaquam ingressus Thraciam fuisset, propter mare pergebat, quum valetudine adflicta vteretur. Xenophon acceptis nauigiis, in Heracliēsium ac Thraciæ finibus exercitum in terram exponit, ac deinde per mediterranea progreditur. Expositum hactenus est, quo pacto summum imperium Cherisopho abrogatum, & Græcorum exercitus diuisus fuerit. A partibus autē singulis hæc fuere gesta. Primum Arcades in portum Calpæ quum noctu descēdissent, ad vicos proximos, stadiis plus minus L a mari, pergunt. Quum illuxisset, singuli duces in vicum aliquem eas copias, quæ ipsis obuenerant, ducunt. Quod si quis vicus esse videretur amplior, in eū binas cohortes ducebant. Conuenit & de tumulo quodam, in quem vniuersi se congregarent. Et quia repente irruerant, tum mancipia multa capta, tū oues magna copia collectæ ab ipsis sunt. Interea Thraces, quotquot elapsi fuerant fuga, se congregabant. & aufugerant multi ex ipsis Græcorū manibus propterea, quod Græci graui armatura essent onerati, Thraces tātum cetras gestarent. Posteaquam se collegissent, primum Smicretis cohortem adoriuntur, qui vnus e ducibus Arcadicis erat, ac iā multa præda grauis constitutum ad locū pergebat. Pugnabant eodem tempore Greci, & progrediebantur: donec ad torrentis alueum delati, in ipso traiiciēdi conatu ab hostibus in fugam verterentur. In eo conflictu, cum duce Smicrete, milites omnes cęsi sunt: & cuiusdam alterius ducis Hegesandri, qui ex decem ducibus & ipse vnus erat, milites omnes octo tantum cum duce saluis, perierunt. Tamdem reliqui duces conuenere partim difficulter, partim nullo negotio. Thraces, posteaquā res feliciter cessisset, mutuis acclamationibus se conuocabant, & noctu magno animorum vigore colligebantur. Prima luce magna equitum & cetratorum multitudo collem, in quo castra Græci habebant, cingit: quum plures semper adfluerēt, ac sine periculo suo grauem armaturam adorirentur. Nam Græcis nec sagittarius quisquam aderat, nec iaculator, nec eques: at illi contra procurrebant, & equis aduecti iaculabantur: deinde quum quis aduersus eos pergebat, nullo negotio sibi fuga consulebant. Præ-

†Bisanthen, siue Bithynienſi, non Europæa. Dicti posterioribus hi θρακήσιοι, non θρᾷκες.

Peloponesiorum clades.

terea Thraces diuersis ex locis Græcos ad- A oriebantur, & Græci permulti vulnerabãtur, Thracum nemo. Ita factum, vt ex eo se loco mouere Græci nullo modo possẽt, & a Thracibus ad extremum etiam ab aqua repellerentur. Posteaquam ad difficultatem magnam deducta res esset, de compositione fuit iniecta mentio. Heic de ceteris facile conuentum, saltim obsides nullos Thraces dabant, quos Græci postulabant. Hac enim in parte hærebatur. Atque illo tunc loco res Arcadum erãt. Cherisophus autem tuto propter mare pergẽs, B ad Calpæ portum peruenit. Xenophonte per mediterranea iter faciente, forte procurrentes equites ipsius ante copias reliquas, in †legatos, incertum quo pergentes, incidunt. Hi quum ad Xenophontem deducti essent, an alicubi alias esse copias Græcas animaduertissent, ab ipso interrogantur. Tum illi omnia, quæ acciderant, commemorant; atque etiam adhuc illas in colle obsideri, vniuersa Thracum natione locum ex omni parte cingente. Heic illi homines diligenter adseruari iussi, vt vbi opus esset, itineris duces essent. Præterea C speculatoribus decem constitutis, coactisque ad concionem militibus, hæc ad illos

» a Xenophonte habita est oratio: Plerique
» Arcadum, milites, iam interemti sunt: ce-
» teri quodam in colle obsidentur. Sum ve-
» ro equidem in ea sententia, si illi pereant,
» minime nos saluos fore; præsertim quum
» tanta sit hostium multitudo, tantaque cõ-
» fidentia. Quapropter optime nos facturos
» arbitror, si eis quammaturrime opem fe-
» remus: vt si quidem adhuc sunt incolu-
» mes, vna cum ipsis in hostem dimicemus, D
» ac non soli relicti, soli etiam prœlij aleam
» subeamus. Atque hoc quidem tempore
» proficiscendum nobis erit tantisper, dum
» cœnandi tempus adsit, ac deinde metanda
» castra. Inter eundum Timasio cum equi-
» tibus antecedat, & nos obseruet; simul ea
» considerans, quæ ante nos erunt, ne quid
» nos lateat. Misit & armaturæ leuis expedi-
tos ad latera, montiumque vertices: vt si
quid ex vlla parte conspicerent, sibi significarent. Addidit in mandatis, vt quidquid
offenderent, quod exuri posset, ei flammas E
subiicerent. Nec enim fieri poterit, ait, vt
hinc euadamus fuga: quum ab altera parte
magnum iter habituri simus, si redeamus
Heracleam: neque minus, si Chrysopolim
contendamus. Ne dicam, hostes vicinos esse. Ad Calpæ quidem portum, vbi nunc
esse Cherisophum arbitramur, si quidem incolumis eo peruenit, via breuissima est.

†Lectio margini habet, in sensu.

Xenophon Arcadibus, a quibus desertus fuerat, opem fert.

ἄλλοι δὲ δὴ ἠπειλήθεντο. καὶ τῶν μὲν πολλοὶ ἐτιτρώσκοντο, τῶν δὲ σφῶν οὐδείς. ὥστε κινηθῆναι οὐκ ἐδυνάσαντο ἐκ τοῦ χωρίου, ἀλλὰ τελευτῶντες καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶργον αὐτοὺς οἱ θρᾷκες. ἐπεὶ δὲ ἀπορία πολλὴ ἦν, διελέχθησαν περὶ σπονδῶν· καὶ τὰ μὲν δῆλα ὡμολόγητο αὐτοῖς, ὁμήρους δὲ οὐκ ἐδίδοσαν οἱ θρᾷκες, αἰτιούμενοι τῶν ἑλλήνων, ἀλλ' ἐν τούτῳ ἦγε. τὰ μὲν δὴ τῶν Ἀρκάδων οὕτως εἶχε. Χερίσοφος δὲ ἀσφαλῶς παρελθὼν τὸν θάλαττιον, ἀφικνεῖται εἰς κάλπης λιμένα. Ξενοφῶντι δὲ διὰ τῆς μεσογαίας πορευομένῳ οἱ ἱππεῖς περὶ καταθέουσιν †περιτυγχάνουσι περιεσβόλλουσι τοῖς πορευομένοις ποι. καὶ ὅτῳ ἤρετο αὐτοὺς Ξενοφῶντα, ἐρωτᾷ αὐτοὺς εἴ που ἠσθάνοιντο ἄλλου στρατεύματος ἑλλήνικοῦ. οἱ δ' ἔλεγον πρῶτα τὰ γεγονότα, καὶ νῦν ὅτι πολιορκοῦνται ὑπὸ λόφου, οἱ δὲ θρᾷκες πρῶτον περικεκυκλωμένοι εἶεν αὐτούς. συνεβοῦλευε τοίνυν τοὺς μὲν ἀνθρώπους τούτους ἐφύλαττον ἀκμῶνος, ὅπως ὑγιεῖς εἶεν, ὅπου δέοι σκοποὺς δὲ καταστήσας δέκα, συνέλεξε τοὺς στρατιώτας, καὶ ἔλεξεν· Ἄνδρες στρατιῶται, τῶν μὲν Ἀρκάδων οἱ μὲν τεθνᾶσιν, οἱ δὲ λοιποὶ ὑπὸ λόφῳ τινὸς πολιορκοῦνται. νομίζω δ' ἔγωγε, εἰ ἐκείνοι ἀπολοῦνται, καὶ ἡμῖν εἰς σωτηρίαν, οὕτω μὲν πολλῶν ὄντων πολεμίων, οὕτω δὲ τεθαρσηκότων. κρατίστου οὖν ἡμῖν ὡς τάχιστα βοηθεῖν τοῖς ἀνδράσιν, ὅπως εἰ ἔτι εἰσὶ σῶοι, σὺν ἐκείνοις μαχώμεθα, καὶ μὴ μόνοι λειφθέντες. μόνοι καὶ κινδυνεύσομεν. νῦν μὲν οὖν στρατοπεδεύσωμεν, ὡς ἥδιστα ἀναπαυσόμενοι, ὡς ἐλαφρότατοι ὄντες εἰς τὸ δεῖπνοποιεῖσθαι. ἕως δ' ἂν παρεύωμεθα, Τιμασίων ἐχέτω τοὺς ἱππέας περιελαυνέτω ἐφορῶν ἡμᾶς, καὶ σκοπείτω τὰ ἔμπροσθεν, ὡς μηδὲν ἡμᾶς λάθῃ. παρέπεμψε δὲ καὶ τῶν γυμνητῶν ἀνθρώπους δεξιοὺς εἰς τὰ πλάγια καὶ τὰ ἄκρα, ὅπως, εἴ που τι πόθεν καθορῷεν, σημαίνοιεν. ἐκέλευε δὲ καὶ καῦσαι ἀπομᾶν, ὅτῳ συντυγχάνοιεν καυσίμῳ. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀποδραμούμεθα ἂν οὐδαμοῦ, σβέννυσθαι δὲ πολλὴ μὲν, ἔφη, εἰς ἡράκλειαν πάλιν ἀπιέναι, πολλὴ δὲ εἰς χρυσόπολιν διελθεῖν. οἱ δὲ πολέμιοι πλησίον. εἰς κάλπης δὲ λιμένα, ἔνθα Χερίσοφον †νομίζομεν εἶναι, εἰ σέσωται, ἐλαχίστη ὁδός. εἰκάζομεν

ἀλλὰ

ἀλλὰ δὴ ἐκ μὲν οὔτε πλοῖά ἐστιν, οἷς ἀπο- A
ὐδὲ μιᾶς πλευσούμεθα· μένουσι δ' αὐτοῦ †ἐδὲ μιᾶς ἡμέρας ὁδὸς τὰ ἐπιτήδεια. τῶν δ' πολιορκουμένων ἀπολομένων, σὺν τοῖς Χερισόφου μόνοις κακὸν ἐστὶ †δεδιὼς δὲ μὴ κινδυνεύσῃ· σωθέντων δ', πάντας εἰς ταὐτὸν ἐλθόντας, κοινὴ τὴν σωτηρίας ἔχεται. ἀλλὰ χρὴ παρασκευασαμένους τῇ γνώμῃ πορεύεσθαι, ὡς νῦν ἢ κάλλιστα τελευτῆσαι ἐστὶν, ἢ κάλλιστον ἔργον ἐργάσασθαι, Ἕλληνας τοσούτους σώσαντας. καὶ ὁ θεὸς ἴσως ἄγνοιᾳ ἔστιν, ὃς τὰς μεγαλαγορήσαντας, ὡς πλέον φρονοῦντας, καταφανῆ ποιεῖ βουλεύσας· ἡμᾶς δ', τοὺς ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχομένους, εὐτυχεστέρους ἐκείνων καταφήσει. ἀλλ' ἕπεσθαι χρὴ καὶ παρασκευάζειν τὸν νοῦν, ὡς ἂν ὃ παραγγελλόμενον δύνασθε ποιεῖν. ταῦτ' εἰπὼν ἡγεῖτο. οἱ δ' ἱππεῖς ἅμα ἀμφὶ μέσον ἐφ' ὅσον καλῶς εἶχεν, ἔσχον ἢ ἐβάδιζον. καὶ οἱ πελτασταὶ ὑπαπειόντες †κατὰ τὰ μακρὰ, ἔσχον πρῶτα, ὅσα καύσιμα ἑώρων· καὶ ἡ φαλαγξ δ', εἴ τινι παραλιπομένῳ ἐντυγχάνοιεν. κατέκαιε πᾶσα ἡ χώρα †ἀφέσθαι ἐδόκει, καὶ ὃ φράτευμα πολὺ ἐφαίνετο. ἐπεὶ δ' ὥρα ἦν, κατεστρατοπεδεύσαντο ὅτι λόφον ἐκβαίντες, καὶ τότε τῶν πολεμίων πυρὰ ἑώρων (ἀπεῖχον γὰρ ὡς τεσσαρακόντα σταδίους) καὶ αὖθις ὡς ἐδύναντο πλῆσαι πυρὰ ἔσχον. ἐπεὶ δ' ἐδείπνησαν, τάξεις παρηγγέλθη τὰ πυρὰ καταβεννύναι †ἀπόντας. καὶ τῇ μὲν νύκτα φυλακὰς ποιησάμενοι, ἐκάθευδον· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ τοῖς θεοῖς εὐξάμενοι καὶ σπεισάμενοι ὡς εἰς μάχην, ἐπορεύοντο ᾗ ἐδύναντο τάχιστα. Τι- D
μασίων δὲ, καὶ οἱ ἱππεῖς, ἔχοντες τὰς ἡγεμόνας, καὶ προσελαύνοντες, ἔλαθον αὐτοὺς ὅτι τῷ λόφῳ ἐνόμενοι, ἔνθα ἐπολιορκοῦντο οἱ Ἕλληνες. καὶ οὐχ ὁρῶσιν οὔτε τὸ φίλιον στράτευμα, οὔτε τὸ πολέμιον· (καὶ ταῦτα προσαγγέλλουσι τοῖς τὸν Ξενοφῶντα, καὶ τὸ στράτευμα) γραῖδάς δὲ, καὶ γερόντια, καὶ †προβάτια ὀλίγα, καὶ βοῦς καταλελειμμένους. καὶ τὸ μὲν πρῶτον θαῦμα ἦν, τί εἴη τὸ γεγενημένον· ἔπειτα δὲ τῶν καταλελειμμένων ἐπιθαίνοντο, ὅτι οἱ μὲν Θρᾷκες λίθοις ἀφ' ἑσπέρας ὤχοντο ἀπιόντες, ἔωθεν δὲ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἔφασαν οἴχεσθαι· ὅπου δὲ, οὐκ εἰδέναι. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀμφὶ Ξενοφῶντα, ἐπεὶ ἠρίστησαν, συσκευασάμενοι ἐπορεύοντο,

At enim istic neque sunt naues, quibus auehamur; & si vel vnum ibi diem hæreamus, cōmeatus nos deficiet. Taceo, quod pereuntibus iis, qui nunc obsidentur, deterius erit cum solis Cherisophi copiis belli aleam subire; quam conseruatis illis, omnes ad eumdem locum conuenire, communique studio saluti consulere. Enimuero sic comparatis animis pergendum nobis est, vt statuamus hoc tempore vel glorioſe occumbendum esse, vel præclarissimum facinus patrādum, quo tot homines Græci seruentur. Atque haud scio, an non « B
Deus ipse rem huc deduxerit, qui hos ad- « «
roganter se iactantes, quasi prudentia præ- « «
cellerent, deprimere vult: nos vero, qui a- « «
ctionum nostrarum primordia solemus a « «
Diis capere, maiori ornare gloria. Sede- « «
nim vestrum iam erit sequi, & inprimis animum adtendere; vt imperata quæ fuerint, exsequamini. Hæc loquutus, copias agere cepit, & equites hinc inde sparsi, quousque tutum esset, incendebāt vbique omnia. Cetrati quum ardua in loca euasissent, quæcumque exuri posse viderent, incendebāt. Idem faciebat exercitus, si quid offenderet, quod ab iis relictum esset. Hoc modo factum, vt non solum ardere tota regio: sed etiam ingens quoddam agmen esse videretur. Posteaquam ita res posceret, conscenso colle quodam, castra metabātur: quum & hostium ignes cernerent, a quibus XL circiter stadiis aberant, & ipsi quā poterant plurimos accenderent. Cœnatum quum esset, mandatum omnibus, vt quam celerrime ignes extinguerēt. Deinde constitutis excubiis per noctem, quiescebant. Prima luce Deos comprecati, & structis ordinibus, tamquam si pugnaturi essent, summa celeritate pergebāt. Ibi Timasio, & equites, qui habebāt apud se duces itineris, quum ante exercitum pergerent; prius in collem euasērūt, in quo Græci obsessi erant, quā eo se peruenisse animaduerterent. Neque heic vel socias copias, vel hostiles vsquam vident, idque ipsum & Xenophonti & vniuerso exercitui mox significant: sed aniculas tantum quasdam, & seneciones, & ouiculas paucas, & boues relictos. Erat eis res primum monstri similis, dum quid accidisset, mirarētur. Postea de relictis illis scisciādo cōperiunt, Thraces mox a prima nocte discessisse, Græcos mane: quo abiissent, certum se non scire. Quæ quū milites Xenophontis audiissent, pransi vasa colligunt, & iter ingrediuntur. E

Xenophon strategemate vtitur.

Cupiebant enim quammaturrime se cum suis apud Calpæ portum cõiungere. Dum pergerent, Arcadum Achæorumque vestigia, versus Calpæ portum tendentia, vident. Posteaquam vtrique conuenissent †eodem loco, mutuo se cum gaudio adspexere, ac tamquam fratres se inuicem amplexi sunt. Interrogãt deinde Arcades Xenophontis milites, quamobrem ignes extinxissent. Nam primum arbitrabamur, inquiunt Arcades, quum ignes nullos amplius videremus, vos noctu hostes adgredi statuisse. Quod quidẽ veriti nobis hostes videntur, ac propterea discessisse. Nam id temporis fere abierunt. At quum non veniretis, & tempus iam præteriisset: putabamus vos, audito rerum nostrarum statu, præmetu ad mare fugisse. Itaq; visum fuit dandam operam, vt a vobis nõ abessemus. Sic nos etiam huc perreximus. Atque hoc die tum ibidem in litore propter portum castra sunt habita. Ceterum is locus, qui Calpæ portus dicitur, situs est in Asiatica Thracia. Huius Thraciæ initium est ab ostio Ponti, & Heracleam vsque se porrigit; in Pontum nauiganti ad dextram sita. Heraclea tantum abest a Byzantio, quantum confici triremis cursu, quæ remis agatur, die longissimo potest. In medio nulla neque socia, neque Græca vrbs est; sed soli Thraces ac Bithyni tractũ illum incolunt. Ii quoscumque Græcos homines ceperint, siue illi in litus eiecti fuerint, siue quo alio casu eo venerint; crudelem in modum tractare dicuntur. Calpæ vero portus iis, qui Heraclea vel Byzantio nauigant, vtrimq; in medio situs est. Locus ipse in mare porrigitur, cuius ea pars, quæ ad mare ptinet, abruptus quidam scopulus est, minimum xx orgyarum altitudine. Ceruix loci, terram versus sita, IV plethrum haud dubie latitudinem æquat. Spatium, quod ea ceruice cõtinetur, tam capax est; vt hominum in eo vel CCIOO possint habitare. Portus sub ipso scopulo situs est, cuius litus ad solem occidentem vergit. Est ibidem & dulcis ac iugis aquæ fons, qui propter ipsum mare sic labitur, vt sub huius tamẽ loci potestate sit. Est & lignorum quum aliorum copia iuxta ipsum mare, tum verò illorum maxima, quæ ad ædificationẽ nauigiorum aptissima sunt. Mons, qui est in portu, qua versus mediterranea se ad xx stadia porrigit, terrenus est, & minimè saxosus:

†Sequor lectionem marginis.

Descriptio portus Calpæ.

A βουλόμενοι ὡς τάχιστα συμμίξαι τοῖς ἄλλοις εἰς κάλπης λιμένα. καὶ παρϕόμενοι ἑώρων τὸν σίδον τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἀχαιῶν κατὰ τὸ αὐτὸ κάλπης ὁδόν. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο †εἰς τὸ αὐτὸ ὁδόν, ἀσμενοί τε εἶδον ἀλλήλους καὶ ἠσπάζοντο ὥσπερ ἀδελφούς. καὶ ἐπιϕαίνονται οἱ Ἀρκάδες τῶν περὶ Ξενοφῶντα τί ἆρα πυρὰ κατασβέσαι. ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔϕασαν, ὡμεθα ὑμᾶς ὅ μὲν πρῶτον, ὅπου τὰ πυρὰ οὐκ ἐωρῶμεν, τῆς νυκτὸς ἥξειν ὅτι τοὺς πολεμίους. B καὶ οἱ πολέμιοι, ὥσγε ἡμῖν ἐδόκουν, τοῦτο δείσαντες ἀπῆλθον. σχεδὸν γὰρ ἀμϕὶ τοῦτον τὸν χρόνον ἀπῆσαν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀφικνεῖσθε, ὁ δὲ χρόνος ἐξῆκεν, ᾠόμεθ' ὑμᾶς πυθομένους τὰ παρ' ἡμῖν, ϕοβηθέντας οἰχεσθαι ἀποδραντας ὅτι θάλατται· καὶ ἐδόκει ὑμῖν μὴ ἀπολιπέσθαι ὑμῶν. οὕτως οὖν καὶ ἡμεῖς δεῦρο ἐπορεύθημεν. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν αὐτοῦ κυλίζοντο ὅτι τοῦ αἰγιαλοῦ †τοῖς τῶν ἐν τῷ λιμένι. ὃ δὲ χωρίον τοῦτο ὃ καλεῖται κάλπης C λιμήν, ἔστι μὲν ἐν τῇ Θρᾴκῃ τῇ ἐν τῇ ἀσίᾳ. ὑπερξαμένη δὲ ἡ Θρᾴκη αὕτη ἔστιν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ πόντου μέχρις ἡρακλείας ὅτι δεξιὰ εἰς τὸν πόντον εἰς πλέοντι. καὶ τετράγωνος μέν ἐστιν εἰς ἡρακλείαν ἐκ βυζαντίου κώπαις †ἡμέραις μάλα μακραῖς πλοῖς. ἐν δὲ τῷ μέσῳ ἄλλη μέν πόλις οὐδεμία, οὔτε Φιλία, οὔτε ἑλληνίς, ἀλλ' ἢ †Θρᾷκες, ἢ Βιθυνοί. καὶ οὓς ἂν λάβωσι τῶν ἑλλήνων ἢ ἐκπίπτοντας, ἢ ἄλλως πως, δεινὰ ὑβρίζειν λέγονται τοὺς ἕλ- D λήνας. ὁ δὲ κάλπης λιμὴν ἐν μέσῳ μὲν κεῖται ἑκατέρωθεν πλεόντων ἐξ ἡρακλείας καὶ βυζαντίου. ἔστι δ' ἐν τῇ θαλάττῃ προκείμενον χωρίον, ὃ μὲν εἰς τὴν θάλατταν καθῆκεν αὐτοῦ, πέτρα ἀπόρρωξ, ὕψος, ὅπη ἐλάχιστον, οὐ μεῖον εἴκοσιν ὀργυιῶν· ὁ δὲ αὐχὴν ὁ εἰς γῆν ἀπήκων τοῦ χωρίου, μάλιστα τετάρων πλέθρων τὸ εὖρος. τὸ δ' ἐντὸς τοῦ αὐχένος χωρίον, ἱκανὸν μυρίοις ἂν ἀνθρώποις οἰκῆσαι. λιμὴν δ' ἔστ' αὐτῇ τῇ πέτρᾳ, ὃ προὸς ἑσπέραν αἰ- E γιαλὸν ἔχων. κρήνη δὲ ἥδεος ὕδατος καὶ ἀφθόνου, ῥέουσα ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ, ὑπὸ τῇ ὑπερκειμένῃ τοῦ χωρίου. ξύλα δὲ, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, πολὺ δὲ πολλὰ καὶ καλὰ ναυπηγήσιμα ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ. ὃ δὲ ὄρος ὃ ἐν τῷ λιμένι εἰς μεσόγαιαν μὲν αἴρει, ὅσον ὅτι εἴκοσι σταδίους, καὶ τοῦτο γεώδες καὶ ἄλιθον·

†ἡμέραις μικραῖς πλ.

†Θρᾷκες Βιθυνοί.

ὃ ὑπὲρ θαλάτταν, πλέον ἢ ὅτι εἴκοσι στα- A qua vero mare respicit, vltra xx stadia mul
δίους, δασὺ πολλοῖς καὶ πάντα δαπόις καὶ μεγά- tis & omnis generis arboribus, eisdemque
λοις ξύλοις. ἡ δὲ ἄλλη χώρα, καλὴ καὶ πολλή, pręgrandibus densus est. Reliquus ager &
καὶ κῶμαι ἐν αὐτῇ εἰσι πολλαὶ καὶ εὐοίκουμε- amœnus est, & late patet, & multos incolisque frequẽtes vicos habet. Nam solum
ναι. φέρει γὰρ ἡ γῆ καὶ κριθάς, καὶ πυρούς, καὶ ὅσα σεσα & hordei ferax est, & tritici, & omnis generis leguminum, & panici, & sesami. Nec
πάντα, καὶ μελίνας, καὶ σήσαμον, καὶ σῦκα fici desunt, & magna vitium est copia, quæ
ἀρκεῖῶντα, καὶ ἀμπέλους πολλὰς καὶ ἡδυοί- vini suauissimi feraces sunt. Denique habet omnia, extra vnas oleas. Huiusmodi ea
νους, καὶ τἆλλα πάντα πλὴν ἐλαιῶν. ἡ μὲν regio erat. Milites in maris litore tabernacula figũt, quod intra oppidi mœnia castra
χώρα τοιαύτη. ἐσκήνουν δὲ ἐπὶ τῷ αἰγια- habere nollent. Quinetiam factum insi-
λῷ † ὅτι τῇ θαλάττῃ. εἰς δὲ τὸ πόλισμα αὐ- dioſe putabãt, quod eo loci veniſſent, quasi huc aliqui deducere coloniam cuperẽt.
τοὺς οὐκ ἐβούλοντο στρατοπεδεύεσθαι, B Nam pars militum maxima, non adducta
ἀλλὰ ἔδοκει καὶ τὸ ἐλθεῖν ἐνταῦθα ἐξ ὑποβου- rerum ad vitam necessariarum inopia, Cyro militatum iuerat: sed audita virtute Cy-
λῆς εἶναι, βουλομένων τινῶν κατοικίσαι πόλιν. ri, quidam ad eum viros adduxerant, qui
τῶν γὰρ στρατιωτῶν οἱ πλέονες ἦσαν οὐ κατὰ iam prodegerant sua, quidam a patribus &
βίου ἐπιπλοκήν ὑπὸ τοῦτον τὸν μισθοφορεῖν, ἀλλὰ τὸν Κύρου ἀρετὸν ἀκού- matribus aufugerant, quidam deseruerant
οντες, οἱ μὲν καὶ ἄνδρας ἄγοντες σὺν παντοκό- liberos suos, quod redituros se putarent, vbi rem feciſſent. audierãt enim alios quo-
σας χρήματα, οἱ δὲ καὶ τούτων ἕτεροι ἀποδε- que, qui cum Cyro essent, multa bona sibi
δρακότες πατέρας καὶ μητέρας, οἱ δὲ καὶ τέ- adquirere. Hi quum militũ animi essent,
κνα καταλιπόντες, ὡς χρήματα αὖθις κτη- C in Græciam salui redire cupiebant. Transierat iam dies vnus, ex quo rursum conue-
σάμενοι ἥξοντες πάλιν· ἀκούοντες καὶ τὸς ἄλ- nerant; quum Xenophon copias eductu-
πολλὰ καὶ ἀγαθὰ † ἐπίδοσιν λους τὸς περὶ Κύρῳ † πολλὰ ἄγαν σεμνὸν rus, rem sacram faceret. Nam ipsa flagitabat necessitas, vt educerentur ad parãdum
τὴν. τοιοῦτοι δὴ ὄντες, † ἐπεθύμουν εἰς τὴν commeatum. Etiam mortuos sepelire cogitabat. Quum perlitasset, Arcades quoq;
ἑλλάδα σώζεσθαι. ὅπῃ δὲ ἡμέρα ἐγίνετο τῆς sequuti sunt, & mortuos magna ex parte
εἰς ταὐτὸ συνόδου, ἐπ' ἐξόδῳ ἐγένετο Ξενο- iisdem in locis, vbi occubuerant, sepelierunt. nam propterea, quod ibi dies iã quin-
φῶν. ἀνάγκη γὰρ ἦν ὅπῃ τὰ ὁπιτήδεια ἐξάγειν. que iacuerant, tolli nullo modo potetant.
τὰ ἱερὰ ἐπενόει δὴ καὶ τὸς νεκροὺς θάψαι. ἐπεὶ δὲ † τὰ ἱε- nonnullos tamen e viis congestos, quam
ρὰ ἐγίνετο, εἴποντο καὶ οἱ Ἀρκάδες, καὶ τὸς D honestissime suis pro facultatibus humarunt. Iis autem, quos nusquam reperiebãt,
νεκροὺς τὸς μὲν πλείστους ἔνθα καθ' ἕκαστον, ἐ- † cenotaphium ingens struxerunt, [& ro- † hoc est, sepulcrum vacuum, siue tumulum honorariũ. vti Tranquillus adpellat.
κάστοις ἔθαψαν. ἤδη δὲ ἦσαν πεμπταῖοι, καὶ οὐκ gum ingentem,] impositis etiam corollis.
οἷόν τε ἀναμεῖναι ἔτι ἐκεῖ. τινὰς δὲ, τὸς ἐκ τῶν ὁ- Quibus ita confectis, ad castra reuertunt, sumtaque cœna se quieti dant. Postridie
δῶν, σεσωρευκότες, ἔθαψαν ἐκ τῶν παραφρό- milites vniuersi conueniunt, cogentibus
ντων ὡς ἐδυνάτο κάλλιστα, οἷς δὴ μὴ δύνε- eos inprimis Agasia Stymphalio, Hieronymo Eleo, ductoribus cohortium, & aliis
σθαι, κενοτάφιον ἀὖθις ἐποίησαν μέγα, [καὶ natu inter Arcades maximis. Factum heic Decretum exercitus in seditiosos.
πυρὰν μεγάλην.* καὶ στεφάνους ἐπέθεσαν. decretum est, vt si quis deinceps distrahẽdi exercitus mentionem faceret, morte
ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἀνεχώρησαν ὅπῃ ὁ στρα- E multaretur. Præterea formam exercitus
τόπεδον. καὶ τότε μὲν δειπνήσαντες ἐκοιμή- in abitu eamdem retinendam esse, quæ
θησαν· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ συνῆλθον οἱ στρατιῶται prius fuisset: & imperium illis restituendum, qui prius duces exstitissent. Obie-
πολῖται. συνῆλθον δὲ αὖθις μάλιστα Ἀγασίας rat iam diem suum Cherisophus, hau- Cherisophi ducis mors.
συμφάλιος ὁ λοχαγὸς, καὶ Ἱερώνυμος ἠλεῖος sto medicamento, quum febri laboraret.
λοχαγὸς, καὶ ἄλλοι πρεσβύτατοι τῶν ἀν-
δρῶν. καὶ δόγμα ἐποίησαν, ἐάν τις τὸν λοι-
πὸν μνησθῇ δίχα τοῦ στρατεύματα ποιεῖν, θανά-
τῳ αὐτὸν ζημιοῦσθαι. καὶ τὴν χώραν ἀπιέναι,
ἢν πρόσθεν εἶχε τὸ στράτευμα, καὶ δέχεσθαι
τὸς πρόσθεν στρατηγούς. καὶ Χειρίσοφος μὲν ἤδη τετελευτήκει, φαρμάκων πιὼν, πυρέτ-

In eius locum Asinensis Neo est surrogatus. Post hæc adsurgens Xenophon: Iter nobis, milites, inquit, pedibus esse conficiundum, manifesto paret. Quippe nulla nobis sunt nauigia. Cogit autē ipsa necessitas, vt itineri nosmet accingamus. Heic enim si hæreamus, cōmeatus nos deficiet. Quamobrem nos quidem sacrificabimus, vos autem si vmquam alias, hoc tempore sic vosmet comparetis necesse est, vt quibus sit in hostem pugnādum. Nam is modo animos sumsit. His dictis duces hostias mactant, quibus hariolus aderat Arexio, natione Arcas. Nā Silanus ille Ambraciota dudum iam, nauigio conducto, ex Heraclea se subduxerat. Quum exta de abitu consulerent, litatum non est. Quapropter hoc die quieuerunt. Erant, qui auderent dicere, persuasum fuisse vatem a Xenophonte, qui coloniam hoc loco deducere cuperet, vt responderet, ad discedendum exta non addixisse. Xenophon per præconē significari publice iussit, vt postridie sacrificio quicumq; vellet interesset. Quod si quis in exercitu esset hariolus, is vt simul exta consideraret, mandat. Ita multorum in præsentia cæsæ sunt hostiæ. Quumque rursus exta de abitu ter cōsulerent, litatum non est. Ea res vehementer milites perturbare, quod iam commeatus ille, quem secum adtulerant, defecisset: forum autem rerum venalium nusquā haberent. Quum iterum cōueniissent, Xenophon eos in hāc sententiam compellauit: Necdum auspicata nobis, milites, vti sane videtis ipsi, ad iter exta sunt: & cōmeatu vos egere video. Quapropter hac ipsa de re nos amplius consulere Deos necesse est. Et quidam adsurgens: Nihil mirum, ait, non posse nos perlitare. Nam vt ego de quodam audiui, qui heri fortuito nauigio huc adpulit, Cleander Byzātij præfectus cum nauigiis ac triremibus venturus est. Itaq; visum quidem est vniuersis, exspectandum esse; necessario tamen parandi commeatus caussa erat exeundum. Ea de caussa rursum ter cæsis hostiis, numquam tamen litatum fuit. Et iam milites, ad Xenophontis tabernaculum quum accessissent, commeatum deesse sibi aiebant. Respondebat ille, non eductum se militem, nisi litatū esset. Postridie rursus sacrum faciunt, prope vniuersa militum corona circumstante. Erat enim res omnibus mirifice cordi. Iam hostiæ ipsis nullæ amplius erant reliquæ, quum duces non illi quidem educerent militem, sed tamen in concionem aduocarent.

A Τὰ δ' ἐκείνου Νέων ὁ ἀσινάιος †παρελάμ- παρέλαβε
βανε. μετ' ὀλίγα δὲ ταῦτα ἀναστὰς εἶπε Ξενοφῶν·
Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, τὴν μὲν πορείαν, ὡς ἔοι-
κε, * δηλόνοτι πεζῇ ποιητέον. οὐ γὰρ ἔστι δῆλον, ὅπ
πλοῖα. ἀνάγκη δὲ πορεύεσθαι ἤδη. οὐ γὰρ
ἔστι μύοισι τὰ ἐπιτήδεια. ἡμεῖς μὲν οὖν θυσόμε-
θα· ὑμᾶς δ' ὅστις δύναται παρασκευάζεσθαι ὡς μα-
χουμένους, εἴποτε καὶ ἄλλοτε. οἱ γὰρ πολέμιοι
δυνατεθαρρήκασιν. ἐκ τούτου ἐθύοντο οἱ στρα-
τηγοί, μάντις δὲ παρῆν Ἀρεξίων Ἀρκάς. ὁ δὲ
B Σιλανὸς ὁ Ἀμβρακιώτης ἤδη ἀποδεδράκει, πλοῖον μισθωσάμενος, ἐξ Ἡρακλείας θυο-
μένοις δὲ ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερὰ καλά. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἐπαύ-
σαντο. καί τινες ἐτόλμων λέγειν, ὡς ὁ Ξενοφῶν
βουλόμενος ὃ χωρίον †οἰκίσαι, πέπεικε τὸν οἰκῆσαι
μάντιν λέγειν, ὡς τὰ ἱερὰ οὐ γίγνεται ἐπὶ ἀ-
φόδῳ. ἐντεῦθεν κηρύξας Ξενοφῶν τῇ ὑστεραίᾳ
παρεῖναι ἐπὶ τὴν θυσίαν τὸν βουλόμενον, καὶ
μάντις εἴτις εἴη, προσαγαγέσθαι παρεῖναι, ὡς
C συνθυσόμενον τὰ ἱερά, ἔθυε, καὶ ἐπὶ ταύτῃ
παρῆσαν πολλοί. θυομένων δὲ πάλιν εἰς τρεῖς
ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ, οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. ἐκ τού-
του χαλεπῶς εἶχον οἱ στρατιῶται. καὶ γὰρ τὰ
ἐπιτήδεια ἐπέλιπεν ἃ ἔχοντες ἦλθον, καὶ ἀ-
γορὰ οὐδεμία παρῆν. ἐκ τούτου συνελθόν-
των εἶπε πάλιν Ξενοφῶν· ὦ ἄνδρες, ἐπὶ μὲν
τῇ πορείᾳ, ὡς ὁρᾶτε, τὰ ἱερὰ οὔπω γίγνεται·
τῶν δ' ἐπιτηδείων ὁρῶ ὑμᾶς δεομένους. ἀνάγ-
κη οὖν μοι δοκῇ θύεσθαι καὶ περὶ αὐτοῦ τούτου. ἀ-
ναστὰς δέ τις, εἶπε· καὶ εἰκότως ἄρα ἡμῖν οὐ γί-
γνεται τὰ ἱερά. ὡς γὰρ ἐγὼ ἀπό τινος ἀκούσματος
D ἐχθὲς ἥκοντος πλοίου ἤκουσα τινός, [ὅτι] Κλέ-
ανδρος ὁ Βυζαντίου ἁρμοστὴς μέλλοι ἥξειν,
πλοῖα ἔχων καὶ ἐμπόρους. ἐκ τούτου δὲ, ἀνα-
μένειν μὲν πᾶσιν ἐδόκει, ἐπὶ δὲ τὰ ἐπιτή-
δεια ἀναγκαῖον εἶναι ἐξιέναι. καὶ ἐπὶ τούτῳ πά-
λιν ἐθύετο εἰς τρεῖς, καὶ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά.
καὶ ἤδη ἐπὶ σκηναῖς ὄντες τῶν Ξενοφῶντος,
ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἔχοιεν τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δ' οὐκ
E ἂν ἔφη ἄγαγεῖν, μὴ γιγνομένων τῶν ἱε-
ρῶν. καὶ πάλιν δ' ὑστεραίᾳ ἐθύετο, καὶ ἀεδόν τι
πᾶσα ἡ στρατιὰ, περὶ ὃ μέλοι πᾶσιν, ἐκύκλω-
το περὶ τὰ ἱερά. τὰ δὲ θύματα ἐπελελοίπει.
οἱ δὲ στρατηγοὶ ἔξω ἦσαν μὲν ὅ, συνεκάλεσαν δέ.

εἶπεν

εἶπεν οὖν ὁ Ξενοφῶν· ἴσως οἱ πολέμιοι συλ- A
λεγμένοι εἰσὶ, καὶ ἀνάγκη μάχεσθαι. εἰ οὖν
καταλιπόντες . . . . . ἐν τῷ ἐρυμνῷ
χωρίῳ, ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένοι ἴοι-
μεν, ἴσως ἂν τὰ ἱερὰ μᾶλλον προχωροίη ἡ-
μῖν. ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται ἀνέκραγον,
ὡς οὐδὲν δέον εἰς τὸ χωρίον ἄγειν, ἀλλὰ βοῦν
ὡς τάχιστα. καὶ προβατα μὲν οὐκέτι ἦν,
βοῦς δὲ ὑφ' ἁμάξης πρίαθαι ἐβούοντο· καὶ
Ξενοφῶντι Κλεάνορος ἐδεήθη τῶν Ἀρκάδων
προθυμεῖσθαι, εἴπερ ἐν τούτῳ εἴη. ἀλλ' οὐδὲ B
ὡς ἐβούετο καλὰ τὰ ἱερά. Νέων δὲ ἦν μὲν
στρατηγὸς ἐπὶ τοῦ Χειρισόφου μέρους, ἐπεὶ δὲ
εἶδε τοὺς ἀνθρώπους, ὡς εἶχον δεινῶς τῇ ἐν-
δείᾳ, βουλόμενος αὐτοῖς χαρίσασθαι, βοῦν
πρὸς ἅμαξαν ἀνθρώπου ἐρομένου, ὃς ἔφη κώ-
μας ἐγγὺς εἰδέναι, ὅθεν εἴη λαβεῖν τὰ ὀπτή-
δεια, ἐκήρυξε τὸν βουλόμενον ἰέναι ὅπου τὰ
ὀπτήδεια, ὡς ἡγεμόνος ἐσομένου. ἐπεξέρχον-
ται δὴ σὺν δορατίοις, καὶ ἀσπισι, καὶ θυλά-
κοις, καὶ ἄλλοις ἀγγείοις, εἰς διακοσίους ἀν-
θρώπους. ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐν ταῖς κώμαις, καὶ C
διεσπείροντο ὡς ὅπου τὸ λαμβάνειν, ὅπι πίπτοι-
εν αὐτοῖς οἱ Φαρναβάζου ἱππεῖς τοξόται,
(βεβοηθηκότες γὰρ ἦσαν τοῖς βιθυνοῖς) βου-
λόμενοι σὺν τοῖς βιθυνοῖς, εἰ δύναντο, ἀπο-
κωλῦσαι τοὺς ἕλληνας, μὴ ἐλθεῖν εἰς τὴν φρυ-
γίαν. οὗτοι οἱ ἱππεῖς ἀποκτείνουσι τῶν †ἑλ- ἀνδρῶν
λήνων οὐ μεῖον ἢ πεντακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ
ὅπου ὄρος ἀνέφυγον. ἐκ τούτου ἀπαγγέλ-
λει τις ταῦτα τῶν ἀποπεφευγότων εἰς τὸ
στρατόπεδον. καὶ Ξενοφῶν, ὅπου οὐκ ἐγεγέ- D
νητο τὰ ἱερὰ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, λαβὼν βοῦν
ἀπὸ ἁμάξης, (οὐ γὰρ ἦν ἄλλα ἱερεῖα) σφα-
γιασάμενος ἐβοήθει, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μέχρι
πυθήκοντα †τριάκοντα ἐτῶν πρῶτοι. καὶ ἀναλαβόν- πεντήκον-
τες τοὺς λοιποὺς ἄνδρας, εἰς τὸ στρατόπεδον ἀ- τα
φικνοῦνται. καὶ ἤδη μὲν ἀμφὶ ἡλίου δυσμὰς
καὶ οἱ ἕλληνες μάλα ἀθύμως ἔχοντες ἐδεῖ-
πνοποιοῦντο. καὶ ὀξαπίνης ἀφὶ τῶν λα-
οίων τῶν βιθυνῶν τινες ὁπλισάμενοι τοῖς E
κατέχε-
σθαι
προφύλαξι, τοὺς μὲν †κατέκτειναν, τοὺς
δὲ ἐδίωξαν μέχρις εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ
κραυγῆς γενομένης, εἰς τὰ ὅπλα πρῶτοι
ἔδραμον οἱ ἕλληνες· καὶ διώκειν μὲν, καὶ
δεῖν
κινεῖν τὸ στρατόπεδον νυκτὸς, οὐκ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι· †λῴστα γὰρ ἦν τὰ χώρια.

Quare Xenophon ad eos: Fortassis, ait, collecti iam sunt hostes, ac nobis necessario dimicandum aduersus eos erit. Si ergo relictis sarcinis in hoc loco munito, tāquam ad pugnam instructi progrediemur: fortasse magis exta votis nostris respōderint. Hoc quum milites audiissent, reclamabāt; nihil esse, quamobrem in eum locum duceret: saltim quammaturrime sacrificium repetendum esse. Nullæ iam reliquę pecudes erant. itaque boues de plaustris emti, mactatique sunt. Orabat Cleanorem Arcadem Xenophon, alacriter se praeret, si quid hæc exta polícerentur. Verum ne illa quidem addicebant. Tum Neo, qui Cherisophi loco dux erat, quum misere premi homines inopia videret, gratificari eis cupiebat. Itaq; quum Heraclienſem quemdam reperisset, qui se diceret vicos nosse non procul dissitos, de quibus peti commeatus posset: proclamari per præconem iubet, vt quicumq; vellet, commeatus parandi causſa secum exiret, qui ducis heic munere fungi non recusaret. Ibi plus minus hominum 11cio cum hastis, vtribus, reticulis, vasis ceteris cum eo pergunt. Ad vicos vbi peruenissent, ac iam hinc inde quærendi commeatus causſa se spargerēt: primi eos Pharnabazi equites inuadunt. Nam illi Bithynis opem laturi aduenerāt, & eorumdem vicissim adiuti copiis, si possent, auertere volebant Græcos, ne Phrygiam ingrederentur. Trucidant hi equites ex Græcis non pauciores to, ceteri quemdam in montem se fuga recipiunt. Eorum, qui fuga euaserant, aliquis rem, vti gesta erat, in castra renūtiat. Ibi Xenophon, quia perlitatum eo die non fuerat, de plaustro bouem sumit, quod aliæ non superessent hostiæ; eoq; mactato ad opem suis ferendum properat, facientibus idem ceteris omnibus, qui †trigesimum annum non excessissent. Ita quum eos, qui ex clade reliqui erant, recepissent: sole iam prope occidente in castra reuertuntur, magnoq; cum animi mærore corpora curant. At Bithynorum nonnulli, quum repente per loca siluis densa in primas excubias irruissent; partim milites occidunt, partim ad ipsa vsque castra persequuntur. Tum vero clamore excitato, ad arma Græci omnes adcurrunt: & hostem quidem persequi, noctuque castra mouere, tutum non esse putabant, quod ea loca densa siluis essent:

*Rectius quinquagesimum. Consule Notas.

in armis tamen pernoctarunt, constitutis excubiis, quæ ad dimicandum cum hoste satis essent validæ. Ita tum ea nox est exacta. Quum illuxisset, exercitum prætores ad locum munitum ducunt, quos iam milites sumtis & armis & vasis sequebantur. Antequam prandij tempus adpeteret, aditum loci fossa præcludunt; omniaque, tribus tãtum portis relictis, obuallant. Tunc & Heraclea nauis adpulit, quæ farinam, hostias, vinum vehebat. Xenophon mane surgens de discedendo exta consulebat, ac statim hostiæ primæ exta pulchra erant. Quumq; sacra iam peracta essent, Arexio †Parrhasius hariolus aquilam auspicatam conspicit, & Xenophontem copias ducere iubet. Ita tunc fossam transeunt, & in armis cõsistunt, ac proclamare præcones iubent, exeundum esse militibus armatis, vt primum corpora curassent: turbam vero imbellem, cum mancipiis, ibidem esse relinquendam. Exibant igitur vniuersi, Neone solo excepto. Nam rectissime se facturos existimabãt, si hunc eorum custodem, qui manebãt in castris, relinquerent. Quũ autem ij se viderent a cohortium ductoribus, aliisque militibus relinqui; quod sibi putarent dedecori fore, si ceteris exeuntibus, non & ipsi sequerentur: tantum eos in castris relinquunt, qui XLV annos excessissent. Ita his remanentibus reliqui omnes iter ingressi sunt. Vix XV stadia processerant, quum cæsorum corpora inueniunt. Itaque cornu facto, caudam eius ad cadauera primũ oblata dirigunt; & omnia, quæ cornu complecti poterant, sepeliunt. Posteaquam primos illos terræ mandassent, acie promota, rursumque constituta eius cauda iuxta primos eorum, qui sepulti nec dum erant; eodem modo, quoscumque complecti intra aciem poterant, humabãt. Posteaquam ad viam peruenissent, qua ex vicis iter erat, quo loco aceruatim cadauera iacebant: omnia in vnum comportata sepulturæ mandant. Præterierat iam meridies, quum promotis copiis, extra vicos commeatum; quemcumq; quis cerneret, †intra phalangem reciperent. Tum vero subito vident hostes sublimibus in locis ad colles quosdam, ac multos tũ equites, tum pedites, ex aduerso in phalangem dispositos. Nam Spithridates & Rathines cum copiis a Pharnabazo missis aduentabant. Posteaquam Græcos illi conspexissent, interuallo stadiorum XV ab eis substitere.

al. Parnasius

Græcorum in humandis mortuis religio.

†Lectio marginis.

Ἐν δὲ τοῖς ὅπλοις ἐνυκτέρευον, φυλατόμενοι ἰσχυροῖς φύλαξι [μάχεσθαι *. τῇ μὲν νύκτα οὕτω διήγαγον. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ, οἱ στρατηγοὶ εἰς ὃ ἐρυμνὸν χωρίον ἡγοῦντο· οἱ δὲ εἵποντο, ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκεύη. πρὶν ὃ ἀείσιν ὤρᾳ εἶναι), ἀπετάφρευσαν ἢ ἡ εἴσοδος ἦν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἀπεταύρωσαν †ἄπυρα, καταλιπόντες ἓξ πύλας. καὶ ἅπαν, πλοῖον ἐξ ἡρακλείας ἦκεν ἄλφιτα ἄγον, καὶ ἱερεῖα, καὶ οἶνον. περὶ δὴ ἀνατὰς Ξενοφῶν ἐθύετο ἐπεξόδῳ, καὶ ἦν [καλὰ * τὰ ἱερὰ ὅτι τάχιστα περάτου ἱερείου. καὶ ἤδη τέλος ἐχόντων τῶν ἱερῶν, ὁρᾷ αἰετὸν αἴσιον ὁ μάντις Ἀρηξίων †παῤῥάσιος, καὶ ἠγεῖσθαι κελεύει τὸν παρνάσιος Ξενοφῶντα· καὶ βαδίσαντες τῷ πάσῃ τὰ ὅπλα τίθενται, καὶ ἐκήρυξαν ἀριστήσαντας ἐξιέναι τὰς στρατιώτας σὺν τοῖς ὅπλοις, τὸν δὲ ὄχλον καὶ τὰ ἀνδράποδα αὐτοῦ καταλιπεῖν. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες ἐξῆσαν, Νέων δὲ οὔ. ἐδόκει γὰρ κάλλιστον εἶναι), τοῦτον φύλακα καταλιπεῖν τῶν ὁπὶ στρατοπέδῳ. ὅπῃ δ' οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ἀπέλιπον †αὐ αὐτοὺς, τοῦτο, αἰσχυνόμενοι μὴ ἕπεσθαι τῶν ἄλλων ἐπεξιόντων, κατέλιπον τοὺς ὑπὲρ πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ οὗτοι μὲν ἔμενον· οἱ δὲ ἄλλοι ἐπορεύοντο. πρὶν δ' πέντε καὶ δέκα στάδια διεληλυθέναι, ἐνέτυχον ἤδη νεκροῖς· καὶ τῷ οὐρᾷν τὸ κέρας ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώτους φανέντας νεκροὺς, ἔθαπτον πάντας †ὁπόσους ἐπελάμβανε τὸ κέρας. ὅπῃ δὲ ἐφ' ὅσοις τοὺς πρώτους ἔθαψαν, παραγαγόντες, καὶ τῷ οὐρᾷν αὖθις ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώτους τῶν ἀπάφων, ἔθαπτον τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁπόσους ἐπελάμβανεν ἡ στρατιά. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν ὁδὸν ἦκον τὴν ἐκ τῶν κωμῶν, ἔνθα ἔκειντο ἀθρόοι, συνειληγότες αὖθις ἔθαψαν. ἤδη δὲ περὶ μεσούσης τῆς ἡμέρας παραγαγόντες τὸ στράτευμα, ἔξω τῶν κωμῶν ἐλάμβανον τὰ ὑποτύδεια ὅ, τι τις ὁρῴη †ἐκ ἐντὸς τῆς φάλαγγος. καὶ ἐξαίφνης ὁρῶσι τοὺς πολεμίους ἱππέας βαλλομένους καὶ λόφους τινὰς ἐκ τοῦ ἐναντίου, τεταγμένους ὑπὸ φάλαγγος, ἱππεῖάς τε πολλοὺς καὶ πεζούς· καὶ γὰρ Σπιθριδάτης καὶ Ῥαθίνης ἦκον παρὰ Φαρναβάζου ἔχοντες δύναμιν. ἐπεὶ δὲ κατεῖδον τοὺς Ἕλληνας οἱ πολέμιοι, ἔστησαν ἀπέχοντες αὐτῶν ὅσον πεντεκαίδεκα σταδίους. ἐκ τό-

ἐκ τότε δὴ οὖς Ἀρηξίων ὁ μάντις τῶν ἑλλήνων A Tum vero statim Græcorum vates Arexio
σφαγιάζεται, καὶ ἐγένετο ὅτι τὰ πρῶτα καλὰ victimas cædit, ac primæ mox hostiæ per-
τὰ σφάγια. ἐνταῦθα ὁ Ξενοφῶν λέγει· δοκῶ μοι, pulchra fuerunt exta. Et Xenophon: E-
ὦ ἄνδρες στρατηγοί, ὅτι πάσασθαι τῇ φάλαγγι quidem, duces, ita statuo, inquit, cohortes
λόχους φύλακας, ἵνα, ἐάν που δέῃ, ὦσιν οἵ ὅτι- subsidiarias a tergo phalangis collocandas;
βοηθήσοντες τῇ φάλαγγι, καὶ οἱ πολέμιοι τε- vt (si poscat vsus) sint, qui phalangi auxi-
ταραγμένοι ἐμπίπτωσιν εἰς τεταγμένους καὶ lium ferre possint; & vt hostes, ordinibus
ἀκεραίους. στρατεδόκει ταῦτα πᾶσι. suis turbatis, in aciem horum instructam
ὑμᾶς μὲν τοίνυν, ἔφη, προσήκει τὸν πρῶτον & integram incidant. Id consilium ab o-
τοὺς ἐναντίους, ὡς μὴ ἐξήκομεν, ἐπεὶ ὤφθη- mnibus est comprobatum. Et ille: Vos igi-
μεν καὶ εἴδομεν τοὺς πολεμίους· ἐγὼ δὲ ἥξω τοὺς B tur, ait, in hostem aduersum præcedite, ne
ἔσχατον τελευταίους λόχους καταστήσας, ἐὰν ὑ- posteaquam & conspecti sumus, & hostem
μῖν δοκῇ. ἐνταῦθα οἱ μὲν ἡσύχως προῆγον· ὁ vidimus, subsistamus. Ego cohortibus ex-
δὲ, τοὺς ἀφελὼν τοὺς τελευταίους τάξεις, αὐτὰ tremis arbitratu vestro constitutis, adero.
ἀπέδεσαν Ἀχαιούς ἄνδρας, τὸν μὲν ὅτι δεξιὸν ἐπέ- Post hæc illi copias modice promouebant,
μψεν ἐφέπεσθαι, ἀπολιπόντας ὡς πλέ- Xenophon postremos tres ordines a reli-
θρου· Σαμόλας Ἀχαιὸς τούτοις ἦρχε τοῦ τά- quis abduxit; qui constabant singuli ex
ξεως· τὸν δ' ὅτι ᾧ μέσῳ ἐχώρισεν ἕπεσθαι· Πυ- militibus. Horum vnum ad dextram sub-
θέας Ἀρκὰς τούτοις ἦρχε· τὸν δὲ μίαν ὅτι τοῦ sequi fere plethri interuallo iussit. Præerat
Εὐωνύμου· Φρασίας Ἀθηναῖος τούτοις ἐφέστη- ei Samolas Achæus. Alteri locus medius
κει. προϊόντες δὲ, ἐπεὶ ἐγένοντο οἱ ἡγούμενοι C adsignatus; quo phalangem sequeretur,
ὅτι ναπὸν μεγάλον καὶ δυσπόρον, ἔσπευσαν, ἀ- Arcade Pyria duce. Tertius reliquus, cui
γνοοῦντες εἰ διαβατὸν εἴη ὁ νάπος, καὶ παρε- Phrasias Atheniensis præerat, ad sinistram
κελευσατο στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς παιᾶνα ὅτι sequi iussus fuit. Procedentibus copiis,
ἡγούμενον. καὶ ὁ Ξενοφῶν θαυμάσας ὅ, τι ὁ quum ad ingentem, transituque difficilem saltum primi peruenissent, constite-
ταχὺ ἔχοι εἴη τὴν πορείαν, καὶ τάχα ἀκούων τὸν παρε- runt. Ignorabant enim, an transiri posset;
κελεύω, ἐλαύνει ἤδη ἐδίδου τάχιστα. ἐπεὶ δὲ συν- ideoque duces & cohortium præfectos
ἦλθον, λέγει Σοφαίνετος, πρεσβύτατος ὢν τῶν hortabantur, vt ad aciem primam se con-
στρατηγῶν, ὅτι οὐκ ἄξιον εἴη διαβαίνειν τοῖς- ferrent. Xenophon admiratus, quid illud
τον ὃν ὁ νάπος. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἀκούσας ἤρετο esset, a quo retinerentur: celeriter eorum
ὑπὸ βουλῆς οὐκ ἄξιον εἴη διαβαίνειν cohortationem audiens quamprimum ad
ipsos aduolat. Quum conuenissent, So-
phænetus inter duces natu maximus ope-
ræpretium negat esse, saltum eiusmodi
peragrari. Eius sermone festinanter excepto Xenophon: Ego vero, inquit, scire *Animosa Xenophontis oratio.*
D vos arbitror milites, me prudentem scientemq; nullius vobis vmquam periculi au-
ctorem extitisse. Nec enim ad fortitudinem gloria vobis opus esse video, sed incolumitate. Iam vero nostræ res eo loco sunt, vt hinc sine prœlio discedi non possit. Nam nisi nos in hostem pergamus, sequetur ille nobis abscedentibus, & in nos irruet. Vos nunc considerate, potiusne sit, nos aduersos arma hostibus inferre, an vero auersos spectare, dum illi a tergo nos inuadant. Hoc quidem certe scire vos
E volo, recedere ab hostibus honestum videri non posse: at eosdem insequi, ignauioribus etiam animos addit. Equidem malim hostes dimidiis cum copiis insequi, quam cum duplo maioribus cedere. Nec ignoro, minime vos vereri, vt nostram illi impressionem sustineãt, si quidem nos adgrediemur ipsos. At vero si nos recedamus,

» nemini vestrum esse dubium potest, quin
» ausuri sint illi nos persequi. Vt autem ij, qui
» pugnaturi sunt, saltum impeditum a tergo
» relinquant, an non etiam vltro sit accipien-
» dum? Velim equidem, hostibus ad disce-
» dendum omnia peragratu facilia videri:
» nos ex hoc ipso loco id capere admonitio-
» nis oportet, neminem, nisi vincat, incolu-
» mem ex nobis esse posse. Mirari sane subit,
» posse aliquem putare, saltum hunc formi-
» dabiliorem esse locis aliis, quæ peragraui-
» mus. Nam qui fieri poterit, vt locus hic no-
» bis non transitu sit difficilis, si equites non
» vincamus? qui transiri montes poterunt,
» quos iam superauimus, si tot cetrati a tergo
» nos vrgeant? Quod si maxime salui ad ma-
» re perueniamus, quantus quæso saltus i-
» psum pelagus Ponticum erit? nec ibi naui-
» gia sunt, quibus auehamur: nec frumen-
» tum, quo alamur, si hærendum istic erit: &
» si celeriter eo peruenerimus, mox rursum
» ad parandum commeatum exeundum e-
» rit. Quamobrē melius est, nos modo pran-
» sos dimicare, quam cras ieiunos. Sunt, mi-
» lites, exta nobis egregia, sunt auguria feli-
» cia, & perlitatum est pulcherrime. Perga-
» mus aduersus hostes. Ne faciamus eis po-
» testatem, posteaquam nos conspexere, iu-
» cunde cœnandi; vel quo velint loco, per-
» noctandi. Hæc quum dixisset, hortati sunt
» præfecti cohortium, vt ducendo præcede-
ret. Nam aduersabatur nemo. Itaq; duce-
bat Xenophon, quum denuntiasset, vt
quam ad partem saltus forte quilibet esset,
illac transiret. Nam celerius ei videbantur
per aduersum saltum hoc pacto caterua-
tim euasuræ copiæ, quam si ad pontem, qui
erat in saltu, longum velut in filum expor-
rigerētur. Quum iam transiissent, phalan-
» gem prætergrediens: Reuocate vobis, in-
» quit, in memoriam, milites, in quot pugnis
» aduersus hostes cōminus pugnatis Deum
» ope viceritis, & cuiusmodi accidant illis,
» qui hostem fugiunt. Cogitate, vos iam ad
» Græciæ portas esse. Sequimini ducē Her-
» culem, ac vos mutuo nominatim excitate.
» Iucundum certe est, nunc aliquem fortiter
» ter ac præclare aliquid & dicentem, & ge-
» rentem, apud quos velit, memoriam sui
» excitare. Hęc quum dixisset Xenophon, si-
mul & phalangi dux erat, & peltatis vtrimq;
dispositis, in hostem pergebat. Mandarat
etiam, vt hastas humeris dextris gestarent,
donec tuba signum dedisset. Tum vero de-
missis eis ad feriēdum hostem pedetentim
sequerentur, neq; quemquam cursu inse-
qui hostem debere. Post hęc tessera per exercitū dicta, Iupiter Seruator, Dux Hercules.

πάντες ὅτι σάμεθα, ὅτι τολμήσουσιν ἐφέπεσθαι. ὃ δὲ ἀγαθὸς ἄνδρας ὅπαθεν ναπος χαλεπὸν ποιήσασθαι, μέλλοντας μάχεσθαι, ἆρ' οὐχὶ καὶ ἁρπάσαι ἄξιον; τοῖς μὲν γὰρ πολεμίοις ἔγωγε βουλοίμην † αὐτὰ πορεῖα πάντα φαίνεσθαι, ὥστε αὐτοπορεῖα ἀποχωρεῖν· ὑμᾶς δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ χωρίου δεῖ διδάσκεσθαι, ὅτι, οὐκ ἔστι μὴ νικῶσι σωτηρία. θαυμάζω δ' ἔγωγε, καὶ ὁ ναπος τοῦτο εἴτις μᾶλλον φοβερὸν νομίζει εἶναι τὸ ἀγών, ὧν διαπεπορεύμεθα χωρίων. πῶς μὲν † γὰρ ἂν διαβατὸν δὲ οὐ B βατὸν ὁ * χωρίον, εἰ μὴ νικήσομεν τοὺς ἱππέας; * πεζούς πῶς δ' ἂν διεληλύθαμεν ὄρη, ἐὰν πελτασταὶ τοσοίδε ἐφέπωνται; ἐὰν δὲ καὶ σωθῶμεν ὅτι θάλατταν, πόσον τι ναπος ὁ πόντος; ἔνθα οὐδὲ πλοῖά ἐστι τὰ ἀπάξοντα, ἔνθα σῖτος ᾧ διαζησόμεθα μύονλες· δεινὸν δ', ἂν θᾶττον ἐκδιωκώμεθα, θᾶττον ὀξιέναι πάλιν ὅπερ τὰ ὅπιστα δεῖ. ἐγὼ μὲν οὖν κράτιστον ἡγοῦμαι μάχεσθαι, ἢ ἄνευ ἀναγκαίους. ἄνδρες, τά τε ἱερὰ ἡμῖν καλά, οἵ τε οἰωνοὶ αἴσιοι, τά τε σφάγια κάλλιστα· ἴωμεν C ὅπερ τοὺς ἄνδρας. οὐδὲ ἔτι τούτους, ἐπεὶ ἡμᾶς πόρρω εἶδον, ἡδέως διαπῆσαν, ἀλλ' ὅπου ἂν ἐδόλωσι σκηνῆσαι. ἀπῆλθον οἱ λοχαγοὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον, καὶ οὐδεὶς ἀντέλεγε. καὶ ὃς ἡγεῖτο, τὸ δαλτὸν ἐλᾶν ἀγαθαίνων ἢ ἕκαστος ἐτύγχανε τοῦ ναπους ὤν. θᾶττον γὰρ ἂν ἀθρόον ἐδόκει οὕτω πορεύεσθαι τὸ στράτευμα, ἢ εἴ τις τὸ γέφυραν, ἢ ὅπερ τὰ ὄπιστα ἐῴει. ἐπεὶ δὲ διέβησαν, παιὼν ἦδε τὴν φάλαγγα, ἔλεγεν· Ἄνδρες, ἀναμιμνήσκεσθε ὅσας δὴ μάχας σὺν τοῖς θεοῖς D δόμοσε ἰόντες νενικήκατε, καὶ οἷα πάσχουσιν οἱ πολεμίους φεύγοντες· καὶ τοῦτ' ἐννοήσατε, ὅτι ὅπερ τὰς θύρας τῆς Ἑλλάδος ἐσμέν. ἀλλ' ἕπεσθε ἡγεμόνι τῷ Ἡρακλεῖ, καὶ ἀλλήλους παρακαλεῖτε ὀνομαστί. ἡδύ τι καὶ ἀνδρεῖον καὶ καλὸν νῦν εἰπόντα καὶ ποιήσαντα μνήμην ἐν οἷς ἐθέλει παρέχειν ἑαυτόν. Ταῦτα [παρελαύνων * ἔλεγε, καὶ ἅμα ὑφηγεῖτο φάλαγγος, καὶ τοὺς πελτασὰς ἑκατέρωθεν † ποιησάμενος ἐπορεύετο ὅπερ τοὺς πολεμίους. παρηγγέλλετο δὲ καὶ δόρατα ὅπερ τὸν δεξιὸν ὦμον ἔχειν, ἕως σημήνοι τῇ σάλπιγγι· ἔπειτα δὲ εἰς † περιβολὴν καθιέντας ἕπεσθαι βάδην, περιβολὴν καὶ μηδένα δρόμῳ διώκειν. ἐν τούτῳ σύνθημα παρῆν, Ζεὺς σωτὴρ, Ἡρακλῆς ἡγεμών.

οἱ δὲ

οἱ δὲ πολέμιοι ἀπρέμονον, νομίζοντες καλὸν ἔχειν τὸ χωρίον. ἐπεὶ δ' ἐπλησίαζον, ἀλαλάξαντες οἱ Ἕλληνες πελτασταὶ ἔθεον ὅπῃ τοὺς πολεμίους, πρίν τινα κελεῦσαι. οἱ δὲ πολέμιοι αὐτοὶ ὥρμησαν, οἵτε ἱππεῖς καὶ τὸ σῖφος τῶν Βιθυνῶν. καὶ βέποντας τοὺς πελταστὰς ἅμα. ἐπεὶ δ' ὑπήντιαζεν ἡ φάλαγξ τῶν ὁπλιτῶν ταχὺ πορευομένη, καὶ ἅμα ἡ σάλπιγξ ἐφθέγξατο, καὶ ἐπαιανίζον, καὶ μετὰ ταῦτα ἠλάλαζον, καὶ ἅμα τὰ δόρατα καθῆσαν· ἐνταῦθα οὐκέτι ἐδέξαντο οἱ πολέμιοι, ἀλλ' ἔφευγον. καὶ Τιμασίων μὲν ἔχων τοὺς ἱππεῖς ἐφείπετο, καὶ ἀπέκτεινυσαν ὅσους ἐφικνοῦντο, ὡς ὀλίγοι ὄντες. τῶν δὲ πολεμίων τὸ μὲν εὐώνυμον διέφυγε διεσπάρη, καθ' ὃ οἱ Ἕλληνες ἱππεῖς ἦσαν· τὸ δὲ δεξιόν, ἅτε οὐ σφόδρα διωκόμενον, ὅπῃ λόφου σωρὸς ἦν. ἐπεὶ δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες ἀπορμῶντας αὐτοὺς, ἐδόκει ῥᾴδιόν τε καὶ ἀκινδυνότατον εἶναι ἰέναι [ἤδη * ἐπ' αὐτούς. παιανίσαντες ἐπέκειντο. οἱ δὲ οὐ μένοντες, ἀλλὰ † ἐπορεύοντο· οἱ δὲ οὐκ ἀπέμενον. καὶ ἐνταῦθα οἱ πελτασταὶ ἐδίωκον, μέχρι τὸ δεξιὸν αὖ † διεσπάρη· ἀπέθανον δ' ὀλίγοι. διεσπάρη. τὸ γὰρ ἱππικὸν φόβον παρεῖχε τῶν πολεμίων [πολὺ ὄν * . ἐπεὶ δ' εἶδον οἱ Ἕλληνες τό, τε Φαρναβάζου ἱππικὸν ἔτι σωζόμενον, καὶ τοὺς Βιθυνοὺς ἱππέας προσιόντας σφίσιν ἡσθέντες, καὶ ἀπὸ λόφου τινὸς καταθεωμένους τὰ γιγνόμενα, ἀπεδέξαντο μὲν, ὅμως δ' ἐδόκει καὶ ὅπῃ τούτους ἰτέον εἴη οὕτως, ὅπως διώξαιντο, ὡς μὴ τεθαρρηκότες ἀναπαύσαιντο. σὺν τάξει μέντοι δὴ πορεύονται. ἐνταῦθεν οἱ πολέμιοι ἱππεῖς φεύγουσι κατὰ τὰ προσαντῆ ὁμοίως, ὥσπερ ὑπὸ ἱππέων διωκόμενοι. νάπος γὰρ αὐτοὺς ὑπεδέχετο, ὃ οὐκ ἤδεισαν οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ προσαπεβάπτοντο διώκοντες. † οὐ γὰρ ἴσ. ἐπανήλθοντες δ' ἔνθα δὴ ἡ πρώτη συμβολὴ ἐγένετο, στησάμενοι τρόπαιον, ἀπῆσαν ὅπῃ θάλαττάν πῃ πρὸς ἡλίου δυσμάς. στάδιοι γὰρ ἦσαν ὡς ἑξήκοντα ὅπῃ τὸ στρατόπεδον. ἐνθένδε οἱ μὲν πολέμιοι εἶχον ἀμφὶ τὰ ἑαυτῶν, καὶ ἀπήγοντο τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ χρήματα ὅπῃ ἐδύναντο πρόσω τάτω. οἱ δὲ Ἕλληνες † ἀνέμενον μὲν Κλέανδρον, καὶ τὰς τριήρεις, καὶ τὰ πλοῖα, ὡς ἥξοντα· ἄζιόντες δὲ ἐκ τῆς ἡμέρας σὺν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ τοῖς ἀνδραπόδοις, ἐφέροντο ἀδεῶς [ἤδη * πυρὸν, κριθὰς, οἶνον, ὄσπρια, μελίνας, σῦκα.

ἐπίκειντο.

διεσπάρη.

πρόσω τάτω.

ἀνέμενον

A Hostes, quod opportuno se loco esse crederent, perstabant. At quum iam propius ventum esset, qui ex Græcis cetrati erant, clamore bellico sublato, prius in hostem cursu ferebantur, quam quisquam iuberet. e contrario tum equites hostium, tum Bithynorum globus, in hos tendebant, eosq; terga cogebant dare. Verum vbi grauis armaturæ peditum phalanx celeriter pergens in subsidium venit, simulq; tuba clangente, pæanem hi exordirentur, & vlulatum martium tollerent, & hastas pariter demitterent: tum vero non amplius B hostes impetum sustinere, sed totos se fugæ dare. Sequebatur eos Timasio cum equitibus, qui sane pro sua paucitate, quotcumq; poterant, occidebant. Ita sinistrum quidem hostium cornu, cui Græci equites oppositi fuerant, statim est dissipatum. Atenim quia dextrum non admodum a persequentibus premeretur, in colle quodam rursus coiit. Quos Græci quum consistere viderent, nihil facilius, neq; minus periculosum esse putabant, quam si eos inuaderent. Quare pæanem canentes recta pergebant, quumq; illi non resisterent, cetrati eos persequebantur, donec dextrum etiam cornu dissiparetur. Interfecti C pauci admodum, quod equestres hostium copiæ multæ numero formidini nostris essent. At quum Græci viderent etiam Pharnabazi equitatum necdũ dissipatum esse, ac Bithynos equites ad eos sese adgregare, deq; colle quodam quidquid accideret, spectare; quamquam labore defatigati essent, tamen in hos etiam pergere statuunt, quacumque ratione possent, ne sumta fiducia respirarent. Itaq; quum instructi in eos tenderent, equitatus hostium D non aliter per decliuia fugere, atq; si equites persequerentur. Nam saltus eos excipiebat, quod Græci ignorabant, iam ante facta conuersione a persequendo desistẽtes; quod aduesperasceret. Quumq; illum ad locum rediissent, vbi primum conflixerant: erecto tropæo, sole iam occidente ad mare reuertuntur. Abfuerant enim a castris plus minus L x stadiis. Post eam pugnam hostes suis rebus prouidebant, ac E domesticos, & facultates suas, quo poterant, longissime abducebant. At Græci, dum Cleandrum, & triremes, ac naues expectarent, quæ venturæ dicebantur; cottidie cum iumentis & mancipiis exeuntes, nullo cum metu triticum, hordeũ, vinum, legumina, panicum, ficos congerebant.

Græcorum victoria.

Nam regio hæc omnium ferax erat, extra-A quam olei. Quod si totus exercitus quiescendi causſa in castris commoraretur, prędatum licebat aliquibus exire, neque deerat exeuntibus, quod acciperent. At vero quum vniuersæ copiæ egrediebantur, tum si quis aliquo secedens nonnihil conquireret; id publicum esse debere, decreto sanxerunt. Iam magna rerum omnium copia instructi erant. Nam & commeatus vndique de Græcis vrbibus aduehebantur, & qui nauigiis prætereligerent, libenter adpellebant. Inaudierant enim oppi-
B dum istic exstrui, neq; portum ei loco deesse. Etiam hostes denique proximi ad Xenophontem mittunt, quem oppidum eo loco condere audiebant, & per legatos interrogant, quid sibi faciundum esset, vt in amicitiam reciperentur. Eos quum Xenophon militibus ostenderet, Cleander cum duabus quidem triremibus venit, sed nauigio nullo. Forte id temporis, quo adpulit, exercitus aberat; & seorsum nonnulli prædatum iuerant in montem, qui multas pecudes ceperant. Et quia verebantur, ne ipsis adimerentur: Dexippo rem
C exponunt, illi viro, qui Trapezunte cum L remorum naui aufugerat; eumque iubent conseruati pecoris partem retinere, partem ipsis restituere. Mox ille milites abigit, qui circumstabant, & oues has publicas esse dicebant. Quumque recta pergeret ad Cleandrum, ait milites hos sibi pecudes eripere velle. Cleander eum, qui hoc moliretur, duci ad se iubet. Itaque captum quemdam ducit, quem ei forte tum interueniens Agasias eripit; quod is, qui ducebatur, vnus esset ex ipsius cohorte.
D Heic milites ceteri, qui aderant, iacere lapides in Dexippum ceperunt; & * obruendum lapidibus esse proditorem hunc, clamabant. Tunc & remiges plerique metu correpti ad mare fugere, & Cleander ipse fuga sibi cōsulere. Xenophon autem cum ducibus ceteris militem compescebat, & Cleandrum monebat, nihil esse periculi: saltim decretum exercitus in causſa esse, cur hæc accidissent. At Cleander partim incensus a Dexippo, partim indignatus, quod trepidasset: discessurum se cum na-
E uibus ait, ac per præcones denuntiaturum; ne qua vrbs eos, vt qui hostes essent, exciperet. Et imperabant id temporis Lacedæmonij Græcis omnibus. Quare visa est Græcis militibus ea res fore perniciosa, Cleandrumque rogabant, ne id faceret.

Dexippi malitia insigne.

* Lectio marginis.

πόλις † γὰρ εἶχεν ἡ χώρα, πλὴν ἐλαίου· καὶ ὁπότε μὲν καλαμῶνται ὁ στράτευμα ἀναπαυόμενον, ἐξῆν ὅπῃ λείαν ἴοιεν, καὶ ἐλάμβανον ἐξιόντες· ὁπότε δ' ἐξίοι πᾶν τὸ στράτευμα, εἴτις χωρὶς ἀπελθὼν λάβοι τι, δημόσιον ἔδοξεν εἶναι. ἤδη δὲ ἐν πολλὴ πόλεων ἀφθονία. καὶ γὰρ ἀγοραὶ πόθεν ἀφικνοῦντο ἐκ τῶν ἑλληνίδων πόλεων, καὶ οἱ παραπλέοντες ἀσμενοι † κατέπεμπον, ἀκούοντες ὡς οἰκίζοιτο πόλις, καὶ λιμὴν εἴη. ἔπεμπον δὲ καὶ οἱ πολέμιοι ἤδη πλησίον οἰκοῦντες πρὸς Ξενοφῶντα, ἀκούοντες ὅτι δεῖ πολίζειν τὸ χωρίον, ἐρωτῶντες ὅ,τι δέοι ποιοῦντας φίλους εἶναι. ὁ δ' ἐπεδείκνυεν αὐτοῖς τοῖς στρατιώταις. κἀν τούτῳ Κλέανδρος ἀφίκετο, δύο τριήρεις ἔχων, πλοῖον δ' οὐδέν. ἐτύγχανε δὲ τό τε στράτευμα ἔξω ὂν, ὅτε ἀφίκετο, καὶ ὅπῃ λείαν τινὲς οἰχόμενοι ἄλλοι εἰς ὄρος. καὶ εἰλήφεσαν πρόβατα πολλά. οἰκοῦντες δὲ μὴ ἀφαιρεθεῖεν, τῷ Δεξίππῳ λέγουσιν, (ὃς ἀπέδρα τὴν πεντηκόντορον ἔχων ἐκ Τραπεζοῦντος) καὶ κελεύουσι διασώσαντα τὰ πρόβατα, τὰ μὲν αὐτὸν λαβεῖν, τὰ δὲ σφίσιν αὐτοῖς ἀποδοῦναι. οὗτος δ' ἐκεῖνος ἀπελαύνει τοὺς πρεσβύτας τῶν στρατιωτῶν, καὶ λέγειν ἔφασκε, ὅτι δημόσια ταῦτ' εἴη· καὶ τῷ Κλεάνδρῳ οὗτος ἐλθὼν λέγει, ὅτι ἁρπάζειν ὅπλα ἐθέλουσιν. ὁ δὲ κελεύει τ' ἁρπάζοντα ἄγειν πρὸς αὐτόν. καὶ ὁ μὲν λαβὼν ἄγει τινά, προϊτυχὼν δ' Ἀγασίας ἀφαιρεῖται. καὶ γὰρ ἦν αὐτῷ ὁ ἀγόμενος λοχίτης. οἱ δὲ ἄλλοι οἱ παρόντες τῶν στρατιωτῶν ὅπλα ἔθεσθαι βάλλειν τὸν Δέξιππον, ἀνακαλοῦντες † τὸν προδότην. ἔδεισαν δὲ καὶ τῶν τριηρητῶν πολλοὶ, καὶ ἐφοβήθησαν τὴν θάλατταν. Κλέανδρος δ' ἔφυγε. Ξενοφῶν δὲ, καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ κατεκώλυόν τε, καὶ τῷ Κλεάνδρῳ ἔλεγον, ὅτι οὐδὲν εἴη πρᾶγμα, ἀλλὰ δόγμα εἴη αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ταῦτα γενέσθαι. ὁ δὲ Κλέανδρος ἐπὶ τῷ τοῦ Δεξίππου τε ἀνῃρημένος, καὶ αὐτὸς ἀηδεσθεὶς, ὅτι ἐφοβήθη, ἀποπλεῖν ἔφη, καὶ κηρύξειν, μηδεμίαν πόλιν δέχεσθαι, ὡς πολεμίους. ἦρχεν δὲ τότε πάντων τῶν ἑλλήνων οἱ λακεδαιμόνιοι. ἐν ταύτῃ ποτὲ ἐδόκει τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο τοῖς ἕλλησι, καὶ ἐδέοντο μὴ ποιεῖν ταῦτα.

† ἀγαθὴ ἔχειν

† καπῆγον

† βάλλειν τὸν προδ.

ὁ δ' οὐκ

ὁ δ' οὐκ ἄν ἄλλως ἔφη φρέαθαι, εἰ μή τις ἐκδώσει τὸν λίθον βάλλων, καὶ τὸν ἀφελόμενον. ὧν δὲ οὗ ἐζήτει, Ἀγασίας, φίλος τῷ Ξενοφῶντι ἐξ οὗ καὶ διέβαλεν αὐτὸν ὁ Δέξιππος. ἐπεὶ δὲ ταῦτα, ἐπειδὴ ἀπορία ἦν, συνήγαγον τὸ στράτευμα οἱ ἄρχοντες· καί τινες μὲν αὐτῶν † παρ' ὀλίγον ἐποιοῦντο τὸν Κλέανδρον, τῷ δὲ Ξενοφῶντι οὐκ ἐδόκει φαῦλον εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἀναστὰς ἔλεξεν· Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἐμοὶ οὐ φαῦλον δοκεῖ εἶναι τὸ πρᾶγμα, εἰ ἡμῖν οὕτως ἔχων τὴν γνώμην Κλέανδρος ἄπεισιν, ὥσπερ λέγει. εἰσὶ μὲν γὰρ ἤδη ἐγγὺς αἱ ἑλληνίδες πόλεις· τῆς δ' ἑλλάδος λακεδαιμόνιοι προεστήκασιν. ἱκανοὶ δέ εἰσι καὶ εἷς ἕκαστος λακεδαιμονίων ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅ, τι βούλονται, διαπράττεσθαι. εἰ οὖν οὗτος πρῶτον μὲν ἡμᾶς Βυζαντίου ἀποκλείσει, ἔπειτα δὲ τοῖς ἄλλοις πρόσταις προδιαβαλεῖ εἰς τὰς πόλεις μὴ δέχεσθαι, † ὡς ἀπίστους ὄντας λακεδαιμονίοις, καὶ ἀνόμους ὄντας· ἔτι δὲ πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον οὗτος ὁ λόγος πρὸς ἡμῶν ἥξει, ὥστε χαλεπὸν εἶναι καὶ μένειν καὶ ἀποπλεῖν. καὶ γὰρ ἐν τῇ γῇ κρείττονες λακεδαιμόνιοι καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ τὸν νῦν χρόνον. οὐκοῦν δεῖ οὔτε ἑνὸς ἀνδρὸς ἕνεκα οὔτε δυοῖν ἡμᾶς τοὺς ἄλλους τῆς ἑλλάδος ἀποστέρεσθαι, ἀλλὰ πειστέον ὅστις ἂν κελεύῃ. καὶ γὰρ αἱ πόλεις ἡμῶν ὅθεν ἐσμέν, πείθονται αὐτοῖς. ἐγὼ μὲν οὖν, καὶ γὰρ ἀκούω Δέξιππον λέγειν πρὸς Κλέανδρον, ὡς οὐκ ἂν ἐποίησεν Ἀγασίας ταῦτα, εἰ μὴ ἐγὼ αὐτὸν ἐκέλευσα· ἐγὼ οὖν ἀπολύω καὶ ὑμᾶς τῆς αἰτίας, καὶ Ἀγασίαν, ἂν αὐτὸς Ἀγασίας φήσῃ ἐμοῦ γνόντος τούτων αἴτιον εἶναι, καὶ καταδικάζω ἐμαυτόν, εἰ ἐγὼ πεζοβολίας ἢ ἄλλου τινὸς βιαίου ἀρχω, τῆς ἐσχάτης δίκης ἄξιος εἶναι, καὶ ὑφέξω τῷ δίκῃ. φημὶ δὲ, καὶ εἴπερ ἄλλον αἰτιᾶται, ἑαυτὸν χρῆναι προδοῦναι Κλεάνδρῳ χρῆναι. οὕτω γὰρ ἂν ὑμεῖς ἀπολελυμένοι τῆς αἰτίας εἴητε. ὡς δὲ νῦν ἔχει, χαλεπὸν, εἰ οἰόμενοι ἐν τῇ ἑλλάδι καὶ ἐπαινεῖσθαι καὶ τιμᾶσθαι, ἀντὶ τούτων μηδὲν ὅμοιοι τοῖς ἄλλοις ἐσόμεθα, ἀλλ' εἰρξόμεθα ὑπὸ τῶν ἑλληνίδων πόλεων. μετὰ ταῦτα δὴ Ἀγασίας εἶπεν· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, ὄμνυμι θεοὺς καὶ θεὰς, ἡμῖν μήτε ἐμὲ Ξενοφῶντα κελεῦσαι ἀφελέσθαι τὸν

A At is nequaquam aliter futurum aiebat, extraquam si & is, qui primus lapides iecisset, & qui militem eripuisset, dederentur. Erat is, quem quærebat, Agasias, Xenophonti perpetuus amicus; eaque caussa fuit, cur illum Dexippus criminatus esset. Quum tam difficilis rerum status esset, duces ad concionem exercitum vocant. Nonnulli eorum non magni Cleandrum faciebant, Xenophon rem minime contemnendam aiebat esse, & adsurgens, hanc orationem habuit. E- «
B quidem, milites, rem non nullius esse « momenti arbitror, Cleandrum erga nos « adfectum ita, vti se declarat, discedere. « Nam Græcæ iam nobis vrbes proximæ « sunt, & Lacedæmonij Græciæ præsunt. « Illorum ea potentia est, vt quiuis Lace- « dæmonius in Græci nominis vrbibus id, « quod cupit, efficere possit. Quare si nos « primum Byzantio Cleander excludet, ac « deinde præfectis ceteris denuntiabit, ne « nos in vrbes admittant, † quasi qui con- « tumaces aduersus Lacedæmonios, & im-
C probi simus: etiam ad Anaxibium nauar- « chum hæc de nobis fama permanabit, quo « fiet, vt difficulter & heic mansuri, & hinc « nauigiis discessuri simus. Quippe tam terra Lacedæmonij, quam mari hoc tempore imperant. Quapropter vnius & alterius hominis caussa nos reliquos excludi Græcia minime æquum est, sed parendum ipsis erit, quidquid tamdem iusserint. Nam & vrbes illæ, in quibus nati « sumus, ipsis dicto sunt audientes. Ego « quidem, qui dicere Cleandro Dexippum « audio, non ausurum hæc fuisse Agasiam, «
D nisi meo iussu; & vos & Agasiam hac culpa libero, si me Agasias ipse fatebitur horum auctorem esse; adeoque memet condemno, si vel lapidationi, vel alteri violento facinori princeps ipse caussam præbeo, vt tamquam extremi supplicij reus « pœnis subiiciar. Itidem sentio debere & alium quemuis, in quem Cleander culpam confert, ei se iudicio sistere. Nam ea « ratione vos omni culpa liberabimini. Sane qui nunc rerum status est, graue profecto, si ne quidem reliquis pares erimus, «
E Græcis ciuitatibus excluſi; quum ipsi existimemus in Græcia nos & laudem & honorem consequuturos. Post hæc Agasias « quum surrexisset, inquit: Deos ego, mi- *Agasiæ integritas.* lites, ac Deas sancte testor, neque Xenophontem mihi mandasse, vt homi- «

φελόμενον

ἐκπολιορκῆσαι τὸν Κλέανδρον

ὡς ἀποστάντας λακεδαιμονίων, καὶ κατὰ τὰς ἀπίστους λακεδαιμονίους,

al. quasi qui a Lacedæmoniis defecerimus

nem illum eriperem, neque quemquam alium ex vobis: sed quum virum fortem ex cohorte mea duci a Dexippo viderem, a quo vos desertos esse scitis, grauis ea res mihi visa est. Itaq; hominem eripui, fateor. Nec tamen vos me Cleandro dedatis, necesse est: ego me ipsum, vt Xenophon faciundum censet, Cleandro tradam, vt mecum pro arbitratu suo agat. Non est, quod vos hac de caussa bellum cum Lacedęmoniis geratis; sed potius incolumes eo velim perueniatis, quo quisque cupit. Nihilominus quosdam ex vobis ipsis deligite, quos mecum ad Cleandrum mittatis; vt si quid ego prętermisero, meo nomine tum dicãt, tum agant. Heic permissum ei ab exercitu, deligeret, quos vellet, eosque secum sumeret. Agasias duces deligit. Quare cum ducibus, & eo milite, quem Dexippo eripuerat, ad Cleãdrum pergit Agasias: ad quem vbi peruenissent, duces eum in hanc sententiam compellarunt. Exercitus, Cleander, nos ad te misit, teq; vult, siquidem omnes in culpa esse arbitreris, iudicio facto, pro arbitratu tuo in fontes animaduertere: sin vel in vnum aliquem, vel duos, vel plures culpam conferas; æquum censent, vt ipsi semet tibi iudicio sistant. Quare si quid est, in quo nostrum quemquam accuses, adsumus tibi: sin est alius quispiam, eũ nobis edito. Quippe nemo erit, quem nõ tibi traduri simus, modo nobis parere voluerit. Tum progressus in medium Agasias ait: Ego sum, Cleander, qui hunc hominẽ abducenti Dexippo eripui, & qui feriri Dexippum iussi. Etenim hunc ego virum fortem esse noram, Dexippum autẽ sciebam ab exercitu lectum fuisse, qui actuariæ naui remigum L, quam a Trapezuntiis petieramus, ea de caussa præesset; vt nauigia cogeret, quibus incolumes aueheremur. Eumdem aufugisse sciebam, atque eos milites prodidisse, quibus cum saluus eo peruenerat. Ita & a nobis Trapezuntij L remigum naue spoliati sunt, & improbi propter hunc esse visi sumus: per ipsum deniq; non stetit, quo minus iam periissemus omnes. Nam æque ac nos audierat, non posse, si pedestri itinere discederemus, traiici a nobis fluuios, ac nos saluos in Græciam peruenire. Huic erga talem hominem eripui. Ac si tu eum abduxisses, vel tuorum quispiam, non eorum, qui a nobis aufugerunt: scito, me numquam id facturum fuisse. Quod si me iam interficies, velim existimes te virum fortem in gratiam ignaui & improbi hominis occidere. Hæc quum

Agasias Dexippi scelera cõ memorat.

A ἄνδρα, μήτε ὑμῶν ἄλλον μηδένα· ἰδόντι δέ μοι ἄνδρα ἀγαθὸν ἀγόμενον τῶν ἐμῶν λοχιτῶν ὑπὸ Δεξίππου, ὃν ὑμεῖς ἐπίστασθε ὑμᾶς προδόντα, δεινὸν ἔδοξεν εἶ· καὶ ἀφελόμην, ὁμολογῶ. καὶ ὑμᾶς μὲν μὴ ἐκδῶτε· ἐγὼ δ' ἐμαυτὸν, ὥσπερ Ξενοφῶν λέγει, δώσω κρίνοντι Κλεάνδρῳ, ὃ αὐ βούληται ποιῆσαι. τούτου ἕνεκα μήτε πολεμῆτε λακεδαιμονίοις, † σώζεσθέ τε ἀσφαλῶς, ὅπη ἕκαστος. συμπέμψαι μοί τινι ὑμῶν αὐτῶν ἑλόμενοι πρὸς Κλέανδρον, οἵτινες, ἐάν τι ἐγὼ παραλείπω, καὶ λέξουσιν ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ πράξουσιν. ἐκ τούτου ἔδωκεν ἡ στρατιὰ οὓς τινας βούλοιτο προελόμενον ἰέναι. ὁ δὲ προείλετο τῶν στρατηγούς. μετὰ ταῦτα ἐπορεύοντο πρὸς Κλέανδρον Ἀγασίας, καὶ οἱ στρατηγοί, καὶ ὁ ἀφαιρεθεὶς ἀνὴρ ὑπὸ Ἀγασίου, καὶ ἔλεγον οἱ στρατηγοί· Ἔπεμψεν ἡμᾶς ἡ στρατιὰ πρός σε, ὦ Κλέανδρε, καὶ κελεύουσί σε, εἴτε πολλὰς αἰτίας, κρίναντα σεαυτὸν χρῆσθαι, ὅ, τι ἂν βούλῃ· B εἴτε ἕνα τινὰ, ἢ δύο, ἢ καὶ πλείους αἰτίᾳ, τούτους ἀξιοῦσι προσχρῆν σοι ἑαυτοὺς εἰς κρίσιν. εἶπε δῶν ἡμῶν τινὰ αἰτίαν, πάρεσμέν σοι ἡμεῖς, εἴτε καὶ ἄλλον τινά, φέρεσον. σοὶ γὰρ σοι ἀπέσαι, ὅσις ἂν ἡμῖν ἐθελήσῃ πείθεσθαι. μετὰ ταῦτα παρελθὼν ὁ Ἀγασίας εἶπεν· ἐγώ εἰμι, † ὦ ἄνδρες, ὁ ἀφελόμενος Δεξίππου ἄγοντος τοῦτον τὸν ἄνδρα, καὶ κωλύειν κελεύσας Δέξιππον. τοῦτον μὲν γὰρ οἶδα ἄνδρα ἀγαθὸν ὄντα, Δέξιππον δὲ αἱρεθέντα οἶδα ὑπὸ τῆς στρατιᾶς ἄρχειν τῆς πεντηκοντόρου, ἧς ἠτησάμεθα τῶν ἐκ Τραπεζοῦντος, ἐφ' ᾗ τε πλοῖα συλλέγειν, ὡς σωζοίμεθα, καὶ ἀποδράντα Δέξιππον, καὶ προδόντα τὰς στρατιώτας, μεθ' ὧν ἐσώθη. καὶ τὰς τε τῶν Τραπεζουντίων ἀπεστερήκαμεν τὴν πεντηκοντόρον, καὶ κακοὶ δοκοῦμεν εἶ) διὰ τοῦτον αὐτοί τε, ὃ ὅτι τοῦτο, ἀπολώλαμεν πάντες. ἦκουε γὰρ, ὥσπερ ἡμεῖς, ὡς ἄπορον εἴη, πεζῇ ἀπιόντας τοὺς ποταμούς τε διαβαίνειν, καὶ σωθῆναι εἰς τὴν ἑλλάδα. τοῦτον δῶν ζῶντα ὄντα ἀφελόμην. εἰ δὲ σὺ ἦγες, ἢ ἄλλος τις τῶν σῶν † σοί, καὶ μὴ τῶν παρ' ἡμῶν ἀποδράντων, οἶσθα, ὅτι οὐδεὶ ἂν τούτων ἐπέπεσα. νομίζε δ' ἐὰν ἐμὲ νῦν ἀποκτείνῃς δι' ἄνδρα δραπέτην καὶ πονηρὸν, ἀγαθὸν ἀποκτενῶν. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλεάν-

ὦ Κλέανδρε, ὁ ἀφε-
δραπέτην
σοί

ὁ Κλέανδρος ἔφη ὅτι Δέξιππον μὲν οὐκ ἐ- A
παινῶ, εἰ ταῦτα πεποιηκὼς εἴη· οὐ μὴν τοι ἔφη
νομίζειν, οὐδ' εἰ παμπόνηρος ἦν Δέξιππος,
† δίκαια πάσχειν αὐτὸν, ἀλλὰ κρίθεντα, ὥσπερ
καὶ ὑμᾶς νῦν, * ἀξιοῦσθαι τῆς δίκης † τυχεῖν.
νῦν μὲν οὖν ἄπιτε, καταλιπόντες τοῦτον τ' ἄν-
δρα· ὅταν δ' ἐγὼ κελεύσω, πάρεστε πρὸς τ'
κρίσιν. ἀπώμοσε δ' οὔτε τ' γραπτὰν, οὔτε δη̃λον
οὐδένα, ἐπεί γε καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ ἀφελέσθαι
τ' ἄνδρα. ὁ δ' ἀφαιρεθεὶς εἶπεν, ἐγὼ, † ὦ ἄν- B
δρες, εἰ μὲ οἴεσθε ἀδικεῖν τί πάσχειν, ὅτ' ἔ-
παγον οὐδένα, οὔτ' ἔβαλλον· ἀλλ' εἶπον, ὅτι δη-
μόσια εἴη τὰ πρόβατα. ἐμοὶ δὲ τῶν γραπτῶν
δόγμα, εἴτις, ὁπότε ἡ γραπτὰ ἔξιοι, ἰδίᾳ λῃ-
ζοιτο, δημόσια εἶναι τὰ ληφθέντα. ταῦτ' εἶπον,
καὶ οὐκ τούτου με λαβὼν οὗτος ἦλθ', ἵνα μὴ φθέ-
γοιτο μηδεὶς, ἀλλ' αὐτὸς λαβὼν ὃ μέρος, ἔχε-
σώσατε ταῖς λῃσταῖς παρὰ τ' ῥῆσαι τὰ χρήματα.
πρὸς ταῦτα ὁ Κλέανδρος εἶπεν, ἐπεὶ τοίνυν
† τοιὸς εἶ, κατάμενε, ἵνα καὶ περὶ σοῦ βου- C
λευσώμεθα. οὐκ τούτου οἱ μὲν ἀμφὶ Κλέαν-
δρον ἦεσαν· τὸν δὲ γραπτὰν συνῆγε Ξενο-
φῶν, καὶ συνεβούλευε πέμψαι ἄνδρας πρὸς
Κλέανδρον, τῶν δοκιμωτάτους περὶ τῶν ἀν-
δρῶν. οὐκ τούτου ἔδοξεν αὐτοῖς πέμψαντας γρα-
πτῆς, καὶ λοχαγοὺς, καὶ Δρακόντιον τὸν
σπαρτιάτην, καὶ τῶν ἄλλων, οἳ ἐδόκουν ἐ-
πιτήδειοι εἶναι, δεῖσθαι Κλεάνδρου πρῶ-
τα μὲν ἀφεῖναι τὸν ἄνδρα. ἐλθὼν οὖν Ξενο-
φῶν λέγει· Ἔχεις μὲν ὦ Κλέανδρε τοὺς ἄνδρας,
καὶ ἡ γραπτά σοι † ἔφετο, πείθουλον ποιήσαι D
καὶ περὶ τούτων, καὶ περὶ ἑαυτῶν ἀπόντων.
νῦν δέ σε αἰτοῦνται καὶ δέονται, δοῦναι σφί-
σι τὸν ἄνδρα, καὶ μὴ κατακαίνειν. πολλὰ γὰρ
ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ περὶ τῶν γραπτῶν ἐμο-
χθησάτων. ταῦτα δὲ σοῦ τυχόντες, ἕτοι-
μοί σοι εἰσὶν ἀντὶ τούτων, ἐὰν βούλῃ ἡγεῖσθαι
αὐτῶν, καὶ ἐὰν οἱ θεοὶ ἵλεῳ ὦσιν, ὅπι δείξειν
σοι, καὶ ὡς κόσμοι εἰσὶ, καὶ ὡς ἱκανοὶ τῷ ἄρ-
χοντι σφόδρα χρῆσθαι τοὺς πολεμίους σὺν τοῖς θεοῖς
μὴ φοβεῖσθαι. δέονται δέ σου καὶ τοῦτο, πα- E
ρακαλούμενον μὴ ἀφαιρεῖσθαι αὐτῶν, τοῦτον λα-
βεῖν καὶ Δεξίππου, καὶ σφῶν, καὶ τῶν ἄλ-
λων, οἷος ἕκαστός ἐστι καὶ τὸν ἄξιον ἑκάστοις ἡ-
μᾶς. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέανδρος, † ἀλλὰ ναὶ
μὰ τὼ σιὼ, ἔφη, ταχύ τοι ὑμῖν ἀποκρινοῦμαι·

Cleander audiiſſet, non laudare ſe Dexippum ait, qui hæc deſignauerit: neq; tamen exiſtimare ſe † vi agendum cum Dexippo fuiſſe, tametſi nequiſſimus eſſet: ſed fuiſſe poſtulandum, vt in iudicium arceſſitus, quemadmodum vobiſcum modo agitur, ſupplicio multaretur. Vos quidem modo diſcedite, hoc homine relicto; & ad iudicium, quum ego denuntiauero, præſto eſtote. Neque iam amplius, quod vel de exercitu, vel quoquam alio querar, habeo: quando hic ipſe fatetur, ſe hominem eripuiſſe. Tum is, qui ereptus fuerat, inquit: Tametſi tu me, * Cleander, iniuſte quid deſignantem abductum fuiſſe putas: ego tamen neque percuſſi quemquam, neque lapidibus petij. Tantum oues illas eſſe publicas dixi. Nam decreto ſancitum a militibus fuerat, vt ſi quis exeuntibus vniuerſis copiis ſeorſum prædam egiſſet; quidquid nanctus eſſet, publicum faceret. Hæc mea fuere verba, ſtatimque Dexippus me prehenſum abduxit, ne quis de ipſo quid enũtiaret, adeoque vt contra edictum iis, qui eam ceperant, prædam conſeruaret, cuius ipſi pars ceſſiſſet. Ad ea Cleander: Quando, inquit, * talis es: heic maneto, vt de te quoque deliberemus. Poſt hæc Cleander cum ſuis cibum capit: Xenophon autem, vocato ad concionem milite, ſuadere ſe dixit; vt quidam ad Cleandrum mittantur, qui pro iis, qui dediti eſſent, intercederent. Factum decretum, vt ablegatis prętoribus, cohortium præfectis, Dracontio Spartano, aliis, qui viderentur idonei, Cleander omni ſtudio rogaretur, quo vtrumque dimitteret. Quum ad Cleandrum ventum eſſet, hanc Xenophon orationem habuit: Habes, Cleãder, in poteſtate tua, quos volebas; adeoque permiſit exercitus tibi, vt pro lubitu tuo non de his ſolum, ſed etiam de ipſis vniuerſis ſtatueres. Nunc abs te petunt, teque rogant, vt eis vtrumque condones; neue homines hos interficias. Nam ſuperiori tempore multos pro exercitu labores exanclarunt. Hæc abs te ſi impetrent, viciſſim policentur, ſi dux ipſorum eſſe velis, ac Dij propitij fuerint; declaraturos ſe tibi, quam modeſti ſint, quamque periti parendi ſuo imperatori, nullos adeo Diis freti hoſtes metuant. Hoc etiã petunt, vt accepto imperio ad ipſos venias, & tam de Dexippo, quam ipſis, & aliis periculum facias, quam ipſorum quilibet ſuum cuiq; tribuere honorẽ poſſit. Quum hæc audiiſſet Cleander: Ego vero per Deos immortales, inquit, ſine mora vobis reſpondebo:

Vide Notas.

Vide Adnot. huius.

Lectio marginis

Xenophon amicum Agaſiam periculo liberat.

me & condonare vobis hos, & ipsum, iam adfuturum. Quod si etiam Dij concesserint, Dux vobis in Græciam ero. Longe quidem certe contraria illis est hæc oratio, quæ de nonnullis vestrum a quibusdam accepi, qui vos exercitum a Lacedæmoniis aiebant ad defectionem impellere. Eius oratione collaudata duces, & vtroq; recepto, discesserunt. At Cleander exta de itinere consulens, amanter Xenophontis consuetudine vtebatur, estque inter eos hospitij necessitudo contracta. Quum vero milites etiam videret composite imperata facere, magis etiam dux ipsorum fieri cupiebat. Verum vbi triduo toto facta re sacra perlitatum non esset, aduocatis ad se ducibus: De copiis educendis, ait, exta consequi ex voto non possum. Ea tamen res vobis molesta ne sit. Nam vobis, vti res ipsa declarat, hoc concessum est, vt hasce copias hinc exportetis. Quapropter pergite. Nam nos quidem certe, posteaquam in Græciam perueneritis, quamhonestissime vos pro virili nostra excipiemus. Tum milites ei publicas oues donandas esse censuerunt. Eas quum accepisset, rursus illis donauit, atque inde soluit. Ac milites frumento, aliisque rebus, quas congesserant, diuiso; per Bithynos proficisci ceperunt. Quum autem recta incedentes via, nihil vsquam offenderent; visum est vnius diei ac noctis itinere in Bithyniam reuerti, vt aliqua cum præda in amicorum fines transirent. Id quum fecissent, amplam & mancipiorum & ouium copiam nancti sunt. Itaque sexto die Chrysopolin, quod Chalcedoniæ oppidum est, peruenerunt: vbi dies septem commorati, prædam vendidere.

A καὶ τώ τε ἄνδρε ὑμῖν δίδωμι, καὶ αὐτὸς παρέσομαι. καὶ ἐὰν οἱ θεοὶ παραδιδῶσί τι, ἐξηγήσομαι εἰς τὴν ἑλλάδα. καὶ πολὺ οἱ λόγοι οὗτοι ἀντίοι εἰσὶν, ἢ οὓς ἐγὼ περὶ ὑμῶν ἐνίων ἤκουον, ὡς τὸ στράτευμα † ἀφιστᾶτε ἀπὸ λακεδαιμονίων. ἐκ τούτου οἱ μὲν ἐπαινοῦντες, ἀπῆλθον ἔχοντες τὼ ἄνδρε· Κλέανδρος δὲ ἐθύετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ, καὶ συνῆν Ξενοφῶντι φιλικῶς, καὶ ξενίαν συνεβάλοντο. ἐπεὶ δὲ καὶ ἑώρα αὐτοὺς τὸ παραγγελλόμενον B εὐτάκτως ποιοῦντας, καὶ † μᾶλλον ἐπεθύμει ἡγεμὼν εἶναι αὐτῶν. ἐπεὶ μέν τοι θυομένῳ αὐτῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερὰ, συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς εἶπεν. ἐμοὶ μὲν οὐκ ἐθέλει γενέσθαι τὰ ἱερὰ ἐξάγειν· ὑμεῖς μέν τοι μὴ ἀθυμεῖτε τούτου ἕνεκα. ὑμῖν μὲν γὰρ, ὡς ἔοικε, δέδοται ἐκκομίσαι τοὺς ἄνδρας. ἀλλὰ πορεύεσθε. ἡμεῖς δὲ ὑμᾶς, ἐπειδὰν ἐκεῖσε ἥκητε, δεξόμεθα ὡς ἂν δυνώμεθα κάλλιστα. ἐκ τούτου ἔδοξε τοῖς στρατιώταις δοῦναι C αὐτῷ τὰ δημόσια πρόβατα. ὁ δὲ δεξάμενος, πάλιν αὐτοῖς ἀπέδωκε. καὶ αὐτὸς μὲν ἀπέπλει. οἱ δὲ στρατιῶται, διαθέμενοι τὸν σῖτον, ὃν ἦσαν συγκεκομισμένοι, καὶ τἄλλα, ἃ εἰλήφεσαν, ἐξεπορεύοντο διὰ τῶν βιθυνῶν. ἐπεὶ δὲ οὐδενὶ ἐνετύγχανον, πορευόμενοι τὴν ὀρθὴν ὁδὸν, ὥστ' ἔχοντές τι εἰς τὴν φιλίαν διεξελθεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς, τοὔμπαλιν ὑποστρέψαντας ἐλθεῖν μίαν ἡμέραν καὶ νύκτα. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἔλαβον πολλὰ καὶ ἀνδράποδα καὶ πρόβατα· D καὶ ἀφίκοντο ἑκταῖοι εἰς χρυσόπολιν τῆς χαλκηδονίας. καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ, τὰ λάφυρα πωλοῦντες.

ἀφίστατε

μᾶλλον ἔτι ἐπ. ἡγ. γενέσθαι αὐτῶν.

ΞΕΝΟ-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM DE CYRI EXPEDITIONE, LIBER SEPTIMVS.

Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἔπραξεν οἱ Ἕλληνες μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα, ἐπεὶ Κῦρος ἐτελεύτησεν, ἐν τῇ πορείᾳ, μέχρις εἰς τὸν Πόντον ἀφίκοντο, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου πεζῇ ἐξιόντες καὶ πλέοντες ἐποίησαν, μέχρις ἔξω τοῦ στόματος ἐλθόντο ἐν Χρυσοπόλει τῇ Ἀσίας· πάντα ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. ἐκ δὲ τούτου ὁ Φαρνάβαζος, φοβούμενος τὸ στράτευμα μὴ ὅπῃ τοῦ αὐτοῦ καὶ δέχηται, πέμψας πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον, (ὃς ἔτυχεν ἐν Βυζαντίῳ ὤν) ἐδέετο δέξασθαι τὸ στράτευμα ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ ὑπισχνεῖτο πάντα ποιήσειν αὐτῷ ὅσα δέοι. καὶ Ἀναξίβιος μετεπέμψατο τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τῶν στρατιωτῶν εἰς Βυζάντιον, καὶ ὑπισχνεῖτο, εἰ δέξαιεν, μισθοφορὰν ἔσεσθαι τοῖς στρατιώταις. οἱ μὲν δὴ ἀκούσαντες ἔφασαν βουλεύσασθαι ἀπαγγελοῦντες. Ξενοφῶν δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἀπαγγέλλοι τοῦτο ἤδη ἀπὸ τῆς στρατιᾶς, καὶ βούλοιτο ἀποπλεῖν. ὁ δὲ Ἀναξίβιος ἐκέλευεν αὐτὸν σὺν δέκα ναυσὶν, ἔφασκε δεῖν, ἄγειν τὸ στράτευμα, ἕως ἂν παραλάβοιεν. ἔφη δὲν ταῦτα ποιήσειν. Σεύθης δὲ ὁ θρᾷξ πέμπει Μηδοσάδην, καὶ κελεύει Ξενοφῶντα συμπροθυμεῖσθαι, ὅπως δέξηται τὸ στράτευμα, καὶ ἔφη αὐτῷ ταῦτα συμπροθυμηθήσεσθαι μᾶλλον. ὁ δὲ εἶπεν, μηδὲν τὸ μὲν στράτευμα δέξασθαι. τούτου ἕνεκα μηδὲν τελείτω μήτε ἐμοὶ, μήτε ἄλλῳ μηδενὶ. ἐπεὶ δὲν καὶ δέξηται, ἐγὼ μὲν ἀπαλλάξομαι, τοὺς δὲ τοὺς δέκα λιθοντας καὶ ὀπτικωτέρους ὄντας πειράσομαι, ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ. ἐκ τούτου δέξαίμοισι πόλιτες εἰς Βυζάντιον οἱ στρατιῶται, καὶ μισθὸν μὲν οὐκ ἐδίδου ὁ Ἀναξίβιος· ἐκήρυξε δὲ λαβόντας τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκεύη τοὺς στρατιώτας ἐξιέναι, ὡς ἀποπέμψων τε ἅμα, καὶ ἀριθμὸν ποιήσων.

Ἅμα δὲ καὶ τῇ ἀναβάσει μετὰ Κύρου ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα, ἐπεὶ Κῦρος ἐτελεύτησεν, ἐν τῇ πορείᾳ, μέχρις εἰς τὸν Πόντον ἀφίκοντο, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου πεζῇ ἐξιόντες καὶ πλέοντες ἐποίησαν, μέχρις ἔξω τοῦ στόματος ἐλθόντο ἐν Χρυσοπόλει τῇ Ἀσίας· πάντα ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. ἐκ δὲ τούτου ὁ Φαρνάβαζος, φοβούμενος τὸ στράτευμα μὴ ὅπῃ τοῦ αὐτοῦ καὶ δέχηται, πέμψας πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον, (ὃς ἔτυχεν ἐν Βυζαντίῳ ὤν) ἐδέετο δέξασθαι τὸ στράτευμα ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ ὑπισχνεῖτο πάντα ποιήσειν αὐτῷ ὅσα δέοι. καὶ Ἀναξίβιος μετεπέμψατο τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τῶν στρατιωτῶν εἰς Βυζάντιον, καὶ ὑπισχνεῖτο, εἰ δέξαιεν, μισθοφορὰν ἔσεσθαι τοῖς στρατιώταις. οἱ μὲν δὴ ἀκούσαντες ἔφασαν βουλεύσασθαι ἀπαγγελοῦντες. Ξενοφῶν δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἀπαγγέλλοι τοῦτο ἤδη ἀπὸ τῆς στρατιᾶς, καὶ βούλοιτο ἀποπλεῖν. ὁ δὲ Ἀναξίβιος ἐκέλευεν αὐτὸν σὺν δέκα ναυσὶν, ἔφασκε δεῖν, ἄγειν τὸ στράτευμα, ἕως ἂν παραλάβοιεν. ἔφη δὲν ταῦτα ποιήσειν. Σεύθης δὲ ὁ θρᾷξ πέμπει Μηδοσάδην, καὶ κελεύει Ξενοφῶντα συμπροθυμεῖσθαι, ὅπως δέξηται τὸ στράτευμα, καὶ ἔφη αὐτῷ ταῦτα συμπροθυμηθήσεσθαι μᾶλλον. ὁ δὲ εἶπεν, μηδὲν τὸ μὲν στράτευμα δέξασθαι. τούτου ἕνεκα μηδὲν τελείτω μήτε ἐμοὶ, μήτε ἄλλῳ μηδενὶ. ἐπεὶ δὲν καὶ δέξηται, ἐγὼ μὲν ἀπαλλάξομαι, τοὺς δὲ τοὺς δέκα λιθοντας καὶ ὀπτικωτέρους ὄντας πειράσομαι, ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ. ἐκ τούτου δέξαίμοισι πόλιτες εἰς Βυζάντιον οἱ στρατιῶται, καὶ μισθὸν μὲν οὐκ ἐδίδου ὁ Ἀναξίβιος· ἐκήρυξε δὲ λαβόντας τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκεύη τοὺς στρατιώτας ἐξιέναι, ὡς ἀποπέμψων τε ἅμα, καὶ ἀριθμὸν ποιήσων.

VÆCVMQVE a Græcis in expeditione, quã adscendentes in Asiam cum Cyro susceperunt, ad pugnam vsque gesta fuerint: & quæ post Cyri obitum in itinere, donec in Pontum peruenirent: quęque deinde, quum vel itinere pedestri de Ponto egrederentur, vel mari veherentur, egerint; donec extra Ponti ostium, ad oppidum Asiæ Chrysopolin accessérunt: ea sunt a nobis vniuersa superiore commentario exposita. Post hæc Pharnabazus, qui metueret, ne Græcæ copiæ ditionem suam bello peterent, ad Anaxibium nauarchum mittit, qui tum forte Byzantij erat, eumque rogat, vti copias ex Asia transporter: simul omnia facturum se policetur, quæ fieri velit. Tum Anaxibius arcessitis ad se Byzantium prætoribus, & cohortium præfectis, stipendium militi, si traiecissent, policetur. Ibi quum alij re deliberata se responsuros dicerent, Xenophon ab exercitu se iam discessurum, & cum naui solutorum respondit. Anaxibius ad ea, debere cum exercitu ipsum traiicere inquit, ac deinde ab eo discedere. Facturum id se recepit. Eodem tempore Seuthes Thrax, ablegato ad Xenophontem *Medosade hortatur, vt traiectionem copiarum lubens adiuuet: qua in re si promte atque alacriter operam sibi nauasset, facturum Seuthen, vt eius consilij numquam ipsum pęniteret. Respondet Xenophon, omnino traiecturũ exercitũ, nec eius rei caussa quidquam vel mihi, ait, vel alij cuiquam Seuthes pendat, necesse est. Verum quamprimũ traiecerit, equidẽ discedam; poteritq; Seuthes cum iis, qui apud exercitum manebunt, & ipsius rebus erunt idonei, sic agere; vt ipsi visum fuerit. Inde milites vniuersi Byzantiũ traducti sunt, & Anaxibius stipendium non numerabat: proclamari vero per præcones iussit, vt sumtis armis & sarcinis milites oppido excederent, quasi eadem opera conferre vellet exercitum, & abducere.

ἐκπλέοντες

χρέος ἦν

Δημοσάδην. χαρίς δὲ ἡ αὐτὴ διαφορὰ καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς.

δοκῇ ἀσφαλές. ἐκ τούτου

*Al. Demosade quæ scripturæ diuersitas etiam deinceps reperta.

*Anaxibius milites dolo circumuenire conatur.

Heic grauiter ferre milites, deesse pecu- A
niam sibi, qua commeatum ad iter redi-
merent, adeoque cunctanter vasa colligere. Interea Xenophon ad Cleandrum Byzantij præfectum accedens, cum quo necessitudinem hospitij contraxerat, complexus est eum salutando, quasi qui iamiam soluere constituisset. At ille, ne hoc faceret, respondit. Ceteroqui culpa te obligabis, inquit. Quippe nunc etiam nonnulli eius in te culpam conferunt, quod exercitus ex oppido cunctanter velut erependo egreditur. Et Xenophon: id vero non a me B
proficiscitur, sed quia milites copia commeatus egent, neque quidquam habent: idcirco ad exeundum se difficiles prębent. Ego tamen, inquit Cleander, consulo tibi, vt quasi proficisci cum eis velis, oppido exeas: quumq; iam extra mœnia copiæ fuerint, discedas. Accedamus igitur, ait Xenophon, Anaxibium; remque ita conficiamus. Ad Anaxibium quum peruenissent, quid essent facturi, exponunt. Is ita faciundum respondit, ac quamprimum rebus consarcinatis exeundum: atq; hoc addendum etiam futurum, vt is qui lustrationi & censui non interfuerit, seipsum culpa oneret. Inde primum duces, postea milites ceteri egrediuntur. Quumq; iam vniuersi, paucis exceptis, exiissent; stabat ad portas Eteonicus, vt quamprimum egressi essent omnes, portas occluderet, ac pessulum obderet. Tum Anaxibius conuocatis ad se prætoribus, & cohortium præfectis: Commeatus, inquit, petendus vobis erit e Thracum vicis, in quibus & hordei, & tritici, & aliarum rerum necessariarum magna est copia. Post illa pergite in Cherronesum, D
vbi stipendium vobis Cynisscus numerabit. Ea vel militum nonnulli forte ab se audita, vel aliquis e præfectis cohortium, ad exercitum effert. Interea de Seuthe duces percunctantur, hostis, an amicus esset: num iter per Sacrum montem sit faciundum, an media Thracia circumeunda. Dum illi de his inter se colloquuntur, arma corripiunt milites, & cursu portas oppidi petunt, vt rursus intra mœnia se reciperēt. Eteonicus, vbi cum suis vidit accurrentes grauis armaturæ milites; portas occludūt, E
ac pessulum obdunt. Eas pulsabant milites, seq; indignissima pati aiebāt, qui hostibus obiicerentur. Etiā perfracturos se portas aiebant, ni eas sua spōte aperirent. Nonnulli

ἐν τούτῳ οἱ στρατιῶται ἤλθοντο, ὅτι οὐκ εἶχον ἀργύριον ὀπτισιτίζεσθαι εἰς τὴν πορείαν, καὶ ὀκνηρῶς σκευοσκευάζοντο. καὶ ὁ Ξενοφῶν Κλεάνδρῳ τῷ Βυζαντίῳ ἄρχοντι ξένος γεγενημένος, προσελθὼν ἠσπάζετο αὐτόν, ὡς ἀποπλευσόμενος ἤδη. ὁ δ' αὐτῷ λέγει, μὴ ποιήσῃς ταῦτα· εἰ γὰρ μή, ἔφη, αἰτίαν ἕξεις· ἐπεὶ καὶ νῦν τινές σε αἰτιῶνται, ὅτι οὐ ταχὺ ἐξέρπει τὸ στράτευμα. ὁ δ' εἶπεν, ἀλλ' αἴτιος μὲν ἔγωγε οὐκ εἰμὶ τούτου· οἱ γὰρ στρατιῶται αὐτοὶ ὀπτισιτισμοῦ δέονται, καὶ οὐκ ἔχοντες, διὰ τοῦτο ἀθυμοῦσι πρὸς τὴν ἔξοδον. ἀλλ' ὅμως, ἔφη, ἐγώ σοι συμβουλεύω ἐξελθεῖν μὲν ὡς πορευσόμενον· ἐπειδὰν δ' ἔξω γένηται τὸ στράτευμα, τότε ἀπαλλάττεσθαι. ταῦτα τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἐλθόντες πρὸς Ἀναξίβιον διαπραξόμεθα οὕτως. ἐλθόντες ἔλεγον ταῦτα. ὁ δ' ἐκέλευσεν οὕτω ποιεῖν, καὶ τὴν ταχίστην ἐξιέναι σκευασαμένους, καὶ προσαναφέρειν, ὃς ἂν μὴ παρῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τὸν ἀριθμόν, ὅτι αὐτὸς C
ἑαυτὸν αἰτιάσεται. ἐντεῦθεν ἐξῆσαν οἵ τε στρατηγοὶ πρῶτον, καὶ οἱ † ἄλλοι. καὶ ἤδη τε πολλοὶ ἄλλοι· καὶ
τῶν πλείω ὀλίγων ἔξω ἦσαν, καὶ Ετεόνικος εἰ- ἀρδίων παῖς
στήκει πρὸ τὰς πύλας, ὡς, ὁπότε δὴ ἔξω γένωνται πάντες, ἀποκλείσων τὰς πύλας, καὶ τὸν μοχλὸν ἐμβαλών. ὁ δὲ Ἀναξίβιος, συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς λοχαγούς, ἔλεγε· τὰ μὲν ὀπιτήδεια, ἔφη, λαμβάνετε ἐκ τῶν Θρᾳκίων κωμῶν· (εἰσὶ δὲ αὐτόθι πολλαὶ κριθαὶ καὶ πυροί, καὶ πάντα τὰ ὀπιτήδεια) λαβόντες δὲ πορεύεσθε εἰς τὴν Χερρόνησον, ἔνθα δὲ Κυίσκος ὑμῖν μισθοδοτήσει. ἐπαναχύσαντες δέ τινες τῶν στρατιωτῶν ταῦτα, ἢ καὶ τῶν λοχαγῶν τις, διαγγέλλει εἰς τὸ στράτευμα. καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἐπυνθάνοντο περὶ τοῦ Σεύθου, πότερα πολέμιος εἴη, ἢ φίλος· καὶ πότερα διὰ τοῦ ἱεροῦ ὄρους δέοι πορεύεσθαι, ἢ κύκλῳ διὰ μέσης τῆς Θρᾴκης. ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα διελέγοντο, οἵ τε στρατιῶται ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα θέουσι δρόμῳ πρὸς τὰς πύλας, ὡς πάλιν πρὸς τὸ τεῖχος εἰσιόντες. ὁ δὲ Ετεόνικος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ὡς εἶδον προσθέοντας τοὺς ὁπλίτας, συγκλείουσι τὰς πύλας, καὶ τὸν μοχλὸν ἐμβάλλουσιν. οἱ δὲ στρατιῶται ἔκτυπτον τὰς πύλας, καὶ ἔλεγον, ὅτι ἀδικώτατα πάσχοιεν ἐκβαλλόμενοι εἰς τοὺς πολεμίους· καὶ κατάρασθαι τὰς πύλας ἔφασαν, εἰ μὴ ἐκόντες ἀνοίξουσιν. ἄλλοι δ' αὐτῶν

ὅτι αὐτῷ ἔθεον πρὸς τὴν θάλατταν, καὶ πρὸς τὴν A
χηλιὰν τείχους † ἐσβοηθήσοιεν εἰς τὴν πόλιν. ἐσβαίνουσιν
εἰ δή τινες ἔτι ἐν τῷ ἄστει ἐτύγχανον ὄντες τῶν στρατιωτῶν, ὡς
ὁρῶσι τὰ γιγνόμενα, ἀφαιροῦνται τὰς κλῆθρας, ἀναπετννύουσι
τὰς πύλας· οἱ δ' εἰσπίπτουσιν. ὁ δὲ Ξενοφῶν, ὡς
εἶδε τὰ γιγνόμενα, δείσας μὴ ἐφ' ἁρπαγὴν τράπωνται B
τὸ στράτευμα, καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἑταίρους βλάψωσι τῇ
πόλει, καὶ αὐτῷ, καὶ τοῖς στρατιώταις, ἔθει, καὶ σωφρο-
νίσων τὴν εἴσω τῶν πυλῶν σπουδὴν τῷ ὄχλῳ. οἱ δὲ βυ-
ζάντιοι, ὡς εἶδον τὸ στράτευμα βίᾳ εἰσπίπτον, B
φεύγουσιν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, οἱ μὲν εἰς τὰ πλοῖα,
οἱ δὲ οἴκαδε· ὅσοι δὲ εἴδον ἐτύγχανον ὄντες, ἔξω.
οἱ δὲ καθῆκον τὰς τριήρεις, ὡς ἐν ταῖς θαλάτταις σώ-
ζοιντο. πολῖται δὲ ὤοντο ἀπολωλέναι, ὡς ἐκλω-
κυίας τὴν πόλεως. ὁ δὲ Ετεόνικος εἰς τὸν ἀκρωτήριον
ἀποφεύγει. ὁ δὲ Ανάξιβιος καταδραμὼν ὅτι τάχιστα
τὸν θάλατταν, ἐν ἁλιευτικῷ πλοίῳ παρίεται
πλεῖ εἰς τὸν ἀκρόπολιν, καὶ βοηθοὺς μεταπέμ-
πεται ἐκ χαλκηδόνος φεύγων. οὐ γὰρ ἱκανοὶ
ἐδόκουν εἶναι οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει σῴζειν τὴν ἀν- C
δρας. οἱ δὲ στρατιῶται ὡς εἶδον τὸν Ξενοφῶντα,
προσπίπτουσιν αὐτῷ πολλοί, καὶ λέγουσι· νῦν
σοί ἔξεστιν, ὦ Ξενοφῶν, ἀνδρὶ γενέσθαι. ἔχεις πό-
λιν, ἔχεις τριήρεις, ἔχεις χρήματα, ἔχεις ἄνδρας
τοσούτους. νῦν, εἰ βούλοιο, σύτε ἡμᾶς νικήσαις, καὶ
ἡμεῖς σε μέγαν ποιήσαιμεν. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ἀλλ'
ἅμα τε λέγετε, καὶ ποιήσω ταῦτα. εἰ δὲ τῶν ὅπι-
θυμεῖτε, θέσθε τὰ ὅπλα ἐν τάξει ὡς τάχιστα.
βουλόμενος αὐτοὺς καὶ παρεμῆσαι, καὶ αὐτὸς † πα- καπηλεύειν
ρηγύα ταῦτα, καὶ τοὺς ἄλλους ἐκέλευσε παρεσ- D
γεῖν, καὶ πέρας τὰ ὅπλα. οἱ δὲ αὐτοὶ ὑφ' ἑαυ-
τοῖς τασσόμενοι, οἵτε ὁπλῖται ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ
† εἰς πεντήκοντα ἐγένοντο, καὶ οἱ πελτασταὶ ὅπῃ πρὸς ἐκπτώ-
τὸ κέρας ἑκάτερον τῶν ἐδεδραμήκεσαν. τὸ δὲ
χωρίον οὗ κάλλιστον ἐκτάξασθαί ἐστι, τὸ θρά-
κιον καλούμενον, ἔρημον οἰκιῶν καὶ πεδινόν. ἐπεὶ
δὲ ἔκειντο τὰ ὅπλα, καὶ κατεμέτρησαν, συ-
καλεῖ Ξενοφῶν τὸν στρατιάν, καὶ λέγει τάδε·
Ὅτι μὲν ὀργίζεσθε, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, καὶ νο-
μίζετε δεινὰ πάσχειν ἐξαπατώμενοι, θαυμά- E
ζω. ἐὰν δ' ἡμῖν χαρίζώμεθα, καὶ λακε-
δαιμονίους τε τοὺς παρόντας τῆς ἐξαπάτης τι-
μωρησώμεθα, καὶ τὴν πόλιν τὴν ὁθενοῦν αὐτῶν
ἁρπάσωμεν, ἐνθυμήθητε ἅ ἔσται ἐνθένδε.

A ad mare currebant, & iuxta muri † chelen
siue crepidinem in oppidum euadunt. Si
quivero adhuc erant in vrbe milites, quum
quid ad portas ageretur, viderent: asciis
clauſtra perfringebant, ac portas patefa-
ciebant. Ita deinde illi irrumpunt. Xeno-
phon, quum quid accideret, videret: veri-
tus, ne ad vrbis ſe direptionem conuerte-
ret miles, deq; hoc in vrbem, & ſeſe, & i-
pſos milites atrocia mala redundarēt: ple-
no curſu cum reliqua turba militum intra
portas irrumpit. * Ex alia parte Byzantij, vt
vi exercitum in vrbem irruere vident, de
foro partim in naues, partim domum con-
fugiunt: & quotquot intus erant, foras ex-
eunt: nonnulli triremes deducebant, vt in
eis incolumes euaderent. Omnes ſe iam
periiſſe putabant, tamquam ſi vrbs eſſet ab
hoſtibus capta. Fugiebat in arcem Eteoni-
cus. Anaxibius ad mare decurrens, naui
piſcatoria in arcem circumuehebatur, ac
ſtatim Chalcedone præſidiarios arceſſit.
Nec enim ij, qui erant in arce, ſuſtinere
poſſe vim militū videbantur. Poſteaquam
milites Xenophontem videre, frequentes
ad eum cum his verbis accurrunt: Nunc
tibi præbita eſt occaſio, Xenophon, vt vi-
rum te declares. Oppidum habes, habes
triremes, habes pecuniam, tot viros habes.
Nunc, ſi volueris, & tu nos beare poteris,
& nos te magnum efficere. Tum Xeno-
phon: Recte dicitis, inquit, atq; equidem
vobis obtemperabo. Verum ſi hæc expe-
titis, quamprimum in ordine armati con-
ſiſtite. Volebat enim ſedare milites, & il-
lam ob cauſſam tum ipſe cohortabatur ad
hoc eos, tum aliis itidem, vt ſuos hortaren-
tur, & in armis ordine conſtituerent, præ-
cepit. Illi ſponte ſua ſic aciem inſtruebant,
vt exiguo tempore grauis armaturæ pedi-
tes in quinquagenos ſe componerent, &
cetrati ad vtrumq; cornu curſu delati con-
ſiſterent. Locus hic, in quo erant, Thra-
cius dicitur, ad ſtruendam aciem longe
pulcherrimus: quippe qui eſſet ab ædifi-
ciis vacuus, & æquabilem planiciem ha-
beret. Poſteaquam in armis ſuo eſſent
ordine collocati, ſedatique iam nonnihil
milites: vocat ad concionem exercitum
Xenophon, & hac eos oratione compel-
lat: Equidem, milites, non miror vos i-
raſci, atque exiſtimare, vobis indigna ac-
cidiſſe, qui fraude circumuenti ſitis. At e-
nim iræ ſi gratificabimur, ac in Lacedæ-
monios, qui heic adſunt, fraudis nomine
vindicabimus, vrbem denique nulli ad fi-
nem culpæ diripiemus: quæ deinde ſequutura ſint, apud animos veſtros expendite.

Hic: χηλῆς voce Thucydidis interpres ait adpellari ſaxa ſiue moles, ante muros mare ſpectantes collocatas, ne fluctuum impetus muros ladat. Nomen ex eo factum, quod moles hæ bouis vnguis ſimilitudinem referant.

* Seditio militum Byzantij orta.

Xenophontis apud milites auctoritas.

Xenophon ſeditionem compeſcit.

» Primum & Lacedæmonij, & eorum ſocij
» nos eo ſunt habituri loco, quo haberi ho-
» ſtes iudicati ſolent. Atq; hoc aduerſus nos
» bellum quale futurum ſit, exiſtimare licet
» eis, qui & viderunt, & memoria repetunt
» ea, quæ non ita pridem acciderunt. Bel-
» lum nos Athenienſes aduerſus Lacedæ-
» monios, eorumque ſocios ſuſcepimus,
» quum partim in mari, partim in naualibus
» triremes non pauciores cccc haberemus.
» Quumque magna eſſet in vrbe noſtra pe-
» cuniæ copia, & prouentus annuus tam de
» ciuibus, quam exteris, non minor, quam
» CIↃ talentorum: iidemque imperio no-
» ſtro inſulas omnes complecteremur, &
» oppida multa partim in Aſia, partim in
» Europa, quas inter fuit & hoc ipſum By-
» zantium, vbi nunc ſumus, poſſideremus:
» ita tamen debellati ſumus, vti vobis ipſis
» conſtat. Quid autem de nobis futurum
» exiſtimatis, quum hoc tempore Lacedæ-
» monij & Achæi ſocietate iuncti ſint, & ad
» hos Athenienſes etiam cum omnibus,
» quos tũ habuere, ſociis acceſſerint? quum
» Tiſſaphernes, & reliqui barbari, quorum
» ager ad mare pertinet, nobis hoſtes ſint?
» quum omnium maximum hoſtem habea-
» mus ipſum Oriẽtis regem, aduerſus quem
» profecti ſumus vt & regno eũ ſpoliaremus;
» &, ſi fieri poſſet, etiã de medio tolleremus?
» Hos omnes ſi hoſtes habituri ſimus, ecquis
» tã demens eſt, qui nos ſuperiores euaſuros
» exiſtimet? Per Deos immortales, ne inſa-
» niamus, milites, neue denũtiato & patriæ,
» & amicis propinquiſq; noſtris bello, tur-
» piſſime pereamus. Nam illis hi ciuitatibus
» omnes continentur, quæ bellum nobis æ-
» quiſſimo certe iure facturæ ſunt: ſi Græci
» nominis vrbem, quæ de Græcis vrbibus
» omnium prima fuerit, ad quam acceſſeri-
» mus, depopulabimur: quum nullum bar-
» barorum oppidum etiam victoria potiti
» voluerimus occupare. Opto equidẽ prius,
» quam hæc a vobis deſignari videam, vel
» decies mille orgyas infra terram rapi. Vo-
» bis etiam conſulo, quum Græci ſitis, ita ius
» veſtrum perſequamini; vt nihilo minus iis,
» qui ſunt inter Græcos principes, pareatis.
» Quod ſi æquum impetrare non licebit,
» quamquam iniuſte vobiſcum agatur, Grę
» cia tamen vt exſuletis, minime committẽ-
» dum vobis erit. In hoc ſane tempore cen-
» ſeo, quibuſdam ablegatis ſignificandum
» Anaxibio, non nos vt vlla vi vteremur, in
» hanc vrbem rediiſſe: ſed ea tantum gratia,
» vt ſi fieri poſſet, commodi aliquid a vobis
» impetraremus: ſin autem, vt indicaremus, non fraude nos hinc eiectos, ſed parẽdi ſtudio

A πολέμιοι μὲν ἐσόμεθα ἀποδεδειγμένοι λακε-
δαιμονίοις τε, καὶ τοῖς συμμάχοις. οἷος δὲ πόλε-
μος ἂν γένοιτο, εἰκάζειν δὴ πάρεστιν, ἐωρακότας
καὶ ἀναμνησθέντας τὰ νεῶν δὴ γεγενημένα. ἡμῖν
γὰρ οἱ ἀθηναῖοι εἰσῆλθον εἰς τὸν πόλεμον τὸν
πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμάχους,
ἔχοντες βήρας, τὰς μὲν ἐν θαλάττῃ, τὰς δ' ἐν
τοῖς νεωρίοις, ὑπὲρ ἑλάττους τεθρακοσίων· ὑπαρ-
χόντων τε πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει, καὶ προ-
όδου ἔσης κατ' ἐνιαυτὸν ἀπότε τὸν Δαρεῖον, καὶ
ἐπὶ τὸν ὑπερβορείας, ἐξ μυρίων ταλάντων· ἄρ-
χοντές τε τῶν νήσων ἁπασῶν, καὶ ἔν τε τῇ ἀσίᾳ πό-
λεις πολλὰς ἔχοντες, καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ δυνάς τε
πολλάς, καὶ αὐτὸ τοῦτο Βυζάντιον, ὅπερ νῦν ἐσ-
μέν, ἔχοντες, καὶ πολεμήσαντες ἔτως, ὡς πάν-
τες ἐπίστασθε. νεῶν γε δὴ τί οἰόμεθα παθεῖν, λα-
κεδαιμονίων μὲν καὶ τῶν ἀρχόντων, ἀθηναίων δέ, καὶ ὅσοι ἐκείνοις
τότε ἦσαν σύμμαχοι, πρὸς τῶν προσγεγενημέ-
νων, Τισσαφέρνους τε, καὶ τῶν ἄλλων βαρβάρων πρὸς τῶν ἐπὶ θαλάττῃ δυνά-
B μεων, βαρβάρων πρὸς τῶν πολεμίων ἡμῖν ὄντων, πο-
λεμιωτάτου δὲ αὖ τοῦ ἄνω βασιλέως, ὃν ἤλ-
θομεν ἀφαιρησόμενοί τε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἀποκτε-
ινοῦντες, εἰ δυναίμεθα; τούτων δὲ πρὸς ὁμῶν ὄν-
των, ἔστι τις οὕτως ἄφρων, ὅστις οἴεται ἂν ἡμᾶς
σωθῆναι; μὴ πρὸς θεῶν μαινώμεθα, μηδὲ
C αἰσχρῶς ἀπολώμεθα, πολέμιοι ὄντες καὶ τοῖς πα-
τράσι, καὶ τοῖς ἡμετέροις αὖ φίλοις τε καὶ οἰκείοις.
ἐν γὰρ τοῖς πολεμίοις εἰσὶ πρὸς τοῖς ἐφ' ἡμᾶς στρα-
τευομένοις. καὶ δικαίως· εἰ βάρβαρον μὲν πόλιν
D ἐδεήμεθα ἑλεῖν, καὶ ταῦτα, κρατοῦντες, ἑλληνίδα δὲ, εἰς ἣν † πρόσθεν πρόσθεν
ἤλθομεν πόλιν, ταύτην ἐξαλαπάξομεν. ἐγὼ
μὲν εἴην ἂν ἥδιστα, πρὶν ταῦτα δοθῆναι ὑφ'
ἡμῶν γενόμενα, μυρίας ἐμέγε καὶ τὰς γῆς ὀρ-
γυιὰς ἑλέσθαι. καὶ ὑμῖν † συμβουλεύω, ἕλλη συμβουλεύω.
νας ὄντας, τοῖς ἑλλήνων πρεσβευταῖς τοῖς ἥκουσι πεῖσθαι τῶν δικαίων τυγχάνειν. ἐὰν δὲ
μὴ δώσητε ταῦτα, ἡμᾶς δεῖ ἀδικουμένους
τῆς χώρας ἑλλάδος μὴ στέρεσθαι. καὶ νῦν μοι
δοκεῖ, πέμψαντας Ἀναξιβίῳ εἰπεῖν, ὅτι ἡμεῖς
οὐδὲν βίαιον ποιήσοντες παρελήλυθαμεν εἰς τὴν
πόλιν, ἀλλ' ἣν μὲν δυνώμεθα, παρ' ὑμῶν ἀγα-
θόν τι κτήσασθαι· εἰ δ' μή, δῆλα δηλώσοντες ὑ-
μῖν, ὅτι οὐκ ἐξαπατώμενοι, ἀλλὰ πειθόμενοι

ἐξερχό-

ἔξερχόμθα. ταῦτα ἔδοξε. καὶ πέμπουσιν Ἱερώνυμόν τε ἦλθον ἐροιῶτα ταῦτα, καὶ Εὐρύλοχον ἀρκάδα, καὶ Φιλήσιον ἀχαιόν. οἱ μὲν ταῦτα ᾤχοντο ἐροιῶτες. ἔτι δὲ καθημένων τῶν στρατιωτῶν, παρέρχεται Κυρσατάδης θηβαῖος, ὃς ἀ φεύγων τὴν ἑλλάδα παρεῖχε, ἀλλὰ στρατηγίαν, καὶ ἐπαγγελλόμενος, εἴτις ἢ πόλις ἢ ἔθνος στρατηγοῦ δέοιτο· καὶ τότε παρελθὼν ἔλεγεν, ὅτι ἕτοιμος εἴη ἡγεμὼν αὐτοῖς εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον τῆς θράκης, ἔνθα πολλὰ καὶ ἀγαθὰ λήψοιντο. ἔφη δ' αὖ † πωλῶσιν εἰς ἀφθονίαν παρέξειν B ἔφη καὶ σῖτα καὶ ποτά. ἀκούοντες ταῦτα οἱ στρατιῶται, καὶ τὰ τοῦδε Ἀναξιβίου ἅμα ἀπαγγελλόμενα. ἀπεκρίναντο γάρ, ὅτι τοῦδε μὲν αὐτοῖς οὐ μεταμελήσει, ἀλλὰ τοῖς τε οἴκοι τέλεσι ταῦτα ἀπαγγελεῖ, καὶ αὐτὸς βουλεύσοιτο περὶ αὑτοῦ ὅ, τι δυνατὸν ἀγαθόν. ἐκ τούτου οἱ στρατιῶται τόν τε Κυρσατάδην δέχονται στρατηγὸν, καὶ ἔξω τοῦ τείχους ἀπῆλθον. ὁ δὲ Κυρσατάδης † στειλάμενος αὐτοῖς εἰς τὴν ὑστεραίαν παρέσεσθαι ὅπλα τὰ στράτευμα, ἔχων καὶ C ἱερεῖα, καὶ μάντιν, καὶ σῖτα καὶ ποτὰ τῇ στρατιᾷ. ἐπεὶ δ' ἐξῆλθον, ὁ Ἀναξίβιος ἔκλησε τὰς πύλας, καὶ ἐκήρυξεν, ὅτι ὅστις αὖ ἁλῷ ἔνδον ὢν τῶν στρατιωτῶν, πεπράσεται. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κυρσατάδης μὲν ἔχων τὰ ἱερεῖα, καὶ τὸν μάντιν ἦκε. καὶ ἄλφιτα φέροντες εἵποντο αὐτῷ εἴκοσιν ἄνδρες, καὶ σῖτον οἶνον εἴκοσιν ἄνδρες, καὶ ἐλαιῶν ῥᾴδες, καὶ σκοροδων εἷς ἀνὴρ ὅσον ἐδύνατο μέγιστον φορτίον, καὶ σῆμος χρομμύων. ταῦτα ὑπαλαβόμενος ὡς ὀπτὰ δάσμευσιν ἐθύετο. Ξενοφῶν δ' με D τα πεμψάμθνος Κλέανδρον, ἐκέλευέν οἱ διαπραξαι ὅπως εἰς τὸ τεῖχός τε εἰσέλθοι, καὶ ἀποπλεύσας ἐκ βυζαντίου. ἐλθὼν δὲ Κλέανδρος, μόλα μόλις, ἔφη, διαπραξάμενος ἥκω. λέγει γὰρ Ἀναξίβιον, ὅτι οὐκ ἐπιτήδειον εἴη, τοὺς μὲν στρατιώτας πλησίον εἶναι τοῦ τείχους, Ξενοφῶντα δ' ἔνδον, τοὺς βυζαντίους δὲ στασιάζειν καὶ πονηρεύεσθαι πρὸς ἀλλήλους. ὅμως δ' εἰσιέναι, ἔφη, ἐκέλευσεν, εἰ μέλοι σοὶ ἑαυτῷ ἐκπλεῖν. ὁ μὲν οὖν Ξενοφῶν ἀσπασάμενος τοὺς στρατιώ- E τας, εἵπετο τοῦ τείχους ἅπτεσθαι Κλεάνδρῳ. ὁ δὲ Κυρσατάδης τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ οὐκ ἐκαλλιέρει, οὐδὲ διεμέρισεν οὐδὲν τοῖς στρατιώταις. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ μὲν ἱερεῖα εἱστήκει παρὰ † βωμὸν, καὶ Κυρσατάδης ἐστεφανωμένος, ὡς θύσων.

Aexcessisse. Factum in hanc sententiam decretum, & Hieronymus Eleus, Eurylochus Arcas, Philesius Achæus ablegati, qui hæc exponerent. Ij dum legationem obirent, ac miles eodem adhuc loco subsisteret: Cyratades Thebanus accessit, qui non exsilij caussa per Græciam hinc inde obuagabatur; sed imperatorij muneris apiscendi mirifice cupidus, & offerens vltro sese, si qua vel vrbs, vel natio ducis egeret. Is hoc etiam tempore quum ad milites accessisset, paratum se aiebat esse ad deducendum ipsos quemdam in locũ Thraciæ, cui Delta nomen esset, eamq; profectionem ipsis fructuosam fore. Policebatur etiã se, dum *iter facerent, magnam ipsis esculentorum potulentorumq; copiam suppeditaturum. Audiebant & hęc milites eodem tempore, & quæ ab Anaxibio renuntiabantur. Is enim futurum respondebat, vt numquam ipsos obœdientiæ præstitæ pæniteret. Nam & patriæ magistratibus hæc se per nuntios significaturum, & initurum cõsilium, quo pacto possit ipsis pro suis viribus commodare. Tum Cyratadem milites imperatorem accipiunt, & extra mœnia discedunt. Cyratades postridie se ad exercitum cum hostiis, extispice, potulentis, esculentis ad vsum militis, adfuturũ recepit. Postquam vero excessissent vrbe, portis Anaxibius occlusis, edici per pręconem iubet: si quis militũ intra muros deprehenderetur, eum deinceps pro mancipio distrahẽdum esse. Postridie Cyratades cum hostiis, & hariolo aderat, quem sequebantur viri x x, qui farinam gestabant; & x x alij, qui vinum; tres, qui oleum; vnus, qui sarcinã alliorum maximam, itemq; alius, qui ceparũ fascem portabat. Hæc vbi deposita in mediũ fuissent, tamquam in singulos diuidunda: sacrum facere instituit. Interea Xenophon arcessitum ad se Cleandrum hortatur, impetraret sibi, vt in vrbem admissus, Byzantio solueret. Cleander vbi rediisset: Vix, inquit, impetrata re ad te venio. Nam dicit Anaxibius, non ex re videri, milites haud procul a muris esse, Xenophontem vero intra muros: Byzantiis interim seditiose se gerentibus, ac sibi mutuo infestis. Sed tamen, inquit, introire iubet; siquidem secum soluere velit. Quare Xenophon militibus salutatis, cum Cleandro vrbem ingressus est. At Cyratades, quum die primo non perlitasset, nihil in milites distribuit. Postridie stabant ad aram victimæ vna cum Cyratade corona redimito, quippe qui sacrum facturus esset:

Cyratades homo ambitiosus.

** Lectio marginũ, vtut verbum posticum sit, quod Xenophonti non insolens est.*

quum Timasio Dardanensis, & Asinensis Neo, & Orchomenius Cleanor accedentes, sacrificare Cyratadem vetant. Non enim futurum in exercitu cum imperio, nisi commeatum præbuisset. Tum Cyratades omnia distribui iubet. Quum autem adhuc multa deessent, vt vnius dumtaxat diei victum milites singuli haberent: receptis hostiis, abdicat imperatorio se munere, ac discedit. Manserunt apud exercitum Asinensis Neo, & Phryniscus Achæus, †& Timasio Dardanensis; progressique Thracum in vicos versus Byzantium sitos, castra sunt metati. Tum inter duces orta dissensio, volentibus Cleanore ac Phryniſco ad Seuthen copias ducere, quod hos suam in sententiam ille pertraxerat, quum vni equum dedisset, feminam alteri: Neone vero in Cherronesum, quod futurum existimaret, vt si Lacedæmoniorum fines adtigisset, copiis vniuersis vnus ipse præesset: Timasione denique traducere copias rursum in Asiam mirifice cupiente, quod hac ratione se in patriam posse restitui existimaret. Quo quidem a consilio milites non abhorrebant. Sed dum longa mora intercedit, milites partim armis per agros distractis, vti sane poterant, ad suos nauigabãt: partim iisdem per agros traditis, hinc inde per oppida se ciuibus miscebant. Anaxibius, vbi dissipari copias audiisset, gaudebat. Nam id si confieret, quammaxime Pharnabazo gratificaturum se confidebat. Quum autem Byzantio solueret, obuiam ei venit apud Cyzicum Aristarchus, Cleandri successor, Byzantij præfectus. Hic Anaxibio narrat, etiam successorem ipsius in munere nauarchi Polum, tantum non ad Hellespontum iam veniſse. Tum Aristarchum iubet Anaxibius vẽdere milites, qui Cyrum sequuti fuissent, quotcumq; Byzantij reperiret. Cleander enim neminem eorũ emtoribus addixerat. immo etiam ægros curauerat, & coegerat ciues, vt eos suis ædibus exciperent. Aristarchus autẽ quamprimum Byzantium venit, non pauciores c c c c vendidit. Anaxibius † Parium quum nauigasset, ad Pharnabazum mittit, qui eum moneret, vt pactis staret. * Is vbi Aristarchum Byzantij præfectum aduentare animaduertit, nec Anaxibiũ amplius fungi nauarchi munere: nulla huius habita ratione, tantum ab Aristarcho de Cyri copiis impetrat ea, quæ prius ab Anaxibio contenderat. Heic Anaxibius arcessito Xenophonte, hortatur eum,

† Al. & Philesius Achæus, & Xanticles Achæus, & Timas.

Ducum dissensio.

† Opidum ad Hellespontum.

Stephanus de vrbib.

* Perfidia compensatur perfidia.

Cleandri humanitas.

προσελθὼν ὁ Τιμασίων ὁ δαρδανεὺς, καὶ Νέων ὁ ἀσιναῖος, καὶ Κλεάνωρ ὁ ὀρχομένιος, ἔλεγον Κυρσιάδῃ μὴ θύειν, ὡς οὐκ ἡγησόμενον τῇ στρατιᾷ, εἰ μὴ δώσει τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δὲ κελεύει διαμερίζεσθαι. ἐπεὶ δὲ πολλῶν ἐνέδει αὐτῷ, ὥστε ἡμέρας σῖτον ἑκάστῳ ἡμέσθαι τῶν στρατιωτῶν, ἀναλαβὼν τὰ ἱερεῖα ἀπῆλθε, καὶ τὴν στρατηγίαν ἀπέθετο. Νέων δὲ ὁ ἀσιναῖος, καὶ Φρυνίσκος † ἀχαιὸς, καὶ Τιμασίων δαρδανεὺς, ἐπέμενον τῇ στρατιᾷ, καὶ εἰς κώμας τῶν θρᾳκῶν προσελθόντες τὰς πρὸς Βυζάντιον, ἐστρατοπεδεύοντο. καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐστασίαζον, Κλεάνωρ μὲν καὶ Φρυνίσκος πρὸς Σεύθην βουλόμενοι ἄγειν· (ἔπεθτο γὰρ αὐτοῖς, καὶ ἔδωκε τῷ μὲν ἵππον, τῷ δὲ γυναῖκα) Νέων δὲ εἰς Χερρόνησον, ὁρμώμενος, εἰ οὕτω λακεδαιμονίοις γένοιτο, πάντας ἂν προσαγαγέσθαι τὸ στράτευμα. Τιμασίων δὲ προθυμεῖτο πρᾶξαι εἰς τὴν ἀσίαν πάλιν διαβιβάσαι, ὁρμώμενος ἂν οἴκαδε κατελθεῖν. καὶ οἱ στρατιῶται ταῦτα ἐβούλοντο. διαριθμοῦσι δὲ τὸ χρόνου, πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ μὲν τὰ ὅπλα ἀποδιδόμενοι καὶ τοὺς χώρους, ἀπέπλεον ὡς ἐδύναντο· οἱ δὲ καὶ διδόντες τὰ ὅπλα καὶ τοὺς χώρους, εἰς τὰς πόλεις καλεμίγνυντο. Ἀναξίβιος δὲ ἔχαιρεν, ἀκούων διαφθειρόμενον τὸ στράτευμα. τούτων γὰρ γιγνομένων ἤλπιζε μάλιστα χαρίζεσθαι Φαρναβάζῳ. ἀποπλέοντι δὲ Ἀναξιβίῳ ἐκ βυζαντίου συναντᾷ Ἀρίσταρχος ἐν κυζίκῳ, διάδοχος Κλεάνδρῳ, βυζαντίων ἁρμοστής. ἔλεγε δὲ καὶ ὅτι ναύαρχος διάδοχος Πῶλος † ὅσον οὔπω παρείη ἤδη εἰς ἑλλήσποντον. καὶ ὁ Ἀναξίβιος κελεύει Ἀρισάρχῳ ὅπισθεν ἕπεσθαι, ὁπόσους ἂν εὕρῃ ἐν βυζαντίῳ τῶν Κύρου στρατιωτῶν ὑπολελειμμένους, ἀποδόσθαι. ὁ δὲ Κλέανδρος οὐδένα ἐπεπράκει, ἀλλὰ καὶ τοὺς κάμνοντας ἐθεράπευεν οἰκτείρων, καὶ ἀναλίσκων οἰκία δεχόμενος. Ἀρίσαρχος δὲ ἐπεὶ ἦλθε τάχιστα, οὐκ ἐλάττους τετρακοσίων ἀπέδοτο. Ἀναξίβιος δὲ πλεύσας εἰς πάριον, πέμπει πρὸς Φαρνάβαζον καὶ τὰ συγκείμενα. ὁ δὲ ἐπεὶ ἤκουσε τὸν Ἀναξίβιον οὐκέτι ναυαρχοῦντα, Ἀναξιβίου μὲν ἠμέλησε, πρὸς Ἀρίσαρχον δὲ διεπράττετό τε τὰ αὐτὰ περὶ τῆς Κυρείας στρατεύματος, ἄπορ καὶ πρὸς Ἀναξίβιον. ἐκ τούτου δὴ Ἀναξίβιος καλέσας Ξενοφῶντα, κελεύει

πάσῃ

† Ἀχαιὸς, & Φιλήσιος ἀχαιὸς, & Ξανθικλῆς ἀχαιὸς, & Τιμ.

† ὅσον οὔπω

μηχανῇ πάσῃ † τέχνῃ πλεῦσαι ἐπὶ τὸ στράτευμα ὡς τάχιστα, καὶ συνέχειν τὲ τὸ στράτευμα, καὶ συναθροίζειν τῶν διεσπαρμένων ὡς ἂν πλείστους δύνηται, καὶ παραγαγόντα εἰς πρίνθον, διαβιβάζειν εἰς τὴν ἀσίαν ὁτιτάχιστα. καὶ δίδωσιν αὐτῷ τριακόντορον καὶ ἐπιστολὴν, καὶ ἄνδρα συμπέμπει κελεύσοντα τοὺς περινθίους ὡς τάχιστα Ξενοφῶντα προπέμψαι τοῖς ἵπποις ἐπὶ τὸ στράτευμα. καὶ ὁ μὲν Ξενοφῶν διαπλεύσας ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ στράτευμα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐδέξαντο ἡδέως, καὶ εὐθὺς εἵποντο ἄσμενοι, ὡς διαβησόμενοι ἐκ τῆς θρᾴκης εἰς τὴν ἀσίαν. ὁ δὲ Σεύθης, ἀκούσας ἥκοντα πάλιν Ξενοφῶντα, πέμψας πρὸς αὐτὸν κατὰ θάλατταν Μηδοσάδην, ἐδεῖτο τὴν στρατιὰν ἄγειν πρὸς ἑαυτὸν, ὑπισχνούμενος αὐτῷ ὅ, τι ᾤετο λέγων πείσειν. ὁ δ' ἀπεκρίνατο αὐτῷ, ὅτι οὐδὲν οἷόν τ' εἴη τούτων γενέσθαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἀκούσας ᾤχετο. οἱ δὲ ἕλληνες ἐπεὶ ἀφίκοντο εἰς πρίνθον, Νέων μὲν ἀποσπάσας ἐστρατοπεδεύσατο χωρὶς, ἔχων ὡς ὀκτακοσίους ἀνθρώπους. τὸ δ' ἄλλο στράτευμα πᾶν ἐν τῷ αὐτῷ παρὰ τὸ τεῖχος τῶν περινθίων ἦν. μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἔπραττε περὶ πλοίων, ὅπως ὁτιτάχιστα διαβαῖεν εἰς τὴν ἀσίαν. ἐν δὲ τούτῳ ἀφικόμενος Ἀρίσταρχος ἐκ βυζαντίου ἁρμοστὴς, ἔχων δύο τριήρεις, πεπεισμένος ὑπὸ φαρναβάζου, τοῖς τε ναυκλήροις ἀπεῖπε μὴ διάγειν· ἐλθὼν δὲ ἐπὶ τὸ στράτευμα, εἶπε τοῖς στρατιώταις, μὴ παραιοῦσθαι εἰς τὴν ἀσίαν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔλεγεν, ὅτι Ἀναξίβιος ἐκέλευσε, καὶ ἐμὲ πρὸς τοῦτο ἔπεμψεν ἐνθάδε. πάλιν δ' Ἀρίσταρχος ἔλεξεν, Ἀναξίβιος μὲν οὐκ ἔστι ναύαρχος, ἐγὼ δὲ τῇδε ἁρμοστής. εἰ δέ τινα ὑμῶν λήψομαι, ἐν τῇ θαλάττῃ καταδύσω. ταῦτα εἰπὼν, ᾤχετο εἰς τὸ τεῖχος. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ μετεπέμπετο τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τοῦ στρατεύματος. ἤδη δὲ ὄντων πρὸς τῷ τείχει, ἐξαγγέλλει τις τῷ Ξενοφῶντι, ὅτι εἰ εἴσεισι συλληφθήσεται, καὶ ἢ αὐτοῦ τι πείσεται, ἢ καὶ Φαρναβάζῳ † παραδοθήσεται. ὁ δὲ, ἀκούσας ταῦτα, αὐτοὺς μὲν προπέμπεται, αὐτὸς δ' εἶπεν, ὅτι θυσαί τι βούλοιτο. καὶ ἀπελθὼν ἐθύετο, εἰ προεῖεν † αὐτὸν οἱ θεοὶ πειρᾶσθαι πρὸς Σεύθην ἄγειν τὸ στράτευμα. ἑώρα γὰρ οὔτε διαβαίνειν ἀσφαλὲς † ὄν, τριήρεις ἔχοντος τοῦ κωλύσοντος· οὔτ' εἰς χερρόνησον ἐλθὼν κατακλεισθῆναι ἐβούλετο,

ἀναδοθήσεται

αὐτῷ

† ὄν, ὄντος τοῦ κωλ.

A vt omni artificio quamcelerrime ad exercitum nauiget, copias dissipari prohibeat, sparsos hinc inde quam possit plurimos recolligat, Perinthum deductos in Asiam summa celeritate transportet. Eidem Xenophonti x x x remigum nauim dat, cum epistola: adiuncto præterea de suis quodam, qui Perinthiis mandaret, vt Xenophontem equis ad exercitum quamprimum deducerent. Ita Xenophon nauigatione confecta venit ad exercitum, quem milites magna cum voluptate exceptum, B statim lubēter sequebantur, quod e Thracia se in Asiam traiecturos sperarent. At Seuthes, posteaquam rediisse Xenophontem accepit, misso ad eum mari Medosade rogabat, ad se copias traduceret; additis policitationibus, quibus id se persuasurum putabat. Respondet Xenophon, eorum nihil omnino fieri posse. quo ille audito abiit. Græci quum Perinthum venissent, Neo suis auulsis ab exercitu, cum ιϽccc plus minus castra seorsum habebat. Reliquæ copiæ vniuersæ loco eodem propter Perinthiorum mœnia constitere. C Secundum hæc de nauibus agere Xenophon, vti quamprimum in Asiam traiiceret: quum Byzantio præfectus Aristarchus, cum duabus triremibus venit. Is quod ita persuasus a Pharnabazo esset, naucleris, vt neminem veherent, edicit: & pergens ad exercitum, milites monet, ne quis in Asiam traiiciat. Heic quum Xenophon diceret, mandatum id esse sibi ab Anaxibio, qui hac de caussa huc se misisset, respondens Aristarchus: Non est, inquit, Anaxibius hoc tempore nauarchus, quum ego his in D locis munere præfecti fungar. Quód si quem vestrum cepero, mari demergam. Quæ vbi dixisset, oppidum ingressus est. Postridie prætores, & cohortium in exercitu præfectos ad se vocat; qui quum iam prope a muris abessent, futurum exponit Xenophonti quidam, vt si oppidum ingrediatur, in vincula coniectus vel istic aliquid supplicij perferat, vel Pharnabazo tradatur. Id vbi audiisset, dimissis ceteris ait, velle se sacrum aliquod facere. Quum discessisset, exta consulit: an sibi potestatem Dij faciant, traducendi ad Seuthen exercitum. Nec enim traiici tuto posse videbat, quod is, qui prohibiturus esset, triremes haberet: neque proficisci in Cherronesum volebat, vt istic concluderetur,

Xenophon ad exercitum redit.

Xenophōtis conatus impeditur.

Xenophon insidias vitat.

& ad omnium rerum penuriam milites ad- A
duceret. Simul enim eo loco tum præfecto
parendum erat, tum omni commeatu pro
exercitu carendum. His tum rebus Xeno-
phontis occupabatur opera. Duces & præ-
fecti cohortium, ab Aristarcho reuersi,
commemorabant eum dixisse: nunc qui-
dem abirent, sed redirent vespere. De quo
iam magis insidiæ patescere videbantur. I-
taq; Xenophon, quod exta tum suo tũ ex-
ercitus nomine, tutã ad Seuthen policeri
profectionem viderentur: sumto secum A-
thenienſi Polycrate cohortis ductore, atq; B
vno aliquo abs quouis duce, (Neone solo
excepto) cui duces ipsi maxime fiderent:
noctu ad Seuthę castra, quę plus minus LX
stadiis aberant, contendit. Ab iis quũ pro-
pe abessent, ignes quosdam desertos inue-
niũt. Itaq; primum Seuthen aliquo cessisse
cum castris arbitrabatur. Verũ audito tu-
multu, & eorũ vocibus, qui ex Seuthæ mi-
litibus erant, ac inuicem omnia sibi signifi-
cabant: intellexit ea de caussa Seuthen i-
gnes ante excubias accendisse, vt quo loco
excubitores tenebris tecti essent, videri
nõ possent: at illi contra, qui accederẽt, per C
ignium lucem conspicui, minime laterent.
Hac re animaduersa, quem forte tũc habe-
bat interpretẽ præmittit, ac dicere Seuthæ
iubet: adesse Xenophontem, qui cupiat i-
psum conuenire. Rogant illi, num is sit A-
thenienſis ille Xenophon, qui e castris ad-
esset. Illum ipsum esse quum adfirmasset,
exsultantes ad Seuthen celeriter pergunt.
Neque multo post cetrati plus minus c c
aderant, receptumq; Xenophontem cum
suis ad Seuthen deducebant. Erat is in tur-
ri quadam, & admodum sibi cauebat: cir- D
cum turrim equi frenati stabant. Nam præ
metu equos interdiu pascebat, noctu cu-
stodias agebat. Etenim ferebatur olim et-
iam Teres, vnus de Seuthæ maioribus,
quum magnas haberet copias, earum non
exiguam partem ab incolis cæsam amisis-
se, ipsis etiam impedimentis exutum. Erat
huic nationi nomen Thyni, qui prœliis no-
cturnis dicebantur esse acerrimi. Quum
iam propius accessissent, iubet Xenophõ-
tem Seuthes cum duobus, quos vellet, in-
gredi. Posteaquam ingressi essent, primum E
se mutuo complectebãtur, ac more Thra-
cio vini cornua sibi propinabant. & ade-
rat Seuthæ Medosades quoq;, cuius vbiq;
in legationibus opera vtebatur. Deinde
Xenophon in hanc sentẽtiam loqui cepit:

Xenophon ad Seuthen Thracum regẽ proficiscitur.

Athen. xi. p. 234. 44. Xenophõtis & Seuthæ colloquium.

καὶ ὃ στράτευμα ἐν πολλῇ ἀσθενείᾳ πρὸ τούτων γε-
νέσθαι· ἔνθα δὴ πείθεσθαι μὲν ἀνάγκη ὡς ἐκ τῆς
παρούσης, τὰ δὲ ὀπίσω ἐκ τοῦ ἐμέλλετο ἔξειν
ὃ στράτευμα. καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτα εἶχεν. οἱ
δὲ στρατηγοὶ, καὶ οἱ λοχαγοὶ, ἥκοντες πρὸς τὸν
Αρισάρχου ἀπήγγελλον, ὅτι νῦν μὲν ἀπίοιεν
σφᾶς κελεύοι, τὸ δείλης δὲ ἥκειν. ἔνθα καὶ δῆλα
μᾶλλον ἐδόκει εἶ) ἡ ἐπιβουλή. ὁ οὖν Ξενοφῶν,
ἐπεὶ ἐδόκει τὰ † ἱερὰ γίγνεσθαι καὶ ἑαυτῷ, καὶ ᾧ ἱερὰ κα-
στράτευμα, ἀσφαλῶς πρὸς Σεύθην ἰέ- λὰ εἶναι
ναι, παραλαβὼν Πολυκράτην τὸν Ἀθηναῖον C ἐαυ.
λοχαγὸν, καὶ πρὸς τῶν στρατηγῶν ἕκάστου ἄν-
δρα (πλὴν πρὸς Νέωνος) ᾧ ἕκαστος ὑπί-
στευεν, ᾤχετο τὸ νυκτὸς ὅπῃ ὁ Σεύθου στράτευ-
μα, ἔστρατο. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν αὐτῶν, ὑπο-
τυχόντες † πυρσοῖς ἐρήμοις. καὶ ὁ μὲν πρῶτον πύρσοις
ᾤετο, μετακεχωρηκέναι που τὸν Σεύθην· ὡς δὲ
θορύβου τε ἤκουσε καὶ σημαινόντων ἀλλή-
λοις τῶν περὶ Σεύθην· κατέμαθεν, ὅτι τότε
ἕνεκα τὰ πυρὰ πρὸς ἐκαυμένα εἴη ὡς Σεύθῃ
† πρὸς τῶν νυκτοφυλάκων, ὅπως οἱ μὲν φύ- πρὸ τῶν
λακες μὴ ὁρῷντο ἐν τῷ σκότῳ ὄντες, μήθ' ὅπου νυκτ.
εἶεν· οἱ δὲ πρόσιοντες μὴ λανθάνοιεν, ἀλλὰ δι'
ὃ φῶς καταφανὲς εἶεν. ἐπεὶ δ' ἤκουσε, προπέμ-
πει τὸν ἑρμηνέα, ὃν ἐτύγχανεν ἔχων, καὶ εἰπὼν κε-
λεύει Σεύθῃ, ὅτι Ξενοφῶν παρέστι, βουλόμε-
νός συλλαβέσθαι αὐτῷ. οἱ δ' ἤροντο, εἰ ὁ Ἀθηναῖος
ὁ ἀπὸ τοῦ στρατεύματος. ὅπως δ' ἔφη οὗτος εἶ,
ἀναπηδήσαντες ἐδίωκον καὶ ὀλίγου ὕστερον πα-
ῆσαν πέλτας αἱ ὅσον δρακόντιοι, καὶ πρῶτον μὲν λα-
βόντες Ξενοφῶντα, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἦγον D
πρὸς Σεύθην· ὁ δ' ἐπὶ τύρσεως μάλα φυ-
λακῆς ὑπομένων, καὶ ἵπποι πρὸς † αὐτὸν κύκλῳ ἐζ- αὐτὸν
ευγνυμένοι. ἦγε γὰρ τὸν φόβον τὰς μὲν ἡμέ-
ρας ἐλάθου τοὺς ἵππους, τὰς δὲ † νύκτας ἐφυ- νύκτας ἐζ-
λάττετο. ἐλέγετο γὰρ καὶ πρόσθεν Τήρης, ὁ τό- ευγνυμένους
τε πρόγονος, ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ πολὺ ἔχων ἐφυλ.
στράτευμα, ὑπὸ τούτων τῶν ἀνδρῶν πολλοὺς
ἀπολέσαι, καὶ τὰ σκευοφόρα ἀφαιρεθῆναι.
ἦσαν δὲ οὗτοι θρῃκοί, πρώτων λεγόμενοι εἶναι
μάλιστα νύκτὸς πολεμικώτατοι. ἐπεὶ δ' ἐγ-
γὺς ἦσαν, ἐκέλευεν εἰσελθεῖν Ξενοφῶντα ἔ-
χοντα δύο, οὓς βούλοιτο. ὡς δ' ἔνδον ἦσαν,
ἠσπάζοντο μὲν πρῶτον ἀλλήλους, καὶ κατὰ τὸν
θρᾴκιον νόμον κέρασα οἶνος πρῶτον παρῆν
δὲ καὶ Μηδοσάδης ὁ Σεύθῃ, ὃς πάρεσκευάζετο αὐτῷ πρόποσιν. ἔπιόντα δὲ Ξενοφῶντα ἤρχετο λέγειν·

Επεμ-

Επεμψας πρὸς ἐμὲ, ὦ Σεύθη, εἰς χαλκηδόνα πρῶτον Μηδοσάδην τοῦτον, δεόμενός μου συμπροθυμηθῆναι, ὅπως διαβῶσι τὸ στράτευμα ἐκ τῆς ἀσίας, καὶ ὑπισχνούμενος, εἰ ταῦτα πράξαιμι, εὖ ποιήσειν, ὡς ἔφη Μηδοσάδης οὗτοσί. ταῦτα εἰπὼν, ἐπήρετο τὸν Μηδοσάδην, εἰ ἀληθῆ ταῦτ' εἶπεν. ὁ δ' ἔφη. αὖθις ἦλθε Μηδοσάδης οὗτος, ἐπεὶ ἐγὼ διέβαινον πάλιν ὀπίσω τὸ στράτευμα ἐκ Παρίου, ὑπισχνούμενος, εἰ ἄγοιμι τὸ στράτευμα πρὸς σέ, τἆλλα τέ σοι φίλῳ χρήσεσθαι καὶ ἀδελφῷ, καὶ ὅσα τὰ ὀπίσω θαλάττης μοι χωρία, ὧν σὺ κρατοίης, ἔσεσθαι παραὶ σοῦ. ὀπίσω τούτοις πάλιν ἐπήρετο Μηδοσάδην, εἰ ἔλεγε ταῦτα. ὁ δ' ὑπέφη καὶ ταῦτα. ἴθι νῦν, ἔφη, ἀφήγησαι τοῦτῳ, τί σοι ἀπεκρινάμην ἐν χαλκηδόνι. πρῶτον ἀπεκρίνω, ὅτι τὸ στράτευμα διαβήσοιτο εἰς βυζάντιον, καὶ οὐδὲν τούτου ἕνεκα δέοι τελευτᾶν ὅτεοι, ὅτ' ἄλλῳ· αὐτός τ', ἐπεὶ διαβαίης, ἀπίεναι ἔφησθα. καὶ ἐλθόντος ὅτου, ὡς σὺ ἔλεγες. τί δ' ἔλεγον, ἔφη, ὅτε σελυμβρίαν ἀφικόμην; οὐκ ἔφησθα οἴονται εἶναι, ἀλλ' εἰς περίνθον ἐλθόντας διαβαίνειν εἰς τὴν ἀσίαν. νῦν δείνω, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, παρέμοι καὶ ἐγὼ, καὶ οὗτος Φρυνίσκος, εἷς τῶν στρατηγῶν, καὶ Πολυκράτης οὗτος, εἷς τῶν λοχαγῶν· καὶ ἔξω εἰσὶν ἀπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ πιστότατος ἑκάστῳ, πλὴν Νέωνος τοῦ λακωνικοῦ. εἰ οὖν βούλοι πιστοτέραν εἶναι τὴν πρᾶξιν, καὶ ἐκείνους κάλεσον. τὰ ὅπλα σὺ ἐλθὼν εἰπὲ, ὦ Πολύκρατες, ὅτι ἐγὼ κελεύω καταλιπεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκεῖ καταλιπὼν τὴν μάχαιραν εἴσιθι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης εἶπεν, ὅτι οὐδενὶ ἂν ἀπιστήσειεν ἀθλιωτάτων. καὶ δὴ ὅτι συλλήψεσθαι εἶεν εἰδέναι, καὶ φίλους οὕτως ἑαυτῷ ἡγεῖσθαι. μετὰ ταῦτα δὴ ἐπεὶ εἰσῆλθον οὓς ἔδει, πρῶτον Ξενοφῶν ἐπήρετο Σεύθην, τί ὁποῖός τε χρῆσθαι τὴν στρατιάν. ὁ δ' εἶπεν ὧδε· Μαισάδης μὲν μοι πατὴρ, ἐκείνου δ' ἐμοῦ ἦρχε μελανδεπτῶν, καὶ θυνῶν, καὶ θρανιπσαίων. ἐκ τούτων οὖν τῶν χωρίων, ἐπεὶ τὰ ὁδρυσῶν πράγματα ἐνόσησεν, ἐκπεσὼν ὁ πατὴρ, αὐτὸς μὲν ἐτελεύτησε νόσῳ· ἐγὼ δ' ὀρφανὸς παρὰ Μηδόκῳ τῷ νῦν βασιλεῖ ἐτράφην. ἐπεὶ δὲ νεανίσκος ἐγενόμην, οὐκ ἐδυνάμην ζῆν εἰς δηλοτέραν τράπεζαν ἀποβλέπων· καὶ ἐκαθεζόμην ἀνδρείως αὐτῷ ἱκέτης, δοῦναί μοι ὁπόσους δυνατὸς εἴη ἄνδρας, ὅπως καὶ τοὺς ἐκβαλόντας ἡμᾶς, εἴπ δυναίμην, κακὸν ποιοίην,

A Medosadem hũc, Seuthes, primum Chalcedonem ad me misisti, meq; rogasti, vt in hoc incumberem, quo ex Asia copiæ nostræ traiicerent. Id si perficerem tibi, policebaris (vti quidem Medosades hic cõmemorabat) bene te de me promeriturum: His dictis Medosadem interrogabat, anne verum diceret. Illo confirmãte: Rursus, inquit, Medosades hic ad me venit, posteaquam Pario sum reuersus ad exercitum, & copias si Græcas ad te deducerem, policitus est quum aliis in rebus te pro amico & fratre me habiturum: tum vero ad mare sita oppida, quæ tua sunt in potestate, mihi te dante cessura. Tum rursus Medosadem rogat, hæccine dixisset. Qui quum adsensus esset: Age vero, inquit, tu iam huic cõmemorato, quid apud Chalcedonem tibi responderim. Primum, ait, respondisti Byzantium traiecturas copias: nec opus esse, vt vel tibi, vel cuiuis alij quidquam hoc nomine penderetur. Deinde aiebas te, quamprimũ traiecisses, ab exercitu discessurum: quod quidem ita, vti tu dicebas, euenit. Atenim subiecit Xenophon, quid dicebam id temporis, quũ ad me * Selymbriam veniebas? Negabas fieri posse propterea, quod Perinthum eũdum esset, ac in Asiam traiiciendum. Enimuero, subiecit Xenophon, iam ad te venio cum hoc Phryniſco, qui ducum vnus est, & Polycrate cohortis præfecto. Quin etiã foris adsunt homines, quibus fidunt plurimum duces singulis, excepto Neone Laconico. Quare si rem maiori fide vis agi, fac & illi arcessantur. Tu Policrates abi, ac nõ solum illis dicito, me velle, vt arma foris relinquant: sed etiam ipse relicto ibidem gladio ingredere. Quæ verba quum Seuthes audiisset, nulli se Atheniẽsi diffidere dixit: scire se, cognatos eos sibi esse, adeoque amicorum illos beneuolorum loco habere. Posteaquam ij, qui debebant, ingressi essent: primum de Seuthe quærit Xenophon, quam ad rem exercitus opera vti cuperet. Respondit is in hanc sententiam: Mesades mihi pater fuit, cuius imperio † Melandeptæ, Thyni, Thranipsæ parebant. Is, quia res Odrysarum laborabant, pulsus hac regione morbo interiit. Ego pupillus apud † Medocum, qui nunc rerum potitur, sum educatus. Posteaquam adoleui, non potui æquo animo sic viuere, vt alienam ad mensam mihi respiciundum esset. Quare vti considebam in sella, supplex eum rogaui: daret mihi manum, hominum, quam magnam posset, vt me de iis, qui nos eiecissent, pro virili vlciscerer:

* Selybriam

Al. Melandite, Thyni, Tranixæ.

† Amadocum,

nec; more canis ad ipsius mensam semper A respicerem. Tum ille mihi & milites eos, & equos dedit, quos vbi illuxerit videbitis. Iraq; iam ego cum his ita viuo, vt e regione patria mihi prædæ sint agendæ. Quod si ad me vos accesseritis, facile me Diis bene iuuantibus regnum pristinū recuperaturum arbitror. Hæc sunt, quæ a vobis ego postulo. Heic Xenophon: Quid tu, ait, exercitui, præfectis cohortium, prætoribus, si ad te veniamus, dare possis, exponito: vt hi de eo ad nostros referant. Tum ille militi nummum Cyzicenum policetur, cohortis præfecto binos, prętori quaternos, & agri quā tum velint, cum boum iugis & oppido munito, quod ad mare situm sit. Quod si, subiecit Xenophon, hanc rē ita moliar, vt eam tamen non perficiam, sed metus quidam a Lacedæmoniis intercedat: tuamne in regionem nostrum aliquem admittes, qui ad te conferre se velit? Ego vero, ait Seuthes, faciam, vt & fratrum loco mihi sitis, & in sellis collocemini, & participes fiatis omnium, quæ parare potuerimus. Tibi autem, mi Xenophon, etiam filiam dabo, ac si tibi filia est, eam Thracio more mihi ema-B mam, atq; illi Bisanthem dabo, vbi habitet: quod oppidum meorum omnium, quæ ad mare sita sunt, pulcherrimum est. His auditis, & vltro citroq; datis dextris, discesserunt. In castra quum ante lucem venissent, quisq; rem, vti gesta erat, iis narrabat, a quo missus fuerat. Vbi iam illuxisset, Aristarchus iterum duces ac prefectos cohortium ad se vocabat. At illi censuerunt ad Aristarchum sibi eundum non esse, sed militem ad concionem vocandum. Conuenerunt vniuersi, exceptis Neonis copiis, quæ ab i-D psis plus minus x stadiorum interuallo aberāt. Posteaquam coacta iam concio esset, Xenophon surgens hac oratione est vsus.

» Quo minus, milites, eo nauigare, quo vo-
» lumus, possimus: Aristarchus hic a triremi-
» bus instructus vetat. Quare nobis haud tu-
» tum est, naues conscendere. Idem nos per
» montem sacrum in Cherronesum vi iubet
» penetrare. Id si molestiis superatis præste-
» mus, non iam se amplius vos pro mancipiis
» venditurum ait, vti Byzantij factum, neq;
» vos amplius circumuenturum: sed stipen-E
» dium accepturos, neq; futurum, vt negle-
» cti, quod modo vobis vsuenit, commeatu
» egeatis. Hęc sunt, quę Aristarchus promit-
» tit. At vero Seuthes, si ad ipsum vos confe-
» ratis, se bene de vobis promeriturum ait.
» Nuncigitur consideretis velim, heiccine
» subsistere, deque hoc deliberare velitis;

Pacta conuenta inter Seuthen & Græcos.

καὶ ζῶντα μὴ εἰς τὸ ἐκείνου δαπεδον ἀποβλέπειν ὥσπερ κύων. ἐκ τούτου μοι δίδωσι τοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς ἵππους, οὓς ὑμῖν ὄψεσθε, ἐπειδὰν ἡμέρα γένηται. καὶ νῦν ἐγὼ ζῶ τούτους ἔχων, λαμβάνομαι τὸ ἐμαυτοῦ πατρῴαν χώραν. εἰ δέ μοι ὑμεῖς παραγένοισθε, οἶμαι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ῥᾳδίως ἀποκαθοδὸν τὰ ἀρχαῖα. ταῦτ' ἔστιν, ἃ ἐγὼ ὑμῶν δέομαι. πῖθοιτ' ἄν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺ δίκαιος, εἰ ἕλοιμθ, τῇ τε στρατιᾷ δίδόναι, καὶ τοῖς λοχαγοῖς, καὶ τοῖς στρατηγοῖς, λέξον, ἵνα ἅτοι ἀπαγγείλωσιν. ὁ δ' ὑπέσχετο ᾧ μὲν στρατιώτῃ κυζικηνόν, ᾧ δ' λοχαγῷ δημιοεῖαν, τῷ δὲ στρατηγῷ τεθαμοιεῖαν, καὶ γῆν ὁπόσην ἂν βούλωνται, καὶ ζεύγη, καὶ χωρίον ὅπῃ θαλάττῃ τετειχισμένον. ἂν δή, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ταῦτα †πείρωμενος μὴ δίκαια πράττωμεν, μηδ' ἡ φόβος ᾖ τοὺς λακεδαιμονίων ἢ, δέξῃ εἰς τὸ σαυτοῦ ἂν τις βούληται ἀπιέναι πρὸς σε; ὁ δ' εἶπε, καὶ ἀδελφούς γε ποιήσομαι, καὶ ἐνδείξεις, καὶ κοινωνοὺς ἁπάντων, ὧν ἂν δι' ἐμοῦ κτήσασθε. σοὶ δ', ὦ Ξενοφῶν, καὶ θυγατέρα δώσω, καὶ εἴτις σοί ἐστι θυγάτηρ, ὠνήσομαι θρᾳκίῳ νόμῳ καὶ βισάνθην οἴκησιν δώσω, ὅπερ ἐμοὶ κάλλιστον χωρίον ἐστὶ τὸ ὅπῃ θαλάττῃ. ἀκούσαντες ταῦτα, καὶ δεξιὰς δόντες καὶ λαβόντες, ἀπῆλαυνον· καὶ πρὸς ἡμέρας ἐγίγνοντο ὅπῃ τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ἀπῆγγελλαν ἕκασοι τοῖς πέμψασιν. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, ὁ μὲν Ἀρίσταρχος πάλιν ἐκάλει τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγούς. τοῖς δ' ἔδοξε, τὸ μὲν πρὸς Ἀρίσταρχον ὁδὸν ἐᾶσαι, ὃ δὲ στράτευμα συγκαλέσαι. καὶ συνῆλθον πολῖται, πλὴν οἱ Νέωνος. οὗτοι δὲ †πρόσχον ὡς δέκα στάδια. ἀπέχοντος ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἀναστὰς Ξενοφῶν εἶπε τάδε· Ἄνδρες, ἅμα πλεῖν μὲν ἔνθα βουλόμεθα, Ἀρίσταρχος [ὅδε * τειρήσεις ἔχων, κωλύει· ὥστ' εἰς πλοῖα ὀκ ἀσφαλὲς ἐμβαίνειν. δεῖ δὲ αὐτοὺς εἰς χέρρόνησον κελεύει βίᾳ ἅμα τῷ ἱερῷ ὄρει πορεύεσθαι. ἢν δὲ κρατήσαντες τοῦτο ἐκβῶμεν ἔλθωμεν, οὔτε πωλήσει ἔτι φησὶν ὑμᾶς, ὥσπερ ἐν Βυζαντίῳ, οὔτε ἐξαπατήσεσθαι ἔτι ὑμᾶς, ἀλλὰ λήψεσθαι μισθὸν [μᾶλλον *, οὔτε στερήσεσθαι ἔτι, ὥσπερ νυνί, ἐνδεομένους τῶν ἐπιτηδείων. ἐξ μὲν τοῦτα λέγει. Σεύθης δὲ φησὶν, ἂν πρὸς ἐκεῖνον † ἦτε, εὖ ποιήσειν ὑμᾶς. νῦν οὖν σκέψασθε, ἵππα πότερον ἰόντες μένοντες, τοῦτο βουλεύσασθε, ἢ εἰς

πειρώμενοι μὴ δίκαια πράττωμεν.

ἀπέχοντος

ἢ εἰς τὰ ὀπίτηδεα ἐπανιόντες. ἐμοὶ μὲν οὖν δο- A an potius ad ea reuersi loca, in quibus ha- «
κεῖ, ἐπεὶ ὧδε ἔτε ἀργύριον ἔχομεν, ὥστε ἀλο- beri commeatus poterit. Equidem statuo, «
φάζειν, οὔτε ἄλλο ἀργύριόν ἐσθι λαμβάνειν τὰ quum heic & pecunia desit, qua quid ema- «
ὀπίτηδεα, ἐπανιόντας εἰς τὰς κώμας, ὅθεν οἱ mus; & sine pecunia quidquam nos rei ne- «
πλεῖστοι ἐσθι λαμβάνειν, ὅταν ἔχοντας τὰ ὀπίτη- cessariæ sumere vetent: redeundum nobis «
δεια, καὶ ἀκούοντας ὅτι ἡμῖν ὑμεῖς δοκεῖτε, ἀφεῖναι ad vicos esse, atque ibi parato ex iis locis «
ὅτι ἂν ὑμῖν δοκῇ κρατίστου εἶναι. καὶ ὅταν τοῦτο commeatu, de quibus eum victi sumere «
δοκῇ, ἀράτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν πάντες. ἀπι- permittunt; audiendum, quam ad rem ve- «
όντας εἶναι, ἔφη, συσκευάζεσθε, καὶ ἐπεσθὼ πα- stra indigeat aliquis opera: itaque deligen- «
σκευοφόρη τις, ἔπειτα δὴ ξυνεσκευάσθη. μετὰ τοῦτο Ξε- dum, quod vobis facto videbitur optimum. «
νοφῶν μὲν ἡγεῖτο, οἱ δ' εἵποντο. Νέων δὲ καὶ παρὰ B Cui vestrum hæc sententia placet, is ma- «
Λεισάρχου ἄλλοι ἔπεσθον ἀποτεταγμένοι. οἱ δ' οὐκ num tollat. Sustulerunt omnes. Abite igi- «
ὑπήκουον. ἐπεὶ δ' ὅσον τριάκοντα σταδίους προῆλ- tur, inquit, farciniſq; collectis, ad iter vos- «
θεν, ἀπαντᾷ Σεύθης. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἰδὼν αὐ- met parate: quumq; denuntiabitur vobis, «
τὸν, προσέταττε κελεύειν, ὅπως πλείστων ἀ- ducem sequimini. Post hæc dux erat Xe- *Græci ad Seuthen se conferunt.*
κούοντων εἴ τι αὐτῷ, ἃ ἐδόκει συμφέρειν. ἐπεὶ δὲ nophon, quem milites sequebantur: neq; vel Neonem, vel alios ab Aristarcho mis- sos audiebant; qui, vt regrederentur, sua- debant. Quum ad xxx stadia processissent, Seuthes eis occurrit. Quem vbi Xe- nophon vidisset, propius adequitaret, mo- nuit; vt ipsi quamplurimis audientibus ea diceret, quæ ex re fore arbitraretur. Quum accessisset, Xenophon ita loquutus est: Nos eo pergimus, vbi exercitus alimenta C est habiturus. Ibi & te, & huius Lacedæmo- nij nuntiis auditis, quod consultissimum videbitur, eligemus. Quare si nos eo du- ces, vbi commeatus erit copia: hospitio nos abs te arbitrabimur excipi. Tum Seuthes: Ego vero, ait, vicos permultos eodem loco sitos noui, copia rerum omnium abundan- tes: qui tanto distant a nobis spatio, quanto confecto iucunde pransuri simus. Tu er- go, subiecit Xenophon, dux noster esto. Quum tempore pomeridiano ad eos ac- cessissent, ac duces conuenissent, in hanc D sententiam Seuthes loquutus est: Peto a vobis, milites, vt mecum expeditionem hanc suscipiatis, eoque nomine me vobis nummum Cyzicenum pro stipendio mē- struo daturum policeor, itidemque præ- toribus & cohortium præfectis ea, quæ his dari consueuerunt. Præter hæc, eum, qui ita merebitur, præmiis ornabo. Esculenta & potulenta de hoc agro perinde, vt mo- do, vobis suppeditabunt. Quæ autem ca- pta fuerint, vt ea mihi cedant, æquum esse arbitror: quo iis diuenditis, stipendium vobis suppeditem. Ac nos quidem hostem terga dantem, ac fuga dilapsum, tum per- sequi, tum inuestigare poterimus: sin quis resistat, eum ope vestra nostram in pote- E statem redigere conabimur. Tum Xenophon interrogans: Quantum, inquit, a ma- ri tecum vt exercitus abeat, æquum censes? Et Seuthes: Nusquam, ait, longius septem dierum itinere: sæpe etiam minus. Post hæc potestas facta cuique dicendi, qui quidem vellet. Multi consensere, Seuthen minime contemnenda proponere.

ὑμῶν

ξενίσεσθαι

τοῖς στρατιώταις

στρατιώτας, ταῦτα,

Nimirum hiemẽ adpetiisse, neq; domum A nauigare qui velint, posse: & multo minus ipsis suppetere, vt pacato amicorum in solo degant, si coëmtis cibariis viuendum sit. At in hostili agro & commorari eos, & ali posse multo securius, si Seuthen secum habeant, quam si soli sint: præsertim quum tot commoda se offerant. Iam si stipẽdium præter hæc accipiant, id vero etiam in lucro ponẽdum videri. Post hęc Xenophon: si quis habet, inquit, quod contra hæc adferat, dicat: sin autem, vestris hęc suffragiis confirmate. Quum aduersaretur nemo, suffragiis res comprobata, decretoq; sancita est. Statimq; Seuthæ narrat Xenophon, velle milites ipsi hoc in bello adesse. Post hæc alij quidem secundum ordines suos castra sunt metati, duces, ac præfectos cohortium in vico, qui prope aberat, ad cœnam Seuthes inuitat. Quum iam ad fores peruentum esset, vt cœnatum ingrederentur: Heraclides quidam, cui esset patria Maronea, singulos accedebat, quos habere suspicaretur, quod Seuthæ donarent. Primum adibat Parianos quosdam, qui amicitię cum Odrysarum rege Medoco ineundæ caussa venerant, ac tum ipsi, tum vxori eius munera quædam adferebant. Ad hos dicebat, Medocum agere in regione superiori, quæ XII dierum itinere a mari abesset: Seuthen, acceptis hisce copiis, regionis propter mare sitæ imperium habiturum. Quum igitur futurus sit, ait, vicinus vester: plurimum & ad lædẽdum, & ad commodandum vobis, virium est habiturus. Quapropter si sapitis, quidquid adtulistis, ei dabitis. Melius enim collocabitur, quam si Medoco, procul hinc dissito, donetur. Atque is sane, vt ita facerent, persuasit. Deinde ad Timasionem Dardanensem accedit, quem quia cognouerat habere pocula tapetesque barbaricos, esse ait in more, vt si quando ad cœnam aliquem vocet Seuthes, inuitati munera quædam ipsi donent. Quod si potens factus fuerit, vel restituere te in patriam poterit, vel heic collocupletare. Hoc modo quolibet adpellato, munera Seuthæ conciliabat. Ad Xenophontem quum peruenisset: Tu maxima, inquit, ex vrbe ortus es, ac tuum nomen apud Seuthem amplissimum est. Fortassis etiam intereberis, vt hac in regione castella cum agro consequare, quod & aliis vestrum euenit. Quamobrem ex dignitate tua fuerit, muneribus amplissimis Seuthen ornare. Atque hac in parte te moneo, quod optime tibi velim. Nam mihi quidem dubium non est, futurum, vt quanto ampliora tua, quam horum munera fuerint: tanto ab hoc præclariora consequare. Quum hæc audiret Xenophon animi angebatur.

Scitum exercitus de belli cum Seutha societate.

Heraclides Maronensis munera Seuthæ impetrat.

Athenæ. 6. p. 176. 36.

χιμῶν γὰρ εἴη, καὶ οὔτε οἴκαδε ἀποπλῆν τῷ βουλομένῳ δυνατὸν εἴη, ἀφεληθέσθαι τε ἐν φιλίᾳ οὐχ οἷόντ' εἴη, εἰ δέοι ὠνεῖσθαι ζῆν· ἐν δὲ τῇ πολεμίᾳ ἀφειδῶν καὶ δέους ἀσφαλέστερον μετὰ Σεύθου, ἢ μόνους, ὄντων ἀγαθῶν τοσούτων. εἰ δὲ μισθὸν προσαιτοῖεν, δῶρα ἐδόκει εἶναι. ὅτι τούτοις εἶπε Ξενοφῶν, εἴπερ ἀντιλέγει, λεγέσθω· εἰ δὲ μή, ὅτι ψηφίζεσθε ταῦτα. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, ἐπεψήφισαν, καὶ ἐδόξε ταῦτα. Σεύθης

Σεύθης δὲ † ἔφη εἶπεν, ὅτι συμπρατθύσοιντο αὐτῷ. μετὰ τοῦτο οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τάξεις ἐσκήνησαν, στρατηγοὺς δὲ καὶ λοχαγοὺς ὅτι δεῖπνον Σεύθης καλέσειε, πλησίον κώμην ἔχων. ἐπεὶ δ' ὅτι θύραι ἦσαν, ὡς ὅτι δεῖπνον †ἴοντες, ὧν τις Ἡρακλείδης μαρωνείτης. ἔδοξε παιόντες στρατιῶν ἑνὶ ἑκάστῳ, ὅς τινας ᾤετο ἔχειν τι δοῦναι Σεύθῃ, στρατὸν μὲν τοὺς παιανάς τινας, οἳ παρῆσαν φιλίαν ἀφαιρησόμενοι στρατὸν Μήδοκον τὸν ὀδρυσῶν βασιλέα, καὶ δῶρα ἄγοντες αὐτῷ τε καὶ τῇ γυναικί, ἔλεγεν· ὅτι Μήδοκος μὲν ἄνω εἴη δώδεκα ἡμερῶν ἀπὸ θαλάττης ὁδόν, Σεύθης δ', ὅπερ τὸ στράτευμα ἔστο εἴληφεν, ἄρχων ἔσοιτο ὅτι θαλάττης. γείτων ἂν ὢν, ἱκανώτατος ἔσαι ὑμᾶς καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν. ὧν ἂν σωφρονῆτε, τούτῳ δώσετε ὅ, τι ἄγετε· καὶ ἄμφιον ὑμῖν ἀφίκεσθαι, ἢ ἐὰν Μηδόκῳ δῶτε σώσειν οἰκεῖν δῶτε. τοῦτος μὲν οὕτως ἔπεφθεν. αὖθις δὲ Τιμασίωνι ὧν δαρδάνιος προσῆλθεν, ἐπεὶ ἤκουεν αὐτῷ εἶναι καὶ ἐκπώματα καὶ τάπιδας βαρβαρικάς, ἔλεγεν· ὅτι νομίζοιτο, ὁπότε ὅτι δεῖπνον καλέσαι Σεύθης, δωρεᾶς αὐτῷ τοὺς καλοῦντας. ὅτοισι δ' ἂν μέγας ἐνθάδε ἥκῃ, ἱκανὸς ἔσαι σε καὶ οἴκαδε καταγεῖν, καὶ ἐνθάδε πλούσιον ποιῆσαι. τοιαῦτα προὐμήνατο ἑκάστῳ στρατιῶν. προσελθὼν δ' καὶ Ξενοφῶντι ἔλεγε. σὺ καὶ πόλεως μεγίστης εἶ, καὶ τῷδε Σεύθῃ τὸ σὸν ὄνομα μέγιστόν ἐστι· καὶ ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ ἴσως ἀξιώσεις καὶ τείχη λαμβάνειν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τῶν ὑμετέρων ἔλαβον, καὶ † χώραν. ἄξιον οὖν σοι καὶ χώρας. μεγαλοπρεπέστατα τιμῆσαι Σεύθην. δοῦναι δέ σοι ὧν παραινῶ. οἶδα γὰρ, ὅτι ὅσῳ ἂν μείζω τούτων δωρήσῃ, τοσούτῳ μείζω ὑπὸ τούτου ἀγαθὰ πείσῃ. ἀκούων ταῦτα ὁ Ξενοφῶν ἠπόρει.

οὐ γὰρ

οὐ γὰρ ὥρα τοιούτου ἔχων ἐκ παρέου, εἰ μὴ παῖδα, καὶ ὅσον ἐφόδιον. ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθον ὅτε τὸ δεῖπνον, τῶν τε θρᾳκῶν οἱ κράτιστοι τότε παρόντων, καὶ οἱ στρατηγοὶ, καὶ οἱ λοχαγοὶ τῶν ἑλλήνων, καὶ εἴ τις πρεσβεία παρῆν ἀπὸ πόλεως, τὸ δεῖπνον μέσον ἐν κύκλῳ. ἔπειτα οἱ τρίποδες εἰσιόντες ἦσαν πᾶσιν. ἔτοι † ὅσον εἴκοσι κρεῶν μεστοὶ νενεμημένων, καὶ ἄρτοι ζυμῖται μεγάλοι πρόσπεφορυμμένοι ἦσαν πρὸς τοῖς κρέασι. μάλιστα δὲ αἱ τράπεζαι καὶ τοὺς ξένους ἀεὶ ἐπῆντο. νόμος γὰρ ἦν. καὶ πρῶτος τοῦτο ἐποίησε Σεύθης, ἀνελόμενος τὸν παιδικὸν μόνος ἄρτον, διέκλα καὶ μικρὸν, καὶ διέρριπτε οἷς αὐτῷ ἐδόκει, καὶ τὰ κρέα ὡσαύτως, ὅσον μόνον γεύσασθαι ἑαυτῷ καταλιπών. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ καὶ ταῦτα ἐποίουν, καθ' ὃς αἱ τράπεζαι ἔκειντο. ἀρπαξ δέ τις † Ἀρίστος ὄνομα, φαγεῖν δεινός. τὸ μὲν πρῶτον διαρρίπτει εἷα χαίρων, λαβὼν δὲ εἰς τὴν χεῖρα ὅσον τετρύβλιον ἄρτον, καὶ κρέα θεμένου ὅτι τὰ γόνατα, ἐδείπνει. κέρατα δὲ οἰνηρὰ περιέφερον, καὶ πάντες ἐδέχοντο. ὁ δὲ † Ἀρίστος, ἐπεὶ παρ' αὐτὸν φέρων ὁ κέρας ὁ οἰνοχόος ἔστη, εἶπεν, ἰδὼν τὸν Ξενοφῶντα ἔτι δεῖπνοῦντα· ἐκείνῳ, ἔφη, δός. σχολάζει γὰρ ἤδη, ἐγὼ δὲ οὔπω. ἀκούσας ὁ Σεύθης τὸν Φωνικὸν, πρῶτα τὸν οἰνοχόον, πλέον; ὁ δὲ οἰνοχόος εἶπεν. ἑλληνίζειν γὰρ ἤρξατο. ἐνταῦθα μὲν ἤδη γέλως ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ παρῆλθεν ὁ πότος, εἰσῆλθεν ἀνὴρ θρᾷξ, ἵππον ἔχων λευκὸν· καὶ λαβὼν κέρας μέσον, εἶπε· πρόσπινόν σοι, ὦ Σεύθη, καὶ τὸν ἵππον τοῦτον δωρεῖται, ἐφ' οὗ καὶ διώκων ὃν ἂν ἐθέλῃς, αἱρήσεις, καὶ ἀποχωροῦντα μὴ δείσῃς τὸν πολέμιον. ἄλλος παῖδα † ἀγαγὼν ὅτου ἐδωρήσατο πρόσπινον, καὶ δοῦλος ἱμάτια τῇ γυναικί. καὶ Τιμασίων πρόσπινον ἐδωρήσατο φιάλην ἀργυρᾶν, καὶ τάπιδα ἀξίαν δέκα μνῶν. † Γνήσιππος δέ τις ἀθυμαίνοντας εἶπεν, ὅτι ἄρχοντος εἴη νόμος καλλίστους τοὺς μὲν ἔχοντας διδόναι τῷ βασιλεῖ ἡμῶν ἕνεκα· τοῖς δὲ μὴ ἔχουσι διδόναι τὸν βασιλέα· ἵνα καὶ γὼ, ἔφη, σοὶ ἔχω δωρεῖσθαι καὶ ὑμᾶν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἠπορεῖτο † ὅ, τι ποιήσει. καὶ γὰρ ἐτύγχανεν, ὡς ὑμφίλυπος, ἐν τῷ πλησιαιτάτῳ δίφρῳ [Σεύθῃ * καθήμενος. ὁ δὲ Ἡρακλείδης ἐκέλευσεν αὐτῷ ὁ κέρας ὀρέξαι τὸν οἰνοχόον. ὁ δὲ Ξενοφῶν (ἤδη γὰρ † ὑποπεπωκὼς ἐτύγχανεν)

A Nec enim id temporis, quum Pario traiiceret, quidquam habebat, præter vnicum puerum; & pecuniæ, quantum ad viaticum satis esset. Vbi iam cœnatum ingressi fuissent partim præstãtissima dignitate Thraces, qui tum aderant, partim Græcorum duces, & præfecti cohortium, cum legatis, si qui ab vrbibus aderant, in orbem omnes considere. Deinde tripodes vniuersis adlati, qui plus minus xx numero erant, carnibus diuisis pleni, cum fermentatis panibus, eisq; prægrandibus, qui carnibus adfixi erant. Inprimis hoc obseruatum, vt *ferB cula semper iuxta hospites ponerentur, quod quidem ita erat in more. Factitabat hoc adeo primus Seuthes ipse. Panes enim iuxta se sitos sumebat, minutimq; frangebat, ac dissiciebat hinc inde ad eos, quos visum esset. Idem de carnibus fiebat, de quibus modo tantum sibi retinebat, quantum ad gustandum satis esset. Imitabantur hoc & alij, iuxta quos fercula sita essent. Aderat Arcas quidam, cui nomen Aristus, vorax admodum. Is omisso dissiciẽdi ritu, arreptoq; pane trium *chœnicum, carnes C etiã genibus imponebat, & cœnabat. Circumferebantur & cornua vino plena, quæ omnes sumebãt. Verum vbi pincerna cum cornu ad Aristum accessisset, atq; ille Xenophontem non amplius cœnare videret: Huic, ait, porrige. Nam illi otium est, at necdum mihi. Eam vocem quum Seuthes audiisset, de pocillatore quærebat, quid ille dixisset. Is quum rem narrasset, quod Græcæ linguæ non ignarus esset, in risum omnes soluũtur. Procedente autem potatione, Thrax quidam ingressus, cui equus D erat albus, arrepto cornu pleno: Propino, inquit, tibi Seuthe, & equum hunc dono do: quo vectus, quemcumque voles persequendo capies, & retrocedens non est quod hostem metuas. Postea quidam alius puerum adductum eodem ritu Seuthę donabat, & alius vestimenta in vsum vxoris. Timasio quum ei propinaret, argenteam phialam cum tapete, qui x minarum pretium habebat, dono dabat. Et Athenienses quidam Gnesippus quum surrexisset, priscum esse morem aiẽbat, eumque pucherrimũ; vt ij, quibus sint opes, honoris caussa regi aliquid dono dent: inopes autem a régibus munerentur. Ita fiet, vt & ipse tibi quod donem habeam, & quo te ornem. Dubitabat apud se Xenophon, quid faceret. Nam vt vir honoratus, in sella Seuthæ proxima sedebat. Iam pincernæ mandarat Heraclides, vt Xenophonti cornu porrigeret. Et Xenophon, qui paullo largius bibisset,

οἱ ἦσαν κρεῶν

Ἀρύσας

Ἀρύσας

ὑποπεπωκὼς

*Græce aij Alitze Athenæg. τράπεζαι. 2. p. 247. 48. 7 ep. Sic vero Casaubonus probat ex auctoritate Pol. Τρίποδες καὶ lucian. qui Τραπέζας. ait, veteres etiam cibaria mẽsis imposita τράπεζας appellasse. Lib. 6. cap. 12.

χοῖνιξ frumenti tantum, quantum vno die satis est homini, vt patet ex 3 & 7 lib. Herod.

Athenæg. 4. p. 76, 16. citat Xen. ἐν Ἑλλ. ἀναβ.

confidenter surgens, accepto cornu: Ego vero, inquit, meipsum tibi dono, mi Seuthe, cum his sociis meis, vt nobis vtare tamquam fidis amicis. Neq; horum quemquam inuitum tibi trado, sed omnes eo animo, vt vel meipsum in amicitia superare cupiant. Nunc quidem certe adsunt heic tibi, ac tantum abest, vt aliquid abs te præterea petant: vt etiam expetant tua caussa labores perpeti, ac pericula subire. Horum tu opera, Diis propitiis, partim amplum regnum, idq; patrium recuperabis, partim alia consequere. Præterea magnam equorum, virorum, elegantium feminarum copiam, tuam in potestatem rediges: neque necesse erit hoc rapiendo effici, sed ipsimet cum muneribus aderunt. Tum surgens Seuthes vna cum Xenophonte bibebat, & illi, qui proximus ab ipso erat, *partem porrigebat. Post hæc Cerasuntæi sunt ingressi, qui tibiis ac tubis, de crudo bouis corio factis, classicum canunt, & ad numeros tamquam in magade clangunt. Heic Seuthes ipse surgens, bellicum quiddam vociferabatur, & quasi telum vitaret, agiliter admodum exsiliebat. Ingressi sunt & ioculatores. Deniq; sub occasum solis Græci surgunt, ac tempus aiunt esse constituendi excubias dandique tesseram. Hortabantur etiam Seuthen, vt suis denuntiaret: ne quis Thracum noctu Græcorum castra ingrederetur. *Nam Thraces, aiebant, & hostes habemus, & amicos. Posteaquam egrederentur, etiam Seuthes vna cum ipsis surgebat, neque vlla signa ebrietatis præ se ferebat. Quum exiissetq, vocatis ad se ducibus: Nec dum, inquit, hostibus nostris quidquam de societate inter nos inita constat. Quare si eos adoriemur prius, quam sibi, ne capiantur, cauerint, vel ad propulsandos nos instruxerint: maximam & hominum, & opum copiam facile consequemur. Eam sententiam duces comprobare, atque hortari, vt in hostem duceret. Tum ille: Vbi vos, inquit, ad iter accinxeritis, expectate. Nam ego quum opportunum fuerit, ad vos veniam: cetratisque ac vobis mecum sumtis, ipse dux itineris ero, Diis bene iuuantibus. Et Xenophon: Dispice, inquit, si quidem iter noctu faciundum erit, an magis expediat, Græcum nos morem sequi, quam vestrum. Nam diurnis in itineribus, pro locorum ratione, vel armatura grauis, vel equitatus ante ire copias solet: noctu vero, Græcorum instituto, pars exercitus tardis-

Ego συσκαπτόδεσπο. // Hadrian Athenæus 4. p. 76 & 36.

Consule annotat. nostras.

ἀνέστη θαρραλέως δεξάμενος τὸ κέρας, καὶ εἶπεν· ἐγὼ δέσοι, ὦ Σεύθη, δίδωμι ἐμαυτὸν, καὶ τοὺς ἐμοὺς τούτους ἑταίρους, φίλους εἴ) πιστούς· καὶ οὐδένα ἄκοντα, ἀλλὰ πάντας † μᾶλλον ἐμοῦ σοὶ βουλομένους φίλους εἶ). καὶ νῦν πάρεσιν οὐδέν σε προσαιτοῦντες, ἀλλὰ καὶ προσέμενοι καὶ πονεῖν ὑπὲρ σοῦ καὶ προσκινδυνεύειν· ἀφ' ὧν, ἂν οἱ θεοὶ θέλωσι, πολλὴν χώραν τὴν μὲν ἀπολήψῃ, πατρῴαν οὖσαν, τὴν δὲ κτήσῃ· πολλοὺς δὲ ἵππους, πολλοὺς δὲ ἄνδρας καὶ † γυναῖκας καλὰς κτήσῃ, οὐς ἐλαύνειν δεήσει, ἀλλ' αὐτοὶ φέροντες παρέσονται πρός σε δῶρα. ἀνασὰς ὁ Σεύθης συνεξέπιε, καὶ † συνκατεσκέδασε τῷ μετ' αὐτὸν τὸ κέρας. μετὰ ταῦτα εἰσῆλθον κερασοινῶται, οἱ σημαίνουσιν αὐλοῖς τε καὶ σάλπιγξιν ὠμοβοΐναις, ῥυθμούς τε καὶ οἷς μαγάδι σαλπίζοντες· καὶ αὐτὸς Σεύθης ἀνασὰς ἀνεκραγέ τε πολεμικὸν, καὶ ὠθίσατο, ὥσπερ βέλος φυλαττόμενος, μάλα ἐλαφρῶς. εἰσῆσαν δὲ καὶ γελωτοποιοί. ὡς δ' ἦν ἥλιος ὅσον δυσμάς, ἀνέσησαν οἱ ἕλληνες, καὶ εἶπον ὅτι ὥρα εἴη νυκτοφύλακας καθιστάναι, καὶ σύσσημα τοῦ διδόναι. καὶ Σεύθῃ ἐκέλευον τοῦ παραγγεῖλαι, ὅπως εἰς τὰ ἑλληνικὰ στρατόπεδα μηδεὶς τῶν θρᾳκῶν εἴσεισι νυκτός. οἵ τε γὰρ πολέμιοι θρᾷκες † ἡμῖν, καὶ ὑμῖς οἱ φίλοι. ὡς δ' ἐξήεσαν, συνανέστη ὁ Σεύθης, οὐδέν τι μεθυόντι ἐοικώς. ἐξελθὼν δ' εἶπεν, αὐλοῖς τοὺς στρατηγοὺς ἀποκαλέσας· ὦ ἄνδρες, οἱ πολέμιοι ἡμῖν οὐκ ἴσασί πω τὴν ὑμετέραν συμμαχίαν. ὥστε δεῖ ἐλθόντας ἐπ' αὐλοῖς, πρὶν φυλάξασθαι ὥστε μὴ λαφθῆναι, ἢ προσκυάσασθαι ὥστε ἀμύνασθαι, μάλιστα ἂν λάβοιμεν χρήματα καὶ ἀνθρώπους. συνεπήνουν ταῦτα οἱ στρατηγοὶ, καὶ ἤγεσθαι ἐκέλευον. ὁ δ' εἶπε· παρασκευασάμενοι ἀναμένετε, ἐγὼ δ', † ὁπόταν ποτὲ καιρὸς εἴη, ἥξω παρ' ὑμᾶς· καὶ τοὺς πελταστὰς, καὶ ὑμᾶς ἀναλαβὼν, ἡγήσομαι σὺν τοῖς θεοῖς. καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπε· σκέψαι δίνυν, εἰ καὶ νυκτὸς πορευσόμεθα, εἰ ὁ ἑλληνικὸς νόμος κάλλιον ἔχει. μετ' ἡμέραν μὲν γὰρ ἐν ταῖς πορείαις ἡγεῖσθαι τὸ στρατεύματος, ὁποῖον ἀεὶ πρὸς τὴν χώραν συμφέρει, ἐάν τε ὁπλιτικὸν, ἐάν τε ἱππικόν. νύκτωρ δὲ νόμος τοῖς ἕλλησιν ὅδε ἐστὶν, ἡγεῖσθαι τὸ βραδύτατον.

γυναῖκας καλὰς ἐστὶν, ἃς ἐλαύνειν.

συνκατεσκεδάσατο μετὰ τοῦτο

ὁπόταν

τατον. οὕτω γὰρ ἥκιστα ἀλλήλων ἀπολείποιντο τὰ στρατεύματα, καὶ ἥκιστα λανθάνοι οἱσιν ἀποδιδράσκοντες ἀλλήλους. οἱ δὲ ἀλλήλων ἀπολειπόμενοι πολλάκις καὶ ἐς ἐπίπονα ἐμπίπτοιεν ἀλλήλοις, καὶ ἀγνοοῦντες κακῶς ποιεῦσι καὶ πάσχουσιν. εἶπεν οὖν Σεύθης· ὀρθῶς τε λέγετε, καὶ τῷ νόμῳ τῷ ὑμετέρῳ πείσομαι. καὶ ὑμῖν μὲν ἡγεμόνας δώσω τῶν πρεσβυτάτων τῶν ἐμπειροτάτους τῆς χώρας, αὐτὸς δ' ἐφέψομαι τελευταῖος, τὸν ἵππον ἔχων. ἦλθε γὰρ καὶ τοῦτο, αἰ δέη, παρέσομαι. σημήιον δ' εἶπον † ἀθρόοι κατὰ τάχος συλλέγεσθαι. ταῦτ' εἰπόντες, ἀνεπαύοντο. ἐπεὶ δ' ἦν ἀμφὶ μέσας νύκτας, παρῆν Σεύθης ἔχων [τὸν * ἱππέας τεθωρακισμένους, καὶ τοὺς πελταστὰς σὺν τοῖς ὅπλοις. ἐπεὶ δὲ παρέδωκε τοὺς ἡγεμόνας, οἱ μὲν ὁπλῖται ἡσύχιον. οἱ δὲ πελτασταὶ εἵποντο, οἱ δὲ ἱππεῖς ὠπισθοφυλάκουν. ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἦν, ὁ Σεύθης παρήλαυνεν εἰς τὸ πρόσθεν, καὶ ἐπῄνεσε τὴν ἑλληνικὴν νόμον. πολλάκις γὰρ ἔφη νύκτωρ αὐτὸς καὶ σὺν ὀλίγοις πορευόμενος ἀποπλανᾶσθαι σὺν τοῖς ἵπποις ἀπὸ τῶν πεζῶν. νῦν δὲ, ὥσπερ δεῖ, ἀθρόοι πάντες ἅμα τῇ ἡμέρᾳ φανόμεθα. ἀλλ' ὑμεῖς μὲν προέλθετε αὖθις, καὶ ἀναπαύεσθε· ἐγὼ δὲ σκεψάμενός τι ἥξω. ταῦτ' εἰπὼν ἤλαυνε δι' ὄρεος, ὁδὸν ἵνα λάβοι. ἐπεὶ δ' ἀφίκετο εἰς χιόνα πολλήν, ἐσκέψατο ἐν τῇ ὁδῷ εἰ εἴη ἴχνη ἀνθρώπων ἢ προπεπατημένα, ἢ ἀνάπαλιν. ἐπεὶ δὲ ἀτειβῆ ἑώρα τὴν ὁδὸν, ἦκε πάλιν, καὶ ἔλεγε· καλῶς, ὦ ἄνδρες, ἔσται, ἐὰν θεὸς θέλῃ. τοὺς γὰρ ἀνθρώπους λήσομεν ὅπη πεσόντες. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἡγήσομαι τοῖς ἵπποις, ὅπως, αἴ τι ἀΐδωμεν, μὴ ἀφανὲς σημήιον τοῖς πολεμίοις· ὑμεῖς δ' ἕπεσθε, καὶ λείπεσθε, τῷ σίβῳ τῶν ἵππων ἕπεσθε. ὑπερβαίνοντες δὲ τὰ ὄρη ἥξομεν εἰς τὰς κώμας, πολλάς τε καὶ εὐδαίμονας. ἐπεὶ δὲ ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ, ἤδη τε ἐν τοῖς ἄκροις, καὶ κατιδὼν τὰς κώμας, ἦκεν ἐλαύνων πρὸς τοὺς ὁπλίτας, καὶ ἔλεγε· ἀφίσω ἤδη καταδεῖν τοὺς μὲν ἱππέας εἰς τὸ πεδίον, τοὺς δὲ πελταστὰς ὅπῃ τὰς κώμας. ἀλλ' ἕπεσθε, ὡς αἰ δυνήσεσθε τάχιστα, ὅπως, αἴ τις ὑφίσηται, δηλέξητε. ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξενοφῶν, κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου. καὶ ὃς ἤρετο· τί καταβαίνῃς, ἐπεὶ εὐδήλως δῇς; οἶδα, ἔφη, ὅτι οὐκ ἐμοῦ μόνον δέῃ.

A sima præcedit. Nam hoc pacto copiæ minime a se inuicem diuelluntur, minimeque fieri potest, vt clam aliis a se discedant. Quod si copiæ dissipentur, fit nonnumquam, vt se mutuo adoriantur, ac per ignorationem & errorem ipsimet se lædant, ac lædantur. Recte monetis, ait Seuthes, adeoque vestro huic instituto parebo. Nam vobis eos duces dabo, qui inter natu grandes huius regionis peritissimi sint: ipse a tergo subsequar cum equitatu, ac si res poscat, celeriter in frontem me conferam. Tesseram dabant Athenienses ob cognationem. His dictis quieuere. Nocte media Seuthes aderat cum equitibus loricatis, & cum cetratis, instructis: quumque duces itineris dedisset, grauis armatura præcessit, subsequentibus peltatis, & equitatu tergum agminis claudente. Quum illuxisset, Seuthes suos in frontem promouit, collaudato Græcorum hoc instituto. Aiebat enim, sæpe numero sibi ipsi accidisse, vt quum vel exiguis cum copiis iter faceret, pedites ab equitatu diuellerentur. Nunc vti fieri debebat, orto die vniuersi eodem loco conspicimur. Enimuero vos heic requiescite, ac nos exspectate, donec ego rebus nonnullis exploratis rediero. His dictis, quum viam quamdam reperisset, per montem cum equitatu pergit: inuentaque magna niue, media in via, num quæ hominum vel antecedentium, vel contraria vestigia cernere posset, considerabat. Quum viam non tritam esse videret, celeriter reuertitur, &: Præclare, inquit, res nobis succedet, milites, Diis bene iuuantibus. Sic enim hostes adoriemur, vt illi nos aduẽtare nequaquam sentiant. Equidem cum equitatu præcedam, vt ne quis a nobis conspectus elabatur, aduẽtumq; nostrum hostibus denuntiet. Vos vero sequimini, ac si a tergo mãseritis, vestigiis equorum inhærete. Vbi montes hos superauerimus, advicos multos, eosq; peropulentos perueniemus. Quum meridies adpetiisset, iam in vertices euaserat; & in vicos despiciens, pergit ad grauis armaturæ pedites. Dimittam, inquit, modo equites, vt in planiciem decurrant; & cetratos, vt in vicos se conferant. Quare quam potestis celerrime subsequimini, vt si quis se nobis opposuerit, opem nobis feratis. Hæc verba quũ Xenophon audiisset, de equo descẽdit. Quærente Seuthe: Quamobrẽ quæso ex equo descẽdis, quũ festinatione sit opus? Equidem, ait, scio nõ mea solius opus esse præsentia:

& hi grauis armaturæ pedites celerius currerent ac lubentius, si & ipse pedes agmen duxero. Post hæc adiungebat ei se Timasio quoque cum Græcis equitibus plus minus XL. Xenophon milites XXX annos natos, qui expediti essent, ex cohortibus ad se iubet accedere. Cum his ipse raptim pergebat, Cleanore Græcos ceteros ducente. Posteaquam in vicos peruenissent. Seuthes cũ equitibus L aduectus: Accidit, inquit, ita vti tu dicebas, Xenophon. cepimus hos homines. Verũ equi mihi dilapsi sunt, aliis alibi hostem persequentibus. Quare metuo, ne hostes alicubi globo facto, male nostros multent. Nihilominus in his etiam vicis manere quosdam nostrum necesse est. Sunt enim illi hominibus referti. Tum Xenophon: Ego vero: inquit, cum his, quos mecum habeo, vertices occupabo: tu Cleanori manda, vt per campum phalangem propter vicos extendat. Id quum fecissent, plus minus C IↃ mãcipia collecta sunt, boues autem IICIↃ, pecoris reliqui C C IↃ Ↄ. Ac tum quidem ibi pernoctarunt. Postridie Seuthes vicis prorsus exustis, ac ne vna quidem domo relicta, quod vellet aliis etiam metum incutere, cuiusmodi mala perpessuri essent, nisi parerent ipsius imperio, discessit: ac prædam quidem abigi iussit, vt illam Perinthi Heraclides venderet, deque ea militi stipendium conficeret: ipse cum Græcis in Thynorum planicie castra habebat. Illi vera sedibus suis relictis, in montes se fuga recipiebant. Iacebat nix ingens, & tantum frigus erat; vt etiam aqua ad cœnam adlata, & vinum ipsum in vasis congelasceret. Nonnulli Græcorum nares & aures, adustas [a frigore] amittebant: perspectumque fuit id temporis, quamobrem vulpinas pelles circum capita Thraces, & circum aures gestent: itemque tunicis non modo pectora, sed ipsa etiam femora muniant: laxa denique sagula, & ad pedes vsque demissa, in equis induant, non chlamydas. Seuthes dimissis ex iis, qui capti fuerant, nonnullis in montes: denuntiari iussit, ne descenderent, †ac secum pacis fœdera facerent; ipsorum etiam se villas incensurum vna cum frumento, vt fame omnes perire necesse esset. Tum vero & mulieres, & pueri, & senes descenderunt. Iuniores in vicis sub monte sitis castra locant. Id vbi Seuthes animaduertisset,

Græci nares & aures propter vim frigoris amittunt.

† *Lectio marginis.*

A οἱ δ' ὁπλῖται θᾶττον δραμοῦνται καὶ ἥδιον, αὐτὸς καὶ ἐγὼ πεζὸς ἡγῶμαι. μετὰ ταῦτα ᾤχετο καὶ Τιμασίων μετ' αὐτοῦ, ἔχων ἱππέας ὡς τεττα-
ράκοντα τῶν ἑλλήνων. Ξενοφῶν δὲ παρηγ-
γύησε τοὺς εἰς πεντήκοντα ἔτη παιέναι ἀπὸ τῶ
†λοχαγῶν διζώνους. καὶ αὐτὸς μὲν ἐζώσατο, λοχῶν
τοῦτους ἔχων· Κλεάνωρ δ' ἡγεῖτο τῶ⌈ν ἀνδρῶν * ἑλ-
λήνων. ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς κώμαις ἦσαν, Σεύθης
ἔχων ὅσον πεντήκοντα ἱππέας, †παρελάσας παρελά-
εἶπε· τάδε δή, ὦ Ξενοφῶν, ἃ σὺ ἔλεγες. ἔχον- σας
B ται οἱ ἄνθρωποι. ἀλλὰ γὰρ οἱ ἵπποι ἔρημοί οἴ-
χονταί μοι, ἄλλος †ἄλλαχῆ διώκων· καὶ δέ- ἄλλη
δοικα, μὴ συσάντες ἀνθρώποις κακὸν πέρ-
γάσωνται οἱ πολέμιοι. δεῖ δὲ καὶ ἐν τῇ κώμῃ
καταμένειν ἡμᾶς. μεσαὶ γάρ εἰσιν αἱθρώ-
πων. ἀλλ' ἐγώ μοι, ἔφη, ὦ Ξενοφῶν, σὺν οἷς
ἔχω, τὰ ἄκρα καταλήψομαι· σὺ δὲ Κλεάνο-
ρα κέλευε διὰ τοῦ πεδίου παρατεῖναι τὴν φά-
λαγγα παρὰ τὰς κώμας. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐ-
ποίησαν, †συνελίθησαν ἀνδράποδα μὲν ὡς συνηλί-
C χίλια, βόες δὲ δισχίλιοι, καὶ ἄλλα παρέβαλλε σθησαν
μύρια. καὶ τότε μὲν αὐτοῦ νυκτέθησαν. τῇ δ' ὑ-
στεραίᾳ καταλαύσας ὁ Σεύθης τὰς κώμας
πάντελῶς, καὶ οἰκίαν οἰκίαν λιπὼν, ὅ-
πως φόβον ἐνθείη καὶ τοῖς ἄλλοις, οἷα πεί-
σονται, ἂν μὴ πείθωνται, ἀπῄει πάλιν. καὶ
τὼ μὲν λείαν ἀπέπεμψε διαπίπρασθαι Η-
ρακλείδῃ εἰς Πέρινθον, ὅπως μισθὸς ἔσ-
ται τοῖς στρατιώταις· αὐτὸς δὲ, καὶ οἱ ἕλληνες ἐ-
στρατοπεδεύσαντο ἀνὰ τὸ ζυγὸν πεδίον. οἱ δὲ
D σκηνιπόντες, ἔφευγον εἰς τὰ ὄρη. ἦν δὲ χιὼν
πολλὴ, καὶ ψῦχος οὕτως, ὥστε τὸ ὕδωρ, ὃ ἐ-
φέροντο ὅτε δεῖπνον, ἐπήγνυτο, καὶ ὁ οἶνος ἐν
τοῖς ἀγγείοις, καὶ τῶν ἑλλήνων πολλῶν καὶ ῥῖ-
νες †ἀπεκάμοντο καὶ ὦτα. καὶ τότε δῆλον ἐγέ- ἀπεκάμ-
νετο, οὗ ἕνεκα οἱ βάρβαροι τὰς ἀλωπεκίδας ἐ- νοντο, &
πὶ ταῖς κεφαλαῖς φοροῦσι καὶ τοῖς ὠσὶ, καὶ ἀπεκά-
χιτῶνας οὐ μόνον τοῖς στέρνοις, ἀλλὰ καὶ μησαν
τοῖς μηροῖς, καὶ ζῳρὰς μέχρι ποδῶν ὅτε
τοῖς ἵππων ἔχουσιν, ἀλλ' ὑχλαμύδας. ἀφιεὶς
E δὲ τῶν αἰχμαλώτων ὁ Σεύθης εἰς τὰ ὄρη, ἔ-
λεγε· ὅτι, εἰ μὴ †καταβήσονται οἰκήσοντες καὶ καταβή-
πείσοντες, ὅτι καλακαύσει τὰ τούτων τὰς κώμας, σονται καὶ
καὶ τὸ σῖτον, καὶ ἀπολοῦνται τῷ λιμῷ. * ἐκ τού- πείσουσι)
των καὶ τέκνα καὶ γυναῖκες, καὶ παῖδες, καὶ * ἐκ τούτου
οἱ πρεσβύτεροι· οἱ δὲ νεώτεροι ἐκ τοῦ ὄρους κώμας κυλίζοντο. καὶ ὁ Σεύθης καλαμαθὼν,

σκέ-

ἐκέλευσε τὴν Ξενοφῶντα τῶν ὁπλιτῶν τοὺς νεω-
σωεπαισθαι τάτους λαβόντα † σωέπεσθαι. καὶ ἀναστάντες τὴν
νυκτὸς, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρῆσαν ὅπῃ ταῖς κώ-
μαις· καὶ οἱ μὲν πλῆσιοι ἔξέφυγον, (πλησίον
ἔλαβε, γὰρ ἦν τὸ ὄρος) ὅσους δὲ † κατέλαβον, κατηκόν-
ἀφειδῶς τισεν † ἀπολλύς ὁ Σεύθης. Ἐπιδέκης γὴ ἦν τις
Σεύθης. ὀλυνθίος παιδεραστὴς, ὃς ἰδὼν καλὸν παῖδα
ἡβάσκοντα ἄρτι, πέλτην ἔχοντα, μέλλοντα ἀ-
ποθνήσκειν, παρεδραμὼν Ξενοφῶντα ἱκέτευ-
σε βοηθῆσαι παιδὶ καλῷ. καὶ ὃς παρελθὼν
τὸν Σεύθην δέεται, μὴ ἀποκτεῖναι τὸν παῖδα, καὶ
τὸν Ἐπιδένους διηγεῖται τὸν τρόπον, καὶ ὅτι λό-
ἤπερ εἶεν χον ποτὲ συνελέξατο, σκοπῶν οὐδὲν ἄλλο, † ἢ
εἴ τινες εἶεν καλοὶ, καὶ μετ' τούτων ὧν αὐτὸς ἀν-
γαθός. ὁ δὲ Σεύθης ἤρετο, ἢ καὶ ἐθέλοις ἂν ὦ
Ἐπίδεινες τοῦτ' τοῦτο ἀποθανεῖν; ὁ δ' ἐπα-
ναστείνας τὸν τράχηλον· παῖε, εἶπεν, εἰ κελεύει
ὁ παῖς, καὶ μέλλει χάριν εἰδέναι. ἐπήρετο ὁ
Σεύθης τὸν παῖδα, εἰ παίσειεν αὐτὸν αὐτὴ ἐ-
κείνου. οὐκ εἴα ὁ παῖς, ἀλλ' ἱκέτευε μηδὲ ἕ-
τερον καταιχμάζειν. οὕτω δὴ ὁ Ἐπιδείνης πε-
ριλαβὼν τὸν παῖδα εἶπεν, ὥρα σοι ὦ Σεύθη
τοῦτο μοι διαμάχεσθαι. οὐ γὰρ μεθήσω τὸν παῖδα. ὁ δὲ Σεύθης γελῶν, ταῦτα μὲν
μηδ' ὧν εἴα· ἔδοξε δ' αὐτῷ αὐτοῦ αὐλιεῖσθαι, ἵνα † μὴ
ἐκ τούτων τῶν κωμῶν οἴ ὅπῃ τὸ ὄρος φέροιν-
το. καὶ αὐτὸς ἐν τῷ πεδίῳ τὸ στρατόπεδον ἐσκή-
νου. Ξενοφῶν ὃ ἔχων τοὺς ὁπλίτας ἐν τῇ ὑπὸ
τὸ ὄρος ἀνωτάτω κώμῃ, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐν
τοῖς ὀρεινοῖς [τοῖς * καλουμένοις Θραξὶ πλη-
σίον κατεσκήνησαν. ἐκ τούτου ἡμέραι δὲ πολλαὶ
διεξίσουτο, καὶ οἱ ἐκ τοῦ ὄρους Θρᾷκες καταβαί-
νοντες πρὸς τὸν Σεύθην περὶ ὁμήρων καὶ σπον-
δῶν διεπράττοντο. καὶ Ξενοφῶν ἐλθὼν ἔλεγε
τῷ Σεύθῃ, ὅτι ἐν πονηροῖς τόποις σκηνῴη, καὶ
πλησίον εἶεν οἱ πολέμιοι. ἥδιον δ' ἂν ἔξω αὐλί-
ἑτέροις ζεσθαι ἔφη ἐν † ἑτέροις ἂν χωρίοις μᾶλλον, ἢ ἐν
τοῖς στενοῖς, ὥστε ἀπολέσθαι. ὁ δ' ἐπῄνει τε κέλευε,
καὶ ἔδοξεν ὁμήρους παρέντας αὐτῷ. ἐδέοντο δ'
καὶ τοῦ Ξενοφῶντος καταβαίνοντές τινες [τῶν * ἐκ
τοῦ ὄρους, συμπροσβῆναι σφίσι τὰς σπονδάς. ὁ
δὲ ὡμολόγει, καὶ θαρρεῖν ἐκέλευε, καὶ ἠξίου
μηδὲν αὐτοὺς κακὸν πείσεσθαι πειθομένους
Σεύθῃ. οἱ δὲ ταῦτα ἔλεγον κατασκο-
πῆς ἕνεκα. ταῦτα μὲν τῆς ἡμέρας ἐγίνετο·

A Xenophontem cum manu ex armatura graui delecta iuuenum maxime vegetorum sequi iussit. Itaq; noctu surgunt, & prima luce ad vicos perueniunt. Tum ex hostibus maxima pars fuga dilabi. Etenim mons vicinus erat. Si qui caperentur, iaculis vniuersi a Seuthe configebantur. Erat Olynthius quidam puerorum amator Epistheneſ, qui quum elegantem puerum, tunc primum pubescentem, cum cetra, quam tenebat, conspiceret, cui Seuthes iamiam vitam ademturus erat: ad Xenophontem accurrit, & suppliciter ipsum o- B rat, vt opem formoso puero ferat. Xenophon Seuthen conuenit, eumq; rogat, ne perimat puerum, simul Epistheneſ ingenium ei narrat, & quod aliquando cohortem collegisset, nihil aliud spectans, quam si qui formosi essent; & cum his egregium se virum declarare consueuisset. Heic Seuthes Epistheneſ interrogat: Vellesne, mi Epistheneſ, pro hoc mori? At ille ceruice extensa: Ferito, inquit, si puer hic ita mandat, & gratiam habiturus est. Et Seuthes vicissim puerum interrogat, num hunc fe- C riri suo loco vellet. Verum is hoc fieri non sinebat, sed supplex orabat, vt neuter interficeretur. Epistheneſ complexus puerum: Tempus est, Seuthes, vt de hoc mecũ prœlio decertes inquit. Non enim puerum dimittam. Ille subridens, hæc omittebat. Visum est autem ei, hoc loco habenda esse castra: ne ex his vicis ij, qui in montem cõfugerant, sese alerent. Ipse sub monte in planicie castra locat, Xenophon cum delectis in villa sub monte suprema, Græci reliqui prope ab his in agro Thracum, qui Montani dicuntur, habebant castra. Non D multis diebus interiectis, Thraces de mõte descendunt ad Seuthen, & cum eo de obsidibus, & pacis conditionibus tractant. Tunc Xenophon, ad Seuthen quum accessisset, difficilibus in locis haberi castra monet, ac prope admodum hostes abesse. Lubentius illa se exterius habiturum † a- † Lectio marginis. liis in locis, quam adeo angustis, in quibus periculum sit, ne ad internecionem cædantur. At Seuthes bono illum esse animo iubet, simulque monstrat obsides ab hostibus missos. Nonnulli etiam de- E scendentes ex iis, qui se in monte continebant, Xenophontem obsecrabant, vt pacis conditiones ipsis impetraret. Ille facturum se recipiebat, bonoque vt animo essent, hortabatur. promittebat etiam, nihil ipsis futurum mali, si Seuthæ parere vellent. At illi hæc speculandi animo proponebant. Hæc illo die tum acta.

Nocte insequente Thyni de monte descē- A dunt. Paterfamilias cuiusque domus dux erat. Nam aliis domus inuenire per tenebras in vicis erat difficile, præsertim quod domus ipsæ magnis essent vallis ouium caussa circumseptæ. Posteaquam ad ædificij cuiusq; fores venissent, partim in eas iacula torquebant, partim clauas, quas habere se aiebant, vt hastarum cuspides decuterent. Nonnulli ædificiis ignes immittebāt, nominatimq; compellatum Xenophontem exire iubebant, ac mortem occumbere, nisi mallet istic ab igne consumi. Iam B per ipsum tectum ignis conspiciebatur, & Xenophontis milites loricati se adhuc in ædibus continebant, scutis, gladiis, galeis armati. Denique Silanus Macestius XIIX natus annos, tuba signum dat. Mox & aliis ex ædificiis milites cum districtis ensibus sese propripiunt. Thraces fuga dilabuntur, cetris in terga more suo reiectis. Quumq; sudes transilire vellent, nonnulli in eis hærentes capti sunt, cetris inter sudes impeditis; nonnulli occisi, quod aberrando nequirent exitus reperire. Græci fugientes extra vicum persequuti sunt. Nonnulli tamen ex Thynis reuersi per tenebras, eos, qui domum ardentem prætercurrebant, missis e tenebris in lucem iaculis petebant. Ita vulnerati Hieronymus, Enodias, & Theagenes Locrensis, cohortium ductores: nemo tamen mortuus est. Fuere quorum † vestis & impedimenta exurerentur. Accurrit & Seuthes cum Thracio tubicine, ac septem equitibus primis, opem laturus: atque ex quo tempore rem animaduertit, quam diu properabat ad opem ferendam, tam diu buccina sonabat. Quæ D res & ipsa metum hostibus iniecit. Posteaquam venisset, amanter complexus Græcos, existimasse se dicebat futurum, vt multos mortuos offenderet. Rogat heic Xenophon, vt sibi tradat obsides; vnaque in montem, si velit, tendat. Sin autem, sibi hoc permittat. Postridie Seuthes ei tradit obsides, homines ætate graues; maxima, vti ferebatur, apud Montanos dignitate: atque etiam ipse cum suis copiis venit. Habebat autem iam triplo maiores. Nam quum apud Odrysas, quid rerum E Seuthes gereret, auditum esset: multi vt ipsum in eo bello iuuarent, descenderant. Thyni, quum de monte prospectātes, magnas grauis armaturę, magnas cetratorum,

Periculum Xenophōtis.

† Lectio marginis.

εἰς ὃ τ' ὀπίσω κύκλα ὀπτίλενται ἐλθόντες ἐκ τ' ὄρεως οἱ θυνοί. καὶ ἡμέρα μὲν οὐ δεδόκητος ἑκάστης οἰκίας. χαλεπὸν γὰρ ἦν διελθεῖν τὰς οἰκίας, σκότος ὄντος, αἱ δὲ εἰσῆσαν ἐν τῇ κώμῃ. καὶ γὰρ αἱ οἰκίαι κύκλῳ περιεφράττοντο μεγάλοις φαρεγίοις, τῶν προβάτων ἕνεκα. ἐπεὶ δ' ἐλύοντο καὶ τὰς θύρας ἑκάστου οἰκήματος, οἱ μὲν εἰσηκόντιζον, οἱ δὲ τοῖς σκυτάλοις ἔβαλλον, ἃ ἔχην ἔφασαν, ὡς ἀποκτείνοντες τῶν δορκάδων τὰς λόχας, οἱ δὲ ἐκεπίμπρασαν, καὶ Ξενοφῶντα ὀνομαστὶ καλοῦντες, ἐξιόντα ἐκέλευον ἀποθνήσκειν, ἢ αὐτὸς ἔφασαν καίοντες αὐτόν. καὶ ἤδη τε ἁμὰ τῇ ὄρθρῳ ἐφαίνετο πῦρ, καὶ ὁπλισαμένοι οἱ περὶ Ξενοφῶντα ἔνδον ἦσαν, ἀσπίδας καὶ μαχαίρας καὶ κράνη ἔχοντες. καὶ Σιλανὸς μακεστὸς, ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα ὤν, σημήνῃ τῇ σάλπιγγι. καὶ βύθιοι ἐκπηδῶσιν ἐσπασμένοι τὰ ξίφη καὶ οἱ ἐκ τῶν δηλῶν σκηνωμάτων. οἱ δὲ θρᾷκες φεύγουσιν, ὥσπερ δὴ ἔθος αὐτοῖς, ὅπισθεν περιβαλλόμενοι τὰς πέλτας· καὶ αὐτῶν ὑπερφ- C αλομένων τὸς φαρεγίς ἐλήφθησάν τινες χρεμαθέντες, † ἐπιχρωμένων τῶν πελτῶν ἐν τοῖς ἐνεχμέ- φαρεγίς· οἱ δὲ καὶ ἀπέθανον, ἁλισκόμενοι τὸ ὄζο- δων. οἱ δ' ἕλληνες ἐδίωκον ἔξω τ' κώμης. τῶν τε θυνῶν ὑποφαινόντων τινὲς ἐν τῷ σκότῳ, τὸς μὲν δεχόμενος παρ' οἰκίαν καταμαθὼν ἐπέτιζον εἰς τὸ φῶς ἐκ τοῦ σκότους. καὶ ἔδοσαν Ἱερώνυμόν τε καὶ † Ἐνοδίαν τὸν λοχαγὸν, καὶ Ἐυοδία Θεαγένην δὲ λοκρὸν τ' λοχαγὸν· ἀπέθανε δὲ Εὐδεὶς. κατεκαύθη † μὴν τοίνυν ὧν καὶ σκηνή. μάν τι D Σεύθης δὲ ἦκε βοηθήσων σὺν ἑκατὸν ἱππεῦσι ἑοδὶς δυ- τοῖς περὶ τοις, καὶ τὸν σαλπιγκτὴν ἔχων τὸν νῶν & σκη- θρᾷκιον. καὶ ἐπεὶ πρὸς ἦλθετο, ὅσον μὲν χρόνον ἐβοήθει, τοσοῦτον καὶ ὁ κέρως ἐφθέγγετο αὐτῷ. ὥστε καὶ τοῦτο φόβον συμπαρεῖχε τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ δ' ἦλθεν, ἐδεδέχθαι καὶ ἔλεγεν ὅτι οἴοιτο τεθνεώτας πολλοὺς θύεσθαι. ἐκ τούτου ὁ Ξενοφῶν δεῖται τὸς ὁμήρους τε αὐτῷ παραδοῦναι, καὶ ὅτι ὄρος, εἰ βούλεται, συμβιβάσεσθαι· εἰ δὲ μή, αὐτὸν ἐᾶσαι. τῇ E ὑστεραίᾳ παραδίδωσιν ὁ Σεύθης τὸς ὁμήρους πρεσβυτέρους ἄνδρας, τὸς κηδεστὰς, ὡς ἔφασαν, τῶν ὁρκίων, καὶ αὐτὸς ἔρχεται σὺν τῇ δυνάμει. ἤδη δ' εἶχε καὶ πλασίαν δύναμιν ὁ Σεύθης. ἐκ γὰρ τῶν ὁδρυσῶν ἀνεβεβήκει ὁ Σεύθης, πολλοὶ κατέβαινον συμβαλοῦντες. οἱ δὲ θυνοί, ἐπεὶ εἶδον ἀπὸ τοῦ ὄρους πολλὺς μὲν ὁπλίτας, πολλὺς δὲ πελταστὰς,

πολλοὺς

πολλοὺς δὲ ἱππέας, καταβαίντες ἱκέτευον σφεῖσα-
σθαι· καὶ πόλιν ὡμολόγεων ποιήσειν, καὶ τὰ πιστὰ λαμβάνειν ἐκέλευον. ὁ δὲ Σεύθης καλέσας τὸν Ξενοφῶντα ἐπεδείκνυεν, ἃ λέγοιεν. καὶ οὐκ ἂν ἔφη σπείσασθαι, εἰ Ξενοφῶν βούλοιτο ἐμφρήσασθαι αὐτοῖς τὸν ὅρκον τῆς ὁδοῦ. ὁ δ' εἶπεν· ἀλλ' ἔγωγε † ἱκανῶν νομίζω δίκην ἔχειν, εἰ ἅπαντες δοῦλοι ἔσονται αὐτῷ ἐλευθέρων. συμβαλεῖν μέν τοι ἔφη αὐτῷ, τοὐναντίον ὁμῆρας λαμβάνειν τοὺς δυνατωτάτους κακόν τι ποιεῖν, τοὺς δὲ γέροντας οἴκοι ἐᾶν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα πάντες προσωμολόγουν. ὑπερβαίνουσι δὲ πρὸς τοὺς ὑπὲρ Βυζαντίου θρᾷκας, εἰς ὃ Δέλτα καλοῦμενον. αὕτη δ' ἦν ἔτι ἀρχὴ Μησάδου, πρὸς † Τήρου δὲ ὁ-
δρύσου ἀρχαίων. καὶ ὁ Ἡρακλείδης ἐνταῦθα ἔχων τὴν ἐμὴν τῶν λείας παρῆν. καὶ Σεύθης ἐξαγαγὼν ζεύγη ἡμιονικὰ τρία, (οὐ γὰρ ἦν πλείω) τὰ δ' ἄλλα βοϊκά, καλέσας Ξενοφῶντα ἐκέλευσε λαβεῖν, τὰ δ' ἄλλα διανεμεῖν τοῖς στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς. Ξενοφῶν δὲ τὰ δ' εἶπεν· ἐμοὶ μὲν δίκαιον ἀρκεῖ, καὶ αὐτὸς λαβεῖν· τούτοις δὲ τοῖς στρατηγοῖς δοῦναι, οἳ σὺν ἐμοὶ ἠκολούθησαν, καὶ λοχαγοῖς. καὶ τῶν ζευγῶν λαμβάνει ἓν μὲν Τιμασίων ὁ Δαρδανεύς, ἓν δὲ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος, ἓν δὲ Φρυνίσκος ὁ Ἀχαιός· τὰ δὲ βοϊκὰ ζεύγη τοῖς λοχαγοῖς κατεμέρισε. τὸν δὲ μισθὸν ἀποδίδωσιν, ἐξελαυνόντος ἤδη τοῦ μηνὸς, εἴκοσι μόνον ἡμερῶν. ὁ γὰρ Ἡρακλείδης ἔλεγεν, ὅτι οὐ πλέον ἐμπωλήσαι. ὁ οὖν Ξενοφῶν ἀχθεσθεὶς † εἶπε, δοκεῖς μοι, ὦ Ἡρακλείδη, οὐχ ὡς δεῖ κήδεσθαι Σεύθου. εἰ γὰρ ἐκήδου, ἦκες ἂν πλήρη φέρων τὸν μισθὸν, καὶ πρὸς δεκαπεντάμηνος, εἰ μήγ' ἄλλως ἐδύνω, καὶ ἀποδόμενος τὰ † σαυτοῦ ἱμάτια. ἐντεῦθεν ὁ Ἡρακλείδης ἠχθέσθη τε, καὶ ἔδεισε, μὴ ἐκ τοῦ Σεύθου φιλίας ἐκβληθείη· καὶ ὅ, τι ἐδύνατο ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας Ξενοφῶντα διέβαλλε πρὸς Σεύθην. οἱ μὲν δὴ στρατιῶται Ξενοφῶντι ἐνεκάλουν, ὅτι οὐκ εἴχον τὸν μισθόν· Σεύθης δ' ἤκουε μὲν, ὅτι ἐντόνως τοῖς στρατιώταις ἀπαιτοῖ τὸν μισθόν. καὶ τέως μὲν ἀεὶ ἐμέμνητο, ὡς ἐπειδὴ δύσοιτο ἡλίου εἰς θάλατταν ἀπέλθοι, τοσοῦτος αὐτῷ βιοτεύσοιμι, καὶ γάνον, καὶ νέον τεῖχος. ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου σφόδρα ἐπὶ τούτων ἐμέμνητο.

ἱκανῶν νομίζω ἐγὼ δίκην

Τήρης τὸν ὀδρυσσόδ, & Τηείου

ἔπειν ἱππομάσας, δοκεῖς

ἑαυτῷ

A& equitum copias viderent: descendunt, ac supplices pacem poscunt, policiti omnia se facturos, eiusq; rei pignora vt accipiantur, petunt. Seuthes vocato ad se Xenophonte, quid illi dicerent, demonstrabat. Addebat, nullas se pacis conditiones admissurum, si vellet in eos animaduertere Xenophon propterea, quod ipsum adorti fuissent. Ego vero, subiecit Xenophon, satis eos magno malo multatos arbitror, si pro liberis serui fiant. Hoc se tamen Seuthæ consilij dare, vt deinceps obsidum loco illos acciperet, quibus ad lædendum plurimum esset virium: senes autem domi esse relinquendos. Ita tunc omnes eius loci Thraces imperata se facturos receperunt. Postea profecti altius ad illos sunt Thraces, qui supra Byzantium in loco, cui Delta nomen, sedes habent. Non hi ad *Mesadæ regnum pertinebant, sed olim sub Terei ditione fuerant, prisci cuiusdam apud Odrysas principis. Venit huc cum pecunia coacta de manubiis Heraclides. Et Seuthes, quum mulorum iuga tria produxisset, (nec enim habebat plura) reliqua boum: Xenophontem arcessit, eaque vt acciperet hortatur, cetera in duces & præfectos cohortium distribueret. Tum Xenophon: Mihi vero satis est, inquit, vt deinceps aliquid accipiam. Tantum his ea ducibus & cohortium præfectis largire, qui me sequuti sunt. Ita Dardanensis Timasio iugum vnum accepit, alterum Cleanor Orchomenius, tertium Phryniscus Achæus. Boum iuga in cohortium ductores est partitus. Militi tantum x x dierum stipendium numerari potuit, tametsi iam mensis exiisset. Negabat enim Heraclides, pluris se manubias vendere potuisse. Quod grauiter Xenophon, molesteque ferens: Videris, inquit, Heraclides, non ita vti debebas, Seuthæ commoda procurare. Nam ea si tibi cordi essent, stipendium integrum adtulisses, vel fœnori accepta præter hanc pecunia, si alia ratione non potuisses, tuisque vestibus distractis. Ex eo grauiter commotus Heraclides, ne amicitia Seuthæ excideret, verebatur. Quare ab illo die, quacumque ratione poterat, Xenophontem apud Seuthen criminabatur. At vero milites in Xenophontem culpam cõferebant, quod stipendium non accepissent. Eidem Xenophonti Seuthes etiam succensebat, quod enixe stipendium pro milite posceret, atque vt ante illum diem semper dictitauerat, se postea, quam ad mare peruenisset, Bisanthen, Ganum, castellum nouum ei traditurum: ita ex eo tempore nullius horum mentionem faciebat.

Supra, Mesadæ

Xenophõtis expectationem Seuthes fallit.

Nam & hac in parte calumniis vsus Heraclides fuerat, tutum non esse, castella illi tradere, cui ad manum exercitus esset. Deliberabat hinc Xenophon, an esset vlterius hac in expeditione cũ Seuthe progrediendum. Heraclides introductis ad Seuthen ducibus ceteris, monebat, vt dicerent, nihilo se minus posse copias ducere, quam posset Xenophon. Addebat, policeri se, stipẽdium integrum duum mẽsium paucos intra dies adfuturum: tantum hortabatur, vt expeditioni se socios adiungerent. Ibi Timasio: Equidem, ait, non si vel quinq; mensium stipendium mihi numeretur, absque Xenophonte bello huic interfuero. Idem & Phryniscus & Cleanor aiebant. Quo facto, vt quum Heraclidem Seuthes obiurgaret, quod non etiam Xenophontem aduocasset, solus deinde Xenophon arcesseretur. Verum ille, animaduersa Heraclidæ vafricie, quod hoc modo vellet ipsum apud duces reliquos suspectum & inuisum reddere: Seuthen vna cum aliis ducibus ac præfectis cohortium conuenit. Quos vbi suam in sententiam Seuthes adduxisset, expeditio coniunctis copiis est suscepta. Quumq; sic proficiscerẽtur, vt Pontum ad dextram haberent: per Thraces, qui * Melinophagi vocantur, Salmidessum peruenerunt. Hoc loco pleręq; naues in Pontum profecturę adliduntur, & in litus eiiciũtur. Nam vadosum istic magna ex parte mare est, ac Thraces iis in locis habitantes, limitibus per cippos distinctis, ea rapiũt singuli, quæ in litora singulorũ eiiciuntur. Prius sane quam limites illi constituti fuissent, captatores illos prædæ mutuis se vulneribus cõfecisse proditum est. Inuenitur heic magna spondarum, arcularum, librorum, aliarumque rerum copia, quæ res a nauiculatoribus in vasis ligneis vehuntur. Posteaquam hæc loca in potestatem Seuthæ redacta fuissent, abductus est inde exercitus. Habebat iam Seuthes maiores copias, quam essent Græcæ. Nam & multo plures ex Odrysarum natione descenderant, & omnes, qui in fidem recipiebantur, vna cum aliis arma coniungebant. Castra in campo supra † Selymbriam habebantur, a mari prope L stadiorum interuallo. Stipendiũm nullum vsquam adparebat, & Xenophonti non solum milites succensebant: sed etiam Seuthes alieno erat in ipsum animo. Quoties hunc conuenire cuperet Xenophon, multis occupationibus distineri se simulabat. Duo iam prope mẽses elapsi fuerant, quum Charminus Laco,

Id est, panico vescentes.

Selybriam

A ὁ μὲν γὰρ Ἡρακλείδης καὶ τοῦτο ἀφαιρεῖτο αὐτὸν ὡς οὐκ ἀσφαλὲς εἴη, τείχη τῷ Θρᾳκὶ δοῦναι ἀνδρὶ δυνάμιν ἔχοντι. ἐκ τούτου ὁ μὲν Ξενοφῶν ἐβουλεύετο, πῇ χρὴ ποιῆσαι πρὸς τὸν ἐπ' ἄνω στρατεύεσθαι. ὁ δ' Ἡρακλείδης, εἰσαγαγὼν τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς πρὸς Σεύθην, λέγειν τε ἐκέλευεν αὐτοῖς, ὅτι οὐδὲν ἂν ἧττον σφῷν ἀγάγοιεν τὸν στρατὸν ἢ Ξενοφῶν, τόν τε μισθὸν ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἑκπλεων παρέσεσθαι δυοῖν μηνοῖν· σὺ στρατεύεσθαί τε ἐκέλευε.

B καὶ ὁ Τιμασίων εἶπεν· ἐγὼ μὲν οὖν οὐδ' ἂν πέντε μισθῶν μισθὸς μέλλῃ εἶναι, στρατεύσαιμι ἂν ἄνευ Ξενοφῶντος. καὶ ὁ Φρυνίσκος καὶ ὁ Κλεάνωρ συνωμολόγουν Τιμασίωνι. ἐπῆλθεν Σεύθης ἐλαυνόντι τὸν Ἡρακλείδην, ὅτι οὐ προσκαλεῖται τὸν Ξενοφῶντα. ἐκ δὲ τούτου προσκαλεῖσθαι αὐτὸν μόνον. ὁ δέ, γνοὺς τὴν Ἡρακλείδου πανουργίαν, ὅτι βούλοιτο αὐτὸν ἀφαυδήσαι πρὸς τοὺς ἄλλους στρατηγούς, παρέρχεται λαβὼν τούς τε στρατηγοὺς πάντας, καὶ τοὺς λοχαγούς· καὶ ἐπεὶ πάντες ἐπείσθησαν, συνεστράτευντο, καὶ ἀφικνοῦνται, ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν πόντον, ἀπὸ τῶν μελινοφάγων καλουμένων Θρᾳκῶν, εἰς τὸν σαλμυδήσσον. ἔνθα τῶν εἰς τὸν πόντον πλεουσῶν νεῶν πολλαὶ ὀκέλλουσι καὶ ἐκπίπτουσι. τέναγος γάρ ἐστιν ὑπερπολὺ τῆς θαλάττης. καὶ οἱ Θρᾷκες οἱ κατὰ ταῦτα οἰκοῦντες, φίλας ὁρισάμενοι, τὰ καθ' αὑτοὺς † ἕκαστοι ἐκπίπτοντα λῃΐζονται. τέως δ' ἐλέγοντο πρὶν ἐσιέναι † ἁρπάζοντες, πολλοὶ ὑπ' ἀλλήλων ἀποθνήσκειν. ἐπὶ δὲ ἐσιόντι πολλαὶ μὲν κλῖναι, πολλὰ δὲ ἱμάτια, πολλαὶ δὲ βίβλοι, καὶ ἄλλα πολλά, ὅσα ἐν ξυλίνοις ἱεῦχεσι ναύκληροι ἄγουσιν. ἐπὶ τούτων ταῦτα καταφρεφάμενοι, ἀπῆσαν πάλιν. ἔνθα δὴ Σεύθης εἶχε στράτευμα πλέον τῶν ἑλληνικῶν. ἔκ τε γὰρ ὀδρυσῶν πολὺ ἔτι πλείους καταβεβήκεσαν, καὶ οἱ ἀεὶ πειθόμενοι συνεστράτευοντο. κατηυλίσθησαν δὲ ἐν τῷ πεδίῳ ὑπὲρ † σηλυμβείας, ὅσον * πεντήκοντα σταδίους ἀπέχοντες τῆς θαλάττης. καὶ μισθὸς μὲν οὐδείς πω ἐφαίνετο, τοῖς δὲ τῶν Ξενοφῶντα, οἵτε στρατιῶται † πάντες χαλεπῶς εἶχον, ὅ, τε Σεύθης οὐκέτι οἰκείως διέκειτο, ἀλλ' ὁπότε συγγένοιτο αὐτῷ βουλόμενος ἔλθοι, πολλὰς ἤδη ἀσχολίας † ἐμήχανατο. ἐν δὲ τούτῳ ᾧ χρόνῳ, σχεδὸν ἤδη δύο μηνῶν ὄντων, ἀφικνεῖται Χαρμῖνος ὁ Λάκων,

ἕκαστοι

ἁρπάζοντας, πολλοὺς

σηλυβρίαν

πεντήκοντα

παχαλεπῶς

ἐφαίνοντο

καὶ Πο-

καὶ Πολυνείκης παρὰ Θίμβρωνος, καὶ λέγουσιν, A
ὅτι Λακεδαιμονίοις δοκῇ στρατεύεσθαι ὡς ὅπως
Τισσαφέρνην, καὶ Θίμβρων ἐκπέπλευκεν ὡς
πολεμήσων, καὶ δέηται τούτου τὸ στράτευμα, καὶ λέ-
γει, ὅτι δαρεικὸς ἑκάστῳ ἔσται μισθὸς τὸ μηνός,
καὶ τοῖς λοχαγοῖς δημοσία, καὶ τοῖς στρατηγοῖς τε-
τραμοιρία. ἐπεὶ δ' ἦλθον οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀν-
δρὸς ὁ Ἡρακλείδης, πυθόμενος ὅτι ὅπως τὸ στρά-
τευμα ἥξουσι, λέγει τῷ Σεύθῃ ὅτι κρεῖττον γεγέ-
νηται. οἱ μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι δέονται τοῦ στρατεύ-
ἐκπέμψει. μασθαι, σὺ δ' † τὸ δέῃ. ἀποδιδοὺς ὃ τὸ στράτευμα B
αὐτοῖς χάριν, σὲ ὃ ἐκέτι ἀπαιτήσουσι τὸν μισθὸν,
στρατιώτας. ἀλλ' ἀπαλλάξουσι † τῆς γῆς. ἀκούσας ταῦ-
τα ὁ Σεύθης, κελεύει τοὺς ἀγγέλους· καὶ ἐπεὶ εἶπον,
ὅτι ὅπως τὸ στράτευμα ἥξουσι, λέγει ὅτι τὸ στρά-
τευμα ἀποδίδωσι, φίλος τε καὶ σύμμαχος βού-
λεται εἶναι. καλεῖ τε αὐτοὺς ὅπως ξένια, καὶ ξενίζει
μεγαλοπρεπῶς. Ξενοφῶντα δὲ οὐ καλεῖ, οὐδὲ
τῶν ἀνδρῶν στρατηγῶν οὐδένα. ἐρωτώντων δὲ τῶν
Λακεδαιμονίων, τίς ἀνὴρ εἴη Ξενοφῶν, ἀπεκρίνα-
το ὅτι τὰ μὲν ἄλλα εἴη ἀνὴρ καλὸς, φιλοστρατιώ-
της δέ, καὶ μάλα τοῦτο χρεὼν ἐστὶν αὐτῷ. καὶ οἱ εἶ-
πον, ἀλλ' ἦ δημαγωγεῖ ὁ ἀνὴρ τοὺς ἄνδρας; καὶ
ὁ Ἡρακλείδης, πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ἆρ' οὖν,
ἔφασαν, μὴ καὶ ἡμῖν ἐναντιώσεται πρὸς τὴν ἀπα-
γωγήν; ἀλλ' ἰὼν ὑμεῖς, ἔφη ὁ Ἡρακλείδης,
συλλέξαντες αὐτοὺς ἐντεῦθεν τὴν ταχίστην, ὀ-
λίγον ἐκείνῳ προσέξουσι, ἀποδράμοντας σὺν
ὑμῖν. πῶς ἂν οὖν, ἔφασαν, ἡμῖν συλλεγείη;
ἄξειν ὑμᾶς, ἔφη ὁ Ἡρακλείδης, περὶ ἀξο-
μένους πρὸς αὐτούς, καὶ οἶδα ἔφη, ὅτι ἐπειδὰν ὑ- D
μᾶς ἴδωσιν, ἄσμενοι συνδραμοῦνται. αὕτη μὲν
ἡ ἡμέρα οὕτως ἔληξε. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἄγουσιν
ὅπως τὸ στράτευμα τοὺς λόχους Σεύθης τε καὶ
Ἡρακλείδης, καὶ συλλέγει ἡ στρατιά. τῶν οὖν λό-
χων ἐλεγέτην, ὅτι Λακεδαιμονίοις δοκῇ πολε-
μεῖν Τισσαφέρνῃ ᾧ ὑμᾶς ἀδικήσαντι. ἢν οὖν ἵπησθε
σὺν ἡμῖν, τὸν τε ἐχθρὸν ἀμφήσεσθε, καὶ δαρει-
κὸν ἕκαστος οἵσει τοῦ μηνὸς ὑμῖν, λοχαγὸς δὲ
τὸ διπλοῦν, στρατηγὸς δὲ τὸ τετραπλοῦν. καὶ οἱ
στρατιῶται ἄσμενοι τε ἤκουσαν, καὶ ἀνέ-
στατό τις τῶν ἀρκάδων, ὃς Ξενοφῶντος κατηγο-
ρήσων. παρῆν οὖν καὶ Σεύθης, βουλόμενος εἰδέναι
τί πράξουσι· καὶ ἐν ἐπηκόῳ εἱστήκει, ἔχων τὸν ἑρ-
μηνέα. συνῆν οὖν καὶ αὐτὸς ἑλληνιστὶ τὰ πλεῖστα.

& Polynicus, a Thimbrone missi in castra veniunt. Exponunt, decreuisse Lacedęmonios bellum Tissapherni facere. Eius belli caussa iam Thimbronem cum classe profectũ esse, qui exercitus huius opera egeat; ac policeatur, se cuiuis militi singulos in mẽses Daricum nummum daturum in stipẽdium, præfectis cohortium binos, ducibus quaternos. Posteaquam Lacedæmonij venissent, mox Heraclides, qui eos ad exercitum missos audiisset, melius rem succedere Seuthæ narrat. Lacedæmonios enim copiis Græcis egere, quibus ipse non amplius egeat. Quare si exercitũ ipsis trades, simul & gratiã inibis, & milites stipendium abs te non petẽt amplius, sed finibus tuis excedent. Quæ quũ Seuthes audiisset, deduci eos ad se iubet. Vbi exposuissent, ad exercitum se venisse: cõcedere se ipsis hasce copias ait, ac Lacedæmoniorum amicitiam societatemq; expetere. Deinde hospitaliter inuitatos magnifice excipit. Neque tamẽ aut Xenophontem, aut quemquam alium ex ducibus vocat. interrogãtibus de Xenophõte Lacedęmoniis, cuiusmodi vir esset: ceteroqui non instrenuũ esse respondit, tãtum militum per esse studiosum, quæ res ipsius etiam commodis plurimum officiat. Tum illi: Num milites, inquiũt, gratia & auctoritate sibi deuinctos habet? Omnino, subiecit Heraclides. Num igitur, aiunt illi, nobis etiã aduersabitur, quo minus exercitum abducamus? Si vos, respondit Heraclides, vocatis ad concionẽ militibus stipendiũ promiseritis, neq; magnopere, quid ille faciat, curaueritis: vobiscum hinc vel currentes abibũt. At qui fieri poterit, aiunt Lacedæmonij, vt nostra caussa conueniãt? Nos, inquit, cras mane vos ad illos deducemus. Sat scio, quamprimũ vos viderint, libenter concurrẽt. In hunc modum is tum dies exactus fuit. Postridie Seuthes & Heraclides Lacedæmonios ad exercitum deducunt. Milites ad concionẽ veniunt. Exponunt illi duo, decreuisse Lacedęmonios bellũ aduersus Tissaphernẽ gerere; qui vos inquiũt, adfecit iniuria. Quare si nobis vosmet adiunxeritis, non solũ hostem vlciscemini: sed etiam singuli in stipẽdium mensem habebitis nummũ Daricum vnũ, præfecti cohortiũ binos, duces quaternos. Eam orationẽ milites perlubẽter audiere, statimq; surrexit Arcadũ quidã, vt Xenophõtem accusaret. Aderat & Seuthes, qui euentum rei scire cuperet. Stabat autem in loco, de quo audire omnia posset, ac secum habebat interpretem: quamquã & ipse per se pleraq; intelligeret, quæ Græce dicerẽtur.

Heraclides contra Xenophõtem omnia molitur.

Militum quorundam erga Xenophõtem ingratitudo.

Arcadis illius hæc fuit oratio: Iamdudum A vobis noſmetadiũxiſſemus, Lacedęmonij, ſi non huc nos Xenophon in ſententiam ſuã pertractos abduxiſſet; quo loco tametſi nos & ſæuæ hiemis tempore, & noctu atq; interdiu labores militares pertulerimus: minime tamẽ rem fecimus, quum ille noſtrorũ laborum præmia tulerit. Nam Seuthes ipſum quidem ditauit, at nos ſtipẽdiis noſtris fraudat. Quo fit, vt ego, qui primus ſententiã dico, ſi lapidibus hunc obrutum videam, & pœnas dãtem pro eo, quod nos hinc inde traxit: nõ ſolũ me accepiſſe mercedem meam ſim exiſtimaturus, ſed etiam B illa me pertuliſſe, quæ tuli, ſuſq; deq; laturus. Poſt hunc ſurrexit alius quidam, itidemq; adhuc alius. Tamdẽ Xenophon in
» hanc ſentẽtiam verba fecit: Nimirum ho-
» mini nihil non expectandum eſt, quum in
» eo vos me reum peragatis, in quo beneuo-
» lẽtiæ ſummæ vobis præſtitæ mihi ſum con-
» ſcius. Domum profecto quũ proficiſcerer,
» non quod fortuna vos vti proſpera, ſed po-
» tius quod in anguſtias maximas adductos
» intelligerẽ; reuerſus ad vos ſum ex itinere,
» nõnihil opis prouirili mea rebus veſtris ad-
» laturus. Poſteaquã veni, Seuthes hic mul-
» tos ad me mittebat nũtios, multa mihi po-
» licebatur, ſi vobis perſuaſiſſem, vt ad ipſum
» veniretis. Verum ego hac in parte nihil tẽ-
» taui, quemadmodum ipſi noſtis: ſed eo vos
» duxi, vnde putabã celerrime in Aſiam tra-
» iici poſſe. Nam id plurimum rebus veſtris
» commodaturum exiſtimabam, & vos non
» nolle ſciebam. Verum vbi cum triremibus
» Ariſtarchus venit, ac nos in Aſiam traiice-
» re nauigiis vetuit: vocaui vos ego ad cõcio-
» nem, vt quid eſſet agendũ, deliberaremus. D
» Vos quum audiretis Ariſtarchum mandã-
» tem, vt in Cherroneſum proficiſceremini,
» & Seuthen ſimul audiretis ſuadentẽ vobis,
» vt ſigna ſua ſequeremini: vos omnes Seu-
» then ſequuturos dixiſtis, eamq; ſentẽtiam
» decreto veſtro ſanxiſtis. Quamobrem ex-
» ponite quæſo, num quid a me factum in-
» iuſte fuerit, qui vos eo duxerim, quo duci
» omnes volueritis. Enimuero ſi Seuthes a
» me laudatur, poſteaquam datam de ſtipẽ-
» dio fidem fallere cepit: iure culpam in me
» cõfertis, iure apud vos in odio ſum. Sin au-
» tem modo maxime ab eo diſſideo, quovno
» inter omnes hactenus ille amiciſſimo vſus
» eſt: quo iure a vobis eas ob cauſſas accuſor,
» propter quas ipſas ab eo diſſideo, quum
» vos Seuthæ prætulerim? Fortaſſe dicetis
» fieri poſſe, vt impetratis iis a Seuthe, quæ
» vobis debebantur, artificioſa diſſimulatione vtar. At vero manifeſtum eſt, ſi quid mihi

ἔνθα δὴ λέγει ὁ ἀρχὸς· ἀλλ' ἡμῖς μὲν, ὦ λακεδαιμόνιοι, καὶ πάλαι αὖ ἤμεν παρ' ὑμῖν, εἰ μὴ Ξενοφῶν δεῦρο ἡμᾶς πείσας ἀπήγαγεν, ἔνθα δὴ ἡμῖς μὲν τὸ δεῖνον χειμῶνα χαλεπώτατον καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐδέξαμεν πεπαύμεθα· ὁ δὲ τῶν ἡμετέρων πόνων ἔσχε. καὶ Σεύθης ἰδίᾳ μὲν ἐκεῖνον πεπλούτικεν, ἡμᾶς δὲ ἀποστερεῖ τὸν μισθόν. ὥστε ὅ γε πρῶτος λέγων, ἐγὼ μὲν, ἔφη, εἰ τοῦτον ἴδοιμι παλτῷ καθέλαι, καὶ δίκην ἂν ἡμᾶς ὠφελῆσαι, καὶ τὸν μισθὸν ἂν μοι δοκῶ ἔχειν, καὶ τάδε ἂν εἰ- πεῖν τοῖς πεποιημένοις ἀληθῆ. μετὰ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη. ὁμοίως καὶ ἄλλος. οὐκ ἂν τούτων Ξενοφῶν ἔλεξεν ὧδε· Ἀλλὰ πολλὰ μὲν ἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς ἔστι δικαίως δέ, ὁπότε καὶ ἐγὼ μὲν ὑφ' ὑμῶν αἰτίας ἔχω, ἐν ᾧ πλείστην προθυμίαν ἐμαυτῷ γε δή μοι δοκῶ συνεδέναι πρὸς ὑμᾶς παρεσκευασμένος. ἀπεπαυόμην μέν γε ἤδη οἴκαδε ὁρμώμενος μετὰ δία, οὔπω πυνθανόμενος ὑμᾶς δεῦρο πράττειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκούων ἐν ἀπόροις εἶναι, ὡς ὠφελήσων εἴπερ δυναίμην. ἐπεὶ δ' ἦλθον, Σεύθης τότε πολλοὺς ἀγγέλους πρὸς ἐμὲ πέμποντος, καὶ πολλὰ ὑπισχνουμένου ἐμοὶ, εἰ πείσαιμι ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν· τοῦτο μὲν οὐκ ἐπεχείρησα ποιεῖν, ὡς ἀνδρὶ ὀπτέα δεδωκότι· ἦγον δ' ὅθεν ὥρμουν πάλιν ἐπ' ὑμᾶς εἰς τὴν ἀσίαν Δράβοῦν. ταῦτα γὰρ καὶ βέλτιστα ἐνόμιζον ὑμῖν εἶναι, καὶ ὑμᾶς ἥδιστ' ἂν βουλόμενος. ἐπεὶ δ' Ἀείσαρχος ἐλθὼν σὺν διήρεσιν ἐκώλυσε δίαπλεῦσαι ἡμᾶς, οὐ τοῦτο (ὅπερ εἰκὸς δή που ἦν) συνέλεξα ὑμᾶς, ὅπως βουλευσαίμεθα ὅ, τι χρὴ ποιεῖν. ἐκεῖνο ὑμῖς μὲν Ἀείσάρχου ὑπιόντος ὑμῖν εἰς Χερρόνησον πορεύεσθαι, ἀκούοιτε δὲ Σεύθου πείθοντος ἑαυτῷ συστρατεύεσθαι, πολύτες μὲν ἐλέγετε σοὶ Σεύθῃ ἕπεσθαι, πολύτες δ' ἐπεψηφίσασθε ταῦτα. εἰ μὲν δὴ ἐγὼ ἐν ταύτῃ ἠδίκησα, ἀγαγὼν ὑμᾶς ἔνθα πᾶσιν ὑμῖν ἐδόκει, εἰ πάλιν. τὲ ἐπεί γε μὴν ψεύδεσι ἤρξατο Σεύθης ἐπεὶ δὲ δεῖ μισθοῦ, εἰ μὲν ἐπαινῶ αὐτὸν, δικαίως ἂν γε ὑμῶν ψέγοιμι καὶ μισοῖτε· εἰ δὲ πρόσθεν αὐτῷ πάντων μάλιστα φίλος ὢν, νῦν πολλῶν διαφορώτατος εἰμι, πῶς ἐπὶ δικαίως, αἰρήσεσθε ὑμᾶς αὐτὶ Σεύθου, ὑφ' ὑμῶν αἰτίαν ἔχοντι δεῖ ὧν πρὸς τοῦτον διαφέρομαι; ἀλλ' εἰ ποιεῖ ἃ, ὅπερ ἔξεστι καὶ τὰ ὑμέτερα ἔχοντα πρὸς Σεύθου, τεχνάζειν. οὐκοῦν δῆλον τοῦτό γε, ὅτι εἴ περ ἐμοὶ

ἐτελεῖ

ἐτέλεσε Σεύθης, οὐχ οὕτως ἐτέλεσε δήπου, ὡς ὥστε A pendit Seuthes, id eum non sic pendisse, vt «
ἐμοὶ δοῦναι χρῆσθαι, καὶ ἄλλα ὑμῖν ἀποτίσειν. ἀλλ' simul & illa, quæ mihi daret, amitteret; & «
οἶμαι, εἰ ἔδωκε, δῆλον ὅτι τούτῳ ἂν ἔδωκε, ὅπως ἐμοὶ vobis alia persolueret. Nimirum ita statuo, «
πλεῖον δοὺς μόνον, μὴ ἀποδοὺς ὑμῖν δὲ πλέον. εἰ δέ τινα si quid ille mihi dedisset, ea causa daturum «
ὅτῳ ἔχειν οἴεσθε, ἔξεστιν ὑμῖν αὐτίκα μάλα fuisse: vt mihi numerata mnore summa, «
μεταιρεῖσθαι ταύτην τὴν πρᾶξιν ἀμφοτέροις ἡμῖν vobis maiorem non daret. Quod si rem «
ποιήσαι, ἐὰν πράξητε αὐτὰ τὰ χρήματα. δῆ- hoc pacto se habere existimatis, facillime «
λον γάρ, ὅτι Σεύθης, εἴ τι ἔχω τοῦ παρ' αὐτοῦ, ἀπαι- id, quod gestum a me atq; ipso est, irritum «
τήσει μέντοι δικαίως, ἐὰν μὴ βεβαιώσω τὴν πρᾶξιν reddetis, si pecuniam ab ipso exegeritis. «
ἐδωροδόκουν αὐτοῦ ἐφ' ᾗ ἐδωροδοκήμην. ἀλλὰ πολλοῦ μοι δο- Nam Seuthes haud dubie quod ab ipso ac- «
κῶ δεῖν, τὰ ὑμέτερα ἔχειν. ὀμνύω γὰρ ὑμῖν θεοὺς B cepi, repetet, & quidem merito: si id non «
ἅπαντας καὶ πάσας, μηδὲ ἃ ἐμοὶ ἰδίᾳ ὑπέσχετο præstitero, quod vt illi effectum darem «
Σεύθης ἔχειν. πάρεστι γὰρ αὐτὸς, καὶ ἀκούων σύνοιδέ muneribus corrumpi me passus fueram. E «
μοι, εἰ ὀμνύω. ἵνα δὲ μᾶλλον θαυμάσητε, συνε- nimuero multum abest, vt ego stipendia «
ὄμνυμι, μηδὲ ἃ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἔλαβον εἰλη vobis debita interceperim. Nam per o- «
φέναι, μὴ ὅτι νῦν μηδ' ὅσα τῶν λοχαγῶν ἔνιοι. καίτοι mnes Deos Deasque iuro, me ne illa qui- «
δηλαδὴ ταῦτα ἐποίουν; ὤμην, ὦ ἄνδρες, ὅσῳ μᾶλλον dem habere, quæ mihi priuatim Seuthes «
συμφέροι μοὶ τότε πενίαν, τοσούτῳ μᾶλλον promittebat. Adest heic ipsus, audit hæc, «
φίλον ποιεῖσθαι αὐτὸν φίλον μοι ἔσεσθαι, ὁπότε δυνηθείη. ἐγὼ δ' nouit an modo peierem. Atque vti magis «
ἅμα ὁρῶ αὐτὸν εὖ πράττοντα, καὶ γιγνώσκω δὴ etiam, quod admiremini, habeatis: hoc «
αὐτοῦ τὸν γνώμην. εἶπόι δή τις ἄν, ἄκαιρον αἰσχύνῃ ἄρα quoq; iureiurando confirmo, me non illa, «
τῷ μᾶλλον ἐδάπανῶμεν; ναὶ μὰ δία ἠχθόμην C quæ acceperunt duces ceteri, accepisse: «
μέντοι μὰ τοὺς θεούς γε ὅτῳ ἐδαπανήθην. φίλῳ δ' οἵτινι immo ne quidem ea quæ nonnulli cohor «
ἐδαπανᾶν αἰσχύνομαι δοκεῖ), ἢ ἐδαπανᾶτο. ἐπεὶ εἴγε τοὺς φίλους ἐστὶ tium præfecti acceperunt. Et quamobrem «
φυλακὴ, πᾶς οἶδα ὑμᾶς ἐχθροὺς φυλαξαμένους, tamdem illud feci? Existimabam, milites, «
ὡς μὴ παρασχεῖν τούτῳ τοιαῦτα φάσιν δικαίαν, μὴ me quanto æquiore animo paupertatem, «
ἀποδιδόναι ὑμῖν, ἃ ὑπέσχετο. ὅτε γὰρ ἠδικήσα- qua tum premebatur, vna cũ Seuthe per- «
μεθ' αὐτὸν τὸν ἀδελφὸν, ὅτε παρελοχεύσαμεν τὰ τού- ferrem: tanto amiciorem homini fore, po- «
του. ὅτε μὲν καλεδηλιάσαμεν θοδένεφ' ὅ, τι steaquam nanctus aliquam potentiam es- «
ἡμᾶς οὗτος παρεκάλεσεν. ἀλλὰ, φαίη τις ἄν, ἐδήλου set. Nunc & secundis eum rebus frui vi- «
τὰ ἐνέχυρα τότε λαβεῖν, ὡς μηδὲ, εἰ ἐβούλετο, deo, & animum cognosco. Fortassis obie- «
ἐδυνάτο ἀποδιδόναι. πρὸς ταῦτα ἔγωγε ἀκούσαιμι, cerit heic aliquis mihi: An non igitur eru- «
ἃ ἐγὼ οὐκ ἂν φθάνοιμι εἰπὼν τοὐναντίον, εἰ μή μοι D bescis, adeo te stulte circumuentum esse? «
ἦσθα πολυπράγμονες ἐδοκεῖτε εἶναι), ἢ λίαν Ego vero erubescerem, si ab hoste in hunc «
εἰς ἐμὲ ἀχάριστοι. ἀνάμνησόν με γάρ, ἐν ποίοις ἦν modum circumscriptus essem. At homini «
οὗτος χρήμασιν ἐτυγχάνομεν, ὅτε ὦν ὑμᾶς ἐγὼ amico turpius esse duco, si amicum ipse «
ἀπήγαγον πρὸς Σεύθην. οὐκ εἰς μὲν πρώτην, decipiat, quam si decipiatur. Quod si ali- «
εἰ πρόσοιτε τῇ πόλει, Ἀρίσταρχος ὑμᾶς ὁ Λακε- qua est aduersus amicos cautio, eam vos o- «
δαιμόνιος οὐκ εἴα εἰσιέναι, ἀποκλείσας τὰς πύ mnino adhibuisse scio, ne huic vllam oc- «
λας; ὑπαίθριοι δ' ἔξω ἐστρατοπεδεύεσθε; μέσος δὲ E casionem iustam præberetis, quo minus «
χειμὼν ἦν; ἀγορᾶ δ' ἐχρῆσθε, σπανία μὲν ὁρῶν- id præstaret, quod se præstaturum recepe- «
τες τὰ ὤνια, σπανία δ' ἐνίοις ὅτων ὠνήσοισθε; rat. Non vlla ipsum adfecimus iniuria, non «
per inertiam rebus ipsius quidquam detri- «
menti adtulimus, nō metu deterriti sumus, «
quo minus id faceremus, ad quod nos hor «
taretur. Forte dixeritis, pignera tunc fuisse «
capienda; ne nos, etiamsi maxime vellet, «
posset decipere. Ad ea velim audiatis, quæ «
contra ipsum numquam ego proferrem: «
nisi mihi vel omnino iniqui homines, vel «
admodū erga me ingrati videremini. Re- «
cordamini, quo res vestræ loco fuerint, «
quum vos ad Seuthen duxi. An non vos «
ad Perinthi muros accedentes Aristarchus Lacedæmonius occlusis portis arcebat, «
quo minus oppidum ingrederemini? non castra sub dio foris habebatis? non me- «
dia hiems erat? Non foro vtebamini, in quo magnam rerum venalium penuriam «
videbatis, quum vobis ne quidem pecunia suppeteret, qua necessaria coëmeretis? «

» Taceo, quod neceſſario manẽdũ in Thra-
» cia fuerit. Nã triremes in ſtatione nos ob-
» ſeruantes, quo minus traiiceremus, impe-
» diebant. Iã ſi in Thracia ſubſiſteremus, ne-
» ceſſe erat hoſtium in ſolo verſari, vbi ma-
» gnus nobis equitat' opponebatur, magnæ
» cetratorũ copiæ. Nobis autem grauis ſane
» armatura nõ deerat, qua cũ vniuerſa vicos
» licuiſſet inuadere, frumentiq; capere non
» magnã profecto copiam: verũ quo agmi-
» ne perſequi hoſtẽ debebamus, ac vel man-
» cipia vel oues rapere, nullũ nobis erat. Nec
» enim hactenus ego, dum vobiſcũ ſum, vel
» equitum vel cetratorum frequẽtes copias
» apud vos reperi. Si ergo, quũ tali neceſſita-
» te premeremini, nullum ipſe ſtipendiũ po-
» ſtulans, Seuthen vobis ſocium cõciliarem,
» cui & equites erant, & cetrati, quibus vos
» egebatis: male ne conſuluiſſe cõmodis ve-
» ſtris videbar? Nimirũ poſteaquã his ſociis
» vſi eſtis, non ſolũ maiore copia frumẽtum
» in vicis reperiſtis, quod fugere maiore feſ-
» tinatione cogerẽtur: ſed etiam pecudum
» mancipiorumq; participes facti eſtis. Præ-
» terea nullum amplius hoſtẽ vidimus, po-
» ſteaquam equeſtribus copiis aucti ſumus.
» At vero prius fidẽtibus animis hoſtes a ter-
» go nos cum equitum & cetratorum agmi-
» ne vrgebant, planeque impediebant, quo
» minus hinc inde parua manu palantes cõ-
» meatum largiorẽ pararemus. Qui ergo ſe-
» curitatem hãc vobis peperit, ſi præter eam
» non admodum ampla ſtipendia vobis præ-
» buit, ideo ne vos indignam in calamitatem
» coniecit, ac mortem veſtra ſententia me-
» ruit? At qui iã quæſo diſceditis? an non hie-
» mem in magna cõmeatus copia exegiſtis,
» ac præter hoc, illud etiam habetis, quod a
» Seuthe conſequuti eſtis? Quę hoſtiũ erant,
» a vobis abſumta ſunt: & interea neq; veſtro
» ex agmine trucidari vidiſtis vllos, nec vi-
» uos amiſiſtis. Quod ſi quid a vobis præcla-
» re aduerſus barbaras in Aſia nationes ge-
» ſtum, an non id vobis integrum manet, ac
» præterea nunc aliam nancti gloriam eſtis,
» victis etiam Thracibus iis, qui in Europa
» ſedes habent, ac bello a vobis laceſſiti ſunt?
» Equidẽ aio Diis habendam merito a vobis
» gratiam pro iis ipſis, tamquam pro benefi-
» ciis, quorum cauſſa mihi ſuccenſetis. Atq;
» hæc iam rerum veſtrarũ eſt cõditio. Nunc
» quo loco meæ ſint, per Deos quæſo conſi-
» deretis. Ego quum in patriam primum na-
» uigaturus ſoluerẽ, ſic diſcedebam; vt & ma-
» gnã a vobis laudẽ reportarẽ, & propter vos
» a Grẽcis etiã ceteris inſigni ornarer gloria.
» Quin & Lacedęmonij mihi fidẽ habebant.

A ἀνάγκη δὲ ἰῶ μὴ φύγειν ὅπῃ Θράκης. ῥᾳθύμως γὰρ ἐφορμοῦσαι ἐκώλυον σχεδίαι. εἰ δὲ μένοι τις, ἐν πολεμίᾳ χώρᾳ εἶ), ἔνθα πολλοὶ μὲν ἱππεῖς ἦσαν, πολλοὶ δὲ πελτασταί. ἡμῖν δ' ὁπλιτικὸν μὲν ἰῶ, † ὡς ἀθρόοι μὲν ἰόντες ὅπῃ τὰς κώμας, ἴσως ἂν ἐδυνάμεθα σῖτον λαμβάνειν ὀλίγον ἄφθονον· ὅτῳ δ' διώκοιτες αὖ ἢ ἀνδράποδα, ἢ τοιαῦτα καὶ λαμβάνοιμεν, ἐκ ἰῶ ἡμῖν. ὅτε γὰρ ἱππικὸν, ὅτε πελτασικὸν ἔπι ἐγὼ σπανιακὸς κατέλαβον παρ' ὑμῖν. εἰ οὖν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ ὄντων ὑμῶν, μηδ' ὀντινασιῶν μισθὸν προσαιτήσας, Σεύθην σύμμαχον ὑμῖν προσέλαβον, ἔχοντα ἱππέας καὶ πελτασάς, ὧν ἡμεῖς προσεδεόμεθα, καὶ κακῶς ἂν ἐδόκουν ὑμῖν βεβουλεῦσθαι προσόντων ὑμῶν; τούτων γὰρ δήπου κοινωνήσαντες, καὶ σῖτον ἀφθονώτερον ἐν τῇ κώμῃ ἐλείσκετε, καὶ τὸ ἀναγκάζεσθαι τοὺς θρᾶκας καὶ σπουδῇ μᾶλλον φεύγειν καὶ προβάτων καὶ † ἀνδραπόδων μετέσχετε. καὶ πολέμιον ἐδένα ἐπ' ἐώρωμεν, ὅπου τὸ ἱππικὸν ἡμῖν προσεγέ- ἀνδραπόδων μᾶλλον μιπίκ.

C νετο· τέως δὲ θαρσαλέως ἡμῖν ἐφείποντο οἱ πολέμιοι καὶ ἱππικῷ καὶ πελτασικῷ, κωλύοντες μηδαμῇ κατ' ὀλίγους ἀποσκεδαννυμένους τὰ ἐπιτήδεια ἀφθονώτερα ⟨ἡμᾶς⟩ * ποιεῖσθαι. εἰ δὲ δὴ ὁ συμπαρέχων ὑμῖν ταύτην † τὴν ἀσφάλειαν, μὴ πόλυ πολλῷ μισθὸν προσετέλεσε τῆς ἐμὲ αὐτὸν ἀσφαλείας, τοῦτο δὴ τὸ πάθημα ὃ ἐστὶν αἰσχιον, καὶ ἐμὲ αὐτὸν ἀπολωλέναι ζῶντα † μ' αὐτ- ναι; νῦν δ' ἔτι πῶς ἀφίκεσθε; ὃ δ' ἐγὼ μάσαντες μὴ ἐν ἀφθόνοις τοῖς ἐπιτηδείοις, προσιὸν δ' ἔ-

D χοντες † τοῦτο †, πελάβετε παρὰ Σεύθου; τὰ γὰρ τῶν πολεμίων ἐδαπανᾶτε. καὶ ταῦτα πράττοντες, ὅτε ἄνδρας ἐπείδετε ὑμῶν αὐτῶν ἀποθνῄσκοντας, ὅτε ζῶντας ἀπεβάλετε. εἰ δέ τι καλὸν πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἀσίᾳ βαρβάρους ἐπέπραχθε ὑμῖν, ἐκ ἐλάττω σῶν ἔχετε, καὶ πρὸς ἐκείνοις νῦν δίττὼ δόξαν προσκτᾶσθε, καὶ τοὺς ἐν τῇ εὐρώπῃ θρᾷκας, ἐφ' οὓς ἐστράτευσθε, κεκτήσαντες; ἐγὼ μὲν ὑμᾶς φημὶ δικαίως ἄν, ὧν ἐμοὶ χαλεπαίνετε, τούτων τοῖς θεοῖς χάριν εἰδέναι ὡς ἀγαθῶν. καὶ τὰ μὲν ὑμέτερα, τοιαῦτα. ἄγετε δὴ πρὸς θεῶν, καὶ τὰ ἐμὰ σκέψασθε ὡς ἔχει. ἐγὼ μὲν γὰρ ὅτε † πρῶτον ἀπῆρα οἴκαδε, ἔχων μὲν ἔπαινον πρὸς πολὺ πρὸς ὑμᾶς ἀπεπορεύομην, ἔχων δὲ δι' ὑμᾶς καὶ ⟨τὸ⟩ τῶν ἄλλων ἑλλήνων κλέος· πιστευόμην ⟨τὸ⟩ λακεδαιμονίων. πρόπιον

ὑγὸ

οὐ γὰρ ἂν μὲ ἔπεμπον πάλιν πρὸς ὑμᾶς. νῦν δ' ἀ-
πέρχομαι πρὸς λακεδαιμονίους ὑφ' ὑμῶν
διαβεβλημένος, Σεύθῃ δὲ ἀπεχθόμενος ὑ-
πὲρ ὑμῶν, οὐκ ἄλπιστ' ἂν δὴ ποιήσας μεθ' ὑμῶν;
ἀποστροφὴν γὰρ ἐμοὶ καλὴν καὶ παισὶν, εἰ † γέ-
νοιτο, καταθήσεσθαι. ὑμᾶς δ', ὑπὲρ ὧν ἐγὼ
ἀπήχθημαί τε πλεῖστα, καὶ ταῦτα πολὺ κρείτ-
τοσιν ἐμαυτοῦ, πρὸς μάλ' ὀμοῦμαί τε οὐδὲν νῦν
πω πέπαυμαι ὅ, τι δυνάμην ἀγαθὸν, τοιαύτην
γνώμην ἔχειν πρὸς ἐμοῦ. ἀλλ' ἔχειν μὲν μὴ μέ-
τε φύγοντα λάβοιτε, μήτε ἀποδιδράσκοντα. A
ἐὰν δὲ ποιήσητε, ἃ λέγεσθε, ἴστε ὅτι ἄνδρα καλὰ κα-
κοῖς ἔσεσθε, πολλὰ μὲν δὴ πρὸς ὑμῶν ἀγρυ-
πνήσαντα, πολλὰ δ' ἂν σὺν ὑμῖν πονήσαντα καὶ κιν-
δυνεύσαντα, καὶ ἐν τῷ μέρει, καὶ παρὰ τὸ μέρος,
θεῶν ἵλεων ὄντων, καὶ τροπαῖα βαρβάρων πολ-
λὰ δὴ σὺν ὑμῖν στησάμενον. ὅπως δὲ μὴ τῶν ἑλλή-
νων μηδεὶς πολέμιος ἡμῖν ἔσται, πᾶν ὅσον ἐγὼ ἐ-
δυνάμην, πρὸς ὑμᾶς ἀφελήσαιμι. καὶ γὰρ ἂν
νῦν ὑμῖν ἔξεστιν ἀνεπιλήπτως πορεύεσθαι, ὅποι
ἂν † θέλητε καὶ ἐγὼ καὶ ἐμοὶ ἅπαντα ὑμᾶς ὁρᾶν, B
ὅτι πολλὴ ὑμῖν εὐπορία φαίνεται), καὶ πλεῖστε ἔν-
θα δὴ ὁπόθυμοί τε πάλαι, δέονται δὲ ὑμῶν οἱ τὸ
μέγιστον δυνάμενοι, μισθὸς ὃ φαίνεται), ἥκουσι
δὴ ἥκουσι λακεδαιμόνιοι, κεφάλαιοι νομιζόμενοι
εἶναι), νῦν δὲ καιρὸς δοκεῖ ὑμῖν εἶναι) ὡς τάχιστα ἐμὲ
καὶ λακτίσαι. ἐμὲ μὲν ὅτε γε ἐν τοῖς ἀπόροις ἦ-
μεν, ὧν πάντων μνημονικώτατοι· ἀλλὰ καὶ πατέ-
ρα ἐμὲ ἐκάλεσθε, καὶ ἀεὶ ὡς εὐεργέτην ἐμεμνῆσθε
ὑπισχνεῖσθε. ἐμὲ μὲν τοι ἀγνώμονες ἂν δόξαιτε εἶναι, C
οἱ νῦν ἥκοντες ἐφ' ὑμᾶς ὅτε ὡς ἐγὼ εἶμαι, οὐδὲ
τούτοις δοκεῖτε βελτίοσιν εἶναι), τοιοῦτοι οἷοι πρὸς
ἐμέ. ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο. Χαρμῖνος δὲ ὁ
λακεδαιμόνιος ἀναστὰς, εἶπεν ὅτωσι· ἀλλ' ἐμοὶ
μὴ τοι, ὦ ἄνδρες, ὀργίζεσθε ὡς ἀνδρὶ
τούτῳ χαλεπαίνειν. ἔχω γὰρ καὶ αὐτὸς αὐτῷ μέμφε-
σθαι. Σεύθης γὰρ, ἐρωτῶντος ἐμοῦ καὶ Πολυνείκους
τοῦ Ξενοφῶντος, τίς ἀνὴρ εἴη, οὐδὲν μὴ οὐδὲν
εἶχε μεμφέσθαι, ἄγαμαι δὲ φιλοστρατιώτην ἔφη
αὐτὸν εἶναι). δοκεῖ καὶ χρῆσθαι αὐτῷ εἶναι) πρὸς ἡμῶν
τε τῶν λακεδαιμονίων, καὶ πρὸς αὐτόν. ἀναστὰς D
ὅτι τούτῳ Εὐρύλοχος ὁ λουσιάτης ἄρχειν
εἶπε· καὶ δοκεῖ δέ μοι, ὦ ἄνδρες λακεδαιμό-
νιοι, τοῦτο ὑμᾶς πρέπειν ἡμῖν στρατηγῆσαι,

A Nam absq; eo fuisset, numquam me rursus
ad vos ablegassent. Iam ita discedo, vt &
Lacedæmoniis fides mea suspecta per vos
reddita sit, & apud Seuthē vestra sim causa
in odio: de quo si vobis adiuuantibus
bene meritus essem, fore sperarā, vt apud
ipsum ego cum liberis meis, si quos habi-
turus essem, honestissimum perfugiū ha-
berem. Interim vos, quorū ego causa ma-
ximo sum in odio etiā apud multo me po-
tentiores; vos, quibus ne nunc quidem stu-
dio, quanto possum maximo, commodare
B desino; vos inquam ita de me statuitis. E-
nimuero habetis iam me neque retractum
ex fuga, neque cupientem se subducere.
Quod si ea, quæ minamini, feceritis: scito-
te vos illum hominem peremturos, qui
non parum pro salute vestra vigilauerit,
multos vobiscum labores exanclauerit,
pericula multa tum suo, tum aliorum loco
adierit, atque etiam Diis fauentibus multa
de barbaris tropæa vobiscum excitarit, o-
mni denique studio contenderit, ne cum
vllo Græci nominis inimicitias susciperē-
tis. Itaq; iam nemine de vobis querente,
C quocumq; lubet, terra marique proficisci
potestis. Et vero quia se magna vobis offert
rerum omnium copia, & quo iam dudum
cupiebatis, nauigādi potestatem nancti e-
stis: egent opera vestra potentissimi homi-
nes: stipēdium promittitur: Lacedæmonij
duces adsunt, vni omniū opinione maxi-
mæ auctoritatis: idcirco iā vobis opportu-
num esse videtur, vt me quamprimū e me-
dio tollatis. Nō is erat animus in me vester
summis in rerum angustiis, o maxime o-
mniū memores: sed me parentem adpella
D batis, & mei vos ita semper recordaturos
policebamini, vt qui præclare de vobis es-
set promeritus. Equidem hos etiam homi-
nes, qui modo ad vos venerūt, minime ini-
quos iudices esse arbitror. Quo fiet, vt mea
sane sententia nihilo vos existimaturi sint
esse meliores, quod hoc modo vosmet er-
ga me geratis. Hæc proloquutus, finem di
cendi fecit. Tum Charminus Lacedæmo-
nius surgens, in hanc sententiam verba fe-
cit: Mihi sane, milites, non iure videmini
huic viro succensere. Nam & ipse illi esse
E testimonio possum. Quū enim Polynicus
& ego apud Seuthen de Xenophōte sciscita-
remur qui vir esset; nihil ille, quod in eo
reprehenderet aliud habebat, quam quod
eum per esse militum studiosum diceret.
Eadem de causa fieri, vt minorē tam apud nos Lacedęmonios, quam ipsum, sit in gratia.
Post hunc surgens Eurylochus Lusiensis, natione Arcas, ait: Mea vero, Lacedæmonij,
hæc sententia est, vt primum hac in parte munere imperatorio fungamini nostra causa:

nimirum vt nobis a Seuthe vel volente, A vel inuito, ſtipendium impetretis; neque prius, quam id effeceritis, nos hinc abducatis. Surrexit & Polycrates Athenienſis, proque Xenophonte in hanc ſententiam loquutus eſt: Video, milites, Heraclidem heic adeſſe, qui res noſtro labore partas quum vendidiſſet, coactam ex iis pecuniam neque Seuthæ, neque nobis tradidit; ſed ea interuerſa, ſeipſum ditauit. Quare ſi ſapimus, ab ipſo, quod debetur, poſtulabimus. Non enim natione Thrax eſt, ſed Græcus ipſe, nos itidem Græcos homines iniuria adficit. Ea quum Heraclides audiiſſet, exterritus admodum Seuthen adit, & ad eum conuerſus: ſi ſapimus, ait, hinc nos ex horum poteſtate ſubducimus. Itaque conſcenſis equis, in ſua caſtra reuerſi ſunt. Inde Seuthes * Ebozelmium interpretem ſuum ad Xenophontem mittit, eumque hortatur, vt apud ſe cum c I ɔ grauis armaturæ peditibus maneat: policetur etiam ſe tam ſita ad mare caſtella daturum, quam alia, quæ promiſiſſet. Secreto etiam renuntiat, audiiſſe ſe de Polynico, futurum; vt ſi Lacedæmoniorum in poteſtatem veniat, certum ipſi a Thimbrone exitium immineat. Idem & alij non pauci hoſpites Xenophonti ſignificabant, eſſe nimirum grauatum calumniis, omninoque cautione ipſi opus eſſe. Quæ quum audiret, duabus mactatis hoſtiis, Iouem regem conſulit; vtrum magis ex ipſius re foret, ſi conditionibus iis, quas Seuthes obtuliſſet, maneret: an vero ſi vna cum exercitu diſcederet. Significatum a Ioue, vt diſcederet. Poſt hæc Seuthes longius a Græcis caſtra mouet, illi vero ſua in vicis D locant, vnde commeatus quammaxima copia conquiſita, mare verſus tenderent. Eos vicos Seuthes Medoſadæ donauerat. Itaque quum Medoſades abſumi a Græcis ea, quæ in vicis eſſent, videret: grauiter id ferebat, adſumtoque præter I plus minus equites Odryſa quodam, eorum omnium potẽtiſſimo, qui e ſuperiore Thracia deſcenderant; Græcorum ad caſtra pergit, deque his Xenophontem ad ſe arceſſit. Ille cum nonnullis præfectis cohortium, & aliis hominibus idoneis ad eũ propius accedit. Tũ Medoſades dicere cepit: Iniurij, Xenophõ, in nos eſtis, qui vicos noſtros depopulamini. Quare vobis ego Seuthæ nomine, hic Medoci ſuperioris Thraciæ regis edicimus; vt finibus his excedatis.

Al. Abrazelmen

ὡδὶ Σεύθου ἡμῖν τ̃ μισθὸν † ἀποδῶναι ἢ ἐ- ἀναπρᾶξαι
κόντος ἢ ἄκοντος, καὶ μὴ πρότερον ἡμᾶς * ἀ- * ἀπαγαγεῖν
γαγεῖν. Πολυκράτης δὲ Ἀθηναῖος εἶπεν ἀνα-
στὰς ὑπὲρ Ξενοφῶντος· ὁρᾶ γε μὲν, ὦ ἄνδρες,
ἔφη, καὶ Ἡρακλείδην ἐνθαδὶ παρόντα, ὃς πα-
ραλαβὼν τὰ χρήματα, ἃ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν,
ταῦτα ἀποδόμενος, οὔτε Σεύθῃ ἀπέδωκεν, οὔ-
τε ἡμῖν τὰ γιγνόμενα, ἀλλ' αὐτὸς κλέψας πέ-
ραται. ἰὼ δῆτα σωφρονῶμεν, ἐξόμεθα αὐτοῦ. οὐ
γὰρ δὴ Θρᾷξ γε, ἔφη, ἀνὴρ ἐστὶν, ἀλλὰ Ἕλλην ὢν
Ἕλληνας ἀδικεῖ. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἡρακλεί- B
δης, † μάλα ἐξεπλάγη. καὶ προσελθὼν τῷ μᾶλλον
Σεύθῃ λέγει· ἡμεῖς, ἰὼ σωφρονῶμεν, ἄπιμεν
ἐνθένδε σὺν τούτων ὑπηκοΐᾳ. καὶ ἀνα-
βάντες ὅτι τάχιστα τοὺς ἵππους, ὡρμῶντο ἀπελαύνοντες
εἰς ὃ ἑαυτῶν στρατόπεδον. καὶ ἐνθένδε Σεύ-
θης πέμπει † Ἐβοζέλμιον τ̃ ἑαυτοῦ ἑρμηνέα Abrazelmium
πρὸς Ξενοφῶντα, καὶ κελεύει αὐτὸν κατα μεί-
ναι παρ' ἑαυτῷ ἔχοντα χιλίους ὁπλίτας· καὶ ὑπι-
σχνεῖτο αὐτῷ ἀποδώσειν τά τε χωρία τὰ ὑπὸ θα-
λάττῃ, καὶ τὰ ἀνδράποδα, ἃ ὑπέσχετο. καὶ ὁ μὲν ἀπορρήτῳ C
ποιησάμενος λέγει, ὅτι ἀκούσειε Πολυκράτους,
ὡς εἰ ἐπιχειρήσειε λακεδαιμονίοις, σαφῶς
ἀποθάνοι ἐπὶ τοῦ Θίμβρωνος. † ἐπέστελλον δὲ ἔπεμπον
ταῦτα καὶ οἱ ἄνδρες πολλοὶ ξένοι * τῷ Ξενοφῶντι,
ὡς ὀλιγοστόλεμος εἴη, καὶ φυλακῆς δέοι. ὁ δ'
ἀκούων ταῦτα, δύο ἱερεῖα λαβὼν, ἔθυε τῷ Διὶ
τῷ βασιλεῖ, πότερα οἱ λῴων καὶ ἄμεινον εἴη μένειν
ἢ ἅπερ Σεύθης ἐφ' οἷς Σεύθης λέγει, ἢ ἀπιέναι
σὺν τῷ στρατεύματι. αἱρεῖ δὲ αὐτῷ, ἀπιέ- D
ναι. ἐνθένδε Σεύθης μὲν ἀπεστρατοπεδεύσα-
το πρόσω τέρω· οἱ δ' Ἕλληνες ἐκινήσαντο εἰς κώ-
μας, ὅθεν ἔμελλον πλεῖσται ἐπισιτισάμενοι ὅτι
θάλαττα εἴη. αἱ δὲ κῶμαι αὗται ἦσαν δεδομέ-
ναι ὑπὸ Σεύθου Μηδοσάδῃ. ὁρῶν δῆτα ὁ Μη-
δοσάδης δαπανώμενα ἃ ἐν τ̃ κώμαις ὑπὸ
τ̃ Ἑλλήνων, χαλεπῶς ἔφερε· καὶ λαβὼν ἄνδρα
Ὀδρύσην δυνατώτατον τ̃ αὖθι καταβε-
βηκότων, καὶ ἱππέας ὅσον † πεντήκοντα, ἔρχεται, διώκοντα,
καὶ προσκαλεῖται Ξενοφῶντα ἐκ τ̃ Ἑλλωι-
κοῦ στρατεύματος· καὶ ὃς, λαβών τινας τ̃
λοχαγῶν καὶ ἄλλους τινὰς τ̃ ὁπλιτικῶν,
προσέρχεται. εἶτα δὴ λέγει ὁ Μηδοσάδης·
ἀδικεῖτε, ὦ Ξενοφῶν, τὰς ἡμετέρας κώμας
πορθοῦντες. προσλέγειν δῶν ὑμῖν ἐγώ τε
ὑπὸ Σεύθου, καὶ ὅδε ἀνὴρ ὡδὶ † Μηδόκου ἥκων τ̃ ἄνω βασιλέως, ἀπιέναι ἐκ τ̃ χώρας. Δημόκη
εἰ δὲ

εἰ δὲ μὴ, οὐκ ὀπίσω δέψομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν ποιῆτε κακῶς τ' ἡμετέραν χώραν, ὡς πολεμίους δηλεξησόμεθα. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀκούσας ταῦτα εἶπεν· Ἀλλά σοι μὲν ταῦτα λέγοντι οὐ ἀποκρίνασθαι χαλεπόν· τὸ δὲ ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου λέξω, †ἵν' εἰδῆτε οἷοί τε ὑμεῖς ἐστε, καὶ οἷοι ἡμεῖς. ἡμεῖς μὲν, ἔφη, πρὶν φίλοι γενέσθαι ὑμῖν, ἐπορευόμεθα διὰ ταύτης τῆς χώρας ὅποι ἐβουλόμεθα, καὶ μὲν ἐθέλοιμεν πορθοῦντες, καὶ δὴ ἐθέλοιμεν καίοντες. καὶ σὺ, ὁπότε πρὸς ἡμᾶς ἦλθες πρεσβεύων, παρ' ἡμῖν ἐνυκτέρευες, οὐδένα φοβούμενος τῶν πολεμίων. ὑμεῖς δ' οὐκ ἦτε εἰς τήνδε τὴν χώραν, εἰ μὴ εἴ ποτε ἔλθοιτε, ὡς ἐν κρημνώδει χώρᾳ νυκτίζεσθε ἐν χειμῶνι μετὰ ἵππων ἐπεὶ δ' ἡμῖν φίλοι ἐγένεσθε, καὶ δι' ἡμᾶς ἔχετε τήνδε τὴν χώραν, καὶ δὴ ὀκνεῖτε ἡμᾶς ἐκ τῆς χώρας, ἵνα παρ' ἡμῶν ἐκόντων καὶ κρείττους παρῆτε. ὡς γὰρ αὐτοὶ οἶδατε, οἱ πολέμιοι οὐκ ἦσαν ἱκανοὶ ἡμᾶς ἐξελαύνειν. καὶ οὐκ ὄπισθεν δῶρα δοὺς καὶ λαβὼν ποιήσας, αὖθις ὧν εὖ ἔπαθες, ἀξιοῖς ἡμᾶς ἀποπέμψασθαι, δηλαδὴ πορθουμένους ἡμᾶς ὑπὸ σαυτοῦ μᾶλλον, ὅσον δύνασαι, ὅπως δέπεις καὶ ταῦτα λέγων, ὅτε θεὸς αἰχμὴν, ὅτε τοιόνδε τ' ἀνδρα, ὃς ἵνα τι ὀφείλῃ πλουτεῖν. πρὶν ὑμῖν φίλοι γενέσθαι, ἀπολῃσίας τὸν βίον ἔζησα, ὡς αὐτὸς ἔφησθα· ἀπαρτὶ καὶ πρὸς ἐμὲ ταῦτα λέγεις; ἔφη. οὐ γὰρ ἐγὼ ἔπαρχω. δηλαδὴ †λακεδαιμονίοις ὑμεῖς παραδώσετε τὸ στράτευμα ἀπάγειν, οὐδὲ ἐμὲ παρακαλέσαιλες, ὦ θαυμασιόπαιοι, ὅπως ὡς τάχιστα ἀπιόντα ὁμηνὶ αὐτοῖς, ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦλθον, ὅτι καὶ χαριούμενον ἀποδιδόντες. ἐπεὶ δ' ταῦτα ἤκουσεν ὁ Ὀδρύσης, εἶπεν· ἐγὼ μὲν, ὦ Μηδόσαδες, καὶ τὴν γῆν καταδύομαι ὑπὸ τὴν αἰσχύνην, ἀκούων ταῦτα. καὶ εἰ μὲν πρόσθεν ἠπιστάμην, †οὐκ ἂν συνηκολούθησά σοι· καὶ νῦν ἄπειμι. καὶ γὰρ ἂν Μήδοκός με ὁ βασιλεὺς ἐπαινοίη, εἰ ἀξιώσαιμι τοὺς εὐεργέτας ταῦτ' εἰπών, ἀναβὰς ὅτι τ' ἵππου ἀπήλασε, καὶ σὺν αὐτῷ οἱ μὲν ἱππεῖς, πλείω τετταράκοντα ἢ πέντε. ὁ δὲ Μηδοσάδης (ἐλύπει γὰρ αὐτὸν ἡ χώρα πορθουμένη) ἐκέλευε τὸν Ξενοφῶντα καλέσαι τὸν λακεδαιμόνιον. ὁ δὲ ἀπολαβὼν τοὺς ὅτι πλείστους τῶν ἑταίρων προσῆλθε τῷ Χαρμίνῳ καὶ τῷ Πολυνείκῃ, καὶ ἔλεξεν, ὅτι καλεῖ αὐτοὺς Μηδοσάδης †πρεσβυτέρων, ἄνδρ' αὐτῷ, ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας.

λακεδαιμόνιοι, οἷς ὑμεῖς

πρὶν ἢ αὐ

πρεσβυτέρων

AId nisi feceritis, haud impune feretis. Nam si agrum nostrum infestabitis, vicissim nos de vobis vt hostibus vlciscemur. Quum hæc audisset Xenophon: Equidem, ait, hęc « tibi dicenti non sine animi molestia respõ- « dere possum. Sed tamen huius adulescen- « tis caussa aliquid dicam, vt quales vos sitis, « & quales item nos, *cognoscat. Nos prius, * Lectiõ marginis quam vobis amici facti sumus, per hanc regionem, quacumq; lubebat, iter facie- « bamus; & partim eam pro lubitu nostro « populabamur, partim incendiis vastaba- « mus. Tu ipse, quoties ad nos legatus venie B bas, nobiscum in castris pernoctabas, neq; « hostium quemquam metuebas. Vos e cõ- « trario in hanc regionem non veniebatis, « aut si aliquando veniretis, non nisi frenatis « equis pernoctabatis, ac si eorum esletis in « agro, quos viribus esse superiores fatere- « mini. Postea vero quam nobis amici facti « estis, opera nostra regionem hanc possi- « detis. Ex ea nos iam eiicitis, quum vos il- « lam a nobis adsentientibus vi captam ac « ceperitis. Nosti enim ipse, non potuisse ho- « stes hinc nos pellere. Tuque adeo tantum « C abest, vt nos pro nostris in te meritis mu- « neribus donatos, & adfectos beneficiis, ab « legare velis: vt etiam, quod in te quidem « est, potestatem non facias nobis hac profi- « ciscentibus castra in hac regione habendi. « Atque hæc dum profers, neq; Deos reue- « reris, neque hunc hominem; qui modo te « ditatum videt, quum prius, quam nostræ « te amicitiæ adiunxisles, ex latrocinio quẽ- « admodum aiebas ipse, victitares. At enim « cur hęc mihi dicis? Non enim penes me re « rum summa est, quum vos homines maxi- « me suspiciendi Lacedæmoniis copias ab- « D ducendas tradideritis, me non monito, vt « eas tradendo gratiam apud ipsos inirem, « qui id temporis in illorum odium incurri, « quo exercitum ad vos adduxi. Hæc quum « alter ille Odrysses audiuisset: Ego vero mi Medosades, inquit, dum hæc audio, præ pudore sub terrã mergor. Quod si ea prius sciuissem, non te fuissem hucsequutus. atque adeo nunc discedo. Nec enim Medocus rex vmquam me bene de nobis promeritos homines eiicientem laudauerit. Quæ quum dixisset, equo cõscenso discessit: sequẽtibus ipsum equitibus ceteris, extra solos quatuor aut quinq;. Tum Medosades, cui doleret agrũ illum direptionibus vexari, Xenophontem hortatur, vt duos illos Lacedæmonios aduocaret. Xenophon sumtis secũ hominibus maxime idoneis, Charminum ac Polynicũ accedit, vocari eos a Medosade ait, qui significare velit ipsis, vt hac regione excedant, de quo secũ etiã egisset.

Atque equidem arbitror, inquit, impetraturos vos ſtipendium exercitui debitum; ſi dixeritis, vos a militibus rogatos eſſe, vt ipſos in extorquendis a Seuthe vel volente, vel inuito, ſtipendiis adiuuetis. Ea ſi impetretis, policeri milites, ſe libenter vos ſequuturos. Addite, videri vobis hęc optimo iure peti; voſque policitos eſſe, non prius, hinc abituros, quam ſit exercitui ſatisfactum. His auditis, Lacedæmonij reſpondent, ea ſe dicturos, & alia, quæ proferri ab ipſis poſſent adpoſitiſſima. Statimq; cũ hominibus maxime idoneis pergunt. Quum ad Medoſadem veniſſent, Charminus: Dicito, inquit, ſi quid habes, quod nobis dicas, Medoſades. Sin autem, eſt quod tibi nos dicamus. Tum perquam demiſſe Medoſades: Dicimus, ait, Seuthes & ego, rogare nos, vt ab illis lædendis vos abſtineatis, quos in amicitiam noſtram nos recepimus. Nam quidquid horum rebus detrimenti adfertur, id totum in nos redundat, quos illi dominos adgnoſcunt. Ad ea Lacedæmonij: Diſcedemus, aiunt, poſteaquam illis ſtipendium numeratum fuerit; qui, vt horum domini eſſetis, effecerunt. Id niſi fiat, adſumus iam laturi eis opem, & in illos animaduerſuri, qui in eos contra iuriſiurandi religionem iniurij fuerũt. Quod ſi vos huiuſmodi homines eſtis, a vobis primis ius noſtrum obtinebimus. Et Xenophon: Velitisne, inquit, Medoſades, his ipſis permittere, in quorum regione ſumus, & quos amicos eſſe veſtros dicitis; vt vtrum voluerint decernant, vosne his finibus *æquum ſit excedere, an vero nos? Ei conditioni Medoſades non adſentiebatur, ſed hortabatur, vt ipſi potiſſimum Lacedæmonij Seuthen ſtipendij nomine cõuenirent: exiſtimare ſe futurum, * vt illi eum ſuam in ſententiam adducant. Sin minus id videretur, Xenophontem ſecum mitterent. Simul policebatur, ſe negotio conficiundo non defuturum. Rogare tamen, vt ab exurendis vicis abſtinerent. Miſſus deinde Xenophon eſt, & adiuncti huic, qui maxime viderentur idonei. Quum is ad Seuthen veniſſet, hac vſus eſt oratione: Adſum, Seuthes, non petiturus abs te quidquam: ſed demonſtraturus pro mea virili, non iure te mihi ſuccenſuiſſe, quod abs te militum nomine peterem, quę tu eis alacriter policitus fueras. Nam ego non minus exiſtimabam e re tua fore, ſi promiſſis ſtares; quam illis expediret accipere. Primum hos ſcio poſt Deos teillu-

* Lectio marginis.

* Lectio marginis.

Xenophon Seuthæ perſuadet, vt ſtipendia numeret.

ſtri conſtituiſſe loco, qui te regionis amplæ, multorumque hominum regem fecerint.

A οἶμαι ἂν οὖν, ἔφη, ἡμᾶς ἀπολαβεῖν τὴν φορὰν. τὸ ὀφειλόμενον μισθὸν, εἰ εἴποιτε, ὅτι δέοιτο ὑμῶν ἡ φορβὴ σιτοπομπεῖν τὸν μισθὸν ἢ ὧδε ἐκόντος, ἢ παρὰ ἄκοντος Σεύθου, καὶ ὅτι τούτων τυχόντες, τοῦ θύμου μὲν ἂν σπουδὴ ἐπεσθαι ὑμῖν φασί· καὶ ὅτι δίκαια ὑμῖν δοκοῦσι λέγειν, καὶ ὅτι ὑπέχεσθε αὐτοῖς, τότε ἀπιέναι, ὅταν τὰ δίκαια ἔχωσιν οἱ φορτιφόροι. ἀκούσαντες οἱ λάκωνες ταῦτα ἔφασαν ἐρεῖν, καὶ ἄλλα, ὁποῖα ἂν δυνῶνται κράτιστα. καὶ οὕτως ἐπορεύοντο ἔχοντες πρὸς τὸν ὀπισθοφύλακα. † ἐλ- ἐλαύνων
B θόντων δὲ ἔλεξε Χαρμῖνος· εἰ μέν τι σὺ ἔχεις, ὦ Μηδόσαδες, πρὸς ἡμᾶς λέγειν· εἰ δὲ μή, ἡμεῖς πρός σε ἐροῦμεν. ὁ δὲ Μηδοσάδης μάλα εὐφημούμενος· ἀλλ' ἐγὼ μέν, ἔφη, λέξω καὶ Σεύθης ταῦτα, ὅτι ἀξιοῦμεν τὸν φίλον † ὑμῖν γεγενη- ἡμῖν
μένον μὴ κακῶς πάσχειν ὑφ' ὑμῶν. ὃ, τι γὰρ ἂν τούτου κακῶς ποιῆτε, ἡμᾶς ἤδη ποιεῖτε. ἡμέτεροι γάρ εἰσιν. ἡμεῖς τοίνυν, ἔφασαν οἱ λάκωνες, ἀπιοιμεν ἄν, ὁπότε τὸν μισθὸν ἔχοιεν οἱ ταῦτα
C ὑμῖν καλὰ πράξαντες. εἰ δὲ μή, ἐροῦμεν μὲν καὶ νῦν βοηθήσοντες τούτοις, καὶ ἡμφισβητοῦντες ἀνδρας, οἱ τούτου μὲν τοὺς † ὅρκους ἠδίκησαν. ὧν δὲ νόμους
καὶ ὑμεῖς τυγχάνετε, οἰόμεθα δεῖν ἀξιοῦμεν τὰ δίκαια λαμβάνειν. ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶπεν· ἐθέλοιτε δ' ἄν, ὦ Μηδόσαδες, τούτοις ὁπηδέσαι, ὅπῃ φατὲ φίλοις εἶναι ὑμῖν, ἐν οἷς τῇ χώρᾳ ἐσμὲν, ὁπότερα ἂν ψηφίσωνται, εἴθ' ὑμᾶς † πρόσθεν ἐκ τῆς χώ- πρεσβύτερα
ρας ἀπιέναι, εἴθ' ἡμᾶς; ὃ δὲ ταῦτα μὲν οὐκ ἔφη, ἐκέλευε δὲ μάλιστα αὐτὸν ἐλθεῖν τὸν λάκωνα παρὰ
D Σεύθην πρῶτον μισθόν, καὶ οἷς ἂν Σεύθης † ἀκούσας· εἰ δὲ μή, Ξενοφῶντα σὺν αὐτῷ πέμ- πιόντα
ψαι, καὶ συμπράξειν ὑπισχνεῖτο. ἐδόκει δὲ ταῖς κώμαις μὴ κάειν. ἐνταῦθα πέμπουσι † Ξενοφῶν- Ξενοφῶντα
τα, καὶ σιτοῦ αὐτῷ οἱ ἐδόκουν ὀπτιτοδόκατοι εἶναι. ὡς δ' ἐλθὼν, λέγει πρὸς † Σεύθην. Οὐδὲν Σεύθη
ἀπαιτήσων, ὦ Σεύθη, πάρειμί σε, ἀλλὰ διδάξων ὡς ἂν δυνώμεθα, ὡς οὐ δικαίως μοι ἠγθέσθης, ὅτι γὰρ † ἐρωτῶντί σοι ἀπήντων σε, ἐνταῦθα ἐροῦ αὐτοῖς πρόθυμος. σοὶ γὰρ ἐγώ- γε οὐχ ἧττον ἐνόμιζον εἶναι συμφέρον ἀποδοῦναι, ἢ ἐκείνοις ἀπολαβεῖν. πρῶτον μὲν γὰρ οἶδα μὴ τοὺς θεοὺς εἰς ὃ φανερόν σε τούτους καταστήσαι τοὺς, ἐπεί γε βασιλέα σε ἐποίη- σαν πολλῆς χώρας καὶ πολλῶν ἀνθρώπων.

ὥστε

ὥσ|τε οὐχ οἷόν τ' ὅστι λαθήσῃ, οὔτε ἐών τι καλὸν, οὔτε ἐών τι αἰσχρὸν ποιήσῃς. τοιούτῳ δή ὄντι ἀνδρὶ μέγα μέν μοι † δοκῇς εἶ), μὴ δοκεῖν ἀχρείστως ἀποπέμψασθαι ἄνδρας εὐεργέτας, μέγα δὲ ἀκούειν ὑπὸ ἑξακισχιλίων ἀνθρώπων· ὃ δὴ μέγιστον, μηδαμῶς ἄπιστον σαυτὸν καταστῆσαι ὅ, τι λέγῃς. ὁρῶ γὰρ τῶν μὲν ἀπίστων ματαίους, καὶ ἀδυνάτους, καὶ ἀτίμους τοὺς λόγους πλανωμένους· οἳ δ' ἂν φανεροὶ ὦσιν ἀληθῆ ἀσκοῦντες, τούτων οἱ λόγοι, ὅ τι δέονται, οὐδὲν μεῖον δύνανται ἂν ἔσεσθαι, ἢ ἄλλων ἢ βίᾳ. ὅ τέ τινα σωφρονίζειν βούλωνται, γιγνώσκω τὰς τούτων ἀπειλὰς οὐχ ἧττον σωφρονιζούσας, ἢ ἄλλων ὃ ἥδη κολάζειν. ὅ τέ τῳ τι ἐπιτρέπωνται οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες, οὐδὲν μείω δύνασθαι, ἢ οἱ ἄλλοι πεπαιδευμένοι διδόντες. ἀνάμνησθι δὴ καὶ σύ, τί προστελέσας ἡμῖν συμμάχοις ἡμᾶς ἔλαβες. οἶσθ' ὅτι οὐδέν, ἀλλὰ πιστευθεὶς ἀληθῆ ἔλεγες, ἐπῆρας τοσούτους ἀνθρώπους συστρατεύσασθαί τε καὶ

τριάκοντα καταργάσασθαί σοι ἀρχὴν οὐ † πεντήκοντα μόνον ἀξίαν τάλαντα, ὅσα οἴονται δεῖν οὗτοι νῦν ἀπολαβεῖν, ἀλλὰ πολλαπλασίων. οὐκοῦν τοῦτο μὲν πρῶτον ὃ πιστεύεσθαί σε † ὃ καὶ τῶν βασιλείαν σοι κατεργασμένων, τούτων τὴν χρημάτων κτῆσιν εὑρέσθαι). ἴθι δή, ἀνάμνησθι πῶς μέγα ἡγεῖ τοῦτο κατορθώσας, ὃ νῦν καταφρονούμενος ἔχῃς. ἐγὼ μὲν οἶδ' ὅτι δύο ἂν τὰ νῦν πεπραγμένα μᾶλλον σοι καταστῆσαι, ἢ πολλαπλάσια τούτων τὴν χρημάτων κτῆσιν εἶναι. ἐμοὶ γοῦν μεῖζον βλάβος καὶ αἶσχος δοκεῖ εἶ), ὃ ταῦτα νῦν μὴ κατασχεῖν, ἢ τότε μὴ λαβεῖν, ὅσῳπερ χαλεπώτερον ἐκ πλουσίου πένητα γενέσθαι, ἢ ἀρχὴν μὴ πλουτήσαντα, καὶ ὅσῳ λυπηρότερον ἐκ βασιλέως ἰδιώτην φανῆναι, ἢ ἀρχὴν μὴ βασιλεύσαντα.

ὑπήκοοι οὐκοῦν ὑπόσας μέν, ὅτι οἱ νῦν σοι † ἐπήκοοι γεγόνασι, καὶ φιλίᾳ τῇ σῇ ἐπείσθησαν ἐκὼν οὖν ἄρξεσθαι, ἀλλ' ἀνάγκῃ· καὶ ὅτι ὑπεξελεῖν ἂν πάλιν ἐλεύθεροι γίγνεσθαι, εἰ μή τις αὐτοὺς φόβος κατέχοι. ποτέρως οἴει μᾶλλον ἂν φοβεῖσθαί τε αὐτοὺς, καὶ φεύγειν τὰ παρόντα σε, εἰ ὁρῷεν σοι τὰς γραπτὰς ὕπτω δεδεμένους, ὡς νῦν τε μένοντας ἂν, εἰ σὺ κελεύοις, αὖθις τ' ἂν ἐκὼν ἐλθόντας, εἰ δέοι, ἄλλως τε, τούτων παρεῖ σοῦ

ὑπόπτε βάλοιο ἀκούοντας πολλὰ ἀγαθὰ, ἐκὼν ἂν σοι † παρὸν ὃ σὺ βάλοιο παρεῖναι· ἢ εἰ καταδοξάσαι

A Quo fit, vt occultum esse nequeat, siue aliquod honestum, seu turpe facinus admittis. Magnum autem quiddam ego in eiusmodi viro esse statuo, non videri bene promeritos homines, nulla relata gratia, ablegasse: magnum etiam, a sex millibus hominum prædicari: maximum omnium, nequaquam committere, vt in iis, quæ dixeris, parum fidei mereare. Video enim orationem hominum, promissa nõ seruantium, vanam & imbellem esse, ac sine honore hinc inde vagari: at qui palam se veritatis studiosos declarant, eorum verba petentium aliquid, non minus possunt, quam vis aliorum. Si quem castigare velint, non minus hos minis castigãdo efficere animaduerto, quam alios puniendo. Si cui quid policeantur, nihilo minus aliquid impetrant, quam alij statim largiendo. Tu ipse tibi in mentem reuocato, quid prius nobis dederis, quã societatem tecum coiremus. Nihil profecto, sed creditus fore verax in iis, quæ dicebas, tot homines excitasti ad militandum tecum, & ad occupandum regnum, quod non solum L talentis, quæ hi sibi deberi abs te putant; sed multo pluris est æstimandum. Ergo † primum hominis fide digni existimatio, quæ quidem etiam regnum tibi peperit, abs te hac pecunia venditur. Iam vero memoria velim repetas, quanti æstimaris, vt iis potirere, quæ iam tuam in potestatem redacta possides. Noui ego te optaturum potius fuisse, vt ea consequereris, quæ nos effecta tibi dedimus; quam vt pecunias multo maiores iis, quæ nobis debentur, comparares. Arbitror autem tanto maius damnum, atque etiam turpius esse, non iam illa possidere, quam tum non occupasse: quanto e diuite pauperem fieri grauius est, quam ab initio diuitias nullas habuisse: quantoque de rege ad priuati hominis fortunam redigi acerbius est, quam ab initio non regnasse. Tu vero non ignoras, eos, qui se nunc imperio tuo subiecere, non adductos amicitia fuisse, vt tibi parerent, sed necessitate: eosdem libenter in libertatem se vindicaturos, nisi quis eos metus cõtineret. Vtrum igitur magis eos arbitraris in metu futuros, teque non deserturos, si milites erga te sic adfectos viderint, vt & iam te iubente maneant, & quamprimum, si sit opus, reuertantur; atque etiam alij præclara de te multa ex his audientes, celeriter ad te pro lubitu tuo confluant: an vero si opinionem

„ cõceperint, neque venturos ad te alios ob A
„ diffidentiam ex iis ortam, quę modo fiunt;
„ & hos amiciore in ipsos esse animo, quam
„ in te? Enimuero non illi, quod numero su-
„ perarentur, idcirco tibi cessere: sed ducum
„ inopia. Quapropter hac etiam in parte pe-
„ riculum est, ne vel sibi præficiant eos, qui
„ se per iniuriam fraudatos abs te putant, vel
„ etiam Lacedæmonios longe his potentio-
„ res: nimirum si milites alacrius se cum illis
„ expeditionem sũscepturos policeãtur, ex-
„ tortis abs te per ipsos stipendiis: Lacedæ-
„ monij vero cõdicionem accipiant, quum B
„ exercitus opera indigeãt. Obscurum qui-
„ dem certe non est, eos Thraces, quos im-
„ perio tuo subiecisti, multo alacrius aduer-
„ sus te, quam tecum militaturos. Etenim
„ quamdiu tu cum potestate es, seruitutem
„ seruiunt: te superato, libertate fruuntur.
„ Quod si etiam regioni consulendum est,
„ quippe quæ iam tua sit: vtro modo minus
„ eam detrimenti accepturam existimas, si
„ milites hi receptis iis, de quibus queruntur, pace post se relicta discedãt: an vero si
„ & ipsi maneant tamquam in hostico, & tu
„ des operam, vt cum maioribus, quam illo-
„ rum sint copiis aduersus eos arma sumas,
„ quæ tamen & ipsæ commeatu carere non
„ possint? Vtro itidem modo plus expende-
„ tur pecuniæ, si his debitum stipẽdium per-
„ soluatur; an vero si & illud debeatur, &
„ maiotibus copiis stipẽdium numerandum
„ sit? At enim Heraclidæ, sicut & ipse mihi
„ narrabat, hæc pecunia per esse magna vi-
„ debatur. Profecto multo facilius est iam
„ tibi pecuniam hanc alicunde sumere atq;
„ expendere: quam partem eius decimam
„ id temporis, quum necdum ad te venisse- D
„ mus. Nõ enim numero multum ac parum
„ definiũtur, sed illius potestate, qui vel dat,
„ vel accipit. Tibi vero iam maior est in an-
„ nos singulos prouentus, quam prius id to-
„ tum esset, quod possidebas. In his ego, mi
„ Seuthes, tuis tamquam amici rebus pro-
„ spiciebam, vt & tu dignus iis bonis videre-
„ ris, quæ Dij tibi largiti sunt, & ego in exer-
„ citu non opprimerer. Nam scire te volo,
„ me iam harum copiarum ope, si ita velim,
„ neque hostem adficere damno posse, neq;
„ tibi auxilio esse. Eo scilicet erga me animo E
„ est exercitus. At qui teipso præter Deos,
„ qui omnia norũt, teste vtar: me neq; huius
„ exercitus caussa quidquam abs te habere,

μήτε αὖ ἄλλους ϑι ἐλθεῖν δι' ἀπιστίαν, ὁκ τῶν
νεῶ ἡμομένων, τούτοις τε αὐτοῖς δυνουσέστερος
εἶ) ἢ σοί; ἀλλὰ μὴν οὐδὲν πλήθη γε ἡμῶν
λαφθέντες ὑπεῖξαί σοι, ἀλλὰ πρεσβα-
τῶν ἀπειρία. ὁκοῦν νῦν καὶ τοῦτο κίνδυνος,
μὴ λάβωσι πρεσβάτας αὐτῶν τινὰς τούτων
οἳ νομίζουσιν ὑπὸ σοῦ ἀδικεῖσθαι, ἢ καὶ τού-
των χρείττονας τοὺς λακεδαιμονίους, ἐὰν οἱ μὲν
θρᾷκες παρασκευάσωνται πρεσβυτέρους αὐ-
τοῖς συστρατεύεσθαι, ἐὰν δὲ σοῦ ἀναπρά-
ξωσιν, οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, ἅμα δὲ δέεσθαι
τῆς στρατιᾶς, συναγνέσωσιν αὐτοῖς ταῦτα. ὅτι
γε μὲν οἱ νῦν ὑπὸ σοὶ θρᾷκες ἡμόμενοι
πολὺ ἂν πρεσβυτέρους ἴσιεν ὅπῃ σὲ ἢ σὺν
σοὶ, ὁκ ἄδηλον. σοῦ μὲν γὰρ κρατοῦντος,
δουλεία ὑπαρχὴ αὐτοῖς· κρατουμένου δὲ
σοῦ, ἐλευθερία. εἰ δὲ καὶ τῆς χώρας πρεσβυ-
σθαι ἤδη πῃ δῇ, ὡς σῆς οὔσης, πότερος ἂν οἴῃ
ἀπαθῆ κακῶν αὐτὴν εἶ) μᾶλλον, εἰ οὗτοι οἱ
στρατιῶται ἀπολαβόντες ἃ ἐγκαλοῦσιν, εἰ-
C ρήνην καταλιπόντες οἴχοντο, ἢ εἰ οὗτοί τε
μένοιεν ⌈ὡς* ὂν πολεμίᾳ, σύ τε ἄλλους πει-
ρῷο πλείονας τούτων ἔχων ἀντιστρατοπεδεύε-
σθαι, δεομένους τῶν ὀπιτηδείων; ἀργύριον
δὲ πότερος ἂν πλῆον ἀναλωθείη, εἰ † τού- τῶν
τοις ὃ ὀφειλόμενον ἀποδοθείη, ἢ εἰ τούτῳ τε
ὀφείλοιτο, ἄλλους τε χρείττονας τούτων δέοι μι-
σθοῦσθαι; ἀλλὰ γὰρ Ἡρακλείδῃ, ὡς πρὸς
ἐμὲ ἐδήλου, πάμπολυ τοῦτο δοκεῖ ὃ ἀργύ-
ριον εἶ). ἢ μὴν πολύ γέ ἐστιν ἔλαττον νῦν σοι
καὶ λαβεῖν τοῦτο καὶ ἀποδοῦναι, ἢ, πρὶν ἡ-
μᾶς ἐλθεῖν πρός σε, τὸ δέκατον τούτου μέ-
ρος. οὐ γὰρ ὁ ἀριθμὸς ὀρίζων ἐστὶ τὸ πολὺ καὶ
ὀλίγον, ἀλλ' ἡ δυνάμις τῶ τε ἀποδιδόντος
καὶ τῶ λαμβάνοντος. σοὶ δὲ νῦν ἡ κατ' ἐνι-
αυτὸν πρόσοδος πλείων ἐστίν, ἢ πρόσθεν τὰ
παρόντα, ἃ ὁκέκτησο. ἐγὼ μὲν, ὦ Σεύθη,
ταῦτα, ὡς φίλου σου ὄντος, ὑπ πρενοούμην,
ὅπως σύ τε ἄξιος δοκοίης εἶ) ὧν οἱ θεοί
σοι ἐδώκαν ἀγαθῶν, ἐγώ τε μὴ ἁμαρτάνειν
D ἐν τῇ στρατιᾷ. δῆ γὰρ ἴσθι, ὅτι νῦν ἐγὼ οὔτ' ἂν
ἐχθρὸν κακῶς ποιῆσαι βουλόμενος διωκτείλω
σοὶ ταύτῃ τῇ στρατιᾷ, ὅτ' ἂν, εἴ σοι πάλιν βου-
λοίμην βοηθῆσαι, ἱκανὸς ἂν ἡμοί μην. οὕτω γὰρ πρὸς ἐμὲ ἡ στρατιὰ ἅμα ἥκει). καί τοι αὐτόν σε
μάρτυρα σοὶ ⌈τοῖς* θεοῖς εἶδόσι ποιοῦμαι, ὅτι οὔτε ἐγὼ ἔχω πρᾶγμα σῶ ὅπῃ τοῖς στρατιώταις ὧδέν,

οὔτε

ὔτε ἤτησα πώποτε εἰς ὃ ἴδοιμι τὰ ἐκείνων, οὔτε ἃ ἐκείνοις ἐμοὶ ἀπήτησα. ὄμνυμί σοι μηδ' ἀποδιδόντος δέξασθαι, εἰ μὴ καὶ οἱ στρατιῶται ἔμελλον τὰ ἑαυτῶν σῶα πολεμεῖν. αἰσχρὸν γὰρ ἐμοὶ τὰ μὲν ἐμὰ πραγματεσθῆναι, τὰ δ' ἐκείνων † ἀφειδῶν ἐμὲ κακῶς ἔχοντα, ἧττον καὶ ἀμφίλογον ὑπ' ἐκείνων. καίτοι σε Ἡρακλείδης λέγεται πολλὰ ἐδοκεῖ εἶναι τοῦ ἀργυρίου ἕνεκα οὐκ ἀπιστος δόξαι. ἐγὼ δ', ὦ Σεύθη, οὐδένα νομίζω γε ἀνδρὶ, μάλιστα δὲ ἀνδρὶ ἀρχοντι, κάλλιον εἶναι κτῆμα, οὐδὲ λαμπροτέραν ἀρετῆς, καὶ δικαιοσύνης, καὶ μεγαλοψυχίας. ὁ γὰρ ταῦτα ἔχων πλείστους μὲν ὄντων φίλων πολλῶν, πλείστους δ' ἂν καὶ μάλιστα βουλομένων γενέσθαι. καὶ δὴ μὲν πρόσεστιν ἔχειν τοὺς σωφρονεστάτους· ἐὰν δέ τι σφαλῇ, ἀσφαλίζεσθαι τοὺς βοηθησόντων. ἀλλὰ γὰρ εἰ μήτε σὺ τῶν ἐμῶν ἔργων κατέμαθες, ὅτι σοὶ οὐκ τῆς ψυχῆς φίλος ἐγὼ, μήτε σὺ τῶν ἐμῶν λόγων διώσασθαι τοῦτο γνῶναι, ἀλλὰ τοὺς τῶν γραπτῶν † λόγους κατανόησον. παρῆσθα γὰρ, καὶ ἤκουες οἷς ἔλεγον οἱ ψέγειν ἐμὲ βουλόμενοι. καὶ μὲν γὰρ μοι πρὸς Λακεδαιμονίους, ὡς σὲ πρὸ πλείονος ποιοίμην, ἢ Λακεδαιμονίους· αὖθις δ' ἐνεκάλουν ἐμοὶ, ὡς μᾶλλον † ἐλοίμην, ὅπως τὰ σὰ καλῶς ἔχοι, ἢ ὅπως τὰ ἑαυτῶν. ἔφασαν δέ με καὶ δῶρα ἔχειν παρὰ σοῦ. καίτοι τὰ δῶρα ταῦτα πότερον οἴῃ ἐνίδοντας αὐτοὺς, καὶ οἵαι τινὲς † ἐνιδόντας με πρός σε, αἰτιᾶσθαί με ἔχειν παρὰ σοῦ, ἢ πρόθυμίαν πολλὴν πρὸς σὲ καταγνόντας; ἐγὼ μὲν οἶμαι πολλοὺς † αὐθαδῶς νομίζειν εὐνοίαν δεῖν ἀποδείκνυσθαι τούτῳ παρ' οὗ ἄν τις δῶρα λαμβάνῃ. σὺ δ', πρὶν μὲν ὑπηρετῆσαί τι σοὶ ἐμὲ, ἐδέξω ἡδέως καὶ ὄμμασι καὶ φωνῇ καὶ ξενίοις, καὶ ὅσα ἔστιν ἀνθρώπου μισθὸς οὐκ ἀνεπίμπλασο· ἐπεὶ δὲ κατέπραξας ἃ ἐβούλου, καὶ γεγένησαι ὅσον ἐγὼ ἐδυνάμην μέγιστος, νῦν οὕτω με ἄτιμον ὄντα ἐν τοῖς στρατιώταις τολμᾷς προσορᾶν. ἀλλὰ μὴν ὅτι σοὶ δόξῃ ἀποδοῦναι, πιστεύω καὶ τὸν χρόνον διδάξειν σε, καὶ αὐτὸν γέ σε οὐκ ἀνέξεσθαι τοὺς σοὶ προσήκοντας ὑπεργασίαν ὁρῶντα ἐγκαλοῦντάς σοι. δέομαι δοῦναί σοὶ, ὅτῳ ἀποδίδως, προθυμεῖσθαι ἐμὲ πρὸς τοῖς στρατιώταις εὐοδοῦντα ποιῆσαι, οἷον καὶ παρέλαβες. ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης κατηράσατο τῷ αἰτίῳ τοῦ μὴ πάλαι ἀποδεδόσθαι

A neque vmquam ad vsum priuatum ea petiisse, quæ ipsis debebantur: denique ne illa quidem postulasse, quæ mihi es policitus. Immo sacramento tibi confirmo, me non accepturum ea fuisse, nisi etiam milites simul acciperent stipendium ipsis debitum. Nam turpe mihi fuisset, rem meam confectam esse, ipsorum caussa neglecta, præsertim quũ ab illis magno fuerim honore adfectus. At enim nugas esse putabat Heraclides omnia, prę studio argenti quauis ratione cogendi. Ego vero, mi Seuthes, nullam arbitror esse homini, ac præsertim ei, qui cum imperio sit, possessionem vel pulchriorem, vel splendidiorem virtute, iustitia, generositate animi: quæ cui adsunt, non potest non diues esse, quum multos amicos habeat, atque etiam alij se ad ipsius amicitiam adiungere cupiant. Quod si fortuna prospera vtitur, habet qui vna gaudeant: sin aduersi quid accidat, nõ desunt qui opitulentur. Enimuero si neque de factis meis perspexisti, me amicum tibi ex animo fuisse, neque idem ex oratione mea cognoscere potes: saltim militũ verba considerato. Etenim aderas, & quæ illi dicerent, qui vituperare me volebant, audiebas. Nam ita me coram Lacedæmoniis accusabant, quasi te pluris, quam Lacedæmonios facerem. Reprehendebant, quod tuis consultum mallem, quam ipsorum rebus. Etiam munera me aiebant abs te cepisse. Num igitur existimas eos, animaduersa in me quadam erga te maleuolentia, captorum munerum me insimulasse; an vero, quod insigne studium erga te meum perspicerent? Equidem statuo, neminem non debere animi sui beneuolentiam erga illum declarare, a quo munera accipit. Tu vero me prius, quam vlla in te officia mea exstarent, perhumaniter & vultu, & voce, & donis hospitalibus excepisti: quum quidem promittendi finem nullum faceres. Posteaquam perfeciſti, quæ volebas, & opera mea, quãtum quidẽ in me fuit, maximus euasisti: nũc tãdem apud milites honore spoliatum pristino, etiam ipse contemnere audes. Ac enim confido, tempus ipsum te docturum, vt statuas, pecuniam hanc numerandam esse: neq; teipsum laturum amplius, vt eos, qui sua profuderũt in te beneficia, queri de te videas. Te quidem oro, vt numerata pecunia in eum me apud milites locũ, in quem accepisti, restituere studeas. Hæc quũ Seuthes audiisset, exsecrabatur eum, per quem stetisset, quo minus iamdudum stipẽdium persolutum

fuisset. Eum suspicabantur omnes Heraclidem esse. Equidem, ait Seuthes, stipendium numerabo, neque vmquam in animo habui, vt vos illo fraudarem. Tum Xenophon: Si omnino, inquit, persoluere statuisti: rogo te, vt per me id fiat, neq; committas, vt propter te alio nunc sim apud exercitum loco, quam id tēporis fuerim, quum ad te veniremus. Et Seuthes: Per me, ait, contemtui militibus non eris, & si vel cum solis CIↃ grauis armaturæ peditibus manseris, dabo castella tibi cum aliis omnibus, quæ promisi. Atenim, subiecit Xenophon, id fieri nequaquā potest. Tantū nos abs te dimittito. Atqui, ait Seuthes, noui ego tutiùs futurum tibi, si mecū maneas, quam si discedas. Cui Xenophon: Laudo, inquit, sollicitudinē de me tuam. Mihi tamē nequaquam integrum est heic manere. Tu velim existimes, e re tua futurum, vbicumque tamdem dignitate auctus fuero. Post hæc Seuthes: Argenti, ait, copiam hoc tempore nō magnam habeo, vnum videlicet talentum, quod tibi do. Boues mihi sunt IↃC, ouium plus minus IIIICIↃ, mancipia CXX. Hæc tu accipe, vna cum illorum, qui te læserunt, obsidibus; atque ita discedito. Ibi subridēs Xenophon: Quod si hæc, ait, non suffecerint ad stipendij persolutionem, cuius talentum habere me dicam? an non magis expediet, a lapidibus vt mihi caueam, quum iter hoc periculo non careat? Audisti certe ipsorum minas. Ita tum istic mansit. Postridie Seuthes, quæ pollicitus eis fuerat, tradit: simul adiungit suos, qui ea abigerent. Interea milites aiebāt, Xenophontem profectum esse ad Seuthen, vt apud ipsum maneret, eaque reciperet, quæ ipsi Seuthes promisisset. Verum vbi redeuntem videre, magnopere gaudebant, & ad ipsum accurrebant. Posteaquam Charminum & Polynicum vidit: Hæc, inquit, per vos exercitui conseruata sunt, quæ quidem ego vobis trado. Vos arbitratu vestro ea distribuite inter milites. Illi receptis omnibus, & manubiarum venditoribus constitutis, ea distrahebant, & magnopere accusabantur. Xenophon minime accedebat, sed palam se ad iter in patriam comparabat. Necdum enim suffragiis damnatus erat, vt Athenis exsularet. Veniunt heic ad eum homines e toto exercitu lectissimi, atque orant, ne prius discedat, quam copias abduxisset, ac Thimbroni tradidisset.

Seuthes Xenophontu consilio paret.

A τὸν μισθόν· καὶ πολῖται τὸν Ἡρακλείδῶν ὑπάρξαι εἶναι. ἐγὼ γάρ, ἔφη, οὔτε διενοήθην πώποτε ἀποστερῆσαι, ἀποδώσω τε. ἐντεῦθεν πάλιν εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ τοίνυν ἀποδιδόναι † βούλῃ, νεῶ ἐγώ σου δέομαι δι' ἐμοῦ ἀποδιδόναι, καὶ μὴ παιδεῖν με δόξαι σε ἀνομοίως ἔχοντα ἐν τῇ στρατιᾷ νεῶν τε καὶ ὅτε πρός σε ἀφικόμεθα. ὁ δ' εἶπεν· ἀλλὰ οὔτε τοῖς στρατιώταις ἔσῃ δι' ἐμὲ ἀτιμότερος, ἄν τε μένῃς παρ' ἐμοὶ χιλίους μόνους ὁπλίτας ἔχων, ἐγώ σοι τά τε χωρία ἀποδώσω καὶ τἆλλα ἃ ὑπεσχόμην. ὁ δὲ πάλιν εἶπε, ταῦτα μὲν ἔχει οὕτως οὐχ οἷόν τε· ἀπέπεμπε δὲ ἡμᾶς. καὶ μήν, ἔφη ὁ Σεύθης, καὶ ἀσφαλέστερόν γέ σοι οἶδα ὂν παρ' ἐμοὶ μένειν ἢ ἀπιέναι. ὁ δὲ πάλιν εἶπεν· ἀλλὰ τιμῶ μὲν σὸν πρόνοιαν ἐπαινῶ· ἐμοὶ δὲ μένειν οὐχ οἷόν τε. ὅπου δ' ἂν ἐγὼ ἀτιμότερος ὦ, νόμιζε καὶ σοὶ τοῦτο ἀγαθὸν ἔσεσθαι. ἐντεῦθεν λέγει Σεύθης· ἀργύριον μὲν σὸν ἔχω, ἀλλ' ἢ μικρόν B σοι, καὶ τοῦτό σοι δίδωμι, τάλαντον· βοῦς δ' ἑξακοσίους, καὶ πρόβατα εἰς τετρακισχίλια, καὶ ἀνδράποδα εἰς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ταῦτα λαβών, καὶ τοὺς τῶν ἀδικησάντων σε ὁμήρους πρόσλαβών, ἄπιθι. γελάσας ὁ Ξενοφῶν εἶπεν· ἰὼ σῶν μὴ ἄρξαιμι ταῦτα εἰς τὸν μισθόν. τίνος τάλαντον φήσω ἔχειν; ἆρ' οὐχ, ἐπειδή μοι καὶ ὀπτικὸν δεινόν ἐστιν ἀπιόντι, ἄμεινον φυλάττεσθαι τοὺς † πέλας; ἦκουες γοῦν τὰς ἐκφορὰς ἀπειλάς. τότε μὲν δὴ αὖτε † ἔμειναν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπέδωκεν αὐτοῖς ἃ ὑπέσχετο, καὶ τοὺς ταῦτα ἐλάσοντας σὺν ἔπεμψεν. οἱ δὲ στρατιῶται τέως μὲν ἔλεγον, ὡς Ξενοφῶν οἴχοιτο πρὸς Σεύθην οἰκήσων, καὶ ἃ ὑπέσχετο αὐτῷ ἀπολήψόμενος· ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἥκοντα εἶδον, ἠσθήσαν τε καὶ προσέθεον. Ξενοφῶν δ', ἐπεὶ εἶδε Χαρμῖνον καὶ Πολύνικον, ταῦτα, ἔφη, καὶ σέσωσαι δι' ὑμᾶς τῇ στρατιᾷ, καὶ προσαποδίδωμι αὐτὰ ἐγὼ ὑμῖν· ὑμεῖς δ' ἀναπέμψατε τῇ στρατιᾷ. οἱ μὲν οὖν προσλαβόντες καὶ λαφυροπώλας καταστήσαντες ἐπώλουν, καὶ πολλὰ ἐῶν αἰτίαν. Ξενοφῶν δ' ὑπερῃρῆ, οὐδὲ φανερὸς ἐῶν οἰκαδε προσκυλιόμενος. ἐγὼ γάρ πω ψῆφος αὐτῷ ἐπῆκτο ἀθῳώσει περὶ φυγῆς. προσελθόντες δ' αὐτῷ οἱ ὁπτικοὶ ἐν ᾧ στρατεύματι, ἐδέοντο μὴ ἀπελθεῖν πρὶν ἀπαγάγοι τὸ στράτευμα, καὶ Θίμβρωνι παραδοίη.

ἐντεῦθεν

ἐνθένδε διέπλευσαν εἰς Λάμψακον, καὶ ἀ- A
πομυτᾶ τῷ Ξενοφῶντι Εὐκλείδης μάντις Φλι-
άσιος, Κλεαγόρᾳ υἱὸς ὢν τὰ ἐνύπνια ἐν Λυκείῳ
γεγραφότος. οὗτος συνήδετο τῷ Ξενοφῶντι
ὅτι ἐσέσωστο, καὶ ἠρώτα αὐτὸν, πόσον χρυσίον ἔχοι.
ὁ δὲ αὐτῷ ὀμόσας εἶπεν ἢ μὴν ἔσεσθαι μηδὲ
ἐφόδιον ἱκανὸν οἴκαδε ἀπιόντι, εἰ μὴ ἀπέδοτο
τὸν ἵππον καὶ ἃ ἀμφὶ αὐτὸν εἶχεν. ὁ δὲ αὐτῷ οὐκ
ἐπίστευεν. ἐπεὶ δὲ ἔπεμψαν Λαμψακηνοὶ
ξένια τῷ Ξενοφῶντι, καὶ θύων τῷ Ἀπόλλωνι
παρεσκεύαζε τὸν Εὐκλείδην, ἰδὼν τὰ †ἱερὰ ὁ B
Εὐκλείδης εἶπεν ὅτι πείθοιτο αὐτῷ μὴ εἰς
χρήματα· ἀλλ' οἶδα, ἔφη, ὅτι, κἂν μέλλῃ πο-
τὲ πλήσεσθαι, φαίνεταί τι ἐμπόδιον, ἐὰν μηδὲν
ἄλλο, σὺ σαυτῷ. σὺ γὰρ ὁμολογεῖς ταῦτα ὁ Ξενο-
φῶν. ὁ δὲ εἶπεν, †ἐμπόδιος γάρ σοι ὁ Ζεὺς ὁ
Μειλίχιός ἐστι. καὶ ἐπήρετο, εἰ ἤδη πολὲ θύσειεν,
†ὥσπερ οἴκοι, ἔφη, εἰώθειν ἐγὼ ὑμῖν θύεσθαι καὶ
ὁλοκαυτεῖν. ὁ δὲ Σὺ ἔφη ἐξ ὅτου ἀπεδήμησε
τεθυκέναι ταύτῳ τῷ θεῷ. σὺ μὲν οὖν
αὐτῷ †θύεσκε, καὶ ἔφη σοὶ εἶναι ὅπῃ ὅ βέλ- C
τιον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Ξενοφῶν προσελθὼν εἰς
Ὀφρύνιον ἔθυετο, καὶ ὁλοκαύτῳ χρῆσθαι τῷ πα-
τρίῳ νόμῳ, καὶ ἐκαλλιέρει. καὶ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ
ἀφίκηται Βίτων καὶ ἅμα Εὐκλείδης χρήμα-
τα δώσοντες τῷ στρατεύματι. καὶ ξενοῦνταί τε
τῷ Ξενοφῶντι, καὶ ἵππον οὐκ ἐν Λαμψάκῳ
ἀπέδοτο πεντήκοντα δαρεικῶν, ἀναπλέοντες
αὐτὸν δι' ἔνδειαν πεποιημένην, ὅτι ἥκιστα
αὐτὸν ἤδεσθαι τῷ ἵππῳ, λυσάμενοι ἀπέδο-
σαν, καὶ τὼ τιμὼ οὐκ ἤθελον ἀπολαβεῖν. ἐν- D
θένδε ἐπορεύοντο διὰ τῆς †Τρῳάδος, καὶ ὑπερ-
βάντες τὴν Ἴδην εἰς Ἄντανδρον ἀφικνοῦνται
πρῶτον· εἶτα τὴν διὰ θαλάττης πορεύομενοι τὴν
†Λυδίας, εἰς Θήβης πεδίον. ἐντεῦθεν δι' Ἀτα-
μυτίου καὶ Κερτωνίου †παρ' Ἀτάρνεα εἰς Καΐκου πε-
δίον ἐλθόντες, Πέργαμον κατέλαμβάνουσι τῆς
†Μυσίας. †Λυδίας. ἐνταῦθα ὑποδέχεται Ξενοφῶν παρ' Ἑλ-
λάδι τῇ Γογγύλου τοῦ Ἐρετριέως γυναικὶ, καὶ
Γοργύωνος καὶ Γογγύλου μητρί. αὕτη δὲ αὐ-
τῷ φράζει, ὅτι Ἀσιδάτης ἔστιν ἐν τῷ πεδίῳ E
ἀνὴρ Πέρσης. τοῦτον ἔφη αὐτὸν, εἰ ἔλθοι τὴν νυκτὸς
σὺν τριακοσίοις ἀνδράσι, λαβεῖν αὖ καὶ αὐτὸν,
καὶ γυναῖκα, καὶ παῖδας, καὶ τὰ χρήματα· εἶ
δὲ πολλά. ταῦτα δὲ καθηγεμόνας ἔπεμ-
ψε τόν τε αὑτῆς ἀνεψιὸν καὶ Δαφναγόραν, ὃν

Ἰερῶν

†Ἐμπόδιον

†Ὥσπερ

†Θύεσκε, καὶ ἔφη σοὶ εἶναι ὅπῃ ὅ βέλτιον.

†Τρῳάδος,

†Λυδίας,

†Λυδίας

†Μυσίας

Hinc Lampsacum nauigio traiecerunt, vbi Euclides Phliasius vates in Xenophontẽ incidit, eius Cleagoræ filius, qui somnia in Lyceo pinxit. Is Xenophonti, quod saluus rediisset, gratulabatur; eumque interrogabat, quantum auri haberet. Cui Xenophon iureiurando sancte confirmat, ne quidem redituro domum viatici satis fore: nisi & equum venderet, & quæ circa se haberet. Non habebat ei fidem Euclides. Postea quum Lampsaceni hospitalia munera Xenophonti misissent, atque ille sacrum Apollini faciens, Euclidem iuxta se sisteret: visis extis Euclides habere se fidẽ ipsi aiebat, quod a pecunia nõ esset instructus. Atq; equidem animaduerto, inquit, etiamsi quas opes olim sis consequuturus, quoddam impedimentum adparere; ac si nullum aliud fuerit, ipsemet tibi eris impedimento. Fatebatur hoc verum esse Xenophon, & Euclides porro: impedimento tibi est, inquit, Iupiter *Milichius. Simul interrogat, anne rem sacrã fecisset, quemadmodũ in patria, inquit, ego vobis sacrificare, totasque victimas exurere solebam. Negabat ille, se interea, dum patria abfuisset, huic Deo sacrificasse. Quare suadebat Euclides, vt in hunc modum rem sacram faceret, idq; ipsi profuturũ aiebat. Postridie Xenophon Ophrynium progressus sacrificabat, & porcos integros ritu patrio exurebat, estq; tum perlitatum. Venit eodem die Bito cum Euclide, qui pecuniam exercitui daturi erãt. Hi cum Xenophonte hospitij necessitudine inita, gratis ei restituunt equum ab se redemtum, quem Lampsaci L nummis Daricis vendiderat; quod suspicarẽtur illum propter inopiam fuisse venditum, quum Xenophon eo mirifice delectaretur, vt ab aliis acceperant. Hinc per †Troiam profecti, superata Ida, primo Antandrũ perueniunt, deinde propter orã maris †Asiæ, ad Thebes campum. Illinc per Atramyttiũ & Certonium haud procul ab Atarnis ad Caici campum delati, Pergamum †Lydiæ ciuitatẽ adtigerunt. Heic Xenophõ hospitio excipitur ab Hellade Gongyli Eretriensis vxore, quæ Gorgionis & Gongyli mater erat. Significat hæc ipsi, Asidaten in illa esse planicie campestri, hominem natione Persam. Quod si noctu cum CCC aduersus hunc pergeret, posse & ipsum, & vxorem eius, & liberos, & opes, quæ quidem magnæ sint, capi. Addit etiam, qui duces itineris essent, consobrinum suum, & Daphnagoram, quem

Xenophontis paupertas.

*Cognomẽtum hoc Iouis apud Atheniẽses, quasi dicas mitis. Idem Bacchotributum. Athen. in III.

*al. Troadem

*al. Lydiæ. male.

*Mysiæ rectius.

maximi faciebat. Quos vbi secum habebat Xenophon, exta consulit. Tum Eleus
*al. Basias † Agasias hariolus perpulchra esse dixit exta, & posse omnino hominē capi. Quare quum cœnasset, sumtis secum præfectis cohortium amicissimis sibi, & quorū semper ei perspecta fuerat fides, vt aliquo eos beneficio adficeret, proficiscitur. Egrediuntur & alij cum eo quidam, id ferre coacto, plus minus 100. Verum ab eis præfecti cohortium discedunt, ne pars pecuniæ, quam paratam fore putabāt, ipsis cederet. Quum ad locū nocte media peruenissent, mancipia, quæ circum turrim erant, aliasque res plurimas dilabi sinunt; vt ipso, cum suis, Asidate potirentur. Quumque turrim oppugnando capere non possent, quod esset alta, & ampla, neque propugnacula & homines complures ad pugnādum idonei desiderarentur; conati sunt eam perfodere. Habebat murus VIII laterculorum fictilium latitudinem. Quamprimum illucescereat, iā perfossus erat & peruius; quum quidam eorum, qui erant intus, veru pungendis bobus facto femur eius, qui ad turrim proxime accesserat, ictu transfodit. Deinde sagittas excutiendo efficiebant, vt amplius aliquis accedere tuto non posset. Simul clamantibus ipsis, & per ignes signum dantibus, Itabelius cum copiis suis, itemque ex Comania grauis armaturæ † præsidiarij, cum equitibus Hyrcaniis, regis stipendiariis, plus minus LXXX, & aliis cetratis prope IↃCCC. opis ferendæ caussa accurrunt. Idem alij faciunt equites e locis
†al. Assyrij
vicinis, † Parthenio, Apollonia, ceteris. Iā
†al. Parthenico,
tēpus erat, vt quomodo discedēdum esset, consideraretur. Quare bobus, quotquot istic erant, & ouibus, & mācipiis intra quadratū agmē receptis, abigebāt omnia: nec iam de pecunia cogitabāt, sed ne discessus fugæ similis esset, si relictis rebus iam partis abscederent, ac non solum hostes audaciores euaderent, sed etiam milites animis deiectiores. Ita tamen discessum, vt pugnaturi pro præda viderentur. Quum autem Gongylus Græcos numero paucos esse videret, ac multos, a quibus vrgerentur: inuita matre cum copiis suis egreditur, vt huius facti particeps esset. Ferebat & Procles ex Elisarne ac Teuthrania nostris opem, qui genus a Damarato ducebat. Milites Xenophontis, quum iam sagittis & fundis grauiter premerentur, agmine in orbem conuerso, vt haberent arma telis opposita, difficulter † Caicum amnem
†al. Carcasum

A ὡς δὲ πλείσου ἐποιήσατο ἔχων οὗτος ὁ Ξενοφῶν τὰ ἱ-
τοις παρ' ἑαυτῷ, ἐθύετο. καὶ † Ἀγασίας ὁ ἡλῷος Βασίας
μάντις παρὼν εἶπεν, ὅτι κάλλιστα εἶεν τὰ ἱερὰ
αὐτῷ, καὶ οἱ ὁ ἀνὴρ ἂν ἁλώσιμος εἴη. δόξαντος
οὖν ἐπορεύετο, τὰς μὲν λοχαγοὺς οὓς μάλιστα
† φίλους λαβὼν καὶ πιστοὺς μεθυμνήσας Ἀγα- φίλους
θοῦτος, ὅπως δὴ ποιήσαιεν αὐτοῖς. συνεξέρχον-
ται αὐτῷ καὶ ἄλλοι βιασάμενοι εἰς ἑξακοσίους. οἱ δὲ
λοχαγοὶ ἀπήλαυνον, ἵνα μὴ μεταδοῖεν τὸ μέ-
ρος, ὡς ἑτοίμων δὴ χρημάτων. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο
B ὡς τὰς μέσας νύκτας, τὰ μὲν πρῶτα ὄντα ἀν-
δράποδα τὴν τύρσιν καὶ χρήματα πολλὰ ἀπέ-
δρα αὐτοῖς ὡς ἁμιλλώμενα, ὡς τὴν Ἀσιδάτην αὐ-
τὴν λάβοιεν, καὶ τὰ ἐκείνου. πυρὶ μαχοῦντες δὲ
ἐπεὶ οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὴν τύρσιν, (ὑψηλὴ γὰρ
ἦν, καὶ μεγάλη, καὶ προμαχῶνας καὶ ἄνδρας πολ-
λοὺς καὶ μαχίμους ἔχουσα) ἐπορύξαντο ἐπιχειρή-
σειν τὴν πύργον. ἦν δὲ τοῖχος ξύλινος ὀκτὼ πλίνθων τῶν ἐκ πη-
γανίων ὁ παχύς. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ διορώρυκτο· καὶ
καὶ ὡς τὸ πρῶτον διεφαίνη, ἐπάταξεν ἔνδοθεν
C † Βιτόριος ὀβελίσκῳ δόρατος τὴν μηρὸν τοῦ βιτόριος
ἐκφυτάτω. τὸ δὲ λοιπὸν οὐκ ἐξεβόων, ἐποίουν
μηδὲ παρεῖναι ἐπὶ ἀσφαλείᾳ. κατεργαζομένων
δὲ αὐτῶν καὶ πυρσευόντων, συνεβοήθουν Ἰτα-
λίος μὲν ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, σὺν κομανίας
ὁπλίτας Φρυγῶν, καὶ ἱππεῖς ὑρκάνιοι, καὶ ὅτι ὁπλῖται
βασιλέως μισθοφόροι, ὡς ὀγδοήκοντα. καὶ δῆλοι ἀσπίδιοι,
πελτασταὶ εἰς ὀκτακοσίους. δῆλοι δὲ οὐκ † παρθε- & υρκά-
νίᾳ, δῆλοι δὲ ὀξ Ἀπολλωνίας, καὶ σὺν τοῖς πλη- νιοι ἱπ-
σίον χωρίων, καὶ ἱππεῖς. συνῆν δὲ καὶ ἐκεῖ, πῶς πεῖς,
D ἔσται ἡ ἄφοδος, σκοπεῖν· καὶ λαβόντες ὅσοι ἦσαν † παρθε-
βόες, καὶ πρόβατα, ἤλαυνον, καὶ τὰ ἀνδράποδα, νικῶ,
ἐντὸς πλαισίου ποιησάμενοι, οὐ τοῖς χρήμασιν
ἐπιμελόμενοι τὸν νοῦν, ἀλλὰ μὴ φυγὴ εἴη
ἡ ἄφοδος, εἰ καταλιπόντες τὰ χρήματα ἀπί-
οιεν, καὶ οἵ τε πολέμιοι θρασύτεροι εἶεν, καὶ οἱ σρα-
τιῶται ἀθυμότεροι. νῦν δὲ ἀπῆσαν ὡς ἐπὶ τοῖς
χρήμασι μαχούμενοι. ἐπεὶ δὲ ἑώρα Γογύλος
ὀλίγους μὲν τοὺς Ἕλληνας, πολλοὺς δὲ τοὺς ἐπικει-
μένους, ἐξέρχεται καὶ αὐτὸς βίᾳ τῶν μενόν-
E των, τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἔχων, βουλόμενος συμμε-
ταλαβεῖν τοῦ ἔργου. συνεβοήθει δὲ καὶ Πρόκλης ὁ ἐξ
† Ἐλισάρνης καὶ Τευθρανίας, ὁ ἀπὸ Δαμαράτου. ἀπὸ Δαμα-
οἱ δὲ ὡς Ξενοφῶντα ἐπεὶ πολὺ ἤδη ἦν ἡμέρα, ρά του
ἐξιόντα ἐπὶ τὸν ἐξ ἀριστερῶν, πορευ-
ὁμίλοις κύκλῳ, ὅπως τὰ ὅπλα ἔχοιεν πρὸς τὸν ἐξ ἀριστερῶν, μόλις διαβαίνουσι τὸν † καίκου πο- χάρα-
ταμόν, τοῦ

τῶν, τετρωμένοι ἐκ τῆς οἰκείας μοίρας. ἀνέζευξε καὶ Ἀγησίας Στυμφάλιος ὁ λοχαγὸς πεπρωκώς, τετρωμένος, ἀεὶ πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ διεσώζοντο αἱ ἁμαξαι ὡς διακόσιαι ἔχουσαι, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ὅσον ἐδέοντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ θυσάμενος ὁ Ξενοφῶν, ἐξάγει νύκτωρ πρῶτον τὸ στράτευμα, ὅπως ὅτι μακροτάτην ἔλθοι πρὶν τοὺς Λυδίας, † ὥστε μὴ δοκεῖν τὸν ἐκεῖσε εἶναι φοβεῖσθαι, ἀλλ' ἀφυλακίστους. ὁ δὲ Ἀσιδάτης ἀκούσας, ὅτι πάλιν ἐπ' αὐτὸν πορεύοιτο εἶη Ξενοφῶν, καὶ πρωΐ τῷ στρατεύματι ἥξει, ἐξαναλίσκεται εἰς κώμας ἐντὸς τὸ παρθενικὸν πόλισμα ἐχούσας· ἐνταῦθα οἱ περὶ Ξενοφῶντα † συμπεσόντες τοῖς χωρίοις αὐτῷ, καὶ λαμβάνουσιν ποτὸν, καὶ γυναῖκα, καὶ παῖδας, καὶ βοῦς, ἵππους, καὶ πρόβατα πολλὰ ὄντα. καὶ ἔστω τὰ περὶ τέως ἱερὰ ἀπέβη. ἔπειτα πάλιν ἀφικνοῦνται εἰς Πέργαμον. ἐνταῦθα τὸν θεὸν † ἠπάτησε ὁ Ξενοφῶν. σωθέντα γὰρ καὶ οἱ λάκωνες, καὶ οἱ λοχαγοὶ, καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ, καὶ οἱ στρατιῶται, ὥστε ἐξαίρετα λαμβάνειν, καὶ ἵππους, καὶ ζεῦγη, καὶ πάλλα· ὥστε ἱκανὸν εἶναι καὶ ἄλλον ἤδη ποιεῖν. ἐκ τούτου Θίμβρωνι παραδιδόμενος παρέλαβε τὸ στράτευμα, καὶ συμμίξας τῷ ἄλλῳ ἑλληνικῷ ἐπολέμει πρὸς Τισσαφέρνην καὶ Φαρνάβαζον. ἄρχουσι δὲ οἵδε τῆς βασιλέως χώρας, ὅσην ἐπήλθομεν· Λυδίας, Ἀρτίμας· Φρυγίας, Ἀρταχαίμας· Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας, Μιθραδάτης· Κιλικίας, Συέννεσις· Φοινίκης καὶ Ἀραβίας, Δέρνης· Συρίας καὶ Ἀσσυρίας, Βέλεσις· Βαβυλῶνος, Ῥωπάρης· Μηδείας, Ἀρβάκης· Φασιανῶν καὶ ἑσπερίτων, Τηρίβαζος. Καρδοῦχοι δὲ, καὶ Χάλυβες, καὶ Χαλδαῖοι, καὶ Μάκρωνες, καὶ Κόλχοι, καὶ Μοσσυνοίκοι, καὶ † Κῆτοι, καὶ Παφλαγονίας, αὐτόνομοι. Παφλαγονίας, Κορύλας· Βιθυνῶν, Φαρνάβαζος· τῶν δὲ ἐν Εὐρώπῃ Θρᾳκῶν, Σεύθης. ἀριθμὸς σύμπασης τῆς ὁδοῦ † ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως, σταθμοὶ ἑξακόσιοι δεκαπέντε, στάδιοι ἑξακισχίλιοι ἑκατὸν πεντήκοντα, σάδια τετρακισμύρια τετρακισχίλια ἑξακόσια πεντήκοντα πέντε. χρόνου πλῆθος τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως, ἐνιαυτὸς καὶ ἓξ μῆνες.

A transeunt, pæne dimidia parte faucij. Fuit & Agasias Stymphalius, cohortis ductor, vulneratus; qui perpetuo aduersus hostes dimicabat. Ita salui se recipiũt, quum mancipia ec plus minus haberent, & oues, quæ ad sacrificia sufficerent. Postridie Xenophon, facta re sacra, copias omnes noctu educit, vt quamlongissime progrederetur in Lydiam, ne propter viciniam metueretur, ac negligentius hostes sibi cauerent. Asidates posteaquam intellexit, Xenophontem iterum de copiis aduersus se ducendis exta consuluisse, totoque cum exB ercitu venturum: castra mouet in vicos, sub oppidum Parthenicum pertinentes. Heic in eum Xenophontis milites incidunt, & ipsum cum vxore, liberis, equis, fortunis omnibus capiunt. Ita priori sacrificio tum respondit euentus. Redeunt deinde Pergamum. Ibi vero Xenophon non iã de illo † Deo querebatur amplius. Nam † Iouē Mi- & Lacedæmoniis, & cohortium præfectis, lichio, vt & ceteris ducibus, ipsisque militibus adiu- paullo ante. uantibus impetrarat, vt & equos, & iuga, C & alia quædam eximia acciperet: quo factum est, vt iam ei facultas etiam benefaciendi aliis non deesset. Secundum hæc quum Thimbro veniisset, exercitus ei traditus est: isque copias has cum reliquo agmine Græco coniungens, bellum Tissapherni & Pharnabazo intulit. Præerant autem hi ditioni regiæ, quam nos ingressi peragrauimus: Lydiæ, Artimas: Phrygiæ, Artacamas: Lycaonię & Cappadocię, Mithradates: Ciliciæ, Syennesis: Phœniciæ & Arabiæ, Dernes: Syriæ & Assyriæ, Belesis: Babyloni, Roparas: Mediæ, Arbacas: Pha- D sianis & Hesperitis, Teribazus. Carduchi, Chalybes, Chaldæi, Macrones, Colchi, Mosynœci, †Cœti, Tibareni, sui iuris erãt. †al. Cetæi. Paphlagoniæ cum imperio præerat Corylas: Bithynis, Pharnabazus: Thracibus, qui in Europa sedes habent, Seuthes. Totum iter quum in adscendendo, tum descendẽdo, castris CCXV confectũ, parasangas habuit CIↃCL, stadia vero XXXIIII CIↃ, & CCLV. Temporis interuallum, quo adscendimus & descendimus, annus vnus, ac tres menses.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

* Hunc titulum quibusdam in libris inuĕtum retinere libuit.

XENOPHONTIS †HISTORIARVM GRAECARVM LIBER PRIMVS.

Incipit Xenophon, vbi desinit Thucydides: videlicet a gestis anno XXI belli Peloponesiaci.

NON multis post hæc diebus interiectis, Thymochares Athenis cũ paucis nauibus venit; ac statim Lacedæmonij & Athenienses prœlio nauali rursum congressi sunt, in quo Lacedæmonij ductu Hegesandridæ victores euaserunt. Paullo post Dorieus, Diagoræ filius, hiemis initio cum XIV nauibus Rhodo profectus, prima luce Hellespontum ingreditur. Eum posteaquam speculator Athenienſium diurnus conspexisset, prætoribus signum dedit: atque ita illis aduersus eum prouectis cũ viginti nauibus, arrepta fuga Dorieus, ad terram triremes suas subducit, quũ circa Rhœteum in mare largius prodiissent. Vbi vero propius ad eum delati essent Athenienses, de nauibus ac terra pugnatum est eo vsque; donec insecta re, ad reliquas copias suas Athenienses Madytum discederẽt. Hac pugna conspecta Mindarus, qui apud Ilium Mineruæ sacrificabat, vt subsidium mari suis ferret, nauesque Doriei reciperet: deductis triremibus e portu soluit. Tum Athenienses aduersus eos prouecti, propter litus ad Abydum prœlio nauali decernũt, quod quum a matutino tempore ad vesperam vsq; perdurasset, ac partim vincerent: partim vincerentur: cum nauibus XVIII Alcibiades superuenit. Ex eo Peloponesij versus Abydũ fugere, Pharnabazus e proximo illis opem ferre, qui quidem ingressus equo mare, quousque poterat, dimicabat: idemque vt facerent, equites, peditesque suos hortabatur. Peloponesij nauibus constipatis, & opposita hostibus acie, non procul a litore pugnabant. Tamdem Athenienses cum XXX vacuis hostium nauibus, quas ceperant, ac suis in prœlio corruptis, discedunt, easque Sestum perducunt. Inde naues aliæ alio, exceptis XL,

Plut. Alcib. p. 375. Olymp. 92. an. 3. Diodor. 13. p. 350.

Athenienses vincunt.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον ἦλθεν ἐξ Ἀθηνῶν † Θυμοχάρης, ναῦς ἔχων ὀλίγας· καὶ οἱ μὲν ἐναυμάχησαν αὖθις λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι. ἐνίκησαν δὲ λακεδαιμόνιοι, ἡγουμένου Ἡγησανδρίδου. μετ' ὀλίγον δὲ τούτων, Δωριεὺς ὁ Διαγόρου ἐκ Ῥόδου ἐς Ἑλλήσποντον εἰσέπλει, ἀρχομένου χειμῶνος, τετταράκοντα καὶ δέκα ναυσὶν, ἅμα ἡμέρᾳ. καταδὼν δὲ ὁ τῶν Ἀθηναίων ἡμεροσκόπος ἐσήμανε τοῖς στρατηγοῖς. οἱ δὲ ἀνηγάγοντο ἐπ' αὐτὸν εἴκοσι ναυσὶν, ἃς ὁ Δωριεὺς φυγὼν, πρὸς τὴν γῆν ἀνέβιβαζε τὰς ἑαυτοῦ τριήρεις, ὡς † ἰῶντο πρὸς τὸ ῥοίτειον. ἐπὶ δὲ θατέρου τῶν Ἀθηναίων, ἐμάχοντο ἀπό τε τῶν νεῶν καὶ τῆς γῆς, μέχρις οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν ἐς Μαδύτον πρὸς τὸ ἄλλο στρατόπεδον, ὅθεν πρόσθεν ὁρμήθησαν. Μινδάρου δὲ καταδὼν τῷ μάχῃ ἐν Ἰλίῳ θύων τῇ Ἀθηνᾷ, ἐβοήθει ὅτι τάχιστα τῷ θαλάσσῃ. καὶ καθελκύσας τὰς ἑαυτοῦ τριήρεις, ἀπέπλει, ὅπως ἀναλάβοι τὰς τοῦ Δωριέως. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, αὐτομαχόμενοι ἐναυμάχησαν πρὸς ἄκυδον τῇ νήσῳ, μέχρι δείλης ὀψέ. καὶ τὰ μὲν νικώντων, τὰ δὲ νικωμένων, Ἀλκιβιάδης ἐπιπλεῖ δυοῖν δεούσαις εἴκοσι ναυσίν. ἐντεῦθεν δὲ φυγὴ τῶν πελοποννησίων ἐγένετο πρὸς τὴν ἄκυδον· καὶ ὁ Φαρνάβαζος παρεβοήθει, καὶ ἐπεισβαίνων τοῖς ἵπποις ἐς τὴν θάλατταν μέχρι δύνατον ἦν, ἐμάχετο, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς αὐτοῦ ἱππεῦσι τὴν πεζοῖς παρεκελεύετο. ξυμφερόμενοι δὲ τὰς ναῦς οἱ πελοποννήσιοι, τὴν θάλατταν ἐμάχοντο, πρὸς τῇ γῇ ἐμάχοντο. Ἀθηναῖοι δὲ ἀπέπλευσαν, τεσσαράκοντα ναῦς τῶν πολεμίων λαβόντες κεναὶς, καὶ ἃς αὐτοὶ ἀπώλεσαν κομισάμενοι ἐς σηστόν. ἐντεῦθεν, πλοῖα τεσσαράκοντα νεῶν, ἄλλαι

† Θυμοχάρης, ἰῶντο, ῥοίτειον.

λαι ἄλλη ὥχοντο ἐπ' ἀργυρολογίαν ἔξω τῶ
ἑλλησποντου. καὶ ὁ †Θερσύλος, εἷς ὢν τῶν
στρατηγῶν, ἐς ἀθηνὰς ἔπλευσε ταῦτα ἐξ-
αγγελῶν, καὶ στρατιὰν καὶ ναῦς αἰτήσων. μετ'
δὲ ταῦτα Τισσαφέρνης ἦλθεν ἐς ἑλλήσπον-
τον. ἀφικόμενον δὲ παρ' αὐτὸν μιᾷ τειρῇ
Αλκιβιάδλω, ξένιά τε καὶ δῶρα ἄγοντα,
ξυλλαβὼν, εἶρξεν ἐν σάρδεσι, φάσκων κελεύειν
βασιλέα πολεμεῖν ἀθηναίοις. ἡμέραις δὲ
τριάκοντα ὕστερον Αλκιβιάδης ἐκ σάρδεων
μετὰ Μαντιθέου τῶ ἁλόντος ἐν καρία, ἴσ-
πων δυπορήσαντες, νυκτὸς ἀπέδρασαν ἐς
κλαζομενάς. οἱ δ' ἐν σηστῷ ἀθηναῖοι, αἰ-
σθόμενοι Μίνδαρον πλεῖν ἐπ' αὐτοὺς μέλ-
λοντα ναυσὶν ἑξήκοντα, νυκτὸς ἀπέδρασαν ἐς
καρδίαν. ἐνταῦθα δὲ καὶ Αλκιβιάδης ἦκεν
ἐκ τῆς κλαζομενῶν σὺν πέντε τειρεσι καὶ
†ἐπακτείδι. πυθόμενος δὲ, ὅτι αἱ τῶν πε-
λοποννησίων νῆες ἐξ ἀβύδου ἀνηγμέναι εἶεν ἐς
κύζικον, αὐτὸς μὲν πεζῇ ἦλθεν ἐς σηστὸν, τὰς
δὲ ναῦς παρέπλευσεν ἐκέλευσεν. ἐπεὶ δ'
ἦλθον, ἀνάγεσθαι ἤδη αὐτὸν μέλλοντος ὡς
ὅτι ναυμαχίαν, ἐπεισπλεῖ Θηραμένης εἴ-
κοσι ναυσὶν ἀπὸ μακεδονίας, ἅμα δὲ καὶ Θερα-
σύβουλος εἴκοσιν ἑτέραις ἐκ †θάσου, ἀμ-
φότεροι ἀργυρολογήκοτες. Αλκιβιάδης δὲ
εἰπὼν καὶ τούτοις διώκειν αὐτὸν, ἐξελομένοις
τὰ μεγάλα ἱστία, αὐτὸς ἔπλευσεν ἐς πάριον.
ἀφεθαι δὲ βουλόμενοι αἱ νῆες ἅπασαι ἐν πα-
ρίῳ ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα, τῆς ὑπερούσης νυκτὸς
ἀνηγάγοντο, καὶ τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ περὶ ἀεί-
σου ὥραν ἦκον ἐς προποντίδα. ἐκεῖ δ' ἐπύ-
θοντο, ὅτι Μίνδαρος ἐν κυζίκῳ εἴη, καὶ Φαρ-
νάβαζος μετὰ τοῦ πεζοῦ. ταύτην μὲν οὖν τὴν
ἡμέραν αὐτοῦ ἔμειναν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ Αλκι-
βιάδης ἐκκλησίαν ποιήσας, παρεκελεύε-
το αὐτοῖς, ὅτι ἀνάγκη εἴη καὶ ναυμαχεῖν, καὶ
πεζομαχεῖν, καὶ τειχομαχεῖν. οὐ γάρ ἐστιν,
ἔφη, χρήματα ἡμῖν, τοῖς δὲ πολεμίοις ἄ-
φθονα παρὰ βασιλέως. τῇ δὲ πρωτεραίᾳ,
ὅπερ ὥρμισαντο, τὰ πλοῖα πρῶτα, καὶ †τὰ
μικρὰ σὺν ἀσπίδι, θεῖσε παρ' ἑαυτὸν, ὅπως μηδεὶς
ἐξαγγείλῃ τοῖς πολεμίοις τὸ πλῆθος τῶν νεῶν·
ἐπεκήρυξέ τε, ὃς ἂν ἁλίσκηται ἐς τὸ πέραν ἁλιπλεών, θάνατον τοῦ ζημίαν. μετὰ δὲ τοῦ ἐκ-
κλησίαν ποιησάμενος ὡς ὅτι ναυμαχίαν, ἀνηγάγετο ὅτι τοῦ κύζικον, ὄντος πολλῶ

al. Θερσύλος,

†al. Thrasyllus

Alcibiades a Tissaphernes capitur.

Plut. Alcib. p. 376. vide ad Diod. 13. p. 351.

Plut. Alcib. p. 376. τριάκοντα δ' ἡμερῶν διαγενομένων, ὁ Αλκιβιάδης ἐπὶ πολὺ συνορῶν ἐκ ἀποδρᾶς τὰς φύλακας, εἰς κλαζομενὰς διέφυγε. καὶ τὸν μὲν Τιβαλφέρνην προδιαβαλὼν, ὡς ὑπ' ἐκείνου μεδισμένος.

Plut. Alcib. p. 376.
Diod. 13. p. 356. p. 357. A.

†al. Thasso

†Plut. Alcib. p. 376. ἐκέλευεν ἐνίους περιβάλλειν τὰς λεπτὰς πλοῖα καὶ παραφυλάττειν ἐκ. σπουδὴ δὲ καὶ πολὺν ὄμβρον ἐξαίφνης ἐπιπεσόντα, καὶ βροντὰς καὶ ζόφον βυθεροῦ· θαι καὶ συνεπικρύψαι τὴν παρασκευήν.

Eo quum propius acceſſiſſet, & cælum eſſe ſudum, ſole iam fulgente, cepiſſet: ſexaginta Mindari naues, quæ ſe procul a portu exercerent, & iã interceptæ erant, conſpicit. Peloponeſij quum triremes Athenienſium & plures viderent eſſe, quam prius, & portui proximas: ad terram fuga ſe recipiũt, & nauibus ſimul ad ſtationem adpulſis, in hoſtes aduerſus ſe tendentes dimicant. Interim Alcibiades nauibus xx circumuectus, in terram copias exponit. Hoc viſo Mindarus & ipſe in terram deſcendit, ac pugnans interficitur. Tum milites ipſius fugere, naues vniuerſas Athenienſes ad Præconeſum deducere, ſolis Syracuſanis exceptis, quas ipſi Syracuſani exuſſerunt. Inde Athenienſes poſtridie Cyzicum nauigant. Tum Peloponeſiis ac Pharnabazo vrbem deſerentibus, Cyziceni Athenienſes admittunt. Heic quum dies xx commoratus fuiſſet Alcibiades, grandi a Cyzicenis accepta pecunia, nullo præterea damno eis illato, in Præconeſum reuertitur. Inde Perinthum ac †Selymbriam nauigat, ac Perinthij quidem exercitum in vrbem admittunt: †Selymbrienſes autem non illi quidem eos admiſere, pecuniam tamen numerarunt. Inde Chryſopolim" Chalcedoniæ delati, oppidum illud muris cingunt, locumque in eo ad colligendas decumas conſtituunt. Decuma de veniẽtibus e Ponto nauibus exigebatur. Relictum heic xxx nauium præſidium cum duobus ducibus, Theramene ac Eubulo, qui & oppidum & naues e Põto venientes obſeruarent, aliisque damnis hoſtes, quibuſcumque poſſent, adficerẽt. Reliqui duces in Helleſpõtum diſcedunt. Interceptæ ſunt & litteræ, atque Athenas perlatæ, quæ ab Hippocrate Mindari †legato Lacedæmonem miſſæ fuerant. Earum hæc erat ſententia." Actum de præclaris rebus noſtris obiit Mindarus: eſuriunt milites: quid agendum ſit, ex inopia conſilij neſcimus. At Pharnabazus vniuerſas Peloponeſiorum copias, & †Syracuſanos cohortatus, vt ſaluis adhuc corporibus, lignorum cauſſa minime deiectis animis eſſent, quorum vim magnam ditio regis haberet: veſtem ſingulis, cum viatico duum menſium donat. Præterea nautas armat, & regionem ſuam maritimã præſidiis munit.

Lacedæmoniorum clades.

τεσσαράκοντα. Plut. Alcib. p. 377. 2 t. init: εἴκοσι ναῦς ἀρίστοις δίεπλεύσας καὶ προσβαλὼν τῇ γῇ καὶ ἀποβὰς, κτλ.

"ὁ δὲ Φαρναβάζου ἐφυγε Λαμψάκου δὲ καὶ νεκρῶν καὶ ὅπλων, κροθηβαύλες, τὰς τε ναῦς ἃς παίδους ἔλαβον, κτείνουσι δὲ τὴν Κύζικον, ἐλιπον λος ὑπὸ Φαρναβάζου, καὶ τῶν Πελοποννησίων διαφθαρέντων, θρόνον τὸν Ἑλλήσποντον εἶχον βεβαίως, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων σκολαίως ἐξήλασαν καλὰ χρήματος ὑπὸ λακεδαιμονίως.

Cyzicum Athenienſes occupant.

†Selybriã

*Selybrienſes

Idẽ Chryſopolim capiunt.

"Olymp. 92. an. 4. Diod. 13. p. 365. ſt.

*hoc ſignificat ἐπιστολεύς. Pollux lib. 1. cap. 9.

"Plut. Alcib. p. 377.

*eorum ſocios

Ἀφ' ἧς δὲ ἐκλεὶς τῆς κυζικου λῶ, ἀθείας ἡμομήνης, καὶ τοῦ ἡλίου ἐκλάμψαντος, καθορᾷ τὰς τοῦ Μινδάρου ναῦς γυμναζομένας πόρρω ἀπὸ τοῦ λιμένος, καὶ ἀπειλημμένας ὑπ' αὐτοῦ, ἐξήκοντα οὔσας. οἱ δὲ πελοποννήσιοι, ἰδόντες τὰς τῶν ἀθηναίων τειήρεις οὔσας πλείους τὲ πολλῷ ἢ πρότερον, καὶ πρὸς τὸν λιμένι, ἔφυγον ἐς τὴν γῆν· καὶ σπουδαίσαντες τὰς ναῦς, ἐμάχοντο ὑπὲρ πλέοσι τοῖς ἐναντίοις. Ἀλκιβιάδης δὲ τὰς εἴκοσι τῶν νεῶν πρόπλευσας, ἀπέβη ἐς τὴν γῆν. ἰδὼν δὲ ὁ Μίνδαρος, καὶ αὐτὸς ἀποβὰς ἐν τῇ γῇ, μαχόμενος ἀπέθανεν. οἱ δὲ μετ' αὐτὸν ὄντες ἔφυγον. τὰς δὲ ναῦς οἱ ἀθηναῖοι ὡχρηλοῦ ἀγωνίσες ἐς τοῖχόνησον ἁπάσας, πλὴν τῶν συρακουσίων. ἐκείνας δὲ αὖθι κατέκαυσαν οἱ συρακούσιοι. ἐκεῖθεν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ ἔπλεον οἱ ἀθηναῖοι ὅπι κύζικον. οἱ δὲ κυζικηνοὶ, τὸ πελοποννησίων καὶ Φαρναβάζου ἐκλιπόντων αὐτὸ, ἐδέχοντο τὸς ἀθηναίους. Ἀλκιβιάδης δὲ, μείνας αὐτοῦ εἴκοσιν ἡμέρας, καὶ χρήματα πολλὰ λαβὼν παρὰ τῶν κυζικηνῶν, οὐδὲν ἄλλο κακὸν ἐργασάμενος ἐν τῇ πόλει, ἀπέπλευσεν ἐς τοῖχόνησον. ἐκεῖθεν δὲ ἔπλευσεν ἐς πέρινθον καὶ †σηλυμβρίαν. καὶ περίνθιοι μὲν εἰσεδέξαντο ἐς τὸ ἄστυ τὸ στρατόπεδον· *σηλυμβριανοὶ δὲ ἐδέξαντο μὲν οὔ, χρήματα δὲ ἔδοσαν. ἐντεῦθεν δὲ ἀφικόμενοι τῆς χαλκηδονίας ἐς χρυσόπολιν, ἐτείχισαν αὐτοῖ, καὶ δεκατευτήριον κατεσκεύασαν ἐν αὐτῇ. καὶ τὸν δεκάτην †ἐξελέγοντο τῶν ἐκ τοῦ πόντου πλοίων. καὶ φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες ναῦς τεσσάρων, καὶ στρατηγὼ δύω, Θεραμένην καὶ †Εὔβουλον, τό τε χωρίου ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν ἐκπλεόντων πλοίων, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐνδύναντο βλάπτειν τοὺς πολεμίους. οἱ δὲ ἄλλοι στρατηγοὶ ἐς τὸν ἑλλήσποντον ᾤχοντο. τῶν δὲ Ἱπποκράτους τοῦ Μινδάρου ἐπιστολέως ἐς λακεδαίμονα γράμματα πεμφθέντα ἑάλωσαν ἐς ἀθήνας, λέγοντα τάδε· "Ἐρρέ τὰ καλά· Μίνδαρος δ' ἀπέθανε· πεινῶντι τοὺνδρες· ἀπορέομες τί χρὴ δρᾶν. Φαρνάβαζος δὲ πρότερον τῶν τῶν πελοποννησίων στρατιώτας καὶ τοῖς †συρακουσίοις τῶν ἐκελευσάμενος μὴ ἀφιέναι ἕνεκα ξύλων, ὡς ὄντων πολλῶν ἐν τῇ βασιλέως, ἕως αὐτὸς σῶα ᾖ, ἱμάτιόν τ' ἔδωκεν ἑκάστῳ, καὶ ἐφόδια δυοῖν μηνοῖν. καὶ ὁπλίσας τὰς ναῦς, φυλακὰς κατέστησε τῆς ἑαυτοῦ τῶν θαλάσσης γῆς.

σηλυμβρίαν

*σηλυμβριανοὶ

Ἐὔμαχος

καὶ συλ-

καὶ συγκαλέσας τὸς ἐπὶ τῶν πόλεων στρατηγοὺς, καὶ τριηραρχους, † ἐκέλευσε ναυπηγεῖσθαι τριήρεις ἐν ἀντάνδρῳ ὅσας ἕκαστοι ἀπώλεσαν, χρήματά τε δίδοὺς, καὶ ὕλαν ἐκ τῆς Ἴδης κομίζεσθαι φράζων. ναυπηγουμένων δ', οἱ συνεργάσιμοι ἅμα τοῖς ἀντανδρίοις τὸ τεῖχος τι ἐπετέλεσαν, καὶ ἐν τῇ φρουρᾷ ἤρεσαν πολλὰ μᾶλλον. διὰ ταῦτα δ' εὐεργεσία τε καὶ πολιτεία συνεργασίοις ἐν ἀντάνδρῳ ὑπῆρχε. Φαρνάβαζος μὲν οὖν ταῦτα διαπράξας, εὐθὺς ἐς χαλκηδόνα ἐβοήθει. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ ἠκούσθη τοῖς τῶν συνεργασίων στρατηγοῖς, ὅτι φεύγοιεν οἴκοθεν ὑπὸ τοῦ δήμου. ξυγκαλέσαντες οὖν τοὺς ἑαυτῶν στρατιώτας, Ἑρμοκράτους † στρατηγοῦντος, ἀπωλοφύροντο τὴν ἑαυτῶν ξυμφοράν, ὡς ἀδίκως φεύγοιεν ἄπολεῖς τοῦ τε νόμου παρηνέσαν τε στρατηγοῦμοις εἶναι καὶ τὰ λοιπὰ, ὥσπερ τὰ πρότερα, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς πρὸς τὰ ἀεὶ προσταλλόμενα. ἐλέσθαι δ' ἐκέλευον ἄρχοντας, μέχρις οὗ ἀφίκωνται οἱ ἠρημένοι ὑπ' ἐκείνων. οἱ δ' ἀναβοήσαντες ἐκέλευον ἐκείνους ἄρχειν, καὶ μάλιστα οἱ τριήραρχοι, καὶ οἱ ἐπιβάται, καὶ οἱ κυβερνῆται. οἱ δ' οὐκ ἔφασαν δεῖν στασιάζειν πρὸς τὴν ἑαυτῶν πόλιν. εἰ δέ τις ἐπικαλοίη τι αὐτοῖς, λόγον ἔφασαν χρῆναι διδόναι, μεμνημένους ὅσας τε ναυμαχίας αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς νενικήκασι, καὶ νεὼς εἰλήφασι, ὅσα τε μετὰ τῶν ἄλλων ἀπήνυσαν γενόμενοι, ἡμῶν ἡγουμένων, τάξιν ἔχοντες τὴν κελεύσιν, δίκαιά τε τὴν ἡμετέραν ἀρετὴν, καὶ τὴν ὑμετέραν εὐθυμίαν, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ὑπάρχουσαν. εὐδενὸς δ' εὐδὲν ἐσαν- ὑπάντων δεομένων. Vide Not. ομένου, † δεομένων, ἔμειναν ἕως ἀφίκοντο οἱ ἀντ' ἐκείνων στρατηγοὶ, Δήμαρχός τε Πιδόχου, καὶ Μύσκων Μενεκράτους, καὶ Ποτάμις Γνωσία. τῶν δὲ τριηράρχων ὁμόσαντες οἱ πλῆσοι κατάξειν αὐτοὺς, ἐπειδὴ ἐς συμβαλοῦσας ἀφίκωνται, ἀπεπέμψαντο ὅποι ἠβούλοντο πρῶτας, οἱ πρὸς ἐπαινοῦντες. ἰδίᾳ δὲ † πρὸς Ἑρμοκράτη προσομιλοῦντες, μάλιστα ἐπῃνέθησαν τήν τε ἐπιμέλειαν, καὶ εὐθυμίαν, καὶ καινότητα. ὧν γὰρ ἐγίνωσκε τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν τριηράρχων καὶ κυβερνητῶν καὶ ἐπιβατῶν, ἑκάστης ἡμέρας ὄρθρου καὶ πρὸς ἑσπέραν συναυλίζων πρὸς τὸν σκηνὸν τὸν ἑαυτοῦ,

A Conuocatis etiam prætoribus vrbium, & triremium præfectis, apud Antandrum triremes tot ædificare iubet, quod ipsorum quisque amisisset: simul & pecunia subleuat eos, & materiã ex Ida sumendam indicari iubet. Dũ hæc classis ædificatur, Antandrij Syracusanorum ope muri partem quãdam absoluunt, & in præsidio eorumdem opera mirifice probata fuit. Eas ob causas factum, vt Syracusani & bene de Antandro promeriti dicantur, & eius ciuitatis ius etiam nũc habeant. His ita con-
B stitutis, Pharnabazus mox Chalcedonem, vt opem ei ferret, cõtendit. Accepere nuntium hoc tempore Syracusanorum duces exsilij sui, quod eis plebis scito fuerat irrogatum. Quapropter conuocatis militibus, Hermocrate ceterorum nomine verba faciẽte, calamitatem suam deplorãt; qui per iniuriam, & præter leges vniuersi exsulare iuberentur. Hortantur inde, vt etiam deinceps ad imperata facienda promte fortiterque se gererent, quemadmodum fecissent hactenus: & magistratus legerent, donec adessent ij, qui iam suo essent loco designati. Milites clamore sublato, ipsi vt cũ
C imperio essent, iubent; inprimisque volebant hoc triremium præfecti, & † epibatæ, & gubernatores. Duces contra monent, aduersus rempublicam seditionẽ mouendam non esse. Si vero accusationes in se ab aliquo instituerentur; suam vt causam age-
D rent, hortantur; in memoriam reuocantes, quot naualibus prœliis victores ipsi nullis adiutoribus fuissent, quot cepissent naues, quoties cum aliis inuicti ductu suo exstitissent. Etiam locum, inquiunt, honestissimum in acie, quum propter virtutem nostram, tum alacritatem vestram habuistis; siue quid terra, siue mari gereretur. Quũ neque quisquam in eos quidquam culpæ cõferret, & ab omnibus rogarentur: mansere, donec qui eis succederent, duces aduenirent. Erant hi Demarchus Pidoci; Musco Menecratis, Potamis Gnosiæ, filij. Quumque maxima pars præfectorum triremibus iureiurando confirmasset, se illos, posteaquam Syracusas rediissent, in patriam reducturos: etiam laudibus prose-
E quentes ita dimisere omnes, vt quo visum esset, concederent. Inprimis diligentiam Hermocratis, & alacritatẽ, & popularitatem desiderabant, quo priuatim familiariter vtebantur. Nam de triremium præfectis, & gubernatoribus, & epibatis optimum quemque sibi cognitum singulis diebus ad contubernium in tabernaculum suum mane ac vespere inuitabat,

† Vtitur hac voce etiam Hirtius. Significat autem classiarium militem.

Syracusanorum Duces exsilio multantur.

Hermocratis laudes.

& cum eis quidquid vel dicturus, vel facturus esset, communicabat. Docebat etiam eos, & quædam non meditata extemplo proferre iubebat, quædam non nisi re deliberata. Ob has res magna erat Hermocratis in consessu publico gloria, quod optima quæque tum dicere, tum cõsulere existimaretur. Idem quum Tissaphernem Lacedæmone accusasset, ac non solum Astyochi testimonio subleuaretur, sed etiã ipse verum dicere visus esset: ad Pharnabazum se cõferens, pecuniam prius, quam peteret, impetrabat; eaque comparata stipendiariorum militum & triremium copia, reditum in patriam moliebatur. Interea Syracusanorum [ducum] successores Miletum veniunt, eisque copiæ cum nauibus exercitus traditæ sunt. Eodem tempore coorta in Thasso seditione, omnes qui a Lacedæmoniorum partibus stabant, vna cũ Lacedæmonio præfecto Eteonico pelluntur. Id quia Tissapherne iuuante, Pasippidas Lacedæmonius perfecisse crederetur: Sparta exsulare iussus est. Eius loco ad nauales copias, quas ipse de sociis coegerat, Cratesippidas missus; in Chio suam eas in potestatẽ accepit. Accidit hoc etiam tempore, dum Athenis Thrasylus ageret, vt Agis Decelea prædatum egressus, ad ipsos vsque muros Athenienses accederet. Ibi Thrasylus & Athenienses, & alios omnes, qui erant in vrbe, educit: propterque gymnasium Lyceum aciem opponit hostibus, manum conserturus, si accederent. Quod quum vidisset Agis, celeriter abduxit suos, amissis paucis extremo in agmine, quos velites interemere. Accendit hoc Atheniẽsium erga Thrasylum studia, vt alacrius ei concederent, cuius ipse rei caussa venerat. Nam decretum, vt delectu habito, CIↃ grauis armaturæ pedites, equites C, triremes L sumeret. Agis autẽ, quum e Decelea frumento onusta complura nauigia ferri cursu in Piræum cerneret: frustra suos aiebat longo iam temporis spatio terra prohibere Athenienses, nisi quis eos ab illis etiam locis excluderet, vnde mari frumentum veheretur. Adeoq; optimum fore, si Clearchus Ramphij filius, qui publicus esset Byzantiorum hospes, Chalcedonem Byzantiumque mitteretur. Hac sententia comprobata, discessit is, explentibus XV nauium numerum Megarensibus ac reliquis sociis, quæ ipsæ magis essent militi vehendo idoneæ, quam celeres. Harum tres in Hellesponto a IX Atticis nauibus demersæ sunt, quæ perpetuo

Thassus insula a Lacedæmoniis deficit.

Agis vex Lacedæmonius ad Athenarum muros excurrit.

Agis repellitur.

Α αὐεχθινοδτο ὅ, πέμελλεν ἢ λέγλν, ἢ ϖραΐΐλν. καλείνους ἐδίδασκε, κελδύων λέγλν τὰ μὴν, ἀπὸ τᾶ ϖδαχρῆμα, τὰ δὲ, βουλδυσαμένους. ἐκ τδύτων Ἑρμοκράτης τὰ πολλὰ ἐν τῷ συνεδρίῳ δὐδόξη, λέγλν τὲ δοκῶν καὶ †βουλδύλν τὰ κράτιστα. κατηγορήσας δὲ Τισσαφέρνους ἐν λακεδαίμονι Ἑρμοκράτης, μάρτυρος ὢν Ἀστυόχου, καὶ δόξας τὰ ὄντα λέγλν, ἀφικόμενος ϖδὸς Φαρνάβαζον, ϖρὶν αὐτῆσαι χρήματα λαβὼν, παρεσκδυάζετο ϖρὸς τὼ ἐς συνεκκύσας κἀδοδον ξένους τὲ ἢ πειρᾶς. ἐν τδύτῳ ᾖκον οἱ Συράδιοι τῶν συνεκκτοίων ἐς μίλητον, καὶ παρέλαδον τὰς ναῦς καὶ ὃ στράτδυμα. ἐν θάσῳ ᾗ κεῖτ τὸν κατὰ τᾶτον χρόνον στάσεως γιγνομένης, ἐκ ϖᾶσιν οἱ λακωνίζαι, καὶ ὁ λάκων ἀρμοστὴς Ετεόνικος. καταλιαθεὶς ᾗ ταῦτα ϖρᾶξαι σὺν Τισσαφέρνῃ Πασιππίδας ὁ λάκων, ἔφυγν ἐκ σπάρτης. ὅπὶ ᾗ ὃ ναυλικὸν, ὃ ἐκεῖνος ἡγεῖτ ἀπὸ τῶν συμμάχων, ἐξεπέμφθη Κρατησιππίδας, καὶ παρέλαδεν ἐν χίῳ. ϖεὶ ᾗ τδύτους τὸν χρόνους Θρασύλου ἐν ἀθήναις ὄντος, Ἄγις ἐκ τ δεκελείας ϖρνομλὼ ποιύμλος, ϖρὸς αὐτὰ τὰ τείχη ἦλθε τῶν ἀθλναίων. Θρασύλος δὲ ἐξαγαγὼν ἀθλναίους, καὶ τὺς ἄλλους τὺς ἐν τῇ πόλῃ οὖσας ἅπαντας, παρέταξε ϖρὸς τὸ λύκδον γυμνάσιον, ὡς μαχούμλος, αὖ ϖροσίωσιν. ἰδὼν ᾗ ταῦτα Ἄγις ἀπήγαγε τὰ χέως· καί τινες αὐτῶν ὀλίγοι τῶν ὅπλων ἀπέθανον. οἱ δ᾽ ὖν ἀθλναῖοι τῷ Θρασύλῳ διὰ ταῦτα ἔτι ϖρθυμότερον ἦσαν, ἐφ᾽ ἃ ἦκε· καὶ †ἐπεψηφίσαντο ὁπλίτας τὲ αὐτὸν καταλέξασθαι χιλίους, ἱππέας δὲ ἑκατὸν, πελτᾶς ᾗ πεντήκοντα. Ἄγις ᾗ ἐκ τῆς δεκελείας ἰδὼν πλοῖα πολλὰ σίτου ἐς ϖραιᾶ καταθέοντα, σὺδὲν ὄφελος ἔφη εἶ), τὺς μετ᾽ αὐτᾶ πολιὰν ἤδη χρόνον ἀθλναίους εἴργλν τῆς γῆς, εἰ μή τις φήσει, ὅδεν καὶ ὁ διὰ θαλάττης σῖτος φοιτᾶ· κρατήσοί τε εἶ) καὶ Κλέαρχον τὸν Ραμφίου, ϖρόξενον ὄντα Βυζαντίων, ϖέμψαι ἐς χαλκηδόνα τὲ, καὶ Βυζάντιον. δόξαντος δὲ τούτου, πληρωθεισῶν νεῶν ἔκ τε μεγάρων καὶ ϖρὸς τῶν ἄλλων ξυμμάχων, ϖεντεκαίδεκα τριακοντέρων μᾶλλον ἢ τὰ χρεών, ὥχετο. καὶ αὐτῶν τῶν νεῶν ἓξ ἀπόλλυνται ἐν τῷ ἑλλησϖόντῳ ὑϖὸ τῶν ἀττικῶν ἐννέα νεῶν, αἳ ἀεὶ

Β

Γ

Δ

Ε

βελτίων

ἐψηφίσαντο

οἱ ταῦ

ἐλεῶν τὰ πλοῖα διεφύλαττον· αἱ δ' ἀνῆγαι ἔ- A in iis locis naues obſeruabant. Ceteræ Se-
φυγον ἐς σηςὸν, ἐκεῖθεν ὑ ἐς Βυζάντιον ἐσώθησαν. καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγε, ἐν ᾧ καρχηδόνιοι Ἀννίβα ἡγουμένου ςρατεύσαντες ὅπλ σικελίαν δέκα μυριάσι ςρατιᾶς, ἀφεςᾶσιν ἐν τρισὶ μησὶ χίμαιραν δύο πόλεις ἑλληνίδας, σελινοῦντα καὶ † ἱμέραν. τῷ ὑ ἄλλῳ ἔτει (ᾧ ἦν ὀλυμπιὰς τρίτη καὶ ἐνενηκοςὴ, ἣ τοῦ ῥοδίου ξυνωρὶς ἐνίκα Εὐάγορα ἠλείου, ὃ ὑ ςάδιον † Εὐβοΐας κυρηναῖος, ὅπλ ἐφόρου μὲν ὄντος ἐν λακεδαίμονι Εὐαρχίππου, ἄρχοντος δ' ἐν ἀθήναις Εὐκτήμονος) ἀθη- B ναῖοι μὲν θορικὸν ἐτείχισαν, Θρασύλος ὑ τὰ τε ψηφισθέντα πλοῖα λαβὼν, καὶ πενταχιχιλίους τῶν ναυτῶν πελταςὰς ποιησάμενος, ὡς ἅμα καὶ πελταςαῖς ἐσομένοις, ἐξέπλευσεν ἀρχομένου δ' θέρους ἐς σάμον. ἐκ δ' μείνας ῥ ἡμέρας, ἔπλευσεν ἐς πύγελα· καὶ ἐπὶ τοῦ τε χώματος ἐδήου, καὶ προσέβαλε τῷ τείχει. ἐκ δ' μιλήτου βοηθήσαντές τινες τοῖς πυγελοῦσι, διεσπαρμένους ὁρῶντας τῶν ἀθηναίων τοὺς ψιλοὺς ἐδίωκον. οἱ δ' πελταςαὶ, καὶ τῶν ὁπλιτῶν C δύο λόχοι, βοηθήσαντες τοῖς τοὺς αὐτῶν ψιλοὺς, ἀπέκλησαν ἀπὸ πλοίων, ἐκτὸς ὀλίγων· καὶ ἀσπίδας ἔλαβον ὡς ἑξακοσίας, καὶ τρόπαιον ἔςησαν. τῇ ὑ ὑςεραίᾳ ἔπλευσαν ἐς νότιον, καὶ ἐκεῖθεν παρασκευασάμενοι, ἐπορεύοντο ἐς κολοφῶνα. κολοφώνιοι δ' προσεχώρησαν. καὶ τῆς ὑπερούσης νυκτὸς ἐνέβαλον ἐς τὴν λυδίαν, ἀκμάζοντος τοῦ σίτου, καὶ κώμας τε πολλὰς ἐνέπρησαν, καὶ χρήματα ἔλαβον καὶ ἀνδράποδα, καὶ ἄλλην λείαν πολλήν. Στάγης δὲ ὁ πέρσης τοῦτ' ἰδὼν τὰ χωρία ὢν, ἐπεὶ οἱ ἀθηναῖοι ἐκ τοῦ ςρατοπέδου διεσκεδασμένοι ἦσαν καὶ τὰς ἰδίας λείας, βοηθησάντων τῶν ἱππέων, ἕνα μὲν ζωὸν ἔλαβεν, ἐπλὰ δ' ἀπέκτεινε. Θρασύλος δ μετὰ ταῦτα ἀπήγαγεν ὅπλ θαλάττην τὴν ςρατιὰν, ὡς ἐς ἔφεσον πλευσούμενος. Τισσαφέρνης δ' ἀκούσας δ' τοῦτο ὅ ὅπλ χείρημα, ςρατιάν τε συνέλεγε πολλὴν, καὶ ἱππεῖς ἀπέςειλε, τοξοβολίων E πᾶσιν ἐς ἔφεσον βοηθῶν τῇ Ἀρτέμιδι. Θρασύλος δ' ἑβδόμῃ καὶ δεκάτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ἐσβολὴν ἐς ἔφεσον ἔπλευσε, καὶ τὰς μὲν ὁπλίτας † ἐς τὸν χρυσοῦν ἀποβιβάσας, τοὺς δὲ ἱππεῖς, καὶ πελταςὰς, καὶ ὁπλιτοβόλους, καὶ τοὺς ἄλλους πανταχοῦ τοῦ ἕλους ὅπλ τὰ ἔτερα τῆς πόλεως, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ προσῆγε δύο ςρατόπεδα. οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως ἐβοήθησαν σφίσιν. οἵ τε σύμμαχοι, οὓς Τισσαφέρνης ἦγε, καὶ οἱ συςρατεύσαντες,

χίμαιραν

Εὐβοΐας & Εὐβοίτας

† Vide Suidā in voce ἄρχων.

cundum Dianæ templum. Ibi Thrasylus in ancoris naues obſeruabat. Ceteræ Seſtum fuga ſe recipiunt, ac ſaluæ Byzãtium inde perueniunt. Atque hic eius anni finis fuit, quo Karthaginienſes Hannibile duce cum CCCIↃↃↃ hominum in Siciliam profecti, trium menſium ſpatio Græci nominis oppida duo, Selinuntem & Himeram ceperunt. Anno ſequente, in quem olympias XCIII incidit, qua Elei Euagoræ adiuncta biga victoriam conſequuta eſt, vincente in ſtadio Eubota Cyrenenſi, quum apud Spartanos Ephori magiſtratum Euarchippus gereret, Athenis Euctemon† Archontis officio fungeretur; Thoricum Athenienſes muniuerũt, & Thraſylus ſumtis nauibus ſibi decretis, & nautis IↃↃ cetratorum inſtar armatis, vt iis ſimul tamquam cetratis vteretur, æſtate ineunte ad inſulam Samum nauigauit. Vbi quum triduum manſiſſet, Pygela diſcedit. Heic & agros populatur, ſtat, & ad oppidi murum copias admouet. Tum Mileſij quidam Pygelenſibus opem ferentes, palatos hinc inde velites Athenienſium perſequũtur. At vero cetrati, & grauis armaturæ peditum cohortes duæ, velitibus ſuis ope lata, illos omnes, qui Mileto venerant, extra paucos quoſdam, occidunt: ſcutis, plus minus, CC potiuntur: tropæum ſtatuunt. Poſtridie Notium nauigant. Inde paratis ad iter rebus omnibus, Colophonẽ pergunt. Trãſeunt in eorum partes Colophonij. Nocte proxima Lydiam ingrediũtur, matura iam ſegete, multosq; vicos exurunt: pecuniam, mancipia, prædam aliam ingentẽ rapiunt. Tum Perſa quidam Stages, qui his in locis ageret, quo tempore Athenienſes hinc inde ſparſi, ac prædæ ſeparatim intenti erant, equitum ſubſidio viuum vnum capit, & ſeptem interficit. Poſt hæc ad mare Thraſylus copias ducit, quaſi Epheſum nauigaturus. Eo conatu hominis animaduerſo Tiſſaphernes, magnas cogebat copias, equitibusque dimiſſis imperabat omnibus, vt Dianæ latum opem Epheſum accurrerent. Thraſylus die, poſtquam inuaſiſſet Lydiam, XVII Epheſum nauigat: grauem armaturam ad Coreſſum exponit: equites, cetratos, epibatas, ceteros omnes propter paludẽ, ex oppidi parte altera: quumque iam illuxiſſet, bipertitum exercitum admouet. Contra oppidani, auxiliares a Tiſſapherne adducti, Syracuſani tam illi,

Hannibal Siciliam inuadit.

Olymp. 93. an. 1.

Thraſylus Epheſum adgreditur

Diodor. 13. p. 365. ſſ refert in Olymp. 97. an. 4. et cum eo irrito co-facere videtur Plut. natu. conjungens hæc cum pugnâ ad Cyzicum. Alcib. p. 377. Vide pag. 824 v.

Mileſiorũ cládes.

qui xx nauibus primi venerant, quam qui A nauibus v aliis, quæ recens cum Eucleo Hipponis, & Heraclide Aristogenis filiis, prætoribus, adpulerant, itemque Selinuntiæ duæ naues: omnes inquam hi opis ferendæ causſa se coniungunt, ac primum grauis armaturæ pedites, qui erant Coressi, adgrediũtur. Eos posteaquam in fugam vertissent, & interfectis plus minus c, reliquos vsque ad mare persequuti fuissent: ad eos, qui propter paludem erant, se conuertunt. Coniecerunt & illic se Atheniensses in fugam, ccc eorum interfectis. Statuerunt hoc loco tropæum Ephesij, & alterum apud Coressum. Syracusanis & Selinuntiis permultis, qui præclarissime se gesserant, præmia fortissimo cuique debita, publice priuatimque data: concessa & immunitas perpetua, si quis esse eiuis cuperet: Selinuntiis etiam hoc, vt quando patriam illi amisissent, Ephesi ius ciuitatis haberent. Athenienses receptis per indutias mortuis, Notium discedunt. Heic quum illos humassent, Lesbum versus & Hellespontum nauigant. Ingressi Methymnensem in Lesbo portum, naues illas xxv Syracusanas ex Epheso præteruehi conspiciunt. Itaque aduersus eas in altum prouecti, quatuor vna cum ipsis vectoribus capiunt, reliquas Ephesum vsque persequuntur. Captiuos ceteros Athenas Thrasylus omnes mittit, vnum Alcibiadem Athenienssem, consobrinum Alcibiadis, exsiliique socium, lapidibus obrui iussit. Hinc Sestum ad exercitum nauigat, vnde copiæ vniuersæ Lampsacum traiiciunt. Aderat iam hiems, qua captiui Syracusani, qui in Pyræeo lapicidinis inclusi D erant, saxo perfosso, noctu partim fuga Deceleam, partim Megara dilapsi sunt. Ceterum quum vellet apud Lampsacum Alcibiades vniuersas copias in eosdem ordines redigere, nolebant milites illi, quibus antehac vsus erat, in eosdem cũ Thrasyli militibus ordines collocari: quod se pro inuictis ducerent, illi victi venirent. Omnes heic tamen in hibernis habiti, quũ Lampsacum muniissent; expeditionẽ aduersus Abydum susceperе. Ferebat his opem magna cum equitum manu Pharnabazus. Sed prœlio superatus, terga dedit. Hunc cum equitatu suo, & cxx grauis armaturæ peditibus, quibus Menander præerat, persequi non destitit Alcibiades, donec tenebræ ipsum eriperent. Post hanc pugnam milites inter se spõte sua permisti,

Athenienſiũ strages.

Plut. Alcib. p. 377. Militum ὕβρις δ' ἐπῆρθησαν Alcibiadis ὑπὸ μεγαλαυχίας arrogãtia. καὶ θράσους ἐμπεσόντες, καὶ λοβόν τον ἐφρόνησαν, ὥστ' ἀπαξιοῦν ἐπὶ τοῖς ἄλλοις καθοπλίζεσθαι, πολλάκις ἀτιμάζοντες, ἀντὶ πλήθους ὄγλους. καὶ γὰρ ὁ πολὺς προῆρον συνέβη καὶ πλὴν ὀλίγων περὶ Ἔφεσον τῶν Θρασυβούλου (Thrasybulum vocat Diod. 13. p. 365. A.) τὸ χαλκοῦν ἀνέστησαν τρόπαιον ὑπὸ τῶν Ἐφεσίων ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν Ἀθηναίων ταῦτ' οὖν ὠργίζοντο οἱ μὲν Ἀλκιβιάδῃ τοῖς μετὰ Θρασυβούλου μεγαλύνοντες αὐτὸν καὶ τὸν τρόπαιον, ἐκείνοις δὲ μήτε γυμνασίων, μήτε χωρίας ἐν ἡσυχαστέοις καινοῦν νεωτερίζοντες. ἐπεὶ δὲ Φαρνάβαζος ἱππέας μὲν πολλοὺς ἔχων καὶ πεζοὺς ἐπῆλθεν αὐτοῖς ἐμβεβληκότων εἰς τὴν Κύζικηνὴν, ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπιβοηθήσας ἐπ' αὐτοὺς, ἐτρέψατο καὶ ἔσω διώξας ἄχρι ἑκόντας μετὰ Θρασυβούλου, καὶ ἀνεμίγνυτο, καὶ κοινῇ φιλοφρονούμενοι καὶ χαίροντες ἐπανῆσαν εἰς τὸ στρατόπεδον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ σύδας ἱερεῖα, ἐλευθερίου τὴν Φαρναβάζου χάριν ἔθυσαν ἀγῶνα θέντος ἱππικὸν καὶ γυμνικὸν, καὶ ἆθλα ἔθηκεν ἄγειν τῶν ἱερείων.

Hunc cum equitatu suo, & cxx grauis armaturæ peditibus, quibus Menander præerat, persequi non destitit Alcibiades, donec tenebræ ipsum eriperent. Post hanc pugnam milites inter se spõte sua permisti,

οἵ τ' ἀπὸ τῶν πρωτέρων εἴκοσι νεῶν, καὶ ἀπὸ ἑτέρων πέντε, αἳ ἔτυχον τότε παραγιγόμεναι νεωστὶ ἥκουσαι μετ' Εὐκλέους τε τοῦ Ἱππωνος, καὶ Ἡρακλείδου τοῦ Ἀριστογένους στρατηγῶν, καὶ Σελινούσιαι δύο. οὗτοι δὲ πάντες πρῶτον μὲν πρὸς τὰς ὁπλίτας τὰς ἐν χερρονήσῳ ἐβοήθησαν· τοῦτοι γὰρ βεβαμμένοι, καὶ ἀποκλείσαντες ἐξ αὐτῶν ὡσεὶ ἑκατὸν, καὶ ἐς τὸ θάλασσαν καταδιώξαντες, πρὸς τὰς παρὰ Ὀ ἕλος ἐφάπαντο. ἔφυγον δ' οἱ κακῶς οἱ ἀθηναῖοι, καὶ ἀπώλοντο αὐτῶν ὡς τριακόσιοι. οἱ δ' ἐφέσιοι τρόπαιον ἐπὶ τοῦτῳ ἔστησαν, καὶ ἕτερον πρὸς τῷ χερρονήσῳ. τοῖς δὲ συμμαχικοῖσιν καὶ σελινουσίοις κρατίστοις γενομένοις ἀριστεῖα ἔδωκαν καὶ χρυσῆ καὶ ἰδίᾳ πολλοῖς, καὶ οἰκεῖν ἀτέλειαν ἔδοσαν τῷ βουλομένῳ ἀεὶ· σελινουσίοις δὲ, ἐπεὶ ἡ πόλις ἀπολώλει, καὶ πολιτείαν ἔδοσαν. οἱ δ' ἀθηναῖοι τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπολαβόντες, ἀπέπλευσαν ἐς νότον· κἀκεῖ θαλάττοντες αὖθις, ἔπλεον ὅπῃ λέσβος καὶ ἑλλησπόντου. ὁρμιοῦντες δὲ ἐν μηθύμνῃ τῆς λέσβου, εἶδον παραπλεούσας ἐξ ἐφέσου τὰς συμμαχυσίας ναῦς πέντε καὶ εἴκοσι. καὶ ἐπ' αὐτὰς ἀναχθέντες, τέτταρας μὲν ἔλαβον αὐτοῖς ἀνδράσι, τὰς δ' ἄλλας κατεδίωξαν ἐς ἔφεσον. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους αἰχμαλώτους Θρασύλος ἐς ἀθήνας ἀπέπεμψε πρώτας, Ἀλκιβιάδῃ δὲ ἀθηναῖον, Ἀλκιβιάδου ὄντα ἀνεψιὸν καὶ ξυμφυγάδα, κατέλυσεν. ἐντεῦθεν δ' ἔπλευσεν ἐς τὴν σηστὸν πρὸς τὸ ἄλλο στράτευμα. ἐκεῖθεν δ' ἄπασα ἡ στρατιὰ διέβη ἐς λάμψακον, καὶ χειμῶνα ἐπῆλθε, ἐν ᾧ οἱ αἰχμάλωτοι συμμαχυσίοι εἰργμένοι τῷ στρατῷ ἐν λυδοτομίαις διορύξαντες τὸ πέραν, ἀποδράντες νυκτὸς, ᾤχοντο ἐς δεκέλειαν, οἱ δ' ἐς μέγαρα. ἐν δὲ τῇ λαμψάκῳ στρατοπέδου Ἀλκιβιάδου τὸ στράτευμα πρῶτον, οἱ πρότερον στρατιῶται οὐκ ἠθέλοντο τοῖς μετὰ Θρασύλου στρατεύεσθαι, ὡς αὐτοὶ μὲν ὄντες ἀήττητοι, ἐκεῖνοι δὲ ἡττημένοι ἦκον. ἐνταῦθα δὴ ἐχείμαζον ἄπρακτοι, λάμψακον τειχίζοντες, καὶ ἐστράτευσε πρὸς ἄβυδον. φαρνάβαζος δ' ἐβοήθησεν ἵπποις πολλοῖς, καὶ μάχῃ ἡττηθεὶς ἔφυγε. Ἀλκιβιάδης δὲ ἐδίωκεν, ἔχων τοὺς τε ἱππέας καὶ τοὺς ὁπλίτας εἴκοσι καὶ ἑκατόν, ὧν ἦρχε Μέναιδρος, μέχρι σκότος ἀφείλετο. ἐκ δὲ τῆς μάχης ταύτης συνέβησαν οἱ στρατιῶται αὖθις αὐτοῖς,

καὶ ἠπατάζοντο τὸς μετὰ Θρασύλου. ἐξῆλθον A complectebantur eos, qui cum Thrasylo
δὲ ἔτεσιν καὶ ἄλλας ἐξόδους τοῦ χειμῶνος ἐς τὸν fuerant. Eadem hieme diuersis aliis vici-
ἤπειρον, καὶ ἐπόρθουν τὴν βασιλέως χώραν. bus egressi, ditionem regis populationibus
τὸν δ' αὐτὸν χρόνον καὶ λακεδαιμόνιοι τὸς ἐς vexabant. Hoc etiam tempore Lacedæ-
τὸ κορυφάσιον τῶν εἱλώτων ἀφεστῶτας ἐκ monij quosdam Helotas, qui e Malea in
Μαλέας, ὑποσπόνδους ἀφῆκαν. μετὰ δὲ τοῦτο Coryphasium secessérant, fide data dimi-
τὸν αὐτὸν χειμῶνα καὶ ἐν ἡρακλείᾳ τῇ τραχινίᾳ ἀχαιοὶ serunt. Et Heraclæ Trachiniæ aduenas
τὸς ἐποίκους, ἀντιτεταγμένων πάντων τοῖς Achæi, quum omnes aduersus Oetæos ho
τὸς οἰταίους πολεμίους ὄντας, τοῖς ἔδοσαν, ὥστε stes publicos in acie starẽt, deseruere: quo
ἀπολέσθαι αὐτῶν τοὺς ἑπτακοσίους σὺν factum, vt eorum ad ıɔcc vna cum Labo-
τῷ ἐκ λακεδαίμονος ἁρμοστῇ Λαβώτᾳ. καὶ B ta, qui missus eis erat Lacedæmone præ-
ὁ ἐνιαυτὸς ἐληγε τοῦτο, ἐν ᾧ καὶ μῆδοι ἀπὸ fectus, interficerẽtur. Hic eius anni fuit exi-
Δαρείου τοῦ τῶν βασιλέως ἀποστάντες, tus, quo etiã Medi, qui a Dario Persarum
πάλιν τοῖς ἐχώρησαν αὐτῷ. τὸ δ' ὀπίσω rege defecerant, rursus ei se dediderunt.
ἔτεσιν ὁ ἐν φωκαίᾳ νεὼς τῆς Ἀθηνᾶς ἐνε- Anno sequente Mineruæ fanũ apud Pho- olymp. 93. an. 2.
πρήσθη, πρηστῆρος ἐμπεσόντος. ἐπεὶ δ' ὁ χει- cæenses, delapso in id †prestere, succẽsum †q. d. ar-
μὼν ἔληγε, Παντακλέους μὲν ἐφορεύοντος, fuit. Hieme iam exacta, quum Pantacles dente tur-
ἄρχοντος δ' Ἀντιγένους, ἕκτου ἄρχοντος, Ephori, Antigenes Archontis munere fun bine. vide
Plin. lib.
11. cap. 48.
& sequen-
te.
geretur, essent autem elapsi anni ab initio
belli † xxii: primo vere cum vniuersis co- †xxv.
piis Athenienses in Præconesum nauigãt.
Alcibiades
Inde Chalcedonem versus ac Byzantium
profecti, castra Chalcedoni admouerunt.
Chalcedonenses, posteaquam de Athenien-
sium aduentu cognouere; fortunas suas
omnes apud Thraces, qui Bithyni erant,
oppidoque ipsorum finitimi, deposuere.
Tum Alcibiades sumtis secum, præter e-
quites, grauis armaturæ peditibus nõ mul-
tis, ac mandans, vt oram maris naues lege-
rent: in Bithynorum fines pergit, & Chal-
cedonensium fortunas repetit: ni pareant,
bello se ipsos adgressurum minatur. At illi
eas tradidere. Posteaquam in castra reuer-
sus Alcibiades esset, iam spoliis auctus, &
constituta cum Bithynis pace: Chalcedo-
nem cũ copiis vniuersis ab vna maris par-
te ad alteram ligneo muro cinxit, intercluso etiam flumine, † quantum eius fieri po- *Lectio marginis,
terat. Tum præfectus Lacedęmonius Hip- Diod. 13. p. 366. B. Olymp.
pocrates oppido militem suũ prœlio cum 92. an. 4.
hoste congressurus, educit. Instruitur ad-
uersus eum ab Athenensibus acies. Inter-
ea Pharnabazus extra murum, quo vrbs
cingebatur, cum copiis suis & magno e-
quitatu opem obsessis ferebat. Itaq; Thra-
sylus & Hippocrates, vterque grauis arma
turæ peditibus instructus, inter se diu dimi
carunt: donec cum nonnullis armaturæ
grauis peditibus, & equitatu, suis Alcibia-
des opem ferret. Tunc & interfectus fuit
Hippocrates, & milites ipsius fuga se in op-
pidum receperunt. Pharnabazus etiam,

πέντε καὶ ἕξασιν

† δυοῖν καὶ εἴκοσιν ἔτοιν τοῦ πολέμου παρε-
ληλυθότων, οἱ ἀθηναῖοι ἔπλευσαν ἐς τοὺς βι-
θύνους τοὺς αὐτούς. ἐκεῖθεν δ' ὁρμηθέντες
ἐς χαλκηδόνα καὶ βυζάντιον ἐστρατοπεδεύσαντο
πρὸς τοὺς χαλκηδονίους. οἱ δὲ χαλκηδόνιοι
ἐσιόντας ἀθρόους τοὺς ἀθηναίους, τὴν λείαν ἅπασαν κατέθεντο ἐς
βιθυνοὺς θρᾷκας, ἀσυγκίτους ὄντας. Ἀλ-
κιβιάδης δὲ λαβὼν τοῦ τε ὁπλιτικοῦ ὀλί-
γους, καὶ τὰς ἱππέας, καὶ τὰς ναῦς πανδα-
πεὶ πλεύσας κελεύσας, ἐλθὼν ἐς τοὺς βιθυνούς, ἀπῄτει τὰ τῶν χαλκηδονίων χρήματα· εἰ δὲ
μὴ, πολεμήσειν ἔφη αὐτοῖς. οἱ δὲ ἀπέδο-
σαν. Ἀλκιβιάδης δὲ, ἐπεὶ ἦκεν ἐς τὸ στρατό-
πεδον, τήν τε λείαν ἔχων, καὶ πίστεις ποιησά-
μενος, ἀπετείχιζε τὴν χαλκηδόνα πρὸς
τῇ στρατοπέδῳ ἀπὸ θαλάσσης ἐς θά-
λασσαν, καὶ τὸ πλαμοῦ † ὅσον τ' ἰῷ, ξυλί-
νῳ τείχει. ἐνταῦθα Ἱπποκράτης μὲν ὁ λα-
κεδαιμόνιος ἁρμοστὴς ἐκ τῆς πόλεως ἐξή-
γαγε τοὺς στρατιώτας ὡς μαχούμενος. οἱ δ'
ἀθηναῖοι ἀντιπαρετάξαντο αὐτοῖς. Φαρ-
νάβαζος δὲ ἔξω τῶν περιτειχισμάτων ποδε-
βοήθει στρατιᾷ τε καὶ ἵπποις πολλοῖς. Ἱπ-
ποκράτης μὲν οὖν καὶ Θρασύλος ἐμάχον-
το ἑκάτερος τοῖς ὁπλίταις χρόνον πολύν,
μέχρις Ἀλκιβιάδης ἔχων ὁπλίτας τέ τινας καὶ τοὺς ἱππέας, ἐβοήθησε. καὶ Ἱπποκράτης
μὲν ἀπέθανεν· οἱ δὲ μετ' αὐτὸν ὄντες ἔφυγον ἐς τὴν πόλιν. ἅμα δὲ καὶ Φαρνάβαζος,

δσον οἷόν τ' ἰῶ,

†In marg. διάπλοιαν, id est, transitus in amne angustiã,

quum partim ꝓpter fluminis † angustiam, A partim quod murus ille ligneus, quo cingebatur vrbs, abesset prope, coniungere se cum Hippocrate nõ posset: suos ad Fanum Herculis, quod est in agro Chalcedonensium, & quo loco castra habebat, abduxit. Posthæc Alcibiades, pecuniæ cogendæ causſa, in Hellespontum & Cherronesum profectus est: ceteri duces in has cõdiciones de Chalcedone cum Pharnabazo pacti sunt: Daret Athenienſibus Pharnabazus talenta xx, & ad regem legatos Athenienſium deduceret. Tum iusiurandum vltro citroque præstitum, Athenienſibus tantum tributi solvturos Chalcedonenses, quantum antehac consueuissent: daturos item pecuniam debitam: contra, non facturos Chalcedonenſibus bellum Athenienſes, donec legati a rege adessent. Quum hoc iusiurandum præstaretur, non aderat Alcibiades: quippe qui tunc ad † Selymbriam esset. Ea capta, Byzantium cũ Cherroneſiis vniuersis, militibus item e Thracia, & equitibus supra ccc, accessit. Exspectabat Chalcedone Pharnabazus, dum Byzantio veniret Alcibiades; quem ipsum quoque præstare iusiurandum illud, æquum censeret. Quum is venisset, iuratum se negabat, ni & ille sibi iuramentum præstitisset.* Ita deinde Chrysopoli Alcibiades Metrobati & Arnapi, Pharnabazi legatis; Pharnabazus Chalcedone legatis Alcibiadis, Euryptolemo & Diotimo, non solum iusiurandum publicũ præstiterunt: sed priuatim etiam ipsi fœderibus se deuinxerunt. Quo facto, recta Pharnabazus discedit, ac legatos ad regem proficiscentes occurrere sibi apud Cyzicũ iussit. Missi D fuere Athenienſium nomine Dorotheus, Philodices, Theogenes, Euryptolemus, Mantitheus: & cum his Argiui, Cleostratus & Pyrrholochus. Etiam Lacedæmoniorum legati, Pasippidas, cum ceteris, ad regem perrexere: quibus se coniunxit Hermocrates, qui iam Syracusis exsulabat, eiusque frater Proxenus. Interea dum hos Pharnabazus deducit, Athenienſes Byzantium vallo cinctum obsident, & velitando atque excurrendo ad ipsos vsque muros procedunt. Erat in vrbe Clearchus Lacedæmonius præfectus, & cum eo nonnulli ex vicinis, itemque † noui populares pauci, & Megarenſes cum Helixo Megarẽse duce suo, & Bœoti cum Cyratada duce. Athenienſes quum nihil efficere vi possent,

Plut. Alcib. p. 378.

Inter Pharnabazum & Athenienses indutiæ.

Alcibiades Selymbriã capit. *al. Selybrigam

Plut. Alcib. p. 378. Συλλαβεῖν εἶλεν, ἀφειδήσας ἑαυτοῦ παρὰ τὸν καιρόν· οἱ γὰρ ἔνδοθεν ἐκδιδόναι τὴν πόλιν, συνέθεντο μὲν ἀναφήνειν πυρὸν αὐλῷ μεδύοντος νυκτός· ὑπανεπλάσθησαν δὲ τοῦτο ποιεῖν πρὸ τοῦ καιροῦ, τῶν συνωμοτῶν φοβηθέντες ἵνα ἐξαίφνης μεθαρμόμενον. ἀφῆκε δὲ καὶ τὸν Θρᾷκα μισθοφόρον ὑπὲρ τὰς Βιζάνης ἄκρας ἀναλαβόντα ὀκτακοσίους περὶ αὐλῶνα, ὑπεκύκλου δρόμῳ πρὸς τὰ τείχη τὰ ἐπὶ Μυσῶν ἐπικαθῆσθαι καλὰ λάθρα κελεύσας· ἀνοιχθείσης δὲ τῆς πύλης αὐλῷ, καὶ προδρομόντων τοῦ Θρᾳκὸς ἑξακοσίους ἐπιπεσεῖν, παρεσκευασμένους ἐξ ἐναντίας μετὰ τοῦ ὅπλων ἕπεσθαι βραδέως. ἐπεὶ δ' ὑποστάλη μὲν ἡ ἐξαίφνης βοὴ πρὸς δὲ τὸ γιγνόμενον ἀπιστία ἔσχε τοὺς ἡμέρας ἔτι σὺν τῇ ἑωθινῇ φύλακος, ἐπεκύλισε τοὺς ἐπὶ τῶν πυλῶν ἐπιπεσεῖν, ἔνδον ὄντας ἀφυλάκτους ἐπὶ τοῖς ὅπλοις καὶ τὴν θέαν. τοῦτο τὸ κήρυγμα τοὺς μὲν ἀμβλυτέρους ἐποίησε πρὸς τὴν μάχην, ὡς ἐν πολεμίων ἤδη ὄντων ἀπαλλάττεσθαι· οἱ δὲ ἐν τῇ ἐλπίδι ἦσαν ἐγγὺς τοῦ πρὸς τὰς διαλύσεις, ἐν ᾧ δὲ διεκρίνοντο ἀλλήλοις ἐδόκουν λόγον, ἐπῆλθεν ἡ σάλπιγξ τοῦ Ἀλκιβιάδου, καὶ ἀναπεφρασμένος (ὅπερ ἦν) ἐφαίνετο βοηθῶν τοῖς ἔνδον· οἱ δὲ ἐκπλαγέντες ἐφοβοῦντο, καὶ τὴν πόλιν ἐδόκουν ἤδη ἁλῶναι· οἱ δὲ πολλοὶ ῥᾳδίως διεφθάρησαν, ὑβρίσαντες δὲ πολλοὶ ῥᾳδίως τὴν ἀλκιβιάδου δι' εὐνοιαν, προθύμως προσέμενον. ἀπεκέκρυπτο δὲν ὑπὸ τὰς ἀσπουδὰς ἐν τοῖς πόλεως ὑπὸ δὲ Συλυβριανοὺς ἐξ ἐναντίας μετὰ τῶν ὅπλων ἔπεσθαι βραδέως,

ἔπεισαν τινὰς τῶν Βυζαντίων προδοῦναι τὴν πόλιν. Κλέαρχος δὲ ὁ ἁρμοστὴς, οἰόμενος οὐδένα αὐτὴν τοῦτο ποιῆσαι, καλλιστεύσας δὲ ἀπόλεμα ὡς ἠδύνατο κάλλιστα, καὶ ἐπιτρέψας τὰ ἐν τῇ πόλει Κυρατάδᾳ καὶ Ἑλίξῳ, διέβη πρὸς τὸν Φαρνάβαζον ἐς Ὅ πέραν, μισθόν τε τοῖς στρατιώταις παρ' αὐτοῦ λημψόμενος, καὶ ναῦς συλλέξων, αἳ ἦσαν ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ δυνάμεως καλλελειμμένοις φρουρίδες ὑπὸ Πασιππίδου, καὶ ἐν Ἀντάνδρῳ, καὶ ἃς Ἡγησανδρίδας εἶχεν ὁπλίτης Θρᾴκης, † ὁπιβάτης ὢν Μίνδάρου, * καὶ ὅπως ἄλλαι ναυπηγηθείησαν, ἀθρόαι δὲ πλήρωμαι πᾶσαι, κακῶς τοὺς τῶν ἀντιπάλων ξυμμάχους ποιοῦσαι, ἀποστάσαν Ὃ στρατόπεδον ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου. ἐπεὶ δὲ ἐξέπλευσεν ὁ Κλέαρχος, οἱ † προδιδόντες τὴν πόλιν τῶν Βυζαντίων, Κύδων, καὶ Ἀρίστων, καὶ Ἀναξικράτης, καὶ Λυκοῦργος, καὶ Ἀναξίλαος· ὃς ὑπαγόμενος θανάτου ὕστερον ἐν λακεδαίμονι διὰ τὴν προδοσίαν, ἀπέφυγε, ὅτι οὐ προδοίη τὴν πόλιν, ἀλλὰ σώσας, παῖδας ὁρῶν καὶ γυναῖκας λιμῷ ἀπολλυμένας, Βυζάντιος ὢν, καὶ οὐ λακεδαιμόνιος. τὸν γὰρ σῖτον ὃν ὁ Κλέαρχον τοῖς λακεδαιμονίων στρατιώταις δίδοναι. διὰ ταῦτ' οὖν τοὺς πολεμίους ἔφη εἰσεσθαι, οὐκ ἀργυρίου ἕνεκα, οὐδὲ διὰ τὸ μισεῖν λακεδαιμονίους. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς παρεσκεύασο, νυκτὸς ἀνοίξαντες τὰς πύλας τὰς ὅπῃ τὸ Θρᾴκιον καλουμένας, εἰσήγαγον τὸ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην. ὁ δὲ Ἕλιξος καὶ ὁ Κυρατάδας, οὐδὲν τούτων εἰδότες, ἐβοήθουν μετὰ πολλῶν ἐς τὴν ἀγορᾶν. ἐπεὶ δὲ πρῶτοι οἱ πολέμιοι κατέσχον, οὐδὲν ἔχοντες ὅ, τι ποιήσωσιν, παρέδοσαν σφᾶς αὐτούς. καὶ οὗτοι μὲν ἀπεπέμφθησαν ἐς Ἀθήνας. καὶ ὁ Κυρατάδας ἐν τῷ ὄχλῳ ἀποβαινόντων ἐν πειραιεῖ, ἔλαθεν ἀποδρὰς, καὶ ἀπεσώθη ἐς δεκέλειαν. Φαρνάβαζος δὲ, καὶ οἱ πρέσβεις, τῆς Φρυγίας ἐν χειμῶνι ὄντες τὸν χειμῶνα, τὰ περὶ τὸ Βυζάντιον πεπραγμένα ἤκουσαν. ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος πορευομένοις αὐτοῖς διὰ βασιλέα ἀπαντῶσιν καταβαίνοντες οἵ τε λακεδαιμονίων πρέσβεις, Βοιώτιος ὄνομα, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ οἱ ἄλλοι ἄγγελοι. καὶ ἔλεγον, ὅτι λακεδαιμόνιοι πολλῶν, ὧν δέονται, πεπραγότες εἶεν διὰ βασιλέως, καὶ Κῦρος ἄρξων πολλῶν τῆς ἐπὶ θαλάττης, καὶ ξυμπολεμήσων λακεδαιμονίοις.

A Byzantiis quibusdã persuadent, vt vrbem proderent. At Clearchus præfectus, qui neminem hoc moliri putaret, rebus omnibus pro virili egregie cõstitutis, atque oppido Cyratadæ & Helixi fidei commisso; ad Pharnabazum in litus oppositum traiicit, partim vt ab eo stipendium pro milite sumeret, partim vt naues cogeret, quæ & in Hellesponto erant, a Pasippida in excubiis relictæ, & apud Antandrum; & quas in Thracia Hegesandrides habebat is, quem Mindarus illic præfecerat, vt etiã aliæ nouæ construerentur, & vniuersæ in vnum B coactæ socios Athenienſium adfligerent, eaque ratione a Byzantij obsidione copias ipsorum abstraherẽt. Posteaquam Clearchus soluisset, erant hi, qui Byzãtium prodere volebant; Cydo, Aristo, Anaxicrates, Lycurgus, Anaxilaus; qui deinceps quum ob hanc proditionem Lacedæmone capitis arcesseretur, absolutus fuit: quod vrbẽ ab se non proditam, sed cõseruatam diceret; quum pueros ac mulieres fame pereũtes videret, præsertim ipse nõ Lacedæmonius, sed Byzãtius. Nam quod in vrbe frumentum erat, Clearchus Lacedæmoniorum militibus dederat. Itaque se hostes intromisisse aiebat, neq; pecunia corruptũ, neq; Lacedæmoniorum odio. Postquam hi cum hoste rem cõposuissent, noctu portis iis apertis, quæ ad † Thracium adpellantur, cum exercitu Alcibiadem introducũt. Tum Helixus & Cyratadas, qui horũ nihil intellexerãt, cum vniuersis ad forum opis ferendæ causſa concurrunt. Verum quia tenerent vbique hostes omnia, nec aliquid aliud facere possent, hosti se dedunt. Missi sunt illi Athenas, vbi Cyratadas in hominum turba de nauibus descendentium in Piræeo, clam aufugit, ac saluus Deceleam peruenit. Interea Pharnabazus & legati, quum apud Phrygiæ Gordium hiemarẽt, quid esset actũ de Byzantio, cognouerunt. Vere ineunte pergentibus ad regem Lacedæmoniorum legati occurrunt, nimirum Bœotius (hoc viro nomen erat) cum ceteris, itidemque reliqui nuntij, qui ex Asia C descendebant. Narrabant hi, Lacedæmonios ab rege omnia, quæ peterent, impetrasse: atque etiam Cyrum maritimis omnibus cum imperio præfuturum, & in gerendo bello Lacedæmoniis adfuturum. D E

ὁπιβάτης
*ὅπως ⊗ ἄλλαι
† subintelligitur ἦσαν

Plut. Alcib. p. 379. Ἀλκιβιάδης διαβὰς εἰς λόγον, ὡς ἀνισχυρὸν αὐτὸν πρὸς τὰ πράγματα νεώτερα πεποιήκοιεν Ἴωνας, ἡμέρας ἀπέπλει ταῖς ναυσὶ πάσαις· νυκτὸς δ' ὑποστρέψας, αὐτὸς μὲν ἀπέβη μετὰ τῶν ὁπλιτῶν, τὸ προσελθὸν τοῖς τείχεσιν ὑφεῖλεν ἅπαν· οἱ δὲ νῆες εἰς τὸν λιμένα καὶ βιαζόμενον πλεῦσαι τε πόλιν καὶ θορύβοις τοῖς φοβεροῖς ἅμα μὲν ἐξέπληττον τοὺς προδόντας τοὺς Βυζαντίους, ἅμα δὲ τοῖς Ἀλκιβιάδου παροῦσιν ἐπῆρον θάρσος· πάντων δὲ ἐπὶ τὸν λιμένα Vide Not. χωρησάντων, εἷς ἀνὴρ ἐξεπήδησεν ἐκ τοῦ ἀφράκτου τῶν Βυζαντίων, καὶ τὰς ναῦς βοηθήσας ἀπεκρούσατο. ὀλίγαι δὲ παρῆσαν ἔτι τῶν Βυζαντίων ἐν τῷ λιμένι· τὰς γὰρ μεγίστας καὶ πλείστας ἀπὸ τῶν νεῶν ἀποβάντες ἐφύλαττον καὶ κατεῖχον αἱ πανδημεὶ ἐπιβοηθήσαντες. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἐνδὸν ὄντες ἀναθαρσοῦντες ἐώρων καὶ ἐθαύμαζον τοὺς ὁπλίτας, ὡς ἀπὸ τῶν νεῶν ἀποβάντες ἐμάχοντο· κατέφευγον δὲ μάλιστα γυναῖκες, ἐνίκησεν Ἀλκιβιάδης. Cæt. v. Diodor. 13. p. 366. 367.

Anaxilaus quare absolutus fuerit. Plut. Alcib. p. 380.

† Vide supra initiũ VII ἀναβάσ. 395. D.

Byzantij recuperatio.

Cyrus iunior Asiæ minori præficitur.

Idem ad omnes Asiæ inferioris homines litteras sigillo regio munitas secum adferebat, quibus hæc etiam inter alia continebantur: Mitto ad inferiores illas partes Cyrum, Caranum eorum, qui ad † Castolum conueniunt. Vox autem Caranus significat dominum & imperatorem. Hæc quum legati Athenienſium audiissent, & Cyrum ipsum iam vidissent; maxime quidem illi cupiebant ad regem adscendere: sin id non liceret, domum reuerti. At Cyrus Pharnabazo mādat, vt hos legatos vel sibi traderet, vel nullo modo domum reduceret. Volebat enim maxime Athenienses ignorare, quid rerum gereretur. Ac Pharnabazus quidē id tēporis eos secum retinebat, quū nōnumquam, diceret velle seipsos ad regē deducere: nonnūquam domū eos se remissurū, ne vllā in reprehēsionem incurreret. Verū posteaquā anni tres elapsi essent, Cyrū obsecrare cepit, vt homines dimitteret. Aiebat enim, se iusiurādū præstitisse de reducendis ipsis ad mare, siquidem ad regē non deducerentur. Quā obrem ad Ariobarzanem ipsos mittunt, ac mandant, vt suis eos restitueret. Ab hoc Cium vsque deducti, quod est Mysiæ oppidum, inde ad suorum castra nauigio vecti sunt. Ceterum quum vellet Alcibiades vna cum militibus in patriā nauigare, statim Samum versus soluit. Hinc sumtis secum xx nauibus, in Ceramicum sinum Cariæ nauigat: vnde quum talenta c coegissēt, Samum reuertitur. At Thrasybulus cum xxx nauibus Thraciam petit, atque inde quum alia, quæ ad Lacedæmonios defecerant, oppida suam in potestatem redigit: tum vero Thasum, quæ & bellis, & seditionibus, & fame adflicta miserabiliter erat. Cum reliquis copiis Thrasylus Athenas nauigauit. Is priusquam adpelleret. Athenienses iam duces legerāt, Alcibiadem exulem, Thrasybulum absentem, Cononemq; tertium ex iis, qui domi degebant. Interea cum xx nauibus & pecunia Alcibiades e Samo in Parum nauigat. Inde recta Gytheum versus vehitur, vt triremes specularetur, quas istic xxx numero instruere Lacedæmonios audierat; atque etiam vt exploraret de suo in patriam reditu, quo ciuitas in ipsum esset animo. Quam vbi bene sibi velle animaduertit, iamque se a suis ducem lectum esse, & priuatim a necessariis se suis arcessi: in Piræum illo die nauigauit, quo † Plynteria publice celebrabantur, delubro Mineruæ obuelato, quod nonnulli tam ipsi, quam patriæ in-

† Campus, siue planicies. Supra, initio Ἀναβασ.

Plut. Alcib. p. 380. citat Xenoph. Bonam. p. 381. Alcibiades in patriam reditus.

Diodor. 13. p. 367. refert in Olymp. 93. an. 1. † Festum a lauacris dictum.

Ἀριοβαρζάνης ἔτη ἑπτὰ ἐβασίλευσε. Plut. Alcib. p. 382.

Ἀπισολὴν τε ἔφερε τοῖς κάτω πᾶσι, B βασιλέως ἔχουσαι σφράγισμα, ὅτι ἧκω κἀγὼ τάδε· Καταπέμπω Κύρον κάρανον τὸν ἐς κατωτέρω ἀθροιζομένων. Τὸ δὲ κάρανον ἔστι κύριον. Ταῦτ' οὖν ἀκούοντες οἱ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις, καὶ ὅπως Κύρον εἶδον, ἐβούλοντο μὲν μάλιστα τὸν βασιλέα ἀναβῆναι· εἰ δὲ μή, οἴκαδε ἀπελθεῖν. Κύρος δὲ Φαρναβάζῳ εἶπεν, ἢ τοὺς πρέσβεις ἑαυτῷ, ἢ μὴ οἴκαδέ πω ἀποπέμψαι, βουλόμενος τοὺς Ἀθηναίους μὴ εἰδέναι τὰ πραττόμενα. Φαρνάβαζος δὲ τέως μὲν κατεῖχε τοὺς πρέσβεις, φάσκων τοτὲ μέν, ἀνάξειν αὐτοὺς τὸν βασιλέα, τοτὲ δέ, οἴκαδε ἀποπέμψειν, ὡς μηδὲν μέμψηται. Ὅπως δὲ σπουδὴ ἦσαν, ἐδεήθη τοῦ Κύρου ἀφεῖναι αὐτούς, φάσκων ὁμωμοκέναι, ἀπάξειν ὅτι τάχιστα, ὅπως δὲ τὸν βασιλέα. πέμψαντες δὲ Ἀριοβαρζάνῃ, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπῆλθον. ὁ δὲ ἀπήγαγε ἐς Κίον τῆς Μυσίας, ὅθεν περ καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα ἀπέπλευσαν. C Ἀλκιβιάδης δὲ βουλόμενος μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἀποπλεῖν οἴκαδε, ἀνήχθη λύθις ὅτι Σάμου. ἐκεῖθεν δὲ λαβὼν τῶν νεῶν εἴκοσιν, ἔπλευσε τὰ Κεραΐα ἐς τὸν Κεραμικὸν κόλπον. ἐκεῖθεν δὲ συλλέξας ἑκατὸν τάλαντα, ἦκεν ἐς τὴν Σάμον. Θρασύβουλος δὲ σὺν τριάκοντα ναυσὶν ὅπου Θρᾴκης ὥρμητο. ἐκεῖθεν δὲ πάντα τὰ ἄλλα χωρία τὰ τοῖς λακεδαιμονίοις μετεωρικὰ κατεστρέψατο, καὶ θάσον ἔχουσαν κακῶς ὑπό τε τῶν πολεμίων, καὶ στάσεως, καὶ λιμοῦ. Θρασύλος δὲ σὺν τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ ἐς Ἀθήνας κατέπλευσε. πρὶν δὲ ἥκειν αὐτὸν, οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγοὺς εἵλοντο, Ἀλκιβιάδην μὲν φεύγοντα, καὶ Θρασύβουλον ἀπόντα, Κόνωνα δὲ τρίτον ἐκ τῶν οἴκοθεν. Ἀλκιβιάδης δὲ ἐκ τῆς Σάμου ἔχων τὰ χρήματα, κατέπλευσεν ἐς Πάρον ναυσὶν εἴκοσιν. ἐκεῖθεν δὲ ἀνήχθη λύθ' ὑθρίου ὅπως † κατασκοπὴν τῶν τειρέων, ἃς ἐπεπυθάνετο λακεδαιμονίους αὐτόθι κατασκευάζειν τριάκοντα, καὶ τὸν οἴκαδε κατάπλουν, ὅπως ἡ πόλις ποιὸς αὐτὸν ἔχοι. ἐπεὶ δὲ ἑώρα ἑαυτῷ δύνοιαν οὖσαν, καὶ στρατηγὸν αὐτὸν ἠρημένους, καὶ ἰδίᾳ μεταπεμπομένους ἕκαστον τῶν ἐπιτηδείων, κατέπλευσεν ἐς τὸν Πειραιᾶ ἡμέρᾳ, ᾗ πλωτήρια ἦγεν ἡ πόλις, τὸν ἕδος καλαχεκαλυμμένον Ἀθηνᾶς· ὃ πινὲς οἰωνίζοντο αὐτοῖς

τὴν δόξαν

τὴν δόξαν εἶναι καὶ αὐτῷ καὶ τῇ πόλει. ἀθυμαίων γὰρ οὐδεὶς ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐδένα ἀπούδαιόν ἔργου ἐλπίσαι ἂν ἄμεινον. καταπλέοντος δ' αὐτοῦ ὅ, τε ἐκ τοῦ πειραιῶς καὶ ὁ ἐκ τοῦ ἄστεος ὄχλος ἠθροίσθη πρὸς τὰς ναῦς, θαυμάζοντες, καὶ ἰδεῖν βουλόμενοι τὸν Ἀλκιβιάδην, † λέγοντες ὅτι οἱ μὲν, ὡς κράτιστος εἴη τῶν πολιτῶν, καὶ μόνος † ἀπελαγήθη ὡς ἀδίκως φύγοι, ὑπὸ βουλόμενος ἦ ἧττον τῶν ἔλαττον ἑαυτοῦ δυναμένων, † μοχθηρότερόν τε λέγοντων, καὶ πρὸς τὸ αὐτῶν ἴδιον κέρδος πολιτεύοντων· ἐκείνου δ' ἀεὶ τὸ τε χρηὸν αὔξοντος, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς πόλεως δυνατοῦ, ἐξελθόντος δὲ τότε κρίνεσθαι τὸ ἁμάρτημα, τῆς αἰτίας ἀρτι γεγενημένης, ὡς ἠσεβηκότος ἐς τὰ μυστήρια, ὑπερφαλλόμενοι οἱ ἐχθροὶ τὰ δικαιότατα δίκαια ἦ), ἀπόντα αὐτὸν ἐξέρησαν τῆς πατρίδος. ἐν ᾧ χρόνῳ ὑπὸ ἀμηχανίας δουλεύων, ἠναγκάσθη μὴ θεραπεύειν τοὺς ἐχθίστους, κινδυνεύων ἀεὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπολέσθαι, τοὺς δὲ οἰκειοτάτους πολίτας τε καὶ ξυγγενεῖς καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν ὁρῶν ὀλομυρτοῦσαν, οὐκ εἶχεν ὅπως ὠφελοίη, φυγῇ ἀπειργόμενος. οὐκ ἔφασαν ἦ τῶν οἴων καθ' αὐτὸς ὄντων καιρῶν δόξαι πράγματων. οὐδὲ μεταστάσεως. ὑπάρχειν μὲν γὰρ ἐν τῷ δήμου ἑαυτῷ μὲν, τῶν τε ἡλικιωτῶν πλέον ἔχειν, καὶ τῶν πρεσβυτέρων μὴ ἐλαττοῦσθαι· τοῖς δ' αὐτὸ ἐχθροῖς τοιοῦτος δοκεῖν εἶ), οἷος καθ' ἑαυτόν. † ὕστερον δὲ δυναμένοις, ἀπολωλώς τὰς βελτίστους, ἀδίκους δὲ μόνους λελοιφέναι, δι' ἃ τοῦτο ἁμαρτεῖν ἦ τοὺς πολίτας, ὅτι ἑτέροις βελτίοσιν οὐκ εἶχον χρῆσθαι. οἱ δ', ὅτι τῶν παρεληλυθότων ἀδίκων κακῶν μόνος αἴτιος εἴη, τῶν τε φοβερῶν ὄντων τῇ πόλει ἡγεῖσθαι, μόνος κινδυνεύσαι ἡμῶν καταστῆσαι. Ἀλκιβιάδης δ', ὡς ἐς τὸν λιμένα ὁρμισθεὶς, ἀπέβαινε μὲν οὐκ αὐθέως, φοβούμενος τοὺς ἐχθρούς· ἐπομασάμενος δὲ ὅτι τὸ καταστρώματος, ἐσκήπτει τοὺς αὐτοῦ ὑπηρεσίας, εἰ παρείη. κατιδὼν δ' Εὐρυπτόλεμον τὸν Φορμισίου τοῦ Περικλέους ἀδελφιδοῦν, ἑαυτοῦ δ' ἀνεψιὸν, καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους, καὶ τοὺς φίλους μετ' αὐτοῦ. τότε ἀποβὰς, ἀναβαίνει ἐς τὴν πόλιν, μετὰ τῶν παρεσκευασμένων, εἴ τις ἄπιστο, μὴ ὑπαρέπειν. ἐν δὲ τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπολογησάμενος,

λέγοντες οἱ μὲν, ὅτι ἐς ἀπηλάθη μοχθηρότερόν τε

ὕστερον μὲν δυναμένοις

A fauſtum eſſe ominabantur. Nam eo die nemo Athenienſium aliquid rei ſeriæ ſuſcipere auſit. Quum adpelleret, omnis turba tum e Piræo, tũ ex vrbe ad naues confluere: admiratione duci: Alcibiadem videre cupere: dicere partim, ciuium hunc vnum eſſe præſtantiſſimum, qui ſolus ſe purgarit, quod inique eiectus in exſilium eſſet: circumuentum inſidiis illorum fuiſſe, qui & minus ipſo potuerint, & inferiores dicendo fuerint, & rempublicam geſſerint ex vtilitate lucroque ſuo. Hunc auB xiſſe rempublicam quum de facultatibus priuatim ſuis, tum etiam publicis patriæ: Voluiſſe id temporis de cauſſa ſua ſine dilatione cogniſci, quum paullo ante tamquam myſteriorum violator delatus eſſet: verum aduerſariis rem, quæ æquiſſima videretur, in aliud tempus reiicientibus, abſentem patria multatum fuiſſe. Interim inopia coactum ſeruitutem ſeruiiſſe, homines infeſtiſſimos ſibi coluiſſe, cottidie de vita periclitatum eſſe. Non potuiſſe quidquam ciuibus ſibi cõiunctiſſimis, propinC quis, patriæ denique toti prodeſſe, quantumuis illius errata animaduerteret: idque propterea, quod ab hoc conatu exſilij nomine prohiberetur. Negabant eiuſmodi † hominem, qualis eſſet ipſe, quidquam egere nouis rebus, vel publici ſtatus immutatione. Poſſe hoc illum populi beneficio, vt & ipſe ſit æqualibus ſuperior, grandioribus natu non inferior: & aduerſariis ſuis talem ſe declaret, qualis olim fuerit. Poſteaquam illi potentiam quamdam nancti ad extremum eſſent, optimos quoſq; ſublatos e medio fuiſſe: quumque ſoli in repD publica reſtarent, hanc vnam ob cauſſam ciuibus fuiſſe caros, quod vti meliorũ hominum opera non poſſent. Alij contra dicebant, vnum hunc eſſe omnium calamitatum, quas antehac perpeſſi fuiſſent, auctorem: adeoque periculum eſſe, ne ſolus ſe ducem præbeat ad ea, quæ reipublicæ vt accidant, metuenda ſint. Ceterum ad terram quum adpuliſſet Alcibiades, non ſtatim de naui deſcendit, quod hoſtes ſuos metueret: ſed ſtans in nauigij foris, num adeſſent neceſſarij ſui, circumſpiciebat. Poſteaquam Euryptolemum Piſianactis E filium, conſobrinum ſuum, ceteroſque propinquos, & eorum amicos vidit: tum relicta naue in vrbem cum iis adſcendit, qui parati erant prohibere, ne quis eum adtingeret. Poſt in ſenatu, & pro concione, quum defenſionem ſui pronuntiaſſet,

Variâ de Alcibiade hominum iudicia.

† Conſule Notas.

Plut. Alc. 6. p. 381.

qua se minime sacra violasse, sed iniuriam sibi factam ostendebat; prolatis in hāc sententiam & aliis, ac nemine contradicente, quod id minime latura fuisset concio: dux omnium cum potestate amplissima declaratus, vt qui pristinam reipublicæ potentiam tueri & conseruare posset, primum eductis vniuersis militum copiis mysteria, quæ tum mari propter bellum deducebātur, terra celebrauit. Deinde cōscripsit exercitum, CIↃIↃ grauis armaturæ peditum, CL equitum, nauium C. Ita mense post reditum tertio Andrum versus nauigat, quæ ab Atheniēsibus defecerat. Adiuncti sunt ei Aristocrates, & Adimantus Leucorophidæ filius, qui lecti erant terrestrium copiarum duces. Exponit in terram copias Alcibiades ad Gaurium, quod est in Andro insula. Quumq; suis opem laturi Andrij exiissent, in fugam versi, & intra muros oppidi concluſi sunt: interfectis, præter alios paucos, Lacedæmoniis, qui istic erāt. Statuit heic tropæum Alcibiades, neque multos dies commoratus, Samum nauigat: inde facto initio bellum gerebat. At Lacedæmonij, quum nō multo ante Cratesippidæ nauarcho magistratus sui tempus exiisset: Lysandrum eius loco mittunt. Is quum ad insulam Rhodum adpulisset, coactis nauibus, in Con insulam, Miletumque nauigat: hinc Ephesum, vbi cum septuaginta nauibus subsitit, dum Sardes Cyrus accederet. Posteaquam is illuc venisset, adscendit ad ipsum vna cum legatis, qui Lacedæmone aderant. Heic & Tissaphernis facta quędam accusant, & Cyrum rogāt, vti alacriter in id bellum incumbat. Respondet Cyrus, & habere se id in mandatis a patre, nec aliam esse animi sui sententiam, quam vt hæc omnia præstet. Venire se cum talentis 10. Ea si deficiant, vsurum se facultatibus priuatim suis, quibus cum pater donasset. Quod si & illæ erogētur, id quoque solium in frusta se concisurum, quo sedere soleret, quodque totum ex argento & auro constaret. His illi collaudatis, hortantur, vt in nautas singulos Atticum drachmam vnam constitueret: quod futurum dicerent, vt si hoc stipendium detur, Athenienſium nautæ relinquant naues suas, ac minorem ipse sumtum faciat. Ille recte quidem hæc dici aiebat, verum sibi fas non esse, vt aliter quid faciat, quam rex imperasset. Præterea sic

Res gestæ Alcibiadis a reditu.

Lysander nauarchus creatur.

Cyrus Lacedæmoniis pollicetur.

ὡς οὐκ ἠσεβήκοι, εἰπὼν ὅ ὡς ἠδίκηθ᾽· λεχθέντων ὅ᾽ ὑ ἄλλων τοιούτων, ὑ οὐδενὸς αὐτῷ πόνδος, ἀφ᾽ ὅ μὴ ἀναχέθαι αὖ τ᾽ ἐκκλησίαν· ἀναῤῥηθεὶς ἀπὸ τούτων ἡγεμὼν αὐτοκράτωρ, ὡς οἷός τε ὢν σῶσαι τ᾽ πατρίδα τ᾽ πόλεως δύναμιν, πρότερον μὲν τὰ μυστήρια τῶν ἀθηναίων ὑ᾽ θαλάτταν ἀγόντων ἀφ᾽ τ᾽ πόλεμον, ὑ᾽ χίῳ ἐποίησεν, ἐξαγαγὼν τὰς στρατιώτας ἅπάσας. μτ᾽ ὅ ταῦτα καλεξάτο στρατιὰν, ὁπλίτας μὲν πεντακοσίους καὶ χιλίους, ἱππεῖς ὅ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, ναῦς δ᾽ ἑκατόν. ὑ μτ᾽ τ᾽ κατάπλουν τρίτῳ μηνὶ ἀνήχθη ἐπ᾽ ἄνδρον, ἀφεστηκυῖαν τῶν ἀθηναίων. ὑ μετ᾽ αὐτῶν Ἀρίστοκράτης καὶ Ἀδείμαντος ὁ † Λευκοφρυδίου συνεπέμφθησαν, οἱ ἡγημόνες ὑ᾽ χίῳ στρατηγοί. Ἀλκιβιάδης ὅ ἀπεβίβασε τὸ στράτευμα τῆς ἀνδρίας χώρας ἐς γαύριον. ἐκβοηθήσαντας ὅ τοὺς ἀνδρίους ἐξέφυγόν τε καὶ κατέκλεισαν ἐς τὴν πόλιν, καί τινας ἀπέκτειναν οὐ πολλούς, καὶ τοὺς λακώνας, οἳ αὐτόθι ἦσαν. Ἀλκιβιάδης ὅ θέρους τε ἔτι ὄντος, ὑ μείνας αὐτοῦ ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλευσεν ἐς σάμον· κἀκεῖθεν ὁρμώμενος ἐπολέμει. οἱ ὅ λακεδαιμόνιοι, πρότερον τούτων οὐ πολλῷ χρόνῳ Κρατησιππίδᾳ τῆς ναυαρχίας παρελθυθείας, Λύσανδρον ἀπέπεμψαν ναύαρχον. ὁ δὲ, ἀφικόμενος ἐς ῥόδον, ὑ ναῦς ἐκεῖθεν λαβὼν, † ἐς κῶ καὶ μίλητον ἔπλευσεν. ἐκεῖθεν δ᾽ ἐς ἔφεσον, ὑ ἐκεῖ ἔμενε, ναῦς ἔχων ἑβδομήκοντα, μέχρις οὗ Κῦρος ἐς σάρδεις ἀφίκετο. ἐπεὶ δὲ ἧκεν, ἀνέβη πρὸς αὐτὸν σὺν † τοῖς ἐκ λακεδαίμονος πρέσβεσιν. ἐν ταῦτα δὴ, κατά τε τὸ Τισσαφέρνους ἔλεγον, ἃ πεποιηκὼς εἴη, αὐτό τε Κύρου ἐδέοντο ὡς προθυμοτάτου πρὸς τὸν πόλεμον γενέσθαι. Κῦρος δὲ τόν τε πατέρα ἔφη ταῦτα ἐπεστάλκειν, καὶ αὐτὸς οὐκ ἄλλ᾽ ἐγνωκέναι, ἀλλὰ πρῶτα ποιήσειν. ἔχων δὲ ἧκειν τάλαντα πεντακόσια. ἐὰν δὲ ταῦτα ἐκλίπῃ, τοῖς ἰδίοις χρήσεσθαι ἔφη, ἃ ὁ πατὴρ αὐτῷ ἔδωκεν· ἐὰν δὲ καὶ ταῦτα, καὶ τὸν θρόνον καταχωνεῦν, ἐφ᾽ ᾧ ἐκάθητο, ὄντα ἀργυροῦν καὶ χρυσοῦν. οἱ δὲ ταῦτ᾽ ἐπῄνουν, καὶ ἐκέλευον αὐτὸν τάξαι τῶν ναυτῶν ὁπόσον μισθὸν ἀποδώσει· διδάσκοντες, ὅτι αὐτὸς ὁ μισθὸς ἕψονται, οἱ τῶν ἀθηναίων ναῦται ἀπολείψοντες τὰς ναῦς, καὶ μείω χρήματα ἀναλώσει. ὁ δὲ καλῶς μὲν ἔφη αὐτοὺς συμβουλεύειν· οὐ δυνατὸν δ᾽ εἶναι παρ᾽ ἃ βασιλεὺς † ἐπέστειλεν αὐτῷ, ἀλλὰ ποιήσειν. εἰ δὲ καὶ ἐπέστειλεν τοῖς σω-

Lysand. p. 795.

Lacedæmoniis

Plut. Alcib. p. 383.

Thrasybulum & Diodor. 13. p. 368. fin.

Plut. Lysand. p. 795.

Plut. Lysand. p. 795. γνούς δὲ ἐν Ἐφέσῳ, ὑ τὴν πόλιν εὖ ὁρῶν ἔνυσα μὲν αὐλῷ ὑ λακωνίζουσαν προθυμοτάτως πρὸς τὸ πράττεσθαι δὲ τότε λυπηρῶς, ὑ κινδυνεύουσαν ἐκβαρβαρωθῆναι τοῖς περὶ βακχυλίδην, διὰ τὰς ἐπιμιξίας, ἅτε δὴ τῶν λυδίας παρακεχυμένης, ὑ τῶν βαρβαρικῶν στρατευμάτων αὐτόθι τὰ πολλὰ διατριβόντων· στρατόπεδον βαλόμενος ἐλεύθερος ὑ τὰ πλοῖα πάντα χορηγήσειν φορτικὰ, ὑ ναυπηγείαν τῶν ἡρώων ἐκεῖ καὶ λαβεῖν εὐαβάμενος, τοῖς μὲν ἐμπόροις τῆς λιμένας αὐλῶν ἀνεῖλε, τοῖς δὲ ναυκλήροις ἐργασίαις δὲ τὴν χώραν, χρημάτων δὲ τῆς οἴκοθεν τὰς τέχνας ἐνέπλησεν. ὥστε πρῶτον ἀπ᾽ ἐκείνης τῆς χρόνης τὴν πόλιν ἐν ἐλπίδι τῆς περιμενεῖν, διὰ λύσανδρον γενέσθαι.

ib. ὃς ἔρων πρόσαγμα λακεδαιμονίοις βοηθεῖν τῆς ἀκαδήμου ἐξελάσαι τοὺς ἀθηναίους, ἔδοξεν δι᾽ ἀλκιβιάδην ἀφιέμενος ἀπρόθυμος εἶναι, ὑ μηδὲν χορηγεῖν, τὸ ναυ- ναίων ναῦται ἀπολείψοιτο τὰς ναῦς, καὶ μείω χρήματα ἀναλώσοι. ὁ δὲ καλῶς μὲν ἔφη αὐτοὺς συμβουλεύειν· οὐ δυνατὸν δ᾽ εἶναι παρ᾽ ἃ βασιλεὺς † ἐπέστειλεν αὐτῷ, ἀλλὰ ποιήσειν. εἰ δὲ καὶ ἀπέστειλεν

Cyrus Lacedæmoniis pollicetur.

Plut. Lysand. p. 795.

Plut. Lysand. p. 800.

Λευκολοφίδου

ἐς κῶν

τοῖς λακεδαιμονίοις πρ.

ἀπέστειλεν

ταῖς σὺν Θήκας ὅτως ἐχούσας, τριάκοντα μνᾶς ἑκάστῃ νηὶ τὸ μισθὸς διδόναι, ὁπόσας ἂν βούλωνται τρέφειν Λακεδαιμόνιοι. ὁ δὲ Λύσανδρος τότε μὲν ἐσιώπησε· μετὰ δὲ δεῖπνον, ἐπεὶ αὐτῷ παρῆν ὁ Κῦρος ἥρετο, τί ἂν μάλιστα χαρίζοιτο ποιῶν, εἶπεν· ὅτι εἰ τρεῖς τὸ μισθὸν ἑκάστῳ ναύτῃ ὀβολὸν προσθείης. ἐκ δὲ τότου τέτταρες ὀβολοὶ ἦσαν ὁ μισθός, πρότερον δὲ τρεῖς ὀβολοὶ. καὶ τὸν λεπτὸν προσοφλήμιον ἀπέδωκε, καὶ ἔτι μισθὸς προέδωκεν, ὥστε δὴ στράτευμα πολὺ προθυμότερον εἶναι. οἱ δὲ ἀθηναῖοι ἀκούοντες ταῦτα, ἀθύμως μὲν εἶχον, ἔπεμπον δὲ πρὸς τὸν Κῦρον πρέσβεις μετὰ Τισσαφέρνους. ὁ δὲ οὐ προσεδέχετο, δεομένου Τισσαφέρνους, καὶ λέγοντος, ἅτε αὐτὸς ἐποίει . . . . . πειθεῖς ὑπὸ Ἀλκιβιάδου, σκοπεῖν, ὅπως τὸν ἑλλήνων μηδεὶς μηδὲν, οἵ τινες ἰσχυροὶ ὦσιν, ἀλλὰ πάντες ἀσθενεῖς, αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στασιάζοντες. καὶ ὁ μὲν Λύσανδρος, ἐπεὶ αὐτῷ ὁ ναυτικὸν συνετέτακτο, ἀνῆκεν τὰς ἐν τῇ Ἐφέσῳ ναῦς, ὅσας ἐνενήκοντα ἦν, ἡσυχίαν ἄγων, ὁπόσκυάζων καὶ ἀναψύχων αὐτάς. Ἀλκιβιάδης δὲ ἀκούσας, θρασύδαλον ἔξω ἑλλησπόντου ἦκεν ἄγων τάχει φῶκαν, διέπλευσε πρὸς αὐτὸν, καταλιπὼν ὁπὶ τῶν ναυσὶν Ἀντίοχον τὸν αὑτοῦ κυβερνήτην, ὁπισταλλας μὴ ὁπιπλεῖν ὁπὶ τὰς Λυσάνδρου νεῶς. ὁ δὲ Ἀντίοχος τῇ τε αὐτοῦ νηΐ, καὶ δυσὶ ἐκ νοτίου, ἐς τὸν λιμένα τῶν ἐφεσίων ἐσπλεύσας, παρ' αὐτὰς τὰς πρῴρας τῶν Λυσάνδρου νεῶν παρέπλει. ὁ δὲ Λύσανδρος τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγας τῶν νεῶν καθελκύσας, ἐδίωκεν αὐτόν· ἐπεὶ δὲ οἱ ἀθηναῖοι τῷ Ἀντιόχῳ ἐβοήθουν πλείοσι νανσὶ, τότε δὴ καὶ πάσας ξυντάξας ἐπέπλει. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ οἱ ἀθηναῖοι, ἐκ τοῦ νοτίου καθελκύσαντες τὰς λοιπὰς τριήρεις, ἀνήχθησαν ὡς ἕκαστος ἐδύνατο. ἐκ τούτου δὴ ἐναυμάχησαν, οἱ μὲν, συντάξει, οἱ δὲ ἀθηναῖοι, διεσπαρμένας τὰς νανσὶ, μέχρις οὗ ἔφυγον, ἀπολέσαντες πεντεκαίδεκα τριήρεις. τῶν δὲ ἀνδρῶν οἱ μὲν πλῆστοι ἐξέφυγον, οἱ δὲ ἐζωγρήθησαν. Λύσανδρος δὲ, τάς τε ναῦς ἀναλαβὼν, καὶ τρόπαιον στήσας ὁπὶ τοῦ νοτίου, διέπλευσεν ἐς ἔφεσον, οἱ δὲ ἀθηναῖοι ἐς σάμον. μετὰ δὲ ταῦτα Ἀλκιβιάδης, ἐλθὼν ἐς σάμον, ἀνήχθη ταῖς νανσὶν ἁπάσαις ὁπὶ τὸν λιμένα τῶν ἐφεσίων, καὶ παρὰ τὸ στόμα τοῦς παρέταξεν, εἴ τις βούλοιτο ναυμαχεῖν.

esse in fœderum formula, vt in singulas naues, quotquot tamdem alere Lacedæmoniis libeat, minæ triginta stipendij menstrui nomine numerentur. Subticuit tum Lysander. Verum a cœna, quum propinans ei Cyrus interrogaret, quam rem gratissimam ipsi facere posset: si ad stipēdium, inquit, singulorum nautarum obolum adieceris. Ex eo tempore quatuor oboli stipendij nomine pendebantur, quum antehac tres tantum numerarentur. Præterea Cyrus & stipendium † prius illis debitum persoluit, & menstruum aliud ante tempus numerauit. Quo factum, vt longe iam alacriores essent milites. Hęc quum Athenienses magno cum animi mœrore audiissent, Tissaphernis opera legatos ad Cyrũ mittunt. Eos ille non admittebat, quamquam rogaret Cyrum Tissaphernes, ac se diceret Alcibiadis consilio facere, quæ faceret: quod is esset auctor, vt hoc vnum spectaret, ne vlli Græcorum potentes essent; sed imbecilli potius omnes, suis ipsi dissidiis adtriti. Ceterum instructa classe Lysander, subductisque nauibus, quæ Ephesi numero xc erant, quiescendo eas reficiebat. Interea quum accepisset Alcibiades, Thrasybulum extra Hellespontum progressum munire Phocæam: ad eum nauigat, relicto apud classem gubernatore suo Antiocho, cum mandatis, ne aduersus Lysandri classem proueheretur. Antiochus vero cum naui sua, & alia Notiana, in portum Ephesiorum inuectus ad ipsas Lysandri nauiũ proras præteruehi ausus est. Tum Lysander primo paucis nauibus deductis, hominem insequitur. At quum Athenienses Antiocho pluribus cum nauibus opem ferrent, vniuersa classe instructa in eos pergit. Itaque & Athenienses reliquis triremibus e Notio deductis, in hostes prouecti sunt, vti quisque sibi viam in altum aperiisset. Secundum hæc prœlium nauale committitur, quum Lacedæmonij quidem seruarent ordines, Athenienſium vero naues sparsę vagarentur; donec amissis xv triremibus, terga dederunt. Ex iis maxima parte hominum fuga dilapsa, reliqui hostis in potestatem viui peruenerũt. His nauibus secum Lysander sumtis, & erecto ad Notium tropæo, Ephesum nauigando traiecit; Samum, Athenienses. Eo posteaquam Alcibiades rediit, vniuersa cum classe ad Ephesiorum portum prouectus, aciem ante ostium eius instruxit, si quis forte prœlio congredi vellet.

προσοφλήμενον — †Lectio marginii.

μηδὲ τινες ἰσχυροὶ — Improbatur Alcibiadis consilium.

Lysandri vafricies.

Plut. Alcib. p. 384. Lysand. p. 795. 796.

" χιλίους ἀνὶ ὧν Δαρεικὸς ἔδωκεν. Plut. Lysand. p. 796.

Inclinatio fortunæ Alcibiadis.

" τὸν Θρασύβουλον Plut. Alc. p. 384.

ἀπῆρεν ἀπὸ λοχαγῶν ἐπὶ Καρίας. Plut. Alcib. p. 384.

" Plut. Lysand. p. 796. ἐκ Σάμου.

Antiochi temeritas.

Lysandri victoria.

" 22. Diodor. 13. p. 369. A. Plut. Lysand. p. 796.

" Plut. Alcib. p. 384. Lysand. p. 796.

At quum Lysander classem suam nõ educeret, quod nauium numero longe inferior esset, Samum reuertitur. Paullo post Delphinium & Eionem Lacedęmonij occupant. Athenienses, qui domi erant, perlata ad se de prœlio nauali fama; Alcibiadi indignantur, quem ex secordia & intemperantia naues has amisisse existimabant. Simul x alios duces creant: Cononẽ, Diomedontem, Leontem, Periclem, Erasinidem, Aristocratem, Archestratum, Protomachum, Thrasylum, Aristogenẽ. Quamobrem Alcibiades, cuius res etiam apud exercitum laborabant, in Cherronesum vna triremi ad castella sua discessit. Secundum hæc Cono cum xx nauibus, quas habebat, ex decreto Atheniẽsium, ab Andro Samum ad classem nauigat. Eius loco in Andrum Phanosthenes cum quatuor nauibus missus, quum in Thurias triremes duas incidisset; vtramque, cum ipsis vectoribus, cepit. Omnes hi captiui ab Atheniensibus in vincula coniecti fuere, præter vnũ ipsorum ducem Dorieum: qui, quum patria Rhodius esset, ac iamdudum Athenis & Rhodo exsularet, metu Athenien siũ (qui & ipsum, & propinquos ipsius, capitis damnauerant) apud Thurios, ius ciuitatis adeptus, viuebat. Hunc misericordia moti, ne pretio quidem postulato, dimisere.

Cononis imperium nauale.

Cono posteaquã ad insulam Samum peruenit, copiasque nauales misere adfectas reperit, expleto tantum septuaginta triremium numero priorum loco, quæ plures, quam centum, fuerant; prouectus his in altum cum ceteris ducibus, alias alibi exscendens in hostium ditionem, prædas agebat. Hic eius anni finis fuit, quo Karthaginienses cum centum & viginti triremibus, & cum cxxcio terrestris exercitus, in Siciliam profecti, Agrigentum ad deditionem fame compulerunt; quum ipsi prœlio licet superati, totos tamen septem menses oppidum obsiderent. Anno sequenti, quo luna vespere defecit, & priscum Mineruæ fanũ Athenis deflagrauit; Pitya magistratum Ephori gerente, Archontis autem apud Athenienses Callia: Lacedæmonij Lysandro, cuius iam annus exierat, qui erat annus belli † xxiv, successorem Callicratidam ad classem misere. Quum autem naues Lysander traderet, aiebat ad Callicratidam, ita se illas ei tradere; vt qui maris imperio potitus esset, ac prœlio nauali

†xxvi. Arrogans Lysandri oratio.

Olymp. 93. an. 3.

Ἐπεὶ δὲ Λύσανδρος οὐκ αὐτομόλαγε ἀλλὰ δι' ὀλίγων νεῶν ἐλαττοῦσθαι, ἀπέπλευσεν ἐς Σάμον. Λακεδαιμόνιοι δ' ὀλίγῳ ὕστερον αἱροῦσι Δελφίνιον καὶ Ἠιόνα. οἱ δὲ ἐν οἴκῳ Ἀθηναῖοι, ὅπως ἠγέλθη ἡ ναυμαχία, χαλεπῶς εἶχον τῷ Ἀλκιβιάδῃ, οἰόμενοι δι' ἀμέλειάν τε καὶ ἀκρασίαν ἀπολωλεκέναι τὰς ναῦς. καὶ στρατηγοὺς εἵλοντο ἄλλους δέκα, Κόνωνα, Διομέδοντα, Λέοντα, Περικλέα, Ἐρασινίδην, Ἀριστοκράτην, Ἀρχέστρατον, Πρωτόμαχον, Θρασύλον, Ἀριστογένη. Ἀλκιβιάδης μὲν οὖν πονήρως καὶ ἐν τῇ στρατιᾷ φερόμενος, λαβὼν τεσσαράκοντα μίαν, ἀπέπλευσεν ἐς Χερρόνησον, ἐς τὰ ἑαυτοῦ τείχη. μετὰ δὲ ταῦτα Κόνων ἐκ τῆς † ἄνδρου ξὺν αἷς εἶχε ναυσὶν εἴκοσι, ψηφισαμένων Ἀθηναίων, ἐς Σάμον ἔπλευσεν ὅπου ὁ ναύαρχος. αὐτὸς δὲ Κόνωνος ἐς Ἄνδρον ἔπεμψαν Φανοσθένην τέτταρας ναῦς ἔχοντα. οὗτος † περιτυχὼν δυοῖν τριήρεσιν θουρείαν, ἔλαβεν αὐτοῖς ἀνδράσι· καὶ τοὺς μὲν ἀχμαλώτους ἔδησαν Ἀθηναῖοι, τὸν δὲ ἄρχοντα αὐτῶν Δωριέα, ὅτι μὲν Ῥόδιον, πάλαι δὲ φυγάδα ὄντα Ἀθηνῶν καὶ Ῥόδου, ὑπὸ Ἀθηναίων κατεψηφισμένων αὐτῷ θάνατον, καὶ τῶν ἐκείνου συγγενῶν, πολιτεύοντα παρ' αὐτοῖς, ἐλεήσαντες * ἀφῆσαν, οὐδὲ χρήματα τοσαῦτα λαβόντες. Κόνων δ' ἐπεὶ ἐς τὴν Σάμον ἀφίκετο, καὶ ὁ ναύαρχον κατέλαβεν, ἀθύμως ἔχον, ξυμπληρώσας τεσσαράκοντα αὐτὴ τῶν πρότερον, οὔσῶν πλέον ἢ ἑκατόν, καὶ ταύτας ἀναγόμενος μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν, ἄλλο τε ἄλλῃ ἀποβαίνων τῆς τῶν πολεμίων χώρας ἐλῄζετο. καὶ ὁ αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι ὧν ἄρχοιεν Ἀθηναῖοι ἐς χιλίαν στρατιὰν ἄνδρες εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τεῖχος, καὶ πεζῆς στρατιᾶς δώδεκα μυριάσιν, εἶεν ἀκρασίᾳ λιμῷ, μάχῃ μὲν ἡττημένοι, προσκαθεζόμενοι δὲ ἐπὶ ἁλῶναι. τῷ δ' ὀπίσω ἔτει, ᾧ ἡ τε σελήνη ἐξέλιπεν ἐκ πέρας, καὶ ὁ παλαιὸς τῆς Ἀθηνᾶς νεὼς ἐν Ἀθήναις ἐνεπρήσθη, † Πίτιος μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δὲ Καλλίου Ἀθήνησιν, οἱ Λακεδαιμόνιοι τῷ Λυσάνδρῳ, παρελήλυθότος ἤδη τὸν χρόνον, καὶ τῷ πολέμῳ † τεττάρων καὶ εἴκοσιν ἐτῶν, ἐπέμψαν ὅπι τὰς ναῦς Καλλικρατίδην. ὅτε δὲ παρεδίδου ὁ Λύσανδρος τὰς ναῦς, ἔλεγε τῷ Καλλικρατίδᾳ, ὅτι θαλασσοκράτωρ τε εἴη Λακεδαίμων, καὶ ναυμαχίᾳ

Ἀφῆκαν

Γίτιος

ἐξ ἐνιαυ-σίου

νενικηκώς.

Plut. Lysand. p. 797.

Plut. Lysand. p. 797. Λύσανδρος τῶν ὑπὸ Κύρου χρημάτων ἀντιῶν δεδομένων εἰς τὸ ναυτικὸν τὰ περιόντα ὡς Σάρδεις ἀνέπεμψεν, αὐτὸν αὐτῶν εἰ βούλοιτο λαβεῖν Καλλικρατίδαν κελεύσας· ὃς ὀκνοποιῶν ἅπτως ἀξιώσῃ τοὺς ξυμμάχους χρήματα λαβεῖν.

Plut. Alcib. p. 384. Θρασύβουλος ὁ Θρασύλου ἑταῖρος ἐλθὼν εἰς Ἀλκιβιάδην κελεύσαντος αὐτοῦ τείχη ἐν Θράκῃ περὶ Βιζάνθην αὐτῷ κατασκευάσαι. ib. p. 385.

νενικηκώς. ὁ δὲ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἐξ ἐφέσου ἐκπλεύσαντα, παραπλεῦσαι τὴν Σάμου ἐπ' εὐώνυμα, οὗ ἦσαν αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες, ἐν Μιλήτῳ παραδοῦναι τὰς ναῦς, καὶ ὁμολογήσειν θαλάττης κρατεῖν. οὐ φαύλου δὲ τοῦ Λυσάνδρου πολυτραγμονοῦντος ἄλλως ἀρχόντος, αὐτὸς ὁ Καλλικρατίδας, τοὺς μὲν παρὰ Λυσάνδρου ἐλάβε ναυσὶ, τοὺς ἐπλήρωσεν ἐκ Χίου, καὶ Ῥόδου, καὶ ἄλλοθεν ἀπὸ τῶν ξυμμάχων πεντήκοντα ναῦς. ταύτας δὲ πάσας ἀθροίσας, οὔσας τεσσαράκοντα καὶ ἑκατὸν, παρεσκευάζετο ὡς ἀποστησόμενος τοῖς πολεμίοις. καταμαθὼν δὲ ἔτι τῶν Λυσάνδρου φίλων καταστασιάζοντας, οὐ μόνον ἀποθυμοτέρως ὑπηρετούντων, ἀλλὰ καὶ ὀχθουμένων ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅτι λακεδαιμόνιοι μέγιστα ἁμαρτάνοιεν ἐν τῇ Ἀλλάττῃ τοὺς ναυάρχους, πολλάκις ἀνεπιτηδείων γιγνομένων, καὶ ἅμα ξυιέντων τὰ ναυτικὰ, καὶ ἀνθρώποις ὡς χρηστέον οὐ γινωσκόντων, † . . . . . ἀπείρους θαλάττης πέμποντες, καὶ ἀγνῶτας τοῖς ἐκεῖ, κινδυνεύοιέν τι παθεῖν ἅμα τοῦτο· ἐκ τούτου * δὲ ὁ Καλλικρατίδας, ξυγκαλέσας τοὺς λακεδαιμονίων ἐκεῖ παρόντας, ἔλεγεν αὐτοῖς τοιάδε· Ἐμοὶ μὲν ἀρκεῖ, οἴκοι μένειν· καὶ εἴτε Λύσανδρος, εἴτε ἄλλος τὶς ἐμπειρότερος περὶ τὰ ναυτικὰ βούλεται εἶναι, οὐ κωλύω τὰ κατ' ἐμέ. ἐγὼ δὲ ὑπὸ τῆς πόλεως ὡς ὀπὶ τὰς ναῦς πεμφθεὶς, οὐκ ἔχω τι ἄλλο ποιεῖν, ἢ τὰ κελεύσματα, ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα. ὑμεῖς δ' οἷς τε ἐγώ τε φιλοτιμούμεθα, καὶ ἡ πόλις ἡμᾶς * αἰτιάζεται, (ἴστε γὰρ αὐτὰ ὥσπερ καὶ ἐγὼ) † ξυμβουλεύω τὰ ἄριστα ὑμῖν δοκοῦντα εἶναι) ταῦτα ἐμὲ οἴκαδε μένειν ἢ οἴκαδε ἀποπλεῖν, † ἐρωτῶν τὰ καθεστῶτα οἴκαδε. τοῦδενὸς δὲ τολμήσαντος ἄλλο τι εἰπεῖν, ἢ τοῖς οἴκοι πείθεσθαι, ποιεῖν τε ἐφ' ἃ ἦκεν, ἐλθὼν παρὰ Κῦρον, ἤτει μισθὸν τοῖς ναύταις. ὁ δὲ αὐτῷ εἶπε δύο ἡμέρας ὀπισχεῖν. Καλλικρατίδας δὲ ἀχθεσθεὶς τῇ ἀναβολῇ, καὶ ταῖς ὀπὶ τὰς θύρας φοιτήσεσιν ὀργισθεὶς, καὶ εἰπὼν ἀθλιωτάτους εἶ) τοὺς Ἕλληνας, ὅτι βαρβάρους κολακεύοιεν ἕνεκα ἀργυρίου, φάσκων τε, εἰ σωθῇ οἴκαδε, καλῶ ὅτῳ δυνατὸν Ἀθηναίους καὶ λακεδαιμονίους, ἀπέπλευσεν ἐς Μίλητον.

A victor exstitisset. At ille iubet, vt Epheso discedens, ac Samum ad sinistram præteruectus, quo loco naues Athenienſium erant, Mileti classem traderet. Ita se fassurum, quod maris imperio potiretur. Negante Lysandro, se alio imperium obtinente curiosum esse velle: Callicratidas ipse classem a Lysandro acceptam, coactis e Chio, Rhodo, atque ab aliis sociis quinquaginta nauibus, adauxit. Collectis omnibus, quæ numero erant cētum & quadraginta, ad occurrendum hosti se parat. Verum vbi se intellexit a Lysandri amicorum factione oppugnari, nō solum segniter ipsi morem gerentium, sed etiam spargentium per vrbes, maxime in eo peccare Lacedæmonios, quod toties nauarchos mutarent; vnde fieret, vt sæpius inepti munus hoc obtinerent, & qui recens admodum rei naualis vsum percepissent, nec quo pacto cum hominibus agēdum esset, nossent: adeoque periculum non omnino nullum esse, ne eis, dum homines mitterēt maris imperitos, & ignotos maritimis, detrimenti quid accideret: hæc inquam vbi accepit Callicratidas, omnibus, quotquot aderant, Lacedæmoniis conuocatis, in hanc cum eis sententiam agit: Satis est mihi, domi manere; nec, quod in me est, prohibeo, quo minus vel Lysander, vel alius quispiam peritior se rerum nauticarum velit haberi. Ego vero iussu patriæ missus ad classem, aliud quod agam, non habeo; nisi vt quæ mihi mandata sunt, præclarissime pro mea virili exsequar. † Vos autem hortor, vt in medium proferatis ea, quæ maxime vobis ex vsu videntur, & quę tum ipse mirifice cupio, tum patria postulat, (sunt autem illa perinde vobis nota, ac mihi) manendumne mihi sit heic, an domum nauigandum, vt qui rerum heic status sit, exponam. Quum dicere aliquid aliud auderet nemo, quam patriæ magistratibus parendum esse, eaq; faciunda, quorum caussa adesset: ad Cyrum pergit, ac nautis stipendium poscit. Respondet ille, biduum exspectandum esse. Grauiter eam dilationem ferre Callicratidas, & frequentibus illis ad portas cursitationibus succensere. Quumque Græcos mortalium miserrimos esse diceret, qui pecuniæ caussa barbaris adularentur; atque etiam adderet se, si domum saluus rediret pro virili Athenienses ac Lacedæmonios reconciliaturum: Miletum discessit.

Plut. Lysandr. p. 797.

Lysandri amicorum factio aduersus Callicratidā.

Plut. Lysand. p. 797.

Callicratidas homo minime auaricus. Cic. 1. de Offic.

Plut. Lysand. p. 798.

Inde missis Lacedæmonem triremibus ad A
poscendam pecuniam, & conuocatis ad
concionem Milesiis, hanc orationem ha-
» buit: Me quidem, Milesij patriæ magistra-
» tibus obtemperare necesse est: a vobis au-
» tem peto, vt inprimis strenue bello huic
» incumbatis. Nam quia medios inter bar-
» baros habitatis, iampridem ab eis mala plu
» rima perpessi estis. Æquum vero est, vos
» sociis reliquis in eo præire; vt interea, dum
» Lacedæmone redeunt, quos adferendæ
» pecuniæ caussa misi, summa celeritate ho-
» stes detrimento maximo adficiantur. Ete- B
» nim quod heic erat pecuniæ, id discedens
» Lysander, tamquam superfluum, Cyro re-
» stituit. Cyrus autem, quum ad ipsum ve-
» nissem, moram semper interponebat, quo
» me minus ad colloquium admitteret. Ego
» vero persuadere mihi non poteram, vt fre-
» quenter ad ipsius portas accederem. Poli-
» ceor autem vobis, me pro illis commodis,
» quæ interea nobis euenerint, dum pecuni-
» am domo exspectamus, dignam vobis gra-
» tiam relaturū. Ostendamus barbaris tam-
» dem, Diis bene iuuantibus, posse nos vlci-
» sci hostes nostros, licet ipsos non suspicia-
» mus. Hæc quum dixisset, surgunt multi,
maximeque illi, qui quod Callicratidę ad-
uersarentur, insimulabantur: præque me-
tu rationem pecuniæ conficiundæ primi
ostendunt, & priuatim etiam de suo pro-
mittūt. Hac ille accepta pecunia, & e Chio
præterea quinque drachmarum viatico in
nauas singulos coacto: Methymnam Les-
bi oppidum, quod ab hostium partibus sta
bat, proficiscitur. Quum Methymnæi trā-
sire ad ipsum nollent, quod Athenienses
præsidiarios haberēt, atque illi, qui rerum D
summæ præerant, Atheniēsium partes se-
querentur: admotis copiis, oppidum vi ca-
pit. Itaque fortunæ eorum omnes a militi-
bus direptæ sunt, mancipia vero in forum
Callicratidas coegit. Quumque socij Me-
thymnæos etiam distrahi vellent: respon-
dit, se imperatore nequaquam futurum, vt
Græcorum quisquam in seruitutem redi-
geretur, quantum quidem in ipso esset. Po
stridie corpora libera dimittit, & præsidia-
rios Athenienſium; ac seruilis condicionis
captiuos omnes vendit. Cononi etiam de- E
nuntiat, effecturum se, ne deinceps †maris
mœchus esset. Quumque illum prima lu-
ce prouehi videret in altum, intercepto i-
tinere, ne Samum se fuga recipere posset,
hominem persequitur. At Cono fugam
cum nauibus expeditis faciebat, quod de

Callicratidas Methymnam capit.

†*h. e. turpiter & clam maru imperiū sibi vindicaret. Plutarchus.*

κἀκεῖθεν πέμψας τειήρεις ἐς λακεδαίμονα
ὅπως χρήματα, ἐκκλησίαν ἀθροίσας τῶν μι-
λησίων, τάδε εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν, ὦ μιλήσιοι, ἀ-
νάγκη τοῖς οἴκοι ἄρχουσι πείθεσθαι· ὑμᾶς δὲ
ἐγὼ ἀξιῶ τοῦ θυμοτάτους εἶναι ἐς τὸν πόλεμον,
ἅμα μὲν οἰκοῦντας ἐν βαρβάροις πλησίον κα-
κῶν ἤδη ὑπ' αὐτῶν πεπονθέναι. δεῖ δὲ ὑμᾶς
ἡγεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις, ὅπως ἂν
τάχιστά τε καὶ μάλιστα βλάπτωμεν τοὺς πο-
λεμίους, ἕως ἂν † οἱ ἐκ λακεδαίμονος ἥκω- οἱ λακε-
σιν, οὓς ἐγὼ ἔπεμψα χρήματα ἄξοντας. ἐπεὶ δαιμόνιοι
τὰ ἐνθάδε ὑπάρχοντα Λύσανδρος Κύρῳ
ἀποδοὺς, ὡς τοῦτο ὄντα, οἴχεται. Κῦρος δὲ,
ἐλθόντος ἐμοῦ ἐπ' αὐτὸν, ἀεὶ ἀνεβάλλετό μοι
διαλεχθῆναι. ἐγὼ γ' ὅπως τὰς ἐκείνου θύρας
φοιτᾶν οὐκ ἠδυνάμην ἐμαυτὸν πεῖσαι. ὑπι-
σχοῦμαι δὲ ὑμῖν αὐτὴ τῶν ξυμβαινόντων † ὑμῖν ἡμῖν
ἀγαθῶν ἐν τῷ χρόνῳ, ᾧ ἂν ἐκεῖνα τοῦτο δε-
χώμεθα, χάριν ἀξίαν ἀποδώσειν. ἀλλὰ ξυ-
τοῖς θεοῖς δείξωμεν τοῖς βαρβάροις ὅτι καὶ αὐτὸ C
τὸ ἐκείνοις θαυμάζειν, δυνάμεθα τοὺς ἐχθροὺς
ἀμύνεσθαι. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' εἶπεν, ἀνίστανται
πολλοὶ, καὶ μάλιστα οἱ ἀπαίδευτοι ἀναπυθ-
έσθαι, δεδιότες, εἰ κτήσοιτο πόρον χρημάτ', καὶ
αὐτοὶ ἐπαγγελλόμενοι ἰδίᾳ. λαβὼν δὲ ταῦτα
ἐκεῖνος, καὶ ἐκ χίου πεντηκοντόρου ἑκάστῃ
τῶν ναυτῶν ἐφοδιασάμενος, ἔπλευσε τὴν λέ-
σβου ὅπως μηθύμναν πολεμίαν οὖσαν. οὐ βου-
λομένων δ' τῶν μηθυμναίων προσέχειν, ἀλλ'
ἐμφρούρων ὄντων ἀθηναίων, καὶ τῶν τὰ πρά- D
γματα ἐχόντων ἀπίκοιτο, προσβαλὼν,
αἱρεῖ τὴν πόλιν κρατήσας. τὰ μὲν οὖν χρή-
ματα πάντα † διήρπαζον οἱ στρατιῶται, τὰ δὲ διήρπασαν
ἀνδράποδα πάντα ξυνήθροισεν ὁ Καλλι-
κρατίδας ἐς τὴν ἀγορὰν, καὶ κελεύοντων τῶν
ξυμμάχων ἀποδόσθαι καὶ τοὺς μηθυμναίους,
οὐκ ἔφη, ἑαυτῷ γε ἄρχοντος, οὐδένα ἕλλη-
να ἐς † τὸ κείνου δουλεύσειν ἀνδραποδισθῆναι. τοῦκείνου
τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τοὺς μὲν ἐλευθέρους ἀφῆκε,
*τοὺς δὲ τῶν ἀθηναίων φρουρούς, καὶ τὰ αὐ- πρὸ π
ἀνδράποδα τὰ δοῦλα πάντα ἀπέδοτο. Κόνω- E
νι δὲ εἶπεν, ὅτι παύσοι αὐτὸν μοιχῶντα τὴν γαλατίαν. καταδὼν δὲ αὐτὸν ἀναγόμενον ἅμα
τῇ ἡμέρᾳ, ἐδίωκεν, ὁ δὲ τεττιμηκόμενος τὸν ἐς σά-
μον πλοῦν, ὅπως μὴ ἐκφύγοι φεύγων. Κόνων δ' ἔ-
φευγε ταῖς ναυσὶν εὖ πλεούσαις, διὰ τὸ ὀκ
πολλῶν

πολλῶν πληρωμάτων ἐς ὀλίγας ἐκλῆξθαι τὰς ἀρίστους ἐρέτας, καὶ καταφυγὼν ἐς Μιτυλήνην τὴν Λέσβου, καὶ ξὺν αὐτῷ τῶν δέκα στρατηγῶν Λέων καὶ Ἐρασινίδης. Κόνων δὲ Καλλικρατίδας δὲ ξυμπλεύσαντε ἐς τὸν λιμένα, διώκων ναυσὶν ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα. Κίων δὲ, ὡς ἔφθη ὑπὸ τῶν πολεμίων κατακλεισθεὶς, ἐπὶ τοῦ τῶν πολιτῶν καὶ ἀκωλυθεὶς, ἐπὶ ταῖς κατὰ θάλασσαν ναυμαχήσας τοῖς τοῦ λιμένος, καὶ ἀπώλεσε ναῦς τριάκοντα. οἱ δὲ ἄνδρες ἐς τὴν γῆν ἀπέφυγον. Τὰς δὲ λοιπὰς τῶν νεῶν, τετταράκοντα οὔσας, ὑπὸ τοῦ τείχους ἀνείλκυσε. Καλλικρατίδας δὲ ἐν τῷ λιμένι ὁρμισάμενος, ἐπολιόρκει, κατὰ τε γῆν μεταπεμψάμενος τοὺς μηδυμναίους πανδημεί, καὶ ἐκ Χίου δὲ στράτευμα διεβίβασε· χρήματά τε τῷ δὲ Κύρου αὐτῷ ἦλθεν. ὁ δὲ Κόνων, ἐπεὶ ἐπολιορκεῖτο καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, καὶ οὔτων ὑδαμόθεν ἔτι ἐξορμῆσαι, οἱ δὲ ἀνθρωποι πολλοὶ ἐν τῇ πόλει ἦσαν, καὶ οἱ ἀθηναῖοι οὐκ ἐβοήθουν, ἀλλὰ δὴ μὴ πυθάνεσθαι ταῦτα, καταλύσας τῶν νεῶν τὰς ἀρίστας πλεύσας δύο, ἐπλήρωσε περὶ ἡμέρας, ἐξ ἁπασῶν τῶν νεῶν τοὺς ἀρίστους ἐρέτας ἐκλέξας, καὶ τοὺς ὁπλίτας ἐς χιλίους ναῦν μεταβιβάσας, καὶ τὰ τοξεύματα μετὰ τῶν ἀκοντιστικῶν. τὴν μὲν οὖν ἡμέραν οὕτως ἠρεμεῖν· ἐς δὲ τὴν ἑσπέραν, ἐπεὶ σκότος εἶη, ἐξεβίβαζεν, ὡς μὴ καταδήλοις εἴη τοῖς πολεμίοις ταῦτα ποιοῦντας. τῇ πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ ἐξηλθον τὰ μέτεια, ὅπως ἤδη μέσον ἡμέρας ἦν, καὶ οἱ φορμοῦντες ὀλιγώρως εἶχον, καὶ ἔνιοι ἀνεπαύοντο ἐξέπλευσεν ἔξω τὸν λιμένος. καὶ ἡ μὲν ὅπη ἑλκύσπουν ὥρμησεν, ἡ δὲ ἐς τὸ πέλαγος. τῶν δὲ ἐφορμούντων ὡς ἕκαστοι ἤνοιξον, τάς τε ἀκύρας ἀποκόπτουσι, καὶ ἐλαφρῶς, ἐβοήθουν τεταραγμένοι, τυχόντες ἐν τῇ γῇ ἀρίστοποιούμενοι. ἐσβάντες δὲ ἐδίωκον τὲ ἐς τὸ πέλαγος ἐφορμήσαντες, καὶ ἅμα ἡλίῳ δύοντι κατέλαβον. καὶ κρατήσαντες μάχῃ, ἀναδησάμενοι ἀπῆγον ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἀνδράσιν. ἡ δὲ ὅπη τὸ ἑλκύσπου φυγεῖν ναῦς διέφυγε, καὶ ἀφικομένη ἐς τὰς Ἀθήνας ἐξαγγέλλει τὴν πολιορκίαν. Διομέδων δὲ βοηθῶν Κόνωνι πολιορκουμένῳ, δώδεκα ναυσὶν ὡρμήσατο ἐς τὸ Ἄρειον τὸ Μιτυληναίων. ὁ δὲ Καλλικρατίδας ὅπως πλεύσας αὐτῷ ἐξαφνης, δέκα μὲν τῶν νεῶν ἔλαβε. Διομέδων δὲ ἔφυγε τῇ τε αὐτῷ, καὶ ἄλλῃ. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὰ γεγυμνασμένα,

A multis supplemẽtis peritissimi remiges in paucas naues delecti fuerant; seque cum duobus exducibus, Leonte ac Erasinide, Mitylenen oppidum Lesbi recipit. Eum cum CLXX nauibus Callicratidas persequens, in eumdem portum nauigat. Tum Cono, quem hostes anteuertendo intercluſissent, ad portum nauali pugna decernere coactus fuit, & triginta naues amisit, hominibus ad terram fugiẽdo elapsis. Reliquas naues XL sub ipsum murum subduxit. At Callicratidas portum ingressus Cononem obsidebat, quum illic potestatem exeundi suis cum nauigiis haberet: atque etiam terra Methymneorum plebe omni arcessita, de Chio quoque copias traduxit. Adlata fuit tũc ipsi & a Cyro pecunia. Cono, quum terra marique obsideretur, neque commeatus parare copiam alicunde posset, quum & magna esset hominum in oppido multitudo, & Athenienses opem non ferrẽt, quod horum nihil adhuc comperissent: naues duas ex omni numero expeditissimas in mare deduxit, & ante diem instruxit, deque nauibus vniuersis remiges optimos delegit, in †nauim concauam milites classiarios imposuit, remis vsitatis alios adiecit. Ac die quidem illo ita se cõtinebant. Sub vesperam, vbi primum tenebrę oborirentur, in terram eos exponebat, ne id ipsos agere hostibus innotesceret. Die quinto cibariis, quantum satis esset, instructi; ipso meridie, quum speculatores partim negligenter hæc obseruarent, partim etiam quieti se dedissent, e portu nauigarunt, prouecta in altum naui vna, versus Hellespontum tendente altera. Tum illi, qui agebant in excubiis, vti quisque sibi viam aperiebat, ancoras abrumpere, excitari, cum tumultu accurrere. Nam forte tunc in litore prandebant. Quumque conscendissent naues, illam, quæ in altum se proripuerat, insequuntur: quumque sole iam occidente ad eam peruenissent, prælio commisso, vi ea potiuntur, ac religatam cum ipsis vectoribus ad classem suam deducunt. At quæ versus Hellespontum se contulerat, effugit: Athenasque delata, classem obsideri nuntiat. Tum ferens opem Cononi obsesso Diomedon, cum nauibus XII in Mitylenæorum fretum se contulit. Aduersus hunc, re improuisa, Callicratidas nauigãs, decem naues capit: Diomedonte cum sua, & quadam alia, sibi fuga consulente. Hoc vbi accidisse, nihilo-

Cono vincitur a Callicratida.

Cononem Callicratidas obsidet

†hoc est, in carinam

Cononis strategema.

Alia clades Atheniensium.

que minus obsideri suos Athenienses accepere: centum ac decem nauibus his succurrendum esse decernunt, in quas vniuersi, qui adoleuissent, serui ac liberi, imponerentur. Classe ex nauium intra diem trigesimum instructa, soluunt: magna etiam equitum parte naues ingressa. Secundum hæc Samum perueniunt, vbi quum naues Samias x sibi adiunxissent: etiam alias a sociis aliis collegerunt, plures quam xxx, coactis omnibus, vt eas conscenderent. Idem de nauibus illis factum, quæ forte tunc aberant. Vniuersæ plures fuere, quam c L. Posteaquam accepisset Callicratidas, iam apud Samum Athenienſium classem esse, quę suis opem ferret: naues ad obsidionem quinquaginta relinquit, eisque præficit Eteonicum: cum ceteris cxx prouectus in altũ, ad Maleam Lesbi promõtorium, e regione Mitylenæ, cœna suorum corpora curat. Eodem die forte fortuna etiam Athenienses ad Arginusas cœnabant, quæ & ipsæ e regione Lesbi ad Maleam promontorium Mitylenæ oppositæ sunt. Noctu Callicratidas conspectis hostium ignibus, ac nõnullis renũntiantibus, esse hos Athenienses; circiter noctem mediam soluit, vt eos subito necopinantes inuaderet. Verum ab imbribus copiosis, ac tonitruis impeditus, progredi non potuit. Vt primum tempestas cessauit, prima luce nauigat versus Arginusas. Ei lęua parte occurrunt in alto Athenienses, in hunc modum acie instructa. Prima in fronte ad lævam cum xv nauibus Aristocrates erat, deinde cum aliis xv Diomedon. Post Aristocratem Pericles, post Diomedontem Erasinides collocati erant. Propter Diomedõtem Samij cũ x nauibus singillatim instructi erãt, quorum dux erat Samius quidam Hippeus. His proximæ tribunorum decem naues erant, & ipsæ singillatim instructæ. Secundum has, tres classi præfectorum, & si quæ aliæ sociorũ naues erant. Dextrum cornu cum nauibus xv Protomachus tenebat, & iuxta eum Thrasylus cum aliis xv nauibus. Post Protomachum Lysias cum nauibus totidem, post Thrasylum Aristogenes collocatus erat. Atque hoc modo aciem instruxerant, ne perrumpendi classem suam hosti facultatem concederent. Erant enim ipsorum naues minus ad nauigandum expeditæ. At Lacedæmoniorum naues vniuersæ singillatim instructæ, & ad perruptionem classis hostilis, & circumuentionem comparatæ erant propterea, quod expeditius proueherentur. Cornu dextrum Callicratidas ipse tenebat.

Athenien sium naualis acies.

A καὶ τὴν πολιορκίαν ἐπεὶ ἤκουσε, ἐψηφίσαντο βοηθῆν ναυσὶν ἑκατὸν καὶ δέκα, † ἐσβιβάζοντες τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ὄντας ἀπάντας, καὶ δούλους, καὶ ἐλευθέρους· καὶ πληρώσαντες δέκα καὶ ἑκατὸν ἐν τριάκοντα ἡμέραις, ἀπῆραν. εἰσέβησαν δὲ καὶ τῶν ἱππέων πολλοί. μετὰ ταῦτα ἀνήχθησαν ἐς Σάμον, καὶ ἐκεῖθεν σαμίας ναῦς ἔλαβον δέκα. ἦν δὲ καὶ ἄλλας πλείους ἢ τριάκοντα τοῖς τῶν ξυμμάχων, ἐσβαίνειν ἀναγκάσαντες ἀπάντας. ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινες αὐτῶν ἔτυχον ἔξω ὄντες. ἐγένοντο δὲ † αἱ πᾶσαι πλείους, ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ὁ δὲ Καλλικρατίδας ἀκόντων τῶν βοηθῆσαι ἤδη ἐν Σάμῳ ἦν, αὐτὸς μὲν κατέλιπε πεντήκοντα ναῦς, καὶ ἄρχοντα Ἐτεόνικον τοῦτον· εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀναλαβὼν, ἐδείπνοποιήσατο τὴν λέσβον ἐπὶ τῇ μηθύμνῃ ἄκρᾳ, ἀντίον τῆς μιτυλήνης. τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔτυχον καὶ οἱ ἀθηναῖοι δειπνοποιούμενοι ἐν ταῖς ἀργινούσαις. αὗται δέ εἰσιν ἀντίον τῆς λέσβου, ἐπὶ τῇ μαλέᾳ ἄκρᾳ, ἀντίον τῆς μιτυλήνης. τὸ δὲ νυκτὸς ἰδὼν τὰ πυρὰ, καί τινων αὐτῷ ἐξαγγελλόντων, ὅτι ἀθηναῖοι εἶεν, ἀνήχθη τὴν μέσας νύκτας, ὡς ἐξαπιναίως προσπέσοι. ὕδωρ δὲ ἐπιγενόμενον πολὺ καὶ βροντὴ διεκώλυσε τὸν ἀναπλοῦν. ἐπεὶ δὲ ἀνέσχεν, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἔπλει ἐπὶ τὰς ἀργινούσας. οἱ δὲ ἀθηναῖοι ἀντανήγοντο ἐς τὸ πέλαγος τὴν διαπλοῦν, τεσσαρακοντήρεις ὧδε. Ἀριστοκράτης μὲν ὁ διαπλοῦν ἔχων κατὰ πεντεκαίδεκα ναυσὶ, μετὰ δὲ ταῦτα Διομέδων ἑτέραις πεντεκαίδεκα. ἐπετέτακτο δὲ Ἀριστοκράτει μὲν Περικλῆς, Διομέδοντι δὲ Ἐρασινίδης. παρὰ δὲ Διομέδοντα, οἱ σάμιοι, δέκα ναυσὶν ὀπτὰ μιᾶς τεταγμένοι. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν σάμιος, ὀνόματι ἵππεύς. ἐχόμενοι δὲ τῶν ταξιάρχων δέκα καὶ αὗται ὀπτὰ μιᾶς. ὀπτὼ δὲ ταύταις, αἱ τῶν ναυάρχων ἦσαν, καὶ εἴ τινες ἄλλαι ἦσαν ξυμμαχίδες. τὸ δὲ δεξιὸν κέρας Πρωτόμαχος εἶχε πεντεκαίδεκα ναυσί· παρὰ δὲ αὐτὸν, Θρασύλλος ἑτέραις πεντεκαίδεκα. ἐπετέτακτο δὲ Πρωτομάχῳ μὲν Λυσίας, ἔχων τὰς ἴσας ναῦς· Θρασύλλῳ δὲ Αἰσχύλος. ἔκτοθεν δὲ ἐτάχθησαν, ἵνα μὴ διέκπλουν διδοῖεν. χεῖρον δὲ ἔπλεον. αἱ δὲ τῶν λακεδαιμονίων αὐτοκέλητοι μὲν ἦσαν ἅπασαι ὀπτὼ μιᾶς, ὡς τοῖς διέκπλουν καὶ τὸν ἔμπλουν παρεσκευασμέναις, ἦσαν δὲ βέλτιον πλέουσαι. εἶχε δὲ τὸ δεξιὸν κέρας Καλλικρατίδας.

B

C

D

E

Ἑρμῶν

ὁ Μεγαρὰς Ἑρμῶν † ὃ ἦν Μεγαρὰς ὁ τοῦ Καλλικρατίδα κυβερνήτης, εἶπε τοῖς αὐτοῦ, ὅτι εἰ μὴ κάλως ἔχον ἀποπλεῦσαι. αἱ γὰρ τριήρεις τῶν Ἀθηναίων πολλῷ πλέονες ἦσαν. Καλλικρατίδας δ' εἶπεν, ὅτι ἡ αὐτὴ ἀρετὴ σώζει μὴ κάκιον † οἰκήσαντας αὐτοὺς ἀποθανόντος· φεύγων δ' αἰσχρὸν εἶναι ἔφη. μετὰ δὲ ταῦτα ναυμαχήσας χρόνον πολὺν, τοὺς μὲν, ἀθέσας, ἔπειτα δὲ διεσκεδασμένους. ἐπεὶ δὲ Καλλικρατίδας τε, ἐμβολάσας τὴν νεὼς, ἀποπεσὼν εἰς τὴν θάλασσαν ἠφανίσθη, Πρωτόμαχός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τὸν δεξιὸν κέρω τὸν Λύσιμον ἐνίκησαν· ἐπὶ δὲν φυγὴ τῶν πελοποννησίων ἐγένετο εἰς Χίον, πλείστων δὲ καὶ εἰς Φώκαιαν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι πάλιν εἰς τὰς Ἀργινούσας κατέπλευσαν. ἀπώλοντο δὲ τῶν μὲν Ἀθηναίων νῆες *πέντε καὶ εἴκοσιν ἀνδράσιν, σχεδὸν ὀλίγων τῶν σὺν αὐτοῖς ἀναρθέντων. τῶν δὲ πελοποννησίων, λακωνικαὶ μὲν ἐννέα, πασῶν δὲ σχεδὸν δέκα· τῶν δ' ἄλλων ξυμμάχων πλείους, ἢ ἑξήκοντα. ἔδοξε δὲ καὶ τοῖς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῖς, † ἓξ μὲν καὶ τεσσαράκοντα ναυσὶ Θηραμένει τε καὶ Θρασυβούλῳ, τριηράρχοις ὄντας, καὶ τῶν ταξιάρχων τισὶν, πλὴν ὅσαι τὰς καταδεδυκυίας ναῦς, καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῶν ἀνθρώπους· τὰς δ' ἄλλας ὅσαι τὰς μετ' Ἐτεονίκου τὴν Μιτυλήνην ἐφορμούσας. ταῦτα δὲ βουλομένοις ποιεῖν ἄνεμος καὶ χειμὼν αὐτοῖς διεκώλυσε, μέγας γενόμενος. ὑπάρχον δὲ σφίσαντες αὐτοῖς, νυκτὸς ἔπλεον τὰ περὶ τὴν ναυμαχίαν. ὁ δὲ αὖτε πάλιν ἐξέπεμψεν, εἰπὼν τοῖς ἐνδοσι σιωπῇ ἐκπλεῖν, καὶ μηδενὶ ἐξαλέγεσθαι, τὸ δὲ σημεῖον δὲ αὖθις πλεῖν ἐς ὃ ἑαυτῶν στρατόπεδον ἐξεφανωμένους, καὶ βοᾶν, ὅτι Καλλικρατίδας νενίκηκε ναυμαχῶν, καὶ ὅτι αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες ἀπολώλεσιν ἅπασαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν· αὐτὸς δ', ὅπερ ἐκεῖνοι κατέπλεον, ἔθυε τὰ διαβατήρια, καὶ τοῖς στρατιώταις παρήγγελε δεῖπνοποιεῖσθαι, καὶ τοῖς ἐμπόροις, τὰ χρήματα σιωπῇ ἐνθεμένους ἐς τὰ πλοῖα, ἀποπλεῖν ἐς Χίον, (ἐν δὲ τῷ πυθμένι οὔριον) καὶ τὰς τριήρεις τὰς ταχίστας. αὐτὸς δὲ τὸ πεζὸν ἀπῆγε ἐς τὴν Μήθυμναν, τὸ στρατόπεδον ἐμπρήσας. Κόνων δὲ καθελκύσας τὰς ναῦς, ἐπεὶ οἵ τε πολέμιοι ἀποδεδράκεσαν, καὶ ὁ ἄνεμος διαπαύσας ἦν, ἀπαντήσας τοῖς Ἀθηναίοις ἤδη ἀνηγμένοις ἐκ τῶν Ἀργινουσῶν, ἔφραζε τὰ περὶ τὸ Ἐτεονίκου. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατέπλευσαν ἐς τὴν Μιτυλήνην.

A Atque heic Hermo Megarensis Callicratidæ gubernator, eum monet, recte sibi consulturū, si discederet. Nam triremium numero longe superiores erāt Atheniēses. Ei respondit Callicratidas: † Spartam, se moriente, nihilo peius habituram; se fugere sine dedecore nō posse. Post hæc diu certatum, primo confertis nauibus, deinde sparsim. Verum posteaquam & Callicratidas irruptione cū naui sua in hostium classem facta, in mare delapsus nusquam adparuit; & Protomachus, atque illi, qui aderant ei, cornu dextro læuum hostile vicerunt: tum scilicet Peloponesij fuga se in Chium, maximaque ex parte Phocæam recipere. Atheniēses ad Arginusas redeunt. Amiserunt hi naues † x x v hoc prælio, vna cum vectoribus; paucis exceptis, qui ad litus euasere. Peloponesij, quum omnino Lacedæmoniorum naues x essent, ex his IX: ex reliquorum sociorum nauibus supra LX desiderarunt. Secundum hęc statuunt Atheniensium duces, vt cum † XLVI nauibus triremium præfecti Theramenes & Thrasybulus, ac tribuni quidam, ad demersas naues ac naufragos pergerēt, ceteræ aduersus illas, quæ cum Eteonico apud Mitylenen stationem habebant, nauigarent. Hæc quum facere vellent, a vento & tempestate, quæ tunc ingens cooriebatur, sunt impediti. Quāmobrem eo loci manent, ac tropæum statuerunt. Interea celox actuaria rem omnem Eteonico de nauali prœlio exponit. Ille rursus ablegat eam, quum vectoribus edixisset, vt taciti nemine compellato discederent, statimq; in hæc castra sua coronati reuerterentur: D simul Callicratidam prœlio nauali vicisse clamarēt, vniuersamq; classem Atheniensium esse deletam. Dum illi parent atque abeunt, ipse sacrum facit, ob rei feliciter gestæ nuntium. Mandat etiam militibus, vt cœnarent; & mercatoribus, vt merces suas sine tumultu ac tacite nauigiis imponerēt, & vna cum triremibus quamcelerrime, quod esset ventus secundus, in Chiū discederent. Ipse castris succēsis, pedestres copias Methymnam ducit. Tum Conō E deductis nauibus suis, posteaquam & hostes propere discesserant, & vētus spirabat lenior; Atheniensibus occurrens, qui iam ab Arginusis soluerant, quid de Eteonico accidisset, exponit. Illi Mitylenen nauigāt,

Plut. ἀποφθέγμ. p. 395.

*M. Tullius lib. de Offic. I. ἀποδείξας ἂν ἀνδ' ἑαυτὸν Κλεάνδρου ἡγεμόνα, ὃς μηδὲν ἐπὶ ναυσὶ χωρὶς ἀνδρῶν ἐπιβαίνων τελευτᾷ. Plut. ἀποφθ. Λακων. p. 395.

Hoc ō esse verā fortitudinis proprium Plut. Pelop. p. 507.

Prœlium ad Arginusas. † infra. XII. 452. ναυμαχία ἐπὶ Ἀργινούσαις ἄρχοντος Καλλίου (Olymp. 93. an. 3.) ἧς Περικλέους τὸν ἀγῶνα ὕστερον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἓξ ἐνίκησε Θεραμένης. Athenæus V. p. 220, 21. vide Plut. Lysandr. p. 798. Cic. I. de offic. nū. 84.

† infra; XLVII. recte.

Eteonici strategema.

inde prouehuntur in Chium, infectaque re Samum discedunt. Interim Athenis hisce ducibus imperium abrogatur, excepto Conone: cui Adimantus, & Philocles tertius, adiunguntur. Ex ducibus autem, qui pugnam hanc naualem pugnarant, Protomachus & Aristogenes Athenas non sunt reuersi. Ceteri sex, Pericles, Diomedon, Lysias, Aristocrates, Thrasylus, Erasinides, quum domum nauigassent: Archedemus, qui tunc †populi princeps Athenis erat, & cui Deceleæ cura mandata fuerat, Erasinidem per insidias adgressus, apud tribunal sic accusabat: vt eum pecunias publicas ex Hellesponto sibi seruasse diceret, atq; etiam munus imperatorium male administrasse. Iudices Erasinidem in vincula ducendum esse decernunt. Post hæc duces in senatu de prœlio nauali, & magnitudine tempestatis rem omnem commemorant. Verum referente Timocrate, ceteros etiam duces vinctos populo tradendos esse: senatus eos vinciri iussit. Secundum hæc concio cogitur, in qua duces inter alios etiã Theramenes inprimis accusabat; iure ab ipsis exigendam rationem dicens, quamobrem naufragos non sustulissent. Nam quod aliud nihil adtigissent, epistolæ productæ testimonio docebat, quam duces ipsi ad senatum & ad populum misissent: in qua caussam aliam nullam adferrent, quam tempestatem. Post hæc duces singuli breuibus, quod eis secundum legem dicere nõ liceret, sese purgant; & rem, vti erat gesta, commemorãt: se quidem ipsos, aduersus hostes profectos fuisse; naufragos autem vt tollerent, triremium præfectis, hominibus ad res gerendas idoneis, atque etiam imperatorio munere functis imperasse; Therameni, Thrasybulo, aliis talibus. Quod si maxime sint hac in parte aliqui accusandi, neminem se scire, in quos ea culpa cõferri possit; quam in illos, quibus ea res mandata fuerit. Neque tamen, aiebant, propterea mẽtiemur, quod hi modo nos accusant, atque in hos culpam conferemus: quum tempestatis magnitudo, quo minus naufragi tolli potuerint, impediuerit. Atque harum rerum & gubernatores & multos alios, qui expeditionis socij fuerant, testes producebant. Hæc quum dicerent, ita populo satisfaciebant: vt multi homines priuati surgerent, ac satisfdare ipsorum nomine vellent. Verum ad proximæ concionis tempus rem extrahendam esse visum fuit, quod paullo

*Lectio marginis.

Duces Athenis in vincula coniiciuntur.

Theramenes duces accusat iniuste.

Ducũ iusta defensio.

ἐκεῖθεν δ' ἐπανήγαγον εἰς τὴν Χίον· καὶ ὧδε
μὲν ἀφανεῖς ἐξάμηνοι, ἀπέπλευσαν ὅτι σάμ.
οἱ δ' ἐν οἴκῳ τούτοις μὲν τὸς στρατηγοὺς ἔπαυ-
σαν, πλὴν Κόνωνος· τοὺς δ' τούτῳ εἵλοντο
Ἀδείμαντον, καὶ τέτον Φιλοκλέα. τῶν δ' ναυ-
μαχησάντων στρατηγῶν Πρωτόμαχος μὲν, καὶ
Αἰσχύλος, οὐκ ἀπῆλθον εἰς ἀθήνας· τῶν δ' ἐξ
καταπλευσάντων, Περικλέους, καὶ Διομέδον-
τος, καὶ Λυσίου, καὶ Αἰσχρέτους, καὶ Θρασύλου,
καὶ Ἐρασινίδου, †Ἀρχέδημος τότε πρῶτος ἦν Ἀρχέδη-
ἐν ἀθήναις, καὶ τὰ †δεκελείας ὑπεμίμνησκεν, μος ὁ τῶ
Ἐρασινίδη ὑπὲρ χρημάτων ὑπὸ δήμω τότε
δικαστηρίῳ, φάσκων ἐξ ἑλλησπόντου αὐτὸν ἔχειν πρ. †διακε-
χρήματα ὄντα τῶ δήμου. κατηγόρει δ' καὶ ὡς λείας
τὰ στρατηγίας. καὶ ἔδοξε τῷ δικαστηρίῳ, δῆσαι
τὸν Ἐρασινίδην. μετὰ δ' ταῦτα ἐν τῇ βουλῇ δι-
ελέγοντο οἱ στρατηγοὶ πρός τε τὴν ναυμαχίας, καὶ τὸ
μεγέθος τῶ χειμῶνος. Τιμοκράτους δ' εἰπόν-
τος, ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους χρὴ δεδέσθαι εἰς τὸν δῆ-
μον παραδοθῆναι, ἡ βουλὴ ἔδησε. μετὰ δ' ταῦ-
τα ἐκκλησία ἐγένετο, ἐν ᾗ τῶν στρατηγῶν κα-
τηγόρουν ἄλλοι τε, καὶ Θηραμένης μάλιστα,
δικαίως εἰ λέγων λόγον ἐποιεῖτο, διότι οὐκ
ἀνείλοντο τοὺς ναυαγούς. ὅτι μὲν γὰρ πρόθυ-
μος ἦν καὶ ἐπεθύμουν, δῆλον ἐποίουν μάρτυ-
ρίον, †καὶ ἔπεμψαν οἱ στρατηγοὶ εἰς τὴν βουλὴν καὶ ὧν ἔπεμ.
εἰς τὸν δῆμον, ἀνδρὸς πρόθυμοι, ἢ τὸ χειμῶ-
να. μετὰ δ' ταῦτα οἱ στρατηγοὶ †βραχέως ἕκα- βραχέα
στος ἀπελογήσατο (οὐ γὰρ πρόσθεν σφίσι λό-
γος μετὰ τὸν νόμον) καὶ τὰ πεπραγμένα διηγῶν-
το, ὅτι αὐτοὶ μὲν ὅπως τοὺς πολεμίους πλέοιεν, τὴν
δὲ ἀναίρεσιν τῶν ναυαγῶν προσέταξαν τῶν
τριηραρχῶν ἀνδράσιν ἱκανοῖς καὶ ἐστρατηγη-
κόσιν ἤδη, Θηραμένει καὶ Θρασυβούλῳ, καὶ
ἄλλοις τοιούτοις· καὶ εἴπερ γέ τινας δέοι πρὸς
τῆς ἀναιρέσεως, τούτους ἄλλον ἔχειν αὐτοῖς αἰ-
τιᾶσθαι, ἢ τούτους, οἷς προσετάχθη. καὶ οὐχ
ὅτι γε κατηγοροῦσιν ἡμῶν, ἔφασαν, φαῦλόν-
μεθα φάσκοντες αὐτοῖς αἰτίους εἶ), ἀλλὰ τὸ
μέγεθος τῶ χειμῶνος εἶ) τὸ κωλῦσαι τοὺς
ἀναίρεσιν. τούτων δὲ μάρτυρας παρείχοντο
τοὺς κυβερνήτας, καὶ ἄλλους τῶν ξυμπλεόν-
των πολλούς. τοιαῦτα λέγοντες ἔπειθον τὸν
δῆμον. ἐβούλοντο δὲ πολλοὶ τῶν ἰδιωτῶν
ἐγγυᾶσθαι αἰσχύμενοι. ἔδοξε δὲ ἀναβαλέ-
σθαι εἰς ἑτέραν ἐκκλησίαν· (τότε γὰρ οὐκ ἐᾶν
ἐᾶν,

ἰῶ, καὶ τὰς χεῖρας οὐκ ἂν καθεώρων) τὴν δὲ βουλὴν προβουλεύσαι μὲν ἐξενεγκεῖν ὅτῳ ξύμπαντι οἱ ἄνδρες κρίνοιντο. μετὰ δὲ ταῦτα ἐλέγετο ἀπατούρια, ἐν οἷς εἴτε πατέρες καὶ οἱ ξυγγενεῖς ξυνίασι σφίσιν αὐτοῖς. οἱ οὖν περὶ τὸν Θηραμένην παρεσκεύασαν δυσθέρπους μέλανα ἱμάτια ἔχοντας, καὶ ἐν χερσὶ κεκαρμένους πολλοὺς ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ, ἵνα προσὼν τὴν ἐκκλησίαν ἥκοιεν ὡς δὴ ξυγγενεῖς ὄντες τῶν ἀπολωλότων. καὶ Καλλίξενον ἔπεισαν ἐν τῇ βουλῇ κατηγορῆσαι τῶν στρατηγῶν. ἐστὶ δὲ ἐκκλησίαν ἐποίουν, ἐς ἣν ἡ βουλὴ εἰσήνεγκε τὴν ἑαυτῆς γνώμην, Καλλιξένου εἰπόντος τάδε. δεῖν τῶν τε κατηγορηθέντων [καὶ] τῶν στρατηγῶν, καὶ ἐκείνων ἀπολογουμένων ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀκηκόασι, ψηφίσασθαι ἀθρόους πάσας καὶ φυλάς, δεῖναι δὲ ἐς τὴν φύλην ἑκάστην δύο ὑδρίας· ἐφ' ἑκάστῃ δὲ τῇ φυλῇ κήρυκα κηρύττειν, ὅτῳ δοκοῦσιν ἀδικεῖν οἱ στρατηγοὶ, ὅτι οὐκ ἀνελόμενοι τοὺς νικήσαντας ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, ἐς τὴν προτέραν ψηφίσασθαι· ὅτῳ δὲ μή, ἐς τὴν ὑστέραν. αὖ δ' ὅτῳ δόξωσιν ἀδικεῖν, θανάτῳ ζημιῶσαι, καὶ τοῖς ἕνδεκα παραδοῦναι, καὶ τὰ χρήματα δημοσιῶσαι. ὃ δ' ὀπιδέκατον τοῦτο εἶπε παρῆλθε δέ τις ἐς τὴν ἐκκλησίαν, φάσκων ὑπὸ λύχου ἀλφίτων σωθῆναι· ὑπισχνεῖτο δ' αὐτῷ τοὺς ἀπολλυμένους, ἐὰν σωθῇ, ἀπαγγελεῖν τῷ δήμῳ, ὅτι οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνεῖλοντο τοὺς ἀείσους ὥσπερ τὰ πατρῷα νομιζομένους. τὸν δὲ Καλλίξενον προσκαλέσαντο, προθέμενα φάσκοντες ξυγγράφειν, Εὐρυπτόλεμός τε ὁ Πεισιάναπτος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν δήμου ταῦτα ἐπῄνουν. ὃ δ' ὄχλος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν δήμου ταῦτα ἐπῄνουν. ὃ δ' ὄχλος ἐβόα, δίκην εἶναι, εἰ μή τις ἐάσει τὸν δῆμον προσκαλέσαι, ὃν αὐτὸς βούλεται, καὶ ὅτι τούτοις εἰπόντος Λυκίσκου, καὶ τούτοις τῇ αὐτῇ ψήφῳ κρίνεσθαι, ἢν δὲ καὶ τοὺς στρατηγοὺς, ἐὰν μὴ ἀφῶσι τὴν ἐκκλησίαν, ἐπεθορύβησε πάλιν ὁ ὄχλος, καὶ ἠναγκάσθησαν ἀφιέναι τὰς κλήσεις. τῶν δὲ παρυπάτων φασκόντων προσθήσειν τὴν Σωκράτους τοῦ Σωφρονίσκου. οὗτος δὲ οὐκ ἔφη ἀλλ' ἢ κατὰ νόμον

Aiam ſerius eſſet, ac †manus haud cernerẽt: ſenatumque, re prius deliberata, referre ad populũ debere, quo pacto de horum cauſſa in iudicio cognoſcendum eſſet. Sequuta ſunt Apaturia, quo feſto inter ſe parentes & cognati cõueniunt. Quapropter hiſce feriis amici Theramenis homines cõplures, ad cutem vſque raſos, nigris veſtibus induunt: vt ij tamquam eorum, qui periiſſent, propinqui hoc habitu ad populi conuentum accederent. Præterea Callixenum permouent, vt duces in ſenatu accuſaret. Hinc ad concionem populum aduocant, in qua ſenatus ad populum, recitante Callixeno, decretum huiuſmodi retulit: Quia cõcione proxima tam illorum, qui duces accuſarunt, quam ipſorum ducum ſe purgantium auditæ ſunt orationes: Athenienſes vniuerſi tributim ſuffragia ferunto: in tribu qualibet vrnæ binæ collocantor: itidem qualibet in tribu caduceator proclamato, vt cuicumque videantur iniuſte duces feciſſe, qui ciues nauali prœlio victores non ſuſtulerint, is priorem in vrnam calculum coniiciat: cui contra, in posteriorem. Quod ſi eos iniuſte feciſſe viſum fuerit, morte multantor: † vndecim viris traduntor: bona publicantor: eorum decumæ Mineruæ ſunto. Prodiit & alius quidã in conuentũ, qui ſe in vaſe farinario diceret incolumẽ euaſiſſe: mãdaſſe autem ſibi eos, qui periiſſent, vt ſi quidem ſaluus euaderet, exponeret populo; non ſuſtuliſſe duces eos ciues, qui pro patria fortiſſime ſe geſſiſſent. Nonnulli Callixenum ſcripti contra leges decreti prouocando poſtulabant, id quod etiam Euryptolemus Piſiactis filius, & quidam alij e populo ſentire ſe profitebantur. At plebs indignum eſſe clamitare, nõ cõcedi populo, vt quod ipſe velit, agat. Quumque Lyciſcus diceret, eodem modo de his etiam cognoſcendum eſſe, quo iam de ducibus cognoſceretur, ni concioni ius ſuum permitterent: rurſus a plebe tumultuatum eſt, atque illi finem poſtulandi Callixenum facere coacti ſunt. Quũ vero † Prytanes ſe permiſſuros negarent, vt præter legem in ſuffragia iretur: rurſus adſcẽdens Callixenus, eamdem ob cauſſam eos accuſabat. Tum clamare populus, vt arceſſerentur, quotquot adſentiri nollent. Heic Prytanes omnes metu perculſi, permiſſuros ſe dicebant, vt ſuffragia ferrentur; extra vnum Socratem Sophroniſci filium, qui aliud quidquam facturum ſe negabat, quam quod eſſet legi

† quibus ſublatis, ſuffragia ferebãtur.

Senatuſcõſultum de ducibus.

† Scilicet rerum capitalium.

† Senatus Atheniẽſis. Conſule Suidam. Athenæ. l. 5. p. 110, 15. Plato in Gorgiâ.

Socratis conſtantia.

Euryptolemi pro ducibus oratio.

consentaneum. Secundum hæc, suggestu A conscenso, hanc Euryptolemus pro ducibus orationem habuit: Equidem in hunc locum, Athenienses, partim Periclem necessarium & propinquum meum, & Diomedontem amicum accusaturus adscendi: partim eosdem defensurus: partim consulturus vobis ea, quæ conductura patriæ toti arbitror. In hoc igitur eos accuso, quod collegis suis, litteras ad Senatum populumque missuris, persuaserint; se Therameni, ac Thrasybulo, negotium tollendi naufragos cũ XLVII nauibus dedisse, quod B illi imperatum sibi non fecerunt. Nunc enim communem culpam sustinent, quæ priuatim ex illorum delicto prouenit: & sua tum in eos vsurpata humanitate seipsos in discrimen mortis coniecerunt, horum ipsorum, & aliorum quorumdam insidiis petiti: quod tamen periculum vereri non debent, si quidem mihi vos parebitis, & iuste sancteq; vosmet geretis. Hinc etiam vel maxime rei veritatem intelligetis, neque metuendum vobis erit, vt posthac pœnitentia ducti, in duo vos omnium maxima, nimirum in Deos, & in vosmetipsos, deliquisse deprehendatis. Consulo autem vobis illa, in quibus nec a me, nec abs quoquam alio circumueniri dolo poteritis: & in eos, quos deliquisse cognoueritis, non solum vniuersos, sed etiam singulos; quacumq; voletis pœna, animaduertetis; tantum vno eis die concesso, si quidem amplius impetrari non potest, quo sese defendant: ne plus aliis fidei, quam vobis ipsis habeatis. Vestrum vero, Athenienses, nemo nõ nouit, † Canoni decretum grauissimum esse; quod mandat, vt si quis populum Athenienſem læserit, in vinculis apud populum caussam dicat: & si damnatus illatæ iniuriæ fuerit, necatus in † Barathrum abiiciatur, bonis publicatis, & eorum decuma Mineruæ consecrata. Ex huius decreti formula cũ ducibus agi volo, ac profecto, si quidem ita vobis videbitur, primum omnium cũ Pericle necessario meo. Nam maximo mihi dedecori fuerit, pluris hunc a me, quam rempublicam fieri. Sin hoc maletis, ex ea lege de his cognoscite, quæ de sacrilegis ac proditoribus lata est: E vt si quis vel hãc vrbem prodiderit, vel res sacras furto subtraxerit, caussa pro tribunali cognita damnetur: in Attica non sepeliatur: fisco bona ipsius addicantur. Harum legum vtram maletis, Athenienses, secundum eam de his hominibus singulis iudicate, diuisis diei tribus partibus: quarũ

ποιήσῃν. μετὰ δὲ ταῦτα ἀναβὰς Εὐρυπτόλεμος ἔλεξεν ὑπὲρ τῶν στρατηγῶν τάδε· Τὰ μὲν κατηγορήσων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀνέβην οὐτάδε Περικλέους, ἀναγκαίου μοι ὄντος καὶ βουλευτηδείου, καὶ Διομέδοντος φίλου· παρὴν, ὑπὲρ ἁπάντων λογησόμενος· τὰ δὲ, ξυμβουλεύσων ἅ μοι δοκῇ ἄριστα εἶναι (εἰ) ἁπάσῃ τῇ πόλει. κατηγορῶ μὲν οὖν αὐτῶν, ὅτι ἔπεισαν τοὺς ξυνάρχοντας, βουλομένους πέμπειν γράμματα τῇ τε βουλῇ καὶ ὑμῖν, ὅτι ἐπέταξαν τῷ Θηραμένει καὶ Θρασυβούλῳ τελέσαντα καὶ ἑτοῖμα ποιήσαντα ἀνελέσθαι τοὺς ναυαγούς. οἱ δὲ οὐκ ἀνείλοντο. εἶτα νῦν τοῦτο αἰτίαν κοινὴν ἔχουσιν, ἐκείνων ἰδίᾳ ἁμαρτόντων· καὶ αὐτοὶ τότε φιλανθρωπίας, νῦν αὖ ἐκείνων τε, καί τινων ἄλλων ὑπὸ βουλομένων, κινδυνεύουσιν ἀπολέσθαι· ἀλλ' ὑμᾶς γέ μοι πείθεσθε, τὰ δίκαια καὶ ὅσια ποιοῦντες· καὶ ὅταν μάλιστα ἀληθῆ πύθησθε, καὶ μετανοήσαντες, ὕστερον ἀνεύρητε σφᾶς αὐτοὺς ἡμαρτηκότας ἐς τὰ μέγιστα, θεούς τε καὶ ὑμᾶς αὐτούς. ξυμβουλεύω δὲ ὑμῖν, ἐν οἷς ἄθ' αὑτὸν ἐμοῦ οὔθ' αὑτὸν ὁτουοῦν μᾶλλον ἔστιν ἐξαπατηθῆναι ὑμᾶς, καὶ τοὺς ἀδικοῦντας †εἰδότας κολάσασθε ἢ ἂν βούλεσθε δίκῃ, καὶ ἅμα πόλλας, καὶ καθ' ἕνα ἕκαστον, εἰ μὴ πλέον, ἀλλὰ μίαν ἡμέραν δόντες αὐτοῖς αὑτοὺς ἀπολογήσασθαι, μὴ ἄλλοις μᾶλλον πιστεύοντες, ἢ ὑμῖν αὐτοῖς. ἴστε δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρῶτον ὅτι ὁ †Κανώνου ψήφισμά ἐστιν ἰσχυρότατον, ὁ κελεύῃ, ἐάν τις τῶν †Ἀθηναίων δημον ἀδικῇ, δεδεμένον ἀποδίκειν ἐν τῷ δήμῳ· καὶ ἐὰν καταγνωσθῇ ἀδικεῖν, ἀποθανόντα εἰς βάραθρον ἐμβληθῆναι· τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημοσιωθῆναι, καὶ τῆς θεοῦ δεκάτου τῇ θεῷ. χὤτι τοῦτο ὁ ψήφισμα κελεύω κρίνεσθαι τοὺς στρατηγοὺς, καὶ νῦν δίκα, ἂν ὑμῖν γε δοκῇ, πρῶτον Περικλέα τὸν ἐμοὶ προσήκοντα. ἀναγκαῖόν †μοί ἐστιν, ἐκεῖνον πρὸ πλείονος ποιήσασθαι ἢ †τὴν πόλιν. τοῦτο δ' εἰ βούλεσθε, κἀτοῦτον τὸν νόμον κρίνατε, ὅς ἐστιν ὑπὲρ τοῖς ἱεροσύλοις καὶ προδόταις, ἐάν τις ἢ τὴν πόλιν προδιδῷ, ἢ τὰ ἱερὰ κλέπτῃ, κριθεὶς ἐν δικαστηρίῳ, ἂν καταγνωσθῇ, μὴ ταφῶσιν ἐν τῇ ἀττικῇ· τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημόσια εἶναι). τούτων ὁποτέρῳ βούλεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῷ νόμῳ κρινέσθωσαν οἱ ἄνδρες κατ' ἕνα ἕκαστον, *διηρημένην τὴν ἡμέραν †τριῶν ἡμερῶν· ἑνὸς μὲν οὖν ὦ

Καλ. Canoni

†Locus Athenis. Interpr. Aristoph. in Pluto.

εἰδότας

Κανώνου, απ Χαρώνου.

γάρ μοι

†ἢ ὅλην πόλιν.

*διηρημένην †τριῶν μερῶν.

ἐν ᾧ ξυλλέγεσθ' ὑμᾶς δεῖ, καὶ δίκην ψηφίζεσθαι, εἰ ἐκεῖνοι μὲν ἀδικεῖν δοκῶσιν, εἰ μὴ ἕτερος δεῖ, ἐν ᾧ κατηγορῆται· ἕτερος δεῖ, ἐν ᾧ ἀπολογήσασθαι. τοὺς μὲν γὰρ μεγίστοις ἁμαρτήμασιν, οἱ μὲν ἀδικοῦντες λύσειν τὴν μεγίστης ὠμωρίας, οἱ δὲ αὖ πάλιν ἐλευθερωθήσονται ὑφ' ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ οὐκ ἀδικοῦντες ἀπολοῦνται. ὑμεῖς δ' εἰ τὸν νόμον εὐσεβοῦντες καὶ εὐορκοῦντες κρινεῖτε, καὶ τὸν πολεμήσετε Λακεδαιμονίοις, οἷς ἐκείνους ἑβδομήκοντα ναῦς ἀφελόμενοι καὶ νενικηκότας, τούτοις ἀπολλύτε ἀκρίτοις τὸν νόμον. τί δ' ἂν δεδιότες, σφόδρα ὅπως ἐπείγεσθε; ἢ μὴ ὑμῖν οὐκ ἐξ ἔσται βουλεύσασθαι ἀποκτεῖναι, καὶ ἐλευθερῶσαι, ἂν εἰ τὸν νόμον κρίνητε, ἀλλ' οὐκ ἂν εἰ τὸν νόμον; ὥσπερ Κλεισθένης εἶπε βουλὴν ἔπεισεν, ἐς τὸν δῆμον ἐσενεγκὼν μίαν ψῆφον. ἀλλ' ἴσως ἄν τινα καὶ οὐκ ἄξιον ὄντα ἀποκτείνητε, μεταμέλῃ δ' ὕστερον, ἀναμνησθῆτε ὡς δεινὸν καὶ ἀνωφελὲς ἦν τὸ ἐσται, consule Not. πρὸς δὲ ἔτι, καὶ τοῦ θανάτου ἀνθρώπους ἡμαρτηκότας, δίκαιον δὲ ἂν ποιήσητε, εἰ Ἀριστάρχῳ μὲν τῷ τεθρυμμένῳ τὸν δῆμον καταλύοντι, εἶτα δ' Οἰνόνην τῷ λιπόντι φιλαίοις πολεμίοις οὖσιν, ἕνδεκα ἡμέραν ἀπολογήσασθαι, ἣν ἐβούλετο, καὶ πάλαι κεῖ τὸν νόμον τεθέντα· τοὺς δὲ στρατηγοὺς τοὺς πρώτους ὑμῖν κεῖ γνώμῃ τοῦτον ἀξιώσαντας, νικήσαντας δὲ τοὺς πολεμίους, τῶν αὐτῶν τούτων ἀποστερήσητε. μὴ ὑμεῖς γε, ὦ ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἑαυτῶν ὄντας τοὺς νόμους, οἷς μάλιστα μέγιστοι ἐστε, φυλάττοντες, μηδὲν τούτων μηδὲν παραβῆναι ἐπιτρέψητε, μηδὲ ἐπὶ αὐτὰ τὰ παράνομα, καθ' ἃ καὶ ἁμαρτίαι δοκοῦσι μεγίστην ὠμότητα τοῖς στρατηγοῖς. ἐπεὶ δὲ κρατήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ ἐς τὸν λιμένα κατέπλευσαν, Διομέδων μὲν ἐκέλευεν ἀναδήσαντας ὅτι κέρως ἄπλοας ἀναγαγεῖν τὰ ναυάγια καὶ τοὺς ναυαγούς· Ἐρασινίδης δ', ὅτι τοὺς ἐς Μιτυλήνην πολεμίους τὸν ταχίστην πλεῖν ἀπολοῦντας· Θρασύλος δ' ἀμφότερα ἔφη χρεῖν, ἂν τὰς μὲν αὐτὸς καταλίπωσι, τὸν δ' ὅτι τοὺς πολεμίους πλέωσι. καὶ δοξάντων τούτων, καταλιπεῖν ἓξ ναῦς ἕκαστον ἐκ τοῦ αὐτοῦ ξυμμορείας, τῶν στρατηγῶν ὀκτὼ ὄντων, καὶ τὰς τῶν ταξιαρχῶν δέκα, καὶ τὰς τῶν σαμίων δέκα, καὶ τὰς τῶν ναυάρχων ἓξ. αὗται ἅπασαι γίγνονται ἑβδομήκοντα, τεσσαρεσκαίδεκα περὶ ἑκάστην ναῦν, τῶν ἀπολωλεκυιῶν δώδεκα οὐσῶν.

καθ' ἃ

A vna vos cõueniatis, perq; calculos indagetis, sintne fontes hi viri, nec ne: altera vero accusentur: tertia sese defendant. Id si fiat, homines iniurij supplicium grauissimum incurrent: & extra culpam positi, a vobis, Athenienses, liberati per iniuriam nõ opprimentur. Vos etiam ex legis sentẽtia religiose agetis, atque in hoc iudicio sacramento vestro satisfacietis, neque cum Lacedæmoniis patriam oppugnabitis: quod omnino caderet in vos, si hos dũces, qui eis prœlio victis LXX naues ademerunt, indemnatos contra legem de medio tolleretis. At quid tamdem illud est, quod dum tantopere veremini, tanta cum festinatione properatis? an hoc, ne liceat vobis, quẽcumque volueritis, vel interficere, vel libetare, si secundum legem, ac non præter legem iudicaueritis? quemadmodum Callixenus senatui persuasit, vt ad populum de iudicandis omnibus eodem suffragio, referretur. At enim si quem innocentem interfeceritis, cuius deinde vos pœniteat; velim in mentem vobis veniat, quam id triste futurum sit, & inutile: ac præterea, si capitis sententia tot in homines lata, recto a iudicio aberraueritis. Indignum vero fuerit † Aristarcho, qui antehac statum popularem euertere voluit, ac deinde Thebanis hostibus nostris Oenoen prodidit, diem ad defendendũ se arbitratu suo concessum a vobis fuisse, atque alia secundum legem permissa: nunc ducibus illis ea denegari, qui omnia ex sententia vestra gesserunt, ac victoria de hoste potiti sunt. Ne hoc feceritis, ciues, sed legibus vestris obseruatis, per quas inprimis ad maximam hanc potentiam peruenistis, nihil absque his faciundum existimate. Ad res ipsas vos conuertite, in quibus deliquisse duces videantur. Posteaquam nauali prœlio victores ad litus classem subduxere, cẽsuit Diomedon, vt vniuersis copiis in cornu ductis nauium fragmina cum naufragis tollerentur: Erasinides autem, vt vniuersa cum classe quam celerrime aduersus illos hostes, qui erant apud Mitylenen, nauigarent: tertius Thrasylus aiebat, vtrumque fieri posse, si naues partim illic relinquerent, partim in hostem ducerent. Hac sentẽtia comprobata visum, vt quoniam VIII essent duces, quisq; de classe sua naues tres relinqueret, vna cũ X tribunorũ nauibus, X Samiorũ, tribus nauarchorũ. Hæ omnes XLVII nauium numerum explent. Itaque futurum erat, vt naues quatuor circa vnam ex iis, quæ naufragium fecerant, occuparentur: Erant enim illæ omnino XII.

† Consule Thucydidem in 8.

» Ex iis autem triremium præfectis, qui re-
» licti fuere, Thrasybulus & Theramenes e-
» rant, is qui concione proxima duces accu-
» sauit. Cum reliquis nauibus duces aduer-
» sus classem hostilem perrexere. Quid ho-
» rum nō recte atq; ordine gestum? Quam-
» obrem æquum est, vt eorum, quæ aduer-
» sus hostem non satis bene gesta sunt, ij ra-
» tionem reddant, qui hostibus oppositi fu-
» erunt: itidemque de illis, qui quum nau-
» fragorum tollendorum curam mandatam
» sibi esse scirent, imperata ducum non fece-
» runt, iudicium institui, cur id facere ne-
» glexerint. Equidem pro vtriusque tantum
» dicere possum, impediuisse tempestatem,
» quo minus ea facerent, quæ duces manda-
» rant. Atque huius rei testes sunt illi, qui for
» tuito salui euaserunt: quorum e numero
» est vnus ex ducibus nostris, in naui demer
» sa conseruatus: de quo nunc eosdem cal-
» culos ferri volunt, quos de iis, qui impera-
» ta non fecerunt: quum tamen id temporis
» etiã ipse tollētium ope indigūerit. Quam-
» obrem nolite, ciues, in victoria secundoq;
» rerum successu ita vosmet gerere, quem-
» admodum victi & aduersa vsi fortuna so-
» lent. Nolite committere, vt iniqui rerum
» æstimatores videamini, quum hæc diuini-
» tus profecta necessitate quadã acciderint:
» neque proditionis eos condemnate, qui
» per tempestatem imperata facere non po-
» tuerunt, quum fuerit ea potius quędam fa-
» cultatis inopia. Multo agetis æquius, si hos
» victoria potitos coronis ornabitis, quam si
» quorumdam improborum in gratiam eos
» morte multaueritis. Hac oratione habita,
Euryptolemus rogationem tulit: vt ex Ca-
noni decreto seorsum de quolibet ducum
cognosceretur. Senatus autem sententia
erat, vt vno suffragio de omnibus iudica-
retur. De his quum calculi ferrentur, pri-
mum in Euryptolemi sententiam itum est.
Verum interposito iureiurādo petente di-
lationem Menecle, quum iterum suffragia
colligerentur, senatus est probata sentētia.

*Duces in iu-
sti damnã-
tur & in-
terficiũtur.*

Secundum hæc duces VIII, qui pugnam il-
lam naualem pugnauerant, damnati sunt.
Ex iis VI qui aderant, interemti. Neq; mul-
to post, quum Athenienses facti pęniteret,
decretum est promulgatum: vt eos de ca-
lumnia liceret accusare, qui populum de-
cepissent; atq; vt iidem in ius vocati, dum
cognitio facta esset, vadimonium præsta-
rent. Ex his vnum esse Callixenum. Sũt & alij quatuor delati, & ab iis vincti, qui nomine
ipsorum satisfecerant. Sed quũ deinceps seditio quędam coorta esset, in qua Cleophon
est interfectus: hi quatuor aufugere prius, quã iudicium de ipsis factum esset. Callixenus
id temporis in vrbem quum rediisset, quo & alij de Piræeo: exosus vniuersis, fame periit.

A τῶν δὲ καταφυγόντων ταξιάρχων ἦσαν Θρασύ-
βουλος καὶ Θηραμένης, ὃς ἐν τῇ πρώτῃ ἐκ-
κλησίᾳ κατηγόρει τῶν στρατηγῶν. τῶν δὲ ἄλλων ναυ-
σὶν ἔπλεον ὅπῃ ἐδόκει πολεμίας. τί τούτων οὐχ ἱ-
κανῶς καὶ καλῶς ἔπραξαν; ἐκεῖνο δίκαιον, τὰ μὲν
πρὸς τοὺς πολεμίους μὴ καλῶς πραχθέντα,
τοῖς πρὸς τούτοις ταχθεῖσιν ὑπέχειν λόγον· τὸν δὲ
πρὸς τὴν ἀναίρεσιν, μὴ ποιησαμένους ἃ οἱ στρατηγοὶ
ἐκέλευον, δι' ὅτι οὐκ ἀνείλοντο κρίνεσθαι. τοῦτον δ'
ἔχω εἰπεῖν ἐγὼ μὲν ἀμφοτέρων, ὅτι ὁ χειμὼν διε-
κώλυσε μηδὲν πρᾶξαι ὧν οἱ στρατηγοὶ παρε-
κελεύσαντο. τούτων δὲ μάρτυρες οἱ σωθέντες ἀπὸ
τοῦ ἀδράματος, ὧν εἷς τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν ὅτι
καταδύσης νεὼς σωθείς, οὐ κελεύσει τῇ αὐτῇ δημοσιο-
ψήφῳ κρίνεσθαι, ἀλλὰ τότε δεόμενον ἀναιρέ-
σεως. ἥπερ οἷς αὐτὸς πράξαντας τὰ προσταχθέντα,
μὴ οἴεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, αἰτεῖν μόνον τὴν νίκης
καὶ τὴν εὐτυχίας ὁμοίαν ποιήσειν τοῖς ἠτιμημένοις
τε καὶ ἀτυχοῦσιν αὐτῶν· οὐ τὴν ἐκ θεῶν ἀναγκαίων ἀ-
γνωμοσύνην δόξητε, πρόθυμοι καταγνόντες αὐτῶν
C τὴν ἀδυναμίας, οὐχ ἑκόντας ἡμαρτηκέναι τὸν
ἅμιλλαν πρᾶξαι τὰ προσταχθέντα· ἀλλὰ πολὺ
δικαιότερον, τοῖς φαίοις ἡμῖν δοῦναι τοὺς νικῶντας, ἢ
θανάτῳ ζημιῶν, πονηροῖς ἀνθρώποις πρόσθεσθε
ἵνα. ταῦτ' εἰπὼν Εὐρυπτόλεμος, ἔγραψε γνώ-
μην, καὶ ὁ Καικίλιος ψήφισμα κρίνεσθαι τοὺς ἄν-
δρας, δίχα ἕκαστον ἢ ὁ βουλὴ ἅπαξ, μιᾷ ψήφῳ
ἀπάντων κρίνειν. τούτων δὲ διαχειροτονηθέντων, ὁ
μὲν πρῶτον ἔκρινε τὸν Εὐρυπτόλεμον. ἐπομο-
σάμενος δὲ Μενεκλέης, καὶ πάλιν διαχειροτονίας
γενομένης, ἔκρινε τὸν βουλῆς. καὶ μετὰ ταῦτα
καλεσφήσαντο τοὺς ναυμαχησάντων στρατηγῶν,
ἐκτὸς ὄντων. ἀπέθανον δὲ οἱ παρόντες ἓξ. καὶ οὐ
πολλῷ χρόνῳ ὕστερον μετέμελε τοῖς Ἀθηναίοις,
καὶ ἐψηφίσαντο, εἴτινες τὸν δῆμον ἐξηπάτησαν,
περὶ βουλὰς αὐτῶν εἶναι, καὶ ἐγγυητὰς καταστῆσαι,
ἐὰν κριθῶσιν. εἷς δὲ καὶ Καλλίξενος τούτων. φοβη-
θέντες δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τέτταρες, καὶ ἐδεδίεσαν τὸ
τῶν ἐγγυησαμένων. ὕστερον δὲ χρόνου τινὸς γε-
νομένης, ἐν ᾗ Κλεοφῶν ἀπέθανεν, ἀπέδρα
E ἕτοι πρὶν κριθῆναι· Καλλίξενος δὲ κατελθών,
ὅτε καὶ οἱ ἐκ Πειραιῶς ἐς ἄστυ, μισούμενος
ὑπὸ πάντων, λιμῷ ἀπέθανεν.

ΞΕΝΟ-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM GRAECARVM LIBER SECVNDVS.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Χίῳ μετὰ τοῦ Ἐτεονίκου διατρίβοντες, ἕως μὲν θέρος ἦν, ἀπό τε τῆς ὥρας ἐβίωσκον, καὶ ἐργαζόμενοι μισθὸν τὴν τροφὴν. ἐπεὶ δὲ χεὶμὼν ἐγίγνετο, καὶ τροφὴν οὐκ εἶχον, γυμνοί τε ἦσαν καὶ ἀνυπόδητοι, ξυνίσαντο ἀλλήλοις, καὶ ξυνετίθεντο ὡς τῇ Χίῳ ἐπιθησόμενοι. οἷς δὲ ταῦτα ἀρέσκοι, κάλαμον φέρειν ἐδόκει, ἵνα ἀλλήλους μάθοιεν ὁπόσοι εἶεν. πυθόμενος δὲ ταῦτα τὸ ξύνθημα ὁ Ἐτεόνικος, ἀπόρως μὲν εἶχε, τί χρῷτο τῷ φράγματι, ἔχει δὲ πλῆθος τῶν καλαμοφόρων. τό, τε δὴ οὐκ ἔμφανὲς ὅτι χρῆσαι σφίσιν ἐδόκει (εἰ), μὴ ἐς τὰ ὅπλα ὁρμήσωσι, καὶ τὴν πόλιν καταλάβοντες, καὶ πολέμιοι ἡγούμενοι, ἀπολέσωσι πάντα τὰ φράγματα, αὖ κρατήσωσι τό, τ' αὖ ἀπολλύναι ἀνθρώπους ξυμμάχους πολλοὺς, δεινὸν ἐφαίνετο εἶ), μή τινα καὶ ἐς τοὺς ἄλλους ἕλκωσι δεῖσαι ἀργολὴν ποιῆσαι, καὶ οἱ στρατιῶται δειλοὶ ἐς τὰ πράγματα ὦσιν. ἀνδραποδῶν δὲ μὲν ἑαυτῷ ἄνδρας πεντεκαίδεκα, εἰ χρείη τις εἴη, ἐπορίζετο καὶ τὴν πόλιν καὶ ἐντυχών τινι ἀνθρώπῳ ὀφθαλμιῶντι, ἀπιόντι ἐξ ἰατρείου, κάλαμον ἔχοντι, ἀπέκτεινε. θορύβου δὲ γιγνομένου, καὶ ἐρωτώντων τινῶν, διατί ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος, τοιαῦτα ἐκέλευεν Ἐτεόνικος, ὅτι τὸν κάλαμον εἶχε. καὶ δὴ τὰ τοιαῦτα πολλὰ ἐργασάμενος ἐπὶ πᾶσιν ἔρριπτεν τοὺς, ὅσοι εἶεν τοὺς καλάμους, ἀεὶ ὁ ἀκούων δεδιὼς μὴ ὀφθεὶς ἔχων. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἐτεόνικος ξυγκαλέσας τοὺς Χίους, χρήματα ἐκέλευσε ξυμφορὰν ἐνεγκεῖν, ὅπως οἱ ναῦται λάβωσι μισθὸν, καὶ μὴ νεωτερίσωσί τι. οἱ δὲ εἰσφέρουσιν. ἅμα δὲ ἐς τὰς ναῦς ἐσήμηνεν ἐμβαίνειν. τροσιὼν δὲ ἑκάστην ναῦν, παρεθάρρυνέ τε, καὶ παρῄνει πολλὰ, ὡς τῶν γεγωνηκότων οὐδὲν εἰδώς· καὶ μισθὸν ἑκάστῳ

MILITES autem, qui cum Eteonico in Chio degebant, quam quidem diu erat ætas, partim maturis fructibus vitam sustẽtabant, partim per agros insulæ mercenarias operas faciendo victum parabãt. Verum posteaquam aduenisset hiems, nec vnde se alerent, restaret quidquam; atque etiam nudi essent, ac discalceati: coeunt inter se, deq; occupanda Chio conspirant. Id consilij quibus placuisset, hi vt calamum gestarẽt, visum fuit: quo se mutuo, quot essent ipsorum, nossent. Hanc vbi tesseram comperit Eteonicus, quo pacto se in huiusmodi negotio gereret, anceps animi erat; præsertim quum tãta esset calamiferorum copia. Nam aperta vi obuiã illis ire, periculosum esse videbatur; ne correptis armis, ciuitatẽ occupata hostes facti, victoria deniq; potiti, cuncta euerterẽt. Ab altera parte dirum putabat esse facinus, si tot interimerentur socij: ne forte sui ceterorum Græcorum odiis exponerẽtur, ac militum animi ad res gerendas hebetes redderentur. Quamobrem x v alios adiungit sibi, pugionibus instructos, ac per oppidum obambulans, quum in hominem ex lippitudine laborãtem, qui de medici officina exibat, & calamum gestabat, incidisset: eum interficit. Oborto tumultu, & quærentibus nonnullis, quamobrem is interemtus esset: nuntiari Eteonicus iubet, eo factum, quod calamum habuisset. Id vbi fuisset denuntiatum, calamos vniuersi abiiciunt; semperq; metuebat is, qui hæc audiebat, ne & ipse calamum gestare animaduerteretur. Deinde conuocatis Chiis Eteonicus, pecunias vti conferrent, edixit: vt accepto stipendio, res nouas nautæ non molirentur. Illi quũ eas cõtulissent, imperat suis Eteonicus, vti naues conscenderent: ac vicissim modo hanc, modo illam nauem singillatim adiens, animum eis addebat, & quasi nihil eius sciret, quod acciderat, multis eos verbis cohortabatur, menstruo singulis sti-

Eteonici prudentia in oppriměda suorum coniuratione.

pendio numerato. Secundum hæc Chij, A reliquique socij, quum Ephesi conuenissent; de mittendis Lacedæmonem legatis consultant, qui præsentem rerum statum exponerent, Lysandrumque nauibus præfectum poscerent: quod is in præfectura superiore magna fuisset vsus sociorum gratia, quo etiam tempore in cõmisso ad Notium nauali prœlio victor exstitisset. Itaq; missi sunt legati, † & eis adiuncti a Cyro nuntij, qui eadem dicerent. Lacedæmonij Lysandrum eis cõcedunt, sed vt legatum, Araco classi præfecto. Nec enim apud ipsos in more est, vt idem classis præfecturam bis obtineat. Sunt autem ei naues traditæ, quum iam anni, † ex quo bellum ceperat, †xxv elapsi essent. Eodem anno Cyrus Autobœsacem ac Mitræum interfecit, sororis Darij filios; quæ itidem, vt Darius, †Xerxe patre nata fuerat. Eius cædis caussa fuit, quod quum occurissent ei, manus per † coren cinctas non inuoluissent, id quod soli regi Persæ deferunt. Est autem core quiddam manu longius, intra quam si manum quis contineat, nihil omnino facere possit. Monuere tunc Hieramenes & ipsius vxor Darium, indignum esse, ad tãtam Cyri petulantiam ipsum conniuere. Quapropter eum Darius, ægritudinẽ prætexens, missis nuntiis ad se arcessit. Anno sequente, quum Ephori munere fungeretur Archytas, & Archon Athenis esset Alexius: Lysander Ephesum venit, & e Chio cum nauibus Eteonicum arcessit; coactis etiam aliunde nauibus vniuersis, vbicumque essent. Ac non solum has reficiebat, sed etiam alias apud Antandrum ædificabat. Deinde profectus ad Cyrum, D pecuniam ab eo petebat. Is vero tametsi iam expensas esse pecunias a rege sibi datas diceret, ac præter has etiam longe plures, indicatis iis, quas singuli classis præfecti acceperant: nihilo tamen minus ei, quod petebat, largiebatur. Hoc argentum Lysander quũ accepisset, triremium præfectos constituit, ac nautis stipendium debitum persoluit. Itidem & duces Athenienſium classem apud Samum instruebant. Secũdum hæc Lysandrum ad se Cyrus arcessit, posteaquam nuntius ad ipsum a patre venisset, qui narrabat, eum ab ægro patre vocari; qui apud Thamneria Medorum ageret, haud procul a Caduſiis, aduersus quos defectionem molitos bellum suscepisset. Quum venisset Lysander, ne cum Athenienſibus prœlio nauali decer-

*Lectio marginis.

Plut. Lysand. p. 799. "Ὡς δ' ὁ λόγος, τῷ δὲ ἐξ ἐμοῦ κύριον ἅπαντων. ib.

†Lectio marginis. †XXVII.

al. Artaxerxe, videlicet Longimano.

* Arbitror esse Persicã vocẽ, qua manica significetur.

Olymp. 93. an. 4.

Lysander iterũ classi præfect.

"Plut. Lysand. p. 800.

μίωὸς † δέδωκε. μεῖ ὃ ταῦτα οἱ χῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι, συλλεχθέντες ἐς ἔφεσον, ἐβουλεύσαντο πρὸς τῷ τῶν ἐνεστηκότων πραγμάτων πρέσβεις ἐς λακεδαίμονα πέμπειν, ταῦτά τε ἐρωτῶντας, καὶ λύσανδρον αἰτήσοντας ὅπως ταῖς ναυσὶ, καὶ φερόμενον τῷδε τοῖς ξυμμάχοις χῖ τῷ πρότερον ναυαρχίαν, ὅτε καὶ τῷ ἐν νοτίῳ ἐνίκησε ναυμαχίαν. καὶ ἀπεπέμφθησαν † πρέσβεις ξυὼ αὐτοῖς δέκα, καὶ τῷδε Κύρου † ταῦτα λέγοντες ἄγγελοι. οἱ ὃ λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν τὸν λύσανδρον ὡς ὅπως τολέα, ναύαρχον δὲ Ἄρακον. οὐ γὰρ νόμος αὐτοῖς δὶς τὸν αὐτὸν ναυαρχεῖν. ταῖς μὴν ναῦς παρέδοσαν λυσάνδρῳ, ἔτεσι † ἤδη πέντε καὶ εἴκοσι παρεληλυθότων. τοῦτῳ δὲ τῷ ἐνιαυτῷ καὶ Κῦρος ἀπέκτεινεν Αὐτοβοισάκην καὶ Μιθραῖον, υἱοὺς ὄντας τῆς Δαρείου ἀδελφῆς, τῆς τὸ * Ξέρξου τὸ Δαρείου παῖδος, ὅτι αὐτῷ ἀπρυπτῶντες οὐ † διέσωσαν ἔξω τῆς χώρης ταῖς χεῖρας· ὃ ποιοῦσι βασιλεῖ μόνῳ. ἡ δὲ χώρη ἐστὶ † μακρότερον ἢ χεὶρ, ἐν ᾗ τὴν χεῖρα ἔχων οὐδὲν ἂν δυνατὸ ποιῆσαι. Ἱερομένης μὲν οὖν καὶ ἡ γυνὴ ἔλεγον πρὸς † Δαρεῖον, δεινὸν εἶ, εἰ προΐεται τὴν λίαν ὕβριν τοῦτου. ὁ δὲ αὐτὸν μεταπέμπεται ὡς ἀρρώστων, πέμψας ἀγγέλους. τῷ δ' ὑπιόντι ἔτει, ὅτε † Ἀρχύτου μὲν ἐφορεύοντος, ἄρχοντος δ' ἐν ἀθήναις Ἀλεξίου, λύσανδρος ἀφικόμενος ἐς ἔφεσον, μετεπέμψατο Ἐτεόνικον ἐκ χίου ξυὼ ταῖς ναυσὶ καὶ τὰς ἄλλας πάσας ξυνήθροισεν, εἴ που τις ἦν. καὶ ταύτας τε ἐπεσκεύαζε, καὶ ἄλλας ἐν αὐτοῦ ἐναυπηγεῖτο. ἐλθὼν δὲ πρὸς Κῦρον, χρήματα ᾔτει. ὁ δ' αὐτῷ εἶπεν, ὅτι τὰ μὲν τοῦ βασιλέως ἀπολωλεκέναι εἴη, καὶ ἔτι πλείω πολλῷ, δεικνύων ὅσα ἕκαστος τῶν ναυάρχων ἔχοι. ὅμως δ' ἔδωκε. λαβὼν ὃ ὁ λύσανδρος ἀργύριον, ὅπως τὰς τεττάρακοντα τριηρεσ ἄρχοις ἐπέστησε, καὶ τοῖς ναύταις τὸν ὀφλόμενον μισθὸν ἀπέδωκε. παρεσκεύαζοντο δ' καὶ οἱ τῶν ἀθηναίων στρατηγοὶ πρὸς ὃ ναυλικὸν ἐν τῇ σάμῳ. Κῦρος δ' ὅπως τούτοις μὲν ἐπέμψατο λύσανδρον, ἐπεὶ αὐτῷ τοῦδε τοῦ παῖδος ἦκεν ἄγγελος, λέγων ὅτι ἀρρώστων ἐκεῖνον καλοίη, ὡς ἐν ἰαμνείοις τῆς μηδείας, ἐλθὶς καὶ δυσίων, ἐφ' οἷς ἐστράτευσεν ἀφεστῶτας. ἥκοντα δὲ λύσανδρον οὐκ εἴα ναυμαχεῖν πρὸς ἀθηναίους,

*Αρταξέρξα †διέζωσε μακρότερον π χείρος, †Δαρεῖον Ἀρχύτου

ναύοις, ἐὰν μὴ πολλῷ πλείους ναῦς ἔχῃ. εἰ γὰρ χρήματα πολλὰ καὶ βασιλεῖ καὶ ἑαυτῷ, ὥσθ' οὗτου ἕνεκεν πολλὰς πληρῶν. παρέδειξε δὲ αὐτῷ πρῶτας τὰς φόρους τὰς ἐκ τῶν πόλεων, οἱ αὐτῷ ἴδιοι ἦσαν, καὶ τὰ περιττὰ χρήματα ἔδωκε. καὶ ἀναμνήσας ὡς εἴη φιλίας πρός τε τὴν τῶν λακεδαιμονίων πόλιν καὶ πρὸς Λύσανδρον ἰδίᾳ, ἀνέβαινε πρὸς τὸν πατέρα. Λύσανδρος δέ, ἐπεὶ αὐτῷ Κῦρος πρῶτα πρὸς δοίη τὰ αὐτοῦ, πρὸς τὸν πατέρα ἀρρωστοῦντα μετὰ πέμπτος ἀνέβαινε, μισθὸν προδοὺς τῇ γραμμᾷ, ἀπὸ μὲν τῆς καρίας ἐς τὸν κεράμειον κόλπον· καὶ προσβαλὼν πόλει τῶν ἀθηναίων ξυμμάχῳ, ὄνομα κεδρείαις, τῇ ὑστεραίᾳ προσβολῇ χρησάμενος αἱρεῖ, καὶ ἐξανδραποδίσεν. ἦσαν δὲ μιξοβάρβαροι οἱ ἐνοικοῦντες. ἐκεῖθεν δὲ ἀπέπλευσεν ἐς ῥόδον. οἱ δὲ ἀθηναῖοι ἐκ τῆς σάμου ὁρμώμενοι, τῷ βασιλέως καὶ κῶς ἐποίουν, † καὶ τῷ ὕπὶ χίου καὶ τῷ ἐφέσου ἐπέπλεον, καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν· καὶ στρατηγοὺς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν † εἵλοντο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον. Λύσανδρος δὲ ἐκ τῆς ῥόδου πρῶτα τῷ ἰωνίᾳ ἐκπλῷ πρὸς τὸν ἑλλήσποντον, πρός τε τὰ πλοῖα τὰ ἐκπλοῦν, καὶ ἐπεὶ τὰς ἀφεστηκυίας αὐτῷ πόλεις. ἀπήγγετο δὲ καὶ οἱ ἀθηναῖοι ὕπὶ τῆς χίου πελάγιοι. ἦ γὰρ ἀσία πολεμία αὐτοῖς ἦν. Λύσανδρος δὲ ἐξ ἀβύδου παρέπλῳ ἐς λάμψακον, ξύμμαχον οὖσαν ἀθηναίων. καὶ οἱ ἀβυδηνοὶ καὶ οἱ ἄλλοι πάρησαν πεζῇ. ἦγεῖτο δὲ θώρακος λακεδαιμόνιος. προσβαλόντες δὲ τῇ πόλει, αἱροῦσι κρατός, καὶ διήρπασαν οἱ στρατιῶται, οὔσαν πλουσίαν, καὶ οἴνου καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλλων ὑποδημάτων πλήρη· τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφῆκε Λύσανδρος. οἱ δὲ ἀθηναῖοι κατὰ πόδας πλέοντες, ὡρμίσαντο τῆς χερρονήσου ἐν ἐλαιοῦντι, ναυσὶν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. ἐνταῦθα δὴ ἀεὶ σοπλοιμυθίοις αὐγῆς ἀγγέλλεται τὰ περὶ λάμψακον, καὶ ὅτι αἰρεθείησαν ἐς σησόν. ἐκεῖθεν δὲ ὑπὸ νύκτα ὑποπλεύσαντες ἔπλευσαν ἐς αἰγὸς ποταμούς, ἀντίον τῆς λαμψάκου· διέχει δὲ ὁ ἑλλήσποντος † τούτῃς σταδίους ὡς πεντεκαίδεκα. ἐνταῦθα δὴ ἐδειπνοποιοῦντο. Λύσανδρος δὲ τῇ ὑποφώσκουσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμηνεν ἐς τὰς ναῦς ἀεισοποιησαμένους ἐσβαίνειν.

καὶ ὅπὶ χίου

πρὸς ἐπέλοντο

πάντη

A neret, vetuit; nisi multo maiorem nauium numerum haberet. Satis esse tum regi, tum sibi pecuniarum; quibus expleri magnus hoc nomine nauiū numerus possit. Deinde tributa ei de vrbib. adsignat omnia, quæ ipsi peculiariter pendebantur; & pecuniā, quæ superabat, ei donat. Quumque commemorasset, quo & Lacedæmoniorum rempublicam, & priuatim Lysandrum ipsum amore complecteretur; ad patrem adscendit. Lysander, quum Cyrus traditis ipsi suis omnibus ad patrem aduersa valetudine laborātem profectus esset, qui eum arcessiuerat: diuiso in militem stipendio, in Cerameū Cariæ sinum cum classe pergit: & admotis ad Cedreas (nomē hoc oppidi, quod erat in Athenienſium fœdere) castris, postridie captas expugnando diripit. Et erant ij, qui oppidum inhabitabant, semibarbari. Hinc Rhodum nauigat. Atheniēses autem, quum e Samo soluissent, regis fines depopulati, Chiū & Ephesum versus nauigabant, & ad nauale prœlium sese parabāt. Lecti etiam duces ab eis præter priores, Menander, Tydeus, Cephisodotus. Interim Lysander e Rhodo propter Ioniam versus Hellespōtum, ad obseruandum nauium per Hellespontum iter, & ad oppida, quæ ab ipsis defecerant, pergit. Itidem Athenienses in alto Chiū versus prouehuntur. Etenim Asiam infestam sibi habebant. Lysander Abydo relicta Lampsacum contendit, quod erat Athenienſium in societate oppidum. Aderant ei cum aliis Abydeni, terrestri eo profecti itinere, quorum dux erat Thorax Lacedęmonius. Adorti ciuitatem, vi eam capiunt, captamque diripiūt milites: quum quidem & opulenta esset, & vino, frumento, commeatu reliquo referta. Ingenuorum hominum corpora Lysander omnia libera dimisit. Sequuti Athenienses eius vestigia, apud Eleuntē in Cherroneso portum cū CLXXX nauibus ingrediuntur. Heic eis, quum pranderent, quid accidisset Lampsaco, narratur. Itaque statim Sestum pergunt. Inde commeatu secum sumto recta nauigant ad † Ægospotamos, qui locus est e regione Lampsaci. Erat heic in Hellesponto stadiorum XV interuallum. Atque heic illi tum cœnabant. Lysander nocte proxima quamprimum illuxisset, imperat suis, vt pransi naues conscenderent.

Cyri ad patrem iter. Vide lib. Ἀναβάσ. primi initium.

Plut. Lysandr. p. 800. cum Lysandrum Lampsacū accusatū esse, & Lysandrū capit. ἔτεροι, τῶν μὲν βίβλων ἐνίας θωράκα καλοῦντες λογοποιὸν ἰδίᾳ κεκλημένον, ἀπάγειν ναῦν.

Plut. Lysand. p. 801.

† Latine dixeris Ca prę flumina. Plut. Alc. 6. p. 385. Lysand. p. 801.

Plut. Lysand. p. 802.

δὲ τοὺς Τυδέα, Μένανδρον, καὶ Ἀδείμαντον στρατηγοὺς. Plut. Alc. 6. p. 385.

Simul ad pugnam naualem inſtructis rebus omnibus, & adhibitis vtrimque ad naues pluteis: ne quis ſuo ſe loco moueret, vel in altum proueheretur, edixit. Athenienſes vt primũ ſol exortus fuit, ad portum aciei ſuæ frontem obuertunt, quaſi qui prælio congredi vellent. Verum vbi claſſem ſuam Lyſander aduerſus eos non eduxit, iamque adueſperaſceret: ad Ægoſpotamos redeunt. Tum Lyſander naues omnium expeditiſſimas ſubſequi eos iuſſit, ac poſteaquam ſpeculatæ eſſent, quid rerum hoſtes in littus egreſſi agerent, recta diſcedere, vt id ſibi renuntiarent. Prius, quam hæ adueniſſent, militem ſuum e nauibus egredi non patiebatur. Atque hæc per dies quatuor agebat, quum interim Athenienſes aduerſus eum in altum proueherentur. Alcibiades autem, qui de caſtellis ſuis conſpexiſſet, Athenienſes in litore ſtationem habere, non apud oppidum aliquod; & commeatum Seſto petere, quæ ſtadiis xv a nauibus abeſſet; hoſtes vero in portu & vrbi vicinos eſſe, ac rerũ omnium abundare copia: loco ipſos haud quaquam opportuno ſtationem habere aiebat. Itaque monere, Seſtum vti repeterent; vbi & portum, & oppidum habituri ad manum eſſent. Iſtic, inquit, ſi fueritis: decernere prælio cum hoſte, vbi vobis libuerit, licebit. Eum duces, inprimis Tydeũs & Menander, abire iuſſerunt. Se jam imperatorio munere fungi, non ipſum. Itaque tunc ille diſceſſit. Lyſander die quinto, ex quo cottidie claſſis Athenienſiũ aduerſus eum prouecta fuerat, mandat illis, qui iuſſu ſuo ſequi eos ſolebant, vt poſteaquam ipſos de nauibus egreſſos, ac per Cherroneſum palatos vidiſſent; (faciebãt autem hoc de die in diem magis: quum & cibaria procul emerent, & Lyſandrum præ ſe contemnerent, qui claſſem aduerſus ipſos non educeret) ad ſe conuerſis nauibus ſcutum inter nauigandum in altum tollerent. Faciũt illi, quod imperatum erat. Itaque Lyſander ſuis dat ſignum, vti quamcelerrime nauigent. Hos Thorax in terra cum peditatu comitabatur. Poſteaquam hos cum claſſe irruentes Cono vidit, ſigna dat ſuis, vt totis viribus ad naues opis ferendæ cauſſa concurrerent. Verũ quia vectores hinc inde palati vagabantur, naues aliæ binos habebãt remiges, aliæ vnũ, nõnullis omnino vacuis. Sola Cononis nauis, & aliæ circum ipſum ſeptem, cum †Paralo, vectoribus inſtructæ, atq; in altũ prouectæ diſceſſerunt.

Plut. Lyſand. p. 801.

Lyſandri inſigne ſtra tegema.

" Plut. Lyſand. p. 801. 802.

* eam deinceps occupauit Lyſander. Plut. Lyſand. p. 806. Ξυσὶν δὲ Ἀθηναίων ἐκπλέων ἀγγελος ἦλθε, μὴ εἶναι σῖτον ἐν τῇ Σηστῷ, ἀλλὰ τοῖς νεναυμάχηκόσιν ὑπ' ἀνάγκης κυβερνήταις καὶ κεκλωκόσι τὸν πόλεμον ἔδωκε τὴν πόλιν καὶ τὸν χῶρον κτήσασθαι, πρὸς ὃν πρῶτον ἀντέκρουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τῆς Σηστίας αὐθις ἐπὶ τὸν χῶρον κατηγόρευον.

Plut. Alcib. p. 385.

" Plut. Lyſ. p. 802.

Ducum arrogans ad Alcibiadẽ reſponſio.

" Plut. Lyſand. p. 802.

" Pluf. Lyſand. p. 802. 803.

† Nomen nauis Athenienſium publicæ. Conſule Suidam.

Plut. Lyſand. p. 803. oſtendit eam captam non eſſe.

A πρώτα δὲ τριακοντασάμενος ὡς ἐς ναυμαχίαν, καὶ τὰ παρασκευάσματα † παρασκευάλων, παρῆγεν ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως, μηδὲ ἀνάξοιτο. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ὅπερ τὰ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς ἐς ναυμαχίαν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀντεμήχανε Λύσανδρος, καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἤδη, ἀπέπλευσαν πάλιν ἐς τὰς ἀγκύρας πορθμοῦ. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἕπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις· B ἐπειδὴ δὲ ἐκέλευσε, καταδύντας ὅ, τι τοιοῦσιν, ἀποπλεῖν καὶ αὐτὸν ἐξαγγεῖλαι. καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν, πρὶν αὖται ἦλθον. ταῦτα δὲ ἐποίει τέτταρας ἡμέρας. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεμέλοντο. Ἀλκιβιάδης δὲ, καταδὺς ἀπὸ τῶν τριήρων τὰς μὲν Ἀθηναίους ἐν ἀγκυρῶν ὁρμοῦντας, καὶ πρὸς πόλει, τὰ δὲ ὑποπτέρια ἐκ σηστοῦ μετιόντας πεντεκαίδεκα σταδίους ἀπὸ τῶν νεῶν, τὰς δὲ πολεμίους ἐν λιμένι, καὶ πρὸς † πόλει C λιν ἔχοντας πρῶτα, οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτὰς ὁρμεῖν, ἀλλὰ μεθορμίσαι ἐς σηστὸν παρήγγελλε πρὸς τε λιμένα καὶ πρὸς πόλιν. οὗ ὄντες ναυμαχήσετε, ἔφη, ὅταν βούλησθε. οἱ δὲ στρατηγοὶ (μάλιστα δὲ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος) ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν. αὐτὰς γὰρ νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκεῖνον. καὶ ὁ μὲν ᾤχετο. Λύσανδρος δὲ, ἐπεὶ ἡμέρα ἦν πέμπτη ὅπ πλέουσι τοῖς Ἀθηναίοις, εἶπε τοῖς παρ' αὐτὸν ἐπιλύοις, ἐπὰν κα- D πάδωσιν ἀγκύρας ἐκβεβηκότας καὶ ἐσκεδασμένους κατὰ τὴν χερρόνησον, (ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τά τε σιτία πορρώθεν ὠνούμενοι, καὶ καταφρονοῦντες δὴ τοῦ Λυσάνδρου, ὅτι οὐκ ἀντεμήχανο) ἐπιπλέοντας σύμπαλιν παρ' αὐτὸν, ἀραι ἀσπίδα κατὰ μέσην τὴν πλοῦν. οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν ὡς ἐκέλευσε. Λύσανδρος δὲ αὐτὸς ἐπήμενε τὴν ταχίστην πλοῦν. ξυμπαρῆν δὲ καὶ Θώρηξ, ὃ πεζὸν ἔχων. Κόνων δὲ, ἰδὼν τὸν ὅπ πλοῦν, ἐπήμενεν ἐς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κέρας. διεσκεδασμένων δὲ τῶν E ἀνθρώπων [ὄντων *, αἱ μὲν τῶν νεῶν δίκροτοι ἦσαν, αἱ δὲ μονόκροτοι, αἱ δὲ πανταπάσαις κεναί· ἦν δὲ Κόνωνος, καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἕπτα, πλήρεις ἀνήχθησαν, καὶ ἡ πάραλος. τὰς δὲ

τὰς δ' ἀλλὰς πάσας Λύσανδρος ἔλαβε τοὺς ἐν τῇ γῇ. τοὺς δὲ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῇ ξυνέλεξαν. οἱ δὲ καὶ ἔφυγον ἐς τὰ † πιχύρια χείδεια. Κόνων δὲ τὰς ἐννέα ναυσὶ φύγων, ἐπεὶ ἔγνω τὴν ἀθηναίων τὰ πράγματα διεφθαρμένα, κατασχὼν ὅπου τὴν ἀβαρνίδα τὴν λαμψάκου ἄκραν, ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῆς Λυσάνδρου νεὼν ἱστία. καὶ αὐτὸς μὲν ὀκτὼ ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ' Εὐαγόραν ἐς κύπρον· ἡ δὲ πάραλος, ἐς τὰς ἀθήνας, ἀπαγγέλλουσα τὰ γεγενημένα. Λύσανδρος δὲ τάς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τἆλλα πάντα ἐς λάμψακον ἀπήγαγεν. ἔλαβε δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε, καὶ Φιλοκλέα καὶ Ἀδείμαντον. ἢ δὴ ἡμέρᾳ ταῦτα κατειργάσατο, ἔπεμψε Θεόπομπον τὸν μιλήσιον λῃστὴν ἐς λακεδαίμονα, ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγενημένα· ὃς ἀφικόμενος τεταρταῖος ἀπήγγειλε. μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρος ἀθροίσας τοὺς συμμάχους, ἐκέλευσε βουλεύεσθαι περὶ τῶν αἰχμαλώτων. ἐν ταύτῃ δὴ κατηγορίαι ἐγίγνοντο πολλαὶ τῶν ἀθηναίων, ἃ, τε ἤδη ἐδεδράκεσαν, καὶ ἃ ἐφεστῶτες ἦσαν ποιεῖν, εἰ κρατήσειαν τῇ ναυμαχίᾳ, τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀποκόπτων τῶν ζωγρηθέντων πολλῶν. καὶ ὅτι λαβόντες δύο τριήρεις, κορινθίαν καὶ ἀνδρίαν, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πολλοὺς κατακρημνίσειαν. Φιλοκλῆς δὲ ἦν στρατηγὸς τῶν ἀθηναίων, ὃς τούτους διέφθειρεν. ἐλέγετο δὲ καὶ ἄλλα πολλά. καὶ ἔδοξεν ἀποκτεῖναι τῶν αἰχμαλώτων ὅσοι ἦσαν ἀθηναῖοι, πλὴν Ἀδειμάντου, ὅτι μόνος ἐπελάβετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ περὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν χειρῶν ψηφίσματος. ἠπιάθη μέντοι ὑπό τινων παραδοθῆναι τὰς ναῦς. Λύσανδρος δὲ Φιλοκλέα πρῶτον ἐρωτήσας, ὃς τοὺς ἀνδρίους καὶ κορινθίους κατακρημνίσαι, τί εἴη ἄξιος παθεῖν, ἐξαμβυς ἐς ἕλληνας νομισθείς, ἀπέσφαξεν. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ λαμψάκῳ κατέστησατο, ἔπλευσεν ὅτι ἐς βυζάντιον καὶ χαλκηδόνα. οἱ δὲ αὐτὸν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες. οἱ δὲ πρόσθεν ἀλκιβιάδῃ τὸ βυζάντιον τότε μὲν ἔφυγον ἐς τὸν πόντον, ὕστερον δὲ ἐς ἀθήνας, καὶ ἐγένοντο ἀθηναῖοι. Λυσάνδρος δὲ τοὺς τε φεύγοντας τῶν ἀθηναίων, καὶ εἴ τινά που ἄλλον ἴδοι ἀθη-

A Reliquas Lysander vniuersas in litore capit. Hominum copiam maximam in terra coëgit, nonnullis intra † oppidula se fuga recipientibus. Cono cum nauibus illis nouem fugiens, posteaquam esse perditas Athenienſium res animaduertit; ad Abarnidem Lampſaci promontorium adpulit, & magna inde nauium Lysandri vela ſuſtulit, & cum nauibus VIII ad Euagoram in Cyprum nauigauit: naui Paralo Athenas contendente, vt ea, quæ accidiſſent, renuntiaret. At Lysander naues, captiuos, cetera Lampſacum abducit. Præter alios duces etiam Philoclem & Adimantum cepit. Quo hæc die geſta fuere, Theopompum Mileſium prædonem ablegat Lacedæmonem, qui rerum euentum exponeret. Id ab hoc factum, quum iter illud triduo confeciſſet. Secundum hæc ſociis Lyſander conuocatis, vti de captiuis conſultent, hortatur. Ibi tum multæ ſunt Athenienſium accuſationes inſtitutæ de iis, quæ iam ante contra ius & fas improbe commiſiſſent; & de aliis, quæ patrare decreuiſſent, nimirum vt ſi nauali pugna ſuperiores euaderent, omnibus illis dextra manus amputaretur, qui eorum in poteſtatem viui pertueniſſent. Præterea quod captis duabus triremibus, quarum vna fuiſſet Corinthia, altera ex Andro, vectores omnes de rupe præcipites egiſſent. Erat autem dux Atheniẽſium Philocles, qui hoc modo animos eorum deprauarat. Poſteaquam & alia multa in medium adlata fuiſſent, viſum eſt, vt captiui omnes, quotquot Athenienſes eſſent, vno Adimanto excepto, interficerentur. D Nam is ſolus decreto concionis de amputandis manibus interceſſerat, atque etiam a nonnullis inſimulatus fuit, quaſi naues hoſtibus prodidiſſet. Lyſander Philoclem, qui Andrios & Corinthios præcipitio interemerat, prius interrogatum, quid ſupplicij meritus eſſet, qui primus auctor violatarum aduerſus Græcos æquitatis legum exſtitiſſet, morte multauit. Rebus deinde Lampſaci conſtitutis, Byzantium & Chalcedonem nauigat. Ab iis admiſſus eſt, impetrato, vt Athenienſium præſidiarij fide data dimitterentur. Tum illi, qui E Byzantium Alcibiadi prodiderant, in Pontum ſe fuga recepere; poſtea vero Athenas, vbi ciues facti ſunt. Lyſander autem præſidiarios Athenienſium, atque alios, quoſcumque alicubi reperiret Athe-

λαμβάνει δὲ ὁ Λύσανδρος πλείστους ἀνθρώπους ἐν τῇ χώρᾳ. ἄνδρας μεγάλα τῶν πραγμάτων. Plut. Lyſ. p. 803

Senior Iſocrates Plut. Alcib. p. 386. ὁ δὲ Ἰσοκράτης ἐν τῷ περὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν χειρῶν λόγῳ φησὶ τριήρεις ἐξαφυγεῖν μετὰ κόνωνος· τὰς δ' ἄλλας αἰχμαλώτους ἀπολειφθείσας διακοσίων ἀπεκόπησαν αἱ χεῖρες· οἱ δὲ ἀνδρόμαχοι λέγουσιν ἑπτακοσίους· τῶν δ' ἀνδρῶν ἑξακισχιλίους ἑλόντων ζῶντας ἀπέσφαξεν ὁ Λύσανδρος.

Plut. Lyſand. p. 803. Alcib. p. 387. Diod. 13. p. 389. A.

Lyſander bello finem imponit, victis ad Ægoſpotamos hoſtibus. "μετὰ ταῦτα τοὺς πολεμίους κατέστησε. p. 803. Plut. Lyſand. "Plut. Alcib. p. 385.

Athenienſes accuſati interficiuntur.

Plut. Lyſand. p. 801. v. ad Sui.

Plut. Alcib. p. 385. ὁ δ' Ἀλκιβιάδης ὑποψίαν παρασχὼν τοῖς περὶ τὸν θρασύβουλον ἐν ἄνδροις, ἀπῆρε. cum eos ſortibus fuiſſet ad ſeſtum reſpicerent. vid. ſup.

reſponſionem graue noſam è Thraſybulo v. apud Plut. Lyſandro. p. 805.

Lyſander Plut. Lyſand. p. 805. aſtutia.

nienſes, Athenas ablegabat: illuc tantum nauigandi ſecuritate conceſſa, non vſquam alio. Norat enim, tanto citius commeatu carituros, quanto plures & in vrbem & in Piræum confluerent. Byzantij & Chalcedone relicto Sthenelao Lacedæmonio præfecto, Lampſacum ipſe nauigat, & claſſem reficit. Interea quum nauis Paralus noctu Athenas adpuliſſet, & accepta clades atque calamitas ab ea nuntiaretur: vlulatus hominum de Piræo per muros longos in vrbem ipſam penetrauit, vno rem geſtam alteri nuntiante. Atque adeo nocte illa ſomnum cepit nemo, quum non ſolum eos, qui perierant, lugerent: ſed multo magis ipſi ſe perpeſſuros exiſtimarent ea, quæ prius in Melios, Lacedæmoniorum coloniam, quam obſeſſam vi ceperant, & in Hiſtienſes, Scionæos, Toronenſes, Æginetas, alioſque Græci nominis permultos perpetrauerant. Poſtridie concionem cogunt, in qua decretum, vt excepto vno, portus omnes aggeſta terra occluderentur, muri repararentur, conſtituerentur excubiæ, omnia denique ad ſuſtinendam obſidionem in vrbe compararentur. Atque his rebus dum Athenienſes occupati eſſent, Lyſander ex Helleſponto c c nauibus in Lesbum vectus, quum alia in ea oppida, tum Mitylenen inſtaurat. Ad Thraciæ oppida cum x triremibus Eteonicum mittit, qui locis illis omnia Lacedæmoniorum partes ſequi coegit. Neque multo poſt pugnam reliqua etiam Græcia, Samo excepta, ab Athenienſibus defecit. Nam Samij cæſis hominibus apud ſe nobilibus, ciuitatem ipſi tenebant. Secundum hæc Lyſander ad Agin, ac Deceleam, Lacedæmonemque mittit, qui nuntiarent; aduentare ſe cum c c nauium claſſe. Tum Lacedæmonij, reliquique Peloponeſij, cum copiis vniuerſis prodierunt, exceptis Argiuis: denuntiante, vti conuenirent, Pauſania, Lacedæmoniorum rege altero. Poſteaquam vniuerſi confluxiſſent, eis ſecum ſumtis, ad vrbem Athenienſem in gymnaſio, quod Academiam vocant, caſtra metatus eſt. Lyſander autem profectus Æginam, oppidum Æginetis reſtituit; collectis eorum, quam poterat, plurimis. Idem Meliis, ceteriſque præſtitit, quibus oppida patria fuerant ademta. Secundum hæc Salamine vaſtata, c L nauibus ad Piræum adpellit;

= Pluſ. Lyſand. p. 806. οἱ Ἕλληνες ὡς ἑώρων λίγιν ἡλικίας τε διὰ πολλῶν χρόνων τὴν ἀρχὴν πόλιν ἀποκαμόντας, καὶ Μηλίους καὶ Σκιωναίους ὑπὸ λυβάρων δεσποτῶν χειρωμένους, ἐξελαυνομένων Αἰγινητῶν καὶ τὰς πόλεις ἀποδιδόντων.

Athenarum obſidio.

" Plut. Lyſand. p. 800. hæc narrat ante Lampſacum captam. Forſitan ex bis id factum fuit. Nam iterum id narrat. p. 806.

Plut. Alcib. p. 386. ἑλὼν δὲ Λύσανδρος καὶ τὰς Ἀθήνας ὀλίγῳ χρόνῳ, καὶ τὰς ναῦς ἐνέπρησε, καὶ τὰ μακρὰ τείχη κατέλυσεν.

ναῦν, ἀπέπεμπεν ἐς τὰς Ἀθήνας, διδοὺς ὀκτὼ μόνον πλέοσιν ἀσφάλειαν, ἀγγέλλειν δ' οὐκ εἰδὼς [†ὅτι] ὅσῳ αἱ πλείους συλλέγωσιν ἐς ὃ ἄστυ καὶ τὸ πρᾶγμα, θᾶττον τῶν ὀπτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι. καὶ λιπὼν ὁ Βυζαντίων καὶ Χαλκηδόνος Σθενέλαον ἁρμοστὴν Λάκωνα, αὐτὸς ἀποπλεύσας ἐς Λάμψακον, τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν. ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τὸ τοῦ Πειραιῶς ἀφικνεῖται νυκτὸς, ἐλέγετο ἡ ξυμφορὰ, καὶ ἡ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ πρᾶγους διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν ἐς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον οἰκτίζων. ὥστε †κείνης τὴν νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πειθομένους, ἀλλὰ πολὺ ἔτι μᾶλλον αὐτοὶ ἑαυτοὺς πείσεσθαι νομίζοντες, οἷα ἐποίησαν μηλίους τε, Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας κρατήσαντες πολιορκίᾳ, καὶ ἱστιέας, καὶ σκιωναίους, καὶ τορωναίους, καὶ αἰγινήτας, καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν ἑλλήνων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἔδοξε τὰς τε λιμένας ἀποχῶσαι, πλὴν ἑνός, καὶ τὰ τείχη διορθοῦν, καὶ φυλακὰς ἐφίστασθαι, καὶ τἆλλα πάντα ὡς ἐς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν. καὶ οὕτω μὲν ταῦτα ἦσαν. Λύσανδρος δ' ἐκ τοῦ ἑλλησπόντου ναυσὶν ἑβδομήκοντα ἀφικόμενος ἐς τὴν λέσβον, κατεσκεύασατο τὰς τε ἄλλας πόλεις ἐν αὐτῇ, καὶ μιτυλήνην· ἐς ἣν τὰ ὅπλα Θρᾴκης χωρία ἐπεμψε δέκα βήματα ἔχοντα Ετεόνικον, ὃς τὰ ἐκεῖ πάντα παρεσκεύασε λακεδαιμονίοις μετέσχειν. ἀγὼν δὲ καὶ ἡ ἀνὴρ ἑλλὰς ἀφέστηκε ἀθηναίων μετὰ τὴν ναυμαχίαν, πλὴν σαμίων. οὓς δὲ σφαγὰς τῶν γνωρίμων ποιήσαντες, κατέσχον τὴν πόλιν. Λύσανδρος δὲ μετὰ ταῦτα ἔπεμψε παρὰ Ἀγιν τε καὶ ἐς δεκέλειαν καὶ ἐς λακεδαίμονα, ὅτι παραπλεύσειν σὺν ἑβδομήκοντα ναυσί. λακεδαιμόνιοι δὲ ἔξέπεσαν πανδημεί, καὶ οἱ ἄλλοι πελοποννήσιοι, πλὴν ἀργείων, παρῆσαν τοῦ μὲν ἑτέρου λακεδαιμονίων βασιλέως Παυσανίου, ἐπεὶ δὲ ἅπαντες ἠθροίσθησαν, ἀναλαβόντες αὐτοὺς, παρὰ τὴν πόλιν ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῷ καλουμένῳ γυμνασίῳ. Λύσανδρος δ' ἀφικόμενος παρὰ Αἴγιναν, ἀπέδωκε τὴν πόλιν αἰγινήταις, ὅσους ἠδυνάτο πλείστους ἀθροίσας αὐτῶν· ὡς δ' αὖτως καὶ μηλίοις, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τῶν αὐτῶν ἐστέ-

ερητο. μετὰ δὲ τοῦτο δηώσας σαλαμῖνα, ὥρμισατο παρὰ τὸν πειραιᾶ ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, καὶ τὰς

καὶ τὰ πλοῖα εἶργε τοῦ εἰσπλου. οἱ δ' ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἠπόρουν τί χρὴ ποιεῖν, οὔτε νεῶν οὔτε συμμάχων αὐτοῖς ὄντων, οὔτε σίτου. ἐνόμιζον δὲ σωτηρίαν εἶναι σωτηρίαν, εἰ μὴ παθεῖν, ἃ οὐχ ὑμοφρούμενοι ἐποίησαν, ἀλλὰ δι' ὑπερβολὴν ὑβρεως ἀδίκως αὐθαδῶς μικροπολίτας, οὐδ' ὁτιοῦν μιᾶ αἰτίᾳ ἑτέρᾳ, ἢ ὅτι ἐκείνοις συνεμάχουν. διὰ ταῦτα τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους ποιήσαντες, ἐκαρτέρουν· καὶ ἀποθνησκόντων ἐν τῇ πόλει λιμῷ πολλῶν, οὐ διελέγοντο περὶ ἁλλαγῆς. ἐπεὶ δὲ πανωτελὴς ἤδη ὁ σῖτος ἐπιλελοίπει, ἔπεμψαν πρέσβεις πρὸς Ἀγιν, βουλόμενοι ξύμμαχοι εἶναι λακεδαιμονίοις, ἔχοντες τὰ τείχη καὶ τὸν πειραιᾶ, καὶ ὁπόσα τούτοις ξυνεθήκας ποιεῖσθαι. ὁ δὲ αὐτοὺς ἐς λακεδαίμονα ἐκέλευεν ἰέναι. οὐ γὰρ εἶναι κύριος αὐτός. ἐπεὶ δ' ἀπήγγειλαν οἱ πρέσβεις ταῦτα τοῖς ἀθηναίοις, ἔπεμψαν αὐτοὺς ἐς λακεδαίμονα. οἱ δ', ἐπεὶ ἦσαν ἐν σελλασίᾳ, πλησίον τῆς λακωνικῆς, καὶ ἐπύθοντο αὐτῶν οἱ ἔφοροι ἃ ἔλεγον, ὅτι οἷά περ καὶ πρὸς Ἀγιν, αὐτόθεν αὐτοὺς ἐκέλευον ἀπιέναι, καὶ εἴ τι δέονται εἰρήνης, κάλλιον ἥκειν βουλευσαμένους. οἱ δὲ πρέσβεις ἐπεὶ ἦλθον οἴκαδε, καὶ ἀπήγγειλαν ταῦτα ἐς τὴν πόλιν, ἀθυμία ἐνέπεσε πᾶσιν. ὤοντο γὰρ ἀνδραποδισθήσεσθαι, καὶ, ἕως ἂν πέμπωσιν ἑτέρους πρέσβεις, πολλοὺς τῷ λιμῷ ἀπολεῖσθαι. πρὸς δὲ τὸν τείχων τῆς καθαιρέσεως οὐδεὶς ἐβούλετο ξυμβουλεύειν. Ἀρχέστρατος γὰρ εἰπὼν ἐν τῇ βουλῇ, λακεδαιμονίοις κράτιστον εἶναι ἐφ' οἷς προεκαλοῦντο εἰρήνην ποιεῖσθαι, ἐδέθη. προεκαλοῦντο δὲ τὰ μακρὰ τείχη ὅσα ἑκατέρου δέκα σταδίους καθελεῖν † ἑκατέρωθεν. ἐγένετο δὲ ψήφισμα μὴ ἐξεῖναι περὶ τούτων συμβουλεύειν. τοιούτων δὲ ὄντων, Θηραμένης ἐν ἐκκλησίᾳ εἶπεν ὅτι, εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι πρὸς † Λύσανδρον, εἰδὼς ἥξει λακεδαιμονίους πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι * ἀνέχουσι περὶ τῶν τειχῶν, ἢ πίστεως ἕνεκα. πεμφθεὶς δὲ διέτριβε πρὸς Λυσάνδρῳ ὀκτὼ μῆνας καὶ πλείω, ὑπιτιρῶν ὁπότε ἀθηναῖοι ἔμελλον, διὰ τὸν ἐπιλελοιπέναι τὸν σῖτον ἀπόνοιαν, ὅ, τι τις λέγοι ὁμολογήσειν. ἐπεὶ δὲ ἦκε τῷ τεταρτῳ μηνὶ, ἀπήγγειλεν ἐν ἐκ-

λύσανδρου καὶ λακεδαιμονίους, εἰδὼς ἥξει, πότερον * ἀνέχουσι

A & aditum, ne qua nauis accederet, intercludit. Athenienses terra marique obsessi, quum neque classem, neque socios, neque frumentum haberent; quid facerent, ambigebant. Nullã sibi reliquam esse salutem arbitrabantur, omninoque vicissim perpetienda, quæ ipsi non illatas iniurias puniendi studio, sed mera petulentia aduersus humilium oppidorum incolas, alia nulla de caussa designassent; quam quod Lacedæmoniorum societate continerentur. Quapropter in pristinum honoris statum repositis iis, qui notati ignominia fuerant, B obsidionem tolerabant. Quumque multi in vrbe fame perirent, nulla tamen de compositione facta mentio. Posteaquam vero frumentum omne prorsus iam defecisset, ad Agin legatos mittunt, ac velle se Lacedæmoniorum socios esse significant, soloſque muros vrbis cum Piræco retinere, atque his condicionibus fœdus icere. Iubet ille legatos Lacedæmonem pergere. Nam esse sua rem in potestate negabat. Ea verba quum Athenienſibus legati renuntiassent, Lacedæmonem eos misere. Sellasiam quum peruenissent, haud procul a C Laconica, auditaque ab Ephoris ipsorum esset oratio, illi consentanea, qua prius apud Agin vsi fuerant: abire eos iusserunt, ac si quidem pacis egerent, re melius deliberata reuerti. Legati domum profecti, quum hæc suis exposuissent: mirifice omnes perturbari: putare futurum, vt in seruitutem redigerentur: ac si maxime legatos alios mitterent, multos ciues interea fame perituros. Qui ferendum suaderet, vt ab hoste muri dirue rentur, erat. Nam D Archestratus, quum dixisset in senatu, e reipublicæ commodo maxime futurum, si cum Lacedæmoniis pacem facerent iis conditionibus, quas ipsi obtulissent: coniectus in vincula fuerat. Volebant autem illi muros longos ad stadia decem vtrimque dirui. De quo ne cui deinceps in medium suadendi caussa quidquam adferre liceret, decreto sancitum erat. Hic quum rerum status esset, dixit in concione Theramenes, si ablegare se ad Lysandrum & Lacedæmonios velint, reuersurum re explorata, num idcirco in sententia de murorum demolitione perstent, quod velint vrbem euertere; an vero fidei caussa. Missus a suis, vltra menses tres apud Lysandrum est commoratus, id tempus obseruans, quo Athenienses ob frumenti defectum iis adsensuri essent, quæ dicerentur. Mense quarto quum rediisset, in concio-

Theramenus astutia in frangenda suorum pertinacia.

ne renuntiat, hactenus ab Lysandro detentum se fuisse: iam vero mandari sibi, vt Lacedæmonem proficisceretur. Non enim id, quod peteretur, in sua; sed Ephororum esse potestate. Post hæc ipse, cum x aliis, vt Lacedæmonem plena cum potestate legatus iret, deligitur. At Lysander ad Ephoros inter ceteros Lacedæmonios Aristotelem Athenien sem exsulem mittit, qui eos certiores faceret, se respondisse Theramen i, Ephoros pacis ac belli arbitros esse. Posteaquam Theramenes ac legati reliqui Sellasiam veniissent, interrogati, quibus cum mandatis adessent; plena se cum potestate missos aiunt, vt de pace agant. Tum arcessi eos Ephori iubent. Quum accessissent, concione coacta, præcipue Corinthij ac Thebani, ac præter hos alij Græci non pauci, fœdus cum Athenien sibus ineundum negabant, sed funditus euertendos esse. Lacedæmonij respondebant, minime se Græci nominis vrbem euersuros, quæ in maximis Græciæ periculis operam inprimis vtilem nauasset. Itaque pacem faciebant iis condicionibus, vt muri longi, & Piræeus, diruerentur: naues, exceptis x I I, omnes traderent: exsules reducerent: eumdem cum Lacedæmoniis amicum vel hostem existimarent: eosdem mari ac terra sequerentur, quocumq; tamdem ducerẽt. Has conditiones Theramenes cum iis, qui ipsi adiuncti in legatione fuerant, Athenas perfert. Vrbem quum ingrederentur, magna se hominum turba circumfundebat; metuentium, ne re infecta reuerterentur. Nec enim dilationem res patiebatur, propter eorum multitudinem, qui fame extinguebantur. Postridie legati exponunt, quibus condicionibus pax a Lacedæmoniis esset impetrata. Simul suadebat primus inter eos Theramenes, parendum Lacedæmoniis esse, murosque diruendos. Quum autem nonnulli quidem aduersarentur, sed multo plures sententiam ipsius comprobarent: decreto sancitur, pacem hanc accipiendam esse. Secundum hæc in Piræum Lysander nauigat, & reducuntur exsules, murique ad tibicinarum [a] cantum magno cum hominum studio diruuntur, qui hunc diem [b] libertati Græciæ initium dedisse putarent. Hic fuit eius anni exitus, cuius in medio Dionysius, Hermocratis filius, Syracusanus, regnum arripuit: quum prius Karthaginienses prœlio quidem illi ab Syracusanis victi essent,

Corinthiorũ & Thebanorum sententia non satis clemens.

Lacedæmoniorum moderatio.

Pacis conditiones.

[a] Plut. Lysand. p. 807.

Α χλησία, ὅτι αὐτὸν Λύσανδρος τέως μὲν κατέχοι, εἶτα κελεύοι ἐς λακεδαίμονα ἰέναι. οὐ γὰρ εἶναι κύριος ὢν ἐρωτᾶσθαι τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὺς ἐφόρους. μετὰ ταῦτα ἠρέθη πρεσβευτὴς ἐς λακεδαίμονα αὐτοκράτωρ δέκατος αὐτός. Λύσανδρος δὲ τοῖς ἐφόροις ἔπεμψεν ἀγγελοῦντα μετ' ἄλλων λακεδαιμονίων Αἰσιοτέλην φυγάδα, ἀδικοῦντα ὄντα, ὅτι ἀποκρίναιτο Θηραμένει, † κείνους κυρίους εἶναι εἰρήνης καὶ πολέμου. Θηραμένης δὲ, καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις, ἐπεὶ ἦσαν ἐν σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι ὁπότ' τίνι λόγῳ ἥκοιεν, εἶπον ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης. μετὰ ταῦτα οἱ ἔφοροι καλεῖν † ἐκέλευον. ἐπεὶ δὲ ἧκον, ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ αὐτέλεγον κελεύοντι καὶ θηβαῖοι μάλιστα, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τῶν ἑλλήνων, μὴ καθιστάναι ἀνδραπόδοις, ἀλλ' ἐξαιρεῖν. λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν πόλιν ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν, μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένοι ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ ἑλλάδι· ἀλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην, Β C ἐφ' ᾧ τά τε μακρὰ τείχη καὶ τὸν πειραιᾶ καθελοῦσι, καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα παραδοῖεν, καὶ τοὺς φυγάδας † κατάξαιεν, καθέντας τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοιεν, λακεδαιμονίοις ἕπεσθαι καὶ χερσὶ καὶ κατὰ θάλατταν, ὅποι ἂν ἡγῶνται. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις ἐπῆνεσάν τε ταῦτα ἐς τοὺς ἀθηναίους. εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὄχλος περιεχεῖτο πολύς, φοβούμενοι μὴ ἄπρακτοι D ἥκοιεν. οὐ γὰρ ἔτι οἷόν τε † μέλλειν. ἀγὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀπῆγγελον οἱ πρέσβεις ἐφ' οἷς οἱ λακεδαιμόνιοι ποιοῖντο τὴν εἰρήνην. παρῆν δὲ αὐτοῖς Θηραμένης, λέγων· ὡς χρὴ πείθεσθαι λακεδαιμονίοις, καὶ τὰ τείχη περιαιρεῖν. αὐτοῦ πολιτῶν δεινῶν αὖθις, πολλῷ ἢ πλέονων ξυνεστηκότων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην. μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρος τε κατέπλει ἐς τὸν πειραιᾶ, καὶ οἱ φυγάδες κατῆσαν, καὶ E τὰ τείχη κατέσκαπτον ὑπ' αὐλητρίδων πολλῇ προθυμίᾳ, νομίζοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇ ἑλλάδι ἀρχὴν ἐλευθερίας, καὶ ὁ σύμπας ἤλπιζον, ἐν ᾗ μεσοῦντι Διονύσιος ὁ Ἑρμοκράτους συρακούσιος ἐτυράννησε, μάχῃ μὲν πρότερον ἡττηθέντων ὑπὸ συρακουσίων καρχηδονίων, ἀσθμῷ

[a] Plut. Lysand. p. 808. ὁ Λύσανδρος μὲν ἐξ ἄστεος μυρίους πολλοὺς ἐξανδραποδίσας, πάντας δὲ τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τὰ τείχη καθεῖλε καὶ τὰς νῆας κατέκαυσε πρὸς τὸν αὐλὸν τῶν αὐλητρίδων καὶ παιζόντων ἀφειμένων ἐπὶ μάχην.

Athenæi deditio, & murorum euersio.

[b] Plut. Lysand. p. 807. Λύσανδρος παρέλαβε τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων ἑκατὸν καὶ δέκα ἡμέραις μετὰ Μουνιχιῶνος μηνὸς, ἐν ᾗ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν ἐνίκων τῶν βαρβάρων.

ασθμῷ δὲ σίτῳ ἑλόντων ἀκρόπολιν, ἐκλιπόντων τῶν σικελιωτῶν τὴν πόλιν. τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, ἐν ᾧ ἦν ὀλυμπιάς, ἧι ὁ ςάδιον ἐνίκα Κροκίνας θετταλὸς, † Εὐδίου ἐν ἀπάρτῃ ἐφορεύοντος, Πυθοδώρου δ' ἐν ἀθήναις ἄρχοντος, οὓν ἀθηναῖοι, ὅτι ἐν ὀλιγαρχίᾳ ἠρέθη, οὐκ ὀνομάζουσιν· ἀλλ' ἀναρχίαν τ' ἐνιαυτὸν καλοῦσιν. ἐγένετο δὲ αὕτη ἡ ὀλιγαρχία ὧδε. ἔδοξε τῷ δήμῳ τριάκοντα ἄνδρας ἑλέσθαι, οἳ τοὺς πατρίους νόμους ξυγγράψουσι, καθ' οὓς πολιτεύσουσι. καὶ ἡρέθησαν οὗτοι, Πολυάρχης, Κριτίας, Μηλόβιος, Ἱππόλοχος, Εὐκλείδης, Ἱέρων, Μνησίλοχος, Χρέμων, Θηραμένης, Ἀρεσίας, Διοκλῆς, Φαιδρίας, Χαιρέλεως, Ἀνάιτιος, Πείσων, Σοφοκλῆς, Ἐρατοσθένης, Χαρικλῆς, Ὀνομακλῆς, Θέογνις, Αἰσχίνης, Θεογένης, Κλεομήδης, Ἐρασίστρατος, Φείδων, Δρακοντίδης, Εὐμάθης, Ἀριστοτέλης, Ἱππόμαχος, Μνησιθείδης. τούτων δὴ πραχθέντων, ἀπέπλω Λύσανδρος πρὸς σάμον· Ἄγις δ' ἐκ τῆς δεκελείας ἀπαγαγὼν τὸ πεζὸν στράτευμα, διέλυσε κατὰ πόλεις ἑκάστους. κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον περὶ ἡλίου ἔκλειψιν Λυκόφρων ὁ φεραῖος, βουλόμενος ἄρξαι ὅλης τῆς θετταλίας, τοὺς ἀναιτιουμένους αὐτῶν θετταλῶν λαρισαίους τε καὶ ἄλλους ἐνίκησε μάχῃ, καὶ πολλοὺς ἀπέκτεινεν. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ Διονύσιος ὁ συρακούσιος τύραννος, μάχῃ ἡττηθεὶς ὑπὸ καρχηδονίων, † γέλαν καὶ καμάρινάν ἀπώλεσε. μετ' ὀλίγον δὲ καὶ λεοντῖνοι συρακουσίοις ξυνοικιοῦντες, ἀπέστησαν ἐς τὴν αὐτῶν πόλιν ἀπὸ Διονυσίου καὶ συρακουσίων. τοῦτο δὲ καὶ οἱ συρακούσιοι ἱππεῖς ὑπὸ Διονυσίου ἐς κατηφίαν ἀπεστάλησαν. οἱ δὲ σάμιοι, πολιορκούμενοι ὑπὸ Λυσάνδρου πρώτῃ, ἐπεὶ βαλλομένων αὐτῶν τοιοῦτον ὁμολογίαν, τοιαδὶ ἄλλην ἤδη ἔμελλεν ὁ Λύσανδρος, ὡμολόγησαν ἓν ἱμάτιον ἔχων ἕκαστος ἀπιέναι τῶν ἐλευθέρων, τὰ δ' ἄλλα τοιαδὶ ἔᾶναι· καὶ ἔτως ἐξῆλθον. Λύσανδρος δὲ τοῖς ἀρχαίοις πολίταις τοιαδὶ τὴν πόλιν καὶ τὰ ἐνόντα πρῶτα, καὶ δέκα ἄρχοντας καταστήσας † φρουρεῖν, ἄφηκε δὲ τῶν ξυμμάχων ναυτικὸν πλὴν πόλεις· ταῖς δὲ λακωνικαῖς ναυσὶν ἀπέπλευσεν ἐς λακεδαίμονα, ἀπάγων τά τε τῶν αἰχμαλώτων νεῶν ἄκρωτήρια,

Aſed Agrigentum tamen, annonæ inopia deſertam a Siculis, cepiſſent. Anno ſequente, in quem incidit Olympias ea, qua Crocinas Theſſalus in ſtadio victoriam adeptus eſt, Ephori magiſtratum apud Spartam Eudicus gerebat, Archontis apud Athenienſes Pythodorus, quem illi, quod lectus tempore dominatus paucorum fuerit, plane non recenſent; ſed annum illum † Anarchiam vocant. Cetera paucorum ille dominatus hunc ortum habuit. Viſum fuit populo, deligendos eſſe viros x x x, qui leges patrias conſcriberent, ſecundum quas in republica viuendum deinceps eſſet. Delecti fuere Polyarches, Critias, Melobius, Hippolochus, Euclides, Hiero, Mneſilochus, Chremo, Theramenes, Areſias, Diocles, Phædria, Chærelaus, Anætius, Piſon, Sophocles, Eratoſthenes, Charicles, Onomacles, Theognis, Æſchines, Theogenes, Cleomedes, Eraſiſtratus, Phidon, Dracontides, Eumathes, Ariſtoteles, Hippomachus, Mneſithides. Hæc quum acta fuiſſent, Samum Lyſander cum claſſe diſcedit: Agis autem pedeſtres copias abductas Decelea dimiſit, facta poteſtate ſingulis ad ſuos reuertendi. Eodem tempore circa defectum ſolis Lycophron Pheræus, quum Theſſaliæ totius adfectaret imperium; aduerſantes conatui ſuo Theſſalos quoſdam, in quibus & Lariſſæi & alij nonnulli erant, multis interfectis prœlio vicit. Præterea Dionyſius tyrannus Syracuſanus a Karthaginenſibus pugna victus, Gelam & Camarinam amiſit. Neque multo poſt Leontini, qui Syracuſis habitabant, defectione a Dionyſio & Syracuſanis facta, ſuum in oppidum receſſerunt: & Syracuſani equites confeſtim Catanam a Dionyſio miſſi ſunt. Samij vero, quum vndique a Lyſandro obſidione premerentur, quod iam copias admoturus muris Lyſander eſſet id temporis, quo primum de deditione conſultabant: ita tamdem ſe dedunt, vt liberis hominibus ſingulis cum vna veſte diſcedendi facultas eſſet, reliqua ipſi traderent. Atq; ita illi tunc oppido exceſſerunt. Lyſander ciuibus priſtinis oppido, & vniuerſis in eo rebus traditis, ac decem præfectis cuſtodiæ cauſſa conſtitutis, ſociorum nauales copias ſingulas ad ſuos remiſit: Laconica vero cum claſſe Lacedæmonem nauigauit, quum & detracta captis nauibus ſpolia ſecum aueheret,

Olymp. 94. an. 1.

Hoc eſt, ſtatum eadem reip. in quo nulli magiſtratus fuerint.

Triginta tyrannorum nomina.

Lyſandrum in urbe 30. in Piræeo præfectos conſtituiſſe ait Plut. Lyſand. p. 808.

Samiorum deditio. Plut. Lyſand. p. 806.

& abductas e Piræeo triremes, exceptis XII, & coronas, quibus ipse peculiariter a ciuitatibus donatus fuerat, & argenti talenta CCCCLXX, quæ superabant e tributis, quæ ad bellum hoc ei Cyrus adsignauerat: quidquid aliud denique bello adquisiuerat. Hæc vniuersa Lacedæmoniis tradidit sub æstatis finem qua post XXVIII annum, sextumque mensem, bello finis est impositus. His annis Ephori, qui quidem numerantur, hi fuere. Primus Ænesias, quo magistratum gerente bellum cepit, anno XV post pactas annorum XXX indutias, quum Eubœa capta fuisset. Eum hi sequuti sunt: Brasidas, Isanor, Sostratidas, Exarchus, Agesistratus, Angenidas, Onomacles, Zeuxippus, Pityas, Plistolas, Clinomachus, Ilarchus, Leon, * Chæridas, Patesiadas, Cleosthenes, Lycarius, Eperatus, Onomantius, Alexippidas, Misgolaidas, Isias, Aracus, Euarchippus, Pantacles, Pityas, Archytas, Eudicus: quo munus hoc gerente Lysander, rebus iis, quas diximus, gestis, in patriam cum classe rediit. Ceterum Athenis Triginta uiri statim lecti fuere, posteaquam muri longi & Piræei mœnia fuissent diruta. Verum ad hoc delecti, vt leges conscriberent, secundum quas administraretur respublica, dilata semper in aliud tempus earum promulgatione, senatum magistratusque ceteros arbitratu suo constituebant. Deinde ante omnia quos in statu reipublicæ populari ex iniustis aliorum accusationibus se aluisse constabat apud omnes, & qui optimo ac honestissimo cuiq; graues erant: eos comprehensos capitis arcessebant. Atque hos tum Senatus magna cum voluptate damnabat, tum alij, qui minime sibi flagitiorum eiusmodi consci essent, id haudquaquam moleste ferebant. Verum postea, quam consultare ceperunt, quo pacto pro sua libidine gerere rempublicam possent: primum Æschine & Aristotele Lacedæmonem missis, Lysandro persuaserunt, daret ipsis operam vt præsidiarij mitterentur, donec improbis e republica sublatis ciuibus, eam recte constituere possent. Policentur etiam, se hos alere sumtu suo velle. Lysander eis adquiescens perfecit, vt Callibius præfectus cum præsidiariis ad eos mitteretur. Tū illi accepto præsidio Callibium omni cultu demulcebant, quo laudaret vniuersa, quæ ipsi agerent. præterea mittente Callibio cum ipsis præ-

Finis belli Peloponesiaci.

Nomina Ephororū tempore belli.

Al Charilas,

Res a Triginta uiris gestæ, primum laudabiles.

Initium tyrannidis Triginta uirorum.

Plutarch. in Lysand. p. 808. postea Lysander à Pharnabazo accusatus ad Ammonis oraculum abiit. Plut. Lysand. p. 812. 813.

καὶ ταῖς ἐκ τοῦ πειραιῶς τριήρεις, πλὴν δώδεκα, καὶ στεφάνους οὓς αὐτὸς τῶν πόλεων ἐλάμβανε δῶρα ἰδία, καὶ ἀργυρίου τάλαντα ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα πάλαντα, ἃ ὠφείλοντο τῶν φόρων, ὃς αὐτῷ Κῦρος παρέδωκεν εἰς τὸν πόλεμον, καὶ εἴ τι ἄλλο προσεκτήσατο ἐν τῷ πολέμῳ. Ταῦτα δὴ πάντα λακεδαιμονίοις ἀπέδωκε, τελευτῶντος ἔτους, ἐφ' οὗ ἐξάμηνος καὶ ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἔτη τῷ πολέμῳ ἐτετέλεστο, ἐπὶ οἷς ἔφοροι ἀριθμούμενοι οἵδε βεβήκοντο. Αἰνησίας πρῶτος, ἐφ' οὗ ἤρξατο ὁ πόλεμος, πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει τῶν μετ' εὐδοίας ἄλωσιν τειακονταετίδων ἀποδοῦν. μετὰ δὲ τοῦτον, οἵδε· Βρασίδας, Ισάνωρ, Σωστρατίδας, Εξαρχος, Αγησίστρατος, Αγχιάδας, Ονομακλῆς, Ζεύξιππος, Πιτύας, Πλειστόλας, Κλεινόμαχος, Ιλαρχος, Λέων, † Χαιρίδας, Πατησιάδας, Κλεοσθένης, Λυκάριος, Επήρατος, Ονομάντιος, Αλεξιππίδας, Μισγολαΐδας, Ισίας, Αρακος, Εὐαρχίππος, Παντακλῆς, Πιτύας, Αρχύτας, Εὔδικος· ἐφ' οὗ Λύσανδρος πρεσβεύσας τὰ εἰρημένα, οἴκαδε κατέπλευσεν. οἱ δὲ τειάκοντα ἠρέθησαν μέν, ἐπεὶ τάχιστα τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ περὶ τὸν Πειραιᾶ καθηρέθη· αἱρεθέντες δὲ ἐφ' ᾧτε ξυγγράψαι νόμους, καθ' οὓς πολιτεύσοιντο, τότε μὲν ἀεὶ ἔμελλον ξυγγράφειν τε καὶ ἀποδείκνυσθαι· βουλὴν δέ, ἣ τὰς δίκας δικάσει κατέστησαν, ὡς ἐδόκει αὐτοῖς. ἔπρασσον μὲν οὖν πολλὰ ὧν πολῖται ἤδεσαν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἀπὸ συκοφαντίας ζῶντας, καὶ τοῖς καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς βαρεῖς ὄντας, συλλαμβάνοντες ὑπὲρ θάνατον· καὶ ἥ τε βουλὴ ἡδέως αὐτῶν κατεψηφίζετο, οἵ τε ἄλλοι ὅσοι ξυνῄδεσαν ἑαυτοῖς μὴ ὄντες ζιζυφοι, οὐδὲν ἠχθοντο. ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο βουλεύεσθαι, ὅπως αὐτοὶ ἔξειν αὐτοῖς τῇ πόλει χρήσονται ὅπως βούλοιντο, ἐκ τούτου πρῶτον μὲν πέμψαντες ἐς λακεδαίμονα Αἰσχίνην τε καὶ Αριστοτέλην, ἔπεισαν Λύσανδρον φρουρὸν σφίσι ξυμπροπέμψαι ἐλθεῖν, ἕως δὴ τοὺς πονηροὺς ἐκ ποδὸν ποιησάμενοι, καταστήσαιντο τὴν πολιτείαν. ἦλθεν δὴ αὐτοῖ ὑπικόμενος. ὁ δὲ, πεισθεὶς, τούς τε φρουροὺς καὶ Καλλίβιον ἁρμοστὴν ξυνέπεμψεν αὐτοῖς πεμφθησόμενον. οἱ δὲ ἐπεὶ τὸν φρουρὸν ἔλαβον, τὸν μὲν Καλλίβιον ἐθεράπευον πάσῃ θεραπείᾳ, ὡς πάντα ἐπαινοίη, ἃ πράττοιεν· τὸν δὲ φρουρὸν, τοῦτο † ξυμπεσόντος ξυμπέμπουσιν αὐτοῖς,

ἀνθρώπους, οὓς ἐβούλοντο ξυνελάμβανον, οὐκέτι τοὺς πονηροὺς τε καὶ ὀλίγου ἀξίους, ἀλλ' ἤδη οὓς ἐνόμιζον ἥκιστα μὲν παρωθουμένους ἀνέχεσθαι, ἀντιφέρειν δέ τι ἐπιχειροῦντας, πλείστους ἂν τοὺς ξυνελθόντας λαμβάνειν. τῷ μὲν οὖν πρώτῳ χρόνῳ ὁ Κριτίας τῷ Θηραμένει ὁμογνώμων τε, καὶ φίλος ἦν. ἐπεὶ δὲ αὐτὸς μὲν πρόπετὴς ἦν ἐπὶ τὸ πολλοὺς ἀποκτεῖναι, ἄτε καὶ φυγὼν ἀπὸ τοῦ δήμου, ὁ δὲ Θηραμένης ἀντέκρουσε, λέγων ὅτι οὐκ εἰκὸς εἴη θανατοῦν, εἴ τις ἐπιμάτο ὑπὸ τοῦ δήμου, τοὺς δὲ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς μηδὲν κακὸν εἰργάζετο. ἐπεὶ καὶ ἐγώ, ἔφη, καὶ σὺ πολλὰ δὴ τοῦ δήμου ἕνεκα τῇ πόλει καὶ εἰπομεν καὶ ἐπράξαμεν. ὁ δὲ (ἔτι γὰρ οἰκείως ἐχρῆτο τῷ Θηραμένει) ἀντέλεγεν, ὅτι οὐκ ἐγχωροίη τοῖς πλεονεκτεῖν βουλομένοις μὴ οὐκ ἐκποδὼν ποιεῖσθαι τοὺς ἱκανωτάτους ἀφανωλύειν. εἰ δὲ ὅτι τριάκοντα ἐσμεν, καὶ οὐχ εἷς, ἧττόν τι οἴει, ὥσπερ τυραννίδος, ταύτης τῆς ἀρχῆς χρῆναι ὀλιγωρεῖσθαι, δῆθεν. ἐπεὶ δὲ ἀποθνησκόντων πολλῶν καὶ ἀδίκως, πολλοὶ δῆλοι ἦσαν ξυνιόντες τε καὶ θαυμάζοντες, τί ἔσοιτο ἡ πολιτεία, πάλιν ἔλεγεν ὁ Θηραμένης, ὅτι, εἰ μὴ ὡς κοινωνοὺς ἱκανοὺς λήψοιτο τῷ τρόπῳ, ἀδύνατον ἔσοιτο τὴν ὀλιγαρχίαν ἁπλῆν. οὐκ τούτου μέντοι Κριτίας καὶ οἱ ἄλλοι [οἱ ἐκ τῶν * τριάκοντα, ἤδη φοβούμενοι, καὶ οὐχ ἥκιστα τ' Θηραμένους, μὴ † συρρύησαν πρὸς αὐτὸν οἱ πολῖται, καταλέξωσι τρισχιλίους τοὺς μεθέξοντας δὴ τῶν πραγμάτων. ὁ δ' αὖ Θηραμένης καὶ πρὸς ταῦτα ἔλεγεν, ὅτι ἄτοπον δοκοίη ἑαυτῷ εἶη, ὃ πρῶτον μὲν βουλομένους τοὺς βελτίστους τῶν πολιτῶν κοινωνοὺς ποιήσασθαι, τρισχιλίους † ..... ὥσπερ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἔχοντά τινα * ἀνάγκη καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἶναι), καὶ οὔτ' ἔξω τούτων ἀπολωλέναι δοκοῦντας, οὔτ' ἐντὸς τούτων πονηροὺς οἷόν τε εἶναι νομίζεσθαι. ἔστιν δ' ἔφη, ὁρᾶν ἔγωγε δύο ὑμᾶς τὰ ἐναντιώτατα πράττοντας, βιαίαν τε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἥπιον τῶν ἀρχομένων κατασκευαζομένους. ὁ μὲν ταῦτ' ἔλεγεν. οἱ δ' ἐξέτασιν ποιήσαντες τῶν μὲν τρισχιλίων, ἐν τῇ ἀγορᾷ, τῶν δὲ ἔξω τοῦ καταλόγου ὄντων, ἄλλαχοῦ, ἔπειτα κελεύσαντες θέσθαι τὰ ὅπλα·

ἀΰρρυω

καταλέξασθαι, * ἀνάγκην

A sidiarios, quoscumque vellent comprehendebant, non iam tantum improbos, & nullius existimationis homines: sed illos etiam, quos minime laturos ipsorum violentas contra se actiones, eisque obuiam ituros, & hominum ad se confluentium copias maximas habituros existimarent. Erat initio Critias in eadem cum Theramene sententia, & amicitiam inter se colebant. Sed postea, quam præceps ad complurium e populo cædes esse cepit, quippe qui aliquando a populo multatus exsilio
B fuisset: opposuit ei se Theramenes, quum diceret, haudquaquam par esse illos interimi, qui apud populum in honore essent, & optimos quosque nulla re læderent. Nam & ego, ait, & tu multa tum diximus, tum fecimus, vt gratiam apud populum iniremus. At ille, dum adhuc Theramene familiariter vteretur, sic ei respondebat; vt fieri non posse diceret, quin illi, qui esse loco supra ceteros meliore velint, maxime tollant eos e medio, quotquot ad impediendam ipsorum potestatem plurimum virium haberent. Quod si propterea, quia non vnus, sed xxx numero simus,
C minus debere nos de hoc imperio sollicitos esse arbitraris, atque de tyrannide: stultus es. Denique quum multis, & iis iniuste pereuntibus, multi palam se coniungerent, & quid de republica futurum esset, mirarentur: rursus aiebat Theramenes, fieri non posse, vt hic paucorum dominatus perduraret, nisi si tot in societatem administrationis rerum adsciscerentur, quot satis esset. Tum vero Critias, & ceteri x x x, ab ipso etiam Theramene
D non parum sibi metuentes, ne ciues ad eum confluerent; ciuium IIIDCIO deligunt, qui gerendæ reipublicæ participes essent. Heic rursus aiebat Theramenes, absurdum sibi videri, quod quum ab initio voluerint optimos quosque ciuium in societatem rerum adsciscere, *nunc IIIDCIO legerint; quasi numerus hic necessitatem quamdam habeat, vt hi viri boni & honesti sint; neque fieri possit, vt vel extra illos sint vlli virtute præditi, vel in eorum numero improbi. Deinde, ait, duo vos
E facere video, maxime sibi inuicem aduersantia. Nam & violentum imperium constituitis, & subiectorum viribus impar. Atque hæc quidem tum a Theramene dicebantur. At illi quum tria, de quibus diximus, ciuium millia in foro, ceteros extra hunc numerum alibi recensuissent, ac deinde vt arma caperent, imperassent:

abeuntibus illis, mittunt præsidiarios cum ciuibus, qui ab ipsorum partibus stabant, & vniuersis adimunt arma, exceptis illis IIIcIo. Quumque in arcem ea deportassent, in fano deponunt. His gestis, quasi iam ipsis omnia pro libidine faciundi potestas esset, complures inimicitiarum caussa interimunt, nonnullos propter opes. Decreuerunt etiam, vt haberent, vnde præsidiariis stipendium soluerent, singulos ex ipsis comprehendere singulos ciues aduenas debere; atque illis interemtis, pecunias ipsorum indicandas esse. Theramenem etiam hortantur, vt quemcumque vellet, caperet. At ille: Non satis honestum, inquit, esse mihi videtur, eos, qui se optimates profiteantur, iniustiora designare, quam hactenus sycophantæ consueuerint. Nam illi vitam iis relinquebant, quibus extorquebant pecuniam: nos nihil committentes occidimus, vt opes eorum consequamur. Quo pacto non hæc ipsorum facinoribus omnino improbiora sunt? Tum illi, qui esse Theramenem ipsis impedimento arbitrarentur, quo minus id, quod luberet, facerent; insidias homini struunt, ac priuatim alius apud alium senatorem illum criminatur, quasi reipublicæ statum conuelleret. Quumq; nonnullis adulescentibus, qui præstare ipsis audacia viderentur, vt adessent cum sicis sub ala tectis, imperassent; Senatum cogunt. Vbi iam Theramenes accessisset, consurgēs Critias, huiusmodi orationem habuit:

Triginta virorum facinora.

Aduersus Theramenem conspiratio.

" Si quis vestrum, Senatores, interfici plures, quam expediat, arbitratur: is cogitet velim, vbicumque respublicæ mutentur, huiusmodi accidere. Præterea quamplurimos esse infestos iis necesse est, qui ad paucorum dominatum mutatione facta transierunt; partim quod hæc vrbs vna omnium, quæ Græci nominis sunt, populosissima existat: partim quod diutissime populus hic libertatis alumnus fuerit. Nos autem quum ignoremus, grauem nobis ac vobis esse ciuilis administrationis formam popularem, atq; etiam populum Lacedæmoniis, qui nos conseruarunt numquam amicum fore, ab solis vero optimatibus perpetuam fidem expectandam esse: id-circo de Lacedæmoniorum consilio rempublicam hanc constituimus, & si quem animaduertimus paucorū dominatui aduersantem, hunc quantum possumus, e medio tollimus. Longe vero æquissimum arbitramur, eum pœnas dare, qui de nobis ipsis statum hunc labefactare conetur.

" Salm. de mod. usur. p. 653.

ἐν ᾧ ἐκεῖνοι ἀπεληλύθεσαν, πέμψαντες τὸς φευγοντὰς, καὶ τῶν πολιτῶν τὸς ὁμογνώμονας αὐτοῖς, τὰ ὅπλα πρώτων, πλὴν τῶν τειχιλίων παρείλοντο· καὶ διακοσίσαντες ταῦτα ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ξυνέθηκαν ἐν τῷ ναῷ. τούτων δὲ γιγνομένων, ὡς ὀξὺν ἤδη ποιοῦν αὐτοῖς ὅ, τι βούλοιντο, πολλοὺς μὲν ἔκτεινον ἕνεκα ἀπέχτεινον, πολλοὺς δὲ χρημάτων. ἔδοξε δὴ αὐτοῖς, ὅπως ἔχοιεν καὶ τοῖς φευγοῦσι χρήματα διδόναι, καὶ τῶν μετοίκων ἕνα ἕκαστον λαβεῖν, καὶ αὐτοῖς μὲν ἀποκτεῖναι, τὰ δὲ χρήματα αὐτῶν ἀποσημήνασθαι, ἐκέλευον ὅ καὶ τὸν Θηραμένη λέγειν λαβεῖν ὁντινα βούλοιτο. ὁ δὴ ἀπεκρίνατο· ἀλλ' οὐ δοκεῖ μοι, ἔφη, καλὸν εἶναι φάσκοντας βελτίστους εἶναι, ἀδικώτερα τῶν συκοφαντῶν ποιεῖν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ παρ' ὧν χρήματα λαμβάνουσιν, ζῆν εἰῶσιν· ἡμεῖς δὲ ἀποκτείνοντες μηδὲν ἀδικοῦντας, ἵνα χρήματα λαμβάνωμεν. πῶς οὐ ταῦτα τῶν πάντι ἐκείνων ἀδικώτερα; οἱ δὴ, ἐμποδὼν νομίζοντες αὐτὸν εἶναι ᾧ ποιεῖν ὅ, τι βούλοιτο, ὅπως βουλεύσουσιν αὐτῷ, κατὰ ἰδίαν πρὸς τὸν βουλεύοντα ἄλλος πρὸς ἄλλον διέβαλλον, ὡς λυμαινόμενον τὴν πολιτείαν. καὶ παραλείλαντες νεανίσκους, οἱ ἔδοξαν αὐτοῖς θρασύτατοι εἶναι, ξιφίδια ὑπὸ μάλης ἔχοντας παραγενέσθαι, ξυνέλεξαν τὴν βουλήν. ἐπεὶ δ' ὁ Θηραμένης παρῆν, ἀναστὰς ὁ Κριτίας ἔλεξεν ὧδε· Ω ἄνδρες βουλευταί, εἴ μού τις ὑμῶν νομίζει πλείονας τοῦ καιροῦ ἀποθνήσκειν, γνωσάτω ὅτι ὅπου πολιτεῖαι μεθίστανται, πάντα ταῦτα γίγνεται. πλείστους δὲ ἀνάγκη πολεμίους εἶναι τοῖς ἐς ὀλιγαρχίαν μεθιστᾶσι, διά τε τὸ πολυανθρωποτάτην τῶν ἑλλήνιδων τὴν πόλιν εἶναι, καὶ διὰ τὸ πλεῖστον χρόνον ἐν ἐλευθερίᾳ τὸν δῆμον τεθράφθαι. ἡμεῖς δ', γνόντες μὲν τοῖς, οἷοις τε ἡμῖν καὶ ὑμῖν, χαλεπὴν πολιτείαν εἶναι δημοκρατίαν, γνόντες δ' ὅτι λακεδαιμονίοις τοῖς σωτηρίοις ἡμᾶς, ὁ μὲν δῆμος οὔποτ' ἂν φίλος ἡμῖν γένοιτο, οἱ δὲ βέλτιστοι ἀεὶ δ' ἂν πιστοὶ διατελοῖεν, διὰ ταῦτα σὺν τῇ λακεδαιμονίων γνώμῃ τὴν τε πολιτείαν κατέστημεν· καὶ ἐάν τινα αἰσθανώμεθα † ἐναντίον ναντία τῇ ὀλιγαρχίᾳ, ὅσον δυνάμεθα ἐκποδὼν ποιούμεθα. πολὺ δὲ μάλιστα ἡμῖν δοκεῖ δίκαιον εἶναι, εἴ τις ἡμῶν αὐτῶν λυμαίνεται ταύτῃ τῇ καταστάσει, δίκην αὐτὸν διδόναι·

† ἐναντίον

νῦν οὖν

ἦν δῶ αἰσθανόμεθα Θηραμένην τοῦτον τοῖς δύ- A At enim Theramenem hunc perſentiſci- «
ναῦ) ἀπολλύοντα ἡμᾶς λέγοντες ὡς ὑμᾶς ὁμοίως mus, quacumque ratione poſſit, & nos & «
ἀληθῆ, ὦ κατάμοιῆτε, εὑρήσετε οὔτε ψέγοντα vos perditum ire. Atque hoc verum vt eſſe «
οὐδένα μᾶλλον Θηραμένους τοῦτον τὰ παρόν- intelligatis, reperietis neminem hoc, ſi «
τα, οὔτε ἐναντιούμενον, ὅταν τινὰ ἐκποδὼν βου- quidem animum libebit aduertere, neque «
λώμεθα ποιήσασθαι τῶν δημαγωγῶν. εἰ μὲν οὖν reprehẽdere acrius præſentem rerum ſta- «
ἐξ ἀρχῆς ταῦτα ἐγίγνωσκε, πολέμιος μὲν tum, quam hic ipſe Theramenes faciat: «
ἂν, οὐ μέντοι πονηρός γ' ἂν δικαίως ἐνομίζετο. neque aduerſari magis, quum aliquem fa- «
νῦν δὲ, αὐτὸς μὲν ἀρξας τῆς πρὸς λακεδαι- ctionis popularis principem tollere de me- «
μονίους πίστεως καὶ φιλίας, αὐτὸς δὲ τῆς τοῦ dio volumus. Iam ſi ab initio hac in ſenten- «
δήμου καταλύσεως, μάλιστα δὲ ὁρμήσας B tia fuiſſet, hoſtis quidem ille, ſed impro- «
ἡμᾶς τοῖς πρώτοις ἐπαναστᾶσιν ἐς ἡμᾶς bus iure putari nequaquam potuiſſet. At «
δικαίως ὀπιπτεύειν. νῦν, ἐπεὶ καὶ ὑμεῖς φανε- princeps ipſe fidei Lacedæmoniis datæ, & «
ρῶς ἐχθροὶ τῷ δήμῳ γεγενήμεθα, οὐκέτ' initæ amicitiæ, princeps ſtatus popularis «
αὐτῷ τὰ γιγνόμενα πρέσκει, ὅπως αὐτὸς μὲν euerſor exſtitit: atque etiam inprimis nos «
αὖ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καθαρῷ, ἡμᾶς δὲ δικαίως δῶ- impulit, vt in eos, qui primi delati ad nos «
μεν τῶν πεπραγμένων. ὥστε οὐ μόνον ὡς ἐ- fuere, animaduerteremus. Nunc tamen, «
χθρῷ αὐτῷ προσήκει, ἀλλὰ καὶ ὡς προδότῃ poſteaquam & vos & nos palam populi «
ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν δίδοναι τὸν δίκην. καί τοι το- hoſtes eſſe cepimus, non amplius ei, quæ «
σούτῳ μὲν δεινότερον προδοσία πολέμου, ὅ- geruntur, placent: nimirum vt res ſuas rur- «
σῳ χαλεπώτερον φυλάξασθαι τὸ ἀφανὲς τῆς C ſus in tuto collocet, nos vero pœnas eorum, «
φανεροῦ· τοσούτῳ δ' ἄξιον, ὅσῳ πολέμιοι quæ fecimus, luamus. Quamobrem eum «
μὲν ἂν θᾶσσον καὶ ἀπείδοναι αὖθις, καὶ πιστοὶ non ſolum vt hoſtem, ſed etiam vt prodi- «
γίγνονται· ὃν δ' ἂν προδιδόντα λαμβάνωσι, torem veſtrum ac noſtrum omnium, ſup- «
τοῦτον οὔτε ἐσπείσαντο πώποτε θᾶσσον, † οὔτ' plicio multari æquum fuerit. Atqui tanto «
ἂν σπείσαιντο τὸν λοιπόν. ἵνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι οὐ grauius malum eſt proditio, quam bellum: «
καινὰ ταῦτα σοῦ πρὸς, ἀλλὰ φύσει προδό- quanto difficilius occulta caueri poſſunt, «
της ἐστὶν, ἀναμνήσω ὑμᾶς τὰ τούτου πεπρα- quam aperta. Itidem eo maius odium me- «
γμένα. σοῦ γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὲν ὑμφήμους ὑπὸ retur, quod hoſtes fœdera rurſus iciunt, «
τοῦ δήμου, τοῦ τοῦ πατρὸς Ἀγνωνα, προπε- fidemque datam inter ſe ſeruant: qui vero «
τέστατος ἐγένετο τῷ δημοκρατίαν μεταστῆσαι prodidiſſe aliquem deprehenditur, cum «
ἐς τοὺς τετρακοσίους, καὶ ἐπροστάτευεν ἐν ἐκεί- eo neque pacis ineuntur fœdera, neque «
νοις. ἐπεὶ δ' ἤρθετο αὖτ' ἀπαλόν τι τὴν ὀλιγαρχίαν quiſquam ei deinceps fidem habet. Enim- «
ξυνιστάμενον, πρῶτος αὖ ἠγεμὼν τοῦ δήμου uero vt videatis, non hæc recens ab ipſo «
ἐπ' ἐκείνους ἐγένετο. ὅθεν δὴ πάνυ γὰρ καὶ κόθορ- fieri cepta, ſed eſſe hunc hominem a natu- «
νος ὀπτικαλῶς. καὶ γὰρ ὁ κόθορνος ἁρμόττει ra proditorem: ea, quæ fecit olim, vobis in «
μὲν τοῖς ποσὶν ἀμφοτέροις δοκεῖ, ἀποβλέπει memoriam redigam. Nam quum eſſet ini- «
δ' † ἐπ' ἀμφοτέρων. δεῖ δὲ, ὦ Θηραμένες, tio magno apud populum in honore, quẽ- «
ἄνδρα τὸν ἄξιον ζῆν οὐ πρὸς μὲν δεινὸν admodum & pater ipſius Hagno fuerat: «
εἶ) τοὺς ξυνόντας ἐς πρᾶγμα, ἵνα δέ τι αὐ- admodum tamen in transferenda rerum «
τικόπτῃ, δῆθ' ὑς μεταβάλλεσθαι· ἀλλ' ὥσπερ E ſumma a populo ad cccc præceps fuit, «
ἐν νηῒ ἅμα ποιεῖσθαι, ἕως ἂν ἐς ὕφορμον καλῶσιν. atque inter eos deinde locum facile prin- «
εἰ δὲ μὴ, πῶς ἀφίκοιντο πολὺ ἔνθα δεῖ, εἰ ἐπει- cipem obtinuit. Verum poſteaquam a- «
δήν τι αὐτικόψῃ, δῆθ' ὑς τἀναντία πλέοιεν; nimaduertit, quoſdam aduerſus horum «
dominatum coeuntes agitare conſilia, vi- «
ciſſim primus populo ducem ſe aduerſus «
cccc præbuit. Quæ quidem cauſſa eſt, «
quamobrem cothurnus adpelletur. Ete- «
nim cothurnus vtrique pedi congruere vi- «
detur, & advtrumq; pertinet. At vero, The- «
ramenes, virum vita dignum nõ in hoc in- «
genioſum oportet eſſe, vt eos, quibuſcum «
verſatur, ad res capeſſendas impellat, ac ſi «
quid deinde ſit impedimẽti, ſtatim mute- «
tur: ſed tamquam in naui laborando ſe ex «
ercere donec ventus ſecundus adſpiret. Id niſi fiat, quo pacto peruenire homines eo poſ «
ſint, quo volunt; ſi ſtatim atq; aliquid impedimẽto fuerit, diuerſam in partem nauigent? «

† οὔτε πιστεύσαντα τῷ

† ἐπ' ἀμφότερον

» Nimirum omnes rerum publicarum mu-
» tationes cædes secum ferunt. At tu quod
» admodum mutabilis esses, in caussa fuisti,
» quamobrem plurimi paucorum domina-
» tui adhærentes, a populo; rursum plurimi
» status popularis studiosi, ab optimatibus
» interimerentur. Hic ille scilicet est, cui
» quum id negotij dedissent imperatores, vt
» Athenienses prope Lesbum nauali prœlio
» demersos tolleret; quamquam eos ipse
» non sustulisset, duces tamen accusatos
» morte multauit, vt ipse posset incolumis
» euadere. Enimuero si quis palam commo-
» di sui rationem habere semper nititur, ac
» neque ipsius honesti decus, neque amicos
» reueretur; quamobrem illi parcendum sit?
» quamobrem non cauebimus, ne idem in
» nos perpetrandi facultatem consequatur,
» quum in eo motus animi mutabiles esse
» non ignoremus? Itaque hunc deferimus,
» vt insidiatorem, & proditorem nostri ac
» vestri. Facere autem nos ab æquitate non
» abhorrentia, vt intelligatis: hoc etiam co-
» gitetis velim. Longe nimirum pulcherri-
» mus est Lacedęmoniorum reipublicæ sta-
» tus. At in eo si quis Ephororum haudqua-
» quam pluribus obtemperare nitatur, sed
» imperij rationem carpere, atque iis, quæ a-
» gerentur, aduersari: an non illum existi-
» matis reliquos Ephoros cum vniuersis or-
» dinibus dignum iudicaturos grauissimo
» supplicio? Et vos igitur, si quidem sapitis,
» non huic, sed vobismet ipsis parcetis. Ni-
» mirum si hic incolumis euaserit, multis eo-
» rum animos addet, qui sententiis a nobis
» dissident: sin peribit, spes omnium, qui &
» in vrbe, & extra vrbem sunt, præcidet. His
dictis Critias, consedit. Tum surgens The
Theramenis aduersus Critiæ oratio.
ramenes: Ego vero, inquit, primum eius
mentionem faciam, quod est in accusatio-
ne Critiæ postremum. Ait me duces accu-
» satos necasse. At ego primus eos accusare
» non cepi, sed commemorabant illi, me li-
» cet ab se iussum, tamen eos, qui naufra-
» gium in prœlio iuxta Lesbum nauali fe-
» cerant, non sustulisse. Tum equidem me
» defendens, ostendebam; per vim tempe-
» statis ne nauigari quidem, ne dum naufra-
» gos tolli potuisse. Hæc a me vero consen-
» tanea dici iudicabant omnes. At illi se ipsos
» accusare videbantur. Nam quum seruari
» eos potuisse dicerent, nihilominus ipsi
» cum classe discesserant, atque illos extin-
» gui passi fuerant. Neque tamen miror, hæc
» Critiam iniuste mihi obiecisse. Nam quo
» hæc tempore gerebantur, ipse non aderat:

A καὶ εἰσὶ μὲν δήπου πᾶσαι μεταβολαὶ πολι-
τειῶν θανατηφόροι. σὺ δὲ, ἅτε δὴ μεταβολὸς εἶ, πλείστοις μὲν μεταίτιος εἶ ἐξ ὀλι-
γαρχίας εἰς δῆμον ἀπολωλέναι, πλείστοις δὲ ἐκ δημοκρατίας εἰς τοὺς βελτίο-
νας. ἔστι δέ τοι οὗτος, ὃς παρθεὶς ἀπελέσθαι ὑ-
πὸ τῶν στρατηγῶν τοὺς καταδύτας Ἀθηναίων
ἐν τῇ πρὸς Λέσβον ναυμαχίᾳ, αὐτὸς οὐκ ἀνε-
λόμενος, ὅμως τῶν στρατηγῶν κατηγόρων ἀ-
πέκτεινεν αὐτοῖς, ἵνα αὐτὸς περισωθείη. ὅς τις
B γε μὲν φανερός ἐστι τὸ μὲν πλεονεκτεῖν ἀεὶ
ἐπιμελούμενος, τὸ δὲ καλοῦ καὶ τῶν φίλων
μηδὲν ἀνθεπόμενος, πῶς τοῦτο χρὴ παρεῖσθαι; πῶς δ' οὐ φυλάξασθαι, εἰδότας αὐ-
τοῦ τὰς μεταβολὰς, ὡς μὴ καὶ ἡμᾶς ταὐτὸ
δρᾶσαι ποιῆσαι; ἡμῖν οὖν τοῦτον ἀπαλλα-
κτέον καὶ ὡς ἐπιβουλεύοντα, καὶ ὡς προδι-
δόντα ἡμᾶς τε καὶ ὑμᾶς. ὡς δ' εἰκότα ποιοῦ-
μεν, καὶ τὰ δ' ἐννοήσατε. καλλίστη μὲν γὰρ δήπου δοκεῖ πολιτεία εἶναι ἡ λακεδαιμονίων. † εἰ εἰ δ' ἐν ἐκεί.
C δὲ ἐκείνῃ ἐπιχειρήσειέ τις τῶν ἐφόρων αὐτὴ τὸ
τοῖς πλείοσι πείθεσθαι, ψέγειν τε τοῦτο ἄρχοι,
καὶ ἐναντιοῦσθαι τοῖς προσταττομένοις, οὐκ ἂν
οἴεσθε αὐτὸν ἢ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐφόρων, ἢ ὑπὸ
τοῦ δήμου ἁπάσης πόλεως τὰ μεγίστης ζημίας
ἀξιωθῆναι; καὶ ὑμᾶς οὖν, ἐὰν σωφρονῆτε, οὐ
τοῦτο, ἀλλ' ὑμῶν αὐτῶν φείσεσθε. ὡς ἴσως σω-
θεὶς μὲν πολλοὺς ἂν μέγα φρονεῖν ποιήσειε τῶν
ἐναντία γιγνωσκόντων ὑμῖν· ἀπολόμενος δὲ,
πρώτων ἢ τῶν ἐν τῇ πόλει ἢ τῶν ἔξω ὑποτέμοι ἂν
τὰς ἐλπίδας. ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐκαθέζετο.
D Θηραμένης δ' ἀναστὰς ἔλεξεν· Ἀλλὰ πρῶτον
μὲν μνησθήσομαι, ὦ ἄνδρες, ὃ τελευταῖον κατ'
ἐμοῦ εἶπε. φησὶ γάρ με τοὺς στρατηγοὺς ἀποκτεῖναι
κατηγορήσαντα. ἐγὼ δ' οὐκ ἦρχον [δήπου * κατ'
ἐκείνων λόγου, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἔφασαν † πρεσβα- πρεσπα-
χθέντα μοι
ὑφ'
ἐμοῦ οὐκ ἀνελέσθαι τοὺς δυ-
στυχοῦντας ἐν τῇ πρὸς Λέσβον ναυμαχίᾳ. ἐ-
γὼ δὲ ἀπολογούμενος, ὡς οὔτε χειμῶνα
οὐδὲ πλοῦν, μὴ ὅτι ἀναιρεῖσθαι τοὺς ἄνδρας,
E δυνατὸν εἴη, ἔδοξα τῇ πόλει εἰκότα λέγειν, ἐ-
κεῖνοι δὲ ἑαυτῶν κατηγορεῖν ἐφαίνοντο. φάσκον-
τες γάρ, οἷόν τε ἦν σῶσαι τοὺς ἄνδρας, πρεσβύ-
μενοι αὐτοὺς ἀπολέσαι, ἀποπλέοντες ὤχοντο.
οὐ μέντοι θαυμάζω γε, τὴν Κειτίαν τοῦδε νεο-
μηνίαν. ὅτε γὰρ ταῦτα ἐγίγνετο, οὐ παρὼν ἐτύγχανεν,

ἀλλ'

ἀλλ' ἐν Θετταλίᾳ μὲν Προμηθέως δημοκρατίαν καθεσκεύαζε, καὶ τοὺς πενέστας ὡπλιζεν ἐπὶ τοὺς δεσπότας. ὧν μὲν οὖν ἐνταῦθ' ἐκεῖ ἔπραξε, μηδὲν ἐνθάδε γένοιτο. τάδε γε μὲν τοι ὁμολογῶ ἐγὼ τούτῳ, εἴ τις ὑμᾶς μὲν τῆς ἀρχῆς βάλλει παῦσαι τοὺς δ' ἐπιβουλεύοντας ὑμῖν ἰσχυροὺς ποιῇ, δίκαιον εἶναι τὰ μεγίστης αὐτὸν ζημίας τυγχάνειν. ὅστις μὲν τοι ὁ ταῦτα πράξων ἐστίν, οἶμαι ἂν ὑμᾶς κάλλιστα κρίνειν, τά τε πεπραγμένα, καὶ ἃ νῦν πράττει ἕκαστος ἡμῶν, εἰ κατανοήσετε. οὐκοῦν μέχρι μὲν τοῦ ὑμᾶς τε † καταχῆναι ἐς τὴν * βουλὴν, καὶ ἀρχὰς ἀποδειχθῆναι, καὶ τοὺς ὁμολογουμένως εὐδοκιμοῦντας ὑπάγεσθαι, πάντες † ταῦτα ἐγιγνώσκομεν. ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἤρξαντο ἄνδρας καλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς συλλαμβάνειν, ἐκ τούτου κἀγὼ ἠρξάμην τοὐναντίον τούτοις γιγνώσκειν. ἤδειν γὰρ ὅτι ἀποθνήσκοντος μὲν Λέοντος τοῦ σαλαμινίου, ἀνδρὸς καὶ ὄντος καὶ δοκοῦντος ἀγαθοῦ εἶναι, ἀδίκως δ' οὐδὲ ἕν, οἱ ὅμοιοι τούτῳ † φοβήσοιντο. φοβοῦμαι δὲ, * ἀνταῖοι τῇδε τῇ πολιτείᾳ ἔσοιντο. ἐγίγνωσκον ὅτι ξυλαμβανομένου Νικηράτου τοῦ Νικίου, καὶ πλουσίου, καὶ οὐδὲν πώποτε δημοτικὸν οὔτε αὐτὸς οὔτε τοῦ πατρὸς πράξαντος, οἱ τούτῳ ὅμοιοι δυσμενῶς ὑμῖν ἔχοιντο. ἀλλὰ μὲν καὶ Ἀντιφῶντος ὑφ' ὑμῶν ἀπολλυμένου, ὃς ἐν τῷ πολέμῳ δύο τριήρεις † ἐς πλεούσας παρεῖχετο, ἠπιστάμην ὅτι καὶ οἱ πρόθυμοι τῇ πόλει γεγενημένοι, πάντες ἂν ὁπωσοῦν ὑμῖν ἔχοιεν. αὖ τοίνυν δὲ καὶ ὅτε τῶν μετοίκων ἕνα ἕκαστον λαβεῖν ἔφασαν χρῆναι. ἔδηλον γὰρ ἐμοί, ὅτι τούτων ἀπολομένων καὶ οἱ μέτοικοι ἄπολεις πολέμιοι τῇ πολιτείᾳ ἔσοιντο. αὖτε ἐπὶ τοῦ πλήθους παρρησιῶντο, οὐ νομίζων χρῆναι ἀθενῆ τὴν πόλιν ποιεῖν. οὐδὲ γὰρ τοὺς λακεδαιμονίους ἑώρων τοῦτο ἕνεκα βουλομένους πρεῖσαι ἡμᾶς, ὅπως ὀλίγοι γιγνόμενοι μηδὲν δυναίμεθα ἀνθ' ὧν ὠφελεῖν. ἐδόκουν γὰρ αὐτοῖς, εἰ τοῦτό γε δέοιντο, καὶ μηδένα λιπεῖν, ὀλίγον ἔτι χρόνον ἂν λιμῷ πιέσαντας. οὐδὲ γε ὁ Θρασύβουλος μαθὼν ἐμοὶ ξυνήρεσκε, ἐξὸν αὐτῷ τῶν πολιτῶν τοσούτους πρόσλαμβάνειν, ἕως ῥᾳδίως οἱ ἄρχοντες ἐμέλλομεν τῶν ἀρχομένων κρατήσειν. ἐπεὶ γε μὲν πολλοὺς ἑώρων ἐν τῇ πόλει τῇ ἀρχῇ τῇδε δυσμενεῖς,

A sed in Thessalia cum Prometheo statum popularem instituebat, ac * Penestas aduersus dominos suos armabat. Enimuero quæ Critias istic egit, Dij, ne heic fiant, auertant. In hoc tamen ei adsentior, æquum esse, vt is, qui vos imperio deiicere velit, & illorum, qui vobis insidiantur, vires adaugere, grauissimo supplicio multetur. Quis sit autem is, qui hoc faciat: existimaturos vos pulcherrime arbitror, si & ea, quæ facta sunt hactenus, & quæ absquouis nostrum modo fiunt, vobiscum B considera ueritis. Igitur quam quidem diu vos in Senatum legeremini, & magistratus creabantur, ac sycophantæ notorij deferebantur: omnes eadem eramus in sententia. Verum posteaquam hi bonos & honestos homines comprehendere ceperunt, ex eo tempore cepi & ipse ab eis dissidere. Noram enim futurum, vt si Leon Salaminius interficeretur, qui & esse videbatur, & erat vir egregius, neque quidquam deliquerat; ciues eius similes sibi metuerent, ac metu perculsi, huic reipublicæ administrationi aduersarentur. C Animaduertebam quoque futurum, vt si Niceratus Niciæ filius, comprehenderetur; qui & dites esset, & nihil vmquam in populi gratiam feciſſet, sicut nec ipsius pater: ciues ipsius similes infesti nobis rederentur. Itidem si Antiphontem nos interficeremus, qui belli tempore triremes duas reipublicæ suppeditasset † expeditas admodum: sciebam etiam illos omnes, qui cupide rempublicam iuuissent, nos suspectos habituros. Præterea tum quoque sum aduersatus, quum dicerent, D debere vnumquemque ciuem aduenam vnum comprehendere. Nam cuiuis perspicuum erat, his interemtis, ciues aduenas omnes huic gubernationi infestos fore. Sum aduersatus id temporis, quum hi arma multitudini adimerent; quod existimarem, patriam minime debilitandam esse. Nec enim Lacedæmonios ideirco nos seruare voluisse perspiciebam, vt ad paucos redacti, nihil ipsis commodare possemus. Nam hoc si spectassent, licuisset eis nos ad exiguum adhuc tempus sic fame premere; vt nemo nostrum hodie superstes esset. Ne id quidem mihi cum aliis placuit, vt præsidiarij stipendio conducerentur: quum totidem ciues nobis adiungere potuissemus, tantisper dum nos, qui rerum summæ præeramus, subditis superiores euaderemus. Enimuero quum multos in vrbe viderem imperio nostro infestos,

καταχῆναι * βουλὴν, ταυτὰ φοβηθήσοιντο * ἀνταῖα εὖ πλεούσας † Lectio marginis: peculiaris Thessalorum vox; quæ semissem apud ipsos adpellabatur.

» multos in exsilium eiici: nequaquam ar-
» bitrabar vel Thrasybulum, vel Anytum,
» vel Alcibiadem proscribendum esse. No-
» ram enim, hoc pacto vires aduersariis no-
» stris accedere: si multitudo duces idoneos
» nancta esset, ac ducum munere fungi vo-
» lentibus magnæ se copiæ sociorum offer-
† Lectio marginis. rent. † Hæc qui aperte monebat, eumne
pro beneuolo duci æquius est, an prodito-
» re? Non illi, Critia, qui ne multos nobis ho-
» stes reddamus, prohibent; neque qui nos
» monent, vt socios nobis multos adiunga-
» mus, hostium vires adaugent: sed multo
» magis, qui pecunias per iniuriam ciuibus
» auferunt, ac nihil delinquentes occidunt:
» hi inquam multo magis illi sunt, qui &
» aduersariorum numerum maiorem effi-
» ciunt, & non solum amicos turpis lucri
» caussa, sed etiam seipsos produnt. Quod si
» non aliunde verum me dicere animaduer-
» titis, sic rem considerate. Vtrum existima-
» tis Thrasybulum, Anytum, exsules cete-
» ros malle heic ea fieri, quæ ego dico, quam
» quæ hi perpetrant? Equidem arbitror, il-
» los hoc sibi tempore sociorum omnia ple-
» na esse putare. Verum si pars optima rei-
» publicæ animi beneuolētia coniuncta no-
» bis esset, difficulter se vel agrum nostrum
» alicubi ingressuros existimarent. Quod
» vero talem me dixit esse, qui semper mu-
» tetur: de eo velim hoc animaduertatis.
» Quadringentorum administrationem po-
» pulus ipse sciuit, quum edoctus esset, cui-
» uis potius reipublicæ formæ Lacedæmo-
» nios fidere, quam populari. Quum autem
» illi nihil remitterent, & Aristoteles, Me-
» lanthius, Aristarchus duces, palam ad ag-
» gerem munitionem exstruerent, in quam
» receptis hostibus, sibi atque aliis vrbem
» subiicere volebant: id me sentientem pro-
» hibuisse, hoccine vero amicorum est pro-
» ditorem esse? Adpellat etiam me Cothur-
» nũm, vt qui vtrisque congruere nitatur.
» At qui neutris placet, eum per Deos im-
» mortales quo tamdem nomine adpellabi-
» mus? Tu nimirum in populari statu, acer-
» rimus populi hostis habitus es: & in opti-
» matum dominatu, nemo te optimates o-
» dio magis capitali prosequebatur. Ego ve-
» ro, Critia, quemadmodum illis semper ad-
» uersor, qui prius populare statum recte se
» habere posse negãt, quã & serui, & alij, qui
» ob inopiam drachma ciuitatem venderẽt,
» ob vnam drachmam participes eius fiant:

πολλοὺς δὲ φυγάδας ἡγουμένους, οὐκ ἂν ἐδόκει μοι οὔτε Θρασύβουλον, οὔτε Ἄνυτον, οὔτε Ἀλκιβιάδην φυγαδεῦσαι. ἤδειν γάρ, ὅτι ὅτῳ γε ὃ αὐτὶ παλαι ἰσχυρὸν ἔσοιτο, εἰ τῷ μὲν πλήθει ἡγεμόνες ἱκανοὶ παρασκευάσοιντο, τοῖς δὲ ἡγεμόσι βουλομένοις ξύμμαχοι πολλοὶ φανήσοιντο. ὁ ταῦτ' οὖν † νομοθετῶν ἐν ᾧ φανερῷ, πότερα νεκτῶν
δύμυνὴς ἂν δικαίως, ἢ προδότης νομίζοιτο; οὐχ οἱ ἐχθροί, ὦ Κριτία, κωλύοντες πολλοὺς ποιεῖσθαι, οὐδὲ οἱ ξυμμάχους πλείους διδάσκοντες κτᾶσθαι, οὗτοι τοὺς πολεμίους ἰσχυροὺς ποιοῦσιν· ἦ μὰ πολὺ μᾶλλον οἱ ἀδίκως τε χρήματα ἀφαιρούμενοι, καὶ τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας ἀποκτείνοντες, οὗτοί εἰσιν οἱ καὶ πολλοὺς τοὺς ἐναντίους ποιοῦντες, καὶ προδιδόντες οὐ μόνον τοὺς φίλους, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς δι' αἰσχροκέρδειαν. εἰ δ' μὴ ἄλλως γνώσει, ὅτι ἀληθῆ λέγω, ὧδε σκέψασθε. πότερον οἴεσθε Θρασύβουλον, καὶ Ἄνυτον, καὶ τοὺς ἄλλους φυγάδας, ἃ ἐγὼ λέγω μᾶλλον ἂν οἰήσεσθαι γίγνεσθαι, ἢ ἃ οὗτοι πράττουσιν; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι, νῦν μὲν αὐτοῖς νομίζειν ξυμμάχων πόλεμον εἶναι. εἰ δ' ὅ κεφάλαιον τῆς πόλεως πρᾶγμα φίλως ἡμῖν εἶχε, χαλεπὸν ἂν † ἦν ἡγεῖσθαι εἶναι καὶ ἡγεῖσθαι
ὅ ὅτι βούλοιντο τοὺς χώρας. ἃ δὴ καὶ εἶπεν ὡς ἐγὼ εἰμι οἷος ἀεί ποτε μεταβάλλεσθαι, κατανοήσατε καὶ ταῦτα. τίνων μὲν γὰρ τῶν πρόσθεν πολιτείαν καὶ αὐτὸς δήπου ὁ δῆμος ἐψηφίσατο, διδασκάλους, ὡς οἱ λακεδαιμόνιοι πάσῃ πολιτείᾳ μᾶλλον ἂν, ἢ δημοκρατίᾳ πιστεύσαν. ἐπεὶ δέ γε ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲν ἀπέσαν, οἱ δὲ ἀμφὶ Ἀριστοτέλην, καὶ Μελάνθιον, καὶ Ἀρίσταρχον στρατηγοῦντες, φανεροὶ ἐγίγνοντο ὑπὲρ τῷ χώματι ἔρυμα τειχίζοντες, ἐς ὃ ἐβούλοντο τοὺς πολεμίους δέξασθαι, ὑφ' αὐτοῖς καὶ τοῖς ἑτέροις τὴν πόλιν ποιήσασθαι· εἰ ταῦτ' ἀδανόμους ἐγὼ διεκώλυσα, τοῦτ' ἔστι προδότην τῶν φίλων; ἀποκαλῶ δὲ κἀθορνόν με, ὡς ἀμφοτέροις προῤῥώμενον ἀρέσκειν. ὅστις δὲ μήθ' ἑτέροις ἀρέσκῃ, τοῦτον ὦ πρὸς τῶν θεῶν τί ποτε καὶ καλέσαι χρή; σὺ γάρ δὴ ἐν μὲν τῇ δημοκρατίᾳ, πάντων μισοδημότατος ἐνομίζῃ, ἐν δὲ τῇ ἀριστοκρατίᾳ, πάντων μισοχρηστότατος γεγένησαι. ἐγὼ δ', ὦ Κριτία, † κείνοις μὲν ἀεί ποτε πολεμῶ, τοῖς οὐ προσθέν οἰομένοις καλῶς ἂν δημοκρατίαν εἶναι, πρὶν ἐκείνοις
ἂν καὶ οἱ δοῦλοι, καὶ οἱ δι' ἀπορίαν δραχμῆς ἂν ἀποδόμενοι τὴν πόλιν, δραχμῆς μετέχοιεν·
καὶ τοῖς

κἀγὼ τοῖς δὲ ἀεὶ ἐναντίος εἰμὶ, οἳ οὐκ οἴονται καλῶς ἂν ἐξηυρέθαι ὀλιγαρχίαν, πρὶν ἂν ἐς τὸν κάτω ὀλίγων τυραννεῖσθαι τὴν πόλιν καθαρθῆναι. † ὃ μὲν δή τοι σοὶ τοῖς δυναμένοις καὶ μετ' ἵππων καὶ μετ' ἀσπίδων ὠφελεῖν, δι' ἃ τοῦτο τὴν πολιτείαν πρόσθεν ἄρειον † ἡγοῦμαι εἶναι, καὶ νῦν οὐ μεταβάλλομαι. εἰ δ' ἔχεις εἰπεῖν, ὦ Κριτία, ὅτῳ ἐγὼ ξυμπράττω τοῖς δημοτικοῖς ἢ τυραννικοῖς τοὺς καλοὺς τε κἀγαθοὺς ἀποστερεῖν πολιτείας ἐπεχείρησα, λέγε. ἐὰν γὰρ ἐλεγχθῶ ἢ νῦν ταῦτα πράττων, ἢ πρότερόν ποτε πεποιηκὼς, ὁμολογῶ τὰ πονηρῶν ἐσχατώτατα παθὼν ἂν δικαίως ἀποθνήσκειν. ὡς δ' εἶπὼν ταῦτα ἐπαύσατο, καὶ ἡ βουλὴ ἐθορύβει μὲν ὑπὸ δικαίων ὑποθορυβήσασα, γνοὺς δὲ ὁ Κριτίας ὅτι, εἰ ὑποχωρήσει τῇ βουλῇ περὶ αὐτοῦ, † ἀναφύξοιτο· καὶ τοῦτο οὐ βιωτὸν ἡγησάμενος, προσελθὼν, ἅτε ἐξαλειφθεὶς ἂν τοῖς τριάκοντα, ἐξῆλθε, καὶ ὑπηρέταις ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερῶς τῇ βουλῇ ὑπὸ τοῖς † δρυφάκτοις. πάλιν δὲ εἰσελθὼν, εἶπεν· Ἐγὼ, ὦ βουλὴ, νομίζω προσήκειν ἔργον εἶναι οἴου δεῖ, ὃς ἂν ὁρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους μὴ ὑποχάσκῃ. καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ποιήσω. καὶ γὰρ οἵδε οἱ ἐφεστηκότες οὐ φασιν ἡμῖν ὑποχάσκειν, εἰ ἀνήσομέν γε ἄνδρα τὸν φανερῶς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον. ἔστι δὲ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις, τῶν μὲν ἐν τοῖς τριακοσίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου. τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου κυρίους εἶναι τοὺς τριάκοντα θανατοῦν. ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, ξυνδοκῶ ἅπασιν ὑμῖν. καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν. ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης ἀνεπήδησεν, ὑπὲρ τὸν ἑστίαν, καὶ εἶπεν· Ἐγὼ δ' ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἱκετεύω † τὰ πονηρῶν ἀνομώτατα, μὴ ὑπὸ Κριτίᾳ εἶναι ἐξαλείφειν μήτε ἐμὲ, μήτε ὑμῶν, ὃν ἂν βούληται, ἀλλ' ὅντερ νόμον οὗτοι ἔθεσαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι. καὶ τοῦτο μὲν, ἔφη, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν μοι ὀνήσει ὅδε ὁ βωμὸς, ἀλλὰ βούλομαι καὶ τοῦτο ὑπολαβεῖν, ὅτι οὗτοι οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἀνθρώπους ἀδικώτατοι, ἀλλὰ καὶ περὶ θεοὺς ἀσεβέστατοι.

ὅπ μήν πι

ἡγοῦμαι

ἀποφεύξοιτο

δρυφάκτοις

τοὺς πάντων ἀνομωτάτους

A ita me semper iis etiam oppono, qui prius « recte constitui posse dominatum paucorum haud putant, quam eo res deducta « sit, vt a paucis respublica per tyrannidem « opprimatur. Quod sane statum reipublicæ prius optimum idcirco fuisse putauerim, quod essent, qui & cum equis, & « cum scutis eam iuuare possent: in hoc ego sententiam meam minime muto. Tu « si dicere potes, Critia, me vel populari- « bus, vel tyrannicis factionibus homines « probos & honestos a republica depelle- « re conatum fuisse; idipsum profer. Nam « B si conuictus fuero vel nunc illud moliri, « vel vmquam antea feciſſe: fatebor, me « omnium extrema supplicia perferentem « merito interfici. Hoc modo quum peroraſſet, ac senatus quadam cum indicatione beneuolentiæ admurmuraſſet: intelligens Critias, hominem euasurum, si senatui de ipso iudicandi potestatem concederet, quod quidem si eueniret, vitam sibi acerbam fore ducebat: accedit, & « cum x x x nonnihil colloquutus exit, ac « palam eos adsistere senatui ad cancellos « C iubet, qui pugiones gestabant. Deinde « rursus ingressus: Equidem, ait, Senatores, cum præsidis optimi munere fungi « arbitror, qui se vidente circumueniri a- « micos non patitur. Quamobrem & ipse « hoc munere fungar. Nam qui heic nobis adstant, permissuros se nobis negant, « vt hominem palam hanc nostrum paucorum potestatem euertentem dimittamus. « Est autem perscriptum nouis in legibus, « ne quis ex I I I C I ↄ numero sine decreto vestro interficiatur. Eos vero, qui hoc « D numero non contineantur, morte multandi potestatem Trigintauiris summam « esse. Quapropter hunc ego Theramenem cum vestrum omnium consensu ex « hoc catalogo deleo, & in eum nos supplicio capitali animaduertimus. His auditis, in aram Theramenes insiliens; Ego « vero, ait, rem omnium æquissimam suppliciter postulo, ne sit in potestate Critiæ, « vt vel me, vel aliquem vestrum, quem « quidem ipse velit, deleat: sed vt secundum « eam legem, quæ lex ab his Trigintauiris « lata de illis est, qui catalogo continentur, tam de vobis, quam de me cognoscatur. Nec profecto equidem ignoro, ni- « hil admodum aram hanc mihi profuturam. Nihilominus ostendere volo, non « hos tantum erga homines iniustissimos « esse: sed etiam erga Deos maxime impios. «

" De vobis quidem certe, viri optimi, non
" potest non mirum mihi videri, nolle vos o-
" pem vobismet ipsis ferre: præsertim quum
" intelligatis, nihilo magis esse meum dele-
" bile, quam vnius cuiusq; vestrum nomen.
Secundum hæc Trigintauirum præco ad Theramenem Vndecimuiros arcessiuit. Qui posteaquam ingressi cum adparitoribus duce Satyro fuissent, homine inter ipsos longe tum audacissimo, tum impudẽtissimo: Tradimus vobis, ait Critias, Theramenem hunc secundum legem damnatum. Eum vos Vndecimuiri arreptum, quo oportet, abducite; ac porro cum illo quod agendum erit, facite. Hęc quum dicta fuissent, non solum Satyrus, sed lictores etiam reliqui ab ara ipsum auellebant. At Theramenes, vti par erat, Deos & homines implorabat, vt quę secum agerentur, adspicerent. Senatus vero tacitus nihil moliri, qui stãtes ad cancellos homines Satyri similes, & ante curiã prędidiariis omnia plena conspiceret, nec ignoraret eos sicis instructos adesse. Theramenes quũ per forum duceretur, voce admodum contenta, quo pacto secum ageretur, indicabat. Aiũtq; tum hoc quoque verbum ab illo fuisse prolatum. Quum Satyrus diceret, daturum pœnas, ni taceret, interrogabat: Quod si ergo tacuero, pœnas nõ dabo? Tamdem quũ mortem obire cogeretur, & cicutam biberet: proditum est id, quod reliquũ erat in poculo, sic ipsum eiecisse, vt resonaret, simulq; dixisse: Hoc pulchro illi Critiæ propinatum esto. Nec ignoro equidem, pretium operæ non esse, hæc ipsius dicta commemorari: sed illud tamen in eo dignum esse admiratione iudico, quod imminẽte morte, nihil ipsius animus neq; de prudentia, neq; de iocandi consuetudine remiserit. Hic vitæ Theramenis exitus fuit. Ceterum Triginta-
uiri, quasi iam metu soluti facultatẽ exercendæ tyrannidis haberent: partim iis, qui catalogo non cõtinebantur, denuntiabãt, ne vrbem ingrederentur; partim eos e fundis suis abducebant, vt ipsi cũ amicis agros illorum possiderẽt. Hi quum fuga se in Piræum recepissent, atq; etiam inde magno numero a Trigintauiris abducerẽtur: tum Megara, tum Thebæ cedentium turba repletæ sunt. Secundum hæc quum Thrasibulus Thebis, cum aliis plus minus LXX, mouisset; Phylam occupat, locũ munitum. Aduersus hos Trigintauiri ex vrbe cum suis illis IIICIↃ, & cum equitatu die perquam sereno pergũt. Phylam vbi ventũ esset, mox audaculi quidã iuuenes locũ ado-

Mors Theramenis, & apophthegmata moriturj.

Thrasybulus Phylam occupat. Olymp. 94. ann. 4. Diod.

ὑμῶν μὲν οὖν, ἔφη, ὦ ἄνδρες καλοὶ κἀγαθοί, θαυμάζω, εἰ μὴ βοηθήσει ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα γιγνώσκοντες, ὅτι οὐδὲν ὅ ἐμὸν ὄνομα ἀνεξαλειπτότερον, ἢ ὑμῶν ἑκάστου. ἐκ δὲ τούτου † ἐκέλευσε μὲν ὁ τῶν τριάκοντα κήρυξ ἀκάλεστος τοὺς ἕνδεκα ὑπὸ τὴν Θηραμένη. ἐκεῖνοι δὲ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἡγεμόνα αὐτῶν Σατύρου τὸν θρασύτατον αὐτῶν καὶ αἰσχυντηλότατον, εἶπε μὲν ὁ Κριτίας· τοῦτον παραδίδομεν ὑμῖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ κατακεκριμένον κατὰ τὸν νόμον· ὑμᾶς δὲ λαβόντες, καὶ ἀπαγαγόντες οἱ ἕνδεκα, οὗ δεῖ, τὰ ἐκ τούτων πράττετε. ὡς δὲ ταῦτα εἶπεν, εἵλκε μὲν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἵλκον δ' οἱ ὑπηρέται. ὁ δὲ Θηραμένης, ὥσπερ εἰκὸς, καὶ θεοὺς ἐπεκαλεῖτο καὶ ἀνθρώπους καθορᾶν τὰ γιγνόμενα. ἅτε δ' βουλὴ ἡσυχίαν εἶχεν, ὁρῶσα καὶ τοὺς ὑπὸ τοῖς † δρυφράκτοις ὁμοίως Σατύρῳ, καὶ ὅ ἔμπροσθεν δὲ βουλευτηρίου πλήρεις τῶν φρουρῶν, καὶ οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι εὐχείρωτα ἔχοιεν παρῆσαν. οἱ δ' ἀπάγοντες ἄνδρα δὴ τὸν ἀληθῶς, μάλα μεγάλῃ τῇ φωνῇ δηλοῦντα οἷα ἔπασχε. λέγεται δὲ ἓν ῥῆμα καὶ τοῦτο αὐτό. ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος, ὅτι † οἰμώξεται, εἰ μὴ σιωπήσεται, ἐπήρετο· εἰ δὲ σιωπῶ, οὐκ ἄρα, ἔφη, οἰμώξομαι; καὶ ἐπεί γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος τὸ κώνειον ἔπιε, τὸ λειπόμενον ἔφασαν ἀποσκεδάσαντα εἰπεῖν αὐτόν· Κριτίᾳ τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἀγνοῶ ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα· ἐκεῖνο δὲ κρίνω τοῦ ἀνδρὸς ἀγαστὸν, ὃ τοῦ θανάτου παρεσκεύασε μήτε τὸ φρόνιμον, μήτε τὸ παιγνιῶδες ἀπολιπεῖν οὐκ τῆς ψυχῆς. Θηραμένης μὲν δὴ οὕτως ἀπεθανεν· οἱ δὲ τριάκοντα, ὡς ἔξον ἤδη αὐτοῖς τυραννεῖν ἀδεῶς, πρόσθεν μὲν τοῖς ἔξω τοῦ καταλόγου, μὴ εἰσιέναι ἐς τὸ ἄστυ, ἦγον· ἔπειτα δὲ οὐκ ἐν τῷ χωρίῳ, ἵνα αὐτοὶ καὶ οἱ φίλοι τοὺς τούτων ἀγροὺς ἔχοιεν. φευγόντων δὲ ἐς τὸν Πειραιᾶ, καὶ οὐκ ὀλίγων πολλοὺς ἄγοντες, ἐνέπλησαν καὶ τὰ μέγαρα καὶ Θήβας τῶν ὑποχωρούντων. ἐκ δὲ τούτου Θρασύβουλος ὁρμηθεὶς ἐκ Θηβῶν ὡς σὺν ἑβδομήκοντα, Φυλὴν χωρίον κατελαμβάνει ἰσχυρόν. οἱ δὲ τριάκοντα ἐβοήθουν ἐκ τοῦ ἄστεως σύν τε τοῖς χιλίοις καὶ σὺν τοῖς ἱππεῦσι, καὶ μάλ' ὀρμεώς ὅσης. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο, οἱ μὲν θρασυνόμενοί τινες τῶν νέων προσέβαλον πρὸς τὸ χωρίον,

Plut. Lysand. p. 870. Λακεδαιμόνιοι ἐξηνδραπόδισαν τοὺς ἐξ Ἀθηνῶν ἀγωγίμους εἶναι πανταχοῦ, ἐνεπόρευσε δὲ τοὺς ἐνιαχοῦ τοῖς ἄγουσι. πρὸς ταῦτα ἀντεψηφίσαντο Θηβαῖοι, ψηφισάμενοι πρέσβεις ἰέναι πρὸς μὲν Λακεδαιμονίους Ἀγησίλεων καὶ Διονύσοδον πρὸς δὲ τοὺς ἐν Βοιωτίᾳ τοῖς Λακεδαιμονίοις τοὺς Ἀθηναίων φυγάδας ἐκπολιορκοῦντας, ἀκοντίων μὲν ἀνὰ χιλίους καὶ πεντακοσίους, ὁπλιτῶν δὲ ἀνὰ χιλίους καὶ τριακοσίους. ἐν δὲ τῷ Βοιωτίᾳ τοῖς Λακεδαιμονίοις τοὺς Ἀθηναίων φυγάδας ἐκπολιορκοῦντας, ἀκοντίων μὲν ἀνὰ χιλίους καὶ πεντακοσίους, ὁπλιτῶν δὲ ἀνὰ χιλίους καὶ τριακοσίους. idem arma subministrant Thrasybulo. lib. p. 821.

Plut. Lysand. p. 814.

εἰων, καὶ ἐποίησαν μὴ ὧδε, θαύμαζα δὲ λαβόντες ἀπῆλθον. βουλομένων δὲ τῶ τειάχοντα ἀποτειχίζειν, ὅπως ἐκπολιορκήσαι αὐτοὺς, ἀποκλείσαντες αὐτοῖς τὰς ἐφόδους τῶν ὑπαιτηδείων, ὑπιγίνεται τὴν νυκτὸς χιὼν παμπληθής· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ οἵδε νιφόμενοι ἀπῆλθον ἐς ὃ ἄστυ, μάλα συχνοὺς τῶν σκευοφόρων ἀπὸ τῶν ἐκ Φυλῆς ἀποβαλόντες. γιγνώσκοντες δὲ, ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν λεηλατήσοιεν, εἰ μή τις φυλακὴ ἔσοιτο, θέμπουσιν ἐς τὰς ἑκατὸν, ὅσον πεντεκαίδεκα στάδια ἀπὸ Φυλῆς, τούς τε λακωνικοὺς πλὴν ὀλίγων φευγεῖς, καὶ τῶν ἱππέων δύο φυλάς. οὗτοι δὲ στρατοπεδευσάμενοι ἐν χωρίῳ λασίῳ, ἐφύλαττον. ὁ δὲ Θρασύβουλος, ἢδη σιτωφλεγμένων ἐς τὴν † βουλὴν τῶν ἐπὶ ἑπτακοσίους, λαβὼν αὐτοὺς, καταβαίνει τὴν νυκτός. ἑλμὸς δὲ τὰ ὅπλα ὅσον τεσσαράκοντα στάδια ἀπὸ τῆς Φυλῆς, ἡσυχίαν † εἶχεν. ἐπεὶ δὲ τοῖς ἡμέραν ἐγίγνετο, καὶ ἤδη ἀνίσαντο ὅποι ἑδεῖτο ἕκαστος ἀπὸ τῶν ὅπλων, καὶ οἱ ἱππαγρέται φήσαντες τοὺς ἵππους φέρειν ἐποίουν, ἐν τούτῳ ἀναλαβόντες οἱ τῶν Θρασυβούλου τὰ ὅπλα, δρόμῳ τοῖς ἐπίπαν. καὶ ἔστι μὲν οἷς αὐτῶν κατέλαβον, πολλοὺς δὲ διέφθειραν ἑλόμενοι ἐδίωξαν ἕξ ἢ ἑπτὰ στάδια. καὶ ἀπέκτειναν τῶν μὲν ὁπλιτῶν πλέον ἢ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, τῶν δὲ ἱππέων Νικόστρατόν τε τὸν καλὸν ἐπικαλούμενον, καὶ ἄλλους δὲ δύο † ἐπικαταλαβόντες ἐν ταῖς ὕλαις. ἐπιφωνήσαντες δὲ, καὶ θέμενοι σημάνοντες, συσκευασάμενοι ὅπλα τε ὅσα ἔλαβον καὶ σκύλα, ἀπῆλθον ὅθεν φυλῆς. οἱ δὲ ἐξ ἄστεος ἱππεῖς βοηθήσαντες, τῶν μὲν πολεμίων οὐδένα ἔτι εἶδον· προσμείναντες δὲ ἕως τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο οἱ τριακόσιοι, ἀνεχώρησαν ἐς ὃ ἄστυ. ἐν δὲ τούτῳ οἱ τειάκοντα, οὐκέτι νομίζοντες ἀσφαλῶς σφίσι τὰ πράγματα, ἐβουλήθησαν ἐλευσῖνα ἐξιδιώσασθαι, ὥστε εἴ τι σφίσι καὶ φυγῇ, εἰ δέοι. καὶ τοὺς μὲν ἀκοντιστὰς ἔπεμψαν τοῖς ἱππεῦσιν, ἦλθον ἐς ἐλευσῖνα, Κριτίας τε καὶ οἱ ἄλλοι τῶν τειάκοντα· ἐξέτασίν τε ποιήσαντες ἐν τοῖς ὁπλίτοις, (φάσκοντες εἰδέναι βούλεσθαι πόσοι εἶεν, καὶ πόσης φυλακῆς προσδέοιντο) ἐκέλευον ἀπογράφεσθαι πόλεως· τὸν δὲ ἀπογραφάμενον ἀεὶ ἔξω τῆς πυλίδος ὅθεν τὴν θάλατταν ἐξιέναι.

A riuntur, & re infecta vulnerati discedunt. Quum autem Trigintauiri muro eos cingere vellent, vt occlusis itineribus, per quæ commeatus deportaretur, tamdem eos expugnarent: accidit, vt noctu vis ingens niuis decideret. Quamobrem postridie niuibus obruti ad vrbem redeunt, magna calonum parte ab iis, qui extra Phylam eruperant, nudati. Quumque futurum intelligerent, vt illi de agris quoque prædas agerent, si nulli excubitores constituerentur: ad extremos limites, plus minus x v stadiis a Phyla distantes, concessos a Lacedæmoniis præsidiarios paucis exceptis omnes, cum duabus equitum turmis mittunt. Hi castris loco arboribus denso metatis, excubias agebant. At Thrasybulus collectis iam ad oppidum* Phylam plus minus 1 o c c, eisque secum sumtis, noctu descendit. Quumq; trium vel quatuor fere stadiorum ex interuallo subsistere suos in armis a præsidiariis iussisset, quiescebat. Posteaquam propius iam dies adesse cepisset, & hostium quilibet a castris, quo forte cuique opus esset, discederet; equisones etiam tergendis equis strepitum excitarent: tum vero Thrasybuli milites sumtis armis cursu in hostes feruntur, eorumque nonnullos adsequuntur, vniuersis autem in fugam coniectis a tergo ad stadia sex aut septem inhærent. E grauis armaturæ peditum numero, supra c x x occidunt: ex equitibus Nicostratum cognomento Pulchrum, & alios duos, quos adhuc in cubilibus deprehenderant. Postea recedentes constituto tropæo, & armis ac sarcinis, quibus potiti erant, collectis; Phylam redeunt. Interim qui in vrbe erant equites, quum opis, ferendæ caussa excurrissent; nemine hostium conspecto, tantisper manent, donec interfecti a propinquis tollerentur, ac deinde in vrbem se recipiũt. Post hæc Trigintauiri, qui rerum suarum statum non amplius in tuto esse arbitrarentur, Eleusinem suam priuatim in potestatem redigere cogitant, vt illam refugij loco haberent, si quidem ita necessitas posceret. Quamobrem & Critias & ceteri Trigintauiri iussis equitibus secum ire, Eleusinem proficiscuntur. Quumque lustrationem inter equites instituissent, quod scire se velle dicerent, quantus esset Eleusiniorum numerus, & quanto eis præsidio foret opus; vniuersos nomina sua profiteri iubent. Qui professus esset, eum per ostiolum egredi ad mare iubent.

* Lectio marginis.

Thrasybuli stratagema.

Nouum Trigintauirorum facinus.

At in litore collocati ex vtraque parte equites erant, & lictores quemlibet exeuntem vinculis constringebant. Posteaquam omnes comprehensi fuissent, dant hoc Lysimacho equitum præfecto negotij, vt abductos Vndecimuiris traderet. Postridie quotquot erant in catalogo grauis armaturæ milites, & equestres item copias, in † Odeum conuocant. Tum Critias surgens: Nos inquit, non minus vobis, quam nobis ipsis hac republica constituenda consulimus. Quamobrem æquum est vos itidem, vt honorum participes eritis, sic etiam in periculorum societatem venire. Vt igitur eadem vtamini fiducia, qua nos, & eadem metuatis: damnandi nobis erunt Eleusinij, quos collectos habemus. Quumque locum quendam demonstrasset, in eo iussit vt palam calculi ferrentur. Interea præsidiarij Laconici dimidiam Odei partem armati occupauerant. Atque hæc nonnulli etiam ciues probabant, quotquot commodorum priuatim suorum dumtaxat rationem habebant. Secundum hæc Thrasybulus sumtis secum illis, qui apud Phylam prope iam c i ɔ numero conuenerant, noctu in Piræum venit. Id posteaquam Trigintauiri animaduertissent, statim cum præsidiariis Laconicis, & equitum peditumque grauis armaturæ copiis, ad ferendum suis opem concurrunt. Deinde via, qua Piræum versus agi plaustra possunt, progrediuntur. At qui Phyla venerant, primum eos impedire conantur. Verum quia ingens esset ambitus, magnaque præsidiariorum copia requiri videretur, quum ipsi necdum multi essent; in Munychiam per cohortes se conferti recipiunt. Vrbani vero quum in forum Hippodameum venissent, primum sic instruunt aciem, vt viam omnem complerent, quæ ad Munychiæ Dianæ templum, & ad * Bendideum ducit. Aciei densitas non pauciores L scutatis continebat. Ita illi acie sua instructa, sursum pergebant. At qui Phyla eruperant, & ipsi viam complebant; ita tamen, vt aciei densitas vltra pedites armaturæ grauis decem nō haberet. Post eos & cetrati, & iaculatores inermes collocati erant, quibus illi succedebant, qui saxa in hostem contorquerent, & eorum sane magna erat copia. Nam horū numerus per ciues ex illo ipso loco ad eos accedentes augebatur. Interea dum ad hos progrediuntur aduersarij, Thrasybulus suis imperat, vt scuta ponerent.

Interpres Aristophanis: Odeū, inquit, locus theatro similis, in quo poemata recitabantur, priusquam in Theatrū producerētur. Etiam Cic. hac voce ad Attic. vsus est.

Thrasybulus Piræeū occupat.

Etiam hoc templi nomen Atheniēsium.

Ἐπεὶ δὲ τῷ ἀγχαλῷ τὰς μὲν ἱππέας ἔνθεν καὶ ἔνθεν κατέστησαν, τὸν δ' ὀξιόλογα ἀεὶ οἱ ἔχοντα ῥέτας ξυνέδουν. ἐπεὶ δὲ πάντες ξυνειλημμένοι ἦσαν, Λεισίμαχον τὸν ἵππαρχον † ἐκέλευσαν ἀναγαγόντα παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς ἑνδεκα. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐς τὸ ᾠδεῖον παρεκάλεσαν τὰς ἐν τῷ καταλόγῳ ὁπλίτας καὶ τὰς ἄλλους ἱππέας. ἀναστὰς δὲ Κριτίας ἔλεξεν· ἡμεῖς, ἔφη, ὦ ἄνδρες, οὐδὲν ἧττον ὑμῖν κατασκευάζομεν τὴν πολιτείαν ἢ ἡμῖν αὐτοῖς. δεῖ οὖν ὑμᾶς, ὥσπερ καὶ μισθῶν μεθέξετε, οὕτω καὶ τῶν κινδύνων μετέχειν. τοὺς οὖν ξυνειλεγμένων ἐλευσινίων καταψηφιστέον ἐστίν, ἵνα ταυτὰ ἡμῖν καὶ θαῤῥῆτε καὶ φοβῆσθε. δείξας δὲ λοφεῖον, ἐς τοῦτο σκέλλουσι φανερὸν φέρειν τὴν ψῆφον. οἱ δὲ λακωνικοὶ φρουροὶ ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ ᾠδείου ὡπλισμένοι ἦσαν, ἐν δὲ ταῦτα ἀρξάντων καὶ τῶν πολιτῶν † ὅσοις ὅ πλεονεκτῆν μόνον ἔμελεν. ὡς δὲ τοῦτο ἐλαβὼν ὁ Θρασύβουλος τοὺς ἀπὸ φυλῆς, οὓς ἐχίλιοι ἤδη ξυνειλεγμένους, ἀφικνεῖται τῆς νυκτὸς ἐς τὸν πειραιᾶ. οἱ δὲ τριάκοντα, ἐπεὶ ἤθροντο ταῦτα, ἐβοήθουν, ἀμφὶ αὐτοῖς * ξιφίδια τε τοῖς λακωνικοῖς καὶ ξιφίδια τοῖς ἱππεῦσι καὶ τοῖς ὁπλίταις. ἔπειτα ἐχώρουν κατὰ τὴν ἐς τὸν πειραιᾶ ἀμαξιτὸν ἀναφέρουσαν. οἱ δὲ ἀπὸ φυλῆς ἔπι μὲν ἐπεχείρησαν μὴ ἀνιέναι αὐτούς· ἐπεὶ δὲ μέγας ὁ κύκλος ὢν πολλῆς φυλακῆς ἐδόκει δεῖσθαι, οὕτω πολλοῖς οὖσι, ξυνεσπεράθησαν ἐς τὸ ἱπποδάμειον ἀγορὰν ἐλθόντες, πρῶτον μὲν ξυνετάξαντο, ὥστε ἐμπλῆσαι τὴν ὁδὸν, ἣ φέρει πρός τε τὸ ἱερὸν τῆς μουνυχίας Ἀρτέμιδος, καὶ τὸ βενδίδειον· καὶ ἐφύοντο βάθος οὐκ ἔλαττον, ἢ ὅτι πεντήκοντα ἀσπίδων. οὕτω δὲ ξυντεταγμένοι ἐχώρουν ἄνω. οἱ δὲ ἀπὸ φυλῆς ἀντεμέπλησαν μὲν τὴν ὁδὸν, βάθος δὲ οὐ πλέον ἢ ἐς δέκα ὁπλίτας ἐφύοντο. ἐπάχθησαν μέν τοι † ἐπ' αὐτοὺς πελτοφόροι τε καὶ ψιλοὶ ἀκοντισταί, ὅτι δὲ τούτοις οἱ πεζέταιροι. οὗτοι μέν τοι συχνοὶ ἦσαν. καὶ γὰρ † ἀπόθεν προσεφύοντο. ὡς δὲ προσῆσαν οἱ ἐναντίοι, Θρασύβουλος τὰς μετ' αὐτοῦ ἀσπίδας κελεύσας θεῖναι,

καὶ

καὶ αὐτὸς θέμενος, τὰ δ' ἄλλα ὅπλα ἔχων, κατ' μέσους τὰς, ἔλεξεν· Ἄνδρες πολῖται, τοὺς μὲν διδάξαι, τοὺς δὲ ἀναμνῆσαι ὑμῶν βούλομαι, ὅτι εἰσὶ τῶν πολεμιόντων οἱ μὲν τὸ δεξιὸν ἔχοντες, οὓς ὑμεῖς † ἡμέρᾳ πέμπτῃ διαλάβοντες ἐδιώξατε· οἱ δ' ὅτι τὸ Δωνύμου ἔσχατοι, ἔστι δὲ οἱ τελευταῖοι, οἵ ἡμᾶς καὶ πόλεως ἀπεστέρησαν οὐδὲν ἀδικουμένους, καὶ οἰκιῶν ἐξήλασαν, καὶ τοὺς φιλτάτους τῶν ἡμετέρων ἀπεσημήναντο. Ἀλλὰ νῦν τοι πρόσεισι, οὐ οὗτοι μὲν οὔποτε ἦλθον, ἡμεῖς δὲ ἀεὶ ἠλπίζομεν. ἔχοντες γὰρ ὅπλα, μὲν ἐναντίοι αὐτοῖς καθέσαμεν· οἱ δὲ θεοὶ εἰδότες ὅτι ποτὲ καὶ δειπνοποιοῦντες ξυνελαμβανόμεθα, καὶ καθεύδοντες, καὶ ἀγοραζόντες· οἱ δὲ, καὶ † οὐχ οὕτως ἀδικοῦντες, ἀλλ' οὐδ' ὁπωσοῦν ἡμῖν ξυμμαχοῦσι. καὶ γὰρ ἐν δυσὶ χειμῶσι ποιοῦσιν, ὅταν ἡμῖν ξυμφέρῃ· καὶ ὅταν † ὁπόταν βούλωμαι, πολλῶν ὄντων ἐναντίων, ὀλίγοις οὖσι θύεσθαι ἴσασθαι διδάσκουσι. καὶ νῦν δὲ κεκωλύκασιν ἡμᾶς ἐς χωρίον, ἐν ᾧ οὗτοι μὲν οὔτε βάλλειν οὔτε ἀκοντίζειν ῥᾴδιον τῶν πολεμίων, ἀφ' ὧν πρόσθεν ἰέναι, δυνήσονται· ἡμεῖς δὲ, ἐς ὃ κάτωθεν καὶ δόρατα ἀφέντες, καὶ ἀκόντια, καὶ πέδοις, ἐξιξόμεθά τε αὐτῶν, καὶ πολλοὺς καταβαλοῦμεν. καὶ φέτο μὲν ἄν τις δεῆσειν τοῖς γε πρόσθεν ἐν τῷ ἴσου μάχεσθαι· νῦν δὲ, ἂν ὑμᾶς ὥσπερ πρόσθεν καὶ προθύμως ἀφῆτε τὰ βέλη, ἁμαρτήσεται μὲν οὐδεὶς ὧν γε μετὴ ἡ ὁδὸς, φυλαττόμενοι δὲ, ἁρπεδόσουσιν ἀεὶ ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν. ὥστε ἐξέσται ὥσπερ τυφλοὺς καὶ τύπτειν ὅσους ἂν βουλώμεθα, καὶ ἁλλομένους ἀναδέπειν. Ἀλλ', ὦ ἄνδρες, οὕτω χρὴ ποιεῖν, ὅπως ἕκαστος ὡς ἑαυτῷ ξυνείσεται τὴν νίκης αἰτιώτατος ὤν. αὕτη γὰρ ἡμῖν, ἂν θεὸς θέλῃ, νῦν ἀποδώσει καὶ πατρίδα, καὶ οἴκους, καὶ ἐλευθερίαν, καὶ ἰμάς, καὶ παῖδας, οἷς εἰσι, καὶ γυναῖκας. ὦ μακάριοι δῆτα, οἳ ἂν ἡμῶν νικήσαντες ὁπόσοι τὴν πασῶν ἡδίστην ἡμέραν. Εὐδαίμων δὲ, καὶ ἄν τις ἀποθάνῃ. μνημεῖον γὰρ οὐδεὶς οὕτω πλούσιος ὢν καλὸν τεύξεται.

ἡμέρᾳ πέμπτῃ

οὐχ ὅπως

ἐξχρῶμαν,

A Ipse etiam scuto suo posito, cum armis ceteris stans in agmine medio, hanc oratiorem habuit: Volo ego, ciues, partim vos « docere, partim commonefacere, ex hostibus aduersum nos contendentibus illos, « qui cornu dextrum obtinent, eosdem esse, quos die ab hoc quinto in fugam actos « persequuti sitis: alios vero, qui ad læuam « vltimi sunt, Trigintauiros esse, qui nos per « iniuriam patria spoliarunt, ædibus nostris « eiecerunt, amicissimos nobis eorum in nu- « merum retulerunt, quorum bona publi- « carentur. Enimuero nunc eo loci peru- « B nere, quo illi numquam se peruenturos ex « istimabant; nos autem semper, vt deueni- « rent, optabamus. Nam & aduersus eos « heic armati consistimus, & Dij modo no- « bis palam opitulantur, qui norunt, quod « & inter cœnandum aliquando compre- « hendebamur, & inter dormiendum, ac « mercandum: immo nonnulli nostrum « non dicam nihil delinquentes, sed etiam « peregre domo profecti, exsilio multaba- « mur. Nimirum Dij cælo sereno tempesta- « tem nuper concitabant, quum ita nobis « C expediret: & quum hostes adgredere- « mur, tametsi aduersus nos magnis illi cum « copiis consisterent, nihilo minus nobis « numero paucis hoc tribuerunt, vt tropæa « constitueremus. Nunc quoq; nos in eum « locum deduxerunt, in quo illi neque telis « neque iaculis supra suos ante se colloca- « tos emissis petere nos possunt, quod neces- « se sit, vt locum accliuem subeant: nos con- « tra deiectis per decliuia saxis, iaculis, ha- « stis, & pertingemus ad ipsos, & multos « vulnerabimus. Etiam existimasset aliquis, « D necessario nobis pugnandum in hostem « ex æquo loco fuisse, præsertim iis, qui pri- « ma in acie consisterent. Nunc vero, si qui- « dem vos, vti conuenit, alacriter in hostem « tela conieceritis, nemo ab iis aberrabit, « quibus via tota referta est: & si cauere si- « bi voluerint, perpetuo sub clupeis latita- « bunt: quo quidem fiet, vt facultatem ha- « bituri simus feriendi eos tamquam cæcos, « vbi libitum fuerit, & irruentes aduersum « nos in fugam vertendi. Nimirum sic ge- « renda res erit, ciues, vt vnusquisque no- « strum non aliter sibi conscius sit, ac si au- « ctor inprimis ipse victoriæ partæ foret: quæ « quidem nobis, Deo propitio, nunc & pa- « triam, & domos, & libertatem, & hono- « res, & liberos, quibus quidem liberi sunt, « & vxores restituet. Felices illos, qui e nobis victoria parta diem hunc vnum omnium « iucundissimum adspicient. Nec minus beatus erit, quicumque hoc in prœlio cadet. « Nemo enim, quantumuis opulentus, tam præclarum monumentum consequetur. «

" Salm. de mod. usur. p. 653.

" Equidem vbi opportunum fuerit, præ- A † ἐξαρξόμην οὖν ἐγώ, ἔφη, αὖ καιρὸς ἦ, παι- ἐξαρξῶμ' ἄν
" nem exordiar: quumque Martem implo-
" rauerimus, omnes vno animo iniurias ab
" hostibus acceptas vindicemus. Hæc vbi
dixisset, in hostem conuersus, se tamen a
prælio continebat. Edixerat enim hariolus, ne prius hostem inuaderent, quam aliquis ex ipsorum acie vel caderet, vel vulneraretur. Id vbi euenerit, inquit, nos præibimus: sequetur victoria: me quidem
Vaticinium euentu cõ probatum. mors, vt arbitror. Neque falsum hoc vaticinium fuit, sed quamprimum arma cepissent, ipse tamquam fato quodam du- B
ctus, primus in aduersos insiliit, & medios inter hostes occisus est: sepultus eo loci, vbi Cephissus amnis vado transitur. Ceteri victoria potiebantur, & hostem in planiciem vsque persequebantur. Occisi sunt hoc in prælio de Trigintauirum numero Critias & Hippomachus, ex decem in Piræeo primoribus Charmides Glauconis filius: ceterorum plus minus L X X. Interfecti ciues non vestibus, sed armis spoliati sunt. Quo facto, per indutias mortuorum cadauera reddita: multi quoque congressi inter se colloquebantur. Et Cleocritus Mystarum præco, cui vox erat admodum clara, indicto silentio, in hanc
" sententiam loquutus est: Quamobrem
" nos expellitis, ciues? quamobrem nos in-
" terficere vultis? Nihil nos damni vobis
" vmquam intulimus, sed eorumdem vo-
" biscum longe augustissimorum sacrorum,
" victimarum, feriarum pulcherrimarum
" participes fuimus: eosdem choros cele-
" brauimus, condiscipuli fuimus, & com-
" militones, & multa vobiscum terra mari-
" que pro communi vtrorumque salute ac D
" libertate, pericula adiuimus. Per Deos
" patrios ac maternos, per cognationem, ad-
" finitatem, sodalitatem, quæ quidem vni-
" uersa inter nos plerosque communia sunt,
" Deos & homines reueriti, tamdem in i-
" psam patriam delinquendi finem facite,
" nec sceleratissimis Trigintauiris obtempe-
" rate, qui sui priuati lucri gratia, prope plu-
" res Athenienses sustulerunt, octo men-
" sium spatio; quam vniuersi Peloponesij,
" totos decem annos bellum aduersus nos E
" gerentes, interfecissent. Quumque lice-
" ret nobis in republica pacate viuere, bel-
" lum hi longe omnium fœdissimum, gra-
" uissimum, maxime nefarium, denique
" diis & hominibus plane detestandum in-
" ter nos excitarunt. Scire quidem certe

καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους παρέχοισιν. ἀλλ' ἴσμεν μέν τοι ὅτι σα-

θε,

ταῖα· ὅταν δὲ τ' ἐνυάλιον ἀνδρα καλέσωμεν, τότε πάντες ὁμοθυμαδὸν αὖθ' ὧν ὑβρίσθημεν, ἀμφιόμεθα τοὺς ἄνδρας. ταῦτα δ' εἰπὼν, καὶ μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἡσυχίαν εἶχε. καὶ γὰρ ὁ μάντις παρήγγειλεν αὐλοῖς μὴ πρόσθεν ὑπολήθεσθαι, πρὶν ἂν τῶν σφετέρων ἢ πέσοιτις, ἢ βληθείη. ἐπῳδὴ μέν μοι τοῦτο γένοιτο, ἦ δ' ὅς, ἡμῖν νίκη δὲ ἡμῖν ἕσαι ἑπομένη, ἐμοὶ μέν τοι θάνατος, ὥς γε μοι δοκεῖ. καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ἐπεὶ ἀνέλαβε τὰ ὅπλα, αὐτὸς μέν, ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς ἀγόμενος, ἐκπηδήσας πρῶτος, ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀπεθνήσκει, καὶ τεθαμμένος ἐν τῇ διαβάσει τῇ κηφισσοῦ. οἱ δ' ἄλλοι σὺν τοῖς ἵπποις, καὶ καλεσάμενοι μέχρι τοῦ ὁμαλοῦ. ἀπέθανον δὲ σὺν τοῖς μὲν τετράκοντα Κριτίας τε καὶ Ἱππόμαχος, τῶν δὲ σὺν πέντε καὶ δέκα ἀρχόντων Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, τῶν δ' ἀνδρῶν πρὸς ἑβδομήκοντα. καὶ τὰ μὲν ὅπλα ἔλαβον, τοὺς δ' χιτῶνας ἀπέδοσαν τοῖς πολίταις ἐσκυλεύσαν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν, † προσιόντες ἀλλήλοις πολλοὶ διελέγοντο. Κλεόκριτος δὲ ὁ τῶν μυστῶν κήρυξ, μάλ' † ἔμφωνος ὤν, καταστὰς πρὸς τὸ πλῆθος ἔλεξεν· Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς κακὸν μὲν οὐδὲν πώποτε ἐποιήσαμεν, μετέχομεν δὲ ὑμῖν καὶ ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων, καὶ θυσιῶν, καὶ ἑορτῶν τῶν κρατίστων, καὶ ξυνδιδάσκαλοι, καὶ ξυμφοιτηταὶ γεγενήμεθα, καὶ συστρατιῶται, καὶ πολλὰ μεθ' ὑμῶν κεκινδυνεύκαμεν καὶ γῇ καὶ θαλάττῃ· ὑπὲρ τε τοιῶνδε καὶ τοσούτων ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας. τοὺς θεοὺς πατρῴους καὶ μητρῴους, καὶ ξυγγενείας, καὶ κηδεστίας, καὶ ἑταιρείας, (πάντων γὰρ τούτων πολλοὶ κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις) αἰδεσθέντες καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, παύσασθε ἀμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα, καὶ μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνοσιωτάτοις πείσμασι, οἳ ἰδίων κερδέων ἕνεκα ὀλίγου δεῖν πλείους ἀπέκτειναν ἀνθρώπων ἐν ἕκτῳ μησίν, ἢ πάντες πελοποννήσιοι δέκα ἔτη πολεμοῦντες. ἄξιον δ' ἡμῖν ἐστὶν εἰρήνην πολιτεύεσθαι, ἔστι τῶν πάντων αἴσχιστόν τε, καὶ χαλεπώτατον, καὶ ἀνοσιώτατον, καὶ ἥδιστον

προσιόντες

εὔφωνος

ωδε, ὅτι καὶ τῶν νεῶν ὑφ' ἡμῶν ἀποθανόντων οὐ A
μόνον ὑμεῖς, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἐσμεν οἷς κατεδα-
κρύσαμεν. ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἔλεγεν. οἱ δὲ λοιποὶ
ἄρχοντες καὶ ἀκούσαντες ταῦτα προσηκούσην,
τὸν μὲν ἑαυτῶν ἀπήγαγον ἐς τὸ ἄστυ. τῇ δὲ
ὑστεραίᾳ οἱ μὲν τριάκοντα πάνυ δὴ ταπεινοὶ
καὶ ἔρημοι ξυνεκάθιζον ἐν τῷ ξυνεδρίῳ. τὸ
δὲ πλῆθος ὅσον ἕκαστοι τεταγμένοι ἦσαν,
πανταχοῦ διέφερόντο πρὸς ἀλλήλους. ὅσοι
μὲν γὰρ ἐπεποιήκεσάν τι βιαιότερον καὶ ἐφο-
βοῦντο, ἐντόνως ἔλεγον, ὡς οὐ χρὴ καθυφίε- B
σθαι τοῖς ἐν πειραιεῖ. ὅσοι δὲ ὑπίφευον μηδὲν
ἠδικηκέναι, αὐτοί τε αἰσθανόμενοι, καὶ τοὺς ἄλ-
λους ἐδίδασκον, ὡς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν
κακῶν. καὶ τοῖς πριάκοντα οὐκ ἔφασαν χρῆ-
ναι πείθεσθαι, οὐδ' ὑπείξειν ἀπολιώσαι τὴν
πόλιν. καὶ ὃ τελευταῖον, ἐψηφίσαντο ἐκεί-
νους μὲν καταπαῦσαι, ἀνδρας δ' ἑλέσθαι. καὶ εἵ-
λοντο δέκα, ἕνα ἀπὸ φυλῆς. καὶ οἱ μὲν τριά-
κοντα ἐλθόντες ἐνταῦθα ἀπῆλθον· οἱ δὲ δέκα, τῶν ἐν
ἄστει καὶ μάλα πεπαρωξυμένων καὶ ἀπιστούντων C
ἀλλήλοις, ξυὼν τοῖς ἱππάρχοις ἐπεμέλοντο.
ἐξεκάθευδον δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐν τῷ ᾠδείῳ, τούς
τε ἵππους καὶ τὰς ἀσπίδας ἔχοντες· καὶ δι' ἀπιστίαν
ἐφώδευόν τε μετ' ἐσπέρας ξυὼ ταῖς ἀσπίσι
καὶ τὰ τείχη, ὃ δὴ πρὸς ὄρθρου, ξυὼ τοῖς ἵπ-
ποις, ἀεὶ φοβούμενοι, μὴ ἐπιστρατεύσωσιν αὐ-
τοῖς τινες ἐκ τοῦ στρατεύματος. οἱ δὲ, † πολλοὶ ὄντες
καὶ πανοπλίαν ἔχοντες, ὅπλα ἐποιοῦντο, οἱ μὲν, ξύ- † πολλοί τε ἤδη ὄντες πάντ.
λινα, οἱ δὲ, οἰσύϊνα, καὶ ταῦτα ἐλαύνειν. D
περὶ δὲ ἡμέρας δέκα γενέσθαι, πιστὰ δόντες,
οἵ περ ξυμπολεμήσαν, καὶ εἰ ξένοι εἶεν, ἰσο-
τέλειαν ἔσεσθαι, ἔξῆσαν πολλοὶ μὲν ὁπλῖ-
ται, πολλοὶ δὲ γυμνῆτες. ἐλαύνοντο δὲ αὐτοῖς
καὶ ἱππεῖς ὡσεὶ ἑβδομήκοντα. προνομὰς δὲ
ποιούμενοι, καὶ λαμβάνοντες ξύλα καὶ ὀ-
πώραν, ἐκάθευδον πάλιν ἐν φυλακῇ. τῶν
δή τι ἐκ τοῦ ἄστεος ἄλλος μὲν οὐδεὶς ξυὼ ὅπλοις
ἐξῄει, οἱ δὲ ἱππεῖς ἔστιν ὅτε καὶ λῃσὰς ἐχει-
ρωνοῦντο ἔξω ἐκ τοῦ φρουροῦ, καὶ τὴν φάλαγ-
γα αὐτῶν ἐκαραύρουν. προὐπέτυχον δὲ καὶ τῶν E
ἔξω νεῶν ἴσιν ἐς τοὺς αὐτῶν ἀγροὺς ὅπῃ τὰ ἐ-
πιτήδεια πορευομένοις, καὶ τούτους Λυσίμαχος
ὁ ἱππάρχος ἀπέσφαξε, πολλὰ λιτομένους
καὶ πολλῶν χαλεπῶς φερόντων ἱππέων.

debetis, nonnullos eorum, qui modo in- "
terfecti a nobis sunt, non tam a vobis, "
quam nobis ipsis deploratos esse. Hæc il- "
le quum dixisset, magistratus ceteri et-
iam hanc ipsam ob caussam, quod ver-
ba huiusmodi post cladem acceptam au-
dirent, suos in vrbem abducunt. Postri-
die Trigintauiri deiectis admodum ani-
mis, ac deserti, in concilio sedebant; &
ciues illi numero ter mille, vbicumque
collocati fuerant, nusquam non inter se
dissentiebant. Nam qui violentius ali-
quid designauerant, ac sibi metuebant; e-
nixe negabant, quidquam iis cedendum
esse, qui essent in Piræeo. Quotquot au-
tem nihil se iniuste perpetrasse confide-
bant, non solum sanam ad mentem red-
ibant: sed alios etiam docebant, nihil es-
se, quamobrem his malis premerentur.
Negabant etiam Trigintauiris parendum
esse, minimeque committendum aie-
bant, vt patria periret. Tamdem decre- *Triginta-uiris magistratus abrogatur.*
tum, vt Trigintauiris imperium abroga-
retur, & alij eorum loco legerentur. Ita-
que x lecti, vnus ex quauis tribu. Tunc
& Trigintauiri Eleusinem se recipiebant,
& Decemuiri plebis vrbanæ curam, o-
mnibus maxime perturbatis, ac sibi in-
uicem diffidentibus, vna cum equitum
præfectis gerebant. Equites ipsi cum e-
quis & scutis in Odeo pernoctabant. Et
quia nemini fidebant, a vespera cum scu-
tis propter muros vigilias obibant: ma-
tutino autem tempore conscendebant e-
quos, semper solliciti, ne qui e Piræeo i-
psos inuaderent. Illi contra, quod & mul-
tos, & omnis generis homines secum ha-
berent, arma partim lignea, partim vimi-
nea fabricabant, eaque dealbabant. Prius
vero, quam dies x præteriissent, fide o-
mnibus data, qui hoc ipsis in bello se vel-
lent adiungere, promissaque rerum o-
mnium æqualitate iis etiam, qui pere-
grini essent: multi tum grauis armaturæ,
tum expediti milites exibant. Accede-
bant præterea plus minus L x x equi-
tes. Quoties pabulatum ibant, lignis ac
fructibus acceptis, rursum in Piræeo
pernoctabant. At eorum, qui erant in
vrbe, armatus prodibat nemo: tantum
vrbani equites interdum prædatum e-
gressos e Piræeo capiebant, & phalan-
gem ipsorum infestabant. Accidit autem
aliquando, vt in quosdam iuuenes ex iis,
qui extra vrbem erant, & commeatus
caussa suos in agros exierant, inciderent: quos Lysimachus equitum præfectus mul-
tum deprecantes, atque etiam non paucis equitibus moleste ferentibus, iugulauit.

Contra, qui erant in Piræeo, quum ex equitum numero Calliſtratum de Leontide tribu in agro cepiſſent, viciſſim occiderunt. Nam ita magnos iam gerebant animos, vt ipſum quoque murum vrbis adgrederentur. Quod ſi hoc quoque narrandum, erat in vrbe quidam machinarum artifex: qui vbi futurum intellexiſſet, vt hoſtes iuxta curriculi locum, qui ſe porrigit e Lyceo, machinas admouerent: iuſſit, vt omnibus iumentorum iugis ſaxa, quæ vel ſingula plauſtris onerandis ſufficerent, comportarentur; atque in curriculo, vbicumque viſum alicubi eſſet, abiicerentur. Id vbi fieret, ſaxum quodlibet multum negotij exhibebat. Quum autem legati Lacedæmonem mitterentur a Triginta uiris, Eleuſine, ab aliis, qui erant in catalogo, ex vrbe; qui Lacedæmonios ad ferendum ſuppetias hortarentur, quaſi iam populus a Lacedæmoniis defeciſſet. Lyſander ſecum ipſe cogitans, fieri poſſe, vt qui erant in Piræeo, terra & mari celeriter expugnarentur, ſi commeatu prohibiti fuiſſent: impetrat a ſuis, vt talenta centum illis mutuo darentur, & vt ipſe copiarum terreſtrium prætor, Libys frater præfectus claſſis ad hoc bellum ablegaretur. Ipſe profectus Eleuſinem verſus, Peloponeſios multos cogebat: claſſis vero præfectus in mari obſeruabat, ne quid commeatus ad hoſtes nauigiis importaretur. Quo factum, vt rurſus breui momento magna rerum eſſet apud illos difficultas, qui erant in Piræeo: vrbani contra Lyſandrum animos ſumerent. Quum hic rerum ſucceſſus eſſet, rex Pauſanias, qui Lyſandro inuideret, quod partim re bene geſta gloriam conſequuturus eſſet, partim Athenas ſuas effecturus; tribus Ephoris in ſententiam ſuam traductis, præſidiarios educit. Eum ſocij vniuerſi ſequebantur, Bœotis & Corinthiis exceptis. Nam illi ſe aiebant exiſtimare, contra iuriſiurandi religionem futurum, ſi aduerſus Athenienſes bellum ſuſciperent, qui contra formulam fœderis nihil admiſiſſent. Atque hoc propterea faciebant, quod putarent, velle Lacedæmonios agrum Athenienſem ſuam in poteſtatem & obœdientiam redigere. Habebat caſtra Pauſanias in loco, cui nomen Halipedi, non procul a Piræeo, ac dextrum cornu ipſe obtinebat: Lyſander cum ſtipendiariis copiis læuum. Quumq; Pauſanias ad obſeſſos mitteret, qui eos ad ſua diſcedere iuberent,

"cum è Libyâ rediiſſet. Plut. Lyſand. p. 814.

Lyſander in Atticã redit.

"Plut. Lyſand. p. 814.

Lyſander a rege Pauſania impeditur.

Α αὐταπέκτειναν δὲ καὶ οἱ ἐν πφαιεῖ τῶν ἱππέων ἐπ' ἀγορᾶ λαβόντες Καλλίστρατον, Φυλῆς Λεοντίδος. καὶ γὰρ ἤδη μέγα ἐφρόνουν, ὥστε καὶ τοῖχος τὸ ἄστεος προσέβαλον. εἰ δὲ καὶ τοῦτο δεῖ εἰπεῖν τὸ μηχανοποιὸν τὸ ἐν τῷ ἄστει, ὃς ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι κατὰ τὸν ἐκ Λυκείου δρόμον μέλλοιεν αἱ μηχαναὶ προσάγειν, † τὰ ζεύγη ζεύγεα ἐκέλευσε πρῶτα ἁμαξιαίους λίθους ἄγειν, καὶ καταβάλλειν, ὅτου ἕκαστος βούλοιτο τοῦ δρόμου. ὡς δὲ τοῦτο ἐγίνετο, πολλὰ Β εἷς ἕκαστος τῶν λίθων πρόγμαθ' παρεῖχε. πεμπόντων δὲ πρέσβεις ἐς Λακεδαίμονα, τῶν μὲν τεττάκοντα, ὃς ἐλθοῦσινος, τῶν δ' ἐν καταλόγῳ, ὃς ἄστεος, καὶ βοηθεῖν κελευόντων, ὡς ἀφεστηκότος τοῦ δήμου ἀπὸ Λακεδαιμονίων, Λύσανδρος λογισάμενος, ὅτι οἷόν τε εἴη ταχὺ ἐκπολιορκῆσαι τοὺς ἐν τῷ πφαιεῖ κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἰ τῶν ὁπιτηδείων ἀποκλειοθείησαν, ξυνέπρασσεν ἑκατόν τε τάλαντα αὐτοῖς δανειθῆναι, κἀγὼν μέν, C κατὰ γῆν πρόσιμεν, Λίβυν δὲ τὸν ἀδελφὸν, ναυαρχοῦντα ἐκπεμφθῆναι. καὶ ἐξελθὼν αὐτὸς μὲν ἐλθὼν ἁδε, † ξυνέλεγεν ὁπλίτας πολλοὺς πελοποννησίων· ὁ δὲ ναύαρχος κατὰ θάλατταν ἐφύλαττεν, ὅπως μηδὲν ἐσπλέοι αὐτοῖς τῶν ὁπιτηδείων. ὥστε ταχὺ πάλιν ἐν ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ ἐν πφαιεῖ, οἱ δ' ἐν τῷ ἄστει πάλιν αὖ μέγα ἐφρόνουν ὅτι τῷ Λυσάνδρῳ. οὕτω δὲ πρασσόντων, Παυσανίας ὁ βασιλεὺς φθονήσας Λυσάνδρῳ, εἰ κατεργασμέ- D νος ταῦτα ἅμα μὲν δόξειεν, ἅμα δὲ ἰδίας ποιήσαιτο τὰς Ἀθήνας, πείσας τῶν ἐφόρων τρεῖς ἄξειν φεύγειν. ξυνεπίποντο δὲ καὶ οἱ ξύμμαχοι πάντες, πλὴν Βοιωτῶν καὶ Κορινθίων. οὗτοι δ' ἔλεγον μὲν, ὅτι οὐ νομίζοιεν δύρκειν ἂν στρατεύεσθαι ἐπ' Ἀθηναίους, μηδὲν πρόσθεν ἀδικοῦντας. ἔπρασσον δὲ ταῦτα, ὅτι ἐγίγνωσκον Λακεδαιμονίους βουλομένους τὴν τῶν Ἀθηναίων χώραν οἰκείαν καὶ † πίστιν ποιήσασθαι. πιστὴν E ὁ δὲ Παυσανίας ἐστρατοπεδεύσατο μὲν ἐν τῷ Ἁλιπέδῳ καλουμένῳ, πρὸς τῷ πειραεῖ, δεξιὸν ἔχων κέρας, Λύσανδρος δὲ ξὺν τοῖς μισθοφόροις, τὸ εὐώνυμον. πέμπων δὲ πρέσβεις ὁ Παυσανίας πρὸς τοὺς ἐν πειραεῖ, ἐκέλευεν ἀπιέναι ὅτι τάχιστα ἐπεὶ

βουναῦα βοῆς

ἐπεὶ δ' οὐκ ἐπείθοντο, παρεσέδραμεν † ὅσον ἀπὸ βοῆς ἔνεκεν, ὅπως μὴ δῆλος εἴη δι' ὑποψίας ὢν. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἀπὸ τῆς παρασκευῆς παρέξας ἀπῆλθε, τῇ ὑστεραίᾳ λαβὼν τὸν μὲν

A atque illi non parerent: militem muris admouit rumoris cauſſa, ne palam fieret, ipſum obſeſſis fauere. Poſteaquam ab hac oppugnatione nulla re effecta diſceſſiſſet, poſtridie ſumtis ſecum duabus Lacedæmoniorum cohortibus, & turmis equitum Athenienſium tribus, ad portum † Mutum ſe confert, vt quo loco Piræus munitione obuallari commode poſſet, conſideraret. Hinc eo diſcedente, quia nonnulli accurrebant, & negotium ipſi faceſſebant: commotus imperat, vt equites pleno curſu in eos impetum facerent, quibus ſe illi adiungerent, quotquot annis x pubertatem exceſſiſſent: cum reliquis ipſe ſubſequebatur. Ab his prope x x x velites ſunt occiſi. reliqui terga dabant, quos Pauſaniæ milites ad Theatrum vſque, quod eſt in Piræo, perſequuti ſunt. Ibi ſe tum forte cetrati omnes, ac grauis armaturæ pedites eorum, qui erant in Piræo, armabant: ſtatimque velites facta excurſione iacula vibrabant, feriebant, ſagittis & fundis vtebantur. Lacedæmonij, quorum permulti vulnerabantur, grauiter preſſi pedem paullatim referebant. Tum illi multo magis eos vrgere, quo quidem factum, vt iſtic occumberent Chæron & Thibrachus, ambo *Polemarchi, cum Lacrate certaminis Olympici victore, atque aliis Lacedæmoniis, qui ante portas, in Ceramico ſepulti ſunt. Hæc quum Thraſybulus, aliique grauis armaturæ milites cernerent; ſuis opem ferebant, & celeriter ante alios aciem in octonos inſtruebant. Pauſanias quum admodum vrgeretur, ac ſtadia quatuor aut Dquinque verſus tumulum quemdam ceſſiſſet: Lacedæmoniis, reliquiſque ſociis mandat, vt ad ſe concederent. Atque heic phalange inſtructa, eaq; perquam denſa, aduerſus Athenienſes ducit. Excipiunt illi primo Lacedæmonios comminus, deinde partim in lutum, quod eſt propter † Halas, protruduntur; partim fugam arripiunt. Interfecti ex eis plus minus c L. Pauſanias excitato tropæo diſceſſit, ac ne tum quidem offenſus, clam ad ipſos mittit, qui Piræenſes docerent, quibus cum mandatis ad ſe, Eatque ad Ephoros præſentes, mittere legatos deberent. Parent illi Pauſaniæ, qui quidem & vrbanos a ſe inuicem dirimit, eiſque mandat, vt collecti quamplurimi ſe atque Ephoros adirent, ac nihil eſſe cauſſæ dicerent, quamobrem Piræenſes oppugnarent. Malle ſe, vt pace facta, pariter vtrique Lacedæmoniis amici ſint.

μόρας, λακεδαιμονίων δύο † μόρας, τὸν δ' ἀθηναίων ἱππέων φυλὰς, παρῆλθεν ὅπῃ τὸ χωρίον λιμένα, σκοπῶν πῇ ἂν ἀποτειχισος εἴη ὁ περίβολος. ἐπεὶ δ' ἀπόντος αὐτοῦ παρεσέβαλλον, καὶ παράκλησις αὐτῷ παρῆν, ἀθρόους παρήγγειλε τοὺς μὲν ἱππέας † ἐλαύνοντας αὐτοῖς ἐνεγκεῖν, καὶ τοὺς τὰ δέκα ἀφ' ἥβης ξυνεπεσθαι, ξυνὲ δὲ τοῖς ἄλλοις αὐτὸς ἐπηκολούθει. καὶ ἀπέκτειναν μὲν ἑξήκοντα τοῦ ψιλοῦ, τοὺς δὲ περαιοῦ δ' ἄλλοις κατεδίωξαν πρὸς † ὃ τι περαιεῖ θέατρον. ἐκεῖ δὲ ἔτυχον ἐξοπλιζόμενοι οἵ τε πελτασταὶ πάντες, καὶ οἱ ὁπλῖται τοῦ ἐκ περαιέως. καὶ οἱ μὲν ψιλοὶ αὐτοὺς ἐκδραμόντες ἠκόντιζον, ἔβαλλον, ἐτόξευον, ἐσφενδόνων· οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ αὐτῶν πολλοὶ ἐπεδώσχοντο, μάλα πιεζόμενοι, † ἀνεχώρησαν ὀπίσω πόδα. οἱ δ' ἐν τούτῳ πολὺ μᾶλλον ἐπέκειντο. ἐνταῦθα δὲ ἀποθνήσκει Χαίρων τε καὶ Θίβραχος, ἄμφω πολεμάρχω, καὶ Λακράτης ὁ ὀλυμπιονίκης, καὶ ἄλλοι οἱ τεταγμένοι λακεδαιμονίων πρὸ τῶν πυλῶν ἐν κεραμεικῷ. ὁρῶν δὲ ταῦτα ὁ Θρασύβουλος καὶ οἱ ἄλλοι ὁπλῖται, ἐβοήθουν· καὶ τάχυ παρετάξαντο πρὸ τῶν ἄλλων ἐπ' ὀκτώ. ὁ δὲ Παυσανίας, μάλα πιεσθείς, καὶ ἀναχωρήσας ὅσον στάδια τέτταρα ἢ πέντε πρὸς λόφον τινά, παρήγγειλε τοῖς λακεδαιμονίοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις ὑπαναχωρεῖν πρὸς ἑαυτόν. ἐνταῦθ' ξυνταξάμενος βαθεῖαν πανστελεῖ τὴν φάλαγγα, ἦγε ὑπὸ τοὺς ἀθηναίους. οἱ δ' ἐς χεῖρας μὲν ἐδέξαντο, ἔπειτα δὲ οἱ μὲν † ὠθίζονται ἐς τὸν τῆς ἁλὸς πηλὸν, οἱ δὲ ἐκλίνουσι καὶ ἀποθνήσκουσιν αὐτῶν ὡς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ὁ δὲ Παυσανίας ἔτι παρὼν σημαίνει τὴν ἀναχώρησιν, καὶ ἅμα ὡς ὠρχίζετο αὐτοῖς, δηλαδὴ λάθρα πέμπων, ἐδίδασκε τοὺς ἐν πειραιεῖ, οἷα χρὴ λέγοντας πρέσβεις πέμπειν πρὸς ἑαυτὸν καὶ τοὺς παρὰ τοὺς ἐφόρους. οἱ δ' ἐπείθοντο. διίστησι δὲ καὶ τοὺς ἐν ἄστει· καὶ ἐκέλευε πρὸς σφᾶς πρεσβείαν ὡς πλείστους ξυλλέγειν αὐτούς, λέγοντας, ὅτι οὐδὲν δέον) τοῖς ἐν πειραιεῖ πολεμεῖν, δηλαδὴ ξυμβαλλόμενος, κοινῇ ἀμφοτέροις λακεδαιμονίοις φίλοις εἶ).

H. Stephan. ἐξεώσθησαν, sed infra lib. 4. εἰς τὸ χωρίον ἐξεώσθησαν.

Fortaſſe ſibi dictum, quod tranquillus eſſet: quemadmodum Homerus κῦμα κλύζον dixit pro fluctus ſine ſtrepitu.

† Loci huius mentionem vide Stephanum περὶ πόλεων in Λακεδαίμων.

Ad verbum, Belli præfecti. Magiſtratus apud Spartanos.

Plut. Lyſand. p. 814.

Olymp. 94. an. 4.

Pausanias, & Ephori duo, pacis auctores contra Lysandrum.

Erant hæc etiam Nauclidæ Ephoro per-
quam auditu iucunda. Nam vti positum
est in more atque instituto Lacedæmo-
niorum, Ephoros regi duos in expeditio-
nibus adiungi: ita tum quoque Naucli-
das, & alius quidam, aderant; quorum
vterque magis Pausaniæ, quam Lysandro
adsentiebatur. Quapropter cupide Lace-
dæmonem, non solum missos, e Piræo
nuntios, qui secum fœderis ineundi cum
Lacedæmoniis formulam ferrent; verum
etiam nonnullos ex vrbe priuatos homi-
nes, vna cum Cephisophonte ac Melito, B
ablegant. Hi posteaquam Lacedæmo-
nem abire cepissent, etiam publico nomi-
ne missi sunt ex vrbe, qui dicerent; se &
muros suos, & seipsos Lacedæmoniorum
arbitrio permisisse: ac propterea æquum
censere, vt etiam illi, qui se in Piræo con-
tinerent, si quidem Lacedæmoniis ami-
cos se profiterentur, Piræei ac Munychiæ
deditionem facerent. Quum auditi ab E-
phoris & †euocatis omnes essent, missi
sunt Athenas viri quindecim; eisque man-
datum, vt vna cum Pausania, quam pos-
sent æquissime, rem componerent. Facta C
condicionibus huiusmodi transactio, vt
pacem inter se mutuo colerent, & singu-
li ad sua se conferrent, exceptis Triginta-
uiris, & Vndecimuiris, & Decemuiris, qui
imperium in Piræo obtinuissent. Quod
si qui ciues vrbani sibi metuerent, iis esse
migrandum Eleusinem statuunt. His ita
transactis, Pausanias ad suos exercitum
traducit. At vero qui erant in Piræo, cum
armis in arcem adscendentes, Mineruæ
sacrum faciunt. Post vbi duces descendis-
sent, Thrasybulus hac oratione vsus est: D

» Equidem vobis, ciues in vrbe qui mansi-
» stis, hoc do consilij; vt vosmet ipsos nosca-
» tis. Egregie vero vosmet noscetis, si vo-
» biscum ipsi perpendere volueritis; quam-
» obrem tanti vobis animi gerendi sint, vt in
» nos imperium ipsi vsurpetis. An iustio-
» res nobis estis? Atqui populus longe, quam
» vos, pauperior, opum caussa nihil in vos
» vmquam iniqui designauit: quum vos di-
» tissimi omnium, multa, eaque fœda, lu-
» cri caussa perpetraueritis. Iam quum no-
» mine iustitiæ, quamobrem vosmet effera- E
» tis, caussa nulla sit: considere tis velim, sint-
» ne propter fortitudinem vobis sumendi
» animi. At quinam de hoc fieri iudicium
» rectius posset, quam ex eo, quod inter nos
» gestum est, bello? Num consilio præstare
» vos dicetis, quum instructi a muris, armis,

ἡδέως ταῦτα ἡ Ναυκλείδας ἔφορος ὢν ξυνήκουεν. ὥσπερ γὰρ νομίζεται ξὺν βασιλεῖ δύο τῶν ἐφόρων συστρατεύεσθαι, καὶ τότε παρῆν οὗτός τε καὶ ἄλλος, ἀμφότεροι τῆς μὲν Παυσανίου γνώμης ὄντες μᾶλλον, ἢ τῆς μετὰ Λυσάνδρου. ἃ δὴ ταῦτα οὖν καὶ ἐς τὸν λακεδαίμονα προθύμως ἔπεμπον τούς τ' ἐκ πειραιέως, ἔχοντας τὰς πρὸς λακεδαιμονίους σπονδάς, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἄστει ἰδιώτας, καὶ Κηφισοφῶντά τε καὶ Μέλιτον. ἐπεὶ μὴν τοι οὗτοι ᾤχοντο ἐς λακεδαίμονα, ἔπεμπον δὴ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἄστεως, λέγοντας, ὅτι αὐτοὶ μὲν παραδιδόασι καὶ τὰ τείχη, ἃ ἔχουσι, καὶ σφᾶς αὐτοὺς λακεδαιμονίοις χρῆσθαι ὅ, τι βούλονται. ἀξιοῦσι δ' ἔφασαν καὶ τοὺς ἐν πειραιεῖ, εἰ φίλοι φασὶν εἶναι λακεδαιμονίοις, παραδιδόναι τόν τε πειραιᾶ καὶ τὰ μουνυχίαν. ἀκούσαντες δὲ πρώτων αὐτῶν οἱ ἔφοροι καὶ οἱ ἔκκλητοι, ἐξέπεμψαν πεντεκαίδεκα ἄνδρας ἐς τὰς ἀθήνας, καὶ ἐπέταξαν ξὺν Παυσανίᾳ διαλλάξαι, ὅπη δύναιντο κάλλιστα. οἱ δὲ διήλλαξαν, ἐφ' ᾧ τε εἰρήνην μὲν ἔχειν ὡς πρὸς ἀλλήλους, ἀπιέναι δὲ ὅπη τὰ ἑαυτῶν † ἑκάστοις, πλὴν ἑκατὸν, τῶν τριάκοντα, καὶ τῶν ἕνδεκα, [καὶ τῶν ἐν τῷ πειραιεῖ ἀρξάντων δέκα *. εἰ δέ τινες φοβοῖντο τὸν δῆμον τὸν ἐξ ἄστεως, ἔδοξεν αὐτοῖς ἐλθοῦσιν κατοικεῖν. τούτων δὲ πραχθέντων, Παυσανίας μὲν διῆκε τὸ στράτευμα· οἱ δὲ ἐκ τοῦ πειραιέως, ἀνελθόντες ξὺν τοῖς ὅπλοις ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ἔθυσαν τῇ Ἀθηνᾷ. ἐπεὶ δὲ κατέβησαν οἱ στρατηγοί, ἔνθα δὴ ὁ Θρασύβουλος ἔλεξεν· Ὑμῖν, ἔφη, ὦ ἐκ τοῦ ἄστεως ἄνδρες, ξυμβουλεύω ἐγὼ γνῶναι ὑμᾶς αὐτούς. μάλιστα δ' ἂν γνοίητε, εἰ ἀναλογίσαισθε, ὅτι ἔστιν ὑμῖν μέγα φρονητέον ἐστίν, ὡς ἐν ὑμῖν ἔχει ὅτι χρήσῃ. πότερον † δικαιότεροι ἐσμεν; ἀλλ' ὁ μὲν δῆμος, πενέστερος ὑμῶν ὤν, οὐδὲν πώποτε ἕνεκα χρημάτων ὑμᾶς ἠδίκησεν. ὑμεῖς δὲ, πλουσιώτεροι πάντων ὄντες, πολλὰ καὶ αἰσχρὰ ἕνεκα κερδέων πεποιήκατε. ἐπεὶ δὲ δικαιοσύνης οὐδὲν ὑμῖν πρόσεστι, σκέψασθε, εἰ ἄρα ἐν ἀνδρείᾳ ὑμῖν μέγα φρονητέον. καὶ τίς ἂν καλλίων κρίσις τούτου γένοιτο, ἢ ὡς ἐπολεμήσαμεν πρὸς ἀλλήλους; ἀλλὰ γνώμῃ φαίητ' ἂν πρέπειν, οἳ ἔχοντες καὶ τεῖχος, καὶ ὅπλα, καὶ χρή-

δικαιόπροιεστέ

καὶ χρήματα, καὶ ξυμμάχους πελοποννησίους ὑ-
πὸ τῶνδε τῶν † ἐχόντων τοσοῦτον ἐλευθερωθέντες;
ἀλλ' ὅτι λακεδαιμονίοις δὴ οἴεσθε μέλα φρο-
νητέον εἶναι; πῶς; οἵ γε * ὥσπερ τοὺς δάκνοντας
κλοιῷ δήσαντες παραδιδόασιν, ὅτω κάκιστοι ὑ-
μᾶς παραδοῦσι τῷ ἠδικημένῳ τούτῳ δήμῳ,
οἴχονται ἀπιόντες. ὑμοῦ τοι γε ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες,
ἀξιῶ ἐγὼ ὧν ὡμομόκατε παραβαίνειν οὐδέν,
μηδὲ καινὰ τοῦτο πρὸς τοῖς δήμοις κακοῖς ὑπιδέξαι,
ὅτι καὶ ὀμόρκοι καὶ ὅσιοι ἐστέ. εἰπὼν ὅ ταῦτα καὶ μηδὲν
τοιαῦτα, καὶ ὅτι οὐδὲν δέοι τὰ σφέτερα, μηδὲ τοῖς B
νόμοις τοῖς ἀρχαίοις χρῆσθαι, ἀνέστησε τὴν ἐκκλη-
σίαν. καὶ τότε μὲν ἄρχας καταστάντες οἱ πολλοὶ
ἐποιοῦντο. ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ ἀπὸ τῶν ἐλευθέρων ἄνδρας μι-
σθοῦσθαι τοὺς ἐκ Ἐλευσῖνος, στρατιὰν οἱ πάν-
δημεὶ ἐπ' αὐτοὺς, τοὺς μὲν στρατηγοὺς αὐτῶν ἐς
λόγους ἐλθόντας ἀπέκτειναν, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐκ-
πέμψαντες τοὺς φίλους καὶ ἀναγκαίους, ἔπεισαν
ξυναλλαγῆναι· καὶ ὁμόσαντες ὅρκους ἦ μὴν
μὴ μνησικακήσειν, ἔτι καὶ νῦν ὁμοῦ γε πολι-
τεύονται, καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος.

Ab opibus, Peloponesiis etiam societate deuincti, nihilominus per eos ad hunc statum rerum vestrarum peruenistis, qui ab his omnibus imparati erant? Num Lacedæmoniis fretos efferri vos animis æquum putatis? At quomodo? quum vos illi, quemadmodum solent, qui canes mordaces * numella constrictos admorsis tradunt, huic populo tradiderint, quem vos iniuriis adfecistis, ac deinde discedentes nusquam adpareant. Enimuero nolim vos, ciues, quidquam eorum violare, quæ sacramento sunt confirmata: sed auctor sum, vt præter reliqua decora vestra demonstretis, etiam præstiti iurisiurandi, ac pietatis laudem vobis deberi. His atque aliis talibus in medium prolatis, nimirum non esse, cur perturbentur, sed priscis tantum legibus viuendum esse: concionem dimisit. Ac tum quidem creatis magistratibus, rempublicam administrabant. Ceterum aliquanto post, quum abiis, qui Eleusine agebant, externum militem stipendio conduci accepissent: suscepta totius concursu populi aduersus Ceos expeditione, duces ipsorum in colloquium venientes interfecerunt: missisque amicis ac necessariis ad reliquos, vti secum in gratiam redirent, persuaserunt. Quumque sacramenta sancte præstitissent, iniuriarum se nequaquam fore memores: etiam adhuc populo iis inhærente, quæ tunc iureiurando sancita sunt, in eadem coniuncti republica viuunt.

† ἐχόντων εἰς τὸ παρελήλυθατε; * ὥσπερ οἱ τοὺς δάκνοντας κύνας κλοιῷ

* Græcè κλοιος, proprie lignum, cui fontes illigati: colloque deorsum compressi, suspicere nō possunt. Lex hæc Solonis de canibus apud Plutarchum.

Vox ὁμωμοκέναι constituta Athenis.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM GRAECARVM LIBER TERTIVS.

ΗΜΕΝ δὴ ἀθῴωσις στάσεως οὕτως ἐτελεύτησεν. ὁ δὲ Κῦρος τούτου πεμφθεὶς ἀγγέλους ἐς Λακεδαίμονα, ἠξίου, οἷόσπερ αὐτὸς Λακεδαιμονίοις ὢν ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους πολέμῳ, τοιούτους καὶ Λακεδαιμονίους αὐτῷ γίγνεσθαι· οἱ δ' ἔφοροι, δίκαια νομίσαντες λέγειν αὐτὸν, Σαμίῳ τῷ τε ναυάρχῳ ἐπέστειλαν ὑπηρετεῖν Κύρῳ, εἴ τι δέοιτο. κἀκεῖνος μὲν τοσοῦτος οὗπερ ἐδεήθη ὁ Κῦρος, ἐποίησε. ἔχων γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ναυτικὸν περιέπλευσεν ἐς Κιλικίαν, καὶ ἐποίησε τὸν

Hic seditionis Athenensis exitus fuit. Secundum ea missis Cyrus Lacedæmonem nuntiis, petebat; vt Lacedæmonij non aliter se erga ipsum gererent, atque ipse in bello aduersus Athenienses se gessisset. Hæc postulata quod æqua censerent Ephori, Samio classis præfecto denuntiant, vt vbicumque requireretur ipsius opera, Cyro eam deesse ne pateretur. Atque is perlubenter, quidquid Cyrus peteret, faciebat. Nam cum suis Cyriique naualibus copiis in Ciliciam circumuectus, perfecit; vt Syennesis, qui

Lacedæmonij vicissim Cyrum adiuuant.

Olymp. 94. an. 3.

cum imperio Ciliciam obtinebat, impedire Cyrum terra non posset, quum aduersus regem is pergeret. Ceterum quo pacto copias Cyrus collegerit, & cum eis aduersus fratrem adscenderit: tum qui pugna commissa fuerit, perierit ipse, Græci deinde salui ad mare peruenerint: Themistogenes Syracusanus memoriæ prodidit. Post vbi Tissaphernes, qui visus esset regi plurimum in gerendo aduersus fratrem bello profuisse, non solum eius, quam ipse prius obtinuisset, verum etiam Cyri ditionis satrapa factus esset: mox ciuitates Ionicas omnes imperio suo parere volebat. Illæ vero, quod partim in libertatem se vindicare cuperent, partim Tissaphernem metuerent, quia Cyrum dum is adhuc esset in viuis, Tissapherni prætulerant: nequaquam eum in vrbes suas admittebant, sed missis Lacedæmonem legatis petebant, vt quando totius ipsi Græciæ præsides ac duces essent; se, natione Græcos, habitantes in Asia, non negligerent; sed darent operam, vt ipsorum ager a populationibus immunis esset, atque ipsi libertate fruerentur. Lacedæmonij Thimbronem præfectum ad eos cum copiis mittunt, nimirum ex *nouorum popularium numero CIↃ, ex reliquis Peloponesiis plus minus IIIICIↃ. Præter hos ab Atheniensibus Timbro CCC equites postulauit, quibus ipse stipendium se numeraturum aiebat. Mittunt illi equitatum, quo Trigintauiri vsi fuerant. Arbitrabantur enim, populo expedire; si peregre illi profecti, perirent. Posteaquam peruentum in Asiam esset, militem alium quoque de iis Græci nominis vrbibus colligebat, quæ erant in Asiæ continente terra sitæ. Nam *parebant tunc vrbes vniuersæ in iis, quæ Lacedæmonius aliquis imperasset. Cum his copiis Thymbro in planiciem non descendebat, quod ad hostium equitatum respiceret: satis esse sibi ducens, si populationes iis in regionibus prohibere posset, in quibus ipse degeret. Verum postea, quam eæ copiæ, quæ Cyro militauerant, reuersæ ad suos incolumes, cum Thimbronis se copiis coniunxissent: tum deinde aduersus Tissaphernem etiam in planicie struebat aciem, oppidaque partim sponte dedita, suam in potestatem accepit, nimirum Pergamum, itemque Teuthraniam, & † Halisarniam, quibus Eurysthenes ac Procles, orti a Demarato Lacedæmonio, cum potestate præerant. Is a rege dono datam sibi regionem hanc acceperat, quod signa regis aduersus Græciam sequutus fuisset.

Themistogenes huius scriptor historiæ. Vide Notas.

Causse belli inter Græcos & Persas.

Olymp. 94. a. 4.

Neodamodes, libertos latine dixeris. Pollux.

Vide Notas.

Elisarnen,

A τὴν χιλιάδος ἄρχοντα. Συένεσιν μὲν δυνάσθαι καὶ χωὶς ἀναπείθεσθαι Κύρῳ πορεύεσθαι ὅπῃ βασιλέα. ὡς μὲν οὖν Κῦρος στράτευμά τε συνέλεξε, καὶ τοῦτ' ἔχων ἀνέβη ὅπῃ τὸν ἀδελφὸν, καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ ὡς ἀπέθανε, καὶ ὡς οὐκ τοῦτο ἀπεσώθησαν οἱ Ἕλληνες ὅπῃ θάλατταν, Θεμιστογένης τῷ Συρακουσίῳ γέγραφεν. ἐπεὶ μέντοι Τισσαφέρνης, πολλοῦ ἄξιος βασιλεῖ δόξας γενήσεσθαι ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολέμῳ, σατράπης κα-
B τεπέμφθη ὧν τε αὐτὸς πρόσθεν ἦρχε, καὶ ὧν Κῦρος· δῆλος ἦν ἀξίου τὰς ἰωνικὰς πόλεις ἁπάσας ἑαυτῷ ὑποτελεῖς εἶναι. αἱ δὲ, ἅμα μὲν ἐλεύθεραι βουλόμεναι εἶναι, ἅμα δὲ φοβούμεναι τὸν Τισσαφέρνην, ὅτι Κῦρον, ὅτ' ἔζη, αὐτὸ ἐκείνου ἠπιλήμεσαν ὄντα, ἐς μὲν τὰς πόλεις οὐκ ἐδέχοντο αὐτόν· ἐς Λακεδαίμονα δὲ ἔπεμπον πρέσβεις, καὶ ἠξίουν, ἐπεὶ πάσης τῆς ἑλλάδος πρόσταταί εἰσιν, ὅπως μὴ ἀμελήσωσι καὶ σφῶν τῶν ἐν τῇ ἀσίᾳ ἑλλήνων, ὅπως ἥ τε
C † χώρα μὴ δηοῖτο αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ ἐλεύθε- ἀσία
ροι εἶεν. οἱ οὖν Λακεδαιμόνιοι πέμπουσιν αὐτοῖς Θίμβρωνα ἅρμοσταν, δόντες στρατιώτας τῶν μὲν νεοδαμωδῶν ἐς χιλίους, τῶν δὲ ἄλλων πελοποννησίων ἐς τετρακισχιλίους. ἠτήσατο δὲ ὁ Θίμβρων καὶ παρ' ἀθηναίων τετρακοσίους ἱππέας, εἰπὼν ὅτι αὐτὸς μισθὸν παρέξει. οἱ δ' ἔπεμψαν τούτους ὅτι τετρακόσια ἱππάσιμα ἐπίσταντο
ξύλα. οἱ δὲ νομίζοντες κέρδος τῷ δήμῳ, εἰ † ἀποδημοῖεν, καὶ ἀναπόλοιντο. ἐπεὶ δ' ἐς τὴν ἀναπδημοῖεν,
Δασίαν ἀφίκοντο, συνήγαγε μὲν στρατιώτας καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ ἑλληνίδων πόλεων. πᾶσαι γὰρ τότε αἱ πόλεις † ἐπύθοντο, ὅτι λακεδαμό- ἐπείθοντο
νιος ἀνὴρ ὅπῃ πάτροι. καὶ σὺν μὲν ταύτῃ τῇ στρατιᾷ ὅ, π
ὁρᾷ Θίμβρων τὸ ἱππικὸν, ἐς ὃ πεδίον ἀναπέβαινεν· ἠγάπα δὲ εἰ, ὅπως τυξόμενοι ὦν, δυνάμενοι ταύτην τὴν χώραν ἀδήωτον αὐτοῖς φυλάττειν. ἐπεὶ δὲ σαφεῖς οἱ ἀναβάντες μετὰ Κύρου συνέμιξαν αὐτοῖς, ἐκ τούτου ἤδη καὶ ἐν τοῖς πεδίοις ἀντεπάτητο τῷ Τισσαφέρνῃ· καὶ πόλις, Ἀρύγαμον μὲν ἐκοῦσα προσέλαβε, καὶ τευθρανίαν, καὶ † ἁλισάρνιαν· ὧν Εὐρυσθένης τε καὶ Πρό- Ἑλισάρνιον.
κλῆς ἦρχον, οἱ ἀπὸ Δημαράτου τοῦ λακεδαιμονίου. ἐκείνῳ δὲ αὕτη ἡ χώρα δῶρον ἐκ βασιλέως ἐδόθη, αὐτὶ τοῦ ὅτι τὴν ἑλλάδα συμπολεμίας.

προσεχώ-

παρεσεχώρησαν δ' αὐτῷ καὶ Γοργίων καὶ Γογγύλος, ἀδελφοὶ ὄντες, ἔχοντες, ὁ μὲν Γάμβειον καὶ Παλαιγάμβειον, ὁ δὲ, Μυρίναν καὶ Γρυνιόν. δῶρον δὲ καὶ αὗται αἱ πόλεις ἦσαν παρὰ βασιλέως Γογγύλῳ, ὅτι μόνος Ἐρετριέων μηδίσας ἔφυγε. ἰῶν δὲ ἀπὸ ἀθενεῖς οὔσας καὶ τεῖχος ὁ Θίμβρων ἐλάμβανε. Λάρισαν γε μὲν τὴν ἀργυρώδιαν καλουμένην, ἐπεὶ οὐκ ἐπείθετο, περιστρατοπεδεύσάμενος ἐπολιόρκει. ἐπεὶ δὲ ἄλλως οὐκ ἐδύνατο ἑλεῖν, Φρεατίαν τεμόμενος, ὑπόνομον ὤρυττεν, ὡς ἀφαιρησόμενος τὸ ὕδωρ αὐτῶν. ὡς δ' ἐκ τῶν τείχους ἐκθέοντες πολλάκις ἐνέβαλλον ἐς τὸ ὄρυγμα καὶ ξύλα καὶ λίθους, ποιησάμενος αὖ χελώνην ξυλίνην, ἐπέστεγεν ὑπὸ τῇ Φρεατίᾳ. καὶ ταύτην μέν τοι ἐκθεόντες οἱ Λαρισσαῖοι νύκτωρ κατέκαυσαν. δοκησίοπος δ' αὐτῶν ὢν ποιεῖ, πέμπουσιν οἱ ἔφοροι, ἀπολιπόντα Λάρισαν φράζεσθαι ὅπῃ καιρίαν. ἐν Ἐφέσῳ δὲ ἤδη ὄντος αὐτοῦ, ὡς ὅπῃ καιρίαν πορεύσιμον, Δερκυλλίδας ἄρξων ἀφίκετο ἐπὶ τὸ στράτευμα, ἀνὴρ δοκῶν εἶναι μάλα μηχανικὸς μηχανικὸς, καὶ ἐπεκαλεῖτο δὲ Σίσυφος. ὁ μὲν οὖν Θίμβρων ἀπῆλθεν οἴκαδε, καὶ ζημιωθεὶς ἔφυγε. κατηγόρουν γὰρ αὐτοῦ οἱ σύμμαχοι, ὡς ἐφίεται ἄρπάζειν τῷ στρατεύματι τοὺς φίλους. ὁ δὲ Δερκυλλίδας, ἐπεὶ παρέλαβε τὸ στράτευμα, γνοὺς ὑποπτους ὄντας ἀλλήλοις τὸν Τισσαφέρνην καὶ τὸν Φαρνάβαζον, κοινολογησάμενος τῷ Τισσαφέρνει, ἀπήγαγε ἐς τὴν Φαρναβάζου χώραν τὸ στράτευμα, ἐλόμενος θατέρῳ μᾶλλον, ἢ ἅμα ἀμφοτέροις πολεμεῖν. ἰῶν δὲ καὶ τοῦθεν ὁ Δερκυλλίδας πολέμιος τῷ Φαρναβάζῳ. ἄρμοστὴς γὰρ ἠνόμενος ἐν ἀδύδῳ ὅτε Λυσάνδρου ναυάρχοντος, ἁλοὺς ὑπὸ Φαρναβάζου, ἐστάθη τὴν ἀσπίδα ἔχων· ὃ δοκεῖ κηλὶς εἶναι τοῖς ἀπουδάροις τῶν Λακεδαιμονίων. ἀταξίας γὰρ ζημίωμά ἐστι. καὶ διὰ ταῦτα δὴ πολὺ ἥδιον ὅτι τὸν Φαρνάβαζον ἤει. καὶ οὕτως μὲν ἔσχε τοῦτο διέφερεν ἐς τὴν ἀρχὴν τὸν Θίμβρωνος, ὥστε παρήγαγε τὸ στράτευμα διὰ τῆς Φιλίας χώρας μέχρι τῆς Φαρναβάζου Αἰολίδος, μηδὲν βλάψας τοὺς ξυμμάχους. ἡ δ' Αἰολὶς αὕτη ἰῶν μὲν Φαρναβάζῳ, ἐσατράπευε δ' αὐτὸς ταύτης τῆς χώρας, ἕως μὲν ἔζη Ζῆνις Δαρδανεύς.

A Etiam Gorgio & Gongylus, fratres, ad ipsius partes trāsiuere; quorum alter Gambrium cum Palægambrio, Myrinam & Grynium alter possidebat. Hæc quoque oppida Gongylo a rege donata fuerant, quod is solus ex Eretrienſibus exsulauerat, quia Medorum partes sequutus esset. Nonnulla oppida Thimbro non satis munita vi cepit. Lariſſam quidem certe, quam vocant† Ægyptiam, imperata facere detrectantem, castris circum eam locatis obB sedit. Quumque capi alia ratione non posset, vt puteum auerteret, cuniculum agebat, aquam oppidanis ademturus. At vero quum illi extra muros eruptione facta, sæpe numero ligna & lapides in fossam coniecissent: testudinem ligneam supra fossam statuit. Hanc quoque Lariſſæi noctu excurrentes incendunt. Itaque quum nihil agere videretur, mittunt ad eum Ephori, qui denuntiarent, vt relicta Lariſſa in Cariam militem transferret. Erat iam Ephesi, profecturus in Cariam, quum Dercyllidas ad exercitum venit, qui Thimbroni in imperio succederet. Existimabatur is vir esse ingenio maxime sollerti, eaC que de causſa Sisyphi cognomentum habebat. Quamobrem domum Thimbro reuertitur, ac damnatus, exsulatum abiit. Nam a sociis accusabatur, quod exercitui licentiam spoliandi fœderatos, concessisset. Dercyllidas acceptis copiis, quum Tissaphernem ac Pharnabazum inuicem sibi suspectos esse non ignoraret: habito cum Tissapherne colloquio, militem in Pharnabazi ditionem abduxit, quod bellum cum alterutro, quam simul cum amD bobus, gerere mallet. Præterea veteres etiam inimicitiæ inter Dercylllidam ac Pharnabazum intercedebant. Nam quo tempore Dercyllidas Abydi prætor erat, tenente classis imperium Lysandro; criminationibus Pharnabazi grauatus, cum scuto stare iussus fuerat. Ducunt autem hoc Lacedæmonij virtutis studiosi pro quadam ignominiæ macula, quod ordinis non seruati pœna sit. Quamobrem hac quoque de causſa multo lubentius aduersus Pharnabazum copias ducebat. Tantum vero vel primo belli initio Thimbroне præstabat imperandi scientia, vt copias per amicorum fines vsq; in Æolidem Pharnabazo subiectam, sociis nullo detrimento adfectis, duceret. Ceterum hæc Æolum regio parebat illa quidem Pharnabazo, sed obtinuerat eam cum titulo satrapę abipso Zenis Dardanensis, quamdiu viueret.

Propterea quod Cyrus maior Ægyptiis eam donasset. Vide lib. παρ. δ'. VII. pag. 179. E.

Dercyllidas Thimbroni succedit. Olymp. 95. a. 1.

Causſe cur Pharnabazo Dercyllidas bello petierit.

Is posteaquam morbo extinctus esset, & Pharnabazus iam alij præfecturam tradere pararet: Mania Zenis vxor, & ipsa Dardanensis, cum comitatu copiarum profecta, sumtisque secum pecuniis, quibus & ipsum Pharnabazum donaret, & concubinis eius, atque aliis, qui plurimum apud eum possent, gratificaretur; ad Pharnabazum iter faciebat. Hinc ad colloquium admissa, sic eum compellat. Maritus meus, Pharnabaze, & amicus erat tuus, & tributa sic pendebat; vt tu illum collaudares, atque etiam honore prosequereris. Quapropter si nihilo minus ego tibi operam, quam ille, præstitero: quid caussæ fuerit, cur alium satrapam constituas? Quod si tibi non placuero, tua erit in potestate, vt ademtum mihi imperium alij tribuas. Auditis his Pharnabazus, mandandam feminæ præfecturam statuit. Illa postquam rerum in ea ditione potita fuit, non solum tributa pendebat, itidem vt maritus fecerat: sed etiam præterea, quoties ad Pharnabazum iret, munera secum adferebat. Quod si ad ipsius ditionem Pharnabazus descenderet, inter alios proprætores longe ipsum elegantissime ac lautissime accipiebat. Neque tantum eas vrbes Pharnabazo custodiebat, quas acceperat: verum etiam maritimas quasdam dicto non audientes adiiciebat imperio suo, nimirum Larissam, & Hamaxitum, & Colonas; quum copias Græcas stipendio conductas muris admoueret, atque ipsa militem pugnantem de carpento spectaret. Quod si quem prædicaret, eum muneribus donabat largiter. Quo factum, vt conducticias copias longe omnium splẽdidissimas redderet. Etiam Pharnabazi signa sequebatur, quoties ille vel in Mysorum, vel Pisidarum fines irrueret, qui tum regis ditionem infestabant. Itaq; Pharnabazus eam vicissim magnifice colebat, & nonnumquam in consilium vocabat. Quum autem annos iam XL excessisset, gener ipsius Midias partim sumtis alis ex quorumdam sermonibus, qui turpe dicerent esse, quod imperio femina potiretur, ipso priuati hominis vitam agente: partim quod haberi sibi fidem ab ea videret, quæ vt ab aliis perinde, ac in tyrannide fieri oportet, sibi cauebat, ita ipsum non aliter complectebatur, ac generum complecti socrus solet: ingressus ad eam, suffocando mortem adtulisse mulieri proditur. Præterea filium ipsius, adulescentem longe formosissimum, ac plus minus XVII natum annos, interemit. His perpetratis, Scepsim & Gergithem occupat, munita sane oppida,

Mania mariti sufficitur.

Mæniæ mutus.

Mania fraude generi perit una cum filio.

ἐπεὶ δὲ σκῆνος νόσῳ ἀπέθανε, τὴν ἀρχὴν μὲν τῆς Φαρναβάζου γυναικὸς δοῦναι τῷ σατραπείαν, Μανία ἡ τοῦ Ζήνιος γυνὴ, δαρδανὶς τὸ γένος αὐτὴ, ἀναζεύξασα στόλον, καὶ † χρήματα λαβοῦσα, ὥστε καὶ αὐτῷ Φαρναβάζῳ δοῦναι, καὶ παλλακίσιν αὐτοῦ χαρίσασθαι, καὶ τοῖς δυναμένοις μᾶλλον τῶν περὶ Φαρναβάζῳ, ἐπορεύετο. ἐλθοῦσα δὲ † λόγους, εἶπεν· Ὦ Φαρνάβαζε, ὁ ἀνὴρ σοι ὁ ἐμὸς καὶ ἰδίᾳ φίλος ἦν, καὶ τὰς φόρους ἀπεδίδου· ὥστε σὺ ἐπῄνεσεν αὐτὸν, ἐτίμας. ἦν ἐγώ σοι μηδὲν χεῖρον ἐκείνου ὑπηρετῶ, τί σε δεῖ ἄλλον σατράπην καθίσαι; ἦν δέ τι σοι μὴ ἀρέσκω, ἔστι σοι δήπου ἔξεστι ἀφελέσθαι ἐμὲ δοῦναι τῷ ἀρχήν. ἀκούσας ταῦτα ὁ Φαρνάβαζος, ἔγνω δεῖν τῇ γυναικὶ σατραπεύειν. καὶ ἐπεὶ κύριαι τὰ χωρία ἐλάμβανε. τάς τε φόρους ἀπέδει πλείονας τοῦ ἀνδρὸς ἀπεδίδου, καὶ ὅρους τούτοις, ὁπότε ἀφικνοῖτο παρὰ Φαρνάβαζον, ἀεί τινα δῶρα αὐτῷ. καὶ ὁπότε σκῆνος ἐς τὴν χώραν καταβαίνοι, πολὺ πλούτων τῶν ἔμπροσθεν ἀρχόντων κάλλιστα καὶ ἥδιστα ἐδέχετο αὐτόν. καὶ ἅς τε παρέλαβε πόλεις, διεφύλαττεν αὐτῷ, καὶ τῶν οὐκ ὑπηκόων προσέλαβεν ὅτι θαλαττιδίας, λάρισαν τε, καὶ ἅμαξιτὸν, καὶ κολωνάς· ξενικῷ μὲν ἑλληνικῷ προσβαλοῦσα τοῖς τείχεσιν, αὐτὴ δὲ ἐφ' ἁρμαμάξης θεωμένη, ὃν δὲ ἐπαινέσαι, τούτῳ δῶρα ἀμέμπτως ἐδίδου. ὥστε † λαμπρότατον ξενικὸν κατεσκεύασατο. συνεστρατεύετο δὲ τῷ Φαρναβάζῳ καὶ ὁπότε ἐς μυσοὺς ἢ πισίδας ἐμβάλοι, ὅτι τοῦ βασιλέως χώραν κακουργοῦσιν. ὥστε καὶ αὐτοτέλεσμα αὐτοῦ μεγαλοπρεπῶς ὁ Φαρνάβαζος, καὶ ξύμβουλον ἔστιν ὅτε παρεκάλει. ἤδη δὲ οὖσης αὐτῆς ἐτῶν πλέον ἢ τεσσαράκοντα, Μιδίας φυγὰς ἦν ἀνὴρ αὐτῆς ὤν, ἀναπεπεισμένος ὑπό τινων, ὡς αἰσχρὸν εἴη, γυναῖκα μὲν ἄρχειν, αὐτὸν δ' ἰδιώτην εἶναι, τοὺς μὲν ἄλλους φυλακοῦντα αὐτῇ, ὥσπερ ἐν τυραννίδι † προσῆκεν, ἐκείνῳ δ' πιστεύουσα καὶ ἀποδεχομένη, ὥσπερ δὴ γυνὴ γαμβρὸν ἀποδέξοιτο, εἰσελθὼν ἀποπνίξαι αὐτὴν λέγεται. ἀπέκτεινε δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς, τὸ τε εἶδος ὄντα παῖδα καλὸν, καὶ ἐτῶν ὄντα ὡς ἑπτακαίδεκα. ταῦτα δὲ ποιήσας, σκῆπτρον καὶ γέρρα, ἐχυρὰς πόλεις, κατέσχεν.

λόγον

δῶρα

λαμπρότατα

προσῆκον,

ἵνα

ἔνθα ϗ τὰ χρήματα μάλιστα ὠῦ τῇ Μανίᾳ. αἱ A & in quibus inprimis opes suas Mania re-
ὔ δὴ αι πόλις οὐκ ἐδέχοντο αὐτὸν, ἀλλὰ Φαρ- conditas habebat. Oppidis reliquis ex-
ναβάζῳ ἔσωζον αὐτὰς οἱ ἐνόντες φρουροί. ὀκ cluditur, præsidiariis militibus ea Pharna-
ὔ τότε ὁ Μιδίας πέμψας δῶρα τῷ Φαρνα- bazo integra seruantibus. Secundum hæc
βάζῳ, ἠξίου ἔχειν τὴν χώραν ὥσπερ ἡ Μανία. ὁ missis ille muneribus ad Pharnabazum, vt
δὴ ἀπεκρίνατο, φυλάττειν αὐτὰ, ἕστ' ἂν αὐτὸς agrum eum legibus illis, quibus habuerat
ἐλθὼν σὺν αὐτῷ σκείνῳ λάβῃ τὰ δῶρα. ὑγὸ Mania, sibi obtinere liceret, postulat. Re-
αὖ ἔφη ζῆν βούλεσθαι, μὴ ἁμφὶ πόας Μανίᾳ. spondet is, seruare Midiam hæc munera
ὁ ὔ Δερκυλλίδας ὀν τότῳ τῷ χειρῷ ἀφικνῆ- debere, donec ipse veniret, eumque vna
ται, καὶ διὸς μὲν ὀν μιᾷ ἡμέρᾳ λάειναν, cum muneribus caperet. Etenim vitam
καὶ ἀμαξιτὸν καὶ κολωνὰς, τὰς ὑπὶ θαλατ- sibi acerbam fore, non vindicata Maniæ
τίους πόλις, ἑκούσας παρέλαβε. πέμπων δὲ morte. Hæc inter, aderat Dercyllidas, ac Res a Der-
καὶ πρὸς τὰς αἰολίδας πόλις, ἠξίου ἐλθέ- B statim vno die Lariſſam, Hamaxitum, Co- cyllida ge-
σθαί τε αὐτὰς, καὶ πρὸς τὰ τείχη δέχε- lonas, oppida maritima, per deditionem ſta.
σθαι, καὶ ξυμμάχους γίγνεσθαι. οἱ μὲν ὖν spontaneam capit. Deinde missis ad vrbes
νεανδρῆς, καὶ ἰλιῆς, καὶ κωλῖται ἐπείθοντο. Æolicas nuntiis, vt libertatem recupera-
καὶ γὰρ οἱ φρουρῶντες ἕλλινες ὀν αὐταῖς, rent, seque intra muros admitterent, & so-
ἐπεὶ ἡ Μανία ἀπέθανεν, οὐ πάνυ τι καλῶς cietatem quoq; coirent, postulabat. Erant
πρὸς εἰ πον τὸ. ὁ δὴ ὀν κεβρίοις, μάλα ἰσχυρῷ χω- dicto audientes Neandrenses, & Ilienses,
ρείῳ, τὴν φυλακὴν ἔχων, νομίσας, εἰ ἀσφα- & Cocylitæ: quia post mortem Maniæ
λέστερα Φαρναβάζῳ τ πόλιν, ἐμμενῆναι αὖ ὑπ' præsidiarij Græci non admodum erga eas
ἐκείνῳ, σὐκ ἐδέχετο τ Δερκυλλίδην. ὁ ὔ, ὀρ- recte se gesserant. At qui Cebrenem, mu-
γιζόμενος παρεσκευάζετο πρὸς μάχην. ἐπεὶ ὔ nitissimum oppidum, cum præsidio tene-
θυομένῳ αὐτῷ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερὰ τῇ πρώτῃ, bat, quia se præmiis ornatum iri a Pharna-
τῇ ὑστεραίᾳ πάλιν ἐθύετο. ὡς δὲ σὐδὲ τούτων ἐ- bazo putabat, si oppidum in eius fide ser-
κράτησε, πάλιν τῇ τρίτῃ ϗ μέχρι τεττάρων C uasset: Dercyllidam non admittebat. Tum
ἡμερῶν σκαρτερῶν θύόμενος, μάλα χαλεπῶς ille excandescens, ad oppugnationem se
φέρων. ἔπειτα δὲ, πρὶν Φαρνάβαζον βοη- parabat. Sed quum primo die facta re sa-
ἰσχυρὰς θῆσαι, † σκληρὰς ἡγεῖσθαι πάσης τ αἰολίδος. cra, perlitatum non esset; postridie sacrifi-
Ἀθηνάδας δέ τις σικυώνιος λοχαγὸς, νομίσας cia iterabat. Quum exta ne tum quidem
τ μὲν Δερκυλλίδην φλυαρεῖν ἀφ' ἱππίου τὰ, addicerent, idem die tertio faciebat: ad-
αὐτὸς δὲ ἱκανὸς εἶ) ὃ ὕδωρ ἀφελέσθαι τὸς κε- eoque totos quatuor dies extra consulere Athenadæ
βρηνίους, προσδραμὼν σὺν τῇ ἑαυ τ τάξει, ἐπι- D non cessabat, grauiter eam rem ferens pro- temeritas.
σᾶτο τ χρηνῶν συχνῶν. οἱ ὔ ἔνδοθεν, ἐπεξελ- pterea, quod totam Æolidem in potesta-
θόντες αὐτόν τε σὺν ἔβαλον, καὶ δύο ἀπέκτει- tem suam redigere mtauraret prius, quam
ναν, καὶ τὸς δηίους παίοντες καὶ βάλλοντες ἀ- Pharnabazus opem laturus aduentaret.
πήλασαν. ἀχθομένου δὲ τῷ Δερκυλλίδᾳ, καὶ Tum Athenadas quidam Sicyonius, co-
νομίζοντος ἀθυμοτέρως ϗ τὰ ὠῦ τῶν πολεμίων ἔ- hortis ductor, quod inepte Dercyllidam i-
σεσθαι, ἔρχον) ὀκ τ τείχους πρὸς τ ἑλλήνων stic desidere, ac se Cebreniis aquam adi-
κήρυκες, οἱ ϗ εἶ πον, ὅτι ἃ μὲν ὁ ἄρχων ποιοίη, mere posse existimaret: accurrēs cum co-
σὐκ ἀρέσκει σφίσιν, αὐτοὶ ὔ βούλοιντο σὺν τοῖς E horte sua fontem obturare conabatur. At
ἕλλησι μᾶλλον, ἢ σὺν τῷ βαρβάρῳ εἶ). ἔτι δὲ oppidani in eos irruentes Athenadam vul-
Δαλεπλιδῶν αὐτῷ ταῦτα, πρὸς τὸν ἄρ- nerant, milites duos occidunt, ceteros par-
χοντος αὐτ ἦκε λέγων, ὅτι ὅσα λέγοιεν οἱ πρό- tim comminus partim eminus adorti re-
σθεν, ϗ αὐτῷ δοκοῖη τὰ λέγοιεν. ὁ ὖν Δερκυλ- pellunt. Ea res quum molesta Dercyllidæ
λίδας αὖθις, ὥσπερ ἔτυχε κεκαλλιερηκὼς, accidisset, iamq; suos minus alacriter oppu-
gnaturos oppidum existimaret: caduceatores a Græcis ex oppido missi veniunt, ac minime sibi probari aiunt, quæ a præfecto gererentur: malle se a Græcorum, quam barbari partibus stare. Dum inter se huiusmodi colloquium habent, aduenit etiam a præfecto quidam, qui diceret, omnia primis a caduceatoribus exposita, sibi quoque probari. Quamobrem Dercyllidas statim, vti tum forte perlitauerat,

eodem die sumtis armis ad portas duce-
bat, quibus apertis oppidani eum admise-
runt. Quumque præsidium imposuisset,
recta Scepsim ac Gergethen versus con-
tendit. Tum Midias, qui Pharnabazum
aliquando venturum vereretur, & ciues
metueret, missis ad Dercyllidam nuntiis,
cupere se cum ipso colloqui significat, si
obsides accepisset. Ille missis ad ipsum ex
quauis vrbe socia singulis, iussit; vt ex his
quam multos, & quos vellet, acciperet.
Midias quum x ex eis retinuisset, oppido
est egressus: quumque in castra Dercylli-
dæ venisset, quibus condicionibus ineun-
da societas esset, interrogabat. Responde-
bat is, vnam esse conditionem, vt ciues li-
beros suis vti legibus permitteret. Simul
hæc loquutus, Scepsim pergebat. Midias
vero, qui intelligeret, inuitis ciuibus se
prohibere non posse: vt oppidum ingre-
deretur, permittebat. Tum Dercyllidas
facto Mineruæ sacro in arce Scepsiorum,
Midiæ præsidiarios eduxit: & oppido ci-
uibus restituto, hortatus est omnes, vt tam-
quam Græci ac liberi homines rempubli-
cam administrarent. Post egressus, Ger-
githem versus pergebat, multis eum Sce-
psiis deducentibus partim honoris caussa,
partim ob lætitiam, quam ex iis rebus, quę
tum gestæ erant, percipiebant. Etiam Mi-
dias ipsum comitatus, vt sibi Gergithio-
rum oppidum traderetur, rogabat. Cui
respondebat Dercyllidas, nihil non im-
petraturum esse, quod æquum foret. At-
que his dictis, vna cum Midia ad portas
accedebat, vniuersis copiis in binos in-
structis, pacateque subsequentibus. At
qui erant in turribus, eisque admodum
excelsis, quum Midiam ipsi adesse vide-
rent, tela nulla emittebant. Quumque
Dercyllidas his eum verbis compellaret:
Iube portas aperiri, Midia, vt te præeun-
te fanum vna ingrediar, ac Mineruæ sa-
crificem: cunctabatur is quidem, sed quia
metuebat, ne confestim comprehende-
retur, aperiri eas mandabat. Itaque Der-
cyllidas ingressus vna cum Midia, perge-
bat in arcem: ac milites quidem alios pro-
pter mœnia subsistere in armis iube-
bat, ipse cum suis Mineruæ sacrificabat.
Facta re sacra mandat, vt etiam Midiæ
satellites in agminis sui frontem se cum
armis conferrent, vt qui stipendia factu-
ri apud se deinceps essent. Nec enim quid-
quam Midiæ periculi amplius imminere.

Ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα, ἦγε-
το πρὸς τὰς πύλας. οἱ δ' ἀναπετάσαντες ἐ-
δέξαντο. καταστήσας δὲ καὶ ἐνταῦθα φρου-
ρούς, ἀφῆκε καὶ τὸν σκῆψιν καὶ τὸν Γέρ-
γηθα. ὁ δὲ Μιδίας, προσδοκῶν μὲν τὸν Φαρ-
νάβαζον, ἐκεῖνον δ' ἤδη τὰς πόλεις. πέμψας
πρὸς τὸν Δερκυλλίδαν, εἶπεν, ὅτι ἔλθοι ἂν
ἐς λόγους, εἰ ὁμήρους λάβοι. ὁ δὲ, πέμψας
αὐτῷ ἀπὸ πόλεως ἑκάστης τῶν ξυμμάχων ἕ-
να, ἐκέλευσε λαβεῖν τούτων ὁπόσους τε καὶ ὁ-
ποίους βούλοιτο. ὁ δὲ, λαβὼν δέκα, ἐξῆλ-
θε· καὶ ξυμμίξας τῷ Δερκυλλίδᾳ, ἠρώτα,
ὅτι τίσιν ἂν ξύμμαχος γένοιτο. ὁ δ' ἀπεκρί-
νατο, †ἐφ' ᾧτε τὰς πόλεις ἐλευθέρους τε ἐφ' ᾧτε τὰς
καὶ αὐτονόμους ἐᾶν. καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, ἦγε
τὸν σκῆψιν. γνοὺς δὲ ὁ Μιδίας, ὅτι οὐκ
ἂν δυνατὸς κωλύειν βίᾳ τοὺς πολίτας, εἴα-
σεν αὐτὸν εἰσιέναι. ὁ δὲ Δερκυλλίδας θύσας τῇ
Ἀθηνᾷ ἐν τῇ τῶν †σκήψεων ἀκροπόλει, τὰς σκήψεως
μὲν Μειδίου φρουρὰς ἐξήγαγε, τοὺς δὲ
τοῖς πολίταις τὴν πόλιν, καὶ τὸ δαιμόνιον ἐ-
μβαλὼν, ὥσπερ ἔλλιπάς καὶ ἐλευθέρους χρὴ,
οὕτω πολιτεύειν, ἐξελθὼν †ἦγε ὅτι τὸν γερ- ἦγεν
γήθα. ξυμπροεπέμποντο δὲ πολλοὶ αὐτὸν καὶ
τῶν †σκήψεων, πομπεῖς τε καὶ ἑδρασμοὶ τοῖς σκήψεως
πεπραγμένοις. ὁ δὲ Μειδίας παρεπόμε-
νος αὐτῷ ἠξίου τὸν τῶν γεργιθίων πόλιν πα-
ραδοῦναι αὐτῷ· καὶ ὁ Δερκυλλίδας μὲν
τοι ἔλεγεν, ὡς τῶν δικαίων οὐδενὸς ἀτυχή-
σοι. ἅμα δὲ ταῦτα λέγων, ἦγε πρὸς τὰς πύ-
λας σὺν τῷ Μειδίᾳ, καὶ ὁ στράτευμα ἠ-
κολούθει αὐτῷ ἐς δύο εἰρωνικῶς. οἱ δ' ἀπὸ
τῶν πύργων, καὶ μάλα ὑψηλῶν ὄντων, ὁρῶν-
τες τὸν Μειδίαν σὺν αὐτῷ, οὐκ ἔβαλλον. εἰ-
πόντος δὲ τοῦ Δερκυλλίδου· κέλευσον ὦ Μι-
δία ἀνοῖξαι τὰς πύλας, ἵνα ἡγῶμαι σύ, ἐγὼ δὲ
ἐς τὸ ἱερὸν σοὶ ἔλθω, καὶ ταῦτα θύσω τῇ Α-
θηνᾷ, ὁ Μιδίας ὥκνει μὲν ἀνοίγειν τὰς πύλας,
φοβούμενος ὅ, μὴ τὸ δρασθὲν συλληφθῇ, ἐ-
κέλευσεν ἀνοῖξαι. ὁ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθεν, ἔχων †αὐ- αὖ τὸν
τὸν Μιδίαν, ἐπορεύετο πρὸς τὴν ἀκρόπολιν· καὶ
τοὺς μὲν ἄλλους στρατιώτας †ἐκέλευσε θεᾶσθαι ὁπλίσεως
πρὸ τὰ τείχη τὰ ὅπλα, αὐτὸς δ' σὺν τοῖς πρὸ
αὐτὸν ἔθυε τῇ Ἀθηνᾷ. ἐπεὶ δὲ ἐτέθυτο, αἰσθε-
καὶ τοὺς Μιδίου δορυφόρους θεᾶσθαι τὰ ὅπλα.
ὅτι τῷ σώματι τοῦ ἑαυτοῦ στρατεύματος, ὡς μαθοφορήσοντας. Μιδίᾳ γὰρ οὐδὲν ἔτι δεινὸν εἶη.
ὁ μὲν τοι

ὁ μὴν τοι Μιδίας, ἀπορῶν ὅ,τι ποιοίη, εἶπεν· ἐ- A Tum Midias inops consilij: Ego vero abeo
γὼ μὴν τοι νῦν ἄπειμι, ἔφη, ξενιά σοι παρα- nunc, ait, vt hospitales epulas tibi parem.
σκευάσων. ὁ δὲ, ἦ μὰ Δί', ἔφη. ἐπεὶ αἰσχρὸν ἐμὲ Cui Dercyllidas: Non profecto, inquit.
τεθυκότα ξενίζεσθαι ὑπὸ σοῦ, ἀλλὰ μὴ ξε- Nam turpe fuerit, epulum abs te mihi ho-
νίζειν σέ. μένε οὖν παρ' ἡμῖν. ἐν ᾧ δ' αὖ δεῖ- spitale præberi, qui rem sacram ipse feci; ac
πνον παρασκευάζηται, ἐγὼ καὶ σὺ τὰ δίκαια non me potius te velut hospitem excipere.
πρὸς ἀλλήλους καὶ διασκεψόμεθα καὶ ποιή- Atque adeo nobiscum maneto, vt interea,
σομεν. ἐπεὶ δ' ἐκαθέζοντο, ἠρώτα ὁ Δερκυλ- dum cœna parabitur; inter nos, quod fieri
λίδας· εἰπέ μοι ὦ Μιδία, ἔφη, ὁ πατήρ σε æquum erit, tum consideremus, tum reipsa
ἄρχοντα τῶν οἴκων κατέλιπε; μάλιστα, ἔφη. exsequamur. Post vbi consedissent, inter-
καὶ πόσαι σοι οἰκίαι ἦσαν; † πόσαι δὲ χῶραι; B rogãs Dercyllidas Midiam: Dic mihi Mi-
πόσαι δὲ νομαί; ἀπογράφοντος δ' αὐτοῦ, οἱ πα- dia, inquit, an pater tuus te principẽ domus
ρόντες τῶν † σκήψεων εἶπον· ψεύδεταί σε οὗτος, reliquit? Maxime, subiecit Midias. Et
ὦ Δερκυλλίδα. ὑμᾶς δέ γ' ἔφη, μὴ λίαν μι- quotnam erant domus tibi? quot agri? quot
κρολογεῖσθε. ὅπως δὲ ἀπεγέγραπτο τὰ πα- pascua? Heic quum Midias omnia referret
τρῷα· εἰπέ μοι, ἔφη, Μανία δὲ τίνος ἦν; οἱ δὲ in tabulas, Scepsij, qui aderant; Imponit,
πρῶτες εἶπον, ὅτι Φαρναβάζου. οὐκ οὖν καὶ inquiunt, hic tibi mendacio, Dercyllida.
τὰ ἐκείνης, ἔφη, Φαρναβάζου; μάλιστα ἔ- Verum ille: Nõ nimis, ait, sordide rationes
φασαν. ἡμέτερα ἂν εἴη, ἔφη, ἐπεὶ κρατοῦ- vobis ineundæ sunt. Tamdem quum pa-
μεν. πολέμιος γὰρ ἡμῖν Φαρνάβαζος. ἀλλ' trita Midiæ bona tabulis consignata fuis-
ἡγεῖσθω τις, ἔφη, ὅπως κτησόμεθα τὰ Μανίας καὶ τὰ C sent: Dic mihi, subiecit, cuiusnam Mania
Φαρναβάζου. ἠσυχιάζων δὲ τοῦ ἄλλου ὅπῃ fuerit? Respõsum ab omnibus, fuisse hanc
τῶν Μανίας οἴκοι εἴη, ἵν' παρέλθοι ὁ Μιδίας, Pharnabazi. Ergo, inquit, etiã Maniæ bo-
ἠκολούθει καὶ οὗτος. ἐπεὶ δ' εἰσῆλθεν, ἐκάλει ὁ na Pharnabazi sunt? Maxime, aiunt. Nimi-
Δερκυλλίδας τοὺς ταμίας. φοβούμενοι δὲ τοῖς rum iam nostra sunt, inquit, quando vicio-
ὑπηρέταις λαβεῖν αὐλοὺς, προσῆπεν αὐλοῖς· ὡς, ria nos potiti sumus. Nã Pharnabazus ho-
εἴ τι κλέπτοντες ἁλώσοιντο τοῦ Μανίας, τοῦτο stis noster est. Quamobrem eo nos aliquis
χρῆμα ἀποσφαγήσοιντο. οἱ δ' ἐδείκνυσαν. ὁ ducat, vbi Maniæ ac Pharnabazi opes sitæ
δ' ἐπεὶ εἶδε πολλὰ, κατέκλεισεν αὐτὰ, καὶ κα- sunt. Heic quum alij ad ædes Maniæ Der-
τεσημήνατο, καὶ φύλακας κατέστησεν. ὀξιὼν cyllidam ducerent, quas Midias occupa-
δὲ, οὓς εὗρεν ὅτι ταῖς θύραις τῶν ταξιαρχῶν D rat, etiam ipse sequebatur. Ingressus Der-
καὶ λοχαγῶν, εἶπεν αὐλοῖς· μισθὸς μοὶ † ὑμῖν, cyllidas quæstores arcessit, iussitq; adpari-
ὦ ἄνδρες, † ὀξείργασαι τῇ στρατιᾷ ἐγὼ ἐνι- toribus hos comprehẽdere, futurum præ-
αυτῷ, ὀκτακισχιλίοις ἀνδράσιν· ὡς δέ μοι πρὸς- dixit, vt si quid de Maniæ bonis furto surri-
εργασόμεθα, καὶ ταῦτα πρόσεσθαι. ταῦτα δ' εἰ- pere deprehenderentur, statim iugularen-
πὼν, γιγνώσκων ὅτι ἀκούσαντες, πολὺ ἔτι δύ- tur. Ibi quum illis commonstrantibus in-
ναντο. πακτότεροι καὶ θερμοβλικώτεροι † ἔσοιντο. spexisset vniuersa, rursus obsignata occlu-
ἐρωμένου δὲ τοῦ Μειδίου· ἐμὲ δὲ ποῦ χρὴ οἰ- dit, additis etiã custodibus. Post egressus,
κεῖν, ὦ Δερκυλλίδα; ἀπεκρίνατο, ἔνθα πρῶ- ad tribunos, & cohortium prefectos, quos-
τον καὶ † δικαιότατον, ἐν τῇ πατρίδι τῇ σαυτοῦ cumq; pro foribus reperiebat. Stipendium,
σκήψει, καὶ ἐν τῇ πατρῴᾳ οἰκίᾳ. ὁ μὲν δὴ Δερ- E inquit, exercitui partum habemus, quod
κυλλίδας ταῦτα διαπραξάμενος, καὶ λαβὼν prope in annum vnum vel octies mille suf-
ἐν ὀκτὼ ἡμέραις ἐννέα πόλεις, ἐβουλεύετο· ὅ- fecerit. Quod si quid præterea consequu-
πως αὐτὸς μὲν ἐν τῇ Φιλίᾳ χειμάζων βαρὺς εἴη τοῖς ti fuerimus, id etiam habituri sumus. At-
ξυμμάχοις, ὡς περ Θίμβρων, μηδ' αὖ Φαρνά- que hæc idcirco proferebat, quod futu-
in finibus hibernaret, ac sociis Thimbronis exemplo molestus esset: neque Pharna-

πόσοι δὲ χῶροι σκηψίων

ἡμῖν

ἔργασαι

ἔσοιντο.

δικαιότατον, ὦ Μιδία, ἐν

Midias iniuste partã amittit.

Dercyllidæ prudẽtia.

bazus, se spreto, cum copiis equestribus A oppida Græci nominis infestaret. Quare mittit ad eum, qui interrogaret; pacem an bellum mallet. Pharnabazus, qui existimaret, Æoliam munitionis instar oppositam esse Phrygiæ, quæ ipsius domicilium esset: indutias fieri maluit. Quæ res vbi successisset, Bithynicam in Thraciam profectus Dercyllidas, ibidem hibernauit, non admodum hoc grauiter ferente Pharnabazo: quod Bithyni sæpius illi bellum facerent. Ac Dercyllidas quidem sine vllo periculo res Bithynorum B rapiebat, ferebat: & numquam non ampla commeatus copia abundabat. Post vbi ex litore aduerso a Scuthe socij quidam ad cum venissent, nimirum equites Odrysæ plus minus c c, & cetrati plus minus c c c: castris illi positis, valloq; munitis, interuallo fere xx stadiorum ab agmine Græco, & a Dercyllida grauis armaturæ peditibus quibusdam postulatis, qui eorum in castris excubias agerent; prædatum exierunt, magnamque mancipiorum & rerum copiam nancti sunt. Iam plurimis captiuis castra referta erant, quum intellecto Bithyni quot exiissent, & quot Græcos milites in excubiis reliquissent: magno numero cetratorum equitumque collecto, sub primam auroram in grauis armaturæ pedites, qui c c erant, irruunt. Quum propius accessissent, alij telis, iaculis alij aduersus eos vtebantur. Illi quia vulneribus confecti peribant, atque interim nihil efficiebant, quippe qui intra vallum, quod altitudinem viri æquaret, concluſi essent: perrupta sua munitione, aduersus hostes ferebantur. Ii vero, qua- D cumque excurrebatur, cedebant: ac facile, cetrati quum essent, grauis armaturæ pedites eludebant: simul hinc & inde iaculando, multos in excursionibus singulis sternebant. Tamdem velut in caula concluſi, iaculis confecti fuerunt; exceptis plus minus x v, qui Græcorum in castra salui peruenerunt. Nam vbi primum hi rem intellexissent, discesserant: medioque in prœlio, Bithynis haud animaduertentibus, elapsi fuerant. Hac re subito confecta, & Odrysarum e Thra E cia custodibus interemtis: Bithyni captiuos suos recipiunt, atque ita discedunt, vt Græci re animaduersa suis opem ferentes, aliud nihil in castris, quam nuda cadauera reperirent. Odrysæ quum rediissent,

Odrysarũ temeritas.

καζος καὶ ἀφεστιῶν τῇ ἵππῳ κακῶς ἐλλωίδας πόλεις. πέμπει οὖν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐρωτᾷ, πότερον εἰρήνην ἢ πόλεμον ἔχειν βούλεται. ὁ μὲν δὴ τοι Φαρνάβαζος, νομίσας τὴν αἰολίδα ὀπίτειχίσθαι τῇ ἑαυτοῦ οἰκήσει φρυγίᾳ, ἀσπονδὰς εἵλετο. ὡς δὲ ταῦτα ἐγίγνετο, ἐλθὼν ὁ Δερκυλλίδας ἐς τὴν † βιθυνίδα θρᾴκιν, ἐκεῖ διεχείμαζεν, οὐδὲν τῷ Φαρναβάζου πόνῳ ἀχθομένου. πολλάκις γὰρ οἱ βιθυνοὶ αὐτῷ ἐπολέμουν. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὁ Δερκυλλίδας ἀσφαλῶς φέρων καὶ ἄγων τὴν βιθυνίδα, καὶ ἄφθονα ἔχων τὰ ὀπιτήδεια διετέλει· ἐπεὶ δὲ ἦλθον [τότε * αὐτῷ τοῦδε τοῦ Σκύθου πέρωθεν ξύμμαχοι, τῶν ὀδρυσῶν ἱππεῖς τε ὡς ᾳ ἑκατόσιοι, καὶ πελτασταὶ ὡς τετρακόσιοι· οὗτοι γρατοπεδευσάμενοι καὶ παρεισαυρωσάμενοι ἀπὸ τοῦ ἑλλήνικοῦ ὡς εἴκοσι στάδια, αἰτιῶντες φύλακας τοῦ γρατοπέδου τὸν Δερκυλλίδαν τῶν ὁπλιτῶν, ἐξῆεσαν ὀπὶ λείαν· καὶ πολλὰ ἐλάμβανον ἀνδράποδά τε καὶ χρήματα. ἤδη δ' ὅτε τοῦ γρατοπέδου αὐλῖς μεσοῦ πολλῶν αἰχμαλώτων, καταμαθόντες οἱ βιθυνοὶ, ὅσοι τ' ἔξῆεσαν, καὶ ὅσους κατέλιπον φύλακας ἑλλήνων, ξυλεγέντες παμπληθεῖς πελτασταὶ καὶ ἱππεῖς, ἅμα ἡμέρᾳ προσπίπτουσι τοῖς ὁπλίταις ὡς θρᾳκῴοις οὖσιν. ὅπῃ δ' ἐγγὺς ἐλθοίντο, οἱ μὲν ἔβαλλον, οἱ δ' ἠκόντιζον ἐς αὐτούς. οἱ δ', ἐπεὶ ἐπρώσκοντο μὲν καὶ ἀπέθνησκον, ἐποίουν δ' οὐδὲν, καθειργμένοι ἐν τῷ γαυρώματι ὡς [ἐν * ἀνδρομήκει ὄντι, θρᾳττάσαντες δ' αὐτῶν ὀχύρωμα, ἐφέροντο ἐς αὐτούς. οἱ δὲ ἢ μὲν ἐκθέοιεν, † ἐπεχώρουν, καὶ ῥᾳδίως ἀπέφευγον πελτασταὶ ὁπλίτας· εἶτεν δὲ καὶ ἔνθεν ἠκόντιζον, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἐφ' ἑκάστῃ ἐκδρομῇ κατέβαλλον. τέλος δὲ, ὡς ταῦτ' ἐν αὐλίῳ σηκαδὸς ὄντες, κατηκοντίσθησαν. ἐσώθησαν μὲν τοι αὐτῶν ἀμφὶ τοὺς πεντεκαίδεκα ἐς ὃ ἑλλήνικὸν, καὶ οὗτοι ἐπεὶ δύθεως ἤσθοντο ὃ πραγμα, † ἀποχωρήσαντες, ἐν τῇ μάχῃ θρᾳπεσόντες, ἀμελησάντων τῶν βιθυνῶν. ταχὺ δ' ὃ ταῦτα θρᾳσυξάμενοι οἱ βιθυνοὶ, καὶ τοὺς σκηνοφύλακας τῶν ὀδρυσῶν θρᾳκῶν ἀποκλείναντες, ἀποβαλόντες πολλοὺς τῶν αἰχμαλώτων, ἀπῆλθον· ὥστε οἱ ἕλληνες, ἐπεὶ ἤσθοντο, βοηθοῦντες, οὐδὲν ἄλλο ὄψον, ἢ νεκροὺς γυμνοὺς ἐν ᾧ γρατοπέδῳ. ἐπεὶ μὲν τοι ἐπανῆλθον οἱ ὀδρύσαι, θαύμαν-

βιθυνίαν

διατριβὰς

χώρουν

ἀπεχώρησαν

θαλάσσιες τὰς ἑαυτῶν, καὶ πολλὸν οἶνον ἐκπιόντες ἐπ' ἀὐλοῖς, καὶ ἱππωδρομίαν ποιησάμενοι, ὁμοῦ δὴ ὃ λοιπὸν τοῖς Ἕλλησι στρατοπεδευσάμενοι ἦγον καὶ ἔκαιον τὴν Βιθυνίδα. ἅμα δὲ τῷ ἦρι † πορευόμενος ὁ Δερκυλλίδας ἐκ τῶν Βιθυνῶν, ἀφικνεῖται ἐς λάμψακον. ἐνταῦθα δ' ὄντος αὐτοῦ, ἔρχονται ἀπὸ τῶν οἴκοι τέλων Ἄρακός τε καὶ Ναυάτης καὶ Ἀντισθένης. οὗτοι δ' ἦλθον ἐπισκεψόμενοι τά τε ἄλλα ὅπως ἔχοι τὰ ἐν τῇ ἀσίᾳ, καὶ Δερκυλλίδᾳ ἑρμηνεύσοντες, μόνοντι ἄρχειν καὶ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτόν. ἐπηγγείλαντο δὲ σφίσιν αὐτοῖς τοὺς ἐφόρους, καὶ ξυγκαλέσαντας τοὺς στρατιώτας εἰπεῖν, ὡς ὧν μὲν τοιόνδε ἐποίουν μέμφοιντο αὐτοῖς, ὅτι δὲ νῦν οὐδὲν ἠδίκουν, ἐπαινοῖεν· καὶ περὶ τοῦ λοιποῦ χρόνου εἰπεῖν, ὅτι, ἢν μὲν ἀδικῶσιν, οὐκ ἐπιτρέψουσιν· ἢν δὲ δίκαια περὶ τοὺς ξυμμάχους ποιῶσιν, ἐπαινέσονται αὐτούς. ἐπεὶ μὲν τοι συγκαλέσαντες τοὺς στρατιώτας ταῦτ' ἔλεγον, ὁ τῶν Κυρείων στρατηγὸς ἀπεκρίνατο· ἀλλ', ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, ἡμεῖς μὲν ἐσμὲν οἱ αὐτοὶ νῦν τε καὶ πρόσθεν· ἄρχων δὲ, ἄλλος μὲν νῦν, ἄλλος ἢ ὃ παρελθών. ὃ οὖν αἴτιον τοῦ νῦν μὲν μὴ ὀξαμβλύνειν, τότε δ', αὐτοὶ ἤδη ἱκανοί ἐστε γιγνώσκειν. ξυσκηνούντων δὲ τῶν τε οἴκοθεν πρέσβεων καὶ τοῦ Δερκυλλίδου, ἐπεμνήσθη τις τῶν περὶ τὸν Ἄρακον, ὅτι καταλελοίποιεν πρέσβεις τῶν † χερρονησιωτῶν ἐν λακεδαίμονι. τούτους δὲ λέγειν ἔφασαν, ὡς νῦν μὲν οὐ δύναιντο τὴν χερρόνησον ἐργάζεσθαι. φέρεσθαι γὰρ καὶ ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν. εἰ δ' ἀποτειχισθείη ἐκ θαλάσσης ἐς θάλατταν, καὶ σφίσιν αὖ χῶν πολλῶν καὶ ἀγαθῶν εἴη ἐργάζεσθαι, καὶ ἄλλοις † ὁπόσοι βούλοιντο λακεδαιμονίων. ὥστ' ἔφασαν οὐκ ἂν θαυμάζειν, εἰ καὶ πεμφθείη τις λακεδαιμονίων ἀπὸ τῆς πόλεως σὺν δυνάμει ταῦτα στρατάξων. ὁ δὲ Δερκυλλίδας πρὸς μὲν ἐκείνους οὐκ εἶπεν ὡς † εἴη γνώμην ταῦτ' ἀκούσας, ἀλλ' * ἔπεμψεν αὐτοῖς ἀπ' ἐφέσου ἀγγέλους τῶν ἑλληνίδων πόλεων, ἡδόμενος ὅτι ἔμελλον ὄψεσθαι τὰς ἑλληνίδας πόλεις ἐν εἰρήνῃ εὐδαιμονικῶς διαγούσας. οἱ μὲν δὴ ἐπορεύοντο ὡς ἕκαστος Δερκυλλίδας, ὅπῃ ἔγνω μετιέναι· ἦν, πάλιν πέμψας πρὸς τὸν Φαρνάβαζον, ἐπήρετο· πότερα βούλοιτο σπονδὰς ἔχειν, καθάπερ διὰ τοῦ χειμῶνος, ἢ πόλεμον.

ἀποπορευόμενος

χερρονησίων

ὁπόσοις

ἔχοι

ἀπέπεμψεν

A suis humatis, magnaque vini copia super iis exhausta, & equestri certamine instituto; castra deinceps sua cum Græcorum castris coniungebant, itaque Bithynorum agros populationibus ac flammis vastabant. Ineunte vere Dercyllidas e Bithynorum finibus excedens, Lampsacum venit. Ibi quum esset, Aracus & Nauates, & Antisthenes a magistratibus patriæ missi ad eum accedunt. Aderant autem partim vt inspicerent, quo pacto se res Asiaticæ haberent: partim Dercyllidæ significa-
B turi, prorogatum esse ipsi etiam in sequentem annum imperium. Præterea mandatum esse sibi aiebant ab Ephoris, vt conuocatis militibus dicerent, non probare se, quæ antehac designassent: quod vero in hoc tempore neminem læsissent, in hoc eos se collaudare. De cetero significare, non passuros se, vt iniuria quemquam adficiant: sin erga socios iuste se gererent, id se prædicaturos. Hæc quum militibus ad concionem aduocatis dicta fuissent, præfectus copiarum, quibus Cyrus vsus fuerat, in hunc modum respondit: Nos quidem, Lacedæmonij, nunc iidem sumus,
C qui anno superiore fuimus: sed alium nunc imperatorem habemus, quam prius. Quapropter ipsi iam satis perspicere potestis, quamobrē id temporis deliquerimus, nūc omnis expertes culpæ simus. Quū autem, legati, qui Lacedæmone venerant, a Dercyllida contubernio exciperentur: quidam ex Araci comitibus memorat, reliquisse se Lacedæmone Cherronesiorum legatos. Eos aiebant dicere, coli Cherronesum hoc tempore non posse, quod a
D Thracibus omnia raperentur, ferrentur: verum si muro a parte maris vna vsque ad alteram clauderetur, non solum ipsos terram amplam & fertilem, quam colerent, habituros; sed reliquos etiam Lacedæmonios, qui quidem vellent. Itaq; non mirum sibi fore dicebant, si quis Lacedæmoniorum domo cum copiis eo mitteretur, qui hanc rem perficeret. His auditis Dercyllidas, quę sui esset animi sententia tum ad illos dissimulabat, Ephesoq; per Græci nominis ciuitates ipsos dimittebat; lætus interim, quod oppida Græca tranquillo beatoq; in statu visuri essent. Atq; hi quidem ita profecti sunt. Ceterum Dercyllidas posteaquam sibi manendum ad exercitum intellexit, rursum missis ad Pharnabazum nuntiis interrogabat; indutiasne, quæ per hiemem fuissent, an bellum mallet,

Dercyllidæ imperium prorogatur. olymp. 95. a. 2.

Quumque Pharnabazus, etiam id temporis, indutias bello prætulisset: pace oppidis ipsius concessa, cum copiis Hellespontum in Europam traiicit; ac per Thraciam pacatam itinere facto, hospitioque exceptus a Seuthe, Cherronesum ingreditur. In ea quum oppida x i vel x i i esse accepisset, ac terram omnis quidem illam generis rerum fertilem & optimam, sed quæ a Thracibus infestari diceretur: dimensus eam, porrigi Isthmum ad triginta septem stadia comperit. Itaq; minime rem negligendam ratus, facto prius sacrificio ducere murum cepit, quum locum vniuersum in milites partitus esset, ac præmia non iis solum promisisset, qui primi suam muri partem absoluissent; sed etiam aliis, prout quisque mereretur. Ita murus ante autumnum absolutus fuit, quum vere tempore inchoatus esset. Intra murum ipsum Dercyllidas vndecim oppida, portus plures, agrum partim frumentarium amplum ac fertilem, partim consitum, permulta denique pulcherrima q; pascua, in vsum omnis generis iumentorum, complexus est. His ita confectis, rursus in Asiam traiicit; quumq; inspiceret oppida, cetera quidem recte se habere videbat: tantum Chiorum exsules Atarna occupasse comperit, oppidum munitum, vnde factis excursionibus Ioniam populando se alerent. Et quamuis magnam Atarnis frumenti copiam esse intelligeret, nihilo tamen minus castris circumdatam obsedit; & octauo mense compulsis ad deditionem faciendam obsessis, loci curam Draconti Pellenensi committit: ipse largissima commeatus copia in eum conuecta, vt illuc veniens diuersorium haberet, Ephesum contendit, itinere tridui sitam a Sardibus. Coluerant inter se pacem hactenus Tissaphernes & Dercyllidas, itidemq; Græci habitantes in his finibus, ac barbari. Verum posteaquam legati * Græcorum oppidorum Lacedæmonem profecti significassent, posse Tissapherne, si velit, Græci nominis oppida sui iuris efficere: atq; addidissent, existimare se, statim ipsum permissurum eis, vt arbitratu suo rē publica administrarent, si Caria, domicilium Tissaphernis, infestaretur: auditis his Ephori ad Dercyllidam mittunt, & cum copiis eum in Cariam traiicere iubent. Præterea Pharaci præfecto classis imperant, vti cum nauibus oram Cariæ legeret.

Celeritas Dercyllidæ in munienda Cherroneso.

Al Ionicorum

Α ἑλομβρίου δὲ τῦ Φαρναβάζου καὶ τότε σπονδὰς, οὕτω καταλιπὼν καὶ τὰς πρὸς ἑαυτὸν πόλεις φιλίας ἐν εἰρήνῃ, διαβαίνει τὸν ἑλλήσποντον σὺν τῷ στρατεύματι ἐς τὴν Εὐρώπην· καὶ διὰ φιλίας τῆς Θρᾴκης πορευθεὶς, καὶ ξενισθεὶς ὑπὸ Σεύθου, ἀφικνεῖται ἐς χέρρόνησον· ἐν ᾗ καταμαθὼν πόλεις μὴ ἔνδεκα ἢ δώδεκα ἐχούσας, χώραν δὲ παμφορωτάτην καὶ ἀρίστην οὖσαν, τεκμαιρόμενος δὲ, ὥσπερ ἐλέγετο, ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν, ἐπεὶ μέσων
Β εὗρε τῦ ἰσθμοῦ ἑπτὰ καὶ τριάκοντα στάδια, οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλὰ θυσάμενος ἐτείχιζε, καὶ μέρη διελὼν τοῖς στρατιώταις τὸ χωρίον, καὶ ἆθλα αὐτοῖς ὑποφερόμενος δώσειν τοῖς πρώτοις ἐκτελέσασι, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς ἕκαστοι εἶεν ἄξιοι, ἀπετέλεσε τὸ τεῖχος, ἀρξάμενος ἀπὸ ἠινοδοχείου, πρὸς ὁπώρας. καὶ ἐποίησεν ἐντὸς τῦ τείχους ἕνδεκα μὲν πόλεις, πολλοὺς δὲ λιμένας, πολλῶν δὲ καὶ ἀγαθῶν γῆν ἀρότιμον, πολλῶν δὲ πεφυτευμένων, παμπληθεῖς
C δὲ καὶ παγκάλους νομὰς πᾶσι τοῖς κτήνεσι. Ταῦτα δὲ πράξας, διέβαινε πάλιν ἐς τὴν ἀσίαν. ὑποσχομένων δὲ τὰς πόλεις, ἐφ' ᾧ τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἐχούσας, χίων δὲ φυγάδας εὗρεν † ἀπαρνέα ἔχοντας, χωρίον ἰσχυρὸν, Ἀπαρνα καὶ ἐκ τούτου ὁρμωμένους, φέροντας καὶ ἄγοντας τὴν ἰωνίαν, καὶ ζημιοῦντας ἐκ τούτου. πυθόμενος δὲ, ὅτι πολὺς σῖτος ἐνῆν αὐτοῖς, πρὸς στρατοπεδυσάμενος ἐπολιόρκει· καὶ ἐν ὀκτὼ μησὶ πρὸς ἑξηκοντάμηνος αὐτοὺς, καταστήσας ἐν
D αὐτῷ Δεξίππιδα πελληνέα ὀπτιμελητὴν, καὶ καταπυθόμενος ἐν τῷ χωρίῳ ἔκπλεω πολλὰ τὰ ὀπτήδεια, ἵνα εἴη αὐτῷ καταγωγὴ, ὁπότε ἀφικνοῖτο, ἀπῆλθεν ἐς ἔφεσον, ἢ ἀπέχει ἀπὸ Σαρδέων τριῶν ἡμερῶν ὁδόν. καὶ μέχρι τούτου τοῦ χρόνου ἐν εἰρήνῃ διῆγον Τισσαφέρνης τε καὶ Δερκυλλίδας, καὶ οἱ ταύτῃ ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι. ἐπεὶ δὲ ἀφικνούμενοι πρέσβεις ἐς λακεδαίμονα ἀπὸ τῶν † ἑλλησπόντιων Ἰωνίδων
πόλεων ἐδίδασκον, ὅτι εἴη ὅπῃ Τισσαφέρνης, εἰ βούλοιτο, ἀφιέναι αὐτονόμους τὰς ἑλλησπόντιας πόλεις· εἰ δ' ὧν κακῶς πάσχοι καεία, εἴη αὖθις ὁ Τισσαφέρνης οἷός τε, οὕτως ἂν ἔφασαν τάχιστα νομίζειν αὐτὸν συγχωρῆσαι αὐτονόμους σφᾶς ἀ-
E φιέναι· ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔφοροι ἔπεμψαν πρὸς † Δερκυλλίδαν, καὶ ἐκέλευον αὐτὸν Δερκυλλίδαν αἴρειν, καὶ ναυάρχειν σὺν τοῖς ναυσὶ πρὸς Φαράκην· ναύαρχον δὲ σὺν τῷ στρατεύματι ὅτι καεῖαν, καὶ Φαράκην τ' ναύαρχον σὺν ταῖς ναυσὶ πρὸς Ἑλλήσποντον. οἱ μὲν ἀκέλ.

οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν. ἐτύγχανε δὲ καὶ τότον τὸν χρόνον ὢν Φαρνάβαζος πρὸς Τισσαφέρνεα ἀφιγμένος, ἅμα μὲν ὅτι στρατηγὸς τῶν πάντων ἀπεδέδεικτο Τισσαφέρνης, ἅμα δὲ ἁμαρτεφόμενος, ὅτι ἕτοιμος εἴη καὶ ἐπὶ πολεμεῖν, καὶ ξυμμάχεσθαι, καὶ συνεκβάλλειν τοὺς Ἕλληνας ἐκ τῆς βασιλέως. ἄλλως τε γὰρ καὶ ἐφθόνει † τῇ στρατιᾷ τῇ Τισσαφέρνους, καὶ τῆς αἰολίδος χαλεπῶς ἔφερεν ἀπεστερημένος. ὁ δὲ ἀκούων, πρῶτον μὲν εἶπεν, ἔφη, ἁμᾶ ἕψεσθαι σὺν ἐμοὶ ἐπὶ Καρίαν, ἔπειτα δὲ καὶ περὶ τούτων βουλευσόμεθα. ἐπεὶ δὲ ἐκ ἦσαν, ἔδοξεν αὐτοῖς ἱκανὰς φυλακὰς ἐς τὰ ἐρύματα καταστήσαντας, ἁμαξαμάξῃ πάλιν ἐπὶ τὴν Ἰωνίαν. ὡς δὲ ἦκουσεν ὁ Δερκυλλίδας ὅτι πάλιν πεπερακότες εἰσὶ τὸ μέσον ἀνδρῶν, εἰπὼν τῷ Φαράκι, † ὡς ὅτι ὀκνοίη μὴ ὁ Τισσαφέρνης καὶ ὁ Φαρνάβαζος ἐρήμων οὖσαν καταλάβοντες φέρωσι καὶ ἄγωσι τὸ χωρίον, διέβαινε καὶ αὐτός. πορευόμενοι δὲ καὶ οὗτοι ὁρῶσιν τι σεσηλεπαγμένον τῷ στρατεύματι, ὡς πρὸς ἐλπίδων † τῶν ἐφεσίων ἐς τὴν πολεμίαν, ὀξαίφνης ὁρῶσιν ἐκ τοῦ ἀντιπέρας σκοπὸν ὄντα τῶν μνημάτων, καὶ ἀναβεβάσανλες ἐς τὰ παρ' ἑαυτοῖς μνημεῖα καὶ τύρσεις ἵνας, καθορῶσι τεταγμένους ἢ αὐλῶνος ὧν ἡ ὁδός, καράς τε λευκάσπιδας, καὶ ὅσον ἐτύγχανε παρὸν στράτευμα, καὶ ὅσον ἑλληνικὸν, ὅσον εἶχεν ἑκάτερος αὐτῶν, καὶ ὅσον ἱππικὸν μάλα πολύ, τὸ μὲν Τισσαφέρνους, ὄντι τῷ δεξιῷ κέρατι, τὸ δὲ Φαρναβάζου, ὄντι τῷ εὐωνύμῳ. ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε ὁ Δερκυλλίδας, τοῖς μὲν ταξιάρχοις καὶ τοῖς λοχαγοῖς εἶπε τοὺς πάντας ἐς ὀκτὼ, τὰς δὲ πελτασὰς ὄντι τὰ κέρατα ἑκατέρωθεν μὲν καθίσασθαι, καὶ τὰς ἵππους ὅσους γε δὴ καὶ οἵους ἐτύγχανεν ἔχων. αὐτὸς δ' ἐθύετο. ὅσον μὲν δὴ ἐκ πελοποννήσου στράτευμα ἡσυχίαν εἶχε, καὶ παρεσκευάζετο ὡς μαχούμενον· ὅσοι δ' ἦσαν ἀπὸ θρικίης τε καὶ ἀχιλλείου, καὶ ἀπὸ νήσων, καὶ τῶν ἰωνικῶν πόλεων, οἱ μὲν ἵνες καὶ παλιπόνες ἐν τοῖσι τὰ ὅπλα, ἀπεδίδρασκον· (καὶ γὰρ ἐκεῖ βαθὺς ὁ σῖτος ἐν τῷ μεγαλῴδρου πεδίῳ) ὅσοι δὲ καὶ ἔμενον, δῆλοι ἦσαν οὐ μενοεῖτες. τὸν μὲν δὴ Φαρνάβαζον ἐξηγείλατο μάχεσθαι κελεύειν. ὁ μὲν τοι Τισσαφέρνης, τό, τε Κύρειον στράτευμα καὶ Ἑλληνικὸν ἅμιλλον,

A Atque hæc quidem ab iis gerebantur. Forte tunc Pharnabazus etiam ad Tissaphernem venerat, partim quod is imperator omnium designatus esset; partim vt testaretur, se paratum esse ad gerendum communi nomine bellum, ineundamque societatem, quo Græci finibus regis eiicerentur. Nam ceteroqui* summum imperium Tissapherni Pharnabazus inuidebat, & Æolia se spoliatum esse grauiter ferebat. Tissaphernes, quum hæc e Pharnabazo audiret; Primum, inquit, mecum in Cariam B transito, deinde de his consultabimus. Quum in Cariam transiissent, impositis in munitiones præsidiis, quæ sufficerent, rursus eis in Ioniam transire visum est. Dercyllidas autem, vbi rursus eos Mæandrum transmisisse accepisset: habito cum Pharace colloquio, quo vereri se ostendebat, ne Tissaphernes ac Pharnabazus Ioniam a præsidiis nudam percurrendo popularentur: & ipse Mæandrum transiit. Incedebant hi cum copiis vllo absque ordine, quod † hostes ante se agrum Ephesiorum ingressos scirent, quum sub- C ito de aduersa eos specula in monumentis conspiciunt: ipsique contra, quibusdam suorum in monumenta, quæ penes se erant, ac turres adscendere iussis; propter viam, qua ipsis erat pergendum, aciem instructam vident, nimirum Cares cum scutis albis, Persicas item copias, quotquot aderant, & Græcas, quas habebat vterque, & ingentem equitatum, cuius pars ea, quæ Tissaphernis erat, cornu dextrum obtinebat; altera Pharnabazi, sinistrum. Id quum Dercyllidas sen- D sisset, tribunis & cohortium præfectis imperat, vt quamcelerrime in octonos aciem instruerent; cetratis & equitibus, quot quidem & quales id temporis habebat, ad margines vtrimque collocatis: ipse interim exta consulit. Tum quotquot erant e Peloponeso milites, tranquilli subsistebant, & ad prælium se parabant. At quotquot Prienenses, & Achillienses aderant, itemque de insulis & oppidis Ionicis; eorum nonnulli, relictis in segete armis, fuga sibi consulebant: (& erat tunc densa in Mæandri planicie seges) de aliis, qui subsistebant, animaduerti poterat, minime tamen ipsos in acie mansuros. Nuntiabatur, Pharnabazum prælij committendi hortatorem fuisse: verum Tissaphernes, qui secum ipse cogitaret,

ἡ στρατιᾷ

ὡς ὀκνοίη

† τῶν πολεμιωτείων τὴν ἐφεσίαν,

* Consule Notas.

† Lectio marginis.

quo pacto Cyri milites aduersus ipsos pugnassent, eisque Græcos omnes similes esse arbitraretur, vt prælium iniret, adduci non poterat. Adeoque missis ad Dercyllidam suis, cupere se cum ipso in colloquium venire, significabat. Tum Dercyllidas ex suis equitibus ac peditibus præstantissimos adspectu quosque secum sumens, ad nuntios prodit, & his eos verbis compellat: Ego vero paratus eram, inquit, prælio decernere, quemadmodum videtis. Quia tamen mecum colloqui Tissaphernes cupit, ne id quidem detrecto. Verum si colloquium instituendum erit, pignera fidei & obsides vltro citroque dandi sunt. His & adprobatis, & exsecutioni mandatis, vterque discessit exercitus: barbarorum Tralles, oppidum * Phrygiæ: Græcorum Leucophryn, quo loco Dianæ fanum erat inprimis sacrosanctum, & stagnum maius stadij amplitudine, nonnihil arenosum, aqua iugi, potabili, calida. Hæc tum fuere gesta. Postridie loco constituto conueniunt, & visum est vtrimq; audiendum, quibus condicionibus pax iniri possit. Heic Dercyllidas aiebat, si rex oppida Græci nominis legibus & institutis suis vti sineret: contra Tissaphernes & Pharnabazus, si Græcæ copiæ regis e finibus, & Lacedæmoniorum præfecti oppidis excederent. Hæc inter se loquuti quum essent, indutias pacti sunt, donec de iis, quæ acta inter ipsos fuissent, Dercyllidas quidem Lacedæmonem; Tissaphernes vero ad regem retulisset. Eodem hoc tempore, quo ista Dercyllidas in Asia gerebat, hoc quoque contigit. Succensebant Eleis iamdudum Lacedæmonij, quod & societatem cum Athenien-sibus, Argiuis, Mantineis coiuissent; & Lacedæmonios equestri gymnicoq; certamine arcerent, quos indictam lata sententia multam sibi debere dicerent. Quãquam Elei nõ hoc solo contenti, etiam' Lichæ curru Thebanis tradito, qui victores a præconibus proclamabantur, ingressum Licham ad coronandum aurigam suum flagris cædentes, hominem ætate iam prouecta, expulerant. Ac præter hæc, interiecto aliquo temporis spatio, quum missus esset Agis, vt ex oraculi cuiusdam præscripto Ioui sacrificaret; prohibuerant Elei, ne vota de prospero belli euentu ab eo fierent, quod esse dicerent, in more maiorum, ne qui Græci bellum aduersus Græcos moturi, oracula consulerent: quo factum erat, vt Agis re sacra non peracta dis-

Tissaphernes timiditas.

Al Cariæ. Stephanus τῶν πόλ. Lydiæ.

Consule de hoc loco Thucydidem in v.

ὡς ἐπολέμησεν αὐτοῖς, καὶ τότῳ πρῶτος νομίζων ὁμοίους εἶ) τὸς ἕλληνας, οὐκ ἐβούλετο μάχεσθαι· ἀλλὰ πέμψας πρὸς Δερκυλλίδην, εἶπεν ὅτι ἐς λόγους βούλοιτο αὐτῷ ἀφικέσθαι. καὶ ὁ Δερκυλλίδας, λαβὼν τὸς κρατίστους τὰ εἴδη τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων καὶ πεζῶν, προσῆλθε πρὸς τὸς ἀγγέλους, καὶ εἶπεν· ἀλλὰ παρεσκευασάμην μὲν ἔγωγε μάχεσθαι, ὡς ὁρᾶτε· ἐπεὶ μέν τοι ὁκεῖνος βούλεται ἐς λόγους ἀφικέσθαι, οὐδὲ ἐγὼ ἀπέλεγω. αὖ μέν τοι ταῦτα δεῖ ποιῆν, πιστὰ καὶ ὁμήρους δοτέον καὶ ληπτέον. δόξαντα δὲ ταῦτα καὶ συγκείμενα, τὰ μὲν στρατεύματα ἀπῆλθε, τὸ μὲν βαρβαρικὸν, ἐς Φρυγίης τῆς † Φρυγίας, τὸ δὲ ἑλληνικὸν, ἐς Λεύκοφρυν, καείσης ἔνθα ἱρὸν Ἀρτέμιδος ἱερὸν μάλα ἄλσος, καὶ λίμνη πλέον ἢ σταδίου, ὑποψάμμος, ἀέναος, ποτίμου καὶ θερμοῦ ὕδατος. καὶ τότε μὲν ταῦτα ἐπράχθη. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐς τὸ συγκείμενον χωρίον ἦλθον, καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πυθέσθαι ἀλλήλων, ὁπότερα σπένδεται ἢ πολεμεῖν ποιήσαντο. ὁ μὲν δὴ Δερκυλλίδας εἶπεν, εἰ αὐτονόμους ἐφῆ βασιλεὺς τὰς ἑλληίδας πόλεις. ὁ δὲ Τισσαφέρνης καὶ Φαρνάβαζος εἶπον, ὅτι εἰ ἐξέλθοι τὸ ἑλληνικὸν στράτευμα ἐκ τῆς [βασιλέως * χώρας, καὶ οἱ λακεδαιμονίων ἁρμοσταὶ ἐκ τῶν πόλεων. ταῦτα δ' εἰπόντες ἀλλήλοις σπονδὰς ἐποιήσαντο, ἕως ἀπαγγελθείη τὰ λεχθέντα, Δερκυλλίδᾳ μὲν, ἐς λακεδαίμονα, Τισσαφέρνῃ δὲ, ὅπῃ βασιλέα. τότων δὲ πραττομένων ἐν τῇ ἀσίᾳ ὑπὸ Δερκυλλίδα, λακεδαιμόνιοι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, πάλαι ὀργιζόμενοι τοῖς ἠλείοις, καὶ ὅτι ἐποιήσαντο ξυμμαχίαν πρὸς τὰς ἀθηναίους καὶ ἀργείους καὶ μαντινέας, καὶ ὅτι δίκην φάσκοντες καλαδεδικάσθαι αὐτῶν, ἐκώλυον ἀγωνίζεσθαι τὸ ἱππικὸν καὶ τὸ γυμνικὸν ἀγῶνος. καὶ οὐ μόνον ταῦτ' ἤρκει, ἀλλὰ καὶ Λείχα ᾠδαῖς τισι θηβαίοις τὸ ἆθλα, ἐπεὶ ἐκηρύττοντο νικῶντες, ὅτε εἰσῆλθε Λείχας στεφανώσων τὸν ἡνίοχον, μαστιγοῦντες αὐτὸν ἄνδρα γέροντα, ἐξήλασαν. τότων ὕστερον καὶ Ἀγησίλεω πεμφθέντος θύσαι τῷ Διὶ κατὰ μαντείαν τινά, ἐκώλυον οἱ ἠλῷοι μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν πόλεμον, λέγοντες ὡς καὶ ὁ ἀρχαῖον εἴη ὅτων νόμιμον, μὴ χρησπεριάζεσθαι τὸς ἕλληνας ἐφ' ἑλλήνων πολέμῳ. ὥστε ἄθυτος ἀπῆλθεν.

πῆλθεν. ἐκ τούτων οὖν πολλῶν ὀργιζομένοις ἔδοξε τοῖς ἐφόροις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ σωφρονίσαι αὐτούς. πέμψαντες οὖν πρέσβεις ἐς ἦλιν, εἶπον, ὅτι τοῖς τέλεσι τῶν λακεδαιμονίων δίκαιον δοκοίη εἶναι, ἀφιέναι αὐτοὺς τὰς περιοικίδας πόλεις αὐτονόμους. ἀποκρινομένων δὲ τῶν ἠλείων, ὅτι οὐ ποιήσειν ταῦτα· (ὑπῆλθον γὰρ ἔχοιεν τὰς πόλεις) φερυκὰν ἔφησαν οἱ ἔφοροι. ἄγων δὲ ὁ στράτευμα Ἀγις ἐνέβαλε διὰ τῆς ἀχαΐας ἐς τὴν ἠλείαν † κατὰ λάρισαν. ἔτι δὲ τοῦ στρατεύματος ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντος, καὶ κατομνύης τῆς χώρας, σεισμὸς ἐπιγίνεται. ὁ δὴ Ἀγις, θεῖον ἡγησάμενος, ἐξελθὼν πάλιν ἐκ τῆς χώρας, διαφῆκε τὸ στράτευμα. ἐκ δὲ τούτου οἱ ἠλεῖοι πολὺ θρασύτεροι ἦσαν, καὶ διεπρεσβεύοντο † εἰς τὰς πόλεις, ὅσας δυσμενεῖς οὔσας τοῖς λακεδαιμονίοις ᾔδεσαν. τελευτῶντι δὲ τῷ ἐνιαυτῷ, φαίνοισι πάλιν οἱ ἔφοροι φερυκὰν ὅτι τὴν ἦλιν, καὶ ξυνεστράτευον τῷ Ἀγιδι, πλὴν βοιωτῶν καὶ κορινθίων, οἵ τε ἄλλοι ξύμμαχοι, καὶ οἱ ἀθηναῖοι. ἐμβαλόντος δὲ τοῦ Ἀγιδος δι' αὐλῶνος, δι' οὗπερ μάλιστα λαφυρεῦται, ἀποστάντες τῶν ἠλείων, προσεχώρησαν αὐτῷ· διὰ δὲ μαχίστου, ἐχόμενοι † δὲ πελλήνης. διαβαίνοντι δὲ τὸν ποταμὸν πρόσω ἐχώρουν † λεπρῖνοι, καὶ ἀμφίδολοι, καὶ μαργανεῖς. ἐκ δὲ τούτου ἐλθὼν ἐς ὀλυμπίαν, ἔθυε τῷ Διὶ τῷ ὀλυμπίῳ, κωλύειν δὲ οὐδεὶς ἐπεχείρησε. θύσας δὲ, πρὸς ὃ ἄστυ ἐπορεύετο, κόπων καὶ κακῶν τὴν χώραν, καὶ ὑποζύγια μὲν πολλὰ, ὑποζύγια δὲ ἀνδράποδα ἠλίσκετο ἐκ τῆς χώρας. ὥστε ἀκούοντες καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἀχαιῶν, ἑκόντες ἥκον συστρατεύσοντες, καὶ μετέσχον τῆς ἁρπαγῆς. καὶ ἐγένετο αὕτη † ἡ σφαγὴ ὡς τῶν βιαιοτάτων τὴν πελοποννήσου. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο πρὸς τὴν πόλιν, τὰ μὲν προάστια καὶ τὰ γυμνάσια καλὰ ὄντα ἐλυμήνατο· τὴν δὲ πόλιν (ἀτείχιστος γὰρ ἦν) ἐνόμισαν αὐτὸν μὴ βούλεσθαι μᾶλλον, ἢ μὴ δύνασθαι ἑλεῖν. διαβὰς δὲ τὴν χώραν, καὶ οὔσης τῆς σφαγῆς πρὸς κυλλήνην, βουλόμενοι οἱ περὶ ξενίαν, τὸ λεγόμενον, μεδίμνῳ ἀπομετρήσασθαι † πρὸς τὸ παρὸν ἀργύριον, δι' αὐτῶν προσεχώρησαν τοῖς λακεδαιμονίοις,

cederet. His inquam de cauſſis quum ſuccenſerent Eleis Lacedæmonij, decretum ab Ephoris & conuentu publico factum eſt, quo ſtatuebatur, eſſe coercendam Eleorum inſolentiam. Quapropter miſſis Elidem legatis denuntiant, æquum videri Lacedæmoniorum magiſtratibus, vt Elei vicina oppida legibus & inſtitutis ſuis vti permitterent. Ad quæ quum illi reſpondiſſent, nequaquam id ſe facturos, qui hæc oppida iure belli adquiſiuiſſent: copias aduerſus eos ducendas Ephori decreuerunt. Eum exercitum Agis ducens, per Achaiam non procul † a Lariſſa Eleorum agrum eſt ingreſſus. Quumque iam in hoſtico eſſet exercitus, ac regio vaſtaretur: terra concuti cepit. Tum Agis, qui diuinitus hoc accidiſſe prodigij duceret, relicto Eleorum agro, dimiſit exercitum. Ex eo longe facti audaciores Elei, legatos ad eas vrbes mittebant, quotquot infeſtas eſſe Lacedæmoniis ſcirent. Atque hoc anno elapſo, rurſus Ephori copias aduerſus Elidem decernunt, ſequentibus Agidis ſignatum aliis ſociis, tum Athenienſibus; exceptis Bœotis, & Corinthiis. Quumque per Aulonem Agis copias in hoſticum duceret, mox Læpreatæ ab Eleis defectione facta, ad ipſius ſe partes adiungebant. Idem ſtatim & Maciſtij, & his proximi † Petalienſes fecere. Poſt vbi tranſiiſſet amnem, dedunt ei ſe* Leprini, Amphidoli, Marganenſes. Deinde profectus Olympiam, nemine amplius prohibente, Ioui Olympio rem ſacram facit. Peracto ſacrificio, verſus vrbem pergebat, agrum ferro & igni vaſtans, atque ex eo permultum iumenta, tum mancipia ſecum auferens. Adeoque complures & Arcades & Achæi, quum hæc audirent, ſponte ſua ſe ad exercitum Agidis conferebant, & in prædæ partem aliquam admittebantur. Quo factum, vt hæc expeditio quaſi quædam in Peloponeſo frumentatio fuerit. Ad vrbem ventum quum eſſet, ſuburbana & gymnaſia, ſane pulchra, vaſtabat Agis: vrbem vero, quæ quidem munita non erat, non tam ipſum exiſtimabant haud potuiſſe, quam non voluiſſe occupare. Interim dum vaſtatur Eleorum ager, ac propter Cyllenen agit exercitus; Xeniæ complices, ſpe metiendi medimno argentum paternum, quod dici ſolet, Eleos ad Lacedæmonios accedere ſua volentes opera,

Bellum inter Eleos & Lacedæmonios.

a Lariſſo, ſcilicet amne.

Olymp. 95. an. 3.

† al. Epitalienſes * al. Leprini,

cum gladiis ex ædibus eruptione facta, cædes edunt: quumque nonnullos interfecissent, & inter eos quemdam, qui Thrasydæum populi ducem facie referret: ipsum Thrasydæum se peremisse opinabantur. Quo fiebat, vt populus quidem animis protinus deiectis, se tranquille contineret: percussores autem omnia sibi confecta putarent, eorumque complices in forum arma transferrent. Atenim Thrasydæus forte tunc ibidem adhuc dormiebat, vbi ad ebrietatem potauerat. Quamobrem vt intellectum fuit a populo, Thrasydæum necdum interfectum esse: hinc inde domum illam circumfudere, quemadmodum examen apum ducem suum circumdare consueuit. Ille populo collecto se ducem præbens, pugnam comittit; in qua populus victoria potitus est. Tum extra vrbem ad Lacedæmonios illi se conferunt, qui cædium auctores exstiterant. Agis Alpheo traiecto discedens, quum Epitalio, propter Alpheum amnem, præsidiarios, & Lysippum prætorem, vna cum Eleis exsulibus imposuisset, dimisit exercitum: atque ipse domum profectus est. Quod reliquum erat æstatis, itemque subsequens hiems a Lysippo, & militibus eius, diripiendo Eleorum agro consumitur. Æstate proxima Thrasydæus missis Lacedæmonem suis, de muro deiiciendo adsensus est, & de dimittenda Cyllene, atque aliis oppidis † Triphyliæ, nimirum Phrixa, Epitalio, Leprina, Amphidolis, Marganensibus: item Acroriis & Lasione, quam * Arcades sibi vindicabant. Epeum tamen, situm inter Macistum & Heræam oppidum, Elei sibi relinqui postulabant. Nam agrum illum omnem se x x x talentis emisse ab iis aiebant, qui prius oppidum possedissent, eamque pecuniam persolutam esse. Lacedæmonij vero, qui nihilo iudicarent æquius esse, vi aliquid ementem, ac vi auferentem inferioribus extorquere; cogebant eos hanc quoque liberam dimittere. Neque tamen vetabant, quo minus Elei Iouis Olympij fano præessent, quamquam id antiquitus non obtinuissent. Existimabant enim illos, qui deposcere id sibi vellent, rusticos eius agri esse; nec satis ad hoc idoneos, vt fano præessent. De his quum conuenisset, inita pax est, & societas, inter Lacedæmonios & Eleos. Atque hic fuit eius inter Eleos & Lacedæmonios belli exitus.

Hoc est, agri Elensium. Is cur ita dictus fuerit, Stephanus ὦδε πόλ. docebit.
* Lectio marginis.
† τριφυλίδας
† λετρίναν
† σφέας τε ὁ τῆ-
† πε-

ἐκπεσόντες ὀξ οἰκίας ξίφη ἔχοντες σφαγὰς ποιοῦσι, καὶ ἄλλους τέ τινας ἀποκτείνουσι, καὶ ὁμοιόν τινα Θρασυδαίῳ ἀποκτείναντες τῷ τῶ δήμου πρόσθεν, ᾤοντο Θρασυδαῖον ἀπεκτονέναι. ὥστε ὁ μὲν δῆμος πρόθυμος κατηθύμησε, καὶ ἡσυχίαν εἶχεν· οἱ δὲ σφαγεῖς πρότ' ᾤοντο πεπραγμένα εἶ), καὶ οἱ ὁμογνώμονες αὐτοῖς ὤξεφέροντο τὰ ὅπλα ἐς τὴν ἀγορά. ὁ δὲ Θρασυδαῖος ἔτι καθεύδων ἐτύγχανεν οὗπερ ἐμεθύσθη. ὡς δὲ ἤσθετο ὁ δῆμος ὅτι οὐ τέθνηκεν ὁ Θρασυδαῖος, πρὸς ἐπλήσθη ἡ οἰκία ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὥσπερ σὺν τὸ ἑσμὸς μελίττῶν ὁ ἡγεμόνα. ὅπῃ δὲ ἤγετο ὁ Θρασυδαῖος ἀναλαβὼν τὸν δῆμον, ἡμέρας μάχης ἐκράτησεν ὁ δῆμος. ὤξέπεσον δὲ πρὸς τὸς λακεδαιμονίους οἱ ἐξορμήσαντες ταῖς σφαγαῖς. ἐπεὶ δ' αὖ ὁ Ἀγις ἀπιὼν διέβη [πάλιν * τὸν ἀλφειόν, φρουροὺς καταλιπὼν ἐν ὀπιταλίῳ, πλησίον τῦ ἀλφοῦ, καὶ Λύσιππον ἁρμοστὴν, καὶ τὸς ὤξ ἤλιδος φυγάδας, ὁ μὲν στράτευμα διῆκεν, αὐτὸς ὃ οἴκαδε ἀπῆλθε. καὶ ὁ μὲν λοιπὸν θέρος, καὶ τ' ὀπίοντα χειμῶνα σὺν τῦ Λισίππου καὶ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐφέρετο καὶ ἦγετο ἡ τῶν ἠλείων χώρα. τῦ δ' ὀπίοντος θέρους πέμψας Θρασυδαῖος ἐς λακεδαίμονα, ξυνεχώρησε † σφέας τε ὁ τῆχος πρὸς ἐλεῖν καὶ κυλλήνην, καὶ ἄς † τειφυλίδας πόλεις ἀφεῖναι, φείξαν, καὶ ὀπιτάλιον, καὶ † λεπρίναν, καὶ ἀμφιδόλους, καὶ μάργηνεῖς· πρὸς δὲ ταύτας, καὶ ἀκρωρείας, καὶ λασίωνα, τ' σὺν ἀρκαδῶν † λεγόμενον. ἄπλεγόμενον. ἦσαν μέν τοι, τὴν μεταξὺ πόλιν ἠραίας καὶ μακίσου, ἤξίουν οἱ ἠλῆοι ἔχειν. πρίασθαι γὰρ ἔφασαν τὴν χώραν ἅπασαν πρός τῶν τότε ἐχόντων τὴν πόλιν, τριάκοντα ταλάντων, καὶ ὁ ἀργύριον δεδωκέναι. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, γνόντες μηδὲν δικαιότερον εἶ) βία πρίασθαι, ἢ βία ἀφελόμενοι πρὸς τῶν ἡττόνων λαμβάνειν, ἀφιέναι τ' ταύτην ἠνάγκασαν. τῦ μὲν τοι πρεσβεῖα τ' Διὸς τῦ ὀλυμπίου ἱερῦ, καίπερ οὐκ ἀρχαίου ἠλείοις ὄντος, οὐκ ἀπήλασαν αὐτοὺς, νομίζοντες τὸς ἀντιποιουμένους χωρεῖσθαι εἶ), τ' ἐχ ἱκανὸς πρεσβεῖα. τούτων δὲ συγχωρηθέντων, εἰρήνη τε γίγνεται τ' ξυμμαχία ἠλείοις πρὸς λακεδαιμονίους. τ' οὕτω μὲν δὴ ὁ λακεδαιμονίων τ' ἠλείων πόλεμος ἐλήξε.

μτ' δὲ

μὴ ὃ τοῦτο Ἀγις ἀφικόμενος ἐς Δελφοὺς, καὶ τῷ δεκάτην ἀποδύσας, πάλιν ἀπιὼν, ἐκάμνε ἐν ἡραίᾳ, γέρων ἤδη ὤν, καὶ ἀπιὼν ἐτελεύτησε· καὶ ἔτυχε σεμνοτέρας, ἢ κατ' ἄνδρα ἦν, ταφῆς. ἐπεὶ δ', ὡς εἰώθεσαν, αἱ ἡμέραι παρῆλθον, καὶ ἔδει βασιλέα καθίσασθαι, ἀντέλεγον περὶ βασιλείας, Λεωτυχίδης, ὃς Φάσκων Ἀγίδος εἶναι, Ἀγησίλαος ὁ ἀδελφός. εἰπόντος δ' αὐτοῦ Λεωτυχίδου· Ἀλλ' ὁ νόμος, ὦ Ἀγησίλαε, οὐκ ἀδελφὸν, ἀλλ' υἱὸν βασιλέως βασιλεύειν κελεύει· εἰ δὲ υἱὸς ὢν μὴ τυγχάνοι, τὸν ἀδελφὸς, ᾧ βασιλεῦσι, ἐμὲ ἀνδάνει, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος. πῶς, ἐμοῦ γε ὄντος; ὅτι οὐ σε πατέρα, οὐκ ἔφη σε εἶναι ἑαυτῷ. ἀλλ' ἡ πολὺ κάλλιον ἐκείνου εἰδυῖα μήτηρ καὶ νεῷ ἔτι φησίν. ἀλλ' ὁπότε δὴ αὖ ὡς μάλα σοι ψευδομένῳ κατεμείνυσεν, οὐκ τοῦ θαλάμου ἐξελάσας σφοδρῷ ἐς ὀφθαλμὸν τὸν σὸν πατέρα. συνεμβρύτησε ταῦτ' αὐτῷ καὶ ὁ ἀληθέστατος λεγόμενος χρόνος εἶναι. ἀφ' οὗ γάρ τοι ἔφη σε, καὶ ἐφαίνη ἐν τῷ θαλάμῳ, δεκάτῳ μηνὶ ἐγένου. οἱ μὲν τοιαῦτ' ἔλεγον. Διοπείθης δ', μάλα χρησμολόγος ἀνὴρ, Λεωτυχίδῃ ξυναγορεύων εἶπεν· ὡς καὶ Ἀπόλλωνος χρησμὸς εἴη, φυλάξασθαι τὸν χωλὸν βασιλείαν. Λύσανδρος δὲ τοῖς αὐτὸν ὑπ' Ἀγησιλάου αὐτεῖπεν, ὡς οὐκ οἴοιτο τὸν θεὸν τοῦτο κελεύειν φυλάξασθαι, μὴ τοῖς παίσας τὸν χωλὸν, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐκ ὢν τοῦ δ' ἡμῖν βασιλεύσῃ. πολυπάσιν γὰρ ἂν χωλὸν εἶναι τὸν βασιλείαν, ὁπότε μὴ ἀφ' Ἡρακλέους τῆς πόλεως ἡγοῖντο. ταῦτα δ' ἀκούσασα ἡ πόλις ἀμφοτέρων, Ἀγησίλαον εἵλοντο βασιλέα. οὔπω δ' ἐνιαυτὸν ὄντος ἐν τῇ βασιλείᾳ Ἀγησιλάου, θύοντος αὐτοῦ τῶν τελαμένων ὑπὲρ θεσμῶν τινα τῆς πόλεως, εἶπεν ὁ μάντις, ὅτι ἐπιβουλεύει τινὰ τῶν δυνατῶν φαίνοιεν οἱ θεοί. ἐπεὶ δὲ πάλιν ἔθυσεν, ἔτι δεινότερα ἔφη τὰ ἱερὰ φαίνεσθαι. ὃ τρίτον δὴ θύοντος, εἶπεν· ὦ Ἀγησίλαε, ὡς καὶ εἰ ἐν αὐτοῖς εἴημεν τοῖς πολεμίοις, ἔτως μοι σημαίνεται. ἐκ δὴ τούτου θύοντες καὶ τοῖς ἀποβατηρίοις καὶ τοῖς σωτῆρσι, καὶ μόλις καλλιερήσαντες, ἐπαύσαντο. λαμβάνουσι δὲ τῆς θυσίας, ἐντὸς πέμπτῃ ἡμερῶν κατηγορεύει τις τοῖν ἐφόροιν ἐπιβουλῆς, καὶ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ πράγματος Κινάδωνα.

Secundum hæc Delphos profectus Agis, quum decumam obtuliſſet: in reditu iam ſenex apud Heræam ægrotare cepit, ac viuus Lacedæmonē deportatus, ſtatim mortem obiit: ſepulturam nactus auguſtiorem, quam quæ homini conueniret. Poſteaquam de more dies aliquot elapſi eſſēt, ac iam regem deſignari oporteret: cōtendebant inter ſe de regno Leotychides, qui ſe Agidis filium perhiberet; atque Ageſilaus, Agidis frater. Quumque Leotychides diceret, iubere legem, vt non frater regis, ſed filius regno potiatur; ac ſi forte filius nullus exſtet, fratrem in regno ſuccedere: Me igitur regem aſſe oportet, ſubiecit Ageſilaus. At qui illud, me ſupſtite? Quod is, quem tu patrem adpellas, ſuum te eſſe negauerit. Atque id etiam modo profitetur mater, quæ rem longe certius ipſo tenet. † Quin & Neptunus admodum mentiri te ſignificauit, quod patrem tuum terræmotu e cubiculo in hominum conſpectum expulerit. Eſt itidem teſtimonio tempus ipſum, quod eſſe veraciſſimum perhibetur. Nam poſt illud tempus, quo fugit, & amplius in cubiculo conſpectus nō fuit, tu menſe natus es decimo. Huiuſmodi ab eis in medium proferebātur, & Diopithes inſigniter oraculorum gnarus, Leotychidæ cauſſam adiuuans, aiebat etiam profectum ab ipſo Apolline oraculum eſſe, quo ſignificaretur, regnum claudum vitari debere. Cui Lyſander pro Ageſilao reſpondebat, exiſtimare ſe, non hoc ab Apolline præcipi, vt caueatur, ne quis offendens ad aliquid, claudicet: ſed id potius, ne quis alienus a regia familia regno potiatur. Omnino enim regnū fore claudum, vbi non orti ab Hercule reipublicæ ſint præfuturi. Hęc vt ex ambobus intellexit ciuitas, Ageſilaum regem deſignat. Is quum necdum anni vnius ſpatio regnum obtinuiſſet, atq; maiorum ex inſtituto ſollemne quoddam ſacrum pro patria faceret: monuit vates, indicari diuinitus in extis occultam coniurationem grauiſſimam. Quum rurſus exta conſulerentur, dixit etiam grauiora ſignificari. Quum tertio ſacrificium iteraretur: Mi Ageſilae, inquit, eiuſmodi ſunt extorū ſignificationes, quaſi ſi iam ipſos inter hoſtes verſaremur. Tum vero facta re ſacra Diis & auerruncis & ſeruatoribus, quum vix perlitatum eſſet ſacrificare deſierunt. Quinto poſt ſacrificia die quidā ad Ephoros coniurationem occultam, & principem eius auctorem Cinadonem defert.

Agidis mors.

Plut. Lyſand. p. 815

Ageſilai & Leotychidæ de regno contentio.

† Conſule Notas.

Plut. Lyſand. p. 815. V. Opſoraeū. p. 85. Scſol. Ariſtoph. Av. v. 992 Plut. Ageſil. p. 1091. De def. orac. p. 710.

Ageſilaus rex claudus.

Coniuratio aduerſus rēpublicam Spartanā.

Erat is & forma iuuenis pulcher,& animo firmus ac valens,non tamen e†parium numero.Quumq; interrogarent illū Ephori, qui rem deferebat, quo pacto negotiū hoc ſuſcepturi eſſent: reſpōdit,abductū ſe in forū extremū a Cinadone fuiſſe,iuſſumq; numerare,quot in foroSpartani eſſēt. Tū ego inquit,numerato rege, Ephoris, †ſeniorib. ceteris plus minus XL: quamobrē,inquam, hos me numerare iuſſiſti Cinado? Exiſtimato, inquit, illos hoſtes eſſe, reliquos omnes ſocios, qui plures in foro ſunt, quam quater mille. Addebat, oſtēdiſſe Cinadonem in viis, modo vnū, modo duos hoſtes occurrentes;ceteros omnes,ſocios.Quinetiam quotquot eſſent Spartanorū in prædiis,ex iis vnum dominum hoſtem eſſe, ſocios vero in ſingulis cōplures.Interrogantibus hinc Ephoris, quot homines huius inſtituti conſcios eſſe perhiberet: reſpondebat, Cinadonem dicere, coniurationis principes non multos habere conſcios,ſed fide tamen dignos. Hos autem ſcire, velle hanc rem vniuerſos & †helotas, & nouos populares,& infimæ claſſis homines, & finitimos. Nam vbicumque Spartanorum apud hos aliqua mentio fiat,neminem celare poſſe,quam cupide vel crudos ſint deuoraturi. Rurſus quum quæreret, vnde ſe arma ſumturos perhiberēt: dixiſſe reſpondit Cinadonē,ipſos quidem,qui coniuncti eſſent,habere arma: pro turba vero promi ſcuta ſibi ad fabrum ferrariorum officinas deducto multas ſicas, multos enſes, multa verua,multas bipēnes & aſcias,multas falces demonſtraſſe. Præterea dicere hominem, etiam illa vniuerſa arma eſſe, quibus terram homines colant, ligna lapidesq; cædant;itemq; opificia cetera quamplurima, habere ſua quædam inſtrumenta, quæ armorum loco ſufficiāt, præſertim aduerſus inermes.Rurſum interrogatus,quādo hęc eſſent inchoanda: dixit,imperatū eſſe ſibi, vt domi maneret. His auditis Ephori, hominē explorata dicere arbitrabantur; metuq; perculſi,ne id quidem conciliū,quod paruum vocant, cogunt: ſed ſeniores alius aliunde conuenientes,hoc conſilij capiūt; vt Cinadonem cum nonnullis aliis ex iuuētute Aulonem ablegarent,iuſſum iſtinc Aulonitas quoſdam & helotas abducere, quorū eſſent in†ſcytala deſcripta nomina. Imperant eidem,vt mulierē quādam illinc abduceret, fama quidē illā formoſiſſimā;

†Conſule Notas.

†Ita Lacedæmonij Senatores vocabant, qui erant numero 28. Ariſtot. in Pol. Plutar. Lycur.

†Seruos, & libertos, ſiue tirones e ſeruis delectos.

Spartani coniuratos opprimunt.

†Genus epiſtolæ Laconicæ. Vide Plutar. Lyſandro. p. 812.

ἦν δὲ ἡν καὶ τὸ εἶδος †νεανίσκος, . . . καὶ τῇ ψυχῇ εὖ ἡρωϊκὼς εὕρωστος, ἀλλ' οὐ τοῖ ὁμοίων. ἐφοβοῦνθ' οἱ τῶν ἐφόρων, πῶς φαίη τὴν πρᾶξιν ἔσεσθαι, εἶπεν ὁ εἰσαγγείλας, ὅτι ὁ Κινάδων ἀγαγὼν αὐτὸν ὅπου ἔλεγον τὰς ἀγορᾶς, ἀριθμῆσαι κελεύοι, ὁπόσοι εἶεν σπαρτιᾶται ἐν τῇ ἀγορᾷ. καὶ ἐγώ, ἔφη, ἀριθμήσας βασιλέα τε, καὶ ἐφόρους, καὶ γερουσίας, καὶ ἄλλους ὡς τεπαράκοντα, ἠρόμην· τί δή με τούτοις, ὦ Κινάδων, ἐκέλευσας ἀριθμῆσαι; ὁ δ' εἶπε· τούτους, ἔφη, νόμιζε σοι πολεμίους εἶναι, τοὺς δ' ἄλλους πολίτας ξυμμάχους, πλέονι ἢ τετρακισχιλίους ὄντας τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ. ὅπως δ' οὐ φανεῖεν αὐτὸ ἔφη ἐν τῇ ὁδοῖς, εἷς μὲν ἕνα, εἷς δ' ὃ δύο πολεμίους ἀπολυτῶντας, τοὺς δ' ἄλλους ἀπολίτας, συμμάχους. καὶ ὅσοι δὴ ἐν τοῖς χωρίοις σπαρτιᾶται τύχοιεν ὄντες, ἕνα μὲν πολέμιον τὸν δεσπότην, ξυμμάχους δ' ἐν ἑκάστῳ πολλούς. ἐρωτώντων δὲ τῶν ἐφόρων, πόσους φαίη καὶ τοὺς ξυνωφελοῦντας τὰ τῶν πρᾶξιν εἶναι, λέγειν καὶ τοῦτο ἔφη αὐτόν, ὡς σφίσι μὲν τοῖς ὁμοίοις ἐκ πολλοὶ πολλοί, ἀξιόπιστοι δὲ σύνολον. αὐλοὶ μέντοι πᾶσιν ἔφασαν σωφρόνειν καὶ εἴλωσι καὶ νεοδαμώδεσι, καὶ τοῖς ὑπομείοσι, καὶ τοῖς περιοίκοις. ὅπου γὰρ ἐν τούτοις τοῖς λόγοις γένοιτο τοιαῦτα σπαρτιᾶται, ἥδεια δύναται κρύπτειν ὃ μὴ ἄν ἡδέως αὐτοὶ ἑαυτῶν. πάλιν δ' ἐν ἐρωτώντων, ὅπλα δὲ πόθεν φάσαι λήψεσθαι; τὸν δ' εἰπεῖν, ὅτι οἱ μὲν δήπου σκυτῆται ἡμῖν αὐλοὶ ἔφασαν τοιαῦτα ὅπλα κεκτῆσθαι ὦν δ' ἔγωγε ἀγαγόντα ἐς τὸν σίδηρον, ὅπως δείξαι αὐτοῖς ἔφη πολλὰς μὲν μαχαίρας, πολλὰ δὲ ξίφη, πολλοὺς δὲ ὀβελίσκους, πολλοὺς δὲ πελέκεις καὶ ἀξίνας, καὶ πολλὰ δρέπανα. λέγειν δ' αὐτοῖς ἔφη, ὅτι καὶ ταῦτα ὅπλα πρὸς εἴη, ὁπόσοις ἄνθρωποι καὶ γῆν καὶ ξύλα καὶ λίθους ἐργάζονται, καὶ τῶν ἄλλων δὲ τεχνῶν ταῖς πλείσαις τὰ ὄργανα ὅπλα ἔχειν ἀρκοῦντα, ἀνδρῶν τε καὶ τοῖς ἀόπλοις. πάλιν †δ' ἐρωτώμενος, ἐν τίνι χρόνῳ ταῦτα μέλλοι τοιαῦτα ἔσεσθαι, εἶπεν ὅτι ὅπως δημοσίᾳ οἱ παρηγγελμένον εἴη. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔφοροι, ἐσκεμμένα τε λέγειν ἡγήσαντο αὐτὸν, καὶ ὄζειν πλάγης· καὶ ὅτε τι μικρὰ καλυμμένην ἐκκλησίαν ξυλλέξαιεν, ἀλλὰ ξυλλεγόμενοι τῶν γερόντων ἀνδρῶν †ἀνδρῶν, ἐβούλοντο πέμψαι τὸν Κινάδωνα ἐς αὐλῶνα σὺν ἀνδρῶν τῶν νεωτέρων, καὶ κελεῦσαι ἥκειν ἄγοντα τῶν αὐλωνιτῶν τέ τινας, καὶ τῶν εἰλώτων τῶν ἐν τῇ σκυτάλῃ γεγραμμένους. ἀγαγεῖν δὲ ἐκέλευον καὶ τὴν γυναῖκα, ἣ καλλίστη μὲν ἐλέγετο αὐτόθι εἶναι, λυμαίνε-

λυμαίνεσθαι δι' ἐφόρους τοὺς ἀφικνουμένους λα-
κεδαιμονίων καὶ πρεσβυτέρους καὶ νεωτέρους. ὑπη-
ρετικὸς δ' καὶ ἄλλ' ἤδη ὁ Κινάδων τοῖς ἐφόροις
ἦν τοιαῦτα. καὶ τότε δὴ ἔδοξε σκυτάλιον αὐτῷ, ἐν
ᾗ γεγραμμένοι ἦσαν, οὓς ἔδει ξυλλαφθῆναι.
ἐρωτῶν δ', τίνας ἄγοι μετ' αὑτοῦ τῶν νέων· ἵππ, εἶπον,
καὶ τῶν πρεσβύτατον τῶν ἱππαγρετῶν κέλευέ σοι
ξυμπέμψαι ἓξ ἢ ἑπτά, οἵ κ' αὐτύχωσι παρόντες.
ἐμεμελήκει δ' αὐτῷ, ὅπως ὁ ἱππαγρέτης εἰ-
δείη ὃς ἂν δέοι πέμπειν, καὶ οἱ πεμπόμενοι εἰ-
δεῖεν, ὅτι Κινάδωνα δέοι συλλαβεῖν. εἶπον δ' καὶ τρί-
τον τῷ Κινάδωνι, ὅτι πέμψοιεν αὐτῷ ἁμάξας, ἵνα
μὴ πεζοὺς ἄγωσι τοὺς ληφθέντας, ἀφανίζοντες
ὡς ἐδυύναντο μάλιστα, ὅτι ἐφ' ἕνα ἑκάστους ἔπεμ-
πον. ἐν δὲ τῇ πόλει ἐξεμελέμβανον αὐτόν, ὅτι τὸ
πρᾶγμα οὐκ ἠδεῖτο, ὁπόσον τὸ μέγεθος εἴη, καὶ
ἀκοῦσαι [πρῶτον * ἐβούλοντο τὸν Κινάδωνος,
οἵτινες εἶεν οἱ ξυμπράττοντες, πρὶν αἰσθέσθαι
αὐτοὺς ὅτι μεμήνυται, ἵνα μὴ ἀποδρῶσιν. ἔ-
μελλον δ' οἱ συλλαβόντες, αὐτὸν μὲν κατέχειν,
τοὺς δ' ξυνωδοὺς πυθομένους αὐτοῦ, γράψαντες,
ἀποπέμπειν τῷ ταχίστῳ τοῖς ἐφόροις. οὕτω
δὴ ἔσχον οἱ ἔφοροι πρὸς τὸ πρᾶγμα, ὥστε καὶ
μοῖραν ἱππέων ἔπεμψαν τοῖς ἐπ' αὐλῶνος.
ἐπεὶ δ' εἰλημμένος τοῦ ἀνδρὸς ἦκεν ἵππος φέ-
ρων τὰ ὀνόματα ὧν ὁ Κινάδων ἀπέγραψε,
συλλαχήματα τόντε μόνην Τισαμενὸν καὶ τοὺς
ἐπικαιροτάτους ξυνελάμβανον. ὡς δ' αὐτῷ
ἤχθη ὁ Κινάδων, καὶ ἠλέγχετο, καὶ ὡμολόγει πολ-
λὰ, καὶ τοὺς ξυνωδοὺς ἔλεγε, τέλος αὐτὸν ἤρου-
το, τί καὶ βουλόμενος ταῦτα πράττοι. ὁ δὲ ἀ-
πεκρίνατο, μηδενὸς ἧττων εἶ) ἐν λακεδαίμο-
νι. ἐκ τούτου μὲν ἤδη δεδεμένος καὶ τὼ χεῖρε
καὶ τὸν τράχηλον ἐν κλοιῷ, μαστιγούμενος καὶ
κεντούμενος αὐτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κατ' τὴν
μὲν δὴ τῆς πόλιν περιήγοντο. καὶ ἔτι † μὲν διτῆς δίκης ἐ-
δίκης τυχον. μετ' ὀλίγα ταῦτα Ἡρώδας τὶς συρακού-
σιος, ἐν φοινίκῃ ὢν μετ' ναυκλήρου τινός, καὶ ἰ-
δὼν τριήρεις φοινίσσας, τὰς μὲν, καταπλεού-
σας ἄλλοθεν, τὰς δὲ, καὶ αὐτοῦ πεπληρωμένας,
τὰς δὲ, καὶ ἔτι κατασκευαζομένας· πρεσβευ-
σας δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ τεσσαρακοσίας δέοι αὐτὰς
γενέσθαι· ὅπιθεν δὲ ὅτι τὸ πρῶτον ἀναχθὲν
πλοῖον τῆς ἑλλάδα, ἐξήγγελε τοῖς λακεδαι-
μονίοις, ὡς βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους τὸν στό-
λον τοῦτον παρασκευαζομένων· ὅποι δὲ, οὐ-

A sed quæ commeantes ad se Lacedæmonios tum prouectioris ætatis, tum iuuenes, corrumpere videretur. Et Cinadonis opera ceteroquin etiam ad huiusmodi negotia vsi fuerãt Ephori. Quamobrem id quoque temporis ei scytalam tradunt, in qua perscripti erant, quos capi vellent. Quumque interrogaret, quosnam ex iuuentute sibi adiũgere deberet itineris comites: abito, inquiunt, & †hippagretæ natu maximo impera, vt sex vel septem, qui forte aderũt, tecum mittat. Interim ipsis curæ fuerat, vt hippagretæ ille sciret, quinam mittendi essent: & qui mitterentur, capiendum esse Cinadonem, non ignorarent. Significant etiam Cinadoni, tria se plaustra mittere, ne captos itinere pedestri adducere necesse haberet: vti quã possent maxime tegerent, vnius ipsius caussa hęc instituta esse. Quod quidem in vrbe hominem non comprehendebãt, ea de caussa fiebat, quod quanta coniuratorum multitudo esset, ignorarent; & intelligere prius de Cinadone vellent, quinam coniurationis participes essent, quam illi se proditos animaduerterent; ne fuga scilicet sibi cõsulerent. Et futurum erat, vt ij, quibus erat ipsius capiendi negotium datum, hominem secum retinerent; perquisitisque rei cõsciis, eorum nomina litteris consignata quamprimum Ephoris mitterẽt. Erat Ephororum in hoc negotio tanta cura, vt eis, qui Aulonem proficiscebantur, etiam cohortem equitum mitterent. Capto Cinadone, quum venissет quidam eques, adferens secum a Cinadone consignata nomina: mox Tisamenum hariolum, & conspirationis principes ad nocẽdum inprimis idoneos comprehendunt. Reductus Cinado, & conuictus, omniaque confessus, indicatis etiam coniurationis consciis, quum tamdem interrogaretur, quo hæc consilio instituisset: vt Spartæ nullo inferior essem, inquit. Secundum hæc ipsius, & cõiurationis sociorum manus, & colla, † numellis constringuntur; & flagris ac stimulis cruciati per vrbem circumducuntur. Posteaquam illi adfecti suppliciis essent, Syracusanus quidam Herodas, qui cum nauclero quodam in Phœnicia tum viueret, triremesq; Phœnissas partim aliunde istuc adpellere, partim ibidem instrui, partim adhuc ædificari videret; audiret etiam, trecentas numero futuras: prima naue, quæ in Græciam tenderet, conscensa, Lacedæmoniis indicat, hanc classem tum a Tissapherne, tum a rege parari: quo autem ea mittenda esset,

†Tres Spartanus erant hippagretæ, sic ab equitatu cõgregando dicti.

Ephororũ prudentia.

Cinadonis ambitio & supplicium.

†κλοιῷ notatum supra. p. 479.

Bellum aduersus regem Laconici origo.

ignorare se fatebatur. Excitatis hoc nuntio Lacedæmoniis, sociosque cogentibus & quid faciundum esset, deliberantibus: Lysander, qui & Græcos existimaret nauali bus copiis fore superiores, & secum ipse perpenderet, quo pacto peditatus ille saluus euasisset, qui cum Cyro adscenderat: Agesilao persuadet, vt ille se susceperum in Asiam expeditionem policeretur, si triginta Spartani sibi adiungerentur, & tironum IIICIO, & sociorum VICIO agmen. Præterea cogitabat & ipse cum Agesilao proficisci, vt Decemuiratus ab se in oppidis institutos, quos Ephori sustulerant, iussis omnibus more patrio rempublicam gerere, deintegro cum Agesilao instituerent. Posteaquam ad hanc expeditionem Agesilaus operam suam obtulisset, quum alia, quæ postulabat, concesserunt ei Lacedæmonij: tum annonæ tantum, quantum in sex menses sufficeret. Hinc vbi tum alia sacrificia, tum etiam pro felici traiectu fecisset; egreditur patria, missisque nuntiis ad oppida, quot milites a singulis mitti, ac sibi præsto esse vellet, denuntiat. Ipsi animus erat Aulidem proficisci, atque istic rem sacram facere: quo loco etiã Agamemnon, quum Troiam nauigaret, sacrificauerat. Eo quum veniisset Agesilaus, acceptoBœotorum principes de ipsius sacrificiis nuntio: missis equitibus imperãt, vti de cetero sacrificiis abstineret; & quas illi forte ectatas hostias inuenere, de ara hinc inde disiiciunt. Agesilaus Deos testari, triremem iratus conscendere, nauigio soluere. Geræstum quum veniisset, ibique copias amplissimas coegisset: Ephesum cum classe petiit. Eo delatus vt erat, Tissaphernes missis ad ipsum suis, cuius rei gratia venisset, quærebat. Agesilaus autem: vt Asiæ ciuitates, inquit perinde legibus suis vtãtur, atque aliæ, quotquot apud nos in Græcia sitæ sunt. Tissaphernes ad illa vicissim: Ergo si voles, inquit, indutias pacisci tãtisper, dum ad regem misero: futurum arbitror, vt his impetratis ad tuos, si velis, redire possis. Equidem hoc non nollem, subiecit Agesilaus, ni me deceptum iri abs te existimarem. At tibi licet, ait, vt a nobis fide data certus sis; omnino sine fraude futurum, vt siquidem hæc ipse præstes, nos durantibus indutiis, quæ tui sunt imperij, minime damno adficiamus. His ita cõuentis, Tissaphernes Herippidę, Dercyllidę, Megalio, missis ad se, sacramẽtum præstitit, omnino sine dolo malo se pacem procuraturum.

Agesilai sacrificium Bœoti impediunt.

Plut. Lysand. p. 820. ait sanc frustra causam Bœotici belli: addit 2. alias.

Agesilai aduersus Persas expeditio.

Α δὲν ἔφη εἰδέναι. ἀνεπειρωμένων δὲ τῶν λακεδαιμονίων, καὶ τοῖς ξυμμάχοις ξυναγαγόντων, καὶ βουλευομένων τί χρὴ ποιεῖν, Λύσανδρος, νομίζων καὶ τῶν ναυτικῶν πολὺ προέξεσθαι τοὺς ἕλληνας, καὶ ὁ πεζὸν λογιζόμενος ὡς ἐσωθῇ ὁ μετὰ Κύρου ἀναβάς, πείθει τὸν Ἀγησίλαον ἐπισπέσθαι, ἕως αὐτῷ δῶσι τριάκοντα μὲν ἀπαρτιατῶν, ἐς δισχιλίους δὲ τῶν νεοδαμωδῶν, ἐς ἑξακισχιλίους δὲ τὸ ξύνταγμα τῶν συμμάχων, στρατεύεσθαι ἐς τὴν ἀσίαν. ὡς δὲ τούτῳ τῷ λογισμῷ καὶ αὐτὸς
Β ξυνεξελθεῖν αὐτῷ ἐβούλετο, ὅπως τὰς δεκαρχίας τὰς καταστάσας ὑπ' ἐκείνου ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐκπεμπομένας ὑπὸ τοὺς ἐφόρους, οἱ τὰς πατρίους πολιτείας παρήγαγλαν, πάλιν καταστήσειε μετ' Ἀγησιλάου. ἐπαγγελλομένου δὲ τὸ Ἀγησιλάου †τὸν στρατιὰν, διδόασί τε οἱ λακε- †ἡ στρατείαν
δαιμόνιοι ὅσα καὶ ἠτήσατο, καὶ ἐξαμήνους σῖτον. ἐπεὶ
δὲ θυσάμενος καὶ τἆλλα ὅσα ἔδει, καὶ τὰ Δελφικὰ
τήρια, ἐξῆλθε, τοῖς μὲν πόλεσι Δελφοὺς πέμψας
ἀγγέλους, ἐκέλευσεν ὅσους τε δέοι ἑκάστοθεν
C πέμπεσθαι, καὶ ὅσους παρεῖναι· αὐτὸς δὲ ἐβούλη-
θη ἐλθὼν θῦσαι ἐν αὐλίδι, ἔνθα καὶ ὁ Ἀγαμέμνων, ὅτε ἐς Τροίαν ἔπλει, ἔθυσε. ὡς δὲ ἐκεῖ
ἐλθὼν ἔθυετο, πυθόμενοι οἱ βοιωτάρχοι ὅτι θύοι, πέμ-
ψαντες ἱππέας, τὸν τε λοιπὸν †ἐκέλευον μὴ ἔτι τὸν
θύειν, καὶ οἷς ἐνέτυχον ἱερεῖς τεθυμένοις, διέρ-
ριψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. ὁ δέ, †ὑπομαρτυρόμενος διαμαρ-
τυρόμε-
τοῖς θεοῖς, καὶ ὀργιζόμενος, ἀναβὰς ὅπι τὴν τριήρη, νος
ἀπέπλει. ἀφικόμενος δ' ὅπου †γρασὸν, καὶ συλλέ- Γεραιστὸν
ξας ἐκ ὅσον ἠδυνάτο τοῦ στρατεύματος πλεῖστον,
D ἐς Ἔφεσον τὸν πόλεμον ἐποιεῖτο. ἐπεὶ δὲ ἐκβὰς ἀφίκε-
το, πρῶτον μὲν Τισσαφέρνης πέμψας ἤρετο
αὐτὸν, τίνος δεόμενος ἥκοι. ὁ δ' εἶπεν, [ὅτι *αὐτονόμους
καὶ τὰς ἐν τῇ ἀσίᾳ πόλεις εἴη], ὥσπερ καὶ τὰς ἐν τῇ
παρ' ἡμῖν ἑλλάδι. πρὸς ταῦτ' εἶπεν ὁ Τισσα-
φέρνης· εἰ δοίην ἐγὼ σπείσασθαι ἕως ἂν ἐ-
γὼ πρὸς βασιλέα πέμψω, οἴμοιγ' ἂν σε ταῦ-
τα δι' ὀλίγου ἀποπλεῖν, εἰ βούλοιο.
ἀλλὰ βουλοίμην ἄν, ἔφη, εἰ μὴ οἰοίμην
ὑπὸ σοῦ ἐξαπατᾶσθαι. ἀλλ' ἔξεστιν, ἔφη, σοι
E τούτων πίστιν λαβεῖν, ἣν μὲν ἀδόλως σὺ πράτ-
τοντος ταῦτα, ἡμᾶς μηδὲν τῆς σῆς ἀρχῆς
ἀδικήσειν ἐν ταῖς σπονδαῖς. ὅπῃ τούτοις ῥηθεῖσι
Τισσαφέρνης μὲν ὤμοσε τοῖς πεμφθεῖσι πρὸς
αὐτὸν Ἡιππίδᾳ, καὶ Δερκυλλίδᾳ, καὶ Με-
γαλίῳ, ἣν μὲν πρᾶξιν ἀδόλως τὴν εἰρήνην·

ἐκεῖνοι

ἐκεῖνοι ὤμοσαν ὑπὲρ Ἀγησιλάου Τισ- A
σαφέρνει, ἢ μὲν ταῦτα τοῦ πόντου αὐτὸν ἐμ-
πεδῶσαι τὰς σπονδάς. ὁ μὲν δὴ Τισσαφέρνης
οὐκ ὤμοσεν, ἀλλὰ εὐθὺς ἐψεύσατο. ἀντὶ γὰρ τῆς εἰρήνης
ἔχων, στράτευμα πολὺ περὶ βασιλέως πρὸς
ᾧ εἶχε πρόσθεν, μετεπέμπετο. Ἀγησίλαος δὲ,
καίπερ ἀμαθανόμενος ταῦτα, ὅμως ἐπέμενε τῇ
ἴσχυν σπονδῇ. ὡς δὲ ἡσυχίαν τε ἦγε καὶ σχολὴν †ἄγων ὁ
Ἀγησίλαος διέτριβεν ἐν τῇ Ἐφέσῳ, ἅτε στασι-
τελαραγμένων ἐν τῇ πόλει τῶν πολιτῶν, καὶ ὅτε
δημοκρατίας ἐπὶ ὕσης, ὥσπερ ἐπ' Ἀθηναίων, B
ὅτε δεκαρχίας, ὥσπερ ὅτε Λυσάνδρου, ἅτε γι-
γνώσκοντες πάντες τὸν Λύσανδρον, προσέκειν-
το αὐτῷ, ἀξιοῦντες δι' αὐτοῦ πράττεσθαι αὐτὸν
παρ' Ἀγησιλάου ὧν ἐδέοντο· καὶ διὰ ταῦτα ἀεὶ
πάμπλησθης ὄχλος θεραπεύων αὐτὸν ἠκο-
λούθει. ὥστε ὁ μὲν Ἀγησίλαος ἰδιώτης ἐφαίνετο,
ἀλλ' ὁ Λύσανδρος, βασιλεύς. ὅτι μὲν οὖν †ἐμνησία
καὶ τὸν Ἀγησίλαον ταῦτα, ἐδήλωσεν ὕστερον· οἱ γε
μὲν ἄλλοι πολῖται ἐκαὶ τὸ φθόνῳ οὐκ ἐσί-
γων, ἀλλ' ἔλεγον πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ὡς πα- C
ράνομα ποιοίη Λύσανδρος, τὸν βασιλείας ὄγκον
ὑπερέχοντα ὑφ' ἑαυτοῦ. ἐπεὶ δὲ καὶ ἤρξατο πρεσβεύειν
ἵνας τῷ Ἀγησιλάῳ ὁ Λύσανδρος, πάντας οἷς
γνοίη αὐτὸν συμπράττοντά τι, ἠτιμωμένους ἀπέ-
πεμπεν. ὡς δὲ ἀεὶ τἀναντία ὧν ἐβούλετο ἀ-
πέβαινε τῷ Λυσάνδρῳ, ἔγνω δὴ ὁ μηνόμενον·
καὶ ὅτε ἔπεμψε ἑαυτοῦ ἐπὶ εἶα ὄχλον, τοῖς τε συμ-
πράξαί τι δεομένοις σαφῶς ἔλεγεν ὅτι ἐλάτ-
τονι ἔξοιεν εἰ αὐτὸς παρείη. βαρέως δὲ φέρων τὴν
ἀτιμίαν, προσελθὼν εἶπεν· ὦ Ἀγησίλαε, μῶν D
μὲν ἀεὶ ἆρα σύ γε τοὺς φίλους ἠτίμωκας; ναὶ μὰ δί',
ἔφη, τοὺς γε βουλομένους ἐμοῦ μείζους φαίνεσθαι·
τοὺς δέ γε αὔξοντας εἰ μὴ ἐτιμησάμην αὐτιμᾶν,
αἰσχυνοίμην ἄν. καὶ ὁ Λύσανδρος ἔφη, ἴσως σὺ καὶ
μᾶλλον εἰκότα ποιεῖς, ἢ ἐγὼ ἐπραττον. τὰ δὲ σὸν
ἔπως ἂν μοι σὺ γε λοιπὸν χάρισαι, †ὅπως μήτ' αἰσχύ-
μήτ νωμαι ἀδυνατῶν σοὶ, μήτ' ἐμποδών σοι ὦ.
ἀπόπεμψόν με. ὅπου γὰρ ἂν ὦ, πειράσομαι
σοὶ χαρίζεσθαι. εἰπόντος δὲ ταῦτα, ἔδοξε καὶ τῷ E
Ἀγησιλάῳ οὕτω ποιῆσαι, καὶ πέμπει αὐτὸν ἐφ'
Ἑλλήσποντον· ἐκεῖ δὲ ὁ Λύσανδρος αἰσθόμενος Σπι-
θριδάτην τὸν Πέρσην ἐλαττούμενόν τι ὑπὸ Φαρ-
ναβάζου, ὀργιλέα δὲ αὐτὸν καὶ πειθοῦς ἀπορῆναι, ἔ-

Contra illi iurarũt Agesilai nomine, si hoc Tissaphernes faceret, se sancte ratas habituros indutias. Enimuero Tissaphernes iusiurandum mox violauit. Nam pace reiecta, quam promiserat; ad priores, quas habebat copias, magnam militum manum a rege arcessebat. Et quamquam hæc Agesilaus persentisceret, nihilo tamen minus indutias seruabat. Quumque in hoc otio apud Ephesum commoraretur, quod rerump. status in oppidis perturbati essent, neq; populariter amplius illa administrarentur, quod Athenienſium dominatu factum fuerat: neque decemuiratus in eis esset, qui Lysandro rerum potito instituti erant: vrgebant Lysandrum omnes hominem scilicet notum sibi, & obsecrabant, vti quæ cuperent ipsi, ab Agesilao impetraret. Eam ob causſam factum, vt magna hominum turba semper eum & coleret, & sectaretur: adeoque priuatus quidam Agesilaus, Lysander rex esse videbatur. Et hæc quidem etiam Agesilao irascendi causſam præbuisse, deinceps intellectũ ex ipso fuit: ceteri vero Trigintauiri præ inuidia non tacebant, sed monebant Agesilaum, in leges Lysandrum committere, qui regium fastum longe superaret. Post vbi Lysander adducere quosdam ad Agesilaum cepisset, omnes ille, quibus operã dare Lysandrum intelligeret, infecta re dimittebat. Quumque semper contra Lysandri sententiam cuncta fierent, animaduertit is tem omnẽ, neque deinceps sectari se turbam hominum patiebatur, & non dissimulanter ad eos aiebat, qui se iuuari cuperent ipsius opera; futurum, vt se præsente minus impetrarent. Quumque grauiter ignominiam hanc ferret, accedens ad Agesilaum: Tune, inquit, Agesilae, semper amicorum auctoritatẽ imminuere noras? Illorum profecto, ait ille, quotquot me maiores videri vellent. At idem existimabam probrosum esse, non me vicissim eos honore prosequi nosse, qui me auctum cuperent. Et Lysander: Fortasse tu, inquit, magis decoro consentanea facis, quam ego fecerim. De reliquo tamen hanc mihi gratiam facito, vt aliquo me ableges; ne vel ipse pudore suffundar ob amissam apud te auctoritatem, vel tibi sim impedimento. Nam vbicumque tamdem fuero, commodis tuis subseruire conabor. Hæc quum Lysander dixisset, visum est etiam Agesilao sic agendum esse: adeoque in Hellespontum hominem ablegat. Ibi quum Spithridatem Persam a Pharnabazo nonnihil opprimi comperisset, ad colloquium inuitato persuadet; vt cum

Tissaphernus perfidia.

Origo æmulationis inter Agesilaum & Lysandrũ. Vide Plut. Lysand. p. 816.

Auctoritas Lysandri minuitur. Plut. Lysand. p. 817. Agesil. p. 1094. 1095. 1096.

Expostulatio Lysandri cum Agesilao. Plut. Lysand. p. 817. Agesil. p. 1096.

Plut. Lys. p. 817. Spithridatem vocat; ut et in Agesilao. p. 1096.

liberis, pecuniis, quas ad manum haberet, & cc equitibus deficeret. Ac fortunas quidem huius alias apud Cyzicum relinquit, ipsum vna cum filio ad Agesilaum subuehendo perducit. Is re perspecta, mirifice delectatus, vicissim & ipse mox de Pharnabazi regione ac imperio percunctabatur. Ceterum posteaquam elatus animo Tissaphernes ob missas sibi a rege copias bellum Agesilao denuntiasset, ni Asia excederet: reliqui socij, & omnes, qui aderãt Lacedæmonij, grauiter admodum id accidisse sibi præ se ferebant, quod impares, adparatui regio copias esse ducerent, quas Agesilaus tunc secum habebat. Agesilaus autem vultu perquam hilari legatos renũtiare Tissapherni iubet, magnam se ipsi gratiam habere, quod peierando Deos sibi quidem infestos, Græcis vero socios & auxiliares reddidisset. Secundum hæc statim militi edicit, vt ad expeditionem suscipiendam res suas colligerent: oppidis vero, ad quæ moturũ cum copiis in Cariam accedere necesse erat, denuntiat, vti venalium rerum forum instruerent. Ionibus quoque, & Æolensibus, & Hellespontiis per litteras significat, vt copias secum hac expeditione militaturas Ephesum ad se mitterẽt. Tissaphernes partim quod a copiis equestribus nõ instructus esset Agesilaus, quibus etiam Caria nõ satis esset apta, partim quod eum sibi succensere putaret ob fraudẽ; reabse ratus ipsum in Cariam, hoc est, domicilium suum, impetum facturum: peditatum omnem eo traducit, equitatu in Mæandri planiciem circumducto.

Agesilai magnanimitas.

Agesilaus honesta fraude Tissaphernem eludit.

Arbitrabatur enim, se copiis equestribus Græcos proterere prius posse, quam ad loca equitatui non apta peruenirent. Agesilaus autem, omisso in Cariam itinere, statim copiis in cõtrarium auersis, Phrygiam petiit; oppidaque in itinere sita subegit, & nec opinata irruptione magnam opum copiam cepit. Fuit hoc toto tempore tutum iter Agesilai, donec haud procul Dascylio abesset. Ibi quum equites ipsum præcedentes, in collem quemdam prouecherentur, vt quid vlterius ipsis esset a fronte, prospicerent: fortefortuna Pharnabazi equites, ducibus Rathine, ac notho fratre †al. Bagæo †Bancæo, numero Græcis pares, a Pharnabazo missi, eumdem collem subeũt. Conspicati se mutuo, posteaquam plethrorum quatuor interuallo ab se inuicem aberant; primum vtrique constitere, Græci qui-

μαλα, καὶ ἱππεῖς ὡς ἑξακοσίους. καὶ τὰ μὲν ἄλλα κατέλιπεν ἐν κυζίκῳ, αὐτὸν δὲ καὶ τὸν υἱὸν ἀναβιβασάμενος ἦκεν ἄγων πρὸς Ἀγησίλαον. ἰδὼν δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἥσθη τε τῇ προσόψει, καὶ διὰ τέους αὖ τε πυνθάνεται παρὰ τοῦ Φαρναβάζου χώρας τε καὶ ἀρχῆς. ἐπεὶ δὲ μέγα φρονήσας ὁ Τισσαφέρνης ὅτι ὧν καταβαίνοι τρισὶ μυριάσι πρὸς βασιλέως, πρόσφατον Ἀγησιλάῳ πόλεμον εἰ μὴ ἄποιοι ἐκ τῆς ἀσίας, οἱ μὲν δὴ σύμμαχοι καὶ λακεδαιμονίων οἱ παρόντες μᾶλλα ἀηδεσθέντες φανερῶς ἐθρύπτοντο. νομίζοντες ἐλάττω τὴν παρὰ σφῶν δύναμιν εἶναι Ἀγησιλάῳ τοῦ βασιλέως πολεμικοῦς. Ἀγησίλαος δὲ μάλα φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἀπαγγείλας Τισσαφέρνει τοὺς πρέσβεις ἐκέλευσεν, ὡς πολλοῦ χαρεὶς αὐτῷ ἔχοντι ὅτι ἔχοι ἐπιορκήσας, αὐτὸς μὲν πολεμίους τοὺς θεοὺς ἐκτήσατο, τοῖς δ' Ἕλλησι συμμάχους ἐποίησεν. ἐκ τούτου δὴ τοῖς μὲν στρατιώτας παρήγγειλε συσκευάζεσθαι ὡς ἐς στρατιάν· τοῖς δὲ πόλεσιν, ἐς ἃς ἀνάγκη ἦν ἀφικνεῖσθαι στρατιωτικῷ ὅτι καιρείαν, προσέταττεν ἀγορὰν παρασκευάζειν. ἐπέστελλε δὲ καὶ Ἴωσι, καὶ Αἰολεῦσι, καὶ Ἑλλησποντίοις, πέμπειν πρὸς ἑαυτὸν εἰς Ἔφεσον τοὺς συστρατιωσομένους. ὁ δὲ Τισσαφέρνης, καὶ ὅτι ἱππικὸν οὐκ εἶχεν ὁ Ἀγησίλαος, ἢ δὲ καιρεία ἄφιππος ἦν, καὶ ὅτι ἤγειτο αὐτὸν ὀργίζεσθαι αὐτῷ διὰ τὴν ἀπάτην, τῷ ὄντι νομίσας ὅτι τὴν αὐτοῦ οἴκην εἰς καιρείαν αὐτὸν ὁρμήσειν, ὃ μὲν πεζὸν ἄπαν διεβίβασεν ἐκεῖσε, τὸ δὲ ἱππικὸν [ἄπαν * ἐς τὸ μεγάλα πρὸς εἶπε πεδίον, νομίζων ἱκανὸς εἶναι καταπατῆσαι τῇ ἵππῳ τοὺς Ἕλληνας, πρὶν ἐς τὰ δύσιππα ἀφικέσθαι. ὁ δὲ Ἀγησίλαος, αὐτὴν τὴν ὅτι καιρείαν ἰέναι, * λύθεις τὴν αὐτίκα ἀποστρέψας, ὅτι Φρυγίας ἐπορεύετο, καὶ ἅτε τὸν τῆς πορείας πόλεμον καλεσπρέφετο, καὶ ἐμβολὴν † ἀπροσδοκήτως, παμπληθῆ χρήματα ἐλάμβανε. καὶ τὸ μὲν δὴ πρῶτον χρόνον ἀσφαλῶς διεπορεύετο· ἐπεὶ δὲ πορρωτέρω ἦσαν δασυλίου, † προϊόντος αὖ τοῦ ἱππικοῦ ἤλαυνον ὅτι λόφον τινά, ὡς προεῖδόν τι † πάμπροσθεν εἶναι· καὶ τύχη δέ τινα καὶ τοῖς τοῦ Φαρναβάζου ἱππεῦσι τοῖς περὶ Ῥαθίνην καὶ † Βαγαῖον τὸν νόθον ἀδελφόν, ὄντες παρόμοιοι τοῖς ἀριθμὸν τὸν αὐτὸν πεμφθέντες ὑπὸ Φαρναβάζου, ἤλαυνον καὶ ὅτε ὅτι τὸν αὐτὸν τὸν λόφον.

εὐθὺς εἰς παλαπα

ἀπροσδοκήτως

προϊόντος

πύμπροσθεν

†Βαγαῖον

ἰδόντες δὲ ἀλλήλους σχεδὸν τέτταρα πλέθρα ἀπέχοντας, ὃ μὲν πρῶτον ἔστησε ἀμφότεροι, οἱ μὲν Ἕλληνες

λλωες

λῆνες ἱππεῖς, ὥσπερ φάλαγξ, ἐπὶ τεττάρων παρατεταγμένοι, οἱ δὲ βάρβαροι, τοὺς πρώτους οὐ πλέον ἢ ἐκ δώδεκα ποιήσαντες, τὸ βάθος δ' ἐπὶ πολλῶν. ἔπειτα μέντοι πρόσθεν ὥρμησαν οἱ βάρβαροι. ὡς δ' ἐς χεῖρας ἦλθον, ὅσοι μὲν τῶν ἑλλήνων ἔπαισάν τινας, πάντες ξυνέτριψαν τὰ δόρατα· οἱ δὲ πέρσαι, κρανέϊνα παλτὰ ἔχοντες, ταχὺ δώδεκα μὲν ἱππῆς, δύο δὲ ἵππους ἀπέκτειναν. ἐκ δὲ τούτου ἐτρέφθησαν οἱ ἕλληνες ἱππεῖς. βοηθήσαντος δὲ Αγησιλάου σὺν τοῖς ὁπλίταις, πάλιν ἀπεχώρουν οἱ βάρβαροι, καὶ πρόσων εἷς αὐτῶν ἀποθνήσκει. γενομένης δὲ ταύτης τῆς ἱππομαχίας, θυομένῳ τῷ Αγησιλάῳ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ προόδῳ ἄλοβα γίγνεται τὰ ἱερά. τούτου μέντοι φανέντος, στρέψας ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν θάλασσαν. γιγνώσκων δὲ, ὅτι εἰ μὴ ἱππικὸν ἱκανὸν κτήσαιτο, οὐ δυνήσοιτο κατὰ τὰ πεδία στρατεύεσθαι, ἔγνω τοῦτο κατασκευαστέον εἶναι, ὡς μὴ δραπετεύοντα πολεμεῖν δέοι. καὶ τοὺς μὲν πλουσιωτάτους ἐκ πασῶν τῶν ἐκεῖ πόλεων ἱπποτροφεῖν κατέλεξε. προεῖπὼν δὲ, ὅστις † παρέχοι τὸ ἱππικὸν καὶ ὅπλα, καὶ ἄνδρα δόκιμον, ὅτι ἐξέσται αὐτῷ μὴ στρατεύεσθαι, ἐποίησεν. οὕτω ταῦτα ξυντόμως πράττεσθαι ὥσπερ ἄν τις τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποθανούμενον προθύμως ζητοίη, ἐκ δὲ τούτου, ἐπειδὴ ἔαρ ὑπέφαινε, ξυνήγαγε μὲν ἅπαν τὸ στράτευμα ἐς ἔφεσον· ἀσκῆσαι δ' αὐτὸ βουλόμενος, ἆθλα προὔθηκε ταῖς τε ὁπλιτικαῖς τάξεσιν, ἥτις ἄριστα σωμάτων ἔχοι, καὶ τοῦ ἱππικαῖς, ἥτις κράτιστα ἱππεύοι. καὶ πελτασταῖς δὲ καὶ τοξόταις ἆθλα προὔθηκεν, ὅσοι κράτιστοι πρὸς τὰ προσήκοντα ἔργα φανεῖεν. ἐκ δὲ τούτου παρῆν ὁρᾶν τὰ μὲν γυμνάσια πάντα μεστὰ ἀνδρῶν τῶν γυμναζομένων, τὸν δὲ ἱπποδρόμον τῶν ἱππαζομένων· τοὺς δ' ἀκοντιστὰς καὶ τοὺς τοξότας, μελετῶντας. ἀξίαν δὲ καὶ ὅλην τὴν πόλιν ἐν ᾗ ἦν, τὴν ἔφεσον, θέας ἐποίησεν. ἥτε γὰρ ἀγορὰ ἦν μεστὴ πανοδαπῶν καὶ ἵππων, καὶ ὅπλων ὠνίων· οἵ τε χαλκοτύποι, καὶ οἱ τέκτονες, καὶ οἱ χαλκεῖς, καὶ οἱ σκυτοτόμοι, καὶ οἱ ζωγράφοι, πάντες πολεμικὰ ὅπλα κατεσκεύαζον, ὥστε τὴν πόλιν ὄντως οἴεσθαι πολέμου ἐργαστήριον εἶναι. ἐπερρώσθη δ' ἄν τις καὶ ἐκεῖνο ἰδὼν, Αγησίλαον μὲν † πρῶτα, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἐστεφανωμένους ἀπὸ τῶν γυμνασίων ἀπιόντας, καὶ ἀνατιθέντας τοὺς στεφάνους τῇ Αρτέμιδι.

παρέχοιτο ἵππον, ⊕

πρῶτον

A dem equites phalangis instar in quaternos dispositi: barbari vero, in fronte non pluribus quam XII collocatis, in latitudine multos habebant. Hinc in nostros impetum primi barbari faciunt, quumque ventum ad manus esset, quotquot hostem feriebāt Græci, hastas suas vniuersi cōtriuere: Persæ tragulis corneis instructi, mox equites XII, & equos II interfecere. Tum Græcis terga dantibus, & opem graui cum armatura ferēte Agesilao; vicissim barbari vno ex suis amisso cedunt. Secundū hoc certamē equestre, Agesilao postridie exta consulente, num progrediendum esset: exta fibris caruerunt. Id quum adparuisset, itinere conuerso ad mare pergebat. Quumque animaduerteret, bellum se planis in locis gerere nō posse, nisi satis magnas equitum copias pararet: statuit sibi has instruendas esse, ne fugiens in hostem pugnare cogeretur. Itaque delectis ex omnibus istic sitis oppidis opulentioribus, vt equos alerent, edixit. Quumque futurum denuntiasset, vt quicumque daret equum, & arma, & hominem idoneum, immunis esset a militia: perfecit, vt hæc non aliter quasi compendio quodam facerent, atque si quis alacriter aliquem suo loco moriturum quæreret. Secundum hæc, ineunte vere, copias vniuersas Ephesum coegit: quumque vellet eas exercere, tum grauis armaturæ cohortibus præmia proposuit, qui scilicet corporibus optime comparatis essent: tum equestribus, qui equitandi essent peritissimi. Quin & cetratis, & sagittariis omnibus proposita fuere præmia, quotquot egregie præstare viderentur ea, quæ ipsorum officij ratio posceret. Tum vero gymnasia cūcta viris exercentibus se referta videre erat, refertumque hippodromum iis, qui equitabant: iaculatores etiam, sagittariique se exercebant. Itaque factum, vt totum Ephesinū oppidum, in quo versabatur, spectatu dignum esset. Nam & forum omnigenis refertum erat equis armisque venalibus, & fabri lignarij, & ærarij, & sutores, & pictores, vniuersi arma bellica parabāt: vt reabse belli officinam esse vrbem ipsam existimares. Confirmabat hoc quoq; non neminis animum, quod primum Agesilaum ipsum, deinde milites ceteros corollis redimitos e gymnasiis abire cerneret, ipsasque corollas Dianæ suspendere.

Agesilaus equitatum parat.

Agesilaus suos exercet.

" Nam vbi homines religioſe Deos venerã-
" tur,& bellicis in rebus exercentur, & ſe, vt
" dicto ſint audientes, condocefaciunt: qui
" non iſtic cõſentaneum ſit optima ſpe cun-
" cta plena eſſe? Quũ item exiſtimaret,con-
Ageſilaus Perſas nudos vendi iubet.
temtum hoſtium robur quoddam in ani-
mis ad pugnandum excitare: præconibus
edixit, vt capti a prædonibus barbari nudi
venderentur. Itaque milites, qui albos
quidem eos eſſe cernerent, quod num-
quam exuere ſe conſueuiſſent; ſed molles,
nullisque laboribus exercitos, quod ſem-
per vehiculis vterentur: bellum hoc non
aliud fore putabant, atque ſi prælio cum
feminis decernendum eſſet. Adpetierat
iam id tempus,quo anni ſpatium exactum
erat a diſceſſu Ageſilai e patria. Ea re fa-
ctum,vt Trigintauiri,quorum princeps e-
rat Lyſander,patriam repeterent: eorum-
que ſucceſſores,Herippida principe,adeſ-
ſent.Ex his Xenoclem Ageſilaus,vna cum
quodam alio, copiis equeſtribus præfecit;
tironibus, qui armatura graui vtebantur,
Scythen; Cyri militibus, Herippidam;
Migdonem miſſis ab oppidis militibus.
Denuntiat etiam, ducturum ſe ſtatim via
maxime compendiaria verſus hoſtilis agri
partem vberrimam: vt ex ea re tum corpo-
ra, tum animi ad pugnam præpararentur.
Tiſſaphernes ſtulte ſeipſum decipit.
Enimuero Tiſſaphernes hæc Ageſilaum
dicere putabat, volentem rurſus dolo ſe
circumuenire: nimirum iam reuera factu-
rum in Cariam impetum. Itaque pedita-
tum, vti prius quoque factum erat, in Ca-
riã traducit: equitatu in Mæandri planicie
ſubſiſtere iuſſo. At vero Ageſilaus quod
prædixerat, præſtitit; ac recta Sardianam
in regionem impetum fecit. Quumque
triduum hoſte nullo conſpecto, progrede-
retur; magnam rerum neceſſariarum co-
piam pro exercitu habebat. Die quarto e-
†Lectio marginis.
quites hoſtium aderant. †Tunc equitatus
Perſici dux impedimẽtorum prẽfecto im-
perat, vt amne Pactolo traiecto, caſtra me-
taretur. Hoſtes autem conſpicati eos, qui
Græcorum agmen ſequebantur, hinc in-
de palatos prædam agere: complures ex
eis trucidant. Id animaduertens Ageſi-
laus, equites ſuis opem ferre iubet. Perſæ
quum his auxiliares copias ſummitti vide-
rent, colligunt ſeſe, ac vniuerſas equeſtres
turmas in aciem explicatas Græcis oppo-
nunt. Ibi vero Ageſilaus ſecum ipſe cogi-
tans, necdum hoſtibus peditatum adeſſe,
ſibi vero nihil eorum, quæ ad bellum parauerat, deeſſe: opportune ſe facturum arbitra-
batur, ſi decernere prœlio cum hoſte poſſet. Itaque cæſis victimis, recta phalangem ad-

A ὅπως γὰρ ἄνδρες θεοὺς μὲν σέβοιντο, τὰ δὲ πολε-
μικὰ ἀσκοῖεν, πῶς οὐκ εἰκὸς εἴη αὐτῷ πάντα μεστὰ ἐλπίδων ἀγαθῶν
εἶναι; ἡγεμόνος δὲ καὶ καταφρονῆσαι τῶν πολεμίων
ῥώμην τινὰ ἐμβαλεῖν τοῖς μαχεταῖς, ὥσπερ τοῖς κήρυξι, τοὺς ὠνητοὺς τῶν ληστῶν ἀλισκομέ-
νους βαρβάρους γυμνοὺς πωλεῖν. ὁρῶντες οὖν οἱ
στρατιῶται λευκοὺς μὲν, οὐδὲ ὁπηνοῦν σκυ-
τάλης, μαλακοὺς δὲ καὶ ἀπίνους, οὐδὲ ἃ ἀεὶ ἐπ'
ὀχήματος εἶεν, ἐνόμιζον οὐδὲν δεῖσθαι τὸν πόλεμον
εἰ γυναιξὶ δέοι μάχεσθαι. ἐν ᾧ τούτῳ παρῆν χρόνῳ
καὶ ὁ σκηνοῦχος ἤδη, ἀφ' οὗ ἐξέπλευσεν ὁ Ἀγησί-
λαος, διεληλύθει, ὥστε οἱ μὲν περὶ Λύσανδρον
τριάκοντα, οἵπερ δὲ ἀπέπλεον. διάδοχοι δὲ τούτων αὖ τοῖς
τοῖς, οἱ περὶ Ἡιππωίδαν παρῆσαν. τούτων Ξενο-
κλέα μὲν, καὶ ἄλλον, ἔταξεν ὅπως τοῖς ἵπποις, Σκύ-
θην δ' ὅπως τοῖς νεοδαμώδεσιν ὁπλίταις, Ἡιππί-
δαν δὲ, ὅπως τοῖς Κυρείοις, Μίγδωνα δ', ὅπως
τοῖς ἀπὸ τῶν πόλεων στρατιώταις. καὶ πρόσθεν αὐ-
τοῖς, ὅπως ὡς θᾶττον ἡγήσοιντο τῆς συνεσπαρμένης ὅπως
B τὰ κεκαρπισμένα τῆς χώρας, ὅπως αὐτόθεν *οὕτω τὰ ἀπὸ
σώματα καὶ τὰ γνώμην προσκευάζοιντο, ὡς ἀ-
γωνιούμενοι. ὁ μὲν τοι Τισσαφέρνης ταῦτα μὲν
ἐνόμισε λέγειν αὐτὸν, πάλιν βουλόμενον ἐξαπα-
τῆσαι, εἰς καιρίαν δ' ἐκείνῳ τῷ ὄντι †ἐνέβαλεν. καὶ ἐμβαλεῖν
τόλεμον, καθάπερ ὁ πρόσθεν, εἰς καιρίαν
διεξίβασε, καὶ τὸ ἱππικὸν εἰς τὸ μεγαλόπεδον πεδίον
κατέχησεν. ὁ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ',
ὥσπερ πρόσθεν, εὐθὺς εἰς τὴν Σαρδιανὸν τόπον ἐ-
C βάδιζε, καὶ ἦσαν μὲν ἡμέρας δι' ἐρημίας πολεμίων
πορευόμενοι, πολλὰ τὰ ὄπιθεν δῃούμενοι τῇ στρατιᾷ εἶ-
χε. τῇ δὲ τετάρτῃ ἧκον οἱ τῶν πολεμίων ἱππεῖς. καὶ
τῷ μὲν ἄρχοντι τῶν σκευοφόρων †εἶπε, σχεδὸν τι ἔφη ὁ ἡ-
τὸν πάντων τόλμον στρατοπεδεύεσθαι. αὐτοὶ γεμών,
δὲ καταδύντες τὰς τῶν ἑλλείων ἀκολουθίας ἐ-
σπαρμένας ἐς θρασύν, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέ-
κτειναν. ἀγαθόμενος δὲ Ἀγησίλαος, βοηθεῖν ἐκέλευ-
σε τοὺς ἱππέας. οἱ δ' αὖ πέρσαν ὡς εἶδον τοὺς βοη-
θοῦντας, ἠθροίσθησαν, καὶ αὖτι παρετάξαντο παμπλη-
D θεῖ τῶν ἱππέων τάξεσιν. ἔνθα δὴ Ἀγησίλαος,
γνοὺς ὅτι τοῖς μὲν πολεμίοις ἔτι παρεῖη
τὸ πεζὸν, αὐτῷ δ' οὐδὲν *ἀπῆν τὰ παρεσκευα- ἀπεῖη
σμένα, †καλὸν ἡγήσατο μάχῃ χειρὶ χρῆσθαι, εἰ καιρὸν
δοίη. σφαγιασάμενος δὲ, τὰ μὲν φάλαγγα εὐ-

θὺς

θεὶς ἤγαγε ὅπῃ τοὺς πολεμίους ἵππους ἴδοι. ἐκ δὲ τῶν ἵππων ἐκέλευσε τοὺς δέκα ἀφ' ἥβης †θεῖν ὁμόσε αὐτοῖς· τοῖς δὲ πρωτεύσασιν εἶπε δρόμῳ ὑφηγεῖσθαι· παρήγγελε δὲ καὶ τοῖς ἱππεῦσιν ἐμβοηθεῖν, ὡς αὐτός τε καὶ πρῶτος τῷ τραύματος ἐπορεύετο. τοῖς μὲν δὴ ἱππεῦσιν ἐδέξαντο οἱ βάρβαροι. ἐπεὶ δὲ ἅμα πρῶτα τὰ δόρατα παρῆν, ἐνέκλιναν, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀθρόοι ἐν τῷ ποταμῷ †ἔπεσον, οἱ δὲ ἀνῴοι ἔφυγον. οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπακολουθήσαντες αἵρεσι καὶ στρατοπέδου αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν πρῶται, ὡς εἰκός, ἐς ἁρπαγὴν ἐτράποντο· ὁ δὲ Ἀγησίλαος κύκλῳ πρῶτα καὶ φίλια καὶ πολέμια στρατοπεδοῦται. καὶ δὴ λαβὼν πολλὰ χρήματα ἐλήφθη, ἃ εὗρε πλέον ἢ ἑβδομήκοντα ταλάντοις, καὶ αἱ κάμηλοι δὲ τότε ἐλήφθησαν, ἃς Ἀγησίλαος ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπήλασε. ὅτε δὲ αὕτη ἡ μάχη ἐγένετο, Τισσαφέρνης οὐ πάρδεσιν ἔτυχεν ὤν· ὥστε ἡττῶντο οἱ βάρβαροι προδεδόσθαι ὑπ' αὐτοῦ. γνοὺς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ βάρβαρος βασιλεύς, Τισσαφέρνην αἴτιον εἶναι κακῶς φέρεσθαι τὰ αὑτοῦ, Τιθραύστην καλέσας, ἀποτέμνει αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. τοῦτο δὲ ποιήσας ὁ Τιθραύστης, πρέσβεις πέμπει πρὸς τὸν Ἀγησίλαον λέγοντας· ὦ Ἀγησίλαε, ὁ μὲν αἴτιος τῆς πρόσθεν καὶ ὑμῖν, καὶ ἡμῖν, ἔσχε τὴν δίκην. βασιλεὺς δὲ ἀξιοῖ, σὲ μὲν ἀποπλεῖν οἴκαδε, τὰς δὲ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις αὐτονόμους ἔασαι τὰ πάτρια νέμεσθαι. ἐὰν δὲ ταῦτα ποιῇς, ἔφη, καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν Τισσαφέρνους λήψῃ, καὶ χρήματα ἀντὶ τούτων ἀπαρκέσει σοι. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος, ἐπεθύμησε μὲν τὸν πόλεμον καταλῦσαι, ἐπεθύμησε δὲ καὶ τὰ χρήματα λαβεῖν. καὶ ἅμα ἐνόμιζε τὴν εἰρήνην ἀσφαλεστέραν ἔσεσθαι, εἰ μὴ μόνον τὸν πόλεμον καταλύσειε, ἀλλὰ καὶ φίλους ποιήσαιτο τοὺς βαρβάρους. ἐπεὶ δὲ ἐδόκει ταῦτα, ἐκέλευσε τὸν Τιθραύστην ἀπιέναι, καὶ ἅμα ἐπορεύετο ἐπὶ θάλατταν. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς Ἔφεσον, ἐνταῦθα ἐπιμελὲς ἦν αὐτῷ τὰς τριήρεις ἐπισκευάζειν καὶ ναῦς ἄλλας ἀγείρειν. ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε τὰς τριήρεις καὶ ἐπισκευάσας ἐξέπεμψε, τότε δὴ ἐκ τῶν πόλεων ἐπιμελὲς ἦν αὐτῷ χρήματα ἀγείρειν καὶ στρατιώτας ἐπισυλλέγειν. καὶ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐπεὶ ἐπύθετο τὸν Φαρνάβαζον ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ ἔχοντα τὰ πράγματα, ἐκεῖσε ἐστράτευσε. καὶ ἐπεὶ ἐγένετο ἐν τῷ Δασκυλείῳ, ἐνταῦθα ἐπεδείκνυτο τὸν στρατὸν καὶ τὸν ἵππον καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων ἀγείρας. ἐνταῦθα δὲ καὶ ἐπιμελὲς ἦν αὐτῷ τὸν Φαρνάβαζον ἐκ τῆς χώρας ἐλαύνειν. ἐπεὶ δὲ ἐπύθετο ὁ Φαρνάβαζος ἐν Ἀρίσβῃ ὄντα τὸν Ἀγησίλαον, ἐνταῦθα δὴ ἐκεῖνος ἐπορεύετο ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. καὶ ἐπεὶ ἐγένετο ἐν τῇ Ἀβύδῳ, ἐνταῦθα ἐπιμελὲς ἦν αὐτῷ καὶ τὰς ναῦς ἐκεῖ ἐπισκευάσασθαι καὶ τὸν στρατὸν ἀγείρειν. ἐπεὶ δὲ ἐπύθετο ὁ Ἀγησίλαος τὸν Φαρνάβαζον ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ὑπὲρ τῆς Ἀβύδου ἐν τῷ Ἀσκανίῳ ὄρει ἔχοντα τὰ πράγματα, ἐνταῦθα δὴ καὶ αὐτὸς ἐπορεύετο ἐπὶ τὸν Φαρνάβαζον. καὶ ἐπεὶ ἐγένετο ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ὑπὲρ τῆς Ἀβύδου, ἐνταῦθα δὴ ἐκεῖνος μὲν ἐν τῷ ὄρει ἔχων τὸν στρατὸν ἐκάθητο, ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἐν τῷ πεδίῳ ἐστρατοπεδεύσατο. ἐνταῦθα δὲ ἐπεὶ ἐγένετο ἡμέρα, ἐκάλει τοὺς ἱππέας ὁ Ἀγησίλαος καὶ τοὺς πελταστὰς καὶ τοὺς ὁπλίτας, καὶ ἐκέλευε τοὺς ἱππέας ἐπὶ τὸν Φαρνάβαζον ἐλαύνειν. ἐπεὶ δὲ ἐπύθετο ὁ Φαρνάβαζος τὸν Ἀγησίλαον ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐλαύνοντα, ἐνταῦθα δὴ καὶ αὐτὸς ἐπορεύετο ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. καὶ ἐπεὶ ἐγένετο ἐν τῇ Ἀβύδῳ, ἐνταῦθα δὴ καὶ τὰς ναῦς ἐκεῖ ἐπισκευάσασθαι καὶ τὸν στρατὸν ἀγείρειν. ἐπεὶ δὲ ἐπύθετο ὁ Ἀγησίλαος τὸν Φαρνάβαζον ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ὑπὲρ τῆς Ἀβύδου ἐν τῷ Ἀσκανίῳ ὄρει ἔχοντα τὰ πράγματα, ἐνταῦθα δὴ καὶ αὐτὸς ἐπορεύετο ἐπὶ τὸν Φαρνάβαζον. καὶ ἐπεὶ ἐγένετο ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ὑπὲρ τῆς Ἀβύδου, ἐνταῦθα δὴ ἐκεῖνος μὲν ἐν τῷ ὄρει ἔχων τὸν στρατὸν ἐκάθητο, ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἐν τῷ πεδίῳ ἐστρατοπεδεύσατο. ἐνταῦθα δὲ ἐπεὶ ἐγένετο ἡμέρα, ἐκάλει τοὺς ἱππέας ὁ Ἀγησίλαος καὶ τοὺς πελταστὰς καὶ τοὺς ὁπλίτας, καὶ ἐκέλευε τοὺς ἱππέας ἐπὶ τὸν Φαρνάβαζον ἐλαύνειν.

uersus instructos equites ducebat; mãdãs vt ex †peditibus armatis, quotquot annis decem pubertatem excessissent, secum in hostem cursu ferrentur, & iussis itidem cetratis cursu subsequi. Equitatui quoq; denuntiat, vt in aciem aduersam impetum faceret; se cum copiis vniuersis subsequuturum, policitus. Excepere impressionem equitũ Persę. At vbi simul imminere omnia terribilia vidēt, acie inclinata, partim recta in flumen decidunt, partim fuga sibi consulunt. Eos subsequuti Græci, etiam castris hostium potiũtur. Tum vero cetrati, vt fit, ad prædas se conuertunt. Agesilaus vndiq; copiis vniuersa tum sua, tum hostilia complexus, inter alias opes, quas captas talenta LXX excedere cõperit, etiam camelis iis potitus est, quas deinde in Græciam abduxit. Dum hæc pugna cõmitteretur, forte Sardibus Tissaphernes erat. Quare factum, vt ipsum Persæ insimularent, quasi ab eo deserti proditiq; fuissēt. Et vero quia rex ipse Persarum intellexisset, vnius culpa Tissaphernis fieri, quod essent res suæ male comparatæ: misso Tithrauste, caput homini præcidi iussit. Ea re confecta, legatos ad Agesilaum Tithraustes mittit, qui eũ in hanc sententiam compellarēt: Belli huius, Agesilae, tum vobis, tum nobis auctor, merito supplicio multatus est. Æquum autem rex arbitratur esse, vt tu domũ nauiges, & Asiæ ciuitates suis vtendi legibus impetrata facultate, pristinum regi tributum pendant. Ad ea respondente Agesilao, numquam se id absq; magistratuum in patria consensu facturum: Ergo tu, inquit Tithraustes, donec quid patria tibi denũtiet, intelligas, in Pharnabazi ditionẽ recedito: quando tuũ hostem ego supplicio adfeci. Et Agesilaus: Da igitur, inquit, cõmeatũ exercitui meo, donec eo perueniamus. Itaq; Tithraustes talẽta xxx dedit, quibus acceptis Agesilaus Phrygiã versus, quæ Pharnabazo parebat, pergit. Quũq; in cãpo esset supra †Cumam sito, a magistratibus e patria quidã missus aderat, qui iubebat, vt etiã classis imperiũ arbitratu suo caperet; ac præfectum classis constituere, quẽ ipse vellet. Id ex huiusmodi causa quadam ac ratione Lacedæmonij faciebant. Arbitrabantur fore, vt si vtrimq; idẽ imperaret, coniunctis ambabus copiis, tum terrestris exercitus lõge firmior esset, tũ classis, succurrente huic terrestri, vbi res ita posceret. Ea quum accepisset Agesilaus, primum insulanis & maritimis oppidis denũtiat, vt triremes, quot quidẽ cuiq; oppido visum esset, ædificarent. Factæ triremes nouẽ, partim eæ, quas oppida policebãtur,

*τὸ ὁπλιτ. ἐκέλευε †θεῖν ὁμόσε αὐτοῖς

†ἔπεσον

†κώμης ἐξ καωῆς. *τελῶν ὁ ὀπισέλλων ἀρχὴν

† Locus marginis.

Ageſilai de Perſarum equitatu victoria.

Tiſſaphernes a rege interficitur.

Plut. Ageſil. p. 1098.

Plut. Ageſil. p. 1098.

† al. Caut. Ageſilao claſſis etiã ſubditur.

Plut. Ageſil. p. 1098.

partim quas homines priuati ſtudio gratificandi Ageſilao exſtruxere, circiter cxx. Claſſi Piſandrum, vxoris ſuæ fratrem præfecit; hominem quidem illum honoris laudisque cupidum, & præſentis animi: ſed imperitiorē tamen inſtruendi omnia, prout vſus poſtularet. Ille digreſſus a caſtris, rem claſſiariam tractare cepit: Ageſilao ita, vt inſtituerat, in Phrygiam contendente. Interim Tithrauſtes, qui animaduertere ſibi videretur, Ageſilao regis Perſici reſ ſpernenti, nequaquam eſſe in animo, Aſia excedere; ſed potius magnas ipſum, de rege ſuperando, ſpes concepiſſe: ſuſpenſus aliquantiſper animo, quid potiſſimum ageret, tamdem in Græciam Timocratem Rhodium mittit; datoque huic auro, quod argenti talenta L æquaret, operam daret, imperat; vt maximis fidei pigneribus acceptis, id in præſides ciuitatum diſtribueret, quo bellum illi Lacedęmoniis facerēt. Profectus hic in Greciam, Thebis quidem Androclidæ, & Iſmeniæ, & Galaxidoro aurum numerat: Corinthi vero, Timolao & Polyāthi: Argis, Cycloni & ipſius complicibus. Athenienſes quamuis participes auri huius facti non eſſent, nihilo tamen minus ad bellum propenſi erant, ſimulque ſibi deberi ſummum in bello imperiū exiſtimabant. Igitur quotquot has pecunias ſua intra oppida receperant, Lacedæmonios criminabantur. Quumque apud ciuitates ſuas odium horum excitaſſent, perfecerunt, vt vrbes ampliſſimæ inter ſe conſpirarent. Et quia Thebanæ ciuitatis principes intelligebant, haudquaquam futurum, vt fœdera cum ſociis inita Lacedæmonij violarent, niſi quis initium bello faceret: Locris Opuntiis perſuadent, vt ex agro inter Phocenſes & Thebanos controuerſo pecunias penderent; quod exiſtimarent, ſi id fieret, Phocenſes Locridem inuaſuros. Neque ſpes eos ſua fefellit. Nam mox Phocenſes in Locridem irruētes, pecuniam multo maiorem eis ademerunt. Tum Androclidæ adhærentes celeriter Thebanis perſuadent, opem Locris eſſe ferendam. Non iam illos in regionem controuerſam, ſed in eam Locridem, quæ ſe Thebanis amicam fœderatamque profiteretur, impetum feciſſe. Thebanis igitur e cōtrario Phocidem inuadentibus, & eorum populantibus agrum: mox Phocenſes Lacedæmonem legatos mittunt, opem expoſcunt, nō belli ſe auctores eſſe docēt, qui ſui defendēdi cauſſa profecti aduerſus

„ Plut. Ageſil. p. 1098. 1099. Erratum Ageſilai.

Tithrauſtes auro Græcos corrumpit.

„ Ἀνδροκλείδην et Ἀρχίδικον Θηβαίους, nominat Plut. Lyſand. p. 820.

Græcorum cum Thebanis aduerſus Lacedæmonios conſpiratio.

ἢ οἱ ἰδιῶται ἐποιοῦντο χρείαις βουλόμενοι, ἐς εἴκοσι ἢ ἑκατόν. Πείσανδρον ὃ τ᾽ τ᾽ γυναικὸς ἀδελφὸν ναύαρχον κατέστησε, φιλότιμον μὲν ἢ ἐρρωμένον τ᾽ ψυχὴν, ἀπειρότερον ὃ τ᾽ πολεμικῶν. ὁ μὲν οὖν Πείσανδρος μὲν ἀπελθὼν, τὰ ναυτικὰ ἐπεμελεῖτο· ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος, ὡς ὥρμησεν, ὅτι τ᾽ Φρυγίαν ἐπορεύετο. ὁ μέντοι Τιθραύστης, καταμαθὼν δοκῶν, τ᾽ Ἀγησίλαον καταφρονοῦντα τ᾽ βασιλέως στρατιᾶς, ἢ ὀλίγην ἡγεμονεύουσαν ἀπιέναι ἐκ τ᾽ ἀσίας, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλπίδας ἔχοντα μεγάλας ἁρπάσειν βασιλέα, ἀπορῶν τί χρῷτο τοῖς στρατεύμασι, πέμπει Τιμοκράτην τ᾽ Ῥόδιον ἐς τ᾽ Ἑλλάδα, δοὺς χρυσίον ἐς πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου, καὶ κελεύσας πρᾶξαι, πρὸς τὰ μέγιστα λαμβάνοντα, διδόναι τοῖς στρατηγοῦσιν ἐν τ᾽ πόλεσιν, ἐφ᾽ ᾧτε πόλεμον ἐξοῖσαι πρὸς Λακεδαιμονίους. ἐξὸν δ᾽ ἐλθὼν δίδωσιν, ἐν Θήβαις μὲν, Ἀνδροκλείδᾳ τε καὶ Ἰσμηνίᾳ καὶ Γαλαξιδώρῳ· ἐν Κορίνθῳ δ᾽, Τιμολάῳ τε καὶ Πολυάνθει· ἐν Ἄργει δ᾽, Κύκλωνί τε καὶ τοῖς μεθ᾽ αὐτόν. ἀνδρώδεις δ᾽ καὶ μεταβολῆς [τούτου *τ᾽ χρείσιν, ὅμως προθύμοι ἦσαν ἐς τ᾽ πόλεμον, †νομίζοντές τε αὐτῶν ἀρχεῖν. οἱ μὲν δὴ δεξάμενοι τὰ χρήματα ἐς τὰς οἰκείας πόλεις, διέκαλουν τοὺς λακεδαιμονίους. ἐπεὶ δ᾽ ταῦτας ἐς μῖσος αὐτῶν προήγαγον, στασιάσαι καὶ τὰς μεγίστας πόλεις πρὸς ἀλλήλας. γιγνώσκοντες δ᾽ οἱ ἐν τ᾽ Θήβαις πρόξενοι, ὅτι εἰ μή τις ἄρξοι πολέμου, οὐκ ἐτελέσθησαν οἱ λακεδαιμόνιοι λύσαι τὰς συνθήκας πρὸς τοὺς συμμάχους, πείθουσι λοκροὺς τοὺς ὀπουντίους ἐκ τ᾽ ἀμφισβητησίμου χώρας φωκεῦσί τε καὶ ἑαυτοῖς χρήματα τελέσαι, νομίζοντες τοὺς φωκέας, τοῦ νομισθέντος ἐμβαλεῖν ἐς τ᾽ λοκρίδα. καὶ οὐκ ἐψεύσθησαν, ἀλλ᾽ εὐθὺς οἱ φωκεῖς ἐμβαλόντες ἐς τὴν λοκρίδα, πολλὰ πλάσια χρήματα ἔλαβον. οἱ δ᾽ αὖ περὶ τὸν Ἀνδροκλείδαν καὶ ἔπεισαν τοὺς θηβαίους βοηθεῖν τοῖς λοκροῖς, ὡς οὐκ ἐς τὴν ἀμφισβητήσιμον, ἀλλ᾽ ἐς τὴν ὁμολογουμένην φίλην τε καὶ σύμμαχον εἰς λοκρίδα ἐμβεβληκότων αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ οἱ θηβαῖοι ἀντεμβαλόντες ἐς τὴν φωκίδα ἐδῄουν τὴν χώραν, αὖθις οἱ φωκεῖς πέμπουσι πρέσβεις ἐς λακεδαίμονα, καὶ ἠξίουν βοηθεῖν αὐτοῖς, διδάσκοντες ὡς οὐκ ἤρξαντο πολέμου, ἀλλ᾽ ἀμυνόμενοι ἦλθον ὅτι τοὺς λο-

* ἀνόμιζον τε αὐτῶν τὸ ἄρχ.

† conj.

cum Thebanis aduerſus Lacedæmonios conſpiratio.

τοὺς λοκροὺς. οἱ μὲν τοι λακεδαιμόνιοι ἄσμενοι ἔλαβον πρόφασιν † πραλθεῖν ὅπη τοὺς θηβαίους, πάλαι ὀργιζόμενοι αὐτοῖς τ' τε αἰτιλήψεως τ' τῦ Ἀπόλλωνος δεκάτης ἐν δεκελείᾳ, καὶ ὅτι τ' πφραῖα μὴ ἐθελῆσαι ἀφεθῆναι. ἠπόρουν δ' αὐλίδι καὶ κνημίδας πόσας μὴ συστραλθεῖεν. ἀνεμιμνήσκοντο δ' καὶ ὡς θύειν τ' ἐν αὐλίδι τὸν Ἀγησίλαον οὐκ εἴων, καὶ τὰ τεθυμένα ἱερὰ ὡς ἔρριψαν ἀπὸ τῦ βωμοῦ· καὶ ὅτι οὐδ' ἐς τιὼ ἀσίαν ξυνεστράτευον Ἀγησιλάῳ. ἐλογίζοντο δὲ καὶ καλὸν καὶ ῥᾴδιον εἶ) τῦ ἔξάγειν στρατιὰν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ πᾶσαν τῆς ἐς αὐλίδι ὕβρεως. τότε γὰρ ἐν τῇ ἀσίᾳ καλῶς σφίσιν ἔχειν πραττομένου Ἀγησιλάου, καὶ ἐν τῇ ἑλλάδι οὐδὲν ἄλλο πόλεμον ἐμποδὼν σφίσιν εἶ). οὕτω δὲ γιγνωσκούσης τ' πόλεως τ' τῶν λακεδαιμονίων, φρᾶσαν μὲν οἱ ἔφοροι ἔφαινον, Λύσανδρον δ' ἐξέπεμψαν ἐς φωκέας, καὶ ἐκέλευσαν αὐτοῖς τε τοὺς φωκέας ἄγειν τα παρῶντα, καὶ οἰταίους, καὶ ἡρακλεώτας, καὶ μηλιέας, καὶ αἰνιᾶνας, ἐς ἁλίαρτον. ἔκειτο δὲ καὶ Παυσανίας, ὅστῳ ἔ μελλειν ἡγεῖσθαι, ξυνετίθετο παρέσεσθαι ἐς ῥητὸν ἡμέραν, ἔχων λακεδαιμονίους τε καὶ τοῖς † ἄλλοις ξυμμάχοις τῶν πελοποννησίων. καὶ ὁ μὲν Λύσανδρος τά τε ἄλλα τὰ κελευόμενα ἔπραττε, καὶ τοῦτο ἐπὶ ὀρχομενίους ἀπέστησε θηβαίων. ὁ δὲ Παυσανίας, ἐπεὶ τὰ Δημητρίεια ἐγίνετο αὐτῷ, καθεζόμενος ἐν τῇ τεγέᾳ, τοὺς τε ξεναγοὺς διέπεμπε, καὶ τοὺς ἐκ τῶν περιοικίδων [πόλεων *στρατιώτας προσέμενεν. ἐπεί γε μὴν δῆλον τοῖς θηβαίοις ἐγίνετο, ὅτι ἐμβάλλοιεν οἱ λακεδαιμόνιοι ἐς τιὼ χώραν αὐτῶν, πρέσβεις ἔπεμψαν ἀθήναζε, λέγοντας τάδε· Ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, ἃ μὲν μέμφεσθε ἡμῖν, ὡς † ψηφισαμένοις χαλεπὰ περὶ ὑμῶν ἐν τῇ καταλύσει τῦ πολέμου, οὐκ ὀρθῶς μέμφεσθε. οὐ γὰρ ἡ πόλις ἐκεῖνα ἐψηφίσατο, ἀλλ' εἷς ἀνὴρ εἶπεν, ὃς ἔτυχε τότε ἐν τοῖς συμμάχοις καθήμενος. ὅτε δὲ παρεκάλουν ἡμᾶς οἱ λακεδαιμόνιοι ὅπη τὸν πφραῖα, τότε ἅπασα ἡ πόλις ἀπεψηφίσατο μὴ συστραλθεῖν αὐτοῖς. εἰ ὑμᾶς οὖν οὐχ ἥκιστα ὀργιζομένους ἡμῖν τῶν λακεδαιμονίων, δίκαιον εἶ) νομίζομεν, βοηθεῖν ὑμᾶς τῇ πόλει ἡμῶν. πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον ἀξιοῦμεν, ὅσοι τῶν ἐν ἄστει ἐγένεσθε, προθύμως ὅπη τοῖς λακεδαιμονίοις ἰέναι.

Locros essent. Enimuero Lacedæmonij perlubentes occasionem mouendi aduersus Thebanos belli arripiunt, iam olim eis infensi, quod apud Deceleã Apollinis decumam sibi vindicassent: & quod aduersus Piræum sequi Lacedæmonios noluissent. Hanc quoque culpam in eos conferebant, quod Corinthiis auctores exstitissent, ne in eadem expeditione se Lacedæmoniis adiungerent. Succurrebat itidem animis, quod non solum in Aulide rem diuinam Agesilaum facere prohibuissent: verumetiam mactatas hostias de ara deiecissent. Eosdem ne quidem in Asiam ducentis Agesilai signa sequi voluisse. Tempus ipsum peropportunũ se nãctos arbitrabantur ducendi aduersus eos copias, & reprimendæ ipsorũ contra se insolentiæ. Quippe res in Asia secũdas esse, Agesilao rerum potiente: nec vllũ sibi aliud in Græcia bellum esse impedimento. Hæc quum esset ciuitatis Lacedæmoniorum sententia, copias decernunt Ephori, & Lysandrũ Phocensibus mittunt; iussum Phocenses ipsos, & Oetæos, & Heraclienses, & Melienses, & Ænianes adducere, cumque his apud Haliartum præsto esse. Nam istic etiam Pausanias, huius belli dux, se ad diem constitutum vna cum Lacedæmoniis, ceterisque Peloponesiorum sociis adfuturũ condixerat. Lysander quum alia sibi imperata faciebat, tum etiã Orchomenios a fide Thebanorum auertit." At Pausanias, postea quam de traducendis copiis facta re sacra perlitasset, apud Tegeam subsistebat, ac partim cõducticij militis duces hinc inde mittebat, partim finitimorũ oppidum milites operiebatur. Interea facti certiores Thebani, Lacedæmonios ipsorum fines inuadere: legatos Athenas mittũt, qui hæc dicerent: Quod de nobis querimini, « Athenienses, quasi dura quædam sub belli « finem aduersus vos decreuerimus: haud « recte facitis. Nam id decretum non a repu « blica nostra factum, sed ab † vno prolatum « homine fuit, qui tunc fœderatorum in con « sessu erat. Quo vero tempore Lacedæmo« nij nos aduersus Piræum inuitabant, tum « scilicet vniuersa respublica, decreto pro« mulgato, esse iuuandos eo bello Lace« dæmonios negauit. Quare quum non « minima ex parte vestri caussa nobis illi « succenseant, æquum censemus esse, ve« vos ciuitati nostræ opem feratis. Quin & « longe ducimus æquius, ex vobis eos po« tissimum, quotquot eratis in vrbe, cu« pidis animis Lacedæmonios inuadere. «

Caussæ, ob quas infensi Thebani Lacedæmõnijs fuerint. Plut. Lysand. p. 820.

Plut. Lysand. p. 820. Agesil. p. 1094.

† Eriantho. Pausã. PSocic. p. 325, 4. Plutar. Lysand.

Lysandri aduersus Thebanos expeditio. « τὴν μὲν Ὀρχομενίων πόλιν ἐκβιάσας προσχωρῆσαι ἐποίησε τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπιθυμοῦσι. Plut. Lysand. p. 821.

„ Nam illi ſtatu reipublicę veſtrę paucorum
„ in dominationem conuerſo,& odio popu-
„ li contra vos cõcitato,deinde magnis cum
„ copiis, velut ſocij veſtri, venientes; multi-
„ tudini plebeæ vos obiecerũt. Itaque quod
„ ipſos adtinet, iamdudum periiſſetis: quod
„ autem cõſeruati eſtis, id huic plebi veſtræ
„ debetur.Enimuero cupere vos,Athenien-
„ ſes, imperium priſtinum recuperare, ne-
„ mo noſtrum neſcit. At qui fieri poſſit hoc
„ commodius, quam ſi per iniuriam læſis a
„ Lacedæmoniis auxilio fueritis?Neque vo-
„ bis idcirco metuendum eſt, quod illi mul-
„ tis imperent:ſed potius eam ob cauſſam a-
„ nimis fidentibus eſtote.Nam cogitare de-
„ betis, vos quoque tum temporis, quum in
„ plurimos vobis imperium eſſet, plurimos
„ itidem hoſtes habuiſſe. Nimirum quouſ-
„ que non erant, ad quos deficerent, hoſti-
„ lem erga vos animum occultabant. Sed v-
„ bi ſe Lacedæmonij duces præbuere, tum
„ ſcilicet, quæ eſſet ipſorum de vobis ſenten
„ tia,declararunt. Nunc quoque ſi palam &
„ vos, & nos oſtenderimus, aduerſus Lace-
„ dæmonios ſocia nos arma coniungere; ſat
„ ſcitote, multos adparituros, qui eos ode-
„ rint. Vera nos dicere, ſtatim intelligetis;
„ ſi rem cum animis veſtris expendetis.
„ Nam quis iam reliquus eſt, qui beneuolo
„ ſit in eos animo? An non Argiui ſemper
„ eis infeſti ſunt? Acceſſerunt hoſtes recen-
„ tes Elei,magna & agri & oppidorum parte
„ multati. Quid de Corinthiis, Arcadibus,
„ Achæis dicendum erit? qui quidem in eo,
„ quod geſtum aduerſus vos eſt,bello vehe-
„ menter ab iis vniuerſis rogati; laborum,
„ periculorum, ſumtuum in partem vene-
„ runt. Poſt vbi Lacedæmonij, quæ volue-
„ rant,perfecere;quodnam quęſo vel impe-
„ rium,vel honorem,vel opes cum his com-
†ſeruos ſuos municarunt? Nimirum †helotes dignos
arbitrantur,quos vrbium prætores conſti-
„ tuant:ſociorum vero,ingenuorum ſcilicet
„ hominum, poſteaquam fortuna ſunt vſi
„ proſpera, dominos ſe declarãt. Quin illos
„ etiam, quos ab amicitia veſtra diiunxerũt,
„ deceptos ab iis eſſe conſtat. Etenim pro li-
„ bertate, duplici eos ſeruitute grauarunt.
„ Nã & ab oppidũ prætoribus, & a decem-
„ uiris,quos Lyſander qualibet in vrbe cõ-
„ ſtituit,indigna tyrannide premuntur. Aſię
„ quidem regi, qui plurimum eis adiumen-
„ to fuit, vt ſuo vos imperio ſubiicerẽt, quid
„ aliud accidit modo, quam ſi & ipſe bello
„ vobiſcum eos oppreſſiſſet? Qui ergo non
„ fore conſentaneum ſit, vt ſi vos iam duces iis præbueritis, qui adeo manifeſtis iniuriis
„ adfecti ſunt, longe modo potentiſſimi omnium,qui vnquam exſtiterũt, euadatis? Nam

ἐκεῖνοι γὰρ καταφρόνησαντες ὑμᾶς ἐς ὀλιγαρχίαν
καὶ ἐς ἐχθραν τῷ δήμῳ, ἀφικόμενοι πολλῇ δυ-
νάμει ὡς ὑμῖν σύμμαχοι, παρέδοσαν ὑμᾶς τῷ
πλήθει. ὥστε ὃ μὲν ἐπ' ἐκείνοις ἦν, ἀπολω-
λέναι, ὁ ὃ δῆμος ὑποσὶ ὑμᾶς ἔσωσε. καὶ μέμνῃ ὅτι
μὲν, ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, βέλτιον ἂν τὴν ἀρχὴν,
ἣν πρότερον ἐκέκτησθε, ἀναλαβόντες, πρώτους
ὑπερασπίζοιτε. ἔστι δ' πῶς μᾶλλον εἰκὸς ἦν ἐθέλειν,
ἢ εἰ αὐτοὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνων ἀδικουμένοις βοη-
θοῖτε; ὅτι δ' πολλῶν ἀρχόντων, μὴ φοβεῖσθε,
ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον θαρρεῖτε. ἐνθυμούμενοι, ὅτι καὶ ὑμεῖς, ὅτε πλείστων ἤρχετε, τότε
πλείστους ἐχθροὺς ἐκέκτησθε. ἀλλ' ἔως μὲν οὐκ
εἶχεν, ὅποι ἀποσταίη, ἔκρυπτον τὸ πρὸς ὑμᾶς
ἔχθραν· ἐπεὶ δέ γε λακεδαιμόνιοι προσέστησαν,
τότε ἔφηναν οἷα περὶ ὑμῶν ἐγίγνωσκον. καὶ νῦν γε
ἂν φανερὸν γένοιτο ἡμᾶς τε καὶ ὑμᾶς †ξυνα- ξυναπαντ' ἴσης
παντ' ἄντικα τοῖς λακεδαιμονίοις, εἰ ἴσμεν
αἰσθάνοιντο πολλοί, οἱ μισοῦντες αὐτούς. ὡς δὲ
δεῖ δὴ λέγομεν, ἐὰν ἀναλογίσησθε, αὐτίκα γνώ-
σεσθε. τίς γὰρ ἤδη καταλείπει αὐτοῖς δύναμιν;
οὐκ ἀρκεῖοι μὲν ἀεὶ πολέμιοι αὐτοῖς ὑπάρ-
χουσιν; ἠλῷοί γε μέν, ἐν ᾧ ἐστερημένοι καὶ χώρας
πολλῆς καὶ πόλεων, ἐχθροὶ αὐτοῖς προσεγένοντο.
καὶ ἰδίᾳ Ὀ, καὶ ἀρκάδας, καὶ ἀχαιοὺς πᾶν φῦλον;
οἳ οὐ μόνον τῷ πρὸς ὑμᾶς πολέμῳ, μάλα λι-
παρούμενοι ὑπ' ἐκείνων πόνων, καὶ ποινῶν καὶ κιν-
δύνων καὶ τῶν δαπανημάτων μέλλοντες ἐπεὶ δ' ἔσχα-
σαν ἃ ἐβούλοντο οἱ λακεδαιμόνιοι, ποίας ἢ ἀρ-
χῆς, ἢ τιμῆς, ἢ ποίων χρημάτων μέλα δεδώκασιν
αὐτοῖς; ἀλλ' οἷς μὲν εἴλωτας ἀρμοστὰς καθίστα-
σαν ἀξιοῦσι, τοὺς ὃ ξυμμάχων ἐλευθέρων ὄντων,
ἐπεὶ δ' ἐτύγχανε, δεσποτῶν ἀνεφήνασιν. ἀλλὰ
μὴν καὶ ὃς ὑμῶν ἀπέστη, φανερόν εἰσιν ἐξηπα-
τηκότες. ἀντὶ γὰρ ἐλευθερίας διπλοῦν αὐτοῖς
δουλείαν παρεσκήκασιν. ὑπό τε γὰρ τῶν ἁρμο-
στῶν τυραννοῦνται, καὶ ὑπὸ δέκα ἀνδρῶν, οὓς Λύ-
σανδρος κατέστησεν ἐν ἑκάστῃ πόλει. ὧν γε μὲν
δὴ ἀσίας βασιλεὺς, καὶ τὰ μέγιστα αὐτοῖς συμ-
βαλόμενος τῶν ὑμῶν κρατῆσαι, νῦν τί οἴεσθε
ἐνέχεσθαι πάσχειν εἰ μὴ ὑμῶν καλεπολέμησεν
αὐτοῖς; πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς, ἐὰν ὑμεῖς αὖ τῶν
νῦν τὰ ὅπλα φανερῶς ἀδικουμένων, νῦν †ἡμᾶς ὑμᾶς
πολὺ ἤδη μείζους τῶν πώποτε γενέσθαι; ὅτε

μὲν γὰρ

ἀλλὰ γὰρ ἦρχεσθε τῶν καὶ θαλάττης μόνον δήπου A quo tempore vos rerum potiebamini, tan- «
ἡγεῖσθε νῦν ὑμῶν τε πόντων καὶ ἠπείρου, καὶ Πελοποννη- tum duces maritimi ſcilicet eratis. At nunc «
σίων, καὶ ὧν τοσόνδε ἦρχεσθε, καὶ αὐτοῦ Βασιλέως & omnium noſtrum, & Peloponeſiorum, «
τὸ μέγιστον δυνάμει ἔχοντος ἡγεμόνες αὖ γε- & eorum, quibus olim præeratis, & ipſius «
νησθε. καί τοι ἡμῖν πολλῷ ἄξιοι καὶ ἐκείνοις συ- denique regis, cuius ampliſſima eſt poten- «
μαχεῖν, ὡς ὑμᾶς ἐπίσασθε· νῦν δέ γε εἰκὸς πᾶν tia, vobis eſſe ducibus licet. Atqui nos La- «
πόντῳ ὑμῖν ἐρρωμενέστερος ἡμᾶς † ἕψεσθαι, ἢ cedæmoniis fœderati maximo eramus v- «
συμμα- τότε Λακεδαιμονίοις. οὐδὲ γὰρ νήσων τινῶν, ἢ χίσῳ ſui, quod ne vos quidem ignoratis. Nunc «
συρακουσίων, οὐδὲ γὰρ ἀνδραπόδων, ὥσπερ τό- tamen vero eſt ſimile, nos omnino firmio- «
τε, ἀλλὰ γὰρ ὑμῶν αὖ τῶν ἀδικουμένων βοηθή- ribus animis vos ſequuturos, quam tunc «
σομεν. καίτοι χρὴ δεῖν εἰδέναι, ὅτι ἡ Λακε- B vel omnino in aliena cauſſa, quod tunc fa- «
δαιμονίων πλεονεξία πολὺ δικαιοτέρα ctum fuit; ſed in noſtra, qui iniuſte læſi ſu- «
ἐστὶ τῆς ὑμετέρας ἡγουμένης ἀρχῆς. ὑμᾶς μὲν γὰρ mus, opem feremus. Hoc quoque ſcien- «
ἔχοντες ναυσὶν, οὐκ ἐκόντων ἦρχεσθε· ἔστι δ', ὀ- dum eſt, ſtatum hunc Lacedæmoniorum, «
λίγοι ὄντες, πολλαπλασίων ὄντων, καὶ οὐδὲν χεί- potiorem condicione reliquorum, euerti «
σιν ὡπλισμένων πλεονεκτῆσαι. ταῦτ' οὖν λέ- poſſe multo facilius; quã imperium illud, «
γομεν ὑμῖν. οὐ γε μὴν ἐπίσασθε, ὦ ἄνδρες quod vos obtinuiſtis. Nam vos a nauali- «
Ἀθηναῖοι, ὅτι νομίζομεν ὑπὲρ ὑμῶν τὰ μάλιστα bus copiis inſtructi, vel inuitos in officio «
ἀγαθὰ προσκαλεῖν ὑμᾶς τῇ ὑμετέρᾳ πόλει, ἢ continebatis: at hi perpauci numero ſupra «
τῇ ἡμετέρᾳ. ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν, ἐπαύσατο. τῶν ceteros, longe ipſis plures, nec quidquam «
δ' Ἀθηναίων πάμπολλοι μὲν ξυνῆρθον, C deterius armis inſtructos, ſemet efferunt. «
πόντες δ' ἐψηφίσαντο βοηθεῖν αὐτοῖς. Θρασύ- Atque hæc ſunt, quæ vobis exponere vi- «
βουλος δ' ἀποκρινάμενος τὸ ψήφισμα, καὶ τοῦτο ſum fuit. Illud quidem certe ſcire debetis, «
ἀνεδείκνυτο, ὅτι ἀτυχίσου γ' ὄντος, ὅμως προθύμως Athenienſes, exiſtimare nos, ad ea vos in- «
προκινδυνεύσειεν χάριτα αὐτοῖς ἀποδοῦναι uitari a nobis, quæ reipublicæ veſtræ plus «
μείζονα, ἢ ἔλαβον. ὑμᾶς μὲν γὰρ, ἔφη, οὐ adlatura ſint boni, quam noſtræ. His expo- «
ξυνεστρατεύσατε ἐφ' ἡμᾶς, ἡμῖν δέ γε μετ' ὑ- ſitis, legatus Thebanus dicendi finem fe- «
μῶν μαχούμεθα ἐκείνοις, αἰ ἴοιεν ἐφ' ὑμᾶς. οἱ cit. Ea vero complures ex Athenienſibus
μὲν δὴ Θηβαῖοι ἀπελθόντες παρεσκευάζοντο probata ſuadebant, omnes ferẽdam The-
ὡς ἀμυνούμενοι, οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ὡς βοηθήσον- banis opem latis ſuffragiis decernebant.
τες. καὶ μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκέτι ἔμενον, ἀλλὰ D Quumque plebiſcitum hoc Thraſybulus *Thraſybulus*
Παυσανίας μὲν ὁ Βασιλεὺς ἐπορεύετο ἐς τὴν reſponſi loco eis expoſuiſſet, id etiam ſigni- *& Athenienſes*
Βοιωτίαν, τὸ, γε οἴκοθεν ἔχων στράτευμα καὶ ὃ ἐκ ficabat; populum Athenienſem, tametſi *grãtos ſe erga Thebanos declarant.*
Πελοποννήσου· πλὴν οὐδὲ οἱδε ἠκολούθουν αὐτοῖς. ὁ δὲ Λύσανδρος ἄγων τὸ ἀπὸ Φω- Pireeus nec dũ muris cinctus eſſet, nihilo-
κέων, καὶ Ὀρχομενοὺς, καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνα χω- minus ſuo cum periculo maiorem The-
ρίων στράτευμα, ἔφθη τὸν Παυσανίαν ἐν τῷ banis gratiam referre conaturum, quam i-
ἀλιάρτῳ γενόμενος. ἦκον δὲ, οὐκέτι ἡσυχίαν pſe beneficium accepiſſet. Nam vos The-
λακεδαι- ἔχων ἀνέμενε τὸ ἀπὸ † Λακεδαιμονίων στρά- bani, ait, expeditioni aduerſus nos haud
μονος τευμα, ἀλλὰ σὺν οἷς εἶχεν ἤδη προσὸς τὸ τεῖ- interfuiſtis: at nos vobiſcum aduerſus La-
χος τῶν ἀλιαρτίων. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔπει- E cedæmonios pugnabimus, ſi quidem vos
σθεν αὐτοὺς ἀφίστασθαι Θηβαίων, καὶ αὐτονό- bello petiuerint. Itaque Thebani domum
μους γίγνεσθαι· ἐπεὶ δὲ τῶν Θηβαίων τινὲς ὄν- profecti, ad defenſionem ſe comparabant:
τες ἐν τῷ τείχει διεκώλυον, προσέβαλε πρὸς Athenienſes, ad opem eis ferendam. Nec
Lacedæmonij quidem amplius cunctabã-
tur, ſed rex Pauſanias cum Laconicis do-
mo productis, ac Peloponeſi copiis in Bœ-
otiam pergebat. Soli Corinthij non ſeque- *Lyſander Haliartũ adoritur.*
bantur. Interea Lyſander, qui Phocẽſium, *Plut. p. 821. Lyſand.*
Orchomeniorum, hisque vicinorum op-
pidum ducebat copias, prius ad Haliartũ,
quam Pauſanias, præſto fuit. Quumq; iam
eo veniſſet, quieſcere non poterat, neque
miſſum a Lacedæmoniis exercitum exſpectare: ſed cum iis, quos habebat, militibus ad
Haliartiorum mœnia pergẽs, primum ſuadebat, a Thebanis vti deficerent, ſeq; in liber-
tatem adſererẽt. Id vero quum Thebani quidam in oppido fieri prohibuiſſent, muro co-

pias admouit. Ea re Thebani audita, cursu ad ferendas suppetias, cum grauis armaturæ peditibus, & equitum copiis, Haliartum contendunt. Vtrum vero in Lysandrum clã ipso inciderint, an potius animaduertens ille Thebanos aduentare substiterit, quasi qui sibi victoriam policeretur, incertum est. Hoc quidem constat, ad ipsa mœnia pugnatũ, & tropæum ad portas Haliartiorum constitutum fuisse. Lysandro interfecto, quum ad montem alij fugerent, acriter Thebani eos persequebantur. Iam in montis cacumen euaserant persequẽdo, quum in delatos ad angusta, transituque difficilia loca, grauis armaturæ pedites se conuertunt, & iaculis ac telis eos feriunt. Quumque duo vel tres, qui erant in frõte, cecidissent; & in reliquos per loca decliuia Lacedæmonij saxa deuoluerent, magnaq; cum alacritate animorum eos vrgerent: vertuntur ab aduerso monte in fugam Thebani, ac plures cc occidũtur. Itaque dies is in mœrore consumtus, quod non minus se detrimenti accepisse, quam intulisse ducerent. Postridie quum Phocẽses & ceteros omnes noctu domum quoq; suam profugisse comperissent, maiorés ob rem gestam animos sumebant. At vbi Pausaniam cum Laconicis copiis conspexere, ingenti se rursus in periculo esse arbitrabãtur, adeoque magnum in eorum exercitu silentium, animorumq; deiectionem fuisse, commemorabatur. Sed quum postridie nõ solum Athenienses ad eos veniissent, seque cum ipsis in acie coniunxissent, verumetiam Pausanias exercitum nõ adduceret, neque prœlij copiam faceret: tum vero creuere plurimum Thebanis animi. Pausanias autem † polemarchis & militum quinquagenum præfectis conuocatis, manũne consereret, an per indutias Lysandrum & alios cum ipso cæsos tolleret, deliberabat. Quumque tam Pausanias ipse, quam ceteri Lacedæmoniorum magistratus secum reputarent, Lysandrum occubuisse: milites, quos habuerat, victos profugisse: Corinthios prorsus sequi noluisse: ceteros, qui aderant, nõ satis alacres esse hae in militia: hostium equitatum magnum esse, suum exiguum: occisorum cadauera sub ipsis iacere mœnibus, vt iam ne victoribus quidem, propter vim hostium de turribus, ea tollere sit procliue: de hisce caussis omnibus decreuerũt, interfectorũ corpora per indutias esse tollẽda. Negant ea Thebani se reddituros alia condicione, quã vt finib. suis Lacedæmonij excederẽt.

olymp. 96. a. 1. Lysandera Thebanis occiditur. Plut. F. Lysand. p. 822. Pausan. Phoc. p. 325, 2.

Plut. Lysand. p. 822. Λακεδαιμονίων χίλιοι πίπτουσιν, ἀπὸ δώδεκα δὲ καὶ Θηβαίων ἑξακόσιοι.

" Plut Lysand. p. 822.

† Adpellatio muneris Laconici. q. d belli præfectos.

Ὁ δὲ τῆχος. ἀκούσαντες ὅ ταῦτα οἱ Θηβαῖοι, δρόμῳ ἐβοήθουν, οἵ τε ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς. ὁπότε ἐφ' ἁμὰ ἕῳ, εἴτε λαθόντες τὸν Λύσανδρον * ἔπεσον ἐπέπεσαν αὐτοῖς, εἴτε καὶ ἀπὸ δόξης τοῦ σφισίσι ὡς κρατήσαντες ὑπέμενεν, ἄδηλον· τοῦτο δ' οὖν σαφὲς, ὅτι τοῦδε ὁ τῆχος ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ τὸ τρόπαιον ἔστηκε πρὸς ταῖς πύλαις τῶν ἁλιαρτίων. ἐπεὶ δ' ἀποθανόντος Λυσάνδρου ἔφυγον οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ ὄρος, ἐδίωκον ἐρρωμένως οἱ Θηβαῖοι. ὡς δ' ἄνω ἤδη ἦσαν διώκοντες, τὰ στενοχωρία τε καὶ δυσπορία ἐλάμβανεν αὐτούς, ὑποφερόμενοι οἱ ὁπλῖται ἠκόντιζόν τε καὶ ἔβαλλον. ὡς δ' ἔπεσον αὐτῶν δύο ἢ τρεῖς οἱ πρῶτοι, καὶ ὅτι τοῖς λοιποῖς ἐπεκυλίνδουν πέτρας ἐς ὃ κάτοντες, καὶ πολλῇ προθυμίᾳ ἐνέκειντο, ἔφευγον οἱ Θηβαῖοι ἀπὸ τοῦ κατωτέρω, καὶ ἀποθνήσκουσιν αὐτῶν πλείους ἢ ἑξακόσιοι. ταύτῃ μὲν οὖν τῇ ἡμέρᾳ οἱ Θηβαῖοι ἠθύμουν, νομίζοντες οὐκ ἐλάττω κακὰ πεπονθέναι ἢ πεποιηκέναι· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπεὶ ἤσθοντο ἀπελελυθότας ἐν νυκτὶ τούς τε φωκέας καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας οἴκαδε ἑκάστους, οὐκ ὀλίγον δὴ μᾶλλον † ἐφρόνουν ὅτι τῷ γε θυμῷ. ἐπεὶ δ' αὖ ὁ Παυσανίας ἀνεφαίνετο ἔχων δὴ οὐκ λακεδαίμονος στράτευμα, πάλιν αὖ ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ ἡγοῦντο εἶναι, καὶ πολλὴν ἔφασαν σιωπὴν τε καὶ κατήφειαν ἐν τῷ στρατεύματι εἶναι αὐτῶν. ὡς δὲ τῇ ὑστεραίᾳ οἵ τε ἀθηναῖοι ἐλθόντες ξυμπαρετάξαντο, οὗτοι γὰρ Παυσανίου ἀνέμενον, ἥ τε Παυσανίας ἀνεφαίνετο, καὶ τότε δὴ μᾶλλον Θηβαίων ἐμάχετο, ἐκ τούτου δὴ μᾶλλον Θηβαίων πολὺ μᾶλλον φρόνημα ἐγένετο· ὁ δὲ Παυσανίας συγκαλέσας πολεμάρχους καὶ πεντηκοντῆρας, ἐβουλεύετο, πότερον μάχην ξυνάπτοι, ἢ ὑποσπονδον τὸν τε Λύσανδρον ἀναιροῖτο, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πεσόντας, λογιζόμενος ὅτι ὁ Παυσανίας καὶ οἱ ἄλλοι οἱ τέλει τῶν λακεδαιμονίων, ὡς Λύσανδρος τεθνηκὼς εἴη, καὶ ὃ μὲν αὐτοῦ στράτευμα ἥπημένον ἀποχωρήσει, καὶ κεῖνοι μὲν πολλὰ πᾶσιν ἂν ἠκολούθουν αὐτοῖς, οἱ δὲ παρόντες οὐ πρόθυμως στρατεύοιντο· ἐλογίζοντο δὲ καὶ τὸ ἱππικὸν, ὡς ὃ μὲν αὐτῶν πάλαι πολὺ, ὃ δὲ αὐτῶν ὀλίγον † εἴη, εἰ μὴ ὅτι οἱ νεκροὶ ὑπὸ τῷ τείχει ἔκειντο, ὥστε καὶ μέγιστον ὂν χρείαν παρέξοιεν ἐκ τῶν ἀπὸ τῶν πύργων ῥᾴδιον εἶναι ἀνελέσθαι. ἀμφὶ οὖν πρῶτα ταῦτα ἔδοξεν αὐτοῖς, τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀναιρεῖσθαι. οἱ μὲν γὰρ Θηβαῖοι εἶπον, ὅτι οὐκ ἂν ἀποδοῖεν τοὺς νεκροὺς εἰ μὴ ἐφ' ᾧ τε ἀπέναι ἐκ τῆς χώρας· οἱ δ',

οἱ δὲ, ἄσμενοί τε ταῦτα ἤκουσαν, καὶ ἀνελόμενοι τοὺς νεκροὺς, ἀπῄεσ᾽ ἐκ τῆς βοιωτίας. τούτων δὲ πραχθέντων, οἱ μὲν λακεδαιμόνιοι ἀθύμως ἀπῄεσαν· οἱ δὲ θηβαῖοι μάλ᾽ ὑβριστικῶς, εἰ καὶ μικρόν τις τῶν χωρίων † τοῦ ἐπιβαίη, παίοντες, ἐδίωκον ἐς τὰς ὁδούς. αὕτη μὲν δὴ οὕτως † ἡ στρατιὰ τῶν λακεδαιμονίων διελύθη. ὁ μέντοι Παυσανίας ἐπεὶ ἀφίκετο οἴκαδε, ἐκρίνετο περὶ θανάτου. κατηγορουμένου δ᾽ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὑστερήσειεν ἐς ἁλίαρτον τοῦ Λυσάνδρου, ξυνθέμενος ἐς τὴν αὐτὴν ἡμέραν παρέσεσθαι, καὶ ὅτι ὑποσπόνδους, ἀλλ᾽ οὐ μάχῃ ἐπειρᾶτο τοὺς νεκροὺς ἀναιρεῖσθαι, καὶ ὅτι τὸν δῆμον τῶν ἀθηναίων λαβὼν ἐν τῷ πειραιεῖ, ἀνῆκε, καὶ πρὸς τούτοις, οὐ παρόντος ἐν τῇ δίκῃ, θάνατος αὐτοῦ κατεγνώσθη· καὶ ἔφυγεν ἐς τεγέαν, καὶ ἐτελεύτησε μέντοι ἐκεῖ νόσῳ. κατὰ μὲν οὖν τὴν ἑλλάδα ταῦτ᾽ ἐπράχθη.

πυ ἡ στρατεία

A Ea res perlubenter audita, sublatisque cadaueribus, e Bœotia discessum. Atque his ita gestis, abiere mæsti Lacedæmonij. Thebani autem petulanter admodum, si quis vel parumper in villas diuertisset, cædendo ad vias vsque persequebantur. Hic eius expeditionis Lacedæmoniorũ exitus fuit. Enimuero Pausanias, posteaquã domum rediisset, capitis iudicium subiit. Quumque accusaretur, quod serius Lysandro apud Haliartum præsto fuisset, quamquam conuẽtum inter ipsos esset, vt ad eumdem B diem eo venirent: quod per indutias, non commissa pugna, tollere mortuorum cadauera conatus fuisset: quod plebem Atheniẽsem captam in Piræeo dimisisset: quod denique iudicio se non stitisset: capitis damnatus fuit. Ipse Tegeam fuga se recepit, atque istic morbo extinctus est. Hæc tum in Græcia gesta sunt.

Plut. Lysand. p. 824.

Pausanias rex dãnatus capitis, exsul moritur.

Plut. Lys. p. 824.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM GRAECARVM LIBER QVARTVS.

Ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἀφίκετο ἅμα μετοπώρῳ ἐς τὴν τοῦ Φαρναβάζου φρυγίαν, τὴν μὲν χώραν ἔκαε καὶ ἐπόρθει, πόλεις δὲ, τὰς μὲν βίᾳ, τὰς δὲ ἑκούσας προσελάμβανε. λέγοντος δὲ τοῦ Σπιθριδάτου, ὡς εἰ ἔλθοι πρὸς τὴν παφλαγονίαν [σὺν αὐτῷ, * τὸν τῶν παφλαγόνων βασιλέα καὶ ἐς λόγους ἄξοι, καὶ ξύμμαχον ποιήσοι, προθύμως ἐπορεύετο, πάλαι τούτου ἐπιθυμῶν, τοῦ D ἀφιστάναι † τὸ ἔθνος ἀπὸ βασιλέως. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ἐς τὴν παφλαγονίαν, † ἦλθε Κότυς, καὶ ξυμμαχίαν ἐποιήσατο. καὶ γὰρ καλούμενος ὑπὸ βασιλέως οὐκ ἀναβεβήκει. πείσαντος δὲ τοῦ Σπιθριδάτου, κατέλιπε τῷ Ἀγησιλάῳ χιλίους μὲν ἱππέας, διοχιλίους δὲ πελταστάς. χάριν δὲ τούτων εἰ-

τὶ ἦλθεν Οτυς

C AGESILAVS autẽ, posteaquam sub autumnum Pharnabazi Phrygiã ingressus esset, agrum incendiis ac populationibus infestabat; vrbes partim vi, partim deditione spontanea sibi adiungebat. Quumque diceret Spithridates se, si ad Paphlagoniam secum accederet, perfecturum, vt Paphlagonum rex in colloquiũ societatemq; veniret: lubens hanc profectionem suscepit, iamdudum cupiens eam nationem a fide regis auertere. Quum ventum in Paphlagoniam esset, aderat † Cotys, & fœdus inibat. Etenim a rege Persico arcessitus, ad eũ profectus nõ fuerat. Deinde suasu Spithridatę Agesilao CIↃ quidem equites reliquit Cotys, cetratos autem IICIↃ. Ob eam rem

Agesilai res in Asia prospere gestæ.

† al. Otys, sed praue.

Ageſilaus Spithridatæ gratiam refert.

quia gratias habebat Spithridatæ Ageſilaus: Dic mihi, ait, mi Spithridata, nũ Cotyi filiam vxorem dares? Multo quidem lubentius, ſubiecit ille, quam Cotys, amplæ ditionis & copiarum imperio præpotens, filiam exſulis duceret. Hæc tum de nuptiis hiſce tãtum facta eſt mẽtio. Quum autem diſceſſurus Cotys eſſet, Ageſilaum ſalutaturus adit. Ibi ſermonem hũc in præſentia Trigintauirum, Spithridata remoto, Ageſilaus occepit: Dic mihi, ait, mi Coty, quo genere natus eſt Spithridates? Et ille: Natus eſt, inquit, genere apud Perſas nulli ſecundo. At filium ipſius, quam ſit elegans, vidiſti? Quid ni? ait. Heri cum eo cœnatus ſum. At perhibent ei filiam hoc ipſo formoſiorem eſſe. Profecto perpulchra eſt, inquit Cotys. Hanc ego, ſubiecit Ageſilaus, quando nobis amicus eſſe cepiſti, auctor eſſem, vt duceres: primum longe formoſiſſimam, quo quid eſſe marito iucundius poſſit? deinde natam patre adprime nobili, tantaque potentia prædito, vt iniuriis Pharnabazi læſus, eas de ipſo pœnas ſumat; vt eum, ceu vides, vniuerſa ditione ſua fugitiuum expulerit. Itaque ſat ſcito, inquit, eum perinde, ac hoſtem illum vlciſci potuit, etiã hominem amicum adficere beneficiis poſſe. Planeque velim exiſtimes, ſi hęc fiant, non illum modo tibi ſocerum fore: ſed & me, & Lacedæmonios ceteros; quumque nos Græciæ principatum obtineamus, omnem præterea Græciam. Atenim ſi hæc facias, quis vmquam te magnificentius vxorem duxerit? Quam enim ſponſam tot equites, cetrati, grauis armaturæ pedites vmquam deduxerunt, quot hanc vxorem tuam nunc domum tuam ſunt deducturi? Tum Cotys Ageſilaum interrogans: Hæccine, inquit, etiam Spithridatæ probantur, quæ dicis? Et ille: Profecto, inquit, mi Coty, non ille me iuſſit hæc dicere: ſed ego, tametſi mirifice gaudeam, quoties de hoſte pœnas ſumo; longe tamen maiore mihi voluptate frui videor, quum quid amicis boni reperio. Cur igitur, inquit Cotys, non ſciſcitaris, an hæc ille velit? Et Ageſilaus: Abite vos, ait, Herippida, & hominem edocete; vt eadem, quæ nos, velit. Tum illi ſurgentes Spithridatæ rem exponebant, quumque nonnihil intercederet moræ:

Δῶς Ἀγησίλαος τῷ Σπιθριδάτῃ· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Σπιθριδάτα, οὐκ ἂν δοίης Κότυϊ τὴν θυγατέρα; πολύ γε, ἔφη, μᾶλλον ἢ ἐκεῖνος ἂν λάβοι φυγάδος ἀνδρὸς, βασιλεύων πολλῆς χώρας καὶ δυνάμεως. τότε μὲν οὖν ταῦτα μόνον ἐρρήθη περὶ τοῦ γάμου. ἐπεὶ δὲ Κότυς ἔμελλεν ἀπιέναι, ἦλθε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον ἀσπασόμενος. λόγου δὲ ἤρξατο ὁ Ἀγησίλαος, παρόντων τῶν τριάκοντα, μεταστησάμενος τὸν Σπιθριδάτην. λέξον μοι, ἔφη, ὦ Κότυ, ποίου τινὸς ἡμῖν ἀνδρὸς ἐστὶν ὁ Σπιθριδάτης; ὁ δ' εἶπεν, ὅτι πρώτων οὐδενὸς ὑποδεέστερος. τὸν δ' υἱόν, ἔφη, ἑώρακας αὐτοῦ ὡς καλός ἐστι; τί δ' οὐ μέλλω; καὶ γὰρ ἑστιώμην ξυνεδείπνουν αὐτῷ. τοῦτον μέν φασι τὴν θυγατέρα αὐτῷ καλλίονα εἶναι. νὴ Δί', ἔφη ὁ Κότυς. καλὴ γὰρ ὄντι. καὶ ἐγὼ μέν, ἔφη, ἐπεὶ φίλος ἡμῖν γεγένηται, συμβουλεύσαιμ' ἂν σοι τὴν παῖδα γυναῖκα, καλλίστην οὖσαν, οὗ τί ἀνδρὶ ἥδιον; παίδων δ' εὐγενεστάτου, δυνάμιν δ' ἔχοντος τοσαύτην. ὃς καὶ τὸν Φαρναβάζου ἀδικηθεὶς, οὕτω μωρᾶται αὐτὸν, ὥστε φυγάδα πάσης τῆς χώρας, ὡς ὁρᾷς, πεποίηκεν. ὦ ἴσθι μέντοι, ἔφη, ὥσπερ ἐκεῖνον ἐχθρὸν ὄντα δυνάμενον ὠφελεῖν, οὕτω καὶ φίλον ἄνδρα εὐεργετεῖν δυνάμενον. νόμιζε δὲ, τούτων πραχθέντων, μὴ † κεῖνόν σοι μόνον κηδεσθῆναι (ἐκείνου)
ἀλλὰ καὶ ἐμέ, καὶ τοὺς ἄλλους λακεδαιμονίους, ἡμῶν δὲ ἡγουμένων τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. καὶ μὴν μεγαλοπρεπέστερός γε σύ, εἰ ταῦτα πράξαις, τίς ἂν πολεμήσειε; ποίαν γὰρ νύμφην πώποτε ἵππεις οὕτω καλαὶ, καὶ πέλται, καὶ ὁπλῖται προὔπεμψαν, ὅσοι τὴν σὴν γυναῖκα εἰς τὸν σὸν οἶκον προπέμψαι ἄν; καὶ ὁ Κότυς ἐπήρετο· δοκοῦντα δ', ἔφη, ὦ Ἀγησίλαε, καὶ Σπιθριδάτῃ ταῦτα λέγεις; μὰ τοὺς θεούς, ἔφη, ὦ Κότυ, ἐκεῖνος μὲν ἐμέ γε οὐκ ἐκέλευσε ταῦτα λέγειν· ἐγὼ μέντοι, καὶ σφ † ὑπερχαίρω, ὅταν ἐχθρὸν ὠφελῶμεν, ὑπερχαίρων πολὺ μᾶλλόν μοι δοκῶ ἥδεσθαι, ὅταν τι τοῖς φίλοις ἀγαθὸν ἐξευρίσκω. τί οὖν, ἔφη, οὐ πειθόμεθα, εἰ καὶ ἐκείνῳ βουλομένῳ ταῦτ' ἐστί; καὶ ὁ Ἀγησίλαος, ἴτ', ἔφη, ὑμεῖς ὦ Ἱππόδα καὶ διδάσκετε αὐτὸν βουλεύεσθαι, ἅτε ἡμεῖς. οἱ μὲν δὴ ἀναστάντες ἐδίδασκον. ἐπεὶ δὲ διέτεινον

βάλλ-

ὡς

συμβουλεύσαιμ' ἄν

ἐκείνου

ὑπερχαίρων

βέλῃ, ἔφη, ὦ Κότυ, ἢ ἡμᾶς δι' ὧδε καλέσωμεν αὐτόν; πολὺ γὰρ ἂν οἶμαι μᾶλλον, ἔφη, σὲ πείθειν αὐτόν, ἢ σὲ τοὺς ἄλλους ἅπαντας. ἐκ τούτου δὴ ἐκάλει ὁ Ἀγησίλαος τὸν Σπιθριδάτην τε καὶ τοὺς ἄλλους. παρεσκευάσαντο δὴ αὐτῶν, εἶπεν ὁ Ἡειππίδας· τὰ μὲν δὴ ἄλλα, ὦ Ἀγησίλαε, τὰ ῥηθέντα τί ἂν τις μακρολογοίη; τέλος δὲ λέγει Σπιθριδάτης, πῶς ποιῶν ἂν ἥδεως, ὅ, τι σοι δοκοίη. ἐμοὶ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, δοκεῖ, σὲ μὲν ὦ Σπιθριδάτα, τύχῃ ἀγαθῇ δίδοναι Κότυϊ τὴν θυγατέρα, σὲ δὲ λαμβάνειν. τὸ μέντοι παῖδα περὶ ἦρος οὐκ ἂν δυναίμεθα πέζῃ ἀγαγεῖν. ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κότυς, εἰ θάλατταν ἤδη ἂν πέμποιτο, εἰ σὺ βούλοιο. ἐκ τούτου δεξιὰς δόντες καὶ λαβόντες ὅπη τύχοιεν, ἀπέπεμπον τὸν Κότυν. καὶ εὐθὺς ὁ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἔγνω αὐτὸν ἀπεῦδοντα, τριήρη πληρώσας, καὶ Κηλίαν λακεδαιμόνιον κελεύσας ἀπαγαγεῖν τὴν παῖδα, αὐτὸς ὅπῃ δασκηλίου ἐπορεύετο, ἔνθα καὶ τὰ βασίλεια τῷ Φαρναβάζῳ, καὶ κώμη περὶ αὐτὰ πολλαί, καὶ μεγάλαι, καὶ ἄφθονα ἔχουσαι τὰ ὀπιτήδεια· καὶ θῆραι, αἱ μὲν ἐν περιῤῥῳγασμένοις περιδρόμοις, αἱ δὲ καὶ διαπεπλασμένοις τόποις παίγνιαι. περιέῤῥει δὲ καὶ ποταμὸς πολυπόδων ἰχθύων πλήρης. ἐν ᾧ δὲ καὶ τὰ πτηνὰ ἄφθονα τοῖς ὀρνιθεύουσι διαμένοις. ἐν τούτοις μὲν δὴ διεχείμαζε, καὶ αὐτόθεν, καὶ σὺν περιόδοις τὰ ὀπιτήδεια τῇ στρατιᾷ λαμβάνων. καὶ κατὰ φύσιν πῶς δὲ πολέμῳ καὶ ἀφυλάκτοις, μᾶλλον δὲ μηδὲν περιόντως ἐσφάλθαι, λαμβανόντων τῶν στρατιωτῶν τὰ ὀπιτήδεια, ἐπέτυχεν αὐτοῖς ὁ Φαρνάβαζος κατὰ δὴ πεδίον ἐν ἑπταρμύοις, ἅρματα μὲν ἔχων δύο περιφυγόντα, ἱππεῖς δὲ ὡς τριακοσίους. οἱ δὲ ἕλληνες ὡς εἶδον αὐτὸν περιελαύνοντα, ξυνέδραμον ὡς ἐς ἑπτακοσίους. ὁ δὲ οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ περισπάμενος τὰ ἅρματα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἱππεῦσιν ὅπῃ δεν ῥυόμενος, ἐκέλευσεν ἐλαύνειν ἐς αὐτούς. ὡς δὲ τὰ ἅρματα ἐμβαλόντα διεσκέδασε τὸ ἀθρόον, ταχὺ οἱ ἱππεῖς κατέβαλον ὡς ἐς ἑκατὸν ἀνθρώπους. οἱ δὲ ἄλλοι κατέφυγον πρὸς Ἀγησίλαον. ἐνταῦθα δὲ ἔτυχε σὺν τοῖς ὁπλίταις ὤν. ἐκ δὲ τούτου τρίτῃ ἢ τετάρτῃ ἡμέρᾳ αἰσθάνεται ὁ Σπιθριδάτης τὸν Φαρνάβαζον ἐν καινῇ κώμῃ μεγάλῃ στρατοπεδευόμενον, ἀπέχοντα σταδίους ὡς ἑξήκοντα ἢ ἑκατόν· ἢ δὲ θὺς λέγει πρὸς τὸν Ἡειππίδαν. ἢ ὁ Ἡειππί-

εὐθὺ

ἀπεπορεύετο

A Visne, inquit Agesilaus, mi Coty, nos etiã huc ipsum arcessamus? Nimirum multo facilius, ait, te persuasurum arbitror, quam ceteros omnes. Tũ deinde Spithridatem Agesilaus cum reliquis arcessit. Quumq; illi accederent, Herippidas: Cetera quidẽ, ait, mi Agesilae, quæ dicta sunt, quid prolixe commemorari necesse fuerit? Hoc Spithridatæ verbum extremum fuit, perlubenter se facturum, quidquid tibi videatur. Igitur mihi videtur, inquit Agesilaus, vt tu quidem Spithridata, quod felix faustumque sit, Cotyi filiam des vxorem: tu vero eam, Coty, ducas. Puella tamen ante vernum tempus itinere terrestri a nobis ad te deduci non poterit. Atenim, subiecit Cotys, mari ad me profecto mitti poterit, si quidem ita tu velis. Secundum hæc datis acceptisque dextris, Cotys dimissus fuit. Quumq; properare hominem Agesilaus intellexisset, statim instructa trireme, datoq; Calliæ Lacedæmonio auehendæ puellę negotio: Dascylium ipse profectus est, quo in loco regia Pharnabazi erat, & circum eam vici frequentes, ampli, copia cõmeatus abundantes. Erant & peramœnæ venationes partim in hortis vndiq; septis, partim patentibus in locis. Circumfluebat amnis plenus omnigenis piscibus. Nec deerat illis ingens volatilium copia, qui vti aucupio poterant. Atque heic in hibernis mansit, & partim indidem, partim prædas actum suos educendo, commeatum exercitui parabat. Quumque milites aliquando contemtis hostibus, & incaute commeatum quærerent, quod ante id temporis aduersi nihil eis accidisset: forte Pharnabazus in eos per planiciem palatos, cum duobus falcatis curribus, & cccc equitibus incidit. Eum Græci adequitantem cõspicati, ad septingentos celeriter vnum in globum coeunt. Ille nihil cunctatus, constitutis in fronte curribus, quos ipse a tergo cum equitatu subsequebatur, agi eos in hostem iubet. Posteaquam immissi currus globum Græcorum disiecissent, mox equites ad eo homines prosternũt: ceteri fuga se ad Agesilaum recepere, qui cum graui armatura nõ procul aberat. Secundum hæc tertio vel quarto die Spithridates castra Pharnabazum habentem amplo in vico, cui nomen Caue, plus minus CLX stadiis abesse comperit, ac mox ea de re certiorem Herippidam facit. Ille patrandi

Descriptio regiæ Pharnabazi.

Plut. Agesil. pp. 1100.

præclari facinoris cupidus, grauis armatu-
ræ pedites mille, totidemque cetratos, &
Spithridatæ, Paphlagonum, Græcorum e-
quites ab Agesilao postulat; quoscumque
permouere suadendo posset. Hos quum
Agesilaus promisisset, exta cõsulit. Quum-
que sub vesperam perlitasset, sacrificij fi-
nem fecit. Post illa milites cœnatos adesse
pro castris iussit. Tenebris ingruentibus,
ne dimidia quidẽ singulorum pars egressa
est. Ne tamen, si reuerteretur in castra, lu-
dibrio reliquis Trigintauiris esset, cum ea,
quam habebat, militum manu profectus
est. Vbi prima luce castra Pharnabazi ad-
gressus esset, collocati ante ea custodes My
si magna ex parte trucidãtur: fugiunt Per-
sæ: castra multis cum poculis, & aliis re-
bus, supellectile præsertim Pharnabazi,
magna impedimentorum copia, iumentis
impedimenta vehentibus capiuntur. Et e-
nim quod sibi metueret, ne sicubi subsiste-
ret, circũdatus obsideretur: ‡ Nomadum
instar alias aliam regionis partem adibat,
& castrorum metationes, quantum pote-
rat, occultabat. Posteaquam deinde res
captas Paphlagones & Spithridates aue-
hebant, collocatis Heripidas alicubi co-
hortium manipulorumque ductoribus, o-
mnia Spithridatæ ac Paphlagonibus ade-
mit, vt magnam mancipiorum copiam ma
nubiarum venditoribus adferret. At illi,
posteaquam hoc eis accidisset, non tule-
runt sed vt iniuria contumeliaque adfecti,
rebus suis noctu collectis, Sardes ad Ariæ-
um se conferunt, habita ei fide propterea,
quod etiam ipse aliquando defecerat, ac
bellum cum rege gesserat. Agesilao qui-
dem ista Spithridatæ †Megabyzi, Paphla-
gonũ desertione, nihil hac in expeditione
grauius accidit. Ceterum Cyzicenus qui-
dam erat Apollophanes, cui iam olim cum
Pharnabazo hospitij necessitudo erat, &
hoc fere tempore in hospitij necessitudi-
nem admissus ab Agesilao fuerat. Is Ages-
lao significat, existimare se, posse opera sua
Pharnabazum in colloquium de ineunda
amicitia adduci. Ea re audita, indutiis ac
fide ab Agesilao acceptis, Pharnabazum
ad locum constitutum addũcit. In eo iam
Agesilaus, & adiuncti ei Trigintauiri, in
gramine humi decumbentes, Pharnaba-
zum opperiebantur. Veniebat is amictu

Heripidas Pharnabazum, nec opinantem opprimit.

†Natio Scytharũ vaga. Plinius.

Heripidæ auaricia.

†al. Megabata,

Plut. Agesil. p. 1100.

Apollophanes Agesilaum cum Pharnabazo cõciliare nititur.

πίδας, ὅπῃ θυμῷ [ἀεί* λαμπρόν τι ἐργάζεσθαι, αὐτὸς τὸν Ἀγησίλαον ὁπλίτας τε ἐς διχιλίους, καὶ πελταστὰς ἄλλους τοσούτους, καὶ ἱππέας τούς τε Σπιθριδάτου καὶ τοὺς Παφλαγόνας, καὶ τῶν ἐλλίνων ὁπόσους πείσθειν. ἐπεὶ δὲ ἐπῄρετο αὐτῷ, ἐθύετο· καὶ ἅμα δείλῃ καλλιερησάμενος, κατέλυσε τὴν θυσίαν. ἐκ δὲ τούτου δειπνήσαντας παρήγγελε παρεῖναι τοὺς στρατοπέδου. σκότους δὲ ἤδη ὄντος, οὐδὲ οἱ ἥμισυς ἐκάστων ἐξῆλθον. ὅπως δὲ μή, εἰ ἀποδρᾶναι τοῖτο, καταγελῷεν αὐτοῦ οἱ ἄλλοι τριάκοντα, ἐπορεύετο σὺν ᾗ εἶχε δυνάμει. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὑπερσὼν τὴν Φαρναβάζου στρατοπεδείαν, τῆς μὲν περὶ φυλακῆς αὐτοῦ, μυσῶν ὄντων, πολλοὶ ἔπεσον, αὐτοὶ δὲ σὺν σφαφύγοισι, ὃ δὲ στρατόπεδον ἁλίσκεται, καὶ πολλὰ μὲν ἐκπώματα, καὶ ἄλλα δή, οἷα Φαρναβάζου κτήματα, πρὸς δὲ τούτοις σκηνὴ πολλὰ, καὶ ἐπίζυγα σκευοφόρα. σφᾶς γὰρ ὁ φοβεῖσθαι μή, εἴ που καταφαίη, κυκλωθεὶς πολιορκοῖτο, ἄλλοτε ἄλλῃ τῆς χώρας ἐπῄει, ὥσπερ οἱ νομάδες, καὶ μάλα ἀφανίζων τὰς στρατοπέδους. ἐπεὶ δὲ τὰ ληφθέντα χρήματα ἀπήγαγον οἵ τε Παφλαγόνες καὶ ὁ Σπιθριδάτης, † ὑποσήσας Ἡιππίδας ταξιάρχους καὶ λοχαγοὺς, ἀφείλετο ἅπαντα τόν τε Σπιθριδάτην καὶ τοὺς Παφλαγόνας, ἵνα δὴ πολλὰ ἀπαγάγοι τὰ αἰχμάλωτα τοῖς λαφυροπώλαις. ἐκεῖνοι μὲν τοῦτα παθόντες, οὐκ ἐνεγκόμενοι, ἀλλ' ὡς ἀδικηθέντες καὶ ἀτιμασθέντες, νυκτὸς συσκευασάμενοι ᾤχοντο ἀπιόντες ἐς σάρδεις πρὸς Ἀριαῖον, † πιστεύσαντες φεύγοντες ὅτι καὶ ὁ Ἀριαῖος ἀπέστη βασιλέως ἐπολέμησεν αὐτῷ. Ἀγησιλάῳ μὲν δὴ τῆς † ἀπολείψεως τοῦ Σπιθριδάτου καὶ τοῦ † Μεγαβύζου καὶ τῶν Παφλαγόνων ὧδέ ἐγένετο βαρύτερον ἐν τῇ στρατείᾳ. ἦν δέ τις Ἀπολλοφάνης Κυζικηνὸς, ὃς καὶ Φαρναβάζῳ ἐτύγχανεν ὢν παλαιὸς ξένος ὤν, καὶ Ἀγησιλάῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐξενώθη. οὗτος οὖν εἶπε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ὡς οἴοιτο σπουδαγεῖν αὐ[τὸν* ἐς λόγους περὶ φιλίας Φαρνάβαζον. ὡς δὲ ἦκουσεν αὐτοῦ, σπονδὰς λαβὼν ἦλθεν, παρὼν ἄγων τὸν Φαρνάβαζον ἐς συλλεγόμενον χωρίον. ἔνθα δὴ Ἀγησίλαος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τριάκοντα χαμαὶ ἐν πόᾳ πυκνὰ καθεζόμενοι πολὺ ὑπερῆρχον· ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἦκεν ἔχων στολὴν † πολλοῦ [χρυσοῦ] ἀξίαν. ὑποτιθέντων δὲ ἀξίαν.

[αὐτῷ

αὐτῷ * τὴν θεραπόιτων ῥαπὰ, ἐφ' ὧν κα- A maximi pretij ornatus, quumque ministri puluinos subtiles substernerent, in quos se molliter Persæ collocant: conspecto vili cultu Agesilai, deliciis illis vti præ verecundia noluit. Quapropter & ipse ita, vti vestitus erat, humi se reclinat. Deinde dicta primum vtrimque salute, mox dextram Pharnabazo porrigente, suam vicissim ei porrigit Agesilaus. Eo peracto Pharnabazus, qui natu grandior esset, ita loqui cepit: E- « go vobis, Agesilae, vosque Lacedæmonij « omnes, qui adestis, amicus & fœderatus « fui, quo tempore bellum aduersus Athe- « nienses gerebatis; neque tantum classem « vestram, suppeditatis pecuniis, corrobora « ui: verumetiam ipse in terra ex equo vo- « biscum pugnãs, hostes vsque in ipsum ma- « re persequebar. Neque vero accusare me « potestis, quasi vmquam Tissaphernis mo- « re duplici erga vos animo vel in sermone, « vel factis fuerim. Talem quum me gesse- « rim, eo nunc a vobis redactus sum; vt ne « cœna quidem mihi mea in ditione sit reli- « qua, nisi forte bestiarũ instar id colligam, « quod a vobis sit relictum. Omnia quæ re- « licta mihi a patre acceperam, ædificia pul- « chra, horti arboribus ac feris referti, qui- « bus animum oblectabam, nunc partim ex- « usta, partim excisa video. Proinde si, quid « æquum sanctumque sit, ego non intelligo; « vos me velim doceatis, quinam existimari « debeat, hæc ab hominibus referendæ gra- « tiæ non ignaris proficisci. His dictis, Tri- « gintauiri omnes verecũdia ducti silebant. Tamdem aliquando Agesilaus in hãc sen- tentiam respondit: Atenim, Pharnabaze, « non ignorare te arbitror, etiam Græcis in « vrbibus hospitiorum necessitudines inter « homines contrahi. Nihilo minus vbi bel- « lum inter vrbes ipsas geri ceptum est, vna « cum patria sua quilibet hospitibus bellum « facit. Quinetiam si res ita ferat, nonnum- « quam mutuo se hospites occidunt. Eadem « ratione nos quoque bellum aduersus re- « gem vestrum gerẽtes, necesse fuit omnia, « quæ ipsius essent, hostilia ducere: quam- « quam tecum amicitiam colere summope- « re cuperemus. Quod si tibi pro rege domi- « no commutandi nos essemus, quos domi- « norum deinde loco haberes: equidem tibi « nequaquam hac in parte quidquam con- « fulerem. Nunc tibi licet, si quidem nobis- « cum te velis cõiungere, neminẽ summisse « veneranti, neminem adnoscendi dominũ, « ita viuere, tuis vt reb. nihilo minus fruare. «

Plut. Agesil. p. 1100.

Plut. Agesil. p. 1101.

τὰ δὲ ἐκ τοῦ κεκομμένα. εἰ οὖν ἐγὼ μὴ γιγνώσκω μήτε τὰ δίκαια, μήτε τὰ ὅσια, ὑμεῖς δὲ διδάξατέ με, ὅπως ταῦτ' ἔστιν ἀνδρῶν ὁπισταμένων χάριτας ἀποδιδόναι. ὁ μὲν ταῦτ' εἶπεν. οἱ δ' περὶ κηνία πολῖται μὲν ἐπῃνέσθη- D σαν αὐτὸν, καὶ ἐσιώπησαν, ὁ δὲ Ἀγησίλαος χρόνῳ ποτὲ εἶπεν· Ἀλλ' οἶμαι μέν σε, ὦ Φαρνάβαζε, εἰδέναι, ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι ξένοι ἀλλήλοις γίνονται οἱ ἄνθρωποι. οὗτοι δὲ, ὅταν αἱ πόλεις πολέμιαι γένωνται, σιὼ ταῖς πατρίσι καὶ τοῖς ἐξενωμένοις πολεμοῦσι, καὶ ἐὰν οὕτω τύχωσιν, ἔστιν ὅτε καὶ ἀπέκτειναν ἀλλήλους. καὶ ἡμεῖς οὖν νῦν βασιλεῖ τῷ ὑμετέρῳ πολεμοῦντες, πάντα ἰσάδικά σμεθα E τὰ ἐκείνου πολέμια νομίζειν· σοί γε μέντοι φίλοι γενέσθαι πάντως ἂν ποιησαίμεθα. καὶ εἰ μὲν ἀπάξασθαί σοι ἔδοξε αὐτὴ δεομένου βασιλέως ἡμᾶς δεομένους, οὐκ ἂν ἔγωγέ σοι ξυνεβούλευον. νῦν δὲ ἔξεστί σοι μὲν ἡμῖν ἑαυτῷ. νομίζω, μηδένα περιορῶντα, μηδὲ δεσπότην ἔχοντα, ζῆν καρπούμενον τὰ †σαυτῆς.

Atqui libertatem opibus ego vniuersis anteferendam arbitror. Nec interim id nos volumus, vt liber quidem, at pauper sis: sed vt societate nostra fretus, non regis, sed tuum imperium propages, ac redactis in potestatem tuam hoc tempore conseruis, loco subditorum eis vtare. Quod si pariter & liber sis, & opulentus fias: quid tibi defuerit, quo minus plane sis beatus? Ergo vobis, inquit Pharnabazus, simpliciter, quid facturus sim, respondebo. Id vero te decet, subiecit Agesilaus. Quod si rex, ait, prætorem alium miserit, cui me iubeat dicto audientem esse: vobis & amicus, & socius esse volam. Sin me præesse cum imperio iusserit, quandoquidem huiusmodi quiddam est, vti videtur, gloriæ cupiditas, omnino scitote, me pro mea virili bellum aduersus vos fortissime gesturum. Ea verba quum audiisset Agesilaus Pharnabazi manu prehensa: Vtinam, inquit, vir optime, quum talis sis, amico te vtamur. Vnum quidem hoc scito, me iam quanta celeritate potero, tuis e finibus excessurum; ac deinceps, tametsi bellum inter nos geretur, fore tamen, vt quam diu supererit alius, quem bello petamus, abs te rebusque tuis abstineamus. His dictis, finem is congressus habuit. Et iam equo conscenso Pharnabazus abibat, quum eius ex Parapita filius perelegans, nonnihil remanens, & ad Agesilaum adcurrens: Ius, ait, hospitij tecum, Agesilae, iungo. Tum ille: Accipio vero, inquit. At memineris, ait alter: statimque spiculum, quod sane pulchrum erat, Agesilao dedit. Id quum accepisset Agesilaus, quia phaleris ornatũ equum pulcherrimis Idæus pictor habebat: eas detractas vicissim puero donat. Qui tum quidem in equum insiliens, patrem est insequutus. Ceterum deinceps, quum per absentiam Pharnabazi erepto frater imperio filium hunc Parapitæ in exsilium egisset: non solum Agesilaus ceteris in rebus eum fouit, sed etiam amante ipso quemdam Athenienſis Eualcis filium, nihil non fecit, vt is ipsius causſa Olympicum in stadium admitteretur, quãquam inter pueros maximus esset. Agesilaus, vti Pharnabazo facturum se dixerat, statim ex ipsius finibus discessit. Neque iam procul verberat. Vbi Thebes in campũ peruenisset, propter Astyrinæ Dianæ fanum castra posuit: atq; istic præter eum, quẽ habebat, exercitum, ampliores ex omnib. locis copias cogebat.

Pharnabazi filius Agesilaum ad hospitij ius inuitat. Plut. Ages. p. 1104.

Ἀξίνην. Plut. Ages. p. 1181.

A καίτοι ἐλεύθερον εἶ) ἐγὼ μὲν οἶμαι ἀνταξίαν εἶ) τῶν πόλεων χρημάτων. σοὶ δὲ μήτοι τοῦτό σε κελεύομεν, πένητα μὲν, ἐλεύθερον δὲ εἶ), ἀλλ' ἡμῖν ξυμμάχοις χρώμενον αὔξειν μὲν τὴν βασιλέως, σὴν δὲ τοσαύτην ἀρχήν, τοὺς νῦν ὁμοδούλους δὲ καὶ λαφυροφόρους, ὥσπερ σοὺς ὑπηκόους εἶ) καίτοι εἰ ἅμα τ' ἐλεύθερος εἶης, καὶ πλούσιος ἡλίου, τίνος ἂν δέοιο, μὴ οὐχὶ πάμπολυ εὐδαίμων εἶ); σκοπεῖτε, ἔφη ὁ Φαρνάβαζος, ἁπλῶς ὑμῖν ἀποκρινόμενος, ἃ δρᾶν ποιήσω. πρέπει γοῦν σοι. ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ἐὰν βασιλεὺς ἄλλον μὲν στρατηγὸν πέμπῃ, ἐμὲ δ' ὑπακούειν ἐκείνου τάττῃ, βουλήσομαι ὑμῖν καὶ φίλος καὶ σύμμαχος εἶ). ἐὰν μέντοι μοι τὴν ἀρχὴν B *προστάττῃ, ζιοῦτόν τι, ὡς ἔοικε, φιλοτιμίας ἐστί, δι' ἣν εἰδέναι, ὅτι πολεμήσω ὑμῖν ὡς ἂν δυνώμεθα ἄριστα. ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος, ἐλάβετο τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ εἶπεν· εἴθ' ὦ λῷστε σὺ, ζιοῦτος ὤν, φίλος ἡμῖν ἡλίου. ἐν δὲ τοῦτῳ, ἔφη, ὅπισθεν, ὅτι νῦν τε ἄπειμι ὡς ἂν δύνωμαι τάχιστα ἐκ τῆς χώρας τῆσδε, τὸ λεηλατοῦν, καὶ πόλεμος ᾖ, ἕως ἂν ἐπ' ἄλλον ἔλθωμεν στρατεύεσθαι, σοῦ τε καὶ τῶν σῶν ἀφεξόμεθα. τούτων δὲ λεχθέντων, †διέλυσαν τὸν συλλογον. καὶ ὁ Φαρνάβαζος ἀναβὰς ὅπι τὸν ἵππον, ἀπῆλθ'· ὁ δὲ ἐκ τῆς Παραπίτας υἱὸς αὐτοῦ καλὸς ἔτι ὤν, ἐπιπολαφθεὶς καὶ προσδραμών, ξένον σε, ἔφη, ὦ Ἀγησίλαε, ποιοῦμαι. ἐγὼ δέ γε δέχομαι. μέμνησο νυν, ἔφη. καὶ λύθης ὃ παλτὸν (εἶχε δὲ καλὸν) ἔδωκε τῷ Ἀγησιλάῳ. D ὁ δὲ δεξάμενος, φάλαρα †ἔχοντος περὶ τῷ ἵππῳ Ἰδαίου τὸ γραφέως πάγκαλα, περιελὼν αὐτὰ ἔδωκεν αὐτῷ. τότε μὲν οὖν ὁ παῖς ἀναπηδήσας ὅπι τὸν ἵππον, μετεδίωκε τὸν πατέρα. ὡς δ' ἐν τῇ τοῦ Φαρναβάζου ἀποδημίᾳ, ἀποστερῶν ἀδελφὸς τὴν ἀρχὴν φυγάδα ἐποίησε τὸν τῆς Παραπίτας υἱόν, πάντ' ἄλλα ὁ Ἀγησίλαος ἐπεμελεῖτο αὐτοῦ, καὶ ἐρασθέντος αὐτοῦ τοῦ Εὐαλκοῦς υἱέως ἀθλητοῦ, πολὺ ἐποίησεν, ὅπως ἂν δι' ἐκεῖνον †ἐγκριθείη τὸ παῖδον ἐν E Ὀλυμπίᾳ, μέγιστος ὢν τῶν παίδων. καὶ τότε δὴ, ὡς καὶ εἶπε πρὸς τὸν Φαρνάβαζον, λύθης ἀπεπορεύετο ἀπὸ τῆς χώρας· †κελεύσαντος δέ τινος καὶ ἔαρ ὑποφαίνειν ἤδη. ἀφικόμενος ὅ ἐς Θήβης πεδίον, κατεστρατοπεδεύσατο περὶ τὸ τῆς ἀ-

διέλυσε.

ἔχων

ἐγκριθείη εἰς τὸ

κελεύσαντος δὲ τοῦ

γυείης Ἀρτέμιδος ἱερὸν, καὶ ἐκεῖ πρὸς ᾧ εἶχε ξυνέλεγε πόλεν ὁπόθεν παμπληθὲς στράτευμα.

παρε-

παρεσκευάζετο γὰρ πορρωτάτω ὡς δυνατὸς εἴη προελθεῖν, νομίζων ὁπόσα ὅπισθεν ποιήσαιτο ἕδρα, πάντα ἀποφερήσειν βασιλεῖ. Ἀγησίλαος μὲν δὴ ἐν τούτοις ἦν. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ σαφῶς ἤκουσαν τά τε χρήματα ἐληλυθότα εἰς τὴν ἑλλάδα, καὶ τὰς μεγίστας πόλεις ξυνεστηκυίας ὅπως πολεμοῖεν πρὸς ἑαυτούς, ἐν κινδύνῳ τε τὴν πόλιν ἐνόμιζον, καὶ στρατιᾶς ἀναγκαῖον ἡγήσαντο εἶναι. καὶ αὐτοὶ μὲν ταῦτα παρεσκευάζοντο· ἄλλους δὲ ὅπως τὸν Ἀγησίλαον πέμποιεν Ἐπικυδίδην. ὁ δ' ἐπεὶ ἀφίκετο, τά τε ἄλλα διηγεῖτο ὡς ἔχοι, καὶ ὅτι ἡ πόλις ὅπως ἔλθοι αὐτῷ βοηθὸν ὡς τάχιστα τῆς πατρίδος. ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἐπεὶ ἤκουσε, χαλεπῶς μὲν ἤνεγκεν, ἀθυμούμενος οἷον τιμῆς καὶ οἷων ἐλπίδων ἀπεστέρητο· ὅμως δὲ ξυγκαλέσας τοὺς ξυμμάχους, ἐδήλωσε τὰ ὑπὸ τῆς πόλεως παραγγελλόμενα, καὶ εἴ τι ἔστιν ὅτι ἀναγκαῖον εἴη βοηθεῖν τῇ πατρίδι. † ἐὰν μέντοι ἐκεῖνα καλῶς χωρήσῃ, ὃ ὑπίσχομαι ὑμῖν, ἔφη, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, ὅτι οὐ μὴ ὑπολείψομαι ὑμῶν, ἀλλὰ πάλιν παρέσομαι ταχέως, ὧν ὑμᾶς δεῖ. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, πολλὰ μὲν ἐδάκρυσαν, πολῖται δὲ † ἐπεψηφίσαντο βοηθεῖν μετ' Ἀγησιλάου τῇ λακεδαίμονι· εἰ δὲ καλῶς τἀκεῖ χωροῖτο, λαβόντες αὐτὸν πάλιν ἥκειν ἐς τὴν ἀσίαν. καὶ οἱ μὲν δὴ ξυνεσκευάζοντο ὡς ἀκολουθήσοντες. ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἐν μὲν τῇ ἀσίᾳ κατέλιπεν Εὔξενον ἁρμοστήν, καὶ φυγάδας παρ' αὐτῷ ὡς ἔλαττον τετρακισχιλίων, ἵνα δυνατὸς ᾖ σῴζειν τὰς πόλεις. αὐτὸς δέ, ὁρῶν ὅτι οἱ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν μᾶλλον ἐπεθύμουν, ἢ ἐφ' ἕλληνας στρατεύεσθαι, βουλόμενος ὡς βελτίστους καὶ πλείστους ἄγειν μεθ' ἑαυτοῦ, ἆθλα προὔθηκε τοῖς πόλεσιν, ἥτις ἄριστον στράτευμα πέμποι, καὶ τῶν μισθοφόρων τοῖς λοχαγοῖς, ὅστις ὁπλοτάτην λόχην ἔχων συστρατεύοιτο, καὶ ὁπλιτῶν, καὶ τοξοτῶν, καὶ πελταστῶν. προεῖπε δὲ καὶ τοῖς ἱππάρχοις, ὅστις ἱππικωτάτην καὶ ὁπλοτάτην τάξιν παρέχοιτο, ὡς καὶ τούτοις νικητήριον δώσων. τὴν δὲ κρίσιν ἔφη ποιήσειν, ἐπεὶ διαβαίησαν ἐκ τῆς ἀσίας ἐς τὴν εὐρώπην, ἐν χερρονήσῳ, ὅπως εἰδείησαν, ὅτι τοὺς στρατευσομένους δεῖ ἀκριβῶς. τῶν δὲ τὰ ἆθλα τὰ μὲν πλεῖστα, ὅπλα ἐκπεπονημένα ἐς κόσμον, καὶ ὁπλιτικά, καὶ ἱππικά. ἦσαν δὲ καὶ στέφανοι χρυσοῖ.

A Nam ita se parabat, vt quam posset longissime sursum progrederetur; existimans se nationes omnes, quotquot a tergo relinqueret, regi ademturum. Hic tum conatus Agesilai erat, quum Lacedæmonij plane cognito, missas esse pecunias in Græciam, vrbesque maximas ad opprimēdum ipsos bello conspirasse: versari rempublicam suam in periculo arbitrabātur, & expeditionem necessario suscipiendam esse. Ad eam se comparabant, simulque ad Agesilaum Epicydidam mittunt. Is posteaquam ad B eum venisset, quum aliarū rerum statum exponebat; tum hoc etiam, mandare ipsi rempublicam, quamprimum patriæ laturus suppetias adesset. Ea re Agesilaus audita, grauiter quidem ille ferre, quum secum ipse quantis honoribus, quantaque spe deiiceretur, expenderet: sed nihilominus aduocare socios ad concionem, quid respublica mandaret, indicare; dicere, necessarium omnino esse, vt auxilium patriæ feratur. Quod si res, inquit, ex gerentur ex animi sententia: certo scitote, socij, nequaquam futurum, vt vestri obliuiscar. Reuertar scilicet ad vos, perfecturus ea, quæ C vos cupitis. Hæc illi audientes, multis cum lacrumis vniuersi ferendam esse cum Agesilao Lacedæmoni opem statuunt, ac si res istic feliciter gererentur, cum eodem in Asiam redeundum esse. Interea dum illi sua colligunt, Agesilaum sequuturi: Euxenum ipse præfectum in Asia cum præsidiariis non paucioribus, quam IIIICIO relinquit, vt eorum auxilio tueri ac retinere oppida in fide posset. Et vero quia magnam militum partem istic manere malle videbat, quā aduersus Græcos arma ferre: quo D fortissimos & plurimos secum abduceret, præmia ciuitatibus constituit, quæ copias lectissimas mitterent; itemque conducticiorum ductoribus, si qui cum instructissima vel grauis armaturæ peditum, vel sagittariorum, vel cetratorum cohorte huic expeditioni se adiungerent. Quin & præfectis equitum denuntiauit, eis se victoriæ præmium largiturum, qui turmam longe E peritissimam equitandi & instructissimam exhiberent. Eaque de re se cogniturum ait instituto iudicio in Cherroneso, posteaquam ex Asia in Europam traiecissent: vt certo scirent eorum, qui essent expeditioni huic interfuturi, accuratum delectum fore. Præmiorum loco magna ex parte proposita erant arma elaborata quam elegantissime, tam militum grauis armaturæ, quā equestria. Nec aureę coronę deerant.

Agesilaus e medio victoriæ cursu reuocatur.

Plut. Agesil. p. 1103.

Omnia quidem præmia talentis nō minus 1111 conſtitere. Tantis ſumtibus factis, etiam pro exercitu maximis pecuniis arma comparata fuerunt. Poſteaquam Helleſpontum traiecisſet, iudices lecti ſunt; ex Lacedæmoniis, Menaſcus, Herippidas, Orſippus: ex ſociis, vnus ex oppido quolibet. Peracto iudicio, cum copiis Ageſilaus eadem via progrediebatur, qua † rex profectus fuerat id temporis, quum Græciæ bellum faceret. Interea contrahebant Ephori copias & præſidia; ciues autē, quod Ageſipolis adhuc puer eſſet, Ariſtodemū adgnatum, ac tutorem pueri, ducem exercitus eſſe iubent. Poſteaquam Lacedęmonij copias eduxiſſent, hoſtes eorum collecti, quo pacto cum ipſis maximo ſuo commodo manum conſererent, in conuentu deliberabant. Ibi Timolaus Corinthius

» hac oratione vſus eſt: Res Lacedæmonio-
» rum, ſocij, fluminum inſtar habere ſe mihi
» videntur. Quippe flumina iuxta fontes ſu-
» os non magna ſunt, traiicique nō difficul-
» ter poſſunt. Verum quo profluūt longius,
» eo magis ab aliis adaucta fluuiis, vehemē-
» tiori cum impetu proruunt. Itidem Lace-
» dæmonij ſoli ſunt, vbi primum egrediun-
» tur: ac progrediendo, & oppida ſibi adiun-
» gendo, tum copias augent, tum illud effi-
» ciunt, vt expugnari difficilius poſſint. E-
» quidem eos quoque video, qui veſpas ex-
» tinguere volunt, ſi egreſſas venari conen-
» tur, a multis pungi: at ſi tum ignem admo-
» ueant, quum adhuc incluſæ ſunt, nullo ſuo
» cum incommodo eas opprimere. Qua-
» propter nos hæc cum animis noſtris expē-
» dentes, rectiſſime facturos arbitror; ſi ad i-
» pſam inprimis Lacedæmonem, vel ſi hoc
» fieri nequeat, proxime ad eam manus cō-
» ſeramus. Hæc quum recte dici ab eo ſtatu-
erentur, decretum in eamdem ſententiam factum eſt. Interea vero, dum illi tranſigūt inter ſe de belli huius principatu, & in quot homines inſtrui aciem totius exercitus oporteat, conſtituunt; ne ſi denſas admodum phalanges efficerent vrbes Lacedæmoniis infeſtæ, circumdandi ſe poteſtatem hoſti facerent: Lacedæmonij, adiunctis ſibi Tegeæis ac Mantinenſibus, via maritima egrediuntur. Quumque pergerent eodem fere tempore, Corinthij quidem cum ſuis erant in Nemea, Lacedæmonij vero cum ſociis, Sicyone. Hinc propter Epieceam facta impreſſione, primum

† Xerxem intelligit.

Α τὰ ὅ πρώτα ἆθλα οὐκ ἔλαττον ἐγένετο, ἢ ἀπὸ τετταράκοντα ταλάντων. τοσούτων μὲν τότοι ἀναλωθέντων, παμπόλλων χρημάτων ὅπλα ἐς τ' στρατιὰν κατεσκευάσθη. ἐπεὶ δὲ διέβη τὸν ἑλλήσποντον, κριταὶ κατέστησαν λακεδαιμονίων μὲν, Μένασκος, καὶ Ἡιππωίδας, καὶ Ὀρσιππος· τῶν ὃ ξυμμάχων, εἷς ἀπὸ πόλεως. καὶ Ἀγησίλαος μὲν, ἐπεὶ τὰ ἱρὰ ἐποίησεν, ἔχων τὸ στράτευμα ἐπορεύετο τὴν αὐτὴν ὁδὸν, ὥσπερ βασιλεὺς, ὅτε ἐπὶ τὴν ἑλλάδα ἐστράτευεν. οἱ δὲ τότῳ οἱ μὲν ἔφοροι φεύγειν † ἔφαινον· ἡ δὲ ἔφιναν. πόλις, ἐπεὶ Ἀγησίπολις παῖς ἔτι ἦν, Αἰσχύλινον, τὸν μὲν ὄντα, καὶ πρεσβύτην τὸ παιδὸς, ἡγεῖσθαι τῇ στρατιᾷ ἐκέλευον. ἐπεὶ δ' ἐξέπεσαν μὲν οἱ λακεδαιμόνιοι, ξυμπλεγμένοι δ' ἦσαν οἱ ἀντίοι, ξυνελθόντες ἐβουλεύοντο, πῶς ἂν τὸν πόλεμον ξυμφορώτατα σφίσιν αὐτοῖς ποιήσοιντο. Τιμόλαος μὲν δὴ Κορίνθιος ἔλεξεν· Β ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, ὅμοιον εἶναι τὸ τῶν λακεδαιμονίων πρᾶγμα C οἷόνπερ τὸ τῶν ποταμῶν. οἵ τε γὰρ ποταμοὶ πρὸς μὲν ταῖς πηγαῖς οὐ μεγάλοι εἰσὶν, ἀλλὰ δυσχάλεποι· ὅσῳ δ' ἂν πορρωτέρω ῥέωνται, ἐπεμβάλλοντες ἕτεροι ποταμοὶ ἰσχυρότερον αὐτῶν τὸ ῥεῦμα ποιοῦσι. καὶ οἱ λακεδαιμόνιοι ὡσαύτως, ἔνθεν μὲν ἐξέρχονται αὐτοὶ μόνοι εἰσί· πρεσβεύοντες δ', καὶ πρόσληψιν ποιούμενοι τὰς πόλεις, πλείονές τε καὶ δυσμαχώτεροι γίγνονται. ὁρῶ δ' ἔγωγ', ἔφη, καὶ ὁπόσοι σφῆκας ἐξαίρειν βούλονται, ἐὰν μὲν ἐκθείσας τὰς σφῆκας D κας πρῶτα θηρᾶν, ὑπὸ πολλῶν τυπτόμενοι· ἐὰν δ' ἐπ' ἔνδον ὄντων τὸ πῦρ † προσφέρωσι, πάσχοντας μὲν οὐδὲν, χαλεπωτάτους δὲ τὰς σφῆκας. ταῦτ' οὖν εἰ θυμούμεθα ἡσυχίαν ἄγειν κράτιστον εἶναι, μάλιστα μὲν ἐν αὐτῇ· εἰ δὲ μή, ὅπερ ἡ τῶν λακεδαιμονίων πόλις τῷ πολέμῳ ποιεῖσθαι. δόξαντος δὲ τοῦ λέγειν αὐτὰ, ἐψηφίσαντο ταῦτα. ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο, καὶ ἡγεμονίας τε διεπράττοντο, καὶ διωμολογοῦντο, ἐς ὁπόσους δέοι τάττεσθαι πρὸς τὸ στράτευμα, ὅπως μὴ E λίαν βαθείας τὰς φάλαγγας ποιούμενοι αἱ πόλεις κύκλωσιν τοῖς πολεμίοις παρέχοιεν, ἐν τούτῳ οἱ λακεδαιμόνιοι, καὶ δὴ τεγεάτας παραλαβόντες καὶ μαντινέας, ἐξῆσαν τὸν ἀμφίαλον. καὶ προθύμως ἔχειν δοκοῦσι πᾶν, οἱ μὲν τοὺς κορινθίους ἐν τῇ νεμέᾳ ὄντας, οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐν τῷ σικυῶνι. ἐμβαλόντων δὲ αὐτῶν ἐς τὸν ὀρτείκειαν, τὸ μὲν πρῶτον

ἐκ τῶν

ἐκ τῶν ὑπερδεξίων βάλλοντες αὐτοὺς καὶ τοξεύοντες, μάλα κακῶς ἐποίουν οἱ γυμνῆτες τῶν ἀντιπάλων· ὡς δὲ κατέβησαν ἤδη τὴν φάλαγγα, ταύτῃ † προεχώρησαν διὰ τοῦ πεδίου, τέμνοντες καὶ καίοντες τὴν χώραν. καὶ οἱ ἕτεροι μῦθοι † ἐλθόντες κατεστρατοπεδεύσαντο, ἔμπροσθεν ποιησάμενοι τὴν χαράδραν. ἐπεὶ δὲ προεχώρουν οἱ λακεδαιμόνιοι ὀκτὼ δέκα στάδια ἀπεῖχον τῶν πολεμίων, καὶ ἐκεῖνοι αὐτῶν στρατοπεδευσάμενοι ἡσυχίαν εἶχον. φέρω δὲ καὶ ὃ πλῆθος ἑκατέρων. ξυνελέγησαν γὰρ ὁπλῖται λακεδαιμονίων μὲν, ἐς ἑξακισχιλίους, ἠλείων δὲ, καὶ † τειφυλλίων, καὶ ἀκρωρείων, καὶ λασιωνέων, ἐγγὺς τεισχίλιοι, καὶ οἱ σικυωνίων πεντακόσιοι καὶ χίλιοι, ὑπιδαυρείων δὲ καὶ τροιζηνίων, καὶ ἑρμιονέων, καὶ ἁλιέων, ἐλάσσους ὀκτὼ ἐλάττους τεισχιλίων. πρὸς δὲ τούτοις, ἱππεῖς μὲν λακεδαιμονίων πρὸς ἑξακοσίους, χρῆτες δὲ τοξόται ἐκκαιδέκατοι ὡς τεσσαράκοντα. καὶ μισθοφόροι σφενδονῆται * μυρτωνέων, καὶ † λεδρίνων, καὶ ἀμφιδόλων, ὀκτὼ ἐλάττους τετρακοσίων. φλιάσιοι μὲν οὐκ ἐκκαίδεκα. ὀκτὼ γὰρ ἔφασαν ἔχειν. αὐτῶν μὲν δὴ μετὰ λακεδαιμονίων δυνάμεως τοσῶνδε. ἦν γε μὴν τῶν πολεμίων ἡ θεσία, ἀθηναίων μὲν, ἐς ἑξακισχιλίους ὁπλίτας, ἀργείων δὲ ἐλέγοντο πρὸς ἑπτακισχιλίους· βοιωτῶν δὲ, ἐπεὶ ὀρχομένιοι οὐ παρῆσαν, πρὸς πεντακισχιλίους· κορινθίων γε μὴν, ἐς τεισχιλίους· καὶ μὴν ἐξ εὐβοίας ἁπάσης, ὀκτὼ ἐλάττους τεισχιλίων. ὁπλιτικὸν μὲν δὴ τοσοῦτον. ἱππεῖς δὲ, βοιωτῶν μὲν, ἐπεὶ ὀρχομένιοι οὐ παρῆσαν, ἐς ὀκτακοσίους, ἀθηναίων δὲ ἐς ἑξακοσίους, καὶ χαλκιδέων τῶν ἐξ εὐβοίας, ἐς ἑκατόν, λοκρῶν δὲ τῶν ὀπουντίων, ἐς πεντήκοντα. καὶ ψιλὸν δὲ, ξυὼ τοῖς τῶν κορινθίων, πλέον ἢ τοσοῦτον. καὶ γὰρ λοκροὶ οἱ ὀζόλαι, καὶ μηλιῆς, καὶ ἀκαρνᾶνες παρῆσαν αὐτοῖς. αὕτη μὲν δὴ ἑκατέρων ἡ δύναμις ἐγένετο. οἱ δὲ βοιωτοὶ, ἕως μὲν ὁ διώνυμον εἶχεν. οὐδέν τι κατήφησεν τῇ μάχῃ ξυναπῆλθεν· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν ἀθηναῖοι καὶ λακεδαιμονίους ἐλάμβανον, αὐτοὶ δὲ τὸ δεξιὸν ἔχον, καὶ κατ' ἀγαμοὺς αὐτετάχθησαν, διὰ τὸ τὰ ἱερὰ καλὰ ἔφασθαι εἶναι, καὶ παρήλλαξαν τῷ βάθει τὸν λόχον, ὡς μάχης ἐσομένης. καὶ τοῦτον μὲν ἀμελήσαντες τὸν ἐς ἑκκαίδεκα, βαθεῖαν πόλεως ἐποιήσαντο τὴν φάλαγγα. ἔτι δὲ καὶ ἦγον διὰ τὰ δεξιὰ, ὅπως ὑπερέχοιεν τοῦ κέρατος τῶν πολεμίων.

ἀπειφιλίων

μυρτωνέων

λεσφριῶν

A velites aduersariorum de superioribus locis tela sagittasque iacientes, vehementer Lacedæmonios premebant. Verum vbi ad mare descendissent, per campum progrediebantur, ferroque ac flamma agrum omnem vastabãt. Tum hostes propius accedentes ita castra sunt metati, vt ante se torrentis alueum haberẽt. Et Lacedæmonij progressi, quum nõ amplius decem stadiis ab hostibus abessent: ipsi quoque locatis castris ibidem se continebant. Expo- Copiæ partis vtriusque.
nam & copias amborum. Lacedæmonij grauis armaturæ pedites plus minus VICIↃ collecti erãt: ex Eleis, Triphyliis, Acroriis, Lasionensibus, IIICIↃ propemodum: ex Sicyoniis, CIↃIↃ: ex Epidauriis, Trœzenijs, Hermionensibus, Haliensibus nõ pauciores IIICIↃ adfuere. Præter hos, habebant equites Lacedæmonios IↃC, & sagittarios Cretenses CCC, & funditores † Marganenses, † Ledrini, Amphidoli non pau- † al. Margeani, † al. Lepriciores CCCC. Phliasij quod indutias esse sibi dicerent, sequuti nõ sunt. Et hæ quidem erant Lacedæmoniorum copię. Apud hostes autem, VICIↃ collecti grauis armaturę pedites Athenienses erant; Argiui, quemadmodũ ferebatur, plus minusue VIICIↃ: Bœoti, quod Orchomenij non adessent, circiter IↃↃ: Corinthij, ad IIICIↃ: ex vniuersa Eubœa, non pauciores IIICIↃ. Et hæc quidem grauis erat hostium armatura. Iidem habebãt equites Bœotos, quamquam Orchomenij non adessent, IↃCCC: Athenienses, IↃC: Chalcidẽses ex Eubœa, fere centum: Locros Opuntios, ad quinquaginta. Hunc numerum leuis armaturæ peditum multitudo, Corinthiis adnumeratis, superabat. Etenim Locri, qui cognominantur Ozolæ, & Melienses, & Acarnanes eis aderant. Tantæ igitur erant partis vtriusq; copiæ. Ceterum Bœoti, quam quidem diu latus sinistrum tenebant, non admodum ad conserendum manus properabant. Verum vbi contra Lacedæmonios Athenienses constiterunt, & ipsi dextro in latere Achæos aduersos habuere: mox & exta peroptata sibi offerri confirmabant, & suos ad pugnam ineundam parare se iubebant. Hinc omissa ratione struendi aciem in denos ac senos, densam protinus phalangem instituunt. Præterea dextram versus ducebant, vt altero cornu hostem excederent.

Athenienſes, ne acies diuelleretur, ſequebantur eos; † quamquam eſſe periculum intelligerẽt, ne ab hoſtibus circumdarentur. Hactenus hoſtem accedere Lacedæmonij non animaduerterant, quod locus ex arboribus ſpiſſus eſſet. At vbi pæan inchoatus fuiſſet, mox re intellecta, & ipſi ſuis vniuerſis imperant, ad prœlium vti ſe pararent. Quumq; iam ita diſpoſiti ſtarent in acie, quemadmodum eam cõducticiorum militum duces ſtruxerãt: edicunt Lacedęmonij, vt quiſque ducem ſequeretur; ſimul & ipſi dextram verſus ducũt, ac hoſtium cornu, ſemet extendendo, vſq; adeo ſuperant: vt ſex Athenienſium cohortes Lacedęmoniis, quatuor oppoſitæ Tegeęis eſſent. Iam non amplius vnius interuallo ſtadij ab ſe inuicem aberant, quum Lacedæmonij de more capram † Siluicultrici mactant, primique in aduerſos pergunt, & partem copiarum, qua hoſtilem aciem excedebant, circumdaturi hoſtem, in orbem flectunt. Ad manus quum ventum eſſet, reliqui ſocij Lacedæmoniorum omnes ab hoſtibus ſuperati fuere: ſoli Pellenenſes, Theſpienſibus oppoſiti, ſic pugnabant, vt vtrimque nonnulli caderent. Lacedæmonij, quotquot Athenienſes ſibi oppoſitos nancti ſunt, vincunt: parteque copiarum, qua ipſorum aciem excedebãt, multos circumdatos interficiunt: ſimul, quod damni nihil accepiſſent, integra prorſus acie procedunt, & quatuor illas Athenienſium cohortes, priuſquam a perſequendo reuerterentur, prætereunt. Ea re factum, vt ex illis nulli occiderentur, extra eos, qui in conflictu a Tegeæis interfecti ſunt. At in Argiuos recedentes incidere Lacedæmonij, quumq; primus Polemarchus eos aduerſos inuaſurus eſſet, exclamaſſe quidam fertur: permittendum eſſe, vt primi præterirent. Id quum fieret, prætercurrentes, qua nudi erant, feriunt; ac multos interficiunt. Itidem Corinthios pedem referentes adorti ſunt. Pręterea Lacedęmonij quoſdam in Thebanos etiam inciderunt, ex perſequutione recedentes, ac plurimos eorum peremerunt. Quod quum fieret, victi primum ad oppida fugiebant: deinde facientibus initium eius rei Corinthiis, ad priora ſe caſtra recipiebant. Lacedæmonij vero & ipſi redeuntes ad eum locum, quo primum cum hoſte manus conſeruerant, tropæum conſtituunt. Atque hæc quidem pugna in hunc modum pugnata fuit. Interim Ageſilaus ad ferẽdum opẽ ſuis ex Aſia properabat, quumque iam apud Amphipolim eſſet, Dercyllidas ad eum rei geſtæ nuntium

† Conſule Notas.

† Diana cognomentũ, agroterа: velut: rura ſilueſq; colens, aut rure culta, ſicut alij.

Lacedæmonij ſuperãt Thebanos.

Α οἱ δ' ἀθηναῖοι, ἵνα μὴ † διαπατάθειηϛ, . . . μὴ διαπατάωσιν, ἐπηκολούθουν· καίτοϱ γιγνώσκοντες ὅτι κίνδυνος εἴη κυκλωθῆναι. τέως μὲν δὴ οὕτω οἱ λακεδαιμόνιοι ὀϱθὴ ἠθάνοντο ϖϱοϊόντων τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἦν λάσιον τὸ χωϱίον. ἐπεὶ δὲ ἐπαιάνιϛε, τότε δὴ ἔγνωϛ, καὶ βύθις ἀντιπαϱήγγελλον ἀπιόντας διαϖαλάξαι ὡς ἐς μάχην. ἐπεὶ δ' ξυνεταϱάχθηϛ, ὡς ἑκάστοις οἱ ξεναγοὶ ἔταξαν, παϱηγγυηϛ μὲν ἀκολουθῆν τῷ ἡγεμόνι, ἦϱχον δ' καὶ οἱ λακεδαιμόνιοι ὀϱθὴ τὰ δεξιά· καὶ ὄντω πολὺ ὑϖεϱέτεινον τὸ κέϱας, ὥϛτε τὸν ἀθηναίων αἱ μὲν ἓξ † φυλαὶ κατ' φυλακὴ ἐϖὶ τοὺϛ λακεδαιμονίους ἐγένοντο, αἱ δὲ τέτταϱες κατὰ τετϱάδαϛ. ἀκέϖι δὲ ϖάντων ἀϖεχόντων, σφαγιαζόμενοι οἱ λακεδαιμόνιοι τῇ ἀγϱοτέϱᾳ, ὥϛϖεϱ νομίζουϛι, τὰ χίμαιϱαι, ἠγοῦντο ὀϖὴ τοὺϛ ἐναντίουϛ, ὁ ὑϖεϱέχων ὀϖὴ καμψαίηϛ ἐϛ κύκλωσιν. ἐπεὶ δὲ ξυνέμιξαν, οἱ μὲν ἄλλοι ξύμμαχοι ϖάντες οἱ τῶν λακεδαιμονίων ἐκϱατήθηϛ ὑϖὸ τῶν ἐναντίων· ϖελληνῆϛ δὲ κατὰ τετϱάδαϛ ἐμάχοντό τε καὶ ἐν χώϱᾳ ἔϖιϖλον ἑκατέϱων. αὐτοὶ δὲ οἱ λακεδαιμόνιοι ὅσον τὸ κατέϱω τῶν ἀθηναίων ἐκϱάτησαν, καὶ κυκλωσάμενοι τῷ ὑϖεϱέχοντι, ϖολλοὺϛ ἀϖέκτειναν αὐτῶν· καὶ ἅ τε δὴ ἀϖαθεῖϛ ὄντες, ξυνταγμένοι ἐϖοϱεύοντο· καὶ τὰϛ μὲν τέτταϱαϛ φυλὰϛ τῶν ἀθηναίων, ϖϱὶν ἐκ τῆϛ διώξεως ἐϖαναχωϱῆσαι, ϖαϱῆλθον. ὥϛτε οὐκ ἀϖέθανον αὐτῶν, ϖλὴν εἴ τιϛ ἐν τῇ ξυμβολῇ ὑϖὸ τεγεατῶν. τοῖς δ' ἀϱγείοις ὀϖὴ τυγχάνουσιν οἱ λακεδαιμόνιοι ἀναχωϱοῦσι, καὶ μέλλοντος τοῦ ϖεζοῦ τοῦ ϖολεμάϱχου ἐκ τοῦ ἐναντίου ξυμβάλλειν αὐτοῖς, λέγεται ἄϱαντα ἀναβοῆσαι, ϖαϱεῖναι τοὺς ϖεζούς. ὡς δ' τοῦτ' ἐγένετο, ϖϱοθεόντας δὴ ϖαγκϱατὲς ἐϛ τὰ γυμνά, ϖολλοὺς ἀϖέκτειναν αὐτῶν. ἐϖελάβοντο δὲ καὶ χαλκιδίων ἀναχωϱούντων. ἐϖὶ δὲ ἐϖέτυχον οἱ λακεδαιμόνιοι καὶ τοῖς θηβαίων λοχαγοῖς ἀναχωϱοῦσιν ἐκ τῆϛ διώξεως, καὶ ἀϖέκτειναν συχνοὺϛ αὐτῶν. τούτων δὲ ἡγουμένων, οἱ ἥϖτηϖωμένοι δὲ μᾶλλον ϖεζοὶ ἔφυγον ἐϛ τὰ τείχη· ἔϖειτα δὲ ἐξαίϖτων χαλκιδίων, ϖάλιν καλεσκήνωσαν ἐϛ τὸ ἀϱχαῖον στϱατόϖεδον. λακεδαμόνιοι δὲ αὖ ἐϖαναχωϱήσαντες ἔνθα τὸ ϖεζὸν τοῖς ϖολεμίοις ξυνέμιξαν, ἐϛήσαντο τϱόϖαιον. καὶ αὕτη μὲν δὴ ἡ μάχη οὕτως ἐγένετο. ὁ δὲ Αγησίλαος ϖαϱὼν μὲν ἐκ τῆϛ ἀσίαϛ ἐβοήθει· ὡϛ δὲ αὐτῷ ἐν ἀμφιϖόλει ἀγγέλλει

Δεϱκυλ-

Δερκυλλίδας, ὅτι νικῷέν τε αὖ λακεδαιμόνιοι, καὶ αὐτῶν μὲν τεθναίαι ὀκτὼ, τῶν δὲ πολεμίων παμπληθεῖς. ἐδήλου δὲ ὅτι καὶ τῶν ξυμμάχων οὐκ ὀλίγοι πεφωκότες εἶεν. ἐρομένου δὲ Ἀγησιλάου· ἆρ' ἄν, ὦ Δερκυλλίδα, ἐν καιρῷ ἥκοιτο, εἰ αἱ συμπέμψασαι πόλεις ἡμῖν τοὺς στρατιώτας τῇ νίκῃ ὡς τάχιστα πύθοιντο; ἀπεκρίνατο δὴ ὁ Δερκυλλίδας, εὐθυμοτέρους γοῦν εἰκὸς αὐτοὺς ἀκούσαντας ἔσεσθαι. ἀκοῦσον σύ, ἐπεὶ παρεγένου, κἀμοῦ μὴ ἀπαγγείλαντος. ὁ δέ, ἅσμενος ἀκούσας, (καὶ γὰρ ἀεὶ φιλαπόδημος ἦν) εἶπεν· εἰ σὺ τάττοις. ἐγὼ δὲ τάττω, ἔφη, καὶ προσαπαγγεῖλαι κελεύω, ὅτι ἐὰν καὶ τὰ δέοντα ᾖ, πάλιν παρεσόμεθα, ὥσπερ καὶ ἐφάμεθα. ὁ μὲν δὴ Δερκυλλίδας ἀφ' Ἑλλησπόντου εὐθὺ ἐπορεύετο· ὁ δὲ Ἀγησίλαος διαβὰς μακεδονίαν, εἰς θετταλίαν ἀφίκετο. λαρισσαῖοι μὲν ὄντες, καὶ κρανώνιοι, καὶ σκοτουσσαῖοι, καὶ φαρσάλιοι, ξύμμαχοι ὄντες βοιωτοῖς, καὶ πάντες δὲ θετταλοί, πλὴν ὅσοι αὐτῶν φυγάδες τότ' ἐτύγχανον, ἐκκεκόρυθν αὐτὸν ἐπακολουθοῦντες. ὁ δὲ τέως μὲν ἦγεν ἐν πλαισίῳ τὸ στράτευμα, τοὺς ἡμίσεας μὲν ἔμπροσθεν, τοὺς ἡμίσεας δὲ ἐπ' ὀρᾶ ἔχων τῶν ἱππέων· ἐπεὶ δὲ ἐκώλυον τὴν πορείας οἱ θετταλοὶ ἐπιφαύοντες τοῖς ὄπισθεν, τὸν ἀπέμπει ἐπ' ὀρᾶν καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ σώματος ἱππικὸν, πλὴν τῶν περὶ αὐτόν. ὡς δὲ παρετάξαντο ἀμφήλοις, οἱ μὲν θετταλοὶ, νομίσαντες ἤδη ἐν καλῷ εἶναι τοὺς τοῖς ὁπλίταις ἱππομαχεῖν, στρέψαντες, βάδην ἀπεχώρουν. οἱ δὲ † μάλα σωφρόνως ἐπικελεύοντο. γνοὺς δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἀμφοτέρωθεν ἡμιμόριον, πέμπει τοὺς περὶ αὐτὸν μετὰ βιρώσους ἱππέας, καὶ κελεύει τοῖς θετταλοῖς προσπεσεῖν, καὶ αὐτοὺς διώκειν ὡς τάχιστα, καὶ μηκέτι δοῦναι αὐτοῖς ἀναστροφήν. οἱ δὲ θετταλοὶ ὡς εἶδον προσιόντας δόξαν ἐλαύνοντας, οἱ μὲν αὐτῶν ἔφυγον, οἱ δὲ † ἀνέστρεψαν, οἱ δὲ προσμένοντες τὸ ποσὸν, πλαγίους ἔχοντες † τοὺς ἵππους ἠλίσκοντο. † Πολύμαχος μὲν οἱ φαρσάλιος ἱππαρχῶν ἀνέστρεφε, καὶ μαχόμενος αὐτοῖς τοῖς περὶ αὐτὸν ἀπεθνήσκει. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, φυγὴ τῶν θετταλῶν ἐξαισία γίνεται· ὥστε οἱ μὲν ἀπέθνησκον αὐτῶν, οἱ δὲ καὶ ἠλίσκοντο. ἔστησαν δὲ οὐδὲ πρόσθεν, πρὶν ἐν τῷ ὄρει νάρθακι ἐγένοντο. καὶ τότε μὲν δὴ ὁ Ἀγησίλαος τροπαῖόν τε ἔστησατο μεταξὺ † τῶν πράνων καὶ

μάλ' ἀφρόνως

πράνους

τὰς ἱππεῖς

† Πολύχαρμος

perfert; vicisse scilicet Lacedæmonios, eorumq; tantum octo cecidisse, ingenti hostium multitudine interemta. Significat etiam non paucos ex sociis periisse. Tum quærēte Agesilao: Fueritne opportunum, Dercyllida, victoriā hanc celeritate, quanta fieri maxima poterit, iis ciuitatibus nūtiari, quæ copias hasce nobiscum miserūt? respondit Dercyllidas, nō abs re videri futurum, vt eo nūtio accepto, maiorem animis fiduciam conciperent. Ergo tu, subiecit Agesilaus, quando huc venisti, nuntius in primis idoneus fueris. Iis verbis perlubenter auditis Dercyllidas, homo ceteroqui peregre degendi semper cupidus: si quidem tu mandas, inquit. Mando vero, subiecit Agesilaus, ac præterea volo significes; nos ita, vti policiti sumus, ad ipsos reuersuros, si res ex sentētia cesserint. Secundum hæc ab Hellesponto Dercyllidas discedit. Agesilaus autem Macedonia peragrata, in Thessaliā venit. Heic & Larissæi, & Cranonij, & Scotusæi, & Pharsalij, Bœotis confœderati, adeoq; Thessali omnes, exceptis tantum iis, qui tunc in exsilio degebant, carpendo extremum agmen infestabant. Duxerat autem hactenus copias Agesilaus agmine quadrato, equitum parte dimidia translata in frontem, alteraque dimidia relicta a tergo. Verū postea, quam Thessali vltimū agmen adorti, quo minus in itinere pergeret, impediuere: tunc & illos equites, qui erant a fronte, postremum ad agmen traducit exceptis tantum iis, quos penes se habebat. Quumque acies vtrimque structę essent, Thessali, qui existimarent, nō satis commode se aduersus armaturam grauem equestribus cum copiis dimicaturos; cōuerso agmine, pedetentim abscedebant. Eos Agesilai equites imprudenter admodum sequebantur. Qua re animaduerso Agesilaus, vtrosque peccare; summissis equitibus, quos circum se habebat robustissimos, iubet; vt & ipsi quamcelerrime hostem persequerentur, idemque ceteris etiam denuntiarent, ne conuertendi se facultas amplius hosti concederetur. Hos vbi præter opinionem suam adequitare Thessali conspexerunt, partim terga dabant, partim se hosti obuertebant: quod sane quicumq; facere nitebantur, ab equitibus a latere ingruentibus capiebantur. † Polycharmus quidē Pharsalius & se cōuertit, & pugnās vna cum iis, quos circum se habebat, est interemtus. Quo facto, fuga Thessalorum ingens sequuta est, in qua nonnulli ex eis perierunt, nonnulli hostium in manus venerunt. Prius quidem nō substitere, quam in mōtem Narthacium peruenissent. Agesilaus tropæo inter Prantem & Narthā-

Plut. Agesil. p. 1104.

Agesilai reditus in Graciam.

Plut. Agesil. p. 1104.

Agesilaus equestri prælio Thessalos vincit.

† al. Polymachus

Plut. Agesil. p. 1105.

cium excitato, ibidem mansit, mirifice delectatus hoc prœlio; quod homines ob equestris rei peritiam confidentissimos, vsus equitatu eo, quem ipse coegerat, vicisset. Postridie superatis Achaicis Phthiæ montibus, reliquum iter omne per regionem pacatam faciebat, vsque ad Bœotorum fines. In eos quum irrumperet, & sol instar lunæ falcatus conspici visus est, & adlatus est nuntius, quo significaretur; victos esse nauali prœlio Lacedæmonios, classisque præfectum Pisandrum occubuisse. Narratum etiam, quo pacto prœlium illud nauale commissum fuisset: nimirum haud procul a Cnido classes vtrimque cõcurrisse: cum nauibus Phœnissis Pharnabazum classis præfectum adfuisse, Cononem cũ classe Græca, prima fuisse in acie. Quumq; Pisander & ipse struxisset aciem, ac longe pauciores habere sibi naues videretur, quam essent in Græca Cononis classe: statim socios, qui lęuũ obtinuissent cornu, fugisse: ipsum cũ hostibus congressum triremi rostrata, cõpulsum ad terrã fuisse. Tum ceteros, qui & ipsi ad terram cõpulsi essent, relictis nauibus, qua quisq; potuisset, in Cnidum se incolumes recepisse: Pisandrum in naui pugnantem occubuisse. Atq; hæc Agesilaus audiens, primum permoleste ferebat. Verum vbi ad animum ei accidit, eiusmodi maximam esse suorum militum partem, vt qui perlubenter rerum prosperarum participes esse cuperent; cõtraque, necessarium haudquaquam esse, vt si quid ipse aduersi cerneret, cũ eis communicaret: mutato consilio, nũtiatum esse sibi dixit, Pisandrum quidem vitam cum morte cõmutasse, sed nihilo minus nauali prœlio victorem exstitisse. Atque hæc dicens, etiam boues mactabat, quasi gratulatoria sacra faciens: partemq; victimarum ad multos hinc inde mittebat. Quo factũ, vt in quadam aduersus hostes velitatione Agesilai milites, hac fama excitati, victoria potirẽtur; quasi nauali prœlio Lacedęmonij vicissent. Erant in acie aduersus Agesilaum Bœoti, Athenienses, Argiui, Corinthij, Ænianes, Euboici, vtrique Locri: ab Agesilai vero partibus, vna Lacedæmoniorum † cohors, quæ Corintho aduenerat, & cohors ex Orchomeno dimidia. Præterea tirones Lacedęmone missi, quorũ in expeditione priori opera fuerat vsus. Tum copiæ cõducticiæ, quibus Herippidas prę-

Plut. Agesil. p. 1105.

Pisander a Cnone ac Pharnabazo vincitur.

Calamitatem acceptam Agesilaus dissimulat.

†Græcè mora, quæ quot habuerit milites, docet in Pelopida Plutar.

ναρθακίδ, καὶ αὐτὸς ἔμενε, μάλα ἡδόμενος ὅτι τοῖς μέγιστον φρονοῦσιν ἔφη ὅτι ἱππικῇ σὺν νικήσας ἔξω ἀπὸ τούτων ἐλέξειν ἱππικῷ. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐπορθμήσων τὰ ἀχαϊκὰ τῆς Φθίας ὄρη, τὴν λοιπὴν πᾶσαν διὰ φιλίας ἐπορεύετο, μέχρι τοῦ τὰ Βοιωτῶν ὅρια. ὄντος δ' αὐτοῦ ὅτι τῇ ἐπιβολῇ, ὅ ἥλιος μηνοειδὴς ἔδοξε φαίνειν· καὶ ἡσθῆναι, ὅτι ἠπημένοι εἶεν λακεδαιμόνιοι τῇ ναυμαχίᾳ, καὶ ὁ ναύαρχος Πείσανδρος τεθνάναι. ἐλέλεκτο δ', καὶ ὡς ἔστιν ἡ ναυμαχία ἐγένετο. εἰ μὲν γὰρ εἶχε κνίδον τὸ ὅτι πλεῖ ἀνὴρ ἕλλην, Φαρνάβαζον ὄντα ναύαρχον ὄντα ξὺν τοῖς Φοινίσσαις εἶναι, Κόνωνα δ', ὃς ἕλληνικὸν ἔχοντα στρατηγὸν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ἐκπλαγεὶς ἀκούσας ὅ τε Πείσανδρος, καὶ πολὺ ἐλαττόνων αὐτοῦ τῶν νεῶν φανεὶς τῶν αὐτοῦ τῶν μετὰ Κόνωνος ἑλληνικῶν, οἷς μὲν ἀπὸ τοῦ δυνατοῦ ξυμμάχους εὐθὺς αὐτὸν φεύγειν, αὐτοὶ δ' ὅτι συμμίξαντα οἷς πολεμίοις ἐμβολὰς ἐχούσῃ τῇ δεξιᾷ, πρὸς τὴν γῆν ἐξωθῆναι· καὶ οἷς μὲν ἀνδράσι, ὅσοι ἐς τὴν γῆν ἐξώθησε, ἀπολιπόντας τὰς ναῦς, σώζεσθαι ὅποι δύναιντο ἐς τὴν κνίδον, αὐτοὶ δ' ὅτι τῇ νικῇ μαχόμενοι ἀπέθανεν· ὁ μὲν ἓν Αἰσχίλαος, πυθόμενος ταῦτα, ὃ μὲν πρῶτον χαλεπῶς ἔφερεν· ἐπεὶ μέντοι ἐνεθυμήθη, ὅτι ἕν τραῦμα τοῦ πλέον εἴη αὐτῷ οἷς ἀγαθῶν μὲν γιγνομένων ἡδέως μετέχειν, εἰ δέ τι χαλεπὸν ὁρῴη, οὐκ ἀναίσκην εἶναι κοινωνοῦσιν αὐτοῖς. ἐκ τούτου μεταβαλὼν ἔλεγεν, ὡς ἀγγέλοιτο ὁ μὲν Πείσανδρος τεθνηκὼς, νικῶν δὲ τῇ ναυμαχίᾳ. ἅμα δὲ ταῦτα λέγων, καὶ ἐβουθύτει ὡς εὐαγγελίοις, καὶ πολλοῖς διέπεμπε τῶν ἱερείων μόνοις. ὡς δὲ ἀκροβολισμοῦ ὄντος πρὸς τοῖς πολεμίοις, ἐκφανὴς οἱ τὸ Αἰσχιλάου ὃ λόγῳ, ὡς λακεδαιμονίων νικώντων τῇ ναυμαχίᾳ. ἦρξε δὲ οἱ μὲν αὐτίπλεται μόνοι ὧν Αἰσχιλάῳ, βοιωτοί, ἀθηναῖοι, ἀργεῖοι, κορίνθιοι, αἰνιᾶνες, εὐβοεῖς, λοκροὶ ἀμφότεροι. σὺν Αἰσχιλάῳ δὲ, λακεδαιμονίων μὲν μόρα ἡ ἐκ κορίνθου ἐληλαμένη, ἥμισυ δὲ μόρας ἐξ ὀρχομενοῦ. ἔτι δὲ οἱ ἐκ λακεδαίμονος νεοδαμώδεις συστραλέντες αὐτῶν· πρὸς δὲ τούτοις, οἵ Ἡριππίδας ἐξενάγει ξενικοῦ. ἔτι δὲ οἱ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἀσίᾳ πόλεων ἱππέων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ πόλεων ἱππέων, ὅσας δὴ ἐν παρέλαβεν. αὐτόθεν δὲ προσεχώρουν ὁπλῖται ὀρχομένιοι καὶ φωκεῖς. πλέονες δὲ μὴν πολλῷ πλείονες οἱ μετ'

ὅπῃ

ἤνεγκεν

αὐτῷ, οἰόμενος

οἱ μετ' Ἀγησιλάου. ἱππεῖς δ' αὖ τοῦ μὲν πλήσιοι ἀμφοτέρωις ὁ πλῆθος. ἡ μὲν δὴ δύναμις αὕτη ἀμφοτέρων. διηγωνίσαντο δὲ καὶ τὸν μάχιμον, καὶ πῶς † πῆ ἐγένετο, εἶα οὐκ ἀνήσω τι καὶ ἐφ' ἡμῶν. σημεῖον μὲν γὰρ ἐς ὃ ξυνῆλθον χωρίον πεδίον· οἱ μὲν σὺν Ἀγησιλάῳ, ἀπὸ Κηφισοῦ, οἱ δὲ σὺν Θηβαίοις, ἀπὸ τοῦ Ἑλικῶνος. εἶχε δ' Ἀγησίλαος μὲν δεξιὸν ὃ μετ' αὐτοῦ, ὀρχομένιοι δ' αὐτῷ ἔσχατοι ἦσαν τοῦ Ὠνύμου. οἱ δὲ αὖ Θηβαῖοι αὐτοὶ μὲν † δεξιὸν εἶχον· ἀργεῖοι δ' αὐτοῖς ὃ Ὠώνυμον. συνιόντων δέ, τέως μὲν σιγὴ πολλὴ ἐπ' ἀμφοτέρων ἦν· ἐπὶ νίκῃ δ' ἀπῆρχον ἀλλήλων ὅσον στάδιον, διὰ δὲ ἀσπίδων οἱ Θηβαῖοι δρόμῳ ὁμοῦ ἐφέροντο. ὡς δὲ τελευταῖον ἔτι πλέθρων ἐν μέσῳ ὄντων, ἀντεξέδραμον ἀπὸ τοῦ Ἀγησιλάου φάλαγγος, ὧν Ἡριππίδας ἄξενα, καὶ σὺν αὐτοῖς Ἴωνες, καὶ Αἰολῆς, καὶ ξυνασπισταί· καὶ πρῶτοι δή τοι τοῦ στρατεύματος τὸ ἐναντίον, καὶ ἐς δόρυ ἀφικόμενοι ἔδεξαν ὃ καθ' αὑτούς. Ἀργεῖοι μὲν οὖν οὐκ ἐδέξαντο τοὺς περὶ Ἀγησίλαον, ἀλλ' ἔφυγον ὅτι τοῦ Ἑλικῶνα. καὶ ταύτῃ οἱ μὲν πλείους τῶν ξένων ἐξεφαίνοντο τοῦ Ἀγησίλαον, ἀγγέλλει δέ τις αὐτῷ, ὅτι οἱ Θηβαῖοι τοὺς ὀρχομενίους διεκπεφευγότες, ἐν τοῖς σκευοφόροις εἶεν. καὶ ὁ μὲν εὐθὺς ἐξήλασε τοῦ φάλαγγα, ἦλθε ἐπ' αὐτούς· οἱ δὲ αὖ Θηβαῖοι ὡς εἶδον τοὺς ξυμμάχους πρὸς Ἑλικῶνι πεφευγότας, διαπεσόντες βουλόμενοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν, συναθροισθέντες ἐχώρουν ἐῤῥωμένως. ἀντεῖδε δὴ Ἀγησίλαον ἀνδρεῖον μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν ἀναμφισβητήτως, ἀτὰρ μέντοι εἴλετό γε τὰ ἀσφαλέστατα. ἐξὸν γὰρ αὐτῷ, παρέντι τοὺς διεκπεπλωκότας, ἀκολουθοῦντι κατὰ νῶτα τοῖς ὀπισθεν, οὐκ ἐπὶ τοῦτο ἦλθε, ἀλλ' ἀντιμέτωπος συνέρραξε τοῖς Θηβαίοις· καὶ συμβαλόντες τὰς ἀσπίδας, ἐωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον. τέλος δὲ, τῶν Θηβαίων οἱ μὲν διεκπίπτουσι πρὸς τὸν Ἑλικῶνα, πολλοὶ δὲ ἀποχωροῦντες ἀπέθανον. ἐπεὶ δὴ ἡ μὲν νίκη Ἀγησιλάου ἐγεγόνει, τετρωμένος δ' αὐτὸς προσεκομίσθη πρὸς τοῦ φάλαγγα, προσελθόντες τινες τῶν ἱππέων, λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι τῶν πολεμίων ὡς ὀγδοήκοντα σὺν ὅπλοις ὑπὸ τῷ νεῷ εἰσι· καὶ ἠρώτων τί χρὴ ποιεῖν. ὁ δὲ, καίπερ πολλὰ βουλόμενος ἔχων, ὅμως οὐκ ἐπελάθετο τοῦ θείου, ἀλλ' ἐᾶν τὰ πίονα ἢ βάλοιντο ἐκέλευσε, καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴα. τότε μὲν οὖν (καὶ γὰρ ὧν ἤδη ὀψὲ) δεῖπνο ποιησάμενοι ἐκοιμήθησαν. περὶ δὲ Γύλιν τὸν πολέμαρχον παρατάξαι τε ἐκέλευσε ὃ

Arior erat, equitatus vtrimque par. Atq; has tũc vtriq; copias habebãt. Etiã prœliũ cõmemorabo, & quo pacto cõmissum fuerit: tale quidem illud, quale nõ est aliud ex iis, quæ nostra memoria cõmissa fuere. Nam conuenerunt in cãpum propter Coroneã situm, Agesilai quidem copiæ a Cephisso, Thebanorũ vero ab Helicone. Agesilaus in exercitu suo dextrum cornu tenebat, in sinistro postremi erãt Orchomenij. Ex aduerso dextrũ Thebani latus habebant, Argiui sinistrũ. Dum congrederentur, altum erat tantisper apud vtrosq; silẽtium; donec interuallo vnius stadij ab se inuicẽ abesset. Tũ sublato Thebani vlulatu, in aduersum hostem cursu feruntur. Iam triũ plethrum spatium inter vtrosque intererat, quum de phalange Agesilai vicissim excurrunt illi cõducticij milites, quos Herippidas ducebat; itemque cum his Iones, Æoles, Hellespõtij. Hi omnes eorum in numero erant, qui simul in aduersos hostes cursu ferebãtur; & quum intra hastam peruenissent, in fugam oppositos sibi vertebant. Enimuero nec Argiui eorum, qui apud Agesilaum erant, impetũ sustinuere: sed in Heliconem fuga se receperunt. Heic quũ nonnulli hospites Agesilaum iam coronarent, quidam ei nuntiat, Thebanos, Orchomeniis cæsis, ad impedimẽta peruasisse. Tum Agesilaus mox †euoluta phalãge, aduersus eos ducit. Thebani vero, vbi socios suos ad Heliconem fugisse vident; vt ad eos euaderẽt, per cohortes conglobati magno cum impetu procedebãt. Heic Agesilaũ, extra omnem controuersiam, virum fortem dicamus, licet: neq; tamen quod tutissimum erat, elegit. Nam quum posset omissis iis, qui elabi conabantur, a tergo subsequi, agmenq; postremũ cædere: non hoc fecit; sed a fronte in aduersos Thebanos irruit. Itaq; collisis vtrimque clupeis vrgebantur, pugnabant, occidebant, occidebãtur. Tamdem Thebani partim, ad Heliconem euadunt, partim dum abscedunt, interficiuntur. Quum Agesilaus victoria potitus esset, atque ipse vulneratus ad phalangem delatus fuisset: nonnulli equis aduecti significãt, plusminus LXXX ex hostibus armatos † templo se cõtinere: quid de his faciundum sit, rogãt. Ille quamquã multis adfectus vulneribus esset, numinis tamen haudquaquam oblitus; vt abeundi, quo vellent, potestatem eis facerent, edixit; neque lædi eos passus est. Ac tum quidem, quod aduenisset vespera, cœna sumta, quieti se dederunt. Mane vero Gylim polemarchum copias instruere

Prœlium ad Coroneam.

Plut. Agesil. p. 1106.

† Quid euolutio sit, docet Ælianus capite 27. περὶ στρατηγ. τακτ.

† Minervæ Itoniæ. Plutar. Agesil. p. 1107.

Plut. Ages. p. 1107.

iubet, ac tropæum excitare; simul vniuersos in honorum Dei coronis se redimire, omnesque tibicines tibia canere. Interim dum hoc illi faciunt, Thebani caduceatoribus missis, per indutias ad sepulturā mortuorum cadauera repetunt. Ita tum factis indutiis, Delphos profectus Agesilaus, decumam de manubiis Deo consecrat, talentis centum nō minorem. Gylis autem polemarchus cum copiis in agrum Phocensem abiit, atq; ex eo in Locridem irrupit. Die secundum hæc alio milites omnis generis supellectilem, cum frumento, ex vicis rapiunt. Verū vbi iam adueserascerent, Lacedæmoniis tum demum pedem referentibus; sequuntur eos a tergo Locri, teliscq; ac iaculis petunt. Quum autē conuersi Lacedęmonij vicissim eos persequerentur, ac nonnullos prostrauissent: non iam Locri amplius a tergo sequebantur, sed de superioribus eos locis petebant. Tum Lacedæmonij conabātur ipsos etiam per accliuia loca persequi, sed quia tenebræ ingruebant, pedem referentes, partim ob locorum difficultatem cadunt, partim quod nihil a fronte prospicerent, partim deniq; telis cōfossi. Perierunt hoc loco Gylis polemarchus, & adstitum e numero complures, &† Spartani omnino XIIX, partim lapidibus obruti, partim confecti vulneribus. Quod si e castris milites iam cœnātes opē eis non tulissent, periclitati de vita fuissent omnes. Secundum hęc dimissæ sunt ad ciuitates singulas reliquæ copiæ, ac domum Agesilaus nauigio vectus fuit. Tum e Corintho factis eruptionibus Atheniēses, Bœoti, Argiui, eorumq; socij bellum gerebāt: Lacedæmonij vero, cum fœderatis suis, e Sicyone. Quum autem Corinthij viderēt, agrum suum populationibus infestari, ac suos interfici, quod semper ab hostib. prope abessent, reliquis interim fœderatis pace fruentibus, agrosq; suos colētibus: plurimi eorum, atq; optimi quiq;, pacem expetebant, communicatisq; cōsiliis, mutuo se hac in parte monebāt. Ea re Argiui, Bœoti, Athenienses, Corinthij, quotquot vel missæ ab rege pecuniæ participes facti fuerāt, vel imprimis auctores belli exstiterāt, cognita: quod periculum esse viderent, ne rursum Corinthus Lacedæmoniorū partes sequeretur, si non e medio tollerentur ij, qui ad pacem inclinabant: cædes moliri sunt adgressi, ac primum id, quod maxime impium erat, consiliūm cepere.

Agesilai pietas.

Corinthij pacis studiosi occiduntur.

* Vide Notas.
† Lectio marginis.

τὸ δὴ [καὶ *σφαγὰς ἐπεχείρουν ποιεῖσθαι, καὶ τοῦτον μὲν τῶν πολιτῶν ἀποσπάσαντες ἐβουλεύσαντο. οἱ μὲν

A στράτευμα, καὶ ἐξεπαγωνίσαντο, καὶ στεφανοῦσθαι πάντας τῷ θεῷ, καὶ τοὺς αὐλητὰς πάντας αὐλεῖν. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔπεμψαν κήρυκας, ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς αἰτοῦντες θάψαι. καὶ ὕτω δὴ αἵ τε σπονδαὶ γίγνονται, καὶ Ἀγησίλαος μὲν ἐς Δελφοὺς ἀφικόμενος δεκάτην τῶν σκυλείας τῷ θεῷ ἀπέδυσεν, οὐκ ἐλάττω ἑκατὸν ταλάντων· Γύλις δὲ ὁ πολέμαρχος, ἔχων τὸ στράτευμα, ἀπεχώρησεν ἐς Φωκέας, ἐκεῖθεν δ' ἐς τὴν Λοκρίδα ἐμβαλών. καὶ τὴν μὲν ἡμέραν

B οἱ στρατιῶται καὶ σκηνὴ οὐκ ἦν τῶν κωμῶν, καὶ σῖτον ἥρπαζον· ἐπεὶ δὲ τοῖς ἑσπέραν ἦν, τελευταῖον ἀποχωρούντων τῶν Λακεδαιμονίων, ἐπῆλθον λέθυν αὐτοῖς οἱ Λοκροὶ, βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες. ὡς δ' αὐτῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑποστρέψαντες διώξαντες κατέβαλόν τινας, οὐκ ἔτ' ὄπισθεν μὲν οὐκέτι ἐπηκολούθουν, οὐκ ἦν δ' ὅτε ὑποδεξίων ἔβαλλον. οἱ δ' ἐπεχείρησαν μὲν καὶ τοῖς ὄπισθεν ἐλθεῖν, ἐπεὶ δὲ σκότος ἐγίγνετο, καὶ

C ἀποχωροῦντες οἱ μὲν διὰ τὴν δυσχωρίαν ἔπεσον, οἱ δὲ καὶ τὸ μὴ τοῖς θοράκων † τοῖς ἔμπροσθεν ἰέναι, οἱ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν· οὐ γὰρ ἀπεῖχον πολύ. ἐν τούτοις ἀποθνήσκουσι Γύλις τε ὁ πολέμαρχος, καὶ τῶν λοχαγῶν † πέντε, καὶ οἱ πάντες ὡς ὀκτωκαίδεκα τῶν πλείους, *στρατιωτῶν, οἱ μὲν, καταλοχαγοί, οἱ δὲ καὶ τετράρχαι. εἰ δὲ μὴ ἐβοήθησαν αὐτοῖς οὐκ ἐκ τοῦ στρατοπέδου δειπνοῦντες, ἐκινδύνευσ' ἂν ἅπαντες ἀπολέσθαι. μετὰ τοῦτο γε μὲν ἀφείθη μὲν καὶ τὸ τῆς πόλεως τοῦ δεινοῦ στράτευμα, ἀπέπλευσε δὲ καὶ ὁ Ἀγησίλαος ἐπ' οἴκου. οὐκ ἦν δὲ τοῦτο ἐπο-

D λέμιον ἀθηναῖοι μὲν, καὶ βοιωτοὶ, καὶ ἄργειοι, καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν, οὐκ ἐκείνου ὁρμώμενοι, λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ οἱ σύμμαχοι, οὐκ εἰκῆ ὄντος. ὁρῶντες δὲ οἱ κορίνθιοι ἑαυτῶν μὲν καὶ τὴν χώραν δηουμένην, καὶ . . . ἀποθνήσκοντας, ἀεὶ δὲ τῶν πολεμίων ἐγγὺς ἦ, τοὺς δὲ ξυμμάχους καὶ αὐτοὺς οὐκ εἰρήνην ἄγοντας, καὶ τὰς χώρας αὐτῶν ἐνεργεῖς οὔσας, οἱ πλέονες καὶ βέλτιστοι αὐτῶν εἰρήνης ἐπεθύμησαν, καὶ συνίσαν μόνοι ἐξιόντες ταῦτα ἀλλήλους. γιγνόντων δὲ οἱ ἄργειοι, καὶ βοιωτοὶ, καὶ ἀθηναῖοι, καὶ κορινθίων οἵ τε τῶν δὲ βασιλέως χρημάτων μετεσχηκότες, καὶ οἱ ξυμπολέμων αἰτιώτατοι γεγονότες, ὡς, εἰ μὴ οὐκ ἐποδὼν ποιήσαντο τοὺς ὅτι τὴν εἰρήνην ἔδεσαν μένους, κινδυνεύσειν πάλιν ἡ πόλις λακωνίσαι, ὅ-

οἱ μὲν

οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, κἂν νόμῳ τὶς καταγνωσθῇ, οὐκ A Nam ceteri homines neminem, nè legitime quidem damnatum, feriis perimunt. At hi diem sibi † Eucleorum postremum præstituere, quod eo se plures in foro, quos occiderent, deprehensuros existimarent. Quumque significatum iis esset, quibus cum res erat communicata, quosnam interfici oporteret: strictis illi gladiis alium consistentem in circulo feriunt, alium sedentem, alium in theatro, nōnullos etiam tunc sedētes vt iudices. Re patefacta, mox optimates partim ad signa deorum, quæ in foro erant, partim ad aras fugiunt. Tum vero & illi, qui iubebant, & qui parebant, longe omniū sceleratissimi homines, quorum in animis nihil recti & æqui reliquum esset, ad ipsa Deum fana mactabant eos: vt iam nonnulli, tametsi non cęderentur, homines tamen iusti ac legum obseruantes, grauissime animis, cōspecta impietate huiusmodi, angerentur. Ita complures ex senioribus occisi fuere, quod eorū pars maior in foro forte tunc adesset. Iuniores vero, suspicāte Pasimelo, futurum huiusmodi quiddam, in † Cranio se continebant. At vbi clamor auditus esset, & quidam ex ipsa cæde fugientes ad eos peruenissent: ad Acrocorinthum cursu adscēdunt, obiectosque tum Argiuos, tum alios loco pellunt. Quumque secum ipsi deliberarent, quid faciundum esset: capitellum de columna decidit, nullo neque terræmotu, neq; vento decussum. Eam ob rem quū sacrificium facerent, eiusmodi fuerunt exta; vt vates dicerēt, rectius facturos, si de loco descenderent. Itaq; primo tamquam in exsilium abituri, agro Corinthio excedebant: at vbi suaderent amici, mattes, fratres, atq; etiam nōnulli e magistratu sub iurisiurandi religione futurum policerētur, vt nihil eis incommodi accideret: nonnulli domum se receperunt. Quumque conspicerent eos, qui tyrannidem exercebant, & vrbem deleri animaduerterent, quod & limites reuellerentur, & Argus pro Corintho adpellaretur ipsorum patria, cogerentur denique ciuitatis Argiuæ ius obtinēre, quo minime indigebāt, quum ipsa in vrbe minus etiam, quam illi ciues aduenæ, possent: exstitere nōnulli ex ipsis, qui sic nequaquam sibi viuendum existimarent, sed dandam operam, vt pristinum in statum ac libertatem Corinthus vindicaretur, & ab homicidis expurgata, legibus optimis administraretur. Dignum ipsis esse, vt conseruaἀποκτιννύουσιν ἐν ἑορτῇ· ἔκφυοι δ' ἀκλείων τιὼ τελευταίαν προσείλοντο, ὅτι πλείους αὐτῶν ὀνδρ λαβόντ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὥσθ' ἁποκτάνας. ὡς δ' ἐσημάνθη οἷς εἴρητο, οἷς ἔδοξ ἀποκτάνας, ἀπασάμενοι τὰ ξίφη, ἔπαιον τ' μὲν τινα συνεχῆ ἐν κύκλῳ, τὸν δ' καθήμενον, τ' δέ τινα ἐν θεάτρῳ, ἔστι δὲ ὃν καὶ κριτιὼ καθήμενον. ὡς δ' ἐγνώσθη τὸ πρᾶγμα, λύθις ἔφυγον οἱ βέλτιστοι, οἱ μὲν προὸς τὰ ἀγάλματα τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ θεῶν, οἱ δ' ὅπῃ τὺς βωμούς. ἔνθα δὴ οἱ B ἀνοσιώτατοι, καὶ πονηρότατον ἁπάντων νόμιμον φρονοιῶντες, οἵτε κελεύοντες καὶ οἱ πειθόμενοι, ἔσφαττον καὶ προὸς τοῖς ἱεροῖς· ὥστ' ἐνίοις καὶ τῶν οὐ τυπτομένων, νομίμων δ' [ὄντων * ἀνθρώπων, ἀδημονῆσαι τὰς ψυχάς, ἰδόντας τιὼ ἀσέβειαν. ἀποθνήσκουσι δ' οὕτω τῶν μὲν πρεσβυτέρων πολλοί. μᾶλλον γὰρ ἔτυχον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὄντες. οἱ δ' νεώτεροι, ὑποπτεύσαντος Πασιμήλου τὸ μέλλον ἔσεσθαι, ἡσυχίαν ἦγον ἐν τῷ κρανίῳ. ὡς δ' τῆς κραυγῆς ἠθοντο, καὶ φεύγοντές τινες ἐν τῷ πρᾴγματος ἀφίκοντο προὸς αὐτούς, ἐκ τύτου ἀναθρασύνοντες τ' ἀκροκόρινθον, προσβαλόντας μὲν ἀργείοις καὶ τὺς ἄλλους ἀπεκρύσαντο. βαλλομένων δὲ, πῃ χρὴ ποιεῖν, πίπτει τὸ κιονόκρανον ἀπὸ τῦ κίονος, οὔτε σεισμοῦ, οὔτε ἀνέμου ὑπομένου. ὑπομένοις δὲ διαὐτα ἰὼν τὰ ἱερά, ὥσθ' οἱ μάντεις ἔφασαν ἄμεινον εἶ), καταβαίνειν ἐκ τῦ χωρίου. καὶ τὸ μὲν πρῶτον, ὡς φυξόμενοι, ἔξω τῆς χώρας ἀπεχώρησαν· ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ φίλοι αὐτοὶς C ἔπειθον, καὶ μητέρες ἰοῦσαι, καὶ ἀδελφοὶ, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἐν δυνάμει ὄντων ἦσαν οἱ ὀμνύοντες ὑποχρεῶτο μηδὲν χαλεπὸν αὐτὺς πείσεσθαι, οὕτω δὴ ἀπῆλθον τινες οἰκαδε αὐτῶν. ὁρῶντες δὲ τὺς τυραννεύοντας, ἀφανιζομένην τιὼ πόλιν, ἀφ' τε καὶ ὅρους ἀναστᾶσθαι, καὶ ἄργος αὖτι χρείνθου τιὼ πατρίδα αὐτῶν ὀνομάζεσθαι, καὶ πολιτείας μὲν ἀναγκαζόμενοι τῆς ἐν ἄργι μετέχειν, ἧς ὀνδὲν ἐδέοντο, ἐν δὲ τῇ πόλει μετοίκων ἔλαττον δυνάμενοι. ἐνθύοντό τινες αὐτῶν, οἳ ὑπόμισαν οὕτω μὲν οὐκ ἀξιοβίωτον εἶ), πειρωμένοις δὲ τιὼ πατρίδα, ὥσπερ ἰὼν καὶ ἐξ ἀρχῆς, χρεινθον ποιῆσαι, καὶ ἐλευθέραν ἀποδεῖξαι, καὶ τῶν μιαφόνων καθαρὰν, δίνομία δὲ χωρὶς, ἄξιον εἶ),

† Festi nomen apud Corinthios.

† Gymnásij nomen ante Corinthū. Laert. 6. p. 226.

in 3. Pausaniæ xuneiosan ἄλσος.

tores patriæ fierent, si quidem id perficere A possent: sin autem, vt pulcherrimorum maximorumque bonorum cupiditate ducti, exitu vitæ cum primis laudabili potirẽtur. Ita viri duo, Pasimelus & Alcimenes, torrentem quemdam transeunt, & Praxitam Polemarchũ Lacedęmoniorum conuenire instituũt, qui sua cum cohorte tum Sicyonẽ prędidio tenebat. Exponunt huic, intra muros ei se aditum posse patefacere, qui Lechęum versus pertinerent. Ille iampridem cognito, vtrumque fide dignum esse, adsensus est ipsis; impetratoque, vt illa B quoque cohors, quæ discessura Sicyone fuerat, ibidẽ maneret: Corinthum vt ingrederetur, operam dabat. Erant iam illi duo tum fortuna quadam, tum industria sua custodes earum portarum, ad quas tropæum stabat: quum Praxitas secum & cohortem illam, & Sicyonios, & exsules Corinthios ducens aduenit. Ad portas quum accessissent, ppius, ab ingressu sibi metuens, quemdam hominẽ fidum in vrbem mittere cogitabat, qui omnia prius exploraret. Hunc illi duo introducunt, ac simpliciter commonstrant omnia: quo factum, C vt is renuntiaret, omnia sine fraude geri, quemadmodum vterque dixisset. Secundum hęc Praxitas Corinthum ingreditur. Quum autem acie instructa, muris admodum a seinuicem distantibus, pauci esse sibi viderentur: vallo se muniunt, itemque fossa tali, quali quidem poterant, donec eis opem socij ferrent. Ipso in portu Bœoticum præsidium a tergo habebant. Ac die quidem illo, qui ab ea nocte proximus erat, qua fuerant ingressi, prœlium nullum cum eis cõmittebatur. Verum die ab hoc D altero Argiui omnes exciti, suppetias laturi adcurrunt. Quumque Lacedæmonios aduersus cornu dextrum sibi oppositos in acie offendissent, proximos his Sicyonios, & exsules plus minus centum & quinquaginta Corinthios ad murum, qui solem orientem spectabat; aciem & ipsi suam instruunt. Atque huic quidem, versus orientem spectanti muro, Philocratis conducticij milites erant proximi: secundum hos, Argiui: læuum cornu Corinthij, quotquot ex vrbe aderant, obtinebant. Hostibus ob E copiarum suarum amplitudinem contemtis, recta in eos pergunt. Mox Sicyonios superatos, vallo diruto, ad mare vsque persequuntur, magnamque partem eorum occidunt. Eos vt premi vidit equitum præfectus Pasimachus, qui tamen equites secum non multos habebat: religatis

Corinthũ Praxitas Lacedæmonius recipit.

εἰ μὲν δυνάμενοι καλὰ τὰ πρόσφορα πράξαι ταῦτα, σωτῆρας γενέσθαι τῆς πατρίδος· εἰ δὲ μὴ δυνάμενοι, τῶν τε καλλίστων καὶ μεγίστων ἀγαθῶν ὀρεγόμενοι, ἀξιεπαινετωτάτης τελευτῆς τυχεῖν. οὕτω δὴ ἐπιχείρητον ἄνδρε δύο, Πασίμηλός τε καὶ Ἀλκιμένης, ἅμα δυοῖν δέοντε δισχιλίοιν, συνελθέσθαι Πρατίτᾳ τῷ λακεδαιμονίων πολεμάρχῳ, ὃς ἐτύγχανε μετὰ τῆς ἑαυτοῦ μόρας φρουρῶν ἐν Σικυῶνι· καὶ εἶπον, ὅτι δύναιντ' ἂν αὐτῷ παραχεῖν εἴσοδον ἐς τὰ κατεῖνοντα ὅπλα λέχαιον τεῖχη. ὁ δέ, καὶ πρόσθεν γιγνώσκων τὼ ἄνδρε ἀξιοπίστω ὄντε, ὅτι φεύσοιντο, καὶ ἅμα προσέχειν μέλλων, ὥστε καὶ τὴν ἀπιέναι μέλλουσαν ἐκ Σικυῶνος μόραν καταμένειν, ἐπρόσταξε τὴν εἴσοδον. ἐπεὶ δὲ τὼ ἀνδρε καὶ μετὰ τύχης, καὶ κατ' ὀλίγον μέλλοιεν ἐλθέσθαι φύλακες μετὰ τὰς πύλας ταύτας, ἔνθα πρῶτον ἔμελλον ἥψεσθαι, ὁ Πρατίτας ἔχων τήν τε μόραν, καὶ Σικυωνίους, καὶ Κορινθίων ὅσοι φυγάδες ἐτύγχανον ὄντες. ἐπεὶ δὲ ἦν πρὸς ταῖς πύλαις, φοβούμενος τὴν εἴσοδον, ἐβουλήθη τῶν πιστῶν ἀνδρα ἐσπέμψαι, σκεψόμενον τὰ ἔνδον. τὼ δὲ εἰσηγησάσθην, καὶ ὅτως ἁπλοῦς ἀπέδοξάτην, ὥστε ὁ εἰσελθὼν ἐξήγγελε, πάντα εἶναι ἄλλως, οἷά περ ἐλέγετην. ἐκ τούτου δὴ εἰσέρχεται. ὡς δὲ, πολὺ διεχόντων τῶν τάφρων ἀπ' ἀλλήλων, ὀλίγοι ἑαυτοῖς ἔδοξαν εἶναι, σαυρώματ' ἐποιήσαντο, καὶ τάφρον, οἵαν ἐδύναντο, περὶ αὐτῶν, ἕως δὴ οἱ σύμμαχοι αὐτοῖς βοηθήσαιεν. ἦν δὲ καὶ ὄπισθεν αὐτῶν ἐν παραλιμνίοις Βοιωτῶν φυλακή. τὰ μὲν οὖν πρῶτα ἐλάνθανον ὅτι τῇ νυκτὶ, ἢ εἰσῆλθον, ἡμέραν ἄμαχοι διήγαγον· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἦκον οἱ Ἀργεῖοι πάσῃσι δὴ βοηθοῦντες, καὶ ἰδόντες τεταγμένους λακεδαιμονίους μὲν ὅτι τὰ δεξιὰ ἑαυτῶν, σικυωνίους δὲ ἐχομένους, κατὰ δὲ τοὺς φυγάδας ὡς ἓξ* πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, πρὸς τὰ ἑῴα τείχη, ἀντιτάττονται. ἐχόμενοι δὲ τῶν ἑῴου τείχους οἱ περὶ Φιλοκράτη μισθοφόροι, πρὸς δὲ τούτοις, Ἀργεῖοι· δυώνυμον δ' εἶχον αὐτοῖς † κατὰ τῆς πόλεως. καταφρονήσαντες γὰρ τῆς πλήθους, δυσὶ τοῖς ἐχθροῖς. καὶ τοὺς μὲν σικυωνίους ἐκράτησαν, καὶ διαπαύσαντες δ σαύρωμα ἐδίωκον ὅτι θάλασσαν. καὶ ἐκεῖ πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. Πασίμαχος γὰρ ὁ ἱππάρμοστὴς, ἔχων ἱππέας οὐ πολλοὺς, [ὡς * ἑώρα τοὺς σικυωνίους πιεζομένους, καταδήσας

κοινῶσαι οἱ ἐκ δ

ἀπὸ

ἀπὸ δείδρων τὰς ἵππους, καὶ ἀφελόμενος τὰς A ad arbores equis, & clupeos eis adimit, &
ἀσπίδας αὐτῶν, μετὰ τῶν ἐθελοντῶν ἦλθ᾽ ἐναν- cum illis, qui se sponte adiungerēt, aduer-
τίον τοῖς Ἀργείοις. οἱ δὲ Ἀργεῖοι, ὁρῶντες τὰ sus Argiuos properat. Illi conspectis litte-
σίγματα ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, ὡς σικυωνίοις, οὐ- ris† S in clupeis, plane nihil ab eis sibi me-
δὲν ἐφοβοῦντο. ἔνθα δή φασιν εἰπεῖν τὸν Πα- tuebant, vt qui Sicyonij essent. Ibi Pasima-
σίμαχον, ναὶ τῷ σιῷ Ἀργεῖοι, ψεύσεσθε ὔμμε τὰ chus dixisse perhibetur: Per † geminos
σίγματα ταῦτα, χωρὶς ὁμόσε· καὶ οὕτω μαχό- Deos, Argiui, hæ S litteræ vos fallent: itaq;
μενος μετ᾽ ὀλίγων τοὺς πολλοὺς ἀπεθνήσκε, pedem cum eis contulisse. Quumque ad-
καὶ ἄλλοι τῶν περὶ αὐτόν. οἱ μὲν τοι φυγάδες uersus multos cum paucis dimicaret, non
τῶν κορινθίων, νικῶντες τοὺς καθ᾽ αὑτούς, διέ- ipse solum, sed etiã alij milites, eum sequu-
δυσαν ἄνω, καὶ ἐλθόντο ἐγγὺς τοῦ περὶ ὃ ἄστυ B ti, occubuerunt. Exsules autem Corinthij,
κύκλου. οἱ δ᾽ αὖ λακεδαιμόνιοι, ὡς ἤσθοντο victis hostibus oppositis sibi, sursum pene-
κεκρατήκοτα τὰ κατ᾽ τοὺς σικυωνίους, βοηθήσοιν trant; adeoque propius ad murum, vrbem
ἐξελθόντες, ἐν δεξιτερᾷ ἔχοντες τὸ χαύρωμα. ambiẽtem, accedunt. Interea cognito La-
οἵ γε μὴν Ἀργεῖοι, ἐπεὶ ἤκουσαν ὄπισθεν ὄν- cedæmonij, victos esse Sicyonios, opem
τας τοὺς λακεδαιμονίους, γραφέντες δρόμῳ laturi egrediuntur, ac vallum ad sinistrum
πάλιν ἐκ τοῦ χαυρώματος ἐξέπιπτον. καὶ οἱ μὲν retinent. Argiui, quum audiissent Lace-
ἐν δεξιᾷ ἔφαλοι αὐτῇ, παιόμενοι ἐς τὰ γυμνὰ dæmonios a tergo esse, conuersi extra val-
ὑπὸ τῶν λακεδαιμονίων ἀπέθνησκον· οἱ δὲ lum se cursu proripiunt. Tum quotquot
πρὸς τῷ τείχει, ἀθρόοι σὺν πολλῷ ὄχλῳ eorum ad dextram postremi fugiebant, a
πρὸς τὴν πόλιν ἀπεχώρουν. ὡς δ᾽ ἐνέτυχον τοῖς C Lacedæmoniis cæsi, qua inermes erãt, oc-
φυγάσι τῶν κορινθίων, καὶ ἔγνωσαν πολεμίους cumbunt: qui autem muro erant proximi,
ὄντας, ἀπεκλίναν πάλιν. ἐνθαῦτα μὲν οἱ μὲν, magno cum tumultu versus vrbem se cõ-
κατὰ τὰς κλίμακας ἀναβαίνοντες, ἤλλοντο κατὰ τοῦ ferti recipiebant. Quumque Corinthios
τείχους, καὶ διεφθείροντο· οἱ δὲ, πρὸς τὰς κλί- in exsules incidissent, eosq; hostes esse in-
μακας ὠθούμενοι καὶ παιόμενοι, ἀπέθνησκον· tellexissent: rursus declinabant. Atq; heic
οἱ δὲ, καὶ καταπατούμενοι ὑπ᾽ ἀλλήλων, nonnulli scalas adscendentes, de muro de-
ἀπεπνίγοντο. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι οὐκ ἠπό- siliebant, ac peribant: alij dum iuxta scalas
θεσαν, τινὰ ἀποκτείνοιεν. ἔδωκε γὰρ τότε γε ὁ vrgentur & cæduntur, occumbunt: alij ab
θεὸς αὐτοῖς ἔργον, οἷ οὐδὲ δόξαντό ποτ᾽ ἄν. suis conculcati, suffocantur: Nec Lacedæ-
γὰρ ἐξηφανισθῆναι αὐτοῖς πολεμίων πλῆθος D moniis deerant, quos occiderent. Nam
πεφοβημένον, ἐκπεπληγμένον, τὰ γυμνὰ Deus hoc eis tempore patrandi facinoris
παρέχον, *ὅτι τε μάχεσθαι οὐδένα φεπό- eiusmodi potestatem fecit, quale ne qui-
μενον, ἐς δὲ τὸ ἀπόλλυσθαι πόλλας πόλτα dem vmquam optassent. Quippe cur non
ὑπηρεσίας, πῶς οὐκ ἄν τις θεῖον ἡγήσαι- diuinitus factum quis existimet, vt ingens
το; τότε γοῦν οὕτως ἐν ὀλίγῳ πολλοὶ ἔπεσον, hostium copia in eorum potestatem veni-
ὥστε εἰδισμένοι ὁρᾶν οἱ ἄνθρωποι σωρηδὸν σίτου, ret, perterrita metu, perturbata, partes cor-
ξύλων, λίθων, τότε ἐθεάσαντο σωρηδὸν νεκρῶν. poris inermes eis cædendas præbens, ne-
ἀπέθανον δ᾽ οἱ μὲν ἐν τῷ λιμνίῳ τῶν βοιωτῶν φύ- E mine ad pugnandum se conuertente, sed
λακες, οἱ μὲν ὅτι τοῦ τείχους, οἱ δ᾽ ὅτι τὰ πέρα potius vniuersis in perniciem suam omnia
τῶν νεωσοίκων ἀναβαίντες. μετὰ μὲν δίνιω τοῦτο suggerentibus? Tum quidem exiguo tem-
οἱ μὲν κορίνθιοι, καὶ Ἀργεῖοι, τοὺς νεκροὺς ὑπο- pore tam multi ceciderunt, vt homines,
σπόνδους ἀπῄτουν· οἱ δὲ σύμμαχοι τῶν λακεδαι- qui frumenti, lignorum, lapidum aceruos intueri consuessent; hoc tempore ca-
μονίων ἐβοήθουν. ἐπεὶ δὲ ἠθροίσθησαν, ἔγνω dauerum aceruos adspicerent. Etiam Bœ-
Γοργίδας πρῶτον μὲν τῶν τείχων καθελεῖν, oticum in portu præsidium interemtum
ὥστε ὁδὸν στρατοπέδῳ ἐκφανῆ εἶναι· ἔπειτα ἀναλαβὼν τὸ στράτευμα, ἦγε πρὸς ὅτι μέγαεστ. fuit partim in muris, partim in ipsis na-
ualium tectis, quæ conscenderant. Se-
cundum hæc Corinthij & Argiui per in-
dutias interfectos auferunt, & iam Lace-
dæmoniorum socij suis opem laturi ade-
rant. Eis collectis, Praxitas primum demo-
liendam murorum partẽ censuit, vt ingre-
di copiæ possent. Deinde cũ exercitu via,
qua Megarensem ad vrbẽ itur, pfectus est;

†Eas habẽbant in scitu, vt Lacedæmonij L, Argiui A, primas in adpellatione patriæ litteras.

†Castorẽ & Pollucem,

Insignis Lacedæmoniorum victoria.

ac primo copiis admotis Siduntem capit, deinde Crommyonem: quibus in oppidis relicto præsidio, via, qua venerat, reuerti cepit: munitaque Epiecea, vt ea socij propugnaculi loco, non procul ab amicorum regione dissiti, vterentur; dimisit exercitũ, ac Lacedæmonem se recepit. His ita gestis, expeditiones vtrimque magnæ non suscipiebantur; tantum vrbes missis partim Corinthum, partim Sicyonem præsidiariis, mœnia tutabantur. Mercenario tamen milite, quem vtrimque cõduxerant, summis viribus inter eos confligebatur. Tunc & Iphicrates Phliuntem cum copiis inuadens, locatis insidiis, prædas cum paucis agebat. Quumque ciues ex vrbe nõ satis caute suis opem ferrent, tot ex eis occidit: vt Phliasij, qui antehac Lacedęmonios intra mœnia non admiserant, quod verentur, ne illi exsules reducerent, qui se profiterentur eiectos idcirco, quia Lacedæmoniorum sequuti partes essent, sic tũ ab iis sibi metuerint, qui Corintho venerant: vt arcessitis Lacedæmoniis, vrbem & arcem tuendam traderẽt. Illi vero, quamquam beneuolis essent in exsules animis; tamẽ quam diu Phliasiorum oppidum habebant in potestate sua, nullam de reducendis exsulibus mentionem faciebant. Immo quum iam illi fidentiores facti viderentur, vrbem ac leges ciuibus itidem, vt ipsi acceperant, restituunt, atque egrediuntur. Ceterum Iphicratis milites sæpenumero factis etiã in Arcadiam irruptionibus, prædas abigebant, & ipsos oppidorum muros adgrediebantur. Nam extra hęc Arcadum grauis armaturæ pedites eis omnino non occurrebant. Adeo sibi a cetratis metuebant. Itidem cetrati vsque adeo metuebant Lacedæmonios, vt intra ictum teli ad grauem ipsorum armaturam non accederent. Nam quum hos quoque iuniores quidã ex Lacedæmoniis aliquando persequuti essent, nõnullos & ceperãt, & occiderãt. Quumq; iam cetratos Lacedæmonij præ se contemnerent, multo etiam magis socios suos cõtemnebant. Nam quum Mantinei aliquando latũ opem adcurrerent, cetratos inuasere; coniectisque de muro, qui Lechæum versus pertinet, in ipsos iaculis, terga dedere, nonnullis in fuga pereuntibus. Itaque illos etiam falsę Lacedæmonij perstringere sunt ausi, quum dicerent, sociis suis cetratos perinde terrori esse, ac laruas puelli metuant. Ceterum profecti e Lechæo Lacedæmonij cum cohorte sua, & cum exsulibus Corinthiis:

A καὶ αἱρήσοντες βοηθῶν, τοῦτον μὲν σιδουῦντα· ἔπεφτα δ' χρομμυῶνα. καὶ ἐν τούτοις τοῖς τείχεσι καλαχήσας φρουρὰς, τοῦμπαλιν ἐπορεύετο. καὶ ἡσχίσας διὰ φυγείαν, ἵνα φρούριον εἴη τοῖς φιλίας τοῖς ξυμμάχοις, οὕτω δὴ ἀφῆκε τὸ στράτευμα, καὶ αὐτὸς τὴν ὁδὸν λακεδαίμονα ἀπεχώρει. ἐκ δὲ τούτου στρατιαὶ μὲν μεγάλαι ἑκατέρων διεπέπαυντο, φρουρὰς δὲ πέμπουσαι αἱ πόλεις, αἱ μὲν ἐς χαλκιδόν, αἱ δὲ ἐς σικυῶνα, ἐφύλαττον τὰ τείχη. μισθοφόρους δὲ μόνους ἑκάτεροι εἶχον-
B τες, δι' ὧν τούτων ἐρρωμένως ἐπολέμουν. ἔνθα δὴ καὶ Ἰφικράτης ἐς φλιοῦντα ἐμβαλὼν, καὶ ἐνεδρευσάμενος, ὀλίγους δὲ λεπλατῶν, βοηθησάντων τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἀφυλάκτως, ἀπέκτεινε τοιούτους, ὥστε καὶ τοὺς λακεδαιμονίους πρόσθεν ὑποδεχομένους ἐς τὸ τεῖχος οἱ φλιάσιοι, φοβούμενοι μὴ τοὺς φάσκοντας ὅτι λακωνισμῷ φεύγειν καλάζοιεν, τότε ὕστερον καλεπλάγησ τοὺς ἐκ χαλκίδος, ὥστε μὲλεπέμψαντό τε τοὺς λακεδαιμονίους, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἄκραν φυλάττειν αὐτοῖς παρέδω-
C καν. οἱ μὲν τοι λακεδαιμόνιοι, καίπερ δυνοϊκῶς ἔχοντες τοῖς φυγάσιν, ὅσον χρόνον εἶχον αὐτῶν τὴν πόλιν, οὐδ' ἐμνήσθησ πώποτε πασι περὶ καθόδου φυγάδων· ἀλλ' ἐπεὶ ἀναθαρρῆσαν ἐδόκει ἡ πόλις, ἐξῆλθον, καὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς νόμους παραδόντες, οἵαν περ καὶ παρέλαβον. οἱ δ' αὖ περὶ τὸν Ἰφικράτην πολλαχόσε καὶ τῆς ἀρκαδίας ἐμβαλόντες, ἐλεηλάτουν τε, καὶ προσεβάλλον πρὸς τὰ τείχη. ἔξω γὰρ οἱ τῶν ἀρκάδων ὁπλῖται πώποτε πασιν οὐκ ἀντεξῆεσ. ὥστε τοὺς πελτα-
D σὰς ἐπεφόβηντο. τοὺς μὲντοι λακεδαιμονίους οὕτως αὖ οἱ πελτασταὶ ἐδεδίεσαν, ὡς οὐτὸς ἀκροβολισμοῦ ὑπομεῖναι τοὺς ὁπλίτας. ἤδη γὰρ πολὲ καὶ οὐκ †τοσούτου διώξαντες οἱ νεώτεροι τῶν λακεδαιμονίων, ἑλόντες, ἀπέκτειναν τινὰς αὐτῶν. καταφρονοῦντες δ' οἱ λακεδαιμόνιοι τῶν πελταστῶν, ἐπὶ μᾶλλον τῶν ἑαυτῶν συμμάχων κατεφρόνουν. καὶ γὰρ οἱ μαντινῆς βοηθήσαντες πολὲ, ἐπεδραμόντες πελτασταῖς, οὐκ τοῦ ὅπλα λέχαιον τείνοντος τείχους ἀ-
E κροβολιζόμενοι, ἐνέκλιναί τε, καὶ ἀπέθανόν τινες αὐτῶν φεύγοντες. ὥστε οἱ μὲν λακεδαιμόνιοι καὶ βραχὺ ἐτόλμων, ὡς οἱ σύμμαχοι φοβοῖντο τοὺς πελτασὰς, ὥσπερ μορμόνας παιδάρια. αὐτοὶ δ' οὐκ τοῦ λεχαίου ὁρμώμενοι σὺν μόρᾳ καὶ τοῖς τῶν ἠλείων φυγάσι,

κύκλῳ

κύκλῳ τὴν ἄστυ τῶν κορινθίων ἐπραλλύον- A vndiq; Corinthiorum vrbem caſtris cin-
το. οἱ δ' αὖ ἀθηναῖοι, φοβούμενοι τὴν ῥώμην τῶν gebant. Tum Athenienſes, qui robur La-
μὴ ἐπὶ τὰ λακεδαιμονίων, †μὴ ὅτι τὰ μακρὰ τείχη τῶν cedæmoniorum metuerent, ne longis illis
*κορινθίων διήρητο, *κορινθίων, ἃ διήρητο, ἔλθοιεν ὅτι σφᾶς, ἡγήσαιντο Corinthiorũ muris dirutis, in ſe irruerent:
κρείττους τῶν αὐτοὺς ἐπιτειχίσαι τὰ διῃρημένα nihil ſe facturos rectius exiſtimabant, quã
τοῦ Πραξίτα τείχη. καὶ ἐλθόντες πανδημεὶ ſi dirutos a Praxita muros inſtaurarẽt. Ita-
σικυώνιος κ. ῥοδ. ἐ- μετὰ λιθολόγων καὶ τεκτόνων, ὃ μὲν πρὸς †σι- que magna totius cum populi manu ve-
αυείρας κυῶνα καὶ πρὸς ἑσπέραν ὀλίγαις ἡμέραις niunt, fabros cæmentarios & tignarios ſe-
πολὺ καλὸν ἐξεῖλεισαν· ὃ δ' ἔφον μᾶλλον πρὸς cum adferunt, partemq; muri, quæ Sicyo-
ἡσυχίαν ἐτείχιζον. οἱ δ' αὖ λακεδαιμόνιοι, ἐν- nem & occaſum ſpectabat, paucis omnino
θυμηθέντες τὰς ἀργείους τὰ μὲν οἴκοι καρ- B diebus egregie perficiunt. Quæ vero ſpe-
πουμένους, ἡδομένους δὲ τῷ πολέμῳ, στρατεύ- ctabat orientem ſolem, eam magis per o-
ουσιν ἐπ' αὐτούς. Ἀγησίλαος δ' ἦγειτο, καὶ διώ- tium ædificabant. Interim Lacedæmonij,
σας πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, λύθεις ἐκ τῶν qui ſecum ipſi cogitarent Argiuos domi
κατὰ τὰ στε- †κορυφαλῶν †κατέτεμεν εἰς κόρινθον, αἱρεῖ τὰ copia rerum augeri; ac bello delectari; ex-
νὰ εἰς κόρινθον, ἀνοικοδομηθέντα τοῦ τῶν ἀθηναίων τεί- peditionem aduerſus eos ſuſcipiunt. In ea
χη. παρεγένετο δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς τε- dux erat Ageſilaus, qui quidem agrum o-
λευτίας κατὰ θάλατταν, ἔχων τριήρεις ὡσεὶ δώ- mnem Argiuorum populatus, mox †inde †Lectio
δεκα· ὥσθ' μακαρίζεσθαι αὐτῶν τὴν μητέ- ſuperatis anguſtiis Corinthum verſus, mu- marginis.
ρα, ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ὧν ἔτεκεν ὁ μὲν κατὰ γῆν ros ab Atheniẽſibus inſtauratos capit. Ve- Ageſilai &
τὰ τείχη τῶν πολεμίων, ὁ δὲ κατὰ θάλατταν C nit ad ipſum etiam Teleutias frater mari, Teleutiæ fratrum
τὰς ναῦς καὶ τὰ νεώρια ἤρηκε. καὶ τότε μὲν cum duodecim fere triremibus; vt iam ma- felicitas.
ταῦτα πράξας ὁ Ἀγησίλαος, τὸ λεγόμενον τῶν συμ- ter ipſorum beata prędicaretur, quod alter Plut. Ageſil. p. 1109.
τὸ πολιτ. μάχων στράτευμα διῆκε, καὶ †τὸ μὲν πολιτικὸν οἴκαδε ἀπήγαγεν. ἐκ δὲ τούτου οἱ λακε- ex iis, quos ipſa genuiſſet, hoſtium muros
δαιμόνιοι, ἀκούσαντες τῶν φυγόντων, *ὅτι terra, mari alter naues ac naualia cepiſſet.
*ὅτι οἱ ἐν τῇ ἐν τῇ πόλει πολίται μὲν τὰ βοσκήματα ἔχοιεν, Atq; his tum rebus geſtis, ſociorum Ageſi-
καὶ σώζοιντο ἐν τῷ πειραίῳ, πολλοὶ δὲ ξένοι laus dimiſit exercitũ, & patriæ copias do-
τὸ αὐτόθι, στρατεύουσι πάλιν ἐς τὴν κόρινθον, mum reduxit. Poſtea vero, quam Lacedę-
Ἀγησιλάου καὶ τότε ἡγουμένου. καὶ πρῶτον monij de indiciis exſulũ accepiſſent, Co-
μὲν ἦλθεν ἐς ἰσθμόν. κατὰ δὲ ὧν ὁμῶν, ἐν ᾧ ἴσθ- D rinthios illos, qui vrbem obtinerent, ha-
μια γίγνεται. καὶ οἱ ἀργεῖοι αὐτῷ ἐτύγχανον bere ſuas in portu †Piræo pecudes, & ibi- †Vrbis illa
τότε ποιοῦντες τὴν θυσίαν τῷ Ποσειδῶνι, ὡς dem adſeruare, atque illic etiam ſe com- pertus Co-
ἄρχοντος τῆς κορίνθου ὄντος. ὡς δὲ ἤσθοντο plures alere: rurſum aduerſus Corinthum rinthiæ.
πορευόμενον τὸν Ἀγησίλαον, καταλιπόντες καὶ expeditionem, Ageſilao duce, ſuſcipiunt. Steph.
τὰ τεθυμένα καὶ τὰ ἀριστοποιούμενα, [μάλα Is primum acceſſit ad Iſthmum. Nam is ὡρὶ πόλ.
*σὺν πολλῷ φόβῳ ἀπεχώρησαν ἐς ὃ ἄστυ menſis erat, quo Iſthmia celebrantur: &
καὶ τὴν ὁδὸν τὴν διὰ κενχρεάς ὁδόν. ὁ μὲν οὖν Ἀγη- Argiui tum iſtic forte Neptuno ſacrifica-
σίλαος ἐκείνους μὲν, καίπερ ὁρῶν, οὐκ ἐδίω- bant, quaſi Corinthus eſſet Argos. Quum
κε· καθασκευάσας δὲ ἐν τῷ ἱερῷ, αὐτὸς τὲ E autem adũtare Argiui Ageſilaum anim-
τῷ θεῷ ἔθυε, καὶ προεπέμπετο ἕως οἱ φυγάδες aduertiſſent, tam iis, quæ immolata erant,
τὴν κορινθίων ἐποίησαν τῷ Ποσειδῶνι quam aliis ad prandium paratis rebus re-
τὴν θυσίαν καὶ τὸν ἀγῶνα. ἐποίησαν δὲ καὶ οἱ lictis, via Cenchreas ducente magno cum
ἀργεῖοι, ἀπελθόντος Ἀγησιλάου, ὕστερον τῆς metu in vrbem ſe recipiunt. Eos quam-
πάλιν ἴσθμια. καὶ ἐκείνῳ τῷ ἔτει μὲν αἱ τῶν ἄθλων δὶς ἕκαστος ἐνικήθη, ἔστι δὲ αἱ δὶς οἱ αὐ- quam conſpiceret Ageſilaus, non tamen
τοὶ ἐκηρύχθησαν. τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ὁ Ἀγησίλαος ἦγε πρὸς τὸ πείραιον τὸ στράτευμα· eſt inſequutus: ſed in templum diuertens, Plut. Ageſil. p. 1109.
ſacrum Deo fecit, ac dum exſules Corin-
thij Neptuno ſacrificarent, ludoſque cele-
brarent, ibidem manſit. Poſt Ageſilao di-
greſſo, Argiui de integro Iſthmia perege-
runt. Itaque hoc anno fuere, qui bis in
certaminibus victi ſunt; & alij, qui bis vi-
ctores ſunt pronuntiati. Ceterum Age-
ſilaus die quarto ad Piræum copias duxit.

Quumque magno id teneri præsidio videret, prandio peracto, ad vrbem ipsam abscessit; quasi ea sibi proderetur. Qua re factum, vt veriti Corinthij, ne essent, qui vrbem proderent, Iphicratem cum maxima parte cetratorum arcesserent. Hos quum noctu trãsiisse animaduertisset Agesilaus, prima luce conuerso itinere Piræum copias ducit: ac ipse quidem secũdum aquas calidas proficiscebatur, cohorti vero vni, vt ad supremum montis verticem adscenderet, imperabat. Ea nocte castra non procul ab aquis calidis Agesilaus habebat, cohors autem illa in vertice, quem occuparat, pernoctabat. Heic Agesilaus excogitata re nõ magna quidem illa, sed per tamen opportuna, claruit. Nam quũ eorum, qui cohorti cibum ferebant, ignem adtulissent nemo; & frigus tamẽ quoddam esset, partim quod loco admodũ essent arduo, partim quod sub vesperam pluuias cum grãdine habuissent, partim denique quod, vt æstiuo tempore, tenuibus induti pãnis adscendissent: rigentibus iam frigore militibus, & mediis in tenebris non admodum cœnæ cupidis, Agesilaus non pauciores, quam decem mittit, qui ad eos ignem in ollis deferrent. Hi quum in verticem, alius alia via, euasissent; ac iam frequentes, iique non parui ignes, vt in magna lignorum copia, excitarẽtur: omnes vngebant se, nonnulli etiam denuo cœnam sumebant. Eadem nocte Neptuni fanum ardere cõspectũ fuit: incertum, a quo succensum. Postea quam ij, qui erãt in Piræo, vertices ipsos captos animaduerterunt; nõ iam amplius ad defensionem se comparabant, sed viri, feminæ, ingenui, serui, cum maxima pecorum parte, Iunonis ad fanum confugiebãt. Pergebat secundum mare suis cum copiis Agesilaus. Interim de vertice Lacedæmoniorum cohors descendens, Oenoam castellum muris cinctum cum omnibus, quę erant in eo, cepit. Eodem die milites vniuersi ex his locis magnam commeatus copiam adquisiuere. Tamdem & illi, qui ad Iunonis confugerant, egressi permisserunt Agesilai arbitrio, vt de ipsis ex animi sui sententia statueret. Agesilaus exsulibus tradi omnes, quotquot e numero illorum erant, qui cædes perpetrauerant; cetera vendi vniuersa iussit. Post hæc de Iunonis fano mancipia permulta sunt egressa. Aderant itidem quum aliis ex locis legati, tum e Bœotia: quæsituri, quid faciundum esset, vt pacem impetrarent.

Agesilai strategema.

Piræum, Corinthi portus Agesilao deditionẽ facit.

A ἰδὼν ὁ Ἀγησίλαος πολλῶν φυλακτήριον, ἀπεχώρησε πρὸς θάλατταν μετ' ἄριστον, ὡς προδιδομένης τῆς πόλεως· ὥστε οἱ Κορίνθιοι δείσαντες, μὴ προδιδοῖτο ἡ πόλις ὑπό τινων, μεταπέμψαντο τὸν Ἰφικράτην σὺν τοῖς πλείστοις τῶν πελταστῶν. ἀναθόρυβος δὲ ὁ Ἀγησίλαος τὴν νυκτὸς παρελυθόρυβας αὐλοὺς, ὑποστρέψας ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ἐς τὸ πείραιον ἦγε. καὶ αὐτὸς μὲν πρὸς τοῖς θερμοῖς παρῆν, μόραν δὲ πρὸς τὸ ἀκρωτήριον ἀνέβίβασε. καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα ὁ μὲν πρὸς τοῖς θερμοῖς ἐστρατοπεδεύετο, ἡ δὲ μόρα τὰ ἄκρα κατεῖχε διανυκτέρευεν. ἔνθα δὴ καὶ ὁ Ἀγησίλαος μικρῷ μὲν, σοφείᾳ δ' οὐ μάλα εὐδοκίμησε. τῶν γὰρ [τῇ μόρᾳ *φερόντων τὰ σιτία ὀδόντος πῦρ εἰσιεἰσχόντος, ψύχους δὲ ὄντος, ἅμα τε ὄμβρου ἐφ' ὑψηλοῦ εἰ), καὶ ἅμα ὀλίγα ὕδωρ καὶ χάλαζαν πρὸς τῇ ἑσπέρᾳ καὶ ἀναβεβήκεσαν ἔχοντες, οἷα δὴ θέρους, σποδιά· ῥιγούντων δ' αὐτῶν, καὶ ἐν σκότῳ ἀθύμως πρὸς τὸ δεῖπνον ἐχόντων, πέμπει ὁ Ἀγησίλαος οὐκ ἔλαττον δέκα φέρουσας πῦρ ἐν χύτραις. ἐπεὶ δ' ἀνέβησαν ἄλλος ἄλλῃ, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα πυρὰ ἐκαίετο, ἅτε πολλῆς ὕλης παρούσης, πάντες μὲν ἠλείφοντο, πολλοὶ δὲ καὶ ἐδείπνησαν ἀρχῆς. φανερὸς δ' ἐγένετο καὶ ὁ νεὼς τῆς Ποσειδῶνος ταύτῃ τῇ νυκτὶ καιόμενος. ὑφ' ὅτου δ' ἐνεπρήσθη, οὐδεὶς οἶδεν. ἐπεὶ δ' ἤσθοντο οἱ ἐν τῷ πειραιῷ τὰ ἄκρα ἐκκαόμενα, ὅτι μὲν ὁ ἀμυναθὰς οὐκέτι ἐφάπτοντο, ἐς δὲ τὸ πείραιον κατέφυγον καὶ ἄνδρες, καὶ γυναῖκες, καὶ δοῦλοι, καὶ ἐλεύθεροι, καὶ τῶν βοσκημάτων τὰ πλεῖστα. καὶ Ἀγησίλαος μὲν δὴ σὺν ὁπλίταις †τῶν δὲ θαλάττιοι ἐπορεύετο. ἡ δὲ μόρα ἅμα καταβαίνουσα ἀπὸ τῶν ἄκρων, οἰνόλοφον ὃ ἐντετειχισμένον ἔξω αἱρεῖ, καὶ τὰ ἐνόντα ἔλαβε. καὶ πάντες δὴ οἱ στρατιῶται ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τῶν χωρίων ἐλάμβανον. οἱ δ' ἐν τῷ πειραιῷ καταπεφευγότες ἐξήεσαν, †ὅπως δὲ ἐφοβοῦντο Ἀγησιλάῳ γνῶναι ὅ, τι βούλοιτο ποιεῖν σφᾶς. ὁ δ' ἔγνω, ὅσοι μὲν τῶν σφαγέων ἦσαν, παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς φυγάσι, τὰ δ' ἄλλα πάντα πραθῆναι. ἐκ τούτου †δὴ ἐξῆλθον μὲν ἐκ τοῦ πειραιῶς πάμπολλα τὰ αἰχμάλωτα. πρεσβεῖαι δὲ δημοδέκται πολλαὶ *παρῆσαν, καὶ ἐκ Βοιωτῶν ἦκον ἐρησόμενοι, τί ἂν ποιοῦντες εἰρήνης τύχοιεν.

ὁ δὲ

ὁ δ' Ἀγησίλαος μάλα μεγαλοφρόνως ζώντος μὲν οὐδὲ ὁρᾶν ἐδόκει, καίτοι Φάραξος τοῦ παρόντος αὐτοῖς, ὅπως παρεξαγάγοι. καὶ θηλυδρεῖον δ' ὄντι τῷ περὶ † τὴν λίμνην κυκλοτερῆ οἰκοδομήματος, ἐπεώρει πολλὰ τὰ ἐξαγόμενα. τῶν δὲ λακεδαιμονίων ἀπὸ τοῦ ὅπλων στοὺς τοῖς δορασι παρηκολούθουν φύλακες τῶν αἰχμαλώτων, μάλα κατὰ τῶν παρόντων θεωρούμενοι. οἱ γὰρ δυστυχοῦντες καὶ κρατοῦντες, ἀεί πως ἀξιοθέατοι δοκοῦσιν εἶ). ἔπι δὲ καθημένῳ Ἀγησιλάῳ, καὶ ἐοικότος ἀδημονοῦντι τοῖς πεπραγμένοις, ἱππεύς τις προσῆλαυνε καὶ μάλα ἰσχυρὰς ἱδρυμένῳ τῷ ἵππῳ. κατὰ πολλὰ δ' ἐρωτώμενος ὅ, τι ἀγγέλοι, οὐδενὶ ἀπεκρίνατο. ἀλλ' ὅπως ἐπὶς ἐγγὺς τοῦ Ἀγησιλάου, † καθαλόμενος ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ προσδραμὼν αὐτῷ, μάλα σκυθρωπὸς ὤν, λέγει τὸ τῆς ἐν Λεχαίῳ μόρας πάθος. ὁ δ' ὡς ἤκουσεν, εὐθὺς τε ἐκ τῆς ἕδρας ἀνεπήδησε, καὶ τὸ δόρυ ἔλαβε, καὶ πολεμάρχοις, καὶ πεντηκοντῆρας, καὶ ξεναγοῖς καλεῖν τὸν κήρυκα ἐκέλευεν. ὡς δὲ συνέδραμον οὗτοι, τοῖς μὲν ἄλλοις εἶπεν, (οὐ γὰρ πω ἤεισαν πεπαυσόμενοι) ἐμφανεῖσιν ὅ, τι δύναιντο ἥκειν τὼ ταχίστω· αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ Δαμασίαν ὑφηγεῖτο ἀτάκτως. καὶ οἱ δορυφόροι τὰ ὅπλα ἔχοντες, παρεκολούθουν ὡσπερεὶ ἕπεσθαι δεόμενοι, τῶν δ', μετιόντων. ἤδη δὲ ὑπερεσχηκότος αὐτοῦ τὰ θερμὰ ἐς ὃ πλατὺ τῆς λεχαίου, προσελάσαντες ἱππεῖς βᾶς ἀγγέλλουσιν, ὅτι οἱ νεκροὶ ἀνῃρημένοι εἶησαν. ὡς δὲ ἐπεὶ τοῦτο ἤκουσε, θέσθαι κελεύσας τὰ ὅπλα, καὶ ὀλίγον χρόνον ἀναπαύσας, ἀπῆγε πάλιν τὸ στράτευμα ὅπερ ἦγεν. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τὰ αἰχμάλωτα διεπέμπετο. οἱ δὲ πρέσβεις τῶν βοιωτῶν προσκληθέντες, καὶ ἐρωτώμενοι ὅ, τι ἥκοιεν, τὸ μὲν τῆς εἰρήνης οὐκέτι ἐμέμνηντο, εἶπον δὲ ὅτι, εἰ μή τι κωλύοι, βούλοιντο ἐς τὸ ἄστυ προσελθεῖν τοὺς σφετέρους στρατιώτας παρελθεῖν. ὁ δ' ὑπογελάσας· ἀλλ' οἶδα μέν, ἔφη, ὅτι οὐ τοὺς στρατιώτας ἰδεῖν βούλεσθε, ἀλλὰ τὸ δυστύχημα τῶν φίλων ὑμεῖς θεάσασθαι, πόσον τι γέγονεν. προσμείνατε οὖν, ἔφη. ἐγὼ γὰρ αὐτοὺς ὑμᾶς ἄξω· καὶ μᾶλλον μετ' ἐμοῦ ὄντες γνώσεσθε, ποῖόν τι τὸ γεγονὸς ἐστί. καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλὰ τῇ ὑστεραίᾳ θυσάμενος, ἦγε πρὸς τὴν πόλιν τὸ στράτευμα. καὶ τὸ μὲν τρόπαιον οὐ κατέβαλεν, εἴ δέ τι ἦν λοιπὸν δένδρον,

Eos Ageſilaus elato admodum animo ne quidem adſpicere viſus fuit, quamquam ipſis adſtaret Pharax, hoſpes eorum publicus, vt ad Ageſilaum eos adduceret. Sedebat ipſe rotundo in ædificio, quod eſt propter† portum; ac multa, quæ de fano educebantur, ſpectabat. Comitabantur captiuos cum haſtis Lacedæmonij milites, qui eos cuſtodirent. In hos illorũ, qui ederant, mirifice cõiecti erant oculi. Nam fieri plerumque conſueuit, vt ij, quibus res ſecundæ ſunt, & qui victoria potiuntur, ſpectatu quodam modo digni videantur. Dum adhuc ſederet iſtic Ageſilaus, ac læticiam capere ſe de iis, quæ geſta erant, præ ſe ferret; quidam totis viribus equo ſudante aduehitur. quumq; a compluribus, quid rei nouæ adferret, interrogaretur: nullo cuiquã reſponſo dato, propius ad Ageſilaum adequitat; equo deſilit, vultu triſti accedit, cohortis eius, quę erat in Lechęo, cladem exponit. Ille re cognita, ſtatim e ſella ſe proripit: haſtam capit: polemarchos, quinquagenum militum præfectos, conducticiorum ductores per præconem aduocari iubet. Hi quamprimum concurriſſent, reliquis, (necdum enim pranſi erant) vt quod poſſent cibi ſumerent, ſeque celerrime ſequerentur, edixit: ipſe cum Damaſiæ militibus impranſus præcedebat. Comitabantur Ageſilaum magno ſtudio ſatellites armati, quum ipſe ceu dux anteiret, illi vna ſequerentur. Iam calidas aquas præterierat, & in latam Lechæi planiciem peruenerat; quum tres adequitãtes recepta iam eſſe interfectorum cadauera nuntiant. Quod quum accepiſſet, iuſſis ſubſiſtere militibus, ac paulliſper quiete recreatis, ad fanum Iunonis copias reduxit. Poſtridie mancipia ſunt vendita. Quumque legati Bœotorum arceſſiti, & interrogati, quamobrem veniſſent, nullã pacis amplius mentionem facerent; tantumque dicerent, cupere ſe ſuos in vrbe milites, ſi nihil eſſet impedimenti, conuenire: ſubridens Ageſilaus, Ego vero non ignoro, inquit, cupere vos non milites videre veſtros: ſed quantus ille ſucceſſus ſit, quo amici veſtri ſint vſi, ſpectare. Quamobrem opperimini, vt ipſe vos deducam. Nimirum ſi mecum fueritis, accuratius, quid acciderit, cognoſcetis. Neque fefellit eos, ſed poſtridie facta re ſacra, copias ad vrbem ipſam duxit: ac tropæum quidem non deiecit, ſi qua tamen arbor erat reliqua,

Ageſilai ſtultum inſolens. Plut. Ageſil. p. 1110.

† Lectio marginis, al. ſtagni, male.

Inſolentiæ pœna.

Plut. Ageſilao. p. 1111.

eam ſuccidens ac frangẽs, neminem egredi audere demonſtrabat. Hæc quum feciſſet, propter Lechæum caſtra metatus eſt, ac Thebanorum legatos in vrbem nõ dedeductos, mari †Creuſim ablegauit. Quia vero clades hæc inuſitata Lacedæmoniis acciderat, magnus in exercitu Laconico plerorumq; luctus erat; exceptis iis, quorum ipſo in pugnæ loco vel filij, vel parentes, vel fratres occubuerant. Nam illi, tamquam ſi victoria potiti eſſent, magno cum ſplendore, ſuamet ipſi calamitate velut exſultantes, obambulabant. Ceterum ei cohorti caſus hic aduerſus in hunc modum accidit. Conſueuerant †Hyacinthiis ad pæana ſemper Amyclæi vẽtitare, ſiue adeo in caſtris eſſẽt, ſeu alioqui peregre abeſſẽt domo. Et quoniã Ageſilaus omnes Amyclæos, quotquot erant in exercitu, apud Lechæum reliquerat: polemarchus is, qui præſidiariis eo loco præerat, commendata militibus ceteris, quos reliqui ſocij miſerant, tuendorum mœnium cura, ipſe cum grauis armaturæ peditum, & alia equitum cohorte, ſecundum ipſam Corinthum Amyclæos deducebat. Aberãt iam plus minus xx vel xxx ſtadiis ab Sicyone, quum polemarchus vna cum grauis armaturę peditibus, quorum erant prope 100, Lechæum reuertitur; iuſſo equitũ præfecto, cum equeſtri cohorte, quamprimum eo deduxiſſent Amyclæos, quo ipſi vellent, celeriter ſe ſubſequi. Non ignorabant autem, multos in vrbe Corinthia tũ cetratos tum grauis armaturæ pedites eſſe: ſed eos præſe contemnebant, ob ſuperiores rerum ſucceſſus arbitrati, neminem ſe adoriri audere. Verum plerique Corinthij de iis, qui erant in vrbe, itemque Callias Hipponici filius, dux Athenienſium grauis armaturæ peditum, & cetratorum prẹfectus Iphicrates, quũ ex alto cõſpexiſſent eos & paucos eſſe numero, & nudos a cetratorum equitumque præſidio: tuto ſe cum cetratis eos adgredi poſſe arbitrabãtur. Nam ſiue pergere ſuo vellent in itinere, futurum exiſtimabãt, vt qua nudi eſſent, iaculis petiti occumberent: ſeu perſequi hoſtem conarentur, facile cetratos, qui milites eſſent inprimis agiles, e grauis armaturæ manibus elapſuros. Hæc quum illis ita fuiſſent viſa, copias educũt. Et Callias quidem, cum armaturæ grauis acie, non procul ab vrbe ſubſtitit: Iphicrates autem, ſumtis ſecum cetratis, hoſtium cohortem adoriebatur. Heic Lacedæmonij, quum iaculis ferirẽtur, eorumque nonnulli vulnerarentur,

†Oppidum Bœotiæ. Stepha. περὶ πόλ.

†Feſtum apud Lacedæmonios.

Lacedæmonij contemnunt hoſtem.

Lacedæmoniorum clades.

Ἀκόπλων καὶ κλῶν ἀπεδείκνυεν, ὡς σὺν εἰς αὐλεξήσ. Ταῦτα ὃ ποιήσας, ἐστρατοπεδεύσατο περὶ Θ λέχαιον· καὶ τοὺς †Θηβαίους μὲν τοὺς πρέσβεις ἐς μὲν Θ ἄστυ οὐκ αἴνησε, χρήματα δὲ ἐς χρῶσιν ἀπέπεμψεν. ἅτε δὲ ἀνθρώποις τοῖς λακεδαιμονίοις γεγενημένης τ τοιαύτης συμφορᾶς, πολὺ πένθος ἐν τ λακωνικὴν στρατεύμα, πλεῖον ὅσων ἐτεθνᾶσι ἐν χώρᾳ ἢ υἱοί, ἢ πατέρες, ἢ ἀδελφοί. ὕστοι δὲ, ὥσπερ νικηφόροι, λαμπρῷ τῇ ἀλαζονείᾳ τῷ οἰκείῳ πάθει ἐχρῶντο. ἐνθένδε δὲ ὃ τ μόρας πάσης ἕνεκα τοιῶνδε. οἱ ἀμυκλαῖοι ἀεί ποτε ἀπῆρχον ἐς τὰ †ὑακίνθια ὅπως τ παιᾶνα, ἐάν τε στρατοπεδευόμενοι τυγχάνωσιν, ἐάν τε ἄλλως πως ἀποδημοῦντες. τότε δὴ τοὺς ἐν πάσης τ στρατιᾶς ἀμυκλαίους κατέλιπεν Ἀγησίλαος ἐν λεχαίῳ. ὁ δὲ ἐκεῖ φρουρὰν πολέμαρχος τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν συμμάχων φρουροὺς παρέταξε φυλακὴν τ τείχους, αὐτὸς δὲ σὺν τῇ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῇ τῶν ἱππέων μόρᾳ τῶν τὴν πόλιν τῶν χρεῖαν ἔχουσιν τοὺς ἀμυκλαίους παρῆγεν. ἐπεὶ δὲ ἀπεῖχον ὅσον εἴκοσιν ἢ τριάκοντα στάδια τ οἰκοδόμου, ὁ μὲν πολέμαρχος σὺν τοῖς ὁπλίταις οὖσιν ὡς ἑξακοσίοις, ἀπῆλθε πάλιν ὅπῃ ὃ λέχαιον· τὸν δὲ ἱππάρμοστον ἐκέλευσε σὺν τῇ τῶν ἱππέων μόρᾳ, ὅπως πορεύσαιτο τοὺς ἀμυκλαίους μέχρις ὁπόσου αὐλοὶ κελεύοιεν, μεταδιώκειν. ἐν ὅτι μὲν πολλοὶ ἦσαν ἐν τῇ χρείᾳ καὶ πελτασταὶ καὶ ὁπλῖται, οὐδὲν ἠγνόουν· κατεφρόνουν δὲ, ἀφ' ὧν ἔμπροσθεν τύχας †μηδένα . . . . ἀν' ὅτι χρῆσαι σφίσιν. οἱ δὲ ἐκ τῶν χρειῶν τὴν ἄρχοντες, Καλλίας τε ὁ Ἱππονίκου, τῶν Ἀθηναίων ὁπλιτῶν στρατηγῶν, καὶ Ἰφικράτης τῶν πελταστῶν ἄρχων, καθορῶντες αὐλοὺς καὶ οὐ πολλοὺς ὄντας, καὶ ἐρήμους ἐν πελταστῶν, καὶ ἱππέων, ἐνόμισαν ἀσφαλὲς εἶναι ὅπῃ ἕποιντο αὐλοῖς τῶν πελταστικῷ. εἰ μὲν γὰρ πορεύοιντο τῇ ὁδῷ, ἀκοντιζομένους ἂν αὐτοὺς ἐς τὰ γυμνὰ, ἀπόλλυσθαι· εἰ δὲ ὅπῃ χρεῶν διώκειν, ῥᾳδίως ἂν ἀποφυγεῖν πελτασταῖς τοῖς ἐλαφροτάτοις τοὺς ὁπλίτας. γόντες δὲ ταῦτα, ἐξάγουσι. καὶ ὁ μὲν Καλλίας παρέταξε τοὺς ὁπλίτας, οὐ πόρρω τῆς πόλεως· ὁ δὲ Ἰφικράτης, λαβὼν τοὺς πελταστὰς, ἐπέθετο τῇ μόρᾳ. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ἠκοντίζοντο, καὶ ὁ μὲν τις ἐτέτρωτο, ὁ δὲ

Θηβαίων

μηδένα

οἰόμενοι ἂν

ὁ δὲ καὶ ἐπεπολώκει, τότε μὲν ἀνέλυον τὸς ὑπασπιστὰς ἀραμένους ἀποφέρειν ἐς λέχαιον, † οὗτοι καὶ μόνοι τῆς μοίρας τῇ ἀληθείᾳ ἐσώθησαν· ὁ δὲ πολέμαρχος ἀνέλυσε τὰ δέκα ἀφ' ἥβης † διαδιώξαι τὸς περιφρανμένους. ὡς δὲ ἐδίωκον, ἤρξατο τὲ ὀλίγα ἐξ ἀκροτίου βολῆς, ὁπλῖται ὄντες πελτασάς. καὶ γὰρ ἀναχωροῦσι αὐτοῖς ἀνέλυσε, πρὶν † τὸς ὁπλίτας ὁμοδρόμους γίνεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρουν ἐσπαρμένοι, ἅτε διώξαντες ὡς τάχους ἕκαστος εἶχεν, ἀναστρέφοντες οἱ περὶ τὸν Ἰφικράτη, οἵ τ' ἀνανταίου, πάλιν ἠκόντιζον· καὶ ἄλλοι ἀνεπλαγίου προσβάλλοντες, ἐς τὰ γυμνά. καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ τῇ πρώτῃ διώξει † κατηκόντισαν ἑνέα ἢ δέκα αὐτῶν. ὡς δὲ τοῦτ' ἐγίνετο, πολὺ ἤδη θρασύτερον ἐπέκεινα. ἐπεὶ δὲ κακῶς ἔπαθον, πάλιν ἀνέλυσεν ὁ πολέμαρχος διώκειν τὰ πεντεκαίδεκα ἀφ' ἥβης. ἀναχωρούντες δὲ ἔτι πλείονες αὐτῶν, ἢ ὅ τε πρόσθεν, ἔπεσον. ἤδη δὲ τῶν βελτίστων ἀπολωλότων, οἱ ἱππεῖς αὖθις προσβάλλουσι, καὶ σὺν τούτοις † αὖ τὴν διώξιν ἐποιήσαντο. ὡς δ' ἀνέκλιναν οἱ πελτασταὶ, ἐν τούτῳ κακῶς οἱ ἱππεῖς ἐπέθεντο. οὐ γὰρ ἕως ἀπέκτειναν τινὰς αὐτῶν, ἐδίωξαν· ἀλλὰ ξὺν τοῖς ἀκροβόλοις ἰσομέτωποι καὶ ἐδίωκον, καὶ ἐπέστρεφον. ποιοῦντες δὲ καὶ πάσχοντες τὰ ὅμοια τούτοις καὶ αὖθις, αὐτοὶ μὲν ἀεὶ ἐλάττους τε καὶ μαλακώτεροι ἐγίγνοντο, οἱ δὲ πολέμιοι, θρασύτεροί τε καὶ ἀεὶ πλείους οἱ ἐπιφερόμενοι. ἀπορούντες δὲ συνίσανται ἐπὶ βραχύ τινα γήλοφον, ἀπέχοντα τῆς μὲν θαλάττης ὡς δύο στάδια, τοῦ δὲ λεχαίου, ὡς ἓξ ἢ ἑπτακαίδεκα. αἰσθόμενοι δὲ οἱ ἀπὸ τοῦ λεχαίου, ἐσβαίνοντες ἐς πλοιάρια, παρέπλεον, ἕως ἐγγύοντο πρὸς τὸν γήλοφον. οἱ δὲ, ἀπορούντες ἤδη, ὅτι ἔπαθον μὲν κακῶς καὶ ἀπέθνησκον, ποιεῖν δὲ οὐδὲν ἐδυνάσθην, πρός τε τούτοις, ὁρῶντες καὶ τοὺς ὁπλίτας ὀπίσω, ἐξέκλινον. καὶ οἱ μὲν † πεζοὶ σφῶν ἐς τὴν θάλατταν, ὀλίγοι δέ τινες μετὰ τῶν ἱππέων ἐς λέχαιον διεσώθησαν. ἐν πάσαις δὲ ταῖς μάχαις καὶ τῇ φυγῇ ἀπέθανον περὶ πεντήκοντα καὶ ἑξακοσίους. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐπέπρακτο. ἐν δὲ τούτῳ ὁ Ἀγησίλαος τὴν μὲν σφαλεῖσαν μοῖραν ἔχων ἀπῆλθε, δηλώσων ἃ κατέλιπεν ἐν τῷ λεχαίῳ.

A nonnulli caderent: ſatellitibus imperant, vt hos ſublatos Lechæum deferrent, qui quidem ſoli ex tota cohorte reuera ſalui euaſerunt. Inde polemarchus iubet, vti quotquot annis x pubertatem exceſſiſſent, cetratos, quos diximus, * perſequendo abigerent. Hi quum grauis ipſi armaturæ pedites, cetratos perſequerentur; neminem ictu teli adſequi poterant. nam prius vt pedem referrent, quam in grauem hoſtium armaturam inciderent, polemarchus edixerat. Poſt vbi ſparſim pedem referebant, vt qui in hoſte perſequendo pro ſuis quiſque viribus vſi celeritate maxima fuiſſent; conuerſi milites Iphicratis partim iacula rurſus aduerſi vibrabant, partim eos a latere currendo, qua erant nudi, feriebant. Ita ſtatim primo incurſu nouem, aut decem, iaculis confixos interimunt. Quod vbi accidiſſet, longe iam audacius Lacedæmonios vrgebant: qui quum grauiter premerentur, rurſum polemarchus eos, qui annis x v pubertatem exceſſiſſent, perſequi hoſtem iubet. Hi quoque dum pedem referrent, longe plures, quam prius, cecidere. Iam ex eis fortiſſimus quiſq; perierat, quum equites eis aduenere; cum quibus rurſum perſequi hoſtem incipiunt. Quum autem cetrati declinarent, imprudenter eos adorti ſunt equites. Quippe non quoad aliquos occidiſſent, perſequebantur: ſed cum ipſis excurſoribus æquatis frontibus tum perſequebantur, tum ſeſe conuertebant. Atque his ſimilia quum iterum facerent ac perpeterentur, ſemper ipſi pauciores ac languidiores, hoſtes vero audaciores euadebant, eorumque plures Lacedæmoniis negotium faceſſebant. Tamdem inopes conſilij, non magnum quemdam in tumulum ſeſe colligunt, qui duobus a mari ſtadiis, a Lechæo x v i vel x v i i aberat. Igitur re ab iis animaduerſa, qui erant in Lechæo, conſcenſis illi nauiculis, propter litus nauigant, donec ad eum collem peruenirent. Interim Lacedæmonij rerum ſuarum anxij, quod nullo cum hoſtium detrimento adfligerentur miſere, atque interirent, vbi grauem inſuper armaturam aduerſum ſe tendere vident: terga dant hoſti, partimq; ſe in mare abiiciũt, partim vna cum equitibus (& erant horum non multi) Lechæum ſalui perueniunt. In omnibus quidem hiſce conflictibus ipſaq; fuga, plus minus c c l ſunt interemti. Atque hęc ſic geſta fuerunt. Ageſilaus autem ſecundum ea cum cohorte, quæ ſuccubuerat, diſceſſit; relicta apud Lechæum alia.

* Lectio marginis.

Plut. Ageſil. p. 1117.

Plut. Agesil. p. 1111.

Quumque domum ita pergeret, quam maxime sero poterat, ingrediebatur vrbes: rursumque summo mane initium proficiscendi faciebat. Mantineam quidem ipsis in tenebris præteriit, quum Orchomeno diluculo mouisset. Adeo grauiter conspectum Mantinæorum laturi milites videbantur, qui ex hac ipsorum calamitate voluptatem caperent. Post hæc Iphicrati alia quoque feliciter cessere. Quamuis enim Siduntem & Crommyonem, oppida ab se capta, Praxitas; Oenoem Agesilaus, occupato Piræo, præsidiis muniuissent: ea tamen Iphicrates omnia recepit, excepto Lechæo, quod a Lacedæmoniorum sociorumque præsidio defendebatur. Exsules autem Corinthij propter aduersum cohortis illius casum, non iam pedestri amplius itinere, sed nauigiis Sicyone profecti negotium eis exhibebant, qui erant in vrbe, ac vicissim ab ipsis vexabantur. Secundum hæc Achæi, qui Calydoniis in ciuitatem suam adscitis, Calydonem obtinebant, quondam Ætolici iuris oppidum, impositio illud præsidio tueri cogebantur. Nam bello ab Acarnanibus infestabatur, quibus se nonnulli Athenienses ac Bœoti adiungebant, quod eorum societate continerentur. Quapropter Achæi, quum ab hoste premerentur, legatos Lacedæmonem mittunt. Ii quum Spartam venissent, iniuste secum agere Lacedæmonios aiunt. Quippe nos,

Agesilai expeditio in Acarnaniam. Plut. Agesil. p. 1111.

» inquiunt, vobiscum arma sumimus, Lacedæmonij, prout ipsi denuntiatis, & quo-
» cumque ducitis sequimur. Vos contra,
» quum ab Acarnanibus, eorumque sociis,
» Athenien sibus & Bœotis, bello prema-
» mur, nulla nostri cura tangimini. Quod si
» porro fieri hoc debet, minime vim hanc sustinere poterimus; omninoq; vel omittendum nobis bellum hoc in Peloponeso vestrum erit, ac in hostilem agrum transeundum, vt aduersus Acarnanes, eorumq; socios, bellum geramus: vel ineunda cum eis
» pax, qualis quidem iniri poterit. Hæc tum ab eis dicebantur, obscure minantibus, se a Lacedæmoniorum societate discessuros, ni vicissim suppetias sibi ferrent. Ephori autem, hac oratione audita, vna cum publico concilio statuunt, necessarium esse, vt aduersus Acarnanes cum Achæis arma caperentur. Itaque duabus cum cohortibus, & parte sociorum Agesilaus huic expeditioni præficitur; cui se, cum copiis suis vniuersis, Achæi adiungunt.

διϊὼν δὲ ἐπ' οἴκου, ὡς μὲν ἐδύνατο ὀψιαίτατα κατήγετο ἐς τὰς πόλεις, ὡς δ' ἐδύνατο πρωϊαίτατα ἐξώρμα. τῇ δὲ ὑ μαντίνῃ, ἐξ ὀρχομενοῦ ὄρθρου ἀναστὰς, ἐπὶ † σκοταῖος παρῆλθεν. οὕτω χαλεπῶς αὖ ἐδόκουν οἱ στρατιῶται τοὺς μαντινέας ἐφημερίους τῇ δυστυχήματι θεάσασθαι. ἐκ τούτου τε μᾶλλον καὶ ἄλλα ἐπετύγχανεν Ἰφικράτης. καθεστηκότων γὰρ φρουρῶν ἐν † σιδοῦντι μὲν καὶ κρομμυῶνι ὑπὸ Πραξίτου, ὅτε ἐκεῖνος εἶλε τὰ τείχη τοῦτα, ἐν οἰνόῃ δὲ ὑπὸ Ἀγησιλάου, ὅτε περ τὸ πείραιον ἑάλω, πρὸ εἶλε τοῦτα τὰ χωρία. τὸ μὲν τοι λέχαιον ἐφρούρουν οἱ λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι. οἱ φυγάδες δὲ τῶν κορινθίων, ὀλίγῃ πεζῇ παριόντες ἐκ σικυῶνος, διὰ τὴν τῆς μόρας δυστυχίαν, ἀλλὰ παραπλέοντες, καὶ ἐντεῦθεν ὁρμώμενοι, πρήγματα εἶχόν τε καὶ παρεῖχον τοῖς ἐν τῷ ἄστει. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ ἀχαιοὶ ἔχοντες καλυδῶνα, ἣ τὸ παλαιὸν † αἰτωλία ἦν, καὶ πολίτας πεποιημένοι τοὺς καλυδωνίους, φρουρεῖν ἠναγκάζοντο ἐν αὐτῇ. οἱ γὰρ ἀκαρνᾶνες ἐπεστράτευον, καὶ τῶν ἀθηναίων τε καὶ βοιωτῶν ξυμπαρῆσάν τινες αὐτοῖς, διὰ τὸ ξυμμάχους εἶναι. πιεζόμενοι οὖν ὑπ' αὐτῶν οἱ ἀχαιοὶ, πρέσβεις πέμπουσιν ἐς λακεδαίμονα. οἱ δ' ἐλθόντες ἔλεγον, ὅτι οὐ δίκαια πάσχοιεν ὑπὸ τῶν λακεδαιμονίων. ἡμᾶς γὰρ, ἔφασαν, ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὅπως ἂν ὑμῖν ξυναγέλητε συστρατευόμεθα, καὶ ἑπόμεθα, ὅπου ἂν ἡγῆσθε· ὑμεῖς δὲ πολιορκουμένων ἡμῶν ὑπὸ τῶν ἀκαρνάνων καὶ τῶν ξυμμάχων αὐτοῖς ἀθηναίων καὶ βοιωτῶν, οὐδεμίαν ὅπως μέλει ποιεῖσθε. οὐκ ἂν οὖν δυναίμεθα ἡμεῖς, τούτων οὕτω γιγνομένων, αἰτέχνῃ· ἀλλ' ἢ ἐάσατε ἡμᾶς τὸν πελοποννήσῳ πόλεμον, † ἀμβαίτες πολεμήσομεν ἀκαρνᾶσί τε καὶ τοῖς ξυμμάχοις αὐτῶν, ἢ εἰρήνην ποιησόμεθα, ὁποίαν [ἂν * τινα δυνώμεθα. ταῦτα δ' ἔλεγον, ὡς ἀπαλλαγησόμενοι τῆς ξυμμαχίας, εἰ μὴ αὐτοῖς αὐτεπικουρήσουσι. τούτων δὲ λεχθέντων, ἔδοξε τοῖς τ' ἐφόροις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγκαῖον εἶναι στρατεύεσθαι μετὰ τῶν ἀχαιῶν ἐπὶ τοὺς ἀκαρνᾶνας. καὶ ἐκπέμπουσι τὸν Ἀγησίλαον δύο μόρας ἔχοντα, καὶ τῶν ξυμμάχων τὸ μέρος. οἱ μὲν τοι ἀχαιοὶ παντὶ σθένει ξυνεστράτευον τῷ.

ἐπεὶ

σκοταῖος

σιδοῦντι

αἰτωλία

βλαβάντες πάντες πολ.

ἐπεὶ δὲ διέβη ὁ Ἀγησίλαος, πρῶτες μὲν οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἀκαρνᾶνες ἔφυγον ἐς τὰ ἄστη, πρῶτα δὲ τὰ βοσκήματα ἀπεχώρησε πόρρω, ὅπως μὴ ἁλίσκηται ὑπὸ τοῦ στρατεύματος. ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ὅπερ ἐλέγετο ἐν τοῖς ὁρκίοις τοῖς πολεμίας, πέμψας ἐς στρατὸν τῶνδε τοῦ κοινοῦ τῶν ἀκαρνάνων, εἶπεν· ὡς, εἰ μὴ παυσάμενοι τῶν πρὸς Βοιωτοὺς καὶ Ἀθηναίους ξυμμαχίας, ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ξυμμάχους αἱρήσοντα, δηώσοι πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν ἐφεξῆς, καὶ τῶνδε μηδὲν φείσοιτο. ἐπεὶ δ' οὐκ ἐπείθοντο, οὕτως ἐποίει. καὶ κατὰ μέσων ξυνεχῶς τὴν χώραν, οὐ πρόσω πλέον τῆς ἡμέρας ἢ δέκα ἢ δώδεκα σταδίων. οἱ μὲν οὖν ἀκαρνᾶνες, ἡγησάμενοι ἀσφαλὲς εἶναι διὰ τὴν βραδυτῆτα τοῦ στρατεύματος, τά τε βοσκήματα καθεβίβαζον ἐκ τῶν ὀρῶν, καὶ τῆς χώρας τὰ πλησία εἰργάζοντο. ὅπερ ἔδοκουν τῷ Ἀγησιλάῳ πάνυ ἤδη θαρροῦντι, ἡμέρᾳ πέμπτῃ ἢ ἕκτῃ καὶ δεκάτῃ, ἀφ' ἧς εἰσέβαλε, θυσαμένους πρωΐ, διεπορεύθη πρὸς δείλης ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν στάδια, ὅτι τὴν λίμνην, πρὸς ἣν τὰ βοσκήματα τῶν ἀκαρνάνων σχεδὸν πάντα ἦν, καὶ ἔλαβε παμπληθῆ καὶ βουκόλια, καὶ ἱππαγωγία, καὶ ἄλλα πολυτελῆ πρὸ βοσκήματα, καὶ ἀνδράποδα πολλά. λαβὼν δέ, καὶ μείνας αὐτοῦ τὴν ὑπολειφθεῖσαν ἡμέραν, διεπώλησε τὰ αἰχμάλωτα. τῶν μὲν οὖν ἀκαρνάνων πολλοὶ πελασαι ἦλθον, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν σκηνοῦντος τοῦ Ἀγησιλάου, βοηθοῦντες καὶ σφενδονῶντες ἔπαθον μὲν οὐδέν, καλεβίβασαν δὲ ἐς τὸ ὁμαλὸν τὸ στράτευμα ἀπὸ τῆς ἀκρωνυχίας τοῦ ὄρους, καίπερ ἤδη πρὸς δύσιν ὄντος· πασκευαζομένων. ἐς δὲ τὴν νύκτα οἱ μὲν ἀκαρνᾶνες ἀπῆλθον, οἱ δὲ στρατιῶται φυλακὰς καταστησάμενοι ἐκάθευδον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπῆγε ὁ Ἀγησίλαος τὸ στράτευμα. καὶ ἐν μὲν ἡ ἔξοδος ἐκ τοῦ πρὸς τὴν λίμνην λιμνώδους τε καὶ πεδίου χωρίου, διὰ τὰ κύκλῳ πρόσ ἔχοντα ὄρη. καὶ λαβόντες δὲ οἱ ἀκαρνᾶνες, ἐκ τῶν ὑπερδεξίων ἔβαλλόν τε καὶ ἠκόντιζον, καὶ ὑποκαταβαίνοντες ἐς τὰ κρημνώδη τῶν ὀρῶν, προσέκειντο, καὶ πρόσω μάλα παρῆγον, ὥστε οὐκέτι ἐδύναντο τὸ στράτευμα πορεύεσθαι. ὑπερδιώκοντες δὲ ἀπὸ τῆς φάλαγγος οἵ τε ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς τοὺς ὑπερδεξίους οὐδὲν ἔβλαπτον. παχὺ γὰρ ἦσαν, ὁπότε ἀποχωροῖεν, πρὸς τοῖς ἐμβροχοῖς οἱ ἀκαρνᾶνες. χαλεπὸν δὲ ἦν

ὁμαλὲς τὸ στρατόπεδον ἀπὸ * πασκευαζόμενον.

A Quum versus hostes exercitum traduceret, Acarnanes omnes, quotquot degebant in agris, in oppida fugiebant; pecoribus etiam, ne a militibus interciperentur, procul abactis. Iam soli hostilis fines adtigerat Agesilaus, quum misso Stratum ad communitatem Acarnanum quodam, ni ab societate Bœotorum & Athenienſium diſcederent, eorumque loco ſe Lacedæmoniis, ipſorumque ſociis adiungerent: vaſtaturum ſe continenter omnem ipſorum agrum, nihilque reliqui facturum,
B denuntiat. Illis non obtemperantibus, fecit, quod minatus erat. Nam & agrum eorum continuo vaſtabat, & cottidie vltra decem & duodecim ſtadia non progrediebatur. Itaque pecora de montibus Acarnanes deducebant, magnamque partem agri ſui colebant; quod tuto id ſibi licere propterea ducerent, quia copiæ Ageſilai lente progrederentur. Tamdem die XV vel XVI, ex quo fines eorum ingreſſus erat, quum iam eos fiduciæ plenos nihil metuere ſibi Ageſilaus exiſtimaret: mane facta re ſacra, prius, quam adpeteret veſpera,
C CLX ſtadiis emenſis ad eam paludem peruenit, propter quam Acarnanum pecora fere vniuerſa erant. Itaq; permulta boum & equorum armenta, aliaque diuerſi generis pecora, atque etiam mancipia capta ſunt. Quo facto; ibidem poſtridie ſubſtitit; & quæ ceperat, vendidit. Interim multi Acarnanum cetrati aderant, qui & telis & fundis vtebantur: quumque caſtra ad montem Ageſilaus haberet, detrimenti quidem nihil Acarnanes accipiebant; Ageſilai vero milites in planiciem de cacumine montis deſcendere coacti ſunt, licet
D iam cœnæ parandæ intenti eſſent. Poſteaquam nox ingruiſſet, & Acarnanes diſceſſiſſent; milites, conſtitutis excubiis, quieti ſe dedere. Poſtridie copias Ageſilaus abduxit. Erat autem exitus e prato & planicie, ſtagnum illud ambiente, propter montes vndique circumiectos anguſtus; & occupatis iis, Acarnanes de ſuperioribus locis telis ac iaculis hoſtes petebant, atque etiam deſcendentes ad montium crepidines, vrgebant eos, tantumque negotij exhibebant, vt copiæ progredi amplius non poſſent. Quod ſi maxime grauis armaturæ pedites & equites hoſtem inuadentem perſequerentur, nullo tamen
E eum damno adficiebant. Nam quoties pedem referebant Acarnanes, celeriter ad munita ſe loca recipiebant. Itaque ra-

Ageſilai ſtrategema.

tus Ageſilaus, militem ſuum hæc incommoda perpetientem per artam illam viam difficulter euaſurum: ſtatuit eos, qui magna cum manu ad læuam ſuos vrgebant, perſequendos eſſe. Nam is mons tum grauis armaturæ peditibus, tum equitibus acceſſu facilior erat. Dum hac de cauſſa ſacrum facit, interim Acarnanes telis ac iaculis grauiter premebant militem; atque etiam propius accedentes, multos vulnerabant. At vbi perſequi ſuos iuſſit, tum vero quotquot inter grauis armaturæ milites annis XV pubertatem exceſſerant, curſu in hoſtem ferebantur; equitibus in eumdem equos agentibus, & cum ceteris Ageſilao ſubſequente. Mox Acarnanes qui deſcenderant, ac leuibus hoſtem prœliis tentabant, terga vertunt, atq; inter fugiendum per accliuia trucidantur. At grauis eorum armatura, magnaque cetratorum manus, ſupremo in monte inſtructa, ſubſiſtebat; ac præter alia tela, quæ iaciebant, emiſſis etiam haſtis tum equites vulnerabant, tum quoſdam equos interficiebant. Verum vbi iamiam Lacedæmoniorum grauis armatura manus cum eis conſertura eſſet, in fugam coniecti, plus minus CCC eo die deſideratunt. Quibus ita geſtis, tropæum Ageſilaus excitat; ac deinceps agrum hoſtilem cum exercitu peragrans, paſſim omnia ferro ac flamma vaſtabat. Etiam oppidis quibuſdam copias admouebat, Achæis ita cogentibus; quorum tamen nullum omnino cepit. Tamdem quum autumnus adpetiiſſet, hoſtium finibus exceſſit. Tum Achæi nihil ab eo geſtum exiſtimare, quod oppidum nullum vel deditione, vel vi cepiſſet: ſimul obſecrare, ſaltim tantiſper maneret, ſi quidem aliud impetrare non poſſent, donec impediiſſet, quo minus Acarnanes ſementem facerent. Reſpondebat Ageſilaus, proferri ab ipſis eiuſmodi, quæ minime fieri expediret. Nam æſtate, inquit, proxima rurſum aduerſus hoſtes expeditionem ſuſcipiam: qui ſane quanto maiorem ſementem fecerint, tanto auidius pacem expetent. His dictis, terreſtre per Ætoliam iter eiuſmodi fecit, cuiuſmodi neque magnæ, neque paruæ hominum copiæ poſſint inuitis Ætolis facere. Sed illi tunc facultatem ei tranſeundi faciebant, quod futurum ſperarent, vt ipſius opera Naupactum reciperent. Tamdem quum propter Rhium tranſiiſſet, in patriam reuerſus eſt. Nam quo minus Calydone in Peloponeſum nauigaretur, Athenienſes eductis ex †Oeniadis triremibus prohibebant.

A γησάμενος ὁ Ἀγησίλαος ἀγαγὼν ξενοπορεύεσθαι ἐδέησε τοὺς ἑπομένους τοιαῦτα † πάσχοντας, ἔγνω διώκειν τοὺς ἐκ τῶν πάντων ἐπιόντας, ἐλπίσας ῥᾳδίους, μάλα πολλοὺς ὄντας, διώξεσθαι. ἦν γὰρ ἐπὶ τούτου τοῦ ὄρους καὶ ὁπλῖται καὶ ἵπποις. καὶ ἐν ᾧ μὲν ἐσφαγιάζετο, μάλα κατεῖχον βαδίζοντες καὶ ἀκοντίζοντες οἱ ἀκαρνᾶνες, καὶ ἐγγὺς προσιόντες πολλοὺς ἐτίτρωσκον. ἐπεὶ δὲ παρήγγειλεν, ἔθει μὲν ἐκ τῶν ὁπλιτῶν τὰ πεντεκαίδεκα ἀφ' ἥβης, ἤλαυνον δὲ οἱ ἱππεῖς, αὐτὸς δὲ ξὺν τοῖς ἄλλοις ἠκολούθει. οἱ μὲν B οὖν ἱππεῖς καταβεβηκότες τοὺς ἀκαρνᾶνας, καὶ ἀκροβολιζόμενοι, ταχὺ ἐτρέψαντο, καὶ ἀπέθνησκον φεύγοντες πρὸς τὸ αἴγιλιπες. ὅτε μὲν τοι τὰ ἀκροπάτερα οἱ ὁπλῖται ἦσαν τῶν ἀκαρνάνων παρατεταγμένοι, καὶ τοὺς πελταστῶν τὸ πολὺ, καὶ ἐτόξευον ἐπέμενον, καὶ τά τε ἄλλα βέλη ἠφίεσαν, καὶ τοῖς δόρασιν ἐξακοντίζοντες, ἱππέας τε κατέβαλλον, καὶ ἵππους τινὰς ἀπέκτειναν. ἐπεὶ μέντοι μικρὸν ἔδεον ἤδη ἐν χερσὶ τῶν λακεδαιμονίων ὁπλιτῶν εἶναι, ἐτράποντο, καὶ ἀπέφευγον αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ πρὸς διακοσίους. ἑπτὰ μὲν γὰρ ἀπέθανον, ὁ Ἀγησίλαος δὲ τρόπαιον C ἔστησατο. καὶ τὸ ἀπὸ τούτου πρόσω ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐχώρει, ἔκαε τε καὶ ἔκαε. πρὸς ἐνίας δὲ τῶν πόλεων καὶ προσέβαλεν, ἐπεὶ τῶν ἀγαθῶν ἀναλαμβάνομος, ἃ μὲν εἶλέ γε δεδεμένα. ἐπεὶ δὲ ἤδη ἐπεγίγνετο τὸ μετόπωρον, ἀπῆλθεν ἐκ τῆς χώρας. οἱ δὲ ἀχαιοὶ πεποιηκέναι τε δοκοῦσιν ἐνόμιζον αὐτὸν, ὅτι πόλιν δεδεμένα προσβαλὼν ἔστε ἐκεῖθεν ἔστε ἄπεισαν, ἐδέοντό τε, εἰ † μηδὲν ἄλλο, ἀλλὰ μὴν D ζωστόν γε χρόνον καταμεῖναι αὐτὸν, ἕως αἰτήσωνται τοὺς ἀκαρνᾶνας. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι τἀναντία λέγοιεν τῇ συμφέροντος. ἐγὼ μὲν γὰρ, ἔφη, † στρατεύσομαι πάλιν δι' ὑμῶν εἰς τὸ βοιωτικὸν πέρας. εἴ τοι δὲ ὅσῳ ἂν πλείω σπείρωσι, τοσούτῳ μᾶλλον τὴν εἰρήνην ἐπιθυμήσουσι. ταῦτα δὲ εἰπὼν, ἀπῆλθε διὰ αἰτωλίας τοιαύτας ὁδούς, ἃς ἔστε πολλοὶ, ἔστε ὀλίγοι δύναιντ' ἂν ἀκόντων αἰτωλῶν παρελθεῖν. ἐκεῖνον μέν τοι εἴασαν διελθεῖν. ἤλπιζον γὰρ ναύπακτον αὐτοῖς ξυμπροσθέξειν ὥστ' ἀπολαβεῖν. E ἐπεὶ δὲ ἐχώρει τὸ ῥίον, ταύτῃ μὲν βάς, οἴκαδε ἀπῆλθε. † τῆς γὰρ τὸν ἐκ καλυδῶνος ἔκπλουν ἐς πελοπόννησον οἱ ἀθηναῖοι ἐκώλυον τριήρεσιν, ὁρμώμενοι ἔκ οἰνιαδῶν.

† Oeniadæ oppidum Acarnaniæ ad Acheloi ſt. oſtia. Steph. Οἰνιάδαι πόλ.

παρελ-

παρελθόντος δὲ τοῦ χειμῶνος, ὡς περ ἐπῆλθε τοῖς ἀχαιοῖς, βύθυς ἀρχομένου τοῦ ἦρος πάλιν φερομένην ἔφαινεν ὅτι τὰς ἀκαρνᾶνας. οἱ δὲ ἀμαθόμενοι, καὶ νομίσαντες, ἅμα ὃ ἐν μεσογείᾳ σφίσι ταῖς πόλεσι εἴη, ὁμοίως ἂν πολιορκεῖσθαι ὑπὸ τῶν τὸν σῖτον φθειρόντων, ὡς περ εἰ τῷ στρατοπέδῳ σὺν αὐτοῖς πολιορκοῖντο, ἔπεμψαν πρέσβεις ἐς τὴν λακεδαίμονα, καὶ εἰρήνην μὲν πρὸς τοὺς ἀχαιοὺς, συμμαχίαν δὲ πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους ἐποιήσαντο. καὶ τὰ μὲν περὶ ἀκαρνᾶνας οὕτω διεπράχθη. ἐκ δὲ τούτου τοῖς λακεδαιμονίοις ὃ μὲν ἐπ' ἀθηναίους ἢ βοιωτοὺς στρατὸς οὐκ ἐδόκει ἀσφαλὴς εἶναι, ὅπισθεν καταλιπόντας ὅμορον τῇ λακεδαίμονι † πολεμίαν οὕτω καὶ μεγάλην τὴν τῶν ἀργείων πόλιν· εἰς δὲ ὃ ἄρης φερόμενον φαίνοισιν. ὁ οὖν Ἀγησίπολις, ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι εἴη αὐτῷ ἀναβλητέον τὸ φερόμενον, καὶ τὰ διαβατήρια θυομένῳ ἐγίγνετο, ἐλθὼν εἰς τὴν ὀλυμπίαν χρησόμενος, ἐπηρώτα τὸν θεόν, εἰ ὁσίως ἂν ἔχοι αὐτῷ, μὴ δεχομένων τὰς σπονδὰς τῶν ἀργείων· ὅτι οὐκ ὁπότε καθήκει ὁ χρόνος, ἀλλ' ὁπότε ἐμβάλλειν μέλλοιεν λακεδαιμόνιοι, τότε ἀναφέρειν † τὰς μοίρας. ὁ δὲ θεὸς ἐπεσήμηνεν αὐτῷ, ὅσιον εἶναι μὴ δεχομένων τὰς σπονδὰς ἀδίκως ἀναφέρεσθαι. ἐκεῖθεν δὴ βύθυς προσελθὼν εἰς δελφοὺς, ἐπήρετο † αὐτὸν Ἀπόλλω, εἰ καὶ ἐκείνῳ δοκοίη τὰ περὶ τῶν σπονδῶν, καθάπερ τῷ πατρί. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο καὶ μάλα ταὐτά. καὶ οὕτω δὴ Ἀγησίπολις, ἀναλαβὼν ἐκ φλιοῦντος τὸ στράτευμα· (ἔτυχε γὰρ αὐτῷ συνελέγετο, ἕως τοὺς τὰ ἱερὰ ἀπεδήμει) ἐνέβαλε διὰ νεμέας. οἱ δ' ἄργοι, ἐπεὶ ἔγνωσαν οὐ δωσηπόλιοι κωλύσοντες, ἔπεμψαν, ὡς περ εἰώθεσαν, ἐστεφανωμένους δύο κήρυκας, ἀναφέροντας σπονδάς. ὁ οὖν Ἀγησίπολις ἀποκρινάμενος, ὅτι οὐ δοκοῖεν τοῖς θεοῖς δικαίως ἀναφέρειν, οὐκ ἐδέχετο τὰς σπονδὰς, ἀλλ' ἐνέβαλε· καὶ πολλὴν ἀπορίαν καὶ ἔκπληξιν κατά τε τὰς ἀγορὰς, καὶ ἐν τῇ πόλει ἐποίησε. δεῖπνον ποιουμένου δ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἀργείᾳ τῇ πρώτῃ † ἡμέρᾳ, καὶ σπονδῶν τῶν μὲν ὃ δεῖπνον ἤδη γιγνομένων, ἔσεισεν ὁ θεός. καὶ οἱ μὲν λακεδαιμόνιοι, ἀρξαμένων αὐτῶν ἀποδημίας, πρότερον ὕμνησαν τὸν περὶ τὸν ποσειδῶ παιᾶνα· οἱ δ' ἄλλοι στρατιῶται ᾤοντο ἀπιέναι, ὅτι καὶ ἄγις σεισμοὺς πολλοὺς γιγνομένους ἀπήγαγεν ἐξ ἤλιδος.

A Posteaquam hiems præteriisset, Agesilaus, quemadmodum facturum se receperat, statim ineunte vere copias aduersus Acarnanes colligebat. Quod quum illi comperissent, atque existimarent se, qui sita media in regione haberent oppida, perinde ab illis obsideri, qui segetem corrumperent, atq; si qui castris circum vrbes positis eos oppugnarent: Lacedæmonem legatos mittunt, & pacem cum Achæis, societatem cum Lacedæmoniis ineunt. Hic rerum aduersus Acarnanes gestarum fuit exitus. Secundum hæc Lacedæmonij non satis tutum fore arbitrabantur, si a tergo relicta vrbe Argiua, Lacedæmoni finitima, quæ & ampla, & ipsis infesta esset, arma Bœotis & Athenienſibus inferrent. Quapropter aduersus Argos decretæ copiæ, quas vt sibi ducendas esse intellexit Agesipolis: posteaquam exta de felici copiarum traductione consulens perlitasset, Olympiam oraculi sciscitandi caussa profectus, Iouem interrogat: fasne sit ipsi, oblatas ab Argiuis indutias non admittere, quando illi non vbi tempus ipsum postularet, sed Lacedæmoniis eos iamiam inuasuris, † impediendi belli caussas quærerent. Ei significabat Iupiter, fas esse inique oblatas indutias aspernari. Mox inde Delphos recta profectus, Apollinem interrogabat; an & ipsi de indutiis idem, quod patri, videretur. Is vero prorsus in eamdem sententiam respondit. Quapropter Agesipolis, sumtis secum Phliunte copiis, quod istic cogerentur interea, dum ipse ad vtrumque fanum proficisceretur, per Nemeam fines hostium ingressus est. Argiui quum resistere se non posse animaduerterent, more suo caduceatores duos sertis redimitos, qui indutias offerrent, mittunt. Eis respondens Agesipolis, non videri Diis has indutias recte offerri: reiectis illis, fines hostium inuasit, magnamque rerum difficultatem ac perturbationem tum in agris, tum in vrbe excitauit. Quumque die primo Argiuo in solo cœnaret, iamque libationes, quæ fieri a cœna solent, haberentur: terram Neptunus succussit. Tum Lacedæmonij, quod iam abesse domo cepissent, pæanem omnes, qui Neptuno solet accini, exorsi sunt hymni loco: ceteri milites discedendum arbitrabantur propterea, quod & Agis olim quum mota esset terra, Elide copias abduxisset.

πολεμίαν καὶ οὕτω μεγ. — *Bellum aduersus Argiuos.*

μοίρας — *Consule Notas.*

ἐστάρη — *Agesipolis tergiuersantibus Argiuis indutias denegat.*

Ageſipolis autem arbitrari ſe dixit, Deum impediturum fuiſſe conatum ſuum, ſi prius mouiſſet terram, quam in hoſtium fines irruiſſet: nunc quia traducto in hos exercitu id accidiſſet, vltro Deum etiam ſe exhortari. Quamobrem poſtridie facta Neptuno re ſacra, copias itinere non magno in agrum Argiuum duxit. Et quia recens aduerſus Argiuam vrbem Ageſilaus expeditionem ſuſceperat, interrogatis Ageſipolis militibus, quam prope ad muros Ageſilaus ſuos duxiſſet, ac quouſque ditionem hoſtilem vaſtaſſet: ipſe, ve- B
Ageſipolidis audacia. luti quinquertio, longe in omnibus Ageſilaum ſuperare nitebatur. Aliquando de propugnaculis mœnium telis petitus, foſſas, qui muros ambiunt, iterum tranſiit. Quodam etiam tempore, quum maxima pars Argiuorum Laconicam ingreſſa eſſet, adeo prope ad portas acceſſit: vt Argiui, qui ad portas ſtabant, Bœotos equites ingredi vrbem volentes excluderent; veriti, ne vna cum his Lacedæmonij per portas irrumperent. Quo factum, vt equites veſpertilionum inſtar, propter muros, ſub propugnaculis hærere cogerentur; ac ni- C
ſi tum forte Cretenſes quidam Naupliam excurriſſent, multi tum viri, tum equi ſagittis confixi fuiſſent. Secundum hæc quum caſtra nõ procul ab †Irctis haberet, fulmen in ipſa caſtra decidit, quo nonnulli tacti, nonnulli adtoniti exſpirarunt. Quo facto quum caſtellum quoddam munire vellet ad * Cœloſſæ fauces, ſacrum faciebat, hoſtiæque ſine fibris adparuere. Quod vbi accidiſſet, copias abductas dimiſit, magno admodum detrimento adfectis Argiuis, quippe quos nihil tale metuentes D
inuaſerat. Ac bellum quidem hoc modo terra gerebatur. Nunc ea, quæ & mari, & maritimis in oppidis interim acciderunt, dum hæc omnia gererentur, exponam: omiſſiſque non magni momenti rebus, ea, quæ memoria digna ſunt, ſcribendo complectar. Primum Pharnabazus & Cono,
Cononis & Pharnabazi geſta. poſteaquam nauali prœlio Lacedæmonios viciſſent, claſſe tum inſulas circumuectí, tum ad oppida maritima, præfectos Lacedæmonios eiiciebant; & ſpem
Plut. Ageſil. p. 1111. oppidis faciebant, nullas ſe in eis arces exſtructuros, atque etiam permiſſuros, vt ſui iuris eſſent. Hæc qui audiebant, non ſolum delectati ea laudabant: verumetiã hoſpitaliaPharnabazo munera cupide mittebant. Nam monebat hunc Cono, futurum, vt E

†ἱρκταὶ, clauſtra, cliſuræ, fauces anguſtæ locorum.

** Montis nomen. Strab.*

ὁ δὲ Ἀγησίπολις, εἰπὼν ὅτι, εἰ μὴ μέλλοντος αὐτοῦ ἐμβάλλειν σείσαι, κωλύειν ἂν αὐτὸν ἠγεῖτο· ἐπεὶ δὲ ἐμβεβληκότος, ὁπικελεύειν νομίζει. καὶ οὕτω τῇ ὑστεραίᾳ θυσάμενος τῷ Ποσειδῶνι, ἦγεν οὐ πόρρω εἰς τὴν χώραν. ἅτε δὲ νεωστὶ τοῦ Ἀγησιλάου ἐστρατοπεδευμένου εἰς τὸ ἄστυ, σωφρονοῦντος ὁ Ἀγησίπολις τῶν στρατιωτῶν, μέχρι † μὲν τοι τοῦ τείχους ἦγαγεν ὁ Ἀγησίλαος, μέχρι δὲ τοι τῆς χώρας ἐδήωσεν, ὡς σφ πένταθλος πολύ τι ὁπὶ τὸ πλέον ὑπερβάλλειν ἐστέφετο. καὶ ἤδη μέν ποτε βαλλόμενος ἀπὸ τῶν τύρσεων, ἄχρι οὗ τὸ τεῖχος πάσεσθαι πάλιν διέβη. ἐπεὶ δὲ ὅτε οἱ χρησμῶν τῶν πλείστων ἀργείων εἰς τὴν λακωνικὴν, οὕτως εἰσὶν πυλῶν τοῦ σῆλθεν, ὥστε οἱ τοὺς τὰς πύλας ὄντες τῶν ἀργείων ἀπέκλεισαν τοὺς τῶν βοιωτῶν ἱππέας εἰσελθεῖν βουλομένους, δείσαντες μὴ σὺν αὐτοῖσιν κτείνωσι τοὺς πύλας οἱ λακεδαιμόνιοι. ὥστε † ἰὼ ἰὼ ἀλάλ- *ἰὼ ἰὼ ἀλάλαξαν.*
καξαν οἱ ἱππεῖς, ὥσπερ νυκτερίδες, τοὺς ζοὺς τείχεσιν ὑπὸ ταῖς ἐπάλξεσι * τοῦσ σφῶν ἀρηρέναι. ** τοῦσφαρηρέναι.*
καὶ εἰ μὴ ἔτυχον τότε οἱ κρῆτες εἰς ναυπλίαν καταδεδραμηκότες, πολλοὶ ἂν καὶ ἀνδρες καὶ ἵπποι κατέτοξεύθησαν. ὑπὸ δὲ τούτου τοῦ εἰρκτὰς στραβυομένους αὐτοῦ, πίπτοντες ἐς τὸ στρατόπεδον. καὶ οἱ μὲν τινες πληγέντες, οἱ δὲ καὶ ἐμπεσόντες ἀπέθανον. ὑπὸ ὃ τούτου βουλόμενος τάχιστα φεύγειόν τι, ὅπως ταῖς τοῦδε † κλοῖσιν ἐμβολαῖς, ἐθύετο. καὶ ἐφαίνη αὐτῷ κωλύοντα τὰ ἱερὰ ἄλλα. ὡς δὲ τοῦτ' ἐγίγνετο, ἀπήγαγε τὸ στράτευμα καὶ διέλυσε, μάλα πολλὰ βλάψας τοὺς ἀργείους, ἅτε ἀτρέμα δοκήτως αὐτοῖς ἐμβαλών. καὶ ὁ μὲν δὴ κατ' ἐκεῖνο πόλεμος, οὕτως ἐπολεμήθη. ὑπὸ ᾧ δ' ὧν ταῦτα πάντα ἐπράττετο, τὰ κατὰ θάλατταν αὖ καὶ ταῖς τοῦς θαλάττῃ πόλεσι γιγόμενα διηγήσομαι. καὶ τῶν τοῦ ἔξεων ταῖς μὲν ἀξιομνημονεύτοις γράψω, ταῖς δὲ μὴ ἀξίας λόγου παρήσω. τοῦτον μὲν δὴ τὸν Φαρνάβαζος καὶ Κόνων, ἐπεὶ ἐνίκησαν τοὺς λακεδαιμονίους ἐν ναυμαχίᾳ, πλέοντες καὶ ταῖς νήσοις καὶ τοῦς ταῖς ὑπὸ θαλάττιδας πόλεις, τάς τε λακωνικὰς δεμοσίας ἐξέλαυνον, καὶ παρεμυθοῦντο ταῖς πόλεις, ὡς εἴ τε ἀκροπόλεις ἐνέφρασσεν, ἐάσειέν τε αὐτονόμους. οἱ δ' ἀκούοντες ταῦτα, ἥδοντό τε καὶ ἐπῄνουν, καὶ ξένια τοῦθύμως ἔπεμπον τῷ Φαρναβάζῳ. καὶ γὰρ ὁ Κόνων τὸν Φαρνάβαζον ἐδίδασκεν, ὡς

οὕτω

οὕτω μὲν ποιοῦντι πᾶσαι αὐτῷ αἱ πόλεις φίλιαι ἔσοιντο· εἰ δὲ δουλώσασθαι βουλόμενος φανερὸς ἔσοιτο, ἔλεγεν, ὡς μία ἑκάστη πόλις πολλὰ πρήγματα ἰσχυρὴ εἴη παρέχειν, καὶ κίνδυνος εἴη, μὴ καὶ οἱ ἕλληνες, εἰ ταῦτα μάθοιντο, συσταῖεν. Ταῦτα μὲν δὴ ἐπείθετο ὁ Φαρνάβαζος. ἀποβὰς δ' εἰς ἔφεσον, τῷ μὲν Κόνωνι δοὺς τεσσαράκοντα τριήρεις, εἰς σηστὸν εἶπεν ἀπαντᾶν· αὐτὸς δὲ πεζῇ παρῄει ὅπως τάχιστα αὐτὸς ἀρχοίη. καὶ γὰρ ὁ Δερκυλλίδας, ὅς περ καὶ πάλαι πολέμιος ἦν αὐτῷ, ἔτυχεν ὢν ἀβύδῳ ὤν, ὅτι ἡ ναυμαχία ἐγίνετο· καὶ οὐχ ὡς περ οἱ ἄλλοι ἄρμοσται ἐξέλιπεν, ἀλλὰ κατέσχε τὴν ἄβυδον, καὶ διέσωζε φίλην τοῖς λακεδαιμονίοις. καὶ γὰρ πρόσθεν συγκαλέσας τοὺς ἀβυδηνοὺς, ἔλεξε τοιάδε· Ω ἄνδρες, νῦν ἔξεστιν ὑμῖν, καὶ πρόσθεν φίλοις οὖσι τῇ πόλει ἡμῶν, εὐεργέτας φανῆναι τῶν λακεδαιμονίων. καὶ γὰρ τὸ μὲν ἐν ταῖς εὐπραξίαις πιστοὺς φαίνεσθαι, οὐδὲν θαυμαστόν· ὅταν δέ τινες ἐν συμφοραῖς φίλων βέβαιοι φανῶσι, τοῦτ' εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον μνημονεύεται. ἔστι δὲ οὐχ οὕτως ἔχον, † εἰ τῇ ναυμαχίᾳ κεκρατήκαμεν, οὐδὲν ἄρα ἔτι ἐσμέν· ἀλλὰ καὶ τὸ πρόσθεν δήπου ἀνδρῶν ἀρχόντων τῆς θαλάττης, ἱκανὴ ἦν ἡ ἡμετέρα πόλις καὶ τοῖς φίλοις, καὶ κακῶς ἔρδειν ποιεῖν. ὅσῳ δὲ μᾶλλον αἱ ἄλλαι πόλεις σὺν τῇ τύχῃ ἀπεγράφησαν ἡμῖν, τοσούτῳ ὄντως ἡ ἡμετέρα πίστις μείζων φανείη ἄν. † εἰ δέ τίς τοῦτο φανεῖται, μὴ καὶ καθ' ἡμῶν καὶ τὴν θάλατταν σὺν θάδε πολιορκώμεθα, σκοπείτω, ὅτι ἑλληνικὴν μὲν οὔπω ναυτικὴν ὄντα ἐστὶν ἐν τῇ θαλάττῃ· οἱ δὲ βάρβαροι εἰ ὑπεχρήσουσι τῆς θαλάττης ἄρξειν, οὐκ ἀνέξεται ταῦτα ἡ ἑλλάς. ὥστ' ἐαυτὴν ὑπεκκεκόσα, καὶ ὑμῖν σύμμαχος γένηται. οἱ μὲν τοι, ταῦτα ἀκούοντες, οὐκ ἀέκοντες, ἀλλὰ προθύμως ἐπείθοντο· καὶ τοὺς μὲν ἰόντας ἄρμοστὰς φίλως ἐδέχοντο, τοὺς δὲ ἀπόντας μετεπέμποντο. ὁ δὲ Δερκυλλίδας, ὡς συνελέγησαν πολλοὶ καὶ χρήσιμοι ἄνδρες εἰς τὴν πόλιν, ἄρας εἰς σηστὸν, κατόπτικρυ ὄντα ἀβύδου, καὶ ἀπέχοντα ὑπὲρ πλέον ὀκτὼ σταδίων, ὅσοι τε ἄρα λακεδαιμονίους γῆν ἔχον ἐν χερρονήσῳ ἢ ἔφιζε, καὶ ὅσοι αὖ ἐν τῇ ἠπείρῳ πόλεων ἄρμοσται ἐξέπιπτον, καὶ τούτους ἐδέχετο, λέγων·

A id si faceret, ciuitates vniuersæ ad ipsius sese amicitiam adiungerent. Sin eas se in seruitutem redacturum præseferret, aiebat ciuitatibus singulis ad exhibendum ipsi negotium satis virium fore: atque etiam periculum esse, ne Græci hoc instituto animaduerso, sese coniungerent. Itaque parebat in his Cononi Pharnabazus. quumque descendisset Ephesum, triremibus ei quadraginta traditis, vt ad Sestum sibi occurreret, iussit; ipse terra suam ad ditionem profectus est. Nam Dercyl- Dercyllidas Abydenos in officio continet.
B lidas iamolim infestus ipsi, forte tunc apud Abydum fuerat, quum prœlio nauali decerneretur: neque ceterorum præfectorum exemplo ciuitate excesserat, sed sua eam in potestate, ac Lacedæmoniorum fide, continuerat. Quippe conuocatis prius Abydenis, oratione huiusmodi eos compellarat: Est quod modo, Abydeni, qui iam ante reipublicæ nostræ amici « estis, bene de Lacedæmoniis mereamini. Nam secundis rebus fidelem se declarare, magnum quiddam videri non de- «
C bet: sed demonstrare constantiam suam « adflictis amicorum rebus, id scilicet memoriam meretur sempiternam. Neque vero is rerum nostrarum status est, vt quia « nauali prœlio victi sumus, nihil iam simus « amplius. Immo superiori etiam tempore, « quum maris esset imperium penes Athenienses, satis respublica nostra virium habebat & ad bene de amicis merendum, & « ad lædendum hostes. Quanto certe magis oppida cetera cum fortuna se a nobis « diiunxerunt, tanto erit vestra fides illustrior. Quod si quis est, qui ne heic terra «
D marique obsideamur, veretur: is mihi « consideret velim, modo classem in mari « Græcam nullam esse, neque laturam Græciam, vt barbari maris imperium ad se « transferant. Quo fiet, vt si quidem sibi « opitulabitur, nobis etiam præsidio futura « sit. Hac oratione Abydeni audita, non inuite, sed percupide paruerunt. Simul venientes ad se præfectos amanter in oppidum admittebant, & arcessebant abientes. Iam complures & vtiles reipublicæ homines Abydum confluxerant, quum Dercyllidas Sestum traiicit, oppidum e regione Abydi non amplius, quam VIII stadiorum interuallo situm, & quotquot agros in
E Cherroneso Lacedęmoniorum beneficio possidebant, quotquot item præfecti ex Europæ oppidis eiecti fuerãt, ad se colligit;

non nimium deiectis eos animis esse debere, dicens: cogitandum potius ipsa in Asia, quæ ab initio regis fuerit, & Temnum, oppidum sane haud amplum, & Ægienses, & alia quædam oppida rempublicam suam administrare, regis imperio minime subiecta. Atqui, ait, quodnam Sesto magis munitum occupare possitis oppidum? quodnam oppugnatu difficilius? tum naues, tum pedestres copiæ necesse est adsint, si quidem obsideri debeat. Ita tum illis hac oratione terrorem eximebat. Pharnabazus autem, posteaquam in hoc statu Sestum & Abydum reperit; denuntiat eis, ni Lacedæmonios eiicerent, se bellum aduersus ipsos moturum. Illis non obtemperantibus, Cononi mandat, vt ab vsu maris eos arceret: ipse Abydenorum agrum vastat. Ea re quum nihil efficere se in subiiciendis eis videret, domum profectus est; dato Cononi negotio permouendi oppida propter Hellespontum sita, vti ad ver proximum quammaxima classis cogeretur. Nam quia Lacedæmoniis ob ea, quæ perpessus fuerat, infensus Pharnabazus erat: nihil malebat, quam vti fines ipsorum inuaderet, seque totis viribus vlciscereturAc hiems quidem hoc in conatu exacta fuit. Ineunte vere, magno nauium numero instructo, prætercaque conducto externo milite, Pharnabazus vna cum Cononе per medias insulas cum classe Melum petiit, atque inde soluentes Lacedæmonem versus nauigarunt. Primum Pheras delatus, agrum istic omnem vastabat: deinde in alia quoque maritima loca descendens, quantum poterat damni dabat. Quum autem partim oram hanc, vt importuosam, partim hostium ad ferendam suis opem concursiones, partim commeatus penuriam metueret: mox conuerso cursu discedit, seque in portum Cytheriæ Phœnicuntem recipit. Heic quum Cytherij ciues. veriti, ne vi adhibita caperentur, mœnia deseruissent: illos quidem per indutias in Laconicam dimisit, ipse Cytheriorum muro refecto, Nicophebum Atheniensem præfectum, cum præsidiariis, ibidem reliquit. Quibus rebus gestis, ad Isthmum Corinthium nauigat: socios, vt alacriter bellum gerant, seque regi fidos declarent, hortatur: pecuniis, quas habebat, iisdem relictis, domum nauigat.

ὅπι ὑσὶ ἐνείνοις ἀθυμῆν δῆ, ἐννοουμένους, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ἣ ἄρχῆς βασιλέως ὄδι, καὶ τῆμνος, οὐ μεγάλη πόλις, καὶ αἰγιὶς, καὶ δῆλα γε χωεία δωύαντας οἰκῆν, οὐχ † ὑπήκοα ὄντα βασιλέως. καίτοι, ἔφη, ποῖον μᾶλλον ὑμεῖτερον σησὸν λάβοιτε χωείον, ποῖον δ' ὂν δυσπολιορκητότερον; ὃ καὶ νεῶν κὴ πεζῶν δῆται, εἰ μέλλοι πολιορκηθήσεσθαι. τάτας αὖ τοιαῦτα λέγων ἔπεμπε, τὰ μὲν σκεπεκλῆσθαι. ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἐπεὶ ἦρε τὴν τε ἄβυδον καὶ τὸν σησὸν ἅπτως ἔχοντα, τοσοῦτον ὠργίσθη αὐτοῖς, ὡς, εἰ μὴ σκεπέμψοιεν τὰς λακεδαιμονίους, πόλεμον ἐξοίσεσθαι αὐτοῖς. ἐπεὶ δ' οὐκ ἐπείθοντο, Κόνωνι μὲν τοσοῦτος ἐπέταξε κωλύειν αὐτὰς τὴν θάλατταν πλῆν, αὐτὸς δὲ ἐδῄου τὴν τῶν ἀβυδηνῶν χώραν. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐπέραινε τοῖς δὲ κατατρέφεσθαι, αὐτὸς μὲν ἐσ' οἶκου ἀπῆλθε, τὸν δὲ Κόνωνα σκέλλειν ἐξεπίζεσθαι τὰς καθ' ἑλλήσποντον πόλις, ὅπως εἰς ὅ τι ἔαρ ὁπλίσσειν ναυτικὴν ἀθροίσειν. ὀργιζόμενος γὰρ τοῖς λακεδαιμονίοις, ἀφ' ὧν ἐπεπόνθει, τοσοῦτος ἐποιεῖτο ἐλθεῖν τε εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ περιφρήσασθαι ὅ, τι δύαιτο. καὶ τὸν μὲν χειμῶνα σὺν τούτοις ὄντες διῆγον. ἅμα δὲ τῷ ἔαρι ναῦς τε πολλὰς συμπληρώσας, καὶ ξενικὸν τοσοῦτον συλλεξάμενος, ἔπλευσεν ὁ Φαρνάβαζός τε, καὶ ὁ Κόνων μετ' αὐτοῦ, διὰ νήσων εἰς μῆλον, ἐκεῖθεν † δὲ ὁρμώμενοι εἰς τὴν λακεδαίμονα. καταπλεύσας δὲ τοσοῦτον * εἰς Φερὰς, ἐδῄωσε ταύτην τὴν χώραν· ἔπειτα καὶ ἄλλοσε ἀποβαίνων τῆς τοσαύτης παραλίας, ἐκακούργει ὅ, τι ἐδύνατο. φοβούμενος δὲ τὴν τε ἀλιμυρότητα τῆς χώρας, καὶ τὰ τῆς βοηθείας, † καὶ τὰ τῆς σιτομετρίας, ἐκάμπτετε ἀνέστρεφε, καὶ ἀποπλέων ὡρμίσθη τῆς κυθηρείας εἰς φοινικοῦντα. ἐπεὶ δὲ οἱ ἔχοντες τὴν πόλιν τῶν κυθηρείων, φοβηθέντες μὴ κατὰ κράτος ἁλοῖεν, ἐξέλιπον τὰ τείχη, ἐκείνοις μὲν ὑποσπόνδοις ἀφῆκεν εἰς τὴν λακωνικήν· αὐτὸς δὲ ἐπισκευάσας τὸ τῶν κυθηρείων τεῖχος, Ἐφεσυρέτε, καὶ Νικόφηβον ἀθηναῖον, ἁρμοστὴν ἐν τοῖς κυθηρείοις κατέλιπε. ταῦτα δ' ποιήσας, καὶ εἰς ἰσθμὸν τῆς κορινθίας καταπλεύσας καὶ προσκελευσάμενος τοῖς συμμάχοις προθύμως τὲ πολεμεῖν, καὶ ἀργύρας πίστοις φαίνεσθαι βασιλῆ, καταλιπὼν αὐτοῖς χρήματα, ὅσα εἶχεν, ὤχετο ἐσ' οἶκου ἀποπλέων.

* εἰς φερὰς

† ὑπήκοα ὄντες

† καὶ τὴν ἀσυμοσιτίαν,

λέγειν-

λέγοντος ὃ τ̃ Κόνωνος, εἰ ἐῴη αὐτὸν ἔχειν τὸ ναυτικὸν, αὐτρέψειν μὲν ἀπὸ τ̃ν νήσων, καταπλεύσας δὲ εἰς τ̃ Πειραιᾶ, σιτοναυπορήσειν τά τε μακρὰ τείχη τοῖς ἀθηναίοις, καὶ τὸ περὶ τ̃ Πειραιᾶ τ̃χος· ἃ εἰδέναι ἔφη, ὅτι λακεδαιμονίοις οὐδὲν ἂν βαρύτερον γένοιτο. καὶ τοῦτο οὖν, ἔφη, σὺ τοῖς μὲν ἀθηναίοις κεχαρισμένος ἔσῃ, τοὺς δὲ λακεδαιμονίους τετιμωρημένος. ἐφ' ᾧ γὰρ πλεῖστα ἐπόνησαν, ἀτελεῖς † αὐτοῖς ποιήσεις. ὁ δὲ Φαρνάβαζος, ἀκούσας ταῦτα, ἀπέστειλεν αὐτὸν προθύμως εἰς τὰς ἀθήνας, καὶ χρήματα προσέθηκεν αὐτῷ εἰς τ̃ ἀνατείχισμόν. ὁ δὴ ἀφικόμενος πολὺ τοῦ τ̃χος ὤρθωσε, τά τε αὐτοῦ πληρώματα παρέχων, καὶ τέκτοσι καὶ λιθολόγοις μισθὸν διδοὺς, καὶ ἄλλο, εἴ τι ἀναλισκόμενον ἐῶ δαπανᾶν. ἐῶ μὲν τοι τοῦ τείχους, ἃ καὶ αὐτοὶ ἀθηναῖοι, καὶ βοιωτοὶ, καὶ ἄλλαι πόλεις ἐθελούσιαι συνετείχισαν. οἱ μὲν τοι κορίνθιοι ἀφ' ὧν ὁ Φαρνάβαζος κατέλιπε χρημάτων ναῦς πληρώσαντες, καὶ Ἀγαθῖνον ναύαρχον ὑπερησάντες, ἐθαλασσοκράτουν ἐν τῷ προσεὶ ἀχαΐαν καὶ λέχαιον κόλπῳ. αὖτε πλήρωσαν δὲ καὶ οἱ λακεδαιμόνιοι ναῦς, † ὧν ἦρχε Πολέμαρχος. ἐπεὶ ὃ δὴ ἐν τοσούτῳ ἐν τῇ προσβολῇ τινι γιγόμενος ἀπέθανε, καὶ Πόλλις αὖ ὑπηρέτης ὤν, ζωθεὶς ἀπῆλθεν, Ἡιππίδας ταύτας ἀναλαμβάνει τὰς ναῦς. Πέραμος μὲν τοι κορίνθιος, τὰς παρ' Ἀγαθίνου προσλαβὼν ναῦς, ἀπέλιπε Ῥόδον· λακεδαιμόνιοι δ' αὐτὸ παρέλαβον. μετ' ὃ τοῦτο Τελευτίας ὁπλίτας ἔχων τὰς Ἡιππίδου ναῦς ἦλθε, καὶ ἔσχε τ̃ Ῥόδου πάλιν αὖ ἐκράτει. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι † ἀκούσαντες, ὅτι Κόνων καὶ ὁ τ̃χος τοῖς ἀθηναίοις ἐκ τ̃ βασιλέως χρημάτων ἀπορθοῖτο, καὶ ὁ ναυτικὸν ἀπὸ τ̃ν ἐκείνου πόρων, τάς τε νήσους καὶ τὰς ἐν τῇ ἠπείρῳ πρὸς θαλάττῃ πόλεις ἀθηναίοις ὑπηκόους, ἐνόμιζον, εἰ ταῦτα διδάσκοιεν † Τηρίβαζον βασιλέως ὄντα στρατηγὸν, ἢ καὶ ἀποπέμψαι αὖ πρὸς * ἑαυτοὺς τ̃ Τειρίβαζον, ἢ παύσαι γ' αὖ ὁ Κόνωνος ναυτικὸν πόρον τα. γνόντες δὲ οὕτω, πέμπουσιν Ἀνταλκίδαν πρὸς τὸν Τειρίβαζον, πρεσβεύσαντες † αὐτοῦ ταῦτα διδάξειν, καὶ πρᾶξαι εἰρήνην τῇ πόλει ποιῆσαι πρὸς βασιλέα. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ ἀθηναῖοι, αὐτιπέμπουσι πρέσβεις μετὰ Κόνωνος, Ἑρμογένη, καὶ Δίωνα, καὶ Καλλισθένη, καὶ Καλλιμέδοντα. συμπαρεκάλεσαν δὲ καὶ ἀπὸ τ̃ν συμμάχων πρέσβεις·

ὡὐτὸς

ὧν Πολέμαρχος ἦρχεν.

ἀκούοντες

Τειρίβαζον

* ἑαυτὸς πίσαν † Τιρ.

ὡὐτὸν

AQuumque diceret Cono, si classis vtendæ potestatem sibi faceret, velle se nauales copias ex insulis alere, domumque proficisci, ac longos muros, adlaborantibus secum Athenien sibus, vna cum Piræei mœnibus, instaurare; quo sciret accidere Lacedæmoniis grauius nihil posse: adderet etiam, eadem opera Pharnabazum gratificaturum Athenien sibus, & Lacedæmonios vlturum, illa re facta irrita, in qua plurimum hi laborassent: Pharnabazus, iis auditis, perlubenter hominem Athenas mittit, datis etiam pecuniis ad murorum instaurationem. Itaque Cono profectus Athenas, partimque remigum suorum vsus opera, partim fabris tignariis & cæmentariis stipendio numerato, aliisque necessariis sumtibus sumministratis, magnam muri partem restituit. Etiam partem aliquam Athenienses ipsi, & Bœoti, & vrbes ceteræ sua sponte absoluunt. Corinthij nauibus de pecunia, quam Pharnabazus ipsis reliquerat, instructis; præfectoque classi Agathino, in sinu, propter Achaiam & Lechæum sito, maris imperium occupant. Contra, Lacedæmonij quoque classem comparant, eique † Polemarchum præficiunt: qui posteaquam in conflictu quodam interiisset, ac Pollis ipsius legatus, acceptis vulneribus discessisset: Herippidas naues hasce suam in potestatem accepit. Itidem Proænus Corinthius, acceptis ab Agathino nauibus, excessit Rhio, quod deinde Lacedæmonij occupant. Post ad classem Teleutias profectus, sinus imperium recuperat. Interim comperto Lacedæmonij, Cononem sumtu regis & muros Athenien sibus instaurare, & classem alere, qua tum insulas, tum maritima in continente sita oppida rursum Athenien sibus adiungat: existimabant se, si ea de re Teribazum ducem regis monuissent, vel suas hunc in partes traducturos, vel effecturos, vt Cononis ille classem amplius haud aleret. Itaque decreto in hanc sententiam facto, Antalcidam ad Teribazum mittunt; qui & hæc doceret hominem, & operam daret, vt pacem inter rempublicam ipsorum, ac regem, faceret. Id quum Athenienses persentiscerent, & ipsi legatos vna cum Conone mittunt, Hermogenem, Dionem, Callisthenem, Callimedontem: quibus vt socij suos adiungerent, petunt.

Muros Athenarum instaurat Cono.

Antalcidas ad Teribazum mittitur. Plut. Agesil. p. 1111.

Itaque missi sunt etiam a Bœotis, & Corinthiis, & Argiuis legati. Posteaquam ad Teribazum peruentum esset, Antalcidas adesse se dixit, vt a rege pacem reipublicæ suæ peteret, eamque talem, cuiusmodi rex cuperet. Nam Lacedæmonios nec de sitis in Asia Græci nominis oppidis aduersus regem contendere, & satis esse ducere, si omnes insulæ, ac reliquæ vrbes, libertate legibusque suis fruantur. Quare quum eiusmodi, ait, voluntas nostra sit: quid caussæ superat, quamobrem posthac aduersum nos vel Græci, vel rex bellum gerat, sumtumque faciat? Nec enim fieri poterit, vt vel Athenienses, si nos eis duces non fuerimus; vel nos, libertate ciuitatibus restituta, regi arma inferamus. Hanc Antalcidæ orationem quum Teribazus audiisset, mirifice probabat: aduersariis autem hæc nihil aliud erant, quam verba. Verebantur enim Athenienses in ciuitatum insularumque libertatem consentire, ne Lemnum, Imbrum, Scirum amitterent: itidemque Thebani, ne oppida Bœotica dimittere cogerentur, vt libera suique iuris ea fierent: Argiui denique, si pactiones huiusmodi fœderaque fierent, Corinthum se perinde, atque Argos, retinere sua in potestate non posse arbitrabantur, quod tamen magnopere cupiebant. Quamobrem hac pace non admissa, domum singuli rediere. Teribazus autem, quamquam absque regis auctoritate se Lacedæmoniis adiungere non tutum existimabat: nihilominus clam pecunias Antalcidæ dabat, vt classe a Lacedæmoniis instaurata, tum Athenienses, tum eorum socij propensiores ad pacem essent. Cononem etiam, quasi aduersus regem iniurius esset, ac verum Lacedæmonij dicerent, in vincula coniecit. Atque hæc vbi fecisset, proficiscitur ad regem, indicaturus Lacedæmoniorum postulata, & quod Cononem improbe agentem comprehendisset: simul etiam sciscitaturus, quid de his omnibus esset statuendum. Rex, posteaquam sursum Teribazus ad ipsum venisset, Strutham in Asiam inferiorem ablegat, qui res maritimas curaret. Is vehementer Athenien-
bus, eorumq; sociis addictus erat; quum memoria teneret, quãtum ab Agesilao detrimenti ditio regis accepisset. Lacedæmonij animaduerso, Strutham infesto erga se esse animo, in Athenienses autem amico:

Improbum Antalcidæ ac Lacedæmoniorum facinus. Plut. Agesil. 17. 1111.

Struthas Atheniensibus fauet.

καὶ παρεγίνοντο ἀπό τε Βοιωτῶν, καὶ Κορινθίων, καὶ Ἀργείων. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖ ἦσαν, ὁ μὲν Ἀνταλκίδας ἔλεγε πρὸς τὸν Τηρίβαζον, ὅτι καὶ εἰρήνης δέοιτο ἥκοι τῇ πόλει παρὰ βασιλέα, καὶ ταύτης † οἵας περ βασιλεὺς ἐπεθύμει. τῶν οἵα περ γὰρ ἐν τῇ ἀσίᾳ ἑλληνίδων πόλεων λακεδαιμονίους βασιλεῦ οὐκ ἀνήκοιεῖσθαι, τάς τε νήσους ἁπάσας, καὶ τὰς ἄλλας πόλεις, ἄρχειν σοφίσιν αὐτονόμους εἰᾶν). καίτοι, ἔφη, τοιαῦτα ἐπιτελούντων ἡμῶν, τίνος ἂν ἕνεκα πρὸς ἡμᾶς οἱ ἕλληνες ἢ βασιλεὺς πολεμοίη, ἢ χρήματα δαπανῴη; καὶ γὰρ † οὐδὲ βασιλέα οὐκ ἐᾶν περιορᾶσθαι δυνατὸν, οὔτε ἀθηναίοις, μὴ ἡγουμένων ἡμῶν, οὔτε ἡμῖν, αὐτονόμων οὐσῶν τῶν πόλεων. τῷ μὲν δὴ Τηρίβαζῳ ἀκούοντι, ἡδέως ἤρεσκον οἱ τοῦ Ἀνταλκίδου λόγοι· τοῖς δὲ ἐναντίοις † λόγοις ταῦτ' ἦν. οἵ τε γὰρ ἀθηναῖοι ἐφοβοῦντο σωθέσθαι αὐτονόμους [τὰς πόλεις ἢ *τὰς νήσους εἶναι], μὴ λήμνου, καὶ ἴμβρου, καὶ σκίρου στερηθεῖεν· οἵ τε θηβαῖοι, μὴ ἀναγκασθεῖεν ἀφεῖναι τὰς βοιωτίδας πόλεις αὐτονόμους· οἵ τ' ἄργεῖοι, οὐκ ἐπεθύμουν, οὐκ ἐνόμιζον αὐτῷ τὸ κορίνθου δυνάσθαι † ὥστ' ὡς πάρεργος ἔσεσθαι, τοιούτων σωθησομένων καὶ ἀσυνδέτων ἡμομένων. αὕτη μὲν ἡ εἰρήνη οὕτως ἐγένετο ἀτελής, καὶ ἀπῆλθον οἴκαδε ἕκαστοι. ὁ μὲν τοι Τηρίβαζος ὡς μὲν αὐτὸς βασιλέως μετὰ λακεδαιμονίων ἥκοι, οὐκ ἀσφαλὲς αὐτῷ ἦν δοκεῖν εἶναι· λάθρα γε μὴν τοι ἔδωκε χρήματα Ἀνταλκίδᾳ, ὅπως αὖ πληρωθέντος ναυτικοῦ ὑπὸ λακεδαιμονίων, οἵ τε ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν μᾶλλον τῆς εἰρήνης προσδέοιντο. καὶ τὸν Κόνωνα, ὡς ἀδικοῦντά τε βασιλέα, καὶ ἀληθῆ λέγοντων λακεδαιμονίων, εἶρξε. ταῦτα ὁ ποιήσας ἀνέβαινε πρὸς βασιλέα, φράσων ἅπερ λέγοιεν οἱ λακεδαιμόνιοι, καὶ ὅτι Κόνωνα σωφρόνως εἴη ὡς ἀδικοῦντα, καὶ ἐρωτήσων, τί χρὴ ποιεῖν περὶ τούτων ἁπάντων. καὶ βασιλεὺς μὲν, ὡς Τηρίβαζος αὖθις παρ' αὐτὸν ἦλθ', Στρούθαν καλαπέμπεται θαλάσσαν. ὁ μὲν τοι Στρούθας ἰσχυρῶς τοῖς ἀθηναίοις καὶ τοῖς συμμάχοις τῶν νησιωτῶν προσεῖχε, μεμνημένος ὁπόσα κακὰ ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ ἐπεπόνθει ὑπ' Ἀγησιλάου. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ἑώρων τὸν Στρούθαν πρὸς ἑαυτοὺς μὲν πολεμικῶς ἔχοντα, πρὸς ἀθηναίους δὲ φιλικῶς,

Θίμ-

Θίμβρωνα πέμπουσιν ὅπῃ πολέμῳ τοὺς αὐ- A Thimbronem mittunt, qui bellum ei fa- *Thimbrō mittitur aduersus Struthum.*
τόν. ὁ δ', ἐλθὼν τε ἐς Ἀσίαν σὺν μεγάλῃ στρατιᾷ, καὶ ἐφέσου τε καὶ
τῶν ἐν μεγάλου πεδίῳ πόλεων, Πριήνης τε, καὶ
Λευκόφρυος, καὶ Ἀχιλλείου, ἐφέρετο καὶ ἦγε τὴν Βασι-
λέως. μετὰ δὲ τοῦτο χρόνου τινός, κατανοήσας ὁ
Στρούθας, ὅτι Θίμβρων βοηθοῖ ἐκ πόλεως ἀτάκ-
τως καὶ ἀλαφρῶς, ἔπεμψεν ἱππέας ἐς
τὸ πεδίον· καὶ ἐλάσαντας ἐκέλευσε πᾶσι
διωγμοῦ γενομένου ἐλαύνειν ὅ, τι δύναιντο. ὁ δὲ Θίμ-
βρων ἐτύγχανεν ἄρτι ἀρίστου δεῖπνον μετὰ Θερ
σάνδρου τοῦ αὐλητοῦ. ἦν γὰρ ὁ Θέρσανδρος οὐ μόνον B bernio vtebatur, qui non modo tibicen in-
καὶ ἀλκῆς καὶ ἰσχύος. *aut habendum ἰσχύος pro scholio prioris ἀλκῆς.* αὐλητὴς ἀγαθός, ἀλλὰ † καὶ δρᾶσαι ἰσχύς, ἅτε
Λακωνίζων, ἀνεπαίστο. ὁ δὲ Στρούθας ἰδὼν ἀ-
τάκτως τε βοηθοῦντας, καὶ ὀλίγους τοὺς πρώ-
τους, ὅτι φαίνεσθαι πολλούς τε ἔχων καὶ σκευοφορημέ-
νους ἱππέας· καὶ Θίμβρωνα μέν, καὶ Θέρσανδρον,
τοὺς πρώτους ἀπέκτειναν. ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἔπεσον, ἐ-
τρέψαντο καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα, καὶ διώκοντες *Thimbrō interficitur.*
πανπληθεῖ κατέβαλον. ἦσαν δὲ οἳ καὶ ἐσώθη-
σαν αὐτῶν εἰς τὰς φιλίας πόλεις, καὶ πλέονες
ἀπελείποντο. † ..... μετὰ δὲ τὴν ἀναθέσιν τῆς βοηθείας. C
πολλάκις γάρ, καὶ τότε, * οὐδὲ παρακελευσάμενος τοῦ
βοηθεῖν ἐποιήσατο. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐγε-
νήθη. ἐπεὶ δὲ ἦλθον εἰς Λακεδαίμονα οἱ ἐκ-
πεπτωκότες Ῥοδίων ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐδίδα-
σκον· ὡς οὐκ ἄξιον εἴη παρεῖναι ἀθλιωτάτους Ῥό-
δου καταφρονουμένους, καὶ τοσαύτην δύναμιν
σπουδαρχίους. γνόντες οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὡς
εἰ μὴ κρατήσοι ὁ δῆμος, ἀθλιωτάτων ἔσαι Ῥόδος
ἅπασα, εἰ δὲ οἱ πλουσιώτεροι, αὐτῶν· ἐπλήρ-
ωσαν αὐτοῖς ναῦς ὀκτὼ, ναύαρχον δὲ Ἔκδικον D Drum penes populum esset; sin vero penes
ἐπέστησαν. † ξὺν ἔπεμψαν δ' ὅπως τῶν νεῶν τύ- *ξὺν ἐπέμψαν* opulentiores, suam: octo naues instruunt,
λων καὶ Διφείδαν. ἐκέλευσαν δ' αὐτὸν διαβαί- eisque nauarchum Ecdicum præficiunt.
νοντα ἐς τὴν ἀσίαν, τάς τε Θίμβρωνα ὑποδεξα- Iisdem in nauibus miserũt & Diphridam, *Diphridē aduersus Struthiam mittitur.*
μένας πόλεις διασώζειν, καὶ στράτευμα δὲ ὃ
προσεισθήσειν αὐτοῖς λαβόντα, καὶ δήλου εἴ πῃ δύναι-
το, συλλέξαντα, πολεμεῖν πρὸς τὸν Στρούθαν. iussum in Asiam traiicere, oppidaque in fi-
ὁ μὲν δὴ Διφείδας ταῦτ' ἐπίτα, καὶ τἆλ- de continere, quæ Thimbronem admise-
λα ἐπετύγχανε, καὶ Τιγρανίῳ τῷ τῶν Στρούθα rant; atque etiam collectis tum illis copiis,
ἔγγονα συγατέρα, προβαίνοντα εἰς Σάρδεις, quæ incolumes euaserant e clade, tum a-
σὺν αὐτῇ λαμβάνει † σὺν τῇ γυναικὶ, καὶ χρημάτων πολ- E liis, quascumque posset, bellum aduersus
λῶν ἀπέλυσεν· ὥστ' ἐξ ἐκείνου εἶχε μι- Strutham gerere. Parebat in his Diphri- *Diphridæ eucomiũ.*
σθοδοτεῖν. ἦν δὲ καὶ οὗτος ὁ ἀνὴρ ἔγχρις τε οὐχ das, ac inter alia, quæ prospere gessit, etiam
ἧττον τοῦ Θίμβρωνος, μᾶλλόν τε σωφρονε- Tigranem, quocum erat Struthæ nupta
στέρα καὶ εὐτρεπεστέρα στρατηγός. οὐδὲ filia, Sardes proficiscentem, vna cum vxo-
γὰρ ἐκρατεῖτο αὐτὸς ὑπὸ τοῦ σώματος ἡδοναῖς, re cepit, magnaq; pecuniæ vi accepta dimi-
sit. Quamobrem statim hac occasione nã-
ctus est, vnde militi stipẽdium numeraret.
Erat autem vir hic, quam Thimbro, non
minus acceptus, & imperator lõge ordinis
obseruantior ac sollertior. Nec enim vin-
ci se corporis, a voluptatibus patiebatur,

ſed perpetuo id operis agebat, ad quod ſe accinxerat. Ecdicus autem, poſteaquam cum claſſe Cnidum adpuliſſet, populumque Rhodienſem ſumma rerum terra marique potitum accepiſſet, atque adeo duplo maiori claſſe, quam eſſet ea, cui ipſe præerat, mare tenere; Cnidi ſe continebat. Inde quum intellexiſſent Lacedæmonij, non ſatis eum habere virium ad commodandum amicorum rebus: Teleutiæ mandant, vt cum duodecim illis nauibus, quas inſito ad Achaiam Lechæumque ſinu habuerat, ad Ecdicum ſe conferret, ac illo dimiſſo, iis operam daret, qui vti Lacedæmoniorum amicitia vellent; hoſtes vero quacumque ratione poſſet, damnis adficeret. Poſteaquam in Samum Teleutias venit, adiunctis indidem ſibi nauibus aliquot, Cnidum petit. Inde domum Ecdicus, Teleutias in Rhodum nauigat; ſeptem ac viginti iam nauibus inſtructus. Inter nauigandum forte in Philocratem Ephialtæ filium incidit, qui Athenis cum nauibus decem in Cyprum, ad ferendum Euagoræ ſubſidium, proficiſcebatur. Has omnes intercepit Teleutias, & in hoc ſane quiddam accidit, quod rebus vtriuſque partis maxime aduerſaretur. Nam Athenienſes, qui cum rege colebant amicitiam, ſubſidia mittebant Euagoræ, bellum aduerſus regem gerenti: Teleutias autem, tametſi bellum regi Lacedæmonij facerent, eos tamen, qui ad inferendum arma regi nauigabant, e medio ſuſtulit. Quumque Cnidum inde repetiuiſſet, manubiis diuenditis, in Rhodum profectus, ſuppetias illis ferebat, qui Lacedæmoniorum partes ſequebantur. Heic Athenienſes, qui Lacedæmonios iterum quamdam in mari potentiam nanctos putarent, mittunt aduerſus eos Thraſybulum †Styrenſem cum x l nauibus. Is poſteaquam Athenis ſoluiſſet, a Rhodienſi nauigatione abſtinuit, quod partim exiſtimaret, ſe non facile de amicis Lacedæmoniorum pœnas ſumturum, qui munitione ſe defenderent, ac Teleutiam cum auxiliaribus copiis præſentem haberent: partim ne ſuarum quidem partium homines in hoſtium poteſtatem venturos, qui & oppida tenerent, & multitudine ſuperiores eſſent, & prœlio aduerſarios viciſſent. Itaque in Helleſpontum quum nauigaſſet, ac neminem iſtic hoſtem reperiſſet: effecturum ſe quiddam, quod ex vſu reipublicæ foret, arbitratus eſt. Primũ vbi comperiſſet, Amadocum regẽ Odryſarũ, & Seuthen, qui maritimam oram Thraciæ cum imperio tenebat, bellum inter ſe gerere:

Euagoras rex Cypri bellum gerit aduerſus Perſas.

Thraſybuli res geſtæ.

al. Tyrienſem

Ἀλλ' ἀεὶ πρὸς ᾧπερ ἐργῳ, τοῦτο ἐπράττεν. ὁ δὲ Ἐκδικος ἐπεὶ ἐς τὴν κνίδον ἔπλευσε, καὶ ἐπύθετο τοὺς ἐν τῇ ῥόδῳ δῆμον πάντα καὶ ἔχοντα, καὶ κρατοῦντα καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάττης, καὶ διέπλεον διπλασίαις ναυσὶν, ἢ αὐτὸς εἶχεν, ἠσυχίαν ἦγεν ἐν τῇ κνίδῳ. οἱ δὲ αὖ λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ἤσθοντο αὐτὸν ἐλάττω δυνάμιν ἔχοντα, ἢ ὥστε τοὺς φίλους ὠφελεῖν, ἐκέλευσε τὸν Τελευτίαν σὺν τοῖς δώδεκα νανσὶν, αἷς εἶχεν ἐν Ὧ πρὸς Ἀχαίαν καὶ Λέχαιον κόλπῳ, πρὸς τὸν Ἔκδικον, κἀκεῖνον μὲν ἀποπέμψαι, αὐτὸν δὲ τῶν τε βουλομένων φίλων εἶναι ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τοὺς πολεμίους ὅ, τι δύναιτο κακὸν ποιεῖν. ὁ δὲ Τελευτίας, ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς τὸν σάμον, πρὸς λαβὼν ἐκεῖθεν ναῦς, ἔπλευσεν εἰς † κνίδον, ὁ δὲ Ἔκδικος, οἴκαδε. ὁ δὲ Τελευτίας ἔπλει εἰς τὴν ῥόδον, ἤδη ἔχων ναῦς ἑβδομήκοντα καὶ εἴκοσι. πλέων δὲ πρόσπτυγχάνει Φιλοκράτει τῷ Ἐφιάλτου, πλέοντι μετὰ δέκα τριήρων ἀθηναίων εἰς κύπρον ἅμα ξυμμαχίᾳ τῷ Εὐαγόρᾳ, καὶ λαμβάνει πάσας· ἦσαν ἐναντιώταται δὴ ταῦτα ἀμφότεροι ἑαυτοῖς πράττοντες. οἵ τε γὰρ ἀθηναῖοι, φίλῳ χρώμενοι βασιλεῖ, ξυμμαχίαν ἔπεμπον Εὐαγόρᾳ τῷ πολεμοῦντι πρὸς βασιλέα· ὅ, τε Τελευτίας, λακεδαιμονίων πολεμούντων βασιλεῖ, τοὺς πλέοντας ὑπὲρ τοῦ ἐκείνου πολέμου διέφθειρεν. ἐπεὶ δὲ πλεύσας εἰς κνίδον, καὶ ὁπλίσας ἃ ἔλαβεν, ἐς ῥόδον αὖ ἀφικόμενος ἐβοήθει τοῖς τὰ αὐτὰ φρονοῦσιν. οἱ δὲ ἀθηναῖοι, νομίσαντες λακεδαιμονίοις πάλιν δυνάμιν † κεκτῆσθαι ἐν τῇ θαλάττῃ, ἀπέπεμψαν Θρασύβουλον τὸν * Στυρέα σὺν τετταράκοντα ναυσίν. ὁ δὲ ἐκπλεύσας, τῆς μὲν εἰς ῥόδον βοηθείας * ἀπέσχε, νομίζων οὔτ' ἂν αὐτὸς ῥᾳδίως † σωφρονίσασθαι τοὺς φίλους τῶν λακεδαιμονίων, ἰσχὺς ἔχοντας, καὶ Τελευτίου σὺν ναυσὶ παρόντος, συμμάχου ὄντος αὐτοῖς· οὔτ' ἂν τοὺς σφετέροις φίλοις ὑπὸ τοῖς πολεμίοις ἡμένους, τοσούτους ἔχοντας, καὶ πολὺ πλείονας ὄντας, καὶ μάχῃ γε κεκρατηκότας. εἰς δὲ τὸν ἑλλήσποντον πλεύσας, καὶ οὐδένος ἀντιπάλου παρόντος, ἐνόμισε καλὰ πράξειν ἄν τι τῇ πόλει ἀγαθόν. καὶ οὕτω δὴ καταμαθὼν πρῶτον μὲν σατιάζοντας Ἀμάδοκόν τε τὸν ὀδρυσῶν βασιλέα, καὶ Σεύθην τὸν ὑπὲρ θαλάττης ἄρχοντα,

κνίδου εἰς καδε, αὐτὸς δὲ ἔπλει εἰς ῥόδον,

καταskευάζεσθαι

* πυελία

* ἀπέσχετο

† σωφρονίσασθαι

ἀλλήλοις μὲν διήλλαξεν αὐτούς, ἀθηναίοις δὲ φίλους καὶ συμμάχους ἐποίησε, νομίζων καὶ εἰκάσας πόλ. ταῖς ὑπὸ τῇ Θράκῃ † ἀκρούσας πόλεις ἑλληνίδας, φίλων ὄντων τούτων, μᾶλλον προσέχειν αὐτοῖς τοῖς ἀθηναίοις τὸν νοῦν. ἐχόντων δὲ τούτων τε καλῶς, καὶ τῶν ἐν τῇ ἀσίᾳ πόλεων, πρᾶξιν βασιλέα φίλον τοῖς ἀθηναίοις εἶναι, πλοῦσας εἰς βυζάντιον, ἀπέδοτο τὴν δεκάτην τῶν ἐκ τοῦ πόντου πλεόντων. μετέσησε δὲ ὀλιγαρχίας εἰς τὸν δημοκρατεῖσθαι τοὺς βυζαντίους. ὥστε οὐκ ἀσθενὴς ἐφάνη ὁ τῶν βυζαντίων δῆμος ἀθηναίους ὀπλείτας πλείους παρασχὼν ἐν τῇ πόλει. ταῦτα δὲ προξένους, καὶ χαλκηδονίους φίλους προσποιησάμενος, ἀπέπλει ἔξω τοῦ ἑλλησπόντου. ὑστερῶν δ' ἐν τῇ λέσβῳ τὰς πόλεσι πάσας, πλὴν μιτυληναίων, λακωνιζούσας, ἐπ' οὐδεμίαν αὐτῶν ἦει, πρὶν ἐν μιτυλήνῃ σωτάξας τοὺς τε ἀπὸ τῶν αὐτῶν νεῶν τεσσαράκοντα, καὶ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων φυγάδας, ὅσοι εἰς τὴν μιτυλήνην καταπεφεύγεσαν· καὶ αὐτῶν δὲ μιτυληναίων τοὺς ἐρρωμενεστάτους προσλαβών, καὶ ἐλπίδας ποιήσας τοῖς μὲν μιτυληναίοις, ὡς, ἐὰν λάβῃ τὰς πόλεις, προστάται πάσης δὴ λέσβου ἔσονται, τοῖς δὲ φυγάσιν, ὡς ἐὰν ὁμοῦ ὄντες ὑπὲρ μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων ἴωσιν, ἱκανοὶ ἔσονται ἅπαντες ἐς τὰς πατρίδας ἀνάσωσθῆναι· τοῖς δ' αὖ ὑπερβάτας, ὡς φίλιον λέσβον προσποιησάμενος τῇ πόλει, πολλὴν δύναμιν ἕξειν προσγεγενημένους ἔσονται· ταῦτα † δὲ προμηθησάμενος, καὶ στρατάξας, ἦλθεν ἐπὶ μήθυμναν. θηρίμαχος μέντοι, ὃς ἁρμοστὴς ἐτύγχανεν ὢν τῶν λακεδαιμονίων, ὡς ἤκουσε τὸν θρασύβουλον † προσιόντα, τούς τε ἀπὸ τῶν αὐτῶν νεῶν λαβὼν ὑπερβάτας, καὶ αὐτοὺς τοὺς μηθυμναίους, καὶ ὅσοι μιτυληναίων φυγάδες ἐτύγχανον αὐτόθι, ἀπήντα ὑπὲρ τὰ ὅρια. μάχης δὲ γενομένης, ὁ μὲν θηρίμαχος αὐτὸς ἀποθνήσκει, τῶν δ' ἄλλων φυγόντων πολλοὶ ἀπέθανον. ἐκ δὲ τούτου τὰς μὲν προσηγάγετο τῶν πόλεων, ἐκ δὲ τῶν οὐ προσχωρησασῶν λεηλατῶν, χρήματα τοῖς στρατιώταις παρέσχεν, * ἔπλευσεν εἰς τὴν ῥόδον † ἀφικέσθαι, ὅπως αὖ καὶ ἐκεῖ ἐρρωμενέστατον τὸ στράτευμα ποιήσαιτο, δέξ ἄλλων τε πολλῶν ἠργυρολόγει, καὶ εἰς ἄσπενδον ἀφικόμενος, ὥρμισατο ἐς τὸν εὐρυμέδοντα ποταμόν.

A mutuo eos inter se reconciliat, & vtrumque fœdere societateque Athenienſibus adiungit. Exiſtimabat enim, illa quoque Græci nominis oppida, quæ ſub ipſa Thracia reſpublicas ſuas adminiſtrarent, magis Athenienſibus adhæſura, ſi amicitia inter hos reges & Athenienſes intercederet. His ita præclare compoſitis, quum Aſiaticis etiam vrbibus amicis vteretur ob eam, qua rex & Athenienſes coniuncti erant, amicitiam: Byzantium nauigat, ac decumam e Ponto nauigantibus impoſitam, publicanis vendit. Simul rempublicam Byzantiorum, paucorum dominatu liberatam, populo adminiſtrandam tradit. Quæ res effecit, vt populus Byzantinus haud grauate maximam Athenienſium multitudinem in vrbe ſua cerneret. His rebus confectis, atque etiam pellectis in amicitiam Chalcedonenſibus: extra Helleſpontum diſcedit. Quumque oppida in Lesbo vniuerſa, ſolis Mitylenæis exceptis, Lacedæmoniorum partibus addicta reperiſſet: nullum adgreſſus eſt prius, quam apud Mitylenem de nauibus ſuis quadringentos, & exſules, qui ceteris ex oppidis eo ſe receperant, in ordines deſcripſiſſet, eiſque robuſtiſſimum quemque Mitylenæorum adiunxiſſet: facta omnibus ſpe, Mitylenæis quidem, futurum, vt ſi oppida reliqua caperet, ipſi Lesbo vniuerſæ præeſſent: exſulibus autem, ſi coniuncti ſecum oppida ſingula adorirentur, facultatem recuperandæ patriæ conſequuturos omnes: claſſiariis deniq; militibus, ſi Lesbum amicam patriæ reddidiſſent, magnam ipſis facultatum copiam paratam fore. Hac igitur omnibus ſpe recreatis, inſtructiſque copiis, Methymnam ducit. Eius aduentu cognito Therimachus, quem forte tunc Lacedęmonij pręfectum in vrbe habebant, vna cum ſuo milite claſſiario, & Methymnenſibus, & Mitylenæis exſulibus ad Methymnenſis agri fines occurrit. Collata manu, Therimachus iſtic interimitur: ex ceteris, fuga ſibi conſulentibus, multi cadunt. Secundum id partim oppida deditione capit, partim ex illorum agris, quæ ſe non dedebant, abacta præda, de qua militi ſtipendium ſuppeditaretur; Rhodum inde ſe conferre properat. atque vt iſtic etiam militis animos maxime confirmaret, quum ab aliis pecunias exigit, tum etiam Aſpendum profectus, Eurymedontem amnē nauibus ſubit.

Iam pecunias ab Aspēdiis acceperat, quum A militibus per iniuriam aliquid ex agris abigentibus, irati Aspendij noctu irruūt, eumque suo in tentorio obtruncant. Hic Thrasybuli, maxima virtute viri, exitus fuit. Eius in locum Athenienses Argyrium surrogatum ad classem mittunt. Interea cognito Lacedæmonij, venditam ab Athenienſibus esse rerum e Ponto vectarum decumam Byzantij, & Chalcedonem ab eis teneri, ceterorumq; oppidum Hellesponticorum statum non incommodum esse, quod amico Pharnabazo vterentur; minime illa sibi negligenda censebant. Quamquam vero Dercyllidæ cur succenserent, causſa nulla esset: Anaxibius tamen Ephororum amicitia sibi conciliata, perficit; vt ipse Abydum nauigaret, & eius oppidi præfectus esset. Quod si præterea sumtus, nauesq; darent, etiam ita se bello Atheniensis oppugnaturum policetur: vt omnino res ipsorum in Hellesponto sit turbari necesse. Quamobrem Lacedæmonij tribus

Anaxibius Abydum mittitur.

ei triremibus, & pro c i ↄ conductitiis militibus stipendio dato, hominem ablegant. C Anaxibius posteaquam Abydum venisset, primum terra coactis conductitiis copiis, quædam ex Æolicis opidis a Pharnabazi fide auellebat, *quumque is vna cum vrbibus aliis Abydo copias admouisset: Anaxibius vicissim eis arma inferebat, & cum suis progressus agrum ipsorum vastabat. Deinde præter eas naues, ex Abydo tres alias instruens, si quod vel Athenienſium, vel eisdem societate coniunctorum nauigium caperet, id secum abducebat. Quibus rebus Athenienses cognitis, veriti ne labefactarentur ea, quæ Thrasybulus in D Hellesponto effecerat: Iphicratem cum

Consule Notas.

Iphicrates in Hellespontum cum copiis mittitur.

v i i i nauibus & cetratis c ↄ c c, quorum magna pars erant ij, quibus ad vrbem Corinthum præfuerat, aduersus Anaxibium mittunt. Nam Argiui postea, quam Corinthum in Argos redegerant, nihil egere se ipsorum opera dixerant. Quosdam enim rebus Argiuorum fauentes Iphicrates e medio sustulerat. Itaque domum reuersus, in patria se continebat. Quamprimum in Cherronesum venit, dimissis hinc inde prædonibus, per eos bellum inter se E Anaxibius & Iphicrates gerebant. Post aliquod deinde temporis interuallum, quum animaduertisset Iphicrates, Antandrum cum copiis conductitiis, Laconicis, & c c Abydenis grauis armaturæ peditibus profectum esse Anaxibium,

Ἤδη δὲ ἔχοντος αὐτοῦ χρήματα καὶ τῶν ἀσπενδίων, ἀδικησάντων τι ὑπὸ τῶν ἀγρῶν τὴν στρατιώτην, ὀργισθέντες οἱ ἀσπένδιοι, τῆς νυκτὸς ἐπιπεσόντες, κατακόπτουσιν ἐν τῇ σκηνῇ αὐτόν. καὶ Θρασύβουλος μὲν τοι, μάλα δοκῶν ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι, οὕτως ἐτελεύτησεν. οἱ μὲν τοι Ἀθηναῖοι ἑλόμενοι αὖτ' αὐτοῦ Ἀργύριον ἐπὶ ταῖς ναυσὶν ἐξέπεμψαν. ἀγαθόμενοι δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅτι ἡ δεκάτη τε τῶν ὑπὸ τῷ ποντῷ περαιουμένη εἴη ὑπὸ Βυζαντίων τε καὶ Ἀθηναίων, καὶ χαλκηδόνα ἔχοιεν. καὶ αἱ ἄλλαι ἑλληνίδες πόλεις, φίλου ὄντος αὐτοῖς Φαρναβάζου, οὐκ ἔχοιεν, ἔγνωσαν ὅτι μελητέον εἴη. τῷ μὲν οὖν Δερκυλλίδᾳ οὐδὲν ἐμέμφοντο. Ἀναξίβιος μέν τοι, φίλων αὐτῷ γιγνομένων τῶν ἐφόρων, διεπράξατο, ὥστε αὐτὸς ἐκπλεῦσαι ἀρμοστὴς εἰς Ἄβυδον. εἰ δὲ λάβοι ἀφορμὴν καὶ ναῦς, καὶ πολεμήσειν ὑπισχνεῖτο τοῖς Ἀθηναίοις, ὥστε μὴ ἔχειν ἐκείνοις καλῶς τὰ ἐν Ἑλλησπόντῳ. οἱ μὲν δὴ δόντες καὶ χρήματα καὶ ναῦς. καὶ ἀφορμὴν ἐς ξένους χιλίους, ἐξέπεμψαν τὸν Ἀναξίβιον. οἱ δὲ ὅπως ἀφίκετο, τῶν μὲν ἀθρόων ξενικὸν, τῶν τε αἰολίδων πόλεων παρεσκεύασε τινας τῶν Φαρναβάζου, καὶ τὸν ὑπισχνεῖτο πεδιάσας τὰς πόλεσιν, ὅπῃ τιμὴ Ἄβυδον αὐτεπεστράτευε, καὶ ἐπορεύετο, καὶ ἐδῄου τὴν χώραν αὐτῶν. καὶ ναῦς δὲ, ὅσας εἶχε, ξυμπληρώσας ἐξ Ἀβύδου τριήρεις ἄλλας, κατῆγεν, εἴ τι που λαμβάνοι [ἀπὸ] * Ἀθηναίων πλοῖον, ἢ τῶν ἐκείνων ξυμμάχων. ἀγαθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ δεδιότες, μὴ διαφθαρείη σφίσιν, ἃ κατεσκεύασεν ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ Θρασύβουλος, αὐτεκπέμπουσιν Ἰφικράτην ναῦς ὀκτὼ ἔχοντα, καὶ πελτασὰς ἐς διακοσίους καὶ χιλίους. οἱ δὲ πλῆστοι αὐτῶν ἦσαν, ὧν ἐν Κορίνθῳ ἦρξεν. ἐπεὶ γὰρ οἱ Ἀργεῖοι τὴν Κόρινθον ἀπεποίηντο, ἔνθεν ἔφασαν αὐτῶν διαθεῖν. καὶ γὰρ ἀπέκτειναί τινας τῶν † ἀργολογιζόντων. καὶ ὃς τότε ἀπελθὼν ἀθηναζε, οἴκοι ἐτύγχανεν ὤν. ἐπεὶ δ' ἀφίκετο ἐς Χερρόνησον, τὰ μὲν πρῶτον Ἀναξίβιος καὶ ὁ Ἰφικράτης, λῃσὰς διαπέμποντες, ἐπολέμουν ἀλλήλοις· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ὁ Ἰφικράτης, ἀγαθόμενος καὶ Ἀναξίβιον οἰχόμενον ἐς ἀντάνδρου σύν τε τοῖς μισθοφόροις καὶ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν λακωνικοῖς, καὶ σὺν Ἀβυδηνοῖς διακοσίοις ὁπλίταις, καὶ ἀκου-

ὑπισχνεῖτο πεδιάσας τὰς πόλεσιν, ὅπῃ τιμὴ Ἄβυδον αὐτεπεστράτευε

† ἀργολογιζόντων

καὶ ἀκούσας ὅτι τὴν Ἄνταδρον φιλίαν τοῦ σφε- A audisſetque Antandrum eius ſe amicitiæ
λησθαι εἴη, ὑπονοῶν ὅτι καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκεῖ adiunxiſſe: ſuſpicatus ipſum, impoſito i-
φρουρὰν ἀποπορεύσοιτο πάλιν, καὶ ἀπάξοι ſtic præſidio, reuerſurum, Abydenoſque
τοὺς Ἀβυδηνοὺς οἴκαδε, λαβὰς τὴν νυκτὸς ἢ ἐ- domum reducturum, noctu ea parte tranſ-
ρημότατον μάλιστα τῶν † τοῖς Ἀβυδηνοῖς, καὶ ἐπιμελῶν iens, quæ * Abydenorum in agro ſolitudi- * Lectio marginis.
ἐς τὰ ὄρη, ἐνέδραν ἐποιήσατο. Τὰς δὲ τριήρεις, nes inprimis habebat, conſcenſis monti- Iphicrates
αἳ διήγαγον αὐτὸν, ἐκέλευε τὸν πλοῦν † ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τὸν ἐπὶ τὸ χερρόνησον * τὸν ἄνω, ὅ- bus inſidias locat. Triremes vero, quæ i- inſidias locat.
πως δοκοίη, ὥσπερ εἰώθει, ἐπ' ἀργυρολογίαν ψſum tranſuexerant, diſiculo ſecundum
ἐπιπλεῖν. Ταῦτα μὲν ποιήσας, οὐκ Cherroneſum litus ſurſum verſus legere
ἐψεύσθη· ἀλλ' ὁ Ἀναξίβιος ἀπεπορεύετο, ὡς B iubet: vt pro more ſuo pecuniæ colligen-
μὲν ἐλέγετο, οὐδὲ τὴν ἱερὴν † γεγενημένων ἐκεί- dæ cauſſa videretur eo nauigaſſe. Quum
γεγενημένων αὐτῷ ἐκείνῃ νῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἀλλὰ καταφρονήσας, ὅτι δὴ φι- hæc ita inſtituiſſet, minime ſpe ſua falſus
λίας τε ἐπορεύετο, καὶ ἐς πόλιν φιλίαν, καὶ ὅτι eſt. Nam quum Anaxibius illo die non per-
ἤκουε τῶν ἀπαντώντων τὸν Ἰφικράτη ἀναπε- litaſſet, vti quidem ferebatur, nihilominus
πλευκέναι τὸ ὀπὶ τὴν Χερρόνησον, ἀμελέστερον ea re ſpreta diſceſſit Antandro; ac partim
ἐπορεύετο. ὅμως δὲ ὁ Ἰφικράτης, ἕως μὲν ἐν quod per agrum pacatum ad vrbem ſo-
τῷ ἰσοπέδῳ τὸ στράτευμα τὸ Ἀναξιβίου ἰὸν, ciam pergeret, partim quod audiiſſet ex
οὐκ ἐξανίστατο· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν Ἀβυδηνοὶ ἀφη- iis, quos habebat obuios, Iphicratem Præ-
γούμενοι ἤδη ἐν ᾧ τῷ καὶ κρημνὸν ἦσαν πε- coneſum verſus nauigaſſe, negligentius
δίῳ, ἔνθα ὀρύσσουσι τὰ χρύσεια ἀνθρωποι, τὸ δὲ ἄλλο C iter faciebat. Neque tamen Iphicrates,
στράτευμα ἐν τῷ καταντικρὺ ἰόν, ὁ δὲ Ἀναξί- quam diu loco æquabili erant Anaxibij
† στράτευμα ἐπόμενον ἐν ᾧ βιος ἤδη κατέβαινεν ἐκ τῶν λακωνικῶν· ἐν copiæ, de inſidiis ſe proripuit: ſed poſtea-
τούτῳ ὁ Ἰφικράτης ἐξανίστησι τὸν ἐνέδραν, καὶ quam Abydeni, qui erant prima in fron-
δρόμῳ ἐφέρετο τοῦ ἐπ' αὐτούς. καὶ ὁ Ἀναξίβιος, te, ad eum campum peruenerant, qui eſt
γνοὺς μὴ εἶναι ἐλπίδα σωτηρίας, ὁρῶν ὅτι πο- iuxta Cremaſtem, vbi & fodinas auri ha-
λύ τε κοῖλον ἐκπεπλευκὸς τὸ ἑαυτοῦ στράτευ- bent, reliquæ vero copiæ per decliuia ſub-
μα, καὶ νομίζων τοὺς τὸ πάντας οὐκ ἂν δύ- ſequerentur, ac iam Anaxibius ipſe cum
ναιντο σαφῶς βοηθῆσαι αὐτῷ τοὺς παρελη- Laconicis militibus deſcenderet: tum pro-
λυθότας, ὁρῶν δὲ καὶ ἐκπεπλημένους ἀ- rumpere ſuos ex inſidiis iubet, & ipſe cur-
πόλλυσθαι, ὡς εἶδον τὴν ἐνέδραν, εἶπε πρὸς τοὺς D ſu in Anaxibium pergit. Ille quum anim-
παρόντας· ἄνδρες, ἐμοὶ μὲν καλὸν ἐνθάδε ἀ- aduertiſſet, nullam ſalutis ſpem reliquam
ποθανεῖν· ὑμεῖς δὲ, πρὶν συμμῖξαι τοῖς πολε- eſſe, quod arto loco ſuos in longum exten-
μίοις, αὐτοῦ δετε ἐς τὴν σωτηρίαν. καὶ ταῦτ' ſos eſſe cerneret, ac fieri non poſſe duce-
ἔλεγε, καὶ τοῦδε τοῦ ἑταιρικοῦ λαβὼν τὴν ret, vt qui iam tranſierant, ſibi per accliuia
ἀσπίδα, ἐν χερσὶ αὐτὸ μαχόμενος ἀπεθνή- ſuppetias ferrent, perterritos denique vi-
σκει· καὶ τὰ παιδικὰ μέν τοι αὐτῷ παρέμεινε, καὶ deret vniuerſos, conſpectis inſidiis; eos,
τῶν λακεδαιμονίων δὲ τοὺς σωζεληλυθότων ἐκ qui aderant ipſi, compellans: Me quidem,
τῶν πόλεων ἑξήκοντα, ὡς δώδεκα μαχό- inquit, heic decet occumbere, milites. Vos
μενοι συναπέθανον· οἱ δὲ ἄλλοι, φεύγοντες, prius, quam manum cum hoſte conſera-
ἔπιπτον. οἱ δὲ ἐδίωκον μέχρι τοῦ ἄστεος. καὶ τῶν E tis, ſaluti veſtræ properanter conſulite.
τε ἄλλων ὡς ἑξακόσιοι ἀπέθανον, καὶ τῶν Ἀ- Quæ vbi dixiſſet, accepto a ſatellite ſcuto,
βυδηνῶν ὁπλιτῶν περὶ πεντήκοντα. Ταῦτα ibidem pugnans cadit. Nec is deſeruit i-
δὲ πραξας ὁ Ἰφικράτης, ἀνεχώρησε πάλιν ὀπὶ τὴν χερρόνησον. pſum, quem in amoribus habuerat: & præ-
fecti vrbium Lacedæmonij, qui ad eum ſe
contulerant, numero plus minus duode-
cim, vna cum eo pugnantes occubuerunt.
Ceteri inter fugiendum cæſi ſunt, hoſti-
bus eos ad vrbem vſque perſequentibus.
Ceciderunt ex aliorum quidem numero
ducenti, Abydeni vero grauis armatu-
ræ pedites fere quinquaginta. Ea re ge-
ſta, rurſus in Cherroneſum Iphicrates ſe
contulit.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM GRAECARVM LIBER QVINTVS.

Eteonicus Æginetas in Athenienses cõcitat.

HOc tum in statu res Athenienſium ac Lacedæmoniorum apud Helleſpontum erant. Interim Eteonicus agens in Ægina, quum ſuperioribus temporibus inter Æginetas & Athenienſes commercia interceſſiſſent, coorto palam maritimo bello, poteſtatem eis facit, Ephoris etiam conſentientibus, vt pro lubitu quiſque prædas ageret ex Attica. Quamobrem oppugnati ab Æginetis Athenienſes, armatura graui duce Pamphilo in Æginam miſſa, muro Æginetas cingunt, eoſque terra, & mari decem triremibus obſident. Hac obſidionis fama Teleutias ad ſe delata, qui tum forte quaſdam ad inſulas pecuniæ cogendæ cauſſa nauigarat: opem Æginetis laturus properat, & hoſtium claſſem abigit, Pamphilo factum ad obſidionem opus defendente. Interea miſſus a Lacedæmoniis præfectus claſſis Hierax aduenit, & claſſem accipit, Teleutia feliciſſime in patriam redeunte. Nam quum domum tendens ad mare deſcenderet, nemo militum erat, qui dextram eius non prehenderet. Alius eum ſerto redimibat, alius vitta: quod ſi qui tardius acceſſiſſent, nihilominus etiam tunc, quum in altum proueheretur, in mare corollas abiiciebant, ac ſimul ei multa, eaque fauſta precabantur. Nec ignoro equidem, in his a me neque memorabiles ſumtus factos, neque ſuſcepta pericula, neque molitionem alicuius rei memoratu dignam exponi. Sed profecto id homini conſideratu dignum eſſe arbitror, qua re Teleutias effecerit, vt tales in ipſum eſſent illorum animi, quibus cum imperio præerat. Nam hoc tale viri opus, quod multis & opibus & periculis anteferri commemorando longiſſime debet.

Militum erga Teleutiam ſtudia.

A ΚΑΙ τὰ μὲν δὴ περὶ ἑλλήσποντον ἀθηναίοις τὲ καὶ λακεδαιμονίοις τοιαῦτα ἦν. ὢν δὲ πάλιν ὁ Ετεόνικος ἐν τῇ αἰγίνῃ, καὶ ἐπιμιξίᾳ χρωμένων τὸν πρόσθεν χρόνον τῶν αἰγινιτῶν πρὸς τοὺς ἀθηναίους, ἐπεὶ φανερῶς κατὰ θάλατταν ἐπολεμεῖτο ὁ πόλεμος, ξυνδόξαν καὶ τοῖς ἐφόροις, ἐφίησι λῃίζεσθαι τὸν βουλόμενον ἐκ
B τῆς ἀττικῆς. οἱ δ' ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι ὑπ' αὐτῶν, πέμψαντες ἐς αἴγιναν καὶ ὁπλίτας καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Παμφίλον, ἐπετείχισαν αἰγινήτας, καὶ ἐπολιόρκουν αὐτοὺς καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν δέκα τριήρεσιν. ὁ μὲν τοι Τελευτίας, τυχὼν ἐπὶ τῶν νήσων ποι ἀφιγμένος κατὰ χρημάτων πόρον, ἀκούσας ταῦτα περὶ τοῦ ἐπιτειχισμοῦ, ἐβοήθει τοῖς αἰγινήταις. καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν ἀπήλασε, τὸ δ' ἐπιτείχισμα διεφύλατ-
C τεν ὁ Πάμφιλος. † ἐν δὲ τούτῳ ἀπὸ λακεδαιμονίων Ιέραξ ναύαρχος ἀφικνεῖται. κἀκεῖνος μὲν παραλαμβάνει τὸ ναυτικόν· ὁ δὲ Τελευτίας μακαριώτατα δὴ † ἀποπέπλευκεν οἴκαδε. ἡνίκα γὰρ ἐπὶ θάλατταν κατέβαινεν, ἐπ' οἴκου ὁρμώμενος, οὐδεὶς ἐκεῖνον τῶν στρατιωτῶν ὃς οὐκ ἐδεξιώσατο. καὶ ὁ μὲν ἐστεφάνωσεν, ὁ δὲ ἐταινίωσεν, οἱ δ' ὑστερήσαντες, ὅμως καὶ ἀναγομένου, ἔρριπτον ἐς τὴν θάλατταν στεφάνους, καὶ εὔχοντο αὐτῷ πολλὰ
D καὶ ἀγαθά. γιγνώσκω μὲν δῶν, ὅτι ἐν τούτοις οὔτε δαπάνημα, οὔτε κίνδυνον, οὔτε μηχάνημα ἀξιόλογον οὐδὲν διηγοῦμαι. ἀλλὰ καὶ μὰ δία τόδε ἄξιον μοι δοκεῖ εἶναι ἀνδρὶ ἐννοεῖν, τί ποτε ποιῶν ὁ Τελευτίας οὕτω διέθηκε τοὺς ἀρχομένους. τοῦτο γὰρ ἤδη πολλῶν καὶ χρημάτων καὶ κινδύνων ἀξιολογώτατον ἀνδρὸς ἔργον ἐστίν.

ἐκ δὲ τούτου

ἀπέπλευσεν

ὁ δ'

ὁ δ' αὖ Ἱέραξ, τὰς μὲν ἄλλας ναῦς λαβὼν, πάλιν ἔπλει ἐς Ῥόδον· ἐν αἰγίνῃ δ' ὑπολιπὼν δώδεκα τριήρεις, καὶ Γοργῶπαν τὸν ἑαυτοῦ ἐπίσκοπον ἀρμοστὴν, ἐπολιόρκουν μᾶλλον οἱ ἐν τῷ ἐπιτειχίσματι τῶν Ἀθηναίων, ἢ οἱ ἐν τῇ πόλει. ὥστε τὸ ἐκ τοῦ ψηφίσματος Ἀθηναίοις πληρώσαντες ναῦς πολλὰς, ἀπεκόμισαντο ἐξ αἰγίνης πέμπτῳ μηνὶ τοὺς ἐν δίκῃ φρουρέοντας. τούτων δὲ γενομένων, οἱ Ἀθηναῖοι πάλιν αὖ τοὺς πρόσθεν ἐχθροὺς τοὺς τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τὸν Γοργῶπαν· καὶ αἰτησάμενοι πλήρεσι ναῦς ἑξήκοντα καὶ δώδεκα, καὶ αἱρεθέντα Εὔνομον ναύαρχον ἐπ' αὐτάς. οὗτος δὲ τοῦ Ἱέρακος ἐν τῇ Ῥόδῳ, οἱ Λακεδαιμόνιοι Ἀνταλκίδαν ναύαρχον ἐκπέμπουσι, νομίζοντες καὶ Τηρίβαζον τοῦτο ποιοῦντες μάλιστ' ἂν χαρίζεσθαι. ὁ δὲ Ἀνταλκίδας, ἐπεὶ ἀφίκετο ἐς αἴγιναν, ξυμπαραλαβὼν [καὶ * τὰς τοῦ Γοργῶπα ναῦς, ἔπλευσεν ἐς Ἔφεσον, καὶ τὸν Γοργῶπαν πάλιν ἀποπέμπει ἐς αἴγιναν ξὺν ταῖς †δέκα ναυσὶν· ὅπως δὲ τὰς ἄλλας Νικόλοχον ἐπέσχησε τῶν Ἀθηναίων ἐπιτειχίσεως. καὶ ὁ μὲν Νικόλοχος βοηθῶν Ἀβυδηνοῖς, ἔπλει· κἀκεῖσε παραβοηθήσας ἐς Τένεδον, ἐδῄου τὴν χώραν, καὶ χρήματα λαβὼν, ἀπέπλευσεν ἐς Ἄβυδον. οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ, ἀθροισθέντες ἀπὸ Σαμοθράκης τε, καὶ Θάσου, καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνα τὰ χωρία, ἐβοήθουν τοῖς Τενεδίοις. ὡς δ' ἤκουσαν ἐς Ἄβυδον καταπεπλευκότα Νικόλοχον, ὁρμώμενοι ἐκ Χερρονήσου, ἐπολιόρκουν αὐτὸν ἔχοντα ναῦς πέντε καὶ εἴκοσι, δύο καὶ τριάκοντα τῶν ἑαυτῶν. ὁ μὲν τοι Γοργῶπας ἀποπλέων ἐξ Ἐφέσου, ᾠχετο συντυχὼν Εὐνόμῳ. καὶ τότε μὲν κατέφυγον ἐς αἴγιναν, μικρὸν πρὸ ἡλίου δυσμῶν. ἐκβιβάσας δ' αὐτοὺς, ἐδείπνιζε τοὺς στρατιώτας. ὁ δ' Εὔνομος, ὀλίγον χρόνον ὑπομείνας, ἀπέπλει. νυκτὸς δ' ὑπερημούσης, φῶς ἔχων, ὥσπερ νομίζεται, ἀφήγητο, ὅπως μὴ πλανῶνται αἱ ἑπόμεναι. ὁ δὲ Γοργῶπας, ἐμβιβάσας, αὐτοὺς ἐπεκελεύσῃ καὶ τὸ λαμπαδήφορον ὑπολείπειν, ὅπως μὴ φανερὸς εἴη, μηδ' αἰσθησιν παρέχοι, λίθων τε ψόφῳ τῶν κελευστῶν ἀντὶ φωνῆς χρωμένων, καὶ τῇ ἀναγωγῇ τῶν κωπῶν. ἐπεὶ δὲ ἦρε καὶ αὐτὸν Εὔνομος πρὸς τὴν γῆν, πρὸς ζωστῆρα τὸν ἀπίκης, ἐκέλευε τὴν σάλπιγγ' ὑπολύειν. ὡς δ' Εὔνομος ἐξ ὠίων μὲν τὰ νεῶν ἀρτὶ ἐξέβαινον, οἱ δὲ καὶ ἔπι ὡρμίζοντο, οἱ δὲ καὶ ἔπι κατέπλεον.

A Ceterum Hierax naues alias secum sumens in Rhodum nauigabat, duodecim tantum triremes in Ægina, præfecto eis Gorgopa legato suo, reliquit. Iam vero magis obsidebantur Athenienses, qui opere se munito continebant, quam hostes ipsorum in oppido. Quo factum, vt Athenienses ex decreto publico multis nauibus instructis, mense quinto milites oppidum obsidentes domum abducerent. Quod vbi accidisset, rursum Athenienses a prædonibus & Gorgopa vexabantur. Itaque na- B ues aduersus hos x i i i naualibus copiis complent, eisque cum imperio præficiunt Eunomum. Interea dum in Rhodo esset Hierax, Antalcidam præfectum classis Lacedæmonij domo proficisci iubent, quod in eo se rem Teribazo maxime gratam facturos existimarent. Antalcidas postea quam in Æginam venisset, sumtis secum Gorgopæ nauibus, Ephesum contendit: mox Gorgopam cum † x nauibus in Æginam remittit, ceteris legatum suum Nicolochum præficit. Is Abydenis latum suppetias, Abydum se contulit. In itinere de- C flectens ad Tenedum, vastato Tenediorum agro, & accepta pecunia, inde Abydum nauigat. Interim duces Atheniensium e Samothrace, Thaso, vicinis locis, opem Tenediis latum properabant. Verum vbi certiores facti essent, Nicolochum se Abydum recepisse: profecti ex Cherroneso cum triginta duabus nauibus, ipsum x x v naues habentem obsident. Gorgopas interea, dum Ephesoin Æginam nauigaret, forte in Eunomum incidit; ac tum quidem in Æginam se paulum ante solis occasum fuga recepit, eductisque mox suis, cœnare militem iubet. D Eunomus parumper ibi quum substitisset, discessit. Vbi vero nox ingruisset, lumen ipse accensum habens, pro more præcedebat; ne sequentes eum naues aberrarent. Tum Gorgopas suis naues ingredi iussis, mox aliquo ex interuallo, ne conspici posset, vel hostibus vllum indicium sui præberet, qua fax lucebat, subsequebatur: simul & lapidum strepitu vocis loco nautarum incitatores, & remorum impulsu leni vtebantur. Posteaquam Eunomi naues haud procul abessent a terra propter Zosterem Atticæ, Gorgopas suos cum tubæ clangore iubet hostem adoriri. Iam Eunomi copiæ partim nauibus egressæ fuerant, partim in portum se conferebant, partim denique adhuc ad terram nauigabant. E

Obsidionem Atheniensis soluunt.

Antalcidas præfectus classis.

al. x i i.

Gorgopæ stratagema.

Commisso nauali ad lunam prœlio, quatuor triremes Gorgopas capit; iisque religatis ad suas, in Æginam reuertitur. Ceteræ naues Athenienſium fuga ſe in Piręeum receperunt. Secundum hæc in Cyprum Chabrias Euagoræ laturus opem cum octingentis cetratis, ac decem triremibus nauigat. Quumq; ſecum Athenis & naues alias, & grauis armaturæ pedites ſumſiſſet, ac noctu in Æginam deſcēdiſſet: vna cum cetratis loco concauo vltra fanum Herculis in inſidiis ſe abdit. Prima luce, quemadmodum conuenerat, grauis Athenienſium armatura duce Demęneto aderat, vltraque fanum Herculis ad ſtadia XVI adſcendit, quem locum Tripyrgiam, tribus a turribus, vocant. Ea de re Gorgopas certior factus, vna cum Æginetis, & milite claſſiario, & Spartanis octo, qui forte tum iſtic aderant, ad coercendos hoſtes properat. Præterea per præconem denuntiari iubet, vt e copiis naualibus, quotquot eſſent ingenui, ſuppetias ferrent. Quo factum, vt multi ex his adcurrerent, inſtructi armorum genere, quodcumq; ad manum eſſet. Poſteaquam primi locum inſidiarum prętériiſſent, ſurrexere Chabriæ milites; ſtatimq; iacula in hoſtem, ac tela vibrabant. Iam & grauis armaturæ pedites irruebant, qui e nauibus in terram deſcenderant. Itaque primi celeriter interempti ſunt, quod copiæ numeroſæ non eſſent. In iis & Gorgopas, & Lacedæmonij periere. Poſteaquam hi occubuiſſent, ceteri fugam arripiunt. Interfecti ex Æginetis CL, conducticij milites, inquilini, nautæ, qui de nauibus adcurrerant, non pauciores CC. Ex eo tempore non aliter ac ſi pax eſſet, mari Athenienſes vtebantur. Nam parere nolebant Eteonico nautæ, quantumuis eos vrgeret, vt naues ingrederentur, quia ſtipendium non numerabat. Secundum hæc rurſus eo Lacedæmonij Teleutiam mittunt, vt claſſis illius præfectus eſſet. Quem vbi venientem videre milites, mirifice ſunt exhilarati. Conuocatis omnibus, huiuſmodi orationem habuit: Equidem, milites, nullas mecum pecunias adfero: verum ſi Deo viſum erit, ac vos alacriter operam mihi dabitis, enitar maximam vobis parare neceſſariorum copiam. Hoc quidem ſcitote, optare me, vt quā diu vobis præero, non minus meipſo victum habeatis. Ac mirabimini fortaſſe, ſi dicam etiā me malle, vt a neceſſariis vos potius inſtructi ſitis quā ego.

Chabriæ ſtrategema.

ναυμαχίας δὲ τοῖς τὴν σελινοῦντα ἡγουμένης, τέτταρας τριήρεις λαμβάνει ὁ Γοργῶπας, καὶ ἀναδησάμενος, ᾤχετο ἄγων ἐς Αἴγιναν· αἱ δ' ἄλλαι νῆες αἱ τῶν Ἀθηναίων τὸν πρῶτον κατέφυγον. μετὰ ταῦτα Χαβρίας ὁπλίτας κούφους βοηθῶν Εὐαγόρᾳ, πελτασάς τ' ἔχων ὀκτακοσίους, καὶ δέκα τριήρεις. πρὸς λαβὼν δὲ καὶ ἀθροίσας ἄλλας τε ναῦς καὶ ὁπλίτας, αὐτὸς δὲ τῆς νυκτὸς ἀναβὰς ἐς τὴν Αἴγιναν, πρῴρωτέρω τοῦ Ἡρακλείου ἐν κοίλῳ χωρίῳ ἐνήρθμισεν ἔχων τοὺς πελταστάς. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ, ὡς τοῦτο ξυνέκειτο, ἦκον οἱ τῶν Ἀθηναίων ὁπλῖται, Δημαινέτου αὐτῶν ἡγουμένου, καὶ ἀνέβαινον τοῦ Ἡρακλείου ἐπέκεινα ὡς ἑκκαίδεκα σταδίους, ἔνθα ἡ τριπυργία καλεῖται. ἀκούσας δὲ ταῦτα Γοργῶπας, ἐβοήθει μετά τε τῶν αἰγινητῶν καὶ ξὺν τοῖς τῶν νεῶν ὁπλίταις, καὶ ναυτικῶν οἳ ἔτυχον αὐτόθι παρόντες ὀκτώ. καὶ ἀπὸ τῶν πληρωμάτων δὲ τῶν ἐν τῶν νεῶν ἐκήρυξε βοηθεῖν, ὅσοι ἐλεύθεροι εἶεν. ὥστ' ἐβοήθουν καὶ τούτων πολλοί, ὅπλα ἕκαστος ὅπλον ἔχων. ἐπεὶ δὲ παρήλλαξαν οἱ πρῶτοι τὴν ἐνέδραν, ἐξανίστανται οἱ περὶ τὸν Χαβρίαν, καὶ διὰ τάχους ἐπήϊσσον καὶ ἔβαλλον. ἐπέπεσαν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῶν νεῶν ἐπιβεβηκότες ὁπλῖται. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι, ἅτε ἐξαίφνης ἀθρόοι ὄντες, ταχὺ ἀπέθανον, ὧν ἦν Γοργῶπάς τε καὶ οἱ λακεδαιμόνιοι. ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἔπεσον, ἐφάπτονται δὴ καὶ οἱ ἄλλοι. καὶ ἀπέθανον αἰγινητῶν μὲν, ὡς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν· ξένοι δὲ, καὶ μέτοικοι, καὶ ναῦται καταδεδραμηκότες, ὀκτὼ ἐλάττους διακοσίων. ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν ἀθηναῖοι, ὡς τὴν εἰρήνην, ἔπλεον τὴν θάλατταν. τοῦδε γὰρ τοῦ Ἐτεονίκου †..... ἤθελον οἱ ναῦται, καὶ περ ἀναγκάζοντι ἐμβάλλειν, ἐπεὶ μισθὸν οὐκ ἐδίδου. ἐκ δὲ τούτου οἱ λακεδαιμόνιοι Τελευτίαν † αὖ ὅτι ταύτην ἐκπέμπουσιν ὅτι ταύτας τὰς ναῦς ναύαρχον. ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν ἥκοντα οἱ στρατιῶται, ὑπεφήμησαν. ὁ δ' αὖθις ξυγκαλέσας, εἶπε τοιάδε· Ω ἄνδρες στρατιῶται, ἐγὼ χρήματα μὲν οὐκ ἔχων ἥκω· ἐὰν μέντοι γε θεὸς ἐθέλῃ, καὶ ὑμῖν συμπροθυμηθῆτε, πειράσομαι τὰ ὀπίτηδεια ὑμῖν ὡς πλεῖστα ποιεῖν. οἶδα δ' ἔγωγε, ὅταν ὑμῶν ἐγὼ δέχωμαι, οὐχομαι τοῦδεν ἧττον ζῆν ὑμᾶς, ἢ ἐμαυτόν· καὶ τὰ τε ὀπίτηδεια ταμιεύσετε μᾶλλον ἴσως εἰ φαίην βούλεσθαι ὑμᾶς μᾶλλον, ἢ ἐμὲ ἔχειν. ἐγὼ

πίθεσθαι ἤθελον H. Steph.

αὖ ταύτην, vel reſtituis, αὖθις ἐκπέμ.

ἐγὼ δὲ νὴ τὰς θεοὺς καὶ δεξαίμην ἂν αὐτὸς μᾶλλον δύο ἡμέρας ἄσιτος, ἢ ὑμᾶς μίαν γενέσθαι. ἤγε μὴν ἦν ἐμὴ ἀνέῳκτο μὲν δήπου καὶ πρόσθεν εἰς ἐναντίας τὰς δεομένῳ τι ἐμοῦ, † ἀνέῳκται δὲ καὶ νῦν. ὥστε ὅταν ὑμῖν πλήρη ἔχητε τὰ ἐπιτήδεια, τότε καὶ ἐμὲ ὄψεσθε ἀφθονώτερον χρώμενον. ἢν δὲ ἀνέχομαι μου ὁρᾶτε καὶ ψύχη, καὶ θάλπη, καὶ ἀγρυπνίαν, οἴεσθε καὶ ὑμᾶς ταῦτα πάντα καρτερεῖν. τοίνυν γὰρ τούτων κελεύω ὑμᾶς ποιεῖν, ἵνα ἀνιᾶσθε, ἀλλ' ἵνα ἐκ τούτων ἀγαθόν τι λαμβάνητε. καὶ ἡ πόλις δέ τοι, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἡ ἡμετέρα, † ἣ δαίμων εἰ δοκεῖ εὐδαίμων εἶναι, ἵνα ἴστε ὅτι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ καλὰ ἐκτήσατο ῥᾳθυμοῦσα, ἀλλ' ἐθέλουσα καὶ πονοῦσα καὶ κινδυνεύουσα, ὁπότε δέοι. ἢν ὑμεῖς οὖν ἦτε μὲν καὶ πρόσθεν, ὡς ἐγὼ οἶδα, ἄνδρες ἀγαθοί· νῦν γ' ἐφέσθαι χρὴ ἔτι ἀμείνονας γίγνεσθαι, ἵν' ἥδεως μὲν ξυμπονῶμεν, ἥδεως δὲ ξυνδαιμονῶμεν. τί γὰρ ἥδιον, ἢ μηδένα ἀνθρώπων κολακεύειν, μήτε Ἕλλησα, μήτε βάρβαρον, εἵνεκα μισθοῦ, ἀλλ' ἑαυτοῖς ἱκανοὺς εἶναι τὰ ἐπιτήδεια ποιεῖσθαι, καὶ ταῦτα, ὅθεν πρόκαλλιον; ἢ γάρ τοι ἐν πολέμῳ ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀφθονία, ἵνα ἴστε ὅτι ἅμα ἐφίεμέν τε, καὶ δύνασθαι ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις παρέχεται. ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δέ, πρῶτον ἀνεβόησαν κατακηλήσαντα, ἔπειτα δέοι, ὡς σφῶν ἡγεμονεύσοντος. ὁ δὲ τερπόμενος ἐτύγχανεν, εἶπε δὲ· ἄγετε ὦ ἄνδρες, δειπνήσατε μὲν ἄρα † καὶ ὡς ἐμέλλετε πρεσπαρέσεσθε δέ μοι μιᾶς ἡμέρας σῖτον. ἔπειτα δὲ ἐκέλευε δηλονότι τὰς ναῦς αὐτίκα πάλαι, ὅπως πλεύσομεν ἔνθα θεὸς ἐθέλοι, ἐν καιρῷ ἀφιξόμενοι. ὡς δὲ ἦλθον, ἐμβιβασάμενος αὐτοὺς ἐς τὰς ναῦς, ἔπλει νυκτὸς ἐς τὸν λιμένα τῶν Ἀθηναίων, τοτὲ μὲν ἀναπαύων καὶ παραγέλλων ἀποκοιμᾶσθαι, τοτὲ δ' ἐκκύπτας † προσκοιμιζόμενος. εἰ δέ τις ἐπιλαμβάνοιτο, ὡς ἀφρόντως ἔπλει δώδεκα τριήρεις ἔχων, ὅτι πολλὰς ναῦς κεκτημένους, ἐννοησάτω τὸν ἀναλογισμὸν αὐτοῦ. ἐκεῖνος γὰρ ἐνόμισεν ἀμεινέστερον μὲν ἔχειν τοὺς Ἀθηναίους πρὸς ὃ ἐν τῷ λιμένι ναυτικὸν, Γοργῶπα ἀπολωλότος. εἰ δ' ἦν εἶεν τριήρεις ὡρμισμέναι, ἀσφαλέστερον ἡγήσατο ἐπ' εἴκοσι ναῦς ἀθρόοις ἐπιπλεῖν οὔσας πλείους, ἢ ἄλλοθι δέκα. τῶν μὲν γὰρ ἔξω ἤδει, ὅτι κατὰ ναῦν ἔμελλον οἱ ναῦται σκηνήσειν·

A Atqui Deos testor, lubentius me passurum, vt biduū ipse cibo caream, quam vos diem vnum. Patuit ante hac ianua mea cuiuis a me quiddam petenti, ac nunc quoq; patet. Quapropter vbi vobis abunde necessaria suppetent, tum me quoque videbitis victitantem largius. At si me frigora, calores, vigilias perferentem adspicitis: etiam vobis hæc omnia toleranda putate. Nam nihil horum idcirco vos facere iubeo, vt cum molestiis conflictemini: sed vt ex his aliquid emolumēti capiatis. Etenim patriam B quoq; nostram, milites, quatenus esse beata videtur, scitote non per secordiam hæc bona, atq; hæc decora consecutam esse: sed perferendi labores, obeundique pericula studio, quoties necessitas posceret. Vos quoq; viros antehac fortes fuisse scio, sed nunc opera danda erit, vt virtutem etiam pristinam superetis: quo fiet, vt & iucunde labores vna obituri simus, & communi felicitate fruituri. Quid enim iucundius esse possit, quā si hominum nemini, neq; Græco, neq; barbaro, stipendiij nomine adulemur: sed ad paranda necessaria satis ipsi virC rium habeamus, & quidem inde, vnde hæc peti honestum inprimis est? Nam belli tēpore hostibus ademta rerum copia, mihi credite, non solum alimenta; sed insignem quoq; famam inter omnes homines suppeditat. Hæc quum Teleutias dixisset clamare vniuersi, quidquid vellet, mandaret; se paratos esse ad faciundum imperata. Forte iam rem sacram fecerat, quum eos compellans: Agite, inquit, cœnam sumite milites, quam ceteroqui sumturi eratis: atque etiam cibi tantum comparate, quanD tum in diem vnum sufficiat. Deinde mox ad naues præsto sitis, vt quo Deo visum fuerit, nauigemus; atq; in tempore veniamus. Vbi iam adessent, naues eos conscendere iubet, ac noctu portum Atheniensium petit: nonnumquam interquiescens, suis somno se recreare iussis, nonnumquam remigio propius accedens. Quod si quis eum feciſſe putat imprudenter, qui x i i triremibus illos adortus sit, qui magnam nauium copiam possidebant: is velim ratiocinationem ipsius consideret. Exiſtimabat Athenienses, interemto Gorgopa, classem in portu suam negligentius custodire. Quod si etiam maxime triremes quædam in statione disposita essent, arbiE trabatur pergi tutius aduersus naues x x, quæ Athenis essent; quam aduersus decem alibi. Nam in nauibus singulis, quæ abessent domo, sciebat cubaturos nautas:

Teleutias magnum quiddam molitur.

de iis vero, quæ Athenis essent, statuebat, A
præfectos earum domi suæ somnum capturos; nautas alios alibi hospitium habituros. Hæc ratiocinatus secum Teleutias, nauigationem eam instituit. Ceterum vbi iam quinque vel sex stadiis aberat a portu, inhibito cursu nonnihil interquieuit. Prima luce recta in portum, subsequentibus suis, ducit. Ac nauim quidem † teretem vllam a suis demergi non sinebat, neque corrumpi: at si alicubi triremem in
Sic adpellantur onerariæ, quia belli cæ longiores sunt. Interp. Thucyd.
statione viderent, eam ad nauigandum ineptam reddi volebat. Oneraria, mercibusque referta nauigia religari ad naues B
suas, & abduci iubebat: itidem in maiora suos inuadere, ac vbicumque possent, homines comprehendere. Nonnulli exstitere, qui in * Digma desilirent, & mercatores ac nauicularios quosdam correptos
Locus in Piræeo, vbi specimina mercium exhibebantur. Interp. Aristoph.
suas in naues comportarent. Iam perfecerat hæc Teleutias, quum Athenienses alij tumultu in vrbe audito, extra vrbem currebant, vt quinam is clamor esset, viderent: qui extra vrbem erant, partim domum ad arma properabant, partim in vrbem, vt rem suis nuntiarent. Tandem vniuersi tum grauis armaturæ milites, tum equites ad ferendum suppetias concurrebant, quasi captus esset Piræeus. Interim nauigia Teleutias in Æginam mittit, & cum eis tres vel quatuor abduci triremes iubet: ceteris suis cum nauibus Atticæ litus legens, quia nauigabat ex ipso portu, multa cepit nauigia piscatoria, multa quibus homines ex insulis traiiciebant, eaque vectoribus plena. Posteaquam Sunium quoque venisset, onerarias partim frumento, partim mercibus refertas in- D
tercepit. Quibus iam rebus gestis, Æginam versus nauigat; distractisque manubiis, stipendium menstruum militibus necdum debitum numerat. Itidem ex eo tempore circumuectus, quidquid poterat diripiebat. Ea ratione tum naues milite plenas alebat, tum milites ipsos ad faciundum imperata lubenter ac celeriter, paratos habebat. Interim cum Teribazo ex Asia rediit Antalcidas, impetrata regis societate, si quidem Athenienses, eorumq; socij pacem, quam ipse proposuisset, aspernarentur. Quum autē obsideri Nicolochum, E
vna cum nauibus, ab Iphicrate ac Diotimo Abydi accepisset; itinere terrestri se Abydum contulit. Inde accepta classe, noctu in altum prouehitur; rumore didito, quasi Chalcedonenses eum arcesserent. Percopes autem portum ingressus, quiescebat.

τῶν δ' ἀθηναίων ἐγίγνωσκεν, ὅτι οἱ μὲν τεμέαρχοι οἴκοι καθευδήσοιεν, οἱ δὲ ναῦται ἄλλος ἄλλη σκηνήσοιεν. ἔπλει μὲν ταῦτα διανοηθείς. ἐπεὶ δ' ἀπέσχε πέντε ἢ ἓξ στάδια τοῦ λιμένος, ἡσυχίαν εἶχε, καὶ ἀνέπαυεν. ὡς δ' ἡμέρα ὑπέφαινεν, ἤγετο· οἱ δὲ ἐπεκελεύοντο. καὶ κατὰ δύο μὲν οὐκ εἴα † στρογγύλων πλοίων, οὐδὲ λυμαίνεσθαι τὰς ἑαυτῶν ναυσίν· εἰ δέ τι τεμέρη ἴδοιεν ὁρμοῦσαν, οὕτω ποιεῖσθαι ἄπλοιαν ποιεῖν, τὰ δὲ φορτηγικὰ πλοῖα καὶ γέμοντα ἀναδουμένους ἔξω ἄγειν· † ἐς δὲ τὰς μείζονας ἐμβαίνοντας, ὅσους δύναιντο τοὺς ἀνθεστῶτας λαμβάνειν. ἦσαν δέ τινες οἳ καὶ ἐκπηδήσαντες ἐς τὸ δίγμα, ἐμπορίας τέ τινας καὶ ναυκλήρους ξυναρπάσαντες, ἐς τὰς ναῦς εἰσῴκιζον. ὁ μὲν δὴ † ταῦτα ἐπεποίηκει. τῶν δὲ ἀθηναίων οἱ μὲν ἀναθόρμενοι ἔνδοθεν, ἔθεον ἔξω, † σκευοθόρμενοι τίς ἡ κραυγή· οἱ δὲ ἔξωθεν, οἴκαδε ἔθεον τὰ ὅπλα, οἱ δὲ, καὶ ἐς ἄστυ ἀγγελοῦντες. πολῖται δὴ ἀθηναῖοι τότε ἐβοήθησαν καὶ ὁπλῖται καὶ ἱππεῖς, ὡς τῷ ὄντι ἁλωκότος. ὁ δὲ τὰ πλοῖα μὲν ἀπέσχιζεν ἐς αἴγιναν, καὶ τῶν τεμένων ζεῖς ἢ τέτταρας ξυναπαγαγεῖν ἐκέλευσε· τὰς δὲ ἄλλας τῶν πλεόνων τῷ τῶν ἀτταικῶν, ἅτε ἐκ τοῦ λιμένος πλέων πολλὰ καὶ ἀλιευτικὰ πλοῖα ἔλαβε, καὶ πορθμεῖα ἀνθρώπων μεστά, καταπλέοντα ἀπὸ ἱππων. ὅτε δὲ σούνιον ἐλθών, καὶ ὁλκάδας γεμούσας τὰς μὲν ἔλαβε, τὰς δὲ καὶ ἐμπολῆς ἔλαβε. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἀπέπλευσεν ἐς αἴγιναν. καὶ ἀποδόμενος τὰ λάφυρα, μιᾶς μνᾶς ἑκάστου τοῖς στρατιώταις. καὶ ὃ λοιπὸν δὴ τῶν πλέων † ἀπελάμβανεν ὅ, τι ἐδύνατο. καὶ ταῦτα ποιῶν, πλήρεις τε τὰς ναῦς ἔδρεφε, καὶ τοὺς στρατιώτας εἶχεν ἡδέως καὶ ταχέως ὑπηρετοῦντας. ὁ δὲ Ἀνταλκίδας κατέβη μὲν μετὰ Τηριβάζου, ἀποπεμφθεὶς † ξυμμαχήν βασιλέα, εἰ μὴ ἐθέλοιεν ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι χρῆσθαι τῇ εἰρήνῃ, ἣν αὐτὸς ἔλεγεν. ὡς δ' ἦκουσε Νικόλοχον σὺν ταῖς ναυσὶ πολιορκεῖσθαι ὑπὸ ἀβύδου ὑπὸ Ἰφικράτους καὶ Διοτίμου, πεζῇ ὥρμητο ἐς ἄβυδον. ἐκεῖθεν δὲ, λαβὼν τὸ ναυτικὸν, νυκτὸς ἀνήγετο, Δημοσθένους λόγον, ὡς μεταπεμπομένων τῶν χαλκηδονίων. ὡρμισάμενος δὲ ὑπὸ τῷ κώπῃ, ἡσυχίαν εἶχεν. ἀναθό-

ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ περὶ Δειμάνετον, καὶ Διονύσιον, καὶ Λεόντιχον, καὶ Φανίαν, ἐδίωκον αὐτὸν τὸν ὀπὶ περιπλεύσαντα. ὁ δ', ἐπεὶ ἐκεῖνοι παρέπλευσαν, ἐπιστρέψας ἐς ἄβυδον ἀφίκετο. ἠκηκόει γὰρ, ὅτι περιπλέοι Πολύξενος, ἄγων τὰς ἀπὸ συρακουσῶν καὶ ἰταλίας ναῦς εἴκοσιν, ὅπως διαλάβῃ καὶ ταύτας. ἐκ δὲ τούτου Θρασύβουλος ὁ κολυτταῖος ἔχων ναῦς ὀκτὼ, ἔπλει ἀπὸ θράκης, βουλόμενος ταῖς ἄλλαις ἀτθικαῖς νανσὶ ξυμμίξαι. ὁ δ' Ἀνταλκίδας, ἐπεὶ αὐτῷ οἱ σκοποὶ ἐσήμηναν, ὅτι περιπλέοιεν τριήρεις ὀκτὼ, ἐμβιβάσας * τινὰς ναύτας ἐς δώδεκα ναῦς τὰς θᾶσσα πλεούσας, καὶ περιπλησάσθαι κελεύσας, εἴ τις ὑπεδεῖτο, ἐκ τῶν καταφράκτων, ἐπήρετον † ὡς ἤδη ἐδιώκετο, ἀφανέστατα. ἐπεὶ δὲ παρέπλεον, ἐδίωκεν. οἱ δ', ἰδόντες ἔφευγον. τὰς μὲν οὖν βραδυτάτας πλεούσας ταῖς θᾶσσα πλεούσαις ταχυτάτας κατειλήφει. περιελείπετο † δὲ τοῖς περιπόλοις τῶν μὲν ἑαυτῶ, μὴ ἐμβαλεῖν ταῖς ὑστάταις, ἐδίωκε τὰς προεχούσας. ἐπεὶ δὲ ταύτας ἔλαβεν, ἰδόντες οἱ ὕστεροι ἁλισκομένους σφῶν αὐτῶν τοὺς περίπλους, ἐπὶ ἀθυμίας καὶ † τῶν βραδυτέρων ἥλισκοντο. ὥστ' ἐπὶ αὐτοῖς ἥλωσαν ἅπασαι. ἐπεὶ δὲ ἦλθον † αὖ αἵ τε ἐκ συρακουσῶν νῆες εἴκοσιν, ἦλθον δὲ καὶ αἱ ἀπὸ ἰωνίας † ὅσας ἐκράτησ ὁ Τηρίβαζος, ξυνεπλήρωσαν δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀριοβαρζάνους, (καὶ γὰρ ὁ ξένος ἐκ παλαιοῦ τοῦ Ἀριοβαρζάνους· ὁ δὲ Φαρνάβαζος, ἤδη διαπεκληρωμένος, ὡχετο ἄπω, ὅτε δὴ καὶ ἔγημε τὴν βασιλέως θυγατέρα·) † ὁ δὲ Ἀνταλκίδας, θωμιζόμενος ταῖς πάσαις ναυσὶ πλείοσιν, ἢ ὀγδοήκοντα, ἐκράτει † πάσης * τῆς θαλάττης. ὥστε καὶ τὰς ἐκ τοῦ πόντου ναῦς ἀθρόαζε μὲν ἐκώλυε καταπλεῖν, ἐς δὲ τὰς ἑαυτοῦ ξυμμαχίδας κατῆγε. οἱ μὲν οὖν ἀθρόοι, ὁρῶντες μὲν πολλὰς τὰς πολεμίας ναῦς, φοβούμενοι δὲ μὴ, ὡς πρότερον, κατὰ πόλεμον εἶεν, ξυμμάχου λακεδαιμονίοις βασιλέως γεγενημένου, πολιορκούμενοι δ' ἐκ τῆς αἰγίνης ὑπὸ ληστῶν, ἀφ' ὧν τὰ μὲν ἰσχυρῶς ἐπεθύμουν τῆς εἰρήνης. οἱ δ' αὖ λακεδαιμόνιοι φρουροῦντες μόρα μὲν ἐν λεχαίῳ, μόρα δ' ἐν ὀρχομενῷ, φυλάττοντες δὲ τὰς πόλεις, αἷς μὲν ὑπίστευον, μὴ ἀπόλοιντο, αἷς δὲ ἠπίστουν, μὴ ἀπόσχοιεν,

A Hac de re Dimænetus, Dionysius, Leontichus, Phanias certiores facti: qua in Præconesum nauigatur, eum persequi statuunt. Eis iam præteruectis, Antalcidas itinere conuerso Abydum rediit. Inaudierat enim, Polyxenum aduentare, secum Syracusanas & Italicas naues x x adducentem, quas coniungere cum suis cogitabat. Secundum hæc Thrasybulus Colyttensis cum nauibus v i i i, relicta Thracia, ceteris se nauibus Atticis coniungere volebat. Eas vbi propius accedere de speculatoribus Antalcidas accepisset, nautis quibusdam in naues x i i expeditissimas impositis, ac si qui desiderarentur, eorum numero expleri iusso de nauibus, quæ istic relinquebantur; quamoccultissime poterat, insidias locat. Quum iam præterueherentur, persequi incipit. Illi vero, conspectis hisce, fugam arripiunt. Iam tardissime nauigantes, suis nauibus expeditissimis celeriter admodum adsequutus erat; quum suis in prima fronte denuntiat, ne in postremas irruerent: simul ipse præcedentes persequitur. Quas vbi cepisset, ac B iam postremi etiam primos ex suis captos viderent: præ deiectione animi, etiam a tardioribus occupabantur. Ita factum, vt vniuersæ hostium in potestatem venirent. Ceterum posteaquam ad Antalcidam naues Syracusanæ x x venissent, & aliæ ab Ionia, quæ Teribazo parebat, aliæ ab ea, cui Ariobarzanes præerat: (& erat iamolim Antalcidas Ariobarzanis hospes: Pharnabazus quidem arcessitus ad regem, in Asiam perrexerat, vbi hoc ipso tempore filiam regis vxorem duxit) tum igitur An- C talcidas, classe nauium L x x x numerum excedente, maris imperium obtinebat. Atque adeo prohibebat iam, quo minus naues e Ponto Athenas proficiscerentur, easque suos ad socios subducebat. Quapropter Athenienses, qui magnam esse classem hostium viderent, ac ne nunc quoque perinde, vt prius, bello frangerentur; metuerent; posteaquam rex Lacedæmoniis belli socius factus esset, atque etiam ex Ægina tantum non a prædonibus obsiderentur: ob hasce causas omnes, pacem vehementer expetebant. Itidem Lacedæ- D monij, quibus esset necesse cohortis vnius præsidio Lechæum tenere, alterius Orchomenum; itemq; copiis vrbes munire, ne vel ipsis perirent eæ, quibus fidebant, vel deficerent aliæ, quibus diffidebant;

Antalcidæ strategema.

Causse quamobrem Antalcidea pax a Græcis accepta.

qui denique apud Corinthum ab aliis, ve- A
xarentur, ac viciſſim alios infeſtarent; &
ipſi bellum geri, permoleſte ferebant.
Argiui autem, qui copias aduerſus ſe de-
cretas ſcirent, & animaduerterent cauſ-
ſas, quas prætexere conſueuiſſent, ni-
hil eis amplius profuturas; itidem pacis
cupidi erant. Quo factum, vt vbi adeſſe
Teribazus eos iuſſiſſet, qui pacis ex Aſia
ſuperiori miſſæ a rege formulæ obœdi-
re vellent: mox vniuerſi conuenirent. I-
taque præſentibus ipſis Teribazus regiis
ſignis commonſtratis, quæ a rege perſcri- B
pta eſſent, legit. Eorum hæc erat ſenten-
» tia: Rex Artaxerxes æquum eſſe cen-
» ſet, vt vrbes in Aſia ſitæ, vna cum inſulis
» Clazomeniis, & Cypro, ſibi pareant. ce-
» tera Græci nominis oppida, parua, ma-
» gna, ſui iuris ſunto. Lemnus, Imbrus,
» Scirus excipiuntor; quas, vt olim, ita nunc
» etiam Athenienſes obtinento. Hanc pa-
» cem quicumque reiecerint, iis equidem
» bellum, vna cum adprobantibus eam,
» mari, terra, pecunia, claſſe inferam. Hæc
quum vrbium legati audirent, ſinguli de C
iis ad ſuas reſpublicas referebant. Tam-
dem iuſiurandum præſtiterunt omnes, ra-
ta ſe hæc habituros: tantum Thebani
Bœotorum omnium nomine præſtare iuſ-
iurandum volebant. Id vero negabat ac-
cipiendum Ageſilaus, niſi iurarent ex ſen-
tentia regiarum litterarum; oppida par-
ua, magna, ſui iuris fore. Ad ea Theba-
norum legati reſpondebant, ſibi nihil e-
iuſmodi mandatum eſſe. Abite igitur,
ſubiecit Ageſilaus, ac de hoc veſtros con-
ſulite. ſimul eis hoc quoque renuntiate,
ni pareant, fœderis in ſocietate nequa- D
quam futuros. Diſcedentibus illis, Ageſi-
laus ob eas, quas cum Thebanis exerce-
bat inimicitias, non cunctabatur: ſed ſuam
in ſententiam adductis Ephoris, ſtatim ex-
ta conſulebat. Ea quum de traducendis
copiis ei fauſta contigiſſent, Tegeam pro-
fectus, partim equites hinc inde mittebat
ad finitimos, qui eos properare iuberent:
partim externarum copiarum ductores
ſuas ad vrbes ablegabat. Priuſquam Tegea
moueret, Thebani aderant, oppidaque ſe
libertati ſuæ reſtituere ſignificabant. Ita E
Lacedæmonij quidem domum rediere,
Thebani vero tum fœderis condiciones
accipere, tum oppida Bœotica relinque-
re libera coacti ſunt. Reſtabant Corinthij,
qui præſidium Argiuum non dimittebant.

Formula pacis Antalcidæ.

Ageſilai aduerſus Thebanos odium.

τὰ φάσματα δ' ἔχοντες καὶ παρέχοντες τοῖς
τὰ χείνθου, χαλεπῶς ἔφερον τῷ πολέμῳ.
οἵ γε μὴν Ἀργεῖοι, † ἰδόντες φεύγειν τε ἰδόντες
πεφασμένους ἐφ' ἑαυτοὺς, καὶ γινώσκοντες, ὅ-
τι † ἡ τῶν μισθῶν ἐπιφορὰ σφᾶς ἐπὶ τῶν
ὠφελήσει, καὶ οὗτοι ἐς τὴν εἰρήνην προθύ-
μοι ἦσαν. ὥστ' ἐπεὶ παρήγγειλεν ὁ Τεριβάζος
παρεῖναι τοὺς βουλομένους ἐκ τῶν νόσων τὴν
βασιλέως εἰρήνην κατεπέμπει, ταχέως πάν-
τες παρεγίγνοντο. ἐπεὶ δὲ ξυνῆλθον, ὅπερ εἶ-
χε τὰ βασιλέως σημεῖα, ἀνε-
γίγνωσκε τὰ γεγραμμένα. εἶχε δὲ ὧδε· Ἀρτα-
ξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον, τὰς μὲν ἐν τῇ
ἀσίᾳ πόλεις ἑαυτοῦ εἶναι, καὶ τῶν νήσων, † Κλα- Κλαζομε-
ζομενὰς καὶ Κύπρον· τὰς δὲ ἄλλας Ἑλληνίδας νίας
πόλεις, καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας, αὐτονόμους
ἀφεῖναι, πλὴν Λήμνου, καὶ Ἴμβρου, καὶ Σκί-
ρου. ταύτας δὲ, ὥσπερ τὸ ἀρχαῖον, εἶναι Ἀθη-
ναίων. ὁπότερος δ' ἂν τούτων τὴν εἰρήνην μὴ δέ-
χονται, τούτοις ἐγὼ πολεμήσω μετὰ τῶν παρόν-
των, καὶ πεζῇ, καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ
ναυσὶ, καὶ χρήμασιν. ἀκούοντες δὴ ταῦτα οἱ
ἀπὸ τῶν πόλεων πρέσβεις, ἀπήγγελλον ὅτι
τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι πόλεις. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι
πάντες ὤμνυσαν ἐμπεδώσειν ταῦτα, οἱ δὲ Θη-
βαῖοι ἠξίουν κατὰ πάντων βοιωτῶν ὀμνύειν. ὁ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἔφη δίκαιον εἶναι τὰς ὅρκους, ὀμνύειν
ἐὰν μὴ † ὀμνύωσιν ὥσπερ τὰ βασιλέως γράμ-
ματα ἔλεγεν, αὐτονόμους εἶναι, καὶ μικρὰν, καὶ
μεγάλην πόλιν. οἱ δὲ τῶν Θηβαίων πρέσβεις
ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἐπιτήδειον σφίσι ταῦτα
εἴη. ἴτε † ἰοῦν, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, καὶ ἐρωτᾶ- ἰοῦν
τε ἀπαγγέλλετε δὴ αὐτοῖς καὶ ταῦτα, ὅτι εἰ μὴ
ταῦτα ποιήσουσιν, ἐκκαιδεκάδι ἔσονται. οἱ μὲν δὴ
ᾤχοντο. ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἅμα τῇ τῶν ἐφόρων Θη-
βαίους ἔμβραν οὐκ ἔμελλεν, ἀλλὰ πείσας τοὺς
ἐφόρους, διῆγε τὴν στρατείαν. ἐπεὶ δὲ ἐγίγνετο τὰ ἐξε-
ατήρια, ἀφικόμενος ἐς τὴν τεγέαν, διέπεμ-
πε τῶν μὲν ἱππέων † κατὰ τοὺς πρεσβύτας ὅπη- καὶ τοὺς
σευσούσας, διέπεμπε δὲ καὶ ξεναγοὺς ἐς τὰς
πόλεις. ὡρμᾶτο δὲ αὐτὸν ὁρμήσων ἐκ τεγέας,
παρῆσαν οἱ Θηβαῖοι λέγοντες, ὅτι ἀφιᾶσι τὰς
πόλεις αὐτονόμους. καὶ οὕτω λακεδαιμόνιοι μὲν
οἴκαδε ἀπῆλθον, Θηβαῖοι δὲ ἐς τὰς ἀποικίδας
εἰσελθεῖν ἐπειρῶντο, αὐτονόμους ἀφέντες
τὰς † βοιωτικὰς πόλεις. οἱ δ' αὖ κορίνθιοι οὐκ ἐξέπεμπον τὴν τῶν Ἀργείων φρουράν. βοιωτίας

ἀλλ'

ἀλλ' ὁ Ἀγησίλαος καὶ τούτοις προσέπεμψε, λύσιν μὲν, A
εἰ μὴ ἐκπέμψοιεν τοὺς Ἀργείους, τοῖς δ' εἰ μὴ
ἀπίοιεν ἐκ τῆς Κορίνθου, ὅτι πόλεμον ἄξοιτο
† ἐπ' αὐτούς. ἐπεὶ δὲ φοβηθέντων ἀμφοτέρων
ἐξῆλθον οἱ Ἀργεῖοι, καὶ αὐτὴ ἐφ' ἑαυτῆς ἡ τῶν
Κορινθίων πόλις ἐλεύθερος, οἱ μὲν φονῆς καὶ οἱ
μεταίτιοι τοῦ ἔργου, αὐτοὶ γνόντες, ἀπῆλθον ἐκ τῆς
Κορίνθου· οἱ δ' ἄλλοι πολῖται ἐκόντες καὶ δεξάμε-
νοι τοὺς πρόσθεν φεύγοντας. ἐπεὶ δὲ ταῦτ'
ἐπράχθη καὶ ὁμωμόκεσαν αἱ πόλεις ἐμμενεῖν
τῇ εἰρήνῃ ἣν κατέπεμψε βασιλεύς, ἐκ τού- B
του διελύθη μὲν τὰ πεζικὰ, διελύθη δ' καὶ τὰ
ναυτικὰ στρατεύματα. Λακεδαιμονίοις μὲν
ἔτι οἰκίαι δὴ, καὶ ἀθηναίοις, καὶ τοῖς συμμάχοις † ἔτως ἡ
μὴ τὸ ὕστερον πόλεμον τοῦ καθαιρέσεως τῶν ἀθή-
νησι τειχῶν, αὕτη πρώτη εἰρήνη ἐγένετο. οἱ δὲ
τῷ πολέμῳ μᾶλλον ἀντιπρόπτως τοῖς ἐναντίοις
πρασσόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, πολὺ ὀπτικωδέ-
στεροι ἐγένοντο ἐκ τοῦ ἐπ' Ἀνταλκίδου εἰρήνης
καλουμένης. πρεσβεύσαντες γὰρ ἡγεμόνες τοῦ ἐπὶ
βασιλέως καταπεμφθείσης εἰρήνης, καὶ τὴν C
αὐτονομίαν τοῖς πόλεσι προσάπτοντες, προσέ-
λαβον μὲν ξύμμαχον Κόρινθον, αὐτονόμους δὲ
ἀπὸ τῶν Θηβαίων τὰς Βοιωτίδας πόλεις ἐποίη-
σαν, οὓς πάλαι ἐπεθύμουν. ἔπαυσαν δὲ καὶ
Ἀργείους κοιλοθωρακίζοντας, φεύ-
γειν Φλιασίους ἐπ' αὐτούς, εἰ μὴ δίκαιον ἐκ τοῦ
Κορίνθου. τούτων δὲ προσκεχωρηκότων, ὡς ἐβούλ-
οντο, ἔδοξεν αὐτοῖς, ὅσοι σὺν τῷ πολέμῳ τῶν ξυμ-
μάχων ἐνέκλιναν, καὶ τοῖς πολεμίοις ξυμμένσε-
σθαι ἦσαν, ἢ τῇ Λακεδαίμονι, τούτους κολάσαι, D
ἐπίσχειν. καὶ κατασκάψαι, ὥστε μὴ δυνάσθαι † ἀπιστεῖν.
πρῶτον μὲν οὖν πέμψαντες ὡς τοὺς Μαντι-
νέας, ἐκέλευσαν αὐτοῖς τὸ τεῖχος προσαρμότ-
τοντες, ὡς οὐκ ἂν πιστεύσαι ἄλλως αὐτοῖς,
μὴ ξὺν τοῖς πολεμίοις ἥξειν. ἀφιστάσθαι
γὰρ ἔφασαν, καὶ ὡς σῖτον ἐξέπεμπον τοῖς Ἀρ-
γείοις, σφῶν αὐτῶν πολεμούντων· καὶ ὡς ἐς
μὲν ὅτε ὧδε συστρατεύοιεν, ἐκεχειρίαν προσ-
φασιζόμενοι· ὁπότε δὲ καὶ ἀκολουθοῖεν, ὡς κα-
κῶς συστρατεύοιεν. ἔτι δὲ γιγνώσκειν ἔφασαν E
φθονοῦντας μὲν αὐτοὺς, εἴτι σφίσιν ἀγαθὸν γέ-
γνοιτο· ἐφηδομένους δὲ, εἴτις συμφορὰ προσ-
πίπτοι. ἐλέγοντο δὲ καὶ αἱ σπονδαὶ ἐξελήλυθέ-
ναι τοῖς Μαντινεῦσι τούτῳ τῷ ἔτει, αἳ μετὰ τὴν
ἐν Μαντινείᾳ μάχην τριακονταετεῖς γενόμεναι.

His quoque denuntiat Ageſilaus, bellum ſe moturum aduerſus Corinthios, ni Argiuos dimitterent: aduerſus Argiuos, ni Corintho excederent. Poſteaquam vtriſque metu perterritis, exceſſiſſent Argiui, iamque Corinthiorum vrbs ſuo iure libertateque frueretur: cædis auctores, & quotquot adfines culpæ fuerant, ſponte ſua Corintho excedunt, & ciues ceteri non inuite in vrbem eos, qui antehac exſulabant; admittunt. His rebus confectis, præſtitoque ab vrbibus iureiurando, ratam ſe pacem habituras, cuius eſſet a rege miſſa formula: tum deinde non ſolum terreſtres; verumetiam nauales copiæ dimiſſæ ſunt. Ita tunc inter Lacedæmonios, & Athenienſes, eorumque ſocios, poſt bellum ab euerſione murorum vrbis Atticæ geſtum, hæc prima pax conſtituta fuit. Quumque Lacedæmonij bello durante non inferiores aduerſariis fuiſſent, multo tamen ampliorem ex pace, quam Antalcideam vocant, gloriam ſunt conſequuti. Nam quia pacis a rege miſſæ præſides facti erant, vrbeſque in libertatem vindicabant: ſimul Corinthum ſocietate ſibi deuinxerunt, & oppida Bœotica Thebanorum poteſtati erepta, quod iam olim expetiuerant, libertati ſuæ reſtituerunt. Præterea copiarum delectu aduerſus Argiuos, ni Corintho excederent, decreto; perfecerunt, vt illi Corinthum ſibi vindicare deſinerent. Hæc quum ipſis ex animi ſententia ceſſiſſent, ex ſociis ſuis eos, qui hoc ipſis bello moleſti fuerant, & amiciore ſe erga hoſtes animo, quam ipſos geſſerant, multare decreuerunt; eoq; redigere, vt deinceps inobœdientes eſſe non poſſent. Primum ergo miſſis ad Mantineos legatis, murum vti diruerent, edixerunt. Aiebant enim, ceteroqui ſe minime eredituros, cum hoſtibus eos ſuis non conſpiraſſe. Nam comperiſſe ſe, frumentum Argiuis miſſum ab ipſis eſſe id temporis, quum Lacedæmonij bellum eis facerent. Præterea nonnumquam ipſos per cauſſam indutiarum adeſſe ſibi in bello gerendo noluiſſe, ac ſi maxime ſequuti eſſent, ignauiter rem geſſiſſe. Nec non animaduertere ſe commemorabant, Lacedæmoniis eos inuidere, ſi quid ipſis proſpere ceſſiſſet: contraque lætari, ſi qua calamitas accidiſſet. Etiam addebatur, hoc anno finem earum indutiarum eſſe, quas in annos x x x cum Lacedæmoniis Mantinæi a commiſſo ad Mantineam prœlio pepigerant.

Ageſilaus pacis exſequitur.

Lacedæmonij Mantinæos opprimere cogitant.

Posteaquam mœnia diruere Mantinæi recusassent, Lacedæmonij delectum aduersus eos habendum statuunt. Hac in expeditione Agesilaus, ne imperatorio munere fungi cogeretur, a republica petebat: quum iis in bellis, quæ cum Messeniis essent gesta, patri suo Mantineorum rempublicam multis in rebus obsequutam diceret. Itaque copias eas Agesipolis duxit, quamquam huius quoque pater Pausanias erga Mantineos populi principes animo perbeneuolo esset. Posteaquam fines eorum ingressus esset, primum agros vastabat. Vbi ne tunc quidem muros diruerent, vrbem fossa circumdedit, dimidia militum parte cum armis fodientium in obsidione persistente, reliquis opere perficiundo occupatis. Ducta iam fossa, nullo cum periculo vrbem muro cingebat. Quia vero animaduerteret, magnam in vrbe frumenti copiam esse, quod anni superioris fertilitas insignis fuerat, & idcirco molestum fore suis duceret, diuturnis expeditionibus rempublicam ac socios exhauriri: amnem sane amplum, qui vrbem mediam perlabitur, aggere obiecto auertit. Quapropter obstructo alueo, quo decurrebat, aqua se supra ędium ac murorum fundamenta adtollebat. Quumque lateres inferiores humectarentur, iamque superiores amplius haud sustinerent: primum rimas agere murus, deinde ruinam minari. Mantinæi tignis aliquantis per eum fulcire, neue turris collaberetur, opere facto prohibere. Verum vbi ab aqua vinci se conspexere, veriti, ne muro vndique corruente, vi caperentur: eum se dirupturos adsensi sunt. Tum vero Lacedæmonij sibi satisfactum fore negabant, nisi per vicos sparsim habitarent. Mantinæi necessario sibi sic faciundum rati, hac etiam in parte adsentiebantur. Quumque metuerent sibi, qui Argiuis fauebant, ac populo præerant, ne interficerentur: † Pausanias pater impetrat ab Agesipolide, vt eis, qui omnino erant LX, ex vrbe tuto discedere liceret. Itaque inde vsque ab ipsis portis Lacedæmonij cum hastis ex vtraque viæ parte stabant, & exeuntes intuebantur. Ac tametsi eos odissent, facilius tamen manus ab eis abstinebant, quam Mantineorum optimates fecissent: quod a nobis vt ingens erga magistratus obœdientiæ argumentum, commemoratum esto. Secundum hæc murus est dirutus, & quatuor in partes

Agesilaus Mantinæũ bellum gerere deprecatur.

Agesipolis arte Mantineam occupare nititur.

Qui apud Tegeam exsulabat. Supra in extre. III huius historiæ lib.

ἐπεὶ δὲ οὐκ ἤθελον καθαιρεῖν τὰ τείχη, φεύγειν φάσκοντες αὐτούς. Ἀγησίλαος μὲν οὖν ἐδεήθη τῆς πόλεως, ἀφεῖναι αὐτὸν ταύτης τῆς στρατηγίας· λέγων, ὅτι τῷ πατρὶ αὐτοῦ πολλὰ ὑπηρετικὴ ἡ τῶν μαντινέων πόλις ἐν τοῖς πρὸς Μεσσηνίους πολέμοις. Ἀγησίπολις δὲ ἐξήγαγε τὸν στρατὸν, καὶ μάλα Παυσανίου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φιλικῶς ἔχοντος πρὸς τοὺς ἐν μαντινείᾳ τοῦ δήμου προστάτας. ὡς δὲ ἐπέβαλε, πρῶτον μὲν τὴν γῆν ἐδῄου. ἐπεὶ δὲ οὐδὲ οὕτω καθῄρουν τὰ τείχη, τάφρον ὤρυξε κύκλῳ πρὸς τὴν πόλιν, τοῖς μὲν ἡμίσεσι τῶν στρατιωτῶν προσκαθημένοις σὺν τοῖς ὅπλοις τῶν ταφρευόντων, τοῖς δὲ ἡμίσεσιν ἐργαζομένοις. ἐπεὶ δὲ ἐξείργαστο ἡ τάφρος, ἀσφαλῶς ἤδη κύκλῳ τεῖχος πρὸς τὴν πόλιν ᾠκοδόμησεν. ἀγαθόμυθος δέ, ὅτι ὁ σῖτος ἐν τῇ πόλει πολὺς εἴη, δυετηρίας γιγνομένης τῷ προσθεν ἔτει, καὶ νομίσας χαλεπὸν ἔσεσθαι, εἰ δεήσει πολιορκεῖν χρόνον †συχνὸν στρατιᾶς τήν τε πόλιν καὶ τοὺς ξυμμάχους, ἀπέκλεισε τὸν ῥέοντα ποταμὸν διὰ τῆς πόλεως, μάλ' ὀλίγα δυμεγέθη. ἐμφραχθείσης δὲ τῆς ἀπορροίας, ἤρετο τὸ ὕδωρ ὑπό τε τῶν ὑπὸ ταῖς οἰκίας καὶ ὑπό τῶν ὑπὸ τῷ τείχει θεμελίων. βρεχομένων δὲ τῶν κάτω πλίνθων, καὶ προσδιδουσῶν τὰς ἄνω, τὸ μὲν πρῶτον ἐρρήγνυτο τὸ τεῖχος, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκλίνετο. οἱ δὲ χρόνον μέν τινα ξύλα ἀντήρεδον, καὶ †ἀντεμηχανῶντο, ὡς μὴ πίπτοιεν ὑπὸ τοῦ πύργους. ἐπεὶ δὲ ἤπτωντο τοῦ ὕδατος, δείσαντες μὴ πεσόντος παντὸς κύκλῳ τείχους δορυάλωτοι γένοιντο, ὁμολογίαν προσεῖπον. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι οὐκ ἔφασαν πείσεσθαι, εἰ μὴ καὶ διοικήσαιντο κατὰ κώμας. οἱ δ' αὖ νομίσαντες ἀναγκαῖον εἶναι, ξυνέφασαν καὶ ταῦτα ποιήσειν. οἰομένων δὲ ἀποθανεῖσθαι τοὺς †ἀργυρολογιζόντων, καὶ τὰ τοῦ δήμου πρόσταται, διεπράξατο ὁ πατὴρ τῷδε τὸν Ἀγησιπολίδος ἀσφάλειαν αὐτοῖς γενέσθαι, ἀπαλλαττομένοις οὐκ τῆς πόλεως, ἐξήκοντα ὄντι. καὶ ἀμφοτέρωθεν μὲν τὴν ὁδὸν, ἐξαμβοῖ ἀπὸ τῶν πυλῶν, ἔχοντες τὰ δόρατα οἱ λακεδαιμόνιοι ἔστησαν, θεώμενοι τοὺς ἐξιόντας, καὶ μισοῦντες αὐτοῖς, ὅμως ἀπείχοντο αὐτῶν ῥᾴον, ἢ οἱ βέλτιστοι τῶν μαντινέων. καὶ τοῦτο μὲν εἰ-

Quia vero animaduerteret, magnam in vrbe frumenti copiam esse, quod anni superioris fertilitas insignis fuerat, & idcirco molestum fore suis duceret, diuturnis expeditionibus rempublicam ac socios exhauriri: amnem sane amplum, qui vrbem mediam perlabitur, aggere obiecto auertit.

στρατιᾶς

ἐμηχανῶντο

ἀργολογιζόντων

ρήσθω μέγα τεκμήριον εὐθαρχίας. οὐκ δὲ τότε καθῃρέθη μὲν ὁ τεῖχος, διῳκίσθη δὲ ἡ μαντι-

μαντίνεα τὸ ἀρχαῖον ὤ- A Mantinea sparsa, quemadmodum olim
κηντο. ἦν δὲ τοῦτο μὲν τοῖς habitari consueuerat. Erat autem initio
οἰκοῦσι πρῶτον ἤρξατο, ὅτι molestum ipsis, quod ædes iam exstructas
τὰς μὲν ὑπαρχούσας οἰκίας diruere, ac pro eis alias exstruere cogeren-
ἔδει καθαιρεῖν, ἄλλας δὲ tur. Verum quia propius a prædiis suis, quę
οἰκοδομεῖν. ἔπειτα δὲ οἱ ἔχοντες iuxta vicos habebant, opulentiores abe-
τὰς οὐσίας ἐγγύτερον rant, & optimates summæ rerum præ-
μὲν ἦκον τοῦ χωρίου, ὄντων rant, liberata republica popularis a factio-
αὐτοῖς περὶ τὰς nis principibus, quos graues experti fue-
κώμας, ἀριστοκρατία δ' rant: etiam ex iis, quæ acciderant, volu-
ἐγένετο, ἀπηλλαγμένοι δ' ptatem capiebant. Præterea Lacedæmo-
ἦσαν τοῦ βαρέος δημαγωγῶν, nij non singulatim, sed vicatim copias co-
ἥδοντο τοῖς πεπραγμένοις. καὶ ἔπεμπον μὲν κατὰ κώμην gentem mittebant. Itaque longe promtius
αὐτοῖς οἱ λακεδαιμόνιοι οὐ καθ' ἕνα, ἀλλὰ † κατὰ κώμην e vicis signa Lacedæmoniorum sequebantur, quam in statu populari fecerant. Hic
ἑκάστην ξεναγόν. ξυνεστρατεύοντο δ' rerum apud Mantineam gestarum fuit exi-
ἐκ τοῦ κωμικοῦ πολὺ προθυμότερον, ἢ ὅτε ἐ- B tus, qui esse hominibus documento potest, ne per muros amnem in vrbem ducant. Ceterum ij, qui exsulabant Phliunte,
δημοκρατοῦντο. καὶ τὰ μὲν δὴ περὶ Μαντινείας οὕτω διεπέπρακτο, σοφωτέρων ἡγουμένων quum animaduerterent, considerare Lacedæmonios, quo pacto socij singuli tempore belli se gessissent; idoneam se nanctos
ταύτη γε τῶν ἀνθρώπων, τοῦ μὴ διὰ τειχῶν occasionem arbitrati, Lacedęmonem proficiscuntur, atque commemorant, ciuitatem suam, quamdiu in ea vixissent ipsi, La-
ποταμὸν ποιεῖσθαι. οἱ δὲ ἐκ Φλιοῦντος φεύγοντες, αἰσθόμενοι τὸν λακεδαιμονίους ὑπο- τοὺς ξυμμάχους σκοποῦντας † τῶν ξυμμάχων ὁποῖοί τινες ἕκαστοι ἐν τῷ πολέμῳ αὐτοῖς ἐγεγένηντο, καὶ C cedæmonios in vrbem admisisse, signaque illorum sequi consueuisse, quocumque duxissent. Nunc posteaquam ipsi eiecti essent, nolle suos homines Lacedæmoniorum militiam sequi, ac solos omnium mortalium intra portas eos non admittere. Quæ quum audissent Ephori, visa sunt animaduersione digna esse. Quapropter missis ad Phliasiorum ciuitatem legatis, exsules hos reipublicæ Lacedæmoniorum amicos esse, ac per iniuriam in exsilium actos significabant. Proinde se petere, ne tam vi, quam bona cum ipsorum voluntate reduci eos paterentur. Iis auditis metuebant Phliasij, ne qui ex iis ciuibus, in vrbe qui erant, Lacedæmonios intromitterent, si cum exercitu aduenissent. Nam exsules ipsi multos in vrbe propinquos habebant, multos erga se beneuolos: denique nonnulli erant, qui, vt plurimis in rebuspublicis fieri consueuit, nouarum rerum cupidi, exsules reducere vellent. Quapropter huiusmodi quædam veriti Phliasij, de recipiendis in patriam exsulibus decretum promulgant: & addunt, possessiones, de quibus palam constaret, eisdem restituendas esse, pretiumque persoluendum illis, qui a fisco exsulum bona coemissent. Quod si esset aliquid inter eos vtrimque controuersiæ, de hoc iure disceptandum. Atque hæc tum temporis in Phliasiorum exsulum caussa gesta fuerũt.

Phliasij reducunt exsules. Plut. Agesil. p. 1113.

ἐβούλοντο τοῦ φυγοῦ. τοιαῦτα μὲν δὴ φοβηθέντες, ἐψηφίσαντο καταδέχεσθαι τοὺς φυγάδας, καὶ ἐκείνοις μὲν ἀποδοῦναι τὰ ἐμ- E
φανῆ κτήματα, † τοῖς δὲ τὰ ἐκείνων * πριαμένοις ἐκ δημοσίᾳ, τὸ ἀργύριον ἀπολαβεῖν. εἰ δέ τι ἀμφίλογον τοῖς ἰδιώταις γίγνοιτο, δίκῃ διακριθῆναι. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω τοῖς Φλιασίων φυγάδων ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐπράχθη.

τοὺς δὲ * πριαμένους,

ἀδόμενοι † οὐδαμῶς ἐθέλοιεν, μόνους δὲ πάντων ἀνθρώπων Λακεδαιμονίους οὐ δέχοιντο εἴσω τῶν πυλῶν. † ἀκούσασι δὲ ταῦτα τοῖς ἐφόροις ἄξιον ἔδοξεν ὑπεροφθῆναι). καὶ πέμψαντες πρὸς τὴν τῶν Φλιασίων πόλιν ἔλεγον, ὡς φίλοι μὲν οἱ Φυγάδες τῇ Λακεδαιμονίων πόλει εἶεν, ἀδικουμένους δὲ σφᾶς ἐκ τοῦ ἀκούσαντες οὐ ἐξέλθοιεν. ἀξιοῦν δὲ ἔφασαν, μὴ ἐκ ἀνάγκης, ἀλλὰ παρ' ἐκόντων D τὰ πράγματα ἀξιωθῆναι κατελθεῖν αὐτούς. ἃ δὴ ἀκούσαντες οἱ Φλιάσιοι, ἔδεισαν μὴ, εἰ στρατεύσαιντο ἐπ' αὐτούς, τῶν ἔνδοθεν παρεισάν τινες ἐς τὴν πόλιν αὐτοῖς. καὶ γὰρ συγγνώστως πολλοὶ ἔνδον ἦσαν τῶν φυγόντων, καὶ ἄλλως δὲ νεωτερίζειν, καὶ (οἷα δὴ ἐν ταῖς πλείσταις πόλεσι) νεωτέρων τινὲς ἐπιθυμοῦντες πράγματα κατά τιν' ἐβούλοντο τοῦ φυγοῦ. τοιαῦτα μὲν δὴ φοβηθέντες, ἐψηφίσαντο καταδέχεσθαι τοὺς φυγάδας, καὶ ἐκείνοις μὲν ἀποδοῦναι τὰ ἐμ- E
φανῆ κτήματα, † τοῖς δὲ τὰ ἐκείνων * πριαμένοις ἐκ δημοσίᾳ, τὸ ἀργύριον ἀπολαβεῖν. εἰ δέ τι ἀμφίλογον τοῖς ἰδιώταις γίγνοιτο, δίκῃ διακριθῆναι. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω τοῖς Φλιασίων φυγάδων ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐπράχθη.

Inde missi Acantho & Apollonia, quæ vr-
bes inter alias propter Olynthum sitas ma-
ximæ sunt, legati Lacedæmonem veniunt:
quumque accepissent Ephori, quamob-
rem adessent, eos ad concilium publicum,
& socios, deducunt. Ibi tum Cligenes A-
» canthius hanc orationem habuit: Existi-
» mamus, Lacedæmonij, vosque socij, nec
» dum vos comperisse quidquam de re, quæ
» in Græcia nunc primum quasi pullulat. Id
» quidem prope vos vniuersos scire necesse
» est, Olynthum inter vrbes Thraciæ maxi-
» mam esse. Atque hi quædam oppida sibi
» adiunxerunt ea condicione, vt legibus iis-
» dem, tamquam in eadem republica, vi-
» uant. Mox quædam etiam de maioribus
» oppidis ad se pertraxere. Secundum ea
» porro ad liberandum vrbes Macedoniæ
» ab Amyntæ Macedonum regis imperio,
» animum adiecere. Parentibus iis, quæ
» ipsis erant proximæ, confestim etiam ad
» remotiores amplioresque perrexerunt.
» Nos quidem domo proficiscentes ita reli-
» quimus eos, vt iam præter alias complures vrbes, Pellam quoque tenerent, inter oppida Macedoniæ reliqua longe maximam. Amyntam ipsum intelligimus oppidis suis excedere, tantumque non Macedonia tota iam excidisse. Deniq; iidem
» Olynthij missis ad nos & Apollonienses
» suis, denuntiarunt nobis: ni nostras ad ipsos copias mitteremus, quæ se cum ipsis coniungerent, recta se nos inuasuros. Cupimus autem nos, Lacedæmonij, legibus
» vti patriis, & nostram ipsi rempublicam
» administrare: verum si nemo suppetias
» nobis tulerit, adiungere nos ipsis coge-
» mur. Habent grauis armaturæ pedites non
» pauciores 1 o c c c, cetratos his longe plu-
» res. Quod si nos etiam cum ipsis coniun-
» gamur, equites plures habituri sunt, quam
» c 1 o. Præterea legatos Athenienſium ac
» Bœotorum istic reliquimus, quibus O-
» lynthios decreuisse suos ad easdem vrbes
» legatos adiungere, qui cum eis de ineun-
» da societate agant, audiebamus. Atqui si
» ad vires Athenienſium, Thebanorumque
» tanta potentiæ fiat accessio: videte, Lace-
» dæmonij, ne deinceps illis haud facile ob-
» uiam ituri sitis. Et vero quia Potidæam
» tenent, ad Pallenes Isthmum sitam, exisți-
» mare debetis, etiam ea mox oppida, quæ
» intra illam sita sunt, ipsorum in potestatem
» ventura. Sit autem hoc vobis argumen-
» to, quantopere sibi ciuitates illæ metuant.

Ἐξ ἀχθήδου δὲ καὶ Ἀπολλωνίας (αἵπερ μέγι-
σται τῶν περὶ Ὄλυνθον πόλεων) πρέσβεις ἀ-
φίκοντο ἐς λακεδαίμονα. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἔ-
φοροι ὧν ἕνεκα ἦκον, προσήγαγον αὐτοὺς
πρός τε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς συμμά-
χους. ἔνθα δὴ Κλειγένης ἀχθήδιος ἔλεξεν· Ω
ἄνδρες λακεδαιμόνιοί τε καὶ οἱ σύμμαχοι,
οἰόμεθα λελανθάνειν ὑμᾶς πρᾶγμα φυόμε-
νον ἐν τῇ ἑλλάδι. ὅπι μὰν γὰρ τῶν ὅπῃ θρᾴ-
κης μεγίστη πόλις Ὄλυνθος σχεδὸν πάντες ἐ-
πίστασθε. οὗτοι τῶν πόλεων προσηγάγοντο ἔ-
σιν αἷς, ἐφ' ᾧτε τοῖς αὐτοῖς χρῆσθαι νόμοις, καὶ
συμπολιτεύειν. ἔπειτα δὲ καὶ τῶν μειζό-
νων προσελάβόν τινας. ἐκ δὲ τούτου ἐπεχεί-
ρησαν καὶ ταῖς τῆς μακεδονίας πόλεις ἐλευ-
θεροῦν ἀπὸ Ἀμύντου τοῦ μακεδόνων βασι-
λέως. ἐπεὶ δὲ εἰσήκουσαν αἱ ἐξηύτακται αὐτῶν,
ταχὺ καὶ ὅπῃ ταῖς πόρρῳ τῶν μείζους ἐπρεύον-
το· καὶ κατελίπομεν ἡμεῖς ἔχοντας ἤδη ἄλ-
λας τε πολλὰς, καὶ πέλλαν, ἥπερ μεγίστη
τῶν ἐν μακεδονίᾳ πόλεων. καὶ Ἀμύντου
δὲ αἰσθανόμεθα ἀποχωροῦντά τε ἐκ τῶν
πόλεων, καὶ ὅσον οὐκ ἐκπεφωκότα ἤδη
† ἀπάσης μακεδονίας. πέμψαντες δὲ καὶ πρὸς † ὁκ πάσης
ἡμᾶς καὶ πρὸς Ἀπολλωνιάτας οἱ Ὀλυν-
θιοι, παρεῖπον ἡμῖν, ὅπι εἰ μὴ παρεσόμεθα
συμβοηθοῦντες, ἐκεῖνοι ἐφ' ἡμᾶς ἴοιεν. ἡ-
μεῖς δὲ, ὦ ἄνδρες λακεδαιμόνιοι, βουλόμε-
θα μὰν τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι, καὶ αὐτοὶ
πολῖται εἶναι. εἰ μὰν τοι μὴ βοηθήσοι τις, ἀνάγκη
καὶ † ἡμῖν μετ' ἐκείνων γίγνεσθαι. καὶ τοίνυν † ἡμᾶς
γε δὴ αὐτῶν εἰσιν ὁπλῖται μὰν οὐκ ἐλάττους
ὀκτακοσίων, πελτασταὶ δὲ πολὺ πλείους ἢ τε-
τρακισχίλιοι. ἱππεῖς γε μὰν τοι, ἐὰν καὶ ἡμεῖς μετ'
αὐτῶν ἥκωμεθα, ἔσονται πλείους ἢ χίλιοι.
κατελίπομεν δὲ καὶ ἀθηναίων καὶ βοιωτῶν
πρέσβεις ἤδη αὐτόθι. ἠκούομεν δὲ, ὡς καὶ αὐ-
τοῖς ὀλυνθίοις ἐψηφισμένον εἴη συμπέμπειν
πρέσβεις ἐς ταύτας τὰς πόλεις περὶ συμμα-
χίας. καίτοι εἰ τοσαύτη δύναμις προσγενή-
σεται τῇ τε ἀθηναίων καὶ θηβαίων ἰσχύϊ, ὁρᾶ-
τε, ἔφη, ὅπως μὴ οὐκέτι δύμεταχείριστα ἐ-
σόμενα ἔσται ὑμῖν. ἐπεὶ δὲ καὶ ποτίδαιαν ἔχουσιν
ὑπὲρ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς παλλήνης οὖσαν, νομίζετε
καὶ ταύτας ὑπὸ ταύτης πόλεως ἔσεσθαι αὐτῶν. τεκμήριον δέ τι ἔγω [ὑμῖν * καὶ τόδε, ὅτι ἰσχυρὰς αὐτὰς αἱ πόλεις πεφόβηνται.

μάλιστα

μάλιστα γὰρ μισοῦσαι τὺς ὀλυνθίους, ὅμως οὐκ
ἐτόλμησαν μὴ ἡμῶν πρεσβείας πέμψαι δι-
δαξούσας ταῦτα. ἐννοήσατε δὲ καὶ τόδε, πῶς
εἰκὸς ὑμᾶς τὴν μὲν Βοιωτίας ὀπτμελησθῆναι,
ὅπως μὴ καθ' ἓν εἶη, πολὺ δ' μείζονος ἀθρο-
ζομένης δυνάμεως ἀμελῆσαι, καὶ ταύτης οὐ
ἰσχυρὸς χθὼν μόνον, ἀλλὰ καὶ θάλαττα † ἰσχυ-
ρᾶς ἠρομένης. τί γὰρ δὴ κωλύει ἐμπόδων, ὅπως ξύλα
μὲν ναυπηγήσιμα ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ ἔστι, χρη-
μάτων δ' εἰσόδοι ἐκ πολλῶν μὲν λιμένων,
ἐκ πολλῶν δὲ ἐμπορείων, πολυανθρωπία γε
μὴν διὰ τὸ πολιτεύεσθαι ὑπ' ἀρχῆς; ἀλλὰ
μὴν καὶ γείτονές εἰσιν αὐτοῖς Θρᾷκες οἱ ἀβασί-
λευτοι, οἳ θεραπεύοντι μὲν καὶ νῦν ἤδη τὺς ὀ-
λυνθίους· εἰ δὲ ὑπ' ἐκείνους ἔσονται, πολλὴ καὶ
αὕτη δύναμις προσγένοιτ' ἂν αὐτοῖς. τούτων
γε μὴν ἀκολουθούντων, καὶ τὰ ἐν τῷ παν-
γαίῳ χρύσεα χρέα αὐτοῖς ⌈ἤδη * ὀρύττοι.
καὶ τούτων ἡμῖν ὧδε λεγομένων, ὅ, τι οὐ καὶ ἐν τῷ
τῶν ὀλυνθίων δήμῳ μυριόλεκτόν ἐστι. τὸ γε
μὴν φρόνημα αὐτῶν τί ἄν τις λέγοι; καὶ γὰρ
ἴσως ὁ θεὸς ἐποίησεν ἅμα τῷ δύνασθαι καὶ τὰ
φρονήματα αὔξεσθαι τῶν ἀνθρώπων. ἡμεῖς
μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες λακεδαιμόνιοί τε καὶ ξύμ-
μαχοι, ἀγγέλλομεν ὅτι τοιαῦτ' οὔτως ἔχει· ὑ-
μεῖς δὲ βουλεύεσθε, εἰ δοκεῖ ἄξια ὀπτμελείας
εἶναι. δεῖ γε μὴν ὑμᾶς καὶ τόδε εἰδέναι, ὡς ἡμῖν
εἰρήκαμεν δύναμιν μεγάλην οὖσαν, οὔπω
δυσπάλαιστός τις ἐστίν. αἱ γὰρ ἄκρυσαι τῶν πό-
λεων τῆς πολιτείας κοινωνοῦσαι, αὗται ἂν τι ἴ-
δωσιν αὐτῶν παλιν, ταχὺ ἀποστήσονται. εἰ μὴν τοι
συγκλεισθήσονται ταῖς τε ὀπτγαμίαις καὶ ἐκτή-
σεσι τῶν ἀλλήλων, ἃς ἐψηφισμένοι εἰσὶ, καὶ
γνώσονται, ὅτι μετὰ τῶν κρατούντων ἕπεσθαι
κερδαλέον ἐστὶν, (ὥσπερ ἀρκάδες ὅταν μὲν
ὑμῶν ἴωσι, τά τε αὐτῶν σώζουσι, καὶ τὰ ἀλ-
λότρια διαρπάζουσιν) ἴσως ἐκεῖθεν ὁμοίως δύ-
λυζα ἔσαι. λεχθέντων δὲ τούτων, ἐδίδοσαν οἱ
λακεδαιμόνιοι τοῖς συμμάχοις λόγον, καὶ ἐκέ-
λευον συμβουλεύειν ὅ, τι γιγνώσκοι τις ἄριστον
τῇ πελοποννήσῳ καὶ τοῖς συμμάχοις. ἐν τούτῳ
σφαπαὶ μὲν τοι πολλοὶ μὲν ξυνηγόρευον † στρατείαν
ποιεῖν, μάλιστα δὲ οἱ βουλόμενοι χαρίζεσθαι
τοῖς λακεδαιμονίοις. καὶ ἔδοξε πέμψαι ἐς
τὰς μυρίους ξύνταγμα ἐς ἑκάστην πόλιν.

A Nam quum Olynthios maximo prose-
quantur odio, non tamen ausæ fuerunt le-
gatos nobiscum mittere, qui hæc vobis
exponerent. Quin & illud vobiscum ex-
pendite, qui par sit vos operam dare, ne
se Bœotia coniungat, ac multo maiorem
potentiam coeuntem negligere, quæ qui-
dem non terra modo, sed etiam mari
crescat. Nam quid illis impedimento fue-
rit? quum ipsorum in finibus ad classem
ædificandam materies suppetat, neque
desint partim multis ex portubus, partim
emporiis vectigalia, multitudine deni-
que hominum, ob fertilitatem soli, ab-
undent? Accedit ad hæc, quod Thraces,
nullius regis imperio subiectos, vicinos
habeant: qui quidem nunc etiam Olyn-
thios obsequiis demulcent. Quod si etiam
ab ipsis subigentur, aucti erunt Olynthij
potentia non exigua. Iam si hæc omnia se-
quantur, manum eis etiam auri fodinæ in
Pangæo porrigent. Atque horum nihil a
nobis dicitur, quod non millies in ipsa O-
lynthiorum plebe prolatum sit. Animos
autem, quos gerunt, quamobrem quis
commemoret? Fortasse diuinitus ita com-
parati sumus homines, vt vna cum poten-
tia nobis animi quoque crescant. Qua-
propter nos quidem, Lacedæmonij, vos-
que socij, rerum istic statum hunc esse vo-
bis nuntiamus: vos, an operæ pretium sit,
ea non negligi, deliberate. Omnino ta-
men hoc quoque vos scire volumus, po-
tentiam illam, quam esse diximus am-
plam, necdum inexpugnabilem putari
debere. Nam quotquot oppida nunc præ-
ter voluntatem suam reipublicæ ipsorum
societate continentur, si quam potentiam
aduersariam conspexerint, mox ab eis de-
ficient. At si connubiis mutuis, & bono-
rum alternis adquisitionibus, quod face-
re decreuerunt, inter se coalescent, ac es-
se fructuosum animaduertent, sequi eos,
qui rerum potiuntur, quemadmodum
Arcades, quum vobiscum in hostem per-
gunt, simul & sua conseruant, & aliena
depopulantur: fortasse non tam facile dis-
sipari vires ipsorum poterunt. Hæc vbi
fuissent dicta, Lacedæmonij sociis di-
cendi potestatem faciunt, & in medium
consulere iubent, quidnam Peloponne-
so, reliquisque sociis maxime ex vsu fore
quisque censeret. Ibi tum complures ex-
peditionem instituendam vno suadebant
ore, ac inprimis ij, qui gratificari Lace-
dæmoniis volebant. Itaque decretum,
vt mitteretur ad ciuitates singulas descriptio conferendorum militum ad decies mille.

Facta eius quoque rei mentio, liberum esse cuiuis ciuitati, vt pro arbitratu suo pecuniam militum loco mitteret, nimirum *ternos obolos Ægineticos in singulos milites. Quod si quis equites suppeditaret, numerandum singulis esse stipendium, quod peditum quatuor stipendium æquaret. Si qua vero ciuitas expeditionem hanc subterfugeret, ius esse Lacedęmoniis, multæ nomine † staterem in singulos pro die quouis exigere. Posteaquam hæc statuissent, rursus Acanthij surgere, ac præclara quidem hæc esse decreta dicere: fieri tamen non posse, vt breui perficerentur. Quapropter esse consultius, vt interea, dum hæ copiæ cogerentur, quamprimum & dux & exercitus a Lacedæmoniis, ceterisque sociis ciuitatibus mitteretur, quantus quidem celeriter discedere posset. Nam id si fieret, perstituras in sententia sua ciuitates eas, quæ necdum ad Olynthios accessissent: & vi ab eis coactas, minus ad bellum auxilio præstaturas. Quibus ita comprobatis, Eudamidam Lacedæmonij mittunt, & cum eo nouos populares, circum vrbem habitantes, Sciritas, plus minus ΙΙCΙƆ. Quum autem discederet Eudamidas, rogabat Ephoros, vt frater ipsius Phœbidas cum iis militibus, quos sibi decretos a tergo relinqueret, collectis se subsequeretur. Ipse postea quam ad oppida Thraciæ peruenisset, præsidia ciuitatibus iis mittit, quotquot ea postularent, ac Potidæam societate iam Olynthiis coniunctam, deditionem sponte sua facientem occupat. Atque hinc hostem inuadens, bellum gerebat, vt eum par erat facere, qui a copiis minus esset instructus. Phœbidas interim collectis iis, qui Eudamidam sequuturi erant, iter ingreditur. Posteaquam Thebas copiæ venissent, extra vrbem haud procul a gymnasio castra locant. Dissidebant inter se Thebani, & forte tunc prætores militares erant Ismenias ac † Leontiades. Inimicitias illi mutuas exercebant, & quia suarum factionum vterque dux erat, Ismenias propter odium, quo Lacedæmonios prosequebatur, ad Phœbidam non accedebat: Leontiades contra, vt officiis eum ceteroqui demulcebat, ita posteaquam familiarior factus esset, huiusmodi verbis eum compellat: Offertur tibi, Phœbida, facultas hodierno die præclarissime de patria tua merendi. Nam si me cum armatura graui sequaris, in arcem ego te introducã. Qua re confecta, velim existimes, omnino Thebas

id est, drachmæ semissem. Suid.

† Numnum aureum, pondere IV drachmarum Atticarum. Iosephus.

† al. Leonteides.

λόγοις ὑ ἐδέοντο, ἀργυρίου τε αὐτ' ἀνδρὸς ὀβολὸν Αἰγινητικὸν διδόναι τῇ βουλομένῃ τῶν πόλεων, τελεῖν δὲ μισθὸν ἀργυροῦν κατ' ἄνδρα· ἱππέας τε εἴ τις παρέχοι, ἀντὶ τεττάρων ὁπλιτῶν μισθὸν τοῦ ἵππου διδόσθαι. εἰ δέ τις τῶν πόλεων ὀκνοίη τὸν † στρατείαν, ἐξεῖναι τοῖς λακεδαιμονίοις ἐπὶ ζημιοῦν κατὰ τὸν ἄνδρα τὴν ἡμέραν. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔδοξεν, ἀναστάντες οἱ ἀκάνθιοι πάλιν ἐδίδασκον, ὡς ταῦτα καλὰ μὲν εἴη τὰ ψηφίσματα, οὐ μέντοι δυνατὰ ταχὺ τελεσθῆναι. βέλτιον οὖν ἔφασαν εἶ), ἐν ᾧ αὕτη ἡ στρατιὰ συλλέγοιτο, ὡς τάχιστα ἄνδρα ἀξελθεῖν ἔχοντα, καὶ δυνάμιν ὀκ λακεδαίμονός τε ὅσον αἰ ταχὺ ἐξέλθοι, καὶ ὀκ τῶν ἄλλων πόλεων. ταῦτα γὰρ ἡγεμένου, τάς τε οὔπω προσκεχωρηκυίας πόλεις ἔσεσθαι αἰ, καὶ τὰς βιασμένας ἧσσον αἰ συμμαχεῖν. δοξάντων δὲ καὶ τούτων, ὀκπέμπουσιν οἱ λακεδαιμόνιοι Εὐδαμίδην, καὶ σὺν αὐτῷ νεοδαμώδεις τε, καὶ τῶν περιοίκων, καὶ τῶν σκιριτῶν, ἄνδρας ὡς διχιλίους. ὁ μέν τοι Εὐδαμίδας ἐξιὼν, Φοιβίδην τὸν ἀδελφὸν ἐδεήθη τῶν ἐφόρων τὸς ἐπιτηδείους τῶν ἑαυτῷ προσταγμένων ἀφεῖσαι μετέναι· αὐτὸς δὲ ἐπεὶ ἀφίκετο ἐς τὰ ὑπὲρ θρᾴκης χωρία, τὰς μὲν δεομένας τῶν πόλεων φρουρὰς ἔπεμπεν, ποτίδαιαν δὲ καὶ προσέλαβεν ἔχουσαν, σύμμαχον ἤδη ἐκείνων οὖσαν. καὶ ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ἐπολέμει, ὥστε εἰκὸς τὸν ἐλάττω ἔχοντα δύναμιν. ὁ δὲ Φοιβίδας, ἐπεὶ ἠφέθησαν αὐτῷ οἱ ἐπιτηδείως ἔχοντες τῷ Εὐδαμίδᾳ, λαβὼν αὐτὸς ἐπορεύετο. ὡς δὲ ἐγένοντο ἐν ταῖς θήβαις, ἐστρατοπεδεύσαντο μὲν ἔξω τῆς πόλεως πρὸς τὸ γυμνάσιον. σαπαζόντων δὲ τὸ θηβαίων, πολεμαρχοῦντες μὲν ἐτύγχανον Ἰσμηνίας τε καὶ † Λεοντιάδης. ἦσαν δὲ ἐχθροὶ ἀλλήλοις, καὶ * στρατηγὸς ἑκάτερος τῶν ἑταιρειῶν, ὁ μὲν Ἰσμηνίας διὰ τὸ μῖσος τῶν λακεδαιμονίων ὧδε ἐπλησίαζε τῷ Φοιβίδᾳ· ὁ μέν τοι Λεοντιάδης ἄλλως τε ἐθεράπευεν αὐτὸν, καὶ ἐπεὶ εἰσῳκείωθη, ἔλεγε τοιάδε· Ἔξεστί σοι, ὦ Φοιβίδα, τῇδε τῇ ἡμέρᾳ μέγιστα ἀγαθὰ τῇ σαυτοῦ πατρίδι συνεργῆσαι. ἐὰν γὰρ ἀναλουθήσῃς ἐμοὶ σὺν τοῖς ὁπλίταις, εἰσάξω σε ἐγὼ ἐς τὴν ἀκρόπολιν. τοῦτο δὲ ἡμεροῦν, νόμιζε τὰς θήβας πᾶσι σὺν

Λεοντιάδης

* ἀρχὰς

ἰσὰ τοῖς λακεδαιμονίοις καὶ ἡμῖν, τοῖς ὑμε- A in Lacedæmoniorum, ac noſtra, qui amico ſumus erga vos animo, poteſtate futuras. Iam quidem certe proclamatũ edicto publico eſt, quod ipſe vides, ne quis Thebanorum aduerſus Olynthios tecum militatum eat. Ac ſi tu hæc nobis adiuuantibus perficias, mox tibi nos & grauem armaturam non exiguam, & equites multos adiungemus. Quo fiet, vt magnis cum copiis fratri ſuppetias ſis laturus: adeoq; interim, dum is Olynthum occupabit, tu Thebas in poteſtatem rediges, vrbem Olyntho longe ampliorem. His auditis Phœbidas, efferri animo cepit. Magis enim ſplendidi alicuius facinoris edendi deſiderio, quam vitæ, ardebat: quamquam nec ingenij acrimonia, nec prudentia valere admodum videretur. Poſteaquam de re conueniſſet, progredi Leontiades eum iubet, ita vti tũc ad iter paratus erat. Vbi vero tempus erit, inquit, ad te veniam, & viæ dux ero. Itaq; dum Senatus in fori porticu ſederet, mulieribus in * Cadmea Cerealia peragentibus, iamq; maxima eſſet in viis hominum ſolitudo; (erat enim æſtas, & meridies adpetierat) equo aduectus Leontiades, ex itinere Phœbidam reuocat, eumq; recta in arcem ducit. Eam quum Phœbidæ, & militum, qui cum ipſo venerant, præſidio muniuiſſet, ac portarum obicis clauem ei tradidiſſet, ac vt neminem, niſi ſe iubente, in arcem admitteret, edixiſſet: in Senatum deinde ſe confert, & hac oratione vtitur: Non eſt cur terrori vobis ſit, viri, arcem teneri a Lacedæmoniis. Quippe non hoſtili in quemquam animo ſe veniſſe aiunt, qui quidem non ipſe belli cupidus ſit. Ego vero, quum lex prætori militari poteſtatem faciat comprehendendi eius, qui mortis ſupplicio digna committere videtur: Iſmeniam hunc, bellum moliẽtem, capio. Voſq; adeo cohortium ductores, & quotquot eis adiuncti eſtis, ſurgite; comprehenſumq; Iſmeniam conſtitutum ad locum abducite. Tum illi, quotquot erant rei conſcij, accedere, dicto audientes eſſe, Iſmeniam capere: ceteri, qui nihil horum ſcirent, ac Leontiadis factioni aduerſarentur, partim mox vrbem fuga deſerere, veriti, ne interficerentur; partim prius ſe domum conferre. Verum poſteaquam Iſmeniam in Cadmea teneri captum ij ſenſere, qui Androclidæ Iſmeniæque partes ſequebantur: Athenas ſe fuga recipiunt, maxime ad c c c c.

καὶ πινῶ μ', ὡς τέρσις φίλοις, ἔσεσθαι. † καὶ πίνιω μὲν, ὡς ὁρᾷς, ἀποκεκήρυκται μηδένα μετὰ σοῦ στρατεύειν Θηβαίων ἐπ' ὀλιυθίους. ἐὰν δέ γε σὺ ταῦτα μὲν ἡμῖν συλλήψῃ, αὐτός σοι ἡμεῖς πολλοὺς μὲν ὁπλίτας, πολλοὺς δὲ ἱππέας συμπέμψομεν· ὥστε πολλῇ δυνάμει βοηθήσεις τῷ ἀδελφῷ, καὶ ἐν ᾧ μέλλει ἐκεῖνος Ὄλιυθον καταστρέφεσθαι, σὺ κατεστραμμένους ἕξεις Θήβας, πολὺ μείζω πόλιν ὀλιύθου. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φοιβίδας ἀνεκυφίσθη. καὶ γὰρ ἰῷ τῷ λαμπρόν τι ποιῆσαι πολὺ μᾶλλον, ἢ τῷ ζῆν ἐράσθης· οὐ μήν τοι λογιστικός γε, οὐδὲ φρόνιμος πάνυ ἐδόκει εἶναι). ἐπεὶ δὲ ὡμολόγησε ταῦτα, παρορμῆσαι μὲν αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὡς παρ' ξυνεσκευασμένος ἰὼν ἐς ὃ ἀπιέναι· ἰὼν καὶ δὴ αὖ ἢ καιρὸς, παρίσθι· ἕπου ἐγὼ, ἔφη ὁ Λεοντιάδης, καὶ αὐτός σοι ἡγήσομαι. ἐν ᾧ δὲ ἡ μὲν βουλὴ ἐκάθητο ἐν τῇ ἀγορᾶς στοᾷ, ἀμφὶ δὲ τὰς γυναῖκας ἐν τῇ καδμείᾳ θεσμοφοριάζειν, θέρμις δὲ ὄντος καὶ μεσημβρίας πλείης ἰὼν ἐρημία ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐν τούτῳ παρελάσας ἐφ' ἵππου ὁ Λεοντιάδης, ἀποστρέφει τὸν Φοιβίδην, καὶ ἤγαγε διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐς τὴν ἀκρόπολιν. καταστήσας δὲ ἐκ τὸν Φοιβίδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ παραδοὺς αὐτῷ τὴν βαλανάγραν τῶν πυλῶν, καὶ εἰπὼν μηδένα παιέναι ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ὁντινα μὴ αὐτὸς κελεύῃ, διὰ τῆς * ἐπορεύετο ἐς τὴν βουλήν. ἐλθὼν δὴ, εἶπε τάδε· Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες, λακεδαιμόνιοι κατέχουσι τὴν ἀκρόπολιν, μηδὲν ἀθυμεῖτε. οὐδενὶ γὰρ φασι πολέμιοι ἥκειν, ὅστις μὴ πολέμου ἐρᾷ. ἐγὼ δὲ, τοῦ νόμου κελεύοντος ἐξεῖναι πολεμάρχῳ λαβεῖν, εἴτις δοκοῖ ἄξια θανάτου ποιεῖν, λαμβάνω τουτονὶ Ἰσμηνίαν ὡς πολεμοποιοῦντα. καὶ ὑμεῖς δὲ οἱ λοχαγοί τε καὶ οἱ μετὰ τούτων τεταγμένοι, ἀΐσσεσθε, καὶ λαβόντες ἀπάγετε τοῦτον ἔνθα εἴρηται. οἱ μὲν δὴ εἰδότες τὸ πρᾶγμα παρῆσάν τε καὶ ἐπείθοντο, καὶ ξυνελάμβανον· τῶν δὲ μὴ εἰδότων, ἐναντίων δὲ ὄντων τοῖς περὶ Λεοντιάδην, οἱ μὲν ἔφυγον διὰ τῆς ἔξω τῆς πόλεως, δείσαντες μὴ ἀποθάνοιεν· οἱ δὲ καὶ οἴκαδε πρὸς τὸν ἀπεχώρησαν. ἐπεὶ δὲ εἰρῆσθόν τὸν Ἰσμηνίαν † ἤαθοντο οἱ ἐν τῇ καδμείᾳ, τότε δὴ ἀπεχώρησαν ἐς τὰς ἀθήνας οἱ ταῦτα γιγνώσκοντες Ἀνδροκλείδᾳ τε καὶ Ἰσμηνίᾳ, μάλιστα τετραχῇ σοι.

Phœbidas Thebanã arcem occupat.

Id erat arcis nomen, a Cadmo Thebarum conditore.

ἤαθοντο ἐν τῇ καδ.

Quæ vbi accidissent, Ismeniæ loco prætor militaris alius deligitur, & Leõtiades mox Lacedæmonem proficiscitur. Eo quum venisset, offendit & Ephoros & plebem vrbanam grauiter Phœbidæ succensentes, quod iniussu reipublicæ illa fecisset. Agesilaus tamen aiebat, æquum esse, vt supplicio multaretur, si quidem aliquid perpetrasset, quod Lacedæmoni detrimento foret. Sin egisset ex vsu patriæ, priscum institutum esse, vt aliquid eiusmodi celeriter & iniussu facere liceat. Quapropter hoc ipsum, inquit, considerandum est, vtiliane sint, an cum detrimento coniuncta quæ fuere gesta. Deinde Leontiades in consilij publici cœtum progressus, huiusmodi oratione vsus est: Fuisse Thebanos, » Lacedæmonij, hostili erga vos animo prius, quam ea, quæ nunc gesta sunt, accidissent; vos ipsi fateri solebatis. Nam erga vestros hostes peramanter se gerebant, » idque vobis ipsis erat videre: & infesti erant iis, qui vobis essent amici. An non » aduersus populum in Piræeo se continentem, infestissimum vobis, arma ferre recusarunt? An non Phocensibus, quod eos » vobis addictos esse cernerent, bellum intulere? Quinetiam cum Olynthiis societatem coiere, quibus vos bellum facturos » sciebant. Vos ipsi tum semper intentis animis obseruabatis, quando essetis audituri, Thebanos vi Bœotiam in potestatem » suam adigere. Nunc rebus hisce confectis, non est, quod Thebanos metuatis: exigua † scytala sufficiet ad hoc, vt omnia, quibus fuerit vobis opus, illinc sumministrentur; modo nos cura vestra perinde complectemini, ac de vobis nos solliciti » sumus. Quæ vbi audiissent Lacedæmonij, decreuere arcem ita, vti occupata erat, cum præsidio tenere; ac in iudicio de Ismeniæ caussa cognoscere. Missi deinde iudices ex Lacedæmoniis tres, ex sociorum quolibet paruo, magnoue oppido, singuli. Posteaquam ad tribunal consedissent, accusatus fuit Ismenias, quod faueret barbaris: quod cum rege Persico, magno cum malo Græciæ, necessitudinem hospitij contraxisset: quod missæ ab rege pecuniæ particeps factus esset: quod Androclidas, & ipse, turbarum auctores in Græcia principes exstitissent. Purgabat ille quidem se de his omnibus, verum persuadere non poterat, vt non res arduas & pernicioſas tentasse existimaretur.

Plut. πολιτ. παραγγελμ. p. 1445. Ἄγησίλαος ἔφη τοὺς τῶν φίλων ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀδικοῦντας ἀξιοῦν ἀτυχεῖν. Phœbidæ patrocinatur.

† Genus epistolæ Laconicæ. Plutar. in Lysand.

Ὡς δὲ ταῦτ' ἐπέπρακτο, πολέμαρχον μὲν αὐτὶ Ἰσμηνίου ἄλλον εἵλοντο· ὁ δὲ Λεοντιάδης βύθιος ἐς λακεδαίμονα ἐπορεύετο. εὗρε δ' ἐκ τὰς μὲν ἐφόρους καὶ ὃ πλῆθος τῆς πόλεως χαλεπῶς † ἔχοντας τῷ Φοιβίδᾳ, ὅτι ἄνευ τε τῆς πόλεως ταῦτα ἐπεπράχει. ὁ μὲν τοι Ἀγησίλαος ἔλεγεν, ὅτι εἰ μὲν βλαβερὰ τῇ λακεδαίμονι πεπραχὼς εἴη, δίκαιος εἴη ζημιοῦσθαι· εἰ δ' ἀγαθά, ἄρχαιον εἶη νόμιμον, ἐξεῖναι τὰ τοιαῦτα αὐθαιρέτως ἐξεργάζεσθαι. αὐτὸ οὖν τοῦτ', ἔφη, σκεπτέον εἶναι, πότερον ἀγαθά, ἢ κακά ἐστι τὰ πεπραγμένα. ἔπειτα μὲν τοι ὁ Λεοντιάδης ἐλθὼν ἐς τὸν † ἐκκλητὸν, ἔλεγε τοιάδε· Ἄνδρες λακεδαιμόνιοι, ὡς μὲν πολεμικῶς ὑμῖν εἶχον οἱ Θηβαῖοι, πρὶν τὰ νῦν πεπραγμένα γενέσθαι, καὶ ὑμεῖς ἐλέγετε. ἑωρᾶτε γὰρ ἀεὶ τούτους τοῖς μὲν ὑμετέροις δυσμενέσι φιλικῶς ἔχοντας, τοῖς δὲ ὑμετέροις φίλοις ἐχθροὶς ὄντας. οὐκοῦν ὅτι μὲν τὴν ἐν τῷ φανερῷ δῆμον, πολεμιώτατον ὄντα ὑμῖν, οὐκ ἠθέλησαν συστρατεύειν; φανερὸν δέ, ὅτι † ὑμᾶς ἐνθυμεῖσθε ὄντας ἐχθροὺς, ἐπεστράτευον; ἀλλὰ μὴν τὸ τοὺς ὀλιγίστους εἰδότες ὑμᾶς πόλεμον οὐκ ἔφερον τας, ξυμμαχίαν ἐποιοῦντο. καὶ ὑμᾶς γε τότε μὲν ἀεὶ τοῦτο εἶχε τὸ νοῦν, πότε ἀκούσεσθε βιαζομένους αὐτοὺς τὴν Βοιωτίαν ὑφ' αὑτοῖς ἔχ). νῦν δ', ἐπεὶ πάνδε πέπραχται, οὐδὲν ὑμᾶς δεῖ Θηβαίους φοβεῖσθαι· ἀλλ' ἀρκέσει ὑμῖν μικρὰ σκυτάλη, ὥστε † ὁκόσην πόλιν ὑπηρετεῖσθαι, ὅσων ὁκείοις ἂν δέησθε, ἐὰν ὥσπερ ἡμεῖς ὑμῶν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐπιμελῆσθε. † ἀκούσασι ταῦτα τοῖς λακεδαιμονίοις ἔδοξε, πρώτε ἀκρόπολιν, ὥσπερ κατεῖληπτο, φυλακὴν, καὶ Ἰσμηνίᾳ κρίσιν ποιῆσαι. ἐκ δὲ τούτου πέμπουσι δικαστὰς λακεδαιμονίων μὲν ἕξ, ἀπὸ δὲ τῶν † συμμάχων, ἕνα ἀφ' ἑκάστης καὶ μικρᾶς καὶ μεγάλης πόλεως. ἐπεὶ δὲ † ξυνεκάθιζον τοὺς δικαστήριον, τότε δὴ κατηγορεῖτο τοῦ Ἰσμηνίου καὶ ὡς βαρβαρίζοι, καὶ ὡς ξένος τῷ βαρβάρῳ, καὶ ὡς ξενικὸν ἀργύριον λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ὡς ἐπὶ κακῷ τῆς ἑλλάδος γεγενημένος εἴη, καὶ ὡς τῶν τοῦδε βασιλέως χρημάτων μετειληφὼς εἴη, καὶ ὅτι τῆς ἐν τῇ ἑλλάδι ταραχῆς πάσης ἐκεῖνός τε καὶ Ἀνδροκλείδας αἰτιώτατοι εἶεν. ὁ δ' ἀπελογεῖτο μὲν τοῖς πολλοῖς καὶ ἐκεῖ-

ἔχει

ἐκκλήτους

συμμαχίδων

ξυνεκαθίζετο τὸ δικαστήριον.

[πολλὰ * ταῦτα· οὐ μὴν τοι ἔπειθέ γε ὃ μὴ οὐ μεγαλοπρεπῆ μὲν καὶ κακοπρεπῆ εἶναι· καὶ ἐκεῖ-

καὶ ἁλοὺς μὲν κατεψηφίθη, καὶ ἀπεθνήσκε· A οἱ δὲ περὶ Λεοντιάδην εἶχόν τε τὴν πόλιν, καὶ τοῖς λακεδαιμονίοις ἔτι πλείω ἐχαρίζοντο, ἢ πρόσθεν ἐπράττετο ἀνδρῶν. τούτων δὴ πεπραγμένων, οἱ λακεδαιμόνιοι πολὺ ἔτι δὴ προθυμότερον τὴν ἐς τὴν ὄλυνθον † στρατιὰν ξυναπέστελλον. καὶ ἐκπέμπουσι Τελευτίαν μὲν ἀρμοστήν, τὴν δὲ ἐς τοὺς μισθίους ξυνταξιν ἀνδρῶν τε ἀπόλεις ξυνεξέπεμπον, καὶ ἐς τὰς συμμαχίδας πόλεις σκυτάλας διέπεμπον, κελεύοντες ἀκολουθεῖν Τελευτίᾳ κατὰ τὸ δόγμα τῶν B συμμάχων. καὶ οἵτε ἄλλοι προθύμως ὑπηρέτουν (καὶ γὰρ οὐκ ἀχάριστος ἐδόκει εἶναι τοῖς ὑπουργούσί τι [αὐτῷ*]) καὶ ἡ τῶν θηβαίων δὲ πόλις, ἅτε καὶ Ἀγησιλάου † ὄντος ἀδελφοῦ, προθύμως ξυνέπεμπε καὶ ὁπλίτας καὶ ἱππέας. ὁ δὲ στρατὸς μὲν οὐ μάλα ἐπορεύετο, ὅτι μελόμενος δὲ τὸ μὴ ἀδικεῖν τὴν φίλους πορεύεσθαι, καὶ τὴν ὠφελείαν δυνάμιν ἀθροίζειν. προέπεμπε δὲ καὶ πρὸς Ἀμύντην, καὶ ἠξίου αὐτὸν καὶ ξένους μισθοῦσθαι, καὶ τοῖς πλησίον βασιλεῦσι χρήματα διδόναι, ὡς συμμάχους ἕξει, εἴ γε βούλοιτο τὴν ἀρχὴν ἀναλαβεῖν. ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς Δέρδαν τὸν † Ἐλεμείας ἄρχοντα, διδάσκων ὅτι οἱ ὀλύνθιοι καλεσαμένου τὴν μείζω δυνάμιν μακεδονίας εἶεν, καὶ οὐκ ἀνήσουσι τὴν ἐλάττω, εἰ μή τις αὐτοὺς παύσει τὴν ὕβρεως. ταῦτα δὲ ποιῶν, μάλα πολλὴν ἔχων στρατιὰν ἀφίκετο ἐς τὴν ἑαυτῶν συμμαχίδα. ἐπεὶ δὲ ἦλθεν ἐς τὴν ποτίδαιαν, ἐκεῖθεν ξυναξάμενος ἐπορεύετο ἐς τὴν πολεμίαν. καὶ τὸ μὲν ἐς τὴν πόλιν ἰὼν † οὔτε κατέκαιεν, οὔτ' ἔκοπτε· νομίζων, εἴ τι ποιήσει τούτων, ἐμπόδιον αὐτῷ πρόσω γίγνεσθαι † τῇ τε προσιόντι καὶ ἀπιόντι. ὁπότε δὲ ἀναχωρήσειν ἀπὸ τῆς πόλεως, τότε ὀρθὰς ἔχων κελεύσας τὰ δένδρα ἐμποδὼν καταβάλλειν, εἴτις ὄπισθεν ἐπίοι. ὡς δὲ ἀπεῖχεν ἀπὸ τῆς πόλεως σχεδὸν δέκα στάδια, ἔθετο τὰ ὅπλα, θυώνυμον μὲν αὐτὸς ἔχων, (οὕτω γὰρ ξυνέβαινεν αὐτῷ κατὰ τὰς πύλας ἰέναι, ἢ ἔδεησαν οἱ πολέμιοι) ἡ δὲ ἄλλη φάλαγξ τῶν συμμάχων † ἀπετέτακτο πρὸς τὸ δεξιόν. καὶ τῶν ἱππέων δὲ τοὺς μὲν λάκωνας, καὶ τοὺς θηβαίους, καὶ ὅσοι τῶν μακεδόνων παρῆσαν, ὅπῃ τῷ δεξιῷ ἐτάξατο·

Itaque iudicum suffragiis damnatus, mortem oppetiit. Hinc iam Leontiadis factio sua in potestate Thebas habebat, qui quidem Lacedæmoniorum in gratiam plura faciebant, quam iussi essent. Atque his rebus gestis Lacedæmonij multo alacrius in bellum aduersus Olynthios decretum incumbebant. Quumque Teleutiam, vt illic præesset, ablegarent: simul & ad complendum C C I O O agmen suos vniuersi mittebant, & ad fœderatas vrbes hinc inde missis scytalis, vt Teleutiam sequerentur, prout a sociis decreto sancitum esset, imperabant. Quamobrem tum alij Teleutiæ perlubenter obsequebantur, quod videretur haudquaquam ingratus erga illos esse, qui operam aliquam ei nauarent; tum respublica Thebana grauem armaturam, & equitatum suum alacriter ipsi adiungebat, quem Agesilai fratrem esse sciret. Ceterum inter proficiscendum non admodum properabat, & operam imprimis dabat, vt in itinere nullis iniuriis amici adficerentur, & maximas ipse copias colligeret. Præmittebat etiam nonnullos ad Amyntam, vtque militem conduceret, ac pecunia vicinos reges ad belli societatem permoueret, postulabat: si quidem de recuperando regno cogitaret. Præterea mittebat ad Derdam Elimeæ principem, eumque monebat; maiorem iam Macedoniæ potentiam subactam ab Olynthiis esse, neque minorem missam facturos, nisi quis ipsorum insolentiam reprimeret. Interim dum hæc ageret, cum magno admodum exercitu fœderatorum in fines peruenit. Quumque Potidæam ingressus D esset, instructis inde copiis hostilem in agrum pergit. Inter eundum Olynthum versus, neque flamma, neque ferro quidquam vastabat; quod existimaret, si quid eiusmodi faceret, sibimetipsi tum progredienti, tum abscedenti hæc impedimentum adlatura. Nimirum recte facturum, si tum cæsas arbores iis obiiceret impedimenti loco, qui forte a tergo se inuadere vellent, vbi pedem ab vrbe relaturus esset. Quum iam vix stadiis decem abesset ab vrbe, subsistere suos in armis iussit: & erat ipse læuo in latere, quandoquidem ita conuenerat, vt versus portas ipse pergeret, qua exibant hostes: E reliqua sociorum phalanx ad dextrum latus erat disposita. Itidem Laconicos, Thebanos, Macedonum equites, quotquot aderant, dextro in latere collocarat:

Ismenias damnatur.

Teleutiæ aduersus Olynthios mittuntur.

Amyntas Macedonum rex.

Derdam cum equitibus ſuis, plus minus A cccc, apud ſe retinebat; partim quod equitatum hunc admirando ſuſpiceret, partim quod Derdam coleret, vt expeditioni lubens intereſſet. Poſteaquam hoſtes etiam egreſſi vrbe ſub ipſis mœnibus aciem inſtruxiſſent, conglobati equites ipſorum in Lacedæmonios ac Bœotos impetum faciunt, Polycharmum Lacedæmonium, præfectum equitum, equo ſuo deiiciunt, humi iacentem valde vulnerant, alios quoſdam interficiunt, equitatum denique dextrum cornu obtinentem dare terga cogunt. Ibi tum fugientibus equitibus, etiam peditatus eis proximus inclinare cepit: adeoque periculum erat, ne vniuerſæ copiæ ſuccumberent, ſi non Derdas cum equitibus ſuis recta Olynthiorum ad portas perrexiſſet, quem deinde a tergo Teleutias ſuo cum agmine inſtructo ſequebatur. Id quum ab equitibus Olynthiis animaduerſum eſſet, ne a portis intercluderentur, veriti; conuerſo agmine, multa cum properatione ad ſuos ſe recipiebant. Multi tum equites ipſorum a Derda ſunt interemti, dum eum præterirent. Itidem peditatus Olynthiorum in vrbem abſceſſit, non multis tamen amiſſis, quod prope a mœnibus illi abeſſent. Hac victoria potitus Teleutias, & excitato tropæo copias abducens, arbores excidit. Et quia conſumta in hac expeditione æſtas erat, tum Macedonicas, tum Derdæ copias dimiſit. Nihilominus Olynthij ſæpenumero ciuitates Lacedæmoniis fœderatas excurſionibus vexando, non prædas modo abigebant, verumetiam nonnullos homines trucidabant. Iam ver adpetierat, quum equites Olynthij numero fere 100 ſub meridiem Apollonienſium in agrum infuſi, paſſim omnia depopulabantur. Forte Derdas eo die ſuo cum equitatu Apolloniam venerat, & in vrbe prandebat. Is quum incurſionem hãc conſpiceret, continebat ſeſe, inſtructis iam equis ſuis, & armatis equitibus. Poſteaquam Olynthij contemtis hoſtibus in ſuburbium, & ad ipſas vſq; portas equos agebant, tum vero cum ſuis inſtructis erumpit. Quod vbi videre hoſtes, in fugam ſe coniiciunt. Derdas quia ſemel eos terga dare coegerat, ad ſtadia x c perſequi & occidere non deſiit; donec ad ipſos Olynthiorum muros fugientes compuliſſet.

Derdas egregiam ſuis operã navat.

Alterum Derdæ præclarum facinus.

τῷ δὲ αὐτῷ εἶχε Δέρδην τε καὶ τὰς ἐκείνου ἵππους ὡς ἐς τελεσκοσίους, ἅμα τε ὃ † ἄγεσθαι τοῦτο ὃ ἱππικὸν, καὶ ἅμα ὃ θεραπεύειν τὸν Δέρδην, ὡς ἡδόμενος παρεῖν. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ πολέμιοι ἐλθόντες ἀντιπαρετάξαντο ἔτι τοῦ τείχους, συναπτομένων αὐτῶν οἱ ἱππεῖς ἐμβάλλουσι τοῖς λακωσι καὶ βοιωτοῖς. καὶ Πολύχαρμόν τε τὸν λακεδαιμόνιον ἵππαρχον καταβάλλουσιν ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ κείμενον πολλὰ κατέβωσαν, καὶ ἄλλους ἀπέκτειναν· καὶ τέλος, τρέπονται ὃ ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας ἱππικόν. φευγόντων δὲ τῶν ἱππέων, ἐνέκλινε καὶ ὃ ἐχόμενον πεζὸν αὐτῶν· καὶ ὅλον ἂν ἐκινδύνευσεν ἡττηθῆναι ὃ στράτευμα, εἰ μὴ Δέρδας ἔχων ὃ ἑαυτοῦ ἱππικὸν, ἐπὶ τοὺς πρὸς ταῖς πύλαις τῶν ὀλυνθίων ἤλασεν. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Τελευτίας σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἐν τάξει. ὡς δὲ ταῦτα ἠσθοντο οἱ ὀλύνθιοι ἱππεῖς, δείσαντες μὴ ἀποκλεισθεῖεν τῶν πυλῶν, ἀναστρέφαντες ἀνεχώρησαν πολλῇ σπουδῇ. ἔνθα δὴ ὁ Δέρδας παρελαύνοντας παμπόλλους ἱππέας αὐτῶν ἀπέκτεινεν. ἀπεχώρησαν δὲ καὶ οἱ πεζοὶ τῶν ὀλυνθίων ἐς τὴν πόλιν, οὐ μὴν τοι πολλοὶ αὐτῶν ἀπέθανον, ἅτε ἐγγὺς τοῦ τείχους † ὄντες. ἐπεὶ δὲ τροπαῖόν τε ἐστάθη, καὶ ἡ νίκη αὕτη τῷ Τελευτίᾳ ἐγεγόνητο, ἀπιὼν δὴ ἔκοπτε τὰ δένδρα. καὶ τοῦτο μὴν δὴ στράτευμα ὃ θέρους, διῆκε καὶ ὃ μακεδονικὸν στράτευμα, καὶ ὃ τοῦ Δέρδα. πολλάκις μὴν τοι καὶ οἱ ὀλύνθιοι καταθέοντες ἐς τὰς τῶν λακεδαιμονίων συμμαχίδας πόλις, ἐλεηλάτουν, καὶ ἄνδρας ἀπέκτεινον. ἅμα δὲ τῷ ἦρι ὑποφαινομένῳ οἱ μὲν ὀλύνθιοι ἱππεῖς, ὄντες ὡς ἑξακόσιοι, καταδεδραμήκεσαν ἐς τὴν ἀπολλωνίαν ἅμα μεσημβρίᾳ, καὶ διεσπαρμένοι ἐλεηλάτουν. ὁ δὲ Δέρδας ἐτύγχανε ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀφιγμένος μετὰ τῶν ἱππέων τῶν ἑαυτοῦ, καὶ ἀρειστοποιούμενος ἐν τῇ ἀπολλωνίᾳ. ὡς δὲ εἶδε τὴν καταδρομὴν, ἡσυχίαν τε † ἦγε, τοὺς θ' ἵππους ἐπεσκευασμένους, καὶ τοὺς ἀναβάτας † ὡπλισμένους ἔχων. ὅπῃ δὲ καταφερνικῶς οἱ ὀλύνθιοι καὶ ἐς ὃ τοῦ πεδάσιον, καὶ ἐς αὐτὰς ταῖς πύλας ἤλαυνον, † τότε τοὺς τεταγμένους ἔ- πω δὴ ξυνεπαμένους χων ἐξελαύνει. οἱ δὲ, ὡς εἶδον, ἐς φυγὴν ὥρμησαν. ὁ δὲ ὡς ἅπαξ ἐδέξατο, οὐκ αἴνησεν συνενήνοχλα σάλπιγγα διώκων, καὶ ἀποκτίννυς, ἕως τοὺς αὐτὸ κατεδίωξε τῶν ὀλυνθίων ὃ τεῖχος. ἐχ ἐξωπλισμένους

ἐλέ-

ἠλέγετο ὁ Δέρδας ἀποκτεῖναι ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ περὶ ὀγδοήκοντα ἱππέας. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ τυχήματος τὲ μᾶλλον ἦσαν οἱ πολέμιοι, καὶ τῆς χώρας ὀλίγην μὲν πάνυ τελέως εἰργάζοντο. περιόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ τοῦ Τελευτίου ἐπαλλυμένου πρὸς τὴν τῶν Ὀλυνθίων πόλιν, ὡς εἴ τι δένδρον † ὑπόλοιπον εἴη εἰργασμένον τοῖς πολεμίοις, φθάσαντες, ἐξελθόντες οἱ Ὀλύνθιοι ἱππεῖς, ἧσυχοι πορευόμενοι, διέβησαν τὸν πρὸ τῆς πόλιν ῥέοντα ποταμὸν, καὶ ἐπορεύοντο ἡσυχῇ πρὸς ὃ τῶν ἐναντίων στράτευμα. ὡς δὲ εἶδεν ὁ Τελευτίας, ἀγανακτήσας τῇ τόλμῃ αὐτῶν, αὐτὸς Τλημονίδην τὸν τῶν πελταστῶν ἄρχοντα δρόμῳ φέρεσθαι ἐς αὐτοὺς ἐκέλευσεν. οἱ δὲ Ὀλύνθιοι, ὡς εἶδον προθύμους τοὺς πελταστὰς, ἀναστρέψαντες, ἀπεχώρησαν ἡσυχοι, καὶ διέβησαν πάλιν τὸν ποταμόν. οἱ δὲ ἠκολούθουν μάλα ῥᾳδίως, καὶ ὡς φεύγοιεν † διώξαντες ὑπεδιέβαινον. ἔνθα δὴ οἱ Ὀλύνθιοι ἱππεῖς, ἰσχυρὰ ἔτι καὶ ἄχειρωτοι αὐτοῖς ἐδόκουν εἶναι οἱ Μακεδόνες, ἀναστρέψαντες ἐμβάλλουσιν αὐτοῖς, καὶ αὐτόν τε ἀπέκτειναν τὸν Τλημονίδην, καὶ τῶν ἄλλων πλείους ἢ ἑκατόν. ὁ δὲ Τελευτίας ὡς εἶδε τὸ γιγνόμενον, ὀργισθεὶς, ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα, ἦγε μὲν ταχὺ τοὺς ὁπλίτας, διῶκε δὲ ἐκέλευε καὶ τοὺς πελταστὰς, καὶ τοὺς ἱππέας, καὶ μὴ ἀνιέναι. πολλοὶ μὲν οὖν δὴ καὶ ἄλλοι, † ..... τῷ καιρῷ δὲ ὑστέρῳ τῷ τείχους διώξαντες, κακῶς ἀπεχώρησαν· καὶ ἐκεῖνοι δὴ ἐπεὶ ἀπὸ τῶν πύργων ἐβάλλοντο, ἀποχωρεῖν τε ἠναγκάζοντο τεθορυβημένως, καὶ τοῦ φυλάττεσθαι τὰ βέλη. ἐν τούτῳ δὴ οἱ Ὀλύνθιοι ἐπεξελαύνουσι μὲν τοὺς ἱππεῖς, ἐβοήθουν δὲ καὶ οἱ πελταταί· τέλος δὲ καὶ οἱ ὁπλῖται ἐπεξέθεον, καὶ † τεταραγμένοι τῇ φάλαγγι τοῖς πίπτουσι. καὶ ὁ μὲν Τελευτίας ἐνταῦθα μαχόμενος ἀποθνήσκει. τότε δὲ ἠμύνοντο, αὐτοὺς καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ἐνέκλιναν· καὶ σφεῖς ἐπίσατο, ἀλλὰ πάντες ἔφευγον, οἱ μὲν ὅπῃ ἀσφαλέστατον, οἱ δὲ ὅπῃ ἀκμάζου, οἱ δὲ ἐς Ἀπολλωνίαν, οἱ πλεῖστοι δὲ, ἐς Ποτίδαιαν. ὡς δὲ ἄλλη ἄλλος ἔφευγον, ὥστε καὶ οἱ πολέμιοι * ἄλλη ἄλλος διώκοντες, παμπληθεῖς ἀπέκτειναν ἀνθρώπους, καὶ ὅ, τι πρὸ ὄφελος ἐν τοιούτῳ πράγματος. οὐ μέντοι γε † τοιούτων † παθὼν ὡς ἐγὼ φημι ἀνθρώπους παύεσθαι, * μᾶλλον † μὲν δὴ οἰκείως χρὴ ὀργὴν κολάζειν.

ὑπόλοιπον, εἴ τι εἰργ.

διώξαντες

πρὸς τὸν καιρόν

πεπερασμένῃ

* ἄλλος δ' ἄλλοσε † παθὼν, ἐγὼ φημι * ὡς μάλιστα † μὲν οὐ δή.

AFerebatur hoc facinore Derdas equites plus minus x x c trucidasse. Ab eo tempore mœnibus se magis hostes continebant, & omnino parum agri suis in finibus colebant. Succedente tempore, quum Teleutias etiam denuo copias ad Olynthiorum vrbem adduceret, vt si qua vel arbor, vel terra culta reliqua esset, eam prorsus vastaret: egressi Olynthiorum equites sensim procedebant; & amne secundum vrbem labente traiecto, placide in aduersas hostium copias pergebant. B Eos quum Teleutias conspexisset, indignatus ob ipsorum audaciam, mox Tlemonidam cetratorum ducem cursu in eos irrumpere iubet. Olynthij vero, vt cetratos ante reliquas copias procurrere vident, conuerso agmine placide pedem referunt, amnemque rursus transeunt. Sequuntur hos illi audacter admodum, ac fugientes vt vrgerent, amnem & ipsi transeunt. Tum vero equites Olynthij transgressos opprimi ab se posse rati, conuertunt sese, ac in eos irruunt, ipsumque Tlemonidam cum aliis pluribus, quam c, occidunt. C Id vbi Teleutias fieri vidit, excanduit: ac sumtis armis, celeriter grauem armaturam ducit, simul vt cetrati, & equites hostem persequerentur, ac nihil ei spatij relinquerent, imperat. Itaque factum, vt quemadmodum & alij complures intempestiue hostem propius ad mœnia persequuti, perincommode pedem retulere: sic illi quoque de turribus telis petiti simul & retrocedere perturbato agmine cogerentur, & a telis sibi cauere. Tum vero equites in eos emittunt Olynthij, D quibus opem laturi etiam cetrati excurrunt: denique grauis armatura consequitur, & turbatam phalangem inuadit. Atque heic Teleutias pugnans interficitur: quod quum accidisset, statim & illi pedem referre ceperunt, qui erant ei proximi: neque iam quisquam amplius subsistebat, sed omnes fuga se partim Spartolum, partim Acanthum recipiebant, nonnulli Apolloniam, pars maxima Potidæam. Atque vt alius alio fugiebat, ita & hostes diuersis eos itineribus subsequuti, maximo numero cædunt, ipsumq; adeo florem tanti exercitus delent. E Equidem cladibus huiusmodi homines erudiri censeo, maxime vt sciant, ne quidem in seruos animaduertendum esse, commoto ad iram animo.

Teleutiæ excandescens infeliciter dimicat.

Alterum Teleutiæ erratum ex iracundia.

Teleutias occiditur.

» Quippe domini quum irati sunt; sæpenu- A
» mero plus detrimenti accipiunt; quam a-
» liis inferant. Hostes autem non consulto,
» sed iracunde adoriri, quantum quantum
» est, insigne delictum putari debet. Est e-
» nim ira quiddam temerarium, quum ratio
» non minus consideret, ne quid sibi accidat
» aduersi; quã vt hostes damno adficiat. De
hac clade posteaquam certiores facti es-
sent Lacedæmonij, re deliberata statuerũt,
haud tenues mittendas esse copias; vt & vi-
ctorum elatos animos reprimerent, & frus-
tra esse gesta, quæ acciderant, non pate- B
Altera Lacedæmoniorũ aduersus Olynthios expeditio. rentur. Quo decreto facto, regem Agesi-
polim bello præficiunt; eiq; sicut & Agesi-
lao proficiscenti in Asiam, xxx Spartanos
adiungunt. Sequebantur eumdem sponte
sua multi circum Spartam habitantes; ho-
mines virtute singulari, multi exterorum,
* Alumni, quod stipendio publico alerentur. qui *Trophimi adpellantur, itemq; Sparta-
norum spurij egregia indole, nec præcla-
rorum ciuitatis institutorum ignari. Præ-
ter hos intererant expeditioni huic sponte
sua tum sociis ex oppidis quidam, tum
Thessali equites, vt Agesipolidi innotesce-
rent. Amyntas etiam Derdasque longe,
quam ante hac, alacrius militabant. His
tum rebus occupatus erat Agesipolis, ac si-
mul Olynthum proficiscebatur. Interim
Phliasiorũ insolentia. Phliasiorum ciuitas ab Agesipolide col-
laudata, quod & magnam ipsi pecuniam,
& celeriter ad hanc expeditionem suppe-
ditasset; quia putabat, dum Agesipolis ab-
esset peregre, copias aduersus se non du-
cturum Agesilaum, minimeque adeo fu-
turum, vt ambo reges Sparta simul abes-
sent: audacter admodum cum eis, qui ab
exsilio redierant, præter iuris & æqui ra- D
tionem agebant. Etenim petebant exsules,
vt de rebus controuersis apud æquum tri-
bunal cognosceretur: Phliasij vero coge-
bant eos, vt sua in vrbe caussam disceptа-
rent. Quibus quum reuocati ab exsilio ci-
ues respõderent: Et quodnam hoc ius fue-
rit, eos, qui auctores iniuriæ sunt, iudicum
partes sibi sumere? nemo ipsos audiebat.
Ita deinde pridem reducti exsules Lace-
dæmonem proficiscuntur, ciuitatem suam
accusaturi; deducentibus eos etiam aliis
quibusdam ciuibus, qui magnæ ciuium E
suorum parti videri dicerent, non æqua
ratione cum exsulibus agi. Commoti ob
eam rem Phliasij multarunt omnes, quot-
quot non a republica missi Lacedæmo-
nem profecti fuerant. At illi posteaquam
multati erant, domum redire præ metu
non ausi Spartæ manebant, ibique signi-

πολλάκις γὰρ καὶ δεσπόται ὀργιζόμενοι μεί-
ζω κακὰ ἔπαθον, ἢ ἐποίησαν. ἁπάρ ἀντιπά-
λοις ὃ μετ' ὀργῆς, ἀλλὰ μὴ γνώμῃ προ-
σφέρεσθαι, ὅλον ἁμάρτημα. ἡ μὲν γὰρ ὀρ-
γὴ ἀπρονόητον, ἡ δὲ γνώμη σκοπὸς οὐδὲν ἧτ-
τον, μή τι πάθῃ, ἢ ὅπως βλάψῃ τὶ τὺς πο-
λεμίους. τοῖς δ' οὖν λακεδαιμονίοις, ἐπεὶ ἤ-
κουσαν ὃ πρᾶγμα, βουλόμενοις ἐδόκει
οὐ φαύλῳ πεμπτέον δυνάμιν εἶ), ὅπως
τό, τε φρόνημα τῦ νενικηκότων καταστείλη,
καὶ μὴ μᾶτλω τὰ πεποιημένα ᾖσιτο. οὕτω δὲ
γνόντες, ἡγεμόνα μὲν Ἀγησίπολιν τὸν βασιλέα
ἐκπέμποισι, μετ' αὐτὸ δὲ, ὥσπερ Ἀγησι-
λάῳ ἐς τὴν ἀσίαν, τριάκοντα σπαρτιατῶν.
πολλοὶ δὲ αὐτῷ καὶ τῶν περιοίκων ἐθελονται
καλοὶ κἀγαθοὶ ἠκολούθουν, καὶ ξένοι τῶν
τροφίμων καλουμένων, καὶ νόθοι τῶν σπαρ-
πιατῶν, μάλα δ' εἰδεῖς τε καὶ τῶν ἐν τῇ πό-
λει καλῶν οὐκ ἄπειροι. ξυνεστρατεύοντο δὲ
καὶ ἐκ τῶν συμμαχίδων πόλεων ἐθελονται,
καὶ θετταλῶν γε ἱππεῖς, γνωσθῆναι τῷ Ἀγη-
σιπόλιδι βουλόμενοι· καὶ Ἀμύντας δὲ, καὶ
Δέρδας ἔτι προθυμότερον, ἢ πρόσθεν. Ἀ-
γησίπολις μὲν δὴ ταῦτα πρᾶξαι, ἐπορεύε-
το ὅπῃ τὸν ὅλωθρον. ἡ δὲ τῶν φλιασίων πό-
λις, ἐπαινεθεῖσα μὲν ὑπὸ τῦ Ἀγησιπόλι-
δος, ὅτι πολλὰ καὶ παχέως αὐτῷ χρήματα ἐς
τὴν †στρατιὰν ἔδοσαν, νομίζουσα δὴ, ἐξὼ ὄν- στρατείαν.
τος Ἀγησιπόλιδος, οὐκ ἂν ἐξελθεῖν ἔτ' αὐ-
τὺς Ἀγησίλαον, οὐδ' ἂν ἡγέσθαι, ὥστε ἄ-
μα ἀμφοτέρους τὺς βασιλέας ἐξὼ ἀπάρτης
εἶ), θρασέως οὐδὲν τῶν δικαίων ἐποίουν τοῖς
κατελθοῦσιν. οἱ μὲν γὰρ δὴ φυγάδες ἠ-
ξίουν τὰ ἀμφίλογα ἐν ἴσῳ δικαστηρίῳ κρίνε-
σθαι, οἱ δὲ ἠνάγκαζον ἐν αὐτῇ τῇ πόλει
θᾶσσον δικάζεσθαι. λεχθέντων δὲ τῶν κατελ-
θόντων, καὶ τίς αὕτη δίκη εἴη, ὅτῳ αὐτοὶ
οἱ ἀδικηθέντες δικάζοιεν; οὐδένες ἤκουον. ἐκ
τύτῳ μὲντοι ἔρχονται ἐς λακεδαίμονα οἱ κα-
τελθόντες, καταπρήσοντες τ' πόλεως. καὶ ἄλ-
λοι δὲ τῶν οἴκοθεν ξυνεκολούθουν, λέγοντες,
ὅτι πολλοῖς καὶ τ' πολιτῶν ὑ δοκοῖεν δίκαια πά-
σχειν. ἀγανακτήσασα δὲ τύτοις τ' φλιασίων ἡ
πόλις, ἐζημίωσε πολίτας ὅσοι μὴ πεμπτύσης τ'
πόλεως ἦλθον ἐς λακεδαίμονα. οἱ δὲ ζημιωθέν-
τες, οἴκαδε μὲν ὤκνουν ἀπιέναι, μένοντες δ' ἐδί-

δασκον.

θασχον, ὡς ὅτοι μὴν εἶπσαν οἱ βιαζόμενοι ταῦ- A
τα, οἵ τε σφᾶς τε ἐξέβαλον, καὶ λακεδαιμο-
νίους ἀπέκλεισαν· οὗτοι δὲ οἱ ὡριάμενοί τε τὰ
σφέτερα, καὶ βιαζόμενοι μὴ ἀποδιδόναι, ἔ-
τοι δὴ καὶ νῦν δέ γε πεπραγμένοι εἰσὶ ζημιω-
θῆναι σφᾶς αὐτοὺς εἰς λακεδαίμονα ἐλθόν-
τας, ὅπως τὸ λοιπὸν μηδεὶς ἐλπίσῃ ἑαυτὸν δη-
λώσων τὰ ἐν τῇ πόλει γιγνόμενα. τῷ δ' ὅτι
ὑβρίζειν δοκούντων τῶν φλιασίων, φερυβὲς
φαίνουσιν ἐπ' αὐτοῖς οἱ ἔφοροι. ᾧ δὲ οὐ τῷ Α-
γησιλάῳ ἀχθομένῳ ταῦτα. καὶ γὰρ τῷ μὲν πα- B
τρὶ αὐτοῦ Ἀρχιδάμῳ ξένοι ἦσαν οἱ περὶ Πο-
δανέμου, † ᾧ τότε τῶν κατελθόντων ἦσαν,
ἑαυτῷ, οἱ ἀμφὶ Πρόκλεα τὸν Ἱππονίκου. ὡς
δ' οὐ τὰ ἀχαϊκὰ ἐμέμνητο ἡμῶν οὐκ ἔλυεν, ἀλλ'
ἐπορεύετο, πολλῶν πρεσβειῶν ἀπάντων, καὶ χρή-
ματα ἐδίδοσαν, ὥστε μὴ ἐμβάλλειν. ὁ δὲ ἀπε-
κρίνατο, ὅτι οὐχ ἵνα ἀδικηθῇ στρατεύοιτο, ἀλλ'
ὅπως τοῖς ἀδικουμένοις βοηθήσειεν. οἱ δὲ τε-
λευτῶντες πάντα ἔφασκον ποιήσειν, ἐδέοντό τε
μὴ ἐμβαλεῖν. ὁ δὲ πάλιν ἔλεγε, ὡς οὐκ ἂν πι C
στεύσειε λόγοις, (καὶ γὰρ ἕτερόν τι ψεύσα-
σθαι αὐτούς) ἀλλ' ἔργου τινὸς πιστοῦ δεῖν ἔφη. ἐρω-
τώμενος δὲ, καὶ τί ἂν εἴη; πάλιν ἀπεκρίνατο·
ὅπερ καὶ πρόσθεν, ἔφη, ποιήσαντες, οὐδὲν ὑφ'
ἡμῶν ἠδικήθητε. τοῦτο δ' ἦν, τὴν ἀκρόπολιν παρα-
δοῦναι. οὐκ ἐθελόντων δὲ αὐτῶν τοῦτο ποιεῖν † ἐνέ-
βαλέ τε καὶ εἰς τὴν χώραν, καὶ τὰ μὲν πρόσθεν ἀφίστας
ἐπολιόρκει αὐτούς. πολλῶν δὲ λεγόντων λακε-
δαιμονίων, ὡς ὀλίγων ἔτι ἐσχεν ἂν θέρος πόλιν
ἀπρόσοδον πλέον πεντακισχιλίων ἀνδρῶν,
(καὶ γὰρ δὴ ὅπως τοῦτ' ἂν δηλωθείη, οἱ φλιά-
σιοι ἐν τῷ φανερῷ τοῖς ἔξω ἐξεκκλησίαζον)
ὁ μέν τοι Ἀγησίλαος πρὸς τοῦτο αὐτὲ μηχα-
νήσατο. ὁπότε γὰρ † ἐξέλθοιεν ἢ ἅμα συλλέ-
γειαν, ἢ ἅμα φιλίαν τῶν φυγάδων, ἐδίδα-
σκε ξυνωρίδα τε αὐτῶν καταδιώκειν, † καὶ
εἰς τὰ ὁπλιτικὰ ἱκανὸν δοῦναι, ὁπόσοι γυμνά-
ζεσθαι ἐθέλοιεν. καὶ ὅπλα ἐκποιεῖσθαι ἄπασι
τούτοις διεκελεύετο, καὶ μὴ ὀκνεῖν εἰς ταῦτα χρή-
ματα δανείζεσθαι. οἱ δὲ ταῦτα ὑπηρετοῦντες ἀπέ-
δειξαν πλείους χιλίων ἀνδρῶν ἀρίστα μὲν τὰ
σώματα ἔχοντας, εὐτάκτους δὲ, καὶ εὐοπλοτάτους.

ficabant, ab iis hæc violenter agi, qui & ipsos eiecissent, & Phliunte Lacedæmonios exclusissent. Hos illos esse, qui res exsulum coemerint, vique perficere cogitarent, quo minus eas restituerent. Hos esse denique qui nunc quoque dederint operam, vt quotquot Lacedæmonem iuissent, multarentur: ne quis deinceps eo se conferre audeat, quid Phliunte rerum geratur, indicaturus. Ephori, quod reabse viderentur insolentes esse Phliasij, delectum aduersus eos habendum statuunt: quod quidem Agesilaus haud moleste tulit. Nam & Podanemus cum suis, patris ipsius Archidami fuerat hospes, qui quidem nunc eorum erat in numero, quibus ab exilio Phliuntem reditus concessus fuerat: atque etiam ei cum Proclis Hipponici filij, familia hospitij ius intercedebat. Posteaquam de traducendis in agrum hostilem copiis extra consulens perlitasset, neque iam amplius cunctaretur, sed expeditionem susciperet: complures ei legationes occurrebant, ac pecunias offerebant, ne ipsorum fines inuaderet. Respondebat Agesilaus, non idcirco se hanc expeditionem suscepisse, vt ipsos per iniuriam vexaret: sed vt illis, qui perpessi iniurias essent, opitularetur. Tandem legationomnia se imperata facturos aiunt, simulque ne cum exercitu Phliasiorum fines ingrederetur, obsecrant. Rursum Agesilaus verbis se non posse fidem habere, quod antehac quoque promissis non stetissent; facto fidem sibi faciendam esse dicebat. Rogatus, quodnam illud esset: Nimirum, inquit, hoc ipsum si feceritis, quod quum ante hac faceretis, adfecti a nobis nulla estis iniuria. Erat autem hoc, vt arcem traderent. Quod quum recusarent facere, copias in agrum ipsorum traducebat, castrisque munitis cinctam vrbem obsidebat. Quia vero multi ex Lacedæmoniis aiebant, paucorum hominum caussa offendi ciuitatem, in qua essent ad vcio virorum: (hoc enim vt omnibus innotesceret, Phliasij palam ad obsidentes quasi concionari solebant) Agesilaus huic etiam rei ratione quadam occurrere instituit. E Quoties enim aliqui ex vrbe vel quod cognati, vel quod amici exsulibus essent, profugiebant: monebat suos, vt ipsis cõuiuia sodalicia pararent Lacedæmoniorum more, quantumq; satis esset ad res necessarias, iis suppeditarent, quicũq; exerceri vellent. Mandabat item, vt arma quoq; sumministrarent omnibus, neq; in hoc pecunias mutuas sumere cunctarentur. Hæc quum illi facerent, plures quam cio viros exhibuerunt, qui & corporibus essent probe exercitis, & militaris disciplinæ gnari, & armis instructissimi.

Agesilaus aduersus Phliasios copias duas Plut. in Ages. p. 1113.

Agesilai sollertia.

Quo factum, vt tamdem Lacedæmonij di cerent, huiusmodi commilitonum opera sibi opus esse. Dum his rebus Agesilaus occuparur, Agesipolis e Macedonia recta pergens, ad Olynthiorum vrbem suos in armis subsistere iubet. Quum eorum nemo contra prodiret, quidquid erat Olynthiorum in agro, vastabat: & ad ciuitates, quæ in ipsorum erant societate, cum copiis profectus, segetem corrumpebat. Etiam copiis ad Toronem admotis, oppidum illud vi cepit. His in rebus dum adulta iam æstate versaretur, ardore quodam ignis instar vrente corripitur. Et quia non ita pridem Bacchi fanum apud *Aphytem viderat, mirifice opacorum illorum tentoriorum, limpidarumque ac frigidarum aquarum desiderio teneri cepit. Quamobrem viuus quidem eo delatus est, sed die, a quo cepisset ægrotare, septimo, extra fanum viuendi finem fecit. Melle oblitus domum deportatur, ac regiam sepulturam consequitur. Quod vbi Agesilaus audiisset, non quasi aduersario sublato, quod existimare quis posset, lætatus est: sed eius morte deplorata lacrumis, etiam consuetudinem ipsius desiderabat. Nam reges eodem vtuntur contubernio, quum domi sunt. Et poterat Agesipolis cum Agesilao conuenientes adulescentiæ, itemque de venationibus, de re equestri, de amoribus sermones communicare: ac præter hæc, quoties eodem vterentur contubernio, Agesilaum natu maiorem, ceu parerat, reuerebatur. Eius loco Lacedæmonij Polybiadem præfectum ad oppugnandam Olynthum mittunt. Ceterum Agesilaus iam plus temporis in obsidenda Phliunte contriuerat, quam quo suffecturum obsessis frumentum diceretur. Tantum enim inter gulam & abstinentiam interest, vt quum Phliasij communi decreto statuissent, dimidio minus in vsum cottidianum impendere, quam prius, idque deinde fecissent: tempore duplo maiori, quam esset credibile, sustinendæ obsidioni suffecerint. Itidem audacia nonnumquam vsque adeo præstat vecordiæ, vt Delphio quidam, vir illustri apud suos loco, c c c Phliasiorum adiunctis sibi, partim prohibere potuerit, quo minus ab iis, qui in hoc propendebant, pax conficeretur: partim eos invincula coniectos custodire, quibus diffidebat. Idem ad obeũdas excubias cogere plebem poterat, eamq; more circitorum inuisendo fidam reddere. Sæpenumero cum iis, quos habebat apud se, facta eruptione, hostium excubitores alias alibi de ambitu, quo circumuallatũ erat oppidum, deturbabat.

Oppidum Pallenes peninsulæ in Thracia. Plutar. & Steph.

Agesipolis rex moritur.

Humanitas Agesilai.

Delphiorum audacia.

ὥστε τελευτῶντες οἱ λακεδαιμόνιοι ἔλεγον, ὡς τοιούτων δέοιντο συστρατιωτῶν. καὶ Ἀγησίλαος μὲν δὴ τοιαῦτα ἐμηχανᾶτο. ὁ δὲ Ἀγησίπολις ὑπὸ τῶν μακεδονίας πρεσβευτῶν, ἕτερος ἐπορεύετο τῇ πόλει τῶν ὀλυνθίων τὰ ὅπλα. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντεξῄει αὐτῷ, τότε τῆς ὀλυνθίας † εἶπι ἰῶν..... ἐδῄου, καὶ εἰς τὰς συμμαχίδας ἰὼν αὐτῶν, ἔφθειρε τὸ σῖτον. Τορώνιον δὲ καὶ προσβαλὼν εἷλε κρατός. ἐν δὲ τούτοις ὀλίγαις ἡμέραις ἀκμὴν, καῦμα πυρίφλεγες λαμβάνει αὐτόν. ὡς δὲ * προῆλθεν ἐκεῖνα πρόσω ὃ ἐν ἀφύτει τῷ Διονύσου ἱερῷ, ἔρως αὐτὸν τότ' εἶχε τῶν τε σκιερῶν σκιωμάτων, καὶ τῶν λαμπρῶν καὶ ψυχρῶν ὑδάτων. ἐκομίσθη μὲν οὖν ἐκ τοσούτου ἔτι ζῶν, ὅμως μέντοι ἑβδομαῖος ἀφ' οὗ ἔκαμνε, ἔξω τοῦ ἱεροῦ ἐτελεύτησε. καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐν μελίτῃ τεθνηκὼς, καὶ κομισθεὶς οἴκαδε, ἔτυχε τῆς βασιλικῆς ταφῆς. Ἀγησίλαος δὲ τοῦτο ἀκούσας, οὐκ ἦν τις αἰ ὤφελε, ἐφάνη ὡς † αὐτὸς ἐπαλγήσας, ἀλλὰ καὶ ἐδάκρυσε, καὶ * ἐπόθησε τὴν συνουσίαν. συσκιάζουσι μὲν γὰρ δὴ βασιλῆς ἐν τοῖς αὐτοῖς, ὅταν οἶκοι ὦσιν. ὁ δὲ Ἀγησίπολις τῷ Ἀγησιλάῳ ἱκανὸς μὲν ἦν καὶ θηρᾶν καὶ ἱππάζεσθαι καὶ παιδικῶν λόγων μετέχειν· ὥστε ἐν τούτοις καὶ ἐπῃδᾶτο αὐτὸν ἐν τῇ συσκιάσει. ὡς δ' εἰκὸς, πρεσβύτερον. καὶ οἱ μὲν λακεδαιμόνιοι αὖτ' ἐκείνου Πολυβιάδην πέμψαι ἔδοξαν ὅπως τὸ ὄλυνθον ἐκπέμψουσιν. ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἤδη μὲν ἐπεπόρευτο τὸν χειμῶνα, † ὅσον ἐλέγετο ἐν ᾧ φλιασίοις σῖτος εἴη). ἐπεὶ γὰρ ἐξεπάτησαν ἅπαντες ὡς φέρειν, ὥστε οἱ φλιάσιοι τὸν ἥμισυν συμψηφισάμενοι σῖτον τελεῖν ἢ πρόσθεν, καὶ ποιοῦντες ἕτο, τὸν διπλάσιον τὸν εἰκότος χρόνον πολιορκούμενοι διήκεσαν. καὶ τὸ μὲν δὲ ἀπορίας ἔδει ὅτε τοσοῦτον ἀφαφέρειν, ὥστε Δελφίων τις λαμπρὸς δοκῶν εἶναι, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τετρακοσίους ἄνδρας φλιασίων, ἱκανὸς μὲν ἦν κωλύειν τοὺς βουλομένους εἰρηνεύειν ποιεῖσθαι, ἱκανὸς δ' οἷς ἠπίστει εἴρξας φυλακὴν ἐποιεῖτο. ἐδυνάτο δ' εἰς τε τὰς φυλακὰς ἀναλίσκειν ὅσον πλῆθος ἦναι, καὶ τούτους ἐφοβοῦντο πίστεις παρέχεσθαι. πολλάκις δ' μεθ' ὧν εἶχε περὶ αὐτὸν καὶ ἐκ θύρας ἀπέκρουε φύλακας ἄλλοτ' ἄλλῃ τοῦ περιτειχισμένου κύκλου.

ἐπεὶ

ἐπεὶ μὴν τοὶ ὑπίλεκτοι οὗτοι πάντα ζήτων ὑπιζητοῦντες οὐχ εὕισκον σῖτον ἐν τῇ πόλι, ἐκ τούτου δὴ πέμψαντες πρὸς τὸν Ἀγησίλαον ἐδέοντο, † αἰτήσασθαι πρεσβείαν εἰς λακεδαίμονα ἰοῦσι. δεδόχθαι γὰρ σφίσιν ἔφασαν ὑπείκειν τοῖς τέλεσι τῶν λακεδαιμονίων χρήσασθαι τῇ πόλι ὅ,τι βούλοιντο. ὁ δὲ ὀργισθείς, ὅτι ἄκυρον αὐτὸν ἐποίουν. πέμψας μὲν πρὸς τοὺς οἴκοι φίλους, διεπράξατο ἑαυτῷ ὑπαπῆναι τὰ περὶ φλιοῦντος, ἐπείσαντο δὴ τῇ πρεσβείᾳ. φυλακὴ δ' ἔτι ἰσχυροτέρα ἐφύλαττεν, ἵνα μηδεὶς τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐξίῃ. ὅμως μέντοι ὅγε Δελφίων τῷ στιγματίᾳ τις μετ' αὐτόν, ὃς πολλὰ ὠφείλετο ὅπλα τῶν πολιορκουμένων, ἀπέδρασαν νύκτωρ. ἐπεὶ δὲ † ἦκον ἐκ τῆς λακεδαίμονος ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ἡ πόλις ὑπείκει Ἀγησιλάῳ ἅπαντα τὰ ἐν φλιοῦντι, ὅπως αὐτῷ δοκῇ. Ἀγησίλαος δὴ οὕτως ἔγνω, πεντήκοντα μὲν ἄνδρας τῶν κατειληλυθότων, πεντήκοντα δὲ τῶν οἴκοθεν, πρῶτον μὲν ἀνακρῖναι, ὅν τινά τε ζῇν ἐν τῇ πόλι, καὶ ὅν τινα ἀποθανεῖν δίκαιον εἴη. ἔπειτα δὲ, νόμους θεῖναι καθ' οὓς πολιτεύσοιντο. ἕως δ' ἂν ταῦτα διαπράττωνται, φυλακὴν καὶ μισθὸν τοῖς φευγέσιν ἐξ μηνῶν κατέλιπε. ταῦτα δὲ ποιήσας, τοὺς μὲν συμμάχους ἀφῆκε, τὸ δὲ πολιτικὸν οἴκαδε ἀπήγαγε. καὶ τὰ μὲν περὶ φλιοῦντα οὕτως ἂν ἐπετελέσθη ἐν ὀκτὼ μησὶ καὶ ἐνιαυτῷ. ὁ Πολυβιάδης δὲ πάντα πάσι κακῶς ἔχοντας λιμῷ τοὺς ὀλυνθίους, ἅτε μήτε ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν, μήτε κατὰ θάλατταν εἰσάγεσθαι σῖτον αὐτοῖς, ἠνάγκασε πέμψαι εἰς λακεδαίμονα περὶ εἰρήνης. οἱ δ' ἐλθόντες πρέσβεις αὐτοκράτορες, συνθήκας ἐποιήσαντο, τὸν αὐτὸν μὲν ἐχθρὸν καὶ φίλον λακεδαιμονίοις νομίζειν, ἀκωλύτους δὲ ὅπη ἂν ἥκωσι, καὶ σύμμαχοι εἶναι. καὶ ὁμόσαντες † ταῦτα ἐμμένειν, οὕτως ἀπῆλθον οἴκαδε. πρὸς κεχωρηκότων δὲ τοῖς λακεδαιμονίοις, ὥστε θηβαίους μὲν καὶ τοὺς ἄλλους βοιωτοὺς πάντας ἐπ' ἐκείνοις εἶναι, κορινθίους δὲ πιστοτάτους γενέσθαι, ἀργείους δ' ἐπιφανῆναι, ἅτε δὴ μηδὲν ἔτι ὠφελεῖν αὐτοὺς † τῶν μισῶν τὴν ἀποφοράν, ἀθυμίᾳ δ' ἁλῶναι, τῶν δὲ συμμάχων κεχηλασμένων οἱ δισμύριοι εἶεν αὐτοῖς,

A Tamdem quum hi delecti omnibus rationibus excogitatis frumentum in vrbe nullum amplius reperirent, missis ad Agesilaum suis petebant; vt illis indutiæ concederentur, qui legati Lacedæmonem profecturi essent. Aiebant enim, se decreuisse Lacedæmoniorum magistratibus agendi secũ ex ipsorum arbitratu potestatem facere. Tum indignatus Agesilaus, quod auctoritatem agendi cum ipsis sibi detraxissent: ad amicos in patriam mittit, ac per eos impetrat, vt sibi Phliuntiorum causſa permitteretur, simulque legatis indutias concedit. Interim maiores etiam excubię, quam prius, habebantur: vt oppidanorum nemo egrederetur. Delphio tamen, & signatus seruus quidam, qui multa obsidentibus arma eripuerat, nocturna fuga sunt elapsi. Posteaquam Lacedæmone rediissent, qui renuntiarent Agesilao, rempublicam ipsi potestatem statuendi de Phliuntiorum rebus, pro lubitu suo, feciſſe: decreuit ex iis, qui ab exsilio reuocati essent, debere legi L, itidem quinquaginta ciues alios vrbis, qui primum cognoscerent, cuinam vita concedenda, quemue capitali supplicio plecti æquum esset. Deinde ferendas ab his esse leges, secundum quas administraretur respublica. Verum interea, dum hæc perficerentur, præsidium in vrbe relinquit; decreto præsidiariis in VI menses stipendio. Posteaquam hæc gessisset, sociorum copias ab se dimittit, & ciues suos domum reducit. Hic rerum apud Phliuntem anno integro, & VIII mensibus gestarum, fuit exitus. Ceterum Polybiades Olynthios ad extremam famem redactos, quod iam neque terra frumentum acciperent, neque mari quidquam importaretur, Lacedæmonem legatos de pace mittere compulit. Illi plena cum potestate Spartam profecti, eiusmodi cõdicionibus fœdus ineunt; vt eosdem cum Lacedęmoniis & hostes & amicos haberent: quocũque Lacedęmonij ducerent, sequerentur: socij denique ipsorum essent. Hæc vbi se præstaturos iureiurando cõfirmassent, domum rediere. Quum autem Lacedæmoniis hæc prospere cessissent, vt iam Thebani ac Bœoti reliqui omnino ipsorum essent in potestate, Corinthios fidelissimos experirentur, Argiui demissis essent animis, quod nihil iis causſis proficerent, quas prætexere consueuerant, Athenienses ab aliis deserti essent, socios denique suos Lacedæmonij quum multassent, quot-quot animis in eos nõ satis amicis fuerant:

απείσασθαι τῇ πρεσβείᾳ εἰς λακεδ. ἰόσῃ.

Agesilaus Phliuntem occupat.

† πύπις, vel τῶν τας

Pax cum Olynthiis facta.

ἦσαν

† τῶν μισῶν

omnino imperium ipsorum præclare comparatum, satisq; munitum esse videbatur. Quamquam vero multa tum de Græcis, tum barbaris commemorari possint, [quibus declaretur] eos, qui se impie gerant, ac nefaria designent, a Diis haud negligi: tamen nunc exponere malo, quæ modo nobis proposita sunt. Nam Lacedęmonij, qui se libertatem ciuitatibus concessuros iurauerant, ac nihilominus arcem Thebanam in potestate suâ retinebant: ab iis solis puniti sunt, aduersus quos iniurij fuerant, quum ante id tẽporis a nemine mortalium vmquam victi fuissent. Itidem ad eos opprimẽdos, quotquot ex Thebanis ciuibus Lacedæmonios in arcem introduxerant, ac Thebas seruire Lacedæmoniis voluerant, vt imperio ipsi potirentur, soli septem exsules suffecere. Quo pacto id acciderit, exponam. Phyllidas quidam erat, † polemarchorum (magistratus hoc nomen) Archiæ collegarum scriba; ceteroqui suo in munere, quemadmodum existimabatur, perinduſtrius. Hunc negotij cuiusdã causſa venientem Athenas, vnus e Thebanis exsulibus Mello conuenit, cui iam ante notus erat: quumq; de tyrannide, quam Archias polemarchus ac Philippus exercerent, Phyllidam percunctatus esset, eique statum illum patriæ magis etiam displicere, quam sibi, animaduertisset: fide data & accepta, quo pacto singula gerenda essent, cum eo transigit. Secundum ea Mello, adiunctis sibi ex omni exsulum numero sex huic rei perficiendæ in primis idoneis, qui cetera inermes, tantum sicas secum sumerent: primo Thebanum agrum noctu ingreditur. Deinde proximo die quodam in loco solo exacto, ad portas accedunt, quasi qui ex agro reuerterẽtur id temporis, quo solent, qui a rusticis operis tardissime in vrbem redeunt. Posteaquam ingressi essent, noctem illam, diemque proximum se Charonis cuiusdam in ædibus continent. Interim Phyllidas tum res alias polemarchis procurabat, qui magistratu decessuri Veneralia celebrabant; tum eas se feminas id temporis adducturũ ad ipsos aiebat, quas ex omni Thebanarũ numero longe splendidissimas ac pulcherrimas adducturum se iamdudũ policitus fuerat. Illi vero, quod homines eiusmodi essent, periucunde noctem illam vt agerent, exspectabant. Posteaquã cœnati fuissent, ac vino iã incaluissent, dante opera Phyllida, vt id fieret: dudũ hortãtibus ipsis, vt mulierculas adduceret, egressus ab eis Mellonem cum suis adfert.

Initium debilitatæ potentiæ Laconicæ.

† hoc est, prætorum militariũ.

Phyllidæ facinus insigne.

A πάντα πάσιν ἥδη καλῶς καὶ ἀσφαλῶς ἡ ἀρχὴ ἐδόκει αὐτοῖς κατεσκευάσθαι. πολλὰ μὲν οὖν ἄν τις ἔχοι καὶ ἄλλα λέγειν καὶ ἑλληνικὰ καὶ βαρβαρικά, ὡς θεοὶ οὔτε τῶν ἀσεβούντων, οὔτε τῶν αἰσια ποιούντων ἀμελοῦσι. νῦν γε μὲν λέξω τὰ προκείμενα. λακεδαιμόνιοί τε γὰρ οἱ ὀμόσαντες αὐτονόμους εἶναι τὰς πόλεις, τὴν ἐν Θήβαις ἀκρόπολιν καταλόντες, τοῦτ' αὐτῶν μόνον τῶν ἀδικημάτων ἐκολάσθησαν, πρῶτον οὐδ' ὑφ' ἑνὸς τῶν πώποτε ἀνθρώπων κρατηθέντες. τάς τε τῶν πολιτῶν εἰσαγαγόντας εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτοὺς, καὶ βουληθέντας λακεδαιμονίοις τὴν πόλιν δουλοῦν, ὥστε αὐτοὶ τυραννεῖν τῶν τούτων ἀρχῶν, ἑπτὰ μόνον τῶν φυγάδων ἤρκεσαν καταλῦσαι. ὡς δ' ταῦτ' ἐγένετο, διηγήσομαι. ἦν τις Φυλλίδας, ὃς ἐγραμματεύετο τοῖς περὶ Ἀρχίαν πολεμάρχοις, καὶ πάλαι † ὑπηρετικὸς, ὡς ὑπῆρχεν, ἐδόκει, ἄριστα. τούτῳ δ' ἀφιγμένῳ ἀθλιάζειν τι προσῆκεν τινα καὶ πρόθεν γνώριμος ὢν

B Μέλλων τῶν ἀθλιάζειν πεφυγότων Θηβαίων συνήγετο, καὶ διαπυθόμενος μὲν τὸν περὶ Ἀρχίαν τε τὸν πολεμάρχοντα καὶ τὸν περὶ Φίλιππον τυραννίδα, γνοὺς δὲ ἐπὶ μᾶλλον μισοῦντα αὐτὸν τὰ οἴκοι [αὐτῷ *, πιστὰ δοὺς καὶ λαβών, συνέθετο ὡς δεῖ ἕκαστα γίγνεσθαι. ἐκ δὲ τούτου προσλαβὼν ὁ Μέλλων ἐξ τῶν ὀπτιμοτάτων τῶν φυγόντων, ξιφίδια ἔχοντας, καὶ ἄλλο ὅπλον οὐδέν, ἔρχεται πρῶτον μὲν εἰς τὴν χώραν νυκτός. ἔπειτα δὲ,

D ἡμέρᾳ σαντες ἔν τινι τόπῳ ἐρήμῳ, πρὸς τὰς πύλας ἦλθον, ὡς δὴ ἐξ ἀγροῦ ἀπιόντες, ὥσπερ καὶ οἱ ἀπὸ τῶν ἔργων ὀψιαίτατοι. ἐπεὶ δ' εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, διενυκτέρευσαν μὲν ἐκείνην τὴν νύκτα παρὰ Χαρῶνί τινι, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ δὲ ἡμέραν διημέρευσαν. ὁ μὲν οὖν Φυλλίδας τά τε ἄλλα ἐπεμελεῖτο τοῖς πολεμάρχοις, ὡς ἀφροδίσια ἄγουσιν ἐπ' ἐξόδῳ τῆς ἀρχῆς· καὶ δὴ καὶ γυναῖκας πάλαι ὑπισχνούμενος ἄξειν αὐτοῖς τὰς σεμνοτάτας καὶ καλλίστας τῶν ἐν

E Θήβαις, τότ' ἔφη ἄξειν. οἱ δ' (ἦσαν γὰρ οἶνῳ τοιῷδε) μάλα ἡδέως προσεδέχοντο νυκτερεύειν. ἐπεὶ δ' ἐδείπνησάν τε καὶ συμποθοῦντες μάλα ἐκεῖσε τελευτῇ ἐμεθύσθησαν, πάλαι κελεύοντων ἄγειν τὰς ἑταίρας, ἐξελθὼν ἦγε τὸν περὶ Μέλλωνα, ἐγρεσσus ab eis Mellonem cum suis adfert.

βεῖς

παὶ οἱ ἄγ-
λας ὡς
θερ. κἀ-
κείνας

ρξῆς μὲν τρεῖλας ὡς δεσποίνας, † τὰς δ' ἄλλους A Quumque tres ex eis ornatu dominarum
ὡς θεραπαίνας. κἀκείνους μὲν εἰσήγαγεν εἰς induisset, ceteros ancillarum: in penitius
ταμιεῖον τ πολεμάρχειν· αὐτὸς δ' εἰσελθών, εἶ- eos curiæ polemarchorum conclaue de-
πε τοῖς περὶ Ἀρχίαν, ὅτι οὐκ ἂν φασιν εἰσελ- ducit. Hinc ad polemarchos ingressus, tũ
θεῖν αἱ γυναῖκες, εἴ τις τῶν ἀρχόντων ἔνδον ἔσοι- Archiæ, tum sociis ipsius significat, negare
το. ἔνθεν οἱ μὲν ἐκέλευον ταχὺ πάσας ἐξιέναι, feminas se ingressuras, si ministrorum ali-
ὁ δὲ Φυλλίδας δοὺς οἶνον, εἰς ἑνὸς τῶν ἀρχόντων quis adsit. Tum illi mox omnes egredi iu-
ἐξέπεμψεν αὐλούς. ὡς δὲ τάχιστα εἰσήγαγε τὰς bent, ac Phyllidas dato ipsis vino, in ædes
ἦν δ' οἰκία. ἑταίρας δή, ἃς ἐκάθιζε παρ' ἑκάστῳ. † ἦν δὲ cuiusdã ex ministris publicis eos ablegat.
οὐ θέμα, ἐπεὶ καθίζοιντο, παίειν λύθις ἀνα- Deinde meretriculas introducit, easque
καλυψαμένους. οἱ μὲν δὴ οὕτω λέγουσιν αὐτοὺς B apud singulos collocat. Et antea conuene-
ἀποθανεῖν. οἱ δὲ, ὡς κωμασὰς εἰσβιαζομένας τὰς rat, vt quamprimum adsidere iussi essent,
ἀμφὶ Μέλωνα ἀποκτεῖναι τοὺς πολεμάρχους. velis reiectis polemarchos cæderent. Hoc
λαβὼν δὲ ὁ Φυλλίδας βρῆς αὐτῷ, ἐπορεύετο modo illos occubuisse nonnulli commemorant. Alij narrant, Mellonem cum suis, vt comesatores, ingressos occidisse polemarchos. Inde Phyllidas sumtis secum tribus ipsorum, ad Leontiadis ædes pergit. Quumq; pulsasset fores, indicare se quiddam ipsi velle polemarchorum iussu dixit. Forte tũc Leontiades a cœna seorsum recubabat, adsidente ipsi vxore, quæ lanificium exercebat. Et quia Phyllidam hominem fidum esse arbitrabatur, ingredi eum ad se iubet. Moxilli ingressi Leontiadem trucidant, & vxorem ipsius iniecto metu silere cogunt. Quum egrederentur, occludi fores iubent: additis minis, si apertas offenderent, omnes se, qui in ædibus essent, interfecturos. His rebus gestis, duos secũ Phyllidas sumit, & ad carcerem accedit: narrat custodi carceris, quemdam a polemarcho se adducere, quem vinculis constringi oporteat. Is vbi carcerẽ aperuisset, mox interficitur, ac vincti deinde liberantur: quos quum armis de porticu detractis instruxissent, & ad † Amphiũ deduxissent, vt istic in armis subsisterent, imperant. Secundum ea Thebanos omnes, & equites, & grauis armaturæ pedites, egredi suis ædibus per præconem iubent; quod iam tyranni peremti essent. At ciues, quam diu nox erat, nulla his fide habita, se domi cõtinebant: posteaquam illuxisset, iamque palam, quid accidisset, conspiceretur: mox & grauis armatura, & equestres copię suppetias latum adcurrunt. Miserunt etiam exsules, qui iam redierant, equites ad illos, qui Athenienſium in finibus erant, & ad duos ex prætoribus Athenienſium. Illi quum nossent, quam ob rem isti mississent, abiere. Præfectus arcis, posteaquam de eo, quod noctu proclamatum fuerat, certior factus esset: mox Platæas ac Thespias, qui euocarent subsidia, mittit. Thebani equites cognito, Platæenses aduẽtare: obuiam eis pergunt, ac plures ex eis, quam xx, occi-

Polemarchorum et Leõtiadis interitus.

† al. Amphium, id est, Amphionis Thebarum conditoris monumentum.

† Consule Notas.

ἀπέκτειναν † ἀπέλυσε. * ἀμφιῶνος

ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ὅπλων καθελόντες ὡπλίσαντο, καὶ ἀγαγόντες ὅπου ὁ * ἀμφίων, θέσθαι ἐκέλευον τὰ ὅπλα. ἐκ δὲ τούτου λύθις ἐκήρυττον ἐξιέναι πάσας ἡβώσας ἱππέας τε καὶ ὁπλίτας, ὡς τῶν τυράννων τεθνεώτων. οἱ δὲ πολῖται, ἕως μὲν νὺξ ἦν, ἀπιστοῦντες, ἡσυχίαν εἶχον· ἐπεὶ δὲ ἡμέρα τ' ἦν, καὶ φανερὸν ἦν ὃ γεγονὸς εἴη, ταχὺ δὴ καὶ οἱ ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς σὺν τοῖς ὅπλοις ἐξεβοήθουν. ἔπεμψαν δὲ ἱππέας οἱ καθορῶντες ὅτι τοῖς φεύγουσι τῶν Ἀθηναίων, † τοῖς δύο τῶν στρατηγῶν. οἱ δ' εἰδότες ὃ πρᾶγμα, ἐφ' ὃ ἀπεστάλησαν, † . . . . ὁ μὲν τοι ἐν τῇ ἀκροπόλει ἁρμοστὴς, ἐπεὶ ἠθέλησε κηρυγμα νυκτερινὸν κήρυγμα, λύθις ἔπεμψεν εἰς Πλαταιὰς καὶ Θεσπιὰς ὅπως βοηθῶσιν. καὶ τοῖς μὲν Πλαταιεῦσι προσιοῦσιν οἱ τῶν Θηβαίων ἱππεῖς, ἀπαντήσαντες ἀπέκτειναν αὐτῶν πλέον ἢ

Athenienſes Thebanis opẽ ferunt.

dunt. Qua re patrata, quũ Thebas ingreſſi eſſent, iamque a finibus etiam Athenienſes aduenisſent: copias oppugnandæ arci admouent. Ibi quum illi, qui arcem obtinebant, ſe paucos eſſe intelligerent, ac omnium accedentium alacritatem intuerentur, magnis per præcones etiam præmiis propoſitis, ſi qui primi adſcendiſſent: metu inde perterriti, ceſſuros ſe arce ſignificant, ſi tuto ſibi cum armis abeũdi facultas fiat. Cõcedunt eis Thebani perlubenter, quod poſtulabant; & pactis indutiis, ſacramentoque confirmatis, eos dimittunt. Quum illi exirent, quoſcumque hoſtium e numero adgnoſcunt, comprehenſos necant. Nonnulli ab Athenienſibus, qui ab ipſis finibus opem Thebanis latum acceſſerant, clam ſurrepti, incolumes euaſere: quum Thebani etiam interfectorum liberos, quibus quidem erant liberi, comprehenſos trucidarent. De his rebus Lacedæmonij certiores facti, præfectum illum, qui arcem reliquerat, & ſubſidia nõ exſpectauerat, interficiunt: ſimul aduerſus Thebanos delectus habent. Ageſilaus, quum ſe diceret ante annos iam XL pubertatem exceſſiſſe; ac demonſtraret, itidem vt alios, tam grandi ætate, neceſſe non ſit extra patriæ limites militatum ire, ſic & reges eodem iure vti: hæc quum inquam diceret, ea ſe expeditione liberauit. Neque tamen hæc erat cauſſa, quamobrem domi maneret: ſed quod futurum non ignoraret, vt ſi munus imperatoris acciperet, dicerent ciues, Ageſilaum reipublicæ negotium facceſſere, ſaltim vt tyrannis opem ferret. Itaque permittebat eis, vt de hoc ex animi ſui arbitratu ſtatuerent. Tamdem Ephori admoniti ab iis, qui poſt factas Thebis cædes exſulatum abierant, hieme aſpera Cleombrotum cum copiis mittunt, qui tunc primũ ducis officio fungi cepit. Et quia quod per Eleutheras erat iter, a Chabria, cetratiſque Athenienſium cuſtodiebatur: Cleombrotus via Platęas verſum ducente adſcendit. Præcedẽtes reliquos cetrati montis in iugo in eorum incidunt præſidium, qui de carcere liberati fuerant, homines plus minus centum quinquaginta. Eos vniuerſos extraquam ſi fuga ſibi quiſpiam cõſuluiſſet, cetrati occidunt. Interim Cleombrotus ad oppidum Platæas deſcendit, quod adhuc Lacedæmoniorũ erat in fide. Theſpias quũ veniſſet, cũ copiis progreſſus

Arx Cadmea recipitur.

Thebanorum crudelitas.

Ageſilaus militiam detrectat. Plut. Ageſil. p. 1113.

Cleombrotus aduerſus Thebanos mittitur. Plut. Ageſil. p. 1113.

εἶχον. ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθον τοῦτα πραξάντες, καὶ οἱ ἀθλιώτατοι ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ἤδη παρῆσαν, προσέβαλον πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει, ὀλίγοι ὄντες, τήν τε προθυμίαν τῶν προσιόντων ἀπρόπτων ἑώρων, καὶ τῶν κηρυγμάτων μεγάλων γιγνομένων τοῖς προθύτοις δώσειν, † ἐκ τούτου φοβηθέντες εἶπον, ὅτι ἀπίοιεν ἄν, εἰ σφίσιν ἀσφάλειαν μετὰ τῶν ὅπλων ἀποδοῖεν διδοῖεν. οἱ δὲ ἀσμενοί τε ἔδοσαν ἃ ἤτουν, καὶ ἀσπασάμενοι, καὶ ὅρκους ὀμόσαντες ὑπὲρ τούτοις ἐξέπεμπον. ἐξιόντων μέντοι ὅσους ἐπέγνωσαν τῶν ἐχθρῶν ὄντας, συλλαμβάνοντες ἀπέκτειναν. ἦσαν δέ τινες, οἳ καὶ † ἀπὸ ἀθλιωτάτων τῶν ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ὑπεβοηθησάντων † ἐκλάπησαν, καὶ διεσώθησαν. οἱ μέντοι ἐξεκλάπησαν Θηβαῖοι καὶ τοὺς παῖδας τῶν ἀποθανόντων, ὅσοις ἦσαν, λαβόντες ἀπέσφαξαν. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπύθοντο οἱ λακεδαιμόνιοι, τὸν μὲν δημοσίῳ τὸν ἐγκαταλιπόντα τὴν ἀκρόπολιν, καὶ οὐκ δυναμένοντα τὴν βοήθειαν, ἀπέκτειναν· φεύγειν δὲ φαίνοισιν ὑπὲρ τοὺς Θηβαίους. καὶ Ἀγησίλαος μὲν, λέγων ὅτι ὑπὲρ πατρίδος ἥκοιτα | ἐπὶ * ἀφ' ἥβης εἴη, καὶ ὥσπερ τοῖς ἄλλοις τοῖς τηλικούτοις οὐκέτι ἀνάγκη εἴη τῆς ἑαυτῶν ἔξω στρατεύεσθαι, οὕτω δὴ καὶ Βασιλεῦσι τὸν αὐτὸν νόμον ὄντα ἀπεδείκνυε· κἀκεῖνος μὲν δὴ λέγων ταῦτα, οὐκ ἐστρατεύετο. οὐ μέντοι τούτου γε ἕνεκεν κατέμεινεν, ἀλλ' εἰδὼς, ὅτι εἰ στρατηγοίη, λέξαι Θοὶ πολῖται, ὡς Ἀγησίλαος ὅπως βοηθήσοιτε τοῖς τυράννοις, πράγματα τῇ πόλει παρέχει. εἶα οὖν αὐτοὺς βουλεύεσθαι † ὅ, τι βουλοίμεθα τοιοῦτον ἢ βέλοιντο καὶ τοῦτο. οἱ δ' ἔφοροι, διδασκόμενοι ὑπὸ τῶν μετὰ τῶν Θηβαίων σφαγὰς ἐκπεπωκότων, κλεόμβροτον ἐκπέμπουσι τότε πρῶτον ἡγούμενον, μάλα χαμαὶ ὄντος. † καὶ τὸν μὲν δὴ ἐλευθερῶν ὁδὸν Χαβρίας, ἔχων ἀθηναίων πελταστὰς, ἐφύλαττεν· ὁ δὲ Κλεόμβροτος ἀνέβαινε κατὰ τὰς ἐς πλαταιὰς φέρουσαν. προϊόντες δὲ οἱ πελτασταὶ προεπιτυγχάνουσιν ὑπὲρ τῷ ἄκρῳ φυλάττουσι τοῖς ἐκ τοῦ ἀναγκαίου λελυμένοις, ὡς περὶ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα οὖσι. καὶ τούτους μὲν ἀπόντας, εἰ μήτις ἐξέφυγεν, οἱ πελταστὰι ἀπέκτειναν. αὐτὸς δὲ καταβαίνει πρὸς τὰς πλαταιὰς, ἔτι φιλίας οὔσας. ἐπεὶ δ' εἰς θεσπιὰς ἀφίκετο, ἐκεῖθεν ὁρμηθεὶς εἰς κιθαι-

† ἐκ τούτου

† ἀπὸ

† καὶ τὸν μὲν δὴ

εἰς κυνὸς κεφαλὰς, ὅσας Θηβαίων, ἐστρατοπε- A
δεύσατο. μείνας οὖν ἓξ * καὶ ἑκκαίδεκα ἡμέ-
ρας, ἀπεχώρησε πάλιν εἰς Θεσπιάς. κἀκεῖ μὲν
κατέλιπεν ἁρμοστὴν Σφοδρίαν, καὶ ἀπὸ τῶν
συμμάχων τὸ τρίτον μέρος ἑκάστων. παρέδωκε
δ' αὐτῷ καὶ χρήματα, ὅσα ἐτύγχανεν οἴκοθεν ἔ-
χων, καὶ ἐκέλευσε ξενικὸν στρατολογεῖν. καὶ ὁ
μὲν Σφοδρίας ταῦτ' ἐστράτευεν. ὁ δὲ Κλεόμ-
κρεύσιος βροτος ἀπῆγε κατ' οἶκον τὴν ὁδὸν † κρήσιος τὰς
μὲν ἑαυτοῦ στρατιώτας καὶ μάλα ἀπορρίγας, πό-
τερά πολὲ πόλεμος στοὺς Θηβαίους, ἢ εἰρήνη B
εἴη. ἦγαγε μὲν γὰρ εἰς τὴν τῶν Θηβαίων τὸ στράτευμα, ἀπῆλθε δ' ὡς ἐδύνατο ἐλάχιστα κακουρ-
γήσας. ἀπιόντι γε μὴν αὐτῷ ἄνεμος αὐτῷ ξύμφορος
στρατὶ ἐπεγένετο, οὗ καὶ οἰωνίζοντό τινες σημαίνειν † πρὸ βίαια
τῶν μελλόντων. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ἄλλα † ἀλυ-
ναλα ἐποίησεν, ἅτε καὶ ἐμβάλλοντος αὐτοῦ
μετὰ τοῦ στρατοῦ εἰς τὸν Κρισαῖον τὸ καθήκον ὄρος
θαλάττιον ὄρος, πολλοὺς μὲν ὄνους καὶ ἐκφήμισε-
σεν αὐτῶν σκεύεσι, πάμπολλα δὲ ὅπλα † ἀφαρπα- ἀφαρπα-
παθέντα ἐξέπεσεν εἰς τὴν θάλατταν. τέλος C δέντα
δὲ, πολλοὶ οὐ δυνάμενοι σὺν τοῖς ὅπλοις πο-
ρεύεσθαι, ἔνθεν κἀκεῖθεν τὰ ἄκρα κατέλιπον, λί-
θων ἐμπλήσαντες, ὑπωπίας τοὺς ἀσπίδας. καὶ τό-
τε μὲν οὖν αἰγιαθένειοι τὸ μεγαρικὸν ἐδείπνη-
σαν, ὡς ἠδυήσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐλθόντες, ἐκ-
μίσαντο τὰ ὅπλα. καὶ ἐκ τούτου ἤδη ἕκαστοι οἴ-
καδε ἀπῆεσαν. ἀφῆκε δὲ αὐτοὺς ὁ Κλεόμβρο-
τος. οἱ μὲν δὴ Θηβαῖοι, ὁρῶντες τὴν τῶν
ῥώμην, λακεδαιμονίων † δύναμιν, καὶ ὅτι πόλεμος
οὐκ ἐνεῖνθεν οὐκέτι ἦν, ἀλλ' ἤδη παυόντες D
τὴν ἀπιστὴν οἱ λακεδαιμόνιοι εἰς τοὺς Θήβας
ἐνέβαλλον, οὕτως ἐφοβοῦντο, ὥστε καὶ τὸν δύω
στρατηγὼ, οἱ συνεπισάσθην τὴν τῶν Μέλλω-
νος ὑπὸ τοῖς περὶ Λεοντιάδην ἐπανάσασιν, κρί-
ναντες, τὸν μὲν ἀπέκτειναν, τὸν δ', ἐπεὶ οὐχ ὑπέ-
μενεν, ἐφυγάδευσαν. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι, καὶ αὐτοὶ
φοβούμενοι, εἰ μηδένες ἄλλοι ἢ αὐτοὶ πολεμή-
σουσιν τοῖς λακεδαιμονίοις, τοιόνδε τι μηχα-
νῶνται μηχάνημα. πείθουσι τὸν ἐν τοῖς Θεσπιαῖς ἁρ- E
μοστὴν Σφοδρίαν, χρήματα δόντες, ὡς ὑπο-
στήσεται, ἐμβαλεῖν εἰς τὸν Ἀττικὸν, ἵν' οὐκ πο-
λεμήσωσι τοῖς Ἀθηναίοις στοὺς τοὺς λακεδαι-
μονίους. καὶ ἦν ὁ πεῖσμα τοῦτο, στοιησά-
μενος τὸν στρατὸν καὶ διηγήσεσθαι, ὅτι δὴ ἀπύ-
λωνος ἐστὶν, ἧπερ καὶ τῶν Θεσπιῶν στοὶ δεῖπνον τοὺς στρατιώτας, φάσκων στὸ ἡμέρας κα-

ad † Kynos Kephalas, Thebanorum oppidum, castra locat. Istic dies sex & decem quum substitisset, Thespias reuertit: vbi Sphodriam præfectum, cum tertia quorumlibet sociorum parte, relinquit. Eidem & pecunias tradit, quas quidem domo secum adlatas tunc habebat; vtque stipendiarium militem conduceret, imperat. Id quum faceret Sphodrias, interim Cleombrotus via, qua per oppidū Creusim itur, domum abducit milites suos, dubios admodum, paxne cum Thebanis, an bellum esset. Nam Cleombrotus copias quidem ille Thebanorum in agrum duxit, sed ita tamen discessit; vt quamminimum detrimenti eis inferret. Quumque digrederetur, ventus immanis quidam exortus est; quem ipsum nonnulli de futuris: aliquid significare augurabantur. Nam is vt alia non pauca valido cum impetu fecit, ita etiam tum temporis, quum e Creusi Cleombrotus cum copiis montem, qui ad mare pertinet, superaret; multos asinos vna cum ipsis sarcinis præcipites egit, armaq; complura abrepta in mare deiecit. Tamdem quum multi cum armis progredi non possent, ex vtraque verticis parte scuta supina lapidibus oppleta relinquebant. Cœnati sunt Ægosthenis eo die, vti quidem poterant, quod agri Megarensis est oppidum. Postridie reuersi, arma sua tollunt: ac deinde singuli domum se, dimissi a Cleombroto, conferunt. Athenienses, qui Lacedæmoniorum vires perspicerent, iamque non amplius apud Corinthum bellum geri viderent, sed Lacedæmonios Atticam prætergressos, Thebas inuasisse: tanto metu exanimati sunt, vt duos illos prætores suos, qui conspirationis a Mellone aduersus Leontiadem initæ conscij fuerant, in iudicium arcesserent, & alterum quidem morte multarent; alterum vero, quia iudicium exspectare noluerat, in exsilium agerent. Thebani autem, quum & ipsi metuerent, ne extra se, alij nulli bellum Lacedæmoniis facerēt, huiusmodi quemdam dolum reperiunt. Sphodriæ Thespiis præfecto largitionibus persuadent, vti quidem erat suspicio, vt Atticam cum copiis inuaderet, ac Athenienses ad bellum aduersus Lacedæmonios suscipiendum proritaret. Is quum obtemperaret eis, ac Piræum se capere velle simularet, nullis adhuc portis occlusum: milites summo mane cibo sumto Thespiis educebat, ac se ante diem in

† Latinè dixeris, Caput caninum.

Ventus inauspicatus.

Quæratione Thebani Athenienses aduersus Lacedæmonios concitarint. Plut. Agesil. p. 1113. 1114.

Sphodriæ conatus irritus.

Piræum itinere confecto peruenturum a- A iebat. Verum ad Thria quum accessisset, dies exortus est; ac ne hoc quidem perfecit, vt eius consilium ignoraretur; sed vbi reuerti cepisset, pecora diripuit, & domos spoliauit. Nonnulli ex eis, qui in ipsum inciderant, noctu in vrbem fugientes, nuntiabant Athenienſibus, magnas accedere copias. Quamobrem celeriter correptis armis tum equites, tum grauis armaturæ pedites, vrbem custodiebant. Forte tunc & Lacedæmoniorum legati Athenis apud Calliam, hospitem publicum ciuitati suæ, B aderant; Etymocles, Aristolochus, Ocellus. Eos Athenienses hac re nuntiata, comprehensos custodiebant; quasi qui & ipsi cum aliis insidiati essent. At illi perturbati re noua, purgabant se; numquam ita se fatuos futuros fuisse, vt si præsciuissent, capiendum esse Piræum, seipsos in vrbe Athenienſium potestati traderēt, præsertim apud hospitem ciuitatis suæ publicum, vbi quamprimum inuenti fuissent. Addebant præterea, plane cognituros ipsos etiam Athenienses, ne Lacedęmoniorum quidem C rempublicam harum rerum cōsciam esse. Nam scire se, futurum omnino, vt Sphodriam a republica sua morte multatum aliquando audiant. Itaque iudicati minime conscij facinoris huius esse, dimissi sunt. Ephori autem Sphodria reuocato, capitis in eum iudicium constituerunt. Itaque metu consternatus, non paruit: & quamquam ne ad iudicium quidem cōpareret, nihilominus est absolutus. Quæ res multis visa est iniquissime apud Lacedæmonios esse iudicata. Fuit autem hæc omnino causſa. Erat Sphodrię filius Cleonymus, qui & re- D cens e pueris excesserat, & inter æquales suos omnium erat tū formosissimus, tum probatissimis moribus. Hūc Archidamus Agesilai filius amabat: Propendebant autem in hoc amici Cleōbroti, sodales Sphodriæ, vt absolueretur: verum & Agesilaum cum suis amicis metuebant, & qui inter vtrosque quasi medij erant. Existimabatur enim atrociter deliquisse. Quamobrem Sphodrias ad Cleonymum: Potes, inquit, patrem seruare fili, si Archidamum rogaueris, vt Agesilaum mihi propitium hoc in E iudicio reddat. Quibus ille auditis, tantum audacię sibi sumsit, vt Archidamum accederet, eumque rogaret, patrem vti sibi seruare incolumem vellet. Archidamus vbi

Quo pacto Sphodriam filius periculo liberarit.

τολμῦσειν εἰς τὸν πειραιᾶ. ϑριάσι δ' αὐτῷ ἡμέρᾳ ἐπεγίγνετο, καὶ τόδε τοῦτ' ἐποίησεν, ὥστε λαθεῖν· ἀλλ' ἐπεὶ † ἀπετέτραπτο, βοσκήματα διήρπασε, καὶ οἰκίας ἐπόρθησε. τῶν δὲ ἐντυχόντων ἰόντων, τῆς νυκτὸς φεύγοντες εἰς ἄστυ, ἀπήγγελλον τοῖς ἀθηναίοις, ὅτι στράτευμα πάμπολυ προσίοι. οἱ μὲν δὴ ταχὺ ὁπλισάμενοι καὶ ἱππεῖς καὶ ὁπλῖται, ἐν φυλακῇ τῆς πόλεως ἦσαν. τῶν δὲ λακεδαιμονίων καὶ πρέσβεις ἀθήναζε ἐτύγχανον ὄντες, τόδε Καλλίᾳ τῷ πρόξενῳ, Ετυμοκλῆς τε, καὶ Αἰσίολοχος, καὶ Ὠκελλος· οὓς οἱ ἀθηναῖοι, ἐπεὶ τὸ πρᾶγμα ἠγγέλθη, συλλαβόντες ἐφύλασσον, ὡς καὶ τούτοις συνεπιβουλεύοντας. οἱ δὲ ἐκπεπληγμένοι τε ἦσαν τῷ πράγματι, καὶ ἀπελογεῖτο, ὡς οὐκ ἄν ποτε μωρεὶ οὕτως ἦσαν, ὡς, εἰ ἤδεισαν καταλαμβανόμενον τὸν πειραιᾶ, ἐν τῷ ἄστει ἂν τοσούτους αὐτοὺς παρεῖχον· καὶ τάδε τῷ προξένῳ, οὐ πάλαι ἂν εὑρέθησαν. ἔτι δ' ἔλεγον, ὡς δῆλον καὶ τοῖς ἀθηναίοις ἔσοιτο, ὡς τόδε ἡ πόλις τῶν λακεδαιμονίων τοῦτο σωφρονεῖ. Σφοδρίαν γὰρ δῆτ εἰδέναι ἔφασαν ὅτι ἀπολωλότα πυθοίατο ὑπὸ τῆς πόλεως. κἀκεῖνοι μὲν πιθόμενοι μηδὲν σωφρονεῖν, ἀφείθησαν. οἱ δ' ἔφοροι ἀνεκάλεσαί τε τὸν Σφοδρίαν, καὶ ἀπῆγον θανάτου. ἐκεῖνος μὲν τοι φοβούμενος, οὐχ ὑπήκουσεν· ὅμως δὲ καίπερ οὐχ ὑπακούων εἰς τὴν κρίσιν, ἀπέφυγε. καὶ πολλοῖς ἔδοξεν αὐτῇ δὴ ἐν λακεδαιμονίοις ἀδικώτατα δίκη κριθῆναι. ἐγίγνετο δὲ τοῦτο ἄπιον. ἦν γὰρ τῷ Σφοδρίᾳ ἡλικίαν τε ἔχων τὴν πρώτην ἐκ παίδων, Κλεώνυμος ὄνομα, καὶ ἅμα καλλίστός τε καὶ εὐδοκιμώτατος τῶν ἡλίκων. τούτου δὲ ἐρᾶν ἐτύγχανεν Ἀρχίδαμος ὁ Ἀγησιλάου. οἱ μὲν δὴ τοῦ Κλεομβρότου φίλοι, ἅτε ἑταῖροι ὄντες τῷ Σφοδρίᾳ * ἀπολυτικῶς αὐτῷ εἶχον, τὸν δὲ Ἀγησίλαον καὶ τοὺς ἐκείνου φίλους ἐφοβοῦντο, καὶ ἐν τοῖς δίκης μέσον δέ. δίκαι γὰρ ἐδόκουν πεποιηκέναι. ἐκ τούτου ὁ μὲν Σφοδρίας εἶπε πρὸς τὸν Κλεώνυμον· ἔξεστί σοι, ὦ παῖ, σῶσαι τὸν πατέρα, δεηθέντι Ἀρχιδάμου Ἀγησίλαον βουλομένου ἐμοὶ εἰς τὴν κρίσιν παραγενέσθαι. ὁ δ', ἀκούσας, ἐδεήθη τοῦ Ἀρχιδάμου. ὁ μὲν τοι Ἀρχίδαμος ἐτόλμησεν ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἀρχίδαμον, καὶ † ἐδέησε αὐτὸν σωτῆρα τοῦ παιδὸς γενέσθαι. ὁ μὲν τοι Ἀρχίδαμος ἐδεήθη σωτῆρα αὐτῷ

δαμος ἰδὼν μὲν τὸν Κλεώνυμον κλαίοντα, A Cleonymum flentem vidit, adstabat & ipse lacrumans. Posteaquam autem obsecrantem audiisset: Enimuero, inquit, scito mi Cleonyme, nō posse me patrem vel adspicere: sed si quid in republica impetrare cupio, quosuis potius, quam patrem adpello. Nihilominus quia tu iubes, existimato me omne studium cum aliis adhibiturum, vt voti compos fias. Actum quidem ex †philitio domum reuersus, quieti se dabat. Mane posteaquam surrexisset, obseruabat, ne clam ipso pater exiret. Vbi iam exeūtem videbat, primum si qui ciues aderant, eis colloquendi cum ipso facultatem cōcedebat: deinde si qui hospites, †ac si qui denique ministri essent, qui ipsum conuenire cuperent, cedebat omnibus. Tamdem quum discedens Agesilaus ab Eurota domum suam ingrederetur: Archidamus etiam patre non conuento abibat. Eadem faciebat & postridie. Suspicabatur autem Agesilaus, quamobrem ita se sectaretur: non tamen eum interrogabat, sed abire patiebatur. Interim Archidamus tenebatur quidem ille, ceu par est credere; videndi Cleonymi desiderio: verū vt eum accederet, necdum expositis iis patri, quæ Cleonymus postulauerat, imperare sibi minime poterat. At amici Sphodrię quum Archidamum non amplius Cleonymum, cui ante id tēporis frequēs adfuerat, accedere viderent: ne esset obiurgatus ab Agesilao, sollicite verebātur. Tamdem Archidamus conuenire patrem ausus est, eumque sic compellare: Iubet, mi pater, Cleonymus, vti te rogem, patris sui salutem tuearis. Idem vt fiat, ego quoque abs te peto, si fieri potest. Cui Agesilaus: Equidem, ait, ignosco tibi, verum quo pacto a republica sim impetraturus, vt ignoscat mihi, si non ob iniustum quæstum hominem condemnauero, quem is cum detrimento reipublicæ fecit, non video. Ad ea tum quidem nihil dixit Archidamus, sed æquitate responsi victus, discessit: verum deinceps siue re per seipsum animaduersa, seu edoctus ab alio quodā: Equidem, inquit, scio mi pater, liberaturum te fuisse culpa Sphodriam, si nihil designasset iniqui. Nunc si quid deliquit, velim nostra caussa veniam abs te consequatur. Ad quæ Agesilaus: Si honestum hoc nobis erit, inquit, esto sane. His auditis Archidamus, admodum exigua cum spe discedebat.

ἔξειν, alij συμπαρέξειν melius.

*φιλιτίου

παρίνει

ἔπειτα δ' εἴτις τῶν δεομένων παρεχώρει τῶν θεραπόντων, & θεραπευόντων

λελοιδορημένος ὑπ. Ἀγησιλ. ἀπελιλαμένος εἴη. τέλος

ἐχρήσατο

ἐᾶσθ' σοῦ

†Epulum cōmune Laconicū. Vide Plutarchi Lycurgū, cui philitium scribitur.

†al. ac si quiessent, qui cultus et obsequij caussa ipsi conuenire cuperent,

Archidamus verecunde pro Cleonymo intercedit.

Plut. Agesil. p. 1114. 1115.

Secundum illa quũ quidam amicus Sphodriæ sermonem cum Etymocle haberet: Vos, inquit, omnes amici Agesilai, vt equidem arbitror, capitis pœna in Sphodriam animaduertetis. Cui Etymocles: Profecto, ait, cur non idem, quod Agesilaus, faciamus? Nam is ad omnes, quibuscum hac de re loquitur, fieri nõ posse dicit, quin Sphodrias egerit iniuste: verum graue esse, virum eiusmodi interfici, qui & puer, & adulescens, & iuuenis semper honestissime se gesserit. Spartam enim huiusmodi militibus indigere. Quæ ille audita Cleonymo refert. Is mirifice delectatus, mox ad Archidamum adcurrens: Esse nos, inquit, tibi curæ, iam intelligimus. Te quidem certe scire volumus, mi Archidame, nos quoque daturos enixe operam, vt numquam tibi amicitia nostra sit dehonestamento. Qua quidem in re non eum fefellit. Nam & quam diu viueret, omnia quæ Spartæ præclara ducuntur, præstitit; & apud Leuctra dimicans ante regem vna cum Dinone polemarcho, quum primus e ciuibus hostem adortus esset, medios inter hostes occubuit. Qua re adtulit quidem ille mœrorem Archidamo extremum, non tamen ei dedecori fuit, vti policitus erat, sed potius ornamento. Huiusmodi quodam modo Sphodrias fuit absolutus. Tum vero quotquot apud Athenienses Bœotis faucebant, significare populo, tantum abesse, vt in Sphodriam Lacedæmonij animaduertant: vt eumdem etiam collaudent, quod Athenis insidiatus sit. Itaque secundum ea Piræum portis occludunt, naues ædificant, animorum alacritate summa Bœotis opem ferunt. Lacedæmonij vero nouos aduersus Thebanos delectus habẽdos esse decernunt, & quia prudentius Agesilaum copias ducturum existimarent, quam fecisset Cleombrotus: hunc ipsum orant, exercitum vti duceret. Ille quum diceret, nulla se in re, quæ reipublicæ placeret, aduersaturum: ad profectionem se comparabat. Quia vero animaduerteret, non facile quemquam Thebanum in agrum irruptu rum, qui non Cithæronem antecepisset: certior autem factus esset, Cletorios aduersus Orchomenios bellum gerere, militemque conducticium alere: cum eis egit, vt copias illas conducticias sibi concederent, si eis opus esset. Quamprimum exta de traducendis copiis ei fausta obtigissent, antequam Tegeam cũ eis peruenisset, ad conducticij militis apud Cletorios ducem

V. supra. p. 558. Plut. πολίτ. παραγγ. γέλω. p. 144. 5. Quo pacto Sphodriam Agesilaus seruarit.

Cleonymus gratũ seerga Archidamũ declarat.

Agesilaus aduersus Thebanos mittitur. Plut. Agesil. p. 1115.

τῶν δὲ τῶ Σφοδρίου φίλων τὶς ἀγαλεγόμενος Ετυμοκλῆ, εἶπεν· ὑμεῖς μὲν οἶμαι, ἔφη, πάντες οἱ Αγησιλάου φίλοι ἀποκλείσετε τὸν Σφοδρίαν. καὶ ὁ Ετυμοκλῆς, μὰ δία οὐκ ἄρα †ταῦτα, ἔφη, ποιήσομεν Αγησιλάῳ; ἐπεὶ ταῦτα ἐκεῖνός γε πρὸς πάντας, ὅσοις διείλεκται, ταῦτα λέγει, μὴ ἀδικεῖν μὲν Σφοδρίαν ἀδύνατον εἶναι· ὅστις μέντοι παῖς τε ὤν, καὶ παιδίσκος, καὶ ἥβων πάντα τὰ καλὰ ποιῶν διετέλεσε, χαλεπὸν εἶναι τοιοῦτον ἄνδρα ἀποκτιννύναι. τὼ γὰρ ἀπάρτην τοιούτων δεῖσθαι στρατιωτῶν. ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, ἀπήγγελε τῶ Κλεωνύμῳ. ὁ δὲ ἡσθείς, αὖθις ἐλθὼν πρὸς τὸν Αρχίδαμον εἶπεν· ὅτι μέν ἡμῶν ἐπιμελῆ, ἤδη ἴσμεν· αὖ δὲ ὀπίσω Αρχίδαμε, ὅτι καὶ ἡμεῖς πειρασόμεθα ἐπιμελεῖσθαι, ὡς μήποτε σὺ ὑπὸ τῆ ἡμετέρᾳ φιλίᾳ αἰσχυνθῆς. καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλὰ καὶ ζῶν ἅπαντ' ἐποίει, ὅσα καλὰ ἐν τῆ πάρτῃ, καὶ ἐν λαμπρῷ τῆς πρὸς τὸν βασιλέως μαχόμενος σὺν Δεινωνι τῷ πολεμάρχῳ, πρόσπεσὼν πρῶτος τῶν πολιτῶν, ἐν μέσοις τοῖς πολεμίοις ἀπέθανε. καὶ ἰώσατο μὲν εἰς τὰ ἔργα Αρχίδαμον· ὡς δὲ ἐτέλετο, οὐ κατήκουεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκόσμησε. τοιούτῳ μὲν δὴ τρόπῳ Σφοδρίας ἀπέφυγε. τῶν μέντοι Θηβαίων οἱ βοιωπάζοντες ἐδίδασκον τὸν δῆμον, ὡς οἱ λακεδαιμόνιοι οὐχ ὅπως ἐμφρήσαιντο, ἀλλὰ καὶ ἐπῄνεσαν τὸν Σφοδρίαν, ὅτι ἐπεβούλευσε ταῖς Θήβαις. καὶ ἐκ τούτου οἱ Θηβαῖοι ἐπύλωσάν τε τὸν πειραιᾶ, ναῦς τε ἐναυπηγοῦντο, τοῖς τε βοιωτοῖς ἐβοήθουν πάσῃ προθυμίᾳ. οἱ δ' αὖ λακεδαιμόνιοι φθονεράν τε ἔφηναν ὑπὸ τὸς Θηβαίους, καὶ τὸν Αγησίλαον νομίσαντες φρονιμώτερον αὖ σφίσι τὸ Κλεομβρότου †ἡγεῖσθαι, ἐδέοντο αὐτὸ ἄγειν τὴν στρατιάν. ὁ δὲ εἶπὼν, ὅτι σφᾶν αὖ, ὃ τῇ πόλει δοκοίη †αὐτεῖπεν, παρεσκευάζετο εἰς τὴν ἔξοδον. γνώσκων δὲ, ὅτι εἰ μή τις προκαταλήψοιτο τὸν κιθαιρῶνα, οὐ ῥᾴδιον ἔσαι εἰς τὰς Θήβας ἐμβαλεῖν, μαθὼν πολεμοῦντας τοὺς *κλητοείους τοῖς ὀρχομενίοις, καὶ ξενικὸν τρέφοντας, ἐκκαλεσάμενος αὐτοῖς, ὅπως ἥδοιτο ὁ ξενικὸν αὐτῶ, εἴ τι δεηθείη. ἐπεὶ δὲ τὰ Δαμοτέλεια ἐλθόντα, πέμψας πρὶν ἐν πύλαις αὐτοὺς εἰς τοὺς τὸν ἄρχοντα τῶν τῶν τοῖς κλητοείοις ξένων,

ἡγήσειας, αὐτεῖπεν, ἐξαυτείπον, al. Κλειτοείους

ξένων, καὶ μιαθὸν δοὺς μίσθιος αὐλητὴς, ἐκέλευσε A mittit, datoque ipsis stipendio menstruo,
τοὺς καταλαβεῖν αὐλητὴς τὸν κιθαιρῶνα. τοῖς δὲ Cithæronem vt occuparent, iubet. Simul
στρατεία ὀρχομενίοις εἶπεν, ἕως † στρατιὰ εἴη, παύσασθαι Orchomeniis denuntiat, vt huius expedi-
τοῦ πολέμου. εἰ δέ τις πόλις, στρατιᾶς ὕστερος ἔξω, tionis tempore ipsi a bello abstinerent.
ὅτι πόλιν στρατεύσοι, ὅτι ταύτην ἔφη τοῦτον ἰέναι Quod si qua ciuitas interim, dum peregre
τὸν ἰέναι † τὸ δόγμα τῶν συμμάχων. ἐπεὶ δὲ abessent copiæ, aduersus ciuitatem arma
ὑπερέβαλεν εἰς * τὸν κιθαιρῶνα, ἐλθὼν εἰς caperet; eam se primum ait de sententia
θεσπιάς, ἐκεῖθεν ὁρμηθείς, ἧπε ὅτι τὴν τῶν θη- decreti, a sociis facti, adgressurum. Post-
βαίων χώραν. ὑρῶν δ' ἀπότετα φρουρούμενόν τε eaquam Cithæronem superasset, ac The-
ἀπέρα- καὶ † ἀπεσταυρωμένον κύκλῳ τὸ πεδίον καὶ τὰ spias veniisset: inde productis copiis, The-
πτωμένον πλείστου ἄξια τῆς χώρας, στρατοπεδούμενος B banorum in agrum pergebat. Quumque
ἄλλο τε ἄλλη, καὶ μετ' ἄριστον ἐξάγων, ἐδῄου planiciem, & eximia quæque regionis lo-
ἔξω τῶν τῆς χώρας τὰ πρὸς ἑαυτὸν † τῶν σταυρωμά- ca, vndique fossa valloque munita reperi-
των καὶ τῆς τάφρου. οἱ γὰρ πολέμιοι, ὅπου ὁπτι- ret: alias alibi locatis castris, & eductis a
φάνοιτο ὁ Ἀγησίλαος, ἀντιπαρήεσαν αὐτῷ prandio copiis, ea loca populãdo vastabat,
ἐντὸς τοῦ χαρακώματος ὡς ἀμυνούμενοι. quæ versus ipsum extra vallum fossamque
καὶ ποτε ἀποχωρησάντος αὐτοῦ ἤδη τοῦ ὅτι ὁ sita erant. Nam hostes, vbicumq; se Age-
στρατόπεδον, οἱ τῶν θηβαίων ἱππῆς τε ὡς ἀ- silaus ostenderet, intra vallum ei occurre-
φανεῖς ὄντες, ἐξαίφνης ἀπὸ τῶν ὡδοποιη- bant, vim propulsaturi. Et accidit aliquan-
μένων τοῦ χαρακώματος ἐξόδων ἐξελαύ- do, vt ipso ad castra reuertente, Thebani
νουσι, καὶ, οἷα δὴ ἀπιόντων πρὸς δεῖπνον καὶ C equites, ab hostibus non conspecti, subito
συσκιαζομένων τῶν πελταστῶν, τῶν δὲ ἱπ- per exitus in vallo factos erumperent; eo-
πέων τῶν μὲν ἐπὶ καταβεβηκότων, τῶν δ' † ἀ- que tempore, quo cetrati ad cœnam disce-
καταβαινόντων ἐπελαύνοισι· καὶ τῶν τε πελ- debant, ac iam illam parabant, equites au-
ταστῶν συχνοὺς κατέβαλον, καὶ τῶν ἱππέων tem partim ab equis descenderant, partim
Κλέωνα καὶ Ἐπιλυτίδην ἀναρπάσας, καὶ τῶν in eos conscendebant; impetum in hostes
περιοίκων ἕνα Εὔδικον, καὶ τῶν ἀθηναίων ἡνι- facerent, ac non paucos e cetratis prosterne-
νὰς φυγάδας, οὔπω ἀναβεβηκότας ὅτι τοὺς rent, Cleonemque & Epilytidam, Spar-
ὁπλοις ἵππους. ὡς δὲ ἀναστρέψας σὺν τοῖς † ὁπλί- tanos equites, cum Eudico, qui ex vrbi
ταις ἐβοήθησεν ὁ Ἀγησίλαος, οἵ τε ἱππῆς ἤ- Spartanæ finitimis erat, cumque nonnul-
ἀναντίον λαυνον † ἀναντίοι τοῖς ἱππεῦσι, καὶ τὰ δέκα D lis Athenien sibus in exsilio degẽtibus, qui
ἀφ' ἥβης ἐκ τῶν ὁπλιτῶν ἔφθασαν σὺν αὐλητῆς, οἱ nondum equos adscenderant, interime-
ὑποπε- μὺν τῶν θηβαίων ἱππῆς ἐφίκεσαν † ὑποπε- rent. Quum autem Agesilaus cum graui
πωκόσι πτωκότες ἐν μεσημβρίᾳ. ὑπέμενον armatura cõuersus, opem suis ferret, equi-
τυ, male. μὺν γὰρ τοῖς ἐπελαύνουσιν, ὥστ' ἐξαντιά- tesque in aduersum hostium equitatum
ζειν τὰ δόρατα, ἐξικνοῦντο δ' οὔ· καὶ ἀναστρέ- irruerent, quos ex graui armatura cursu
ἐκ τούτου φοντες δὲ † ἐκ τούτου ἀπέθανον αὐτῶν δώδε- subsequebantur, quotquot ab annis x iam
ἐκ τούτου κα. ὡς δ' κατέγνω ὁ Ἀγησίλαος, ὅτι ἀεὶ μετ' ex ephebis excessierant: tum vero Theba-
ἄριστον οἱ πολέμιοι ἐφάνοντο, θυσάμενος ἅμα norum equites similes erant iis, qui paullo
τῇ ἡμέρᾳ, ἦγεν ὡς οἷός τε τάχιστα, καὶ παρῆλθε δι' facti sunt in meridie languidiores. Quippe
ἐρημίας εἴσω τῶν χαρακωμάτων. ἐκ δὲ τούτου E tãdiu exspectabant eos, qui adequitabant,
τὰ ἐντὸς ἔτεμνε καὶ ἔκαε μέχρι τοῦ ἄστεος. ταῦτα donec hastas eiacularentur, nõ tamen eos
δὲ ποιήσας, καὶ πάλιν ἀποχωρήσας εἰς θεσπιάς, contingerent. Et in conuertendo perie-
ἐτείχιζε δὲ ἄστυ αὐλητῆς· καὶ ἐκεῖ μὲν Φοιβίδαν runt hinc ex eis duodecim. Posteaquam
καταλιπὼν ἁρμοστήν, αὐτὸς δὲ ἐπορεύετο πάλιν Agesilaus animaduertit, semper a prandio
εἰς τὰ μέγαρα, τοὺς μὲν ξυμμάχους διῆκε, τὸ δὲ πολιτικὸν στράτευμα ἐπ' οἴκου ἀπήγαγε. se hostes ostentare: prima luce facta re sa-
cra, quam poterat celerrime suos ducit, ac
loco deserto intra vallum penetrat. Dein-
de omnia, quæ vallo continebantur, ad ip-
sas vsq; Thebas ferro & igni vastat. Qua
re patrata Thespias reuersus, mœnib. oppi
dum illud munit; relictoq; ibidẽ Phœbida
præfecto, Megará traductis copiis socios
dimittit, ciuiũ exercitũ ipse domũ abducit.

a Plut. Agesil. p. 1116.

Phœbidas Thebanos vexat.

Ex eo tempore Phœbidas prædonum ma-
nipulos emittens, Thebanorum res fere-
bat, agebat: & excursionibus agrum ipso-
rum vexabat. Eius iniurias Thebani quũ
vindicare vellent, vniuersis cum copiis
Thespiẽsium in agrum expeditionem sus-
cipiunt. Ingressi iam ditionem ipsorum e-
rant, quum Phœbidas eis vna cum cetratis
incumbẽs, quo minus a phalange vsquam
dispergerentur, impediebat. Quo factum,
vt Thebani grauiter se hostilem agrum in-
uasisse ferrent; citiusque, quam vellẽt, re-
cederent. Quin & muliones abiectis, quas
collegerant, frugibus, domum mulos age-
bant. Tantus exercitum metus inuaserat.
Vrgebat tum hostem audacter Phœbidas,
quum cetratorum copias secum haberet,
grauem autem armaturam sequi agmine
instructo iuberet. Nam in spem veniebat,
†Consule Notas. †posse se Thebanos in fugã vertere: quod
& ipse totis virib. præcederet, & alios hor-
taretur ad inuadendum eos, grauemque
Thespiensium armaturam subsequi iube-
ret. Equites Thebani, quum pedem refe-
rentes, ad inuium quemdam saltum per-
uenissent: primum se colligebant, deinde
se in hostem conuertebãt, quod transeun-
di & euadendi nulla esset copia. Tum pri-
mi ex cetratis, qui pauci essent numero,
metu perterriti, in fugam se coniiciunt:
quod vbi viderunt equites, ab illis terga
dantibus edocti sunt, esse ipsos inuadẽdos.

Phœbidas a Thebanis interficitur.

Interfectus Phœbidas ipse cum duobus
aut tribus, qui vna cum ipso dimicabant.
Id quum accidisset, conducticij milites v-
niuersi fugam arripiebant. Quum inter
fugiendum ad Thespiensium grauem ar-
maturam venissent, illi quoque terga da-
bant; quamquam nec admodum eos quis-
piam persequeretur, quod iam esset serius,
& prius elatis animis se minime Thebanis
cessuros existimassent. Occubuere qui-
dem pauci, non tamen prius fugere desti-
terunt Thespienses, quam intra muros se
recepissent. Post ea rursum Thebanorum
res quasi reuiuiscere, atque ipsi iam aduer-
sus Thespienses, reliquaque finitima oppi-
da, bellum mouere. Quamobrem popu-

Thebanorum res prosperæ.

lus ex eis Thebas migrabat. Nam omni-
bus in oppidis eiusmodi constituta erant
imperia, qualia Thebis. Quo factum, vt a-
mici Lacedæmoniorũ in oppidis illis sub-
sidio & ope indigerent. Post Phœbidæ in-
teritum Lacedæmonij polemarcho quo-
dam, & cohorte mari missa, hoc ipso præ-
sidio Thespias tenebant. Vere autẽ ineunte,
rursum Ephori copias aduersus Thebanos

A ἐκ δ' τούτου ὁ Φοιβίδας ἐκπέμπων μὲν λῃ-
στήρια, ἔφερε καὶ ἦγε τὰς Θηβαίας, καὶ καταδρομὰς
ὁ ποιούμενος ἐκακούργει τὴν χώραν. οἱ δὲ αὖ Θη-
βαῖοι ἀντιμορφοῦσθαι βουλόμενοι, στρατεύοισι
πρυδημεὶ ὅπῃ τὴν τῶν Θεσπιέων χώραν. ἐπεὶ δ'
ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ, ὁ Φοιβίδας σὺν τοῖς πελτα-
ταῖς τοῦ μὲν κατόπιν ἐκέλευσε, οὐδαμοῦ εἶα αὐτοὺς ἀπο-
σκεδάννυσθαι τὴν φάλαγγος. ὥστε οἱ Θηβαῖοι μά-
λα ἀχθόμενοι τῇ ἐμβολῇ, † θᾶσσον τὴν ἀπαχώ φάσσονα
ρησιν ἐποιοῦντο. καὶ οἱ ὁπλῖται ὄντες, ἀπορρίπτειν-
B τες οὐκ εἰλήφεσαν καρπὸν, ἀπήλαυνον οἴκαδε.
ὅτῳ δ' ἀνὸς φόβος τῷ στρατεύματι ἐνέπεσεν. ὁ
δ' ἐν τούτῳ θράσεως ἐπέκτο, ὥστε αὐτὸν μὲν
ἔχων τὸ πελτασικὸν, τὸ δ' ὁπλιτικὸν ἐν τάξει ἔ-
πεσθαι κελεύσας. καὶ ἐλαύνετο ἐν ἐλπίδι † τοῦ τοῦτῳ
τῶν ἀνδρῶν ποιήσασθαι. αὐτὸς τε γὰρ ἐρρω-
μένως ἡγεῖτο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἄνεσθαι τῶν ἀν-
δρῶν παρεκελεύετο, καὶ τοῖς τῶν Θεσπιέων ὁ-
πλίταις ἀκριβεῖ ἐκέλευεν. ὡς δ' ἀπεχωρεῖτες
οἱ τῶν Θηβαίων ἱππεῖς ὅτι ναπὶ ἀδιβατῷ
C ἐλίγνοντο, τὸ μὲν πρῶτον ἠθρόισθησαν, ἔπειτα δὲ
ἀνέστρεφον, ἅμα δ' ἀπορεῖν ὅποι χρήσαιεν. οἱ
μὲν οὖν πελτασταὶ καὶ ὀλίγοι ὄντες οἱ πρῶ-
τοι, φοβηθέντες αὐτοὺς, ἔφυγον· οἱ δ' ἱππεῖς αὖ
ὡς τοῦτο εἶδον, ἐλισσάζησαν ὑπὸ τῶν φευ-
γόντων ὅπισθεν αὐτοῖς. καὶ ὁ μὲν δὴ Φοιβίδας,
καὶ δύο ἢ τρεῖς, μετ' αὐτοῦ μαχόμενοι ἀπέθανον·
οἱ δὲ μισθοφόροι, τάττου γνωμένου, πάντες ἔφυ-
γον. ἐπεὶ δ' φεύγοντες ἀφίκοντο πρὸς τὰς ὁ-
πλίτας τῶν Θεσπιέων, κἀκεῖνοι, μάλα πρό-
D σθεν μέγα φρονοῦντες μὴ ἂν πρόσω εἴξειν τοῖς Θη-
βαίοις, ἔφυγον, μηδενὸς πάνυ διωκόμενοι. καὶ
γὰρ ὧν ἤδη ὀψέ. καὶ ἀπέθνησκον μὲν οὐ πολλοί,
ὅμως δὲ οὐ πρόσθεν ἔστησαν οἱ Θεσπιῆς, πρὶν
ἐν τῷ τείχει ἐγένοντο. ἐν δὲ τούτου πάλιν τὰ
τῶν Θηβαίων ἀνεζωπυρεῖτο, καὶ ἐστρατεύοντο
εἰς Θεσπιὰς καὶ εἰς τὰς ἄλλας τὰς περιοικίδας
πόλεις. ὁ μὲν τοι δῆμος ἐξ αὐτῶν εἰς τὰς Θή-
βας ἀπεχώρει. ἐν πάσαις γὰρ τῇ πόλεσι δυνα-
στεῖαι καθίσταντο, ὥσπερ ἐν Θήβαις. ὥστε καὶ οἱ
E ἐν ταύταις τῇ πόλεσι φίλοι τῶν λακεδαιμο-
νίων βοηθείας ἐδέοντο. μετ' ὀλίγον δὲ τὸν Φοιβίδα θάνα-
τον, πολέμαρχον μὲν καὶ μόραν οἱ λακεδαιμό-
νιοι καὶ θάλασσαν πέμψαντες, τὰς Θεσπιὰς
ἐφύλαττον. ἐπεὶ δὲ τὸ ἔαρ ἐπέσχε, πάλιν ἔ-
φαινον φερυσὼν † τοὶ λακεδαιμόνιοι εἰς τὰς Θή- οἱ ἔφοροι

βας,

ξας, καὶ τῷ Ἀγησιλάῳ, ἢν ὥσπερ καὶ πρόσθεν, ἐδέοντο A decernũt: & Ageſilaum, vt ãntea quoque,
ταῦτα ἡγεῖσθαι. ὁ δ' ἐπὶ τῇ ἐμβολῇ † ταῦτα γιγνώ- rogant imperatoris vti munere fungeretur. Ille, quod idem cum eis de hac expedi-
σκων, πρὶν καὶ τὰ ἱερὰ διαβατήρια γενέσθαι, πέμψας tione ſtatueret; prius, quam exta de traducendo exercitu conſuleret, miſſo ad pole-
πρὸς τὸν Θεσπιάς πολέμαρχον, ἐκέλευε προ- marchum, qui Theſpiis erat, nuntio; vertiAgeſilaï ſtrategema.
καταλαβεῖν τὸν ὑπὲρ τῆς Κιθαιρωνίας ὁδοῦ cem vti præoccuparet, qui viæ per Cithæ-
ἄκρον, καὶ φυλάττειν ἕως αὐτὸς ἔλθοι. ἐπεὶ δὲ ronem ducenti imminet, eumq; cum præ-
τοῦτο ὑπὸ τῶν ἀμφὶ τὸν Πλαταιᾶς ἐγένετο, πάλιν προσεποιήσατο εἰς τὰς Θεσπιὰς ἰέναι πρῶ- ſidio teneret, donec adueniret ipſe, mandat. Poſteaquam hoc ſuperato, Plateas acceſſit; rurſum Theſpias primum ſe pergere
τον. καὶ πέμπων, ἀγγελίαι τε ἐκέλευε σκευ- ſimulabat. Mittebat etiam, qui rerum venalium forum parari, ac legatos ibidem ſe
άζειν, καὶ τὰς προσόδους ἐκεῖ ποιεῖσθαι. ὥστε οἱ
Θηβαῖοι ἰσχυρῶς τὸν πρὸς † Θεσπιὰς εἰσβολὴν B exſpectare iuberent. Quo factum, vt Thebani magnis viribus eũ, qui verſus Theſpias eſt, aditum cuſtodirent. Verum Ageſilaus poſtridie, cũ prima luce, facta re ſacra, verſus Erythram profectus eſt: quumque vno die cum copiis iter bidui confeciſſet, priuſ id vallum, quod ad Scolũ eſt, ſuperauit: quam ab eo excubiarum loco, quo antehac ingreſſus fuerat, Thebani adueniſſent. Hoc facto, Thebanorũ agrum verſus ſolẽ oriẽtem ſitum depopulatur, ad ipſos vſque Tanagręorum fines: (adhuc enim Tanagram † Hypatodorus cum ſuis, Lacedæmoniis addictus, tenebat) ac deinde pedem refert, quũ mœnia vrbis ad læuam haberet. Thebani autem vt ſuperuenere, in loco, qui Vetulæ pectus dicitur, aciem aduerſam inſtruebant; vbi & foſſam, & vallum habebant a tergo, atque idcirco recte facturos ſe arbitrabãtur, ſi aleam iſtic prœlij ſubirent. Erat enim locus is ſatis anguſtus, acceſſuque difficilis. Quod quum Ageſilaus videret, aduerſus ipſos non ducebat; ſed auerſa deflectendo acie, ad vrbem pergebat. Thebani vero metuentes vrbi, quod eſſet a præſidiis nuda; relicto loco, quo inſtructi ſtabant, via Potnias ducente, quæ tutior erat, ad vrbem curſu ſe conferebant. Enimuero præclarum hoc Ageſilai videbatur inuẽtum eſſe, quod ab hoſtibus longe abductis copiis perfecerit, vt illi curſu diſcederent. Ac nihilominus eos prætercurrentes polemarchi quidam cum cohortibus inuadebãt. Thebani contra, de collibus haſtas eiaculabantur; quo factum, vt vnus ex polemarchis Alypetus, haſta traiectus occumberet. Hoc tamen etiam de tumulo Thebani deiecti fugiebant. Itaque illo conſcenſo Sciritæ & equites quidam, cædebant extremos in agmine Thebanorum, qui ad vrbem præteruehebantur. Vbi propius ad muros peruentum eſſet, Thebani ſe conuertunt.

ἡγεμόνα τῶν Θεσπιέων ἐμβολὴν
ἐφύλαττον. ὁ δὲ Ἀγησίλαος [τῇ ὑστεραίᾳ *ἅ-
μα τῇ ἡμέρᾳ θυσάμενος, ἐπορεύετο ἐπ' Ἐρυ-
θρᾶς. καὶ ὡς σταδίοις δυοῖν ἡμέραν ὁδὸν ἐν
μιᾷ κατανύσας, ἔφθασεν ὑπὲρ τὰς † σκόλλην, πρὶν ἐλθεῖν τοὺς Θηβαίους
ἀπὸ τῆς φυλακῆς, καθ' ἣν τὸ πρόσθεν εἰσῆλθε.
τοῦτο δὲ ποιήσας, τὰ πρὸς ἕω τῆς τῶν Θηβαίων
πόλεως ἐδῄου μέχρι τῶν Ταναγραίων· (ἔτι γὰρ
τότε καὶ τὴν Ταναγραν οἱ περὶ † Ὑπατόδωρον, C
φίλοι ὄντες τῶν Λακεδαιμονίων, εἶχον) καὶ ἐκ
τούτου δὴ ἀπῆρε, τὸν ἀριστερὰ ἔχων τὸν τεῖχος. οἱ δὲ
Θηβαῖοι † ἐπελθόντες, αὐτετάξαντο ὅπῃ χρεὼς
εἴη, ὅπισθεν ἔχοντες τὴν τε πάφον καὶ τὸ χάρ-
ωμα, νομίζοντες καλὸν εἶναι (ἔστιν δὲ λόφος ἀκίν-
δυνος) καὶ γὰρ ἂν κενὸν τοῦτο ὀπίσω ἐχώρουν, καὶ
διέβατον τὸ χωρίον. ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἰδὼν τοῦ-
τα, τοὺς μὲν ἐκείνους μὴ ὅλως ἦλθε, † ὑπισχνούμενος
δ', τοὺς τὴν πόλιν ἦ. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι, δείσαν-
τες τὴν τῆς πόλεως, ὅτι ἔρημος ἐφάνη, † ἀπολι-
πόντες ἔνθα παρετάξαντο ἦσαν, δρόμῳ ἔ- D
θεον πρὸς τὴν πόλιν τὴν ὁδὸν τὴν ἱππίαν ὁδόν. ἐνταῦθα γὰρ
αὐτοῖς ἀσφαλέστερα. καὶ μέντοι ἐδόκει καλὸν γε-
νέσθαι τὸ ἀνάθημα Ἀγησιλάου, ὅτι πόρρω
ἀπαλαγὼν ἀπὸ τῶν πολεμίων, ἀποχωρεῖν δρό-
μῳ αὐτοὺς ἐποίησεν. ὅμως μέντοι † ὑπὸ τῶν πα-
ραθεόντων θεούσας αὐτοὺς τῶν πολεμάρχων τινὲς ἐπέδραμον σὺν ταῖς μόραις. οἱ μέντοι Θηβαῖοι ἀπὸ τῶν
λόφων τὰ δόρατα ἐξηκόντιζον, ὥστε καὶ ἀ-
πέθανεν Ἀλύπητος εἷς τῶν πολεμάρχων, ἀ-
κοντισθεὶς δόρατι. ὅμως δὲ καὶ ἀπὸ τούτου E
τοῦ λόφου ἐξέπεσον οἱ Θηβαῖοι. ὥστε ἀνα-
βάντες οἱ σκιρῖται καὶ τῶν ἱππέων τινὲς, ἔ-
παιον τοὺς τῶν Θηβαίων τελευταίους παρε-
λαύνοντας εἰς τὴν πόλιν. ὡς μέντοι ἐντὸς τοῦ
τείχους ἐγένοντο, ἀνεστρέφοντο οἱ Θηβαῖοι.

Ταῦτα

Θεσπιέων

ἐμβολὴν

Ὑπατόδωρον,

ὑπελθόντες,

ἀποσιμώσας

ἀπολιπόντες ἢ ἀπιόντα ἔθεον.

ὅτι παρατεθέντας

Eo conſpecto Sciritæ, celerius aliquanto, quam gradatim, regrediũtur. Quamquam autem ex eis interemtus eſſet nemo, Thebani tamen & tropæum excitabant, quod hoſtes inde, quo conſcenderant, diſceſſiſſent:..... Ageſilaus ita tunc poſcente tẽpore, digreſſus illinc, caſtra metabatur eo loco, vbi hoſtes prius inſtructos conſpexerat. Poſtridie via, qua Theſpias itur, exercitum abducebat. Quumque cetrati, qui apud Thebanos ſtipendia faciebant, audacter eum inſequerentur, & Chabriam non ſubſequentem inclamarent: conuerſi Olynthiorum equites, quod illi iam ex fœdere ſocij expeditionis huius erant, adcliuem ad locum eos compellebant, ita vti ſequebantur, ac magno numero interficiebant. Nam facile pedites ab equitibus loco adcliui, & equitibus acceſſu non difficili, capiuntur. Poſteaquam Theſpias Ageſilaus veniſſet, ciues inter ſe diſſidentes reperit: quumque vellent ij, qui Laconicis ſe fauere partibus profitebantur, aduerſarios interficere, quorum erat in numero etiam Meno: nequaquam hoc fieri permiſit, ſed reconciliatis ipſis inter ſe, coactiſque ſacramentum ſibi inuicem præſtare; ita demum rurſus per Cithæronem via, quæ Megara ducit, diſcedit. Inde ſocios dimittit, ac vrbanas copias domum abducit. Quia vero Thebani admodum annonæ inopia premebantur, quod iam duobus ab annis ex agro ſuo fruges nullas habuiſſent: quoſdam ſuorum duabus triremibus Pagaſas ad comparandum frumentum mittunt, datis eis decem talentis. Alcetas autem Lacedæmonius, qui Oreum cum præſidio tenebat, dum frumentum illi coemerẽt, triremes tres inſtruit, cauens ſingulari ſtudio, ne quid enuntiaretur. Vbi iam frumentum auehebatur, Alcetas & frumentum, & triremes, & homines ipſos, non pauciores ccc, viuos capit. Eos in arce carceribus mandat, in qua ipſe habitabat. Quum autẽ puer quidam ſanequam elegans, vt fertur, & egregius, qui eſſet Oreitæ cuiuſdam filius, eum comitari ſoleret: de arce deſcendens, apud hunc verſabatur. Hac hominis negligentia captiui animaduerſa, arcem capiunt, moxque vrbs ipſa a Lacedæmoniis deficit. Ita factum, vt magna copia Thebani frumẽtum in vrbẽ adueherẽt. Vere rurſum ineũte, Ageſilaus in lecto decũbebat. Nã quo tẽpore copias Thebanorũ e finibus Megara deduxerat,

Theſpienſes Ageſilaum inter ſe reconciliat.

Thebani fame premuntur.

Alcetas Thebanos quoſdam capit.

Alcetæ negligentia.

οἱ Ὀλυνθίοι ἱππεῖς, (ἤδη γὰρ ἐν τοῖς ὅρκοις συνεγράφθησαν) ἐδίωξάν τε αὐθις πρὸς ὄρθιον, καθάπερ ἠκολούθουν, καὶ ἀπέκτειναν αὐτῶν μάλα πολλούς. ἅμα γὰρ τοῖς ἀνδράσι θᾶττον ἁλίσκονται πεζοὶ ὑπὸ ἱππέων. ἐπεὶ δὲ ἐλθόντα ὁ Ἀγησίλαος ἐν ταῖς Θεσπιαῖς, δύο ἄνδρε κατέλιπε τὰς πόλεις, καὶ βουλομένων τῶν φασκόντων λακωνίζειν ἀποκτεῖναι τοὺς ἑαυτῶν, (ἦν καὶ Μένων ἐκεῖ) τοῦτο μὲν οὐκ ἐπέτρεψε· διαλλάξας δὲ αὐθις, καὶ ὅρκους ὁμόσας ἀλλήλοις ἀναγκάσας, οὕτως ἀπῆλθε πάλιν διὰ τοῦ κιθαιρῶνος τὴν ὁδὸν μέγαδε. καὶ ἐκεῖθεν τοὺς μὲν συμμάχους ἀφῆκε, τὸ δὲ πολιτικὸν στράτευμα οἴκαδε ἀπήγαγε. μάλα δὲ πιεζόμενοι οἱ Θηβαῖοι σιτοδείᾳ, διὰ τὸ δυοῖν ἔτοιν μὴ εἰληφέναι καρπὸν ἐκ τῆς γῆς, πέμπουσιν ὅτι δυοῖν τριήρεσιν ἄνδρας εἰς παγασὰς ὅτι σῖτον, δέκα τάλαντα δόντες. Ἀλκέτας δὲ ὁ λακεδαιμόνιος φυλάττων ὠρεὸν, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι συνεωνοῦντο τὸν σῖτον, ἐπληρώσατο δύο τριήρεις, ὅπως μὴ ἐξαγγελθείη. ἐπεὶ δὲ ἀπήγετο ὁ σῖτος, λαμβάνει ὁ Ἀλκέτας τόν τε σῖτον, καὶ τὰς τριήρεις, καὶ τοὺς ἄνδρας ἐζώγρησεν, οὐκ ἐλάττους ὄντας ἢ τριακοσίους. τούτους δὲ εἶρξεν ἐν τῇ ἀκροπόλει, οὗπερ αὐτὸς ἐσκήνου. ἀκολουθοίητος δέ τινος τῶν ὠρέων παιδὸς, ὡς ἔφασαν, μάλα καλοῦ τε κἀγαθοῦ, καταβαίνων ἐκ τῆς ἀκροπόλεως τοῦτον ἐώ. καταγνόντες δὲ οἱ ἀμφὶ λοτοι τὴν ἀμέλειαν, καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν, καὶ ἡ πόλις ἀφίσταται· ὥστ' ἀπόρως ἤδη οἱ Θηβαῖοι σῖτον παρεκομίζοντο. ἐπιφαίνοντος δὲ πάλιν τοῦ ἦρος, ὁ μὲν Ἀγησίλαος κλινοπετὴς ἐών. ὅτε γὰρ ἀπῆγε τὸ στράτευμα ἐκ τῶν Θηβῶν ἐν τοῖς μεγάροις, ἀναβαί-

ἀναβαίνοντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἀφροδισίου εἰς τὸ ἀρ- A inter ascendendum e fano Veneris magi-
χεῖον, ῥήγνυται ὁποιαδὴ φλέψ, καὶ ἐρρύη ἐκ τοῦ stratuum in curiam, incertum qua vena
σώματος αἷμα εἰς τὸ ὑγιὲς σκέλος. χρονιώτης ὢν rupta sanguis e corpore sanum in crus de-
τῆς κνήμης ὑπερόγκου, καὶ ὀδυνῶν ἀφορήτων, fluxerat. Quumq; sura animum quantum
συνεκτύσιός τις ἰατρὸς βάζει τινὶ τῶν περὶ τὸν intumesceret, ac dolores intolerandi acce-
σφυρὸν φλέβα αὐτοῦ. ὡς δὲ ἅπαξ ἤρξατο, ἐρρέ derẽt: medicus quidã Syracusanus eã propter † malleolum venam aperit, atque vbi † pars cor-
αὐτῷ νύκτα τε καὶ ἡμέραν τὸ αἷμα, καὶ πολλὰ semel cepisset, noctu dieque sanguis pro- poris infra
τὸ αἷμα, ποιοῦντες οὐκ ἐδύναντο σχεῖν τὸ † ῥεῦμα, fluebat. Quidquid tentarent, fluxionem suras, alias tamen a talis. Galen. & Pollux.
πρὶν ἐλιποψύχησε. τότε μόλις γε ἐπαύσατο. καὶ hanc inhibere non poterant, donec Agesi-
ὅτως ἐκεῖνος μὲν ἀποκομισθεὶς εἰς λακε- laus tandem animo defecisset. Tũc enim
δαίμονα, ἤρρωστήκει τὸ, τε λοιπὸν θέρος, καὶ B fluere desiit. Hoc modo Lacedæmonem
χειμῶνος. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ ἔαρ ἐγένε- deportatus, quod ęstatis reliquum erat, tõ-
φαινε, πάλιν φρουρόν τε ἔφαινον τοῖς Θη- tamque hiemem ægrotauit. Lacedęmonij
βαίοις, * καὶ Κλεόμβροτον ἡγεῖσθαι ἐκέλευον. vere se ostẽdente, rursum copias aduersus
ἐπεὶ δὲ ἔχων τὸ στράτευμα πρὸς τῷ κιθαι- Thebanos decernunt, eisque ducem Cle-
ρῶνι ἐγένετο, † παρεσπέσαν αὐτῷ οἱ πελτα- ombrotum præficiunt. Is vbi cum exerci- Cleombro-
tus frustra
aduersus
Thebanos
pergit. Plut.
Agesil. p. 1117.
1118.
παρεσπέσαν
σταὶ, ὡς παρὰ καλὴν φυλάττοντες τὴν ὁδόν. tu iam ad Cithęronem accessisset, cetratos
Θηβαίων δὲ καὶ Ἀθηναίων παρηκολουθηκότες præmittit, vt imminentia viæ loca præoc-
τινες τὸ ἄκρον, πρὶν μὲν εἶναι αὐτοὺς ἀναβαίνειν cuparet. At quum Thebani & Athenien-
ἐπεὶ δὲ ἐπ' αὐτοῖς ἦσαν, ἐξαναστάντες ἐδίωκον, ses quidam verticem hunc iam ante tene-
καὶ ἀπέκτειναν περὶ τετταράκοντα. τούτου δὲ C rent, aliquãtulum illi quidem adscenden-
γενομένου, ὁ Κλεόμβροτος ἀδύνατον νομί- di facultatem hostibus concedunt: verum
σας τὸν ἐπιβοηθῆσαι εἰς τὴν τῶν Θηβαίων, ἀπῆ- vt iam prope ad ipsos accesserant, consur-
γέ τε, καὶ διῆκε τὸ στράτευμα. συλλεγέντων gunt, & in fugam cos agunt, fereq; ad qua-
δὲ τῶν συμμάχων εἰς λακεδαίμονα, λόγοι ἐ- draginta interficiunt. Quod quum acci-
γίγνοντο ὑπὸ τῶν συμμάχων, ὅτι δι' μα- deret, Cleombrotus minime fieri posse ra-
λακίαν καθ' ἑαυτοὺς ἐποιοῦντο τὸν τοῦ πολέμου. tus, vt Thebanorum in agrum trãscende-
ἐξῆναι γὰρ σφίσι ναῦς πληρώσασθαι πολὺ ret: copias inde abductas dimisit. Quumq;
πλείονας τῶν Ἀθηναίων, ἐλθὼν λιμῷ τὴν πό- socij Lacedæmonem conuenissent, com-
λιν αὐτῶν. ἐξῆναι δὲ καὶ ταύταις ταῖς ναυσὶ καὶ memorabant fieri quadam ignauia, quod
εἰς Θήβας στράτευμα διαβιβάζειν, εἰ μὲν D bello adtererentur. Nam posse se naues lõ-
κράσιος βούλοιντο, ὅπη Φωκέων, εἰ δὲ βούλοιντο, † ἐπὶ ge plures, quam Athenienses habeant, in- Lacedemo
nij classem
instruunt.
πὶ χρυσίος. ταῦτα δὲ λογισάμενοι, ἐξήκοντα μὲν τριήρεις ἐπλήρωσαν, Πόλλις δὲ struere: atque vrbem ipsorum ad deditio-
αὐτῶν ναύαρχος ἐγένετο. καὶ μέντοι οὐκ ἐψεύ- nem fame compellere. Posse item se hisce
σθησαν οἱ ταῦτα γνόντες, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐπο- nauibus etiam aduersus Thebanos exer-
λιορκοῦντο. τὰ γὰρ σιτηγὰ αὐτοῖς πλοῖα, ὅπη citum deportare vel Phocensium in fines,
μὲν τὸν χαλκὸν ἀφίκετο, ἐκεῖθεν δὲ οὐκέτι ἤδη- si ita videatur, vel Creusim. Hoc inito con-
λέ τε τῷ ἁπλῷ, † ναυτικοῦ ὄντος † τῶν λακεδαι- silio, triremes sexaginta complent, eique
μονίων περί τε Αἴγιναν, καὶ Κέω, καὶ Ἄνδρον. γνόν- classi Pollis præficitur. Neque fefellit eos
τες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἀνάγκην, ἐνέβησαν E hæc sententia, qui cõsilij auctores fuerant.
αὐτοὶ εἰς τὰς ναῦς, καὶ ναυμαχήσαντες πρὸς quippe hoc modo Athenienses obsidebã-
τὸν Πόλλιν, Χαβρίου ἡγουμένου, νικῶσι τῇ tur. Etenim naues ipsorum annonarię Ge- Athenien-
ses nauali
pugna Pol
lim vin-
cunt.
ræstum illæ quidem adpulerãt, verum in-
ναυμαχίᾳ. καὶ ὁ μὲν σῖτος τοῖς Ἀθηναίοις οὕτω de non iam amplius discedere cogitabant;
παρεκομίσθη. τοῦ δὲ καταβιβαζομένου ὑπὸ τῶν λακε- quod Lacedæmoniorum classis propter
δαιμονίων στράτευμα διαβιβάζειν, ὅτι τὰς βοιωτοῖς, ἐδεήθησαν οἱ Θηβαῖοι τῶν Ἀθηναίων πε- Æginam, & Ceum, & Andrum stationes
haberet. Hac necessitate compulsi Athe-
nienses, & ipsi conscendunt naues, Cha-
briaque duce nauali cum Polle congressi
prœlio, victoria potiuntur. Ita factum, vt
Athenienses deinde frumentum subue-
herentur. Quum autẽ Lacedæmonij se pa-
rarẽt ad mittẽdas aduersus Bœotos copias,
Thebani Athenienses rogabant, vt & ipsi

Plut. Agesil. p. 1116.

exercitum in Peloponesum mitteret. Existimabant enim, si hoc fieret, haud quaquam satis virium Lacedæmonios habituros ad defendendum eodem tempore tum fines suos, tum sociatum in iis locis vrbium: & ad traducendum in agrum Thebanum satis magnas copias. Athenienses autem, quod ob Sphodriæ facinus Lacedæmoniis succenserent, instructas ut haues ad Peloponesi litora perlubenter miserè, dato his præfecto Timotheo. Atque hoc tempore, quod hostes Thebanorum in agrum non irrupissent, neque dum copias Cleombrotus duceret, neque dum Peloponesum Timotheus cum classe circumueherétur: peraudacter oppida finitima Thebani addebantur, eaque recipiebant. Timotheus quidem circumuectus, statim Corcyram occupauit: neque tamen eam in seruitutem redegit, neque quemquam multauit exilio, ac ne leges quidem immutauit. Quo factum, vt ciuitatum iis locis finitimarum omnium maiora essent erga Timotheum studia. Contra Lacedæmonij & ipsi classem instruunt, & præfectum ei Nicolochum, hominem admodum audacem, aduersus hostes mittunt: qui quum naues, quas secum Timotheus habebat, conspexisset; quamquam adhuc sex Ambraciotica abessent, nihil tamen cunctatus, cum LV nauibus aduersus LX, quibus Timothei classis constabat, prælio nauali dimicat. In eo quum victus esset, apud Ælyziam tropæum Timotheus statuit. Posteà Nicolochus, quum Timothei naues in portum subductæ essent, ac reficerentur; aduectis ad se iam sex illis Ambraciotici triremibus, Ælyziam nauigat, vbi tum Timotheus erat. Posteaquam is obuiam suæ cum classe non pergeret, ipse quoque tropæum proximis in insulis statuit. Timotheus autem refectis nauibus iis, quas habebat, & e Corcyra paratis & instructis aliis, vt iam plures essent, quam septuaginta: longe classe superior erat. Et quia magna pecuniarum vi ob classis magnitudinem indigebat, Athenis eas adferri curabat:

Timotheus præfectus Athenien-sium dux.

εἰ τὰ πελοποίνησον στράτευμα πέμψαι, † νομίσαντες ἂν οἱ λακεδαιμόνιοι, εἰ τοῦτο γένοιτο, οὐ δυνατὸν ἔσεσθαι τοῖς λακεδαιμονίοις, ἅμα μὲν τὴν ἑαυτῶν χώραν φυλάττειν, ἅμα δὲ ταῖς περὶ ἐκείνα τὰ χωρία συμμαχίδας πόλεσι, ἅμα δὲ στράτευμα ἱκανὸν παρασκευάζεσθαι ἐπὶ σφᾶς αὐτούς. καὶ οἱ ἀθηναῖοι μὲν οὖν ὀργιζόμενοι τοῖς λακεδαιμονίοις διὰ τὸν Σφοδρίαν ἔργον, προθύμως ἐξέπεμψαν τὸν πελοποίνησον, καὶ στρατηγὸν αὐτῷ Τιμόθεον ἐλόμενοι, ἄτε εἰς τὰς θήβας οὐκ ἐμβεβληκότων τῶν πολεμίων, ἔτι ὄντος Κλεόμβροτου ἡγεμόνος τῶν στρατιωτῶν ἔτι, οὔτε ὄντος Τιμόθεου πω ἐκπλεύσαντος, θρασέως δὲ ἐστράτευον οἱ θηβαῖοι ἔτι ταῖς περιοικίδας πόλεις, καὶ πάλιν αὖ ταῖς ἐλαμβανον· ὁ μὲν οὖν Τιμόθεος ἐκπλεύσας, κέρκυραν μὲν οὐ βίᾳ εἷλε, ἑαυτῷ ἐποιήσατο· οὐ μὴν ἀνδραποδίσατο, οὐδὲ ἄνδρας ἐφυγάδευσεν, οὐδὲ νόμους μετέστησεν. ἐξ ὧν ταῖς περὶ ἐκείνα πόλεις ἁπάσας εὐνομωτέρας ἔσχεν. αὐτὸς πλήρωσαν ἐν τῷ οἱ λακεδαιμόνιοι ναυλοχοῦντι, καὶ Νικόλοχον ναύαρχον μάλα θρασεῖ ἄνδρα ἐξέπεμψαν· ὃς ὅπου εἶδε ταῖς μὲν Τιμοθέου ναῦς, οὐκ ἠμέλησε, πάσας ἐξ ἑνὸς ἐπισυρομένας αὐτῷ τὰς ἀμβρακιωτίδων· ἀλλὰ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔχων ναῦς, ἐξήκοντα ὅσαις περ ταῖς μεθ' Τιμοθέου ἐναυμάχησε· καὶ τότε μὲν ἡττήθη, καὶ ἔφραγον ὁ Τιμόθεος ἔσπασεν ἐν ἀλυζίᾳ. ὁ δ', † αἰσθόμενος τὸν Τιμόθεον πλέοντα, καὶ ὑποκαθεζομένων τῶν ἀμβρακιωτίδων ἐπὶ παρεσκευάσατο αὐτοῖς· οἱ δὲ ἀμβρακιῶται ἐξέπλευσαν, εἴθα ὁ Τιμόθεος. ὡς δ' οὐκ † αὐτὸν ἤγαγε, ἔφραγον αὖ καθεσθεὶς ἐφύσατο ἐν τῷ εὐρυπάτῳ νήσοις. ὁ δὲ Τιμόθεος, ἐπεὶ ἀσφαλῶς εἶχεν ἐπεσκεύασε, καὶ ἐκ κερκύρας δέκα μὲν πλήρωσάμενος, ἑλομένων αὐτῶν τῶν πάντων πλέον ἢ ἑβδομήκοντα, πολὺ δὲ ἦν ἐρρωμενέστερος ναυλοχῶ. χρήματα μέντοι μετεπέμπετο ἀθλεύοντες. πολλῶν γὰρ ἐδεῖτο, ἅτε πολλὰς ναῦς ἔχων.

νομίσαντες ἔπεσθαι

αἰσθόμενον

αἰσθομένων

ἀπαντῆσαι

ΞΕΝΟ-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM GRAECARVM LIBER SEXTVS.

Οἱ μὲν δὴ ἀθηναῖοι καὶ λακεδαιμόνιοι περὶ ταῦτα ἦσαν. οἱ δὲ θηβαῖοι ἐπεὶ καλέσαντες τοὺς ἐν τῇ βοιωτίᾳ πόλεις, ἐστράτευον καὶ εἰς τὴν φωκίδα. ὡς δ' αὖ καὶ οἱ φωκῆς ἐπορεύοντο εἰς τὴν λακεδαίμονα, καὶ ἔλεγον, ὡς εἰ μὴ βοηθήσαιεν, ἃ δυνήσοιντο μὴ πείθεσθαι τοῖς θηβαίοις, ἐκ τούτου οἱ λακεδαιμόνιοι ἐμβιβάζουσι καὶ ἀπέστειλαν εἰς φωκέας Κλεόμβροτον τὸν τοῦ βασιλέα, καὶ μέρος αὐτοῦ τέτταρας μόρας, καὶ τῶν συμμάχων τὸ μέρος. ἔδοξε δὲ τῷ τότε χρόνῳ καὶ ἐκ θετταλίας ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὸ κοινὸν τῶν λακεδαιμονίων Πολυδάμας φαρσάλιος. οὗτος δὲ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ θετταλίᾳ [μάλα* εὐδοκίμει. καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει ἔτως ἐδόκει καλὸς τε κἀγαθὸς εἶναι. ὥστε καὶ στασιάσαντες οἱ φαρσάλιοι τοῦτον μὲν κατέλυσαν τὸν ἀκρόπολιν, καὶ τὰς πρόσοδους ἐπέτρεψαν † λαμβάνοντα, ὅσα ἐγέγραπτο ἐν τοῖς νόμοις εἰς τε τὰ ἱερὰ ἀναλίσκειν καὶ εἰς τὴν δύναμιν διοικεῖν. κἀκεῖνος μέντοι ἀπὸ τούτων τὴν τε ἀκρόπολιν φυλάττων διέσωζεν αὐτοῖς, καὶ ἴδια διοικῶν ἀπελογίζετο κατ' ἐνιαυτόν. καὶ ὁπότε μὲν ἐνδεὴς εἴη, παρ' ἑαυτοῦ προσεπῄει· ὁπότε δὲ περιγίγνοιτο τῶν προσόδων, * ἀπελάμβανεν. ὧν δὴ καὶ δήμος φιλόξενός τε καὶ μεγαλοπρεπὴς τὴν θετταλικὴν ἔσπον. οὗτος δὴ ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς τὴν λακεδαίμονα, εἶπε τάδε· Ἐγὼ μέν, ὦ ἄνδρες λακεδαιμόνιοι, πρόξενος ὑμῶν ὢν καὶ εὐεργέτης ἐκ πάντων ὧν μεμνήμεθα προγόνων, ἀξιῶ, ἐάν τέ τι ἀπορῶ, πρὸς ὑμᾶς ἰέναι· ἐάν τέ τι χαλεπὸν ὑμῖν ἐν τῇ θετταλίᾳ ξυνίσηται, σημήνω. ἀκήκοα μὲν δὴ οἶδ' ὅτι καὶ ὑμῖς Ἰάσονος ὄνομα. ὁ δὲ ἀνὴρ καὶ δύναμιν ἔχει μεγάλην, καὶ ὀνομαστός ἐστιν. οὗτος δὲ ἀσπονδὰς ποιησάμενος, συνεγένετό μοι, καὶ εἰ-

λαμβάνοντα

Is tum rebus Athenienſes & Lacedæmonij occupati erant. Thebani vero, poſteaquam oppida Bœotiæ ſuam in poteſtatem redegerant, etiam Phocenſium in fines expeditionem ſuſcipiebant. Ibi quum legatos Lacedæmonem Phocenſes miſiſſent, ac ſignificaſſent ſe, niſi ſuppetias ipſi ferrent, non poſſe non Thebanorum imperio parere: mari Cleombrotum regem, cum quatuor cohortibus, & ſociorum parte, Lacedæmonij Phocenſium in agrum ire iubent. Eodem prope tempore Polydamas Pharſalius Lacedæmoniorū ad communitatem e Theſſalia venit. Eius viri vt reliqua in Theſſalia nomen erat illuſtre, ita ſua in republica tanta virtute præditus exiſtimabatur: vt quum Pharſalij domeſticis ſeditionibus ac diſſidiis laborarent, arcem ipſi traderent, annuoſque prouentus ad ſe recipere permitterent, deque iis tum ad ſacrificia, tum reliquam adminiſtrationem impenſas facere, quæ præſcriptæ legibus eſſent. Ac ipſe quidem ex hiſce pecuniis & arcem ipſis præſidio tuebatur, & alia quoque adminiſtrans, quotannis rationes reddebat. Quod ſi quando a pecuniis publicis deſtitueretur, de ſuo nonnihil ad eas adiiciebat; idque, vbi quid prouentuum ſupererat, recipiebat. Et erat ceteroqui Theſſalorum more magnificus ac hoſpitalis. Hic vbi Lacedæmonem peruenisſet, hac vſus eſt oratione: Equidem Lacedęmonij, quum hoſpes ſim veſtræ ciuitatis publicus, noſtraque in vos exſtent beneficia inde vſque ab omnibus maioribus, quorū meminiſſe poſſumus: æquum eſſe cenſeo, vt ſi qua ipſe difficultate premar, ad vos me conferam; itemque ſi quid aduerſum vos rei moleſtæ in Theſſalia oriatur, id vti vobis ſignificē. Nō dubito autem, vos quoque Iaſonis nomen audiiſſe. Nam is vir & copias ingētes habet, & percelebris eſt. Hic quum mecum cōgreſſus eſſet, factis inter nos indutiis, iñ hunc modum

Bellum in Phocide.

Polydamas Pharſalius.

Polydamas aduerſus Iaſonem Theſſalum opem poſtulat.

» me compellauit: Posse me, mi Polydama,
» ciuitatem vestram Pharsalum vel inuitam
» imperio meo subiicere, vel de his tecum
» existimare potes. Nam & plurimas, & ma-
» ximas Thessaliæ vrbes equidem mihi so-
» cietate deuinctas habeo, quas ipsas in po-
» testatem meam redegi, quũ vos vna cum
» ipsis coniuncti bellum aduersus me gere-
» retis. Non ignoras autem, habere me con-
» ducticios milites exteros non pauciores
» vicio; quibus meo iudicio resistere nulla
» ciuitas possit. Quippe numerus quidem
» hic militum, ait, etiã aliunde promi possit: B
» sed oppidani exercitus partim quosdam
» natu grandiores habent, partim qui nec-
» dum ætatem vegetam adtigerint. Præter-
» ea per sane pauci quidam vnaquaque in
» vrbe corpora sua exercent. Apud me vero
» nemo stipendia facit, qui nõ eosdem, quos
De Iasone Pheræo. » ego, labores tolerare possit. Iason ipse (di-
» cendum est enim apud vos, quod verũ est)
» per est robustus corpore, ac laborum ce-
» teroqui patientissimus. Quinetiam cotti-
» die virtutis suorum periculum facit. Nã &
» in gymnasiis, & in expeditionibus, quas-
» cumque suscipit, primus ipse arma gestat:
» ac si quos e cõducticiis militibus esse mol-
» les animaduertit, eos exauctorat: sin qui &
» laborum tolerãtes sunt, & ad subeundum
» pericula in rẽ aduersus hostem gerendã,
» promti, eos stipẽdio partim duplo, partim
» triplo, partim quadruplo, ac præterea mu-
» neribus aliis ornat. Eosdem & in morbis
» curat, & mortuos funerum magnificentia
» cohonestat. Quo fit, vt omnes ipsius con-
» ducticij milites sciãt, virtute bellica vitam
» se honoratissimam, ac rebus omnibus ad-
» fluentem consequi. Idem mihi non igno-
» ranti demonstrabat, parere iam ipsius im-
» perio Maracos, & Dolopes, & Alcetã, qui
» Epiro præest. Quidnã igitur, ait, mihi me-
» tuendum sit, quo minus existimare debeã,
» me facile vos imperio meo subiecturum?
» Fortassis heic mihi secum aliquis cogitet,
» mearum rerum ignarus: Quamobrem igi-
» tur cunctaris? Cur non iam bellum aduer-
» sus Pharsalios suscipis? Quia profecto mihi
» præstare omnino videtur, vt vos mihi po-
» tius spõte vestra, quam inuitos adiungam.
» Nam si coacti a me fueritis, & ipsi de me, E
» quacumque ratione fieri poterit, lædendo
» consilia agitabitis: etiam vos ego vicissim
» quammaxime fractos volam. Sin persua-
» dendo meas in partes vos adduxero, facile
» intelligi potest, futurum, vt pro virili vires
» mutuo nostras adaugeamus. Non autem nescius sum, mi Polydama', in te vnum oculos
» patriæ tuæ coniectos esse. Eius si beneuolẽtiam mihi cõciliaueris, policeor tibi equidem,

Πρὸς ταῦτα εἶπε τὸν Πολυδάμαν ὅτι μὴν, ὦ Πολυδάμα, καὶ ἄκουσαί τ' A
ὑμετέραν πόλιν Φάρσαλον δυναίμην ἂν πα-
ρασκευάσασθαι, ἔξεστί σοι ἐκ τῶνδε λογίζεσθαι. ἐγὼ
γάρ, ἔφη, ἔχω μὲν θεσσαλίας τὰς πλείστας καὶ με-
γίστας πόλεις συμμάχους. καὶ εἰ στρατεύοιμι δὲ
αὐτὰς ὑφ' ὑμᾶς αὖ τὰ ἐναντία ἐμοὶ στρατεύ-
σουσιν. καὶ μὴν οἶδά γε ὅτι μισθοφόρους ἔχω
ξένους εἰς ἑξακισχιλίους, οἷς, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐδε-
μία πόλις δυναμένη ἂν ῥᾳδίως μάχεσθαι. ἀρι-
θμὸς μὲν γάρ, ἔφη, καὶ πλῆθος οὐκ ἂν ἐλάσσων ἔξ-
ελθοι ἀπὸ τῶν μὲν ἐκ τῶν πόλεων στρατεύματα B
τοὺς μὲν ὡς ἐλαχίστους ἤδη τῶν ἡλικίας ἐχόν-
των, τοὺς δ' ὅπως ἀκμάζοντας. σωματοῦσθαι γε μὲν
μάλα ὀλίγοι τινὲς ἐν ἑκάστῃ πόλει. παρ' ἐμοὶ δ'
οὐδεὶς μισθοφορεῖ, ὅστις μὴ ἱκανός ἐστιν ἴσα πο-
νεῖν ἐμοί. αὐτὸς δ' ἐστὶ (λέγειν γὰρ ὡς ἐμὲ ὑμᾶς
χρὴ τἀληθῆ) καὶ τὸ σῶμα μάλα ἰσχυρὸς, καὶ φι-
λόπονος. καὶ οἷός τ' παρ' αὐτοῦ πρᾶξαι
λαμβάνειν καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἡγεῖται γὰρ αὐτὸς
τοῖς ὅπλοις καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις, καὶ ὅταν πο
στρατεύηται. καὶ οὓς μὲν ἂν μισθωτοὺς τῶν ξένων αἰ- C
ρεθείη, ἐκπέμπει· οὓς δ' ἂν ὁρᾷ φιλοπόνως καὶ
φιλοκινδύνως ἐχοντας πρὸς τοὺς πολέμους,
τιμᾷ τοὺς μὲν δωρεαῖς, τοὺς δ', μοιρίαις, τοὺς
δ', καὶ τεθεραπευκυίαις καὶ ἀργοῖς δόσεσι, καὶ ὁσῶν δε
θεραπείας, καὶ πρὸς τὰ φάρμακα κόσμῳ. ὥστε πολίτας
ἴσασιν οἱ παρ' ἐκείνῳ ξένοι, ὅτι ἡ πολεμικὴ αὐ-
τοῖς ἀρετὴ τιμιώτατον τε βίον καὶ ἀφθονώτατον
παρέχει. ἐπεδείκνυε δέ μοι εἰδότι, ὅτι καὶ ὑπή-
κοοι ἤδη αὐτῷ εἶεν μάραχοι, καὶ δόλοπες, καὶ ἀλ-
κέτας ὁ ἐν τῇ ἠπείρῳ ὕπαρχος. ὥστε, ἔφη, τί ἂν ἐ- D
γὼ φοβοίμην ῥᾳδίως ἂν ὑμᾶς οἰοίμην καθ-
αιρεθῆναι; τάχα οὖν τινα λάβοι ἂν τις ἐ-
μοῦ ἄπειρος· τί οὖν μέλλεις, καὶ οὐκ ἤδη στρα-
τεύεις ὅπως τοὺς Φαρσαλίους; ὅπως μὴ διὰ τοῦ πόλε-
μου κρείττονί μοι δόξῃς [εἶναι] * ἐκόντας ὑμᾶς μᾶλ-
λον, ἢ ἄκοντας προσαγαγέσθαι. βιαθείσας μὲν
γὰρ ὑμᾶς τ' † ἂν βλαβήσεσθε, τι δυνάσεσθε καὶ- ἂν βουλ-
κὸν ἐμοί, ἐγώ τ' ἂν ὑμᾶς ὡς ἀσθενεστάτους βλ- λεύοισθε
λοίμην εἶναι. εἰ δ' πεισθείσας μετ' ἐμοῦ ἡγοῖσθε,
δῆλον ὅτι αὔξοιμι ἂν, τι δυναίμην μηχανᾶς. E
γιγνώσκω μὲν οὖν, ὦ Πολυδάμα, ὅτι καὶ σὺ πα-
τρὶς εἰς σὲ ἀποβλέπει. ἐὰν δέ μοι φιλικῶς αὐ-
τῷ ἔχοντι προθυμῇ σοι, ἐπιχειρήσομαί σοι,
ἔφη,

ἔφη, ἐγὼ μέγισόν σε τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι μετ' ἐμὲ A inquit, facturum me, vt omnium in Græ- «
καταστήσω. οἷον γὰρ συμβαλὼν ἐγὼ τὰ δεύτερά cia sis hominum secundum me maximus. «
ἄκουε, σοι δίδωμι † ἄκουσον, καὶ μηδὲν πίστευέ μοι ὅ, τι Quarum autem rerum tibi secundas de- «
ἂν μὴ λογιζομένῳ σοι δηλὸς φαίνωμαι. ἀκὴν δὲ τοῦτο feram, audi; neque mihi fidei quidquam «
μὲν δῆλον ἡμῖν, ὅτι Φαρσάλῳ προσχωρουμένης, καὶ τῶν ἐξ ὑμῶν ἠρτημένων πόλεων, in vllo habueris, quod tibi ratiocinãti non «
ὑπεπτῶς ἂν ἐγὼ ταχὺς θετταλῶν ἀπάντων καταστήσαιμι. † ὥστε μὲν, ὅταν ταχεῖα θεσσαλία, vero consentaneum visum fuerit. Primum «
εἰς ἑξακισχιλίους μὲν οἱ ἱππεύοντες γίγνονται, ὁπλῖται δὲ πλείους ἢ μύριοι καθίστανται. ὧν ἐγὼ hoc manifestum est futurum, vt si Pharsa- «
καὶ τὰ σώματα καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν ὁρῶν, οἶμαι ἂν αὐτῶν εἴ καλῶς τις ἐπιμελοῖτο, ἀκ εἰ lus iis cum oppidis, quæ a vobis pendent, «
ἔθνος ὁποίῳ ἂν ἀξιώσαιεν ὑπήκοοι εἶ θετταλοί. πλατυπάτης γε μὴν ἅπασ γῆς * θετταλίας, πρῶτα τὰ κύκλῳ ἔθνη ὑπήκοα μέν ἐστιν, ad nos accesserit: facile Thessalorum o- «
ὅταν ταχὺς ἐνθάδε καθέζηται· ἡδέως δ' πρῶτοι οἱ omnium † imperator ego constituar. Iam si † Græce «
ταύτῃ ἀκηκοῖσαί εἰσιν· ὥστε καὶ πελασικῷ εἰκὸς vni pareat imperatori Thessalia, cogi e- ταχὺς, quo «
ὑπάρχειν τὴν † ὑμετέραν δυνάμιν. καὶ μὴν quitum ɪɔɔcɪɔ poterunt, ac peditum su- peculiari- «
βοιωτοί γε, καὶ οἱ δηλοὶ πρῶτοι, ὅσοι λακεδαιμο- pra ccɪɔɔ: quorum & corpora, & animi ter summus «
νίοις † πολεμοῦσιν, ὑπάρχοισί μοι σύμμαχοι. καὶ B magnitudinem dum intueor, nullam fore apud Thes- «
ἀκολουθήσονται οἶμαι ἀξιοῦσιν ἐμοί, ἂν μόνον ἀπὸ salos magi- «
λακεδαιμονίων ἐλευθεραὶ αὐτοί. καὶ ἀθυμοῦσιν stratus si- «
ὅ δ' οἶδ' ὅτι πρῶτα ποιήσαιεν ἄν, ὥστε συμ- gnificatur. «
μαχοι ἡμῖν γενέσθαι. ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἄν μοι δο- «
κῶ προσὸς αὐτοὺς φιλίαν ποιήσασθαι. νομίζω γὰρ «
ἔτι ῥᾷον τὴν καθ' ἁλατταν, ἢ τὴν καθ' ἡμᾶς ἀρ- «
χὴν προσλαβεῖν ἄν. εἰ δ' εἰκότα λογίζομαι, «
σκόπει, ἔφη, καὶ τοῦτο. ἔχοντες μέν γε μακεδο- «
νίαν, ἔνθεν καὶ ἀθηναῖοι τὰ ξύλα ἄγονται, πολὺ «
δήπου πλέονας ἐκείνων ἰχθῦς ἐσόμεθα ναῦς «
ποιήσασθαι. ἀνδρῶν γε μὴν τοσούτους πληρῶσαι D res ipsis naues ædificare poterimus. Iam «
πότερον ἀθηναίους, ἢ ἡμᾶς εἰκὸς μᾶλλον δύ- quod homines adtinet, num iis Athenien- «
νασθαι, τοσούτους καὶ τοιούτους * ἐμπορίας πενέσθαι; ses facilius posse complere naues credibile «
τοὺς γε μὴν ναύτας πότερον ἡμᾶς ἱκανω- sit, quam nos, quibus tanta mancipiorum «
τέρους εἰκὸς ἐστι, τοὺς δι' ἀφθονίαν καὶ δαπάνης est copia? Num item magis sit consenta- «
τὸν ἐκπέμποντας, ἢ ἀθηναίους, τοὺς μηδὲ αὐ- neum, nobis ad alendos nautas omnia suf- «
τοῖς ἰχθὺν ἔχοντας, ἂν μὴ πρίωνται; καὶ χρήματά fectura, qui præ copia frumentum etiam «
γε δήπου εἰκὸς ἡμᾶς ἀφθονωτέροις χρῆσθαι, alio vehimus; an Athenien sibus, quibus ne «
μὴ εἰς νησύδρια ἀποβλέποντας, ἀλλ' ἠπειρω- tantum quidem frumenti suppetit, quan- «
τικὰ ἔθνη καρπουμένους. πρῶτα γὰρ δήπου tum ipsis satis sit, nisi alicunde pretio com- «
τὰ κύκλῳ φόρον φέρει, ὅταν ταχὺ γένηται τὰ κατὰ parent? Etiam pecuniæ nos vim maiorem «
θετταλίαν. οἶσθα δὲ δήπου, ὅτι καὶ βασιλεὺς habere verisimile est, qui vt paruas quasdã «
ὁ πέρσων οὐ νήσους, ἀλλ' ἠπείρου κρατούμενος, ad insulas respiciamus, necesse non habe- «
πλουσιώτατός ἐστιν· οὗ ἐγὼ ἐπὶ τὴν ἠπει- E mus: sed mediterraneis a nationib. tributa «
ρον ποιήσασθαι ἔτι δικαιοτέραν ἡγοῦ- nostros ad vsus exigimus. Quoties enim «
vni paret imperatori Thessalia, finitima o- «
mnia tributum pẽdent. Nec ignoras, Per- «
sicum etiam regem fruentem non insula- «
rũ, sed terræ continẽtis fructibus, omnium «
hominum esse opulentissimum: quem quidem ego minori negotio redigi posse in ordi- «

» nem arbitror, quam Græciam. Scio enim
» homines istic omnes, vno excepto, magis
» seruituti, quam fortitudini addictos esse.
» Scio præterea, quali ab exercitu discrimen
» in extremũ adductus rex fuerit: siue illum
» respicias, qui in Asiam cum Cyro, siue qui
» cum Agesilao adscendit. Hæc quum apud
» me disseruissem, respondebam ego: Cetera
» quidem digna consideratu ab ipso dici, sed
» videri mihi multum in hoc difficultatis, si
» nos Lacedæmoniis amici, quum nihil ha-
» beamus, quod de ipsis queramur, ad ho-
» stes ab eis deficiamus. Tum ille me collau-
» dato addebat, magis se me adiunctum sibi
» cupere, siquidem talis essem. Simul pote-
» statem fecit proficiscendi ad vos, ac rem i-
» psam exponendi: cogitare nimirum ipsum
» de bello Pharsaliis inferendo, si non spon-
» te nostra ipsi adsentiremur. Iussit igitur, a
» vobis suppetias postularem: ac si quidem,
» inquit, persuadendo impetraueris, vt co-
» pias tibi auxiliares mittant, quæ ad oppu-
» gnandum me satis amplę sint: consulamus
» id sane boni, quod belli sors tulerit. At si ti-
» bi nõ satis magna subsidia mittere visi fue-
» rint, merito culpa nõ carebis in patria, quæ
» te amat, & in qua tu præstantissima es cum
» dignitate. Has ob res veni equidem ad vos,
» Lacedæmonij, vobisque omnia, quæ istic
» vidi, & ex Iasone audiui, expono. Esse au-
» tem eiusmodi rerum statum arbitror, vt si
» copias illuc miseritis, quę non mihi solum,
» sed reliquis etiam Thessalis ad resistẽdum
» Iasoni satis amplæ videantur, ciuitates ab
» eo sint defecturæ. Metuunt enim omnes,
» quo tamdem euasura sit hominis potẽtia.
» Sin nouos populares, cum aliquo rerum
» gerendarum imperito, suffecturos hoc in
» negotio putatis: ab hoc vti bello abstinea-
» tis, equidem vobis consulo. Nam certo sci-
» tote, bellum aduersus vires magnas vobis
» gerendum esse, ac talem aduersus homi-
» nem, qui tam prudens dux est: vt quęcum-
» que tamdem vel clam, vel alios anteuer-
» tendo, vel vi perficere conatur, non faci-
» le fine suo frustretur. Etenim & nocte vti
» perinde ac die potest, & celeritate quum
» opus est, prandio cœnaque simul sumta la-
» bores perferre. Præterea tum demum sibi
» quiescendum arbitratur, posteaquam eo
» peruenerit, quo contendebat, remque a-
» nimi ex sententia confecerit. Itidem eos,
» quos secum habet, consuefecit. Nouit et-
» iam militum animos explere, quoties la-
» borando præclarum aliquid effecerunt.
» Quo fit, vt omnes, qui cum eo sunt, didice-
» rint; ex laboribus etiam voluptates oriri,

A μαι εἰ) ἢ τὴν Ἑλλάδα. οἶδα γὰρ, πόλεις τὰς ἐκεῖ
ἀνδρεφόπους, πλεῖον ἑνὸς, μᾶλλον δουλείαν, ἢ
ἀλκὴν μεμελετηκυίας. οἶδα δ', ὑφ' οἵας δυ-
νάμεως, καὶ τὴν μετὰ Κύρου ἀναβάσης, καὶ τὴν
μετ' Ἀγησιλάου, εἰς ποῖ ἀφίκετο βασιλεύς.
ἐπεὶ δ' ταῦτ' εἰπόντος αὐτοῦ, ἐγὼ ἀπεκρινά-
μην, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἀξιόσκεπτα λέγοι, δοκεῖ
λακεδαιμονίοις ὀλίγας φίλους ἀποζῆναι πρὸς
τοὺς ἐναντίους, μηδὲν ἔχοντας ἐγκαλεῖν, τοῦτ',
ἔφην, ἄπορόν μοι δοκεῖ εἶναι) ὁ δὲ ἐπαινέσας
B με, καὶ εἰπών, ὅτι μᾶλλον † ἑαυτέον μοι εἴη, ὅτι ἐκπέσον μὴ
τοιοῦτος εἴην, ἀφῆκέ μοι † ἐλθόντα πρὸς ὑμᾶς ἐλθόντι
λέγειν παλαιὸν, ὅτι θαυμάσειεν τραπόμενον ὅπῃ
Φαρσαλίοις, εἰ μὴ πεισοίμεθα. αἰτεῖν οὖν ἐκέ-
λευε βοήθειαν παρ' ὑμῶν. καὶ ἐὰν μέν σοι, ἔφη,
διδῶσιν ὥστε σε πείθειν ἱκανὸν πέμπειν συμ-
μαχίαν ὡς ἐμοὶ πολεμεῖν, ἄγ', ἔφη, καὶ οὕτω
χρώμεθα ὅ, τι ἂν ἀποβαίνοι ἐκ τοῦ πολέμου·
ἐὰν δέ σοι μὴ δοκῶσιν ἱκανῶς βοηθεῖν, οὐκ ἤδη
ἀνέγκλητος ἂν δικαίως εἴης ἐν τῇ πατρίδι, ἥ σε
C τιμᾷ, καὶ σὺ προήκῃς τὰ κράτιστα. περὶ τού-
των δὴ ἐγὼ ἥκω πρὸς ὑμᾶς, καὶ λέγω πάντα,
ὅσα ἐκεῖ αὐτός τε ὁρῶ, καὶ ἐκείνου ἀκήκοα. καὶ
νομίζω οὕτως ἔχειν, ὦ ἄνδρες † λακεδαιμό- λακεδαι-
νιοι, ὡς εἰ μὲν πέμψετε ἐκεῖσε *δυνάμιν μὴ μονίοις, εἰ
ἐμοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις θετταλοῖς ἱκα- μὲ *δύνα-
νὴν δόξῃ εἶναι) πρὸς Ἰάσονα πολεμεῖν, ἀποστή- μιν, ὡς
D σονται αὐτοῦ αἱ πόλεις. πᾶσαι γὰρ φοβοῦνται ὁ- μὴ
ποι ποτὲ προβήσεται ἡ τοῦ ἀνδρὸς δυνάμις. εἰ
δὲ νεοδαμώδεις, καὶ ἄνδρα ἰδιώτην οἴεσθε ἀρ-
κέσειν, συμβουλεύω ἡσυχίαν ἔχειν. οἶδα γὰρ
ἴσως, ὅτι πρὸς τεμενάλιον ἐς αἰρώμεθα ὁ πό-
λεμος, καὶ πρὸς ἄνδρα, ὃς φρονιμος μὲν οὕ-
τως στρατηγός ἐστιν, ὡς ὅσα τε λανθάνειν, καὶ
ὅσα φθάνειν, καὶ ὅσα βιάζεσθαι δύναται, οὐ
μάλα † ἀφαμαρτάνειν. ἱκανὸς γάρ ἐστι καὶ ἀφαμαρ-
νυκτὸς ἄρχειν ἡμέρᾳ χρῆσθαι, καὶ ὅταν σπεύ- τάνειν.
δῃ, ἄδειπνον καὶ δεῖπνον ποιησάμενος ἅμα πο-
νεῖσθαι. οἴεται δὲ καὶ ἀναπαύεσθαι χρῆναι, ὅ-
ταν ἀφίκηται ἔνθ' ἂν † ὁρμήσωμεν ἢ, καὶ ἅμα ὁρμημέ-
E πρᾶξαι ἃ δεῖ. καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ δὲ ταῦ- νος
τα εἰθισεν. ὅταν δὲ καὶ ὅταν τι πονήσαν-
τες ἀγαθόν τι πράξωσιν οἱ στρατιῶται, ἐκ-
πλῆσαι τὰς γνώμας αὐτῶν. ὥστε καὶ τὸ
μεμαθήκασι πάντες οἱ μετ' αὐτοῦ, ὅ-
τι ἐκ τῶν πόνων καὶ τὰ μαλακὰ γίγνεται.

ἡδέα

καὶ μὲν ἐγκρατέστατός γε ὢν, ὧν ἐγὼ οἶδα, τῶν περὶ τὸ σῶμα ἡδονῶν. ὥστε καὶ δι' ἐκεῖνα τὰ ἀσχολίαν ἔχει εἰς τὸ μὴ περιπίπτειν ἀεὶ τὸ δέον. ὑμεῖς οὖν σκεψάμενοι εἴπατε πρὸς ἐμέ, ὡς περ ὑμῖν πρόσηκε, ὁ τι δυνήσεσθε τε καὶ μέλλετε ποιήσειν. ὁ μὲν ταῦτ' εἶπεν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τότε μὲν ἀνεβάλλοντο τὴν ἀπόκρισιν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ, καὶ τῇ τρίτῃ, λογισάμενοι τάς τε ἔξω μόρας, ὅσαι αὐτῶν εἶεν, καὶ τὰς περὶ Λακεδαίμονα πρὸς τὰς ἔξω τῶν Ἀθηναίων τριήρεις, καὶ τ' πρὸς τὸς ὁμόρους πόλεμον ἀπεκρίναντο, ὅτι B ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ οὐκ ἂν δυνάμενοι εἶεν αὐτῷ ἱκανὰ χρήματα ἐκπέμψαι ὁπλιτικὴν δύναμιν, ἀλλ' ἀπιόντα σωτήριον εἶναι αὐτὸν ἐκέλευον ὅπῃ δύναιτο ἄριστα τά τε ἑαυτοῦ, καὶ τὰ τῆς πόλεως. κἀκεῖνος μὲν τοιαῦτα ἐπαινέσας τὴν ἁπλότητα τῆς πόλεως, ἀπῆλθε. καὶ τὴν μὲν ἀκρόπολιν τῶν Φαρσαλίων ἐδέετο τοῦ Ἰάσονος μὴ δυναστεύσαντα αὐτὸν τῶν δεδομένων, ὅπως τοῖς τῶν δεδεκατευμένοις ἀσφαλῶς· τοὺς δὲ ἑαυτοῦ παῖδας ἔδωκεν ὁμήρους, ἵνα σχόμενος αὐτῷ τήν τε πόλιν πείσας ἕκοιτο σύμ- C μαχον ποιήσειν, καὶ ταχὺν συνεπήσειν αὐτόν. ὡς δὲ τὰ πιστὰ ἔδοσαν ἀλλήλοις, εὐθὺς μὲν οἱ Φαρσάλιοι εἰρήνην ἦγον, ταχὺ δὲ ὁ Ἰάσων ὁμολογουμένως τάχους τῶν θεσσαλῶν καθηγήσεται. ἐπεί γε μὲν ἐπάγοντο, διέταξεν ἱππικόν τε ὅσον ἑκάστη πόλις δυνατὴ ἦν παρέχειν, καὶ ὁπλιτικόν. καὶ ἐγίνοντο αὐτῷ ἱππεῖς μὲν σὺν τοῖς συμμάχοις πλείους, ἢ ὀκτακισχίλιοι, ὁπλῖται δὲ ἐλογίσθησαν οὐκ ἐλάττους δισμυρίων. πελταστικὸν γε μὲν ἰσχυρὸν D πρὸς πόλεις αὐθεφόπους αὐτὸν παρεῖχον. ἔργον γὰρ ἐκείνων γε καὶ τὰς πόλεις ἀριθμῆσαι. παρεῖχε δὲ καὶ τοῖς περιοίκοις πᾶσι τὸν φόρον, ὃν περ ὅτι σκόπα τελοῦντες ἦσαν, φέρειν. καὶ ταῦτα μὲν ὅτως ἐπράσσετο. ἐγὼ δ' πάλιν ἐπανήκω, ὅθεν εἰς τὰς περὶ Ἰάσονος πράξεις ἐξέβην. οἱ μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι συνελέγοντο εἰς τὰς Φωκέας, οἱ δὲ Θηβαῖοι, ἀναχωρήσαντες εἰς τὰ αὑτῶν, ἐφύλασσον E τὰς εἰσβολάς. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, αὐξανομένους μὲν ὁρῶντες μᾶλλον τοὺς Θηβαίους, χρήματά τε οὐ συμβαλλομένους εἰς τὸ ναυτικόν, αὐτοὶ δ' ἀποκναιόμενοι καὶ χρημάτων εἰσφοραῖς, καὶ ληστείαις δὴ αἰτίνης, καὶ φυλακαῖς τῆς χώρας,

quamquam ipse omnium, quos equidem noui, corporis in voluptatibus abstinentissimus est: adeoque propter has tantopere non occupatur, vt minus id semper faciat, quod ex vsu sit. Vos igitur re deliberata significate mihi, quemadmodū vos decet, quid hac in re præstare tum possitis, tum velitis. Hæc Polydamantis fuit oratio. Lacedęmonij vero dilata eo die responsione, alteroque ac tertio quoque die secum ipsi expendētes, quot cohortes foris, quot circa Lacedæmonem triremibus Atheniensium oppositas haberent, quodq; bellum etiam aduersus finitimos gererent: respōdent, in hoc quidem tēpore non posse satis se magna mittere ad eum subsidia. Quamobrem domum rediret, ac tum suis, tum patriæ rebus quam posset optime consuleret. Itaque Polydamas, collaudata reipublicę Laconicę simplicitate, discessit: & arcem quidem Pharsaliorum ne dedere cogeretur, Iasonem orabat; vt hanc illis, qui fidei suæ commisissent eam, conseruaret: liberos autem suos obsides dabat, simulq; policebatur, persuadendo se patriam adducturum, vti sponte se societati ipsius adiungeret; atque etiam cum aliis daturum operam, vt Thessalorum imperator Iason constitueretur. Quapropter quum vltro citroque data fides esset, statim & Pharsaliis pax concessa fuit, & Iasoni munus imperatoris Thessalorum sine controuersia delatum. Quod vbi accepisset, equitum grauisque armaturæ peditum numerum ciuitatibus singulis, pro cuiusque facultatibus, imperabat. Ita factum, vt equites haberet Thessalos, ac de sociis coactos, plures quam VIIICIↃ: grauis vero armaturæ pedites recēserentur nō pauciores XXCIↃ. Denique cetratorum eas habebat copias, quæ quibusuis in acie opponi possent. Ciuitates quidem certe Thessalorū vel enumerare fuerit operosum. Denuntiabat etiam finitimis omnibus, vti tributum penderent, quod Scopæ temporibus impositum fuisset. Atque hæc quidem hoc modo peragebantur. Ego vero vnde Iasonis ad res gestas deflexeram, reuertor. Cogebantur & Lacedæmonij, & eorum socij, Phocensium in agrum; & Thebani pedem referētes intra fines suos, viarum aditus præsidiis tenebant. Athenienses autem, quod opera sua Thebanos creuisse cernerent, qui nihil pecuniæ ad alendam classem conferrent, quum interim de ipsorum facultatibus, ob pecuniarum conferendarum exactiones, itemque prædationes ex Ægina, & Atticæ præsidia decederet:

Ingenuum Lacedæmoniorum responsum.

Iason Phereus, Thessalorū dux creatur.

Iasonis copiæ quātæ fuerint.

Atheniēſes pacem cum Lacedæmonijs faciūt.

finem imponere bello cupiebant. Itaque missis Lacedæmonem legatis, pacem faciunt. Mox Lacedæmone duo ex legatorum numero, quemadmodum reipublicę decreto iussi fuerant, ad Timotheum nauigant; eique significant, domum vti classem reduceret, quod pax esset inita. Timotheus inter redeundum exsules Zacynthios in patriam exponit. Quamobrē quum Zacynthij legatis Lacedæmonem missis, quid ipsis a Timotheo illatū esset iniuriæ, commemorassent: mox Lacedæmonij læsos se ab Atheniēsibus existimare, rursumque classem instruere, ac naues plus minus LX Lacedęmone, Corintho, Leucade, Ambracia, Elide, Zacyntho, Achaia, Epidauro, Trœzene, Hermione, Haliensibus cogere. Mnasippum ei classi præficiunt, quem præter alia, quæ in illa maris ora curaret, Corcyram quoque bello adgredi iubent. Legatos etiam ad Dionysium mittunt, qui docerent, non minus ex ipsius esse re, quam sua, Corcyram Athenienſium imperio non parere. Mnasippus itaque, collecta iam classe sua, Corcyram cum ea petit. Habebat præter eos, quos Lacedæmone secum adduxerat, conducticios milites non pauciores CIↃIↃ. Posteaquam de nauibus copias exposuisset, insulam mox occupat, eamq; pulcherrime excultam & consitam, ac magnificis ædificiis, cællisq; vinariis passim ruri exstructis ornatā, vastat: estque adeo proditum, milites eo progressos esse luxus, vt vinū bibere, nisi fragrans esset, haudquaquam vellent. Capta ex agris etiam ingens mancipiorum pecorumq; copia. Deinde terra quidem Mnasippus pro castris locum capit in tumulo, qui anteriore situs in parte insulę stadiis ab oppido v aberat, vt aditum omnibus intercluderet, ne quis illinc Corcyrensium agrum ingredi posset: classem vero ab vtraque parte oppidi in statione collocat, vnde tum prospici aduentus eorum, qui nauigiis accederent, tum impediri posset. Præterea quoties a tempestate non prohiberetur, etiam in portu stationes habebat, ac oppidum hoc modo obsidebat. Corcyrenses autē, posteaquā nec suo quidquam ex agro accipiebāt, quod is ab hostibus occupatus esset; nec mari quidquā inueherētur, quod a classis amplitudine suparentur:

Timothei facto pax violatur.

Lacedæmonij legatos ad Dionysium Siculum mittunt.

Mnasippus Corcyram vastat.

ἐπεθύμησαν παύσασθαι τοῦ πολέμου, καὶ πέμψαντες πρέσβεις εἰς λακεδαίμονα, εἰρήνην ἐποιήσαντο. ἐξ ὧν δὴ ἐκεῖθεν δύο τῶν πρέσβεων πλεύσαντες ἐγένοντο δόγμα τῆς πόλεως, εἶπον τῷ Τιμοθέῳ ἀποπλεῖν οἴκαδε, ὡς εἰρήνης οὔσης. ὁ δὲ ἀπὸ ἀποπλέων, τοὺς τῶν ζακυνθίων φυγάδας ἀπεβίβασεν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν· ἐπεὶ δὲ οἱ ἐκ τῆς χώρας ζακυνθίοι πέμψαντες πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους ἔλεγον, οἷα πεπονθότες εἶεν ὑπὸ τοῦ Τιμοθέου, ἐνθὺς οἱ λακεδαιμόνιοι ἀδικεῖν τε ἤρχοντο τοὺς ἀθηναίους, καὶ ναυτικὴν πάλιν παρεσκεύαζον, καὶ συνετάττοντο εἰς ἐξήκοντα ναῦς, ἀπ' αὐτῆς τε τῆς λακεδαίμονος, καὶ χαλκίδος, καὶ λευκάδος, καὶ ἀμβρακίας, καὶ ἤλιδος, καὶ ζακύνθου, καὶ ἀχαΐας, καὶ ἐπιδαύρου, καὶ τροιζῆνος, καὶ ἑρμιόνης, καὶ ἁλιέων. ἐπιστήσαντες δὲ ναύαρχον Μνάσιππον, ἐκέλευον τῶν τε ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν θάλασσαν, καὶ στρατεύειν ἐπὶ κέρκυραν. ἔπεμψαν δὲ καὶ πρὸς Διονύσιον, διδάσκοντες ὡς καὶ ἐκείνῳ χρήσιμον εἴη τὴν κέρκυραν μὴ ἐᾶν ἀθηναίοις εἶναι. καὶ ὁ μὲν δὴ Μνάσιππος, ἐπεὶ συνελέγη αὐτῷ ὁ ναυτικὸν, ἔπλευσεν εἰς τὴν κέρκυραν. εἶχε δὲ καὶ μισθοφόρους σὺν τοῖς ἐκ λακεδαίμονος μετ' αὐτοῦ στρατιώταις ὀκτακοσίους χιλίους καὶ πεντακοσίους. ἐπεὶ δὲ ἀπέβη, ἐκράτει τε τῆς γῆς, καὶ ἐδῄου ἐξῃρημένην μὲν παγκάλως καὶ πεφυτευμένην τὴν χώραν, μεγάλοις δὲ οἰκήσεις, καὶ οἰνῶνας καλοὺς κἀγαθοὺς ἔχουσαν ἔξω τῶν ἀγρῶν. ὥστε ἔφασαν τοὺς στρατιώτας εἰς τοῦτο τρυφῆς ἐλθεῖν, ὥστε οὐκ ἐθέλειν πίνειν, εἰ μὴ ὑδρομέλιτος εἴη. καὶ ὑδράποδα δὲ, καὶ βοσκήματα πάμπολλα ἠλίσκετο ἐκ τῶν ἀγρῶν. ἔπειτα δὲ καὶ κατεστρατοπεδεύσατο τῷ μὲν πρὸς ἑσπέραν ἀπέχοντι τῆς πόλεως ὡς πέντε σταδίους, πρὸς τῆς χώρας ὄντι, ὅπως ἀποτέμνοιτο ἐντεῦθεν εἴ τις ἐκ τῆς χώρας τῶν κερκυραίων ἐσοίη. ὃ δὲ ναυτικὸν εἰς τὰ πρὸς ἑῴαν τῆς πόλεως καλὰ στρατοπέδευσεν, ἔνθεν ὥρει ἂν τὰ πλοῖα καὶ πρὸς ἀθάνεα καὶ πρὸς ἅλα κωλύειν. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ὅτι τῷ λιμένι, ὁπότε μὴ χειμὼν κωλύοι, ἐφορμεῖν ἐπολιόρκει μὲν δὴ οὕτω τὴν πόλιν. ἐπεὶ δὲ οἱ κερκυραῖοι ἐκ μὲν τῆς γῆς οὐδὲν ἐλάμβανον, ἅλα δὲ κρατεῖσθαι καὶ γῆν, καὶ θάλασσαν δὲ οὐδὲν εἰσήγετο αὐτοῖς, ἅλα δὲ ναυκρατεῖσθαι, ὃν πολ-

ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ἦσαν· καὶ πέμποντες πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, βοηθεῖν τε ἐδέοντο, καὶ ἐδίδασκον, ὡς μέγα μὲν ἀγαθὸν ἀποβαλοῖεν αὖ, εἰ κερκύρας στερηθεῖεν, τοῖς δὲ πολεμίοις μεγάλῳ αὖ ἰσχυρὸν προσβάλοιεν. ἐξ οὐδεμιᾶς γὰρ πόλεως, πλὴν γε ἀθηναίων, οὔτε νῆες οὔτε χρήματα πλείονα αὖ γένοιντο. ἔτι δὲ κεῖσθαι τὴν κέρκυραν ἐν καλῷ μὲν τοῦ κορινθιακοῦ κόλπου, καὶ τῶν πόλεων, αἳ ὅπῃ τοῦτον καθήκουσιν, ἐν καλῷ δὲ τοῦ τῷ λακωνικῷ χώρου βλάπτειν, ἐν καλλίστῳ δὲ τῆς τε ἀντιπέρας ἠπείρου, καὶ τοῦ εἰς πελοπόννησον ἀπὸ σικελίας τοῦ πλοῦ. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ ἀθηναῖοι, ἐνόμισαν ἰσχυρὰς ὅπως μελητέον εἶναι, καὶ †ναῦν πέμποισι Στησικλέα εἰς ἑξήκοντα νῆας ἔχοντα πελταστάς, Ἀλκέτου δὲ ἐδεήθησαν συστρατεῦσαι τούτοις. καὶ οὗτοι μὲν νυκτὸς ἀφανισθέντες που τῆς χώρας, εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ ἑξήκοντα ναῦς πληροῦν, Τιμόθεον δ' αὐτῶν στρατηγὸν ἐλέσθαι. ὁ δ', οὐ δυνάμενος αὐτόθεν τὰς ναῦς πληρῶσαι, ὅπῃ νήσων πλούσας, ἐκεῖθεν ἐπειρᾶτο συμπληροῦν, οὐ φαῦλον ἡγούμενος εἶναι ὅπῃ συλλεχροτημένας ναῦς εἰκῇ προσπλοῦσαι. οἱ δ' ἀθηναῖοι, νομίζοντες αὐτὸν ἀναλοῦν τὸν τῆς ὥρας εἰς τὸν προσήκοντα πλοῦν χρόνον, συγγνώμην οὐκ ἔχον αὐτοῖς, ἀλλὰ παύσαντες αὐτὸν τῆς στρατηγίας, Ἰφικράτην ἀνθαιροῦνται. ὁ δ' ἐπεὶ κατέστη στρατηγός, μάλα ὀξέως τὰς ναῦς ἐπλήρου, καὶ τοὺς †τριηράρχας ἠνάγκαζε. προσέλαβε δ' ὧν τῶν ἀθηναίων καὶ εἴ που τὶς ναῦς τοῦ τῷ ἀττικῷ ἔπλει, καὶ τὴν πάραλον καὶ τὴν σαλαμινίαν, λέγων ὡς ἐὰν ταχεῖ καλῶς γένηται, πολλὰς αὐτοῖς ναῦς ἀποπέμψει. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ αἱ ἅπασαι τοῦ ἑβδομήκοντα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ οἱ κερκυραῖοι οὕτω σφόδρα ἐπείνων, ὥστε δὴ καὶ ὁ πλῆθος τῶν ἀζημιωθέντων ἐκήρυξεν ὁ Μνάσιππος περιελθεῖν ὅστις ἀζημιοῖτο. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἧττον νυκτομάχιαι, τελευτῶν, καὶ μαγείρων ἀπέπεμπεν. οἱ μὲν τοι ἔνδοθεν τοὺς τε δούλους οὐκ ἐδέχοντο πάλιν εἰς τὸ τεῖχος, ἀλλὰ πολλοὶ ἔξω ἀπέθνησκον. ὁ δ' αὖ Μνάσιππος ὁρῶν ταῦτα, ἐνόμιζέ τε ὅσον οὐκ ἤδη ἔχειν τὴν πόλιν, καὶ τοῖς μισθοφόροις ἐχρημάτιζε, καὶ τοὺς μὲν τινας αὐτῶν ἀπομίσθους ἐποιεῖτο,

A magna rerum inopia laborabant, ac suos Athenas mittebãt, qui opem ab eis poscerent, simulque docerent, magnam factũros iacturam Athenienses, si Corcyram amitterent; contraque, magnum hostibus robur accessurum, si ea potirentur. Nec enim ipsos vllo ex oppido, Athenis exceptis vel naues, vel pecunias maiores consequi. Præterea sitam esse Corcyram loco peropportuno, siue quis Corinthiacum sinum spectet, siue reliquas vrbes ad eum pertinentes, siue agrum Laconicum infestare vellent: multo denique maxime opportunam esse ratione †continentis oppositæ, ac traiectus è Sicilia in Peloponesum. Quibus auditis Athenienses summopere sibi hac in parte laborandum existimabant. Itaque Stesiclem ducem cum cetratis plus minus 100 mittunt, & Alcetam rogant daret operam, vt in Corcyram exponerẽtur: qui quidem noctu quemdam in insulæ locũ transportati, oppidum Corcyrense sunt ingressi. Præterea decretum ab Atheniensibus factum, vt LX naues instruerentur, quibus omnium suffragiis Timotheus imperator præficitur. Is quum Athenis numerum illum explere non posset, ad insulas nauigans operam dabat, vt inde classem compararet: rem minime contemnẽdam esse ratus, aduersum naues iam collectas temere pergere. Verum Atheniẽses, quod existimarent hominem tempus ad nauigandum idoneum frustra conterere, nequaquam ei parcentes, summam rerũ Iphicrati mandãt, abrogato illi alteri imperio. Iphicrates vbi factus imperator esset, celeriter admodum naues cõplebat, ac triremium præfectos vel inuitos cogebat. Præterea sumebat secum naues omnes, quæcumque oram Atticæ legebant, ac inter alias tum † Paralum, tum Salaminiam. Dicebat enim, si res in Corcyra prospere cederẽt, multas se naues ipsis remissurum. Hoc modo septuaginta nauiũ numerum omnino expleuit. Interim Corcyrẽses ad tantã famẽ redigebãtur, vt ob transfugarũ multitudinẽ Mnasippus, pclamari per prẽcones iuberet, omnes se venditurũ pretio, quicumq; trãsfugerent. Quũ autẽ nihilominus tranfugerent, tamdẽ eos etiã flagris cæsos dimittebat. Contra, qui erãt in vrbe, seruos suos amplius in vrbem nõ recipiebãt, sed eorum pleriq; foris peribant. Quæ quum Mnasippus videret, tantum non oppidum habere se iam existimãbat, nouaq; ratione cum militibus cõducticiis agebat. Quippe nõnullis eorũ ãdimebat stipẽdia,

Corcyrẽsium ad Athenienses legati.

† vel, Epiri oppositæ. Nam e regione Corcyræ oppidi Buthrodus est, Epiri quondam regia, paruo interuallo vnius milliarij Germanici.

Timotheo imperium abrogatur.

† naues Athenienſiũ publicæ. Consule Suidam.

Mnasippus ob auariciam sociũ suis exercit.

nonnullis quos ſecum retinebat, duum menſium ſtipendium debebat: nec id propterea, quemadmodum ferebatur, quod pecuniarum inopia laboraret. Vrbes enim pleræque militum loco pecuniam miſerant, quippe quod eſſet hæc expeditio traiecticia. Interim oppidani conſpecto de turribus, excubias negligentius agi, quam prius, & milites per inſulam paſſim palatos obuagari: facto in eos ex oppido impetu nonnullos capiunt, nonnullos occidunt. Qua re Mnaſippus animaduerſa, non ipſe ſolum arma corripiebat: ſed etiã tota cum graui armatura ſuis ferebat ſubſidium, & cohortium præfectis ac tribunis, vti conducticios milites educerent, imperabat. Heic quum ductores quidam cohortium reſpondiſſent, non facile contineri poſſe in officio militem ab eo, qui neceſſaria nõ ſumminiſtraret: Mnaſippus hunc baculo, cuſpide alium verberabat. Itaque tunc omnes animis exaſperatis, odioq; plenis aduerſus Mnaſippum egrediuntur: quod ſane ad pugnam minime conducit. Acie inſtructa Mnaſippus hoſtes, qui ad oppidi portas erant, in fugam verſos perſequebatur. At hi poſteaquam propius ad muros acceſſiſſent, conuerſi, de monumentis tela iaculaq; coniiciebant. Præterea nonnulli ex ipſis per alias portas excurrentes, confertim in extremos irruebant. Illi, quod in octonos diſpoſita eſſet ipſorum acies, rati hanc phalangis extremitatem imbecillam eſſe, conuertere ſe conabantur. Quam primum autem referre pedem cepiſſent, hoſtes quidem in eos irruebant, quaſi fugę ſe darent: ipſi vero non iam amplius aciem conuertebant. Itaq; etiam his proximi terga dabant. Non poterat tum ſuppetias iis ferre Mnaſippus, qui ab hoſte premebantur, propter illorũ impetum, quos aduerſos habebat: & ſemper eorum numerus, qui cum ipſo erant, imminuebatur. Tamdem hoſtes conferti Mnaſippum cum iis, quos penes ſe perpaucos habebat, adoriũtur. Id quum grauis armaturæ pedites fieri conſpexiſſent, ipſi quoque de oppido in hoſtem pergunt. Quumq; Mnaſippum interemiſſent, vniuerſis inde cum copiis hoſtem perſequebantur: adeoque parum aberat, quin ipſa caſtra cum vallo caperent: quod quidem accidiſſet, ſi non hominum circumforaneorum, & calonum, & mancipiorum turba cõſpecta, quoddam in his robur eſſe arbitrati, pedem retuliſſent. Actum quidem erecto tropæo Corcyrenſes etiam mortuorum cadauera per indutias red-

Interitus Mnaſippi.

A Τοῖς δ' οὖσι καὶ δυοῖν ἤδη μησοῖν ὤφλε τὸν μισθὸν, οὐκ ἀπορῶν, ὡς ἐλέγετο, χρημάτων. καὶ γὰρ τῶν πόλεων αἱ πολλαὶ ἀργύριον αὐτὶ τῶν ἀνδρῶν αὐτῷ ἔπεμπον, ἅ τε καὶ Διοπείθους τῆς † στρατείας οὔσης. καταβάντες δὲ ἀπὸ τῶν στραπαῖς πύργων οἱ ἐκ τῆς πόλεως τάς τε † φυλακὰς φάλαγγας χείρους ἢ πρόσθεν φυλακομένας, ἐσπαρμένους τε κατὰ τὴν χώραν τοὺς ἀνθρώπους, ἐπεκδραμόντες, τοὺς μὲν τινας αὐτῶν ἔλαβον, τοὺς δὲ κατέκτειναν. ἀγαθόμισθος δὲ ὁ Μνάσιππος, αὐτός τε ἐξωπλίζετο, καὶ ὅσους εἶχεν ὁπλίτας ἅπασιν ἐβοήθει, καὶ τοὺς λοχαγοὺς καὶ τοὺς † ταξιάρχας ἐξάγειν ἐκέλευε τοὺς μισθοφόρους. ἀποκριναμένων δέ τινων λοχαγῶν ὅτι οὐ ῥᾴδιον εἴη μὴ † διδόντα τὰ ὁπωσδήποτε πειθομένους παρέχειν, τὸν μὲν τινα βακτηρίᾳ τὸν δὲ τῷ ξύλῳ ἐπάταξεν. οὕτω μὲν δὴ ἀθύμως ἔχοντες, καὶ μισοῦντες αὐτὸν, σὺν ἐξήλθον ἅπαντες· ὅπερ ἧκιστα εἰς μάχην συμφέρει. ὁ δὲ ἐπεὶ παρετάξατο, αὐτὸς μὲν τοὺς κατὰ C τὰς πύλας τῶν πολεμίων ξενάγησε † ἐπὶ πεδίων· οἱ δ' ἐπεὶ ἐγγὺς τοῦ τείχους ἐγένοντο, ἀνέστρεφόν τε, καὶ ἀπὸ τῶν μνημάτων ἐβαλλον καὶ ἠκόντιζον. ἄλλοι δὲ ἐκδραμόντες καθ' ἑτέρας πύλας, ὅπισθεν ἐπιπίπτουσι τοῖς ἐφ' ἅπασι. οἱ δ', ἐπ' ὀκτὼ τεταγμένοι ἀθρόοι νομίσαντες δὲ ἄκρον τῆς φάλαγγος ἔχειν, ἀναστρέφειν ἐπειρῶντο. ὡς δ' ἤρξαντο ἀναχωρεῖν, οἱ μὲν πολέμιοι ὡς φεύγουσιν ἐπέθεντο, οἱ δ' οὐκέτι ἐπεστρέφοντο· καὶ οἱ ἐχόμενοι δ' αὐτῶν, εἰς φυγὴν ὥρμων. ὁ δὲ Μνάσιππος τοῖς μὲν πιεζομένοις οὐκ ἐδύνατο βοηθεῖν, ἀλλὰ τοὺς ἐκ τοῦ κατ' αὐτικρὺ προσκειμένους· ἀεὶ δ' ἐλείπετο σὺν ὀλίγοις. τέλος δ' οἱ πολέμιοι ἀθρόοι γιγνόμενοι, πάντες ἐπεπίθοντο τοῖς περὶ τὸν Μνάσιππον, ἤδη μάλα ὀλίγοις οὖσι. καὶ οἱ ὁπλῖται ὁρῶντες τὸ γιγνόμενον, ἐπεξήεσαν. ἐπεὶ δ' ἐκ νυκτὸς ἀπέκτειναν, ἐδίωκον ἤδη ἅπαντες. ἐκινδύνευσαν δ' αἱ κατὰ γῆν στρατόπεδον ἑλεῖν σὺν τῷ χαρακώματι, εἰ μὴ [οἱ E διώκοντες, τὸν ἀγοραῖόν τε ὄχλον ἰδόντες καὶ τὸν τῶν περιπόντων καὶ τὸν τῶν ἀνδραποδῶν, οἰηθέντες ὄφελός τι αὐτῶν εἶναι, ἀπεστράφησαν. καὶ τότε μὲν τρόπαιόν τε ἔστησαν οἱ κερκυραῖοι, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑπαναπαύσεις ἀπέδοσαν. ἐκ

σαν. ἐκ

ται. ὡς δ' ἐπὶ τοῦτον οἱ μὲν ἐν τῇ πόλει, ἐῤῥωμενέστεροι ἐγεγένηντο· οἱ δ' ἔξω, ἐν πάσῃ τῇ ἀθυμίᾳ ἦσαν. καὶ γὰρ ἐλέγετο, ὅτι Ἰφικράτης τε ὅσον οὔπω παρείη, καὶ οἱ Κερκυραῖοι τὰς ναῦς ἐπλήρουν. Ὑπερμένης δ', ὃς ἐτύγχανεν ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Κορκυραίων τὰς Μυκαίπαων ὢν, τὸ ἐν ναυτικὸν πᾶν ὅσον ἐπὶ τῷ Μυκαίπαῳ ἐξέπλησε, καὶ περιπλώσας τοὺς ἔξω ἐπὶ τὸ χάρακωμα, τὰ πλοῖα πάντα γεμίσας τά τε ἀνδραπόδων καὶ τῶν χρημάτων ἀπέπεμψεν· αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ὁπλίταις καὶ τοῖς περιοῦσι τῶν στρατιωτῶν διεφύλαττε τὸ χάρακωμα. τέλος δὲ καὶ ὅτοι μάλιστα ἤδη τεταραγμένοι ἀναβαίνοντες ὑπὸ τοῖς τείχεσι ἀπέπλεον, πολὺν μὲν σῖτον, πολὺν δ' οἶνον, πολλὰ δ' ἀνδράποδα καὶ ἀσθενοῦντας στρατιώτας καὶ δὴ πόλεις. δῆλος γὰρ ἐπεφόβητο, μὴ καὶ δηλωθείη ἔτι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ νήσῳ. καὶ ἐκβύνοι μὲν εἰς λευκάδα ἀπεσώθησαν. ὁ δ' Ἰφικράτης ἐπεὶ ἤρξατο τὰ περίπλου, ἅμα μὲν ἔπλεεν, ἅμα δὲ πᾶν, ὅσα εἰς ναυμαχίαν, παρεσκευάζετο. οὐδὲν μὲν γὰρ τὰ μεγάλα ἱστία αὐτῷ κατέλιπεν, ὡς ὅτι ναυμαχίαν πλέων. καὶ τοῖς ἀκατίοις δ', καὶ εἰ εὔφορον πνεῦμα εἴη, ὀλίγα ἐχρῆτο τῇ κώπῃ τῶν πλοῦν ποιούμενος, ἅμα σώματα ἔχων τοῖς ἀνδράσι, καὶ ἅμα τοῖς ναυσὶ πλέων ἐποίει. πολλάκις δ' καὶ ὅποι μέλλοι ἀριστοποιεῖσθαι τὸ στράτευμα ἢ δεῖπνον ποιεῖσθαι, † ἐπανήγαγεν αὖθις τὰς χεῖρας ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ταῦτα λάχυρα. ἐπειδὴ † ἀπισρέψας αὖ καὶ ἀπὸ σημείου ἀφεὶς ἀθρόαις ἐκέλευε τοῖς κυβερνήταις καθαρμεῖν ἐς τὸ γλῶ, μέγα δὴ νικητήριον ἦν τὸ πρῶτοις καὶ ὕδωρ λαβεῖν, καὶ εἰ τοῦ δεῖ γε ἐδέοντο, καὶ πρώτοις ἀρίστησαι· τοῖς δ' ὑστάτοις ἀφικνουμένοις μεγάλη ζημία ἦν τὸ, τε ἐλαπτόω θαι πᾶσι τούτοις, καὶ ὅτι ἀνάγκη ἅμα ἔδεσθαι, ἐπεὶ σημήνειεν. στρατεύεται δὲ τοῖς μὲν πρώτοις ἀφικνουμένοις καθ' ἡσυχίαν ἄπαντα ποιεῖν, τοῖς δ' ὑστάτοις μετὰ σπουδῆς. φυλακὰς γε μὴν, εἰ τύχοι ἐν τῇ πολεμίᾳ ἀεὶ σοιούμενος, τὰς μὲν ἐν τῇ γῇ ὡς πρὸς πολεμίους καθίστη, ἐν δὲ ταῖς ναυσὶν ἀμφὶ μυὸς αὐτὰς ἴσους, ἀπὸ τούτων ἐσχεδίαζε. δὲ πολὺ οὖν ὅτι πλέον ἅτοι καθεώρων, ἢ οἱ ἐκ δόμαλοῦ ἀφ' ὑψηλοτέρου καθορῶντες. ὅπου δὲ δεῖπνοποιοῖτο καὶ καθεύδοι, ἐν μὲν ταῖς στρατοπέδοις πῦρ οὐκ ἔκαε, πρὸ δὲ στρατεύματος φῶς ἐποίει, ἵνα μηδεὶς λάθῃ προσιών. πολλάκις δ' εἰ δοίη εἴη, αὖθις δεῖπνήσας ἀπήγειρο

A debant. Ceterum ab eo tempore firmioribus oppidani animis erant, contraque illi, qui foris eos obsidebant, omnino deiectis. Nam & fama ferebatur, tantum non adesse Iphricratem; & Corcyrenses reipsa naues suas instruebant. Itaue Mnasippi legatus Hypermenes classem omnē, quæ istic erat, complet: ac circumnauigās ad vallum, naues vniuersas mancipiis & opibus oneratas dimittit. Ipse cū classiariis, reliquisque militibus, qui e prœlio supererant, vallum custodit. Tamdem hi quoque perturbati admodum conscensis triremibus discedunt, magna istic frumenti, vini, mancipiorum copia cum militibus ægris relicta. vehementer enim metuebant, ne ab Athenien sibus in insula deprehenderentur. Ac hi quidem salui Leucadem peruenerunt. Ceterum Iphricates vt primum cum classe proficisci cepit, eadem operatum nauigabat, tum naualem ad pugnam omnino se comparabat. Nam mox vela magna domi relinquebat, vti qui ad prœlium nauale pergeret: atq; etiam maioribus malis, tametsi ventus secundus esset, raro vtebatur. Nimirum remigio classem agens efficiebat, vt & classiariorum corpora melius exercita, & agiliores naues essent. Sæpius etiam iis locis, vbi vel prandendum vel cœnandum erat exercitui, a terra cornu classis abducebat. Quum autem conuersa deinde classe, ac triremibus terram aduersis proris spectantibus, ipse signo dato, certatim vt terram peterēt, iuberet: tum vero inter primos & aquam aliasque res necessarias sumere, & prandere posse, magnum habebat propositum victoriæ præmium. Contra, satis erat magna multa, postremum venientibus, quod & harum rerum tantam copiam non consequerentur, & naues rursum conscendere statim, vbi signum ipse dedisset, cogerentur. Ita enim fiebat, vt primi omnia per otium agerent, postremi magna cum festinatione. Quod si forte in hostico prandere, excubias in terra, ceu par erat, constituebat: in nauibus autem malos adtollebat, ac de his omnia speculabatur. Quamobrem plerumque longius his prospectus patebat, quam iis, qui plana in terra de loco sublimiori speculabātur. Quod si alicubi vel prandere, vel quieti se daret, ignem in castris noctu non accendebat: sed ante castra lumen excitabat, ne quis accedere clā posset. Sepenumero si trāquillitas esset, mox cœna sumta in altum prouehebatur;

Lacedemoniorum & Corcyrā fuga.

Iphicratis singularis industria.

ac si quidem aura spiraret, inter nauigandum classiarij quietem capiebãt: sin vtendũ esset remigio, vicissim modo hos, modo illos quiescere iubebat. Interdiu nauigans signis datis nonnumquam in cornua, nonnumquam in phalangem aciem explicabat: quo fiebat, vt simul & nauigarent, & in omnibus ad prœlium nauale necessariis instructi atque exerciti, mare illud ingrederentur; quod, vti quidem ipsi arbitrabãtur, ab hostibus teneretur. Prandebant autem plerumque, & cœnabant in hostili solo. Et quia tantum agebat hoc Iphicrates, quod factu esset opus: soluebat prius, quã succurri ab hoste posset, idque ipsum celeriter conficiebat. Quo quidem tempore Mnasippus occubuit, forte ad Laconicæ Sphageas erat. Inde profectus Eleorum in fines, & Alphei ostium præteruectus, ad locum, qui †Piscis dicitur, portum ingressus est. Hinc postridie soluens Cephalleniam versus, ita classis aciem ordinarat, & ita nauigabat: vt, si opus esset, instructus a necessariis rebus omnibus, nauali prœlio decerneret. Nam quæ Mnasippo accidisse ferebantur, a nemine audierat, qui ipsus interfuisset: ideoque fallendi caussa spargi suspicabatur, & sibi eo cautius prospiciebat. Posteaquam vero ad Cephalleniam adpulit, certo, quod gestũ erat, intellexit; ideoque suos istic aliquantisper recreabat. Enimuero nõ ignoro equidem huiusmodi hominum exercitationes institui, quoties existimatur futurum, vt pugna nauali decernatur: sed hoc laudo, quod quũ celeriter eo contendendum esset, vbi se Iphicrates prœlio nauali cum hoste cõgressurum arbitrabatur, rationem eam reperit, vt ipsius copiæ propter nauigationem rudes earum rerum non essent, quæ res ad nauale prœlium requiruntur; & propter has ipsas exercitationes tardius iter nõ facerent. Posteaquam oppida Cephalleniæ suam in potestatem redegisset, Corcyram petit. Heic quum primum audiisset, aduẽtare triremes decem, a Dionysio Lacedæmoniis in subsidium missas: insulã ingressus ipse, consideratoque loco, vnde tum illi, qui aduentabant cũ classe, conspici possent; tum sui qui daturi signum erãt, in oppido cerni: speculatores ibidem cõstituit, eisq; significat, quo pacto aduentantibus, ac portum occupãtibus hostium nauibus signum dandum esset. Interim ipse præfectis triremium xx mandata dat, quos, vbi opus esset, ad præconis vocem sequi se vellet: eisdem denuntiat, non esse, quod de pœna querantur, si non sequerentur. Posteaquã de classis hostilis aduentu signum datũ fuisset,

†Lechæum

Iphicratis stratagema.

A καὶ εἰ μὲν αὔρα φέροι, πλέοντες ἅμα ἀνέπαυ-
ον το· εἰ δὲ ἐλαύνειν δέοι, κατὰ μέρος τὰς ναῦς
ἀνέπαυεν. ὅτε δὲ τοῖς μὲν ἡμέραν πλοῖς ἀπὸ
σημείων τότε μὲν ὅπῃ κέρως ἦγε· τοτὲ δ' ὅπῃ
φάλαγξ· ὥστε ἅμα μὲν ἔπλεον, ἅμα δὲ
πρὸς τὰ, ὅσα εἰς ναυμαχίαν, καὶ ἀσκηκότες καὶ
ἐμπειρότατοι, εἰς † τὴν τῶν πολεμίων, ὡς ᾤοντο, ‡ ὑπὸ ‡
κατεχομένην φάλαγγα ἀφικνοῦντο. καὶ τὰ πλ.
μὲν πολλὰ ὅτε τῇ πολεμίᾳ καὶ πλείοσιν, καὶ ἐδείπνουν. ἅμα δὲ τὸ τοιοῦτον μόνον προσῆγεν,
καὶ τὰς βοηθείας ἔφθανεν ἀναγόμενος, καὶ τα-
χὺ ἐπέραινε. τοῦτο δὲ τὸν Μνασίππου θάνα-
τον ἐτύγχανεν ὢν τῆς λακωνικῆς τοῦτο τὰς
σφαγείας. εἰς τὴν ἠλείαν δὲ ἀφικόμενος καὶ
παραπλεύσας [εἰς * τὸ τοῦ ἀλφεοῦ στόμα,
ὑπὸ τὸν ἱχθῦν καλούμενον ὥρμισατο. τῇ δὲ
ὑστεραίᾳ ἐντεῦθεν ἀπῆγεν ὅπῃ τὴν κεφαλλη-
νίας, ὅτῳ καὶ τεταγμένος καὶ τὸ πλοῖον ποιούμε-
νος, ὡς, εἰ δέοι, πρὸς ὅσα χρὴ παρεσκευασμέ-
νος ναυμαχοίη. καὶ γὰρ τὰ τοῦτο τοῦ Μνασίππου,
B αὐτόπλους μὲν τοῦτο ἠκηκόει, ὑπὸ πάντων δὲ μὴ
ἀπάτης ἕνεκεν λέγοιτο, καὶ ἐφυλάττετο. ἐπεὶ
μέντοι ἀφίκετο εἰς τὴν κεφαλληνίαν, ἐνταῦ-
θα δὴ σαφῶς ἐπύθετο, καὶ ἀνέπαυε τὸ στράτευμα.
οἶδα μὲν οὖν, ὅτι ταῦτα πρόσθεν, ὅτε οἴοιτο
ναυμαχήσειν αὐτοῖς, ἀσκοῖτο καὶ μελε-
τῷτο· ἀλλὰ τοῦτο ἐπαινῶ, ὅτι ἐπεὶ ἀφικέσθαι
ταχὺ ἔδει, ἔνθα τοῖς πολεμίοις ναυμαχήσειν
ἔμελλε, εὕρετο ὅπως μήτε δεῖ τὸ πλοῖον ἀνεπι-
τήμονας εἶεν τοῦ εἰς ναυμαχίαν, μήτε δεῖ τὸ
C ταῦτα μελετᾶν, βεβαιότερόν τι ἀφικέσθαι.
καταφρεσάμενος οὖν τὰς ἐν τῇ κεφαλληνίᾳ πό-
λεις, ἔπλευσεν εἰς κράνειαν. ἐκεῖ οὖν τοῦτον
μὲν ἀκούσας, ὅτι τοῦτο πλέοιεν δέκα τριήρεις
τοῦδε Διονυσίου βοηθοῦσαι τοῖς λακεδαιμο-
νίοις, αὐτὸς ἐλθὼν, καὶ σκεψάμενος τὸ χώρας ὅθεν
τὰς τε τοῦτο πλέουσας δυνατὸν ἦν ὁρᾶν, καὶ τοὺς
σημαίνοντας εἰς τὴν πόλιν καταφανὴς εἴη, ἐν-
ταῦθα κατέστησε τοὺς σκοπούς· καὶ ἐκείνοις μὲν συν-
έθετο τοῦτο πλεόντων τε καὶ ὁρμούντων ὡς δέοι
E σημαίνειν· αὐτὸς οὖν τὸ τεῖχος ἄρχων τοῦτο ἐπαξεν
εἵπεσθαι οἷς δέοι, ἐπειδὴ κηρύξειεν, ἀκολουθεῖν· εἰ δέ
τις μὴ ἀκολουθήσοι, τοῦτο μὴ † μέμψεσθαι μίμφεσθαι
τὴν δίκην. ἐπεὶ δὲ ἐσημαίνοντο πρὸς πλέουσαι,
καὶ ἐκπ-

κὴ ἐκηρύχθη, ἀξία ἐλύετο θέας ἢ ἀκοῦσαι. ὑδεὶς γὰρ ὅστις οὐ δρόμῳ τῶν μηόντων πλὴν εἰσέβη εἰς τὰς ναῦς· πλεύσας γὰρ ἔνθα ἦσαν αἱ πολέμιαι βιήρεις, καὶ θαμβαίνει ἀπὸ μὲν τῶν ἄλλων τριήρεων εἰς τὴν γῆν τοὺς ἄνδρας ἀναβεβηκότας· Μελάνιππος μόνος ὁ Ῥόδιος τοῖς τε ἄλλοις συνεβούλευε μὴ μένειν ἐν τῇ, κὴ αὐτὸς πληρωσάμενος τὴν ναῦν, ἐξέπλει. ἐκεῖνος μὲν οὖν καὶ ὧδε ἀπέφυγε τὰς Ἰφικράτους ναῦς, ὅμως ἀπέφυγε· αἱ δὲ ἀπὸ συρακουσῶν νῆες ἅπασαι ἑάλωσαν αὐτοῖς ἀνδράσιν. ὁ μὲν οὖν Ἰφικράτης τὰς μὲν τριήρεις ἀκροωτηριασάμενος, ἕλκων κατηγάγετο εἰς τὰ κερκυραίων λιμένα, τοὺς δὲ ἀνδρᾶς συνέβη ἑκάστῳ τάκτὸν ἀργύριον ἀποτίσαι, πλὴν † Ἀνίππου τοῦ ἄρχοντος. τοῦτον δὲ ἐφύλαττεν, ὡς ἢ παρ' αὐτοῦ πάμπολλα χρήματα, ἢ ὡς πωλήσων. καὶ αὐτὸν μὲν ὑπὸ λύπης θανάτῳ αὐθαιρέτῳ ἀποθνήσκειν· τοὺς δὲ ἄλλους ὁ Ἰφικράτης ἀφῆκε, κερκυραίους ἐσυντάξας δεξάμενος τῶν χρημάτων. καὶ τοὺς μὲν ναύτας γεωργοῦντας τοῖς κερκυραίοις ὃ πλῆθον διέφερε, τοὺς δὲ πελτασὰς καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν νεῶν ὁπλίτας ἔχων διέβαινεν εἰς τὴν ἀκαρνανίαν· καὶ ἐκεῖ τοῖς μὲν φιλίαις πόλεσιν ἐπεκούρει, εἴ τις δέοιτο, † Θυρειᾶσι δὲ μάλα καὶ ἀνδράσιν ἀλκίμοις, καὶ χωρίον καρτερὸν ἔχουσιν, ἐπολέμει. καὶ ὃ ἀπὸ κερκύρας ναυτικὸν προσλαβών, ᾗδον ἐπὶ συνεγγύς τα ναῦς, τὸν μὲν εἰς κεφαλληνίαν πλεύσας χρήματα ἐπράξατο, τὰ μὲν παρ' ἐκόντων, τὰ δὲ παρ' ἀκόντων. ἔπειτα δὲ παρεσκεύαζετο τήν τε τῶν λακεδαιμονίων χώραν κακῶς ποιῆν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατ' ἐκεῖνα πόλεων πολεμίων οὐσῶν τὰς μὲν ἐθελούσας προσλαμβάνειν, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις πολεμεῖν. ἐγὼ μὲν δὴ ταύτην τὴν στρατηγίαν τῶν Ἰφικράτους οὐχ ἥκιστα ἐπαινῶ, ἔπειτα καὶ ὃ προσελέσθαι κελεῦσαι ἑαυτῷ Καλλίστρατόν τε τὸν δημηγόρον, οὐ μάλα ἐπιτήδειον ὄντα, καὶ Χαβρίαν, μάλα στρατηγὸν νομιζόμενον. εἴτε γὰρ φρονίμους αὐτοὺς ἡγεῖτο εἶναι, συμβούλοις χρῆσθαι ἐβούλετο, σῶφρον μοι δοκεῖ ἅμα προσέχεσθαι· εἴτε ἀντιπάλοις νομίζων, ὕπτιον ὄντα, μήτε καταῤῥᾳθυμῶν μήτε καταμελῶν μηδὲν φαίνεσθαι, μεγαλοφρονούμενος ἐφ' ἑαυτῷ τοῦτό μοι δοκεῖ ἀνδρὸς εἶναι. καὶ ἐκεῖνος μὲν

auditaq; præconis vox: tum vero festinatio digna spectatu sequi. Etenim nemo erat eorum, qui naues conscendere iussi fuerant, qui non cursu ad eas contenderet. Itaque quum nauigasset ad eum locum Iphicrates, vbi triremes hostium erant, e ceteris quidē nauibus homines in terram egressos deprehendit: solus Melanippus Rhodius & aliis consulebat, vt istic nō subsisterēt, & ipse suis in nauem coactis discedebat. Quamobrem is, tametsi nauibus Iphicratis occurreret, nihilominus euasit. Syracusanæ vero naues vniuersæ vna cum ipsis vectoribus captæ sunt. Eas Iphicrates quum ornamentis rostrorum & aliis spoliasset, Corcyrensium in portum perduxit: hominibus autem certā pecuniam, quam persoluerent, Anippo duce excepto, constituit. Illum enim custodiebat, vt vel ab eo ingentem auri summam exigeret, vel hominem venderet. Verum is præ mœrore animi sponte sua sibi manus adtulit, ceteros Iphicrates dimisit, quum Corcyrenses pro debita pecuniæ summa spōsores se obtulissent. Alebat autem nautas suos ea ratione potissimum, vt Corcyrensibus in colendis agris operam suam locarent: cum cetratis vero, grauisq; armaturæ militibus classiariis, in Acarnaniam traiiciebat. Ibi & amicis oppidis ferebat opem, si quod ipsius auxilio egeret: & bellum Thyrienſibus, fortissimis viris, oppidumq; sane munitum tenentibus, faciebat. Secūdum hæc Corcyrensium classe secum sumta, vt iam naues haberet prope xc, primū in Cephalleniam, quum nauigasset, pecunias partim a volentibus, partim inuitis exigebat. Deinde se parabat, vt Lacedæmoniorum fines infestaret, aliasque vrbes hostiles iis in partibus sitas aut volentes sibi adiungeret, aut dicto nō audientes bello cogeret. Ego quidem certe Iphicratis expeditionē hanc inter alias, quas imperatorio munere fungens suscepit, non minima laude dignam statuo: deinde hoc etiam probo, quod iusserit adtribui sibi Callistratum oratorem, hominem gerendis rebus non admodum idoneum, vna cum Chabria, qui summus tunc imperator habitus fuit. Nam siue putabat hos esse prudentes, ac propterea vti eis tamquam consiliariis volebat, sapienter fecisse mihi videtur: siue aduersariorum eos loco habebat, hoc ipsum fuisse viri audacter magno sibi animo confidentis arbitror, nequaquam futurum, vti vel per ignauiam, vel negligentiam quidquam committere deprehenderetur. Atque hæc

Melanippus ceteris prudētior.

Κνίππου

Θυρειᾶσι

Athenienſes turſum pacem facere conantur.

fuere tũc ab eo geſta. Ceterum Athenienſes, vt eiectos Bœotia Platæenſes, reipublicæ ſuæ amicos, ad ſe confugere; prætereaque Theſpienſes ſuppliciter orare videbant, ne ſe patria carere paterentur: non iam illi quidem Thebanos laudabant, bellum tamen eis ne facerent, partim verecundia præpediebantur, partim rebus ſuis haud conducere ſtatuebant. Verum poſtea, quam eos cernebãt bello Phocenſes perſequi, amicos reipublicæ ſuæ veteres; itemque vrbes euertere, quæ & fidem in bello aduerſus barbarum regem geſto ſummam ſibi declaraſſent, & ipſorum amicitia tenerentur; non amplius horum facinorum eſſe participes volebant. Quapropter ex eo tempore plebiſcito de pace ineunda facto, primum Thebas legatos mittunt, qui Thebanos hortarentur, vt ſi quidem ita videretur ipſis, ineundæ pacis cauſſa ſe Lacedæmonem ſequerentur: deinde ſuos Lacedæmonem ire iubent, in quibus lecti fuere Callias Hipponici filius, Autocles Strombichidæ, Demoſtratus Ariſtophontis, Ariſtocles, Cephiſodotus, Melanopus, Lycanthus. Poſteaquam hi ad concilij Laconici principes, eorumque ſocios acceſſiſſent, præſente oratore Calliſtrato, (nã quum is Iphicrati policitus fuiſſet, ſe, ſi ab ipſo dimitteretur, vel pecuniam pro naualibus copiis miſſurum, vel confecturum pacem: ita tũc ex eo tempore verſabatur Athenis, deq; pace agebat) ad concilium inquam Laconicum, & ad ſocios horum poſteaquam veniſſent: primus ex eis Callias † Daduchus verba fecit, qui vir eiuſmodi erat, vt non minus ab ſe, quam ab aliis laudari ſe gauderet. Atq; is in hanc ſententiam dicere cepit: Ius hoſpitij publicum, Lacedæmonij, quod mihi vobiſcum eſt, non ego primus ſum conſequutus: ſed auus meus a patre quum accepiſſet, familiæ noſtræ tradidit. Quo autẽ animo ſemper erga nos patria noſtra ſit, itidem ſignificare vobis volo. Nã ea belli temporibus imperatores nos creat. Rurſus vbi quietem deſiderat, nos pacis conciliatores ad alios mittit. Ego ipſe bis antehac ad vos belli componendi cauſſa veni, ac vtraque in legatione perinde nobis ac vobis pacem confeci. Nunc tertium ad vos venio, meque arbitror optimo iure mutuam reconciliationem nunc impetrare debere. Video enim non iam alia vobis, nobis itidem alia videri: ſed vos æque, ac nos, euerſionem Platæenſium & Theſpienſium grauiter moleſteque ferre. Cur igitur non æquum ſit eos, qui eadem ſunt in ſententia, potius amicos inter ſe, quam hoſtes eſſe?

Vide Athenæu 12. p. 265, 23.

† *qui facẽ præfert, aut tædifer. Ita vocabantur Ceretu ſacerdotes.*

Λύκαμ-
φος.

† τῶν συμ-
μάχων,

† ἀφῆσι,

† ἐπεὶ δὲ

Α δὴ ταῦτ' ἔπραττεν. οἱ δ' ἀθηναῖοι, ἐκπεπλω-
κότας μὲν ὁρῶντες ἐκ τ̃ βοιωτίας πλαταιέας
φίλους ὄντας, καὶ καλαπεφυγότας πρὸς αὐ-
τοὺς, ἐκ δ' ἐόντας θηβαίους μὴ σφᾶς πρὸ ἓν ἡγ-
ἀπόλιδας ἡγουμένους, ἔκ τε ἐπῄνουν τὸς θη-
βαίους, ἀλλὰ πόλεμόν μὲν αὐτοῖς τὰ μὲν ἠχύνον-
το, τὰ δ' ἀσυμφόρως ἔχειν ἐλογίζοντο. κοινωνὸν
γε μὲν αὐτοῖς ὧν ἔπραττον οὐκέτι ἤθελον, ἐπεὶ
ἑώρων στρατεύοντάς τε αὐτοὺς ὑπὸ φίλους ἀρ-
χαίους τῇ πόλει φωκέας, καὶ πόλεις πιστὰς τ' ὂν
Β τῷ πρὸς τ̃ βάρβαρον πολέμῳ καὶ φίλας ἑαυ-
τοῖς ἀφανίζοντας. ἐκ δ' τούτων ψηφισάμενος ὁ
δ̃μος εἰρήνην ποιήσασθαι, πρέσβεις μὲν εἰς θή-
βας πρέσβεις ἔπεμψαν, οἵτινες καλοῦντας ἀπε-
λεύσοιντο, εἰς λακεδαίμονα δὲ εἰρή-
νης. ἔπεμπον δ' ἐξέπεμψαν καὶ αὐτοὶ πρέσβεις. ἦν δ'
τῶν αἱρεθέντων Καλλίας Ἱππονίκου, Αὐτοκλῆς
στρομβιχίδου, Δημόστρατος Ἀριστοφῶντος, Ἀρι-
στοκλῆς, Κηφισόδοτος, Μελάνωπος, Λύκαμ-
φος. ἐπεὶ δ' παρῆλθον ὅτι τοὺς ἐκκλήτους τε τ̃
C Λακεδαιμονίων καὶ τοὺς συμμάχους, Καλλί-
στρατος δ' ὁ δημηγορῶν παρῆν. (ὑποσχόμενος
γὰρ Ἰφικράτει, εἰ αὐτὸν ἀφίοι, ἢ χρήματα πέμ-
ψειν τῶν ναυϊκῶν ἢ εἰρήνην ποιήσειν, ὅπως ἀφῆ-
νηοί τε ἴοιεν καὶ ἔπραττε ταῦτ' εἰρήνης) † ἐπεὶ δὲ
κατέστη ὅτι τοὺς ἐκκλήτους τε τ̃ Λακεδαιμο-
νίων καὶ τοὺς συμμάχους, τοιάδε ἔλεξεν αὐτῶν
Καλλίας ὁ Δαδοῦχος. ἴσως δ' ταῦτ' οἶδε μηδὲν ἧσσον
ἥδεσθ' ὑφ' αὑτ̃, ἢ ὑπ' ἄλλων ἐπαινούμ̃. καὶ τότε
δὴ ἤρξατο ὧδέ πως· Ὦ ἄνδρες λακεδαιμόνιοι,
τ̃ μὲν τοιαύτην ὑμῶν οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ
D πάντες πατὴρ παῖδα παρὰ ἔχων παρεδίδου ξ̃νην.
βούλομαι δ' ὑμῖν καὶ ὅτο δηλῶσαι, ὡς ἔχουσα ἡ
πόλις διάκειτ' πρὸς ἡμᾶς. ἐκείνη μὲν γὰρ ὅτου
πόλεμος ἦ, στρατηγὸς ἡμᾶς αἱρεῖται· ὅτου δ' εἰ-
συχίας ἐπιθυμήσῃ, εἰρηνοποιὸς ἡμᾶς ἐκπέμ-
πει κἀγὼ τοιόσδε δὶς μὲν ἦλθον ἐπὶ πολέμου
καταλύσεως, καὶ ἐν ἀμφοτέραις τ̃ πρεσβείαις
διεπραξάμην καὶ ἡμῖν καὶ ὑμῖν εἰρήνην. νυνὶ δ' τί-
τον ἥκω, καὶ ἥκω ἔμαθον πολὺ δικαιότατα νυνὶ ἂν δι-
καίας τυχεῖν. ὁρῶ γὰρ ἐκ δίκαια μὲν ὑμῖν, δίκαια
E δ' ἡμῖν δοκοῦντα, ἀλλ' ὑμᾶς τε ἀχθομένους καὶ ἡ-
μᾶς τῇ πλαταιέων τε καὶ θηβαίων αἱρέσει.
πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς τὰ αὐτὰ γιγνώσκοντας, φί-
λους μᾶλλον [ἀλλήλοις *, ἢ πολεμίους εἶ];

καὶ σω-

καὶ σωφρόνων μὲν δή που ἐστὶ, μηδὲ εἰ μὴ μικρὰ τὰ διαφέροντα εἴη, πόλεμον ἀναιρεῖσθαι· εἰ δὲ καὶ ὁμογνωμονοῖμεν, οὐκ ἂν πολύ τι θαυμαστῶν εἴη μὴ εἰρήνην ποιεῖσθαι; δίκαιον μὲν οὖν ἐστὶν μηδὲ ὅπλα ἐπιφέρειν ἀλλήλοις ἡμᾶς. ἐπεὶ λέγεται μὲν Τριπτόλεμος ὁ ἡμέτερος τοῖς Δήμητρος καὶ Κόρης ἄῤῥητα ἱερὰ τοῖς ξένοις δεῖξαι, Ἡρακλεῖ τε τῷ ὑμετέρῳ ἀρχηγέτῃ, καὶ Διοσκούροιν τοῖν ὑμετέροιν πολίταιν, καὶ δὴ Δήμητρος ἣ καρπὸν εἰς τροφὴν τοῖς πελοποννησίοις σπέρμα δωρήσασθαι. πῶς οὖν δίκαιον ἢ ὑμᾶς παρ' ὧν ἐλάβετε σπέρματα, τούτων καρπὸν πολὺν ἐλθεῖν δηώσοντας, ἡμᾶς τε οἷς ἐδώκαμεν, μὴ οὐχὶ βούλεσθαι ὡς πλείστων τούτοις ἀφθονίαν τροφῆς γενέσθαι; εἰ δὲ ἄρα οὐκ θεῶν πεφρασμένον ἐστὶ πολέμους ἐν ἀνθρώποις γίνεσθαι, ἡμᾶς δὴ χρὴ σπεύδειν μὲν αὐτοὺς ὡς ὀλιγίστους. ὅταν δὲ ἡμῖν δοκῇ, καταλύεσθαι ἢ δυνατὸν τάχιστα. μετὰ δὲ τοῦτον Αὐτοκλῆς, μάλα δοκῶν ὑπογραφὴς εἶναι ῥήτωρ, ὧδε ἠγόρευεν· Ἄνδρες λακεδαιμόνιοι, ὅτι μὲν ἃ μέλλω λέγειν, οὐ πρὸς χάριν ὑμῖν ῥηθήσεται, οὐκ ἀγνοῶ· ἀλλά δοκεῖ μοι, οἵτινες βούλονται ὡς ἂν ποιήσωνται φιλίαν, ταύτην ὡς πλεῖστον χρόνον διαμένειν, διδακτέον εἶναι ἀλλήλοις τὰ αἴτια τοῦ πολέμου. ὑμεῖς δὲ ἀεὶ μὲν φατε, ὡς αὐτονόμους χρὴ πόλεις εἶναι, αὐτοὶ δ' ἐστὲ μάλιστα ἐμποδὼν τῇ αὐτονομίᾳ. σωτήριόν τε μὲν γὰρ πρὸς τὰς συμμαχίδας πόλεις τοῦτο πρᾶγμα, ἀκολουθεῖν ὅποι ἂν ὑμεῖς ἡγῆσθε. καίτοι τί τοῦτο αὐτονομίᾳ προσήκει; ποιεῖσθε δὲ πολεμίους, οὐκ ἀναγκαίους τοῖς συμμάχοις, καὶ ὅτι τούτοις ἡγεῖσθε. ὥστε πολλάκις ὅτι τοὺς δυνατωτάτους ἀναγκάζουσι κρατεῖν οἱ λεγόμενοι αὐτόνομοι εἶναι. ἔτι δέ, ὃ πάντων ἐναντιώτατον αὐτονομίᾳ, καθίστατε ἔνθα μὲν δεκαρχίας, ἔνθα δὲ τριακονταρχίας. καὶ τούτων τῶν ἀρχόντων ὅτι μέλει οὐχ ὅπως νομίμως ἄρξουσιν, ἀλλ' ὅπως δι' ὑμῶν τὰς πόλεις. ὥστ' ἔοικατε τυραννίσι μᾶλλον, ἢ πολιτείαις ἥδεσθαι. καὶ ὅτε μὲν Βασιλεὺς προσέταττεν αὐτονόμους τὰς πόλεις εἶναι, μάλα γιγνώσκοντες ἐφαίνεσθε ὅτι, εἰ μὴ ἐάσαιεν οἱ Θηβαῖοι ἑκάστων τῶν πόλεων ἄρχειν τὸν ἑαυτῆς, καὶ οἷς ἂν βούλωνται νόμοις χρῆσθαι, οὐ ποιήσουσι κατὰ τὰ βασιλέως γράμματα. ἐπεὶ δὲ παρελάβετε τὴν Καδμείαν, οὐδεὶς Θηβαίοις ἐπέστελε αὐτονόμους εἶναι.

A Hominum quidem certe sapiẽtum est, ne quidem si graues sint cõtrouersiæ, bellum susciperе. Iam si prorsus etiam consentiamus, an nõ mirum omnino videri debeat, nolle nos pacem facere? Quin æquum erat, nos ne arma quidem alteros alteris inferre. Nam memoriæ proditum est, ex maioribus nostris Triptolemum Cereris ac Proserpinæ arcana sacra primum exteris ostendisse, nimirum Herculi summo præsidi vestro, & ciuibus vestris, † ambobus Dioscuris. Idem frugum Cereris semina primæ omniũ Peloponeso donasse fertur. Qui ergo fuerit æquum, vel vos ad eorum fruges vastandas pergere, a quibus semina ipsi acceperitis: vel nos nolle maximam illos alimenti copiam habere, quibus hoc antea donauerimus? Quod si diuinitus ita decretum est, vt bella inter homines existant: sane nos quãtardissime initium belli facere conuenit, atque exortum quam fieri potest celerrime componere. Post hunc Autocles, qui orator esse sollers & acris existimabatur, huiusmodi quædam protulit: Quamquam nõ ignorem, Lacedæmonij, minime iucũda vobis auditu fore, quæ dicam: tamen statuo debere illos, qui amicitiam, quam ineunt, diutissime solidam esse cupiũt, belli caussas inuicem sibi commonstrare. Vos autem semper liberas esse debere ciuitates dicitis, quum libertati earum maxime sitis impedimento. Hanc enim in primis condicionem fœderatis vrbibus fertis, vt vos, quocumque tamdem duxeritis, sequantur. At vero quid hoc ad libertatem? Iidem hostes declaratis, re prius cum fœderatis non communicata; deinde aduersus eos ducitis. Quo fit, vt sæpenumero cogantur ij, quos liberos dicitis, aduersus homines amicissimos arma ferre. Præter hæc multo maxime libertati aduersatur, quod heic Decemuiratus, illic Trigintauiratus instituitis. Atque hi magistratus non vti legitime cum imperio præsint, operam datis: sed vt oppida vi retinere possint. Quo fit, vt potius vos tyrannides, quam respublicæ delectare videantur. Iam quum rex Persicus ediceret, debere Græcas vrbes esse liberas: plane præ vobis ferebatis, quasi Thebanos cõtra literas regias facturos censeretis, si non ciuitatibus singulis potestatem administratione legibusque suis vtendi facerent. Post vbi Cadmeam occupassetis, ne ipsos quidẽ Thebanos frui libertate sua passi estis.

† Castori & Polluci.

» At enim eos, qui esse amici cupiunt, ab a-
» liis exigere non oportet, vt ex æquo & bo-
» no secum agatur: atque interim ipsos de-
» clarare, se nihil non iniuste concupiscere,
» modo potentiam maximam consequan-
tur. Hæc vbi proloquutus fuisset, non si-
lentium modo sequutum est: sed illi etiam
de oratione ipsius voluptatem vti caperēt,
fecit; qui Lacedæmoniis infensi erāt. Post
eum Callistratus hanc orationem habuit:
» Equidem, Lacedæmonij, dicere non pos-
» sum, nulla vel a nobis, vel a vobis errata
» profecta esse. Neque tamen ea sum in sen-
» tentia, vt iis amplius vtendum esse negem,
» qui deliquere. Video enim, neminem ho-
» minum perpetuo immunem a peccatis es-
» se. Quin & hoc perspicio, nonnumquam
» homines maiorem prudētiæ copiam pec-
» cando parare: præsertim si peccatis erudi-
» antur, id quod nobis vsuenit. Itidem vo-
» bis nonnumquam video propter inique
» acta multa accidisse aduersa, quorum in
» numero est & Cadmea Thebis a vobis oc
» cupata. Nam quum modo summo in id
» studio incumberetis, vt ciuitates in liber-
» tatem adsereretis: vbi primū iniuria The-
» bani a vobis adfecti fuerūt, rursus vniuer-
» sæ illorum partes sequutæ sunt. Quapro-
» pter equidem bona in spe sum, futurum; vt
» edocti, libidinem habendi nimiam mini-
» me fructuosam esse, deinceps in amicitia
» mutua colenda æquiores sitis. Nam quod
» illi, qui pacem hanc impedire volunt, falso
» criminantur; venisse nos huc, non expe-
» titum amicitiam vestram, sed quod verea-
» mur, ne cum pecuniis Antalcidas a rege
» redeat: hi homines quas nugas agant, ve-
» lim cum animis vestris expendatis. Rex e-
» nim perscripsit, vniuersas in Græcia ciui-
» tates esse debere liberas. Hac in parte quū
» nos idem & dicamus, & faciamus; quid
» caussæ fuerit, quamobrem a rege nobis
» metuamus? Regemne quis arbitratur ma-
» gnis pecuniarum impensis aliorum opes
» amplificare velle potius, quam sine sumtu
» suo ea, quæ esse ex re sua maxime statuat,
» sibi ipsi effecta dare? Verum esto: quam-
» obrem tamdem huc venimus? Ob inopi-
» am quidem certe non venisse nos, intelli
» getis facile: si, quæ in hoc tempore sit po-
» tentia nostra mari, quæue terra, respexeri-
» tis. Quid igitur est caussæ? Nimirū liquido
» patet, pleroſq; sociorum ea designare, quæ
» neque nobis grata sint, neq; vobis placeāt.
» Præterea lubeter vobis ea, quæ recte a no-
» bis animaduersa sunt, indicauerimus: idque propterea, quod & ipsi nos conseruaueritis:

A δεῖ δὲ τὰς μέλλοις τὰς φίλους ἔσεσθαι, οὐ δεῖ τῶν ἄλλων μὴ ἀξιοῦν τῶν δικαίων τυγχάνειν, αὐτοὺς δὲ, ὅπως ἂν πλεῖστα δίδωσιν, πλεονεκτεῖν τὰς φαίνεσθαι. ταῦτα εἰπὼν, σιωπῆσαι μὲν ποιήσας ἐποίησεν, ἡδομένους δὲ τὰς ἀληθομένους τοῖς λακεδαιμονίοις ἐποίησε. μετὰ τοῦτον δὲ Καλλίστρατος ἔλεξεν· Ἀλλ' ὅπως μὲν, ὦ ἄνδρες λακεδαιμόνιοι, οὐκ ἐγκέκλημαι ἁμαρτήματα καὶ ἀφ' ἡμῶν καὶ ἀφ' ὑμῶν, ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν ἔχειν μοι δοκῶ εἰπεῖν· οὐ μέντοι οὕ-
B τω γιγνώσκω, ὡς τοῖς ἁμαρτάνουσιν οὐδέποτε ἔτι χρηστέον. ὁρῶ γὰρ τῶν αὐθρώπων οὐδένα ἀναμάρτητον ἅπαντα τελοῦντα. δοκεῖ δέ μοι καὶ ἀσφαλέστερον εἶναι ποτε γίγνεσθαι ἀνθρώπους ἁμαρτάνοντας, ἄλλως τε καὶ ἐὰν κολάζωσιν αὐτὸ τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς ἡμεῖς. καὶ ὑμῖν δὲ ἔγωγε ὁρῶ ἅπερ τὰ ἀγνωμόνως πεπραγμένα ἐστὶν ὅτε καὶ πολλὰ αὐτίτυπα γιγνόμενα, ὧν ἓν καὶ ἡ καταληφθεῖσα ὑπὸ θηβαίων καδμεία. νῦν γοῦν ὡς ἐσπουδάσατε αὐτονόμους τὰς πόλεις γενέσθαι, πᾶσαν πάλιν, ἐπεὶ ἠδικήθησαν οἱ θηβαῖοι, ἐπ'
C ἐκείνοις γεγένησθαι. ὥστε πεπαιδευμένους ἐκείνης ὑμᾶς, ὡς ὁ πλεονέκτην ἀκερδές ἐστι, νῦν ἐλπίζω πάλιν μετρίους ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους φιλίᾳ ἔσεσθαι· ἃ δὲ βουλόμενοί τινες ἀποδέχεσθαι τὴν εἰρήνην, ἅπαξάλλοισιν, ὡς ἡμᾶς οὐ φιλίας δεόμενοι, ἀλλὰ φοβούμενοι, μὴ Ἀνταλκίδας ἔλθῃ ἔχων χρήματα παρὰ βασιλέως, ἅπαξ τοῦτ' ἤκουμεν· ἐνθυμήθητε, ὡς
D φλυαροῦσι. βασιλεὺς μὲν γὰρ δήπου ἔγραψε, πάσας τὰς ἐν τῇ ἑλλάδι πόλεις αὐτονόμους εἶναι· ἡμεῖς δὲ ταῦτα ἐκείνῳ λέγοντές τε καὶ πράττοντες, τί ἂν φοβοίμεθα βασιλέα; ἢ τοῦτο οἴεταί τις, ὡς ἐκεῖνος χρήματα ἀναλώσας ἄλλους μεγάλους ποιῆσαι μᾶλλον, ἢ ἄνευ δαπάνης, ἃ ἔγωγε ἀεὶ σὰ εἶ, ταῦτα ἑαυτῷ πεπράχθαι . . . . . ; εἶεν. τί μὲν ἥκομεν; ὅτι μὲν οὖν * οὐκ ἀπορεῖν ὄντες, γνοίη τε ἄν, εἰ μὲν βάλεσθε πρὸς τὰ κατὰ θάλατταν ἰ-
E δόντες, εἰ δὲ βάλεσθε πρὸς τὰ κατ' ἠῶ ἐν τῷ παρόντι. τί μέν ἐστιν; δῆλον, ὅτι [εἰ] τοὺς συμμάχων τινὲς οὐκ ἀρεστὰ πράττουσιν ἡμῖν, ἢ ὑμῖν ἀρέσκει. ἴσως δ' ἂν βουλοίμεθ' ἄν, ὧν ἕνεκα πρεσβεύσαιτε ἡμᾶς, ἃ ὀρθῶς ἔγνωμεν, ὑμῖν ὅτι δεῖξαι.

ἵνα δ'

πορεύεσθαι βέλτιον

ἵνα ὅ γε συμφορὰ ἐπὶ ὀπτιμηδῶ, εἰσὶ μὲν δή- A Iam si vtilitatis etiam facienda mentio est, «
πᾳ πασῶν τ πόλεων αἱ μὲν τὰ ἡμέτερα, αἱ δὲ vrbes vniuersæ partim nobis, partim vobis «
τὰ ὑμέτερα φρονοῦσαι, καὶ ἐν ἑκάστῃ πόλει οἱ μὲν addictæ sunt; & in singulis alij Lacedæmo- «
λακωνίζουσιν, οἱ δ' ἀτθιζουσιν. εἰ οὖν ἡμεῖς φί- niorum, Atheniẽsium alij partibus fauent. «
λοι γενοίμεθα, πόθεν ἂν εἰκότως χαλεπόν τι Itaque si nos ipsi amicitiam ineamus, vn- «
παρ' ἐλπίδα γένοιτο; καὶ γὰρ δὴ καὶ γῆ μὲν τίς ἂν de tamdem quidquam nobis exspectan- «
ὑμῶν φίλων ὄντων ἠδύνατο ἡμᾶς λυπῆ- dum merito sit rei molestæ? Nam si vos a- «
σαι; καὶ θάλαττάν γε μὲν τίς ἂν ὑμᾶς βλά- mici nobis sitis, quis terra nos possit lædere? quis item mari detrimentum rebus ve- «
ψαι τι, ἡμῶν ὑμῖν ὀπαδείων ὄντων; δῆλα δὲ μὲν- stris adtulerit, si nos amicos habeatis? E- «
μὲν πόλεμοι ἀεί ποτε γίγνονται, καὶ ὅτι καὶ δεῖ, nimuero semper & oriri, & rursum com- «
πάντες ἐπιστάμεθα· καὶ ὅτι ἡμεῖς δι' μὲν νῦν, ἀλλ' B poni bella, nemo est qui nesciat: nos ipsi «
αὖθις πότε εἰρήνης ἐπιθυμήσομεν. τί οὖν δεῖ ἐκ- si non modo, tamen aliquando pacem ex- «
κρουον τ χρόνον ἀναμένειν, ἕως ἂν ὑπὸ πλήθους petemus. Cur igitur id tempus exspecte- «
κακῶν †κακῶν ἀπείπωμεν μᾶλλον, ἢ ὑφ' ὡς τάχιστα, mus, quo victi malorum multitudine defi- «
πρίν τι δυήκεστον κακὸν γενέσθαι, τὴν εἰρήνην ποιή- ciamus, ac non potius quãmaturrime pacẽ «
σασθαι; δῆλα μὲν δὴ ἐκείνως ἔγωγε ἐπαινῶ, οἵ faciamus prius, quam malum aliquod im- «
τινες ἀγωνισταὶ γενόμενοι, καὶ νενικηκότες ἤδη medicabile oriatur? Equidẽ nec illos lau- «
πολλάκις, καὶ δόξαν ἔχοντες, ὅτῳ φιλονικοῦσιν, do, qui quum in certaminibus potiti sunt «
ὥστε καὶ πρότερον παύονται), πρὶν ἂν ἡττηθέντες victoria sæpius, atque etiam gloriam retu- «
τ ἄσκησιν καθιστῶσιν· οὐδέ γε τ κυβευτῶν, lere, adeo tamen contentiosi sunt; vt prius «
οἵτινες αὖ ἐάν ἔν τι †ἀποτύχωσι, πρὶ διπλα- C non desistant, quam victi, exercitationem «
σίων κυβεύσουσιν. ὁρῶ γὰρ καὶ τῶν ἰδίων τοὺς πλείους omnem abiiciant: nec item aleatores, qui- «
ἀπόρους παντάπασι γιγνομένους. ἃ χρὴ καὶ ἡμᾶς bus si vnum aliquid ex animi sententia suc- «
ὁρῶντας εἰς μὲν τοῦτον ἀγῶνα μηδεπόλε καθα- cedat, de duplo talos iaciunt. Nam plerosque horum video extremam ad inopiam «
ῆναι, ὥστε πάντα λαβεῖν, ἢ παντ' ἀποβαλεῖν· redigi. Quæ quum & ipsi perspiciamus, in «
ἕως δ' ἐρρώμεθα καὶ εὐτυχοῦμεν, φίλους δηλαδὴ eiusmodi certamen haudquaquẽ descen- «
γενέσθαι. ὅτῳ γὰρ ἡμεῖς τ' ἂν δι' ὑμᾶς, καὶ ὑμεῖς δι' damus; vt omnia vel consequi, vel amitte- «
ἡμᾶς ἐπὶ μείζους, ἢ τ παρῳχῆσθαι χρόνου, ἐν τῇ re velimus: quin potius dum vires integræ «
ῥᾳδίᾳ ἀναστρεφοίμεθα. δοξάντων δ' τούτων κα- sunt, fortunaque vtimur prospera, amici- «
λῶς εἰπεῖν, ἐψηφίσαντο καὶ οἱ λακεδαιμόνιοι, tiam inter nos contrahamus. Ita enim & «
δέχεσθαι τ εἰρήνην, ἐφ' ᾧ τούς τε ἁρμοστὰς ἐκ τ D nos vestra opera, & vos nostra longe am- «
πόλεων ἐξάγειν, τά τε στρατόπεδα διαλύειν καὶ pliores, quam superioribus temporibus, in «
τὰ ναυτικά, καὶ τὰ πεζικά, τάς τε πόλεις αὐτονό- Græcia erimus. Posteaquam hi præclare «
μους ἐᾶν. εἰ δέ τις τοῦδέ τοῦτο ποιοίη, τ μὲν disseruisse visi fuissent, etiam Lacedæmo- «
βουλόμενον βοηθεῖν τ ἀδικουμένοις πόλεσι, ᾧ nij decreto sanciunt, pacem hãc accipien- «
ἔνορκον ὃ μὴ βουλομένῳ μὴ εἶναι †ὄρκον συμμαχεῖν dam esse condicionibus huiusmodi: Vt Condicio-
τοῖς ἀδικουμένοις. ὅπερ τούτοις ὤμοσε μὲν οἱ λα- præfectos suos ex vrbibus educerent: ex- nes pacis initæ.
κεδαιμόνιοι ὑπὲρ αὑτῶν καὶ τ συμμάχων, ἀθη- ercitus tam maritimos, quam terrestres di- «
ναῖοι δ' καὶ οἱ σύμμαχοι καὶ πόλις ἕκαστοι. ἀπο- mitterent: vrbes libertate frui sinerent. Si «
γραψάμενοι δὲ ἐν τ ὁμωμοκόσι πόλεσι καὶ οἱ quis aliquid aduersus hæc designaret, pos- «
θηβαῖοι, πρωΐ ἡθροισμένοι πάλιν τῇ ὑστεραίᾳ οἱ πρέ- E se quemuis vrbibus per iniuriam oppressis «
σβεις αὐτῶν ἐκέλευον μεταγράψαι αὐτὶ θηβαίων opem ferre, qui quidẽ velit: si quis autem «
βοιωτούς, ὁμωμοκότας. ὁ δ' Ἀγησίλαος ἀπεκρί- nolit, eum † sacramento ad ferendum ad- †Lectio marginis.
νατο, ὅτι μεταγράψει μὲν οὐδέν, ὧν ἔστιν πρόσθεν fectis iniuria suppetias, minime teneri. Se- «
ὤμοσαί τε καὶ ἀπογράψαιντο. εἰ μέντοι cundum hæc Lacedæmonij tum suo, tum «
sociorum nomine iusiurandum præstite- «
runt: Athenienses autem, eorumque socij, «
singuli suarum rerumpublicarũ nomine. «
Quumq; Thebani etiam inter vrbes alias, «
quæ sacramentum præstiterant, nomen «
suum professi fuissent: postridie reuersi «
eorum legati petebant, vti mutata scriptu- «
ra, pro Thebanis substitueretur iurasse «
Bœotos. Respondebat iis Agesilaus, nihil «
eorum se mutaturum, quæ prius & sacramento confirmassent, & fuissent professi. Quod

Agesilaus Thebanos excludit e fœdere. Plut. Agesil. p. 1116.

si fœderis participes esse nollēt, deleturum se nomen ipsorum aiebat, si quidem ita iuberent. Hoc modo ceteris pacem facientibus, quum Thebanorum in caussa tantum controuerteretur: arbitrabantur Athenienses, exspectandum nunc esse, vt Thebani decumarētur, vti quidē ferebatur. Quin & ipsi Thebani mæsti protinus discedebant. Post hæc deducunt præsidia ex vrbibus Athenienses, ac Iphicratem vna cum classe reuocant, eumque cogunt omnia restituere, quæcumque post sacramento confirmatum Lacedęmone fœdus cepisset. Itidem Lacedæmonij ceteris ex vrbibus præfectos, cum præsidiis, educebant: excepto Cleombroto, qui Phocensium in finibus copiis præerat, & quid faciundum sibi esset, a magistratibus Spartanis quærebat. Heic quum sententiam dixisset Prothous, videri sibi dimittendas esse secundū iurisiurandi formulam copias, ac significādum passim ciuitatibus, vt singulæ tantum conferrent in fanum Apollinis, quantum quæque vellet: ac si deinde quis vrbium libertati officeret, rursum excitandos esse socios, quicumque libertatem defendere suis auxiliis cuperent, atque ita ducendum aduersus hostes exercitum: quod existimaret hoc modo tum deos maxime propitios futuros, tum vrbes ipsas haud grauatim ista laturas: auditis iis, cōcilium publicum nugas hominem agere censuit, quod iam a numine agitabātur, vt credi par est: simul Cleombroto denūtiāt, minime copias dimitteret, sed quamprimum aduersus Thebanos duceret, ni ciuitatibus libertatem restituerent. Nam is postea, quam pacem esse factam audierat, miserat ad Ephoros interrogatū, quid sibi faciundum esset. Mandant illi, vt Thebanis bellum faceret, nisi ciuitates Bœoticas libertate frui sinerent. Itaque quum animaduertisset, tantum abesse, vt liberas Bœoti ciuitates esse permitterent, vt non dimissis copiis, † etiam contra Cleombrotum suos in aciem educerent: ita demum in Bœotiam cum exercitu pergit. & qua quidem eum irrupturū e finibus Phocensium in suos Thebani arbitrabantur, non irrupit: sed via montana, eaque improuisa per Thisbas profectus Creusim peruenit, ac vna cū oppido triremes Thebanorum XII cepit. Quibus rebus gestis, a mari adscendens ad Leuctra, Thespiensium in finibus, castra locat. Ei castra sua Thebani aduerso in tumulo, non magno ex interuallo, opponunt; quū sociorum copias, ex-

Plut. Agesil. p. 1117.

Æquissima Prothoi sententia explodit. Plut. Agesil. p. 1117. 1118.

Inclinationis potētiæ Laconicæ initium.

† Lectio marginis.

μὴ βάλοιντο ἐν τῇ συνθήκῃ εἶναι), ἐξηγεῖφθαι αὖ ἔφη, εἰ κελεύοιεν. ὅτῳ γὰρ εἰρήνην τῶν ἄλλων πεποιημένων, τοῖς γε Θηβαίοις μόνοις αἰτιολογίας ὄσης, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ὅτῳ εἶχον τὸν νόμιμον, ὡς νῦν Θηβαίοις, ὃ λεγόμενον, † μηδὲ καλεῖσθαι μὴ δεκατεύειν. ἐλπὶς εἴη; αὐτοί τε οἱ Θηβαῖοι πολλῷ ἀθυμότεροι rectius ἔχοντες ἀπῆλθον. ἐκ γὰρ τούτου οἱ μὲν ἀθηναῖοι sine μή. τὰς τε φρουρὰς ἐκ τῶν πόλεων ἀπῆγον, καὶ Ἰφικράτην καὶ τὰς ναῦς μετεπέμποντο, καὶ ὅσα ὕστερον † ἔλαβε μετὰ τοὺς ὅρκους τοὺς ἐν λακεδαίμονι ἔλαβον
B γενομένους, πόλιν ἀνάλωτον ἀποδοῦναι. λακεδαιμόνιοι μέντοι ἐκ μὲν τῶν πόλεων τὰς τε ἁρμοστὰς, καὶ τοὺς φρουροὺς † ἀπήγαγον· Κλεόμβροτον γὰρ ἔχοντα τὸ ἐν Φωκεῦσι στράτευμα, ἀπήγαγον· οὐ Κλεόμβροτον δέ, ἔχοντα καὶ ἐπηρώτων τὰ οἴκοι τέλη, τί χρὴ ποιεῖν. * Γρηθεὶς λέξαντος, ὅτι αὐτῷ δοκοίη σχολύσαντας τὸ στράτευμα τῆς ὅρκους, καὶ θεραπεύσαντας τὰς πόλεις συμβαλέσθαι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁπόσον βούλοιτο ἑκάστη πόλις, ἔπειτα εἰ μή τις εἴη αὐτονόμους τὰς πόλεις εἶναι), C πότε πάλιν αὖθις καλέσαντας [τοὺς συμμάχους*, ὅσοι τῇ αὐτονομίᾳ βούλοιντο βοηθεῖν, ἄγειν ὅπῃ τοὺς ἀντιτεταγμένους (ὅτῳ γὰρ αἰεὶ ἔφη οἴεσθαι τὰς τε θεοὺς εὐμενεστάτους εἶναι), καὶ τὰς πόλεις νίκης αἰεὶ ἄρχεσθαι) ἡ δὴ ἐκκλησία ἀναστᾶσα ταῦτα, ἐκείνου μὲν φλυαρεῖν ἡγήσατο· (ἤδη γάρ, ὡς ἔοικε, τὸ δαιμόνιον ἦλθε) ἐπέσχον δὲ τῶν Κλεομβρότῳ μὲν σχολὴν τὸ στράτευμα, ἀλλ' εὐθὺς ἄγειν ὅπῃ τοὺς Θηβαίους, εἰ μὴ αὐτονόμους ἀφίσειν τὰς πόλεις. † ὁ δὲ Κλεόμβροτος, ὅπως ὁ δὲ Κλ
D ἐπύθετο τὴν εἰρήνην γεγενημένην, πέμψας τοὺς τοὺς ἐφόρους, ἠρώτα τί χρὴ ποιεῖν; οἱ δ' ἐκέλευον αὐτὸν στρατεύειν ὅπῃ τοὺς Θηβαίους, εἰ μὴ ἀφίσειν τὰς Βοιωτίας πόλεις αὐτονόμους. ἐπεὶ δὲ ἦν ἤδετο οὐχ ὅπως τὰς πόλεις ἀφιέναι, ἀλλ' ἐδὲ τὸ στράτευμα σχολάζοντας, ὡς † αἰτεπάτηντο τοὺς αἰτεπάτησαν τοὺς αὐτοὺς, ὅτῳ δὴ ἄρξῃ τὴν στρατιὰν εἰς τὴν Βοιωτίαν· καὶ ἦ μὲν οἱ Θηβαῖοι ἐμβεβήκεσαν αὐτὸν ἐκ τῶν φωκέων τοῦτο ὅτῳ πεδίων, καὶ ὅπῃ τινὶ ἐφύλαττον, οὐκ ἐμβεβήκεσαν· διὰ δησθῶν δ' ὀρεινῶν καὶ ἀτειχίστων πορευθεὶς, ἀφικνεῖται εἰς κρῆσιν, καὶ τὸ τεῖχος αἱρεῖ, καὶ τειχίζει τῶν Θηβαίων δώδεκα λαμβάνει. ταῦτα δὲ ποιήσας, καὶ ἀναβὰς ἀπὸ τῆς θαλάττης, ἐστρατοπεδεύσατο ἐν λεύκτροις, τῆς Θεσπικῆς. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐστρατοπεδεύσαντο ὅπῃ τοῦ ἀπωτικοῦ λόφου, καὶ πολὺ σχολαίτεροι, καὶ δεινὰς ἔχοντες

Plut. Agesil. p. 1117. 1118.

Exclusis copiis Cleombrotus Thebas ingreditur. Plut. Agesil. p. 1118.

Inclinationis potētiæ Laconicæ initium.

ἔχοιλες συμμάχοις, ἀλλ' ἢ τὰς Βοιωτούς. ἔνθα δὴ τῷ Κλεομβρότῳ οἱ μὲν φίλοι παρῃσιόντες, ἔλεγον· ὦ Κλεόμβροτε, εἰ ἀφήσεις τὰς Θηβαίας ἄνευ μάχης, κινδυνεύσεις ὑπὸ τῶν πολεως τὰ ἔσχατα παθεῖν. ἀναμνησθήσονται γάρ σου, καὶ ὅτι εἰς κυνὸς κεφαλὰς ἀφικόμενος οὐδὲν τὴν χώρας τῶν Θηβαίων ἐδήωσας, καὶ ὅτι ὕστερον τραλθύων, ἀπεκρούσθης τὴν ἐμβολῆς, Ἀγησιλάου ἀεὶ ἐμβάλλοντος διὰ τῶν κιθαιρῶνος. εἰ οὖν σοὶ ἡ σαυτοῦ κηδη, ἢ τὴν πατρίδος ὀπτὸς θυμός, ἀκτέον ὅπῃ τὰς ἄνδρας. οἱ μὲν φίλοι τοιαῦτα ἔλεγον. οἱ δ' ἐναντίοι νῦν δὴ ἔφασαν, δηλώσει ὁ ἀνὴρ, εἰ τῷ ὄντι κήδεται τῶν Θηβαίων, ὡς φασὶ λέγειν). ὁ μὲν δὴ Κλεόμβροτος ταῦτα ἀκούων παρωξύνετο πρὸς τὴν μάχην σπουδήν. τῶν δ' αὖ Θηβαίων οἱ πρεσβύτατοι ἐλογίζοντο, ὡς εἰ μὴ μάχοιντο, ἀπιοῖεν μὲν αἱ πρεσβυτέραι οἰκίδες αὐτῶν πόλις, αὐτοὶ δ' ὑπολοιπήσοιντο. εἰ δ' μὴ ἔξοιεν ὁ δῆμος ὁ Θηβαίων τὰ πιτήδεια, ὅτι κινδυνεύσοι καὶ ἡ πόλις αὐτοῖς ἐναντία γενέσθαι. ἅτε δὴ καὶ πεφυγότες πρόσθεν πολλοὶ αὐτῶν, ἐλογίζοντο κρεῖσσον εἶναι μαχομένους ἀποθνήσκειν, ἢ πάλιν φεύγειν. πρὸς δὲ τούτοις παρεθάρρυνε μέν τι αὐτοὺς καὶ ὁ χρησμὸς ὁ λεγόμενος, ὡς δέοι ἐκεῖνον λακεδαιμονίους ἡττηθῆναι, ἔνθα δὲ τῶν παρθένων ἐστὶν μνῆμα, αἳ λέγονται ὑπὸ Θηβαίων βιασθεῖσαι ὑπὸ λακεδαιμονίων ἑαυτὰς ἀποκλῆσαι. καὶ ἐκόσμησαν δὴ τοῦτο τὸ μνῆμα οἱ Θηβαῖοι πρὸ τῆς μάχης. ἀπῆγε δὲ καὶ τῆς πόλεως αὐτοῖς, ὡς οἵ τε νεωστὶ πρῶτοι αὐτόματοι ἀνεφαίνοντο, αἵ τε ἱέρειαι λέγοιεν, ὡς νίκην οἱ θεοὶ φαίνοιεν. ἐκ δὲ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τὰ ὅπλα ἔφασαν ἀφανῆ εἶναι, ὡς τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὴν μάχην ἐξορμῶντος. οἱ μὲν δή τινες λέγουσιν, ὡς ταῦτα πρὸ τοῦ τεχνάσματα ὑπὸ τῶν προεστηκότων. εἰς δὲ οὖν τὴν μάχην πρὸ τὰ ναντία τοῖς μὲν λακεδαιμονίοις ἐλέγετο, τοῖς δὲ πρὸ τὰ καὶ ἐκ τοῦ τύχης κατορθοῦσθαι. ὑπὸ μὲν γὰρ μετ' ἄριστον τῷ Κλεομβρότῳ ἡ τελευταία βουλὴ ἐδόκει τὴν μάχης. ἐκ δὲ τῆς μεσημβρίας ἐκοπτόντων, καὶ τὸν οἶνον παροξύναι τι αὐτοὺς ἔλεγετο. ἐπεὶ δὲ ὡπλίζοντο ἑκάτεροι, καὶ πρόδηλον [ἦδη * ὑπὸ, ὅτι ἡ μάχη ἔσοιτο, πρῶτον μὲν ἀπέναι ὡρμημένων ἐκ τῆς Βοιωτίας τραλθύμαζος τῶν τῷ ἀγορᾷ παρεσκευακότων,

tra Bœoticas, omnino nullas haberẽt. Heic quum ad Cleombrotũ amici accessissent: Si Thebanos, inquiunt, hinc non commisso prœlio, Cleombrote, discedere passus fueris: periculum erit, ne te extremo patria supplicio multet. Repetent enim hoc quoque memoria, non vastatos abs te Thebanorum fuisse fines id temporis, quum ad Cynos-cephalas venisses: & quod deinceps susceptа aduersus eos expeditione, prohibitus aditu fueris, Agesilao semper in eorum fines per Cithæronem irrumpẽte. Quapropter si tua tibi curæ est incolumitas, si patriæ videndæ desiderio tangeris: in hostem modo tibi pergendum erit. Huiusmodi amicorum erat oratio. Qui autem a Cleombroto dissidebant: Nunc ostendet, aiebant, Thebanisne reuera faueat, vti perhibetur. Hæc quum Cleombrotus audiret, ad committẽdam pugnam iritabatur. Contra, Thebani quoque proceres ratiocinabantur, si prœlio nõ decernerent, ab ipsorum fide discessura finitima oppida, sequuturamque Thebarum obsidionem. Iam si cõmeatum populus Thebanus nullum habiturus esset, periculum fore, ne ipsa sit eis vrbs etiam aduersatura. Quamobrem colligebant secum, vt qui plerique antehac exsulassent; satius esse, pugnãdo mortem oppetere, quam rursus in exsilium eiici. Præterea nonnihil eis addebat animi quoddam † oraculum, quo ferebatur, eo loci Lacedæmonios cladem perpessuros; quo virginum illarum monumẽtum esset, quæ ob illatum sibi vî stuprum a Lacedæmoniis quibusdam, seipsas interemisse perhibẽtur. Atque hoc ipsum monumentum ante pugnam Thebani ornabant. Et nuntiabatur iisdem e ciuitate, fana vniuersa sponte sua se aperuisse; ipsasque sacerdotes dicere, portendi victoriam diuinitus. Ferebatur etiam, de Herculis fano arma euanuisse; quasi ad prœlium Hercules profectus esset. A nonnullis tamen proditur, reipublicæ præfectorum hæc omnia fuisse commenta. Lacedæmoniis autem aduersa ad hoc prœlium accidisse omnia constat, quum quæ a Thebanis fierent, præclare fortuna verteret omnia. Nam Cleombrotus a prandio de pugna postremum deliberabat. Et quia largius in meridie biberant, ferebatur etiã ipsos a vino fuisse nõnihil incitatos. Posteaquam vtrique armis se munirent, iamq; cuiuis pateret, cõmittendam esse pugnam: primum excedere de Bœotorum exercitu incipiũt ij, qui forũ rerum venaliũ parauerãt,

Importunum Cleõbroti amicorum consilium.

† *De hoc ôraculo, monumento, totaque historia, consule Pausaniæ commẽtarium Bœoticum. p. 291, 43.*

Prodigia Leuctricã pugnam præcedunt. Plut. Agesil. p. 1117.

Quã multis partib. potior fuerit Thebanorum condicio.

itemque nonnulli calones & alij, qui pugnare nolebant. Tum vero itinere flexo circumeuntes Hieronis ſtipendarij cum Phocenſium cetratis, ac quibuſdam Heraclienſibus, Phliaſiisq; equitibus: diſcedentes adoriuntur, & ad ſuos reuerti cogunt, fugientes ad ipſa Bœotorum vſque caſtra perſequuti. Quapropter Bœotorum exercitus ab ipſis hoſtibus longe redditus eſt tum amplior, tum numeroſior, quam prius. Deinde Lacedæmonij, quod locus inter vtraſque copias interiectus campeſtris eſſet, equites prima in acie ante phalangem collocabãt, quibus equites itidem ſuos Thebani opponebant. Erant autem equeſtres Thebanorũ copiæ partim propter geſtum aduerſus Orchomenios, partim aduerſus Theſpienſes bellum exercitatæ: quũ id temporis Lacedæmoniorum equitatus ignauiſſimus eſſet. Nam equos opulentiſſimus quiſque alebat, quotiesq; delectus haberentur, veniebat is, qui militiæ deſtinatus erat; acceptoque tum equo, tum armis, qualiacumque tamdem ſuppeditarentur, in expeditionem ſubito properabat. Præterea milites equis erant impoſiti, qui & corporibus eſſent maxime imbecillis, & gloriæ cupiditate non admodũ ducerentur. Atque huiuſmodi tunc erat vtriuſq; partis equitatus. Ceterũ perhibebatur, Lacedæmonios phalangẽ manipulis in ternos explicatis duxiſſe: quo fiebat, vt ipſorũ acies tãtum milites XII eſſet dẽſa. Thebani contra, ſic aciem ſuam denſauerant; vt in latitudine non pauciores L ſcutatis eſſent. Nam ratiocinabãtur futurum, vt illa hoſtilis aciei parte victa, quæ circum regem eſſet, reliqui facile ſuperarentur.

Clades Lacedæmoniorum ad Leuctra.

Poſteaquam mouere Cleombrotus in hoſtem cepiſſet, primum etiam ante, quam ipſius copiæ ſenſiſſent, eũ aduerſus hoſtem ducere, iam conflixerant equites; inq; hoc cõflictu Lacedæmoniorum equitatus cito ſuccubuerat. Itaq; is fugiens, in ſuos grauis armaturæ pedites irruerat. Præterea Thebanæ cohortes in eoſdem impreſſionem faciebant. Nihilominus copias Cleombroti ab initio ſuperiores in pugna fuiſſe, vel de hoc aliquis argumento certo animaduertere poſſit. Non enim tollere Cleombrotum, viuumque deportare extra aciem potuiſſent; ſi non id temporis ij, qui ante ipſum dimicabant, ſuperiores exſtitiſſent. At poſteaquam & ipſe, & Dino Polemarchus, & Sphodrias, vnus ex illis, qui † publico tabernaculo vtebantur, eiuſque filius Cleonymus cecidiſſent: & equites cũ iis, qui Polemarchi comites adpellantur,

†*Conſule Notas.*

(*Plut. Agesil. p. 1118.*)

οἵτε

οἵ τε ἄλλοι, καὶ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ὠθούμενοι, αἰεὶ πρόσω οἱ ὄπισθεν τοῦ δεξιονώμου ὄντες τῶν λακεδαιμονίων, ὡς ἑώρων τὸ δεξιὸν ὠθούμενον, ἐνέκλιναν· ὕστερον δὲ πολλῶν τεθνεώτων, καὶ ἤδη πιεζόμενοι, ἐπεὶ διέβησαν τὴν τάφρον, ἧ τοῦ τραπέδου ἔτυχεν ἔξω τὰ ὅπλα τῶν ἀνδρῶν, ἔβησαν τὰ ὅπλα καὶ χώραν, ἔνθεν ὥρμηντο. (ἐπὶ μὲν τοῖς πόδες οὐ πάνυ ἐπιπέδῳ, ἀλλὰ τοῦτο ὀρθίῳ μᾶλλόν τι τὸ τραπόπεδον) ἐκ δὲ τούτου ἦσαν μέν τινες τῶν λακεδαιμονίων, οἳ ἀφόρητον τὴν συμφορὰν ἡγοῦντο, τὸ μὲ ξὺν πάσῃ ἔφασαν χρῆναι καλύειν ἰσάναι τοῖς πολεμίοις, τοὺς δὲ νεκροὺς μὴ ἐκ τῶν σπονδῶν, ἀλλὰ δι' ἀρετῆς μάχης πρὸς αὐτοὺς ἀναιρεῖσθαι. οἱ δὲ πολέμαρχοι, ὁρῶντες μὲν τῶν συμπάντων λακεδαιμονίων τεθνεῶτας ἑπτακισχιλίους, ὁρῶντες δὲ αὐτῶν σπαρτιατῶν ὄντων τῶν ἐκ φῶς ἑπτακοσίων τεθνηκότας τοὺς μὲν ἑξακοσίους, αἰσθανόμενοι δὲ τοὺς συμμάχους πολλοὺς μὲν ἀθύμως ἔχοντας πρὸς τὸ μάχεσθαι, ἔστι δ' οὓς αὐτῶν καὶ ἀηδοῦντας τῷ γεγενημένῳ, συλλέξαντες τοὺς ὀπτιμωτάτους ἐβουλεύοντο, τί χρὴ ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ πᾶσιν ἐδόκει ἐκ τῶν σπονδῶν τοῖς νεκροὺς ἀναιρεῖσθαι, ἔτω δὴ ἔπεμψαν κήρυκα τοὺς ἀπὸ δῶν. οἱ μὲν θηβαῖοι μετὰ ταῦτα τὸ τρόπαιον ἔστησαν, καὶ τοὺς νεκροὺς ἐκ τῶν σπονδῶν ἀπέδοσαν. γενομένων δὲ τούτων, ὁ μὲν εἰς τὴν λακεδαίμονα ἀγγελῶν τὸ πάθος ἀφίκετο, γυμνοπαιδιῶν τελουσῶν τῆς τελευταίας, καὶ τὸν ἀνδρικὸν χορὸν ἔνδον ὄντος. οἱ δὲ ἔφοροι ἐπεὶ ἤκουσαν τὸ πάθος, ἐλυποῦντο μέν, ὡς τοῖς εἰκὸς ἦν ἀνάγκη· τὴν μέντοι χορὸν οὐκ ἐξήγαγον, ἀλλὰ διεγωνίσαντο εἶων. καὶ τὰ μὲν ὀνόματα τοῖς τοὺς οἰκείους ἑκάστου τῶν τεθνεώτων ἀπέδοσαν· τοῖς δὲ τὴν γυναῖκα μὴ ποιεῖν κραυγὴν, ἀλλὰ σιγῇ τὸ πάθος φέρειν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐῶ ὁρᾶν, ὧν μὲν ἐτεθνᾶσαν οἱ τοῖς οἰκεῖοι, λιπαροῦς καὶ φαιδροὺς ἐν τῷ φανερῷ ἀναστρεφομένους· ὧν δὲ ζῶντες ἠγέλων ἦσαν, ὀλίγους ἂν εἶδες, τούτους δὲ σκυθρωποὺς καὶ ἀπηνεῖς τοῖς οἰκείοις. ἐκ δὲ τούτου, φυγαὶ μὲν ἔφαινον οἱ ἔφοροι τὴν ὑστεραίαν μόραν, μέχρι τῶν τεττεράκοντα ἀφ' ἥβης· ἐξέπεμπον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἔξω μορῶν μέχρι τοῦ αὐτοῦ ἡλικίας (τὸ δὲ πρόσθεν εἰς τοὺς φυγὰς μέχρι τῶν πείσε καὶ διάκοντα ἀφ' ἥβης ἐστρατεύοντο) καὶ τοὺς ἐπ' ἀρχαῖς δέ ποτε καταλειφθέντας ἀγελαθῆναι ἐκέλευον. ὁ μὲν οὖν Ἀγησίλαος ἐκ τῆς ἀσθενείας οὔπω ἔχων.

Atitidemque ceteri ab hominum turba impulsi pedem retulissent: alij Lacedæmonij, qui læuo erant in latere, premi cornu dextrum cõspicati, & ipsi loco cederent: multis denique pereuntibus, quum victi fossa, quæ ante ipsorum castra erat, superata, in armis eo loco constitissent, vnde progressi fuerant: (& habebant loco non admodum plano castra, sed potius nonnihil accliui) tum vero nonnulli ex Lacedæmoniis erãt, qui non ferendam hanc cladem arbitrarentur, ideoque dicerent haudquaquam permittendum hosti, vt tropæum statueret, tollendaque mortuorum cadauera nõ per indutias, sed commisso cum hostibus prœlio. Verum polemarchi, quod ex vniuersis Lacedæmoniis prope CIↃ occubuisse cernerent, atque etiam de IↃCC Sparranis (tot enim istic fuerant) CCCC periisse: præterea socios omnes animaduerterent minime ad pugnandũ alacres esse, ac nonnullos ex eis id, quod accidisset, haud grauatim ferre: collectis hominibus maxime idoneis, quid agendum esset, deliberabãt. Posteaquã omnes censuissent, interfectorum cadauera per indutias esse tollẽda: caduceatorem mittunt, qui de indutiis ageret. Secundum hæc Thebani tropæum excitant, ac per indutias mortuos reddunt. His actis, venit Lacedæmonem cladis nũtius, idq; die vltimo ludorum, qui a nudis exhibebantur, quum iam chorus virilis ingressus esset. Ephori de clade certiores redditi, erant illi quidem in mœrore, idq; necessario, mea sane sententia: non tamen chorum exire iubebãt, sed peragendi muneris copiam faciebant. Deinde nomina interfectorum propinquis tradunt, simulque mulieribus edicunt, ne clamorem tollerent, sed tacite calamitatem hãc ferrent. Postridie cernere erat illos, quorum propinqui occubuerãt, nitidos ac lætos in publico versari: quorum autem cognati superstites esse nuntiati fuerant, perpaucos vidisses, eosque vultu tristi ac deiecto obambulantes. Secundum ea delectus Ephori reliquarum cohortium habebant, vsque ad illos, qui annum a pubertate XL excesserant. Præterea quosdam mittebant eiusdem ætatis ex iis etiam cohortibus, quas domi non habebant. Nam ante prœlium hoc, suos aduersus Phocenses militatum miserant omnes, quotquot annos XXXV a pubertate exegerant. Iussi denique sunt & illi militatum ire, qui vt magistratus quosdam obirent, domi relicti fuerant. Necdum adhuc Agesilaus conualuerat.

Lacedæmoniorũ magnanimitas. Plut. in Agesil. p. 1118. litig.

Archidamus Agesilai filius, copiis præficitur.

Quapropter Archidamum eius filium respublica suis copiis præfecit. Ei se perlubēter hac in expeditione Tegeatæ adiungebant, quod adhuc ij, qui Stasippo duce Lacedæmoniis fauebāt, superstites essent, neque parum in republica sua possent. Itidem Mantinei validis cum copiis, de vicis ipsorum collectis, hac in expeditione sequebantur; quod ab optimatibus regerentur. Præterea Corinthij, Sicyonij, Phliasij, Achæi alacriter admodum sequebantur, aliis etiam ciuitatibus milites suos mittentibus. Triremes quoque tum a Lacedæmoniis ipsis, tum Corinthiis instruebantur; simulque Sicyonij rogabantur, vt & ipsi quasdam instruerent, quibus Lacedæmonij copias suas transportare cogitabāt. Hinc Archidamus extra de traiiciendo exercitu consulebat. Thebani vero statim a pugna nuntium coronatum Athenas mittunt, perque hunc tum victoriæ magnitudinem exponunt, tum ad ferendum opem Athenienses hortabantur. Aiebant enim, posse modo a Lacedæmoniis exigi pœnas eorum omnium nomine, quæ aduersus ipsos designassent. Forte tū Senatus Athenensis in arce sedebat. Is quum de re tota certior factus esset, perquam grauiter molesteque casum hunc ferebat, id quod ab omnibus animaduerti poterat. Quippe nec vt hospitē excipiebāt hunc nuntium, & de auxiliis respondebant omnino nihil. Itaque quum nuntius Athenis hoc modo rediisset, magna cum festinatione Thebani ad Iasonem, quem habebant socium, mittunt: eumq; cohortantur, vti opem ipsis ferret. Nam secum ipsi, quo res euasura esset, dispiciebant. Is confestim expediri triremes iubet, quasi mari laturus eis esset suppetias. Interim ipse sumtis secum mercenariis copiis & equestribus, quas alebat, tametsi Phocēses bellum implacabile aduersus ipsum gererent: terrestri tamen itinere in Bœotiam profectus est, citius quibusdam in vrbibus visus, quam quo pergeret nuntiatum esset. Idem prius, quam colligi copię vndecumque possent, procul euaserat: qua quidem re declarabat, sæpenumero ea, quæ geri debeāt, celeritate facilius, quā vi perfici. Posteaquam in Bœotiam venisset, ac Thebani tēpus oblatum esse dicerent idoneum, quo Iason de superiori loco mercenario cum milite; ipsi ex aduerso Lacedæmonios inuaderent: ab hoc eos ille instituto auertit, quum moneret, re præclare gesta non operæpretium esse, vt in id periculum se rursus coniicerent, quo vel maiora perpetrarent; vel victoriam, quam adepti essent, amitterēt: An nō videtis, inquit, vos etiam eo tempore victoria potitos esse,

Athenienſium erga Lacedæmonios commiseratio.

Iasonis Thessali celeritas.

Iasonis prudentia.

Α ἡ δὲ πόλις Ἀρχίδαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκέλευεν ἡγεῖσθαι. τοσοῦτος δὲ θυμὸς ἦν αὐτῷ συνεστράφθαι τὸ τεγεᾶται. ἔτι γὰρ ἔζων οἱ τοῦ Στασίππου λακωνίζοντες, καὶ οὐκ ἐλάχιστον δυνάμενοι ἐν τῇ πόλει. ἐρρωμένως δὲ καὶ οἱ μαντινῆς ἐκ τῶν κωμῶν συνεστράφθαντο. ἀειδοκεατόμενοι γὰρ ἐτύγχανον. καὶ κορίνθιοι δέ, καὶ σικυώνιοι, καὶ φλιάσιοι, καὶ ἀχαιοὶ μάλα τοσοῦτος ἠκολούθουν, καὶ δυνάμεις δὲ πόλεις ἐξέπεμπον στρατιώτας. ἐπλήρουν δὲ καὶ τριήρεις αὐτοί τε οἱ λακεδαιμόνιοι, καὶ οἱ

Β †κορίνθιοι, καὶ ἐδέοντο καὶ τῶν σικυωνίων συμπληροῦν, ἐφ' ὧν διενοοῦντο τὸ στράτευμα διαβιβάζειν. καὶ ὁ μὲν δὴ Ἀρχίδαμος ἐβούλετο ὅτι τῇ διαβάσει. οἱ δὲ θηβαῖοι αὐθις μετὰ μάχην ἔπεμψαν εἰς ἀθήνας ἄγγελον ἐστεφανωμένον, καὶ ἅμα μὲν τὴν νίκης τὸ μέγεθος ἔφραζον, ἅμα δὲ βοηθεῖν ἐκέλευον λέγοντες, ὡς νῦν ἔξεστι λακεδαιμονίους πρώτων, ὧν ἐποιήσαντο αὐτοὺς, ὑμωρήσασθαι. τὴν δὲ ἀθηναίων ἡ βουλὴ ἐτύγχανεν ἐν ἀκροπόλει καθημένη. ἐπεὶ δὲ ἤκουσαν τὸ

C γεγονὸς μέγα, ὅτι μὲν σφόδρα ἐδόκει θεῖον εἶναι, πᾶσι δῆλον ἐγένετο. ὅτε γὲ δὴ ὅτι ξένια τὴν κήρυκα †ἐδέξαντο, καὶ τὴν βοηθείας οὐδὲν ἀπεκρίναντο. καὶ ἀθυμήσαν μὲν ὅτως ἀπῆλθεν ὁ κήρυξ. πρὸς μέντοι ἰάσονα σύμμαχον ὄντα ἔπεμπον ἀσυδὴ οἱ θηβαῖοι, κελεύοντες βοηθεῖν, ἁλισκόμενοι πῇ τὸ μέλλον ἀποβήσοιτο. ὁ δὲ αὐθις θιήρης μὲν ἐπλήρου ὡς βοηθήσων καὶ θάλατταν, συλλαβὼν δὲ τὸ, τε ξενικὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἱππέας, καὶ περ ἀκηρύκτῳ πολέμῳ τῶν φωκέων

D χρωμένων, πεζῇ διεπορεύθη εἰς τὴν βοιωτίαν, οὐ πολλαῖς τῶν πόλεων πρόσθεν ὀφθείς, ἢ ἀγγελθείς †ὅπη παρεύοιτο. πρὶν * δὲ συλλέγεσθαί τι πανταχόθεν, ἔφθανε πορρώ γιγνόμενος, δῆλον ποιῶν, ὅτι πολλαχοῦ τὸ τάχος μᾶλλον τὰς βίας διαπεφεύγεται τὰ δέοντα. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς τὴν βοιωτίαν, λεγόντων τῶν θηβαίων, ὡς καιρὸς εἴη ὀπίσθεν τοῖς λακεδαιμονίοις, ἄγων μὲν ἐκεῖνον σὺν τῷ ξενικῷ, σφᾶς δὲ αὐτοὺς πρόσθεν ἀπέπεμπεν αὐτοῖς ὁ ἰάσων· δι-

E δάσκων, ὡς καλὸν ἔργον γεγονὸς μὴ δεῖν ἄξιον αὐτοῖς εἶναι διακινδυνεῦσαι, ὥστε ἢ ἐπὶ μείζω καλὰ πρόσθεν ἄξαι, ἢ στερηθῆναι καὶ τὰ γεγονότα νίκης. οὐχ ὁρᾶτε, ἔφη, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἐπεὶ

ὃν αὐτοῖς

† ἐκάλεσαν

* ἔπ ὃν συλλέγ.

ἐν ἀνάγκῃ ἐγίγνεσθε, ἐκρατήσαλε; οἵεσθε ἂν χρὴ
ὑμᾶς λακεδαιμονίους αὖ, εἰ ἀναγκάζοιντο ἐκ γῆς
ἀπ τὴν ζῆν, ἀπονοηθέντας διαμάχεσθαι. καὶ ὁ θεὸς
ὅ, ὡς ἔοικε, πολλάκις χαίρει τοὺς μὲν μικρὰς,
μεγάλας ποιῶν· τοὺς ὃ μεγάλους, μικρούς. τὰς
μὲν δὴ θηβαίους τοιαῦτα λέγων ἀπέτρεπε τὸ διακινδυνεύειν. τοὺς δ' αὖ λακεδαιμονίους ἐδίδασκεν, οἷς μὲν εἴη πανημαῖον στράτευμα, οἷς δ' νενικηκός. εἰ δ' ὅπη λαθόντες, ἔφη, βούλεσθε τὸ γεγενημένον πάθος, † συμβουλεύω ἀναπαυσαμένους, καὶ μείζους γεγονημένους, τοῖς ἀπτήτοις ὥσπερ εἰς μάχην ἰέναι. νῦν δ', ἔφη, δοκεῖ μοι, ὅτι καὶ τῶν συμμάχων ὑμῖν εἰσιν, οἱ διαλέγονται περὶ φιλίας τοῖς πολεμίοις, μηδὲ ἐκ παντὸς τρόπου ἀσπονδὰς πρᾶξαι λαβεῖν. ταῦτα δ', ἔφη, ἐγὼ σπουδάζω, σῶσαι ὑμᾶς βουλόμενος, καὶ τὸν πατέρα τὸν φιλίαν πρὸς ὑμᾶς, καὶ διὰ τὸ πρόξενον ὑμῶν εἶναι μου. ταῦτα μὲν δὴ ἔλεγε· θαρσεῖν δ' ἴσως, ὅπως διαφέρει καὶ δεῖ μηδὲν ὄντες, ἀμφότεροι ἐκείνου δέοιντο. οἱ μὲν δὴ λακεδαιμόνιοι ἀκούσαντες αὐτοῦ, πρᾶτον μὲν περὶ τῶν ἀσπονδῶν ἐκέλευον. ἐπεὶ δ' ἀπηγγέλη, ὅτι εἶεν αἱ ἀσπονδαί, παρήγγελλον οἱ πολέμαρχοι δειπνήσαντας συνεσκευάσθαι πρώτας, ὡς τὰ νυκτὸς πορευσομένους, ὅπως ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πρὸς τὸν κιθαιρῶνα ἀναβαίνοιεν. ἐπεὶ δ' ἐδείπνησαν, πρὶν καθεύδειν παρεσκεύασαν ἀκολουθεῖν, ἦγον εὐθὺς ἀφ' ἑσπέρας τὸν ἀσωπὸν ποταμόν, ᾧ λαθεῖν πιστεύοντες μηχανήν, ἢ τὰς ἀσπονδάς. μᾶλλον δὲ χαλεπῶς πορευόμενοι, (οἷα δὴ ἐν νυκτί τε, καὶ ἐν φόβῳ ἀπιόντες, καὶ χαλεπὴν ὁδὸν) εἰς ἀγχέστιναν τὴν μεγαρικὴν ἀφικνοῦνται. ἐκεῖ δὲ πρόσειτυ χωρίοισι τοῖς μὲν Ἀρχιδάμου στρατεύματι. ἔνθα δὴ αὐλισάμενοι ἕως καὶ οἱ σύμμαχοι πάντες παρεγένοντο, ἀπῆγε πρῶτον ὁμοῦ τὸ στράτευμα μέχρι κορίνθου. ἐκεῖθεν δὲ τοὺς μὲν συμμάχους ἀφῆκε, τοῖς δὲ πολίτας οἴκαδε ἀπήγαγε. ὁ μὲν δὴ Ἰάσων, ἀπιὼν διὰ τῆς φωκίδος, ὑπὸ τῶν μὲν τὸ, λεγόμενον εἶλε, καὶ τὴν χώραν ἐπόρθησε, καὶ ἀπέκτεινε πολλούς· τὴν δ' ἄλλην φωκίδα διῆλθεν ἀσφαλῶς. καταλαβὼν δὲ ἀφικόμενος ὁ εἰς ἡρακλείαν, † κατέβαλε τὸ ἡ- (δῆλον ὅτι ρακλεωτῶν λῆξις, † δηλονότι ὑπὸ τοῦτο φοβούμενος, μή τινες διαπεπαμένης ταύτης τὴν παρόδου πορεύσοιντο ὅπῃ τὴν ἐκείνου δυνάμιν, μηδὲ μόνον ἐνθυμούμενος, μή τινες τὴν ἡράκλειαν, ὅπῃ ἐνῷκει ἕκ,

A quo maxima neceſſitate vrgebamini? Quapropter putandum eſt, Lacedæmonios quoque, ſi eo redigantur, vt vitę ſpem abiiciãt, ſalute deſperata pugnaturos. Præterea Deo, vti quidem videtur, ſæpenumero volupe eſt eos, qui parui ſunt, magnos; qui magni ſunt, paruos facere. Huiuſmodi verbis Thebanos, quo minus de ſumma rerum periclitarentur, auertebat. Ex altera parte Lacedæmonios docebat, cuiuſmodi ſit victus, cuiuſmodi victor exercitus. Quod ſi, ait, obliuiſci cladis eius, quę vobis accidit, vultis: equidem hoc vobis conſilij do, vt poſteaquam nonnihil refecti eritis, maioremque potentiam nacti; ſic deinde Thebanos, iam inuictos, adoriamini. Nam hoc tempore ſcire vos volo, quoſdam e ſociis veſtris eſſe, qui de amicitia ineunda cum hoſtibus colloquantur. Quamobrem vobis omnino danda eſt opera, vt indutias impetretis. Atque hæc, inquit, ago tanto ſtudio, quod veſtræ ſaluti conſulere cupiam: partim propter eam amicitiam, quæ patri meo vobiſcum interceſſit; partim quod hoſpes veſter publicus ſim. Huiuſmodi quædam ab Iaſone dicebantur, quamquam hæc fortaſſis idcirco faceret, vt vtrique inter ſe diſſidentes ipſius opera indigerent. Ceterum Lacedæmonij, poſteaquam ipſum audiiſſent; vti de indutiis ageret, hortabantur. Poſteaquam renuntiatum eſſet, indutias iam eſſe confectas: mandant polemarchi ſuis, vt omnes ſumta cœna ſeſe ad iter pararent, quod noctu faciundum eſſet, vt cum prima luce Cithæronem adſcenderent. Vbi cœnaſſent, militibus ante ſomnum ſequi iuſſis, ſtatim a veſpera ducebant eos itinere, quo per Creuſim pergitur; quod clandeſtinæ profectioni potius, quam indutiis vellent fidere. Confecto difficili itinere, (quippe quod & noctu, & magno in metu, & via permoleſta diſcederent) ad oppidum Megaricæ ditionis Ægoſthena perueniunt, vbi copias Archidami obuias habebãt. Is vero quum iſtic exſpectaſſet, donec omnes ſocij conueniſſent: exercitum vniuerſum Corinthum vſque abducit, inde ſocios dimittit, & ciues ipſe domum ducit. Iaſon per Phocidem diſcedens, Hyampolitarum ſuburbium cepit, agrum populatus eſt, multos occidit: reliqua Phocide ſic peragrata, vt nihil amplius moliretur, Heracleam vbi veniſſet, Heraclienſium mœnia † deiecit; non hoc veritus, ne ſi tranſitus is pateret, ditionem ipſius aliqui

Conſilio Iaſonis pax conſtituitur.

† al. cepit.

inuaderent: ſed ſecum potius ipſe cogitans, ne qui capta Heraclea, loco ſita anguſto,

prohiberent; quo minus in Græciam per-
Iasonis potentia. gere posset, quocumque ipsi liberet. In Thessaliam vbi rediisset, vir magnus habebatur, partim quod lege Thessalorum dux cōstitutus esset, partim quod magnas stipēdiariorum militum copias, pedestres & equestres aleret, easq; sic laboribus adsuetas, vt longe præstantissimi essent. Præterea maior erat eam ob caussam, quod & multos socios iam haberet, & plures ei se vellent adiungere. Denique hominum sęculi sui maximus erat in eo, quod nemini esset contemtui. Posteaquam adpetiissent Pythia, denunciabat oppidis, vt boues, oues, capras, sues alerent, seque compararēt ad sacrificiū. Ferebatur vero, tametsi moderate admodum oppidis singulis aliquid imperasset, tamen consequutus esse boues non pauciores quam CIↃ, reliqui pecoris supra CCIↃↃ. Præterea per præconē significari iussit, futurum victorię pręmium coronam auream, si qua ciuitas bouem ducem pulcherrimum Deo pauisset. Etiam hoc Thessalis denunciabat, vt ad expeditionem se pararēt, quam id temporis, quo Pythia celebrātur, suscepturi essent. Nam cogitabat, vt aiunt, celebritatis eius, ac ludorum moderator esse. Quid autem de sacris ipse pecuniis cogitarit, etiam nunc obscurum est. Fertur enim quęrentibus Delphis, quid faciundum esset, si consecratas Apollini pecunias Iason adtrectaret; Deū illum respondisse, sibi eam rem curæ futuram. Tantus vir, & qui talia tantaq; haberet in animo, quum lustrationem equitatus Pheræorum institueret, & periculum de eo facere vellet, iamque consedisset, ac responsurus illis esset, quibus aliqua in re opera ipsius opus foret: a septem adolescētibus ad ipsum accedētibus, quasi quadam in caussa dissiderent, iugulatur & conficitur. Quumq; viriliter satellites ij, qui aderant, ad opem ei ferendam accurrissent: vnus adhuc Iasonem feriens, hasta percussus interficitur; alius, quum equum conscendisset, comprehensus, multis acceptis vulneribus & ipse moritur. Ceteri paratos in equos insiliētes effugere, qui sane quascumque in vrbes Græciæ venirent, maxima ex parte summis excepti sunt honoribus. Qua ex re patebat, Græcos ab eo vehementer sibi metuisse, ne tyrannidem arriperet. Mortuo Iasone, fratres ipsius, Polydorus & Polyphro, duces creati sunt.
Iason interficitur.
Frater interficit fratrem.
Quumque Larissam ambo proficiscerentur, noctu Polydorus a Polyphrone fratre interemtus est, vti quidem videbatur.

καὶ δηλαδόντες εἴρηται αὐτὸν, εἴπι βούλοιτο τῆς
ἑλλάδος πορεύεσθαι. ἐπεὶ δ' ἀπῆλθε πάλιν ἐς
τὴν θετταλίαν, μέγας μὲν ὢν, καὶ δοκῶν τῷ νόμῳ
θετταλῶν ταγὸς καθεστάναι, καὶ δοκῶν μισθοφό-
ρους πολλοὺς ξένους αὐτὸν καὶ πεζοὺς καὶ ἱπ-
πέας, καὶ τούτοις ἐκπεπονημένους, ὡς ἂν κράτι-
στοι εἶεν· ἔτι δὲ μείζων καὶ δοκῶν συμμάχοις πολ-
λοὺς τοὺς μὲν ἤδη εἰς) αὐτῷ, τοὺς δὲ καὶ ἔτι βούλε-
σθαι γίγνεσθαι. μέγιστος δ' ὢν τῶν καθ' αὑτὸν,
τῷ μηδ' ὑφ' ἑνὸς δικαπαφέυγειν εἰ). ὅπι-
βόντων δὲ πυθίων, παρήγγελε μὲν τοῖς πόλεσι βοῦς
† καὶ οἷς ξένους, καὶ αἶγας, καὶ ὗς, καὶ θρασκυάζε ὗς καὶ
σθαι εἰς τὰ θυσίαν. καὶ ἔφασαν πολὺ μετεῖναι αἶγας καὶ
ἐκείνῃ πόλει ἐπαγγελλομένῳ ἡγεῖσθαι βοῦς μὲν ὗ θρασ-
οὐκ ἐλάττους χιλίων, τὰ δ' ἄλλα βοσκήματα κυάζε-
πλείω ἢ μύρια. ἐκήρυξε δὲ καὶ νικητήριον χρυ- σθαι
σοῦν στέφανον ἔσεσθαι, εἴπις τῶν πόλεων βοῶν ἡγε-
μόνα κάλλιστον τῷ θεῷ θρέψαι. παρήγγελε δὲ
καὶ ὡς στραλυσομένοις εἰς τοὺς πύθια χείνον
θετταλοῖς θρασκυάζεσθαι. διενοεῖτο γὰρ, ὡς
ἔφασαν, καὶ τὴν πανήγυριν τῷ θεῷ καὶ τοὺς ἀ- αὐτὸς
γῶνας † αὐτὸς ἄγωνίζεσθαι. τοὺς μέντοι τῶν ἱε-
ρῶν χρημάτων ὅπως μὲν διενοεῖτο, ἔτι καὶ νῦν ἄ-
δηλον. † λέγεται γὰρ, ἐπερωτώντων τῶν δελφῶν, λέγεται δὲ
τί χρὴ ποιῆν, ἐὰν λαμβάνῃ τῶν τοῦ θεοῦ χρημά-
των, ἀποκρίνασθαι τὸν θεὸν, ὅτι αὐτῷ μελήσει. ὁ δὲ ἂν
ἀνὴρ τηλικοῦτος ὤν, καὶ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα δια-
νοούμενος, ἐξέτασιν πεποιημένος καὶ δοκιμασίαν
τοῦ † φερῶν ἱππικοῦ, καὶ ἤδη καθήμενος, καὶ φερέων
ἀποκρινόμενος, εἴπις δεόμενός του τοιοῦτοι, τοῦ νεανίσκων ἑπομένων τοῖς πεζοῖς, ὡς διαφερομένων τὶ ἀλλήλοις, ἀποστάτε) καὶ καταπήδατε). βοηθησάντων δ' ἐρρωμένως τῶν παραγγελλομένων δορυφόρων, εἷς μὲν ἔπι τύπτων τὸν Ἰάσονα, λόγχῃ πληγεὶς ἀποθνήσκει· ἕτερος δὲ ἀναβαίνων ἐφ' ἵππου ἐγκαλυφθεὶς, καὶ πολ- ἵππου
λὰ θαύματα λαβών, ἀπέθανεν· οἱ δὲ θῆροι ἀ-
ναπηδήσαντες ὅπι τοὺς θρασκευασμένους ἵπ-
πους ἀπέφυγον. ὅποι δ' † ἀφίκοιντο τῆς ἠπείρου ἀφίκοντο
πόλεων, ἐν τῇ πλείσταις ἐπιμεθύοντο. ᾧ καὶ δῆλον ἐ-
γένετο, ὅπι ἰσχυρῶς ἔδεισαν οἱ ἕλληνες αὐτὸν, μὴ
τύραννος γένοιτο. ἀποθανόντος δὲ τοῦτου ἐκείνου,
Πολύδωρος ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ Πολύφρων, τα-
γοὶ κατέστησε. καὶ ὁ μὲν Πολύδωρος, πορευομένων
ἀμφοτέρων εἰς τὴν λάρισσε, νύκτωρ καθεύδων ἀ-
ποθνήσκει ὑπὸ Πολύφρονος τοῦ ἀδελφοῦ, ὡς ἐδόκει.

ὁ δὲ

ὁ γὰρ θάνατος αὐτῷ ἀξαπινάῖός τε καὶ οὐκ ἔ- A Etenim morte subita, & cuius esset obscu-
χων φανερὰν τὴν αἰτίαν ἐγένετο. ὁ δὲ αὖ Πο- ra causa, extinctus est. Polyphro impe-
λύφρων ἦρξε μὲν ἔτη ἕνα καὶ ἐνιαυτὸν, κατεσκεύα- rium anno vno tenuit, & administratio-
σατο δὲ τὴν ταγείαν τυραννίδι ὁμοίαν. ἔν τε nem instituit tyrannidi similem. Nam &
γὰρ Φαρσάλῳ τὸν Πολυδάμαντα καὶ ἄλ- Pharsali Polydamantem, aliosque ciues
λους τῶν πολιτῶν ὀκτὼ τοὺς κρατίστους ἀπέ- octo præstantissimos interfecit, & La-
κτεινεν, ἔκ τε Λαρίσης πολλοὺς φυγάδας ἐ- rissa multos in exsilium eiecit. Verum &
ποίησε. ταῦτα δὲ ποιῶν καὶ αὐτὸς ἀποθνήσκει is quum talia patraret, interfectus est ab
ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, ὡς τιμωρησομένου τὸν Πο- Alexandro, sub specie vindicandi mor-
λυδώρου, καὶ τὴν τυραννίδα καταλύοντος. ἐ- tem Polydori, & huius tyrannidem euer-
πεὶ δὲ αὐτὸς παρέλαβε τὴν ἀρχὴν, χαλε- B tendi. Alexander quum imperium acce-
πὸς μὲν Θετταλοῖς ταῖς ἐγένετο, χαλεπὸς δὲ pisset, non Thessalis modo dux grauis erat:
Θηβαίοις, καὶ Ἀθηναίοις πολέμιος, ἄδικος verumetiam grauis Thebanis, & Athe-
δὲ λῃστὴς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. τοιοῦ- nensibus infestus, iniustusque terra & ma-
τος δ' ὢν, καὶ αὐτὸς αὖ ἀποθνήσκει ἀδελ- ri prædo. Talis autem quum esset, opera *Alexandri interfi-*
φείᾳ μὲν, ὑπὸ τῶν τῆς γυναικὸς ἀδελφῶν, quidem fratrum vxoris, sed consilio tamen *citur.*
βουλῇ δὲ, ὑπ' αὐτῆς ἐκείνης. τοῖς τε γὰρ eiusdem est interfectus. Nam ea fratribus
ἀδελφοῖς ἐξήγγειλεν, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ὀπτι- enuntiarat, insidiari Alexandrum ipsis; ide-
βουλεύοι αὐτοῖς, καὶ ἔκρυψεν αὐτοὺς ἔνδον ὄν- oque diem totum domi conclusos occul-
τας ὅλην τὴν ἡμέραν· καὶ δόξαν μὲν μεθύον- tarat. Post, vbi Alexandrum ebrium ad se
τα τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπεὶ κατεκοίμησεν, ὁ μὲν recepisset, quamprimum is obdormiuis-
λύχνος ἔκαιετο, τὸ δὲ ξίφος αὐτοῦ ἐξιώλεκεν. set, ardente lucerna, gladium eius extulit.
ὡς δ' ἤθελετο οἰκονομῶσας εἰσιέναι ὅτι τὸν Ἀλέ- Quumque cunctari fratres animaduerte-
ξανδρον τοὺς ἀδελφοὺς, εἶπεν ὡς, εἰ μὴ ἤδη ret, quo minus ad Alexandrum ingrede-
προάξαιεν, ἐξεγερεῖ αὐτόν. ὡς δ' εἰσῆλθον, rentur: excitaturam se dixit hominem, ni
ὅτι ἀπάσασα τὴν θύραν, εἶχετο τῆς ῥοπάλου, C mox rem perpetrarent. Itaque illis ingres-
ἕως ἀπέθανεν ὁ ἀνήρ. ἡ δὲ ἔξοδος λέγεται αὐτῇ sis, adtracta ianua, tam diu pessulum tene-
τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς τὸν Ἀλέξανδρον κτεῖναι· bat; donec maritus interfectus esset. Cete-
ὑπὸ μὲν πίνων, ὡς ἐπεὶ ἔδησε τὰ ἑαυτῆς παιδικὰ ὁ Ἀλέ- rum orta inter ipsam & Alexandrum hæc
ξανδρος, νεανίσκον ὄντα καλὸν, δεηθείσης αὐτῆς inimicitia fertur esse secundum quosdam
λῦσαι, ἐξαγαγὼν αὐτὸν ἀπέσφαξεν· οἱ δὲ πλεί- ex eo, quod quum amores suos, adulescen-
νες, ὡς ἐπεὶ παῖδες αὐτῷ οὐκ ἐγίγνοντο ἐκ tem venustum, vinculis Alexander con-
ταύτης, ὅτι πέμπων εἰς Θήβας, ἐμνήστευε τὴν strinxisset: ipsa rogante, vt eum liberaret,
Ἰάσονος γυναῖκα ἀναλαβεῖν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα eductum iugulasset. Alij quidam referunt,
τ' ὅτι βουλῆς ἕνεκα τῆς γυναικὸς οὕτω λέγε- quod quum ex hac vxore liberos nullos
ται. τῶν δὲ ταῦτα προαξάντων, ἄχρις οὗ ὅδε suscipiperet, missis Thebas suis, vxorem
Τισίφονος ὁ λόγος ἐγράφετο, † Τισίφονος πρεσβύτατος Iasonis sibi iungendam nuptiis iteratis de-
ὢν τῶν ἀδελφῶν τὴν ἀρχὴν εἶχε. καὶ τὰ μὲν sponsaret. Hæ fuisse perhibentur caussæ,
θετταλικὰ, ὅσα τοῖς Ἰάσονα ἐπράχθη, καὶ μετ' quamobrem vxori ei fuerit insidiata. Ce-
ἐκείνου θάνατον, μέχρι τῆς τοῦ Τισίφονου D terum natu maximus ex iis fratribus Ti-
ἀρχῆς, δεδήλωται. νῦν δὲ ἐπανάγομεν ἔνθεν ἐ- siphonus imperium ad hoc vsque tempus,
πὶ ταῦτα ἐξέβημεν. ἐπεὶ γὰρ Ἀρχίδαμος ἐκ quo historiæ liber hic scribebatur, obti-
τῆς ἐπὶ λεῦκτρα βοηθείας ἀπήγαγε τὸ στράτευμα, ἐνθυμηθέντες οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτι οἱ πε- nebat. Atque hactenus res Thessalicas,
λοποννήσιοι ἐπὶ οἴκου τὴν χεῖρα ἀνελοῦσθαι, καὶ † οὕ- quæcumque Iasoni obtigere, quæque post
τω δὴ παρεσκευάζοντο οἱ λακεδαιμόνιοι, ὡς καὶ τοὺς Ἀθηναίους διέθεσαν, μετὰ πέμποντας τὰς πόλεις, mortem illius vsque ad Tisiphoni impe-
rium gesta sunt, exposuimus. Nunc eo
redeo, vnde ad hæc sum digressus. Etenim
posteaquam Archidamus ab expeditione,
qua suis ad Leuctra ferre suppetias volebat,
domum copias reduxisset: secum ipsi cogi- E
tantes Athenienses, adhuc existimare Pe-
loponesios, debere ceteros in Græcia se du-
ces sequi, & Lacedæmoniorum eo loco res
nec dum esse, quo Athenienses aliquando
redegissent: arcessiunt ad se vrbes omnes,

quotquot esse participes pacis eius vellent, quam rex præscriptam ad ipsos misisset. Vbi conuenissent, decretum faciunt vna cum iis, qui venire in societatem vellent, vt in hæc verba iurarent: Persistam in fœderibus, quæ rex ad nos misit, ac in Athenienſium ſociorumq; decretis. Quod si quis bellum fecerit vlli ciuitatum, quæ iusiurandum hoc præstiterint: totis viribus opem feram. Atque hoc iusiurandum ceteris placebat omnibus, soli Elei aduersabantur, non esse cur sui iuris & liberi sint vel Marganenses, vel Scilluntij, vel Triphylij. Nam hæc oppida Eleorum esse. Verum Athenienses cum ceteris decreto facto ex regis litterarum sententia, vt pariter & exigua & magna oppida libera essent: mittunt quosdam sacramenti exactores, eosque singulis in vrbibus magistratus quosque amplissimos iureiurando adstringere iubent. Itaque iuratum ab omnibus, extraquam ab Eleis. Quæ res fecit, vt etiam Mantinei, quasi qui iam prorsus essent iuris sui, omnes conuenirent, decretumque facerent de vno oppido Mantinea condendo ac muniendo. Contra vero Lacedæmonij arbitrabantur, si hoc absque ipsorum consensu fieret, molestum sibi futurum. Quapropter Agesilaum ad Mantineos legatum mittunt, quod is videretur paternus eis amicus esse. Hic quum ad ipsos venisset, nolebant Mantineorum magistratus populum ei cogere; iubebantque, vt apud se, quæ vellet, diceret. At Agesilaus eis policebatur, perfecturum se, vt si in hoc tempore ab oppidi communitione abstinerent; deinceps cum Spartæ consensu, neque magno sumtu mœnia exstruerentur. Quum autem respondissent, fieri non posse, vt ab hoc abstineretur, quando tota respublica nunc vrbem munire decreuisset: iratus Agesilaus discedit, quamquam aduersus eos id temporis bellum suscipi minime posse statueret, quod ea condicione pax esset constituta, vt ciuitates sui iuris essent. Ceterum etiam Arcadicæ quædam vrbes Mantineis suos mittebant, mœniumque iuuabant exstructionem: & Elei † x x x auri talenta conferebant ad sumtus, qui muro conficiundo requirerentur. Atque his tum rebus Mantinei occupabantur. Ex Tegeatis vero quotquot Callibij Proxenique partibus fauebant, hoc agebant, vt tota Arcadica natio coiret, ac quæcumque pars ipsorum in communitate suffragiis superior esset, ea potestatem etiam in oppida maximam obtineret.

Athenienses pacis exactores.

Mantinæorum & Lacedæmoniorum contentio.

al. tria

Arcadum diſſidia.

A ὅσαι † βούλοιτο τῆς εἰρήνης μετέχειν, ἰὼν βούλοιτο
βασιλεὺς κατέπεμψεν. ἐπεὶ δὲ σωνῆλθον,
δόγμα ἐποιήσαντο μὴ τῶν κοινωνῆσαι βουλο-
μένων, ὁμόσαι τόνδε τὸν ὅρκον· ἐμμενῶ ταῖς
σπονδαῖς, ἃς βασιλεὺς κατέπεμψε, καὶ τοῖς
ψηφίσμασι τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμά-
χων. ἐὰν δέ τις στρατεύηται ἐπί τινα πόλιν τῶν
ὁμοσασῶν τόνδε τὸν ὅρκον, βοηθήσω πανδη-
μεί. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες ἔλαχον τῷ ὅρκῳ,
Ἠλεῖοι δὲ ἀντέλεγον, ὡς οὐ δέοι αὐτονόμους
B ποιεῖν οὔτε Μαργανέας, οὔτε Σκιλλουντίους, οὔ-
τε † Τριφυλλίους. σφετέρας γὰρ εἶναι τὰς τοι- Τριφυλίους
ταύτας πόλεις. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι,
ψηφισάμενοι, ὥσπερ βασιλεὺς ἔγραψεν, αὐτο-
νόμους εἶναι ὁμοίως καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας πό-
λεις, ἐξέπεμψαν τοὺς ὁρκωτάς, καὶ ἐκέλευ-
σαν τὰ μέγιστα τέλη οἷς ἑκάστη πόλις ὤρκωσαν.
καὶ ὤμοσαν πάντες, πλὴν Ἠλείων. ἐξ ὧν δὴ
καὶ οἱ Μαντινῆς, ὡς ἤδη αὐτόνομοι πάντα πάσιν
ὄντες, συνῆλθόν τε πάντες, καὶ ἐψηφίσαντο μίαν
C πόλιν τὴν Μαντίνειαν ποιεῖν, καὶ τειχίζειν τὴν πό-
λιν. οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι ἡγοῦντο, εἰ τοῦτο
αὖθις σφετέρας γνώμης ἔσοιτο, χαλεπὸν ἔσε-
σθαι. πέμπουσιν οὖν Ἀγησίλαον πρεσβεύ-
σοντα πρὸς τοὺς Μαντινέας, ὅτι ἐδόκει πατρικὸς
φίλος αὐτοῖς εἶναι. ἐπεὶ δ' ἀφίκετο πρὸς αὐτούς,
τὸν μὲν δῆμον τῶν Μαντινέων οἱ ἄρχοντες οὐκ ἤ-
θελον συλλέξαι αὐτῷ, πρὸς δ' σφᾶς ἐκέλευον
λέγειν, ὅτι δέοιτο. ὁ δὲ ἐπηγγείλατο αὐτοῖς, ἐὰν
νεῦν ἐπέχωσι τὸ τεῖχος, ποιήσειν ὥστε μὴ τὴν
D Λακεδαιμονίων γνώμης, καὶ μὴ δαπάνημα τεῖ-
χισθῆναι τὸ τεῖχος. ἐπεὶ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι
ἀδύνατον εἴη ἐπισχεῖν, δόγματος γεγενημένου
πάσῃ τῇ πόλει ἤδη τειχίζειν, ἐκ τούτου ὁ μὲν
Ἀγησίλαος ἀπῄει ὀργιζόμενος· στρατεύειν γὲ
μέντοι ἐπ' αὐτοὺς οὐ δυνατὸν ἐδόκει εἶναι, ἐπ'
αὐτονομίᾳ τὴν εἰρήνην γεγενημένην. τοῖς δ' Μαν-
τινεῦσιν ἔπεμπον μὲν καὶ τῶν Ἀρκαδικῶν πό-
λεων τινες συντειχιοῦντες, οἱ δὲ πλῆθοι καὶ Ἀρ-
γείων † τεσσαράκοντα ταλάντων συνεβάλοντο αὐτοῖς εἰς τετρακοσίων
E τὸν τεῖχος δαπάνην. καὶ οἱ μὲν Μαντι-
νῆς περὶ ταῦτ' ἦσαν. τῶν δέ γε Τεγεατῶν οἱ
μὲν περὶ τὸν Καλλίβιον καὶ Πρόξενον συνῆγον
ὅπως τὸ συνέδριον τεθείη τὸ Ἀρκαδικὸν, καὶ ὅ,τι
νικῴη ἐν τῷ κοινῷ, τοῦτο κύριον εἶναι καὶ τῶν πόλεων.

οἱ δὲ

οἱ δὲ περὶ τὸν Στάσιππον ἔνθεν μὲν ἦν τὸ μὴ καινοποιεῖν τὴν πόλιν, καὶ τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι. ἡνίκα δὲ οἱ περὶ τὸν Πρόξενον καὶ Καλλίβιον ἐν τοῖς θεάτροις, νομίσαντες, εἰ συνέλθοι ὁ δῆμος, πολὺ ἂν τῷ πλήθει κρατῆσαι, ἐκφέρονται τὰ ὅπλα. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ περὶ τὸν Στάσιππον, καὶ αὐτοὶ ἀνὰ θώπλισαντο, καὶ ἀριθμῷ μὲν οὐκ ἐλάττους ἐφύοντο. ἐπεὶ μέντοι εἰς μάχην ὥρμησαν, τὸν μὲν Πρόξενον καὶ ἄλλους ὀλίγους μετ' αὐτοῦ ἀπέκτειναν, τοὺς δ' ἄλλους φεύγοντας οὐκ ἐδίωξαν. καὶ γὰρ ἦν ὁ Στάσιππος ἰών, οἷος μὴ βούλεσθαι πολλοὺς ἀποκτιννύναι τῶν πολιτῶν. οἱ δὲ περὶ τὸν Καλλίβιον, ἀναχεχωρηκότες ὑπὸ τοὺς † μαντινέας τεῖχος καὶ τὰς πύλας, ἐπεὶ οὐκέτι αὐτοῖς οἱ ἐναντίοι ἐπεχείρουν, ἡσυχίαν εἶχον ἠθροισμένοι. καὶ πάλαι μὲν ἐπεπόμφεσαν ὅτι τοὺς μαντινέας, βοηθεῖν κελεύοντες· τοὺς δὲ τοὺς περὶ Στάσιππον διελέγοντο περὶ συναλλαγῶν. ἐπεὶ δὲ καταφανὴς ἦσαν οἱ μαντινῆς τοῦτο ποιοῦντες, οἱ μὲν αὐτῶν ἀναπηδῶντες ὅτι τὸ τεῖχος, ἐκέλευον βοηθεῖν τῷ ταχίστην, καὶ βοῶντες σπεύδειν διεκελεύοντο· ἄλλοι δὲ ἀνοίγουσι τὰς πύλας αὐτοῖς. οἱ δὲ περὶ τὸν Στάσιππον ὡς ἤσθοντο τὸ γιγνόμενον, ἐκπίπτουσι καὶ τὰς ὅτι τὸ παλάντιον φέρουσας πύλας, καὶ φθάνουσι πρὶν καταληφθῆναι ὑπὸ τῶν διωκόντων, εἰς τὸν τῆς Ἀρτέμιδος νεὼν καταφυγόντες· καὶ ἐγκλεισάμενοι, ἡσυχίαν εἶχον. οἱ δὲ μεγαλώξαντες ἐχθροὶ αὐτῶν, ἀναβαίνουσιν ὅτι τὸν νεών, καὶ τῷ ὀρόφῳ διελόντες, ἔτρωγον ταῖς κεραμίσιν. οἱ δ' ἐπεὶ ἔγνωσαν τῷ ἀνάγκῃ, παύεσθαί τε ἐκέλευον, καὶ ἐξιέναι ἔφασαν. οἱ δ' ἐναντίοι ὡς ὑποχείριοι ἔλαβον αὐτούς, δήσαντες, καὶ ἀναλαβόντες ὅτι τῷ ἁρμάμαξαν ἀπήγαγον εἰς τέγεαν. ἐκ δὲ μιᾶς τῶν μαντινέων καταγόντες, ἀπέκτειναν. τῶν δὲ γιγνομένων, ἔφυγον εἰς λακεδαίμονα τῶν περὶ Στάσιππον τεγεατῶν οἱ περὶ ὀλιγοσίους. μιᾷ δὲ ταῦτα τοῖς λακεδαιμονίοις ἐδόκει βοηθητέον εἶναι τῷ ταχίστην τοῖς τεθνεῶσι τῶν τεγεατῶν καὶ τοὺς ὅρκους, καὶ † ἐκπεπωκόσι· καὶ ὅτω τράπουσιν ὅτι τοὺς μαντινέας, ὡς καὶ τοὺς ὅρκους, σὺν ὅπλοις ἐληλυθότων αὐτῶν ὅτι τοὺς τεγεάτας. ἐν φυγῇ μὲν οἱ ἔφοροι ἔφαγον, Ἀγησίλαον δ' ἐκέλευον ἡ πόλις ἡγεῖσθαι. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἀρκάδες εἰς ἀσπίδα συνελέγοντο.

μαντινείας

ἐμπεπωκόσι·

A Contra Stasippi factio in hoc erat, vt nihil in republica innouaretur, patriæque leges vigerent. Quum autem in theatris ij, qui Proxeno & Callibio adhærebant, inferiores discederent: rati, si populus conueniret, longe se numero superaturos, arma efferunt. Id quum Stasippi videret factio, armis & ipsi se muniunt, ac numero non inferiores erant. Vbi ad manus ventum esset, Proxenum vna cum paucis aliis occidunt, ceteros in fugam actos non persequuntur. Nam vir eiusmodi Stasippus erat, qui multos ex ciuibus interfici nollet. B At socij Callibij quum sub castellum Mantineæ vicinum portasque retrocessissent, posteaquam nihil amplius aduersarij contra eos molirentur; ita vti collecti erant, quiescebant, iamdudum ad Mantineos missis quibusdam, qui eos ad ferendum suppetias hortarentur. Interim etiam cum Stasippi factione de reconciliatione mutua colloquebantur. Posteaquam autem aduentare Mantineos videbant, nonnulli ex eis in murum insilientes hortabantur, vti quamprimum opem latum accurrerent, simulque vt properarent, clamabant: C alij portas eis aperiebant. Stasippi factio intellecto, quid ageretur, per portas, quæ Palantium ducunt, elapsi, prius in Dianæ se fanum recipiunt, quam persequentes aduersarij eos adsequerentur. In eo quum se clausissent, quiescebant. At ipsorum hostes, qui persequebantur eos, posteaquam in fanum adscendissent: tecto diuulso, tegulis eos feriebant. Illi animaduerso, qua necessitate vrgerentur; vti ab hoc abstinerent hortabantur, policiti se exituros. Posteaquam in manus hostium venissent, illi vinculis constrictos, & in carpentum, sublatos Tegeam auehunt: vbi vna cum Mantineis capitis damnatos morte multant. His actis, nonnulli Tegeatæ, qui Stasippo fauebant, Lacedæmonem fugiunt, plus minus 1 o c c c. Secundum ea Lacedæmonij quamprimum succurrendum ex iurisiurandi formula statuunt illis, qui ex Tegeatis vel occubuissent, vel in exsilium acti essent. Itaque bellum aduersus Mantineos mouent, vt qui præter iurisiurandi religionem armati Tegeatas inuasissent. Posteaquam delectus habendos Ephori decreuissent, Agesilaum ciuitas exercitum ducere iubet. Conueniebant iam Arcades ceteri Aseam, D E

Bellum Mantinicum.

Plut. Agesil. p. 1120.

sed quum Orchomenij non solum continerí societate Arcadica propter odium, quo Mantineos persequebantur, nollent; verum etiam collectas Corinthi copias stipendiarias, quibus Polytropus præerat, suam in vrbem recepissent: domi Mantinei manebant, vt hos obseruarent. Heræenses & Lepreatæ cum Lacedæmoniis aduersus Mantineos hac in expeditione coniuncti erant. Agesilaus posteaquam facta de traducendis copiis re sacra perlitasset, recta in Arcadiam tendebat. Quumque situm in finibus oppidum Eutæam occupasset, ac ibidem senes, feminas, pueros in ædibus reperissent; reliquis, quotquot erant ætate militari, ad Arcadum copias profectis: nihilominus id oppidum re nulla lædebat, sed sinebat eos vrbem incolere: ac si quo egerent ipsius milites, id emtum pretio accipiebant. Quod si quid eis ereptum erat, quum vrbem ingrederetur, id repertum eis reddebat. Quin & ipsorum mœnia, quantum opus erat, reficiebat, dum istic subsisteret, ac Polytropi stipendiarios exspectaret. Interim Mantinei aduersus Orchomenios bellum gerebant, & a muris quidem difficulter admodum recedebant, nonnullis ipsorum interfectis: verum vbi pedem referentes Elymiam peruenissent, ac grauis quidem armaturæ pedites Orchomenij non amplius sequerentur, Polytropi autem milites audacter admodum ipsos vrgerent: tum scilicet animaduerso Mantinei, futurum, vt ipsorum multi iaculis configerentur, ni aduersarios vi repellerent: conuersi, manum cum persequentibus conserunt. Periit in eo prœlio Polytropus, ex reliquis fugientibus interfecti complures fuissent, nisi equites Phliasij aduenissent, & equis circumactis a tergo Mantineos adgressi, a persequendo inhibuissent. Hac re Mantinei gesta, domum abierunt. Agesilaus certior de his factus, quod minime deinceps futurum arbitraretur, vt se mercenarij Orchomeniorum milites cum ipso coniungerent, progrediebatur: ac die quidem primo in Tegeatarum agro cœnabat, postridie vero Mantineorum fines ingreditur, ac sub montibus Mantineæ versus occidentem solem sitis castra munit. Istic eadem opera vastabat hostilem agrum, ac prædia populabatur. Interim Arcades illi, qui apud Aseam conuenerant, noctu Tegeam ingressi sunt.

Agesilaus Mantineos bello adgreditur. Plut. Agesil. p. 1120.

A ὀρχομενίων δὲ οὐκ ἐλαττόντων κινδυνεύειν ὃ δὲ καδικὸς, ἀφ' ὧν τοὺς μαντινέας ἔδρασε, ἀλλὰ καὶ δεδεγμένων εἰς τὴν πόλιν ὃ ὅτι κενέαν θώρακα σὺν ὅπλοις ξενικὸν, οὗ Πολύτροπος ἦρχεν, ἔμφυτον οἴκοι οἱ μαντινεῖς τούτων ἐπιμελούμενοι. ἠρώτων δὲ καὶ λακεδαιμονίους ὅπως συστρατεύοιντο τοῖς λακεδαιμονίοις ὅπῃ τοὺς μαντινέας. ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἐδόκει αὐτῷ τὰ ἀφαβατήρια, οὗτος ἐχώρει ὅπῃ τὴν Ἀρκαδίαν. καὶ καταλαβὼν πόλιν ὄμορον οὖσαν Εὐταίαν, καὶ εὑρὼν ἐκεῖ τοὺς μὲν πρεσβυτέρους, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τοὺς παῖδας οἰκοῦντας ἐν ταῖς οἰκίαις, τοὺς δὲ ἐν τῇ στρατιμωτικῇ ἡλικίᾳ, οἰχομένους εἰς τὸ ἀρκαδικὸν, ὅμως οὐκ ἠδίκησε τὴν πόλιν, ἀλλ' εἴα τε αὐτοὺς οἰκεῖν, καὶ ὠνούμενοι ἐλάμβανον ὅσων δέοιντο. εἴ δέ τι καὶ ἁρπασθείη, ὅτε εἰσήει εἰς τὴν πόλιν, ἔξευρὼν ἀπέδωκε. καὶ ἐπτωκοδόμει δὲ τεῖχος αὐτῶν, ὅσα ἐδεῖτο, ἕως περ αὐτὸς διέτριβεν ἀναμένων τοὺς μετὰ Πολυτρόπου μισθοφόρους. ἐν δὲ τούτῳ οἱ μαντινεῖς στρατεύουσιν ὅπῃ τοὺς ὀρχομενίους. καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ τείχους μάλα χαλεπῶς ἀπῄεσαν, καὶ ἀπέθανόν τινες αὐτῶν· ἐπεὶ δὲ ἀποχωροῦντες ἐν τῇ ἑλυμίᾳ ἐγένοντο, καὶ οἱ μὲν ὀρχομένιοι ὁπλῖται οὐκέτι ἠκολούθουν, οἱ δὲ περὶ τὸν Πολύτροπον ἐπέκειντο καὶ μάλα θρασέως, ἐν ταύτῃ γιγνόντες οἱ μαντινεῖς, ὡς εἰ μὴ ἀποκρούσονται αὐτοὺς, ὅτι πολλοὶ σφῶν κατακοντισθήσονται· ἀναστρέψαντες, ὁμόσε ἐχώρησαν τοῖς ἐπικειμένοις. καὶ ὁ μὲν Πολύτροπος μαχόμενος αὐτὸς ἀποθνήσκει, τῶν δ' ἄλλων φευγόντων πάμπολλοι ἂν ἀπέθανον, εἰ μὴ οἱ φλιάσιοι ἱππῆς προσελαύνοντες, καὶ εἰς τὰ ὀπίσθεν περιελάσαντες τῶν μαντινέων, ἐπέσχον αὐτοὺς τῆς διώξεως. καὶ οἱ μὲν μαντινῆς ταῦτα τῆς ἡμέρας, οἴκαδε ἀπῆλθον. ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἀκούσας ταῦτα, καὶ νομίσας οὐκ ἂν ἔτι συμμίξαι αὐτῷ τοὺς ἐκ τοῦ ὀρχομενοῦ μισθοφόρους, οὕτω πορεύεται. καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἐν τῇ τεγεάτιδι χώρᾳ ἐδειπνοποιήσατο, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ βαδίζει εἰς τὸ μαντινικὸν, καὶ ἐστρατοπεδεύσατο ὑπὸ τοῖς πρὸς ἑσπέραν ὄρεσι τῶν μαντινέων. καὶ ἔκαιε μὲν ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ ἐπόρθει τοὺς ἀγρούς. τῶν δὲ ἀρκάδων οἱ συλλεγέντες ἐν τῇ ἀσέᾳ, νυκτὸς παρῆλθον εἰς τὴν τεγέαν. τῇ δὲ

τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Ἀγησίλαος ἀπέχων μαν-
τινείας ὅσον εἴκοσι σταδίους, ἐστρατοπεδεύσατο·
οἱ δ' ἐκ τῆς τεγέας ἀρκάδες, ἐχόμενοι τῶν με-
ταξὺ μαντινείας καὶ τεγέας ὀρῶν, παρῆσαν μά-
λα πολλοὶ ὁπλῖται, συμμίξαι [μάλα * βου-
λόμενοι τοῖς μαντινεῦσι. καὶ γὰρ οἱ ἀργεῖοι
οὐ πανδημεὶ ἠκολούθουν αὐτοῖς. καὶ ἦσαν μέν
τινες, οἳ τὸν Ἀγησίλαον ἔπειθον χωρὶς τούτοις
ἐπιθέσθαι· ὁ δὲ, φοβούμενος, μὴ ἐν ὅσῳ πρὸς
ἐκείνους πορεύοιτο, ἐκ τῆς πόλεως οἱ μαντι-
ἐκ τοῦ ὄπ. νεῖς ἐξελθόντες, κατὰ κέρας τε καὶ † ἐκ τῶν ὄ-
πισθεν ἐπιπέσοιεν αὐτῷ, ἔγνω κράτιστον εἶναι,
ἐᾶσαι συνελθεῖν αὐτούς· καὶ, εἰ βούλοιντο μά-
χεσθαι, ἐκ τοῦ δικαίου καὶ φανεροῦ τὴν μά-
χην ποιεῖσθαι. καὶ οἱ μὲν δὴ ἀρκάδες ὁμοῦ
ἤδη ἐγεγένηντο. οἱ δ' ἐκ τοῦ ὀρχομενοῦ πελ-
τασταὶ, καὶ οἱ τῶν φλιασίων ἱππεῖς, μετ' αὐ-
τῶν τῆς νυκτὸς διεξελθόντες παρὰ τὴν μαν-
τίνειαν, θυομένῳ τῷ Ἀγησιλάῳ πρὸ τοῦ στρα-
τοπέδου ἐπιφαίνονται ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἐ-
ποίησαν τοὺς μὲν ἄλλους εἰς τὰς τάξεις δρα-
μεῖν, Ἀγησίλαον δ' ἐπαναχωρῆσαι πρὸς τὰ
ὅπλα. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνοι μὲν ἐγνώσθησαν φίλοι
ὄντες Ἀγησίλαος δὲ ἐκεκαλλιέρητο, ἐξ ἀρί-
στου προῆγε τὸ στράτευμα. ἑσπέρας δ' ἐπι-
γινομένης, ἔλαθε στρατοπεδευσάμενος εἰς τὸν
ὄπισθεν κόλπον τῆς μαντινικῆς μάλα σύνεγ-
γυς, καὶ κύκλῳ ὄρη ἔχοντα. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ, ἅ-
μα τῇ ἡμέρᾳ ἐθύετο μὲν πρὸ τοῦ στρατεύμα-
τος· ἰδὼν δὲ συλλεγομένους ἐκ τῆς τῶν μαν-
τινέων πόλεως ἐπὶ τοῖς ὄρεσι τοῖς ὑπὲρ τῆς οὐ-
ρᾶς τοῦ ἑαυτῶν στρατεύματος, ἔγνω ἐξακτέον
εἶναι τὴν ταχίστην ἐκ τοῦ κόλπου. εἰ μὲν οὖν αὐ-
τὸς ἀφηγοῖτο, ἐφοβεῖτο μὴ τῇ οὐρᾷ ἐπίθοιντο
οἱ πολέμιοι· ἡσυχίαν δὲ ἔχων, καὶ τὰ ὅπλα
πρὸς τοὺς πολεμίους φαίνων, ἀναστρέψαντας
ἐκέλευε τοὺς ἀπ' οὐρᾶς, εἰς δόρυ ὄπισθεν τῆς
φαλάγγος ἡγεῖσθαι πρὸς αὐτόν. καὶ οὕτως ἅ-
μα ἔκ τε τοῦ στενοῦ ἐξῆγε, καὶ ἰσχυροτέραν ἀεὶ
ἐποιοῦντο. τὴν φαλάγγα † ἐποιεῖτο. ἐπεὶ δὲ ἐδεδίπλωτο
ἡ φαλάγξ, οὕτως ἔχοντι τῷ ὁπλιτικῷ προ-
ελθὼν εἰς τὸ πεδίον, ἐξέτεινε πάλιν ἐπ' ἐννέα
ἢ δέκα τὸ στράτευμα ἀσπίδων. οἱ μέντοι μαν-
συστρατευόμενοι τινεῖς οὐκέτι ἐξῄεσαν. καὶ γὰρ οἱ ἠλεῖοι † συστρα-
τοπεδευόμενοι αὐτοῖς, ἔπειθον μὴ ποιεῖσθαι μάχην, πρὶν οἱ θηβαῖοι παραγένοιντο. εὖ δὲ εἰδέναι
ἔφασαν, ὅτι παρέσοιντο. καὶ γὰρ δέκα τάλαντα δεδανεῖσθαι αὐτοὺς παρὰ σφῶν εἰς τὴν βοήθειαν.

A Postridie quum abesset Agesilaus a Mantinea fere viginti stadiis, ibidem castra locauit. Arcades autem illi Tegea magno cum armaturæ grauis numero digressi, posteaquam ad montes inter Mantineam ac Tegeam sitos propius accessissent; coniungere se cum Mantineis cupiebant. Nec enim Argiui vniuersis cum copiis suis eos sequebantur. Erant tum nonnulli auctores Agesilao, vt seorsum hos adoriretur. Verum ille veritus, ne interea, dum in hos pergeret, vrbe sua Mantinei egressi, a
B cornu ac tergo simul in ipsum irruerent: optime facturum se statuit, si conuenire ipsos pateretur; ac si quidem prœlio secum vellent congredi, ex æquo & aperto potestatem eis pugnandi faceret. Iam coiuerant Arcades, & qui Orchomenovenerant cetrati, vna cum Phliasiorum equitibus, noctu propter Mantineam itinere facto, in conspectum Agesilai pro castris rem sacram facientis prima luce veniebant. Ea re factum, vt alij quidem ad ordines suos accurrerent, Agesilaus autem ad agmen se reciperet. Verum vbi cognitum fuisset,
C hos amicos esse, ac iam perlitasset Agesilaus: prandio sumto copias promouit, ac sub vesperam clam hoste castra in sinu, a tergo Mantinici agri non magno interuallo sito, ac montibus vndique septo, locat. Postridie, cum prima luce, rem sacram ante castra faciebat; quumque videret e Mantinea colligi quosdam in montibus, qui agmini nouissimo imminebant: statuit, quamprimum suos ex illo sinu educendos esse. Iam si præcederet ipse, metuebat, ne hostes extremum agmen inua-
D derent. Itaque ipse quiescens, & arma obuertens hostibus, mandat; vt sui, quotquot erant extremo in agmine, conuersi a tergo phalangis † hastam versus ad ipsum pergerent. Sic eadem opera de arto loco suos educebat, & paullatim phalangem firmiorem efficiebat. Posteaquam ea iam duplicata esset, instructa hoc modo graui armatura progressus in planiciem, rursum copias in scutatos IX vel X explicabat. Quapropter non iam amplius Mantinei prodibant. Nam qui coniuncti cum eis erãt hac
E in expeditione Elei, ne pugna prius consereretur, auctores erant; quam Thebani aduenissent. Scire autem certo se aiebant, eos aduenturos. Nam talenta decem illos ad expeditionem hanc ab se mutuo cepisse.

id est, versus dextram. Suidas.

Quibus auditis, Arcades intra Mantineam se continebant. Agesilaus autem, quum copias percuperet abducere, quod hiems esset media; tamen triduum ibidem mansit haud procul ab vrbe Mantinea, ne discessum præ formidine maturare videretur. Die quarto cum prima luce pransus exercitũ abducit, quasi eo loco muniturus esset castra, vbi ea primũ habuerat, quum Eutæa moueret. Quum Arcadum nemo se ostendisset, quamcelerrime suos Eutæam ducit, quamquam subvesperam id faceret; quod armaturam grauem abducere prius cuperet, quam hostium ignes conspicerentur: ne quis diceret, eius discessum fugæ similem esse. Nam videbatur ex superiori mæsticia nonnihil recreasse patriam, quod Arcadiam inuasisset; ac nemo cum eo, vastante agrum, conserere manum voluisset. Postcaquam Laconicos fines ingressus fuisset, Spartanis domum redeundi potestatem facit, ac finitimos ad oppida sua remittit. Arcades, Agesilao digresso, quum copias ipsius dimissas esse accepissent, ipsis adhuc collectis; aduersus Heræenses cum copiis proficiscuntur, quod ij societatem Arcadum respuissent, & cum Lacedæmoniis in Arcadiam irruissent. Itaque fines horum ingressi, ædificia conremabant, & succidebant arbores. Quum autem aduentasse Mantineam, suppetias latum, Thebani dicerentur; relicto Heræensium agro, cum iis se coniungunt. Postcaquam vtrimque conuenissent, satis esse factum Thebani arbitrabantur, quod & opem amicis tulissent, & nullum amplius hostem intra fines eorum conspicerent. iamque adeo se ad iter comparabant. Verum auctores eis erant Arcades, Argiui, Elei, vti quamprimum in Laconicam ducerent; indicata suorum multitudine, ac Thebanorum exercitu nimiopere collaudato. Nam Bœoti omnes in armis exercebantur, victoria, quam ad Leuctra cõsequuti fuerant, elati. Et sequebãtur eos Phocenses, redacti iam ipsorum in potestatem, & Euboici ex omnibus oppidis, & vtrique Locri, & Acarnanes, & Heracleotæ, & Malienses. Præterea sequebantur eos e Thessalia tum equites, tum cetrati. Hæc quum gratulabundi proferrent, ac præterea, quæ solitudo esset Lacedæmone: obsecrabant, ne prius inde vllo modo discederent, quam Lacedæmoniorum fines inuasissent.

Thebanorum potentia.

οἱ μὲν δὴ Ἀρκάδες ταῦτα ἀκούσαντες, ἡσυχίαν εἶχον ἐν τῇ μαντινείᾳ· ὁ δ' Ἀγησίλαος καὶ μάλα βουλόμενος ἀπάγειν τὸ στράτευμα, (καὶ γὰρ ἦν μέσος χειμών) ὅμως ἐκεῖ κατέμεινε δύο ἡμέρας, οὐ πολὺ ἀπέχων τῆς τῶν μαντινέων πόλεως, ὅπως μὴ δοκοίη φοβούμενος ἀποδρᾶναι τὴν ἄφοδον. τῇ δὲ τετάρτῃ περὶ ἐρισποιησάμενος, ἀπῆγεν ὡς στρατοπεδευσόμενος ἔνθα περ ὁ πρῶτον ἀπὸ τῆς ὑπαίθρου ὁρμήσατο. ἐπεὶ δὲ σαφὴς ἐφαίνετο τῶν Ἀρκάδων, ἦγε τὴν ταχίστην εἰς τὴν ὕπαιθραν, καίπερ μάλα ὀψίζων, βουλόμενος ἀπαγαγεῖν τὰς ὁπλίτας πρὶν καὶ τὰ πυρὰ τῶν πολεμίων ἰδεῖν, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὡς φεύγων ἀπαγάγοι. οὐ γὰρ τῆς παρόδου ἀθυμίας ἐδόκει τι ἀνειληφέναι τὴν πόλιν, ὅτι καὶ ἐμβεβληκὼς εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, καὶ δηοῦν τὴν χώραν σαφὴς ἠληλακὼς μάχεσθαι. ἐπεὶ δ' ἐν τῇ λακωνικῇ ἐγίγνετο, τὰς μὲν σαρπάτας ἀπέλυσεν οἴκαδε, τὰς δὲ περιοίκους ἀφῆκεν ὅπη ἑαυτῶν πόλις. οἱ δὲ Ἀρκάδες, ἐπεὶ ὁ Ἀγησίλαος ἀπεληλύθη, καὶ ἤδοντο ἀμελευμένον αὐτῶν τὸ στράτευμα, αὖθις ἤθροισμένοι ἐτύγχανον, στρατεύοισιν ὅπῃ τὰς ἠραίας, ὅπῃ τε σαφὴς ἦλθον τὸ Ἀρκαδικοῦ μετέχειν, καὶ ὅπως συμβεβλήκεσαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν μετὰ τῶν λακεδαιμονίων. ἐμβαλόντες δὲ, ἐνεπίμπρασαν τὰς οἰκίας, καὶ ἔκοπτον τὰ δένδρα. ἐπεὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι βεβοηθηκότες παρῆσαν ἐλέγοντο εἰς τὴν μαντίνειαν, οὕτως ἀπαλλάττοντας ἐκ τῆς ἠραίας, καὶ συμμιγνύουσι τοῖς Θηβαίοις. ὡς δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο, οἱ μὲν Θηβαῖοι καλὰς σφίσιν αὐτοῖς εἶχον, ἐπεὶ ἐβεβοηθήκεσαν μὲν, πολέμιον δὲ οὐδένα ἔτι ἐώρων ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ ἀπιέναι παρεσκευάζοντο. οἱ δ' Ἀρκάδες, καὶ Ἀργεῖοι, καὶ Ἠλῆοι, ἕπεσθον αὖθις ἡγεμόνες ὡς τάχιστα εἰς τὴν λακωνικὴν, ὅπως δηώσοντες μὲν τὸ ἑαυτῶν πλῆθος, ἀναστρεπτικοὶ δὲ τῶν Θηβαίων στρατεύματος. καὶ γὰρ οἱ μὲν βοιωτοὶ ἐγυμνάζοντο πρώτιστοι περὶ τὰ ὅπλα, ἀγαλλόμενοι τῇ ἐν λεύκτροις νίκῃ. Εἠκολούθουν δ' αὖθις καὶ φῶκες, ἐσπόμενοι γεγυμνωμένοι, καὶ βοιῶτοι ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων, καὶ λοκροὶ ἀμφότεροι, καὶ ἀκαρνᾶνες, καὶ ἡρακλεῶται, καὶ μαλιῆς. ἠκολούθουν δ' αὖθις ἐκ θετταλίας ἱππεῖς τε καὶ πελτασταί. ταῦτα δὴ τὰ συμμαχικὰ, καὶ τὸν ἐν λακεδαίμονι ἑρμαῖον λέγοντες, ἱκέτευον μηδαμῶς ἀποδρᾶναι, πρὶν ἐμβάλωσιν εἰς τὴν τῶν λακεδαιμονίων χώραν. συμμαχικὰ, ἑρμαῖον,

οἱ δὲ

οἱ δὲ Θηβαῖοι ἤκουον μὲν ταῦτα, αἰτελογίζοντο δὲ ὅτι δυσεμβολωτάτη μὲν ἡ λακωνικὴ ἐλέγετο εἶ), φευγεὰς δὲ καθιστάναι ἐνόμιζον ὅπῃ τοῖς ἐσόδοις εὐπορώτατοις. καὶ γὰρ ὧν Ἰσχόλαος μὲν ἐν ἰῷ τῆς σκιρίτιδος, ἔχων νεοδαμώδης τε φευγεῦσι καὶ τῶν τειγεατῶν φυγάδων τοὺς νεωτάτους ὡσεὶ τετρακοσίους. ἦν δὲ καὶ ὅπῃ λεύκτρων ὑπὲρ τῆς μαλεάτιδος ἄλλη φευγεά. ἐλογίζοντο δὲ καὶ τοῦτο οἱ Θηβαῖοι, ὡς καὶ συνελθοῦσαν αὐτῶν ταχέως τὴν τῶν λακεδαιμονίων δύναμιν, καὶ μάχεσθαι αὐτοὺς οὐδαμοῦ ἄμεινον ἢ ἐν τῇ ἑαυτῶν. ἃ δὴ πάντα λογιζόμενοι, οὐ πάνυ ὡρμητὸς ἦσαν εἰς ὃ ἰέναι εἰς τὴν λακεδαίμονα. ἐπεὶ μέντοι ἦκον ἔκ τε καρύων λέγοντες τὴν ἐρημίαν, καὶ ὑπωμνύμενοι αὐτοὶ πήσεσθαι, καὶ κελεύοντες, αἴ τι ἔξω πατῶνται φαίνονται, ἀποσφάπτειν σφᾶς· παρῆσαν δέ τινες καὶ τῶν περιοίκων ὅπῃ καλούμενοι, καὶ φάσκοντες ἀποστήσεσθαι, εἰ μόνον φανείησαν εἰς τὴν χώραν· ἔλεγον δέ, ὡς καὶ νῦν καλούμενοι οἱ περίοικοι ὑπὸ τῶν σπαρτιατῶν οὐκ ἐθέλοιεν βοηθεῖν· πάντα οὖν ταῦτα ἀκούοντες, καὶ τῷδε πάντων οἱ Θηβαῖοι, ἐπείθησαν. καὶ αὐτοὶ μὲν ἐς καρύας ἀνέβαλον, οἱ δ' Ἀρκάδες ἐς ἰὸν τῆς σκιρίτιδος. ἐν εἰ μὲν ὅπῃ τὰ δύσβατα προελθὼν ὁ Ἰσχόλαος ὑφίστατο, οὐδένα αὐτῶν γε ἔφασαν ἀναβῆναι· νῦν δὲ βουλόμενος τοῖς ἰδίοις συμμάχοις χρῆσθαι, ἔμενεν ἐν τῇ κώμῃ· οἱ δ' ἀνέβησαν πάμπληθεῖς Ἀρκάδες. ἐν τούτῳ δὴ αὐτῶν πρόσω μὲν μαχόμενοι οἱ περὶ τὸν Ἰσχόλαον ἐπεκράτουν· ἐπεὶ δὲ καὶ ὄπισθεν, καὶ ἐκ πλαγίου, ἐν δὲ τῶν οἰκιῶν ἀναβαίνοντες ἔπαιον ἐν ἔβαλλον ἀδύνατοι, ἐν τούτῳ ὅ, τε Ἰσχόλαος ἀποθνήσκει, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εἰ μή τις ἀμφιγνοηθεὶς διέφυγε. Ἅμα δὲ ἁλισκόμενοι ὑπὸ τούτων οἱ Ἀρκάδες, ἐπορεύοντο πρὸς τοὺς Θηβαίους ὅπῃ τὰς καρύας. οἱ δὲ Θηβαῖοι, ἐπεὶ ἤκουσαν τὰ πεπραγμένα ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων, πολὺ δὴ θρασύτερον κατέβαινον. καὶ τὴν μὲν σελλασίαν λύτην ἔκαιον, καὶ ἐπόρθουν· ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ πεδίῳ ἐγένοντο, ἐν ᾧ τεμένει τοῦ Ἀπόλλωνος [ἱερῷ * ἐν ταύτῃ ἐστρατοπεδεύσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο, καὶ ὅλως μὲν τὸ μὴ φεύγειν ἐπὶ Λακεδαίμονα ὅπῃ τὴν πόλιν, (καὶ γὰρ ἐν ᾧ τὸ ἀγέας ἱερῷ ἐφαίνοντο ἐναντίοι οἱ ὁπλῖται)

A Audiebant ea quidem Thebani, sed vicissim perpendebant, quod Laconica longe difficillima ingressu esse perhiberetur; & arbitrabantur iis locis, quæ aditus haberent faciles, disposita esse præsidia. Etenim Ischolaus ad Ium agri Sciritici erat, cum tironum & exsulum, Tegea profugorum, c c c c præsidio, qui erant ætate maxime vegeta. Præterea præsidium aliud erat ad *Leuctra supra Maleatidem. Expendebant secum hoc quoque Thebani, coituras nimirum celeriter Lacedæmoniorum vires; & nusquam promtius, quam B suis in finibus ipsos dimicaturos. Quæ omnia secum putantes, non admodum in hoc propensi erant, vt Lacedæmonem peterent. Verum posteaquam Caryis venissent, qui solitudinem istic esse dicerent: se duces itineris fore policerentur: si fallere voluisse viderentur, interfici se iuberent: adessent item quidam finitimi, qui eos aduocarent, ac se discessuros a Lacedæmoniorum fide profiterentur, si saltim ipsorum in agro Thebani se ostendissent: adderent eos vicinos, qui arcesserentur a C Spartanis, opem tunc eis nullam laturos: his inquam vniuersis auditis, & quidem ab omnibus, adsensi sunt. Deinde ipsi quidem propter Caryas in hostium fines irrumpunt, Arcades autem iuxta Ium Sciritidis oppidum. Ac si quidem Ischolaus progressus ad loca transitu difficilia substitisset, neminem eo quidem loco fuisse adscensurum ferunt: iam vero, quum auxiliis Iensium vti vellet, eo in vico exspectabat, Arcadibus interim magno numero conscendentibus. Atque hoc loco milites Ischolai, dum aduersos in hostes dimicant, superiores erant: verum postea, D quam & a tergo, & a lateribus, & ab iis, qui domos conscenderant, ferirentur actelis peterentur: tum deinde non solum Ischolaus, sed & alij perierunt omnes, extra quam si quis incognitus aufugisset. His rebus gestis, Arcades ad Thebanos Caryas versus pergunt. Illi vero quum quæ ab Arcadibus essent acta, resciuissent; longe maiori cum audacia descendebant, ac primo quidem Sellasiam igne succendunt & depopulantur: deinde quum in E planiciem veniissent, ad lucum Apollinis castra metati, postridie rursus inde discedunt. Hinc per pontem ne conabantur quidem Spartam versus transire. Nam in Mineruæ fano, quæ Alea dicitur, oppositi grauis armaturæ pedites conspiciebantur. Quapropter ita faciebant iter,

oppidum Laconicæ, diuersum ab eo, cuius supra mentio facta est.

Thebani Laconicam cum exercitu ingrediuntur.

Plut. Agesil. p. 1121. v. & Hesych. in Ταύγεια.

vt Eurotam amnem ad dextram haberent; ac ædificia, magna bonorum copia referta, cremabant & populabantur. Ceterum ex iis, qui erant in vrbe, mulieres quidem nec fumum adspicere poterant, quippe quæ hostes numquam vidissent: at viri Spartani, alius alibi collocatus, quod vrbs ipsorum mœnibus careret, quamquam perpauci numero & essent & viderentur, eam tamen custodiebant. Visum fuit etiam magistratibus, indicare iis, quos Helotas siue seruos vocant, vt si quis eorum arma capere vellet, ac inter ordines locum suum occupare; ei fides daretur, futurum vt quotquot hoc in bello suam nauarent operam, libertate donarentur. Ac initio quidem ferebatur, in tabulas relata plurium fuisse nomina, quam VIC IO. quo factum, vt illi metum in acie dispositi incuterent, ac valde multi esse viderentur. Verum posteaquam apud ipsos manebant conducticij milites, qui Orchomeno venerant, & Lacedæmoniis præterea suppetias ferrent Phliasij, Corinthij, Epidaurij, Pellenenses, oppida quædam alia: tum deinde minus eos, qui nomina professi fuerant, formidabant. Exercitus hostilis progressus, Amyclas vbi venisset, ibidem Eurotam transiit: ac Thebani quidem iis in locis, vbi castra locabant, statim ante ordines eas arbores abiiciebant numero quam fieri poterat maximo, quas succiderant, eoque pacto sibi cauebant: verum nihil huiusmodi faciebant Arcades, sed relictis armis ad direptiones ædium se conuertebant. Secundum hæc die tertio, vel quarto, equites Thebani omnes, cum Eleorum, Phocensium, Thessalorum, Locrorum equitatu, ad Hippodromum ac Neptuni * Gæaochi fanum vsque procedunt. Eis in acie Lacedæmoniorum equites, qui perpauci videbantur, oppositi erant. Quumque illi iuniores quosdam grauis armaturæ pedites, plus minus c c c, ad Tyndaridarum in insidiis locassent: eodem momento procurrebant hi, & equites adigebant equos. Verum hostes non ferebant eorum impetum, sed terga vertebant. Quod quum nonnulli pedites vidissent, & ipsi se in fugam coniiciebant. Post, vbi persequendi finem Lacedæmonij fecissent, ac Thebanorum copiæ consisterent: rursus in castra est itum. Quumque facinus nonnihil audax fore videretur, si rursus vrbem adorirentur: mouerunt inde cum copiis, ac versus Helos, & Gytheum profecti sunt. Quod si quæ in oppida muris non munita inciderent, ea concremabant:

Consule Notas.

ἐν δεξιᾷ δὴ ἔχοντες τὸν Εὐρώτην, παρῆσαν κώμας πολλῶν τε καὶ ἀγαθῶν μεστὰς οἰκίας. τῶν δὴ ἐκ τῆς πόλεως αἱ μὲν γυναῖκες οὐδὲ τὴν καπνὸν ὁρῶσαι ἐξεῖργον, ἅτε οὐδὲ πολὺ ἐδόκουν πολεμίους· οἱ δὲ ἀνὴρ πᾶς, ἀτείχιστον ἔχοντες τὴν πόλιν, ἄλλος ἄλλῃ † διεσπαρμένοι, μάλα ὀλίγοι ὄντες καὶ φαινόμενοι κακοί, ἐφύλαττον. ἔδοξε δὲ τοῖς τέλεσι καὶ τοῖς εἵλωσιν, εἴ τις βούλοιτο ὅπλα λαμβάνειν, καὶ εἰς τάξιν τίθεσθαι, τὰ τοιαῦτα λαμβάνειν, ὡς Βέλτιστα ἐσομένους, ὅσοι συμπολεμήσαιεν. καὶ ὃ μὲν πρῶτον ἔφασαν ἀπογράφασθαι πλέον ἢ ἑξακισχιλίους· ὥστε φόβον αὖ οὗτοι παρεῖχον συλλεγμένοι, καὶ λίαν ἐδόκουν πολλοὶ εἶναι. ἐπεὶ μέντοι ἔμενον μὲν οἱ ἐξ Ὀρχομενοῦ μισθοφόροι, ἐβοήθησαν δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις Φλιάσιοί τε, καὶ Κορίνθιοι, καὶ Ἐπιδαύριοι, καὶ Πελληνῆς, καὶ ἄλλαι δέ τινες τῶν πόλεων, ἤδη καὶ τοὺς ἀπογεγραμμένους ἦσσον ὠρώδουν. ὡς δὲ † προσιὸν τὸ στράτευμα ἐγένετο κατ' Ἀμύκλας, ταύτῃ διέβαινον τὸν Εὐρώτην. καὶ οἱ μὲν Θηβαῖοι ὅπου στρατοπεδεύοιντο, ἐνθὺς ὧν ἕκαστοι δένδρων κατέβαλλον πρὸ τῶν τάξεων ὡς ἐδυνάμην πλῆσται, καὶ ἔτως ἐφυλάττοντο· οἱ δὲ Ἀρκάδες τούτων τὲ οὐδὲν ἐποίουν, καταλιπόντες δὲ τὰ ὅπλα, εἰς ἁρπαγὴν ὥρμων τὰς οἰκίας † ἐρήμους. ἐκ τούτου δὴ ἡμέρᾳ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ † προσῆλθον οἱ ἱππῆς εἰς τὸν ἱππόδρομον, εἰς † γαιόχου καὶ τάξις, καὶ οἵ τε Θηβαῖοι πρῶτοι, καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ὅσοι Φωκέων, ἢ Θετταλῶν, ἢ Λοκρῶν ἱππῆς παρῆσαν. οἱ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἱππῆς μάλα ὀλίγοι Φαινόμενοι, ἀντιτεταγμένοι αὐτοῖς ἦσαν. ἐνέδραν δὲ ποιήσαντες ὁπλιτῶν τῶν νεωτέρων ὅσον τετρακοσίων ἐν τῷ τοῦ Διοσκούρων, ἅμα οὗτοι μὲν ἐξέθεον, οἱ δὲ ἱππῆς ἤλαυνον. οἱ δὲ πολέμιοι οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἐνέκλιναν. ἰδόντες δὲ ταῦτα πολλοὶ καὶ τῶν πεζῶν εἰς φυγὴν ὥρμησαν. ἐπεὶ μέντοι οἵ τε διώκοντες ἐπαύσαντο, καὶ ὁ τῶν Θηβαίων στρατεύμα ἔμεινε, πάλιν δὴ καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο. καὶ † ὃ μὲν μὴ προσὶὸν τὴν πόλιν προσοδεύσειν αὖ ἐπὶ αὐτούς, ἤδη τι ἐδόκει θαρραλεώτερον εἶναι. ἐκεῖθεν μέντοι ἀπάραν τὸ στράτευμα ἐπορεύετο τὴν ἐφ' ἕλος τε, καὶ γύθιον. καὶ τὰς μὲν ἀτειχίστους τῶν πόλεων ἐνεπίμπρασαν,

γυθείῳ

γυθείῳ ὃ, ἔνθα τὰ νεώρια τοῖς λακεδαιμονίοις ἦν, καὶ προσέβαλον ἡμέρας τρεῖς. ἦσαν δέ τινες τῶν περιοίκων, οἱ καὶ ἐπέθεντο, καὶ στρατεύοντο τοῖς μετὰ θηβαίων. ἀκούοντες δὲ ταῦτα οἱ ἀθηναῖοι, ἐν φροντίδι ἦσαν ὅ, τι χρὴ ποιῆσαι περὶ λακεδαιμονίων, καὶ ἐκκλησίαν ἐποίησαν καὶ δόγμα βουλῆς. ἔτυχον δὲ παρόντες πρέσβεις λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν ἐπὶ Ἀπολλοπιτῶν αὐτοῖς συμμάχων. ὅθεν δὴ οἱ λακεδαιμόνιοι, † Ἀρα- Ἄρακος
τος, καὶ Ὠκυλλος, καὶ Φάραξ, καὶ Ετυμοκλῆς, καὶ Ολοιθδὸς σχεδὸν πάντες τἀναντία ἔλεγον. ἀπεμιμνήσκοντο γὰρ τοὺς ἀθηναίους, ὡς ἀεὶ πρὸς ἀλλήλους ἐν τοῖς μεγίστοις χρείαις παρεῖχαντο ἐπ' ἀγαθοῖς. αὐτοί τε γὰρ ἔφασαν τοὺς τυράννους στρατεύσαντας ἀθηναίους, καὶ ἀθηναίους, ὅτε αὐτοὶ ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ μεσσηνίων, προθύμως βοηθῆσαι. ἔλεγον δὲ καὶ † ὡς ἀγαθὰ εἴη ὅτε κοινῇ ἀμφότεροι ἔπραξαν, ὑπομιμνήσκοντες μὲν ὡς τὸν βάρβαρον κοινῇ ἀπεμαχέσαντο, ἀναμιμνήσκοντες δ' ὡς ἀθηναῖοί τε ὑπὸ τῶν ἑλλήνων ἡγεμόνες ἐκ ναυτικοῦ καὶ τῶν κοινῶν χρημάτων φύλακες, τῶν λακεδαιμονίων τούτων συμβουλομένων, αὐτοί τε καὶ μετὰ δικαίως ὑφ' ἁπάντων τῶν ἑλλήνων ἡγεμόνες προκριθείησαν, συμβουλομένων αὖ τούτων τῶν ἀθηναίων. εἰς δὲ αὐτῶν καὶ ὧδέ πως εἶπεν· ἐὰν δ' ὑμῖς καὶ ἡμῖς, ὦ ἄνδρες, ὁμονοήσωμεν, νεῦε ἐλπὶς, ὃ πάλαι λεγόμενον, δεκαπλᾶ ἀθηναίων θηβαίους. οἱ μὲν τοιοῦτοι ἀθηναῖοι οὐ πάνυ ἐδέξαντο, ἀλλὰ θρᾶσύς τις ἐκ τοῦ ὄπισθεν διῆλθεν, ὡς νῦν ταῦτα λέγοιεν. ὅτε δ' ἐκαιρὸν ἔφαινεν, ἐπέκρυπτε ἡμῖν. μέγιστον δὲ τῶν λεγθέντων παρὰ λακεδαιμονίων ἐδόκει εἶναι, ὅτι νίκα καὶ πολέμῃ αὐτοῖς, θηβαίων βουλομένων ἀνασκάπτειν τὰς ἀθήνας, σφίσιν ἐμποδὼν γενοίντο. ὁ δὲ πλεῖστος ἦν λόγος, ὡς καὶ τοὺς ὅρκους βοηθεῖν δέοι· ἐν γὰρ ἀδικουμένων σφῶν ἐστρατεύοντο οἱ ἀρκάδες, καὶ οἱ μετ' αὐτῶν τοῖς λακεδαιμονίοις, ἀλλὰ βοηθησάντων τοῖς τεγεάταις, ὅτι οἱ μαντινῆς παρὰ τοὺς ὅρκους ἐπεστράτευσαν αὐτοῖς. διὸ δὴ καὶ τότε τοὺς λόγους θορύβους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. οἱ μὲν γὰρ δικαίως τοὺς μαντινέας ἔφασαν βοηθῆσαι τοῖς περὶ Πρόξενον ἀποθανοῦσιν ὑπὸ τῶν περὶ Στάσιππον· οἱ δ', ἀδίκως, ὅτι ὅπλα ἐπήνεγκαν τεγεάταις.

A Gytheum vero, quo loco naualia Lacedæmoniorum erant, triduum oppugnabant. Erant etiam finitimi quidam, qui & inuadebant Lacedæmonios, & Thebanorum sociorumq; signa sequebantur. Quę quum Athenienses audiissent, quid Lacedæmoniorum in cauſſa faciundum esset, ſollicite diſpiciebant; deq; Senatus conſulto cõcionem aduocabant. Forte tunc legati Lacedæmoniorum, eorumq; ſociorum, quos necdum amiſerant, Athenis aderant. Quo fiebat, vt hi Lacedæmonij, nimirum Aracus, Ocyllus, Pharax, Etymocles, Olontheus, prope omnes ſimilia dicerent. Nam reuocabant in memoriam Athenienſibus, ſemper vtroſq; ſibi inuicem maximis in rerum momentis ad vtilitatem communẽ ſuppetias tuliſſe. Lacedæmonios enim adiuuiſſe dicebant eiectionẽ tyrannorum; & viciſſim Athenienſes, quo tempore a Meſſeniis Lacedæmonij obſiderentur, alacriter eis opem tuliſſe. Præterea commemorabant emolumenta, quæ vtrimq; percepiſſent, quoties aliquid cõiunctis viribus geſſiſſent: reuocãtes eis in memoriã, quod C & barbarum communi opera repuliſſent; & Atheniẽſes Lacedæmoniis auctoribus a Græcis duces claſſis, publicarumq; pecuniarum cuſtodes lecti fuiſſent; ſuadentibus viciſſim Athenienſibus, vt Lacedæmonij extra controuerſiam terra Græcorum omnium duces legerentur. Inter alios quidam in hanc ſententiam verba faciebat: Quod ſi vos & nos, Athenienſes, conſenſerimus: ſpes eſt hoc tempore futurum, quod iamdudum fertur, decumanos eſſe Thebanos. Non admodum hæc ab Athenienſibus accipiebantur, ſed muſſitabatur hinc inde, nunc ea dici: quo vero tempore ſecundæ res ipſorum eſſent, tum nos premebant. Vnum hoc grauiſſimum eſſe videbatur, quod a Lacedæmoniis proferebatur, impeditos a Lacedæmoniis id temporis fuiſſe Thebanos, quum debellatis Athenienſibus euertendas Athenas illi cenſuiſſent. Et erat hominibus id plurimum in ore, ferendas eſſe ſuppetias ratione præſtiti ſacramenti. Non enim Arcades, & ipſorum ſocios, Lacedæmoniis ob illatam aliquam iniuriam bellum facere; ſed eam E ob cauſſam, quod Tegeatis opem tulerint, qui a Mantineis contra datum iuſiurandum bello vexabantur. Hæc quoq; quum dicerentur, tumultus quidam concionem peruagabatur. Quippe nonnulli aiebant, Mantineos iure ſuppetias iis tuliſſe, qui quum Proxeni eſſent aſſeclæ, a Staſippi factione fuerant interemti. Alij factum iniuſte dicebant, quod arma Tegeatis intuliſſent.

Lacedæmonij & ab Athenienſibus petunt.

De his quum ipsa concio disceptaret, Cli- A
teles Corinthius surgens, hanc oratio-
» nem habuit: Nimirum, Athenienses, de
» hoc controuertitur, a quibus iniuriæ fa-
» ctum sit initium. Verum nos, posteaquam
» pax facta fuit, an quis accusare potest,
» quod vel bello vrbem aliquam adgressi si-
» mus, vel pecunias quorumdam abstule-
» rimus, vel agrum alienum vastauerimus?
» Nihilominus Thebani fines nostros in-
» gressi succiderunt arbores, domos exus-
» serunt, pecunias ac pecora diripuerunt.
» Qui poterit ergo fieri, vt si nobis auxilium
» non tuleritis, qui adeo manifestis iniu-
» riis adficimur, non contra iurisiurandi re-
» ligionem facturi sitis, præsertim quum
» vestra cura factum sit, vt vobis omnibus
» hæc sacramenta nos omnes præstaremus?
Heic vero plausus excitatus est ab Athe-
nienslibus, quasi recte, & quidem æquis-
Procles, male. sima Cliteles dixisset. Post hunc † Patro-
cles Phliasius surgens, hoc modo loquu-
» tus est: Futurum, Athenienses, vt Lace-
» dæmoniis e medio sublatis Thebani vos
» primos bello petant: nemini non esse per-
» spicuum arbitror. Nam inter alios esse vos
» solos arbitrantur impedimento, quo mi-
» nus ipsi Græcis imperent. Quod si ita est,
» arbitror equidem nihilo magis vos La-
» cedæmoniis hac expeditione suppetias,
» quam vobis ipsis laturos. Nam Theba-
» nos vobis infestos, eosdemque finitimos,
» principe apud Græcos loco potiri; id vero
» longe vos molestius laturos puto, quam
» si procul aduersarios haberetis. Commo-
» dius quidem certe vos ipsos tuebimini,
» quam diu supererunt socij: quam si subla-
» tis iis, soli aduersus Thebanos dimicare D
» cogamini. Quod si qui verentur, ne, si
» nunc effugiant Lacedæmonij, negotia vo-
» bis aliquando facessant: cogitetis velim,
» non metuendum esse, ne illi, qui bene-
» ficiis, sed qui damnis adficiuntur, ali-
» quando potentiam quamdam nanciscan-
» tur. Quin hoc quoque cogitandum est,
» non solum homines priuatos, sed etiam
» respublicas decere; vt quum potentissi-
» mi sunt, aliquid sibi comparent, quod ex
» vsu sit: nimirum vt habeant, si quando vi-
» res amiserint, aliquid ex iis, quæ antea la- E
» bore suo pepererunt, præsidij. Vobis quidē
» certe nunc Deum aliquis occasionem of-
» fert, qua Lacedęmonios in perpetuū vobis
» amicos adiungere sinceros possitis, si qui-
» dem eis ope vestra egentibus succurretis.

τότων δὲ διαιζομένων ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐκ-
κλησίας, ἀνέστη Κλειτέλης ὁ Κορίνθιος, καὶ εἶ-
πε τάδε· Ἀλλὰ ταῦτα μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, ἴσως ἀντιλέγεται, τίνες ἦσαν οἱ ἄρξαν-
τες ἀδικεῖν. ἡμῶν δέ, ἐπεὶ εἰρήνη ἐγένετο, ἔ-
χει τις κατηγορῆσαι ἢ ὡς ὑπὸ πόλιν τινὰ ἐστρα-
τεύσαμεν, ἢ ὡς χρήματά τινων ἐλάβομεν,
ἢ ὡς γῆν ἀλλοτρίαν ἐδῃώσαμεν; ἀλλ' ὅμως
οἱ Θηβαῖοι εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ἐλθόντες, καὶ
δένδρα ἐκκεκόφασι, καὶ οἰκίας κατασκευά-
B σασι, καὶ χρήματα καὶ σώματα διηρπά-
κασι. πῶς οὖν, ἐὰν μὴ βοηθῆτε οὕτω σα-
φῶς ἡμῖν ἀδικουμένοις, οὐ καθ' τοὺς ὅρ-
κους ποιήσετε; καὶ ταῦτα, ὧν αὐτοὶ ἐπεμε-
λήθητε ὅρκων, ὅπως πᾶσιν ὑμῖν πρὸτες ἡ-
μεῖς ὀμόσαμεν; ἐκ ταῦτα μέν τοι οἱ Ἀθη-
ναῖοι ἐπεδορύξησαν, ὡς ὀρθάς τε καὶ δίκαια
εἰρηκότος τοῦ Κλειτέλους. ὑπὲ δὲ τούτῳ ἀνέ-
στη † Παυσανίας Φλιάσιος, καὶ εἶπεν· Ὅτι Πρακλῆς
μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐκ πολλῶν ἡμῶν
C τοὺς Λακεδαιμονίους, ὑπὲ σφῶν ἂν ὑμᾶς στρα-
τεύσαιεν οἱ Θηβαῖοι, πᾶσιν οἶμαι τοῦτο δῆ-
λον εἶναι. τῶν γὰρ ἄλλων μόνους ἂν ὑμᾶς οἴον-
ται ἐμποδὼν γενέσθαι τοῦ ἄρξαι αὐτοὺς τῶν
ἑλλήνων. εἰ δὲ οὕτως ἔχει, ἐγὼ μὲν σαφῶς
μᾶλλον Λακεδαιμονίοις ἂν ὑμᾶς ἡγοῦμαι
στρατεύσαντας † βοηθῆσαι, ἢ καὶ ὑμῖν αὐ- βοηθήσειν
τοῖς. ὃ γὰρ δυσμενεῖς ὄντας ὑμῖν Θηβαίους
καὶ ὁμόρους οἰκοῦντας, ἡγεμόνας γενέσθαι τῶν
ἑλλήνων, πολὺ οἶμαι χαλεπώτερον ἂν ὑ-
μῖν φανῆναι, ἢ ὁπότε πόρρω τοὺς αἰτιατά-
λους ἔχετε. συμφορώτερόν γε μέν τ' ἂν ὑ-
μῖν αὐτοῖς βοηθήσητε, ἐν ᾧ ἔτι εἰσὶν οἱ † σύμ- σύμμα-
μαχοι ἄν, ἢ εἰ ἀπολομένων αὐτῶν μόνοι ἀνα- χοι εἶεν
κάζοισθε διαμάχεσθαι πρὸς τοὺς Θηβαίους.
εἰ δέ τινες φοβοῦνται, μὴ ἐὰν νῦν ἀναφύγωσιν
οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἔπειτα ποτὲ πρόσφορα παρέ-
χωσιν ὑμῖν· ἐνθυμήθητε, ὅτι ἐχθρὸς ἂν οὗτος ἦν, ἀλλ'
οὐκ ἂν φίλος, ὃς ἂν κακῶς τινα ποιῇ, φοβεῖσθαι δεῖ, μή ποτε
μέγα δυνασθῶσιν. ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρὴ τάδε χρή,
ὅτι κτᾶσθαι μέν τι ἀγαθὸν καὶ ἰδιώταις καὶ πό-
λεσι πρόσεστι, ὅταν ἐρρωμένως ὦσιν· ἵνα
ἔχωσιν, † ἐάν ποτε δυνατοὶ γένωνται, ὑπὲρ τῶν ἐάν ποτ'
εἰς αὖ * πεπονημένων. ὑμῖν δὲ νῦν ἐκ θεοῦ ἀδυνάμει
τινος καιρὸς προσγεγένηται, ἐὰν δεομένοις * πρεσ-
βοηθήσητε λακεδαιμονίοις, κτήσασθαι τότους εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον φίλους ἀπροσφασίστους. πονη-

χγδ

ἐγὼ δὴ οὐκ ἐῶ ὀλίγων μοι δοκοῦσι μάρτυρων A
ταῦτ' αὐ δεῖν παθεῖν ὑφ' ὑμῶν· ἀλλ' εἴσονται μὲν
ταῦτα θεοί, οἱ πάντα ὁρῶντες καὶ νῦν καὶ εἰς
ἀεί· σωεπίσανται δ' τὰ γιγνόμενα οἵ τε σύμ-
μαχοι καὶ οἱ πολέμιοι, ὥσθ' ὃς δ' τούτοις καὶ ἅπαν-
τες ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι. οὐδὲν γὰρ τούτων
ἀμελές. ὥστε εἰ κακοὶ φανείησαν πρὸς ὑμᾶς,
τίς αὖ ποτε [ἔτι * προθυμος εἰς αὖθις ἡμῖν
χρὴ, αὖ- τοις ἐλπίζειν δὲ † χρὴ, ὡς ἄνδρας ἀγαθοὺς μᾶλ- B
δρας λον, ἢ κακοὺς αὖθις ἡμήσεσθαι. εἰ γάρ τινες
ἄλλοι, καὶ οὗτοι δοκοῦσι διατελεκέναι ἐπαί-
νου μὲν ὀρεγόμενοι, ἀρετῆς δὲ ἔργων ἀπεχό-
μενοι. πρὸς ὧν τούτοις, εὐθυμήθητε καὶ τάδε.
εἴ ποτε πάλιν ἔλθοι ἐν τῇ ἑλλάδι κίνδυνος ὑ-
πὸ βαρβάρων, τίσιν ἂν μᾶλλον πιστεύσητε,
ἢ λακεδαιμονίοις; τίνας δ' ἂν προθυμοτέρους ἢ-
δέως τούτων ποιήσαισθε, ὧν γε καὶ οἱ παρόντες
ἐν θερμοπύλαις, ἅπαντες εἵλοντο μαχόμε-
νοι ἀποθανεῖν μᾶλλον, ἢ ζωλίες † σωεπισφέ- ἐπεισφέ-
ρεσθαι τ' βάρβαρον τῇ ἑλλάδι; πῶς οὖν ἔτι δί- ρεσθαι
καιον, ὧν τε ἕνεκα ἐγήροντο αὐδρες ἀγαθοὶ μὲν C
ὑμῶν, καὶ ὧν ἐλπὶς αὖθις ἡδέως, πᾶσαν προ-
θυμίαν εἰς αὖθις καὶ ὑμᾶς καὶ ἡμᾶς παρέχε-
σθαι; ἄξιον δὲ καὶ τ' παρόντων συμμάχων αὐ-
τοῖς ἕνεκεν προθυμίαν ἐνδείξασθαι. οὐ γὰρ
ἴστε, ὅτι οἱ μὲν τούτοις πιστοὶ διαμένουσιν ἐν ταῖς
συμφοραῖς, οὗτοι καὶ ὑμῖν αἱρήσουσι· ἂν μὴ ἀ-
ποδιδοναι χάριτας. εἰ δὲ μικραὶ δοκοῦμεν πό-
λεις εἶ), αἳ τ' κινδύνων μετέχειν αὖθις ἐθέλου-
σαι, εὐθυμήθητε, ὅτι ἐὰν ἡ ὑμετέρα πόλις
προσγένηται, οὐκέτι μικραὶ πόλεις ἐσόμεθα, D
αἳ βοηθοῦσαι αὖθις. ἐγὼ γ', ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι,
πρόσθεν μὲν ἀκούων ἐζήλουν τὴν δε τ' πόλιν,
ὅτι πολλοὺς καὶ τοὺς ἀδικουμένους, καὶ τοὺς φοβε-
μένους, εὐθὺς δε καταφεύγοις ὑπικουρίας
[δεομένους * ἥκουον τυγχάνειν. νῦν δ' οὐκέτ'
ἀκούω, ἀλλ' αὐτὸς ἤδη παρὼν ὁρῶ, λακεδαι-
μονίους τε τοὺς ὀνομαστοτάτους, καὶ μετ' αὐτῶν τοὺς
φίλους αὐτῶν τοὺς πιστοτάτους προσ ὑμᾶς τε
ἥκοντας, καὶ δεομένους αὖ ὑμῶν ὑπικουρῆσαι. ὁ-
ρῶ δ' καὶ ἡδαίους, οἳ τότε οὐκ ἔπεισαν λακεδαι- E
μονίους ἐξανδραποδίσασθαι ὑμᾶς, νῦν δεομέ-
νους ὑμῶν, μὴ προϊδεῖν ἀπολομένους τοὺς σώ-
σαντας ὑμᾶς. τ' μὲν οὖν ὑμετέρων προγόνων
καλὸν λέγε), ὅτε τοὺς ἀργείων τελευτήσαν-
τας ὑπὸ τῇ καδμείᾳ ἀκτίας ἀτάφους ἡμέας.

Nam mea sane sententia non paucos estis habituri testes eorum beneficiorum, quibus ipsos adficietis: sed scient hæc primum Dij, qui cuncta & nunc & æternum vident: norunt, quæ agantur, non solum socij, sed etiam hostes: denique præter hos, Græci ac barbari vniuersi. Nam nihil horum negligetur, adeoque si se improbe aduersus vos gerere deprehendantur, quis deinceps vmquam animo in ipsos propenso fuerit? Enimuero sperandum est, eos potius se viros bonos, quam improbos, declaraturos. Nam si vlli alij, hi certe perpetuo laudis fuisse cupidi videntur, & a turpibus facinoribus abstinuisse. Præter hæc velim cogitetis, si quando rursum Græciæ periculum immineat a barbaris, quibusnam fidem potius habituri sitis, quam Lacedæmoniis? quosnam lubentius paraturi sitis adstites, quam eos, qui ad Thermopylas in acie collocati, maluerunt omnes pugnando potius occumbere, quam viui barbaro ad Græciam aditum patefacere? Cur non igitur æquum sit, vt quum vobiscum viros se fortes declararint, ac spes sit, idem deinceps quoque facturos, omnem tum vos, tum nos beneuolentiam eis exhibeamus? Est etiam operæpretium, vt eorum sociorum causa, qui nunc quoque ipsis adsunt, vestrum erga eos studium declaretis. Nam certo scitote illos, qui Lacedæmoniorum in fide manent hisce in calamitatibus præ verecundia numquam commissuros, vt nullas vobis gratias referant. Quod si oppida esse videmur exigua, quæ cum ipsis huiusce periculi participes esse volumus; cogitate futurum, vt si accedat vrbs vestra, non iam parua simus amplius oppida, quæ Lacedæmoniis opem ferant. Equidem, Athenienses, antehac rempublicam vestram admirabar, quod omnes, qui vel iniuriis adficerentur, vel sibi metuerent, huc confugientes audiebam auxilium impetrare. Iam non amplius audio, sed ipsus coram video, Lacedæmonios longe celeberrimos, & cum eis amicos ipsorum fidelissimos, ad vos venire, vestramque opem implorare. Præterea Thebanos video, qui tum Lacedæmoniis persuadere non poterant, vt vos funditus perderent, nunc vos obsecrare, ne perire patiamini eos, qui vos conseruarunt. Præclare de vestris hoc maioribus commemoratur, nimirum eos non fuisse passos, vt Argiui ad Cadmeam interfecti iacerent insepulti.

» Vobis autem longe fuerit honestius, si
» Lacedæmonios, quotquot adhuc viuunt,
» nec atrocibus adfici iniuriis, nec deleri pa-
» tiamini. Quum itidem hoc quoque præ-
» clarum fuerit, quod aliquando repressa
» Eurysthei petulantia, liberorum Herculis
» saluti consulueritis: qui non longe sit hoc
» etiam præclarius, si non modo duces eo-
» rum principes, sed vniuersam rempubli-
» cam seruaueritis? Denique omnium erit
» præclarissimum, si quum Lacedæmonij
» suffragio suo periculi omnis experte vos
» id temporis conseruarint, vos iam & cum
» armis, nec sine periculis, opem eis feretis.
» Enimuero quum nos exsultemus lætitia,
» qui verbis suadendo ferri opem fortibus
» viris petimus: profecto in vobis, qui re
» succurrere potestis, generosum hoc du-
» cetur; si, quum sæpenumero & amici, &
» hostes Lacedæmoniorum fueritis, non
» tam iniuriarum, quam beneficiorum me-
» mores eritis gratiamque referetis non ve-
» stro solum nomine, sed totius Græciæ,
» quod in ea defendenda viros se fortes præ-
» stiterint. Secundum hæc Athenienses de
re consultabant, ac illis quidem, qui ad-
uersabantur, explosis: vniuersis cum rei-
publicæ copiis opem Lacedæmoniis fe-
rendam statuunt. Inde ducem Iphicratem
eligunt, qui quum litasset, ac in Aca-
demia cœnam suos sumere iussisset: multos
proditum est ipsum Iphicratem in exeun-
do præcessisse. Tamdem Iphicrates edu-
cebat copias, sequente ipsum milite, qui
existimaret illum præclarum ad facinus
quoddam edēdum ipsos ducturū. Quum-
que Corinthum veniens, dies istic aliquot
tereret: confestim hanc ipsam ob moram
eum reprehendebant. Vbi tamdem edu-
ceret, non solum alacriter ducem seque-
bantur: verum etiam eadem alacritate, si
mœnibus admouerentur, oppugnabant.
Interim ex iis hostibus, qui erant in Laco-
nica, Arcades, & Argiui, & Elei complures discesserant, quod essent finitimi; ac
partim agebant, partim ferebant, quid-
quid rapere potuissent. Thebani vero cum
ceteris, vel hanc ipsam ob caussam exce-
dere finibus iis cupiebant, quod imminui
cottidie viderent copias; vel quod iam
commeatus defecisset, absumtus, dire-
ptus, effusus, crematus. Præterea hiems
erat. quo fiebat, vt omnes discedere
vellent. Posteaquam illi Laconica ex-
cessissent, etiam Iphicrates ex Arca-
dia Corinthum Athenienses reducebat.

Athenienses Lacedæmoniis suppetias eunt.

A ὑμῖν δὲ πολὺ κάλλιον αὖ ἦν, εἰ τὰς ἔτι ζών-
τας λακεδαιμονίων μήτε ὑβριζομένους, μήτε
ἀπολέσθαι ἐάσοιτε. καλοῦ γε μὴν καὶ ἐκεῖνο
ὄντος, ὅτε χρὴ τὸν Εὐρυσθέως ὕβριν, διεσώσα-
τε τοὺς Ἡρακλέους παῖδας, πῶς οὐκ ἐκεῖνο
τόδε κάλλιον, εἰ μὴ μόνον τοὺς ἀρχηγέτας, ἀλ-
λὰ καὶ ὅλην τὴν πόλιν σώσαιτε; πάντων
δὲ κάλλιστον, εἰ ψήφῳ ἀκινδύνῳ σωσάντων ὑ-
μᾶς τότε τῶν λακεδαιμονίων, νῦν ὑμεῖς σὺν
ὅπλοις τε καὶ μετὰ κινδύνων ἐπικουρήσετε
B αὐτοῖς. ὁπότε δὲ καὶ ἡμεῖς ἀγαλλόμεθα, οἱ σὺν
τῷ θεῷ εὐσεβοῦντες βοηθήσαι ἀνδράσιν ἀγαθοῖς, ἦπερ ὑ-
μῖν γε τοῖς ἔργῳ δυναμένοις βοηθῆσαι, γυ-
ναῖα ἂν εἴη ταῦτα φανεῖν, εἰ πολλάκις καὶ φίλοι
καὶ πολέμιοι γιγνόμενοι λακεδαιμονίοις, μὴ οὗ
ἐβλάβητε μᾶλλον, ἢ οὗ εὖ ἐπάθετε μνησθεί-
τε, καὶ χρὴν ἀποδοῦναι αὐτοῖς, μὴ ὑμῶν
αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πάσης τῆς ἑλλά-
δος, ὅτι ἄνδρες ἀγαθοὶ τῶν αὐτῆς ἐγένοντο.
μετὰ ταῦτα ἐβουλεύοντο οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τῶν μὲν
C παρόντων οὐκ ἐκωλύοντο ἀκροῦσαι· ἐψηφίσ-
αντο δὲ βοηθεῖν πανδημεί, καὶ Ἰφικράτην στρα-
τηγὸν εἵλοντο. ἐπεὶ δὲ τὰ ἱερὰ ἐγένετο, καὶ παρ-
ῆγεν ἐν ἀκαδημίᾳ δειπνοποιεῖσθαι, πολ-
λοὺς ἔφασαν τοῦτο ἔτερους αὐτὸν Ἰφικράτους ἐξ-
ελθεῖν. οὐκ δὲ τοῦτο ἤνεγκεν μόνον ὁ Ἰφικράτης, οἱ
δ' ἠκολούθουν, νομίζοντες ὅτι καλόν τι ἔργον
ἤνεσται. ἐπεὶ δὲ ἀφικόμενος εἰς κόρινθον διέ-
τριβέ τινας ἡμέρας, οἱ μὲν ὅτι ταύτην τὴν
D ἀποτριβὴν τοῦτον ἔφερεν αὐτόν. ὡς δ' ἐξή-
γετο πόλε, τοῦτο μὲν ἠκολούθουν ὅποι ἡ-
γεῖτο, τοῦτο δ' εἰ τοὺς ὀπίσω τοῦτο-
άγοι, τοῦτο ἐβάλλον. τῶν δὲ ἐν τῇ λακεδαίμο-
νι πολεμίων ἀρκάδες μὲν, καὶ ἀργεῖοι, καὶ
ἦλῆοι πολλοὶ ἀπεληλύθεσαν, ἅτε ὅμοροι οἰ-
κοῦντες, οἱ μὲν ἄγοντες, οἱ δὲ φέροντες ὅ, τι
ἥρπακεσαν. οἱ δὲ θηβαῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι, τὰ μὲν
καὶ διὰ τοῦτο ἀπιέναι ἐβούλοντο ἐκ τῆς χώ-
ρας, ὅτι ἐώρων ἐλάττονα τὰ σιτία καθ' ἡμέ-
ραν γιγνόμενα, τὰ δὲ, ὅτι ἀσθενιώτερα τὰ ἐ-
E πιτήδεια ἦν. τὰ μὲν γὰρ ἀπῆλωτο, τὰ δὲ διήρ-
παστο, τὰ δὲ ἐξεκέχυτο, τὰ δὲ κατεκέκαυτο.
τοῖς δ' ἔτι καὶ χειμὼν ἦν, ὥστ' ἤδη πάντες
ἀπιέναι ἐβούλοντο. ὡς δ' ἐκῆνοι ἀπεχώρουν ἐκ
τῆς λακεδαίμονος, οὕτω δὴ καὶ ὁ Ἰφικράτης τοὺς
ἀθηναίους ἀπῆγε ἐκ τῆς ἀρκαδίας εἰς κόρινθον.

εἰ μὲν

εἰ μὴ οὖν ἄλλο τι καλῶς ἐστρατήγησεν, ὑφήγω. ἐκεῖνα μέντοι, ἃ ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ ἔπραξε, πάντα διείσκω τὰ μὲν μάτην, τὰ δὲ καὶ ἀσυμφόρως πεπραγμένα αὐτῷ. ὅτι χρήσας μὲν γὰρ φυλακῇ ὅτι τῷ Ὀνείῳ, ὅπως μὴ † δυώνται οἱ Βοιωτοὶ ἀπελθεῖν οἴκαδε, παρέλιπεν ἀφύλακτον τὴν καλλίστην τῶν ἐκ Κεγχρεῶν πάροδον. μαθὼν δ' ὅ βούλομαι, εἰ παρελήλυθότες εἶεν οἱ Θηβαῖοι τὸ Ὄνειον, ἔπεμψε σκοποὺς τάς τε Ἀθηναίων ἱππέας, καὶ τὰς κατὰ τὴν Ἰθωνίδα ἅπασας. καίτοι ἰδεῖν μὲν οὐδὲν ἧττον ὀλίγοι τε πολλῶν ἱκανοί· † καὶ εἰ δέοι ἀποχωρεῖν, πολὺ ῥᾷον τοῖς ὀλίγοις, ἢ τοῖς πολλοῖς καὶ ὁδὸν εὑρεῖν τυχεῖν, καὶ καθ' ἡσυχίαν ἀποχωρῆσαι. † τὸ δὲ πολλοὺς τε ἄγειν, καὶ ἵππους τῶν ἐναντίων, πῶς οὐ πολλὴ ἀφροσύνη; καὶ γὰρ δὴ ἅτε ὄντες πολὺ πλείους ἐπαξάμενοι χωρίον οἱ ἱππεῖς, ἔνθα οἱ πολλοὶ εἶεν, ἐπεὶ ἐδέησε ἀποχωρεῖν, πολλῶν καὶ χαλεπῶν χωρίων ἐπελάβοντο. ὥστε οὐκ † ἐλάττους ἀπώλοντο εἴκοσιν ἱππέων. καὶ τότε μὲν οἱ Θηβαῖοι ὅπως ἐβούλοντο ἀπῆλθον.

δυώανται

ἐλάττων

A Enimuero non est quod equidem vituperem, si alias præclare se imperatorio in munere gessit. ea quidem certe, quæ in hoc tempore fecit, omnia partim temere, partim nullo cum fructu ab eo gesta fuisse reperio. Nam dum in Oneo cum præsidio esset, ne Bœoti redire domum possent: transitum longe commodissimum iuxta Cenchreas incustoditum reliquit. Idem quum certior fieri cuperet, an Thebani Oneum transiissent: equites vniuersos tum Athenienſium, tum Corinthiorum, speculatum misit. Atqui pauci æque aliquid, ac multi, videre possunt: ac si pedem referre necesse sit, multo facilius pauci, quam plures, tum viam idoneam reperire, tum quiete discedere possunt. At multos adducere, neque tamen hostibus pares, qui non ingens dementia sit? Nam quum equites illi amplum spatium acie sua occuparent, quia multi erant; vbi referre pedem cogebantur, ad multa, eaque difficilia loca se recipiebant. Ita factum, vt non pauciores viginti equitibus interirent. Ac tum quidem Thebani ex animi sententia discessere.

Iphicrates imperitus dux.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

XENOPHONTIS HISTORIARVM GRAECARVM LIBER SEPTIMVS.

Τοῖ δὲ ὑστεραίῳ ἔτει Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων πρέσβεις ἦλθον ἀθροίσαντες Βουλευσόμενοι καθ' ὅ, τι ἡ συμμαχία ἔσοιτο Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις. λεγόντων δὲ πολλῶν μὲν ξένων, πολλῶν δὲ Ἀθηναίων, ὡς δέοι ὅτι τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις τὴν συμμαχίαν εἶναι, † Πρόκλης Φλιάσιος εἶπε τὸν λόγον τόνδε. Ἐπεί τοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀγαθὸν ὑμῖν † ἔδοξε Λακεδαιμονίους φίλους ποιεῖσθαι, δοκεῖ μοι χρῆναι σκοπεῖν τοῦτο, ὅπως ἡ φιλία ὅτι πλεῖστον χρόνον συμμένῃ.

Πρόκλης

ἔδοξεν τοῖς Λακ.

ANno insequenti Lacedæmoniorum, sociorũque legati, amplissima cum potestate Athenas venere; deliberaturi, quonam pacto societas inter Lacedæmonios & Athenienses iniri posset. Quumque multi tum exteri, tum Athenienses, oportere condiciones societatis æquas ac pares esse dicerent; † Procles Phliasius hanc orationem habuit. Quando vobis, Athenienses, ex vsu esse visum fuit, Lacedæmonios in amicitiam recipi: consiederandum mihi videtur, quo pacto quam diutissime sit hæc amicitia duratura.

Olymp. 102. an. 3.

Patrocles. recte. sic supra.

» Quamobrem si ea ratione, quæ parti vtri- A ἐὰν οὖν ἡ ἑκατέροις μάλιστα σωτὸν ᾖ τοῦτο
» que plurimum expediet, fœdus inibimus:
» consentaneum est, nos maxime in eo per-
» stituros. Enimuero ceteris in rebus prope
» consentimus, tantum de principatu restat
» quod consideremus. At vero senatus iam
» ante censuit auctoritate sua, maris impe-
» rium vobis deberi; terræ vero, Lacedæmo-
» niis. Quæ mihi quoq; non tam ab humana,
» quam diuina natura fortunaq; distincta vi-
» dentur. Primum enim, locum habetis a na-
» tura comparatum ad hoc longe pulcherri-
» me. Nam oppida plurima, quæ mari carere B
» nequeunt, vrbi vestræ vicina sunt; eaq; v-
» niuersa reipublicæ vestrę potentia cedunt.
» Præterea portus vobis sunt, absq; quibus
» naualium copiarum nullus est vsus. Multæ
» item vobis triremes sunt, ac patrita vobis
» est comparandæ classis cura. Iam artes ad
» hæc necessariæ, proprie vestræ sunt: & vsu
» atque experientia maritimarum rerum lõ-
» ge ceteros excellitis. Nam maxima pars
» vestrum ex iis victitat. quo fit, vti dum res
» priuatas curatis, simul etiam maritimorum
» certaminum vsum consequamini. Adde,
» quod nusquam maior triremium copia,
» quam a vobis, prodeat: quæ res non parum
» ad principatum momenti adfert. Nam ad
» eum, qui iam antea potens est, lubenter o-
» mnes se conferunt. Deniq; diuinitus hac in
» parte quædam vobis est concessa felicitas.
» Nam quum plurimis, eisque maximis cer-
» taminibus in mari defuncti sitis: tamen in
» paucis admodum successu caruistis in plu-
» rimis re prospere gesta. Quamobrem con-
» sentaneum est, etiam socios lubentissime
» vobiscum pericula subire. Iam maritimæ
» rei curam inprimis ad vos, & necessario D
» quidem pertinere, velim ex hoc perpen-
» datis. Gesserunt aduersus vos aliquando
» bellum multis annis Lacedæmonij, & quã-
» quam agro vestro potirentur; nihilo tamen
» magis idcirco vos perdere funditus potue-
» runt. Verum vbi tamdem aliquando Deus
» hoc eis concessit, vt etiam mari rerum po-
» tirentur: tum scilicet in eorum potestatem
» protinus venistis. De quo iam perspicue
» patet, totam salutem vestram a mari pen-
» dere. Quum igitur ita comparatæ res ve-
» stræ sint, quinam vobis expediat, permit- E
» tere Lacedæmoniis, vt mari rerum po-
» tiantur? Illi nimirum primum ipsi faten-
» tur, se rei nauticæ imperitiores vobis esse.
» Deinde non par vtrisque periculum ma-
» ritimis in certaminibus est propositum,

τὰ σωτήρια καὶ τὰς σωτηρίας ποιησώμεθα, οὕτω κατά γε
τὸ εἰκὸς μάλιστα συμμαχοίμεθ᾽ ἄν. τὰ μὲν οὖν
ἄλλα † σωμολόγηται χρεών, περὶ δὲ τῆς χρὴν τὰ σωμο-
ἡγεμονίας νῦν ἡ σκέψις. τῇ μὲν οὖν βουλῇ λόγηται,
τοῦτο δεδόχθαι, ὑμετέραν μὲν εἶναι τὴν περὶ
θάλατταν, λακεδαιμονίων δὲ, τὴν χερσαίαν.
ἐμοὶ δὲ καὶ αὐτῷ δοκεῖ ταῦτα οὐκ ἀνθρωπίνη
μᾶλλον, ἢ θεία φύσει τε καὶ τύχῃ διῃρῆσθαι.
τοῦτον μὲν γὰρ τὸν τόπον ἔχετε κάλλιστα πεφυκό-
τα πρὸς τοῦτο. πλεῖσαι γὰρ πόλεις τῶν δεομέ-
νων τῆς θαλάττης περὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν οἰ-
κοῦσι, καὶ αὗται πᾶσαι ἀσθενέστεραι τῆς ὑμετέ-
ρας. πρὸς τούτοις δὲ λιμένας ἔχετε, ὧν ἄνευ
οὐκ οἷόν τε ναυτικῇ δυνάμει χρῆσθαι. ἔτι δὲ,
τεκμήρασθε κέκτησθε πολλάς, καὶ πάτριον ὑμῖν ἐστὶ
ναυτικὸν ἐπίκτασθαι. ἀλλὰ μὴν τάς γε τέ-
χνας τάς περὶ ταῦτα πάσας οἰκείας ἔχετε. καὶ
μὴν ἐμπειρίᾳ γε πολὺ τῶν ἄλλων προέχετε
περὶ τὰ ναυτικά. ὁ γὰρ βίος τοῖς πλείστοις ὑμῶν
C ἀπὸ τῆς θαλάττης. ὥστε τῶν ἰδίων ἐπιμελού-
μενοι, ἅμα καὶ τῶν κατὰ θάλατταν ἀγώνων ἔμ-
πειροι γίγνεσθε. ἔτι δὲ καὶ τόδε, οὐδαμόθεν ἂν
ῥᾳίονες πλείους ἀθροίσαι σκάφη, ἢ παρ᾽
ὑμῶν. ἔστι δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον πρὸς ἡγεμο-
νίαν. πρὸς γὰρ † τὸ προθύμως ἰσχυρὸν ἡδόμε- τὸ προθύ-
νον ἥδιστα πάντες συλλέγονται. ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ μον ἰσχυρὸν
τῶν θεῶν δέδοται ὑμῖν εὐτυχῶς ἐν τούτῳ. πλεί-
στους γὰρ, καὶ μεγίστους ἀγῶνας ἠγωνισμένοις
κατὰ θάλατταν, ἐλάχιστα μὲν ἀποτετυχήκα-
D τε, πλῆσαι δὲ κατωρθώκατε. εἰκὸς οὖν καὶ
τοὺς συμμάχους μετ᾽ ὑμῶν ἂν ἥδιστα τοῦτο τῶν
κινδύνου μετέχειν. ὡς δὲ δὴ καὶ ἀναγκαῖα καὶ
προσήκουσα ὑμῖν αὕτη ἡ ἐπιμέλεια, ἐκ τῶνδε ἐνθυμήθητε. λακεδαιμόνιοι ὑμῖν ἐπολέ-
μουν τέ ποτε πολλὰ ἔτη, καὶ κρατοῦντες τῆς
χώρας, οὐδὲν προὔκοπτον εἰς τὸ ἀπολέσαι
ὑμᾶς. ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς ἔδωκέ ποτε αὐτοῖς κατὰ θά-
λατταν ἐπικρατῆσαι, οὐδὺς ὑπ᾽ ἐκείνοις
πρότερον ἐγένεσθε. ἐκποδὼν οὖν ἤδη τοῦτό
E τοις ἐστιν, ὅτι ἐκ τῆς θαλάττης ἅπασα ὑμῖν ἦρ-
ται σωτηρία. οὕτως οὖν πεφυκότων, πῶς
ἂν ἔχοι καλῶς ὑμῖν, λακεδαιμονίοις ἐπιτρέ-
ψαι κατὰ θάλατταν ἡγεῖσθαι; οἱ προῖκα μὲν
καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν ἀπείρότεροι ὑμῶν τού-
του τοῦ ἔργου εἶναι. ἔπειτα δ᾽ οὐ περὶ τῶν ἴσων ὁ κίνδυνός ἐστιν ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν ἀγῶσιν,

ἀλλ᾽

ἀλλ' ἐκείνοις μὲν περὶ τῶν ἐν ταῖς τριήρεσι μόνον ἀνθρώπων, ὑμῖν δὲ καὶ περὶ παίδων, καὶ γυναικῶν, καὶ ὅλης τῆς πόλεως. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ὑμέτερα, οὕτως ἔχει· τὰ δὲ δὴ τῶν †λακεδαιμονίων, ὧδε. πρῶτον μὲν γὰρ, οἰκοῦσιν ἐν μεσογαίᾳ· ὥστε τῆς γῆς κρατοιῶντες, καὶ εἰ θαλάττης εἴργοιντο, δυνάιντ' ἂν καλῶς διάζην. ἐπιστάμενοί τε οὖν καὶ αὐτοὶ ταῦτα, ἅτε ἐκ παίδων πρὸς τὸν ἀεὶ πόλεμον τὴν ἄσκησιν ποιούμενοι. καὶ ὃ πλείστου δεῖ ἄξιον, πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσιν, οὗτοι μὲν κρατοῦσι τῆς γῆς, ὑμεῖς δὲ καὶ τῆς θαλάττης ἐστέ. ἐπειτα δὲ ὥσπερ ὑμεῖς ναυτικῷ, οὕτως αὖ †ἐκεῖνοι καὶ τῆς γῆς πλῆθοι καὶ πάχος ἀξέλθοιεν. ὥστε πρὸς *τούτοις αὖ εἰκὸς τοὺς συμμάχους βέβαιοτάτους προσιέναι. ἔτι δὲ καὶ ὁ θεὸς δέδωκεν αὐτοῖς, ὥσπερ ὑμῖν τῆς θαλάττης βασιλεύειν, οὕτως ἐκείνοις τῆς γῆς. πλείοσι γὰρ αὖ οὗτοι ἀγῶνας ἐν τῇ γῇ ἠγωνισμένοι, ἐλάχιστα μὲν ἐσφαλμένοι εἰσὶ, πλεῖστα δὲ κατορθωκότες. ὡς δὲ καὶ ἀναγκαῖα ἐστὶν ἧττον αὐτοῖς ἢ τῆς γῆς ἐπιμέλεσθαι, ἢ ὑμῖν ἢ τῆς θαλάττης, ἐκ τῶν ἔργων ἔξεστι γιγνώσκειν. ὑμεῖς γὰρ τούτοις πολλὰ ἔτη πολεμοῦντες, καὶ πολλάκις καταναυμαχοῦντες, οὐδὲν προύργου ἐποιήσατε πρὸς τὸ τούτους κατα-

πολεμῆσαι. ἐπεὶ δὲ ἅπαξ ἡττήθησαν ἐν τῇ γῇ, αὐτοῖς καὶ περὶ παίδων, καὶ περὶ γυναικῶν, καὶ περὶ ὅλης τῆς πόλεως ὁ κίνδυνος αὐτοῖς ἐγένετο. πῶς οὖν οὐ τούτοις αὖ δεινὸν, ἄλλοις μὲν ὅτι βέπειν, τῆς γῆς †ἡγεῖσθαι, αὐτοῖς δὲ περὶ τῆς τῆς γῆς ἐπιμελεῖσθαι; ἐγὼ μὲν οὖν ὡς περ τῇ βουλῇ προεβουλεύσατο, ταῦτα εἰρηκέναι τε, καὶ συμφορώτατα ἡγοῦμαι ἀμφοῖν εἶναι. ὑμῖν δὲ εὐτυχεῖν, τὰ κρείττω πᾶσιν ἡμῖν βουλευσαμένοις. ὁ μὲν ταῦτ' εἶπεν. οἱ δ' ἀθηναῖοι, καὶ οἱ τῶν †λακεδαιμονίων †συμπαρόντες, ἐπῃνεσαν ἀμφότεροι ἰσχυρῶς τὸν λόγον αὐτοῦ. Κηφισόδοτος δὲ παρελθὼν· ἄνδρες ἀθηναῖοι, ἔφη, ὅτι μὴ ἀθυμεῖτε ἐξαπατώμενοι, ἀλλ' ἐὰν ἀκούσητέ μου, ἐγὼ ὑμῖν αὐτίκα μάλα ὅτι δείξω. ἥδη γὰρ ἡγήσεσθε τῆς θαλάττης. λακεδαιμόνιοι δὲ ὑμῖν ἐὰν συμμαχῶσι, δῆλον ὅτι πέμψουσι τοὺς μὲν τριαρχοῦντας λακεδαιμονίους, καὶ ἴσως τοὺς ἐπιβάτας· οἱ δὲ ναῦται δηλονότι ἔσονται ἢ εἵλωτες, ἢ μι-

λακεδαιμονίων ἐποικέλαδε, περῶν

ἐκεῖνοι τῆς γῆς καὶ πλεῖστοι *τούτους

ἠγεῖσθαι αὐτούς, ἐ ἀρίσα

παρόντες

A sed illis quidem agitur de iis hominibus tantum, quibus triremes complentur: vobis vero de liberis, vxoribus, ciuitate vniuersa. Atque hæc vestrarum est rerum condicio. Lacedæmoniorum vero, talis. Primum mediterraneam regionem incolunt. quo fit, vt tametsi mari arceantur, nihilo minus vitam agere periucunde possint idcirco, quod terra potiantur. Quæ quum & ipsi intelligant, statim a pueris ad ea se bella consuefaciunt, quæ terra geruntur. Et quæ quidem res maximi est momenti, nimirum vt magistratibus pareatur: in hoc ipsi præcipue terra præstant, vos mari. Deinde quemadmodum vos maritimas, sic illi terrestres copias amplissimas quamcelerrime possunt educere: quo fit, vt itidem ad ipsos accedere socios magna cum fiducia consentaneum sit. Præterea Deus ipsis hoc concessit, vt quemadmodum vos mari, sic illi terra felices sint. Nam & ipsi quum pugnas terra plurimas pugnauerint, quam minimum tamen fine suo frustrati sunt, plurimis interim rebus præclare gestis. Iam non minus terrestrium rerum procurationem ad ipsos necessario spectare, quam maritimarum ad vos pertineat: id ex ipsis rebus gestis animaduertere licet. Nam quum vos multis annis aduersus hos bellum gereretis, ac sæpenumero naualibus prœliis cum eis congrederemini: nihil tamen efficiebatis in debellandis his, quod operæ pretium foret. Verum posteaquam semel terra victi fuerunt, confestim & de liberis, & vxoribus, & tota republica sunt periclitati. Qui ergo non graue sit iis, permittere aliis, vt terra rerum potiantur, quum ipsi præclarissime res terra gerendas procurare possint? Equidem vt ante senatus auctor censuit, ita hæc exposui, maximeq; rebus vtrimque vestris expedire arbitror. Vobis autem prospera precor omnia, statuentibus id, quod omnibus nobis ex vsu maxime fuerit. Hæc eius fuit oratio, quæ quum non solum Athenienſibus, sed etiam Lacedæmoniis, qui aderant, mirifice probaretur; Cephisodotus, progressus in medium: Non animaduertitis, inquit, circumueniri vos Athenienses. Quod si me audieritis, mox fraudem vobis indicabo. Nimirū mari vos duces eritis. Iā si Lacedæmonij vobis auxilia suppeditabunt, nimirum Lacedæmonios triremium præfectos mittent, ac fortassis etiā classiarios milites. Nauæ vero vel helotes & serui erūt scilicet, vel mer-

» cenarij. Quapropter vos quidem his im- A
» perabitis. Contra, quum vos ad expeditio-
» nem aliquam terrestrem Lacedæmonij e-
» uocabunt, nimirum equites vestros, ac
» grauis armaturæ pedites mittetis. Ea ra-
» tione vestri fiunt illi duces, vos eorum, qui
» seruitutem illis seruiunt, hominesque sunt
» nullius pretij. Tu vero, inquit, Lacedæ-
monie Timocrates, respondе mihi: non
aiebas modo, venire te, vt condicionibus
æquis ac paribus societatem hanc nobis-
cum ineas? Equidem, ait ille, hoc dixi. Et
Cephisodotus: An igitur, inquit, esse quid- B
quam possit æquius, quam si vicissim vtriq;
classis duces simus, itemq; vicissim pede-
strium copiarum: ac vt vos, si quid est com-
modi maris in imperio, eius æque partici-
pes sitis, ac nos illius, quod terrestri est in
imperio? Posteaquam hæc Atheniēses au-
diissent, aliam in sententiam adducti sunt;
ac decreuerunt, alternis quinis diebus vtro-
sq; ducum officio fungi debere. Quum
autem vtriq; coniūctis tum suis, tum socio-
rum viribus, Corinthum venissent ad ge-
rendum aduersus hostes bellum; visum est
Oneum communi præsidio teneri debere.
Itaq; vbi iam Thebani cum sociis aduenta-
rent, instructa suorum acie custodiebant
alius aliā Onei partem; Lacedæmonij ve-
ro cum Pellenensibus ea loca, quæ oppu-
gnationi maxime paterent. Thebani, eo-
rumq; socij, quum x x x stadiorum inter-
uallo ab excubias agētibus abessent castra
in planicie muniebant. Deinde temporis
inita ratione, quo progrediendo confectu-
ros se reliquum viæ spatium existimabant:
primo diluculo versus Lacedæmoniorum
excubias pergūt. Non fefellit eos tempus, D
sed illo momento Lacedæmonios ac Pel-
lenenses inuadunt, quo nocturnarum ex-
cubiarum finis erat, ac de stramentis illi
surgebant, vbi cubabant singuli. Tum ve-
ro adgressi eos Thebani, cædebant impa-
ratos parati; incompositos, ordinati. Post-
eaquam ij, qui salui euaserant, proximum
in collem se recepissent: poterat Lacedæ-
moniorum polemarchus sumtis secum so-
ciorum grauis armaturæ peditibus, quot
quidem vellet, totidemque cetratis, locum
eum tenere, quod etiam commeatus eo
deportari tuto e Cenchreis potuisset, nec
tamen id fecit: sed quum vehementer an-
xij Thebani essent, quo pacto vel de lo-
co Sicyonem versus spectante descende-
rent, vel rursus discederent: indutias ipse
pactus, quæ plurimorum iudicio potius
ex Thebanorum, quam ipsius erant commodo, ita deinde discessit, ac suos abduxit.

Athenien-sium ac Lacedæmo-niorum aduersus Thebanos societas.

ἀποφόβει. ἀκοῦν ὑμεῖς μὲν τούτων ἡγήσεσθε, οἱ δὲ
λακεδαιμόνιοι ὅταν τοῦ δεηθείλωσιν ὑμῖν χ᾽
ἐμοῦ στρατιάν, δηλοῖ ὅτι πέμψετε τοὺς ἱππέας,
καὶ τοὺς ὁπλίτας. ἀκούω ἔτως ὑμῶν μὲν ὑμῶν
[αὐτῶν * γίγνον] ἡγεμόνες, ὑμεῖς δ᾽ ὧν τῶν ἐκείνων
δούλων καὶ ἐλαχίστου ἀξίων. ἀπόκριναι δέ μοι,
ἔφη, ὦ λακεδαιμόνιε Τιμόκρατες, οὐκ ἔφης
ἔλεγες, ὡς ἔστι τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις ἥκειν τὴν συμ-
μαχίαν ποιούμενος; εἶπον ταῦτα. ἔστιν οὖν, ἔφη
ὁ Κηφισόδοτος, ἰσαίτερόν τι, ἢ ὅτι μέρει μὲν ἑ-
κατέρους ἡγεῖσθαι ναυτικῶν, ὅτι μέρει δὲ πεζῶν,
καὶ ὑμᾶς τε εἶπι ἀγαθὸν ἔστιν ἐν τῇ θαλάττῃ
ἄρχειν, τοῦτο μετέχειν, καὶ ἡμᾶς ἐν τῇ γῇ; τοῦτων
ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἀθηναῖοι, μετεπείσθησαν,
καὶ ἐψηφίσαντο κατὰ πεντήμερον ἑκατέρους ἡγεῖ-
σθαι. στρατιωμένων δ᾽ ἀμφοτέρων αὐτῶν καὶ
τῶν συμμάχων εἰς κόρινθον, ἔδοξε τοῖς τὴν φυλακὴν
τὴν τοῦ ὄρους. καὶ ἐπεὶ ἐπορεύοντο οἱ θηβαῖοι καὶ οἱ
σύμμαχοι, τεταγμένοι ἐφύλαττον ἑκάτερος
ἄλλοθεν τὸ εἶδος, λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ πελληνεῖς
τὸ βέλτιστον. οἱ δὲ θηβαῖοι καὶ οἱ σύμ-
μαχοι ἐπεὶ ἀφῖκτο τῶν φυλαττόντων τὰ ἐσχα-
τα σφῶν, κατεστρατοπεδεύσαντο ἐν τῷ πε-
δίῳ. σκοπεύμενοι δ᾽, ὅπῃ ἂν ᾖ ῥᾷστα ὁρ-
μηθέντες κατάθοιεν, ἅμα κνέφαι τοῖς τῶν
λακεδαιμονίων φυλακοῖς ἐπορεύοντο. καὶ μάλ᾽
οὐκ ἐψεύσθησαν τῶν ὥρας, ἀλλὰ τῶν ὁπλι-
τῶν τοῖς λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς πελληνεῦ-
σιν, ὅπου μὲν νυκτερειναὶ φυλακαὶ ἦσαν ἔλ-
λειπον, οὐκ δὲ τῶν σκηνῶν ἀνίσαντο, ὅπου ἔσχα-
το ἔκαστος. ἐν τούτῳ οἱ θηβαῖοι τοῦ ἀπεστῶτες ἔ-
παιον παρεσκευασμένοι ἀνδρασι δασκευάσοις,
καὶ συντεταγμένοι ἀσυντάκτους. ὡς δ᾽ οἱ σω-
θέντες ἐκ τοῦ τραύματος ἀπέφυγον ὅπῃ τις
ἐγγύτατα λόφον, ἔξον τῷ λακεδαιμονίων πο-
λεμάρχῳ λαβόντι ὁπόσους μὲν ἐβούλετο τῶν
συμμάχων ὁπλίτας, ὁπόσους δὲ πελταστάς,
κατέχειν τὸ χωρίον, (καὶ γὰρ τὰ ὁπλιτικὰ
ἔξω ἀσφαλῶς ἐκ κεγχρεῶν κομίζεσθαι)
οὐκ ἐποίησε ταῦτα, ἀλλὰ μάλα ἀπορεμῶ-
των τῶν θηβαίων, πῶς χρὴ ἐκ τοῦ τοῖς σι-
κυωνα βλέποντος καταβῶσιν, ἢ πάλιν ἀπελ-
θεῖν, σπονδὰς ποιησάμενος, ὡς τοῖς πλείοσι
ἐδόκει, τοῖς θηβαίων μᾶλλον, ἢ τοῖς ἑαυτῶν,
οὕτως ἀπῆλθε, καὶ τοὺς μὲν αὖ ἀπήγαγε.

ἐμπεσόν-τες

ἔκαστο

οἱ δὲ

οἱ μὲν Θηβαῖοι ἀσφαλῶς καταβαίντες, καὶ συμμίξαντες τοῖς ἑαυτῶν συμμάχοις Ἀρκάσι τε, καὶ Ἀργείοις, καὶ Ἠλείοις, ἐπὶ τοὺς μὲν Σικυῶνα, καὶ Πελλήνην ἐπορεύοντο πρώτους· τὸν δὲ Ἐπίδαυρον ἐπιόντες ἐδῄουν πᾶσαν τὴν χώραν. ἀναχωρησάντων δὲ ἐκεῖθεν μάλα πολλῶν καὶ ἀπροφυλακτότερον τῶν ἐναντίων, ὡς ἐλπίσαντες ἐγγὺς εἶναι τῆς Κορινθίων ἄστεος, δρόμῳ ἐφέροντο πρὸς τὰς πύλας, ὅπως φλιήσοντες ἰόντες ἐπορώσας, * ὡς, εἰ ἀνεῳγμένας τύχοιεν, εἰσπεσοῦμενοι. ἐκβοηθησάντων δέ τινες φίλοι ἐκ τοῦ πόλεως, ἀπροφυλάκτοις τοῖς Θηβαίων τοῖς ὅπλα ἐκτὸς, οὐδὲ τέλεα πλέθρα ἀπέχουσι τοῦ τείχους· καὶ ἀναβαίντες ὅπου τὰ μνήματα, καὶ τὰ προέχοντα χωρία, βάλλοντες καὶ ἀκροβολίζοντες ἀποκλείουσι τῶν τε φόρτων καὶ μάλα συχνούς, καὶ διωξάμενοι ἐδίωκον ὡς σταδίους ἢ τέτταρας καὶ δέκα. τοῦτο δὲ γενομένου, οἱ κατὰ ταῦτα τοὺς νεκροὺς πρὸς τὸ τεῖχος ἑλκύσαντες, καὶ ὑποσπόνδους ἀποδόντες, τρόπαιον ἔστησαν. καὶ ταύτῃ μὲν δὴ ἀνεψύχησαν οἱ τῶν Λακεδαιμονίων σύμμαχοι. ἅμα τε δὴ πεπραγμένων τούτων, καὶ παρὰ Λακεδαιμονίοις ἦν τοῖς Διονυσίου βοήθεια, πεντήκοντα πλέους ἢ εἴκοσιν. ἦγον δὲ κελτούς τε καὶ Ἴβηρας, καὶ ἱππέας ὡς πεντήκοντα. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ οἵ τε Θηβαῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι αὐτῶν σύμμαχοι, παραξάμενοι, καὶ ἐμπλήσαντες τὸ πεδίον μέχρι τῆς θαλάττης, καὶ μέχρι τῶν ἐχομένων τῆς πόλεως γηλόφων, ἔφθασαν εἴπερ χρήσιμον ἦν ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ οἱ μὲν τῶν Ἀθηναίων καὶ οἱ τῶν Κορινθίων ἱππεῖς ἐγγύτατα μάλα ἐπλησίαζον τῷ στρατεύματι, ὁρῶντες ἰσχυρὰ καὶ πολλὰ τὰ ἀντίπαλα. οἱ δὲ τοῦ Διονυσίου ἱππεῖς, ὅσοι μὲν ἦσαν, ἅτοι διεσκεδασμένοι ἄλλος ἄλλῃ πόθεν ἐλαύνοντες, ἠκόντιζόν τε πρὸς ἐλαύνοντες, καὶ ἐπεὶ ὥρμων πρὸς αὐτοὺς, ἀνεχώρουν, καὶ πάλιν ἀναστρέφοντες ἠκόντιζον. καὶ ταῦτα ἅμα ποιοῦντες, κατέβαινον ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ ἀνεπαύοντο. εἰ δέ κατεβεβηκόσιν ἐπελαύνοιέν τινες, ὑπετῶς ἀναπηδῶντες ἀνεχώρουν. εἰ δ' αὖ τινες διώξαντες αὐτοὺς πολὺ ἀπὸ τοῦ στρατεύματος, τούτους, ὁπότε ἀποχωροῖεν, ὅπισθεν ἐπελαύνοντες, δεινὰ εἰργάζοντο, καὶ πόνῳ τὸ στράτευμα ἐδίδασκον ἑαυτῶν ἕνεκα καὶ προϊέναι, καὶ ἀναχωρεῖν. μὴ ταῦτα μέντοι Θηβαῖοι μείναντες οὐ πολλὰς ἡμέρας, ἀπῆλθον οἴκαδε, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἕκαστοι οἴκαδε.

A The Thebani tuto descendentes, posteaquam se cum sociis suis, Arcadibus, Argiuis, Eleis coniunxissent: confestim ad oppugnandas Sicyonem ac Pellenem pergunt. Quumque Epidaurum cum exercitu petiissent, omnem Epidauriorum agrum populati sunt. Inde pedem referentes summo cum omnium hostium contemtu, quum prope iam ab vrbe Corinthiorum abessent: cursu petebant portas, quæ Phliuntem ducunt, irrupturi in eas, si forte apertas offenderent. Verum vbi quidam velites ex vrbe procurrissent ad ferendum opem suis, delectis illi Thebanis fiunt obuij, qui iam ne I V quidem plethris a mœnibus abessent. Itaque monumenta, editaque loca quum conscendissent; feriendo iaculandoque bene multos ex primis occidunt, ac in fugam versos fere ad tria quatuorue stadia persequuntur. Id quum accidisset, mortuorum cadauera Corinthij propius ad murum tracta per indutias reddunt, ac tropæum statuunt: recreatis hoc pacto nonnihil Lacedæmoniorum sociis. Simul atque gesta hæc fuissent, au-
C xilia Lacedæmoniis a Dionysio missa, nimirum plures quam X X triremes, adpellebant. Eæ Celtas & Hispanos cum quinquaginta ferme equitibus aduehebant. Postridie Thebani, ceterique horum socij, acie instructa, quum planiciem vsque ad mare, contiguosque vrbis tumulos, compleuissent: quidquid erat in ea, quod vsui posset esse, vastabant. Athenienstium quidem, ac Corinthiorum equites non admodum prope ad hostium accedebant castra, quod illorum robur ac multitudinem
D conspicerent. Verum missi a Dionysio equites, tametsi pauci numero, hinc inde palati, atque alius alibi irruentes, adactis equis emittebant in hostem iacula: quo ipsos inuadente, pedem referebant, rursumque conuersi hastas iaciebant. Atque interim, dum hæc facerent, etiam de equis descendentes, quiescendo se recreabant. Quod si quidam in eos adactis equis pergerent, posteaquam ab eis descenderant: agiliter illis vicissim conscensis, discedebant. At si qui rursus eos, longe ab exerci-
E tu suo progressi, persequerentur: illos pedem relaturos adorti iaculis grauiter vulnerabant, adeoq; copias vniuersas sua causa mouere se, ac vicissim pedem referre cogebant. Secundum hæc Thebani quum istic dies non multos mansissent, domum redierunt, idem ceteris quoq; facientibus.

Plut. Agesil. p. 1123.

Celtæ & Hispani mittuntur in subsidium Lacedæmoniis.

Tum vero missi a Dionysio milites Sicyonem inuadunt, ac Sicyonios in campo commissa pugna vincunt, eorumq; prope LXX occidunt. Quin & Deras oppidum vi capiunt. Atque his quidem rebus gestis, auxiliares a Dionysio primum missæ copiæ Syracusas nauigarunt. Ceterum Thebani, omnesque alij, qui a Lacedæmoniorum fide discesserant, ad hoc vsque tempus magno animorum consensu tum gerebant omnia, tum expeditiones suscipiebant, in quibus Thebani duces erant. Verum exortus est Lycomedes quidam, Mantineus, genere nulli secundus, opibus pollens, atque etiam ceteroquin ambitiosus. Hic Arcadum animos erexit, quum solis ipsis patriam esse Peloponesum diceret, quippe qui soli essent indigenæ; Arcadumque nationem inter alias Græcas amplissimam esse, ac habere corpora laborum patientissima. Eosdem viros fortissimos esse demonstrabat iis argumentis, quod quum copiis auxiliaribus alicui opus sit, nullos Arcadibus præferat. Præterea neque Lacedæmonios absque ipsis vmquam Athenas inuasisse, neque iam Thebanos sine Arcadum copiis Lacedæmonem petere. Quamobrem si sapitis, inquit, desinetis alios, euocantes vos aliquo, sequi. Nam antehac Lacedæmonios sequuti, eosdem amplificastis. Nunc quoque Thebanos si sequamini temere, ac non alternatim & ipsi ducum munere fungi postulabitis: fortassis eos paullo post experiemini alios quosdam Lacedæmonios esse. Hæc quum audirent Arcades, inflati Lycomedem mirifice amplecti, solum hunc virum esse dicere: adeoque duces deligere, quos ipse iuberet. Præterea rerum ex euentu sumebant animos Arcades. Nam quo tempore Argiui Epidauriorum fines ingressi sunt, atque exitu a mercenario Chabriæ milite, Athenien-sibus & Corinthiis prohibiti: pressis admodum suppetias ferentes, obsidione Argiuos liberabant, quamquam non homines tantum, sed etiam loca aduersa experirentur. Iidem cum copiis Asinen Laconicæ oppidum profecti, præsidium Lacedæmoniorum fuderunt: & Geranore Spartano polemarcho interfecto, suburbium quoque Athenien-sium diripuere. Quocumq; item pergere cum exercitu vellent, non eos nox, non hiems, non viæ longitudo, non montes aditu difficiles ab instituto re-

Lycomedes Mantineus.

A ἐκ δὲ τούτου ἐμβάλλουσιν οἱ τοῦ Διονυσίου εἰς Σικυῶνα, καὶ μάχῃ μὲν νικῶσι τοὺς Σικυωνίους ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἀπέκτειναν ὡσεὶ ἑβδομήκοντα· † δέρας δὲ τεῖχος κατὰ κράτος αἱροῦσι. καὶ ἡ μὲν τοῦ Διονυσίου στρατιὰ βοήθεια † τοιαῦτα στρατεύσασα ἀπέπλευσεν εἰς Συρακούσας. Θηβαῖοι δὲ, καὶ πάντες οἱ ἀποστάντες ἀπὸ Λακεδαιμονίων, μέχρι μὲν τούτου τοῦ χρόνου ὁμοθυμαδὸν καὶ ἕπεσθαι καὶ ἐστρατεύοντο, ἡγουμένων τῶν Θηβαίων. ἐκφανὴς δὲ τις Λυκομήδης μαντινεὺς, † ἀνὴρ τὰ μὲν ἄλλα οὐδενὸς οὐδενὸς, χρήμασί τε πεφυκὼς, καὶ ἄλλως φιλότιμος, οὗτος ἐνέπλησε φρονήματος τοὺς Ἀρκάδας, λέγων· ὡς μόνοις μὲν αὐτοῖς πεπολίσησος πατρὶς εἴη, (μόνοι γὰρ αὐτόχθονες ἐν αὐτῇ οἰκοῖεν) πλῆθος δ' ὅλον τῶν Ἑλλήνων Ἀρκαδικὸν εἴη, καὶ σώματα ἐκπεπονημένα ἔχοι. καὶ ἁλικιμώτατος δὲ αὐτοῖς ἀποδείκνυε, τεκμήρια παρεχόμενος, ὡς ὀπικούρων ὁπότε δεηθείη τινες, οὐδένας ἠξιοῦτο αὐτῶν Ἀρκάδων. ἔτι δὲ οὔτε Λακεδαιμονίοις αὖθις ὀφείλειν πώποτε ἐμβαλεῖν ἐς τὰς Ἀθήνας, οὔτε νῦν Θηβαίοις ἐλθεῖν αὖθις Ἀρκάδων ἐς Λακεδαίμονα. αἱ οὖν σωφρονεῖτε, τῷ ἀκολουθεῖν, ὅποι αἱ τις προκαλεῖ, φείσεσθε· ὡς πρότερόν τε Λακεδαιμονίοις ἀκολουθοῦντες, ἐκείνους ηὐξήσατε. νῦν δὲ αὖ Θηβαίοις ἐξὸν ἀκολουθεῖτε, καὶ μὴ κατ' μέρος ἀξιοῦτε ἡγεῖσθαι, ἴσως τάχα τούτους ἄλλους Λακεδαιμονίους εὑρήσετε. οἱ μὲν δὴ Ἀρκάδες ταῦτ' ἀκούοντες, ἀνεφρονοῦντό τε, καὶ κατεφίλουν τὸν Λυκομήδην, καὶ μόνον ἄνδρα ἡγοῦντο. ὥστε ἄρχοντας ἕπεσθαι, οὓς ἐκεῖνος κελεύοι. καὶ ἐκ τῶν συμβαινόντων δὲ ἔργων ἐμεγαλαύχουντο οἱ Ἀρκάδες. ἐμβαλόντων μὲν γὰρ εἰς Ἀργείων τὴν χώραν, καὶ ἀποκλεισθέντων τὴν ὁδὸν ὑπό τε τῶν μετὰ Χαβρίου ξένων καὶ Ἀθηναίων καὶ Κορινθίων, βοηθήσαντες μάλα πολιορκουμένοις ἐξελύσαντο τοὺς Ἀργείους, οὐ μόνον τοῖς ἀνδράσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς χωρίοις πο-
Ελεμίοις χρώμενοι. σφαλέντας δὲ καὶ εἰς Ἀσίνην τὴν Λακωνικὴν, σὺν νικησάντων τε τὴν τῶν Λακεδαιμονίων φυγὴν, καὶ τὸν Γερανορα παλέμαρχον σπαρτιάτην γεγενημένον ἀπέκτειναν, καὶ τὸ πρᾶγμα τῶν Ἀσιναίων ἐπορθησαν. ὅπου δὲ βουληθεῖεν ἐξελθεῖν, οὐ νὺξ, οὐ χειμὼν, οὐ μῆκος ὁδοῦ, οὐκ ὄρη δύσβατα ἀπε-

κώλυεν

κώλυεν αὐτούς. ὥστε ἔν γε τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ πολὺ ᾤοντο κρείττους εἶναι. οἱ μὲν δὴ Θηβαῖοι διὰ ταῦτα ὑπεφθόνουν, καὶ οὐκέτι φιλικῶς εἶχον πρὸς τοὺς Ἀρκάδας. οἱ γε μὴν Ἦλεοι ἐπεὶ ἀπῃτοῦντο παρὰ τῶν Ἀρκάδων τὰς πόλεις τὰς Ἀρκάδας, ἃς ἐκ τῶν λακεδαιμονίων ἀφῃρέθησαν, ἔγνωσαν αὐτοῖς τοὺς μὲν ἑαυτῶν λόγους οὐ σφόδρα λόγου ποιουμένους, τοὺς δὲ τριφυλίους, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀπὸ σφῶν ἀποστάντας, πρὸ πάντων ποιουμένους, ὅπως Ἀρκάδες ἔσονται. ἐκ τούτων οὖν οἱ Ἦλεοι δυσμενῶς εἶχον πρὸς αὐτούς. ὅπως δὲ ἕκαστοι ἐφ' ἑαυτοῖς μέγα φρονοῖεν τῶν συμμάχων, ἦρχεται Φιλίσκος ἀβυδηνὸς παρὰ Ἀριοβαρζάνου, χρήματα ἄγων πολλά. καὶ πρῶτα μὲν εἰς Δελφοὺς συνήγαγε περὶ εἰρήνης Θηβαίους, καὶ τοὺς συμμάχους, καὶ τοὺς λακεδαιμονίους. ἐκ δὲ ἐλθόντες ὧν μὲν ἕνεκα οὐδὲν ἐκοινώσαντο, ὅπως δὴ ἡ εἰρήνη γένοιτο, αὐτοὶ δὲ ἐβουλεύοντο. ἐπεὶ δὲ οὐ συνεχωρεῖτο οἱ Θηβαῖοι μεσσηνίοις μὲν τοῖς λακεδαιμονίοις εἶναι, ξενικὴν πολὺ συνέλεγεν ὁ Φιλίσκος, ὅπως πολεμοίη μετὰ λακεδαιμονίων. τούτων δὲ πραττομένων, ἀφίκηται καὶ ἡ παρὰ Διονυσίου δευτέρα βοήθεια. λεγόντων δὲ ἀθηναίων μὲν, ὡς χρεὼν εἴη αὐτοὺς εἰς θετταλίαν ταναντία † Θηβαίους...., λακεδαιμονίων δὲ, ὡς εἰς τὴν λακωνικὴν, ταῦτα ἐκράτησεν. ἐπεὶ δὲ πεπλεύκεσαν οἱ παρὰ Διονυσίου εἰς λακεδαίμονα, λαβὼν αὐτοὺς ὁ Ἀρχίδαμος, μετὰ τῶν πολιτικῶν ἐστρατεύετο. καὶ † καρύας μὲν ὀξέως καὶ κραταιπάλως εἷλε, καὶ ὅσους ζωντας ἔλαβεν, ἀπέσφαξεν. ἐκεῖθεν δὲ τοὺς στρατευσαμένους εἰς παρρασίας τῆς Ἀρκαδίας μετ' αὐτῶν, ἐδήου τὴν χώραν. ἐπεὶ δ' ἐβοήθησαν οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι, ἐπιμαχωρήσας ἐστρατοπεδεύσατο ἐν τοῖς ὀπὶ μυδέας γηλόφοις. ἐνταῦθα δ' ὄντος αὐτοῦ, Κισσίδας ὁ ἄρχων τῆς παρὰ Διονυσίου βοηθείας ἔλεγεν, ὅτι ὀξέως ἥκοι αὐτῷ ὁ χρόνος, ὃς ἦν εἰρημένος παρὰ τοῦ θεοῦ. καὶ ἅμα ταῦτ' ἔλεγε, καὶ ἀπῄει τὴν ὁδὸν ἣν ἔπορεύετο. ἐπεὶ δ' ἀποπορευόμενον † ἀπετέμνοντο αὐτὸν οἱ μεσσήνιοι ὅτι στενὴν τὴν ὁδὸν, ἐνταῦθα δὴ ἔπεμπεν ὅτι τὸν Ἀρχίδαμον, καὶ βοηθὴν ἐκέλευε· καλὸς μέν τοι ἐβοήθει. ὡς δ' ἐγίνοντο ἐν τῇ ἐπὶ † τυτεκείους

Auocabant: quo fiebat, vti se illa tempestate præstare ceteris arbitrarentur. Ob has caussas Thebani subinuidebant eis, nec æquis erant in Arcades animis. Elei vero, quum repetentes ab Arcadibus eas ciuitates, quæ ipsis a Lacedæmoniis ademtæ fuerant, animaduerterent eos non solum quæ ab ipsis dicerentur flocci pendere; sed Triphylios etiam vna cum aliis, qui ab ipsorum fide defecerant, quod ij se Arcades esse profiterentur magnificere: ceperunt & ipsi infestis esse erga Arcades animis. Ita quum socij singuli suis rebus magnopere confiderent, Philiscus Abydenus magnis cum pecuniis ab Ariobarzane venit, ac primum Delphos pacis componendæ caussa, Thebanos, eorumque socios, & Lacedæmonios conuocat. Eo quum ventum esset, non illi quidem cum Apolline rem communicabant, quo pacto pax esset ineunda: sed ipsi inter se consultabant. Posteaquam Thebani non permitterent, vt Messene Lacedæmoniorum esset in potestate: magnas mercenariorum militum copias Philiscus cogebat, vti bello Lacedæmonios iuuaret. Dum hæc agerentur, aderant & alteræ summissæ a Dionysio Lacedæmoniis auxiliares copiæ. Quumque dicerent Athenienses, oportere ipsos in Thessaliam aduersus Thebanos mitti; Lacedæmonij vero, in Laconicam: vicit hæc in cœtu sociorum sententia. Posteaquam hi a Dionysio missi Lacedæmonem nauigassent, sumens eos secum Archidamus, itemque patriæ copias, ad bellum gerendum profectus Caryas vi cepit, & quotquot viuos nanctus est, interfecit. Inde recta deductis copiis ad oppidum Arcadiæ Parrasias, agrum illorum vastabat. Quumque Arcades & Argiui suppetias ferrent, pedem retulit, ac in tumulis Mideæ imminentibus castra metatus est. Heic quum subsisteret, Cissidas, auxiliarium copiarum a Dionysio missarum dux, aiebat præteriisse iam sibi tempus, quo adesse Lacedæmoniis iussus fuisset. Simul his dictis via, qua Spartam itur, discessit. Quum autem discedentem Messenij arta quadam in via interclusissent; mittit ad Archidamum, vtque suppetias sibi ferat, hortatur. Illo auxilij caussa aduolante, posteaquam ad diuerticulum, quod † Euctresios versus ducit, ventum esset: Arcades & Argiui Laconicam ingressi sunt, vt &

Philiscus pacem facere nititur.

Archidamus expeditio. Plut. Agesil. p. 1123.

Euctresios

θηβαίοις πέμπω, λακεδ.

καρυάτας

ὑπεπέμποντο

† τυτεκείους

ipsum itinere, quo in patriam eundum erat, intercluderent. Verum Archidamus loco plano, vbi concurrunt viæ, quæ versus Eutresios & Mideam ducunt, aciem instruit, tamquam manus cum hoste conserturus. Proditum est etiam, ipsum ante cohortes progressum, huiusmodi verbis
» eos inflammasse: Modo, ciues, strenuos
» nosmet declarantes, rectis oculis suspiciamus, posterisque patriam talem tradamus,
» qualem a maioribus accepimus. Desinamus tamdem liberis, vxoribus, senioribus,
» hospitibus esse pudori, qui nos antehac supra Græcos omnes maxime suspiciebant.
His dictis, cælo sereno perhibent ei fulgura tonitruaque dextra contigisse. Præterea accidit, vt ad cornu dextrum delubrum & simulacrum Herculis esset, cuius ex posteris Archidamus esse ferebatur. Enimuero rebus hisce omnibus tantum ardoris audaciæque militibus iniectum fuisse perhibent, vt ducibus esset difficile cohibere milites, qui in hostem proruebant. Mox ducente Archidamo in hostes, pauci eorum ad telorum vsque ictum ipsos excipientes, interemti sunt: ceteri quum fugerent, magna ex parte vel ab equitibus, vel a Celtis sunt occisi. Commisso iam prælio, quum tropæum statuissent; mox Demotelem præconem domum mittit, qui huius victoriæ magnitudinem, in qua Lacedæmonius occubuerat nemo", magna hostium multitudine interemta, nuntiaret. Proditum est autem, Spartanos, quum hæc audiissent, initio ab Agesilao', seniores, Ephoris facto, collacrumasse vniuersos. Vsque adeo lacrumæ tum lætitiæ, tum dolori sunt communes. Neque multo minorem Thebani ac Elei voluptatem ex Arcadum aduersa fortuna, quam Lacedæmonij capiebant. Adeo iam fastum eorum ægre ferebant. Quum autem adsidue consultarent Thebani, qua ratione imperio Græciæ potirentur: arbitrabantur se, si Persarum ad regem aliquos mitterent, posse per hunc reliquis superiores euadere. Quamobrem conuocatis sociis sub specie, quasi etiam Euthycles Lacedæmonius apud regem esset: ad eumdem adscendunt ex Thebanis Pelopidas", ex Arcadibus Antiochus ille pancratij victor, ex Eleis Archidamus. Erat &.... Argiuus horum comes. Præterea his auditis, Athenienses quoq; Timagoram & Leontem miserunt.

Illustris Archidami victoria.

"ista ædaemonius pugna victa. Plut. Agesil. p. 1123.

'Plut. ib.

Lacrumæ gaudij significatio interdum.

"V. Plutarch. Pelopid. p. 535. 536.

A ὡς ἀποκλείσοντες αὐτὸν τῆς ἐπ' οἴκου ὁδοῦ. ὁ δὲ, † ὅπερ ἦν χωρίον ὀπίπεδον, ἐν ταῖς συμβολαῖς τε ἐπ' ἀκρωτηρίων καὶ τὸ ὀπὶ μιδέας ὁδοῦ, ἐνταῦθα ἐκβὰς παρετάξατο ὡς μαχούμενος. ἔφασαν δ' αὐτὸν καὶ πρὸς τοὺς λόχους παριόντα, τοιάδε προσκελεύσασθαι· Ἄνδρες πολῖται, νῦν ἀγαθοὶ φανόμενοι ἀναβλέψωμεν ὀρθοῖς ὄμμασιν. ἀποδῶμεν τοῖς ὀπιγιγνομένοις τὴν πατρίδα, οἵαν περ καὶ τῶν πατέρων παρελάβομεν. παυσώμεθα αἰσχυνόμενοι καὶ B παῖδας, καὶ γυναῖκας, καὶ πρεσβυτέρους, καὶ ξένους, ἐν οἷς πρόσθεν γε πάντων τῶν ἑλλήνων περιβλεπτότατοι ἦμεν. τούτων ὑπηκόντων, ἐξ αὐθρίας ἀστραπάς τε καὶ βρονταὶς λέγεσιν αἰσίους αὐτῷ φανῆναι. συνέβη δὲ καὶ πρὸς τῷ δεξιῷ κέρατι τέμενός τε καὶ ἄγαλμα Ἡρακλέους, οὗ δὴ καὶ ἀπόγονος λέγεται εἶναι. τοιγαροῦν ἐκ τούτων πάντων οὕτω πολὺ μένος καὶ θάρσος τοῖς στρατιώταις φασὶν ἐμπεσεῖν, ὥστε ἔργον εἶναι τοῖς ἡγεμόσιν ἀνείργειν τοὺς στρα- C πώτας ὠθουμένους εἰς τὸ πρόσθεν. ἐπεὶ μὴν ἐπορεύετο ὁ Ἀρχίδαμος, ὀλίγοι μὲν τῶν πολεμίων δεξάμενοι αὐτοὺς εἰς δόρυ, ἀπέθανον· οἱ δ' ἄλλοι, φεύγοντες ἔπιπτον, πολλοὶ μὲν ὑπὸ ἱππέων, πολλοὶ δὲ ὑπὸ τῶν κελτῶν. ὡς δὲ ληξάσης τῆς μάχης τρόπαιον ἔστησατο, αὐθις ἔπεμψεν οἴκαδε ἀγγελοῦντα Δημοτέλη τὸν κήρυκα † τῆς τε νίκης τὸ μέγεθος, ὅτι λακεδαιμονίων μὲν τοσοῖσδε τεθνᾶσι, τῶν δὲ πολεμίων παμπληθής. τοὺς μὲν οὖν ἀπαρτὶ ἔ- D φασαν ἀκοῦσαι, ἄρξαντας ὑπὸ Ἀγησιλάου, καὶ τῶν γερόντων, καὶ τῶν ἐφόρων, πρῶτα κλαῦσαι. οὕτω κοινόν τι ἄρα χαρᾶ καὶ λύπῃ δάκρυά ἐστιν. ὅτι μέντοι τῇ τῶν ἀρκάδων τύχῃ οὐ πολὺ ἧττον λακεδαιμονίων ἤθησαν οἱ θηβαῖοί τε καὶ ἦλφοι. οὕτως ἤδη ἤχθοντο ὅτι τῷ φρονήματι αὐτῶν. συνεχῶς δὲ βουλεύομενοι οἱ θηβαῖοι, ὅπως αὖ τοῦ ἡγεμονίαν λάβοιεν τῆς ἑλλάδος, ἐνόμισαν, εἰ πέμψαιεν πρὸς τὸν περσῶν βασιλέα, † πλεονεκτήσαι E ἄν τι ἐκείνῳ. καὶ ἐκ τούτου προσκαλέσαντες ἤδη τοὺς συμμάχους ὅτι προσφάσει, ὅπως καὶ Εὐθυκλῆς ὁ λακεδαιμόνιος εἴη παρὰ βασιλεῖ, ἀναβαίνουσι θηβαίων μὲν Πελοπίδας, ἀρκάδων δὲ, Ἀντίοχος ὁ παγκρατιαστὴς, ἠλείων δὲ, Ἀρχίδαμος· † ἠκολούθει δὲ καὶ .... ἀργεῖος. καὶ οἱ ἀθηναῖοι δὲ ἀκούσαντες ταῦτα, † αὐτὸς ἔπεμψαν Τιμαγόραν τε καὶ Λέοντα.

ὧν περ

† ὅσῳδε νίκης

† πλεονεκτήσαι ἄν τι

† ἠκολούθη δὲ καὶ

† αὐτὸς ἐπεμψαν

ἐπεὶ δ' ὀκς ἐλθόντο, πολὺ ἐπλεονέκτ ὁ Πε- A Posteaquam ventum ad regem esset, lon- Pelopidæ
λοπίδας τῶν ἄλλων παρ' αὐτῷ. εἶχε γὰρ λέγειν, καὶ ge plus ceteris Pelopidas apud eum val- apud regẽ
ὅτι μόνοι τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖ συνεμάχοντο bat. Nam dicere poterat, solos ex Græcis Persicum
ἐν Πλαταιαῖς, καὶ ὅτι ὕστερον οὐδέποτε στρα- Thebanos regi adfuisse in ea, quæ ad Pla- auctori-
τεύσαντο ὀπὶ βασιλέα, καὶ ὡς Λακεδαιμό- tæas commissa fuisset, pugna. Eosdem ne tas.
νιοι διὰ τοῦτο πολεμῆσαι αὐτοῖς, ὅτι οὐκ ἐ- deinceps quidem vmquam bellum regi
βοήθησαγεν μετ' Ἀγησιλάου ἐλθεῖν ἐπ' αὐτόν, feciisse, ac propterea bello vexatos a Lace-
οὐδὲ θύσαι ἐάσαγεν αὐτὸν ἐν Αὐλίδι τῇ Ἀρτέ- dæmoniis fuisse, quod cum Agesilao mili-
μιδι, ἔνθα πρότε Ἀγαμέμνων εἰς τὴν Ἀσίαν tare aduersus regem noluissent. Præterea
ἐξέπλη, θύσας εἶλε τὴν Τροίαν. μέγα δ' συνε- non permisisse se huic, vt Dianæ apud Au-
βάλλοντο τῷ Πελοπίδᾳ εἰς τὸ τιμᾶσθαι, τὸ B lidem sacrum faceret; quo loco Agame-
ὅτι ἐνενικήκεσαν οἱ Θηβαῖοι μάχῃ ἐν Λεύ- mnon facta re sacra in Asiam traiecisset, ac
κτροις, καὶ ὅτι πεπορθηκότες τὴν χώραν τῶν Troiam deinde cepisset. Magnum hoc
Λακεδαιμονίων ἐφαίνοντο. ἔλεγε δὲ ὁ Πελο- quoque Pelopidæ momentum adferebat
πίδας, ὅτι Ἀργεῖοι, καὶ Ἀρκάδες μάχῃ ἡττη- ad hoc, vt honore adficeretur, quod apud
μένοι εἶεν ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐπεὶ αὐτοὶ Leuctra Thebani victores exstitissent: &
οὐ παρεγένοντο. συνεμαρτύρει δ' αὐτῷ ταῦτα quod palam esset, eos agrum Lacedæmo-
πάντα ὡς ἀληθῆ λέγει ὁ Τιμαγόρας Ἀθη- niorum depopulatos. Addebat inter alia,
Λυπέρως ναῖος, καὶ ἐτιμᾶτο † δεύτερα μετὰ τὸν Πελο- prœlio victos a Lacedæmoniis esse Argi-
πίδαν. ἐκ δὲ τούτου ἐρωτῶντος τοῦ βασι- uos & Arcades propterea, quod Thebani
λέως ὁ Πελοπίδας, τί βούλοιτο ἑαυτῷ γρα- C eis non adfuissent. Atque hæc omnia vere
φῆναι, εἶπεν, ὅτι μεσήνην τε αὐτόνομον εἶ) ab eo dici, Timagoras Atheniensis testi-
ἀπὸ Λακεδαιμονίων, καὶ ἀθηναίους ἀνέλκειν monio suo confirmabat; idemque secun-
τὰς ναῦς. εἰ δὲ ταῦτα μὴ πείθοιντο, πολεμεῖν dum honoris a Pelopida locum obtine-
ἐπ' αὐτούς. εἴτις δὲ πόλις μὴ ἐθέλοι ἀκολουθεῖν, bat. Postea interrogatus a rege Pelopidas,
ὅτι ταύτην πρῶτον ἰέναι. γραφέντων δ' τούτων, quid perscribi vellet: respondit, vt a Lace-
καὶ ἀναγνωσθέντων τοῖς πρέσβεσιν, εἶπεν C dæmoniorum potestate Messene immu-
ὁ Λέων ἀκούοντος τοῦ βασιλέως· νὴ δία, ὦ ἀ- nis esset, ac vt Athenienses nauigia sua sub-
θηναῖοι, ὥρα γε ὑμῖν, ὡς ἔοικεν, ἄλλον τινὰ ducerent: ni parerent, bellum eis indicen-
φίλον αὐτὶ βασιλέως ζητεῖν. ἐπεὶ δὲ ἀπῆγγε- dum esse. Quod si qua ciuitas sequi recusa-
λεν ὁ γραμματεὺς ἃ εἶπεν ὁ ἀθηναῖος, πάλιν D ret, eam primam esse debere, quæ cum
ἐξεμάνθανε τὰ γεγραμμένα· εἰ δέ τι δικαιότε- exercitu peteretur. Hæc perscripta quum
ρον τούτων γιγνώσκοιεν οἱ ἀθηναῖοι, ἰόντας essent, ac legatis lecta: Leon, audiente re-
πρὸς βασιλέα διδάσκειν. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο οἱ ge: Profecto, inquit, iam tempus est, Athe-
πρέσβεις ἕκαστοι οἴκαδε, τὸν μὲν Τιμαγόραν ἀ- nienses, vti quidem videtur, vt alium vo-
πέκτειναν οἱ ἀθηναῖοι, κατηγοροῦντος δ' Λέον- bis amicum regis loco quæratis. Quum
τος, ὡς ἅτε συσκηνοῦν ἐθέλοι ἑαυτῷ, μετά τε autem regi scriba renunciasset, quid lega-
Πελοπίδου πάντα βουλεύοιτο. τῶν δὲ ἄλλων tus Atheniensis dixisset rursum exposuit
πρέσβεων ὁ μὲν ἧλιξ Ἀρχίδαμος, ὅτι πρὸ τιμήσειε τὴν ἧλιν πρὸ τῶν Ἀρκάδων, ἐπήνει τὰ hæc, quæ fuissent adscripta: Quod si quid
τοῦ βασιλέως· ὁ δὲ Ἀντίοχος, ὅτι ἠλαττοῦτο ὃ E æquius Athenienses scirent, id missis ad
ἐπήγ. Ἀρκαδικὸν, ὅτε τὰ δῶρα ἐδέξατο, † ἀπῆγγε- regem oratoribus significarent. Postea-
λε πρὸς τοὺς μείους, ὅτι βασιλεὺς Ἀρτοκό- quam hi legati singuli domum rediissent,
πους, καὶ ὀψοποιούς, καὶ οἰνοχόους, καὶ θυρωρούς παμ- Timagoram" Athenienses capite multa- " Plut. Pelopid. p. 536. 537.
πληθεῖς ἔχοι, ἄνδρες δὲ, οἳ μάχοιντ' ἂν Ἕλλη- rũt, accusante ipsum Leonte, quod ne qui-
σι, πολὺ ζητῶν, οὐκ ἂν ἔφη δύνασθαι ἰδεῖν. dem vti secum eodem contubernio vo-
luisset, & omnia consilia cum Pelopida cõ-
municasset. Ex reliquis oratoribus Archi-
damus Eleus regem prędicabat propterea,
quod Eleos Arcadibus prætulisset. Anti-
chus vero, quod Arcadum nationis existi-
matio fuisset exigua, neq; munera recipie-
bat a rege, & renuntiabat *decies millibus, * Qui Arca-
regem & panum, & obsoniorum artifices, diæ præe-
& pocillatores, & ostiarios complures ha- rant.
bere: sed viros, ait, qui aduersus Græ-
cos dimicare possint, quamquam admo-
dum quærerem, videre tamen non potui.

Præterea videri sibi, pecuniarum illam copiam ad inanem ostentationem comparatam esse. Nam & nobilem illam platanum auream ne cicadæ quidem vmbram præbere posse. Thebani, quum vrbes vniuersas ad audiendas regis literas conuocassent, easque Persa is, a quo adlatæ fuerant, indicato regis sigillo pellegisset: iubebant, vt omnes, quotquot amici esse vellent, in hanc sententiam regi ac ipsis iusiurandum præstarent. Verum legati vrbium respondebant, se missos esse non iuratum, sed auditum. Quod si sacramentum præstandum esset, ad vrbes ipsas mitterent, hortabantur. Addebat Lycomedes Arcas, ne conueniri quidem Thebis debere; sed istic, vbi bellum geratur. Ei quum Thebani succenserent, ac socios ab ipso corrumpi dicerent: ne quidem in concilio sedere voluit, sed discessit, sequentibus eum vniuersis Arcadum legatis. Posteaquam ij, qui conuenerant Thebis, iurare recusassent: ad vrbes ipsas Thebani legatos mittebant, & hortabantur, vt ex decreto regiarum litterarum iusiurandum præstarent. Simul arbitrabantur, vnamquamque ciuitatem verituram, ne in regis & ipsorum odium incurreret. Verum vbi primum Corinthum venissent, ac restitissent Corinthij, neque se iuramenti cum rege communis egere respondissent: tum deinde sequutæ sunt hos & aliæ complures vrbes, inque sententiam eamdem responderunt. Hoc pacto instituta imperij adfectatio a Pelopida & Thebanis ad nihilum recidit. Quum autem rursus Epaminondas primum Achæos subiicere cogitaret vt eo magis tum Arcades, tum reliqui socij dicto audientes essent: suscipiendam esse hanc in Achaiam expeditionem statuit. Itaque Pisiam Argiuum, qui Argiuorum imperator erat, permouet; vt Oneum præoccuparet. Ille quum certior redditus esset, Oneum a Naucleo, qui conducticio Lacedæmoniorum militi præerat, & Atheniensi Timomacho negligenter custodiri: cum IIC IO grauis armaturæ peditibus collem, Cenchreis imminentem, noctu occupat, commeatu dierum VII instructus. Interea Thebani domo profecti Oneum superant, & vniuersis cum sociorum copiis Achaiam, Epaminonda duce inuadunt.

Res ab Epaminondage stæ.

A ποιεῖς δὲ τάδε, καὶ ὁ τῶν χρημάτων πλῆθος † ἀλαζονείαν οἵ γε δοκεῖν εἶ) ἔφη. ἐπεὶ καὶ ἀλαζονείαν ὢν τῷ ὑμνουμένῳ αὖ χρυσῷ πλάτανον οὐχ ἱκανὼ ἔφη εἶ) τέτηγι σκιὰν παρέχειν. ὡς δὲ ἔφη. οἱ Θηβαῖοι ἐκάλεσαν ἀπὸ τῶν πόλεων ἁπασῶν ἀκουσομένους τῆς τοῦ βασιλέως ἐπιστολῆς, καὶ ὁ κῆρυξ ὁ φέρων τὰ γράμματα, δείξας τῷ βασιλέως σφραγῖδα, ἀνέγνω τὰ γεγραμμένα, οἱ μὲν Θηβαῖοι ὀμοῦσθαι ταῦτα ἐκέλευον βασιλεῖ καὶ ἑαυτοῖς τοὺς βουλο-
B μένους φίλους εἶ)· οἱ δὲ ἀπὸ τῶν πόλεων ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ ὀμούμενοι, ἀλλὰ ἀκουσόμενοι πεμφθείησαν. εἰ δέ τι ὅρκων δέοιντο, τοὺς τὰς πόλεις πέμπειν ἐκέλευον. ὁ μὲν οὖν ἀρχὰς Λυκομήδης καὶ τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι οὐδὲ τὸν σύλλογον ἐν Θήβαις δέοι εἶ), ἀλλ' ἔνθα ἂν ᾖ ὁ πόλεμος. χαλεσαινόντων δ' αὐτῷ τῶν Θηβαίων, καὶ λεγόντων, ὡς Ἀφοβήτῳ ὁ συμμαχικὸν, οὐδὲ εἰς ὃ συνέδριον ἤθελε καθίζειν, ἀλλ' ἀπιὼν ᾤχετο, καὶ μετ' αὐτοῦ πολ-
C λοὶ τῶν ἀρχαδίας πρέσβεις. ὡς δ' ἐν Θήβαις οὐκ ἠθέλησαν οἱ συνελθόντες ὀμόσαι, ἔπεμπον οἱ Θηβαῖοι πρέσβεις ὅτι τὰς πόλεις, ὀμουμένους ἐλθόντες ποιήσειν τὰ βασιλέως γράμματα, νομίζοντες οὐκ ἂν μίαν ἐκλείπειν τῶν πόλεων ἀπεχθάνεσθαι ἅμα ἑαυτοῖς τε καὶ βασιλεῖ. ἐπεὶ μέντοι εἰς χείλιοι πρῶτον αὐτῶν ἀφικομένων ὤμοσαν οἱ χείλιοι, καὶ ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐδὲν δέοιντο τοὺς βασιλέα κοινὸν ὅρκον, ἐπισχολούσθησαν καὶ ἄλλαι πολ-
D λαὶ πόλεις, καὶ ταῦτα ἀποκρινόμεναι. καὶ αὖτη μὲν ἡ Πελοπίδου καὶ τῶν Θηβαίων τῆς ἀρχῆς περιβολὴ οὕτω διελύθη. αὖθις δ' Ἐπαμινώνδας βουληθεὶς τοὺς ἀχαιοὺς πρόσπαγαγέσθαι, ὅπως μᾶλλον σφίσι καὶ οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι προσέχοιεν τὸν νοῦν, ἔγνωκε στρατευτέον εἶ) ὅτι τὴν Ἀχαΐαν. Πεισίαν οὖν τὸν Ἀργεῖον στρατηγοῦντα ἐν τῷ Ἄργει, πείθει προκαταλαβεῖν Ὀνεῖον. καὶ ὁ Πείσιας μὲν οὖν μαθὼν ἀμελουμένως τὸ τοῦ Ὀνείου
E φυλακεῖον ὑπό τε Ναυκλέους, ὃς ἦρχε τοῦ ξενικοῦ τῶν λακεδαιμονίων, καὶ ὑπὸ Τιμομάχου τοῦ Ἀθηναίου, καταλαμβάνει νύκτωρ μετὰ δισχιλίων ὁπλιτῶν τὸν ὑπὲρ Κεγχρεῶν λόφον, ἔχων ἐπὶ ἡμέρας ἐπιτήδεια. ἐν δὲ ταύταις ταῖς ἡμέραις ἐλθόντες οἱ Θηβαῖοι ὑπερβαίνουσι Ὀνεῖον, καὶ στρατεύουσι πρὸς τοὺς συμμάχους ἐπ' Ἀχαΐαν, ἡγουμένου Ἐπαμινώνδου.

ὡς δὲ πε-

τῶν δὲ πεσόντων δὴ αὐτῷ τῶν βελτίστων ἐκ τῆς Α Quumq; optimates per Achaiam ad ipsum
Ἀχαΐας, ἐνδυναστεύῃ ὁ Ἐπαμινώνδας, ὥστε μὴ deficerent, eam Epaminondas auctorita-
φυγαδεύσαι τοὺς κρατίστους, μήτε πολιτείαν te vsurpabat, vt nec optimates in exsilium
μεταξῆσαι, δηλαδὴ πίστιν λαβὼν παρὰ τῶν Ἀχαιῶν, eiicerentur, nec reipublicę status immuta-
ἢ μὲν σύμμαχοις ἔσεσθαι, καὶ ἀκολουθήσειν, retur: sed tantum fide ab Achæis accepta,
ὅπῃ αὐ Θηβαῖοι ἡγοῦνται· καὶ ὅτως ἀπῆλθον οἴ- qua sancte policerentur, se socios futuros,
καδε. κατηγορούντων δὲ τῶν τε Ἀρκάδων καὶ & sequuturos, quocumq; Thebani ducerent, ita deinde domum discessit. Quum
τῶν σὺν αὐτοῖς τοῦ τε Ἐπαμινώνδου, ὡς Λακε- autem Arcades & ij, qui aduersæ factionis
δαιμονίοις κατασκευάσειε τὰ Ἀχαΐαν ἀπέλθοι, ἔδοξε Θη- erant, Epaminondam accusarent, quod
βαίοις πέμψαι ἄρχοντας εἰς τὰς Ἀχαΐδας πό- constituta ex vsu Lacedæmoniorum A-
λεις. οἱ δὲ ἐλθόντες τοὺς μὲν βελτίστους σὺν παν- chaia discessisset: visum est Thebanis præ-
πλήθει ἐξέβαλον, δημοκρατίας δὲ ἐν τῇ Ἀ- fectos ad vrbes Achaicas mittere. Illi quum B
χαΐᾳ κατέστησαν. οἱ μὲν οὖν ἐκπεσόντες, συλλέ- aduenissent, optimatibus cum multitudi-
ξαντες, ταχὺ ὅπῃ μιᾷ ἑκάστην τῶν πόλεων πορθοῦ- ne eiectis, statum populatem in Achaiam
μενοι, ὄντες οὐκ ὀλίγοι, κατῆλθόν τε καὶ κατέ- introducebant. Verum exsules collecti,
ἔπειτα χον τὰς πόλεις. ἐπεὶ δὲ κατελθόντες οὐκέτι ἐ- quum non pauci essent, celeriter ad ciuita-
μέσευον, ἀλλὰ προθύμως συνεμάχουν τοῖς tes singulas reuersi, eas recuperatas occu-
μὲν οὖν λακεδαιμονίοις. ὅπερ ἔζοντο μὲν γὰρ οἱ Ἀρκά- pabant: quũq; iam ab exilio redissent, non
δες ἔνθεν μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἔνθεν δὲ ὑπὸ amplius medios se gerebant; sed alacriter
Ἀχαιῶν. ἐν δὲ Σικυῶνι μὲν μέχρι τότε καὶ opem Lacedæmoniis ferebant. Itaq; pre-
τὰς Ἀχαιῶν νόμοις ἡ πολιτεία ἦν. ἐκ δὲ τούτου C mebantur Arcades ex vna parte a Lacedę-
βουλόμενος ὁ Εὔφρων, ὥσπερ παρὰ τοῖς Λακε- moniis, ex altera ab Achæis. Ceterum Si- Olymp. 102. an. 4.
δαιμονίοις ἐν μέγιστος τῶν πολιτῶν, οὕτω καὶ πα- cyone, ad hoc vsq; tempus, respublica se-
προεσβεύ- ρὰ τοῖς ἐναντίοις αὐτῷ προεστεύῃ, λέγα cundum Achæorum leges administrabatur: verum quum Euphro cuperet itidem,
σιν, τοὺς Ἀργείους καὶ τοὺς Ἀρκάδας, ὡς εἰ vt apud Lacedæmonios auctoritate supra
μὲν οἱ πλουσιώτατοι σαφῶς εἶχον τῆς ἔσοιντο ciues ceteros summa erat, etiam apud ipso-
τοῦ σικυῶνος, ἀτεχνῶς ὅτῳ τύχῃ, πάλιν λα- rum aduersarios primas obtinere: Argiuis
κωνιστὴ ἡ πόλις· ἐὰν δὲ δημοκρατία γένηται, οὗ & Arcadibus significat, si plane summa po-
ἵξε, ἔφη, ὅπῃ βεβαίως ὑμῖν ἡ πόλις. ἐὰν οὖν testas Sicyone penes opulentissimos esset,
μοι συλλάβησθε, ἐγὼ ἔσομαι ὁ συγκαλῶν τὸν nullo negotio rempublicã eam oblata sal-
δῆμον, καὶ ἅμα ἐγὼ ὑμῖν ταύτῃ τῇ πίστιν D tim occasione rursus Lacedæmoniorum
δώσω ἐμαυτὸν σώσω, καὶ τὴν πόλιν βεβαίαν ἐν τῇ partes sequuturam. Sin popularis status in-
συμμαχίᾳ παρέξω. ταῦτα δή, ἔφη, ἐγὼ πράτ- troduceretur, certo, inquit, scitote; man-
τω οὗ ἵξε ὅτι πάλαι μὲν χαλεπῶς φέρων, ὥσ- suram in fide. Quapropter si mihi adfueritis,
περ ὑμεῖς, τὸ φρόνημα τῶν λακεδαιμονίων, equidem vobis populum conuocabo; si-
ἀσμενος δ' ἂν τῆς δουλείας ἀποφυγών. οἱ οὖν mulq; tum meo nomine fidem vobis da-
Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἡδέως ταῦτ' ἀκούοντες, bo, tum vt ciuitas ipsa constanter hac in so-
παρεκάλουν αὐτόν. ὁ δὲ βουλὰς ἐν τῇ ἀγο- cietate persistat, efficiam. Atq; hæc, inquit,
ρᾷ, παόντων τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Ἀρκά- facio, quod iamdudum itidem, vt vos, La-
δων, συνεκάλῃ τὸν δῆμον, ὡς τὰ πολιτείας ἐ- cedæmoniorum arrogantiam iniquo ani-
σομένης ἐν τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις. ἐπεὶ δὲ συνε- mo feram, ac seruitute me lubens liberare
λήλυθον, στρατηγοὺς ἐκέλευσεν ἑλέσθαι, ὅστινας cupiam. Ea quũ Arcadibus & Argiuis audi-
αὐτοῖς δοκοίη. οἱ δὲ ἡροῦντο αὐτόν τε τὸν Εὔφρο- tu iucunda essent, præsto ei erant, Euphro Euphronis conatus.
να, καὶ Ἱππόδαμον, καὶ Κλέανδρον, καὶ Ἀκρί- statim in foro, præsentibus Argiuis & Arca-
σιον, καὶ Λύσανδρον. ὡς δὲ ταῦτα ἐπέπρακτο, dibus, populum conuocat; administrãdam
καὶ ὅπως ὁ ξενικὸν καθίστηται Ἀδέαν τὸν αὑτοῦ υἱόν, rempublicam dictitans æquo ac pari iure.
Λισιμαχίδην τὸν πρόσθεν ἄρχοντα ἀποστήσας. Posteaquam cõuenissent populus, iubet vti
E prætores legerent, quos ipsis visum esset.
Illi Euphronem ipsum; cum Hippodamo,
Cleandro, Acrisio, Lysandro deligunt.
Quibus ita confectis, Adeam filium suum
mercenariis copiis præficit, abrogato Lysi-
meni, qui antea præfuerat iisdem, imperio.

Mox Euphron de quibuſdam horum exterorum militum bene merendo, ipſi vt fidi eſſent efficiebat: & alios præterea conducebat, nullis neque publicis, neque ſacris pecuniis parcens. Quotquot etiam in exſilium ageret propterea, quod Lacedæmoniorum partes ſequerentur; eorum facultates quoque ſibi vſurpabat. Præterea collegas partim fraude necabat, partim eiiciebat in exſilium. Quo factum, vt ſuam in poteſtatem redigeret omnia, palamque tyrannidem exerceret. Atque ad hæc vt ſocij conniuerent, vel largitionibus impetrabat, vel eo, quod impigre cum mercenariis copiis eos ſequeretur, ſi quam illi expeditionem ſuſciperent. Poſteaquam hæc ita ſucceſſiſſent, & Argiui quidem Tricranum, in agro Phliaſio ſupra fanum Iunonis ſitum, mœnibus cinxiſſent, Sicyonij vero in finibus eorum Thyamiam munirent: vehementer Phliaſij premebantur, & commeatus inopia laborabant. Nihilominus conſtanter Lacedæmoniorum in ſocietate perſiſtebant. Enimuero quum eorum, quæ præclare magnis a rebuſpublicis geruntur, omnes hiſtorici meminerint: equidem arbitror multo magis eſſe operæpretium, indicari ea, quæ exiguum aliquod oppidum & inſignia, neque pauca numero geſſerit. Inierant cum Lacedæmoniis amicitiam id temporis Phliaſij, quum ampliſſima ipſorum eſſet poteſtas: lidem adtritis Lacedæmoniorum in prœlio ad Leuctra viribus, quum pleriq; finitimi deficerent ab ipſorum fide: facerent idem ſerui omnes, qui Helotes dicuntur, omneſque ſocij, paucis exceptis: bellum aduerſus eos mouerent, vt ita dicam, Græci vniuerſi: in fide tamen perſtiterunt. Quamquam etiam infeſtos ſibi haberent Argiuos & Arcades, omnium in Peloponeſo potentiſſimos: nihilominus opem eis tulerunt, & quidem ſorte hoc illis obtigit, vt poſtremi omnium eorum, qui Lacedæmoniis coniunctim ſuppetias ferebant, Praſias ſe conferrent. Erat inter hos Corinthij, Epidaurij, Trœzenij, Hermionenſes, Halienſes, Sicyonij, & Pellenenſes. Nimirum numquam a Lacedæmoniis defecerunt. Immo ne tunc quidem, quum relictis ipſis, mercenariorum militum ductor abiret cum iis, qui anteceſſerant, ſeſe in itinere conuerterunt; ſed mercede conducto Praſiis viæ duce, quum hoſtes iuxta Amyclas eſſent, vti quidem poterant penetrantes, Spartam venerunt. Lacedęmonij ſane quum aliis eos honoribus ornarēt, tum bouem etiam ipſis hoſpitalis doni loco miſerunt.

Phliaſiorum fides erga ſocios.

A καὶ δὴ τοὺς μὲν τούτων τῶν ξένων ὁ Εὔφρων πιστούς τινας δὴ ποιῶν ἐποιήσατο, καὶ ἄλλους προσελάμβανεν, οὔτε τῶν δημοσίων, οὔτε τῶν ἱερῶν χρημάτων φειδόμενος. καὶ ὅσους δὴ ἐξέβαλεν ὅτι λακωνισμῷ, καὶ τοῖς τούτων χρήμασιν ἐχρῆτο. καὶ τῶν συναρχόντων δὲ τοὺς μὲν δόλῳ ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἐξέβαλεν· ὥστε πάντα ὑφ' ἑαυτῷ ἐποιήσατο, καὶ σαφὴς τύραννος ἦν. ὅπως δὲ ταῦτα ὅτι μὴ ἐποίει αὐτῷ οἱ ξύμμαχοι, τὰ μὲν ἄλλα καὶ χρήμασι

B διεπράττετο, τὰ δὲ, καὶ εἴ που στρατεύοιντο, προθύμως ἔχων ὁ ξενικὸν συνακολουθῶν. οὕτω δὲ τούτων προσκεχωρηκότων, καὶ τῶν τε Ἀργείων ὑπιτετελεχότων ἐν τῷ Φλιοῦντι ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ † τείχισμα, καὶ τῶν συ- βικάσε-
μμάχων ὅτι τοῖς ἐκείνων αὐτῶν τάχιζον τὸ νον,
δυνάμιον, μάλα ὑπιέζοντο οἱ Φλιάσιοι, καὶ † ἐ- ἐπανάγω
πανήγοντο τῶν ὑπαρχόντων. ὅμως δὲ διεκαρτέρουν ἐν τῇ συμμαχίᾳ. ἀλλὰ γὰρ τῶν μὲν μεγάλων πόλεων εἴτι καλὸν ἔργον ἀπέφηνε, ἅπαντες οἱ συγγραφεῖς μεμνήκασι· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ εἴ τις μικρὰ πόλις οὖσα πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα ἀπεργάσηται, ἔτι μᾶλλον ἄξιον τῆς ἐκφάνσεως. Φλιάσιοι τοίνυν φίλοι μὲν ἐγένοντο Λακεδαιμονίοις, ὅτ' ἐκεῖνοι μέγιστοι ἦσαν. σφαλέντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ ἐν Λεύκτροις μάχῃ, καὶ ἀπολομένων μὲν πολλῶν τῶν ἐγχωρίων, ἀπολομένων δὲ πολλῶν τῶν εἱλώτων, ἐπὶ δὲ τῶν συμμάχων, πλὴν πάνυ ὀλίγων, ἐπιστραφέντων δὲ αὐτοῖς, ὡς εἶπον, πάντων

D τῶν ἑλλήνων, πρὸς διέμενον· καὶ ἔχοντες πολεμίους τοὺς δυνατωτάτους τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἀργείους καὶ Ἀρκάδας, ὅμως ἐβοήθησαν αὐτοῖς, καὶ Ἀμφιάραον τελευταῖοι λαχόντες εἰς τετάρτας τῶν συμβοηθησάντων. ἦσαν δὲ οὗτοι, κορίνθιοι, ἐπιδαύριοι, τροιζήνιοι, ἑρμιονῆς, ἁλιῆς, σικυώνιοι, καὶ πελληνῆς. ὑγδοήκοντα πόλεις ἀφέστασαν. ἀλλ' ὅμως ἐπεὶ ὁ ξεναγὸς τοὺς τετάρτους Ἀμφιαρεώτας λαβὼν, ἀπολιπὼν αὐτοὺς ὤχετο, οὐδὲ ὡς ἐπεστράφησαν, ἀλλ' ἡγεμόνα μισθωσάμενοι ἐκ τετάρτων, ὄντων τῶν πολεμίων περὶ Ἀμύκλας, ὅπως ἐδύναντο ἀμφοδοῦντες ἐς Σπάρτην ἀφίκοντο. καὶ μὴν οἱ λακεδαιμόνιοι ἀνῆκα τε ἐτίμων αὐτοὺς, καὶ βοῦν ξένια ἔπεμψαν.

ἐπεὶ

ἐπεὶ δ' ἀναχωρησάντων τῶν πολεμίων ἐκ τῆς Λακεδαίμονος οἱ Ἀργεῖοι ὀργιζόμενοι τῇ τῶν Φλιασίων πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους προθυμίᾳ, ἐνέβαλλον πρωὶ ἡμέρᾳ εἰς τὸν Φλιοῦντα, καὶ τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἐδήουν, ὅσα δὲ ὠφέλιντο· ἀλλὰ καὶ ἐπεὶ ἀπεχώρουν, φθείροντες ὅσα ἐδύναντο, ἐπεξελθόντες οἱ τῶν Φλιασίων ἱππεῖς ἐπηκολούθουν αὐτοῖς, καὶ ὁπλιτοφυλακούντων τοῖς Ἀργείοις τῶν ἱππέων ἀπῴχοντο καὶ λόχων τῶν μετ' αὐτοὺς τεταγμένων, ὑπολειφθέντες τούτοις ἐξήκοντα ὄντες, ἐτρέψαντο πρώτους τοὺς ὁπλιτοφύλακας, καὶ ἀπέκτειναν μὲν ὀλίγους αὐτῶν, ὀγδοήκοντα μέντοι τοι ἐφήσαντο, ὁρώντων τῶν Ἀργείων, ὥστε ἀφανὲς ποιῆσαι, εἰ μὴ πρώτους ἀπέκτειναν αὐτούς. αὖθις δὲ Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ οἱ σύμμαχοι ἐφεύξεσθαι τὸ ὄνειδος, θηβαῖοι δὲ παρεσκευάσαντο ὡς ἐπιβοησόμενοι. παρελθόντων δὲ ἀμφὶ νεμέας τῶν ἠλείων καὶ Ἀρκάδων, ὅπως συμμίξαιεν τοῖς θηβαίοις, παρεσκευάζοντο μὲν † λεχόντων Φλιασίων φυγάδες, ὡς εἰ θελήσαιεν ὁπιφανῆναι μόνον σφίσι, λάβοιεν ἂν Φλιοῦντα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνωμολογήθη, τῆς νυκτὸς ὑπερκαθίζοντο ὑπ' αὐτῷ τῷ τείχει, κλίμακας ἔχοντες οἵ τε φυγάδες καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν ὡς ἑξακόσιοι. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν σκοποὶ ἐσήμηνον ἀπὸ τοῦ † τειχέως ὡς πολεμίων ὁπτώντων, ἡ δὲ πόλις τὸν νοῦν εἶχε πρὸς τούτοις, † οἱ δὲ τούτῳ οἱ προδιδόντες ἐσήμηνον τοῖς ὑποκαθημένοις ἀναβαίνειν. οἱ δ', ἀναβαίντες, καὶ λαβόντες τῶν φυλάκων τὰ ὅπλα ἔρημα, ἐφύλαττον τὰς ἡμεροφύλακας ὄντας δέκα. ἀφ' ἑκάστης δὲ τῆς † πεμπάδος εἷς ἡμεροφύλαξ κατελείπετο. καὶ ἕνα μὲν ἔτι καθεύδοντα ἀπέκτειναν, ἄλλον δὲ καταφυγόντα πρὸς τὸ ἡρᾶον φυγῇ δ' ἐξαλλομένων † ἀπὸ τοῦ τείχους εἰς τὸ ἄστυ, ὁρώντων τῶν ἡμεροφυλάκων, ἀμφισβητήτως εἶχον οἱ ἀναβάντες τὴν ἀκρόπολιν. ἐπεὶ δὲ κραυγῆς † γενομένης εἰς τὴν πόλιν ἐβοήθουν οἱ πολῖται τὸ μὲν πρῶτον ἐξελθόντες ἐκ τῆς ἀκροπόλεως οἱ πολέμιοι ἐμάχοντο ἐν τῷ πρόσθεν τῶν εἰς τὴν πόλιν φερουσῶν πυλῶν· ἔπειτα πολιορκούμενοι ὑπὸ τῶν προσβοηθούντων, ἐχώρουν πάλιν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. οἱ δὲ ὁπλῖται συνεισπίπτουσιν αὐτοῖς. τὸ μὲν οὖν μέσον τῆς ἀκροπόλεως αὖθις ἔρημον ἐγένετο.

A Post vbi hostibus Lacedæmone discedentibus Argiui, ob singularem erga Lacedæmonios beneuolentiam, Phliasiis succensentes, vniuersis cum reipublicæ copiis Phliuntis agrum ingressi essent, eumque populando vastassent: tamen ne sic quidem illi quidquam remisere. Quin etiam id temporis, quum Argiui finibus ipsorum excederent, vastatis rebus, quas quidem poterant, omnibus; egressi aduersus eos Phliasiorum equites, vestigiis ipsorum inhærebant. Quumque vniuersus Argiuorum equitatus, vna cum cohortibus, quæ collocatæ post equites fuerant, agmen extremum tutarentur: tamen hos adgressi LX omnino Phliasiorum equites, totum illud agminis extremi præsidium in fugam verterunt. Et quamuis paucos ex eis occiderent, tamen in Argiuorum conspectu tropæum excitarunt, quod erat perinde, ac si eos omnes interfecissent. Rursus quum Lacedæmonij, eorumque socij, præsidio tenerent Oneum, ac Thebani aduentarent, quasi qui superare Oneum vellent, pergentibus interim per Nemeam Eleis & Arcadibus, vt se cum Thebanis coniungerent: significabant eis Phliasiorum exsules, posse Phliuntem capi, si tantum se ostendissent. Posteaquam illi adsensi essent, noctu sub ipsis muris exsules & alij CIↃ cum scalis delitescebant. Inde significantibus a † Tricrano speculatoribus, quod hostes aduentarent, quum in hos ciues intenti essent: interea proditores delitescentibus signum dant, vt adscenderent. Quapropter illi conscensis muris occupatisque custodum armis desertis, diurnos excubitores numero decem persequebantur. Nam de singulis quinionibus custos diurnus vnus relictus fuerat. Ex his vnum illi adhuc dormientem, alterum ad Iunonis fanum se recipientem interfecere. Quum autem ab his fugæ studio de muro desiliretur in vrbem, spectãtibus diurnis excubitoribus; absq; controuersia tenebant iam arcem ij, qui adscenderant. Verũ excitato clamore, quũ ciues suis suppetias latum accurrerent; primum hostes ex arce prodeuntes ante portas, quæ in vrbem ducunt, dimicabant. Deinde obsessi ab iis, qui opem suis latum adfluebant, rursus arcem versus pedem referebãt. Heic Phliasiorum grauis armaturæ pedites vna cum ipsis in arcem irrumpunt. Itaque media pars arcis mox deserta relinquebatur,

al. Tricarano

& hostes muris ac turribus conscensis, ingressos telis ac iaculis feriebant. Illi vero de inferiore loco se defendebant, & ad scalas in murum ducentes, dimicabant. Posteaquam ciues nonnullas hinc & inde turres occupassent, insano more cum iis, qui adscenderant, congrediebantur. Illi quum ciuium audacia & dimicatione vrgerentur, in angustum cogebantur. Interim Arcades & Argiui vrbem cingebant, & de superiore loco murum arcis perfodiebant. Ciues, qui erant in arce, alij hostes in muro, alij extrinsecus adscendentes in ipsis scalis feriebant: alij aduersus eos, qui iam turres conscenderant, dimicabant: quumque reperissent in tabernaculis ignem, turres ipsas incendebant adlatis manipulis, qui forte ipsa ab arce demessi fuerant. Tum vero qui in turribus erant, flammam veriti desiliebant: qui autem in muris a ciuibus cæsi expellebantur. Posteaquam semel cepissent cedere, confestim arx tota deserta est ab hostibus, & equites vrbe sunt egressi. Quos vbi conspexissent hostes, scalis & cadaueribus interfectorum, atque etiam nonnullis adhuc viuis, qui crura fregerant, relictis discedebant. Perierunt ex hostibus, qui vel intus pugnauerant, vel extra vrbem & arcem saltabant, non pauciores quam octoginta. Atque heic spectare erat viros salute parta seinuicem complectentes, mulieres vero potum adferentes, simulque præ gaudio lacrumantes. Denique cunctos, qui aderant, mistus lacrumis risus occupabat. Etiam sequenti anno Argiui & Arcades omnes Phliasiorum fines inuaserunt. Erat autem caussa, quamobrem semper Phliasios premerent, partim quod eis succensèrent, partim quod essent loco inter vtrosque medio. Itaque perpetuo bona erant in spe, futurum, vt ob rerum necessariarum inopiam eos ad deditionem compellerent. Verum hac quoque in expeditione Phliasiorum equites ac delecti milites hostem in traiectu amnis vna cum Athenien sibus, qui aderãt, sunt adorti. Quumque victoria potiti essent, perfecerunt; vt hostis reliquo diei spatio sub cacumina montium se reciperet, quasi caueret, ne fœderatorum quorumdam fruges in planitie conculcaret.

Olymp. 103. an. 1. vide infra. p. 635.

A Ἐπεὶ δὲ ὁ τεῖχος καὶ τὰς πύργους ἀναβαίτες οἱ πολέμιοι ἔσαιον καὶ ἔβαλλον τὰς ἔνδον. οἱ δὲ χαμόθεν ἠμύνοντο, καὶ κλίμακας προσεμάχοντο. ἐπεὶ δὲ τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν πύργων ἐκρατησάν λιναν οἱ πολῖται, ὁμόσε δὴ ἐχώρουν ἀπονενοημένως τοῖς ἀναβεβηκόσιν. οἱ δὲ, ὠθούμενοι ὑπ' αὐτῶν τῇ τόλμῃ τε καὶ τῇ μάχῃ, εἰς ἔλαττον συνεχωροῦντο. ἐν δὲ τούτῳ καιρῷ οἱ μὲν Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἀρκάδες περὶ τὴν πόλιν
B ἐκυκλοῦντο, καὶ κατὰ κεφαλὴν ὁ τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως διώρυττον. τῶν δὲ ἔνδοθεν οἱ μὲν τὰς ὅπῃ ὁ τεῖχος, οἱ δὲ καὶ ἔπ' ἔξωθεν ἐπεμαίνοντο τὰς ὅπῃ ταῖς κλίμαξιν οἷς ἔσαιον, οἱ δὲ πρὸς τοὺς ἐπομβεβηκότας αὐτῶν ὅπῃ τοὺς πύργους ἐμάχοντο, καὶ πῦρ διέντες ἐν ταῖς σκηναῖς, ὑφῆπτον αὐτοῖς, προσφορούμενοι τῶν δραμάτων, ἃ ἔτυχον ὄντα αὐτῆς τῆς ἀκροπόλεως πεπεισμένα. ἐνταῦθα δὴ οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων, τὸ φλόγα φοβούμενοι, ἐξήλ-
C λοντο, οἱ δὲ ὅπῃ τῶν τειχῶν, ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν πιεζόμενοι, ἐξεπίπτον. ἐπεὶ δὲ ἅπαξ ἤρξαντο ὑποτρέπειν, ταχὺ δὴ πᾶσα ἡ ἀκρόπολις ἔρημος τῶν πολεμίων ἐγεγένητο, αὐτοῖς δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐξήλαυνον. οἱ δὲ πολέμιοι ἰδόντες αὐτοῖς ἀπεχώρουν, καταλιπόντες τάς τε κλίμακας καὶ τοὺς νεκροὺς, οἰκείους δὲ καὶ ζῶντας ἀποκεχωλυμένους. ἀπέθανον δὲ τῶν πολεμίων οἵ τε ἔνδον μαχόμενοι, καὶ οἱ ἔξω † ἀ- ἀπόμενοι
λόμενοι, ὀκτὼ ἐλάττους τῶν ὀγδοήκοντα. ἔνθα δὴ θαύσασθαι παρῆν ὅπῃ τῆς σωτηρίας
D τοὺς μὲν ἄνδρας δεξιουμένους ἀλλήλους, τὰς δὲ γυναῖκας πιεῖν τε φερούσας, καὶ ἅμα χρᾷ δακρυούσας. πάντας δὲ τοὺς παρόντας τότε γε τῷ ὄντι κλαυσίγελως εἶχεν. ἐν-
E δεκάλοφοι δὲ καὶ τῷ ὑστέρῳ ἔτει εἰς τὸν Φλιοῦντα οἵ τε Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἀρκάδες ἄπιμεν· ἄμπον δ' ἐν τῷ ὅπῃκεῖσθαι αὐτοὺς ἀεὶ τοῖς Φλιασίοις, ὅτι ἅμα μὲν ὠργίζοντο αὐτοῖς, ἅμα δὲ ἐν μέσῳ εἶχον, καὶ ἐν ἐλπίδι ἦσαν ἀεὶ ἀφαιρήσεσθαι αὐτοῖς. οἱ δὲ ἱππεῖς καὶ οἱ ὅπλεκτοι τῶν Φλιασίων καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐμβολῇ ὅπῃ τῇ ἀμβάσῃ τῶν ποταμῶν ὅπῃπίπτουσι τῶν Ἀθηναίων ἱππεῦσι· καὶ κρατήσαντες, ἐποίησαν τοὺς πολεμίους ὀλίγον τῆς ἡμέρας ὑπὸ τὰς ἀκροφείας ὑποχωρεῖν, ὥστε ἀπὸ φιλίου καρποῦ τῶν ἐν τῷ πεδίῳ φυλαττομένους, μὴ καταπατήσειαν.

αὖθις

αὖθις δέ ποτε ἐστράτευσεν ὅτι Φλιοῦντα ὁ ὢν σικυῶνι ἔχων, Θηβαίους ἄγων, οὓς τε αὐτὸς εἶχε φορυφόρους, καὶ σικυωνίους, καὶ πελλιωέας· (ἤδη γὰρ τότε ἠκολούθουν τοῖς Θηβαίοις) καὶ Εὔφρων δὲ τὸν αὑτοῦ ἔχων μισθοφόρους ὡσεὶ διχιλίους συνεστράτευετο. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι αὐτῶν διὰ τοῦ τειχέως κατέβαινον ὅτι ὁδὸν ἦγον, ὡς τὸ πεδίον φορυφοροῦντες· οἱ δὲ ταῖς εἰς κόρινθον φερούσαις πύλαις ὅτι τοῦ ἄκρου κατέλιπε σικυωνίους τε καὶ πελλιωέας, ὅπως μὴ ταύτῃ ὡσελθόντες οἱ Φλιάσιοι κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν γένοιντο τοῦ ἤρου. ὡς δ' ἔγνωσαν οἱ ἐκ τῆς πόλεως τοὺς πολεμίους ὅτι τὸ πεδίον ὡρμημένους, ἀντεξελθόντες οἵ τε ἱππεῖς καὶ οἱ ὁπλῖται τῶν Φλιασίων ἐμάχοντο, καὶ οὐκ ἀνίεσαν εἰς τὸ πεδίον αὖθις. καὶ τὸ μὲν πλεῖστον τῆς ἡμέρας ἐν ταύτῃ ἀκροβολιζόμενοι διῆγον, οἱ μὲν ὡσεὶ τὸν Εὔφρονα, διαδιώκοντες μέχρι τοῦ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, οἱ δὲ ἔνδοθεν, μέχρι τοῦ ἤρου. ἐπεὶ δὲ † ὥρα ἐδόκει εἶναι, ἀπῆσαν οἱ πολέμιοι κύκλῳ τοῦ τειχέως. ὥστε † γὰρ τὸν σιώτομον ὡσὶς τοὺς πελλιωέας ἀφικέσθαι, ἢ ὡσὶ τοῦ τείχους φάραγξ εἶργε. μικρὸν δ' αὖθις ὡσὶς τὸ ὄρθιον ὡσπέμψαντες οἱ Φλιάσιοι, ἀποστρεπόμενοι ἦεντο τὸν ὡσὶ τὸ τεῖχος ὅτι τοὺς πελλιωέας καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν. καὶ οἱ ὡσὶ τὸν Θηβαῖον δὲ ἀγαθόμενοι τὸν ἀσπιδῶν τῶν Φλιασίων, ἠμύνοντο, ὅπως φθάσειαν τοῖς πελλιωεῦσι βοηθήσοντες. ἀφικόμενοι δὲ † ὡσότεροι οἱ ἱππεῖς ἐμβάλλουσι τοῖς πελλιωεῦσι. δεξαμένων ὃ τὸ ὡσῶτον, ἐπομαχωρήσαντες, πάλιν σὺν τοῖς ὡσαγεγυμνωμένοις τῶν πεζῶν ἐνέβαλον, καὶ ἐκ χειρὸς ἐμάχοντο. καὶ ἐκ τούτου δὴ ἐκλίνουσιν οἱ πολέμιοι, καὶ ἀποθνήσκουσι τῶν τε σικυωνίων τινὲς, καὶ τῶν πελλιωέων μάλα πολλοὶ καὶ ἄνδρες ἀγαθοί. τούτων δὲ γνομένων, οἱ μὲν Φλιάσιοι ἐτροπαιοῦσαντο λαμπρῶς, παιανίζοντες, ὥσπερ εἰκός. οἱ δ' ὡσεὶ τὸν Θηβαῖον καὶ τὸν Εὔφρονα, ὡσιεώρων ταῦτα, ὥσπερ ὅτι θέαν ὡσιδεδραμηκότες. τούτων δ' ὡσαχθέντων, οἱ μὲν ὅτι σικυῶνος ἀπῆλθον, οἱ δ' εἰς τὸ ἄστυ ἀπεχώρησαν. καλὸν δ' ἐν τούτῳ διεπράξαντο οἱ Φλιάσιοι. τὸν γὰρ πελλιωέα ὡσόξενον ζωντα λαβόντες, καίπερ πολίτων ἀσημιζόμενοι, ἀφῆκαν αὖθις λύτρων.

καιρὸς χωρίου

ὡσότερον

A Rursus & Sicyonis præfectus aduersus Phliasios bellum mouit, ducens secum Thebanos, & præsidiarios, quos habebat, & Sicyonios, & Pellenenses, qui iam id temporis Thebanos duces sequi solebant. Atque huic expeditioni aderat etiam Euphro, qui secum habebat stipendiarios milites plus minus IIcIo. Actum alij quidem per Tricranum ad Iunonis fanum descendebant, quasi vastare vellent ea, quæ erant in campo. Verum iuxta portas, quæ Corinthum ducunt, in cacumine Sicyonij ac Pellenenses relicti erant; ne hac Phliasij circumeuntes, supra fanum Iunonis altiorem locum occuparent. Posteaquam oppidani hostes planiciem ingressos animaduerterant, equites & delecti ex omni numero Phliasiorum aduersus eos prodeunt, ac pugnando prohibent, quo minus in planiciem descenderent. Maxima diei pars velitationibus est consumta, quum Euphronis milites hostem ad ea vsque loca persequerentur, quæ equitibus erant idonea: oppidani contra, vsque ad Iunonis fanum. Posteaquam tempus abeundi esse putabant, abierunt hostes ita, vt Tricranum circumirent. Nam quo minus via breuiori contenderent ad Pellenenses, vallis ea, quæ ante castellum hoc erat, impediebat. Quumque Phliasij parumper eos vsque ad accliuia sequuti essent, conuerso itinere, iuxta castellum aduersus Pellenenses & alios, qui cum illis erant, pergunt. Ea Phliasiorum festinatione cognita, præfectus Thebanus cum suis contendebat, vt mature Pellenensibus opem ferret. Sed quia Phliasiorum equites horum conatum anteceperant, Pellenenses adorti sunt. Illis hostem initio excipientibus, pedem Phliasij retulere; sumtisque secum peditibus, qui aduenerant, rursus in hostes perrexerunt, manumque conseruerunt. Tum vero terga dare hostes, ac Sicyonij quidam interfici, & Pellenenses, multi sane forteque viri. His actis, Phliasij tropæum statuunt illustre; quum pæana, ceu par erat, canerent. Interim Thebani ducis & Euphronis milites hæc adspectabant vndique, quasi ad spectaculum circumcursitassent. Hinc Sicyonem hostes se contulerũt, oppidani vero in vrbem. Etiam hoc præclare factum a Phliasiis, quod quum Pellenensem quemdam hospitem ciuitatis suæ publicum cepissent; tametsi rerum omnium inopia premerentur, nihilominus eũ sine pretio dimiserint.

Quis eos, qui talia perpetrant, non viros magnanimos & fortes dixerit? Eosdem magna constantia fidem amicis datam nō violasse, cuiuis est perspicuū. Nam quum prohiberentur, quo minus agri sui fructus perciperent; partim victum ex hostium agro petebant, partim eum Corinthi emebant, quum quidem non sine multis periculis ad forum illud irent, ac difficulter pretij copiam sibi pararent, difficulter inuenirent, qui pretium suppeditarent. Immo vix fideiussores pro iumentis dare poterant, quæ commeatum adueherent. Deniq; summam ad rerum inopiam redacti, a Charete impetrāt, vt ab ipso deducerentur. Phliuntem vbi venissent, eumdem rogant, vti turbam inutilem secum Pellenen duceret, quam quidem istic reliquerunt. Deinde coemtis necessariis, oneratisque iumentis, quot quidem poterant, noctu discessere: non illi quidem ignorantes futurum, vt ab hoste insidiæ struerentur; sed arbitrati grauius esse rebus necessariis carere, quam dimicare. Itaque vna cum Charete progrediebantur. quumque incidissent in hostes, mox eos adoriri ceperunt; ac semet cohortati mutuo, tum hostes vrgebant ipsi, tum clamoribus Caretis opem implorabant. Victoria potiti, & hoste de via reiecto; cum omnibus, quæ secum vehebant, salui domum peruenere. Quia vero ea nocte vigilauerant, multam in lucem vsque dormiebant. Posteaquam deinde surrexisset Chares, accedunt ad eum equites, & ciues rebus gerendis maxime idonei, cum his verbis: Hodie tibi, Chares, pulcherrimum facinus patrandi offertur occasio. Nam Sicyonij castellum nostris in finibus exstruunt, & ad eam rem multorum quidem ædificatorum vtuntur opera, paucorum vero militum. Quapropter nos quidem equites, & robustissimi quique ciues, duces itineris erimus: tu vero si cum milite mercenario sequeris, fortassis rem confectam inuenies; fortassis hostes, si quidem te ostenderis, terga dare coges, vti factum apud Pellenen. Quod si quid esse difficultatis hac in re putas, quā proponimus, Deos per exta consulito. Arbitramur enim, Deos magis iussuros hæc te facere, quam nos. Hoc quidem certe, Chares, scire te volumus futurum, vt hac re patrata non solum munitionem hostibus ipse obieceris; sed etiam oppidum amicitia coniunctum incolume serues.

ἀγυιάους μὲν δὴ καὶ ἀλκίμους πῶς οὐκ ἄν τις φαίη εἶναι τοὺς τὰ τοιαῦτα διαπορθμεύσαντας ὥς γε μὴν καὶ διὰ καρτερείας τοῖς φίλοις τὴν πίστιν διέσωζον, φανερόν· οἳ ἐπεὶ ἤρξαντο τῶν ἐκ τῆς γῆς καρπῶν, ἔζων τὰ μὲν ἐκ τῆς πολεμίας λαμβάνοντες, τὰ δὲ ἐκ Κορίνθου ὠνούμενοι, διὰ πολλῶν κινδύνων ὁπότε τὴν ἀγορὰν ἰόντες, χαλεπῶς μὲν τιμὴν ποριζόντες, χαλεπῶς δὲ τοὺς ποριζοντας διαπορθμεύοντες, γλίχεως δ' ἐγγυητὰς καθιστάντες τῶν ἀξόντων ὑποζυγίων. ἤδη δὲ πρωΐ πασιν ἀπορεῖν τοῦ ἐπιτηδείου ἤρξαντο· σφίσι τε δὴ ἀπέμψαι τὴν διαπομπήν. ἐπεὶ δὲ ἐν Φλιοῦντι ἐγίγνοντο, ἐδεήθησαν αὐτῶν καὶ τοὺς ἀχρείους σφῶν ἐκπέμψαι εἰς τὴν Πελλήνην. κἀκείνους μὲν οὐκ κατέλιπον. ἀγαθόν τι διανοηθέντες δὲ, καὶ ὑποσκευασάμενοι ὁπόσα ἐδύναντο ὑποζύγια, νυκτὸς ἀπῆσαν, οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἐνεδρεύσοιντο ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ νομίζοντες χαλεπώτερον εἶναι τοῖς μάχεσθαι, ὃ μὴ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια. καὶ ἐγένοντο μὲν οἱ Φλιάσιοι μετὰ Χάριτος. ἐπεὶ δὲ ἐνέτυχον τοῖς πολεμίοις, ἀμφὶ ἕρκυ τε εἶχοντο, καὶ διακελευσάμενοι ἀλλήλοις ἐνέκειντο, καὶ ἅμα Χάριτα ὑποβοηθεῖν ἐβόων. νίκης δὲ γενομένης, καὶ ἐκβεβληκότων ἐκ τῆς ὁδοῦ τῶν πολεμίων, οὕτω δὴ οἴκαδε καὶ ἑαυτοὺς, καὶ ἃ ἦγον ἀπέσωσαν. ὡς δὲ τὴν νύκτα ἠγρύπνησαν, ἐκάθευδον μέχρι πόρρω τῆς ἡμέρας. ἐπεὶ δὲ διανέξη ὁ Χάρης, προσελθόντες οἱ ἱππεῖς καὶ οἱ χρησιμώτατοι τῶν πολιτῶν, ἔλεγον, ὦ Χάρης, ἔξεστί σοι τήμερον κάλλιστον ἔργον διαπράξασθαι. χωρίον γὰρ ὑπὲρ τοῖς †ὁρείοις ἡμῖν οἱ Σικυώνιοι τειχίζουσιν, οἰκοδόμους μὲν πολλοὺς ἔχοντες, ὁπλίτας δὲ οὐ πάνυ πολλούς. ἡσσόμεθα μὲν οὖν ἡμεῖς οἱ ἱππεῖς καὶ τῶν πολιτῶν οἱ ἐρρωμενέστατοι· σὺ δὲ ὃ ξενικὸν ἔχων ἐὰν ἀκολουθῇς, ἴσως μὲν διαπεπραγμένα σοι καταλήψῃ, ἴσως δὲ ἐπιφανεὶς † σὺ, ὥσπερ ἐν Πελλήνῃ, ποιήσεις. εἰ δέ τι δυσχερές σοι ἔστιν ὧν λέγομεν, ἀνακοίνωσαι τοῖς θεοῖς ἡμῶν. οἰόμεθα γὰρ ἔτι σε μᾶλλον ἡμῶν τοὺς θεοὺς ταῦτα προθύμους κελεύσειν. τοῦτο δὲ χρὴ ὦ Χάρης σὲ εἰδέναι, † ὅπως ἐὰν ταῦτα προάξῃς, τοῖς μὲν πολεμίοις † ὁπλετυχηκὼς ἔσῃ, φιλίαν δὲ πόλιν διασεσωκώς.

ὁρείοις

σὺ ἔμπλεως ὥσπερ ἐν πελλήνῃ ποιήσεις.

† ὁπλετυχηκὼς H. Stephan.

ἀνελέσατος δὲ ἐν τῇ πατρίδι ἔσῃ, ὀνομαστότατος δὲ ἢ ἐν τοῖς συμμάχοις καὶ πολεμίοις. ὁ μὲν δὴ Χάρης τοιαῦτα εἰπὼν, ἐθύετο· τῶν δὲ Φλιασίων ἄνδρες μὲν οἱ ἱππεῖς τὰς θώρακας ἐνεδύοντο, καὶ τοὺς ἵππους ἐχαλίνουν, οἱ δὲ ὁπλῖται ὅσα εἰς πεζὸν παρεσκευάζοντο. ἐπεὶ δὲ ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα ἐπορεύοντο ἔνθα ἐθύετο, ἀπήντα αὐτοῖς ὁ Χάρης καὶ ὁ μάντις, καὶ ἔλεγον ὅτι καλὰ εἴη τὰ ἱερά. ἀλλὰ παρεμένετε, ἔφασαν· ἤδη γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐξιμεν. ὡς δ' ἤκουσε ταχὺ διεκηρύχθη, θείᾳ τινὶ προθυμίᾳ καὶ οἱ μισθοφόροι ταχὺ ἐξέδραμον. ἐπεὶ δὲ Χάρης ἤρξατο πορεύεσθαι, προῆσαν αὐτοῦ οἱ τῶν Φλιασίων ἱππεῖς καὶ πεζοί· καὶ ὁ μὲν πρῶτον ταχέως ἤλαυνον, ἔπειτα δὲ ἐβράδυνον· τέλος δὲ οἱ μὲν † ἱππεῖς ἤλαυνον, οἱ δὲ πεζοὶ κατὰ κράτος ἔθεον ὡς δυνατὸν ἐν τάξει, οἷς καὶ ὁ Χάρης κατόπιν ἐπηκολούθει. ἦν μὲν οὖν τὸ ὥρας μικρὸν πρὸ δείπνου ἥλιος. κατελάμβανον δὲ τοὺς ἐν τῷ τείχει πολεμίους, τοὺς μὲν, λουομένους, τοὺς δὲ, ὀψοποιουμένους, τοὺς δὲ, φυγόντας, τοὺς δὲ, στιβάδας ποιουμένους. ὡς δὲ εἶδον τὴν σφοδρότητα τῆς ἐφόδου, ἐνίους ἐκπλαγέντες ἔφυγον, καταλιπόντες τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι πάντα τὰ ὀπίσθια. καὶ ἔνιοι μὲν ταῦτα δειπνήσαντες, καὶ οἴνου ἐκεῖθεν ἄλλα ἐλόντες, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ ἀπείσαντες, καὶ παιανίσαντες, καὶ φυλακὰς καταπαυσάμενοι, κατέδαρθον. οἱ δὲ κορίνθιοι, ἀφικομένου τὴν νυκτὸς ἀγγέλου περὶ τῆς θυαμίας, μάλα φιλικῶς κηρύξαντες τὰ ζεύγη καὶ τὰ ὑποζύγια πάντα, καὶ σίτου γεμίσαντες, εἰς τὴν Φλιοῦντα παρήγαγον· καὶ ἕως περιετειχίζετο ὁ τεῖχος, ἑκάστης ἡμέρας πομπαὶ ἐγίνοντο. περὶ μὲν δὴ Φλιασίων, ὡς καὶ πιστοὶ τοῖς φίλοις ἐγένοντο, καὶ ἄλκιμοι διετέλεσαν ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ὡς πάντων ἀσμένιζοντες ἐν τῇ συμμαχίᾳ διέμενον, εἴρηται. χρόνου δέ τινος περὶ τοῦτον τὸν χρόνον Αἰνέας Στυμφάλιος, γεγυμνασμένος στρατηγὸς τὰ πρὸς Ἀρκάδων, νομίσας οὐκ ἀνεκτῶς ἔχειν τὰ ἐν τῷ Σικυῶνι, ἀναβὰς σὺν ὅπλοις ἐαυτῷ στρατεύματι εἰς τὴν ἀκρόπολιν, συγκαλεῖ τοὺς Σικυωνίων τῶν τε ἔνδον ὄντων τοὺς κρατίστους, καὶ τοὺς ἄνευ δόγματος ἐκπεπτωκότας μετεπέμπετο. φοβηθεὶς δὲ ταῦτα ὁ Εὔφρων, καταφεύγει εἰς τὸν λιμένα τῶν Σικυωνίων, καὶ μεταπεμψάμενος Πασίμηλον ἐκ Κορίνθου,

ἱππεῖς κατὰ κράτος ἤλαυνον, οἱ δὲ, π. ἔθεον

A Præterea clarissimum in patria nomen consequeris, & tam apud hostes, quam socios eris celeberrimus. Hac oratione permotus Chares, rem sacram faciebat. Interim Phliasiorum equites confestim loricas induebant, & frænabant equos: graui armatura parante omnia, quæ peditibus essent necessaria. Posteaquam sumtis armis eum ad locum pergerent, vbi Chares exta consulebat: occurrit eis cum hariolo Chares, & vterque perlitatum aiebat. Ac vos quidem, inquiunt, exspectate parumper, dum nos quoque vobiscum exeamus. Re celerrime denuntiata, diuina quadam alacritate animorum etiam stipendiarij milites excurrebant. Posteaquam proficiscendi Chares initium fecisset, præcedebant equites peditesque Phliasiorum: qui primo quidem celeriter eos ducebant, deinde cursitabant; tamdem equites † totis viribus prouehebantur, ac pedites currebant, vti quidem poterant, non perturbatis ordinibus. Sequebatur hos Chares properanter. Et fiebant hæc paullo ante solem occidentem. Itaque hostes in castello reperiunt partim se lauantes, partim parantes obsonia, partim panes, nonnullis etiam lectos sternentibus. Hi quum Phliasios vehementi cum impetu irruere viderent, mox perterriti fugiunt, ac viris fortibus commeatum omnem relinquunt. Quapropter illi tum iis vescuntur, tum aliis, quæ adlata domo fuerant: factaque ob rem prospere gestam libatione, ac pæane absoluto, constitutis excubiis, dant se quieti. Corinthij noctu de Thyamia certiores facti, perhumaniter Diussis per præconem colligi vehiculis ac iumentis omnibus, iisque frumento oneratis; Phliuntem ea deducunt, & quam quidem diu circumdatum munitionibus hostium erat oppidum, cottidie commeatum eo deducentibus suis mittebant. Atque hactenus de Phliasiis, quod fœderatorum in fide perstiterint, toto illo bello fortiter se gesserint, denique rerum omnium inopia pressi nihilominus in societate permanserint, diximus. Ceterum hoc fere tempore Æneas Stymphalius, Arcadum prætor, quum quæ Sicyone fierent, minime toleranda duceret: cum copiis in arcem adscendens, conuocabat præstantissimos quosq; Sicyoniorum, qui in vrbe erant, itemq; sine decreto publico proscriptos arcessebat. Ea re perterritus Euphro, in portum Sicyoniorum se conferebat, ac Pasimelum Corintho ad se euocans,

† Lectio marginin.

Æneas Stymphalius tyrannidem Euphronis euertit.

per eum Lacedæmoniis portum tradebat, A rursumq; ad societatem illorum redibat, ac se Lacedæmoniorum in fide perstitisse profitebatur. Nam quo tempore per suffragia quæsitum Sicyone fuisset, num ab eorum fide discedendum esset: cum paucis se, id minime faciendum, censuisse aiebat. Postea quum in eos, a quibus proditus fuerat, animaduertere voluisset: popularem se statum constituisse dicebat. Adeoq; nunc, inquit, omnes illi, qui vos Lacedæmonios deseruere, per me adhuc exsulant. Quapropter si mea id fuisset in potestate, vni- B uersa cum vrbe ad vos defecissem. Nunc quem occupaui portum, vobis tradidi. Audiebant hæc ex eo complures, sed quam multi fidem ei haberent, non admodum patet. Quia vero mentionem eorum, quæ Euphro designauit, facere cepi: quæ restant, cõtinuare lubet. Quum Sicyone dissiderent inter se optimates ac populus, Euphro secũ Athenis ducto mercenario milite, in patriam rediit. Itaq; vrbem, vna cum populo sua in potestate habebat; præfectus vero Thebanus, arcem. Quum autem intelligeret, non posse se, quam diu a Thebanis arx teneretur, vrbem sua in potestate retinere: coacta pecunia, Thebas profectus est, per eas Thebanis persuasurus, vt optimatibus eiectis, vrbem sibi restituerent. Verum ij, qui prius acti ab eo fuerant in exsilium, cognito ipsius itinere ac instituto; & ipsi Thebas aduersus eum profecti sunt.

Euphro interficitur.

Quumq; familiariter eum cum magistratibus versari viderent, veriti ne, quæ vellet, impetraret: adito quidam ex eis periculo, in arce hominem iugulant, quo tempore istic Thebani magistratus & senatus consi- D debant. Mox illi, qui erant in magistratu, ad senatum cædis auctores introducunt, » eumq; verbis hisce compellant: Viros hos- » ce, ciues, qui Euphronem interemere, ca- » pitis arcessimus. Videmus enim, modestos » homines nihil nec iniustæ, nec impiæ rei » designare: quum improbi flagitiose qui- » dem illi agere soleant, verum id nihilomi- » nus clam esse cupiant. At hi tantum omnes » homines audacia scelereq; superarunt, vt » haud procul a magistratibus, & vobis ip- » sis, penes quos morte multandi, vel ab- E » soluendi potestas summa est, arbitratu » proprio hunc occiderint. Quamobrem si » extremo hi supplicio non adficientur, quis » in vrbem venire audebit? quid erit ciuitas, » si cuiuis licebit occidere prius, quam si- » gnificarit, quamobrem huc quisq; veniat?

ἀφ' οὗ τούτῳ παρέδωκε τὴν λιμένα τοῖς Λακεδαιμονίοις· καὶ ἐν ταύτῃ αὖ τῇ συμμαχίᾳ ἀνεστρέφετο, λέγων ὡς Λακεδαιμονίοις ἀφ' οὗ ἐπείθετο ἀεὶ πιστὸς ὤν. ὅτε γὰρ ψῆφος ἐδίδοτο ἐν τῇ πόλει εἰ δοκοίη ἀφίστασθαι, μετ' ὀλίγων ἀποφοίτασθαι ἔφη. ἔπεσθαι δ' ὅστις τὸν παρόντα ἑαυτὸν τιμωρήσασθαι βουλόμενος, δῆμον καταστήσας. ἐγὼ μέν, ἔφη, φθόνοισιν ὑπ' ἐμοῦ πρότερον οἱ ὑμᾶς προδιδόντες. εἰ μὲν οὖν ἐδυνάμην ἐγώ, ὅλην ἂν ἔχων τὴν πόλιν προσῆν ὑμᾶς ἀπέσην· νῦν δὲ οὗ ἕνεκα τῆς ἐμῆς μόνου, τὸν λιμένα παρεδέδωκα ὑμῖν. ἠκροῶντο μὲν δὴ αὐτοῦ πολλοὶ ταῦτα· ὁπόσοι δὲ ἐπείθοντο, ὑπὸ πόνου κατάδηλον. ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ περ ἠρξάμην, διατελέσαι βούλομαι τὰ περὶ τὸν Εὔφρονος. παυσαμένων γὰρ ἐν τῷ σιτωνῆσαι τὸν τε βελτίστων καὶ τοῦ δήμου, λαβὼν ὁ Εὔφρων ἀθρόους ξενικὸν πάλιν κατέρχεται. καὶ τοῦ μὲν ἄστεος ἐκράτησεν τῶν δημοτῶν. Θηβαῖοι δὲ φρούριον τὴν ἀκρόπολιν ἔχοντες, ἐπεὶ ἔγνω οὐκ ἂν δυνάμενος, C τῶν Θηβαίων ἐχόντων τὴν ἀκρόπολιν, τῆς πόλεως κρατῆσαι, συσκευασάμενος χρήματα, ᾤχετο ὡς τοὺς πείσων Θηβαίους ἐκβαλεῖν μὲν τοὺς κρατοῦντας, παραδοῦναι δ' αὖτῷ πάλιν τὴν πόλιν. ἀναθόμενοι δ' οἱ περὶ Φυλάδες τὴν ὁδὸν αὐτόν, καὶ τὴν παρασκευήν, αὐτὸν παρῆσαν εἰς τὰς Θήβας. ὡς δὲ ἑώρων αὐτὸν οἰκείως τοῖς ἄρχουσι συνόντα, φοβηθέντες μή πως λόγῳ πρᾶξαντο ἃ βούλεται, παρεκινδύνευσάν τινες, καὶ ἀποσφάττουσιν αὐτὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει, τήν τε ἀρχὴν καὶ τὴν βουλῆς συνεκατασκευάσαντα. οἱ μὲν οὖν D ἄγοντες τοὺς ποιησαμένους εἰσήγαγον εἰς τὴν βουλήν, καὶ ἔλεγον τάδε· Ἄνδρες πολῖται, ἡμεῖς τοῖσι τοὺς Εὔφρονα ἀποκτείναντας διωκήμεν τὸν θάνατον, ὁρῶντες ὅτι οἱ μὲν σώφρονες οὐδὲν δίκαιον ἄδικον οὐδὲ ἀνόσιον ποιοῦσιν· οἱ δὲ πονηροὶ ποιοῦσι μέν, λανθάνειν δὲ [illegible] πειρῶνται. οὗτοι δὲ τοσοῦτον πόλεως αἰθέφτους ὑπερβεβλήκασι τόλμῃ τε καὶ μιαιφονίᾳ, ὥστε παρ' αὐτάς τε τὰς ἀρχὰς, καὶ παρ' αὐτοῖς ὑμᾶς E τοὺς κυρίους ὄντας, πάντας δὲ ἀποθνήσκειν, καὶ ὅστις μὴ, αὐτογνωμονήσαντες, ἀποκτεῖναι τὸν ἄνδρα. εἰ οὖν οὔτι μὴ δώσετε τὴν ἐκάστου δίκην, πότε ποτὲ παρέσται τὴν πόλιν θαρροῦντα παρεῖναι; τί δὲ εἴσεται ἡ πόλις, εἰ ὄξεται τοῦ βουλομένου ἀποκτεῖναι πρὶν δηλῶσαι, ὅτου ἕνεκα ἥκει ἕκαστος;

ἡμῖν

ἡμεῖς μὲν τοίνυν διώκομεν ὡς ἀνοσιωτάτους, καὶ ἀνομωτάτους, καὶ πλεῖστον δὴ ὑποδιδόντας τῆς πόλεως. ὑμεῖς δὲ ἀκηκόατε, οἵοις τισὶν ὑμῖν δοκοῦσιν ἄξιοι εἶναι δίκης, τούτοις αὐτοῖς ὀφείλετε. οἱ μὲν ἄρχοντες τοιαῦτα εἶπον· τῶν δὲ ἀποκτεναντων οἱ μὲν ἄλλοι ἠρνοῦντο μὴ αὐτόχειρες † γεγενῆσθαι· εἰς δὲ ὡμολογήκει, καὶ τῆς ἀπολογίας ὧδέ πως ἤρχετο· Ἀλλ' ὑποφευξόμενός μὲν, ὦ Θηβαῖοι, οὐ δυνατὸν ἐμοῦ ἀνδρὶ, ὃς εἰδείη κυρίους μὲν ὄντας ὑμᾶς, ἃ βούλεσθε αὐτοὺς χρῆσθαι. τίνι μέντοι πιστεύων ἐγὼ τάδε ἀπέκτεινα τὸν ἄνδρα, ἀκούετε, ὅτι τοῦτον μὲν, τῷ νομίζειν † δίκαια ποιῆσαι. ἔπειτα δὲ, τῷ ὑμᾶς ὀρθῶς γνώσεσθαι. ἤδειν γὰρ, ὅτι καὶ ὑμεῖς τὸν τοῦδε Ἀρχίαν καὶ Ὑπάτην, οὓς ἐλάβετε Εὔφρονι ὅμοια πεποιηκότας, οὐ ψῆφον ἀνεμείνατε, ἀλλ' ὁπότε τοῦτον ἐδυνάσθητε, ἐπεμφήσασθε· νομίζοντες, τῶν τε τοῦδε φανερῶς ἀνοσίων, καὶ τῶν φανερῶς τοῦδε δοτῶν, καὶ τυραννεῖν ὑπεχόντων, ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων θάνατον κατεγνῶσθαι. οὕτω καὶ Εὔφρων ἔνοχος πᾶσι τούτοις ἦν. τοῦτον γὰρ τὰ ἱερὰ † μὴ καὶ χρυσοῦν τούτων καὶ ἀργυροῦν ἀναθημάτων, κενὰ πάντων ἀπέδειξε. τοῦτος γε μὲν τίς ἂν τοῦδε φανερώτερος Εὔφρονος εἴη; ὃς φίλτατος μὲν ἦν λακεδαιμονίοις, ὑμᾶς εἵλετο αὐτὶ ἐκείνων. πίστιν δὲ δοὺς καὶ λαβὼν παρ' ὑμῶν, πάλιν τοῦτον ἐποίησεν ὑμᾶς, καὶ παρέδωκε τοῖς ἐναντίοις τὴν λιμένα. καὶ μὴν πῶς οὐκ ἀτοῦτος τύραννος ἦν, ὃς δούλοις οὐ μόνον ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ πολίτας ἐποίει; ἀπέκτεινε δὲ, καὶ ἐφυγάδευε, καὶ χρήματα ἀφῃρεῖτο τοὺς ἀδικουμένους, ἀλλ' οὐς αὐτὸς ἐδίκαζε. ἔτι δὲ ἦσαν οἱ βέλτιστοι. αὐτῆς ὑμῖν τῆς ἐναντιωτάτων ὑμῖν ἀδικουμένων καὶ ἐλθὼν [εἰς τὴν πόλιν *, ἐναντία μὲν ἔθετο τῷ παρ' ὑμῶν ἁρμοσθῆναι τὰ ὅπλα. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔνδυον οὐδὲ ἐδυνάσθη οὐκ † πόλεως ἐκβαλεῖν, συσκευασάμενος χρήματα, δόλῳ ἀφίκετο. καὶ εἰ μὲν ὅπλα ἠθροικὼς ἐφαίνετο ἐφ' ὑμᾶς, καὶ χάριν ἂν μοι εἴχετε, εἰ ἀπεκτόνα αὐτόν. ὃς δὲ χρήματα ἦλθε τοῦδε συσκευασάμενος, ὡς τούτοις ὑμᾶς διαφθερῶν, καὶ πείσων, πάλιν κύριον αὐτὸν ποιῆσαι τῆς πόλεως, τούτῳ ἐγὼ τὴν δίκην ὀφθεὶς πῶς ἂν δικαίως ὑφ' ὑμῶν ἀποθανοίμι; καὶ γὰρ οἱ μὲν ὅπλοις βιαζόμενοι βλάπτονται μὲν, οὐ μὴν τοί γε ἄδικοί γε ἀναφαίνονται· οἱ δὲ χρήμασι τοῦδε † τὸ δίκαιον διαφθαρέντες,

ἀνοσιωτάτους

αὐτόχειρες † γεγενῆσθαι

δίκαιον

ἐκποδὼν

† τὸ βέλτιστον

A Enimuero nos istos reos agimus, vt im- «
probissimos ac facinorosissimos homines, «
quiq; insigniter rempublicam hanc con- «
temserint. Vos re cognita, quo digni esse «
suppliciovidebuntur, hoc eos adficite. Hu- «
iusmodi magistratuum erat oratio. Cete- «
rum reliqui percussores se patrasse cædem
hanc negabãt, vno excepto, qui rem inge- «
nue fatebatur, seque hoc quodam modo
purgare incipiebat. Vos vero, Thebani, nõ «
potest is contemnere, qui non ignorat, pos- «
se vos secum arbitratu vestro agere. Quo «
B autem iure fretus hunc hominem heic oc- «
ciderim, dicam. Primum eam ob caussam «
id fecisse me scitote, quod existimarem a «
me fieri iustissime. Deinde, vt vos recte de «
caussa cognoscceretis. Sciebam enim vos, «
quum Archias & Hypates iis similia sua «
cum factione patrarẽt, quæ designauit Eu- «
phro; non exspectasse iudicij calculum, sed «
quamprimũ fieri potuit, pœnas de eis sum- «
sisse. Nam statuebatis eos, qui palam essent «
impij, palam proditores, ac tyrannidis v- «
surpatores, ab omnibus hominibus iam ca- «
C pitis damnatos esse. Ac Euphro quidẽ cer- «
te horum omnium reus erat. Nam quum «
templa reperisset ornata donariis aureis ac «
argenteis, omnibus his ea spoliauit. Prodi- «
tor vero quis manifestior fuit Euphrone? «
qui quum Lacedæmoniis amicissimus es- «
set, vos illis prætulit. Idem data & accepta «
a vobis fide, rursum vos deseruit, ac por- «
tum vestris aduersariis tradidit. Et qui non «
citra excusationem omnem tyrannus erat, «
qui seruos non modo libertate, sed etiam «
ciuitate donabat? Idem interficiebat, age- «
bat in exsilium, facultatibus spoliabat non «
D iniustum aliquid designantes, sed quos ei «
collubitum erat, in quibus erant optima- «
tes. Præterea nobis infestissimorum Athe- «
nienssium ope recuperata ciuitate, præfe- «
cto vestro arma intulit. Quum autem eum «
vrbe non posset eiicere, coactis pecuniis «
huc venit. Quod si palam aduersus vos ar- «
matos collegisset, etiam mihi gratiam ha- «
beretis, quod eum interfecissem. Nunc «
quum pecunias paratas adtulerit, quibus «
vos corrumperet, ac permoueret, vt rur- «
sus eum Sicyone rerum summæ præfice- «
retis: quonam pacto iure a vobis interfi- «
ciar, qui talem hunc supplicio adfeci? Qui «
E armis coacti sunt, læduntur illi quidem, «
non tamẽ esse iniusti videri possunt. At qui «
pecuniis præter ius & æquũ sunt corrupti, «

» simul læduntur, simul turpitudine grauan-
» tur. Iam si mihi quidem hostis, vobis au-
» tem amicus erat: fateor ipse, factum a me
» esse improbe, quod apud vos eum inter-
» fecerim. At qui vos defenderat, quo pa-
» cto magis mihi, quam vobis, hostis erat?
» Fortasse quis profecto dixerit: At sponte
» sua huc venit. Ergo si quis eum extra vr-
» bem vestram occidisset, laudem reperis-
» set: nunc quum reuersus esset, facinora
» priora cumulaturus aliis, non iure cæsus
» dicetur? Vnde potest is, qui hoc ait, de-
» monstrare proditores, transfugas, tyran-
» nos, publicis apud Græcos fœderibus con-
» tineri? Præterea velim vobis in mentem
» reuocetis, decretum a vobis factum esse,
» quo conceditis, exsules comprehensos
» ex omnibus sociis vrbibus abduci ius es-
» se. Iam qui, quum exsul esset, sine com-
» muni sociarum ciuitatum decreto in pa-
» triam reuersus sit; eumne quisquam iniu-
» ste cæsum dicere possit? Equidem vos aio,
» Thebani, si me occideritis, vlturos vicem
» eius, qui vobis infestissimus fuerit. Sin
» me iuste fecisse iudicaueritis, vlti videbi-
» mini non vos solum, sed etiam socios ve-
» stros vniuersos. His auditis Thebani iuste
cæsum Euphronem pronuntiarunt. Ve-
rum ciues ipsius eum, vt virum bonum,
Sicyonem adlatum in foro sepelierunt, ac
» vt patronum vrbis venerantur. Hoc mo-
» do magna pars hominum, vti quidem vi-
» detur, eos viros bonos esse statuit, qui be-
» ne sint de ipsis promeriti. Atque hac te-
nus de Euphrone diximus. Quapropter
vnde digressus sum, redeo. Nam interea,
dum Thyamiam Phliasij muniunt, præ-
sente adhuc Charete, Oropus ab exsuli-
bus occupatus est. Huc Athenienses quum
copias vniuersas deduxissent, & Chare-
tem quoque reuocassent; rursum portus
Sicyoniorum a ciuibus & Arcadibus ca-
pitur. Nemo sociorum suppetias Athe-
niensibus id temporis tulit, sed discesse-
re; Oropo Thebanorum fidei credito,
donec de caussa cognosceretur. Quum-
que Lycomedes animaduerteret, Athe-
nienses queri de sociis, quod quum ipsis
illorum caussa multum negotij facesseret-
tur, nemo tamen vicissim eis opem ferret:
† decies millibus auctor esse cepit, vt de
societate cum illis agerent. Ac primo qui-
dem difficile factu quibusdam Athenien-
sibus videbatur, quod quum Lacedæmo-

A ἅμα μὲν βλάπτονται, ἅμα δὲ αἰσχύνῃ πε-
ριπίπτουσιν. εἰ μὲν τοίνυν ἐμοὶ μὲν πολέ-
μιος ἦν, ὑμῖν δὲ φίλος, καὶ ἐγὼ ὁμολογῶ μὴ
καλῶς ἂν μοι ἔχειν τοῦτον παρ' ὑμῖν ἀποκτε-
ναι. ὁ δὲ ὑμᾶς προδιδοὺς, τί ἐμοὶ πολεμιώ-
τερος ἦν, ἢ ὑμῖν; ἀλλὰ νὴ Δία, εἴ ποι τις ἂν,
ἐκὼν ἦλθε. κἆτα εἰ μὲν ἀπεχόμενον τῆς πό-
λεως ὑμῶν ἀπέκτεινέ τις αὐτὸν, ἐπῃνέσατ' ἂν
ἐτύγχανε· νῦν δὲ ὅτι πάλιν ἦλθεν ἄλλα προ-
τοῖς πρόσθεν κακὰ ποιήσων, οὐ δικαίως φη-
B σί τις αὐτὸν τεθνάναι; ποῦ ἔχων ἕλλησι σπον-
δὰς ἀποδείξαι ἢ προδόταις, ἢ πάλιν αὖθις μό-
λοις, ἢ τυράννοις; προτοῖς δὲ τούτοις ἀναμνη-
σθῆτε, ὅτι καὶ ἐψηφίσασθε δήπου τοὺς φυγά-
δας ἀγωγίμους εἶ) ἐκ πασῶν τῶν συμμα-
χίδων. ὅστις δὲ αὖθ κοινοῦ τῶν † συμμα- συμμά-
χίδων δόγματος κατέρχηται φυγὰς, τοῦτον χων
ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν ὅπως οὐ δίκαιόν ἐστιν ἀποθνή-
σκειν; ἐγὼ φημι, ὦ ἄνδρες, ἀποκτείναντας
μὲν ὑμᾶς ἐμὲ, τετιμωρηκότας ἔσεσθαι ἀνδρὶ
C τῶν πάντων ὑμῖν πολεμιωτάτῳ· γνόντας δὲ
δίκαια πεποιηκέναι, αὖθις τετιμωρηκότας
φανήσεσθαι τοῦ τε ὑμῶν αὐτῶν καὶ τοῦ τῶν
συμμάχων ἀπάντων. οἱ μὲν οὖν Θηβαῖοι,
ταῦτα ἀκούσαντες, ἔγνωσαν δίκαια τὸν Εὔ-
φρονα πεπονθέναι. οἱ μέντοι πολῖται † αὐτὸν αὖτε
ὡς ἄνδρα ἀγαθὸν κομισάμενοι, ἔθαψάν τε
ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ ὡς ἀρχηγέτην τῆς πό-
λεως σέβονται. οὕτως, ὡς ἔοικεν, οἱ πλεῖστοι
ὀρίζονται τοὺς εὐεργέτας αὑτῶν ἄνδρας ἀγα-
D θοὺς εἶναι). καὶ τὰ μὲν περὶ Εὐφρονος εἴρηται. ἐ-
γὼ δὲ ἔνθεν εἰς ταῦτα δεξέσθω, ἐπάνειμι. ἔτι
γὰρ τειχιζόντων τῶν Φλιασίων τὴν θυαμίαν,
καὶ τοῦ Χάριτος ἔτι παρόντος, ὁ ὠρωπὸς ὑπὸ
τῶν φυγόντων κατελήφθη. στρατευσαμέ-
νων δὲ πρώτων ἀθηναίων ἐπ' αὐτὸν, καὶ τὸν
Χάριτα μεταπεμψαμένων ἐκ θυαμίας,
ὁ μὲν λιμῷ αὖ ὁ τῶν σικυωνίων πάλιν ὑπ'
αὐτῶν τε τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ἀρκάδων ἁ-
λίσκεται. τοῖς δ' ἀθηναίοις βοηθεῖς τῶν συμ-
μάχων ἐβοήθησεν, ἀλλ' ἀνεχώρησαν, θηβαίοις
E τῷδε καταδήμοις τὸν ὠρωπὸν μέχρι δίκης.
καίπερ μαθὼν ὁ Λυκομήδης μεμφομένους τοὺς
ἀθηναίους τοῖς συμμάχοις, ὅτι αὐτοὶ μὲν πολ-
λὰ πράγματα εἶχον δι' ἐκείνους, αὐτοβοήθητοι δ' αὐτοῖς βοηθεῖς, πείθει τοὺς μυρίους πρᾶξαι
τῆς συμμαχίας πρὸς αὐτούς. ὃ μὲν οὖν πρῶτον ἐδυσχέραινόν τινες τῶν ἀθηναίων, ὃ λακεδαιμο-

hoc est, Arcadum magistratui.

νίοις

βίοις ὅ τε τὰς φίλους, ἡγεῖσθαι τοῖς ἐναντίοις αὐ-
τῶν συμμάχοις. ἐπεὶ δὲ λογιζόμενοι ἔφερεν οὐδὲν μεῖον λακεδαιμονίοις, ἢ σφίσιν ἀγαθὸν ὂ ἀρκάδας μὴ προσδεῖσθαι θηβαίων, οὕτω δὴ προσεδέχοντο τὴν τῶν ἀρκάδων συμμαχίαν. καὶ Λυκομήδης ταῦτα πρᾴττων, ἀπιὼν ἀθήνηθεν, δαμοσίᾳ τελευτᾷ ἀποθνήσκων. ὅντων γὰρ πανπόλλων πλοίων, ἐκλεξάμενος τούτων ὃ ἐβούλετο, καὶ συνθέμενος τοῦτο ἀποβιβάσαι, ὅπου αὐτὸς κελεύοι, εἵλετο ἐντεῦθεν ἐκβῆναι, ἔνθα οἱ φυγάδες ἐτύγ- B χανον ὄντες. καὶ ἧκιστα μὲν οὕτως ἀποθνήσκει. ἦ μὴν τοι συμμαχία † οὕτως ἐπεραίνετο. εἰ πόν- τος δὲ Δημοπαίου ἐν τῷ δήμῳ τῶν ἀθηναίων, ὡς ἦ μὴν πρὸς τοὺς ἀρκάδας φιλίαν καλῶς αὐτῷ δοκοίη προσπεφάσθαι, τοῖς μέντοι στρατηγοῖς προσταξαι ἐφικέσθαι, ὅπως κἢ κόρινθος σῴα ἢ τῷ δήμῳ τῶν ἀθηναίων· ἀκούσαντες ταῦτα οἱ κορίνθιοι, πέμψαντες ταχὺ ἰκανοὺς φρουροὺς ἑαυτῶν πάντοσε, ἵνα μὴ ἐφρουροῦντο ἀθηναῖοι, εἴ τῳ αὐτοῖς ἀπιέναι, ὡς οὐδὲν ἔτι δέοντες φρουρῶν. οἱ δ' ἐπείθοντο. ὡς δ' ἐσῆλθον οἱ ἐκ τῶν φρουρίων ἀθηναῖοι εἰς τὴν πόλιν, ἐκήρυξαν οἱ κορίνθιοι, εἴ τις ἀδικοῖτο ἀθηναίων, ἀπαγέσθαι ὡς λήψοντας τὰ δίκαια. οὕτω δὲ τούτων ἐχόντων, Χαρης ἀφίκνεται μετὰ τοῦ ναυτικοῦ πρὸς τὰς κενχρεάς. ἐπεὶ δ' ἔγνω τὰ πεπραγμένα, ἔλεξεν, ὅτι ἀκούσας ἐπιβουλεύεσθαι τῇ πόλει, βοηθῶν παρείη. οἱ δ' ἐπαινέσαντες αὐτὸν, οὐδέ τι μᾶλλον ἐδέχοντο τὰς ναῦς εἰς τὸν λιμένα, ἀλλ' ἀπόπλει ἔφασαν· ἐκέλευον γὰρ, ὁπλίτας καὶ τὰ δίκαια ποιησαντες ἀπέπεμψαν. ἐκ μὲν οὖν τοῦ κορινθίου οἱ ἀθηναῖοι ὕπως ἀπηλλάγησαν. τοῖς μέντοι ἀρκάσιν ἐμαλακίζοντο πέμπειν τὰς ἱππέας ἐπικούρους ἐπὶ τὸν συμμαχίαν, εἴ τις στρατεύοιτο ἐπὶ τὴν ἀρκαδίαν. τὴν δὲ λακωνικὴν οὐκ ἐπέσαινον ἐπὶ πόλεμῳ. τοῖς δὲ κορινθίοις ἐθυμοῦντο, ὡς καλεπῶς ἔχοι αὐτοῖς σωθῆναι. † κεκρατημένους μὲν γὰρ πρόσθεν καὶ ἐν ἧν προσδεδεγμένων ἐν αὐτοῖς ἀθηναίων ἀνεπίνδειον, ἔδοξε ἀθροίζειν καὶ πεζοὺς καὶ ἱππέας μισθοφόρους. ἡγεμόνων δὲ τούτων, ἅμα μὲν τὴν πόλιν ἐφύλαττον, ἅμα δὲ τοὺς πολεμίους κακῶς ἐποίουν. εἰς μέντοι θήβας ἔπεμψαν ἐρησομένους, εἰ ἰόντες αὖ εἰρήνης ἐλθοίεν. ἐπεὶ δὲ οἱ θηβαῖοι ἐκέλευον, ὡς † ἐσομένων,

κρατημένους

ἐσομένης

A niorum essent in fœdere, aduersariis ipiorum adiungere se deberent. Verum postea, quam ratiocinando comperere, nihilominus ex re Lacedęmoniorum esse, quam sua, Thebanorum auxiliis Arcades non egere: tamdem societatem cum Arcadibus inierunt. Eius auctor rei Lycomedes, A- *Athenienſium & Arcadum fœdus.* thenis discedens, feliciſſime diem suum obit. Nam quum nauigia complura essent, electo de his, quod ipsi placuisset, pactoque inito, vt vbi vellet ipse, exponeretur: istic e naui malunt egredi, vbi tum forte exsules erant, atque hoc modo extinctus est. Reabse tamen hæc societas inita fuit. Quum autem ad populum Athenien- sem Demotio verba faceret, videri sibi recte cum Arcadibus contractam amicitiam, verum dandam esse operam, vt & Corinthus Athenienſium populo salua esset: posteaquam id inaudiſſent Corinthij, celeriter missis hinc inde satis magnis præsidiis, vbicumque in excubiis Athenienses erant, eos abire iusserunt, quod iam non amplius opera præsidiariorum egerent. Parebant in hoc illi, quumque de C castellis in vrbem confluxissent: edixere per præconem Corinthij, si quis Athenienſis de iniuria sibi facta queri vellet, is vti nomen suum profiteretur. nec enim ius ei denegatum iri. Atque hoc rerum statu Chares cum classe Cenchreas adpulit. Quumque quid actum esset, comperiſſet: adesse se dixit auxilij causſa, quod Corintho insidias strui accepiſſet. Illi collaudata ipsius voluntate, non tamen in portum naues admisere; sed vti cum eis discederet, hortabantur. Itidem milites Athe- D nienses, posteaquam satis eis factum esset, dimiserunt. Hoc modo Athenienses Corintho discesserunt. Vt autem auxiliares equitum copias Arcadibus mitterent, tenebantur ex causa fœderis, si quis Arcadiæ bellum intuliſſet: neque tamen agrum Laconicum, inferendi belli causa, inuadebant. Ceterum Corinthiis, qui secum ipsi perpenderent, difficulter se saluos esse posse, qui iam ante terra premerentur ac iam nouos aduersarios Athenienses nancti essent, visum est, cogendas esse stipendia- E rias equitum peditumq; copias. His quum ipsimet præessent, eadem opera ciuitatem suam præsidio muniebant, & hostes suos vexabant. Præterea Thebas mittunt interrogatum, pacemne possent impetrare, si eo veniſſent. Quumq; venire Thebani eos iuberent, quod impetraturi pacem essent:

Corinthij pacem a Thebanis petunt.

orabant Corinthij, prius vti conueniundi
socios potestatem sibi facerent. Nam cu-
pere se vna cum iis pacem facere, qui eam
exposcerēt: permissuros, vt illi bellum ge-
rerent, qui paci bellum præferrent. Quod
quum itidem eis Thebani concederent,
Corinthij Lacedæmonem profecti hac o-
» ratione sunt vsi: Venimus, Lacedæmonij,
» ad vos, qui amici vestri sumus; æquumque
» censemus esse, vt si quam in eo rationem
» salutis vestræ sitam perspicitis, si nos in bel-
» lo perseuerauerimus: eam nobis etiam cō-
» monstretis. Sin ad inopiam res vestras esse
» redactas, intelligitis: vna nobiscum pacem
» faciatis, si quidem id ex re vestra fuerit.
» Nec enim vlli sunt homines, quibuscum
» vsq; adeo salui esse cupiamus, ac vobiscum.
» At si vos rationem aliquam intelligitis,
» quamobrem vobis bellum expediat gere-
» re: precamur vos, vti nobis pacem facere
» per vos liceat. Nam si hoc tempore fueri-
» mus conseruati, fortasse rursus aliquando
» vobis vsui erimus. Sin iam pereamus, cer-
» tum est, non posse nos vmquam vobis de-
» inceps prodesse. His auditis Lacedæmonij
non modo dant hoc consilij Corinthiis, vt
pacem facerent: sed aliis etiam sociis libe-
rum relinquunt, vt si quidem eis secum
bello incumbere non placeret, quiescen-
do se recrearent. Se tamen perstituros aie-
bant in bello, atque id facturos, quod Deo
visum esset. Numquam certe concessuros, vt Messene, quam a maioribus suis ac-
cepissent, sibi eriperetur. Quibus auditis,
Corinthij pacis constituendæ caussa The-
bas profecti sunt. Ab eis petebant The-
bani, vt in ipsorum etiam societatem iu-

Gratitudo Corinthiorum erga Lacedæmonios.

rarent. Verum respondebant Corinthij,
societatem non esse pacem, sed belli com-
mutationem. Quod si ita placeret ipsis, ad-
esse se aiebant, vt condicionibus æquis pa-
cem facerent. Quorum virtutem admira-
ti Thebani, quod tametsi essent in pericu-
lo, nollent tamen aduersus bene de se me-
ritos bellum gerere: pacem ipsis, & Phlia-
siis, & quotquot Thebas cum eis vene-
rant, ea condicione concesserunt; vt sin-
guli agro suo potirentur. Deinde sacra-
mentis hæc confirmata sunt. Ac Phlia-
sij quidem, posteaquam hæc pax consti-
tuta esset, confestim excessere Thyamia.
Verum Argiui, quamquam iisdem condi-
cionibus pacem se facturos iurauerāt, quia
tamen impetrare non poterāt, vt Phliasio-
rum exsules in Tricarano, tamquam si es-
sent in ciuitate sua, manerent: Thyamiam
receptam præsidio muniebant, quod eum

A ἐδεήθησαν οἱ κορίνθιοι ἑαυτῶν σφᾶς ἐλθεῖν καὶ
ὅπῃ τοὺς συμμάχους, ὡς μετὰ μὲν τῶν βου-
λομένων ποιησόμενοι τὴν εἰρήνην, † τούς τε τοὺς † πλ. αἱρ-
πόλεμον αἱρησομένους ἐάσοντες πολεμεῖν. ἐ- ρημένους
φέντων δὲ καὶ ταῦτα τῶν θηβαίων,
ἐλθόντες εἰς λακεδαίμονα οἱ κορίνθιοι εἶπον·
Ἡμᾶς, ὦ ἄνδρες λακεδαιμόνιοι, τοῖς ὑμᾶς
πάρεσμεν, ὑμέτεροι φίλοι· καὶ ἀξιοῦμεν, εἰ
μέλλομεν ἕξειν σωτηρίαν ὑμῖν, ἐὰν ξυγκαρ-
τερῶμεν πολεμοῦντες, διδάξαι καὶ ἡμᾶς· εἰ
B δὲ ἄπορος γιγνώσκετε ἔχοντα τὰ ὑμέτερα,
εἰ μὴ καὶ ὑμῖν συμφέρῃ, ποιήσασθαι μεθ' ἡ-
μῶν τὴν εἰρήνην· ὡς οὐδὲ μετ' οὐδένων ἂν ἥ-
διον, ἢ μεθ' ὑμῶν σωθείημεν. εἰ μέντοι ὑμᾶς λο-
γίζεσθε συμφέρειν † ἡμῖν πολεμεῖν, δεόμεθα ὑ- ὑμῶν
μῶν ἐάσαι ἡμᾶς εἰρήνην ποιήσασθαι. σωθέντες
μὲν γὰρ ἴσως ἂν αὖθις ἔτι ποτὲ ἐν καιρῷ ὑμῖν ξυ-
νοίμεθα· ἐὰν δ' ἤδη ἀπολώμεθα, † δηλονότι οὐδὲ δῆλον ὅτι
ποτὲ ἔτι χρήσιμοι ἐσόμεθα, ἀκούσαντες δὲ ταῦ-
τα οἱ λακεδαιμόνιοι, τοῖς τε κορινθίοις συνε-
C βούλευον τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι, καὶ τῶν
ἄλλων συμμάχων ἐπέτρεψαν τοῖς μὴ βουλο-
μένοις σὺν ἑαυτοῖς πολεμεῖν ἀναπαύεσθαι.
αὐτοὶ δ' ἔφασαν πολεμοῦντες τοσοῦτον χρόνον, ὅτι αὖ
περ τῷ φίλῳ ἦν· ὑφίστασθαι δὲ οὐδέποτε, ἕως
οὗπερ τῶν πατέρων παρέλαβον μεσσήνην.
ταύτην στερηθῶσιν. οἱ δὲ ταῦτα κορίνθιοι ἀκούσαν-
τες ταῦτα, ἐπορεύοντο εἰς τὰς θήβας ὅπῃ τὴν
εἰρήνην. οἱ μὲν θηβαῖοι ἠξίουν αὐτοῖς καὶ
συμμαχίαν ὀμόσαι. οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι ἡ
D μὲν συμμαχία οὐκ εἰρήνη, ἀλλὰ πολέμου
μεταλλαγὴ εἴη. εἰ δὲ βούλοιντο, παρεῖναι ἔφα-
σαν τὴν δικαίαν εἰρήνην ποιησόμενοι. ἀγα-
θέντες δὲ αὐτοῖς οἱ θηβαῖοι, ὅτι καίπερ ἐν κιν-
δύνῳ ὄντες, οὐκ ἤθελον τοῖς δυσγενέσι εἰς
πόλεμον καθίσασθαι, συνεχώρησαν αὐτοῖς,
καὶ φλιασίοις, καὶ τοῖς ἐλθοῦσι μετ' αὐτῶν
εἰς θήβας τὴν εἰρήνην, ἐφ' ᾧτε ἔχειν τὴν ἑαυ-
τῶν ἑκάστους. καὶ ὅπῃ τούτοις ὡμόσθη οἱ ὅρκοι.
οἱ μὲν δὴ φλιάσιοι, ἐπεὶ ἔτως ἠξύμβασεν, εὐθὺ
νεῦ, αὐθημερὸν ἀπῆλθον ἐκ θυαμίας· οἱ δὲ ἀρ-
γεῖοι, ὀμόσαντες ὅπῃ τοῖς αὐτοῖς τούτοις εἰρήνην
ποιήσασθαι, ἐπεὶ οὐκ ἠδυνάσθη καλὰ τοσαῦτα,
ὥστε τοὺς τῶν φλιασίων φυγάδας μὴ ἐν ᾧ-
ρισμένῳ ὡς ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλει † ἔχοντες, πα- ὄντας,
ραλαβόντες ἐφρούρουν, φάσκοντες σφίσιν

καὶ

καὶ * τῷ γλῶ ταύτῳ εἴη), ὡς ὀλίγῳ πρότερον ὡς πολεμίαν οὖσαν ἐδήωσαν. καὶ δίκας τῶν Φλιασίων † προσκαλουμένων, οὐκ ἐδίδοσαν. ἀρξάντων δὲ τότε τὸν χρόνον τετελευτηκότος ἤδη τοῦ πρεσβυτέρου Διονυσίου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ πέμπει βοηθοὺς τοῖς Λακεδαιμονίοις δώδεκα τριήρεις, καὶ ἄρχοντα αὐτῶν Τιμοκράτην τὸν † τοῦ ὠφικόμενος, στρατεύσας ἐπὶ Σελλασίαν καὶ τοῦτο προσέλαβε, καὶ ἀπέπλευσεν οἴκαδε. μετὰ δὲ τοῦτο οὐ πολλῷ ὕστερον κατελαμβάνοντο οἱ Ἦλφοι Λασιῶνα, ὃ μὲν παλαιὸν ἑαυτῶν ὄντα, ἐν δὲ τῷ παρόντι στασιάζοντα εἰς Ἀρκαδικόν. οἱ μὲν οὖν Ἀρκάδες οὐ παρωλιγώρησαν, ἀλλ' αὐτοῖς παραβοηθοῦντες ἐβοήθουν. ἀντεβοήθησαν δὲ καὶ οἱ τῶν Ἠλείων τετρακόσιοι, καὶ ἔτι τριακόσιοι. ἀπὸ στρατοπέδου μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἐν ὅπλοις ἑκατέροις χωρίῳ τῶν Ἠλείων, τῆς νυκτὸς οἱ Ἀρκάδες ἀναβαίνουσιν ὅπερ τὸ ὑπὲρ τῶν Ἠλείων ὄρος κορυφοῦ· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ καταβαῖνον ὅπερ τοὺς Ἠλείους. οἱ δέ, ἰδόντες ἅμα μὲν ἐξ ὑπερδεξίου προσιόντας, ἅμα δὲ πολλαπλασίους, ἐκ πολλοῦ μὲν ἀπελθεῖν ἠμύνθησαν, ὁμοῦ δὲ ἤλθον, καὶ εἰς χεῖρας δεξάμενοι ἔφυγον· καὶ πολλοὺς μὲν ἄνδρας, πολλὰ δὲ ὅπλα ἀπώλεσαν. ἐκ δυσχωρίας ἀποχωροῦντες οἱ δὲ Ἀρκάδες, ἅμα προσαξάμενοι ταῦτα, ἐπορεύοντο ὅπερ τὰς τῶν ἀκροπόλεις πόλεις. λαβόντες δὲ ταύτας, πλὴν Θραύσου, ἀφικνοῦνται εἰς Ὀλυμπίαν· καὶ προσεταιρωσάμενοι τὸν χῶρον, ἐν ταύτῃ ἐφεδρεύουσι, καὶ ἐκ ἐφ' ὅσον τὸ Ὀλυμπιακὸν ὄρος. ἔλαβον δὲ καὶ Μύρτιμέας, ἐν δὲ τῶν πιόνων. οὕτω δὲ τῶν προκεχωρηκότων, οἱ μὲν Ἦλφοι αὖ πάντα πάσιν ἠθύμησαν· οἱ δὲ Ἀρκάδες ἔρχονται ὅπερ τὴν πόλιν. καὶ μέχρι μὲν τῆς ἀγορᾶς ἦλθον, ἐκ Ἦλφ μὲν οἱ πλείους οὔτε ἱππεῖς † καὶ ἄλλοι οἱ ἄλλοι ὑπῆρχον αὐτῶν, ἐκβάλλουσί τε αὐτοὺς, καὶ ἀπέκτειναν τινάς, καὶ ζῶντας ἐπῆσαν. ἐν μὲν οὖν τῷ πρότερον διαφορᾷ ἐν τῇ Ἤλιδι. οἱ μὲν γὰρ περὶ Χαρόπου τε, καὶ Θρασωνίδου, καὶ Ἀργεῖον, εἰς δημοκρατίαν ἦγον τὴν πόλιν, οἱ δὲ περὶ Σθένελόν τε, καὶ Ἱππίαν, καὶ Στρατόλαον, εἰς ὀλιγαρχίαν. ἐπεὶ δὲ οἱ Ἀρκάδες μεγάλῃ δυνάμει ἔχοντες σύμμαχοι ἐδόκουν εἶναι τοῖς δημοκρατουμένοις βουλομένοις, ἐκ τούτου δὴ Θρασύτεροι οἱ περὶ † Χαρόπου ἦσαν, καὶ στασιάζοντες τοῖς Ἀρκάσιν ὅπερ ἐβοήθουν, καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν.

προσκαλουμένων

Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου

τοῦ ὠφικόμενος

οἱ ἄλλοι τῶν αὐτῶν

A agrum suum esse dicerent, quem paulo ante velut hosticum vastauerant. Quumque Phliasij prouocarent ad causæ disceptationem, denegatum hoc eis est. Atque hoc ferme tempore, quum iam Dionysius maior e viuis excessisset: filius eius naues duodecim, quibus Timocratem præfecerat, in subsidium Lacedæmoniis mittit. Is quum adpulisset, in expugnanda eos Sellasia iuuit; eaque re gesta, domum nauigauit. Non multo post, Lasionem Elei occupant, quod oppidum fuerat illud quidem olim ipsorum in potestate: sed hoc tempore iuris Arcadici erat. Eam rem Arcades minime negligebant, sed mox concitatis suis opem ferebant. Contra prodibant c c c c Elei, rursumque c c c. Quumque interdiu castra in campo nonnihil plano Elei hostibus opposuissent, noctu Arcades in verticem montis eius adscendunt, qui Eleis imminebat, ac prima luce aduersus Eleos descendunt. Illi quum simul eos & superiore de loco aduentantes viderent, & multo se plures: diu quidem, quo minus discederent, pudore detinebantur, tandem vero congressi cum Arcadibus, vix conferta cum illis manu fugam arripiunt. Quumque per difficilia loca discederent, multos & viros & arma desiderarunt. Arcades ea re gesta, versus sita in iugis collium oppida pergunt: quumque ea cepissent, excepta Thrausto, ad Olympiam accedunt. Vbi Saturni ædem vallo muniuissent, præsidium ibi collocant, ac monte Olympiaco potiuntur. Præterea Marganeas, nonnullis cedentibus, capiunt. Quibus ita succedentibus, omnino deiectis Elei quidem animis erant, Arcades vero ad ipsam vrbem vsque accedunt. Quumque ad forum vsque penetrassent, istic Elei quidam equites, aliique se opponunt; expulsisque Arcadibus, & nonnullis interemtis, tropæum statuũt. Erat autẽ iam ante quoddam apud Elidem dissidiũ. Nam qui Charopo, Thrasonidæ, Argeo adhærebant, popularis ciuitatis status auctores erãt: e cõtrario Stalcę, Hippię, Stratolæ factio ad paucorũ imperium rẽpublicã reuocabat. Quum autem Arcades qui magnas habebant copias, iis opitulari viderẽtur, qui populi potestatem in administratione probabãt: audacior ex eo Charopus cum suis erat, pactiq; cũ Arcadibus de summittendis auxiliis, arcem capiunt.

Dionysius iunior. Ol. 103. an. 1. vide supra p. 626.

Eleorum cædes.

Eam rem equites cum ccc non negligere, sed statim sursum pergere, vique aduersarios ex arce propellere: quo factum, vt cum Argeo Charopoque plus minus cccc ciues in exsilium eiicerentur. Non multo post, sumtis hi secum Arcadibus quibusdam, Pylum capiunt; quo quidem ad eos multi ex populo ab vrbe confluebant, quod iam oppidum egregium, & ab Arcadibus, quorum erat magna potentia, subsidia haberent: qui sane deinceps etiam fines Eleorum ingressi sunt, persuasi ab exulibus, futurum, vt vrbs deditionem faceret. Verum id temporis Achæi, Eleorum fœderati, vrbem eorum tutati sunt: eoque factum, vt Arcades alia re nulla gesta, quam quod agrum vastassent, discesserint. Vbi primum egressi fines Eleorum fuissent, certiores facti, Pellenenses apud Elidem esse: noctu itinere longissimo confecto, Olurum Pellenensium oppidum, capiunt. Nam rursum Pellenenses ad Lacedæmoniorum societatem accesserant. Illi re cognita, & ipsi facto circuitu, qua quidem poterant, Pellenen reuertuntur. Deinde cum Arcadibus, qui Olurum tenebant, & vniuerso cum Arcadum populo bellum gerunt, quamquam ipsi perpauci numero essent: neque destitere prius, quam Olurum expugnassent. Rursus Arcades alia expeditione Elidem adoriuntur. Quumque inter Cyllenen ac vrbem ipsam castra haberent, ab Eleis inuaduntur; quorum & impetum sustinuerunt Arcades, & vicerunt. Tunc Andromachus Eleorum præfectus, qui vt prœlium hoc iniretur, auctor fuerat, sibi ipsi manus adtulit: reliqui in vrbem pedem retulerunt. Interfectus est & Soclidas Spartanus, qui huic pugnæ intererat. Nam hoc tempore Lacedæmoniis cum Eleis societas erat. Quumque in vrbe sua Elei premerentur, missis legatis petebant, vt Lacedæmonij bellum Arcadibus facerent. Existimabant enim, hac potissimum ratione Arcades auocari posse, si vtrimque bello lacesserentur. Itaque ciues suos Archidamus educit, & Cromnum capit, ibique relicto præsidio trium cohortium ex duodecim, quas habebat, domum redit. Arcades ita vti tum forte adhuc erant ab expeditione, qua Elidem inuaserant, collecti;

A οἱ δὲ ἱππεῖς καὶ οἱ τριακόσιοι οὐκ ἠμέλησαν, ἀλλ' αὖθις ἐχώρουν αὖ, καὶ ἐκχρούοισιν αὐτούς· ὥστ' ἔφυγον σὺν τῷ Ἀργείῳ καὶ Χαρόπῳ τῶν πολιτῶν οἱ τριακόσιοι. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἤτοι παραλαβόντες τῶν Ἀρκάδων τινὰς, καταλαμβάνουσι πύλον. καὶ πολλοὶ μὲν τοι τῶν ἐξ ἄστεως ἐκ τ' πόλεως ἀπῄεσαν ἔτ' δ' ἐπὶ μοῦ, ἅτε χωρίον τε καλὸν καὶ μεγάλῳ ῥώμην τῷ τῶν Ἀρκάδων σύμμαχον ἔχοντες. ἐπέβαλον δὲ ὕστερον καὶ εἰς τὴν χώραν τὴν τῶν
B Ἠλείων οἱ Ἀρκάδες ὑπὸ τῶν φυγόντων ἀναπειθόμενοι, ὡς ἡ πόλις παραχωρήσοιτο. ἀλλὰ τότε μὲν οἱ Ἀχαιοὶ, φίλοι τοῖς Ἠλείοις γενόμενοι, τὴν πόλιν αὐτῶν διεφύλαξαν· ὥστε οἱ Ἀρκάδες οὐδὲν ἄλλο παράξαντες, ἢ δηώσαντες αὐτῶν τὴν χώραν, ἀπῆλθον. Αἰθὺς μέντοι ἐκ τῆς Ἠλείας ὁρμηθέντες, ἀναθόμενοι τοὺς Πελληνέας ἐν ἡλίῃ ὄντας, νυκτὸς μακροτάτην ὁδὸν ἐλθόντες καταλαμβάνουσιν αὐτῶν ὄλυρον. ἤδη γὰρ πάλιν παρῆσαν οἱ Πελληνέας
C † τὴν τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν. ἐπεὶ δ' ἤσθοντο τὰ περὶ ὄλυρον, παρελθόντες αὖ καὶ οὗτοι, ὅποι ἐδύναντο, εἰς τ' αὐτῶν πόλιν Πελλήνην εἰσῆλθον. καὶ ἐκ τούτου δὴ ἐπολέμουν τοῖς ἐν ὀλύρῳ ἀρκάσι τε καὶ τῷ † ἑαυτῶν πάντι δήμῳ, καὶ μάλα ὀλίγοι ὄντες. ὅμως δὲ οὐδὲ πρόσθεν ἐπαύσαντο, πρὶν ἐξεπολιόρκησαν τ' ὄλυρον. οἱ δ' αὖ Ἀρκάδες πάλιν ποιοῦνται ἄλλην στρατείαν εἰς τὴν Ἦλιν. μεταξὺ δὲ χιλίων τε καὶ τῆς πόλεως στρατοπεδευομένοις αὐτοῖς ἐπιπίπτουσιν οἱ Ἠλῆοι, ὑποστάντες δὲ οἱ Ἀρκάδες ἐνίκησαν αὐτούς. καὶ Ἀνδρόμαχος μὲν ὁ Ἠλῆος ὕπαρχος, ὅστις αἴτιος ἐδόκει εἶναι στασιάσαι τὸν μάχην, αὐτὸς αὑτὸν διέφθειρεν· οἱ δ' ἄλλοι εἰς τὴν πόλιν ἀπεχώρησαν. ἀπέθανε δὲ ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ παραγενόμενος καὶ Σωκλείδας ὁ Σπαρτιάτης. ἤδη γὰρ τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς Ἠλείοις σύμμαχοι ἦσαν. πιεζόμενοι δὲ οἱ Ἠλεῖοι ἐν τῇ ἑαυτῶν, ἠξίουν καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, πέμποντες πρέσβεις, ὁπιστρατεύειν τοῖς Ἀρκάσι, νομίζοντες οὕτως ἂν μάλιστα † ἀποβαλεῖν τοὺς Ἀρ
D κάδας, εἰ ἀμφοτέρωθεν πολεμοῖντο. καὶ ἐκ τούτου δὴ Ἀρχίδαμος στρατεύεται μετὰ τῶν πολιτῶν, καὶ καταλαμβάνει χρῶμνον. καταλιπὼν δ' ἐν αὐτῷ φρουρὸν τῶν δώδεκα λόχων ᾗς, οὕτως ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησεν. οἱ μὲν τοι Ἀρκάδες, ὥσπερ ἔτυχον ἐκ τῆς εἰς Ἦλιν στρατείας συνειλεγμένοι,

ἐς τὸν

ἐκ τοῦ

ἀποκα-
λῶν

βοηθή-

βοηθήσαντες, περιεχαύρωσαν τὸ χρώμνον δι- A
πλῷ χαυρώματι, καὶ ὡς ἀσφαλῶς ὄντες, ἐπολι-
όρκουν τοὺς ἐν τῷ χρώμνῳ. χαλεπῶς δὲ ἡ τῶν
Λακεδαιμονίων πόλις φέρουσα ὅτι τῇ πολιορ-
κίᾳ τῶν πολιτῶν, ἐκ πέμπτης φράτρας, ἠγεῖτο δὲ καὶ
τότε Ἀρχίδαμος. ἐλθὼν δὲ ἐς τὴν Ἀρκαδίας
ὅσα ἐδῄου ἀπετάμνετο, καὶ τὸ σκιρίτιδος, καὶ πάντα ἐποίει
ὅπως, εἰ δυνατὸν εἴη, ἀπαγάγοι τοὺς πολιορκοῦν-
τας. οἱ δὲ Ἀρκάδες οὐδὲν μᾶλλον ἐκινοῦντο,
ἀλλὰ ταῦτα πάντα παρεώρων. καταδὺς δέ πι-
να λόφον ὁ Ἀρχίδαμος, ἐξ οὗ ὅλον ἔξω χαύρωμα B
περιεβέβλητο οἱ Ἀρκάδες, ἐνόμισεν ἐλθὼν δὴ
† τοῦτο, καὶ εἰ τούτου κρατήσειεν, οὐκ ἂν δύνασθαι
μᾶλλον τοὺς ἔνδον * τοῦτο πολιορκοῦντας. κύκλῳ
δὲ περιάγοντος αὐτὸν ὅπῃ τοῦτο ὀχυρόν, ὡς εἶ-
δον οἱ προσβοηθοῦντες πελτασταὶ τοῦ Ἀρχιδάμου τοὺς
ἐπαρίτους ἔξω τοῦ χαυρώματος, ὑπεπίπτουν αὐ-
τοῖς, καὶ ἵππεις συνεμβαλόντες ἐπέφερον. οἱ δὲ οὐκ
ἐξέκλιναν, ἀλλὰ συλλεγέντες ἠσυχίαν εἶχον.
οἱ δὲ αὖ πάλιν ἐνέβαλλον. ἐπεὶ δὲ τότε ἐξέ-
κλιναν, ἀλλὰ καὶ ἐπῆλθον, καὶ ἤδη ὕστερος πολλῆς κραυ- C
γῆς, ἐβοήθει δὲ καὶ αὐτὸς Ἀρχίδαμος ἐκ βαπόμενος
τὸ ὅτι χρώμνον φέροι ἁμαξιτόν, εἰς
δύο ἔχων, ὥστε περ ἐτύγχανεν ἄγων. ὡς δὲ ἐπλη-
σίασαν ἀλλήλοις, οἱ μὲν σὺν τῷ Ἀρχιδάμῳ καὶ
χεῖρας, ἅτε καθ' ὁδὸν πορευόμενοι, οἱ δὲ Ἀρκά-
δες ἀθρόοι σὺν ἀσπίσι ὄντες, ἐν τάξει οὐκέ-
τι ἐδύναντο οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀντέχειν τῷ τῶν
Ἀρκάδων πλήθει. ἀλλὰ ταχὺ μὲν ὁ Ἀρχιδα-
μος ἐτέρωτο τὸν μηρὸν βληθείς, ταχὺ δὲ οἱ
μαχόμενοι περὶ αὐτὸν ἀπέθνησκον, Πολυαινί- D
δας τε καὶ Χίλων, ὁ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἀρχιδάμου
ἔχων. καὶ οἱ πρῶτοι δὴ αὐτῶν τότε ἀπέθανον. οὐκ
ἔλαττον τῶν τεσσάκοντα. ὡς δὲ καὶ τὴν ὁδὸν ἀναχω-
ροῦντες εἰς τὸν ὀρυχωρείαν ἐξῆλθον, ἐνταῦθα δὴ
Λακεδαιμόνιοι αὖ παρετάξαντο. καὶ μὴν οἱ Ἀρ-
κάδες ὡς περ εἶχον συλλεγέντες ἔστησαν. καὶ πλή-
θει μὲν ἐλείποντο, θυμοῦ δὲ πολὺ εἶχον, ἐπε-
ληλυθότες δὴ ἀποχωροῦσι, καὶ ἄνδρας ἀπε-
κτονότες. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μόλα ἀθύμως εἶ-
χον, ἑπτωμένον μὲν ὁρῶντες τὸν Ἀρχίδαμον, ἀκη- E
κοότες δὲ τὰ ὀνόματα τῶν τεθνηκότων, ἀνδρῶν τε
ἀγαθῶν, καὶ σχεδὸν τῶν ὀπιφανεστάτων. ὡς δὲ
πλησίον ὄντων, ἀναβοήσας τις τῶν προσβυτέ-

suis opem ferunt, & Cromnum duplici vallo cingunt, eoque muniti Cromnios obsident. Heic quum Lacedæmoniorum vrbs grauiter molesteq; ferret, ciues Cromnios oppugnari, exercitum domo proficiscí iubet, cui tum quoque Archidamus præficiebatur. Is cum copiis profectus, Arcadiam & Sciritidem, quantum poterat, populabatur: omniaque moliebatur, vt si fieri posset, obsidionem solueret. Verum Arcades se loco non mouebant, adeoque flocci pendebant hæc omnia. Tum Archidamus colle quodam conspecto, quo vallum exterius Arcades cinxerant, eum se posse capere putabat: quo quidem si potitus esset, non iam amplius eos, qui oppidum isto sub colle obsidebant, subsistere posse. Quumq; copias suas ad eum locum ambitu quodam circumduceret, posteaquam præcurrentes Archidami regis cetrati extra vallum † Eparitos videbant; in eos irruebant, simulque cum eis equites irrumpere conabãtur. Illi minime fugam dabant, sed acie instructa subsistebant. Tunc alij rursus in eos impetum faciebãt. sed quum tantum abesset, vt illi terga verterent, vt etiam in aduersos pergerent, magno iam coorto clamore: tum vero Archidamus ipse suis succurrebat, nonnihil deflectens versus eam viam, qua curtus agi possunt & quę Cromnum ducit, militibus suis in binos instructis, quemadmodum forte tum copias ducebat. Vbi primum propius ad seinuicẽ accessere, Archidami milites in cornu exporrecti, quod ipsa in via incederent, Arcades vero conferti, & clupeos constipantes: tum vero Lacedæmonij Arcadum multitudini resistere non poterant, adeoque celeriter Archidamus femore traiecto vulnerabatur, interfectis etiã statim illis, qui ante ipsum propugnabãt, nimirum Polyænida & Chilone, quocum soror Archidami nupta erat. Denique non pauciores, quam xxx, ex eis interfecti sunt. Hinc vbi de via cedentes Lacedæmonij latiorem in locum peruenissent, tum vero aduersus hostes aciem rursus instruebant. Nihilominus Arcades ita, vti tum instructi erant, stabãt: ac numero quidem vincebantur, magis tamen viriles habebãt animos: quippe qui pedem referentes inuasissent, atque etiam quosdam occidissent. Ecõtrario Lacedæmonij perquam deiectis erant animis, qui vulneratum Archidamum cernerent, & interfectorum audiissent nomina, virorum fortium, ac prope clarissimorum. Tamdem quum propius ad seinuicem accessissent, & quidam ex se-

† gens Arcadica. Steph. epit.

nioribus exclamasset, Quamobrē pugnabimus, o viri? cur non potius indutiis factis rem componimus? perlubenter audita ea voce, indutiæ factæ sunt. Ita Lacedæmonij sublatis mortuorum cadaueribus discesserunt, & Arcades eo regressi, vnde primum in eos impetum fecerant, tropæum excitarunt. Interea vero, dum Cromnum Arcades obsidebant; Elei, qui erāt in vrbe, dum Pylum versus pergunt, forte in Pylios incidunt, qui repulsi a Thalamis fuerant. Itaque profecti ad eos equites Elei, quum primum illos conspicerent, occasionem non negligunt; sed confestim in eos irruentes, quosdam occidunt, ceteris in collem se recipientibus. Posteaquam deinde pedites Eleorum accessissent, ab his etiam illi de colle deiiciuntur: partimque sunt interfecti, partim viui hostium in potestatem venerunt, prope cc. Ex iis quotquot milites erant mercenarij, diuenditi sunt; exsules autem, iugulati. Hinc Pylios, quum nemo suppetias eis ferret, vna cum oppido capiunt, & Marganeas recipiunt. Aliquanto post Lacedæmonij rursus noctu Cromnū profecti, vallo potiuntur, ac statim Argiuos & Lacedæmonios obsessos euocant. Itaque quotquot ab eis haud procul abfuerant, seq; mature parauerant, egressi sunt: quotquot autem Arcades cōcursantes anteuerterunt, rursus in vrbem concluſi, & capti sunt; sic partientibus eos deinde hostibus, vt pars vna cederet Argiuis, alia Thebanis, Arcadibus alia, itemq; Messeniis. In vniuersum quidem, quotquot ex Spartanis eorumque finitimis capti sunt, plures fuere, quam centum. Posteaquam Arcades iam non amplius Cromni obsidione occupabantur, rursus aduersus Eleos se conuertebant, ac non solum Olympiam validiori præsidio muniebant: sed etiam adpetente anno Olympiaco, parabant se ad Olympia celebranda cum Pisatis, qui se primos templo prę fuisse aiebant. Quum iam mensis adesset, quo peraguntur Olympia, itidemque celebris illius cōuentus dies adpetiissent: Elei palā se parantes, arcessitis etiā Achæis, qua Olympiam itur, via pergebant. Existimabant autem Arcades, numquam illos venturos; ideoq; celebritatē eam vna cū Pisatis ipsi moderabantur. Erant iam absoluti equestres, ceteriq; cursus quinquertij; & qui lucta inter se decertabant, nō in stadio cursui destinato, sed inter hoc & aram congrediebantur.

Olymp. 104. an. 1. — Arcades Olympicū certamen gubernare nituntur.

ρων εἶπε· τί δεδήμεθα, ὦ ἄνδρες, μάχεσθαι, ἀλλ' ἐκεχειρίαν ποιησαμένους διαλυθῶμεν; ἀσμένως δὴ ἀκούσαντες, ἐποιήσαντο. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τοὺς νεκροὺς ἀνελόμενοι ἀπῆλθον, οἱ δ' Ἀρκάδες ἐπὶ ναχωρήσαντες ἔνθα τὸ πρόσθεν ἦρξαντο ὀπίσω, ἔστησαν ἐξήσαντο. ὡς δ' οἱ Ἀρκάδες πρὸς τὸ κρωμνον ἦσαν, οἱ ἐκ τῆς πόλεως ἦλθον πρόσθεν μὲν ἰόντες ὀπὶ τὸ πύλιν, ὀπιτυγχάνουσι τοῖς πυλίοις ἀποκεκρυμένοις ἀπὸ τῶν χάνων θαλάμων. καὶ προσελαύνοντες οἱ ἱππεῖς τῶν Ἠλείων, ὡς εἶδον αὐτούς, οὐκ ἠμέλησαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐμβοήσαντες. καὶ τοὺς μὲν ἀποκτείνουσιν, οἱ δέ τινες αὐτῶν καταφεύγουσιν ὀπὶ γήλοφον. ἐπεὶ μέντοι ἦλθον οἱ πεζοὶ, ἐκκόπτουσι καὶ τοὺς ὀπὶ τοῦ γηλόφου. καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτειναν, τοὺς δ' ζωγρίας ἔλαβον, ἐγένοντο δὲ Ἀχαιῶν. καὶ ὅσοι μὲν ξένοι ἦσαν αὐτῶν, ἀπέδοντο· ὅσοι δ' φυγάδες, ἀπέσφαξαν. μετὰ δὲ ταῦτα τούς τε πυλίους, ὡς σφᾶς εἰσῆλθε βοήθεια, σὺν αὐτοῖς τῷ χωρίῳ αἱροῦσι, καὶ τοὺς μαργανέας ἀναλαμβάνουσι. καὶ μὲν οἱ λακεδαιμόνιοι ὕστερον αὖ ἐλθόντες νυκτὸς ὀπὶ τὸ κρωμνον, ὀπισχόντων τῶν σαυρωμάτων, καὶ τοὺς ἐπαρκείους καὶ τοὺς πολιορκουμένους τῶν λακεδαιμονίων ἔνθεν ἐξεκάλουν. ὅσοι μὲν οὖν εὐτυχέστατά τε ἐτύγχανον ὄντες καὶ ὠξυλάβησαν, ἐξῆλθον· ὁπόσους δ' ἔφθασε πολλοὶ τῶν Ἀρκάδων συμβοηθήσαντες, ἀπεκλείσθησαν ἔνδον, καὶ ληφθέντες διενεμήθησαν· καὶ ἓν μέρος ἔλαβον Ἀργεῖοι, ἓν δὲ Θηβαῖοι, ἓν δ' Ἀρκάδες, ἓν δὲ μεσσήνιοι. οἱ δὲ σύμπαντες ληφθέντες ἀπαρπαστῶν ἐγένοντο πλείονες τῶν ἑκατόν. ἐπεί γε μὴν οἱ Ἀρκάδες ἐφρούρησαν ἀπὸ τοῦ κρώμνου, πάλιν δὴ τοῖς Ἠλείοις εἶχον, καὶ τὴν Ὀλυμπίαν ἐπεσκεύαζον μᾶλλον ἔτι ἢ πρόσθεν, καὶ ὀπότε ὀλυμπιακὸς ἔτος παρεσκευάζοντο ποιεῖν τὰ Ὀλύμπια σὺν τοῖς πισάταις τοῖς πρόσθεν φάσκουσι προστῆναι τοῦ ἱεροῦ. ἐπεὶ δὲ ὁ μὴν ἦν, ᾧ τὰ Ὀλύμπια χίνεται, αἵ τε ἡμέραι, ἐν αἷς ἡ πομπήν εἰς ἀγορεύει ἄγειν, ἐνταῦθα δὴ οἱ Ἠλεῖοι οὐκ ἔτι φανερῶς συσκευασάμενοι, καὶ τοὺς μὲν ἐκάλεσαν Ἕλληνας τοὺς ἀγαγεῖν, ἐπορεύοντο τὴν Ὀλυμπιακὴν ὁδόν. οἱ δὲ Ἀρκάδες ἐκείνους μὲν οὐκ ἂν πάλαι ᾤοντο ἐλθεῖν ὀπὶ σφᾶς, αὐτοὶ δὲ σὺν πισάταις διεπέμψαντο τὴν πομπήν εἰσάγειν. καὶ τὴν μὲν ἱππασθρομίαν ἤδη ἐπεποιήκεσαν, καὶ τὰ δρομικὰ τοῦ πενταθλου· οἱ δὲ εἰς πάλιν ἀφικόμενοι, οὐκέτι ἐν τῷ δρόμῳ, ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ δρόμου, καὶ τοῦ βωμοῦ ἐπάλαιον.

οἱ γὰρ

οἱ γὰρ ἠλεῖοι παρῆσαν ἤδη σὺν τοῖς ὅπλοις εἰς τὸ τέμενος. οἱ δ' Ἀρκάδες πορρώτερον μὲν οὐκ ἀπήντησαν, ὅπῃ δὲ τὸν κλάδαν ποταμὸν παρεπάξαντο, ὃς καὶ τὸν ἀλφειὸν ἀλτην καταῤῥέων εἰς τὸν ἀλφειὸν ἐμβάλλει. καὶ σύμμαχοι δὲ παρῆσαν αὐτοῖς ὁπλῖται μὲν ἀργείων εἰς δισχιλίους, ἀθηναίων δὲ ἱππεῖς τοσοῦτοι περὶ τετρακοσίους. καὶ μὴν οἱ ἠλεῖοι τὰ πρὸ θατέρου τοῦ ποταμοῦ παρεπάξαντο, σφάγια σφαττόμενοι δὲ εὐθὺς ἐχώρουν. καίτοι πρόσθεν χρόνον εἰς τὰ πολεμικὰ καλαφρονούμενοι μὲν ὑπ' Ἀρκάδων καὶ Ἀργείων, καλαφρονούμενοι δὲ καὶ ὑπὸ Ἀχαιῶν καὶ Ἀθηναίων, ὅμως ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τοῖς μὲν συμμάχοις, ὡς δὴ κρείττοσι ὄντες, ἡγεμὼν ἦν. τοὺς δὲ Ἀρκάδας (τούτοις γὰρ προσέκειντο) καὶ διώκοντες ἐδίωκον, καὶ βοηθησάντας δὲ τοὺς Ἀργείους ἔτρεψαν καὶ τούτων ἐκράτησαν. ἐπεὶ μέντοι κατέδιωξαν εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ βουλευτηρίου καὶ τοῦ τῆς ἑστίας ἱεροῦ, καὶ τοὺς πρὸς τοῦτα προσήκοντος θεάτρου, ἐμάχοντο μὲν οὐδὲν ἧττον, καὶ ἐώθουν πρὸς τὸν βωμόν· ἀπὸ μέντοι τῶν στοῶν τε, καὶ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ τοῦ μεγάλου ναοῦ βαλλόμενοι, καὶ ἐν τῷ ἰσοπέδῳ μαχόμενοι, ἀποθνήσκουσιν ἄλλοι τε τῶν ἠλείων, καὶ αὐτὸς ὁ τῶν τριακοσίων ἄρχων Στρατόλας. τούτων δὲ πραχθέντων, ἀπεχώρησαν εἰς τὸ αὐτῶν στρατόπεδον. οἱ μέντοι Ἀρκάδες, καὶ οἱ μετ' αὐτῶν, ὅπως ἐπεφόβηντο τὴν ὑπάρχουσαν ἡμέραν, ὥστε οὐδὲ ἀνεπαύσαντο τὴν νύκτος σκηνοῦντες τὰ λαφυροποιὰ σκηνώματα, καὶ ἀποσαυρούμενοι. οἱ δὲ αὖ ἠλεῖοι, ἐπεὶ τῇ ὑστεραίᾳ πρωῒ ἐπῆλθον καὶ εἶδον καρτερὸν τὸ τεῖχος, καὶ ὅπῃ τὸν νεὼν πολλοὶ ἀναβεβηκότες, ἀπῆλθον εἰς τὸ ἄστυ, δοκοῦντες ἡμῶν μέν, οἵους τε ἀρετὴν θεὸς μὲν ἂν ἐμπνεύσας δύναιτο καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἀποδεῖξαι, ἄνθρωποι δὲ οὐδὲ ἂν ἐν πολλῷ χρόνῳ τοὺς μὴ ὄντας ἀλκίμους ποιήσαι. χρωμένων δὲ τοῖς ἱεροῖς χρήμασι τῶν ἐν τοῖς Ἀρκάσιν ἀρχόντων, καὶ ἀπὸ τούτων τοὺς ἐπαρείτους δεφόντων, τοῦτο μέντοι ἧκιστα ἀπέψηφίσαντο, τοῖς ἱεροῖς χρήμασι μὴ χρῆσθαι. καὶ αὐτοὶ ὃ γιγνόμενον μέρος εἰς τοὺς ἐπαρείτους ἐκ τῆς πόλεως ἐκποιήσαντες ἀπέπεμψαν τοῖς Ἄρχοισιν. οἱ δ' ἄρχοντες, Φάσκωνες αὐτοὶ λυμαίνεσθαι τὸ Ἀρκαδικὸν, ἀνεκαλοῦντο εἰς τοὺς μυρίους τοὺς πρόσθεν αὐτῶν, καὶ ἐπεὶ οὐκ ὑπήκουον, κατεδίκασαν αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐπαρείτους ἔπεμπον, ὡς ἄξοντας τοὺς καλαχερισμένους. οἱ μὲν οὖν μαντινῆς, κλεί-

ἄλπῳ

A NAm Elei armati iam ad delubrum peruenerant, quibus Arcades longius non occurrebãt: sed ad Cladaum amnem aduersus eos aciem struebant. Is propter Alten fluens, in Alpheum sese exonerat. Aderant autem Arcadibus auxiliares sociorum copiæ, nimirum IIcIↃ grauis armaturę pedites Argiui, & equites Athenienses ferme quadringẽti. Nec minus Elei suam aciem ex altera parte amnis hostibus opponebãt, mactataque hostia continuo pergebant. Quamquam autem ante id temporis bellicis in rebus non solum ab Arcadibus & Argiuis, sed etiam Achæis & Athenien-
B sibus cõtemnerentur: illo tamen die socios, vt omnium fortissimi, præcedebant; & Arcadibus, quibuscum primis manus conserebant, cõfestim in fugam actis, etiam exceptos Argiuos, Arcadibus opem ferẽtes, superabant. Atque vbi hos persequuti erant ad eum vsq; locum, qui inter curiam, ac Vestæ templum, theatrumque, quod eodem pertinet, interiacet: pugnabãt quidem illi nihilo minus, ac versus aram propellebant hostes, sed a porticibus, & curia,
C magnoque fano telis petiti, tamdemque prœlio cum eis in planicie congressi cædebãtur, occiso cum aliis Eleis ipso quadringentorũ principe Stratola. Quibus pactis ad castra sua pedem referũt. Arcades quidem certe, ac alij, qui cum eis erant, vsque adeo diem sequentem formidabãt: vt nocte iam confecta tentoria demoliri, sequo vallo munire non cessarent. Elei vero postridie accedentes, vbi murũ satis firmum, ac multos iam fana conscendisse viderent: suam in vrbem reuersi sunt, quum tales se
D viros præstitissent, quales quidem possit Deus inspirata virtute efficere vel vno die: sed homines ne longo quidem temporis spatio quiuerint illos, qui fortes non sunt, fortes reddere. Ceterum quum Arcadum præfecti pecuniis sacris vterentur, & iis Eparitos alerent: primi Mantinei facto decreto prohibuere, ne pecunia sacra fas esset vti. Quumque partem ratam, quæ ipsorum nomine deberetur Eparitis, ex vrbe sua coegissent: eam præfectis misere. Ve-
E rum illi, quum ab eis societatem Arcadicam labefactari dicerent, Mantineorum præsides ad magistratũ, qui ex decies millibus constabat, in ius vocabant. Et quia Mantinei non parebãt, lata in eos damnationis sententia, mittunt Eparitos, qui damnatos adducerẽt. Verum Mantinei por-

Virtus Eleorum nec opinata.

Arcades sacram pecuniam rapiunt.

tis ſuis occluſis, in vrbem illos non admittebant. Secundum ea nonnulli etiam ex iſtis decies millibus aiebant, non vſurpandas eſſe pecunias ſacras, neque crimen illud violatæ religionis Deum poſteris in omne deinceps æuum relinquendum eſſe. Poſteaquam etiam publico in concilio ſacrarum pecuniarum vſurpatio reiecta erat, mox Epariti, quotquot ſtipendio carere non poterant, dilabebantur: qui vero poterant, ſe mutuo cohortati Eparitorum in locum ſuccedebant, ne in illorum ipſi, ſed illi in ipſorum eſſent poteſtate. Præfecti autem, qui pecuniam ſacram tractauerant, quum ſe animaduerterent, ſi rationes eſſent reddendæ, de vita periclitaturos: Thebas mittunt, ac Thebanos monent, ni expeditionem ſuſciperent, periculum fore, ne rurſus Arcades ad Lacedæmoniorum partes tranſirent. Itaque Thebani ad eam ſe militiam accingebant. Contra, qui optime Peloponeſo cõſultum vellent, Arcadum communi perſuadebant, vt miſſis legatis, dici Thebanis iuberent; ne Arcadiam armati, niſi arceſſiti fuiſſent, ingrederentur. Neque tantum hæc Thebanis denuntiabant, ſed etiam certis rationibus permoti ſtatuebãt, bello ſibi minime opus eſſe. Quippe cauſſam nullam putabant, quamobrem ipſi Iouis fano præeſſent: adeoque ſe iuſtius ac religioſius facturos arbitrabantur, magisq; gratificaturos Deo, ſi fanum Eleis reſtituerent. Quod quum Eleis etiam placeret, vtriſque viſum eſt, pacem eſſe faciendam: eoq; factum, vt inter ſe fœdus inirent. Poſteaquam in hoc præſtitum eſſet ſacramentum, iamque non ſolum alij omnes, ſed ipſi quoque Tegeatę vna cum eo Thebano, qui Tegeæ ccc armaturæ grauis peditibus Bœotis præerat, iuraſſent: Arcades alij Tegeæ manentes, conuiuiis ac hilaritati vacabant, libationes inſtituebãt, pæanas decantabãt, quaſi iam pace conſtituta. Thebani vero, præfectique Arcadum, quotquot a reddendis rationibus ſibi metuebant, itemque Bœoti & Epatiti, quotquot eadem erant in ſententia; clauſis Tegeæ portis, ac miſſis hinc inde lictoribus ad eos, qui agitabant conuiuia, præcipuos quoſque capiunt. Et quoniam ex omnibus oppidis Arcades eo cõfluxerant, omnesque pacem expoſcerent: multos capi neceſſe erat. Quo factum, vt illico tum carcer, tũ domus vrbis publica cõpleretur. Poſteaquã multi iam eſſent in vincula cõiecti, multi de muro deſiliiſſent,

A σαντες τὰς πύλας, οὐκ ἐδέχοντο αὐτοὺς εἴσω. ἐκ δὲ τούτου τάχα δὴ καὶ ἄλλοι λύκοι ἔλεγον ἐν τοῖς μυείοις, ὡς οὐ χρὴ τοῖς ἱεροῖς χρήμασι χρῆσθαι, οὐδὲ καθυπεύθυνοι εἶναι τὸν ἀεὶ χρόνον τοῖς παισὶν εἴκλημα τοῦτο εἰς τοὺς θεούς. ὡς ὁ μὲν θεὸς τὴν τῷ κοινῷ ἀπέδοξε μηκέτι χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς χρήμασι, τάχα δὴ οἱ μὲν οὐκ ἂν δυνάμενοι ἄλλο μισθοδοτῶν ἐπαείτων εἶεν, διεχέοντο· οἱ δὲ δυνάμενοι τοὺς ἀκελευσάμενοι αὐτοῖς, καθίσαντο εἰς τοὺς ἐπαείτους, ὅπως μὴ αὐτοὶ ἐπ'
B ἐκείνοις, ἀλλ' ἐκεῖνοι ὑπ' αὐτοῖς εἶεν. γνόντες δὲ οἱ τῶν ἀρχόντων διακεχρηκότες τὰ ἱερὰ χρήματα, ὅτι εἰ δώσουσιν εὐθύνας, κινδυνεύσουσιν ἀπολέσθαι, πέμπουσιν εἰς Θήβας καὶ διδάσκουσι τοὺς Θηβαίους, ὡς εἰ μὴ στρατεύσουσιν, κινδυνεύσουσιν οἱ ἀρκάδες πάλιν λακωνίσαι. καὶ οἱ μὲν παρεσκευάζοντο, ὡς στρατευσόμενοι· οἱ δὲ τὰ κράτιστα τῇ πελοποννήσῳ βουλευόμενοι, ἔπεμπον
C ἀγγέλους τῶν ἀρκάδων, πέμψαντας πρέσβεις εἰπεῖν τοῖς Θηβαίοις, μὴ ἰέναι σὺν ὅπλοις εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, εἰ μή τι καλοῖεν. καὶ ἅμα μὲν ταῦτα πρὸς τοὺς Θηβαίους ἔλεγον, ἅμα δ' ἐλογίζοντο, ὅτι πολέμου οὐδὲν δέοιντο. τὸ τε γὰρ ἱερὸν τοῦ Διὸς προσεκτήσαντο, οὐδὲν προσδεῖν ἐνόμιζον· ἀλλ' ἀποδιδόντες αὖ, καὶ δικαιότερα καὶ ὁσιώτερα ποιεῖν, καὶ τῷ θεῷ οἴεσθαι μᾶλλον ἂν ὕττω χαρίζεσθαι.
βουλομένων δὲ ταῦτα καὶ τὸ πλείων, ἔδοξεν ἀμφοτέροις εἰρήνην ποιήσασθαι· καὶ ἐγένοντο σπονδαί. ὀμομένων δὲ τοὺς ὅρκους, καὶ ὁμοσάντων τῶν τε δήμων ἀπάντων, καὶ τῶν τεγεατῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ
D Θηβαίου, ὃς ἐτύγχανεν ὢν τῇ τεγέᾳ ἔχων ὁπλίτας τετρακοσίους τῶν βοιωτῶν, οἱ μὲν ἄλλοι ἀρκάδες ἐν τῇ τεγέᾳ αὐτοῦ καταμενόντες, ἐδέξαντο σπονδὰς καὶ ἐποιοῦντο· καὶ ἐθύοντο, καὶ ᾖδον παιᾶνας, ὡς εἰρήνης γεγενημένης, ἐποιοῦντο· οἱ δὲ Θηβαῖοι, καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ φοβούμενοι τὰς δίκας, σύν τε τοῖς βοιωτοῖς καὶ τοῖς ὁμογνώμοσι τῶν ἐπαείτων, κλείσαντες τὰς πύλας τῶν τεγεατῶν τείχους, πέμποντες ὅτι τοὺς συσκηνοῦντας, σὺν ἐλάμβανον τοὺς βελτίστους.
E ἅτε δὴ ἐκ πασῶν τῶν πόλεων παρόντων τῶν ἀρκάδων, καὶ πάντων εἰρήνην βουλομένων ἔχειν, πολλοὺς ἔδει τοὺς συλλαμβανομένους εἶναι. ὥστε τάχα μὲν αὐτοῖς δεσμωτήριον μεσὸν ἦν, τάχα δ' ἦν δημόσια οἰκία. ὡς δὲ πολλοὶ οἱ εἱρημένοι ἦσαν, πολλοὶ δ' ἦν τείχους ἐκπεπηδηκότες,

ὅπως καταμείναιεν

οἱ Θηβαῖοι

ἦσαν

ἦσαν ὃ οἱ καὶ ἀλλὰ τῶ πυλῶν ἀφῆντο, (οὐδεὶς γὰρ οὐδενὶ ὠργίζετο, ὅστις μὴ ᾤετο ἀπολεῖσθαι) ἀπορήσαντες δὴ μάλιστα ἐποίησε τόνδε θηβαῖον καὶ τὰς μετ' αὐτὸν ταῦτα πραττόντας, ὅτι μαντινέας, οὓς μάλιστα ἐβούλοντο λαβεῖν, ὀλίγους τινὰς πρῶτον εἶχον. ἅμα γὰρ ὃ ἐγένετο τῆ πόλει ἕω, σχεδὸν πάντες ᾤχοντο οἴκαδε. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ τὰ πεπραγμένα ἐπύθοντο οἱ μαντινῆς, αὐτίκα πέμπουσιν εἰς τὰς ἄλλας ἀρκαδικὰς πόλεις, παρεσκευάσθαι ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι, καὶ φυλάττειν τὰς πόλεις. καὶ αὐτοὶ δὲ ταῦτα ἐποίουν. καὶ ἅμα πέμψαντες εἰς τεγέαν, ἀπῄτουν ὅσους ἔχοιεν ἄνδρας μαντινῆς· καὶ τῶν ἄλλων δὲ ἀρκάδων οὐδένα τὰ ἀξιοῦντες ἦσαν ὅτε ἀξιοῦντες ἔφασαν ὅτε δεδέσθαι, ὅτε ἀποθνήσκειν πρὸ δίκης. † καί τινες ἐπαιτιῶντο, καὶ ἔλεγον ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ἡ τῶν μαντινέων πόλις ἐγυμνοῦτο ἢ μόνη παρέξειν εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἀρκάδων, ὁπόσους τις προσκαλοῖτο. ἀκούων δὲ ταῦτα ὁ θηβαῖος ἠπόρει τε ὅ, τι χρήσαιτο τῷ πράγματι, καὶ ἀφίησι πρῶτας τοὺς ἄνδρας. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ συγκαλέσας τοὺς ἀρκάδων ὁπόσοι δὲ δὴ σωθῆναι ἠθέλησαν, ἀπελογεῖτο, ὡς ἐξαπατηθείη. ἀκούσαντα γὰρ ἔφη, † ὅτι λακεδαιμονίους εἶεν σὺν τοῖς ὅπλοις ὅπου τοῖς ὁπλίταις, προδιδόναι τὰ αὐτοῖς μέγιστον τῶν τεγεατῶν τῶν ἀρκάδων τινές. οἱ δὲ ἀκούσαντες † ἐκεῖνον μὲν, κ. γιγν. ὅ. ἐν. περ. σφ ἀπῆεσαν· καὶ αὐτὸν γιγνώσκοντες ὅτι ἐν φιλίᾳ τῇ σφῶν, ἀφίεσαν· πέμψαντες δὲ εἰς θήβας πρέσβεις, καὶ ἐπιτρέπουσιν αὐτοῖς, ὡς δέοι ἀποθανεῖν. τὸν δὲ Ἐπαμινώνδαν φασὶ (καὶ γὰρ στρατηγῶν τότε ἐτύγχανε) λέγειν, ὡς πολὺ ὀρθότερον ποιήσειεν ὅτι συνελάμβανε τοὺς ἄνδρας, ἢ ὅτε ἀφῆκε. ὃ γὰρ, ἡμῶν δίκας καταστῆσαι τῶν ἀντιπολεμίων, ὑμᾶς αὖθις τὴν ἡμετέραν γνώμην εἰρήνην ποιῆσαι, πῶς οὐκ ἂν δικαίως προδοσίαν τις ὑμῶν τοῦτο κατηγορεῖν; εὖ δ' ἴστε, ἔφη, ὅτι ἡμᾶς καὶ στρατευσομένους εἰς τὴν ἀρκαδίαν, καὶ σὺν τοῖς τὰ ἡμέτερα φρονοῦσι πολεμήσοντας. ὡς ὃ ταῦτα ἀπηγγέλθη πρός τε τὸ κοινὸν τῶν ἀρκάδων, † καὶ τὰς πόλεις, ὁκ τοῦτου ἀνελογίζοντο μαντινῆς μὲν, καὶ τῶν ἄλλων ἀρκάδων οἱ κηδόμενοι τῆς πελοποννήσου, ὡσαύτως δὲ καὶ ἦλεοι καὶ ἀχαιοὶ, ὅτι οἱ θηβαῖοι δῆλοι εἶεν ὡς ἀσθενεστάτην βουλόμενοι τὴν πελοπόννησον εἶναι). ὅπως ὡς ῥᾷστα αὐτοῖς καταδουλώσαιντο. τί γὰρ δὴ πολεμεῖν ἡμᾶς βούλονται; ἵνα

A quidam etiam per portas emitterentur, quod esset nemo, qui cuiquam succenseret, extra illos, qui se capite multandos existimabant: in maximam Thebanum, & alios, qui hæc vna cum ipso agebat, sollicitudinem coniecit, quod Mantinei, quos inprimis capere volebant, sanequam paucos comprehendissent. Nam plerique omnes domum se contulerant, quippe qui non procul a Tegea distarent. Quum illuxisset, & de iis, quæ gesta erant, Mantinei certiores facti essent: continuo missis B ad ceteras vrbes Arcadicas nuntiis, vt in armis essent, oppidaque sua præsidiis munirent, denuntiabant; quod quidem ipsi quoque faciebant. Simul Tegeam quosdam ire iubent, ac reddi sibi, quoscumque Mantineos haberent, postulabant. Præterea non æquum aiebāt esse, quemquam ex ceteris etiam Arcadibus aut vinciri, aut morte multari prius, quā de caussa cognitum esset. Quod si haberent, in quo culparent aliquos; per eosdem nuntios suos indicabant, sancte Mantineorum rempublicam spondere, se exhibituram in concilio C Arcadum publico, quotquot tamdem in ius aliquis vocare vellet. Hæc quum Thebanus ille audiret, quid hac in re ageret, ambigebat: adeoque captiuis omnibus dimissis, postridie cōuocabat Arcades, quotquot conuenire volebant; seq; purgabat, ac deceptum esse dicebat. Etenim se narrabat accepisse, Lacedęmonios armatos in finibus adesse, ac nonnullos Arcades Tegeam illis prodere velle. Quæ quum illi audiissent, dimittunt hominem, quamquam eum de Arcadibus mentiri scirent. Inde D legatis Thebas missis, sic eum accusabant, vt morte multandum statuerent. Dixisse tunc Epaminondam ferunt, qui Thebanorum id temporis imperator erat, rectius hominem fecisse tum, quū Arcades comprehēderet, quam quum dimitteret. Nam cur non, inquit, aliquis de proditione iure vos accuset; qui, quum nos vestri caussa bellum geramus, sine consensu nostro pacem fecistis? Enimuero scitote, inquit, suscepturos nos expeditionem in Arcadiam, ac bellum gesturos vna cum iis, qui partes E nostras sequuntur. Posteaquam hæc ad commune Arcadum, eorumque vrbes renuntiata fuissent: tum vero secum ipsi cogitare ceperunt Mantinei, aliique Arcades, qui de Peloponeso erant solliciti, itidemque Elei & Achæi, palam Thebanos id moliri, vt Peloponesi vires quammaxime adtererent, quo eam sine vlla difficultate in seruitutem redigerent. Nam cur tamdem bellum nos volunt gerere? num eam

Peloponesij se aduersus Thebanos coniungūt.

ob cauſſam, vt ipſi noſmet mutuo perdamus, & vtrique ipſorum indigeamus? Cur ad expeditionem accingũt ſe, quũ nos dicamus, in hoc tempore nobis opera ipſorum non opus eſſe? An non manifeſtum eſt, eos idcirco ſe ad hanc expeditionem parare, vt aliquo nos dãno adficiant? Hinc Athenas ſuos mittunt, qui Athenienſes adferendum opem cohortarentur. Præterea legatos ex Eparitis mittunt Lacedæmonem, ac Lacedæmonios hortãtur, vt communibus auxiliis prohiberent, ne qui Peloponeſum in ſeruitutem redigerent. Impetratum etiam inde de principatu, nimirũ vt ſinguli ſuos intra fines aliis præeſſent. Interea dum hæc agebantur, domo Epaminondas proficiſcebatur, ac ſecum Bœotos omnes, Euboënſes, Theſſalos multos, quos partim ab Alexandro, partim ab eius aduerſariis acceperat, ducebat. Phocenſes tamen non ſequebantur, quum iis condicionibus initum fœdus eſſe dicerent; vt, ſi quis Thebanos inuaderet, opem ferrent: verum vt aduerſus alios cũ eis militatum irent, id in fœdere comprehendi negabãt. Et exiſtimabat Epaminondas, ſuis a partibus futuros in Peloponeſo Argiuos, Meſſenios, Arcades eos, qui rebus Thebanorum fauebant. Erant hi Tegeatæ, Megalopolitani, †Aſtheatæ, Palãtini, & quotquot oppida propterea, quod eſſent exigua, & horum in medio ſita, ſequi eos cogebãtur. Copias ergo celeriter Epaminondas eduxit, quumq; Nemeam ingreſſus eſſet, nonnihil iſtic commorabatur, quod interceptum ſe tranſeuntes Athenienſes putaret. Nam magnum hoc quiddam fore ducebat, quod ſuorum quidem ſociorum animos confirmare poſſet; hoſtium vero, ad deſperationem adigere. Atque, vt breuiter dicam, omnino Thebanis emolumento futurum exiſtimabat, quidquid Athenienſes detrimenti accepiſſent. Interim dum ille hoc loco diutius hæret, Peloponeſij omnes, quotquot cõſentiebant, apud Mantineam cõuenere. Quum autem audiiſſet Epaminondas, Athenienſes mutato conſilio non iam terra facturos iter, ſed mari ſe parare, vt per Lacedæmonem Arcadibus opem ferrent: motis e Nemea caſtris, Tegeam profectus eſt. Atque equidem hanc illi expeditionem feliciter ceſſiſſe, nõ poſſum dicere: quæ vero tum prouidẽtiæ, tum audaciæ facinora ſunt, ea deſiderari mihi in hoc viro minime poſſe videntur. Nã primum hoc non poſſum nõ prædicare, quod intra Tegeatarum muros caſtra locauerit:

†al. Aſteatæ,

Epaminondæ encomium.

Ἡμᾶς μὲν ἀλλήλοις κακῶς ποιῶμεν, ἐκείνων δ' ἀμφότερα δεώμεθα; ἢ τί λεγόντων ἡμῶν; ὅτι μὲν δεόμεθα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι, σκευαζόμενοι ὡς ἐξιόντες; ὅτι δ' ἦλθον, ὡς ὅπου τι καιρὸν ἡμᾶς ἐργάζεσθαι σφᾶλῶμεν σκευαζόμενοι; ἔπεμπον ὃ καὶ ἀντιῶσαζε, βοηθεῖν κελεύοντες. †ἔπεμψαν δὲ καὶ εἰς Λακεδαίμονα πρέσβεις ἀπὸ τῶν ἐπαρίτων, σκεπτόμενοι τοὺς Λακεδαιμονίους, εἰ βούλοιντο κοινῇ σφᾶς κωλύειν, αἵτινες ἴοιεν καταδουλωσόμενοι τὴν πελοπόννησον. σκεπτόμενοι δὲ καὶ ἀρχῆς παρὰ σφῶν ἐπιθυμοῦντες. ὅπως ἐν τῇ ἑαυτῶν ἕκαστοι ἡσυχάσουσιν. ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτ' ἐσκέπτετο, Ἐπαμινώνδας ἤδη, Βοιωτοὺς ἔχων πολλοὺς, καὶ Εὐβοέας, καὶ Θετταλῶν πολλοῖς σκεπτόμενος καὶ τῶν Ἀλεξάνδρου, καὶ τῶν ἐναντίων αὐτῷ. φωκῆς μὲν οὐκ ἠκολούθουν, λέγοντες, ὅτι σφίσιν αὐτοῖς εἶεν, εἴτις ἐπὶ Θήβας ἴοι, βοηθεῖν· ἐπ' ἀλλήλους δὲ σφᾶλῶμεν, οὐκ εἶναι σὺν τοῖς σὺν θήκας. ὁ μὲν οὖν Ἐπαμινώνδας ἐλογίζετο, καὶ ἐν πελοποννήσῳ σφίσιν ἐναρχὴν ἀρ-
γείοις τε, καὶ μεσσηνίοις, καὶ ἀρκάδων τοῖς τὰ σφέτερα φρονοῦσιν. ἦσαν δὲ οὗτοι τεγεᾶται, καὶ μεγαλοπολῖται, καὶ †ἀσθεᾶται, καὶ παλαν- ἀσέαται
τῆς, καὶ εἴ τινες δὴ πόλεις, σμικραί τε οὖσαι, καὶ ἐν μέσαις ταύταις οἰκεῖν, ἠναγκάζοντο. ἐξῆλθε μὲν οὖν Ἐπαμινώνδας σὺν τοῖς στρατεύμασιν ἐπὶ δὲ ἑλόμενος ἐν νεμέᾳ, αὐτοῦ διετρίβε, †νομίζων τοὺς ἀθηναίους παρεῖναι τῆς ἐλπίζων
φυλακῆς, καὶ †οἰόμενος μέγα αὐτὸ ἔσεσθαι τοῖς μὲν σφετέροις συμμάχοις, εἰς ὃ ὅπῃ †λογιζόμενος
ῥᾴδιον αὐτοῖς· τοῖς δ' ἐναντίοις, εἰς ὃ εἰς ἀθυμίαν ἐμπεσεῖν. ὡς δ' ἐν μικρῷ εἰπεῖν, πολὺ ἀγαθὸν εἶναι) θηβαίοις, ὅτι ἐλαττοῦντο ἀθυμίᾳ οἱ. ἐν δὲ τῇ διατριβῇ αὐτοῦ ταύτῃ σχολῇ πολῖται οἱ ὁμοφρονοῦντες εἰς τὴν μαντίνειαν. ἐπεὶ μὲν οὖν ὁ Ἐπαμινώνδας ἤκουσε, τοὺς ἀθηναίους δὲ μὲν κατὰ γῆν πορεύεσθαι ἀπεγνωκέναι, κατὰ θάλατταν δὲ στρατεύεσθαι, ὡς δὴ λακεδαίμονος βοηθήσοντας τοῖς ἀρκάσιν, οὕτω †δὴ ἀφορμήσας ἐκ τῆς νεμέας, ἀφίκητο δὴ
εἰς τὴν τεγέαν. δὶ τυχὴν μὲν οὖν ἔγωγε οὐκ ἂν φήσαιμι τὴν †στρατείαν αὐτῷ γενέσθαι, ὅ στρατη-
σα μέντοι τοιαῦτα ἔργα καὶ τόλμης ἔστιν, γίαν οὐδέν. μοι δοκεῖ †αἰνὴρ ἐλλείπειν. τοιοῦτον ὁ αἰνὴρ
μὲν γὰρ ἔγωγε ἐπαινῶ αὐτό, ὅτι ὃ στρατόπεδον ἐν τῷ τείχει τῶν τεγεατῶν ἐποιήσατο·

ἔνθ'

εἴθ' ὡς ἀσφαλεστέρῳ τε ἰὼν, ἢ εἰ ἔξω ἐστρατοπεδεύσαιτο, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐν ἀδηλοτέρῳ ὅ, τι πράξοιτο. καὶ τὰ δέοντα δὲ, εἴ του ἐδεῖτο, ἐν τῇ πόλει ὄντι εὐπορώτερον ἰὼν. τῶν δὲ ἑτέρων ἔξω στρατοπεδευομένων, ἐξιὼν ὁρᾶν, εἴτε τι ὀρθῶς ἐπράττετο, εἴτε τι ἡμάρτανον· καὶ μὴν οἰόμενος κρείττων τῶν ἀντιπάλων εἶναι, ὁπότε ὁρῴη χωρίοις πλεονεκτοῦντας αὐτοὺς, οὐκ ἐξήγετο ἐπὶ πρᾶξιν. ὁρῶν δ' οὔτε πόλιν προσχωροῦσαν αὐτῷ τὸ δεύτερον, τόν τε χρόνον ἐξιόντα, ἐνόμισε πρακτέον τι εἶναι. εἰ δὲ μή, αὐτίκα τῆς πρόσθεν εὐκλείας πολλὴν ἀδοξίαν προσδέξεσθαι. ἐπεὶ οὖν καὶ μεμάθηκε τοὺς ἀμφὶ Μαντίνειαν τοὺς ἀντιπάλους πεφυλαγμένους, μεταπεμπομένους τε Ἀγησίλαόν τε καὶ πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ἤκουσε ξεστρατευμένου τὸν Ἀγησίλαον, καὶ ὅτι ἤδη ἐν πελλίῃ δειπνοποιησάμενος, τῶν μὲν εἴλας, ἡγεῖτο τῷ στρατεύματι εὐθὺς ὅπη σπάρτη. καὶ εἰ μὴ χρησθεία τινὶ μοίρᾳ προσελθὼν ἐξήγγελε τῷ Ἀγησιλάῳ προσιὸν τὸ στράτευμα, ἔλαβεν ἂν τὴν πόλιν ὡς τῷ νεοττιᾷ, πτερύγων ἔρημον τῶν ἀμυνουμένων. ἐπεὶ μέντοι προσπυθόμενος ταῦτα Ἀγησίλαος ἔφθη εἰς τὴν πόλιν ἀπελθὼν, διαταξάμενοι οἱ σπαρτιᾶται ἐφύλαττον καὶ μάλα ὀλίγοι ὄντες. οἵ τε γὰρ ἵπποις αὐτοῖς πρῶτοι ἐν Φενεᾷ ἀπῆσαν, καὶ ὁ ξενικὸν, καὶ τῶν λόχων δέκα ὄντων οἱ τρεῖς. ἐπεὶ δ' ἐφύετο Ἐπαμινώνδας ἐν τῇ πόλει τῶν σπαρτιατῶν, ὅπου μὲν ἔμελλον ἐν τε ἰσοπέδῳ μαχεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν βληθήσεσθαι, οὐκ εἰσῄει ταύτῃ, οὐδὲ ὅπου γε μηδὲν πλείονες μαχεῖσθαι τῶν ὀλίγων, πολλοὶ ὄντες· ἔνθεν δὲ πλεονεκτεῖν ἂν ἐνόμιζε, τοῦτο λαβὼν τὸ χωρίον κατέβαινε, καὶ οὐκ ἀνέβαινεν εἰς τὴν πόλιν. τὸ μὲν δὴ μὴν ἐλθεῖν ἡμύνατο, ἔξεστι μὲν τοῦτο ἀπιδεῖν, ἔξεστι δὲ λέγειν, ὡς τοῖς ἀπονενοημένοις οὐδεὶς ἂν ὑποσταίη. ἐπεὶ γὰρ ἤρξατο Ἀρχίδαμος οὐδὲ ἑκατὸν ἔχων ἄνδρας, καὶ σχεδὸν (ὅπερ ἐδόκει τι ἔχειν κώλυμα) ἐπορεύετο ὅπῃ τοὺς ἀντιπάλους, ἐνταῦθα δὴ οἱ πῦρ πνέοντες, οἱ νενικηκότες τοὺς λακεδαιμονίους, οἱ τῷ πάντι πλέονες, καὶ πρὸς τούτοις, ὑπερδέξια χωρία ἔχοντες, οὐχ ὑπεδέξαντο τοὺς σὺν Ἀρχίδαμον, ἀλλ' ἐγκλίνουσι. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι τῶν Ἐπαμινώνδου ἀποθνήσκουσιν. ἐπεὶ μέντοι ἀγαλλόμενοι τῇ νίκῃ ἐδίωξαν

A quo loco erant tutiora, quàm si foris ea locasset, ac quid ageret, minus ab hostibus sciri poterat. Præterea si qua re opus esset, eam facilius in vrbe parare poterat. Hostes vero quum castra extra oppida haberent, perspici poterat, siue quid recte gererent, seu perperam. Et quia superiorem se hostibus esse, putabat: quoties eos locorum cõmoditates habere videbat, non educebat suos, vt illos inuaderet. Posteaquam vero nullam ad se vrbem deficere cerneret, ac tempus elabi: gerendum aliquid esse putabat, quod quidem nisi faceret, pro hactenus parta gloria magnã infamiam exspectabat. Itaque quum factus esset certior, hostes apud Mantineam magna cum cura se muniuisse, ac Agesilaum omnesque Lacedæmonios arcessere, iamque adeo cum copiis Agesilaum domo profectum apud Pellenen esse, animaduerteret: sumta cœna, denuntiatoque militibus itinere, recta Spartam copias ducit. Quod nisi diuino quodam fato Cretensis quidam ad Agesilaum contendens, ei copias Epaminondæ aduentare nuntiasset: cepisset Spartã, quasi quemdam nidum, omnino a defensoribus desertam. Quum autem Agesilaus his ante compertis, conatum hostis in adeũda vrbe præcepisset: Spartani dispositis hinc inde suis, quamquam perpauci essent, vrbem tamen custodiebant. Nam & equites eorum iam in Arcadiam discesserãt, & copiæ mercenariæ, & ex decem cohortibus tres. Posteaquam Epaminondas Spartam venisset, non vrbem illac ingrediebatur, vbi vel pugnam hostes in planicie commissuri erant, vel tela de ædificiis deiecturi, vel vbi nihilo plus in pugna multi, quam pauci erãt effecturi: sed loco quodam occupato, quo se superiorem fore putabat, ita in vrbem descendit, non adscendit. Ceterum quod deinde accidit, partim numini potest adscribi, partim dici, desperatis neminem posse resistere. Nam quum Archidamus vix centum viros duceret, ac non solum traiecisset, id quod impediri potuisse quodam modo videbatur, sed etiam †in locum arduũ versus hostes pergeret: tum illi, qui spirabant ignem, qui Lacedæmonios deuicerant, qui rebus omnibus superiores erant, ac præterea loco erant excelsiore, non excepere militum, quos Archidamus secum habebat, impetum; sed terga dedere, atque adeo primi, qui apud Epaminondam erãt, occisi sunt. Quum autem exsultarent Lacedæmonij ob victoriam,

Epaminondas destratagema. Plut. Agesil. p. 1124.

,, Εὐδίνῳ δὲ Θεσπιέως, ὡς καλλιφύγης φησὶν, ὡς δὲ Ξενοφῶν, Κρητὸς τινος ἐπαγγείλαντος Ἀγησιλάῳ. Plut. p. 1124.

Epaminondas Spartã accedit.

†Lectio marginis.

Plut. Agesil. p. 1125.

ideoq; perſequerẽtur intempeſtiuius: rurſus & ipſi quoſdam amiſere: Nam deſcripti diuinitus erant, vti quidem videtur, cõceſſæ ipſis victoriæ certi quidam fines. Archidamus eo loco, quo victoria potitus fuerat, tropæum excitauit; & eos, qui ex hoſtibus iſtic interemti erant, per indutias reddidit. Epaminondas autem ſecum ipſe perpendens futurum, vt Arcades Lacedęmonem opis ferendæ cauſſa cõcurrerent: nolebat ſimul cum ipſis, & Lacedęmoniis vniuerſis, poſteaquam conueniſſent, pugnare: præſertim quum res ipſis feliciter ceſſiſſet, ſuis male. Quamobrem rurſus quamcelerrime Tegeam cõtendens, graui armaturæ quieſcendi ſpatium conceſſit: equitatum Mantineam miſit, rogatum, vti labores eos conſtanter ferret; ſimul monitum, conſentaneum eſſe, pecora Mantineos vniuerſa iam extra vrbem habere, itemque viros omnes, præſertim id temporis, quo frumentum in vrbem conuehere-tur. Itaque ſuſcipiebant iter hoc equites. Interea profecti Eleuſine Athenienſium equites, apud Iſthmum cœna ſumpta, quũ Cleonas tranſiiſſent: forte ad Mantineam accedebant, & caſtra intra muros ipſis in ædificiis habebant. Quum autem pateret iam aduentare hoſtes, Mantinei Athenienſium equitum opem implorare, ſi quid illi poſſent. Dicere pecora vniuerſa foris eſſe, itemq; operas, & multos tum pueros, tũ prouectioris ætatis homines ingenuos.

Præclarũ facinus equitum Athenienſiũ.

Quibus Athenienſes auditis, quamquam necdum vel ſe prandio, vel equos pabulo refeciſſent, tamen opem ferebant. Atque heic quis eorum virtutem non admiretur? qui quum hoſtes ſe longe maiores habere copias cernerent, & aduerſum quemdam caſum in vrbe Corintho pertuliſſent; nihil horum ad animum reuocarunt, ac ne id quidem, quod ſimul aduerſus Thebanos ac Theſſalos, equites hominum opinione longe præſtantiſſimos, prœlio congreſſuri eſſent: ſed turpe ducentes, ſi poſtea, quam adueniſſent, nulla re ſociis eſſent adiumẽto, quamprimum cõſpexiſſent hoſtes; manus cum eis conſeruerunt, quum quidem gloriam maiorum tueri cuperẽt. Hoc modo commiſſo prœlio, Mantineis omnia, quæ foris habebant, ſalua præſtitere. Ceciderunt ex eis quidam viri fortes, cuiuſmodi ſcilicet ipſi quoque interemerunt. Quippe nemo erat vtrimque, cui tam exiguum telum eſſet, quo ſe mutuo non contingerent. Deinde cadauera ſuorum Athenienſes tollunt, hoſtium cadaueribus quibuſdam per indutias redditis. Atque heic

A οἱ ἔνδοθεν προῤῥωτέρω ὄντες χωρῶ, ὅτοι αὖ ἀποθνήσκοιεν. ἀπεμεμέλητο γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ τοῦ θείου, μέχρις ὅσου ἡ νίκη ἐδέδοτο αὐτοῖς. καὶ ὁ μὲν δὴ Ἀρχίδαμος ἐκ παιὸν λείσατο ἔνθα ἐπεκράτησε, καὶ τοὺς ἐντεῦθεν πεσόντας τῶν πολεμίων ὑπασπόνδους ἀπέδιδου. ὁ δ' Ἐπαμινώνδας λογιζόμενος, ὅτι οἱ Ἀρκάδες βοηθήσαιεν εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ἐκείνοις μὲν οὐκ ἐβούλετο καὶ πᾶσι Λακεδαιμονίοις ὁμοῦ γνόμενοις μάχεσθαι, ἥλως τε καὶ εὐτυχηκόσι, τῶν δ' ἀποτετυχηκό-

B των. πάλιν δὲ προθυμὶς ὡς ἐδύνατο τάχιστα εἰς τὴν τεγέαν, τοὺς μὲν ὁπλίτας ἀνέπαυσε, τοὺς δ' ἱππέας ἔπεμψεν εἰς τὴν Μαντίνειαν, δεηθεὶς αὐτῶν προσκαρτερῆσαι, καὶ διδάσκων, ὡς πολλὰ μὲν εἰκὸς ἔξω εἶναι τὰ τῶν Μαντινέων βοσκήματα, πολλοὺς δ' τοὺς αὐθρώπους, ἄλλως τε καὶ σίτου συγκομιδῆς οὔσης. καὶ οἱ μὲν ᾤχοντο. οἱ δ' ἀθηναῖοι ἱππεῖς ὁρμηθέντες ἐξ ἐλευσῖνος, ἐδειπνοποιήσαντο μὲν ἐν ἰσθμῷ· διελθόντες δὲ καὶ τὰς κλεωνὰς, ἐτύγχανον προσι-

C όντες εἰς τὴν Μαντίνειαν, καὶ καταστρατοπεδευσάμενοι †ἐντὸς τείχους ἐν ταῖς οἰκίαις. ἐπεὶ δὲ ἐντὸς τῶ δῆλοι ἦσαν προσελαύνοντες οἱ πολέμιοι, ἐτείχους δέοντο οἱ Μαντινῆς τῶν ἀθηναίων ἱππέων βοηθῆσαι, εἴπερ δύναιντο. ἔξω γὰρ εἶναι καὶ τὰ βοσκήματα πολλὰ, καὶ τοὺς ἐργάτας, πολλοὺς δὲ καὶ παῖδας καὶ γραῦς τῶν ἐλευθέρων. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ ἀθηναῖοι ἐκβοηθοῦσιν, ἐπὶ ὄντες ἀναίσιοι καὶ αὐθοί, καὶ οἱ ἵπποι. ἐν τούτῳ δὴ τῶν αὖ τις ἀρετὴν οὐκ ἂν ἀγαθείη; οἵ γε πολὺ

D πλείονας ὁρῶντες τοὺς πολεμίους, καὶ δεξιχήματος γεγυμνασμένου ἐν τοῖς ἵπποισιν, οὐδὲν τούτου ἐπελογίσαντο, ὅτι καὶ θηβαίοις ἅμα καὶ θετταλοῖς τοῖς κρατίστοις ἱππεῦσιν εἶναι δοκοῦσιν ἔμελλον μάχεσθαι· ἀλλ' αἰσχυνόμενοι, εἰ παρόντες μηδὲν ὠφελήσαιεν τοὺς συμμάχους, ὡς εἶδον τάχιστα τοὺς πολεμίους, σωὲρρᾶξαν, ἐρῶντες ἀναδήσασθαι τὴν παρῶσαν δόξαν. καὶ μαχόμενοι, ἅτοι μὲν ἐνίκων, σωθεῖσαι πολλὰ καὶ ἔξω τοῖς μαντινεῦσιν· αὐτῶν δ' ἀπέθανον ἄνδρες ἀγαθοὶ, καὶ ἀπέκτειναν δὲ δηλονότι τοιούτους. τοσοῦτον γὰρ οὕτω βραχὺ ὅπλον ἑκάτερον εἶχον, ᾧ οὐκ ἐξικνοῦντο ἀλλήλων, καὶ τοὺς μὲν φίλοις νεκροὺς ἀνείλοντο, τῶν δὲ πολεμίων ἐῶ οἷς ὑπασπόνδους ἀπέδοσαν. ὁ δ' αὖ

Epami-

Ἐπαμινώνδας, ἐνθυμούμενος, ὅτι ὀλίγων μὲν A
ἡμερῶν ἀνάλωκη ἔσοιτο ἀπιέναι, ἃ δὲ ὄφελεν
τῇ στρατείᾳ τὸν χρόνον· εἰ δὲ καταλείψει ἐρή-
μους οἷς ἦλθε σύμμαχος, ἐκεῖνοι πολιορκήσοιν-
το ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων; αὐτὸς δὲ λελυμα-
σμένος πρὸς πάσι τῇ ἑαυτοῦ δόξῃ ἔσοιτο, ἢ τ-
τημένος μὲν ἐν λακεδαίμονι σὺν πολλῷ ὁ-
πλιτικῷ ὑπὸ ὀλίγων, ἡττημένος δὲ ἐν μεσ-
ηνείᾳ ἱππομαχίᾳ, ἄπιος ὢν γε νικητὴς ἃ δὲ
τὴν ἐς πελοπόνησον στρατείαν τὴν συνεξάναγ
λακεδαιμονίους, καὶ ἀρκάδας, καὶ ἀχαιούς, B
καὶ ἠλείους, καὶ ἀθηναίους· ὥσθ' οὐκ ἐδόκει αὐ
τῷ δυνατὸν εἶναι ἀμαχεὶ παρελθεῖν, λογιζο-
μένῳ ὅτι, εἰ μὲν νικῴη, πρῶτα ταῦτα ἀνάλυ-
σιτο εἰ δ' ἀποθάνοι, καλὸν τὸν τελευτὴν ἡ-
γήσασθαι ἔσεσθαι, πρὸ μὲν τῆς πατρίδι ἀρ-
χὴν πελοποννήσου καταλιπών. τὸ μὲν οὖν αὐτὸν
τοιαῦτα διανοεῖσθαι θαυμαστὸν
μοι δοκεῖ εἶναι (φιλοτίμων γὰρ ἀνδρῶν τὰ τοιαῦτα διανο-
ήματα) τὸ μέντοι στράτευμα παρεσκευάσθαι, C
ὡς πόνων τε μηδένα ἀποκάμνειν μήτε νυ-
κτὸς, μήτε ἡμέρας, κινδύνου τε μηδενὸς ἀφί-
στασθαι, καὶ μὰ τὰ ὁπλίτιδα ἔχοντας ὅμως
πείθεσθαι ἑτέρῳ, ταῦτά μοι δοκεῖ θαυμαστότερα
εἶναι. καὶ γὰρ ὅτε ὁ τελευταῖον παρήγγελεν αὐτοῖς
τοῦτο σκευάζεσθαι, ὡς μάχης ἐσομένης, προ-
θύμως μὲν ἐλαύνοντο οἱ ἱππεῖς τὰ χαλκᾶ, κε-
λεύοντος ἐκείνου· ἐπεγράφοντο δὲ καὶ τῶν ἀρ-
καδῶν ὁπλῖται, ῥόπαλα ἔχοντες, ὡς θηβαῖοι
πάντες ἦκον καὶ λόγχας καὶ μαχαίρας,
καὶ ἐλαμπρῦνόν τὰς ἀσπίδας. ἐπεὶ μέντοι D
οὕτω παρεσκευασμένους ἀπήγαγεν, ἄξιον αὖ
κατανοῆσαι, ἃ ἐποίησε. τοῦτον μὲν γὰρ, ὥσπερ
εἰκὸς, στοιχοπάτησε. τοῦτο δὲ ποιῶν, σαφῆ
ἔδωκε, ὡς εἰς μάχην παρεσκευάζετο. ἐπεί
γε μὴν ἐτέτακτο αὐτῷ τὸ στράτευμα ὡς ἐ-
βούλετο, τὸν μὲν στομωτάτην ποιεῖς τὸς
πολεμίους οὐκ ἦγε, ποιεῖς δὲ τὰ ποιεῖς ἑσπέραν
ὄρη τε τεγέας καὶ ἀντιπέραν ἦγεῖτο. ὥστε δόξαν
παρῆκε τοῖς πολεμίοις, μὴ ποιήσεσθαι μάχην
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ γὰρ δὴ ὡς ποιεῖς τὸν ὄρη E
ἐγένετο, ἐπεὶ ἐξετάθη αὐτῷ ἡ φάλαγξ, ἵστη
τοῖς ὑψηλοῖς ἔδοξε τὰ ὅπλα· ὥστε εἰκάσθη στρα-
τοπεδεύεσθαι. τοῦτο δὲ ποιήσας, ἔλυσε μὲν τῶν
πλείστων πολεμίων τὸν τὴν ψυχὴν ποὸς μά-
χην παρασκευήν, ἔλυσε δὲ τὸν τὴν στοιχάδεσιν.

Epaminondas secum cogitabat, intra dies A
paucos sibi abeũdum esse necessario, quod
huic expeditioni destinatum tempus ef-
fluxisset. Iam si eos, quibus opitulaturus
aduenerat, desereret; futurum, vt ab hosti-
bus illi obsiderentur, ipse gloriam omnem
prorsus amitteret; qui apud Lacedæmo-
nem cum grauis armaturæ multis peditī-
bus a paucis victus esset, rursus ad Mantī-
neam equestri prœlio superatus, denique
causſam per susceptam hanc in Peloponē-
sum expeditionem præbuisset, ob quam
Lacedęmonij, Arcades, Achæi, Elei, Athe-
nienses, se consociassent. Quare fieri non
posse putabat, vt sine pugna discederet; Magnanimitas Epaminondæ.
præsertim quum se potientem victoria de-
nuo ratiocinaretur abolituram hæc vni-
uersa: sin mortem oppeteret, præclarum se
vitæ finem consequuturum existimabat,
in conatu relinquendi patriæ suæ Pelopo-
nesi imperium. Atq; huiusmodi quædam
ipsum animo volutasse, mirum mihi qui-
dem non videtur. Nam eiusmodi cogita-
tiones in eos cadunt, qui honoris ac laudis
cupidi sunt. Illa mihi magis admiranda vi- Eiusdem ad exercitum auctoritas.
dentur, quod exercitum sic consuefece-
rit; vt laborem nullum defugeret, non in-
terdiu, non noctu: periculum nullum for-
midaret: quoties commeatus adesset exi-
guus, nihilo minus dicto audiens esset. Nã
quum postremum denuntiasset suis, vti se
ad pugnam compararent: magna cum a-
nimorum alacritate galeas equites ipso iu-
bente nitidas reddebant, ac nõnulli etiam
Arcades grauis armaturæ pedites nomina
dabant, gestãtes clauas perinde, ac si The-
bani essent: vniuersi denique tum hastas,
tum gladios acuebant, & clupeos deterge-
bant, vt fulgerent. Hoc modo paratos quũ
abduxisset, operæ pretium est considera-
re, quid deinceps fecerit. Primum, vt par
erat, aciem struebat. Id quum faceret, in-
dicare scilicet certo volebat, quod ad prœ-
lium se compararet. Posteaquam copias
ex animi arbitratu instruxisset, nõ via ma-
xime compẽdiaria ducebat in hostem: sed
ad Tegeæ montes, solem occidentem ver-
sus, & e regione sitos, pergebat. Quo factũ,
vt iniiceretur hostibus opinio, minime ip-
sum eo die dimicaturum. Etenim postea-
quam ad montem accessisset, iamque pha-
lãx eius esset explicata: subsistere militem
sub locis eminentib. in armis iubet, adeoq;
castra munientis speciem exhibebat. Atq;
hac re maxima ex parte in hostibus, quem
in animis pugnandi ardorem conceperãt,
extinxit: itemq; aciei adparatum dissoluit.

Deinde quum cohortes, quæ vtroq; progrediebantur in cornu, ad frontem adduxissẽt, aciemq; cuneatam eorum, quos circum se habebat, firmam reddidisset: tum vero suis arma sumere iussis præcedebat ipse, milites sequebantur. Eos quum præter opinionem suam aduentare viderent hostes, nemini amplius otioso esse licebat. Alij se ad ordines cursu conferebant, alij se instruebãt, alij frænabant equos, alij loricas induebant. Omnes denique magis cladem accepturi, quam illaturi videbantur. Epaminondas contra, copias suas instar triremis aduerso quasi rostro ductitabat, existimans se, vbicumq; tamdem impressione facta perrumperet aciem hostilem, vniuersum exercitum facile profligaturum. Nam cum parte copiarum longe robustissima prœlium cõmittere parabat, infirma longius remota: quod sciret hanc, si quidem vinceretur, suis trepidationem, hostibus vires additurum. Accedebat id etiam, quod hostes equitatum suum instar phalangis grauis armaturæ peditum, densam in aciem instruxerant, peditibus nullis intermistis. At Epaminondas etiam equitum cuneum firmum fecerat, & pedites equis carentes iuxta eos collocarat. Existimabat enim fore, vt posteaquam equitatus perrupisset, hostium totus exercitus victus esset. Nam perdifficile est reperire, qui subsistere velint, quum suorum nonnullos terga dare conspiciunt. Iam ne Athenienses a læuo cornu succurrerent sibi proximis, quibusdam in collibus aduersus eos tum equites, tum grauis armaturæ pedites constituit; vt his etiam metum incuteret, quasi a tergo irruituri in ipsos essent, si quidem aliis vellent suppetias ferre. Atque hoc modo cum hoste confligens, spe sua minime frustratus est. Etenim illa parte, qua hostes adoriebatur, victoria potitus, vniuersum hostilem exercitum in fugam coniecit. Verum postea, quam ipse cecidit, nõ iam amplius ceteri victoria recte vti potuere. Nam quum aduersa phalanx fugeret, grauis armaturæ pedites neminem occidebant: neque de loco, quo prœlium commissum erat, progrediebantur. Itidem quum equitatus hostilis fugam arripuisset, ne quidem equites persequendo quemquam vel equitem, vel grauis armaturæ peditem interficiebant: sed quasi si fuissent ipsi victi, trepide per fugientes hostes elabebantur. Pedites autem, qui equos dimiserant, & cetrati, posteaquam vna cum equitibus vicissent; læuum ad latus se conferebant, quasi iam superiores facti essent.

Pugna ad Mantineã. olymp. 104. ante.

Plut. Agesil. p. 1125.

Thebani victoria vti nesciũt

A ἐπεί γε μὴν ὡς ἀγαγὼν τὸν † ὀπὶ κέρως προσιόντας λόχους εἰς μέτωπον, ἰσχυρὸν ἐποίησε δὴ καὶ ἐαυτὸν ἔμβολον, τότε δὴ καὶ ἀναλαβὼν ὡς ἀγείλας τὰ ὅπλα, ἦγειτο· οἱ δ' ἠκολούθουν. οἱ δὲ πολέμιοι ὡς εἶδον ὡς δόξαν ὀπιόντας, οὐδεὶς αὐτῶν ἡσυχίαν ἔτ' ἦν ἀγωνιᾶν· ἀλλ' οἱ μὲν ἔθεον εἰς τὰς τάξις, οἱ δὲ παρετάττοντο, οἱ δ' ἵππους ἐχαλίνουν, οἱ δὲ θώρακας ἐνεδύοντο· πάντες δὲ πρὸς μάχοις τι μᾶλλον, ἢ ποιήσασιν ἐῴκεσαν. ὁ δὲ † τὸ στράτευμα αὐτὶ τοῦ στρατεύματος B ὡς ὥσπερ τριήρει τὸ ἔμβολον ἐπιφερόμενος, νομίζων, ὅτι ἐμβαλὼν ἅμα διαφθερεῖ ὅλον τὸ τῶν ἐναντίων στράτευμα. καὶ δὴ τὸν μὲν ἰσχυρότατον παρεσκευάζετο ἀγωνίζεσθαι, τὸ δὲ ἀσθενέστατον πόρρω ἀπέστησεν, εἰδὼς ὅτι ἥττηθὲν ἀθυμίαν αἱ ὡς πλείστοι τοῖς μεθ' αὑτῶν, ῥώμην δὲ τοῖς πολεμίοις. καὶ μὲν δὴ τοὺς ἱππέας οἱ μὲν πολέμιοι αὐτοὶ παρετάξαντο ὥσπερ ὁπλιτῶν † φάλαγγος βαθὺς ἐξῆς, καὶ ἔρημοι πεζῶν ἀνίππων. ὁ δὲ Ἐπαμινώνδας αὖ καὶ τὸ ἱππικὸν ἔμβολον ἰσχυρὸν ἐποίησε, καὶ ἀνίππους πεζοὺς συνέταξεν C αὐτοῖς, νομίζων τὸ ἱππικὸν ἐπεὶ διαφθεῖρεν, ὅλον δὲ ἀντίπαλον νενικηκὼς ἔσεσθαι. μάλα γὰρ χαλεπὸν εὑρεῖν τὰς ἐπελήσεις μιᾶς, ἐπειδὰν πίνας φεύγοντας τῶν ἑαυτῶν ὁρᾶσι. καὶ ὅπως μὴ βοηθήσουσιν οἱ ἀντίοι ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου κέρως ὅτι τὸ ἐχόμενον, κατέσχεν ὅτι γηλόφων τινῶν ἀντίους αὐτοῖς καὶ ἱππέας καὶ ὁπλίτας, φόβον βαλόμενος καὶ τούτοις παρέχειν, ὡς, εἰ βοηθήσαιεν, ὄπισθεν ἂν ὑπ' ὀπισθίοις αὐτοῖς. D τὸ μὲν δὴ συμβολὼ ὅπως ἐποίησε, καὶ οὐκ ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος. κρατήσας γὰρ ἧ προσέβαλεν, ὅλον ἐποίησε φεύγειν τὸ τῶν ἐναντίων. ἐπεὶ δὲ μὲν ἐκεῖνος ἔπεσεν, οἱ λοιποὶ οὐδὲ τῇ νίκῃ ὀρθῶς ἐπεδυνάσθησαν χρήσασθαι, ἀλλὰ φυτόσης μὲν αὐτοῖς τῆς ἐναντίας φάλαγγος, οὐδένα ἀπέκτειναν οἱ ὁπλῖται, οὐδὲ προσῆλθον ἐπὶ τὸ χωρίον, ἔνθα ἡ συμβολὴ ἐγένετο. φευγόντων δὲ αὐτοῖς καὶ τῶν ἱππέων, ἀπέκτειναν μὲν οὐδὲ οἱ ἱππεῖς διώκοντες οὔτε ἱππέας οὔθ' ὁπλίτας, E ὡς δὲ δεδιότες, πεφοβημένως διὰ τῶν φευγόντων πολεμίων διέπεσον. καὶ μὴν οἱ ἄνιπποι καὶ οἱ πλησίαι † συνενοηκότες τοῖς ἱππεῦσιν, συνενικηκότες ἀφίκοντο μὲν ὅτι τὰ δεξιὰ μέρη, ὡς κρατοῦντες· ἐκεῖ δὲ

ἐκεῖ δὲ ὑπὸ τῶν ἀθηναίων οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀπέθανον. τούτων πραχθέντων, τοὐναντίον ἐγεγένητο οὗ ἐνόμιζε πάντες ἄνθρωποι ἔσεσθαι. συνεληλυθυίας † δὲ σχεδὸν ἁπάσης τῆς ἑλλάδος, καὶ ἀντιτεταγμένων, οὐδεὶς ἦν ὅστις οὐκ ᾤετο, εἰ μάχη ἔσοιτο, τοὺς μὲν κρατήσαντας ἄρξειν, τοὺς δὲ κρατηθέντας ὑπηκόους ἔσεσθαι. ὁ δὲ θεὸς οὕτως ἐποίησεν, ὥστε ἀμφότεροι μὲν ὡς νενικηκότες τρόπαιον ἐστήσαντο, τοὺς δὲ ἱσταμένους οὐδέτεροι ἐκώλυον· νεκροὺς δὲ ἀμφότεροι μὲν ὡς νενικηκότες ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν, ἀμφότεροι δὲ ὡς ἡττημένοι ὑποσπόνδους ἀπελάμβανον. νενικηκέναι δὲ φάσκοντες ἑκάτεροι, οὔτε χώρᾳ, οὔτε πόλει, οὔτ' ἀρχῇ οὐδέτεροι οὐδὲν πλέον ἔχοντες ἐφάνησαν, ἢ πρὶν τὴν μάχην γενέσθαι. ἀκρισία δὲ, καὶ ταραχὴ ἔτι πλείων μετὰ τὴν μάχην ἐγένετο, ἢ πρόσθεν, ἐν τῇ ἑλλάδι. ἐμοὶ μὲν δὴ μέχρι † οὗδε γεγράφθω. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἴσως ἄλλῳ μελήσει.

A Verum istic maxima pars eorum ab Atheniensibus est interemta. His ita gestis, contra quam vniuersi homines arbitrarentur, accidit. Nam quum tota fere Græcia conuenisset, castraque opposita haberet: nemo non existimabat futurum, vt, si prœlio decerneretur, victores imperarent, parerent victi. Verum Deus illum euentum dedit, vt tropæum vtrique statuerent, quasi qui vicissent: nec statuentes alteros impedirent alteri. Mortuos autem vtrique tamquam victores per indutias reddebāt & vtrique tamquam victi per indutias recipiebant. Quumque victoria se potitos vtriq; dicerent, non tamen vel obtenta regione aliqua, vel oppido, vel imperio, condicionem suam facere meliorem, quam ea fuisset ante pugnam commissam, videbātur. Confusio quidem certe, rerumque perturbatio maior in Græcia post pugnam exstitit, quam prius fuerat. Atque hactenus mihi quidem hæc scripta sunto. Quæ vero sequuntur, alij curæ fortassis erunt.

Euentus pugnæ nec opinatus.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΙΣΤΟ-
ριῶν τέλος.

*XENOPHONTIS HISTO-
riarum finis.*

OPERVM

XENOPHONTIS ATHENIENSIS, VIRI MAXIMI,

Tomus secundus,

Quo continentur politici, atque alij libri XV, quorum indicem versa pagina exhibet, cum epistolarum fragmentis, & adpendice noua.

IO. LEVNCLAVII AMELBVRNI
lucubratio tertia.

FRANCOFVRTI
Apud heredes Andreæ Wecheli,
Claudium Marnium, & Io. Aubrium.
MDXCIIII.

Cum S. Cæs. Maiest. speciali priuilegio ad annos sex.

LIBRI XENOPHONTIS, QVOS ALTERO TOMO COMplexi sumus:

De Agesilao rege liber.
De Lacedæmoniorum republica.
De Athenienſium republica.
Socratica defenſio ad iudices.
Memorabilium I. II. III. IIII. & V, qui OEconomicus inſcribitur.
Conuiuium.
Hiero, ſiue de regno.
Rationes redituum, ſeu de prouentibus.
De re equeſtri.
De magiſterio equitum.
De venatione.
Epiſtolarum fragmenta.

ADPENDIX NOVA, QVA CONTINENTVR,

Chronologia breuis, ad declarandas Xenophontis hiſtorias, & eiuſdem vitam:
Chionis de conſeruato a Xenophonte Byzantio.
Hermogenis de forma dictionis Xenophonteæ.
Gloſſæ in Xenophontem.
Notatorum Leunclauij ad Xenophontem libri II.
Xenophontis de re equeſtri alia interpretatio.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΑΓΗΣΙΛΑΟΝ ΤΟΝ βασιλέα.

XENOPHONTIS DE AGESILAO REGE ORATIO.

ΟΙΔΑ μὲν, ὅτι τῆς Αγησιλάου ἀρετῆς τε καὶ δόξης οὐ ῥᾴδιον ἄξιον ἔπαινον γράψαι· ὅμως δ' ἐγχειρητέον. οὐ γὰρ ἂν καλῶς ἔχοι, εἰ ὅτι τελέως ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐγένετο, † διὰ τοῦτο δὲ μειόνων ἂν τυγχάνοι ἐπαίνων. περὶ μὲν οὖν εὐγενείας αὐτοῦ τί ἄν τις μεῖζον καὶ κάλλιον εἰπεῖν ἔχοι, ἢ ὅτι ἔτι καὶ νῦν τοῖς προγόνοις ὀνομαζομένοις ἀπομνημονεύεται ὁποστὸς ἐγένετο, καὶ τούτοις οὐκ ἰδιώτης, ἀλλ' ἐκ βασιλέων βασιλεῦσιν; ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ταύτῃ γ' ἄν τις ἔχοι καταμέμψασθαι αὐτοὺς, ὡς βασιλεύουσι μὲν, πόλεως δὲ τῆς ἐπιτυχούσης· ἀλλ' ὥσπερ τὸ γένος αὐτῶν τῆς πατρίδος ἐντιμότατον, οὕτω καὶ ἡ πόλις ἐν τῇ ἑλλάδι ἐνδοξοτάτη. ὥστε οὐ δευτέρων προτεύουσιν, ἀλλ' ἡγεμόνων ἡγεμονεύουσι. τῇδέ γε μὴν καὶ κοινῇ ἄξιον ἐπαινέσαι τήν τε πατρίδα, καὶ τὸ γένος αὐτοῦ. ἥ τε γὰρ πόλις οὐδεπώποτε φθονήσασα τοῦ προτετιμῆσθαι αὐτοὺς, ἐπεχείρησε καταλῦσαι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν· οἵ τε βασιλεῖς οὐδεπώποτε μειζόνων ὠρέχθησαν, ἢ ἐφ' οἷς περ ἐξαρχῆς τὴν βασιλείαν παρέλαβον. τοιγαροῦν δεῖγμὲν οὐδεμία ἀρχὴ φανερά ἐστι διαγεγενημένη ἀδιασπάστως, οὔτε δημοκρατία, οὔτε ὀλιγαρχία, οὔτε τυραννὶς, οὔτε βασιλεία· αὕτη δὲ μόνη διαμένει συνεχὴς βασιλεία. ὥς γε μὴν καὶ πρὶν ἄρξαι, ἄξιος τῆς βασιλείας ἐδόκει εἶναι Αγησίλαος, τάδε τὰ σημεῖα. ἐπεὶ γὰρ Αγις βασιλεὺς ὢν

A

B

C

D

LICET equidem sciam, nõ esse facile, laudationem Agesilai virtute ac gloria dignam scribere: nihilo tamen minus erit mihi hoc conãdum. Nõ enim æquũ videri possit, eum propterea, quod perfecta virtute bonitateque præditus fuerit, nec minores meritis laudes consequi. De generis quidem eius nobilitate quid vel maius, vel honestius dici possit, quam quod hac etiam tempestate commemoratur, quotus inter eos, qui maiores ipsius nominãtur, fuerit: nõ illos certe priuatos homines, sed reges, ortos ex regibus? Itidem ne hac quidem in parte reprehendi possunt, quod reges sane fuerint, at vrbis obscuræ ac vilis: sed quẽadmodum eorũ familia inter alias patriæ ornatissima est, sic & vrbs ipsa in Græcia per est illustris. Quo fit, vt inter secundos non primas obtineant; sed inter principes, principe loco sint. Hanc etiam ob caussam operę pretium est patriam pariter, ac familiam ipsius laudare. Quippe numquã vrbs inuidia mota, quod eximiis honoribus ante alios fruerentur, abrogare imperium familiæ voluit: & reges numquam maiora concupiuere, quam leges ferrent, quibus initio regnum acceperant. Itaque nullum aliud imperium, non popularem ciuitatis statum, non dominationẽ paucorum, non tyrannidem, non regnum inconuulsum permansisse constat: quum solum hoc regnum perpetuũ sit. Iam prius etiam, quam imperio potitus esset, dignum regno Agesilaum fuisse habitum: eius vero rei hæc sunt indicia. Nam quum rex Agis viuendi

Agesilai familia.

Ἀγ' Ἡρακλέους. MS. Blum. ταις. MS. Blum.

Agesilaus

διὰ τοῦτο οὐδὲ μειόνων itaq; in MS. Blumii q fuit Guarini Veronensis

Leotychide præfertur.

finẽ fecisset, contẽdentibus de regno Leotychida, vt Agidis, & Agesilao, vt Archidami filio: vrbs ipsa, quæ magis Agesilai genus ac virtutem probaret, eum regem constituit. At vero quũ in vrbe præstantissima dignus munere pulcherrimo iudicatus fuerit, & quidem a viris optimis: cuiusmodi amplius opus est argumentis ad indicandam virtutem, quæ in eo fuerit ante, quam imperaret? Quas autem res in imperio suo gesserit, iam commemorabo. Nam de rebus gestis etiam mores ipsius, mea quidem sententia, rectissime existimari poterunt. Igitur Agesilaus regnum iuuenis adhuc consequutus est. Quumque recens imperio potitus esset, nuntiatum fuit, Persarum regem magnas tum naues, tum terrestres copias aduersus Græcos cogere. Qua de re quum Lacedæmonij ac socij deliberarent, policitus est Agesilaus se, † si quinquaginta Spartanos sibi concederent, cum ter mille tironibus, & sex millium agmine de sociis coacto; traiecturum in Asiam, operamque daturum, vt vel pacem faceret, vel si quidem gerere bellum barbarus mallet, ei tantum exhiberet negotij, ne aduersus Græcos arma sumere posset. Confestim hoc eius desiderium vehementer nonnulli suspiciebant, quod quum rex Persicus ante id temporis in Græciam traiecisset, ipse aduersus illum vice versa traiicere vellet; potiusque putaret in eum pergendum, quam illius adgredientis impetum sustinendum; ac regis facultates potius, quam Græcorum, hoc bello absumendas. Longe autem pulcherrimum esse iudicabatur, quod non de Græcia, sed Asia certamen institueret. Posteaquam copiis acceptis cũ classe domo profectus est, quinam clarius demõstrari possit, quo pacto se in imperatorio munere gesserit, quam si ea commemorentur, quę sunt ab eo gesta? Primum igitur in Asia facinus eius hoc fuit. Præstiterat Agesilao sacramentum Tissaphernes, si secum indutias pangeret, donec nũtij, quos ad regem mitteret, reuersi essent: impetraturum se ipsi, vt oppida Græci nominis in Asia sui iuris & libera esse permitterentur. Agesilaus ab altera parte iurauerat, seruaturum se indutias sine fraude; tribus mensibus ad eam rem conficiundam definitis. Verum Tissaphernes iusiurandum præstitũ mox violauit. Nam pro eo, quod pacem se confecturum policitus erat, ingentes copias arcessebat a rege, quas cum iis coniungeret, quibus iam ante vtebatur. Hæc tametsi a-

† triginta, sic rectius. Plut. Agesil. p. 1093. 1094.

Primum in Asia facinus Agesilai. Plut. Agesil. p. 1096.

Ἐπιλυθῆναι, εἰσαίτων περὶ τῆς ἀρχῆς, Λεωτυχίδα μὲν, ὡς Ἀγιδος ὄντος υἱοῦ, Ἀγησιλάου δὲ, ὡς Ἀρχιδάμου, κρίνασα ἡ πόλις ἀνεπικλητότερον εἰς Ἀγησίλαον καὶ ὅ γε, καὶ τῇ ἀρετῇ, τὸν ἐφήσατο βασιλέα. καίτοι ὅ γε ἐν τῇ κρατίστῃ πόλει ὑπὸ τῶν ἀρίστων κριθεὶς τὸ κάλλιστον γέρας ἀξιωθεὶς, ποίων ἔτι τεκμηρίων περιδεὴς τῆς γε περὶ ἀρετῆς αὐτὸν ἀρετῆς; ὅσα γε μὲν ἐν τῇ βασιλείᾳ διεπράξατο, νῦν διηγήσομαι. Ἀπὸ γὰρ τῶν ἔργων καὶ τοὺς τρόπους αὐτοῦ κάλλιστα νομίζω καταδήλους ἔσεσθαι. Ἀγησίλαος τοίνυν ἔτι μὲν νέος ὢν, ἔτυχε τῆς βασιλείας. ἄρτι δὲ ὄντος αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐξηγγέλθη βασιλεὺς ὁ τῶν Περσῶν ἀνδρίζων καὶ ναυτικὸν καὶ πεζὸν πολὺ στράτευμα, ὡς ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. βουλευομένων δὲ περὶ τούτων † τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων, Ἀγησίλαος ὑπέσχετο, ἐὰν δῶσιν αὐτῷ *πεντήκοντα μὲν ἀπαρίθμητον, † χιλίους δὲ νεοδαμώδεις, εἰς ἑξακισχιλίους δὲ ὅ τι πλῆθος τῶν συμμάχων, διαβήσεσθαι εἰς τὴν ἀσίαν, καὶ πρᾶξαι εἰρήνην ποιήσας, ἢ, αἰ πολεμεῖν βούλοιτο ὁ βάρβαρος, ἀσχολίαν αὐτῷ παρέξειν τοῦ στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. τοῦτο μὲν δὴ πολλοὶ πάνυ ἠγάσθησαν αὐτοῦ τοῦτο τὸ ἐπιθύμημα, ὅτῳ ὁ πόλεμος πρόσθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα διέβη, αὐτίκα διαβαίνειν ἐπ' αὐτόν· τό, τε ἄρξασθαι ὅτι πόρρω μᾶλλον, ἢ ἐγγυτέρω ποιεῖσθαι, μάχεσθαι αὐτῷ· ᾧ τε τὰ ἐκείνου διαπρεπῶς βουλεύεσθαι μᾶλλον, ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πολεμεῖν. κάλλιστον δὲ πάντων ἐκρίνετο, μὴ περὶ τὴν Ἑλλάδος, ἀλλὰ περὶ τὴν ἀσίας τὸν ἀγῶνα καθίστασθαι. ἐπεί γε μὴν λαβὼν τὸ στράτευμα ἐξέπλευσε, πῶς ἄν τις σαφέστερον ἐπιδείξειεν, ὡς ἐστρατήγησεν, ἢ εἰ αὐτὰ διηγήσαιτο, ἃ ἐπράξεν; ἐν τοίνυν τῇ ἀσίᾳ ἥδε πρώτη πρᾶξις ἐγένετο. Τισσαφέρνης μὲν ὤμοσεν Ἀγησιλάῳ, εἰ σπείσαιτο, ἕως ἔλθοιεν οὗς *πέμψοιεν πρὸς βασιλέα ἀγγέλους, διαπρᾶξεσθαι αὐτῷ ἀφειδῆ αὐτονόμους τὰς ἐν τῇ ἀσίᾳ πόλεις ἑλληνίδας. Ἀγησίλαος ὃ αὖ ὤμοσε, σπονδὰς ἄξειν ἀδόλως, ὁπόσας χρόνος μείους. ὁ μὲν δὴ Τισσαφέρνης, ἃ ὤμοσεν, αὐθις ἐψεύσατο. ἀντὶ γὰρ τῆς εἰρήνης † παρῆσαν, στράτευμα πολὺ πρὸς βασιλέως πρὸς ᾧ πρόσθεν εἶχε μετεπέμπετο. Ἀγησίλαος δὲ καὶ πρῶ

† τῶν Λακεδαιμονίων

* πεντήκοντα

† χιλίους

ἐπέμνε κἀκεῖνος ταῦτα, ὅμως † ἐνέμεινε τὰς σπονδάς. ἐμοὶ οὖν τοῦτο πρῶτον καλὸν δοκεῖ διαπεφάχθαι, ὅτι Τισσαφέρνην μὲν ἐμφανίσας ἐπίορκον, ἄπιστον πᾶσιν ἐποίησεν· ἑαυτὸν δὲ ἀντεπιδείξας πρῶτον μὲν ὅρκοις ἐμπεδοῦντα, ἔπειτα σωθήκας μὴ ψευδόμενον, πρώτας ἐποίησε καὶ Ἕλλησι καὶ βαρβάροις [θαρροῦντας] * σωτήρασθαι ἑαυτῷ, εἴ τι βούλοιτο. ἐπεὶ δὲ μέγα φρονήσας ὁ Τισσαφέρνης ἐπὶ τῷ καταβαίνει στρατεύματι, πρόφασιν Ἀγησιλάῳ πόλεμον, εἰ μὴ ἀπίοι ἐκ τῆς Ἀσίας, οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι, καὶ Λακεδαιμονίων οἱ παρόντες, μάλα ἀηδῶς φανερῶς ἐφέροντο, νομίζοντες μείονα τὴν παροῦσαν δύναμιν Ἀγησιλάῳ τῆς βασιλέως πρότερον εἶναι. Ἀγησίλαος δὲ μάλα φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἀπαγγεῖλαι τῷ Τισσαφέρνει τὰς πρέσβεις ἐκέλευσεν, ὡς πολλὴν χάριν αὐτῷ ἔχοι, ὅτι ἐπιορκήσας αὐτὸς μὲν πολεμίους τοὺς θεοὺς ἐκτήσατο, τοῖς δὲ Ἕλλησι συμμάχους ἐποίησεν. ἐκ δὲ τούτου δὴ τοῖς μὲν στρατιώταις παρήγγελε συσκευάζεσθαι ὡς εἰς στρατείαν· τοῖς δὲ πόλεσιν εἰς ἃς ἀνάγκη ἦν ἀφικνεῖσθαι στρατιὰν ἐπὶ καρίαν, προεῖπεν ἀγορὰν προπαρασκευάζειν. ἐπέστελλε δὲ καὶ Ἴωσι, καὶ Αἰολεῦσι, καὶ Ἑλλησποντίοις, πέμπειν πρὸς αὐτὸν εἰς Ἔφεσον τοὺς συστρατευσομένους. ὁ μὲν οὖν Τισσαφέρνης, καὶ ὅτι ἱππικὸν οὐκ εἶχεν ὁ Ἀγησίλαος, ἡ δὲ καρία ἀφιππος ἦν, καὶ ὅτι ἤγειτο αὐτὸν ὀργίζεσθαι αὐτῷ διὰ τὴν ἀπάτην, τῷ ὄντι νομίσας ἐπὶ τὸν αὑτοῦ οἶκον εἰς καρίαν ὁρμήσειν αὐτόν, ὃ μὲν πεζὸν ἀπὸ θαλάττης διεβίβασεν εὐθύς, ὃ δὲ ἱππικὸν εἰς τὸ μεγάλου πεδίον προεκήρυξε, νομίζων ἱκανὸς εἶναι καταπατῆσαι τῇ ἵππῳ τοὺς ἕλληνας, πρὶν εἰς τὰ δύσιππα ἀφικέσθαι. ὁ δ' Ἀγησίλαος, ἀντὶ τοῦ ὅτι καρίαν ἴοιεν, εὐθὺς † ἀντιστρέψας ὅτι φρυγίας ἐπορεύετο· καὶ ἅς τε ἐν τῇ πορείᾳ ἀπολυτώσας δυνάμεις ἀναλαμβάνων ἦγε, καὶ ἃς πόλεις καλεστρέφετο, καὶ ἐμβοηθῶν ἀπροσδοκήτως, παμπληθῆ χρήματα * ἔλαβε. στρατηγικὸν οὖν καὶ τοῦτο ἐδοκεῖ διαπεφάχθαι, ὅτι, ἐπεὶ πόλεμος προεῤῥήθη, καὶ τὸ ἐξαπατᾶν ὅσιόν τε καὶ δίκαιον ἐξ ἐκείνου ἐγένετο, παῖδα ἀπέδειξε τὸν Τισσαφέρνην τῇ ἀπάτῃ, φρενίμως ἅμα καὶ τοὺς φίλοις ἐνταῦθα ἔδοξε πλουτίσαι.

nimaduerteret Ageſilaus, nihilominus in ſeruandis indutiis perſtitit. Quamobrem mihi primum hoc feciſſe præclare videtur; quod dum Tiſſaphernem periurum eſſe declararet, ſuſpectã eius apud omnes fidem reddiderit. Contra, dum ſe conſtanter & ſacramento confirmata ſeruare demõſtraret, & fœdera minime violare: perfecit, vt omnes tam Græci, quam barbari, fidentibus animis cum eo fœdus inirent, ſi quod ei viſum eſſet inire. Vbi vero Tiſſaphernes elatus ob eas copias, quæ a regẽ deſcenderant, bellum Ageſilao denũtiaſſet, ni Aſia exceſſiſſet: ceteri quidem ſocij, cum Lacedæmoniis, qui aderant, omnino ſe angi declarabant; quod Ageſilaum minores in præſentia copias habere putarent, quam quæ adparatui regio reſponderent. Ageſilaus autẽ hilari admodum vultu renuntiare legatos Tiſſapherni iuſſit, habere ſe magnam ipſi gratiam, quod periurio Deos ſibi quidẽ infeſtos reddidiſſet, Græcis vero belli ſocios. Deinde militib. mox imperat, ad expeditionem vti ſe accingerent: oppidis autem, ad quæ ipſum in Cariam ducturum accedere neceſſe erat, vt forum rerum venalium ſibi pararent, denuntiat. Etiam Ionibus, Æolenſibus, Helleſpontiis mandat; vt Epheſum ad ſe mitterent eos, qui ſecum eſſent militaturi. Tiſſaphernes partim, quod ab equitatu Ageſilaus nõ eſſet inſtructus, & Cariam equitatui ſciret eſſe incõmodam, partim quod eum ſuccenſere ſibi putaret ob fraudem, qua fuiſſet vſus: reipſa ſtatuens eum in Cariam, quæ ipſius eſſet ſedes, irrupturum, vniuerſum peditatum eo tranſportat, equitatum vero in Mæãdri planiciem circumducit; quod exiſtimaret ſibi ſatis eſſe viriũ ad proculcandos equitatus opera Græcos prius, quam ad loca equitibus non idonea peruenirent. Ageſilaus autem, omiſſa in Cariam profectione, ſtatimque diuerſam in partem ſe flectens, Phrygiam petebat: & occurrentes in itinere copias ſecum ſumẽs vna ducebat, & occupabat oppida, quodque præter exſpectationem irruiſſet, magnam opum vim capiebat. Atque hoc ipſius facinus dignum imperatore iudicabatur, quod quum bellum eſſet denuntiatum, atque ex eo fraude vti fas & ius eſſet; non ſolum Tiſſaphernem puerum eſſe declararit hoc dolo, ſed etiam viſus ſit amicos ſingulari prudentia collocupletare.

Honeſtus Ageſilai dolus. Plut. Ageſil. p. 1097.

πάναπάδ ἀποσρέψας, rectius εἰς πάναπάδ

*ἐλάμβανε.

Nam quia propterea, quod magnæ opes captæ fuerant, vili omnia pretio vendebantur; præmonebat amicos, vt emerent. se enim celeriter exercitum ad mare deductu rum. Manubiarum vero venditoribus imperabat, vt quanti quid amici sui emerent, consignarent: simulq; res captas ipsis traderent. Quo factum est, vt eius amici nullo prius numerato pretio, & absque detrimento publicæ rei, facultates ingentes vniuersi consequerentur. Præterea quoties transfugæ, ita vt fit, ad regem transeuntes, viam ad opes interuertendas commõstrare volebant: operam dabat, vt opes eæ per amicos caperentur, quo illi simul & ditarentur, & maiore in hominum essent opinione. Has ob caussas statim perficiebat, vt amicitiã ipsius multi expeterent. Quum autem intelligeret, regionem vastatam & ad solitudinem redactam, nõ posse diu militum copias sustinere, quum cultus ager, & qui seritur, victum perennem suppeditet: curam adhibebat, vt non vi tantum aduersarios subigeret, sed etiam lenitate suas ad partes traduceret. Militibus quoque sæpenumero denuntiabat, vt capiuos non tamquam reos iniuriarum plecterent; sed velut homines, seruarent. Sæpe, quoties mutabat castra, si animaduerteret paruos a mercatoribus relictos esse pueros, quos sane multi vendebant, quod existimarent eos se vehere ac nutrire nõ posse; curabat, vt hi quoque simul aliquo deportarentur. Si qui captiui ob senectutem relinquerentur, imperabat, vt horum etiam haberetur cura, ne vel a canibus, vel lupis discerperentur. Quo fiebat, vt non tantum illi, qui hæc audiebant, sed etiam ipsi captiui, beneuolo essent in eum animo. Quascumque vero ciuitates suas ad partes traduceret, eis adimebat ea ministeria, quæ serui dominis suis præstant; & illorum loco imperabat, vt in illis dicto audientes essent, in quibus homines liberi magistratibus parent. Etiam oppida quædam nulla vi expugnabilia, suã in potestatem clemẽtia redigebat. Ceterum quod in locis campestribus nec in Phrygia cum exercitu, propter equitatum Pharnabazi, subsistere posset: visum est ei, copias quasdam equestres instruendas esse, ne inter fugiendum dimicare cogeretur. Itaque ditissimos quosque iis in vrbibus delegit, qui equos alerent. Prædixit etiam futurum, vt quicumque suppeditaret equum, arma, & spectata virtute virum, immunis esset a militia. Qua re fecit, vt hæc quisque lubenter sibi conqui-

Plut. Agesil. p. 1097.

ἐπεὶ γὰρ ὅρα ὃ πολλὰ χρήματα εἰλῆφθαι αὐτῷ ἐποίησε τὰ πρῶτα ἐπωλεῖτο, τοῖς μὲν φίλοις προεῖπεν ὠνεῖσθαι, εἰπὼν ὅτι καταβήσοιτο ὀπὶ θάλασσαν ὁ στράτευμα κατάγων· τοὺς δὲ λαφυροπώλας ἐκέλευσε γραφομένους ὁπόσου τι ὠρίαντο, προσιέσθαι τὰ χρήματα. ὥστ' οὐδὲν προσβλέσαντες οἱ φίλοι αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ δημόσιον βλάψαντες, πάντες παμπληθῆ χρήματα ἔλαβον. ἔπι δ' ὁπότε αὐτόμολοι, ὡς εἰκὸς, πρὸς βασιλέα ἰόντες χρήματα ἐφέλοιεν ὑφηγεῖσθαι, καὶ ταῦτα ἐπεμελεῖτο ὡς ὅρα τὴν φίλων † ἁλίσκοιεν, ὅπως ἅμα μὲν χρηματί- ἁλίσκοιτο ζοιντο, ἅμα δ' εὐδοξότεροι γίγνοιντο. ὅρα μὲν τοι, δὴ ταῦτα βύθις πολλοὺς ἐρασὰς τῆς αὐτοῦ φιλίας ἐποίησατο. γιγνώσκων δ', ὅτι ἡ μὲν πορθουμένη καὶ ἐρημουμένη χώρα οὐκ ἂν δύναιτο πολὺν χρόνον στράτευμα φέρειν, ἡ δ' οἰκουμένη μὲν, ἀσφαλομένη δ', ἀένναον αἰεὶ τὸ ζῆν παρέχοι, ἐπεμέλετο οὐ μόνον τοῦ βία χρῆσθαι τοὺς ἀνταίοις, ἀλλὰ καὶ τὸ πραότητι προσάγεσθαι. καὶ πολλάκις μὲν προηγόρευε τοῖς στρατιώταις τὰς δημοσιουμένας μὴ ὡς ἀδίκως τιμωρεῖσθαι, ἀλλ' ὡς αἰσθομένοις ὄντας φυλάττειν. πολλάκις δ', ὁπότε μελεστράτοπεδεύετο, εἰ ἄμαθοι τοι καὶ θηλυμμία παιδάρια μικρὰ ἐμπόρων, ἃ πολλοὶ ἐπώλουν, ὡς ὅ νομίζων, μὴ δυνάμενα αὐτὰ καὶ φέρειν, ἐπεμέλετο καὶ τούτων, ὅπως συσκομίζοιντό τοι. τοῖς δ' αὖ ὄρα γῆρας καὶ πελιοπολιοῖς αἰχμαλώτοις προσέταττεν ὅπως μελήσαιτο αὐτῶν, ὡς μήτε τοῖς κυσὶ μήθ' ὑπὸ λύκων ὅρα φθείροιντο. ὥσπερ δὲ μόνον οὐ πιθανόμενοι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἁλισκόμενοι ῥᾳδίως αὐτῷ ἐγίγνοντο. ὁπόσας δ' πόλεις προσαγάγοιτο, ἀφαιρῶν αὐτῶν ὅσα δοῦλοι δεσπόταις ὑπηρετοῦσι, προσέταττεν ὅσα ἐλεύθεροι ἄρχουσι πείθου). καὶ τῶν κρατίστων ἀνδρῶν τὰς γυναῖκας τῇ φιλανθρωπίᾳ τοῦτο χεῖρα ἐποίησατο. ἐπεὶ μέντοι ἀνὰ τὰ πεδία σὺν τῇ Φρυγίᾳ ἐδύνατο στρατεύεσθαι, ὅρα τὸν Φαρναβάζου ἱππικὸν, ἔδοξεν αὐτῷ ἱππικὸν καὶ αὐτὸς ἀσκεῖσθαι· εἰ, ὡς μὴ δραπετεύοντα πολεμεῖν δέοι αὐτόν. τοὺς μὲν οὖν πλουσιωτάτους τῶν ἐκεῖ πόλεων ἱππουρεῖν ἐποίησε καὶ τέλος. προσέταττε δὲ, ὅστις παρέχοι ὃ ἱππικὸν, καὶ ὅπλα καὶ αὐτὸν ἄνδρα δόκιμον, ὡς *ἐξέσοιτο αὐτῷ μὴ στρατεύεσθαι· καὶ ἐποίησεν ὅτῳ ἕκαστον προσήκοντα τρόπῳ μαστεύειν.

παρέχοιτο ἵππον *ἐξέσται

ξεύξη. ἔταξε δ' ἡ πόλις, ἐξ ὧν δέοι τὰς ἱππάδας
παιδεύεσθαι, νομίζων ἐκ τῶν ἱπποτρόφων
πόλεων μάλιστα καὶ φρονηματίας μάλιστα αὐτοὺς ἔσεσθαι
τῇ ἱππικῇ γενέσθαι. καὶ τοῦτ' ὄψιν ἀγαστῶς ἔδοξε
παρέχεσθαι, ὅτι καλεσκεύαστο τὸ ἱππικὸν αὐτῷ, καὶ
μάθησις ἔρρωμένον ἰδεῖν καὶ ἐνεργόν. ὅπου δ' ἔαρ ὑ-
πέφαινε, σωμήναγε πρὸς τὸ στράτευμα εἰς Ἔ-
φεσον, ἀσκήσων καὶ αὐτὸς βουλόμενος. ἆθλά τε
παρεθήκε καὶ τοῖς ἱππικοῖς πάσιν, ἥτις κράτιστα
αὐτῶν ἱππεύοι, καὶ τοῖς ὁπλιτικοῖς, ἥτις αὐτῶν ἄριστα σω-
μασκίαν ἔχοι· καὶ πελτασταῖς δέ, καὶ τοξόταις ἆθλα
παρεθήκεν, οἵτινες κράτιστοι τὰ παρεσκευασμένα
ἔργα φαίνοιντο. ἐκ τούτου δὴ παρῆν ὁρᾶν τὰ μὲν
γυμνάσια μεστὰ τῶν ἀνδρῶν γυμναζομένων,
τὸν δὲ ἱππόδρομον, ἱππέων ἱππαζομένων, τοὺς δὲ
ἀκοντιστὰς καὶ τοὺς τοξότας ὀπισθοφανῶς ἰόντας. ἀ-
ξίαν δὴ καὶ ὅλην τὴν πόλιν, ἐν ᾗ ἦν, θέας ἐποίησεν.
ἄρθρα παντοδαπῶν ὅπλων καὶ ἵππων ὠνίων, οἵ τε χαλκοτύποι καὶ
μεσὴ @ οἱ τέκτονες, καὶ οἱ σιδηρεῖς, καὶ σκυτεῖς καὶ †κυα-
ὅπ. †χαφεῖς φεῖς πάντες πολεμικὰ ὅπλα κατεσκεύαζον. ὥστε τὴν πόλιν ὄντως ἡγήσω πολέμου ἐργα-
@ ἐκεῖνο στήριον εἶναι. ἐπερρώσθη δ' ἄν τις †καρδίαν ἰδὼν, Ἀγησίλαον μὲν πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ
τοὺς ἄλλους στρατώτας ἐστεφανωμένους τε, ὅ-
που ἀπὸ τῶν γυμνασίων ἴοιεν, καὶ ἀνατιθέντας
τοὺς στεφάνους τῇ Ἀρτέμιδι. ὅπου γὰρ ἄνδρες
θεοὺς μὲν †σέβοιεν, πολεμικὰ δὲ ἀσκοῖεν,
σέβοιντο †καρ- †πειθαρχίαν δὲ μελετῷεν, πῶς οὐκ εἰκὸς εὐ-
χεῖν ταῦτα πάντα μεστὰ ἐλπίδων ἀγαθῶν εἶναι; ἠ-
γούμενος δὲ καὶ τὸ καταφρονεῖν τῶν πολε-
ἐμβαλεῖν μίων ῥᾴμῃ τινὰ †ἐμβαλεῖν ποιεῖν τὸ μά-
χεσθαι, παρῆπτε τοῖς κήρυξι, τοὺς ὑπὸ τῶν
λῃστῶν ἁλισκομένους βαρβάροις γυμνοὺς πω-
λεῖν. ὁρῶντες δὴ οἱ στρατιῶται λευκοὺς μὲν,
διὰ τὸ μηδέποτε ἐκδύεσθαι, πίονας δὲ καὶ ἀ-
πόνους, διὰ τὸ ἀεὶ ἐπ' ὀχημάτων εἶναι, ἐνό-
μισαν μηδὲν διοίσειν τὸν πόλεμον ἢ εἰ γυναι-
ξὶ δέοι μάχεσθαι. παρῆπτε δὲ καὶ τοῦτο τοῖς
στρατιώταις, ὡς εὐθὺς ἡγήσοιντο τῷ σωζομέ-
νῳ τοῦτο ὅτι τὰ κρείττω τῆς χώρας, ὅπως αὐ-
τόθεν †αὐτοῖς τὰ σώματα καὶ τὸν γνώμην
ἄστω παρασκευάζοιντο, ὡς ἀγωνιούμενοι. ὁ μὲν
τοι Τισσαφέρνης ταῦτα μὲν ἐνόμισε λέγειν
αὐτὸν, πάλιν βουλόμενον ὀξαπατῆσαι, εἰς κα-
κακαλεῖν. κίαν δὲ νῷ τῷ ὄντι †ἐμβαλεῖν. τό, τε οὖν πεζὸν, καθάπερ ὁ παρῆν, εἰς κακίαν διέβαλε,

A reret. Constituit item, quibus ex vrbibus equites parandi essent; quod existimaret ex illis vrbibus, quæ equos essent alturæ, mox etiam prodituros quosdam in equestri re maxime animosos. Quin & illud admiratione dignum fecisse videtur, quod equitatū instituerit, qui & robore statim, & rebus gerendis præstabat. Ineunte vere, copias vniuersas Ephesum cogebat, vt eas exerceret. Proponebat autē turmis equestribus præmia, quæcumq; ex iis equitandi artem optime teneret: itidemque pedestribus, quæcumq; corporibus esset egregie exercitis. Sic & cetratis, & sagittariis præmia proponebat, quicumque præclare suis functi muneribus essent. Secundum hæc videre erat gymnasia plena viris sese exercentibus, hippodromum equitibus equos agentibus, iaculatores ac sagittarios per series incedentes. Adeoque totam Ephesum, vbi tum degebat, spectatu digna vt esset, Agesilaus effecit. Nam forum omnis generis armis & equis venalibus plenum erat, & fabri ærarij, lignarij, ferrarij, sutores, pictores, omnes adeo bellica parabant arma; vt reuera putasses, vrbem belli officinam esse. Confirmabat hoc quoque animum alicuius, quod primum ipsum Agesilaum, deinde milites ceteros sertis redimitos e gymnasiis discedere videret, ipsasque corollas Dianæ suspendere: Nam « vbi homines religiose Deos venerātur, & « bellicis in rebus exercētur, & se ad parendum consuefaciunt; qui non istic consentaneum sit, optima spe cuncta plena esse? « Quum item existimaret, contemtum hostium robur quoddā in animis ad pugnandum excitare: præconibus edixit, vt capti a prædonibus barbari nudi venderentur. Itaque milites, qui albos quidem eos esse cernerent, quod se numquam exuere solerent; sed pingues, nulliſque laboribus exercitos, quod vehiculis semper vterentur: bellum hoc non aliud fore putabant, atque si prælio cum feminis decernendum esset. Prædixit etiam militibus, mox se ducturum ad opulentissimam regionis partem, via maxime compendiaria: vt sic hoc ipso tum corpora, tum animi ad pugnam præpararentur. Enimuero Tissaphernes hæc Agesilaum dicere putabat, qui rursum dolo se circumuenire vellet: quum tamen reabse iam impetum in Cariam facturus esset. Itaq; peditatum, vti prius quoq; factum erat, in Cariā traducit;

Agesilaus Persas nudos venalē inbet. Plut. Agesil. p. 1097.

Lydiam. Plut. Agesil. p. 1097.

equitatu in Mæandri planicie subsistere A iusso. At vero Agesilaus, quod prædixerat, præstitit; ac recta Sardianam in regionem progressus est. Quumque triduum hoste nullo conspecto progrederetur, magnam rerum necessariarum copiã exercitui suppeditabat. Die quarto equites hostium aderant. Eorum dux impedimentorum præfecto mandat, vt amne Pactolo traiecto, castra metaretur. Ipsi vero conspicati eos, qui Græcorum agmen sequebantur, hinc inde palatos prædam agere: complures ex eis trucidant. Id animaduertẽs Agesilaus, B equites suis opem ferre iubet. Persæ quum viderent, copias his auxiliares summitti; colligunt sese, ac vniuersas equestres turmas in aciem explicatas Græcis opponunt. Ibi vero Agesilaus secũ ipse cogitans, necdum hostibus peditatum adesse, sibi vero nihil eorum, quæ ad bellum parauerat, deesse: opportune se facturum arbitrabatur, si decernere prœlio cum hoste posset. Itaque cæsis victimis, recta phalãgem aduersus instructos equites ducebat; mandans, vt ex peditibus armaturæ grauis, qui annis x pubertatem excesserãt, secum in hostem cursu ferrẽtur, & iussis itidem cetratis cursu subsequi. Equitatui quoque denuntiat, vt in aciem aduersam impetum faceret; se, cum copiis vniuersis, subsequuturum policitus. Exceperunt impressionem equitum Persæ, quotquot erant viri fortes. At vbi simul imminere omnia terribilia vidẽt, acie inclinata, partim recta in flumen decidunt, partim fuga sibi consulunt. Eos subsequuti Græci, etiam castris hostium potiuntur. Tum vero cetrati, vt fit, ad prædas se conuertunt. Agesilaus vndique omnes tum hostium, tum suorum res, castris positis complectitur. Quumque perturbari hostes audiissẽt, quod alter in alterum rei male gestę culpam conferret: confestim Sardes exercitum ducit. Ibi simul ferro ac flamma quæ circum vrbem erant, vastabat; & significari per præconem iubebat, vt quicumque liberi esse vellent, ad se tamquam opitulatorem accederent. Sin aliqui Asiam sibi vindicarent, ad liberandum eos, de quibus disceptaretur, armati adessent. Posteaquã nemo aduersus eum prodiret, libere metu posito deinceps bellum gerebat; quum quidem videret Græcos, qui prius summisse venerari Persas cogerẽtur, ab iis ipsis honore adfici, a quibus petulanter tractati fuerant: at illos, qui antehac diuinis frui voluissent honoribus,

Plut. Agesil. p. 1098.

καὶ τὸ ἱππικὸν εἰς τὸ μαιάνδρου πεδίον καταέσησεν. ὁ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ὥσπερ προεῖπεν, † αὐθις τῇ τρίτῃ τοὺς Σαρδιανοὺς τόποι ἐ- εὐθὺς εἰς τὸ
χώρησε. καὶ ἅμα μὲν ἡμέρας δι' ἐρημίας πολε-
μίων πορευόμενος, πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια τῇ
στρατιᾷ παρεῖχε· τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἦκον οἱ
τῶν πολεμίων ἱππεῖς. καὶ τῷ μὲν ἄρχοντι τῶν
σκευοφόρων εἶπεν ὁ ἡγεμών, διαβαίνειν τὸν πα-
κτωλὸν ποταμὸν στρατοπεδευόμενον· αὐτοὶ δὲ
καταδύντες τοὺς τῶν ἑλλήνων ἀκολούθους † ἐ ἐσπαρμέ-
σπηλυγμένους καθ' ἁρπαγὴν, πολλοὺς αὐτῶν ἀ νους
πέκτειναν. ἀγαθόμενος δὲ ὁ Ἀγησίλαος, βοη-
θῶν ἐκέλευσε τοὺς ἱππέας. οἱ δ' αὖ πέρσαι ὡς
εἶδον τὴν βοήθειαν, ἠθροίσθησαν καὶ ἀντιπαρε-
τάξαντο πλήθει τῶν ἱππέων τάξιν. ἔνθα δὴ ὁ Ἀγησίλαος γιγνώσκων, ὅτι τοῖς μὲν
πολεμίοις οὔπω παρεῖη τὸ πεζὸν, αὐτῷ γ' οὐ-
δὲν ἀπεῖη τῶν παρεσκευασμένων, † καιρὸν ἡ καλὸν
γήσασθαι μάχῃ σωθῆναι, εἰ δυνατὸν εἴη. σφα-
γιασάμενος οὖν, τὴν μὲν φάλαγγα διὰ τῆς ἡ-
C γεῖσθαι τοὺς ἀντιτεταγμένους ἱππέας, ἐκ δὲ
τῶν ὁπλιτῶν ἐκέλευσε † τινὰς ἀφ' ἑκάστης τῆς τὰς δέκα
ὁμόσε αὐτῷ, τοῖς δὲ πελταστὰς εἶπε δρόμῳ ἀφ
ὑφηγεῖσθαι. παρῄγγελε γὰρ τοῖς ἱππεῦσιν † ἐμ ἐμβαλεῖν
βαλεῖν, ὡς αὐτός τε καὶ πολὺς σὺν στρατεύματος
ἑπόμενος· τοὺς μὲν δὴ ἱππέας ἐδέξαντο οἱ ἀ-
γαθοὶ τῶν περσῶν. ὅπου δὲ ἅμα † πολῖται δὴ παῖται τὰ
νὰ παρῶν ἐπ' αὐτοὺς, ἐνέκλιναν, καὶ οἱ μὲν δεινά
αὐτῶν αὐθις ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον, οἱ δὲ ἄλ-
λοι ἔφυγον. οἱ γὰρ ἕλληνες ἑπόμενοι αἰρεῦσι καὶ
D τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν πελταῖαι, ὥσ-
περ εἰκὸς, † ἐφ' ἁρπαγὴν ἐτράποντο· ὁ δὲ Ἀγη- εἰς ἁρπα-
σίλαος ἔχων κύκλῳ πολίτας καὶ φίλια καὶ πολέ- γὴν ἐτρά-
μια, περιεστράτοπεδεύσατο. ὡς δ' ἤκουσε τοὺς πον·
πολεμίους παρεῖσθαι, διὰ τὸ ἀμπαύσασθαι
ἀλλήλους τὸ γεγυμνασμένους, αὐθις ἦγε· ὅπως Σαρ-
δις. καὶ ἅμα μὲν ἔσχε καὶ ἐπόρθει τὰ περὶ τὸ
ἄστυ, ἅμα δ' ἐκήρυττε † κήρυγμά τι ἐδήλου, τοὺς μὲν κηρύγματι
ἐλευθερίας δεομένους ὡς τάχος σύμμαχον αὐ-
τὸν παρεῖναι· εἰ δέ τινες τὴν ἀσίαν ἑαυτῶν ποιοῦνται,
E τούτοις δὲ ἐλευθερῶν τοὺς διακρινομένους ἐν ὅ-
πλοις παρεῖναι. ἐπεὶ μέντοι οὐδεὶς ἀντεξῆγε, ἀ-
δεῶς δὴ ὁ ἀπὸ τούτου ἐστρατεύετο, τοὺς μὲν
πρόσθεν προσκυνεῖν ἕλληνας ἀναγκαζομέ-
νους ὁρῶν ὑμνουμένους ὑφ' ὧν ὑβρίζοντο, τοὺς δὲ
ἀξιοῦντας καὶ τὰς τῶν θεῶν τιμὰς καρποῦσθαι,

τούτοις

τὰ τούτους ποιήσας μηδ' ἀντιβλέπειν τοῖς Ἕλλησι δυνάσθαι. καὶ τὴν μὲν τῶν φίλων χώραν ἀδήωτον παρέχων, τὴν δὲ τῶν πολεμίων ἔτω καρπούμενος, ὥστε ἐν δυοῖν ἔτοιν πλέον τῶν ἑκατὸν ταλάντων τῷ θεῷ ἐν Δελφοῖς δεκάτην ἀποθῦσαι. ὁ μὲν τοι τῶν βαρβάρων βασιλεὺς, νομίσας Τισσαφέρνην αἴτιον εἶναι τῶν κακῶς φέρεσθαι τὰ ἑαυτοῦ, Τιθραύστην ἀποπέμπει καταπέμψας, † ἀπέτεμεν αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. μᾶλλον δ' ὅτι τὰ μὲν τῶν βαρβάρων ἔτι ἀθυμότερα ἐγίνετο, τὰ δ' Ἀγησιλάου πολὺ ἐρρωμενέστερα. ἀπὸ πάντων γὰρ τῶν ἐθνῶν ἐπορεύοντο πρὸς φιλίας, πολλοὶ δὲ καὶ ἀφίσαντο πρὸς αὐτὸν, ὀρεγόμενοι τῆς ἐλευθερίας· ὥστε οὐκέτι Ἑλλήνων μόνον, ἀλλὰ καὶ βαρβάρων πολλῶν ἡγεμὼν ἦν Ἀγησίλαος. ἄξιον δὲ μεῖναι καὶ ἐνθυμηθῆναι τὸν φθονεῖν βουλόμενον ἀγασθαι αὐτὸν, ὅστις ἀρχὴν μὲν παμπόλλων ἐν τῇ ἠπείρῳ πόλεων, ἀρχὴν δὲ καὶ νήσων, ἐπεὶ καὶ ὁ ναυτικὸν προσῆψεν αὐτῇ ἡ πόλις, αὐξανόμενος καὶ δυνάμει καὶ δυνάμεσι, παρὼν δ' αὐτὸς † πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς χρῆσθαι, τί ἐβούλετο, πρὸς μὲν τούτοις ὃ μέγιστον, ὀφθονίαν καὶ ἐλπίζων καταλύσειν τὸν ὑπὸ τὸν Ἑλλάδα † στρατὸν ἀφ' ἑαυτοῦ πρότερον ἀρχὴν, ὅμως οὐδενὸς τούτων ἐκράτησεν· ἀλλ' ὅπου ἦλθεν αὐτῷ ἀπὸ τοῦ οἴκοι † τέλους . . . βοηθῶν τῇ πατρίδι, ἐπείθετο τῇ πόλει, οὐδὲν ἀφαιρούμενος ἢ εἰ ἐν † φορᾷ ἔτυχεν ἑστηκὼς μόνος πρὸς τοὺς πέντε· μᾶλλον δὲ ἔνδηλον ποιῶν, ὡς οὔτε αἰτίᾳ τῶν φίλων δέξαιτο αὐτὴν πατρίδος, ὅτε τοὺς ὑπηκόους αὐτὴ τῶν ἀρχαίων φίλων, ὅτε αἰσχρὰ καὶ ἀκίνδυνα κέρδη μᾶλλον, ἢ μετὰ κινδύνων τὰ καλὰ καὶ δίκαια. ὅσον γε μὲν χρόνον ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἔμεινε, πῶς οὐκ ἀξιεπαίνου βασιλέως καὶ τοῦτ' ἔργον ἐπεδείξατο, ὅστις τὰς θαλαττοκρατούσας πάσας πόλεις, ἐφ' ἃς † ἄρχων ἐξέπλευσε, σασιαζούσας, δι' ὃ τὰς πολιτείας κινηθῆναι, ἐπεὶ οἱ ἀθλιώτατοι τῆς ἀρχῆς ἔληξαν, ἐποίησεν, ὥστε ἄνευ φυγῆς καὶ θανάτων, ἕως αὐτὸς παρῆν, ὁμονοούσας καὶ εὐδαιμονούσας τὰς πόλεις διαβιῶσαι; τοιγάρτοι οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνες οὐχ ὡς ἄρχοντος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς πατρὸς, καὶ ἑταίρου ἀπιόντος αὐτοῦ ἐλυποῦντο. καὶ τέλος ἐδήλωσαν, ὅτι οὐ πλασθὴν τὴν φιλίαν παρείχοντο. ἐθελοῦσιοι γοῦν αὐτῷ συνεβοήθησαν τῇ Λακεδαίμονι, καὶ ταῦτα, εἰδότες, ὅτι οὐ χείρωσιν ἑαυτοὺς δεήσει μάχεσθαι.

eo redactos, vt ne quidem adspicere Græcos possent. Efficiebat etiam, vt amicorum ager minime vastaretur: ipse de hostili fructus eos percepit, vt intra biennium decumam Delphico Deo consecraret, c talentis ampliorem. Ceterum Persarum rex arbitratus Tissaphernem in culpa esse, quãobrem res suæ misere diriperentur: misso de locis superioribus Tithrauste, caput ei præcidi iussit. Secundum ea barbari magis abiectis esse animis, Agesilai rebus multũ roboris accedere. Nam legati ad amicitiã ineundam omnibus a nationibus mittebantur, & pleriq; ad eum deficiebãt, libertatis desiderio ducti. Quare iam non Græcorum modo, sed multorum etiam barbarorum dux erat Agesilaus. Æquum est etiam, ex hoc summa hominem admiratione prosequi; quod quum imperium teneret complurium in continente ciuitatum, atq; etiam insularum, posteaquam ei classem quoq; patria tradidit, iam succrescens famæ celebritate ac potentia, nanctusque potestatẽ vtendi multis cõmodis, & quod maximum erat, iam voluens animo, spequeconcipiens euersionem eius imperij, quod prius Græciam armis inuaserat: nihilominus ab harum rerum nulla vinci se passus sit, sed vbi domo venisset ad eũ quidam a magistratibus, qui eum opitulari patriæ iuberet; parebat perinde reipublicæ, ac si tunc forte solus in Ephororum curia propter † Quinqueuiros constitisset. Qua quidem re insigniter declarauit, nõ se terrã vniuersam patriæ, nec posterius adquisitos amicis veteribus, nec turpia lucra, mul lo cum periculo coniuncta, honestis ac iustis, quæ periculum habeãt, anteferre. Qui nõ etiam hoc regis laude digni facinus sit, quod imperij sui tempore, quum ciuitates omnes, quibus præfuturus domo nauigauerat, intestinis dissidiis laborantes accepisset, quoniam essent mutatæ respublicæ, posteaquam ademtum Atheniẽsibus imperium fuerat; perfecerit, vt absque exsiliis & cædibus, quam quidem diu aderat ipse, magna cum animorum concordia semper administrarentur, & felices essent? Enimuero Græci, quotquot incolunt Asiam, nõ eius ex Asia discessum, ceu principis tantũ: sed etiam vt patris, ac sodalis dolebant, & tamdem declarabant, non ei se ficticiam beneuolentiam exhibere. Nam sponte cum eo profecti sunt ad ferendum suppetias Lacedæmoni, quũ quidem scirent, sibi non aduersus deteriores se pugnandũ esse.

Plut. Agesil. p. 1098.

Plut. Agesil. p. 1092.

† Intelligit Ephoros.

Atq; hic rerum in Asia gestarum finis fuit. Ceterum Hellespõto traiecto, per easdem nationes iter faciebat, per quas Persarum rex illo ingẽti cum exercitu profectus fuerat: & quæ via confecta totius anni spatio fuerat a rege barbaro, eã minori quoque, quam mensis spatio, Agesilaus confecit. Non enim hoc propositum eius erat animo, vt serius patriæ succurreret. Posteaquam Macedonia peragrata, Thessaliam ingressus est; sequentes eum a tergo Larissæi, Cranonij, Scotusæi, Pharsalij, Bœotorum socij, omnesque adeo Thessali, exceptis qui tunc in exsilio degerent, agmen extremum carpebant. Ducebat antehac Agesilaus copias quadrato agmine, quum partem equitum dimidiam a fronte, dimidiam a tergo haberet. Verũ postea, quam Thessali extremos adorti, quo minus in itinere pergeret, prohibebant: partem eorum, qui primo erant in agmine, solis exceptis, quos penes se habebat, ad agmen vltimum mittit. Quumque acies essent vtrimque instructę, Thessali non satis commode se prœlio equestri cõgressuros cum grauis armaturæ peditibus arbitrati; terga dabant, ac pedetentim discedebant, illis imprudenter admodum eos persequentibus. Agesilaus, erratis vtrorumque animaduersis; equites, quos secum habebat robustos admodum, mittit; vtque tum ipsi hostem summo persequerentur impetu, nec cõuertendi se potestatem ei facerent, tum aliis idem denuntiarent, mandat. Eos quum Thessali præter opinionem equos adigere viderent, plane se non conuertebãt; ac si qui sane id facere conati fuissent, ab equitibus, quos transuersos habebant, intercipiebantur. Conuertit inter alios sese Polycharmus Pharsalius, equitum magister, & vna cum suis dimicãs interfectus est. Quod vbi accidisset, ingens fuga facta fuit, ita vt alij occiderentur, alij viui hostiũ in potestatem venirent. Neque prius substitere, quam ad montem †Narthaciensium peruenissent. Statuit tunc Agesilaus tropæum inter Prantem ac Narthacium: & mansit ibi, mirifice delectatus hoc facinore; quod eos, qui se plurimum ob rem equestrem efferunt, vicisset eo cum equitatu, quem ipsemet instituisset. Postridie Achaicis Phthiæ montibus superatis, deinceps per regionem pacatam profectus est ad Bœotorum vsque fines. Ibi quum in acie stantes aduersus se reperisset Thebanos, Athenienses, Argiuos, Corinthios, Ænianes, Euboenses, Locros vtrosque:

Plut. Ages. p. 1104.

†al. Anthraceorũ, id est, Carbonariorum.

Plut. Apophth. p. 374. v. supra p. 517. 2 Plut. Ages. p. 1105.

Τῶν μὲν δὴ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πραξέων τοῦτο τέλος ἐγένετο. Ἀφικόμενος δ' ἐς Ἑλλήσποντον, ἐπορεύετο διὰ τῶν αὐτῶν ἐθνέων, ὥνπερ ὁ πρόσθεν τὴν πολλὴν μὲν καὶ ἐπιπόνως καὶ χαλεπὴν ὁδὸν ὁ βάρβαρος ἐποιήσατο, ταύτην μέντοι ἐν μείονι κατέτεινεν ὁ Ἀγησίλαος. οὐ γὰρ ὡς ὑστερήσων τοῦ πατρίδος ἐσπουδάκει. ἐπεὶ δὲ διαμείψας Μακεδονίαν εἰς Θετταλίαν ἀφίκετο, Λαρισαῖοι μέν, καὶ Κρανώνιοι, καὶ Σκοτουσαῖοι, καὶ Φαρσάλιοι σύμμαχοι ὄντες Βοιωτοῖς, καὶ πάντες δὲ Θετταλοί, πλὴν ὁπόσοι αὐτῶν φυγάδες τότε ἔτυχον, ἐκαραδόκουν ἢ ἐφεπόμενοι. ὁ δὲ τέως μὲν ἦγεν ἐν πλαισίῳ τὸ στράτευμα, τοὺς ἡμίσεας μὲν ἔμπροσθεν, τοὺς ἡμίσεας δὲ ἐπ' ὀπαδὸν ἔχων τῶν ἱππέων. ἐπεὶ δὲ ἐκώλυον τὴν πορείαν αὐτὸν οἱ Θετταλοὶ ἐμποδίζοντες τοῖς ὄπισθεν, τὸν μὲν ἀπέπεμπε ἐπ' ὀπαδὸν καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ προτέρου μέρους στράτευμα, † καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ. ὡς δὲ παρετάξαντο ἀλλήλοις, οἱ μὲν Θετταλοὶ νομίσαντες οὐκ ἐν καλῷ εἶναι τοὺς τοῖς ὁπλίταις ἱππομαχεῖν, † βέλτιον ψιλοὺς, βάδην ἀπεχώρουν· οἱ δὲ μάλ' ἀφόβως ἐφείποντο. γνοὺς δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἀμφοτέροις ἡμύρτησεν, τὸν μὲν ἀπέπεμπε τοὺς ἀμφ' αὐτὸν μάλα ὑρώσους ἱππέας, καὶ κελεύει τοῖς τε ἄλλοις τὸν αὐτὸν διώκειν τρόπον, καὶ μηκέτι δοιὰς αὐτοῖς ἀναστροφὰς ποιεῖν. οἱ δὲ Θετταλοὶ ὡς εἶδον τὸν δὲ δόξαν ἐλαύνοντας, οἱ μὲν αὐτῶν ἤδη ἀπέστρεφον, οἱ δὲ καὶ ἀναστρέφειν πειρώμενοι, πλαγίους ἔχοντες † τοὺς ἵππους ἠλίσκοντο. Πολύχαρμος μέντοι ὁ Φαρσάλιος ἱππάρχων ἀπέστρεψέ τε, καὶ μαχόμενος σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀπεθνήσκει. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, φυγὴ ἦν ἰσχυρά. ὥστε οἱ μὲν ἀπέθνησκον αὐτῶν, οἱ δὲ καὶ ζῶντες ἠλίσκοντο. ἔστησαν δ' οὐ πρόσθεν οὐδαμοῦ, * πρὶν ἢ ὅτι τῷ ὄρει τῶν Θρακέων ἐγένοντο. καὶ τότε μὲν δὴ ὁ Ἀγησίλαος θύσας τε ἔστησε μεταξὺ στρατοῦ καὶ † Ναρθακίου· καὶ αὐτὸς κατέμεινε, μάλα ἡδόμενος τῷ ἔργῳ, ὅτι τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐφ' ἱππικῇ ἐνενικήκει σὺν ᾧ αὐτὸς ἐμηχανήσατο ἱππικῷ. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὑπερβάλλων τὰ ἀχαϊκὰ τῆς Φθίας ὄρη, τὸν λοιπὸν ἤδη πᾶσαν διὰ φιλίας ἐπορεύθη εἰς τὰ τῶν Βοιωτῶν † ὅρια. ἐνταῦθα δὴ ἀντιτεταγμένους δι' ὑρῶν Θηβαίους, † Ἀθηναίους, Ἀργείους, Κορινθίους, Αἰνιᾶνας, Εὐβοέας, καὶ λοκροὺς ἀμφοτέρους, τόδε ἐμέλλη-

Plut. Ages. p. 1104.

† al. Anthraceorũ, id est, Carbonariorum.

Plut. Apophth. p. 374. v. supra p. 517. 2 Plut. Ages. p. 1105.

πρὸς ἱππεῖς

* πρὶν ἐν τῷ ὄρει Ναρθακίῳ ἔστη

† Ναρθακιέων

† Ναρθακίου

ὄρια

Ἀθηναίους, Ἀργείους, Κορινθίους, Αἰνιᾶνας, Εὐβοέας

ἐμέλλησεν, ἀλλ' ὁκ τῶ φανερῶ αἰτιαρέ- A nihil cunctatus, vt pugnam committeret
ταῖε, λακεδαιμονίων μὲν ἔχων μοῖραν καὶ ἥ- aperte ſtruebat aciem, quum cohortem
μισυ, τῶν δ' αὐτόθεν συμμάχων φωκέας καὶ ſecum Lacedæmoniorum vnam cum ſe-
τὸτ' ἄλ. ὀρχομενίους μόνους, † τὸ δ' ἄλλο στράτευμα, miſſe haberet, & ex ſociis, qui habitant iis
ὅπερ ἠγάγετο αὐτός. καὶ οὐ τῶτο λέξων ἔρχο- in locis, ſolos Phocenſes & Orchomenios,
μαι, ὡς πολὺ μὲν ἐλάττους, πολὺ δὲ χείρονας cũ reliquis copiis, quas ipſe ducebat. Nec
ἔχων, ὅμως συνέβαλλεν· (εἰ γὰρ ταῦτα λέ- iã hoc dicturus ſum, quod quũ multo pau-
γοιμι, Ἀγησίλαόν τ' ἂν μοι δοκῶ ἄφρονα ἀ- ciores & imbecilliores haberet, nihilomi-
ποφαίνειν, καὶ ἐμαυτὸν μωρόν, εἰ ἐπαινοίην τὸν nus conflixerit; quãdoquidem id ſi dicam,
περὶ τῶν μεγίστων εἰκῆ κινδυνεύοντα) ἀλλὰ videar Ageſilaum amẽtem, ac me ſtultum
μᾶλλον τὰ δ' αὐτῶ ἄγαμαι, ὅτι πλῆθός τε B pronũtiare, qui hominem temere periclitãtem de ſumma rerũ laudẽ: ſed hoc apud
οὐδὲν μεῖον, ἢ ὅ τῶν πολεμίων παρεσκεύά- me potius in admirationẽ venit, quod co-
σατο, ὥπλισέ τε οὕτως, ὡς ἅπαντα μὲν χαλ- pias nõ minores hoſtilibus comparauerit,
φοίνικα. κῆν, ἅπαντα δὲ † φοινικᾶ φαίνεσθαι. ἐπεμε- & ſic armis inſtruxerit: vt omnia merum
λήθη δὲ, ὅπως οἱ στρατιῶται τὰς πόνους δυ- æs, omnia eſſe mera purpura viderentur.
νήσαιντο φέρειν. ἐνέπλησε δὲ καὶ φρονή- Dederat itidem operam, vt milites poſſent
ματος ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν, ὡς ἱκανοὶ εἶεν πρὸς labores perferre; animoſque ipſorum ea
οὓστινας δέοι μάχεσθαι. ἔτι δὲ φιλονικίαν compleuerat ferocia, vt ad pugnandum
ἐνέβαλε πρὸς ἀλλήλους τοῖς μετ' αὐτῶ, ὅ- aduerſus quoſuis ſatis eſſent idonei. Præ-
πως ἕκαστοι αὐτῶν ἄριστοι φαίνοιντο. ἐλπί- terea cõtentionem mutuam inter ſuos ex-
δων γε μὴν πολλὰς ἐνέπλησεν, ὡς πᾶσι C citarat, vt ſinguli ſe præſtantiſſimos declararent. Spe denique repleuerat omnes, futurum policitus, vt vniuerſi multa bona
πολλὰ καλὰ ἔσοιτο, εἰ ἄνδρες ἀγαθοὶ γέ- adipiſcerentur, ſi viros ſe fortes gererent.
γνοιντο· νομίζων οὐ τῶν τοιούτων ἀνθρώ- Exiſtimabat enim, viros eiuſmodi prom-
πων πρόθυμόταλα τοῖς πολεμίοις μάχε- tiſſime in hoſtem dimicaturos, quæ ſane ip-
σθαι. καὶ μήτοι σὐκ ἐψεύσθη. διηγήσομαι ſum opinio minime fefellit. Pugnã quo- Plut. ἀποφθέγμ. p. 374.
δὲ καὶ τὴν μάχην. καὶ γὰρ ἐγένετο οἵα περ que narrabo, quod eiuſmodi fuerit, qualis Plut. Ageſil. p. 1106. citat S.!.
οὐκ ἄλλη τῶν ἐφ' ἡμῶν. στρατέσαν μὲν γὰρ alia noſtro quidem æuo nulla. Nã in cam- Prælium Olymp. 96. an. 2. ad Coro-neam Diod. 14. p. 441.
εἰς τὴν καλουμένην πεδίον, οἱ μὲν σὺν Ἀγη- pum ad Coroneam conuenerunt, Ageſi-
σιλάῳ, ἀπὸ τῆς κηφισσοῦ, οἱ δὲ σὺν τοῖς Θη- lai quidem exercitus a Cephiſſo; Thebani
βαίοις, ἀπὸ τοῦ ἑλικῶνος. ἑώρων δὲ ταῖς τε φά- vero cum ſuis, ab Helicone. Et videbant
ἰσομάχους. λαγξας ἀλλήλων μάλα * ἰσομάλους· ἐρ- D phalãges ſuas admodum prœlio commit-
ρῶδον δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἦσαν ἑκατέραν ἰσοπλη- tendo pares, propeq; multitudo equitum
μὲ δεξιὸν τὸ μετ' αὐτῶ, θείς. εἶχε δὲ ὁ Ἀγησίλαος † μὲν τὸ δεξιὸν τῶ vtrimque par erat. Ageſilaus dextrum cor-
μὲν ἑαυτῶ, ὀρχομένιοι δὲ ἕξ ἀτοι ἦσαν αὐτῷ nu apud ſuos tenebat, in læuo poſtremi e-
τῶ λιωνύμου. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι αὐτοὶ μὲν δε- rant Orchomenij. Contra, Thebani dex-
ξιοὶ ἦσαν, Ἀργεῖοι δ' αὐτοῖς τὸ λιώνυμον εἶ- tro ſuorum in cornu erant, in læuo Argiui.
χον. συνιόντων δὲ, τέως μὲν σιγὴ πολλὴ ἦν Et hactenus dum cõgrederentur, vtraque
ἀπ' ἀμφοτέρων. ὡίκει δὲ ἀπεῖχον ἀλλήλων in parte magnum erat ſilentium. Quum
ὅσον στάδιον, ἀλαλάξαντες οἱ Θηβαῖοι δρό- vero a ſeinuicem vnius abeſſent ſtadij ſpa-
μῳ ὁμόσε ἐφέρεσθαι. ὡς δὲ τοξῶν ἐπὶ πλέθρων tio, clamore Thebani ſublato, curſu in ad-
ὀκ μέσῳ ὄντων, ἀντεξέδραμον ἀπὸ τῆς Ἀγησι- E uerſos ferebantur. Vbi tria reſtarent inter
λάου φάλαγγος, ὧν Ἱππωνίδας ἐξενάγει. ἦ- vtroſque plethra, de Ageſilai phalange ad-
σαν δ' αὐτοὶ τῶν τε ἐξ οἴκου αὐτῷ συμμάχων uerſa in eos ruebant ſtipendiarij milites,
Κυρείων, ὡς ὕπρα. καὶ τῶν † Κυρείων τινὲς, καὶ Ἴωνες οἵ, καὶ quos Herippidas ducebat. Erant autem il-
ἀολῆς, καὶ ἑλλησπόντιοι ἐχόμενοι, καὶ πρῶτοι li partim, quos domo ſecum in expeditio-
ἔβεναν τὸ οὗτοι τῶν συνεκδραμόντων τὲ ἐγίνοντο, καὶ εἰς ὄρυ ἀφικόμενοι † ἐξέφαυτο τὸ καθ' ἑαυτούς. nem duxerat; partim, qui Cyro militaue-
rant, & Iones, & Æolenſes, & Helleſpon-
tij, horum vicini. Hi omnes illorum e-
rant in numero, qui vna procurrebant;
ac intra ictum haſtæ quum veniſſent, ho-
ſtes ſibi oppoſitos in fugam verterunt.

Argiui quidem illorum impetũ, qui apud A Ageſilaum erant, haud ſuſtinuere; ſed ad Heliconem fuga ſe receperunt. Atq; heic iam nonnulli hoſpites corona cingebant Ageſilaum, quum ei quidam nũtiat, Thebanos perruptis Orchomeniis ad impedimenta peruenisse. Quapropter in eos euoluta phalange ducebat. Thebani quum ſocios ſuos ad Heliconem fugisse viderent, magna vi pergebant, vt ad ſuos elaberentur. Tum vero fortem virum fuisse Ageſilaum hauddubie dicere poſſumus, quamquam tutiſſima non eligeret. Nam quum B dimiſſis illis, qui elabi conabantur, ſequi a tergo poſſet, & vltimos capere: non hoc fecit, ſed aduerſa fronte cum Thebanis eſt congreſſus. Itaque collatis clupeis vrgebantur, pugnabant, interficiebant, interficiebantur. Nullus quidem excitabatur clamor, nõ tamen erat ſilentium: ſed eiuſmodi quædam vox, qualis ex ira prælioque proficiſci poteſt. Tamdem Thebanorum alij ad Heliconem elabuntur, multi dum pedem referunt, interimuntur. Poſteaquam victoria potitus erat Ageſilaus, & ipſe ad phalangem adlatus eſſet, accepto vulnere: quidam equites adactis equis ei dicunt, ex hoſtibus LXXX viros armatos eſſe ſub fano, quidque de his faciundum eſſet, interrogabant. Ille vero, quamquam accepiſſet multa toto paſſim corpore vulnera, & ab omnis generis telis inflicta; non tamen numinis obliuiſcebatur, ſed mandabat, vti poteſtatem eis facerẽt abeundi, quo vellent, neque lædi eos patiebatur. Quin equitibus etiam, quos penes ſe habebat, imperabat; vt eos deducerent, donec ad loca tuta peruenissent. Commiſſo D iam prælio, videre erat illo in loco, quo congreſſi fuerant, terram ſanguine conſperſam, cadauera tam amicorum, quam hoſtium, ſparſim inter ſe iacentia, pertuſos clupeos, confractas haſtas, pugiones vaginis nudatos partim humi, partim in corporibus, partim ipſis in manibus hærentes. Ac tum quidem, quia veſper aduenerat, tractis hoſtium cadaueribus intra phalangem, cœnaque ſumta, quieti ſe dederunt. Poſtridie † Gylum polemarchum aciem mane iubet inſtruere, ac tropæum excita- E re, inque honorem Dei corollis omnes ſe redimire, tibicines denique omnes tibiis canere. Interea dum hoc illi faciunt, Thebani præcone miſſo, mortuorum cadauera per indutias ad ſepulturam poſcunt. Ita-

† al. Gylim

ἀργεῖοι μὲν οὐκ ἐδέξαντο τοὺς ἀμφ' Ἀγησίλαον, ἀλλ' ἔφυγον ὑπὸ τ' Ἑλικῶνα. καὶ ταῦθα οἱ μέν τινες τ' ξένων ἐστεφάνουν ἤδη τ' Ἀγησίλαον. ἀλλ' ἀγγέλλει δέ τις αὐτῷ ὅτι Θηβαῖοι τοὺς ὀρχομενίους ἐκκεκόψαντες ἐν τοῖς σκευοφόροις εἰσὶ. καὶ ὁ ἔπαυε. μὲν δὴ θᾶττον ἐξελίξας τ' φάλαγγα ἦγε ἐπ' αὐτούς· οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι ὡς εἶδον τοὺς συμμάχους πρὸς τῷ Ἑλικῶνι πεφυγότας, ἐκπεσόντι βουλόμενοι πρὸς τοὺς ἑαυτ', ἐχώρουν ἐῤῥωμένως. ἐνταῦθ' δὴ Ἀγησίλαον ἀνδρεῖον μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν ἀναμφιλόγως, ὑ μέντοι εἵλετό γε τὰ ἀσφαλέστατα. ἐξὸν γὰρ αὐτῷ παρέντι τοὺς ἀκροβατοῦντας, παριῶντι male. ἐπομένῳ χρῆσθαι τοῖς ὄπισθεν, οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἀντιμέτωπος συνέῤῥαξε τοῖς Θηβαίοις. καὶ συμβοώντες τοῖς ἀσπίσι ἐωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον. καὶ κραυγὴ μὲν οὐδεμία παρῆν, ὑ μὴν οὐδὲ σιγή· φωνὴ δέ τις ἦν τοιαύτη, οἵαν ὀργή τε καὶ μάχη προΐεται· αὖ. τέλος δὴ τ' Θηβαίων οἱ μὲν ἀκροβατοῦντες τοὺς τ' Ἑλικῶνα, πολλοὶ δ' ἀποχωροῦντες ἀπέθανον. ὅπου δ' ἡ μὲν νίκη συνῆν Ἀγησιλάῳ νίκη Ἀγησιλάου ἐκλήθη, ἐλήφθη, τρωθεὶς δ' αὐτὸς *προσενέχθη πρὸς τ' φάλαγγα, προσελάσαντες τινὲς τ' ἱππέων, λέγουσιν αὐτῷ ὅτι τῶν πολεμίων οὐ δυνάμενοι συνεχθη συνὼ τοῖς ὅπλοις κατὰ τῶν ναῶν εἰσί· καὶ πρὸ νεῷ εἰσι. τῶν, τί χρὴ ποιεῖν. ὁ δ' καίπερ πολλὰ θαύματα ἔχων πάσχοντος καὶ πάντοθεν ὅπλοις, ὅμως οὐκ ἐπελάθετο τοῦ θείου, ἀλλ' ἐᾶν τε ἀπιέναι ὅποι βούλοιντο ἐκέλευε, καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴα, καὶ προπέμψαι ἐπέταξε τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἱππεῖς ἕως τε ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐλθοῦσι. ἐπεὶ γε μὴν ἔληξεν ἡ μάχη, παρὼν δὴ θεάσασθαι, ἔνθα συνέπεσον ἀλλήλοις, τὴν μὲν γῆν αἵματι πεφυρμένην, νεκροὺς δ' κρυμνοὺς φιλίους καὶ πολεμίους μετ' ἀλλήλων, ἀσπίδας δὲ διατετρυμμένας, δόρατα συντεθραυσμένα, ἐγχειρίδια γυμνὰ κυλεῶν, τὰ μὲν καμόντι, τὰ δ' ἐν τ' σώματι, τὰ δ' ἔτι μ' χεῖρας. τότε μὲν σώμασι, οὕτω (καὶ γὰρ ἑσπέρα ἦν ἤδη ὀψέ) συνελκύσαντες τοὺς τῶν πολεμίων νεκροὺς εἴσω φάλαγγος, ἐδειπνοποιήσαντο καὶ ἐκοιμήθησαν. περὶ δ' † Γύ- Γύλιν λον τὸν πολέμαρχον διατάξαι τε σκέλους τὸ στράτευμα καὶ θύσαντα ἵσασθαι, καὶ στεφανοῦσθαι πάντας τῷ θεῷ, καὶ τοὺς αὐλητὰς πάντας αὐλεῖν. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔπεμψαν *κήρυκα, ὡσανεὶ δοὺς τοὺς νεκροὺς αἰτοῦντες θάψαι. καὶ κήρυκας οὕτω

ὅτω δὴ αἵ τε σπονδαὶ γίνονται, καὶ ὁ Ἀγησίλαος οἴκαδε ἀπεχώρει, ἑλόμενος αὐτὸς τὰ μέγιστα εἰ ἐν τῇ ἀσίᾳ, οἴκοι τὰ νόμιμα μᾶλλον ἄρχειν, τὰ νόμιμα ἢ ἄρχεσθαι. ἐκ τούτου † κατανοήσαντες τοὺς Ἀργείους τὰ μὲν οἴκοι καρπουμένους, κόρινθον δὲ προσκληφόρους, ἡδομένους τῷ πολέμῳ, στρατεύει ἐπ' αὐτούς· καὶ δηώσας πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, λύθεις ἐκεῖθεν ὑπὸ Ἀχαιῶν καὶ Φλιασίων εἰς τὸν Λέχαιον, αἱρεῖ τὰ ἐπὶ θάτερα τείχη· καὶ ἀναπετάσας τὰς πελοποννησιακὰς πύλας, οὕτως οἴκαδε ἀπελθὼν εἰς τὰ † ὑακίνθια, ὅπου ἐτάχθη ὑπὸ τοῦ χορηγοῦ, τὸν παιᾶνα τῷ θεῷ συνεπετέλει. ἐκ τούτου δὲ ἀναδανόμενος τοὺς κεκινδύνους πρότερον μὲν τὰ χίλια ἐν τῷ † πειραίῳ σῳζομένους, μέγιστον δὴ ἡγησάμενος, ὅτι βοιωτοὶ τοῦτον ἐκ κρίσεως ὁρμώμενοι ὑπερτῶν τοῖς κεκινδύνοις † ἐγίγνοντο, στρατεύει ὅπως ὁ * πειραιεὺς † παραδιδομένης τῆς πόλεως, ἐξ ἀείσου μελέστρατος δὲ βουλόμενος τοῖς ὅπλοις. ἀναδόμενος δὲ, ὑπὸ νύκτα βεβοηθηκότας ἐκ τοῦ * πειραιῶς εἰς τὴν πόλιν πανσυδί, ὑποστρέψας ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, αἱρεῖ τὸν † πειραιᾶ, ἔρημον μὲν φρουρᾶς φυλακῆς· καὶ τὰ μὲν ἄλλα τὰ ἐντὸς λαμβάνει, καὶ τὰ * τείχη ἀνατείχισε. ταῦτα δὲ ποιήσας, οἴκαδε ἀπεχώρησε. μετὰ δὲ ταῦτα παραγενομένων τῶν Ἀχαιῶν εἰς τὴν † αὐτοὺς συμμαχίαν, καὶ δεομένων συστρατεύειν † αὐτοῖς εἰς Ἀκαρνανίαν, καὶ ὅπως ἐμπεσόντες ἐν στενοῖς τοῖς Ἀκαρνάνων, καταβαλόντες τοῖς φίλοις τὰ ὑπερκείμενα αὐτῶν, μάχῃ συνάψαι· καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας αὐτῶν, ὅπλα ἔστησε, καὶ ἐπορεύθη· ὕστερον ἔλυσε, πρὶν μὲν Ἀχαιοῖς φίλους ἐποίησεν Ἀκαρνᾶνας, καὶ Αἰτωλοὺς, καὶ Ἀργείους, ἑαυτῷ δὲ καὶ συμμάχους. ὅπερ δὲ εἰρήνης ὑπεθυμήσαντες οἱ πολέμιοι ἐπρεσβεύοντο, Ἀγησίλαος αὐτοῦ ἔπεμπε τὴν εἰρήνην, ἕως τοὺς φεύγοντας Λακεδαιμονίους φυγόντας κεκινδύνων καὶ Θηβαίων ἠνάγκασε τὰς πόλεις οἴκαδε καταδέξασθαι. ὕστερον δὲ δὴ καὶ Φλιασίων τοὺς φεύγοντας Λακεδαιμονίους φυγόντας κατήγαγε, αὐτὸς στρατεύσας ἐπὶ Φλιοῦντα. εἰ δέ τις ἄλλη πη ταῦτα μέμφεται, ἀλλ' ἔν γε φιλεταιρείᾳ γε πραχθέντα φανερόν ἐστι. καὶ γὰρ ἐπεὶ τοὺς ἐν Θήβαις τῶν Λακεδαιμονίων κατέκτανον οἱ ἐναντίοι, βοηθῶν αὐτοῖς τούτοις στρατεύει ὅπως τὰς Θήβας. λιμῶν δὲ ἀποκλείσας καὶ πολιορκίᾳ καὶ ἀπεσταυρωμένα ἅπαντα,

καταγνόντες

ὑακίνθια

πειραιῶ

συνεγίγνοντο,

*πειραιεὺς † παραδιδομένης τῆς πόλ.

μετὰ ἄρισον

*πειραιᾶ

†πειραιεύς,

*τείχη, ἃ ἀνετετείχισο.

†αὐτοὺς

que fiunt indutiæ, ac domum Agesilaus discedit; quum mallet domi potius legitime imperare, ac imperium legitimum pati, quam in Asia longe omnium esse maximus. Secundum hæc animaduertens, Argiuos copia rerum domesticarum frui, & Corinthum adiecisse imperio suo, & bello delectari: expeditionem aduersus eos suscipit, vastatoque omni eorum agro, mox inde superatis angustiis Corinthum versus, muros Lechæum vsque pertinentes capit. Itaque patefactis Peloponesi portis, domum reuertens ad sollemne Hyacinthiorum festum, quo constitutus erat loco a chori magistro, pæana cum aliis Apollonі absoluit. Post hæc certior factus, Corinthios omnia iumenta in Piræo custodire, ac maximum quiddam esse ducens, quod illac Bœoti e Creusi profecti, facile se cum Corinthiis coniungerent: Piræum copias ducit. Quod quum præsidio multorum teneri videret, a prandio mutatis castris ad vrbem propius pergit, † quasi ea spectaret ad deditionem. Sub noctem animaduerso, eos omnibus cum copiis e Piræo in vrbem Corinthū opis ferendę caussa se contulisse: prima luce cōuerso itinere, Piræum capit a præsidio nudum, neque solum ea, quæ intus erant; sed etiam illa castella, quæ istic instaurata fuerant. His rebus gestis, domum rediit. Post hæc quum Achæi lubentes ad societatem semet offerrent, & vt secum in Acarnaniam expeditio susciperetur, orarent; Acarnanes autem in angustiis viarum eos adgrederentur: occupatis per velites superioribus locis, pugnā cum ipsis cōserit. ac multis interfectis, tropęum statuit; neque prius finem facit, quam Achæis Acarnanes, Ætolos, Argiuos amicos, sibi fœderatos effecisset. Ceterū pacē poscētibus aduersariis Lacedęmoniorum, eaque de re legatos mittentibus: ne cōstitueretur ea, vetuit Agesilaus, donec Corinthum ac Thebas, vt eos exsules reducerent, coegisset; qui ob Lacedæmonios in exsilium eiecti fuerant. Deinde Phliasios etiam exsules, ob Lacedæmoniorum amicitiam patria pulsos, reduxit; ipsemet expeditione aduersus Phliuntem suscepta. Quod si quis hæc alia quadam ratione vituperat, certe in societatis ac amicitiæ gratiam gesta esse constat. Nam quum Thebis Lacedæmonios aduersarij necassent, vt eis succurreret, expeditionem aduersus Thebas suscepit. Quumque fossa valloque munita cuncta reperisset, superа-

† al. quasi ea sibi prodaretur.

tis Cynoſcephalis ad vrbem vſque vaſtabat agrum; facta Thebanis pugnæ copia tam in planicie, quam in montibus, ſi ita vellent. Rurſum anno ſequenti cum exercitu Thebas petit, ſuperatisq; vallis ac foſſis ad Scolum, reliquas Bœotiæ partes depopulatur. Atque hactenus ipſe cum patria cõmuni felicitate fuit vſus. Quicumque deinceps caſus aduerſi acciderũt, hos Ageſilai ductu contigiſſe, nemo eſt qui dixerit. Poſteaquam ad Leuctra clades fuiſſet accepta, & amicos ac hoſpites ipſius Tegeæ necaſſent tum aduerſarij, tum Mãtinei, iamque ſe coniunxiſſent Bœoti omnes, & Arcades, & Elei: vnam cohortem eduxit, exiſtimantibus multis, longo tempore Lacedæmonios extra fines ſuos non egreſſuros. Quumque vaſtaſſet agrum eorum, qui amicos ipſius occiderant: ita deinde domum ſe rurſus recepit. Secundum hæc Arcadibus vniuerſis, & Argiuis, & Eleis, & Bœotis, quibus Phocenſes aderant, & vtriſque Locris, & Theſſalis, & Ænianibus, & Acarnanibus, & Euboenſibus, cum infeſtis copiis Lacedæmonem profectis, quum ſerui præterea, multæque finitimæ ciuitates defeciſſent, ac Spartanorum non pauciores in commiſſo ad Leuctra prœlio fuiſſent interemti, quam ſuperſtites eſſẽt: nihilominus vrbem tutatus eſt, quãquam ea careret mœnibus. Neque tamen illac ſuos educebat, vbi rebus omnib. potiores erãt hoſtes, ſed vbi ciues ſuperiores futuri erant, ſuis aduerſus hoſtem in acie magno cum animi robore collocatis. Exiſtimabat enim ſe, ſi ſpatioſa quædam in loca progreſſus eſſet, ab omni parte circumueniri poſſe: ſin artis & ſuperioribus in locis ſe cõtineret, rebus omnibus hoſte potiorem futurum. Quum vero exercitus diſceſſiſſet, cur non dixerit aliquis, eum egregie ſe geſſiſſe? Nam quum ſenectus eum tam a militia pedeſtri, quam equeſtri arceret, ac patriæ pecuniis opus fore cerneret, ſi quidem ea ſocium vllũ retinere vellet: harum ipſe parandarum onus in ſe recepit. Quicquid omnino poterat, domi manens moliebatur: & ſi quæ ferret occaſio, in iis inquirendis minime ſegnis erat. Quinetiam pudore non præpediebatur, quominus legati nomine potius aliquo proficiſceretur; quam imperatoris; ſi quidem aliquid emolumenti reipublicę adlaturus eſſet. Sed tamẽ etiam interea, dũ legationes obibat, imperatoris magni munere fungebatur.

Plut. Ageſil. p. 1116.

Legationes Ageſilai.

A ὑσφρὰς τὰς κυνὸς κεφαλὰς ἐδῄου τὴν χώραν μέχρι τοῦ ἄστεος, παρέχων καὶ ἐν πεδίῳ καὶ ἀνὰ τὰ ὄρη μάχεσθαι Θηβαίοις, εἰ βούλοιντο. ἐστράτευσε δὲ καὶ τῷ ὑπάτῳ πάλιν ἔτει ὑπὲρ Θήβας. καὶ ὑσφρὰς τὰ ΧΙ σκάλοις ἑαυτοῦ στρατόπεδα καὶ τάφρους, ἐδῄωσε τὰ λοιπὰ τῆς Βοιωτίας. τὰ μὲν δὴ μέχρι τούτου χειμῶν αὐτός τε καὶ ἡ πόλις ἀτύχησε. ὅσα γε μὴν μὴ τοῦτο σφάλματα ἐλάμβανον, οὐδεὶς ἂν εἴποι ὡς Ἀγησιλάου ἡγουμένου ἐσφάλη. ἐπεὶ δὴ αὐ-
B τοῖς ἐν λεύκτροις συμφορὰς μεγίστης, καὶ τοὺς ἐναντίους τοὺς ἐν τελεᾷ φίλους καὶ ξένους αὐτῶν οἱ ἀντίπαλοι σὺν μαντινεῦσι, συνεστηκότων ἤδη Βοιωτῶν τε πρώτων, καὶ Ἀρκάδων, καὶ Ἠλείων, στρατιᾷ σὺν μόρᾳ, πολλῷ νομιζόντων οὐδὲ ἂν ἐξελθεῖν Λακεδαιμονίους [πολλοῦ* χρόνου ἐκ τῆς αὐτῶν. δηώσας δὲ τὴν χώραν τῶν καλαχρύντων τοὺς φίλους, οὕτως αὖ οἴκαδε ἀπεχώρησεν. ἀπὸ μὲν τούτου ὑπὲρ τὴν Λακεδαίμονα στρατευσαμέ-
C νων Ἀρκάδων τε πρώτων, καὶ Ἀργείων, καὶ Ἠλείων, καὶ Βοιωτῶν, καὶ σὺν αὐτοῖς Φωκέων, καὶ Λοκρῶν ἀμφοτέρων, καὶ Θετταλῶν, καὶ Αἰνιάνων, καὶ Ἀκαρνάνων, καὶ Εὐβοέων, πρὸς δὲ τούτοις ἀφεστηκότων μὲν τῶν δούλων, πολλῶν δὲ περιοικίδων πόλεων, καὶ αὐτῶν σπαρτιατῶν οὐ μειόνων ἀπολωλότων ἐν τῇ ἐν λεύκτροις μάχῃ ἢ λοιπῶν, ὅμως διεφύλαξε τὴν πόλιν, καὶ ταῦτα ἀτείχιστον οὖσαν· ὅπου μὲν πρὸς πρωτὶ πλῆθον ἂν εἶχον οἱ πο-
D λέμιοι, οὐκ ἐξάγων ἐνταῦθα; ὅπου δὲ οἱ πολῖται πλέον ἔξειν ἔμελλον, ῥᾳδίως παρατασσόμενος· νομίζων, εἰς μὲν τὸ πλατὺ ἐξιὼν πρώτοσιν δὴ περιέχεσθαι, ἐν δὲ τοῖς στενοῖς καὶ ὑσφρακτοῖς τόποις ὑπομένων, τῷ πρωτὶ κρατεῖν αὖ. ἐπεί γε μὴν ἀπεχώρησε τὸ στράτευμα, πῶς οὐκ ἂν φαίη τις αὐτὸν χρῆσθαι γνώμονος ἑαυτῷ; ὡς γὰρ τὸ στρατεύεσθαι καὶ πεζῇ καὶ ἐφ' ἵππων ἀπειρήκει ἤδη ὁ γῆρας, χρημάτων δὲ ἐώρα τὴν πόλιν δεομένην, εἴ μέλλοι σύμμαχόν τινα ἕξειν, ὅτι ὁ ποιήσων ταῦτα ἑαυτὸν ἔταξε. καὶ ὅσα μὲν ἐδωρήσατο, οἴκοι μένων ἐμηχανᾶτο· ἃ δὲ χαρίεις ἦν, οὐκ ὤκνει μετιέναι. ἃ δὲ ἠμύνετο, εἰ μέλλοι τὴν πόλιν ὠφελήσειν, πρεσβυ-
τὴς ὢν πορευόμενος αὐτὰ στρατηγεῖ. ὅμως ὃ γε ἐν τῇ πρεσβείᾳ μεγάλα στρατηγήματα ἔργα διεπράξατο.

Αὐτο-

ἐν Λαστῳ

Αὐτοφραδάτης γὰρ τε πολιορκῶν † ἐν Λάσῳ Ariobarzanem fœderatum obsideret, Agesilaum veritus, fuga inde discessit. Cotys item, quum Sestum obsideret, vrbem Ariobarzanis; & ipse soluta obsidione discessit. Quo factum est, vt non absque tropæum de hostibus etiam ex legatione statutum ei fuerit. Quinetiam quum Mausolus mari c nauibus vtrumque locum hunc obsideret, non metu adductus, sed persuasione domum cũ classe abiit. Dignas profecto res admiratione gessit. Nam & illi, qui ab eo se adfectos beneficio putabant, & qui fugiebant ipsum, vtriquę pecunias ei dabant. Mausolus quidem, quum celeriter pecunias in vsum Lacedæmonis cõtulisset, Agesilaum remisit in patriam; datis, qui eum magnifice deducerent. Erat iam annos natus LXXX. quumque animaduertisset, regem Ægyptiorum Persico regi arma inferre cupere, peditatu, equitatu, pecuniis amplissimis instructum: perlubẽter ab hoc arcessiri se audiuit, præsertim quod imperatoris ei munus policeretur. Existimabat enim, eadem profectione se gratiam Ægyptio pro collatis in Lacedæmonem beneficiis relaturum, Græcosque Asiaticos rursus in libertatem adserturum, & Persæ pœnam irrogaturum; partim ob superiorum temporum maleficia, partim quod tunc se socium esse professus, Messenẽ Lacedæmonios dimittere iussisset. Posteaquam vero ille, qui Agesilaum arcessiuerat, munus imperatoris ei non mandabat: maximopere deceptus, quid faciundum esset, cogitabat. Hinc Ægyptij, qui seorsum militabant, a regis fide deficiunt: mox & reliqui omnes eum deserunt. Rex ipse metuens sibi, Sidonem Phœniciæ fuga se recepit. Ægyptij, orta seditione, reges duos creant. Atque heic Agesilaus, qui futurũ intelligeret, vt si neutrum adiuuaret, neuter Græcis stipẽdium solueret, neuter rerum venalium forum suppeditaret, & vtercumque superior euaderet, is hostis esset: sin alteri suppetias ferret, eum accepto beneficio, ceu par esset, amicum futurũ: facto iudicio, vter magis Græcorum studiosus esse videretur, eiusq; militiam sequutus; alterum quidem illum nationem Græcorum odio persequẽtem, victum prœlio capit, alterum vero in regno constituit. Eumdem quum Lacedæ-

Vide Notas.

ἀπέπεμψαν

Agesilaus 80 natus annos in Ægyptum proficiscitur.

Plut. Agesil. p. 1125. 26 seq.

" Plut. Agesil. p. 1126. 1125.

moni amicum feciſſet, multaſque pecu- A
nias impetraſſet, domum deinde nauigat,
quamquã media hieme; idcirco feſtinans,
ne ſequenti æſtate ciuitas aduerſus hoſtes
otioſa foret. Atque hactenus de rebus ab
eo geſtis diximus, quæcumque plurimo-
rum teſtimoniis confirmantur. Nam res
eiuſmodi argumentorum probationibus
haud egent, adeoque ſatis eſt, tantum in
memoriam eas redigi, quũ ita mox fidem
Virtutes Ageſilái. mereãtur. Nunc quæ fuerit in eius animo
virtus, indicare conabor, qua & res haſce
gerebat,& omnia honeſta diligebat, auer-
Religioſa pietas. ſatus omnia turpia. Tanta erat in Ageſilao
rerum diuinarum reuerentia, vt etiam ho-
ſtes ſacramenta eius & fœdera maiorem
mereri fidem arbitrarẽtur, quam ipſorum
inter ſe amicitiam. Et ſuis quidẽ cum ho-
minibus ad eumdem locum cõuenire re-
formidabant, at Ageſilao in manus ipſimet
ſe tradebant. Vt autem nemo ſit, qui fidem
mihi non habeat: lubet eorum nomina re-
cẽſere, qui fuerunt inprimis illuſtres. Spi-
thridates Perſa, quum Pharnabazum ſci-
ret id agere, vt filiam regis vxorem duce-
ret, ac ipſius filia ſine legitimis nuptiis poti
retur: ratus hoc inſigne ſibi fore dedecus,
ſeipſum cum vxore, liberis, facultatibus in
Plut. Agesil. p. 1064. manus Ageſilao tradidit. Et Cotys Paphla-
gonum princeps, regi quidem dextrã mit-
tenti non paruit, veritus ne, ſi comprehen-
deretur, vel magnis pecuniis, vel etiã mor-
te multaretur: verum idem Ageſilai fœde-
ribus fidem quũ adhibuiſſet, in caſtra eius
venit, initaq; ſocietate, cum Ageſilao mili-
tare maluit, quum quidem equites mille,
bis mille cetratos haberet. Præterea Phar-
nabazus quoque cum Ageſilao in collo- D
quium venit, aperteque profeſſus eſt ſe, ni
totius exercitus fieret imperator, defectu-
rum a rege. Sin imperator ego creer, in-
quit, mi Ageſilae, fortiſſime bellum aduer-
ſus te geram, quam quidẽ diu potero. At-
que hęc quum diceret, futurum credebat,
„ vt ipſi contra fœdera nihil accideret. Tan-
„ ta, tamque præclara res eſt, quum in aliis
„ vniuerſis, tum in imperatore; religioſum
„ eſſe, ac fidei ſeruantem, talemque cogni-
„ tum eſſe. Hæc de Ageſilai pietate. Iuſticiæ
Iuſtitia. vero in re pecuniaria qualia quis argumẽ- E
ta maiora proferat, quam hæc ſunt? Nemo
vmquam ab Ageſilao ſe vlla re ſpoliatum
eſſe queſtus eſt, quũ multi multa faterẽtur
ab eo ſe accepiſſe beneficia. Cui vero vo-
lupe eſt, ſua hominũ ad vtilitatem largiri,

Ἀμονι, καὶ χρήματα πολλὰ παρελαβών, οὕτως ἀπεπλεῖ οἴκαδε, καίτοι μέσου χειμῶνος ὄντος, σπεύδων ὡς μὴ ἀργὸς ἡ πόλις εἰς ὃ ἐπιὸν θέρος τοὺς πολεμίους ἡδύοιτο. καὶ ταῦτα μὲν δὴ εἴρηται, ὅσα τῶν ἐκείνου ἔργων μὴ πλείστων μάρτυρων ἐπεσήμηνε. τὰ γὰρ τοιαῦτα δι' τεκμηρίων παρίσταται, ἀλλ' ἀναμνῆσαι μόνον ἀρκεῖ, καὶ βάθος πιστεύεται. νῦν δὲ τὸν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀρετὴν φανερὸν ποιήσομαι δηλῶν, δι' ὧν ταῦτα ἐπράττετο, καὶ πάντων τῶν καλῶν
Βἤρα, καὶ πάντα αἰσχρὰ ἐδίωκεν. Ἀγησίλαος γὰρ τὰ μὲν θεῖα οὕτως ἐσέβετο, ὡς καὶ οἱ πολέμιοι τοὺς ἐκείνου ὅρκους καὶ τὰς ἐκείνου σπονδὰς πιστοτέρας ἐνόμιζον, ἢ τὴν ἑαυτῶν φιλίαν. † . . . Φαρνα-
βάζῳ μὲν ὤκησεν εἰς ταὐτὸν ἰέναι, Ἀγησιλάῳ δὲ αὐτὸς ἐνεχείριζον. ὅπως δὲ μή τις ἀπιστῇ, καὶ ὀνομάσαι βούλομαι τοὺς ἐπιφανεστάτους αὐτῶν. Σπιθριδάτης μὲν γὲ ὁ Περσης εἰδὼς, ὅτι Φαρνάβαζος γῆμαι μὲν τὴν βασιλέως ἐπεθύμει θυγατέρα, τὴν δ' αὐτοῦ ἄνευ
Cγάμου λαβεῖν ἐβούλετο· ὕβριν νομίσας τοῦτο, Ἀγησιλάῳ ἑαυτὸν, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὴν δύναμιν ἐνεχείρισε. Κότυς δὲ ὁ τῶν Παφλαγόνων ἄρχων βασιλεῖ μὲν οὐκ ἐπείθησε δόξαι πέμποντι, φοβούμενος, μὴ ληφθεὶς ἢ χρήματα πολλὰ ἀποτίσειεν, ἢ καὶ ἀποθάνοι· Ἀγησιλάου δὲ καὶ σὺν τοῖς σπονδοῖς πίστεις δόντος, εἰς τὸ στρατόπεδόν τε ἦλθε, καὶ συμμαχίαν ποιησάμενος, εἵλετο σὺν Ἀγησιλάῳ στρατεύεσθαι, χιλίους μὲν ἱππέας, δισχιλίους δὲ πελταστὰς ἔχων. ἀφίκετο δὲ D
καὶ Φαρνάβαζος Ἀγησιλάῳ εἰς λόγους, καὶ διωμολόγησεν, εἰ μὴ αὐτὸς πάσης τῆς † στρατηλάτης στρατηγὸς καθισταίη, ἀποστήσεσθαι Βασιλέως· ἐὰν μέντοι ἐγὼ ἡγῶμαι στρατηγὸς, ἔφη, πολεμήσω σοι ὦ Ἀγησίλαε, ἕως ἂν ἐγὼ δυνῶμαι κέρδος. καὶ ταῦτα λέγων ὤμοσεν μηδὲν ἂν κακὸν ποιῆσαι σοῦ πάσχοντος. οὕτω μέγα καὶ καλὸν κτῆμα τοῖς τε ἄλλοις ἅπασι, καὶ ἀνδρὶ δὴ στρατηγῷ, τὸ ὅσιόν τε καὶ πιστὸν εἶναί τε καὶ ὀνομάζεσθαι. καὶ τοῦτο μὲν εὐσεβείας ταῦτα. τοῦτό γε μὴν τῆς εἰς χρήματα δικαιοσύνης ποία ἂν τις μείζω τεκμήρια ἔχοι τῶνδε; ὑπὸ γὰρ Ἀγησιλάου στρατεύεσθαι μὲν τοῦδε τοῦδε πώποτε ἐκελεύσθη. ὃ δὲ

† στρατηλάτης
στρατηγὸς

πεπονθέναι πολλοὶ πολλὰ ὡμολόγησαν. ὅτῳ γ' ἡδὺ τὰ αὐτὰ διδόναι ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων,

Plut. Apophth. p. 209. Ἀγησίλαος ὁ Ξενοφῶντος ἀγαπᾶσθαι πῶς φησι πλουτοῦντας φίλους, ἀνόητον εἶναι χρημάτων κτῆσιν.

πῶς αὖ οὗτ' ἐθέλοι τὰ ἀλλότρια ἁποσερῆν, ἐφ' ᾧ κακόδοξος εἶ; εἰ γὰρ χρημάτων ὀπιθυμοίη, πολὺ ἀπραγμονέστερον τὰ αὑτῶ φυλάττῆν, ἢ τὰ μὴ προσήκοντα λαμβάνειν. ὃς δὲ δὴ καὶ χάριτας ἁποσερῆν μὴ ἐθέλοι, ὧν ὁρᾶ εἰσὶ δίκαι πρὸς τὸν μὴ ἁποδιδόντα, πῶς ἄγε νόμος κωλύῃ ἐθέλοι αὖ ἁποσερῆν; Ἀγησίλαος οὖν οὐ μόνον ὃ μὴ ἁποδιδόναι χάριτας ἄδικον ἔκρινεν, ἀλλὰ καὶ ὃ μὴ πολὺ μείζους τὸν μείζω δυνάμενον. τά γε μὲν τῆς πόλεως κλέπτῆν πῶς ἄν τις αὐτὸν εἰκότως αἰτιάσαιτο, ὃς τὰς αὐτῷ χάριτας ὀφλομένας τῇ πατρίδι καρποῦσθαι παρεδίδου; ὃ δ', ὁπότε βούλοιτο δῶ ποιεῖν ἢ πόλιν ἢ φίλους χρήμασι, δυνάσθαι παρ' ἑτέρων λαμβάνοντα ὠφελεῖν, οὐ τοῦτο καὶ μέγα τεκμήριον εἰκρατείας χρημάτων; εἰ γὰρ ἐπώλῆ τὰς χάριτας, ἢ μισθοῦ ὑπηρέτῆ, οὐδεὶς ἂν οὐδὲν ὀφείλῆν αὐτῷ ὑπόμισεν. ἀλλ' οἱ πρόθυμα δῶ πεπονθότες, οὗτοι ἀεὶ ἡδέως ὑπηρετοῦσι τῷ εὐεργέτῃ, καὶ διότι δῶ ἔπαθον, καὶ διότι πρόθυμοι δῶναι ἄξιοι εἶ πεπίστευται. θηκῶν χαρίτων φυλάττῆν. ὅστις δὲ ἠρῶτο καὶ σιτῶ αὐτῷ γυναίῳ μοιχεύτῆν, ἢ σιτῶ αὐτῷ ἀδίκῳ πλέον ἔχῆν, πῶς οὗτ' οὐκ ἂν πολὺ τὴν αἰσχροκέρδειαν ἀποφύγοι; ὑκεῖνος οἶνον κεῖθεν ὑπὸ τῆς πόλεως ἄπονα ἔχῆν τὰ Ἄγιδος, τὰ ἡμίσεα τοῖς ἀπὸ μητρὸς αὐτῷ ὁμογόνοις μετέδωκεν, ὅτι πενομένοις αὐτοῖς ἐώρα. ὡς δὲ τοῦτο ἀληθῆ, πᾶσα μάρτυς ἡ τῶν λακεδαιμονίων πόλις. δίδοντος δ' αὐτῷ πάμπολλα δῶρα Τιθραύστου, εἰ ἀπέλθοι ὑκ τῆς χώρας, ἀπεκείνατο ὁ Ἀγησίλαος· ὦ Τιθραύστα, νομίζεται παρ' ἡμῖν, τῷ ἄρχοντι κάλλιον εἶ τῷ στρατιᾷ, ἢ ἑαυτὸν πλουτίζειν, καὶ τῶν πολεμίων λάφυρα μᾶλλον, ἢ δῶρα λαμβάνειν. ἀλλὰ μὴν καὶ ὅσαι γε ἡδοναὶ πολλῶν κρατοῦσιν ἀνθρώπων, ποίας οἶδέ τις Ἀγησίλαον ἡττηθέντα; ὃς μέθης μὲν ἀπέχεσθαι ὁμοίως ᾤετο χρῆναι καὶ λαιμαργίας, οἴνων ὃ ὑπὲρ καιρὸν ὁμοίως ὡς καὶ ἀργίας. διμοιρίαν γε μὲν λαμβάνων ὑκ τῆς δοίνης, οὐχ ὅτι ἀμφοτέραις ἐχρῆτο, ἀλλὰ θατέρᾳ ἀπέπεμπεν. ὁθετέραν αὖτῷ κατέλιπε νομίζων βασιλῆ τοῦτο διπλασιασθῆναι, οὐχὶ πλησμονῆς ἕνεκα, ἀλλ' ὅπως ἔχοι καὶ τούτῳ τιμᾶν, εἴτινα βούλοιτο. οὐ μὲν ὕπνῳ γε δεσπότῃ, ἀλλ' ἀρχομένῳ ὑπὸ τῶν πρά-

quinam is aliena rapere velit, quo male audiat? Nam si pecuniarum cupidus sit, multo minori fit cum negotio, vt sua quis seruet, quam vt aliena rapiat. At qui non vult in iis ingratus esse, quibus pœnæ nullæ cõstitutæ sunt, si quis gratiam non referat: quonam modo in aliis ille gratias non referat, in quibus lex ingratum esse vetat? Agesilaus autem non tantum iniustum esse iudicabat, non referre gratias: sed hoc etiam, si is, qui plus posset, non maiores quoque gratias referret. Iam de peculatu qui possit aliquis eum insimulare merito, qui beneficia sibi debita patriæ fruenda concesserit? Itidem quod, quum bene mereri vel de vrbe aliqua, vel amicis, pecunias largiendo volebat, ab aliis eas accipiendo iuuare poterat; annon ingens hoc est argumentum continentiæ ipsius in pecunia nõ adpetenda? Nam si venderet beneficia, vel spe mercedis beneficus esset: nemo se quidquam ei debere statuisset. Nimirum qui gratis beneficium acceperunt, illi perlubẽter auctori beneficij semet obsequentes præbent; partim quod adfecti sint beneficio, partim quod esse digni creditî sint, qui beneficij depositum custodiant. Iam qui minus habere malebat, vt animum generosum declararet; quam plus, cum nota iniusticiæ: qui non ille a turpis lucri cupiditate multo magis abhorrebat? Agesilaus certe, quum ciuitatis iudicio facultates Agidis omnes ipsi essent addictæ, semisse earum cum matris suæ propinquis communicauit, quod eos premi paupertate videret. Id verum esse, testis vniuersa Lacedæmoniorum est ciuitas. Quum vero dona ei complura Tithrauste offerret, si suis finibus excederet: Existimatur apud nos, inquit, honestius imperatori esse, Tithrausta, exercitum suum ditare, quam seipsum: & ab hostibus spolia potius, quã dona referre. Ceterum a quanam earum voluptatum, a quibus multi se vinci patiuntur homines; Agesilaum quis superatum vidit? qui ab ebrietate perinde putabat abstinendum, atque ab ingluuie: a cibis immodicis perinde, atque ab otio & desidia. Quoties portionem duplicem in conuiuiis accipiebat, non vtraque vescebatur: sed iis hinc inde missis, neutram sibi reliquam faciebat. Existimabat enim, regi eam duplicari, nõ satietatis nimiæ caussa: sed vt ea posset, quem ipse vellet, honorare. Itidem somno, non vt domino; sed eo, qui negotiis ipsius

Plut. Agesil. p. 1092.

Plut. Agesil. p. 1098.

Temperantia.

Athenæ. 14. p. 304. f. Ξενοφῶν δὲ τὸν Ἀγησίλαον φησὶν ἀπέχεσθαι ὁμοίως ᾤετο χρῆναι κ' μανίας. βίων δ' ὑπερκαίρων ὁμοίως κ' ἀργίας.

Tolerãtia. pareret, vtebatur. Quod si lectum inter familiares vilissimum non haberet, non obscurum erat, ipsum pudore adfici. Existimabat enim, imperatorem decere potius, vt tolerãtia, quam mollitie priuatis hominibus præstaret. Non tamen eum pudebat in aliis huiusmodi rebus maiorem sibi partem poscere, nimirum per æstatem, solis: per hiemem, frigoris. Quod si aliquando vsuueniret, vt laborandum exercitui esset: sponte sua supra ceteros laborabat, quod arbitraretur, eiusmodi omnia militibus esse solatio. Deniq; summatim vt dicam, inter laborandum quidem exsultabat Agesilaus, otium vero nullum prorsus admittebat. De ipsius in Venereis rebus continentia, cur si nõ alia, saltim miraculi caussa dignum nõ sit mẽtionem fieri? Nam quod ab iis, quæ non expeteret, abstinuerit; id vero factũ aliquis humanitus, dicere possit: quod autem Megabaten Spithridatæ filium amans, quemadmodum indolis acerrimæ natura formosissimum adamare possit, quum recepto apud Persas more osculandi eos, quos in honore haberent, etiam Megabates Agesilaũ osculari adgrederetur, quo minus id fieret, totis viribus repugnauerit; an non id insane pudicum quoddam facinus est? Postea quum Megabates, quasi qui se ignominia putaret adfectum, non iam deinceps amplius eum osculari adgrederetur; quemdam ex sodalibus eius compellabat Agesilaus, qui Megabatæ persuaderet, vt rursum se honore adficeret. Eo quærente, si pateret Megabates, an ipsum osculaturus esset: tum vero subticuit Agesilaus, ac deinde: Minime, inquit, non si confestim & formosissimus, & robustissimus, & celerrimus omnium hominum futurus sim. Sed tamẽ pugnam eamdem pugnare me malle, Deos omnes testor; quam omnia, quę cerno, aurea fieri. Atque horum fidem plerisque suspectam esse, non ignoro. Id quidem scire videor, multo plures posse in vincendis hostibus, quam eiusmodi rebus, superiores euadere. Quum autem pauci hæc habeant cognita, fieri potest, vt fidem apud multos non inueniãt. Id vero scimus omnes, quod quum minime occultũ esse possit, quidquid homines illustrissimi agãt; Agesilaum tamen aliquid huiusmodi designasse, nemo vmquam vel viderit, vel dixerit; ac ne probabiliter quidem dicere visus sit, si ex coniecturis suspicaretur. Nam in itineribus nullam in domum priuatim diuertebat, sed

Plut. Agesil. p. 1102.

Plut. πῶς δεῖ τὸν νέον ποιήμασιν ἀκούειν. p. 53. fin. ὁ Ἀγησίλαος ἂν ὑπέμεινεν ἀπὸ τῆς κατὰ φιλανδρίαν προθυμίας. et πῶς ἂν τις ἀναθοῖτο ἑαυτὸν προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ. p. 139.

Idem Lacon. apoph. p. 370. μεγάλα βάλλῃ τὸ Σπιθριδάτῃ παιδός, οὗ ἦν κάλλιστος τὴν μορφήν, προβαλθόντος Ἀγησιλάῳ, ὡς ἀδιαφορήσοντι καὶ φιλήσοντος δι' τὸ βδύλλα δοκεῖν ἀγαπᾶσθαι, ἐξέκλινεν· ὡς δ' ἐπαύσατο προθύμως ἐπιζητῶν, ἐπέσχεν ὁ Ἀγησίλαος. τὸν δὲ φίλων φαμένων, ὡς ἀνὴρ εἴη ἄριστος, τρέσας τὸ τοῦ καλοῦ φιλήματος ἥδιον εἶναι, καὶ μὰ δεύτερος ἦλθεν ἐκεῖνον· χρόνον γὰρ ὀλίγον πρὸς αὐτὸν γενόμενος ὁ Ἀγησίλαος καὶ διαβιωτὸν βίον, οὐδὲν (ἔφη) δεῖ κεῖθεν ἐκεῖνον ὑμᾶς. ἐγὼ γάρ μοι δοκῶ τῶν τοιούτων βέλτιστα ἐπάγειν ἐπ' ἢ τῶν εὐανδρολέμων πόλιν κατὰ κράτος ἕλειν. ἄμεινον γὰρ ἐκείνῳ φυλάττειν τὴν ἐλευθερίαν, τὸ ἑτέρων ἀφαιρεῖσθαι.

Vide Plut. Agesil. p. 1100.

ξεων ἐχρῆτο. καὶ δύνωμαί γε εἰ μὴ τῶν σιτουόντων φαυλοτάτῳ ἔχοι, αἰδούμενος οὐκ ἄδηλος ἦν. ἡγεῖτο γὰρ ἄρχοντι προσήκειν, οὐ μαλακίᾳ, ἀλλὰ καρτερίᾳ τῶν ἰδιωτῶν προέχειν. τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα πλεονεκτῶν οὐκ ἠξίου, ἐν μὲν τῷ θέρει, τὸ ἡλίου, ἐν δὲ τῷ χειμῶνι, τὸ ψύχους. καὶ μὴν εἴποτε μοχθῆσαι γραπτὰ συμβαίη, ἑκὼν ἐπόνει πρὸ τοὺς ἄλλους· νομίζων πονηρὰ τοιαῦτα προθυμίαν εἶναι τοῖς γραπτοῖς. ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, Ἀγησίλαος πρὸ ἡδονῶν μὲν ἠγάλλετο, ῥᾳστώνῃ δὲ πάμπαν οὐ προσίετο. πρὸς γε μὴν ἀφροδισίων ἐγκρατείας αὐτὸς ἂρ οὐχὶ εἰ μή τις ἄλλος, ἀλλὰ θαύματος ἕνεκα ἄξιον μνησθῆναι; ὃ μὲν γὰρ ὢν μὴ ἐπεθύμησεν ἀπέχεσθαι, ἀνδρεῖόν γε ἂν τις φαίη εἶναι. ὃ δ', Μεγαβάτου τοῦ Σπιθριδάτου παιδὸς ἐρασθέντα, ὥστε ἂν τὸ καλλίστου ἰσχυροτάτη φύσις ἐρασθείη, ἔπειτα νικήσαντα, ὑπερῳκίσθαι ὄντος τοῖς Πέρσαις φίλου οἷς ἂν ὑμῶσιν, ἐπεχείρησε καὶ ὁ Μεγαβάτης φιλῆσαι τὸν Ἀγησίλαον, θαυμάζεσθαι αὐτὰ κρίνοντος ὃ μὴ φιλανδρίαν, ἆρ' οὐ τοῦτό γε ἤδη τὸ σωφρόνημα καὶ λίαν μανικόν; ἐπεὶ δὲ ὥσπερ ἄτιμα θαλλῶν νομίσας ὁ Μεγαβάτης τὸ λοιπὸν οὐκέτι φιλεῖν ἐπεχείρει, προσφέρει πως λόγον τῶν ἑταίρων ὁ Ἀγησίλαος, πείθων τὸν Μεγαβάτην πάλιν τιμᾶν αὐτόν. ἐρομένου δὲ τοῦ ἑταίρου, ἐῶ πειθῇ ὁ Μεγαβάτης, εἰ φιλήσῃ, ἐν ταὐτῷ θαυμασιωτάτους ὁ Ἀγησίλαος, εἶπεν οὕτως· οὐδ' εἰ μέλλοιμί γε αὐτίκα μάλα καλλίστου τε, καὶ ἰσχυροτάτου, καὶ τάχιστος ἀνθρώπων ἔσεσθαι. μαχεσθαί γε μὴν πάλιν τῷ αὐτῷ μάχῃ, ὄμνυμι πρὸς τοὺς θεοὺς μᾶλλον βούλεσθαι, ἢ πρὸς τὰ μοι, ὅσα ὁρᾷ, χρύσεα γένοιτο. οἶδ' ὅτι μὲν δὴ ὑπολαμβάνοισί τινες ταῦτα, οὐκ ἀγνοῶ. ἐγὼ μέντοι δοκῶ εἰδέναι, ὅτι πολὺ πλείονες τῶν πολεμίων, ἢ τῶν τοιούτων δύνανται κρατῆν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὀλίγων εἰδότων, πολλοῖς ἔξεστιν ἀπιστεῖν. ἃ δὲ πρῶτοι ὑπισχόμεθα, ὅτι ἥκιστα μὲν οἱ ὑπισχνούμενοι τῶν ἀνθρώπων λανθάνουσιν, ὅ, τι ἂν ποιῶσιν, Ἀγησίλαον δέ τι τοιοῦτον θαυμάσαντα μὲν οὔτε ἰδὼν πώποτε τοῦτο ἀπήγγειλεν, οὔτε εἰκάζων τισὶ ἂν ἔδοξε λέγειν. καὶ γὰρ εἰς οἰκίαν μὲν οὐδεμίαν ἰδίᾳ ἐν ἀποδημίᾳ κατήγετο, ἀεὶ δὲ ἢ ἐν

δὲ ἢ ἐν ἱερῷ, ἔνθα δὴ ἀδυνατον τὰ τοιαῦτα πραχθῆναι, ἢ ἐν φανερῷ, μάρτυρας τοὺς πάντων ὀφθαλμοὺς τῆς σωφροσύνης ποιούμενος. εἰ δὴ ἐγὼ ταῦτα ψεύδομαι κατὰ τῆς ἑλλάδος ὀπισαμένης, ἐκεῖνον μὲν οὐδὲν ἐπαινῶ, ἐμαυτὸν δ' ψέγω. ἀνδρείας γε μὴν οὐκ ἀφανῆ τεκμήρια μοι δοκῇ παρασχέσθαι, ὑφισάμενος μὲν ἀεὶ πολεμεῖν πρὸς τοὺς ἰσχυροτάτους τῆς ἐνθρώνης τῇ τε πόλει καὶ τῇ ἑλλάδι, ἐν οἷς δ' ποῖς πρώτοις τούτοις ἀγῶσι παρῆν [μὴ] ἑαυτὸν τάττων. ἔνθα γε μὴν ἠθέλησε αὐτῷ οἱ πολέμιοι μάχῃ συνάψαι, οὐ φόβῳ δεψάμενος νίκης ἔτυχεν, ἀλλὰ μάχῃ αὐτοὺς κρατήσας τρόπαιον ἔστησε, ἀθάνατα μὲν τῆς ἑαυτοῦ ἀρετῆς μνημεῖα καταλιπών, σαφῆ δ' καὶ αὐτὸς σημεῖα ἀπενεγκάμενος τῆς γνώμης μάχεσθαι· ὥστ' οὐκ ἀκούσας, ἀλλ' ὁρῶντας ἄξιον αὐτὸν τῆς ψυχῆς δοκιμάζειν. τρόπαια μὲν Ἀγησιλάου οὐ χ' ὅσα ἔστησε, ἀλλ' ὅσα ἐστράτευσε, δίκαιον νομίζειν. μεῖον μὲν γὰρ οὐδὲν ἐκέκτητο, ὅτι οὐκ ἤθελον αὐτῷ οἱ πολέμιοι μάχεσθαι, ἀκινδυνότερον δ' καὶ συμφερότερον τῇ τε πόλει καὶ τοῖς συμμάχοις. καὶ ἐν τοῖς ἀγῶσι δ' οὐδὲν ἧττον τοὺς ἀκονιτὶ, ἢ τοὺς διὰ μάχης νικῶντας στεφανοῦσι. τὴν γε μὴν σοφίαν αὐτοῦ ποίαν τῶν ἐκείνου πραξέων οὐκ ἐπιδείκνυσιν; ὃς τῇ μὲν πατρίδι οὕτως ἔσχετο, ὥστε μᾶλλον τῶν φθόνων ἑτέροις πρόθυμος ὤν, ἀπροφασίστους τοὺς φίλους ἐκέκτητο. τοὺς δέ γε πραπόλας ἅμα φθονουμένους καὶ φιλουμένους αὐτὸν παρέσχε. καίτοι πῶς ἂν ἰσχυροτέρα γένοιτο φάλαγξ, ἢ διὰ τὸ μὴ πείθεσθαι ἅπασα οὖσα, διὰ δὲ τὸ φιλεῖν τὸν ἄρχοντα πιστῶς παρεῖναι; τοὺς γε μὴν πολεμίους εἶχε ψέγειν μὲν οὐ δυναμένους, μισεῖν δ' ἀναγκαζομένους. τοὺς γὰρ συμμάχους ἀεὶ πλέον ἔχειν αὐτοῦ ἐμηχανᾶτο, ἐξαπατῶν μὲν ὅπου καιρὸς εἴη, φαίνων δὲ ὅπου τάχος δέοι, λήθων δὲ ὅπως ἄριστα συμφέροι, πάντα δ' ἐναντία πρὸς τοὺς πολεμίους, ἢ πρὸς τοὺς φίλους ἐπιτηδεύων. καὶ γὰρ νυκτὶ μὲν ὅσα περ ἡμέρᾳ ἔχρῆτο, ἡμέρᾳ δ' ὅσα περ νυκτὶ, πολλάκις ἄδηλος γιγνόμενος ὅπου τε εἴη, καὶ ὅπως ἴοι, καὶ ὅ, τι ποιήσοι. ὥστε καὶ τὰ ἰσχυρὰ ἀνόχυρα τοῖς ἐναντίοις καθίστη, τὰ μὲν παριών, τὰ δ' ὑπερβαίνων, τὰ δ' κλέπτων. ὁπότε γε μὴν πορεύοιτο, εἰδὼς ὅτι ἐξείη τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι εἰ βούλοιντο,

semper vel in fanum aliquod, vbi fieri non poteſt vt eiuſmodi patrentur, vel in propatulo: quo ſuæ pudicitiæ teſtes omnium oculos faceret. Quod ſi hæc ego corã Græcia ſciente mentior, non iam ipſum laudo, ſed meipſum vitupero. Ceterum fortitudinis documenta non obſcura mihi quidẽ dediſſe videtur, quum ſemper ad gerendũ aduerſus hoſtes reipublicę ſuæ ac Græciæ potentiſſimos bellum ſe obtulerit, & in prœliis aduerſus eos prima ſe in acie collocarit. Quod ſi hoſtes manũ cum eo conſerere vellent, non ipſis metu terga dare coactis, potitus eſt victoria: ſed aduerſo prœlio ſuperatis tropæum excitauit, immortalibus virtutis ſuæ monumentis relictis, & ſignis haud obſcuris ſecum ablatis, quod animoſe pugnaret: adeo quidem, vt non audiendo, ſed intuendo liceret animum ipſius explorare. Ageſilai vero tropæa non ea ſolum eſſe, quæ ipſe ſtatuit, putari æquum eſt: ſed quæcumque in expeditionibus ab eo geſta ſunt. Nam propterea nihilo vincebat minus, quod prœlio decernere hoſtes aduerſus eum nollent; ſed victoria potiebatur magis experte periculi, & quum reipublicæ, tum fœderatis vtiliore: ſicut in certaminibus nihilo minus ij, qui ſine labore ac puluere, quam qui pugnando vincunt, coronantur. Sapientiam autem Ageſilai quę illius actiones non demõſtrant? qui ſic erga patriam ſe gerebat, vt quum in primis benenolo eſſet in eos familiares animo, qui obſequi vellent, amicos ſibi promtiſſimos habuerit. Milites autem non modo dicto audientes, ſed etiam ſui amantiſſimos effecit. Et quonam pacto phalanx eſſe firmior poſſit, quam ſi propter obœdiendi ſtudium in officio ſe cõtineat, & propter amorem erga ducem fideliter ei præſto ſit? Hoſtes erga eum ſic erant adfecti, vt vituperare quidem ipſum non poſſent, odiſſe vero cogerentur. Semper enim hoc moliebatur, vt meliore fœderati eſſent condicione, quã hoſtes: quos quidem fraude circumueniebat, vbi ferret occaſio: & anteuertebat, ſi celeritate foret opus: deliteſcens etiam, vbi hoc ex vſu foret. Denique aduerſus hoſtes inſtituebat omnia illis contraria, quæ amicis præſtaret. Nam nocte perinde, ac die vtebatur; die perinde, vt nocte: nõnumquam vbi eſſet, quo iret, quid faceret, nõ conſtabat. Quare perficiebat, vt ex munitis hoſtium locis, non munita redderet; vel prætereundo, vel ſuperando, vel furtim intercipiendo. Quoties iter faceret, quia ſciret hoſtibus pugnandi poteſtatem eſſe, ſi vellent;

Fortitudo.

Sapientia.

συμφορώτερον

πιθομένοις ἑτοίμοις

ita instructum ducebat exercitum, vt sibi A ipsi posset inprimis opitulari: & tranquille, instar pudicissimę virginis, incederet. Existimabat enim, in hoc sitam esse quietem exercitus, & summam immunitatem ab omni terrore, perturbatione, peccatis, insidiis. Quare dum ita se gereret, hostibus erat formidini, & amicis fiduciam, animiq; robur addebat. Quo factum, vt hostibus numquam esset contemtui, ab ciuibus nō multaretur, ab amicis non vituperaretur, ab hominibus deniq; vniuersis plurimum & diligeretur & prædicaretur. Ceterum quam patriæ fuerit studiosus, singillatim perscribere longum fuerit. Nam nihil ab eo gestum arbitror, quod eo non spectet. Atque vt breuiter dicam, scimus omnes Agesilaum, vbicumque se profuturum patriæ putaret, nō labores subterfugisse, non recusasse pericula, non pepercisse facultatibus, non corporis, non senectutis vsum excusatione fuisse. Immo boni regis esse putabat, quamplurimis beneficiis subditos adficere. Atque equidem in maximis commodis, quæ adtulit patriæ, hoc etiam pono: quod quum in republica plurimum posset, maxime tamē legibus se seruire declararet. Nam quis tamdem obœdire his noluisset, quum eis regem obtemperantem videret? quis nouas res moliri tentasset propterea, quod ipse inferiori esset loco, quum regem pati sciret, vt sibi legitime imperaretur? qui quidem etiam in illos, qui ab eo dissentiebant in republica, non aliter se gerebat, atque pater erga filios cōsueuit. Nā si quid deliquisset, obiurgabat: honore prosequebatur, si præclare quid essissent: ferebat auxilium, si qua accidisset calamitas: hostis loco ciuē nullum habebat, collaudare cupiebat omnes, seruari omnes pro lucro ducebat; & e cōtrario pro iactura, si quis etiam non magni pretij homo periisset. Quod si sui pacate legibus seruandis incumbere non desisterent, haud obscure prę se ferebat, existimare se, patriam semper beatam futuram: & eamdem tum fore potentem, si Græci frugi essent.

Amor erga patriam.

Agesilai erga Græciam vniuersam amor.

Iam si præclarum est Græcum hominem Græci nominis esse studiosum: quisnam alium imperatorem vidit, qui vel vrbem capere nollet, si eam se vastaturum putaret, vel pro calamitate duceret, in bello, quod cum Græcis gereretur, victoria potiri? Agesilaus quidem certe, quum nuntium accepisset, in pugna Corinthia Lacedæmo-

σωτελεσμένον μὲν οὕτως ἦγε τὸ στράτευμα, ὡς αὐτὸς ὑπισχυρὸν μάλιστα ἑαυτῷ δυνατὸν, ἡσύχως δ', ὥσπερ αὖ † παρθένος ἢ σωφρονεστάτη τὴν τροφὴν ποιοῦντο· νομίζων ἐν τῷ τοιούτῳ δ', τε ἀβλεμίας, καὶ ἀνεκπληκτότατον, καὶ ἀθορυβητότατον, καὶ ἀναμαρτητότατον, καὶ δυσεπιβουλευτότατον εἶ). τοιγαροῦν τοιαῦτα ποιῶν, τοῖς μὲν πολεμίοις δεινὸς ἦν, τοῖς δὲ φίλοις θάρσος καὶ ῥώμην παρεῖχε. ὥστε ἀκλαυθέντος μὲν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν διετέλεσεν, ἀζήμιος δ' ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἀμεμπτος δὲ ὑπὸ τῶν φίλων, πολυευδοκιμώτατος δὲ, καὶ πολυευσεβεστάτους δὲ, καὶ πολυευσεβεστάτους ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων. ὡς γε μὴν φιλόπολις ἦν, καθ' ἓν μὲν ἕκαστον μακρὸν ἂν εἴη γράφειν. οἶμαι γὰρ οὐδὲν εἶ) τῶν πεπραγμένων αὐτῷ ὅ, τι οὐκ εἰς τοῦτο συντείνει. ὡς δ' ἐν βραχεῖ εἰπεῖν, ἅπαντες ἐπισάμεθα, ὅτι Ἀγησίλαος ὅπου ᾤετο τὴν πατρίδα ὠφελήσειν, οὐ πόνων ὑφίετο, οὐ κινδύνων ἀφίστατο, οὐ χρημάτων ἐφείδετο, οὐ σῶμα, οὐ γῆρας προὐφασίζετο· ἀλλὰ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ τοῦτο ἔργον ἐνόμιζε, τοὺς ἀρχομένους ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖν. ἐν τοῖς μεγίστοις δὲ ὠφελήμασι τῆς πατρίδος καὶ τόδε ἐγὼ θήσομαι αὐτῷ, ὅτι δυνατώτατος ἂν ἐν τῇ πόλει, φανερὸς ἦν μάλιστα τοῖς νόμοις λαβρύων. τίς γὰρ ἂν ἠθέλησεν ἀπειθεῖν, ὁρῶν τὸν βασιλέα πειθόμενον; τίς δ' ἂν ἡσύμβουλος μοχθηρὸς, νεώτερόν τι ἐπεχείρησε ποιεῖν, εἰδὼς τὸν βασιλέα νομίμως καὶ σὺν κρατεῖσθαι φέρον-

ἠ σωφρονεστάτη παρθένος

τα; ὃς καὶ πρὸς τοὺς ἀμφὶ φόρους ἐν τῇ πόλει ὥσπερ πατὴρ πρὸς παῖδας προσεφέρετο. ἐλοιδορεῖτο μὲν γὰρ ὁπότε τοῖς ἁμαρτήμασιν, ἐπῄνει δ' εἴ τι καλὸν προφαίνοιεν, ὡς παύεσθαι δ' εἴ τις συμφορὰ συμβαίνοι, ἐχθρὸν μὲν οὐδένα ἡγεῖτο πολίτην, ἐπαινεῖν δ' οὐδὲν ἐθέλων, σώζεσθαι δ' οὐδὲν κέρδος νομίζων, ζημίαν δὲ ἥδεις, εἰ τὸ μικρὸν ἄξιος ἀπόλοιτο. εἰ δ' ἐν τοῖς νόμοις ἠρεμοῦντες διημοίρουν, δῆλος ἦν δαίμονα μὲν ἀεὶ ἕσεσθαι τὴν πατρίδα λογιζόμενος, ἰσχυρὰν δ' οὐδέποτε, ὅτε οἱ Ἕλληνες σωφρονοῖεν. εἴτε μὲν καλὸν ἑλληνικὸν ὄντα φιλέλληνα εἶ), τίνα τις εἶδεν ἄλλον σπουδαιότερον ἢ πόλιν ἐθέλουσαν ἀρχὴν, ὅτε οἴοιτο πορθήσειν, ἢ συμφορὰν νομίζουσαν τὸ νικᾶν ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας πολέμῳ; ἑκὼν δ' εἶναι, ἀγελείας μὲν ἐλθούσης αὐτῷ, ὡς ἐν τῇ ἐν Κορίνθῳ μάχῃ ὀκτὼ μὲν Λακεδαμονίων,

ἐνίοις δὲ πολεμίων μύεσι

μονίων, †ἑπτὰς δ'. . . . μύεσι λεθναῖεν, οὐκ A
ἐφαθεὶς φανερὸς ἐλυπεῖτο, ἀλλ' εἶπεν ἄρα, φεῦ
ὦ Ἕλλας, ὁπότε οἱ νῦν τεθνηκότες ἰσχυροὶ ἦσαν
ζωῆς νικᾶν μαχόμενοι πόλεις βαρβάρους.
κρείττων γε μὴν τῶν φυγόντων λεγόντων, ὅτι
ἐνδίδοτο αὐτοῖς ἡ πόλις, καὶ μηχανὰς ὑποδεικνύντων, αἷς πόρρω τὰς ἐλπίζον ἑλεῖν τὰ τείχη,
οὐκ ἤνεγκε προσβαλεῖν, λέγων, ὅτι οὐκ ἀνδραποδίζεσθαι δεῖ Ἑλληνίδας πόλεις, ἀλλὰ σωφρονίζειν εἰ δέ τινας ἁμαρτάνοντας, ἔφη, ἡμῶν
αὐτῶν ἀφαιρεῖσθαι, ὁρᾶν χρὴ μὴ οὐδὲ ἔχωμεν B
μεθ' ὅτου τῶν βαρβάρων κρατήσομεν. εἰ δ' αὖ
καλὸν καὶ μισοπόρπην εἶναι, ὅτι καὶ ὁ πάλαι ἐξεστράτευσεν ὡς δηλώσομεν, καὶ ὁ νῦν συμμαχεῖ μεθ' ἑτέρων αὖ εἴπερ μείζω βλάψειν, δωρεῖσθαι δὲ ἐκείνοις, ὃς ἂν νομίζῃ λαβόντας πλεῖστα κακὰ ἑαυτοῖς ἥξειν ποιήσειν, εἰρήνην
δ' συμφορᾶτε ἐξ ἧς ἂν ἥκιστα μάλιστ' ἂν ἡμᾶς ἀλλήλοις πολεμήσειν, (ὁρῶσι μὲν οὖν ἀπόλεις ταῦτα) ἐπεμελήθη δὲ τῆς οἰκείας πόλεως πλεύσας Ἀγησίλαος, ἢ ὅπως τι φόβου ἀποσήσει C
τὴν πόλιν, ἢ ὅπως ὃ ἀποσὰν μὴ ἀπόληται, ἢ ὃ
κατέλαβεν ὡς καὶ βασιλεὺς κακὰ ἔχων μὴ δύνηται τοῖς Ἕλλησι τρόπαια παρέχειν· ὃς καὶ
πολεμίστης τε πατρίδος πρὸς Ἕλληνας, ὅμως
τὸ κοινὸν ἀγαθὸν τῇ Ἑλλάδι οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ'
ἐξέπλευσεν ὅ, τι δυνατὸ κακὸν ποιῆσαν τὸν
βάρβαρον. ἀλλὰ μὴν ἄξιόν γε αὐτοῦ καὶ τὸ μὴ
σιωπᾶσθαι ᾧ γε ὑπαρχούσης μὲν πῆς, †παρούσης δ' δυνάμεως, πρὸς μὲν τοῦτο ὑπαρχούσης
βασιλείας, καὶ ταύτης οὐκ ἐπιβουλευομένης, D
ἀλλ' ἀγαπωμένης, τὸ μὲν μεγαλαυχεῖν οὐκ αἰσχρὸν εἶδέ τις, τὸ δ' φιλόσοφον, καὶ θεραπευτικὸν τῶν φίλων, καὶ μὴ ζητῶν καλεύοντα αὐτὸ μέλλοι μὲν ἥδιστα παιδικῶν λόγων, σπουδάζειν δὲ
πρῶτον, ὅτι δέοι φίλοις. ἀγαθὸν δ' τὸ εὔκρατος, καὶ εὔθυμος, καὶ ἀεὶ ἱλαρὸς εἶναι, πολλοὺς ἐποίει μὴ τὸ ἀγαθὸν προσαγορεύεσθαι τι μόνον ἕνεκα πλησιάζειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἥδεσθαι διημερεύειν. ἥκιστα δ' ὢν οἷος μεδυσοφρονεῖν, ὅμως τὸ ἐπαινεῖσθαι αὐτὸς ὑβρέως ἦκεν, ἡδόμενος βλάπτειν οὐδένα αὐτοῖς, ὑπισχνεῖσθαι δὲ ἄνδρας ἀγαθοὺς ἔσεσθαι. ἀλλὰ
μὴν καὶ τῇ μεγαλογνωμοσύνῃ γε ὡς εὐκαίρως ἐχρῆτο, οὐ προσκοπτέον. ἐκεῖνος γάρ,
ὅτε ἦλθεν αὐτῷ ἐπιστολὴ παρὰ βασιλέως,

nios octo dumtaxat, hostium vero propemodum innumeros periisse, nulla lætitiæ significatione data: Heu Græciam, inquit, Plutarch. ἀποφθέγμ. Λακων. p. 374. nostram. Hi sane, qui nunc interemti sunt, viui barbaros omnes prælio vincere potuissent. Idem, quum exsules Corinthij dicerent vrbem deditionem facturam, ac machinas ostenderent, quibus mœnia se capturos sperabant omnes: copias tamen admouere noluit, quod diceret, Græci nominis vrbes minime vastandas esse, sed castigandas. Quod si delinquentes, ait, e medio nostrum tollere volemus, cauendum est, ne quo barbaros superemus, non habeamus. Rursus si præclarum est, Persas odio prosequi propterea, quod is, qui olim vixit, rex Persicus, exercitum in Græciam duxit, vt eam in seruitutem redigeret; & qui nunc rerum potitur, auxilium fert iis, quibuscum coniunctus maius se damnum illaturum existimat: munera dat illis, quos putat eis acceptis Græcos maximo detrimento adfecturos: pax vt constituatur, adiuuat, ex qua nosmet inter nos maxime bellum gesturos censet, vti sane fieri nemo non videt: an quis alius vmquam, excepto Agesilao, in hoc incubuit, vt vel aliqua natio regis illius a fide discederet; vel quæ defecisset, nō periret; vel omnino, vt rex malis pressus Græcis negotium facessere non posset? Idem patria sua bellum aduersus Græcos gerente, nihilo minus publicum Græciæ commodum nō neglexit: sed cum classe domo profectus est, barbarum illum pro suis viribus male multaturus. Est etiã operæ pretium, comitatem ipsius silentio non præterire, qui quum honore, potentia, regno, eoq; sine insidiis, omnium cum amore potiretur: a nemine obnoxius esse iactantiæ visus est, quum eum suorum amãtissimum, & in amicis colendis studiosum esse, quiuis vel aliud agens, animaduertere posset. Perlubenter haberi secum verba de amoribus ferebat, atque itidem amicis in rebus seriis operam dabat, sicubi opus esset. Et quia bona spe plenus erat, alacriq; & hilari animo: efficiebat, vt multi eum familiariter conuenirent, non tantum vt aliquid impetrarent; sed vti iucundius diem exigerent. Præterea quum longissime abesset a iactantia, nihilominus haud grauatim audiebat eos, qui seipsos prædicarent: quod eos nulli esse damno putaret, potiusque policeri, se viros fortes futuros. Ne id quidem omittendum, quam opportune animi magnitudine soleret vti. Nam quum a rege Persarum ei litteræ redderentur, quas de necessitudine hospitij, & de amicitia regis perscriptas

Comitas & morum amabilitas.

Animi quædam magnificentia.

adtulerat is Persa, qui cũ Callia Lacedæmonio venerat: minime illas accepit, sed eum, a quo adlatæ fuerant, renuntiare iussit regi; non esse, quamobrem priuatim litteras ad se mississet. quod si Lacedæmoni se amicum, & Græciæ beneuolum declararet; vicissim se quoque omni studio amicitiam cum eo culturum. Sin deprehensus fuerit, insidias nobis facere; non est quod se existimet me amicum habiturũ, etiamsi permultas ab eo litteras accipiam. Equidem hac etiam in parte Agesilaum laudo, quod vt Græcis placeret, oblatam a rege necessitudinem hospitij sit aspernatus. Nec minus illud admiror, quod non vter esset opulentior, ac pluribus imperaret, ei maiores esse gerendos spiritus arbitraretur: sed qui tum ipse melior esset, tum in meliores imperium haberet. Laudo & prouidentiam ipsius, quod quum vtile duceret Græciæ, quamplurimos satrapas a rege deficere; non vel a muneribus, vel a regis potentia victus sit, vt hospitij necessitudinẽ cum ipso contrahere vellet: sed omni studio cauerit, ne fidem iis violaret, qui a rege deficere cogitabant. Et quis in ipso non hoc quoque miretur? Existimabat rex Persicus se, si amplissimas pecunias haberet, omnia redacturum in potestatem suam: ideoque quidquid esset inter homines auri, quidquid argenti, quidquid maximi pretij rerum, id totum ad se colligere nitebatur. At Agesilaus contra, sic domum suam instituerat, vt horũ nullo egeret. Quod si quis fidem nobis non habet, is velim adspiciat, qualis ei domus suffecerit, atque etiam fores intueatur. Nã suspicari quis possit, has adhuc illas ipsas esse, quas Aristodemus Herculis filius, in patriam reuersus exstruxerit. Idem domesticam supellectilem cõtempletur. Quo pacto in sacrificiis epularetur, secum ipse cogitet. Audiat eum Amyclas in† canathro ciuico profectum esse. Enimuero quum hoc modo sumtus ad prouentus accommodaret, nõ cogebatur iniusti quidquam pecuniarum caussa facere. Præclarum quiddam esse putatur, inexpugnables muros ab hostibus superari: verum ego multo præclarius esse iudico, parare animum suum, vt a pecuniis, voluptatibus, metu sit inexpugnabilis. Equidẽ exponam, quo pacto etiam moribus Persico fastui sit aduersatus. Primum rex Persicus auctoritatem sibi quærebat ex eo, quod raro cõspiceretur: Agesilaus eo ipso

Ἐλιὼ ὁ μὴ † Καλλέα τὸ λακεδαιμονίῳ ξένον Κλινία
ἐδέξατο, ἀλλὰ ξενίας τε καὶ φιλίας αὐτὸν, ὧν τὰ ἐκεῖνος
μὴ ὀρθῶς ἐδέξατο, τῷ ὃ φέροντι εἶπεν ἀπαγγεῖ-
λαι βασιλεῖ, ὡς ἰδίᾳ μὴ πρὸς αὐτὸν δεῖ δέοι
ἐπιστολὰς πέμπειν· ἐὰν ὃ φίλος τῇ λακεδαίμο-
νι, καὶ τῇ ἑλλάδι δοκῇ ὢν φαίνηται, ὅτι καὶ αὐτὸς
φίλος ἀγαθὸς αὐτῷ ἔσοιτο. ἐὰν μέντοι, ἔφη,
ἐπιβουλεύων ἁλίσκηται, μηδ' ἂν πάνυ πολ-
λὰς ἐπιστολὰς δέχωμαι, φίλον † ἕξειν μὲν οἴε- ἕξειν ἐμὲ
σθω. ἐγὼ δ' οὖν καὶ τοῦτο ἐπαινῶ Ἀγησιλάου, ὅ,
πρὸς μὲν Ἕλληνας, ὑπαρχὴν εἶναι τὴν
βασιλέως ξενίαν. ἄγαμαι δ' κἀκεῖνο ὅτι οὐχ
ὁπότερος πλείω τε χρήματα ἔχοι, καὶ πλεόνων ἄρχοι, † τοῦτο ἡγήσατο μεῖζον φρονητέον τοῦτῳ
εἶναι, ἀλλ' ὁπότερος αὐτὸς τε ἀμείνων εἴη, καὶ
ἀμεινόνων ἡγοῖτο. ἐπαινῶ δ' κἀκεῖνο τῆς προνοίας αὐτοῦ, ὅτι νομίζων ἀγαθὸν τῇ ἑλλάδι ἀφίσασθαι τὸν βασιλέως ὡς πλείστους σατράπας,
οὐκ ἐκρατήθη οὔθ' ὑπὸ δώρων, οὔθ' ὑπὸ
τῆς βασιλέως ῥώμης, ἐθελήσας ξενωθῆναι
αὐτῷ· ἀλλ' ἐφυλάξατο μὴ ἄπιστος γενέσθαι
τοῖς ἀφίστασθαι βουλομένοις. ἐκεῖνό γε μὲν
αὐτοῦ τίς οὐκ ἂν ἀγαθεῖη; ὁ μὲν γὰρ περ-
σῶν νομίζων, ἐὰν χρήματα πλεῖστα ἔχῃ, πάν-
τ' ἐφ' ἑαυτῷ ποιήσεσθαι, ἀφ' οὗ τοῦτο πᾶν μὲν τὸ
ἐν ἀνθρώποις χρήσιμον, πολὺ δὲ τὸ ἀργύριον,
πάντα δὲ τὰ πολυτελέστατα ἐπείρατο πρὸς
ἑαυτὸν ἀθροίζειν. ὁ δὲ οὕτως ἀντεσκευάσατο
τὸν οἶκον, ὥστε τούτων μηδενὸς προσδεῖσθαι. εἰ
δέ τις ταῦτα ἀπιστεῖ, ἰδέτω μὲν οἵα οἰκία ἥρ-
κει αὐτῷ, θεάσθω δὲ τὰς θύρας αὐτοῦ. εἰκάσαι
γὰρ ἄν τις ἔπι ταύτας ἐκείνας εἶναι, ἃς φασι Ἀριστό-
δημος ὁ Ἡρακλέους, ὅτε κατῆλθε, λαβὼν ἐ-
πεξήσασθαι. πειράσθω δὲ θεάσασθαι τὴν ἔνδον
κατασκευήν. ἐννοησάτω δ', ὡς ἐθύναζεν ἐν
ταῖς θυσίαις. ἀκουσάτω δ', ὡς ὑπὸ πολιτικῶν μὲν ὑπὸ τῆς
χρημάτων δεῖν κατῃδεῖς ἀμύκλας. ταῖς μὲν γὰρ ὑ-
πὸ ἐφαρμόσας τὰς δαπάνας ταῖς προσόδοις,
ὑδὲν ἐνανάγκαζεν χρημάτων ἕνεκα ἄδικον πρᾶτ-
τειν. καίτοι καλὸν μὲν δοκεῖ εἶναι, τεῖχη ἀνάλω-
τα ἡγεῖσθαι ὑπὸ πολεμίων. πολὺ μέντοι
ἔγωγε κάλλιον κεῖνο, ὃ τὴν αὐτῶν ψυχὴν ἀ-
νάλωτον κατασκευάσας καὶ ὑπὸ χρημά-
των, καὶ ὑπὸ ἡδονῶν, καὶ ὑπὸ φόβου. ἀλλὰ
μὴν ἐρῶ γε, ὡς καὶ τοῦτον ὑπερέσχε τῇ
τοῦ πέρσου ἀλαζονείᾳ. τοιοῦτον γάρ, ὁ μὲν πρῴως ἀσθενῶς ὁρᾶσθαι ἐσημαίνετο, Ἀγησίλαος δὲ πρῴ
ἀεὶ ἐμ-

Ageſilai frugalitas.

†Canathrum Euſtathius cratem aiit eſſe, de vi-minib. ſalignis textã, quæ currui imponatur.

Athen. lib. 4. p. 69, 25. & p. 70, 5

Comparatio Ageſilai ad Perſicum regem.

Ἐλιὼ. π. τοῦ ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἀνεπιφθόνως. p. 967. περὶ τοῦ περσῶν βασιλέως, μεγάλου δὲ καλουμένου Ἀγησίλαος. Τί δ' ἐμοῦ γε μεῖζον ἐκεῖνος εἰ μὴ τὸ δικαιότερος ὁ αὐτὸς ἐμοὶ τοῦ ἑαυτοῦ προκόπτοντος ἐν ἀρετῇ. p. 135. Plut. Ageſil. p. 1112.

Plutarch. in Ageſil. p. 1107. 1108.

ἀεὶ ἐμφανὴς εἴη ἡδήσετο· νομίζων, αἰσχρᾶς μὲν τὸ ἀφανίζεσθαι πρέπειν, τῷ δὲ εἰς κάλλος βίῳ τὸ φῶς μέγιστον κόσμον παρέχειν. ἔπειτα ὁ μὲν τῆς δεῦρο πρόσοδος εἴη ἐπιμηκύνεσθαι, ὁ δὲ τῆς πάσιν ἀπρόσοδος εἴη ἔχαιρε. καὶ ὁ μὲν ἥδετο ὡς βασιλέως ἀγαθοῦ ἀφικομένου, ὁ δὲ τότε μάλιστα ἔχαιρεν, ὁπότε μάλιστα τυγχάνοιεν, ὧν δέοιντο, ἀποπέμποι. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἁβρύνεσθαι ὅσῳ ῥᾴονα καὶ ἀπορωτέραν Ἀγησίλαος ἐπετήδευσεν, ἄξιον καταθεωρῆσαι. τῆς μὲν γὰρ πέρσῃ πᾶσι μὲν ἐπέρχονται μαγεύοντες, τί δὲ ἡδέως πίοι, μυρίοι δὲ τεχνῶνται τί ἂν ἡδέως φάγοι· ὅπως δὲ μὴ καταδαρθοι, οὐδὲ δύναιτό τις ὅσα προμηχανῶνται. Ἀγησίλαος δὲ καὶ τὸ φιλόπονος εἶναι, πᾶν μὲν τὸ παρὸν ἡδέως ἔπινε, πᾶν δὲ τὸ συμβολὴν ἡδέως ἔλαθεν· εἰς δὲ τὸ ἀσμένως κοιμηθῆναι, πᾶς τόπος ἱκανὸς ἦν αὐτῷ. καὶ ταῦτα οὐ μόνον πράττων ἔχαιρεν, ἀλλὰ καὶ ἐνθυμούμενος ἡδήσετο, ὅτι αὐτὸς μὲν ἐν μέσαις ταῖς ἀφθονωτάταις ἀναστρέφοιτο· τὴν δὲ βαρβαρικὴν ἑώρα, εἰ μέλλοι ἀλύπως βιώσεσθαι, συμπεπλεγμένον αὐτῷ ἀπὸ πράξεων τὰ τέρψοντα. εὐφραίνον δὲ καὶ τάδε, ὅτι αὐτὸς μὲν ἥδετο τῇ τοῦ θεοῦ κατασκευῇ δι' ἀμάθειαν ἀλύπως χρῆσθαι· τὴν δὲ ἑώρα φεύγοντα μὲν θάλπη, φεύγοντα δὲ ψύχη, δι' ἀσθένειαν ψυχῆς, οὐκ ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ θηρίων τὰ ἀσθενέστατα βίον μιμούμενον. ἐκεῖνό γε μὲν οὖν πῶς οὐ καλὸν καὶ μεγαλόγνωμον, τὸ αὐτὸν μὲν ἀνδρὸς ἔργοις καὶ κτήμασι κοσμεῖν τὰ ἑαυτοῦ οἴκου, κύνας τε πολλοὺς θηρεύσας, καὶ ἵππους πολεμιστηρίους τρέφοντα· κωΐσκαν δὲ ἀδελφὴν ἅρμασι νικῶσαν αὐτόν, ὅπερ οὐ θρέμμα τοῦτο οὐκ ἀνδραγαθίας, ἀλλὰ πλούτου ἐπίδειγμά ἐστι; πόσε δὲ μὴν πῶς οὐ σοφῶς πρὸς τὸ γυναῖον ἔγνω, ὅτι ἅρμαλι μὲν νικήσας τοῖς ἰδιώταις, οὐδὲν ὀνομαστότερος ἂν γένοιτο· εἰ δὲ φίλων μὲν πλούτων μάλιστα τὴν πόλιν ἔχοι, πλείστους δὲ φίλους καὶ ἀρίστους αὐτὰ πᾶσι τοῖς κέκτηται, νικῶν δὲ τοῖς μὲν πατρίδα καὶ τοὺς ἑταίρους εὐεργετῶν, τοῖς δὲ ἀντιπάλοις συμφορὰν ὅτι οὕτως ἂν εἴη νικηφόρος τε καὶ σεμνότερον καὶ μεγαλοπρεπέστατον ἀγωνισμάτων, καὶ ὀνομαστότατος καὶ ζῶν καὶ τελευτήσας γένοιτ' ἄν; ἐγὼ μὲν δὴ τοιαῦτα ἐπαινῶ Ἀγησίλαον.

A delectabatur, quod semper hominum in conspectu versaretur. Existimabat enim, decere vitam facinorosam ac turpem, vt in obscuro lateret: honestæ vero, lucē ipsam maius ornamentum conciliare. Deinde grauitatem ille captabat ex eo, quod difficilis ad ipsum accessus esset: hic gaudium inde percipiebat, quod aditus vniuersis ad se pateret. Putabat ille splendidum esse, quod negotia tardius conficeret: hic maxime tum lætabatur, quum homines id, quod cupiebant, celerrime consequutos

B dimitteret. Operæpretium est etiam considerare, quanto faciliorem ac parabiliorem voluptatem Agesilaus consectaretur. Nam Persicus rex quosdā habet, qui terram vniuersam circumeūt, & quo rex potu iucunde vti possit, inuestigant: innumeri homines, quo cum voluptate vescatur, excogitant: vt dormiat, dici non potest, quam multa moliantur. Agesilaus vero, quod patiens laboris esset, quidquid aderat, cum voluptate bibebat: quidquid oblatum forte fuisset, cum voluptate comedebat: vt suauiter somno frueretur, quiuis ei locus idoneus erat. Atque hæc se facere non modo gaudebat, sed etiam exsultabat

C lætitia, quoties ad animum ei accideret, se quidem versari mediis in voluptatibus: illum vero barbarum videret, siquidem absque dolore vellet viuere, necesse habere, vt ab extremis terræ finibus ea comportaret, de quibus voluptatem capturus esset. Augebant ei lætitiam & illa, quod se quidem sciret absque animi ægritudine posse Deum † dispositione vti: illum vero videret æstus & frigora fugere, ac propter imbecillitatem animi non fortium virorum,

D sed debilissimarum bestiarum vitam imitari. Hoc quidem certe qui nō præclarum ac magnanimum erat, quod quum ipse factis ac rebus ad virū pertinētibus domum suam ornaret, multosque canes venaticos, & equos ad bellum idoneos aleret; Cynisca sororem ad agendos currus alere iumenta persuaserit, eaq; vincente demonstrarit, his alendis nullum edi fortitudinis specimen, sed opes dumtaxat ostētari? Iam vero quis neget hoc animo generoso conuenire, quod censuit hominibus priuatis

E curru victis nihilo se clariorem fieri: at si patriam haberet amicissimam, amicos plurimos optimosq; per vniuersum terrarum orbem comparasset, patriā & sodales beneficiis, aduersarios vlciscendo superasset; reabse pulcherrimis ac magnificentissimis in certaminibus victorem se futurum, adeoq; clarissimum nomen non solum superstitem, sed etiam a morte consequuturum? Ob res igitur huiusmodi laudo equidem Agesilaum.

† scilicet in vicissitudine temporum anni.

Plut. ἀπο φθέγμ. p. 374. Agesil. p. 1108.

Etenim horum non ea ratio est, quæ in aliis, quum quis thesaurum forte nanctus, opulentior quidem efficitur, non tamen administrandæ rei familiaris peritior: vel si morbo hostes inuadente victoria potiatur, felicior quidem esse potest, nihilo tamen ab arte imperatoria instructior. Qui scilicet tolerantia laborum præstat aliis, vbi res ita postulat: & fortitudine, vbi agendum est fortiter: & iudicio, quum consilio quid suscipiendum est: is mihi quidem videtur optimo iure vir omnino bonus esse putandus. Quod si trutina & norma pro inuento vtili mortalibus haberi debent, ad efficiunda præclara opera: etiam mihi egregium exẽplum Agesilai virtus esse videtur iis, qui fortitudinem exercere volunt. Nam quis impius fiat, si religiosum imitetur? quis iniustus, si iustum? quis petulans, si modestum? quis intẽperans, si temperantẽ? Agesilaus enim non tam eo, quod aliorum rex esset, quam quod imperare sibi posset gloriabatur: neque tam quod aduersus hostes, quam quod ad omnem virtutem ciuibus suis dux esset. Enimuero quod a morte laudatur, non idcirco quisquam hanc orationem putet esse næniam, sed celebrationem potius existimet. Nam primũ de ipso commemorãtur ea, quæ de viuo prædicabãtur. Deinde quid a lamentatione longius abest, quam glorioſa vita, & mors decora? Quid encomiis item conuenientius, quam victoriæ pulcherrimæ, maximique momenti facinora? Ac iure quidem ille beatus prædicetur, qui quum statim a puero cupiditate glorioſi nominis incensus esset, sic illud consequutus fuit, vt quisquam omniũ ætatis suæ hominum. Idem quum honoris ac dignitatis a natura inprimis esset adpetens, ex quo rex factus fuit, perpetuo inuictus exstitit. Quumque longissimã vitę humanę metam adtigisset, sic e viuis excessit, vt nihil committeret dignum reprehensione vel in eos, quibus præerat, vel aduersus quos bellũ gerebat.

Epilogus. Libet autem virtutem eius summatim repetere, quo facilius hęc laudatio memoriæ inhæreat. Venerabatur Agesilaus delubra etiam in hostico, quod existimaret, Deorum auxilia non minus in hostili, quam pacato solo quærenda esse. Quod si qui Diis essent supplices, eos non violabat, ne si hostes quidem essent; quod absurdum esse duceret eos, qui e fanis aliquid furto subtrahãt, sacrilegos adpellare; qui autem supplices ab aris auellant, pro religiosis habere. Numquã hymnos dicere desinebat,

A Ταῦτα γὰρ οὐχ ὥσπερ εἴ τῳ θησαυρῷ τις ἐντύχοι, πλουσιώτερος μὲν ἂν εἴη, οἰκονομικώτερος δὲ οὐδὲν ἄν· καὶ εἰ νόσου δὲ πολεμίοις ἐμπεσούσης κρατήσειεν, ἀτυχέστερος μὲν ἂν εἴη, στρατηγικώτερος δὲ οὐδὲν ἄν. ὁ δὲ καρτερείᾳ μὲν προφέρων, ἔνθα πονεῖν χρεών, ἀλκῇ δὲ, ὅπου ἀνδρίας ἀγών, γνώμῃ δὲ, ὅπου βουλῆς ἔργον, οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ δικαίως ἀνὴρ ἀγαθὸς πρυτελῶς ἂν νομίζεσθαι. εἰ δὲ καλὸν εὕρημα ἀνθρώποις σάθμη καὶ κανὼν τοῖς δὲ ἀ-
B γαθὰ ἐργάζεσθαι, καλὸν ἂν μοι δοκεῖ [εἶ] ἡ Ἀγησιλάου ἀρετὴ παράδειγμα γενέσθαι τοῖς ἀνδραγαθίαν ἀσκεῖν βουλομένοις. τίς γὰρ ἂν ἢ δεισιδαίμων μιμοῖτο, ἀνόσιος γένοιτο· ἢ δίκαιον, ἄδικος· ἢ σώφρονα, ὑβριστής· ἢ ἐγκρατῆ, ἀκρατής; καὶ γὰρ δὴ οὐχ οὕτως ὅτι τῶν ἄλλων βασιλεύων, ὡς ὅτι τῶν ἑαυτῷ ἀρχὴν ἐμεγαλαύνετο· οὐδ' ὅτι τῷ τοὺς τοὺς πολεμίους, ἀλλ' ὅτι τῷ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν ἡγεῖσθαι τοῖς πολίταις. ἀλλὰ γὰρ μὴ ὅτι τε-
C τελευτηκὼς ἐστεφάνωται, τούτου ἕνεκα θρηνῶν τις τοῦτον τὸν λόγον νομισάτω, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐγκώμιον. τοιοῦτον μὲν γὰρ ἔτι ζῶν ἔτυχε, ταῦτα καὶ νῦν λέγεται περὶ αὐτοῦ. ἐπεὶ τί δὲ, τί καὶ πλέον θρηνοῦντος ἔστιν, ἢ βίος τε ἀοίκλεὴς, καὶ θάνατος ὡραῖος; ἐγκωμίων δὲ τί ἀξιώτερον, ἢ νίκαι τε αἱ κάλλισται, καὶ ἔργα τὰ πλείστου ἄξια; δικαίως δ' ἂν ἐκεῖνός γε μακαρίζοιτο, ὃς ἀβίωτος μὲν ἐκ παιδὸς ἐφεθεὶς τῆς ἀοικλείας γενέσθαι, ἔτυχε τούτου μά-
D λιστα τῶν καθ' ἑαυτόν· φιλοτιμότατος δὲ πεφυκὼς, ἀήττητος διετέλεσεν, ἐπεὶ βασιλεὺς ἐγένετο ἀφικόμενος δὲ ὅπῃ ὃ μήκιστον ἀνθρωπίνου αἰῶνος, ἀναμάρτητος ἐτελεύτησε καὶ πρὸς τούτοις ὧν ἠγεῖτο, καὶ πρὸς ἐκείνους οἷς ἐπολέμει. βούλομαι δὲ καὶ ἐν κεφαλαίοις ἐπιμνησθῆναι τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, ὡς ἂν ὁ ἔπαινος εὐμνημονέστερος ἔχοι. Ἀγησίλαος μὲν ἱερὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς πολεμίοις ἐσέβετο, ἡγούμενος τοὺς θεοὺς οὐχ ἧττον ἐν τῇ πολεμίᾳ
E χρῆσθαι ἢ ἐν τῇ φιλίᾳ συμμάχοις ποιεῖσθαι. ἱκέτας δὲ θεῶν οὐδὲ ἐχθροὺς ἐβιάζετο, νομίζων ἄλογον εἶ) τοὺς μὲν ἐξ ἱερῶν κλέπτοντας, ἱεροσύλοις κακῶς, τοὺς δὲ βωμῶν ἱκέτας ἀποσπῶντας, δυσεβεῖς ἡγεῖσθαι. ἐκεῖνός γε μὲν ὑμνῶν οὔποτ' ἔληγεν,

ὡς τοὺς

ὡς τὰς θεοὺς οἴοιτο οὐδὲν ἧττον ὁσίοις ἔργοις, ἢ ἁγνοῖς ἱεροῖς ἥδεσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁπότε δυτυχοίη, οὐκ αὐθεφτων ὑπερεφρόνει, ἀλλὰ θεοῖς χάριν ἤδει. καὶ θαρρῶν πλείονα ἔθυσεν, ἢ ὀκνῶν ηὔχετο. εἴθισο δὲ φοβούμενος μὲν, ἱλαρὸς φαίνεσθαι, δυτυχῶν δὲ, τοὐναντίον εἶ). τοὺς μὲν φίλους ἃ τοὺς δυνατωτάτους ἀλλὰ τοὺς προθυμοτάτους μᾶλλον ἠσπάζετο. ἐμίσει δ' οὐδεὶς οὐκ εἰ μὴ κακῶς πάσχων ἠμύνετο, ἀλλ' εἴ τις δυσεργετήτους ἀχάριστος φαίνοιτο. ἔχαιρε δὲ τοὺς μὲν αἰσχροκερδῶς πένητας ὁρῶν, τοὺς δὲ δι B καίους πλουσίους ποιῶν, βουλόμενος τῷ δικαιοσύνῃ τὸ ἀδικίας κερδαλεώτερον καθιστάναι. ὅσοις δ' ὀλιγομίσει μὲν πρωτοδαποῖς, χρῆσθαι δ' τοῖς ἀγαθοῖς. ὁπότε δ' ψεγόντων ἢ ἐπαινούντων τινὰς ἀκούοι, οὐκ ἄπιστον ᾤετο καταμανθάνειν τὸ λεγόντων ὑφ' ὧν, ἢ τοιοῦτον ἕκαστον λέγοιεν. καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ φίλων ἐξαπατωμένους οὐκ ἔψεγε, τοὺς δ' ὑπὸ πολεμίων, πάμπαν καταμέμφετο. καὶ ὃ μὲν ἀπιστίας ἔνεκα ἐξαπατᾶν σοφὸν ἔκρινε, ὃ δ' πιστεύοντας, ἀνόσιον. ἐπαινούμενος δ' ἔχαιρεν ὑπὸ C τῶν καὶ ψέγειν εἰθισμένων τὰ μὴ δέοντα, καὶ τῶν παρρησιαζομένων οὐδένα ἠχθαιρε· τοὺς δ' κρυπτομένους ὥσπερ ὑπέδρας ἐφυλάττετο. τοὺς μὲν ἀλαζόνας μᾶλλον, ἢ τοὺς κλέπτας ἐμίσει, μείζω ζημίαν ἡγούμενος φίλων, ἢ χρημάτων περίκεισθαι. καὶ τοὺς μὲν τῶν ἰδιωτῶν ἁμαρτίας παρέως ἔφερε, τὰς δ' τῶν ἀρχόντων μεδεμίας ἠγεῖτο κρίνων, τοὺς μὲν ὀλίγα, τοὺς δὲ πολλὰ κακῶς δρᾶσθαι. τῇ δὲ βασιλείᾳ προσήκειν ὑπέμενεν οὐ ῥᾳδιουργίαν, ἀλλὰ καλοκἀγαθίαν. καὶ τῶν μὲν σώματος εἰκόνα στήσασθαι ἀπέχετο, πολλῶν αὐτῷ τοῦτο δωρεῖσθαι θελόντων, τὴν δ' ψυχῆς οὐδέποτε ἐπαύετο μνημεῖα ἀναπλάττων. ἡγεμόνος δὲ μὲν, ἀνδριάντα ποιεῖν, ὃ δὲ, αὐτοῦ ἔργον εἶ). καὶ ὃ μὲν, πλουσίου, ὃ δὲ, τῶν ἀγαθῶν. χρήματα γε μὴν οὐ μόνον δικαίως, ἀλλὰ καὶ ἐλευθερίως ἐζήτει· τῷ μὲν δικαίῳ ἀρκεῖν ἡγούμενος ὃ ἐὰν τὰ ἀλλότρια, τῷ δὲ ἐλευθερίῳ καὶ τῶν ἑαυτοῦ προσοφειλητέον εἶ). ἀεὶ δὲ δεισιδαίμονι ὢν, νομίζων τοὺς μὲν καλῶς ζῶντας, ὄντως D εὐδαίμονας· τοὺς δ' εὐκλεῶς τετελευτηκότας, ἤδη μακαρίους. μείζω δ' συμφορὰν ἔκρινε τὸ γιγνώσκοντα, ἢ ἀγνοοῦντα ἀμελεῖν τῶν ἀγαθῶν.

A quod Deos arbitraretur non minus factis religiosis, quam sacrificiis puris delectari. Quinetiam quoties fortuna vtebatur prospera, non homines præ se contemnebat, sed Diis habebat gratias: & fiducię plenus, plures mactabat hostias, quam rebus suis metuens voueret. Et consuefecerat se, vt quoties in metu esset, hilaritatem præseferret: rebus contra secundis humilis esset. Ex amicis non eos, qui plurimum poterant, sed qui promptissimi erant, complectebatur. Odio prosequebatur non eũ, qui læsus se vlciscebatur: sed qui beneficiis adfectus, ingratum se declarabat. Erat illi voluptati, turpis quidem lucri auidos, pauperes videre; iustos autem collocupletare: quod efficere cuperet, vt plus ex iustitia, quam ex iniusticia, lucri perciperetur, variis cum hominibus habere commercium, bonis vti solebat. Quod si quos aliquando vituperantes, vel laudantes alios audiret: existimabat, non minus illorum se mores adgnoscere, qui ea proferebant; quam eorum, de quibus diceretur. Quotquot ab amicis circumB uenirentur, non vituperabat: qui autem ab hostibus deciperentur, eos maximopere reprehendebat. Diffidentes fallere, sapientis esse: credentes, nefarium putabat. Si ab iis laudaretur, qui vellent etiam vituperare, quæ displicerent, gaudebat; neque cuiquam illorum, qui libertate in dicendo vterentur, infestus erat: ab iis, tamquam ab insidiis, sibi cauens, qui mentem suam astute celarent. Delatores maiori prosequebatur odio, quam fures: quod maius esse detrimentum duceret amicis, quam rebus suis spoliari. Priuatorum hominum errata miti ferebat animo, principum vero magni esse momenti censebat: quod ab illis exigua proficisci, ab his magna mala, iudicaret. Regno non desidiam, sed strenuitatem conuenire putabat. A statuenda corporis imagine abstinebat, multis in hoc ei gratificari volentibus: animi vero monumenta numquam elaborare desinebat. Arbitrabatur enim illud statuarij, hoc sui muneris esse: ac rursus illud diuitum, hoc bonorum. Facultatibus non iuste tantum, sed etiam liberaliter vtebatur: quod homini iusto satis esse duceret, ab alienis abstinere, liberalem putaret etiam sua debere hominum ad vtilitatem conferre. Semper religiosus erat, & honeste quidem viuentes, necdum felices; qui vero gloriose mortem oppetiissent, eos iam beatos existimabat. Maiorem esse calamitatem putabat, scientem, quam insciũ res præclaras negligere.

Plut. Ages. p. 1090.

Gloriæ nullius cupiditate ducebatur, cuius quæ essent propria, non elaboraret. Cum paucis hominibus videbatur mihi iudicare, virtutem non tolerantiam esse, sed voluptatem. Si laudaretur, magis gaudebat; quam si opes adquisiuisset. Fortitudinem plerumque potius cum consilio, quam periculis ostendebat: & sapientiam te potius, quam verbis exercebat. In amicos mitissimus, hostibus maximo terrori erat. Quum labores egregie toleraret, sodalibus tamen libentissime cedebat: magis actiones pulchras, quam pulchra corpora desiderans. Norat modeste rebus vti secundis, aduersis spei plenus esse poterat. Non iocis, vt festiuus esset, ac gratus; sed moribus studebat adsequi. Animi magnitudine non cum iniuria, sed iudicio vtebatur. Itaque spretis iactabundis, etiam mediocribus erat humilior. Etenim vilem corporis cultum ornamento sibi ducebat, exercitu probe ornato: tum ipse si quam paucissimis egeret, amicis quamplurimum prodesset. Præterea dum certaret, grauissimus aduersarius: vbi vero victoria potitus esset, admodum facilis erat. Ab hostibus difficulter circumueniri poterat, ab amicis facillime falsa persuasione decipiebatur. Semper hoc sibi propositum habebat, vt res amicorum in tuto locaret, hostium labefactatas euerteret. Qui cognati erant, nominabant officiosum erga propinquos: qui opera eius vtebantur, nihil recusantem: qui aliquid officij exhibuissent, memorem: per iniuriam læsi, opitulatorem: in eodem periculo constituti, post Deos, seruatorem. Videtur idem mihi solus inter homines declarasse, corporis quidem robur senescere, sed animi vires in viris fortibus senectutis expertes esse. Numquam ille saltim despondit animum, quo minus magnæ ac pulchræ virtutis studio duceretur, quam diu corpus ferre robur animi poterat. Qua igitur iuuentute non ipsius senecta præstare visa fuit? Quis ætate vegeta hostibus adeo fuit terrori, vt Agesilaus extrema in senectute? Quonam sublato maiorem hostes voluptatem cepere, quam Agesilao, tametsi senex admodũ vitam cum morte commutaret? Quis tantum fiduciæ sociis præbuit, quantum Agesilaus, licet ad vitæ † finem peruenisset? Quid amici iuuenes magis desiderarunt, quã Agesilaũ, qui senex e viuis excesserat? Is adeo perfecte semper vtilis patriæ fuit,

A δόξης δὲ οὐδεμιᾶς ἧττα, ἧς οὐκ † ἄξιος ἐποιεῖτο ἑαυτὸν τὰ ἴδια. μετ' ὀλίγων δέ μοι ἐδόκει ἀνθρώπων οὐ καρτερείαν τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ὑπάθειαν νομίζειν. ἐπαινούμενος ἧττον ἔχαιρε μᾶλλον, ἢ χρήματα κτώμενος. ἀλλὰ μὴν ἀνδρείαν γε ὃ πλέον μετ' εὐβουλίας, ἢ μετὰ κινδύνων ἐπεδείκνυτο. καὶ σοφίαν ἔργῳ μᾶλλον, ἢ λόγῳ ἤσκει. πατρικώτατος γε μὴν φίλοις ὤν, ἐχθροῖς φοβερώτατος ἦν· καὶ πόνοις μάλιστα ἀντέχων,
B ἑταίροις ἥδιστα ἐνέδωκε, καλῶν ἔργων μᾶλλον, ἢ τῶν καλῶν σωμάτων ἐπιθυμῶν. ἔν γε μὴν ταῖς διατριβαῖς σωφρονεῖν ἐπιτηδεύων, ἐν τοῖς δεινοῖς ἐθαρσὴς ἐδύνατο εἶναι. καὶ ὃ ἥκιστα οὐ σκώμμασιν, ἀλλὰ τῷ ἐπιτηδεύειν ἐπετήδευε. καὶ ὃ μεγαλόφρονι οὐ σιὼ ὕβρει, ἀλλὰ σιὼ γνώμῃ ἐχρῆτο. τῷ γὰρ ἐνδεᾶ ἐπαύχων καταφρονᾶν, τῷ μετεῖναι πάντων ἐπιθυμοῦντας ἰδεῖν. καὶ
C γὰρ σκληραγωγίζετο τῇ μὲν ἀμφὶ τὸ σῶμα φαυλότητι, τῷ δὲ ἀμφὶ τὸ φρόνημα κόσμῳ, ᾧ δὲ αὐτὸς ὡς ἐλαχίστων δεῆσθαι, τῷ δὲ τοὺς φίλους ὡς πλεῖστα ὠφελεῖν. τοὺς δὲ τύπους, βαρύτατος μὲν ἀνταγωνιστὴς ἦν, κουφότατος δ' ἀπαντήσας· ἐχθροῖς μὲν δυσεξαπάτητος, φίλοις δ' εὐπαραπεισότατος. ἀεὶ δὲ πιθεὶς τὰ τῶν φίλων ἀσφαλῶς, ἀεὶ ἀμφιεσιῶ τὰ τῶν πολεμίων ἔργα εἶχεν. ἐκεῖνον οἱ μὲν συγγενεῖς, φιλοικοδεμόνα ἐκάλουν· οἱ δὲ χρώμενοι, ἀπροφάσιστον· οἱ δ' εὐεργετήσαντες τι, μνήμονα· οἱ δ' ἀδικούμενοι, δεινόν· οἵ γε μὴν συνκινδυνεύοντες, μεθ' ἡσυχίας σωτῆρα. δικαίως δ' ἔμοιγε
D δοκεῖ τοῦτο μόνος ἀνθρώπων ἐπιδεῖξαι, ὅτι ἡ μὲν τοῦ σώματος ἰσχὺς γηράσκει, ἡ δὲ τῆς ψυχῆς ῥώμη τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀγήρατός ἐστιν. ἐκεῖνος γὰρ οὐκ ἀπεπαύετο μεγαλίων καὶ κυλίων ἑαυτὸν ... ὃ σῶμα φέρειν ἠδύνατο τιμῶν τὴν ψυχὴν αὐτὴν ῥώμην. διὰ τί γὰρ τῶν † ποίας ἡνεότητος τὸν κρεῖττον ὃ ἐκεῖνα γηρᾶσ' ἐφαίνη; τίς μὲν γὰρ τοῖς ἐχθροῖς ἀκμάζων οὕτω φοβερὸς ἦν, ὡς Ἀγησίλαος ὃ μήκιστον τὸν ἀγῶνα ἔχων; τίνος δ' ἐκποδὼν γενομένου μᾶλλον ἥδησαν οἱ πολέμιοι, ἢ Ἀγησιλάου, καίτοι γηραιοῦ τελευτήσαντος; τίς δὲ συμμάχοις θάρσος παρέσχεν, ὅσον Ἀγησίλαος, καίτοι ἤδη πρὸς τῷ † τέρματι τοῦ μακρῷ βίῳ ὤν; τί δὲ νέοις φίλοι πλέον ἐκτήσαντο, ἢ Ἀγησίλαον γηραιὸν ἀποθανόντα; οὕτω δὲ τελέως ὁ ἀνὴρ τῇ πατρίδι ὠφέλιμος ὢν διεχρήσατο, ὡς τὴ

ita citat Plut. ὑπερβολὴ τοῦ πολίτευ. p. 1105.

† Lectio marginis.

ἐξεπόνησε τὰ ἴδια.

πρὸς τὴν ἡνεότητος τοῦ κρείττ.

τέρμα τοῦ τέλους in ed. Plut.

ὡς καὶ τετελευτηκὼς ἤδη ἔτι μεγαλείως ὠ- A φελοῦντ πόλιν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον οἴκησιν κατηγάγετο· μνημεῖα μὲν τ ἑαυτῦ ἀρετῆς ἀνὰ πᾶσαν τ γῆν κτησάμενος, τ δὲ βασιλικῆς ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι τυγχάν.

vt etiam postea, quam e vita migrauit, plurimum adhuc rempublicam iuuans, ad illud æternum domicilium diuerterit. Monumenta quidē virtutis suæ veluti per vniuersum terrarum orbem cōsequutus fuit, ita sepulturam in patria regiam obtinuit.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

XENOPHONTIS LACEDAEMONIORVM RESPVBLICA.

ΑΛΛ' ἐγὼ ἐννοήσας ποτὲ, ὡς ἡ ἀσάρτη τῶν ὀλιγαν- B θρωποτάτων πόλεων οὖσα, δυνατωτάτη τε ἁμα ὀνομαστοτάτη ἐν τῇ ἑλλάδι ἐφάνη· ἐθαύμασα, ὅτῳ ποτὲ τρόπῳ τοῦτ' ἐγένετο. ἐπεὶ μέντοι κατενόησα τὰ ὑποτιθέμενα τ ἀσαρτιατῶν, οὐκέτι ἐθαύμαζον. Λυκοῦργον μέντοι τ' φάντα αὐτοῖς τοὺς νόμους, οἷς πειθόμενοι εὐδαιμόνησαν, τοῦτον μὲν θαυμάζω, καὶ εἰς τὰ ἔργα μάλα * σοφὸν ἡγοῦμαι. οὗτος γὰρ οὐ μιμησάμενος τὰς ἄλλας πόλεις, ἀλλὰ καὶ ἐναντία νομοις τοῖς παρ' ἐκείναις, τοσοῦτον εὐδαιμονίᾳ τὴν πατρίδα ἐπέδειξεν. αὐτίκα γὰρ περὶ τεκνοποιίας, ἵνα ἀπ' ἀρχῆς ἄρξωμαι, οἱ μὲν ἄλλοι τὰς μέλλουσας πόνου, καὶ καλῶς δοκούσας κόρας παιδεύεσθαι, καὶ σίτῳ ἧττον ἀκρατεστάτῳ φέροντι, καὶ ὄψῳ ἧττον δυνατὸν μικροτάτῳ. οἶνου γε μὴν ἢ πάμπαν † ἀπέχεσθαι, ἢ ὑδαρῆ * κεκρᾶσθαι ἀπέχονται. ὥσπερ δὲ οἱ πολλοὶ τῶν τέκνας ἐχόντων ἑδραίους εἶναι, οὕτω καὶ τὰς κόρας οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἠρεμίζουσας ἐριουργεῖν ἀξιοῦσι. τὰς μὲν οὕτω βεβιωκυίας πῶς χρὴ τεκνοποιεῖσθαι μεγάλου ἄν τι γένοιτο; ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐλευθέρας μὲν καὶ δούλας παρέχειν ἱκανὰς ἡγήσατο εἶναι), ταῖς δ' ἐλευθέραις μέγιστον νομίσας εἶναι) τὴν τεκνοποιίαν, πρῶτον μὲν σωματοῦν ἔταξεν ἀνδρὶ ἧττον ὃ θῆλυ τοῦ ἄρρενος φύλου· ἔπειτα δὲ δρόμου καὶ ἰσχύος, ὥσπερ καὶ τοῖς ἀνδράσιν, οὕτω καὶ ταῖς θηλείαις ἀγῶνας πρὸς ἀλλήλας ἐποίησε, νομίζων δὲ ἀμφοτέρων ἰσχυρῶν καὶ τὰ ἔκγονα ἐρρωμενέστερα γίγνεσθαι. ἐπεί γε μὴν γυνὴ πρὸς ἄνδρα ἔλθοι, ὁρᾶν τοὺς ἄλλους * τὸν πρῶτον τοῦ χρόνου ἀμέλγοντας τὰς γυναῖκας σιωπῇ,

ἀπέχεσθαι, * κεκρᾶσθαι

* τὸ πρῶτον

MIHI vero quum ad animum aliquando accidisset, Spartam, quę vna minime populosis ex vrbibus sit, nihilominus & potentissimam, & clarissimam in Gręcia exstitisse; mirari subiit, quonam modo id fieri potuerit. Sed postea, quam Spartanorū instituta perspexi; nō amplius mirabar. Lycurgum sane, qui leges eis tulit, quibus parendo felices euasere, non solum admiror; sed etiam summe sapiētem fuisse arbitror. Nā is haudquaquā alias ciuitates imitatus, immo etiam contraria plurimis statuens; vt patria sua felicitate ceteris præstaret, effecit. Quippe statim, vt ab ipso principio rem ordiar, quod subolis procreationē adtinet, alij puellas, quæ parituræ sunt, & recte videntur educari, quā maxime modico fieri pane potest, ac prout licet obsonio pertenui alūt: & quidem eas ita regunt, vt a vino vel prorsus abstineant, vel diluto vtantur. Vt autē pleriq; opifices sedentarij sunt, sic Græci ceteri puellas ab omni motu liberas lanificium exercere volunt. At quomodo potest exspectari, vt quæ sic educātur, insigne quid pariant? Lycurgus autem existimabat, vel ipsas ancillas ad vestē parādam sufficere: ingenuarū munus in primis esse ratus, procreare liberos. Itaq; primum non minus femineum sexum habere corporis exercitia iussit, quam masculū. Deinde sicut viris inter se certamina cursus & roboris instituit, sic etiam feminis: quod statueret, ex vtroq; parente robusto etiam subolem robustiorem nasci. Iam vbi ad virum accedit mulier, quod alios immodice videret intio cum vxoribus consuescere:

Interpretatio prior re melior.

hac etiam in parte quiddam diuersum sta- A
tuit. Quippe sanxit, pudore virum præpe-
diri debere, quo minus ad vxorem vel in-
grediens, vel egrediens, ab aliis conspiciatur. Hoc modo si consuescant, maiori eos erga se desiderio teneri necesse est; & fœtus, si qui producantur, fieri robustiores, quam si satietas inter eos obrepat. Præterea potestate ademta, ne quiuis vxores ducerent, quum ipsis lubitum esset; iussit, vt dum vigerent corpora, matrimonia contraherent, idq; non minus ad rectam procreandi rationem conducere putabat. B
Quod si vsueniret, vt vetulus vxorem iuuenculam haberet: quia complures in hac ætate videbat esse, qui vxores diligentissime custodiant, etiam hac in parte contrarium quiddam statuit. Iussit enim, vt hic senex eo viro, quem ob corporis & animi dotes suspiceret, ad vxorem adducto, subolem susciperet. Quod si quis feminæ coniugium auersaretur, ac nihilominus præstantium liberorum cupidus esset: etiam huic lege permisit, vt quamcumq; fœcundam & indolis generosæ conspexisset, eius marito persuasione suam in sententiam adducto, ita deinde prolē ex ea procrearet. Atq; huiusmodi multa concessit. Etenim hac ratione feminæ binas domos occupant, & mariti earū liberis suis fratres adiungunt, qui in generis quidem ac viriū societatem veniunt, a facultatibus tamen excludūtur. Hoc modo quum de procreatione subolis statueret aliud, quam ceteri, num Spartæ viros tam proceritate, quā robore præstantes produxerit; consideret, qui volet. Equidem quia de procreatione dixi, etiam vtriusq; sexus institutionē ex- D
ponam. Ex Græcis ergo ceteris ij, qui rectissime liberos suos instituere se aiunt, vbi primum pueri norunt ea, quę dicuntur intelligere; mox seruos eis pædagogos præficiunt, mox eos ad magistrorum ludos mittunt; vt & litteras, & musicā, & quæ ad palæstram pertinēt, discant. Præterea puerorum pedes calceis teneriores reddunt, & corpora vestiū mutationibus ad molliciē consuefaciunt; cibi modū ventre metiuntur. Lycurgus autem pro eo, quod illi seorsum singulis seruos pędagogos præficiunt, E
virum eis præesse cum imperio voluit, ex illorum numero, qui magistratus summos obeunt. Huic a puerorum gubernatione pædonomi est inditum nomen, cui quidem potestatem plenam † colligendi pueros concessit, & eosdem puniendi grauiter; inspectanti, an quis nequiter agat,

Educandi ratio a Lycurgo instituta.

al. collocandi

καὶ τότε τἀναντία ἔγνω. ἔδοξε γάρ, αἰδεῖσθαι μὲν εἰσιόντα ὀφθῆναι, αἰδεῖσθαι δ' ἐξιόντα. οὕτω δὲ σωόντων, ποθεινοτέρως μὲν ἀνάγκη σφᾶς αὐτῶν ἔχειν, ἐρρωμενέστερα δὲ γίγνεσθαι † εἴτι βλαστάνοιεν, οὕτω μᾶλλον, εἴ τινα εἴη ἀφέκτορι ἀλλήλων εἶεν. τοῖς δὲ τότοις, βλαστάνοιεν, καὶ ἀποπαύσας τῶ ὁπότε βούλοιντο ἕκαστοι γυναῖκα ἄγεσθαι, ἔταξεν ἐν ἀκμῇ τῶν σωμάτων τὰς γάμους ποιεῖσθαι, καὶ τοῦτο συμφέρον τῇ εὐγονίᾳ νομίζων. εἴγε μέντοι συμβαίη γεραιῷ νέαν ἔχειν, ὁρῶν τοὺς τηλικούτους φυλακωνεστάτους μάλιστα τὰς γυναῖκας, τἀναντία καὶ τότε ἐνόμισε. τῷ γὰρ πρεσβύτῃ ἐποίησεν, ὁ ποῖόν ἀνδρὸς σῶμά τε καὶ ψυχὴν ἀγαθεῖν, τοῦτον ἐπαγόμενον τεκνοποιήσασθαι. εἰ δέ τις αὖ γυναικὶ μὲν σωοικεῖν μὴ βούλοιτο, τέκνων δὲ ἀξιολόγων ὀπιδυμοίη, καὶ † τοῦτο νόμιμον ἐποίησεν, ἵνα τινὰ αὖ ἄτεκνον τότῳ ἰδὼν γυναῖκα ὁρῷη, πείσαντα τὴν ἔχοντα, ἐκ ταύτης τεκνοποιήσασθαι. καὶ πολλὰ μὲν τοιαῦτα σωεχώρει. αἵ τε γὰρ γυναῖκες διπλοῦς οἴκους βάλλονται κατέχειν, οἵ τε ἄνδρες ἀδελφοὺς τοῖς παισὶ τοῖς ἑαυτῶν προσλαμβάνειν, οἳ τὸ μὲν γένους καὶ τὸ δυνάμεως κοινωνοῦσι, τῶν δὲ χρημάτων οὐκ ἀπεποιοῦνται. τοῖς μὲν δὴ τεκνοποιίας οὕτω πάνυ τοῖς ἄλλοις, εἴ τι δέοι φέρονται † τὴν μέλησις κατὰ μέλησις καὶ κατ' ἐμοὶ ἄνδρας τῇ αὐτῇ ἐμοὶ ἀπετέλεσεν, ὁ βουλόμενος ὑπισχνείτω. ἐγὼ μέντοι ἐπεὶ τὴν τοιαύτης ἀζημίαν, βουλόμενος καὶ τὴν παιδείαν ἑκατέρων σαφεστέραν. τὸ μὲν τοίνυν ἄλλων ἐλλιπόντων οἱ φάσκοντες καλλίστας τὰς ἀρχὰς παιδεύειν, ἐπειδὴ τάχιστα αὐτοῖς οἱ παῖδες τὰ λεγόμενα ξυνιᾶσιν, οὓς μὲν ἐπ' αὐτοῖς παιδαγωγοὺς † θεράποντας ἐφιστᾶσι, θεραπεύοντας οὓς δ' ὑπέμποσιν εἰς διδασκάλων, μανθάνοντας μολπὰς καὶ γράμματα, καὶ μουσικήν, καὶ τὰ ἐν παλαίστρᾳ. τοῖς δὲ τότοις, τῶν παίδων πόδας μὲν ὑποδήμασιν ἁπαλύουσιν, σώματα δὲ ἱματίων μεταβολαῖς ἁβρύνουσι· σίτου γε μὴν αὐτοῖς κατέχειν μέτρον νομίζουσιν. ὁ δὲ Λυκοῦργος αὐτὶ μὲν τῶν ἰδίᾳ † ἑκάστοις παιδαγωγοὺς δούλους ἐφιστᾶναι, αὐτὸς ἐπέστησε κρατεῖν αὐτῶν, ὃς ὥσπερ αἱ μέλισσαι ἄρχειν καθίσαν ὃς δὴ καὶ παιδονόμος κέκληται. τοῦτον δὲ κύριον ἐποίησε καὶ † αὐθεντίζειν τοὺς παῖδας, καὶ ὅτι καθίζειν σκοπῶν τις εἴ τις ῥᾳθυμεῖ, ἰσχυρῶς κολάζειν.

ἔδωκεν

ἔδωκεν ἀυτῷ καὶ τῶν ἡβώντων μαστιγοφόρους, ὅ-
πως τιμωρεῖεν ὅτε δέοι· ὥστε πολλῷ μᾶλλον αἰ-
δοῦς, πολλῷ ὑπήκοος εἶναι συμπαρῆν. αὐτίκα γε
μὴν τοὺς ἁπαλοὺς ἐποδήμασιν, ἔταξεν αὐτοὺς ἀνυποδησίᾳ κρατύνειν· νομίζων, εἰ
τοῦτ' ἀσκήσειαν, πολὺ μᾶλλον ῥᾴων αὐτοῖς ὀρθὰ δὲ
βαίνειν, ἀσφαλέστερον ὑπὸ τοῖχον καταβαίνειν,
ἀναφορῶν καὶ πηδᾶν, καὶ † αὐλίζεσθαι, καὶ δρασμὸν θάτ-
τον ἀνυπόδετον, εἰ ἠσκημένοι εἶεν τοὺς πόδας, ἢ
ἐποδεδεμένον. καὶ αὐτίκα γε τοῖς ἱματίοις ἀμα-
θύπλεως, ἐνόμισεν ἐν ἱματίῳ δι' ἔτους τρο-
φὴν ἕξειν· νομίζων ὅπως καὶ τοῖς ψύχη, καὶ τοῖς
θάλπη ἄμφω αὐτοὺς διδασκήσειν. σῖτόν γε
μὴν † μὴν ἔταξε τοσοῦτον ἔχοντα συμβολὴν τὸν
μὴν τοσοῦτον ἔχειν σωφρονοῦντα, ὡς ὑπὸ πλησμονῆς μὴν μήποτε βα-
ρύνεσθαι, τοῦ δ' ἐνδεεστέρως ἔχειν μὴ ἀπεί-
ρως ἔχειν· νομίζων τοὺς οὕτω παιδευομένους
ἀσκήσαντας μᾶλλον μὲν ἂν δύνασθαι, εἰ δέησεν, † ἀστι-
τήσαντας ἐπιπονῆσαι, μᾶλλον δ' ἄν, εἰ προσ-
ταχθείη, ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ὑπο-
μένειν, ἧττον δ' ἂν ὄψου δεῖσθαι, εὐχερέστε-
ρον δὲ τοῖς πολλοῖς ἔχειν βρῶμα. καὶ ὑγιεινότερον
δ' ἂν ἔχειν. καὶ εἰς μῆκος ἂν αὐξάνεσθαι τὰ
ῥᾳδινὰ τὰ σώματα ποιοῦντος μᾶλλον συλ-
λαμβάνειν ἠνήσατο, ἢ τὰ ἄμα πλατυνόμενα. ὡ-
σαύτως. ὡς ὅ μὴ ἐκ τοῦ λιμοῦ ἄγαν αὖ πιέζοιντο,
ἀπροφασίστως μὲν αὐτοῖς καὶ ἔδωκε λαμβά-
νειν ὧν αὐτοὶ δέωνται, κλέπτειν δ' ἐφῆκεν ἐστιν ἃ τοῦ
λιμοῦ ὑπεκφυγόντας. καὶ ὡς μὲν οὐκ ἀπορῶν
ὅ, τι δοίη, ἐφῆκεν αὐτοῖς γε μηχανᾶσθαι τὸ ζη-
μιοῦν, οὐδένα οἶμαι τοῦτο ἀγνοεῖν. δῆλον δὲ, ὅτι
τὸ μέλλοντα κλωπεύειν, καὶ νυκτὸς ἀγρυπνεῖν
δεῖ, καὶ μετ' ἡμέραν ἀπατᾶν καὶ ἐνεδρεύειν, καὶ
κατασκόπους δὲ ἑτοιμάζειν τὸ μέλλοντα πλή-
ξεσθαι. ταῦτα οὖν δὴ πάντα δηλονότι μη-
χανικωτέρους τὸ ὑπὸτηδείων βουλόμενος τοὺς
τρόπους ποιεῖν, καὶ πολεμικωτέρους, οὕτως ἐ-
παίδευσεν. εἴποι δ' ἂν οὖν τις· τί δῆτα, εἴπερ
τὸ κλέπτειν ἀγαθὸν ἐνόμιζε, πολλὰς πληγὰς
ἐπέβαλλε τοῖς ἁλισκομένοις; ὅτι, φημὶ ἐγὼ, καὶ
πάλλα ὅσα ἄνθρωποι διδάσκουσι, κωλύουσι τὸ
μὴ καλῶς ὑπηρετοῦντα. κἀκεῖνοι οὖν τοὺς ἁ-
λισκομένους, ὡς κακῶς κλέπτοντας, τιμωροῦν).
καὶ ὡς πλείστοις δὴ ἁρπάσαι † τυρὸς παρ' ὀρθίας
τυρὸς καλοῦ θεὶς, παρ' Ορθίας μαστιγοῦν τούτους ἐπέταξε·

A Eidem ex ephebis quosdam, qui flagella gestarent, adiunxit: vt quum res poscceret, pœnas pueris irrogarent. Quo factum, vt magnum verecundiæ, magnum in pueris obœdientiæ studium esset. Pro eo vero, quod alij calceis pedes emollirent; iussit, vt nuditate pedes duriores efficerent. Existimabat enim futurũ, si ad hoc semet exercitarent, vt multo facilius ardua loca cõscenderent, per decliuia tutius descenderent, exsilirent, prosilirent, currerent discalceati, si quidem pedes adsuefecissent, multo B expeditius, quam calceati. Itidem pro eo, quod illi vestibus ad molliciem se comparabant; statuit, vt ad vnum se vestimentum anno toto adsuefacerẽt: quod putaret hac ipsos ratione tum ad frigora, tum calores rectius instructos fore. Cibi † tantum masculo sumendum censuit, vt præ repletione nõ grauetur, & penuriam cibi aliquam tolerandi non ignarus sit. Existimabat enim illos, qui sic instituerentur, magis, vbi vsus ita poscceret, labores sine cibo toleraturos; magisque futurum, vt si esset imC peratum, ab eodem cibo longius ad tempus abstinendo durarent, minus obsonij requirerent, quamuis escam denique facilius admitterent. Præterea putabat alimẽtum, quod corpora gracilia potius efficeret, quam cibo dilataret, ad salubrius viuendum, & ad incrementum proceritatis adiumenti plus adferri. Vt autem a fame non nimium premerentur, non concessit ille quidem eis, vt sine negotio consequerentur, quibus ipsis opus esset: sed permisit, vt ea furto subtraherent, quibus leuari fames posset. Non tamen eum idcirco ipsis Dconcessisse, vt artificiosa industria sibi victum pararent, quia non haberet, quod aliud illis daret; neminẽ ignorare arbitror. Nimirum patet eũ, qui aliquid furto sit ablaturus, necesse habere, vt noctu vigilet, interdiu fallat, insidias locet, atq; etiam exploratores paret, si quidẽ aliquid accipere velit. Quamobrẽ pueros ad hęc omnia cõdocefaciebat, quod eos ad parãda necessaria sollertiores, adeoq; bellicosiores facere vellet. Fortasse quis dixerit: Cur igitur, si quidẽ furari bonũ quid esse arbitrabatur, E multis eum verberibus castigabat, qui deprehẽdebatur? Nimirũ ideo, mea quidem sententia, quod aliis etiã in rebus, quas homines docent, nõ recte aliquid exsequentem plectant. Quamobrẽ illi quoq; in deprehẽsos, vt parum peritos fures animaduertunt. Quumq; ingeniosum esse statuisset, si qui plurimum tritici raperent: eos tamen ab aliis ad aram* Orthiæ flagris cędi iussit.

† Lectio marginis.

Furta ciborum a Lycurgo concessa.

* scilicet Dianæ. Consule Pausaniã in Laconicis, & Plutar. in Lycurgo.

Quo quidem significare voluit, quod is, A qui exiguo tempore dolores perfert, diuturna voluptate cum gloria frui possit. Præterea significatur hoc ipso, mollem ac ignauum hominem, quum celeritate opus est, vtilitatis minimum capere, molestiæ plurimum. Vt autem pueri etiam moderatore suo absente, numquam aliquo destituerentur, qui eis præesset: instituit, vt ex ciuibus, quicumque præsens quouis esset tempore, potestatem haberet tum imperandi pueris, quod ex vsu esse videretur, tum plectendi si quid delinquerent. Qua re perfecit, vt etiam pueri verecundiores essent. Quippe nihil ita neque pueri, neque viri reuerentur, atque præfectos suos. Vt autem ne tunc quidem, vbi forte nullus ætatis virilis adesset, rectore pueri suo carerent: sanxit, vt is, qui esset in classe qualibet acerrimus, maribus imperaret. Quo fit, vt istic pueri numquam rectore careant. Etiam de puerorum amoribus dicendum mihi videtur, quod hoc quoque ad institutionem pertineat. Aliis in more Græcis est, vt vel coniuncti vir ac puer degant, quod fit apud Bœotos; vel formæ venustate muneribus potiantur, quod Eleis in vsu est. Nonnulli sunt, qui prorsus amatores cum pueris etiam colloqui vetant. Lycurgus autem his omnibus contraria statuens, si quis vir esset eiusmodi, qualem esse deceret, indolemque pueri admiratus, amicum sibi sincerum efficere cuperet, & cum eo versari: hoc ipsum laudabat, eamque putabat institutionem esse optimam. Sin aliquem pueri corpore dumtaxat capi adpareret, id vero turpissimum esse statuit: adeoque D perfecit, vt Lacedæmone omnes inter se coniuncti amore tam sancte casteque viuerent, quam parentes cum liberis, fratres cum fratribus solent. Quæ sane fidem apud quosdam non mereri, nihil miror. Nam leges in plerisque ciuitatibus libidines eiusmodi non coercent. Atque hactenus de institutione tam Laconica, quam ceterorum Græcorum dictum est. Vtra vero promtiores ad parendum, & verecũdiores, & continentiores in iis, vbi necesse est, viros efficiat; id etiam consideret, qui volet. Enimuero posteaquam e pueritia transeunt ad adulescentiã, tum Græci quidem ceteri pædagogis magistrisq; liberos suos committere desinunt, neq; quisquam amplius eis imperat, sed iurisconsulti fiunt: Lycurgus autem his quoq; contraria statuit.

τοῦτο δὲ δηλῶσαι καὶ ἐν τούτῳ βουλόμενος, ὅτι ὀλίγον χρόνον ἀλγήσαντα πολὺν χρόνον εὐδοκιμοῦντα εὐφραίνεσθαι. δηλοῦται δὲ ἐν τούτῳ, ὅτι καὶ ὅταν τάχιος ᾖ, ὁ βλακεύων ἐλάχιστα μὲν ὠφελῆται, πλεῖστα δὲ πράγματα λαμβάνῃ. ὅπως δὲ μηδεὶς ἐὶ ὁ παιδονόμος ἀπέλθοι, ἔρημοί ποτε οἱ παῖδες εἶεν ἄρχοντος, ἐποίησε τὸν ἀεὶ παρόντα τῶν πολιτῶν κύριον εἶ) καὶ ὁπωστιοῦν τοῖς παισίν ὅ, τι αὖ ἀγαθὸν δοκοίη εἶ), καὶ κολάζειν εἴ τι ἁμαρτάνοιεν. τοῦτο δὲ ποιήσας, διέπραξε καὶ αἰδημονεστέρους εἶ) τοὺς παῖδας. οὐδὲν γὰρ οὕτως αἰδοῦνται οὔτε παῖδες, οὔτε ἄνδρες, ὡς τοὺς ἄρχοντας. ὡς δὲ καὶ, εἴ ποτε μηδεὶς τύχοι ἀνὴρ παρών, μηδ' ὡς ἔρημοι οἱ παῖδες ἄρχοντος εἶεν, ἔθηκε τῶν ἡλικίης ἑκάστης τὸν ῥωμαλεώτατον τῶν ἀρρένων ἄρχειν. ὥστε οὐδέποτε ἄνευ οἱ παῖδες ἔρημοι ἀρχόντων εἰσί. λεκτέον δὲ μοι δοκεῖ εἶ) καὶ περὶ τῶν παιδικῶν ἐρώτων. ἔστι γάρ πη καὶ τοῦτο πρὸς παιδείαν. οἱ μὲν γοῦν ἄλλοι ἕλληνες ἢ (ὥσπερ βοιωτοὶ) ἀνὴρ καὶ παῖς συζυγέντες ὁμιλοῦσιν, ἢ (ὥσπερ ἠλεῖοι) χάριτων τῇ ὥρᾳ χρῶνται. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ πάντα παῦσαι τὸ διαλέγεσθαι τοὺς ἐρασὰς εἴρηνται ἀπὸ τῶν παίδων. ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐναντία καὶ τούτοις πᾶσι γνοὺς, εἴ μή τις αὐτὸς ὢν οἷός ἐ, ἀγαθοῦ ψυχὴν παιδὸς πρῶτον ἀμεμφῆ φίλον ἀπεργάσασθαι καὶ σωφρονίσαι, ἐπῄνει, καὶ καλλίστην παιδείαν τοῦτο νόμιζεν. εἰ δέ τις παιδὸς σώματος ὀρεχθήμενος φανείη, αἰσχρὸν τοῦτο θείς, ἐποίησεν ὡς λακεδαίμονι μηδὲν ἧττον ἐρασὰς παιδικῶν ἀπέχεσθαι, ἢ γονεῖς παίδων, ἢ καὶ ἀδελφοὶ ἀδελφῶν εἰς ἀφροδίσια ἀπέχονται. ὃ μὲντοι τοῦτο ἀπιστεῖσθαι ὑπό τινων, οὐ θαυμάζω. ἐν πολλαῖς γὰρ τῶν πόλεων οἱ νόμοι οὐκ ἀναιροῦσι τὰς πρὸς τοὺς παῖδας ὀρθυμίας. ἡ μὲν δὴ παιδεία εἴρηται, ἥτε λακωνικὴ, καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἑλλήνων. ὃς δ' ὁποτέρας δὴ αὐτῶν καὶ ὑπαθέστεροι, καὶ αἰδημονέστεροι, καὶ ὧν δεῖ ἐγκρατέστεροι ἀνδρες ἀποτελοῦνται, ὁ βουλόμενος καὶ τοῦτο ὀπτεύσειε. ὅτου μὲν γε μὴν οὐκ παίδων εἰς τὸ μεθυσκεῖσθαι οὐκ αἴνουσι, τοιαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι παύουσι μὲν ἀπὸ παιδαγωγῶν, παύουσι δὲ καὶ ἀπὸ διδασκάλων, ἔρχουσι δὲ οὐδένες ἐπ' αὐτῷ, ἀλλ' αὐτονόμους ἀφιᾶσιν· ὁ δὲ Λυκοῦργος καὶ τούτων τἀναντία ἔγνω.

καταμα-

καταμαθὼν γὰρ τοῖς τηλικούτοις μέγιστον ἐνὸν A φρόνημα ἐμφυόμενον, μάλιστα δὲ ὕβριν ἐπιπολάζουσαν, ἰσχυροτάτας δὲ ἐπιθυμίας τῶν ἡδονῶν παρεισπεπηδυίας, πλεῖστα μὲν πλείστους μὲν πόνους αὐτοῖς ὑπέβαλε, πλείστην δὲ ἀσχολίαν ἐμηχανήσατο. ἐπιθεὶς δὲ, καὶ εἴ τις ταῦτα φύγοι, μηδενὸς ἔτι τῶν καλῶν τυγχάνειν, ἐποίησε μὴ μόνον τοὺς ἐν δημοσίᾳ, ἀλλὰ καὶ τοὺς κηδομένους ἑκάστων ἐπιμελεῖσθαι, ὡς μὴ ἀποδειλιάσαντες ἀδόκιμοι πρὸς πάντα εἶεν ἐν τῇ πόλει γίνοιντο. πρὸς δὲ τούτοις ὃ αἰδῶ ἰσχυρὸν † ἐμφυσᾶσθαι βουλόμενος αὐτοῖς, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπέταξεν εἶναι τοὺς μὲν τὰ ἱμάτια τὼ χεῖρε ἔχειν, σιγῇ δὲ πορεύεσθαι, πρόσω δὲ μηδαμοῖ, ἀλλ' αὐτὰ τὰ πρὸ τῶν ποδῶν ὁρᾶν. ἔνθα δὴ καὶ δῆλον γέγονεν, ὅτι ὃ ἄρρεν θῆλυ καὶ εἰς ὃ σωφρονεῖν ἰσχυρότερόν ἐστι τῆς θηλείας φύσεως. σκληρότερον γὰρ ὦν ἧττον μὲν αὖ φωνὴν ἀκούσας, ἢ τὸν λίθινον, ἧττον δ' αὖ ὄμματα μεταστρέψας, ἢ τὸν χαλκοῦν, αἰδημονέστερος δ' αὖ αὐτοῖς ἡγήσαιο καὶ αὐτῶν τῶν † ἐν τοῖς θαλάμοις παρθένων. καὶ ἐπειδὰν C ὦν τοῖς ὀφθαλμοῖς εἰς ὃ * φιλίτιόν γε ἀφίκωνται, ἀγαπητὸν αὐτῶν καὶ ὃ ἐρωτηθὲν ἀκοῦσαι. καὶ τὸν μὲν αὖ παιδικῶν ἔτως ἐπεμελήθη. πρὸς γε μὴν τοὺς ἡβώντων πολὺ μάλιστα ἐσπούδασε, νομίζων τούτους, εἰ γένοιντο οἵους δεῖ, πλεῖστον ῥέπειν ὅπη ὃ ἀγαθὸν τῇ πόλει. ὁρᾷ οὖν, οἷς αὖ μάλιστα φιλονικία ἐγγένηται, τούτων καὶ χορεῖς ἀξιοθεατοτάτους γιγνομένους, καὶ γυμνικοὺς ἀγῶνας ἀξιοθεατοτάτους· ἐνόμιζεν, εἰ καὶ τοὺς ἡβῶντας συμβάλλοι εἰς ἔριν περὶ ἀρετῆς, οὕτως αὖ καὶ τούτους ὅπῃ πλεῖστον ἀφικνεῖσθαι ἀνδραγαθίας. ὡς οὖν τούτους αὖ συνέβαλεν, ἐξηγήσομαι. αἱρεθῶσι πίνων αὐτῶν οἱ ἔφοροι ἐκ τῶν ἀκμαζόντων τρεῖς ἄνδρας, οὕστινας δεῖ σπαρτιάτας καλεῖσθαι. τούτων δὲ ἕκαστος ἄνδρας ἑκατὸν καταλέγει, ἀριστοκριτίζων ὅτου ἕνεκα τοὺς μὲν τετιμᾷ, τοὺς δὲ ἀποδοκιμάζει. οἱ οὖν μὴ τυγχάνοντες τῶν καλῶν, πολεμοῦσι τοῖς τε ἀποψηφισαμένοις αὐτοὺς, καὶ τοῖς αἱρεθεῖσιν αὖθ' αὑτῶν, καὶ τῶν φυλαττόντων ἀλλήλους, ἐάν τι τῶν τοιούτων καλὰ νομιζόμενα ῥᾳδιουργῶσι. καὶ αὕτη δὴ γίγνεται φιλοτιμοτάτη τε, καὶ πολιτικωτάτη ἔρις, ἐν ᾗ ἀποδέδεικται μοι, ἃ δεῖ ποιεῖν τὸν ἀγαθὸν,

Nam quod animaduerteret illis, qui hæc essent ætate, spiritus a natura maximos inesse, maximamque petulantiam redundare, cupiditates denique voluptatum vehementissimas adesse: idcirco tunc plurimis eos laboribus subiecit, & occupationes eorum plurimas excogitauit. Quumque addidisset eum, qui hæc fugeret, expertem fore deinceps rerum egregiarum omnium: perfecit, vt non tantum publice constituti, sed illi etiam, qui gererent priuatim curam singulorum, operam darent, ne præ secordia remissis animis, contemptui ciuibus vniuersis essent. Præterea quum vehementer animis eorum pudorem inserere cuperet, instituit; vt in via manum vtramque intra vestem continerent, incederent taciti, nusquam circumspicerent, ea tantum intuerentur, quæ ante pedes essent. Vnde patuit, sexum marem etiam femineo se modestius posse gerere. Sane vocem illorum minus audias, quam si lapidei; minus oculos flexeris, quam si essent ahenei: denique verecundiores esse duxeris, quam sint eæ, quæ in thalamis degunt virgines. Quod si etiam ad * philitium veniant, satis habendum, hoc ex eis audiri, de quo interrogati sunt. Atque hanc Lycurgus ætati puerili curam adhibuit. Ceterum multo maximam diligentiam puberibus impendit, quod eos duceret, si tales euaderent, quales esse conueniret, plurimum momenti ciuitatis commodis adlaturos. Itaque quum videret illorum, in quorum animis maxime studium contentionis quoddam existeret, & choros auditu, & certamina gymnica spectatu esse dignissima: arbitrabatur, si puberes in contentionem virtutis inter se committeret, etiam illos hoc modo summam fortitudinis laudem adsequuturos. Exponam autem, quo modo inter se hos commiserit. Eligunt Ephori ex eorum numero, qui ætate sunt vegeta, tres viros, quos † Hippagretas vocant. Eorum quisque centum sibi viros deligit, ac simul declarat, quamobrem alios præferat, alios reiiciat. Itaque illi, qui honorem hunc non consequuntur, inimici fiunt tam iis, a quibus reiecti sunt, quam his in electione sibi prælatis: seque obseruant mutuo, num aliquid aduersus ea, quæ honesta ducuntur, nequiter committant. Atque hęc est diis acceptissima, & inprimis vtilis reipublicæ contentio; qua demonstratur, quid viro forti faciundum sit;

ἐμφυσιᾶσαι, & ἐμφῦσαι

ὠφθαλμοῖς * φιδίτιον

De philitio, sine phiditio, id est, publicis epulis, cōsule Plutarchi Lycurg.

De pubertis studiis.

ab equitatu colligendo.

& vtriq; ſemet in eo ſeorſum exercent, vt ſemper ſint præſtantiſſimi, ac res ſi poſtulet, ſingillatim reipublicę totis viribus opitulentur. Præterea neceſſe eſt, vt integritati virium ſtudeant. Nam vbicumque congreſſi fuerint, ob hanc inter ſe rixam colluctando pugnant. Et dirimere pugnantes cuiuſuis eſt in poteſtate, qui forte interuenerit. Quod ſi quis dirimenti non obtẽperet, eum moderator iuuẽtutis ad Ephoros deducit: a quibus ille multatur, acerrimo ſtudio id efficere volentibus, ne quis vmquã abira ſuperatus impediatur, quo minus legibus pareat. Qui vero iam pubertatis annos exceſſerũt, e quorũ numero magiſtratus ſummi creantur, eos Græci ceteri, detracta virium exercendarum cura, in militiam nihilominus proficiſci iubent. Lycurgus autem introduxit, vt illa in ętate quam honeſtiſſimum habeatur, venationi operam dare, niſi quod publicum munus impediat: vt etiam hi non minus, quam puberes, perferre labores militares poſſint. Ac prope iam explicatum eſt, quæ cuilibet ætati ſtudia Lycurgus præſcripſerit. Qualem vero victus rationem vniuerſis inſtituerit, iam exponere conabor. Spartanos igitur Lycurgus iis moribus reperit, vt pro Græcorum reliquorum conſuetudine domi ſuæ victitarent. Quumque animaduertiſſet, in his plurimos nequiter ſe gerere, conuictus illos in publicum eduxit, quod ea ratione futurum exiſtimaret, vt minime imperata tranſgrederentur. Cibum etiam eo modo dari eis iuſſit, vt neque nimium replerentur, neque penuria laborarent. Multa vero etiam præter exſpectationem fiunt de illis * quæ venando capiuntur. Et locupletes nonnumquam prædam venatu captam in cõmune conferunt. quo fit, vt menſa numquam careat iis rebus, quibus veſcantur, quam quidem diu cõuictus ille durat; nec tamen ſumtuoſa ſit. Sublatis etiam potationibus nõ neceſſariis, quæ tum corpora, tum animos labefactant, poteſtatem eis bibẽdi reliquit, vbi quiſq; ſitiret. Nam hac ratione putabat potum minime noxium, & longe ſuauiſſimum effici. Quamobrem qui fieri poteſt, vt aliquis ex iis, qui ſimul hoc modo victitant, vel gula, vel temulentia ſe, remue ſuam familiarem perdat? Etenim aliis in vrbibus plerumque æquales inter ſe verſantur, inter quos minimum eſt pudoris. Lycurgus vero Spartæ ſic omnia miſcuit, vt illic iuniores ab experientia ſeniorũ vt plurimum erudiantur.

* Lectio marginis.

A χωρὶς δ' ἑκάτερον ἀσκῆσαι, ὅπως ἀεὶ κράτιστοι ἔσονται· ἐὰν δέ τι δέῃ, καθ' ἕνα ἀρήξουσι τῇ πόλει πρωτὶ δεινᾷ. ἀνάγκη δ' αὐτοῖς καὶ δίκης ἀμελεῖν. καὶ γὰρ πυκτεύουσι μὲν ἀφ' ὅτῳ ἔξεστιν, ὅπου ἂν συμβάλλωσι· † ἀφαιρεῖ μὲν τοι τοὺς μαχομένους πᾶς ὁ βουλόμενος κύριος. ὧν δέ τις ἀπωθῆται τὸν ἀφαιροῦντα, ἄγει αὐτὸν ὁ παιδονόμος ἐπὶ τοὺς ἐφόρους· οἱ δὲ ζημιοῦσι, μεγαλείως καθιστάναι βουλόμενοι, εἰς ὃ μή ποτε ὀργὴν τοῦ μὴ πείθεσθαι B τοῖς νόμοις κρατῆσαι. τοῖς γε μὴν τὴν ἡβητικὴν ἡλικίαν πεφυκόσιν, ἐξ ὧν ἤδη καὶ αἱ μέγισται ἀρχαὶ καθίστανται, οἱ μὲν ἄλλοι ἔλλιπεῖς ἀφιᾶσιν αὐτῶν τὸ ἰσχύειν ἐπὶ ὀψιμελεῖσθαι, σφαλεῖσθαι ὅμως αὐτοῖς ἐπιτάττουσιν. ὁ δὲ Λυκοῦργος τοῖς τηλικούτοις νόμιμον ἐποίησε κάλλιστον εἶναι τὸ θηρᾶν, εἰ μή τι δημόσιον κωλύοι, ὅπως δυνατοὶ καὶ οὗτοι μηδὲν ἧττον τῶν ἡβώντων στρατιωτικοῖς πόνοις ὑποφέρωσιν. ἃ μὲν οὖν ἐκείνῃ ἡλικία νομοθέ- C τησεν ὁ Λυκοῦργος ἐπιτηδεύματα, σχεδὸν εἴρηται. οἵαν δὲ καὶ πᾶσι διαιτὰν κατεσκεύασε, νῦν πειράσομαι διηγεῖσθαι. Λυκοῦργος τοίνυν τοὺς ἀπαρτιάτας, ὡς μὲν τοὺς ἄλλους ἕλληνας, οἰκοι σκηνοῦντας, γνοὺς ἐν τούτοις πλείστους ῥᾳδιουργεῖσθαι, εἰς τὸ φανερὸν ἐξήγαγε τὰ συσκήνια, οὕτως ἡγούμενος ἥκιστ' ἂν ἀφανίσκεσθαι τὰ ἀπόῤῥητα. καὶ σῖτον τε ἔταξεν αὐτοῖς, ὡς μήτε ὑπερπληροῦσθαι, μήτε ἐνδεεῖς γίγνεσθαι. πολλὰ δὲ D καὶ ἀφάλαντα γίγνεται ἀπὸ † ἀγρευομένων. οἱ δὲ πλούσιοι ἔστιν ὅτε καὶ * ἀγρὸν αὐτὶ ἀφαλλομένου εἰσφέρουσιν. ὥστε οὔτε ἔρημος πολεμίων τράπεζα βρωτῶν γίγνεται, ἔστ' ἂν ἀφασκηνῶσιν, οὔτε πολυδάπανος. καὶ μὴν τό γε πόσιμον ἀποπαύσας τοὺς ἀπὸ ἀναγκαίας πόσεως, αἱ σφάλλουσι μὲν σώματα, σφάλλουσι δὲ γνώμας, ἐφῆκεν ὁπότε διψῴη ἕκαστος πίνειν· οὕτω νομίζων ἀβλαβέστατόν τε, καὶ ἥδιστον πότον γίγνεσθαι, ὅτῳ γε μὴν † σκηνοιοῦντων, πῶς ἄν τις ἢ τοῦ ἐλλιπεῖς, ἢ οἰνοφλυγίας ἢ αὐτὸν, ἢ οἶκον ἀφανίσειεν; καὶ γὰρ δὴ καὶ μὴν τἄλλας πόλεσιν ὡς ὁ πολὺ οἱ ἥλικες ἀλλήλοις συνόντες, μᾶλλον ὧν καὶ ἐλαχίστη αἰδὼς παραγίνεται· ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐν τῇ ἀπαρτῇ ἀνέμιξε παιδεύεσθαι τὰ πολλὰ τοὺς νεωτέρους ὑπὸ τοῖς γεραιτέροις ἐμπειρίας.

ἀγρευομένων * ἄγραν

καὶ

ἐγὼ γὰρ δὴ ἐπιχώριον ἐν τοῖς Φιλιτίοις λέγεσθαι ὅ, τι αὖ καλῶς τις ἐν τῇ πόλει ποιήσῃ· ὥστε ἐκεῖ ἥκιστα μὲν ὕβριν, ἥκιστα δὲ παροινίαν, ἥκιστα δὲ αἰσχρουργίαν καὶ αἰσχρολογίαν ἐγγίγνεσθαι. ἀγαθά γε μὲν ἀναγκάζειν καὶ τάδε ἢ ἔξω σίτησις. πρὶν γὰρ ἀναγκάζονται ἐν τῇ οἰκίᾳ δὲ ἀφόδῳ, καὶ μὲν δὴ ὑπὸ οἴνου μὴ σφάλλεσθαι ἐπιμελεῖσθαι, εἰδότας ὅτι οὐκ ἔνθα περ ἐδείπνουν καταμένουσι, καὶ τῇ ὀρφνῃ ὅσα ἡμέρᾳ χρηστέον. οὐδὲ γὰρ ὑπὸ φανοῦ τὸν ἐπὶ ἔμφρονι ἔξεστι πορεύεσθαι. καταμαθὼν γε μὲν ὁ Λυκοῦργος καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν σίτων οἱ μὲν ἀφιλοπονούμενοι, δύσχροοί τε, καὶ δύσαρκοι, καὶ δύρωστοί εἰσιν, οἱ δὲ ἄπονοι, πεφυσημένοί τε, καὶ αἰσχροί, καὶ ἀδεεῖς ἀναφαίνονται, οὐδὲ τοῦτο ἠμέλησεν· ἀλλ' ἐννοῶν, ὅτι χὠ ὅταν αὐτός τις τῇ ἑαυτοῦ γνώμῃ φιλοπονῇ, † ἀρκοῦντος ἀρκεῖ τὸ σῶμα ἔχων ἀναφαίνεται, ἐπέταξε τὸν ἀεὶ πρεσβύτατον ἐν τῷ γυμνασίῳ ἑκάστῳ ἐπιμελεῖσθαι, ὡς μή ποτε αὐτοῖ ἐλάττους † τῶν συσσιτίων γίγνεσθαι. καὶ ἐμοὶ μὲν οὐδὲν ἐν τούτῳ σφαλῶν δοκεῖ. οὐκ ἂν οὕτω ῥᾳδίως γέ τις εὕροι ἀπαρτιαιτέρους, οὔτε ὑγιεινοτέρους, οὔτε τοῖς σώμασι χρησιμωτέρους. ὁμοίως γὰρ ἀπό τε τῶν σκελῶν, καὶ ἀπὸ χειρῶν, καὶ ἀπὸ ψυχῆς γυμνάζονται. σύνηθες γε μὲν ἔγνω καὶ τάδε τοῖς πλείοσι. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις πόλεσι τῶν ἑαυτοῦ ἕκαστος καὶ παίδων, καὶ οἰκετῶν, καὶ χρημάτων ἄρχουσιν· ὁ δὲ Λυκοῦργος, καταπαύσας βουλόμενος, ὡς ἂν μηδὲν βλάπτοντες, ἀπολαύοιέν τι οἱ πολῖται ἀλλήλων ἀγαθόν, ἐποίησε παίδων ἕκαστον ὁμοίως τῶν ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἄρχειν. ὅτῳ δέ τις εἰδῇ, ὅτι οὗτοι πατέρες εἰσὶ τῶν παίδων, ὧν αὐτὸς ἄρχει, ἀνάγκη ὅτως ἄρχειν, ὡς ὥρα ἂν καὶ τῶν ἑαυτοῦ ἄρχεσθαι βούλοιτο. ὧν δέ τις παῖς ποτὲ πληγὰς λαβὼν ἔτω ἄλλῳ κατείπῃ πρὸς τὸν πατέρα, αἰσχρόν ἐστι μὴ οὐκ ἄλλας πληγὰς ἐμβάλλειν ὧν ἔτυχε. ὅτω πιστεύουσιν ἀλλήλοις, μηδὲν αἰσχρὸν προσάπτειν τοῖς παισίν. ἐποίησε δ' ἂν καὶ οἰκέται, † εἴ τις δεηθείη, χρῆσθαι καὶ τοῖς δημοσίοις. καὶ κυνῶν δ' ἀγρευτικῶν σωφρονιστὴς κοινωνίαν ὥστε οἱ μὲν δεόμενοι προσκαλοῦσιν ὅτῳ θήρᾳ· ὁ δὲ μὴ αὐτὸς σχολάζων, ἡδέως ἐκπέμπει. καὶ ἵπποις δ' ὡσαύτως χρῶνται· ὁ γὰρ ἀσθενὴς, ἢ δεηθεὶς ὀχήματος, ἢ ταχύ πῃ βουληθεὶς ἀφικέσθαι,

ἀρκοῦντος
αὐτοῖ συσσιτίων
ἄν δέοι,

NAm more patrio commemoratur in publicis illis epulis, quidquid in republica quisque præclare fecerit. Quo fit, vt istic minime vel iniuria, vel ex vino petulantia, vel factum turpe, vel turpe dictum adhæreſcat. Etiam ad hoc vtiles ſunt epulæ foris publicæ, quod obambulare cogantur, vbi domum diſcedere volunt; atque operam dare, ne præ vino titubent: quippe qui ſciant ſe non ibi manſuros, vbi cœnauerint, & tenebris perinde ſibi vtendum, ac die. Non enim cum face licet ei, qui necdum militiæ vacationem impetrauit, incedere. Quum autem animaduertiſſet Lycurgus eos, qui a cibo ſe laboribus exercent, & boni coloris & ſucculentos & robuſtos eſſe; qui vero a laboribus abſtinerent, tumentes, ac deformes, imbecilloſque conſpici: ne id quidem neglexit, ſed conſiderans eum, qui ſponte ſua labores ſuſciperet, exhibere corpus ad quæuis idoneum ac ſufficiens: præcepit, vt ſemper is, qui quolibet eſſet in gymnaſio natu maximus, curam adhiberet, ne vmquam ipſi deteriores euaderent inter eos, qui conuictu eodem vterentur. Qua in re mihi quidem non aberraſſe videtur. Nec enim facile quis homines inueniat, qui Spartanis aut bona valetudine, aut corporis viribus præſtent. Nam pariter & cruribus, & manibus, & ceruicibus exercentur. Præterea ſecus hac etiam in parte iudicabat, quam alij plurimi. Nam ceteris in vrbibus quiſque ſuis liberis, ſeruis, facultatibus præeſt. Lycurgus autem, qui efficere vellet, vt ciues nullo ſibi inuicem damno dato, etiam commodis quibuſdam opera mutua fruerentur: inſtituit, vt quiſque tam ſuis, quam alienis liberis imperaret. Quod ſi quis ſciat, eos pueros, in quos imperium ipſe ſibi ſumit, hos vel illos habere patres: neceſſe eſt ſic eis imperet, quemadmodum & ſuo vellet imperari. Si quis autem puer verberibus aliquando caſus ab alio, patri ſuo id enuntiet: turpe eſt, non eidem alias inſuper plagas addere. Vſque adeo fidem ſibi inuicem habent, nequaquam futurum, vt turpia pueris præcipiant. Sanxit etiam, vt famulis, ſi eorum opera quis egeat, alienis vti liceat: inſtituta venaticorum quoque canum communione. Itaque ſi qui canibus egent, ad venationem alios inuitant; ac ſi cui non ſit otium, vt ipſe venetur, lubenter canes concedit. Itidem vtuntur & equis. Nam qui æger eſt, aut vehiculo indiget, vel celeriter aliquo pergere cupit,

ſicubi equum videat, eum ſumit; ac poſteaquam illo recte vſus eſt, reſtituit. Ne id quidem apud ſuos fieri voluit, quod ceteris eſt in vſu. Quippe quum præ venandi ſtudio ita nox eos oppreſſit, vt neceſſariis ad victum egeant, eorumq; parati nihil habeant: ſanxit, vt illi, qui venari deſierunt, inſtructa relinquant; qui vero iis egent, apertis ſigillis, & acceptis neceſſariis, cetera rurſus obſignata relinquant. Atq; hoc modo communicatis inter ſe rebus, etiam illi, qui pauca poſſident, participes omnium fiunt, quæ regio illa fert, vbi quid ſuum ad vſum requirunt. Etiam hoc ratione quadã diuerſa reliquorum a Græcorum cõſuetudine Lycurgus Lacedæmone ſanxit. Nã aliis in vrbibus omnes quocũq; modo poſſunt rem faciunt. Hic agrum colit, ille nauiculatoriæ deditus eſt: hic mercatura, ille opificio exercendo ſe alit. Spartæ vero Lycurgus ingenuis, quo minus ea, quibus rem facere poſſint, adtingant, interdixit: iuſſis ſuis, vt illa tantum ad ſe pertinere ducerent, quæcumque ad libertatem ciuitatibus parandam faciant. Nam cur iſtic opes aliquis adfectaret, vbi quum ipſe inſtituiſſet, vt omnes ex æquo rebus ad vitam neceſſariis potirentur, eademque ratione victus vteretur, hoc ipſum effectum erat, vt opes voluptatis cauſſa non expeterentur? Ne veſtium quidem cauſſa pecuniæ ſtudendum. Non enim magni pretij veſte, ſed corporis egregia conſtitutione ornantur. Non item propterea, vt contubernalium cauſſa facere ſumtum poſſint, pecuniæ ipſis cogendæ ſunt. Sanxit enim, vt glorioſius habeatur, corporis labore prodeſſe ſodalibus, quam faciẽdis ſumptibus: quorum alterum ab animo, alterum ab opulentia proficiſci demonſtrabat. Etiam per nefas rem facere, his ipſis rebus vetuit. Nam primum eiuſmodi monetam inſtituit, cuius ſi tantum in domum inferretur, quantum minas x æquaret; fieri non poſſet, vt id vel dominis, vel ſeruis occultum eſſet. Etenim & amplo id collocari ſpatio, & plauſtro neceſſe eſſet vehi. Aurum autem, argentumque perquiri ſolet, ac ſicubi conſpectum fuerit, poſſeſſor multatur. Cur igitur iſtic quærẽdis opibus opera detur, vbi cõparatio plus moleſtiæ, quam vſus voluptatis exhibeat? Enimuero ciues Spartanos in primis & magiſtratibus & legibus parere, ſcimus omnes. At ego Lycurgum ne quidem adgreſſum arbitror egregiam illam reipublicæ cõſtitutionem

A ἐὰν που ἴδῃ ἵππον ὄντα, λαβὼν καὶ χρησάμενος
καλῶς, ἀποκαθίστησιν. οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο ὃ
ὧδε τοῖς ἄλλοις εἰθισμένον ἐποίησεν θηρᾶ-
σθαι· ὅπου γὰρ ἂν ἐπὶ θήρας ὁμιλοῦντες
δεηθῶσι τῶν θηρατηρίων, ἐὰν μὴ σεσκευασ-
μένοι τύχωσι, καὶ οὕτω ἔθηκε τοὺς μὲν πε-
παυμένους καταλείπειν τὰ πεποιημένα, τοὺς
δὲ δεομένους, ἀνοίξαντας τὰ σημαντρα, λαβόν-
τας ὅσων ἂν δέωνται, σημηναμένους καταλι-
πεῖν. τοιγαροῦν ἅπτως μεταδιδόντες ἀλλήλοις,
B καὶ οἱ τὰ μικρὰ ἔχοντες μετέχουσι πρώτων τῶν
ἐν τῇ χώρᾳ, ὁπότου τινὸς δεηθῶσιν. ἐναντία
γε μὴν καὶ τάδε τοῖς ἄλλοις ἕλλησι κατέστησεν
ὁ Λυκοῦργος ἐν τῇ ἀπάρτῃ νόμισμα. ἐν μὲν γὰρ
δήπου ταῖς ἄλλαις πόλεσι πρῶτον χρηματί-
ζονται ὅσον δύνανται. ὁ μὲν γὰρ γεωργός, ὁ δὲ
ναυκληρός· ὁ δ' ἐμπορεύεται, οἱ δὲ καὶ ἀπὸ τε-
χνῶν φέρονται. ἐν δὲ τῇ ἀπάρτῃ ὁ Λυκοῦργος
τοῖς μὲν ἐλευθέροις τῶν μὴ ἀμφὶ χρηματι-
σμὸν ἅπτεσθαι μηδενὸς ἄπεσθαι· ὅσα δ' ἐλευ-
C θερίαν τῇ πόλεσι προσκυλίζει, ταῦτα ἔταξε
μόνα ἔργα αὐτῶν νομίζειν. τίς γὰρ δή τι πλοῦ-
τος ἐκεῖ γε κοσμοῖτο, ἔνθα ἴσα μὲν φέρειν
εἰς τὰ θηρατήρια, ὁμοίως δὲ θεραπεύεσθαι τά-
ξας, ἐποίησε μὴ ἡδυπαθείας ἕνεκα χρημα-
τίζεσθαι; ἀλλὰ μὲν οὐδὲ ἱματίων γε ἕνεκα
χρηματιστέον. τί γὰρ ἐσθῆτος πολυτελείᾳ, ἀλλὰ
σώματος εὐεξίᾳ κοσμοῦνται. οὐδὲ μὲν τῇ γε
εἰς τοὺς συσκήνους ἕνεκα ἔχειν δαπανᾶν, χρή-
ματα ἀθετητέον. ἐπεὶ ὅ τῷ σώματι πονοῦντα
D ὠφελεῖν τοὺς συνόντας εὐδοξότερον ἐποίησεν, ἢ
ὁ δαπανῶντας· ὅτι δείξας ὁ μὲν ψυχῆς, ὁ
δὲ πλούτου ἔργον. τό γε μὲν ἐξ ἀδίκων χρη-
ματίζεσθαι καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις διεκώλυσε.
τοσοῦτον μὲν γὰρ νόμισμα τοιοῦτον κατεσκή-
σατο, ὃ δέκα μνᾶν μόνον ἂν εἰς οἰκίαν εἰσελθόν,
οὔποτε δεσπότας οὔτε οἰκέτας λάθοι. καὶ γὰρ
χώρας μεγάλης, καὶ ἁμάξης ἀγωγῆς δέοιτ'
ἄν. χρυσίον γε μὴν, καὶ ἀργύριον ἐρευνᾶται· καὶ
ἄν τι που φανῇ, ὁ ἔχων ζημιοῦται. τί οὖν ἂν ἐκεῖ
E χρηματισμὸς σπουδάζοιτο, ἔνθα ἡ κτῆσις
πλείους λύπας, ἢ ἡδονὰς παρέ-
χοι; ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν ἐν ἀπάρτῃ μάλιστα πεί-
θονται τῇ ἀρχαίᾳ τε καὶ τοῖς νόμοις, ἴσμεν ἅπαν-
τες. ἐγὼ μὴν καὶ αὐτοί γε ἐξηρήσαμαι οἶμαι κρείττονα
τὸν Λυκοῦργον ταύτην τὴν εὐεξίαν κατασκευά-

ωρίω

πρὶν ὁμογνώμονας ἐποιήσατο τὺς κρατίσους τ̃ A
ὂν τῇ πόλῃ. τεκμαίρομαι δὲ ταῦτα, ὅτι ὂν μὲν
ταῖς ἄλλαις πόλεσιν οἱ δυνατώτεροι ὕττε βού-
λονται δοκεῖν τὰς ἀρχὰς φοβεῖσθαι, ἀλλὰ νο-
μίζοισι τὺτο ἀνελεύθερον εἶ). ὂν δὲ τῇ σπάρ-
τῃ οἱ κράτισοι καὶ ἐσπέρχονται μάλιστα τὰς
ἀρχὰς, καὶ τῷ παρῆναι εἶ) μεγαλαύνονται, καὶ
τῷ, ὅταν καλῶνται, δέχεσθαι, ἀλλὰ μὴ βα-
δίζοντες ἐσπακούειν νομίζοντες, ἵν' αὐτοὶ κα-
τάρχωσι τὺ σφόδρα πείθεσθαι, ἕψεσθαι καὶ
τὺς ἄλλους· ὅπερ καὶ γεγένηται. εἰκὸς δὲ καὶ τὼ B
τ̃ ἐφορείας δύναμιν τὺς αὐτοῖς τότους συνα-
τασκευάσαι, ἐπεὶ περ ἔγνωσαν τ̃ πείθεσθαι
μέγιστον ἀγαθὸν εἶ) καὶ ὂν πόλει, καὶ ὂν στρατιᾷ,
καὶ ὂν οἴκῳ. ὅσῳ γὰρ μείζω δύναμιν ἔχῃ ἡ ἀρ-
χὴ, τοσότῳ μᾶλλον αἵρήσοιτο αὐτὼ καὶ κα-
ταπλήξειν τὺς πολίτας, τ̃ ἐσπακούειν. ἔφο-
ροι δ' ὧν ἱκανοὶ μὲν εἰσι ζημιῶσαι ὃν ἂν βούλων-
ται, κύριοι δ' ὂντες αὐτίκα τὸ δικαστήριον, κύ-
ριοι δὲ καὶ ἄρχοντας μεταξὺ καὶ καταπαῦσαι,
καὶ εἴρξαί γε, καὶ ταῖς τ̃ ψυχῆς εἰς ἀγῶνα κα- C
ταστῆσαι. τοσαύτῃ δὲ ἔχοντες δύναμιν, οὐχ,
ὥσπερ αἱ ἄλλαι πόλεις, ἐῶσι τὺς αἱρεθέντας ἀεὶ
ἄρχειν ὃν ἔτος ὅπως ἂν βούλωνται, ἀλλ' ὥσπερ
οἱ τύραννοι, καὶ οἱ ὂν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ὑπο-
στάντες, ἵν' τινα αἰσθάνωνται τὸ δικαιομοῦτά τι,
ἕλκυς τὸ δικαστήριον καλάζοισι πολλῶν ὄντων καὶ
ἄλλων ὄντων μνημονικῶν καλῶν ὧ Λυκούρ-
γῳ εἰς τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις ἐτέλουν τὺς πο-
λίτας, ὂν τοῖς κοινοῖσι καὶ τ̃τὸ μοι δοκεῖ εἶ), ὅτι
οὐ πρότερον ἀπέδωκε τῷ πλήθει τὺς νόμυς, D
πρὶν ἐλθὼν αὐτὸ τοῖς κρατίσοις εἰς δελφοὺς ἐ-
πήρετο τ̃ θεὸν, εἰ λῷον καὶ ἄμεινον εἴη τῇ σπάρ-
τῃ πόλει ταῦτα οἷς αὐτὸς ἔθηκε νόμοις. ἐπεὶ δὲ ἀ-
νέλε τῷ πρώτῃ ἄμεινον εἶ), τότε ἀπέδωκεν, ἡ
μόνον † ἄνομον ἀλλὰ καὶ ἀνόσιον θεὶς τὸ πυθο- ἄνομον δείξας ἀλλ.
χρήσοις νόμοις μὴ πείθεσθαι. ἄξιον δὲ τ̃ Λυ-
κούργου καὶ τόδε ἀγαθοῦ, τὸ κατεργάσα-
σθαι ὂν τῇ πόλει, αἱρετώτερον εἶ) τὸν καλὸν
θάνατον αἰτὶ τ̃ αἰσχροῦ βίου. καὶ γὰρ δὴ ὁπο-
σοιτιῶν τις αἰ δύσει μείοις ἀποθνήσκοντας E
τότων, τῶν ὂν τῷ φοβερῷ ἀποχωρῆσαι αἱρου-
μένων· ὥστ' ἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ ἕπεται τῇ ἀρετῇ
σώζεσθαι εἰς τ̃ πλείω χρόνον μᾶλλον, ἢ τῇ κα-
κίᾳ. καὶ γὰρ † ῥᾴων, καὶ ἡδίων, καὶ εὐπορωτέρα, † τετέσιν εὐθυμοτέρα, scholion.

prius, quam ciuitatis optimates suam in sententiam adduxissent. Eius rei hoc argumentum habeo, quod qui aliis in vrbibus potentiores sunt, ne videri quidem volunt metuere magistratus: adeoque ducunt hoc esse ab homine libero alienum. Spartæ vero præstantissima dignitate viri maxime magistratus obseruant, ac sibi gloriosum putant, si humiles sint, & arcessiti non gradatim incedendo, sed currendo se parendi studiosos esse declarent. Existimant enim, si ad summam obœdientiam præstandam duces ipsi fuerint, etiam alios ipsorum exemplũ sequuturos, quod quidem ita accidit. Et consentaneum vero est, hos ipsos Ephororũ potestatem vna cum Lycurgo instituisse: quod animaduerterent, obœdientiam summum & in vrbe, & apud exercitum, & in familia bonum esse. Nam quanto maior magistratus potestas esset, tanto plus terroris ciuibus adlaturam arbitrabatur ad hoc, vt dicto essent audientes. Igitur Ephoris virium satis est ad multandum, quem velint, & subito multam exigendi potestas iisdem est, atque etiam magistratus, dum adhuc cum imperio sunt, loco mouendi, vel carceribus constringendi, vel in iudicium de vita vocandi. Tanta quum eorum potestas sit, non quemadmodum aliis fit in vrbibus, magistratus creatos ex animi arbitratu toto anno vti permittunt imperio suo: sed regum instar, eorumue præsidum, qui certaminibus gymnicis moderantur, si quem in leges aliquid committere animaduertunt, eum mox puniunt. Quumque multa præclare Lycurgus excogitauerit, quibus efficeret, vt ciues legibus obtemperare vellent: in primis hoc pulchrum equidem statuo, quod multitudini leges nõ prius tradiderit, quam cum optimatibus Delphos profectus, Apollinem consuluisset, an Spartæ status melior feliciorque futurus esset, si legibus, quas tulisset ipse, pareret. Is vero quum oraculo respondisset, omnino id ex vsu fore: tum demũ eas tradidit, non modo contra leges, sed etiam pietatem facturos statuens, si legibus oraculo Pythio comprobatis non obtemperassent. Hoc etiã in Lycurgo admiratione dignũ est, quod in ciuitate sua perfecerit, vt vitæ turpi mors honesta præferretur. Nã si quis rem consideret, inueniet pauciores ex his perire, quam ex illis, qui e periculo subducere se malunt. Adeoque verum vt dicam, magis virtutem comitatur incolumitas diuturnior, quam ignauiam. Nam virtus & alacrior est, & suauior, & expeditior,

& firmior. Etiam hoc manifestum est, gloriam inprimis comitem virtutis esse. Etenim viris fortibus omnes adiungere se belli societate volunt. Qua vero arte consequutus sit, vt hoc efficeret; id quoque rectum erit haud omittere. Nimirum Lycurgus plane præstitit, vt viri fortes beatam, ignaui miseram vitam agerent. Nam aliis in vrbibus quum ignauiter aliquis se gerit, dumtaxat hominis ignaui cognomento notatur: ac nihilominus negotiatur in eodem foro vir ignauus, quo strenuus; ibidem & sedet, & exercet se, si velit. At Lacedæmone quiuis pudendum duxerit, hominem ignauum vel in idem contubernium, vel ad eadem exercitia in luctis admittere. Sæpenumero etiam vir huiusmodi, quum diuiduntur, qui pila ex aduerso ludant, neutram ad partem admissus pro superuacaneo relinquitur: itidemque in choris ad ignominiosa loca reiicitur. In via quoque aliis vt cedat necesse habet, & in consessibus, & inter iuniores vt adsurgat. Præterea vt puellas ad se pertinentes alat domi, quæ & ipsæ culpam alienæ ignauiæ sustineant: vt caueat, ne domo prodeat mulier, eoque nomine multam persoluat: vt vnctus nitidusque non obambulet, honestæ famæ homines non imitetur, nisi a melioribus verberari velit. Huiusmodi quum ignauos infamia premat, nihil miror, istic mortem adeo probrosæ infamique vitæ anteferri. Videtur etiam mihi Lycurgus egregie lata lege demonstrasse, qua ratione virtus ad senectutem vsque possit exerceri. Nam quia iudicium de senatoribus ad vitæ metam retulit, hoc ipso effecit, vt ne quidem in senecta laudis & honesti studium negligeretur. Hoc quoque dignum admiratione, quod fortium virorum senectuti consuluerit. Quia enim sanxit, vt iudicandi de animo ius penes seniores esset: perfecit, vt hominum vegetorum robore senectus sit honoratior. Ac merito sane certamini huic inter alia mortalium certamina studium maximum adhibetur. Nam & ludi gymnici sunt illi quidem egregij, verum ad corpora pertinent: at hoc de senum ordine certamen, de fortibus animis iudiciũ facit. Quanto igitur animus corpore præstat, tanto maioris animorum certamina, quam corporum, fieri debent. Iam illud etiã in Lycurgo qui nõ insignem admirationẽ meretur? quod quũ animaduertisset eos, qui virtutis studiosi non sunt,

A καὶ ἰσχυροτέρα. δῆλον δὲ, ὅτι καὶ Ὄκλαδα μάλιστα ἕπεται τῇ ἀρετῇ. καὶ γὰρ συμμαχεῖν πως πάντες τοῖς ἀγαθοῖς βούλονται. ἢ μήτοι ὥστε ταῦτα γίγνεσθαι ἐμηχανήσατο, καὶ τοῦτο καλὸν μὴ παραλιπεῖν. ἐκεῖνος τοίνυν σαφῶς παρεσκεύασε τοῖς μὲν ἀγαθοῖς εὐδαιμονίαν, τοῖς δὲ κακοῖς κακοδαιμονίαν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν, ὁπότε τις κακὸς γένηται, ὀνείδεσιν μόνον ἔχει κακὸς εἶναι· ἀγοράζῃ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ ὁ κακὸς τἀγαθῷ, καὶ κάθηται, καὶ γυμνάζεται, ἐὰν βούληται. ἐν δὲ B τῇ Λακεδαίμονι πᾶς μὲν ἂν τις αἰσχυνθείη τὸν κακὸν σύσκηνον παραλαβεῖν, πᾶς δ' ἂν ἐν παλαίσμασι συγκυμανθείη. πολλάκις δὲ ὁ τοιοῦτος καὶ ἀφαιρεθυμῶν τὰς ἀπισφαιρίσεις ἀχρεῖος παρεῖται· καὶ ἐν χορεῖς δ' εἰς τὰς ἐπονειδίστους χώρας ἀπελαύνεται. καὶ μὴν ἐν ὁδοῖς παραχωρητέον αὐτῷ, καὶ ἐν θάκοις, καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις ἐξαναστατέον. καὶ τὰς μὲν παρεσκευάσας χέρας οἴκοι θρεπτέον, C καὶ ταύτας τῆς † ἀνδρείας αἰτίαν ὑφεκτέον· γυναικὸς δὲ κενὼ ἐσθὴν οὐ παρεκτέον, καὶ ἅμα τοῦτο ζημίαν ἀποτιστέον. λιπαρὸν δὲ οὐ πλανητέον, οὐδὲ μιμητέον τοὺς ἀβλητήτους, ἢ πληγὰς ἐκ τῶν ἀμεινόνων ληπτέον. ἐγὼ μὲν δὴ, τοιαύτης τοῖς κακοῖς ἀτιμίας ὑπαρχούσης, οὐδὲν θαυμάζω τὸ παραιρεῖσθαι ἐκ θανάτου αἰτίαν τοῦ οὕτως ἀτίμου τε καὶ ἐπονειδίστου βίου. καλῶς δέ μοι δοκεῖ ὁ Λυκοῦργος νομοθετῆσαι καὶ ἣ μέλει γήρως ἀσκεῖτ' ἂν ἀρετή. D ὅτι γὰρ τῷ τέρματι τοῦ βίου τὴν κρίσιν τῆς γερουσίας † παρεθηκε, ἐποίησε μηδὲ ἐν τῷ γήρᾳ ἀμελεῖσθαι τὸν καλοκἀγαθίαν. ἀξιάγασον δ' αὐτοῦ καὶ ὅ τι ὑπερωρήσαντα τῷ τῶν ἀγαθῶν γήρᾳ. θεὶς γὰρ τοὺς γέροντας κυρίους τοῦ περὶ ψυχῆς ἀγῶνος, διέπραξεν ἐντιμοτέρους εἶναι ὀφείλοντας τοῦ τῶν ἀκμαζόντων ῥώμης. εἰκότως δέ τοι καὶ ἀγωνοδικεῖσθαι δεῖ ὁ ἀγὼν μάλιστα † τῶν αἱρεθέντων ἀνδρῶν. καλοὶ μὲν γὰρ καὶ οἱ γυμνικοὶ, ἀλλ' οὗτοι μὲν σωμάτων εἰσὶν· ὁ δὲ περὶ τῆς γερουσίας E ἀγὼν ψυχῶν ἀγαθῶν κρίσιν παρέχει. ὅσῳ οὖν κρεῖττον ψυχὴ σώματος, τοσούτῳ καὶ οἱ ἀγῶνες οἱ τῶν ψυχῶν, ἢ οἱ τῶν σωμάτων, ἀξιοαγωνιστότεροι. τόδε γε μὴν τοῦ Λυκούργου πῶς οὐ μεγάλως ἄξιον ἀγασθῆναι; ὃς ὁπόθεν κατέμαθεν, ὅπη † ὅπου οἱ βουλόμενοι ὅτι μελήσει τῆς ἀρετῆς, οὐχ

ἀνδρείας

περιθείς,

αἱρεθέντων.

οἱ μὴ βουλόμενοι

ἐκεῖνο οὐχ ἱκανοί εἰσι τὰς πατρίδας αὔξειν, † ἐκεῖνος ἐν τῇ ἀπάρτῃ ἠνάγκασε δημοσίᾳ πάντας, πάσας ἀσκεῖν τὰς ἀρετάς. ὥσπερ οὖν ἰδιῶται τῶν ἰδιωτῶν διαφέρουσιν ἀρετῇ, οἱ ἀσκοῦντες τῶν ἀμελούντων, οὕτω καὶ ἡ ἀπάρτη εἰκότως πασῶν τῶν πόλεων ἀρετῇ διαφέρει, μόνη δημοσίᾳ ἐπιτηδεύουσα τὸ καλοκἀγαθίαν. οὐ γὰρ κἀκεῖνο καλόν, ὃ τῶν ἄλλων πόλεων κολαζουσῶν ἴσως τις ἕτερος ἕτερον ἀδικῇ, ἐκεῖνον ζημίας μὴ ἐλάττους ἐπιθεῖναι, εἴ τις φανερὸς εἴη ἀμελῶν τοῦ ὡς βέλτιστος εἶναι; ἐνόμιζε γάρ, ὡς ἔοικεν, ἐκεῖνο μὲν τῶν ἀνδραποδιζομένων τινάς, ἢ ἀποστερούντων τι, ἢ κλέπτοντων, τοὺς βλαπτομένους μόνον ἀδικεῖσθαι, ὑπὸ δὲ τῶν κακῶν καὶ ἀνάνδρων ὅλας τὰς πόλεις προδίδοσθαι. ὥστε εἰκότως ἔμοιγε δοκεῖ τούτοις μεγίστας ζημίας ἐπιθεῖναι. ἐπέθηκε δὲ καὶ τοῦ ἀνυπόστατον ἀνάγκῃ ἀσκεῖν ἅπασαν πολιτικὴν ἀρετήν. τοῖς μὲν γὰρ τὰ νόμιμα ἐκτελοῦσιν ὁμοίως ἅπασι τὴν πόλιν οἰκείαν ἐποίησε, καὶ οὐδὲν ὑπελογίσατο οὔτε σωμάτιον οὔτε χρημάτιον ἀδένδρων. εἰ δέ τις ἀποδειλιάσειε τοῦ τὰ νόμιμα διαπονεῖσθαι, τοῦτον ἐκεῖνος ἀπέδειξε μήτε νομίζεσθαι ἐπὶ τῶν ὁμοίων εἶναι. ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν παλαιότατοί εἰσιν οὗτοι οἱ νόμοι εἰσί, σαφές. ὁ γὰρ Λυκοῦργος τοὺς Ἡρακλείδας λέγεται θρέψαι. οὕτω δὲ παλαιοὶ ὄντες, ἔτι καὶ νῦν τοῖς ἄλλοις καινότατοί εἰσι. καὶ γὰρ ὃ πρώτων θαυμαστότατον, ἐπαινοῦσι μὲν πρῶτοι τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα, μιμεῖται δὲ αὐτὰ οὐδεμία πόλις ἐθελεῖ. καὶ ταῦτα μὲν δὴ κοινὰ ἀγαθὰ καὶ ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐν πολέμῳ. εἰ δέ τις βούλεται θραπίας καταμαθεῖν, ὅτι καὶ εἰς τὰς † θραπιὰς βέλτιον τῶν ἄλλων ἐμηχανήσατο, ἔξεστι καὶ τοῦτων ἀκούειν. πρῶτον μὲν οἶνῳ οἱ ἔφοροι προκρίνουσιν τὰ ἔτη, εἰς ἃ δεῖ θραβεύεσθαι καὶ ἐπιπόνοις, καὶ ὁπλίταις, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἱππεύσι. ὥστε ὅσοις περ ὅπου πόλεως χρῶνται ἀνδρες, πρώτων τούτων καὶ ὅπου θραπιὰς οἱ λακεδαιμόνιοι ὑποπέμπουσι. καὶ ὅσα ὑπ' ὀργάνων ἢ θραπιὰ καινὴν δεῖται ἢ ἀπρώτων, τὰ μὲν ἁμάξῃ προσέτακται παρέχειν, τὰ δ' ὑποζυγίῳ. ὅπου δὲ ἥκιστ' ἂν ὄχλησιν ἀγαθοί. εἰς γε μὴν τὰ ἐν τοῖς ὅπλοις ἀγῶνα διαδὴ ἐμηχανήσατο. στολὴν μὲν ἔχειν φοινικίδα, καὶ χαλκοῦν ἀσπίδα.

non posse patriam maiorem ad potentiam euehere; omnes Spartæ coegerit in omni se genere virtutum exercere. Itaque vt homines priuati priuatis virtute præstant, & virtutem studiose colentes, eiusdem exercitia negligentibus: sic vrbibus haud dubie cunctis Sparta virtute præstat, quippe quæ sola publice laudis & honesti studio teneatur. An non enim hoc quoque præclarum, quod quum vrbes ceterę plectant, si quis in alium iniurius exstiterit: Lycurgus nihilo minus in eum animaduertat, qui se negligentem in hoc declarat, vt sit vir optimus? Existimabat scilicet, vti quidem adparet, a plagiariis, vel fraudatoribus, vel furibus, tantum eos iniuria adfici, qui damnum accipiunt: ab ignauis autem, effeminatisque totas ciuitates prodi. Quo fit, vt mea sententia maximas his pœnas iure constituerit. Præterea suis necessitatem quamdam, quæ recusari nequeat, colendi omnem virtutem ciuilem, imposuit. Nam iis, qui præscripta legibus perficerēt, pariter vniuersis rempublicam propriam esse voluit; nulla neque corporum imbecillitatis, neque tenuitatis facultatum habita ratione. At si quis præ ignauia defugeret labores in obeundis iis, quæ leges iubent; eum Lacedæmone in numero parium ne quidem haberi debere decreuit. Iam quod hæ leges antiquissimæ sint, patet. Nam Lycurgus Herculis nepotes adtigisse perhibetur. Sed licet antiquæ sint, tamen nunc adhuc maxime nouæ sunt aliis. Etenim quod admiratione dignissimū est; huiusmodi vitæ studia collaudant omnes, imitari nulla ciuitas cupit. Atque hæc quidem communia sunt pacis ac belli bona. Si quis autem cognoscere vult, Lycurgum bellicis etiam in rebus quiddam inuenisse rectius, quam ceteri: de eo licet hæc audiat. Primum Ephori annos ætatis indicant publice, quibus in militiam tum equitibus tum peditibus armatis, atque etiam opificibus eūdum sit. Quo fit, vt quorumcumque opera in vrbibus homines vtuntur, eorum omnium Lacedęmonij copiam in castris habeāt. Itidem quibuscumque machinis & instrumentis exercitui communiter opus est, ea partim plaustris suppeditari mandatum est, partim iumentorum subuectione. Nam ea ratione, si quid deest, obscurum minus esse possit. Ad armorum certamina, huiusmodi quædam excogitauit. Vestem eos puniceā habere voluit, & scutum æreum.

Existimabat enim, genus hoc vestis minime cum muliebri commune quidquam habere, ac tale scutum bello aptissimum esse. Nam & celerrime nitescit, & sordes haud facile contrahit. Fecit etiam illis, qui pubertatis annos excessissent, comam alendi copiam: quod eos hoc pacto grandiores, ac vultu magis liberali, terribiliores q; visum iri arbitraretur. Quibus in hūc modum instructis, in sex † cohortes equitatum ac grauem armaturam distribuit. Quælibet autem ciuium cohors polemarchum vnum habet, centuriones quatuor, quinquagenûm præfectos octo, manipulorum duces sexdecim. Ex his vero cohortibus, vbi sic imperatur, nōnumquam milites per manipulos disponūtur, nonnumquam in ternos, nonnumquam in senos. Quod autem complures existimant, armatorum aciem Laconicam valde implicatam esse: ij vero sequius opinātur, quam sese res habeat. Nam in acie Laconica præfecti loco principe consistunt, & series quælibet habet omnia, quibus repręsentatis opus est. Tam facile est autem, hanc aciei rationem intelligere; vt nemo, qui homines queat adgnoscere, possit vmquam errare. Nam aliis præcedendi munus datum est, aliis imperatum, vt sequantur. Ordinum vero promotiones, tamquam a præcone, manipularis præfecti verbis indicantur; fiuntq; phalanges tum rariores, tum densiores: quarum rerum nihil omnino cognitu est difficile. Quod autem hæc acies, etiamsi turbata fuerit, cum obuio quouis similiter dimicari possit: id intellectu facile non est, extraquam iis, qui Lycurgi legibus instituti fuerint. Facillima sunt & ea Lacedæmoniis factu, quę vel gladiatoribus per esse difficilia videntur. Nam quum in cornu pergunt, sequitur a tergo manipularia series. At si phalanx hostilis ex aduerso interea se ostentauerit, manipulario duci denuntiatur, vt ad frontem † clupeum versus consistat; atque ita fit penitus, donec phalanx hostibus aduersa steterit. Iam si acie ipsorum hoc pacto disposita, hostes a tergo venientes adparuerint; quælibet series euoluitur, vt fortissimi quiq; semper hostibus oppositi sint. Quod si aliquando dux agminis ad latus lævum sit, ne tum quidem condicione se deteriore esse putant, immo nonnumquam meliore. Nam si qui eos vndique cingere conarentur, non versus partes nudas, sed armis munitas eos circumdarent.

Harū singulæ 500 milites habebant. Diod. Sicul. lib. 15.

hoc est, versus sinistram

A Τούτῳ νομίζων ἥκιστα μὲν γυναικείᾳ χρῆσθαι νεῖν, † πολεμικωτάτῳ δ' εἶ). καὶ γὰρ τάχιστα λαμπρύνεται, καὶ χρόαν ὀταλγῆ ῥυπαίνεται. ἔφηκε δὲ καὶ κόμην τοῖς ὑπὲρ τὴν ἡβητικὴν ἡλικίαν, νομίζων οὕτω καὶ μείζους αὖ, καὶ ἐλευθεριωτέρους, καὶ χαριεστέρους φάνεσθαι. οὕτω γε μὲν κατεσκευασμένων μόρας μὲν διεῖλεν ἓξ καὶ ἱππέων καὶ ὁπλιτῶν. ἑκάστη δὲ τῶν † πολιτικῶν τούτων μοπολεμικωτάτῳ δ' πολιτικῶν
ρῶν ἔχει πολέμαρχον ἕνα, λοχαγοὺς τέτταρας, πεντηκοντῆρας ὀκτώ, ἐνωμοτάρχους B ἑκκαίδεκα. ἐκ δὲ τούτων τῶν μορῶν ἀφ' παρεγγύησεως καθίστανται τοτὲ μὲν εἰς ἐνωμοτίας, τοτὲ δὲ εἰς βάς, τότε δὲ εἰς ἔξ. ὃ δὲ οἱ πλεῖστοι οἴονται, πολυπλοκωτάτῳ εἶ) τῷ ἐν ὅπλοις λακωνικῷ τάξιν, ὃ ἐναντιώτατον ἐστὶ φλήφασι τοῦ ὄντος. εἰσὶ μὲν γὰρ ἐν τῇ λακωνικῇ τάξει οἱ πρωτοστάται ἄρχοντες, καὶ ὁ στίχος ἕκαστος πρώτ' ἔχων, ὅσα δεῖ παρέχεσθαι. οὕτω δὲ ῥᾴδιον τούτῳ τῇ τάξιν μαθεῖν, ὡς ὅστις τὰς αὐτοφόρους δύναται γιγνώσκειν, οὐδεὶς C ἂν ἁμάρτοι. τοῖς μὲν γὰρ ἡγεῖσθαι δέδοται, τοῖς δὲ ἕπεσθαι τέτακται. αἱ δὲ παραγωγαί, ὥσπερ ὑπὸ κήρυκος, ὑπὸ τοῦ ἐνωμοτάρχου λόγῳ δηλοῦνται, ἄραί τε καὶ βαθύτεραι αἱ φάλαγγες γίγνονται· † ὧν δὴ ὧν δὴ ὁπτῶς ποιῶ χαλεπὸν μαθεῖν. ὃ μέντοι, κἂν παραχθῶσι, μὴ τοῦ παραταχόντος ὁμοίως μάχεσθαι τούτῳ τῇ τάξιν, οὐκέτι ῥᾴδιον ὅστι μαθεῖν, πλὴν τοῖς ὑπὸ τοῦ Λυκούργου νόμοις D πεπαιδευμένοις. αἱ πορῶται δὲ καὶ ἐκεῖναι λακεδαιμόνιοι ποιοῦσι, τὰ τοῖς ὁπλομάχοις πολὺ δοκοῦντα χαλεπὰ εἶ). ὅτου μὲν γὰρ ὅπῃ κέρως προβαίνοντος, κατ' οὐρὰν δήπου ἐνωμοτία ἕπεται· ἐὰν δ' ἐν τῷ τοιούτῳ ἐκ τοῦ ἐναντίου πολεμία φάλαγξ ὅπῃ φανῇ, τῷ ἐνωμοτάρχῃ παρεγγυᾶται εἰς μέτωπον παρ' ἀσπίδα καθίστασθαι· καὶ ἅμα πάντες οὕτως, ἔστ' ἂν ἡ φάλαγξ ἐναντία καταστῇ. ὧν γε μὲν οὕτως ἐχόντων ἐκ τοῦ ὁπόθεν οἱ πολέμιοι ὅπῃ φανῶσιν, ἐξελίττεται ἕκαστος ὁ στίχος, ἵνα οἱ κράτιστοι E ἐναντίοι ἀεὶ τοῖς πολεμίοις ὦσιν. ὅτε δ' ὁ ἄρχων εὐώνυμος γίγνεται, δὴ ἐν τούτῳ μεγονεκτεῖν ἡγοῦνται, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ πλεονεκτεῖν. εἰ γάρ τινες κυκλοῦσθαι ὅπῃ φοβοῖεν, οὐκ ἂν κατὰ τὰ γυμνὰ, ἀλλὰ κατὰ τὰ ὡπλισμένα προσβάλοιεν ἄν.

ὧν δὴ ὧν δὴ

ὧν δὴ ὧν δὴ

ὧν δὴ ὧν δὴ

ἰὼ δέ ποτε ἕνεκά τινος δοκῇ συμφέρειν τὸν ἡγε- A
μόνα δεξιὸν κέρας ἔχειν, τρέψαντες τὸ ἄγημα
ὅπῃ κέρας, ἐξελίττουσι τὴν φάλαγγα, ἕστ'
ἂν ὁ μὲν ἡγεμὼν δεξιὸς ᾖ, ἡ δὲ οὐρὰ ἀώνυ-
μος ᾖται. ἰὼ δ' αὖ ἐκ τῶν δεξιῶν πολε-
ἐπιφέρῃ μίων τάξις † ὅπῃ φαίνηται ὅπῃ κέρως πορευ-
μένων, οὐδὲν ἄλλο σχηματίζονται, ἢ τὸν
λόχον ἕκαστον ὥσπερ τειρὴν ἀντιστρέφειν τοῖς
ἐναντίοις φέρουσι, καὶ οὕτως αὖ ἡ κατ'
οὐρὰν λόχος πρώτη δόρυ. ἰὼ γε μὴν τὰ
ἀώνυμα πολέμιοι σχήσουσιν, οὐδὲ τοῦτο B
ἀντιπά- ἐάσουσιν, ἀλλ' ἀποστρέψουσιν, ἢ ἐναντίοις † ἀντι-
λοις πάλους τὰς λόχους φέρουσι· καὶ οὕτως αὖ ὁ
κατ' οὐρὰν λόχος παρ' ἀσπίδα καθίσεται. ἐ-
ρῶ δὲ καὶ ἢ στρατοπεδεύεσθαι ἐνόμισε χρῆ-
ναι Λυκοῦργος. τὰ μὲν γὰρ τὰς γωνίας
τοῦ τετραγώνου ἀχρήστους εἶχε, κύκλον ἐστρα-
τοπεδεύσατο, εἰ μὴ ὄρος ἀσφαλὲς εἴη, ἢ
τεῖχος, ἢ ποταμὸν ὄπισθεν ἔχοιεν. φυλακὰς
τὰ δὲ γε μὴν ἐποίησε μὲν ἡμερινάς, τὰς μὲν † τοὺς
τὰ ὅπλα εἴσω βλεπούσας. οὐ γὰρ πολεμίων C
ἕνεκα, ἀλλὰ φίλων αὗται καθίστανται. τὰς
γε μὴν πολεμίους ἱππεῖς φυλάττουσιν ἀπὸ
χωρίων, ὧν αἰεὶ ἐκ πλείστου τοῦτο δρῶεν. εἰ δέ
τις τοιοῦτος νύκτωρ ἔξω τῆς φάλαγγος, ἐνό-
μισεν ὑπὸ σκιερῶν τοῦτο φυλάττεσθαι, νῦν
ὑπὸ τῶν συμ- δὲ ἤδη καὶ ὑπὸ ξένων, αὐτῶν † τινες συμ-
παρόντων. παρόντες. ὃ δὲ, ἔχοντας τὰ δόρατα αἰεὶ * πε-
*τοῦ ἰόν- ριείναι, δεῖ καὶ τοῦτο δεῖ εἰδέναι, ὅτι τοῦ αὐτοῦ
των ἕνεκά ἐστιν, οὗπερ καὶ τοὺς δούλους εἴργουσιν
ἀπὸ τῶν ὅπλων. καὶ τοὺς ὅπῃ τὰ ἀναλκῆ ἀ- D
πιόντας οὐ δεῖ θαυμάζειν, ὅτι οὔτε ἀλλήλων,
οὔτε τῶν ὅπλων πλέον, ἢ ὅσον μὴ λυπεῖν ἀλ-
λήλους, ἀπέχονται. καὶ γὰρ ταῦτα ἀσφα-
λείας ἕνεκα ποιοῦσιν. μεταστρατοπεδεύονταί
γε μὴν πυκνὰ, καὶ τοῦ σίνεσθαι τοὺς πολεμίους
ἕνεκα, καὶ τοῦ ὠφελεῖν τοὺς φίλους. καὶ γυμνά-
ζεσθαι δὲ στενοχωρούσης· ἐκ τοῦ νόμου ἅ-
ὅσπερ πασι λακεδαιμονίοις, † ὅσοιπερ αἰεὶ στρατεύον-
ται· ὥστε μεγαλοπρεπεστέρους μὲν αὐξεῖς ἐφ'
ἑαυτοῖς γίγνεσθαι, ἐλευθεριωτέρους δὲ τῶν E
εἴπ ποτ' ἀλλων φαίνεσθαι. δεῖ δὲ † οὔτε πολέπατον,
πατον, εἴτε οὔτε δρόμου ἐλάττω ποιεῖσθαι, ἢ ὅσον αἰεὶ ἡ μό-
δρόμου ρα ἐφήκῃ, ὅπως μηδεὶς τῶν αὐτῶν ὅπλων πορ-
ρω γίγνηται. μετὰ δὲ τὰ γυμνάσια καθίζειν μὲν ὁ πρῶτος πολέμαρχος κηρύττει, (ἔστι δὲ τοῦ-
ἀπολύε- το ὥσπερ ἐξέτασις) ἐκ τούτου δὲ χρηστοποιεῖσθαι, καὶ μετὰ τὸν πρόσκοπον † ἀπολύεσθαι.

Si certa de causſa viſum aliquando ſit expedire, vt cornu dextrum ductor obtineat: verſo in cornu agmine phalangem euoluunt, donec ad dextrã ſit ductor, & agmen extremum ad læuam. Rurſus ſi ab hoſtibus ad dextram conſtitutis acies ſeſe oſtẽderit progrediẽtium in cornu, nihil agunt aliud, quam quod centurias ſingulas, triremis inſtar, hoſtibus velut obiecta prora, conuertunt; qua ratione ſeries ea, quæ extremo eſt in agmine, * haſtam verſus conſtituitur. At ſi a læuo latere acceſſerint hoſtes, ne hoc quidem permittunt; ſed repellunt eos, vel aduerſas ſeries aduerſariis obuertunt. Qua ratione fit, vt extremi agminis ſeries clupeum verſus conſtituatur. Dicam etiam, quo pacto Lycurgus caſtra eſſe metanda cenſuerit. Nam quia quadrati agminis anguli ſunt inutiles, in orbem caſtra ponebat, extraquam ſi monte tuti eſſent, vel a tergo murum, fluuiumue haberent. Excubias quidem diurnas inſtituit, quæ interius caſtra verſus ſpectarent. Nam amicorum, non hoſtium cauſſa illæ conſtituuntur. Hoſtes ab equitibus obſeruantur iis e locis, de quibus proſpici longiſſime poteſt. Quod ſi quis noctu extra phalangem progrediatur, a Sciritis ea de cauſſa inſtituit habendas excubias; & hoc tempore præſtant id mercenarij milites, quibus aliqui Lacones adſunt. Iam quod cum haſtis ſemper obuerſantur, id ſciendum eadem de cauſſa fieri, ob quam ſeruos etiam ab armis arcent. Præterea mirum videri non debet eos, qui ad naturæ neceſſaria ſecedunt, neque ab ſeinuicem, neq; ab exercitu longius progredi; quam vti caueant, ne ſibi mutuo moleſtiam creent. Hæc enim ſecuritatis cauſſa faciunt. Caſtra ſæpius mutant, partim vt hoſtibus detrimentum adferant, partim vt amicis proſint. Etiam a lege mandatur Lacedæmoniis omnibus, qui expeditionibus interſunt, vt exercitiis vtãtur. Quo fit, vt ipſi magis inter ſe magnanimi euadãt, ac ſupra ceteros indole magis eſſe liberali videantur. Locus exercitationis & curſus intra id ſpatium neceſſario deſcribitur, quouſq; cohors ipſa pertinet, ne quis ab ſuis cõmilitonibus recedat longius. Peractis exercitiis, polemarchus primus vti ſedeant, per præconem edicit, quod quidem luſtrationis cuiuſdam inſtar eſt: deinde prandiũ vti ſumant, ac ſpeculatorem mox dimittant.

id eſt, verſus dextrã

Hinc inter se conuersantur milites, ac se quiescendo recreant ante vespertina exercitia. Secundum hæc per præconem denunciatur, sumendam esse cœnam: & posteaquam hymnos diis cecinerint, quibus est facta res sacra, armis incubando quietem capiendam. Nemo vero miretur, tam multa me scribere. Nam minime quis a Lacedæmoniis omissum aliquid reperiat in re militari, quod quidem curandum veniat. Commemorabo etiam, quam Lycurgus regi potestatem & dignitatem in exercitu adsignauerit. Primo regem, cinctum satellitio, cum iis, qui adsunt regi, ciuitas alit. In eius contubernio sunt polemarchi, vt semper illi præsto sint communicandorum consiliorum caussa, si quidem vsus ita postulet. In eodem regis contubernio viri præterea tres ex pariũ numero degunt, qui quidem eis omnia necessaria procurant; ne ab vlla impediantur occupatione, quo minus res bellicas studiose tractent. Repetam vero altius, quo pacto rex cum copiis in expeditionem domo proficiscatur. Primum domi adhuc sacrum Ioui ductori, & adiunctis ei diis facit: c si litatum illic fuerit, ignifer siue fetialis sublato ab ara igne, ad regionis fines præcedit, vbi rex Ioui Mineruæque rursum sacrificat. Vbi diis hisce litatum ambobus est, tum deinde limites regionis transit. Atque ab his sacris sublatus ignis præfertur, & numquam extinguitur, sequente omni hostiarum genere. Quoties autem rex sacrificat, primo id crepusculo facere occipit, quasi beneuolentiam Dei cupiens anteuertere. Adsunt sacrificio polemarchi, centuriones, quinquagenûm præfecti, militum stipendiariorum duces, impedimentis præfecti, ex ciuitatum denique prætoribus cui lubet. Adsunt præterea duo Ephori, qui nihil illi quidem agunt curiosius, nisi a rege adhibiti: sed considerantes tamen, quid quisque faciat, omnes, ceu fieri par est, modestiores reddunt. Posteaquam facta est res sacra, rex arcessitis omnibus, quid faciundum sit imperat. Quo fit, vt si hæc videas, existimes ceteros quidem homines studio subitario rem militarem tractare; Lacedæmonios autem solos reabse bellicorum operum artifices esse. Posteaquam rex ducere copias cepit, si quidem hostis se nullus ostendat; nemo ipsum præcedit, præter Sciritas, & equites exploratores. Sin prœlium committendum esse putant,

A ἐκ τούτου δ' αὖ ἀριστεῖσθαι καὶ ἀναπαύεσθαι πρὸ τῶν ἑσπερινῶν γυμνασίων. μετὰ γε μὴν ταῦτα δειπνοποιεῖσθαι κηρύττεται, καὶ ἐπειδὰν ὑμνήσωσιν εἰς τοὺς θεοὺς οἷς αἱ κεκαλλιερηκότες ὦσιν, ὅπλων ἀναπαύεσθαι. ὅτι δὲ πολλὰ γράφω, οὐ δεῖ θαυμάζειν. ἥκιστα γὰρ λακεδαιμονίοις ἔστι τις παραλελειμμένα ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς, ὅσα δεῖ ἐπιμελείας. διηγήσομαι δὲ καὶ ὡς ὅπως στρατιᾶς ὁ Λυκοῦργος βασιλεῖ δύναμιν καὶ τιμὴν παρεσκεύασε. πρῶτον μὲν γὰρ † ὅπως φρουρεῖ πόλις βασιλέα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. συσκηνοῦσι δὲ αὐτῷ οἱ πολέμαρχοι, ὅπως ἀεὶ συνόντες, μᾶλλον καὶ κοινοβουλεύσωσιν, ἢν τι δέωνται. συσκηνοῦσι δὲ καὶ ἄλλοι τρεῖς ἄνδρες τῶν ὁμοίων. οὗτοι τούτοις ὅπως μελήσωσι πρώτων τῶν ὅπως τὰ δέοντα ἔσται, ὡς μηδεμίᾳ ἀσχολίᾳ ἢ αὐτοῖς τῶν πολεμικῶν ὅπως μελήσεται. ἐπιμελήσομαι δὲ ὡς ἔχουσιν σὺν στρατιᾷ ὁ βασιλεύς. θύει μὲν γὰρ πρῶτον οἴκοι ὧν Διὶ ἡγήτορι, καὶ τοῖς B σὺν αὐτῷ. ἢν δὲ σὺν θεοῖς καλλιερήσῃ, λαβὼν C ὁ πυρφόρος πῦρ ἀπὸ τοῦ βωμοῦ, προηγεῖται ὅπως τὰ ὅρια τῆς χώρας. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπεὶ αὖ θύεται Διὶ καὶ Ἀθηνᾷ. ὅταν δὲ ἀμφοῖν τούτοιν τοῖν θεοῖν καλλιερηθῇ, τότε διαβαίνει τὰ ὅρια τῆς χώρας. καὶ τὸ πῦρ μὲν ἀπὸ τούτων τῶν ἱερῶν προηγεῖται οὔποτε ἀποσβεννύμενον, σφάγια δὲ πολλὰ ἕπεται. ἀεὶ δὲ ὅταν θύηται, ἄρχεται μὲν τοῦτο τὸ ἔργον ἐπὶ κνέφαος, προθυμεῖται δὲ βουλόμενος τῷ τοῦ θεοῦ † δίνοιαν. πάρεστι δὲ καὶ τῇ θυσίᾳ πολέμαρχοι, λοχαγοί, πεντηκοντῆρες, ξένων στρατάρχοι, στρατιᾶς σκευοφορικοῦ ἄρχοντες, καὶ τῶν ἀπὸ τῶν πόλεων δὲ στρατηγῶν ὁ βουλόμενος. πάρεστι δὲ καὶ τῶν ἐφόρων δύο, οἱ πολυπραγμονοῦσι μὲν οὐδέν, ἢν μὴ ὁ βασιλεὺς προσκαλῇ· ὁρῶσι δὲ ὅ, τι ποιεῖ ἕκαστος, πάντας σωφρονίζουσιν, ὡς τὸ εἰκός. ὅταν δὲ τελεσθῇ τὰ ἱερά, ὁ βασιλεὺς προσκαλέσας πάντας, προαγγέλλει τὰ ποιητέα. ὥστε ὁρᾶν ταῦτα ἡγήσαιο ἄν, τοὺς μὲν ἄλλους αὐτοσχεδιάσας εἶναι τὰ στρατιωτικά, λακεδαιμονίους δὲ μόνους ὄντι τεχνίτας τῶν πολεμικῶν. ἐπειδάν γε μὴν ἡγῆται ὁ βασιλεύς, ἢν μὲν μηδεὶς ἐναντίος φαίνηται, ἡδεῖς αὐτοῖς πρόσθεν πορεύεται πλὴν σκεπτόμενοι, καὶ οἱ προερευνώμενοι ἱππεῖς· ἢν δὲ πολεμίους ἴδωνται ἑστῶτας, λαβὼν

† ὅπως φρουρεῖ
ἔνοιαν.
D
E

λαβὼν δ' ἄγημα τῆς πρώτης μόρας ὁ βασιλεύς, ἄλλ' συστρέψας ὅπῃ δόρυ, ἔστ' ἂν ἐλθὼν ἐν μέσῳ δυοῖν μόραιν, καὶ δυοῖν πολεμάρχοιν. οὓς δὲ δεῖ ὅπῃ τάττοις τεταχθαι, ὁ πρεσβύτατος τῶν ἐκεῖ † δημοσίαν σκηνὴν. εἰσὶ δὲ οὗτοι, ὅσοι ἂν σύσκηνοι ὦσι τῶν ὁμοίων, καὶ μάντεις, καὶ ἰατροί, καὶ αὐληταί, οἱ † τῶν στρατῶ.... ἄρχοντες, καὶ ἐθελοῦσιοι ἐὰν τινες παρῶσιν. ὥστε τῶν δεομένων γίγνεσθαι, οὐδὲν ἀπορᾶται. οὐδὲν γὰρ ἀπροσκεπτόν ἐστι. καλὰ δὲ καὶ ὠφέλιμα τάδε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐμηχανήσατο Λυκοῦργος εἰς τὸν ἐν ὅπλοις ἀγῶνα. ὅταν γὰρ ὁρώντων ἤδη τῶν πολεμίων θύηται σφαγιάζηται, αὐλῶν τε πνεῦσαι τὸν παρόντας αὐλητὰς νόμος, καὶ μηδένα λακεδαιμονίων ἀσεφάνωτον εἶναι. καὶ ὅπλα δὲ λαμπρύνεσθαι προθυμεῖται. ἔξεστι δὲ τῷ νέῳ, καὶ κεκριμένῳ εἰς μάχην σωτηρίαν, καὶ φανερὸν εἶναι, καὶ εὔδοκιμον. καὶ τὸ προκελεύονται δὲ πρὸς ἐνωμοτάρχην. οὐδὲ ἀκούεται γὰρ εἰς ἕκαστον πᾶσαν τὴν ἐνωμοτίαν ἀφ' ἑκάστου ἐνωμοτάρχου ἔξω. ὅπως δὲ καλῶς γίγνηται, πολεμάρχῳ δὴ μέλει. ὅταν γε μὲν καιρὸς δοκῇ εἶναι στρατοπεδεύεσθαι, † τοῦτο μὲν βασιλεύς, καὶ τὸ δεῖξαί γε, ὅπου δή. ὁ μὲν τοι πρεσβείας ἀποπέμπεσθαι καὶ φιλίας καὶ πολεμίας, τοῦτ' αὖ βασιλέως. καὶ ἄρχονται μὲν πρῶτοι ἀπὸ βασιλέως, ὅταν βούλωνται τι παρ' ἐκείνου αἰτῆσαι. ἐὰν δ' οὖν δίκης δεόμενός τις ἔλθῃ, πρὸς ἑλλανοδίκας τοῦ τὸν ὁ βασιλεὺς ἀποπέμπει. ἐὰν δὲ χρημάτων, πρὸς ταμίας. ἐὰν δὲ λῃδίας ἄγων, πρὸς λαφυροπώλας. οὕτω δὲ τῶν πολεμίων, βασιλεῦ οὐδὲν ἄλλο ἔργον καταλείπεται ὅτι φρουρᾶς, ἢ ἱερᾶς μὲν τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς εἶναι, στρατηγῶ δὲ τὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. εἰ δέ τις με ἔροιτο, εἰ ἔτι καὶ νῦν μοι δοκοῦσιν οἱ Λυκούργου νόμοι ἀκίνητοι διαμένειν, τοῦτο μὰ Δία οὐκ ἂν ἔτι θαρρῶν εἴποιμι. οἶδα γὰρ πρότερον μὲν λακεδαιμονίους ἀριθμοὺς οἴκοι τὰ μέρια ἐπιτηδεύοντας ἀλλήλοις συμφέρειν μᾶλλον, ἢ δημοσίᾳ τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ κολακευομένους διαφθείρεσθαι. καὶ πρόσθεν μὲν οἶδα αὐδᾶν φοβουμένους, χρυσίον ἔχοντας φαίνεσθαι· νῦν δ' ἔστιν οἷς καὶ καλλωπιζομένους ὅτι κέκτηνται. ὅτι σαμεν δὲ καὶ πρόσθεν τοῦτ' ἕνεκα ξενηλασίας γιγνομένας, καὶ ἀποδημεῖν οὐκ ἐῶν-

δαμοσίαν

† στρατοῦ σκευοφορικοῦ ἄρχοντες,

τοῦτο μὲν Λυκοῦργος βασιλεῦσι λέγει μέλειν, τὸ δὲ δεῖξαι

A rex agmine primæ cohortis secum sumto, conuersoq; † ad hastam pergit, donec medio inter duas cohortes, ac duos polemarchos loco sit. Qui vero post hos collocandi sunt, illos maximus natu inter eos, qui ad tabernaculum publicũ pertinent, ordinat. Sunt autẽ hi, quicumq; contubernio cum paribus eodem vtuntur, & haruspices, & medici, & tibicines, & copiarum apud impedimenta præfecti, & si qui sponte sua expeditioni adsunt. Quo fit, vt eorũ, quæ fieri necesse est, nihil desideretur: quippe quod nihil non ante prospectum sit. Etiam hæc præclare Lycurgus vtiliterque, mea sane sententia, ad armatũ certamẽ excogitauit. Nam quum iam hostium in conspectu capra mactatur, lege cõstitutũ est, vt omnes, quotquot adsunt, tibicines tibia canant, ac nemo Lacedæmoniorũ serto careat. Etiam vt arma polita niteant, edicitur. Iuueni quoq;, ac delecto ad pugnã ineũdam permittitur, vt hilarem & egregium se gerat. Atque hi sane solent etiam manipularium præfectum incitando cohortari. Nam a quouis manipulariũ præfecto exterius ad vnumquemq; manipulum nihil auditur. Vt autem omnia recte fiant, polemarchi curæ committitur. Quodnam tempus esse metandi castra videatur, regis est in arbitrio situm: itemque commonstrandi, quo ea loco muniri debeant. Præterea siue fœderatorum, seu hostium dimittere legationes, ad regem pertinet. Quoties aliquid agendum est, omnes a rege initium sumunt. Si quis iudicio disceptaturus ad regem veniat, ad * Hellanodicas siue Græcorum iudices a rege remittitur: si pecunia quis egeat, ad quæstores: sin prædam adferat, ad manubiarum distractores. Quæ quum hoc modo gerantur, regi nihil in exercitu restat negotij, quam vt rerum diuinarum respectu sit sacerdos, humanarum vero, imperator. Quod si quis me roget, an hac etiam tempestate Lycurgi leges immotæ mihi permanere videantur: de hoc profecto non iam equidem amplius audacter aliquid adfirmauero. Nam scio Lacedæmonios pridẽ maluisse domi modicis cum facultatibus consuetudine mutua vti, quam in præfecturis ciuitatum per adsentationes degenerare. Scio metuisse antehac eos sibi, ne aurũ possidere deprehenderentur: iam nonnulli sunt, qui hoc ipso semet ostentant, quod aurum possideant. Præterea scio peregrinos ob eam caussam olim eiectos Sparta fuisse, neque cõcessas Lacedæmoniis peregrinationes;

hoc est, ad dextram

de his consule Pausaniam in Eliacis.

ne ab exteris ciues improbitatem ac desi-
diam haurirent. Nunc mihi constat eos,
qui loco videntur apud ipsos esse principe,
studiose in hoc incubuisse; vt numquam
non apud exteros vrbium præfecti essent.
Fuit item aliquando tempus, quum id o-
peram dabant, vt principatu digni essent:
nuncid magis enituntur, vt imperent, quã
vt imperio digni sint. Itaque fit, vt Græci,
qui olim Spartam profecti Lacedæmonios
orabant, vt duces aduersus illos essent, qui
iniuste agere viderentur, nunc magna ex
parte seipsos ad impediendum cohorten-
tur, ne ad Lacedæmonios rerum summa
redeat. Neque vero mirum videri debet,
quod in has reprehensiones incurrant;
quando palam est, eos neque Apollini, ne-
que Lycurgi legibus parere. Lubet etiam
commemorare, quæ pacta se auctore Ly-
curgus inter regem & ciuitatem esse vo-
luerit. Nam solus hic principatus in eo-
dem permanet statu, quo fuit ab initio: ce-
teras administrationum publicarum for-
mas vel immutatas, vel etiam nunc aliquis
mutari comperiat. Sanxit igitur, vt rex pro
salute ciuitatis rem diuinam in omnibus
sacris publicis faceret, veluti qui ortus a
Deo esset. Idem quocumq; ciuitas militũ
copias mitteret, ducis vt munere fungere-
tur. Adtribuit hoc quoque, vt de victimis
cæsis honoris causa quædam ipse caperet.
Præterea tantum agri eximij multis in vr-
bibus finitimis ad vsum regis secreuit, vt
mediocrium quidem illi facultatum copia
non desit, non tamen opibus antecellat.
Atq; vti reges etiam foris aliorum vti con-
tubernio possent, ad hoc eis tabernacu-
lum publicum ordinauit, eumq; honorem
illic addidit, vt in cœna duplex ipsis por-
tio cederet: non id quidem, vt duplo plus,
quam alij, vorarent; sed vt aliquid inde ho-
noris causa dare alij possent, cui libuisset.
Præterea regi vtriq; potestatem deligendi
contubernales binos concessit, quos Py-
thios vocant. Permisit etiam, vt de omniũ
scrofarum partu porcũ acciperet, ne vm-
quam rex victimis careret, si qua in re Dij
cõsulendi essent. Propter domum regiam
stagnum aquæ copiam suppeditat. quod
quidem ad multa per esse vtile, magis in-
telligunt ij, qui eo carent. Etiam de sella re-
gi adsurgunt omnes, exceptis Ephoris, quũ
in sellis Ephoricis considerent. Mensibus
singulis iureiurando se inuicem adstrin-
gunt, Ephori quidem nomine ciuitatis,
rex autẽ suo. Regis iusiurandum est, regnũ
se gesturum ex præscripto legum latarum:

A ὅπως μὴ ῥᾳδιουργίας οἱ πολῖται ἀπὸ τῶν ξέ-
νων ἐμπίπλαντο· νῦν δ' ὁπόταν τὰς δο-
κούσας πρώτας εἶναι ἐπισκοπῶσιν, ὡς μη-
δέποτε παύωνται ἀρμόζοντες ὁπὶ ξένης. καὶ
ἐν μὲν ὅτε ἐπεμελοῦντο, ὅπως ἄξιοι εἶεν ἡ-
γεῖσθαι· νῦν δὲ πολὺ μᾶλλον πραγματεύον-
ται, ὅπως ἄρξουσιν, ἢ ὅπως ἄξιοι τούτων ἔ-
σονται. τοιγαροῦν οἱ Ἕλληνες πρότερον μὲν
ἰόντες εἰς λακεδαίμονα, ἐδέοντο αὐτῶν ἡγε-
μόνας ὁπὶ τοὺς δοκοῦντας ἀδικεῖν· νῦν δὲ πολλοὶ
B αὐτῶν καλοῦσιν ἀλλήλους ὁπὶ ὁ μὲν κωλύῃ
ἄρξας πάλιν αὐτούς. ὥστε μόλοι δεῖ θαυμά-
ζειν τούτων τῶν ὑπευθύνων αὐτοῖς γιγνομένων,
ὅπου φανεροί εἰσιν οὔτε τῷ θεῷ πειθόμενοι, οὔ-
τε τοῖς Λυκούργου νόμοις. βούλομαι δ' ὑμῖν, ἃς βα-
σιλεῖ πρὸς τὴν πόλιν συνέθηκας ὁ Λυκοῦργος
ἐποίησε, διηγήσασθαι. μόνη γὰρ δὴ αὕτη ἀρ-
χὴ μοναρχικὴ οἵα περ ἐξ ἀρχῆς κατέστη.
τὰς δὲ ἄλλας πολιτείας ἔστιν αἳ πρὸς μετακε-
κινημένας, καὶ ἔτι καὶ νῦν μετακινουμένας. ἔ-
C θηκε γὰρ θύειν μὲν βασιλέα † πρὸ τῆς πό- ὑπὲρ
λεως τὰ δημόσια ἅπαντα, ὡς ἀπὸ τοῦ θεοῦ
ὄντα· καὶ γράμματα ὅποι ἂν ἡ πόλις ἐκπέμπῃ,
ἡγεῖσθαι. ἔδωκε δὲ καὶ γέρα ἀπὸ τῶν θυομέ-
νων λαμβάνειν, καὶ γῆν τε ἐν πολλαῖς τῶν
περιοίκων πόλεων ἀπέδειξεν ἔξαιρετον το-
σαύτην, ὥστε μήτε δεῖσθαι τῶν μετοίκων,
μήτε πλούτῳ ὑπερφέρῃ. ὅπως δὲ καὶ οἱ βα-
σιλῆς ἔξω σκηνοῖεν, σκηνὴν αὐτοῖς δημοσίαν ἀ-
πέδειξε· καὶ δημοσίᾳ γε ὁπὸ τῶν δείπνων ἐπιμη-
D σεν, ὄχ' ἵνα διπλάσια καταφάγοιεν, ἀλλ' ἵνα
καὶ ἀπὸ τῆδε τιμῆσαί ἔχοιεν † εἴπνα βούλοιν- εἴπνα
το. ἔδωκε δ' αὖ καὶ συσκήνους δύο ἑκατέρῳ ὑπερελέ-
σθαι, οἳ δὴ καὶ πύθιοι καλοῦνται. ἔ- σθαι βόλ.
δωκε δὲ καὶ πασῶν τῶν συῶν ἀπὸ τόκου χοῖ-
ρον λαμβάνειν, ὡς μή ποτε ἀπορήσαι βασι-
λεὺς ἱερῶν, ἐάν τι δεηθῇ θεοῖς συμβουλεύσα-
σθαι. καὶ τοῖς τῇ οἰκίᾳ δὲ λίμνην ὕδατος ἀ-
φθονίαν παρέχει. ὅπι δὲ καὶ τοῦτο τοῖς πολλὰ
χρήσιμον, οἱ μὴ ἔχοντες αὐτὸ μᾶλλον γιγνώ-
E σκοισι. καὶ ἕδρας ὅπου τε ἀνίστανται βασι-
λεύς, πλὴν ὅταν ἔφοροι ἀπὸ τῶν ἐφορικῶν δί-
φρων. καὶ ὅρκους ὁπ' ἀλλήλοις κατὰ μίαν ποιοῦν-
ται, ἔφοροι μὲν ὑπὲρ τῆς πόλεως, βασιλεὺς δὲ
ὑπὲρ ἑαυτοῦ· ὁ δὲ ὅρκος ὅδε τῷ μὲν βασιλεῖ, κατὰ
τοὺς τῆς πόλεως κειμένους νόμους βασιλεύσειν·

τῇ δὲ

τῇ δὲ πόλῃ, ἐμπεδορκησάντος ἐκείνου ἀσυφέ- A
λικτον τὴν βασιλείαν παρέξειν. αὗται μὲν οὖν
αἱ τιμαὶ οἵαι ζῶντι βασιλῆι δέδονται, οὐδέν τι
πολὺ ὑποφέρουσαι τῶν ἰδιωτικῶν. οὐ γὰρ
ἐβουλήθη ὅτε τοῖς βασιλεῦσι τυραννικὸν φρό-
νημα προσθεῖναι, οὔτε τοῖς πολίταις φθόνον
ἐμποιῆσαι τὴν δυνάμεως. οἱ δὲ τελευτήσαντι
τιμαὶ βασιλῆι δέδονται, τῆδε βούλονται δηλοῦν
οἱ Λυκούργου νόμοι, ὅτι οὐχ ὡς ἀνθρώπους,
ἀλλ' ὡς ἥρωας τοὺς λακεδαιμονίων βασιλεῖς
ἐθεράπευσαν. B

ciuitatis, conseruaturam se regnum ipsius inconcussum, si quidem iusiurandum hoc sancte seruaret. Atque hi honores in patria regi, quam diu viuit, concessi sunt; non illi certe multum priuatorum honoribus potiores. Etenim neque regibus animos addere tyrannicos voluit, neque ciuibus eorum potestatem inuisam reddere. Qui autem regi mortuo concessi sunt honores, iis Lycurgi leges indicare volunt, non se Lacedæmoniorum reges vt homines, sed tamquam heroas honore eximio adfeciſſe.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

XENOPHONTIS ATHENIENSIVM RESPVBLICA.

ΠΕΡΙ μὲν τῆς Ἀθηναίων πολιτείας, ὅτι μὲν εἵλοντο τοῦτον τὸν τρόπον τῆς πολιτείας, οὐκ ἐπαινῶ διὰ τόδε· ὅτι ταύτῃ ἐλόμενοι, εἵλοντο τοὺς πονηροὺς ἀ- C
μείνονα πράττειν, ἢ τοὺς χρηστούς. διὰ μὲν οὖν τοῦτο οὐκ ἐπαινῶ. ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὕτως ἔδοξεν αὐτοῖς, ὡς δεῖ διασώζονται τὴν πολιτείαν, καὶ τἆλλα δοκοῦσι διαπράττειν), ἃ δοκοῦσιν ἁμαρτάνειν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, τοῦτ' ἐπιδείξω. πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο ἐρῶ, ὅτι δικαίως αὐτόθι καὶ οἱ πένητες καὶ ὁ δῆμος πλέον ἔχει τῶν γενναίων καὶ τῶν πλουσίων, διὰ τόδε, ὅτι ὁ δῆμός ἐστιν ὁ ἐλαύνων τὰς ναῦς, καὶ ὁ τὴν δύναμιν παρεσκευακὼς τῇ πόλει· καὶ οἱ κυβερνῆται, καὶ οἱ κελευσταί, καὶ οἱ πεντηκόνταρχοι, καὶ οἱ πρῳρεῖς D
τται, καὶ οἱ ναυπηγοί, οὗτοί εἰσιν οἱ τὴν δύναμιν παρεσκευακότες τῇ πόλει πολὺ μᾶλλον, ἢ οἱ πολῖται, καὶ οἱ γενναῖοι, καὶ οἱ χρηστοί. ὅτῳ δὴ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, δοκεῖ δίκαιον εἶναι, πᾶσι τοῖς ἄρχειν μετεῖναι, ἔν τε τοῖς κλήροις καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ· καὶ λέγειν ἐξεῖναι ᾧ βουλομένῳ τῶν πολιτῶν. ἐπίστασθαι δὲ χρὴ ὁπόσαν μὲν σωτηρίαν φέρουσι τοῖς ἄρχειν, χρῆσθαι ὅσαν καὶ μὴ χρῆσθαι, ἢ κίνδυνον ᾧ δήμῳ ἅπαντι, τούτων μὲν τοῖς ἀρχῶν οὐδὲν δεῖται ὁ δῆμος μετεῖναι, οὔτε τῶν στρατηγικῶν κλήρων οἴων) E
σφίσι χρῆσθαι μετεῖναι, οὔτε τοῦ ἱππαρχεῖν.

AM in Athienſium republica, quod eam reipublicæ formam ſequuti ſint, propterea nō laudo; quia dum illā prętulerunt aliis, improbos homines meliori eſſe condicione, quam bonos, maluerunt. Atq; hæc cauſſa eſt, quamobrem eos non laudem. Quia vero probatæ ſunt eis hæ rationes, equidem oſtendam, rempublicā eos ſuam incolumem conſeruare, atq; etiam alia perficere, in quibus aberrare Græcis ceteris exiſtimentur. Primum igitur hoc dicam, merito pauperes ac plebem ibi plus poſſe, quam nobiles & diuites, idq; ob hāc cauſſam; quod plebs & rem nauālem expediat, & potentiam ciuitati conciliet: adeoque gubernatores, & incitatores nautarum, & quinquaginta remigibus prætecti, & proretæ, & nauium fabricatores illi ipſi ſunt, qui multo magis reipublicæ potentiam amplificarunt, quam ciues, quam nobiles, quam homines frugi. Hæc quum ita ſe habeant, æquum eſſe videtur, vt omnes magiſtratuum dignitatumque participes fiant, ſiue per ſortem, ſeu per ſuffragium; vtq; cuiuis ciuium dicere liceat, qui quidē velit. Deinde quotquot magiſtratus, ſiue ſuperiores, ſeu inferiores, toti populo vel ſalutis, vel periculorum auctores ſunt, eorum vti particeps ſit vulgus, non eſt neceſſe: neque plebs ſortes prætorias, neq; prętecturas equitum ad ſe pertinere putat. Luculentius hæc quoq; reddita.

Animaduertit enim, se plus emolumenti A capere, dum magistratus hosce non obit; sed illis relinquit gerendos, qui plurimum possunt. Quotquot vero magistratus habent stipendia, reiq; familiari conducunt, hos etiam vulgus ambit. Quod autem nonnulli mirantur, vbique plus eos hominibus nullius momenti, & pauperibus, & plebeis, quam egregiis viris tribuere: in hoc ipso popularem ciuitatis statum se cõseruare declarant. Quippe dum pauperes, & plebei, & nauci homines aliquo loco sunt, & ad aliquem numerum excrescunt: statum ciuitatis popularem augent. Sin diuitibus, & egregiis hominibus bene sit: tum vero plebei vires aduersariis suis adiungunt. Sunt autem vbique terrarum optimates dominatui plebeo cõtrarij. Nam in optimatibus libidinis ac iniustitiæ minimum est, studium vero rerum honestarum accuratissimum: contra, in plebe plurimum inscitiæ, confusionis, improbitatis. Etenim paupertas magis eos adducit ad turpia, & plerique mortalium propter penuriam neque liberaliter educari, neq; C recte institui possunt. Fortasse dixerit aliquis, non permittendum esse, vt omnes vel dicendi potestatem habeant, vel senatores sint: sed id peritissimis & præstãtissimis viris relinquendũ esse. At illi nihilominus in hoc quoq; sibi rectissime cõsulunt, licet futilibus etiam dicẽdi potestatem faciant. Nam si dumtaxat egregij viri & orationes haberent, & sententias dicerent: sui similibus prodessent, nõ autẽ plebeis. Nũc quum surgat ad concionandũ aliquis nullius pretij, quicumq; voluerit: facile tũ sibi, tũ sui similibus quod expediat, inuenit. At D inquiet aliquis, ecquid huiusmodi homo boni vel sibi, vel populo possit excogitare? Nimirũ intelligunt illi, huius imperitiã ac futilitatem, coniunctã cum beneuolentia, plus sibi prodesse; quam viri egregij virtutẽ ac sapientiam, cum maleuolentia coniunctam. Potest igitur fieri, vt his moribus ciuitas non efficiatur optima: sed status tamen popularis hac ratione maxime conseruabitur. Populus enim bene constituta republica nõ delectatur, in qua sibi sit seruiendũ: sed liber esse vult, & imperio poti E ri, ac malum interim ciuitatis statum flocci pendit. Nam quod tu non recte constitutum existimas, idipsum potentiam plebis libertatemq; sustinet. Quod si bonum reipublicæ statũ requiris, primũ videbis in eo peritissimos leges ferre. Deinde boni malos punient, deq; republica consultabunt,

γιγνώσκει γὰρ ὁ δῆμος, ὅτι πλείω ὠφελεῖται ἐν τῷ μὴ αὐτὸς ἄρχειν ταύτας τὰς ἀρχάς, ἀλλ' ἐᾶν τοὺς δυνατωτάτους ἄρχειν. ὁπόσαι δ' εἰσὶν ἀρχαὶ μισθοφορίας ἕνεκα, καὶ ὠφελείας εἰς τὸν οἶκον, ταύτας ζητεῖ ὁ δῆμος ἄρχειν. ἔπειτα δὲ ὃ ἔνιοι θαυμάζουσιν, ὅτι πολλαχοῦ πλέον νέμουσι τοῖς πονηροῖς, καὶ πένησι, καὶ δημοτικοῖς, ἢ τοῖς χρηστοῖς, ἐν αὐτῷ τούτῳ φανοῦνται τὴν δημοκρατίαν σῳζοντες. οἱ μὲν γὰρ πένητες, καὶ οἱ δημόται, καὶ οἱ χεῖρες B δοῦ παρέχοντες, καὶ πολλοὶ οἱ τοιοῦτοι γιγνόμενοι, τὴν δημοκρατίαν αὔξουσιν. ἐὰν δὲ δῦ παρέχωσιν οἱ πλούσιοι καὶ οἱ χρηστοί, ἰσχυρὸν τὸ ἐναντίον σφίσιν αὐτοῖς καθιστᾶσιν οἱ δημοτικοί. ἔστι δὲ πάσῃ γῇ τὸ βέλτιστον ἐναντίον τῇ δημοκρατίᾳ. ἐν γὰρ τοῖς βελτίστοις ἔνι ἀκολασία τε ὀλιγίστη, καὶ ἀδικία, ἀκρίβεια δὲ πλείστη εἰς τὰ χρηστά· ἐν δὲ τῷ δήμῳ ἀμαθία τε πλείστη, καὶ ἀταξία, καὶ πονηρία. ἥ τε γὰρ πενία αὐτοὺς μᾶλλον ἄγει ἐπὶ τὰ αἰσχρά, καὶ ἡ ἀπαιδευσία, καὶ ἡ ἀμαθία διὰ ἔνδειαν χρημάτων † ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων. εἴποι ἔνεστιν ἐνίοις τις ἄν, ὡς ἐγὼ οὐδενὶ μὴ ἐᾶν λέγειν πρώτας ἐξῆς, μηδὲ βουλεύειν, ἀλλὰ τοὺς δεξιωτάτους, καὶ ἄνδρας ἀρίστους. οἱ δὲ καὶ ἐν τούτῳ ἄριστα βουλεύονται, ἐῶντες καὶ τοὺς πονηροὺς λέγειν. εἰ μὲν γὰρ οἱ χρηστοὶ ἔλεγον καὶ ἐβουλεύοντο, τοῖς ὁμοίοις σφίσιν αὐτοῖς ἂν ἀγαθὰ, τοῖς δὲ δημοτικοῖς οὐκ ἀγαθά· νεὼ δ' λέγων ὁ βουλόμενος ἀναστὰς ἄνθρωπος πονηρὸς, δεῖ ποι τὸ ἀγαθὸν αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ. εἴποι τις ἄν, τί ἂν οὖν γνοίη ἀγαθὸν αὐτῷ ἢ τῷ δήμῳ τοιοῦτος ἄνθρωπος; οἱ δὲ γιγνώσκουσιν, ὅτι ἡ τούτου ἁμαθία καὶ πονηρία καὶ δύνοια μᾶλλον λυσιτελεῖ, ἢ ἡ τοῦ χρηστοῦ ἀρετὴ καὶ σοφία καὶ καλοκἀγαθία. εἰ μὲν οὖν ἂν πόλις οὐκ ἀπὸ τοιούτων ἁμαρτήσῃ· ἡ βελτίστη· ἀλλ' ἡ δημοκρατία μᾶλλον ἂν σώζοιτο οὕτως. ὁ γὰρ δῆμος οὐ βούλεται δυνομένης τῆς πόλεως αὐτὸς δουλεύειν, ἀλλ' ἐλεύθερος εἶναι, καὶ ἄρχειν· τὸ δὲ κακονομίας αὐτῷ ὀλίγον μέλει. ὃ γὰρ σὺ νομίζεις οὐκ εὐνομεῖσθαι, αὐτὸς ἀπὸ τούτου ἰσχύει ὁ δῆμος, καὶ ἐλεύθερός ἐστιν. εἰ δ' εὐνομίαν ζητεῖς, πρῶτα μὲν ὄψει τοὺς δεξιωτάτους αὐτοῖς τοὺς νόμους τιθέντας· ἔπειτα κολάσουσιν οἱ χρηστοὶ τοὺς πονηροὺς, καὶ βουλεύσουσιν οἱ χρηστοὶ περὶ τῆς πόλεως, καὶ οὐκ

ἢ οὐκ ἐάσουσι μαινομένους ἀνθρώπους βουλεύειν, οὐδὲ λέγειν, οὐδὲ ἐκκλησιάζειν. ἀπὸ τούτων τοίνυν τῶν ἀγαθῶν τάχιστ' ἂν ὁ δῆμος εἰς δουλείαν καταπέσοι. τῶν δούλων δ' αὖ καὶ τῶν μετοίκων πλείστη ἐστὶν ἀθήνησιν ἀκολασία, καὶ οὔτε πατάξαι ἔξεστιν αὐτόθι, οὔτε ὑπεκστήσεταί σοι ὁ δοῦλος. οὗ δ' ἕνεκεν ἐστὶ τοῦτο ἐπιχώριον, ἐγὼ φράσω. εἰ νόμος ἦν τὸν δοῦλον ὑπὸ τοῦ ἐλευθέρου τύπτεσθαι, ἢ τὸν μέτοικον, ἢ τὸν ἀπελεύθερον, πολλάκις ἂν οἰηθεὶς εἶναι τὸν ἀθηναῖον δοῦλον, ἐπάταξεν ἄν. ἐσθῆτά τε γὰρ οὐδὲν † βέλτιον ὁ δῆμος αὐτόθι, ἢ οἱ δοῦλοι, καὶ οἱ μέτοικοι, καὶ τὰ εἴδη οὐδὲν βελτίους εἰσίν. εἰ δέ τις καὶ τοῦτο θαυμάζει, ὅτι ἐῶσι τοὺς δούλους τρυφᾶν αὐτόθι, καὶ μεγαλοπρεπῶς διαιτᾶσθαι ἐνίους, καὶ τοῦτο γνώμῃ φανεῖεν ἂν ποιοῦντες. ὅπου γὰρ ναυτικὴ δύναμίς ἐστιν ἀπὸ χρημάτων, ἀνάγκη τοῖς ἀνδραπόδοις δουλεύειν, † ἵνα λαμβάνων μὲν πράττῃ τὰς ἀποφορὰς, καὶ ἐλευθέρους ἀφιέναι. ὅπου δ' εἰσὶ πλούσιοι δοῦλοι, οὐκέτι ἐν ταῦθα λυσιτελεῖ τὸν ἐμὸν δοῦλον σὲ δεδιέναι. ἐν δὲ τῇ λακεδαίμονι ὁ ἐμὸς δοῦλος σὲ † δεδοίκει. ἂν δὲ δεδίῃ ὁ σὸς δοῦλος ἐμὲ, κινδυνεύσει καὶ τὰ χρήματα διδόναι τὰ ἑαυτοῦ, ὥστε μὴ κινδυνεύειν περὶ ἑαυτοῦ. διὰ τοῦτ' οὖν ἰσηγορίαν καὶ τοῖς δούλοις πρὸς τοὺς ἐλευθέρους ἐποιήσαμεν, καὶ τοῖς μετοίκοις πρὸς τοὺς ἀστοὺς, διότι δεῖται ἡ πόλις μετοίκων, διά τε τὸ πλῆθος τῶν τεχνῶν, καὶ διὰ τὸ ναυτικόν. διὰ τοῦτο οὖν καὶ τοῖς μετοίκοις εἰκότως τὴν ἰσηγορίαν ἐποιήσαμεν. τοὺς δὲ γυμναζομένους αὐτόθι, καὶ τὴν μουσικὴν † ἐπιτηδεύοντας καταλέλυκεν ὁ δῆμος, νομίζων * τοῦτο οὐ καλὸν εἶναι· γνοὺς ὅτι οὐ δυνατὰ ταῦτά ἐστιν ἐπιτηδεύειν. ἐν ταῖς χορηγίαις αὖ, καὶ γυμνασιαρχίαις, καὶ τριηραρχίαις γιγνώσκουσιν, ὅτι χορηγοῦσι μὲν οἱ πλούσιοι, χορηγεῖται δὲ ὁ δῆμος· † καὶ ..... γυμνασιαρχοῦσιν οἱ πλούσιοι, ὁ δὲ δῆμος τριηραρχεῖται καὶ γυμνασιαρχεῖται. ἀξιοῖ οὖν ἀργύριον λαμβάνειν ὁ δῆμος καὶ ᾄδων, καὶ τρέχων, καὶ ὀρχούμενος, καὶ πλέων ἐν ταῖς ναυσίν· ἵνα αὐτός τε ἔχει, καὶ οἱ πλούσιοι πενέστεροι γίγνωνται. ἔν τε τοῖς δικαστηρίοις οὐ τοῦ δικαίου αὐτοῖς μέλει μᾶλλον, ἢ τοῦ αὐτοῖς συμφέροντος.

βελτίων

ἵνα λαμβάνωμεν ἃς πράττει ἀποφορὰς,

δέδοικε

ἐπιτηδεύοντας οὐ καταλ.

* τοῦτο καλὸν εἶναι, τὸ γνοὺς, ὅτι οὐ δυνατὰ αὐτῷ ταῦτα

καὶ τριηραρχοῦσι τὸ γυμνασιαρχοῦσιν

A & homines insanos neque consiliis adesse, neque orationem habere, neque concionari permittent. Quapropter ex his bonis celerrime plebs ad seruitutem reciderit. Seruorum autem, & aduenarum maxima est Athenis petulantia, neque pulsandi eos cuiquam illic ius est, neque seruus tibi cedet. Cur autem hoc moribus illic ita receptum sit, equidem exponam. Si consuetudo ferret seruum hominem ab ingenuo verberari, vel aduenam, vel libertum: sæpenumero ciuem aliquis Atheniensem, quem seruum B esse arbitraretur, pulsaret. Nam neque vestitu, neque forma, quidquam istic plebs seruis, aduenisue præstat. Iam si quis etiam miratur, quod istic & delicate seruos, & splendide quidem nonnullos viuere patiantur: hoc quoque certo eos iudicio facere constat. Nam vbi potentia naualis ab opibus pendet, ibi posthabitis hominibus liberis, seruire mancipiis oportet; vt lucris potiamur, quæ illi ab se parta nobis adferunt. Vbi vero serui opulenti sunt, ibi meus vt seruus C te metuat, non expedit. Lacedæmone quidem meus seruus te metuit. Iam si me seruus tuus metuat, sane verendum, vt res suas mihi det, ne quo sit in periculo. Quamobrem nos Athenienses æqualitatem quamdam seruis & liberis concessimus, itemque aduenis & ciuibus; quod aduenarum egeat opera ciuitas, quum propter opificiorum multitudinem, tum rei naualis caussa. Hæc inquam est ratio, quamobrem merito quædam æqualitas inter ciues & aduenas a nobis facta sit. Ceterum eos, qui corporum exercitiis D ibi, Musicæque dediti sunt studiis, plebs non sustulit; quod existimaret id expedire, ac ne posse quidem ab se his dari operam, sentiret. In chori vero principatu, ac gymnasiorum triremiumque præfecturis, intelligunt penes opulentos esse chori principatum, commoda vero in vulgus conferri: eodemque modo locupletes triremibus & gymnasiis præesse, vulgus autem in triremibus & gymnasiis versari. Vult igitur pecuniam accipere vulgus, atque ita canere, currere, saltare, E nauigare; vt & ipsum habeat aliquid, & diuites reddantur tenuiores. Ne in iudiciis quidem magis eius quod iustum est, quam commodi sui rationem habent.

De sociis autem, quod nauigiis eos adeuntes, calumniari & odisse videntur egregios illic viros, ita sentiunt; fieri non posse, quin subiecti oderint eos, qui cum imperio sunt, ac si maiores locupletum & potentium vires sint in ciuitatibus, imperium populi Athenienſis haud diu duraturum: ob has inquam causas viris egregiis honores adimunt, facultates auferunt, exsilia capitisque pœnas irrogant, & nihili homines euehunt. Contra, qui Athenienses frugi sunt, ij salutem virorum egregiorum in ciuitatibus sociis tuentur; quod animaduertant sibi ex vsu esse, conseruari semper in vrbibus optimates. At dixerit aliquis, in eo vires & potentiam Athenienſium consistere, si pecunias eorum socij conferre possint. At plebeis hominibus magis expedire videtur, vt Athenienſium vnusquisque facultates sociorum obtineat, relicto illis quantum opus sit ad victum & operas exsequendas, ademtaque insidiandi potestate. Hac etiam in parte populus Athenienſis vti consilio malo existimatur, quod socios Athenas nauigare ad petendum ius cogant. Verum illi contra ratiocinantur, quantum in hoc insit Athenienſium populo commodi. Primum est, quod e iudiciis anno toto salaria percipiant. Deinde, quod domi residentes, nullis emissis nauibus, ciuitates socias administrent; plebeoque statui addictos incolumes seruent, aduersariis eorum in iudiciis oppressis. Quod si iudicia singuli exercerent in patria, nimirum Athenienſibus infensi, eos ipsos de numero suorum opprimerent, quicumque populo Athenienſium inprimis amici essent. Præterea populus Athenienſis, dum ius Athenis socij petunt, hæc lucratur. Primum e centesima in Piræeo ciuitati prouentus maior accedit. Deinde lucrum percipit, cui vel cœnaculis instructa domus est, quæ locare potest, vel iumentum meritorium. Itidem sociorum aduentus emolumentum vocantibus in ius præconibus adfert. Præterea si Athenas socij ius petitum non irent, solos ex Athenienſibus illos honoribus adficerent, qui ad ipsos nauigant; nimirum prætores, triremium præfectos, legatos. Nunc vero sociorum vnusquisque populum Athenienſem blandiendo demereri cogitur, quippe qui intelligat, Athenas sibi proficiscendum, causamque agendam non apud alios, quam apud populum. quæ sane lex Athenis est.

A περὶ δὲ τῶν συμμάχων, ὅτι ἐκπλέοντες συκοφαντῶσιν, ὡς δοκοῦσι, καὶ μισοῦσι τοὺς χρηστούς, γιγνώσκοντες ὅτι μισεῖσθαι μὲν ἀνάγκη τὸν ἄρχοντα ὑπὸ τοῦ ἀρχομένου, εἰ δὲ ἰσχύουσιν οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ ἰσχυροὶ ἐν ταῖς πόλεσιν, ὀλίγιστον χρόνον ἡ ἀρχὴ ἔσαι τοῦ δήμου τοῦ ἀθηναίων. διὰ ταῦτα οὖν τοὺς μὲν χρηστοὺς ἀτιμοῦσι, καὶ χρήματα ἀφαιροῦνται, καὶ ἐξελαύνουσι, καὶ ἀποκτείνουσι, τοὺς δὲ πονηροὺς αὔξουσιν. οἱ δὲ χρηστοὶ ἀθηναίων τοὺς χρηστοὺς

B ἐν ταῖς συμμαχίσι πόλεσι σώζουσι, γιγνώσκοντες ὅτι σφίσιν ἀγαθὸν ὅστι τοὺς βελτίστους σώζειν ἀεὶ ἐν ταῖς πόλεσιν. εἴποι δέ τις ἄν, ὅτι ἰσχύς ἐστιν αὕτη ἀθηναίων, ἐὰν οἱ σύμμαχοι δυνατοὶ ὦσι χρήματα εἰσφέρειν. τοῖς δὲ δημοτικοῖς δοκεῖ μᾶλλον ἀγαθὸν εἶναι τὰ τῶν συμμάχων χρήματα ἕνα ἕκαστον ἔχειν ἀθηναίων, ἀκεραίους δὲ ὅσον ζῆν καὶ ἐργάζεσθαι, ἀδυνάτους ὄντας βουλεύειν. δοκεῖ δὲ ὁ δῆμος ἀθηναίων καὶ ἐν τῷδε κακῶς βουλεύεσθαι, ὅτι τοὺς

C συμμάχους ἀναγκάζουσι πλεῖν ὅτι δίκας ἀθηναζε. οἱ δὲ ἀντιλογίζονται ὅσα ἐν τούτῳ ἔνι ἀγαθὰ τῷ δήμῳ τῶν ἀθηναίων. πρῶτον μέν, ἀπὸ τῶν πρυτανείων τὸ μισθὸν δι' ἐνιαυτοῦ λαμβάνειν. εἶτ' οἰκοῦσι καὶ δῆμοι ἄνευ νεῶν ἔκπλους δοικεῖν τὰς πόλεις τὰς συμμαχίδας, καὶ τοὺς μὲν τοῦ δήμου σώζουσι, τοὺς δ' ἐναντίους ἀπολλύουσιν ἐν τοῖς δικαστηρίοις. εἰ δὲ οἰκοῖ εἶχον ἕκαστοι τὰς δίκας, ἅτε ἀξύμμυοι ἀθηναίοις, τούτους ἂν σφῶν αὐτῶν ἀπώλλυσαν, οἵπερ

D φίλοι μάλιστα ἦσαν ἀθηναίων τῷ δήμῳ. πρὸς δὲ τούτοις, ὁ δῆμος τῶν ἀθηναίων παῖδε κερδαίνει τῶν δικῶν ἀθυμοῦσιν οὐσῶν τοῖς συμμάχοις. πρῶτον μὲν γὰρ ἡ ἑκατοστὴ τῇ πόλει πλείων ἢ ἐν πειραιεῖ. ἔπειτα εἰ τῳ σιτοβολία ἐστίν, ἢ ἀνδράποδον μισθοφορεῖ. ἔπειτα οἱ κήρυκες ἄμεινον πρᾶττουσι διὰ τὰς ἐπιδημίας τὰς τῶν συμμάχων. πρὸς δὲ τούτοις, εἰ μὴ ἐπὶ δίκας ἦσαν οἱ σύμμαχοι τὰς ἐκπλεούσας ἀθηναίων ἐπίμφν ἂν μόνοις, τοὺς

E στρατηγοὺς καὶ τοὺς ταξιάρχους καὶ πρέσβεις. νῦν δ' ἀναγκασθεὶς ὁ δῆμος κολακεύειν τῶν ἀθηναίων εἷς ἕκαστος τῶν συμμάχων, γιγνώσκων, ὅτι δεῖ μὲν ἀφικόμενον ἀθηναζε δίκην δοῦναι καὶ λαβεῖν οὐκ ἐν ἄλλοις πλοίοις, ἀλλ' ἐν τῷ δήμῳ, ὅς ἐστι δὴ νόμος ἀθηναίοις καὶ αὖ-

καὶ ἀντιβολῆσαι ἀναγκάζεται ἐν τοῖς δικαστηρίοις, καὶ εἰσιόντος τινός, ὅπι λαμβάνεσθαι τῆς χειρός. Διὰ τοῦτο οὖν οἱ σύμμαχοι δοῦλοι τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων καθεστᾶσι μᾶλλον. πρὸς δὲ τούτοις διὰ τὴν κτῆσιν τὴν ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, καὶ διὰ τὰς ἀρχὰς τὰς εἰς τὴν ὑποκειμένην, λελήθασι μανθάνοντες ἐλαύνειν τὴν κώπην αὐτοί τε καὶ οἱ ἀκόλουθοι. ἀνάγκη γὰρ ἄνθρωπον πολλάκις πλέοντα κώπην λαβεῖν καὶ αὐτὸν, καὶ τὸν οἰκέτην, καὶ ὀνόματα μαθεῖν τὰ ἐν τῇ ναυτικῇ. καὶ κυβερνῆται ἀγαθοὶ γίνονται, δι' ἐμπειρίαν τε τοῦ πλοίων, καὶ διὰ μελέτην. ἐμελέτησαν δὲ οἱ μὲν, πλοῖον κυβερνῶντες, οἱ δὲ, ὀλκάδα. οἱ δ' ἐντεῦθεν ἤδη τειήρη κατέσησαν. οἱ δὲ πολλοὶ † ἐλαύνειν αὖθις ὡς οἷόν τε εἰσβαίνοντες εἰς ναῦς, ἅτε ἐν πολλῇ τοῦ βίου μεμελετηκότες. ὃ δὲ ὁπλιτικὸν αὖθις, οὐκ ἴσα δοκεῖ ἔχειν ἀθλεύσειν, οὕτω † κατέσηκε. καὶ τοῦ μὲν πολεμίου ἥττους τε σφᾶς αὐτοὺς ἡγοῦνται εἶναι, καὶ μείζους. τοῦ δὲ συμμάχου, οἳ φέρουσι τὸν φόρον, καὶ κατὰ γῆν κράτιστοί εἰσι, καὶ νομίζουσι ὃ ὁπλιτικὸν ἄρχειν, εἰ τοῦ συμμάχου κρείττονές εἰσι. πρὸς δὲ καὶ κατὰ τύχην τι αὖθις τοιοῦτον κατέσηκε. τοῖς μὲν κατὰ γῆν ἀρχομένοις οἷόν τ' ἐστὶν ἐκ μικρῶν πόλεων συνοικισθέντας, ἀθρόους μάχεσθαι. τοῖς δὲ κατὰ θάλατταν ἀρχομένοις, ὅσοι νησιῶται εἰσὶν, οὐκ οἷόν τε συνάγεσθαι εἰς ταὐτὸ ταῖς πόλεις. ἡ γὰρ θάλαττα ἐν τῷ μέσῳ, οἱ δὲ κρατοῦντες θαλασσοκράτορές εἰσιν. εἰ δὲ οἷόν τε καὶ λαθεῖν συνελθοῦσιν εἰς ταὐτὸ τοῖς νησιώταις εἰς μίαν νῆσον, ἀπολοῦνται λιμῷ. ὁπόσαι δὲ ἐν τῇ ἠπείρῳ εἰσὶ πόλεις ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίων ἀρχόμεναι, αἱ μὲν μεγάλαι διὰ δέος ἄρχονται, αἱ δὲ μικραὶ πάνυ διὰ χρείαν. οὐ γάρ ἐστι πόλις σχολάζουσα, ἥτις οὐ δεῖταί τι εἰσάγεσθαι ἢ ἐξάγεσθαι. ταῦτα τοίνυν οὐκ ἔσται αὐτῇ, ἐὰν μὴ ὑπήκοος ᾖ τοῦ ἀρχόντων τῆς θαλάττης. ἔπεστι δὲ τοῖς ἄρχουσι τῆς θαλάττης οἷόν τ' ἐστὶ ποιεῖν, ἄλλοτε τοῖς τῆς γῆς, ὁτὲ τειμωρεῖν τοῖς κρείττοσιν. πανταχοῦ γὰρ ἔξεστιν, ὅπου ἂν μηδεὶς ᾖ πολέμιος, ἢ ὅπου ἂν ὀλίγοι· ἐὰν δὲ πρόσωσιν, ἀναβαίνοντα ἀποπλεῖν. καὶ τοῦτο ποιοῦν ἧττον ἀπορεῖ, ἢ ὁ πεζὴ βοηθῶν.

ἐλαύνουσιν αὖθις εἰσβαίνοντες

κατέσηκε. οὐ μὴ

A Etiam in iudiciis supplicare cogitur, & si quis ingrediatur, manum eius prensare. Quæ causa est, quamobrem socij multo magis populo Athenienſi seruiant. Præterea propter id, quod extra fines patriæ possident, & propter magistratus gerendos apud exteros, tacite remo nauem agere tum ipsi, tum comites discunt. Est enim necesse, vt qui sæpius nauigat, remum in manus sumat, tam ipse, quam famulus, reique naualis adpellationes discat. Etiam boni gubernatores fiunt, partim propter vsum nauigiorum, partim propter exercitationem. Exercent autem sese alij nauigium minus gubernando, alij nauim onerariam: ac nonnulli ad triremes hinc transeunt. Complures statim velut in ipso ingressu in naues, remigant: exercitati iam ante nimirum in hoc per omnem vitam. Ceterum terrestris militiæ, quæ Athenis non satis bene comparata esse videtur, hæc est ratio. Arbitrantur Athenienses, hostibus se & inferiores, & superiores esse. Sociis vero, qui tributum eis pendunt, longe etiam terra præstant, ac se terrestribus copiis præcipue valere putant, si sociis sint superiores. Præterea fortuna quadam talis ipsorum est condicio. Possunt ij, qui parent in terra continenti aliorum imperio, paruis ex oppidis coire, coniunctisque copiis pugnare. At vero maritimorum subditorum, hominum videlicet insularium oppida coniungere vires non possunt. Est enim in medio mare, quique rerum potiuntur, etiam maris imperium obtinent. Quod si etiam fieri possit, vt insulares clam in vnam conueniant insu- D lam, fame peribunt. Quotquot autem ciuitates subiectæ Athenienſium imperio, in continenti sitæ sunt; earum quæ maiusculæ sunt, metus causa parent: quæ minores, propter penuriam. Nec enim oppidum vllum est, cui non opus sit aliquid vel importari, vel exportari. Nequit autem hæc consequi, si non iis obtemperet, qui maris imperio potiuntur. Deinde possunt ij, qui mare sua in potestate habent, eadem facere, quæ rerum terra domini: nimirum nonnumquam vastare E possunt agrum etiam potentiorum. Possunt enim propter ea loca naues adpellere, vbi vel nullus sit hostis, vel pauci: at si hostes adcurrant, conscensis nauibus discedere licet. Atque hoc qui facit, minori est in difficultate, quam qui terrestribus cum copiis expeditionem suscipit.

Deinde possunt ij, qui maris imperium tenent, suis a finibus quam libet longo itinere nauigare: quum iis, quibus est potentia terrestris, non liceat multorũ dierũ itinere ab agro suo discedere. Sũt enim tardi progressus, & fieri nõ potest, vt is, qui terra facit iter, commeatum longo tempore sufficientẽ secum ferat. Itidem qui pedes incedit, necesse habet, vti vel per amicorũ fines eat, vel pugnando vincat: qui autem nauigat, vbi superior est, de nauibus potest egredi; vbi inferior, præterlegere licet mare proximum ei terræ, donec vel amicorum ad fines peruenerit, vel eorum, qui sunt ipso inferiores. Deinde frugum labes, quæ a Ioue sunt, graues illis accidunt qui terra rerum potiuntur: qui vero mari, facile has ferunt. Non enim pariter omnibus regionibus eæ damnum dant. Quo fit, vt ex ea, quæ fructus vberes tulit, commeatus ad illos perueniat, quibus mare paret. Quod si etiam leuiorum quorundam facienda est mentio, primum propter imperium maris Athenienses ex commerciis mutuis varios epulãdi modos inuenerunt. Quidquid rei suauis vel in Sicilia, vel in Italia, vel Cypro, vel Ægypto, vel Lydia, vel Ponto, vel Peloponeso, vel alibi erat: hæc omnia in vnum congesta sunt, propter maris imperium. Deinde quum linguas omnes audiant, aliud ex alia delegerunt. Et Græci quidem magis peculiari tum lingua, tum victus ratione, tum habitus, vtuntur: Athenienses vero mista quadam ex omnibus tum Græcis, tum barbaris. Iam sacrificia, fana, festa, lucos & delubra quod adtinet, quia populus intelligebat, non posse quemuis pauperem sacrificare, epulari, fana sua possidere, ciuitatem pulchram & amplam incolere: quo pacto hæc quoque fierent, excogitauit. Itaque ciuitatis sumtu multæ hostiæ publice mactantur, & populus est is, qui epulatur, & sorte victimas inter se partitur. Gymnasia, lauacra, *apodyteria priuatim homines quidam opulenti habent: at populus sibi peculiariter multas palæstras, apodyteria, lauacra ædificat: plusq; vulgus his fruitur, quam pauci ac beati. Diuitias etiam soli ex Græcis ac barbaris Athenienses habere possunt. Nam si qua ciuitas lignis abundat ad naues fabricandas, vbinam ea vendet, si non eum, qui maris obtinet imperium, prius sibi conciliauerit? Rursum si qua ciuitas ferri, vel æris, vel lini copiam habeat, vbinam ea vendet,

*loca ante balneas, vbi se loturi exuũt. Spoliaria glossus vocantur.

A ἔπειτα δὲ τοῖς μὲν κατὰ θάλατταν ἄρχουσιν οἷόντ' ἀποπλεῦσαι ἀπὸ τῆς σφετέρας αὐτῶν, ὁπόσον βούλῃ πλοιῶ, τοῖς δὲ χῇ γῆ οὐχ οἷόν τε ἀπὸ τῆς σφετέρας αὐτῶν ἀπελθεῖν πολλῶν ἡμερῶν ὁδόν. βραδεῖαι τε γὰρ αἱ πορῖαι, καὶ σῖτον οὐχ οἷόν τε ἔχειν πολλὸν χρόνου πεζῇ ἰόντα. καὶ τῷ μὲν πεζῇ ἰόντα δεῖ ἀγαθὸν φιλίας ἰέναι, ἢ νικᾶν μαχόμενον· τῷ δὲ πλέοντα, οὗ μὲν ἂν ᾖ χρείττων, ἔξεστιν ἀποβαίνειν· †..... ταύτης τῆς γῆς ἄλλα ὧνπερ ἀπὸ νεῶν, ἕως ἂν ὅτου φιλίαν χώραν ἀφίκηται, ἢ ὅτου ἥττους αὐτοῦ. ἔπειτα νόσοις τῶν καρπῶν, αἳ οὐκ Διός εἰσιν, οἱ μὲν χῇ γῆ κρείττους χαλεπῶς φέρουσι, οἱ δὲ χῇ θαλάττῃ, ῥᾳδίως. οὐ γὰρ ἅμα πᾶσα γῆ νοσεῖ. ὥστε ἐκ τῆς διδουσης ἀφικνεῖται τοῖς τῆς θαλάττης ἄρχουσιν. εἰ δὲ δεῖ καὶ σμικροτέρων μνησθῆναι, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς θαλάττης ἄφθονον μὲν ξύλοις διδωσιν ἐξεργάζεσθαι ὁπόσοις δέονται ναυπηγούμενοι ἀλλήλοις. ὅ, τι ἐν σικελίᾳ ἢ δύ, ἢ ἐν ἰταλίᾳ, ἢ ἐν κύπρῳ, ἢ ἐν αἰγύπτῳ, ἢ ἐν λυδίᾳ, ἢ ἐν τῷ πόντῳ, ἢ ἐν πελοποννήσῳ, ἢ ἄλλοθί που, ταῦτα πάντα εἰς ἓν † ἠθροῖσθαι, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς θαλάττης. ἔπειτα φωνῇ τῇ πάσαν ἀκούοντες, ἐξελέξαντο τοῦτο μὲν ἐκ τοῦ, τοῦτο δ' ἐκ τοῦ. καὶ οἱ μὲν ἕλληνες ἰδίᾳ μᾶλλον καὶ φωνῇ, καὶ διαίτῃ, καὶ σχήματι χρῶνται· ἀδιώτοις δὲ κεχραμένῃ ἐξ ἁπάντων τῶν ἑλλήνων καὶ βαρβάρων. θυσίας δὲ, καὶ ἱερὰ, καὶ ἑορτὰς, καὶ τεμένη, γνοὺς ὁ δῆμος ὅτι οὐχ οἷόν τε ἔστιν ἑκάστῳ τῶν πενήτων θύειν, καὶ δύνασθαι, καὶ κτᾶσθαι ἱερὰ, καὶ πόλιν οἴκησιν καλὴν καὶ μεγάλην, ἐξεῦρεν ὅτῳ ταῦτα ἔσται. θύουσιν οὖν δημόσια μὲν ἡ πόλις ἱερὰ πολλὰ, ἔστι δὲ ὁ δῆμος ὁ δυνάμενος, καὶ διαλαγχάνων τὰ ἱερεῖα. καὶ γυμνάσια, καὶ λουτρὰ, καὶ ἀποδυτήρια, τοῖς μὲν πλουσίοις ἔστιν ἰδίᾳ ἐνίοις, ὁ δὲ δῆμος αὐτὸς αὑτῷ οἰκοδομήσατο ἰδίᾳ παλαίστρας πολλὰς, ἀποδυτήρια, λουτρῶνας· καὶ πλείω τούτων ἀπολαύει ὁ ὄχλος, ἢ οἱ ὀλίγοι, καὶ οἱ εὐδαίμονες. τὸ δὲ πλουτεῖν μόνοι οἷοί τ' ἦσαν τῶν ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. εἰ γὰρ τις πόλις πλουτεῖ ξύλοις ναυπηγησίμοις, ποῦ διαθήσεται, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸ ἄρχον τῆς θαλάττης; εἰ δέ τις σιδήρῳ, ἢ χαλκῷ, ἢ λίνῳ πλουτοῦσα πόλις, ποῦ διαθήσεται, ἐὰν μὴ

† ἠθροῖσθαι

ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν ἄρχοντα τῆς θαλάττης; ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν τούτων καὶ δὴ νῆες μοί εἰσι, παρὰ μὲν τῶν, ξύλα· παρὰ δὲ τῶν, σίδηρος· παρὰ δὲ τῶν, χαλκός· παρὰ δὲ τῶν, λῖνον· παρὰ δὲ τῶν, κηρός. παρὰ τούτοις, ἄλλοσε ἄγειν οὐκ ἐάσουσιν οἵπερ αὐτί πάλοι ἡμῖν εἰσιν, ἢ οὐ χρήσονται τῇ θαλάττῃ. καὶ ἐγὼ μὲν οὐδὲν ποιῶν ἐκ τῆς γῆς, πάντα ταῦτα ἔχω διὰ τὴν θάλατταν. δῆμος δὲ οὐδεμία πόλις δύο τούτων ἔχει, ἀλλ' ἔστι τῇ αὐτῇ ξύλα καὶ λῖνον· ἀλλ' ὅπου λῖνόν ἐστι πλῆθον, λεία χώρα καὶ ἄξυλος. οὐδὲ χαλκὸς καὶ σίδηρος ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως, οὐδὲ τἄλλα δύο, ἢ τρία, μιᾷ πόλει· ἀλλὰ τὸ μὲν τῇ, τὸ δὲ τῇ. ἔτι δὲ παρὰ τούτοις πάσαν ἤπειρόν ἐστιν ἢ ἀκτὴ παρέχουσα, ἢ νῆσος παρακειμένη, ἢ στενόπορόν τι· ὥστε ἔξεστιν οἷς ἐφορμοῦσι τοῖς τῆς θαλάττης ἄρχουσι λωβᾶσθαι τοὺς τὴν ἤπειρον οἰκοῦντας. ἑνὸς δὲ ἐνδεής εἰσιν. εἰ γὰρ νῆσον οἰκοῦντες θαλασσοκράτορες ἦσαν ἀθλιαῖοι, οὐκ ἦν αὐτοῖς ποιεῖν μὲν κακῶς, εἰ ἠβούλοντο, πάσχειν δὲ μηδέν, ἕως τῆς θαλάττης ἦρχεν, μηδὲ τιμωρίαν τὴν ἑαυτῶν ποιεῖν, μηδὲ παρασκευάζεσθαι τοὺς πολεμίους. νῦν δὲ οἱ γεωργοῦντες καὶ οἱ πλούσιοι ἀθλιαίων οὐκ ἄρχονται τοὺς πολεμίους μᾶλλον, ὁ δὲ δῆμος, ἅτε εὖ εἰδώς, ὅτι οὐδὲν τῶν σφῶν ἐμπρήσουσιν, οὐδὲ τεμοῦσιν, ἀδεὴς ζῇ, καὶ οὐκ ἀνάρχομος αὐτοῖς. παρὰ δὲ τούτοις, καὶ ἕτερα δέοις ἀπηλλαγμένοι ἂν ἦσαν, εἰ νῆσον ᾤκουν, μηδέποτε παρόδῳ ἁλῶναι τὴν πόλιν ὑπ' ὀλίγων, μηδὲ πύλας ἀνοίγεσθαι, μηδὲ πολεμίους ἐπεισπεσεῖν. πῶς γὰρ νῆσον οἰκούντων ταῦτ' ἐγίγνετο; μηδ' αὖ στασιάσαι τὸν δῆμον μηδέν, εἰ νῆσον ᾤκουν. νῦν μὲν γὰρ εἰ στασιάσαιεν, ἐλπίδα ἂν ἔχοντες τοῖς πολεμίοις στασιάσειν, ὡς χρῆν αὐτοῖς ἐπαξόμενοι. εἰ δ' νῆσον ᾤκουν, καὶ ταῦτα ἂν ἀδεῶς αὐτοῖς εἶχεν. ὅθεν οὖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἔτυχον οἰκήσαντες νῆσον, νῦν τάδε ποιοῦσι, τὴν μὲν οὐσίαν ταῖς νήσοις παρατίθενται, πιστεύοντες τῇ ἀρχῇ τῇ τῆς θαλάττης, τὴν δὲ ἀπεικὼ γῆν παρεῖσθαι τεμνομένην· γιγνώσκοντες, ὅτι εἰ αὐτὴν ἐλεήσουσιν, ἑτέρων ἀγαθῶν μείζονων στερήσονται. ἔτι δ' συμμαχίας καὶ τὰς ὁρκους ταῖς μὲν ὀλιγαρχουμέναις πόλεσιν ἀνάγκη ἐμπεδοῦν. ἐὰν δ' μὴ ἐμμένωσι ταῖς συνθήκαις, † ἢ ὑφ' ὅτου ἀδικεῖσθαι νομίσουσι, ἢ ὑπὸ τῶν ὀλιγάρχων, οἱ σωθέντες; ἀδικῆν ὀνόματα ἀπὸ τοῦ ὀλίγων, οἱ σωθέντες;

A si non prius eum, qui mari potitur, sibi cõciliauerit? Atqui ab his ipsis naues mihi sunt, & ab vno ligna, ferrum ab alio, ab alio æs, ab alio linum, ab alio cera. Præterea nõ patientur, qui aduersarij nobis sunt, hæc exportari alio, vel mari non vtentur. Equidem qui nihil ex terra comparo, per mare omnia hæc habeo. Nulla vero ciuitas alia vtrumque horum habet, nec suppetunt eidem ligna & linum: sed vbi maxima lini est copia, ibi regio læuis ac nuda est, & siluis caret. Ne quidem æs, ac ferB rum, ex eadem est ciuitate; neque alterius generis duo, vel tria, oppido vni suppetunt: sed hoc huic, illud isti. Præterea iuxta quamuis terram continentem vel litus est porrectum, vel adiacet insula, vel fretum aliquod. Itaque domini maris istis in locis adpellere possunt, ac illos, qui terram continentem incolunt, damno adficere. Vnum tamen eis deest. Nam si Athenienses insulam incolerent, simulq; maris imperio potirentur: facultatem haberent ex arbitratu suo lædendi alios, neque tamen detrimenti quidquam acciperent, quam C quidem diu mari dominarentur, neque vastationem agri paterentur, neque hostis aduentum metuerẽt. Nunc vero cultores agrorum, & quotquot ex Athenien sibus locupletes sunt, hostium ad voluntatem sese accommodant; plebs autem, quod sciat eos nihil rerum suarum neque igni, neque ferro vastaturos, ab omni metu liD bera viuit, nec hostibus se summittit. Præterea si insulam incolerent, ab alio etiam metu essent liberi: nimirum vt numquam ciuitas a paucis proderetur, neq; portæ aperirentur, neq; hostes vna irrumperent. Nam quo pacto hæc insulam incolentibus accideren t? Nec populus inter se dissideret, si insulam habitarent. Nunc enim, si exisserent inter eos seditiones, hac spe tumultuarentur, quod terra hostes arcessituri essent. At vero si incolerẽt insulam, nihil esset cur illud metuerent. Posteaquam igitur ab initio insulam non habitarunt, nunc id agunt, vt facultates suas committant insulis, maris imperio freti; atq; interim vastari agrum Atticum patiantur. Animad- E uertunt enim se, si eius misereantur, alia quædam maiora bona amissuros. Præterea necesse est, vt in societatibus ac fœderibus ciuitates eæ constanter persistent, quæcunq; paucos rerum administrationi præficiunt. Quod si pactis conuentis non steterint, a quonam profecta esse iniuria putari possit, quã ab illis paucis, qui pepigere?

† ὑφ' ὅτου ἀδικεῖσθαι νομίσουσι, ἢ ὑπὸ τῶν ὀλιγάρχων, οἱ σωθέντες;

At quæ populus pepigerit, in iis licet ei cõferenti culpam in illum, qui vel ſuaſerit, vel decretum fecerit, negare ſe aliis adfuiſſe, neque ſententiam illorum probaſſe, qui de iis, de quibus conuenerit, populum frequentem ſciſcitantur. Idem ſi aliter ſentiat, prætextus innumeros inuenerit, quo minus id faciat, quod nolit. Quod ſi mali quiddam acciderit ex eo, quod populus ſciuit: queritur populus, paucos quoſdam homines aduerſantes ſibi, rem totam corrupiſſe. Sin boni quid euenerit, eius cauſſam ad ſeipſum refert. Salibus comicis in populum agi, eumque proſcindi conuiciis non patiuntur, ne ipſimet male audiant: ſingulos autem exagitare iubent, ſi quis ita velit. Norunt enim plerumque non e populo, neque de plebe illum eſſe, qui in comœdiis exagitetur: ſed vel opulentum, vel nobilem, vel potentem. Nimirum pauci ex egentibus ac plebeis exagitantur, ac ne illi quidem aliam ob cauſſam, quam propter curioſitatem, & quod populo eſſe potiores quærant. Quo fit, vt homines huiuſmodi exagitari moleſte non ferant. Mihi quidem dubium non eſt, intelligere populum Athenienſem, qui ſint egregij ciues, qui nullius momenti. Quumque hoc intelligant, amant eos, qui ſunt vtiles ipſis, & commodi, licet nullius pretij ſint: egregios autem potius odere. Non enim exiſtimant, virtutem multitudini vtilem eſſe, ſed damnoſam. Contra, quum nonnulli natura ſint ex plebe, idque reipſa; non tamen indole plebea præditi ſunt. Ac populi quidem dominatum ipſi populo condono. Nam cuiuis ſibiipſi commodare bona cum venia licet. Verum qui, quum ex populo non ſit, mauult habitare in vrbe populi dominatui ſubiecta, quam in ea, quæ a paucis regatur: is iniuſte agere conſtituit, & ſcit facilius latere ſe poſſe, ſi malus ſit in republica populari, quam quæ a paucis adminiſtretur. Equidem reipublicæ Athenienſis rationem non probo, ſed quia ſic viſum eſt ipſis, vt imperio populi pareant: recte mihi ſtatum popularem ciuitatis incolumem ſeruare videntur, idque hoc pacto, quo demonſtraui. Præter hoc, video nonnullos eam ob cauſſam Athenienſes reprehendere, quod interdum illic reſponſum nec a ſenatu aliquis, nec a populo poſſit impetrare, qui totum iſtic annum hæret. Fitque hoc Athenis nullam aliam ob cauſſam,

A ἄλλα δὲ αὖ ὁ δῆμος στιν ἂν δόξῃ, ἔξεστιν αὐτῷ ἐνὶ ἀναπηδήσαντι τὴν αἰτίαν τοῦ λέγοντος καὶ τοῦ ψηφίσαντος, ἀρνεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ὅτι οὐ παρῆν, οὐδὲ ἤρεσκε, οὐδὲ τὰ συγκείμενα ἐπῃνοῦμεν ἐν πλήρει τῷ δήμῳ. καὶ εἰ μὴ † δόξαι εἶναι ταῦτα, πρόφασις μυρία ἔξ- δόξαιεν ταῦτα
B εὑρηκε τὸ μὴ ποιεῖν, ὅσων ἂν μὴ βούλωνται. καὶ ἂν μέντοι κακὸν ἀναβαίνῃ ἀπὸ τούτων ὁ δῆμος ἐβούλευσεν, αἰτιᾶται ὁ δῆμος, ὡς ὀλίγοι αὐτοὶ αὐτῷ αἰτιασάμενοι διέφθειραν. ἐὰν δέ τι ἀγαθόν, σφίσιν αὐτοῖς τὴν αἰτίαν ἀναπιθέασι. κωμῳδεῖν δὴ αὖ, καὶ κακῶς λέγειν τὸν μὲν δῆμον οὐκ ἐῶσιν, ἵνα μὴ αὐτοὶ αὐτοὺς κακῶς· ἰδίᾳ δὲ κελεύουσιν, εἴ τις τινὰ βούλεται, εἰδότες, ὅτι οὐχὶ τοῦ δήμου ἐστὶν οὐδὲ τοῦ πλήθους ὁ κωμῳδούμενος ὡς ὁπότε πολύ, ἀλλ' ἢ πλούσιος, ἢ γενναῖος, ἢ δυνάμενος. ὀλίγοι δέ τινες τῶν πενήτων, καὶ τῶν δημοτικῶν κωμῳδοῦνται· ἢ οὐδὲ οὗτοι, ἐὰν μὴ ἢ πολυπραγμοσύνῃ, ἢ ἄλλῳ τῳ ἐλάττων πλέον
C τι ἔχῃ τοῦ δήμου· ὥστε οὐδὲ τοὺς τοιούτους ἄχθονται κωμῳδουμένους. φημὶ μὲν οὖν ἔγωγε τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων γιγνώσκειν, οἵτινες χρηστοί εἰσι τῶν πολιτῶν, καὶ οἵτινες πονηροί. γιγνώσκοντες δὲ, τοὺς μὲν σφίσιν αὐτοῖς ὁπωσδείους καὶ συμφόρους φιλοῦσι, κἂν πονηροὶ ὦσι, τοὺς δὲ χρηστοὺς μισοῦσι μᾶλλον. οὐ γὰρ νομίζουσι τὴν ἀρετὴν αὐτοῖς εἶναι τοῖς τῶν σφετέρων ἀγαθῶν πεφυκέναι, ἀλλ' ὁπὶ τῇ κακίᾳ. καὶ τοὐναντίον γε τούτου, ἔνιοι ὄντες ὡς ἀληθῶς
D τοῦ δήμου τὴν φύσιν, οὐ δημοτικοί εἰσι. δημοκρατίαν δ' ἐγὼ μὲν αὐτῷ τῷ δήμῳ συγγινώσκω. αὐτὸν μὲν γὰρ δεῖ ποιεῖν πρωτὶ συγγινώμην ἔχειν. ὅστις δ' μὴ ὢν τοῦ δήμου εἵλετο ἂν δημοκρατουμένην πόλιν οἰκεῖν μᾶλλον, ἢ ἂν ὀλιγαρχουμένην, ἀδικεῖν παρεσκεύασατο, κἀγὼ ἔγνων, ὅτι μᾶλλον οἷόν τε εἶναι λαθεῖν κακὸν ὄντι ἐν δημοκρατουμένῃ πόλει, ἢ ἂν ὀλιγαρχουμένῃ. † καὶ καίτοι τὸ μὲν εἶδος τῆς Ἀθηναίων πολιτείας † μὲν οὔπω οὐκ ἐπαινῶ. † ὅτῳ δ' ἔδοξεν αὐτοῖς δημοκρατίαν ἐπεδόξεν αὐτοῖς
E εἶναι, δοῦναι μοι δοκοῦσι σῴζεσθαι τὴν δημοκρατίαν, τούτῳ τῷ τρόπῳ χρώμενοι, ᾧπερ ἐγὼ ἐπέδειξα. ἔτι δὲ † κἀγὼ τῶνδε τινὰς ὁρῶ μεμφομένους κἂν τῶνδε τινὰς ἀθηναίους, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτόθι χρηματίσασθαι βουλῇ, οὐδὲ ὦ δῆμε, ἐνιαυτόν· καθημένῳ ἀνθρώπῳ. καὶ τοῦτο ἀδικεῖν γίγνεται οὐδὲν δίκαιον,

† ἢ μὲν

ἢ ὅπ δεῖ † ἢ ἀφ' ὃ πλῆθος τῶν πραγμάτων οὐχ οἷοί τε πόλεις ἀποπέμπειν εἰσὶ χρηματίσαντες. πῶς γὰρ ἂν καὶ οἷοί τε εἶεν; ὕστινας πρῶτον μὲν δεῖ ἑορτάσαι ἑορτάς, ὅσας ἑορτάζει τῶν Ἑλλήνων πόλεων, ἐν δὲ τούτοις ἧττόν τινα δυνατὸν ἐστὶ διαπράξεσθαι τῶν τῆς πόλεως. ἔπειτα δὲ δίκας, καὶ γραφάς, καὶ ὑβρίσεις ἀδικάζειν, ὅσας οὐδὲ οἱ σύμπαντες ἄνθρωποι ἀδικάζοιεν. πρὸς δὲ βουλὴν βουλεύεσθαι πολλὰ μὲν περὶ τοῦ πολέμου, πολλὰ δὲ περὶ πόρου χρημάτων, πολλὰ δὲ περὶ νόμων θέσεως, πολλὰ δὲ περὶ τῶν ἐν πόλιν ἀεὶ γιγνομένων, πολλὰ δὲ καὶ πρὸς συμμάχους, καὶ φόρου δέξασθαι, καὶ νεωρίων ὅπως μελήσῃ, καὶ ἱερῶν. ἆρα δή τι θαυμαστόν ἐστιν, εἰ τοσούτων ἐπαρχόντων πραγμάτων μὴ οἷοί τ' εἰσὶ πᾶσιν ἀνθρώποις χρηματίσαι; λέγουσι δέ τινες, ὡς τις ἀργύριον ἔχων προσίοι πρὸς βουλὴν ἢ δῆμον, χρηματίσαι. ἐγὼ δὲ τούτοις ὁμολογήσαιμ' ἄν, ἀπὸ χρημάτων πολλὰ διαπράξεσθαι ἀνθρώπους, καὶ ἔτι ἂν πλείω διαπράξεσθαι, εἰ πλείους ἐπεδίδοσαν ἀργύριον. τοῦτο μὲν οὖν οἶδα, ὅτι πᾶσι † διαπράξαιτο ἂν ἡ πόλις τῶν δεομένων οὐχ ἱκανὴ, οὐδ' εἰ ὁποσονοῦν χρυσίον καὶ ἀργύριον διδοίη τις αὐτῇ. δεῖ δὲ καὶ τάδε διαδικάζειν, εἴ τις τῶν ναῶν μὴ ὀπισκοδομεῖ, ἢ † κατοικοδομεῖ τι τῶν δημόσιον. πρὸς δὲ τούτοις, χορηγοῖς διαδικάσαι εἰς διονύσια, καὶ θαργήλια, καὶ πρωτεῖα, καὶ πομπήν, καὶ ἀφάσεις, ὅσα ἔτη. καὶ πενέαρχοι καθίσανται τριακόσιοι ἑκάστου ἐνιαυτοῦ, καὶ τούτων τοῖς βουλομένοις διαδικάσαι ὅσα ἔτη. πρὸς δὲ τούτοις δοκιμάσαι καὶ διαδικάσαι, καὶ ὀρφανοὺς δοκιμάσαι, καὶ φύλακας δεσμωτῶν καταστῆσαι. ταῦτα μὲν οὖν † ὅσα ἔτη διὰ χρόνου διαδικάσαι διαγράψας, καὶ ἐάν τι ἄλλο ἐξαπίνης ἀδίκημα γίγνηται, ἐάν τε ὑβρίζωσί τινες ἄλλης ὕβρισμα, ἐάν τε ἀσεβήσωσι. πολλὰ ἔτι πόρρω παραλείπω. ὃ δὲ μέγιστον εἴρηται, πλεῖστ' αἱ τάξεις τοῦ φόρου. τοῦτο δὲ γίγνεται ὡς τὰ πολλὰ δι' ἔτους πέμπτου. φέρε δὴ τοίνυν, ταῦτα ὀκ οἴεσθαι χρὴ διαδικάζειν ἅπαντα; εἰ πάντως γε φήσει τις, † ὅτι οὐ χρὴ ὧν αὐτὸν διαδικάζεσθαι. εἰ δ' αὖ * ὁμολογεῖ δεῖν ἅπαντα χρῆναι † διαδικάζειν, ἀνάγκη δι' ἐνιαυτοῦ. ὡς οὐδὲ νῦν δι' ἐνιαυτοῦ δικάζοντες † ὑπάρχουσιν,

A quam quod ob negotiorum multitudinem omnes, responso dato, dimittere non possint. Nam qui possint? quum eos necesse sit primum tot dies festos celebrare, quot nulla Græci nominis ciuitas celebrat; quibus occupati minus expedire reipublicæ negocia possunt. Deinde necesse est eos de tot litibus, caussis publicis, actorum rationibus cognoscere, de quot ne homines quidem vniuersi cognoscunt. Itidem senatus necessario multa de bello deliberat, multa de ratione pecuniæ conficiundæ, multa de legum latione, multra de iis, quæ in vrbe quouis tempore accidunt, multa sociorum agit in negotiis, tributum exigit, naualium pariter & templorum curam gerit. An vero fuerit mirandum, si, quum tot sint negocia, dare omnibus responsa nequeant? Verum dicunt nonnulli, confici eius negocium, qui cum pecunia vel senatum vel populum adeat. His ego fatebor, multa posse Athenis pecunia impetrari; atque etiam futurum, vt plura impetrentur, si plures pecuniam numerent. Sed scio tamen, ciuitatem non posse sufficere ad hoc, vt omnibus ea confidiantur, quæ requirunt: ne quidem si multo plus auri & argenti quis eis donet. De his etiam cognosci necesse est, si quis nauim non reficit, vel si publicum aliquid inædificat. Præterea danda iudicia choragis ad Liberalia, Thargelia, Panathenæa, Promothealia, Vulcanalia, idque quotannis. Et triremibus quadringenti singulis annis præficiuntur, quibus petentibus iudicia quotannis danda sunt. Præterea in magistratus examina iudiciaque habenda sunt, inquirendæ caussæ pupillares, custodes captiuorum constituendi. Et hæc quidem singulis annis agenda veniunt. Interdum & caussæ militares disceptandæ sunt, & si quod aliud iniustum facinus repente exstiterit, & si nonnulli petulantiam insolitam & impium facinus commiserint. Prȩter hæc valde multa sunt, quæ silentio prætereo. Maxima vero pars commemorata est, exceptis tributorum indictionibus. Eæ plerunq; † quinto quolibet anno fiunt. Age igitur, nonne existimandum est, de his omnibus cognosci debere? Dicat aliquis, mox esse cognoscendum. At si fateri oportet, omnino cognoscendum esse de omnibus; necesse est, per annum id fieri. Sed nunc ne quidem ad hoc anno toto iudicando sufficiũt, ὡς οὐδὲ νῦν δι' ἐνιαυτοῦ δικάζοντες † ὑπάρχουσιν,

† ὅπου ἔχει αὐτόθεν * ὁμολογεῖν δεῖ, ἅπαντα χρῆναι † ἐπαρχοῦσιν

Nota lustrum, etiam apud Romanos.

vt iniuſte agentes coerceant, idque præ hominum multitudine. Age vero, dixerit aliquis, iudicare quidem debent, ſed pauciores. Ergo neceſſe eſt, ſi tribunalia pauca inſtituãt, vt quolibet in iudicio pauci ſint. Itaq; facile fiet, vt ad paucos iudices machinatio quædam inſtituatur, & per aduocationes ſententiæ ferantur iniuſtiores. Præterea cogitandum eſt, neceſſarium eſſe Athenienſibus, vt feſtos dies agant, quibus exerceri iudicia non poſſint. Et agunt illi dies feſtos duplo plures, quam alij: quamquam ego plures non ponam illis, quos ea ciuitas celebrat, quæ pauciſſimis feriatur. Quæ quum ita ſe habeant, nego poſſe rerum Athenis alium eſſe ſtatum, quam qui modo ſit: niſi paullatim tolli hoc, illud addi queat. Multum certe immutari non poteſt, vt non aliquid de populi poteſtate decedat. Nam vt reſpublica melius adfecta ſit, excogitari multa poſſunt: vt autem forma popularis maneat, & ſimul hoc idonee reperiatur, quo melius adminiſtretur, id facile non eſt: extraquam, ſi paullatim, vt modo adiebam, vel aliquid addatur, vel detrahatur. In hoc quoque Athenienſes non rectum mihi ſequi conſilium videntur, quod in oppidis ſeditione agitatis deteriores aliis præferant. Faciunt hoc autem certo iudicio. Nam ſi meliores anteferrent, nimirum præferrent eos, qui non in eadem cum ipſis eſſent ſententia. Quippe nulla in ciuitate beneuoli ſunt optimates vulgo, ſed deterrimi quique ſingulis in vrbibus vulgo bene volunt. Exiſtit enim in paribus erga pares beneuolentia. Quapropter etiam Athenienſes ſibi congruentia præferunt. Quoties autem partes optimatium ſequi conſtituerunt, nequaquam hoc eis profuit, ſed breui plebs in ſeruitutem redacta fuit. Id a Bœotis contigit. Rurſus vbi Mileſiorum optimates amplexi fuiſſent, intra modicum tempus illi defecerunt, & plebem trucidarunt. Itidem quum Lacedæmonios Meſſeniis prætuliſſent, nõ multo poſt ſubactis Lacedæmonij Meſſeniis, bellum aduerſus Athenienſes ſuſceperunt. Fortaſſis autem ſuſpicetur aliquis, neminem Athenis iniuſte ſuis honoribus ſpoliari. Ego vero quoſdam eſſe dico, qui per iniuriã ab honoribus remoti fuerint, ſed paucos. At paucos eſſe non oportet, qui popularem Athenis ſtatum adgredi velint.

A ὥστε παύειν τὺς ἀδικοῦντας ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀναιτίων. φέρε δή, ἀλλά φησί τις χρῆσθαι δικάζειν μέν, ἐλάττους δὲ δικάζειν. ἀνάγκη τοίνυν, ἐὰν μὲν ὀλίγα ποιῶνται δικαστήρια, ὀλίγοι ἂν ἐκάστῳ ἔσονται τοῦ δικαστηρίου, ὥστε καὶ ῥᾳδιουργῆσαι ἂν ῥᾴδιον ἦν ὀλίγους δικαστὰς, καὶ † σωφρονίσαντα πολὺ ἧττον δικαίως δικάζειν. τοῖς δὲ τοῦτο οἰέσθαι χρὴ, καὶ ἑορτὰς ἄγειν χρῆναι ἀθηναίους, ἐν αἷς οὐχ οἷόν τε δικάζειν. B καὶ ἄγουσι μὲν ἑορτὰς διπλασίους ἢ οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ἐγὼ μὲν πλείους ἔσας τῆς ὀλιγίστας ἀγούσης πόλεως. τούτων τοίνυν τοιούτων ὄντων, οὐ φημι οἷόν τ' εἶναι ἄλλως ἔχειν τὰ πράγματα ἀθηναίοις, ἢ ὥσπερ νῦν ἔχει· πλεῖον εἰ τις μικρόν τι οἷόν τε ἢ μὴ ἀφελεῖν, ἢ δὲ προσθεῖναι. πολὺ δ' οὐχ οἷόν τε μεταχωρεῖν, ὥστε μὴ οὐχὶ τῆς δημοκρατίας ἀφαιρεῖν τι. ὥστε μὴ γὰρ βέλτιον ἔχειν τὴν πολιτείαν, οἷόν τε πολλὰ ὀξυρρεῖν, ὥστε μήτοι ὑπαρχήν, δημοκρατίαν μὲν εἶ) C δ' ἀρχαιότατος δὲ τοῦτο ὀξυρρεῖν, ὅπως δὴ βέλτιον πολιτεύσονται, οὐ ῥᾴδιον· πλεῖον (ὅσπερ ἄρτι εἶπον) ἢ μικρόν τι προσθεῖναι, ἢ ἀφελεῖν. δοκοῦσι δὲ ἀθηναῖοι καὶ τοῦτό μοι οὐκ ὀρθῶς βουλεύεσθαι, ὅτι τοὺς χείρους αἱροῦνται ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς στασιαζούσαις. οἱ δὲ τοῦτο γνώμην ποιοῦσιν. εἰ μὲν γὰρ ἡροῦντο τοὺς βελτίους, ἡροῦντ' ἂν οὐχὶ τοὺς ταὐτὰ γιγνώσκοντας σφίσιν αὐτοῖς· ἐν οὐδεμιᾷ γὰρ πόλει τὸ βέλτιστον βούλεται εἶναι τῷ δήμῳ, ἀλλὰ τὸ κάκιστον· ἐν ἑκάστῃ δὲ πόλει βούλεται τῷ δήμῳ. οἱ γὰρ ὅμοιοι τοῖς ὁμοίοις εὖνοί εἰσι. ἅμα δὲ ταῦτα οὕτω ἀθηναῖοι τὰ σφίσιν αὐτοῖς προσήκοντα αἱροῦνται. ὁπόσακις δ' ἐπεχείρησαν αἱρεῖσθαι τοὺς βελτίστους, οὐ συνῴκησεν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ὁ δῆμος ἐδούλωσεν, ὃ μὲν βοιωτοῖς· τοῦτο δὲ, ὅτε μιλησίων εἵλοντο τοὺς βελτίστους, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἀποστάντες τὸν δῆμον κατέκοψαν· τοῦτο δὲ, ὅτε εἵλοντο λακεδαιμονίους αὐτὶ μεσσηνίων, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου λακεδαιμόνιοι καταιρεφάμενοι μεσσηνίους, ἐπολέμουν ἀθηναίοις. ἐπολέμουν δέ τις ἄν, ὡς οὐδεὶς δίκαια ἀδίκως ἠτιμωμένα ἀθηναίοις. ἐγὼ δέ φημι εἶναι οἳ ἀδίκως ἠτιμώνται, ὀλίγοι μέντοι τινές. ἀλλ' οὐκ ὀλίγων δεῖ τῶν ὀστρακισθέντων τῇ δημοκρατίᾳ τῇ ἀθηναίων.

D

ἐπεὶ

ἐπεί τοι καὶ οὕτως ἔχει, οὐδὲν ἐνθυμεῖσθαι ἀνθρώπους, οἵτινες δικαίως ἀτιμῶνται, ἀλλ' οἵτινες ἀδίκως. πῶς ἂν οὖν ἀδίκως οἴοιτό τις ἂν τοὺς πολλοὺς ἠτιμῶσθαι ἀθήνησιν, ὅπου ὁ δῆμός ἐστιν ὁ ἄρχων τὰς ἀρχάς; ἐκ δὲ τοῦ μὴ δικαίως ἄρχειν μηδὲ λέγειν τὰ δίκαια, ἢ πράττειν, ἐκ τοιούτων ἄτιμοί εἰσιν ἀθήνησι. ταῦτα χρὴ λογιζόμενον μὴ νομίζειν εἶναι τὶ δεινὸν ἀπὸ τῶν ἀτίμων ἀθήνησιν.

A Quippe sic se res habet, vt nihil animis ij concipiant, quibus iure honores ademti sunt; sed illi dumtaxat, quibus hoc immerentibus accidit. Quonã autem modo putare possit aliquis, multos Athenis infamia notari, quum illic vulgus hominum magistratus gerat? Ex huiusmodi vero caussis infames Athenis existunt, si iuste non gerantur imperia, si vel proferantur ad populum, vel fiant, quæ iusta non sunt. Hæc qui secum expendere voluerit, non est quod cogitet, Athenis quidquam esse periculi ab iis, quibus irrogata sit infamia.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣ τοὺς δικαστάς.

XENOPHONTIS SOCRATICA DEFENSIO AD IVDICES.

ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ δὲ ἄξιον μοι δοκεῖ εἶναι μεμνῆσθαι, καὶ ὡς ἐπεὶ ἐκλήθη εἰς τὴν δίκην, ἐβουλεύσατο περί τε τῆς ἀπολογίας, καὶ τῆς τελευτῆς τοῦ βίου. γεγράφασι μὲν περὶ τούτου καὶ ἄλλοι, καὶ πάντες ἔτυχον τῆς μεγαληγορίας αὐτοῦ. ᾧ καὶ δῆλον, ὅτι τῷ ὄντι οὕτως ἐρρήθη ὑπὸ Σωκράτους. ἀλλ' ὅτι ἤδη ἑαυτῷ ἡγεῖτο αἱρετώτερον εἶναι τοῦ βίου θάνατον, τοῦτο οὐ διεσαφήνισαν· ὥστε ἀφρονεστέρα αὐτοῦ φαίνεται εἶναι ἡ μεγαληγορία. Ερμογένης μέντοι ὁ Ιππονίκου, ἑταῖρός τε ἦν αὐτῷ, καὶ ἐξήγγειλε περὶ αὐτοῦ τοιαῦτα, ὥστε πρέπουσαν φαίνεσθαι τὴν μεγαληγορίαν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ. ἐκεῖνος γὰρ ἔφη, ὁρῶν αὐτὸν περὶ πάντων μᾶλλον διαλεγόμενον, ἢ περὶ τῆς δίκης, εἰπεῖν· οὐκ ἐχρῆν μέντοι σκοπεῖν, ὦ Σώκρατες, καὶ ὅ, τι ἀπολογήσῃ; τὸν δὲ τὸ πρῶτον ἀποκρίνασθαι. οὐ δοκῶ σοι ἀπολογεῖσθαι μελετῶν διαβεβιωκέναι; ἔπειτα δ' αὐτὸν ἐρέσθαι, πῶς; ὅτι οὐδὲν ἄδικον διαγεγένημαι ποιῶν, ἣν πρὸ νομίζω μελέτην εἶναι καλλίστην ἀπολογίας. † ἐπεὶ δ' αὐτὸν πάλιν λέγειν· οὐχ ὁρᾷς τὰ ἀθηναίων δικαστήρια, ὡς πολλάκις μὲν οὐδὲν ἀδικοῦντας λόγῳ ταραχθέντες ἀπέκτειναν,

ἔπειτα δ'

B

C

EQVIDEM operæpretium esse duco, mentionem a me fieri, quo pacto tũc etiam Socrates, quum in iudiciũ vocatus esset, tam de purgatione sui, quam exitu vitæ cõsultauerit: de quo quidem & alij perscripserunt, & omnes magniloquentiam eius sunt adsequuti. Ex quo patet, reuera Socratem sic fuisse loquutum. Non tamen declararunt, quod mortem sibi vitæ præferendam duxerit: quo fit, vt illa verborum magnificentia minus prudẽs fuisse videatur. Hermogenes autem Hipponici filius, familiaris erat Socrati, & de eo talia protulit; vt illa magniloquentia videatur eius animo recte conuenisse. Nam is, quum videret ipsum de quauis alia re potius, quam de caussa sua disserere, dixisse se ait: Nonne par erat, mi Socrates, vt considerares, qua tibi vtendum sit defensione? Tum Socratem primo respondisse: Non defendere tibi videor, quum me vitæ cursum peregisse meditor? Rogasse deinde se: qui sic? Quod nihil, ait, iniqui vmquam in vita designauerim, quam ego defensionis meditationem honestissimam esse arbitror. Quumque rursum dixisset Hermogenes: An non vides in Atheniensium iudiciis sæpe iudices oratione commotos interfecisse illos, qui nihil designauerant:

sępe etiam alios, qui nocentes erant, quum A vel oratione commiseratione mouissent, vel magna cum gratia caussam egissent, absoluisse? responsum hoc dedisse Socratem: At mihi profecto bis iam conanti de purgatione circumspicere, numen aduersatur. Heic quum diceret Hermogenes, mira quædam ab eo proferri, respondisse Socratem: Tune mirandum putas, si etiam Deo videatur præstare, vt iam moriar? An nescis, nulli me hominum ad hunc vsque diem vitæ integrius actæ laudem concessisse? Nam quod iucundissimum est, scie- B bam mihi vitam omnem sancte ac iuste transactam. Quo fiebat, vt & ipse magnam ex me voluptatem caperē, & animaduerterem, familiares meos idem de me sentire. At si nunc ætas mea progrediatur vlterius, scio necessarium esse, vt quæ senectutis sunt, mihi quoq; contingant: nimirum vt peius videam, minus audiā, ad discendū minus idoneus sim: eorum vero, quæ didicerim, facilius obliuiscar. Iam si animaduertam, deteriorē me fieri, grauiterq; hoc feram: qui dicere possim, me iucunde victurum? Fortassis etiam, inquit, Deus ipse hoc mihi quadam ex benignitate præstat, vt non solum opportuno ætatis tempore viuendi finem faciam: sed etiam ratione longe facillima. Nam si modo condemnatus fuero, non obscurum est, posse me vti mortis genere, quod lenissimum esse iudicatū sit ab iis, quibus hoc cognoscere curæ fuit, minimumq; negotij sit exhibiturum amicis, quod deniq; in moriente maximū desideriū excitet. Quippe quum nihil indecori, neq; offensionis aliquid in animis eorum, qui adsunt, relinquitur, & ita quis- D piam extinguitur, vt & sanum habeat corpus, & animum, qui comiter agere cū aliis queat: qui fieri potest, vt hoc nō sit optabile? Recte autem dij tunc aduersabātur cogitationibus meis, quū nobis viderētur omni modo effugiendi rationes esse quęrēdæ. Nam si hoc perfecissem, nimirum cōparassem mihi, vt pro eo, quod nunc moriendum est, vel morbis excruciatus vitam clauderem, vel senectute, in quam omnia molesta, planeque ab omnibus gaudiis secreta confluunt. Equidem mi Hermogenes, inquit, hæc profecto non expetā; sed si ea cōmemorans, quæ consequutū me prę- clare tū a diis, tū ab hominibus puto, queq; mea sit de meipso opinio, grauis iudicibus ero: mortē potius eligam, quam vt parum ingenue vitam longiorem emendicando,

πολλάκις δὲ ἀδικουμένους, ἢ ἐκ τοῦ λόγου αἰτίσαντας, ἢ ἐπιχειρήτους εἰπόντας ἀπέλυσαν; ἀλλὰ ναὶ μὰ δία, φάναι αὐτόν, καὶ δὶς ἤδη ἐπιχειρήσαντός μοι σκοπεῖν περὶ τῆς ἀπολογίας, ἐναντιοῦταί μοι τὸ δαιμόνιον. ὡς δὲ αὐτὸν εἰπεῖν θαυμαστὰ λέγειν, τὸν δ' αὖ ἀποκρίνασθαι· ἢ θαυμαστὸν νομίζεις, εἰ καὶ τῷ θεῷ δοκεῖ ἐμὲ βέλτιον εἶναι ἤδη τελευτᾶν; οὐκ οἶσθα, ὅτι μέχρι μὲν τοῦδε σοφοῖς ἀνθρώποις ὠφέλιμον βέλτιον ἐμοὶ βεβιωκέναι; ὅταν γὰρ ἥδιστον ᾖ ἡδέως ζῆν, ὁσίως μοι καὶ δικαίως ἀπολογεῖται τὸν βίον βεβιωκυῖα· ὥστε ἡσυχῇ ἀγαλλόμενος ἐμαυτῷ, τοιαῦτα διέσκεπτον καὶ τοῖς ἐμοὶ συνομιλοῦσι γιγνώσκουσι περὶ ἐμοῦ. νῦν δὲ εἰ ἔτι προσβήσεται ἡ ἡλικία, εἰδέναι ὅτι ἀναγκαῖον ἔσται τὰ τοῦ γήρως ἀποτελεῖσθαι, καὶ ὀφθαλμῶν τε χεῖρον, καὶ ἀκοὴν ἧττον, καὶ δυσμαθέστερον εἶναι, καὶ ὧν ἔμαθον ἐπιλησμονέστερον. ὧν δὲ αἰσθάνομαι χείρων γιγνόμενος, καὶ καταμέμφομαι ἐμαυτόν, πῶς αὖ † εἰπεῖν ἐγὼ ἔτι αὖ ἡδέως βιοτεύοιμι; ἴσως δέ τοι, φάναι αὐτόν, καὶ ὁ θεὸς ᾠήθη, ὅτι δι' εὐμάθειαν προσέχειν μοι οὐ μόνον τὸν νοῦν ἐν καιρῷ τῆς ἡλικίας καταλύσαντα τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἧκιστα ῥᾳστα. ὧν γὰρ † νῦν κατακριθῇ μοι, δῆλον ὅτι ἐξέσται μοι [ἢ] τῇ τελευτῇ χρῆσθαι, ἢ ῥᾴστῃ μὲν ἴσως τε τοῦτο ὅτι μελητέων κέκριται, ἀποχαλεπαίνουσι δ' ἥκιστα τοῖς φίλοις, πλεῖστον δὲ πόθον ἐμποιοῦσα τῷ τελευτῆσαι. ὅταν γὰρ ἀχθομένου μὲν μηδέν, μηδὲ δυσχερὲς ἐν τῇ γνώμῃ τοῖς παροῦσι καταλείπηται, † ὑγιὲς δὲ σῶμα ἔχων καὶ τῇ ψυχῇ δυναμένῳ φιλοφρονεῖσθαι ἀπορραίνηται, πῶς οὐκ ἀνάγκη τοῦτο ποθητὸν εἶναι; ὀρθῶς δ' οἱ θεοὶ τότε μοι ἐναντιοῦντο, φάναι αὐτόν, τῇ τοῦ λόγου ὑπεκθέσει, ὅτε ἐδόκει ἡμῖν ζητητέα εἶναι ὅκπως τοῖς τὰ ἀποφυτικὰ. εἰ γὰρ τοῦτο διεπεπράξαμεν, δῆλον ὅτι ἑτοίμασάμεν ἂν αὐτὶ τοῦ ἥδιστα λῆξαι τοῦ βίου, ἢ νόσοις ἀλγεινοῖς τελευτῆσαι, ἢ γήρᾳ, εἰς ὃ πάντα τὰ χαλεπὰ συρρεῖ, καὶ μάλα ἔρημα τῶν ὀφθαλμῶν. μὰ δί', εἰπεῖν αὐτόν, ὦ Ἑρμόγενες, ἐγὼ ταῦτα οὐδὲ προθυμήσομαι· ἀλλ' ὅσων νομίζω τετυχηκέναι καλῶς καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρ' ἀνθρώπων, ἐγὼ ἐμαυτῷ δόξαν ἔχω περὶ ἐμαυτοῦ, τοιαῦτα ἀναφαίνων, εἰ βαρύνω τοὺς δικαστὰς, αἱρήσομαι τελευτᾶν μᾶλλον, ἢ ἀγελεύθερος ὢν ζῆν ἔτι προσαιτῶν,

χερ-

κερδῶναι τὸν πολὺ χείρω βίον ἀντὶ θανάτου. A pro morte vitã multo deteriorem lucrer:
εἶτ' ἔφη, εἰπεῖν Οὕτως δὲ γνόντα † αὐτὸν ἔφη [εἰπεῖν] ὅτι οἱ κατηγόρησαν αὐτοῦ οἱ ἀντίδικοι, ὡς οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, οὐ νομίζοι, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέροι, καὶ τοὺς νέους διαφθείροι, παρελθόντα εἰπεῖν· Ἀλλ' ἐγώ, ὦ ἄνδρες, τοῦτο μὲν τοῦτον θαυμάζω Μελίτου, ὅτῳ ποτὲ γνώμῃ λέγει, ὡς ἐγὼ οὓς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζω· ἐπεὶ θύοντά γε με ἐν ταῖς καιναῖς ἑορταῖς, καὶ ὅτε τοῦ δημοσίου βωμοῦ, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ τυγχάνοντες ἑώρων, καὶ αὐτὸς B bus festis, & in aris publicis, tum alij, qui
Μέλιτος, εἰ ἠβούλετο. καινά γε μὲν δαιμόνια πῶς ἂν ἐγὼ εἰσφέρειμι λέγων, ὅτι † θεοῦ μὲν φωνὴ φαίνηται σημαίνουσα ὅ, τι χρὴ ποιεῖν; καὶ γὰρ οἱ φθόγγοις οἰωνῶν, καὶ οἱ φήμαις ἀνθρώπων χρώμενοι, φωνὰς δήπου τεκμήρονται. Βεβαιοῖ μὲν ἀμφιλέξει τις ἢ μὴ φωνεῖν, ἢ μὴ μέγιστον οἰωνιστήριον εἶναι; ἢ οἴ γε τοῖ ἐν τοῖ τρίποδι ἱέρεια, ἆρ' οὐ τοῦ θεοῦ ἀγγέλλει; ἀλλὰ μήτοι γε τοῦτό γε τὸν θεὸν μέλλον, καὶ ὅ τι σημαίνειν ὦ C coram adsunt, videre; tum Melitus ipse, si
βούλεται, τοῦτο ὡσαύτως ἐγώ φημι· ὕτω πολῦτες καὶ λέγουσι καὶ νομίζουσιν. Ἀλλ' οἱ μὲν οἰωνοὺς τε, καὶ φήμας, καὶ συμβόλους τε, καὶ μαντικὸν ὀνομάζουσι τοὺς † τοιαῦτα σημαίνοντας εἶναι· ἐγὼ δὲ τοῦτο δαιμόνιον καλῶ, καὶ οἶμαι, οὕτως ὀνομάζων, καὶ ἀληθέστερα καὶ ὁσιώτερα λέγειν τοῖς ὄρνισιν ἀναπειθόντων τιμᾶν τοὺς θεούς. ὡς γε μὲν ἐγὼ ὑ ψευδομαι κατὰ τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦτ' ἔχω τεκμήριον. καὶ γὰρ τοῖ φίλων πολλοῖς δὴ ἐξαγγείλας τὰ τοῦ θεοῦ συμβουλεύματα, οὐδέπω πολε ψευσάμενος ἐφάνην. ἐπεὶ ὅ γε τούτων ἀκούσαι ἐθούβουν, οἱ μὲν ἀπιστοῦντες τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ καὶ φθονοῦντες, εἰ καὶ τοῦτο θεὸν μείζονα ἢ αὐτοὶ τυγχάνοι, πάλιν εἰπεῖν τὸν Σωκράτη· ἄγε δὴ, ἀκούσατε καὶ ἄλλα, ἵνα ἔτι μᾶλλον οἱ βουλόμενοι ὑμῶν ἀπιστῶσι τοῖ ἐμὲ τετιμῆσθαι ὑπὸ δαιμόνων. Χαιρεφῶντος γὰρ ποτὲ ἐνθουσιῶντος ἐν δελφοῖς τοῦδε ἐμοῦ, πολλῶν παρόντων, αἰτήσειν ὁ Ἀπόλλων, μηδένα εἶναι ἀνθρώπων ἐμοῦ E quam his etiam auditis iudices magis tu-
μήτε ἐλευθεριώτερον, μήτε δικαιότερον, μήτε σωφρονέστερον. ὡς δὴ οὖν τοῦτ' ἀκούσαντες οἱ δικασταὶ ἔτι μᾶλλον ἐθορύβουν εἰκότως, οὕτως εἰπεῖν τὸν Σωκράτη· Ἀλλὰ μείζω μὲν, ὦ ἄνδρες, εἶπεν ὁ θεὸς ἐν χρησμοῖς τοῖ Λυκούργου ἢ λακεδαιμονίοις νομοθετήσαντος, ἢ τοῖ ἐμοῦ.

pro morte vitã multo deteriorem lucrer: Quum autem ita decreuissẽt, iamque accusassent eum aduersarij, quod illos deos, quos ciuitas pro diis haberet, ipse deos nõ putaret, aliosq; deos nouos introduceret, ac iuuentutem corrumperet: tunc ad iudices accedentem, in hanc sententiã loquutum esse tradit Hermogenes. Ego vero, iudices, primum hoc miror, vnde vmquam Melitus hoc animaduerterit, quod ait me, quos deos existimet ciuitas, pro diis non habere. Nam sacrificantem me communibus festis, & in aris publicis, tum alij, qui coram adsunt, videre; tum Melitus ipse, si quidem voluit. Noua vero numina quo pacto ego introducerem, dum dico, dei vocem mihi obuersari, denũtiantem, quid sit agendum? Nam qui alitum vocibus, & hominum vtuntur ominibus, ex vocibus scilicet coniecturas sumunt. De tonitruis an aliquis dubitet, num vocem edant, vel maximum sint augurium? Sacerdos item in tripode Pythia, nonne & ipsa voce, quæ habet a deo, enuntiat? Enimuero deum futuri præscium esse, ac significare futura cui velit, omnes haud aliter atque ego, tum dicunt, tum existimant. Sed alij auguria, & omina, & coniectores, & vates adpellant eos, qui futura significant. Ego vero dæmonium & numen hoc adpello, meque arbitror, dum sic voco, veriora magisque pia dicere; quam ij, qui auibus diuinam potestatem adtribuunt. Atqui non mentiri me contra deum, hoc etiam argumentum habeo. Nam licet amicis plerisque cõsulta numinis enuntiauerim, numquam tamen in mendacio sum deprehensus. D Hæc vbi iudices audientes tumultuarentur, quia partim dictis fidem non haberent, partim inuiderent ei, quod consequeretur a diis maiora, quam ipsi, rursum dixisse Socratem: Age vero, alia quoque audite, vt magis etiam ex vobis illi, qui volent, diuinitus honorem mihi tributum non credant. Nam quum Chærephon aliquando Delphis oraculum de me scisciteretur in multorum præsentia, respondit Apollo; neminem hominum me vel liberalioris esse indolis, vel iustiorem, vel prudentiorem. Posteaquam his etiam auditis iudices magis tumultuarentur, vt par erat, rursus dixisse Socratem: Atqui maiora, iudices, deus ille de Lycurgo, qui Lacedæmoniis auctor legum fuit, quam de me, oraculis prodidit.

Athenæus 5. p. 110, 40. Plato, Apolog. Socrat.

Fertur enim Lycurgum ingredientem fanum sic adloquutus esse, vt diceret: Cogito equidem, num te deum adpellem, an hominem. Me vero deo quidem ille non comparauit, sed hominibus tamen plurimum præstare censuit. Nihilominus vos ne in his quidem deo temere fidem habueritis, sed singillatim ea, quæ de me prodidit, considerate. Quem enim minus me cupiditatibus corporis seruire nostis? quẽ liberaliorem? qui a nemine neque munera, neque mercedem accipio. Quem vero iustiorem merito existimetis eo, qui sic ad præsentia semet accommodat, vt alienæ rei nullius egeat? Et sapientem illum virum quis merito non dixerit, qui ex quo tempore intelligere quæ dicebantur, cepi; numquam intermisi tum inquirere, tum discere, quidquid boni poteram? At minime frustra me laborasse, annon & illa vobis argumento esse videntur, quod multi ciues ex iis, qui virtuti dediti sunt, multi etiam exteri mea consuetudine præ omnibus vti maluerint? Quid esse dicemus in caussa, quod quum omnes norint, minime mihi facultates esse ad remunerandum, nihilominus multi cupiant aliquid mihi donare? Cur a me nemo beneficium reposcit, quum complures se mihi gratias debere fateantur? Cur in obsidione suam deplorarunt sortem alij, quum ego vitam degerem nihilo magis difficultatibus impeditam, quam quum maxime beata ciuitas esset? Quid, quod alij delicias e foro ingenti pretio mercantur, ego sine sumtu suauiores illis delicias ex animo meo comparo? Quod si nemo in iis, quæcumque de me ipso dixi, redarguere mendacij me potest, cur non merito tum a diis, tum ab hominibus lauder? Et nihilominus dicis tu, Melite, me his vtentem institutis corrumpere iuuenes? Atqui nouimus certe, quæ iuuenum corruptelæ sint. Tu dicito, an quem per me scias vel ex religioso impium, vel ex modesto petulantem, vel ex frugi sumtuosum, vel ex sobrio vinosum, vel ex laborum tolerante mollem factum, vel ab alia voluptate praua superatum. At ego profecto, ait Melitus, noui eos, qui abste persuasi sunt, vt tibi magis obtemperarent, quam parentibus. Equidem hoc, inquit Socrates, de institutione verum fateor. Sciunt enim, hanc meã fuisse curam.

A λέγεται γὰρ εἰς τὸν ναὸν εἰσιόντα τοῦτο εἰπεῖν αὐτόν· Φροντίζω πότερα θεόν σε εἴπω, ἢ ἄνθρωπον. ἐμὲ δὲ θεῷ μὲν οὐκ εἴκασεν, ἀνθρώπων δὲ πολλῷ τοῦτο ἐκρινεν ὑπερφέρειν. ὑμᾶς δὲ ὑμᾶς μὲν δὲ ταῦτα εἰκῆ πιστεύσητε τῷ θεῷ, ἀλλὰ καθ' ἓν ἕκαστον ἐπισκοπεῖτε ὧν εἶπεν ὁ θεός. τίνα μὲν γὰρ ἥττησα ὑμῶν ἐμῷ δουλεύοντα ταῖς τοῦ σώματος ἐπιθυμίαις; τίνα δὲ ἀνθρώπων ἐλευθεριώτερον; ὃς παρ' οὐδενὸς οὔτε δῶρα, οὔτε μισθὸν δέχομαι· δικαιότερον δὲ τίνα ἂν εἰκότως νομίσητε τοῦτο τοῦ τὰ παρόντα σωφρονισμένου, ὡς τῶν ἀλλοτρίων μηδενὸς τοῦτο δεῖσθαι; σοφὸν δὲ πῶς οὐκ ἄν τις εἰκότως ἄνδρα φήσειεν εἶναι, ὃς ἔξ οὗ τοῦ ξυνιέναι τὰ λεγόμενα ἠρξάμην, οὐ πώποτε διέλιπον καὶ ζητῶν καὶ μανθάνων ὅ, τι ἐδυνάμην ἀγαθόν; ὡς δὲ οὐ μάτην ἐπόνουν, οὐ δοκοῦσιν ὑμῖν καὶ πάνυ τεκμήρια εἶναι, τὸ πολλοὺς μὲν πολίτας τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων, πολλοὺς δὲ ξένων, ἐκ πάντων τοῦτο αἱρεῖσθαι ἐμοὶ ξυνεῖναι; B ἐκ εἴνου δὲ τί φήσομεν αἴτιον εἶναι, τὸ πολλοὺς εἰδέναι, ὅτι ἐγὼ ἥκιστα ἔχοιμι χρήματα αἰτησόμενος ἀντιδιδόναι, ὅμως πολλοὺς ἐπιθυμεῖν ἐμοί τι δοῦναι; τὸ δὲ, ἐμὲ μὲν μηδὲν ὑφ' ἑνὸς ἀδικεῖσθαι ἐργασίαν, ἐμοὶ δὲ πολλοὺς ὁμολογεῖν χάριτας ὀφείλειν; τὸ δὲ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοὺς μὲν ἄλλους οἰκτείρειν ἑαυτούς, ἐμὲ δὲ μηδὲν ἀπορώτερον ἄλλου, ἢ ὅτε τὰ μάλιστα ἡ πόλις εὐδαιμονεῖ; τὸ δ', τοὺς μὲν ἄλλους μὴ τοῖς εὐπαθείαις ἐκ τῆς ἀρετῆς πολυτελεῖς ποιεῖσθαι, ἐμὲ δὲ ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτὰ δαπάνης ἡδίους ἐκείνων μηχανᾶσθαι; εἴγε μοὶ ὅσα εἴρηκα τοῖς ἐμοῦ, μηδεὶς δύναται' ἂν ἐξελέγξαι με ὡς ψεύδομαι, πῶς οὐκ ἂν ἥδη δικαίως καὶ ὑπὸ θεῶν καὶ ὑπ' ἀνθρώπων ἐπαινοίμην; ἀλλ' ὅμως σὺ μέ φῂς, ὦ Μέλιτε, τοιαῦτα ἐπιτηδεύοντα τοὺς νέους διαφθείρειν; καίτοι ἐπισάμεθα μὲν δήπου, τίνες εἰσὶ νέων διαφθοραί. σὺ δ' εἰπέ, εἴ τινα οἶσθα ὑπ' ἐμοῦ γεγυμνασμένον ἢ ὀξὺ δυσεβοῦς ἀνόσιον, ἢ ἐκ σώφρονος ὑβριστὴν, ἢ ὀξὺ δυσχαίτη πολυδάπανον, ἢ ὡς ἐκ μετριοπότου οἰνόφλυγα, ἢ ἐκ φιλοπόνου μαλακὸν, ἢ ἄλλης ποινερᾶς ἡδονῆς ἡσσημένον. ἀλλὰ ναὶ μὰ δία, ἔφη ὁ Μέλιτος, ἐκείνους οἶδα, οὓς σὺ πέπεικας σοι πείθεσθαι μᾶλλον, ἢ τοῖς γεννήσασιν. ὁμολογῶ, φαίη τὸν Σωκράτη, τοῦτό γε παιδείας. τοῦτο γὰρ ἴσασιν ἐμοὶ μεμεληκός.

τοῦτ

πρὸς ὑγείας τοῖς ἰατροῖς μᾶλλον οἱ ἄνθρωποι πείθονται, ἢ τοῖς γνώσι· καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις γε πᾶντως οἱ ἀθλιώτατοι πάντες δήπου τοῖς φρονιμώτατα λέγουσι πείθονται μᾶλλον, ἢ τοῖς προσήκουσιν. οὐ γὰρ δὴ καὶ στρατηγοὺς αἱρεῖσθε καὶ παρὰ πατέρων, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ ναὶ μὰ Δία γε ὑμᾶς παρὰ ὑμῶν αὐτῶν, οὓς ἂν ἡγῆσθε πρὸς τῶν πολεμικῶν φρονιμωτάτους εἶναι; οὕτω γὰρ φαίην τὸν Μέλιτον, ὦ Σώκρατες, καὶ συμφέρειν καὶ νομίζεται. οὐκοῦν εἰπόντα τὸν Σωκράτη, θαυμαστὸν καὶ τοῦτό σοι δοκεῖ εἶναι, ὃ ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πράξεσι μὴ μόνον ἰσομοιρίας τυγχάνειν τοὺς κρατίστους, ἀλλὰ καὶ προτιμᾶσθαι· ἐμὲ δὲ, ὅτι πρὸς τοῦ μεγίστου ἀγαθοῦ ἀνθρώποις, πρὸς παιδείας, βέλτιστος εἶναι δοκῶ πάντων προσκρίνομαι, τούτου ἕνεκα θανάτου ἄξιόν σοὶ δοκεῖν εἶναι; ἐρρήθη μὲν δὴ πολὺ πλείονα ἄξιόν τε αὐτοῦ, καὶ τῶν συναγορευόντων φίλων αὐτῷ. ἀλλ' ἐγὼ οὐ τὰ πολλὰ εἰπεῖν τὰ ἐκ τῆς δίκης ἐσπούδασα, ἀλλ' ἤρκεσέ μοι δηλῶσαι, ὅτι Σωκράτης ὃ μὲν μήτε πρὸς θεοὺς ἀσεβῆσαι, μήτε πρὸς ἀνθρώπους ἄδικος φανεῖται, πρὸς πολλοῦ ἐποιεῖτο· ὃ δὲ μὴ ἀποθανεῖν, οὐκ ὤετο ἀπαρνητέον εἶναι, ἀλλὰ καὶ κεφαλὴν ἤδη ὑπομισεῖν ἑαυτῷ τελευτᾶν. ὅτι δὲ οὕτως ἐγίγνωσκε, καταδηλότερον ἐγίγνετο, ἐπεὶ καὶ ἡ δίκη κατεψηφίσθη. πρῶτον μὲν κελεύοντος τοῦ ποιεῖν τὰ ἐπιτάττοντα, οὔτε αὐτὸν ἐπετιμήσατο, οὔτε τοῖς φίλοις εἴασεν. ἀλλὰ καὶ ἔλεγεν, ὅτι ὃ τοῦτο ποιῶν ὁμολογουμένως εἴη ἀδικεῖν. ἔπειτα τῶν ἑταίρων ἐκκλέπτειν βουλομένων αὐτὸν, οὐκ ἐφείπετο, ἀλλὰ καὶ ἐπισκώπτειν ἐδόκει, ἐρόμενος εἴπου εἰδεῖεν πρόσω ἔξω τῆς ἀττικῆς, ἔνθα οὐ προσβατὸν θανάτῳ. ὡς δὲ τέλος εἶχεν ἡ δίκη, εἰπεῖν αὐτόν· ἀλλ' ὦ ἄνδρες, τοὺς μὲν διδάσκοντας τοὺς μάρτυρας, ὡς χρὴ ἐπιορκοῦντας καταψευδομαρτυρεῖν ἐμοῦ, καὶ τοὺς πειθομένους τούτοις, αἰσθάνεσθαι πολλοῦ ἑαυτοῖς συνειδέναι ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν. ἐμοὶ δέ τι προσήκειν μεῖον φρονεῖν, ἢ πρὶν καταχρίνεσθαι, μηδὲν ἐλεγχθέντι, ὡς πεποίηκά τι ὧν ἐγράψαντό με; οὔτε γὰρ ἔγωγε αἰτήσομαι Διὸς καὶ Ἥρας, καὶ τῶν σοὶ τούτοις θεῶν, οὔτε θύων ποτὲ καινοῖς δαίμοσιν, οὔτε ὀμνὺς, οὔτε ὀνομάζων ἄλλους θεοὺς ἀναπείθηνα.

A De valetudine vero medicis potius homines, quam parentibus obtemperant: & in concionibus omnino Athenienses vniuersi potius iis, qui prudentissime dicunt, quam necessariis suis parent. Annon in delectu prætorum & parentibus vestris, & fratribus, & vero vobis ipsis antefertis eos, quos existimatis rerum bellicarũ peritissimos esse? Nimirum o Socrates, inquit Melitus, & expedit ita; & vsu receptum est. An non igitur, subiecit Socrates, mirum hoc tibi videtur esse, quod B quum in actionibus ceteris præstantissimi quique non solum pares aliis sint, sed etiam eximio quodam honore ornentur; ego quia maximo in hominum bono, quod institutionis est, quorumdam opinione ceteris præstare iudicer, capitis abs te anquirar? Fuerunt autem plura scilicet his dicta, quum ab ipso, tum ab amicis, qui eius causſæ patrocinabantur. Sed mihi non omnia recensere, quæ in iudicio fuere dicta, studio fuit: sed satis habui ostendere, Socratem nihil feciſſe pluris, quam quod nec in deos impium, nec C in homines iniustum se gessisset. Quo minus autem morte adficeretur, minime sibi deprecandum putabat: adeoque sibi iam opportunum moriendi tempus oblatum esse arbitrabatur. Quam quidem eius fuisse mentem, magis etiam patuit, postea quam iudicum sententia condemnatus fuit. Primum enim iussus multam exsoluere, neque de suo eam soluit, neque amicos id facere passus est. Immo etiam dicebat, multæ solutionem eius esse hominis, qui se iniuste feciſſe fateretur. De- D inde quum familiares eum surripere vellent, non solum non obsequebatur, sed etiam ridere illos videbatur; quum quæreret, ecquem alicubi locum extra Atticam scirent, quo mors non posset accedere? Posteaquam iudicio finis impositus, dixisse traditur: Necesse est eos, amici, qui testes docuerunt, vt peierando falsum aduersus me testimonium dicerent, vna cum illis, qui paruerunt, magnæ sibi tum impietatis, tum iniustitiæ conscios esse. Me vero cur animo deiectiore nunc esse conueniat, quam ante condemnationem? E quum non sim conuictus quidquam eorum feciſſe, ob quæ illi me accusarunt? Nec enim pro Ioue, Iunone, diis præter hos ceteris, nouos quosdã deos sacrificiis placasse, nec in iureiurando citasse, nec denique me nominasse compertum est.

luuenes autem quo pacto corrumperem, ad tolerantiam & frugalitatem eos adsuefaciens? Quibus quidem facinoribus mortis pœna proposita est, vt sunt sacrilegia, parietum furti caussa perfossiones, plagium, patriæ proditio: eorum nihil me designasse, ipsi aduersarij fatentur. Quo fit, vt mirandum mihi videatur, quamobrem me dignum esse morte statueritis. Ne illa quidem de caussa, quod iniuste occidar, animo esse deiectiore debeo. Non enim hoc mihi, sed iis, qui me condemnarunt, dedecori est. Præterea me Palamedes cõ- B solatur, qui consimili mortis genere periit. Nam is etiam nunc longe pulchriorem hymnorum materiem suppeditat, quam Vlysses, qui eum iniuste occidit. Et scio non modo sequuturum, sed etiam præteritum tempus testimonium mihi perhibiturum, neminem me vnquam læsisse, neque reddidisse peiorem: sed eos adfecisse beneficio, qui mecum differebant, quum gratis, quidquid boni poteram, docerem. Hæc quum dixisset, ita discedebat; vt nihil esset, quod dictis ab ipso non responderet: ac tum oculis, tum gestu, tum incessu hilaritatem præseferebat. Quumque animaduerteret eos, qui comitabantur, lacrumari: quid hoc est? inquit. modone fletis? non iamdudum scitis, ex quo genitus fui, a natura me ad mortem condemnatum esse? Enimuero si secundis rebus adfluentibus e vita præripior, patet tum mihi, tum aliis, qui beneuolentia me prosequuntur, dolendum esse. Si vero diris rebus imminentibus viuendi finem facio, omnino vobis omnibus, tamquam in rerum mearum successu prospero, lætandum arbitror. Aderat Apollodorus quidam, mirifice studiosus Socratis, ceteroqui vir simplex. Is ad eum: Ego vero, mi Socrates, inquit, molestissime fero, quod iniuste necari te video. Tum Socrates caput eius demulcens, dixisse perhibetur: Tune, carissime Apollodore, videre me malles iure, quam iniuste occidi? Simul subrisisse fertur. Hoc quoque proditum est, quod quum Anytum prætereuntem vidisset, dixerit: Hic vir gloriabundus exsultat, quasi me interfecto magnum E præclarumque facinus patrarit; qui quum ipsum maximi viderem in republica fieri, filium eius ad operas coriariorum institui debere negauerim. Quam excors est, ait, qui nescire videatur, quod quicumque nostrum & vtiliora, & præclariora in omne æuum gesserit, is victor sit.

Ἀτὰς γε μὴν νέους πῶς ἂν διαφθείροιμι, καρτερείαν καὶ ἀυτέλειαν προσεθίζων; ἐφ' οἷς γε μὴν ἔργοις κεῖται θάνατος ἡ ζημία, ἱεροσυλίαι, τοιχωρυχίαι, ἀνδραποδίσεις, πόλεως προδοσία, καὶ αὐτοὶ οἱ αἰτίδικοι τούτων προσῆξαί μοι κατ' ἐμοῦ φασιν. ὥστε θαυμαστὸν ἐμοιγε δοκεῖ, ὅπως ποτὲ ἐφαίνου ὑμῖν ὁ τοῦ θανάτου ἄξιον. ἀλλ' οὐδὲ μὴν τοῦτο ὅτι ἀδίκως ἀποθνήσκω, διὰ τοῦτο μεῖον φρονητέον. οὐ γὰρ ἐμοί, ἀλλὰ τοῖς καταγνοῦσι τοῦτο αἰσχρόν ἐστι. προσμυθεῖται δ' ἔτι μὲν καὶ Παλαμήδης, ὁ τοῦ παλαμήδους ἐμοὶ τελευτήσας. ἔτι γὰρ καὶ νῦν πολὺ καλλίους ὕμνους παρέχεται Ὀδυσσέως τὸν ἀδίκως ἀποκτείναντος αὐτόν. οἶδ' ὅτι καὶ ἐμοὶ μαρτυρήσεται ἐκεῖνός τε ὁπόταν καὶ οὗτος ὁπόντος καὶ ἐκεῖνος παρελευσόμενος, ὅτι ἀδίκησα μὲν οὐδένα πώποτε, οὐδὲ πονηρότερον ἐποίησα, εὐεργέτην δ' τοὺς ἐμοὶ ξυγγιγνομένους, οἷς ἔνεκα διδάσκων ὅ,τι ἐδυνάμην ἀγαθόν. εἰπὼν δ' ταῦτα, μάλα ὁμολογουμένως δὴ τοῖς εἰρημένοις ἀπῄει, καὶ ὀμμασι καὶ σχήμασι καὶ βαδίσματι φαιδρός. ὡς δ' ἤσθετο ἄρα τοὺς παρεπομένους δακρύοντας, τί τοῦτο, εἶπεν, εἰ μὴν αὐτόν, ἦ δ' ὅς, δακρύετε; οὐ γὰρ πάλαι ἴστε, ἐξ ὅτου ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι καλεφθισμένος ὑπὸ μοίρας τοῦ φύσεως ὁ θάνατος; ἀλλὰ μὴν εἰ μὲν ἀγαθῶν ὑπαρξόντων προαπόλλυμαι, δῆλον ὅτι ἐμοί τε καὶ τοῖς ἐμοῖς εὐνοις ἐμοὶ λυπητέον· εἰ δὲ κακῶν προσδοκωμένων καταλύω τὸν βίον, ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὡς δ' ὑπαρχόντος ἐμοῦ, πᾶσιν ὑμῖν διυμητέον εἶναι. παρὼν δέ τις Ἀπολλόδωρος, ὑπερθυμητὴς μὲν ἰσχυρῶς αὐτῷ, ἄλλως δ' εὐήθης, εἶπεν· ἀλλὰ τοῦτο ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, χαλεπώτατα φέρω, ὅτι ὁρῶ σε ἀδίκως ἀποθνήσκοντα. τὸν δὲ λέγεται καταψήσαντα αὐτοῦ μὲν κεφαλὴν εἰπεῖν· σὺ γὰρ ὦ φίλτατε Ἀπολλόδωρε, μᾶλλον ἂν ἐβούλου με ὁρᾶν δικαίως ἢ ἀδίκως ἀποθνήσκοντα; καὶ ἅμα ὑπογελάσαι. λέγεται δὲ καὶ Ἄνυτον παριόντα ἰδὼν εἰπεῖν· ἀλλ' ὁ μὲν ἀνὴρ ὅδε γε κυδρός, ὡς μέγα τι καλὸν διαπεπραγμένος, εἰ ἀπέκτονέ με, ὅτι αὐτὸν τὸν μεγίστων κακῶν τῆς πόλεως ὁρῶν ἀξιοῦντα. οὐκ ἔφη χρῆναι τὸν υἱὸν τοῦ βύρσας παιδεύειν. ὡς μαθητὴς ὤν, ἔφη, ὃς οὐκ ἔοικεν εἰδέναι, ὅτι ὁπότερος ἡμῶν καὶ συμφορώτερα καὶ καλλίω εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον διαπέπραγται, οὗτος καὶ νικῶν.

ἀλλὰ

ἀλλὰ μέντοι, φάναι αὐτὸν, ἀνέθηκε μὲν καὶ A
Ὅμηρος ἔστιν οἷς τῶν ἐν καταλύσει τοῦ βίου
προγιγνώσκειν τὰ μέλλοντα. βούλομαι δὲ καὶ
ἐγὼ χρησμῳδῆσαί τι. συνεγενόμην γάρ πο-
τε βραχέα τῷ Ἀνύτου υἱῷ, καὶ ἔδοξέ μοι οὐκ
ἄῤῥωστος τὴν ψυχὴν εἶναι· ὥστε φημὶ αὐτὸν
ἐπὶ τῇ δουλοπρεπεῖ διατριβῇ, ἣν ὁ πατὴρ
αὐτῷ παρεσκεύακεν, οὐ διαμενεῖν. διὰ δὲ τὸ
μηδένα ἔχειν σπουδαῖον ἐπιμελητὴν, προ-
σπεσεῖσθαί τινι αἰσχρᾷ ἐπιθυμίᾳ, καὶ προ-
βήσεσθαι μέντοι πόῤῥω μοχθηρίας. Ταῦτα δ' B
εἰπὼν, οὐκ ἐψεύσατο· ἀλλ' ὁ νεανίσκος ἡσθεὶς
οἴνῳ, οὔτε νυκτὸς, οὔτε ἡμέρας ἐπαύετο πί-
νων· καὶ τέλος οὔτε τῇ ἑαυτοῦ πόλει, οὔτε τοῖς
φίλοις, οὔτε αὐτῷ ἄξιος οὐδενὸς ἐγένετο. αὐ-
τὸς μὲν δὴ, διὰ τὴν τοῦ υἱοῦ πονηρὰν παιδείαν,
καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγνωμοσύνην, ἔτι καὶ τε-
τελευτηκὼς τυγχάνει κακοδοξίας. Σωκρά-
της δὲ διὰ τὸ μεγαλύνειν ἑαυτὸν ἐν τῷ δικα-
στηρίῳ, φθόνον ἐπαγόμενος, μᾶλλον καταψη-
φίσασθαι ἑαυτοῦ ἐποίησε τοὺς δικαστάς. ἐμοὶ μὲν C
οὖν δοκεῖ θεοφιλοῦς μοίρας τετυχηκέναι. τοῦ
μὲν γὰρ βίου τὸ χαλεπώτατον ἀπέλιπε, τῶν
δὲ θανάτων τοῦ ῥᾴστου ἔτυχεν. ἐπεδείξατο δὲ
τῆς ψυχῆς τὴν ῥώμην. ἐπεὶ γὰρ ἔγνω τοῦ ἔτι
ζῆν τὸ τεθνάναι αὐτῷ κρεῖσσον εἶναι, ὥσπερ οὐδὲ
πρὸς τἄλλα τἀγαθὰ προσάντης ἦν, οὐδὲ
πρὸς τὸν θάνατον ἐμαλακίσατο, ἀλλ' ἱλα-
ρῶς καὶ προσεδέχετο αὐτὸν, καὶ ἐπετελέσατο.
ἐγὼ μὲν δὴ κατανοῶν τοῦ ἀνδρὸς τήν τε σο-
φίαν καὶ τὴν γενναιότητα, οὔτε μὴ μεμνῆσθαι D
δύναμαι αὐτοῦ, οὔτε μεμνημένος μὴ οὐκ ἐ-
παινεῖν. εἰ δέ τις † τῶν ἀρετῶν ἐφιεμένων ὠ-
φελιμωτέρῳ τινὶ Σωκράτους συνεγένετο, ἐκεῖνον ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἀξιομακαριστότατον νομίζω.

† τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων

Enimuero, inquit, quum Homerus etiam nonnullos, qui erant in exitu vitæ, futura prænoscere fecerit: lubet & mihi quiddam quasi per oraculum significare. Fuit aliquando mecum Anyti huius filius exiguo tempore, visusq; est mihi indole non ignaua præditus esse. Itaque aio, non permansurum in illo seruili vitæ genere, quod pater ei præscripsit. Quia vero nullius virtute præditi viri curæ commendatus est, dico futurum, vt in aliquam libidinem fœdam proruat, & in illa secordia longius progrediatur. Hæc dicens, nequaquam mentitus est. Nam adulescens hic, quum vino delectaretur, neque noctu, neque interdiu bibendi finem faciebat: ac tamdem nec patriæ, nec amicis, nec sibi vtilis fuit. Anytus ipse propter educationem filij prauam, & amentiam suam, etiam a morte infamis est. Socrates autem, quod magnifice pro tribunali se prædicaret, inuidia contracta; magis iudices ad damnandum sese impulit. Illi equidem fatum diis acceptũ obtigisse arbitror. Quippe molestissimam vitæ partem valere iussit, & mortis genus inter alia tranquillissimum obiit. Idem robur animi sui declarauit. Nam quum intelligeret, magis ex re sua esse, vt moreretur, quam vt diutius viueret; quemadmodum ad alias res bonas se non difficilem ac tardum, ita nec ad mortem lentum mollemue præbuit: immo hilariter eam & exspectabat, & obiuit. Sapientiam quidem certe, animique magnitudinem quum in hoc viro considero: non possum non eius meminisse, nec vbi meminerim, non etiam laudare. Quod si quis eorum, qui virtutis studiosi sunt, cum aliquo versatus est, qui Socrate fuerit vtilior: eum ego virum dignissimum iudico, qui beatus prædicetur.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΠΡΩΤΟΝ.

XENOPHONTIS MEMORABILIVM LIBER PRIMVS.

ÆPENVMERO miratus sum, quibusnam rationibus accusatores Socratis Athenien sibus persuaserint, eũ sic erga rempublicam se gessisse, vt morte dignus esset. Nam accusatio instituta aduersus eum, huiusmodi quædam fuit. Agit iniuste Socrates, quod ea numina, quæ ciuitas pro diis habet, deos non putet: alia vero numina noua introducat. Præterea iniuste agit, quod adulescentes etiam corrumpat. Primum igitur, quod pro diis nõ haberet eos, quos habet hęc ciuitas, quo tamdem argumento sunt vsi? Etenim palam sacrificabat, sæpe quidem domi suæ, sæpe communibus in aris totius ciuitatis. Præterea non obscure vaticiniis vtebatur. Erat enim peruulgatũ, dicere Socratem: numen pleraq; sibi significare. Quæ caussa mihi videtur in primis fuisse, cur introductorum nouorum numinum culpam in eum conferrent. At Socrates nihil rei magis nouæ introduxit, quam alij, quicumque diuinationem esse statuentes, & auguriis, & ominibus, & præsagiis, & sacrificiis vtuntur. Existimant enim illi, non aues, nec obuios scire, quid ex vsu sit iis, qui diuinatione vtuntur: sed horum opera deos illa significare, quod etiam putabat Socrates. Verum maxima pars ait, se ab auibus, & ab occurrentibus vel auerti, vel incitari. Socrates autem dicebat id, quod & sentiebat, nimirum numen omnia significare: multisque familiaribus denuntiabat, vt hæc facerent, omitterent illa, tamquam numine sibi ea prædicente. Quod si qui parerent ei, sentiebant id sibi ex vsu esse: alios, qui non paruissent, facti pœnitebat. Quis vero non fateatur, noluisse Socratem vel stolidum, vel adrogantem apud eos videri, qui consuetudine ipsius vtebantur? vtrumq; certe videbatur in eum cadere, si denuntiabat, ea sibi diuinitus indicari, & palam mentiebatur. De quo patet, nihil prædicturum fuisse, nisi vera se dicturum credidisset.

ΠΟΛΛΑΚΙΣ ἐθαύμασα, τίσι ποτὲ λόγοις ἀθηναίοις ἔπεισε οἱ γραψάμενοι Σωκράτη, ὡς ἄξιος εἴη θανάτου τῇ πόλει. ἡ μὲν γὰρ γραφὴ κατ' αὐτοῦ τοιάδε τις ἦν. ἀδικεῖ Σωκράτης, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια † εἰσφέρων· ἀδικεῖ δὲ, καὶ ἐπισφίτους τοὺς νέους διαφθείρων. πρῶτον μὲν οὖν, ὡς οὐκ ἐνόμιζεν οὓς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, ποίῳ ποτ' ἐχρήσαντο τεκμηρίῳ; θύων τε γὰρ φανερὸς ἦν, πολλάκις μὲν οἴκοι, πολλάκις δὲ ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τῆς πόλεως βωμοῦ. καὶ μαντικῇ χρώμενος οὐκ ἀφανὴς ἦν. διετεθρύλλητο γὰρ, ὡς φαίη Σωκράτης, τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ σημαίνειν. ὅθεν δὴ καὶ μάλιστά μοι δοκοῦσιν αὐτὸν ἀγαπάσασθαι, καινὰ δαιμόνια εἰσφέρειν. ὁ δὴ τοῦδέν καινότερον εἰσέφερε τῶν ἄλλων, ὅσοι μαντικῇ νομίζοντες, οἰωνοῖς τε χρῶνται, καὶ φήμαις, καὶ συμβόλοις, καὶ θυσίαις. οὗτοί τε γὰρ ὑπολαμβάνουσιν οὐ τοὺς ὄρνιθας, οὐδὲ τοὺς ἀπαντῶντας εἰδέναι τὰ συμφέροντα τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς διὰ τούτων αὐτὰ σημαίνειν. κἀκεῖνος οὕτως ἐνόμιζεν. ἀλλ' οἱ μὲν πλῆθοι φασὶν ὑπό τε τῶν ὀρνίθων, καὶ τῶν ἀπαντώντων, ἀποτρέπεσθαί τε καὶ προτρέπεσθαι· Σωκράτης δ' ὥσπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγε. τὸ δαιμόνιον γὰρ ἔφη σημαίνειν, καὶ πολλοῖς τῶν ξυνόντων προσημαίνειν † τὰ μὲν ποιεῖν, τὰ δὲ μὴ ποιεῖν, ὡς τοῦ δαιμονίου προσημαίνοντος. καὶ οἷς μὲν πειθομένοις αὐτῷ συνέφερε, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις μετέμελε. καίτοι τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν αὐτὸν βούλεσθαι μήτ' ἠλίθιον μήτ' ἀλαζόνα φαίνεσθαι τοῖς συοῦσιν; ἐδόκει δ' ἂν ἀμφότερα ταῦτα, εἰ προσαγορεύων ὡς ὑπὸ θεοῦ φαινόμενα, ψευδόμενος ἐφαίνετο. δῆλον οὖν, ὅτι οὐκ ἂν προὔλεγεν, εἰ μὴ ὑπέστευεν ἀληθεύσειν.

Ταῦτα

ταῦτα ὃ τίς ἂν ἄλλῳ πιστεύσειεν, ἢ θεῷ; πιστεύων A Quis autem alij fidem in his habeat, quam
ὃ θεοῖς, πῶς οὐκ εἶναι θεοὺς ἐνόμιζεν; ἀλλὰ μὴν deo? Iam qui diis fidem habebat, quomo-
ἐποίει γε καὶ τάδε πρὸς τοὺς ἐπιτηδείους. τὰ μὲν γὰρ do non esse Deos putabat? Enimuero fa-
ἀναγκαῖα σφίσιν εὔνους ἐβούλετο πράττειν, ὡς †ἐνό- ciebat hæc quoque ad necessarios. Auctor
μιζεν ἄριστ' ἂν πραχθῆναι· περὶ δὲ τῶν ἀδήλων, illis erat, vt necessaria facerent, quemad-
ὅπως ἂν ἀποβήσοιτο, μαντευομένους ἔπεμπεν, εἰ ποιητέα. καὶ τοὺς μέλλοντας οἴκους τε οἰκίζειν
καὶ πόλεις κοσμήσειν †οἰκήσειν μαντικῆς ἔφη προσ- modum ea fieri putarent optime. Verum
δεῖσθαι. τεκτονικὴν μὲν γάρ, ἢ χαλκευτικήν, ἢ de iis, quorum incertus esset euentus, ora-
γεωργικήν, ἢ ἀνθρώπων ἀρχικήν, ἢ τῶν τοιούτων cula cõsultum mittebat suos, an suscipien-
ἔργων ἐξεταστικήν, ἢ λογιστικήν, ἢ οἰκονομικήν, ἢ da essent. Addebat eos, qui præclare do-
στρατηγικὴν εὐεξίᾳ, πόρρω τὰ τοιαῦτα μαθήμα- mos & vrbes administraturi essent, arte di
τα, καὶ ἀνθρώπου γνώμῃ ἀρετέα ἐνόμιζεν uinandi egere. Nam vti quis percipiat ædi-
εἶναι· τὰ δὲ μέγιστα τῶν ἐν τούτοις ἔφη τοὺς θεοὺς ἑ- ficandi artem, vel excusoriam, vel colendi
αυτοῖς καταλείπεσθαι, ὧν οὐδὲν δῆλον εἶναι τοῖς agrum, vel hominibus imperandi, aut hu-
ἀνθρώποις. ὅτε γὰρ τῷ καλῶς ἀρεῖν φυτὸν iusmodi opera examinandi, aut rationes
σαμβύῳ δῆλον, ὅστις καρπώσεται· οὔτε τῷ ineũdi, aut rem domesticam administran-
καλῶς οἰκίαν οἰκοδομησαμένῳ δῆλον, ὅστις di, aut imperatorię peritiam consequendi;
οἰκήσει· ὅτε τῷ στρατηγικῷ δῆλον, εἰ συμφέρει huiusmodi omnia posse homines doctri-
στρατιᾷ· ὅτε τῷ πολιτικῷ δῆλον, εἰ συμφέρει na consequi, suoque arbitratu eligere di-
τῇ πόλεως προστάξαι· ὅτε τῷ καλῷ γήμαντι, cebat: quæ autẽ in his essent maxima, deos
ἵνα ἀφρόντιστα, δῆλον, εἰ διὰ ταῦτα αἰτιάσε- sibi aiebat reseruare, eorumque nihil non
ται· ὅτε ὦ δυνατὸς ἐν τῇ πόλει κηδεστὰς λαβεῖν hominibus obscurum esse. Nec enim con-
ποτὲ δῆλον, εἰ διὰ τούτους φρήσεται τὴν πόλεως. stat ei, qui agrum egregie cõserit, quisnam
τοὺς δὲ μηδὲν τῶν τοιούτων ὁμοίους εἶναι δαι- fructum sit percepturus: nec qui egregie
μόνιον, ἀλλὰ πόρρω τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης, domum ædificat, quis eam sit habitaturus:
δαιμονᾶν ἔφη. δαιμονᾶν δὲ καὶ τοὺς μαντευομέ- C nec imperatoriæ rei peritus, an imperato-
νους ἃ τοῖς ἀνθρώποις ἔδωκαν οἱ θεοὶ μαθοῦσι ris munere fungi expediat: nec perito re-
διακρίνειν· οἷόν εἴ τις ἀνθρωπέῳ, πότερον ὀπι- rum ciuilium, an ex vsu futurum sit, vt ci-
σάμπον ἡνιοχεῖν ὅτι ζεύγους λαβεῖν χρήσιμον, ἢ uitati præsit: nec qui formosam ducit, vt ea
μὴ ὀπισάμπον· ἢ πότερον ὀπισάμπον κυβερ- lætetur, an propter hanc dolorem sensurus
νᾶν ὅτι τὴν ναῦν χρήσιμον λαβεῖν, ἢ μὴ ὀπισαμέ- sit: nec qui potentes in ciuitate adfines ad-
νον· ἢ ἃ ἐξεστιν ἀριθμήσαντας, ἢ μετρήσαντας, ἢ eptus est, an per hos ciuitate sit exsulatu-
ζήσαντας εἰδέναι, τοὺς τὰ τοιαῦτα τῶν δὲ rus. Horũ omnium si qui nihil ad numen
θεῶν πιθανομένους ἀθέμιτα ποιεῖν ἡγεῖτο. referant, sed vniuersa potius ad hominis
ἔφη δὲ δεῖν, ἃ μὲν μαθόντας ποιεῖν ἔδωκαν οἱ consilium: furere dicebat. Itidem illos et-
θεοί, μανθάνειν· ἃ δὲ μὴ δῆλα τοῖς ἀνθρώποις iam aiebat furere, qui per diuinationẽ ex-
ἐστί, πειρᾶσθαι δεῖν μαντικῆς τῶν θεῶν plorarent ea, quæ hominibus discendo di-
πιθανεύειν· τοὺς θεοὺς γὰρ οἷς ἂν ὦσιν ἵλεῳ σημαί- iudicandi potestas diuinitus esset conces-
νειν. ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνός γε ἀεὶ μὲν ἐν τῷ D sa: veluti si quis consulat, vtrum moderan-
φανερῷ πρός τε τοὺς ἐπαίτους καὶ τοὺς di currus peritum, an imperitum præstet
γυμνάσια ἦλθε, καὶ πληθούσης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανε- in vehiculum recipere: vel gubernãdi pe-
ρὸς ἦν, καὶ τὸ λοιπὸν ἀεὶ τῆς ἡμέρας ἐν ὅτου ritum in nauem recipere præstet, an impe-
πλείστοις μέλλοι συνέσεσθαι. καὶ ἔλεγε μὲν ritum. Quæ item homines numerãdo, vel
ὡς ὀλίγου, τοῖς δὲ βουλομένοις ἔξεστιν ἀκούειν. metiendo, vel ponderando scire possunt,
ea qui a diis quærerent, nefarie ducebat a-
gere. Adeoque necesse esse dicebat, vt quę
homines discendo cognita facere dij vel-
lent, discantur: quæ vero sunt obscura ho-
minibus, in iis conandum, vt per diuina-
tionem dij consulantur. Nam significare
deos hæc illis, quibus sint propitij. Erat au-
tem Socrates semper in hominum oculis.
Nam mane ad loca deambulationibus &
exercitiis destinata pergebat, & quum fre-
quens erat forum, conspiciebatur in pu-
blico, reliquumque diei degebat istic, v-
bi versaturus inter plurimos esset. Disse-
rebat autem plerumque, sic tamen, vt ipsum audiendi facultas iis, qui vellent, esset. Ne-

que vllus vmquam in Socratem impij quidquam, aut nefandi, vel designare vidit, vel audiuit dicere. Nec enim de rerũ omnium naturá sic differebat, vti complures alij, nimirum considerãs, quo pacto is, qui a professoribus sapientiæ mundus adpellatur, ortus sit; quibusq; de causis necessariis singulæ res cælestes fiant. Immo eos qui his rebus occuparentur, fatuos esse demõstrabat. Ac primum de eis hoc considerabat, an quod rati se humana iam satis intelligere, ad ea tractanda accederent: an relictis rebus humanis, diuinas contemplantes, quæ sui essent officij se facere putarẽt. Mirabatur etiam, nõ eos clarissime perspicere, homines hęc inuenire non posse. Nec enim eos, qui plurimũ adrogent sibi, quod de his differere norint, easdem inter se opiniones fouere; sed furiosorum instar inter se comparatos esse. Nam qui furiosi sunt, partim quæ sunt terribilia, non metuunt; partim etiam non metuenda metuunt. Itidem his videri turpe esse, in turba quid vel dicere, vel facere; aliis vero, ne exeundum quidem esse ad homines, videri: hos neq; fanum, neque aram, neque rerum diuinarum quidquam in honore habere: illos & lapides, & ligna quælibet, & belluas colere. Itidem eorum, qui de rerum omnium natura sollicite inquirãt, aliis videri, vnum quiddã esse, quod existat; aliis, esse ea numero infinita. His omnia semper moueri, illis nihil vmquam moueri: his omnia tum oriri, tum interire; illis, nihil vmquam nec ortum, nec interire. Præterea de his illud quoque considerabat, vtrum perinde ac illi, qui res humanas discunt, arbitrantur hoc, quod didicere, tum sibi, tum aliis, quibuscumque velint, se facere posse; sic & illi, qui res diuinas inquirunt, arbitrẽtur se, posteaquam cognouerint, quibus rationibus necessariis singula fiant, effecturos vbi velint, ventos, aquas, temporum vicissitudines, aliaque, si quo sit opus, his consimilia. An eiusmodi quiddam ne quidem sperent, satisque habeant scire tantum, quo pacto rerum huiusmodi singulæ fiant. De illis igitur, qui hæc tractarent, huiusmodi proferebat: ipse de rebus humanis differebat semper, quum quidem consideraret, quid pium esset, quid impium: quid honestum, quid turpe: quid iustum, quid iniustum: quid mentis sanitas, quid insania: quid fortitudo, quid ignauia: quid ciuitas, quid rerum ciuilium peritus:

A οὐδὲ εἰς δὲ πώποτε Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβές, οὐδὲ ἀνόσιον, οὔτε πραττόντος εἶδεν, οὔτε λέγοντος ἤκουσεν. οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πρώτων φύσεως ἦν ὥσπερ τῶν ἄλλων οἱ πλῆθοι διελέγετο, σκοπῶν ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔφυ, καὶ πῶσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται τῶν οὐρανίων. ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντας ἐπεδείκνυε. καὶ περῶτον μὲν ἀπιδὼν αὐτῶν ἐσκόπει, πότερα ποτὲ νομίσαντες ἱκανῶς ἤδη τὰ ἀνθρώπινα εἰδέναι, ἔρχονται ἐπὶ τὰ θεῖα

B περὶ τῶν τοιούτων φροντίζειν· ἢ τὰ μὲν ἀνθρώπινα παρέντες, τὰ δαιμόνια ἐσκοποῦντες, ἠγοῦνται τὰ προσήκοντα πράττειν. ἐθαύμαζε δὲ εἰ μὴ φανερὸν αὐτοῖς ἐστι, ὅτι ταῦτα οὐ δυνατόν ἐστιν ἀνθρώποις εὑρεῖν. ἐπεὶ καὶ τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ὅτι περὶ τούτων λέγειν ἃ ταὐτὰ δοξάζειν ἀλλήλοις, ἀλλὰ τοῖς μαινομένοις ὁμοίως διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. τῶν τε γὰρ μαινομένων τοὺς μὲν οὐδὲ τὰ δεινὰ δεδιέναι, τοὺς δὲ καὶ τὰ μὴ φοβερὰ φοβεῖσθαι· καὶ

C τοῖς μὲν δὲ ἐν ὄχλῳ δοκεῖν αἰσχρὸν εἶναι λέγειν ἢ ποιεῖν ὁποιοῦν, τοῖς δὲ οὐκ ὀλίγοις εἰς ἀνθρώπους εἶναι δοκεῖν· καὶ τοὺς μὲν οὔθ' ἱερὸν, οὔτε βωμὸν, οὔτε ἄλλο τῶν θείων τοῦδε τιμᾶν, τοὺς δὲ καὶ λίθους καὶ ξύλα καὶ τυχόντα καὶ θηρία σέβεσθαι. τῶν τε περὶ τῆς τῶν πρώτων φύσεως μεμηνότων τοῖς μὲν δοκεῖν ἓν μόνον εἶναι τὸ ὄν, τοῖς δ' ἄπειρα τὸ πλῆθος· καὶ τοῖς μὲν ἀεὶ κινεῖσθαι πάντα, τοῖς δ' οὐδὲν αὖ ποτε κινηθῆναι· καὶ τοῖς μὲν πάντα γίγνεσθαί τε

D καὶ ἀπόλλυσθαι, τοῖς δ' οὔτ' ἂν γενέσθαι ποτὲ οὐδὲν, οὔτ' ἀπολεῖσθαι. ἐσκόπει δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τάδε· ἆρ' ὥσπερ οἱ τὰ θεῖα μανθάνοντες, ἡγοῦνται τοῦθ' ὅ, τι ἂν μάθωσιν, ἑαυτοῖς τε καὶ τῶν ἄλλων ὅτῳ ἂν βούλωνται, ποιήσειν· οὕτω καὶ οἱ τὰ θεῖα ζητοῦντες, νομίζουσιν, ἐπειδὰν γνῶσιν αἷς ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται, ποιήσειν ὅτου βούλονται καὶ ἀνέμους, καὶ ὕδατα, καὶ ὥρας, καὶ ὅτου δ' ἂν ἄλλου δέωνται τῶν τοιούτων· ἢ τοιοῦτο μὲν οὐ-

E δὲν οὐδ' ἐλπίζουσιν, ἀρκεῖ δ' αὐτοῖς γνῶναι μόνον, ἢ τῶν τοιούτων ἕκαστα γίγνεται. περὶ μὲν οὖν τῶν ταῦτα περαινομένων τοιαῦτα ἔλεγεν. αὐτὸς δὲ περὶ τῶν ἀνθρωπείων ἀεὶ διελέγετο, σκοπῶν τί εὐσεβές, τί ἀσεβές· τί καλὸν, τί αἰσχρόν· τί δίκαιον, τί ἄδικον· τί σωφροσύνη, τί μανία· τί ἀνδρία, τί δειλία· τί πόλις, τί πολιτικός·

τί ἀρχὴ

τί ἀρχὴ ἀνθρώπων, τί ἀρχικὸς ἀνθρώπων· καὶ
ταῦτ' ἄλλων, ἃ τοὺς μὲν εἰδότας ἡγεῖτο καλοὺς κὴ
ἀγαθοὺς εἶναι, τοὺς δ' ἀγνοοῦντας ἀνδραποδώδεις
καὶ δικαίως κεκλῆσθαι. ὅσα μὲν οὖν μὴ φανερὸς
ἦν ὅπως ἐγίγνωσκεν, οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ ταῦτ'
τούτων ταῦτα αὐτὸν ἔδοξεν ἀγνοεῖν τοὺς δικαστάς·
ὅσα γὰρ πάντες ἠπίσταντο, θαυμαστὸν, εἰ μὴ τούτων
ἐνεθυμήθη. βουλεύσας γάρ ποτε, καὶ τ' βουλευτικὸν ὅρκον ὀμόσας, ἐν ᾧ ἦν τ' τοὺς νόμους
βουλεύσειν, ἐπιστάτης ἐν τῷ δήμῳ ἠρίθμησε,
ἐπιθυμήσαντος τ' δήμου παρὰ τοὺς νόμους ἐν-
νέα στρατηγοὺς μιᾷ ψήφῳ τοὺς ἀμφὶ Θρασύλλον καὶ Ἐρασινίδην ἀποκτεῖναι πάντας, οὐκ ἠθέλησεν ἐπιψηφίσαι, ὀργιζομένου μὲν αὐτῷ τοῦ
δήμου, πολλῶν δὲ καὶ δυνατῶν ἀπειλούντων· ἀλλὰ τοῦ πλείονος ἐποιήσατο ὅρκου, ἢ χαρίσασθαι τῷ δήμῳ παρὰ τὸ δίκαιον, καὶ φυλάξασθαι τοὺς ἀπειλοῦντας. καὶ γὰρ ἐπιμελεῖσθαι θεοὺς ἐνόμιζεν ἀνθρώπων, οὐχ ὃν τρόπον οἱ πολλοὶ νομίζουσιν. ἃ μὲν γὰρ οἱ μὲν οἴονται τοὺς θεοὺς τὰ μὲν εἰδέναι, τὰ δ' οὐκ εἰδέναι. Σωκράτης δ' πάντα μὲν ἡγεῖτο θεοὺς εἰδέναι, τά τε λεγόμενα καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα, πανταχοῦ δ' παρεῖναι, καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τ' ἀνθρωπείων πάντων.
θαυμάζω οὖν ὅπως ποτὲ ἐπείσθη ἀθῷα εἶναι
Σωκράτην περὶ τοὺς θεοὺς μὴ σωφρονεῖν, τ' ἀσεβεῖς μὲν οὐδὲν πολὺ περὶ τοὺς θεοὺς ὅτ' εἰπόντα ἢ
πράξαντα, τοιαῦτα δ' καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα
περὶ θεῶν, οἷά τις ἂν καὶ λέγων καὶ περαίνων, εἴπ
τε καὶ νομίζοιτο δυσσεβέσταλος. θαυμαστὸν δ' φαίνεταί μοι καὶ ὁ παθῶν τινας, ὡς Σωκράτης
τοὺς νέους διέφθειρεν, ὃς περὶ τοῖς εἰρημένοις
περὶ τὸν μὲν ἀφροδισίων καὶ γαστρὸς πάντων
ἀνθρώπων ἐγκρατέστατος ἦν· εἶτα περὶ χειμῶνα, καὶ θέρος, καὶ πόνους καρτερικώτατος·
ἔτι δὲ περὶ τὰ μετέωρα δεξιός. πεπαιδευμένος
ἦν τὰ, ὥστε πάνυ μικρὰ κεκτημένος, πάνυ ῥᾳδίως ἔζη ἀρκούμενος. πῶς οὖν αὐτὸς ὢν τοιοῦτος, ἄλλους ἂν ἢ ἀσεβεῖς, ἢ παρανόμους, ἢ λίχνους, ἢ ἀφροδισίων ἀκρατεῖς, ἢ περὶ ὃ πονεῖν μαλακοὺς ἐποίησεν; ἀλλ' ἔπαυσε μὲν τούτων πολλοὺς, ἀρετῆς ποιήσας ἐπιθυμεῖν, καὶ ἐλπίδας παρασχών, ἂν ἑαυτῷ ἐπιμελῶνται, καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἔσεσθαι. καίτοι γε οὐδὲ πώποτε
ἐπηγγείλατο διδάσκαλος εἶναι τούτου, ἀλλὰ τῷ

A quid imperium in homines, quid hominibus imperandi peritus: itemque de rebus ceteris, quarum cognitione instructos arbitrabatur probos ac honestos viros esse; qui autem eas ignorarēt, mancipia merito vocari. Quapropter in iis, de quibus quid sentiret Socrates, non constabat, alucinatos fuisse iudices, mirum videri nō debet. Quæ autem sciebant omnes, ea non ad animos ipsis accidisse, mirū est. Nam quum aliquando senator esset; ac sacramentum senatorium præstitisset, quo comprehendebatur, vt secūdum leges sententiam diceret; atque etiam præses populi factus esset, qui † contra leges nouem prætores, Thrasyli ac Erasinidis collegas, vna condemnatione morte multari petebat; decretum, adiuncto suffragio suo, facere noluit. Quumq; populus ei succenseret, multique potentes minarentur: nihilominus pluris fecit iurisiurandi religionem, quam studium gratificandi populo contra ius & fas, aliorumq; minas vitandi. Etenim deos putabat hominum curam gerere alia quadam ratione, quā vulgo existimetur. Nam plerique putant deos quædam scire, quædam nescire. Socrates autem arbitrabatur Deos omnia, quæ vel dicerentur, vel agerentur, vel clam deliberarentur, scire. Eosdem vbique adesse, ac de rebus humanis omnia mortalibus significare. Quamobrem mirari subit, quo tamdem pacto persuasi fuerint Athenienses, Socratis de rebus diuinis non sanam fuisse sententiam, quum ille nihil vmquam impij in deos vel dixerit, vel commiserit: potiusque sic de iis & loquutus sit, & in eos se gesserit, vt si quis ea tum dicat, tum faciat, sit ac putari debeat religiosissimus. Hoc quoque mirum mihi videtur, persuaderi quosdam potuisse, quod Socrates adulescentulos corrumperet; qui præter ea, quæ dicta sunt, primo rerum venerearū, ac gulæ, supra omnes homines continentissimus erat: deinde hiemis, æstatis, laborum omnium tolerantissimus: atque etiam sic ad frugalitatem institutus, vt quum valde modicū possideret, facillime contemtus iis esset, quę habebat. Quo igitur pacto, quū talis esset ipse, reddidit alios vel impios, vel legum violatores, vel luxuriosos, vel in rebus venereis incontinentes, vel molles ad perferendos labores? Immo vero multos ab his vitiis reuocauit, vtque virtutis essent studiosi, perfecit: etiam iniecta spe, futurum, vt si sui ipsorum curam gererent, in viros probos ac fortes euaderent. Neque tamen vmquam hæc se docere velle profitebatur, sed quia

Socratis constātia.

† Vide supra librum primum Hist. Grac. in extremo.

constabat eum talem esse, in spem erigebat illorũ animos, qui consuetudine ipsius vtebantur; futurum, vt si ipsum imitarentur, & ipsi tales euaderẽt. Nec corpus quidem ipse suum negligenter curabat, ac si qui curarent negligenter eos minimè laudabat. Itaque improbabat, si quis nimio cibo refertus labores immodicos susciperet; magisq; probabat, si quod animus lubenter admisisset, id laborando conficeretur. Nam eiusmodi habitum valetudini nõ parum conducere, ac animi studium haudquaquam impedire aiebat. Minime vero delicatus erat, aut ostentandi se cupidus, siue vestitu, seu subligaribus, seu reliqua vitæ ratione. Ne auaros quidem efficiebat eos, qui cum ipso versabãtur. Nam & aliis a libidinibus eos reuocabat, & a studiosis sui pecuniã non exigebat. Qua in re quum abstinentem se ostenderet, liberalitatem exercere se iudicabat. Qui autem colloquiorum & conuersationis caussa mercedem caperent, suimet quosdam quasi plagiarios adpellabat propterea, quod necessario differere cogerentur ad eos, a quibus mercedem acciperent. Mirum ipsi videbatur eum, qui virtutem profiteretur, pecuniam exigere; neque maximum lucrum ducere, quod egregium amicum sibi adiungeret; potiusq; metuere, ne is, qui probus & honestus vir factus esset; homini optime de se merito non etiam maximam gratiam haberet. Econtrario nemini Socrates vmquam tale quid policebatur, sed futurum credebat, vt qui de numero familiarium suorũ amplexi fuissent ea, quæ probabat ipse, toto vitæ tempore tum sibi, tum aliis insignes amici essent. Quo igitur modo vir talis iuuenes corrumperet? nisi forte virtutis studium corruptelã quis esse putat. At profecto, dixit accusator, familiares suos tales effecit, vt leges receptas contemnerent; quum diceret, stultorum esse hominum, magistratus ciuitati †faba præficere: quando nemo fabarij nauium gubernatoris opera velit vti, neque fabri, neque tibicinis, neque aliis in rebus talibus, in quibus si erretur, multo minora detrimenta capiantur, quam si peccetur in republica. Tales ille sermones efferre iuuenum animos aiebat, vt præsentem reipublicæ statum contemnerent, eosdemque violẽtos reddere. Verum ego arbitror eos, qui prudentiã colunt, seq; putant posse ciues ea docere, quæ expediãt, minime violentos fieri: quippe qui sciant, cum violentia quidẽ inimicitias & pericula cõiuncta esse, hæc autem posse fieri absq; omni periculo, & cum amore ac beneuolentia, persuadendo.

†h. e. suffragiũ. Nam ad hoc faba vtebãtur.

A φανερὸς ἦ) Σωκράτης ὢν, ἐλπίζειν ἐποίει τοὺς συνδιατρίβοντας ἑαυτῷ, μιμεῖσθαι ἑκεῖνον τοιούσδε γενέσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σώματος αὐτὸς μὲν οὐκ ἠμέλει, τοὺς δὲ ἀμελοῦντας οὐκ ἐπῄνει. τὸ μὲν οὖν ὑπερεσθίοντα καὶ ὑπερπίνειν ἀποδοκιμάζειν, τὸ δ' ὅσα ἡδέως ἡ ψυχὴ δέχεται, ταῦτα ἰσχνὰς ἐκπονεῖν ἐδοκίμαζε. ταύτην γὰρ τὴν ἕξιν ὑγιεινότατόν τε ἰσχνὸν εἶναι, καὶ τὴν ψυχὴν ὑπομελέσθαι οὐκ ἐμποδίζειν ἔφη. ἀλλ' ὁ μὲν θρυπτικός γε, οὐδὲ ἀλαζονικὸς ἦν, οὔτ' ἀμπεχόνῃ, οὔθ' ὑποδέσει,

B οὔτε τῇ ἀλλῃ διαίτῃ. ὁ μὲν γὰρ ἑαυτῷ χρήματα τοῖς γε τὰς συνουσίας ἐποιεῖτο. τὴν μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν ἔπαυε, τοὺς δ' ἑαυτῷ ἐπιθυμοῦντας οὐκ ἐπράττετο χρήματα. τούτου δὲ τὴν ἀπεχομένους ἀπέχομενος νόμιζεν ἐλευθερίας ἐπιμελεῖσθαι. τοὺς δὲ λαμβάνοντας τὴν ὁμιλίας μισθὸν ἀνδραποδιστὰς ἑαυτῶν ἀπεκάλει, διὰ τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῖς εἶναι διαλέγεσθαι παρ' ὧν ἂν λάβοιεν τὸν μισθόν. ἐθαύμαζε δὲ εἴ τις ἀρετὴν ἐπαγγελλόμενος ἀργύριον πράττοιτο, καὶ μὴ νομίζοι τὸ μέγιστον κέρδος ἕξειν, φίλον ἀγαθὸν κτησάμενος, ἀλλὰ φοβοῖτο μὴ ὁ ὠφελούμενος καλὸς κἀγαθὸς, πρὸς τὰ μέγιστα ἀνηρτημένος μὴ τὴν μεγίστην χάριν ἔχῃ. Σωκράτης δὲ ἐπηγγείλατο μὲν οὐδενὶ πώποτε τοιοῦτον οὐδὲν, ὑπίσχνεῖτο δὲ τοῖς ξυνοῦσιν αὐτῷ τοὺς ἀποδεξαμένους αὐτὸς ἐδοκίμαζεν, εἰς τὸν πρόσθεν βίον ἑαυτῷ τε καὶ ἀνθρώποις φίλους ἀγαθοὺς ἔσεσθαι; ἀπήλλοις

πῶς οὖν οὐκ ἂν ὀρθῶς ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ ὠφελοίη τοὺς νέους; εἰ μὴ ἄρα ἡ τὴν ἀρετὴν ἐπιμέλεια διαφθορά ἐστιν. ἀλλὰ μὴν διά, ὁ κατήγορος ἔφη, τὸ καθεστῶτων νόμων τοῖς συνοῦσιν, λέγων ὡς μωρὸν εἴη τοὺς μὲν τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου καθίστασθαι, κυβερνήτην δ' μηδεὶς ἂν ἑλέσθαι κεχρῆσθαι κυαμευτῷ, μηδὲ τέκτονι, μηδ' αὐλητῇ, μηδὲ ἐπ' ἄλλα τοιαῦτα, ἃ πολλῷ ἐλάττονας βλάβας ἁμαρτανόμενα ποιεῖ τῇ πόλει τῶν ἁμαρτανομένων. τοὺς δὲ τοιούτους λόγους ἐπαίρειν ἔφη τοὺς νέους καταφρονεῖν τῆς καθεστώσης πολιτείας, καὶ ποιεῖν βιαίους. ἐγὼ δ' οἶμαι τοὺς φρόνησιν ἀσκοῦντας, καὶ νομίζοντας ἱκανοὺς ἔσεσθαι τὰ συμφέροντα διδάσκειν τοὺς πολίτας, ἥκιστα γίγνεσθαι βιαίους, εἰδότας ὅτι τῷ μὲν βίᾳ πράσσειν ἔνεστι καὶ κίνδυνοι, τῷ δὲ τὸ πείθειν ἀκινδύνως τε καὶ μετὰ φιλίας ταῦτα γίγνεται.

οἱ μὲν

οἱ μὲν γὰρ βιαζόμενοι, ὡς ἀφῃρημένοις μισοῦσιν· οἱ δὲ πειθόμενοι, ὡς χαριζομένοις φιλοῦσιν. ἥκιστα τοίνυν φείδονται ἀσχημόνων τοῦ βιάζεσθαι, ἀλλὰ τοῖς ἐμοὶ αὐτοῦ γνώμης ἐχόντων τὰ τοιαῦτα προσήκει. ἀλλὰ μὴν καὶ συμμάχων ὁ μὲν βιάζεσθαι βλαβερὸν δέοιτ' ἂν οὐκ ὀλίγων, ὁ δὲ πείθων δυνάμενος, οὐδενός. καὶ γὰρ μόνος ἡγοῖτ' ἂν δύνασθαι πείθειν. καὶ φονεύειν δὲ τοῖς τοιούτοις ἥκιστα συμβαίνει. τίς γὰρ ἀποκτεῖναί τινα βούλοιτ' ἂν μᾶλλον, ἢ ζῶντι προσομιλοῦντα χρῆσθαι; ἀλλ', ἔφη ὁ κατήγορος, Σωκράτει ὁμιλητὰ ἡγεμονεύσαντε Κριτίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης, πλεῖστα κακὰ τὴν πόλιν ἐποιησάτην. Κριτίας μὲν γὰρ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πολλῶν πλεονεκτήσατός τε καὶ βιαιότατος ἐγένετο· Ἀλκιβιάδης δὲ αὖ τῶν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πολλῶν ἀκρατέστατος, καὶ ὑβριστότατος, καὶ βιαιότατος. ἐγὼ δ' εἰ μέν τι κακὸν ἐκείνω τὴν πόλιν ἐποιησάτην, οὐκ ἀπολογήσομαι· τὸν δὲ τρόπον Σωκράτην συνουσίαν αὐτοῖν, ὡς ἐγένετο, διηγήσομαι. ἐγένετο μὲν γὰρ δὴ τὼ ἀνδρε τούτω φύσει φιλοπλουτοτάτω πολλῶν ἀνθρώπων, βουλομένω τε πολλὰ δι' ἑαυτῶν προσπλέκειν, καὶ πολλῶν ὀνομαστοτάτω γενέσθην. ἤδεσαν δὲ Σωκράτην ἀπ' ἐλαχίστων μὲν χρημάτων αὐταρκέστατα ζῶντα, τῶν ἡδονῶν δὲ πασῶν ἐγκρατέστατον ὄντα, τοῖς δὲ ἁλισκομένοις αὐτῶν πᾶσι χρώμενον ἐν τοῖς λόγοις ὅπως βούλοιτο. ταῦτα δὲ ὁρῶντε, καὶ ὄντε οἷω προσεῖπον, πότερόν τις αὐτὼ φῇ τὸν βίον τὸν Σωκράτους ὑπομνήσαντε, καὶ τῆς σωφροσύνης, ὧν ἐκεῖνος εἶχεν, ὀρέξασθαι τὸν ὁμιλίας αὐτοῦ, ἢ νομίσαντε, εἰ ὁμιλησάτην ἐκείνῳ, γενέσθαι ἂν ἱκανωτάτω λέγειν τε καὶ προσπίπτειν; ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι, δῶρον διδόντος αὐτοῖν ἢ ζῆν ὅλον τὸν βίον, ὡς νῦν ζῶντα Σωκράτην ἑώρων, ἢ τεθνάναι, ἑλέσθαι ἂν αὐτὼ μᾶλλον τεθνάναι. δῆλα δὲ ἐγένεσθην ἐξ ὧν ἐπράξάτην. ὡς γὰρ τάχιστα χρεῖόν σφε τῶν συγγιγνομένων ἡγησάσθην εἶναι, αὖθις ἀπεπηδήσατον Σωκράτους, ἐπράξατέτην τὰ πολιτικά, ὧνπερ ἕνεκα Σωκράτους ὠρεχθήτην. ἴσως οὖν εἴποι τις ἂν πρὸς ταῦτα, ὅτι χρῆν τὸν Σωκράτην μὴ πρότερον τὰ πολιτικὰ διδάσκειν τοὺς συνόντας, ἢ σωφρονίσαι. ἐγὼ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐκ ἀντιλέγω· πῶς γὰρ ἂν τοὺς διδάσκοντας ὁρῶν αὖθις διαφανεῖς τε τοῖς μανθάνουσιν, ἢ σφᾶς αὖθις ποιοῦσιν, ἃ διδάσκουσι,

A Nam qui vi coguntur, ita oderunt, vt quibus aliquid ademtum sit: at qui persuadētur, quasi quibus grata res acciderit, etiam amant. Quamobrem in eos, qui prudentię studiosi sunt, minime vis cadit: sed inferre vim, eorum est, qui vires habent absq; cōsilio. Præterea si quis violenter audeat agere, nō paucis egebit sociis: qui vero persuadere potest, nullo. Nam solum se putat ad persuadendum satis valere. Quinetiam ciusmodi hominibus minime accidit, vt quemquā occidant. Quis enim interficere velit aliquem potius, quā viuum obsequentē habere? At vero, dicebat accusator, vsi consuetudine Socratis Critias & Alcibiades, maximis malis ciuitatē adfecerūt.

B Nam Critias quidem certe paucorū in dominatu lōge omniū auarissimus & violentissimus fuit: Alcibiades autē longe omniū in statu populari fuit intemperantissimus, & petulantissimus, & violētissimus. Equidem si quo damno ciuitatem hi duo adfecerunt, non excusabo: quæ autem fuerit vtriusque cum Socrate consuetudo, commemoraturus sum. Erat vterque natura

C longe omnium Athenienſium ambitioſiſſimus, & qui vellent omnia per se geri, vt omnium clarissimi fierent. Norant autem, minimis facultatibus Socratem plane cōtentum viuere, cunctisque a voluptatibus se prorsus abstinere: denique illos, quibuscum dissereret, in colloquiis ita flectere, prout ipse vellet. Quæ quum illi viderent, ac tales essent, quales fuisse paullo ante referebamus: an quis dicat, eos incitatos cupiditate vitę modestięque Socraticæ, consuetudinem ipsius expetiuisse: an potius

D quod existimarēt se, si cum ipso versarentur, futuros & ad dicendum, & ad gerendas res promtissimos? Arbitror equidem, si deus optionem vtrique dedisset, vt vel totam vitam sic viuerent, quemadmodum Socratem viderent viuere, vel morerētur: potius mortem electuros fuisse, quod quidem iis rebus, quas gessere, declararunt. Nam vbi primum arbitrabantur, se præstantiores iis esse, qui vna cum ipsis Socrati aderant: mox a Socrate resilierunt, remque publicam gerendam susceperunt, cuius gratia Socratis studiosi fuerant. Fortasse quis ad hæc respōderit, debuisse Socratem non prius familiares suos in rerum ciuilium scientia instituere, quam vitæ modestiam illi didicissent. Ego vero nihil ad hoc contradico. video tamen omnes eos, qui docent, seipsos discipulis exhibere, quo pacto præstent ipsi, quod docent: ac-

que etiam eos oratione impellere. Noui Socratem quoq; seipsum virum probum & bonum familiaribus suis exhibuisse, deque virtute, ac rebus humanis ceteris, præclarissime disseruisse. Nec non illos duos noui modeste se gessisse, quã quidem diu Socratis vtebantur familiaritate: nõ quod verererentur, ne a Socrate vel multarentur, vel cęderentur; sed quod putarent, id temporis hoc sibi maxime ex vsu esse. Fortassis autem plerique illorum, qui philosophari se profitentur, dixerint: iustum hominem numquam iniustum fieri, neque ex modesto petulantem: neque in quoquam illorum, quæ discendo percipiuntur, eum, qui didicit, indoctum posse fieri. Verum mea de his diuersa sententia est. Video enim perinde, atq; corporis actiones ab iis suscipi non possunt, qui corpora non exercent: sic etiam actiones animi non posse ab iis perfici, qui animum nõ exerceant. Nec enim ea, quæ faciunda sunt, facere; nec ab iis abstinere, a quibus abstinendum erat, possunt. Quæ caussa est, quamobrem parentes filios suos, tametsi modesti sint, nihilominus ab improbis hominib. arceant: quippe quod bonorum cõsuetudo, virtutis exercitatio sit; malorũ autem, eiusdem †Thognis exitium. In quo quidem nobis etiam †poeta testimonio est, qui ait:

Tradent nempe boni bona, sed si vixeris inter
Prauos, amittes quod tibi mentis adest.

quique rursus ait:

Vir bonus interdum male, mox bene se gerit idem.

quibus sane testimonio meo & ipse adsentior. Nam, vti video, perinde atque illi, qui se nõ exercent, carminum certa lege compositorum obliuiscuntur: sic & præcepta doctrinæ ab iis obliuioni tradũtur, qui negligentes sunt. Quum autem aliquis illorum præceptorum obliuiscitur, quibus ad virtutem excitatur: eorum etiã oblitus est, quæ dum percipiendo animus adficitur, mentis sanitatem ac modestiam adpetit. Eum vero, qui horum obliuiscitur, mirum non est, ipsius etiam obliuisci modestiæ. Video etiam illos, qui ad potandi studium plus æquo prouecti sunt, & amoribus impliciti, minus ea posse curare, quæ erat necesse; minusq; se ab iis abstinere, a quibus abstinendum erat. Nam multi, qui etiam pecuniis parcere prius poterant, quã amarent, in amorem prolapsi iam non amplius id possunt: absumtisque pecuniis, ab iis lucris, a quibus ante se continebant, quippe quæ turpia ducerent, abstinere nequeunt.

καὶ τοὺς λόγῳ παρακελευομένους. οἶδα δὲ καὶ Σωκράτην δεικνύοντα τοῖς ξυνοῦσιν ἑαυτὸν καλὸν κἀγαθὸν ὄντα, καὶ ἀφαλεστάτην καὶ κάλλιστα παρεῖ ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων. οἶδα δὲ καὶ ἐκεῖνο σωφρονοῦντε, ἔστε Σωκράτει †σωφρονίζων, οὐ φοβουμένω μὴ ζημιοῖντο ἢ σωφρονίζων; παίοιντο ὑπὸ Σωκράτους, ἀλλ' οἰομένω τότε κέρδιστον εἶ) τοῦτο παρεῖναι. ἴσως οὖν εἴποιεν ἂν πολλοὶ τῶν φασκόντων φιλοσοφεῖν, ὅτι οὐκ ἂν ποτε ὁ δίκαιος ἄδικος γένοιτο, οὐδὲ ὁ σώφρων, ὑβριστής· οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν ὧν μάθησίς ἐστιν, ὁ μαθὼν ἀεπιστήμων ἂν ποτε γένοιτο. ἐγὼ δὲ περὶ τούτων οὐχ οὕτω γιγνώσκω. ὁρῶ γάρ, ὥσπερ τὰ τῶν σωμάτων ἔργα τοὺς μὴ τοῖς σώμασιν ἀσκοῦντας οὐ δυναμένους ποιεῖν, οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα τοὺς μὴ τῇ ψυχῇ ἀσκοῦντας οὐ δυναμένους. οὔτε γὰρ ἃ δεῖ πράττειν, οὔτε ὧν δεῖ ἀπέχεσθαι δύνανται. διὸ καὶ τοὺς υἱεῖς οἱ πατέρες, κἂν ὦσι σώφρονες, εἴργουσιν ἀπὸ τῶν πονηρῶν ὀνείδεσιν, ὡς τῇ μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλίαν ἄσκησιν οὖσαν τῆς ἀρετῆς, τῇ δὲ τῶν πονηρῶν, κατάλυσιν. μαρτυρεῖ δ' ἐγὼ τῶν ποιητῶν ὅδε λέγων,

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ † δίδαξεαι· μαθήσεαι·
ἢν δ' κακοῖσι
Συμμίσγῃς, ἀπολεῖς καὶ τὸ ἔόντα νόον.

καὶ ὁ λέγων,

Αὐτὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς, † ποτὲ μὲν κακὸς, ἄλλοτε δ' ἐσθλός. ποτὲ

κἀγὼ δ' μαρτυρῶ τούτοις. ὁρῶ γάρ, ὥσπερ τῶν μέλιτι πεποιημένων ἐπῶν τοὺς μὴ μελετῶντας ὑπιλανθανομένους, οὕτω καὶ τῶν διδασκαλικῶν λόγων τοῖς ἀμελοῦσι λήθην ἐγγιγνομένην. ὅταν δὲ τῶν νουθετικῶν λόγων ὑπιλάθηταί τις, ὑπιλέλησται καὶ ὧν ἡ ψυχὴ πάσχουσα τῆς σωφροσύνης ὑπιθυμεῖ. τούτων δὲ ὑπιλαθόμενοι οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ τῆς σωφροσύνης ὑπιλαθέσθαι. ὁρῶ δὲ καὶ τοὺς εἰς φιλοποσίαν παρελθόντας, καὶ τοὺς εἰς ἔρωτας †ἐκκυλισθέντας, ἧττον δυναμένους τῶν ἐκκυλισθέντας, δεόντων ὑπιμελεῖσθαι, καὶ τῶν μὴ δεόντων ἀπέχεσθαι. πολλοὶ γὰρ καὶ χρημάτων δυνάμενοι φείδεσθαι, πρὶν ἐρᾶν, ἐρασθέντες οὐκέτι δύνανται· καὶ τὰ χρήματα καταναλώσαντες, ὧν πρόσθεν ἀπείχοντο κερδῶν, αἰσχρὰ νομίζοντες εἶ), τούτων οὐκ ἀπέχονται.

πῶς

πῶς οὖν οὐκ ἐνδέχεται σωφρονήσαντα τοῦ-
ὅδεν, αὖθις μὴ σωφρονεῖν, καὶ δικαια δυνηθέντα
τοῦτο ἔτι ἦν, αὖθις ἀδυνατεῖν; πολύτα μὲν οὖν ἔ-
μοιγε δοκεῖ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἀσκητὰ εἶ-
ναι· οὗ γὰρ ἥκιστα ἡ σωφροσύνη. ἐν τῷ γὰρ αὐτῷ σώ-
ματι συμπεφυκέναι τῇ ψυχῇ αἱ ἡδοναὶ
πείθουσιν αὐτὴν μὴ σωφρονεῖν, ἀλλὰ τὴν ἡδο-
νὴν ἑαυτῇ ἐᾶν καὶ σώματι χαρίζεσθαι. καὶ Κρι-
τίας δή, καὶ Ἀλκιβιάδης, ἕως μὲν Σωκράτει
συνῆστην, ἐδυνάσθην ἐκείνῳ χρωμένῳ συμ-
μάχῳ, τὴν μὴ καλὴν ἐπιθυμίαν κρατεῖν· ἐ-
κείνου δ' ἀπαλλαγέντε, Κριτίας μὲν φυγὼν
εἰς Θετταλίαν, ἐκεῖσε τοῖς ἀνθρώποις ἀνομίᾳ
μᾶλλον, ἢ δικαιοσύνῃ χρωμένοις· Ἀλκιβιά-
δης δ' αὖ διὰ τὸν κάλλος ὑπὸ πολλῶν καὶ σε-
μνῶν γυναικῶν θηρώμενος, διά τε δυνάμιν δὲ
τὴν ἐν τῇ πόλει, καὶ τοῖς συμμάχοις, ὑπὸ πολ-
λῶν καὶ δυνατῶν κολακευόμενον ἀνθρώπων διε-
φθορυῖα πολλά, ὑπὸ τοῦ δήμου τιμώμενος, καὶ
ῥᾳδίως πράττων, ὥσπερ οἱ τῶν γυμνικῶν
ἀγώνων ἀθληταὶ ῥᾳδίως πρωτεύοντες ἀμε-
λοῦσι τῆς ἀσκήσεως, οὕτω κἀκεῖνος ἠμέλησεν
αὑτοῦ. τοιούτων δὲ συμβαόντων αὐτῷ, καὶ ὠκω-
μένου μὲν ὑπὸ ἡλικίᾳ, ἐπαιρομένου δὲ ὑπὸ πλού-
τῳ, πεφυσημένου δὲ ὑπὸ δυνάμει, διαπε-
φθαρμένου δὲ ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων, ὑπὸ
δὲ πᾶσι τούτοις διεφθαρμένου, καὶ πολλὸν χρόνον
ἀπὸ Σωκράτους γεγονότε, τί θαυμαστὸν εἰ ὑ-
βριστὴν φαίνοιτ' ἐλευθέρῳ; εἶτα εἴ μού τι ἐπλημ-
μελησάτην, τούτου Σωκράτην ὁ κατήγορος
αἰτιᾶται· ὅτι δ' νέω ὄντε αὐτὼ, νίκα καὶ ἄγνω
μονεσάτω καὶ ἀκρατεσάτω εἰκὸς εἶ), Σωκρά-
της παρέσχε σώφρονε, σαφὲς ἐπαίνου δοκεῖ
τῷ κατηγόρῳ ἄξιος εἶ); οὐ μὰν τά γε ἄλ-
λᾳ οὕτω κείνεται. τίς μὲν γὰρ αὐλητὴς, τίς δ'
καὶ κιθαριστὴς, τίς δὲ ἄλλος διδάσκαλος ἱκα-
νοὺς ποιήσας τοὺς μαθητάς, ἐὰν πρὸς ἄλλους
ἐλθόντες χείρους φανῶσιν, αἰτίαν ἔχει τούτου;
τίς δὲ πατὴρ, ἐὰν ὁ παῖς αὐτοῦ σωφρονεῖ-
σων τῷ, σώφρων ᾖ, ὕστερον δὲ ἄλλῳ τῳ συγ-
γόμενος πονηρὸς γένηται, τὸν πρόσθεν αἰτιᾶ-
ται, ἀλλ' οὐχ ὅσῳ αὖ πρόσθε τοῦ ὑστέρου χεί-
ρων φαίνηται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπαινεῖ τὸν
πρότερον; ἀλλ' οἵγε πατέρες αὐτοῖς συνοίσει
τοῖς υἱέσι, τοὺς παίδων πλημμελουόντων,
ὀρθὰς αἰτίας ἔχουσιν, ἐὰν αὐτοὶ σωφρονῶσιν.

A Cur igitur fieri non possit, vt qui ante modestus fuerit, deinde non sit modestus: & qui iuste agere potuerit, deinde nō possit? Equidem omnia bona & honesta comparari exercitatione posse statuo, maxime modestiam. Nam in eodem corpore voluptates animo insitæ persuadent ei, ne temperanter ac modeste sẽ gerat, sed quamprimum & ipsis & corpori gratificetur. Quamobrem etiam Critias & Alcibiades, quam diu cum Socrate versabantur, quod illum opitulatorem haberẽt, cupiditates inhonestas vincere poterant: verum posteaquam ab eo discessissent, Critias quidem, quum in Thessaliam fuga se recepisset, consuetudine hominũ istic vtebatur, qui vitam facinorosam potius, quã iustam agerent: Alcibiades autem, posteaquam eum, ob elegantiam formæ, multæ ac speciosæ mulieres venatæ essent, atque ipse propter potẽtiam, quam & in vrbe, & apud socios obtinebat, a multis hominibus, iisque adsentandi peritis, dissolutior fieret, & a populo honorem ei habente coleretur, facileque primas obtineret: perinde ac athletæ, qui gymnicis in certaminibus facile primas adepti sunt, exercitationem negligunt; sic & ipse seipsum neglexit. Huiusmodi ergo quũ illis accidissent, ac non solum ob generis nobilitatem intumuissent, sed etiã propter opes elati essent, inflati propter potentiã, dissolutiores multorum hominum opera facti, & his adeo vitiis omnibus corrupti, quum etiam longo tempore abfuissent a Socrate, quid mirum erat, eos insolentes euasisse? deinde, si quid ab his peccatum est, eius culpam accusator in Socratem confert: quod autem eos admodũ adolescentes, qua ætate consentaneum est, maxime contumaces & intemperantissimos fuisse, Socrates modestos reddiderit, id vero nulla dignũ laude putat accusator? Atqui eo modo de aliis non iudicatur. Quis tibicen, quis citharœdus, quis magister alius, posteaquã discipulos idonee satis instituit, si deinde ad alios profecti peiores euaserint, culpã eius rei sustinet? Quis pater, si filius eius cum aliquo magistro viuens, modestus sit, deinde alterius vsus consuetudine prauus efficiatur, priorem culpet; ac non tanto magis priorẽ laudet, quãto peiorem factũ filium apud posteriorem, res ipsa declarat? Quin ne parẽtes quidem, quũ filios secũ habent, filiis delinquentibus culpã vllã merentur; modo ipsi cõtinenter ac modeste se gerãt.

Sic æquum erat etiã de Socrate iudicium fieri. Si quid ipse rei turpis designabat, merito malus esse videbatur: at si constanter summam cõtinentiam coluit, qui fieri potest, vt iure culpã eius vitij sustineat, quod in ipso nõ erat? Quinetiam si nihil ipse delinquens, illos tamen vitiose se gerẽtes adspiciens, laudabat; iure scilicet reprehendebatur. At vero quum Critiam Euthydemi amore captum, eoque non aliter, atque illi, qui corporibus ad venerem abutũtur, frui velle animaduerteret: dehortatus est, quum illiberale esse diceret, neque decorũ viro probo & honesto, ab amato, apud quem esse magno velit in pretio, aliquid mendicare, ac pauperum instar supplicare, darique sibi quidpiam petere, quod ne quidem bonum sit. Quibus quum Critias non obœdiret, neque se auerti pateretur, dixisse Socratem perhibent, quum aliis multis præsentibus, tum Euthydemo: accidisse quiddam Critiæ porcorum naturæ consentaneum, qui concupiscat ad Euthydemum se adfricare, quemadmodũ porcelli soleant ad saxa. Quibus de causis vsque adeo Socratẽ Critias oderat, vt quum Trigintauirum vnus esset, & cum Charicle cura legum condendarum ei mandata fuissent: hoc ipsum in memoriam ei reuocarit, atque in legibus perscripserit, tradi artem eloquentiæ non debere. Quo ipso notare ignominia Socratẽ volebat, quum ansam reprehendendi non haberet, ideoque torqueret in eum, & apud multitudinem criminaretur id, quod vulgo in philosophis reprehẽditur. Etenim ego de Socrate numquam tale aliquid audiui, neq; de alio cõmemorante, quod audierit, comperi. Sed Critias tamẽ hoc manifesto prodidit. Quippe quum Trigintauiri complures ciues, eosque non infimos interfecissent, multosque ad iniuste agẽdum impellerent: dixit forte Socrates, mirum videri sibi, si bubulcus quispiã, qui & numerum vaccarũ imminuat, ac deteriores reddat, non malum se bubulcum esse fateatur: sed hoc magis etiam mirum, si quis præses ciuitatis factus, & ciues pauciores deteriores que reddens, non erubescat, neque malum se ciuitatis præfectum esse fateatur. Quod quum ad eos renuntiatum esset, arcessito Socrati Critias & Charicles nõ solum legem ostẽdunt, verum etiam ne cum adulescentibus colloqueretur, interdicũt. At Socrates interrogabat eos, ecquid in interdictis, quod non intelligeretur, quærere liceret. Quibus adsentientibus: Ego

A οὕτω δὲ καὶ Σωκράτει δίκαιον ἦν κείνην. εἰ μὲν αὐτὸς ἐποίᾳ τι φαῦλον, εἰκότως ἂν ἐδόκει πονηρὸς εἶ)· εἰ δ' αὖτος σωφρονῶν διετέλᾳ, πῶς ἂν δικαίως τῆς οὐκ οὔσης αὐτῷ κακίας αἰτίαν ἔχοι; ἀλλ' εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς πονηρὸν ποιῶν, ἐκείνους φαῦλα πραττόντας ὁρῶν ἐπῄνᾳ, δικαίως ἂν ἐπετιμᾶτο. Κριτίαν μὲν τοίνυν ἀλαζονόμενος ἐραστὴν Εὐθυδήμου, καὶ πράγματα ἔχεσθαι καθάπερ οἱ πρὸς τὰ ἀφροδίσια τοῦ σώματος ἀπολαύοντες, ἀπέτρεπε, φάB σκων ἀνελεύθερόν τε εἶ) καὶ οὐ πρέπον ἀνδρὶ καλῷ κἀγαθῷ, τὸν ἐρώμενον, ᾧ βούλεται πολλοῦ ἄξιος φαίνεσθαι, πρᾶγμα παρασχεῖν ὥσπερ τοὺς πτωχούς, ἱκετεύοντα καὶ δεόμενον παρασδοῦναι, καὶ ταῦτα μηδενὸς ἀγαθοῦ. τὸ δ' Κριτίου τοῖς τοιούτοις οὐχ ὑπακούοντος, οὐδὲ ἀποστρεπομένου, λέγεται τὸν Σωκράτην, ἄλλων τε πολλῶν παρόντων καὶ τοῦ Εὐθυδήμου, εἰπεῖν ὅτι ὑὸν δοκοίη πάσχειν ὁ Κριτίας, ὀπτιθυμοῦντι ΕὐC θυδήμῳ παρασκνᾶσθαι, ὥσπερ τὰ ὑΐδια τοῖς λίθοις. ὀξὺ δὴ ὧν καὶ ἐμίσει τὸν Σωκράτην ὁ Κριτίας, ὥστε καὶ ὅτε τῶν τριάκοντα ὢν νομοθέτης μετὰ Χαρικλέους ἐλύετο, ἀπεμνημόνευσεν αὐτῷ, καὶ ἐν τοῖς νόμοις ἔγραψε, λόγων τέχνην μὴ διδάσκειν· ἐπηρεάζων ἐκείνῳ, καὶ οὐκ ἔχων ὅπῃ ἐπιλάβοιτο, ἀλλὰ δυσκολαίνων τοῖς φιλοσόφοις ὑπὲρ τῶν πολλῶν ὑπομιμνήσκων ὑπομιφέρων αὐτῷ, καὶ διαβολὴν παρασκευάζων πρὸς τοὺς πολλούς. ὅτε γὰρ ἔγωγε ⌈ἤκουσά τε *αὐτὸς τοῦτο πώποτε Σωκράτους ἥκω, ἢ ἄλλου φάσκοντος ἀκηD κοέναι ἠθόμην. ἐδήλωσε δέ. ἐπεὶ γὰρ οἱ τριάκοντα πολλοὺς μὲν τῶν πολιτῶν καὶ τοὺς χρείττους ἀπέκτειναν, πολλοὺς δ' παρεξέπεμπον ἀδικεῖν, εἶπέ που ὁ Σωκράτης, ὅτι θαυμαστόν †σοι δοκεῖ οἱ δοκῶ εἶ), εἴτις βουκόλος βοῦν ἀγέλης νομεύς, καὶ τὰς βοῦς ἐλαττους τε καὶ χείρους ποιῶν, μὴ ὁμολογοίη κακὸς βουκόλος εἶ)· ἔτι δὲ θαυμαστότερον, εἴ τις προστάτης νομεὺς πόλεως, καὶ ποιῶν τοὺς πολίτας ἐλάττους καὶ χείρους, μὴ αἰσχύνοιτο, μηδ' οἴοιτο κακὸς εἶ) προστάτης E τῆς πόλεως. ἀπαγγελθέντος δ' αὖ τοῖς τοῦτου, καλέσαντες ὅ, τε Κριτίας καὶ ὁ Χαρικλῆς τὸν Σωκράτην, τὸν μὲν νόμον ἐδήλουν αὐτῷ, καὶ τοῖς νέοις ἀπεῖπον μὴ διαλέγεσθαι. ὁ δ' Σωκράτης ἐπήρετο αὐτὼ, εἰ ἐξείη που †ἀμφὶ ἀεσαγορεῖν εἴτι ἀγνοοῖτο τῶν †προηγορευμένων. τὼ δ' φάτην. ἐγὼ ρευομέ-νων

τίθεσθαι,

εἶνεν, ἔφη, πάρεσκεύασμαι μὲν πείθεσθαι τοῖς νόμοις· ὅπως δὲ μὴ δι' ἄγνοιαν λάθω τι παρανομήσας, τοῦτο βούλομαι σαφῶς μαθεῖν παρ' ὑμῶν, πότερον τὴν τῶν λόγων τέχνην σὺ τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις εἶναι νομίζοντες, ἢ σὺ τοῖς μὴ ὀρθῶς, ἀπέχεσθαι κελεύετε αὐτήν. εἰ μὲν γὰρ σὺ ὀρθῶς, δῆλον ὅτι ἀφεκτέον εἶη γε ὀρθῶς λέγειν· εἰ δὲ σὺ τοῖς μὴ ὀρθῶς, δῆλον ὅτι πρατέον ὀρθῶς λέγειν. καὶ ὁ Χαρικλῆς, ὀργισθεὶς αὐτῷ· †ἐπιδή, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἄγνοεῖς, τάδε σοι εὐμαθέστερα ὄντα τῶν παλαιῶν μυθίων, τοῖς νέοις ὅλως μὴ διαλέγεσθαι. καὶ ὁ Σωκράτης· ἵνα τοίνυν, ἔφη, μὴ ἀμφίβολον ᾖ, ὡς ἄλλο τι ποιῶν, ἢ τὰ πεπραγμένα, ὁρίσατέ μοι μέχρι πόσων ἐτῶν δεῖ νομίζειν νέους εἶναι τοὺς ἀνθρώπους. καὶ ὁ Χαρικλῆς· ὅσον γε, εἶπε, χρόνον βουλεύειν οὐκ ἔξεστιν, ὡς οὔπω φρονίμους ὄντας. μηδὲ σὺ διαλέγου νεωτέροις τριάκοντα ἐτῶν. μηδὲ ὠνοῦ τι ὠνοῦμαι, ἔφη, ἐγώ πωλεῖ νεώτερος τριάκοντα ἐτῶν, ἔρωμαι ὁπόσου πωλεῖ; καὶ τά γε τοιαῦτα, ἔφη Χαρικλῆς. ἀλλά τοι σύ γε ὦ Σώκρατες, εἰώθας, εἰδὼς πῶς ἔχει τὰ πλεῖστα, ἐρωτᾶν. ταῦτα οὖν μὴ ἐρώτα. μηδ' ἀποκρινώμενόν σ', ἔφη, ἄν τις με †ἐρωτᾷ τάχα ἐξετάσῃ, ποῦ οἰκεῖ Χαρικλῆς, ἢ ποῦ ὄντι Κριτίᾳ; καὶ τά γε τοιαῦτα, ἔφη ὁ Χαρικλῆς. ὁ δὲ Κριτίας, ἀλλὰ τοῦ δέ τοι σε ἀπέχεσθαι, ἔφη, δεήσει, ὦ Σώκρατες, τῶν σκυτέων, καὶ τῶν τεκτόνων, καὶ τῶν χαλκέων. καὶ γὰρ οἶμαι ἀῤῥεῖς ἤδη καλατρίφθαι διαθρυλλούμενός ὑπὸ σοῦ. ἀκοῦσαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῶν ἐπομένων τούτοις, τοῦ τε δικαίου, καὶ τοῦ ὁσίου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν δικαίων. καὶ μὰ δί', ἔφη ὁ Χαρικλῆς, καὶ τῶν βουκόλων γε, εἰ δὲ μή, φυλάττου ὅπως μὴ καὶ σὺ ἐλάττους ποιήσῃς τὰς βοῦς. ἔνθα καὶ δῆλον ἐγένετο, ὅτι ἀπαλλαγέντος αὐτοῖς τοῦ περὶ τῶν βοῶν λόγου, ὠργίζοντο τῷ Σωκράτει. οἷα μὲν οὖν ἡ συνουσία ἐγένετο Κριτίᾳ πρὸς Σωκράτην, καὶ ὡς εἶχον πρὸς ἀλλήλους, εἴρηται. φαίην δ' ἂν ἔγωγε μηδενὶ μηδεμίαν εἶναι παίδευσιν πρὸς ἣν μὴ προέσχηντο. Κριτίας γὲ καὶ Ἀλκιβιάδης οὐκ ἀρέσκοντος αὐτοῖς Σωκράτους ὡμίλησάτην οὐ χρόνον ὡμιλείτην αὐτῷ, ἀλλ' ἅθρει ἐξ ἀρχῆς ὡρμηκότε πραγματεύεσθαι τὰ πόλεως. ἐπὶ γὰρ Σωκράτει σχόντες οὐκ ἄλλοις πού μᾶλλον ἐπεχείρουν διαλέγεσθαι, ἢ τοῖς μάλιστα πράττουσι τὰ πολιτικά.

ἐπιδή, ἔφη,

ἐρωτᾷ νέος, ἐὰν εἰδῶ, οὗ πῦ

A igitur, inquit, legibus quidem parere sum paratus, verum ne per ignorationem aliquid cõmittam, scire de vobis aperte volo, vtrum quum dicitis, ab arte dicendi abstinendum esse, hanc ipsam artem iis comprehendi censeatis, quæ recte dicuntur, an quæ non recte? Nam si comprehendatur illis, quę recte dicuntur; non obscurum est, a recte dicendo abstinendum esse: sin vero sit inter ea, quæ non recte; patet operam esse dandam, vt recte dicamus. Tum excandescens Charicles: Quando, inquit, B ignoras hoc Socrates, edicimus tibi quiddam intellectu facilius, prorsus vti cum iuuenibus ne colloquaris. Et Socrates: Itaq; ne sit ambiguum, ait, an aliud faciã, quam præscriptum sit: definite mihi, ad quot vsque annos existimandum sit, homines esse iuuenes. Tum Charicles: Quousque, ait, senatoribus esse non licet, nimirum hominibus istis necdum prudentiam cõsequutis. Adeoque cum iis, qui annum trigesimum non adtigere, ne colloquitor. Ne tũc quidem, subiecit Socrates, si quid emam C ego, quod alius necdum annos natus triginta vendit, quanti vendat, interrogabo? Ea vero quærere licet, ait Charicles. Sed soles tu, Socrates, interrogare: tametsi quo pacto se maxima pars habeat, non ignores. Itaq; noli hæc quærere. Ergo non respondebo, inquit, si quis ex me interrogando scire cupiat, vbinam habitet Charicles, vel vbi sit Critias? Huiusmodi vero licet respondeas, ait Charicles. Critias autem: Ab iis abstinẽdum tibi est Socrates, inquit, nimirum a sutoribus, & fabris, & æratiis artificibus. Etenim arbitror abs te iam illorũ aures pertusas loquacitate tua. Ergo, subiecit Socrates, ab iis etiam abstinendum, D quæ consequuntur: a iustitia, pietate, ceteris rebus, quæ iustę sunt. Profecto, ait Charicles, etiam a bubulcis. Quod nisi feceris, caue ne & ipse vaccas pauciores reddas. De quo iam parebat, renuntiato Socratis ad ipsos sermone de vaccis, eos Socrati succensuisse. Atque hactenus quę Critiæ fuerit cum Socrate cõsuetudo, & quæ alterius ad alterum fuerit adfectio, expositum est. Dixerim equidem, nõ posse vllum homi- E nẽ ab vllo institui, qui non placeat. Critias autẽ, & Alcibiades, versabãtur illi quidem cum Socrate, qui eis non placebat, quam sane diu ea cõsuetudo durauit: verũ ita, vt statim ab initio animũ eo adpellerent, quo principẽ in republica locũ tenere possent. Nam quo tempore Socrati familiares erãt, non cum aliis differere conabantur potius, quam qui rempublicam in primis tractarent.

Alcibiadis cum Pericle disputatio.

Proditum est enim, Alcibiadē prius, quam viginti natus esset annos, cum Pericle tutore suo, ciuitatis præside, de legibus in hanc sententiam disseruisse. Mi Pericles, ait, dicito mihi, possisne me, quid lex sit, docere? Omnino, inquit Pericles. Et Alcibiades: Ergo me, per Deos immortales, hoc doceto. Nam equidem, qui prædicari quosdam audiam, quod legū obseruantes sint; iure tribui laudem hanc illi non posse puto, qui, quid lex sit, ignoret. Tu vero, mi Alcibiades, rem non difficilem flagitas, ait Pericles: qui cognoscere cupias, quid lex sit. Etenim omnes hæ leges sunt, quas plebs in vnum cōgressa probatas sciuit ac promulgauit: declarās, quæ faciunda sint, quæ non. Vtrum autem ea faciunda sanxerunt, quæ bona sunt, an quæ mala: Profecto bona, mi aduleſcens, ait Pericles, minimeque mala. Iam si non plebs, sed, vti paucorum in dominatu fit, pauci quidam congressi, quid faciundum sit, conscripserint; ea vero quid erunt? Nimirum, subiecit ille, omnia, quæcumque pars ea, quæ summam in republica potentiam obtinet, institutа de iis, quæ agenda sint, deliberatione scripserit; lex adpellantur. Iam si tyrannus etiam ciuitate potitus, quæ ciuibus agenda sint, perscripserit: num & ea lex sunt? Nimirum, ait Pericles, quæcumque tyrannus imperans perscribit, ea quoque lex adpellantur. Quid autem, inquit Alcibiades, vis est, & legum euersio, mi Pericles? an non quum fortior imbecilliorem nō persuadendo, sed vim adferēdo, quodcumque sibi videatur, facere cogit? Equidem ita puto, ait Pericles. Ergo quæcumque tyrannus non persuasis ciuibus perscribit, atque vt illi faciant, cogit; nonne aliena sunt a lege? Id mihi videtur, inquit Pericles. Nam hoc retracto, nimirum legem non esse, quæcumque tyrannus suis nō persuasis scribat. Quæ vero pauci, multitudine non persuasa, sed rerum potiētes scribunt, num vim esse, vel non, dicemus? Tum Pericles: Vidētur, inquit, illa omnia, quæcumque non persuadendo quis cogit aliquem facere, siue scribat ea, siue non, vis potius esse, quam lex. Ergo quæcumque plebs quælibet iis superior, qui locupletes sunt, non persuadendo scribit, vis erūt potius, quā lex. Tum dixisse Pericles fertur: Nos etiam, mi Alcibiades, quum istac ætate essemus, peracres in huiusmodi rebus eramus. Nam & meditabamur eiusmodi, & argutabamur, qualia tu mihi nūc meditari videris. Et subiecisse Alcibiadem: Vtinam, mi Pericles, id temporis tecū essem versatus, quum ingenij acrimonia teipsum in his rebus

Α λέγεται δὲ Ἀλκιβιάδην, πρὶν εἴκοσιν ἐτῶν εἶναι, Περικλέους ἐπιτρόπου μὲν ὄντος ἑαυτοῦ, προεστάτου δὲ τῆς πόλεως, τοιάδε διαλεχθῆναι περὶ νόμων. εἰπέ μοι, φάναι, ὦ Περίκλεις, ἔχοις ἂν μοι διδάξαι τί ἐστι νόμος; πάνυ γε δήπου, φάναι τὸν Περικλέα. δίδαξον δή με καὶ σύ, φάναι τὸν Ἀλκιβιάδην· ὡς ἔγωγ' ἀκούων τινῶν ἐπαινουμένων, ὅτι νόμιμοι ἄνδρες εἰσίν, οἰόμενος μὴ ἂν δικαίως τούτου τυγχάνειν τὸν ἔπαινον μὴ εἰδότα, τί ἐστι νόμος. ἀλλ' οὐδέν τι χαλεπὸν πρᾶγμα προστάττεις, ὦ Ἀλκιβιάδη, φάναι τὸν Περικλέα, βουλόμενος γνῶναι τί ἐστι νόμος. πάντες γὰρ οὗτοι νόμοι εἰσίν, ὅς ὁ πλῆθος συνελθὸν καὶ δοκιμάσας ἔγραψε, φεύγοντα ἄλλε δεῖ ποιεῖν, καὶ ἃ μή. πότερον δ' ἀγαθὰ ἡγήσαντο δεῖ ποιεῖν, ἢ τὰ κακά; ἀγαθὰ μὴ δῆτα, φάναι, ὦ μειράκιον· τὰ δὲ κακά, ἔ. ἐὰν δὲ μὴ πλῆθος, ἀλλ' ὥσπερ ὅπου ὀλιγαρχία ἐστίν, ὀλίγοι συνελθόντες γράψωσιν ὅ, τι χρὴ ποιεῖν, ταῦτα τί ἐστι; πάντα, φάναι, ὅσα δὴ ἂν ὁ κρατῶν τῆς πόλεως βουλευσάμενον ἃ χρὴ ποιεῖν, γράψῃ, νόμος κεῖται. καὶ ἂν τύραννος ὢν κρατῇ τῆς πόλεως γράψῃ τοῖς πολίταις ἃ χρὴ ποιεῖν, καὶ ταῦτα νόμος ἐστί; καὶ ὅσα τύραννος ἄρχων, φάναι, γράφῃ, καὶ ταῦτα νόμος κεῖται. βία δ', φάναι, καὶ ἀνομία τί ἐστιν, ὦ Περίκλεις; ἆρ' ὅταν ὁ κρείττων τοῦ ἥττονος μὴ πείσας, ἀλλὰ βιασάμενος ἀναγκάσῃ ποιεῖν ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκῇ; ἐμοί γε δοκεῖ, φάναι τὸν Περικλέα. καὶ ὅσα ἄρα τύραννος μὴ πείσας τοὺς πολίτας ἀναγκάζει ποιεῖν γράφων, ἀνομία ἐστί; δοκεῖ μοι φάναι τὸν Περικλέα. ἀναπίμπλαμεν γάρ τοι. ὅσα τύραννος μὴ πείσας γράφει νόμον εἶναι. ὅσα δ' οἱ ὀλίγοι τοὺς πολλοὺς μὴ πείσαντες, ἀλλὰ κρατοῦντες γράφουσι, πότερον βίαν φωμεν, ἢ μὴ φωμεν εἶναι; πάντα δοκεῖ φάναι τὸν Περικλέα, ὅσα τις μὴ πείσας ἀναγκάζει τινὰ ποιεῖν, εἴτε γράφων εἴτε μή, βίᾳ μᾶλλον, ἢ νόμος εἶναι. καὶ ὅσα ἄρα ὁ πᾶν πλῆθος κρατῶν τῶν τὰ χρήματα ἐχόντων, γράφει μὴ πείσας, βίᾳ μᾶλλον, ἢ νόμος ἂν εἴη. μάλα τοι, φάναι τὸν Περικλέα, ὦ Ἀλκιβιάδη, καὶ ἡμεῖς τηλικοῦτοι ὄντες, δῆνοι τὰ τοιαῦτα ἦμεν. τοιαῦτα γὰρ καὶ ἐμελετῶμεν, καὶ ἐσοφιζόμεθα, οἷα σὺ νῦν ἐμοὶ δοκεῖς μελετᾶν. τὸ δ' Ἀλκιβιάδην φάναι· εἴθε σοι, ὦ Περίκλεις, τότε συνεγιγνόμην, ὅτε δῆνοτατος σαυτοῦ

Β

Γ

Δ

Ε

ταῦτα

ταῦτα ἤδα. ἐπεὶ τοίνυν πάντα τ̃ πολλευομέ- A
νων ὑπέλαβον χρείττονες εἶ), Σωκράτ¢ μὴν
ἔτι προσήεσ̃: (ἔστε γὰρ αὐτοῖς ἡδέως ἤρεσκεν·
εἴτε προσέλθοιεν, ἐφ' ὧν ἥμαρτάνομεν ἐλεγχό-
μενοι, ἤχθοντο) τὰ τ̃ πόλεως ἔπραττον, ὧνπερ
ἕνεκεν καὶ Σωκράτ¢ προσῆλθον. ἀλλὰ Κείτων
γε Σωκράτους ἦν ὁμιλητὴς, καὶ Χαιρεφῶν, καὶ
Χαιρεσι- †Χαιρεκράτης, καὶ Σιμμίας, καὶ Κέβης, καὶ Φαί-
κράτης, δων γ', καὶ ἄλλοι, οἱ ἐκείνῳ σωνῆσ̃, οὐχ ἵνα δημη-
γοικοὶ ἢ δικανικοὶ ἐγίνοντο, ἀλλ' ἵνα καλοί τε
κἀγαθοὶ ἐγένοντο, καὶ οἴκῳ, καὶ οἰκέταις, καὶ οἰκεί- B
οις, καὶ φίλοις, καὶ πόλ¢, καὶ πολίταις δι' ὧν καλῶς
ἔχει. καὶ τούτων οὐδεὶς οὔτε νεώτερος οὔτε
προσδυτερος ὤν, οὔτ' ἐποίησε κακὸν οὐδέν, οὔτ'
αἰτίαν ἔσχεν. ἀλλὰ Σωκράτης γ', ἔφη ὁ κατήγο-
ρος, τοὺς πατέρας προπηλακίζειν ἐδίδασκε,
Φρονιστέρους πείθων μᾶλλον τοὺς συνόντας αὐτ̃, σοφωτέρους ποιῶν
αὐτὸς ποιεῖν τ̃ πατέρων, φάσκων τ' νόμον ἔξεναι τοῖς βουλο-
μένοις ἐλόντι καὶ τ̃ πατέρα δῆσαι καὶ κατακλεῖσαι τού-
τῳ χρῶμαι, ὡς τ̃ ἀμαθέστερον ὑπὸ τ̃ σοφωτέρου C
νόμιμον εἶναι δεδέσθαι. Σωκράτης τ' μὲν ἀμα-
θίας ἕνεκα δεσμεύοντα δικαίως ἂν καὶ αὐτ̃ ᾤετο
δεδέσθαι ὑπὸ τ̃ βλαψαμένων ἂν μὴ αὐτὸς βλαψα-
θ̃. καὶ τ̃ τοιούτων ἕνεκα πολλάκις ἐσκόπει, τί ἔστι
φέρει μανίας ἀμαθία· καὶ τοὺς μὲν μαινομένους
ᾤετο συμφερόντως ἂν δεδέσθαι καὶ αὐτοῖς καὶ τοῖς
φίλοις, τοὺς τ' μὴ βλαψαμένους τὰ δέοντα, διαφέ-
ρως ἂν μεμηνέναι τοὺς τ̃ βλαψαμένων. ἀλλὰ
Σωκράτης γε, ἔφη ὁ κατήγορος, οὐ μόνον τοὺς πα-
τέρας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς ἐποίει ἂν ἀτί-
μους εἶναι τοῖς αὐτῷ συνοῦσι· λέγων, ὡς οὔτε D
τοὺς κάμνοντας, οὔτε τοὺς δικαζομένους οἱ συγγε-
νεῖς ὠφελοῦσιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἰατροί, τοὺς τ' οἱ συν-
δικοι βλαψάμενοι. ἔφη τ' καὶ τ̃ φίλων αὐτ̃
λέγειν, ὡς οὐδὲν ὄφελος εἴη τοὺς εἶναι φίλους, εἰ μὴ καὶ ὠφελεῖν
δυνήσοιντο· μόνους τ' φάσκειν αὐτ̃ ἀξίους εἶναι τι-
μᾶν τοὺς εἰδότας τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι δυνα-
μένους. καὶ πάνυ πείθοντα ἐν τοῖς νέοις αὐτ̃, ὡς αὐτὸς
εἴη σοφώτατός γε, καὶ ἄλλους ἱκανωτάτους ποιῆσαι
σοφοὺς, ὥστε ἄξιον εἶναι τοὺς αὐτῷ συνόντας, ὥστε
μηδαμοῦ παρ' ἄλλοις τοὺς ἄλλους εἶναι πρὸς ἑαυ- E
τόν. ἐγὼ δ' αὐτ̃ οἶδα μὲν καὶ πατέρων γε, καὶ
τ̃ ἄλλων συγγενῶν γε, καὶ πρὸ τούτων γε ἔτι τ̃ ψυχῆς ἐξεληθέναι,

superabas. Vbi primum igitur se hi superiores in his esse arbitrabantur illis, qui rempublicam gerebant: non iam ad Socratem amplius accedebãt, quod is ceteroquin eis haud placeret; & si maxime accederẽt, reprehendi se propter ea, quæ designabant, grauiter ferebant: sed reipublicæ negotia capessebant, quæ vna causa fuerat, quamobrem ad Socratem accesserant. Crito autẽ, & Chærephon, & Chærecrates, & Simmias, & Cebes, & Phædo, & alij plerique Socrati familiares erant; qui cum eo consuetudinẽ non eam ob causam habebant, vt oratores vel in populi cœtu, vel in iudiciis fierent: sed vt in viros probos & honestos euadentes, recte se erga familiam, domesticos, propinquos, amicos, patriam, ciues denique suos gererent. Quorum quidem nemo neque dum iunior esset, neq; prouectior ætate, mali quidpiam vel commisit, vel cõmisisse culpatus fuit. At enim Socrates, inquit accusator, ignominia patres adficere docebat, dum persuaderet, se familiares suos patribus sapientiores effecturum; atque etiam diceret, lege permissum esse, vt aliquis patrem cõuictum amẽtiæ vinciat: in quo sane hoc argumẽto vteretur, quod imperitiorẽ a sapientiore vinciri ius esset. Immo vero Socrates eum, qui imperitiæ caussa quemquam ligasset, merito & ipsum vinciendum esse putabat ab iis, qui quod ipse ignoraret, scirẽt. Adeoq; sæpenumero propter huiusmodi, quid imperitia differat ab insania, dispiciebat: ac furiosos quidem vinciri cum suo, & amicorũ emolumẽto, putabat: qui vero ignorarẽt ea quæ sciri oporteret, merito debere putabat ab iis discere, qui scirẽt. At Socrates, inquit accusator, nõ solum vt patribus, sed ceteris etiam cognatis familiares sui parum honoris exhiberent, effecit. Dicebat enim, propinquos nec illis esse vsui, qui aduersa valetudine laborarẽt; nec illis, qui iudicio experirentur: sed iis quidem prodesse medicos, his vero quotquot patrocinari scirent. Addebat etiam de amicis eum dicere, nihil esse commodi ex eorũ beneuolentia, si non etiam prodesse possint. Eos quoque solos dicere Socratem dignos honoribus esse, qui & sciant ea, quæ sciri necesse sit, & oratione possint explicare. Qua propter ipsum persuadendo iuuenibus se sapientissimũ esse, ac ad efficiundum alios sapientes maxime idoneum, sic adfectos erga se reddidisse familiares suos: vt nequaquam apud eos alij cuiusquam essent pretij, cum Socrate comparati. Ego vero memini eum de patribus, de propinquis ceteris, de amicis hæc dicere; ac præter hæc, quamobrem postea, quam migrauerit animus,

in quo ſolo eſt prudentia, hominis etiam maxima neceſſitudine coniuncti corpus quamprimum elatum e medio tollant. Dicebat etiam quemlibet, dum in viuis eſt, de corpore ſuo, quod omnium maxime diligit, quidquid otioſum & inutile ſit, tum per ſe tollere, tum aliis tollẽdum præbere. Nam homines ipſi ſuos vngues, capillos, callos tollunt; eoſdemque medicis cũ moleſtiis ac doloribus amputandos deurendoſque præbent, eaque de cauſſa putant ipſis etiam ſe mercedẽ debere ſoluere. Saliuam quoque, quam poſſunt longiſſime, ab ore exſpuunt; quod dum ore continetur, nõ ſolum nihil profit, ſed multo magis etiam noceat. Hæc igitur dicebat Socrates, non ille quidem docens, patrem viuum ſepeliendum eſſe, ac ſeipſum in fruſta concidendum: ſed demonſtrans id, quod ratione careat, expers honoris eſſe. Itaq; etiam hortabatur ſuos, curam in hoc adhiberẽt, vti quam prudentiſſimus quiſque fieret, ac vtiliſſimus: quo nimirum ſiue a patre quis, ſeu a fratre, ſeu alio quopiam honore adfici cuperet, nõ idcirco negligẽs eſſet, quod propinquum ſe crederet: ſed operam enixe daret, vt illis prodeſſet, a quibus honorem conſequi cuperet. Præterea dicebat accuſator, Socratem ſeligentem de poetis celeberrimis ea, quę eſſent peſſima, eiſque teſtimoniorum loco vtentem, docere familiares ſuos; vt & facinora quædam improba, & tyrannica molirentur. Heſiodi quidem illud,

Nullum opus eſſe putes probro, ſunt otia probrum,

ſic exponere Socratem, quaſi poeta nullo iubeat ab opere, nec iniuſto, nec turpi abſtinere: ſed quæſtus gratia, hęc quoque faciunda cenſeat. At enim Socrates, quum fateretur ex vſu hominis, ac bonum eſſe, labore occupari; contraque, otioſum eſſe, noxium & malum: & operari, bonum; otiari, malum eſſe: quoſcumque boni quid facere videret, eos operari dicebat, ac bonos eſſe operarios; qui vero talis luderent, vel aliud quidpiam praui damnoſique agerent, hos otioſos adpellabat. Qua ſententia recte dicitur,

Nullum opus eſſe putes probro, ſunt otia probrum.

Idem accuſator ſæpenumero Socratem † Homeri verbis dicebat vſum eſſe, quod Vlyſſes,

† Iliadũ libro 24.

Si regem nanctus, magna aut virtute virum quem
Conſpiceret, verbis hunc demulcebat amicis:
O felix, tibi non ignaui more timendum eſt,
Verum ipſus ſedeas, aliosque ſedere iubeto.

ἐν ᾗ μόνῃ γίνεται φρόνησις. Τὸ σῶμα δ' οἰκειοτάτου ἀνθρώπῳ τ' ταχίστην ἐξενεγκόντες ἀφαίρεσιν. ἔλεγε δ', ὅτι καὶ ζῶν ἕκαστος ἑαυτῷ τὸ πάντων μάλιστα φιλῇ τὸ σώματος ὅ, τι ἂν ἀχρεῖον ἢ καὶ ἀνωφελὲς, αὐτός τε ἀφαιρῇ, καὶ ἄλλῳ παρέχῃ. αὐτοί τε γε αὑτῶν ὄνυχάς τε, καὶ τρίχας, καὶ τύλους ἀφαιροῦσι, καὶ τοῖς ἰατροῖς παρέχουσι μετὰ πόνων τε καὶ ἀηδονίων καὶ ἀποτέμνειν, καὶ ἀποκάειν, καὶ τέτου χάριν οἴονται δεῖν αὐτοῖς καὶ μισθὸν τίνειν. καὶ ὅ σιαλον ἐκ τοῦ στόματος ἀποπτύουσιν ὡς δυνατὸν πορρωτάτω, δηλοῖ ὡφελεῖν μὲν οὐδὲν αὐτοὺς ἐόν, βλάπτειν δὲ πολὺ μᾶλλον. Ταῦτα οὖν ἔλεγε, τὸν μὲν πατέρα ζῶντα καὶ θεραπεύειν διδάσκων, ἑαυτὸν δὲ καὶ τεμνειν, ἀλλ' ὑποδεικνύων ὅτι ὃ ἄφρον ἄτιμον ἐστι. καὶ παρεκάλει ὑπιμελεῖσθαι τοῦ ὡς φρονιμώτατον εἶναι καὶ ὠφελιμώτατον, ὅπως ἐάν τε τοῦτο παῖς, ἐάν τε τοῦτο ἀδελφὸς, ἐάν τε τοῦτ' ἄλλο τινὸς βούληται τιμᾶσθαι, μὴ τῷ εἰκῆ εἶναι πιστεύων ἀμελῇ, ἀλλὰ πειρᾶται, ὑφ' ὧν ἂν βούλοιτο τιμᾶσθαι, τούτοις ὠφέλιμος εἶναι. ἔφη δὲ αὐτὸν οἱ κατήγορος καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ποιητῶν ἐκλεγόμενον τὰ πονηρότατα, καὶ τούτοις μάλιστα χρώμενον, διδάσκειν τοὺς συνόντας κακουργεῖν εἶναι, καὶ τυραννικοὺς Ἡσιόδου μὲν ὅδε,

Ἔργον δὲ οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργείη δέ τ' ὄνειδος,

τοῦτο δὴ λέγειν αὐτὸν, ὡς ὁ ποιητὴς κελεύει μηδενὸς ἔργου, μήτε ἀδίκου, μήτε αἰσχροῦ ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ποιεῖν ὑπὲρ τοῦ κέρδους. Σωκράτης δ' ὑπ' ὁμολογήσαντο, τὸ μὲν ἐργάζεσθαι εἶναι, ὠφέλιμόν τε αὖ θεραπεύειν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δ' ἄρχειν, βλαβερόν τε καὶ κακὸν, καὶ τὸ μὲν ἐργάζεσθαι ἀγαθὸν, τὸ δ' ἄρχειν κακόν· τοὺς μὲν ἀγαθόν τι ποιοῦντας ἐργάζεσθαί τε ἔφη, καὶ ἐργάτας ἀγαθοὺς εἶναι· τοὺς δ' κυβεύοντας, ἤ τι ἄλλο πονηρὸν καὶ ὑπεζήμιον ποιοῦντας, ἄρχοντας ἀπεκάλει. οὐκ ἂν δ' τούτων ὀρθῶς αὖ ἔχοι τὸ·

Ἔργον δὲ οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργείη δέ τ' ὄνειδος.

Τὸ δ' Ὁμήρου ἔφη ὁ κατήγορος πολλάκις αὐτὸν λέγειν, ὅτι Ὀδυσσεὺς

Οὔπω μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἀνέρα κιχείη,
Τόνδε μὲν ἀϊστώσῃσιν ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε νέεσθαι,
Δαιμόνι', οὔ σε ἔοικε κακὸν ὣς δειδίσσεσθαι,
Αὐτὸς δὲ καθήσο, καὶ ἄλλους ἵδρυε λαούς.

Οἱ δὲ

Οὐδ' αὖ δήμυτ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντάτ' ἐ- A
φύεσθαι, (μύθῳ,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν, ὁμοκλήσασκέ τε
Δαιμόνι', ἀζέμας ἧσο, καὶ ἀλλῶν μῦθον ἄκουε,
Οἳ σέο φέρτεροί εἰσι· σὺ δ' ἀπόλεμος καὶ ἄνανδρις
(βουλῆ.
Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ' ἐνὶ
ταῦτα δὴ αὐτὸν ἐξηγεῖτο, ὡς ὁ ποιητὴς ἐπαινοίη παίεται τὸν δημόται καὶ πένητας. Σωκράτης δ' ὑπὲρ τούτων ἔλεγε, (καὶ γὰρ ἑαυτὸν οὕτω γ' ἂν
ᾤετο δεῖν παίεται) ἀλλ' ἔφη δεῖν τὸν μήτε λόγῳ B
μήτε ἔργῳ ὀφελίμους ὄντας, μήτε γρηὺ μάτι, μήτε πολύ, μήτε αὖ τῷ δήμῳ, εἴπερ δέοι, βοηθεῖν ἐθέλοντας, δικαίως ἂν καὶ τοῦτον καὶ θρασεῖς ὄντι, πολλὰ δεῖν κωλύεσθαι, κἂν πονηροὶ πλούσιοι τυγχάνωσιν ὄντες. Ἀλλὰ Σωκράτης γε, τἀναντία τούτων, φανερὸς ὢν καὶ δημοτικὸς καὶ φιλάνθρωπος ὤν. ἐκεῖνος γὰρ πολλοὺς ὀπτωμένους καὶ ἀσθενεῖς, καὶ ξένους λαβών, οὐδένα πώποτε μισθὸν τοιαύτης ἐπράξατο, ἀλλὰ πᾶσιν ἀφθόνως ἐπήρκει τῷ ἑαυτοῦ. ὧν τινὲς μικρὰ C
μέρη, παρ' ἐκείνου τοιαῦτα λαβόντες, πολλοῦ τοῖς ἄλλοις ἐπώλουν, καὶ οὐκ ἦσαν, ὡς ἐκεῖνος, δημοτικοί. τοῖς γὰρ μὴ ἔχουσι χρήματα διδόναι, οὐκ ἤθελον διαλέγεσθαι. ἀλλὰ Σωκράτης γε καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους κόσμον τῇ πόλει παρεῖχε πολλῷ μᾶλλον, ἢ † Λίχας τῇ λακεδαιμονίων, ὃς ὀνομαστὸς ὅτι τούτου γέγονε. Λίχας μὲν γὰρ τῇ *γυμνοπαιδείας τοὺς ὁπτιδημένους ἐν λακεδαίμονι ξένους ἐδείπνιζε· Σωκράτης ὃ δρᾶν πρῶτος ἔβιᾳ τὰ ἑαυτοῦ δαπανῶν D
τὰ μέγιστα πρίασθαι τοὺς βουλομένους ὠφελεῖν. βιαίους γὰρ ποιῶν τοὺς συγγιγνομένους ἀπέπεμπεν. ἐμοὶ μὲν δὴ Σωκράτης, οἷός τ' ὢν, ἐδόκει τιμῆς ἄξιος εἶναι τῇ πόλει μᾶλλον, ἢ θανάτου· καὶ τοὺς νόμους ὃ σκοπῶν ἄν τις, τοῦθ' εὕροι. καὶ γὰρ τοὺς νόμους, ἐάν τις φανερὸς γένηται κλέπτων, ἢ λωποδυτῶν, ἢ βαλλαντιοτομῶν, ἢ τοιχορυχῶν, ἢ ἀνδραποδιζόμενος, ἢ ἱεροσυλῶν, τούτοις θάνατός ἐστιν ἡ ζημία· ὧν ἐκεῖνος πρώτων ἀνθρώπων πλεῖστον ἀπεῖχεν. ἀλλὰ μὲν τῇ πόλει γε E
οὔτε πολέμου κακῶς συμβαίτος, οὔτε στάσεως, οὔτε προδοσίας, οὔτε ἄλλης κακῆς οὐδενὸς πώποτε αἴτιος ἐγένετο. οὐδὲ μὲν ἰδίᾳ γε οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων οὔτε ἀγαθὸν ἀπεστέρησεν, οὔτε κακοῖς προσέθηκεν· ἀλλ' οὐδὲ αἰτίαν τοῦ εἰρη-

At si quem media clamantem e plebe videret,
Hunc sceptro ferit, & castigans talibus infit:
Infelix, ne te moueas: melioribus aureis
Præbe tuas, animi nullo qui robore præstans,
Non es consiliis vllis, nec idoneus armis.

Hæc eum sic interpretari, vt poetam dicat probare, si plebeij paupereſque cædantur. At vero Socrates non hoc agebat, quod illo pacto seipsum esse cædēdum existimasset; sed necessario dicebat eos, qui nec oratione, nec facto vtiles essent, neque vel exercitui, vel ciuitati, vel ipsi etiam populo, siquidem ita requireret vsus, possent succurrere, præsertim si etiam accederet audacia; omni ratione ac modo coercendos esse, tametsi magnas opes possiderent. Et erat certe Socrates e contrario palam popularis & humanus. Nam quum multos sui studiosos tum ciues, tum exteros haberet, nullam vmquam mercedem doctrinæ caussa exegit, sed omnibus abunde citraque inuidiam sua communicabat: & eorum tamen aliqui partes exiguas quasdam gratis ab eo consequuti, magno aliis vendebant; nec erant, vt ipse, populares. Quippe cum iis, quibus ad largiendum pecunia deesset, sua differendo communicare nolebant. Socrates autem huic ciuitati ad alios homines etiam multo maius ornamētum conciliabat, quam Lichas Lacedæmoniorum vrbi; qui eo nomine celebritatem adeptus fuit. Nam ludis illis, qui a nudis exhibebantur, Lichas hospitibus Lacedæmonem peregre veniētibus, cœnam præbere solebat: Socrates autem, quum per omnem vitam impenderet sua, plurimum omnibus non nolentibus proderat. Etenim eos, qui ad ipsum accedebant, reddebat meliores, ac deinde dimittebat. Quamobrem mihi sane Socrates, qui talis esset, potius vt honore a republica, quam morte adficeretur, dignus esse videbatur: atq; si leges etiam consideret aliquis, hoc ipsum inueniet. Nam secundum leges, si quis vel furari, vel grassando vestes auferre, vel crumenas incidere, vel parietes perfodere, vel plagium, vel sacrilegium committere deprehendatur; supplicio capitis adficitur. Ab his flagitiis Socrates lōgissime supra mortales omnes aberat. Neque vero vt ciuitati bellum aliquod nō satis prospere cederet, in culpa fuit; neq; seditionis, neque proditionis, neque vllius vmquam mali alterius auctor exstitit. Immo ne priuatim quidem vllum hominem vmquam vel bonis priuauit, vel in mala coniecit: adeoque nullius horum, quæ di-

Λίχας — Lichas liberalis in hospites.

γυμνοπαιδιᾶς

ximus, culpam vmquam sustinuit. Quo igitur pacto illi accusationi obnoxius esset, qui pro eo, quod deos esse non putaret, quemadmodum in actione perscriptum erat, palam se deos colere studiosius, quã homines ceteri, declarabat? ac pro eo, quod iuuenes corrumperet, quãdo & hoc ei crimen actor impingebat, palam se declarabat in familiaribus, qui prauis libidinibus flagrarent, has ipsas extinguere, ac eos ad pulcherrimæ splendidissimæq; virtutis, quæ tam ciuitatibus, quam familiis prosperitatem conciliat, amorem incitare? Atq; hæc quum faceret, quo pacto non dignus erat, qui honore maximo a ciuitate adficeretur? Item quas mihi visus sit familiaribus suis vtilitates adferre, quum partim reipsa demonstraret, qualis esset, partim colloquiis ad hoc vteretur: quantum quidem commemini, litteris mandabo. Itaq; diuinis in rebus constabat eum & facere, & loqui eo modo, quo Pythia respõdet consulentibus, quid faciundum sit vel de sacrificiis, vel de cultu maiorum, vel de alia re quapiã, quæ huius sit generis. Nam Pythia respondet oraculo, pie facturos, si ex instituto ciuitatis hæc agant. At Socrates non solum ita se gerebat ipse, sed etiam alios, vt idem facerẽt, cohortabatur. Quod si qui aliter facerent, eos & superstitiosos, & vanos homines esse censebat. Precabatur etiam deos simpliciter, vt bona largirentur: quod dij optime scirent, cuiusmodi res essent bonæ. At qui aurum, vel argẽtum, vel tyrannidem, vel quid aliud huiusmodi a diis peterent: non dissimile quid petere putabat, quã si aleam, vel prœlium, vel quid aliud earum rerum peterent, quæ omnino sunt obscuræ, cuiusmodi sint euẽtum habituræ. Quumque de facultatibus exiguis tenuia sacra faceret, nihilo se putabat minus præstare, quam ij, qui de magnis & copiosis opibus multas & amplas hostias cæderent. Etenim neque decere deos hoc aiebat, vt magnis potius, quã exiguis sacrificiis gauderẽt, quod alioquin eis improborum hominũ sacrificia sæpius essent grata, quam bonorum; neque vitam magnopere mortalibus optandam esse, si sacrificia scelestorum diis essent acceptiora, quam proborum. Nimirum existimabat deos inprimis honoribus gaudere, quos homines maxime religiosi offerrent. Laudabat & hoc carmen,

Sacra diis, quantum potes, immortalibus offer.

Et aiebat hanc admonitionem, vt pro viribus agamus, ad amicos, ad hospites, ad reliquam vitæ rationem, præclaram esse.

Socratis religio.

μῶν θεὸνὸς πώποτ' ἔφη. πῶς οὖν ἔνοχος
αὐ εἴη τῇ γραφῇ, ὃς αὖτε μὲν τὸ μὴ νομίζειν
θεοὺς, ὡς ἐν τῇ γραφῇ ἐγέγραπτο, φανερὸς ὢν
θεραπεύων τοὺς θεοὺς μάλιστα τῶν ἄλλων αὐ-
θρώπων; αὖτε δ' ἀφθείρειν τοὺς νέους, ὃ δὴ ὁ
γραφόμενος αὐτὸν ἠιτιᾶτο, φανερὸς ὢν τ' σωφρο-
σύνην τοῖς ποιηταῖς ἐπιθυμίας ἔχοντας τούτων
μὲν παύων, τ' δὲ καλλίστης καὶ μεγαλοπρεπε-
στάτης ἀρετῆς, ἣ πόλεις τε καὶ οἴκους δὲ οἰκεῖ- οἶκω
σι, πορίζων ἐπιθυμεῖν; ταῦτα δὲ πρά-
των, πῶς οὐ μεγάλης ἄξιος ὢν τιμῆς τῇ πόλει;
ὡς δὲ δὴ καὶ ὠφελεῖ ἐδόκει μοι τοὺς ξυνόντας,
τὰ μὲν ἔργῳ δεικνύων ἑαυτὸν οἷος ὢν, τὰ δὲ καὶ
διαλεγόμενος, τούτων δὴ γράφω ὁπόσα αὖ
διεμνημονεύσω. τὰ μὲν τοίνυν πρὸς τοὺς θεοὺς
φανερὸς ὢν καὶ ποιῶν καὶ λέγων, ἦ δ' ἣ Πυθία
ἀποκρίνεται τοῖς ἐρωτῶσι, πῶς δεῖ ποιεῖν ἢ πρὸς
θυσίας, ἢ πρὸς προγόνων θεραπείας, ἢ πρὸς
ἄλλα τινὸς τῶν τοιούτων. ἥτε γὰρ Πυθία νόμῳ
πόλεως ἂν ταῦτ' ποιοῦντας εὐσεβῶς ἂν ποιεῖν· Σω-
κράτης τε οὕτω καὶ αὐτὸς ἐποίει, καὶ τοῖς ἄλλοις
παρῄνει· τοὺς δὲ μηδὲν πως ποιοῦντας προϊέργους
καὶ ματαίους ἐνόμιζεν εἶναι. καὶ ηὔχετο δὲ πρὸς
τοὺς θεοὺς ἁπλῶς τἀγαθὰ διδόναι, ὡς τοὺς θεοὺς
κάλλιστα εἰδότας ὁποῖα ἀγαθά ἐστι. τοὺς δὲ εὐ-
χομένους χρυσίον, ἢ ἀργύριον, ἢ τυραννίδα, ἢ
ἄλλο τι τῶν τοιούτων, οὐδὲν διάφορον νομί-
ζειν εὔχεσθαι, ἢ εἰ κυβείαν, ἢ μάχην, ἢ ἄλλο τι
εὔχοιντο τῶν φανερῶς ἀδήλων, ὅπως ἀποβήσοι-
το. θυσίας τε θύων μικρὰς ἀπὸ μικρῶν, οὐδὲν ἧτ-
τον ἐνόμιζε δύνασθαι τῶν ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων
πολλὰ καὶ μεγάλα θυόντων. ἥτε γὰρ τοῖς θεοῖς
ἔφη καλῶς ἔχειν, εἰ τῶν μεγάλας θυσίας μᾶλ-
λον, ἢ τῶν μικρὰς ἔλαιον, (πολλάκις γὰρ ἂν
αὐτοῖς τὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον, ἢ τὰ πα-
ρὰ τῶν χρηστῶν εἰλημμένα) ἥτ' ἂν τοῖς
ἀνθρώποις ἄξιον εἶη ζῆν, εἰ τὰ τῶν πο-
νηρῶν μᾶλλον ἢ τὰ τῶν χρηστῶν κεχαρισμένα τοῖς θεοῖς, ἢ τὰ
τῶν χρηστῶν· ἀλλ' ἐνόμιζε τοὺς θεοὺς τ'
τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν μάλα χαίρειν.
ἐπῃνέτης δ' αὖ καὶ ὅδε τούτου,

Καλὸν δώσαμεν δ' ἔρδειν ἱέρ' ἀθανάτοισι
θεοῖσι. καὶ τοὺς φίλους δ', καὶ
ξένους, καὶ τοὺς τἄλλων διαπρὸ καλὸν
ἔφη παραίνεσιν εἶναι) τὸν καλὸν δώσαμεν ἔρδειν.

εἰ δέ τι

εἰ δέ τι δόξειεν αὐτῷ σημαίνεσθαι τοῖς θεοῖς, ἦτ- A Quod si quid diuinitus ei significari visum
τον ἂν ἐπείθη τοῖς τὰ σημαινόμενα ποιῆσαι, esset; difficilius persuaderi potuisset, vt præ-
ἢ εἴ τις αὐτὸν ἔπειθεν ὁδοῦ λαβέσθαι ἡγεμόνα tер indicata faceret: quam si quis ei suasis-
τυφλὸν καὶ μὴ εἰδότα τὴν ὁδόν, αὐτὸ βλέποντος καὶ εἰ- set, vt hominis videntis & viæ gnari loco;
δότος. καὶ τῶν ἀνδρῶν ὃ μωρίαν καλήσειε, οἵτινες cæcum & ignarum viæ ducem acciperet.
τοῖς τὰ τοῖς θεοῖς σημαινόμενα ποιοῦσί τι, Obiurgabat etiam alios ob stultitiam, qui
φυλακὴ ὀνόματι τοῖς ἀνθρώποις ἀδοξίαν. αὐτὸς ὃ πρὸς præter illa, quę diuinitus significata essent,
τοῖς θεοῖς ἀνθρώπινα ὑφορώμενος πρὸς aliquid facerent; idque cauendi studio, ne
τοῖς θεοῖς ξυμβολίαν. διαίτῃ ὃ τῷ τε apud homines existimationem amitterēt.
ψυχῇ ἐπαίδευσε καὶ τῷ σώματι, ἣν χρώμενός τις, interim ipse res humanas omnes præ diui-
εἰ μή τι δαιμόνιον εἴη, θαρρῆσαί τε καὶ ἀσφα- nis consiliis aspernabatur. Corpus & ani- *Socratis frugalitas.*
λῶς σχεῖν, καὶ οὐκ ἂν ἀπορήσαι τοσαύτης δα- mum ea viuendi ratione cōsuefecerat, qua
πάνης. οὕτω γὰρ εὐτελὴς ἦν, ὥστ' οὐκ οἶδ' εἴ τις si quis vtatur, nisi quid diuinitus impediat,
οὕτως ἂν ὀλίγα ἐργάζοιτο, ὥστε μὴ λαμβάνειν & confidenter & secure possit degere; ne-
τὰ Σωκράτει ἀρκοῦντα. οὕτω γὰρ τοσούτῳ ἐ- que vereri, ne tanti sumtus penuria labo-
ὀπὶ πᾶσι χρῆτο, ὅσου ἡδέως ἤσθιε. καὶ † ὅτι τούτῳ οὕτως ret. Nam vsque adeo frugalis erat, vt haud
παρεσκευασμένῳ ἦλθε, ὥστε τὴν ὀπτυμίαν τοῦ σίτου sciam, num quis lucrum tam exiguum la-
ὄψον αὐτῷ εἶναι. ποτὸν δὲ πᾶν ἡδὺ ἦν αὐτῷ, διὰ bore suo facere possit, quod nō alendo So-
τὸ μὴ πίνειν, εἰ μὴ διψῴη. εἰ δέ ποτε κληθεὶς ἐ- crati sufficeret. Quippe cibi tantum sume-
θελήσειεν ὅτι δεῖπνον ἐλθεῖν, ὃ τοῖς πλείοσιν ἐρ- bat, quātum iucunde comederet. Ad eum
γωδέστατόν ἐστιν, ὥστε φυλάξασθαι τὸ ὑπερ- C sic paratus accedebat, vt adpetitus ei cibi
πιεῖν καὶ ἐμπίπλασθαι, ὅτι ῥᾳδίως πρὸς ἐφυλάτ- esset obsonium. Etiam quiuis potus ei gra-
τετο. τοῖς δὲ μὴ δυναμένοις ὅτι ποιεῖν συνεβού- tus erat propterea, quod non biberet, nisi
λευε φυλάττεσθαι τὰ πείθοντα μὴ πιόντας ἐ- sitiret. Si vero nonnumquam inuitatus ad
σθίειν, μηδὲ διψῶντας πίνειν. καὶ γὰρ τὰ λυμαινό- cœnam vellet accedere, tum id, quod dif-
μενα γαστέρας, καὶ κεφαλάς, καὶ ψυχάς, ταῦτ' ἔφη ficillimum est plurimis, cauere scilicet, ne
εἶναι. οἷσθα δ' ἔφη ὅτι σκώπτων καὶ τὸ Κίρκειον quis se repleat vlterius, quam cōmodum
ποιεῖν, τοιούτοις πολλοῖς δεῖπνίζειν. τὸν δὲ Ὀδυσ- sit; ipse perquam facile cauebat. Illis autē,
σέα Ἑρμοῦ τε καὶ τοῦ θεμοστοῦ, καὶ αὐτὸν ἐγκρατῆ qui hoc facere non possent, auctor erat, ab
ὄντα, καὶ ἀπολούμενον † ὑπὸ τῆς καρηβαρίας τοιού- iis vt sibi cauerent, quæ suadent, vt tametsi
των ἄπεσθαι, δι' ἃ ταῦτα ὑδὲ γλέσθαι οἷός τε εἶναι. οὕτω D quis non esuriat, nihilominus tamen edat;
μετὰ τούτων ἔπαιζεν ἅμα σπουδάζων. ἀ- ac non sitiens, bibat. Hæc enim illa esse di-
φροδισίων δὲ παρήνει τοῖς καλῶν ἰσχυρῶς ἀπέχε- cebat, quæ & ventribus, & capitibus, & a-
σθαι. καὶ γὰρ ἔφη ῥᾴδιον εἶναι τοιούτων ἀπόμενον nimis exitio sint. Quinetiam ridens narra-
σωφρονεῖν. ἀλλὰ καὶ Κριτοβούλου πρὸς Κρί- bat, Circem ex hominibus hoc modo fe-
τωνος πυθομένου, ὅτι ἐφίλησε τὸν Ἀλκιβιάδου υἱὸν ciisse sues, quod multis talibus eos in cœnis
καλὸν ὄντα, παγκάλως τὸν Κριτοβούλου ἤρετο Ξε- exciperet. Verum Vlyssem partim Mercu-
νοφῶντα· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ξενοφῶν, ὃν σὺ Κρι- rij monitu, partim quod ipse temperans es-
τόβουλον νομίζεις εἶναι τῶν σωφρονικῶν ἀνθρώ- set, seque cohibere posset, quo minus in-
πων μᾶλλον, ἢ τῶν † ἐραστῶν, καὶ τῶν σφοδροπικῶν E tempestiue huiusmodi adtingeret; idcirco
μᾶλλον, ἢ τῶν αἰσχίστων τε καὶ ῥιψοκινδυνοτάτων; πολὺ in suem mutatum non fuisse. Atque huiusmodi de his serio simul, ac ioco proferebat. Præterea quod res venereas adtinet, monebat; vt vehementi studio a formosis abstineretur. Nec enim esse dicebat facile, vt eiusmodi adtingendo, cōtinenter se gereret. Quum Critobulum aliquando, Critonis filiū, comperisset Alcibiadis filium, sane quam elegantem, osculatum esse; Xenophontem, præsente Critobulo, interrogabat: Dic mihi, mi Xenophon, nō tu Critobulum existimabas potius eorum ex hominum esse numero, qui cōtinenter se gerunt, quam audacium; prouidumq; potius, quam amentem ac temerarium? Omnino, inquit Xenophon. At tu velim eum existimes feruidissimum in agendo esse, ac longe confidentissimū: ita quidem, vt se vel in enses præcipitem dare, vel in ignē insilire audeat.

Socratis et Xenophontis colloquium.

ὀπὶ πᾶσι — ἐραστῶν, — λευροτάτου Pollux.

Et quidnam, subiecit Xenophon, cõmittentem vidisti, quod ita de ipso statuis? Tu Socrates: An non hic ille est, ait, qui filium Alcibiadis, vultu elegantissimo præditum, ac lõge formosissimum osculari ausus est? Enimuero si tale quid, inquit Xenophon, temerarium facinus putari debet, etiam ipse videor id adire periculi posse. Miserũ vero te, subiecit Socrates: quid euẽturum tibi existimas, si formosum osculeris? an non subito pro libero seruus esses? nõ multa in voluptates noxias impenderes? non occupatus impedirere, quo minus honestæ alicui, præclaræque rei operam dares? non in ea cogereris incumbere, quę ne furiosus quidem curauerit? Acrem tu mehercules, inquit Xenophon, inesse vim dicis osculo. Atque hoc, subiecit Socrates, num tibi mirum est? an nescis † phalangia, quæ vix oboli dimidij magnitudinem æquant, tantum ori adplicata, doloribus homines conficere, ac mentis alienationem inducere? Ita est profecto, ait Xenophon: Nam phalangia morsu ipso quiddam infigunt. O stulte, ait Socrates, an non existimas formosos osculando quiddam infigere, quod tu nõ videas? an nescis id animal, quod adpellant pulchrum ac formosum, eo phalangiis esse acrius; quod illa quidem tangendo, hoc vero ne quidem tangens, si modo spectetur, infigat etiam longo ex interuallo aliquid eiusmodi, quod insanire faciat? Fortassis amores etiam hac ipsa de caussa sagittarij dicũtur, quod qui formosi sunt, etiam longo ex interuallo vulnus infligant. Quamobrem, mi Xenophon, auctor tibi sum, vt vbi formosum videris, auerso vultu fugias. Tibi vero, mi Critobule, hoc do consilij, vt anno toto peregrineris. Nam vix fortasse tantum intra spatium ex hoc morsu cõualueris. Sic nimirum Socrates iis, qui aduersus res venereas commode muniti non essent, etiam secedendum putabat in eiusmodi occasionibus: vt si corpus illis non admodum egeret, animus eas non expeteret; sin egeret, negotia non facesserent. Atque ipsum constabat aduersus eas vsque adeo paratum fuisse, vt facilius ab elegantissimis ac formosissimis abstineret, quam ceteri a turpissimis maximeque deformibus. Quod igitur cibum, potum, res venereas adtinet, ita se comparauerat Socrates; ac se nihil quidem minus frui voluptatibus his ad sacietatem putabat, quam qui vehemẽter in iis quærẽdis laborarẽt, at multo minus doloris percipere. Quod si qui Socratẽ putãt,

Vide ad Bezam. 4. p. 82. 11.

† genus aranei. Cõsule Plin. lib. 8.

καὶ τί δή, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἰδὼν ποιοῦντά σε ταῦτα κατέγνωκας αὐτοῦ; ὁ γὰρ οὗτος, ἔφη, ἐπολμήσας τὸν Ἀλκιβιάδου υἱὸν φιλῆσαι, ὄντα ἀνθρωπίνου πάνυ καλὸν καὶ ὡραιότατον; ἀλλ' εἰ μέντοι, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τοιοῦτόν ἐστι τὸ ῥιψοκίνδυνον ἔργον, καὶ ἐγὼ δοκῶ μοι τὸν κίνδυνον τοῦτον ἐπικομεῖναι. ὦ πλῆμον, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τί ἆρ' οἴει παθεῖν καλὸν φιλήσας; ἆρ' οὐκ αὖ αὐτίκα μάλα δοῦλος αὐτὸς ἐλεύθερος εἶ; πολλὰ δ' ἀπομάξει εἰς βλαβερὰς ἡδονάς; πολλῶν δὲ ἀσχολίαν ἕξεις τοῦ βπιμεληθῆναί τινος καλοῦ κἀγαθοῦ; ἀσυμβάσιον δ' ἀναγκαθῆναί σε ἐφ' οἷς οὐδεὶς ἂν μανὸς ἂν ἀσυμβάσειεν; ὦ Ἡράκλεις ἔφη Ξενοφῶν, ὡς δεινόν τινα λέγεις δύναμιν τὸ φίλημα τος εἶ). καὶ τοῦτο, ἔφη ὁ Σωκράτης, θαυμάζεις; οὐκ οἶδα, ἔφη, ὅτι τὰ φαλάγγια οὐδὲ ἡμιωβολιαῖα ὄντα μέγεθος, τοσοῦτον φαλάμνα μόνον τῷ σώματι, ταῖς τε ὀδύναις βπιτείθει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοῦ φρονεῖν ἐξίστησι; ναὶ μὰ δί', ἔφη ὁ Ξενοφῶν. οἴνησι γάρ τι τὰ φαλάγγια καὶ ὁ δῆγμα. ὦ μῶρε, ἔφη ὁ Σωκράτης, τοὺς δὲ καλοὺς οὐκ οἴει φιλοῦντας οἰνέναι τι, †ὅτι σὺ οὐχ ὁρᾷς; οὐκ οἶδ' ὅτι τοῦτο τὸ θηρίον, ὃ καλοῦσι καλὸν καὶ ὡραῖον, τοσοῦτῳ δοκεῖ τῶν φαλαγγίων, ὅσῳ οὐδὲ ἃ μὲν ἁφαλνα, τοῦτο δὲ οὐδὲ ἁπόμαλον, ἐάν τις αὐτὸ θιγάτας, οἴνησι τε καὶ πολὺ πορρωτέρω τοιοῦτον, ὥστε μαίνεσθαι ποιεῖν; ἴσως δὲ καὶ οἱ ἐρῶντες τοξόται ἀφ' οὗ τοῦτο καλοῦνται, ὅτι καὶ πορρωθεν οἱ καλοὶ πρόσχωσιν. ἀλλὰ συμβουλεύω σοι, ὦ Ξενοφῶν, ὁπότ' ἂν ἴδῃς τινὰ καλόν, φεύγειν τοσοῦτον ὅσον δύνασαι. σοὶ δέ, ὦ Κριτόβουλε, συμβουλεύω ἀπεναυτίσας. μόλις γὰρ ἂν ἴσως ἐν τοσούτῳ χρόνῳ τὸ δῆγμα ὑγιὲς γένοιο. οὕτω δὴ καὶ † ἀφροδισιάζειν τοὺς μὴ ἀσφαλῶς ἔχοντας πρὸς ἀφροδίσια ᾤετο χρῆναι πρὸς τοιαῦτα, *οἷα μὴ πάνυ μὲν δεομένου σώματος, οὐκ ἂν προσδέξαιτο ἡ ψυχὴ δεομένου δέ, οὐκ ἂν παράλογα παρέχοι. αὐτὸς δὲ πρὸς ταῦτα φανερὸς ἦν ὅτω παρεσκευασμένος, ὥστε ῥᾴδιον ἀπέχεσθαι τῶν καλλίστων καὶ ὡραιοτάτων. πρὸς μὲν δὴ βρώσεως καὶ πόσεως καὶ ἀφροδισίων, ὅτω κεκοσμημένος ἦν, καὶ ὅπως ἐδέδει ἂν ἥκιστα ἀρχομένου τοῦ πολλὰ ὑπὸ τούτοις πραγματεύεσθαι, λυπεῖσθαι δὲ πολὺ ἔλαττον. εἰ δέ τινες Σωκράτην νομίζουσιν, ὡς ἔνιοι

ἀφροδιάζειν

ἵνα μὴ

ὡς ἔνιοι γράφουσί τε καὶ λέγουσι περὶ αὐτῶν τεκμη- A
ριούμενοι, πρῶτα μὲν ἄνθρωπους ἐπ' ἀρετὴν
κράτιστον γενόμενον, προάγειν δὴ ἐπ' αὐτὴν οὐκ
ἰσχυον, σκοπεῖσθαι μὴ μόνον ἕκαστος κολάσεως
εἵνεκα τοὺς πρώτους οἰομένους εἰδέναι ἐρωτῶν
ἤλεγχεν, ἀλλὰ καὶ ἃ λέγων συνημέρευε τοῖς συ-
νοῦσι διέβαινε, δοκιμάζοντων εἰ ἰσχυὸς ἐπὶ βελτίους
ποιοῖντὺς συνόντας. λέξω οὖν πρῶτον ἃ περὶ αὐτοῦ
ἤκουσα περὶ τοῦ δαιμονίου διαλεγομένου πρὸς Α-
ριστόδημον τὸν μικρὸν ὀπτικαλούμενον. καὶ μα-
θὼν δ' αὐτοῦ ὅτε θύοι τοῖς θεοῖς μηχανόμενον, B
ὅτε μαντικὴν χρώμενον, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιούντων
ταῦτα καλαγέλωντα· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀριστόδη-
με, ἔστιν οὕστινας ἀνθρώπων τεθαύμακας ὅτι σο-
φίᾳ; ἔγωγ' ἔφη. καὶ ὅς· λέξον ἡμῖν, ἔφη, τὰ ὀνό-
ματα αὐτῶν. ὅτι μὲν οὖν ἐπῶν ποιητὰς Ὅμηρον
ἔγωγε μάλιστα τεθαύμακα, ὅτι δ' διθυράμβῳ
Μελανιππίδην, ὅτι δ' τραγῳδίᾳ Σοφοκλέα,
ὅτι δ' ἀνδριαντοποιΐᾳ Πολύκλειτον, ὅτι δ' ζω-
γραφίᾳ Ζεῦξιν. πότερα δέ σοι δοκοῦσιν οἱ ἀφρα- C
ζόμενοι εἴδωλα ἄφρονά τε καὶ ἀκίνητα, ἀξιο-
θαυμαστότεροι εἶναι, ἢ οἱ ζῶα ἔμφρονά τε καὶ ἐνερ-
γά; πολὺ μὴ δῆτα οἱ ζῶα, εἴ γε μὴ τύχῃ τινί,
ἀλλὰ ὑπὸ γνώμης ταῦτα δεδημιουργῆσθαι. τῶν δ' ἀτεκμάρ-
τως ἐχόντων ὅτου ἕνεκά ἐστι, καὶ τὰ φανερῶς ἐπ'
ὠφελείᾳ ὄντων, πότερα τύχης καὶ πότερα γνώμης
ἔργα κρίνεις; πρέπει μὲν τὰ ἐπ' ὠφελείᾳ γιγνό-
μενα γνώμης εἶναι ἔργα. ἀκούειν δοκεῖ σοι ἐξ ἀρ- D
χῆς ποιῶν ἀνθρώπους, ἐπ' ὠφελείᾳ προσθεῖναι
αὐτοῖς δι' ὧν αἰσθάνονται ἕκαστα, ὀφθαλμοὺς μὲν
ὡδὶ ὁρᾶν τὰ ὁρατά, ὦτα δ' ὡσὶ ἀκούειν τὰ ἀκου-
στά; ὀσμὰς γε μήν, εἰ μὴ ῥῖνες † προετέθησαν, τί ἂν
ἡμῖν ὄφελος ἦν; τίς δ' ἂν αἴσθησις ἦν γλυκέων, καὶ
δριμέων, καὶ πάντων τῶν δι' ἁφῆς σώματος ἡδέων, εἰ μὴ
γλῶττα τούτων γνώμων ἐνῆργάσθη; πρὸς δὲ τού-
τοις, ἃ δοκεῖ σοι καὶ τόδε † προνοίας ἔργον εἶναι,
ὃ, ἐπεὶ ἀσθενὴς μέν ἐστιν ἡ ὄψις, βλεφάροις
αὐτὴν θυρῶσαι, ἃ ὅταν μὲν αὐτῆς χρῆσθαί τι δέῃ,
ἀναπεπταμένοις, ὅταν δὲ τῷ ὕπνῳ συγκλείῃ; ὡς δὲ
ἂν μηδὲν ἄνεμοι βλάπτωσιν, ἡθμὸν βλεφαρίδας
ἐμφῦσαι, ὀφρύσι τε ἀποστέγουσαι τὰ ὑπὲρ τὸν ὀμ- E
μάτων, ὡς μηδ' ὁ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἱδρὼς κακουργῇ. δὲ
δὴ τὰ ἀκοὴν δέχεσθαι μὲν πάσας φωνάς, ἐμπί-

θεοῖς, ὅτι εὐχόμενον,

προνοίας ἔργον εἶναι,

προεστέθησαν,

οἱ δὲ ἐξ

Aquemadmodum & scribunt nonnulli de eo, & loquuntur, quibusdam argumentis ducti, fuisse quidem excellentissimum ad impellendos homines ad virtutem, verum eo deducere non potuisse, vt in ea profectus aliquos facerent: illi velim non solum considerent, quæ coercendi caussa de iis interrogata, qui omnia scire se putabant, refellebat; sed etiam ea, quæ cottidie cum familiaribus differebat: atq; ita periculum faciant, potueritne suos familiares meliorem ad frugem reuocare. Dicam autem primum, quæ aliquãdo ex ipso audiui, differente de deo ad Aristodemum, cognomento Paruum. Hunc enim quum accepisset neque diis sacrificare, neque preces concipere, neque diuinatione vti, adeoq; ridere omnes, qui hæc facerent: Dic mihi, ait, Aristodeme, suntne homines aliqui, quos sapientię nomine sis admiratus? Quũ ille adsensus esset: Dicito nobis, inquit Socrates, eorum nomina. Equidem, respondit is, Homerum in pangendis carminibus epicis admiratus sum maxime: in dithyrambo, Melanippidem: in tragœdia, Sophoclem: in statuaria, Polycletũ: in pictura, Zeuxin. Vtri vero, inquit Socrates, videntur tibi digni esse maiori admiratione: num qui simulacra mẽtis & motus expertia perficiunt, an qui animalia mente & efficacitate prædita? Multo magis profecto miror auctores animalium, siquidem ea non fortuito, sed certo iudicio consilioque facta sint. Vtra vero vel fortuita, vel consilij iudicas esse opera: num ea, de quibus adsequi coniectura non licet, quanam de caussa facta sint; an quæ manifesto sunt ad vtilitatem aliquam relata? Nimirum ea profecta esse a consilio cõuenit opera, quæ vtilitatis caussa fiunt. † An non igitur tibi videtur is, qui ab initio fecit homines, vtilitatis caussa eis addidisse, per quæ sensu perciperent singula: nimirum oculos, vt ea cernerent, quæ cerni possunt: aures, vt audirẽt, quæ audiri possunt? Odorum certe, si nares additæ non fuissent, quis nobis exstitisset vsus? Quinam sensus fuisset rerum dulcium, & acrium, & suauiũ illarum omnium, quæ ore percipiuntur, si non lingua in nobis fuisset condita, quę harum est exploratrix? Prẽterea non tibi videtur hoc quoque putandum esse prouidentię opus, quod quum visus imbecillis sit, palpebris hunc quasi foribus munierit, quæ vbi visu opus est, aperiuntur; obrepente somno, clauduntur? Vt autem ne venti quidem nocerent, cilia quasi cribrum a natura quoddam addidit; ac superciliis, quasi quibusdam suggrundiis, quæ supra oculos sunt, texit: vt ne quidem sudor de capite manans eos lædere. Quod itẽ auditus voces omnes excipiat, num-

Aristodemum cognominat Socrates.

† Locus a Ciceronẽ tactus in ii de natura deorũ.

quam tamen repleatur: quod dentes anteriores vniuersis animalibus dati sint velut ad secandum, molares vero ad comminuendum, quæ ab iis acceperint: quod os, per quod immittuntur in animalia, quæcumque ab eis adpetuntur, prope ab oculis & naribus collocarit: quumque molesta sint, quæ excernuntur, canales horum auerterit, vt quam remotissime ab ipsis sensibus aueherētur: hæc igitur tam prouide facta, fortuitane opera sint, an a cōsilio profecta, dubitas? Minime profecto, inquit, sed mihi sic ea cōsideranti sapientis cuiusdam opifici, & animantium studiosi artificium præseferre videntur. Iam quod cupiditatem procreandæ subolis indiderit, ac matribus cupiditatem educādi, educatis maximum vitæ desiderium, maximumque mortis metum: nimirum hæc quoque videntur illius esse artificiis cōsentanea, qui vt essent animalia, certo consilio constituerit. Tu vero non teipsum aliquid habere prudentiæ putas? Interroga me, ac respondebo. An vero nusquam alibi quidquam esse putas prudentiæ? præsertim quū scias, quod exiguā terræ partem habeas in corpore, quum ea magna sit: quod parum habeas humoris, quum humor multus sit: itemque de singulis rebus ceteris, quæ magnæ sunt, exiguam partem quum acceperis, ita deinde corpus tuum compactum fuit. Mentem vero, quæ sola nusquam est, quodammodo feliciter prehendisse te putas; atque hæc amplissima, numeroque infinita per dementiam quamdam in hunc ordinem esse redacta putas? Ita profecto, inquit Aristodemus. Nam auctores nō video, sicut earum rerū opifices cerno, quæ heic fiūt. Nimirum tu ne tui quidem ipsius animum cernis, qui rerum in corpore potitur. Ideoque, si ita velis, licet tibi dicere, nihil te iudicio tuo facere, sed omnia fortuito. Tum Aristodemus: Ego, mi Socrates, inquit, numen nō sperno: sed arbitror id esse magnificentius, quam vt cultu meo indigeat. Immo, ait Socrates, quanto magnificentius tui curam habere dignatur, tanto magis honore vult abs te adfici. Equidem, inquit Aristodemus, scire te volo, non me Deos neglecturum, si putarem eos res humanas curare. Tu ergo curare ipsos res nostras non arbitraris, quum primo inter animalia cetera solum illi hominem erectum esse voluerint, (& habet hoc erecta figura, vt prospici longius possit, & rectius superna spectari, & vt minus lædamur) atq; etiam visum, auditum, os addiderint. Deinde ceteris quidem, quæ humi repunt, pedes dederunt, qui solum hoc eis præbent,

A πλανᾷ; ὃ μὴ ποιεῖ. καὶ τοὺς μὲν πρόσθεν ὀδόντας πᾶσι ζώοις οἵους τέμνειν εἶναι, τοὺς δὲ γομφίους οἵους ταῦτα τρίβειν· καὶ στόμα μὲν, δι' οὗ ὧν ἐπιθυμῇ τὰ ζῶα εἰσπέμπεται, πλησίον ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν καθεῖναι· ἐπεὶ δὲ τὰ ἀποχωροῦντα δυσχερῆ, ἀποστρέψαι τοὺς τούτων ὀχετοὺς, καὶ ἀπενεγκεῖν ἧ δυνατὸν πρόσω τάττω ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων. ταῦτα οὕτω προνοητικῶς πεπραγμένα ἄπορᾷς πότερα τύχης ἢ γνώμης ἔργα ἐστίν; ἐγὼ μὰ τὸν Δί', ἔφη, ἀλλ' οὕτω γε σκοπῶν μάλ' πρόνοιά τις ἔοικε ταῦτα σοφοῦ τινος δημιουργοῦ καὶ φιλοζώου τεχνήματα. ὃ δὲ, ἐμφυσᾶν μὲν ἔρωτα τοῦ τεκνοποιεῖσθαι, ἐμφυσᾶν δὲ τοῖς γεγαμηκόσιν ἔρωτα τοῦ τρέφειν, τοῖς δὲ βρέφεσι μέγιστον μὲν πόθον τοῦ ζῆν, μέγιστον δὲ φόβον τοῦ θανάτου· ἀμέλει καὶ ταῦτα ἔοικε μηχανήματά τινος ζῶα εἶναι βουλομένου. σὺ δὲ σαυτοῦ φρόνιμόν τι δοκεῖς ἔχειν; ἐρώτα γὰρ, καὶ ἀποκρινοῦμαι. μηδέτι δὲ δαιμονᾶν σοὶ εἰς φρόνιμον εἶναι; καὶ ταῦτα, εἰδὼς ὅτι γῆς τε μικρὸν μέρος ἐν τῷ σώματι, πολλῆς ὄν-

C σης, ἔχεις, καὶ ὑγροῦ βραχύ, πολλοῦ ὄντος, καὶ τἄλλων δὴ πάντων μεγάλων ὄντων ἑκάστου μικρὸν μέρος λαβόντι τὸ σῶμα συνῆρμοσαί σοι. νοῦν δὲ μόνον ἆρα ἁθρόον ὄντα σε ἀτυχῶς πως δοκεῖς συναρπάσαι, καὶ τάδε τοσαῦτα μεγέθη καὶ πλῆθος ἄπειρα. δι' ἀφροσύνην τινὰ † ὡς οἷς ἀτάκτως πως οἷς ἔχειν; μὰ Δί'. καὶ γὰρ ὁρῶ τοὺς κυρίους, ὥσπερ τῶν ἀνθρώπων τοὺς δημιουργούς. οὐδὲ γὰρ τὴν ἑαυτοῦ σύ γε ψυχὴν ὁρᾷς, ἣ τοῦ σώματός κυρία ἐστίν. ὥσθ' κατά γε τοῦτο ἔξεστί σοι λέγειν, ὅτι οὐδὲ

D γνώμῃ, ἀλλὰ τύχῃ πάντα πράττῃς. καὶ ὁ Ἀριστόδημος· ἀτοπός γε, ἔφη, εἶ, ὦ Σώκρατες, ὑπεροράν τὸ δαιμόνιον, ἀλλ' † ἐκεῖνον μεγαλοπρεπέστερον ἡγεῖσθαι, ἢ ὡς τῆς ἐμῆς θεραπείας προσδεῖσθαι. ἥκιστα, ἔφη, ὅσῳ μείζονα προνοεῖσθαι ἀξιοῖ σε θεραπεύειν, τοσούτῳ μᾶλλον τιμητέον αὐτόν. εἰ γοῦν, ἔφη, ὅτι εἰ νομίζοιμι θεοὺς ἀνθρώπων τι προνοητίζειν, οὐκ ἂν ἀμελοίην αὐτῶν. ἔπειτ' οὐκ οἶει προνοητίζειν, οἳ πρῶτον μὲν μόνον τῶν ζώων ἄνθρωπον ὀρθὸν ἀνέστησαν, (τὸ δὲ ὀρθότης καὶ προορᾶν πλεῖον ποιεῖ δύνασθαι, καὶ τὰ ὑπερθεν μᾶλλον θεᾶσθαι, καὶ ἧττον κακοπαθεῖν) καὶ ὄψιν, καὶ ἀκοὴν, καὶ στόμα ἐνέποιησαν. ἔπειτα τοῖς μὲν ἄλλοις ἑρπετοῖς πόδας ἔδωκαν, οἳ δὲ πορεύεσθαι μόνον

Diogen. Laert. 2. 3. 65. De prouidentia.

νον παρέχοισιν· αὖ θεφπῳ δὲ καὶ χεῖρας προσ- A
έθεσαν, αἳ τὰ πλῆστα, οἷς ὐδαμονέστεροι ἐκείνων ἐσμὲν, ἐξεργάζονται. καὶ μὴν γλῶτταν γε πάντων τῶν ζώων ἐχόντων, μόνῃ τῇ τῶν αὖ θεφπων ἐποίησαν, οἵαν ἄλλοτε ἄλλαχῆ φαύουσαν τὸ σόματος ἁρθρωθῆναί τε τὴν φωνὴν, καὶ σημαίνειν πάντα ἀλλήλοις ἃ βουλόμεθα. † ὃ δὲ, καὶ τὰς τῶν ἀφροδισίων ἡδονὰς τοῖς μὴν ἄλλοις ζώοις δοῦναι παυσαμένας τὸ ἔτους χρόνον, ἡμῖν δ' συνεχῶς μέχρι γήρως ταύτας παρέχειν; οὐ τοίνυν μόνον ἤρκεσε τῷ θεῷ τὸ σώματος ὅπως μελήσειν, ἀλλ', ὅπερ μέγιστόν ὅστι, καὶ τὴν ψυχὴν κρατίστην τῷ ἀνθρώπῳ ἐνέφυσε. τίνος γὰρ ἄλλου ζώου ψυχὴ πρῶτα μὲν θεῶν, τῶν τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα συντεταγμένων, ἠσθήσθη ὅτι εἰσί; τί δ' φῦλον ἄλλο, ἢ αὖ θεφποι, θεοὺς θεραπεύουσι; ποία δὲ ψυχὴ τῶν αὖ θεφπίνης ἐφικνεῖτ' ἂν προφυλάττεσθαι ἢ λιμοὺς, ἢ δίψος, ἢ ψύχη, ἢ θάλπη, ἢ νόσους ὅπως χρὴ παῦσαι ἢ ῥώμην ἀσκῆσαι, ἢ προμάθησιν ἐκπονῆσαι, ἢ ὅσα αὖ ἀκούσῃ, ἢ ἴδῃ, ἢ μάθῃ, ἱκνοῦνται δῆτ' ἀφ' ἁμῶν; οὐ γὰρ πόρρωθεν κατάδηλον, ὅτι τῶν ἄλλα ζῶα ὥσπερ θεοὶ αὖ θεφποι βιοτεύουσι, φύσει καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ κρατιστεύοντες; ὅτε γὰρ βοὸς αὖ ἔχων σῶμα, ἀνθρώπου γνώμην, ἠδυνάτ' αὖ ποιῆσαι ἃ ἐβούλετο· ἅθ' ὅσα χεῖρας ἔχει, ἀφέωνται δ' ὅτι, πλέον οὐδὲν ἔχει. σὺ δ' ἀμφοτέρων τῶν πλείστου ἀξίων τετυχηκὼς, οὐκ οἴει σὲ θεοὺς ὅπως μελήσεσθαι; ἀλλ' ὅτῳ τί ποιήσωσι, νομίζεις αὐτοὺς σοῦ φροντίζειν; ὅταν πέμπωσιν, ὥσπερ σὺ φῂς πέμπειν αὐτοὺς, συμβούλους ὅ, τι χρὴ ποιεῖν καὶ μὴ ποιεῖν. ὅτῳ δ' ἀθλωταῖς ἔφη, πυνθανομένοις τι διὰ μαντικῆς φράζωσιν, οὐ καὶ σοὶ δοκεῖς φράζειν αὐτοὺς; οὐδὲ ὅτῳ τοῖς Ἕλλησι τέρατα πέμπουσι προσημαίνωσιν, οὐδὲ ὅταν πᾶσιν αὖ θεφποις; ἀλλὰ μόνον σε ὀξυωρεῖν τες ὑπ' ἀμελείας καταπίεσονται; οἷς δ' αὖ τοὺς θεοὺς τοῖς αὖ θεφποις δόξαν ἐμφῦσαι, ὡς ἱκανοί εἰσιν οὗ καὶ κακῶς ποιεῖν, εἰ μὴ δυνατοὶ ἦσαν; καὶ δὴ θεφποις ὀξαπατωμένοις τὸν πάντα χρόνον οὐδέποτ' αὖ αἰσθέσθαι; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι τὰ πολυχρονιώτατα καὶ σοφώτατα τῶν αὖ θεφπίνων, πόλεις καὶ ἔθνη, θεοσεβέστατά ὅστι, καὶ αἱ θεσμιώταται ἡλικίαι, θεοὺς ὅπως μελέσονται;

non præbuerint: homini vero etiã manus addiderunt, quæ plurima perficiunt, ob quæ ceteris illis beatiores sumus. Linguam vero quum animalia cũcta habeãt, solam humanam eiusmodi condiderunt, vt ore alias alibi contacto, vocem quasi articulet, omniaque significet, quæcumque significare nobis inter nos libeat. Iam quod rei venereæ voluptates animalibus ceteris ita dederint, vt certũ anni tempus eis præscripserint, quum nobis ad senectutem vsque has continuo suppeditent, quale quiddam est? Neq; tamen satis hoc deo B fuit, vt corporis curam haberet: sed, quod maximum est, etiam prętantissimum animum hominis naturæ dedit. Nam cuius alterius animalis animus deprehendit primum de diis, qui hæc amplissima longeq; pulcherrima cõstruxerunt, eos esse? Quod itẽ aliud genus, præter homines, deos colit? Quinam alius animus humanum superat in præcauenda fame, siti, frigoribus, caloribus: vel in medendo morbis, vel exercendo robore, vel ampliori doctrina comparanda, vel in eorum memoria retinenda, quæcumq; vel audierit, vel viderit, vel didicerit? An enim plane tibi manifestum nõ est, homines inter animalia cetera quasi deos quosdam viuere, longe ab ipsa natura tum corpore tum animo ceteris præstantes? Nec enim si bouis haberet corpus, mentem autem hominis; facere, quæ voluissет, potuissет: nec illa, quæ manus quidem habent, sed mente carẽt, cæteris præstant. Tu vero quum vtrumque pretij longe maximi consequutus sis, non curare te deos arbitratis? At quidnam vbi fecerint, D curam eos habere tui putabis? Quum miserint, inquit Aristodemus, quemadmodum tu dicis eos mittere, consiliarios eorum, quæ vel agenda, vel non agenda sint. Verum vbi quid Athenienſibus, subiecit Socrates, per diuinationem consulentibus respondent, annon tibi quoq; responderi putas? Nõ quum ceteris Græcis, quum hominibus vniuersis portenta mittũt, quibus aliquid ante denuntiant? Te scilicet solum eximentes, extra curam suam collocant? Num arbitraris deos hominibus opinionẽ indituros fuisse, quod & beneficiis, & pœnis adficere possint, si nõ reuera id possent? E Et homines arbitraris perpetuo deceptos horum nihil vmquam sensisse? Non vides, quod quæ inter res humanas & antiquitatis & sapientiæ principatum tenent, nimirum vrbes & nationes, diuino cultui sint addictissimæ; quodque hominum ætates prudentissimæ res diuinas maxime curent?

Disce, inquit, o bone vir, etiã mentẽ tuam, A dum ineſt corpori, ex arbitratu ſuo corpus gubernare. Quamobrẽ exiſtimandum eſt, illam quoq; ſapiẽtiam, quæ eſt in hoc vniuerſo, ſic omnia regere, quemadmodum ipſi gratũ eſt: nõ oculum tuũ ad multa vſq; ſtadia pertingere poſſe, & non poſſe dei oculum ſimul omnia intueri: neq; animum tuũ tam de rebus, quæ heic accidũt, quam de illis, quæ in Ægypto, & Sicilia, cogitare poſſe: & non poſſe dei ſapientiam ſimul omnia cura ſua cõplecti. Enimuero ſi, quẽadmodum animaduertis, dũ homines colis, qui te viciſſim colere velint; ac dũ gratificaris, qui viciſſim velint gratificari; dũ conſulis alios, quinam prudentes ſint, perſpicis; eodem modo deos etiã colendo periculũ feceris, an quid tibi velint iis de rebus, quæ hominibus obſcuræ ſunt, conſulere: tum vero intelliges numen tantum ac tale eſſe, vt omnia pariter videat, & audiat omnia, & vbique adſit, & pariter omnium curam gerat. Hæc quum diceret Socrates, non mihi tantũ in familiaribus ſuis efficere videbatur, vt quoties ab hominibus cõſpicerentur, a rebus impiis, iniuſtis, turpibus abſtinerẽt, ſed etiam quoties in ſolitudine degerent: quippe qui exiſtimarẽt, nihil vmquam eorũ, quæ agerent, occultum eſſe diis poſſe. Quod ſi etiã continentia res quædã bona & præclara eſt homini, diſpiciamus, an aliquid proficeret, in hanc ſententiam de ea diſſerens. Si bello nobis indicto, viri, aliquem vellemus eligere, per quem nos maxime ſalutem conſequi, atq; hoſtes in poteſtatem noſtram redigi cuperemus: num aliquẽ legeremus, qui & a gula, & a vino, & a rebus venereis, & a labore, & a ſomno vinci ſe pateretur? Et quinã ſtatuere poſſemus, eiuſmodi hominem vel ſaluti noſtræ conſulere, vel victoria de hoſtibus potiri poſſe? Itidem ſi vitę fine nobis imminente, cõmittere vellemus alicui vel liberos mares erudiendos, vel filias virgines cuſtodiendas, vel ſeruandã pecuniam; num hominem intemperantem dignum eſſe putaremus, cuius hæc fidei crederemus? Et ſeruo intemperanti num vel pecora, vel penũ, vel vt operis præeſſet, committeremus? Num miniſtrum, & obſonatorem eiuſmodi, vel gratis accipere vellemus? Enimuero ſi ne ſeruum quidem intemperantem accepturi ſimus, qui non operępretium ſit cauere, ne quis ipſe talis fiat? Etenim non ita, quemadmodum auari homines, qui dum aliis pecunias auferũt, ſeipſos videntur collocupletare, ſic & in-

ὦ γαθέ, ἔφη, κατάμαθε ὅτι ἡ ὁ σὸς νοῦς σὸν ὂν σὸν σῶμα ὅπως βούλεται μεταχειρίζεται. οἴεσθαι οὖν χρὴ καὶ τὸν ἐν πόντῳ φρόνησιν τὰ πρόσω τοιαῦτα, ὅπως ἂν αὐτῷ ἡδὺ ᾖ, οὕτω πλεῖσθαι· καὶ μὴ τὸν σὸν μὲν ὀμμία δυνάσθαι πολλὰ στάδια ἐξικνεῖσθαι, τὸν δὲ τοῦ θεοῦ ὀφθαλμὸν ἀδύνατον εἶναι ἅμα πάντα ὁρᾶν· μηδὲ τὸν σὸν μὲν ψυχὴν καὶ περὶ τὰ ἐνθάδε, καὶ περὶ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν Σικελίᾳ, δυνάσθαι φροντίζειν, τὸν δὲ τοῦ θεοῦ φρόνησιν μὴ ἱκανὴν εἶναι ἅμα πάντων ἐπιμέλεσθαι. ἢν μέντοι, B ὥσπερ ἀνθρώπους θεραπεύων γιγνώσκεις τοὺς ἀντιθεραπεύειν ἐθέλοντας, καὶ χαριζόμενος τοῖς ἀντιχαριζομένοις, καὶ συμβουλεύων καὶ λαμβάνων παρὰ τῶν φρονίμων, οὕτω καὶ τοῦ θεοῦ πεῖραν λαμβάνῃς θεραπεύων, εἴ τι σοι θελήσουσι περὶ τῶν ἀδήλων ἀνθρώποις συμβουλεύειν, γνώσῃ τὸ θεῖον, ὅτι τοσοῦτόν καὶ τοιοῦτόν ἐστιν, ὥστ' ἅμα πάντα ὁρᾶν, καὶ πάντα ἀκούειν, καὶ πᾶσι χρῆναι παρεῖναι, καὶ ἅμα πάντων ἐπιμέλεσθαι αὐτό. ἐμοὶ μὲν ταῦτα λέγων οὐ μόνον τὰς συνουσίας ἐδόκει ποιεῖν, C ὁπότε μετὰ τῶν ἀνθρώπων ὁρῴντο, ἀπέχεσθαι τῶν ἀνοσίων τε, καὶ ἀδίκων, καὶ αἰσχρῶν, ἀλλὰ καὶ ὁπότε ἐν ἐρημίᾳ εἶεν· ἐπεὶ οὐδὲν ἡγήσαιντο μηδὲν αἴ ποτε, ὧν πράττοιεν, θεοὺς λελανθέναι. εἰ δέ τις καὶ ἐγκράτεια καλόν τε κἀγαθὸν ἀνδρὶ κτῆμά ἐστιν, ὁπόσα κατεφώμεθα εἴ τι πρὸς βίαν ἐλέγομεν εἰς τοῦτον τοιάδε. ὦ ἄνδρες, εἰ πολέμιον ἡμῖν ἡγούμενοι βουλοίμεθα ἑλέσθαι ἄνδρα, ὑφ' ὅτου μάλιστα ἂν αὐτοὶ μὲν σῳζοίμεθα, τοὺς δὲ πολεμίους ἁλοίμεθα, ἆρ' ὃντιν' ἂν αἰσθανοίμεθα ἥττω γαστρὸς, ἢ D οἴνου, ἢ ἀφροδισίων, ἢ πόνου, ἢ ὕπνου, τοῦτον αἱρεῖσθαι; καὶ πῶς ἂν οἰηθείημεν τοῦτον ἢ ἡμᾶς σῶσαι, ἢ τοὺς πολεμίους κρατῆσαι; εἰ δὲ ὑπὸ τελευτῆς τοῦ βίου ἡγούμενοι βουλοίμεθά τῳ ὑπὲρ ἑαυτοὺς παῖδας ἄρρενας παιδεῦσαι, ἢ θυγατέρας παρθένους ἀφυλάξαι, ἢ χρήματα ἀσῶσαι, ἆρ' ἀξιόπιστον εἰς ταῦτ' ἡγησόμεθα τὸν ἀκρατῆ; δούλῳ δὲ ἀκρατεῖ ὑπὲρ ἑαυτοὺς ἂν ἢ βοσκήματα, ἢ ταμεῖα, ἢ ἔργων ἐπίστασιν; ἆρ' ἄχθονται δὲ καὶ ἀθεραπεύτῳ τοιούτῳ ὀψωνίαι; E οὔτον ἐθελήσαιμεν ἂν τωθάσαι λαβεῖν; ἀλλὰ μὴν εἴ γε μηδὲ δοῦλον ἀκρατῆ δεξαίμεθ' ἄν, πῶς οὐκ ἄξιον αὐτόν γε φυλάξασθαι τοιοῦτον ἡγεῖσθαι; καὶ γὰρ οὐχ ὥσπερ οἱ πλεονέκται τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενοι χρήματα ἑαυτοὺς δοκοῦσι πλουτίζειν, οὕτως ὁ ἀκρατὴς τοῖς

τοῦτον

ὀψωνίαις

|| Athenaeus 4. p. 161. citat e Xen. ἐν Συμποσίῳ ὁ ἀποκαλυπτηριακός.

τοῖς μὲν ἀλλοις βλαβερὸς, ἑαυτῷ δ' ὠφέλιμος, ἀλλὰ κακουργος μὲν τῶν ἀλλων, ἑαυτῷ δ' πολὺ κακουργότερος· εἰ γε κακουργότατόν ἐστι, μὴ μόνον τ' οἰκον τ' ἑαυτοῦ φθείρειν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν. ἐν σωφροσύνῃ δ' τίς αὖ ἡδονὴν τῷ τοιούτῳ, ὃν εἰδείη τῷ ὄψῳ τε, καὶ τῷ οἴνῳ χαίροντα μᾶλλον, ἢ τοῖς φίλοις, καὶ τὰς πόρνας ἀσπαζόμενον μᾶλλον, ἢ τοὺς ἑταίρους; ἆρά γε δεῖ χρὴ πρῶτα ἀνδραποδισάμενον τ' ἐγκράτειαν ἀρετὴν εἶ) κρηπῖδα, ταύτην πρῶτον ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάσασθαι; τίς γὰρ ἄνευ ταύτης ἢ μάθοι τι ἂν ἀγαθὸν, ἢ μελετήσειεν ἀξιολόγως; ἢ τίς ὀκνεῖ τ' ἡδοναῖς δουλεύων αἰσχρῶς σκληρεῖν καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ νὴ τὴν ἥραν ἐλευθέρῳ μὲν ἀνδρὶ δοκτὸν εἶ), μὴ τυχεῖν δούλου τοιούτου, δουλεύοντα γ' τοιαύταις ἡδοναῖς ἱκετεύειν τοὺς θεοὺς δεσποτῶν ἀγαθῶν τυχεῖν. οὕτω γὰρ αὖ τ' μόνον ὁ τοιοῦτος σωθείη. τοιαῦτα δὲ λέγων, ἔτι ἐγκρατέστερον τοῖς ἔργοις, ἢ τοῖς λόγοις ἑαυτὸν ἐπεδείκνυεν. ὁ γὰρ μόνον τ' σκληρὸς τοῦ σώματος ἡδονὰν ἐκρατεῖ, ἀλλὰ καὶ τ' ἀκρατ τ' χρημάτων· νομίζων τ' τοῦτο τὸ τυχόντος χρήματα λαμβάνοντα, δεσπότην ἑαυτοῦ καθιστάναι, καὶ δουλείαν τοῦτο μιᾶς ἥττον αἰσχρὰν. ἄξιον δὲ αὐτοῦ καὶ ἃ πρὸς Ἀντιφῶντα τ' σοφιστὴν διελέχθη μὴ πρόσθεν παραλιπεῖν. ὁ γὰρ Ἀντιφῶν ποτε βουλόμενος τοὺς συνουσιαστὰς αὐτοῦ παρελέσθαι, προσελθὼν τῷ Σωκράτει παοῦσι καὶ τοῖς ἄλλοις, ἔλεξε τάδε· ὦ Σώκρατες, ἐγὼ μὲν οἶμαι τοὺς φιλοσοφοῦντας εὐδαιμονεστέρους χρῆναι γίγνεσθαι· σὺ δέ μοι δοκεῖς τοὐναντία τ' σοφίας ἀπολαυκέναι. ζῇς γοῦν οὕτως, ὡς οὐδ' ἂν εἷς δοῦλος ἂν τοῦ δεσπότου διαιτώμενος μείνειε, σιτία τε σιτῇ καὶ ποτὰ πίνεις τὰ φαυλότατα, καὶ ἱμάτιον ἀμφίεσαι οὐ μόνον φαῦλον, ἀλλὰ καὶ θέρους τε καὶ χειμῶνος, ἀνυπόδητός τε καὶ ἀχίτων διατελεῖς. καὶ μὴν χρήματά γε οὐ λαμβάνεις, ἃ καὶ κτωμένοις εὐφραίνει, καὶ κεκτημένους ἐλευθεριώτερόν τε καὶ ἥδιον ποιεῖ ζῆν. εἰ οὖν, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἔργων οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητὰς μιμητὰς ἑαυτῶν ἀποφαίνουσιν, οὕτω καὶ σὺ τοὺς συνόντας διατίθεις, νόμιζε καὶ κακοδαιμονίας διδάσκαλος εἶναι). καὶ ὁ Σωκράτης πρὸς ταῦτα εἶπεν· δοκεῖς μοι ἔφη, ὦ Ἀντιφῶν, ὑπολαμβάνειν με οὕτως ἀνιαρῶς ζῆν, ὥστε πέπεισμαι σὲ μᾶλλον ἀποθανεῖν ἂν ἑλέσθαι,

A temperans aliis quidem nocet, sibi vero ipsi prodest; sed vt alios detrimento adficit, ita seipsum multo magis lædit: si quidem longe pernicioſissimum est, nō modo domum suam destruere, sed etiam corpus & animum. Ceterū in consuetudine familiari quis eiusmodi homine delectetur, quem & de obsonio, & de vino maiorem sciat voluptatem capere, quam ex amicis: magisq; scorta diligere, quam socios? Nōne quemuis hominem, qui norit, temperātiam virtutis esse fundamentum, hanc primum in animo suo parare decet? Quis enim absq; hac vel recte boni aliquid discat, vel exercitatione consequatur? Quis voluptatibus seruiens non turpiter tum corpore, tum animo adfectus sit? Equidem ita profecto statuo, homini libero optandum esse, vt huiusmodi seruum non consequatur: atq; illi, qui voluptatibus eiusmodi seruit, deos esse obsecrandos, vt dominos bonos nanciscatur. Nam hoc modo tantum vir talis saluus esse possit. Hæc quum ita diceret, longe se temperantiorem ipsa re, quam oratione, demōstrabat. Quippe non solum iis voluptatibus superior erat, quæ corpore percipiuntur: sed etiam ea, quæ ex opibus. Existimabat enim illum, qui abs quouis pecuniam acciperet, dominum sibi cōstituere, ac seruitutem seruire quauis alia turpiorem. Fuerit autem operæpretium, ne illa quidem præteriri, quæ cum Antiphonte sapientiæ professore disseruit. Antipho enim, quum aliquādo familiares Socratis ab eo vellet abducere, ad Socratem accedens, ipsis etiam præsentibus, hac vsus est oratione: Arbitrabar ego, Socrates, eos, qui philosopharētur, feliciores fieri oportere: at tu mihi videris contraria quadam ratione fructum ex sapientia tua percepisse. Sic enim viuis; quo pacto si vel quiuis seruus sub domino victitaret, non maneret. Vteris cibo potuque vilissimo, neque tantum veste vili, sed eadem quoque per æstatem & hiemē indueris, & semper calceis tunicaque cares. Præterea pecuniam non accipis, quæ & comparantibus est voluptati, & iis, qui iam compararunt, liberalius iucundiusque viuendi causam præbet. Quamobrem si, quemadmodum reliquorum studiorum magistri discipulos suos imitatores sui efficiunt, tales tu quoque familiares tuos reddes: putare debes, infelicitatis te magistrum esse. Ad ea Socrates: Suspicari mihi videris, inquit, Antipho, tam ærumnosam me vitam degere, vt equidem persuasus sim, malle te mori,

Socratis cū Antiphonte collocquium.

ὁ δὲ σὸς vir pretiosam hiorum scripsit Hesychio. teste Athenæo. 15. p. 334. 17. Vide Plut. de x. Rhet. Antipbont. p. 1553.

quam meo more viuere. Age igitur diſpiciamus, quid in mea vita acerbi deprehẽderis. An quod neceſſe ſit eos, qui pecuniã accipiunt, hoc ipſum præſtare, cuius cauſſa mercedem accipiũt; quũ mihi mercedem nullam accipienti neceſſe non ſit ad eum diſſerere, quem nolim? An vilem victũ eſſe meum putas, qui minus ſalubribus veſcar, ac tu, quæque minus roboris ſuppeditent? An quod ea comparatu difficiliora putas eſſe, quibus ego veſcor, quã quibus tu veſceris; quod & rariora ſint, & maioris pretij: An ea, quæ tu paras, tibi iucundiora eſſe dicam, quã mihi? Num ignoras, quod qui ſuauiſſime veſcitur, minime indigeat obſonio? qui ſumma cũ voluptate bibit, minime potum abſentẽ deſiderat? Veſtes quidẽ qui commutant, frigoris eas æſtusq; cauſſa cõmutare noſti; & calceis pedes muniunt, ne propter illa, quę pedes lędunt, iter facere prohibeãtur. Tu vero an vmquam ſenſiſti me vel propter frigus magis domi manere, vel propter æſtũ cum aliquo de vmbra pugnare, vel propter pedum dolorem non pergere, quo velim? An neſcis eos, qui a natura ſunt corporibus maxime imbecillis præditi, poſteaquã ſe exercuerint, in iis, ad quę ſe exercuerint, robuſtiſſimos quoſque, qui exercitationes neglexerint, ita ſuperare, vt ea facilius ferant? Me vero non putas corpus meum exercendo conſuefacere, vt quæcumq; ſemper acciderint, patienter ferat; ideoq; cũcta me facilius perferre, quam te, qui te non exerces? An vero cauſſam tu aliã veriorem eſſe putas, quod gulæ, ſomno, laſciuiæ nõ ſeruio; quã quod his alia quædam habeo ſuauiora, quæ non ſolum in neceſſitate cõſtitutum exhilarãt, verum etiam hoc ipſo, quod cõmodi perpetui ſpem faciãt? Præterea ſcis eos homines, qui nihil proſpere ſibi ſucceſſurũ exiſtimant, non eſſe lætos: quum illi, qui præclare ſibi vel agriculturam, vel nauiculatoriam, vel quid aliud, quo occupati ſunt, ſuccedere putant, quaſi qui rebus vtantur proſperis, voluptatem capiant. Tune vero de his omnibus tantum voluptatis percipi putas, quãtum ex eo, quod aliquis ſeipſum meliorem reddi putat, & amicos meliores conſequi? quod equidem numquam non de me ſtatuo. Iam ſi vel amici iuuandi ſint, vel ipſa ciuitas, cuinam plus otij fuerit ad ea procuranda? eine, qui vt ego, victitat; an qui illo modo, quem tu prædicas? vter facilius militiam perferat? Isne, qui nequit abſque ſumtuoſo victu viuere, an cui ſatis eſt id, quod adeſt? vter citius expugnabitur? isne, qui quod †inuẽtu difficillimum ſit, re-

† Lectio marginis.

A ἢ ζῆν ὥσπερ ἐγώ. Ἴθι οὖν ὁπόσκεψώμεθα, τί χαλεπὸν ἤσθησαι τὸ ἐμοὶ βίου· πότερον, ὅτι τοῖς μὲν λαμβάνουσιν ἀργύριον ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀπεργάζεσθαι ταῦτα, ἐφ' ᾧ ἂν μισθὸν λαμβάνωσιν· ἐμοὶ δ' οὐ μὴ λαμβάνοντι οὐκ ἀνάγκη σχολάζειν ᾧ ἂν μὴ βούλωμαι; ἢ τὸ διαπαίειν σε φαυλίζεις, ὡς ἧττον μοὶ ὑγιεινὰ ἐσθιόντος ἐμοῦ ἢ σοῦ, ἧττον δ' ἡδέα παρέχοντα; ἢ ὡς χαλεπώτερα ποιήσασθαι τὰ ἐμὰ διαιτήματα τῶν σῶν, σχεδὸν δὲ ἀσφαλιώτερά τε καὶ πολύχρηστα ἐστί; ἢ ὡς ἥδιόν σοι, ἃ σὺ ἐπιτηδεύεις, εἶναι, ἢ ἐμοὶ λέγω; οὐκ οἶσθ', ὅτι ὁ μὲν ἥδιστα ἐσθίων, ἥκιστα ὄψου δεῖται· ὁ δὲ ἥδιστα πίνων, ἥκιστα ἂν μὴ παρόντος ὀψοποιοῦ ποτοῦ; τὰ γε μὴν ἱμάτια οἶσθ' ὅτι οἱ μεταβαλλόμενοι, ψύχους καὶ θάλπους ἕνεκα μεταβάλλονται, καὶ ὑποδήματα ὑποδοῦνται, ὅπως μὴ σχολὴ τὰ λυποῦντα τοὺς πόδας κωλύοντ' ἐπορεύεσθαι. ἤδη δ' ἦν ποτέ ἡσθου ἐμὲ ἢ σχολὴ ψύχος μᾶλλόν του ἕνδον μένοντα, ἢ σχολὴ θάλπος μαχόμενόν τῳ τοιούτῳ, ἢ σχολὴ τὸ λυπεῖν τοὺς πόδας βαδίζοντα, ὅπου ἂν βούλωμαι; οὐκ οἶσθ', ὅτι οἱ φύσει ἀσθενέσταται τῷ σώματι, μελετήσαντες τὰ ἰσχυροτάτων ἀμελησάντων κρείττους τε γίγνονται τοῖς ἂν μελετῶσι, καὶ ῥᾷον αὐτὰ φέρουσιν; ἐμὲ δ' ἄλλα οὐκ οἴει τῷ σώματι ἀεὶ τὰ συντυγχάνοντα μελετῶντα καρτερεῖν, πολὺ ῥᾷον φέρειν σοῦ μὴ μελετῶντος; τὸ δὲ μὴ δουλεύειν γαστρὶ, μηδὲ ὕπνῳ, καὶ λαγνείᾳ, οἴει τι σοῦ ἀπωτέρω εἶναι, ἢ ὅτι ἐγὼ ταῦτα ἐκ τούτων ἡδίω, ἃ οὐ μόνον ἐν χρείᾳ ὄντα ἡδύ φρονεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐλπίδας παρέχοντα ὠφελήσειν ἀεί; καὶ μὴν τοῦτό γε οἶσθα, ὅτι οἱ μὲν οἰόμενοι μηδὲν δεῖν πράττειν οὐκ εὖ φρονοῦσιν· οἱ δ' ἡγούμενοι καλῶς προχωρεῖν ἑαυτοῖς ἢ γεωργίαν, ἢ ναυκληρίαν, ἢ ἄλλ' ὅ, τι ἂν τυγχάνωσιν ἐργαζόμενοι, ὡς εὖ πράττοντες εὖ φρονοῦσιν. οἷς δ' ἂν ἀπὸ πάντων τούτων τοσαύτην ἡδονὴν εἶναι, ὅσην ἀπὸ τοῦ ἑαυτὸν δεῖσθαι βελτίω γίγνεσθαι, καὶ φίλους ἀμείνους κτᾶσθαι; ἐγὼ τίνων ἂν ἥττω ταῦτα νομίζων. ἐὰν δὲ δὴ φίλοις ἢ πόλιν ὠφελεῖν δέῃ, πότερον ἢ πλείων σχολὴ τούτων ἐπιμελεῖσθαι, τῷ ὡς ἐγὼ νῦν, ἢ τῷ ὡς σὺ μακαρίζεις, διαπωμύων; σκοπεῖτε δὲ πότερος ἂν ῥᾷον, ὁ μὴ δυνάμενος ἄλλο πολυχρηστεῖν διαίτης ζῆν, ἢ ᾧ τὸ παρὸν ἀρκεῖ; οὐκ πολιορκηθείη δ' πότερος ἂν ἧττον, ὁ τῷ † χαλεπωτάτων δεόμενος [μᾶλλον, ὁ τοῖς

χαλεπωτάτων εὑρεῖν δεόμενος, ἢ

* ἢ ὁ τοῖς

*ἢ ὁ τοῖς ῥᾳδίοις ῥᾴστως ἐντυγχάνων χρώμενος; ἔοικας, ὦ Ἀντιφῶν, τὴν εὐδαιμονίαν οἰομένῳ δυσφήνῳ καὶ πολυτελεῖ εἶναι. ἐγὼ δ' οἶμαι μηδενὸς δεῖσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δ' ὡς ἐλαχίστων, ἐγγυτάτω δὲ θείου καὶ τὸ μὲν θεῖον, κράτιστον, τὸ δ' ἐγγυτάτω δὲ θείου, ἐγγυτάτω δὲ κρατίστου. πάλιν δὲ πολὺ ὁ Ἀντιφῶν ἀγχινοέστερος ὢν Σωκράτει εἶπεν· ὦ Σώκρατες, ἐγώ σοι τὸ μὲν δίκαιον νομίζω, σοφὸν δὲ οὐδὲ ὁπωστιοῦν δοκεῖς δέ μοι καὶ αὐτὸς τοῦτο γιγνώσκειν. οὐδένα γὰρ οὕτω σμικροπρεπῆ ἀργύριον πράττῃ. καίτοι τό γε ἱμάτιον, ἢ τὴν οἰκίαν, ἢ ἄλλο τι ὧν κέκτησαι, νομίζων ἀργυρίου ἄξιον εἶναι, οὐδενὶ ἂν μὴ ὅτι πρᾳθείης δοίης, ἀλλ' οὐδ' ἐλαττόνου τὰ ἀξίας λαβών. δῆλον δή, ὅτι εἰ καὶ τὴν συνουσίαν ὅτου τινὸς ἀξίαν εἶναι, καὶ ταύτης ἂν οὐκ ἐλαττόνου τὰ ἀξίας ἀργύριον ἐπράξω. δίκαιος μὲν οὖν ἂν εἴης, ὅτι οὐκ ἐξαπατᾷς ὅτι πλεονεξίᾳ· σοφὸς δ' οὐκ ἄν, μηδενός γε ἄξια ὅτι πράττοις. ὁ δὲ Σωκράτης πρὸς ταῦτα εἶπεν· ὦ Ἀντιφῶν, παρ' ἡμῖν νομίζεται, τὴν ὥραν καὶ τὴν σοφίαν ὁμοίως μὲν καλὸν, ὁμοίως δ' αἰσχρὸν διαπίπτειν εἶναι. πῶς τε γὰρ ὥραν ἐάν μέν τις ἀργυρίου πωλῇ τῷ βουλομένῳ, πόρνον αὐτὸν ἀποκαλεῖσθαι· ἐὰν δέ τις, ὃν ἂν γνῷ † καλὸν τε κἀγαθὸν ἐραστὴν ὄντα, τὸν φίλον ἑαυτῷ ποιῆται, σώφρονα νομίζομεν. καὶ τὴν σοφίαν ὡσαύτως τὸν μὲν ἀργυρίου τῷ βουλομένῳ πωλοῦντα, σοφιστὴν, ὥσπερ πόρνον, ἀποκαλεῖσθαι· ὅστις δ', ὃν ἂν γνῷ ἀνδρα ὄντα, διδάσκων ὅ, τι ἂν ἔχῃ ἀγαθὸν, φίλον ποιῆται, τοῦτον νομίζομεν, ἃ τῷ καλῷ κἀγαθῷ πολίτῃ προσῆκε, ταῦτα ποιεῖν. ἐγὼ δ' οἶμαι καὶ αὐτὸς, ὦ Ἀντιφῶν, ὥσπερ ἄλλος τις ἢ ἵππῳ ἀγαθῷ, ἢ κυνὶ, ἢ ὄρνιθι ἥδεται, οὕτω καὶ ἔτι μᾶλλον ἥδομαι φίλοις ἀγαθοῖς· καὶ ἐάν τι αὖ ἀγαθὸν, διδάσκω, καὶ ἄλλοις συνίστημι, παρ' ὧν ἂν ἡγῶμαι ὠφεληθήσεσθαί τι αὐτοὺς εἰς ἀρετήν. καὶ ταῖς ἡσυχαίαις τῶν πάλαι σοφῶν ἀνδρῶν, οὓς ἐκεῖνοι κατέλιπον ἐν βιβλίοις γράψαντες, ἀναγίγνων, κοινῇ σκοπῶ τοῖς φίλοις διέρχομαι. καὶ ἄν τι ὁρῶμεν ἀγαθὸν, ἐκλεγόμεθα, καὶ μέγα νομίζομεν κέρδος, ἐὰν ἀλλήλοις φίλοι γενώμεθα. ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούοντι ἐδόκει αὐτὸς γε μακάριος εἶναι, καὶ τοὺς ἀκούοντας ὅτι καλοκἀγαθίαν ἄγειν. καὶ πάλιν ποτὲ τὸν Ἀντιφῶντος ἐρωτῶν αὐτὸν, πῶς ἄλλους μὲν ἡγεῖται πολιτικοὺς ποιεῖν,

καλόν τε κἀγαθόν

quirat; an qui eorum vsu quę facillime obuia sunt, abunde contentus est? Videris, Antipho, felicitatem deliciis ac sumtuoso adparatu metiri. Ego vero arbitror, nulla re indigere, diuinum esse: quam pauciſſimis, proximum dei naturæ: ac diuinum quidem quod sit, præstantissimum esse: quod autem diuino proximum, id etiam a præstantissimo proximum esse. Rursus idem Antipho disserens aliquādo cum Socrate: Iustum equidem, ait, esse te iudico, mi Socrates, verum ne tantillum quidem sapientem: quod etiam ipse mihi non videris ignorare. Nam a nemine mercedem exigis eo nomine, quod tecum versetur. Atqui si vestem, vel domū, vel aliud quiddam, quod in bonis tuis est, pretio dignum esse putares: non dicam gratis, sed ne minori quidem accepto pretio, quam quanti ea res esset, dares. Itaque patet te, si existimares vllius esse pretij doctrinam tuam, ex dignitate eius pecuniam exacturum. Sis ergo sane iustus, quod ob auaritiam neminem decipis: nequaquam vero sapiens, quum nullius pretij sint ea, quæ nosti. Ad ea respōdit Socrates: Apud nos, Antipho, existimatur eodem modo posse aliquem & forma, & sapientia, vel honeste, vel turpiter vti. Nam quum aliquis formam pecunia cuiuis prostituit exoletum, adpellāt: eum vero, qui quemcumque intellexerit rerum honestarum & bonarū amatorem esse, amicum sibi adiungit; a modestia non alienum ducimus. Itidem qui sapientiam pro pecunia cuiuis prostituunt, sophistas, quasi quædam scorta, vocant: quicumque vero, illum, quem egregia præditum esse indole animaduertat, quidquid boni scit, docet, vt amicum eum faciat; hunc facere putamus, quod ciuem honestum ac probum decet. Quamobrem & ego, mi Antipho, perinde atq; alius quispiam vel equo bono, vel cane, vel aue delectatur, sic maiorem ex bonis amicis voluptatem capio; eosque si quid habeo boni, doceo, atque aliis commendo, a quibus nonnihil eos habituros adiumēti ad virtutē arbitror. Præterea thesauros priscorum sapiētum, quos illi litteris mandatos nobis reliquerunt, vna cum amicis reuoluens percurro. Quod si quid in eis boni videmus, id seligimus, magnique lucri loco ducimus, amicitia nos inter nos coniungi. Hæc ego de Socrate quum audirem, & ipsum beatum esse arbitrabar, & auditores suos ad honestatem deducere. Rursus quum interrogaret Socratem Antipho, quo pacto se alios rerum ciuilium peritos efficere putaret,

quum ipse reipublicæ negotia non adtin- A
geret, siquidem ea se posse gerere sciret:
Vtro, inquit, modo reipublicæ negotia ma
gis tracto, mi Antipho? an si solus id faciã,
an vero si dem operam, vt plurimi ad ea
tractanda sint idonei? Hoc quoque consi-
deremus, an Socrates, dum familiares suos
ab ostentatione reuocabat, ad virtutis stu-
dium impulerit. Sẽper enim aiebat, viam
ad gloriam meliorem nullam esse, quam
qua bonus aliquis esset, ac non videri vel-
let. Atque hoc ab se vere dici, sic docebat.
Cogitemus enim, aiebat, si quispiam, quũ
tibicen bonus non sit, videri tamen velit;
quid ei faciendum sit. An non imitari bo-
nos tibicines debet in iis, quæ extra artem
posita sunt? Ac primum quidem, quum illi
instrumenta pulchra habeant, multosque
pedisequos secum ducant, etiam ipsi hoc
faciundum. Deinde quum multi eos lau-
dent, etiam huic opera danda, vt multos
sui laudatores paret. Verum ne rem ipsam
alicubi adgrediatur, cauendũ erit; ne mox
deprehendatur esse ridiculus homo, ac nõ
modo tibicen malus, sed etiam ostentator.
At vero si sumtus magnos faciat, & vtilita-
tem capiat nullam, ac præterea ignominiæ
notam incurrat, qui non & ærumnose, &
inutiliter, & ridicule viuet? Eodem modo
si quis, quum neutrum sit, vel bonus impe-
rator, vel gubernator videri velit; quid e-
uenturum sit, cogitemus. An non moleste
ipsi accidet, si, quum cupiat videri ad hæc
perficienda idoneus, aliis id persuadere
non possit? Ac si maxime persuaserit, mul-
to miserius est, quod imperitus ad guber-
nãdi, & ad imperatorium munus delectus,
palam eos, quos minime vellet, prope det D
exitio, atque ipse turpiter & fœde ab ince-
pto desistat. Eodem modo non expedire
pronũtiabat, si quis vel opulentus, vel for-
tis, vel robustus esse videretur, qui non es-
set. Nam his aiebat imperari maiora ipso-
rum viribus, quumque præstare illa dein-
dè non possint, quæ posse videbantur; ve-
niam minime consequi. Impostorem ad-
pellabat, nõ aliquem minorum quasi gen-
tium, neque qui pecuniam, vel supellecti-
lem ab aliquo persuaso accipiens, hac eum
spoliaret: sed longe maximum, qui nullius E
homo pretij fefellisset alios, persuasos abs
se, quod idoneus esset ad ciuitatis admini-
strationem. Quæ ita differens, mihi qui-
dem videbatur familiares suos etiam ab ostentatione reuocare.

αὐτὸς ὢν ὠφράτης τὰ πολιτικὰ, εἰ ὧν ὅπως
ποτέρως δ' ἂν, ἔφη, ὦ Ἀντιφῶν, μᾶλλον τὰ πο-
λιτικὰ πραττοίμι; εἰ μόνος αὐτὰ πράττοιμι,
ἢ εἰ ὅπως μελήσειμεν τῶν ὡς πλείστους ἱκανοὺς εἶ)
πράττειν αὐτά; ὅπως σκεψώμεθα ὦ, εἰ καὶ ἀλα-
ζονείας ἀποτρέπων τοὺς συνόντας, ἀρετῆ ὅπως
μελήσεσθαι παρέτρεπεν. ἀεὶ γὰρ ἔλεγεν, ὡς οὐκ
εἴη καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν, ἢ δι' ἧς αὐτὸς ἀ-
γαθὸς λέγοιτο, καὶ μὴ δοκεῖν βούλοιτο. ὅτι δ' ἀ-
ληθῆ ἔλεγεν, ὧδε ἐδίδασκεν. σκοπῶμεν γὰρ,
ἔφη, εἴ τις μὴ ὢν ἀγαθὸς αὐλητὴς, δοκεῖν βού- B
λοιτο, τί ἂν αὐτῷ ποιητέον εἴη; ἆρ' οὐ τὰ ἔξω τῆς
τέχνης μιμητέον τοῖς ἀγαθοῖς αὐληταῖς; καὶ
πρῶτον μὲν, ὅτι ἐκεῖνοι σκεύη τε καλὰ κέ-
κτηνται, καὶ ἀκολούθους πολλοὺς παρέχονται, καὶ
τούτῳ ταῦτα ποιητέον. ἔπειτα ὅτι ἐκείνους πολ-
λοὶ ἐπαινοῦσι, καὶ τούτου πολλοὺς ἐπαινέτας ποιη-
σαμένου. ἀλλὰ μὴν ἔργον γε οὐδαμοῦ λητέον,
ἢ δοκοῦντα ἐλεγχθήσε) ψευδῆ ὄντα, καὶ μόνον αὐλη-
τὴν κακὸν, ἀλλὰ καὶ αὐθάδη φαίνεσθαι. καὶ τι
πολλὰ μὲν δαπανῶντα, μηδὲν δ' ὠφελοῦμενον, C
παρὸς δὲ τούτοις κακοδοξοῦντα, πῶς οὐκ ὄντως πό-
νων τε, καὶ ἀηδιῶν, καὶ καταγλώττων βιώσεται;
ὡσαύτως εἴ τις βούλοιτο στρατηγὸς ἀγαθὸς μὴ
ὢν φαίνεσθαι, ἢ κυβερνήτης, σκοπῶμεν τί ἂν συμ
βαίνοι. ἆρ' οὐκ ἂν, εἰ μὲν ὑπομιμνῄσκοι τὸ δοκεῖν ἱ-
κανὸς εἶ) ταῦτα παρασκευάζειν, μὴ δυνάμενος πεί-
θειν, ταύτην λυπηρὸν εἰ δοκοίη πείσαντα, ἔπειτα ἀθλιώτε-
ρον. δῆλον γὰρ, ὅτι κυβερνᾶν τε καταστὰς ὁ μὴ
ὑπισάμενος, ἢ στρατηγεῖν, ἀπολέσειεν ἂν οὓς ἥ-
κιστα βούλοιτο, καὶ αὐτὸς αἰσχρῶς τε καὶ κακῶς ἀ-
παλλάξειεν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πλούσιον, καὶ τὸ ἀν-
δρεῖον, καὶ τὸ ἰσχυρὸν † μὴ ὄντα δοκεῖν, δηλοῖ τελεῖς μὴ ὄντας,
ἀπέφαινε. πρεσβύτερος γὰρ αὐτοῖς ἔφη μείζω, δοκεῖν
ἢ χ' δυνάμεν, καὶ μὴ δυναμένους ταῦτα ποιεῖν,
δοκοῦντας ἱκανοὺς εἶ), συγχωρῶμεν οὐκ ἂν τυγ-
χάνειν. ἀπαλεανεῖ δ' † ἐκείνῳ τὸ μικρὸν μὲν, οἱ ἐκάλι,
ὅλῃ εἶπε ἀργύριον, ἢ σκεῦος τοῦδέ του πρᾶξαι τὸ δὲ μι-
κρὸν
λαβὼν ἀποφερεῖν, πολὺ δὲ μεῖζον, ὅστις μη-
δενὸς ἄξιος ὢν ἐξηπατηκὼς, πείθων ὡς ἱκανὸς
εἴη τὰ πόλεως πράττεσθαι. ἐμοὶ μὲν οὖν ἐδόκει καὶ
τὸν δημαζονεύεσθαι ἀποτρέπειν τοὺς συνόντας,
τοιάδε διαλεγόμενος.

ΞΕΝΟ-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

XENOPHONTIS MEMORABILIVM LIBER SECVNDVS.

χαρτείαν

ΕΔΟΚΕΙ δέ μοι καὶ τοὺς συνόντας ἀσκῶν ἐγκράτειαν πρὸς ἐπιθυμίαν βρωτοῦ, καὶ ποτοῦ, καὶ λαγνείας, καὶ ὕπνου, καὶ ῥιγῶν, καὶ θάλπους, καὶ πόνου. γνοὺς δέ τινα τῶν συνόντων ἀκολαστότερον ἔχοντα πρὸς τοὺς ἑταίρους εἶπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρίστιππε, εἰ δέοι σε παιδεύειν τῶν νέων δύο τοὺς μὲν, ὅπως ἱκανὸς ἔσαι ἄρχειν, τὸν δ', ὅπως μὴ, αὐτοῦ ποιήσῃ ἄρχειν, πῶς ἂν ἑκατέρῳ παιδεύοις; βουλομένῳ μοι σκοπεῖν ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς ἐδῴης, ὥσπερ ἀπὸ τῶν στοιχείων; καὶ ὁ Ἀρίστιππος ἔφη, δοκεῖ γοῦν μοι ἡ ἐδῴη ἀρχὴ εἶναι. οὐδὲν γὰρ ζώη τις ἂν, εἰ μὴ ἐδέοιτο. σκοπεῖν δὴ μοι βέλεσθαι σίτου ἄφθονον, ὅταν ὥρα ἦκῃ, ἀμφοτέροις εἰκὸς προσγίγνεσθαι, εἰκὸς γὰρ, ἔφη. ὅ δ' οὖν προσαιρεῖσθ' ὃ κολαστήριον μᾶλλον πρᾶττειν, ἢ τῇ γαστρὶ χαρίζεσθαι, πότερον ἂν αὐτῶν ἐθίζοιμεν; τὸν εἰς ὃ ἄρχειν, ἔφη, νὴ Δία παιδευόμενον, ὅπως μὴ τὰ τῆς πόλεως ἄφρακτα γίγνηται τοῖς ἐκείνου ἄρχουσι. σκοπεῖν, ἔφη, καὶ ὅταν πίειν βέλωνται, ὃ διψᾶν δοκοῦντα ἀνέχεσθαι τὰ αὐτὰ προσδοκητέον; πολὺ μᾶλλον, ἔφη. ὃ δ' ὕπνου ἐγκρατῆ εἶναι, ὥστε διψᾶν καὶ ὀψὲ κοιμᾶσθαι, καὶ πρὸς ἀναστῆναι, καὶ ἀγρυπνῆσαι εἴπερ δέοι, πότερον ἂν προσδοκῶμεν; καὶ τοῦτο, ἔφη, τὰ αὐτά. τί δὲ, ἔφη, ὃ ἀφροδισίων ἐγκρατῆ εἶναι, ὥστε μὴ δεῖν ταύτῃ κωλύεσθαι πρὸς ἃ εἴπερ δέοι; καὶ τοῦτο, ἔφη, τὰ αὐτά. τί δὲ, ὃ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἀλλὰ ἑκόντι ὑπομένειν, πότερον ἂν προσδοκῶμεν; καὶ τοῦτο, ἔφη, τὰ ἄρχειν παιδευομένῳ. τί δὲ ὃ μαθεῖν, εἴπερ ὑπομνηστόν ἐστι μάθημα πρὸς ὃ κρατεῖν τῶν ἀντιπάλων, πότερον ἂν προσδοκῶμεν μᾶλλον πρέπειν; πολὺ νὴ Δί', ἔφη, τὰ ἄρχειν παιδευομένῳ. καὶ γὰρ καὶ τῶν ἄλ-

VIDEBATVR etiam mihi familiares suos ad exercendam tolerantiam in cibi, potus, lasciuiæ, somni adpetitu; itemq; ad tolerantiam frigoris, æstus, laboris impellere, quoties huiusmodi diceret. Quippe quum de familiaribus quemdam in his intemperantius se gerere accepisset: Dic mihi, ait, Aristippe, si te duos adulescentes, tibi traditos, instituere oporteat; alterum, vt ad imperandum sit idoneus, alterum vt imperare numquã cupiat: quo pacto vtrumque institues? vis hac de re disputemus ita, vt ab educatione, tamquam ab ipsis elementis, ordiamur? Cui Aristippus: Nimirum mihi videtur, ait educationem esse rei principium. Nam ne quidem quis vixerit, si nutriendo non educetur. Ergo consentaneum est, vtrisque accidere, vt vbi tempus adest, cibum sumere velint. Est hoc sane consentaneum, ait Aristippus. Vtrum igitur horum consuefacere possimus, vt potius eligat confectionem rei necessariæ atq; vrgentis, quam gratificationem, quæ gulæ fit? Eum profecto, inquit Aristippus, qui ad imperãdum instituitur; ne ipso gerẽte imperium, negotia ciuitatis haud expediantur. Ergo, subiecit Socrates, etiam quum bibere volẽt, eidem hoc imponendum, vt sitim perferre possit? Omnino vero, ait. At in somno capiẽdo temperantem esse, vt & sero quieti se dare possit, & primo diluculo surgere, & vigilare, si poscat vsus, vtri dabimus? Etiam hoc eidem, ait. Quid vero, inquit, venereis in rebus continentem esse, vt per eas non impediatur, quo minus id agat, quod opus sit? Etiam hoc eidem, inquit. Quid autem? labores non fugere, sed spõte sua perferre, vtri adtribuemus? Hoc itidem illi, ait, qui ad imperandum instituitur. Quid? si qua disciplina sit ad hoc idonea, vt aduersariis superior aliquis euadat, vtri ea magis cõuenit? Multis profecto, ait, modis ei, qui ad gubernationem educatur. Nam neque alia-

Socratis aduersus Aristippũ de voluptate disputatio.

rum rerum vsus vllus est, absque huiusmodi disciplinis. Ergo qui sic institutus est, minus tibi videtur ab aduersariis posse capi, quàm animalia cetera? quorum scilicet quædam à gula inescata, tametsi valde timida sint, nihilominus vescendi cupiditate ad escam ducta capiuntur: aliis per potum insidiæ struuntur. Prorsus ita est, inquit. Itaque alia præ lasciuia, quorum in numero sunt coturnices ac perdices, ad femellæ vocem cupiditate speque rei venereæ agitata, & omissa cogitatione de periculis, in casses incidunt. Quum his etiam fuisset adsensus: Ergo tibi turpe homini videtur, inquit, si idem accidat ei, quod animalibus longe imprudentissimis? sicut ipsimet adulteri carceres adeũt, quum sciant & periculum ea perpetiendi, quæ lex minitatur, adulterium committenti propositum esse, & insidias strui, & captum contumeliis adfici. Tanta quum adultero mala, quum dedecora tanta immineant, multaque sint, quæ a rerum venerearum cupiditate liberare possint; nihilominus adulter in pericula præceps fertur. An non igitur hoc omnino hominis est a malo genio perciti? Ita mihi videtur, ait. Iam quum plurimæ sint, maximeque necessariæ res sub dio peragendæ hominibus, cuius generis sunt res bellicę, agricolatum, alięque non paucæ; multos interim ad frigora & æstus exercitos non esse, non tibi magna esse videtur desidia? Heic etiam quum adsensus esset Aristippus: Ergo tibi videtur, inquit Socrates, exercẽdus is, qui velit imperare, vt haud difficulter hæc quoque toleret? Omnino ait. Ergo si homines horum omnium tolerãtes eorum in numerum referemus, qui ad imperandum comparati sunt, nonne illos, qui hæc præstare nõ possunt, ad eorum ordinem referemus, qui de capessendo imperio ne cogitaturi quidem sint? Hoc etiam cõcessit Aristippus. Quid igitur? quandoquidem vtriusque generis ordinem nosti, iamne aliquando consideraſti, vtrum ad ordinem horum merito teipsum referre possis? Vero, inquit Aristippus. Quippe nequaquam eorum in ordinem me refero, qui imperare volunt. Etenim hominis plane fatui esse mihi videtur, non eo contentum esse, vt sibi ipsi necessaria cõparet, quod quidem magnum quiddam est: sed hoc etiam addere, vt aliis præterea ciuibus ea suppeditet, quibus indigeant. Itidẽ multis egere, quæ cupiat aliquis,

A λων δὲ δὴν ὄφελος εἴη τῶν τοιούτων μαθημάτων. οὐκοῦν ὁ οὕτω πεπαιδευμένος ἧττον ἂν δοκοῖ σοι εἶναι τοῦ τῶν ἀντιπάλων, ἢ τὰ λοιπὰ ζῷα, δηλίσκεσθαι; τούτων γοῦν δήπου τὰ μὲν γαστρὶ δελεαζόμενα, καὶ μάλα ἔνια δεισποτούμενα, ὅμως τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ φαγεῖν ἀγόμενα ταχὺ ὁ δέλεαρ, ἁλίσκεται· τὰ δὲ ποτῷ ἐνεδρευόμενα πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. οὐκοῦν καὶ ἄλλα ἔστι τοιαῦτα ἡδονείας, δι' ἃς οἵ τε ὄρτυγες καὶ οἱ πέρδικες, ταῖς τῆς θηλείας φωνῇ τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῇ ἐλπίδι τῶν ἀφροδισίων φερόμενοι, καὶ ὀξιζόμενοι τοῦ B τὰ δεινὰ ἀναλογίζεσθαι, τοῖς θηρευτικοῖς ἐμπίπτουσι; σωφέρη καὶ ταῦτα. οὐκοῦν δοκεῖ σοι αἰσχρὸν εἶναι ἀνθρώπῳ ταὐτὰ πάσχειν τοῖς ἀφρονεστάτοις τῶν θηρίων; ὥσπερ οἱ μοιχοὶ εἰσέρχονται εἰς τὰς εἰρκτάς, εἰδότες ὅτι κίνδυνος ταῦτα μοιχεύοντι ἄλλο ὁ νόμος ἀπειλῇ παθεῖν, καὶ ἐνεδρεύθῆναι, καὶ ληφθέντα ὑβρισθῆναι· καὶ τηλικούτων μὲν ὀρεγομένων τῶν μοιχεύοντι κακῶν τε καὶ αἰσχρῶν, οἵων δὲ πολλῶν τῶν ἀπολυσόντων τῆς τῶν ἀφροδισίων ὀρέξεως C ἐλαύνεται ὅμως εἰς τὰ ὀρεκτὰ φέρεσθαι. ἆρ' οὐκ ἤδη τοῦτο πεπονθότα πάσι κακοδαίμοσι δοκεῖ; ἔμοιγε δοκῇ, ἔφη. τὸ δὲ εἰ μὴ τὰς ἀναγκαιοτάτας πλείστας προσέξεις τοῖς ἀνθρώποις ὑπάρχειν (οἷαι τε πολεμικαὶ καὶ τὰς γεωργικὰς, καὶ τῶν ἄλλων οὗ τὰς ἐλαχίστας) τοὺς δὲ πολλοὺς ἀγυμνάστως ἔχειν πρός τε ψύχη καὶ πρὸς θάλπη, οὐ δοκεῖ σοι πολλὴ ἀμέλεια εἶναι; σωφέρη καὶ τοῦτο. οὐκοῦν δοκεῖ σοι τὸν μέλλοντα ἄρχειν ἀσκεῖν δεῖν καὶ ταῦτα ὑπὲρ τῶν φέρειν; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. οὐκοῦν εἰ τοὺς ἐγκρατεῖς τούτων ἀπάντων εἰς τοὺς ἄρχοντας τάττομεν, τοὺς ἀδυνάτους ταῦτα ποιεῖν εἰς τοὺς μηδ' † ἀντιποιησα- ἀπιποιη-
D μένους τοῦ ἄρχειν τάξομεν; σωφέρη καὶ τοῦτο. τί οὖν, ὅπῃ καὶ τούτων ἑκατέρου τὸ φύλον τὴν τάξιν οἶδα, ἤδη ποτ' ἐπεσκέψω εἰς πότερον τῶν τάξεων τούτων σαυτὸν δικαίως ἂν τάττοις; ἔγωγ', ἔφη ὁ Ἀρίστιππος, καὶ οὐδαμῶς γε τάττω ἐμαυτὸν εἰς τὴν τῶν ἄρχειν βουλομένων τάξιν. καὶ γὰρ πάνυ μοι δοκεῖ ἄφρονος ἀνθρώπου εἶναι ὃ, μεγάλου ἔργου ὄντος, τὸ ἑαυτῷ τὰ δέοντα παρασκευάζειν, μὴ † ἀρκεῖν τοῦτο, ἀλλὰ πρόσασθαι καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις ὧν δέονται παρέχειν, καὶ ἑαυτῷ μὲν πολλὰ ὧν βούλεται ἐλλείπειν. ἀρκεῖν
E τοῦτῳ,

τῆς ὃ

τ᾽ ἢ πόλεως πρᾶξαι τὰ, ἐὰν μὴ πρᾶττα, ὅσα ἡ πόλις βούλεται, καὶ παρασκευάζῃ, τούτου δίκην ὑπέχειν; ἢ τοῦτο πῶς ἂν πολλὴ ἀφροσύνη εἴη; καὶ γὰρ ἀξιοῦσιν αἱ πόλεις τοῖς ἄρχουσιν, ὥσπερ ἐγὼ τοῖς οἰκέταις, χρῆσθαι. ἐγώ τε γὰρ ἀξιῶ τοὺς ἐμοὶ πονηροὺς ἐμοὶ μὲν ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια παρασκευάζειν, αὐτοῖς δὲ μηδενὸς τούτων ἅπτεσθαι· καὶ αἱ πόλεις οἴονται χρῆναι τοὺς ἄρχοντας ἑαυτῇ μὲν ὡς πλείστα ἀγαθὰ ποιεῖν, αὐτοὺς δὲ πόνων τούτων ἀπέχεσθαι. ἐγὼ οὖν τοὺς μὲν βουλομένους πολλὰ πράγματα ἔχειν αὐτοῖς τε καὶ ἄλλοις παρέχειν, ὅ- B
ὡς ῥᾷστά τε πότεροι
λως ἂν παιδεύσας εἰς τοὺς ἀρχικοὺς καταστήσαιμι ἐμαυτῷ· τοίνυν πάντα εἰς τοὺς βουλομένους † ἢ ῥᾷστά τε ἂν καὶ ἥδιστα βιοτεύειν. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· βούλει οὖν καὶ τοῦτο σκεψώμεθα, † πότερον ζῶσιν ἥδιον οἱ ἄρχοντες, ἢ ἀρχόμενοι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. πρῶτον μὲν τοίνυν τῶν ἐθνῶν, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, ἐν μὲν τῇ ἀσίᾳ πρῶται μὲν ἄρχουσιν, ἄρχονται δὲ σύριοι, καὶ Φρύγες, καὶ λυδοί· ἐν δὲ τῇ εὐρώπῃ, σκύθαι μὲν ἄρχουσι, μαίωται δὲ ἄρχονται· ἐν δὲ τῇ λιβύῃ, καρχηδόνιοι μὲν ἄρχουσι, λίβυες δὲ ἄρχονται. C
τούτων οὖν πολέμους ἥδιον οἴει ζῆν; ἢ τῶν ἡμέρων, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς εἶ, πότεροί σοι δοκοῦσιν ἥδιον, οἱ κρατοῦντες ἢ οἱ κρατούμενοι, ζῆν; ἀλλ᾽ ἔγωγε, ἔφη ὁ
ἀλλ᾽ ἔγωγε μοι δοκεῖ
Ἀείσιππος, οὐδὲ εἰς τὴν δουλείαν αὖ ἐμαυτὸν πάττω. ἀλλ᾽ ἵνα τίς μοι δοκῇ μέση τούτων ὁδός, ᾗ πρὸς μηδέτερα βαδίζειν, οὔτε δι᾽ ἀρχῆς, οὔτε δι᾽ ἀλλοτρίας δουλείας, ἀλλὰ δι᾽ ἐλευθερίας, ἥπερ μάλιστα πρὸς εὐδαιμονίαν ἄγει. ἀλλ᾽ εἰ μοῦνοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ οὔτε δι᾽ ἀρχῆς οὔτε δι᾽ ἀλλοτρίας δουλείας ἡ ὁδὸς αὕτη φέρει, οὕτω μηδὲ δι᾽ ἀνθρώπων, ἵνα μὴ δὺ- D
ᾳ λέγοις· εἰ μοῦνοι ἐν ἀνθρώποις ὦμεν μήτε ἄρχειν ἀξιώσοντες, μήτε ἄρχεσθαι, μήτε τοὺς ἄρχοντας ἐκόντες θεραπεύσοντες, οἶμαί σε ὁρᾶν, ὡς ὀλίγοι ἂν) οἱ χρείττονες τοὺς ἥττονας καὶ κοινῇ, καὶ ἰδίᾳ κλαύσονται καθιζάνοντες, δούλοις χρῆσθαι. ἢ λανθάνουσί σε οἱ ἀνδρῶν ἀσθενῶν, καὶ φυτουσάντων, τὸν σῖτον τέμνοντες, καὶ δενδροκηπεύοντες, καὶ πάντα ἕτοιμον πολιορκοῦντες τοὺς ἥττονας, καὶ μὴ θέλοντας θεραπεύειν, ἕως ἂν πείσωσιν ἐλέσθαι δουλεύειν ἀντὶ τοῦ πολεμεῖν τοῖς κρείττοσι; καὶ ἰδίᾳ δὴ οἱ ἀνδρεῖοι καὶ E
δυνατοὶ τοὺς ἀνάνδρους καὶ ἀδυνάτους οὐκ οἶσθα ὅτι καταδουλωσάμενοι καρποῦνται); ἀλλ᾽ ἔγωγε, ἔφη, ἵνα μὴ πάσχω ταῦτα, οὐδ᾽ εἰς πολιτείαν

A ac principem in ciuitate locum obtinentem, si non omnia perficiat, quę ciuitas velit, pœnæ subiectum esse; non hoc ingens est amentia? Nam ciuitates æquum censent, vt perinde magistratibus ipsæ suis, atque ego mancipiis meis, vtantur. Nam & ego æquum esse cēseo, vt famuli mihi quidem abunde magnam rerum necessariarum copiam parent, ipsi vero nihil horum adtingant: & ciuitates, vt ita se magistratus erga ipsas gerant, volunt; quo maximam eis bonorum copiam comparent, a quibus tamen ipsi prorsus abstineāt. Quapropter equidem eos, qui magnam velint negotiorum habere copiam, eaque tum sibi, tum aliis exhibere, sic institutos eorum in numerum referam, qui ad imperandum idonei sunt: me vero inter illos collocabo, qui quam facillime suauissimeque viuere cupiunt. Tum Socrates: Vis ergo, inquit, hoc etiam considerem⁹, iine suauius viuant, qui sunt cum potestate; an qui aliorum imperio subiecti sunt? Placet omnino ait. Primum igitur ex iis nationibus, quæ nobis cognitæ sunt, in Asia Persæ imperant; Syri vero, ac Phryges, ac Lydi, eorum imperio subiecti sunt: in Europa penes Scythas est imperium, Mæotæ parent: in Libya, Karthaginienses dominantur, Libyes obtemperant. Horum igitur vtros viuere iucundius arbitraris? Vel inter Græcos, in quibus es tu quoque, vtri iucūdius tibi videntur viuere: iine, qui rerum potiuntur, an qui aliis subiecti sunt? Ego vero, subiecit Aristippus, ne seruorū quidem in ordinem me refero: sed esse mihi videtur via quædā inter hæc media, qua equidē incedere conor, neq; per imperiū, neq; per seruitutem; sed per libertatē, quæ maxime ad beatitatē ducit. Enimuero subiecit Socrates, si hæc via nō etiam per homines duceret, quēadmodum neq; per imperiū, neq; seruitutem tendit; fortasse quid diceres. Verū si esse inter homines vis, ac neq; imperare, neq; imperio subesse, neq; magistratus spōte colere: videre te arbitror, scire superiores, quo pacto inferiores tum publice, tū priuatim, ad eiulatum vsq; multatos, seruorum loco habeant. An ignoras, aliis sementē facientibus, arboresq; serentibus, quosdam esse, qui & fruges resecant, & arbores cædunt, omnibusq; modis inferiores, seque colere nolentes, oppugnant; donec illos eo deducāt, vt seruire, quam bellū aduersus potentiores gerere malint? An etiā priuatim nescis viros fortes ac potentes in seruitutem imbelles effeminatosq; redigere, ac fructum ex eis percipere? Ego vero, ait Aristippus, vt id mihi non accidat, ne quidem meipsum in

rempublicam cõcludo, sed vbiq; sum hospes. Et Socrates: Sollertis vero, inquit, luctatoris artificium ostẽdis. Nam hospites, ex quo † Sinnis, & Sciro, & Procrustes interfecti sunt, iniuria nemo amplius adficit. At enim qui hoc tempore respublicas patrias administrant, etiam leges ferunt, quibus se lædi vetãt; ac præter illos, qui necessarij vocantur, alios quosdam amicos sibi comparant, quorum ope vtantur; & vrbes munitionibus cingũt, & arma parant, quibus se aduersus lædentes tutentur; ac præter hæc omnia, quosdam alios etiã aliunde socios sibi quærunt. Nihilominus ab his omnibus instructi, lædũtur. Tu vero, quum horum nihil habeas; ac in viis, vbi plurimi læduntur, multo iam tempore verseris; & quamcumque in vrbem venias, ciuibus omnibus inferior sis; adeoque talis, quales maxime adgrediuntur ij, qui lædere volũt: nihilominus propterea, quod hospes sis, futurum putas, vt non lædaris? An idcirco fidenti es animo, quod ciuitates tibi securitatem præconio publico policeantur tam aduentanti, quam discedenti? An quod talem te seruum esse putas, qui nulli domino prosit? Nam quis hominem habere domi velit, qui laborare quidẽ omnino recusẽt, at nihilominus adparatu victuq; sumtuosissimo delectetur? Quin illud etiam consideremus, quo pacto eiusmodi seruos domini tractent. Annon eorũ lasciuiam fame castigant? nõ occludendo ea, vnde aliquid poterant sumere, quo minus furentur, cohibent? non vinculis coercent, quo minus aufugiant? non desidiam verberibus expellunt? aut quo pacto tumet te geris, quando de seruis aliquẽ talem esse animaduertis? Suppliciis, inquit, omnibus adficio, donec eum seruire cogam. Verum, mi Socrates, qui ad regnandi artem instituuntur, quam tu mihi videris pro beatitate ducere, quid ab iis differunt, qui necessitate coacti cum incõmodis conflictantur, siquidẽ esurient, sitient, frigebunt, vigilabũt, & alias omnes ærumnas sponte sua perferent? Nam equidẽ haud scio, quid discriminis sit, vtrũ cutis eadem volenti, an nolenti flagris cædatur: vel omnino corpus idem his omnibus vel volenti, vel nolẽti prematur. Etenim quid tamdẽ est, si non insania est, vltro, quæ dolorẽ habeat, velle perpeti? Quid ais Aristippe? subiecit Socrates, non tali quodã modo differre tibi vidẽtur ea, quę sponte fiunt, ab iis, quæ nõ sponte, quatenus qui sponte sua esurit, comedere potest, quum vult, & qui spõte sitit, bibere potest, idemq; in ceteris:

De his consule Plut. Theseum.

A ἐμαυτὸν καλακλείω, ἀλλὰ ξένος πάνυ παχὺ εἶμι. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· τοῦτο μέντοι πάνυ λέγῃς δῆνον πάλαισμα. τοὺς γὰρ ξένους, ἐξ οὗ ὅ, τε Σίννις, καὶ ὁ Σκείρων, καὶ ὁ Προκρούστης ἀπέθανον, οὐδεὶς ἔτι ἀδικεῖ· ἀλλὰ νῦν οἱ μὲν πολλοὶ νόμους τιθέασι καὶ κατὰ τούτους, ἵνα μὴ ἀδικῶνται· καὶ φίλους πρὸς τοῖς ἀναγκαίοις καλουμένοις ἄλλους κτῶνται βοηθοὺς, καὶ ταῖς πόλεσιν ἐρύματα περιβάλλουσι, καὶ ὅπλα κτῶνται, οἷς ἀμυνόμενοι τοὺς ἀδικοῦντας, καὶ πρὸς τούτοις ἄλλους ἔξωθεν

B συμμάχους καταμισθοῦνται. καὶ οἱ μὲν πολλοὶ ταῦτα κεκτημένοι, ὅμως ἀδικοῦνται. σὺ δὲ οὐδὲν μὲν τούτων ἔχων, ἐν δὲ ταῖς ὁδοῖς, ἔνθα πλεῖστοι ἀδικοῦνται, πολὺν χρόνον διατρίβων, εἰς οἵαν δ' ἂν πόλιν ἀφίκῃ, τῶν πολιτῶν πολὺ ἥττων ὤν, καὶ τοιοῦτος οἷος μάλιστα ὀπτίπτειν οἱ βουλόμενοι ἀδικεῖν, ὅμως διὰ τί ξένος εἶ; οὐκ ἂν οἷός τ' ἀδικηθείης; ἢ διότι αἱ πόλεις σοὶ κηρύττουσιν ἀσφάλειαν καὶ παρεσκεύασαι καὶ ἀπιόντι, θαρρεῖς; ἢ διότι καὶ δοῦλος ἂν οὐδεὶς τοιοῦτος

C εἶ, οἷος μηδενὶ δεσπότῃ λυσιτελεῖν; τίς γὰρ ἂν ἐθέλοι ἀνθρωπον ἐν οἰκίᾳ ἔχειν, πόνῳ μὲν μηδὲν ἐθέλοντα, τῇ δὲ πολυτελεστάτῃ διαίτῃ χαίροντα; σκεψώμεθα δὲ καὶ τοῦτο, πῶς οἱ δεσπόται τοῖς τοιούτοις οἰκέταις χρῶνται. ἆρα οὐ τῷ μὲν λαγνείαν αὐτῶν παρὰ λιμῷ σωφρονίζοντες κλέπτειν δὲ κωλύοντες, ἀποκλείοντες ὅθεν ἄν τι λάβοι ἢ; τὸ δὲ δραπετεύειν δεσμοῖς ἀπείργοντες; τῷ δὲ ῥᾳθυμίαν δὲ πληγαῖς ἐξανακαίουσιν; ἢ σὺ πῶς ποιεῖς, ὅταν τῶν οἰκετῶν τινα τοιοῦτον

D ὄντα καταμανθάνῃς; καλάζω, ἔφη, παντὶ κακῷ, ἕως ἂν δουλεύειν ἀναγκάσω. ἀλλὰ γὰρ ὦ Σώκρατες, οἱ εἰς τὸν βασιλικὸν τέχνην παιδευόμενοι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖς σὺ νομίζειν εὐδαιμονίαν εἶ), τί διαφέρουσι τῶν ἐξ ἀνάγκης κακοπαθούντων, εἴγε πεινήσουσι, καὶ διψήσουσι, καὶ ῥιγώσουσι, καὶ ἀγρυπνήσουσι, καὶ τἆλλα πάντα μοχθήσουσιν ἐκόντες; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδ', ὅτι διαφέρει τὸ αὐτὸ δέρμα ἑκόντα ἢ ἄκοντα μαστιγοῦσθαι, ἢ ὅλως τὸ αὐτὸ σῶμα πᾶσι τοῖς τοιούτοις

E ἑκόντα ἢ ἄκοντα πολιορκεῖσθαι. ἄλλο γε, ἢ ἀφροσύνη παρέσεσι τῷ θέλοντι τὰ λυπηρὰ ὑπομένειν; τί δ', ὦ Αἰσίππου, ὁ Σωκράτης ἔφη, δοκεῖ σοι τῶν τοιούτων διαφέρειν τὰ ἑκούσια τῶν ἀκουσίων, ἢ ὁ μὲν ἑκὼν πίνων, φάγοι ἂν ὁπότε βούλοιτο, καὶ ὁ ἑκὼν διψῶν, πίοι, καὶ τἆλλ' ὡσαύτως· τῷ δ'

τὸν δ' ἐξ ἀνάγκης ταῦτα πάσχοντι οὐκ ἔξεστιν, ὁπότ' αὐτὸν βούλῃ, παῦσαι; ἔπειτα ὁ μὲν ἑκουσίως ταλαιπωρῶν, ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι φερόμενον ἡδέως φρονεῖ, οἱ δὲ τὰ θεῖα θηρῶντες, ἐλπίδι τοῦ λήψεσθαι ἡδέως μοχθοῦσι. καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἆθλα τῶν πόνων μικροῦ τινος ἄξιά ἐστι· τοὺς δὲ πονοῦντας, ἵνα φίλους ἀγαθοὺς κτήσωνται, ἢ ὅπως ἐχθροὺς χρήσωσιν, ἢ ἵνα δυνατοὶ νομίζωνται, καὶ τοῖς σώμασι, καὶ τῇ ψυχῇ, καὶ τῶν ἑαυτοῦ οἴκων καλῶς οἰκῶσι, καὶ τοῖς φίλοις δυνατοῖσι, καὶ τῇ πατρίδι δυνατῶσι, πῶς οὐκ οἶσθα ὡς χρὴ τούτοις καὶ πονεῖν ἡδέως εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ ζῆν φρονοῦντας, ἀγαλλομένους μὲν ἑαυτοῖς, ἐπαινουμένους δ' ὑπὸ τῶν ἄλλων; ἐπὶ δὲ αἱ μὲν ῥᾳδιουργίαι, καὶ σὺν τῷ ῥᾳδίῳ πόνῳ ἡδοναί, οὔτε σώματι δυνάμεις ἐγγίγνονται ἐργάζεσθαι, ὡς φασὶν οἱ γυμνασταί, οὔτε ψυχῇ ἐπιστήμην ἀξιόλογον ἐμποιοῦσιν· αἱ δὲ μετὰ καλοκἀγαθίας ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἔργων ἐπίστασθαι ποιοῦσιν, ὡς φασὶν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. λέγει δέπου καὶ Ἡσίοδος·

Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι (ναίει·
Ῥηϊδίως· λείη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι
Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ'
αὐτὴν,
Καὶ δηρὸν τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον
ἵκηται,
Ῥηϊδίη δ' ἔπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα.

μάρτυρα δὲ καὶ Ἐπίχαρμος ἐν τῷδε·

--- τῶν πόνων
Πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα † τἀγαθὰ θεοί.

παλαιὸν οἱ θεοί.

καὶ ἐν ἄλλῳ δέ που τόπῳ φησίν·

--- ὦ πόνηρε σύ,
Μή μοι τὰ μαλακὰ † μώεο, μὴ τὰ σκληρὰ
ἔχῃς.

μῶμαι, male.

καὶ Πρόδικος δὲ ὁ σοφὸς ἐν τῷ συγγράμματι τῷ περὶ τοῦ Ἡρακλέους, ὅτῳ δὴ καὶ πλείστοις ὑπεδείκνυτο, ὡσαύτως περὶ τῆς ἀρετῆς ἀποφαίνεται, ὧδέ πως λέγων, ὅσα ἐγὼ μέμνημαι. φησὶ γὰρ Ἡρακλέα, ἐπεὶ ἐκ παίδων εἰς ἥβην ὥρμᾶτο, ἐν ᾗ οἱ νέοι ἤδη αὐτοκράτορες γιγνόμενοι δηλοῦσιν, εἴτε τὴν δι' ἀρετῆς ὁδὸν τρέψονται ὑπὲρ τὸν βίον, εἴτε τὴν διὰ κακίας, ὀρμήσαντα εἰς ἡσυχίαν καθῆσθαι, ἀποροῦντα ποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται. καὶ φανῆναι αὐτῷ δύο γυναῖκας προσιέναι μεγάλας, καὶ

A at qui necessitate coactus hæc perfert, non potest, vbi vult, finē eis imponere? Deinde qui sponte perfert ærumnas, bona spe fretus lætatur, quemadmodū qui feras venantur, spe capiundi perlubenter laborāt. Atque huiusmodi sane laborum præmia non magni pretij sunt, qui vero in hoc incumbunt, vt amicos bonos parent, vel hostes in potestatem suam redigant, vel probatis corporum animorumque viribus, familiam suam cum dignitate administrent, amicis prosint, patriā beneficiis adficiant: B hos num debere ignoras & labores in huiusmodi rebus lubenter subire, & cum lætitia vitam agere, sui primum animi adprobatione fretos, deinde laudatos, felicesque prædicatos ab aliis? Præterea molles viuēdi rationes, nulloque negotio paratæ voluptates, neq; corpori bonam, parere constitutionem possunt, vti gymnasiorū magistri loquūtur; neque indunt animo scientiam vllam, quæ alicuius pretij sit. At vero per tolerantiam exercitā studia faciunt, vt ad honesta præclaraq; facinora perueniamus, quemadmodum egregij viri prædi- C cant. Ait alicubi & Hesiodus,

Agmine cum multo facilis se ignauia cuiuis
Offert. plana via est, aditus breuis eius ad ades.
At virtutis iter sudore Dij obuallarunt.
Longa quidem pariter, viaque ardua ducit ad ipsam;
Asperitate graues aditus quæ fronte recludit
Prima: sed leuis est, superato vertice, tamdem.

Atque hoc etiam Epicharmus his verbis testatur,

——Laboribus
Dij cuncta protinus nobis vendunt bona.

D Idem alio quoque loco inquit:

——heus ignaue tu,
Non aucupere mollia, ne dura accidant.

Quin & Prodicus ille sapiens in libro, quē de Hercule scripsit, & plurimis recitare solet, eadem ratione de virtute pronuntiat: hoc quodam modo, quantum equidem memini, dicens. Herculem ait, posteaquā exacta pueritia pubertatis iniret cursum, in qua iam adulescētes sui iuris fiunt, ac indicia præbēt, virtutisne via perrecturi sint ad vitam, an vero ignauiæ, egressum in tranquillum locum ibidem consedisse; E ambigentem, ad vtram se viam conuerteret. Tum mulieres duas, easque grandi statura, esse visas ad ipsum accedere; quarum

At Senec. 12. p. 251, 34.

Meminit huius loci M. Tullius in lib. de offic. 1. pag. 118.

rum altera esset eleganti ac liberali vultu A prædita, cuiusque corpus a natura munditie ornatum esset, oculi verecundia, gestus modestia, veste candida: altera educatione reddita obesa & tenera, sic ornata, colorem quod adtineret, vt candidior ac rubicundior videretur, quam esset: forma procerior visa, quam esset a natura: oculis apertis: veste tali, ex qua venustas maxime pelluceret. Eamdem sæpius se contemplatam esse, ac num aliquis ipsam spectaret, considerasse: sæpenumero ad vmbram quoque suam respexisse. Posteaquam ad Herculem venissent propius, incessisse illam, de qua prius diximus, eodem modo: alteram vero, quæ vellet hanc anteuertere, cursu ad Herculem se con-

Voluptatis ad Herculem oratio.

tulisse, ac verbis his eum compellasse: Video te, mi Hercules, ambigere, quanam via te ad vitam conferas. Quapropter si me tibi amicam adiunxeris, ducam te ad iter iucundissimum ac facillimum: vt eorum, quæ suauia sunt, nihil non gustes, simulque omnis expertem molestiæ vitam exigas. Nam primum tibi neque bella, neque negotia curanda erunt; sed dispicies, quemnam tibi gratum vel cibum, vel potum inuenire possis: quid vel adspectu, vel auditu, vel odoratu, vel tactu te delectare possit: quibus amoribus fruens, plurimum gaudeas: quo pacto quammollissime dormias: qui absq; labore minimo possis hæc omnia consequi. Quod si aliquando illa defectura, de quibus hæc percipies, suspicio sit: nihil est quod metuas, ne eo te deducam, vt hæc tibi laborando, variisque tum animi tum corporis ærumnis perferendis, paranda sint: sed aliorum laboribus tu fru- D eris, nec ab vlla re abstinebis, de qua capi aliquid lucri possit. Nam equidem iis, qui mea vtuntur consuetudine, potestatem facio, vt vndecumque possint, vtilitatem capiãt. Hæc quum audisset Hercules: Quod est, inquit, tibi nomen mulier? Illa vero: Amici mei, ait, felicitatem me adpellant: at qui oderunt obtrectando vocant ignauiã.

Oratio Virtutis.

Quũ interim altera mulier accessisset: Ego quoque, inquit, ad te venio, mi Hercules, quæ & parentes tuos noui, & quæ tua esset natura, in institutione animaduerti. E De quibus equidem in eam spem venio, vt si ea, quæ ad me ducit, via incesseris: egregie tu præclaras & honestas res geras,

τὼ μὲν ἑτέραν ὡς ὡρεπῆ τε ἰδεῖν καὶ ἐλευθέριον, φύσει κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι, τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνῃ, ἐσθῆτι δὲ λευκῇ· τὼ δὲ ἑτέραν τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἁπαλότητα, κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα, ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι, τὸ δὲ σχῆμα, ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως εἶναι· τὰ δὲ ὄμματα ἐξὸν ἀναπεπταμένην, ἐσθῆτα δὲ, δι' ἧς ἂν μάλιστα ὦσι λαμπροί. κατασκοπεῖσθαι † δὲ ἑαυτὴν, ὅπως σκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται. πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιὰν ἀποβλέπειν. ὡς δὴ † ἐρρύετο πλησιάζειν τοῦ Ἡρακλέους, τὴν μὲν πρόσθεν ῥᾳδίαν καὶ ἡδεῖαν τὸν αὐτὸν δρόμον· τὴν δὲ ἑτέραν, φθάσαι βουλομένην, προσδραμεῖν τῷ Ἡρακλεῖ, καὶ εἰπεῖν· ὁρῶ σε, ὦ Ἡράκλεις, ἀποροῦντα ποίαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον βάσῃ. ἐὰν οὖν ἐμὲ φίλην ποιήσῃ, ὅτι τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥᾳστην C ὁδὸν ἄξω σε, καὶ τῶν μὲν πεπνῶν σοὶ ἔσται ἀπολαῦσαι, τῶν δὲ χαλεπῶν, ἄπειρος πράγματος ἔσῃ. πρῶτον μὲν γὰρ πόλεμον, οὐδὲ παραμάτων φροντίδες, ἀλλὰ σκοπούμενος † διέσῃ, διέσῃ τί ἂν κεχαρισμένον ἢ σιτίον, ἢ ποτὸν δύῃς, ἢ τί ἂν ἰδὼν, ἢ τί ἀκούσας τερφθείης, ἢ τίνων ὀσφραινόμενος, ἢ ἁπτόμενος ἡσθείης, τίσι δὲ παιδικῇς ὁμιλῶν μάλιστ' ἂν δι' φροντίδος, καὶ πῶς ἂν μαλακώτατα καθεύδοις, καὶ πῶς ἂν ἀπονώτατα τούτων πόνων τυγχάνοις. ἐὰν δέ ποτε γλυκεῖά τις ἐπιθυμία ἐπέλθῃ· ἀφ' ὧν ἔσται ταῦτα, οὐ φόβος, μή σε ἀγάγω ὅτι τὰ πονοῦντα καὶ χαλεπαίνοντα τὰ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ ταῦτα ποιεῖσθαι· ἀλλ' οἷς ἂν οἱ ἄλλοι ἐργάζωνται, τούτοις σὺ χρήσῃ, ὅπως ἀπονώτατος, ὅθεν ἂν δυνατὸν ᾖ τι κερδᾶναι. πολλαχόθεν γὰρ ὠφελεῖσθαι τοῖς ἐμοὶ ξυνοῦσιν ἐξουσίαν ἐγώ σε παρέχω. καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἀκούσας ταῦτα· ὦ γύναι, ἔφη, ὄνομα δέ σοι τί ἐστιν; ἡ δέ, οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι, ἔφη, καλοῦσί με Εὐδαιμονίαν· οἱ δὲ μισοῦντές με, ἐπωνυμίζοντες ὀνομάζουσί με κακίαν. καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἑτέρα γυνὴ προσελθοῦσα εἶπεν· καὶ ἐγὼ ἥκω πρός σε, ὦ Ἡράκλεις, εἰδυῖα τοὺς γεγηκότας σε, καὶ τὴν φύσιν τὴν σὴν ἐν τῇ παιδείᾳ καταμαθοῦσα· ἐξ ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν πρὸς ἐμὲ ὁδὸν βάσοιο, σφόδρ' ἂν σε τῶν καλῶν καὶ σεμνῶν ἐργατὴν ἀγαθὸν γενέσθαι, καὶ ἐμὲ

καὶ ἐμὲ ἔτι πολὺ ἐντιμότερον, καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς ἀμφοτέροις φανεῖσθαι. οὐκ ἐξαπατήσω δέ σε τοῖς προοιμίοις ἡδονῆς, ἀλλ' ἧπερ οἱ θεοὶ διέθεσαν, τὰ ὄντα διηγήσομαί σοι μετ' ἀληθείας. τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ ἐπιμελείας θεοὶ διδόασιν ἀνθρώποις. ἀλλ' εἴτε τοὺς θεοὺς ἵλεως εἶναί σοι βούλει, θεραπευτέον τοὺς θεούς· εἴτε καὶ τοῖς φίλοις ἐθέλοις ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους εὐεργετητέον· εἴτε καί τινος πόλεως ἐπιθυμεῖς τιμᾶσθαι, τὴν πόλιν ὠφελητέον· εἴτε καὶ τῆς ἑλλάδος πάσης ἀξιοῖς ἐπ' ἀρετῇ θαυμάζεσθαι, τὴν ἑλλάδα πειρατέον εὖ ποιεῖν· εἴτε τὴν γῆν φέρειν σοι βούλει καρποὺς ἀφθόνους, τὴν γῆν θεραπευτέον· εἴτε ἀπὸ βοσκημάτων οἴει δεῖν πλουτίζεσθαι, τῶν βοσκημάτων ἐπιμελητέον· εἴτε διὰ πολέμου ὁρμᾶς αὔξεσθαι, καὶ βούλει δυνάσθαι τοὺς τε φίλοις ἐλευθεροῦν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς κρατεῖν, τὰς πολεμικὰς τέχνας αὐτάς τε ταύτας καὶ τῶν ἐπιτηδείων μαθητέον, καὶ ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι, ἀσκητέον. εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι βούλει δυνατὸς εἶναι, τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν ἐθιστέον τὸ σῶμα, καὶ γυμναστέον σὺν πόνοις καὶ ἱδρῶτι. καὶ ἡ κακία ὑπολαβοῦσα εἶπεν, ὡς φησι Πρόδικος· ὦνδρες ὦ Ἡράκλεις, ὡς χαλεπὴν καὶ μακρὰν ὁδὸν ἐπὶ τὰς εὐφροσύνας ἡ γυνή σοι αὕτη διηγεῖται; ἐγὼ δὲ ῥᾳδίαν καὶ βραχεῖαν ὁδὸν ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἄξω σε. καὶ ἡ Ἀρετὴ εἶπεν· «ὦ τλῆμον, τί δὲ σὺ ἀγαθὸν ἔχεις; ἢ τί ἡδὺ οἶσθα, μηδὲν τούτων ἕνεκα πρᾶξαι ἐθέλουσα; ἢ τίς σοῦ δεῖται τὴν ἡδέων ἐπιθυμίαν ἀναμένοντος, ἀλλὰ πρὶν ἐπιθυμῆσαι, πάντων ἐμπίπλασαι, πρὶν μὴ πεινῆν, ἐσθίουσα, πρὶν διψῆν, πίνουσα· καὶ ἵνα μὴ ἡδέως φάγῃς, ὀψοποιοὺς μηχανωμένη· ἵνα δὲ ἡδέως πίνῃς, οἴνους τε πολυτελεῖς παρασκευάζῃ, καὶ τοὺς θέρους χιόνα περιθέουσα ζητεῖς. ἵνα δ' ἡδέως ὑπνώσῃς, οὐ μόνον τὰς στρωμνὰς μαλακὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς κλίνας καὶ τὰ ὑποβήματα τὰς κλίνας παρασκευάζῃς. οὐ γὰρ διὰ πόνον, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ὅ, τι ποιῇς, ὑπνᾷ· ἐπιθυμεῖς. τὰ δ' ἀφροδίσια πρὸ τῆς δεούσης ἀναγκάζεις, πάντα μηχανωμένη, καὶ τοῖς ἀνδράσι γυναῖξὶ χρωμένη. οὕτω γὰρ παιδεύεις τοὺς σαυτῆς φίλους, τῆς μὲν νυκτὸς ὑβρίζουσα, τῆς δ' ἡμέρας τὸ χρησιμώτατον καταγοητεύουσα.

A atque ego longe honoratior, bonorumq; gratia illustrior videar. Neque vero te decipiam voluptatis proœmiis, sed ex instituto diuino res ipsas vere commemorabo. Nam quæcumque bona sunt ac præclara, « eorum nihil sine labore ac studio Dij hominibus largiti sunt: omninoque siue Deos esse propitios tibi vis, colendi sunt tibi: « seu ab amicis vis diligi, beneficiis amici « sunt adficiendi: siue ab vrbe aliqua vis honorem consequi, necesse est aliquid illi vtilitatis adferas: seu apud vniuersam Græ- «
B ciam virtutis nomine vis esse in admiratione, de hac vt bene promereare, conandum erit: siue terram tibi fructus vberes « ferre vis, colenda erit: seu a iumentis opes « tibi quærendas putas, necesse est iumentorum curam habeas: siue bello res tuas « amplificare desideras, eamq; potestatem « cõsequi vis, vt & amicos in libertatem vindices, & hostes tibi subiicias, nõ solum ar- « tes bellicæ tibi ab earum peritis discendæ « sunt, sed etiam percipiendum exercitatio- «
C ne, quo pacto sit iis vtendum. Denique si « etiam corpore vis esse robustus, necesse est « corpus adsuefacias ad parendum animo, « perq; labores ac sudorem exerceas. Tum « eius sermonem excipiens ignauia, quemadmodum Prodicus ait: Videsne, inquit, mi Hercules, quam longam ac difficilem viam ad delectationes hæc tibi mulier exponat? ego vero facili breuique ad beatitatem itinere te ducam. Et virtus: Misera vero tu, ait, quid boni habes? quam delectationem nosti? quum nihil horum caussa facere velis? quum iucundorum adpetitum non expectes, sed prius et- *Vide Clem. 2. Strom. p. 175. 17.*
D iam, quam adpetas, omnibus repleare? priusquam esurias, comedis: priusquam sitias, bibis: atque vt suauiter comedas, obsoniorum structores excogitas: vt suauiter bibas, magno sumtu vina tibi comparas, ac per æstatem niuis quærendæ caussa circumcursitas: vt suauiter somnum capias, non stragula tantum mollia, sed etiam lectulos, lectulorumque fulcra paras. Non enim propter labores somnum adpetis, sed quia nihil est tibi quod agas. Venerem vero prius, quã ea indigeas, omni co-
E natu & arte impellis, & †tam feminarũ ad hoc opera, quam virorum veteris. Sic enim amicos tuos instituis, noctu stupris polluens; & vtilissima diei parte somno obruẽs. *†Lectio marginis.*

Quumque sis immortalis, a diis quidem A reiecta es, ab honestis autem hominibus probro adficeris. Iam quod omnium auditu iucundissimum est, tuam ipsius laudem nullam audis; nec quod spectaculum iucundissimum est, spectare potes: Quippe nullum vmquā honestum facinus tuū vidisti. Quis vero tibi aliquid dicenti fidem habeat? Quis rei alicuius egēti quidquam suppeditet? Quis mētis compos tuæ sodalitatis cœtu contineri audeat? quum tui, si iuuenes sint, corporibus sint debiles; prouectiores facti, animis desipiant. Dum B iuuenilis ætas adest, absque labore nitidi victitant; cum labore squallidi, senectam ętatem transeunt: anteactorum eos pudet, agendorum onus haud sustinēt: iucundis in iuuentute cursu quasi peragratis, in senectutem molesta reseruāt. Ego vero cum diis versor, cum hominibus honestis versor: nec vllum præclarum facinus, siue diuinum, seu humanum, absque me perpetratur. Maxime omnium a diis, & hominibus, quibus par est, honoribus adficior; artificibus cara laborum socia, fida domorum custos heris, opitulatrix benigna seruis, in laboribus pace curandis adiutrix egregia, constans in negotiis bellicis auxiliatrix, amicitię consors optima. Perceptio cibi & potus vt amicis meis delectationem adfert, sic elaborati nihil habet. Exspectāt enim, donec adpetant. Iidem somnum capiunt suauiorem, quam otiosi; ac neq; excitatos se moleste ferunt, neq; somni caussa, quæ agenda necessario sunt, omittunt. Iuuenes senum laudibus gaudēt, senes iuuenum honoribus delectantur. Iidem rerum olim gestarum memoriam iucunde D repetunt, nec minori cum voluptate præsentia curant, quū quidem mea caussa diis accepti sint, amicis cari, magno apud suam quisque patriam in pretio. Deniq; quum finis a fato præstitutus adest, non inhonorati iacent, obliuioni traditi: sed ita florent, vt cū memoria sui posteritatis æternæ laudibus fruantur, perpetua sui memoria celebrati florent. Huiusmodi, mi Hercules, parentum suboles fortium, laboribus exanclatis; licet ea felicitate potiaris, quæ ab omnibus tantopere prædicatur. Hoc quo- E dam modo Prodicus. Herculem a virtute institutum fuisse commemorat. Sententias quidem ipsas multo magis magnificis verbis, quam ego nunc fecerim, ornauit. Quamobrem, mi Aristippe, te quoque æquum est hæc cum animo tuo perpendentem id operam dare, vt etiam futuri vitæ temporis curam aliquam habeas. Ceterum

ἀθάνατος ὢν ἆσα, ὑπὸ θεῶν μὲν ἀπέρριψαι, ὑπὸ
τῶν ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀτιμάζῃ. ἃ τῶν πάντων ἡ-
δίστου ἀκούσματός, ἐπαίων ἑαυτὸν αἰσχρὸς εἶ, καὶ
ἃ πάντων ἡδίστου θεάματος ἀθέατος. οὐδὲν γὰρ
πώποτε σαυτὸν ἔργον καλὸν τεθέασαι. τίς δ' ἂν
σοι λεγόντι τι πιστεύσειε; τίς δ' ἂν δεομένῃ τινὸς
ἐπαρκέσειεν; ἢ τίς ἂν εὖ φρονῶν ἃ σὺ θαυμάσαι σοι
μήσειεν εἶναι; οἱ νέοι μὲν ὄντες, τοῖς σώμασιν ἀ-
δύνατοι εἰσὶ, πρεσβύτεροι δ' ὄντες, ταῖς ψυ-
χαῖς ἀνόητοι· ἀπόνως μὲν λιπαροὶ διὰ νεότητος
διαφορμοῦνται, ὅταν πόνως δ' αὐχμηροὶ διὰ γήρως
πορεύωνται· τοῖς μὲν πεπραγμένοις αἰσχυνόμε-
νοι, τοῖς δὲ πραττομένοις βαρυνόμενοι· τὰ μὲν
ἡδέα ἐν τῇ νεότητι διαδραμόντες, τὰ δὲ χαλε-
πὰ εἰς τὸ γῆρας ἀποθέμενοι. ἐγὼ δὲ σεμνύομαι μὲν
θεοῖς, σεμνύομαι δ' ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς. ἔργον
δὲ καλὸν οὔτε ἀνθρώπινον, χωρὶς ἐμοῦ
γίγνεται. διαπρέπω δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ
θεοῖς, καὶ παρὰ ἀνθρώποις, οἷς πρόσειμι, ἀγα-
πητὴ μὲν συνεργὸς τεχνίταις, πιστὴ δὲ φύλαξ C
οἴκων δεσπόταις, εὐμενὴς δὲ θαλάττης οἰκέ-
ταις, ἀγαθὴ δὲ συλλήπτωρ τοῖς ἐν εἰρήνῃ πόνοις,
βεβαία δὲ τοῖς ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργοις, ἀ-
είστη δὲ φιλίας κοινωνός. ἔστι δὲ τοῖς μὲν ἐμοῖς φί-
λοις ἡδεῖα μὲν καὶ ἀπράγμων σίτων καὶ ποτῶν
ἀπόλαυσις. ἀνέχονται γὰρ, ἕως ἂν ἐπιθυμήσωσιν
αὐτῶν. ὕπνος δὲ αὐτοῖς πάρεστιν ἡδίων, ἢ τοῖς ἀ-
μόχθοις. καὶ ἅτε ἀπολιπόντες αὐτὸν ἄχθονται, ἅτε
δεῖ τὸν μεθιᾶσι τὰ δέοντα προάπτειν· καὶ οἱ μὲν
νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαίνοις χαίρουσιν, οἱ
δὲ γέροντες τοῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀδονται. καὶ ἡδέως D
μὲν τῶν παλαιῶν πράξεων μέμνηνται, δι' ἃς
παρόντας ἤνεσαν πράττοντες, δι' ἐμὲ φίλοι μὲν
θεοῖς εἶναι, ἀγαπητοὶ δὲ φίλοις, τίμιοι δὲ πα-
τρίδι. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ πεπρωμένον τέλος, οὐ μὴν
ληθης ἄτιμοι κεῖνται, ἀλλὰ μνήμης τοῦ ἀεὶ
χρόνου ὑμνούμενοι φαίνονται. τοιαῦτά σοι, ὦ παῖ
τοκέων ἀγαθῶν Ἡράκλεις, ἔξεστι πράττοντι μα-
καριστοτάτην εὐδαιμονίαν κεκτῆ-
σθαι. οὕτω πως διὰ τοῦ Πρόδικος τὸν ἐπ' ἀ- E
ρετῆς Ἡρακλέα παίδευσιν ἐνόησε μοὶ τοῖ
τοὺς γνώμας ἐπὶ μεγαλοπρεπεστέροις ῥήμασιν, ἢ ἐ-
γὼ νῦν. σοὶ δ' οὖν ἄξιον, ὦ Ἀρίστιππε, τούτων
ἐνθυμουμένῳ προσέχειν τι καὶ τοῦ εἰς τὸ μέλ-
λοντα χρόνον τοῦ βίου φροντίζειν. ἀγαθοῦ μὲν δὲ πολ-

δὲ πόλε Λαμπροκλέα τὸν πρεσβύταζον υἱὸν ἑαυτῦ πρὸς τὴν μητέρα χαλεπαίνοντα· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ παῖ, οἶσθά τινας ἀνθρώπους ἀχαρίστους καλουμένους; καὶ μάλα, ἔφη, ὁ νεανίσκος. καλαμεμάθηκας οὖν τὰς τί ποιοῦσας ὄνομα τοῦτο ἀποκαλοῦσιν; ἔγωγ', ἔφη. τὰς γὰρ μὴ παθούσας, ὅταν δυνάμεναι χάριν ἀποδοῦναι, μὴ ἀποδῶσιν, ἀχαρίστους καλοῦσιν. δοκοῦ δοκοῦσί σοι οὖν τοῖς ἀδίκοις καταλογίζεσθαι τὰς ἀχαρίστους; ἔμοιγ', ἔφη. ἤδη δὲ πότερον ἐσκέψω, εἰ ἔστιν ὥσπερ τὸ ἀνδραποδίζεσθαι τοὺς μὲν φίλους, ἄδικον εἶναι δοκεῖ, τοὺς δὲ πολεμίους, δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ ἀχαριστεῖν τοῖς μὲν τοὺς φίλους ἀδικοῦντας, τοῖς δὲ τοὺς πολεμίους, δίκαιον; καὶ μάλα, ἔφη· καὶ δοκεῖ μοι, ὑφ' ἓν ἄν τις τὰ παθὼν, εἴτε φίλου εἴτε πολεμίου, μὴ πειρᾶται χάριν ἀποδιδόναι, ἄδικος εἶναι. οὐκοῦν, εἴγε οὕτως ἔχει τοῦτο, εἰλικρινὴς τις ἂν εἴη ἀδικία ἢ ἀχαριστία; συνωμολόγει. οὐκοῦν ὅσῳ ἄν τις μείζω ἀγαθὰ παθὼν μὴ ἀποδιδῷ χάριν, τοσούτῳ ἀδικώτερος ἂν εἴη. συνέφη καὶ τοῦτο. τίνας οὖν, ἔφη, ἔστιν ὧν εὕρομεν ἂν μείζονα εὐεργετηθέντας, ἢ παῖδας * ἀπὸ γονέων; οἷς οἱ γονῆς ὄντων μὲν οὐκ ὄντων ἐποίησαν ἂν εἶναι, τοσαῦτα ὄντα καλὰ ἰδεῖν, καὶ τοσούτων ἀγαθῶν μεταλαχεῖν, ὅσα οἱ θεοὶ παρέχουσι τοῖς ἀνθρώποις. ἃ δὴ καὶ οὕτως ἡμῖν δοκεῖ πολυτελῆ ἄξια εἶναι, ὥστε πρῶτον μὲν καθορμεῖν αὐτὰ πρὸ τῶν μάλιστα φεύγομεν. καὶ αἱ πόλεις δὴ τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασι ζημίαν θάνατον πεποιήκασιν, ὡς οὐκ ἂν μείζονος κακοῦ φόβῳ τοὺς ἀδικίαν παύσοντες. καὶ μὴν οὐ τῶν γε ἀφροδισίων ἕνεκα παιδοποιεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὑπολαμβάνοις· ἐπεὶ τούτου γε τῶν ἀπολυσόντων μεσαὶ μὲν αἱ ὁδοὶ, μεσὰ δὲ τὰ οἰκήματα. φανερὸν δ' ἐσμὲν ἐν σκοπούμενοι, ἐξ οἵων ἂν γυναικῶν βέλτιστα ἡμῖν τέκνα γένοιτο, αἷς συνελθόντες τεκνοποιούμεθα. καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ τῷ τε † συλεκνοποιήσουσαν ἑαυτῷ φέρῃ, καὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι παισὶ τροφὰς σκευάζῃ πλούτου, ὅσα ἂν οἴηται σωτήρια ἀνθρώποις εἶναι τοῦ βίου, καὶ ταῦτα ὡς ἂν δύνηται πλείστα· ἡ δὲ γυνὴ ὑποδεξαμένη τε φέρῃ ὃ φορτίον τοῦτο, βαρυνομένη τε, καὶ κινδυνεύουσα περὶ τοῦ βίου, καὶ μεταδιδοῦσα τοῦ ἐφῆς, ἡ καὶ αὐτὴ φέροιτο, καὶ σὺν πολλῷ πόνῳ διενέγκασα καὶ τεκοῦσα, φέρῃ τε καὶ ἐπιμελοῖτο,

συνεκνοποιήσουσαν

A quum animaduertisset aliquando Lamproclem filiũ suum, natu maximum, matri suæ succensere: Dic mihi ait, mi fili, nostine quosdam homines, qui adpellantur ingrati? Omnino, inquit adulescens. Animaduertisti ergo, quid illi faciãt, quibus hoc nomen tribuunt? Vero, ait. Nam illos ingratos vocãt, qui adfecti beneficiis, quum referre gratiam possint, non referunt. Ergo tibi vidētur ingratos ad iniustorum hominum numerum referre? Mihi quidem, inquit. Verum considerastine, inquit, an B quemadmodũ amicos in seruitutem redigere iniustum esse videtur, hostes autem, iustum; sic etiam erga amicos ingratũ exhibere sese iniustũ sit, erga hostes autem, iustum? Omnino, inquit, adeoque mihi videtur iniustus esse, quicumque vel ab amico, vel ab hoste, beneficiis adfectus, grãtiam vt referat non enixe dat operam. Ergo si res ita se habet, mera scilicet iniuria sit ingratitudo, necesse est. Illo adsentiente: Quanto quis igitur maioribus beneficiis acceptis gratiam nõ retulerit, tanto erit iniustior. Hoc etiam quum fatereturC autem, ait, a quibus reperire possimus maioribus adfectos beneficiis, quam liberos a parentibus? Quibus quum antea non essent, parentes existendi causſa fuerunt, atque tot præclaras vt res cernerent, tot bonorum participes fierent, quot bona hominibus dij suppeditant. Quæ sane bona vsque adeo maximi facienda ducimus, vt omnes inprimis eorum amissionem refugiamus. Ciuitates quoque maximis sceleribus mortem pœnæ loco decreuerunt, quod cuius alterius grauioris mali metu D iniustitiã coercerent, non reperirent. Nec vero homines rei venereæ causſa liberos procreare existimes. Nam ei remedium quæ adferant, tum in viis confertim reperiuntur, tum in lupanaribus. Præterea manifestum est, considerare nos, ex cuiusmodi mulieribus liberos optimos suscipere possimus, quibuscum congressi liberis operam damus. Ac vir quidem eam, quæ in procreatione ipsum adiuuat, nutrit; liberisque nascendis præparat omnia, quæcumque ad vitam degendam eis conE ductura putat, eaque quam potest plurima: mulier vero exceptum onus hoc gestat cum grauamine, vitæque periculo; alimentumque suppeditans, quo alitur & ipsa, posteaquam magno cum labore gestauit, ac peperit; tum nutrit,

Diogen. L. p. 59.

Socratũ ad Lamproclem filiũ, de ingratitudine erga parẽtes.

nullo ſane beneficio prius adfecta, tũ cura ſua complectitur infantẽ, non adgnoſcentem, a quo beneficium accipiat, neque valentem indicare, quibus rebus egeat; ſed ipſa quid ei cõducat, ac gratum eſſe poſſit, coniectura colligens, abunde ſuppeditare nititur, & longo nutrit tempore, ac noctes diesque labores perfert; quam pro his gratiam reportatura ſit, ignoranſ. Neque tantum nutrire ſufficit, ſed etiã vbi ad diſcendum aliquid idonei videntur eſſe liberi, ſi qua parentes ipſi tenẽt ad vitam vtilia, docent: quibus vero docendis alium magis idoneum eſſe putant, ad hunc eos magno cum ſumtu mittunt, omniq; conatu dant operam, vt liberi reddantur, quãtum eius fieri poteſt, optimi. Ad ea ſubiecit adulescens: Tametſi hæc omnia fecerit, aliaque his multo plura, nemo tamen eius aſperitatem perferre poſſit. Et Socrates: Vtrum exiſtimas, inquit, toleratu eſſe difficilius, feræne ſæuitiam, an matris? Equidem, inquit, matris arbitror, quæ ſane talis ſit. Ergone vmquam vel mordendo, vel recalcitrando te læſit? cuiuſmodi a belluis multi perpeſſi ſunt. At enim profecto, inquit, ea loquitur, quæ quis audire vel ob omnem hanc vitam nolit. Tu vero quã multa, ſubiecit Socrates, intoleranda te huic negotia tum voce, tum facto, tũ interdiu, tũ noctu, a prima vſq; ætate moleſtando putas exhibuiſſe? Quantum doloris adtuliſſe, quoties ægrotares? At ego illi, ait, neq; dixi, neque feci quidquã, cuius ipſam puderet. Quid autẽ, inquit Socrates, moleſtius eſſe putas, tibine audire, quæ dicit ipſa; an hiſtrionib. quum in tragœdiis alter alterum extremis conuiciis proſcindit? Enimuero arbitror eos, quia non exiſtimant vel illum, qui redarguit, lædẽdi cauſſa redarguere, vel minantẽ damni alicuius inferendi cauſſa minari, æquo illa ferre animo. Tu vero, quum plane ſcias matrem, quæ dicit, non modo nihil mali cogitantem dicere, ſed etiam optantem tibi tantum boni, quantum alij nulli, nihilominus iniquo es in illam animo? An exiſtimas, male tibi matrem velle? Non equidem, inquit, hoc arbitror. Et Socrates: Ergone tu hanc, ait, quæ tui ſtudioſa eſt, ac ægrotantis curam gerit, quantam maximam poteſt, vt valetudinem recuperes, ac re neceſſaria nulla egeas, præterque hæc multa diis bona pro te vouet,

A ὅτε πρὸς πονθῦα σῶδεν ἀγαθὸν, ὅτε γιγνώ-
σκον τὸ βρέφος, ὑφ' ὅτου δῦ πάσχει, σῶδε σημαί-
νειν δυνάμενον ὅτου δέηται· ἀλλ' αὔτη σοχαζο-
μένη τά τε συμφέροντα καὶ κεχρεισμένα πρ-
οσῦται σκοπιῶ, καὶ βέφος πολιὸν χρόνον,
καὶ ἡμέρας καὶ † νύκτας ἐκτρεφομένη πονεῖ, νυκτὸς
σὺκ εἰδυῖα τίνα τούτων χάριν ἀπολήψεται. καὶ
σὺκ ἀρκεῖ θρέψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴν
δοξωσιν ἡμῖν εἰ) οἱ παῖδες μανθάνειν τι, ἃ
μὴ δῦ αὐτοὶ ἔχουσιν οἱ γονῆς ἀγαθὰ πρὸς τὸν
B βίον, διδάσκουσιν· ἃ δ' δῦ οἴονται ἄλλον ἱκα-
νώτερον εἰ) διδάξαι, πέμπουσι πρὸς τοῦτον
δαπανῶντες, καὶ ὅτι μελισθῶνται, πόνια ποι-
οῦντες, ὅπως οἱ παῖδες † αὐτοῖς ἡδέως ὡς αὐτοῖς ἀ-
δυατὸν βέλτιστοι. πρὸς ταῦτα ὁ νεανίσκος ἔ- γαθοὶ γέ-
φη. ἀλλά τοι εἰ ταῦτα πόνια πεποίηκε, καὶ ἄλ- νωνται ὡς
λα τούτων πολλαπλάσια, σῶδεὶς ἂν δυύαιτο δυ.
αὐτῆς δυαμέσθαι τὴν χαλεπότητα. καὶ ὁ Σω-
κράτης· πότερα δὲ οἴει, ἔφη, θηρίου ἀγριό-
τητα δυσφορωτέραν εἰ), ἢ μητρός; ἐγὼ μὲν οἶ-
C μαι, ἔφη, τῆς μητρὸς τῆς γε τοιαύτης. ἤδη πώ-
ποτε οἶων ἢ δακέσα κακόν τι σοι ἔδωκεν, ἢ λα-
κτίσαι; οἶα σὺ τῶν θηρίων ἤδη πολλοὶ ἔπα-
θον. ἀλλὰ νὴ δία, ἔφη, λέγει ἃ σὺκ αἴτιος ὅτι
τῷ βίῳ πόνια βούλοιτο ἀκούσαι. σὺ δὲ πόσα,
ἔφη ὁ Σωκράτης, οἴει ταύτην δυσαύεκτα καὶ τῇ
φωνῇ καὶ τοῖς ἔργοις σὺκ παιδίου δυσκολαίνων
καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρόγματα παρέχειν; πόσα δὲ λυπῆσαι κάμινων; ἀλλ' σῶδε-
πώποτε αὐτῶν, ἔφη, οὔτ' εἶπα, οὔτ' ἐποίησα
D σῶδεν, ἐφ' ᾧ ἠχθέσθη. τί δ' οἴει, ἔφη, χαλε-
πώτερον εἶναί σοι ἀκούειν ὧν αὐτὴ λέγει, ἢ τοῖς
ὑποκριταῖς, ὅταν σὺ ταῖς βαγῳδίαις ἀλλή-
λοις τὰ ἔσχατα λέγωσιν; ἀλλ' οἶμαι, ὅτι
σὺκ οἴονται τῶν λεγόντων οὔτε τὸν ἐλέγχον-
τα ἐλέγχειν, ἵνα ζημιώσῃ, οὔτε τὸν ἀπει-
λοῦντα ἀπειλεῖν, ἵνα κακόν τι ποιήσῃ, ῥᾳ-
δίως φέρουσι. σὺ δ' † δῦ εἰδὼς, ὅ, τι λέ- εὖ εἰδὼς
γει σοι ἡ μήτηρ, οὐ μόνον σῶδεν κακὸν νο- ὅπα λέγει
ουσα λέγει, ἀλλὰ καὶ βουλομένη σοι ἀγαθὰ
E εἶ), ὅσα σῶδενὶ ἄλλῳ, χαλεπαίνεις; ἢ νομί-
ζεις κακόνοιαν τὴν μητέρα σοι εἶ); οὐ δῆτα,
ἔφη, τοῦτό γε σὺκ οἶμαι. καὶ ὁ Σωκράτης· σὺκοῦν, ἔφη, ταύτῃ, δύνοιαν τέ σοι οὖ-
σαν, καὶ ὅτι μελομένη ὡς μάλιστα δυύαται κάμνοντος, ὅπως ὑγιαίνῃς τε, καὶ ὅπως τῶν ὅτι-
τηδείων μηδενὸς σύδεὶς ἔσῃ, καὶ πρὸς τούτοις, πολλὰ τοῖς θεοῖς δεομένη ἀγαθὰ σῶζ σοῦ,
καὶ δύ-

καὶ εὐχὰς ἀποδιδοῦσαν, χαλεπὴν εἶναι φής; A ἐγὼ μὲν οἶμαι, εἰ τοιαύτην μὴ δύνασαι φέρειν μητέρα, τἀγαθὰ σε οὐ δύνασθαι φέρειν. εἰπὲ δέ μοι, ἔφη, πότερον ἄλλον τινὰ οἴει δεῖν θεραπεύειν; ἢ παρεσκεύασαι μηδενὶ ἀνθρώπων πειρᾶσθαι ἀρέσκειν, μηδὲ ἕπεσθαι, μήτε πείθεσθαι, μήτε στρατηγῷ, μήτε ἄλλῳ ἄρχοντι; ναὶ μὰ δία ἔγωγε, ἔφη. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῷ γείτονι † βούλει σὺ ἀρέσκειν, ἵνα σοι καὶ πῦρ ἐναύῃ, ὅταν τούτου δέῃ, καὶ ἀγαθοῦ τέ σοι γίγνηται συλλήπτωρ, καὶ, ἄν τι σφαλλόμενος τύχῃς, εὐνοϊκῶς ἐγγύθεν βοηθῇ σοι; ἔγωγ', ἔφη. τί δ'; συνοδοιπόρον, ἢ σύμπλουν, ἢ εἴτῳ ἄλλῳ ἐντυγχάνοις, οὐδὲν ἄν σοι διαφέροι φίλον ἢ ἐχθρὸν γενέσθαι, ἢ καὶ τῆς παρὰ τούτων εὐνοίας οἴει δεῖν ἐπιμελεῖσθαι; ἔγωγ', ἔφη. εἶτα τούτων μὲν ἐπιμελεῖσθαι παρεσκεύασαι, τὴν δὲ μητέρα τῶν πάντων μάλιστά σε φιλοῦσαν οὐκ οἴει δεῖν θεραπεύειν; οὐκ οἶσθα, ὅτι καὶ ἡ πόλις ἄλλης μὲν ἀχαριστίας οὐδεμιᾶς ἐπιμελεῖται, οὐδὲ δικάζει, ἀλλὰ περιορᾷ τοὺς εὖ πεπονθότας χάριν C οὐκ ἀποδιδόντας· ἐὰν δέ τις γονέας μὴ θεραπεύῃ, τούτῳ δίκην τε ἐπιτίθησι, καὶ ἀποδοκιμάζουσα οὐκ ἐᾷ ἄρχειν τοῦτον, ὡς οὔτε ἂν τὰ ἱερὰ εὐσεβῶς θυόμενα ὑπὲρ τῆς πόλεως τούτου θύοντος, οὔτε ἄλλο καλῶς καὶ δικαίως οὐδὲν ἂν τούτου πράξαντος; καὶ νὴ δία ἐάν τις τῶν γονέων τελευτησάντων τοὺς τάφους μὴ κοσμῇ, καὶ τοῦτο ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν ἀρχόντων δοκιμασίαις. σὺ οὖν, ὦ παῖ, ἂν σωφρονῇς, τοὺς μὲν θεοὺς παραιτήσῃ συγγνώμονάς σοι εἶναι, εἴ τι παρημέληκας τῆς μητρὸς, μή σε καὶ οὗτοι νομίσαντες ἀχάριστον εἶναι, οὐκ ἐθέλωσιν εὖ ποιεῖν· τοὺς δὲ ἀνθρώπους φυλάξῃ, μή σε αἰσθόμενοι τῶν γονέων ἀμελοῦντα πάντες ἀτιμάσωσιν, εἶτα ἐν ἐρημίᾳ φίλων ἀναφανῇς. εἰ γάρ σε ὑπολάβοιεν πρὸς τοὺς γονεῖς ἀχάριστον εἶναι, οὐδεὶς ἂν νομίσειεν, εὖ σε ποιήσας χάριν ἀπολήψεσθαι. Χαιρεφῶντα δέ ποτε καὶ Χαιρεκράτην ἀδελφὼ μὲν ὄντε ἀλλήλοιν, ἑαυτῷ δὲ γνωρίμω, αἰσθόμενος διαφερομένω, ἰδὼν τὸν Χαιρεκράτην· εἶπέ μοι, ἔφη, ὦ Χαιρέκρατες, οὐ δήπου καὶ σὺ εἶ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, οἳ χρησιμώτερον νομίζουσι χρήματα, † ἢ ἀδελφοὺς, καὶ ταῦτα, τῶν μὲν ἀφρόνων ὄντων, τοῦ δὲ, φρονίμου· καὶ τῶν μὲν, βοηθείας δεομένων, τοῦ δὲ, βοηθεῖν δυναμένου·

βουλήσῃ

ἢ ἀδελφὸν,

ac vota reddit, sæuam esse dicis? Equidem ita statuo, si matrem eiusmodi ferre non possis, non posse te quæ bona sunt, ferre: Dic autem mihi, vtrum tibi alium quempiam colendum putas, an ita comparatus es, vt nemini hominũ placere cupias, neminem sequi, nemini parere, siue sit imperator, siue magistratus alius? Cupio profecto, inquit. Ergo subiecit Socrates, etiam vicino placere vis, vt ignem accendat tibi, quum opus erit, teq; aliqua in re bona iuuet, ac si quid aduersi accidat, e propinquo B tibi beneuole succurrat? Velim equidem, ait. Quid autem? nihil interesse putas, comitem itineris, aut nauigationis, aut alium quemdam, in quem incideris, amicum an hostem habeas, vel potius habendam putas rationem eius etiam beneuolẽtiæ, quæ ab his proficiscitur? Sane puto, inquit. Ergo sic comparatus es, vt horum tibi rationem habendam putes; matrem vero, quæ te plus omnibus hisce diligit, colendam tibi non existimas? An ignoras etiam ciuitatem alterius quidẽ nullius ingratitudinis habere rationem, nec in eam actionẽ dare, C sed susq; deque ferre, si beneficiis adfecti gratiam non referant: at si quis parentes non colat, eum vero pœna multare, reiectumque magistratus obire non pati, ac si neq; res sacræ pro republica religiose fieri queant hoc homine sacrificante, neque quidquam aliud ab eo perfici recte iusteq; possit? Etiam hoc profecto, si quis parentum mortuorum sepulcra non ornet, respublica magistratuum in examinibus inquirit. Ergo tu, mi fili, si sapies, deos ipsos deprecaberis, vt ignoscant tibi, siquidem D erga matrem negligens fuisti, ne te illi & ingratum esse existiment, & benefacere tibi nolint: & cauebis ad homines, ne hi te nullam animaduertẽtes parentũ rationem habere, sic ignominia notẽt, vt amicos habere te nullos in posterum pareat. Nam si te suspicabuntur erga parentes ingratum esse, nemo existimaturus est se pro beneficiis tibi præstitis gratiam reportaturum. Cæterum animaduertens aliquando Socrates Chærephontem & Chærecratem fratres, familiares suos, inter se dissidere, E quamprimum Chærecratem vidisset: Dic mihi mi Chærecrates, ait, num & tu ex eorum es hominum numero, qui vtiliorem esse pecuniam putant, quã fratrem; quamquã illa mente careat, hic prudẽtia sit præditus: illa ope indigeat, hic opitulari possit:

Socratis de amore fraterno disputatio.

denique pecuniæ multæ sint, frater autem vnus? Mirum hoc quoq; posse quem fratres suos sibi detrimento esse putare propterea, quod non etiam frattum facultates possideat; at ciues sibi detrimento non esse arbitrari, quod ciuium bona non habeat: sed posse homines hac in parte ratiocinari, quod longe præstet, vt aliquis cum multis habitans secure, quæ sufficiant, habeat; quam si solus ciuium facultatibus fruens, magno eas cum periculo possideat; in fratribus idipsum ignorare. Ac seruos quidē emunt, qui possunt, vt laborum socios habeant: amicos parāt, quod opitulatoribus egeant: fratres autem negligunt, quasi ex ciuibus amici fieri possint, ex fratribus nō possint. Atqui multum ad amicitiam momenti adfert, ex iisdem natum esse, multum communis educatio. Nam & feris quoddam eorum, quæ vna cum ipsis nutrita sunt, desiderium innascitur. Præterea ceteri quoq; homines honore maiori adficiunt illos, qui fratres habent; quam eos, qui a fratribus destituuntur, ac minus illos adgrediuntur. Tum Chærecrates: Enimuero mi Socrates, ait, si non magnum sit dissidium, fortasse ferendus sit frater, neq; ob exiguas caussas fugiendus. Quippe fratrem, si talis sit, qualem esse conuenit, in bonis rebus pono; quemadmodū tu quoque dicis. At vero si plane desit officio, quiduis aliud potius, quam frater: quamobrem quis ea, quæ fieri nequeunt, conetur? Et Socrates: Vtrum vero mi Chærecrates, inquit, nemini Chærephon placere potest, sicut & tibi non placet; an sunt nonnulli, quibus egregie placeat? Hac ipsa de caussa mi Socrates, ait, æquum est illum mihi esse odio, quod aliis quidem placere possit, mihi vero vbicumque adest, verbis ac factis detrimēto potius, quam commodo sit. Ergone, ait Socrates, perinde atque equus homini imperito, qui vti eo conetur, damno est; sic & frater, quum quis eo vult vti, qui nesciat, est detrimento? Quonam modo erga fratrem, inquit Chærecrates, recte me gerere non norim, quum & verbis & facto benignus in alium esse possim, qui verbis itidē ac facto benignus erga me est? Contra vero tantum abest, vt in eum, qui & verbis & facto mihi molestiam vt exhibeat, dat operam, benigne me gerere verbo factoue possim: vt id ne quidē in animū inducturus sim. Et Socrates: Mira vero narras, inquit, mi Chærecrates, te, si canem ouiū habeas idoneū custodiæ,

A καὶ τοῖς ξύτοις, τῶν μὲν, πλόνων ὑπαρχόντων, τῶν δ', ἑνός; θαυμαστὸν ὅ καὶ τοῦτο, εἴ τις τοὺς μὲν ἀδελφοὺς ζημίαν ἡγεῖται, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν κέκτηται, τοὺς δ' πολίτας οὐχ ἡγεῖται ζημίαν, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν πολιτῶν ἔχει· ἀλλ' οἶμαι μὲν † δυνάται λογίζεσθαι, ὅτι δύναται χρήσιμον σοὶ πολλοῖς οἰκοῦντα, ἀσφαλῶς ἀγρυκοῦντα ἔχειν, ἢ μόνον διατρίβοντα τὰ τῶν πολιτῶν ὅτι κινδυνωδέστατα πολλὰ κεκτῆσθαι· ὅτι δ' τῶν ἀδελφῶν οὐ ταὐτὸ τοῦτο ἀγνοοῦσι. καὶ οἰ-

B κέτας μὲν οἱ δυνάμενοι ὠνοῦνται, ἵνα συνεργοὺς ἔχωσι, καὶ φίλους κτῶνται, ὡς βοηθῶν δεόμενοι· τῶν δ' ἀδελφῶν ἀμελοῦσιν, ὥσπερ ἐκ πολιτῶν μὲν γιγνομένους φίλους, ἐξ ἀδελφῶν δὲ οὐ γιγνομένους. καὶ μὴν τοῖς φιλίαν μεγάλην ὑπάρχει ἐκ τοῦ αὐτῶν φύναι, μεγάλη δ' ὁμοῦ ξαφῦναι· ἐπεὶ καὶ τοῖς θηρίοις πόθος τις ἐγγίγνεται τῶν συντρόφων. τοῖς δὲ ξύτοις, καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τιμῶσί τε μᾶλλον τοὺς συναδέλφους ὁρῶντας τῶν ἀναδέλφων,

C καὶ ἧττον τούτοις ὑβρίζεται. καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· ἀλλ' εἰ μὲν, ὦ Σώκρατες, μὴ μέγα εἴη ὃ διαφέρον, ἴσως ἂν δέοι φέρειν τὸν ἀδελφόν, καὶ μὴ μικρῶν ἕνεκα φιλεῖν. ἀγαθὸν γάρ, ὥσπερ καὶ σὺ λέγεις, ἀδελφὸς ὢν οἷς δεῖ. ὁπότε μέντοι πονηρὸς εἴδεοι, καὶ πῶς ὃ ἐναντιώτατον εἴη, τί ἂν τις ὑβριστοτέρα τοῖς ἀδυνάτοις; καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· πότερα δὲ, ὦ Χαιρεκράτες, σοὶ δοκεῖ ἀρέσαι δυνατὸν εἶναι Χαιρεφῶν, ὥσπερ σοὶ δέ, ἢ ἔστιν οἷς καὶ πάνυ ἀ-

D ρέσκει; Ἆρα τοῦτο γάρ τοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἄξιόν ἐστιν ἐμὲ μισεῖν αὐτὸν, ὅτι ἄλλοις μὲν ἀρέσκειν δύναται, ἐμοὶ δὲ, ὅπου ἂν παρῇ, πάνυ παχὺ καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ζημία μᾶλλόν, ἢ ὠφέλιμα ἐστιν. ἆρ' οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ ἵππος τῷ ἀνεπιστήμονι μὲν, ἐπιχειροῦντι δὲ χρῆσθαι ζημία ἐστὶν, ὅταν καὶ ἀδελφὸς, ὅτῳ τις αὐτῶν μὴ ὀρθός ἐστι χρῆσθαι, ζημία ἐστί; πῶς δ' οὐκ ἐγὼ, ἔφη ὁ Χαιρεκράτης, ἀνεπιστήμων εἰμὶ ἀδελφῷ χρῆσθαι, ὅτε γε καὶ

E οὗ λέγειν τ' οὗ λέγοιτο, καὶ οὗ ποιεῖν τ' οὗ ποιοῦντα; τ' μέντοι καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πεφρόντικά μου ἐμὲ αἰσθάνομαι, οὐκ ἂν δυναίμην ὅτ' οὗ λέγει ὅτ' οὗ ποιεῖ, ἀλλ' οὐδὲ πεφύσομαι. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· θαυμαστά γε λέγεις ὦ Χαιρεκράτες, † εἰ εἰκὼν κύνα μὲν, εἰ σοὶ ἦν ὅτι τοιοῦτοις ὅτι τήδε, μέν σοι καὶ τὰς

κὴ τὰς μὲν ποιμένας ἠπαράζεθ, σοὶ δ' ὡρσιόντι ἐχαλέπαινεν, ἀμελήσας αὖ δ' ὀργίζεαθ τ ἐπφρῶ δ' ποιήσας ὡς αὐνὴν αὐτόν· τ δὲ ἀδελφὸν φὴς μὲν μέγα αὖ ἀγαθὸν εἶ), ὅντα ὡς σε οἶ δ', ἐπίσαθ' ὁμολογῶν κὴ εὖ ποιῆν κὴ εὖ λέγειν, ἀκ' ὅπη χρὴ μηχανᾶθ', ὅπως σοι ὡς βέλτιος ἦ; κὴ ὁ Χαιρεκράτης, δέδοικα, ἔφη, ὦ Σώκρατες, μὴ ἀκ ἔχω ἐγὼ τοσαύτην σοφίαν, ὥστε Χαιρεφῶντα ποιῆσαι ὡς ἐμὲ οἷ δ' κὴ μὴν οὐδέν γε ποικίλον, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδὲ καινὸν δ' ἐπ' αὐτὸν, ὡς ἐμοὶ δοκῆ, μηχανᾶθ'. οἷς δὲ κὴ σὺ ὄπισθα αὐτὸς, οἶμαι αὖ αὐτὸν ἀλόντα ὡς ἐὶ πολλοῦ ποιῆσθαί σε † οὐκ αὖ φαίνοις, ἔφη, λέγων εἴ τι ἤθησαί με φίλτερον ὄπισθάμυον, ὃ ἐγὼ εἰδὼς λέληθα ἐμαυτόν; λέγε δή μοι, ἔφη, εἴ τινα τῶν γνωρίμων βούλοιο κατεργάσασθαι, ὁπότε θύοι, καλῆν σε ὄπι δεῖπνον, τί αὖ ποιοίης; δῆλον ὅτι καταρχοίμι αὖ τὰ αὐτὰ, ὅτε θύοιμι, καλεῖν ἐκεῖνον. εἰ δὲ βούλοιο τῶν φίλων τινὰ ὡς τρέφασθαι, ὁπότε ἀποδημοίης, ὄπι μελῆσθαί τῶν σῶν, τί αὖ ποιοίης; δῆλον ὅτι ὡς τάχιστος αὖ ἐγχωρίμι ὄπι μελεῖσθαι τῶν ἐκείνου, ὁπότε ἀποδημοίη. εἰ δὲ βούλοιο ξένον ποιῆσαι ὑποδέχεσθαι σεαυτὸν, ὁπότε ἔλθοις εἰς τὴν ἐκείνου, τί αὖ ποιοίης; δῆλον ὅτι καὶ τοῦτον ὡς τάχιστος ὑποδεχοίμι, αὖ ὁπότε ἔλθοι ἀθῶάζε. κὴ εἴγε βουλοίμι αὐτὸν ὡς θυμῆσθαι ἀφ' ὡς τάχιστα μοι ἐφ' ἃ ἥκοιμι, δῆλον ὅτι καὶ τοῦτο δέοι αὖ ὡς τάχιστος αὐτὸν † ἐκείνῳ ποιῆν. πόλλα δ' ἄρα σύ γε τὰ ἐν αὖ θρώποις φίλτρα ὄπισθα μύος πάλαι ἀπεκρύπθω. ἢ ὀκνῆς, ἔφη, ἄρξαι, μὴ αἰσχρὸς φαινῆς, ἐὰν ὡς τάχιστος τ ἀδελφὸν οἷ ποιῆς; κὴ μὲν πλείστου γε δοκῆ αὖνὴρ ἐπαίνου ἄξιος εἶ), ὃς αὖ φθάνῃ τοὺς μὲν πολεμίους κακῶς ποιῶν, τοὺς δ' φίλους εὐεργετῶν. εἰ μὲν οὖν ἐδόκῆ μοι Χαιρεφῶν ἡγεμονικώτερος εἶ) σοῦ ὡς τὴν † τ φύσιν ταύτην, ἐκῆνον αὖ ἐπφρώμην πείθην ὡς τάχιστα τῶν σε φίλον ποιῆσθαι. νῦν δέ μοι σὺ δοκῆς ἡμύμος μᾶλλον αὖ ἐξεργάσασθαι τοῦτο. καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶ· πεν· ἄτοπα λέγῆς ὦ Σώκρατες, καὶ οὐδαμῶς ὡς σοῦ, ὅς γε κελεύῆς ἐμὲ νεώτερον ὄντα † καθηγεῖσθαι. καὶ τοι τοῦτό γε ὧδὲ πᾶσιν αὖθρώποις τἀναντία νομίζεται, τ πρεσβύτερον ἡγεῖσθαι πάντος καὶ ἔργου κὴ λόγου.

A atque is pastoribus quidem blandiatur, in te vero adeuntem sæuiat, omissa iracundia malle benefaciendo eniti, vt eum mitiges: fratrem vero, quem magnum quoddam bonum ais esse, si se gerat, vt decet, non te operam dare, vt longe tibi optimum efficias? præsertim quum declarandæ verbis & facto benignitatis artem scire te fatearis. Vereor equidem, ait Chærecrates, ne tanta sit in me sollertia, mi Socrates, vt Chærephontem erga me talem reddere possim, qualem esse oportebat. Atqui, subiecit Socrates, nihil artificiosi, neque noui, vt eius caussa excogites, opus est, mea quidem sententia. Nam existimo eum illis B artibus, quas tu non ignoras, allectum abs te, plurimi te facturum. Dic mihi prius, inquit, an me quasdam illecebras nosse senseris, quas ipsemet scire me ignorauerim? Tu vero mihi dicito, inquit Socrates, si quem familiarium eo deducere velles, vt vbi rem sacram facit, ad cœnam te vocaret, quid faceres? Nimirum prior hominem, ipse rem sacram faciens, inuitarem. At si velles amicorum aliquem impelle- C re, vt te absente peregre, rerum tuarum curam gereret, quid faceres? Nimirum prior operam darem, vt per ipsius absentiam res ipsius curarem. Si velles ab hospite impetrare, vt te exciperet ad se venientem, quid faceres? Nimirum hunc quoque prior exciperem, venientem Athenas: atque etiam si vellem efficere alacrem ad ea mihi conficiunda, quorum caussa hominem adirem; necesse foret, vt ipse prior eum officio tali obstringerem. Ergo tu quum omnes illecebras, quibus D homines conciliantur, iamdudum noris, eas ipsas celabas? An cunctaris, inquit, principium facere propterea, ne turpis videare, si prior beneficio fratrem adficias? Atqui maxima vir laude dignus esse videtur, qui hostes, lædendo; beneficiis exhibendis, amicos anteuertit. Quare si mihi videretur Chærephon ad hanc amicitiam auspicandam aptior esse, operam in illo persuadendo collocarem, vt prior amicitiam tuam conciliare sibi studeret. Nunc tu mihi videris, si rem ordiare, rectius confecturus. Et Chærecrates: Absurda dicis, mi Socrates, inquit, minimeq; tibi conuenientia, qui me minorem ætate iubeas initium facere: quum apud omnes homines contrarium quiddam in more positum sit, nimirum vt ætate prouectior in omni dicto factoque principium faciat. E

Qui hoc? ait Socrates, an non vbique re-A ceptum more est, vt iunior grandiori occurrenti de via cedat, & sedens adsurgat, & lecti mollioris honorem tribuat, & inter colloquendum cedat? Ne cunctaris, inquit, vir optime, sed hominem mitigare tenta, qui quidem celeriter admodum tibi obœdiet. Non vides, quam cupidus honoris, quam liberalis sit? Homunciones enim futiles alia ratione nulla facilius allicias, quam aliquid largiendo: virtutis & honesti studiosos, si cum eis amanter agas, maxime tibi reddideris obnoxios. B Et Chærecrates: Quid si, ait, me hoc agente nihilo fiat ille melior? Quid aliud periculi fuerit, inquit Socrates, quam vt tu declares, te quidem virum bonum, fratrïsq; studiosum esse; illum vero nullius momenti, & indignum beneficio? Sed horum nihil futurum arbitror. Nam existimo ipsum, posteaquã animaduerterit se ad certamen hoc abs te prouocari, magna contentione conaturum, vt te verbis ac reipsa superare beneficentia possit. In hoc quidem tempore sic inter vos adfecti estis, ac si manus ambæ, quas Deus idcirco crea C uit, vt mutuo se iuuent, hoc omisso, ad impediendum sese inuicem cõuerterent: vel si pedes ambo, qui diuino consilio mutuas ad operas conditi sunt, hoc ipso neglecto, sibi inuicem impedimento essent. An non magna fuerit insciti a, magnaq; infelicitas, iis ad detrimentum vti, quæ ad mutuam vtilitatem facta sunt? At enim fratres duos, mea quidem sententia, condidit deus maiorem ad vtilitatem mutuam, quam manus vtrasque, quam pedes, quam oculos, quam cetera, quæcumque natura voluit D in hominibus esse germana. Quippe manus, si eas necesse sit illa simul agere, quæ longiori spatio, quam vnius * orgyæ distent, nequaquam id poterint: pedes, ne ad ea quidem, quæ orgyæ distent inter se spatio, simul accesserint: oculi, qui pertingere quamlongissime putantur, ne propiora quidem a fronte simul & a tergo videre possint. Fratres autem si amici sint inter se, tametsi magno diiuncti sint interuallo, nihilominus agere possunt ea, quæ cum vtriusq; sint vtilitate coniuncta. Præ- E terea Socratem aliquando de amicis etiam id differentẽ audiui, de quo mihi quidẽ videretur aliquis vtilitatem maximam ad cõciliationem & vsum amicorum percepturus. Nam audire se dicebat ex multis, esse quiddam inter omnia bona præstantissimum, amicum certum ac bonum.

* hoc est, spatij extensorum vtrimque brachiorũ, vna cum pectore. Pollux.

Socratis de amicitia disputationes.

πῶς; ἔφη ὁ Σωκράτης. οὐ γὰρ καὶ ὁδοῦ τῷ δεχωρῆσαι τ' νεώτερον τῷ πρεσβυτέρῳ σωτυχάνοντι πάμπαν δυνομίζεται, † καὶ οὐ καθήμενον καὶ καθήμενον ἀναστῆναι, καὶ κοίτης μαλακῆς τιμῆσαι, καὶ λόγῳ ὠφελῆσαι; ὦ ἀγαθὲ, μὴ ὄκνει, ἔφη, ἀλλ' ἐγχείρει τ' ἄνδρα καταθέλγειν, ᾧ πάνυ ταχύ σοι ὑπακούσεται. οὐχ ὁρᾷς ὡς φιλότιμός ἐστι καὶ ἐλεύθερος; τὰ μὲν γὰρ πονηρὰ ἀνθρώπια ὀκνεῖ ἄν ἄλλως μᾶλλον ἕλοις ἢ εἰ διδοίης τι, τοὺς δὲ καλοὺς κἀγαθοὺς ἀνθρώπους τῷ φιλῶν χρώμενος μάλιστ' ἂν καλέργάσαιο. καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· ἐὰν οὖν ἐμοῦ ταῦτα ποιοῦντος, ἐκεῖνος μηδὲν βελτίων γίγνηται; τί γὰρ ἄλλο, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἢ κινδυνεύσεις ὀφθῆναι, σὺ μὲν χρηστός τε καὶ φιλάδελφος εἶ), ἐκεῖνος δὲ φαῦλός τε καὶ οὐκ ἄξιος ἐπιμελείας; ἀλλ' οὐδὲν οἶμαι τούτων ἔσεσθαι. νομίζω γὰρ αὐτὸν, ἐπειδὰν ἄρξηταί σε τῷ καλοῦντος ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, πάνυ φιλονικήσειν, ὅπως μὴ ἡττήσεταί σου λόγῳ καὶ ἔργῳ τῶν ποιῶν. νῦν μὲν γὰρ οὕτως, ἔφη, † ἀμάχεσθε, ὥσπερ εἰ τὼ χεῖρε, ἃς ὁ θεὸς ἐμάχεσθην ὅτι τὸ συλλαμβάνειν ἀλλήλαιν ἐποίησεν, ἀφεῖτον τοῦτο πρᾶγμα τὸ συλλαμβάνειν τοῖς ἀμάχεσθαι ἀλλήλω. ἢ εἰ τὼ πόδε θεία μοίρᾳ πεποιημένω τοῖς ἀμάχεσθαι ἀλλήλοιν, ἀμελήσαντε τούτου ἐμποδίζοιεν ἀλλήλω. ὀκνεῖ ἂν πολλὴ ἀμαθία εἶναι καὶ κακοδαιμονία τοῖς ἐπ' † ὠφελείᾳ πεποιημένοις ὅτι βλάβῃ χρῆσθαι; καὶ μὴν ἀδελφώ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ θεὸς ἐποίησεν ὅτι μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν, ἢ χεῖρέ τε, καὶ πόδε, καὶ ὀφθαλμὼ, καὶ τἆλλα, ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἀνθρώποις. χεῖρες μὲν γὰρ, εἰ δέοι αὐτὰς τὰ πλέον ὀργυᾶς διέχοντα ἅμα ποιῆσαι, οὐκ ἂν δυνάμεντο· πόδες δὲ οὐδ' ἂν ὅτι τὰ ὀργυᾶς διέχοντα ἔλθοιεν ἅμα· ὀφθαλμοὶ δὲ, οἱ καὶ δοκοῦντες ὅτι πλεῖστον ὄψιν εἶναι, οὐδ' ἂν τῶν ἔτι ἐγγυτέρω ὄντων τὰ ἐμπροσθεν ἅμα καὶ τὰ ὄπισθεν ἰδεῖν δύναιντο. ἀδελφὼ δὲ φίλω ὄντε, καὶ πολὺ διεφοῦτε πρόσθετον ἅμα καὶ τὰ ἐπ' ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν. ἤκουσα δέ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ φίλων διαλεγομένου, ἐξ ὧν ἔμοιγε ἐδόκει μάλιστ' ἂν τις ὠφελεῖσθαι πρὸς φίλων κτῆσιν λέγων χρείαν. τοῦτο μὲν γὰρ δὴ πολλῶν ἔφη ἀκούειν, ὡς πάντων κτημάτων κράτιστον ἂν εἴη φίλος σαφὴς καὶ ἀγαθός· ὅτι με-

ὠφελεῖσθαι ἀλλήλοιν πτ.

ὀπιμελουμένους δὲ πάντας μᾶλλον ὁρᾶν ἔφη τοὺς πολλοὺς, ἢ φίλων κτήσεως. καὶ γὰρ οἰκίας, καὶ ἀγροὺς, καὶ ἀνδράποδα, καὶ βοσκήματα, καὶ σκεύη κτωμένους καὶ ὀπιμελῶς ὁρᾶν ἔφη, καὶ τὰ ὄντα σώζειν προθυμουμένους· φίλον δὲ, ὃ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναί φασιν, ὁρᾶν ἔφη τοὺς πολλοὺς οὔτε ὅπως κτήσωνται φροντίζοντας, οὔτε ὅπως οἷόν τε ἑαυτοῖς σώζοντας· ἀλλὰ καὶ καμόντων φίλων τε καὶ οἰκετῶν, ὁρᾶν τινας ἔφη τοῖς μὲν οἰκέταις καὶ ἰατροὺς εἰσάγοντας, καὶ τἄλλα πρὸς ὑγίειαν ὀπιμελῶς προσκομιδάζοντας, τοὺς δὲ φίλους ὀλιγωροῦντας. ἀποθνῃσκόντων τε ἀμφοτέρων, ὅτι μὲν τοῖς οἰκέταις ἀχθομένους καὶ ζημίαν ἡγουμένους, ὅτι δὲ τοῖς φίλοις οὐδὲν οἰομένους ἐλαττῶσθαι. καὶ τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων οὐδὲν ἐῶντας ἀθεράπευτον, οὐδ' ἀνεπίσκεπτον, τοὺς δὲ φίλων ὀπιμελείας δεομένων ἀμελοῦντας. ἐπὶ γοῦν τούτοις ὁρᾶν ἔφη τοὺς πολλοὺς τοὺς μὲν οἰκέτων κτήμασι, καὶ πόλυ πολλῶν αὐτοῖς ὄντων, τὸ πλῆθος εἰδότας, τοὺς δὲ φίλων ὀλίγων ὄντων οὐ μόνον τὸ πλῆθος ἀγνοοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοῖς πυνθανομένοις τοῦτο καταλέγειν ἐγχρήσαντας, οὓς ἐν τοῖς φίλοις †ἐθεάσαντο, πάλιν τούτοις ἀναπίπτοντας. τοσοῦτον αὐτοῖς τῶν φίλων φροντίζειν. καίτοι πρὸς ποῖον κτῆμα τῶν ἄλλων παραβαλλόμενος φίλος ἀγαθὸς, οὐκ ἂν πολλῷ χρείττων φανείη; ποῖος γὰρ ἵππος, ἢ ποῖον ζεῦγος οὕτω χρήσιμον, ὡς ὁ χρηστὸς φίλος; ποῖον δὲ ἀνδράποδον οὕτως οἶκον καὶ σῶμα μόνιμον; ἢ ποῖον ἄλλο κτῆμα οὕτω πάγχρηστον; ὁ γὰρ ἀγαθὸς φίλος ἑαυτὸν πάσῃ πρὸς πολῦ ὃ ἐλλεῖπον τῷ φίλῳ καὶ τῶν ἰδίων κατασκευῆς, καὶ τῶν κοινῶν πράξεων. καί τί τινα δεῖ ποιῆσαι δεῖ, σὺν ἐπιχύσει· ἢ τί τις φόβος παρέπεσῃ, συμβοηθεῖ, τὰ μὲν, συναναλίσκων, τὰ δὲ, συμπαρέπων· καὶ τὰ μὲν, συμπείθων, τὰ δὲ, βιαζόμενος· καὶ μὴ μὲν πρᾶττοντας πλεῖστα δ' ὠφελοῦντας, σφαλλομένους δὲ, πλεῖστα ἐπανορθοῦντας. ἃ δὲ αἵ τε χεῖρες ἐκάστῳ ὑπηρετοῦσι, καὶ ὀφθαλμοὶ προορῶσι, καὶ τὰ ὦτα προακούουσι, καὶ οἱ πόδες συνίστασι, τούτων φίλος ἐστὶν ἔργῳ οὐδενὸς λείπεται. πολλάκις πρὸς αὐτῶ ἃ †παρὰ αὐτοῦ τις ἢ οὐκ ἐξειργάσατο, ἢ οὐκ εἶδεν, ἢ οὐκ ἤκουσεν, ἢ οὐ διῴκησε, ταῦτα ὁ φίλος πρὸς τοὺς φίλους ἐξήρκεσεν. ἀλλ' ὅμως ἔνιοι μὲν δένδρα φυτεύουσι θεραπεύειν, τοῦ καρποῦ ἕνεκεν·

A Videre tamen, complures cuiusuis rei cura potius adfici, quam vt amicos sibi pararent. Etenim cernere se quosdam, qui & domos, & prædia, & mancipia, & rem pecuariam, & supellectilem studiose comparent, adquisitaq; conseruare nitantur: at complures amicum, quem bonum maximum esse perhibeant, neque vt sibi parent, solicitos esse: neq; vt, quantū possint, eum sibi conseruent. Quin etiam videre se aiebat nonnullos, si amicos & seruos simul aduersa valetudine laborare cernant, ad seruos quidem adducere medicos, aliaque B valetudini conducentia studiose parare, quum interim amicos negligant. Itidem vtrisq; morientibus, seruorum eos obitum grauiter ac moleste ferre, magnique detrimēti loco ducere: in amicis nullum se damnum fecisse, putare. Nec in reliquis facultatibus quidquam non curatum, vel inexploratum relinquere; quum amicos, egentes ipsorum cura, negligant. Præterea videre se commemorabat, pleroſq; facultatum suarum, tametsi admodum multas habeant, numerum scire; sed tantum abC esse, vt amicorū, quos paucos habent, numerum norint: vt etiā quum scisciantibus aliis indicare conantur, quos inter amicos referāt, rursus aliquos ex numeratis reuocent. Tantum scilicet eis amicos esse curæ. Atqui cum quanam possessione ac bono amicus egregius comparatus, non manifesto sit melior? Nam qui equus, quodue iumentorum par, adeo fuerit vtile, ac bonus amicus? quodnam mancipium adeo beneuolum fuerit, tecumq; manendi studiosius? quænā alia res sic omni ex parte sit vtilis? Etenim amicus bonus seipsum subD stituit ad quiduis, quod amicis deest; siue ad constituendas res priuatas, seu munera publica. Idem siue quis adficiendus est beneficio, vires amico sufficit: seu quis metus pertubet, fert opem, partim sumtus impertiendo, partim operas mutuas tradendo, partim vna persuadendo, partim cogendo. Idem vtentibus fortuna prospera lætitiam adfert, & aduersis rebus laborantes plurimum erigit. Quæcumque vero vel manus cuique sumministrant, vel prospiciunt oculi, vel aures anE te percipiunt, vel perficiunt pedes; in eorū nullo amici benefici est inferior opera. Sæpe quæ quis a seipso non elaborauit, nō vidit, non audiuit, non perfecit; in iis amici ad amicos sufficere potuit opera. Arbores nonnulli student excolere fructus causſa,

quum fertilissimum illud prædium, quod amicum vocamus, segniter remisseq; plurimi curent. Audiui aliquando etiam aliud eius colloquium, quod mihi videbatur auditorem excitare, vt seipsum exploret, quanto amicis vsui esse possit. Nam quum vidisset quemdam ex familiaribus suis amicum, qui egestate premeretur, negligere; interrogabat Antisthenem in illius præsentia, qui amicum negligebat, aliorumque multorum: Suntne, inquiens, amicorum quædam, mi Antisthenes, perinde ac seruorum æstimationes? Nam ex seruis hic duabus minis æstimatur, ille vix mina dimidia, alius minis quinque, alius etiam decem. Quin etiam Nicias, Nicerati filius, emisse talento dicitur eum qui argentifodinis præesset. Itaque consideremus, an perinde ac seruorum, sic & amicorum sint æstimationes. Sunt profecto, inquit Antisthenes. Nam equidem velim hunc potius amicũ mihi esse, quam duas habere minas; illum ne dimidiæ quidẽ minæ præferrem; alium potius, quam decem minas eligerem; alium † pluris æstimarem, quam omnes facultates & reditus. Ergo, subiecit Socrates, siquidem hæc ita se habent, recte facturum aliquem arbitror, si seipsum exploret, quanti amicis æstimandus sit; atque operam det, vt quantiuis sit pretij, quo minus amici eum deserant. Nam equidem sæpe audio dicentem aliquem, ab homine amico se esse desertum; alium, quod is, quem amicum esse arbitratus sit, vel vnam sibi minam præferret. Hæc omnia considero, num quemadmodum vbi quis seruum vitiosum vendit, alterique addicit eo pretio, quod reperire potuit; ita etiam nullius amicum momenti quum pretij plurimum accipi potest, vendi expediat. At neque seruos bonos magnopere vendi video, neque bonos amicos relinqui. Visus est etiam mihi Socrates ad explorandos amicos, quales scilicet parari debeant, suos cordatos reddere, quum huiusmodi quædam proferret. Dic mihi, mi Critobule, si amico nobis bono sit opus, quo pacto considerare rem conabimur? Num primo quærendus erit, qui imperet gulæ, potus cupiditati, lasciuiæ, somno, ignauiæ? Nam qui ab his vincitur, is neque ipse sibi, neq; amico possit præstare, quod ex vsu sit. Non possit profecto, inquit Critobulus. Ergo tibi videtur abstinendum ab eo, qui rebus hisce seruiat? Omnino, inquit. Quid vero? ait, qui sumptuosus quum sit, satiari nõ potest, sed semper rebus vicinorum eget,

al. cunctis facultatibus ac laboribus, vt mihi amicus esset, redimerẽ.

A τὸ δὲ παμφορωτάτου κτήματος, ὃ καλοῦσι φίλους, ἀργῶς καὶ ἀφειδῶς οἱ πλεῖστοι ὀλιγωροῦσι. ἤκουσα δέ ποτε καὶ ἄλλον αὐτοῦ λόγον, ὃς ἐδόκει μοι προσβασανίζειν † ἀκούοντα ἐξετάζειν ἑαυτόν, ὁπόσου τοῖς φίλοις ἄξιος εἴη. ἰδὼν γάρ τινα τῶν ξυόντων ἀμελοῦντα φίλου πενίᾳ πιεζομένου, ἤρετο Ἀντισθένη σύνοιδεν τὸ ἀμελοῦντος αὐτοῦ, καὶ ἄλλων πολλῶν. ἆρα, ἔφη, ὦ Ἀντισθένες, εἰσί τινες ἀξίαι φίλων, ὥσπερ ὀλίγαι οἰκετῶν; τῶν γὰρ οἰκετῶν ὁ μὲν τις δυοῖν † μνοῖν μναῖν
B ἄξιος ὄντιν, ὁ δὲ ἡμιμναίου, ὁ δὲ πέντε μνῶν, ὁ δὲ καὶ δέκα. Νικίας γοῦν ὁ Νικηράτου λέγεται ὀλίγου δεῖν τάλαντον ἀργύρεια προσόδου παρέχοντος. † σκοπῶμεν δὴ τοῦτο, ἔφη, εἰ ἆρα ὥσπερ τῶν σκοπῶμεν
οἰκετῶν, οὕτω καὶ τῶν φίλων εἰσὶν ἀξίαι. καὶ μάλα μὲν δή, ἔφη ὁ Ἀντισθένης. ἐγὼ γοῦν βουλοίμην ἂν τον μᾶλλόν τινα φίλον μοι εἶναι μᾶλλον, ἢ δύο μνᾶς, ἢ δ' οὐδ' ἂν ἡμιμναίου προσπριαίμην μᾶλλον, ἢ ὃς καὶ πρὸς δέκα μνᾶν ἐλοίμην † ἢ ὃς δὲ πάντων
πρὸς πάντων χρημάτων καὶ * ποιῶν † προσπριαίμην ἂν φίλον μοι εἶναι). οὐκοῦν, ἔφη ὁ † πρίαμενος
C Σωκράτης, εἴγε ταῦτα διαπράττεται, καλῶς μὲν ἂν ἔχοι ἐξετάζειν τι ἑαυτόν, πόσου ἆρα † τυγχάνῃς πυγχάνεις
χρὴ τοῖς φίλοις ἄξιος ὤν, καὶ πειρᾶσθαι ὡς πλείστου ἄξιος εἶναι, ἵνα ἥκιστα αὐτὸν οἱ φίλοι προδιδῶσιν. ἐγὼ γάρ τοι, ἔφη, πολλάκις ἀκούω τοῦ μὲν, ὅτι προὔδωκεν αὐτὸν φίλος ἀνήρ, τοῦ δέ, ὅτι μιᾶς αὐτὸν ἑαυτοῦ μᾶλλον εἵλετο ἀνὴρ, ὃν ᾤετο φίλον εἶναι. τὰ τοιαῦτα πολλὰ σκοπῶ, μὴ ὥσπερ ὅταν τις οἰκέτην πονηρὸν
D πωλῇ, καὶ ἀποδῶται τοῦ ἀξίου τος, οὕτω καὶ † τὸν τοῦ πονηροῦ φίλου φίλων
πονηρὸν φίλον, ὅταν ὀξὺ ὃ πλεῖον τῆς ἀξίας λαβεῖν, ἐπαγωγὸς ᾖ ἀποδίδοσθαι. τοὺς δὲ χρηστοὺς οὔτε οἰκέτας πολλοῦ τινὸς πωλουμένους ὁρῶ, οὔτε φίλους προδιδομένους. ἐδόκει δέ μοι καὶ εἰς τὸ δοκιμάζειν φίλους, οἵους ἄξιον κτᾶσθαι φρενοῦν, διάδε λέγων. εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, εἰ δεοίμεθα φίλου ἀγαθοῦ, πῶς ἂν ἐπιχειροίημεν σκοπεῖν; ἆρα τὸν μὲν ζητητέον, ὅστις ἀρχὴ γαστρός τε, καὶ φιλοποσίας, καὶ λαγνείας, καὶ ὕπνου, καὶ
E ἀργίας; ὁ γὰρ ὑπὸ τούτων κρατούμενος, οὔτ' αὐτὸς ἑαυτῷ δύναιτ' ἄν, οὔτε φίλῳ τἀ δέοντα προθυμηθείη. μὰ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη. σύμοιγε τοῦ μὲν ὑπὸ τούτων ἐχομένου ἀφεκτέον δοκεῖ σοι εἶναι; πολὺ μὲν οὖν, ἔφη. τί γάρ; ἔφη, ὅστις δαπανηρὸς ὢν, μὴ αὐτάρκης ἐστὶν, ἀλλ' ἀεὶ τῶν πλησίον δεῖται, καὶ λαμ-

καὶ λαμβάνων μὲν μὴ δυνάσθαι ἀποδιδόναι, μὴ λαμβάνων δὲ, τὴν μὴ διδόντα μισεῖ, οὐ δοκεῖ σοι καὶ σοὶ χαλεπὸς φίλος εἶναι; πάνυ, ἔφη. ἀπὸ τούτου ἄρα καὶ τούτου; ἀφεκτέον, ἔφη. τί δέ, ὅστις χρηματίζεσθαι μὲν δυνάσεται, πολλῶν δὲ χρημάτων ἐπιθυμεῖ, καὶ ἀπὸ τούτου δυσξύμβολός ἐστι, καὶ λαμβάνων μὲν ἥδεται, ἀποδιδόναι δὲ ἃ βούλεται; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, καὶ οὗτος ἐπονηρότερος εἶναι. τί δέ, ὅστις ἀφ' ἑνὸς ἕνεκα ἔρωτα τοῦ χρηματίζεσθαι μηδὲν ἄλλο φροντίζων ποιεῖται, ἢ ὁπόθεν αὐτὸς κερδανεῖ; ἀφεκτέον καὶ τούτου, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. ἀνωφελὴς γὰρ ἂν εἴη τῷ χρωμένῳ. τί δ', ὅστις ψευσιώδης τε ἐστὶ, καὶ θέλων πολλοὺς τοῖς φίλοις ἐχθροὺς παρέχειν; φευκτέον καὶ τοῦτον. εἰ δέ τις τούτων μὲν τῶν κακῶν μηδὲν ἔχοι, ἀνιᾶν δὲ πάσχων ἀνέχοιτο, μηδὲν φροντίζων τοῦ ἀντευεργετεῖν; ἀνωφελὴς ἂν εἴη καὶ οὗτος. ἀλλὰ ποῖον, ὦ Σώκρατες, ὅπως χρὴ σοῦμεν φίλον ποιεῖσθαι; οἶμαι μὲν ὅς, πάντα τὰ τούτων, ἐγκρατὴς μὲν ἐστὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα ἡδονῶν, ἄνορκος δὲ, καὶ ἀξύμβολος ὢν τυγχάνῃ, καὶ φιλόνεικος τοῦ μὴ ἐλλείπεσθαι ἀδικῶν τοὺς ἀντευεργετοῦντας ἑαυτὸν, ὥστε λυσιτελεῖν τοῖς χρωμένοις. πῶς οὖν ἂν ταῦτα δοκιμάσαιμεν, ὦ Σώκρατες, τοῦ δὲ χρῆναι; τοὺς μὲν ἀνδριαντοποιοὺς, ἔφη, δοκιμάζομεν, οὐ τοῖς λόγοις αὐτῶν τεκμαιρόμενοι, ἀλλ' ὃν ἂν ὁρῶμεν τοὺς πρόσθεν ἀνδριάντας καλῶς εἰργασμένον, τούτῳ πιστεύομεν καὶ τοὺς λοιποὺς ἀδικήσειν. καὶ ἄνδρα δὴ λέγεις, ἔφη, ὃς ἂν τοὺς φίλους τοὺς πρόσθεν ἀφ' ὧν φαίνηται, δῆλον εἶναι καὶ τοὺς ὑστέρους εὐεργετήσοντα. καὶ γὰρ ἵππους, ἔφη, ὃν ἂν τοῖς πρόσθεν ὁρῶ καλῶς χρώμενον, τοῦτον καὶ ὀπίσω οἶμαι καλῶς χρῆσθαι. εἶεν, ἔφη. ὃς δ' ἂν ἡμῖν ἄξιος φιλίας δοκῇ εἶναι, πῶς χρὴ φίλον τοῦτον ποιεῖσθαι; πρῶτον μὲν, ἔφη, τὰ περὶ τῶν θεῶν σκεπτέον, εἰ συμβουλεύοιεν αὐτὸν φίλον ποιεῖσθαι. τί οὖν, ἔφη, ὃν ἂν ἡμῖν δοκῇ, καὶ οἱ θεοὶ μὴ ἐναντιῶνται, ἔχεις εἰπεῖν ὅπως χρὴ θηρεύειν; μὰ Δί', ἔφη, οὐ χεῖρον πόδας, ὥσπερ ὁ λαγώς· οὐδὲ ἀπάτῃ, ὥσπερ αἱ ὄρνιθες· οὐδὲ βίᾳ, ὥσπερ οἱ ἐχθροί. ἄκοντα γὰρ φίλον ἐλεῖν ἐργῶδες, χαλεπὸν δὲ καὶ δήπουθεν κατέχειν ὥσπερ δοῦλον. ἐχθροὶ γὰρ μᾶλλον, ἢ φίλοι γίγνονται ταῦτα πάσχοντες. φίλοι δὲ πῶς; ἔφη.

eaſq; capiens reddere non poteſt, vel non impetrans odio non dantem proſequitur; nõ tibi videtur hic quoq; grauis amicus eſſe? Omnino, inquit. Igitur ab hoc etiam abſtinendum? Abſtinendũ ſcilicet, inquit. Quid autẽ, ſi quis rem facere poteſt, multaſq; pecunias cõcupiſcit, ac propterea difficilẽ ſe in pactis præbet, & accipiendo delectatur, recuſans quod accepit reddere? Videtur is mihi, ait, etiã improbior eſſe illo altero. Quid autem, ſi quis ob rei faciundæ cupiditatẽ nulli alij rei vacet, quam vnde lucrum poſſit capere? Ab hoc quoq;, mea quidem ſententia, eſt abſtinendum. Nam inutilis ei fuerit, qui vti eo velit. Quid vero, ſi quis homo ſit ſeditioſus, ac multos amicis hoſtes velit excitare? Fugiendus & ille profecto. At ſi quis horũ quidem vitiorum expers ſit, beneficiis autẽ ſe adfici patiatur, nulla viciſſim benefaciendi ratione habita? Inutilis & ille fuerit. Sed dicito tãdem, mi Socrates, qualem vt amicum nobis adiungamus, opera danda eſt? Eum arbitror, qui diuerſa ab his ratione, ſit iis in voluptatibus continens, quæ corpore percipiuntur, iuramentum ſeruet, in pactis ſe non difficilem exhibeat, ſumma contentione conetur efficere, ne illis, a quibus beneficium accepit, viciſſim benefaciendo ſit inferior: ita vt conſuetudine ſua vtentibus vſui ſit. At quo pacto hæc explorare, mi Socrates, poſſimus prius, quam eis vtamur? Statuarios, inquit, ſic exploramus, vt non ex ipſorum verbis coniecturam faciamus; ſed quem prius ſtatuas egregie feciſſe cernimus, ei fidem habemus, quod etiã recte ceteras ſit elaboraturus. Ergo tu, inquit Critobulus, dicis etiam hominem, qui ſe prioribus amicis beneficum declarauerit, plane poſterioribus quoq; benefacturum. Nimirum, ait, quemcumq; prioribus equis recte vſum video, eum arbitror etiam aliis bene vſurum. Sint hæc, ait. At quo pacto is nobis adiungendus eſt, qui amicitia nobis dignus eſſe videatur? Primum, ait, res diuinæ conſiderandæ ſunt, num dij nobis conſulant, vt eum amicum faciamus. Quid igitur? poteſne dicere, quo pacto eum, qui nobis adiungendus videatur, etiam diis haud aduerſantibus, venari debeamus? Profecto, ait, non inſiſtendo veſtigiis eius, quemadmodũ leporem venamur: neq; fraude, quemadmodũ aues: neq; vi, quemadmodũ hoſtes. Nam inuitum amicum capere, per eſt difficile; neq; minus difficile, vinctũ retinere, tamquã ſeruum. Potius enim hoſtes, quã amici fiunt, ſi hæc illis accidãt. At quo pacto amici?

Sunt, ait, carmina quædam, quæ qui tenent, incantando quos volunt amicos sibi possunt facere. Itidem fertur quasdam amoris illecebras esse, quarum periti ad quoscumque tandem eis vtantur, ab illis diliguntur. Vnde igitur has percipiamus? ait. Homerum narrantem audisti, quibus verbis Vlyssem Sirenes incantarint; quorum huiusmodi quoddam est principium,

Huc ades, o celebris Graiorum gloria Vlysses.

Hac igitur incantatione, mi Socrates, quũ ad alios etiam homines vtebantur Sirenes, num detinebant eos, ne excantati ab eis discederent? Nequaquam, sed his incantationibus ad illos vtebantur, qui ob virtutem gloriæ cupidi erant. Prope dicis eiusmodi verbis vnumquemq; incantandum esse, quæ si audiat, a laudante non irridendi caussa proferri existimet. Nam ita quidem magis hostili esset animo, hominesq; tales abs se repelleret; si quis non ignorantem, se paruũ, ac turpem, & imbecillum esse, prædicaret vt pulchrũ, vt magnum, vt robustum. Num & alias quasdam incantationes nosti? Non, sed Periclẽ accepi multarum peritũ fuisse, quibus hanc vrbem incantando effecerit, vt ipsum diligeret. At quo pacto Themistocles ad amorem sui ciuitatem hanc pellexit? Profecto non incantando, sed bono quodam ciues adficiendo. Videris mihi dicere, mi Socrates, necessarium esse, vt si quidem bonum amicum paraturi simus, nos ipsi primum tam in dicendo, quam agendo boni efficiamur. An tu existimabas, ait Socrates, fieri posse, vt prauus quispiam bonos amicos pararet? Videbam enim, subiecit Critobulus, etiam oratores viles egregiis concionatoribus amicos esse, & non satis ad imperatorium munus idoneos viris eiusdem muneris peritissimis esse familiares. Num igitur, inquit, hac etiam in parte, de qua differimus, nosti quosdam, qui quum inutiles ipsi sint, viros vtiles sibi efficere amicos possint? Minime vero, inquit. At si fieri non potest, vt vir improbus honestos & egregios amicos paret; hoc mihi dicas velim, an facile sit eum, qui vir ipse bonus sit & honestus, honestis & egregiis hominibus amicum fieri? Num te, mi Critobule, perturbat, quod sæpenumero vides homines præclaras res gerentes, & abstinentes a turpibus, non amicos esse; sed inter se dissidere, & indignius sese tractare, quam homines nullius pretij faciant? Non modo, subiecit Critobulus,

A ἦ καὶ μὴν πινας φασὶν ἐπῳδὰς, ἃς οἱ ὀπτῆς ἀμῦοι ἐπᾴδοντες οἷς ἂν βούλωνται, φίλους ἑαυτοῖς ποιοῦνται. εἶ) δὲ καὶ φίλτρα, οἷς οἱ ὀπτῆς ἀμῦοι τοὺς ὃς ἂν βάλωνται χρώμενοι, φιλοῦνται ὑπ' αὐτῶν. πόθεν οὖν, ἔφη, ταῦτα μάθοιμεν ἄν; ἃ μὲν αἱ σειρῆνες ἐπῇδον τῷ Ὀδυσσεῖ, ἤκουσας Ὁμήρου, ὧν ἔστιν ἀρχὴ τοιάδε τις,

Δεῦρ' ἄγε δὴ πολύαιν' Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν.

Ταῦτα οὖν, ἔφη, τὰ ἐπῳδεῖ, ὦ Σώκρατες, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις αἱ σειρῆνες ἐπᾴδουσαι καθῖσχον, ὥστε μὴ ἀπιέναι ἀπ' αὐτῶν τοὺς ἐπᾳδομένους; οὐκ, ἀλλὰ τοῖς ἐπ' ἀρετῇ φιλοτιμουμένοις οὕτως ἐπῇδον. ἆρ' οὖν λέγεις, τοιαῦτα χρῆναι ἑκάστῳ ἐπᾴδειν, οἷα μὴ νομίζῃ ἀκούων, τὰ ἐπαινούμενα καταγελᾶν τὰ λεγόμενα. οὕτω μὲν γὰρ ἐχθίων τ' ἂν εἴη, καὶ ἀπελαύνοι τοὺς ἀνθρώπους ἀφ' ἑαυτοῦ, εἴ τε εἰδότα, ὅτι μικρός τε, καὶ αἰσχρὸς, καὶ ἀδύνατός ἐστιν, ἐπαινοίη λέγων, ὅτι καλός τε καὶ μέγας καὶ ἰσχυρός ἐστιν.

C ἄλλας δέ τινας οἶσθα ἐπῳδάς; ἔγωγ'. ἀλλ' ἤκουσα μὲν, ὅτι Περικλῆς πολλὰς ὀπτήσαιτο, ἃς ἐπᾴδων τῇ πόλει ἐποίησε τὴν πόλιν φίλην αὑτῷ. Θεμιστοκλῆς δ' ὅπως ἐποίησε τὴν πόλιν φίλην αὑτόν; μὰ Δί' οὐκ ἐπᾴδων, ἀλλὰ θαυμαστὰς τινὰ ἀγαθὸν αὐτῇ. δοκῶ μοι λέγειν ὦ Σώκρατες, ὡς εἰ μέλλοιμεν ἀγαθόν τινα κτήσεσθαι φίλον, αὐτοὺς ἡμᾶς ἀγαθοὺς δεῖν γενέσθαι λέγειν τε καλὰ καὶ πρᾶττειν. σὺ δ' ὤου, ἔφη ὁ Σωκράτης, οἷόν τ' εἶ) ποιητὴν ὄντα χρηστοὺς φίλους

D κτήσασθαι; ἐώρων γὰρ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ῥήτορας τε φαύλους ἀγαθοῖς δημηγόροις φίλους ὄντας, καὶ στρατηγοὺς ἀχρείους, πόλυ στρατηγικοῖς ἀνδράσιν ἑταίρους. ἆρ' οὖν, ἔφη, καὶ τοῦτο διαλεγόμεθα, οἵ τινες ἀνωφελεῖς ὄντες, ὠφελίμους δυνατοὶ φίλους ποιεῖσθαι; μὰ Δί' ἔγωγ', ἔφη. ἀλλ' εἰ ἀδύνατον ἐστι ποιητὴν ὄντα καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς φίλους κτήσασθαι, ἐκεῖνο ἤδη † λέγε μοι, εἴ ἐστιν αὐτὸν καλὸν κἀγαθὸν μέλλοι μελήσομον, ὃς ἑτοίμου τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς

E φίλον εἶ). ἦ ταράττει σε, ὦ Κριτόβουλε, ὅτι πολλάκις ἄνδρας καὶ καλὰ πράττοντας, καὶ τῶν αἰσχρῶν ἀπεχομένους, ὑφ' οἷς αἰτιῶνται φίλοις εἶ), σπουδάζοντας ἀλλήλοις, καὶ χαλεπώτερον φερομένους τῶν μηδενὸς ἀξίων ἀνθρώπων; καὶ οὐ μόνον γ', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἱ ἰδιῶ-

οἱ ἰδιῶται τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πόλεις αἱ τῶν τε καλῶν μάλιστα ἐπιμελούμεναι, καὶ τὰ αἰσχρὰ ἥκιστα προσιέμεναι, πολλάκις πολεμικῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας. ἃ λογιζόμενος, πάνυ ἀθυμῶς ἔχω πρὸς τὴν τῶν φίλων κτῆσιν. οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὁρῶ φίλους ἀλλήλοις δυναμένους εἶναι. πῶς γὰρ ἂν ἢ ἀχάριστοι, ἢ ἀμελεῖς, ἢ πλεονέκται, ἢ ἄπιστοι, ἢ ἀκρατεῖς ἄνθρωποι δυνάιντο φίλοι γενέσθαι; οἱ μὲν οὖν πονηροὶ πάντες ἔμοιγε δοκοῦσιν ἀλλήλοις ἐχθροὶ μᾶλλον, ἢ φίλοι πεφυκέναι. ἀλλὰ μήν, ὥσπερ σὺ λέγεις, οὐδ' αὖ τοῖς χρηστοῖς οἱ πονηροί ποτε συναρμόσαι εἰς φιλίαν. πῶς γὰρ οἱ τὰ πονηρὰ ποιοῦντες τοῖς τὰ τοιαῦτα μισοῦσι φίλοι γένοιντ' ἄν; εἰ δὲ δὴ καὶ οἱ ἀρετῆς ἀσκοῦντες στασιάζοιεν τε πρὸς τὸ πρωτεύειν ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ φθονοῦντες ἑαυτοῖς μισοῖεν ἀλλήλους, τίνες ἔτι φίλοι ἔσονται, καὶ ἐν τίσιν ἀνθρώποις εὔνοια καὶ πίστις ἔσαι; ἀλλ' ἔχει μέν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ποικίλως πως ταῦτα, ὦ Κριτόβουλε. φύσει γὰρ ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ μέν, φιλικά· δέονται γὰρ ἀλλήλων, καὶ ἐλεοῦσι, καὶ συνεργοῦντες ὠφελοῦσι, καὶ τοῦτο συνιέντες χάριν ἔχουσιν ἀλλήλοις· τὰ δέ, πολεμικά. τὰ γὰρ αὐτὰ καλὰ καὶ ἡδέα νομίζοντες, ὑπὲρ τούτων μάχονται, καὶ διαγωνιζόμενοι ἐναντιοῦνται. πολεμικὸν δὲ καὶ ἔρις, καὶ ὀργή· καὶ †δεισιδαίμονες μὲν ὀλίγοι πλεονεκτεῖν ἔρως, μισητὸς δὲ ὁ φθόνος. ἀλλ' ὅμως διὰ τούτων πάντων ἡ φιλία διαδυομένη, συνάπτει τοὺς καλοὺς τε καὶ ἀγαθούς. διὰ γὰρ τὴν ἀρετὴν αἱρούμενοι μὲν ἄνευ πόνου τὰ μέτρια κεκτῆσθαι μᾶλλον, ἢ διὰ πολέμου πάντων κυριεύειν, καὶ δυνάμενοι πάντα φυσῶντες καὶ διψῶντες ἀλύπως σίτου καὶ πότου κοινωνεῖν, καὶ τοῖς τῶν ὡραίων ἀφροδισίοις †ἡδόμενοι ἐγκαρτερεῖν, ὥστε μὴ λυπεῖν οὓς μὴ προσήκει· δυνάμενοι δὲ καὶ χρημάτων οὐ μόνον, τοῦ πλεονεκτεῖν ἀπεχόμενοι, νομίμων κοινωνεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπαρκεῖν ἀλλήλοις. δυνάμενοι δὲ καὶ τοῦ ἔχειν οὐ μόνον ἀλύπως, ἀλλὰ καὶ συμφέροντος ἀλλήλοις διαπίπτειν, καὶ τοῦ ὀργὴν κωλύειν εἰς ὃ μεταμελησόμενον προϊέναι. τὸν δὲ φθόνον πάντα πάντασιν ἀφαιρεῖσθαι, τὰ μὲν ἑαυτῶν ἀγαθὰ τοῖς φίλοις οἰκεῖα παρέχοντες, τὰ δὲ τῶν φίλων, ἑαυτῶν νομίζοντες.

ἐχθροὶ

ἡδόμενοι καρπεῖν,

A priuati homines hoc faciunt; sed etiam illæ vrbes, quæ honesti studioseq; sunt, turpiaque minime admittunt, sæpe hostiliter erga se inuicem sunt adfectæ. Quæ quum ipse mecum reputo, vehementer de adquirendis amicis despero. Quippe nec improbos inter se amicos esse posse video. Nam quo pacto vel inter ingratos, vel inertes, vel auaros, vel infidos, vel intemperantes amicitia conciliari possit? Quæ me causa mouet, vt improbos omnes potius a natura inter se hostes esse, quam amicos, B existimem. Iam vero, vti tu quidem ais, ne bonis quidem in amicitia praui congruere possunt. Nam quo pacto illi, qui improbe agunt, amici possint esse iis, qui eiusmodi facinora oderunt? Quod si etiam illi, qui virtutem studiose colunt, inter se per seditiones in ciuitatibus de principatu eō tendunt, & præ inuidia seipsos oderunt: quinam deinceps inter se amici erunt, & quos inter homines beneuolentia fidesq; reperietur? Enimuero, subiecit Socrates, varie se res habet, mi Critobule. Nā homines a natura partim ad amicitiam compa- C rati sunt, quādoquidem opera mutua indigent, ac inuicem miserentur, seque iuuando aliis alij prosunt, idque quum intellexere, gratiam sibi inuicem habent; partim ad inimicitias propendent. Nam quū eadem bona & iucunda putent, de iis inter se digladiantur, diiunctisq; animorum sententiis inuicem sibi aduersantur. Præterea tum contentio, tum ira, res quædam hostiles sunt; itemque plus habendi cupiditas, infestum quiddam est; & odio dignum, inuidia. Nihilominus amicitia per D hæc omnia penetrans, honestos egregioſque viros copulat. Nam propter virtutem malunt absque molestia facultates mediocres possidere, quam rixando potestatem in omnia sibi adquirere, simulq; possunt esurientes ac sitientes sine animi fastidio cibi ac potus participes fieri, ac tametsi formosis amoribus delectentur, coercere se tamen possunt, ne offendant eos, quos offendi nō conuenit. Etiam a pecuniis abstinendo, quo minus alienis inhient, non solum legitime sibi debitis esse contenti possunt: sed etiam sibi inuicem largiri. Præ- E terea possunt simultatem non modo sine molestia, sed etiam ex vtilitate mutua moderari; ac prohibere, quo minus ad hoc ira progrediatur, cuius ipsos deinde pæniteat. Inuidiam prorsus tollunt, partim bona propria amicis mancipando, partim amicorum bona pro suis ducendo.

Qui ergo non conſentaneum ſit, viros honeſtos & egregios non ſolum ſine damno, ſed etiam mutua cum vtilitate honorum ciuilium participes fieri? Nam qui honores in ciuitatibus ac magiſtratus ambiunt idcirco, vt poteſtatem habeant pecuniam publicã peculandi, vi homines opprimendi, fruendi voluptatibus: illi vero iniuſti ſint, ac improbi, neceſſe eſt; neq; fieri poteſt, vt cum alio coniungantur. At ſi quis velit honoribus in republica frui, vt tũ ipſe non adficiatur iniuria, tum iuſtis in rebus opem amicis ferre poſſit, ſimulq; princeps ipſe aliquo bono patriã adficere conetur; quamobrem talis homo coniungi cum alio, qui ſit & ipſe talis, amicitia non poſſit? Num amicis eſſe vſui vna cum honeſtis & egregiis viris minus poſſit, vel ad bene de republica merendum minus facultatis habebit, ſi honeſtos & egregios in eo ſtudio ſocios habeat? Quinetiã gymnicis in certaminibus patet, ſi liceat præſtãtiſſimis aduerſus deteriores cõiunctis viribus pergere, futurum, vt ipſi cunctis in certaminibus victores euadant, omniaq; præmia conſequantur. Quando igitur hoc iſtic fieri non permittitur, at in negotiis ciuilibus, vbi homines honeſti & egregij præcipuas partes obtinent, quum nemo impediat, quo minus quis beneficio rempublicam, cum quo ipſe velit, adficiat: qui non ex vſu ſit, vt optimis quibuſque amicis comparatis rempublicam aliquis adminiſtret, atque iis potius ſociis & adiutoribus gerendarum rerum, quam aduerſariis vtatur? Enimuero patet hoc etiam, ſi bellum aliquis aduerſus alium gerere velit, ei ſociis opus eſſe, illiſque pluribus, ſi ſtrenuis ac fortibus ſeſe opponat. Atqui beneficiis adficiendi ſunt, ſi quos opitulari nobis volumus, vt ſint animis alacres. Multo autem melius eſt, optimos quoſque, tametſi pauciores ſint, beneficiis adficere; quam deteriores, quorum maior ſit numerus. Nam improbi multo pluribus benefactoribus, quam probi egent. Tu vero, mi Critobule, fidenti animo bonus eſſe enitere, atque vbi talis factus fueris, honeſtos & egregios amicos venari coneris. Ac fortaſſis etiam ipſe nonnihil tibi conferre ad hanc virorũ honeſtorum egregiorumque venationem poſſim propterea, quod ad amorem beneuolentiamque propenſus ſim. Nam quoſcumq; homines amem, totus ardenter in hoc feror, vt eos diligens, viciſſim diligar; & deſiderans, viciſſim deſiderer; & conuerſationis cupidus, viciſſim expetar.

A πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς τὸς καλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς, καὶ τῶν πολιτικῶν ἁμῶν μὴ μόνον ἀβλαβεῖς, ἀλλὰ καὶ ὠφελίμους ἀλλήλοις κοινωνοὺς εἶ). οἱ μὲν γὰρ ἐπιθυμοῦντες ἐν ταῖς πόλεσι πιμᾶσθαί τε καὶ ἄρχειν, ἵνα ἐξουσίαν ἔχωσι χρήματά τε κλέπτειν, καὶ ἀνθρώπους βιάζεσθαι, καὶ ἡδυπαθεῖν, ἄδικοί τε καὶ πονηροὶ ἂν εἶεν, καὶ ἀδυνάτοι ἄλλῳ συναρμόσαι. εἰ δέ τις ἐν πόλει τιμᾶσθαι βουλόμενος, ὅπως αὐτός τε μὴ ἀδικῆται, καὶ τοῖς φίλοις τὰ δί-
B καια βοηθεῖν δυνήται, καὶ ἄρξας ἀγαθόν τι ποιῆν τὴν πατρίδα πειρᾶται, ἆρα τί ὁ τοιοῦτος ἄλλῳ τοιούτῳ οὐκ ἂν δυνάιτο συναρμόσαι; πότερον τὸς φίλους ὠφελῆν μετὰ τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἧττον δυνήσεται, ἢ τὴν πόλιν διέρχεσθαι ἀδυνατώτερος ἔσται καλοῖς τε κἀγαθοῖς ἔχων συνεργοῖς; ἀλλὰ μὴν ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι δῆλόν ἐστιν ὅτι, εἰ ἄρξειε τοῖς κρατίστοις συνελομένους ὅπῃ τὰς χεῖρας ἱέναι, πολύ-
C τας ἂν τὰς ἀγῶνας οὗτοι οἰκείων, καὶ πολλὰ τὰ ἆθλα οὗτοι ἐλάμβανον. ἐπεὶ οὖν οὐκ μὲν οὐκ ἐᾶσι τοῦτο ποιεῖν, ἐν δὲ τοῖς πολιτικοῖς, ἐν οἷς οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ κρατίστευσιν, οὐδεὶς κωλύει μὴ οὐ ἂν τις βούληται τὴν πόλιν διέρχεσθαι, πῶς οὖν οὐ λυσιτελεῖ τὰς βελτίστους φίλους κτησάμενον πολιτεύεσθαι, τούτοις κοινωνοῖς καὶ συνεργοῖς τῶν πραγμάτων μᾶλλον, ἢ ἀνταγωνισταῖς χρώμενον; ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο δῆλον, ὅτι κἂν πολεμῇ τις τινὶ, συμμάχων δεήσεται, καὶ τούτων πλειόνων, ἐὰν κα-
D λοῖς κἀγαθοῖς ἀντιτάττηται. καὶ μὴν οἱ συμμαχεῖν ἐθέλοντες ὑποπτέοι, ἵνα θέλωσι πραγθυμεῖσθαι. πολὺ δὲ κρεῖττον τὰς βελτίστους ἐλάττονας ὑπ' ποιῆν, ἢ τὰς χείρονας πλείονας ὄντας. οἱ γὰρ πονηροὶ πολὺ πλειόνων διέρχεσθαι, ἢ οἱ χρηστοὶ, δέονται. ἀλλὰ θαῤῥῶν, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, πρῶ ἀγαθὸς γίγνεσθαι, καὶ οἷός τος γιγνόμενος θηρᾶν ὅπῃ χείρας τὸς καλοὺς τε κἀγαθούς. ἴσως δ' ἄν τι σοι κἀγὼ συλλαβεῖν εἰς τὴν τῶν καλῶν τε κἀγαθῶν θήραν ἔχοιμι,
E καὶ ὅ ἐρωτικὸς εἶ). δῆλον γὰρ ὧν ἂν ὅπῃ θυμήσω ἄνθρωπον, ὅλος ὥρμημαι ὅπῃ ὅ φιλῶν τε αὖθις ἀντιφιλεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, καὶ πόθων ἀντιποθεῖσθαι, καὶ ὅπῃ θυμῶν ξυνεῖναι, [καὶ] ἀντεπιθυμεῖσθαι τῆς ξυνουσίας.

ὁρῶ

ἐρῶ δὲ ἔγωγε σοὶ τούτων δεῆσον, ὅταν ποτὲ βουλήσῃ A Quibus & tibi opus fore video, si quando
φιλίαν τινὸς ποιήσασθαι. μὴ σὺ οὖν ἀποκρύπτου cum quibusdam amicitiam inire cupies:
με, οἷς ἂν βούλει φίλος γενέσθαι. ἐμοὶ γὰρ ὃ Itaque ne me celes, quibus esse amicus ve-
ὅτι μελήσασθαι τούτου ἀρέσαι τῷ ἀρέσκοντί μοι, οὐκ lis. Nam quũ placere studeã illi, qui mihi
ἀπείρως οἶμαι ἔχειν † θηρᾶν ἀνθρώπους. καὶ ὁ placet; minime venandi homines imperi-
Κριτόβουλος ἔφη, καὶ μάλα, ὦ Σώκρατες, τού- tum esse me arbitror. Atqui, subiecit Cri-
των ἐγὼ τῷ μαθήματι πάλαι ἐπιθυμῶ, ἄλ- tobulus, harum artium ego, mi Socrates,
λως τε καὶ εἰ ἐξαρκέσει μοι ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἐπὶ iamdudum cupidus sum: præsertim si ea-
τοὺς ἀγαθοὺς τὰς ψυχὰς, καὶ ἐπὶ τοὺς καλοὺς τὰ dem mihi scientia suffecerit ad eos, qui a-
σώματα. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· ἀλλ', ὦ Κρι- nimi bonitate præstant, & qui corporis e-
τόβουλε, οὐκ ἔνεστιν ἐν τῇ ἐμῇ ἐπιστήμῃ τὸ τὰς B legantia excellunt. Tum Socrates: At ve-
χεῖρας προσφέροντα ποιεῖν τοὺς μὲν τοὺς ro, mi Critobule, inquit, non hoc scientia
καλούς. πέπεισμαι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς σκύλλης διὰ mea continetur, vt manus iniiciens, forma
τοῦτο φεύγειν τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι τὰς χεῖρας præstantes aliquis remoretur. Sum enim
αὐτοῖς προσέφερε· τὰς δέ γε σειρῆνας, ὅτι τὰς persuasus, homines ea de caussa Scyllam
χεῖρας οὐδενὶ προσέφερον, ἀλλὰ πᾶσι πόρρωθεν ἐπῇδον, πρὸς τοῦτο φασὶν ἐκπλαγῆναι, καὶ ἀ- fugisse, quod manus eis admoueret. Sire-
κούοντας αὐτῶν κηλεῖσθαι. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔ- nes vero, quia nemini manus iniicerent,
φη, ὡς δ' οὐ προσοίσουσί τοι τὰς χεῖρας, εἰπὲ ἔχεις ἀ- sed longo ex interuallo homines incantа-
γαθὸν εἰς φίλων κτῆσιν, δίδασκε. οὐδὲ τὸ σῶμα rent, vniuersos aiunt remoratas esse, qui
ὄν, ἔφη ὁ Σωκράτης, προσοίσεις τοῖς σώμασι προσθή- quidem audiendo demulcerentur. Et Cri-
σεις; θαρρεῖ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος. οὐδὲ γὰρ τὸ σῶ- tobulus: Doce vero me, inquit, si quid
μα [προσοίσεις τὸ σῶμα *προσοίσω δεῖ], ἐὰν μὴ habes, quod ad conciliandos amicos con-
καλὸς ᾖ. ἀηδὺς, ἔφη, σύ γε ὦ Κριτόβουλε, τὸ ferat. Non enim cuiquam manus inii-
ναντίον δὲ συμφέροντος εἴρηκας. οἱ μὲν γὰρ καλοὶ ciam. Ac ne os quidem, ait Socrates, ori
τὰ τοιαῦτα οὐκ ἀνέχονται· οἱ δ' αἰσχροὶ καὶ ἥδε- C admouebis? Bono animo es, inquit Cri-
ως προσίενται), νομίζοντες διὰ τὴν ψυχὴν κα- tobulus. Nec enim os vlli admouebo, ni-
λοὶ καὶ ἀγαθοὶ εἶναι. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη· ὡς τοὺς μὲν si forma præstet. Tu vero mox, ait, mi Cri-
καλοὺς φιλήσοντός μου, τοὺς δ' ἀγαθοὺς καὶ πα- tobule, contrarium ei, quod expediat,
φιλήσοντος, θαρρῶ. δίδασκε τὸν φίλων τὰ θη- dixisti. Nam qui pulchri sunt, nihil eius-
ρευτικά. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· ὅπου οἶσθα, ὦ Κρι- modi morantur; at qui deformes, luben-
τόβουλε, φίλος πῶς βούλῃ γενέσθαι, ἐάσας με D ter admittunt: quod existiment, propter
κατάψηφισαι πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἄγασαί τε τοῦτον, animum se formosos adpellari. Ad ea Cri-
καὶ ἐπιθυμεῖς φίλος αὐτῷ εἶναι; κατηγόρει, ἔφη tobulus: Age animo alacri me doceto,
ὁ Κριτόβουλος. οὐδένα γὰρ οἶδα μισοῦντα τοὺς ἐπαινοῦντας. ἐὰν δ' οὖν προσκατηγορήσω, ἔφη, ὅτι inquit, artem venandi amicos; quando-
δεῖ σε ἄγασθαι αὐτὸν, ἆρ' ἂν ἴσως ἔχοις πρὸς quidem pulchros osculaturus, honestos
αὐτὸν, ἆρα μὴ θαυμάζειν δόξεις ὑπ' ἐμοῦ; exosculaturus sum. Et Socrates: Vbi, mi
ἀλλὰ γὰρ αὖ μοι ἔφη ἐγίγνεται δοκεῖν πρὸς Critobule, amicitiam cum aliquo, inquit,
οὓς ἂν ὑπολάβω δοκοῦντας ἔχειν πρὸς ἐμέ. ταῦ- contrahere voles, an mihi permittes, vt
τα μὲν δὴ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἔξεσαί μοι λέγειν ad ipsum deferam, te admiratorem ipsius
περὶ σοῦ, πρὸς οὓς ἂν βούλῃ φίλους ποιήσασθαι. esse, atque amicitiam eius expetere? Li-
ἐὰν δέ μοι ἔτι ἐξουσίαν δῷς λέγειν περὶ σοῦ, ὅτι ἐ- cet istuc dicas, vero, ait Critobulus. Quip-
πιμελής τε τῶν φίλων εἶ, καὶ οὐδενὶ οὕτω χαίρεις pe neminem noui, qui se laudantes oderit. At si praeterea de te dixero, ait, quod
ὡς φίλοις ἀγαθοῖς, καὶ ὅτι τε τοῖς καλοῖς ἔργοις præ admiratione ipsius etiam beneuolentia singulari eum complectaris, num
τῶν φίλων ἀγάλλῃ οὐχ ἧττον, ἢ ὅτι τοῖς ἑαυτοῦ, me putabis inuisum te velle reddere? At-
qui in meipso, inquit, beneuolentia quædam erga illos excitatur, quos animo in
me beneuolo esse suspicor. Hæc igitur,
Eait Socrates, mihi de te dicere licebit ad
eos, quos amicos efficere voles. Quod
si mihi praeterea potestatem facias di-
cendi de te, quod amici tibi curæ sint; &
quod nulla re sic delecteris, atque bonis
amicis; quod ob amicorum præclara faci-
nora non minus exsultes, quam ob tua;

ἐὰν δὲ ἔγωγε σοὶ τούτων δεῆσον, ὅταν ποτὲ βουλήσῃ
φιλίαν τινὸς ποιήσασθαι. μὴ σὺ οὖν ἀποκρύπτου
με, οἷς ἂν βούλει φίλος γενέσθαι. ἐμοὶ γὰρ ὃ
ὅτι μελήσασθαι τούτου ἀρέσαι τῷ ἀρέσκοντί μοι, οὐκ
ἀπείρως οἶμαι ἔχειν † θηρᾶν ἀνθρώπους. καὶ ὁ
Κριτόβουλος ἔφη, καὶ μάλα, ὦ Σώκρατες, τού-
των ἐγὼ τῷ μαθήματι πάλαι ἐπιθυμῶ, ἄλ-
λως τε καὶ εἰ ἐξαρκέσει μοι ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἐπὶ
τοὺς ἀγαθοὺς τὰς ψυχὰς, καὶ ἐπὶ τοὺς καλοὺς τὰ
σώματα. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· ἀλλ', ὦ Κρι-
τόβουλε, οὐκ ἔνεστιν ἐν τῇ ἐμῇ ἐπιστήμῃ τὸ τὰς
χεῖρας προσφέροντα ποιεῖν τοὺς μὲν
καλούς. πέπεισμαι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς σκύλλης διὰ
τοῦτο φεύγειν τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι τὰς χεῖρας
αὐτοῖς προσέφερε· τὰς δέ γε σειρῆνας, ὅτι τὰς
χεῖρας οὐδενὶ προσέφερον, ἀλλὰ πᾶσι πόρ-
ρωθεν ἐπῇδον, πρὸς τοῦτο φασὶν ἐκπλαγῆναι, καὶ ἀ-
κούοντας αὐτῶν κηλεῖσθαι. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔ-
φη, ὡς δ' οὐ προσοίσουσί τοι τὰς χεῖρας, εἰπὲ ἔχεις ἀ-
γαθὸν εἰς φίλων κτῆσιν, δίδασκε. οὐδὲ τὸ σῶμα
ὄν, ἔφη ὁ Σωκράτης, προσοίσεις τοῖς σώμασι προσθή-
σεις; θαρρεῖ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος. οὐδὲ γὰρ τὸ σῶ-
μα [προσοίσεις τὸ σῶμα *προσοίσω δεῖ], ἐὰν μὴ
καλὸς ᾖ. ἀηδὺς, ἔφη, σύ γε ὦ Κριτόβουλε, τὸ
ναντίον δὲ συμφέροντος εἴρηκας. οἱ μὲν γὰρ καλοὶ
τὰ τοιαῦτα οὐκ ἀνέχονται· οἱ δ' αἰσχροὶ καὶ ἥδε-
ως προσίενται), νομίζοντες διὰ τὴν ψυχὴν κα-
λοὶ καὶ ἀγαθοὶ εἶναι. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη· ὡς τοὺς μὲν
καλοὺς φιλήσοντός μου, τοὺς δ' ἀγαθοὺς καὶ πα-
φιλήσοντος, θαρρῶ. δίδασκε τὸν φίλων τὰ θη-
ρευτικά. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· ὅπου οἶσθα, ὦ Κρι-
τόβουλε, φίλος πῶς βούλῃ γενέσθαι, ἐάσας με
κατάψηφισαι πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἄγασαί τε τοῦτον,
καὶ ἐπιθυμεῖς φίλος αὐτῷ εἶναι; κατηγόρει, ἔφη
ὁ Κριτόβουλος. οὐδένα γὰρ οἶδα μισοῦντα τοὺς ἐ-
παινοῦντας. ἐὰν δ' οὖν προσκατηγορήσω, ἔφη, ὅτι
δεῖ σε ἄγασθαι αὐτὸν, ἆρ' ἂν ἴσως ἔχοις πρὸς
αὐτὸν, ἆρα μὴ θαυμάζειν δόξεις ὑπ' ἐμοῦ;
ἀλλὰ γὰρ αὖ μοι ἔφη ἐγίγνεται δοκεῖν πρὸς
οὓς ἂν ὑπολάβω δοκοῦντας ἔχειν πρὸς ἐμέ. ταῦ-
τα μὲν δὴ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἔξεσαί μοι λέγειν
περὶ σοῦ, πρὸς οὓς ἂν βούλῃ φίλους ποιήσασθαι.
ἐὰν δέ μοι ἔτι ἐξουσίαν δῷς λέγειν περὶ σοῦ, ὅτι ἐ-
πιμελής τε τῶν φίλων εἶ, καὶ οὐδενὶ οὕτω χαίρεις
ὡς φίλοις ἀγαθοῖς, καὶ ὅτι τε τοῖς καλοῖς ἔργοις
τῶν φίλων ἀγάλλῃ οὐχ ἧττον, ἢ ὅτι τοῖς ἑαυτοῦ,

quod ob amicorum commoda non minus A gaudeas, quam ob tua; quod in ſtudio perficiendi, vt amici ea conſequantur, nō defatigeris; quod deniq; virtutem viro dignā eſſe intellexeris, beneficiis amicos, hoſtes lædendo vincere: nimirum arbitrabor me tibi percommodum fore ſocium venationis bonorum amicorum. Quamobrem, ait Critobulus, hoc mihi commemoras, quaſi non tua ſit in poteſtate ſitū, vt de me, quod velis, dicas? Non profecto, ſubiecit Socrates, vti quidem ego de Aſpaſia aliquando audiui. Aiebat enim, bonas pronubas, quæ cum veritate de aliis bona commemorēt, plurimum ad conciliandam inter homines adfinitatem valere: quæ vero mentirentur, eas laudando nihil proficere. Fieri enim, vt qui decepti ſunt, ſe oderint mutuo, atque etiam conciliatrices ipſas. Quæ quū ita eſſe perſuaſus ſim, recte facturum me arbitror, ſi nihil mihi licere de te dicere laudandi cauſſa ſtatuam, quod non vere proferri poſſit. Nimirum tu, mi Socrates, ait Critobulus, talis amicus es mihi, vt me ſis adiuturus, ſi ad parandos amicos aliquo modo aptus fuero: ſin autem, nihil vtilitatis meæ cauſſa ficti ſis dicturus. Vtrum autem, inquit Socrates, magis commodis tuis ſeruire tibi videor, ſi falſis te ornem laudibus; an ſi perſuadeam, vt vir bonus eſſe ſtudeas? Quod ſi hoc necdum perſpicis, ex his quæ dicam, conſidera. Nam ſi tibi cum nauiculatore volens amicitiam cōciliare, falſo te laudem, bonumque gubernatorem eſſe dicam, atque ille perſuaſus a me, nauem imperito tibi gubernandam committat, aliudne quidquam ſperare poſſis, quam te tum nauem, tum teipſum D exitio daturum? Vel ſi tua cauſſa ciuitati publice perſuaſero mentiens, vt ſe tibi, tamquam viro artis imperatoriæ, iudiciorum, rerumq; ciuilium perito committat; quid putas & tibi, & per te, ciuitati euenturum? vel ſi priuatim ciuibus nōnullis perſuadeam, idque mentiendo, vt tibi res ſuas credant, nimirum homini adminiſtrandæ rei familiaris perito, atq; induſtrio: annon, vbi periculum illi de te fecerint, damnoſum te aliis eſſe, prætereaque ridiculum declarabis? Nimirum* via maxime compendiaria, tutiſſima, & rectiſſima eſt, mi Critobule, vt in quo bonus eſſe videri velis, operam des, vt bonus ſis. Quæcumque autem in vita mortalium virtutes adpellātur, eas omnes ſi cōſideres, doctrina & ſtudio poſſe augeri animaduertes. Atq; has, mi Critobule, venādas nobis eſſe arbitror.

Meminit huius loci M. Tullius in lib. II de offic.

καὶ ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς τῶν φίλων χαίρῃς σὸδὲν ἧττον, ἢ ὅτι τοῖς ἑαυτῷ, ὅπως τε ταῦτα γίγνηται τοῖς φίλοις σὺκ ἀποκάμνῃς μηχανώμενος, καὶ ὅτι ἔγνωκας ἀνδρὸς ἀρετὴν εἶ), νικᾶν τὼς μὲν φίλους οὕτω ποιοῦντα, τὼς δὲ ἐχθροὺς κακῶς· πάνυ αὖ οἶμαί σοι ὅτι τήδειον εἶναί με σωθήσεσθαι τῶν ἀγαθῶν φίλων. τί οὖν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ἐμοὶ τῶτο λέγῃς, ὥσπερ σὺκ ὅτι σοὶ ὄν, ὅ, τι ἂν βούλῃ τῶνδε ἐμοῦ λέγειν; μὰ δι' οὐχ, ὡς ποτε ἐγὼ Ἀσπασίας ἤκουσα. ἔφη Β γὰρ τὰς ἀγαθὰς προμνηστρίδας, μὴ μὲν ἀληθείας τἀγαθὰ μηχανωμένους, δεινὰς εἶ) συνάγειν αὖθις εἰς κηδείαν, ψευδομένας δὲ σὺκ ὠφελεῖν ἐπαινούσας. τὼς γὰρ ἐξαπατηθέντας, ἅμα μισεῖν ἀλλήλους τε, καὶ τιμᾶν προμνησαμένω. ἃ δὴ καὶ ἐγὼ πάσχειν, ὀρθῶς ἔχειν ἡγοῦμαι, σὺκ ἐξεῖναί μοι τῶνδε συνλέγειν ἐπαινοῦντι σὸδὲν ὅ, τι μὴ ἀληθεύω. σὺ μὲν δῆτα, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, τοιοῦτός μοι φίλος εἶ ὦ Σώκρατες, οἷος, ἂν μέν τι αὐτὸς ἔχω ὅτι C τήδειον εἰς τὸ φίλοις κτήσασθαι, συλλαμβάνειν μοι· εἰ δὲ μή, σὺκ ἂν ἐθέλοις πλάσας τι εἰπεῖν ὅτι τῇ ἐμῇ ὠφελείᾳ. πότερα δέ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ † Κριτόβουλε, δοκῶ σοι μᾶλλον ὠφελεῖν σε τὰ ψευδῆ ἐπαινῶν, ἢ πείθων πράττεσθαί σε ἀγαθὸν ἄνδρα γενέσθαι; εἰ δὲ μὴ φανερὸν ἔτω σοί, σὺκ τῶνδε σκέψαι. εἰ γάρ σε βουλόμενος φίλον ποιῆσαι ναυκλήρῳ, ψευδόμενος ἐπαινοίην, φάσκων ἀγαθὸν εἶ) κυβερνήτην, ὁ δέ μοι πεισθεὶς ἐπιτρέψειέ σοι τὴν ναῦν μὴ ἐπισταμένῳ κυβερνᾶν, ἔχεις τινὰ ἐλπίδα μὴ αὐ σαυτόν τε καὶ τὴν ναῦν ἀπολέσαι; ἢ εἴ σοι πείσαιμι καινὴν τὴν πόλιν ψευδόμενος, ὡς αὐ στρατηγικῷ τε, καὶ δικαστικῷ, καὶ πολιτικῷ ἑαυτῷ ἐπιτρέψαι, τί ἂν οἴει σαυτὸν καὶ τὴν πόλιν ἐκεῖνο σὸν παθεῖν; ἢ εἴ τινας ἰδίᾳ τῶν πολιτῶν πείσαιμι ψευδόμενος, ὡς ὄντι οἰκονομικῷ τε καὶ ἐπιμελεῖ, τὰ ἑαυτῶν ἐπιτρέψαι, ἆρ' σὺκ ἂν αὖ σφέας διδοὺς, ἅμα τε βλαβερὸς εἴης, καὶ καταγέλαστος φαίνοιο; ἀλλὰ σωφρονεστάτη τε, καὶ ἀσφαΕ λεστάτη, καὶ καλλίστη ὁδός, ὦ Κριτόβουλε, ὅ, τι ἂν βούλῃ δοκεῖν ἀγαθὸς εἶ), τῦτο καὶ γίγνεσθαι ἀγαθὸν πειρᾶσθαι. ὅσα δὲ ἂν ἄνθρωποι ἀρεταὶ λέγονται, σκοπούμενος εὑρήσεις πάσας μαθήσει τε καὶ μελέτῃ αὐξανομένας. ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Κριτόβουλε, οἶμαι δεῖν ὑμᾶς ταῦτας ἀσκεῖν. εἰ δὲ

Κριτόβουλε, μᾶλλον ὠφελεῖσθαι σε, & Κριτόβουλε, τῷ συντυγχάνοντων μᾶλλον ὠφελεῖσθαι,

εἰ δὲ σύ πως ἄλλως γιγνώσκεις, δίδασκε. καὶ ὁ Κριτόβουλος· ἀλλ' αἰσχυνοίμην ἄν, ἔφη ὦ Σώκρατες, ἀντιλέγων τούτοις. οὔτε γὰρ καλὰ, οὔτε ἀληθῆ λέγοιμ' ἄν. καὶ μὴν τὰς ἀπορίας γε τῶν φίλων τὰς μὲν δι' ἄγνοιαν ἐπειρᾶτο γνώμῃ ἀκεῖσθαι, τὰς δὲ δι' ἔνδειαν, διδάσκων κατὰ δύναμιν ἀλλήλοις ἐπαρκεῖν. ἐρῶ δὲ καὶ ἐν τούτοις ἃ συνοίδα αὐτῷ. Ἀρίσταρχον γάρ ποτε ὁρῶν σκυθρωπῶς ἔχοντα· ἔοικας, ἔφη, ὦ Ἀρίσταρχε, βαρέως φέρειν τι. χρὴ δὲ τοῦ βάρους μεταδιδόναι τοῖς φίλοις. ἴσως γὰρ ἄν τι σε καὶ ἡμεῖς κουφίσαιμεν. καὶ ὁ Ἀρίσταρχος· ἀλλὰ μὴν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐν πολλῇ γε εἰμὶ ἀπορίᾳ. ἐπεὶ γὰρ ἐστασίασεν ἡ πόλις, πολλῶν φυγόντων ὡς τὴν πειραιᾶ, συνεληλύθασιν ὡς ἐμὲ καταλελειμμέναι ἀδελφαί τε, καὶ ἀδελφιδαὶ, καὶ ἀνεψιαὶ τοσαῦται, ὡς εἶναι ἐν τῇ οἰκίᾳ τεσσαρεσκαίδεκα τοὺς ἐλευθέρους. λαμβάνομεν δὲ οὔτε ἐκ τῆς γῆς οὐδὲν, (οἱ γὰρ ἐναντίοι κρατοῦσιν αὐτῆς) οὔτε ἀπὸ τῶν οἰκιῶν. ὀλιγανθρωπία γὰρ ἐν ᾧ ἄστει γέγονε. τὰ ἔπιπλα δὲ οὐδεὶς ὠνεῖται, οὐδὲ δανείσασθαι οὐδαμόθεν ἐστὶν ἀργύριον, ἀλλὰ πρότερον ἄν τις μοι δοκεῖ ἐν τῇ ὁδῷ ζητῶν εὑρεῖν, ἢ δανειζόμενος λαβεῖν. χαλεπὸν μὲν οὖν ἐστὶν, ὦ Σώκρατες, τοὺς οἰκείους περιορᾶν ἀπολλυμένους, ἀδύνατον δὲ τοσούτους τρέφειν ἐν τοιούτοις πράγμασιν. ἀκούσας οὖν ταῦτα ὁ Σωκράτης· τί ποτέ ἐστιν, ἔφη, ὅτι ὁ Κεράμων μὲν πολλοὺς τρέφων, οὐ μόνον ἑαυτῷ τε καὶ τούτοις τὰ ἐπιτήδεια δύναται παρέχειν, ἀλλὰ καὶ περιποιεῖται τοσαῦτα, ὥστε καὶ πλουτεῖν· σὺ δὲ πολλοὺς τρέφων, δέδοικας μὴ δι' ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων ἅπαντες ἀπόλησθε; ὅτι νὴ δι', ἔφη, ὁ μὲν δούλους τρέφει, ἐγὼ δὲ ἐλευθέρους. καὶ πότερον, ἔφη, τοὺς παρὰ σοὶ ἐλευθέρους οἴει βελτίους εἶναι, ἢ τοὺς παρὰ Κεράμωνι δούλους; ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη, τοὺς παρὰ ἐμοὶ ἐλευθέρους. οὐκοῦν, ἔφη, αἰσχρὸν τὴν μὲν ἀπὸ τῶν πονηροτέρων εὐπορεῖν, σὲ δὲ πολλῷ βελτίους ἔχοντα ἐν ἀπορίαις εἶναι; νὴ δι', ἔφη. ὁ μὲν γὰρ τεχνίτας τρέφει, ἐγὼ δὲ ἐλευθερίως πεπαιδευμένους. ἆρ' οὖν, ἔφη, τεχνῖται εἰσὶν, οἱ χρήσιμόν τι ποιεῖν ἐπιστάμενοι; μάλιστά γ', ἔφη. οὐκοῦν χρήσιμά γ' ἄλφιτα; σφόδρα γε. τί δ' ἄρτοι; οὐδὲν ἧττον. τί γὰρ, ἔφη, ἱμάτιά τε ἀνδρεῖα καὶ γυναικεῖα, καὶ χιτωνίσκοι, καὶ χλαμύδες, καὶ ἐξωμίδες;

A Tu si aliter iudicas, velim me doceas. Et Critobulus: Me vero pudeat, inquit, his contradicere, mi Socrates. Nec enim honesta, nec vera dicerem. Præterea Socrates amicorũ difficultatibus, ex ignoratione profectis, consilio mederi conabatur: quæ vero ex egestate proficiscerentur, eis medebatur docendo, vt pro viribus alter alterius inopiæ subueniret. Dicam autem, quid hac etiam in parte mihi de ipso constet. Nam quum aliquando Aristarchum tristẽ cerneret: Videris, ait, mi Aristarche,
B quiddam moleste ferre. Debes autem molestiam hanc cum amiçis communicare. Fortassis enim aliqua huius molestiæ parte nos quoque te subleuauerimus. Et Aristarchus: Enimuero mi Socrates, ait, magna in difficultate versor. Nam quia seditiones hac in ciuitate motæ sunt, multis in Piræeum confugientibus, conuenerunt ad me relictæ tot sorores, sororum filiæ, consobrinæ, vt meis in ædibus XIV homines ingenui sint. Neque vero vel ex agro quidquam accipimus, quo potiũtur aduersarij: neq; ex ædibus, quod ho-
C minum exiguus in vrbe sit numerus & supellectilem emit nemo, neq; vsquam mutuum capi potest, sed citius in via quis argentum quærendo inueniat, quam mutuum accipiat. Graue quidem certe est mi Socrates, propinquorum interitu nihil moueri: sed fieri non potest, vt in tanta rerum perturbatione tot homines aliquis alat. Hæc quum audiisset Socrates: Quid est caussæ, inquit, quod Ceramo complures alens, non sibi solum atque illis suppeditare necessaria potest; sed etiam tantum
D præterea lucrum facit, vt diues sit: tu multos alens metuis, ne ob necessariorum inopiam omnes pereatis? Quia profecto, ait, seruos alit Ceramo, ego liberos homines. Vtrum vero, subiecit Socrates, putas ingenuos, qui tecum sunt, meliores esse, an Ceramonis seruos? Nimirum meliores sunt ingenui, qui mecum viuunt. Annon igitur est turpe, ait Socrates, illum per homines viliores rerum adquirere copiam: te, qui multo meliores habeas, inopia premi? Minime vero, inquit. Nam il-
E le artifices alit, ego liberaliter educatos: Artifices ergo sunt, inquit, qui facere aliquid possunt, quod vtile sit? Maxime, ait. Ergo farina est vtilis? Ac vehementer quidem. Quid panes? Nihilominus. Quid? vestes viriles ac muliebres, & tuniculæ, & chlamydes, & * exomides?

* quid ea vox significet, docet Festus & Pollux, videlicet tunicã manicis carentem.

Admodum, ait, vtilia sunt hæc, & quidem A omnia. Iam vero, inquit Socrates, qui tecum sunt, nihil horum possunt elaborare? Immo vero omnia, vt arbitror. Ergo tu ignoras Nausicydem facienda farina, quod vnum ex his est, non solùm seipsum & domesticos alere, sed præterea multas sues, & vaccas, atque etiam lucrari tantum, vt nonnumquam in vsum ciuitatis sumtum suppeditet: Ciribum pane faciundo familiam omnem nutrire, & viuere largiter: Demeam Collytensem, conficiundis chlamydibus: Menonem, penulis: Megarensium maximam partem exomidum confectione sese alere? Vero, inquit. Nam illi barbaros quosdam emtos habēt, quos possunt cogere ad elaborandum ea, quæ ipsis expediant. Ego mecum liberos homines, & cognatos habeo. Ergo, subiecit Socrates, quod ingenui sint, ac tibi cognati, propterea putas eis aliud nihil faciendū esse, quam vt edant ac dormiant? Num & inter alios ingenuos homines, si qui ita viuant, eos commodius degere vides, felicioresque prædicas illis; qui eorum curam habent, quæcumque ad vitam vtilia norunt? An otium & negligentiam prodesse animaduertis hominibus ad discendum ea, quæ scire conuenit; & ad reminiscendum, quæ didicerint; & ad valetudinem, roburque corporum; & ad parandum ac conseruandum ea, quæ ad vitam vtilia sunt: opus autem facere, ac diligentiam adhibere, nihil prodesse putas? Num ea, quæ dicis illas tenere, sic didicerunt, vt neque ad vitam vtilia ducerent, neque quidquam eorum facerent: an e diuerso, vt & diligenter in eis elaborarent, & vtilitatem inde caperent? Vtra homines ratione modestiores sint, in otio degendo, an curam iis impendendo, quæ expediant? Vtro modo iustiores fuerint, si opus faciant, an si in otio de victu deliberent? Quin etiam, mea sententia, neque tu iam illas diligis, neque illæ te: tu, quod eas esse tibi detrimento existimes; illæ, quod te sua causa grauari videant. Ex his periculum est, ne & maius odium oriatur, & pristina gratia minuatur. At si te præside operas faciant, tu quidem eas diliges, quia videbis ipsas tibi esse vtiles: & amabunt illæ te contra, vbi animaduertent, te delectationem ex eis capere. Atque etiam priorum beneficiorum cum voluptate recordantes,

σφόδρα γ', ἔφη, καὶ πόλλ' ἄττα ταῦτα χρήσιμα. ἔπεσθαι, ἔφη, οἱ τοίνυν σοί γε τούτων οὐδὲν ὀπίσω ποιήσουσι; πόλλ' ἄττα μὲν οὖν, ὡς ἐγῷμαι. εἶτ' οὐκ οἶσθα, ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν τούτων ἀλφιτοποιίας Ναυσικύδης οὐ μόνον ἑαυτόν τε καὶ τοὺς οἰκέτας τρέφει, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ ὗς πολλὰς, καὶ βοῦς, καὶ τοσαῦτα ποιεῖται ὥστε καὶ τῇ πόλει πολλάκις λητουργεῖν· ἀπὸ δὲ ἀρτοποιίας † Κιρεβὸς τὴν τε οἰκίαν πᾶσαν ἀφορᾷ, καὶ ζῇ δαψιλῶς· Δημέας δὲ ὁ κολλυβὸς, ἀπὸ χλαμυδουργίας· Μένων δ' ἀπὸ χλανιδοποιίας· μεγάρεων δὲ οἱ πλούσιοι, ἔφη, ἀπὸ ὀξωμιδοποιίας ἀφορῶσι; νὴ Δί', ἔφη. ἔστι μὲν γὰρ ὠνήμενοι βαρβάρους ἀνθρώπους ἔχουσιν, ὥστ' ἀναγκάζειν ἐργάζεσθαι, ἃ καλῶς ἔχει· ἐγὼ δὲ ἐλευθέρους, τε, καὶ συγγενεῖς. ἔπεσθ', ἔφη, ὅτι ἐλεύθεροί τ' εἰσὶ καὶ συγγενεῖς σοι, οἷς χρῆναι οὐδὲν μηδὲν ἄλλο ποιεῖν, ἢ ἐσθίειν καὶ καθεύδειν; πότερον καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθέρων τοὺς ἔτι ζῶντας ἄμεινον ἀφᾶν ὁρᾷς, καὶ μᾶλλον εὐδαιμονίζεις, ἢ τοὺς ἀποθανόντας χρήσιμα τοῖς τὸν βίον, τούτων ἐπιμελουμένους; ἢ τὴν μὲν ἀργίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν ἀγαθὰν τοῖς ἀνθρώποις τοῖς τε δὲ μαθεῖν, ἃ τοῖς ἐπίστασθαι, καὶ τοῖς δὲ μνημονεῦσαι, ἃ ἂν μάθωσι, καὶ τοῖς δὲ ὑγιαίνειν τε, καὶ ἰσχύειν τοῖς σώμασι, καὶ τοῖς δὲ κτήσασθαί τε καὶ σώζειν τὰ χρήσιμα τοῖς τὸν βίον, ὠφέλιμα ὄντα, τὴν δὲ ἐργασίαν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν οὐδὲν χρήσιμα; ἔμαθον δὲ, ἃ φῂς αὐτοὺς ἐπίστασθαι, πότερον ὡς οὔτε χρήσιμα ὄντα τοῖς τὸν βίον, οὔτε ποιήσοντα αὐτῶν οὐδὲν, ἢ τἀναντίον, ὡς καὶ ἐπιμεληθησόμενα τούτων, καὶ ὠφεληθησόμενα ἀπ' αὐτῶν; ποτέρως γὰρ ἂν μᾶλλον ἄνθρωποι σωφρονοῖεν, ἀργοῦντες, ἢ τῶν χρησίμων ἐπιμελούμενοι; ποτέρως δ' ἂν δικαιότεροι εἶεν, εἰ ἐργάζοιντο, ἢ εἰ ἀργοῦντες βουλεύοιντο περὶ τῶν ἐπιτηδείων; ἀλλὰ καὶ νεῶ μοὶ, ὡς † ἐγὼ οἶμαι, οὔτε σὺ ἐκείνας φιλεῖς, οὔτε ἐκεῖναί σε· σὺ μὲν ἡγούμενος αὐτὰς ἐπιζημίους εἶναι σεαυτῷ, ἐκείναι δέ σε ὁρῶσαι ἀφελούμενον ἐφ' ἑαυτάς. ἐκ δὲ τούτων κίνδυνος μείζω τε ἀπέχθειαν γίγνεσθαι, καὶ τὴν προγεγονυῖαν χάριν μεῖναι. ἐὰν δὲ προσάτης ἦς, ὅπως ἐνεργοὶ ὦσι, σὺ μὲν ἐκείνας φιλήσεις, ὁρῶν ὠφελίμους σεαυτῷ ὔσας· ἐκείναι δέ σε ἀγαπήσουσιν, ἀφελούμεναι χάριτά σε αὐτάς. τῶν δ' προγεγονυιῶν εὐεργεσιῶν ἥδιον μεμνημένοι, τὴν ἀπ'

ἐγῷμαι

τὼ ἀπ' ἐκείνων χάριν αὐξήσετε, καὶ ἐκ τού- A gratiam eis partam augebitis, ac deinceps
των φιλικώτερόν τε καὶ οἰκειότερον ἀλλή- amicius familiariusq; vosmet mutuo com-
λοις ἕξετε. εἰ μὲν γάρ τι ἄφρον ἐμέλλον ἐρ- plectemini. Iam si turpe quid eis esset a-
γάσασθαι, θάνατον ἂν αὐτοῖς προῃρετέον gendum, mors potius esset eligenda. At
εἶναι. νῦν δὲ ἃ μὲν δοκεῖ κάλλιστα καὶ πρεπω- vero noruntillæ,ceu par est,quęcumq; vi-
δέστατα γυναικὶ εἶναι, ἐπίστανται, ὡς ἔοικε· πολ- dentur mulieri honestissima esse, maxi-
λοὶ δὲ ἀπίστανται, ῥᾳδιά τε, καὶ τάχιστα, καὶ meque decere. Quiuis autem quæ nouit, «
κάλλιστα, καὶ ἥδιστα ἐργάζονται. μὴ οὖν ὄκνει, tum facillime,tum celerrime,tum elegan- «
ἔφη, ταῦτα εἰσηγεῖσθαι αὐταῖς, ἃ σοί τε λυ- tissime, tum summa cum voluptate facit. «
σιτελῆ καὶ ἐκείναις· καὶ, ὡς εἰκός, ἡδέως σοι Quapropter tibi cunctandum non est, in-
πείσονται. ἀλλὰ νὴ τοὺς θεούς, ἔφη ὁ Αἰσταρ- quit, vt ad ea fis illis auctor, quæ tum tibi,
χος, οὕτω μοι δοκεῖς καλῶς λέγειν ὦ Σώκρα- tum illis expediant: in quo quidem, ceu
τες, ὥστε πρόθυμον μὲν οὐ πρόσθεν μοι δα- par est, perlubenter tibi obtemperabunt.
νείσασθαι, εἰδὼς ὅτι ἀναλώσας ὃ ἂν λάβω, B Profecto, inquit Aristarchus, tam mihi
οὐκ ἔχω ἀποδοῦναι· νῦν δέ μοι δοκῶ εἰς ἔρ- præclare dicere videris, mi Socrates, vt
γων ἀφορμὴν ἱκανὴν αὐτὸ ποιῆσαι. ἐκ quum ante a mutuo sumendo abhorre-
τούτων δὲ ἐπρίατο μὲν ἀφορμή, ἐωνήθη δὲ ἔρ- rem, quod scirem me absumta mutuo da-
ρια· καὶ ἠργάζοντο μὲν ἡδίστων, εἰργασμέ- ta pecunia, soluendo non futurum; nunc
νας δὲ ἐδείπνουν. ἱλαραὶ δὲ αὐτῇ σκυθρωπῶν mihi videar id facturus ad operarum im-
ἦσαν, καὶ αὐτῇ ὑφορωμένων †ἑαυτάς, ἡδέως pensas. Inde comparata fuit impensa, em-
ἀλλήλας ἑώρων. καὶ αἱ μὲν ὡς κηδεμόνα ἐ- tæ lanæ: mulieres inter operas prãdebant,
φίλουν, ὁ δὲ ὡς ὠφελίμους ἠγάπα. τέλος δὲ ac operis absolutis cœnabant. Iam pro tri-
ἐλθὼν πρὸς τὸν Σωκράτη, χαίρων διηγεῖτο stibus hilares erant, proq; eo, quod prius
ταῦτά τε, καὶ ὅτι αἰτιῶνται αὐτὸν μόνον τῶν ἐν suspicionibus indulgebant, lubenter sese
τῇ οἰκίᾳ ἄρχοντα ἐαθεῖν. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· intuebantur. Aristarchum illæ curatoris
εἶτα οὐ λέγεις αὐταῖς τὸν τοῦ κυνὸς λόγον; Φα- C loco diligere, Aristarchus ipsas tamquam
σὶ γάρ, ὅτε φωνήεντα ἦν τὰ ζῷα, τὸν ὄϊν utiles sibi, vicissim complecti. Tamdem ad
πρός τινα δεσπότην εἰπεῖν· θαυμαστὸν ποιεῖς, ὃς Socratem quum accessissent, narrabat &
ἡμῖν μὲν ταῖς καὶ ἕλιά σοι, καὶ ἄρνας, καὶ τυ- hæc cum voluptate, & quod se solum inter
ρὸν παρεχούσαις οὐδὲν δίδως ὅ, τι καὶ μὴ ἐκ omnes, quotquot essent in domo, repræ-
τῆς γῆς λαβόντι· τῷ δὲ κυνί, ὃς οὐδὲν τοιοῦ- henderent; vt qui cibis otiosus vesceretur.
τόν σοι παρέχει, μεταδίδως οὗπερ αὐτὸς ἔχεις Tum Socrates: Tu vero non canis fabu- *Apologus Socratis de cane ac ouibus.*
σίτου. τὸν κύνα οὖν ἀκούσαντα εἰπεῖν· ναὶ μὰ lam eis narras? Aiunt enim, id temporis,
Δία. ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ καὶ ὑμᾶς αὐτὰς σώζων, quum voce vterentur animalia, dixisse ad
ὥσθ' ἵνα μήτε ἔνδον ἀνθρώπων κλέπτεσθαι, μή herum suum ouem: Facis sane mirũ quid-
τε ἔξω λύκων ἁρπάζεσθαι· ἐπεὶ ὑμᾶς γε, dam, qui nobis lanas, agnos, caseum tibi
εἰ μὴ ἐγὼ προφυλάττοιμι †ὑμᾶς, οὐδ' ἂν suppeditantibus, nihil das extra id, quod e
νέμεσθαι δύναισθε, φοβούμενοι μὴ ἀπόλησθε. D terra consequimur: cani vero, qui nihil
οὕτω δὴ λέγεται καὶ τὰ πρόβατα συγχωρῆσαι tale tibi præbet, cibum illum communi-
τὸν κύνα προσπεσεῖσθαι. καὶ σὺ οὖν ἐκείναις λέ- cas, quo ipse vesceris. At canem his audi-
γε, ὅτι αὐτὴ κυνὸς εἶ φύλαξ καὶ ἐπιμελητής, tis dixisse: Non abs re profecto. Nam e-
καὶ ἐμοὶ σὲ †οὐδὲν ὑφ' ἑνὸς ἀδικουμένην ἀ- go is sum, qui vos ipsas conseruat, vt ne-
σφαλῶς τε καὶ ἡδέως ἐργαζομένην ζῶσιν. ἄλ- que furto ab hominibus auferamini, ne-
λον δέ ποτε ἔρχεσθον ἑταῖρον ἐμοὶ χρόνου ἰ- que a lupis rapiamini. Vos quidem cer-
δόντι· πόθεν, ἔφη, εὖ ἦρε, φαίνῃ; ἐκ μὲν τῆς te, nisi pro vobis ego excubarem, ne pa-
καταλύσεως τοῦ πολέμου, ἔφη, ὦ Σώκρατες, stum quidem habere possetis; veritæ sci-
E licet,ne periretis. Atque hoc modo perhi-
betur oues ipsas permisisse, vt canis potio-
ri condicione frueretur. Itaque tu etiam il-
lis dicito,te canis instar custodem esse,cu-
ramq; gerere: cuius opera læsæ a nemine,
secure suauiterq; suas operas obeundo vi-
uant. Idem Socrates,quum aliquãdo soda- *Socratis & Eutheri colloquiũ.*
lem aliũ quemdam veterẽ longo ex inter-
uallo videret: Vnde nobis ades,ait,Euthe-
re? Sub exitum belli, mi Socrates, inquit,

ἑαυτὰς, ἡδέως ἀλλήλας

ὑμᾶς

ἐκ' ἐδενὸς

peregre veniebam, nunc ex hoc ipso loco. A Quando enim extra fines Atticæ sita prædia mihi sunt ademta, nec pater in Attica mihi quidquam reliquit: cogor iam domi degens corpore faciundis operis victum quærere. Et videtur hoc mihi præstare, quam aliquem rogare mortalium: præsertim quum pigneris nihil habeam, quo pecuniam accipere mutuo possim. At quam diu putas, ait Socrates, corpus tibi sufficturum, vt victum pro mercede laborando quæras? Profecto non diu, inquit. Itaq; quum consenueris, sumtu tu quidem egebis, at nemo tibi mercedem pro corporis laboribus pendet. Vere dicis, inquit. Ergo, subiecit Socrates, præstat ea te opera iamnunc adgredi, quæ tibi etiam quum senueris alendo sufficiant: atque vt locuplete quodam conuento, qui socio procurationis indigeat, sic illi te iuuanti vicissim prosis; vt operis præsis, & fructus congeras, & facultates ipsius vna custodias. Ego vero, mi Socrates, inquit, ægre seruitutem perferre possim. Atqui ciuitatum præsides, publicarumque rerum curatores, non idcirco magis seruiles, sed magis ingenui existimantur. Omnino, mi Socrates, non admodum velim me reprehensioni alicuius obnoxium esse. Atqui, mi Euthere, inquit Socrates, non facile reperiri potest opus,
» in quo non aliquis culpetur. Est enim difficile, sic aliquid agere, vt nihil omnino de-
» linquas: atque etiam, quum absque delicto factum est aliquid, in iudicem non in-
» iquum incidere, difficile est. Nam equidem miror, te in iis etiam operis, in quibus
nunc versaris, facile consequi, vt inculpa-
» tus maneas. Quamobrem danda est ope-
» ra, vt culpandi cupidos fugiamus, æquos
» autem æstimatores sectemur: itemque
» negotia, quęcumq; conficere potes, vt suscipias; quæ non potes, caueas: quidquid
» autem feceris, in id vti quam rectissime
» promtissimeque incumbas. Nam ita futurum arbitror, vt minime culperis, inopiamque tuam maxime subleues, ac facillime omnis expers periculi magna in rerum copia etiam in senecta viuas. Præterea scio Socratem aliquando ex Critone audiuisse, difficulter Athenis hominem degere posse, qui sua velit agere. Nunc enim me nonnulli, ait, in ius rapiunt, non quod a me fiat eis iniuria; sed quod existiment, lubentius me pecuniam exsoluturum, quam cum aliis habiturum negotia.

ἐκ τ ἀποδημίας, νυνὶ μόνοι αὐτόθεν. ὅπῳ γὰρ ἀφῃρέθη μοὶ τὰ ἐν τῇ ὑπερορίᾳ κτήματα, ἐν δὲ τῇ ἀττικῇ ὁ πατήρ μοι οὐδὲν κατέλιπεν, ἀναγκάζομαι νυνὶ ὑπὸ δημόσιας τῷ σώματι ἐργαζομένους τὰ ὑπὸ τήδε ποιεῖσθαι. δοκῇ δέ μοι τοῦτο χρήσιμον εἶναι, ἢν δύνωμαι τινὸς αὐθέφτων, ἄλλως τε καὶ μηδὲν ἔχοντα ἐφ' ὅτῳ αὖ δανείζοίμην. καὶ πόσον χρόνον οἴῃ σοι, ἔφη, τὸ σῶμα ἱκανὸν εἶναι μισθοῦ τὰ ὑπὸ τήδε ἐργάζεσθαι; μὰ τὸ δί', ἔφη, οὐ πολὺν χρόνον. B καὶ μὴν, ἔφη, ὅτόν γε πρεσβύτερος γένῃ, δηλονότι δαπανῶν μὲν δεήσῃ, μισθὸν δὲ οὐδεὶς σοι θελήσῃ τῶν τοῦ σώματος ἔργων διδόναι. ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. οὐκοῦν, ἔφη, χρήσιμόν ἐστιν αὐτόθεν τοῖς γε νῦν τῶν ἔργων ὑπὸ τήδε ποιεῖσθαι, ἃ καὶ πρεσβυτέρῳ γενομένῳ ἐπαρκέσῃ, καὶ πρὸς ἐλθόντα τῷ τῶν πλείονα χρήματα κεκτημένων, τῷ δεομένῳ τοῦ σὺν ἐπιμελησομένῳ, ἔργων τε ὑπὸ τήδε ποιοῦντα, καὶ συγκομίζοντα καρπὸν, καὶ συμφυλάττοντα τὴν οὐσίαν, ὡφελεῖσθαι αὐτῷ. C κἀλεπῶς ἄν, ἔφη, ἐγὼ, ὦ Σώκρατες, δουλείαν ὑπομείναιμι. καὶ μὴν οἵ γε ἐν ταῖς πόλεσι προεστάλοντες, καὶ τῶν δημοσίων ὑπὸ μελόμενοι, οὐ δουλοπρεπέστεροι ἕνεκα τούτου, ἀλλ' ἐλευθεριώτεροι νομίζονται. ὅλως μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἀμήχανον εἶναι φημὶ οὐδὲ πάνυ πρόσιεμαι. καὶ μὴν ἔφη, Εὔθηρε, οὐ πάνυ γε ῥᾴδιόν ἐστιν εὑρεῖν ἔργον, ἐφ' ᾧ οὐκ ἄν τις αἰτίαν ἔχοι. καλεπὸν γὰρ οὕτω ποιῆσαι, ὡς ἐμὲ μηδὲν ἁμαρτεῖν, καλεπὸν δὲ καὶ ἀ- D ναμάρτητος τί ποιήσαντας μὴ ἀγνώμονι κριτῇ πεσεῖν τυχεῖν. ἐπεὶ καὶ οἷς νυνὶ ἐργάζεσθαι φῄς, θαυμάζω εἰ ῥᾴδιόν ἐστιν ἀνέγκλητον διαγίνεσθαι. χρὴ οὖν προέχεσθαι τούς τε φιλαιτίους φεύγειν, καὶ τοὺς εὐγνώμονας διώκειν· καὶ τῶν πραγμάτων ὅσα μὲν δυνάσαι ποιεῖν, ὑπομένειν· ὅσα δὲ μὴ δυνάσαι, φυλάττεσθαι· ὅτι δ' ἂν πράττῃς, τοῦτο ὡς κάλλιστα καὶ πρόθυμότατα ὑπομελεῖσθαι. οὕτω γὰρ ἥκιστα μέμψεταί σε εἰμαι ἐν αἰτίᾳ ἔχῃ), μάλιστα δὲ τῇ ἀπείρᾳ βοηθήσαι E εὐρεῖν, ῥᾷστα δὲ καὶ ἀκινδυνότατα ζῆν, καὶ εἰς γῆρας διαρκέστατα. οἶδα δέ ποτε αὐτὸν καὶ Κεῖτιόν ἀκούσαντα, ὡς χαλεπὸν ὁ βίος ἀθήνησιν εἴη ἀνδρὶ βουλομένῳ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν. νυνὶ γὰρ, ἔφη, ἐμέ τινες εἰς δίκας ἄγουσιν, οὐχ ὅτι ἀδικοῦντα ὑπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ὅτι νομίζουσιν ἥδιον ἂν με ἀργύριον τελέσαι, ἢ πράγματα ἔχειν.

καὶ ὁ

καὶ ὁ Σωκράτης· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κείτων, A Tum Socrates: Dic mihi, mi Crito, ait, *Socrates Critoni dat consilium.*
κύνας δὲ θέφῃς, ἵνα σοι τὰς λύκους ἀπὸ τῶν annon canes alis, vt lupos ab ouibus arce-
προβάτων ἀπερύκωσιν; καὶ μάλα, ἔφη. ant? Maxime, inquit, quum plus expediat
μᾶλλον γάρ μοι λυσιτελῆ θέφειν, ἢ μή. οὐκ mihi, eos alere, quam non alere. An non
οὖν ἀνθρώπους καὶ ἄνδρα, ὅστις ἐθέλοι τε, καὶ igitur etiam hominem velis alere, qui &
δύναιτο σου ἀπερύκειν τοὺς ἐπιχειροῦντας ἀ- velit, & possit illos arcere, quotquot in-
δικεῖν σε; ἥδέως γ' ἄν, ἔφη, εἰ μὴ φοβοίμην, iuria te conantur adficere? Perlubenter sa-
ὅπως μὴ ἐπ' αὐτὸν με τράποιτο. τί δέ, ἔφη, ne, inquit, nisi vererer, ne aduersus me-
οὐχ ὁρᾷς ὅτι πολλῷ ἥδιόν ἐστι, χαριζόμενον ipsum se conuerteret. Quid autem? ait,
οἵῳ σοὶ ἀνδρὶ, ἢ ἀπεχθανόμενον, ὠφελεῖσθαι; non multo iucundius esse vides, aliquem
εὖ ἴσθ', ὅτι εἰσὶν ἐνθάδε τῶν τοιούτων ἀνδρῶν, B viro tali, qualis tu es, gratificantem potius,
οἱ πάνυ ἂν φιλοτιμηθεῖεν φίλῳ σοι χρῆσθαι. quam infestum, vicissim ab eo iuuari?
καὶ ἐκ τούτων ἀνθρείσκουσιν Ἀρχέδημον, πά- Certo velim scias, esse tales heic homines,
νυ μὲν ἱκανὸν εἰπεῖν τε καὶ πρᾶξαι, πένητα qui magno sibi honori ducerent, si te ami-
δέ. οὐ γάρ ἦν οἷος ἀπὸ παντὸς κερδαίνειν, ἀλ- co vterentur. Ex eorum numero Arche-
λὰ φιλόχρηστός τε, καὶ ἔφη ῥᾷστον εἶναι demum inueniunt, dicendi quidem illum,
ἀπὸ τῶν συκοφαντῶν λαμβάνειν. τούτῳ οὖν ὁ Κείτων, & agendi peritissimum, sed pauperem.
ὁπότε συλλέγοι ἢ σῖτον, ἢ ἔλαιον, ἢ οἶνον, ἢ Non enim is erat, qui abs quouis lucrum
ἔρια, ἢ ἄλλο τι τῶν ἐν ἀγρῷ γιγνομένων χρη- caperet: sed quum æquitatis studiosus es-
σίμων τοῖς τοῦ βίου, ἀφελῶν ἔδωκε· καὶ ὁπότε set, dicere solebat, esse facillimum, syco-
θύοι, σκάλλοι, † καὶ τὰ τοιαῦτα πράγματα ἐπεμε- C phantis aliquid eripere. Huic igitur Cri-
λεῖτο. νομίσας δὲ ὁ Ἀρχέδημος † ἀποστροφὴν to quoties aut frumentum, aut oleum, aut
οἱ τῆς Κείτωνος οἴκοι, μάλα τοιοῦτον αὐτὸν ἡγεῖ- vinum, aut lanas, aut aliquid aliud rerum
σθαι τῶν συκοφαντούντων τὸν Κείτωνα ἀνθρώ- in prædio suo nascentium, & ad vitam vti-
πων πολλὰ μὲν ἀδικήματα, πολλοὺς δὲ ἐνόχους lium, colligeret; partem detractam dona-
καὶ τοιούτους ἐξεκαλέσατο εἰς δίκην δημοσίαν, ἐν ᾗ αὐ- bat. Eumdem, quoties rem sacram face-
τὸν ἔδει κρινθῆναι ὅ, τι δεῖ παθεῖν ἢ ἀποτίσαι. ὁ δ', ret, inuitabat; ac in omnibus huiusmodi
ὅτι εὖ μὲν αὐτῷ πολλὰ καὶ πονηρὰ, πολὺ δ' ἐποίει, eum non negligebat. Itaque quum existi-
ὥστε ἀπαλλαγῆναι τὸν Ἀρχέδημον. ὁ δ' Ἀρχέ- maret Archedemus, domum Critonis sibi
δημος οὐκ ἀπηλλάττετο, ἕως τόν τε Κείτωνα refugij loco esse, cepit eum plurimum ob-
ἀφῆκε, καὶ αὐτῷ χρήματα ἔδωκεν. ἐπεὶ δὲ τοῦτό τε D seruare: statimque calumniatorum Cri-
καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὁ Ἀρχέδημος διεπράξατο ἤδη, tonis iniusta pleraque facinora perquiren-
τότε, ὥσπερ ὅταν νομεὺς ἀγαθὸν κύνα ἔχῃ, καὶ οἱ do reperit, & infestos iisdem non paucos;
ἄλλοι νομεῖς βούλωνται πλησίον αὐτοῦ ταῖς ἀγέλαις adeoque publicum in iudicium eos arces-
ἐλάναι, ἵνα τοῦ κυνὸς ἀπολαύωσιν, οὕτω καὶ τοῦ siunt, in quo cognosci oportebat, quo sup-
Κείτωνος πολλοὶ τῶν φίλων ἐδέοντο καὶ σφίσι plicio, quaue multa puniri deberent. At
παρέχειν φύλακα τὸν Ἀρχέδημον. ὁ δ' Ἀρχέδη- reus, multorũ sibi malorumq; facinorum
μος τῷ Κείτωνι ἥδέως ἐχαρίζετο, καὶ οὐχ ὅπως conscius, nihil non moliebatur, vt ab Ar-
μόνος ὁ Κείτων ἐν ἡσυχίᾳ ἦν, ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι chedemo liberaretur. Archedemus vero
αὐτοῦ. εἴ δέ τις αὐτῷ τούτων, οἷς ἀπήχθετο ὀνείδι- finẽ nullum faciebat, donec ille Critonem
ζοι, ὡς ὑπὸ Κείτωνος ὠφελούμενος κολακεύοι E dimisisset, & pecuniam sibi numerasset. Id
αὐτόν· πότερον οὖν, ἔφη ὁ Ἀρχέδημος, αἰσχρόν vbi iam Archedemus, aliaq; similia perfe-
ἐστιν ὑπ' ἐργετούμενον ὑπὸ χρηστῶν ἀνδρῶν ecisset: tum vero non aliter, atque vbi pa-
πτῶν καὶ ἀντευεργετεῖν, τοὺς μὲν τοιούτους φί- stor aliquis canem egregium habet, cete-
λους ποιεῖσθαι, τοῖς δὲ πονηροῖς διαφέρεσθαι; rique pastores haud procul ab illo greges
suos sistere cupiunt, vt eius canis opera
fruantur; ita & complures Critonis amici
rogabant, vt etiam sibi Archedemum cu-
stodem concederet. Archedemus autem
Critoni perlubenter gratificabatur, neq;
iam solus Crito quiete fruebatur, sed et-
iam ipsius amici; ac siquis eorũ, quibus e-
rat in odio, exprobraret ei, quod perceptis
quibusdã a Critone commodis, eidẽ adu-
laretur: Vtrum, inquit, turpe est eum, qui a
probis hominibus beneficiis adfectus sit,
vicissim beneficiũ prẽstando, eiusmodi homines amicos facere, & ab improbis dissidere;

an honestos & egregios homines lædere conantem, eosdem hostes efficere, perversos autem iuuando, amicitiam eorum conciliare; hisque potius, quam illis vti? Ex eo tempore Critonis amicorum in numero Archedemus erat, & a ceteris eius amicis colebatur. Memini Socratem etiam cum Diodoro familiari suo in hāc sententiam disseruisse. Dic mihi, mi Diodore, ait, si quis famulorum tuorum aufugiat, dasne operam, vt eum retrahas? Immo etiam profecto alios hortor, inquit, vt denuntient, cessura quædam recuperanti præmia. Quid autem? si quis seruorum aduersa valetudine laboret, an non curam eius habes, ac medicos arcessis, ne moriatur? Admodum vero, inquit. Iam si quis familiarium tuorum, ait, qui longe pluris sit tibi, quam quisquam seruorum, in periculo sit pereundi ex inopia; non æquum esse ducis, eius te curam habere, vt euadat incolumis? Atqui non ignoras Hermogenem minime ingratū esse, quem quidem puderet adiutum abs te non vicissim rebus tuis commodare. Habere autem ministrū quemdam non inuitum, & beneuolum, & constantem, & ad agenda imperata idoneum, immo non solum ad imperata facienda promtum, sed qui etiam per se vsui possit esse tum in prouidendo, tum in præcipiendis consiliis: equidem longe præstare arbitror, quam vt multos aliquis seruos habeat. Iubent autem rei familiaris administratores boni tunc emere, quum magni quidpiam pretij licet exiguo comparare. Boni vero amici hoc rerum statu vilissimo pretio parari possunt. Recte mones, mi Socrates, inquit Diodorus: iube veniat ad me Hermogenes. Id vero, subiecit Socrates, equidem minime fecero. Etenim neq; tibi honestius esse duco, te potius illum arcessere, quam conuenire: neque magis ex illius esse re, quā tua, hæc ita fieri. Hoc modo factum, vt ad Hermogenem Diodorus accederet, neque magna pecunia erogata, compararet amicum talem; cui cordi esset, vt quid vel proferendo, vel agendo commodare Diodori rebus, eumque posset exhilarare, dispiceret.

Socratis ad Diodorum pro Hermogene intercessio.

ἢ τὰς μὲν καλοὺς κἀγαθοὺς ἀδικεῖν πειρώμενον ἐχθροὺς ποιεῖσθαι, τοὺς δὲ πονηροὺς συνεργοῦντα πείθεσθαι φίλους ποιεῖσθαι, καὶ χρῆσθαι τούτοις αὐτὶ ἐκείνων; ἐκ δὲ τούτου εἷς τε τῶν Κείτωνος φίλων Ἀρχέδημος ἦν, καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Κείτωνος φίλων ἐτιμᾶτο. εἶδα δὲ καὶ Διοδώρῳ αὐτὸν ἑταίρῳ ὄντι τοιάδε διαλεχθέντα. εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Διόδωρε, εἴ τις σοὶ τῶν οἰκετῶν ἀποδρᾷ, ὑπιμελῇ ὅπως ἀνακομίσῃ; καὶ ἄλλους γε νὴ δί', ἔφη, τῶν καλῶν σῶτρα τούτῳ ἀνακηρύσσειν. τί γάρ, ἔφη, ἐάν τις σοὶ κάμνῃ τῶν οἰκετῶν † τούτων ὑπιμελῇ, ἢ τῶν καλῶν ἰατρούς, ὅπως μὴ ἀποθάνῃ; σφόδρα γ' ἔφη. εἰ δέ τις σοὶ τῶν γνωρίμων, ἔφη, πολὺ τῶν οἰκετῶν χρησιμώτερος ὤν, κινδυνεύοι δι' ἔνδειαν ἀπολέσθαι, οὐκ οἴει σοι ἄξιον εἶναι ὑπιμεληθῆναι, ὅπως διασωθῇ; καὶ μὴν οἶσθά γε, ὅτι οὐκ ἀγνώμων ἐστὶν Ἑρμογένης· αἰσχύνοιτο δ' ἄν, εἰ ὠφελούμενος ὑπὸ σοῦ μὴ ἀντωφελοίη σε. καί τοι ὑπηρέτου ἐχόμενα τε, καὶ φίλου, καὶ συμβούλου, καὶ συνεργοῦ κελεύσματος ἰσχὺν ποιεῖν ἔχει, καὶ μὴ μόνον τὸ κελεύσμενον ἱκανὸν ὄντα ποιεῖν, ἀλλὰ δυνάμενον καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ χρήσιμον εἶναι, καὶ συνοῆσαι, καὶ συμβουλεῦσαι, πολλῶν οἰκετῶν εἶμοι ἂν ἀντάξιον εἶναι. οἱ μὲν τοι ἀγαθοὶ οἰκονόμοι, ὅταν τὸ πολλοῦ ἄξιον μικροῦ ἐξῇ πρίασθαι, τότε φασὶ δεῖν ὠνεῖσθαι. ἐμοὶ δὲ καὶ τὰ τοιάδε δοκεῖ μάλιστα δηλοῦν, ὅτι φίλους ἀγαθοὺς κτήσασθαι. καὶ ὁ Διόδωρος· ἀλλὰ καλῶς γε, ἔφη, λέγεις ὦ Σώκρατες· καὶ κέλευσον ἐλθεῖν ὡς ἐμὲ τὸν Ἑρμογένη. μὰ δί', ἔφη, οὐκ ἔγωγε. νομίζω γὰρ οὔτε σοὶ κάλλιον εἶναι τὸν καλέσαντα σὲ αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς ἐκεῖνον, οὔτε ἐκείνῳ μεῖζον ἀγαθὸν τοῦτο παρέξειν, ἢ σοί. οὕτω δὴ ὁ Διόδωρος ᾤχετο πρὸς τὸν Ἑρμογένη. καὶ οὐ πολὺ τελέσας, ἐκτήσατο φίλον, ὃς ἔργον εἶχεν σκοπεῖν ὅ, τι ἂν ἢ λέγων, ἢ πράττων ὠφελοίη τε καὶ εὐφραίνοι Διόδωρον.

ΞΕΝΟ-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

XENOPHONTIS MEMORABILIVM LIBER TERTIVS.

ΟΤΙ δὲ τὰς ὀρεγομένους τῶν καλῶν, ὅπως μελέσῃ αὐτοῖν ὀρέγοιντο ποιεῖν ὠφέλιμα, νῦν πειράσομαι. ἀκούσας γάρ ποτε Διονυσόδωρον εἰς τὴν πόλιν ἥκειν, ἐπαγγελλόμενον στρατηγεῖν διδάξειν, ἐλέξε τῶν φίλων τινάς, οἷς ἡδέως παρῆν ξυνόντων, οἷς ἡδέως παρῆν ξυνόντων, οἷς ἡδέως παρῆν ξυνόντων

Nam neceſſe eſt imperatorem eſſe peritum parandi ea, quæ ad bellum requiruntur,& ſuppeditãdi commeatum militibus, & in conſiliis ſollertem, & in labore ſtrenuum, & diligentem,& tolerãtem, & perſpicacem ingenio,& benignum,& ſęuum, & ſimplicem, & inſidioſum, & cautum,& furem,& profuſum,& rapacẽ,& largiendi cupidum, & auarũ, muniendi ſeſe,ac alios adgrediendi non ignarũ:alia deniq; multa tum a natura, tum a ſcientia requirũtur in eo, qui recte munere imperatorio functurus ſit. Nihilominus bonum eſt etiam aciei ſtruendæ peritum eſſe. Nam multum interest inter ordinatas & confuſas copias, quemadmodũ lapides, & lateres, & ligna, & tegulę,ſi confuſe diſiecta ſint,vſum nullum habent: verum poſteaquam ea, quæ neq; putreſcunt,neque liqueſcunt, vt ſunt lapides ac tegulæ, in imo ac ſummo collocantur,in medio vero lateres & ligna,quẽadmodum in ædium ſtructura cõponi ſolent; tum ſcilicet efficitur res magni pretij, videlicet domus. Et aduleſcens: Dixiſti, ait,quiddã valde ſimile,mi Socrates. Nam & in bello fortiſſimi quiq; primo vltimoq; loco ſunt collocandi, peſſimi vero in medio, vt ab illis ducantur, ab his impellantur. Tum Socrates: Siquidem,ait,etiam te docuit ſtrenuos ab ignauis diſcernere: ſin autem, quid expedit tibi quidquam didiciſſe? Nam ſi te argentum iuſſit pulcherrimum primo vltimoq; loco ponere, in medio vero peſſimum,neq; tamen docuit bonum ab adulterino diſcernere,nullo id tibi vſui fuerit. Profecto, inquit, non hoc me docuit: quo fit, vt nos ipſos neceſſe ſit fortes ab ignauis ſecernere. Cur igitur non conſideramus, ait Socrates, quo pacto in eis non fallamur? Equidem hoc cupio, ſubiecit aduleſcens. Ergo,inquit Socrates, ſi argentum diripiendum ſit, an non argenti cupidiſſimis primo loco diſpoſitis, recte aciẽ inſtrueremus? Ita mihi videtur. Quid ſi eos collocare libeat in fronte, qui periculum ſubire debeant,nonne cupidiſſimos honoris iſtic diſponemus? Nam hi certe ſunt, ait, qui laudis gratia pericula non reformidant. Ideoque obſcuri eſſe nequeunt, ſed vbique conſpicui, facile deligi poterunt. At enim vtrum te ſolummodo aciei ſtruendæ rationem docuit, an etiam vbi, & quo pacto ſingulis ordinibus vtendum ſit? Non admodum, ait. Atqui multa ſunt, ad quæ neque ducere, neque inſtruere conuenit eodem modo. Ea vero, inquit aduleſcens, nõ profecto declarauit.

καὶ γὰρ τὴν παρασκευαστικὴν τοῦ εἰς τὸν πόλεμον τὸν στρατηγὸν εἶναι χρὴ, καὶ ποριστικὴν τοῦ ἐπιτηδείων τοῖς στρατιώταις, καὶ μηχανικὴν, καὶ ἐργαστικὴν, καὶ ἐπιμελῆ, καὶ καρτερικὴν, καὶ ἀλγεινοῦ, καὶ φιλόφρονά τε καὶ ὠμὸν, καὶ ἁπλοῦν τε καὶ ἐπίβουλον, καὶ φυλακτικόν τε, καὶ κλέπτην, καὶ προθετικὸν, καὶ ἅρπαγα, καὶ φιλόδωρον, καὶ πλεονέκτην, καὶ ἀσφαλῆ, καὶ ἐπιθετικὸν, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ φύσει καὶ ἐπιτηδεύμη, ἃ δεῖ τὸν στρατηγήσοντα ἔχειν. καλὸν δὲ καὶ τὸ τακτικὸν εἶναι. πολὺ γὰρ διαφέρει στράτευμα τεταγμένον ἀτάκτου, ὥσπερ λίθοι τε, καὶ πλίνθοι, καὶ ξύλα, καὶ κέραμος, ἀτάκτως μὲν ἐρριμμένα οὐδὲν χρήσιμά ἐστιν· ἐπιδεδεμένα δὲ τῇ κάτω μοίρᾳ, καὶ ὅπου πολῆς, τὰ μὲν τεθεμελιωμένα, μήτε σεσηπότα, μήτε τηκόμενα, οἵ τε λίθοι, καὶ ὁ κέραμος, ἐν μέσῳ δὲ αἵ τε πλίνθοι καὶ τὰ ξύλα, ὥσπερ ἐν οἰκοδομίᾳ συνιστάμενα, τότε γίγνεται πολλοῦ ἄξιον κτῆμα, οἰκία. ἀλλὰ πάνυ, ἔφη ὁ νεανίσκος, ὅμοιον ὦ Σώκρατες εἴρηκας. καὶ γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ τοὺς τε σοφοὺς ἀρίστους δεῖ τάττειν καὶ τοὺς τελευταίους, ἐν δὲ μέσῳ τοὺς χείρους, ἵνα ἀπὸ μὲν αὐτῶν ἄγωνται, ὑπὸ δὲ τῶν ὠθῶνται. εἰ μὲν τοίνυν, ἔφη, καὶ διδάσκαλον ἐπιδείξειας ἡμῖν τοῦ διαγιγνώσκειν τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς ἐδίδαξεν· εἰ δὲ μή, τί σοι ὄφελος ὧν ἔμαθες; οὐδὲ γὰρ εἴ σε ἀργύριον ἐκέλευσε τοῦτον μὲν καὶ τελευταῖον τάττειν, ἐν μέσῳ δὲ τὸν χείριστον, μὴ διδάξας διαγιγνώσκειν τό, τε καλὸν καὶ τὸ κίβδηλον, ἆρ' ἂν σοί ὄφελος εἴη. ἀλλὰ μὰ δί', ἔφη, οὐκ ἐδίδαξεν, ὥστε αὐτοὺς αὐτῶν ἡμᾶς δέοι τοὺς τε ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς κρίνειν. † τί οὖν ἂν σκοπῶμεν, ἔφη, πῶς ἂν αὐτῷ μὴ διαμαρτάνοιμεν; βούλομαι, ἔφη ὁ νεανίσκος. σκοπῶμεν οὖν, ἔφη, εἰ μὲν γὰρ ἀργύριον δέοι ἁρπάζειν, τοὺς φιλαργυρωτάτους τοὺς σοφοὺς καὶ πειρατὰς, ὀρθῶς ἂν τάττοιμεν; ἔμοιγε δοκεῖ. τί δὲ, τοὺς κινδυνεύειν μέλλοντας, ἆρα τοὺς φιλοτιμοτάτους τοὺς στρατηγοὺς τακτέον; ἔτοιγε ἐγὼ εἰσὶν, ἔφη, οἱ ἕνεκα ἐπαίνου κινδυνεύειν ἐθέλοντες. οὐ τοίνυν οὔτοί γε ἀδηλοι, ἀλλ' ὀπιφαεῖς πάμπαν οὖσι, διαίρετοι ἂν εἶεν. ἀτὰρ, ἔφη, πότερά σε τάττειν μόνον ἐδίδαξεν, ἢ καὶ ὅποι, καὶ ὅπως χρηστέον ἑκάστῳ † τῶν τακτέων; καὶ πάνυ, ἔφη. καὶ μὴν πολλά γ' ἐστὶν ταῦτα ἃ * ἔστε τάττειν ἔστε λέγειν ὡσαύτως σοφόν. ἀλλὰ μὰ δί', ἔφη, οὐδὲ διεσαφήνιζε ταῦτα.

† πῶς οὖν; σκοπῶμεν

† πῶς ταξιῶν * ἔστε ἀγειν, ἔστε τάττειν ὡς αὐτ. Stobæus.

νῦν δ' ἔφη, πάλιν οἶνον ἐλθὼν ἐπάνερώτα. ὦ γὰρ δὴ ἅψηται, καὶ μὴ αἰσχυνθήσεται, ἀργύριον εἰληφὼς, σὲ δὲ ἀποπέμψασθαι. σὺ τυχὸν δέ ποτε γραμματικὴν ἠρημένῳ τῷ τοῦτ' ἔνεκεν, ἔφη, Ὁμήρου οἴει τὸν Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν; ἆρά γε ὅτι ὥσπερ τὸν ποιμένα ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, ὅπως σῶαί τε ἔσονται αἱ οἶες, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἕξουσι, οὕτω καὶ τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, ὅπως σῶοί τε οἱ στρατιῶται ἔσονται, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἕξουσι, καὶ οὗ ἕνεκα στρατεύονται, τοῦτο ἔσαι; στρατεύονται δὲ, ἵνα κρατιοῦντες τῶν πολεμίων εὐδαιμονέστεροι ὦσιν. ἢ τί δή ποτε οὕτως ἐπῄνεσε τὸν Ἀγαμέμνονα, εἰπών·

Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής;

ἆρά γε ὅτι αἰχμητής τε καὶ κρατερὸς ἂν εἴη, οὐκ εἰ μόνος αὐτὸς εἰς ἀγωνίζοιτο πρὸς τοὺς πολεμίους, ἀλλ' εἰ καὶ πάντι τῷ στρατοπέδῳ τοῦτο αἴτιος εἴη; καὶ βασιλεὺς ἀγαθὸς οὐκ εἰ μόνον τοῦ ἑαυτοῦ βίου καλῶς προνοήσει, ἀλλ' εἰ καὶ ὧν βασιλεύσει, τούτοις εὐδαιμονίας αἴτιος εἴη; καὶ γὰρ βασιλεὺς αἱρεθεὶς οὐχ ἵνα ἑαυτῷ καλῶς βίον τε ἀπὸ τοῦ ἐπιμελῆται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἐλόμενοι † δι' αὐτὸν εὖ πράττωσι. καὶ στρατεύονται ὑπὸ πάντες, ἵνα ὁ βίος αὐτοῖς ὡσὸ ἐλπίσας ᾖ. καὶ στρατηγοὶς αἱρεῖν- ται τούτου ἕνεκα, ἵνα † πρὸς τούτοις αὐτοῖς ἡγεμόνες ὦσι. δεῖ δὴ τὸν στρατηγεῖν μέλλοντα τοῦτο πρᾶσι εὐδαίμονας ποιεῖν τοὺς ἐλομένους αὐτὸν στρατηγόν. καὶ γὰρ οὔτε κάλλιον τούτου ἄλλο ῥᾴδιον εὑρεῖν, οὔτε ἄμεινον τοῦ σωτῆρι. καὶ οὕτως ὁπόσων πόνων, πῶς εἴη ἀγαθὸς ἡγεμόνος ἀρετὴ, τὰ μὲν ἄλλα παρεὶς ῥᾳδιουργεῖ, κατέλιπε δ', ὃ εὐδαίμονας ποιεῖν, ὧν αὖ ἡγεῖται. καὶ ἱππαρχεῖν δέ τινι ἡρημένῳ οἶδά ποτε αὐτὸν διάδοχον μαλεσθέντα. ἔχοις ἄν, ἔφη, ὦ νεανία, εἰπεῖν ἡμῖν, ὅτου ἕνεκα ἐπεθύμησας ἱππαρχεῖν; ἐγὼ δὲ οὐδ' ὑπὸ τοῦ ἱππικὸν ἐλαύνειν. καὶ γὰρ οἱ ἱππικοὶ τοξόται τοῦτο γε αὐξήσεται προελαύνοντες γοῦν καὶ τὸν ἱππάρχων. ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ γνωσθῆναί γε. ἐπεὶ καὶ οἱ μισοῦντες γε ὑπὸ πάντων γιγνώσκονται. ἀληθῆ, ἔφη, καὶ τοῦτο λέγεις. ἀλλ' ἆρα ὅτι τὸ ἱππικὸν οἴει τῆς πόλεως βέλτιον ἂν ποιήσας παραδοῦναι; καὶ, εἴ τις χρεία γίγνοιτο ἱππέων, τούτων ἡγούμενος ἀγαθός τινος αἴτιος γενέσθαι τῇ πόλει;

A Ergo tu rursus ad eum accedito, hominemque interrogato. Nam siquidem hæc sciet, ac impudens non erit, pudebit eum accepta pecunia te adhuc indigentem doctrina dimisisse. Quum etiam Socrates aliquando in aliquem incidisset, qui delectus erat, vt imperatorio munere fungeretur: Quamobrem, ait, Homerũ existimas adpellasse Agamemnonem pastorem populorum? an ideo, quod quemadmodum pastorem in hoc adhibere curam oportet, vt oues & saluæ sint, & habeant pabulum necessarium: ita etiam imperatori curandum B sit, vt milites sint incolumes, & commeatum habeant; id ipsum hoc modo consequuturi, cuius caussa militant? Idcirco autem militant, vt hostibus victis beatiores sint. Nam cur ita laudauit Agamemnonem, vt diceret?

Miles erat fortis pariter, & rex bonus idem.

An non propterea, quod tum demum aliquis & bellator, & fortis futurus sit, non si solus ipse recte se gerat in prœliis aduersus hostes, sed etiã in vniuerso exercitu idem efficiat? Quodq; rex bonus, non si suæ tan- C tum vitæ bene præsit, sed iis etiam, quibus imperat, auctor sit felicitatis? Nam rex creatur, nõ vt egregie sui ipsius curam habeat: sed vt illi etiam, qui eum crearunt, per ipsum beati sint. Et militant omnes, vt quamoptima vita fruantur: & imperatores propterea legunt, vt eis ad hoc ipsum duces sint. Itaque debet is, qui munere imperatorio fungitur, hoc ipsum illis procurare, qui eum imperatorem legerũt. Nec enim procliue est quidquã hoc pulchrius inuenire, vel cõtrario turpius. Atq; D hoc modo considerans, quæ boni ducis esset virtus, cetera quidem auferebat, hoc solo ei relicto, vt illos, quibus præest, beatos reddat. Memini etiam ipsum aliquando in hanc sententiam ad quemdam differuisse, qui vt copiis equestribus præesset, lectus erat. Potesne dicere nobis, mi adulescens, quamobrem magister equitũ esse concupiueris? Non enim ideo certe, vt inter equites ceteros primus ipse equitares. Nam id equites sagittarij sibi deposcunt, qui quidem etiam magistros equitum præcedunt. Vere dicis, ait. Enimuero ne ideo quidem, vt notus esses. Nam & furiosi o- E mnibus noti sunt. Hoc etiam, inquit, vere dictum. Num igitur propterea, quod equestres copias reipublicæ te meliores effectas traditurum existimas? atq; vt, si necessitas equitum operam desideret, iis ita præsis, vt patriæ boni alicuius auctor sis?

Omnino, inquit. Egregiũ profecto quidA dam hoc fuerit, ait Socrates, ſi præſtare poſſis. Imperium vero, quod tibi mandatum eſt, nimirum in equos eſt, & equites. Ita ſcilicet eſt, inquit. Age igitur, hoc primum nobis dicito, quo pacto equos te præſtantiſſimos effecturum cogites. Et ille: Puto equidem, ait, hoc ad munus meũ nihil pertinere, ſed cuiuis ſeorſum equum ſuum curandum eſſe. Ergo ſi tibi, ſubiecit Socrates, equos exhibeant alij tam vitiatis pedibus, tam ægris cruribus, tam imbecillos, alij tam male paſtos, vt ſequi non poſſint; alij tam contumaces, vt quo tu eos loco cõſtitueris, manere nolint; alij tam calcitroſos, vt ne quidem conſtitui alicubi poſſint: quam ad rem equitatus hic vtilis erit tibi? aut quo pacto poteris, dum talibus præes, reipublicæ prodeſſe? Tum ille: Præclare mones, inquit, & conabor equidem pro meis viribus equorum habere curam. Quid autem? non operam dabis, vt equites meliores efficias? Vero, inquit. Ergo primum hoc efficies, vt in equos adſcẽdendi ſint peritiores. Hoc quidem neceſſe eſt, inquit. Nam etiam ſi quis eorum delabatur, multo tamen magis hoc modo ſaluus euaſerit. Quid vero? ſicubi periculum ſubeũdum ſit, vtrum hoſtes ad arenam iubebis adducere ſuos, vbi vos equitare conſueuiſtis, an operam dabis, vt iis in locis tales exercitationes inſtituas, in quibus hoſtes eſſe ſolent? Melius hoc ſane fuerit, inquit. Quid autem? Num vt quamplurimi ab equis deiiciantur, curæ tibi erit? Hoc quoque melius fuerit, ait. An vero cogitaſti acuendos eſſe animos equitum, & iritandos aduerſus hoſtem, quæ quidem res D ipſos fortiores reddunt? Si non hactenus, ſaltim nũc id adgrediar, inquit. An autem curæ tibi fuit, vt dicto ſint audientes equites? Nam abſq; illo ſit, nec equorum, nec equitum bonorum ac fortium vſus vllus erit. Vere dicis, ait. ſed qua potiſſimum ratione, mi Socrates, ad hoc quis eos impulerit? Nimirum noſti, quauis in re parere homines illis maxime velle, quos exiſtimant eſſe præſtantiſſimos. Nam in morbo potiſſimum illi parent, quem medicæ rei putant eſſe peritiſſimum; & in naui qui nauigant, ei, quem gubernandi putant eſſe peritiſſimum; & in agricultura, quem agri colendi peritum in primis arbitrantur. Omnino, inquit. Igitur conſentaneum eſt, etiam in equeſtri re ceteros ei, qui maxime ſcire videatur, quæ faciunda ſint, maxime parituros.

κῆ μάλα, ἔφη. κῆ ἔστι γε νὴ δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, καλόν, ἐὰν δυνῇ ταῦτα ποιῆσαι. ἡ δὲ ἀρχὴ πᾶ, ἐφ' ἧς ἦρησαι, †ἵππων τε καὶ ἀμβατῶν ἐστιν. ἱππέων ἔστι γὰρ δή, ἔφη ἴσως δὲ καὶ λέξον ἡμῖν πρῶτον τοῦτο, ὅπως ἡμῖν ποιήσεις τοὺς ἵππους βελτίους ποιῆσαι. κῆ ὃς ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφη, οὐκ ἐμοὶ οἶμαι ὃ ἔργον εἶναι, ἀλλὰ ἰδίᾳ ἕκαστον δεῖ †τὸν ἑαυτοῦ ἵππον ἐπιμελεῖσθαι. ἐὰν οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, παρέχωσί ἵππου σοι τοὺς ἵππους οἱ μὲν ὕπτω καὶ κακόποδας, ἢ κακοσκελεῖς, ἢ ἀσθενεῖς, οἱ δὲ ὕπτως ἀφόρους ὥστε μὴ B δύνασθαι ἀκολουθεῖν, οἱ δ' ὕπτως ἀναγώγους, ὥστε μὴ μένειν ὅπου ἂν σὺ τάξῃς, οἱ δ' ὕπτως λακτίζοντας ὥστε μηδὲ τάξαι δυνατὸν εἶναι, τί σοι τῶν ἱππικῶν ὄφελος ἔσται; ἢ πῶς δυνήσῃ τούτων ἡγεμὼν ἀγαθόν τι ποιῆσαι τὴν πόλιν; κῆ ὅς, ἀλλὰ καλῶς τε λέγεις, ἔφη, κῆ προσόμοιμι τοῖς ἵππων εἰς τὸ δυνατὸν ἐπιμελεῖσθαι. τί δέ; τὰς ἱππάσας οὐκ ἐπιχειρήσεις, ἔφη, βελτίονας ποιῆσαι; ἔγωγε, ἔφη. κῆχοιῶ προτρέψεσθαι μὲν ἀναβατικωτέρους ἐπὶ τοὺς ἵππους ποήσεις αὐτούς. δεήσομαι ἔφη. κῆ γὰρ C εἴπερ αὐτῶν καταπέσοι, μᾶλλον ἂν οὕτως σώζοιτο. τί γὰρ, ἐάν τι κινδυνεύειν δέῃ, πότερον ἐπάγειν τοὺς πολεμίους ἐπὶ τὸ ἄμμον κελεύσεις, ἔνθα καὶ εἰώθατε ἱππεύειν, ἢ προσόμοιον τοῖς μελέταις ἐν τοιούτοις ποιήσῃ χωρίοις, ἐν οἷοις καὶ οἱ πολέμιοι γίγνονται; βέλτιον μοι δοκῶ, ἔφη. τί γάρ; τὸ βάλλειν ὡς πλείστους ἀπὸ τῶν ἵππων ἐπιμελεῖσθαι τινὰ ποιήσῃ; βέλτιον μοι δοκῶ, ἔφη, κῆ τοῦτο. θήγειν δὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἱππέων, κῆ ὀξυθυμίζειν πρὸς τοὺς πολεμίους, †εἴπερ ἀλ- ἄφρ ἀλκιμωτέρους ποιήσειν δοκιμεύσας; εἰ μή, δοκῶ μὲν. κιμ. πιῶ, δοκ. νῦν γε προσόμοιμι, ἔφη. ὅπως δέ σοι πείθονται οἱ ἱππεῖς πειρᾷ τινα; αὐτὸ γὰρ δὴ τοῦτο οὔτε ἵππων οὔτε ἱππέων ἀγαθῶν κῆ ἀλκίμων οὐδὲν ὄφελος. ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. ἀλλὰ πῶς ἄν τις μάλιστα, ὦ Σώκρατες, ὅπως τοῦτο αὐτοῖς προθέλοιτο; ἐκεῖνο μὲν δή που οἶσθα, ὅτι ἐν πολλοῖς πράγμασι οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι, οὓς ἂν ἡγῶνται †βελτίους εἶναι. κῆ γὰρ ἐν νόσῳ οὓς ἂν ἡγῶνται ἰα- βελτίους τικωτάτους εἶναι, τούτῳ μάλιστα πείθονται· κῆ ἐν πλοίῳ οἱ πλέοντες, οὓς ἂν κυβερνητικωτάτους· καὶ ἐν γεωργίᾳ, οὓς ἂν γεωργικωτάτους. κῆ μάλα, ἔφη. ἐκεῖνο μοι δοκῶ εἰκὸς εἶναι, ἔφη, κῆ ἐν ἱππικῇ, ὃς ἂν μάλιστα εἰδὼς φαίνηται ἃ δεῖ ποιεῖν, τούτῳ μάλιστα ἐθέλειν τοὺς ἄλλους πείθεσθαι.

ἐὰν

ἐαὶ δῖω, ἔφη, ἐγὼ, ὦ Σώκρατες, βέλτιστος ὢν αὐτῷ δῆλος ὦ, ἐρχέσθω μοι τοῦτο εἰς ὃ πείθεσθαι αὐτοῖς ἐμοί; ἐαὶ γε † τοὺς τοῦτο, ἔφη, διδάξῃς αὐτούς, ὡς ὃ πείθεσθαί σοι κάλλιόν τε καὶ σωτηριώτερον αὐτοῖς ἔσται. πῶς οὖν, ἔφη, τοῦτο διδάξω; πολὺ μὲν δή, ἔφη, ῥᾷον, εἴ γε δεῖ σοι διδάσκειν, ὡς τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν ἀμείνω καὶ λυσιτελέστερα ἐστί. λέγεις, ἔφη, σὺ τὴν ἵππαρχον τοὺς τοῖς ἄλλοις ἐπιμελεῖσθαι δεῖν καὶ τοῦτο λέγειν διδάσκειν; σὺ δ' ὤου, ἔφη, ἱππικὴν σοφίαν ἵππαρχικὴν ἐπιστήμην; οὐκ ἐνθυμῇ, ἔφη, ὅτι ὅσα τε νόμων μεμαθήκαμεν καλλίστα ὄντα, δι' ὧν γε ζῆν ἐπιστάμεθα, τούτων πάντων ἀφ' ἑνὸς λόγου ἐμάθομεν, καὶ εἴ τι ἄλλο καλὸν μανθάνει τις μάθημα, ἀφ' ἑνὸς λόγου μανθάνει, καὶ οἱ ἄριστα διδάσκοντες μάλιστα λόγῳ χρῶνται, καὶ οἱ τὰ κάλλιστα ἐπιστάμενοι μάλιστα ἐπιστάμενοι, καλλίστα ἀγγελλόντων; ἢ πόθεν οὐκ ἐνθυμῇ, ὡς ὅταν γε χορὸς εἷς ἐκ τῆς πόλεως γίγνηται, ὥστε ἐνὸς δεῖσθαι πεμπόμενος, οὐδεὶς ἄλλοθεν οὐδαμόθεν τούτου ἐφάμιλλος γίγνεται, οὐδὲ ἀνδρία ἐν ἄλλῃ πόλει ὁμοία τῇ ἐνθάδε σωτηρία; ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. ἀλλὰ μὴν οὔτε εὐφωνίᾳ τοσοῦτον ἀλλήλων διαφέρουσιν ἀνθρωποι τοῦ ἄλλων, οὔτε σωμάτων μεγέθει καὶ ῥώμῃ, ὅσον φιλοτιμίᾳ, ἣ τῷ μάλιστα παρεγείρει τοὺς τὰ καλὰ καὶ ἔντιμα. ἀληθές, ἔφη, καὶ τοῦτο. σκοπῶ οὖν, ἔφη, καὶ τὸ ἱππικὸν τοῦτο ἐνθάδε εἴ τις ἐπιμελήσεται, ὡς πολὺ ἂν † καὶ τοῦτο διενέγκοιεν τῶν ἄλλων, ὅπλων τε καὶ ἵππων παρασκευῇ, καὶ τάξει, καὶ ᾧ ἕτοιμοι κινδυνεύειν πρὸς τοὺς πολεμίους, εἰ νομίσειαν ταῦτα ποιοῦντες ἐπαίρειν καὶ ὠφελεῖσθαι; εἰκός γε, ἔφη. μὴ τοίνυν ὀκνῇς, ἔφη, ἀλλὰ πειρῶ τοὺς ἄνδρας ὅτι ταῦτα πρόθυμόν σε ποιήσει, ἀφ' ὧν αὐτός τε ὠφεληθήσῃ, καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται ἀφ' ἑνός. ἀλλὰ νὴ Δία πειράσομαι, ἔφη. ἰδὼν δὲ πολὺ Νικομαχίδην ἐξ αἱρεσιῶν ἀπιόντα, ἤρετο· τίνες, ὦ Νικομαχίδη στρατηγοί ἡρέθησαν; καὶ ὅς, ἀνέδην, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτοί εἰσιν ἀθηναῖοι, ὥστε ἐμὲ μὲν οὐκ εἵλοντο, ὃς οὐκ ἀπὸ λόγου στρατοῦμενος κατατέτειμαι καὶ λοχαγὸν καὶ ταξιάρχων καὶ τραύματα ἀπὸ τῶν πολεμίων τοσαῦτα ἔχων (ἅμα δ' ἐξ ἀλλήλων τὴν τραυμάτων ἀπογυμνούμενος ἐπεδείκνυεν) Ἀντισθένην δ', ἔφη, εἵλοντο, τὸν οὔτε ὁπλίτην πώποτε στρατευσάμενον,

Ad hoc τοὺς τούτῳ, vel ἐκεῖνοι τοῦτο

καὶ τὸ τοῦτο

Italiq; si ego, mi Socrates, præstãtissimum me declarauero, num ad hoc mihi sufficiet illud, vt mihi pareant? Siquidem pręterea, subiecit Socrates, docueris eos, fore melius ipsis ac salutarius, si tibi obtemperent. At quo pacto, inquit, hoc docebo? Multo facilius profecto, quam si docere te oporteat, mala bonis præstare, magisque conducere. Dicis tu, inquit, debere magistrum equitum præter alia curam adhibere, vt etiam dicendi facultatem habeat? Tu vero existimabas, respondit, tacite præfecturam equitum administrari posse? An non tecum ipse cogitas, nos ea vniuersa, quæcumq; de præscripto legis longe pulcherrima didicimus, & per quæ viuendi modum tenemus, vna cum quauis alia bona disciplina, orationis ope didicisse; quodq; doctores optimi sermone in primis vtantur, & qui dignissima cognitione tenent, pulcherrime differant? An ad animum tibi numquam accidit, quod quum chorus vnus ex hac vrbe efficitur, verbi caussa, qui in Delum mittitur, nullus aliunde huic æqualis institui possit; quodq; tanta virorum præstantia in alia vrbe nulla cogatur, quæ huic nostræ respondeat? Vere dicis, ait. Atqui neque vocis elegantia tantum præstant Athenienses aliis, neq; corporum magnitudine ac robore; quantum ambitione, quæ maxime ad præclara & honorifica mortales excitat. Etiam hoc, ait, verum est. Ergone putas, inquit, etiam equestres copias, quæ huic sunt, si quis diligenter curet, longe præstaturas aliis armorum equorumq; adparatu, ac ordine, & promte pericula aduersus hostes subeundo, si existimarent hæc facientes, se laudem ac gloriam consequuturos? Hoc quidem est consentaneum, inquit. Ergo ne cunctaris, ait, sed operam dato, vt equites ad ea propellas, de quibus & tibi, & propter te ceteris ciuibus commodum aliquod sperandum sit. Equidem hoc profecto conabor, inquit. Quum autem aliquãdo Nicomachidem abeuntem e comitiis vidisset, quærebat: Quinam, mi Nicomachides, imperatores lecti sunt? Et ille: An non tales sunt, ait, Athenienses, mi Socrates, vt me quidem non elegerint, qui ex delectus tabellis militans tum manipulos ducendo, tum cohortibus imperando, tum vulnera tot ab hostibus accipiendo, (simul se denudans, vulnerum cicatrices ostendebat) iam confectus sum: Antisthenem vero legerũt, qui neq; grauis armaturę pedes vlla in expeditione vmquam fuit,

neq; inter equites quidquam illustre gesſit, ac præter rationem cogendæ pecuniæ nihil nouit. Bonũ vero id fuerit, ait Socrates, posſe militibus ipsum neceſſaria ſuppeditare. Enimuero, inquit Nicomachides, etiam mercatores cogendæ pecuniæ rationem norunt, neq; tamen idcirco fungi munere imperatorio poſſunt. Et Socrates: Etiam victoriæ cupidus eſt Antiſthenes, inquit, quod in imperatore neceſſario requiritur. An nõ vides eum, quoties chori dux fuit, omnibus choris viciſſe? Profecto, ait Nicomachides, nihil ſimilitudinis habet chori & exercitus præfectura. Atqui, ſubiecit Socrates, quum neque canendi, neque doctrinæ chororum peritus eſſet Antiſthenes, nihilominus reperire potuit eos, qui in his longe præſtarent aliis. Ergo & imperatorio dum munere fungetur, inquit Nicomachides, alios inueniet, qui eius loco aciem ſtruent; alios, qui pugnabunt. Nimirum, ait Socrates, ſi etiam in rebus bellicis præſtantiſſimos quoſque perinde ac in iis, quæ ad chorum pertinent, repererit, ac præ aliis delegerit: conſentaneum eſt, eum hac quoque in parte victoriam reportaturum. Præterea credi par eſt, eum maiores facturum ſumtus in hanc rerum bellicarum victoriam, quæ communis ei cum ciuitate vniuerſa eſt; quam in victoriam chori, cum tribu ſua partam. Hoccine vis mi Socrates, inquit, eiuſdem eſſe hominis, choro & exercitui præeſſe? Equidem, inquit, aio illum, qui ſciat, quibus ſit opus, eaque comparare poſſit, cuicumque tamdem rei præſit, bonum tamen præfectum eſſe; ſiue choro, ſeu domui, ſeu ciuitati, ſeu exercitui præſit. Profecto, ait Nicomachides, numquam de te auditurum equidem me arbitrabar, mi Socrates, bonos patresfamilias etiam bonos imperatores eſſe. Age igitur, inquit Socrates, vtriuſque officia indagemus; vt ſciamus, eadem ne ſint, an diuerſa. Omnino, ait. Annon igitur ad vtrumque pertinet, vt imperio ſuo ſubiectos ſibi morigeros & obſequentes reddat? Vero, inquit. Quid? annon, vt ſingulis imperent ea, quæ ipſos facere conueniat? Hoc quoque reſpondit. Etiam hoc vtrique conuenire arbitror, vt malos puniant, & adficiant honore bonos. Prorſus ita eſt, ait. Subditorum autem beneuolentiam ſibi conciliare, qui non vtrique fuerit honeſtum? Ita eſt, inquit. Vt ſocios & auxiliatores adſciſcant,

A ἔντε τοῖς ἱππεῦσιν οὐδὲν προβλεπτὸν ποιήσαν-
τα, ὀπτισάμενόν τε ἄλλο οὐδὲν, ἢ χρήματα
συλλέγειν. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, τοῦτο
μὲν ἀγαθὸν, εἴγε τοῖς στρατιώταις ἱκανὸς ἔσαι
τὰ ὀπτικὰ σιτία πορίζειν. καὶ γὰρ οἱ ἔμποροι, ἔφη
ὁ Νικομαχίδης, χρήματα συλλέγειν ἱκανοί
εἰσιν· ἀλλ' οὐχ ἕνεκα τούτου καὶ στρατηγεῖν δύ-
ναιντ' ἄν. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Ἀλλὰ μὴν † φι- φιλόνικος
λόνικος Ἀντισθένης ὅστιν, ὁ στρατηγῶν προσῆναι
ὀπτικὸν ὅστιν. οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ ὁσάκις χο-
B ρηγήσας, πᾶσι τοῖς χορηγοῖς νενίκηκε; μὰ δί', ἔ-
φη ὁ Νικομαχίδης, ἀλλ' οὐδὲν ὅμοιόν ὅστιν χο-
ρηγόν τε καὶ στρατεύματος προεστάναι. καὶ μήν,
ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδὲ ᾠδῆς γε ὁ Ἀντισθένης,
οὐδὲ χορῶν διδασκαλίας ἔμπειρος ὤν, ὅμως
ἐθέλοντος ἱκανοὺς εὑρεῖν τοὺς κρατίστους ταῦτα. καὶ
ἐν τῇ † στρατιᾷ οὖν, ἔφη ὁ Νικομαχίδης, ἄλ- στρατείᾳ
λοις μὲν εὑρήσει τοὺς τάξοντας αὐτὸ ἑαυτόν, ἄλ-
λοις δὲ τοὺς † μαχουμένους. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σω μαχου-
κράτης, ἐάν γε καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς τοὺς κρα- μένους
C τίστους, ὥσπερ ἐν τοῖς χορικοῖς, ἐξευρίσκηται,
καὶ προαιρῆται, εἰκότως ἄν καὶ τούτου νικηφό-
ρος εἴη. καὶ δαπανᾶν δ' αὐτὸν εἰκὸς μᾶλλον
ἂν ἐθέλειν εἰς τὸν ξυὸν ὅλην τὴν πόλιν τῶν πολε-
μικῶν νίκων, ἢ εἰς τὸν ξυὸν τὴν φυλὴν τῶν χο-
ρικῶν. λέγεις σὺ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡς τὸν
αὐτὸν ἀνδρὸς ὅστι χορηγόν τε καλῶς καὶ στρα-
τηγόν; λέγω ἔγωγ', ἔφη, ὡς ὅτου ἂν τις προ-
νοήσῃ, ἐὰν γιγνώσκῃ τε ὧν δεῖ, καὶ ταῦτα πο-
ιεῖσθαι δυνήται, ἀγαθὸς ἂν εἴη προστάτης·
D εἴτε χοροῦ, εἴτε οἴκου, εἴτε πόλεως, εἴτε στρα-
τεύματος προστατεῖ. καὶ ὁ Νικομαχίδης, μὰ
δί' ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἄν ποτε ᾠήθην ἐγώ
σε ἀκούσας, ὡς ἀγαθοὶ οἰκονόμοι ἀγαθοὶ στρατη-
γοὶ ἂν εἶεν. Ἴθι δή, ἔφη, ὁρῶμεν τὰ ἔργα ἑ-
κατέρου αὐτῶν, ἵνα εἰδῶμεν, πότερον τὰ αὐτά
ὅστιν, ἢ διαφέρει τι πολύ γε, ἔφη. Οὐκοῦν, ἔ-
φη, τὸ μὲν τοὺς ἀρχομένους κατηκόους τε καὶ
εὐπειθεῖς ἑαυτοῖς παρασκευάζειν, ἀμφοτέρων
ὅστιν ἔργον; καὶ μάλα, ἔφη. τί δ', † τὸ προστατῶν τῶν προ-
E ἑκάστοις ὀπτικὰ δεῖν ἐπιτηδεύειν; καὶ τοῦτο, ἔφη. καὶ στατῶν
μὴν καὶ τὸ τοὺς κακοὺς κολάζειν, καὶ τοὺς ἀγα-
θοὺς τιμᾶν, ἀμφοτέροις οἶμαι προσῆκεν. πολὺ
μὲν οὖν, ἔφη. Τὸ δὲ τοὺς ὑπηκόους εὐμενεῖς
ποιεῖσθαι, πῶς οὐ καλὸν ἀμφοτέροις; καὶ τοῦτ',
ἔφη. συμμάχους δ' οὐ καὶ βοηθοὺς προσάγεσθαι,

δοκεῖ

δοκῇσοι συμφέρειν ἀμφοτέροις, ἢ ὄχι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἀλλὰ φυλακτικοὺς τ' ὄντων οὐκ ἀμφοτέρους εἶναι χρὴ τοὺς πονηκῆ; σφόδρα γ', ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἐπιμελεῖς, καὶ φιλοπόνους ἀμφοτέρους εἶναι χρὴ τοὺς πονηκῆ τε καὶ τὰ αὑτῶν ἔργα. Ταῦτα μὲν οὖν, ἔφη, πάντα ὁμοίως ἀμφοτέρων ἐστίν. Ἀλλὰ δὴ μάχεσθαι, οὐκέτι ἀμφοτέρων. Ἀλλ' ἐμοί γε τοι ἀμφοτέροις γίγνου; καὶ μάλα, ἔφη, τοῦτό γε. Οὐκοῦν δὴ τοῦτων ἀμφοτέροις συμφέρει; πάνυ γ', ἔφη. † Ἀλλ' ἐκεῖνο παρεὶς, εἰ δεῖ μάχεσθαι, τί ὠφελήσει ἡ οἰκονομική; ἐρωτᾷς; ἦ δ' ὅπως καὶ πλεῖον. ἔφη. ὁ γὰρ ἀγαθὸς οἰκονόμος εἰδὼς, ὅτι οὐδὲν οὕτω λυσιτελές τε καὶ κερδαλέον ἐστὶν, ὡς δὴ μαχόμενον τοὺς πολεμίους νικᾶν, ὅτι δὲ οὕτως ἀλυσιτελές τε καὶ ζημιώδες ὡς δὴ ἡττᾶσθαι, προθύμως μὲν τὰ πρὸς δὴ νικᾶν συμφέροντα ζητήσει καὶ μηχανήσεται, ἐπιμελῶς δὲ τὰ πρὸς δὴ ἧττᾶσθαι φέροντα σκέψεται καὶ φυλάξεται διεργῶν, † εἰ, αὖ τοῦ παρασκευὴν ὁρῶν νικητικὴν οὖσαν, μαχεῖται. ἢ οὐχ ἥκιστα ἂν τούτων, ἐὰν * ἀπαράσκευος ἢ, φυλάξει σωφρονῶν μάχειν. μὴ καταφρόνει, ἔφη, ὦ Νικομαχίδη, τῶν οἰκονομικῶν ἀνδρῶν. ἡ γὰρ τῶν ἰδίων ἐπιμέλεια πλήθει μόνον διαφέρει τῆς τῶν κοινῶν, τὰ δ' ἄλλα παραπλήσια ἔχει. Τὸ μέγιστον, ὅτι ἔστε αὖ ἀνδρῶν οὐδετέρα γίγνεται, ἔστε δὲ ἀνδρῶν μὲν ἀνδρῶν τὰ ἴδια πράττει, δὲ ἀνδρῶν τὰ κοινά. ἃ γὰρ ἄλλοις χρὴν αὐτοῖς ἐπιμελουμένους χρῆσθαι, ἢ οἷς δεῖ τὰ ἴδια οἰκονομοῦντες, ὅσοι ἐπισταμένοι † χρῆσθαι . . . καὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ κοινὰ κάλλιστα πράττουσιν· οἱ δὲ μὴ ἐπισταμένοι, ἀμφοτέρωθι πλημμελοῦσι. Περικλῆς δέ ποτε, τῷ ἐμῷ πάνυ Περικλέους υἱῷ Ἀλκιβιάδῃ ἐγὼ διαλεγόμενος· ἐγώ τοι, ἔφη, ὦ Περίκλεις, ἐλπίδα ἔχω, σὲ † στρατηγήσαντος ἀμείνω τε καὶ ἐνδοξοτέραν τὴν πόλιν εἰς τὰ πολεμικὰ ἔσεσθαι, καὶ τῶν πολεμίων κρείττω. καὶ ὁ Περικλῆς· βουλοίμην ἄν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἃ λέγεις. ὅπως δὲ ταῦτα γενήσεται, οὐ δυνάμεθα γνῶναι. βούλει οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, διαλογιζόμενοι περὶ αὐτῶν ἐπισκοπῶμεν, ὅπως ἂν ἡδὺ τε δυνατόν ἐστιν; βούλομαι, ἔφη. ἆρ' οὖν οἶσθα, ἔφη, ὅτι πλήθει μὲν οὐδὲν μείους εἰσὶν Ἀθηναῖοι Βοιωτῶν; οἶδα γάρ, ἔφη. σώματα δ' ἀγαθὰ καὶ καλὰ πότερον οἴει Βοιωτῶν οἷς πλείω ἂν ἐκλεχθῆναι, ἢ † ἐξ Ἀθηνῶν; καὶ δοκοῦσί μοι λείπεσθαι.

ἀλλ' εἰ ἐκεῖνο παρεὶς,

ἐπὶ τῷ παρασκ. ὁρῶν νικ. *ἀπαρασκεύαστος

χρῆσθαι αὐθρώποις,

στρατηγήσαντος

Anum vtrique putas ex vsu esse, necne? Omnino. Nonne ad res suas custodiendas vtrosq; idoneos esse conuenit? Maxime. Ergo & diligentes, & laborum tolerantes in officiis suis oportet esse vtrosq;. Omnia hæc, inquit, ex æquo vtrisque competunt: verum pugna decernere, non vtriq; commune est. Annon vtrique hostes habere possunt? Omnino ait. Ergone vtrisque expedit, vt his superiores euadant? Expedit plane. Verum si omittas illud, si pugnandum sit, quid rei familiaris administrandæ ratio proderit? Plurimum, inquit Socrates. Nam quum rei familiaris administrandæ peritus quum sciat, nihil adeo vtile ac fructuosum esse, ac pugnando hostes vincere, neque quidquam esse tam inutile ac damnosum, ac superari; alacri studio quæ ad vincendum conducunt, quæret ac parabit; ac diligenter considerabit & cauebit, quæcumq; ad hoc faciant, vt vincatur; quumq; videbit adparatum ad victoriam idoneum esse, viriliter dimicabit. At si imparatus sit, manum ne conferat, inprimis cauebit. Ne tu mi Nicomachides, inquit, homines administrandæ familiaris rei peritos contemseris. Nam rerum priuatarum procuratio tantum a publicarum tractatione differt multitudine. cetera consimiles sunt. Quodq; maximum est, neutra fit absque hominibus: neq; per alios quidem homines priuatæ, per alios autem publicæ res tractantur. Nam qui publica procurant, non aliis vtuntur hominibus, quam quibus illi, qui priuata gubernant, quotquot sane periti quo pacto conueniat hominibus vti, tum priuatas, tum publicas res egregie administrant: id vero qui nesciunt, vtrimque peccant. Quum etiam aliquando cum Pericle, Periclis illius clarissimi filio, differeret: Equidem mi Pericles, ait, spero futurum, vt si tu imperatoris munere fungaris, & fortius, & maiori cum gloria se bellicis in rebus ciuitas nostra gerat, ac de hostibus victoria potiatur. Cui Pericles: Velim eueniant mi Socrates, inquit, quæ tu natras: Verum quo pacto fieri possint, intelligere nequeo. Vis igitur, subiecit Socrates, de his disputando consideremus, quo pacto fieri possint? Volo, inquit. Ergo nosti, ait, Athenienses multitudine Bœotis nequaquam inferiores esse? Scio, inquit. Vtrum vero putas plura egregia pulchraq; corpora deligi de Bœotis posse, an Athenibus? Ne hac quidem in parte mihi videtur inferiores esse,

Vtros autem putas magis esse beneuolo erga se animo? Equidem Athenienses arbitror. Nam plerique Bœoti quod a Thebanis condicionem meliorem adfectantibus circumueniantur, infestis sunt in eos animis: Athenis nihil eiusmodi video. Atenim Bœoti honoris cupidissimi sunt, maximaque comitate supra ceteros præditi: quæ sane haud parum excitant homines, vt pro gloria patriaque periculum adeant. Ne in hoc quidem Athenienses reprehendi possunt. Maiorum quidem præclara facinora nulli nec insigniora, nec plura habent, quam Athenienses: quo fit, vt multi accensi seipsos excitent ad exercendam virtutem ac fortitudinem. Vere tu quidem dicis hæc omnia, mi Socrates: sed ex quo clades † illa accepta est, in qua cum Tolmide c 10 milites ad Lebadeam cæsi sunt, itemque posteaquam cæsus fuit ad *Delium Hippocrates, vides Atheniensium gloriam apud Bœotos imminutam esse; & e contrario Thebanos aduersus Athenienses eos animos sumsisse, vt iam Bœoti, qui antea ne suis quidem in finibus absque Lacedæmoniis, reliquisque Peloponesiis, aciem aduersam Athenien sibus audebant opponere, nunc se suo marte Atticam inuasuros minitentur: Athenienses vero, qui prius, quum adhuc Bœoti soli essent, Bœotiam populabantur, nunc ne Atticam Bœoti vastent, metuunt. Et Socrates: Animaduerto, inquit, hæc ita se habere. Sed videtur mihi ciuitas nostra nunc animo benigniori erga virum fortem adfecta, quem imperio præficit. Nam fiducia negligentiam, & ignauiam, & inobœdientiam in hominum animis excitat: metus autem efficit adtentiores, magisque parendi studiosos, atque compositos. Quod quidem intelligi magis etiam potest, sumto de nautis argumento. Nam quum illi nihil sibi metuunt, nihil recte atque ordine gerunt: at vbi vel tempestatem, vel prœlia verentur, non solum imperata cuncta faciunt; sed etiam cum silētio quid futurum sit vt ipsis mandetur, sollicite exspectant, instar eorum, qui nauant in choris operam. Enimuero, subiecit Pericles, si iam maxime parituri sint, opportunum fuerit differere, quo pacto eos impellere possimus, vt rursus a virtute, gloria, felicitateque pristina excitentur. Ergo, ait Socrates, si velimus eos opes sibi vindicare, quas habebant alij, in primis ad has repetendas incitaremus, si ostenderemus has illis patritas & peculiares esse.

† de qua Diodorus Siculus lib. 12.

*opp. dulum Bœotiæ. De clade ipsa Diodorus idē lib. 22.

Βιωτῶν μὲν γὰρ πολλοὶ πλεονεκτήμενοι ὑπὸ Θηβαίων, δυσμενῶς αὐτοῖς ἔχουσιν· Ἀθηναίους δ' οὐδὲν ὁρῶ τοιοῦτον. οὐ γὰρ μὴν φιλοτιμότατοί γε καὶ φιλοφρονέστατοι πάντων εἰσὶν, ἀλλ' οὐκ ἤκουσα παρ' ἐκείνων κινδυνεύειν ὑπὲρ δόξης τε καὶ τιμῆς. οὐδὲ ἐν τούτοις Ἀθηναῖοι μεμπτοί. καὶ μὴν τροφήν γε καὶ λαὶ ἔργα οὐκ ἔστιν οἷς μείζω καὶ πλείω ὑπάρχει, ἢ Ἀθηναίοις· ὧν πολλοὶ ἐπαιρόμενοι τροφὴ τε ἀρετῆς ὑπομελεσθαι, καὶ ἄλκιμοι γίγνεσθαι. ταῦτα μὲν ἀληθῆ λέγεις πάντα, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὁρᾷς, ὅπως ἀφ' οὗ ἥττησαν Τολμίδην τὴν χιλίαν ἐν Λεβαδείᾳ συμφορὰ ἐγένετο, καὶ ἡ μὲν Ἱπποκράτους δόξα, † ὡς ἐκ τότε τούτων τεταπείνωται μὲν ἡ τῶν Ἀθηναίων δόξα τροφὴ τοῖς Βοιωτοῖς, ἐπῆρται δὲ τὸ τῶν Θηβαίων φρόνημα τροφὴ τοῖς Ἀθηναίους. ὥστε † Βοιωτοὶ μὲν, οἱ τροφὸν ὑπὸ ἐν τῇ ἑαυτῶν τολμῶντες Ἀθηναίοις αἰεὶ λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν ἄλλων πελοποννησίων αὐτιτάττεσθαι, νῦν ἀπολοῦσιν αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἀττικήν· Ἀθηναῖοι δὲ οἱ τροφότερον, ὅτε Βοιωτοὶ μόνοι ἐνέμοντο, πορθοῦντες τὴν Βοιωτίαν, φοβοῦνται μὴ Βοιωτοὶ δηώσωσι τὴν Ἀττικήν. καὶ ὁ Σωκράτης· Ἀλλ' αἰσθάνομαι μὲν, ἔφη, ταῦτα οὕτως ἔχοντα. δοκεῖ δέ μοι ἀνδρὶ ἀγαθῷ προσήκειν † διαφερότερος εἶναι ἡ πόλις. ὃ εὐαρεστότερον μὲν γὰρ θάρσος ἀμέλειάν τε καὶ ῥᾳθυμίαν καὶ ἀπείθειαν ἐμβάλλει, ὁ δὲ φόβος τροφεκτικωτέρους τε καὶ ὑπηκοωτέρους καὶ ὑπακουστικωτέρους ποιεῖ. τεκμήραιο δ' ἂν τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς ναυσίν. ὅταν μὲν γὰρ δεῖπνα μηδὲν φοβῶνται, μεστοί εἰσιν ἀταξίας. ὅταν δὲ ἢ χειμῶνα ἢ πολέμους δείσωσιν, οὐ μόνον τὰ κελευόμενα πάντα ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ σιγῶσι καὶ προσδοκῶντες τὰ τροσταττόμενα, ὥσπερ χορευταί. ἀλλὰ μὴν, ἔφη ὁ Περικλῆς, εἴγε νῦν μάλιστα πείθοιντο, ὥρα ἂν εἴη λέγειν, πῶς ἂν αὖθις τροβαίμεθα πάλιν † ἀνέρεθαι τὴν ἀρχαίαν ἀρετήν τε, καὶ εὐκλείας, καὶ εὐδαιμονίας. ὀκνῶ, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ μὴ ἐβουλόμεθα χρημάτων αὖθις, ὧν οἱ ἄλλοι εἶχον, αὐτὶ ποιεῖσθαι, ἀποδεικνύτες αὖθις ταῦτα παρόντα ὄντα καὶ τροσήκοντα, μάλιστα ἂν οὕτως αὖθις ὁρμῴμεν αὐτέχεσθαι τούτων.

ἐπεὶ

μὴ ἀρετῆς ἐπεὶ δὲ τῷ †μετ' ἀρετῆς τοσοῦδε αὐτοῖς ἐ- A
πιμελησώμεθα βουλόμενοι, τοῦτ' αὖ δεικτέον ἐκ παλαιοῦ μάλιστα τοῖς ἥκουσιν αὐτοῖς, καὶ ὡς τούτου ἐπιμελούμενοι, πρώτων ἂν εἶεν κράτιστοι. πῶς οὖν ἂν τοῦτο διδάσκοιμεν; οἶμαι μέν, εἰ τοὺς γε παλαιοτάτους, οὓς ἀκούομεν, τοσούτους αὐτῶν, ἀναμιμνήσκοιμεν αὐτοὺς, ἀκηκοότας ἀρίστους γεγενέναι. ἆρα λέγεις τὴν τῶν θεῶν κρίσιν, ἣν σοί τοσοῦτον περὶ Κέκροπα δι' ἀρετὴν ἔκριναν; λέγω μέν, καὶ τὴν Ἐρεχθέως γε εὐφυΐαν καὶ γένεσιν, καὶ τὸν πόλεμον τὸν ἐπ' ἐκείνου γενόμενον τοσοῦτος τοὺς B ἐκ τῆς ἠπείρου πάσης, καὶ τὸν ἐφ' Ἡρακλείδων τοσοῦτος τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ πρὸς τοὺς ὕστερον Θησέως πολεμήσαντας, ἐν οἷς πᾶσιν ἐκείνοι δῆλοι γεγένασι τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀνθρώπων ἀριστεύσαντες. εἰ δὲ βούλει καὶ ὕστερον οἱ ἐκείνων μὲν ἀπόγονοι, ὀλίγου δὲ τοσοῦτος ἡμῶν γεγονότες ἔτεσιν, τὰ μὲν αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἀγωνιζόμενοι τοσοῦτος τοὺς κυριεύοντας τε ἀσίας πάσης καὶ Εὐρώπης μέχρι Μακεδονίας, καὶ πλείστην τῶν τοσούτων δυνάμιν καὶ C ἀφορμὴν κεκτημένους, καὶ μέγιστα ἔργα κατεργασαμένους· τὰ δὲ καὶ μετὰ Πελοποννησίων ἀριστεύοντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, οἳ δὴ καὶ λέγονται πολὺ διενεγκεῖν τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀνθρώπων. λέγονται γάρ, ἔφη. Οὐκοῦν πολλῶν μὲν μεταναστάσεων ἐν τῇ Ἑλλάδι γεγενημένων, διέμειναν ἐν τῇ ἑαυτῶν. πολλοὶ δὲ ὑπὲρ δικαίων ἀντιλέγοντες ἐπέδοσαν ἐκείνοις, πολλοὶ δὲ ὑπὸ κρειττόνων ὑβριζόμενοι, κατέφυγον τοσοῦτος ἐκείνους. καὶ ὁ Περικλῆς· καὶ D θαυμάζω γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἥ πόλις ὅπως ποτ' ὀπίσω τοῦ κρείττονος ἔκλινεν. ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τινὲς, διὰ τὸ πολὺ ὑπερενεγκεῖν καὶ κατὰ τοσοῦτον καὶ καταφρονήσαντες ὑστερίζοντι τῶν ἀντιπάλων, οὕτω καὶ ἀθυμοτέρους πολὺ διενεγκόντας ἀμελῆσαι ἑαυτῶν, καὶ διὰ τοῦτο χείρους γεγενέναι. νῦν οὖν, ἔφη, τί ἂν ποιοῦντες ἀναλάβοιεν τὴν ἀρχαίαν ἀρετήν; καὶ ὁ Σωκράτης, οὐδὲν ἀπόκρυφον δοκῇ μοι εἶ- E
ναι· ἀλλ' εἰ μὲν ἐξηγοῦντες τὰ τῶν προγόνων ἐπιτηδεύματα, μηδὲν χείρους ἐκείνων ἐπιτηδεύοιεν, οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων γενέσθαι. εἰ δὲ μή, τοῦτό γε νῦν τοσοῦτος μιμούμενοι, καὶ τοῦτοις τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύοντες,

Quia vero volumus eos operam dare, vt virtute locum obtineant principem: demonstrãdum erit, hoc ipsum a priscis iam sæculis ad ipsos pertinere, ac futurum, vt si in hoc incumbant, omnium præstantissimi fiant. At quomodo possimus hoc docere? Sic arbitror, si maiores ipsorum longe antiquissimos, de quibus accepimus, in memoriam eis reuocemus, quod nimirum audiuerint eos fuisse optimos. Num de iudicio deorum loqueris, quod ob virtutem Cecropi cum suis commissum fuit? De hoc ipso loquor, & de educatione, ac ortu Erechthei; de bello, quod eius tempore coortum fuit aduersus incolas totius proximæ continentis; de bello, quod Herculis nepotum tempestate contra Peloponesios est susceptum; de bellis denique omnibus, quæ sub Theseo gesta sunt: in quibus vniuersis tales illi se declararunt, qui ętatis suæ hominibus longe præstarent. Adde, si placet, quæ deinde illorum nepotes gessere, qui paullo ante memoriã nostram extiterunt: dum partim illi ductu suo dimicarunt aduersus eos, qui Asiæ vniuersæ, ac Europæ ad Macedoniam vsque imperitabant, maximamq; supra maiores suos potentiam atq; opes possidebant, ac res maximas gesserant: partim etiam cum Peloponesiis fortiter se gesserunt terra & mari, quum quidem hi longe prę stitisse suæ ætatis hominibus dicantur. Nimirum ita perhibetur, ait Pericles. Quumque multæ in Græcia migrationes acciderent, nihilominus illi suo in agro permanserunt: quum inter se multi de iure disceptarẽt, ipsorum arbitrio cõtrouersias permittebant: quum multi a potentioribus petulanter læderentur, ad eos confugiebant. Tum Pericles; Equidem miror mi Socrates, inquit, quo pacto ciuitas hæc peiorem ad statum prolapsa sit. Arbitror, inquit Socrates, perinde ac alij quoque nonnulli desides facti ob res egregie supra virtutem ceterorum gestas, non amplius aduersariis pares sunt: sic & Athenienses, quum longe præstarent aliis, seipsos neglexisse, ac propterea euasisse peiores. Quid igitur faciundum iam esset, vt virtutem pristinam recuperarent? Et Socrates: Id vero nemini occultum esse arbitror. Nimirum si cognitis maiorum suorum institutis, eis nihilo minus essent dediti, atque illi fuerunt; non essent eis deteriores. Sin autem, saltim eos imitando, qui nunc primas tenent, & eorumdem institutis inhærendo,

siquidem id pari facerent industria, nihilo peiores illis essent: sin maiori, etiam meliores. Dicis, ait, longe ciuitatem nostram abesse a virtute. Nam quando tamdem Athenienses ita, vt Lacedæmonij, vel natu grandiores reuerebuntur, quum ab ipsis patribus orsi contemnere seniores incipiant? vel corporis exercitiis vtētur, quum non solum ipsi bonam corporis constitutionem parui faciant, verum etiam illos irrideant, qui curam eius habent? Quando magistratibus obtemperabunt, qui exsultant etiā propterea, quod magistratus contemnant? Quando concordes erunt, qui pro studio iuuandi se inuicem, iniuriis sese adficiunt, & magis inuident sibi, quam hominibus ceteris? Qui omnium maxime tum in priuatis, tum publicis congressibus inter se dissident, lites inuicem sibi plurimas mouent, maluntque sic alter ab altero lucri aliquid extorquere, quam mutuo sibi prodesse? Qui communibus rebus perinde vtuntur ac alienis, deque iis rixantur, & maximam ex potentia, quam in huiusmodi rebus consequuntur, voluptatem capiunt? De quibus sane magna inscitia & vitiositas in republica oritur, magnæque inimicitiæ, ac odia mutua inter ciues excitantur. Quas ob res equidem vehementer metuere non desino, ne quod respublica detrimentum capiat maius, quam quod tolerare possit. Nequaquam, mi Pericles, existimaueris Athenienses adeo incurabili peruersitate laborare, subiecit Socrates. An non vides, quam composite se nauticis in rebus gerant, quam composite gymnicis in certaminibus præfectis obœdiant, quam nullis inferiores sint in subseruiendo magistris in choris? Est hoc certe mirum, ait, quod quum tales sint, præfectorum tamen obtemperent imperio: quum interim grauis armaturæ pedites, & equites, qui virtute ciuibus ceteris præstare videntur, longe omnium sint inobœdientissimi. Et Socrates: At vero is, qui est in Areopago senatus, mi Pericles, an non ex probatis hominibus constat? Omnino, inquit. An igitur nosti alios, ait, qui vel magis legitime, vel grauius, vel æquius causas in iudiciis cognoscant, aliaque cuncta gerant? Nihil habeo, respondit, de iis quod querar. Non igitur animum despondere debemus, quasi Athenienses composite se gerere nequeant. Atqui, subiecit Pericles, in re militari, vbi maxime temperantem, compositum, obœdientem esse conuenit,

A ὁμοίως μὲν τοῖς αὐτοῖς χρώμενοι, οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων εἶεν· εἰ δ' ὀπτιμελέστεροι, καὶ βελτίους. λέγεις, ἔφη, πόρρω που εἶναι τὴν πόλιν τῆς καλοκἀγαθίας. πότε γὰρ οὕτως ἀθλιώτατοι, ὥσπερ λακεδαιμόνιοι, ἢ πρεσβυτέρους αἰδέσονται, οἳ ἀπὸ τῶν † πατέρων ἄρξονται καταφρονεῖν τῶν γεραιτέρων; ἢ σωματικήσουσιν οὕτως, οἳ οὐ μόνον αὐτοὶ δι' ἐξίας ἀμελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀπτιμελουμένων καταγελῶσι; πότε δὲ οὗτοι πείσονται τοῖς ἄρχουσιν, οἳ καὶ B ἀγάλλονται ὅτι τῶν καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων; ἢ πότε οὕτως ὁμονοήσουσιν, οἵ γε αὐτὴν μὲν ὅ τι οἷόν τε ἐργάζονται ἑαυτοῖς τὰ συμφέροντα, ἐπηρεάζουσιν ἀλλήλοις, καὶ φθονοῦσιν ἑαυτοῖς μᾶλλον, ἢ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; μάλιστα δὲ πάντων ἔν τε ταῖς ἰδίαις συνόδοις, καὶ ταῖς κοιναῖς διαφέρονται, καὶ πλείστας δίκας ἀλλήλοις δικάζονται, καὶ τοσαῦτα ἀμφισβητοῦσι μᾶλλον οὕτω κερδαίνειν ἀπ' ἀλλήλων, ἢ σὺν ὠφελοῦντες αὐτούς; τοῖς δὲ χοροῖς ὥσπερ ἀλλοτρίοις C χρώμενοι, ὥσπερ τούτων αὖ μάχονται, καὶ ταῖς εἰς τὰ τοιαῦτα δυνάμεσι μάλιστα χαίρουσιν; ἐξ ὧν πολλὴ μὲν ἀπόνοια καὶ κακία τῇ πόλει † ἐμφύεται, πολλὴ δὲ ἔνδρα καὶ μῖσος ἀλλήλων τοῖς πολίταις ἐγγίγνεται. διὰ ταῦτα ἐγὼ μάλα φοβοῦμαι ἀεὶ μή τι μεῖζον, ἢ ὥστε φέρειν δύνασθαι, κακὸν τῇ πόλει συμβῇ. μηδαμῶς, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Περίκλεις, οὕτως ἡγοῦ ἀπεγνωκέναι τοὺς Ἀθηναίους. ὁρᾷς γάρ, ὡς ὑπακτοί μὲν εἰσὶν οἱ ναυτικοῖς, ὑπάκτως D δὲ οἱ τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι πείθονται τοῖς ἐπισταταῖς, οὐδένων ἧττον καταδεέστεροι οἱ τοῖς χοροῖς ὑπηρετοῦσι τοῖς διδασκάλοις; τοῦτο γάρ τοι, ἔφη, καὶ θαυμαστόν ἐστι, ὅ τοὺς μὲν τοιούτους ὑφ' ἁρχὴν τοῖς ἐφεστῶσι, τοὺς δ' ὁπλίτας καὶ τοὺς ἱππέας, οἳ δοκοῦσι καλοκἀγαθίᾳ προσηκεκρίσθαι τῶν πολιτῶν, ἀπέφηναν τοὺς εἰς πόνους. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· ἦ δὲ οὐ δρείῳ πάνυ βουλῇ, ὦ Περίκλεις, οὐκ ἐκ τῶν δεδοκιμασμένων καθίσαται; καὶ μάλα, ἔφη. οἶσθα οὖν τινας, ἔφη, E κάλλιον, ἢ νομιμώτερον, ἢ σεμνότερον, ἢ δικαιότερον τάς τε δίκας δικάζοντας, καὶ πάντα πράττοντας; ἔμοιμε. ἔφη, τούτοις ἐκείνων, ἔφη, δῆτ' ἀθυμῶν, ὡς οὐκ ὑπάκτων οὐσῶν ἀθηναίων. καὶ μὴν ἔν γε τοῖς στρατιωτικοῖς, ἔφη, ἔνθα μάλιστα δεῖ σωφροσύνης τε, καὶ ὑπακοῆς, καὶ πειθαρχίας,

† ἐμφύεται

οὐδενὶ

οὐδενὶ τούτων προσέχουσιν. ἴσως γάρ, ἔφη ὁ Σω-A nihil horum curant. Fortassis, ait Socrates,
κράτης, ἐν τούτοις οἱ ἥκιστα ἐπιστάμενοι ἄρ- in his præsunt eis homines maxime impe-
χουσιν αὐτῶν. ἀλλ' οὐχ ὁρᾷς, ὅτι κιθαρῳδῶν μέν, καὶ riti. An non vides, neminem citharœdorũ,
χορδῶν, καὶ ὀρχηστῶν οὐδὲ εἷς ἐπιχειρεῖ ἄρχειν & eorum, qui suam in choris operam lo-
μὴ ἐπιστάμενος, οὐδὲ παλαιστῶν, οὐδὲ παγ- cant, & saltatorum, & pugilum, & pancra-
κρατιαστῶν· ἀλλὰ πρῶτον, ὅσοι τούτων ἄρχου- tiastarum conari, vt imperet, si quidem
σιν, ἔχουσι δοκεῖν ὁπόθεν ἔμαθον ταῦτα, ἐφ' οἷς imperitus sit: sed omnes, quotquot his præ-
ἐφεστᾶσι· τῶν δὲ στρατηγῶν οἱ πλῆθοι ἀνθρω- sunt, posse commonstrare, a quibus ea di-
παρέξουσιν; ἀλλ' ἴσως σέ γε τοιοῦτον ἐγὼ νομίζω dicerint, quibus sunt præpositi; quum in-
εἶναι, ἀλλ' οἶμαί σε οὐδὲν ἧττον ἔχειν εἰπεῖν, ὁπότε terim maxima imperatorum pars temere
στρατηγοῖεν, ἢ ὁπότε παλαίοιεν ἄρξασθαι. καὶ B munus hoc capessat? Te quidem certe
πολλὰ μέν οἶμαί σε τῶν πατρῴων στρατηγημά- nequaquam talem esse arbitror, sed potius
των παραλαβόντα ἀπομνημονεύειν, πολλὰ δὲ πρά- dicere non minus posse, quo tempore im-
γματα ἐκ σοῦ γενόμενα, ὁπόθεν οἷόν τε ἦν σοὶ μαθεῖν peratoriam, quam quo luctandi artem di-
τι ὠφέλιμον εἰς στρατηγίαν. οἶμαι δέ σε πολλὰ scere occeperis. Multa etiam te imperato-
μεμεμνῆσθαι, ὅπως μὴ λάθῃς σαυτὸν ἀγνοῶν τι ria consilia de patre accepta tenere memo-
τῶν εἰς στρατηγίαν ὠφελίμων, καὶ ἐάν τι τοιοῦτον ria puto, multa vndecumq; cõgessisse, vn-
λάθῃ σαυτὸν μὴ εἰδότα, ζητεῖν τοὺς ἐπισταμέ- de disci abs te poterat aliquid, quod ad im-
νους ταῦτα, οὔτε δώρων οὔτε χρημάτων φειδό- peratoriam artem conferret. Præterea te
μενον, ὅπως μάθῃς παρ' αὐτῶν, ἃ μὴ ἐπίστα- arbitror valde sollicitum esse, ne ipsus ne-
σαι, καὶ σεαυτοῦ ἀμαθοῦς ἔχῃς. καὶ ὁ Περικλῆς C scias, ignorare te aliquid eorũ, quæ ad mu-
ὑπολαβὼν μέ ὦ Σώκρατες, ἔφη, ὅτι ὑπολαμβάνοις nus imperatoris pertinent; ac si quid eiusmodi nescire te animaduertis, id te a peritis existimo inquirere, neque muneribus, neq; beneficiis parcentem, vt ab eis discas, quæ nescis, & egregios adiutores habeas. Tum Pericles: Non me clam est mi Socrates, ait, hæc te dicere, ne quidem existimantem, me aliquid in his studij ponere, sed conantem me docere, quod necesse sit eum, qui fungi munere imperatorio velit, his omnibus operam dare. Equidem hoc fateor, ait Socrates. Ceterum animaduertisti, mi Pericles, magnos quosdam montes ante nostram regionem sitos esse, ad Bœotiam vsq; pertinentes, per quos in agrum nostrum aditus arcti & ardui sunt, Deumq; medium cinctum esse mõtibus inacessis? Omnino, inquit. Quid? an & illud audiuisti, Mysos ac Pisidas, qui Persici regis in ditione munitissima tenent loca, armatique sunt leuiter, multum infestare regis agrum percurrendo posse, quum interim ipsi libertate fruantur? Etiam hoc audio, inquit. Et non existimas Athenienses, si leuiori armatura ad ætatem vsq; agilem vtantur, ac montes ante regionem suam sitos præsidio teneant, hostibus quidem detrimento, ipsius autem agri ciuibus magni propugnaculi instar esse constitutos? Tum Pericles: Etiam hæc omnia mi Socrates, inquit, esse vtilia duco. Ergo, subiecit Socrates, si hæc tibi placent, vir optime, adgredere tamdem ea. Nam quidquid horum perfeceris, id & tibi præclarum, & vtile reipublicæ fuerit.

ἐμοὶ ταῦτα λέγῃς, ἀλλ' ἐξηγεῖσθαί με διδάσκειν, ὅπως τὸν μέλλοντα στρατηγεῖν τούτων ἀπείρων ἐπιμελήσεσθαι δεῖ. ὁμολογῶ μέντοι καὶ ἐγώ σοι ταῦτα. τοῦτο δή, ἔφη, ὦ Περίκλεις, κατανενόηκας, ὅτι πρόκειταί) τῆς χώρας ἡμῶν ὄρη μεγάλα, καθήκοντα ἐπὶ τὴν Βοιωτίαν, δι' ὧν εἰς τὴν χώραν εἴσοδοι στεναί τε καὶ προσάντεις εἰσί, καὶ ὅτι μέση διέζωσται ὄρεσιν ἐρυμνοῖς καὶ μάλα, ἔφη. τί δέ γε, ἐκεῖνο ἀκήκοας, ὅτι μυσοί, καὶ πισίδαι, ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ κατέχοντες ἐρυμνὰ πάνυ χωρία, καὶ κούφως ὡπλισμένοι, δῃοῦσι) πολλὰ μέν τὴν βασιλέως χώραν καταθέοντες κακὰ ποιοῦσι, αὐτοὶ δὲ ζῆν ἐλεύθεροι; καὶ τοῦτό γε, ἔφη, ἀκούω. ἀθηναίους δ' οὐκ ἂν οἴει, ἔφη, μέχρι τῆς ἐλαφρᾶς ἡλικίας ὡπλισμένους κουφοτέροις ὅπλοις, καὶ τὰ προσκείμενα τῆς χώρας ὄρη κατέχοντας, βλάπτειν μὲν τοῖς πολεμίοις εἰ) μεγάλα δὲ προβολὰ τοῖς πολίταις τῆς χώρας καλεσκευάσθαι; καὶ ὁ Περικλῆς· πάνυ οἶμαι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ταῦτα χρήσιμα εἶ). εἰ τοίνυν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀρέσκει σοι ταῦτα, ἐπιχείρει ἤδη οἷς ὦ ἄριστε. ὅ, τι μὲν γὰρ ἂν τούτων κατορθώσῃς, καὶ σοὶ καλὸν ἔσται, καὶ τῇ πόλει ἀγαθόν.

Quod si a viribus destituare, non tamen vel patriæ detrimento eris, vel turpe quid tibi designabis. Ceterum Glauconem Aristonis filium, quum is necdum viginti natus annos oratoris vsurpare munus, ac præses esse ciuitatis cuperet, nemo ab hoc instituto poterat abducere; quamquã alios & propinquos, & amicos haberet, ac de tribunali detraheretur, planeq; ridiculus esset. Hunc Socrates, qui ei bene cuperet ob Charmidem Glauconis filium, & ob Platonem, solus ab hoc instituto auertit. Nam quum in eum incidisset, primũ verbis huiusmodi prolatis detinuit hominem, vt se audire vellet. Præesse ciuitati nostræ cogitas, mi Glauco? Cogito equidem mi Socrates, inquit. Profecto, ait Socrates, si quid aliud humanis in rebus, hoc certe præclarum est. Perspicuum est enim, futurum, vt si hoc impetres, & ipse cõsequi possis ea, quæ concupieueris, & amicis vsui esse, & familiam paternam extollere, & amplificare patriam. Præterea celebritatẽ nominis primum in hac vrbe adipiscêris, deinde in Græcia, ac fortassis etiam, vti Themistocles, apud barbaros. Vbicumque autem fueris, nusquam non eris illustris. Hęc quum audiret Glauco, efferebatur animo, lubenterq; manebat apud Socratem. Is vero deinde: Planum est omnino, ait, mi Glauco, necessarium esse, vt si quidem esse in honore velis, aliquam reipublicæ vtilitatem adferas. Omnino, ait. Non igitur rem cælaueris, per Deos, inquit Socrates, sed dicito nobis, vnde principium adficiendi beneficiis rempublicam facturus sis. Heic quum Glauco subticeret, vt qui tum considera ret, vnde potissimum inciperet: An non, ait Socrates, perinde ac, dum amici domum vis amplificare, locupletiorem efficere niteris, ita & ciuitatem conaberis opulentiorem reddere? Omnino, inquit. Fueritne igitur opulentior, si prouentus ei plures accedant? Hoc quidem consentaneum est, ait. Dic ergo, quibus ex rebus nunc ciuitas hæc prouẽtus habeat, & quãti sint. Nam planum est, hæc te considerasse, vt si quidam ex eis exigui sint, eos tu expleas: si qui autem amittuntur, eos rursum compares. Ego vero, ait Glauco, numquam hæc profecto consideraui. Quod si hoc neglexisti, ait Socrates, saltim sumtus, quos facit ciuitas, nobis exponito. Nam certum est, cogitare te iam, vt superuacaneos tollas. Ne his quidem, ait, vmquã vacaui. Ergo, subiecit Socrates, differamus aliquantũ rationẽ locupletandę reipublicę.

Socrates Glauconem ab ambitione reuocat.

Platonis fratrem. Diog. L. 2. p. 59.

Diogen. Laert. 3. p. 113.

ἐὰν δέ πἀδυνατῇς, οὔτε τὴν πόλιν βλάψῃς οὔτε σαυτὸν καταισχυνῇς. Γλαύκωνα δὲ τὸν Ἀρίστωνος, ὃτ' ἐπεχείρει δημηγορεῖν, ὀπτιθυμοῦντ' ἄρξαι τῆς πόλεως, οὐδὲ πω εἴκοσιν ἔτη γεγονὼς, ὄντων ἄλλων οἰκείων καὶ φίλων, οὐδεὶς ἐδύνατο παῦσαι ἐλκόμενόν τε ἀπὸ τοῦ βήματος, καὶ καταγέλαστον ὄντα. Σωκράτης δὲ, ὑὸν ὢν αὐτῷ δηλαδὴ τε Χαρμίδου τοῦ Γλαύκωνος, καὶ δὴ καὶ Πλάτωνα, μόνος ἔπαυσεν. ἐντυχὼν γὰρ αὐτῷ πρῶτον μὲν εἰς ὃ ἐβουλήσατο ἀκοῦσαι διαλεξάμενος, κατέσχεν. ὦ Γλαύκων, ἔφη, πότερα βούλει ἡμῖν διανοεῖσθαι τὴν πόλεως ἐπιμέλειαν; ἔγωγ', ἔφη, ὦ Σώκρατες. καὶ μὴν, ἔφη, καλόν γε, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τοῦτο ἀνθρώποις. δῆλον γὰρ, ὅτι ἐάν τοῦτο δύνηταί τις, δυνατὸς μὲν ἔσῃ αὐτὸς τυγχάνειν ὅτου ἂν ἐπιθυμῇς, ἱκανὸς δ' εἶ τοὺς φίλους ὠφελεῖν, ἐπαρεῖς δὲ τὸν πάππον εἶναι, αὐξήσεις δὲ τὴν πατρίδα, ὀνομαστὸς δ' ἔσῃ πρῶτον μὲν ἐν τῇ πόλει, ἔπειτα δ' ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἴσως δ', ὥσπερ Θεμιστοκλῆς, καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις ὅπου δ' ἂν ἧῃς, πανταχοῦ περιβλεπτος ἔσῃ. ταῦτ' οὖν ἀκούων ὁ Γλαύκων ἐμεγαλαύνετο, καὶ ἡδέως παρέμενε. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Σωκράτης· δοκοῦ, ἔφη, τοῦτο μὲν, ὦ Γλαύκων, δῆλον, ὅτι εἴπερ ἡμᾶς ἄρξαι βούλῃ, ὠφελητέα σοι ἡ πόλις ἔσται. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. πρὸς Διὸς, ἔφη, μὴ δῆτα ἀποκρύψῃ, ἀποκρύψῃ ἀλλ' εἰπὲ ἡμῖν, ἐκ τίνος ἄρξῃ τὴν πόλιν εὐεργετεῖν. ἐπεὶ δὲ ὁ Γλαύκων διεσιώπησεν, ὡς οὐ πάνυ τι σκοπῶν ὁπόθεν ἄρξοιτο· ἆρ', ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ φίλου οἶκον εἰ αὐξῆσαι βούλοιο, πλουσιώτερον αὐτὸν ὅπως ἀφεῖναι ἂν ποιῆσαι, οὕτω καὶ τὴν πόλιν πλουσιωτέραν ποιῆσαι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. οὐκοῦν πλουσιωτέραν γ' ἂν εἴη, προσόδων αὐτῇ πλεόνων γιγνομένων; εἰκὸς γοῦν, ἔφη. λέξον δή, ἔφη, ἐκ τίνων νῦν αἱ πρόσοδοι τῇ πόλει, καὶ πόσαι τινές εἰσι. δῆλον γὰρ, ὅτι ἔσκεψαι, ἵνα εἴ μέν τινες αὐτῶν ἐνδεεῖς ἔχοιεν, ἐκπληρώσῃς· εἰ δὲ προσδαλείποιτο, προσπορίσῃς. ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Γλαύκων, οὐκ ἔγωγε ἐπέσκεμμαι. ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἔφη, παρέλιπες, τάς γε δαπάνας τῆς πόλεως ἡμῖν εἰπέ. δῆλον γὰρ, ὅτι ἐκ τούτων ταύτας περιτμήσεις ἀφαιρῶν ἐκείνας. ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐδὲ περὶ ταῦτά πω ἐσκόλασα. ἀκοῦσον, ἔφη, ὅτι μὲν πλουσιωτέραν τὴν πόλιν ποιῆσαι ἀναδεχόμεθα.

πῶς

πῶς γὰρ οἷόν τε μὴ εἰδότα γε τὰ ἀναλώματα καὶ τὰς προσόδους, ὁπότε μεληθείη τούτων; ἀλλ', ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Γλαύκων, δυνατόν ἐστι καὶ ἀπὸ πολεμίων τὴν πόλιν πλουτίζειν. νὴ Δία σφόδρα γ', ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐάν τις αὐτῶν κρείττων ἢ ἧττων δὲ ὦν, καὶ τὰ οἰκεῖα προσαπόλοι αἱ. ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. ὁρῶ οὖν, ἔφη, τὸν γε βουλευσόμενον πρὸς ὅς τινας δεῖ πολεμεῖν, τήν τε τῆς πόλεως δύναμιν καὶ τὴν τῶν ἐναντίων εἰδέναι δεῖ, ἵνα, ἐὰν μὲν ἡ τῆς πόλεως κρείττων ἢ, συμβουλεύῃ ἐπιχειρεῖν τῷ πολέμῳ· ἐὰν δὲ ἧττων τῶν ἐναντίων, ἀλλαχόσε πείθῃ. ὀρθῶς λέγεις, ἔφη. πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, λέξον ἡμῖν τῆς πόλεως τήν τε πεζικὴν καὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν, εἶτα τὴν τῶν ἐναντίων. ἀλλὰ μὰ τὸν δί', ἔφη, οὐκ ἂν ἔχοιμί σοι οὕτως γε ἀπὸ στόματος εἰπεῖν. ἀλλ' εἰ γέγραπταί σοι, ἔνεγκε, ἔφη. πολὺ γὰρ ἥδεως ἂν τοῦτο ἀκούσαιμι. ἀλλὰ μὰ τὸν δί', ἔφη, οὐδὲ γέγραπταί μοι πω. οὐκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ πολέμου συμβουλεύσῃν τήν γε προθυμίαν ἐπιδείξομαι. ἴσως γὰρ καὶ ἀμελῆ ὄντα † αὐτῶν ἔρχῃ ἐρχόμενος τὴν περὶ τὰ τείας οὔπω ὀξέως. ἀλλά τοι περί γε Φυλακῆς τῆς χώρας οἶδ' ὅτι σοι μεμέλητεν, καὶ οἶσθα ὁπόσαι τε φυλακαὶ ἐπιδέουσί εἰσι, καὶ ὁπόσαις μὴ, καὶ ὁπόσοι τὲ φευγοῖεν ἱκανοί εἰσι, καὶ ὁπόσοι μὴ εἰσί· καὶ τὰς μὲν ἐπιδεεῖς φυλακὰς συμβουλεύειν μείζονας ποιεῖν, τὰς δὲ περιττὰς ἀφαιρεῖν. νὴ δί', ἔφη ὁ Γλαύκων, ἀπάσας μὲν οὖν ἔγωγε, ἕνεκά γε τοῦ μὴ ῥᾳδίως αὐτὰς φυλάττεσθαι, ὥστε καὶ † ἀπατᾶσθαι τὰ ἐκ τῆς χώρας. ἐὰν δέ τις ἀφέλῃ γ', ἔφη, τὰς φυλακάς, οὐκ οἶσθ' ὅπως δεῖ παίζειν ἐξουσίαν ἔσεσθαι τῷ βουλομένῳ; ἁπαξ, ἔφη, πότερον ἐλθὼν αὐτὸς ἔσκεψαι τοῦτο, ἢ πῶς οἶσθα, ὅτι κακῶς φυλάττουσι; εἰκάζω, ἔφη. οὐκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ τούτων, ὅταν μηκέτι εἰκάζωμεν, ἀλλ' ἤδη † εἰδῶμεν, τότε συμβουλεύσομεν. ἴσως, ἔφη ὁ Γλαύκων, βέλτιον. εἰς γε μὲν ἐγὼ † παρουσία οἶδ' ὅτι οὐκ ἀφῖξαι, ὥστ' ἔχειν εἰπεῖν, δίοπερ νῦν ἐλάττω, ἢ πρόσθεν προσέρχεται αὐτόθεν. ἔγωγε οὖν ἐλήλυθα, ἔφη. καὶ μὲν νὴ δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, λέγεται βαρὺ τὸ χωρίον εἶναι, ὥστε ὅταν περὶ τούτου δέῃ συμβουλεύειν, αὕτη σοι ἡ πρόφασις ἐρεῖ. σκέψομαι, ἔφη ὁ Γλαύκων. ἀλλ' ἐκεῖνό γέ τοι, ἔφη, οἶδ' ὅτι οὐκ ἠμέλησας,

A Nam qui possit fieri, vt harum rerum curam aliquam suscipiatis, qui & sumtus, & prouentus ignoret? Verum mi Socrates, inquit Glauco, potest etiam ab hostibus respublica reddi locupletior. Ac vchemēter quidem, ait Socrates, si quis eos superet. At si eis inferior sit, etiam sua amiserit. Vere dicis, inquit. Ergo qui de bello gerendo aduersus illos, quos oppugnari necesse est, deliberat; eum ciuitatis & aduersariorum vires habere cognitas oportet, vt si maiores sint ciuitatis, bellum suadeat: B sin eæ minores sint quam hostium, auctor suis sit, vt caute agant. Recte dicis, ait. Ergo nobis primum indicato, subiecit Socrates, quæ huius ciuitatis tum pedestres, tum nauales sint copiæ; deinde, quæ aduersariorum. Ego vero, inquit, non possim hoc tibi profecto de memoria promtum exponere. At si quid conscriptum habes, profer, ait. Nam lubens hoc audiero. At ne conscriptum quidem hoc vmquam est a me, inquit. Ergo, subiecit Socrates, etiam deliberationem de bello nonnihil initio suspendemus. Nam ob rei magnitudinem C fortasse nondum explorati quidquam habes, præsertim quum nuper adeo præesse reipublicæ ceperis. Ceterum custodiam regionis huius scio tibi curæ fuisse, teq; tenere, quot eius præsidia sint opportuna, nec ne: quot præsidiarij milites sufficiant, quot non: denique consulere te, vt opportuna præsidia adaugeantur, ac superflua tollantur. Immo vero, subiecit Glauco, equidem tollenda vniuersa arbitror, quod ita custodiant, vt ea quoq; † adtingantur, quæ nostro in agro sunt. At si quis præsidia tollat, inquit Socrates, an non existimas cuiuis rapiendi potestatem fore? Tu vero num profectus eo, rem inuestigasti, aut quomodo scis eos malas excubias agere? Coniicio, inquit. Ergo de his quoque tum deliberabimus, quum non amplius vtemur coniectura, sed cognitam rem habebimus. Fortassis hoc fuerit potius, ait Glauco. In argentifodinas quidem certe, subiecit Socrates, non venisse te scio; vt dicere possis, quamobrem nunc minus inde, quam antehac, proueniat. E Equidem eo non sum profectus, ait. Profecto, inquit Socrates, fertur is locus esse grauis. Quamobrem vbi de hoc consultandum erit, hæc tibi excusatio sufficiet. Hoc equidem meditor, ait Glauco. Et Socrates: Hoc autē, ait, non neglexisse te scio,

αὐτῶ — hoc est, rapiantur. scholion.

βλάπτεσθαι τὰ ἐκ τῆς χώρας. item ἁπαίζεσθαι — ἴδωμεν — παρουσία

sed omnino considerasse, quam diu frumentum, quod nostro in agro nascitur, ad alendam ciuitatem hanc sufficiat, quantumque præterea in annum requiratur: ne te inscio ciuitas eius inopia laboret; sed quia tibi de hoc constiterit, consulendo reipublicæ de necessariis rebus prospicere, eamque conseruare possis. Rem magnam dicis, ait Glauco, si quidem erit etiam talium habenda cura. Enimuero, subiecit Socrates, ne suam quidem domum recte quis administrauerit, si non omnia, quibus opus sit, teneat; & omnia diligenti cura suppleat. Sed quum ciuitas ex pluribus, quam decies mille domibus constet, ac difficile sit, tot domuum curam simul habere, cur non patrui tui domum vnam primum augere conatus es? Te quidem ille rogat. Id facere si possis, etiam ad plures animum adiicies. Sin vni prodesse nequeas, qui pluribus prosis? Quemadmodum si quis vnum talentum gestare nequeat, qui non manifestum est, huic ne conandum quidem esse, vt plura gestet? Ego vero, subiecit Glauco, prodessem patrui familiæ, si mihi vellet obtemperare. Ergo, ait Socrates, quum patruum persuadere non possis, effecturum te putas, vt Athenienses vniuersi, vna cum patruo, tibi pareant? Caue mi Glauco, inquit, ne gloriæ cupiditate in contrarium prolabaris. An non vides, quam periculosum sit ea vel dicere, vel agere aliquem, quæ ignorat? Etiam de aliis, quoscumque tales nosti, cogites velim, quales esse videantur, dum vel dicunt ea, quæ nesciunt, vel tractant: num tibi videantur propterea laudem potius, quam vituperationem consequi; atque v- trum in admiratione magis, quam in contemtu esse. Itidem cogites velim de iis, qui norunt, quidquid vel dicunt, vel agunt. inuenies, mea quidem sententia, in omnibus actionibus eos, qui cum gloria sunt, & in hominum admiratione, maxime ex illorum esse numero, qui rerum periti sunt: inglorios autem, hominumque contemtui expositos, ex imperitissimorum esse numero. Quamobrem si & clarus esse vis in republica, & in hominum admiratione, inprimis operam dato, vt ea noris, quæ suscipere cogitas. Nam si ceteris in hoc præstans, tractare negotia reipublicæ ceperis: mirum mihi non videbitur, si facile consequaris ea, quæ concupiscis. Quum autem videret Charmidem, Glauconis filium, hominẽ esse quantiuis pretij,

Diogen. Laert. in Socrate 2. §. 29. Charmi-

A ἀλλ' ἔσκεψαι, πόσον χρόνον ἱκανός ἐστιν ὁ ἐκ τῆς χώρας γιγνόμενος σῖτος ἀφελεῖν τὴν πόλιν, καὶ πόσου εἰς τὸ σιτίσασθαι προσδέεται, ἵνα μὴ † τοῦτό γε λαθὼν σέ ποτε ἡ πόλις σπάνῃ γε- πάνυ
νομένῃ, ἀλλ' εἰδὼς, ἔχῃς ὑπὲρ τῶν αἰαγκαίων συμβουλεύων τῇ πόλει βοηθεῖν τε, καὶ σώζειν αὐτήν. λέγεις, ἔφη ὁ Γλαύκων, παμμέγεθες πρᾶγμα, εἴ γε καὶ τῶν τοιούτων ἐπιμελητέον δέοι. ἀλλὰ μήτοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, οἰκήσει γ' ἂν τὸ ἐαυτοῦ ποτε οἶκον καλῶς τις οἰκήσειν, εἰ μὴ πόντα μὲν εἴσεται ὧν προσδέεται, B πόντων δ' ἐπιμελήσεται καὶ πληρώσει. ἀλλ' ἐπεὶ ἡ μὲν πόλις ἐκ πλειόνων ἢ μυρίων οἰκιῶν συνέστηκε, χαλεπὸν δέ ἐστιν ἅμα τοσούτων οἰκιῶν ἐπιμελεῖσθαι, πῶς οὐχ ἕνα τὸ τοῦ θείου προσφορὸν ἐφεύρησθαι αὔξησαι; δέεται δέ. κἂν μὲν τοῦτον δυνῇ, ἢ πλείοσιν ἐπιχρήσει. ἕνα δὲ μὴ δυνάμενος ὠφελῆσαι, πῶς ἂν πολλούς γε δυνηθείης; ὥσπερ εἴ τις ἓν τάλαντον μὴ δύναιτο φέρειν, πῶς ἂν φανείη, ὅτι πλείω γε φέροι C οὐδ' ἐπιχρητέον αὐτῷ; ἀλλ' εἶεν, ἔφη ὁ Γλαύκων, ὠφελοίην ἂν τὸ θεῖον οἶκον, εἴ μοι ἐθέλοι πείθεσθαι. εἶτα, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸ θεῖον δὲ δυνάμενος πείθειν, ἀθυμήσεις πόλεως μὴ τὸ θεῖον νομίζεις δυνήσεσθαι ποιῆσαι πείθεσθαί σοι; Φυλάξῃ, ἔφη, ὦ Γλαύκων, ὅπως μὴ τῷ δόξῃν ἐπιθυμῶν εἰς τἀναντίον ἔλθῃς. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὡς σφαλερόν ἐστι, ἃ μὴ οἶδέ τις, ταῦτα λέγειν ἢ πράττειν; ἐπιθυμοῦσι δὲ τῶν ἄλλων, ὅσους οἶσθα τοιούτους, οἷοι φαίνονται οὐ λέγοντες, ἃ μὴ ἴσασι, καὶ D πράττοντες, πότερά σοι δοκοῦσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐπαινεῖσθαι μᾶλλον, ἢ ψόγου τυγχάνειν, οὐ πόθεν θαυμάζεσθαι μᾶλλον, ἢ καταφρονεῖσθαι. ἐπιθυμοῦσι δὲ καὶ τῶν εἰδότων ὅ, τι τε λέγουσι καὶ ὃ, τι ποιοῦσι. καὶ, ὡς ἐγὼ νομίζω, διῃρῆσθαι ἐν πᾶσιν ἔργοις τοὺς μὲν δοκιμοποιοῦντάς τε καὶ θαυμαζομένους, ἐκ τῶν μάλιστα ἐπισταμένων ὄντας, τοὺς δὲ κακοδοξοποιοῦντάς τε καὶ καταφρονουμένους, ἐκ τῶν ἀμαθεστάτων. εἰ οὖν ἐπιθυμεῖς δοκίμου τε καὶ θαυμάζεσθαι ἐν τῇ πόλει, πρῶτον κατεργάσασθαι ὡς E μάλιστα δὲ εἰδέναι ἃ βούλει πράττειν. ἐὰν γὰρ † τοῦτο διενεγκὼν τῶν ἄλλων ἐπιχειρῇς τὰ τῆς πό- πᾶν
λεως πράττειν, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι, εἰ πολὺ ῥᾳδίως τύχοις, ὧν ἐπιθυμεῖς. Χαρμίδην δὲ τὸν Γλαύκωνος ὁρῶν ἀξιόλογον μὲν ἄνδρα ὄντα, καὶ πολ-

ἢ πολλῷ δυνατώτερον τῶν τὰ πολιτικὰ πόλεως πραττόντων, ὀκνοῦντα δὲ προσιέναι τῷ δήμῳ, καὶ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων ἐπιμελεῖσθαι· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Χαρμίδη, εἴ τις ἱκανὸς ὢν τὰς στεφανίτας ἀγῶνας νικᾶν, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο αὐτός τε τιμᾶσθαι, καὶ τὴν πατρίδα ἐν τῇ Ἑλλάδι εὐδοκιμωτέραν ποιεῖν, μὴ θέλοι ἀγωνίζεσθαι, ποῖον τινα τοῦτον νομίζοις ἂν τὸν ἄνδρα εἶναι; δηλονότι, ἔφη, μαλακόν τε καὶ ἀφανῆ. εἰ δέ τις ἔφη, δυνατὸς ὢν τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων ἐπιμελεῖσθαι τήν τε πόλιν αὔξειν, καὶ αὐτὸς δι' αὐτὸ τοῦτο τιμᾶσθαι, ὀκνοίη τοῦτο πράττειν, ὀρθῶς ἂν εἰκότως ἀφανὴς νομίζοιτο; ἴσως, ἔφη. ἀτὰρ πρὸς τί με ταῦτα ἐρωτᾷς; ὅτι, ἔφη, οἶμαί σε δυνατὸν εἶναι ὀκνῆσαι ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ταῦτα ὢν ἀνάγκη σοι μετέχειν πολιτικῆς γε οὔσης. τίνων ἔμοιγε δυνάμεων, ἔφη ὁ Χαρμίδης, ἐν ποίῳ ἔργῳ καταμαθὼν, ταῦτά μου καταγιγνώσκεις; ἐν ταῖς συνουσίαις, ἔφη, αἷς συνεῖς τοῖς τὰ τῆς πόλεως πράττουσι. καὶ γὰρ ὅταν τι ἀναγκαίων ταῦτα σοι, ὁρῶ σε καλῶς συμβουλεύοντα, καὶ ὅταν τι ἁμαρτάνωσιν, ὀρθῶς ἐπιτιμῶντα. οὐ ταὐτόν ἐστιν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἰδίᾳ τε διαλέγεσθαι, καὶ ἐν τῷ πλήθει ἀγωνίζεσθαι. καίτοι ἔγωγε, ἔφη, οἶμαι ἀριθμὸν δυνάμενος, οὐδενὸς ἧττον ἐν τῷ πλήθει, ἢ μόνος ἀριθμός, καὶ οἱ κιθαρίζειν μόνας ἀρίστα κιθαρίζοντες, ὅτοι καὶ ἐν τῷ πλήθει κρατιστεύουσιν. αἰδὼ δὲ καὶ φόβον, ἔφη, οὐχ ὁρᾷς ἔμφυτά τε ἀνθρώποις ὄντα, καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ὄχλοις, ἢ ἐν τοῖς ἰδίαις ὁμιλίαις παρισάμνα; καὶ σέ γε διδάξων, ἔφη, ὥρμημαι, ὅτε τοὺς φρονιμωτάτους αἰδοῦμαι, ὅτε τοὺς ἰσχυροτάτους φοβοῦμαι; ἐν τοῖς ἀφρονεστάτοις τε καὶ ἀσθενεστάτοις αἰσχύνῃ λέγειν. πότερον γὰρ τοὺς γναφέας αὐτῶν, ἢ τοὺς σκυτέας, ἢ τοὺς τέκτονας, ἢ τοὺς χαλκέας, ἢ τοὺς γεωργούς, ἢ τοὺς ἐμπόρους, ἢ τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ μεταβαλλομένους, καὶ φροντίζοντας ὅ, τι ἐλάττονος πριάμενοι πλείονος ἀποδῶσι), αἰσχυνῇ; ἐκ γὰρ τούτων ἀπάντων ἡ ἐκκλησία συνίσταται). τί δ' οἷς διαφέρειν οὐ σὺ ποιεῖς, ἢ τῷ ἀσκεῖν ὄντα κρείττω τοὺς ἰδιώτας φοβεῖσθαι; ἐν γὰρ τοῖς πρωτεύουσιν ἐν τῇ πόλει, ὧν ἔνιοι καὶ λίαν φρονεῖν σοι ῥᾳδίως διηγερμένοι, καὶ τῷ ἐπιμελουμένων δὲ τῆς πόλεως διαλέγεσθαι πολὺ φοβερώτερον, ἐν τοῖς μηδεπώποτε φροντίσασι τῶν πολιτικῶν,

ὅπου οὖν τοὺς

A multoque magis idoneum aliis rempublicam tunc gerentibus, qui tamen populum accedere, reiq; publicæ negotiis operam dare formidaret: Dic mihi mi Charmides, inquit, si quis, quum in certaminibus, quæ coronas præmij loco referunt, potiri victoria possit, eaq; re tum ipse honorē consequi, tum patriam in Græcia illustriorem efficere, decertare nolit; qualem existimes hunc hominem esse? Certe mollem, ait, ac ignauum. At si quis, quum possit negotia reipublicæ capessendo tum ciuitatem amplificare, tum ipse hac via mereri honorem, hoc tamen facere reformidet; an non is merito pro ignauo habeatur? Fortassis, inquit. Ceterum quamobrem hæc tu me interrogas? Quod te, ait, posse quidem arbitrer negotia reipublicæ procurare, verum id præ ignauia reformidare; licet eorum participem esse te necesse sit, quum sis ciuis. At quonam ex facinore, subiecit Charmides, virtutem meam cognitam habes, qui hoc modo de me sentias? Iis, inquit, ex congressibus, in quibus adesse soles illis, qui rempublicam administrant. Etenim vbi quid tecum communicant, video te rectum consilium dare; atque vbi peccant, recte illos reprehendere. Non idem est mi Socrates, inquit, priuatim disserere, & apud multitudinem certare. Atqui, respondit Socrates, qui numerare potest, nihilo minus apud multitudinem, quam solus numerat: & qui priuatim cithara canunt elegantissime, iidem etiam apud multitudinem primas ferre possunt. Tu vero non vides, inquit, verecundiam ac metum a natura hominibus inesse, multoq; magis hæc in publico, quā priuatis in congressibus nobis esse molesta? Ego vero te docere exorsus sum, inquit, quod neq; prudētissimos reueritus, neq; potētissimos metuens, inter stultissimos ac maxime imbecillos verba facere erubescas. Num eos, qui ex illis fullones sunt, vel sutores, vel fabri, vel artifices ærarij, vel agricolæ, vel mercatores, vel qui negotiantur in foro, & quid minoris emere possint, vt pluris vendāt, cogitant, reuereris? Nā de his omnibus constat certe cōcio. Et quid interesse putas inter hoc, quod tu facis, atq; si quis eorum, qui adsiduo semet exercent, longe aliis superior, imperitos metuat? nimirū quū inter principes reipublicæ, quorum nonnulli te cōtemnunt, facillime differas, lōgeq; superes illos, qui magna cura perorare ad ciues volunt, inter eos loqui reformidas, qui numquā rerum ciuilium studiosi fuerunt,

dem ad magistratus capessendos hortatur.

neque te contemserunt, metuens scilicet, A ne deridearis. Quid autem? respondit Charmides, an non tibi videntur in comitiis sæpenumero recte perorantes irrideri? Nimirum ab illis aliis, respondit Socrates. Quæ caussa est, quamobrem te mirer illos quidem, quum hoc faciunt, vincere: cum his autem putare te nullo modo posse agere. Noli teipsum, vir optime, ignorare: nec in illis delinque, in quibus maxima pars
» solet delinquere. Nam multi magno stu-
» dio excitati ad considerandum aliena ne-
» gotia, non eo se conuertunt, vt seipsos ex-
» plorent. Itaq; ne hoc per ignauiam negligas, sed magis enitere, vt teipsum respicias: nec reipublicæ curam abiice, si qua parte poterit ea per te iuuari. Nam si recte id curetur, non modo ciues ceteri, sed amici etiam tui non parum ex te vtilitatis capient. Quum autem Aristippus in hoc incumberet, vt Socratem conuinceret, quemadmodum ipse conuictus a Socrate prius fuerat: volens Socrates nonnihil adferre vtilitatis familiaribus suis, sic respondebat, non vt illi, qui cauent, ne qua parte sermo ipsorum inuertatur; sed vt persuasi maxime facerent ea, quæ deberent. Nam interrogabat eum Aristippus, an aliquid nosset bonum: vt si quid huiusmodi diceret, verbi gratia cibum, potum, pecuniam, valetudinem, robur, audaciam, idipsum ostenderet aliquando malum esse. At Socrates, qui sciret nos, si quid molesti sit, eo liberari cupere, sic respondebat, vt erat optimum. Tunc me rogas, inquit, num febris aliquod bonum sciam? Minime, ait. At lippitudinis? Ne hoc quidem. At famis? Nec famis. Atqui, ait, si D me rogas, an aliquod nouerim bonum, quod nullius bonum sit, equidem neque noui, neque eius egeo. Ibi rursus Aristippo eum interrogante, an quid pulchrum sciret: Permulta quidem, ait. An vero, inquit, omnia sibi inuicē similia sunt? Quantum fieri potest, inquit. nonnulla quidem sunt dissimillima. Quo pacto igitur, subiecit Aristippus, id pulchrum fuerit, quod est pulchro dissimile? Quoniam, inquit, homini ad cursum pulchro dissimilis alius est, alius ad palęstram. Et scutum, quod ad obiiciendum hosti pulchrum est, quam dissimillimum est iaculo, quod ad hoc pulchrum est, vt celeriter vehementerq; feratur. Non aliter, ait Aristippus, mihi respondes, actum, quum interrogarem, an aliquid bonū nosses. An vero tu putas, inquit Socrates, aliud bonum, aliud pulchrū esse?

μηδὲ σοῦ καταπεφρονηκόσιν ὀκνῇς λέγειν, δεδιὼς μὴ καταγελασθῇς. τί δ', ἔφη, ὦ δοκοῦσί σοι πολλάκις οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ὀρθῶς λεγόντων καταγελᾶν; καὶ γὰρ οἱ ἕτεροι, ἔφη. δῆλον οὖν, ἔφη, καὶ θαυμάζω σου, εἰ ἐκείνους μὲν ὅτι τοῦτο ποιοῦσι, ῥᾳδίως χαρέμενος, τούτοις δὲ μηδένα τρόπον οἷός τε εἶναι διωρθώσασθαι τῶν συνόντων. ὥσθ' ὁρᾷς μὴ ἀγνόει σεαυτόν, μηδὲ ἁμάρτανε ἃ οἱ πλεῖστοι ἁμαρτάνουσιν. οἱ γὰρ πολλοὶ ὁρμηκότες ὅτι τὰ τῶν ἀλλοτρίων πράγματα, οὐ σκοποῦσιν τὰ τῶν ἀλλοτρίων πράγματα, οὐ σκοποῦσιν ὅτι τὰ ἑαυτῶν ἐξετάζουσιν. μὴ οὖν ἀπόρραθύμει τούτου, ἀλλὰ σαυτοῦ προσέχειν μᾶλλον τοῖς σαυτοῦ προσέχῃ, καὶ μὴ ἀμελῇ τῆς πόλεως, εἴ τι δυνατὸν ἐστὶν σοῦ βέλτιον ἔχειν. τούτων γὰρ καλῶς ἐχόντων, οὐ μόνον ἄλλοι πολῖται, ἀλλὰ καὶ οἱ σοὶ φίλοι καὶ αὐτὸς οὐκ ἐλάχιστα ὠφελήσῃ. Ἀριστίππου δὲ ὅπως χρῄζοντος ἐλέγχειν τὸν Σωκράτη, ὥσπερ αὐτὸς ὑπ' ἐκείνου τὸ πρότερον ἠλέγχετο, βουλόμενος τοὺς συνόντας ὠφελεῖν ὁ Σωκράτης, ἀπεκρίνατο οὐχ ὥσπερ οἱ φυλακτικοὶ μή πῃ ὁ λόγος ἐξαλλαγῇ, ἀλλ' ὡς αὖ πεπεισμένοι μάλιστα προτρέποιεν τὰ δέοντα. ὁ μὲν γὰρ αὐτὸν ἤρετο, εἴ τι εἰδείη ἀγαθόν, ἢ σιτίον, ἢ ποτόν, ἢ χρήματα, ἢ ὑγίειαν, ἢ ῥώμην, ἢ τόλμαν, ἀφανὲς δὴ τοῦτο καὶ κακόν ποτε ὄν. ὁ δὲ εἰδὼς, ὅτι ἐάν τι ἀνοχλῇ ἡμᾶς, δεόμεθα τοῦ παύσοντος, † ἀπεκρίνατο, ὅτι χρὴ ἀπεκρίναπο, ἢ φοι ποιῆν κρεῖττον. * ἆρα γὰρ, ἔφη, ἐρωτᾷς με, καὶ εἴ τι οἶδα πυρετοῦ ἀγαθόν; οὐκ ἔγωγ', ἔφη. δῆ- * ἆρά γε, λα δ' ὀφθαλμίας; οὐδὲ τοῦτο. ἀλλὰ λιμοῦ; οὐ- ἔφη, δὲ λιμοῦ. ἀλλὰ μήν, ἔφη, εἴγ' ἐρωτᾷς με. εἴ τι ἀγαθὸν οἶδα, ὃ μηδενὸς ἀγαθόν ἐστιν, οὔτ' οἶδα, ἔφη, οὔτε δέομαι. πάλιν δὲ τὸν Ἀριστίππου ἐρωτῶντος αὐτὸν, εἴ τι εἰδείη καλόν; καὶ πολλά, ἔφη. ἆρ' οὖν, ἔφη, πολλὰ ὅμοια ἀλλήλοις; ὡς οἷόν τε μάλ' οὖν, ἔφη, ἀνομοιόταταί γε ἔνια. πῶς οὖν, ἔφη, ὃ τῷ καλῷ ἀνόμοιον, καλὸν ἂν εἴη; ὅτι νή δί', ἔφη, ἔστι μὲν τῷ καλῷ πρὸς δρόμον ἀνδρὶ θέοντι ἄλλος ἀνόμοιος, καὶ ἀνὴρ πρὸς πάλην. ἔστι δὲ ἀσπὶς, καλὴ πρὸς τὸ προβαλέσθαι, ὡς ἔνι ἀνομοιοτάτη τῷ ἀκοντίῳ, κοιλῷ πρὸς τὸ σφόδρα τε καὶ ταχὺ φέρεσθαι. οὐδὲν ἄρα φερόντως, ἔφη, ἀπεκρίνω μοι, ἡνίκα σε ἠρώτησα, εἴ τι ἀγαθὸν εἰδείης. σὺ δ' οἴει, ἔφη, ἄλλο μὲν ἀγαθὸν, ἄλλο δὲ καλὸν εἶναι;

οὐκ

Socrates iterum Aristippum confutat.

Athenæus 12. p. 269, 35. Diogen. Laert. 2. p. 72. Ξενοφῶν εἶχε πρὸς Ἀρίστιππον δυσμενῶς· διὸ καὶ τὸν καθ' ἡδονὴν λόγον Σωκράτει καὶ κατὰ χρείαν ἅπτεσθαι περιτιθείκεν.

οὐκ οἶδ' ὅτι πρὸς ταῦτα πάντα καλά τε καὶ ἀγαθά ἐστι; πρῶτον μὲν γὰρ ἡ ἀρετὴ οὐ πρὸς ἄλλα μὲν ἀγαθόν, πρὸς ἄλλα δὲ καλόν ἐστιν. ἔπειτα οἱ ἄνθρωποι τὸ αὐτό τε καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καλοὶ κἀγαθοὶ λέγονται, πρὸς τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων καλά τε κἀγαθὰ φαίνεται. πρὸς ταῦτα δ' ἂν καὶ τἄλλα πάντα, οἷς ἄνθρωποι χρῶνται, καλά τε καὶ ἀγαθὰ νομίζεται, πρὸς ἃ πρὸς ἃ ἂν εὖ χρῆται ἢ. ἆρ' οὖν, ἔφη, καὶ κόφινος καὶ πρόφορος καλόν ἐστιν; νὴ Δί', ἔφη· καὶ χρυσῆ γε ἀσπὶς αἰσχρόν, ἐὰν πρὸς τὰ ἑαυτῶν ἔργα ὁ μὲν καλῶς πεποιημένος ᾖ, ὁ δὲ κακῶς. λέγεις σύ, ἔφη, κόφινά τε καὶ ἀσπίδα τὰ αὐτὰ εἶναι; καὶ νὴ Δία ἔγωγ', ἔφη, ἀγαθά τε καὶ κακά. πολλάκις γὰρ τὸ μὲν λιμοῦ ἀγαθὸν πυρετοῦ κακόν ἐστιν, καὶ τὸ πυρετοῦ ἀγαθὸν λιμοῦ κακόν ἐστιν. πολλάκις δὲ τὸ μὲν πρὸς δρόμον καλόν, πρὸς πάλην αἰσχρόν· τὸ δὲ πρὸς πάλην καλόν, πρὸς δρόμον αἰσχρόν. πάντα γὰρ ἀγαθὰ μὲν καὶ καλά ἐστι πρὸς ἃ ἂν εὖ ἔχῃ, κακὰ δὲ καὶ αἰσχρὰ πρὸς ἃ ἂν κακῶς. καὶ οἰκίας δὲ λέγων ταὐτὰς καλάς τε εἶναι καὶ χρησίμους, παιδεύειν ἔμοιγ' ἐδόκει, οἵας χρὴ οἰκοδομεῖσθαι. ἐπεσκόπει δὲ ὧδε. ἆρά γε τὸν μέλλοντα οἰκίαν οἵαν χρὴ ἔχειν, τοῦτο δεῖ μηχανᾶσθαι, ὅπως ἥδιστα τε οἰκήσεται καὶ χρησιμωτάτην ἕξει; τοῦτο δὲ ὁμολογουμένου, σκοπῶ ἡδὺ μὲν θέρους ψυχρὸν ἔχειν, ἡδὺ δὲ χειμῶνος ἀλεεινόν. δῆλον δὲ καὶ τοῦτο συμφᾶναι, σκοπῶ ἐν ταῖς πρὸς μεσημβρίαν βλεπούσαις οἰκίαις τῷ μὲν χειμῶνος ὁ ἥλιος εἰς τὰς παστάδας ἐμπίπτει, τοῦ δὲ θέρους ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τοῦ τείχους πορεύεται σκιὰν παρέχων. σκοπῶ εἰ γε καλῶς ἔχει ταῦτα οὕτω γίγνεσθαι, οἰκοδομεῖν δεῖ ὑψηλοτέρα μὲν τὰ πρὸς μεσημβρίαν, ἵνα ὁ χειμέριος ἥλιος μὴ ἀποκλείηται· ταπεινότερα δὲ τὰ πρὸς ἄρκτον, ἵνα οἱ ψυχροὶ μὴ ἐμπίπτωσιν ἄνεμοι. ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, ὅπου πάσας ὥρας αὐτός τε ἂν ἥδιστα καταφεύγοι, καὶ τὰ ὄντα ἀσφαλέστατα διαθοῖτο, αὕτη ἂν εἰκότως ἥδιστά τε καὶ καλλίστη οἴκησις εἴη. γραφαὶ δ' ἂν ποικιλίαν πλείονας ἡδονὰς ἀποτελοῖεν, ἢ παρέχοιεν. ναοῖς γε μὴν καὶ βωμοῖς χώραν ἔφη εἶναι πρεπωδεστάτην, ἥτις ἐμφανεστάτη οὖσα, ἀσυδεστάτη εἴη.

μὴ παρεμπίπτωσιν

A An ignoras omnia pulchra & bona, ad eadem referri? Nam primum virtus non ad alia bonum quiddam est, ad alia vero, pulchrum. Deinde homines eodem modo, & eorumdem respectu pulchri bonique dicuntur, & hominum corpora eorumdem respectu esse pulchra bonaque videntur. Deniq; cetera omnia, quibus vtuntur homines, eorumdem respectu pulchra bonaque putantur, eorum scilicet, quorum vsui accommodata sunt. Num igitur, ait Aristippus, etiam qualus, quo efferuntur stercora, pulchrum quiddam est? Est profecto, ait Socrates. Atque etiam scutum aureum est turpe: modo ad vsus suos ille quidem pulchre factus sit, hoc vero male. Dicis tu, inquit, pulchra & turpia eadem esse? Dico, ait, atque etiam eadem esse bona & mala. Nam sæpenumero quod fami bonum, febri malum est; quod febri bonum, fami malum. Et sæpenumero quod ad cursum pulchrum est, ad luctam est turpe: quod ad luctam pulchrum, ad cursum turpe. Quippe omnia bona sunt ac pulchra ad ea, quibus conueniunt; mala vero ac turpia respectu eorum, quibus male conueniunt. Idem quum diceret easdem ædes pulchras & vtiles esse, docere mihi quidem videbatur, cuiusmodi sint exstruendæ. Id autem considerabat hoc modo. An non illum, qui domum habere velit, qualem habere conuenit, hoc moliri necesse est, vt habitatu sit iucundissima, & vtilissima? Quod quum pro confesso haberetur: Ergo iucundum est, inquit, per æstatem domum habere frigidam, per hiemem calidam. Quum D hoc quoque concederetur: Ergo in ædificiis, ait, quæ meridiem spectant, per hiemem sol in cubicula splendet, per æstatem vero supra nos, supraque tecta incedens, vmbram suppeditat. Quamobrem si hæc ita fieri bonum est, altius ædificanda sunt ea, quæ meridiem spectant, vt sol hibernus non excludatur: humilius vero, quæ septemtriones spectant, ne venti frigidi possint incidere. Atque vt res summatim indicetur, quo quis singulis anni temporibus iucundissime se recipiat, ac res suas tutissime collocet, id vero haud dubie iucundissimum ac pulcherrimum ædificium fuerit. Ceterum picturę, variiq; colores, plures delectationes adimunt, quam suppeditent. Templis ac aris locum illum aiebat esse conuenientissimum, qui & apertissimus pariter, ac minime tritus esset.

Socratis consilium de domo struenda.

Nam iucundum esse, vt ij, qui orare volunt, videant: neque minus iucundum, vt puri accedant. Rursum interrogatus, num fortitudo adquiri doctrina possit, an esset a natura? Equidem arbitror, ait, perinde ac corpus aliud alio robustius a natura est ad perferendos labores, sic & animum animo firmiorem esse natura ad subeunda pericula. Nam video illos qui eisdem legibus ac moribus sunt educati, longe inter se audacia differre. Idem tamē existimo, naturam omnē doctrina & exercitatione ad fortitudinē proficere. Nam patet omnino, Scythas ac Thraces nō ausuros sumtis clupeis ac hastis aduersus Lacedæmonios dimicare: contraq; manifestum est, non etiam Lacedæmonios vel aduersus Thraces cetris ac iaculis, vel aduersus Scythas arcubus depugnaturos. Atq; equidē in aliis etiā omnibus consimiliter homines video natura inter se differre, ac studio multum proficere. De quibus patet, debere omnes, siue sint præstantiori a natura indole præditi, seu hebetiores, ea discere ac meditari, in quibus excellere velint. Sapientiam vero, ac sanitatem mentis non discernebat, sed sapientis ac sani esse iudicabat, vti aliquem eis, quæ bona honestaque esse cognosceret; ac vitare, quæ sciret esse turpia. Præterea interrogatus, num eos, qui scirent, quid agere oporteat, & his contraria facerent, sapientes ac temperantes esse putaret: potius insipiētes ac stupidos esse respondit. Etenim, ait, omnes arbitror, eligentes ex iis, quæ fieri possunt, quam maxime ipsis vtilia, facere illa debere. Quamobrem qui non recte agunt, eos nec sapientes, nec mente sanos esse statuo. Docebat & iusticiam, & omnem aliam virtutem, esse sapientiam. Nam omnia, quæ iusta sunt, & ex præscripto virtutis aguntur, honesta & bona esse: neque eos, qui hæc sciant, aliud quidpiam his præferre, neque illos, qui nesciant, præstare posse: immo vero etiamsi præstare cōentur, peccare. Vsque adeo sapientes ea quæ honesta bonaque sint, facere: qui sapientes non sint, id non posse, atque etiam in conatu peccare. Quum igitur & iusta, & alia honesta ac bona cum virtute efficiantur, manifestum aiebat esse, tum iustitiam, tum omnem aliam virtutem, esse sapientiam. Et quamquam insaniam sapientiæ quiddam esse contrarium putaret,

A ἡδὺ μὲν γὰ † εἰδότας προσδύξασθαι, ἡδὺ δὲ ἰδέντας
ἀγνῶς ἔχοντας προσιέναι. πάλιν δὲ ἐρωτώμενος ἡ ἀνδρεία πότερον εἴη διδακτόν, ἢ φυσικόν; οἶμαι μὲν, ἔφη, ὥσπερ σῶμα σώματος ἰσχυρότερον πρὸς τοὺς πόνους φύεται, οὕτω καὶ ψυχὴ ψυχῆς ἐρρωμενέστερον πρὸς τὰ δεινὰ φύσει γίγνεσθαι. ὁρῶ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς νόμοις τε καὶ ἔθεσι τραφομένους πολὺ διαφέροντας ἀλλήλων
† τόλμῃ. νομίζω μέντοι πᾶσαν φύσιν μαθήσει τολμᾶν.
καὶ μελέτῃ πρὸς ἀνδρείαν αὔξεσθαι. δῆλον μὲν
B γὰρ, ὅτι σκύθαι καὶ θρᾷκες οὐκ ἂν τολμήσαιεν ἀσπίδας καὶ δόρατα λαβόντες λακεδαιμονίοις διαμάχεσθαι. φανερὸν δὲ, ὅτι καὶ λακεδαιμόνιοι οὔτ' ἂν θρᾷξιν ἐν πέλταις καὶ ἀκοντίοις, οὔτε σκύθαις ἐν τόξοις ἐθέλοιεν ἂν διαγωνίζεσθαι. ὁρῶ δ' ἔγωγε καὶ ὅτι τῶν ἄλλων πόνων ὁμοίως καὶ φύσει διαφέροντας ἀλλήλων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὅτι μελείᾳ πολὺ ὅτι-
διδόντας. ἐκ δὲ τούτων δῆλόν ἐστιν, ὅτι πονεῖν
C τε καὶ τοὺς ἀφυεστέρους καὶ τοὺς ἀμβλυτέρους τὴν φύσιν, ἐν οἷς ἂν αὔξεσθαι βούλωνται γενέσθαι, ταῦτα καὶ μανθάνειν καὶ μελετᾶν. σοφίαν δὲ, καὶ σωφροσύνην, οὐ διώριζεν, ἀλλὰ
τὸ τὰ μὲν καλά τε καὶ ἀγαθὰ γιγνώσκοντα χρῆσθαι αὐτοῖς, καὶ τὸ τἀναντία εἰδότα ἀπο-
σῶφρον. λαβεῖσθαι, σοφόν τε καὶ † σώφρονα ἔφη εἶναι.
προσερωτώμενος δὲ, εἰ τοὺς ἀπαιδεύτους μὲν
D δεῖ προστίθεσθαι, ποιοῦντας δὲ τἀναντία, σοφούς τε καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι) νομίζοι, οὐδέν γε μᾶλλον, ἔφη, ἢ ἀσόφους τε καὶ ἀμαθεῖς. πολύ-
γὰρ δεῖν οἶ- ταις † γὰρ οἶμαι προσομιλοῦντας ἐκ τῶν ἐνδε-
μαι * οἴονται χομένων ἃ * οἷόν τε συμφορώτατα αὐτοῖς εἶναι, ταῦτα προσέπλην. νομίζω δ' ὦν τοὺς μὴ ὀρθῶς προσέποντας, οὔτε σοφοὺς, οὔτε σώφρονας εἶναι. ἔφη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀρετὴν, σοφίαν εἶναι. πάντα γὰρ δίκαια, καὶ πρᾶγματα, ὅσα ἀρετῇ προσήκεται, καλά τε καὶ ἀγαθὰ εἶναι. καὶ οὔτ' ἂν τοὺς ταῦτα εἰδότας ἄλλο [ἂν * τι τούτων μᾶλλον προελέσθαι, οὔτε τοὺς μὴ ἐπισταμένους, δύνασθαι προσέπ-
E τειν, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν, ἁμαρτάνειν. οὕτω καὶ τὰ καλά γε καὶ ἀγαθὰ τοὺς μὲν σοφοὺς προσέπλην, τοὺς δὲ μὴ σοφοὺς οὐ δύνασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν, ἁμαρτάνειν. ἐπεὶ οὖν τά τε δίκαια καὶ τἄλλα καλά τε καὶ ἀγαθὰ πάντα ἀρετῇ προσήκεται, δῆλον εἶναι), ὅτι καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἀρετὴ, σοφία ἐστί. μανίαν γε μὴν ἐναντίον μὲν ἔφη εἶναι) σοφίᾳ,

ἰδέντας

τόλμαν.

ἡ μέντοι

ὃ μὴν τοί γε τὴν ἀνεπιστημοσύνην μανίαν ἐνό- Anon tamen inscitiam existimabat esse in-
μιζεν. τὸ δὲ ἀγνοεῖν ἑαυτὸν, † καὶ μὴ ἃ οἶδε δο- saniam: sed ignorare seipsum, & quæ quis
ξάζειν τε καὶ οἴεσθαι καὶ γιγνώσκειν, ἐγγυτάτω nesciat, opinari ac scire velle, proximum
μανίας ἐλογίζετο εἶ). τοὺς μὴν τοι πολλοὺς ἔ- quiddam esse arbitrabatur insaniæ. Adde-
φη, ἃ μὴ οἱ πλεῖστοι ἀγνοοῦσι, τοὺς διημαρτη- bat hominum vulgus negare illos insani-
κότας τούτων οὐ φάσκειν μαίνεσθαι, τοὺς δὲ δι- re, qui ab iis aberrant, quæ maxima pars
ημαρτηκότας ὧν οἱ πολλοὶ γιγνώσκουσι, μαινο- ignoret: at qui ab illis aberrant, quæ vul-
μένους καλεῖν. ἐάν τε γάρ τις μέγας οὕτως οἴη- go nota sint, furiosos adpellare. Nam ai-
ται εἶ), ὥστε κύπτειν τὰς πύλας τοῦ τείχους iunt eum, qui se tam magnum esse pu-
διεξιών, ἐάν τε οὕτως ἰσχυρὸς, ὡς ἁπτόμενος tet, vt per oppidi portas transiens sese in-
οἰκίας αἴρεσθαι, ἢ ἄλλῳ τῳ ὁτιοῦν πράττειν τῶν B clinet, tamque robustum, vt ædes sustol-
πᾶσι δῆλον ὅτι ἀδύνατά ἐστι, τούτων μὴ ἐν- lere conetur, vel aliquid aliud eorum ad-
σθαι φάσκειν. τοὺς δὲ μικρὸν διαμαρτάνοντας grediatur, de quibus constet omnibus, fie-
οὐ δοκεῖν τοῖς πολλοῖς μαίνεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ ri ea non posse: hunc inquam omnino in-
τὸν ἰσχυρὰν ὁτιοῦν ἐπιθυμίαν ἔρωτα καλοῦσιν, οὕτω sanire aiunt. At qui paullum quid delin-
καὶ τὴν μεγάλην τῶν δόξαν μανίαν αὐτοὺς κα- quant, non videri vulgo insanire: sed quē-
λεῖν. φθονοῦν δὲ σκοπῶν ὅ, τι εἴη, λύπην τινὰ admodum vehementem libidinem ad-
ἐξεύρισκεν αὐτὸν οὖσαν, οὔτε τοῖς ὁτιοῦν τῶν pellant amorem, ita dementiam ingentem
φίλων ἀτυχίαις, οὔτε τοῖς ἐπ' ἐχθρῶν εὐτυ- ab eis insaniam vocari. Quum autem quid
χίαις χαιρομένοις· ἀλλὰ μόνους ἔφη φθονεῖν esset inuidia, consideraret; dolorem esse
τοὺς ὁτιοῦν τῶν φίλων εὐπραξίας ἀνιω- C quemdam reperiebat, non in amicorum
μένους. θαυμαζόντων δέ τινων, εἴ τις φίλων τινὰ aduersis rebus, nec in secundis hostium:
ὁτιοῦν τῇ εὐπραξίᾳ αὐτοῦ λυποῖτο, ὑπεμίμνησκεν sed eos solum aiebat inuidere, qui amico-
ὅτι πολλοὶ οὕτως πρός τινας ἔχουσιν, ὥστε καὶ rum fortunam prosperam iniquo animo
κακῶς μὲν πράττοντας μὴ δύνασθαι εὖ ποιεῖν, ferrent. Quumque mirarentur nonnulli,
ἀλλὰ βοηθεῖν ἀτυχοῦσιν, εὐτυχοῦντων δὲ λυπεῖσθαι. τοῦτο δὲ φρονίμῳ μὲν ἀνδρὶ posse aliquem in eius successu prospero,
οὐκ ἂν συμβαίνειν, τοὺς ἠλιθίους δ' † δεσπόζειν quem diligeret, percipere dolorem: com-
αὐτό. σχολὴν δὲ σκοπῶν, τί εἴη, πράξεως μὲν τοῖς monefaciebat eos, esse quosdam sic adfe-
πλείοσιν ἔφη δύεσθαι. καὶ γὰρ τοὺς πεττεύοντας, ctos ad alios, vt si cum miseriis eos confli-
καὶ τοὺς γελωτοποιοῦντας πολλοὺς ἢ πόλεως ἢ τοὺς ctari videant, negligere ipsos non possint,
τοὺς ἔφη σχολάζειν. ἐξεῖναι γὰρ αὐτοῖς εἰς ἄλλο omninoque calamitatibus eorum succurrant: contra, si secundæ res ipsorum sint,
πράξοντας τὰ βελτίω τούτων. ἀπὸ μὲν τοι τῶν βελ- doleant. Atque hoc viro prudenti non v-
τόνων ὅτι τὰ χείρω ἴεναι, οὐδένα σχολάζειν. εἰ δέ suuenire, sed fatuis. Quum quid sit otium,
τις εἴη, τοῦτον, ἀσχολίας αὐτῷ οὔσης, κακῶς, ἔφη, consideraret; aiebat se deprehendere, ma-
τοῦτο πράττειν. βασιλέας δὲ καὶ ἄρχοντας οὐ τοὺς ximam hominum partem aliquid facere.
τὰ σκῆπτρα ἔχοντας ἔφη εἶ), οὐδὲ τοὺς ὑπὸ τῶν Quippe illos etiam, qui calculis ludunt, &
τυχόντων αἱρεθέντας, οὐδὲ τοὺς κλήρῳ λαχόντας, Dioculatores, agere quidem aliquid aiebat,
οὐδὲ τοὺς βιασαμένους, οὐδὲ τοὺς ὀξαπατήσαν- verum eosdem nihilominus esse otiosos.
τας, ἀλλὰ τοὺς ὅτῳ γε μὴ ἄρχοντος ἐστὶν ὁπότε γάρ Etenim posse ipsos discedere, ad agendum
τις ὁμολογήσειε τὸν μὲν ἄρχοντος εἶ) ὃ πρᾶ- E aliquid rei melioris. A melioribus autem
ττειν ὅ, τι χρὴ ποιεῖν, τὸν δ' ἄρχεσθαι καὶ ὃ πείθε- ad peiora se conferendi, otium esse nemi-
σθαι, ἐπεδείκνυεν ἐν τῇ νηῒ τὸν μὲν ὅτῳ χαίρειν, ni. Ac si maxime quis id faceret, aiebat eū
ἄρχειν, τὸν δ' ναύκληρον καὶ τοὺς ἄλλους εἰ τῇ νηῒ male facere, præsertim qui iam ante in ne-
πάντας, πεφυκέναι τῷ ἐπισταμένῳ καὶ ἐν γεωργίᾳ, gotio esset. Reges ac principes non illos di-
τοὺς κεκτημένους ἀγρούς· καὶ ἐν νόσῳ, τοὺς νοσοῦν- cebat esse, qui sceptra tenerēt, nec illos, qui
τας· vel a quibus uis essent delecti, vel sorte, vi,
fraudibus eo peruenissent: sed quotquot
imperandi periti essent. Nam vbi quis fa-
teretur, eius esse, qui cum imperio præsit,
imperare quod agendū sit, subditi vero pa-
rere: demonstrabat in naui eum, qui rei
nauticæ peritus sit, aliis præesse, nauicula-
torē vero, cū ceteris omnibus, huic perito
parere: itidē in agricultura illos, qui agros
possiderent: in morbo, qui eo laborarent:

in corporis exercitio, qui eo vterentur: alios denique omnes, quibus quiddam sit, quod curatione indigeat, si quidem se arbitrentur rem intelligere, curam eius habere: sin autem, non modo peritis præsentibus obtemperare, sed etiam absentes arcessere; vt ipsis parentes, quæ oporteat, agant. In lanificio etiam mulieres viris præesse demonstrabat, quod illæ sciant, quo pacto exercendum sit lanificium, viri contra ignorent. Quod si quis ad hæc diceret, posse tyrannum recte monentibus non obtemperare: Et qui non parere possit, respondebat, quum si quis recte monenti non obtemperet, damnum propositum sit? Nam si qua in re non pareat aliquis recte monenti, nimirum peccabit: qui vero peccat, damno multatur. Quod si quis diceret, habere tyrannum potestatem occidendi eum, qui recte sapiat: Tu vero existimas, inquit, eum, qui præstantissimos quosque ex sociis occidat, damni expertem esse, vel leue damnum pati? Vtrum enim arbitraris eum, qui hoc perpetret, incolumem posse manere, an potius hoc pacto celerrime periturum? Quum autem ex eo quidam quæreret, quodnam ipsi videretur vitæ institutum homini optimum esse: respõdit, actionem bonam. At quum rursus ille quæreret, an etiam fortunã prosperam pro instituto quodam duceret? Equidem, ait, fortunam & actionem prorsus esse statuo contraria. Nam si quis nihil quærens aliquid rei necessariæ consequatur, id fortunam esse prosperam puto: at si quis doctrina & exercitatione recte quid faciat, id actionem bonam esse duco; quique hoc instituto gaudent, ij mihi videntur bene agere. Homines etiam optimos deoque acceptissimos aiebat esse, in agricultura eos, qui ad agri cultionem pertinentia recte faciant: in medicina, qui res medicas: in republica, qui res ciuiles. At qui nihil recte agit, eum neque vtilem ad quidquam esse dicebat, neque acceptum deo. Præterea si quando cum aliquibus colloqueretur, qui artificia nossent, & quæstus gratia iis vterentur, etiam his proderat. Nam quum aliquando ad Parrhasium pictorem ingressus esset, cumque eo colloqueretur: Num pictura, mi Parrhasi, ait, earum rerum est adsimilatio, quæ res cernuntur? Nam & concaua, & eminentia, & obscura. & lucida, & dura, & mollia, & aspera, & læuia, & noua & vetera corpora per colores repræsentando exprimitis.

A καὶ ἐν σωματικίᾳ, τὰς σωματικοὺς ὠφελίας καὶ τὰς ἄλλας πόλεις οἷς ὑπάρχει τι ἐπιμελείας δεόμενον, αἰ μὴ αὐτοὶ ἡγῶνται ἐπίστασθαι, ἐπιμελεῖσθαι· εἰ δὲ μή, τοῖς ἐπισταμένοις οὐ μόνον παρὼν πειθομένους, ἀλλὰ καὶ ἀπόντας μεταπεμπομένους, ὅπως ἐκείνοις πειθόμενοι τὰ δέοντα πράττωσιν. ἐν δὲ παλαισίᾳ καὶ τὰς γυναῖκας ἐπεδείκνυεν ἀρχούσας τῶν ἀνδρῶν, ἀφ' ὧν τὰς μὲν εἰδέναι, ὅπως χρὴ παλαιστρίαν, τοὺς δὲ μὴ εἰδέναι. εἰ δέ τις πρὸς ταῦτα λέγοι, ὅτι

B τῷ τυράννῳ ἔξεστι μὴ πειθομένοις τοῖς ὀρθῶς λέγουσι· καὶ πῶς αὖ, ἔφη, ἔξεστι μὴ πειθομένοις, ὅταν ζημίας γε ἕνεκα, ἐάν τις τῷ δεῖ λέγοντι μὴ πείθηται; ἐν ᾧ γὰρ ἄν τις πράγματι μὴ πείθηται τῷ δεῖ λέγοντι, ἁμαρτήσεται δήπου· ἁμαρτάνων δὲ ζημιωθήσεται. εἰ δὲ φαίη τις τὸν τυράννῳ ὄντα, καὶ ἀποκτείναντα τὸν δεῖ φρονοῦντα· τὸν δὲ ἀποκτείνοντα, ἔφη, τοὺς κρατίστους τῶν συμμάχων οἵᾳ ἀζήμιον γίγνεσθαι, ἢ ὡς ἔτυχε ζημιοῦσθαι; πότερον γὰρ ἂν μᾶλλον οἵᾳ σώζεσθαι τὰ ταῦτα πράττοντα, ἢ ὅτῳ καὶ τάχιστ' ἂν

C ἀπολέσθαι; ἐρωτῶν δέ ποτε αὐτὸν, τί δοκοίη αὐτῷ κράτιστον ἀνδρὶ ὑπάρχειν (ἆθλημα εἶναι), ἀπεκρίνατο δυσπραξίαν. ἐρωτῶν δὲ πάλιν, εἰ καὶ τὴν δυτυχίαν ὑπάρχειν νομίζοι εἶναι· πολλοῦ μὲν δεῖν ἔφη, τοὐναντίον ἔγωγ', ἔφη, τύχην καὶ πρᾶξιν ἡγοῦμαι. ὃ μὲν γὰρ μὴ ζητοῦντα ὑπάρχειν τινὶ τῶν δεόντων, δυτυχίαν οἶμαι εἶναι· ὃ δὲ μαθόντα τι καὶ μελετήσαντα δεῖ ποιεῖν, δυπραξίαν νομίζω· καὶ οἱ τοῦτο ὑπάρχοντες, δοκοῦσί μοι δεῖ πράττειν. καὶ ἔρισιν ὅ καὶ

D φιλοφιλεστάτους ἔφη εἶναι), ἐν μὲν γεωργίᾳ, τοὺς τὰ γεωργικὰ δεῖ πράττοντας, ἐν δὲ ἰατρείᾳ, τοὺς τὰ ἰατρικά, ἐν δὲ πολιτείᾳ, τοὺς τὰ πολιτικά· τὸν δὲ μηδὲν δεῖ πράττοντα, οὔτε χρήσιμον οὐδένα ἔφη εἶναι), οὔτε φιλητόν. ἀλλὰ μὴν καὶ εἴ ποτε τῶν ζωγράφων ἐχόντων, καὶ ἐργασίας ἕνεκα χρωμένων αὐταῖς, ἀφελέγοιτό τισι, καὶ τούτοις ὠφέλιμος ἦν. εἰσελθὼν μὲν γάρ ποτε πρὸς Παρράσιον τὸν ζωγράφον, καὶ διαλε-

E γόμενος αὐτῷ· ἆρα, ἔφη, ὦ Παρράσιε, γραφικὴ ἔστιν ἡ εἰκασία τῶν ὁρωμένων; τὰ γὰρ κοῖλα, καὶ τὰ ὑψηλὰ, καὶ τὰ σκοτεινὰ, καὶ τὰ φωτεινὰ, καὶ τὰ σκληρὰ, καὶ τὰ μαλακὰ, καὶ τὰ τραχέα, καὶ τὰ λεῖα, καὶ τὰ νέα, καὶ τὰ παλαιὰ σώματα διὰ τῶν χρωμάτων ἀπεικάζοντες ἐκμιμεῖσθε.

ἀληθῆ

ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. καὶ μὴν τά γε καλὰ εἴδη ἀφομοιοῦντες, ὅπῃ οὐ ῥᾴδιον ἑνὶ ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἅμα πάντα ἔχοντι, ἐκ πολλῶν † συνάγοντες τὰ ἐξ ἑκάστου κάλλιστα, οὕτως ὅλα τὰ σώματα καλὰ ποιεῖτε φαίνεσθαι. ποιοῦμεν γάρ, ἔφη, οὕτως. τί γάρ; ἔφη, τὸ πιθανώτατόν τε, καὶ ἥδιστον, καὶ φιλικώτατον, καὶ ποθεινότατον, καὶ ἐρασμιώτατον ἀπομιμεῖσθε τῆς ψυχῆς ἦθος; ἢ οὐδὲ μιμητὸν ὅτι τοῦτο; πῶς γὰρ δύ', ἔφη, μιμητὸν εἴη, ὦ Σώκρατες, ὃ μήτε συμμετρίαν, μήτε χρῶμα, μήτε ὧν σὺ εἶπας ἄρτι μηδὲν ἔχῃ, μηδὲ ὅλως ὁρατόν ἐστιν; ἆρ' οὖν, ἔφη, γίγνεταί σι ἀνθρώπῳ πώποτε φιλοφρόνως καὶ ὁ ἐμφρὼν βλέπειν πρός τινας; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. οὐκοῦν τό γε μιμητὸν ἐν τοῖς ὄμμασιν; ἧττον μάλα, ἔφη. ὅτι γ' οἱ τοῖς τῶν φίλων ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς ὁμοίως σοὶ δοκοῦσιν ἔχειν τὰ πρόσωπα, οἵτε φροντίζοντες καὶ οἱ μή; μὰ δι' οὐ δῆτα, ἔφη. ὅτι μὲν γὰρ τοῖς ἀγαθοῖς φαιδροί, ὅτι δὲ τοῖς κακοῖς σκυθρωποὶ γίγνονται. οὐκοῦν, ἔφη, ἧττα ταῦτα δυνατὸν ἀπεικάζειν; ἧττα μάλα, ἔφη. ἀλλὰ μὴν ἥ γε μεγαλοπρέπεια, ἥ τε ἐλευθέριον, ἥ τε ταπεινότης καὶ ἀνελευθερίαν, ἥ τε σωφρονικήν τε καὶ φρόνιμον, ἥ τε ὑβριστικήν τε καὶ ἀπρεπὲς ἄγαλμα τοῦ προσώπου, καὶ σχῆμα τῶν σχημάτων, καὶ ἑστώτων καὶ κινουμένων ἀνθρώπων ἀναφαίνει. ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. οὐκοῦν καὶ ταῦτα † μιμήματα; καὶ μάλα, ἔφη. πότερον οὖν, ἔφη, νομίζεις ἥδιον ὁρᾶν τοὺς ἀνθρώπους, δι' ὧν τὰ καλά τε καγαθὰ, καὶ ἀγαπητὰ ἤθη φαίνεται, ἢ δι' ὧν τὰ αἰσχρά τε, καὶ πονηρὰ, καὶ μισητά; πολὺ νὴ Δί', ἔφη, ἀφέρῃ, ὦ Σώκρατες. πρὸς ὃν Κλείτωνα τὸν ἀνδριαντοποιὸν εἰσελθών ποτε, καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ· ὅτι μὲν, ἔφη, ὦ Κλείτων, ἀλλοίους ποιεῖς δρομέας τε καὶ παλαιστάς, καὶ πύκτας, καὶ παγκρατιαστάς, ὁρῶ τε καὶ οἶδα. ὃ δ' μάλιστα ψυχαγωγεῖ καὶ τὸ ὄψεως τοὺς ἀνθρώπους, ζωτικὴν φαίνεσθαι, πῶς ἔστι τοῖς ἀνδριᾶσιν; ἐπεὶ δ' ἀπορῶν ὁ Κλείτων ἔτι παρὰ ἀπεκρίνατο· ἆρ', ἔφη, τοῖς τῶν ζώντων εἴδεσιν ἀπεικάζων ἔρδεις, ζωτικώτερα ποιεῖς φαίνεσθαι τοὺς ἀνδριάντας; καὶ μάλα, ἔφη. οὐκοῦν τά τε ἐν τῷ σχήματι καταπεπτωκότα, καὶ τὰ ἀνατεταμένα ἐν τοῖς σώμασι, καὶ τὰ συμπιεζόμενα, καὶ τὰ διελκόμενα, καὶ τὰ ἀντεῖμένα, καὶ τὰ ἀνειμένα

σωαγαγόντες

μιμητά;

A Vere dicis, ait Parrhasius. Atqui quũ formas elegantes imitamini, quando non facile est vnum hominem nanciſci, in quo reprehẽſionis omnia ſint expertia; de multis colligentes ea, quæ in ſingulis pulcherrima ſunt, ita ſcilicet tota corpora, vt pulchra videantur, efficitis. Sic facimus, ait. Quid vero? Subiecit Socrates, num indolem animi ad perſuadendum aptiſſimam, & ſuauiſſimam, & amiciſſimam, & deſiderabilem maxime, maximeque amabilem imitamini? an vero illa inimitabilis eſt? B Quo pacto, mi Socrates, ait Parrhaſius, poſſit hoc eſſe imitabile, quod neque proportionem, neque colorem, neque quidquam habet illorum, quæ modo tu commemorabas, ac omnino ne cerni quidem poteſt? Annon, inquit, vſuuenit homini nonnumquam, vt blande, vel hoſtiliter quoſdam intueatur? Ita mihi videtur, ait. Ergo in oculis eſt, quod exprimi poteſt? Omnino, inquit. At in amicorum rebus ſecundis & aduerſis eidemne vultus eſſe tibi vidẽtur eorum, qui ſolliciti ſunt, & qui C non? Nequaquam, ait. Nam in proſperis hilares, in aduerſis triſtes fiunt. Ergo poſſunt, ait Socrates, hæc quoque repræſentari? Omnino, reſpondit Parrhaſius. Quin etiam indoles quædam magnifica, & liberalis, & humilis, & illiberalis, & caſta, & prudens, & petulans, & turpis, per vultum, per geſtus hominum, tam eorum qui ſtãt, quam qui mouẽtur, elucet. Vere dicis, ait. Et poſſunt igitur hæc quoq; imitando exprimi? Omnino, inquit. Vtrum ergo, ſubiecit Socrates, illa cernere lubentius homines putas, per quæ honeſti, boni, amaD biles mores elucent: an per quę mores turpes, improbi, odio digni? Multũ inter hæc mi Socrates, ait, profecto intereſt. Etiam ingreſſus aliquando ad Clitonem ſtatuarium, inſtitutoq; cum hoc colloquio: Varios te mi Clito, ait, curſores, luctatores, pugiles, pãcratiaſtas fingere video & ſcio: quod autem maxime recreat homines adſpectu, ſi viuax quiddam eis ineſſe videatur, quo pacto id in ſtatuis efficis? Hęic quum ſubdubitans Clito, non celeriter reſponderet: An, inquit, opus tuum ad forE mas eorum, quæ viuunt, comparando, ſtatuas viuaciores videri facis? Omnino, inquit. Nõne igitur, dum quæ per geſtus deorſum ſurſumq; trahuntur in corporibus, & quæ comprimũtur, & quæ diducuntur, & quæ intenduntur, & quæ remittuntur,

exprimis; facis, vt similiora, magisq; con- A sentanea veris adpareãt? Maxime scilicet, inquit. At vero etiam adfectiones corporum aliquid agentium imitari, an non delectationem aliquam spectantibus adfert? Id vero consentaneum est, ait. Quamobrem pugnantium oculi repręsentandi sunt vt minaces, victorum vero vultus sic effingendus, vt lætorum esse solet. Prorsus, inquit. Ergo statuarium, subiecit Socrates, animi actiones per formam repræsentare oportet. Athenaeg. 5. p. 111, 39. ê Secundo. Μίσωνα. Idem ad Pistiam fabrum loricarium ingressus, quum is ipsi loricas egregie factas ostenderet: Profecto, ait, mi Pistia, pulchrum hoc inuentum est, tegere loricam eas hominis partes, quas tegi necesse est; neque tamen impedire, quo minus quis manibus vtatur. Verum, inquit, dicito mihi, mi Pistia, quamobrem nec firmiores, nec maioris pretij thoraces ac loricas faciens, quam alij, pluris tamen eas vendis? Propterea mi Socrates, ait, quod concinniores facio. Illud autem concinnũ an mensura, vel pondere demonstrans, pluris æstimas? Nec enim thoraces omnes æquales, neque similes te puto facere, siquidem tales facis, qui congruant. Sic est, inquit. Nam absque illo sit, nullus loricæ vsus fuerit. Ergo, ait Socrates, etiam hominum corpora partim cõcinna sunt, partim non cõcinna. Maxime, inquit. Quo igitur pacto, inquit, thoracem inconcinno corpori congruentem, concinnum efficis? Sic nimirum, ait vt & congruentẽ facio. Nam qui congruit, concinnus est. Videris mihi, ait Socrates, concinnitatem non per se adpellare, sed respectu eius, qui vtitur. Quẽadmodum si dicas clupeum cõcinnum illi D esse, cui congruit: itidemq; de chlamyde, rebusque ceteris, ex tuo quidem sermone existimandum videtur. Fortassis autem etiam aliud quoddam non exiguum bonum ineſt huic congruentiæ. Doce vero me, mi Socrates, ait, si quid habes. Minus, inquit, pondere suo premunt thoraces, qui congruunt, quã qui non congruunt, licet pondus æquale habeant. Etenim qui non congruunt, vel ab humeris toti dependendo, vel aliam partem corporis aliquam vehementer premẽdo, gestatu difficiles ac molesti fiunt: at vero qui congruunt, quum onus partim a clauiculis, & parte scoptulis vicina, partim ab humeris, a pectore, a tergo, a ventre distributim subleuetur, prope non gestaminis, sed adpẽdicis esse loco videntur. Dixisti hoc ipsum, ait, propter

ἀπεικάζων, ὁμοιότερά τε τοῖς ἀληθινοῖς καὶ πιθανώτερα ποιῇς φαίνεσθαι; πολύ μὲν οὖν, ἔφη, ὃ δὲ καὶ τὰ πάθη τῶν ποιουμένων τι σωμάτων ἀπομιμεῖσθαι οὐ ποιῇ τινὰ τέρψιν τοῖς θεωμένοις; εἰκὸς γ' οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τῶν μὲν μαχομένων ἀπειλητικὰ τὰ ὄμματα ἀπεικαστέον, τῶν δὲ νενικηκότων εὐφραινομένων ὄψις μιμητέα. σφόδρα γε, ἔφη ὁ Δαίδαλος, ἔφη, τὸν ἀνδριαντοποιὸν τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα τῷ εἴδει προσεικάζειν. πρὸς ὃ Πιστίαν τὸν θω- B ρακοποιὸν εἰσελθών, ὑποδείξαντος αὐτῷ τὸν Σωκράτης θώρακας οὓς εἰργασμένους· ἦ πολλοῦ ἄξια, ἔφη, καλόν γε, ὦ Πιστία, τὸ εὕρημα, τῷ τὰ μὲν δεόμενα σκέπης τοῦ ἀνθρώπου σκεπάζειν τὸν θώρακα, ταῖς δ' χερσὶ μὴ κωλύειν χρῆσθαι. ἀτὰρ, ἔφη, λέξον μοι ὦ Πιστία, διὰ τί ὅτε ἰσχυροτέρους, ὅτε πολυσυγκρίτους τῶν ἄλλων ποιῶν τοὺς θώρακας, πλείονος πωλεῖς; ὅτι, ἔφη, ὦ Σώκρατες εὐρυθμοτέρους ποιῶ. † τὸν ῥυ- † ῥυθμὸν θμὸν, ἔφη, πότερα μέζῳ, ἢ σταθμῷ ὑποδεικνύων, πλείονος τιμᾷς; ἐγὼ δὲ ἢν ἴσους γε πολύτας, οὐδὲ ὁμοίους σοὶ ἐμοί σε ποιῇν, εἰ γε ἀρμοττούσας ποιῇς ἀλλ' οὐκ εὐρύθμους, ἔφη, ποιῶ. οὐδὲν γὰρ ὄφελός ἐστι θώρακος αὐτῷ τόπου. ἔχω, ἔφη, σώματά γε ἀνθρώπων, τὰ μὲν εὔρυθμά ἐστι, τὰ δ' † ἄρρυθμα. πολὺ μὲν οὖν, ἔφη. πῶς ἄν, † ἄρρυθμα ἔφη, τῷ ἀρρύθμῳ σώματι ἁρμόττοντα † θώρακα εὔρυθμον ποιῇς; ὥσπερ καὶ ἁρμόττοντα, ἔφη. ὁ ἁρμόττων γάρ ἐστιν εὔρυθμος. δοκεῖς μοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὃ εὔρυθμον ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ λέγειν, ἀλλὰ πρὸς τὸν χρώμενον. ὥσπερ αἰ εἰ D φαίης ἀσπίδα, ᾗ ἂν ἁρμόττῃ, τούτῳ εὔρυθμον εἶναι, καὶ χλαμύδα, καὶ πάλλα ὡσαύτως ἔοικεν ἔχειν τῷ σῷ λόγῳ. ἴσως γὰρ καὶ ἄλλο τι οὐ μικρὸν ἀγαθὸν τῇ ἁρμοττούσῃ πρόσεστι. δίδαξον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, εἰ τί ἔχεις. ἧττον, ἔφη, τῷ βαρεῖ πιέζουσιν οἱ ἁρμόττοντες τῶν ἀνάρμοστων, τὸν αὐτὸν σταθμὸν ἔχοντες. οἱ μὲν γὰρ ἀνάρμοστοι, ἢ ὅλοι ἐκ τῶν ὤμων κρεμάμενοι, ἢ καὶ ἄλλο τι τοῦ σώματος σφόδρα πιέζοντες, δυσφο- E ροῦσι καὶ χαλεποὶ φέρειν εἰσὶν· οἱ δ' ἁρμόττοντες, διῃρημένοι τὸ βάρος, τὸ μὲν ἐπὶ τῶν κλειδῶν καὶ ἐπωμίδων, ὃ δ' ἐπὶ τῶν ὤμων, ὃ δ' ἐπὶ τοῦ στήθους, ὃ δὲ ἐπὶ τοῦ νώτου, ὃ δὲ ἐπὶ τῆς γαστρός, ὀλίγου δεῖν οὐ φορήματι, ἀλλὰ προσθήματι ἐοίκασιν. εἴρηκας, ἔφη, καὶ σὺ δι' ὅπερ

ὅσῳ ἔγωγε τὰ ἐμὰ ἔργα πλείσου ἄξια νομίζω εἶ). ἔνιοι μέντοι τοῖς ποικίλοις καὶ τοῖς ὀπιχρύσοις θωρακας μᾶλλον ὠνοῦνται. ἀλλὰ μήν, ἔφη, εἴγε διὰ ταῦτα μὴ ἁρμόττοντας ὠνοῦνται, κακὸν ἔμοιγε δοκοῦσι ποικίλον τε καὶ ὀπίχρυσον ὠνεῖσθαι. ἀτάρ, ἔφη, τῶν σώματος μὴ μενόντος, ἀλλὰ τοτὲ μὲν κυρτουμένου, τοτὲ δὲ ὀρθουμένου, πῶς ἂν ἀκριβῆς θώρακες ἁρμόττοιεν; οὐδαμῶς, ἔφη. λέγεις, ἔφη, ἁρμόττειν οὐ τοὺς ἀκριβῆς, ἀλλὰ τοὺς μὴ λυποῦντας ἐν τῇ χρείᾳ. οὕτως, ἔφη, τοῦτο λέγεις ὦ Σώκρατες, καὶ ταύτῃ ὀρθῶς ἀποδέχῃ. γυναικὸς δὲ πολιτευομένης ἐν τῇ πόλει καλῆς, ἧς ὄνομα ἦν Θεοδότη, καὶ οἷα σωφρονεῖν τῷ πείθοντι, μνησθέντος αὐτῆς τῶν παρόντων τινός, καὶ εἰπόντος, ὅτι κρεῖττον εἴη λόγου τὸ κάλλος τῆς γυναικὸς, καὶ ζωγράφους φήσαντος εἰσιέναι πρὸς αὐτὴν ἀπεικασομένους, οἷς ἐκείνη ὅτι δεικνύοι ἑαυτῆς ὅσα καλῶς ἔχοι· ἰτέον ἂν εἴη θεασομένους, ἔφη ὁ Σωκράτης. ἀκούσασί γε γὰρ δὴ † ἀκούσασί γε τῷ λόγου κρεῖττον ὄντι καταμαθεῖν. καὶ ὁ διηγησάμενος· οὐκ ἂν φθάνοιτε, ἔφη, ἀκολουθοῦντες; οὕτω μὲν δὴ παρελθόντες πρὸς τὴν Θεοδότην, καὶ καταλαβόντες ζωγράφῳ τινὶ παρεστηκυῖαν, ἐθεάσαντο. παυσαμένου δὲ τοῦ ζωγράφου· ὦ ἄνδρες, ἔφη ὁ Σωκράτης, πότερον ἡμᾶς δεῖ μᾶλλον Θεοδότῃ χάριν ἔχειν, ὅτι ἡμῖν ὁ κάλλος ἑαυτῆς ἐπέδειξεν, ἢ ταύτην ἡμῖν, ὅτι ἐθεασάμεθα; ἆρ' εἰ μὲν ταύτῃ ὠφελιμώτερόν ἐστιν ἡ ὀπτὸ δεῖξις, ταύτην ἡμῖν χάριν ἐκτέον· εἰ δὲ ἡμῖν ἡ θέα, ἡμᾶς ταύτῃ; εἰ πόντος δέ τινος, ὅτι δίκαια λέγει, ὀκνοῖμεν, ἔφη, αὐτὴν μὲν ἤδη τι παρ' ἡμῶν ἔπαινον κερδαίνειν, καὶ ἐπειδὰν εἰς πλείους ἀφίκηται, πλείω ὠφελήσειν· ἡμᾶς δ' ἤδη τε ὧν ἐθεασάμεθα ὀπτὸ μεμνῆσθαι ἄφατος, καὶ ἄπιμεν οὐδενὸς ἐνδεεῖς, καὶ ἀπελθόντες ποθήσομεν. ἐκ δὲ τούτων εἰκὸς, ἡμᾶς μὲν θεραπεύειν, ταύτην δὲ θεραπεύεσθαι. καὶ ἡ Θεοδότη, καὶ δι', ἔφη, εἰ δοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, ἐμὲ ἂν δέοι ὑμῖν τῆς θέας χάριν ἔχειν. ἐκ δὲ τούτου ὁ Σωκράτης, ὁρᾶν αὐτῶν τε πολυτελῶς κεκοσμημένων, καὶ μητέρα παρεῖναι αὐτῇ ἐν ἐσθῆτι καὶ θεραπείᾳ οὐ τῇ τυχούσῃ, καὶ θεραπαίνας πολλὰς καὶ εὐειδεῖς, καὶ οὐδὲ ταύτας ἠμελημένως ἐχούσας, καὶ οἴκοις ἄλλοις τε οἰκίαν ἀφθόνως κατεσκευασμένην· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Θεοδότη, ἔστι σοι ἀγρός;

Aquod equidē opera mea maximi esse pretij duco. Nonnulli tamen thoraces varios ac deauratos lubentius emunt. At vero, ait Socrates, si propterea non congruentes emunt, varium mihi & inauratum malum emere videntur. Quum autem corpus eodem modo non manet, ait, sed modo curuatur, modo erigitur, quo pacto accurati thoraces cōgruere possunt? Nequaquam, inquit. Dicis tu congruere, ait, non accuratos, sed qui in ipso vsu molesti nō sint. Id vero mi Socrates, ait, ipse dicis, & nūc quidem recte rem accipis. Ceterum quum aliquando mulier quædam esset in vrbe sane formosa, cui nomen esset Theodota, quæque talis esset, vt cū persuadente consuesceret: facta eius mētione ab aliquo eorum, qui aderant, dicente mulieris eius elegantiam verbis exprimi non posse, atque etiam commemorāte pictores ad eam cōmeare, vt eius imaginem exprimerēt, quibus illa commonstraret omnia, quæcumque honeste posset: Nos etiam, ait Socrates, hanc spectatum ire par erat. Nec enim illi, qui audierint, cognoscere possunt, an ipsius forma commemorationem omnem superet. Tum is, qui hæc narrauerat: Quin confestim, ait, sequimini. Itaque quum ad Theodotam iuissent, & hanc pictori adstātem reperissent, spectabant mulierem. Quumque cessasset pictor: Vtrum nos, ait Socrates, gratiam potius habere Theodotæ conuenit, quod pulchritudinem suam nobis ostēderit; an nobis illam, quod eam spectauerimus? Num si quidem hæc ostēsio ipsi vtilior est, nobis habere gratiā debet: sin autem nobis vtilior est contemplatio, nos ipsi? Heic quum quidam diceret, proferri ab eo æquissima: Ergo, inquit, hęc quidem modo laudem hanc a nobis lucri accipit loco, ac posteaquam ad plures rem enuntiauerimus, maiorem vtilitatem capiet: nos autem quæ iam spectauimus, adtingere cupimus, ac abimus nonnihil titillati, denique vbi discesserimus, desiderabimus. De quibus consentaneum est, nos quidem hāc colere, ipsam vero coli. Tum Theodota: Profecto, inquit, si hæc ita se habent, me vobis spectationis caussa gratiam habere oporteat. Deinde Socrates, quum eam sumtuose ornatam videret, ac matrem cū ea in veste & cultu nō vulgari, itemq; multas ac formosas ancillas, ne illas quidem neglectim habitas, aliisque rebus abunde instructas ædes: Dic mihi, ait, mea Theodota, prædiumne quoddam habes?

Athen. 5. p. 111, 40. et secundo. Vide eundem p. 591, 15. lib. 13.

Non habeo, inquit. At domum habes cum prouentibus? Ne illam quidem. At seruos manibus tibi lucrum quærentes? Ne illos quidem, ait. Vnde igitur habes necessaria? Si quis, inquit, amicus mihi factus, bene mihi facere velit, is mihi facultatum instar est. Profecto, ait Socrates, mea Theodota, præclara illa possessio est; multoque potius est amicorū habere gregem, quam ouium, boum, caprarum. Verum, ait, an fortunæ rem cōmittis, vt aliquis ad te amicus instar muscæ aduolet, an & ipsa nōnihil artis adhibes? Qui possim ego, inquit, artis aliquid ad hoc inuenire? Multo, inquit Socrates, cōuenientius profecto, quam aranea. Nosti enim, quo pacto illæ victum venentur. Telas enim tenues texunt, & quidquid in eas inciderit, eo cibi loco vtūtur. Ergo mihi quoque, ait Theodota, das hoc consilij, vt rete aliquod texam? Non enim scilicet, adeō te sine arte putare debes prædam lōge pretiosissimam, nimirum amicos, venaturam. Non vides eos, qui lepores, rem nō magni æstimandam venantur, multa artificiose moliri? Nam quum illi noctu pascātur, comparatis canibus ad operas nocturnas aptis, eos venātur. Et quia interdiu aufugiūt, alios adquirunt canes, qui ex odore sentientes, quo se ex pastu ad cubile receperint, eos reperiant. Quia vero pedibus celeres sunt, vt etiā ex oculis effugere currendo possint; rursus alios canes veloces comparant, vt e vestigio capiātur. Rursum quia lepores nonnulli hos quoque effugiunt, retia statuūt iis in semitis, per quas fugiunt, vt in ea delapsi compedibus quibusdam implicentur. Et Theodota: Qua igitur, ait, re tali possim amicos ego venari? Si profecto canis loco, ait Socrates, comparaueris aliquē tibi, qui indagando tibi formæ studiosos ac locupletes inueniat; atque vbi inuenerit, hoc machinetur, vt eos in retia tua coniiciat. Et qualianam, inquit, retia mihi sunt? Vnum rete, ait, corpus ipsum est, ad amplectendam prædam aptissimum; atque in hoc animus, quo intelligere potes, quo pacto homines intuendo grata esse possis, quid dicens adferre possis lætiam: ac præterea susciendum esse comiter illum, qui tui sit studiosus; excludendum vero, qui te habeat ludibrio: magna cum sollicitudine inuisendum amicum, qui aduersam in valetudinē inciderit: vehementer congratulandum ei, qui præclare quid gesserit: deniq; toto pectore gratificandum illi, cui admodum curæ sis.

οὐκ ἔμοιγ', ἔφη. ἀλλ' ἄρα οἰκία προσόδους ἔχουσα; οὐδὲ οἰκία, ἔφη. ἀλλὰ μὴν χρεοτέχναι γε; οὐδὲ χρεοτέχναι, ἔφη. πόθεν οὖν, ἔφη, τὰ ἐπιτήδεια ἔχεις; ἐάν τις, ἔφη, φίλος μοι γενόμενος, ὃ τι ποιῶν εὐδαίμων εἶναι, οὗτός μοι βίος ἐστί. νὴ τὼ ἥραν, ἔφη, ὦ Θεοδότη, καλόν γε τὸ κτῆμα, καὶ πολλῷ κρεῖττον ἢ οἰῶν τε, καὶ βοῶν, καὶ αἰγῶν, φίλων ἀγέλην κεκτῆσθαι. ἀτὰρ, ἔφη, ποτέρῃ τῇ τύχῃ ἐπιτρέπεις, ἐάν τις σοὶ φίλος ὥσπερ μύια προσπέσηται, ἢ καὶ αὐτή τι μηχανᾷ; πῶς δ' ἄν, ἔφη, ἐγὼ τούτου μηχανὴν εὕροιμι; πολὺ νὴ Δί', ἔφη, προσκοπούντως μοι δοκεῖς λέγειν, ἢ αἱ φάλαιναι. οἶσθα γὰρ ὡς ἐκεῖναι θηρῶσι τὰ πρὸς τὸν βίον. ἀράχνια γὰρ δήπου λεπτὰ ὑφηνάμεναι, ὅ, τι ἂν ἐντύχωσι ἐμπέσῃ, τούτῳ ὡς τροφῇ χρῶνται. καὶ ἐμοὶ οὖν, ἔφη, συμβουλεύεις ὑφήνασθαί τι θηρατρόν. οὐ γὰρ δὴ οὕτως γε ἀπεχρῶς οἴεσθαι χρὴ τὸ πλείστου ἄξιον ἄγρευμα φίλοις θηρᾶσθαι. οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ τὸ μικροῦ ἄξιον τοὺς λαγὼς θηρῶντες πολλὰ τεχνάζονται; ὅτι μὲν γὰρ τὰ νυκτὸς νέμονται, κύνας νυκτερευτικὰς παρασκευάμενοι, τούτους αὐτοὺς θηρῶσιν. ὅτι δ' ἡμέρας ἀποδιδράσκουσιν, ἀγρίας κτησάμενοι κύνας, αἵ τινες ἢ ἂν ἐκ τῶν νομῶν εἰς τὼ οἰκίω ἀπέλθωσι, τῇ ὀσμῇ αἰσθανόμεναι, διώκουσιν αὐτούς. ὅτι δὲ ποδώκεις εἰσίν, ὥστε καὶ ἐκ τῶν φανερῶν φεύγοντες ἀποφεύγειν, ἄλλας αὖ κύνας ταχείας παρασκευάζονται, ἵνα καὶ τὰς ἀλώπεκας ἀγρεύσωσιν). ὅτι δὲ καὶ τούτων αὐτῶν τινες ἀποφεύγουσι, δίκτυα ἐξαίρουσιν εἰς τοὺς ἀλωπεκοτόπους, ἢ φεύγουσιν, ἵν' εἰς ταῦτα ἐμπίπτοντες συμποδίζωνται. τίνι οὖν, ἔφη, τοιούτῳ φίλους ἂν ἐγὼ θηρεύσαιμι; ἐὰν νὴ Δί', ἔφη, αὐτὴ κυνὸς κτήσῃ, ὅστις σοι ἐχθρῶν μὲν τοὺς φιλοκάλους καὶ πλουσίους ἐξερήσει, ἐξιὼν δ' μηχανήσεται ὅπως ἐμβαλεῖ αὐτοῖς εἰς τὰ σὰ δίκτυα. καὶ ποῖα, ἔφη, ἐγὼ δίκτυα ἔχω; ἓν μὲν δήπου, ἔφη, καὶ μάλα δεῖ πολυπλεκέστατον, τὸ σῶμα· ὃν δὲ τούτῳ ψυχὴν, ἢ καταμανθάνῃς, καὶ ὡς ἂν ἐμβλέπουσα χαριζοῖο, καὶ ὅ, τι ἂν λέγουσα δύφραίνοις· καὶ ὅτι δεῖ τὸν μὲν ἐπιμελούμενον ἀσμένως ὑποδέχεσθαι, τὸν δ' ὑφαίνοντα ἀποκλείειν· καὶ ἀρρωστήσαντός γε φίλου, φρονιστικῶς ἐπισκέψασθαι, καὶ καλόν τι πραξάντος σφόδρα συναδῆναι· καὶ τῷ σφόδρα σου φρονοῦντι ὅλῃ τῇ ψυχῇ χαρήσεσθαι.

φιλῆν

φιλῆν γε μὴν δῦ οἶδ' ὅτι ἐπίστασαι οὐ μόνον μαλακῶς, ἀλλὰ καὶ δυνοϊκῶς. καὶ ὅτι ἄριστοί σοι εἰσὶν οἱ φίλοι, οἶδ' ὅτι οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ ἀναπείθῃς. μὰ τὸν δί', ἔφη ἡ Θεοδότη, ἐγὼ τούτων οὐδὲν μηχανῶμαι. καὶ μήν, ἔφη, πολὺ διαφέρει τὸν τρόπον τε καὶ ὀρθῶς ἀνθρώπῳ προσφέρεσθαι. καὶ γὰρ δὴ βίᾳ μὲν οὔτ' ἂν ἕλοις, οὔτε κατάσχοις φίλον. δυσεργασία δέ, καὶ ἡδονῇ ὃ θηρίον τοῦτο ἁλωσιμόν τε, καὶ παραμόνιμόν ἐστιν. ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. δεῖ τοίνυν, ἔφη, πρῶτον μὲν τοὺς φοιτίζοντάς σου τοιαῦτα ἀξιοῦν, οἷα ποιοῦσιν αὐτοῖς σμικρότατα μελήσει· ἔπειτα δὲ αὐτὸν ἀμείβεσθαι χαριζόμενόν τὸν αὐτὸν τρόπον. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα φίλοι γίγνοιντο, καὶ πλεῖστον χρόνον φιλοῖεν, καὶ μέγιστα δυσεργετοῖεν. χαριέστατα δ' δῦ μάλιστα, εἰ δεομένοις δοίης τὰ ᾧδε σαυτῆς. ὁρᾷς γάρ, ὅτι καὶ τῶν βρωμάτων τὰ ἥδιστα, ἐὰν μὲν τις προσφέρηται, πρὶν ἐπιθυμεῖν, ἀηδῆ φαίνεται, κεκορεσμένοις δὲ καὶ βδελυγμίαν παρέχει· ἐὰν δέ τις προσφέρῃ λιμὸν ἐμποιήσας, κἂν φαυλότερα ᾖ, πολὺ ἡδέα φαίνεται. πῶς οὖν ἂν, ἔφη, ἐγὼ λιμὸν ἐμποιήσαιμι τῷ τῶν παρ' ἐμοὶ δυναμένῳ; εἰ νὴ δί', ἔφη, πρῶτον μὲν τοῖς κεκορεσμένοις μήτε προσφέροις, μήτε ὑπομιμνήσκοις, ἕως δὲ τῆς πλησμονῆς παυσάμενοι πάλιν δέονται. ἔπειτα τοὺς δεομένους ὑπομιμνήσκοις ὡς κοσμιωτάτῃ τε ὁμιλίᾳ, καὶ τῷ φαίνεσθαι βουλομένῃ χαρίζεσθαι, καὶ διαφούσῃ, ἕως ἂν ὡς μάλιστα δεηθῶσι. τῷ καὶ πολὺ διαφέρει τὰ αὐτὰ δῶρα, ἢ πρὶν ἐπιθυμῆσαι, δίδοναι. καὶ ἡ Θεοδότη, τί οὖν; οὐ σύ μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐθέλοις συνθηρατὴς τῶν φίλων; ἐάν γε νὴ δί', ἔφη, πείθῃς με σύ. πῶς οὖν ἂν, ἔφη, πείσαιμί σε; ζητήσεις, ἔφη, τοῦτο αὐτή, καὶ μηχανήσῃ ἐάν τι μου δέῃ. εἰσίτω τοίνυν, ἔφη, θαμινά. καὶ ὁ Σωκράτης ὑποσκώπτων τὴν αὐτῆς ἀσχολίαν· ἀλλ' ὦ Θεοδότη, ἔφη, οὐ πάνυ μοι ῥᾴδιον ἔστι σχολάσαι. καὶ γὰρ ἴδια πράγματα πολλὰ, καὶ δημόσια, παρέχει μοι ἀσχολίαν. εἰσὶ δὲ καὶ φίλαι μοι, αἳ οὔτε ἡμέρας, οὔτε νυκτὸς ἀφ' αὑτῶν ἐάσουσί με ἀπιέναι, φίλτρα τε μαθοῦσαι παρ' ἐμοῦ, καὶ ἐπῳδάς. ὑπίσασιν γὰρ, ἔφη, καὶ ταῦτα ὦ Σώκρατες; ἀλλὰ τί οἴει, ἔφη, Ἀπολλόδωρόν τε τόνδε, καὶ Ἀντισθένη σύνδ-

A Amoribus quidem certe scio te nō modo molliter inseruire nosse, sed etiam magna cum animi benevolentia: quodque præstantissimos amicos habeas, id te scio non oratione, sed ipsa re persuadendo efficere. Ego vero, subiecit Theodota, nihil profecto his artibus moliri soleo. Atqui, ait Socrates, multum refert, prout natura fert, ac recte hominem adgredi. Nam vi quidem neque capere, neq; retinere amicum possis: sed hæc fera tum beneficio, tum voluptate capi potest, & vt maneat, retineri. Vere dicis, inquit. Quamobrem oportet, B ait, primum ab eis, qui tui studiosi sunt, huiusmodi petere, qualia minimi sint facturi: deinde vt tu quoque gratificando vicem eodem modo referas. Nam hoc pacto maxime tibi amici fient, ac diutissime diligēt, & plurimis te beneficiis adficient. Gratificaberis autem maxime, si tua, quum eis indigent, concesseris. Vides enim, etiam suauissimas escas adlatas prius, quam adpetātur, insuaues videri: exsaturatis vero etiam fastidium parere. At si quis eas porrigat iis, in quibus famem excitauerit: etiamsi vi- C liores sint, persuaues videntur. Quo igitur pacto, subiecit Theodota, famem ego in aliquo mecū versante possim excitare? Primum profecto, ait, si saturatis neque porrigas, neq; eos commonefacias prius, quam fine repletionis facto, rursus egeant. Deinde si cōmonefeceris indigentes colloquio maxime decoro, atque declarando, quasi gratificari velis; interimq; elabaris, donec maxime opera tua indigeant. Tunc enim lōge præstat eadem dona cōcedere, quam prius, quum necdum expeterentur. Et D Theodota: Quid ergo? inquit, non tu mihi, mi Socrates, opem in venandis amicis ferre velis? Profecto, ait, si tu me persuaseris. Quo igitur pacto, ait, te persuaserim? Quęres, inquit, hoc ipsa tu, & excogitabis, si qua in re mea tibi opus futurum sit opera. Ergo frequenter, ait, ad me ingredere. Et Socrates in otium suum iocans: Enimuero mea Theodota, inquit, non mihi admodum facile est otiari. Nam compluribus tum priuatis, tum publicis negotiis occupatus sum. Atque etiam amicæ quędam mihi sunt, quæ nec interdiu, nec noctu abesse me abs se patientur; quod & amoris conciliandi rationes, & incantationes ex me discant. An & illa nosti, ait, mi Socrates? Cur enim existimas, respondit, & Apollodorum hunc, & Antisthenem num-

quam a me discedere? Cur & Cebetem & A Simmiam Thebis ad me ventitare? Sat scio ea non absque multis philtris, & incantationibus, & illecebris fieri. Ergo tu, inquit, cõmodato mihi des †Iyngem, vt eam in te primum adtraham. At enim, subiecit Socrates, nolo ad te profecto pertrahi, sed te ad me venire. Veniam vero, ait, tantum me suscipe. Suscipiam, inquit, si non aliquanto carior apud me fuerit. Quum itidem aliquando Epigenem quemdam vidisset ex familiaribus, qui & iuuenis esset, & corpore male adfecto: Quam vulgariter, inquit, adfectum tibi corpus est, mi Epigenes. Et ille: Vulgaris sum, mi Socrates, ait. Nihilo magis, inquit, quã ij, qui apud Olympiam decertaturi sunt. An tibi certamẽ exiguum esse de vita videtur aduersus hostes, quod Athenienses proponent, quum res feret? Atqui nõ pauci bellicis in periculis ob malam corporis valetudinem moriuntur, vel turpiter euadunt. Multi eadem de caussa capiuntur viui, & capti vel reliquum vitæ seruiunt, si res ita ferat, seruitutem longe grauissimam: vel in necessitates maximo cum dolore coniunctas prolapsi, atque etiam persoluẽtes nonnumquã plura, quam in bonis habeant, quod reliquum est vitæ, in maxima rerum necessariarum inopia & ærumnis transigunt. Multi etiam sibi existimationem turpem comparant, quod ob corporis imbecillitatem formidolose gerere se videantur. An has tu malæ valetudinis pœnas contemnis, teq; putas hæc facile laturum? Atqui arbitror equidem longe faciliora & iucundiora his esse, quæ illum tolerare necesse sit, qui bonæ corporis valetudini dat operam. An tu salubriorem, ac ad alia putas vtiliorem esse malam corporis constitutionem, quam bonam? An ea, quæ per bonam corporis constitutionem fiunt, contemnis? Atqui omnia diuersa sunt in iis, quibus vel bene, vel male adfecta sunt corpora. Nam quibus adfecta bene sunt corpora, valetudine vtuntur cõmoda, & robusti sunt, & multi hac ratione incolumes e prœliis euadũt honestissime, cunctaque pericula effugiunt: multi amicis succurrunt, de patria bene merentur, & ob hæc gratiam consequuntur, & ingentem gloriam comparant, & honores præclarissimos adipiscũtur. Quo fit, vt reliquã vitam suauius ac præclarius transigant, liberisq; suis pulchriora relinquant ad vitæ ἀξιοῦνται, καὶ δόξαν μεγάλην κτῶνται, καὶ τιμῆς καλλίστων τυγχάνουσι. καὶ διὰ ταῦτα τὸν τε λοιπὸν βίον ἥδιον καὶ κάλλιον διάγουσι, καὶ τοῖς ἑαυτῶν παισὶ καλλίους ἀφορμὰς εἰς τὸν βίον καταλεί-

¶ Nomen auis amatoriæ, quod nonnumquam pro illecebris vsurpatur. Cõsule interp. Theo. Eidyl 11.

ποτέ μου ἀπολείπεσθαι; Διὰ τί ὦ Κέβητα καὶ Σιμμίαν δηθὰ προσίπτασθαι; ἴσθι, ὅτι ταῦτα οὐκ ἄνευ πολλῶν φίλτρων τε, καὶ ἐπῳδῶν, καὶ ἰύγων ἐστί. χρῆσον τοίνυν μοι, ἔφη, τὴν ἴυγα, ἵνα ὅτι σοι πρῶτον ἕλκω αὐτήν. ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ αὐτὸς ἕλκεσθαι πρὸς σε βούλομαι, ἀλλά σε πρὸς ἐμὲ πορεύσασθαι. ἀλλὰ πορεύσομαι, ἔφη· μόνον † ὑποδέχου· ἀλλ' ὑποδέξομαί σε, ἔφη, ἐὰν μή τις φιλωτέρα σου ἔνδον ᾖ. Ἐπιθυμῶ γ' ὦ τῶν ξυνὰ νέον τε ὄντα, καὶ τὸ σῶμα κακῶς ἔχοντα ἰδών· ὡς ἰδιωτικῶς, ἔφη, τὸ σῶμα ἔχεις ὦ Ἐπίγενες. καὶ ὅς, Ἰδιώτης μέν, ἔφη, εἰμὶ ὦ Σώκρατες· σοὶ δέ γε μᾶλλον, ἔφη, τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ μελλόντων ἀγωνίζεσθαι. ἢ δοκεῖ σοι μικρὸς εἶναι ὁ περὶ τῆς ψυχῆς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγών, ὃν ἀθλοῦσι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν τύχωσι; καὶ μοὶ οὐκ ὀλίγοι μέν δοκοῦσι τῷ † τοῦ σώματος κακίᾳ καὶ ἕξει ἀποθνήσκειν τε ἐν τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις, καὶ αἰχμαλώτους σώζεσθαι. πολλοὶ δὲ αὖ τοῦτο ζῶντες ἀλίσκονται, καὶ ἁλόντες ἤτοι δουλεύουσι τὸν λοιπὸν βίον, ἐὰν οὕτω τύχωσι, τὴν χαλεπωτάτην δουλείαν, ἢ εἰς τὰς ἀνάγκας τὰς ἀλγεινοτάτας † ἐμπεσόντες, καὶ κτησάμενοι ὀλίγου πλείω τῶν ὑπαρχόντων αὖθις, τὸν λοιπὸν βίον ἐνδεεῖς τῶν ἀναγκαίων ὄντες καὶ κακοπαθοῦντες διάγουσι. πολλοὶ δὲ δόξαν αἰσχρὰν κτῶνται, διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀδυναμίαν δοκοῦντες ἀποδειλιᾶν. ἢ καταφρονεῖς τῶν ὀπτιμίων τῆς καχεξίας τούτων, καὶ ῥᾴδιος αὖ οἴῃ φέρειν τὰ τοιαῦτα; καὶ μοὶ οἴμαί γε πολλῷ ῥᾴω καὶ ἥδιον τούτων εἶναι, ἃ δεῖ ὑπομένειν τὸν ὀπτιμελούμενον τῆς τοῦ σώματος εὐεξίας. ἢ ὑγιεινότερόν τε καὶ εἰς πάντα χρησιμώτερον νομίζεις εἶναι τὴν κακεξίαν τῆς εὐεξίας; ἢ τῶν διὰ τὴν εὐεξίαν γιγνομένων καταφρονεῖς; καὶ μὴν πολύ γε τὸ αἴτιον συμβαίνει τοῖς εὖ τὰ σώματα ἔχουσιν, ἢ τοῖς κακῶς. καὶ γὰρ ὑγιαίνουσιν οἱ τὰ σώματα εὖ ἔχοντες, καὶ ἰσχύουσι, καὶ πολλοὶ μὲν διὰ τοῦτο ἐκ τῶν πολεμικῶν ἀγώνων σώζονταί τε εὐσήμως, καὶ τὰ δεινὰ πολλὰ διαφεύγουσι· πολλοὶ δὲ φίλοις τε βοηθοῦσι, καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετοῦσι, καὶ διὰ ταῦτα μάλιστα

καλαλείποισιν. οὔτοι χρὴ, ὅτι ἡ πόλις οὐκ ἀ- A
σκεῖ δημοσίᾳ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, διὰ τοῦ-
το καὶ ἰδίᾳ ἀμελεῖν, ἀλλὰ μηδὲν ἧττον ἐπιμε-
λεῖσθαι. οὐ γὰρ ἴσθι, ὅτι οὐδὲ ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ
ἀγῶνι, οὐδὲ ἐν πράξει οὐδεμιᾷ μεῖον ἕξεις
διὰ τὸ βέλτιον τὸ σῶμα παρεσκευάσθαι.
πρὸς πάντα γὰρ, ὅσα πράττουσιν ἄνθρω-
ποι, χρήσιμον τὸ σῶμά ἐστιν, ἐν πάσαις δὲ ταῖς
τοῦ σώματος χρείαις πολὺ διαφέρει ὡς βέλ-
τιστα τὸ σῶμα ἔχειν. ἐπεὶ καὶ ἐν ᾧ δοκεῖς ἐλα- B
χίστην σώματος χρείαν εἶναι, ἐν ταύτῃ διανοεῖ-
σθαι, τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι καὶ ἐν τούτῳ πολλοὶ με-
γάλα σφάλλονται, διὰ τὸ μὴ ὑγιαίνειν τὸ σῶ-
μα; καὶ λήθη δὲ, καὶ ἀθυμία, καὶ δυσκολία, καὶ
μανία πολλάκις πολλοῖς διὰ τὴν τοῦ σώμα-
τος κακοξίαν εἰς τὴν διάνοιαν ἐμπίπτουσιν οὕ-
τως, ὥστε καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐκβάλλειν. τοῖς δὲ
τὰ σώματα εὖ ἔχουσι πολλὴ ἀσφάλεια, καὶ
οὐδεὶς κίνδυνος διὰ γε τὴν τοῦ σώματος κα-
κοξίαν τοιοῦτόν τι παθεῖν. εἰκὸς δὲ μᾶλλον πρὸς
τὰ ἐναντία τούτων διὰ τὴν κακοξίαν γιγνομέ- C
νων καὶ τὴν εὐεξίαν χρήσιμον εἶναι. καίτοι τοῦτό
γε τοῖς εἰρηνικοῖς ἐναντίον ἕνεκα τί οὐκ ἄν
τις νοῦν ἔχων ἐπισκοπεῖν; αἰσχρὸν δὲ καὶ τὸ
διὰ τὴν ἀμέλειαν γηράσαι, πρὶν ἰδεῖν ἑαυ-
τὸν, ποῖος ἂν καλλίστος καὶ κράτιστος τῷ σώμα-
τι γένοιτο. ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ἀμελου-
μένοις. οὐ γὰρ ἐθέλει αὐτόματα γίγνεσθαι. ὀρ-
γιζομένου δέ ποτέ τινος, ὅτι προσφιλῶν τι-
να χαίρειν, οὐκ ἀντιπροσερρήθη· γελοῖον, ἔ-
φη, εἰ μὴ τὸ σῶμα κακὸν ἔχοντι ἀπιόντη- D
σάς τῳ, μὴ ἂν ὀργίζεσθαι· ὅτι δὲ τὴν ψυ-
χὴν ἀγροικοτέρῳ διακειμένῳ προσέτυ-
χες, τοῦτό σε λυπεῖ. ἄλλου δὲ λέγοντος, ὅτι
ἀηδῶς ἐσθίοι· ἀκούμενος ἔφη, οὐκοῦν φάρμα-
κον ἀγαθὸν διδάσκειν. ἐρομένου δὲ, ποῖον;
παύσασθαι ἐσθίοντα, ἔφη. καὶ ἥδιόν τε, καὶ
εὐτελέστερον, καὶ ὑγιεινότερον φησὶ διάξειν
παυσάμενον. ἄλλου δ' αὖ λέγοντος, ὅτι θερ-
μὸν εἴη παρ' ἑαυτῷ τὸ ὕδωρ, ὃ πίνοι· ὅτου δ' ἄρ';
ἔφη, βούλῃ θερμῷ λούσασθαι, ἕτοιμον ἔσται E
σοι. ἀλλὰ ψυχρόν, ἔφη, ὥστε λούσασθαί ἐστιν.
ἆρ' οὖν, ἔφη, καὶ οἱ οἰκέται σου ἀγάσονται πίνον-
τές τε αὐτὸ, καὶ λουόμενοι αὐτῷ; μὰ τὸν Δί',
ἔφη. ἀλλὰ καὶ πολλάκις τεθαύμακα, ὡς ἡ-
δέως αὐτῷ πρὸς ἀμφότερα ταῦτα χρῶνται).

tam subsidia. Nequaquam certe propterea, quod ciuitas publice res bello necessarias non exerceat, etiam priuatim illæ negligendę sunt, sed nihilo minus sunt excolendæ. Quippe scire te velim, nec in alio quouis certamine, nec vlla in actione deteriorem idcirco te futurum, quod a corpore rectius cōparatus sis. Nam ad omnia, quæcumque agunt homines, vtile corpus est; atq; in omnibus corporis vsibus multum interest, esse quā optime adfecto corpore. Quis enim ignorat, etiā in eo, in quo putas vsum corporis minimum esse, videlicet in cogitando, multos vehemēter impingunt propterea, quod corpus non recte valeat? Etiam obliuio, & mæror, & morositas, & insania sæpenumero in multis ob malam corporis adfectionem sic in mentem penetrant: vt etiam scientias eiiciant. At quibus adfecta bene sunt corpora, valde securi sunt, neque quidquam est periculi eis ob malam corporis cōstitutionem huiusmodi quid euenturum: potiusq; consentaneum est, valetudinem integram ad iis contraria, quæ ex mala constitutione oriuntur, conducere. Atqui propter ea, quæ nunc indicatis cōtraria sunt, quid non toleret is, qui mentis sit compos? Etiam turpe est aliquem negligentia sua senescere prius, quā videat, qualis sit, vbi & pulcherrimus, & robustissimus corpore euaserit. At hoc videre nequit, si curam nullam adhibeat. Non enim illa sponte sua fiunt. Quum autem aliquando quidam excandesceret, quod salutans quemdam, resalutatus nō fuisset: Ridiculum est, inquit, te si cui occurrisses, qui minus commode corpore fuisset adfectus, non succensurū fuisse: quod autem in hominem incideris animo rusticiore præditum, id tibi molestū esse. Itidem quum alius diceret, insuauiter se comedere: vt illi mederetur, bonum se remedium ad hoc docere velle dicebat. Illo interrogante, qualenam id esset: si comedere cessaueris, inquit. Et quidem si desieris, ait, etiam suauius, viliorique cum adparatu, & valetudini conuenientius viues: Rursus alio dicēte, aquam apud se calidam esse, qua vteretur ad potum: Ergo quum lauare calida voles, inquit, in promtu tibi erit. Atqui, ait ille, frigidior est, quā vt lotioni cōueniat. Ergo, subiecit Socrates, etiā domesticis tuis molestū est ea tū ad potū, tum ad lotionem vti? Nō profecto, inquit. Immo sæpenumero miratus sum, quod tā iucunde ad horum vtrumque illa vtantur.

Num aqua, subiecit Socrates, quæ apud te A est, calidior est ad potum ea, quæ est in Æsculapij? Immo illa, inquit, quæ in Æsculapij fano est. Ergo cogitato, ait, periculum esse, ne & seruis & ægrotantibus sis morosior. Iam quũ quidam pedisequum suum vehemẽter cæcidisset, quamobrem seruo succenseret, interrogabat? Quod, inquit, voracissimus sit obsoniorum, & simul inertissimus: auarissimus idem, & otiosissimus. Tunc vero, subiecit Socrates, vmquã considerasti, vter plures plagas mereatur; tu, an seruus tuus? Rursus quum quidam iter ad Olympiam reformidaret: Quamobrem, inquit, profectionem hãc metuis? An non etiam domi totum fere diem obambulas? Ita quoque dum eo proficiscens ambulaueris, prandebis: quumque rursus ambulaueris, cœnabis & quiesces. An nescis te, si obambulationes, quibus quinque vel sex diebus vteris, extẽdas, facile Athenis Olympiam venturum? Atq; etiam gratius erit, si vno die præcipies iter, quam si serius eas. Nam cogi quem, vt itinera, quã par sit, longiora faciat, molestum est: at vnum diem amplius in itinere consumere, magnam recreationem adfert. Quo fit, vt potius sit festinandum in faciundo itineris initio, quam ipsa in via. Quum alius diceret, se longo itinere conficiundo defessum esse: num quid oneris gestasset, interrogabat. Minime, ait, præter vestem. Num solus ibas, an & pedisequus te comitabatur? Comitabatur, inquit. Vacuus erat ille, an quid gestabat? Gestabat, inquit, tum stragula, tum alia vasa. Et quo pacto is, ait, itinere perfunctus est? Melius me, inquit, vti quidem mihi videtur. Quid ergo? subD iecit Socrates, si tibi gestandũ fuisset ipsius onus, quo te pacto nũc adfectum putares? Male profecto, inquit. Immo ne gestare quidem id potuissem. At tanto minus laboris perferre te posse, quam puer possit tuus, qui tibi esse viri videtur exercitati? Quoties autem aliquibus ad cœnam conuenientibus, alij parum obsonij, multum alij adferrẽt: iubebat Socrates, vt puer parum illud obsonij vel in commune adponeret, vel de eo partem aliquã in singulos distribueret. Quo fiebat, vt eos, qui multE tum adtulerant, nõ eius participes fieri puderet, quod esset in medio propositum omnibus, ac non obsonium suum ibidem collocare. Itaque suum etiam in commune adponebant, & quia nihilo plus habebant, quum illi, qui parum adferebant; a magno in emendis obsoniis sumtu abstinebant. Idem quum animaduerteret quemdã ex iis, qui vna cœnabant, panem quidem comedere desiisse, sed obsonio tamen adhuc mero vesci,

Βλαχισαλος. Athenæus 7. p. 139, 40.

πότερον ὦ, ἔφη, ὃ τῷδὲ σοὶ ὕδωρ θερμότερον πιεῖν ἔστιν, ἢ ὃ ἐν Ἀσκληπιῷ; ὃ ἐν Ἀσκληπιῷ, ἔφη. ἐνθυμοῦ οὖν, ἔφη, ὅτι κινδυνώδης δεσποτικώτερος εἶ τῶν οἰκετῶν καὶ τῶν ἀῤῥωστούντων. καταλάσαντος δέ τινος ἰσχυρῶς ἀκόλουθον, ἤρετό τί χαλεπαίνοι τῷ θεράποντι; ὅτι, ἔφη, ὀψοφαγίστατός ἐστιν, βλακικώτατός ἐστι, καὶ φιλαργυρώτατος ὤν, ἀργότατος. ἤδη ποτὲ οὖν ἐπεσκέψω, ἔφη, πότερος πλείονων πληγῶν ἄξιος, σύ, ἢ ὁ θεράπων; φοβερὸν δέ τινος τὸ εἰς Ὀλυμπίαν Bὁδὸν τί, ἔφη, φοβερὸν τὴν πορείαν; ἃ καὶ οἴκοι σχεδὸν ὅλην τὴν ἡμέραν περιπατεῖς; καὶ ἐκδὺς πορνόμενος περιπατήσας ἀριστήσῃς, περιπατήσας δειπνήσῃς καὶ ἀναπαύσῃ. ἂν οἶδα, ὅτι εἰ σκιλείνας ταῖς περιπάτοις, ἃς ἂν πένθ' ἢ ἓξ ἡμέρας περιπατῇς, ῥᾳδίως ἂν ἀφίκοιο εἰς Ὀλυμπίαν ἀφικνοῦ; χρειότερον ἢ καὶ περιεξορμᾶν ἡμέρᾳ μιᾷ μᾶλλον, ἢ ὑγιεινίζειν. ὃ μὲν δὴ ἀναγκάζεσθαι φαυλότερόν τι μεδὲν μηχανᾶν ταῖς ὁδοῖς, χαλεπόν· ὃ δ' † μιᾷ ἡμέρᾳ πλείονας πορεύεσθαι, μιᾶς ἡμέρας C πολλὰ ῥᾳστώνην παρέχει. χρήσιμον οὖν ἐν τῇ ὁρμῇ σπεύδειν, ἢ ἐν τῇ ὁδῷ. ἄλλος δ' ἔλεγεν, ὡς παρεταθη μακρὰν ὁδὸν πορευθείς, ἤρετο αὐτὸν, εἰ καὶ φορτίον ἔφερε. μὰ δί' οὐκ ἔγωγε, ἔφη, δηλαδὴ ἱμάτιον. μόνος δ' ἐπορεύου, ἔφη, ἢ καὶ ἀκόλουθός σοι ἠκολούθει; ἠκολούθει, ἔφη. πότερον, ἔφη, κενὸς, ἢ φέρων τι; φέρων νὴ δί', ἔφη, τά τε στρώματα, καὶ ἐσθῆτα σκυτίνην. καὶ πῶς τοι, ἔφη, ἀπήλαυεν ἐκ τῆς ὁδοῦ; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, βέλτιον ἐμοῦ. τί οὖν; ἔφη, εἰ δὲ ἐκεῖνα φορτίον ἔδει σε φέρειν, πῶς ἂν οἴει διεπεπρᾶχθαι; κακῶς νὴ δί', ἔφη. μᾶλλον ἄρ' ἂν ἠδυνήθη καμεῖν. δοκεῖ οὖν τοσούτῳ ἧττον τοῦ παιδὸς δυνατὸν εἶναι ποιεῖν, πῶς ἠσκημένου δοκεῖ Gι ἀνδρὸς εἶναι; ὁπότε γε ἔστι τῶν ξενιόντων ὅτι δεῖπνον οἱ μὲν μικρὸν ὄψον, οἱ δὲ πολὺ φέροιεν, ἐξελθὼν ὁ Σωκράτης τὸν παῖδα δοκεῖ μικρὸν ἢ εἰς δεῖνα ἢ εἰς δεῖνα πέμψαι, ἵνα μεμνημένοι ἑκάστῳ δέοιεν. οἱ οὖν δὴ πολὺ φέροντες ἠσχύνοντό τε μὴ χοινωνεῖν εἰς δεῖπνον πεμφθέντες, καὶ δὲ μὴ ἀντιπέμπειν δεῖπνα ἑαυτῶν. ἐπέμπετο οὖν καὶ δεῖπνα ἑαυτῶν εἰς δεῖπνον, καὶ ἐπεὶ οὐδὲν πλέον εἶχον τῶν μικρὸν φερομένων, ἐπαύοντο πολλὰ ὀψωνοῦντες. καταμαθὼν δέ τινα τῶν ξυνδειπνούντων τὸ μὲν σίτου πεπαυμένον, δὲ ὄψου αὖθ' καθ' αὑτὸ ἐσθίοντα, λέγειν

λόγου ὄντος περὶ ὀνομάτων, ἐφ' οἷς ἕκαστον εἴη· ἔχοιμεν ἂν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, εἰπεῖν ὅτι ποίῳ ποτὲ ἕρσῳ ἄνθρωπος ὀψοφάγος καλεῖται; ἐκείνοις μὲν γὰρ δὴ πᾶσιν ὅτι τῷ σίτῳ ὄψον, ὅταν παρῇ· ἀλλ' οἶμαι, ἔπω ὅτι γε τούτῳ ὀψοφάγοι καλοῦνται. οὐ γὰρ οὕτως, ἔφη τις τῶν παρόντων. τί γάρ, ἔφη, ἐάν τις ἄνευ γε σίτου τὸ ὄψον *αὐτὸ ἐσθίῃ, μὴ †ἀσκήπεως, ἀλλ' ἡδονῆς ἕνεκα, πότερον ὀψοφάγος εἶναι δοκεῖ, ἢ οὔ; σχολῇ γ' ἄν, ἔφη, ἄλλος τις ὀψοφάγος εἴη. καί τις ἄλλος τῶν παρόντων· ὃς μικρῷ σίτῳ, ἔφη, πολὺ ὄψον ἐπεσθίων; ἐμοὶ μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ ἔοικε δοκεῖ δικαίως ἂν ὀψοφάγος καλεῖσθαι. καὶ ὅταν γε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοῖς θεοῖς εὔχωνται πολυκαρπίαν, εἰκότως ἂν ἔοιτο πολυοψίαν εὔχοιτο. ταῦτα δὴ τὰ Σωκράτους εἰπόντος, νομίσας ὁ νεανίσκος εἰς αὐτὸν εἰρῆσθαι τὰ λεχθέντα, τὸ μὲν ὄψον οὐκ ἐπαύσατο ἐσθίων, ἄρτου δὲ προσέλαβεν. καὶ ὁ Σωκράτης καταμαθών· θεᾶσθε, ἔφη, τοῦτον οἱ πλησίον, ὁπότερα τῷ σίτῳ ὄψῳ, ἢ τῷ ὄψῳ σίτῳ χρῆται· μεῖζον δὲ πόλεως †σωδείπνων ἰδὼν ὅτι τῷ ἐνὶ ψωμῷ πλείονων ὄψων γευόμενον ἄρα γοῦν ἀπέχοιτ' ἄν, ἔφη, πολυτελεστέρα ὀψοποιία, ἢ μᾶλλον τὰ ὄψα λυμαινομένη, ἢ ἰῶ ὀψοποιήσαι ὁ ἅμα πολλὰ ἐσθίων, καὶ ἅμα πολυτελῆ τὰ εἰς τὸ σῶμα λαμβάνων; πλείω μὲν γε τῶν ὀψοποιῶν συμμιγνύων, πολυτελεστέρα ποιῇ· ἃ δ' ἔκνοι μὴ συμμιγνύοισιν, ὡς οὐχ ἁρμόττοντα, ὁ συμμιγνύων, εἴ γε ἔκνοι ὀρθῶς ποιοῦσιν, ἁμαρτάνει τε καὶ ἀμαθίᾳ τὴν τέχνην αὐτῶν. καίτοι πῶς οὐ γελοῖον ὅτι, τοὺς μὲν ἀκριβῶς ἀζεσθαι μὲν ὀψοποιοὺς οἷς ἄριστα ὀπτᾶν μάττειν, αὐτὸν δὲ μηδὲν αὐτὶ ποιούμενον τὴν τέχνης ταύτης, τὰ ὑπ' ἐκείνων ποιούμενα μέλλειν ἥδεσθαι; καὶ ὃς δέ τις προσγίνεται τῷ ἅμα πολλὰ †ἐσθίειν ἐπιθέτης ἢ μή.* μὴ παρόντων γὰρ πολλῶν μὴ οἷόν τε ἦν, αὐτὶ δοκεῖν, ποθῶν τὸ σιτεῖσθαι· ὃς δὲ σιτεσθεὶς τὲ ἕνα ψωμὸν ἑνὶ ὄψῳ προσπέμπειν, ὅτε μὴ παρείη πολλὰ, δυσαλγὴς ἂν δύπτως ᾧ ἑνὶ χρῆσθαι. ἔλεγε δὲ καὶ ὡς τὸ εὐωχεῖσθαι ἐν τῇ Ἀθηναίων γλώττῃ ἐσθίειν καλοῖτο. τὸ δὲ προσέτι φάναι, ὅτι τοῖς ταῦτα ἐσθίουσι, ἃ τινα μήτε τὴν ψυχὴν, μήτε τὸ σῶμα λυποῖ, μήτε δυσεύρετα εἴη. ὥστε καὶ τὸ εὐωχεῖσθαι τοῖς κοσμίως διαιτωμένοις ἀνεπίφθονον.

A habereturque sermo de nominibus, quibus illa rebus singula essent indita: Possumusne dicere, ait, o viri, quamobrem aliquis obsophagus, hoc est, obsonij helluo, adpelletur? Quippe nemo non ad panem obsonium adhibet, quum adest: verum, mea sententia, non eam ob caussam aliqui obsophagi vocantur. Minime scilicet, subiecit quidam ex iis, qui aderant. Quid? inquit, si quis absque pane comedat obsonium, non condimenti, sed voluptatis caussa, vtrum obsonij helluo esse videtur, an non? Vix alius, ait, magis obsonij helluo dici merebitur. Tum alius quidam illorum, B qui aderant: At vero qui cum exiguo pane, inquit, multum obsonij comedit? Is etiã mihi, subiecit Socrates, merito dici obsonij helluo videtur. Quumque votis conceptis homines ceteri a diis fructuum poscent copiam, par fuerit illum obsonij copiam poscere. Atq; his a Socrate prolatis, existimans is adulescẽs, in se illa esse dicta, non ille quidem obsonio vesci desinebat, sed panem tamẽ adhibebat. Quod Socrates vt animaduertit: Obseruate vos hunc, C ait, qui ei propius adsidetis, num pane pro obsonio, an obsonio pro pane vtatur. Quũ itidem aliquando vidisset alium ex conuiuis, ad vnum panis fructum obsonia plura degustantem: Num fuerit, ait, sumtuosior obsonij confectio ea, quæ magis obsonia corrumpit, an quæ ab illo instituitur, qui multa simul comedit, ac varia simul cõdimenta in os ingerit? Qui certe plura commiscet, quam instructores obsoniorum, sumtuosiora facit: qui vero commiscet ea, quæ illi tamquam sibi inuicem non congruentia, minime commiscent; siquidem D recte illi faciunt, peccat, & artem ipsorum euertit. Atqui quo pacto non ridiculũ fuerit, aliquẽ sibi structores obsoniorum cõparare, qui artem eam optime teneant, atque ipsum interim, artis eius cognitionem sibi non tribuentem, ab illis confecta immutare? Quinetiam aliud quiddam accidit ei, qui multa simul vorare consueuit. Nam vbi parũ adest, minus habere se putat, quippe qui consueta desideret. At qui se consuefecit, vt vnum panis fructum vni obsonij fructo comitis instar adiungat; is E quum multa non adsunt, sine molestia potest vno illo vti. Aiebat etiam verbum †εὐωχεῖσθαι Athenienssium lingua edendi significationem habere. Additam vero esse vocem εὖ, vt ea comedantur, quæcumque nec animum, nec corpus lædant, nec inuentu difficilia sint. Itaque verbum etiam hoc εὐωχεῖσθαι victu decenter vtentibus tribuebat.

*αὐτὸ — quo vtuntur Græci pro epulari, præsertim publice, vt scripsit Pollux.

†ἀσκήπεως

ἐπιθέτης

†σωδείπνων

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ τέταρτον.

XENOPHONTIS MEMORABILIVM LIBER QVARTVS.

TAM vero Socrates vtilis erat in negotio quouis, atq; omni modo, vt cuiuis hoc consideranti, etiamsi vel parũ quid intelligat, perspicuum sit; nihil fuisse vtilius, quam Socrate familiariter vti, & cum eo vbiuis locorum, & quauis de re disserente, versari. Nam eius etiam absentis recordari, non parum proderat illis, qui ei familiares erãt, & qui probabant eum. Quippe non minus ludens, quam serio quid agens, familiaribus suis proderat. Etenim sæpenumero amare se aliquem aiebat, sed re ipsa declarabat se non illos, quorum corpora ad pulchritudinem, sed quorum animi ad virtutem a natura comparati essent, expetere. Indicia vero bonæ in eis indolis colligebat ex eo, si celeriter discerent illa, quibus animum adiicerent; quæque didicissent, memoria tenerent; omnesque artes expeterent, quibus & domus, & ciuitas præclare gubernari posset; ac ad summã, per quas tũ ipsis hominibus, tum rebus humanis recte vti liceret. Nam si tales instituerentur, existimabat non ipsos modo beatos esse, suasque domos recte gubernare: sed eosdem posse tum ceteros etiam homines, tum ciuitates beare. Non eodem vero modo ad omnes accedebat, sed eos, qui natura se bonos esse arbitrarentur, doctrinam autem contemnerent, docere solebat, illas naturas, quę viderentur esse pręstantissimæ, inprimis institutione indigere: quum quidem ostenderet equos generosissimos, qui & animosi & acres sunt, si ab ineunte ætate domentur, vtilissimos ac præstantissimos fieri; sin relinquantur indomiti, effręnatissimos ac prauissimos: & canes a natura optimos, qui laboriosi sint, & feras adgrediantur, si recte educentur, optimos fieri, ac ad venationes aptissimos;

A ΟΥΤΩ δὲ ὁ Σωκράτης ἦν ἐν παντὶ πράγματι καὶ πάντα τρόπον ὠφέλιμος, ὥστε τῷ σκοπουμένῳ τοῦτο, καὶ εἰ μετρίως αἰσθανομένῳ, φανερὸν εἶναι, διότι οὐδὲν ὠφελιμώτερον ἦν τοῦ Σωκράτει συνεῖναι, καὶ μετ' ἐκείνου διατρίβειν ὁπουοῦν, καὶ ἐν ὁτῳοῦν πράγματι. ἐπεὶ καὶ τὸ ἐκείνου μεμνῆσθαι μὴ παρόντος, οὐ μικρὰ ὠφέλει τοὺς εἰωθότας τὲ αὐτῷ συνεῖναι, καὶ ἀποδεχομένους ἐκεῖνον. καὶ γὰρ παίζων οὐδὲν ἧττον, ἢ σπουδάζων ἐλυσιτέλει τοῖς συνδιατρίβουσι. πολλάκις γὰρ ἔφη μὲν ἄν τινος ἐρᾷν, φανερὸς δ' ἦν οὐ τῶν τὰ σώματα πρὸς ὥραν, ἀλλὰ τῶν τὰς ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν εὖ πεφυκότων ἐφιέμενος. ἐτεκμαίρετο δὲ τὰς ἀγαθὰς φύσεις ἐκ τοῦ ταχύτε μανθάνειν οἷς προσέχοιεν, καὶ μνημονεύειν ἃ ἂν μάθοιεν, καὶ ἐπιθυμεῖν τῶν μαθημάτων πάντων, δι' ὧν ἐστιν οἰκίαν τὲ καλῶς οἰκεῖν, καὶ πόλιν· καὶ τὸ ὅλον, ἀνθρώποις τὲ, καὶ ἀνθρωπίνοις πράγμασιν εὖ χρῆσθαι. τοὺς γὰρ τοιούτους ἡγεῖτο παιδευθέντας οὐκ ἂν μόνον αὐτοὺς τε εὐδαίμονας εἶναι, καὶ τοὺς ἑαυτῶν οἴκους καλῶς οἰκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀνθρώπους καὶ πόλεις δύνασθαι εὐδαίμονας ποιεῖν. οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἐπὶ πάντας ἤει, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἰομένους φύσει ἀγαθοὺς εἶναι, μαθήσεως δὲ καταφρονοῦντας, ἐδίδασκεν ὅτι αἱ ἄρισται δοκοῦσαι εἶναι φύσεις μάλιστα παιδείας δέονται· ἐπιδεικνύων τῶν τε ἵππων τοὺς εὐφυεστάτους, θυμοειδεῖς τε καὶ σφοδροὺς ὄντας, εἰ μὲν ἐκ νέων δαμασθεῖεν, εὐχρηστοτάτους καὶ ἀρίστους γιγνομένους, εἰ δὲ ἀδάμαστοι γένοιντο, δυσκαθεκτοτάτους καὶ φαυλοτάτους· καὶ τῶν κυνῶν τῶν εὐφυεστάτων, φιλοπόνων τὲ οὐσῶν, καὶ ἐπιθετικῶν τοῖς θηρίοις, τὰς μὲν καλῶς ἀχθείσας, ἀρίστας γίγνεσθαι πρὸς τὰς θήρας, καὶ χρησιμωτάτας

ἀναγώγους

ἀπαγώγους δὲ μιγνομένους, ματαίους τε, καὶ μανιώδεις, καὶ δυσπαθεστάτας. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν αὖ ἐναντίων τοὺς εὐφυεστάτους, ἐρρωμενεστάτους τε ταῖς ψυχαῖς ὄντας, καὶ ἐξεργαστικωτάτους ὧν ἂν ἐγχειρῶσι, παιδευθέντας μὲν καὶ μαθόντας ἃ δεῖ πρᾶξαι, ἀρίστους τε καὶ ὠφελιμωτάτους γίγνεσθαι· (πλεῖστα γὰρ καὶ μέγιστα ἀγαθὰ ἐργάζεσθαι) ἀπαιδεύτους δὲ καὶ ἀμαθεῖς γενομένους, κακίστους τε καὶ βλαβερωτάτους γίγνεσθαι. κεῖνον γὰρ οὐκ ὀπισαμένους ἃ δεῖ πρᾶξαι, πολλάκις πονηροῖς ὀπιχρῆν πράγμασι, μεγαλείους δὲ καὶ σφοδροὺς ὄντας, δυσκαθέκτους τε καὶ δυσαποστρέπτους εἶ)· δεῖ πλεῖστα καὶ μέγιστα κακὰ ἐργάζεσθαι. τοὺς δὲ ὀπὶ πλούτῳ μέγα φρονοῦντας, καὶ νομίζοντας οὐδὲν προσδεῖσθαι παιδείας, ἐξαρκέσειν δὲ σφίσι τὸν πλοῦτον οἰομένους πρὸς ὃ βούλονται πράττεσθαί τε ὅ, τι ἂν βούλωνται, καὶ τιμᾶσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐφρένου λέγων, ὅτι μοχθηρὸς μὲν εἴη, εἴ τις οἴεται, μὴ μαθὼν, τά τε ὠφέλιμα καὶ τὰ βλαβερὰ τῶν πραγμάτων διαγνώσεσθαι· μοχθηρὸς δή, εἴ τις μὴ διαγιγνώσκων μὲν ταῦτα, διὰ δὲ τὸν πλοῦτον ὅ, τι ἂν βέλτιστα ποιεῖν ὀιόμενος, οἴεται δυνήσεσθαι [καὶ *τὰ συμφέροντα πράξειν· ἠλίθιος δὲ καὶ εἴτις οἴεται διὰ τὸν πλοῦτον, μηδὲν ὀπισάμενος, δόξειν τὶ ἀγαθὸς εἶ), ἢ μηδὲν † ἀγαθὸς ὤν, δοκεῖν βούλεσθαι. τοῖς δὲ νομίζουσι παιδείας τε τῆς πρίσεως τετυχηκέναι, καὶ μέγα φρονοῦσιν ὀπὶ σοφίᾳ, ὡς προσφέρετο, νῦν διηγήσομαι. καταμαθὼν γὰρ Εὐθύδημον τὸν καλὸν γράμματα πολλὰ συνειλεγμένον ποιητῶν τε καὶ σοφιστῶν τῶν εὐδοκιμωτάτων, καὶ ὀκ ἐούτων ἤδη τὰ νομίζοντα διαφέρειν τῶν ἡλικιωτῶν ὀπὶ σοφίᾳ, καὶ μεγάλας ἐλπίδας ἔχοντα πρὸς τῶν ἄλλων τοῦ δύνασθαι λέγειν τε καὶ πράττειν, προσῆτον μὲν ἀγαθὸν ὄντα αὐτὸν διὰ νεότητα οὔπω εἰς τὸ ἀγοραῖ εἰσιόντα, εἰ δέ τι βούλοιτο διαπράξασθαι, καθίζοντα εἰς ὀλιγοποιΐαν τι τῶν ἑταίρων τῆς ἀγορᾶς, εἰς τοῦτο καὶ αὐτὸς ἦλθε τῶν μὲν αὐτῷ πινὰς ἔχων. καὶ προσῆτον μὲν πυνθανομένου τινὸς, πότερον Θεμιστοκλῆς διὰ συνουσίαν τινὸς τῶν σοφῶν, ἢ φύσει τοσοῦτον διήνεγκε τῶν πολιτῶν,

εὖ τε πράττειν

ἀγαθὸς εἶ) δοκῶν, εὐδ.

A sin absit educatio, ineptos reddi, ac furiosos, & contumacissimos. Itidem aiebat homines optimæ indolis, qui & animis essent firmissimis, & in efficiundis iis, quæ molirentur, efficacissimi; si quidem instituti essent, & quæ agenda sint didicissent, præstantissimos atq; vtilissimos fieri, quod & plurima & maxima bona conficerent: at si tum institutionis, tum doctrinæ expertes manerēt, fieri pessimos ac nocentissimos. Nam quū diiudicare non possint, quæ sint faciunda, sæpenumero praua moliuntur; B quumq; magnifici, ac vehementibus animis prędíti sint, difficulter contineri ac abduci ab instituto possunt. Quo fiat, vt plurima maximaq; mala committant. Quod si qui ob diuitias elatis essent animis, ac se nihil institutionis egere ducerent, quippe qui opes sibi suffecturas putarent ad impetrandum, quæ vellent, & ad consequendū honores ab hominibus, eos ita sanam ad mentem reuocabat, vt diceret; stultum esse, si quis existimet posse se absque doctrina tum vtiles, tum noxias res discernere: item- C temq; stultum esse, qui discrimen horum ignorans, ac propter opes quidquid velit sibi comparās, posse se putet agere, quæ ex vsu sint: stolidum item, qui quum nequeat agere, quæ sint ex vsu, nihilo minus prospere se agere putet, ac res ad vitam omnes vel recte sibi, vel idonee comparatas esse: stolidum denique, qui quum nihil sciat, ob diuitias fore se putet hominum opinione bonum; vel quum bonus non sit, nihilominus in existimatione futurum. Quod si qui existimarent se optime institutos esse, ac ob doctrinam magnos animos gererēt: D cum iis quo modo soleret agere, iam commemorabo. Nam quum bonum illum Euthydemum intellexisset multa poetarum & professorum sapientię clarissimorū scripta collegisse, iamque arbitrari, se sapientia suos æquales vincere, ac magna esse in spe, futurum, vt omnes & dicendo & rebus gerendis excelleret: primum animaduertens eum propter ætatem necdum in concionem prodire, ac si quid efficere vellet, collocare se quamdam in officinam opificis frēnorum, haud procul a foro; eamdem & ipse cum quibusdam familiaribus E suis ingressus est. Hinc quodam interrogante, vtrum Themistocles ex consuetudine cum aliquo sapienti viro, an vero natura tantum ciuibus suis præstitisset,

Socratis cū Euthydemo colloquia.

vt oculos in eum ciuitas cõiiceret, si quando magna virtute viri opera sibi opus esse intelligeret: Socrates, qui mouere vellet Euthydemum, stultum esse dixit existimare, exigui quidem momenti artes absque magistris idoneis percipi a studiosis haud posse; cum imperio autem ciuitati præesse fortuito posse homines, quod quidem opus sit omnium maximum. Rursus quum adesset aliquando Euthydemus, quia videbat eum a consessu secedere, cauentem scilicet, ne Socratem admirari ob sapientiam videretur: Euthydemũ hunc, inquit, posteaquã adoleuerit, ciuitate de re quapiam consultationem proponente, minime a consilio dando sibi temperaturum, satis ex ipsius studiis manifestum est. Et videtur mihi præclarum iam orationum pro concione recitãdarum exordium parasse, qui caueat scilicet, ne videatur abs quoquam aliquid discere. Nimirum vbi dicẽdi volet initium facere, hoc quodam modo exordietur: Equidẽ, ciues, a nullo vmquam quidquam didici, & quũ audirem esse quosdam dicendi agendique peritos, Fictitium Euthydemi proœmium.

» non tamẽ vt eos conuenirem, operam dedi; neque curam adhibui, vt hominem aliquem doctum mihi magistrum adiungerem: sed econtrario, semper fugi non solũ, » ne quid ab aliquo discerem, verumetiam » ne discere viderer. Nihilominus id consilij » vobis dabo, quodcumq; fortuito mihi ad animum acciderit. Eodem vti exordio cõueniret etiam iis, qui medẽdi munus a republica impetrare cuperent. Nam illis ex » vsu fuerit, hinc orationẽ ordiri: Equidem » a nemine, ciues, medẽdi artem didici, neque quemquam medicorum quæsiui, quo » magistro vterer. Semper enim caui, non » solum ne a medicis aliquid discerem; sed » etiam ne viderer artem hanc didicisse. Nihilominus velim medendi munus mihi » mandetis. Nam enitar equidem, in vobis » periculum faciendo, eam discere. Ad hoc exordium arrisum est ab omnibus, qui aderant. Ceterum vbi iam adpareret Euthydemum iis, quæ a Socrate dicerentur, animum adtendere; quamquam ipse, ne quid proloqueretur, caueret; teq; per silentium arbitraretur modestiæ laudem consequuturum: tum vero Socrates, qui vellet eum ab hoc instituto auocare; Mirum est, ait, quamobrem illi, qui cithara canere, vel tibia cupiũt, vel equitandi artem discere, vel ad aliud eiusmodi quidpiam idonei fieri,

ὥσλε πρὸς ἐκεῖνον ἀποβλέπειν τὴν πόλιν, ὁπότε σοφοῦ ἀνδρὸς δεηθείη, ὁ Σωκράτης βουλόμενος κινῆσαι τὸν Εὐθύδημον, οὔπω ἔφη εἰδέναι, εἰ μικροῦ ὀλίγου ἀξίας τέχνας μὴ μανθάνεσθαι † σοφοῖς ἀνδράσιν ἀλλὰ διδασκάλων ἱκανῶν, ὃ δ' ἐστὶ προστάναι πόλεως, πάντων ἔργων μέγιστον ὄν, ἀπὸ ταὐτομάτου προσγίγνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις. πάλιν δὲ πάλε παρόντος τοῦ Εὐθυδήμου, ὁρῶν αὐτὸν ἀποχωροῦντα τὸ σεμνοῦ φροντίζειν, καὶ φυλακτόμενον, μὴ δόξῃ τὸν Σωκράτην θαυμάζειν ὅτι σοφός· ὅτι μὲν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, Εὐθύδημος οὗτοσὶ ἐν ἡλικίᾳ γιγνόμενος, τὰ πόλεως λόγων τοιούτων προπηδήσεται, οὐκ ἀφέξεται τοῦ συμβουλεύειν, δῆλόν ἐστιν ἐξ ὧν ἐπιτηδεύει. δοκεῖ δέ μοι καλὸν προοίμιον τῶν δημηγορικῶν † προσκεκτῆσθαι, φυλακτόμενος μὴ δόξῃ μανθάνειν τι παρά του. δῆλον γὰρ, ὅτι λέγειν ἄρχόμενος ὧδε προοιμάσεται· Παρ' οὐδενὸς μὲν πώποτε, ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, οὐδὲν ἔμαθον, οὐδ' ἀκούων τινὰς εἰ λέγειν τε καὶ πράττειν ἐπιμούς ἐζήτησα οὔτοις ἐντυχεῖν, οὐδ' ἐπεμελήθην τοῦ διδάσκαλόν τινά μοι γενέσθαι τῶν ἐπισταμένων· ἀλλὰ καὶ τοὐναντία. ἅπαντα γὰρ φεύγων οὐ μόνον τὸ μανθάνειν τι παρά τινος, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξαι. ὅμως δὲ ὅ, τι ἂν † ἀπ' αὐτομάτου ἐπίῃ μοι, συμβουλεύσω ὑμῖν. σχεδὸν δ' ἂν οὕτω προοιμάζεσθαι καὶ τοῖς βουλομένοις παρὰ τῆς πόλεως ἰατρικὸν ἔργον λαβεῖν. ἐπιτήδειοι γὰρ ἂν αὐτοῖς εἶεν, τοῦ λόγου ἄρχεσθαι πρῶτον· Γαρ οὐδενὸς μὲν πώποτε, ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, τῶν ἰατρικῶν τεχνῶν ἔμαθον, οὐδ' ἐζήτησα διδάσκαλον ἐμαυτῷ γενέσθαι τῶν ἰατρῶν οὐδένα. σχολετέλεκα γὰρ φυλακτόμενος οὐ μόνον τὸ μαθεῖν τι παρά τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξαι μεμαθηκέναι τὴν τέχνην ταύτην. ὅμως δέ μοι τὸ ἰατρικὸν ἔργον δότε. πειράσομαι γὰρ ὑμῖν ἀποκινδυνεύων μανθάνειν. πάντες οὖν οἱ παρόντες ἐγέλασαν ὅτι τῷ προοιμίῳ. ἐπεὶ δ' φανερὸς ἦν ὁ Εὐθύδημος ἤδη μὲν οἷς ὁ Σωκράτης λέγοι προσέχων, ἔτι δὲ φυλακτόμενος αὐτός τι φθέγξασθαι, καὶ νομίζων τῇ σιωπῇ σωφροσύνης δόξαν προβάλλεσθαι, τότε ὁ Σωκράτης, βουλόμενος αὐτὸν παῦσαι τούτου· θαυμαστὸν γὰρ, ἔφη, τί ποτε οἱ βουλόμενοι κιθαρίζειν, ἢ αὐλεῖν, ἢ ἱππεύειν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἱκανοὶ γενέσθαι, μὴ πειρῶνται

ἀπὸ ταὐτομάτου

ὡς ἀμελέσατα

πειρῶνται † ὡς σπουδάσαι τοιῶν ὅ, τι ἂν βούλωνται δυνατοὶ γίγεσθαι, καὶ καθ' ἑαυτούς, ἀλλὰ τοῦδε τοῖς ἀείσοις δοκοῦσιν εἶ); πρῶτα ποιοῦντες καὶ σπουδάζοντες ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἄλλο τῆς ἐκείνων γνώμης ποιῶν, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἀξιόλογοι γίγοιντο· τῶν δὲ βουλομένων δυνατῶν γίγεσθαι λέγειν τε καὶ πράττειν τὰ πολιτικὰ, νομίζουσί τινες ἄνευ τοῦδε διδασκαλῆς καὶ ἐπιμελείας αὐτόματοι ἱκανοὶ τοῦτα τοιεῖν ἔσεσθαι. καί τοιγε τοσούτῳ τοῦτα ἐκείνων δυσκατεργαστότερα φαίνε), ὅσῳ περ πλείονων δεῖ τοῦτα πραγματευομένων, ἐλάττους οἱ κατεργαζόμενοι γίγνονται. δῆλον οὖν, ὅτι καὶ ἐπιμελείας δέονται πλείονος καὶ ἱκανωτέρας οἱ τούτων ἐφιέμενοι, ἢ οἱ ἐκείνων. καταρχὰς μὲν οὖν ἀκούοντος Εὐθυδήμου τοιούτοις λόγοις ἔλεγε Σωκράτης. ὡς δὴ ἥδετο αὐτῷ ἑτοιμότερον ὑπομένοντα, ὅτε δυσκολαίνοι, καὶ προθυμότερον ἀκούοντα, μόνος ἦλθεν εἰς ὅ τι νῦν ποιοῦν. τοῦδε καθεζομένου δὴ αὐτοῦ τὸ Εὐθυδήμου· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ὦ σπουδαῖος ἀκούω, πολλὰ γράμματα † συνῆξας τῶν λεγομένων σοφῶν ἀνδρῶν γεγενέναι; νὴ τὸ δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες. καὶ ἔτι γε σπουδάζω, ἕως ἂν κτήσωμαι ὡς ἂν δυνατώτατος πραξαι. νὴ τὸ ἥρα, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἄγαμαί σου, ὅτι οὐκ ἀργυρίου καὶ χρυσίου προῃρεῖσθαι κεκτῆσθαι μᾶλλον, ἢ σοφίας. δῆλον γάρ, ὅτι νομίζεις ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐδὲν βελτίους ποιῆν τοὺς ἀνθρώπους, ἃς δὲ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν γνώμας ἀρετῇ πλουτίζειν τοὺς κεκτημένους. καὶ ὁ Εὐθύδημος ἥσθη ἀκούων ταῦτα, νομίζων δοκεῖν τῷ Σωκράτει ὀρθῶς μεπέναι τὴν σοφίαν. ὁ δὲ καταμαθὼν αὐτὸν ἡδέντα τῇ ἐπαίνῳ τούτῳ· ἦ δὲ δὴ βουλόμενος ἀγαθὸς γίγεσθαι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, συλλέγεις τὰ γράμματα; ἐπεὶ δὲ διεσιώπησεν ὁ Εὐθύδημος, σκοπῶν ὅ, τι ἀποκρίναιτο, πάλιν ὁ Σωκράτης· ἆρα μὴ ἰατρός; ἔφη. πολλὰ γάρ καὶ ἰατρῶν ἐστι συγγράμματα. καὶ ὁ Εὐθύδημος· μὰ δί', ἔφη, οὐκ ἔγωγε. ἀλλὰ μὴ ἀρχιτεκτων βούλῃ γίγεσθαι; γνωμονικοῦ γὰρ ἀνδρὸς καὶ τοῦτο δῆ. οὔκουν ἔγωγ', ἔφη. ἀλλὰ μὴ γεωμέτρης ἐπιθυμεῖς, ἔφη, γίγεσθαι ἀγαθὸς, ὥσπερ ὁ Θεόδωρος; οὐδὲ γεωμέτρης, ἔφη. ἀλλὰ μὴ ἀστρολόγος, ἔφη, βούλῃ γίγεσθαι; ὡς δὲ καὶ τοῦτο ἠρεῖτο· ἀλλὰ μὴ ῥαψῳδός; ἔφη. καὶ γὰρ τὰ Ὁμήρου σε φασὶν ἔπη πρῶτα *κεκτῆσθαι. μὰ

non conentur hoc sane quam negligenter agere, in quo valere volunt; neque marte suo, sed apud eos, qui præstare ceteris videntur, omnia tum agant, tum sustineant, ne quid absq; illorum iudicio faciant, quasi alia ratione dignum aliquid opera consequuturi non sint: quum plerique, qui facultatem dicendi, gerendique publicas res adipisci volunt, existiment se absque præparatione ac studio, casu quodam, & subito idoneos ad ea præstanda futuros. Atqui tantum hæc illis effectu difficiliora sunt, quanto in his plures operam ponunt, ac pauciores id, quod moliuntur, conficiunt. De quo patet, ab eis & studium maius requiri, & cõtentius, qui hæc concupiscunt, quam qui illa. Huiusmodi quędam Euthydemo audiẽte Socrates initio proferebat, Quum autem animaduerteret, Euthydemum iam promtius eius disputationes tolerare, atque alacrius eas audire, solus ad officinam habenarum opificis accessit. Quumque consedisset propter ipsum Euthydemus: Dic mihi mi Euthydeme, ait, an reuera, quemadmodum audio, multa eorum scripta collegisti, qui viri sapientes fuisse dicuntur? Est ita profecto mi Socrates, inquit, atque etiam modo colligo, donec comparauero mihi quam fieri poterit plurima. Suspicio te profecto, ait Socrates, quod nec auri nec argenti thesauros tibi comparare malueris, quam sapientiæ. Etenim ex hoc patet, quod existimes argẽtum & aurum homines nihilo meliores efficere; sed sapientũ iudicia & sententias virtutis opes illis largiri, qui eas adquisiuerint. Hæc quum audiret Euthydemus, gaudebat; vt qui existimaret videri Socrati, recte sapientiam ab ipso inquiri. At Socrates animaduerso, hominem ea laudatione delectatum: In quo vero, mi Euthydeme, bonus ac peritus euadere desiderãs, hæc scripta colligis? Quumque taceret Euthydemus, secum ipse, quid responderet, dispiciens, rursum Socrates: Num vt medicus fias? Nam multa etiam medicorum scripta sunt. Minime equidem, ait Euthydemus. At architectus fieri cogitas? Nam id quoq; magni iudicio hominem requirit. Nolo, inquit. At geometra bonus fieri cupis, vt Theodorus? Ne geometra quidem. At astrologus fieri vis? Quum hoc quoque negasset: Num carminum recitator? ait. Nam te Homeri versus habere dicunt. Minime

profecto, inquit. Nã recitatores verſuum ſcio accurate quidem illos tenere verſus ipſos, verum homines eſſe ſtolidos. Et Socrates: Num fortaſſis illam expetis virtutem, ait, mi Euthydeme, per quam homines rerũ ciuilium & adminiſtrationis domeſticæ periti fiunt, & ad imperandũ idonei, & vtiles quum ceteris hominibus, tum ſibimetipſis? Heic Euthydemus: Vehementer, inquit, hac virtute mihi, mi Socrates, opus eſt. Ergo tu, ait Socrates, virtutem profecto pulcherrimam, artemq; maximam expetis. Nam regum hæc propria eſt, ac regia vocatur. Sed an conſideraſti, ait, num is, qui iuſtus non eſt, fieri poſſit in rebus huiuſmodi bonus? Maxime vero, inquit. Nec enim fieri poteſt, vt aliquis abique iuſticia ciuis bonus exiſtat. Quid igitur? ait, tune hoc vt eſſes, perfeciſti? Arbitror equidem mi Socrates, inquit, me nemine minus videri iuſtum. Ergone iuſtorum hominum opera quædam ſunt, vti fabrorum? Sunt, inquit. Num igitur perinde ac fabri opera ſua demõſtrare poſſunt, ſic & iuſti ſua poſſunt exponere? Egone, ſubiecit Euthydemus, opera iuſticiæ non poſſim exponere? Quin & iniuſticiæ profecto. Nam eiuſmodi non pauca cottidie tum cernere, tum audire eſt. Vis igitur, ait Socrates, heic quidem D, iſtic vero A ſcribamus, ac deinde quodcumque nobis eſſe opus iuſticiæ videbitur, id ad D collocemus: quod autem iniuſticiæ, ad A? Facito vero hæc, ait, ſi quid horum requiri tibi videtur. Et Socrates poſteaquam hæc ita, vti dixerat, ſcripſiſſet: Ergo, inquit, inter homines eſt mendaciũ? Eſt, ait Euthydemus. Vtra in parte hoc collocabimus? Etiã hoc perſpicuum eſt, inquit, nimirum ad iniuſticiam. Num & inter homines eſt fallere? Omnino, ait. Vtrubi vero id collocabimus? Etiam hoc palam eſt, inquit, ad iniuſticiam eſſe referendum. Quid damno adficere? Eodem, inquit. Quid in ſeruitutem redigere? Eodem. Ad iuſticiam vero, mi Euthydeme, nihil horum collocabitur? Mirum ſane id eſſet, ait. Quid autem, ſi quis imperator lectus iniuſtam & infeſtam vrbem in ſeritutem redigat, huncine quidpiam in hoc iniuſti perpetrare dicemus? Nequaquam, ait. At iuſte agere dicemus? Omnino, inquit. Quid ſi decipiat eos, dum bellum aduerſus illos gerit? Hoc quoque iuſtum eſt, inquit.

A δι' οὐκ ἔγωγ', ἔφη. τὰς γὰρ τῶν ῥαψῳδοὺς οἶδα τὰ μὲν ἔπη ἀκριβοῦντας, αὐτοὺς δὲ πάνυ ἠλιθίους ὄντας. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· οὐ δήπου ὦ Εὐθύδημε, ταύτης τῆς ἀρετῆς ἐφίεσαι, δι' ἣν ἄνθρωποι πολιτικοὶ γίγνονται, καὶ οἰκονομικοί, καὶ ἄρχειν ἱκανοί, καὶ ὠφέλιμοι τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις, καὶ ἑαυτοῖς; καὶ ὁ
B Εὐθύδημος. σφόδρα γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ταύτης τῆς ἀρετῆς δέομαι. νὴ δία, ἔφη ὁ Σωκράτης, τῆς καλλίστης ἀρετῆς καὶ μεγίστης ἐφίεσαι τέχνης. ἔστι γὰρ τῶν βασιλέων αὕτη, καὶ καλεῖται βασιλική. ἆρ', ἔφη, κατανενόηκας, εἰ οἷόντ' ἐστὶ, μὴ ὄντα δίκαιον, ἀγαθὸν ταῦτα γενέσθαι; καὶ μάλα, ἔφη, καὶ οὐχ οἷόν τέ γε ἄνευ δικαιοσύνης ἀγαθὸν πολίτην γενέσθαι. τί οὖν, ἔφη, σὺ δὴ τοῦτο κατείργασαι; οἶμαί γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐδένος ἂν ἧττον φανῆναι δίκαιος. ἆρ' οὖν, ἔφη, τῶν δικαίων ἐστὶν ἔργα, ὥσπερ τῶν τεκτόνων; ἔστι μέντοι, ἔφη. ἆρ' οὖν, ἔφη, ὥσπερ οἱ τέκτονες ἔχουσι τὰ ἑαυτῶν ἔργα ἐπιδεῖξαι, οὕτως οἱ δίκαιοι τὰ ἑαυτῶν ἔχοιεν ἂν † διεξιέναι; διεξηῆσαι-
μὴ οὖν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, οὐ † δυνάμαι ἔγωγε τὰ τῆς δικαιοσύνης ἔργα ἐξηγήσασθαι; καὶ μαι
νὴ δί' ἔγωγε τὰ τῆς ἀδικίας. ἐπεὶ οὐκ ὀλίγα ἐστὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοιαῦτα ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν. βούλῃ οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, γράψωμεν σὺ μὲν τοῖδι Δ, ἐγὼ δὲ τοῖδι Α· εἶτα ὅ, τι μὲν ἂν δοκῇ ἡμῖν τῆς δικαιοσύνης ἔργον εἶναι, τοῦτο τὸ Δ τιθῶμεν· ὅ, τι δ' ἂν τῆς ἀδικίας, τοῦτο τὸ Α; εἴπ' σοι δοκεῖ, ἔφη, τοῦτο δεῖν οὕτων, ποῖ τιθῶμεν. καὶ ὁ Σωκράτης γράψας, ὥσπερ εἶπεν· ὁρῶ, ἔφη, ἔστιν ἃ καὶ ἀνθρώποις ψεύδεσθαι; ἔστι μέντοι, ἔφη. πότερα δῆτα, ἔφη, θῶμεν τοῦτο; δῆλον, ἔφη, ὅτι τοῦτο τιθῶμεν τῇ ἀδικίᾳ. ὁρῶ, ἔφη, καὶ ὃ ἐξαπατᾶν ἐστί; καὶ μάλα, ἔφη. τοῦτο οὖν πότερα θῶμεν; καὶ τοῦτο δῆλον ὅτι, ἔφη, τοῦτο τιθῶμεν τῇ ἀδικίᾳ. τί δὲ, ὃ κακουργεῖν; καὶ τοῦτο, ἔφη. τί δ' ἀνδραποδίζεσθαι; καὶ τοῦτο. τοῦτο δὲ δικαιοσύνῃ ὁπόθεν ἡμῖν τούτων κείσεται, ὦ Εὐθύδημε; δῆλον γὰρ ἂν εἴη, ἔφη. τί δὲ, ἐάν τις στρατηγὸς αἱρεθεὶς, ἀδικόν τε καὶ ἐχθρὰν πόλιν ἐξανδραποδίσηται, φήσομεν τοῦτον ἀδικεῖν; οὐ δῆτα, ἔφη. δίκαια δὲ ποιεῖν οὐ φήσομεν; καὶ μάλα. τί δ', ἂν ἐξαπατᾷ πολεμοῦντ' αὖ τοῖς; δίκαιον, ἔφη καὶ τοῦτο.

ἐὰν δ'

ἐὰν ὁ κλέπτῃ τε, καὶ ἁρπάζῃ τὰ τούτων, ἆ δὲ A
κακὰ ποιήσῃ; καὶ μάλα, ἔφη. ἀλλ' ἐγώ σε ὃ πρῶ-
τον ὑπελάμβανον πρὸς τοὺς φίλους μόνον ταῦτ'
ἐρωτᾶν. ἀκούω, ἔφη, ὅσα πρὸς τῇ ἀδικίᾳ ἐθήκα-
μεν, πότερα καὶ πρὸς τὴν δικαιοσύνην θετέον
αὖ εἴη; ἔοικεν, ἔφη. βούλῃ οὖν, ἔφη, ταῦτα οὕτω
θέντες, διαπολεμῶμεν πάλιν, πρὸς μὲν τοὺς πο-
λεμίους δίκαιον εἶναι τὰ τοιαῦτα ποιεῖν, πρὸς δὲ
τοὺς φίλους, ἄδικον· ἀλλὰ δεῖν πρός γε τούτους
ὡς ἁπλούστατον εἶναι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Εὐ-
θύδημος. τί οὖν; ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐάν τις στρα- B
τηγὸς ὁρῶν ἀθύμους ἔχον τὸ στράτευμα ψευ-
σάμενος φήσῃ συμμάχους πρόσεσθαι, καὶ ᾧ ψεύ-
δεται τούτῳ παύσῃ τὰς ἀθυμίας τῶν στρατιωτῶν,
ποτέρωσε τιθῶμεν ταύτην τὴν ἀπάτην; δοκεῖ
μοι, ἔφη, πρὸς τὴν δικαιοσύνην. ἐὰν δέ τις ὑὸν
ἑαυτοῦ δεόμενον φαρμακείας, καὶ μὴ προσιέμενον
φάρμακον, ἐξαπατήσας, ὡς σιτίον τὸ φάρμα-
κον δῷ, καὶ τῷ ψεύδεσθαι ὠφελήσας ὅτως ὑγιᾶ
ποιήσῃ, ταύτην αὖ τὴν ἀπάτην ποῖ θετέον; δοκεῖ
μοι, ἔφη, καὶ ταύτην εἰς τὸ αὐτό. τί δ', αἴ τις, ὃν ἀ- C
θυμίᾳ ὄντος φίλου, δείσας μὴ διαχρήσηται ἑαυ-
τὸν, κλέψῃ ἢ ἁρπάσῃ ἢ ξίφος ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἆ-
ρα αὖ ποτέρωσε θετέον; καὶ ἆ τοῦτο ἰὼ δί', ἔφη, πρὸς
τὴν δικαιοσύνην. λέγεις, ἔφη, σὺ δεῖν πρὸς τοὺς
φίλους ἁπλᾶ δεῖν ἁπλοΐζεσθαι. μὰ δι' ἃ δῆ-
τα, ἔφη. ἀλλὰ μεταθέμενοι τὰ εἰρημένα, εἰ πρ
ἔξεστι. δεῖ γέ τοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἔξεναι πολὺ
μᾶλλον, ἢ μὴ ὀρθῶς πλέναι. τί οὖ δὴ τοὺς φίλους
ἔξαπατᾶν ὅτι βλάβῃ, ἵνα μηδὲ τοῦτο † πα- πρ-
ραλείπωμεν ἄσκεπτον, πότερος ἀδικώτερός D
ἐστιν, ὁ ἑκὼν, ἢ ὁ ἄκων; ἀλλ', ὦ Σώκρατες, ἔτι
μὲν ἔγωγε πιστεύω οἷς ἀποκρινόμεθα. καὶ γὰρ τὰ
πρόσθεν πάντα νῦν ἄλλως ἔχειν δοκεῖ μοι, ἢ ὡς
ἐγὼ τότε ᾤμην. ὅμως εἰρήσθω μοι, ἀδικώ-
τερον εἶναι τὸν ἑκόντα ψευδόμενον, τοῦ ἄκοντος. δοκεῖ
δέ σοι μάθησις καὶ ἐπιστήμη τις δικαίου εἶναι, ὥσπερ
τις γραμματική; ἔμοιγε. πότερον ἂν γραμματικώ-
τερον κρίνοις, ὃς ἂν ἑκὼν μὴ ὀρθῶς γράφῃ καὶ ἀ-
ναγινώσκῃ, ἢ ὃς ἂν ἄκων; ὃς ἂν ἑκών, ἔγωγε. δύ-
ναιτο γὰρ ἄν, ὁπότε βούλοιτο, καὶ ὀρθῶς αὐτὰ ποιεῖν.
ἦκεν ὁ μὲν ἑκὼν μὴ ὀρθῶς γράφων, γραμμα-
τικὸς ἂν εἴη, ὁ δ' ἄκων, ἀγράμματος; πῶς γὰρ
ἄν; τὰ δίκαια δ' πότερον ὁ ἑκὼν ψευδόμενος καὶ
ἐξαπατῶν οἶδεν, ἢ ὁ ἄκων; δῆλον ὅτι ὁ ἑκών.

φ ἀθυμίας τὰς στρατιώτας,

At si furtim adimat, ac rapiat ipsorum res, nõ iuste aget? Omnino, ait. At ego primum arbitrabar hæc te, quantum ad amicos attineat, solummodo interrogare. Quęcumque igitur ad iniusticiam retuleramus, ea sunt omnia ad iusticiam quoque referenda? Sic videtur, ait. Vis igitur, his ita positis, iterũ definiamus, aduersus hostes quidem iustum esse facere quædã huiusmodi; sed iniustum, aduersus amicos, omninoque erga hos quam simplicissimos esse oportere? Volo, inquit Euthydemus. Quid igitur? subiecit Socrates, si quis imperator deiectis animis esse copias suas videat, & conficto mendacio dicat aduentare socios, atque hoc mendacio militibus animi deiectionem adimat, quanã ex parte fraudem hanc collocabimus? Videtur mihi ad iusticiã, inquit, referenda. Si quis autem filium suum indigentem vsu pharmacorum, & pharmacum respuentem, ita deceperit, vt pharmacum ei det loco cibi, eoque vsus mendacio, valetudini eum restituat; hæc item fraus vbi erit collocanda? Videtur, inquit, ea quoque mihi eodem referenda. Quid autem, si quis amicum habeat, qui magno sit in mærore, metuens ne manus ille sibi adferat, suffuretur aut eripiat gladium, vel quid eiusmodi, vtro id quoque loco ponendum? Nimirum ad iusticiam, inquit. Ergo tu dicis, ait, non debere nos etiã erga amicos in omnibus nosmet simplices exhibere. Non profecto, ait: immo quæ dixi retracto, si quidem licet. Atqui, subiecit Socrates, multo magis hoc licere debet, quam non recte aliquid cõstituere. Ceterum ex iis, qui amicos nocẽdi caussa decipiunt, vt ne id quidem haud consideratum relinquamus, vter iniustior est, qui volens hoc, an qui facit inuitus? Ego vero, mi Socrates, non amplius eis fidem habeo, quæ respondeo. Nam quæ diximus antehac omnia nunc aliter se habere mihi videntur, quam ego tum putarem. Sed tamẽ dictum sane a me esto, qui volens fallat, illo iniustiorem esse, qui fallat nolens. Num vero tibi, quod iustum est, discere posse, atq; etiam esse scientia quædam iusti videtur, quemadmodum est litterarum? Mihi quidem, ait. Vtrum vero magis esse litteratum iudicas, eumne qui volens non recte scribat & legat, an qui nolens? Qui volens scilicet. Nam poterit is, vbi voler, etiam recte vtrumque facere. Qui ergo volens non recte scribit, litteratus scilicet erit; qui vero nolẽs, illiteratus? Cur non? Vtrum vero is, qui volens mentitur ac decipit, quę iusta sunt nouit, an qui nolens? Nimirũ is, qui volens.

Ergo litteratiorem illum, qui litteras nouit, eo putas esse, qui has ignorat? Ita est. Et qui iusta scit, eo iustiorem qui nescit? † Videtur id ita esse. Atque hæc ipsa nescio qui mihi dicere videor. Quid autē, si quis verū dicere velit, ac numquā de iisdē eadem dicat, sed de eadem via loquēs, modo quidem hanc versus orientem solem, modo versus occidentē dicat tendere, & rationes easdē reddēs, modo plures, modo pauciores exhibeat, de hoc homine quid tibi videtur? Patet, inquit, eum, quæ scire se putabat, nescire. An autem nosti quosdam, qui seruiles homines adpellantur? Noui equidem. Num ita vocantur ob scientiam, an propter insciti am? Haud dubie propter insciti am. Ergone propter ignorationem opificij æratiorum nomen hoc consequuntur? Minime. An quod operas fabriles non teneant? Ne hac quidem de causſa. An quod sutoriam nesciant? Ob nihil horum. immo vero ratione contraria se res habet. Nam maxima ex parte qui tenent huiusmodi opificia, seruiles sunt. Ergo nomen hoc iis competit, qui quæ honesta, & bona, & iusta sunt, ignorant? Ita mihi videtur, inquit. Contentis itaq; viribus omni modo fugere oportet, ne mancipia simus. Ego vero mi Socrates, ait, omnino me illi philosophiæ vacare putabā, ita me Dij ament, per quam maxime futurum existimabam, vt in iis instituerer, quæ homini honesti virtutisque studioso conuenirent. Nunc quam mæsto me esse putas animo, quum videam me per ea, quæ antehac laborando consequutus sum, ne respondere quidē de iis posse, quæ in primis scienda sunt; ac via nulla restet, qua pergens, euadam melior? Tum Socrates: Dic mihi mi Euthyde-

De sententia Delphica, Nosce teipsum.

me, ait, Delphosne profectus aliquando es? Immo bis, inquit. An animaduertisti ad templum alicubi scriptum esse, Nosce teipsum? Sane, inquit. Vtrum igitur id ita scriptum nihili feciſti, an aduertisti animum, ac temet considerare conatus es, qui sis? Minime factum hoc a me profecto, inquit. Nam prorsus id me putabam iam scire. Nec enim facile aliquid aliud scirem, si ne meipsum quidem nossem. Vtrum vero tibi videtur is semet nosse, qui nomen tantum suum nouit, an qui equos ementium more, non prius equum se nosse putantium, quem nosse volunt, quam inspexerint, vtrum sit tractabilis, necne; vtrum robustus, an debilis;

A ἰκνοῦμαι γραμματικώτερον καὶ τ' ἐπισάμενον ἀντὶ τοῦ ἐπισταμένου γράμματα ἃ μὴ ἐπίσαται φῂς εἶναι; ναί. δικαιότερον δ' ἂν τὸν ἐπισάμενον τὰ δίκαια τοῦ μὴ † ἐπισταμένου; φαίνομαι. δοκῶ δέ μοι καὶ ταῦτα ἐπισαμένου; φαίνεται. οὐκ οἶδ' ὅπως λέγεις. τί δ' δή, ὃς ἂν βουλόμενος ταλήθη λέγῃ, μηδὲ πολλὰ τὰ αὐτὰ τοῖς αὐτοῖς λέγῃ, ἀλλ' ὁδὸν ἰοῦσαν φράζων τοτὲ μὲν τοῖς ἑῷ, τοτὲ δ' τοῖς ἑσπέραν φράζῃ, καὶ λογισμὸν ἀποφαινόμενος τ' αὐτὸν, τοτὲ μὲν πλείω, ποτὲ δ' ἐλάττω ἀποφαίνῃ), τί σοι

B δοκεῖ τοιοῦτος; † δῆλος νὴ δί' εἶναι), ὅπου ἀκούσεται εἰ δῆλος δέναι, οὐκ οἶδεν. οἶσθα δέ τινας ἀνδραποδώδεις καλουμένους; ἔγωγε. πότερον δι' σοφίαν ἢ δι' ἀμαθίαν; δῆλον ὅτι δι' ἀμαθίαν. ἆρ' οὖν δι' τὴν χαλκεύειν ἀμαθίαν τοῦ ὀνόματος τούτου τυγχάνουσιν; οὐ δῆτα. ἀλλ' ἆρα διὰ τὴν τοῦ τεκταίνεσθαι; οὐδὲ διὰ ταύτην. ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ σκυτεύειν; οὐδὲ δι' ἓν τούτων, ἔφη, ἀλλὰ καὶ τἀναντίον. οἱ γὰρ πλεῖστοι τῶν γε τοιαῦτα ἐπισαμένων ἀνδραποδώδεις εἰσίν. ἆρ' οὖν τῷ τὰ

C καλὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια μὴ εἰδότων τὸ ὄνομα τοῦτ' ἔστιν; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. οὐκοῦν δεῖ παντὶ τρόπῳ διαφεύγειν φύγην, ὅπως μὴ ἀνδράποδα ὦμεν. ἀλλὰ νὴ τοὺς θεούς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, πάνυ ὤμην φιλοσοφεῖν φιλοσοφίαν, δι' ἧς ἂν μάλιστα οἰόμην παύσεσθαι τὰ πονηρὰ ἀνδρὶ καλοκἀγαθίας ὀρεγομένῳ· νῦν δὲ πῶς οἰεῖ με ἀθύμως ἔχειν, ὁρῶντα ἐμαυτὸν διὰ μὲν τὰ πεπονημένα οὐδὲ

D ἐρωτώμενον ἀποκρίνασθαι δυνάμενον ἂν ὧν μάλιστα χρὴ εἰδέναι, ἄλλως τε ὁδὸν οὐδεμίαν ἔχοντα, ᾗ ἂν πορευόμενος βελτίων γενοίμην; καὶ ὁ Σωκράτης· εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, εἰς † Δελφοὺς ἦλθε πώποτε ἀφίκεσθαι; Δελφοὺς ἦ καὶ δὶς νὴ δί', ἔφη. κατέμαθες οὖν τοῖς τοῦ ναῷ πεγεγραμμένον ὅ, Γνῶθι σαυτόν; ἔγωγε. πότερον οὖν οὐδέν σοι τὰ γράμματα ἐμέλησεν, ἢ προσέσχες τε καὶ ἐπεχείρησας σαυτὸν ἐπισκοπεῖν, ὅστις εἶης; μὰ δί' οὐ δῆτα, ἔφη. καὶ γὰρ δὴ πάνυ τοῦτό γε ὤμην εἰδέναι. ῥᾳδίᾳ γὰρ ἂν

E ἄλλο τι ἦν, εἴγε μηδ' ἐμαυτὸν ἐγίγνωσκον. πότερα δέ σοι δοκεῖ γιγνώσκειν ἑαυτὸν, ὅστις τὸ νομα ὃ ἑαυτῷ μόνον οἶδεν, ἢ ὅστις, ὥσπερ οἱ τοὺς ἵππους ὠνούμενοι, οὐ πρότερον οἴονται γιγνώσκειν ὃν ἂν βούλωνται γνῶναι, πρὶν ἂν ἐπισκέψωνται, πότερον εὐπειθής ἐστιν ἢ δυσπειθής, καὶ πότερον ἰσχυρός ἐστιν ἢ ἀσθενής, καὶ πό-

κὴ πότερος γε ταχὺς ἢ βραδὺς, καὶ τἄλλα τὰ περὶ τὴν τοῦ ἵππου χρείαν ὁπότερά τε καὶ ἀνεπιτήδεια ὅπως ἔχει, ἆρ' ἄλλως ἑαυτὸν ὑπολαμβάνοντα, ὁποῖός ἐστι πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην χρείαν, ἐγνωκέναι τὴν αὑτοῦ δύναμιν; ἆρ' οὕτως ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ μὴ εἰδὼς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἀγνοεῖν ἑαυτόν. ἐκεῖνο μὲν οὖν φανερόν, ἔφη, ὅτι πολλὰ μὲν οἱ εἰδέναι ἑαυτοὺς πλήσαντα ἀγαθὰ παρέχοιεν οἱ ἄνθρωποι, πολλὰ δ' ὁ ἐνδεῖσθαι ἑαυτῶν, πλήσαντα κακά· οἱ μὲν γὰρ εἰδότες ἑαυτούς, τά τε ὑπερτήδεια ἑαυτοῖς ἴσασι, καὶ πορίζοντες ἀγαθὰ πράττουσιν, καὶ ἃ μὴ οἴδασιν, ἀπέχονται μὴ πειρώμενοι, ἀλλὰ μαθήσονται μᾶλλον, καὶ διαφεύξονται τὰ κακά· πολλὰ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων δυνάμεων δοκιμάζειν, καὶ διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων χρείαν τά τε ἀγαθὰ ποιεῖσθαι, καὶ τὰ κακὰ φυλάττονται. οἱ δὲ μὴ εἰδότες, ἀλλὰ διεψευσμένοι τὴν ἑαυτῶν δυνάμεως, πολλοὺς μὲν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τἄλλα ἀνθρώπινα πράγματα ὁμοίως διάκεινται, καὶ ὅτε ὧν δέονται ἴσασιν, ὅτε δ', ἃ πράττουσιν, ὅτε οἷς χρῶνται, ἀλλὰ πάντων τούτων διαμαρτάνοντες, τῶν τε ἀγαθῶν ἀποτυγχάνουσι, καὶ τοῖς κακοῖς περιπίπτουσι. καὶ οἱ μὲν εἰδότες ὅ, τι ποιοῦσιν, ὅτι τυγχάνοντες ὧν πράττουσιν, εὔδοξοί τε καὶ τίμιοι γίγνονται, καὶ οἵτε ὅμοιοι τούτοις ἡδέως χρῶνται, οἵτε ἀποτυγχάνοντες τῶν πραγμάτων ὑπ' ἀμαθίας οὐ χαλεπῶς αὑτῶν βουλεύσασθαι, καὶ πρᾶξαι δοκοῦσι τὰ ἑαυτῶν πράττοντες, καὶ ἐλπίδας τ' ἀγαθὰς ἐν τούτοις ἔχουσι· καὶ διὰ ταῦτα πάντα τοῦτων μάλιστα τούτους ἀγαπῶσιν. οἱ δὲ μὴ εἰδότες ἃ ποιοῦσι, κακῶς ὑπ' ἀμαθίας πράττοντες, καὶ οἷς ἂν ὑπηρετήσωσιν ἀποτυγχάνοντες, οὐ μόνον ἐν αὐτοῖς τούτοις ζημιοῦνταί τε καὶ κολάζονται, ἀλλὰ καὶ ἀδόξοις διὰ ταῦτα, καὶ καταγέλαστοι γίγνονται, καὶ καταφρονούμενοι καὶ ἀτιμαζόμενοι ζῶσιν. ὁρᾷς δὲ καὶ τῶν πόλεων ὅτι ὅσαι ἐὰν ἀγνοήσασαι τὴν ἑαυτῶν δύναμιν χρείττοσι πολεμήσωσιν, αἱ μὲν ἀνάστατοι γίγνονται, αἱ δὲ ὑπ' ἐλευθέρων δοῦλαι. καὶ ὁ Εὐθύδημος· ὡς πάνυ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἔφη, περὶ πολλοῦ ποιητέον εἶναι τὸ ἑαυτὸν γιγνώσκειν, οὕτως ἴσθι· ὁπόθεν δὲ χρὴ ἄρξασθαι ὑπισχνεῖσθαι ἑαυτόν, τοῦτο σοῦ ἀποβλέπω εἰ μοι ἐθελήσεις αὖ ἐξηγήσασθαι. σκοπῶ, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὰ μὲν ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ὁποῖά ἐστι, πάνυ που γιγνώσκεις. νὴ δί', ἔφη· εἰ γὰρ μηδὲ τοῦ-

A vtrum celer, an tardus, itemque in ceteris, quæ vel equo conueniunt, vel non conueniunt, quomodo adfectus sit; ita & ipse cõsiderans semet, qualis sit ad vsum humanum, vires suas nouit? Sane mihi videtur is, ait, qui vires suas non nouerit, seipsum non nosse. An vero non perspicuum est, inquit, ex eo, quod se nouerint, maxima homines bona percipere; quum a seipsis aberrando, mala plurima sentiant? Nam qui seipsos norunt, quę sibi commoda sint, sciunt; & quæ vel possint, vel nequeant, dignoscunt: pręterea iis agendis, quæ sciunt, comparant sibi necessaria, felicesque sunt: ab aliis autem abstinendo, quæ nesciunt, non delinquunt, & quo minus infelices sint, vitant. Itaque ceteros quoque mortales quum explorare possint, etiam ex aliorum vsu bona sibi comparant, & a malis sibi cauent. Quotquot vero per ignorãtiam falluntur in æstimatione viriũ suarum, illi ad homines ceteros, resque humanas alias eodem modo adfecti sunt; nec quibus opus sibi sit, norunt; nec quid agãt, nec quibus vtantur: sed ab omnibus his aberrantes, vt bonis frustrantur, sic in mala incidunt. Præterea qui, quum sciant, quid faciant, actionum suarum finem consequũtur; ij magnam & gloriã & honorem adipiscuntur, vtunturque illis perlubẽter alij, qui similes eis sunt; & qui frustrantur instituto suo, cupiunt hos sibi consiliis subuenire, sibique præesse, ac spem suam in eis collocant, & propter hæc omnia maxime ipsos diligunt. Qui vero nesciunt, quæ agant, & eligunt male, posteaquam instituto suo frustrantur, non ea dumtaxat ratione damno quodam ac pœna multãtur, sed etiam inglorij & ridiculi fiũt, & spreti, dedecoreque notati viuunt. Vides etiam ciuitates, quotquot ignorantes vires suas bellum aduersus potentiores suscipiunt, partim prorsus euerti, partim ex liberis in seruitutem redigi. Tum Euthydemus: Velim scias, inquit, mi Socrates, verbũ hoc, Nosce teipsum, prorsus magni mihi æstimandum videri. Verum vnde cognoscendi sui sit faciundum initium, an exponere mihi velis, id equidem oculis in te defixis exspecto. Nosti tu omnino, inquit Socrates, qualia sint tum quæ bona, tum quæ mala sunt. Noui profecto ait. Vel ipsis enim

mancipiis vilior essem, si hæc ignorarem. Age vero, mihi quoque illa exponito. Id quidem difficile non est, inquit Euthydemus. Primo, ipsum recte valere, bonũ esse arbitror: morbo autem laborare, malum. Deinde quę horum vtriusque caussæ sunt, potus, cibi, studia, si qua rectam ad valetudinem pertinent, bona sunt: quæ vero ad ægrotationem, mala. Ergo, inquit Socrates, tum recte valere, tum ægrotare, quum quidem boni alicuius caussa sunt, bona fuerint scilicet: quum vero mali, mala. At quando, ait Euthydemus, recte quidem valere mali alicuius caussa esse possit, ægrotare vero boni? Tum profecto, inquit, quum ij, qui vel militiæ turpi, vel nauigationi damnosæ, vel aliis plerisq; talibus interesse roboris integri caussa potuere, pereunt: alij vero, qui propter imbecillitatem absunt, incolumes euadunt. Vere dicis. Sed vides, inquit, etiam nonnullos ob robur vtilibus interesse, quũ alij propter imbecillitatem absint. Ergo hæc, ait, quum nonnumquam ex vsu sint, nonnumquam noceant; nõ magis bona, quam mala sunt. Non profecto adparet, ait, secũdum hanc quidem rationem. Sed tamen sapientia, mi Socrates, haud dubie bonum est. Nam quale tamdem negotium non melius efficiat, si quis sapiens sit, quam si rudis? Quid vero? subiecit Socrates, non audisti Dædalum a Minoe propter sapientiam captum, seruitutem seruire coactum fuisse, tum patria, tum libertate orbatum: quumque aufugere cum filio conaretur, filiũ amisisse, ac ne ipsum quidem saluum elabi potuisse; sed ad barbaros delatum, rursus ibidem seruiisse? Dicuntur illa sane, inquit. At Palamedis calamitates non audisti? Hunc enim prædicant omnes ob sapientiam, Vlyssis inuidia, periisse. Id etiam fertur, ait. Quot itẽ alios existimas, inquit, ob sapientiam abreptos ad regem Persicum esse, atque istic seruire? Videtur mi Socrates, ait, felicitas bonum esse, de quo minime dubitari possit. Nisi quis, inquit, mi Euthydeme, de dubiis eam bonis componat. Quid autem, subiecit ille, dubium esse possit inter illa, quæ ad felicitatem pertinent? Nihil, inquit, modo non addamus ei pulchritudinem formæ, vel robur, vel opes, vel gloriam, vel quid aliud eiusmodi. At vero, ait, hæc addemus ei profecto. Nam qui possit absque his beatus aliquis esse? Addamus illa sane, respõdit Socrates, ob quæ

Dædalus a Minoe captus.

τὰ οἶδα, καὶ τῶν ἀνδραπόδων φαυλότερος ἂν εἴην. ἴθι δή, ἔφη, καὶ ἐμοὶ ἐξήγησαι αὐτά. ἀλλ' οὐ χαλεπὸν, ἔφη. πρῶτον μὲν γὰρ † αὐ αὐτὸ τὸ ὑγιαίνειν ἀγαθὸν εἶ) νομίζω, τὸ δὲ νοσεῖν, κακόν. ἔπειτα τὰ αἴτια ἑκατέρου αὐτῶν, καὶ ποτὰ, καὶ βρωτὰ, καὶ ἐπιτηδεύματα, τὰ μὲν πρὸς τὸ ὑγιαίνειν φέροντα, ἀγαθά, τὰ δὲ πρὸς τὸ νοσεῖν, κακά. ὀκνοῦν, ἔφη, καὶ τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ νοσεῖν, ὅτε μὲν ἀγαθοῦ τινὸς αἴτια γίγνηται, ἀγαθὰ αἰεὶ εἶη· ὅτε δὲ κακοῦ, κακά. πότε δ' αὖ, ἔφη, τὸ μὲν ὑγιαίνειν κακοῦ αἴτιον γίγνοιτο, τὸ δὲ νοσεῖν, ἀγαθοῦ; ὅτε μὴ δί', ἔφη, στρατείας τε ἀφελοῦς, καὶ ναυτιλίας βλαβερᾶς, καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων οἱ μὲν διὰ ῥώμην μεταχόντες ἀπόλωνται, οἱ δὲ δι' ἀσθένειαν ἀπολειφθέντες σωθῶσιν. ἀληθῆ λέγεις. ἀλλ' ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι καὶ τῶν ὠφελιμάντων οἱ μὲν διὰ ῥώμην μετέχοισιν, οἱ δὲ δι' ἀσθένειαν ἀπολείπονται. ταῦτα οὖν, ἔφη, ποτὲ μὲν ὠφελιῶντα, ποτὲ δὲ βλάπτοντα, οὐ μᾶλλον ἀγαθὰ, ἢ κακά ἐστιν. οὐδὲν μὰ Δία, ἔφη, καθ' γε τοῦτον τὸν † λόγον. ἀλλ' ἥ γε τοιαύτη σοφία, ὦ Σώκρατες, ἀναμφισβητήτως ἀγαθόν ἐστιν. ποῖον γὰρ αἴτιον πρᾶγμα βέλτιον πρᾶττοι σοφὸς ὤν, ἢ ἀμαθὴς; τί δέ; τὸν Δαίδαλον, ἔφη, οὐκ ἀκήκοας, ὅτι ληφθεὶς ὑπὸ Μίνω διὰ τὴν σοφίαν, ἠναγκάζετο ἐκείνῳ δουλεύειν, καὶ τῆς πατρίδος ἅμα, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐστερήθη, καὶ ὅπως χρῷν ἀποδιδράσκειν μετὰ τοῦ υἱοῦ, τὸν τε παῖδα ἀπώλεσε, καὶ αὐτὸς οὐκ ἠδυνήθη σωθῆναι, ἀλλ' ἀπενεχθεὶς εἰς τοὺς βαρβάρους, πάλιν ἐκεῖ ἐδούλευε; λέγεται νὴ δί', ἔφη, ταῦτα. τὰ δ' Παλαμήδους οὐκ ἀκήκοας πάθη; τοῦτον γὰρ δὴ πάντες ὑμνοῦσιν, ὡς διὰ σοφίαν φθονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως ἀπώλετο. λέγεται γὰρ ταῦτα, ἔφη, ἄλλους δὲ πόσους οἴει διὰ σοφίαν ἀναπάστους πρὸς βασιλέα γεγενέναι, καὶ ἐκ δουλεύειν; κινδυνεύει, ἔφη, ὦ Σώκρατες, δυαμφιλογώτατον ἀγαθὸν εἶ) τὸ δύσκολον εἶναι· μή τις αὖ, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, δεῖ ἀμφιλόγων ἀγαθῶν σωτηρίαν. τί δ' αὖ, ἔφη, τῶν δυσμενικῶν ἀμφίλογον εἶη; οὐδέν, ἔφη, εἴγε μὴ πρόσθησόμεν αὐτῷ κάλλος, ἢ ἰσχύν, ἢ πλοῦτον, ἢ δόξαν, ἢ καί τι ἄλλο τοιοῦτον. ἀλλὰ νὴ δία πρόσθησόμεν, ἔφη. πῶς γὰρ ἄν τις αὖθις τούτων δύσκολον; νὴ δί', ἔφη, πρόσθησόμεν ἄρα δεῖ ὧν πολλὰ

ὧν πολλὰ καὶ χαλεπὰ συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις. πολλοὶ μὲν γὰρ διὰ τὸ κάλλος αὐτῶν ὑβρίζονται ὑπὸ τῶν ἐπὶ τοῖς ὡραίοις τῷ σώματι ἐξαφθέντων διαφθείρονται, πολλοὶ δὲ διὰ τὴν ἰσχὺν μείζοσιν ἔργοις ἐπιχειροῦντες οὐ μικροῖς κακοῖς περιπίπτουσι, πολλοὶ δὲ διὰ τὸν πλοῦτον διαθρυπτόμενοί τε καὶ ἐπιβουλευόμενοι ἀπόλλυνται, πολλοὶ δὲ διὰ δόξαν καὶ πολιτικὴν δύναμιν, μεγάλα κακὰ πεπόνθασιν. ἀλλὰ μήν, ἔφη, εἴγε μηδὲ τὸ εὐδαιμονίζειν ἐπαινῶν ὀρθῶς λέγω, ὁμολογῶ μηδ' ὅτι τοὺς θεοὺς εὔχεσθαι χρὴ εἰδέναι. ἀλλὰ ταῦτα μέν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἴσως διὰ τὸ σφόδρα πιστεύειν εἰδέναι, οὐδ' ἔσκεψαι. ἐπεὶ δὲ πόλεως δημοκρατουμένης παρασκευάζῃ προστατεύειν, δῆλον ὅτι δημοκρατίαν γε οἶσθα τί ἐστιν. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. δοκῶ σοι δυνατὸν εἶναι δημοκρατίαν εἰδέναι, μὴ εἰδότα δῆμον; μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε. καὶ τί νομίζεις δῆμον εἶναι; ὃς πένητας τῶν πολιτῶν ἐγωγε. καὶ τοὺς πένητας ἆρα οἶσθα; πῶς γὰρ οὔ; ἆρ' οὖν καὶ τοὺς πλουσίους οἶσθα; † τοσοῦτον δὲ ἦττον, ἢ καὶ τοὺς πένητας. ποίους δὲ πένητας, καὶ ποίους πλουσίους καλεῖς; τοὺς μὲν οἴμαι, μὴ ἱκανὰ ἔχοντας εἰς ἃ δεῖ τελεῖν, πένητας· τοὺς δὲ πλείω τῶν ἱκανῶν, πλουσίους. καὶ καλῶς μέμαθηκας ἔγωγε, ὅτι οἷς μὲν πάνυ ὀλίγα ἔχουσιν ἃ μόνον ἀρκεῖ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ πολὺ ποιοῦνται ἀπ' αὐτῶν, οἷς δὲ πάνυ πολλὰ οὐχ ἱκανά ἐστι; καὶ ἰὴ δί', ἔφη ὁ Εὐθύδημος. ὀρθῶς γάρ με ἀναμιμνήσκεις. οἶδα γὰρ καὶ τυράννους τινάς, οἳ δι' ἔνδειαν ὥσπερ οἱ ἀπορώτατοι ἀναγκάζονται ἀδικεῖν· ὁκοῖοί τινες, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴγε ταῦτα οὕτως ἔχει, τοὺς μὲν τυράννους εἰς τὸν δῆμον θήσομεν, τοὺς δὲ ὀλίγα κεκτημένους, ἐὰν οἰκονομικοὶ ὦσιν, εἰς τοὺς πλουσίους. καὶ ὁ Εὐθύδημος ἔφη. ἀναγκάζῃ με καὶ ταῦτα ὁμολογεῖν δηλονότι ἡ ἐμὴ φαυλότης, καὶ φοβοῦμαι μὴ κρεῖττον ἦ μοι, σιγᾷν. κινδυνεύω γὰρ ἁπλῶς οὐδὲν εἰδέναι. καὶ πάνυ ἀθύμως ἔχων ἀπῆλθε, καὶ καταφρονήσας ἑαυτοῦ, καὶ νομίσας τῷ ὄντι ἀνδράποδον εἶναι. πολλοὶ μὲν οὖν τῶν ὧδε διαλεγέντων ὑπὸ Σωκράτους οὐκέτι αὐτῷ προσῇεσαν, οἷς καὶ βλακωτέρους ἐνόμιζεν. ὁ δὲ Εὐθύδημος ὑπερῆλθεν οὐκ ἂν ἄλλως ἀνὴρ ἀξιόλογος γενέσθαι, εἰ μὴ ὅτι μάλιστα Σωκράτει συνεῖη.

A multa, eaque grauia hominibus accidunt. Multi enim violantur ob venustatem formæ ab iis, qui erga elegantes amore incitantur: multi propter robur suum maiora quędam adgressi opera, non exiguas in calamitates incidunt: multi propter opes emolliti deliciis, ac insidiis petiti, pereunt: multi ob gloriam potentiamque in republica, magna sunt mala perpessi. Enimuero, ait Euthydemus, si nec felicitatem ipsam laudans, recte dico: fateor me ne id quidem, quod precibus petendum a Diis sit, nosse. Fortasse tu hæc, subiecit Socra- B tes, ne considerasti quidem propterea, quod omnino scire te illa crederes. Quia vero te paras, vt ciuitati, quæ dominationi populari subiecta est, præsis: haud dubie quid imperium popolare sit, nosti. Omnino, ait. Ergone putas scire te, quid populi sit dominatus, si nescias, quid populus sit? Minime, inquit. Et quid putas esse populum? Equidem hoc nomine ciues pauperes accipio. Et pauperes igitur nosti? Cur non? Ergo etiam nosti diuites? Nihilo minus, quam pauperes. Quales autem pau- C peres, & quales adpellas diuites? Pauperes, inquit, arbitror esse, quibus non suppetit sumtus, quem facere necesse est: at quibus etiam plus, quam satis sit, suppetit, eos adpello diuites. Ergone vmquam animaduertisti, nonnullis qui admodum pauca possident, non solum ea ipsa sufficere, sed alia quoque de his adquirere: quum aliis etiam admodum multa non sufficiãt? Ita est profecto, ait Euthydemus. Nam recte me mones. Etenim quosdam tyrannos quoque noui, qui ob inopiam perinde, ac D maxime egeni, aliis iniuriam inferre coguntur. Ergo si hæc, inquit Socrates, ita se habent; tyrannos ad populum; alios, qui pauca possident, si quidem rei familiaris administrandæ periti fuerint, inter opulentos referemus. Etiam id fateri me, ait Euthydemus, stupiditas mea cogit: adeoque iam cogito, optimumne fuerit, me silere. Nam simpliciter metuo, ne nihil sciam. Itaque vehemente cum animi dolore discessit, quum quidem & contemneret seipsum, & reabse mancipium esse crede- E ret. Ac multi quidem hoc modo habiti a Socrate, non amplius eum conueniebant, quos etiam stolidiores esse putabat: verum Euthydemus non alia se ratione hominem frugi posse fieri arbitrabatur, quã si cum Socrate frequentissime versaretur.

neque amplius ab ipso poterat abesse, nisi quid rei necessariæ impediret. Quinetiam quædam ipsius instituta imitabatur. Itaq; Socrates, qui sic adfectum esse animaduerteret, minime ipsum perturbabat: sed quam simplicissime & clarissime exponebat, quæ putabat eum scire debere, & quibus operam dari ducebat esse optimum. Non ille quidem in hoc studiose incumbebat, vt familiares suos dicendi, agendi, ingeniose machinãdi aliquid peritos efficeret: sed prius existimabat oportere moderationem ipsis indi. Nam quibus ita facultas hæc adesset, vt interim modestiam negligerẽt; eos & iniustiores,& ad nocendum magis instructos esse arbitrabatur. Primum autem enitebatur familiares suos tales efficere, qui erga Deos modeste se gererent. Et alij quidem,quum aliis ipsius ad amicos sermonibus interessent, eos exposuerunt: ego vero aderam, quum ad Euthydemum huiusmodi quædam differeret.Dic mihi mi Euthydeme,ait,cogitarene tibi aliquando subiit, quam diligenter Dij parauerint ea, quibus homines indigent? Minime profecto, inquit Euthydemus. At nosti,ait, primum nos lucis egere, quam Dij nobis suppeditãt? Noui, inquit, atque hanc nisi haberemus, oculos sane quod adtinet,cæcis essemus similes. Nihilominus requietis caussa,qua egemus,noctem nobis largiuntur, longe commodissimum quiescendi tempus. Hoc etiam,inquit, omnino gratiarum actionem meretur. Quia vero sol lucidus est, ac nobis horas diei,aliaque clare demonstrat, nox autem propter tenebras est obscurior: astrorum lucem noctu protulerunt, quæ noctis horas nobis indicarent; quo fit, vt multa tum, quæ necesse sit, perficiamus. Ita est, inquit. Enimuero luna non solum noctis, sed etiam mensis partes nobis patefacit. Omnino, ait. Quid autem? quum nutrimento egeamus; quod illud e terra nobis producant, & ad hoc anni tempora conuenientia tribuant, quæ nobis non modo magna copia necessaria præparant, sed ea quoque,de quibus delectationẽ capimus? Etiã hæc,inquit,magnæ sunt deorum erga homines benignitatis & clementiæ.Quod item nobis aquã largiantur,rem adeo pretiosam, vt & producat & augeat vna cum terra & cum anni temporibus omnia,quæ nobis vsui sunt,simulque nos etiam alat,ac nutrimentis nostris omnib.admista faciat, vt & confici ea facilius possint, & vsui nostro magis sint accommodata,& suauiora?

De prouidentia diuina.

καὶ οὐκ ἀπελείπετο ἔτι αὐτοῦ, εἰ μή τι ἀναγκαῖον εἴη. ἐνιά γ' οὖν καὶ ἐμιμεῖτο, ὧν ἐκεῖνος ἐπετήδευεν. ὁ δ' ὡς ἔγνω αὐτὸν οὕτως ἔχοντα, ἥκιστα μὲν διετάραττεν, ἁπλούστατα δὲ καὶ σαφέστατα ἐξηγεῖτο ἃ τε ἐνόμιζεν εἰδέναι δεῖν, καὶ ὅπως τοῦτο †κράτιστα εἴη. ὃ μὲν οὖν * δεκριτικοὺς, καὶ σοφιστικοὺς, καὶ μηχανικοὺς γίγνεσθαι τοὺς συνόντας οὐκ ἐσπευδεν, ἀλλὰ σωφρονεστέρους τούτων ᾤετο χρῆναι σωφρονίσαι αὐτοὺς ἐπιμελεῖσθαι. τοὺς γὰρ αὖ τὰ σωφρονεῖν ταῦτα δυναμένους, ἀδικωτέρους τε καὶ δυνατωτέρους κακουργεῖν ἐνόμιζεν εἶναι. σωφρονεῖν μὲν δὴ θεοὺς ἐπειρᾶτο σώφρονας ποιεῖν τοὺς συνόντας. ἄλλοι μὲν οὖν αὐτῶν πρὸς ἡδονὰς ὅτων ὁμιλοῖεν προθυμούμενοι διετείνοντο· ἐγὼ δ', ὅτε πρὸς Εὐθύδημον τοιάδε διελέγετο, παρεγιγνόμην. εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἦ δή ποτέ σοι ἐπῆλθεν ἐνθυμηθῆναι, ὡς ὑπερμελῶς οἱ θεοὶ ὧν οἱ ἄνθρωποι δέονται κατεσκεύακασι; καὶ ὅς· μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐκ ἔμοιγε. ἀλλ' εἰδέναί γ', ἔφη, ὅτι πρῶτον μὲν φωτὸς δεόμεθα, ὃ ἡμῖν οἱ θεοὶ παρέχουσι; καὶ μάλα, ἔφη, ὅ γ' εἰ μὴ εἴχομεν, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν, ἕνεκά γε τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀναπαύσεώς γε δεομένοις ἡμῖν νύκτα παρέχουσι, καλλίστην ἀναπαυτήριον. πάνυ δ', ἔφη, καὶ τοῦτο γε ἄξιον. ὁπόσῳ καὶ ὅπως ὁ μὲν ἥλιος φαίνων ὧν τάς τε ὥρας τῆς ἡμέρας ἡμῖν, καὶ τἆλλα πάντα σαφηνίζει, ἡ δὲ νὺξ, ἅτε σκοτεινὴ οὖσα, ἀστρα ἐν τῇ νυκτὶ †ἀνέφηνεν, ἃ ἡμῖν τάς ὥρας τῆς νυκτὸς ἐμφανίζει, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ ὧν δεόμεθα πρᾶττομεν. ἔστι ταῦτα, ἔφη. ἀλλὰ μὴν ἥ γε σελήνη οὐ μόνον τῆς νυκτὸς, ἀλλὰ καὶ τοὺς μῆνας τὰ μέρη φανερὰ ἡμῖν ποιεῖ. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ὃ δή, ἐπεὶ ὀψῆς δεόμεθα, ταύτην ἡμῖν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδόναι, καὶ ὥρας θερμοτέρας πρὸς τοῦτο παρέχειν, αἳ ἡμῖν οὐ μόνον ὧν δεόμεθα πολλὰ καὶ πάντα ἐργάζονται, ἀλλὰ καὶ εἰς ὑφαντικὴν ἡμᾶς; πάνυ, ἔφη, καὶ ταῦτα φιλανθρωπα. ὃ δὲ καὶ ὕδωρ ἡμῖν παρέχειν οὕτω πολλοῦ ἄξιον, ὥστε †καὶ φυτεύειν τε καὶ σπείρειν τῇ γῇ καὶ ταῖς ὥραις πάντα τὰ χρήσιμα ἡμῖν, σῴζειν δὲ καὶ αὐξειν ἡμᾶς, καὶ μιγνύμενον πᾶσι τοῖς βρώσιμοις ἡμᾶς, διακαθαιρόμενόν τε, καὶ ὠφελιμώτερα, καὶ ἡδίω ποιεῖν αὐτά; καὶ, ὅπως

† κράτιστα
* λεκτικοὺς

† ἀνέφαινεν
φύειν

καὶ, ὅπῃ πλείσου δεόμεθα τούτου, ἀφθονέστατον αὖ παρέχον ἡμῖν; καὶ τοῦτο, ἔφη, προνοητικόν. Ὃ δὲ καὶ ὃ πῦρ ποιοῦσαι ἡμῖν ὑπεναντίον μὲν ψύχει, ὑπεναντίον δὲ σκότει, συνεργὸν ὂν πρὸς πᾶσαν τέχνην καὶ πρᾶγμα ὅσα ὠφελείας ἕνεκα ἄνθρωποι κατασκευάζονται; ὡς γὰρ συνελόντι εἰπεῖν, οὐδὲν ἀξιόλογον ἄνευ πυρὸς ἄνθρωποι τῶν πρὸς τὸν βίον χρησίμων κατασκευάζονται. Εὐφραίνει, ἔφη, καὶ τοῦτο φιλανθρωπία. Ὃ δὲ τὸν ἥλιον, ἐπειδὰν ἐν χειμῶνι δύπτηται, πρησιέναι τὰ μὲν ἀνθρύνοντα, τὰ δὲ ξηραίνοντα, ὧν καιρὸς διελήλυθεν· καὶ ταῦτα ἅμα προαξάμενον μηκέτι ἐγγυτέρω πρησιέναι, ἀλλ' ἀποδέπεσθαι, φυλαττόμενον μή τι ἡμᾶς μᾶλλον τοῦ δέοντος θερμαίνων βλάψῃ· καὶ ὅταν αὖ πάλιν ἀπιὼν ἡδύηται, ἔνθα καὶ ἡμῖν δῆλόν ἐστιν, ὅτι εἰ πρόσω τέρω ἄπεισιν, ἀποπαγησόμεθα ὑπὸ τοῦ ψύχους, πάλιν αὖ δέπεσθαι καὶ πρόσχωρεῖν, καὶ ἐνταῦθα τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἔνθα ὢν μάλιστα ἡμᾶς ὠφελοίη; νὴ τὸν Δί', ἔφη, καὶ ταῦτα πάντα πάσιν ἔοικεν ἀνθρώποις ἕνεκα γιγνόμενα. Ὃ δ' αὖ, ὅπῃ καὶ τοῦτο φανερὸν, ὅτι οὐκ ἂν ἔτι ἐγχωροῖμεν οὔτε ὁ καῦμα, οὔτε ὁ ψύχος, εἰ ἐξαπίνης γίγνοιτο, οὕτω μὲν ὑπὸ μικρὸν πρησιέναι τὸν ἥλιον, οὕτω δὲ ὑπὸ μικρὸν ἀπιέναι, ὥστε λανθάνειν ἡμᾶς εἰς ἑκάτερα τὰ ἐναντιώτατα καθιστάμενοι; ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ἤδη τοῦτο σκοπῶ, εἴ ἄρα τι δοκεῖ τοῖς θεοῖς ἔργον, ἢ ἀνθρώποις θεραπεύειν. Ἐκεῖνο δὲ μόνον ἐμποδίζει με, ὅτι καὶ τἆλλα ζῷα τούτων μετέχει. οὐ γὰρ καὶ τοῦτ', ἔφη ὁ Σωκράτης, φανερὸν, ὅτι καὶ ταῦτα ἀνθρώπων ἕνεκα γίγνεταί τε καὶ ἀναφέρεται; τί γὰρ ἄλλο ζῷον ἀγαθὸν τρέφοντες, καὶ ὑσὶν, καὶ ἵπποις, καὶ βουσὶν, καὶ ὄνοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις τοσαῦτα ἀγαθὰ ἀπολαύει, ὅσα ἄνθρωποι; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ πλείω τῶν φυτῶν βόσκοντα χρῆσθαι, καὶ χρήματίζονται οὐδὲν ἧττον ἀπὸ τούτων, ἢ ἀπ' ἐκείνων. πολὺ δὲ γλίσχρως ἀνθρώπων τοῖς μὲν ἐκ τῆς γῆς φυομένοις εἰς τροφὴν χρῶνται, ἀπὸ δὲ βοσκημάτων γάλακτι, καὶ τυρῷ, καὶ κρέασι τρεφόμενοι ζῶσιν· πολύτες δὲ πιθασεύοντες καὶ δαμάζοντες τὰ χρήσιμα τῶν ζώων, εἴς τε πόλεμον καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ συνεργοῖς χρῶνται. ὁμογνωμονῶ σοι καὶ τοῦτ', ἔφη. ὁρῶ γὰρ αὐτῶν καὶ τὰ πολὺ ἰσχυρότερα ἡμῶν, οὕτως ὑποχείρια γιγνόμενα τοῖς ἀνθρώποις·

γιγνομένοις

δοκιμάζοντες

A Quodque maxima nobis eamdem copiâ largiantur, quum illa plurimum egeamus? Hoc quoque, ait, prouidentiæ opus est. Quod item nobis ignem dederint, qui nobis opem aduersus frigus, & aduersus caliginem ferret, nosque in omnibus opificiis, rebusque ceteris, quas vtilitatis causſa suscipiunt homines, adiuuaret? Nam vt summatim dicam, nihil homines, quod operę pretium sit, absque igne rerum ad vitam vtilium parare possunt. Etiam hoc benignitatis est eximiæ. Quod item sol posteaquã B in hieme se conuertit, accedendo partim succrescere quędam facit, partim exsiccat, quorum scilicet tempus præteriit; ac posteaquam id perfecit, non accedit propius, sed auertit sese cauens, ne supra modũ nos calefaciendo lædat: deinde quum recedẽs eo peruenit, vbi animaduertimus ipsi futurum, vt frigore congelasceremus, si quidem abiret lõgius, ad eam cæli partem reuertitur, vbi nobis plurimũ prodest? Profecto, ait, etiam hæc omnino videntur hominum causſa fieri. Quod item, quum manifestum sit, non posse nos nec æstum, nec C frigus tolerare, si repente illa existerent, sol ita paullatim accedat, atque ita paullatim abscedat, vt ipsimet ad vtraque vehementissima nos peruenisse ignoremus? Ego quidẽ hoc ipsum, ait Euthydemus, modo cõsidero, aliane quapiam re Dij occupentur, quam vt commodis hominum inseruiant. Nam illud solum mihi est impedimento, quod hæc animalibus etiam ceteris cum homine communia sint. An verò non perspicuum est, ait Socrates, etiam animalia hominum causſa nasci ac nutriri? D Quod enim aliud animal tot commodis fruitur ex capris, suibus, equis, bobus, asinis, animalibus ceteris, quot homines? Ego quidẽ certe plura de his homines percipere puto, quã de plantis. Nam & aluntur, & rem faciunt non minus de animalibus, quam plantis. Etiam magna pars hominum nascentibus e terra non vtitur ad cibum, sed pecudum lacte, caseo, carnibus pro nutrimento vtentes viuunt. Præterea cicuratis ac domitis vtilibus animalibus, omnes ad bellum, aliaque multa vE tuntur, veluti adiutoribus. In hoc etiam adsentior tibi, ait. Nam inter ea video quædam longe nos superare viribus, quæ tamen adeo se hominibus subiiciant:

vt eis quamcumque ad rem velint, vtantur. Quod item Dij hominibus, quũ multa sint pulchra & vtilia, sed inter se diuersa, sensus addiderint ad singula congruentes, per quos bonis omnibus fruimur. Item, quod rationẽ nobis a natura concesserint, qua de rebus sensilibus ratiocinãdo & reminiscendo discimus, ad quæ singula conducant; multaque molimur, per quæ bonis fruamur, & mala depellamus. Quid? quod eloquendi facultatem nobis largiti sint, per quam inuicem omnia bona inter nos docendo communicamus, & leges ferimus, & rempublicã administramus? Omnino videntur, mi Socrates, valde Dij de hominibus esse solliciti. Quid? quum nobis in futurum vtilia prospicere nõ possumus, quod ita nos iuuent, vt per diuinationem consulentibus se de futurorum euentu respondeant, & quo pacto fiant optime, doceãt? Te quidem, ait, mi Socrates, etiam familiarius vti videntur, quã ceteris; quando tibi, ne quidẽ interrogati abs te, significant; quid vel faciundum, vel non faciundum sit. At verum me dicere, etiam tu intelliges, si non exspectaueris, donec deorũ formas intuearis: sed sufficerit inspicienti eorum opera, tum venerati, tum honore prosequi Deos. Velim etiam cogites, Deos ipsos ita se nobis ostẽdere. Nam & Dij ceteri, quum bona nobis largiantur, nihil tamen horum ita largiuntur, vt in apertum prodeant: & is, qui † mundum vniuersum composuit & continet, quo pulchra & bona omnia comprehenduntur, quiq; vtentibus eo semper expertem detrimenti, & morbi, & senectutis exhibet, atque etiam cogitatione celerius obsequentem sin vllo errore: is inquam maxima quæque facere conspicitur, atque hæc gubernans, nihilominus cerni non potest. Etiam consideres velim, quod sol, quum omnibus esse conspicuus videatur, non permittat hominibus, vti se accurate adspiciant: sed si quis impudenter eum spectare conetur, videndi facultatem amittat. Præterea Deorum quoque ministros conspici non posse reperies. Nam fulmen de loco quidem superiore demitti patet, & omnia, in quæ incidit, vincere: non tamen vel quum accedit, vel quum ferit, vel quum recedit, cernitur. Nec venti videtur, quamquam eorum effecta nobis conspicua sint, & accedentes sentiamus. Quinetiam si quid rerum humanarum

† aliter in margine: qui mundum vniuersitatis huius composuit.

‖ hunc locum mutatis verbis citat Clem. Alex. strept. p. 21, 10. & Xenophontem clarius de Deo locuturum fuisse putat, mihi cientam metui sed gemina his exstant apud eũdem 5. strõ. p. 256, 38.

ὥστε χρῆσθαι αὐτοῖς ὅ, τι ἂν βούλωνται. Τὸ δέ, ὅτῳ πολλὰ μὲν καλὰ καὶ ὠφέλιμα, διαφέροντα δὲ ἀλλήλων ἐστί, παρεσκευῆσθαι τοῖς αἰσθήσεσιν αἰσθήσεις ἀρμοττούσας πρὸς ἕκαστα, δι' ὧν ἀπολαύομεν πάντων τῶν ἀγαθῶν. Τὸ δὲ, καὶ λογισμὸν ἡμῖν ἐμφῦσαι, ᾧ πρὸς ἃ ἂν αἰσθανώμεθα, λογιζόμενοί τε καὶ μνημονεύοντες καταμανθάνομεν, ὅπῃ ἕκαστα συμφέρῃ, καὶ πολλὰ μηχανώμεθα, δι' ὧν τῶν τε ἀγαθῶν ἀπολαύομεν, καὶ τὰ κακὰ ἀλεξόμεθα. Τὸ δὲ, καὶ ἑρμηνείαν δοῦναι, δι' ἧς πάντων τῶν ἀγαθῶν μεταδίδομέν τε ἀλλήλοις διδάσκοντες, καὶ κοινωνοῦμεν, καὶ νόμους τιθέμεθα, καὶ πολιτευόμεθα. πάντα ταῦτα σοὶ δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, οἱ θεοὶ πολλῷ τῶν ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. Τὸ δέ, καὶ εἰ ἀδυνατοῦμεν τὰ συμφέροντα προνοεῖσθαι ὑπὲρ τῶν μελλόντων, † ταύτην αὐτοῖς ἡμῖν παρεῖναι, καὶ μαντικὴν τοῖς πιστευομένοις φράζοντας τὰ ἀποβησόμενα, καὶ διδάσκοντας, ἢ ἂν ἄριστα γίγνοιντο. σοὶ δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἔοικασιν ἔτι φιλικώτερον, ἢ τοῖς ἄλλοις χρῆσθαι, εἴτε μηδὲ ἐρωτώμενοι ὑπὸ σοῦ προσημαίνουσί σοι, ἃ τε χρὴ ποιεῖν, καὶ ἃ μή. ὅτι δέ γε ἀληθῆ λέγω, καὶ σὺ γνώσῃ, ἂν μὴ ἀναμένῃς, ἕως ἂν τὰς μορφὰς τῶν θεῶν ἴδῃς, ἀλλ' ἐξαρκῇ σοι τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντι σέβεσθαι καὶ τιμᾶν τοὺς θεούς. σημεῖον δέ, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ οὕτως ἐπιφανῆ ποιοῦσιν. οἵ τε γὰρ ἄλλοι ἡμῖν τἀγαθὰ διδόντες, φανερὸν οὐδένα εἰς ὃ ἐμφανῶς ἰόντες διδόασιν, καὶ ὁ τὸν ὅλον κόσμον συνέχων τε καὶ συνέχων, ὅλον κόσμου ἐν ᾧ πάντα καλὰ καὶ ἀγαθά ἐστι, καὶ ἀεὶ μὲν ἀγήρω καὶ ἀθάνατα παρέχων, θαῦμα δὲ νοήμασι ἀναμάρτητα ὑπηρετοῦντα, οὗτοι τὰ μέγιστα μὲν πράττοντα ὁρᾶται, πάρεστι δὲ οἰκονομοῦντα ἀόρατος ἡμῖν ἐστιν. σημεῖον δέ, ὅτι καὶ ὁ πᾶσι φανερὸς δοκῶν εἶναι ἥλιος, οὐκ ἐπιτρέπει τοῖς ἀνθρώποις ἑαυτὸν ἀκριβῶς ὁρᾶν, ἀλλ' ἐάν τις αὐτὸν ἀναδῶς ἐγχρῆ θεᾶσθαι, τὼ ὄψιν ἀφαιρεῖται. καὶ τοὺς ὑπηρέτας δὲ τῶν θεῶν δρῆσαι ἀφανεῖς ὄντας κεραυνὸς μὲν γὰρ ὅτι μὲν ἄνωθεν ἀφίεται δῆλον, καὶ ὅτι οἷς ἂν ἐντύχῃ, πάντων κρατεῖ· ὁρᾶται δ' οὔτ' ὀπίσω, οὔτε καταντικρύς, οὔτε ἀπιών. καὶ ἄνεμοι μὲν οὐχ ὁρῶνται, ἃ δὲ ποιοῦσι, φανερὰ ἡμῖν ἐστι, καὶ παρεῖσιν αὐτῶν αἰσθανόμεθα. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀνθρώπου γε

πθγε ψυχὴ, εἰ ἔρ τι καὶ δηῖον τ' ἀνθρώπων, θ
θείου μετέχει. ὅτι μὲν γὰρ βασιλεύει ἐν ἡμῖν,
φανερὸν· ὁρᾶται γὰρ ἁπάσῃ αὐτή. ἃ χρὴ κατανοοῦντα μὴ καταφρονεῖν τῶν ἀοράτων, ἀλλ' ἐκ τῶν γινομένων τὴν δύναμιν αὐτῶν καταμανθάνοντα, τιμᾶν τὸ δαιμόνιον. ἐγὼ μὲν, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ὅτι μὲν οὐδὲ μικρὸν ἀμελήσω θ δαιμονίου, σαφῶς οἶδα· ἐκεῖνο γ' ἀθυμῶ, ὅτι μοι δοκεῖ τὰς τῶν θεῶν εὐεργεσίας οὐδὲ ἀντὶ εἰς πόλεως ἀνθρώπων ἀξίας χάρισιν ἀ- B
μείβεσθαι. ἀλλὰ μὴ τοῦτο ἀθύμει, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε. ὁρᾷς γὰρ, ὅτι ὁ ἐν Δελφοῖς θεὸς, ὅταν τις αὐτὸν ἐπερωτᾷ, πῶς ἂν τοῖς θεοῖς χαρίζοιτο, ἀποκρίνεται, Νόμῳ πόλεως. νόμος γὰρ πανταχοῦ ἐστι, τὰ δυνάμεν ἱερεῖς θεοὺς ἀρέσκεσθαι. πῶς οὖν ἄν τις κάλλιον ἢ εὐσεβέστερον τιμῴη θεοὺς, ἢ ὡς αὐτοὶ κελεύουσιν, οὕτω ποιῶν; ἀλλὰ χρὴ τὰ μὲν δυνάμεως μηδὲν ὑφίεσθαι. ὅταν γάρ τις τοῦτο ποιῇ, φανερός ἐστι τότε γε τιμῶν θεούς. χρὴ δὲ μηδὲν ἐλλείποντα τὰ δυνάμεν τιμᾶν θεοὺς, θαρρεῖν τε καὶ ἐλπίζειν τὰ μέγιστα ἀγαθά. ἐκ γὰρ παρ' ἄλλων γ' ἄν τις μείζω ἐλπίζων σωφρονοίη, ἢ παρὰ τῶν τὰ μέγιστα ὠφελεῖν δυναμένων, οὐδ' ἂν ἄλλως μᾶλλον, ἢ εἰ τούτοις ἀρέσκοι. ἀρέσκοι δ' πῶς ἄν μᾶλλον, ἢ εἰ ὡς μάλιστα πείθοιτο αὐτοῖς; τοιαῦτα μέντοι λέγων τε, καὶ αὐτὸς ποιῶν, εὐσεβέστερός τε καὶ σωφρονεστέρους τοὺς συνόντας παρεσκεύαζεν. ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν δικαίων γε οὐκ ἀπεκρύπτετο τῷ εἶναι νόμῳ, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ † ἀπε- ἐπιδά-
δείκνυτο, ἰδίᾳ τε πᾶσι νομίμως τε καὶ ὠφελί- κνυτο,
μως χρώμενος καὶ κοινῇ, ἄρχοντί τε ἃ οἱ νόμοι προστάττοιεν πειθόμενος καὶ κατὰ πόλιν καὶ ἐν τῇ στρατείᾳ οὕτως, ὥστε δῆλος εἶ) τοῦτό τε τοὺς ἄλλους ὑπακτῶν. † καὶ ὅτε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπιτιμῶντος τοῦ δήμου, καὶ ποτε ἐν τῇ
ὅτι σὺ τοὺς νόμους ἐφίοιο, ἀλλὰ σὺν τοῖς νόμοις ἐναντιοῦτο τοιαύτῃ ὁρμῇ τοῦ δήμου, ὥστε οὐκ ἂν οἴμαι δῆλον οὐδένα ἂν ἄνθρωπον ὑπομεῖναι. καὶ ὅτε οἱ τριάκοντα προστάττοιεν αὐτῷ τοῦτό τε τοὺς νόμους τι, οὐκ ἐπείθετο, τοῖς τε νέοις C
ἀπαγορεύοντων αὐτῷ μὴ διαλέγεσθαι, καὶ προστάττοντων ἐκείνῳ τε, καὶ δημόσιοι τῶν πολιτῶν, ἀγαγεῖν τινα ὅτι θανάτου, μόνος οὐκ ἐπείθη διὰ ταῦτα τοὺς νόμους αὐτῷ προστάττειν. καὶ ὅτε τὼ ὑπὸ Μελίτου γραφὼ ἔφευγε,

manarũ aliud animus hominis certe quiddam cum natura diuina commune habet. Patet enim hũc in nobis imperare, quamquam non cernatur. Quæ considerantem te nequaquã ea, quæ cerni nequeunt, contemnere decet: sed de iis, quæ accidunt, eorum potestate animaduersa, numen ipsum honore prosequi. Scio equidem me, ait Euthydemus, ne minima quidẽ in parte numen, mi Socrates, neglecturum. Verum id mihi molestũ est, quod nemo mihi hominum beneficia diuina gratiis rependere meritis videatur. Tibi vero mi Euthydeme, ait, molestum hoc ne sit. Vides etenim Delphicum Deum interrogatum, quo pacto quis gratificari Diis possit, respõdere: ex ciuitatis instituto ac more. Est autem institutum hoc vbique, vt pro facultatibus Dij sacrificiis placentur. Qui ergo possit aliquis rectius & religiosius Deos honore adficere, quam si ita agat, vt ipsimet iubent? Sed tamen de facultatibus minime aliquid remittere oportet. Nã quum aliquis hoc facit, non se Deos honore prosequi declarat. Itaq; nihil intermittentem adficere Deos honore pro viribus oportet, & confidenter bona maxima sperare. Nemo enim mentis compos ab aliis maiora sperare potest, quam ab iis, qui plurimum prodesse possunt: nec alia potius ratione, quam si eis placeat. Et quo pacto magis placere possit, quã si maxime ipsis obtemperet? Hæc tum dicens, tum ipse faciens, & religiosiores & modestiores reddebat familiares suos. Ne de iusticia quidem sententiam animi sui occultabat, sed eam reipsa declarabat, quũ priuatim ac publice Derga omnes ex legum præscripto & vtiliter sese gereret, ac magistratibus in iis, quæ lex mandat, adeo tum domi tum militiæ pareret: vt supra ciues ceteros eum se recte atque ordine gerere, palam esset. Quinetiam quo tempore præses comitiorum factus est, non permisit plebi, vt præter leges suffragiis sententias ferret: sed cum legibus tanto impetui plebis aduersatus est, quem non puto vllum alium hominem toleraturum fuisse. Quoties etiam Trigintauiri cõtra leges aliquid ei præciperent, non obtemperabat. Nam quum edixissent, ne ad iuuenes differeret, ac mandassent tum ipsi, tum aliis quibusdam ciuibus, vt quemdam adducerent, qui morte multandus esset: solus non paruit propterea, quod contra leges mandaretur. Quum itidem accusante Melito reus ageretur,

quamquam aliis in more sit, apud tribuna- A τῶν ἄλλων εἰωθότων ἐν τοῖς δικαστηρίοις πρὸς
lia iudicum in gratiam multa dicere, adu- χάριν τε τοῖς δικασταῖς διαλέγεσθαι, καὶ κο-
lari, rogare præter leges, quibus sane arti- λακεύειν καὶ δεῖσθαι παρὰ τοὺς νόμους, καὶ διὰ
bus multi multoties a iudicibus absoluun- τὰ τοιαῦτα πολλῶν πολλάκις ἐτύγχανον τῶν δι-
tur: Socrates nihil horum vsu receptorum καστῶν ἀφιεμένων, ἐκεῖνος οὐδὲν ἠθέλησε τῶν
apud tribunal præter leges facere voluit, εἰωθότων ἐν τῷ δικαστηρίῳ παρὰ τοὺς νόμους
sed tametsi facillime absolui potuisset, si ποιῆσαι, ἀλλὰ ῥᾳδίως ἂν ἀφεθεὶς ἐτύγχανε τῶν
vel modice horũ aliquid feciſſet, perstare δικαστῶν, εἰ καὶ μετρίως τι τούτων ἐποίησε,
tamen in legibus maluit, ac mori, quã præ- προῃρεῖτο μᾶλλον τοῖς νόμοις ἐμμένων ἀπο-
ter leges aliquid designando viuere. Atq; θανεῖν, ἢ παρανομῶν ζῆν. καὶ ἔλεγε δὲ οὕτω
huiusmodi quædam ad alios sæpenumero καὶ πρὸς ἄλλους [μὲν * πολλάκις, οἶδα δέ ποτε
Hippiæ ac Socratis colloquiũ. dixit, & ipse memini eum aliquando de iu- αὐτὸν καὶ πρὸς Ἱππίαν τὸν Ἠλεῖον περὶ τοῦ
sticia quoq; differere ad Hippiam Eleum B δικαίου διαλεχθέντα. Διὰ χρόνου
in hanc sententiam. Quippe quũ longo ex γὰρ ἀφικόμενος ὁ Ἱππίας ἀνθρώπους, παρε-
interuallo Athenas veniſſet Hippias, forte γένετο τῷ Σωκράτει λέγοντι πρός τινας, ὡς
Socrati aderat dicẽti ad quosdam, mirum θαυμαστὸν εἴη, [ὅ * εἰ μέν τις βούλοιτο σκυ-
esse, quod si quis sutorem aliquem, vel fa- τέα διδάξασθαί τινα, ἢ τέκτονα, ἢ χαλκέα,
brum, vel artificem ærarium, vel equitem ἢ ἱππέα, μὴ ἀπορεῖν ὅποι ἂν πέμψας τούτου
docendum locare velit, non desint loca, ad τύχοι. (φασὶ δέ τινες καὶ ἵππων καὶ βοῶν τῷ
quæ illo ire iusso, possit hoc impetrare: (a- βουλομένῳ δικαίους ποιήσασθαι, πολὺ μᾶλ-
† In Græco, si quis iussos efficere velit, hoc est, ad operas suas idoneos. iũt quidem aliqui, si equũ ac bouem † quis C σα εἰ) τῶν διδαξόντων) ἐὰν δέ τις βούλη-
recte velit institui, omnia plena iis esse, qui ται ἢ αὐτὸς μαθεῖν ὃ δίκαιον, ἢ υἱὸν, ἢ οἰκέ-
hos docere velint) ac si quis vel ipse iusti- τιν διδάξασθαι, μὴ εἰ), ὅποι ἂν ἐλθών, τύ-
ciam discere cupiat, vel filiũ domesticum- χοι τούτου· καὶ ὁ μὲν Ἱππίας ἀκούσας ταῦ-
ue doceri, non esse, quo accedere possit, vt τα, ὥσπερ ὑπισκώπτων αὐτόν· ἔπι γὰρ σὺ, ἔ-
hoc consequatur. Quæ quũ audiisset Hip- φη, ὦ Σωκρατες, ἐκεῖνα τὰ αὐτὰ λέγῃς,
pias, tamquam irridẽs Socratem ait: Num ἃ ἐγω παλαι ποτε σου ἤκουσα; καὶ ὁ Σωκρά-
adhuc tu, mi Socrates, illa ipsa dicis, quæ e- της· ὁ δέ γε τούτου δεινότερον, ἔφη, ὦ Ἱππία, οὐ μόνον ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ πε-
go de te iam olim audiui? Et Socrates: Im- ρὶ τῶν αὐτῶν. σὺ δ' ἴσως, ἅτε πολυμα-
mo quod hoc etiam grauius est, inquit, mi D θὴς εἶ), περὶ τῶν αὐτῶν οὐδέποτε τὰ αὐ-
Hippia, nõ modo semper eadem dico; sed τὰ λέγῃς. ἀμέλει, ἔφη, πειράσομαί τι
etiam de iisdem. Tu vero fortasse, quod καινόν τι λέγειν ἀεί. πότερον, ἔφη, καὶ περὶ ὧν ἐπί-
doctrinæ magnã copiam habes, de iisdem στασαι; οἷ περὶ γραμμάτων, ἐάν τις ἔρηταί σε,
numquã eadem dicis. Certe, inquit, sem- πόσα καὶ ποῖα Σωκράτους ἐστὶν, ἄλλα μὲν
per aliquid noui proferre conor. Num & πρότερον, ἄλλα δὲ νῦν πειρᾷ λέγειν; ἢ περὶ
de iis, ait Socrates, quę scis? verbi gratia, de ἀριθμῶν τοῖς ἐρωτῶσιν, εἰ τὰ δὶς πέντε δέκα
litteris; si quis te roget, quot & quales sint ἐστὶν, οὐ τὰ αὐτὰ νῦν, ἃ καὶ πρότερον ἀπεκρί-
litteræ vocabuli Socratis, antehac alia, iti- D νῃ; περὶ μὲν τούτων, ἔφη, ὦ Σωκρατες, ὥσπερ
demque nunc alia dicere conaris? vel de σὺ καὶ ἐγὼ ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω. περὶ μέντοι τοῦ
numeris si qui rogent, an bis quinque sint δικαίου πολύ οἶμαι νῦν ἔχειν εἰπεῖν, πρὸς ἃ
decem, non eadem nunc, quæ & prius, re- οὔτε σὺ, οὔτ' ἂν ἄλλος οὐδεὶς δύναιτ' ἂν εἰ-
spondes? De his, ait, mi Socrates, perinde πεῖν. νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη, μέγα λέγεις ἀγαθὸν
ac tu quoque, semper eadem dico. Cete- εὑρηκέναι, εἰ παύσονται μὲν οἱ δικασταὶ δίκας ψηφιζόμενοι, παύσονται δὲ οἱ πολῖται περὶ τῶν
rum de eo, quod iustum est, nunc me dice- δικαίων ἀντιλέγοντές τε, καὶ ἀντιδικοῦντες, καὶ στασιάζοντες, παύσονται δὲ αἱ πόλεις διαφερόμεναι περὶ τῶν δικαίων, καὶ πολεμοῦσαι. καὶ ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν ἀπολυθείην σοι, περὶ τοῦ
re posse omnino arbitror, ad quæ neq; tu, neque quisquam alius respondere queat. Magnum profecto, ait, bonum reperisse te refers, si quidem iudices diuersa statuere desinent, & ciues de iis, quæ iusta sint, dis- ceptare, experiri iure, dissidere: denique E ciuitates ipsæ discordes esse de iis, quæ æ- qua sint, bellaq; gerere desinẽt. Atq; equi- dẽ quo pacto discedere abs te possim prius

τοῦπου ποθὲν τῦ ἀκοῦσαι †τηλικοῦτον ἀγαθὸν εὑρη- A
κότος. ἀλλὰ μὰ δί', ἔφη, οὐκ ἀκούσῃ, πρίν γ' αὐτὸς ἀποφήνῃ ὅ, τι νομίζεις δίκαιον εἶναι. ἀρκεῖ γάρ, ὅτι τῷ σὲ μὲν καταγελᾶς, ἐρωτῶντα καὶ ἐλέγχοντα πάντας, αὐτὸς δὲ οὐδενὶ θέλων ὑπέχειν λόγον, οὐδὲ γνώμην ἀποφαίνεσθαι περὶ οὐδενός. τί δ', ὦ Ἱππία, ἔφη, οὐκ ἤσθησαι, ὅτι ἐγὼ ἃ δοκῶ μοι δίκαια εἶναι, οὐδὲν παύομαι †ἀποδεικνύμενος; καὶ ποῖος δή σοι, ἔφη, οὗτός ἐστιν ὁ λόγος; εἰ δὲ μὴ λόγῳ, ἔφη, ἀλλ' ἔργῳ †ἀποδείκνυμαι, ἢ σὺ δοκεῖ σοι ἀξιοπιστότερον B
τῦ λόγου ὁ ἔργον εἶναι; πολύ γε νὴ δί', ἔφη. δίκαια μὲν γὰρ λέγουσιν πολλοί, ἄδικα ποιοῦσι, δίκαια δὲ πάντων οὐδεὶς ἄδικος ἂν εἴη. ἤσθησαι οὖν πώποτε μὴ ἢ ψευδομαρτυρῦντος, ἢ συκοφαντῦντος, ἢ φίλους ἢ πόλιν εἰς στάσιν ἐμβάλλοντος, ἢ ἄλλο τι ἄδικον πράττοντος; οὐκ ἔγωγ', ἔφη. ὃ δὲ τῶν ἀδίκων ἀπέχεσθαι, καὶ δίκαιον ἡγῇ; δῆλος εἶ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ νῦν δὴ μόλις ἐλχθεὶς ὑπέμεινας ἀποδείκνυσθαι γνώμην ὅ, τι νομίζεις δίκαιον. καὶ γὰρ ἃ πράττουσιν οἱ δίκαιοι, ἀλλ' C
ἃ μὴ πράττουσι, ταῦτα λέγεις. ἀλλ' ὥμην ἔγωγ', ἔφη ὁ Σωκράτης, ὃ μὴ θέλειν ἀδικεῖν, ἱκανὸν δικαιοσύνης ἀπόδειγμα εἶναι. εἰ δέ σοι μὴ δοκῶ σκέψαι ἐὰν τόδε σοι μᾶλλον ἱκανὸν ᾖ. φημὶ γὰρ ἔγωγε ὃ νόμιμον δίκαιον εἶναι. ἆρα ὃ αὐτὸ λέγεις ὦ Σώκρατες, νόμιμόν τε καὶ δίκαιον εἶναι; ἔγωγ' ἔφη. καὶ γὰρ αἰσθάνομαί σου, ὁποῖον νόμιμον, ἢ ποῖον δίκαιον λέγεις. νόμους δὲ πόλεως, ἔφη, γιγνώσκεις; ἔγωγ', ἔφη. καὶ τίνας τούτους νομίζεις; οἱ πολῖται, ἔφη, συνθέμενοι ἅ, τε δεῖ D
ποιεῖν καὶ ὧν ἀπέχεσθαι, ἐγράψαντο. ὀρθῶς, ἔφη, νόμιμος μὲν ἂν εἴη ὁ ταῦτα πολιτευόμενος, ἄνομος δὲ ὁ ταῦτα οὐδαμῶν. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ὀρθῶς καὶ δίκαια μὲν πράττει ὁ τούτοις πειθόμενος, ἄδικα δὲ ὁ τούτοις ἀπειθῶν; πάνυ μὲν οὖν. ὀρθῶς ὁ μὲν τὰ δίκαια πράττων, δίκαιος· ὁ δὲ τὰ ἄδικα, ἄδικος; πῶς γὰρ οὔ; ὁ μὲν ἄρα νόμιμος, δίκαιός ἐστιν· ὁ δὲ ἄνομος, ἄδικος. καὶ ὃς Ἱππίας· νόμους δή, ἔφη, ὦ E
Σώκρατες, πῶς ἄν τις ἡγήσαιτο σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι, ἢ ὃ πείθεσθαι αὐτοῖς, οἷς γε πολλάκις †αὐτοῖς οἱ θέμενοι ἀποδοκιμάσαντες μεταθέσθαι; καὶ γὰρ πόλεμον, ἔφη ὁ Σωκράτης, πολλάκις ἄρασθαι αἱ πόλεις, πάλιν εἰρήνην ποιοῦνται; καὶ μάλα, ἔφη. Διάφορον οὖν τι οἴῃ

quam te, qui tãtum bonum inueneris, audierim, non video. At tu profecto, inquit, non audies prius, quam ipse pronuntiaris, quid esse iustum statuas. Nam sufficit tibi alios irridere, interroganti & conuincenti omnes; quum ipse nemini rationem reddere velis, neque sententiam tuam vlla de re proferre. Quid vero mi Hippia? inquit, an nescis me illa, quæ iusta putem, numquam non indicare? Et cuiusmodi ea, inquit, oratio tua est. At si non oratione, ait, saltim reipsa demonstro. Non tibi res ipsa videtur fide dignior esse, quam sit oratio? Multo magis profecto, ait. Nam plerique quum iusta dicant, iniusta patrant: at qui iusta facit, iniustus esse nequit. Sensistine vero vmquã, me vel falsum testimonium perhibuisse, vel calumniatũ quemquam, vel amicos aut rempublicam in dissensiones impulisse, vel aliud quidpiam iniusti designasse? Minime equidem, ait. Ab iniustis autem abstinere, non iustum esse arbitraris? Patet, ait, mi Socrates, etiam nunc id operam te dare, vt quo minus sentẽtiam de iusticia tuam proferas, declines. Non enim ea dicis, quæ iusti faciunt; sed ea, quæ non faciunt. Ego vero, ait Socrates, satis idoneum esse iusticiæ specimẽ arbitrabar, nolle quid iniuste designare. Quod si hoc tibi non videtur, considera, num magis hoc tibi placeat. Nam equidẽ aio id, quod legibus sit consentaneum, esse iustum. Tune, mi Socrates, quod legibus est consentaneum, idem cum iusto esse dicis? Dico equidem, ait. Non animaduerto, quid legibus consentaneum, quid iustum dicas. An ciuitatis leges nosti? Noui, ait. Et quas putas illas esse? Quæ nimirum, inquit, ciues de agendis, vel non agendis, composita conscripserunt. Ergo legibus consentaneus erit, ait, qui secũdum hæc in republica sese gerit: alienus autẽ a legibus, qui in ea delinquit. Omnino, inquit. Igitur etiam ille, qui his obtemperat, iusta facit: iniusta vero, qui non obtemperat. Omnino. Ergo qui iusta facit, iustus: qui iniusta, iniustus est. Cur non? Itaque legibus cõsentaneus, iustus est: qui vero alienus est a legibus, iniustus. Tum Hippias: Quo pacto aliquis, ait, mi Socrates, vel leges, vel obœdiẽtiam in seruandis legibus, rem magni faciẽdam putare possit, quum eas auctores ipsi sæpenumero improbatas mutent? Non enim bellum, inquit Socrates, sæpenumero ciuitates suscipiunt, ac rursus pacem faciũt? Omnino, ait. Ergone quid aliud facere te

putas, inquit, quum legibus obtemperantes vituperas propterea, quod antiquari possint; atque si hostes recte ac decore se gerentes reprehēdas propterea, quod pax fieri possit? Num & illos, qui alacriter in bellis succurrunt patriæ, vituperas? Minime equidem, ait. An vero Lycurgum Lacedæmonium, ait Socrates, non animaduertisti alia re nulla Spartam a rebuspublicis ceteris diuersam reddidisse, quā quod in ea maxime perfecerit, vt legibus ciues pareant? An item nescis magistratus in rebuspublicis optimos esse, qui maxime sunt auctores ciuibus, vt legibus obtemperent? Etiam ciuitas, in qua maxime legibus parent ciues, tum pace recte constituta est, tum bello inexpugnabilis. Quinetiam cōcordia maximum rebuspublicis bonum esse videtur, & vtplurimum in eis Senatus ac optimi quique ciues, vti concordes sint, hortantur; & vbique in Græcia moribus & vsu receptum est, vt iurent ciues, velle se cōcordiam colere: quod etiam sacramentum vbique præstatur. Existimo autem sic illud fieri, non vt de iisdem choris ciues iudicent, non vt tibicines eosdem laudent, non vt eosdem poetas deligant, non vt eisdem delectentur: sed vt legibus pareant. Nam si ciues in his persistant, vrbes potentissimæ beatissimæque fiunt. At sine concordia nec ciuitas recte gubernari poterit, nec domus recte administrari. Priuatim vero qui possit aliquis vel minus a republica multari, vel magis honorari, quam si legibus obtemperet? quo pacto minus pro tribunalibus vinci possit? quo pacto magis vincere? cui quis potius fidem habeat, vt apud eum vel pecunias, vel filios, vel filias deponat? quemnam ciuitas vniuersa fide digniorem putare possit, quam eum, qui legibus se conformem præstet? A quo vel parentes, vel propinqui, vel domestici, vel amici, vel ciues, vel hospites magis id impetrare possint, quod æquum est? Cui potius hostes vel indutias, vel fœdera, vel cōuenta de pace credant? cum quo potius societatem coeant, quam cum homine legum studioso? Cui potius socij vel ducis munus, vel præsidiorum magisterium, vel ciuitates credant? A quo potius aliquis bene promerēdo gratiam se initurum existimet, quam a legum studioso? Aut de quo potius bene promereatur aliquis, quam a quo se gratiam reportaturum arbitretur?

ποιεῖν, ἔφη, τὰς τοῖς νόμοις πειθομένους φαυλίζων, ὅτι † καταλύοιεν ἂν οἱ νόμοι, ἢ εἰ τὰς πολεμίους ὑπακτοῦσας ψέγοις, ὅτι ῥᾴοιτ' ἂν εἰρήνη; ἢ καὶ τὰς ἐν τοῖς πολέμοις ταῖς παρεῖσι προθύμως βοηθούσας μέμφῃ; μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Λυκοῦργον δὲ τὸν Λακεδαιμόνιον, ἔφη ὁ Σωκράτης, καταμεμάθηκας, ὅτι οὐδὲν ἂν διαφέρειν τῶν ἄλλων πόλεων τὴν σπάρτην ἐποίησεν, εἰ μὴ ὃ πειθεσθαι τοῖς νόμοις μάλιστα ἐνεργάσατο αὐτῇ; τῶν δ' ἀρχόντων ἐν ταῖς πόλεσιν οὐκ οἶδα ὅτι οἵ τινες ἂν τοῖς πολίταις ἀπιώτατοι ὦσι τὰ τοῖς νόμοις πείθεσθαι, οὗτοι ἄριστοί εἰσι; καὶ πόλις ἐν ᾗ μάλιστα οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πείθονται, ἐν εἰρήνῃ τε ἄριστα διάγει, καὶ ἐν πολέμῳ ἀνυπόστατός ἐστιν. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁμόνοιά γε μέγιστόν τε ἀγαθὸν δοκεῖ ταῖς πόλεσιν εἶναι, καὶ πλεοναχοῦ ἐν αὐταῖς ἀπέτρεψεν ἤδη καὶ οἱ ἄνδρες διαλύονται τοῖς πολίταις ὁμονοῆσαι, καὶ πανταχοῦ ἐν τῇ ἑλλάδι νόμος κεῖται, τὰς πολίτας ὁμνύναι ὁμονοήσειν, καὶ πανταχοῦ ὀμνύουσι τὸν ὅρκον τοῦτον. οἶμαι δ' ἔγωγε ταῦτα γίγνεσθαι, οὐχ ὅπως τὰς αὐλητρίδας χορεύειν κρίνωσιν οἱ πολῖται, οὐδὲ ὅπως τὰς αὐτὰς αὐλητρίδας ἐπαινέσωσιν, οὐδὲ ὅπως τὰς αὐτοῖς ποιητὰς αἱρῶνται, οὐδὲ ἵνα τοῖς αὐτοῖς ᾄδωνται, ἀλλ' ἵνα τοῖς νόμοις πείθωνται. τούτοις γὰρ τῶν πολιτῶν ἐμμενόντων αἱ πόλεις ἰσχυρότατά τε, καὶ εὐδαιμονέστατα γίγνονται· ἄνευ δὲ ὁμονοίας οὔτ' ἂν πόλις εὖ πολιτεύοιτο, οὔτε οἶκος καλῶς οἰκοῖτο. ἰδίᾳ δὲ πῶς μὴ ἄν τις ἥττων εἴη τοῦ πόλεως ζημιοῦσθαι, πῶς δ' ἂν μᾶλλον ὠφελοῖτο, ἢ εἰ τοῖς νόμοις πείθοιτο; πῶς δ' ἂν ἥττων ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἡττῷτο; ἢ πῶς ἂν μᾶλλον νικῴη; τίνι δ' ἂν τις μᾶλλον πιστεύσειε τὰ δίκαια πράξαι ἢ χρήματα, ἢ υἱεῖ, ἢ θυγατέρας; τίνα δ' ἂν ἡ πόλις ὅλη ἀξιοπιστότερον ἡγήσαιτο τοῦ νομίμου; † τῶν δὲ τίνων δ' ἂν φαίη μᾶλλον τὴν δικαίων τύχοιεν ἢ ξένοι, ἢ οἰκεῖοι, ἢ οἰκέται, ἢ φίλοι, ἢ πολῖται, ἢ ξένοι; τίνι δ' ἂν μᾶλλον πολέμιοι πιστεύσαιεν ἢ αἰσχρὰς, ἢ ἀσυνθήκας τὰς εἰρήνης; τίνι δ' ἂν μᾶλλον, ἢ τῷ νομίμῳ σύμμαχοι ἐθέλοιεν γίγνεσθαι; τῷ δ' ἂν μᾶλλον οἱ σύμμαχοι πιστεύσαιεν ἢ ἡγεμονίαν, ἢ ἀρχήν; τίνα δ' ἂν τις ἐργετήσας ἀπολάβοι χάριν κομιδῇ μᾶλλον, ἢ τὸν νόμιμον; ἢ τίνα μᾶλλον ἄν τις ἐργετήσειεν, ἢ παρ' ὃ χάριν ἀπολήψεσθαι νομίζοι; τῷ δ'

καταλύ-
οιντο

τῳ δ' ἂν τις βούλοιτο μᾶλλον φίλος εἶ), ἢ τῳ ἧττον ἐχθρὸς, ἢ τῳ τοιούτῳ; τῳ δ' ἂν τις ἧττον πολεμήσειεν, ἢ ᾧ ἂν μάλιστα μὴ φίλος εἶ) βούλοιτο, ἥκιστα δ' ἐχθρὸς, καὶ ᾧ πλεῖστοι μὴ φίλοι καὶ σύμμαχοι βούλοιντο εἶ), ἐλάχιστοι δ' ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι; ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Ἱππία, ὃ αὖθ' ὑπεδείκνυμι νόμιμόν τε, καὶ δίκαιον εἶ). σὺ δ' εἰ τοὐναντία γιγνώσκεις, δίδασκε. καὶ ὁ Ἱππίας· ἀλλὰ μὰ τὸν Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὔ μοι δοκῶ τοὐναντία γιγνώσκειν οἷς εἴρηκας περὶ τοῦ δικαίου. ἀγράφους δὲ πόθεν οἶσθα, ἔφη, ὦ Ἱππία, νόμους; τοὺς γ' ἐν πάσῃ, ἔφη, χώρᾳ κατὰ ταὐτὰ νομιζομένους. ἔχεις οὖν εἰπεῖν, ἔφη, ὅτι οἱ αὐθάδεις αὐτοῖς ἔθεντο; καὶ πῶς ἄν; ἔφη· οἷόν τε οὔτε συλλεγῆναι ἅπαντας ἂν δυνηθῆναι, οὔτε ὁμόφωνοί εἰσι. πόθεν οὖν, ἔφη, νομίζεις τετυχέναι τοὺς νόμους τούτους; ἐγὼ μέν, ἔφη, θεοὺς οἶμαι τοὺς νόμους τούτους τοῖς ἀνθρώποις θεῖναι. καὶ γὰρ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις πρῶτον νομίζεται τοὺς θεοὺς σέβειν. ἔκοιγε καὶ γονέας τιμᾶν πάντα τὸν νομίζεται; καὶ τοῦτο, ἔφη. ἔκοιγε καὶ μήτε γονέας παῖδα μίγνυσθαι, μήτε παῖδας γονεῦσιν; ἔκ' ἔτι μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὗτος θεοῦ νόμος εἶ). τί δή; ἔφη. ὅτι ἀπαθανομαί τινας, ἔφη, ἁμαρτάνοντας αὐτόν. καὶ γὰρ ἄλλα πολλά, ἔφη, παρανομοῦσιν· ἀλλ' οὖν δίκην γέ τοι διδόασιν οἱ παραβαίνοντες τοὺς ὑπὸ τῶν θεῶν κειμένους νόμους, ὡς οὐδενὶ ἔστιν ὅπῃ δυνατὸν ἀνθρώπῳ λαθεῖν ἀφυγεῖν· ὥσπερ τοὺς ὑπ' ἀνθρώπων κειμένους νόμους ἔνιοι παραβαίνοντες λαθεῖν ἀφυγεῖν τε δίκην διδόναι, οἱ μὲν λανθάνοντες, οἱ δ', βιαζόμενοι. καὶ ποίαν, ἔφη, δίκην, ὦ Σώκρατες, ἢ δύνανται ἀφυγεῖν γονῆς τε παῖδες καὶ παῖδες γονεῦσι μιγνύμενοι τὴν μεγίστην νὴ Δί', ἔφη. τί γὰρ ἂν μεῖζον πάθοιεν ἄνθρωποι τεκνοποιούμενοι ἢ κακῶς τεκνοποιεῖσθαι; πῶς οὖν, ἔφη, κακῶς ἔτι τεκνοποιοῦνται, ἥτις γε καλὴ καὶ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν οὖσα ἐξ ἀγαθῶν παιδοποιεῖται; ὅτι νὴ Δί', ἔφη, ἢ μόνον ἀγαθοὶ ἦσαν ἐξ ἀλλήλων παιδοποιούμενοι, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζοντας τοῖς σώμασιν. ἢ δοκεῖ σοι ὅμοια τὰ σπέρματα εἶ) τὰ τῶν ἀκμαζόντων τοῖς τῶν μήπω ἀκμαζόντων, ἢ τῶν παρηκμακότων; ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ εἰκὸς ὅμοια εἶ). πότερα οὖν, ἔφη, βελτίω; δῆλον ὅτι, ἔφη, τὰ τῶν ἀκμαζόντων. τὰ τῶν μὴ ἀκμαζόντων

A Cui quis vel magis amicus esse velit, vel minus hostis, quam homini tali? Cui quis velit minus bellum facere, quam cui esse cupiat amicissimus, ac minime hostis, & cuius amicitiam societatemq; plurimi expetant, inimicitiam vero pauciſſimi? Equidem, mi Hippia, demonstro idē esse, quod legitimum sit, & quod iustum. Tu si contrarium sentis, velim me doceas. Ego vero, subiecit Hippias, non profecto videor iis contraria sentire de iusto, quę tu, mi Socrates, protulisti. An vero quasdā mi Hippia, inquit, nō scriptas leges esse nosti? Eas, ait, quæ vbiuis locorum eodem modo obseruantur. Hasne dicere potes, ait, ab hominibus esse conditas? Qui possim? inquit, quum homines vniuersi conuenire non possint, nec eodē sermone vtantur. Quosnam igitur, ait, leges has condidisse arbitraris? Equidem, ait, has leges hominibus a Diis ferri existimo. Nam apud homines vniuersos hoc primum lege receptum est, Deos esse colendos. An non & parentes vbique locorum receptum est honore prosequendos esse? Etiam hoc, ait. Non & illud, quod neque parentes cum liberis, neque liberi cum parentibus cōsuescere debeant? Illa mihi lex, ait, mi Socrates, non iam amplius esse Dei videtur. Quamobrem? inquit. Quod animaduertā, nonnullos hanc nō obseruare. At enim, ait Socrates, etiam alia multa contra leges committunt. Verum qui leges diuinitus conditas violant, pœnas dant, quas homo nulla ratione potest effugere, quemadmodū nonnulli leges latas ab hominibus transgredientes, quo minus pœnas dent, vel latendo, vel vim adhibendo effugiunt. Et quam ait Hippias, pœnam effugere, mi Socrates, non possunt tum parentes, si cum liberis, tum liberi si cum parentibus misceantur? Maximam profecto, ait. Nam quid hominibus liberos procreantibus accidere maius possit, quam si male procreent? Quo vero pacto, inquit, male procreāt hi, quos nihil vetat bonos ipsos ex bonis liberos suscipere? Quia non tantū, ait, bonos esse necesse est, qui ex se inuicem procreant; sed etiam corporibus vegetis. Num tibi semina illorum, qui ætate sunt vegeta, seminibus eorum esse similia videntur, qui ad ætatem vegetam necdum accesserunt, vel iam prætergressi sunt eam? Nequaquam, ait, esse similia videntur. Vtra igitur sunt meliora? Perspicuum est, inquit, illorum meliora esse, qui sint ætate vegeta. Ergo illorum, qui hac ætate non sunt, corpo-

ra minime probantur. Ita videtur, inquit. Ergo sic procreandum non est. Nequaquam, ait. Ergo hi dum liberos procreant, ita procreant, vt minime decebat. Mihi sic sane videtur, ait. Quinam igitur alij male gignunt, si non hi? Sentio tecum, inquit, hac etiam in parte. Quid autem? de bene nobis facientibus vicissim bene merēdum esse, an non vbiuis gentium legibus consentaneum est? Est, inquit. Et committitur etiam aduersus hoc. Quo fit, vt & illi, qui in hoc delinquunt, pœnas dent, ab amicis bonis deserti, & coacti eos quærere, quibus odio sunt. An non qui benefaciunt illis, qui opera ipsorum vtuntur, amici boni sunt; at qui vicissim de illis bene non promerentur, licet ob ingratitudinem suam eis se odio esse sciant, tamen quod horum operam in primis vtilem sibi videant, eosdem studiose quæritant? Profecto, inquit, mi Socrates, hæc omnia diuina esse videntur. Nam leges ipsas delinquentum pœnas continere, id vero mihi cuiusdam esse præstantioris legislatoris videtur, quam vt in hominem cadat. Num igitur existimas, mi Hippia, Deos iusta præscribere legibus, an vero a iustis aliena? Nequaquam a iustis aliena, inquit. Non enim facile quis alius extra Deum iusta sancire potest. Ergo etiam Diis, mi Hippia, placet idem & iustum esse, & legitimum. Huiusmodi quædam quum & diceret, & faceret, reddebat illos, qui conueniebant ipsum, iustiores. Ceterum quo pacto familiares suos magis ad agendum idoneos efficiebat, nunc dicam. Nam quum existimaret, temperantiam esse bonum ei, qui præclarum aliquid gesturus esset: primum ipse ad familiares suos hominum omnium se maxime exercitatum in hoc esse declarabat. Deinde differēdo omnium maxime familiares suos ad temperantiam impellebat. Itaque semper & ipse meminerat illorum, quæ ad virtutem conducerēt, & familiares suos omnes commonefaciebat. Equidem scio ipsum aliquando ad Euthydemum de temperantia quoque huiusmodi quædam disseruisse. Dic mihi Euthydeme, ait, num pulchram & amplam tum viro tum reipublicæ possessionem esse putas libertatem? Maximam, inquit ille. Qui ergo a voluptatibus, quæ corpore percipiuntur, vincitur; ac per eas, quæ optima sunt, facere nequit: eum ne tu hominem esse liberum putas? Minime, ait. Fortassis enim hoc tibi videtur esse ingenuū, facere nimirum optima.

ἆρα οὐ παυσαίμεθα. οὐκ εἰκὸς μὰ Δί', ἔφη Σωκράτης. οὕτω γε οὐ δεῖ παιδοποιεῖσθαι. οὐ γὰρ οἷόν; ἔφη. οὐκοῦν οἵγε παιδοποιούμενοι ὡς οὐ δεῖ παιδοποιοῦνται. ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. τίνες οὖν ἄλλοι, ἔφη, κακῶς ἂν παιδοποιοῖντο, εἴγε μὴ οὗτοι; ὁμογνωμονῶ σοι, ἔφη, καὶ τοῦτο. τί δὲ; τοὺς δεῖ ποιοῦντας αὖ τι ἀνεγείδειν οὐ πολλαχοῦ νομιμόν ἐστι; νόμιμον, ἔφη. παραβαίνεται δὲ καὶ τοῦτο. οὐκοῦν καὶ οἱ τοῦτο παραβαίνοντες δίκην διδόασι, φίλων μὲν ἀγαθῶν ἔρημοι γιγνόμενοι, τοὺς δὲ μισοῦντας ἑαυτοὺς ἀναγκαζόμενοι διώκειν. ἢ οὐχ οἱ μὲν δεῖ ποιεῖν τοὺς χρωμένους ἑαυτοῖς, ἀγαθοὶ φίλοι εἰσίν, οἱ δὲ μὴ αὖ ἀνεγείροντες τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ μὲν τοὐναντίον μισοῦνται ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ δὲ μάλιστα λυσιτελεῖν τοῖς τοιούτοις χρῆναι, τούτους μάλιστα διώκουσι; μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἔφη, †θεοῖς ταῦτα πρῶτα ἔοικε. τὸ γὰρ τοὺς νόμους θείοις αὐτοὺς τοῖς παραβαίνουσι τὰς ζημίας ἔχειν, βελτίους ἢ κατ' ἄνθρωπον νομοθέτου δοκεῖ μοι εἶναι. πότερον οὖν, ὦ Ἱππία, τοὺς θεοὺς ἡγῇ τὰ δίκαια νομοθετεῖν, ἢ ἄλλα τινὰ δικαίων; οὐκ ἄλλα μὰ Δί', ἔφη. πολλὴ γὰρ ἂν ἄλλος γέ τις τὰ δίκαια νομοθετήσειεν, εἰ μὴ θεός. καὶ τοῖς θεοῖς ἄρα, ὦ Ἱππία, τὸ αὐτὸ δίκαιόν τε καὶ νόμιμον εἶναι φρόνησις. τοιαῦτα λέγων τε καὶ πράττων δικαιοτέρους ἐποίει τοὺς πλησιάζοντας. ὡς δὲ καὶ πραϋτέρους ἐποίει τοὺς συνόντας ἑαυτῷ, νῦν αὖ τοῦτο λέξω. νομίζων γὰρ †ἐγκράτειαν ἀγαθὸν εἶναι τῷ μέλλοντι καλόν τι πράξειν, πρῶτον μὲν αὐτὸς φανερὸς ἦν τοῖς συνοῦσιν ἀσκητικὸς αὐτὸν μάλιστα πάντων ἀνθρώπων· ἔπειτα δὲ παρεκελεύετο πάντων μάλιστα τοὺς συνόντας τοῖς ἐγκράτειαν. ἀεὶ μὲν οὖν καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἐπεμέλετο αὐτός τε διετέλει μεμνημένος, καὶ τοὺς συνόντας πάντας ὑπομιμνήσκων. οἶδα δέ ποτε αὐτὸν καὶ τοῖς Εὐθυδήμου περὶ ἐγκρατείας τοιάδε διαλεχθέντα. εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἆρα καλὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς νομίζεις εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ πόλει κτῆμα ἐλευθερίαν; ὡς οἷόν τε γε μάλιστα, ἔφη. ὅστις οὖν ἄρχεται ὑπὸ τῶν διὰ τὸ σῶμα ἡδονῶν, καὶ διὰ ταύτας μὴ δυνάμενος πράττειν τὰ βέλτιστα, νομίζεις τοῦτον ἐλεύθερον εἶναι; ἧκιστα, ἔφη. ἴσως γὰρ ἐλεύθερον φαίνεταί σοι τὸ πράττειν τὰ βέλτιστα.

εἶτα δὲ

ἐγκράτεια ὑπάρχειν ἀγαθόν

εἶπα ὃ ἔχειν τὰς κωλύσεις τὰ τοιαῦτα ποιεῖν, A
ἀνελεύθερον νομίζεις; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. πάν-
τα μὲν οὖν σοι δοκοῦσιν οἱ ἀκρατεῖς ἀνελεύ-
θεροι εἶναι; νὴ τὸν Δί', ἔφη, εἰκότως. πότερον δέ σοι
δοκοῦσιν οἱ ἀκρατεῖς κωλύεσθαι μόνον τὰ κάλλι-
στα πράττειν, ἢ καὶ ἀναγκάζεσθαι τὰ αἴσχιστα
ποιεῖν; καὶ δὴν ἔμοιγ', ἔφη, δοκοῦσι τοῦτα ἀ-
ναγκάζεσθαι, ἢ ἐκεῖνα κωλύεσθαι. ποίους δέ τινας
δεσπότας ἡγῇ τοὺς τὰ μὲν ἄριστα κωλύοντας, τὰ
δὲ κάκιστα ἀναγκάζοντας; ὡς δυνατὸν νὴ Δί', ἔ-
φη, κακίστους. δουλείαν δὲ ποίαν κακίστην νομί- B
ζεις εἶναι; ἐγὼ μέν, ἔφη, τὴν τοῖς κακίστοις
δεσπόταις. τὴν κακίστην ἄρα δουλείαν οἱ ἀκρα-
τεῖς δουλεύουσιν; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. σοφίαν δέ, ὃ
μέγιστον ἀγαθόν, ἃ δοκεῖ σοι ἀπείργουσα τῶν ἀν-
θρώπων ἡ ἀκρασία, εἰς τοὐναντίον ἄγουσα ἐμ-
βάλλει; ἢ ἃ δοκεῖ σοι κωλύειν τὰ τοῖς ὠφελοῦσι
χρῆσθαι μανθάνειν αὐτὰ κωλύειν, ἀφέλκουσα
ὅπῃ τὰ ἡδέα, καὶ πολλάκις ἀγαθονοήτους τῶν
ἀγαθῶν τε καὶ τῶν κακῶν ἐκπλήξασα, ποιεῖν
δὲ χεῖρον αἱρεῖσθαι τοῦ βελτίονος αἱρεῖσθαι; γίγνεται C
τοῦτ', ἔφη. σωφροσύνῃ δή, ὦ Εὐθύδημε, τινὶ
ἂν φαίημεν ἧττον, ἢ τῷ ἀκρατεῖ κωλύειν; αὐ-
τὰ γὰρ δήπου τὰ ἐναντία, σωφροσύνης καὶ ἀ-
κρασίας ἔργα ἐστίν. ὁμολογῶ καὶ τοῦτ', ἔφη. τὸν
δ' ὑπὸ μελεδωνῶν τοιούτων κωλυπι-
κώτερον ἀκρασίας εἶναι; οὐκοῦν ἔγωγ', ἔφη. τὸν
δ' αὖτε τῶν ὠφελούντων τὰ βλάπτοντα προ-
αιρεῖσθαι ποιοῦντος, καὶ τούτων μὲν ὑπὸ μελε-
δῶν ἐκείνων ὧν ἀμελεῖν πείθοντος, καὶ τοῖς σω-
φρονοῦσι τὰ ἐναντία ποιεῖν ἀναγκάζοντος, οἵῳ τι D
ἂν δεσπότῃ κάκιον εἶναι; οὐδέν, ἔφη. οὐκοῦν τῷ
ἐλαττοῦσθαι τῶν ἐναντίων ἢ τῷ ἀκρασίαν εἰκὸς
τοῖς ἀνθρώποις αἰτίαν εἶναι; πάνυ μὲν οὖν, ἔ-
φη. οὐκοῦν καὶ ὃ τῶν ἐναντίων [ὃ] αἴτιον εἰκὸς
ἄριστον εἶναι; εἰκὸς γάρ, ἔφη. ἔοικεν ἄρ', ἔφη, ὦ
Εὐθύδημε, ἄριστον δὴ σωφροσύνη ἐγγίγνεσθαι. E
εἰκότως γάρ, ἔφη, ὦ Σώκρατες. σκόπει δή, ὦ
Εὐθύδημε, ἦ δ' ἐγώ, πῶς ποτὲ ἐνθυμήσῃ; ποῖον; ἔ-
φη. ὅτι καὶ ὑπὸ τὰ ἡδέα, ἐφ' ἃ ἄγει μόνα δοκεῖ
ἀκρασία τοὺς ἀνθρώπους ἄγειν, αὐτὴ μὲν οὐ
δύναται ἄγειν, ἡ δ' ἐγκράτεια πάντων μάλιστα
ἥδεσθαι ποιεῖ πῶς; ἔφη. ὥσπερ ἡ μὲν ἀκρασία
οὐκ ἐῶσα χαίρειν, ὥστε λιμόν, ὥστε δίψαν, ὥ-
στε ἀφροδισίων ὑπερθυμίαν, οὔτε ἀγρυπνίαν,

A Ergo quosdam habere, qui vetēt, quo minus agas talia, putas esse alienum a libertate? Omnibus sane modis, ait. Igitur intemperātes tibi modis omnibus esse videntur illiberales? Videntur profecto, inquit, & merito quidem. Vtrum vero videntur homines intemperantes tibi tātum impediri, quo minus longe pulcherrima perficiant, an etiam cogi ad designādum turpissima? Nihilo mihi minus, inquit, ad hæc cogi vidētur, quam in illis impediri. At quosnam illos esse putas dominos, qui optima quidem impediunt, ad pessima vero cogunt? B Lōge pessimos, ait. Et quam esse pessimam seruitutem arbitraris? Eam, ait, quæ apud dominos pessimos seruiatur. Ergone homines intemperātes seruitutem pessimam seruiunt? Ita mihi videtur, inquit. An non etiam videtur tibi ab hominibus sapientiam, bonum longe maximum, arcere intemperantia, & in contrarium eos coniicere? Non videtur tibi prohibere, quo minus aliquis rebus ex vsu futuris animum adtendat, easque discat, dum pertrahit nos ad res voluptarias, ac sæpenumero bona C malaque sentientes percellens facit, vt loco melioris id, quod peius est, eligamus? Fit hoc, inquit. Ceterum prudentiam mi Euthydeme, cui minus conuenire dicemus, quam intemperanti? Nam prudētiæ ac intemperantię opera sibimet aduersantur. Id etiam fateor, ait. An autem putas aliquid esse, quod magis nos impediat, quo minus studiis rerum honestarum dediti simus, quam intemperantia? Minime, inquit. An quid homini putas esse nocētius, quam quod efficiat, vt noxia præferat vti- D libus; ac illis quidem operam impendere, hæc vero negligere suadeat; denique cōgat illis nos cōtraria facere, quæ solent homines prudentes? Nihil, ait. Ergo temperantiam consentaneum est hominibus esse causſam contrariorum illis, ad quæ intemperantia nos impellit? Omnino, ait. Igitur etiā causſam hanc cōtrariorum consentaneum est optimam esse? Est sane, inquit. Ergo videtur, mi Euthydeme, temperantia quiddam esse homini optimum. Et merito quidem, ait, o Socrates. Illud autem, mi Euthydeme, num tibi ad animum E aliquādo accidit? Qualenam id est? inquit. Quod ad ea, quæ iucūda sunt, ad quæ quidem sola nos perducere videtur intemperantia, minime nos illa possit deducere; sed quod ipsa temperantia longe maxima voluptatis sit causſa. Qui hoc? ait. Quoniam intemperantia non ferens, vt tolerentur fames, sitis, rei venereæ cupiditas, vigiliæ,

(per quę tantum ſuauiter comedere, bibere, venerem exercere poſſumus, itemque ſuauiter quieſcere ac dormire, exſpectantes ac ſuſtinentes, donec illa quam iucundiſſime fiant) quo minus maxime neceſſariis & cõtinuis voluptatibus egregie fruamur, impedit: temperantia vero, dum ſola facit, vt quæ diximus, toleremus; etiam ſola voluptatem memoratu dignam excitat in iis, quæ recenſuimus. Omnino vera dicis, ait. Quinetiam ex diſciplina rerum honeſtarum & egregiarum, & ex eorum ſtudio, quibus aliquis recte corpus ſuum moderetur, ac familiam recte adminiſtret, & amicis patriæque proſit, & hoſtes ſuperet, de quibus maximæ nõ vtilitates modo ſed etiam voluptates exiſtunt, ſane fructum percipiunt temperantes, dum ea faciunt; quum intemperantes nullius horum participes fiant. Nam cui dicere poſſimus hæc minus conuenire, quam qui ea minime facit, occupatus quærẽdis voluptatibus maxime obuiis? Tum Euthydemus: Dicere mihi, ait, videris mi Socrates, omnino virtutem ad eum, qui a corporeis voluptatibus ſuperetur, non pertinere. Nam quid intereſt, mi Euthydeme, inter hominem intemperantem, & †rudiſſimam belluam? Nam qui non conſiderat optima, & omnino facere quærit ea, quæ iucũdiſſima ſunt, quid ille differt ab inſipientiſſimis pecudibus? Soli temperantes res optimas conſiderare poſſunt, easque tum verbis tum reipſa ſecundum genera ſecernere; ac bonas quidem eligere, a malis autem abſtinere. Atque hoc modo dicebat viros præſtantiſſimos ac feliciſſimos effici, maximeque ad differendum idoneos. Aiebat etiam †διαλέγεσθαι ex eo dictum eſſe, quod conuenientes communiter conſultent, dum res ſecundum genera †diſcernunt. Itaque enitendum eſſe, vt ad hoc ſe quam paratiſſimum quiſque reddat, eique rei maxime ſtudeat. Nam ex eo fieri homines præſtantiſſimos, & imperio digniſſimos, & differendi peritiſſimos. Quo autem modo familiares ſuos etiam ratiocinãdo differendi peritiores effecerit, iam exponere conabor. Etenim putabat Socrates eos, qui ſcirent, quid eſſent res ſingulæ, poſſe aliis etiam eas explicare: qui vero neſcirent, eos & falli, & alios quoque ſecum in errorem abripere, non mirum eſſe dicebat. Ideoque numquã ſuis cum familiaribus conſiderare deſinebat, quid res quælibet eſſet.

† al. intemperantiſſimam

† al. differre.

† διαλέγουσι.

(δι' ὧν μόνον ἐστὶν ἡδέως μὲν φαγεῖν τε καὶ πιεῖν καὶ ἀφροδισιάσαι, ἡδέως δ' ἀναπαύσασθαί τε καὶ κοιμηθῆναι, καὶ παρεμείναντας καὶ ἀναμενόντας ἕως ἂν ταῦτα ὡς ἥνι ἥδιστα γένηται) κωλύει τοῖς ἀναγκαιοτάτοις τε καὶ συνεχεστάτοις ἀξιολόγως ἥδεσθαι· ἡ δ' ἐγκράτεια μόνη ποιοῦσι καρπερεῖν τὰ εἰρημένα, μόνη καὶ ἥδεσθαι ποιεῖ ἀξίως μνήμης ὅτι τοῖς εἰρημένοις. πάντα τοῦτον, ἔφη, ἀληθῆ λέγεις. ἀλλὰ μέντοι καθεῖν τι καλὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ τὸ ὑπομεληθῆναι τῶν τοιούτων τινός, δι' ὧν ἄν τις καὶ ὃ ἑαυτοῦ σῶμα καλῶς διοικήσειε, καὶ τὰ ἑαυτοῦ οἰκεῖα καλῶς οἰκονομήσειε, καὶ φίλοις καὶ πόλει ὠφέλιμος γένοιτο, καὶ ἐχθρῶν κρατήσειεν, ἀφ' ὧν ὑμῖν μόνον ὠφέλειαι, ἀλλὰ καὶ ἡδοναὶ μέγισται †γίγνονται). οἱ μὲν γὰρ ἐγκρατεῖς ἀπολαύουσι, γίγνονται, εἰ μὴ ἀρ' ἐγκρατεῖς τοσαύτης οὐσίας αὐτά, οἱ δ' ἀκρατεῖς οὐδενὸς μετέχουσι. τῷ γὰρ ἂν ἥκιστα φήσαιμεν τῶν τοιούτων τοσούτους εἶναι, ἢ ᾧ ἥκιστα ἔξεστι ταῦτα ποιεῖν, κατιχνεύω ὅτι τῷ ἀπορωτάτῳ εἶναι τοῦ ἐγκρατεστάτου ἡδονάς; καὶ ὁ Εὐθύδημος, δοκεῖς μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, λέγειν, ὡς ἀνδρὶ ἥκιστα τῶν ὄντων σώματος ἡδονῶν πάμπαν οὐδεμιᾶς δεῖσθαι. τί γὰρ δεῖ φέρειν, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἄνθρωπος ἀκρατὴς θηρίου τοῦ ἀμαθεστάτου; ὃς οὐδὲ τὰ μὲν κρεῖττα μὴ σκοπεῖ, τὰ ἥδιστα δ' ἂν πάντων θηρεύειν ποιεῖ, τί ἂν δέοι τοῦ ἀφρονεστάτων βοσκημάτων; ἀλλὰ τοῖς ἐγκρατέσι μόνοις ἔξεστι σκοπεῖν τὰ κρείττω τοῦ μοχθηροῦ, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ διαλέγεσθαι τε καὶ μανθάνειν, τὰ μὲν ἀγαθὰ προαιρεῖσθαι, τῶν δὲ κακῶν ἀπέχεσθαι. καὶ οὕτως ἔφη ἀείσους τε καὶ δυσμοσεστάτους ἄνδρας γίγνεσθαι, καὶ διαλέγεσθαι δυνατωτάτους. ἔφη δὲ καὶ τὸ διαλέγεσθαι ὄνομα θεῖναι ἐκ τοῦ συνιόντας κοινῇ βουλεύεσθαι, διαλέγοντας τε καὶ γνόντας πράττειν ἃ δεῖ. οὕτω πρέπειν ἔφη ὀνομάζειν τὸ μάλιστα πρὸς τοῦτο ἑαυτὸν ἕτοιμον παρασκευάζειν, καὶ τούτου μάλιστα ὑπομελεῖσθαι. ἐκ τούτου γὰρ γίνεσθαι ἄνδρας ἀείσους τε, καὶ ἡγεμονικωτάτους, καὶ διαλεκτικωτάτους. ὡς δὲ καὶ διαλεκτικωτέρους ἐποίει τοὺς συνόντας, πειράσομαι καὶ τοῦτο λέγειν. Σωκράτης γὰρ τοὺς μὲν εἰδότας, τί ἕκαστον εἴη τῶν ὄντων, ἐνόμιζε καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν ἐξηγεῖσθαι δύνασθαι· τοὺς δὲ μὴ εἰδότας οὐδὲν ἔφη θαυμαστὸν εἶναι αὐτούς τε σφάλλεσθαι, καὶ ἄλλους σφάλλειν. ὧν ἕνεκα σκοπῶν σὺν τοῖς συνοῦσι, τί ἕκαστον εἴη τῶν ὄντων, οὐδέποτε ἔληγε.

† ἀκρατοῦς καὶ Sioui.

πάντα

πάντα μὲν οὖν ἢ διωρίζετο, πολὺ ἔργον ἂν εἴη διεξελθεῖν· ἐν ὅσοις δὲ [καὶ * τὸν τρόπον τῆς ἐπισκέψεως δηλώσειν οἶμαι, τοσαῦτα λέξω. πρῶτον δὲ περὶ εὐσεβείας· ὧδέ πως ἐσκόπει. εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ποῖόν τι νομίζεις εὐσεβῆ εἶναι; καὶ ὅς, καλλιστον νὴ Δί', ἔφη. ἔχεις οὖν εἰπεῖν, ὁποῖός τις ὁ εὐσεβής ἐστιν; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ τοὺς θεοὺς τιμῶν. ἔξεστι δὲ ὅν ἄν τις βούληται τρόπον τοὺς θεοὺς τιμᾶν; οὐκ· ἀλλὰ νόμοι εἰσί, καθ' οὓς δεῖ τοῦτο ποιεῖν. οἰκοῦν ὁ τοὺς νόμους τούτους ποιῶν, εἰδείη ἄν, ὡς δεῖ τοὺς θεοὺς τιμᾶν; οἶμαι ἔγωγ', ἔφη. ἆρ' οὖν ὁ εἰδὼς τοὺς θεοὺς τιμᾶν, οὐκ ἄλλως οἴεται δεῖν τοῦτο ποιεῖν, ἢ ὡς οἶδεν; οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. ἄλλως δέ τις θεοὺς τιμᾷ, ἢ ὡς οἴεται δεῖν; οὐκ οἶμαι, ἔφη. ὁ ἆρα τὰ περὶ τοὺς θεοὺς νόμιμα εἰδὼς, νομίμως ἂν τοὺς θεοὺς τιμῴη. πάνυ μὲν οὖν, οὐκοῦν ὅστις νομίμως τιμᾷ, ὡς δεῖ τιμᾷ; πῶς γὰρ οὔ; ὁ δέ γε ὡς δεῖ τιμῶν, εὐσεβὴς ἐστί; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ὁ ἄρα τὰ περὶ τοὺς θεοὺς νόμιμα εἰδὼς, ὀρθῶς ἂν ἡμῖν εὐσεβὴς ὡρισμένος εἴη. ἐμοὶ γοῦν, ἔφη, δοκεῖ. ἀνθρώποις τε ἄρα ἔξεστιν ὃν ἄν τις τρόπον βούληται χρῆσθαι; οὐκ· ἀλλὰ καὶ παρὰ τούτοις ὁ εἰδὼς ἃ ἐστι νόμιμα, †καθὰ δεῖ τοῖς ἀλλήλοις χρῆσθαι, νόμιμος ἂν εἴη. οἰκοῦν οἱ κατὰ ταῦτα χρώμενοι ἀλλήλοις, ὡς δεῖ χρῶνται; πῶς γὰρ οὔ; οἰκοῦν οἵγε ὡς δεῖ χρώμενοι, καλῶς χρῶνται; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. οἰκοῦν οἵγε τοῖς ἀνθρώποις καλῶς χρώμενοι, καλῶς πράττουσι τὰ ἀνθρώπεια πράγματα; εἰκός γ', ἔφη. οἰκοῦν οἱ τοῖς νόμοις πειθόμενοι, δίκαια οὗτοι ποιοῦσι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. δίκαια δὲ οἶσθα, ἔφη, ὁποῖά ἐστι; ἃ οἱ νόμοι κελεύουσιν, ἔφη. οἱ ἄρα ποιοῦντες ἃ οἱ νόμοι κελεύουσι, δίκαιά τε ποιοῦσι, καὶ ἃ δεῖ. πῶς γὰρ οὔ; οἰκοῦν οἵγε τὰ δίκαια ποιοῦντες, δίκαιοί εἰσιν; οἶμαι ἔγωγ', ἔφη. οἶσθ' οὖν τινας πείθεσθαι τοῖς νόμοις, μὴ εἰδότας ἃ οἱ νόμοι κελεύουσιν; οὐκ ἔγωγ', ἔφη. εἰδότας δ' ἃ δεῖ ποιεῖν, οἴσθ' τινας οἴεσθαι δεῖν μὴ ποιεῖν ταῦτα; οὐκ οἶμαι, ἔφη. οἶδας δέ τινας ἄλλα ποιοῦντας, ἢ ἃ οἴονται δεῖν; οὐκ ἔγωγ', ἔφη. οἱ ἄρα τὰ περὶ τοὺς ἀνθρώπους νόμιμα εἰδότες, τὰ δίκαια οὗτοι ποιοῦσιν; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. οἰκοῦν οἵγε τὰ δίκαια ποιοῦντες, δίκαιοί εἰσι; τίνες γὰρ ἄλλοι; ἔφη.

καθ' ἃ

A Et quo quidem modo definiret omnia, operosum fuerit percensere. Quapropter illa, quę rationem ac modum considerationis huius indicatura puto, dicam. Primum de pietate hoc modo cōsiderabat. Dic mihi, mi Euthydeme, quale quiddam esse putas pietatem? Et ille: Pulcherrimum profecto, ait. Potesne igitur dicere, qualis sit homo pius? Is, ait, esse mihi videtur pius, qui deos honore adficit. An autē licet eo modo deos honore adficere, quo quisq; vult? Non, sed leges quædam sunt, secundum B quas id faciundum est. Ergo qui secūdum leges illas facit, is scire possit, quo pacto dij sint adficiendi honore? Sic arbitror, ait. Ergo qui deos honore nouit adficere, non aliter id faciundum putat, quam vti scit? Non aliter, inquit. An vero deos aliquis aliter adficit honore, quam vti putat adfici debere? Non arbitror. Ergo qui nouit ea, quæ legitima sunt erga deos, is legitime deos honore adfecerit. Omnino, ait. Qui igitur legitime ipsos honore adficit, is ita honorat eos, vt fieri oportet? Cur non? Qui C vero sic, vt oportet, honorat, an pius est? Omnino, inquit. Ergo qui legitima nouit erga deos, eum recte pium definiuerimus. Ita mihi videtur, ait. An vero licet hominibus sic vti, quemadmodum aliquis vult? Non, sed apud hos etiam qui nouit legitima, secundum quæ debemus vti consuetudine mutua, legitimus scilicet erit. Ergo qui hoc modo se gerunt erga se inuicem, illi hominibus vt decet vtuntur? Cur non? Num vero qui sic eis vtuntur, vt oportet, recte vtuntur? Omnino, ait. Ergo qui recte D vtūtur hominibus, illi etiam res humanas recte agunt? Ita vero consentaneum est, inquit. Num igitur qui legibus parent, iusta faciunt? Omnino, inquit. Scis autem qualianam iusta dicantur? Quæ leges iubent, ait. Ergo qui faciunt a legibus præscripta, tum iusta faciunt, tum quę fieri debent. Cur non? An vero iusti sunt, qui iusta faciunt? Sic arbitror, inquit. Ergone putas legibus aliquos parere, qui nesciant, quæ leges iubent? Non puto, ait. At qui sciant quid faciundum sit, eosne putas arbitrari, E faciundum id non esse? Non puto, inquit. An aliquos nosti, qui alia faciāt, quam quæ fieri debere putant? Minime, inquit. Ergo qui sciunt, quæ legitima sunt erga homines, iusta faciunt? Omnino, ait. Qui igitur iusta faciunt, iusti sunt? Qui tādem alij? ait:

Ergo recte definiemus, si eos esse iustos definiuerimus, qui sciũt, quæ legitima sint erga homines? Sic mihi videtur, ait. Quid vero dicere possimus sapientiam esse? Responde mihi, vtrum tibi sapiẽtes in iis, quæ norunt, sapientes esse videantur; an aliqui sint in iis sapientes, quæ nesciunt? Nimirum in illis sapientes sunt, quę sciunt. Nam qui possit aliquis esse sapiens in illis, quæ nescit? Num igitur illi, qui sapientes sunt, scientia sunt sapientes? Quanam alia re sapiens aliquis fuerit, si non scientia? Num vero putas quiddam aliud esse sapientiam, quam quo homines sapientes sunt? Non puto. Ergo sapientia est scientia? Ita mihi videtur, ait. Ergone tibi videtur, hominem res omnes scire posse? Immo nec partem profecto rerum aliquantulam. Homo igitur in omnibus nequit esse sapiẽs? Nequit. Ergo in eo quis est sapiens, quod scit? Videtur, ait. Num & de bono, Euthydeme, sic quærendum erit? Quomodo? ait. Num idem tibi videtur omnibus esse vtile? Non. Quid? An quod vtile est alij, non tibi videtur esse nonnumquam alteri noxium? Omnino, ait. Num quid aliud potes dicere bonum esse, quam quod sit vtile? Non possum, inquit. Ergo quod est vtile, bonũ est illi, cui vtile fuerit? Ita videtur. An vero quod pulchrum est, aliter adpellare possimus, quam vti dicimus aut pulchrum corpus, aut vas, aut aliud quiddam, quod scis esse ad omnia pulchrum? Non aliter profecto, inquit. Ergo ad quod vtile quidque fuerit, ad id cuique pulchrum est eo vti? Omnino, ait. Num autem quæuis res ad aliud quiddam pulchra est, quam cuius vsui singula pulchre adplicantur? Ad nihil aliud, ait. Ergo quod est vtile, pulchrum est, ad quod vtile fuerit? Ita mihi videtur, inquit. An vero fortitudinem, mi Euthydeme, inter pulchra esse cẽses? Immo eam esse pulcherrimam arbitror. Ergo tu fortitudine m nõ ad minima vtilem esse statuis? Certe v tilem ad maxima existimo. Num igitur tibi vtile esse ad terribilia & periculosa videtur, ea ipsa ignorare? Minime, inquit. Ergo qui eiusmodi nõ metuunt propterea, quod nesciant, quid sint, non sunt fortes? Non sunt profecto, ait. Nam ceteroqui multi homines insani & timidi fortes essent. Quid autem illi, qui non terribilia metuunt? Multo minus, inquit. Qui ergo boni sunt ad terribilia & periculosa, hos fortes esse putas; qui vero mali, timidos? ἀγαθοὺς πρὸς τὰ δεινὰ καὶ ὑποπτεύοντας ὄντας;

A ὀρθῶς ἂν ποτε ἄρα ὁριοίμεθα, ὁρίζόμενοι δικαίους εἶναι τοὺς εἰδότας τὰ περὶ ἀνθρώπους νόμιμα; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. σοφίαν δ' τί ἂν φήσαιμεν εἶναι; εἰπέ μοι, πότερά σοι δοκοῦσιν οἱ σοφοὶ, ἃ ὑπίστανται, ταῦτα σοφοὶ εἶναι· ἢ εἰσί τινες, ἃ μὴ ὑπίστανται, σοφοί; ἃ ὑπίστανται δῆλον ὅτι, ἔφη. πῶς γὰρ ἄν τις ἃ γε μὴ ὑπίσταιτο, ταῦτα σοφὸς εἴη; ἆρ' οὖν οἱ σοφοὶ, ὑπιστήμη σοφοί εἰσιν; τίνι γὰρ, ἔφη, ἄλλῳ τις ἂν εἴη σοφὸς, εἰ γε μὴ ὑπιστήμῃ; ἄλλο δέ τι σοφίαν B οἴῃ εἶναι, ἢ ᾧ σοφοί εἰσιν; οὐκ ἔγωγε. ὑπιστήμη ἄρα σοφία ἐστίν; ἔμοιγε δοκεῖ. ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι ἀνθρώπῳ δυνατὸν εἶναι τὰ ὄντα πάντα ὑπίστασθαι; οὐδὲ μὰ Δί' ἔμοιγε πολλοστὸν μέρος αὐτῶν. πάντα μὲν ἄρα σοφὸν οὐχ οἷόν τε ἀνθρωπον εἶναι; μὰ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη. ὃ ἄρα ὑπίσταται ἕκαστος, τοῦτο καὶ σοφός ἐστιν; ἔμοιγε δοκεῖ. ἆρ' οὖν, ὦ Εὐθύδημε, καὶ τἀγαθὸν οὕτω ζητητέον ἐστί; πῶς; ἔφη. δοκεῖ σοι τὸ αὐτὸ πᾶσιν C ὠφέλιμον εἶναι; οὐκ ἔμοιγε. τί δέ; τὸ μηδέτερα ὠφέλιμον οὐ δοκεῖ σοι ἐνίοτε ἄλλῳ βλαβερὸν εἶναι; καὶ μάλα, ἔφη. σκόπει δὴ αἴ τι φαίης ἀγαθὸν εἶναι, ἢ τὸ ὠφέλιμον; οὐκ ἔγωγ', ἔφη. τὸ ἄρα ὠφέλιμον, ἀγαθόν ἐστιν, ὅτῳ ἂν ὠφέλιμον ᾖ; δοκεῖ μοι, ἔφη. τὸ δ' καλὸν ἔχομεν ἂν πως ἄλλως εἰπεῖν, † ἢ, εἰ ἔστιν, ὀνομάζεις καλὸν ἢ σῶμα, ἢ ἢ ἔνεστιν δὲ σκεῦος, ἢ ἄλλ' ὁτιοῦν, ὃ οἶσθα πρὸς πάντα νομίζειν καλὸν ὄν; μὰ Δί', οὐκ ἔγωγ', ἔφη. ἆρ' ἂν πρὸς ὃ αὖ ἕκαστον χρήσιμον ᾖ, πρὸς τοῦτο ἑκάστῳ καλῶς ἔχει χρῆσθαι; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. καλὸν D δ' πρὸς δῆλόν τι ἐστὶν ἕκαστον, ἢ πρὸς ὃ ἑκάστῳ καλῶς ἔχει χρῆσθαι; οὐδὲ πρὸς ἓν ἄλλο, ἔφη. τὸ χρήσιμον ἄρα καλόν ἐστι πρὸς ὃ αὖ ἂν ᾖ χρήσιμον; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. † ἀνδρείαν, ὦ Εὐθύδημε, ἄρα τῶν καλῶν νομίζεις εἶναι; κάλλιστον μὲν οὖν ἔγωγ', ἔφη. χρήσιμον ἄρα οὐ πρὸς τὰ ἐλάχιστα νομίζεις τὴν ἀνδρείαν; μὰ Δί', ἔφη, πρὸς τὰ μέγιστα μὲν οὖν. ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι πρὸς τὰ δεινά τε καὶ ὑποπτότατα χρήσιμον εἶναι τὸ ἀγνοεῖν αὐτά; πολὺ γ', ἔφη. οἱ ἄρα E μὴ φοβούμενοι τὰ τοιαῦτα, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τί ἐστιν, οὐκ ἀνδρεῖοί εἰσί; νὴ Δί', ἔφη. πολλοὶ γὰρ ἂν οὕτω γε τῶν μαινομένων καὶ τῶν δειλῶν ἀνδρεῖοι εἶεν. τί δὲ οἱ καὶ τὰ μὴ δεινὰ δεδοικότες; ἔτι γε νὴ Δία ἧττον, ἔφη. ἆρ' οὖν τοὺς μὲν ἀνδρείους ἡγῇ εἶναι, τοὺς δὲ κακοὺς, δειλούς;

πάνυ

πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ἀγαθοὺς ὄ γε τοὺς τοιαῦτα νομίζεις ἄλλους τινάς, ἢ τοὺς δυναμένους αὐτοῖς καλῶς χρῆσθαι; οὐκ, ἀλλὰ τούτοις, ἔφη. κακοὺς δὲ ἆρα τοὺς οἵοις τούτοις κακῶς χρῆσθαι; πάνυ γὲ ἄλλους; ἔφη. ἆρ' οὖν ἕκαστοι χρῶνται, ὡς οἴονται δεῖν; πῶς γὲ ἄλλως; ἔφη. ἆρα οὖν οἱ μὴ δυνάμενοι καλῶς χρῆσθαι, ἴστασιν ὡς δεῖ χρῆσθαι; ἢ δήπου γε, ἔφη. οἱ ἄρα εἰδότες ὡς δεῖ χρῆσθαι, οὗτοι καὶ δύνανται; μόνοι γε, ἔφη. τί δ', οἱ μὴ διημαρτηκότες ἆρα κακῶς χρῶνται τοῖς τοιούτοις; οὐκ οἶμαι, ἔφη. οἱ ἄρα κακῶς χρώμενοι διημαρτήκασιν; εἰκός γε, ἔφη. οἱ μὲν ἄρα δεινοῖς τε καὶ φοβεροῖς καλῶς χρῆσθαι, ἀνδρεῖοί εἰσιν, οἱ δ' ἁμαρτάνοντες τούτου, δειλοί; ἔμοιγε δοκοῦσιν, ἔφη. βασιλείαν δ', καὶ τυραννίδα, ἀρχὰς μὲν ἀμφοτέρας ἡγεῖτο εἶναι), διαφέρειν δ' ἀλλήλων ἐνόμιζε. τὴν μὲν γὰρ ἑκόντων τε τῶν ἀνθρώπων καὶ κατὰ νόμους τοὺς πόλεων ἀρχήν, βασιλείαν ἡγεῖτο· τὴν δ' ἀκόντων τε καὶ μὴ κατὰ νόμους, ἀλλ' ὅπως ὁ ἄρχων βούλοιτο, τυραννίδα. καὶ ὅπου μὲν ἐκ τῶν νόμιμα ὑπὸ τελετῶν αἱ ἀρχαὶ καθίστανται, ταύτην τὴν πολιτείαν ἀριστοκρατίαν ἐνόμιζεν εἶναι). ὅπου δ' ἐκ μείζω, πλουτοκρατίαν· ὅπου δ' ἐκ πόνων, δημοκρατίαν. εἰ δέ τις αὐτῷ περὶ ὧν αὐτὸς λέγοι, μηδὲν ἔχων σαφὲς λέγειν, ἀλλ' αὖθ' ὑποδείξεως, ἢ τι σοφώτερον φάσκων εἶναι) † ὃν αὐτὸς λέγοι, ἢ πολιτικώτερον, ἢ ἀνδρικώτερον, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ὅτι τὴν ὑπόθεσιν ἐπῃνήκει ἂν πάνυ τὸν λόγον ὡδέ πως. φὴς σὺ ἀμείνω πολίτην εἶναι), ὃν σὺ ἐπαινεῖς, ἢ ὃν ἐγώ; φημὶ γὰρ οὖν. τί οὖν, οὐκ ἐκεῖνο πρῶτον † ἐπεσκεψάμεθα, τί ἐστιν ἔργον ἀγαθοῦ πολίτου; ποιωμεν δ' ἔτο. οὐκοῦν ἂν μὲν χρημάτων διοικήσῃ κρατίστη αὐτὸς χρήμασιν εὐπορωτέραν τὴν πόλιν ποιεῖ; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ἂν δέ γε πολέμου, ὁ καθυφορτέραν τῶν ἐπιπάλων; πῶς γὰρ οὔ; ἂν δ' ὑπὲρ εἰρήνης ἄρα, ὃς ἂν φίλους ἀντὶ πολεμίων παρασκευάζῃ; εἰκότως γε. οὐκοῦν καὶ ἂν δημηγορίᾳ, ὁ σαφής τε παύων, καὶ ὁμόνοιαν ἐμποιῶν; ἔμοι γε δοκεῖ. οὕτω δὴ τοῦ λόγου ἐπῃνημένου, καὶ τοῖς ἀντιλέγουσιν αὐτοῖς φανερὸν ἐγίγνετο παλῃδές. ὁπότε δὲ αὐτὸς τι τῷ λόγῳ διεξίοι, ἀεὶ τῶν μάλιστα ὁμολογουμένων ἐπορεύετο, νομίζων ταύτην τὴν ἀσφάλειαν εἶναι τοῦ λόγου.

A Omnino, inquit. An vero putas ad talia quosdam alios etiam bonos esse, quam qui eis vti recte possint? Non, ait, sed hos ipsos. Malos autem, qui his male vtātur? Et quos alios putem? inquit. Ergone vtuntur singuli, vt oportere se arbitrantur? Qui aliter? inquit. Sciuntne qui non possunt recte vti, quo pacto vtendum sit? Nequaquam. Igitur qui norunt vt sit vtendum, illi etiam possunt? Immo soli possunt, ait. Quid? si qui non aberrauerunt ab eorum vsu, num male his vtuntur? Non arbitror, inquit. Er-
B go qui male vtuntur, aberrant? Consentaneum est. Qui igitur & terribilibus & periculosis recte vti sciūt, sunt fortes; qui vero ab hoc aberrant, timidi sunt? Mihi quidem esse videntur, inquit. Ceterum & regnum, & tyrannidem, vtrumque iudicabat esse quidem ille imperium; verum inter se differre statuebat. Nam regnum esse putabat in homines volentes, secundum ciuitatum leges, imperium; at in homines nolentes illegitimum imperium, quodq; ex arbitrio principis penderet, esse tyran-
C nidem. Atque vbi magistratus ex iis constituerentur, qui legibus consentanea perficiunt, eam reipublicæ formam existimabat esse, in qua optimatēs dominarentur: vbi ex censibus, locupletum imperium: vbi ex vniuersis, statum popularem. Quod si quis ipsi aliqua in re aduersaretur, qui nihil certi, quod diceret, haberet; ac sine demonstratione, vel sapientiorem esse prædicaret illum, cuius ipse mentionem faceret, vel ciuilis administrationis peritiorē, vel fortiorē, vel quid aliud eiusmodi: hoc
D quodam modo orationem omnē ad rem propositam reducebat: Tunc ciuem esse meliorem ais, quē ipse prædicas, an quem ego? Aio, inquit ille. Quid ergo? An non id primum considerabimus, quod boni ciuis sit officium? Faciamus id sane. Ergo in opum administratione potior illius erit ratio, qui rempublicam opulentiorem reddit? Omnino, ait. At in bello, qui rempublicam hostium victricem efficit? Qui nō? At in legatione, qui amicos ex hostibus efficit? Ita fuerit sane. Ergo etiam in concionibus ad plebem, qui seditiones compescuerit, &
E auctor cōcordiæ fuerit? Ita mihi videtur. Hoc modo quum sermo reduceretur, etiam illis ipsis, qui contradicebant, veritas eluceſcebat. Ceterum quum ipse aliquid enarrabat, per ea progrediebatur, quæ maxime essent in confesso; quod esse hanc orationis certitudinem arbitraretur.

ὃν

διασκεψώμεθα,

Itaq; quum aliquid dicebat, lõge omnium maxime ex iis, quos equidem noui, auditores suos, vt aliquid faterentur, adducebat. Aiebat & Homerũ id Vlyssi propterea tribuisse, quod esset orator cautus, quia per ea, quæ hominibus viderentur, orationes suas deducere posset. Itaque perspicuum esse de iis, quæ diximus, arbitror; Socratem ad colloquentes secum sententiam suam simpliciter protulisse. Iam quod etiam operam dederit, vt in agendis iis, quæ ipsis conuenirent, satis essent idonei, expona. Etenim maxime Socrati omnium, quos equidem noui, curæ erat, vt sciret, qua in re suorum familiarium quisq; peritus esset. Quæ vero virum honestum & egregium scire cõueniret, eorum nihil non, quod quidem esset ipsi cognitum, longe cupidissime docebat. Sin esset aliqua in re minus ipse peritus, ad peritos eos deducebat. Præterea docebat, quousq; hominem recte institutum cuiusque rei peritum esse conueniat. Primum geometriam eo vsque discẽdam aiebat, donec quis posset, si vsus ita ferret, terram vel recta metiendi ratione accipere, vel tradere, vel distribuere, vel opus designare. Atque hoc tam posse disci facile, vt qui animum ad dimensionẽ aduertat, is & scire possit, quãta sit ipsa terra, & cognita metiendi ratione discedat. Verum in geometria discẽda progressum ad descriptiones vsq; intellectu difficiles, improbabat. Nec enim, quid eæ res vsus haberent, videre se dicebat, licet illarum minime rudis esset: posse vero aiebat eas omnem hominis vitam absumere, ac ab aliis multis vtilibusque disciplinis auocare. Hortabatur etiam, vt in astrorum doctrina se exercerent eo vsque, donec & noctis, & mẽsis, & anni tempora cognoscere possent, tum itineris ac nauigationis caussa, tum excubiarum, aliarumque rerum, quęcumque vel per noctem, vel in mense, vel in anno geruntur; vt ad ea certis indiciis vti possent, quibus illorum, quæ commemorauimus, tempora dignoscerent. Atque hæc aiebat disci facile ab iis posse, qui noctu feras venantur, & a nauium gubernatoribus, aliisque multis, quibus est curę, vt hæc sciant. At vero in astronomia discenda eo progredi, donec & illa cognoscantur, quæ in eodem non sunt ambitu, & errantia vagaque sidera, & ipsorum a terra interualla, & circuitus, eorumque caussas inquirendo diu se macerare; id vero ne facerent, vehementer dehortabatur.

A τοιγαρῦν πολὺ μάλιστα ὧν ἐγὼ οἶδα, ὅτε λέγοι, τὺς ἀκούοντας ὁμολογεῖν ἐποίει. ἔφη γὰρ Ὅμηρον τὸν Ὀδυσσέα ἀναθήναι τὸ ἀσφαλῆ ῥήτορα εἶναι, ὡς ἱκανὸν αὐτὸν ὄντα διὰ τὸ δοκεῖν τοῖς ἀνθρώποις ἄγειν τοὺς λόγους. ὅτι μὲν οὖν ἁπλῶς τὸ ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφαίνετο Σωκράτης πρὸς τοὺς ὁμιλοῦντας αὐτῷ, δοκεῖ μοι δῆλον εἶναι τοῖς εἰρημένοις. ὅτι δὲ καὶ αὐτάρκης ἦν τὸ προσηκόντως πρᾶξαι αὐτοῖς εἰ ἐπεμέλετο, νῦν τοῦτο λέξω. πάντων μὲν γὰρ, ὧν ἐγὼ οἶδα, B μάλιστα ἔμελεν αὐτῷ εἰδέναι, ὅτου τις ἐπιστήμων εἴη τῶν οἰκείων αὐτῷ. ὧν δὲ προσῆκε ἀνδρὶ καλῷ κἀγαθῷ εἰδέναι, ὅ, τι μὲν αὐτὸς εἰδείη, πάντων προθυμότατα ἐδίδασκεν. ὅτου δὲ αὐτὸς †ἀπειρότερος εἴη, πρὸς τοὺς ἐπισταμένους ἀπήει- ἄπειρος
γεν αὐτοῖς. ἐδίδασκε δὲ καὶ μέχρι ὅτου δέοι ἔμπροσθεν εἶναι ἑκάστου πράγματος τὸν ὀρθῶς παιδευθησόμενον. αὐτίκα γεωμετρίαν μέχρι μὲν τούτου ἔφη δεῖν μανθάνειν, ἕως ἱκανός τις γένοιτο, εἰ πολεδομήσαι, γῆν μετρῶν ὀρθῶς ἢ πωλοῦντα ἢ ἀγοράζοντα, ἢ διελεῖν, ἢ διαιρεῖσθαι, ἢ ἔργον ἀποδεῖξασθαι. οὕτω δὲ τοῦτο ῥᾴδιον εἶναι μαθεῖν, ὥστε τὸν προσέχοντα τὸν νοῦν τῇ μετρήσει, ἅμα τοῦ τε γῆν C ὁπόση ἐστὶν εἰδέναι, καὶ ὡς μετρῆται διαπεπονηκέναι. τὸν δὲ μέχρι τῶν δυσχερεστέρων διαγραμμάτων γεωμετρίαν μανθάνειν ἀποδοκιμάζειν. ὅ, τι μὲν γὰρ ὠφελοίη ταῦτα οὐκ ἔφη ὁρᾶν· (καίτοι οὐκ ἀπείρως γε αὐτῶν εἶχεν) ἔφη δὲ ταῦτα ἱκανὰ εἶναι ἀνθρώπου βίον καταναλίσκειν, καὶ πολλῶν μὲν καὶ ὠφελίμων μαθημάτων ἀποκωλύειν. D ἐκέλευε δὲ καὶ ἀστρολογίας ἐμπείρους γίγνεσθαι, ἀστρονομίας
καὶ ταύτης μέντοι μέχρι τοῦ νυκτός τε ὥραν, καὶ μηνὸς, καὶ ἐνιαυτοῦ δύνασθαι γιγνώσκειν, ἕνεκα πορείας τε, καὶ πλοῦ, καὶ φυλακῆς· καὶ ὅσα ἄλλα ἢ νυκτὸς, ἢ μηνὸς, ἢ ἐνιαυτοῦ προσάπτεται, πρὸς ταῦτ' ἔχειν τεκμηρίοις χρῆσθαι, τὰς ὥρας τῶν εἰρημένων διαγιγνώσκοντας. καὶ ταῦτα ὑπέλαμβανε μανθάνειν τοὺς τε τῶν †νυκτοπόρων, καὶ νυκτοπορῶν
κυβερνητῶν, καὶ ἄλλων πολλῶν, οἷς ἐπιμελὲς ταῦτα εἰδέναι. τὸ δὲ μέχρι τούτου ἀστρονο- E μίαν μανθάνειν, μέχρι τοῦ καὶ τὰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ φερόμενα ὄντα, καὶ τοὺς πλανήτας τε, καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρας γιγνώσκειν; καὶ τὰς ἀποστάσεις αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τὰς περιόδους, καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν ζητοῦντας καταναλίσκεσθαι, ἰσχυρῶς ἀπέτρεπεν. ὠφέ-

λεια

λέγειν μὴν γὰρ εὐδαιμίαν οὐδὲ ἐν τούτοις ἔ- A φη ὁρᾶν· (καίτοι οὐδὲ τούτων γε ἀπήκοος ἦν) ἔφη δὲ καὶ ταῦτα ἱκανὰ εἶ) καταστέλλειν ἀνθρώπου βίον, καὶ πολλῶν καὶ ὠφελίμων ἀποκωλύειν. ὅλως δὲ τῶν οὐρανίων, ἢ ἕνεκα ὁ θεὸς μηχανᾶται, φροντίζειν γίγνεσθαι ἀπέτρεπεν. οὔτε γὰρ εὑρετὰ ἀνθρώποις αὐτὰ ἐνόμιζεν εἶ), οὔτε χαρίζεσθαι θεοῖς ἂν ἡγεῖτο τὸν ζητοῦντα, ἃ ἐκεῖνοι σαφηνίσαι οὐκ ἐβουλήθησαν. κινδυνώδεσθαι δ' αὖ ἔφη καὶ παραφρονῆσαι τὸν ταῦτα μετε- B ωρούντα, οὐδὲν ἧττον ἢ Ἀναξαγόρας παρεφρόνησεν, ὁ μέγιστον φρονήσας ὅτι τοῖς τῶν θεῶν μηχαναῖς ἐξηγεῖσθαι. ἐκεῖνος γὰρ λέγων μὲν, ὃ αὐτὸ εἶ) πῦρ τε καὶ ἥλιον, ἠγνόει ὡς ὃ μὲν πῦρ οἱ ἄνθρωποι ῥᾳδίως καθοροῦσιν, εἰς δὲ τὸν ἥλιον οὐ δυνάσθαι ἀντιβλέπειν· καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ ἡλίου καταλαμπόμενοι τὰ χρώματα μελάντερα ἔχουσιν, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς οὔ. ἠγνόει δὲ ὅτι καὶ τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων ἄνευ μὲν ἡλίου αὐ- C γῆς οὐδὲν δύναται καλῶς αὔξεσθαι, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς θερμαινόμενα πάντα ἀπόλλυται. φάσκων δὲ τὸν ἥλιον λίθον διάπυρον εἶ), καὶ τοῦτο ἠγνόει, ὅτι λίθος μὲν ἐν πυρὶ ὢν οὔτε λάμπει, οὔτε πολὺν χρόνον ἀντέχει· ὁ δὲ ἥλιος τὸν πάντα χρόνον πάντων λαμπρότερος ὢν διαμένει. ἐκέλευε δὲ καὶ λογισμοὺς μανθάνειν· καὶ τούτων δὲ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἐκέλευε φυλάττεσθαι † τὸν μάταιον τὸ μάταιον τῆς σχηματισίας, μέχρι δὲ τοῦ ὠφελίμου πάν- D τα καὶ αὐτὸς συνεπεσκόπει καὶ συνδιεξήει τοῖς συνοῦσι. προετρέπετο δὲ σφόδρα καὶ ὑγιείας ἐπιμελεῖσθαι τοὺς συνόντας, παρά τε τῶν εἰδότων μανθάνοντας, ὅσα ἐνδέχοιτο, καὶ ἑαυτῷ ἕκαστον προσέχοντα ἀφ' ἑνὸς τοῦ βίου, ἢ βρώσεως, ἢ τινὸς πόσεως, ἢ ποίου πόνου συμφέροι αὐτῷ, καὶ πῶς τούτοις χρώμενος ὑγιαίνοι τ' ἂν μάλιστα. τοῦ γὰρ οὕτω προσέχοντος ἑαυτῷ, ἔρρειν ἔφη εἶ) μᾶλλον ἰατρὸν τὸν προσὸν ὑγίειαν συμφέροντα αὐτῷ μᾶλλον E ἀφαιρησόμενον ἑαυτοῦ. εἰ δέ τις μᾶλλον, ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν, ὠφελεῖσθαι βούλοιτο, συνεβούλευε μαντικῆς ἐπιμελεῖσθαι. τὸν γὰρ εἰδότα δι' ὧν οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν προσημάτων σημαίνουσιν, οὐδέποτ' ἔρημον ἔφη γίγνεσθαι συμβουλῆς θεῶν.

Quippe nec in his quidem vllam se vtilitatem videre dicebat, quamquam eorum rudis non esset; atq; etiam addebat, etiam haec absumere posse vitam hominis, & a multis ac vtilibus eum arcere. Denique in vniuersum dehortabatur, ne quis studium & operam in res cælestes impenderet, quo scilicet artificio Deus omnia moliatur. Nec enim illa posse ab hominibus inueniri putabat, nec Diis eum rem facere gratam arbitrabatur, qui quæ illi manifesta esse noluissent, inquireret. Addebat esse periculum, ne qui rebus his sollicite perquirendis occuparetur, ad insaniam nihilo minus, quam Anaxagoras, redigeretur; qui maxime fuisset elatus propterea, quod Deorum machinas enarrasset. Nimirum ille, dum ait ignem ac solem idem esse, ignorabat ab hominibus ignem cerni facile posse, quum solem aduersum intueri non possint: quodque illi, qui a sole colluſtrantur, colore reddantur nigriores, quum id ab igne non fiat. Ignorabat etiam, quod nihil eorum, quæ terra nascuntur, absque solis splendore possit augescere; quum omnia, quæ ab igne calefiunt pereant. Idem quum solem esse lapidem ignitum diceret, etiam ignorabat lapidem, qui sit in igne, neque lucere, neque diu perdurare: quum sol per omne tempus splendidior rebus omnibus maneat. Hortabatur etiam, vt numerandi rationem discerent, & in hac perinde atque in aliis monebat, vt ab inani occupatione sibi cauerent: atque adeo tum ipse hanc eatenus perquirebat, quatenus esset vtilis, tum vna cum familiaribus perquirebat. Vehementer etiam familiares suos hortabatur, vt valetudinis curam haberent; ac partim a peritis, quæ possent, discerent; partim singuli per omnem vitam seipsos obseruarent, quinam cibus, qui potus, qui labor eis conduceret, & quo pacto his vtendo quam optima valetudine frui possent. Nam si quis ita sui rationem haberet, difficile aiebat esse, vt medicum aliquis inueniret, qui ad valetudinem conducentia magis ipso diiudicaret. Si quis maiora, quam pro sapientia humana, vellet adsequi; ei dabat hoc consilij, vt diuinationi operam daret. Etenim aiebat eum, qui sciret, quibus indiciis Dij hominibus aliquid significent, numquam a consilio diuino destitui posse.

Quod si quis propterea, quod a numine dicens sibi denuntiari, quæ faciunda, quæ omittenda essent, a iudicibus morte multatus sit, existimat ipsum mendacij de numine conuictum fuisse: primū velim consideret, Socratem tū eo ætatis prouectum fuisse, vt si non id temporis, certe nō multo post vitam cum morte commutaturus fuerit: deinde, quod partem vitæ molestissimam, & qua in omnibus fit mentis quædam imminutio, reiecerit; ac illius loco demonstrata fortitudine animi gloriam consequutus sit, quum quidem caussam suam supra mortales ceteros longe verissime, ac inprimis ingenue, iustissimeque dixisset, & cōdemnationem ad mortem mitissime, maximeque viriliter tulisset. Est enim in confesso, neminem hominum vmquam, de quibus nos acceperimus, mortem pertulisse præclarius. Nam cogebatur a condemnatione dies adhuc xxx viuere, quod in illum mensem Delia incidissent, ac lex vetaret, quemquam publice prius interfici, † quam Theorum cœtus ex insula Delo rediisset. Hoc toto tempore familiaribus ipsius vniuersis compertum fuit, nihil eum de viuēdi ratione pristina immutasse. Atqui maximæ admirationi fuerat supra ceteros superiorum temporum mortales vniuersos, quod magna cum animi tranquillitate facilitateq; viueret. Qui possit aliquis honestius, quam hoc modo mori? quæ mors esse possit pulchrior, quā quæ ab aliquo pulcherrime obitur? quæ mors possit esse felicior, quā quæ pulcherrima sit? quæ Diis acceptior, quam felicissima? Commemorabo etiam illa, quæ ex Hermogene, Hipponici filio, de ipso accepi. Nam aiebat se, posteaquam Melitus Socratem accusasset, atque is quiduis potius, quam quæ ad caussam pertinerent, diceret; monuisse, considerandū ipsi esse, quidnam sui defendendi caussa proferre vellet. Ad ea primum respondisse Socratem: An non tibi videor in hac meditatione vitam omnem consumsisse? Illo vero quærente, Quo pacto? dixisse Socratem: Nihil aliud perpetuo se egisse, quam quod, quæ iusta, quæque iniusta essent, considerasset: ac iusta quidem egisset, ab iniustis autem abstinuisset; quam sane meditationem purgandi sui pulcherrimam duceret. Tum rursus Hermogenem subiecisse: Non autem vides, mi Socrates, iudices Athenis multos interfecisse, qui nihil iniuste perpetrassent, dumtaxat oratione offensos;

† Debis Plutarch. in Camillo, Demetrio, alibi.

A εἰ δέ τις, ὅτι φάσκοντος αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ σημαίνειν ἃ τε δέοι καὶ ἃ μὴ δέοι ποιεῖν, ὑπὸ τῶν δικαστῶν καταγνωσθεὶς θανάτου, οἴεται αὐτὸν ἐλέγχεσθαι τοῦ δαιμονίου ψευδόμενον, σκοπείτω πρῶτον μὲν, ὅτι οὕτως ἤδη τότε πόρρω τῆς ἡλικίας ἦν, ὥστε εἰ καὶ μὴ τότε, οὐκ ἂν πολλῷ ὕστερον τελευτήσας τὸν βίον· εἶτα, ὅτι τὸ μὲν ἀηδεινότατον τοῦ βίου, καὶ ἐν ᾧ πολλοὺς τῶν
B γνωρίμων μεμόνωται, ἀπέλιπεν· αὐτὸς δὲ τοῦτον τὸν ψυχῆς τῷ ῥώμῃ ὑπερδεξάμενος, οὐκ ἔφη ἂν προεξεκπέσαι, τῷ τε δικαίῳ πολλῶν ἀνθρώπων ἀληθέστατα, καὶ ἐλευθεριώτατα, καὶ δικαιότατα εἰπών, καὶ τῇ καταγνώσει δὲ θανάτου πραότατα καὶ ἀνδρωδέστατα ἐνεγκών. ὁμολογεῖται γάρ, οὐδένα πω τῶν μνημονευομένων ἀνθρώπων κάλλιον θάνατον ἐνεγκεῖν. ἀνάγκη μὲν γὰρ ἐγίνετο αὐτῷ μετὰ τὴν κρίσιν τελευτᾶν· τὰ ἡμέρας βιῶναι, ἃ δὲ πλείω μὲν ἐκείνου τοῦ μείους εἴη. τὸν νόμον μηδένα ἐᾶν δημοσίᾳ ἀποθνήσκειν ἕως ἂν ἡ θεωρία ἐκ Δήλου ἐπα-
C νέλθῃ. καὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἅπασι τοῖς συνήθεσι φανερὸς ἐγίνετο οὐδὲν ἀλλοιότερον διακείμενος, ἢ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον, καίτοι τῶν ἔμπροσθεν πάντων ἀνθρώπων μάλιστα ἐθαυμάζετο ὑπὸ τῶν εὐφυῶς τε καὶ εὐκόλως ζῶν. καὶ πῶς ἄν τις καλλιον, ἢ οὕτως ἀποθάνοι; ἢ ποῖος ἂν εἴη θάνατος καλλίων, ἢ οὗ ἂν καλλίστης ἀποθάνοι; ποῖος δ' ἂν γένοιτο θάνατος εὐδαιμονέστερος τοῦ καλλίστου; ἢ ποῖος θεοφιλέστερος τοῦ εὐδαιμονεστάτου; λέξω δὲ
D καὶ ἃ Ἑρμογένους τοῦ Ἱππονίκου ἤκουσα περὶ αὐτοῦ. ἔφη γάρ, ἤδη Μελίτου γεγραμμένου αὐτὸν τῇ γραφῇ, αὐτὸς ἀκούων αὐτοῦ πρώτα μᾶλλον, ἢ περὶ τῆς δίκης ἐμελετᾶτο, λέγειν αὐτῷ, ὡς χρὴ σκοπεῖν ὅ, τι ἀπολογήσεται. τὸν δὲ τὸ μὲν πρῶτον εἰπεῖν· οὐ γάρ δοκῶ σοι τοῦτο μελετᾶν διατετρίφθαι; ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἤρετο, ὅπως· εἰπεῖν αὐτὸν, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ποιῶν διατετρίφηται, ἢ διασκοπῶν μὲν τά τε δίκαια, καὶ τὰ
E ἄδικα, πράττων δὲ τὰ δίκαια, καὶ τῶν ἀδίκων ἀπεχόμενος· ἰδὼν γὰρ νομίζοι καλλίστην μελέτην ἀπολογίας εἶναι. αὐτὸς δὲ πάλιν εἰπεῖν· οὐχ ὁρᾷς, ὦ Σώκρατες, ὅτι οἱ ἀθλοῦντες δικασταὶ πολλοὺς μὲν ἤδη μηδὲν ἀδικοῦντας, λόγῳ ἀληθεύοντες ἀπέκτειναν,

πολλοὺς

πολλοὺς δὲ ἀδικουμένους ἀπέλυσαν; ἀλλὰ μὴ A & ex aduerso multos scelerum reos absoluisse? At profecto, respondisse Socratem, quum modo conarer, mi Hermogenes, meditari defensionem ad iudices, numen aduersatum est mihi. Tum dixisse Hermogenem: Mira sane refers. Ad ea Socratem: Tune vero miraris, subiecisse, Deo videri potius esse, hoc me tempore viuendi finem facere? An nescis me ad hoc vsq; tempus nemini hominum concessisse, quod vel melius, vel iucundius me vixisset? Nam optime quidem arbitror illos viuere, qui maxime dant operam, vt quam optimi fiant: iucundissime vero, qui maxime fieri se meliores sentiunt. Quæ sane hactenus euenire mihi animaduerti, ac partim alios homines conueniens, partim meipsum ad alios collatum inspiciens, sic de me semper statui. Neque tantum ego, sed amici etiam mei de me constanter ita iudicant: non illi quidem propterea, quod me ament, quando qui alios amant, ita suos in amicos adfecti esse solent: sed quod seipsos etiam ex consuetudine mea quam optimos existiment euadere. Quod si diutius viuam, fortasse necessarium erit ea confieri, quæ in senectutem cadunt, & me minus audire, minus cernere, minus intelligentia valere, ineptiorem ad discendum reddi, magisque obliuiosum, in iis denique deteriorem, in quibus antehac præstiterim. Atqui si hęc aliquis non sentiat, non est cur optet viuere: sin quis sentiat, qui fieri potest, vt non & peius, & iniucundius viuat? Enimuero si interficiar iniuste, turpitudo ea in auctores mortis meæ redundabit. Nam si turpis est iniuria, quomodo non turpe sit aliquid iniuste facere, quidquid tamdem id fuerit? Qui vero mihi esse turpe possit, quod alij de me iuste cognoscere nequeant, neque se iuste erga me gerere? Video vero superiorum temporum homines, qui vel iniuste se gesserunt, vel iniurias passi sunt, non eamdem posteris opinionem de se reliquisse. Studia quoque hominum, tametsi iam neci tradar, erga me futura scio plane alia, quam erga interfectores meos. Semper enim testimonio mihi futuros scio, quod nullum vmquam hominum læserim, neq; deteriorem reddiderim; sed potius operam perpetuo dederim, vt familiares meos meliores efficerem. Huiusmodi tum ad Hermogenem a Socrate, tum ad alios dicta fuerunt.

τ' δία, φάναι αὐτὸν, ὦ Ἑρμόγενες, ἤδη μου ὅπως λεγομένου φροντίσαι τοῦ πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀπολογίας, ἐναντιοῦσθαι τὸ δαιμόνιον. καὶ αὐτὸν εἰπεῖν· θαυμαστὰ λέγεις. τί δὲ θαυμάζεις, φάναι, εἰ τῷ θεῷ δοκεῖ βέλτιον εἶναι, ἐμὲ τελευτᾶν [τὸν] βίον * ἤδη; οὐκ οἶσθ' ὅτι μέχρι μὲν τοῦδε τοῦ χρόνου ἐγὼ σχεδόν τι ἀνθρώπων ὑφείμην ἄν, οὔτε βέλτιον, οὔθ' ἥδιον ἐμοὶ βεβιωκέναι; ἥρισται μὲν γὰρ οἶμαι ζῶν τοὺς ἥρισται ὅπως μελλήσουσι τοὺς ὡσβελτίστους γίγνεσθαι, ἥδιστα δὲ τοὺς μάλιστα ἀθανατοῦντας ὅπως βελτίους γίγνονται. ἃ ἐγὼ μέχρι τοῦδε τοῦ χρόνου ἀθανάτῳ ἐμαυτῷ συμβαίνοντα, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐντυγχάνων, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους πάντας ἐμαυτὸν, οὕτω διατετέλεκα περὶ ἐμαυτοῦ γιγνώσκων. καὶ οὐ μόνον ἐγὼ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ φίλοι οὕτως ἔχοντες περὶ ἐμοῦ διατελοῦσιν· οὐ διὰ τὸ φιλεῖν ἐμὲ, (καὶ γὰρ οἱ τοὺς ἄλλους φιλοῦντες οὕτως ἂν εἶχον πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους) ἀλλὰ δῆλον καὶ αὐτοῖς ἂν οἶονται ἐμοὶ σπουδάζοντες βέλτιοι γίγνεσθαι. εἰ δὲ βιώσομαι πλείω χρόνον, ἴσως ἀναγκαῖον ἔσται τὰ τοῦ γήρως ὅπως τελεῖσθαι, καὶ ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν ἧττον, καὶ διανοεῖσθαι χεῖρον, καὶ δυσμαθέστερον καὶ ἐπιλησμονέστερον ἀποβαίνειν, καὶ ὧν πρότερον βελτίων ὤν, τούτων χείρων γίγνεσθαι. ἀλλὰ μὴν ταῦτά γε μὴ ἀθανατοῦντι μὲν ἀβίωτος ἂν εἴη ὁ βίος, ἀθανατοῦντι δὲ πῶς οὐκ ἀνάγκη χεῖρόν τε καὶ ἀνδρικώτερον ζῶν; ἀλλὰ μὴν εἴγε ἀδίκως ἀποθανοῦμαι, τοῖς μὲν ἀδίκως ἐμὲ ἀποκτείνασιν αἰσχρὸν ἂν εἴη τοῦτο. εἰ γὰρ τὸ ἀδικεῖν αἰσχρόν ἐστι, πῶς οὐκ αἰσχρὸν καὶ τὸ ἀδίκως ὁτιοῦν ποιεῖν; ἐμοὶ δὲ τί αἰσχρὸν, ὃ ἕτεροις μὴ δυνήσεται πρὸς ἐμοῦ τὰ δίκαια μήτε γνῶναι, μήτε ποιῆσαι; ὁρῶ δ' ἔγωγε καὶ τὴν δόξαν τῶν προγεγενημένων ἀνθρώπων ἐν τοῖς ὑπομιμνῃσκομένοις οὐχ ὁμοίαν καταλιπομένην τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδικηθέντων. οἶδα δὲ, ὅτι καὶ ἐγὼ ὑπομελείας τεύξομαι παρ' ἀνθρώπων, καὶ ἐὰν νῦν ἀποθάνω, οὐχ ὁμοίως τοῖς ἐμὲ ἀποκτείνασιν. οἶδα γὰρ ἀεὶ μαρτυρήσεταί μοι, ὅτι ἐγὼ ἠδίκησά πώποτε ἀνθρώπων, οὐδὲ χείρω ἐποίησα, βελτίους δὲ ποιῶν ἐπῆρμαι ἀεὶ τοὺς ἐμοὶ συνόντας. τοιαῦτα μὲν πρὸς Ἑρμογένη τε διελέχθη, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους.

Quotquot autem ex iis, qui virtutis studiosi sunt, nouere Socratem, etiam nunc eum maximo desiderio exoptant, vt qui ad virtutis studium vtilissimus fuerit. Mihi quidem, quum talis esset, qualem commemoraui, nimirum adeo religiosus, vt sine Deum consilio nihil ageret; adeo iustus, vt nemini ne quidem exigua in re noceret, prodesset autem iis maxime, qui eo vterentur; adeo temperans, vt numquam id, quod iucundius esset, meliori anteponeret; adeo prudens, vt in melioribus ac peioribus diiudicandis non erraret, neque alterius ad hoc opera egeret, sed ipse sibi ad cognitionem horum sufficeret, & oratione proferre ac definire huiusmodi posset, atque etiam alios explorare, delinquentes arguere, ad virtutem ac honestatem hortari: eiusmodi vir esse visus est, qualis esse possit optimus & felicissimus. Quod si hoc alicui non probatur, velim comparatis aliorum ad hæc moribus, ita deinde iudicium faciat.

A τῶν δὲ Σωκράτει γιγνωσκόντων, οἷος ἦν, οἱ ἀρετῆς ἐφιέμενοι πρῶτες ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσι πρῶτων μάλιστα ποθοῦντες ἐκεῖνον, ὡς ὠφελιμώτατον ὄντα τοῖς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν. ἐμοὶ μὲν δὴ τοιοῦτος ὤν, οἷον ἐγὼ διήγημαι, δὶ εὐσεβὴς μὲν οὕτως, ὥστε μηδὲν ἄνευ τῶν τῶν θεῶν γνώμης ποιεῖν, δίκαιος δὲ, ὥστε βλάπτειν μὲν μηδὲ μικρὸν μηδένα, ὠφελεῖν δὲ τὰ μέγιστα τοὺς χρωμένους ἑαυτῷ, ἐγκρατὴς δὲ, ὥστε μηδέποτε προαιρεῖσθαι τὸ ἥδιον αὐτὶ τοῦ βελτίονος, φρόνιμος δὲ, ὥστε μὴ διαμαρτάνειν κρίνων τὰ βελτίω καὶ τὰ χείρω, μηδὲ ἄλλου προσδεῖσθαι, ἀλλὰ αὐτάρκης εἶ) πρὸς τὸ τούτων γνῶσιν, ἱκανὸς δὲ καὶ λόγῳ εἰπεῖν τε, καὶ διελέσθαι τὰ τοιαῦτα, ἱκανὸς δὲ καὶ † ἄλλως δοκιμάσαι τε, καὶ * ἀμαρτάνοντα ἐξελέγξαι, καὶ προτρέψασθαι ἐπ' ἀρετὴν καὶ καλοκἀγαθίαν· ἐδόκει τοιοῦτος εἶ), οἷος ἂν εἷς ἄριστός γε ἀνὴρ, καὶ δύναμονέστατος. εἰ δέ τῳ μὴ ἀρέσκει ταῦτα, προσβαλλόντων † ἄλλων ἄλλος πρὸς ταῦτα, σκοπείτω. † ἄλλως * ἁμαρτάνοντας

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ,

ἤτοι οἰκονομικὸς λόγος. hoc nomine citat Plutarch. π. πολυπραγμοσύνης. p. 915. vide infra p. 849. Cic. 2. offic. n. 87. Hieronym. prolog. galeato

XENOPHONTIS MEMORABILIVM LIBER QVINTVS, SIVE DE administratione domestica.

Interpretatio per quam accurata.

AVDIVI etiam Socratem C aliquãdo de administratione rei familiaris huiusmodi quædam differentẽ. Dic mihi, mi Critobule, inquit, est ne rei familiaris administratio scientiæ alicuius nomen, vt ars medendi, vt ærariorum, vt fabrilis? Mihi quidem esse videtur, ait Critobulus. An etiam vt de his artibus singulis dicere possumus, quod sit opus cuiusq;, sic etiam quod domesticæ administrationis opus sit, indicare possimus? Videtur eius, ait Critobulus, qui rationem administrandæ rei domesticæ bene teneat, opus esse, domum suam recte colere. An non etiam alterius domum, inquit Socrates, si quis hanc ei committat,

HKOVΣA † δέ ποτε τῦ δὲ ππ αὐτῦ © τοῦ Σωκράτης ᾗ τοῦ οἰκονομίας διάδε διελεγμένου. εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, ἆρά γε ἡ οἰκονομία ὁπτῆς ἡμῖν τινὸς ὄνομά ἐστιν, ὥσπερ ἡ ἰατρικὴ, καὶ ἡ χαλκευτικὴ, καὶ ἡ τεκτονικὴ; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος. ἦ καὶ ὥσπερ τούτων τὴν τέχνην ἔχομεν αὖ εἰπεῖν ὅ, τι ἔργον ἑκάστης, οὕτω καὶ τῆς οἰκονομίας δυνατὸν αὖ εἰπεῖν ὅ, τι ἔργον αὐτῆς ἐστι; δοκεῖ μοι, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἰκονόμου ἀγαθοῦ εἶ), τὸ οἰκεῖν τὸν ἑαυτῦ οἶκον. ἦ καὶ τὸν ἄλλου δὲ οἶκον, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ὁπτὸς εἴη τῆς αὐτῆς,

οὐκ

οὐκ ἂν δυνάμτο, εἰ βούλοιτο, ὧν οἰκεῖν, ὥσ-
περ καὶ τὸν ἑαυτῦ; ὁ μὲν γὰρ τεκτονικὸν ὀπτι-
σάμενος, ὁμοίως ἂν καὶ ἄλλῳ δυνάμτο ἐργά-
ζεσθαι ὅ τι καὶ ἑαυτῷ, καὶ ὁ οἰκονομικὸς γ'
ἂν ὡσαύτως. ἔμοιγε δοκῦ, ὦ Σώκρατες. ἔστιν
οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, τῷ τέχνῃ ταύτῃ
ὀπτισαμένῳ, καὶ εἰ μὴ αὐτὸς τύχοι χρή-
ματα ἔχων, τὸν ἄλλου οἶκον οἰκονομοῦντα, ὡσ-
περ καὶ οἰκοδομοῦντα, μισθοφορεῖν; νὴ δία·
καὶ πολλοῦ γε μισθόν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος,
φέροιτ' ἄν, εἰ δυνάμτο οἶκον σῴζειν τε καὶ
αὔξειν τε ὅσα δεῖ, καὶ οὐσίαν ποιῶν αὔξειν
τὸν οἶκον. οἶκος δέ τί δοκῦ ἡμῖν εἶναι; οὖσα ὥσπερ
οἰκία, ἢ καὶ ὅσα τις ἔξω τῆς οἰκίας κέκτηται,
πρόβατα τοῦ οἴκου ταῦτα δοκεῖ; ἔμοιγ' οἶμαι, ἔφη
ὁ Κριτόβουλος, δοκῦ, καὶ εἰ μηδὲ ἐν τῇ αὐτῇ
πόλει εἴη τῷ κεκτημένῳ, πρόβατα τοῦ οἴκου εἶναι,
ὅσα τις κέκτηται. δοκοῦσι καὶ ἐχθροὶ κέκτη-
ταί τινες; νὴ δία, καὶ πολλοί γε ἔνιοι. ἦ καὶ
κτήματα αὐτῶν φήσομεν [εἶναι] *τοὺς ἐχθρούς;
γελοῖον μέντ' ἂν εἴη, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, εἰ ὁ
τοὺς ἐχθροὺς αὔξων, ὥσπερ ἐπὶ τῷ μισθῷ τοῦτο
φέροι. ὅτι τοι ἡμῖν ἐδόκει οἶκος ἀνδρὸς εἶναι, ὅσα
κτῆσις. νὴ δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὅ, τι γε τις ἀ-
γαθὸν κέκτηται. ἃ μὲν δὴ οὐκ εἴπι κακὸν, κτῆμα
ἐγώ τοι καὶ καλῶ. σὺ ἔοικας τὰ ἑκάστῳ ὠφέλιμα,
κτήματα καλεῖν. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη· τὰ δέ γε
βλάπτοντα, ζημίαν ἔγωγε μᾶλλον νομίζω, ἢ
χρήματα. καὶ ἆρά γέ τις ἵππων ὠριάμενος,
μὴ ὀπτίσαιτο αὐτῷ χρῆσθαι, ἀλλὰ καταπίπτων
ἀπ' αὐτοῦ κακὰ λαμβάνῃ, ἃ χρήματα αὐτῷ ἐ-
στιν ὁ ἵππος; οὐκ, εἰ ὥσπερ τὰ χρήματ' ἔστιν ἀγαθόν.
ἆρ' οὖν γε ἡ γῆ αἰθεσπῷ ὅτι χρήματα, ὅστις
ὅπως ἐργάζεται αὐτὴν, ὥστε ζημιοῦσθαι ἐργα-
ζόμενος. οὐδὲ ἡ γῆ μέντοι χρήματά ἐστιν, εἰ ὥσπερ
αὐτὴ τοῦ σέφθαι, πλὴν ὠφελεῖσθαι. οὐκοῦν
καὶ τὰ πρόβατα ὡσαύτως, εἴ τις ἀφ' ὧν μὴ
ὀπτίσαιτο πρόβατοις χρῆσθαι ζημιοῖτο, οὐδὲ
τὰ πρόβατα, χρήματα τούτῳ εἴη ἄν; οὐκ ἔμοιγε
δοκεῖ. σὺ ἄρα, ὡς ἔοικε, τὰ μὲν ὠφελοῦντα,
χρήματα ἡγῇ, τὰ δὲ βλάπτοντα, οὐ χρήματα. E
οὕτως. ταὐτὰ ἄρα ὄντα, τῷ μὲν ὀπτισαμένῳ
χρῆσθαι αὐτοῖς ἑκάστοις χρήματά ἐστι, τῷ δὲ
μὴ ὀπτισαμένῳ, οὐ χρήματα. ὥσπερ γε αὐλοὶ
ὧ μὲν ὀπτισαμένῳ ἀξίως λόγου αὐλεῖν, χρή-
ματά εἰσι, τῷ δὲ μὴ ὀπτισαμένῳ, οὐδὲν μᾶλλον, ἢ ἄχρηστοι λίθοι, εἰ μὴ ἀποδιδοῖτό γε αὐλητής.

& velit ipse, recte colere perinde possit, vt A
suam? Nam qui artem fabrilem tenet, etiam alij possit elaborare, quod sibi; idemque de administrationis familiaris perito dici potest. Ita mihi mi Socrates, inquit, videtur. Ergone peritus aliquis artis huius, etiamsi facultates ipse nullas habeat, domum alterius administrãdo, perinde vt ædificando, pro mercede operam suam locare potest? Ita certe, ait Critobulus: adeoque mercedem amplam accipere potest, si domum sibi traditam perficiendo, qua parte sic poscit vsus, vbere rerum augere copia queat. Et quid tibi videtur esse domus? num idem quod domicilium, an vero etiã illa omnia, quæ extra ædes suas quis possidet, domus adpellatione veniunt? Mihi sic videtur, ait Critobulus, omnia domo B
comprehendi, quę possidet aliquis, etiamsi non sint in eadem ciuitate, in qua possessor. An non etiam hostes aliqui habent? Etiam multos profecto nonnulli, ait. Num igitur etiam hostes in bonis eorum esse dicemus? Ridiculum fuerit, inquit Critobulus, si quis hostes augendo, præterea C
mercedem eo nomine accipiat. At nobis videbatur, idem esse domum alicuius, & possessionem. Quidquid scilicet, ait Critobulus, boni quis possidet. Nec enim ego quod malum est, possessionem & facultates adpello. Videris ea facultates adpellare, quæ cuique sint vsui. Omnino, ait. Nam quæ nocent, magis esse detrimentum arbitror, quam facultates. At si quis equum emens, vti eo nesciat, sed ab eo delapsus damnum accipiat, non facultates ei sunt hic equus? Non, siquidem facultates esse bonum aliquid ne- D
cesse est. Ergo ne solum quidem ei facultates sunt, qui suo cum detrimento solum colit. Itidem solum esse facultates nego, si, quum debeat alere; vt esuriamus, efficit. Ergo idem de ouibus statuendum, si quis propterea, quod ouibus vti nesciat, damnum accipiat, ne oues quidem ei facultates esse? Mihi sane non videntur esse, inquit. Ergo tu, quemadmodum videtur, ea quæ vtilitatem habent, facultates esse ducis: quæ vero noceant, minime. Sic est. Eadem igitur illi, qui vsum eorum E
teneat, facultates sunt: eumdem ignoranti, non sunt facultates. Quemadmodum tibiæ illi, qui canere tibiis egregie norit, facultates sunt: qui vero nesciat, nihilo magis, quam inutilia saxa, nisi eas vendiderit.

Rurſus ſcilicet videntur nobis tibiæ, ſi quidem vendantur, facultates eſſe: ſi non vendantur, ſed retineantur ab illis, qui vſum earum ignorant, haudquaquam. Sane conſentanea ratione, mi Socrates, noſtra progreditur oratio, quando dictum eſt ea, quæ vtilia ſint, facultates eſſe. Nam ſi tibiæ non vendantur, non ſunt facultates, quippe quæ nullam ad rem vtiles ſint: venditæ vero, ſunt facultates. Ad quæ Socrates: ſi quidem, ait, etiam vendere quis ſciat. Si vero vendat ei, qui vti nequeat; ne venditæ quidem facultates ſunt, vti tu ais. Videris dicere, mi Socrates, ne argentum quidem eſſe facultates, niſi quis vti eo norit. Tu quoque mecum fateri videris, eas res facultates eſſe, de quibus vtilitatem aliquis capere poſſit. Ergo ſi quis argento ſic vtatur, vt verbi gratia, ſcortum emat, propter quod minus bene adfecto ſit corpore atque animo, & domus etiam peius adminiſtretur, quo pacto poſſit huic argentum eſſe vſui? Nequaquam, niſi ſi & † hyoſcyamum, quam vocant herbam, inter facultates quis recenſeat, qua qui veſcuntur, apud ſeſe non ſunt. Argentum quidem certe, mi Critobule, niſi quis vti eo norit, adeo procul amoueatur, vt nec in bonis habeatur. Quid vero amicos eſſe dicemus, ſi quis ita ſciat eis vti, vt fructum aliquem ex ipſis percipiat? Facultates profecto, ait Critobulus, ac multo quidem magis, quam boues; ſi quidem vtilitates maiores adferant, quam boues. Ergo etiam hoſtes, tua quidem ſententia, facultates ſunt ei, qui capere fructum aliquem ex hoſtibus poteſt. Ita mihi quidem videtur, inquit. Eſt igitur boni adminiſtratoris rei domeſticæ, hoſtibus etiam vti ſcire, quo fructum ex ipſis capiat. Maxime vero. Nam vides certe, mi Critobule, quot priuatorum hominum domus bello auctæ ſint, quot a tyrannis. Sed enim hæc, mi Socrates, præclare mihi dici videntur, inquit Critobulus: illud autem quam ſpeciem habet, quod nonnullos videmus ſcientia quidem illos ac facultatibus inſtructos, quibus faciendo quæſtum augere domos poſſent; verum id eos facere nolle animaduertimus, ac propterea ſcientias ipſis vſui nulli eſſe cernimus? Num quid eſt aliud, quam his ſcientias illas neq; facultates eſſe, neq; poſſeſſiones?

† *fabam ſuillam,*

Plut. π. τοῦ ἀκούειν. p. 69. ὡς γὰρ ὁ Ξενοφῶν φησι, τοὺς οἰκονομικοὺς καὶ ἀπὸ τῶν φίλων ὀνίνασθαι, καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν. et πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο. p. 149. τοῦ Ξενοφῶντος ἀκηκοέναι μὴ παρέργως εἰπόντος, ὅτι τοῦ νοῦν ἔχοντός ἐστι καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι.

A τοῦτ' αὖ φαίνεται ἡμῖν, ἀποδιδομένοις μὲν οἱ αὐλοὶ χρήματα, μὴ ἀποδιδομένοις δὲ, ἀλλὰ κεκτημένοις, οὔ, τοῖς μὴ ἐπισταμένοις αὐτοῖς χρῆσθαι. καὶ ὁμολογουμένως γε, ὦ Σώκρατες, ὁ λόγος ἡμῖν χωρεῖ, ἐπεί περ εἴρηται τὰ ὠφελοῦντα, χρήματα εἶναι. μὴ πωλούμενοι μὲν γὰρ, οὐ χρήματά εἰσιν οἱ αὐλοί (οὐδὲν γὰρ χρήσιμοί εἰσι) πωλούμενοι δὲ, χρήματα. πρὸς ταῦτα δ' ὁ Σωκράτης εἶπεν, ἢν ἐπίστηταί γε πωλεῖν. εἰ δὲ πω-
B λοίη αὖ πρὸς τοῦτον, ὃς μὴ ἐπίστηται χρῆσθαι, οὐδὲ πωλούμενοι εἰσὶ χρήματα, κατά γε τὸν σὸν λόγον. λέγειν ἔοικας ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ τὸ ἀργύριόν ἐστι χρήματα, εἰ μή τις ἐπίσταιτο χρῆσθαι αὐτῷ. καὶ σὺ δέ μοι δοκεῖς οὕτω συνομολογεῖν, ἀφ' ὧν τις ὠφελεῖσθαι δύναται, χρήματα εἶναι. εἰ γοῦν τις χρῷτο τῷ ἀργυρίῳ, ὥστε πριάμενος οἷ τε ἑταίραν, διὰ ταύτην κάκιον μὲν τὸ σῶμα ἔχοι, κάκιον δὲ τὴν ψυχὴν, κάκιον δὲ τὸν οἶ-
C κον, πῶς ἂν ἔτι τὸ ἀργύριον αὐτῷ ὠφέλιμον εἴη; οὐδαμῶς· † εἰ μή περ γε καὶ τὸν ὑοσκύαμον καλούμενον χρήματα εἶναι φήσομεν, ὑφ' οὗ οἱ φαγόντες [αὐτὸν * παραπλῆγες γίνονται. τὸ μὲν δὴ ἀργύριον, εἰ μή τις ἐπίσταιτο αὐτῷ χρῆσθαι, οὕτω πόῤῥω ἀπωθείσθω, ὦ Κριτόβουλε, ὥστε μηδὲ χρήματα εἶναι. οἱ δὲ φίλοι, ἢν τις ἐπίστηται αὐτοῖς χρῆσθαι ὥστε ὠφελεῖσθαι ἀπ' αὐτῶν, τί φήσομεν αὐτοὺς εἶναι; χρήματα νὴ δι', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, καὶ πολύ
D γε μᾶλλον ἢ τοὺς βοὺς, ἢν ὠφελιμώτεροί γε ὦσι τῶν βοῶν. καὶ οἱ ἐχθροὶ ἄρα κατά γε τὸν σὸν λόγον, χρήματά εἰσι τῷ δυναμένῳ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι. ἔμοιγ' οὖν δοκεῖ. οἰκονόμου ἄρα ἐστὶν ἀγαθοῦ καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπίστασθαι χρῆσθαι, ὥστε ὠφελεῖσθαι ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν. ἰσχυρότατά γε. καὶ γὰρ δὴ ὁρᾷς, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, ὅσοι μὲν δὴ οἶκοι ἰδιωτῶν εἰσὶν ηὐξημένοι ἀπὸ πολέμου, ὅσοι δὲ ἀπὸ † τυραννιῶν. ἀλλὰ [γὰρ * τὰ μὲν καλῶς ἔμοιγε
E δοκεῖ λέγεσθαι, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Κριτόβουλος· ἐκεῖνο δὲ ἡμῖν τί φαίνεται, ὁπόταν ὁρῶμέν τινας ἐπιστήμας μὲν ἔχοντας καὶ ἀφορμὰς, ἀφ' ὧν δύνανται ἐργαζόμενοι αὔξειν τοὺς οἴκους, αἰσθανόμεθα δὲ αὐτοὺς ταῦτα μὴ θέλοντας ποιεῖν, καὶ διὰ τοῦτο ὁρῶμεν ἀνωφελεῖς οὔσας αὐτοῖς τὰς ἐπιστήμας; ἄλλο τι, ἢ τούτοις αὖ οὔτε αἱ ἐπιστῆμαι χρήματά εἰσιν, οὔτε κτήματα;

εἰ μήγ'

τυράννων.

περὶ

τοὺς δούλων μοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὀπτιχρῆ- A De seruis, mi Critobule, differere instituis?
ρεῖς ὦ Κριτόβουλε διαλέγεσθαι; οὐ μὰ Δί', Minime vero, ait, sed sunt nonnulli, qui
ἔφη, ὅτι ἔγωγε· ἀλλὰ καὶ πάνυ εὐπατρι- valde videntur esse bono loco nati, quo-
δῶν δοκούντων γε εἶναι εἰσίν), οὓς ἐγὼ ὁρῶ τοὺς rum alios video rerum bellicarum, alios
μὲν καὶ πολεμικοὺς, τοὺς δὲ καὶ εἰρηνικοὺς ἐπι- pacis artium peritos esse, quas tamen ex-
στήμας ἔχοντας· ταύτας δὲ οὐκ ἐθέλοντας ercere nolint eam ipsam ob caussam, mea
ἐργάζεσθαι, ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι, διὰ αὐτὸ τοῦτο, quidem sententia, quod dominos non ha-
ὅτι δεσπότας οὐκ ἔχουσιν. καὶ πῶς ἄν, ἔφη beant. Qui dominis carere possint, ait So-
ὁ Σωκράτης, δεσπότας οὐκ ἔχοιεν, εἰ μὴ crates, quum felicitatem adipisci cupien-
αὐτοὶ μὴ βούλοιντο εὐδαιμονεῖν, καὶ ποιεῖν βουλόμενοι tes, eaque gerere, de quibus capere fru-
ἀφ' ὧν ἔχουσιν ἀγαθὰ, ἔπειτα κωλύονται ποι- ctus vtiles possint, in hoc conatu ab illis
εῖν ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀρχόντων; καὶ τίνες δὴ, impediantur, qui eis imperant? Et qui- B
ἔφη, εἰσὶν οὗτοι, ὁ Κριτόβουλος, οἱ ἀφα- nam illi sunt, ait Critobulus, qui quam-
νεῖς ὄντες ἄρχουσιν αὐτῶν; ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη quam non cernantur, eis tamen impe-
ὁ Σωκράτης, οὐκ ἀφανεῖς εἰσιν, ἀλλὰ καὶ πάνυ φανεροί. καὶ ὅτι πονηρότατοί γε εἰ- rant? Immo, inquit Socrates, obscuri non
σὶν, οὐδέ σε λανθάνουσιν, εἴπερ πονηρίαν γε sunt, sed conspici manifesto possunt. Ac
νομίζεις ἀργίαν τ' εἶναι καὶ μαλακίαν ψυ- improbissimos quidem esse, ne te quidem
χῆς καὶ ἀμέλειαν. καὶ ἄλλαι δ' εἰσὶν ἀπατη- latet, siquidem ignauiam, & mollitiem a-
λαί τινες δεδουλωμέναι ἡδοναῖς τοῖς), καὶ nimi, & negligentiam esse putas impro-
λύβας τε, καὶ ἀνωφελεῖς ἀνθρώπων bitatem. Sunt & aliæ fraudulentæ quæ-
ὁμιλίας, αἳ συνιόντος τοῦ χρόνου καὶ αὐξη- dam dominæ, quæ se pro voluptatibus
θεῖσαι τοῖς ἐξαπατηθεῖσι καταφανεῖς γίγνονται ὅ- venditant, aleæ lusus, & inutiles homi-
τι λύπας ἄρα ἦσαν ἡδονῶν συμπεπλε- num inter se conuersationes, quæ tem-
γμέναι, αἳ διακωλύουσιν αὐξεῖν ἀπὸ τῶν poris progressu manifesto deprehendunt
ὠφελίμων ἔργων κεκτῆσθαι. ἀλλὰ καὶ ἄλ- etiam illi, qui decepti sunt, dolores esse
λοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐργάζεσθαι μὲν οὐ C implicatos vndique voluptatibus. Atque
κωλύονται ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ καὶ πάνυ hæ potestatem in ipsos nanctæ, ab ope-
σφοδρῶς συνεῖναι ἔχουσι καὶ μηχανᾶσθαι συνόδους· ribus eos vtilibus impediendo auocant.
ὅμως δὲ καὶ τοὺς οἴκοις κατειδόσι, καὶ ἀμηχανίᾳ συνέχον- At enim alij, subiecit Socrates, ab his non
ται. δοῦλοι γάρ εἰσι καὶ οὗτοι, ἔφη ὁ Σωκρά- impediuntur, quo minus quæstum fa-
της, καὶ πάνυ γε χαλεπῶν δεσποτῶν, οἱ μὲν ciant, sed ad eum faciundum excogitan-
λιχνείας, οἱ δὲ, λαγνείας, οἱ δὲ, οἰνοφλυ- dosque prouentus vehementer incitati
γίας, οἱ δὲ φιλοτιμίας τινῶν μορφῶν καὶ δα- sunt. Nihilominus & rem familiarem ad-
πάνης, ἃ ὅτω χαλεπῶς ἄρχει τῶν ἀνθρώ- terunt, & rerum inopia conflictantur. Ni-
πων ὧν αὐτὸν κατήσωσιν, ὥσθ' ἕως μὲν αὐτὸν ὁ- mirum & illi serui sunt, ait Socrates, ac
ρῶσιν ἡδομένους αὐξεῖν καὶ δυναμένους ἐργάζε- per profecto molestos habent dominos,
σθαι, ἀναλίσκουσι φέρειν ἃ ἂν αὐξεῖ ἐργάσων- alij luxum, alij libidines, alij temulen-
ται, καὶ τελευτῶντας εἰς τὰς αὑτῶν ὀπτυμίας. ἐπει- D triam, alij stultas quasdam & sumtuosas
δὰν δὲ αὐξεῖν ἀδυνάτους αἴσθωνται ὄντας ἐρ- ambitiones, quæ quidem adeo grauiter
γάζεσθαι διὰ τὸ γῆρας, ἀπολείπουσι τού- in eos homines, quos occupauerint, impe-
τους κακῶς γηράσκειν, ἄλλοις δ' αὖ προσ- rium exercent: vt quamdiu cernunt eos
ιόντας δούλοις χρῆσθαι. ἀλλὰ δῆ, ὦ Κριτόβουλε, adhuc vegetos esse, quæstumque facere
τοὺς τοιούτους οὐχ ἧττον διαμάχεσθαι χρὴ περὶ τῆς ἐλευθερίας, ἢ τοὺς τοὺς σὺν ὅπλοις προσ- posse, quidquid lucri fecerint ad se defer-
ιόντας καταδουλοῦσθαι. πολέμιοι μὲν οὖν ἡδὺ ἦν ὅτε καὶ οἱ ἀγαθοὶ ὄντες καταδουλώσωνταί τινας, re cogant, ac suas in cupiditates impen-
dere. Verum posteaquam animaduer-
terint eos propter senectutem nihil am-
plius comparare posse, relinquunt eos
misere senectutem exacturos, atque a-
liis vti seruis instituunt. Oportet autem,
E mi Critobule, non minus de libertate ad-
uersus hæc dimicare, quam aduersus eos,
qui armati nos in seruitutem redigere co-
nantur. Etenim hostes virtute præstan-
tes quum in seruitutem aliquos redigunt,

caſtigando multos meliores fieri cogunt, atque etiam efficiunt, vt facilius deinceps viuant. At huiuſmodi dominæ corpora hominum, & animos, & rem familiarem fœde perdere non deſinunt, donec impetrium in eos conſequantur. Secundum hæc Critobulus huiuſmodi quędam dicebat: Ego vero de his ſatis audiiſſe mihi videor abs te dicta, & ipſe meipſum explorans, in huiuſmodi rebus egregie mihi videor meimet eſſe compos. Itaque ſi conſilium mihi dederis, quo pacto rem domeſticam augere poſſim, non exiſtimo futurum, vt illæ me dominæ, quas ita tu vocas, impediant. Tu quidem confidenter impertire mihi conſilium bonum, quodcumque tamdem habes. An vero ſatis eſſe nos, mi Socrates, ab opibus inſtructos putas, nec facultatibus aliis egere? Equidem, ait Socrates, ſi de me quoque loquaris, nullis indigere præterea me opibus puto, ſed ſatis eſſe locupletem. Tu vero, mi Critobule, valde mihi pauper eſſe videris, ac profecto nonnumquam valde tui me miſeret. Tum ridens Critobulus: Quæſo te per deos immortales, inquit, quantum te de tuis facultatibus venditis redemturum, quantum me exiſtimas? Arbitror ego, ait Socrates, ſi emtor mihi bonus contingat, facile me de cunctis facultatibus meis, cum domo, minas quinque coacturum. De tuis vero ſat ſcio redemturum te centies plura. Itane vero, quum hoc ſcias, tibi nullis opus eſſe opibus cenſes, mei autem ob paupertatem te miſeret? Nimirum mea, inquit, abunde mihi ſuppeditare poſſunt ea, quæ mihi ſufficiant: ad eam vero ſpeciem, qua tu indutus es, & tuam ad exiſtimationem, ne ſi triplo quidem plura tibi accederent iis, quæ modo poſſides, ſatis tibi fore puto. Quinam iſtuc? ait Critobulus. Et Socrates hoc declarans: Primum, inquit, video tibi neceſſitatem impoſitam, vt multa & ampla ſacrificia inſtituas: ceteroqui nec deos nec homines te laturos. Deinde neceſſe eſt hoſpites multos domo tua excipias, eoſque magnifice. Præterea ciues multi cœnis excipiendi tibi ſunt, ac beneficiis demulcendi, niſi ab opitulatoribus deſtitui velis. Animaduerto etiam a ciuitate noſtra nunc quoque magnas expenſas imperari tibi, nimirum vt equos alas, vt choros exhibeas, vt gy-

A πολλοὺς δὴ βελτίους ἠνάγκασαν εἶ † σωφρονι-
σαντας
φρονήσαντας, καὶ ῥᾷον βιοτεύειν τὸν λοιπὸν
χρόνον ἐποίησαν· αἱ δὲ τοιαῦται δέσποιναι αἰ-
κιζόμεναι τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, καὶ
τὰς ψυχάς, καὶ τοὺς οἴκους οὔποτε λήγουσιν,
ἕστ' ἂν ἀπέχωσιν αὐτῶν. ὁ οὖν Κριτόβουλος
ἐκ τούτων ὧδέ πως εἶπεν· ἀλλὰ σοὶ μὲν τῶν
τοιούτων ἀρκούντως πολύ μοι δοκῶ τὰ λε-
γόμενα ὑπὸ σοῦ ἀκηκοέναι· αὐτὸς δ' ἐμαυ-
τὸν ὀξέως ὁρῶ δοκῶ μοι διείσκειν ὅτι εἰκῶς
B τῶν τοιούτων ἐγκρατὴς εἶναι· ὥστ' εἴ μοι συμ-
βουλεύοις ὅ, τι ἂν ποιῶν αὔξοιμι τὸν οἶκον,
ὅτι ἂν μοι δοκῶ ὑπό γε τούτων ὧν σὺ δε-
σποινῶν καλεῖς κωλύεσθαι. ἀλλὰ θαῤῥῶν
συμβούλευε ὅ, τι ἔχεις ἀγαθόν. ἤκατέγνω-
κας ἡμῶν ὦ Σώκρατες, ἱκανῶς πλουτεῖν,
καὶ οὐδὲν δοκοῦμέν σοι προσδεῖσθαι χρημά-
των; οὔκουν ἔγωγ', ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ καὶ
σοὶ ἐμοὶ λέγεις, οὐδέν μοι δοκῶ προσδεῖ-
σθαι χρημάτων, ἀλλ' ἱκανῶς πλουτεῖν. σὺ
C μέντοι γε ὦ Κριτόβουλε, πολύ μοι δοκεῖς
πένεσθαι, καὶ νὴ μὰ Δί', ἔστιν ὅτε καὶ πολύ
οἰκτείρω σε ἐγώ. καὶ ὁ Κριτόβουλος γελάσας εἶπε· καὶ † πόσου ἂν προῖο τῶν ἡμῖν οἴῃ πόσου
ὦ Σώκρατες, ἔφη, ὑρεῖν τὰ σὰ κτήματα
πωλούμενα; † πόσου δὲ τὰ ἐμά; ἐγὼ μέν οἶ- πόσου
μαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ἀγαθοῦ ὠνητοῦ ἐπι-
τύχοιμι, ὑρεῖν ἂν μοι σὺν τῇ οἰκίᾳ [καὶ] τὰ
ὄντα πολλὰ πολὺ ῥᾳδίως πέντε μνᾶς. τὰ
μέντοι σά, ἀκριβῶς οἶδα, ὅτι πλέον ἂν ὑ-
D ροι ἢ ἑκατὸν ταλάντου τούτου, καίπερ οὕτως
ἐγνωκὼς, σὺ μὲν οὐχ ἥκῃ προσδεῖσθαι χρη-
μάτων, ἐμὲ δὲ οἰκτείρεις ὅτι τῇ πενίᾳ; τὰ
μὲν γὰρ ἐμά, ἔφη, ἱκανά ἐστιν ἐμοὶ παρέχειν
τὰ ἐμοὶ ἀρκοῦντα· εἰς δὲ τὸν σὸν ὄγκον, ὃν σὺ
προσβέβλησαι, καὶ τὴν σὴν δόξαν, οὐδ' εἰ
προσθείη ὅσα νῦν κέκτησαι, προσδέοιτό σοι, οὐ-
δὲ ὡς ἂν ἱκανά μοι δοκοῖ εἶ σοι. πῶς δὴ τοῦτ';
ἔφη ὁ Κριτόβουλος. ἀπεφήνατο ὁ Σωκρά-
της, ὅτι πρῶτον μὲν ὁρῶ σοι ἀνάγκην οὖ-
E σαν θύειν πολλά τε καὶ μεγάλα, ἢ οὔτε θε-
οὺς οὔτε ἀνθρώπους οἶμαί σε ἂν ἀνασχέσθαι.
ἔπειτα ξένους προσήκει σοι πολλοὺς δέχε-
σθαι, καὶ τούτους μεγαλοπρεπῶς· ἔπειτα δὲ
πολίτας δειπνίζειν καὶ δῶ ποιεῖν, ἢ ἔρημον συμμάχων εἶ. ἔτι δὲ καὶ τὴν πόλιν αἰσθάνομαί
σοι προστάττουσαν μεγάλα τελεῖν, ἱπποδρομίας τε, καὶ χορηγίας, καὶ γυ-

μνασιαρ-

μναρχίας, καὶ στρατείας· ἐὰν δὲ δὴ πόλεμος γένηται, οἶδ' ὅτι καὶ τριηραρχίας μαθοὶς, καὶ εἰσφορὰς τοσαύτας σοι στρατάξουσιν, ὅσας σὺ οὐ ῥᾳδίως ὑποίσῃ. ὅτῳ δ' ἂν ἐνδεῶς δόξῃς τι τούτων ποιεῖν, οἶδ' ὅτι σε διαφήσονται ἀθηναῖοι οὐδὲν ἧττον, ἢ εἰ τὰ αὐτῶν λάβοιεν κλέπτοντα. στρὸς δὲ τούτοις ὁρῶ σε οἰόμενον πλουτεῖν, καὶ ἀμελῶς μὲν ἔχοντα στρὸς τὸ μηχανᾶσθαι χρήματα, παιδικοῖς δὲ [στράγμασι] στροσέχοντα τὸν νοῦν, ὥσπερ ἔξεστί σοι. ὧν ἕνεκα οἰκτείρω σε, μή τι ἀήκεστον κακὸν πάθῃς, καὶ εἰς πολλὴν ἀπορίαν καταστῇς. καὶ ἐμοί μοι, εἰ καὶ στροσδεηθείη, † οἶδ' ὅ, τι καὶ σὺ γιγνώσκεις, ὡς εἰσὶν οἱ καὶ ἐπαρκέσαι, ὥστε πολὺ μικρὰ ποιήσαντες, καταπλύσαιεν ἂν ἀφθονίᾳ τὴν ἐμὴν διαιτάν· οἱ δὲ σοὶ φίλοι πολὺ ἐρχομένου σοῦ μᾶλλον ἔχοντες τῆς ἐαυτῶν καταστάσεως, ἢ σὺ τῆς σῆς, † ὅμως στρὸς σοῦ ὠφελησόμενοι ἀποβλέπουσι. καὶ ὁ Κριτόβουλος εἶπεν· ἐγὼ τούτοις, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν. ἀλλ' ὥρα σοι στροσταλαβέσθαι ἐμοῦ, ὅπως μὴ τῷ ὄντι οἰκέτης γένωμαι. ἀκούσας οὖν ὁ Σωκράτης εἶπε· καὶ οὐ θαυμαστὸν δοκεῖς ὦ Κριτόβουλε τοῦτο σαυτῷ ποιεῖν, ὅτι † ὀλίγον μὲν στρόσθεν, ὅτε ἐγὼ ἔφην πλουτεῖν, ἐγέλασας ἐπ' ἐμοί, ὡς οὐδὲ εἰδότι ὅ, τι εἴη πλοῦτος, καὶ στρότερον οὐκ ἐπαύσω στρὶν ἐξήλεγξάς με, καὶ ὁμολογῆσαι ἐποίησας, μηδὲ ἑκατοστὸν μέρος τῶν σῶν κεκτῆσθαι· νυνὶ δὲ κελεύεις με στροσταλαβέσθαι σοῦ, καὶ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ἂν μὴ πάντα πασιν ἀληθῶς πένης γένωμαι; ὁρῶ γάρ σε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἕν τι πλουτηρὸν ἔργον ἐπισάμενον, στριοῦσθαι ποιεῖν. τὸν οὖν ἀνὼ † ὀλίγων στριοῦντα ἐλπίζω ἀπὸ πολλῶν γ' ἂν πάνυ ῥᾳδίως πολλὴν στρίωσιν ποιῆσαι. οὐκοῦν μέμνησαι ἀρτίως ἐν τῷ λόγῳ, † ὅτε οὐδ' ἀναζεύξειν μοι ἐξουσίαν ἐποίησας, λέγων· ὅτι τῷ μὴ ἐπισταμένῳ ἵπποις χρῆσθαι, οὐκ εἴη χρήματα οἱ ἵπποι, οὐδὲ ἡ γῆ, οὐδὲ τὰ στρόβατα, οὐδὲ ἀργύριον, οὐδὲ ἄλλο οὐδέν, ὅτῳ τις μὴ ἐπίσαιτο χρῆσθαι. εἰσὶ μὲν οὖν αἱ στροσόδοι ἀπὸ τῶν βιούτων. ἐμὲ δὲ πῶς τινι τούτων οἴει ἂν † ἐπιστῆσθαι χρῆσθαι, ᾧ τὸν ἀρχὸν οὐδὲν πώποτ' ἐλύετο τούτων; ἀλλ' ἐδόκει ἡμῖν, καὶ εἰ μὴ χρήματα τις τύχοι ἔχων, ὅμως εἶναί τις ἐπιστήμη οἰκονομίας.

A mnasiis præsis, vt patrocinia suscipias: & bellum si oriatur, tantos illam sumtus imperaturam tibi scio triremium in præfecturis, tantasque collationes, quantis tu non facile subsistes. Quod si non ita gerere videberis aliquid vti debebat geri: sat scio, non minus Athenienses te multaturos, quam si te in peculatu deprehendissent. Præter hæc video te hanc de temetipso cõcepisse opinionem, quod diues sis, & negligenter in excogitandis parandæ pecuniæ rationibus versari, & amoribus ita esse occupatum, atq; si id tibi liceret. Quas ob causas miseret me tui, ne quod insanabile malum accidat tibi, & magnam ad inopiam redigaris. Ac mihi quidem, etiamsi aliquid etiam deesset, scio habere te perspectum, esse qui suppeditare possint tantum, vt modicis admodum sumministratis, abundantia quadam victus mei rationem inundent. Tui vero amici, quum rerum te copia superent, nihilo minus ad te respiciunt, quasi abs te nonnihil vtilitatis exspectantes. Tum Critobulus: Non possum, inquit, his aduersari, mi Socrates. Ceterum tempus est, vt mihi patronus fias, ne reabse miserabilis euadam. Quæ quum audiisset Socrates: An non mirum est, inquit, hoc te aduersus temetipsum committere, mi Critobule, quod quum paullo ante me diuitem memetipsum prædicantem irriseris, quasi qui nesciret, quid sint diuitiæ, neque prius destiteris, quam me conuicisses, & ad fatendum adegisses, ne centesimam quidem partem tuarum me facultatum possidere: nunc me patronum tibi expetas, vtq; dem operam horteris, ne vere pauper fias? Nimirum te video mi Socrates, inquit, vnum hoc opus intelligere, quod ad parandas diuitias pertinet, qui rerum copiam efficere possis. Itaq; illum, qui de exiguis aliquã copiam parare possit, spero de multis facillime magnam effecturum abundantiam. Non autem tu meministi, te modo in eo, quem habuimus sermone, quum ne hiscendi quidem potestatem mihi concederes, dicere; non equos illi facultates esse, qui vti eis nesciret, nec solum, nec oues, nec argentum, nec quidquã aliud, quo quis vti nesciret. Sunt autem fructus aliqui ex huiusmodi rebus. Et quo pacto me putas horum aliquo vti scire, quum ab initio nihil eorum habuerim? Atenim videbatur nobis, etiamsi quis facultates nullas haberet, tamẽ esse in ipso administrationis domesticę scientiã posse.

Quid igitur obstat, quo minus tu quoque A hanc teneas? Hoc ipsum, ait, quod etiam impedire potest, quo minus tibia quis norit canere, si videlicet neq; tibias vmquam ipse habuerit, neq; alius ei concesserit suas, vt in eis artem disceret. Eadem in administratione domestica mea est ratio. Nam opes, quæ instrumenta sunt, numquam habui, quibus eam discerem: neq; sua mihi alius quispiam administranda tradidit, extra te vnũ, qui tua tradere mihi vis. Enimuero qui primum cithara canere discunt, etiam lyras ipsas corrumpunt. Atq; equidẽ si tua in domo rei familiaris administrationem discere instituerẽ, fortassis illã plane corrumperem. Ad ea Critobulus: Studiose mi Socrates, inquit, elabi velle videris, ne mihi quid adiumenti adferas, vt rerum necessariarum onera facilius feram. Minime profecto, ait Socrates, sed lubẽs exponam tibi, quæ scio. Arbitror autẽ te, si ignis petẽdi causſa venires ad me, atq; illo equidem carerẽ: non reprehensurum si alio te ducerem, vnde petere posses. Itidem si te aquã a me poscente, apud me illa nõ esset, alio te ad eam quoq; ducerẽ; sat scio ne id quidem te iniquo laturum animo. Itidem Musicam discere a me volenti si longe me peritiores Musicæ commonstrarem, atq; etiam tibi gratiam habituros, quod ab eis hanc discere cuperes; quid esset, quod in hoc meo instituto posses culpare? Nihil quidem merito, mi Socrates. Quamobrem ego tibi, Critobule, ostendam alios eorum, quæ tu discere studiose cupis ex me, longe peritiores. Fateor autem curæ mihi fuisse, vt quinam rerum hac in ciuitate quarumcumque peritissimi sint, cognoscerem. Nam quum aliquando animaduerterem, iisdem operibus faciundis alios quidem inopes admodum esse, alios opulentos: fuit ea res mihi admirationi, adeoq; digna visa, de qua, quid esset, dispiceretur. Itaq; considerans ipse mecum reperi, per illa conuenienter fieri. Nam qui agerent ea temere, suo cum damno factitare videbam: at qui contento animo curam adhiberent, eos tum celerius faciliusque, tum maiori cum lucro sua facere animaduertebam. A quibus te quoque arbitror, si velis, & si Deus non aduersetur, discere posse; vt rei faciundæ peritissimus fias. Ea quum Critobulus audiisset: Nunc ego te mi Socrates, ait, non missum faciam

τί οὖν κωλύει καί σε ὑπίσασθαι; ὥσθ' ἡ δια-
καὶ αὐλεῖν ἂν κωλύσειεν ἄν θεσπον ὑπίσα-
σθαι, εἰ μήτε αὐτὸς πώποτε κτήσαιτο αὐ-
λοὺς, μήτε ἄλλος αὐτῷ τῶν φίλων ἐν τοῖς αὐ-
τοῦ μανθάνειν. οὕτω δὴ καὶ ἐμοὶ ἔχει περὶ τῆς
οἰκονομίας. οὔτε γὰρ αὐτὸς ὄργανα χρήμα-
τα † ἐκέκτημαι, ὥστε μανθάνειν, οὔτε κέκτημαι
ἄλλος πώποτέ μοι παρέσχε τὰ ἑαυτοῦ δρᾶσαι,
ἀλλ' ἢ σὺ νῦν ἐθέλεις παρέχειν. οἱ δὲ δήπου
τοσοῦτον μανθάνοντες κιθαρίζειν, καὶ τὰς
Βλύρας λυμαίνονται. καὶ ἐγὼ δή, εἰ ἐν τῷ σῷ
οἴκῳ ὑπῆρχόν μοι μανθάνειν οἰκονομεῖν, ἴσως
ἂν καταλυμηνάμην ἂν σου τὸν οἶκον.
τοιαῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπε· τοιαῦτ' ἐγώ-
μοιγε ὦ Σώκρατες ἀποφεύγειν μοι πει-
σῇ μηδέν με σὺ ὠφελῆσαι εἰς ῥᾴονα φο-
φέρειν τὰ ἐμοὶ ἀναγκαῖα πράγματα. οὐ μὰ
δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐκ ἔγωγε, ἀλλ' ὅ-
σα ἔχω, καὶ πάνυ τοιαῦτά σοι ἐξηγήσομαί
σοι. εἶμι δ' ἄν, καὶ εἰ ὑπὸ πῦρ ἐλθόντος σου,
C καὶ μὴ ὄντος παρ' ἐμοὶ, εἰ ἄλλοσε ἡγησαίμην,
ὁπόθεν σοι εἴη λαβεῖν, οὐκ ἂν ἐμέμφου μοι.
καὶ εἰ ὕδωρ παρ' ἐμοῦ αἰτοῦντί σοι αὐτὸς μὴ
ἔχων, ἄλλοσε καὶ ὑπὸ τοῦτο ἤγαγον, εἶδ' ὅτι
οὐδ' ἂν τοῦτό μοι ἐμέμφου. καὶ εἰ βουλομέ-
νου μουσικὸν μαθεῖν σου παρ' ἐμοῦ, δείξαιμί
σοι πολὺ δεινοτέρους ἐμοῦ περὶ μουσικήν,
καί σοι χάριν εἰδόσας, εἰ ἐθέλοις παρ' αὐτῶν
μανθάνειν, τί ἂν ἔτι μοι τοῦτο πιστεῖ μέμ-
φοιο; σοὶ δὲν ἂν δικαίως γε, ὦ Σώκρατες. ἐ-
D γὼ τοίνυν σοι δείξω, ὦ Κριτόβουλε, ὅσα νῦν
λιπαρεῖς παρ' ἐμοῦ μανθάνειν, πολὺ ἄλλους
δεινοτέρους † ἐμοῦ τοὺς περὶ ταῦτα. ὁμολο- ἐμοῦ ὄντας
γῶ δὲ μεμεληκέναι μοι, οἵτινες ἕκαστα ὑπι-
σημονέσατοί εἰσι τῶν ἐν τῇ πόλει. κατα μα-
θὼν γάρ ποτε ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἔργων τοὺς μὲν
πάνυ ἀπόρους ὄντας, τοὺς δὲ πάνυ πλουσίους,
ἀπεθαύμασα, καὶ ἔδοξέ μοι ἄξιον εἶναι ὑπι-
σκέψεως ὅ, τι εἴη τοῦτο. καὶ δῆτα ὑπισκοπῶν
πάνυ οἰκείως ταῦτα γιγνόμενα. τοὺς μὲν γὰρ
E εἰκῇ ταῦτα πράττοντας, ζημιουμένους ἑώ-
ρων, τοὺς δὲ γνώμῃ † σπουδαιοτέρᾳ ὑπιμε- σωφρο-
λουμένους, καὶ θᾶττον καὶ ῥᾷον καὶ κερδα- νουμένῃ
λεώτερον κατέγνων πράττοντας. παρ' ὧν ἂν
καὶ σὲ οἶμαι, εἰ βούλοιο, μαθόντα, εἴ σοι ὁ θεὸς μὴ ἐναντιοῖτο, πάνυ ἂν δεινὸν χρηματιστὴν
γενέσθαι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπε· νῦν τοι, ἔφη, ἐγώ σε οὐκέτι ἀφήσω ὦ Σώκρατες,

πρὶν

πρὶν ἂν μοι ἃ ὑπέσχησαι ἐναντίον τῶν φί-
λων τουτωνὶ ἀποδείξῃς. τί οὖν; ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, ἰοὺ σοι ἀποδεικνύω πρῶτον μὲν οἰκίας τὰς μὲν ἀπὸ πολλοῦ ἀργυρίου
ἀχρήστους οἰκοδομουμένας, τὰς δὲ ἀπὸ πολλοῦ ἐλαττόνος, πάντα ἐχούσας, ὅσα δεῖ, ἃ δόξω ἔν τί σοι τοῦτο τῶν οἰκονομικῶν ἔργων ἐπιδεικνύναι; καὶ πάνυ γ', ἔφη ὁ Κριτόβουλος. τί δῆτα, ἰοὺ ὅ τούτου ἀκόλουθον μετὰ τοῦτό σοι ἐπιδεικνύω, τὰς μὲν πάνυ πολλὰ καὶ παντοῖα κεκτημένους ἔπιπλα, καὶ τούτοις, ὅταν δέωνται, μὴ ἔχοντας χρῆσθαι, μηδὲ εἰδότας, εἰ σῶά ἐστιν αὐτοῖς, καὶ δι' ἀμέλειαν πολλὰ μὲν αὐτοὺς ἀνιωμένους, πολλαχοῦ δὲ ἀνιῶντας τὰς οἰκέτας· τὰς δὲ, οὐδὲν πλέον, ἀλλὰ καὶ μείονα τούτων κεκτημένους ἔχοντας αὐτοῖς ἕτοιμα, † ὅταν ὧν ἂν δέωνται, χρῆσθαι. ἀλλὰ τί οὖν τούτων ἐστίν, ὦ Σώκρατες, ἄτοπον, ἢ ὅτι τοῖς μὲν ὅπου ἔτυχεν ἕκαστον καταβέβληται, τοῖς δὲ ἐν χώρᾳ ἕκαστα τεταγμένα κεῖται; καὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης. καὶ ἐν χώρᾳ γ', ἐν ᾗ ἔτυχεν, ἀλλ' ἔνθα πρέπει, ἕκαστα μᾶλλον τέτακται. λέγειν τι μοι δοκεῖς, ἔφη, καὶ τοῦτο, ὁ Κριτόβουλος, τῶν οἰκονομικῶν. τί οὖν; ἰοὺ σοι, ἔφη, καὶ οἰκέτας αὖ ἐπιδείκνυμι ἔνθα μὲν πονηρούς, ὡς εἰπεῖν, δεδεμένους, καὶ τούτους ἁμωνὰ ἀποδιδράσκοντας, ἔνθα δὲ λελυμένους, καὶ ἐθελοντάς τε ἐργάζεσθαι καὶ τῷ δεσπότῃ, οὐκ ἄξιον τοῦτό σοι δοκῶ ἀξιοθέατον τῆς οἰκονομίας ἔργον ἐπιδείκνυσθαι; νὴ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οὐ σφόδρα γε. ἰοὺ δὲ καὶ τὸ δαπανηρότατον γεωργίας γεωργοῦντας, τοὺς μὲν ἀπολωλέναι φάσκοντας ὑπὸ γεωργίας, καὶ ἀπορεῖν, τοὺς δὲ, ἀφθόνως καὶ καλῶς πάντα ἔχοντας, ὅσων δέονται, ἀπὸ τῆς γεωργίας; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος. ἴσως γὰρ ἀναλίσκουσιν οὐκ εἰς ἃ δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἃ βλάπτων φέρει αὐτῷ καὶ τῷ οἴκῳ. εἰσὶ μέντοι τινες ἴσως, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τοιοῦτοι· ἀλλ' ἐγὼ οὐ τούτους λέγω, ἀλλ' οἳ οὐδὲ εἰς τἀναγκαῖα ἔχουσι δαπανᾶν, γεωργοῦντες φάσκοντες. καὶ τί ἂν εἴη τούτου αἴτιον, ἔφη, ὦ Σώκρατες; ἐγώ σε ἄξω καὶ ὅποι τούτους, ἔφη ὁ Σωκράτης· σὺ δ' ἐθέλοις δήπου καταμαθεῖν. νὴ Δί', ἔφη, ὦ δύναμαί γε. σκεπτέον γοῦν ἐθέλοντι σαφῶς ἀποβλέψαι, εἰ γνώσῃ. νῦν δὴ ἐγώ σοι σύνοιδα ὅτι μέντοι κωμῳδῶν θέαν καὶ πάνυ πρωὶ † ἀνιστάμενον,

A prius, quam mihi quod policitus es horum in amicorum præsentia, demonstres. Quid ergo mi Critobule, subiecit Socrates, si demonstrabo tibi primum quosdam ędes inutiles ingenti pecunia, quosdam longe minore domos eiusmodi exstruere, quæ ab omnibus instructæ sint, a quibus esse debent; an non videbor tibi vnum aliquod opus ex iis, quæ ad domesticam administrationem pertinent, ostendere? Omnino, ait Critobulus. Quid autem, si, quod consequens huius est, deinceps commonstrem tibi? nimirum quosdam, qui supellectilem multam ac variam possideãt, nec ea, quum opus est, vti posse, neq; scire, an omnia sint eis integra, easq; ob causas magna molestia tum se, tum familiam adficere: quosdam vero, qui non his ampliorem, sed tenuiorem etiam possideant, ad vsum omnia parata habere, quum eis opus est. Quæ vero causa sit alia, mi Socrates, nisi quod illis quidem fortuito proiecta singula, his ordine collocata iacent? Ita profecto est, ait Socrates. Immo ne fortuito quidem in loco, sed eo distributa singula sunt, quo sita esse par erat. Videris mihi hoc quoque proferre, subiecit Critobulus, vnum ex iis, quæ ad rem domesticam pertinent. Quid autem, si & famulos demonstrem tibi istic quidem vinctos, vt ita dicam, ac nihilominus frequenter aufugientes; heic vero solutos, non tamen inuite vel laborantes, vel manentes, an non illud etiam opus consideratu dignum in administratione domestica tibi ostendere videbor? Maxime quidem certe, ait Critobulus. Quid si diuersos consimili ratione colentes agrum, quorum alij se per agriculturam perditos dicant, & inopes sint; alij abunde commodeq; omnia necessaria ex eadem agricultura habeant? Ita est, inquit Critobulus. Nam fortassis impẽsas faciunt nõ in ea modo, in quæ fieri par est; sed etiã in alia, quæ tum ipsis, tũ familiæ damnum adferant. Sunt fortasse nõnulli tales, ait Socrates, verum ego non de his loquor: sed de iis, qui quum agriculturam exercere se fateantur, non tamen ne quidem in res necessarias sumtum facere possunt. Et quæ nã, inquit, eius rei fuerit causa, mi Socrates? Deducam ego te, ait Socrates, ad hos quoq;: tu eos cõtemplatus, rẽ animaduertes. Profecto si quidem possim, inquit. Necesse est igitur periculum tui contemplandos facias, an intelligere possis. Memini vero te ad spectandos comœdiarum actores admodum aliquando mane surrexisse,

ὅταν ἂν δέωνται,

ἀνιστάμενον

ac valde longam viam confeciſſe, mihi-A
que auctorem fuiſſe, vt vna tecum ſpectator eſſe non recuſarem. Verum ad rem quamdam huiuſmodi numquam me es cohortatus. Ergone tibi, mi Socrates, ridiculus eſſe videor? Immo tibimet profecto multo magis ridiculus. Quid autem, ſi tibi quoſdam commonſtrem, qui ex re equeſtri ad rerum neceſſariarum inopiam redacti ſint; itemq; alios, qui per eamdem rem equeſtrem magnam rerum copiam parauerint, atque de hoc lucro mirificam voluptatem capiant? Eos vero ipſe quoque video, & vtroſque noui, quamquam nihilo ſim magis eorum in numero, qui lucrum faciunt. Nimirum ſic eos ſpectas, vt tragœdiarum & comœdiarum actores, non illos quidem, mea ſententia, vt poeta fias: ſed vt videndo, atque audiendo nonnihil, voluptatem capias. Ac fortaſſis id quidem recte. Nec enim poeta vis fieri. Quum autem neceſſario rem equeſtrem tractare cogaris, non te ſtultum exiſtimas eſſe, ſi non conſideres, quo pacto ea in re minime rudis ſis, præſertim quum eadem heic ad
C vſum commoda ſint, & ad vendendum fructuoſa? Pullos equorum domare me iubes Socrates? Nihilo magis, ait, quam emere quos a pueris ad colendum agrum præpares. Sed quædam mihi tam equorum, quam hominum ætates eſſe videntur, quæ ſtatim vtiles ſint, & in melius proficiant. Poſſum etiam commonſtrare quoſdam, qui nuptas ſibi vxores ita tractant, vt earum adiumento rem familiarem augeant: alios, vt damna maxima accipiant. Hac etiam in parte, mi Socrates, virone, an vxori tribuenda cul-D
pa eſt? Si pecus, ait Socrates, male adfectum ſit, plerumque paſtorem accuſamus: ſi equus lædat aliquem, plerumque crimen in equitem confertur. Vxor a marito ſi recte inſtituta male ſe gerit, merito culpam ipſa ſuſtinet: at ſi vir ea, quæ honeſta & laudabilia ſunt, non docuerit illam, atque ita horum ignara vtatur, an non in virum merito ea culpa conferri debeat? Omnino mi Critobule, inquit, (ſumus enim amici, quotquot heic adſumus) verum nobis dicito. Eſt ne aliquis
E alius, cui plus rerum ſeriarum committas, quam vxori? Nemini, ait. Eſt ne vero quiſpiam, cum quo minus colloquare, quam cum illa? Si minus, inquit, cum nemine; ſaltim cum non multis. An vero eam puellam admodum duxiſti,

καὶ πόλυ μακρὰν ὁδὸν † βαδίζοντα, καὶ ἐμὲ † ἀναπείθοντα τοσοῦτόν σοι συνεπιθέσθαι. ὅπῃ βαδίζουσι ἀναπείθοντα ὅπῃ δὲ ζιόδοτον σοῦδέν με πώποτε ἔργον παρεκάλεσας. σκοπῶ γελοῖός σοι φαίνομαι εἶναι, ὦ Σώκρατες; σαυτῷ δὲ πολὺ γε δή, ἔφη, γελοιότερος. ὧν δὲ καὶ ἀφ' ἱππικῆς σοι ὑπισχνοῦμαι τοὺς μὲν εἰς ἀπορίαν τῶν ὑπαρχόντων ἐληλυθότας, τοὺς δὲ ἀφ' ἑνὸς τούτου ἱππικοῦ καὶ πόλυ εὐπόρους ὄντας, καὶ ἅμα ἀγαλλομένους ὑπὸ τοῦ κέρδους; σκοπῶ τούτους μὲν καὶ ἐγὼ ὁρῶ, καὶ οἶδα ἑκατέρους, καὶ σοῦδέν τι μᾶλλον τῶν κερδαινόντων γίγνομαι. πολλοὶ γὰρ αὐτοὺς † ὥσπερ τοὺς ῥαψῳδοὺς τε καὶ κωμῳδοὺς, οὐχ ὅπως ποιητὰς, οἶμαι, φήσῃ, ἀλλ' ὅπως ἥδῃς ἰδών τι ἢ ἀκούσας. καὶ ταῦτα μὲν ἴσως οὕτως ὀρθῶς ἔχει. οὐ γὰρ ποιητὴς βούλει γενέσθαι. ἱππικὴν δὲ ἀναγκαζόμενος χρῆσθαι, οὐ μόνον οἷός τ' εἶ, εἰ μὴ σκοπεῖς, ὅπως μὴ ἰδιώτης ἔσῃ τούτου τοῦ ἔργου, ἄλλως τε καὶ τῶν αὐτῶν ὄντων ἀγαθῶν εἰς τε τὴν χρῆσιν, καὶ κερδαλέων εἰς πώλησιν ὄντων; πωλοδαμνῶν με κελεύεις, ὦ Σώκρατες; οὐ μὰ δί' οὐδέν τι μᾶλλον, ἢ καὶ γεωργοὺς ἂν παιδίων ὠνούμενον κατασκευάζειν. ἀλλ' εἶναί μοί δοκοῦσιν ἡλικίαι καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώπων, αἳ εὐθὺς τε χρήσιμοί εἰσι, καὶ ὅτι ὃ βέλτιον ὑπισιδόασιν. ἔγωγε δή τινας καὶ γυναῖκας ἐπιδεῖξαι καὶ γαμεταῖς τοὺς μὲν οὕτω χρωμένους, ὥστε συνεργοὺς ἔχειν αὐτὰς εἰς τὸ συναύξειν τοὺς οἴκους, τοὺς δὲ † ἢ ὡς πλήσασα λυμαινομένας. καὶ τοῦτο πότερον χρὴ, ὦ Σώκρατες, τὸν ἄνδρα αἰτιᾶσθαι, ἢ τὴν γυναῖκα; τὸ βέλτιον μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης ὡς ὅπῃ τὸ πολὺ ἴσως κακῶς ἔχει, τὸν νομέα αἰτιώμεθα· καὶ ἵππους ὡς ὅπῃ τὸ πολὺ ἴσως κακουργεῖ, τὸν ἱππέα κακίζομεν. τὸ δὲ γυναικὸς, εἰ μὲν διδασκομένη ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς τἀγαθὰ κακὰ ποιεῖ, ἴσως δικαίως ἂν ἡ γυνὴ τὴν αἰτίαν ἔχοι· εἰ δὲ μὴ διδάσκων τὰ καλὰ κἀγαθὰ, ἀνεπιστήμονι τούτων χρῷτο, ἆρ' οὐ δικαίως ἂν ὁ ἀνὴρ τὴν αἰτίαν ἔχοι; πάνυ γε δή, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε (φίλοι γάρ ἐσμεν οἱ παρόντες) † ἀπαλη- ἀπαληθεύσαι
θεύσαι πρὸς ἡμᾶς. ἔστιν ὅτῳ ἄλλῳ τῶν ἀνθρώπων πλείω διατρίβεις, ἢ τῇ γυναικί; οὐδενί, ἔφη. ἔστι δὲ ὅτῳ ἐλάττονα διαλέγῃ, ἢ τῇ γυναικί; εἰ δὲ μή, οὐ πολλοῖς γε, ἔφη. ἔγημας δὲ αὐτὴν παῖδα νέαν μάλιστα, ἢ καὶ

ἢ καὶ ὡς ἠδυνάτο ἐλάχιστα ἑωρακυῖαν καὶ ἀκηκουῖαν; μάλιστα. Οὐκοῦν πολὺ θαυμαστότερον, εἴπι ὦν δεῖ λέγειν ἢ πράττειν διδάσαιτο, ἢ εἰ ἐξαμαρτάνοι. οἷς δ' σὺ λέγεις ἀγαθὰς εἶναι γυναῖκας, ὦ Σώκρατες, † εἰ αὐτοὶ ταύτας ἐπαίδευσαν; οὐδὲν * οἷόν τ' διδάσκεσθαι. συγήσω † δέ σοι ἐγὼ καὶ Ἀσπασίαν, ἢ διδάσκειν ἐμοὶ ταῦτα πολύτα διδάξει. νομίζω δὲ γυναῖκα καὶ οἰκονόμον ἀγαθὴν οἰκοῦσαν, πολὺ αὐτάρκεστον εἶναι τῷ ἀνδρὶ ὁπόσον ἀγαθόν. ἔρχεται μὲν γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν ἀφ' ἑστίας τῶν τοῦ ἀνδρὸς πρόσεισι τὰ κτήματα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, δαπανᾶται δ' ἀφ' ἑστίας τῶν γυναικὸς τὰ πλεῖστα. καὶ ἐκ μὲν τούτων γιγνομένων, αὔξονται οἱ οἶκοι, κακῶς δὲ τούτων πραττομένων οἱ οἶκοι μειοῦνται. οἶμαι δέ σοι καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστήμων τὸς ἀξίως λόγου ἕκαστον ἐργαζομένους ἔχειν αὐ ἐπιδεῖξαί σοι, εἴπι πού σε δοκεῖ χρῆσθαι. ἦ πάντας μὲν τί σε δεῖ ἐπιδεικνύναι, ὦ Σώκρατες; ἔφη ὁ Κριτόβουλος. οὔτε γὰρ κτήσασθαι πασῶν τῶν τεχνῶν ἐργάσιμον ῥᾴδιον, οὔτε δεῖ, ἔμπροσθεν γιγνέσθαι αὐτῶν οἷόν τε. ἀλλ' αὖ δοκεῖ μοι καλλίστας τ' ἐπιστήμων, καὶ ἐμοὶ † πρέπειν αὖ μάλιστα ἐπιμελεῖσθαι, ταύτας μοι καὶ αὐτὸς ἐπίδειξον, καὶ τὰς πορίσοντας αὐτάς. καὶ † αὐτὸς ὅ, τι δύνασαι, συνωφέλει εἰς ταῦτα διδάσκων. ἦ καλῶς, ἔφη, λέγεις, ὦ Κριτόβουλε. καὶ γὰρ αἵ γε βαναυσικαὶ καλούμεναι καὶ ἐπίρρητοί εἰσι, καὶ εἰκότως μέντοι πολὺ ἀδοξοῦνται παρὰ τοῖς πολεσιν. καταλυμαίνονται γὰρ τὰ σώματα τῶν τε ἐργαζομένων καὶ τῶν ἐπιμελουμένων, ἀναγκάζουσαι καθῆσθαι καὶ σκιαφοιτεῖν, ἔνιαι δὲ καὶ παρὰ πῦρ ἡμέρας. τῶν δὲ σωμάτων θηλυνομένων καὶ αἱ ψυχαὶ πολὺ ἀρρωστότεραι γίγνονται. καὶ ἀσχολίας δὲ μάλιστα † ἔχουσαι καὶ φίλων καὶ πόλεως σπουδῆς ἐπιμελεῖσθαι αἱ βαναυσικαὶ καλούμεναι. ὥστε οἱ τοιοῦτοι δοκοῦσι † κακοὶ καὶ φίλοις χρῆσθαι, καὶ ταῖς πατρίσιν ἀλεξητῆρες εἶναι. καὶ ἐν οἰκίαις μὲν τῶν πολεων, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς ἐν πολέμοις δοκούσαις εἶναι, οὐδὲ ἕξεστι τῶν πολιτῶν τοῖς βαναυσικὰς τέχνας ἐργάζεσθαι. ἡμῖν δὲ δὴ ποίας συμβουλεύεις ὦ Σώκρατες χρῆσθαι; ἆρα, ἔφη ὁ Σωκράτης, μὴ αἰσχυνθῶμεν τ' ἄρσων βασιλέα μιμήσασθαι. ἐκεῖνον γάρ φασιν ἐν τοῖς καλλίστοις τε καὶ ἀναγκαιοτάτοις ἡγούμενον εἶναι ἐπιμελήσασθαι, γεωργίαν τε καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην,

aut saltim quæ, quam fieri potuit, minime multa tum vidisset, tum audiuisset? Maxime. Multo igitur magis mirum erit, si, quid dicendum faciundumue sit, sciat; quam si peccet. Quibus autem bonas tu dicis vxores esse, mi Socrates, num illi eas sic instituerunt? Nihil vetat, id a nobis considerari. Atque equidem etiam Aspasiæ te commendabo, quæ multo peritius hæc omnia tibi ostendet. Existimo autem vxorem, quæ in domo bona sit socia, tantumdem habere momenti ad vtriusque vtilitatem, quantum vir habeat. Nam plerumque viri opera facultates in domum veniunt, & maxima pars earum vxore promente consumitur. Quæ quidem si recte fiant, amplificantur domus: sin autem, deminuuntur. Arbitror autem me posse tibi aliarum etiam artium opifices, qui singulas egregie faciant, commonstrare; siquidem id desideres. Et Critobulus: Quid vero necesse sit, ait, mi Socrates, vniuersas ostendere? Nec enim facile possunt parari, qui artes omnes recte exerceant, nec illarum peritus aliquis fieri potest. Saltim mihi velim ostendas tum quæ pulcherrimæ videantur, ac me decere maxime, si operam in eis ponam; tum eos, qui has exerceant. Quinetiam ipse aliquid adiumenti, si potes, ad hoc mihi docendo adfer. Recte dicis, ait, mi Critobule. Nam quæ artes infimæ notæ sunt, & adpellantur sordidæ, infames sunt, & merito in ciuitatibus non magni fiunt. Etenim corpora illorum, qui vel eas exercent, vel curant, corrumpunt: dum sedere illos cogunt, & in vmbra viuere, totosque dies in nonnullarum operis ad ignem esse. Iam si corpora effeminentur, etiam animi longe debiliores redduntur. Eædem illiberales artes tantas habent occupationes, vt amicis & reipublicæ dari opera non possit. Quo fit, vt eiusmodi homines nec amicorum vsui videantur esse commodi, nec tueri patriam possint. Etiam nonnullis in vrbibus, maxime quæ bellis occupantur, ne quidem licet cuiquam ciuium sordidas hasce artes exercere. Nobis vero, Socrates, quibus vtendum esse consulis? Ne nos pudeat, inquit, Persarum regem imitari. Nam illum aiunt, quod agriculturam, & bellicæ rei artem, pulcherrimas & maxime necessarias existimet,

* οἷόν τε recte κωλύει τὸ † δέ σε ἐγὼ & Ἀσπασίαν,
ἔχοιεν
κακοὶ
αὐτὰς
αὐτὰ
ἀρέσκειν

vtramque maximo ſtudio colere. Quibus auditis Critobulus: Tune vero, mi Socrates, inquit, Perſarum regem inter alia agriculturæ operam aliquam dare credis? Si hoc modo, ait Socrates, rem conſideraverimus, fortaſſis intelligemus, Critobule, num inter alia etiam agriculturæ det operam. Etenim rerum bellicarum maxime ſtudioſum eſſe fatemur idcirco, quod in omnibus nationibus, quæ tributum ei pēdunt, conſtitutum ſit cuique prætori, quot equites, ſagittarij, funditores, ſcurati ſtipendiis ali debeant; qui ad continendum in officio ſubiectos ipſius imperio ſufficiant, & ſi hoſtes inuadant ipſius regnum, tueri illud poſſint. Præter hos, alit in arcibus præſidiarios, & annonam dat præſidiariis præfectus is, cui datum eſt hoc negotij: rex autem in annos ſingulos & ſtipendiarios & alios luſtrat, quibus iniunctum eſt, vt ſint in armis; omneſque in vnum cogit, exceptis iis, qui arces cuſtodiunt, ad eum locum, quo conuentus indicitur. Qui vicini ſunt locis iis, in quibus degit, eos ipſe inſpicit: ad eos autem, qui procul habitant, fidos quoſdam homines mittit, qui eos inſpiciant. Ac magiſtri quidem præſidiorum, & tribuni, & ſatrapæ, qui numerum conſtitutum habere ſe integrum palam oſtendunt, militeſque bonis equis & armis inſtructos exhibent: a rege honoribus augentur, & ingentibus donis collocupletantur. Quos vero prætores vel negligere præſidiorum magiſtros, vel quæſtum ſuum facere compererit: eos grauiter punit, ademtoque ipſis imperio, alios eorum loco rerum ſuarum curatores conſtituit. Atque hæc quia facit, haud dubie nobis aliquid bellicis in rebus ſtudij ponere videtur. Præterea quantum regionis ſuæ peragrans ipſe inſpicit, in eo etiam omnia ipſe explorat: quantum vero ipſe non inſpicit, id miſſis fidis hominibus inuiſit. Et quos quidem prætores animaduertit egregie habitatam terram exhibere, ſolumque cultum, & arboribus, pro cuiuſque ſoli natura, fructibuſque plenum: eis alium etiam agrum adtribuit, & muneribus cohoneſtat, & locis in conſeſſu honoratis ornat. Quorum vero terram incultam eſſe videt, ac a paucis habitatam, vel propter ipſorum aſperitatem, vel petulantiam, vel negligentiam: iis multatis, & magiſtratu deiectis, alios eorum loco prætores conſtituit.

τούτων ἀμφοτέρων ἱκανῶς ὀπιμελεῖσθαι. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἀκούσας ταῦτα εἶπε· καὶ τοῦτο, ἔφη, πιστεύεις ὦ Σώκρατες, βασιλέα τῶν ἄλλων γεωργίας τι συνεπιμελεῖσθαι; ὥστ' ἄν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὀπισκοποῦντες, ὦ Κριτόβουλε, ἴσως ἂν καταμάθοιμεν εἴ τι συνεπιμελεῖται. τὰ μὲν γὰρ πολεμικῶν ἔργων ὁμολογοῦμεν αὐτὸν ἱκανῶς ὀπιμελεῖσθαι, ὅτι ἐξ ὁπόσων τῶν ἐθνῶν δασμοὺς λαμβάνει, τέταχε τῷ ἄρχοντι ἑκάστῳ, εἰς ὁπόσους δεῖ διδόναι ξενικὸν ἱππέας, καὶ τοξότας, καὶ σφενδονήτας, καὶ γερροφόρους, οἵτινες τῶν τε ἐπ' αὐτὸν ἀρχομένων ἱκανοὶ ἔσονται κρατεῖν, καὶ, ἢν πολέμιοί τινες ὀπίωσιν, ἀρήξουσι τῇ χώρᾳ. χωρὶς δὲ τούτων, φύλακας ἐν ταῖς ἀκροπόλεσι δέδωκε, καὶ τούτοις μὲν ξενικὸν διδοῦσιν οἷς φρουρεῖν διδωσιν ὁ ἄρχων, ᾧ τοῦτο προστέτακται· βασιλεὺς δὲ κατ' ἐνιαυτὸν ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν μισθοφόρων καὶ τῶν ἄλλων οἷς ὡπλίσθαι προστέτακται, καὶ πρώτας ἅμα συνάγων, πλησίον τοὺς ἐν ταῖς ἀκροπόλεσιν, ἔνθα δὴ ὁ σύλλογος καλεῖται. καὶ τοὺς μὲν ἀμφὶ τοὺς αὐτοῦ οἰκήσειν αὐτὸς ἐφορᾷ, τοὺς δὲ πρόσω ἀποικοῦντας, πιστοὺς πέμπει ὀπισκοπεῖν. καὶ οἱ μὲν ἂν φαίνωνται τῶν φρουράρχων, καὶ τῶν χιλιάρχων, καὶ τῶν σατραπῶν τὸν ἀριθμὸν τὸν τεταγμένον ἔκπλεων ἔχοντες, καὶ τούτους † δοκίμους ἵπποις τε καὶ ὅπλοις κατεσκευασμένους παρέχωσι, τούτους μὲν τοὺς ἄρχοντας καὶ ταῖς τιμαῖς αὔξει, καὶ δωρεαῖς μεγάλοις καταπλουτίζει. ὅς δ' ἂν αὖ ἕνα τῶν ἀρχόντων ἢ καταμελοῦντας τῶν φρουράρχων, ἢ κατακερδαίνοντας, τούτους χαλεπῶς κολάζει, καὶ παύων τῆς ἀρχῆς, ἄλλους ὀπιμελητὰς καθίστησι. τῶν μὲν δὴ πολεμικῶν ἔργων ταῦτα ποιῶν δοκεῖ ἡμῖν † ἀναμφιλόγως ὀπιμελεῖσθαι. ἐπὶ δὲ ὁπόσην μὲν τῆς χώρας διελαύνων ἐφορᾷ † αὐτὸς, καὶ δοκιμάζει· ὁπόσην δὲ μὴ αὐτὸς ἐφορᾷ, πέμπων πιστοὺς ὀπισκοπεῖται. καὶ ὅς μὲν ἂν αἰσθάνηται τῶν ἀρχόντων σωοικοῦντα μὲν τὴν χώραν παρεχόμενον, καὶ ἐργὸν ὄντα τὴν γῆν, καὶ πλήρη δένδρων τε, ὧν ἑκάστη φέρει, καὶ καρπῶν, τούτοις μὲν χώραν τὴν ἄλλην προστίθησι, καὶ δωρεαῖς κοσμεῖ, καὶ ἕδραις ἐντίμοις γεραίρει. οἷς δ' ἂν ὁρᾷ ἀργὸν τε τὴν χώραν οὖσαν, καὶ ὀλιγάνθρωπον, ἢ διὰ χαλεπότητα, ἢ δι' ὕβριν, ἢ δι' ἀμέλειαν, τούτους δὲ κολάζων, καὶ παύων τῆς ἀρχῆς, ἀρχοντας ἄλλους καθίστησι.

δοκίμους

αὐαμφιλόγως

αὐτὸς, ⊙ αὐτὸς

Ταῦτα

ἐπιμέλεσθαι

ταῦτα ποιῶν δοκεῖ ἧττον † ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ἡ γῆ ἐνεργὸς ἔσται ὑπὸ τῶν κατοικούντων, ἢ ὅπως εὖ φυλάξεται ὑπὸ τῶν φρουρούντων; καὶ εἰσὶ δ' αὐτῷ οἱ ἄρχοντες διατεταγμένοι ἐφ' ἑκάτερον οὐχ οἱ αὐτοὶ, ἀλλ' οἱ μὲν ἄρχουσι τῶν κατοικούντων τε, καὶ τῶν ἐργατῶν, καὶ δασμοὺς ἐκ τούτων ἐκλέγουσιν· οἱ δ' ἄρχουσι τῶν ὡπλισμένων φρουρῶν. κἂν μὲν

καλῶς

ὁ φρούραρχος μὴ † ἱκανῶς τῇ χώρᾳ ἀρήγῃ, ὁ τῶν ἐνοικούντων ἄρχων καὶ τῶν ἔργων ἐπιμελούμενος, κατηγορεῖ τοῦ φρουράρχου, ὅτι οὐ δύνανται ἐργάζεσθαι διὰ τὴν ἀφυλαξίαν. ἢν δὲ παρέχοντος τοῦ φρουράρχου εἰρήνην τοῖς ἔργοις, ὁ ἄρχων ὀλιγάνθρωπόν τε παρέχηται καὶ ἀργὸν τὴν χώραν, τούτου αὖ κατηγορεῖ ὁ φρούραρχος. καὶ γὰρ σχεδόν τι οἱ κακῶς τὴν χώραν ἐργαζόμενοι οὔτε τοὺς φρουροὺς τρέφουσιν, οὔτε τοὺς δασμοὺς δύνανται ἀποδιδόναι. ὅπου δ' ἂν σατράπης καθιστῆται, οὗτος ἀμφοτέρων τούτων ἐπιμελεῖται. ἐκ τούτων ὁ Κριτόβουλος εἶπεν· οὐκοῦν εἰ μὲν δὴ ταῦτα ποιεῖ βασιλεὺς, ὦ Σώκρατες, οὐδὲν ἔμοιγε δοκεῖ ἧττον τῶν γεωργικῶν ἔργων ἐπιμελεῖσθαι ἢ τῶν πολεμικῶν. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐν ὁπόσαις τε χώραις ἐνοικεῖ, καὶ εἰς ὁπόσας ἐπιστρέφεται, ἐπιμελεῖται τούτων, ὅπως κῆποί τε ἔσονται, οἱ παράδεισοι καλούμενοι, πάντων καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν μεστοὶ, ὁπόσα ἡ γῆ φύειν ἐθέλει. καὶ ἐν τούτοις αὐτὸς ταπλεῖστα διατρίβει, ὅταν μὴ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἐξείργῃ. νὴ δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ἀνάγκη τοίνυν, ὦ Σώκρατες, ἔνθα γε διατρίβει αὐτὸς, καὶ ὅπως

ὡς κάλλιστα

† ὡς κάλλιστοι κατεσκευασμένοι ἔσονται οἱ παράδεισοι ἐπιμελεῖσθαι δένδρεσι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι [καλοῖς *, ὅσα ἡ γῆ φύει. φασὶ δέ τινες, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, καὶ ὅταν δῶρα διδῷ ὁ βασιλεὺς, πρῶτον μὲν εἰσκαλεῖν τοὺς πολέμῳ ἀγαθοὺς γεγονότας, ὅτι οὐδὲν ὄφελος πολλὰ ἀροῦν, εἰ μὴ εἶεν οἱ ἀρήξοντες. δεύτερον δὲ, τοὺς κατασκευάζοντας τὰς χώρας [ἄριστα * καὶ ἐνεργοὺς ποιοῦντας· λέγοντα, ὅτι οὐδ' ἂν οἱ ἄλκιμοι δύναιντο ζῆν, εἰ μὴ εἶεν οἱ ἐργαζόμενοι. λέγεται δὲ καὶ Κῦρός ποτε, ὅσπερ εὐδοκιμώτατος δὴ βασιλεὺς γεγένηται, εἰπεῖν τοῖς ἐπὶ τὰ δῶρα κεκλημένοις· ὅτι αὐτὸς ἂν δικαίως τὰ ἀμφοτέρων δῶρα λαμβάνοι. κατασκευάζειν τε γὰρ ἄριστος εἶναι ἔφη χώραν, καὶ ἀρήγειν τοῖς κατεσκευασμένοις. Κῦρος μέντοι, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὦ Σώκρατες,

A Hæc dum facit, an tibi minus curare videtur, vt terra colatur ab incolis, quam vt a præsidiis recte custodiatur? Et sunt ei sane prætores ad vtrumque constituti, non iidem: sed alij præsunt incolis, & operas facientibus, deque his vectigalia colligunt, alij præsidiis armatis præsunt. Ac si quidem præsidij magister regionem non satis defenderit, incolarum prætor, & is, qui operum faciundorum curam gerit, accusat ipsum: quod ob negligentiam custodiæ exerceri opera non possint. Sin præsidij magistro pacem operibus faciundis præstante, prætor regionem a paucis habitatam, & incultam exhibeat: vicissim ille a pręsidij magistro accusatur. Nam fere illi, qui terram male colunt, neque præsidiarios alunt, neque tributa possunt pendere. Vbi vero satrapa constitutus est, is curam horum vtriusque habet. Secundum ea Critobulus: Quod si, mi Socrates, inquit, hæc facit rex; nihilo mihi videtur minus agriculturæ, quam operum rei bellicæ curam gerere. Præter hæc, ait Socrates, quascumque regiones incolit, & quocumque se confert, studiose dat operam, vt horti sint, quos paradisos vocant, omnibus referti, quæcumque pulchra & bona enasci de terra possunt. Atque in his ipse magna ex parte versatur, quum anni tempus id fieri non prohibet. Profecto igitur, inquit Critobulus, curari necesse est illic, mi Socrates, vbi rex versatur, vt pulcherrime instructi sint paradisi tum arboribus, tum aliis rebus e terra nascentibus. Proditur etiam a nonnullis, mi Critobule, ait Socrates, quoties rex munera largiatur, primum eos arcessi ad ipsum, qui præclare se in bello gesserint; quod multum arare, nihil prosit, nisi sint, qui arantes defendant: deinde, qui regiones suas quamoptimas præstant, & cultas reddunt. Etenim dicere regem, ne viuere quidem posse viros fortes, nisi sint, qui terram colant. Et Cyrum aiunt, maxima gloria regem, dixisse aliquando ad eos, qui ad accipienda munera vocati essent: merito sibi vtraque dona deberi. Nam se regionem optime posse instruere, & quæ iam instructa sint, defendere. Cyrus ergo, mi Socrates, subiecit Critobulus, si hoc dixit,

non minus gloriabatur eo, quod regiones A cultas efficere posset, atq; instruere: quam quod rei militaris peritus esset. Ac profecto, subiecit Socrates, si vixisset Cyrus, longe præstantissimus in imperio futurus fuisse videtur. Eius rei quum alia fuerunt argumenta, tum illud etiam, quod quum de regno manum cum fratre conserturus proficisceretur, nullus ab ipso ad regem transiisse feratur: multis millibus hominum a rege ad ipsum deficientibus. Equidem magnum esse argumentum virtutis in imperatore statuo, si homines eum lubenter sequantur, ac manere apud ipsum in periculis velint. Cyro autem, dum viueret, & in prœlio amici aderant, & quum interfectus esset, omnes circum mortuum pugnantes cum ipso occubuerunt, extra vnum Ariæum, qui læuo in cornu collocatus fuerat. Atque hic Cyrus perhibetur Lysandro, quum a sociis dona ferens ad eum venisset, inter alias comitatis & beneuolentiæ significationes, quemadmodum aliquando Lysander ipse cuidam hospiti suo Megaris narrauit, etiam hortum, qui Sardibus est, ipsemet ostendisse. Hunc Lysander quum admiraretur ob arborum pulchritudinem, & quod æqualiter essent omnia consita, quod ordines arborum recti, quod angulis accurate factis ornata omnia, quod odores multi ac suaues obambulantes ipsos comitarentur, hæc inquam ille quum admiraretur: Equidem, ait, admiror horum omnium pulchritudinem, Cyre: multo tamen magis eum suspicio, qui singula tibi sic & dimensus est, & disposuit. Quæ vt Cyrus audiisset, delectatum eis dixisse: Atqui omnia hæc, mi Lysander, ego dimensus sum ac disposui. Nonnulla sunt etiam, quæ ipsemet conseui. Tum Lysander se Cyrum intuentem, conspecta vestium ipsius pulchritudine, & odore percepto, torquium denique, armillarumque animaduersa elegantia, ceteriq; ornatus, quem habebat, dixisse commemorabat: Quid ais, Cyre? Tune manibus tuis aliquid horum conseuisti? Respondisse vero Cyrum: Hoccine tibi admirationi est, mi Lysander? Mithren iuratus testor, numquam me, quum recte E valeo, cibum capere prius, quam vel ex bellicis, vel rusticæ rei exercitiis, vel alia quapiam studiosa cõtentione sudauerim. Atque his auditis Lysander ipse aiebat,

Cic. de Senect. n. 59.

cic. de Senect. n. 59.

καὶ † ἐπηγέλλετο οὐδὲν ἧττον, εἰ ταῦτα ἔλεγε, ὅτι τῇ χώρᾳ ἐνεργὸς ποιεῖν, καὶ κατασκευάζειν, ἢ ὅτι τῷ † πολεμικὸς εἶναι. καίναι μὰ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, Κῦρός γε, εἰ ἐβίωσεν, ἄριστος ἂν δοκῇ ἄρχων γενέσθαι. καὶ τούτου τεκμήρια ἄλλα τε πολλὰ παρέχηται, καὶ ὁπότε περὶ τῆς βασιλείας τῷ ἀδελφῷ ἐπορεύετο μαχούμενος, οὐδὲ μιᾶ Κύρου οὐδεὶς λέγεται ἀποστῆναι πρὸς τὸν βασιλέα, οὐδὲ δὲ τοῦ βασιλέως πολλαὶ μυριάδες πρὸς Κῦρον. ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο ἡγοῦμαι μέγα τεκμήριον ἄρχοντος ἀρετῆς εἶναι, ᾧ ἂν ἑκόντες † ἕπωνται, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς προθυμῶνται ἐθέλωσιν. ἐκείνῳ δὲ καὶ οἱ φίλοι ζῶντί τε συνεμάχοντο, καὶ ἀποθανόντι συναπέθανον πάντες περὶ τὸν νεκρὸν μαχόμενοι, πλήν γε Ἀριαίου. Ἀριαῖος δ' ἔτυχεν ὅτι τῷ δωνύμῳ χειρὶ τεταγμένος. οὕτω δὴ λέγεται Λυσάνδρῳ, ὅτε ἦλθεν ἄγων αὐτῷ τὰ παρὰ τῶν συμμάχων δῶρα, ἄλλα τε φιλοφρονεῖσθαι, ὡς αὐτὸς ἔφη ὁ Λύσανδρος ξένῳ ποτέ τινι ἐν μεγάροις διηγούμενος, καὶ τὸν ἐν Σάρδεσι παράδεισον ὅτι δείκνυσιν † αὐτὸν ἔφη. ἐπεὶ δὲ ἐθαύμαζεν αὐτὸν ὁ Λύσανδρος, ὡς καλὰ μὲν τὰ δένδρα εἴη, ἰσομέτρως δὲ τὰ πεφυτευμένα, ὀρθοὶ δὲ οἱ στίχοι τῶν δένδρων, διῃωνισμένα δὲ πάντα καλῶς εἴη, ὀσμαὶ δὲ πολλαὶ καὶ ἡδεῖαι συμπαρεμπίπτοιεν αὐτοῖς περιπατοῦσι· καὶ ταῦτα θαυμάζων εἶπεν· ἀλλ' ἐγώ τοι, ὦ Κῦρε, πάντα μὲν [ταῦτα* θαυμάζω ὅτι τῇ καλῇ, πολὺ δὲ μᾶλλον ἄγαμαι τὸν καταμετρήσαντός σοι, καὶ διατάξαντος ἕκαστα τούτων. ἀκούσαντα δὲ ταῦτα τὸν Κῦρον ἡσθῆναί τε, καὶ εἰπεῖν· ταῦτα τοίνυν, ὦ Λύσανδρε, ἐγὼ πάντα καὶ διεμέτρησα καὶ διέταξα. ἔστι δ' αὐτῶν, φαίη, ἃ καὶ ἐφύτευσα αὐτός. καὶ ὁ Λύσανδρος ἔφη, ἀποβλέψας εἰς αὐτὸν, καὶ ἰδὼν τῶν τε ἱματίων ὃ κάλλος ὧν εἶχε, καὶ τῆς ὀσμῆς † ἀμβροσίας, καὶ τῶν τρεπτῶν ἀγάμενος καὶ τῶν ψελλίων ὃ κάλλος, καὶ ἄλλου κόσμου οὗ εἶχεν, εἰπεῖν· τί λέγεις, [φαίη,] ὦ Κῦρε; ἦ γὰρ σὺ ταῖς σαῖς χερσὶ τούτων τι ἐφύτευσας; καὶ τὸν Κῦρον ἀποκρίνασθαι· θαυμάζεις τοῦτο, ἔφη, ὦ Λύσανδρε; ὄμνυμί σοι τὸν Μίθρην, ὅταν μὲν ὑγιαίνω, μὴ πώποτε δεῖπνον πρὶν ἱδρῶσαι, πρὶν ἢ τῶν πολεμικῶν τι, ἢ τῶν γεωργικῶν ἔργων μελετῶν, ἢ ἀεί τι γε φιλοπονούμενος. καὶ αὐτὸς μέντοι ἔφη ὁ Λύσανδρος ἀκούσας ταῦτα, δεξιώ-

ἐπηγέλλετο

πολεμικὸς

πείθονται

ἀγάμενος

αὐτὸς ἔφη δὲ

δεξιώσασθαί τε αὐτὸν καὶ εἰπεῖν· δικαίως μοι δοκεῖς [ἔφη *, ὦ Κῦρε εὐδαίμων εἶναι]. ἀγαθὸς γὰρ ὢν ἀνὴρ, εὐδαιμονεῖς. ταῦτα δέ, ὦ Κριτόβουλε, ἐγὼ διηγοῦμαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὅτι τῆς γεωργίας οὐδὲ οἱ πάνυ μακάριοι δύνανται ἀπέχεσθαι. ἔοικε γὰρ ἡ ἐπιμέλεια αὐτῆς εἶναι] ἅμα τε ἡδυπάθειά τις, καὶ οἴκου αὔξησις, καὶ σωμάτων ἄσκησις εἰς ὃ δύνασθαι, ὅσα ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ πρόσηκε. πρῶτον μὲν γὰρ ἀφ' ὧν ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ταῦτα ἡ γῆ φέρει ἐργαζομένοις· καὶ ἀφ' ὧν τοίνυν ἡδυπαθοῦσι, † προσέπι φέρει. ἔπειτα δὲ ὅσα κοσμοῦσι βωμοὺς καὶ ἀγάλματα, καὶ οἷς αὐτοὶ κοσμοῦνται, καὶ ταῦτα μετ' ἡδίστων ὀσμῶν καὶ χρωμάτων παρέχει. ἔπειτα δὲ ὅσα πολλὰ τὰ μὲν φύει, τὰ δὲ θρέφει. καὶ γὰρ ἡ προβατικὴ τέχνη σεσῶσθαι τῇ γεωργίᾳ. ὥστε ἔχειν καὶ θεοῖς ὁσαρέσκεσθαι θύοντας, καὶ αὐτοῖς χρῆσθαι. παρέχουσα δ' ἀφθονώτατ' ἀγαθά, οὐκ ἐᾷ ταῦτα μὲν μαλακίας λαμβάνειν, ἀλλὰ ψύχη τε χειμῶνος, καὶ θάλπη θέρους ἐθίζει καρτερεῖν. καὶ τοὺς μὲν αὐτουργοὺς ἅμα τοῖς χρωσὶ γυμνάζουσα, ἰσχυροὺς αὐτοῖς προσποιεῖ· τοὺς δὲ τῇ ἐπιμελείᾳ † γεωργοῦντας, ἀνδρίζεσθαι, προθύμους ἐγείρουσα, καὶ πορεύεσθαι σφοδρῶς ἀναγκάζουσα. καὶ γὰρ ἐν τῷ χώρῳ, καὶ ἐν τῷ ἄστει ἀεὶ ἐν ὥρᾳ αἱ ἐπιτηδειόταται πρόξεις εἰσίν. ἔπειτα ἵππου τε σωτηρίαν ἔστιν ὅτῳ ἀρήγειν τις τῇ πόλει βούληται, τὸν ἵππον ἱκανωτάτην ἡ γεωργία σωζέφειν· ἵππου τε πεζῇ, σφοδρὸν δὲ σῶμα παρέχει. θήρας τε ἐπιφιλοπονεῖσθαι συνεπαίρει † τῇ γῇ, καὶ κύσιν ὑπέτραν ἔχειν φῶς παρέχουσα, καὶ θηρία συμπροκαλέσασα. ὠφελοῦμεναι δὲ καὶ αἱ ἵπποι καὶ αἱ κύνες ἀπὸ τῆς γεωργίας, ἀπωφελοῦσι τὸν χῶρον, ὁ μὲν ἵππος, προσφέρων τε καὶ ἀναφέρων τὸν ἐνδεδυμένον εἰς τὰ ἐπιμέλεια, καὶ ἐξουσίαν παρέχων † ὀψὲ ἀπιέναι· αἱ δὲ κύνες, τά τε θηρία ἀπερύκουσαι ἀπὸ λύμης καρπῶν καὶ προβάτων, καὶ τὴν ἐρημίαν τὸν ἀσφάλειαν συμπαρέχουσαι. παρορμᾷ δέ τι καὶ εἰς τὸ ἀρήγειν σὺν ὅπλοις τῇ χώρᾳ καὶ ἡ γῆ τοὺς γεωργούς, ἐν τῷ μέσῳ τοὺς καρποὺς θέρουσα τῷ κρατοῦντι λαμβάνειν. καὶ δραμεῖν δὲ, καὶ βαλεῖν, καὶ πηδῆσαι τίς ἱκανωτέρους, τέχνη γεωργίας παρέσχεται; τίς δὲ τοῖς ἐργαζομένοις πλείω τέχνη αὔξησιν παρέσχεται;

manum se Cyri comprehendisse, ac dixisse: Iure mihi beatus esse videris, Cyre. Nā simul & vir egregius, & fortunatus es. Hęc tibi ego commemoro, Critobule, inquit Socrates, vt scias, ne felicissimos quidem homines ab agricultura posse abstinere. Nam videtur eius studium simul & voluptatem quamdam habere, & rei familiaris amplificationem, & exercitationem corporum, vt ad ea perficienda robur habeāt, quę ingenuis hominibus conueniunt. Primum enim fert terra se colentibus ea, quæ hominibus ad victum necessaria sunt: atque etiam illa fert, de quibus voluptatem capiunt. Deinde suppeditat omnia suauissimis cum odoribus, & gratissima specie, quæcumque homines ad aras, & signa deorum, atque etiam ad seipsos ornandos adhibent. Præterea multa obsonia partim producit, partim nutrit. Etenim ars pecuaria cum agricultura coniuncta est. Quo fit, vt multa suppetant, quibus sacrificandis tum placare deos, tum ipsimet vti possimus. Quumque copiosissime bona sumministret, non sinit ea cum mollitia capi, sed ad hiemis frigora, & æstatis calores tolerandos consuefacit. Eadem illos, qui manibus suis laborant, exercendo magis robustos efficit: alios vero, qui cura sua colunt agrum, strenuos reddit, dum mane ipsos excitat, acriterque pergere cogit. Etenim & ruri, & in vrbe semper quouis anni tempore quædam actiones sunt opportunissimæ. Deinde siue quis eques opem ciuitati suæ ferre velit, agricultura maxime alendo equo sufficit: siue pedes, acre corpus reddit. Etiam terra venationis ad studium nonnihil adiumenti præstat, quod & per eam facile canes ali possint, & feræ nutriri. Et quia canes quoque cum equis ex agricultura commodum aliquod percipiunt, vicissim & ipsi ruri prosunt: equus, dum mane portat rei rusticæ curatorem, ac sero redeundi potestatem facit: canes autem, dum feras abigunt, ne fructibus pecudibusue noceant, ac solitudini securitatem præstant. Incitat etiam terra nonnihil agricolas ad defendendum armis agrum, quum fructus in medio propositos educet, qui victori cedant. Et quæ tamdem ars homines magis ad currendum, ad iaculandum, ad saltandum idoneos reddit quam agricultura? quæ ars se exercentibus vice versa plura largitur?

Cic. de Senect. n. 59.

Cic. de Senect. n. 56.

Cic. de Senect. n. 56. 57.

προσέπι φέρει

γεωργοῦντας ἀνδρίζει, προθύμους ἐγείρουσα

ἡ γῆ

ἡ δείλης scholion.

quænam sui studiosum suauius excipit, A porrigens accedenti quod sumat ex animi arbitratu? quænam maiori cum rerum copia hospites excipit? Vbinam facilius copioso igne, calidisque lauacris per hiemem vti licet, quàm ruri? Vbi quis aquarum, aurae, vmbrarumque causa iucundius traducere possit æstatem, quam ruri? Quænam ars alia primitias suppeditat diis rectius conuenientes, vel festos dies abundantiori cum copia rerum exhibet? quænam domesticis gratior est, vxori iucundior, liberis optatior, erga amicos benignior? Mihi quidem mirum videatur, posse hominem ingenuum vel possessionem aliquam acceptiorem hac ducere, vel studium aliquod hoc tum iucundius, tum ad vitam vtilius reperire. Præterea tellus, quæ quidem * dea est, iusticiam quoque docet illos, qui animaduertere possunt. Nam studiosissime se colentibus maximam bonorum copiam vicissim largitur. Quod si aliquando ij, qui in agricultura versantur, & tum ad alacritatem, tum fortitudinem cõdocefacti sunt, a magnis copiis hostium ab C operis suis arceantur: possunt certe, nisi Deus prohibeat, præsertim quum & animis & corporibus egregie instructi sint, inuasis eorum finibus, a quibus impediuntur, quo minus operas suas faciant, indidem capere, vnde se alant. Ac sæpe in bello etiam tutius est armis victum quærere, quam instrumentis rusticis. Instituit etiam nos agricultura, vt mutuo nosmet iuuemus. Nam aduersus hostes cum hominum copiis pergendum est, & hominum opera terra est colenda. Itaque necesse est cum, qui recte agriculturam exercere velit, o- D peras suas sic instruere; vt sint alacres, & ad parendum promtæ. Eadem moliatur oportet, qui copias aduersus hostes ductarus sit, vt eos, qui faciunt, quod viros fortes decet, muneribus ornet; ac non recte atque ordine munus suum obeuntes plectat. Etiam necesse est agricolam non minus interdum operas suas cohortando excitare, quam imperatorem milites. Neque seruis minus spe bona, quam ingenuis hominibus opus est: immo vero magis, vt manere velint. Etiam is recte dixit, E qui agriculturam aliarum artium mattrem & nutricem esse perhibuit. Nam quum agricultura prospere succedit, etiam artes ceteræ omnes vigent: at vbi terra necessitate aliqua inculta manet, etiam artes ceteræ fere terra marique extinguuntur.

* Lectio marginis altera.

τίς δὲ ἥδιον τ' ὄπι μελόμενον δέχεται, ὡς ἐπιτείνουσα ὡς σιόντι λαβεῖν ὅ, τι χρήζοι; τίς δὲ ξένους ἀφθονώτερον δέχεται; χλιαίνειν ὅπυ εἰ ἀφθόνῳ, καὶ θερμοῖς λουτροῖς, ποδ [πολυ] πλείων † ὑμάρτα ἐν χώρῳ τῷ; πυὸ ὅ ἥδιον εὐχέρως θείσαν ὕδατός τε, καὶ πνεύμασι, καὶ σκιᾶς, ἢ κατ' ἀγρόν; τίς δὲ ἄλλη θοῖς ἀπαρχὰς ἁρεπωδεστέρας παρέχοι, ἢ ἑορτὰς πληρεστέρας ἀποδείκνυοι; τίς ὅ οἰκέτας ὡς σοφιλεστέρα, ἢ γυναικὶ ἡδίων, ἢ τέκνοις ποθεινοτέρα, ἢ φίλοις B εὐχαριστοτέρα; ἐμοὶ μὲν θαυμαστὸν δοκεῖ εἶ, εἴπις ἐλεύθερος ἀνὴρ κτῆμά τι τούτου ἥδιον κέκτηται, ἢ ὅπι μέλοι ἂν ἡδίω πιὰ τούτης εὕρηκεν, ἢ ὠφελιμώτερον εἰς τ' βίον. ἔτι δὲ ἡ γῆ † θέλουσα τὸς δυναμένους καταμαθάνειν καὶ δικαιοσύνην διδάσκει. τὸς γὰρ ἔρισα θεραπεύοντας αὐτὴν πλεῖστα ἀγαθὰ αὐτοῖς ποιεῖ. ἐὰν δ' ἔρα καὶ ἐπὶ πλέον ποτὲ φαλεμνῆς τῶν ἔργων φερηθῶσιν οἱ ἐν τῇ γεωργίᾳ ἀναστρεφόμενοι, καὶ σφοδρῶς καὶ ἀνδρικῶς παραδιδόμενοι, οὕτω παρεσκευασμένοι καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα, ὥ μηδὲς ἀποκωλύῃ, δύνανται ἰόντες εἰς τὰς τῶν ἀποκωλυόντων λαμβάνειν ἀφ' ὧν τρέφονται. πολλάκις δ' ἐπὶ τῷ πολέμῳ καὶ ἀσφαλέστερόν ἐστι σὺν τοῖς ὅπλοις τὴν ἔφοδον μαχεύειν, ἢ σὺν τοῖς γεωργικοῖς ὀργάνοις. συμπαραδίδωσι δὲ καὶ εἰς τὸ ἐπαρκεῖν ἀλλήλοις ἡ γεωργία. ὅπου τε γὰρ τὸς † πολεμίους σὺν ἀνθρώποις δέοι ἰέναι, καὶ τὰ τῆς σὺν ἀνθρώποις ἐστὶν ἡ ἐργασία. τὸν οὖν μέλλοντα καλῶς γεωργήσειν δεῖ τὸς ἐργαστῆρας καὶ παρορμᾶν πρὸς τὸ φιλοπονώτερον, καὶ πειρᾶσθαι θέλοντας· τὸν τε ὅπι πολεμίους ἄγοντα † ταῦτα δεῖ μηχανᾶσθαι, ὡς εὐθύμους τε τοῖς ποιεῖσιν ἀεὶ δεῖ ποιεῖν τὸς ἀγαθοὺς, καὶ κολάζοντα τὸς ἀτακτοῦντας. καὶ παρακελεύεσθαι δὲ πολλάκις οὐδὲν ἧττον δεῖ τοῖς ἐργάταις τὸν γεωργὸν, ἢ τὸν στρατηγὸν τοῖς στρατιώταις. καὶ ἐλπίδων δὲ ἀγαθῶν οὐδὲν ἧττον οἱ δοῦλοι τῶν ἐλευθέρων δέονται, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ὅπως μένωσι θέλωσι. καλῶς δὲ καὶ κἄνος εἶπεν, ὃς ἔφη τὴν γεωργίαν τῶν ἄλλων τεχνῶν μητέρα καὶ τροφὸν εἶ). εὖ μὲν γὰρ φερομένης τῆς γεωργίας, ἔρρωνται καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι ἅπασαι· ὅταν δ' αὖ ἀναλκαθῇ ἡ γῆ χερσεύειν, ἀποσβένυνται καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι σχεδόν τι καὶ χῆ γλῶ καὶ χῆ θαλάττῃ.

ἀκού-

θέουσα, ἐς ὅσα ἔσα

πολέμους

ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπεν· Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔμοιγε ὦ Σώκρατες καλῶς δοκῇς λέγειν. † ὅτι δὲ τῆ γεωργικῆς τὰ πλείω ἐστὶν ἀνθρώπῳ ἀδύνατα προνοῆσαι. καὶ γὰρ χάλαζαι, καὶ πάχναι ἐνίοτε, καὶ αὐχμοί, καὶ ὄμβροι ὀξεῖσι, καὶ ἐρυσίβαι, καὶ ἄλλα πολλάκις τὰ καλῶς ἐγνωσμένα καὶ πεποιημένα ἀφανίζοντα. καὶ προβάτια δέ ἐνίοτε καλλίστα τε θραμμένα νόσος ἐλθοῦσα κακίστα ἀπώλεσεν. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Σωκράτης εἶπεν· Ἀλλ' ὤμην ἔγωγέ σε, ὦ Κριτόβουλε, εἰδέναι, ὅτι οἱ θεοὶ σφόδρα εἰσὶ κύριοι τῶν ἐν τῇ γεωργίᾳ ἔργων, ἢ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ. καὶ τὰς μὲν ἐν τῷ πολέμῳ ὁρᾷς, οἶμαι, πρὸ τῶν πολεμικῶν πράξεων † ἐξαρεσκομένους τοῖς θεοῖς, καὶ ἐπερωτῶντας θυσίαις καὶ οἰωνοῖς ὅ, τί τε χρὴ ποιεῖν, καὶ ὅ, τι μή· πρὸ δὲ τῶν γεωργικῶν πράξεων ἆρ' οἴει δεῖν τοὺς θεοὺς ἱλάσκεσθαι; Οὐ γὰρ οἶδ', ἔφη, ὅτι οἱ σοφώτεροι καὶ τῶν ὑγρῶν καὶ ξηρῶν καρπῶν, καὶ βοῶν, καὶ ἵππων, καὶ προβάτων, καὶ τῶν πάντων γε δὴ τῶν κτημάτων τοὺς θεοὺς προσποιοῦσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καλῶς μοι δοκῇς λέγειν, κελεύων πρᾶξαι σὺν τοῖς θεοῖς πρόπαντος ἔργου, ὡς τῶν θεῶν κυρίων ὄντων πρόπαν τῶν εἰρηνικῶν, ἢ τῶν πολεμικῶν ἔργων. Ταῦτα μὲν οὖν πρᾶξομεν οὕτω ποιοῦντες. σὺ δὲ ἡμῖν ἔνθεν λέγων πρὸς τὰ οἰκονομίας ἀπέλιπες, πειρῶ πρὸ τούτων ἐξορίσαι διακαθάρας· ὡς καὶ νῦν μοι δοκῶ, ἀκηκοὼς ὅσα εἶπες, μᾶλλόν τι ἥδη διορᾶν, ἢ πρόσθεν ὅ, τι χρὴ ποιοῦντα βιοτεύειν. τί οὖν; ἔφη ὁ Σωκράτης, ἆρα εἰ πρόσθεν μὲν ἐπῆλθομεν ὅσα μὲν ὁμολογοῦντες διεληλύθαμεν, ἵν' ἴσως δοκῶμεν, πρασσόμενοι οὕτω καὶ τὰ λοιπὰ διεξιέναι συνομολογοῦντες; ἡδύ γ' οὖν ἐστιν * ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὥσπερ χρημάτων κοινωνήσαντας ἀναμφιλόγως διελθεῖν, οὕτω καὶ λόγων κοινωνοῦντας, περὶ ὧν ἂν βουλεύωμεθα, συνομολογοῦντας διεξιέναι. Ὀρθῶς, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὑπεμνήσθην μέν τινος ἔδοξεν ἡμῖν ὄνομα εἶναι ἡ οἰκονομία. ἡ δὲ ὑπεμνήσθη αὕτη ἐφαίνετο, ἡ οἰκεῖα δύναται αὔξειν ἀνθρώποι. οἰκεῖα δ' ἡμῖν ἐφαίνετο, ὅσα κτῆσις ἐστὶν ἅπασα. κτῆσιν δ' ἐσκοποῦμεν εἶναι ὅ, τι ἑκάστῳ ὠφέλιμον εἴη εἰς τὸν βίον. ὠφέλιμα δὲ ἐνομίζετο πάντα, ὁπόσοις τις ἐπίστατο χρῆσθαι.

A Quibus auditis Critobulus: Enimuero, inquit, hæc mihi dicere præclare videris, mi Socrates. Sed plurima sunt in agricultura, quæ prouideri ab homine non possunt. Quippe nonnumquam grandines, pruinæ, æstus, imbres immensi, rubigines, alia, pulchre cogitata & elaborata tollunt. Etiam oues interdum educatas egregie morbus aliquis inuadens miserrime perimit. Quæ quum audiisset Socrates: Ego vero mi Critobule, ait, scire te arbitrabar, penes deos nihilo minus potestatem rusticis in operibus summam esse, quam in B bellicis. Vides autem eos, opinor, qui re militari occupantur, ante bellicas actiones Deos placare, ac tum per sacrificia, tum auguria inquirere, quid faciundum, quid omittendum sit. Et in actionibus rei rusticæ minus tibi laborandum putas, vt deos propitios reddas? Omnino scire debes, homines, qui quidem sapiant, humidorum & siccorum fructuum, boum, equorum, ouium, omnium denique fortunarum suarum caussa deos colere. Dicis tu præclare mi Socrates, ait, qui me C iubeas operam dare, vt opus omne non sine diis ordiar: quippe quorum in potestate sint tam ea, quæ pace, quam quæ bello suscipiuntur. Itaque studebimus hæc ita facere. Tu vero nobis enitere istuc redeundo, vbi de administratione domestica dicere desiisti, quæ porro sequuntur absoluere. Videor enim mihi, posteaquam audiui abs te dicta, magis perspicere quid, vt commode viuam, faciundum sit. Quid igitur? ait Socrates, placetne vt redeamus ad illa, quæcumque sic percurrimus, vt D de iis inter nos conueniret: quo, si fieri possit, ita deinde reliqua percurrere conemur, vt inter nos conueniat? Iucundum sane est, inquit Critobulus, quemadmodum solent ij, quibus pecuniæ communes sunt, eas sine controuersia percensere, sic etiam nos, qui sermones inter nos communicamus, omnia percurrere, de quibus colloquimur, vt consentiamus. Visum est igitur nobis, inquit Socrates, administratio domestica nomen esse scientiæ: atque hæc ipsa scientia definiebatur E ea esse, qua domos amplificare homines possint. Domus autem esse definiebatur idem, quod facultates vniuersę. Facultates autem esse dicebamus id, quod cuique ad vitã sit vtile. Omnia vero vtilia esse reperiebamus, quibuscumq; vti aliquis sciret.

Ac scientias quidem vniuersas non posse A discisci videbatur nobis, & itidem vt nonnullis ciuitatibus, artes improbandas esse, quæ sordidæ adpellentur; quod & corpora lædere videantur, & animos frangant. Eius rei argumentum fore clarissimum dicimus, si hostibus agrum inuadentibus, agricolas aliquis & opifices diuersis locis constitutos, seorsum vtrosque interroget, vtrum esse defendenda regio videatur, an agro cedendum, ac deinde custodienda mœnia. Nam ea ratione futurum arbitramur, vt qui exercendo solo occupantur, defendendum esse agrum decernant: opifices autem, dimicandum non esse, sed prout ipsi instituuntur, desidendum; nullo neq; labore, neq; periculo adito. Comprobauimus etiam, agriculturam viro bono & honesto exercitationem & scientiam esse longe præstantissimam, qua homines necessariorum sibi copiam parent. Atq; videbatur eadem disci facillime posse, ac summa cum voluptate exerceri, & corpora longe pulcherrima robustissimaque efficere, animis denique negotij nihil exhibere, quo minus cura sua tum amicos, tum respublicas complectantur. Videbatur etiam agricultura nobis excitare animos ad fortitudinem, quod extra munitiones ad victum necessaria producat, iisque alat homines se exercentes. Itaque rationem hanc vitæ ab vrbibus quoq; maximam mereri prædicationem, quippe quæ ciues præstantissimos, maximeque reipublicæ studiosos suppeditare videatur. Tum Critobulus: Pulcherrimum esse, mi Socrates, inquit, & optimum, iucundissimumque, victum sibi ex agricul- D tura parare, satis esse mihi persuasum arbitror. Ceterum quod aiebas animaduertisse te, quæ caussæ sint, quamobrem alij sic agriculturam exerceant, vt ex ea percipiant abunde omnia, quibus est ipsis opus, alij sic in ea laborent, vt nullo ipsis vsui sit: eas equidem lubenter auditurus ex te videor vtrasque, vt quę bona sunt faciamus, omissis iis, quæ cum detrimento sunt coniuncta. Quid igitur, ait Socrates, mi Critobule, si tibi a principio narrem, quo pacto cõuenerim hominem aliquan- E do quemdam, qui reabse mihi de illorum esse numero videbatur, † quibus merito nomen illud tribuitur, quo quis vir bonus & honestus adpellatur? Id equidẽ, ait Critobulus, vehementer audire velim, quippe qui & ipse dignus haberi eo nomine cupiam. Dicam igitur, inquit Socrates,

Cicero sic, auctore Prisciano: Qui apud nos hoc nomine dignantur.

πάσας μὲν οὖν τὰς βαναύσους τέχνας οὔτε μαθεῖν οἷόν τε ἡμῖν ἐδόκει, οὔτε ἀποδοκιμάζειν τὰς πόλεσι τὰς βαναύσους καλουμένας τέχνας, ὅτι καὶ τὰ σώματα καταλυμαίνεσθαι δοκοῦσι, καὶ τὰς ψυχὰς καταγνύουσι. τεκμήριον δὲ σαφέστατον ἡγεῖσθαι αὐτὸ τοῦτο ἔφαμεν, εἰ πολεμίων εἰς τὴν χώραν ἰόντων, ἀφορίσας τις τοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς τεχνίτας, χωρὶς ἑκατέρους ἐπερωτῴη, πότερα δοκεῖ ἀρήγειν τῇ χώρᾳ, ἢ ὑφεμένους τῆς, τὰ τείχη φυλάττειν. οὕτω γὰρ αὖ τοὺς μὲν ἀμφὶ γῆν ἔχοντας ὀμόσαι αὖ φήσεσθαι ἀρήγειν, τοὺς δὲ τεχνίτας, μὴ μάχεσθαι, ἀλλ', ὥσπερ πεπαίδευνται, καθῆσθαι μήτε πονοῦντας, μήτε κινδυνεύοντας. ἐδοκιμάσαμεν δὲ, ἀνδρὶ καλῷ τε καὶ ἀγαθῷ ἐργασίαν εἶναι), καὶ βαναύσου κατάστασιν γεωργίαν, ἀφ' ἧς τὰ βιοτεύσιμα αὖ θᾶττον πορίζονται. αὕτη γὰρ ἡ ἐργασία μαθεῖν τε ῥᾴστη ἐδόκει εἶναι), καὶ ἡδίστη ἐργάζεσθαι, καὶ τὰ σώματα κάλλιστά τε καὶ ῥωμαλεώτατα παρέχεσθαι, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἥκιστα ἀσχολίαν παρέχειν φίλων τε καὶ πόλεως σὺν ἐπιμελεῖσθαι. συμπαρεξιόντων δέ τι ἐδόκει ἡμῖν καὶ εἰς ὃ ἀλκίμους εἶναι) ἡ γεωργία, ἔξω τῶν ἑρμῶν τὰ βιοτεύσιμα φύουσά τε, καὶ τρέφουσα τοὺς ἐργαζομένους. ἀφ' οὗτος δὲ καὶ εὐδοξοτάτη εἶναι) τοῖς τῶν πόλεων αὕτη ἡ βιοτεία, ὅτι καὶ πολίτας ἀρίστους, καὶ δικαιοτάτους παρέχεσθαι δοκεῖ τῷ κοινῷ. καὶ ὁ Κριτόβουλος· ὅτι μὲν, ὦ Σώκρατες, καλλίστου τε, καὶ ἀρίστου, καὶ ἥδιστον, ἀπὸ γεωργίας τὸν βίον ποιεῖσθαι, πολύ μοι δοκῶ πεπεῖσθαι ἱκανῶς. ὅτι δὲ ἔφησθα καταμαθεῖν τὰ αἴτια τῶν τε οὕτω γεωργούντων, ὥστε ἀπὸ τῆς γεωργίας ἀφθόνως ἔχειν ὧν δέονται, καὶ τῶν οὕτως ἐργαζομένων, ὡς μὴ λειτουργεῖν αὐτοῖς τὴν γεωργίαν, καὶ ταῦτα μοι δοκῶ ἡδέως ἑκάτερα † ἀκούειν σου, ὅπως ἃ μὲν ἀγαθά ἀκούσῃ ὄντα ποιῶμεν, ἃ δὲ βλαβερὰ μὴ ποιῶμεν. τί οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, ὑμῖν σοι ἐξ ἀρχῆς διηγήσωμαι, ὡς συνεγένετό ποτε ἀνδρί, ὃς ἐμοὶ ἐδόκει εἶναι) ὧν ὄντι τούτων τῶν ἀνδρῶν, ἐφ' οἷς τοῦτο τὸ ὄνομα δικαίως ἔστιν, ὃ καλεῖται καλός τε κἀγαθὸς ἀνήρ; πολύ γε, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, βουλοίμην ἂν οὕτως ἀκοῦσαι, ὡς καὶ ἔγωγε ἐρῶ τούτου τοῦ ὀνόματος ἄξιος εἶναι. λέξω δήπου σοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὡς γὰ

ὡς κἠλθον ὅτι τὼ σκέψιν αὐτ. τὸς μὲν γὰρ ἀγαθοὺς τέκτονας, χαλκέας ἀγαθοὺς, ζωγράφοις ἀγαθοὺς, † αὐδριαντοποιοὺς, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, πάνυ ὀλίγης μοι χρόνος ἐδεῖτο † ἱκανῶς παρελθεῖν τε, καὶ θεάσασθαι τὰ δεδοκιμασμένα καλὰ ἔργα αὐτοῖς ἦ. ὅπως δὲ δὴ καὶ τὸς ἄνδρας ὃ σεμνὸν ὄνομα † τοῦτο, ὅ, καλόν τε κἀγαθὸν, ὑπισκεψάμην ποτ' ἐργαζόμενοι τοῦτ' ἀξιοῖντο καλεῖσθαι, πάνυ μου ἡ ψυχὴ ἐπεθύμει αὐτῶν τινι συγγενέσθαι. καὶ παρῆν μὲν ὅπη παρεσκεύαστο ὁ κλητὸς τῷ ἀγαθῷ, † ὅντινα ἴδοιμι κλητὸν, τούτῳ παρεστάμην, καὶ ἐπεῤῥώμουν καταμανθάνειν, εἴπως ἴδοιμι παρεσκευασμένον τῷ κλητῷ ὃ ἀγαθόν. ἀλλ' οὐκ ἔρρα εἶχεν οὕτως· ἀλλ' ἐνίους ἐδόκουν καταμανθάνειν τῶν κλητῶν τὰς μορφὰς πάνυ μοχθηρὰς οἵας τὰς ψυχάς. ἔδοξεν οὖν μοι, ἀφέμενον τοῦ κλητῆρος ὄψεως, ἐπ' αὐτῶν τινα ἐλθεῖν τῶν κλητευμένων κλητῶν τε καὶ ἀγαθῶν. ἐπεὶ οὖν τὸν Ἰσχόμαχον ἤκουον παρὰ πάντων καὶ ἀνδρῶν τε, καὶ γυναικῶν, καὶ ξένων, καὶ ἀστῶν, κλητόν τε κἀγαθὸν ἐπονομαζόμενον, ἔδοξέ μοι τοῦτον προσελθὼν συγγενέσθαι ἰδὼν οὖν ποτε αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ Διὸς τοῦ ἐλευθερίου στοᾷ καθήμενον, ἐπεί μοι ἔδοξε σχολάζειν, παρῆλθον αὐτῷ, καὶ παρακαθιζόμενος εἶπον· πῇ ὦ Ἰσχόμαχε, οὐ μάλα εἰωθὼς σχολάζειν, κάθησαι; ἐπεὶ τά γε πλεῖστα ἢ πράττοντά πω ὁρῶ σε, ἢ γε πάνυ σχολάζοντα ἐν τῇ ἀγορᾷ. τοῦδε ἄν γε μόνου, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ Σώκρατες, ἐώρας· εἰ μὴ ξένους τινὰς συνεδρεύων ἀναμένων ἐνταῦθα ἐκαθήμην. ὅταν δὲ μὴ παρῇς πω Διοδότου, παρὸς τοὺς θεοὺς, ἔφην ἐγὼ, ποῦ μαρτείβῃς, καὶ τί ποιῇς; ἐγὼ γάρ τοι πάνυ βούλομαί σε πυθέσθαι, πότε παρῇς ὃν καλὸς κἀγαθὸς κέκλησαι, ἐπεὶ οὐκ εἴδον μαρτείβῃς, οὐδὲ διαύτῃ σε ἡ ἕξις τοῦ σώματος καταφαίνεται. ὁ δὲ Ἰσχόμαχος γελάσας ὅτι τοῦ, τί ποιῶν κλητὸς κἀγαθὸς κέκλησαι, οὐδὲν οἶδεν, ὥσγε ἐμοὶ ἔδοξεν, εἶπεν· ἀλλ' εἰ μὲν ὅταν σοι μαλέγωνται παρ' ἐμοῦ τινες, κλητόρι με τούτῳ τῷ ὀνόματι, οὐκ οἶδα. ὅτι γὰρ δὴ, ὅταν γέ με εἰς αὐτὴ δοσιν κλητῶνται τριηραρχίας, ἢ χορηγίας, οἶδεν, ἔφη, ζητοῦντες τὸν καλόν τε κἀγαθὸν, ἀλλὰ σαφῶς, ἔφη, ὀνομάζοντές με Ἰσχόμαχον παρέχουσι παρακαλοῦντες. ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅ με ἐπήρου, † τὸ πάνυ εἴδον ἀκριβῶ.

A quomodo ad inuisendum hominem illum accesserim. Nam ad bonorum fabrum, bonorum æratiorū, pictorum bonorum, itemque statuariorum, & huiusmodi aliorum opera, quæ præclara iudicentur, obeunda spectandaq;, per mihi temporis exiguum quiddā sufficiebat. Verum vt considerarem, quidnam agendo illi, qui nomen hoc boni & honesti viri sane plenum grauitatis obtinerent, hoc ipso digni iudicarētur: vehementer animus meus aliquē ipsorum conuenire cupiebat. Ac primo quidem, quod honesti nomen ad bonum B adiiceretur: quemcumque honesta facie cernerem, eum adibā, ac dabam operam, vt intelligerem, anne videre possem alicubi bonum cum honesto coniunctum. Verum aliter se res habebat, quod nonnullos videbam animaduertere, forma quidem illos perquam honesta præditos, sed animis prauis. Itaq; visum fuit, omissa vultus honesta specie, quemdam eorum accedere, qui honesti & boni adpellarentur. Quum igitur audirē, Ischomachum ab omnibus, viris, mulieribus, exteris, ciuibus, honestū C ac bonum virum nominari: visum est operam mihi dandam, vt eum conuenirem. Ergo vbi aliquando conspexissem eum, in Iouis Liberalis porticu sedentem: quod otiosum esse putarem, accessi, ac propter ipsum adsidens: Quid tu Ischomache, dixi, desides heic, qui non admodum otiari cō- *Ischomachi cū Socrate colloquium.* sueuisti? Nam maxima ex parte vel agere te aliquid video, vel saltim otiosum in foro non versari. Ne nunc quidem, subiecit Ischomachus, me conspiceres, Socrates, nisi ex cōuento quosdam heic hospites præstolarer. At quum nihil eiusmodi agis, inquam ego, quęso te per deos, vbinam tempus teris, & quid facis? Nam quærere de te quiddam omnino cupio, quid agas scilicet, quod vir bonus & honestus adpelleris: quando domi tempus non teris, neque corporis tui habitus talis adparet. Tum Ischomachus ad ea verba, *Quid agas, quod vir bonus & honestus adpelleris*, arridens; eisque, vt mihi videbatur, delectatus: Equidem, ait, an me hoc nomine adpellent aliqui, quum tecum de me colloquuntur, D nescio. Non enim certe, quum me vocant ad compensationem vel præfecturæ triremium, vel muneris choragi, quisquam virum illum bonum & honestum quærit: sed perspicue me Ischomachum, nomine patris, adpellatum arcessunt. Tu quidem, mi Socrates, quod de me quærebas, domi ego tempus nō admodum tero.

† αὐδριαντοποιοὺς: ἔνδον καταπείθω.

Hinc Ciceronis Oeconomicon e Xenophontis libri primi præcipua pars, dans præcepta matrifamilias, quæ domi agere debeat. Sermius.

Nam ad res domesticas administrandas vxor ipsa satis est idonea. Quin hoc quoq; inquam ego, mi Ischomache, perlubenter de te quærerem, num vxorem ipse talem instituendo effeceris, qualem esse oportet, an a patre matreq; acceperis peritam earum rerum administrandarum, quæ ad ipsius officium pertinent. Et quid mi Socrates, inquit, scire poterat, quum eam ducerem, quæ necdum annos nata x v ad me venerit, ac superiore tempore magna cura adseruata vixerit, vt quamminimum cerneret, quamminimum audiret, quamminimum sciscitaretur? An non autem boni consulendum tibi videtur, quod saltim vestem, ac animaduersa ratione pensi ancillis dandi? Nam quod gulam adtinet, hac in parte mi Socrates, recte admodum instituta venit: quæ quidem mihi disciplina tum in viro, tum femina videtur esse maxima. Ceterane, inquam ego, mi Ischomache, vxorem tuam instituendo ipse docuisti, vt curandis iis, quæ ad munus ipsius pertinent, sufficiat? Non prius profecto, inquit Ischomachus, quam rem sacram fecissem, & precatus essem, vt quæ vtrique nostrum essent optima, tum ipse docerem, tum ex me illa disceret. Ergo, inquam ego, etiam vxor rem sacram tecum faciebat, & vna tecum hæc precabatur? Omnino, ait Ischomachus, & quidem multum diis testibus promittens, fore se talem, qualem esse oporteret: nec obscurum erat, minime in iis, quæ doceretur, negligentem futuram. † Quæso te per deos, inquam ego, mi Ischomache, narra mihi, quid eam primum docere ceperis. Nam iucundius id mihi fuerit ex te narrante audire, quam si vel gymnicum, vel equestre mihi certamen longe pulcherrimum narres. Et Ischomachus respondens: Quid vero, inquit, mi Socrates? posteaquam mansueta iam, & cicur fieret, ita vt colloqueremur: hoc quodam, inquit, modo ipsam interrogabam: Dic mihi, mea vxor, iamne animaduertisti, qua tamdem de caussa tum ego te duxerim, tum tui parentes mihi te tradiderint? Non enim copiam nobis alterius nullam fuisse, qui cum cubaremus, te ipsam perspicere scio. Quum autem ego quidem de me, parentes vero tui de te consultaremus, quemnam consortem optimum domus & liberûm caperemus: ego te delegi, & parentes tui me, quemadmodum videtur, ex iis, quos poterant.

Cicero sic: Quid igitur, pro Deûm immortaliû, primum eam docebas, quæso.

" Plut. π. τῆς μὴ χρὴν ἐμφιλοσοφεῖν νέῳ πυθόμενον p. 781. Ξενοφῶν ὅτι ἐρίου δεῖται ἡ ἐλαία τὴν νύμφην ἐδίδαξεν, ἐλαΐνῳ ἐρίῳ ἐκδύσασαν δὲ ἀπὸ κεφαλῆς εἰς ἄνδρα βαδίζειν.

A καὶ γὰρ δὴ, ἔφη, πάγε σὺν τῇ οἰκίᾳ μου πρὸς καὶ αὐτὴ ἡ γυνὴ ἱκανή ἐστι διοικῆσαι. ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ἔφην ἐγώγε, ὦ Ἰσχόμαχε, πρὸς αὖ ἠδέως σου πυθοίμην, πότερα αὐτὸς σὺ ἐπαίδευσας τὴν γυναῖκα, ὥστε εἰδέναι οἵαν δεῖ, ἢ ὁπόταμὸν ἔλαβες παῖδα τὴν μηδὲν διοικῆσαι τὰ προσήκοντα αὐτῇ. καὶ πῶς ἄν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁπόταμὸν αὐτὴν παρέλαβον, ἢ ἔτη μὲν οὔπω πεντεκαίδεκα γεγονυῖα ἦλθε πρὸς ἐμέ, τὸ δὲ ἔμπροσθεν χρόνον ἔζησεν ὡς πολλῆς ὁπτμελείας, ὅπως ὡς ἐλάχιστα μὲν ὄψοιτο, ἐλάχιστα δὲ ἀκούσοιτο, ἐλάχιστα δὲ ἔροιτο; οὐ γὰρ ἀγαπητόν σοι δοκεῖ εἶναι, εἰ μόνον ἦλθεν ὁπόταμὸν, ἔστιν ὅτε προσλαβοῦσα, ἱμάτιον ἀποδόξαι, καὶ ἐπιστήμονα ὡς ἔργα παλάσια θεραπαίναις δίδοται; ἐπεὶ τά γε ἀμφὶ γαστέρα, ἔφη, πάνυ καλῶς, ὦ Σώκρατες, ἦλθε πεπαιδευμένη. ὅπερ μέγιστον ἔμοιγε δοκεῖ παίδευμα εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ γυναικί. τὰ δὲ ἄλλα, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, αὐτὸς ἐπαί- C δευσας τὴν γυναῖκα, ὥστε ἱκανὴν εἶναι ὧν προσήκει δεῖσθαι; οὐ μὰ Δί, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, οὐ πρίν γε καὶ ἔθυσα, καὶ ηὐξάμην ἐμέ τε τυγχάνειν διδάσκοντα, καὶ ἐκείνην μανθάνουσαν τὰ βέλτιστα ἀμφοτέροις ἡμῖν. ὀκνοῦν, ἔφην ἐγὼ, καὶ ἡ γυνή σοι συνεύχετο † αὐτὰ ταῦτα; καὶ μάλα γ', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, πολλὰ ὑποσχομένη * μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς ἡγεῖσθαι οἷόν δεῖ· καὶ ἦν δῆ- λος ἐμοὶ, ὅτι οὐκ ἀμελήσει τῶν διδασκομένων. D πρὸς θεῶν, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, τί πρῶτον διδάσκειν ἤρχου αὐτὴν, δίηγου μοι· ὡς ἐγὼ ταῦτ' ἂν ἥδιόν σου διηγουμένου ἀκούοιμι, ἢ εἴ μοι γυμνικὸν, ἢ ἱππικὸν ἀγῶνα τὸν κάλλιστον διηγοῖο. καὶ ὁ Ἰσχόμαχος ἀπεκρίνατο· τί δὲ, ἔφη, ὦ Σώκρατες; ἐπεὶ ἤδη μοι χρηστὴ ἦν καὶ ἐπιστασθύνετο, ὥστε διαλέγεσθαι, ἠρόμην αὐτὴν, ἔφη, ὧδέ πως. εἰπέ μοι ὦ γύναι, ἆρα ἤδη κατενόησας, τίνος ποτὲ ἕνεκα ἐγώ τέ σε ἔλαβον, καὶ οἱ σοὶ γονεῖς ἔδωκάν σε ἐμοί; ὅτι E μὲν γὰρ οὐκ ἀπορεία ἦν μοι ὅτου δεήσει συγκαθεύδοιμι ἄν, οἶδ' ὅτι καὶ σοὶ καταφανὲς τοῦτ' ἔστι. † βουλευόμενος δ' ἔγωγε περὶ ἐμοῦ, καὶ οἱ σοὶ γονῆς περὶ σοῦ, τίν' ἂν κοινωνὸν βέλτιστον οἴκου τε καὶ τέκνων λαβοίμην, ἐγώ τε σὲ ἐξηρεξάμην, καὶ οἱ σοὶ γονῆς, ὡς ἔοικασιν, ἐκ τῶν παρόντων ἐμέ.

* μοι

† βουλευόμενοι

τέκνα

τέκνα μὴ δῶ ὁ θεὸς ποτὲ δι δῶ ἡμῖν γνώμης, A Quod si liberos Deus aliquando nobis de-
τότε βουλευσόμεθα περὶ αὐτῶν, ὅπως ὅτι- derit, tum de illis consultabimus, quo pa-
βέλτιστα παιδεύωμεν αὐτά. κοινὸν γὰρ ἡμῖν cto eos quãoptime possimus instituere. Nã
καὶ τοῦτο ἀγαθὸν, συμμάχων καὶ γηροβοσκῶν & illud bonum vtrique nostrum erit com-
ὅτι βελτίστων τυγχάνειν. νῦν δὲ δὴ οἶκος ἡμῖν ὅ- mune, vt & socios, & eos, qui nos in sene-
δε κοινός ἐστιν. ἐγώ τε γὰρ, ὅσα μοί ἐστιν ἄπεμ- ctute alant, longe optimos consequamur.
μα, εἰς τὸ κοινὸν ἀποφαίνω· σύ τε ὅσα ἐκόμισω, Nunc domus hæc nobis communis est.
πάντα εἰς τὸ κοινὸν κατέθηκας. καὶ οὐ τοῦτο δεῖ Nam & ego cuncta, quæ mea sunt, in me-
λογίζεσθαι, πότερος αὐτῶν ἀριθμῷ πλείω dium exhibeo: & tu quæcumq; adtulisti,
συμβέβληται ἡμῖν, ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ εἰδέναι, omnia in commune deposuisti. Neq; iam
ὅτι ὁπότερος ἂν ἡμῶν βελτίων κοινωνὸς ᾖ, τοῦτο B eius habenda est ratio, vter nostrum nu-
τὰ πλείονος ἄξια συμβάλλεται. ἀπεκρίνατο mero plura contulerit: sed sciendum est,
δέ μοι, ὦ Σώκρατες, πρὸς ταῦτα ἡ γυνή· eum res maioris pretij conferre, qui se hac
τί δ' ἂν ἐγώ σοι, ἔφη, δυναίμην συμφέρειν; in societate rectius gesserit. Ad ea, mi So-
τίς δὲ ἡ ἐμὴ δύναμις; ἀλλ' ἐν σοὶ πάντα crates, vxor mihi respondebat: In quonam
ἐστίν. ἐμὸν δ' ἔργον ἔφησεν ἡ μήτηρ εἶναι σω- ego tibi esse adiumento possim? quæ mea
φρονεῖν. ναὶ μὰ Δί', ἔφην ἐγώ, ὦ γύναι. τὸ γὰρ facultas est? In te omnia sita sunt. Mei mu-
καὶ ἐμοὶ ὁ πατήρ. ἀλλὰ σωφρόνων τοι ὄντι τῷ ἀν- neris esse mater aiebat, vt frugi sim. Profe-
δρὸς, καὶ γυναικὸς, ὅτῳ ποτ' ἂν, ὅπως τά τε ὄν- cto, inquam ego, mea vxor, etiam hoc
τα ὡσβέλτιστα ἔξῃ, καὶ ἄλλα ὁπόσα ἂν τῷ meum esse dicebat pater. Verum frugi ho-
καλῷ τε καὶ δικαίῳ προσγένηται. καὶ τί δὲ C minũ munus est, siue quis vir sit, siue mu-
ὁρᾷς, ἔφη ἡ γυνὴ, ὅ, τι ἂν ἐγὼ ποιοῦσα σοι lier, ita se gerere: vt & facultates, quæ ad-
αὐξοίμι τὸν οἶκον; ναὶ μὰ Δί', ἔφην ἐγώ, ἃ τε οἱ sunt, optimo sint loco, & aliæ quamplurimæ honestis iustisq; rationibus accedant.
θεοὶ ἔφυσάν σε διδόασι, καὶ ὁ νόμος συνεπαι- Et quidnam tu vides, inquit vxor, quo effi-
νεῖ, ταῦτα πρᾶττουσα ὡσβέλτιστα ποιεῖν. καὶ τί δὲ ciũdo possim ego tecum domum nostram
δὴ ταῦτά ἐστιν; ἔφη ἐκείνη. οἶμαι μὲν ἔγωγε, ἔ- augere? Enitere profecto, inquam, vt illa
φην, ἃ τὰ ἐλαχίστου ἄξια, εἰ μὴ ἄρα γε καὶ ἐν quamoptime efficias, quæ a natura tibi dij
τῷ σμικρῷ ἡγεμὼν μέλιττα ἐπ' ἐλαχίστου ἀ- tribuerunt, vt posses, & quæ lex comprobat. Ea vero quid sunt? ait illa. Meo quidem iudicio, inquam ego, nõ minimi momenti, nisi si etiam apum illa dux in alueari minimi momẽti operibus præesse iussa est. Nam mihi, dixisse se aiebat, videntur dij, mea vxor, maxima cõsideratione par hoc coniunxisse, quod mas & femina vocatur, vt ad societatem mutuam plurimum sibi cõduceret. Primum enim, ne animantum genera deficerent, par hoc coniunctum liberos procreat. Deinde facultas hominibus conceditur, vt ex hac coniunctione adquirere sibi possint eos, qui senes alant. Præterea non sub dio iumentorum instar homines viuunt, sed tectis scilicet indigẽt. Quamobrem necesse est ij, qui consequi volunt, quod sub tectum importent, habeãt aliquos, qui operas obeundas sub dio suscipiant. Nam & aruorum renouatio, & seminum sparsio, & consitio, & pascendi opera eiusmodi sunt, quæ omnia sub dio curentur: & ex eis necessaria comparantur. Requiritur autem, posteaquam hæc intra tectum illata fuerint, eius etiam opera, qui hæc seruet; & qui ea conficiat opera, quę non nisi sub tectis fieri possunt.

ὅπως ὅπ

γεγὼν

ἐκ τῶν

πάντα εἰσενεχθῇ εἰς τὸ ταμιεῖον, καὶ τὸν σώσοντος ταῦτα, καὶ τὰ ἔργα σπουδῇ τὰ τῶν γεγωνῶν ἔργα δεόμενά ἐστι.

Requirit vero tecta liberum recens natorum educatio puerilis, & cibi ex illata segete confectio tecta requirit: ac similiter etiam vestis ex lanis elaboratio. Et quoniã hæc vtraq; tum interiora, tum externa, labores & curam requirunt: idcirco etiam Deus, dixisse se perhibebat, statim naturã præparauit feminæ quidem, ad opera & curationes interiores: viri autem, ad opera & curationes externas. Nam viri corpus & animum sic condidit, vt magis & frigora, & calores, & itinera, & expeditiones militares tolerare posset. quo factum, vt opera illi externa iniungeret. Mulieri vero quia minus ad hæc firmum corpus a natura largitus esset, idcirco illi opera interiora, dixisse se aiebat, mandasse mihi Deus videtur. Et quia sciebat, quod & a natura indidisset, & mandasset feminæ, vt ea recens natos liberos educaret: idcirco maiorem etiam amorem erga modo natos liberos ei, quam viro tribuit. Quia item illata custodiendi curam mandauit feminæ, idcirco Deus, qui sciret animum timidum ad custodiam minime deteriorem esse, maiorem etiam metus partem feminæ, quam viro impertiuit. Quod sciret opus esse defensione, si quis opera foris facientem lædat, rursus huic audaciæ plus tribuit. Quod vtrosque tum expendere, tum recipere necesse sit; idcirco memoriam & diligentiam vtrisque in medium posuit. Itaque non facile possis discernere, vtrum femineum, an virile genus hac in parte excellat. Etiam Deus in medio posuit ambobus abstinentiam a rebus iis, a quibus abstinendum est; & potestatem eis fecit, vter foret melior, siue vir, siue mulier, is vt huius boni partem maiorem consequeretur. Quia vero natura vtriusque non esset ad hæc omnia recte comparata, * idcirco etiam alter alterius magis indiget, fitque par hoc sibi ipsi vtilius, quum alterius in potestate sint ea, quibus alterum destituitur. Hæc, dicebam ad eam, quum sciamus, mea vxor, nimirum quæ vtrique nostrum a Deo sint imperata: enixe operam dare debemus, vt vterque nostrum ea, quæ sui officij ratio postulat, quamrectissime præstemus. Etiam lex, dixisse se aiebat, hæc adprobat, marem ac feminam copulans. atque vti Deus liberum societatis inter ipsos auctor est, ita lex domus societatem eis instituit. Præterea lex ea pulchra esse demonstrat,

Cicero: Idcirco alterum alterius indigere voluit, quoniã quod alteri deest, præsto plerumq; est alteri:

A γεγνῶν δὲ δεῖται ἡ τῶν νεογνῶν τέκνων τροφὴ σὺν ἀναδοσίμῳ, γεγνῶν δὲ καὶ αἱ ἐκ τοῦ καρποῦ σιτοποιΐαι δέονται· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τῆς ἐσθῆτος ἐκ τῶν ἐρίων ἐργασία. ἐπεὶ δὴ ἀμφότερα ταῦτα καὶ ἔργων καὶ ἐπιμελείας δεῖται, τά τε ἔνδον καὶ τὰ ἔξω, καὶ τὴν φύσιν, φάναι, ἐνθὺς παρεσκεύασεν ὁ θεὸς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν μὲν τῆς γυναικὸς, ἐπὶ τὰ ἔνδον ἔργα καὶ ἐπιμελήματα, τὴν δὲ τοῦ ἀνδρὸς, ἐπὶ τὰ ἔξω
B ἔργα καὶ ἐπιμελήματα. ῥίγη μὲν γὰρ, καὶ θάλπη, καὶ ὁδοιπορίας, καὶ στρατείας, τὸ ἀνδρὸς σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν μᾶλλον δύνασθαι καρτερεῖν † παρεσκεύασεν. ὥστε τὰ ἔξω ἐπέταξεν αὐτῷ ἔργα. τῇ δὲ γυναικὶ ἧττον τὸ σῶμα δυνατὸν πρὸς ταῦτα φύσας, τὰ ἔνδον ἔργα αὐτῇ, φάναι ἔφη, προσέταξαί μοι δοκεῖ ὁ θεός. εἰδὼς δὲ, ὅτι τῇ γυναικὶ καὶ σπέρμα καταπασκείασιν, καὶ τὸ τίκτειν ἐνέφυσε καὶ προσέταξε τὴν τῶν νεογνῶν τέκνων τροφήν, καὶ τὸ σπέρμα τὰ νεογνὰ βρέφη πλεῖον αὐτῇ ἐδάσατο, ἢ τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ φυλάττειν τὰ † εἰσ- εἰσαγόμενα
C ενεχείρισε τῇ γυναικὶ προσέταξε, γιγνώσκων ὁ θεὸς, ὅτι πρὸς τὸ φυλάττειν οὐ κάκιόν ἐστι φοβερὸν εἶναι τῇ ψυχῇ, πλεῖον μέρος καὶ τὸ φόβου ἐδάσατο τῇ γυναικὶ ἢ τῷ ἀνδρί. εἰδὼς δὲ, ὅτι καὶ ἀρήγειν αὖ δεήσει, ἐάν τις ἀδικῇ τὰ ἔξω ἔργα ἔχοντα, τούτῳ αὖ πλεῖον μέρος τοῦ θράσους ἐδάσατο. ὅτι δὲ ἀμφοτέροις δεῖ καὶ διδόναι καὶ λαμβάνειν, τὸ μνήμιον καὶ τὸ ἐπιμέλεσθαι εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέροις κατέθηκεν. ὥστε οὐκ ἂν ἔχοις διελεῖν, πότερα τὸ ἔθνος τὸ θῆλυ, ἢ τὸ ἄρρεν τούτων πλεονεκτεῖ. καὶ τὸ ἐγκρατὲς δὲ εἶναι) ὧν δεῖ, εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέροις κατέθηκε, καὶ ἐξουσίαν ἐποίησεν ὁ θεὸς, ὁπότερος
D αὐτῶν ἢ βελτίων, εἴθ' ὁ ἀνὴρ, εἴθ' ἡ γυνὴ, τοῦτον καὶ πλεῖον φέρεσθαι τούτου τοῦ ἀγαθοῦ. Δῆλα δὲ τὸ τῇ φύσιν μὴ πρὸς πάντα ταῦτα ἀμφοτέρων ἱκανῶς πεφυκέναι, ἔκ τε τούτου καὶ δέον) μᾶλλον ἀλλήλων, καὶ τὸ ζεύγους ὠφελιμώτερον ἑαυτῷ γενέσθαι), ἃ τὸ ἕτερον οὐκ ἐλλείπεται, τὸ ἕτερον δυνάμενον. ταῦτα ὅ, ἔφη, δοκεῖ ἡμᾶς, ὦ γύναι, εἰδότας, ἃ
E ἑκατέρῳ ἡμῶν προσήκει) ταῦτα τὸν θεὸν, † πει- πειρᾶσθαι ὡς βέλτιστα τὰ προσήκοντα ἑκατέρου ἡμῶν ἔργα πράττειν. συνεπαινῶ ὅ, ἔφη φάναι, καὶ ὁ νόμος ταῦτα, συζεύγνυς ἄνδρα καὶ γυναῖκα. καὶ κοινωνοὺς ὥσπερ τῶν τέκνων ὁ θεὸς

ἐποίησεν, οὕτω καὶ ὁ νόμος [τοῦ οἴκου * κοινωνὸς καθίστησι. καὶ καλὰ ὅ εἶναι) ὁ νόμος † ἀποδείκνυσι, † ἀποδείκνυσιν, ἃ καὶ ὁ θεὸ

καὶ ὁ θεὸς ἔφυσεν ἑκάτερον μᾶλλον αὖ δυνά- A quæ naturæ Deus indidit, vt præstare posσθαι. τῇ μὲν γὰρ γυναικὶ κάλλιον, μᾶλλον ἔνδον, ἢ θυραυλεῖν· τῷ δὲ ἀνδρὶ αἴσχιον, ἔνδον μᾶλλον, ἢ τὰ ἔξω ὑπημελεῖσθαι. εἰ δέ τις παρ' ἃ ὁ θεὸς ἔφυσε ποιεῖ, ἴσως τι καὶ ἀτακτῶν τὰς θεοῦ οὐ λήθει, καὶ δίκην δίδωσιν ἀμελῶν τῶν ἔργων τῶν ἑαυτοῦ, ἢ τοῦ σώματος τὰ τῆς γυναικὸς ἔργα δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, καὶ ἡ τῶν μελισσῶν ἡγεμὼν τοιαῦτα ἔργα ἐπιτάττειν ὑπὸ θεοῦ τεταγμένα ἅπαντα ποιεῖσθαι. καὶ ποῖα δή, ἔφη, ἐκείνη ἔργα ἔχουσα ἡ τῶν μελισσῶν ἡγεμών, B ἐξομοιοῦται τοῖς ἔργοις, οἷς ἐμὲ δεῖ τυγχάνειν; ὅτι, ἔφη ἐγώ, ἐκείνη τε ἐν τῷ σμήνει μένουσα οὐκ ἐᾷ ἀργεῖν τὰς μελίσσας εἰκῆ· ἀλλ' ἃς μὲν δεῖ ἔξω ἐργάζεσθαι, ἐκπέμπει ὅτι ὃ ἔργον, καὶ ἃ ἂν αὐτῶν ἑκάστη εἰσφέρῃ, οἶδέ τε καὶ δέχεται, καὶ σώζει ταῦτα. ἔστι δ' ἂν δέῃ χρῆσθαι ἐπιδόσεως δὲ ἡ ὥρα τοῦ χρῆσθαι ἥκει, ἑκάστῃ δὲ τὸ δίκαιον ἑκάστῃ. καὶ ὅτι τοῖς ἔνδον ἐξυφαινομένοις κηρίοις ἐφέστηκεν, ὡς καλῶς καὶ ταχέως ὑφαίνηται. καὶ ὃ γιγνόμενον τοκάδα ὅτι C μέλεται, ὡς ἐκτρέφηται. ἐπειδὴ δὲ ἐκτραφῇ, καὶ ἀξιοεργοὶ οἱ νεανίαι γένωνται, ἀποικίζει αὐτῶν σὺν τοῖς †ὑπηρέταις τινὶ ἡγεμόνι. ἢ καὶ ἐμὲ δεῖ, ἔφη ἡ γυνή, δεῦρο ταῦτα ποιεῖν; δεῖ σε μένειν, ἔφη ἐγώ, ἔνδον τε μένοντα, καὶ οἷς μὲν ἂν ἔξω δεῖ ἔργου ἢ τῶν οἰκετῶν, τούτοις ἐκπέμπειν· οἷς δ' ἂν ἔργον ἔνδον ἐργαστέον, τούτων σοι ὑπηρετητέον, † καὶ τὰ εἰσφερόμενα ἀποδεκτέον. καὶ ἃ μὲν ἂν αὐτῶν δέῃ δαπανᾶν, σοὶ διαμεμετρῆσθαι· ἃ δ' ἂν περιῇ, D σωστέον καὶ φυλακτέον, ὅπως μὴ εἰς τὸν ἐνιαυτὸν κεκμηκὼς δαπάνη εἰς τὰ μείω δαπανᾶται. καὶ ὅταν ἔρια εἰσενεχθῇ σοι, ὑπομελητέον ὅπως οἷς δεῖ ἱμάτια γίγνηται. καὶ ὅπως ἔσται ὅπως καλῶς ἐδώδιμος γίγνηται, ὑπομελητέον. ἐν μέρει τῶν σοὶ προσηκόντων, ἔφη ἐγώ, ὑπομελήσει ἴσως † ἀγαθὸν περὶ δόξαι εἶναι, ὅτι ὃς ἂν κάμνῃ τῶν οἰκετῶν, τούτων σοι ὑπομελητέον πρώτων, ὅπως θεραπεύηται. καὶ δι', ἔφη ἡ γυνή, ὅτι χαριστότατον μοι οὖν, ὦ μέλλωσί γε οἱ καλῶς θεραπευθέντες χάριν εἴσεσθαι, καὶ βελτίους περὶ ἑαυτοὺς ἔσεσθαι καὶ ἐγώ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἀγαθοῦ εἶ τῆς τοῦ ἀποκρίνεσθαι· δεῖ γε ὦ γύναι, καὶ διαυ- E

ὑπομέν.

καὶ τὰ εἰσφ.

ὑγιαιότερ.

sit vterque rectius. Est enim feminæ pulchrius, intra ædes eam se continere, quam foris agere: viro autem turpius, intus manere, quã res exteras curare. Quod si quis aliud agit, quam quod ipsius naturæ Deus indidit: fortassis occultum esse Deo nõ potest, ordinem ab ipso perturbari, adeoque pœnas dat, siue quis opera sibi conuenientia negligit, siue muliebria facit. Ac mihi quidem videtur, inquam, etiam apis illa, quæ ceterarum dux est, sibi diuinitus præscripta constanter elaborare. Quænam vero, ait hæc, apum illa dux opera tractat, illis actionibus consimilia, quæ mihi conueniunt? Quod illa, inquã, in alueari manens otiosas esse apes non patitur: sed quas foris laborare oportet, eas ad opus emittit, ac quidquid adtulerint singulæ, nouit & accipit, tamq; diu seruat, donec eo sit vtendum. Id vero tempus vbi iam adest, iustam cuique partem tribuit. Præest etiam fauis, qui intus texuntur, vti recte celeriterq; texantur: & fœtus, qui nascitur, educandi curam habet. Is posteaquam educatus est, iamq; operi faciundo idoneę sunt apiculę; coloniã ex eis deducit, adiuncta ipsis quadam quasi nepotum duce. Num igitur mẽ quoque, ait vxor, hæc facere nec esse erit? Erit, inquam ego, necesse domi vt maneas, ac emittere famulos, quibus foris est laborandum: quibus autem intus faciundum opus, eis præesse debes; & quę inferuntur, recipere. Prẽterea distribuendum erit tibi, quidquid eorum expendendum est: quæque superare debebunt, de iis prudenter prospiciendum tibi erit, & cauendum, ne D sumtus in annum reconditus vno mense absumatur. Quum lanæ in domum illatæ fuerint, adhibenda cura, vt vestes illis parentur, quibus confici debent. Curandum item, vt frumentum aridum idoneum ad vescendum fiat. Vna, inquã, curatio ex iis, quę tui sunt muneris fortassis ingratior esse videbitur; quod famulorum omnium cura tibi suscipienda erit, vt si quis ex iis ægrotet, curetur. Illud profecto, ait vxor, lõge gratissimum fuerit, si quidem curari gratiam habituri sint, animoque erga me E magis beneuolo futuri, quã prius. Quam ipsius responsionem, aiebat Ischomachus, admiratus equidem: An nõ, inquam, mea vxor, propterea quod apum illa dux in alueari sic earum commodis prospicit, ea est vicissim aliarum apum erga hãc adfectio:

vt alueum si deserat, nulla se abesse putet ab illa debere, sed omnes sequantur? Tum illa mihi respondens: Mihi vero mirum videatur, ait, non potius ad te ducis officium pertinere, quam ad me. Nam mea rerum, quæ intus sunt, custodia & distributio, ridiculam speciem habuerit; nisi tu curã adhibeas, vt extrinsecus aliquid inferatur. Mea quoque, inquam ego, ridicula videbitur illatio, nisi sit, qui illata seruet. Non vides, inquam, quo pacto illorum homines miserari consueuerint, qui pertusum in dolium aliquid haurire dicuntur, idque propterea, quod laborare frustra putentur? Video certe, ait vxor, ac sunt sane miseri, si hoc faciunt. Sunt & aliæ, inquam ego, curationes proprie tuę, mea vxor, futuræ non iniucundæ: vt quum imperitam lanificij nancta, peritam efficies, atq; ea tibi deinde duplo pluris erit: quum imperitam condendi promendique, & ministrandi nancta, talem efficies, quæ & horum perita, & fida, & in ministrando promta, quantiuis tibi sit pretij: quum tibi modestos, ac domui tuæ vtiles adficere beneficio licebit, ac si quis improbus esse videatur, punies. Quod denique omnium iucundissimum est, quum me esse melior videberis, meq; famulum tuum effeceris, neq; verẽdum tibi sit, vt ne ætate procedente minus in domo tibi honoris exhibeatur: sed persuasum habueris, te ætate prouectiori tanto maiore futuram in honore, quanto tum mihi consors, tum liberis custos domus melior exstiteris. Nam honestorum egregiorumq; dignitas nõ propter elegantiam formæ, sed propter virtutes in vita mortalium incremẽta sumunt. Huiusmodi quædam me, mi Socrates, primũ cum ipsa colloquutum esse, meminisse videor. Tum ego: An etiam intellexisti, inquam, nonnihil ex his eam commotam ad diligentiam? Intellexi profecto, inquit Ischomachus, atq; etiam memini, quum valde morderetur & erubesceret propterea, quod me quiddam eorum poscente, quæ a me illata fuerant, dare id non posset. Quod ego quum eam grauiter & ægre tulisse vidissem: Ne sit hoc, inquam, animo tuo molestum, mea mulier, quod dare non potes id, quod ego nunc forte abs te posco. Nã certa paupertas est, quum alicuius indigeas, vti eo non posse. Verum minus est in hac penuria molestiæ, quũ quid inueniri quærendo non potest, quam si ab initio non quæras; non ignorans scilicet, illud abesse. Enimuero hæc ad te culpa nõ pertinet, sed

ὥστε ὅταν σκεῦη σκλίπῃ, σοὶ δεμία οἴεται τῶν μελιασῶν ἀπολιφθήσεσθαι, ἀλλ' ἅπαντα πᾶσαι; καὶ ἡ γυνὴ μοι ἀπεκρίνατο θαυμάζοιμ' ἄν, ἔφη, εἰ μὴ σοὶ μᾶλλον τείνει τὰ τοῦ οἰκονόμου ἔργα, ἢ σοὶ ἐμέ. ἡ γὰρ ἐμὴ φυλακὴ τῶν ἔνδον καὶ θάνομὴ γελοία τις ἄν, οἶμαι, φαίνοιτο, εἰ μή σύ γε ὄφελος εἴη, ὅπως ἔξω τι εἰσφέροιτο. γελοία δῆτ' ἄν, ἔφην ἐγώ, ἡ ἐμὴ εἰσφορὰ φαίνοιτ' ἄν, εἰ μὴ εἴη ὅστις τὰ εἰσενεχθέντα σώζοι. οὐχ ὁρᾷς, ἔφην ἐγώ, οἱ εἰς τὸν τρημάτιον πίθον αὐτῆν λεγόμενοι, ὡς οἰκτίρονται, ὅτι μάτην ποιοῦσι δοκοῦσι; νὴ δί', ἔφη ἡ γυνή. καὶ γὰρ πλήμονες εἰσιν, εἴ γε τοῦτο ποιοῦσιν. ἄλλαι δέ τοι, ἔφην ἐγώ, ἴδιαι ὄφελμαι, ὦ γύναι, ἂν δόξαι σοι γίγνονται, ὁπότ' ἂν ἐπιστήμονα ταλασίας λαβοῦσα, ὀπιστήμονα ποιήσῃς, καὶ διπλασίου σοι ἀξία γένηται. καὶ ὁπότ' ἂν ἐπιστήμονα ταμείας καὶ θαλλείας παραλαβοῦσα, ὀπιστήμονα, καὶ πιστήν, καὶ θαλλικὴν ποιησαμένη, πολλοῦ ἀξίαν ἔχῃς· καὶ ὁπότ' ἂν τοὺς μὲν σώφρονάς τε, καὶ ὠφελίμους σῷ οἴκῳ ὄζῃ σοι ὦ ποιῆσαι, ἐὰν δέ τις ποινηρὸς φαίνηται, ὄζῃ σοι κολάσαι. ὃ δὲ πάντων ἥδιστον, ἐὰν βελτίονα ἐμοῦ φαίνῃς, καὶ ἐμὲ σὸν θεράποντα ποιήσῃς, καὶ μὴ δέῃ σε φοβεῖσθαι, μὴ τῷ ἡλικίᾳ ἀτιμοτέρα ἐν τῷ οἴκῳ γένῃ, ἀλλὰ πιστεύῃς, ὅτι πρεσβυτέρα γινομένη, ὅσῳ ἂν καὶ ἐμοὶ κοινωνὸς καὶ παισὶν † οἴκοι φυλακὴ ἀμείνων οἴκου φυλαξομένων γίνῃ, τοσούτῳ καὶ τιμιωτέρα ἐν τῷ οἴκῳ ἔσῃ. τὰ γὰρ καλά τε κἀγαθὰ, ἐγὼ ἔφην, οὐ διὰ τὰς ὡραιότητας, οὐδὲ διὰ τὰς ἁρετὰς [εἰς τὸν βίον τοῖς ἀνθρώποις * ἐπαύξεται, τοιαῦτα μέν, ὦ Σώκρατες, δοκῶ μεμνῆσθαι αὐτῇ ταῦτα διαλεχθεὶς. ἦ καὶ ἐπέγνως τι ὦ Ἰσχόμαχε, ἔφην ἐγώ, ἐκ τούτων κεκινημένην αὐτὴν μᾶλλον πρὸς τὸ ἐπιμέλεσθαι; νὴ μὰ δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ δῆλον ἐποίησέν γε αὐτὸ εἰδυῖα, καὶ ἐρυθριάσασαν σφόδρα, ὅτι τῶν εἰσενεχθέντων τι αἰτήσαντος ἐμοῦ, οὐκ εἶχέ μοι δοῦναι. καὶ ἐγὼ μέν τοι ἰδὼν ἀχθεσθεῖσ' αὐτῇ, εἶπον· μηδέν τι, ἔφην, ἀθυμήσῃς ὦ γύναι, ὅτι οὐκ ἔχεις δοῦναι ὅ, τι σε αἰτῶ τυγχάνω. ἔστι μὲν γὰρ πενία αὕτη σαφής, ὃ δεόμενόν τινος μὴ ἔχειν χρῆναι· ἀλυποτέρα δ' αὕτη ἡ ἔνδεια, ὃ μὴ δυνάσθαι ζητοῦντα τι λαβεῖν, ἢ τὸ ἀρχῆς μηδὲ ζητῆσαι, εἰδότα ὅτι οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ γάρ, ἔφην ἐγὼ, τούτων οὐ σὺ αἰτία.

ἀλλ'

ἐγὼ, ὅπῃ τάξας

ἀλλ' † ἐγὼ ἃ τάξας σοι παρέδωκα ὅπῃ χρὴ ἕ- A
καστα κεῖσθαι, ὅπως εἰδῇς ὅπῃ γε δεῖ πιθέναι, καὶ
ὁπόθεν λαμβάνειν. ἔστι δ' οὐδὲν ἄτως, ὦ γύναι,
ἄτ' ἄχρηστον ἄτε καλὸν ἀνθρώποις, ὡς ἡ τά-
ξις. καὶ γὰρ χορὸς ἐξ ἀνθρώπων συγκείμενός ἐστιν.
ἀλλ' ὅταν μὲν ποιῶσιν ὅ, τι ἂν τύχῃ ἕκαστος,
ταραχή τις φαίνεται, † καὶ θεᾶσθαι ἀτερπές.
ὅταν δ' † τεταγμένως ποιῶσι καὶ φθέγγωνται, ἅμα
οἱ αὐλοὶ ἅτοι καὶ ἀξιοθέατοι δοκοῦσιν εἶναι, καὶ
ἀξιάκουστοι. καὶ στρατιά γε, ἔφην ἐγὼ, ὦ γύναι,
ἄτακτος † μὲν οὖσα, ταραχωδέστατον· καὶ τοῖς μὲν B
πολεμίοις † ἀχθεστότατον, τοῖς δὲ φίλοις ἀ-
κλεέστατον ὀφθῆναι, καὶ ἀχρηστότατον, ὄνος ὁμοῦ, ὁ-
πλίτης, σκευοφόρος, ἅμαξα, ἵππος, ἄμαξα.
πῶς γὰρ ἂν † πορευθείησαν ἔχοντες ἅτως ὁπι-
κώλισιν ἀλλήλοις, ὁ μὲν βαδίζων, τῷ βέχον-
τι· ὁ δὲ θέων, τῷ ἑστηκότι· ἡ δὲ ἅμαξα, τῷ ἵπ-
πῳ· ὁ δὲ ὄνος, τῇ ἁμάξῃ· ὁ δὲ σκευοφόρος,
τῷ ὁπλίτῃ; εἰ δὲ καὶ μάχεσθαι δέοι, πῶς ἂν
οὕτως ἔχοντες μαχέσαιντο; οἷς γὰρ αἰτία ἐστὶν
τῶν τὰς ὁπισθίας φυγὴν, οὗτοι ἐμποδὼν εἰσι C
φεύγοντες καταπατῆσαι τὰς ὅπλα ἔχοντας.
τεταγμένη δὲ στρατιὰ κάλλιστον μὲν ἰδεῖν τοῖς
φίλοις, δυσφορώτατον δὲ τοῖς πολεμίοις. τίς
μὲν γὰρ οὐκ ἂν φίλος ἡδέως θεάσαιτο ὁπλί-
τας πολλοὺς ἐν τάξει πορευομένους; τίς δ'
οὐκ ἂν θαυμάσειεν ἱππέας τ' † τάξιν ἐλαύ-
νοντας; τίς δὲ οὐκ ἂν πολέμιος φοβηθείη, ἰ-
δὼν διακεκριμένους ὁπλίτας, ἱππέας, πελτα-
στὰς, τοξότας, σφενδονήτας, καὶ τοῖς ἅρμασι τε-
ταγμένως ἐπομένους; ἀλλὰ καὶ πορευομένων D
ἐν τάξει, κἂν πολλαὶ μυριάδες ὦσιν, ὁμοίως
ὥσπερ εἷς ἕκαστος καθ' ἡσυχίαν πορεύ-
ονται. εἰς γὰρ τὸ κενούμενον † ἀεὶ ὄπισθεν ἐπέρ-
χονται. καὶ τριήρης δέ τοι ἡ τεταγμένη ἀνθρώ-
πων, ἆρά τι ἄλλο φοβερόν ἐστι πολεμίοις, ἢ
φίλοις ἀξιοθέατον, ἢ ὅτι ταχὺ πλεῖ; ἆρά τι ἕ-
τερον ἕτεροι ἀλλήλοις εἰσὶν οἱ ἐμπλέοντες, ἢ δέοι
ἐν τάξει μὲν καθῆσθαι, ἐν τάξει δ' † προσνεύσαι; E
ἐν τάξει δ' ἀναπίπτουσιν, ἐν τάξει δ' ἐμβαίνουσι
καὶ ἐκβαίνουσι; ἡ δ' ἀταξία ὅμοιόν τι μοι δοκεῖ
εἶναι, οἷον ὥσπερ εἰ γεωργὸς ὁμοῦ ἐμβάλοι κριθὰς,
καὶ πυροὺς, καὶ ὄσπρια· κἄπειτα, ὁπότε δέοι ἢ
μάζης, ἢ ἄρτου, ἢ ὄψου, ἆρ' ἀλέγειν δέοι αὐτῷ,

τάξις

καὶ π θεᾶσθαι

μὲν οὖσα εὐχερω-τάτην

πορευθείησαν, ἐὰν ἔχοντες ἅτως ὁπι-κωλύσω-σιν ἀλλήλ.

τάξις

ἀεὶ οἱ ὄ-πισθεν

προσνεύσ-σιν. προ-νεύσον. Mtzen.

ad me: qui non omnia tibi tradiderim de-
signato singulis loco, quo ea collocari de-
berent, vt tu scires, vbi ea reponenda, &
vnde rursus essent promenda. Nihil est au- «
tem, mea vxor, in rebus humanis vel vti- «
lius, vel pulchrius ordine. Nam & chorus «
ex hominibus constat. Verum vbi quis-
que quod temere visum est, facit; turbæ
cuiusdam species se exhibet, ac spectatu
quiddam iniucundum. At quum omnia
recte atque ordine proferunt & agunt, ea-
dem opera faciunt, vt & spectatu, & auditu
digni esse videantur. Itidem exercitus, in-
quam, mea vxor, dum necdum in ordines
digestus est, longe quiddam est turbulen-
tissimũ; ac hostium quidem victoriæ ma-
xime expositum, suis autem spectatu fœ-
dissimum, & ad vsum minime accommo-
datum: vbi simul sunt, asinus, grauis ar-
maturæ pedes, lixa, veles, eques, plaus-
trum. Nam quo pacto progredi poterunt,
si quidem in hac perturbatione mutuo se-
se impedient, gradatim incedens, curren-
tem; currens, stantem; plaustrum, equi-
tem; asinus, plaustrum; lixa, grauis arma-
turæ peditem? Quod si etiam dimican-
dum sit, quomodo tali omnium pertur-
batione dimicare possint? Nam qui ne-
cessario inuadentibus terga dare cogun-
tur, illi dum fugiunt, proterere milites et-
iam armatos possunt. At instructa recte a-
cies quiddam est suis spectatu pulcherri-
mum, hostibus vero grauissimum. Nam
cui suorum non volupe sit multos vide-
re grauis armaturæ pedites instructis or-
dinibus incedentes? quis non admiretur
equites, qui ordines inter equitandum
obseruent? quis hostium metu non per-
cellatur, si recte dispositos grauis arma-
turæ pedites, equites, cetratos, sagittarios,
funditores viderit, eosdemque suos im-
peratores composite sequentes? Immo
etiamsi multa millia sint, tamen quamdiu
sic incedunt, vt ordines seruent, pergunt
omnes placide non aliter, atque singu-
li progrediuntur, succedentibus semper
vacuum in locum illis, qui a tergo sunt.
Etiam triremis hominibus onusta quam
aliam ob caussam vel hostibus est terrori,
vel amicis iucunda spectatu, nisi ob nau-
igationem celerem? Quam aliam ob caus-
sam molesti sibi mutuo non sunt vectores,
nisi quod ordine sedeant, ordine propen-
dendo in remos incumbãt, ordine se retro
flectant, ordine tum ingrediantur, tum egrediantur? Ordinis autem perturbatio quid-
dam mihi simile videtur esse, ac si agricola eodem loco coniiciat hordeum, triticum, le-
gumina. Deinde si vel offa, vel pane, vel obsonio sit opus, necesse sit eum singula seligere

^ Mtzen. l. p. 12, 7.

pro eo, quod iam secreta sumere ad vsum debebat. Itaque tu etiam, mea vxor, vt hoc modo te conturbari necesse non sit, & vt studeas scire administrandi facultates nostras rationem, ac sine difficultate sumas id, quo vtendū sit, mihiq; si quid poposcero sic tradas, vt gratam mihi rem facias: inquiramus sane locum singulis conuenientem, eoq; posita re quauis moneamus ancillam, vt inde sumat, ac rursus ibidem collocet. Ita nimirum sciemus, quæ nobis supersint, quę sint amissa. Nā locus ipse quod abest, requiret: quodq; curandum erit, adspectus ipse arguet: deniq; quod sciamus, vbi quodq; sit, id ipsum singula nobis exhibebit, vt ad vsum nihil desideraturi simus. Atq; equidem, mi Socrates, pulcherrimū aliquādo, longeq; accuratissimum instrumentorum ordinem inspicere mihi visus sum, quum spectandi caussa ingentem illam nauim Punicam ingressus essem. Armamenta namq; plurima separatim collocata exiguo in receptaculo contemplabar. Etenim nauis multis ligneis & intortis instrumentis in portum deducitur, ac vicissim soluit: multorum adiumēto, quæ pensilia vocant, impellitur: multis machinamentis aduersus hostiles naues armatur: multa etiam hominum arma vehit: omnia vasa, quibus in domo vtuntur homines, pro quolibet vna victitantium contubernio vehit: deniq; præter hæc omnia referta est oneribus, quæ nauiculator quæstus caussa secum vehit. Atq; hæc omnia, quæ dico, non multo ampliori loco sita erant, quam sit cōclaue decem lectulorū mediocriter capax. Animaduerti autē sic omnia fuisse condita, vt nihil alteri esset impedimento, neq; vestigatore egeret, nec imparatū esset, nec solutu difficile, quo moram adferret, vbi subito esset aliquo vtendum. Ministrum autem gubernatoris, quē proretam in naui vocant, ita cuiusq; loci gnarum reperi: vt vel absens dicere posset, vbi singula sita essent, & quā essent multa; non minus atq; is, qui litteras norit, quot in Socratis nomine litteræ sint, dicere possit, & vbi singulæ sunt collocatæ. Eumdem etiam vidi, ait Ischomachus, per otiū omnia lustrantem, quibus vtendum in naui esset. Quumq; hanc eius inspectionē admiratus essem, quærebam quid ageret? Respondebat ille: Inspicio, mi hospes, si forte quid accidat, quo pacto sita sint omnia in naui, ac nū quid absit, vel inconcinne collocatū sit. Nec enim vbi tempestatem Deus in mari excitat, spatij quidquā reliquum est

A αὐτὴ τὰ λαβόντα διὰ χρόνου μὴ χρῆσθαι. καὶ σὺ οὖν ὦ γύναι, † τὰ μὲν παρόντα τάττε μὴ ἵνα ἢ μὲ
δέοι, βέλτιον δ' ἀκριβῶς διοικῇς τὰ ὄντα εἰδέναι, καὶ τῶν ὄντων εὐπόρως λαμβάνεσθαι ὅτῳ αὖ
δέῃ χρῆσθαι, καὶ ἐμοί, ἐάν τι αἰτῶ, σὺ χάριτι δι-
δόναι, χώραν τε δοκιμασώμεθα τί ἑκάστοις ἔχῃ, καὶ σὺ ταύτῃ θέντες, διδάξω-
μέν τὴν διάκονον λαμβάνειν τε ἐνθένδε, καὶ
καταθέναι πάλιν εἰς ταύτην· καὶ οὕτως εἰσό-
μεθα τά τε σῶα ὄντα, καὶ τὰ μή. ἡ γὰρ χώρα αὕτη
B ὃ μὴ ὂν ποθῇ· καὶ δεόμενον θεραπείας ἐξε-
τάσῃ ἡ ὄψις, καὶ ὃ εἰδέναι ὅπου ἕκαστόν ἐστιν. τα-
χὺ ἐξεύρεσις, ὥστε μὴ ἀπορεῖν χρῆσθαι. καλλί-
στην δέ ποτε καὶ ἀκριβεστάτην ἔδοξα σκευῶν τά-
ξιν ἰδεῖν, ὦ Σώκρατες, εἰσβὰς ὅτε ἔμελλον εἰς ὃ
μέγα πλοῖον ὃ φοινικοῦν. πλεῖστα γὰρ σκεύη ἐν
μικροτάτῳ ἀγείῳ διῃρεθρισμένα ἐθεασάμην. διὰ πολλῶν μὲν γὰρ δὴ που, ἔφη, ξυλίνων σκευῶν καὶ πλεκτῶν ὁρμίζεται νεὼς καὶ ἀνάγεται, διὰ πολλῶν δ' ὧν τῶν κρεμαστῶν καλου-
C μένων πλεῖ, πολλοῖς δὲ μηχανήμασιν ἀνθώ-
πλισαι πρὸς τὰ πολέμια πλοῖα, πολλὰ δὲ
ὅπλα τοῖς ἀνδράσι συμπαρεύεται, πολλὰ δὲ
σκεύη, ὅσοις περ ἐν οἰκίᾳ χρῶνται αἱ θεράποιναι,
τῇ συναυλίᾳ ἑκάστῃ κομίζει. γεμίζει δ' ὡδὲ πάν-
τα φορτίων, ὅσα ναύκληρος κέρδους ἕνεκα ἄ-
γεται. καὶ ὅσα λέγω, ἔφη, πολλὰ ὄντα ἐν πολ-
λῷ πάνυ μείζονι χώρᾳ ἕκαστα, ἢ ἐν δεκακλίνῳ ἐξ-
ῃ συμμέτρῳ. καὶ ὅτῳ κατακείμενα ἕκαστα κα-
τενόησα, ὡς ὅτε ἄλλῃ ἐμποδίζοι, οὔτε μα-
D σευθῆναι, ὅτε ἀσυσκεύαστα εἴη, ὅτε δυσλύ-
των ἔχοι, ὡς ἐξαπίνης παρέχειν ὅτου τῳ πα-
ρὼν δέοι χρῆσθαι. τὸν δὲ τοῦ κυβερνήτου διάκονον,
ὃς περιπολοῖ τὴν νεὼς κοίλην, ὅτως οὖρον ὀπτᾶ-
σθαι † ἑκάστην τὴν χώραν, ὡς καὶ ἀπὼν αὐτὸς εἰπεῖν, ἑκάστου
ὅπου ἕκαστα κεῖται, καὶ ὁπόσα ἐστίν, σαφῶς ἤπιον,
ἢ γράμματα ὀπτάμενος εἰπεῖν αὐτὸς Σωκρά-
τους καὶ ὁπόσα γράμματα, καὶ ὅπου ἕκαστον τε-
ταγται. εἶδον δὲ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ ἐξετά-
ζοντα τὸν αὐτὸν ἐν τῇ ὡρᾳ πάνυ, ὁπόσοις
E ἄρα δεῖ ἐν τῷ πλοίῳ χρῆσθαι θαυμάσας ἐγώ,
ἔφη, τὸν ὀπτισκευὴν αὐτόν, ἠρόμην τί ποτε ἄπτοι. ὁ
δ' εἶπεν· ὀπτισκοπῶ, ἔφη, ὦ ξένε, εἴ τι συμβαίνοι
γίγνεσθαι, πῶς κεῖται, ἔφη, τὰ ἐν τῇ νηΐ, ἢ εἴ τι ἀ-
ποκαλεῖ, ἢ εἰ δυσαπέλως τι σύκειται. ὃ γὰρ, ἔφη,
ἐξαίφνης, ὅταν χειμάζῃ ὁ θεὸς ἐν τῇ θαλάττῃ,

οὔτε

οὔτε μαστεύειν ὅτου ἂν δέῃ, ὅτε δυσπαίτελως ἔ- A vel inquirendi, quocumq; tandem opus
χον δίδοναι. ἀπόλλυσι γὰρ ὁ θεὸς, καὶ κολάζει τὺς sit, vel tradendi, quod incondite collocatũ
βλάκας. ἐὰν δὲ μόνον μὴ ἀπολέσῃ τὺς μὴ ἁμαρ- sit. Nam minis terrere Deus & punire sto-
τάνοντας, πολὺ ἀγαπητόν. ἐὰν δὲ καὶ πολὺ lidos homines solet, ac si quidem illos, qui
κόσμου ὑπηρετοῦντας σώζῃ, πολλὴ χάρις, ἔφη, nihil perperam agunt, saltim non perdit,
τοῖς θεοῖς. ἐγὼ δὴ καὶ δὼν ταύτην τὴν ἀκρίβειαν bene cum eis agitur. Quod si etiam rectis-
τὴν κατασκευῆς, ἔλεγον τῇ γυναικί· ὅπου πολὺ sime omnia administrantes seruat, magna
ἂν ἡμῶν †αὖ ἡμῶν εἴη βλακικὸν, εἰ οἱ μὲν ἐν τοῖς πλοί- Diis habenda est gratia. Quamobrem quũ
ὅπη π ὁις καὶ μικροῖς ὅσι χώρας δύσκιστοι, καὶ σαλευόν- collocationem ego tam accuratam inspe-
τες ἰσχυρῶς ὅμως σώζοιστ' τάξιν, καὶ ὑποφο- xissem, dicebam vxori, admodum in nobis
βούμενοι ὅμως δύσκιστοι τὸ δέον λαμβάνειν· ἢ B stolidum fore, si isti in nauigiis, quæ exigua
μᾶς ὄν, καὶ διηρημένων ἑκάστοις ἡμῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ sunt, loca tamen inuenirent; magnis tem-
μεγάλων, καὶ βεβηκυίας τὴν οἰκίας ἐν δαπέδῳ, εἰ pestatibus iactati, nihilominus ordinem
εὐάρεστον μὴ δύσκιστον ἡμῖν κοσμεῖν καὶ † δ' εὔρετον χώρειν ἑ- seruarent; ingenti metu perculsi, nihilo-
κάστοις αὐτ', πῶς ἂν οὐ πολλὴ ἡμῶν ἀστοχεσία minus ea, quæ sumere necesse sit, reperi-
εἴη; ὡς μὲν δὴ ἀγαθὸν τετάχθαι σκευῶν κατα- rent: nos quum cellas habeamus in ędibus
σκευὴν, καὶ ὡς ῥᾴδιον χώραν ἑκάστοις αὐτ' εὑρεῖν, amplas, easq; singillatim distinctas, & in ædi-
ἐν οἰκίᾳ θέσθαι ὡς ἑκάστοις συμφέρει, εἴρηται· ὡς um pauimento sitas, non singulis aptum
ὃ κοσμοῦν φαίνεται, ἐπιδεδυὺ ὑποδήματα ἐφεξῆς & inuentu facilem locum reperire: quo-
κεῖται, κἂν ὁποῖα ᾖ, κοσμοῦν δὲ ἱμάτια κεχωρι- nam modo non magna sit istæc insciti a?
σμένα ἰδεῖν, κἂν ὁποῖα ᾖ, κοσμοῦν δ' τρώματα, κα- Dictum hactenus, quam vtile sit ordine
λὸν δ' χαλκία, κοσμοῦν δ' τὰ ἀμφὶ δαπέζας, κα- collocatam esse vasorum supellectilem,
λὸν δ' καὶ ὃ πάντων κατα γελάσειεν ἂν μάλιστα quamq; sit facile singulis inuenire locum,
φασὶν ἐγὼ ὁ σεμνὸς, ἀλλ' ὁ κωμῳδὸς, ὅτι καὶ χύδας †φη- quo in ædibus reponantur. Quã vero pul-
σὶν δύρυθμον φαίνεσθαι δύχρινῶς κεφιδώτας. τὰ δ' chra species est, calceamẽta, qualiacumq;
ἄλλα ἤδη πως ἀπὸ τούτου ἄπαντα κοσμεῖσθαι φαί- sint, ordine collocata esse: pulchrum, ve-
νεται κατὰ κόσμον κείμενα. χορὸς γὰρ σκευῶν ἕ- stimenta seorsum condita videre, qualia-
καστα φαίνεται. καὶ τὸ μέσον δ' τούτων κοσμοῦν φαί- cumq; sint: pulchrum, idem in stragulis, in
νεται, ἐκ ποδῶν ἑκάστου κεφιδώτου· ὡσπερ κύκλιος vasis æreis, in iis, quæ ad mensam pertinẽt:
χορὸς αὐτὸς κοσμοῦν θέαμά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ pulchrum etiam, licet maxime ridiculum
τὸ μέσον αὐτοῦ κοσμοῦν καὶ καθαρὸν φαίνεται. εἰ δὴ D sit nõ homini graui, sed faceto, quod ollas
ἀληθῆ ταῦτα λέγω, ἔξεστιν, ἔφω, ὦ γύναι, καὶ quoque concinnitatis quamdam habere
πρέπειν λαμβάνειν αὐτῷ, οὔτε τι ζημιωθέν- speciem, si distincte collocatæ sint, aiunt.
τας, οὔτε τι πολλὰ πονήσαντας. ἀλλὰ μὲν Iam cetera quoque deinceps pulchriorem
οὐδὲ τοῦτο δύσαθυμῆσαι, ὦ γύναι, ἔφω ἐγὼ, speciem exhibent, decenter reposita. Nam
ὡς χαλεπὸν εὑρεῖν τ' μαθησόμενόν τε ταῖς χώ- singula quidam quasi chorus vasorum esse
ρας, καὶ μεμνησόμενον καταχωρίζειν ἕκαστα. videtur. Quin etiam quod medio loco est
ἴσμεν γὰρ δήπου, ὅτι μυριοπλάσια ἡμῶν ἄπολ- interiectum, pulchrũ est, remotis inde ce-
λα ἔχει πᾶσα πόλις· ἀλλ' ὅμως ὁποῖον αὐτῶν teris; quemadmodum chorus circularis
οἰκετῶν κελεύσῃς τριάμενόν τι σοὶ δεῦρο ἀγο- nõ ipse modo pulchrum spectaculũ est, sed
ρᾶς ἀνελθεῖν, οὐδεὶς ἀπορήσει, ἀλλὰ πᾶς εἰ- E etiam id, quod in eius est medio, pulchrũ
δὼς φανήσεται, ὅποι χρὴ ἑλθόντα λαβεῖν ἕκαστα. purumq; cernitur. An autẽ hæc a me vere
τοῦτο μὲν οὖν, ἔφω ἐγὼ, οὐδὲν ἄλλο αἴτιόν ἐ- dicantur, licet mea vxor, inquã, periculum
στιν, ἢ ὅτι ἂν χώραι κεῖται τεταγμένη. αὖθις faciamus nullo cum nostro neq; detrimẽ-
μὲν δέ γε ζητῶν, καὶ ταῦτα σὺ οἷός τε αὐτὸς ζητοῦντα, to, neque labore magno. Ne hoc quidem,
inquam, molestũ animo nostro esse debet,
vxor, quod sit difficile reperire aliquẽ, qui
loca cognoscere discat, & meminerit sin-
gula suo loco reponere. Scimus enim, hac
ciuitate decies millies amplius contineri,
quam apud nos: & nihilominus, quem-
cumq; famulorum iusseris e foro emtum
aliquid adferre, nemo dubitabit; sed quẽ-
uis scire adparebit, quo ire debeat, atq; vn-
de singula petere. Cuius rei nulla est alia
causa, inquam ego, quam quod certo sita
loco sint. At si hominem quæras, qui quidem nonnumquam vicissim & ipse te quærat;

sæpenumerò citius re desperata desines, A quam ipsum inuenias. Atq; eius etiam alia nulla caussa est, quam quod constitutum non sit, vbi quemq; exspectare oporteat. Ac de ordine quidem vasorũ, ac vsu, cum ea me huiusmodi quædam colloquutum esse meminisse videor. Quid autem? num vxor, inquam ego, mi Ischomache, visa tibi est adtendere iis, quæ tu docere cupiebas? Quid aliud, quam quod policeretur, diligentiam se adhibituram, ac præ se ferret, quasi maximam voluptatem caperet, vti quę magna ex inopia insignem copiam rerum inueniſlet? Etiam me rogabat, vti quamprimum eo, quẽ explicassem, modo singula ordine disponerem. Et qui tamdẽ mi Ischomache, inquam ego, disposuisti? Qui aliter, quam quod initio ipsi ostendẽdum arbitrarer, quæ domus esset nostræ commoditas? Nec enim variis ea picturis est ornata, mi Socrates, sed omnes cellę tali consideratione sunt exstructæ, vt quam commodissima sint iis receptacula, quæ in eis collocanda sunt. Itaq; tunc ipsæmet sibi conuenientia velut arcessebant. Nam penetralia loco sita munito, vestes stragulas vasaq; maximi pretij sibi deposcebãt: quæ vero partes ædificij siccæ sunt, frumẽtum; quæ frigidæ, vinum; quæ plena lucis, opera & vasa maxime lumen requirentia. Præterea demonstrabam ei loca hominum vsui & habitationi destinata, eaque perpulchre ornata, vt per æstatem essent frigida, per hiemem calida. Adeoq; domum vniuersam ei cõmonstrabam, meridiem versus apertam: de quo obscurum esse nõ posset, hieme illam sat habere solis, æstate vmbrarum. Et gynæcei fores per balneum D a virorũ contubernio secretas ei ostendebam, ne vel foras aliquid efferretur, quod non deberet; vel famuli absq; cõsensu nostro liberis operam darent. Nam qui probi sunt, posteaquam liberos procrearũt, plerumq; sunt beneuolẽtiores: peruersi vero inter se copulati, ad malefaciendum fiunt instructiores. Posteaquàm hæc percurrissemus, inquit, ita deinde supellectilem per classes distinximus. Ordiebamur autẽ primũ a colligendis iis, quibus ad rem sacram vtimur. Secundum id mundum mulie- E brem, qui feriis conueniret, distinguebamus: itemque vestes viriles tam festorum, quã belli: stragula in gynæceo, stragula virorum in contubernio: calceamenta muliebria, calceamenta virilia. Classis alia armorum, alia instrumentorum lanificij, aliã necessariorum ad molendum frumẽtum,

πολλάκις αἴ τις ταχέτερον, πρὶν δύρδν, ἀπεῖποι. καὶ τάτα αὖ οὐδὲν ἄλλο αἴτιόν ἐστιν, ἢ ὃ μὴ εἰ τεταγμένον, ὅταν ἔκαστον δεῖ ἀναμένειν. περὶ μὲν δὴ τάξεως σκευῶν, καὶ χρήσεως, τοιαῦτα αὐτῇ διαλεχθεὶς δοκῶ μεμνῆσθαι. καὶ τί δή; ἦ γυνὴ ἐδόκει σοι, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, πῶς τι ἐπαχθύνειν, ὧν σὺ ἐκαυδάζες διδάσκων; τί δὲ, εἰ μὴ ἐπιμελήσεσθαι, καὶ φανερὰ ἦν ἡδομένη ἰσχυρῶς, ὥσπερ ἐξ ἀμηχανίας δύποτέ τινα βύρσαν; καὶ ἐδόκει μου ὡς τάχιστα, ἦ δ' ἔλεγεν, διατάξαι. καὶ πῶς δὴ, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, διέταξας αὐτῇ; τί δὲ, εἰ μὴ τῆς οἰκίας τὼν δυοῖν ἔδοξέ μοι πρῶτον δεῖξαι αὐτῇ; οὐ γὰρ ποικίλμασι κεκόσμηται, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ τὰ οἰκήματα ὠκοδόμηται πρὸς αὐτὸ τοῦτο ἐσκεμμένα, ὅπως ἀγεῖα ὡς συμφορώτατα ἢ τοῖς μέλλουσιν ἐν αὐτοῖς ἔσεσθαι. ὥστε αὐτὰ ἐκάλει τὰ πρέποντα εἰ ἕκαστα. ὁ μὲν γὰρ θάλαμος ἐν ὑγρῷ ὤν, τὰ πλείστου ἄξια καὶ στρώματα καὶ σκεύη παρεκάλει· τὰ δὲ ξηρὰ τῶν †στεγῶν, τὸν σῖτον· τὰ δὲ ψυχινά, τὸν οἶνον· τὰ δὲ φανά, ὅσα φάους δέονται ἔργα τε καὶ σκεύη ἐστί. καὶ διαγωγὴ ἐν τοῖς αὐθρώποις ἐπεδείκνυον αὐτῇ κεκαλλωπισμένα τὸν μὲν θέρους ἔχοντα ψυχινὰ, τὸν δὲ χειμῶνος ἀλεεινά. καὶ σύμπασαν δὲ τὴν οἰκίαν ἐπέδειξα αὐτῇ, ὅτι πρὸς μεσημβρίαν ἀναπέπταται, ὥστε δῆλον εἶναι ὅτι χειμῶνος μὲν εὐήλιός ἐστι, θέρους δὲ ὑπόσκιος. ἔδειξα δὲ καὶ τὴν γυναικωνῖτιν αὐτῇ θύραν βαλανείῳ ὡρισμένην ἀπὸ τῆς ἀνδρωνίτιδος, ἵνα μήτε ἐκφέρηται ἔνδοθεν ὅ, τι μὴ δεῖ, μήτε τεχνοποιῶνται οἱ οἰκέται ἄνευ τῆς ἡμετέρας γνώμης. οἱ μὲν γὰρ χρηστοὶ παιδοποιησάμενοι, εὐνούστεροι ὡς ὀπτοπολύ· οἱ δὲ πονηροὶ συζυγόντες, εὐπορώτεροι πρὸς τὸ κακουργεῖν γίγνονται. ἐπεὶ δὲ ταῦτα διήλθομεν, ἔφη, οὕτω δὴ ἤδη καὶ τὴν φυλὰς διακρίνομεν τὰ ἐπιπλα. ἀρχόμεθα δὲ πρῶτον, ἔφη, ἀνθρίζοντες οἷς ἀμφὶ θυσίας χρώμεθα. μετὰ ταῦτα κόσμον γυναικὸς τὸν εἰς ἑορτὰς διηρούμεθα, ἐσθῆτα ἀνδρὸς τὸν εἰς ἑορτὰς καὶ πόλεμον, καὶ στρώματα ἐν γυναικωνίτιδι, στρώματα ἐν ἀνδρωνίτιδι, ὑποδήματα γυναικεῖα, καὶ ὑποδήματα † ἀνδρεῖα. ὅπλων ἄλλη φυλὴ, ἀνδρεῖα. δὴ τὰ λακισυργικῶν ὀργάνων, δὴ σιτοποιικῶν, ἄλλη

Plut. π. πολυπραγμοσύνης. γ. 915. ὡς γὰρ ὁ Ξενοφῶν λέγει τοῖς οἰκονομικοῖς, ἴδιον εἶναι γυναικὸς ἔνδον μένειν, ἀνδρὸς δὲ ἔξω τὰ ἀνδρεῖα ἐργάζεσθαι· ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸν σῖτον ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀναγκαῖον ἀλήθειν, καὶ τὸν οἶνον ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀναγκαῖον ἀποθλίβειν, καὶ τὰ ἱμάτια ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀναγκαῖον ἐργάζεσθαι· ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸν πόλεμον

ἄλλη ὀψοποιϊκῶν, ἄλλη τ̃ ἀμφὶ λουτρόν, ἄλλη ἀμφὶ μάκτρας, ἄλλη ἀμφὶ τραπέζας. καὶ ταῦτα πρότα διεχωρίσαμεν οἷς τε ἀεὶ δεῖ χρῆσθαι, καὶ τὰ †ῥοινατικά. χωρὶς δὲ καὶ τὰ κτ' μῆνα δαπανώμενα ἀφείλομεν, δίχα δὲ καὶ τὰ εἰς ἑαυτὸν ἀπολελογισμένα κατεθέμεν. οὕτω γὰρ ἥκιστ' ἂν λανθάνῃ ὅπως τοῖς τὸ τέλος ἐκβήσεται. ἐπεὶ δὲ ἐχωρίσαμεν πρότα κτ' φυλὰς τὰ ἔπιπλα, εἰς ταῖς χώραις ταῖς προσηκούσας ἕκαστα διωκήσαμεν. μτ' δὲ τοῦτο ὅσοις μὲν τ̃ σκευῶν καθημέραν χρῶνται οἱ οἰκέται, οἷς σιτοποιϊκῆς, ὀψοποιϊκῆς, ταλασιουργικῆς, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο, ταῦτα μὲν αὐτοῖς τοῖς χρωμένοις δείξαντες ὅπου δεῖ πιθέναι, παρεδώκαμεν, καὶ ἐπετάξαμεν σῶα παρέχειν· ὅσοις δ' εἰς ἑορτὰς ἢ ξενοδοχίας χρώμεθα, ἢ εἰς ταῖς ἀφ' ἡρῴου προόδους, ταῦτα δὲ τῇ ταμίᾳ παρεδώκαμεν, καὶ δείξαντες ταῖς χώραις αὐτῷ, καὶ ἀπαριθμήσαντες καὶ χαλκώματα ἕκαστα, εἴπομεν αὐτῇ διδόναι τούτων ὅτῳ δέοι ἕκαστον, καὶ μεμνῆσθαι ὅτῳ αὖ τι δίδῳ, καὶ ἀπολαμβάνουσαν καταλιθέναι πάλιν ὅθεν περ αὖ ἕκαστα λαμβάνῃ. τῷ δὲ ταμίαν ἐποιησάμεθα ὀπτικεφάλμοι ἥτις ἡμῖν ἐδόκει εἶ ἐγκρατεστάτη καὶ γαστρὸς, καὶ οἴνου, καὶ ὕπνου, καὶ ἀνδρῶν συνουσίας. πρὸς τούτοις δὲ, ἢ ὃ μνημονικὴν μάλιστα ἐδόκει ἔχειν, καὶ ὃ προνοῆσαι, μή τι κακὸν λάθῃ παρ' ἡμῶν ἀμελοῦσα, καὶ σκοπῶν, ὅπως χαριζομένη τι ἡμῖν, ὑφ' ἡμῶν αὖ τιμήσεται. ἐδίδασκομεν δ' αὐτὴν καὶ φιλικῶς ἔχειν πρὸς ἡμᾶς, ὅτ' εὐφραινόμεθα, τῶν εὐφροσυνῶν μεταδιδόντες, καὶ εἴ τι λυπηρὸν εἴη, εἰς ταῦτα προκαλούμενοι. καὶ ὃ προθυμεῖσθαι δὲ σὺν αὔξειν τὸν οἶκον ἐπαιδεύομεν αὐτὴν, ὑπομιμνήσκοντες αὐτὴν ποιοῦντες, καὶ τ̃ εὐπορίας αὐτῇ μεταδιδόντες. καὶ δικαιοσύνην δ' αὐτῇ παρεποιοῦμεν, τιμιωτέρας †πλείους τὰς δικαίας τῶν ἀδίκων, καὶ ὑποδεικνύοντες πλουσιώτερον καὶ ἐλευθεριώτερον βιοτεύουσας τῶν ἀδίκων. καὶ αὐτὴν ὃ ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ κατεπάτουμεν. ὑπὲρ δὲ τούτοις πᾶσιν εἶπον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ τῇ γυναικί, ὅτι πρώτων τούτων οὐδὲν ὄφελος, εἰ μὴ αὐτὴ ὑπομελήσεται, ὅπως ἁμιλλὴ ἐκάστῳ ἡ τάξις. ἐδίδασκον δ' αὐτὴν, ὅτι καὶ ἐν τ̃ δυνομυμίαις πόλεσιν οὐκ ἀρκεῖ δοκεῖ τοῖς πολίταις, ἢν νόμους καλοὺς γράψωσι,

ῥοινατικὰ

πιοιῶμεν

A alia ad conficienda obsonia, alia ad lauationem, alia vasis pistoriis, alia ad mensas. Atque hæc omnia locis distinximus, tum quibus semper vtendum est, tum quæ ad epulationes festas pertinent. Seorsum etiã ab aliis auferebamus, quę menstruo spatio absumerentur; & seorsum, quę rationibus subductis in annũ essent destinata, collocabamus. Sic enim minus obscurũ est, qui futurus sit exitus. Posteaquam supellectilẽ vniuersam in classes secreuimus, ad conuenientia loca singula detulimus. Deinde vasa omnia, quibuscumq; cottidie famuli vtuntur, verbi gratia, quibus cibi conficiũtur, quibus obsonia, quæ ad lanificiũ pertinẽt, & si qua sunt eiusmodi, tradidimus iis, qui vti his deberent, commonstrato loco, vbi ea reponerent: simul imperauimus, vt ea nobis integra præstarẽt. Quibus autem ad festos dies, vel ad hospites excipiendos, vel ad negotia quędã rara vtimur, ea tradidimus promæ, lociscq; horũ indicatis, & adnumeratis cõsignatisq; singulis; iussimus, vt quiduis horũ ei daret, cui dandum esset, & cuinam quid daret, memoria cõplecteretur; & vbi quid reciperet, rursus vnde singula sumsisset, reponeret. Munus autẽ promæ mandauimus alicui, posteaquam considerassemus, quæ nobis videretur & gulã quod adtinet, maxime temperans, & in vino, & somno, & virorum consuetudine. Præterea quam memoria plurimũ valere iudicaremus, & prospiciendo, ne ob negligentiam a nobis puniretur, & considerãdo, qua ratione gratum aliquid nobis faceret, ac vicissim ipsa honore a nobis adficeretur. Eamdem vt beneuolo esset erga nos animo consuefaciebamus, communicando cum ea lætitiã nostram, quoties lęti essemus: ac vicissim, si quid accidisset triste, ad hoc illam quoq; aduocando. Instituebamus itidem, vt cupida & alacris esset ad augendam rem nostrã familiarem, dum quæ illa esset, nõ cælaremus, nostræq; fortunæ prosperę participẽ faceremus. Etiam iusticiæ studiũ excitabamus in ea, dũ maiori iustos honore, quã iniustos prosequeremur; eosq; vitam agere tum opulentiorem, tum magis liberalem, quam iniustos, declararemus. Atq; huic tali locum hunc adtribuebamus. Ceterum præter hæc omnia mi Socrates, ait, vxori meæ dixi, nullum esse horum omniũ vsum, nisi studiose daret operam ipsa, vt hic ordo in singulis maneret. Quinetiam docebã illam, in vrbibus prędare constitutis non videri ciuibus satis esse, si leges egregiæ scribantur:

sed deligi quoque custodes earum, qui omnes inspiciendo, legibus obtemperantes laudent, & aduersus eas delinquentes puniant. Quamobrem, inquit, hortabar vt existimaret, vxorem domo præfectam esse quasi legum custodem: ac vbi visum ipsi sit, lustrare vasa debere, quemadmodum præsidij magister vigilum copias lustrat: eidem explorandum esse, num recte habeant omnia, quemadmodum senatus equos & equites explorat: etiam laudari ac ornari ab ipsa debere dignos tãquam a regina, pro ea quidé copia, quæ adsit, & probris incessi ac puniri eos, quos par esset. Præterea docebã, inquit, eam, non esse cur merito moleste ferret, si fortunas quod nostras adtineret, plus ei laboris imponerem, quam famulis. Ostendebam enim, seruos heriliu.. facultatum eatenus participes esse, quatenus eas gestent, aut curent, aut custodiant: quum nemini concessus illarum sit vsus, nisi cui tribuat hoc is, cuius sunt in potestate. Heri autem omnia sunt, ac eiusdem est, vti singulis pro libitu suo. Qui ergo ex conseruatis hisce facultatibus commodum maximum perciperet, & maximũ ex dissipatis detrimentum: ei curam quoq; de his maximam conuenire declarabam. Quid autem, Ischomache? inquam ego, quum audiisset hæc vxor tua, quo pacto tibi obtemperabat? Quid aliud, inquit, nisi quod respondit mihi, mi Socrates, non recte me de ipsa iudicare, si dum eam docerẽ fortunarum nostrarum curam habendam esse, molesta me ipsi mãdare putarẽ. Nam grauius longe futurũ, dixisse illam aiebat, si præciperem, suarum vt rerum esset negligens potius, quam vt bona propria studiose curaret. Sic enim a natura cõparatũ esse videtur, inquit, vt quẽadmodũ pudicæ modestæq; mulieri suorũ liberum curam habere facilius est, quam eos negligere: ita etiã feminæ modestę curam suscipere fortunarum suarũ, quæ quia propriæ sunt, exhilarant nos, iucundius esse arbitrer, quam easdẽ negligere. Quæ quum vxorem ei respondisse, ait Socrates, audiuissem: Ita me Iuno amet, inquam, mi Ischomache, virilem vxoris tuæ animum esse demonstras. Etiam alia, subiecit Ischomachus, commemorare tibi de ea volo, magno ab animo profecta; quam mihi celeriter, auditis quibusdã ex me, paruerit. Quæ nam? inquam ego, dic quæso. Nã mihi longe iucũdius est viuæ mulieris virtutem cognoscere, quã si mihi Zeuxis formosam feminã pictura expressam ostẽdat. Secundum illa Ischoma-

A Ἀλλὰ καὶ νομοφύλακας παρεσκευῶντο, οἵτινες ὀπτικοὶ ποιοῦντα τὰ νόμιμα ἐπαινοῖεν, ὃν δέ τις παρὰ τοὺς νόμους ποιῇ, ζημιοῖεν. νομίσασα οὖν ἐκέλευον, ἔφη, τὴν γυναῖκα καὶ αὐτὴν νομοφύλακα τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ εἶναι, καὶ ἐξετάζειν δέ, ὅταν δόξῃ αὐτῇ, τὰ σκεύη, ὥσπερ ὁ στρατηγὸς τοὺς φύλακας ἐξετάζει, καὶ δοκιμάζειν εἰ καλοὺς ἕκαστον ἔχει, ὥσπερ ἡ βουλὴ ἵππους καὶ ἱππέας δοκιμάζει, καὶ ἐπαινεῖν δὲ καὶ ἡμᾶς, ὥσπερ βασίλισσαν, τὰ

B ἄξια ἀπὸ τῆς παρούσης δυνάμεως, καὶ λοιδορεῖν καὶ χολᾶσθαι τοῖς τούτων δεομένοις. περὶ δὲ τούτοις ἐδίδασκον αὐτὴν, ἔφη, ὡς οὐκ ἂν ἀχθοῖτο δικαίως, εἰ πλείω αὐτῇ παράγγελλα παρεστάτω, ἢ τοῖς οἰκέταις περὶ τὰ κτήματα· ὑπεδεικνύουν, ὅτι τοῖς μὲν οἰκέταις μέτεστι τῶν διακονουμένων χρημάτων τοσοῦτον, ὅσον φέρειν, ἢ διαπονεῖν, ἢ φυλάττειν, χρῆσθαι δὲ ὁπόταν αὐτῶν ἔξεστιν, ὅτῳ ἂν μὴ δῶσιν οἱ κύριοι. δεσπότου δὲ ἅπαντά ἐστιν, ᾧ ἂν βούληται ἕκαστα χρῆσθαι. ὅτῳ οὖν καὶ σωζομένων μέγιστη ὄνησις, καὶ C ἀπολλυμένων μεγίστη βλάβη, τούτῳ καὶ τὴν ἐπιμέλειαν μάλιστα προσήκουσαν ἀπέφαινον. τί οὖν; ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, ταῦτα ἀκούσασά σου ἡ γυνὴ πῶς σοι ὑπήκουσε; τί δέ, ἔφη, εἰ μὴ εἶπέ γέ μοι, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκοιμι, εἰ οἰοίμην χαλεπὰ ὑπιτάττειν, διδάσκων ὅτι ὑπιμελεῖσθαι δεῖ τῶν ὄντων. χαλεπώτερον γὰρ ἂν ἔφη φαίνεσθαι, εἰ αὐτῇ ἐπέταττον ἀμελεῖν τῶν ἑαυτῆς, ἢ εἰ ὑπιμελεῖσθαι δεήσει τῶν οἰκείων ἀγαθῶν. πεφυκέναι γὰρ δοκεῖ, ἔφη, ὥσπερ καὶ τεκνωθῆναι ὀρθῶς ὑπιμελεῖσθαι τῇ σώφρονι τῶν ἑαυτῆς, ἢ ἀμελεῖν, οὕτω καὶ τῇ κτημάτων, ὅσα ἴδια ὄντα εὐφραίνει, ἥδιον ὑπιμελεῖσθαι νομίζειν ἔφη εἰ τῇ σώφρονι τῶν ἑαυτῆς ἢ ἀμελεῖν. καὶ ἐγὼ ἀκούσας, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀποκρίνασθαι τὴν γυναῖκα αὐτῷ ταῦτα, εἰ που ἐπῃτιᾶτο ἢ τὴν ἤρεσεν, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀνδρικόν γε ὑπεδείκνυς τὴν διάνοιαν τῆς γυναικός. καὶ ἄλλα γοῦν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος,

E ἔλεγόν σοι πάνυ μεγαλόφρονα αὐτῆς διηγησάσθαι, ἅμου ἅπαξ ἀκούσασα ταχὺ ἐπείθετο. τὰ ποῖα; ἔφην ἐγώ, λέγε· ὡς ἐμοὶ πολὺ ἥδιον ζῷην γυναικὸς ἀρετὴν μανθάνοντι, ἢ εἰ Ζεῦξις μοι κηρῷ εἰκάσας γραφῇ γυναῖκα ἐπεδείκνυεν. οὐτοῦδεν δὴ λέγει ὁ Ἰσχόμαχος·

ὡς ἂν βούληται ἑκάστῳ χρῆσθαι

χος· ἐγὼ δέ, ναὶ, ἔφη, ἰδών ποτε αὐτὴν, ὦ Σώκρατες, ὑπερεμμελίῳ πολλῷ μὲν ψιμυθίῳ, ὅπως λευκοτέρα ἔτι δοκοίη εἶναι ἢ ἦν, πολλῇ δὲ † ἐρυθρύσῃ, ὅπως ἐρυθροτέρα φαίνοιτο τῆς ἀληθείας, ὑποδήματα δὲ ἔχουσαν ὑψηλά, ὅπως μείζων δοκοίη εἶναι ἢ ἐπεφύκει· εἰπέ μοι, ἔφην, ὦ γύναι, ποτέρως ἂν μᾶλλον ἐμὲ κρίναις ἀξιοφιλοτιμότερον εἶναι χρημάτων κοινωνόν, εἰ σοι αὐτὰ τὰ ὄντα ἐπιδεικνύοιμι, καὶ μήτε κομπάζοιμι, ὡς πλείω τῶν ὄντων ἔστι μοι, μήτε ἀποκρυπτοίμην τι τῶν ὄντων μηδέν, ἢ εἰ ἐξαπατῶν σε λέγων τε ὡς πλείω τῶν ὄντων ἔστι μοι, ἐπιδεικνύς τε ἐρυθρὸν κίβδηλον [δηλαδή σε,] καὶ ὄρμους ἐκτοξύλους, καὶ πορφυρίδας † ἐξιτήλους, φαίην ἀληθινὰς εἶναι; καὶ ὑποδεδεσθαι δοκοῦσαν ὑψηλά· ἐξαπατῴην, ἔφη, μὴ δῆτα οὕτω γε ἀνόητος εἴην. οὐ γὰρ ἂν † ἔγωγε σε δυναίμην, εἰ τοιοῦτος εἶης, ἀσπάσασθαί σε ἐκ τῆς ψυχῆς. Οὐκοῦν, ἔφην ἐγώ, συνελήλυθαμεν, ὦ γύναι, ὡς κοινωνήσοντες ἀλλήλοις τοῦ σώματος; Φασὶ χρῆν, ἔφη, οἵ γε ἄνθρωποι. ποτέρως οὖν, ἔφην ἐγώ, τοῦ σώματος ἂν δοκοίη ἀξιοφιλοτιμότερον εἶναι κοινωνός, εἰ σοι τὸ σῶμα ὡραῖον παρέχοιμι τὸ ἐμαυτοῦ ὑπομελόμενος ὅπως ὑγιαῖνόν τε καὶ ἐρρωμένον ἔσται, καὶ ἅτε ταῦτα ὄντι μοι χρῆσθαι σοὶ ἔσομαι, ἢ εἰ σοι μίλτῳ ἀλοφόμενος, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπαλοφόμενος ἀνθρωπέλῳ, ἐπιδεικνύοιμί τε ἐμαυτὸν, καὶ συνείην ἐξαπατῶν σε, καὶ παρέχων ὁρᾶν καὶ ἅπτεσθαι μίλτου ἀντὶ τοῦ ἐμαυτοῦ χρωτός; ἐγὼ μὲν, ἔφη ἐκείνη, ὅτι ἂν μίλτου ἁπτοίμην ἥδιον ἢ σοῦ, ὅτι ἂν ἀνθρωπέλου χρῶμα ὁρῴην ἥδιον ἢ τὸ σὸν, οὔτ' ἂν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπαλειμμένους ἥδιον ὁρῴην τοὺς σοὺς, ἢ ὑγιαίνοντας. καὶ ἐμὲ δίκαιον νομίζειν, εἰπεῖν ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ γύναι, μήτε ψιμυθίῳ μήτε † ἐρυθρύσῃ χρώματι ἥδεσθαι μᾶλλον ἢ τῷ σῷ. Ἀλλ' ὥσπερ οἱ θεοὶ ἐποίησαν ἵππους μὲν ἵππῳ, βοσὶ δὲ βοῒ ἥδιον, προβάτοις δὲ πρόβατα, οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀνθρώπῳ σῶμα καλὸν οἴονται ἥδιον εἶναι). αἱ δ' ἀπάται αὗται τοὺς μὲν ἔξω πόρρω ὄντας ἀεὶ ἐξηπάτων, συόντας δὲ ἀεὶ ἀνάγκη ἁλίσκεσθαι, ἐπειδὴ ἐξαπατῶν ἀλλήλους. ἢ γὰρ ἐξ ὕπνου ἁλισκόμενοι ἐξαπατῶνται ὑπὸ τοῦ σκότους, ἢ ὑπὸ ἱδρῶτος ἐλεγχόμενοι, ἢ ὑπὸ δακρύων βασανιζόμενοι, ἢ ὑπὸ λουτροῦ ἀληθεῖς καταφαινόμενοι.

ἐλ. ἀγχούσῃ

ἐξιτήλους

ἔγωγε δυναίμην

ἀγχούσης

chus: Quum igitur, inquit, aliquando eam cõspexissem, mi Socrates, multũ infricasse sibi cerussæ, vt candidior etiam videretur, quam esset; multum item rubricæ, vt quã esset reabse, rubicundior adpareret; atque etiam calceos haberet altos, vt procerior, quam esset a natura, videretur: Dic mihi mea vxor, inquam, vtro modo me consortem facultatum amore digniorem iudicares: num si eas ipsas tibi demonstrarem, ac neq; gloriarer ampliores mihi esse, quam essent, neq; quidquam cælarem: an vero si fallere te conarer, narrãdo plura mihi bona esse, quam essent, ac adulterinum argẽtum † ostendendo & monilia, quibus materia subesset lignea, vestesque purpureas colores euanidi, veras esse prædicarem? Tum illa continuo sermonẽ meum excipiens: Bona verba quæso, inquit, ne tu mihi talis sis. Non enim te, si talis esses, ex animo complecti possem. Ergone, inquã ego, mea vxor, sic conuenimus, vt inter nos etiam corporum esset cõmunicatio? Sic homines aiunt, inquit. Vtro igitur modo, inquam ego, etiã corporis particeps videret amore dignior, num si corpus meũ conarer tibi studiose curando sanũ ac validum exhibere, ac reipsa bono tibi colore præditus essem: an vero si oblitus minio, & oculis purpurisso sublitis tibi me ostentarem, atque ita tecum versarer, vt te deciperem, cutisq; loco minium tibi spectandum & adtrectandum præberem? Equidem, respondit illa, neque minium lubentius adtrectarem, quam te; neque purpurissi colorem lubentius, quam tuum adspicerem; neque tuos oculos sublitos lubentius intuerer, quam sanos. Itaque me etiam putato, dixisse se narrabat Ischomachus, mea vxor, neque cerussæ, neque rubricæ colore magis, quam tuo delectari: sed quemadmodum dij fecerunt, vt equis equi, bobus boues, oues ouibus gratissimæ sint; ita etiam homines purum hominis corpus esse iucundissimum putant. Atque hæ fraudes possint illæ quidem aliquo modo extraneos sic fallere, vt non conuincantur: verum eos, qui semper vna versantur, si decipere se mutuo conentur, deprehendi necesse est. Nam vel quum de lecto surgunt, deprehenduntur ante, quam ornentur, vel coarguũtur a sudore, vel per lacrumas explorantur, vel per lauationem prorsus oculis produntur.

† alij reddũt, ostendendo illuderem tibi. Sed videtur δηλοίην σοι, nõ esse Xenophonteum, vt H. Steph. monuit.

Quæso te per Deos immortales, inquam ego, quid ad hęc reſpondit? Quid aliud dicam? ait, niſi quod ex eo tempore nihil eiuſmodi vmquam inſtituerit, ſed puram ac decenter ornatam conata mihi ſit ſemet exhibere? Quærebat etiam ex me, num quid ei dare conſilij poſſem, vt eſſet reabſe pulchra ſpecie, neque tantum eſſe videretur. Itaque mi Socrates, inquit, hoc ei conſilij dedi, ne perpetuo ſeruiliter ſederet, ſed cum ope Deum eniteretur herilem in modum ante telam adſtando, quidquid aliis rectius ſciret, docere: quod autem minus, addiſcere: præterea piſtorem inſpicere: promæ aliquid emetienti adſiſtere: circumeuntem ſpectare, num ſuo quęque loco ſita ſint. Hæc enim mihi videbatur ſimul & diligentia quædam eſſe, & obambulatio. Aiebam quoque bonum eſſe exercitium, macerare ac ſubigere farinam, veſtes & ſtragula excutere atque componere. Atq; hoc modo exercitam iucundius ſumturam cibos dicebam, & valetudine commodiori vſuram, & reuera cum colore venuſto adparituram. Etiam facies ipſa ſi purior ſit, ac decentius amicta, in cõtentione cum ancilla, nõnihil incitationis habet; præſertim ſi malit ea ſponte gratificari, quam coacta obſequi. Quæ vero mulieres perpetuo quadam cum grauitate deſident, eæ faciunt, vt non aliter de ipſis iudicetur, atq; de illis ornatis, ac fraude vtentibus. Ac meam quidem vxorem mi Socrates, ait, ſcire debes ita nunc inſtructam viuere, quemadmodum ipſam ego docui, ac modo tibi commemoro. † Tum ego: De vxoris quidem tuæ operibus, inquam, mi Iſchomache, primo loco ſatis audiſſe mihi videor, ac vtrique veſtrum valde laudabilia. Nunc tui muneris actiones mihi expono, inquam, vt & tu commemorando ea, de quibus magnam es gloriam conſequutus, voluptatem aliquam capias: & ego boni & honeſti viri actionibus auditione cognitis & animaduerſis, ſi quidem id potero, magnam tibi gratiam habeam. Ego vero mi Socrates, inquit, perlubenter profecto ſum tibi commemoraturus, quæ numquam non ago, vt me corrigendo concinniorem efficias, ſi quid tibi non recte agere videbor. At enim qui par ſit, inquam, me illum corrigendo concinniorem reddere, qui iam vir bonus & honeſtus abſolute ſit elaboratus, præſertim quum ego ſim is, qui hominum opinione nugatorie garriat, & aera metiatur;

Libri II Ciceronis Oeconomicon è Xenophõte principiũ, quo præcepta patrifamilias de iis dantur, quæ foris agere debeat. Sermio.

τί οὖν πρὸς θεῶν, ἔφην ἐγώ, πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο; τί δ', ἔφη, εἰ μὴ † λοιπὸν οὐδὲν πώποτε ⟨ἐπὶ⟩ * ἐπράγματεύσατο, καθαρὸν δ' ἂν ὁ γε πρεπόντως ἔχων ἑαυτὸν ἐπιδείξαιτο ἑαυτὸν ὑπιδεῖν; ἔγωγε μέντοι, ἦν δ' ἐγώ, εἴ τι ἔχοιμι συμβουλεύσαι, ὡς ἂν ὡς ὀλιγίστου ἄξιος φαίνοιτο, οὐκ ἂν μόνον δοκοίην. ἔγωγε μέντοι, ὦ Σώκρατες, ἔφη, συνεβούλευον αὐτῇ μὴ δουλικῶς ἀεὶ καθῆσθαι, μηδὲ σὺν τοῖς θεοῖς πρᾶγμα δεισποτικῶς πρὸς μηδὲν ἴσον προσᾶσαν, ὅ, τι μὴ βέλτιον μηδὲ ὑπίσαιτο, ὑπιδιδάξαι, ὅ, τι δεῖ χρῆν, ὑπομαθεῖν, ὑπισκέψασθαι ὅ τι σιτοποιόν, ὡς δεχθῆναι ὅ τι ἀπομεδύσῃ τὴν ταμίαν, ὡς ἐλθὼν δὴ ὑπισχνημένῳ τι εἰ χρῴη ἔχειν † ὧν δεῖ ἕκαστα. ταῦτα γὰρ ἐδόκει μοι ἅμα ὑπιμέλεσθαι εἶναι, καὶ ὡς εἰπεῖν. ἀγαθὸν δὲ ἔφην εἶναι γυμνάσιον καὶ τὸ † δοῦναι, καὶ μάξαι, καὶ ἱμάτια καὶ στρώματα ἀνασῶσαι καὶ σεισθῆναι. γυμναζομένῳ τ' ἔφην ἔστω ἄν τι καὶ ἐσθίειν ἥδιον, καὶ ὑγιαίνειν μᾶλλον, καὶ εὐχροωτέραν φαίνεσθαι τῇ ἀληθείᾳ. καὶ ὅτις δὲ ποτὲ αὖ παγκάλῳ ἀγωνίζηται σῶμα, καθαρωτέρα οὖσα, πρεπόντως τε μᾶλλον ἠμφιεσμένη, κινητικὴν γῆν, ἄλλως τε καὶ ὁπότ' αὖ ἐκθοῦσαν χρίζεσθαι πρέπῃ, αὖ τὸ ἀναλίσκεσθαι ὑπηρετεῖν. αἱ δὲ ἀεὶ καθῆσθαι σεμνῶς, πρὸς τὰς κεκοσμημένας καὶ ὀξαπατώσας κρίνεσθαι παρέχοιντο ἑαυτάς. καὶ νῶν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὕτως, οἶδ' ἴσθι, ἡ γυνή μου κατεσκευασμένη βιοτεύει, ὥσπερ ἐγὼ ἐδίδασκον αὐτὴν, καὶ ὥσπερ νῶν σοι λέγω. ἔνθεν δὲ ἐγὼ εἶπον· ὦ Ἰσχόμαχε, τὰ μὲν δὴ περὶ τὰ τῆς γυναικὸς ἔργα ἱκανῶς μοι δοκῶ ἀκηκοέναι τὸν πρῶτον, καὶ ἄξιά γε πόλυ ἐπαίνου ἀμφοτέρων ὑμῶν. τὰ δὲ αὖ σὰ ἔργα, ἔφην ἐγώ, ἤδη μοι λέγε, ἵνα σύ τε ἐφ' οἷς εὐδοκιμεῖς διηγησάμενος ἥδῃς, κἀγὼ τὰ τῆς καλοῦ κἀγαθοῦ ἀνδρὸς ἔργα τελέως ἀκούσας καὶ καταμαθὼν, ὧν δεόμεθα, πολλοῦ σοι χάριν εἰδῶ. ἀλλὰ νὴ δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ πόλυ ἥδέως σοι, ὦ Σώκρατες, διηγήσομαι, εἰ ἐγὼ ποιῶν ἀφελῶ, ἵνα καὶ μεταῤῥυθμίσῃς με, ἐάν τι σοὶ δοκῶ μὴ καλῶς ποιεῖν. ἀλλ' ἐγώ μοὶ δή, ἔφην, πῶς ἂν δικαίως μεταῤῥυθμίσαιμι ἄνδρα ἀπειρασμένον καλοῦ τε κἀγαθοῦ, καὶ ταῦτα ὃν ἀνὴρ, ὃς ἀδολεσχεῖν τε δοκῶ, καὶ ἀργυρεμπόρῳ,

ἢ (ὃ πάντων δὴ αἰσχιστότατον δοκῶ εἶ) ἐστ A & , quod omnium ineptissimum videtur
κλημα) πένης καλεσθαι. ἢ πάνυ μάντ' ἄν, esse crimen, pauper adpelletur. Atq; equi-
ὦ Ἰσχόμαχε, ὧν ἂν πολλῇ ἀθυμίᾳ τῷ ἐπι- dem, mi Ischomache, adpellationem hanc
κλήματι τούτῳ, εἰ μὴ τοιόνδε ἀπαντήσας ὥ molestissime ferrem, nisi nuper equo Ni-
Νικίου τοῦ ἐπιλύτου ἵππῳ, εἶδον πολλοὺς ἀκο- ciæ illius aduenæ factus obuiam, multos
λουθοῦντας αὐτῷ θεατάς, πολλὰ δὲ λόγον ἐ- ipsum spectatores sequi vidissem. Quum-
χόντων περὶ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· καὶ δὴ καὶ πρό- que quid complures de ipso dixissent, au-
μολον προσελθὼν τὸν ἵππον ἐπεσκόμην, εἰ πολλὰ εἴη diuissem: accedens equi curatorem, num
χρήματα τῷ ἵππῳ; ὁ δὲ, προσβλέψας με, magnas is equus facultates haberet, quæ-
ὡς σφόδρα ὑγιαίνοντα τῷ ἐρωτήματι, εἶπε· πῶς rebam. Ille me intuitus, vt qui tale quid ro-
δ' ἂν ἵππῳ χρήματα γένοιτο; ἔτω δὴ ἐγὼ ἀ- gans satis sanus non essem: Qui facultа-
νέκυψα, ἀκούσας ὅτι ὄστιν ἄρα θεμιτὸν καὶ πέ- tes, ait, equus habere possit? Ita tum ego
νητι ἵππῳ ἀγαθῷ γένεσθαι, εἰ τις ψυχὴν φύσει B his auditis oculos adtollere sum ausus pro-
ἀγαθὴν ἔχοι. ὡς οὖν θεμιτὸν καὶ ἐμοὶ ἀγαθῷ pterea, quod fas sit etiam pauperē equum
ἀνδρὶ γένεσθαι, διηρθρωμένως τὰ σὰ ἔργα, ἵ- bonum esse, si quidem animum a natura
να ὅ, τι ἂν δυνώμεθα ἀκούων καταμαθεῖν, πει- bonum haberet. Quamobrem mihi, cui &
ρασόμεθα καὶ ἐγώ σε ἀπὸ τοῦ αὔριον ἡμέρας ἄρ- fas sit esse viro bono, penitus exponito a-
ξασθαι μιμεῖσθαι. καὶ γὰρ ἀγαθή ὄστιν, ἔ- ctiones tuas: vt si quid audiendo animad-
φην ἐγώ, ἡμέρα ὡς ἀρετῆς ἄρχεσθαι. σὺ uertere possim, & ipse a die crastino inci-
μὲν παίζεις, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ Σώκρατες. piens imitari te coner. Etenim is dies per-
ἐγὼ δέ σοι ὄμως διηγήσομαι, ἃ ἔγωγε, ὅσον δύ- commodus est, inquam, ad ordiendam
ναμαι, πειρῶμαι ἐπιτηδεύων ἀφελεῖν τὸν C virtutem. Ludis tu quidem mi Socrates,
βίον. ἐπεὶ γὰρ καταμεμαθηκέναι δοκῶ, ὅτι ait Ischomachus. verum ego nihilo minus
οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις οὐδὲν μᾶλλον τὴν γιγνώσκειν tibi narrare conabor, quibus institutis ac
τὰ δέοντα ποιεῖν, καὶ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ταῦτα studiis enitar ego vitam hāc transire. Nam
παραγίνηται, οὐ θεμιτὸν ἐποίησαν αὐτοῖς σοφίζειν, quia videor animaduertisse, deos homini-
φρονίμοις δ' οὖσι καὶ ἐπιμελέσι τοῖς μὲν δι- bus absque rerum earum cognitione, quæ
δόασιν εὐδαιμονεῖν, τοῖς δ' οὔ. οὕτω δὴ ἐγὼ susciendæ sunt, & perficiendi eas studio,
ἔχομαι μὲν τοὺς θεοὺς θεραπεύειν, πειρῶμαι non fas esse voluisse, vt prosperitate frue-
δὲ ποιεῖν ὡς ἂν θέμις ἦ μοι εὐχομένῳ καὶ ὑγιείας rentur, ac prudentibus & studiosis partim
τυγχάνειν, καὶ ῥώμης σώματος, καὶ τιμῆς ἐν D concessisse felicitatem, partim non: idcir-
πόλει, καὶ εὐνοίας ἐν φίλοις, καὶ ἐν πολέμῳ co equidem ordior a cultu diuino, atq; ef-
καλῆς σωτηρίας, καὶ πλούτου καλῶς αὐξο- ficere conor, vt mihi precanti fas sit & va-
μένου. καὶ ἐγὼ ἀκούσας ταῦτα· μέλει γάρ δή letudinem bonam contingere, & corporis
σοι ὦ Ἰσχόμαχε, ὅπως πλουτῇς, καὶ πολλὰ robur, & honorem in republica, & bene-
χρήματα ἔχων, πολλὰ ἔχῃς θεάματα τού- uolentiam ab amicis, & honestam incolu-
των ἐπιμελούμενος; καὶ πάνυ γε, ἔφη ὁ Ἰσχό- mitatem in bello, & incrementum diuitia-
μαχος, μέλει μοι τούτων, ὧν ἐρωτᾷς. ἡδὺ γάρ rum honestum. Quibus ego auditis: Tibi-
μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, καὶ θεοὺς μεγαλείως ne hoc curæ est, inquam, Ischomache, vt
τιμᾶν, καὶ φίλους, ὧν τινος δέωνται, ἐπωφε- opulentus fias, ac magnas facultates nan-
λεῖν, καὶ τὴν πόλιν μηδὲν κατ' ἐμὲ χρήμα- ctus, in earum curatione multum negotij
σιν ἀκόσμητον εἶναι. καὶ γὰρ καλὰ, ἔφην ἐ- habeas? Omnino, ait Ischomachus, ea mi-
γώ, ὦ Ἰσχόμαχε, ὄστιν ἃ σὺ λέγεις, καὶ δυνα- hi curæ sunt, de quibus rogas. Nam mihi
τῷ γε ἰσχυρῶς ἀνδρός. πῶς γὰρ οὔ; ὅτε πολ- iucundum esse videtur, mi Socrates, deos
magnifice colere, & amicis indigentibus
prodesse, & vrbem hanc, me quod adti-
net, opum ornamento non carere. Sunt il-
la sane præclara, inquam, Ischomache quę
commemoras, hominisque valde potен-
tis. Quid ni enim? quum multi sint, qui si-
ne aliorum ope ne viuere quidem possint;
multi boni consulant, si parare possint;
quantum ipsis sufficiat. At vero qui non
modo domū suam administrare possunt,

ὅπ

λοὶ μὲν εἰσιν ἄνθρωποι, οἳ οὐ δυνάμενοι ζῆν ἄλλων δεῖσθαι, πολλοὶ δ' ἀγαπῶσιν, ἐὰν
δυώμενοι τὰ ἑαυτοῖς δεόμενα παρέχεσθαι· οἱ δὲ δυνάμενοι μὴ μόνον τὰ ἑαυτῶν οἴκοι διοικεῖν,

sed etiam nonnihil facere lucri, de quo & reipublicæ ornamento accedat, & amici subleuentur; cur illi non & copiosi, & potentes existimari debeant? Enimuero, inquam, plerique prædicare viros huiusmodi possumus: verum tu mihi dicito, Ischomache, vnde cepisti, quo pacto valetudinem curas: quo pacto corporis robur? quo pacto licet tibi honeste etiam e bello incolumi euadere? Nam de ratione rei faciundæ mihi satis erit, inquam, vel deinceps aliquid audire. Hæc omnia, subiecit Ischomachus, semetipsa consequuntur, mi Socrates. Nam qui quo vescatur satis habet, is laborando cibos conficiens, recte mihi valetudinem suam posse conseruare videtur, & maius robur adquirere; ac si res bellicas exerceat, honestius incolumis euadere: denique consentaneum est, rem familiarem huius magis augescere, si quidem recte sua curet, ac non remissior ignauiorque fiat. Hactenus ego te adsequor, inquam, Ischomache, quod hominem laborando cibos conficientem, & curam adhibentem, & exercentem se, magis bona consequi dicis. At quo labore vtaris, vt & valetudo commoda, & robur corporis tibi contingat, quoque pacto te bellicis in rebus exerceas, quo studio efficias, vt copiis abundes, quibus tum amicis prodesse, tum vires aliquas huic ciuitati possis addere: hæc, inquam, perlubenter velim quærendo percipere. Ego vero mi Socrates, ait Ischomachus, surgere de lecto consueui, quo tempore adhuc domi reperturus sim aliquem, quem forte me videre necesse sit. Ac si quid in vrbe sit agendum, id in hunc modum obambulans efficio. Sin rei necessariæ nihil sit, quod in vrbe geratur, equum puer ante me rus deducit, ego vero iter hoc, quo rus eo, loco ambulationis fortasse rectius vtor, mi Socrates, quam si in *xysto deambularem. Posteaquam rus venio, siue qui mihi serunt, seu nouales instruunt, siue seminant, seu fructus important, inspectis omnibus, quo pacto fiant singula, corrigendo concinnius facio, si quid opere præsenti melius teneo. Secundum ea plerumque conscenso equo quamsimillimas iis, quæ in bello necessariæ sunt, equitationes instituo, neque transuersa, neque accliuia, neque fossas, neq; aquarum ductus vito. Atq; interea curam adhibeo, ne facientem hęc equum claudũ efficiam.

Hac voce Cic. & Vitru. vtũtur, eaq; porticus significatur, in qua per hiemem athletæ se exercent.

Ἀλλὰ καὶ εὐπορίσω, ὥστε καὶ τὴ πόλιν κοσμῆν, καὶ τοὺς φίλους ὠφελίζειν, πῶς τούτους οὐχὶ βαθῆς τε καὶ ἐῤῥωμένους ἄνδρας χρὴ νομίσαι; ἀλλὰ γὰ ἐπαινῆν μὲν, ἔφην ἐγὼ, τοὺς τοιούτους πολλοὶ δυνάμθα. σὺ δέ μοι λέξον, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀφ' ὧν ἄρχῃ, πῶς ὑγιείας ἐπιμελῆ; πῶς τ τῦ σώματος ῥώμης; πῶς † θέμις εἶναί σοι καὶ ἐκ πολέμου καλῶς σώζεσθαι; τῆς δὲ † χρηματίσεως τὴ μὴ ταῦτα, ἔφην ἐγὼ, ἀξιοκέσῃ ἀκοῦσαι. Ἀλλ' ἔστι μὲν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὡς γε ἐμοὶ δοκῆ, ὦ Σώκρατες, ἀκήκοθα ταῦτα πάντα ἀλλήλων. ἐπεὶ γὰρ ἐδόκῃν τισὶ τὰ ἱκανὰ ἔχοι, ἐκπονοῦντι μὲν ὀρθῶς μᾶλλον δοκῆ μοι ἡ ὑγίεια προσγίγνεσθαι, ἐκπονοῦντι δ' μᾶλλον ἡ ῥώμη παρεγίγνεσθαι, ἀσκοῦντι δὲ τὰ τῦ πολέμου, κάλλιον σώζεσθαι, ὀρθῶς δ' ἐπιμελουμένῳ, καὶ μὴ καταμαλακιζομένῳ, μᾶλλον εἰκὸς τ οἶκον αὔξεσθαι. Ἀλλὰ μέχρι μὲν τούτου ἕπομαι, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, ὅτι ἐκπονοῦντα φῂς, καὶ ἐπιμελούμενον, καὶ ἀσκοῦντα ἄνθρωπον μᾶλλον τυγχάνειν τῶν ἀγαθῶν. ὁπόθεν δὲ πόνῳ † χρὴ παρεῖναι τὴ ἀνθρώπου ἕξιν καὶ ῥώμην, καὶ ὅπως ἀσκῆς τὰ τῦ πολέμου, καὶ ὅπως ἐπιμελῆ τῦ πλείονος ποιῆν, ὡς καὶ φίλους ἐπωφελῆν, καὶ πόλιν ὠφελῆν, ταῦτα αὖ ἡδέως, ἔφην ἐγὼ, πυθοίμην. ἐγὼ δείκνυμι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Ἰσχόμαχος, αἴσθομαι μὲν ἐξ εὐνῆς εἰθισμένος, ἐπὶ ἔνδον καταλαμβάνοιμι, εἴπινα δεόμενος ἰδεῖν τυγχάνοιμι. κἂν μέν τι χρὴ πόλιν δῆν πράττῆν, ταῦτα πραγματευόμενος πειρῶμαι τούτῳ χρῶμαι. ἐὰν δὲ μηδὲν ἀναγκαῖον ᾖ χρὴ πόλιν, τὸ μὲν ἵππον ὁ παῖς πρόαγε εἰς ἀγρὸν, ἐγὼ δὲ πειρῶμαι τῇ εἰς ἀγρὸν ὁδῷ ἴσως ἄμεινον, ὦ Σώκρατες, ἢ εἰ ἐν τῷ ξυστῷ περιπατοίην. ἐπειδὰν δὲ ἔλθω εἰς ἀγρὸν, ἐὰν μέν τε μοι φυλάττοντες τυγχάνωσιν, ἐάν τε νεμοποιοῦντες, ἐάν τε σπείροντες, ἐάν τε καρπὸν προσκομίζοντες, ταῦτα ἐπισκεψάμενος ὅπως ἕκαστα γίγνεται, μεταῤῥυθμίζω, ἐάν τί βέλτιον τῶν παρόντος. μετὰ δὲ ταῦτα ὡς τὰ πολλὰ ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον, ἱππάζομαι ἱππασίαν ὡς ἂν ἐγὼ δύνωμαι ὁμοιοτάτην τοῖς ἐν τῷ πολέμῳ ἀναγκαίαις ἱππασίαις, οὔτε πλαγίου, οὔτε κατάντους, οὔτε πάφορου, ὅτε ὀχετὸν ἀπέχομεν. ὡς μέντοι δυνατὸν ταῦτα ποιοῦντα † ἐπιμέλομαι μὴ ἀποχωλοῦσαι τὸν ἵππον. ἐπιμελῶ-

ἐπιδιώκω μαι

ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐλύμηνατο, ὁ παῖς ἐξαλίσας τὸν ἵππον οἴκαδε ἀπάγει, ἅμα φέρων ἀπὸ τῆς χώρας ἴσως τι δεόμενα, εἰς ἅ γε ἐγὼ ἐπὶ μὲν βάδην, τὰ δὲ ἀποδραμὼν οἴκαδε, ἅπερ λελησόμην. εἶτα ἠρίστων, ὦ Σώκρατες, ὅσα μήτε κενὸς μήτε ἄγαν πλήρης διημερεύσω. νὴ τὴν Ἥραν, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀρεσκόντως γέ μοι ταῦτα ποιεῖς. ὃ γὰρ ἂν ὡς αὐτῷ χρόνῳ †σκευασμένοις χρῆσθαι τοῖς τε πρὸς τὴν ὑγίειαν καὶ πρὸς τὰ πρόσφορα γυμνασιώμασι, καὶ τοῖς εἰς τὸν πόλεμον ἀσκήμασι, καὶ τὴν τῶν βιωτικῶν ἐπιμέλειαν, ταῦτα πάντα ἀγαθά μοι δοκεῖ εἶναι. καὶ γὰρ ὅτι ὀρθῶς ἑκάστου τούτων ἐπιμελῇ, ἱκανά σοι τεκμήρια παρέχει. ὑγιαίνοντά τε γάρ, καὶ ἐρρωμένον ὡς ἔπος τοῦ πολὺ σοὶ τοῖς θεοῖς σε ὁρῶμεν, καὶ ἐν τοῖς ἱππικωτάτοις τε καὶ πλουσιωτάτοις λεγόμενον σε ἐπιστάμεθα. ταῦτα οἶνον ἐγὼ ποιῶν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὑπὸ πολλῶν πάνυ συκοφαντοῦμαι. σὺ δ' ἴσως ἴσως μου ἐρεῖς, ὡς ὑπὸ πολλῶν καλὸς κἀγαθὸς κέκλημαι. ἀλλὰ καὶ ἔμελλον δέ γε ἐγώ, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, τοῦτο ἐρήσεσθαι, εἴ τινα καὶ ταῦτ' ἐπιμέλειαν ποιῇ, ὅπως δυνῇ λόγον διδόναι καὶ λαμβάνειν, ὧν τινι ποτὲ δέῃ. οὐ γὰρ δοκῶ σοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, αὐτὰ ταῦτα μόνα τελεῖν μελετᾶν, ἀπολογεῖσθαι μόνον, ὅτι οὐδένα ἀδικῶ, ἃ δὲ ποιοῦσι πολλοὶ ὅσον οὐ δυνάμενοι. κατηγορεῖν δέ γε δοκῶ σοι μελετᾶν ἀνθρώπων, ἀδικουμένους μὲν καὶ ἰδίᾳ πολλοὺς καὶ τὴν πόλιν καταμανθάνων τινάς, ἃ δὲ ποιοῦντα οὐδένα; ἀλλ' εἰ καὶ ἐρμηνεύεις τοιαῦτα μελετᾶς, τοῦτό μοι, ἔφην ἐγώ, ἔπι ὦ Ἰσχόμαχε, δήλωσον. οὐδὲν μὰ Δία, ὦ Σώκρατες, παύομαι, ἔφη, λέγων μελετῶν. ἢ γὰρ κατηγορῶ τοῦ τινος τῶν οἰκετῶν, ἢ ἀπολογοῦμαί γε ἀκούσας, ἐλέγχων πρὸς μαρτύρων, ἢ μέμφομαί τινα πρὸς τοὺς φίλους, ἢ ἐπαινῶ, ἢ διαλλάττω τινὰς τῶν ὑπηκόων, πρὸς ὠφελίαν διδάσκων, ὡς συμφέρει αὐτοῖς φίλους εἶναι μᾶλλον, ἢ πολεμίους. ὑπὲρ μισθοῦ μέντοι τινὶ πράγματι συμπαρόντες, ἢ ἀπολογούμεθα ὑπὲρ τοῦ εἴτις ἀδίκως αἰτίαν ἔχει, ἢ κατηγοροῦμεν πρὸς ἄλλους, εἴτις ἀδίκως τιμᾶται. πολλάκις γὰρ βουλόμενοι, ἃ μὲν αὖ ὑπεμνήσθημεν πρόσθεν, ταῦτα ἐπαινοῦμεν· ἃ δ' αὖ μὴ βουλώμεθα πρόσθεν, ταῦτα μεμφόμεθα. ἤδη δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ διαλημμένως πολλάκις ἐκρίθην

σκευασμένους

His peractis equum puer volutatum domum abducit, simul rure secum ferens in vrbem, si quo nobis opus est. Ego vero nūc pedetentim incedens, nunc currens domū vt veni, strigile vtor. Deinde tantum, mi Socrates, in prandio sumo, vt eum diem neq; vacuus, neq; valde repletus exigam. Ita me Iuno amet, inquam, facis hæc ita tu, Ischomache, vt omnino mihi placeant. Nam eodem tempore vti adparatu, qui & valetudini & viribus conducat, itemq; exercitationibus vti ad rem militarem pertinentibus, & curatione opum: eorum vero nihil est, quod non admirandum mihi videatur. Etenim te recte hæc singula suscipere, satis magna de te indicia præbes. Nã & commoda valetudine vtentem te plerumq; robustumq; Deum beneficio videmus; & inter peritissimos artis equestris, ac opulentissimos recensēri te scimus. Hæc igitur, mi Socrates, ait, quum agam, vehementer multorum calumniis exagitor. Tu vero fortasse dicturum me putabas, quod a multis vir bonus & honestus adpeller. At hoc quoq;, inquam, Ischomache, quærere volebam, ecquid operæ studiiq; ponas in eo, vt si quando sit opus, rationem reddere tuarum actionum, & vicissim ab aliis exigere possis. Tu vero, mi Socrates, inquit, non idipsum me perpetuo meditari putas? defendendi quidē mei rationem, dum nemini sum iniurius, atq; etiã proviribus meis bene de multis mereor. Accusationes verò quorumdam vt instituam, nō meditari tibi videor, quum priuatim multos iniustos esse animaduertam, & nonnullos etiam erga rempublicam, nemine interim bene merente volente? An autem mediteris hæc etiam oratione exponere, velim mihi significes, Ischomache. Equidem, ait, mi Socrates, in dicendo me exercere non desino. Nam siue accusantem aliquem in familia, seu defendentem se audiero, quidquid mētiatur, redarguere conor: vel de aliquo ad amicos queror, vel aliquem laudo, vel necessarios quosdã reconcilio, dum ostendere ipsis enitor, potius eis conducere, vt amici sint, quã hostes. Quum militiæ prætori adsumus, increpamus aliquē, vel causam alicuius defendimus, si præter meritū culpa in eū confertur; vel inter nos mutuo accusationes instituimus, si cui honos immerito defertur. Sępenumero etiã consultantes, quæ agere cupimus, laudamus, quę nolumus agere, vituperamus. Iam vero, mi Socrates, etiam sæpenumero distincte factum est de me iudicium, quid me perpeti,

quidue multæ nomine oporteret exsoluere. A quonam? inquam ego, mi Ischomache. Nam equidem hoc antehac ignorabam. Ab vxore, inquit. Et quonam pacto, inquam ego, causſam agis? Quum vera dicere conducit, egregie admodum: quum falsa, causſam deteriorem, mi Socrates, non possum profecto meliorem facere. Fortasse non potes, inquam ego, quod falsum est, verum facere. Verum num te, Ischomache, detineo discedere volentem? Non profecto, mi Socrates, ait. Etenim prius, quam penitus finis concionis fuerit, discessurus non sum. Vehementer enim profecto caues, inquam, ne cognomentum illud, quo vir bonus & honestus adpellaris, amittas. Nam tametsi iam fortasse multa tibi necessario curanda sint, quia tamen ita conuenit inter vos, hospites illos operiris, ne mentiaris. Atqui mi Socrates, ait Ischomachus, ne illa quidem negliguntur, de quibus tu loqueris. Quippe villicos in prædiis habeo. Vtrum vero, inquam, Ischomache, quum villico tibi est opus, exploras an alicubi sit quispiam ad hanc procurationem idoneus, eumq; das operam vt emas; veluti quum fabro tibi est opus, sat scio sicubi peritum fabricæ noueris, eum te operam dare vti comparet: an vero ipse villicos tuos instituis? † Ego ipse profecto, mi Socrates, ait, in hoc incumbo, vt eos instituam. Nam si quis talis esse debeat, vt me absente rem meam satis idonee curet, quid eum scire aliud, quam meipsum oporteat? Quippe si sum ego satis ad hoc idoneus, vt præsim operis illis; etiam alium scilicet docere possum, quæ ipse teneo. Primum igitur, inquam ego, necesse est beneuolo sit erga te ac tuos animo, si quidem eius præsentia tuo loco sufficere debeat. Nam sine beneuolentia quisnam scientię procuratoriæ fuerit vsus, cuicuimodi tamdem illa sit? Nullus profecto, inquit Ischomachus. Verum ego primum sic eos conor instituere, vt erga me meosque beneuolo sint animo. At obsecro te per deos immortales, inquã, quo pacto quemcumque vis, doces; vt beneuolentia te, tuosque complectatur? Benefaciendo, ait, quoties boni alcuius copiam dij nobis largiuntur. Ergo tu dicere vis, inquam, in eis, qui bonis tuis fruantur, beneuolentiam erga te excitari, atque illos bene tibi facere velle. Esse enim, mi Socrates, instrumentum hoc beneuolentiæ optimum video. At si quis beneuolentiam erga te concipiat, inquam,

Hæc ita M. Tullius: Ego vero ipse instituo. Etenim qui me absente in meum locum substituitur, & vicarius meæ diligentiæ succedit: is ea, quæ ego, scire debet.

Α ὅ, τι χρὴ παθὼν ἢ ἀποτίσαι. Ἐκ τοῦ δ'; ἔφη ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε. ἐμὲ γὰρ δὴ τοῦτο ἐλάνθανεν. Ἐκ τοῦ γυναικός, ἔφη. πῶς δή, ἔφη ἐγώ, ἀγωνίζῃ; ὅταν μὲν ἀληθῆ λέγῃ συμφέρη, πάνυ ὀπίσω· ὅταν δὲ ψευδῆ, τὸν ἥττω λόγον, ὦ Σώκρατες, οὐ μὰ τὸν Δία οὐ δύναμαί γε κρείττω ποιῆσαι. καὶ ἐγὼ εἶπον· ἴσως γάρ, ὦ Ἰσχόμαχε, τὸ ψεῦδος οὐ δυνάσαι ἀληθῆς ποιῆσαι· ἀλλὰ γάρ, ἔφη ἐγώ, μή σε κατακωλύω ὦ Ἰσχόμαχε ἀπιέναι ἥδη βουλόμενον; μὰ Δί', Β ἔφη ὦ Σώκρατες. ἐπεὶ οὐκ ἂν ἀπέλθοιμι πρὶν πάντα πᾶσιν ἃ ἄρχεσθαι λυθῇ. νὴ Δί', ἔφη ἐγώ. φυλάττῃ γὰρ ἰσχυρῶς, μὴ ἀποβάλῃς τὴν ἐπωνυμίαν, ὃ ἀνὴρ κἀγαθὸς κεκλῆσθαι. νῦν γὰρ πολλῶν σοι ἴσως ὄντων ὀπιμελείας δεομένων, ἐπεὶ σπεύδου τοῖς ξένοις, † ἀναμένεις αὐτούς, ἵνα μὴ ψεύσῃ. ἀλλά τοι, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ σκέψασθαί μοι ἀμέλεται, ἃ σὺ λέγεις. ἔγωγ' ὀπίσω εἰμὶ τοῖς ἀγροῖς. πότερα δὲ, ἐγὼ ἔφην, C ὦ Ἰσχόμαχε, ὅταν δεήσῃ ὀπίσω, καταμαθὼν ἢ πᾶ ἢ ὀπίσω πωλικὸς ἀνὴρ, τοῦτον πέμπεις ἀπάγειν; ἢ αὐτὸς παιδεύεις τοὺς ὀπίσω; αὐτὸς νὴ Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, πρῶτον παιδεύειν. καὶ γὰρ ὅστις μέλλει ἄρχεσθαι, ὅταν ἐγὼ ἀπῶ, αὐτ' ἐμοῦ ὀπιμελόμενος, τί αὐτὸν καὶ δεῖ ἄλλο ὀπίσω εἶναι, ἢ ἄρχειν ἐγώ; εἰ γὰρ ἱκανός εἰμι τοῦτο D ἔργον πρῶτον ἀνύσαι, κἂν ἄλλον δήπου δυνάμενον διδάξαι ἄρχειν αὐτοὺς ὀπίσω. οὐκοῦν εὔνοιαν πρῶτον, ἔφη ἐγώ, δεῖσθαι αὐτὸν ἔχειν σοί τε καὶ τοῖς σοῖς, εἰ μέλλοι ἄρχεσθαι αὐτῶν σῶν παρόν. ἄνευ γὰρ εὐνοίας τί ὄφελος καὶ ὁπόσα ἐστὶν ἐπιστήμη ὀπίσω ὀπίσω ἐπιστήμης γίγνεται; οὐδέν μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. ἀλλά τοι εὔνοιαν ἐμοί γε καὶ τοῖς ἐμοῖς ἐγὼ πρῶτον πρῶγμα παιδεύειν. καὶ πῶς, ἐγὼ ἔφην, πρὸς τῶν θεῶν εὔνοιαν ἔχειν σοί τε καὶ τοῖς σοῖς διδάσκεις, ὁντινα αὖ βούλῃ; ἐργετεῖν E νὴ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὅταν τινὸς ἀγαθοὶ θεοὶ ἀφθονίαν διδῶσιν ἡμῖν. τοῦτο οὖν λέγεις, ἔφην ἐγώ, ὅτι οἱ ἀπολαύοντες τῶν σῶν ἀγαθῶν εὔνοί σοι γίγνονται, καὶ ἀγαθόν τι σὲ βάλλονται πράττειν. τοῦτο γὰρ ὄργανον, ὦ Σώκρατες, εὐνοίας κρεῖσσον ὁρῶ ὄν. καὶ μὴν δή τινες σοι γνώμῃ, ἔφην, ὦ Ἰσχό-

ὦ Ἰσχόμαχε, ἦ τούτου ἕνεκα ἱκανὸς ἔσαι ἐπιτροπεύειν οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ ἑαυτοῖς οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὄντες, ὡς εἰπεῖν, ἀνεπιτήδειοι, πολλοὶ αὐτῶν εἰσίν, οἳ οὐκ ἐθέλουσιν ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως αὐτοῖς ἔσαι ταῦτα, ἃ βούλονται εἶναι σφίσι τὰ ἀγαθά; ἀλλὰ νὴ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἐγὼ τοιούτοις ὅταν ἐπιτρόπους βούλωμαι καθιστάναι, καὶ ἐπιμελεῖσθαι διδάσκω. πῶς, ἔφην ἐγώ, πρὸς τῶν θεῶν; τοῦτο γὰρ δὴ ἐγὼ πολλοῦ πάσιν οὐ διδακτὸν ὑμῖν εἶναι, ὃ ἐπιμελῆ ποιῆσαι. οὐδὲ γὰρ ἔστιν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐφεξῆς γε οὕτως οἷόν τε πρώτοις διδάξαι ἐπιμελεῖς εἶναι. ποίοις μὲν δή, ἐγὼ ἔφην, οἷόν τε; πρώτως μοι σαφῶς τούτοις ἐπιδείκνυσον. πρῶτον μέν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοὺς οἴνου ἀκρατῆς οὐκ ἂν δύναιο ἐπιμελεῖς ποιῆσαι. ὃ γὰρ μεθύουσιν ληθάνει ἐμποιοῦσι πρώτων τοῦτο πάντων δεομένων. οἱ οὖν τούτου ἀκρατεῖς μόνον, ἐγὼ ἔφην, ἀδύνατοί εἰσιν ἐπιμελεῖς ἔσεσθαι, ἢ καὶ ἄλλοι τινές; νὴ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ οἵγε οὐδ' ὕπνου. ὅτε γὰρ αὐτὸς δύναιτο καθεύδων τὰ δέοντα ποιεῖν, οὔτε ἄλλους παρέχεσθαι. τί οὖν, ἐγὼ ἔφην, ἕτοι οὗ μόνοι ἀδύνατοι ἡμῖν ἔσονται ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν διδαχθῆναι, ἢ καὶ ἄλλοι τινὲς τοιοῦτοι; ἔμοιγέ τοι δοκοῦσιν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ οἱ τῶν ἀφροδισίων δεινότατοι, ἀδύνατοι εἶναι διδαχθῆναι ἄλλου τινὸς μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι, ἢ τούτου. οὔτε γὰρ ἐλπίδα, οὔτ' ἐπιμέλειαν ἡδίονα ῥᾴδιον εὑρεῖν τῆς τῶν παιδικῶν ἐπιμελείας· οὐδὲ μὴν ὅταν παρεῖναι δέῃ τοιαύτην, ἀμφοῖν ἑτοιμοτέραν ὑπετέον ἐστί, τὸ ἀπὸ τῶν ἐρωμένων κωλύεσθαι. ὑφίεμαι οὖν, καὶ οὓς ἂν τοιούτους γνῶ ὄντας, μηδ' ἐπιχείρειν ἐπιμελεῖς τούτων τινὰς καθιστάναι. τί δὲ, ἔφην ἐγώ, οἵτινες αὖ ἐρωτικῶς ἔχουσι τοῦ κερδαίνειν, ἦ καὶ οὗτοι ἀδύνατοί εἰσιν εἰς ἐπιμέλειαν τῶν κατ' ἀγρὸν ἔργων παιδεύεσθαι; οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, οὐδαμῶς γε, ἀλλὰ καὶ πάνυ δύσκολοί εἰσιν εἰς τοῦτων ἐπιμέλειαν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο δεῖ, ἢ δεῖξαι μόνον αὐτοῖς, ὅτι κερδαλέον ἐστὶν ἡ ἐπιμέλεια. τοὺς δ' ἄλλως, ἔφην ἐγώ, εἰ ἐγκρατεῖς τε εἰσὶν ὧν σὺ κελεύεις, καὶ πρὸς τὸ φιλοκερδεῖς εἶναι μετρίως ἔχουσιν, ὅπως σὺ διδάσκεις, ὡς σὺ βούλει, ἐπιμελεῖς γίγνεσθαι; ἁπλῶς, ἔφη, πάνυ, ὦ Σώκρατες. ὅταν μὲν γὰρ ἐπιμελουμένους ἴδω, καὶ ἐπαινῶ καὶ τιμῶν φράζω

A Ischomache, an proprerea satis ad procurationem erit idoneus? An nō vides, quod quum homines, vt ita dicam, vniuersi bene sibi velint; multi tamen sint, qui curam adhibere nolint, vt ea bona consequantur, quæ sibi cupiant euenire? Ego vero, inquit Ischomachus, quum tales villicos cōstituere volo, etiam eos doceo curam adhibere. Qui hoc? quęso per Deos, inquam. Etenim id ego plane sub doctrinam non cadere putabam, vt quis diligens efficiatur. Sane fieri non potest, mi Socrates, ait, B vt quis serie quadam omnes diligentes esse doceat. Quinam igitur, inquam ego, doceri possunt? Velim omnino mihi hos perspicue indices. Primum eos, ait, mi Socrates, qui a vino sibi temperare nequeunt, diligentes efficere non potes. Nam ebrietas obliuionem omnium, quæ agi oportet, inducit. Num igitur, inquam ego, qui ab hoc se continere non possunt, soli diligentes esse nequeunt, an & alij quidam? Profecto, ait Ischomachus, etiā illi, qui somno moderari non possunt. Quippe nec ipse dormiens facere, quæ debebat, nec alios C ad hoc posset impellere. Quid igitur? inquam ego, soli sunt hi, quibus hæc diligentia tradi non potest, an prætera quidam alij? Sane mihi videntur, ait Ischomachus, etiam illi, qui perdite rebus venereis diti sunt, vt alterius rei maiorem curam habeant, quam illius, doceri non posse. Nam neque spes, neq; cura reperiri alia iucundior facile potest, quam sit amoris occupatio: nec inuenire suppliciū grauius in procliui est, quam si rerum expediundarum cura suis ab amoribus aliquis auocetur. D Quamobrem quoscumq; tales esse animaduerto, de iis remissius ago, vt ne quidem coner ipsos procuratores cōstituere. Quid autem, inquam ego, si quibus inest amor lucrifaciundi, num & illi ad adtentionem in rebus rusticis institui nequeunt? Non profecto, ait Ischomachus, nequeunt; immo facillime ad hoc studium deduci possunt. Quippe nulla heic opus est alia re, nisi vt eis dumtaxat ostendas, fructuosam esse diligentiam. Ceteros autem, inquam ego, si & iis in rebus sint continentes, in quibus E hoc ab ipsis requiris, & quæstus mediocriter cupidi sint, quo tamdem pacto doces, vt pro arbitrio tuo sint diligentes? Per sane simpliciter, ait, mi Socrates. Nam quum eos diligenter sua curare video, nō solum collaudo ipsos, sed etiam vt ornem honore

aliquo,do operam:ſin negligentes eſſe,dicere ac facere conor id, quod eos mordeat. Age vero,inquam,Iſchomache nonnihil ab hac oratione de iis, qui ad diligentiam inſtituuntur, deflectens, etiam illud mihi de inſtituēdi ratione declarato: num fieri poſſit, vt quis ipſe negligens alios efficere diligentes poſſit? Nequaquam, ait Iſchomachus, nulloq; modo magis, quam ſi quis ipſe muſicæ imperitus, alios efficere muſicos velit. Eſt enim difficile, doctore non recte monſtrante diſcere, vt bene aliquid efficias: itidem quum exemplum negligentiæ dominus ſuppeditat, difficile eſt ſeruum diligentem fieri. Atque breuiter vt dicam, futilis domini ſeruos numquam fuiſſe frugi animaduertiſſe videor. Frugi autem domini ſeruos equidem nullius momenti quoſdam vidi, non tamen tales, qui ſuis heris detrimento non eſſent. At qui reddere quoſdam velit ad adtentionem idoneos, eū & inſpicere opera neceſſe eſt, & in ea inquirere, & non illubenter auctori eorum, quæ bene perfecta ſunt, gratiam referre, & non vereri merito illum ſupplicio adficere, qui negligens ſit. Etiam illud mihi hominis barbari reſponſum præclarum videtur, quum rex equū nanctus bonum, quem cuperet quamprimum ſaginari, quemdam in primis equeſtris rei peritum interrogaret: quidnam equum celerrime pinguem efficeret. Fertur enim is reſpondiſſe, Oculus domini. Sic mihi videtur, Socrates, etiam alia domini oculus quā maxime pulchra & egregia efficere. Ceterum vbi, inquam ego, iam alicui vehemen ter inculcaueris, diligenter eſſe curanda, quæ tu velis; num is idoneus ad procurationem erit? an & aliud quidpiam præterea diſcēdum erit ei, ſi quidem villicus eſſe ſatis aptus velit? Erit profecto, inquit Iſchomachus. Nam reſtat, vt & quid, & quādo, & quo pacto ſit agendum, intelligat. Nam abſque hoc ſit, quis villici vſus potior fuerit, quam medici, qui haberet ille quidem ægrotantis alicuius curam, tum mane, tum veſperi eum conueniendo; verum quid ægrotus facere poſſit, quod ei conducat, neſciat? Quod ſi didicerit, inquam ego, quo pacto faciunda ſint opera, num adhuc aliquid deſiderabitur, an iam talis villicus tibi abſolutus erit? Equidem arbitror, ait, diſcendam ei eſſe rationem imperandi operariis. Num igitur, inquā ego, tu quoq; villicos inſtituis, vt ad imperādū ſint idonei?

A μὴ αὐτοὺς. ὅτου γὰρ ἂν ἀμελοῦντας, λέγειν τε πειρᾶσθαι καὶ ποιεῖν, ὁποῖα δεήσεται αὐτούς. ἴθι, ἐγὼ ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε καὶ τόδε μοι, ὥσπερ ἀπόμνημος τοῦ λόγου ὢν εἰς τὸ ὀπτὸς μέλεσθαι, δήλωσον ὡς τοῦ παιδεύεσθαι, εἰ οἷόν τε ἔστιν ἀμελῆ αὐτὸν ὄντα, ἄλλους ποιεῖν ὀπτὸς μελεῖς; οὐ μὰ δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, οὐδέν γε μᾶλλον, ἢ ἄμουσον ὄντα αὐτὸν, ἄλλους μουσικοὺς ποιεῖν. χαλεπὸν γὰρ τοῦ διδασκάλου κακῶς τι ὑποδεικνύοντος, καλῶς τοῦτο B ποιεῖν μαθεῖν, καὶ ἀμελεῖν γε ὑποδεικνύοντος τοῦ δεσπότου, χαλεπὸν ὀπτὸς μελῆ θεραπεύοντα γνέσθαι. ὡς δὲ σωτόμως εἰπεῖν, ὠφελεῖσθαι μὲν δεσπότου οἰκέτας οὐ δοκῶ χρηστοὺς καταμεμαθηκέναι· χρῆσθαι μέντοι πονηροῖς ἤδη εἶδον, οὐ μέντοι ἀζημίους γε. τὸν δὲ ὀπτὸς μελησομένους βουλόμενον ποιήσασθαί τινας, καὶ ἐφορατικὸν δεῖ εἶναι τῶν ἔργων, καὶ ἐξεταστικὸν, καὶ χάριν θέλοντα τοῖς καλῶς τελουμένοις ἀποδιδόναι τῷ αἰτίῳ, καὶ δίκαιον μὴ ὀκνοῦντα τιμᾶν C ἀξίαν ὀπιθεῖναι τοῖς ἀμελοῦσι. καλῶς δέ μοι δοκεῖ ἔχειν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ ἡ τοῦ βαρβάρου λεγομένη ἀπόκρισις, ὅτε βασιλεὺς ἀνὴρ ἵππῳ ὀπιτυχὼν ἀγαθῷ, παχύναι αὐτὸν ὡς πάχιστα βουλόμενος, ἤρετο τοὺς δεινοὺς τινὰ ἀμφὶ ἵππους δοκιμώτων εἶναι, τί πάχιστα παχύνει; ἵππον; τὸν δ' εἰπεῖν, λέγεται, ὅτι δεσπότου ὀφθαλμός. οὕτω δή, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ τἆλλα μοι δοκεῖ δεσπότου ὀφθαλμὸς τὰ καλά τε κἀγαθὰ μάλιστα ἐργάζεσθαι. ὅτου γοῦν σοι δοκῇ σπουδῆς D τινὶ, ἔφην ἐγὼ, τοῦτο καὶ πάνυ ἰσχυρῶς, ὅτι δεῖ ὀπιμελεῖσθαι ὧν ἂν σὺ βούλῃ, ἢν ἰκμὸς ἤδη ἔσῃ ὁ τοιοῦτος ὀπιβεβρύκειν, ἢ τι καὶ ἄλλο πρόσθεν μαθητέον αὐτῷ ἔσῃ, εἰ μέλλοι ὀπιβεβρυκὸς ἰκμὸς ἔσεσθαι; ναὶ μὰ δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. ἔπι πᾶσι τοῖσι λοιπὸν αὐτῷ ὀστιναοῦν ὅ, τι τε ποιητέον, καὶ ὁπότε, καὶ ὅπως. εἰ δὲ μὴ, τί μᾶλλον ὀπιβεβρυκὸς οὗτος αὖ τούτων ὄφελος, ἢ ἀβρυκὲς, ὃς ὀπιμελοῖτο μὲν κάμνοντός τινος, πρόσθέν τε ἰὼν, καὶ ὀψέ· ὅ, τι δὲ συμφέρον τοῖς κάμνουσι ποιεῖν E εἴη, τοῦτο μὴ εἰδείη; † ἐὰν δὲ μὴ ᾖ τὰ ἔργα μάθη ὡς ἔστιν ἐργαστέα, ἔπι τινὸς, ἔφην ἐγὼ, πρόσδεήσεται, ἢ ἀποτετρυχεσμένος ἤδη σοὶ ἔσαι ὀπιβρυκὸς; ἀρχὴν γε, ἔφη, οἶμαι δεῖν αὐτὸν μαθεῖν τῶν ἐργαζομένων. ἢ οὖν, ἔφην ἐγὼ, καὶ σὺ ἀρχὴν ἰκμοῖς ἂν παιδεύσῃς τοὺς ὀπιβρύκους; πῶς δ'

πφρωμαί γε δή, ἔφη ὁ Ισχόμαχος. ἢ πῶς δή, ἔφην ἐγώ, τοὺς τῶν θεῶν, ὃ ἀρχικοὺς εἶ) ἀνθρώπων παιδεύεις; φαύλως, ἔφη; πόνυ, ὦ Σώκρατες· ὥστε ἴσως ἂν ἢ καταγέλασας ἀκούων. ἔμοὶ δὴ ἄξιόν γ', ἔφην ἐγώ, τοῦτο καταγέλωτος, ὦ Ισχόμαχε. ὅστις γὰρ οἷός τε ἀρχικοὺς ἀνθρώπων δυνάτους ποιεῖν, δῆλον ὅτι καὶ ἢ δεσποτικοὺς ἀνθρώπων δυνάτους διδάσκειν· ὅστις ὃ δεσποτικοὺς, δυνάτους ποιεῖν καὶ βασιλικούς. ὥστε ἔ καταγέλωτός μοι δοκεῖς ἄξιος εἶ) ἀλλ' ἐπαίνου μεγάλου, ὃ τοῦτο δυνάμενος ποιεῖν. οὐκοῦν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐκ δυοῖν τούτοιν ὃ πείθεται μανθάνουσιν, ἔκ τε τοῦ, ὅταν μὲν ἀπειθῶσι, κολάζεσθαι, καὶ οὐκ ἔ, ὅταν τοῦ θυμοῦ ὑπηρετῶσιν, ἀλλὰ πάσχειν. οἵ τε γοιῶν πῶλοι καὶ μανθάνουσιν ὑπακούειν τοῖς πωλοδάμναις τοῦ, ὅταν μὲν πείθωνται, τοῦ ἡδέων τινὰ αὐτοῖς γίγνεσθαι, ὅταν δὲ ἀπειθῶσιν, τοῦναντίον ἔχειν, ἔστ' ἂν ὑπηρετήσωσι καὶ γνώμῃ τοῦ πωλοδάμνου. καὶ τὰ κυνίδια δέ, πολὺ τὰ ἀνθρώπων καὶ τῇ γνώμῃ καὶ τῇ γλώττῃ ὑποδεέστερα ὄντα, ὅμως καὶ τοῦναντίον ἔχειν, καὶ κυβιστᾶν, καὶ ἄλλα πολλὰ μανθάνει τοῦ αὐτοῦ τούτου τρόπου. ὅταν μὲν γὰρ πείθηται, λαμβάνει τι ὧν δεῖται· ὅταν δὲ ἀμελῇ, κολάζεται. αὐθάδεσι δὲ δοκεῖ πιθανωτέροις ποιεῖν καὶ λόγῳ, ὅτι δεικνύοντα ὡς συμφέρει αὐτοῖς πείθεσθαι. τοῖς δὲ δούλοις καὶ ἡ δοκοῦσα ἀνελεύθερος παιδεία εἶ), πόνυ δοκεῖ ἐπαίνῳ ἥκιστα τοῦ πείθεσθαι διδάσκειν. τῇ γὰρ ἀληθείᾳ ὁρῶ τοὺς ἐπιθυμίαις τοῦ ὠφελουμένους ἂν, πολλὰ αὐτοῖς παρ' αὐτῶν. αἰ δὲ φιλότιμοι τῶν φύσεων καὶ τοῦ ἐπαίνου παρεσκευασμένοι, πάνυ γὰρ τοῦ ἐπαίνου οὐκ ἤττον ἔνιαι τῶν φύσεων, ἢ ἄλλου τῶν σίτων τε καὶ ποτῶν. ταῦτά τε οὖν, ὅσα καὶ αὐτὸς ποιῶν οἶμαι πιθανωτέροις αὐθάδεσι χρῆσθαι, διδάσκων οἷς ἂν ἐπιτρέπειν βούλωμαι καταξῆσαι, καὶ τάδε συλλαμβάνω αὐτοῖς. ἱμάτιά τε γὰρ, ὅσα δεῖ παρέχειν ἐμὲ τοῖς ἐργαστῆρσι, καὶ ὑποδήματα, οὐχ ὅμοια πάντα ποιῶ, ἀλλὰ τὰ μὲν χείρω, τὰ δὲ, βέλτιω, ἵνα ᾖ τὸν χρείαν τοῖς βελτίοσι ἡμᾶν, τοῦ δὲ χείρονι τὰ ἧττω διδόναι. πόνυ γάρ μοι, ἔφη, δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀθυμία ἐγγίγνεσθαι τοῖς ἀγαθοῖς, ὅταν ὁρῶσι τὰ μὲν ἔργα δι' αὐτῶν καταπεφασμένα, τῶν δὲ ὁμοίων τυγχάνοντας ἑαυτοῖς τοὺς μήτε πονεῖν, μήτε κινδυνεύειν ἐθέλοντας, ὅταν δέῃ. αὐτοὺς

A Sane id enitor facere, ait Ischomachus. Quæso te per Deos, inquã, quo pacto eos instituis in hoc, vt rationem regendi aliis teneant? Sane vulgariter, ait, mi Socrates. quo fit, vt fortassis etiam hæc audiens, risurus sis. Certe, inquam ego, minime risu digna res est, Ischomache. Nam qui efficere quosdam potest idoneos ad imperandum hominibus, eum patet etiã herilem quamdam disciplinam posse tradere; quam qui teneat, possit item tradere regiam. Itaque non irrisionem, sed magnam laudem mereri videris, qui hoc efficere possis. Cetera igitur animalia, mi Socrates, ait, duabus hisce rebus parere discunt: partim quod, vbi nolunt obtemperare, puniantur; partim quod, vbi alacriter obsequuntur, benigne cum eis agatur. Ita pulli equorum obœdire domitoribus suis ea re discunt, quod quum parent, suaue quid consequãtur: contumaces autem, molestias quasdam experiantur, donec voluntati domitoris obsequãtur. Etiam catelli, qui hominibus & intelligentia & lingua longe sunt inferiores, nihilominus & circumcursitare, & saltando se in caput deuoluere, & alia multa eodem hoc modo discunt. Nam vbi parent, aliquid eorum, quæ expetunt, consequuntur: vbi vero negligenter se gerunt, dant pœnas. Homines autem etiam oratione reddi obœdientiores possunt, si quis demonstret ipsis expedire, vt pareant. Seruis ea quoque disciplina, quæ belluina videtur esse, valde conducit ad hoc, vt parere discant. Nam si gratificeris cupiditatibus gulæ ipsorum, multum apud eos efficeris. Naturæ autem ambitiosæ etiam laude exacuuntur. Nam in nonnullis ingeniis non minor est fames laudis, quam in aliis cibi ac potus. Quũ igitur eos docens, quos villicos volo constituere, ipse illa præsto, quibus effecturum me puto, vt homines magis obsequentes habeam: etiam hac ipsos in parte iuuo. Nam & vestes, & calceamenta, quæcumque tribuenda sunt operariis, non omnia fieri æqualia curo, sed quædam deteriora, quædam meliora: vt rectius se gerentem melioribus ornem, & peiori dem deteriora. Videtur enim mihi, mi Socrates, inquit, omnino in bonis magnum quemdam animi mærorem oriri, quum opera per se fieri vident, ac nihilominus æqualia secum præmia consequi eos, qui quum opus est, neque laborare, neque adire pericula volunt. Quamob-

rem nequaquam meliores cum deterioribus præmiis æqualibus dignor, ac villicos meos laudo, quum eos optima distribuisse video in maxime dignos: sin quem vel per adulationes, vel alia quapiam inutili gratificatione video potiorem honorem consequutum; id equidem non negligo, sed obiurgo villicum, eumque docere, mi Socrates, conor, fieri ea ne cum ipsius quidē commodo. Quum autem, inquam ego, villicus tibi satis, Ischomache, ad imperandum aliis idoneus factus est, vt iam illos obsequētes reddere possit; num illum iam perfectum tibi putas, an adhuc aliquid in eo desideratur, qui hæc, quæ tu narrasti, habet? Desideratur profecto, inquit Ischomachus, nimirum herilibus a rebus vt abstineat, neque quidquam furto subtrahat. Nam si is, qui fructus habet in manibus, ausit eos sic interuertere, vt qui relinquūtur, operibus rusticis non prosint; cui quæso fuerit vsui curatio huius in agricultura? Num igitur, inquam ego, hanc quoque iusticiam tu docendam suscipis? Omnino, ait Ischomachus. Neque tamen omnes ad parendum huic doctrinæ satis promtos inuenio. Quamobrē partim ex legibus Draconis, partim Solonis quædam adsumere conor, quibus efficiam, vt in iusticia famuli mei proficiant. Videntur enim mihi etiam hi viri multas leges de iusticia doctrinæ huius condidisse. Nam perscripserunt, multandos esse, qui furtum faciant, ac deprehēsos esse vinciendos, morteque adficiendos, qui adgrediantur. Quamobrem perspicuum est, eos has leges sic perscripsisse, vt qui turpem illum quæstum vellent iniustis inutilem reddere. De his igitur quædam producens, atque alia de legibus regiis, famulos efficere iustos in iis tractandis enitor, quæ in manibus habent. Nam illæ quidem leges, tantum pœnas delinquentibus constituunt; at regiæ non iniustos tantum puniunt, sed iustis etiam emolumentum adferunt. Quo fit, vt plerique iniusti, dum iustos locupletiores esse factos vident, præsertim quia lucri sunt cupidi, egregie se contineant, ne quid iniuste faciant. Quos autem animaduerto beneficiis adfectos, nihilominus iniusta moliri; illis, vt insanabilis auariciæ hominibus, vti deinceps desino. Rursum quos animaduertero nō tantū elatis esse animis, quod ob iusticiam meliori cōdicione sint,

A τε οὖν οὐσὴ ὁπωσιοῦν τῶν ἴσων ἀξιῶ τοὺς ἀμείνους τοῖς κακίοσι τυγχάνειν, τούς τε ὀπτῆρας ὅταν μὲν εἰδῶ ἀφαδεδωκότας τοῖς πλείσου ἀξίοις τὰ κρήπτα, ἐπαινῶ· ὧν δὲ ἴδω ἢ κολακεύμασι νὰ τοιούτοις ἢ τῷ ἄλλῃ πῃ ἀνωφελεῖ χαρίζηται, οὐκ ἀμελῶ, ἀλλ' ὀπιπλήττω, ἢ πρᾶγμα διδάσκειν, ὦ Σώκρατες, ὅπως οὐσὴ αὐτῷ σύμφορα ταῦτα τοῖς. ὅταν δ' ὦ Ἰσχόμαχε, ἔφην ἐγώ, ἢ ἀρχὴν ἤδη ἱκανός σοι δοκῇ, ὥστε πρόσθεν οὔσα παρέχεσθαι, ἢ ἀ-
B πολέτελεσμένον ἤδη τοῦτον ἡγῇ ὀπτῆρα, ἢ ἔτι τινὸς τοιούτου δεῖσθαι ὁ ταῦτα ἔχων, ἃ σὺ εἴρηκας; νὴ μὰ δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, τό τε ἀπέχεσθαι τῶν δεσποσυνῶν, καὶ μὴ κλέπτειν. εἰ γὰρ ὁ τοὺς καρποὺς μεταχειριζόμενος τὴν ἀφαίρεσιν, ὥστε μὴ λείπειν λυσιτελοῦντας τοῖς ἔργοις, τί ἂν ὄφελος εἴη ὃ ἀφὰ τῆς τούτου ὀπτῆρος γεωργεῖν; ἦ καὶ ταύτην οὖν, ἔφην ἐγώ, τὴν δικαιοσύνην σὺ ἱκανὸς εἶ διδάσκειν; καὶ πάνυ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. οὐ μέντοι γε πάντας ἀξιέπι-
C μου εὑρίσκω ὑπακούοντας τὴν διδασκαλίαν ταύτην. καίτοι τὰ μὲν καὶ ἐκ τῶν Δράκοντος νόμων, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν Σόλωνος πρᾶγμα ἔφη, λαμβάνων, ἐμβιβάζειν εἰς τὴν δικαιοσύνην τοὺς οἰκέτας. δοκοῦσι γάρ μοι, ἔφη, καὶ οὗτοι οἱ ἄνδρες πολλὰς καὶ σοφὰς τῶν νόμων ὅτι δικαιοσύνη τῆς τοιαύτης διδασκαλίας. γέγραπται γὰρ ζημιοῦσθαι ὅτι τοῖς κλέμμασι, καὶ δεδέσθαι ἐὰν τις ἁλῷ ποιῶν, καὶ θανατοῦσθαι τοὺς ἐγχειροῦντας. δῆλοι οὖν, ἔφη, ὅτι ἔγραφον αὐτὰ βουλόμενοι ἀλυσιτελῆ ποιῆσαι τοῖς ἀδίκοις τὸν † αἰσχροκερδίαν; αἰσχροκέρδειαν ἐγὼ οὖν, ἔφη, καὶ τούτων προσφέρων εἶναι, δῆλος καὶ ἄλλα τῶν βασιλικῶν νόμων προσφερόμενος, πειράσομαι δικαίους ποιεῖν τοὺς ἀφελουμένους ἀπέχεσθαι τοὺς οἰκέτας. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οἱ νόμοι ζημίαν μόνον εἰσὶ τοῖς ἁμαρτάνουσιν, οἱ δὲ βασιλικοὶ νόμοι οὐ μόνον ζημιοῦσι τοὺς ἀδικοῦντας, ἀλλὰ καὶ ὠφελοῦσι τοὺς δικαίους. ὥστε ὁρᾶτε πλου-
E σιωτέρους γιγνομένους τοὺς δικαίους τῶν ἀδίκων πολλοί, καὶ φιλοκερδεῖς ὄντες, δι' μάλα ὀπτῶσι τοῦ μὴ ἀδικεῖν. οὓς δ' ἂν ἀθρόους ἀθανάτους, ἔφη, ὅμως καὶ δι' πάντας ἐπ

ἀδικεῖν πειρωμένους, τούτους ὡς ἀπεχέστους πλεονεκτοῦντας ὄντας ἤδη καὶ τῆς χρήσεως ἀποπαύω. οὓς δ' ἂν αὖ καταμάθω μὴ τοῦ πλέον ἔχειν μόνον ἕνεκα τῶν δικαιοσυνῶν ἐπαιρομένους δικαίους εἶναι,

ἀλλὰ

ἀλλὰ καὶ τῦ ἐπαινεῖσθαι ὑπ' ἐμοῦ βούλεσθαι ὑπὸ τούτων ὥσπερ ἐλευθερίοις ἤδη χρῶμαι, οὐ μόνον πλουτίζων, ἀλλὰ καὶ τιμῶν ὡς καλοὺς τε κἀγαθούς. οὕτω γάρ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, διαφέρειν ἀνὴρ φιλότιμος ἀνδρὸς φιλοκερδοῦς, τῷ ἐθέλειν ἐπαίνου καὶ τιμῆς ἕνεκα καὶ ποιεῖν, ὅπου δεῖ, καὶ κινδυνεύειν, καὶ ἀπέχεσθαι κερδῶν αἰσχρῶν. ἀλλὰ μέντοι ἐπειδή γε ἐμποιήσεις τινὶ τὸ βούλεσθαί σοι εἰς τὰ δέοντα ἐμποιήσεις ἤδη τῷ αὐτῷ τούτῳ καὶ ὑπιμελεῖσθαι, ὅπως ταῦτά σοι ὑπὸ τελῆται, ἔτι δὲ καὶ τούτοις ὑπισχνοῦμαι κτήσειν αὐτῷ, ὡς ἂν ποιούμενα ἕκαστα τῶν ἔργων ὠφελιμώτερα γίγνοιτο, καὶ ἔτι δὲ τούτοις, ἄρχειν ἱκανὸν αὐτὸν ποιήσειν, ὑπὸ δὲ τούτοις πᾶσιν, ἤδη τε σοὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς ὥραια †ἀποδεικνύων ὅτι πλεῖστα, ὥσπερ σὺ σαφῶς, οὐκέτι ἐρήσομαι περὶ τούτου, εἰ ἔστι μοι ὁ Ξίσθος καὶ τοῦτο δεῖσθαι. πολύ γάρ μοι δοκεῖ ἤδη πολλοῦ ἄξιος εἶναι ὑπὸ τοῦτος, ὧν Ξίσθος. ἐκεῖνο μέντοι, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, μὴ ἀπολίπῃς, ὃ ἡμῖν ἄρτι ἔλεγες ὑπὸ δεδράμηται τῷ λόγῳ. ὃ τοῖον; ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. ἔλεξας δήπου, ἔφην ἐγώ, ὅτι μέγιστον εἴη μαθεῖν, ὅπως δεῖ ἐργάζεσθαι ἕκαστα· εἰ δὲ μή, οὐδὲ τῆς ὑπιμελείας ἔφησθα ὄφελος οὐδὲν γίγνεσθαι, εἰ μή τις ὑπίσαιτο ἃ δεῖ, καὶ ὡς δεῖ ποιεῖν. ἀληθῆ ταῦτα δὴ εἶπεν ὁ Ἰσχόμαχος· τί οὖν τέχνῃ με ἤδη, ὦ Σώκρατες, κελεύεις αὐτῷ διδάσκειν τῆς γεωργίας; αὕτη † γάρ ἴσως, ἔφην ἐγώ, ἤδη ἐστὶν ἡ ποιοῦσα τοὺς μὲν ὑπισαμένους αὐτῷ πλουσίους, τοὺς δὲ μὴ ὑπισαμένους, πολλὰ πονοῦντας, ἀπόρως βιοῦν. νῦν οἶσθα, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ τῷ φιλανθρωπίαν ταύτης τῆς τέχνης ἀκούειν. ὃ γάρ ὠφελιμώτατόν ἐστιν, καὶ ἥδιστόν ἐστιν ἐργάζεσθαι, καὶ κάλλιστόν ἐστι, καὶ πρὸς φιλεσάτους θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις, ἔτι πρὸς τούτοις καὶ ῥᾴστόν ἐστι μαθεῖν, πῶς οὐχὶ γυναῖόν ἐστι; γυναῖα δὲ δήπου καλοῦμέν τε καὶ τῶν ζώων ὁπόσα καλά, καὶ μεγάλα, καὶ ὠφέλιμα ὄντα, πρόσφατα ἐστὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. ἀλλὰ ταῦτα μέν ἐγώ, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἱκανῶς δοκῶ καταμεμαθηκέναι ἢ εἶπας, καὶ ἃ δεῖ διδάσκειν τὸν ὑπηρέτην. καὶ γάρ ἦ ἔφησθα σύνοιδα σοὶ ποιοῦν αὐτὸν μαθεῖν δοκῶν, καὶ ἦ ὑπιμελῆ, καὶ ἐπιχθῆ, καὶ δίκαιον. ὃ δὲ εἶπας, ὡς δεῖ μαθεῖν τὸν μέλλοντα ὀρθῶς γεωργίας † ὑπιμελεῖσθαι, καὶ ἃ δεῖ ποιεῖν,

ἀποδεικνύοντα

γάρ, ὡς ἔφην ἐγώ,

ὑπιμελῆσεσθαι,

A sed etiam laudari a me cupere: hos velut ingenuos tracto, neque diuites tantum facio, sed etiam honore prosequor, vt viros bonos & honestos. Nam in hoc mihi, Socrates, differre vir honoris cupidus a lucri cupido videtur, quod laudis honorisque caussa & labores susciperе, quum opus est, velit; & adire pericula, & a turpibus lucris abstinere. Sedenim posteaquam hoc alicuius animo indidisti, vt prospere tibi omnia cedere velit, atque etiam vt curam adhibeat ad perficiēdum hæc tibi, ac præ-
B terea parata sit ei scientia, vt opera singula maiori cum vtilitate fiant, sit etiam ad regendum factus per te idoneus, deniq; maxima copia tibi terra nata exhibeat itidem, vt tu ipse tibi: non iam amplius de hoc interrogabo, num quid in eo desideretur. Nam mihi videtur hoc modo villicus esse quantiuis pretij, qui quidem talis sit. Verum hoc, inquam, Ischomache, ne omiseris, quod a nobis dicēdo leuissime percursum est. Quid hoc est? ait Ischomachus. Dixisti scilicet, inquam, maximum esse
C quiddam discere, quo pacto sint elaborāda omnia. Quod nisi fiat, ne studij quidem & curæ aiebas vsum vllum esse, nisi quis videlicet intelligeret, quæ, & qua ratione facienda sint. Tum Ischomachus: Tune me, inquit, artem ipsam agriculturæ iam docere iubes Socrates? Nimirum, inquam ego, hæc ea est, quæ peritos ipsius locupletes efficit; imperitos autē, tametsi magnopere laborent, nihilominus in rerum inopia vitam agere finit. Ergo iam, mi Socrates, quæ artis huius erga homines sit benignitas, audies. Nam quo pacto non gene-
D rosum sit aliquid, eam & vtilissimam esse, & exercendo iucundissimam, & pulcherrimam, & acceptissimam tum diis, tum hominibus, ac præter hæc etiam facillimam ad perdiscendum? Nimirum & animalia generosa vocamus, quæcumq; quum pulchra sint, & procera, & vtilia, māsueta sunt erga homines. At enim ista, inquā, Ischomache, quo pacto abs te sunt exposita, satis intellexisse videor, quomodo scilicet villicus instituendus sit. Nam didicisse me arbitror, qua ratione dixeris efficiundum, vt
E beneuolo sit erga te animo, & diligens, & ad regendum idoneus, & iustus. Quod autem aiebas, discendū esse illi, qui recte rem rusticam curare velit, quæ faciunda sint,

& quomodo, & quando singula: ea mihi videmur, inquam, leuius nonnihil oratione nostra percurrisse. Perinde ac si dicas, esse necessariũ, vt litteras sciat is, qui scribere, quæ dictantur, & scripta relegere velit. Nam his auditis, equidem huic litteras esse notas oportere, audiuerim: id vero si sciam, nihilo magis, mea quidem sententia, litteras sciuero. Sic nunc quoque peritum esse debere illum agriculturæ, qui curationem eius recte susciperе velit, facile persuasus sum: sed quum id scio, nihilo magis teneo, quo pacto agricultura sit exercenda. Adeoq; si statuero mox agrum colere, similis esse mihi videbor medico, qui circumeat ille quidem, & ægrotantes inspiciat; verum nihil sciat, quod eis sit vsui. Quapropter ne talis sim, inquam, ipsa me agriculturæ opera doceto. Enimuero mi Socrates, ait, nõ sic ad discendum agricultura difficilis est, vt artes ceteræ, quibus discendis prope consumi necesse est prius, quã discipulus exercere opus possit, quod ipsi alẽdo satis sit: sed partim operarios inspiciendo, partim audiendo tantum mox cognoueris, vt etiam alium, si velis, docere possis. Quinetiã arbitror, inquit, ne ipsum quidem te scire, quod magnam eius partem iam teneas. Nam ceteri quidem artifices aliquo modo cælant ea, quæ sunt in arte cuiusuis opportunissima: verũ ex agricolis qui egregie conserit, maximam voluptatem capit, si eum alius adspectet: itidem putabis de eo, qui semina rectissime spargit. Quod si etiã roges de iis, quæ pulcherrime sunt elaborata, nihil te cælabit, quo pacto singula fecerit. Adeo, mi Socrates, ait, etiam mores quod adtinet, agricultura generosissimos efficere videtur illos, qui in ea versantur. Enimuero, inquam ego proœmium ipsum pulchrum est, neq; auditorem ab interrogando auertet. Tu vero propterea, quod decorum sit discere, multo magis eam mihi enarrato. Nam tibi turpe non est, quæ facilia sunt, docere: sed mihi longe turpius, ea nescire, præsertim quum sint vtilia. † Primum igitur, ait, mi Socrates, demonstrare tibi volo, non esse difficile, quod in agricultura maxime varium esse prædicant, qui de illa plurimum verbis differunt, quum eam exercendo non adtingant. Aiunt enim illi, qui agrum recte colere velit, primum soli naturam esse debere cognitam. Ac recte qui-

A καὶ ὡς δʼ, ἔφη, καὶ ὁπότε ἕκαστα, ταῦτά μοι δοκῶ μὴν, ἔφην ἐγὼ, ἀρχήν τινα πως ὅπως δεδραμηκέναι τοῦ λόγου. ὥσπερ εἴ τις, ὅτι δʼ γράμματα ὀπίσασθαι τ' μέλλοι τὰ ὑπαγορευόμενα γράφειν, καὶ τὰ γεγραμμένα ἀναγινώσκειν. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας, ὅτι μὲν δʼ γράμματα ὀπίσασθαι, ἠπιστάμην ἂν ἔγωγε ὃ εἰδὼς, οὐδέν τι, οἶμαι, μᾶλλον ἂν ὀπισαίμην γράμματα. οὕτω γὰρ νῦν οἶδα ὅτι μὲν δʼ ἐπίσασθαι γεωργίαν τὸν μέλλοντα ὀρθῶς † ὅτι- ὀπιμελήσεσθαι

B μελήσεσθαι αὐτῆς, ῥᾳδίως πέπεισμαι· τοῦτο μὲντοι εἰδὼς, οὐδέν τι μᾶλλον ὀπίσαμαι, ὅπως δʼ γεωργεῖν. ἀλλ' εἴ μοι αὐτίκα μάλα δόξειε γεωργεῖν, ὅμοιος ἂν μοι δοκῶ ⌈εἰ⌋ * τῷ πρεσβύτῃ ἰατρῷ, καὶ † ὀπισκοποῦντι τὰς κάμνουσας, εἰδὸτι οὐδὲν ὅ, τι συμφέρει τοῖς κάμνουσιν. ἵν' οὖν μὴ δοῦλος ὦ, ἔφην ἐγὼ, δίδασκέ με αὐτὰ τὰ ἔργα τῆς γεωργίας. ἀλλὰ μήν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐχ ὥσπερ γε τὰς ἄλλας τέχνας κατατείνειν δʼ μανθάνον- πρεσκοπουῦντι

C τας, πρὶν ἀξία τ' ἔσφῆς ἐργάζεσθαι τὸν διδασκόμενον, οὐχ οὕτω καὶ ἡ γεωργία δύσκολός ἐστι μαθεῖν· ἀλλὰ τὰ μὲν ἰδὼν ἂν ἐργαζομένους, τὰ δὲ ἀκούσας, αὐθις ἂν ὀπίσαιο, ὥσθʼ καὶ ἄλλον, εἰ βούλοιο, διδάσκειν. οἶμαι δʼ, ἔφη, πάνυ καὶ λελῃδέναι πολλὰ σαυτὸν ὀπισάμενον αὐτῆς. καὶ γὰρ δὴ οἱ μὲν ἄλλοι τεχνῖται ἀποκρύπτονταί πως τὰ ὀπίσω μέρη ἧς ἕκαστος ἔχει τέχνης, τῶν δὲ γεωργῶν ὁ κάλλιστα μὲν φιλεῖν, μάλιστʼ ἂν ἥδοιτο, εἴ τις αὐτὸν θεῷτο, ὁ κάλλιστα δὲ ἀπείρων, ὡσαύτως ὅ, τι δʼ ἔστιν ὀπίσω τῶν καλῶς πεποιημένων, οὐδέν ὅ, τι οὐ σε ἀποκρύψαιτο, ὅπως ἐποίησεν. οὕτω καὶ τὰ ἥδη, ὦ Σώκρατες, ἔφη, γλυκαποίους τὰς αὐτῆς σπουδὰς ἡ γεωργία ἔοικε παρέχεσθαι. ἀλλὰ ὃ μὲν προοίμιον, ἔφην ἐγὼ, καλὸν, καὶ οὐχ οἷόν ἀκούσαντα ἀποδέπεσθαι τὸν ἐρωτήσαντος. σὺ δὲ, ὅτι μὲν ὠφέλιμα ἐστι μαθεῖν, ἆρα τοῦτο πολύ μοι μᾶλλον διέξιθι αὐτίκα. οὐ γάρ σοι αἰσχρὸν, τὰ ῥᾴδια διδάσκειν ἐστὶν, ἀλλʼ ἐμοὶ πολὺ αἴσχιον, μὴ ὀπίσασθαι, ἄλλως τε καὶ εἰ χρήσιμα ὄντα τυγχάνει. πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοῦτο ὀπιδεῖξαι βούλομαί σοι, ὡς οὐ χαλεπόν ἐστιν, ὃ λέγουσι ποικιλώτατον τῆς γεωργίας εἶ) οἱ λέγω μὲν ἀκριβέσθαι αὐτίκα διεξιόντες, ἥκιστα δὲ ἐργαζόμενοι. φασὶ γὰρ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς γεωργήσειν, τὴν φύσιν χρῆναι πρῶτον τῆς γῆς εἰδέναι. ὀρθῶς γε, ἔφην

† Liber 3. Oeconomicon Ciceronis e Xenophonte. agriculturam continet. Sertius.

ἔφιν ἐγώ, ταῦτα λέγοντες. ὁ γὰρ μὴ εἰδὼς ὅ, τι δύναται ἡ γῆ φέρειν, οὐδὲ ὅ, τι σπείρειν, οἶμαι, οὐδὲ ὅ, τι φυτεύειν δεῖ, εἰδείη ἄν. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ ἀλλοτρίας γῆς τοῦτο ἔστι γνῶναι ὅ, τι τε δύναται φέρειν, καὶ ὅ, τι μὴ δύναται, ὁρῶντα τοὺς καρποὺς καὶ τὰ δένδρα. ἐπειδὴ μέντοι γε τῷ τις, οὐκέτι συμφέρεσθαι μοι δοκεῖ πολεμεῖν. οὐ γὰρ ἂν ὅτου δέοι τὸ αὐτὸς, τοῦτο σπείρων καὶ φυτεύων, μᾶλλον ἂν ἔχοι τὰ ὀπιτήδεια, ἢ ὅ, τι ἡ γῆ ἥδοιτο φύουσα καὶ τρέφουσα. ἐὰν δ' ἄρα δι' ἀργίαν τῶν ἐχόντων αὐτὰ μὴ ἔχῃ τὰ ἑαυτῆς δύναμιν ἐπιδείκνυσθαι, ἔστι καὶ τοῦδε γείτονος τόπου πολλάκις ἀληθέστερα περὶ αὐτῆς γνῶναι, ἢ τοῦδε γείτονος ἀνθρώπου πυθέσθαι. καὶ χερσεύουσα δὲ ὅμως ἐπιδείκνυσι τὰ αὐτῆς φύσιν. ἡ γὰρ ἄγρια καλὰ φύσασα, δύναται θεραπευομένη καὶ τὰ ἥμερα καλὰ ἐκφέρειν. Φύσιν μὲν δὴ γῆς οὕτω καὶ οἱ μὴ πάνυ ἔμπειροι γεωργίας ὅμως δύανται ξυγγιγνώσκειν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, ἱκανῶς ἤδη μοι δοκῶ ἀποτεθαρρηκέναι, ὡς οὐ δεῖ φοβούμενον, μὴ οὐ γνῶ τῆς γῆς φύσιν, ἀπέχεσθαι γεωργίας. καὶ γὰρ δή, ἔφην, ἐμνήσθην ὃ τῶν ἁλιέων, ὅτι θαλαττουργοὶ ὄντες, καὶ οὔτε καθεζόμενοι ὅπῃ τύχοι, οὔθ' ἡσυχῇ βαδίζοντες, ἀλλὰ τροχάζοντες ἅμα τοὺς ἀγροὺς, ὅταν ὁρῶσι τοὺς καρποὺς ἐν τῇ γῇ, ὅμως οὐκ οἴονται ἀποφαίνεσθαι περὶ τῆς γῆς, ὁποία τε ἀγαθή ἐστι, καὶ ὁποία κακή· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ψέγουσι, τοῦτο δ' ἐπαινοῦσι. καὶ πάνυ οἶμαι τοῖς ἐμπείροις γεωργίας ὁρᾶν αὐτοὺς τοιαῦτα ἁπλᾶ καὶ τοιαῦτα ἀποφαινομένους περὶ τῆς ἀγαθῆς γῆς. πόθεν οὖν βάλῃ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἄρξομαί σε τῆς γεωργίας ὑπομιμνήσκειν; οἶδα γὰρ, ὅτι ὀπτᾶσθαι μάλιστ' ἂν ἐθέλοις μοι πάνυ πολλὰ φράσων ὡς δεῖ γεωργεῖν. ἔχει δοκῶ μοι δικαίως, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, τοῦτον αὖ ἡδέως μανθάνειν (φιλοσόφου γὰρ μάλιστά ἐστιν ἀνδρὸς) ὅπως ἂν ἐγὼ, εἰ βουλοίμην, γῆν ἐργαζόμενος, πλείστας κριθὰς, καὶ πλείστους πυροὺς λαμβάνοιμι. Οὐκοῦν τοῦτο μὲν οἶσθα, ὅτι τῷ σπόρῳ νέον δεῖ ὑπεργάζεσθαι; οἶδα γάρ. ἔφην ἐγώ. εἰ οὖν ἀρχοίμεθα, ἔφη, ἀρόσει τὴν γῆν ἔχοντος; ἀλλὰ πολὺς ἂν εἴη, ἐγὼ ἔφην. ἀλλὰ τί θέρους σοι δοκεῖ; σκληρὸς, ἔφην ἐγὼ, ἔσται ἡ γῆ κινῆσαι τῷ ζεύγει.

dem, inquam ego, idipsum aiunt. Nam qui compertum non habet, quid ferre solum possit: is etiam, mea sane sententia, quæ semina spargenda, quid conserẽdum sit, scire non poterit. Id vero, subiecit Ischomachus, vel alieno in solo licet cognoscere, quid ferre vel possit, vel non possit, si quis & fructus & arbores inspiciat. Posteaquã vero quis hoc cognouit, non amplius cum Deo bellum expedit gerere. Non enim id, quo indiget, seminando & conserendo, maiorem victus copiã consequetur: quam quantam solum lubens proferet ac educabit. At si ob ignauiam possessorum vires suas declarare nequeat, sæpenumero ex loco vicino veriora de eius natura cognosci possunt, quam si vicinum aliquem interroges. Quinetiam incultum si sit, nihilominus naturam suam indicat. Etenim quod producit etiam agrestes fructus pulchros, si colatur, mites quoq; fructus pulchros proferre poterit. Ac soli naturã hoc modo etiam ij, qui agriculturę non admodum periti sunt, discernere possunt. Enimuero hac in parte, inquam, Ischomache, satis iam mihi confidere videor; vt metuendum non sit, ne quod soli naturam cognitam non habeam, abstinendum mihi sit ab agricultura. Nam recordor, quid piscatores faciant, qui quum in mari occupentur, neq; consistant ad inspectionem, neque lente progrediantur, sed rura cursu prætereant: nihilominus vbi fructus soli vident, haudquaquam pronuntiare de solo, quodnam bonum, quodue malum sit, dubitant: sed hoc vituperãt, illud laudant. Adeoque video illos eodem modo de bono solo pronuntiare, quo solent agriculturæ periti. Vnde vis igitur, inquit, mi Socrates, vt incipiam de agricultura tibi quædam in mentem reuocare? Nam futurum scio, vt quo pacto colendus sit ager, indicaturus sim tibi, qui horum maximam partem sciat. Videor, inquam, primum hoc libenter scire cupere, mi Ischomache, quãdoquidem hominis est maxime sapientiæ studiosi, quo pacto, si ita lubeat, terram exercendo maximam hordei, maximam tritici copiam consequi possim. Ergone nosti, noualem præparari oportere ad sationem? Noui, inquam. Quid igitur, ait, si solum hiemis tempore incipiamus arare? At vero, inquam ego, tum non nisi lutum fuerit. Num igitur æstate tibi faciundum id videtur? Durior, inquam, erit terra, quam vt moueri a iumentis possit.

Fortassis igitur, inquit, verno tempore fuerit hoc opus inchoandum. Nimirum cõsentaneum est, inquam, tum solum maxime motum diffundi. Immo etiam herbam ipsam aratro inuersam, mi Socrates, ait, tũc fimi quidem aliquid solo suppeditare; sed nondum semen de se spargere, de quo possit aliquid enasci. Nam mea sane sententia, puto id quoque intelligi posse, si bona futura sit noualis, necessario puram a materia esse debere, ac ad solẽ maxime tostam. Omnino, inquam, existimo debere ad hũc modum hæc sese habere. Tune vero putas, inquit, aliter fieri ea posse potius, quam si quis sæpissime per æstatem terrã inuertat? †Equidem accurate scio, inquit, nullo modo magis fieri, vt materia summo in solo adpareat, & ab æstu exsiccetur, solum vero a sole torreatur; quam si quis terram æstate media, atque etiam in meridie iumentis moueat. Quod si homines fodiendo noualem faciant, ait, an nõ perspicuum est, eos quoque solum a materia seiungere debere? Ac materiam quidem, inquam ego, proiicere, vt in agri superficie aresçat: terram autem inuertere, vt pars eius cruda torreatur. De noualí, inquit, vides mi Socrates, vtrique nostrum eadem videri. Videtur sane, inquam ego. De sementis autem tempore, num aliquid aliud statuis, ait, mi Socrates, quam id eius esse tempus, quod omnes superiorum ætatũ homines experti, itidemque qui nunc viuunt, experiundo optimum esse animaduerterunt? Nam quum autumni tempus aduenerit, †homines omnes ad Deum respiciunt, quando terra irrigata seminandi potestatem eis facturus sit. Et sunt certe, inquam ego, mi Ischomache, omnes in ea sententia homines, vt sua quidem cum voluntate nequaquam arido in solo semen iaciant: nimirum quod multis cum damnis conflictati essent, qui prius sementem fecerant, quam iussi a Deo fuissent. Ergo in his, inquit Ischomachus, omniũ hominum eadem est sententia. Nimirum quæ Deus docet, inquam ego, in iis accidit, vt consentiamus. Verbi gratia, videtur omnibus melius esse, vt hieme vestes crassiores, si quidem possint, homines gestent. Etiam tum statuunt omnes ignem accẽdendum esse, si ligna suppetant. Verum in hoc, ait Ischomachus, valde dissident multi, mi Socrates, num optima sit sementis præcox, an media, an serotina. Deus ipse, inquam ego, non eodem ordine annos vertit, sed

†Cicero apud Nonium: Nullo modo facilius arbitror posse neque herbas arescere & interfici, neque terrã ab sole percoqui.

†Plinius li. 18. c. 25. Xenophon non ante [serendas ait fruges] quam Deus signum dederit. Hoc Cicero Nouembrus imbre fieri interpretatus est.

κινδυνεύῃ ἔαρος, ἔφη, εἶ) τούτου τὸ ἔργου ἀρκτέον. εἰκὸς γάρ, ἔφω ἐγὼ, ὅτι μάλισα χεῖσθαι τὴν γῆν τῶνικαῦτα κινουμένην. καὶ τὴν πόαν γε ἀναστρεφομένην, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τῶνικαῦτα κόπρον μὲν τῇ γῇ ἤδη παρέχειν, καρπὸν δ' οὔπω καταβαλεῖν, ὥστε φύεσθαι. οἶμαι γὰρ δὴ καὶ τοῦτο ὅτι γιγνώσκειν, ὅτι εἰ μέλλει ἀγαθὴ ἡ νεὼς ἔσεσθαι, ὕλης τε δεῖ καθαρᾶς αὐτῇ εἶ), καὶ ὁπλῶν ὅτι μάλισα τοῖς τοῦ ἡλίου. πάνυ γε, ἔφη ἐγὼ, καὶ ταῦτα οὕτως ἡγοῦμαι χρῆσθαι ἔχειν. ταῦτ' οὖν, ἔφη, σὺ ἄλλως πως νομίζεις μᾶλλον αὖ γίγνεσθαι, ἢ εἰ ὧν τῷ θέρει ὅτι πλείσακις μεταβάλοι τὶς τὴν γῆν; οἶδα μὲν δῆτα, ἔφω, ἀκριβῶς, ὅτι οὐδαμῶς ἂν μᾶλλον ἡ μὴ ὕλη ὅτι πλείζοι ὃ αὐαίνοιτο ὑπὸ τοῦ καύματος, ἢ ὃ γῆ ὁπλῷτο ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἢ εἴ τις αὐτῇ ὢν μέσῳ τῷ θέρει καὶ ὢν μέσῃ τῇ ἡμέρᾳ κινοίη τῷ ζυγῷ. εἰ δ' ἄνθρωποι σκάπτοντες τὴν νεὼν ποιοῖεν, ἔφη, σὸν δῆλον, ὅτι καὶ τούτους δίχα δεῖ ποιεῖν τὴν γῆν καὶ τὴν ὕλην; καὶ τὴν μέν γε ὕλην, ἔφω ἐγὼ, καταβάλλειν, ὡς αὐαίνηται ὅτι πλεῖστα, τὴν δὲ γῆν στρέφειν, ὡς ἡ ὠμὴ αὐτῆς ὁπλῷτο. σοὶ μὲν δὴ νεοδόκεις, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡς ἀμφοτέροις ἡμῖν ταῦτα δοκεῖ. δοκεῖ γὰρ †οὖν, ἔφω ἐγὼ. σοὶ γε μέντοι τῶν σπόρου ὥρας ἄλλο τι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, γιγνώσκεις, ἢ τὴν ὥραν σπείρειν, ἧς πάντες μὲν οἱ πρόσθεν αὖθις τοι πεῖραν λαβόντες, πάντες δ' οἱ νῦν λαμβάνοντες, ἐγνώκασι κράτιστον εἶ); ἐπειδὴ γὰρ ὁ μέγιστος χρόνος ἔλθῃ, πάντες πάντ οἱ αὖθις τοι πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπουσιν, ὁπότε βρέξας τὴν γῆν ἀφήσῃ αὐτὸς σπείρειν. ἐγνώκασι δέ γ', ἔφω ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, καὶ ὃ μὴ ἐν †ξηρᾷ σπείρειν ἐκβάντες εἶ) πάντες αὖθις τοι, † δῆλον ὅτι πολλὰς ζημίας παλαίσαντες οἱ πρὶν κελεύσθωσαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ σπείρειν. οὕτω μὲν ταῦτα, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὁμογνωμονοῦμεν πάντες οἱ ἄνθρωποι. ἀλλὰ ὁ θεὸς διδάσκῃ, ἔφην ἐγὼ, ὅταν γίγνεσθαι ὁμονοῆν. οἷς ἅμα πᾶσι δοκῇ βέλτιον εἶ), ἐν τοῖς χειμῶνι παχέα ἱμάτια φορεῖν, ἐὰν δύνωνται· καὶ πῦρ καίειν ἅμα πᾶσι δοκῇ, ἢν ξύλα ἔχωσιν. ἀλλ' ἐν τῷδε, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, πολλοὶ ἤδη σφάλλονται), ὦ Σώκρατες, περὶ τὸν σπόρου, πότερον ὁ πρώϊμος κράτιστος, ἢ ὁ μέσος, ἢ ὁ ὀψιμόπαλος. καὶ ὁ θεὸς, ἔφην ἐγὼ, ἀτάκτως ὃ ἔτος ἄγει. δῆλα δὲ

ὧν

λὰ ὃ μὲν τῷ πρωΐμῳ κάλλιστα, ὃ δ' ἐκείνῳ τῷ μέ- A hic præcoci sementi commodissimus est,
σῳ, ὃ δ' ἐκείνῳ τῷ ὀψιμωτάτῳ. σὺ οὖν, ἔφη, ὦ Σώ- ille mediæ, alius serotinæ. Tu ergo, mi So-
κρατες, πότερον ἡγῇ κρεῖττον εἶναι, ἐκ τούτων crates, ait, vtrum ducis vnam ex his semē-
τῶν σπόρων χρῆσθαι ἐκλεξάμενον, ἐάν τε tibus eligendam esse, siue quis multum, si-
πολύ, ἐάν τε ὀλίγον σπέρμα σπείρῃ τις, ἢ ἀρ- ue parum seminis iaciat: an facto a maxi-
ξάμενον ἀπὸ τοῦ πρωϊμωτάτου μέχρι τοῦ ὀ- me præcoce initio, seminandum vsque ad
ψιμωτάτου σπείρειν; καὶ ἐγὼ εἶπον· ἐμοὶ μέν, ὦ maxime serotinam? Tum ego: Mihi vero
Ἰσχόμαχε, δοκεῖ κρεῖττον εἶναι) πάντων μετεῖχεν videtur, inquam, Ischomache, optimum
τοῦ σπόρου. πολὺ γὰρ νομίζω κρεῖττον εἶναι, ἀεὶ esse, vt omnis sementis participes simus.
ἀρκοῦντα σῖτον λαμβάνειν, ἢ ποτὲ μὲν πάνυ Nam longe melius esse arbitror, semper
πολύν, ποτὲ δ' οὐδὲ ἱκανόν. ἦ τοῦτο ζητῶν σύ B tantum frumenti accipere, quantum satis
γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁμογνωμονεῖς ἐμοί, ὁ sit: quam aliquando admodum multum,
μαθητὴς ὢν τῷ διδασκάλῳ, καὶ ταῦτα πρὸ aliquando ne tantum quidem, quantum
ἄλλου ἐμοῦ τὴν γνώμην ἀποφαινόμενος. τί γάρ; sufficiat. Ergo tu, ait, hac etiã in parte me-
ἔφην ἐγώ, ἐν τῇ ῥίψει τὸ σπέρμα ποικίλη cum eadem es in sententia, mi Socrates,
τέχνη ἔνεστι; πάνυ γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅπερ discipulus scilicet cum doctore, & quidem
σκεψώμεθα καὶ τοῦτο. ὅτι μὲν γὰρ ἐκ τῆς χειρὸς δεῖ ante me, quid tui esset iudicij, pronũtians.
ῥίπτεσθαι τὸ σπέρμα, καὶ σύ που οἶσθα, ἔφη. καὶ Quid vero? inquam ego, num in semine
γὰρ ἑώρακα, ἔφην ἐγώ. ῥίπτειν δέ γε, ἔφη, οἱ iaciendo varia quædam ars inest? Omni-
μὲν ὁμαλῶς δυνάνται, οἱ δ' οὔ. ὁκοῖον τοῦτο no, mi Socrates, ait, hoc etiam consideremus. Nam de manu quidem semen esse
μέν, ἔφην ἐγώ, ἤδη μελέτης δεῖται, ὥσπερ τοῖς C proiiciendum, opinor te quoque scire. Ni-
κιθαρισταῖς ἡ χείρ, ὅπως δυνήσεται ὑπηρετεῖν mirum, inquam, hoc vidi. At proiicere alij
τῇ γνώμῃ. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ἴωμεν δέ γε ἤ, ἔφη, æqualiter possunt, ait, alij nõ possunt. Hoc
ἡ γῆ ἡ μὲν λεπτοτέρα, ἡ δὲ παχυτέρα. τί τοῦ- igitur, inquam ego, indiget exercitatione,
το, ἐγὼ ἔφην, λέγεις; ἆρά γε τὴν μὲν λεπτο- perinde ac citharœdorum manus; vt in-
τέραν ὥσπερ ἀσθενεστέραν, τὴν δὲ παχυτέραν seruire voluntati animi possit. Omnino,
ὥσπερ ἰσχυροτέραν; τοῦτ', ἔφη, λέγω· καὶ ἐρωτῶ inquit. At si fuerit, ait, solum aliud tenuius,
γέ σε, πότερον ἴσον ἂν ἑκατέρᾳ τῇ γῇ σπέρ- aliud densius. Quid hoc, inquam, dicis?
μα διδοίης, ἢ ποτέρᾳ ἂν πλέον. τῇ μὲν οἵᾳ, Num tenuius vocas quod est imbecillius,
ἔφην ἔγωγε, νομίζω τῇ ἰσχυροτέρᾳ πλέον dẽsius autem, quod robustius? Hoc ipsum,
ὕδωρ ἐπιχεῖν· καὶ αὖ θερμοτέρᾳ τῇ ἰσχυροτέρᾳ D inquit, dico. Atque adeo te interrogo, num
πλέον βάρος, ἐάν δέῃ τι φέρειν, ἐπιτιθέναι· seminis tantumdem vtrique solo manda-
καὶ ἂν δέῃ βέβαιόν τινας, τοῖς δυνατωτέροις turus sis, vel vtri plus? Equidem, inquam,
βέβαιον ἂν τὰς πλείους παρατάξαιμι. εἰ δὲ vino fortiori plus aquæ adfundere soleo:
ἀσθενὴς γῆ ἰσχυροτέρα, ἔφην ἐγώ, γίγνεται, ἴωμεν & homini robustiori plus oneris, si quid
εἴ τις πλείονα καρπὸν αὐτῇ ἐμβάλῃ, ὥσπερ τὰ portandum sit, imponere: ac si qui sint a-
ὑποζύγια, τοῦτο σύ με δίδασκε. καὶ ὁ Ἰσχό- lendi, mandaturus sim, vt plures alant ij,
μαχος γελάσας ἔφη· ἀλλὰ παίζεις μὲν σύ quibus facultates sint maiores. At si solum
γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες. ἔστι γε μήτοι ἴσθι, ἔφη, imbecillum robustius fiat, inquam, num
τὸ σπέρμα εἰ μὲν ἐμβαλὼν †σπέρμα ὃ τῇ γῇ, ἔπειτα ἐν plus iniiciendum sit frugum, perinde ac in-
ᾧ πολλῷ ἔχει βέβαιον ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, E iumenta, docebo me. Tum sublato risu Is-
χλόης γιγνομένης ἀπὸ τοῦ σπέρματος, καὶ κα- chomachus: Ludis tu quidem, Socrates,
τὸ τὸ γί- ταφρέψῃς αὖθις πάλιν, †τοῦτο γίγνεται σῖτος τῇ ait. Verum hoc scias velim, si iacto aliquo
γνεται γῇ, καὶ ὥσπερ ὑποζυγίοις αὐτῇ ἐξηί- in terram semine, deinceps vbi multum e
γνεται. ἴωμεν μήτοι ἐκ βέβαιον ἐᾶς τὸν χῶν ἐξ ἀρχῆς τέλους τὸ σπέρμα εἰς καρπόν, χαλεπὸν τῇ ἀσθενεῖ cælo nutrimenti solum habuerit, her-
γῇ ἐς τέλος πολὺν καρπὸν ἐκφέρειν. καὶ γὰρ ἀσθενεῖ χαλεπὸν πολλοὺς ἀνθρώπους χειρίους ἐκτρέφειν· ba de semine enata rursus solum ara-
tro inuerteris: futurum id solo pabuli lo-
co, ac tamquam de stercore robur ei acce-
det. Quod si autem solum de semine pror-
sus fruges producere finas, difficile est
solo imbecillo multum frugum tamdem
producere: sicut & imbecillæ sui difficile est multos porcellos maiusculos alere.

An tu hoc dicis, inquam, Ischomache, solo imbecilliori minus seminis mãdandum esse? Ita profecto mi Socrates, inquit, tuq; adeo fateris hoc, qui dicis, solere te omnibus imbecillioribus minus negotiorum imponere. At sarcula, inquam ego, quamobrem frugibus immittitis Ischomache? An scis, inquit, hiemis tempore magnam esse aquarum copiam? Cur non? inquam ego. Ponamus ergo fruges aliquas ab his tegi, infuso limo, ac radices quasdam nudari a fluxione. Nonnumquam & materia per aquas vna cum frugibus erumpit, easque suffocat. Hæc, inquam, omnia fieri consentaneum est. An non igitur, ait, heic tibi fruges ope quadam egere videntur? Omnino, inquam. Quid autem agendo videtur tibi oppressis limo succurrere posse? Si solum, inquam, leuius fecerint. Quid illis, quibus radices nudatæ sunt? Terram vicissim adgerendo, inquam. Quid si materia cum frugibus enata eas suffocet, nutrimentumque illis eripuerit, quemadmodum fuci prorsus inutiles diripiunt ea, quę apes pro nutrimento sibi elaborata reposuerunt? Oportet, inquam ego, propter nutrimentum frugum excidi materiam illam, quemadmodum fucos ex aluearibus eiici necesse est. Ergone tibi, inquam, ratione quadam consentanea videmur sarcula frugibus immittere? Omnino. Verũ equidem cũ animo meo cogito, inquam, Ischomache, quale quiddam sit, apte similitudines adplicare. Nam tu valde me adiram aduersus materiam cõmouisti, posteaquam fecisti fucorum mẽtionem, multo certe magis, quam quum de ipsa materia diceres. Sedenim, inquam, ab hoc iam tempore fruges erunt demetendę. Quamobrem si quid habes hac etiã in parte, doceto me. Nisi quidem, ait, adpareat heic etiam eadem te scire, quæ mihi cognita sunt. Fruges quidem resecandas esse nosti. Quid ni nossem? inquam. Num igitur eas ita resecas, vt stes vbi ventus spirat, inquit, an contra ventum? Non certe cõtra hunc, inquam. Nam & oculis & manibus molestia quædam exhibetur, si quis aduersus paleas & aristas metat. Num item malis summos culmos præcidere, an prope terram? Si breuis, inquam, sit culmus, equidẽ inferius abscinderẽ, vt palearum maiorem copiã consequerer: at si procerus, recte me facturum arbitror, si eũ in medio resecem;

A λέγῃς σὺ, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, τῇ ἀσθενεστέρᾳ γῇ μεῖον δεῖν τὸ σπέρμα ἐμβαλεῖν; ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ σύ γε σωμολογεῖς λέγων, ὅτι νομίζεις τοῖς ἀσθενεστέροις πᾶσι μείω τροφὴν παρατίθην τῶν ἐμαυτοῦ. τὰς δὲ δὴ σκαλέας, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, τίνος ἕνεκα ἐμβάλλετε τῷ σίτῳ; οἶσθα δήπου, ἔφη, ὅτι ἐν τῷ χειμῶνι πολλὰ ὕδατα γίγνεται. τί γάρ οὐχί; ἔφην ἐγώ. δοκοῦσι θῶμεν τὸν σίτου καὶ καταφρυγῶσί τινα ὑπ' αὐτῶν,
B εἰλύος ἐπιχυθείσης, καὶ φλαυρώσαί τινας ῥίζας ὑπὸ ῥεύματος. καὶ ὕλη δὲ πολλάκις ὑπὸ τῶν ὑδάτων δήπου συνεξορμᾷ τῷ σίτῳ, καὶ παρέχει πνιγμὸν αὐτῷ. πολύτα, ἔφην ἐγὼ, εἰκὸς ταῦτα γίγνεσθαι. δοκοῦσι δοκεῖ σοι, ἔφη, ἐν ταῦτα ἤδη ἐπικουρίας τινὸς δεῖσθαι ὁ σῖτος; πολύ μοὶ δοκῶ, ἔφην ἐγώ. τῷ οὖν καταλυθέντι τί ἂν ποιοῦντες δοκοῖμεν ἂν σοι ἐπικουρῆσαι; ἐπικουφίσαντες, ἔφην ἐγὼ, τὴν γῆν. τί δὲ, ἔφη, τῷ ἐφιλωμένῳ τὰς ῥίζας; ἀν-
C ωρυχέναι μισοπόνηροι † τὴν γῆν ἄν, ἔφην ἐγώ. † γῆν, τί γάρ, ἔφη, ἐὰν ὕλη πνίγῃ συνεξορμῶσα τῷ σίτῳ, καὶ διαρπάζουσα τὸν σῖτον τὴν τροφὴν, ὥσπερ οἱ κηφῆνες διαρπάζουσιν, ἄχθοι ὄντες τῶν μελιττῶν, ἃ ἂν ἐκείνας ἐργασάμενα τροφὴν καταθῶνται; † σκοπεῖν ἂν μὴ ἀκοπεῖν ἂν δῆτα † τροφὴν, Διὰ τὴν τροφὴν, ἔφην ἐγὼ, δέοι τὴν ὕλην, ὥσπερ τοὺς κηφῆνας ἐκ τῶν σμηνῶν ἀφαιρεῖν. δοκοῦσι μοι, ἔφη, εἰκότως σοι δοκεῖν ἐμβαλεῖν τοὺς σκαλέας; πολύ γε. ἁπαξαπλῶς γὰρ εἰθυμοδμαι, ἔφην
D ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, οἷ' ἐστὶ τὰ λεγόμενα τοὺς εἰκότας ἐπάγειν. πολύ γὰρ σύ με ἐξώργισας πρὸς τὴν ὕλην, τοὺς κηφῆνας εἰπών, πολὺ μᾶλλον, ἢ ὅτε περὶ αὐτῆς τῆς ὕλης ἔλεγες. ἁπαξαπλῶς, ἔφην ἐγὼ, ἐκ τούτου ἄρα πλείω εἰκὸς δίδασκε οὖν εἰπὲ ἔχεις με καὶ εἰς τοῦτο. ὦ μὴ γε φαίης, ἔφη, καὶ εἰς τοῦτο ταῦτα ἐμοὶ ἐπισάμενος. ὅπη μὲν οὖν τέμνειν τὸν σῖτον δεῖ, οἶσθα. τί δ' οὐ μέλλω; ἔφην ἐγώ. † ποτέρα οὖν τέμνῃς, ἔφη. πότερα τὰς ἔνθα πνεῖ ἄνεμος; ἢ δυτικὸς; οὐκ αὐτός, ἔφην
E ἐγώγε. χαλεπὸν γάρ, οἶμαι, καὶ τοῖς ὄμμασι καὶ ταῖς χερσὶ γίγνεται αὐτῶν ἀχύρων καὶ ἀθέρων πλείω. καὶ ἀκροτομοίης δ' ἄν, ἔφη, ἢ πρὸς τὰ γόνυ τέμνοις; ὦ μὰ Δία μὲν οὖχ ἥδ' ὁ κάλαμος τοῦ σίτου, ἔγωγ', ἔφην, κάτωθεν ἂν τέμνοιμι, ἵνα ἰσχυρὰ τὰ ἄχυρα μᾶλλον γίγνηται. ἐὰν δ' ὑψηλὸς ᾖ, νομίζω ὀρθῶς ἂν ποιεῖν μεσοτομῶν, ἵνα μήτε

ἵνα μήτε οἱ ἀλοῶντες μηδῶσι περιττὸν πόνον, μήτε οἱ λικμῶντες, ὧν οὐδὲν δεήσει. τό, τε ἐν τῇ γῇ λεφθὲν ἡγοῦμαι καὶ καταπατηθὲν σπουδαῖόν τι τῷ χώματι, καὶ εἰς κόπρον ἐμβληθὲν τῷ κόπρῳ συμπληθυνῶν. ὁρᾷς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡς ἁλίσκῃ ἐπ' αὐτοφώρῳ καὶ τοῦτ' ἤδη εἰσμοῦ εἰδὼς ἄρα ἐγώ; κινδυνεύω, ἔφην ἐγώ, καὶ βούλομαί γε σκέψασθαι, εἰ καὶ ἀλοᾶν ὀπίσω μοι. ὁκοῖον, ἔφη, τοῦτο μὴν οἶσθα, ὅτι †ὑποζύγια ἀλοῶσι τὸν σῖτον. †τί δ' οὔκ; ἔφην ἐγώ. οἶσθα καὶ ὑποζύγιά τε πολλὰ καὶ ἀλούμενα ὁμοίως, βοῦς ἡμιόνους, ἵππους. ὁκοῖον, ἔφη, ταῦτα μὲν ἡγῇ τοσοῦτο μόνον εἰδέναι, πατεῖν τὸν σῖτον ἐλαυνόμενα; τί γὰρ ἂν ἄλλο, ἔφην ἐγώ, ὑποζύγια εἰδείη; ὅπως ὃ δεόμενον κόψουσι, καὶ ὁμαλιοῦται ὁ †ἀλοητὸς, τίνι *τρόπῳ, ὦ Σώκρατες; ἔφη. δῆλον ὅτι, ἔφην ἐγώ, τοῖς ἐπαλώσαις τρέφοντες γὰρ καὶ ὑποτιτθὶς τὰς πόδας ὑποβάλλουσι τὰ ἄτριπτα ἀεί, ὅπως ὡς μάλιστα ὁμαλιοῦται ἂν †ὁ ἅλως, καὶ τάχιστα αὐτοῦσιν. ταῦτα μὲν τοίνυν, ἔφη, οὐδὲν ἐμοῦ λείπῃ γιγνώσκων. ὁκοῖον, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, ἐκ τούτου δὴ καθαροῦμεν τὸν σῖτον λικμῶντες. καὶ λέξον γέ μοι ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, εἰ οἶσθα, ὅτι ὦν ἐκ τοῦ περιττοῦ μέρους †ἄλω ἄρχῃ, δι' ὅλης τῆς ἅλω οἴσεταί σοι τὰ ἄχυρα; ἀνάγκη γάρ, ἔφην ἐγώ. ὁκοῖον εἰκὸς καὶ ὅπισθεν ἦν, ἔφη, αὐτὰ ὅπου τὸν σῖτον. πολὺ γάρ ἐστιν, ἔφην ἐγώ, ὃ †ἐπιφερόμενον τὰ ἄχυρα †ἐπὶ τὸν σῖτον εἰς ὃ κενὸν τῆς ἅλω. ὦν δὲ πῖς, ἔφη, λικμᾷ ἐκ τοῦ †ὑπονέμου ἀρχόμενος, δῆλον, ἔφην ἐγώ, ὅτι διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἀχυροδόκῃ ἔσται τὰ ἄχυρα. ἐπειδὰν δὲ καθάρῃς, ἔφη, τὸν σῖτον μέχρι τοῦ ἡμίσεως τῆς ἅλω, πότερον διὰ τοῦτο οὕτω κεχυμένου τοῦ σίτου λικμήσεις τὰ ἄχυρα τὰ λοιπὰ, ἢ σπεύσας τὸν καθαρὸν †πρὸς τὸν πόλον ὡς εἰς ξενοταζον; σπεύσας νὴ δί', ἔφην ἐγώ, τὸν καθαρὸν σῖτον, ἵν' ὑπὸ φέρηταί μοι τὰ ἄχυρα εἰς ὃ κενὸν τῆς ἅλω, καὶ μὴ δὶς ταῦτα ἄχυρα δέῃ λικμᾶν. σὺ μὲν δὴ ἄρα, ἔφη, ὦ Σώκρατες, σῖτόν γε ὡς ἂν τάχιστα καθαρὸν ἡμῖν ποιοῖτο, καὶ ἄλλον δεύρο διδάσκῃς. ταῦτα τοίνυν, ἔφην ἐγώ, ἐλελήθειν ἐμαυτὸν ὀπισάμενος καὶ πάλαι. σὺ νυνὶ δὲ ἄρα, εἰ λέληθα καὶ χρυσοχοΐν, καὶ αὐλεῖν, καὶ ζωγραφεῖν ὀπισάμενος. ἐδίδαξε γὰρ †οὕτω ταῦτά με οὐδεὶς, οὔτε γεωργεῖν

ὑποζυγίοις

†τί δ' οὔκ, ἔφην ἐγώ, οἶσθα καὶ ὑποζύγια, ὅπως ἀλοητὸς ἔσται

ἅλοητος, *τρόπῳ

τὸ δεόμενον,

ὅπως

πρὸς τὸν πάλιν ὡς

ut neq; triturantibus labor ſuperuacaneus addatur, neque ventilantibus. Quod item in ſolo relictum eſt, arbitror exuſtum aliquam ſolo vtilitatem adferre: & in fimum coniectum, eum ipſum aucturum. Vides, inquit, mi Socrates, quo pacto tamquam in ipſo facinore deprehēdaris, quippe qui etiam de meſſe ſcias eadem, quæ ego? Videor ſane, inquam, & conſiderare lubet, num etiam triturandi rationem teneam. Scis igitur, ait, iumenta ad triturā adhiberi. Quid ni? inquam. Noſti etiam omnia pariter adpellari iumenta, boues, mulos, equos. Atq; hæc exiſtimas nihil aliud ſcire, niſi inter agendum frumēta calcare? Quid enim aliud, inquam ego, ſcire poſſint iumēta? Vt autē cōminuatur id, quod comminui debet, atque tritura fiat æquabilis, cuinā, mi Socrates, hoc tribuis? ait. Haud dubie, inquam, trituratoribus. Nam & inuertendo, & ſubiiciendo pedibus ea, quæ necdum trita ſunt, ſemper ſcilicet id, quod exæquari oportet, egregie exæquauerint, remque maturrime confecerint. In his ergo, ait, nihil eſt quod tu minus, quam ego, ſcias. Secundum hæc mi Iſchomache, inquam ego, ventilando frumentum purgamus. Tu verò mihi dicito mi Socrates, ait Iſchomachus, num ſcias futurum, vt ſi ab ea parte areæ incipias, qua vētus adlabitur, paleæ per aream vniuerſam ſpargantur? Nimirum ita fieri neceſſe eſt, inquam ego. Ergo etiam eſt conſentaneum, ait, eas in frumentum incidere? Multum ſcilicet fuerit, inquam, paleas ſupra frumentum in partem areæ vacuam deferri. Quid ſi quis, ait, ventilandi faciat initium a loco, qui auerſus ſit a vētō? Perſpicuum eſt, inquam, paleas mox in ſuo receptaculo fore. Verū vbi iam purgaueris, ait, frumentum vſque ad areę dimidium, num perges ita reliquas paleas euētilare frumento diffuſo, an parte purgata retro quamartiſſimo loco congeſta? Congeſto, inquam, frumento purgato, vt paleæ vltra ipſum in partem areæ vacuam ferantur, ac non bis eaſdem euentilari paleas neceſſe ſit. Profecto tu mi Socrates, ait, quo pacto frumentum purgari quamprimū poſſit, vel aliū docere queas. At equidem, inquam ego, ignorabam me ſcire, & quidem iamdudum. Quamobrem in mentem mihi venit, an etiam ignorem ipſe, me & auri fundendi, & canendi tibia, & pingendi peritum eſſe. Nā hæc nemo me docuit, vti nec agri colēdi rationē.

Video autem homines ita, vt agros colũt, etiã artes alias exercere. Idcirco, ait Ischomachus, iamdudum dicebam tibi, hac etiam in parte agri colendi artem longe generosissimam esse, quod ad discendum sit facillima. Age vero, inquã, noui, mi Ischomache. Nam quum mihi de faciunda semente cõstaret, ignorabam ipse cognitum id mihi esse. Num igitur, inquam, ad artem agriculturæ pertinet etiam arborum conseritio? Pertinet sane, ait Ischomachus. Qui ergo, inquam ego, quæ ad sementem faciendam pertinent scio, quum consitionis imperitus sim? Tu vero, inquit Ischomachus, non eius peritus es? Quo pacto? inquam, qui neque in cuiusmodi solo consitio fieri debeat, noui; neque quam ad altitudinem infodi id, quod conseritur; neque ad quam latitudinem, neque quanta longitudine in terram demitti, neque quo potissimum pacto collocari, vt facillime frõdescat. Age vero, inquit Ischomachus, discito quod nescis. Vidisse autẽ scio te scrobes, quas plantis fodiunt. Sæpe quidem, inquam. Num igitur vidisti vmquam altiorem tribus pedibus? Non altiorem vidi, inquam ego, pedibus duobus ac semisse. Quid autem? num quam vidisti aliquãdo, cuius latitudo tres pedes excederet? Immo non supra pedes duos, inquam. Age vero, inquit, etiam hoc mihi respondeto, num quam vidisti scrobem, quæ †pedem vnum profunda non esset? Immo ne pedis quidẽ vnius & semissis, inquam ego. Nam plantę inter pastinãdum effoderentur, si quidem vsque adeo in summa soli superficie consertæ essent. Ergo tu hoc, mi Socrates, inquit, satis nosti: non effodi scrobes pedibus duobus ac semisse profundiores, nec minus profundas pede vno cum semisse. Nimirum id, inquam ego, oculis conspici necesse est, quum adeo sit manifestum. Quid vero? ait, num intuendo terram sicciorem & humidiorem adgnoscis? Siccum mihi videtur, inquam, esse solum propter Lycabettũ, & si quod aliud huic est simile. Humidum vero, quod est in palude Phalerica & si quod illi simile est. Vtrum igitur in arido solo profundam plantæ scrobem foderes, an in humido? Profecto in arido, inquam. Nam si fodias in humido scrobem altam, aquam inuenies, neque poteris amplius in aqua plantam conserere. Recte mihi dicere videris, ait. Ergo tu, quum effossæ scrobes fuerint, quando vtræque plantæ collocandæ sint, iam vidisti. Maxime, inquam ego: Quum igitur eas quam celerrime vis enasci, num germen surculi, subiectum solo culto, citius existimas,

†Consule Notas.

A ὁρῶ ὦ, ὥσπερ γεωργοῦντας, καὶ τὰς ἄλλας τέχνας ἐργαζομένους ἀνθρώπους. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἔλεγον ἐγώ σοι πάλαι, ὅτι καὶ ταύτην εἴη γεναιοτάτη ἡ γεωργικὴ τέχνη, ὅτι καὶ ῥᾴστη ὑπὸ μαθητοῦ. ἄγε δή, ἔφη ἐγώ, οἶδα, Ἰσχόμαχε. τὰ μὲν δὴ ἀμφὶ σπόρου βύσεως, ἅπερ ἐλέχθη ἐμαυτὸν βυσάμενος. ἔστιν οὖν, ἔφη ἐγώ, τῆς γεωργικῆς τέχνης καὶ τὴν δενδρῶν φύσεια; ἔστι γὰρ οὖν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. πῶς ἂν οὖν, ἔφη ἐγώ, τὰ μὲν ἀμφὶ τὴν σπόρου βύσειαν μάθοιμι, τὰ δὲ ἀμφὶ τὴν φύσειαν οὐκ ἐβυσάμην; καὶ γὰρ σύ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, βυσάσθαι; πῶς; ἐγὼ ἔφην· ὅστις μήτ' ἐν οἵᾳ τῇ γῇ δεῖ φυτεύειν οἶδα, μήτε ὁπόσον βάθος ὀρύττειν τὸ φυτόν, μήτε ὁπόσον πλάτος, μήτε ὁπόσον μῆκος τὸ φυτὸν ἐμβάλλειν, μήτε ὅπως ἂν ὡς τῇ γῇ κείμενον τὸ φυτὸν μάλιστ' ἂν βλαστάνοι. ἴθι δή, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, μάθανε ὅ, τι μὴ βύσασθαι. βοθύνους μὲν γάρ, οἵους ὀρύττουσι τοῖς φυτοῖς, οἶσθ' ὅτι ἑώρακας, ἔφη. καὶ πολλάκις, ἔγωγε ἔφην. ἦ δὴ τινὰ οἶσθ' αὐτῶν εἰδὼς βαθύτερον

B βισὶ πόδοιν; ἢ δὲ μὰ Δί', ἔγωγ' ἔφην, πεντημιποδίου. τί οὖν; τὸ πλάτος ἦ δή τινα βισὶ πόδοιν πλέον εἶδες; ἢ δὲ μὰ Δί', ἔφην ἐγώ, δισπόδου ἴθι δή, ἔφη, καὶ τόδε ἀπόκριναί μοι, ἦ δή τινα εἶδες τὸ βάθος ἑκατόπουν δισπόδιον; ἢ δὲ μὰ Δί', ἔφην ἔγωγε, δισπόδιον. τεσσαρακοντάπουν δὲ ἦ δή τινα; ἢ δὲ μὰ Δί', ἔφην ἔγωγε, πεντημιποδίου. καὶ μὴν ἔδει γε, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, τοὺς βοθύνους τοσούτους εἶναι, ὅσους καὶ τὰ φυτὰ μέλλει ἔσεσθαι. ἀνάγκη γὰρ, ἔφην ἐγώ, ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅσους καὶ τὰ φυτὰ ἔσεσθαι, τοσούτους καὶ τοὺς βοθύνους ὀρύττεσθαι. ἆρ' οὖν, ἔφη, ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ τὰ φυτὰ ἔσεσθαι, ὅσους καὶ τοὺς βοθύνους ὀρύττεσθαι; ἀνάγκη γὰρ, ἔφην ἐγώ, ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ τὰ φυτὰ ἔσεσθαι, ὅσους καὶ τοὺς βοθύνους ὀρύττεσθαι. ἆρ' οὖν, ἔφη,

τῆ κλήματος βαθιον χωρὶς διὰ τῆς μαλα- A per mollem terram penetrare, an per du-
κῆς, ἢ διὰ τῆς ἀργοδείς τῆ σκληρόν; δῆλον, riciem incultæ? Patet, inquam ego, citius
ἔφη ἐγὼ, ὅτι διὰ τῆς εἰργασμένης βαθ- id per cultum, quam per incultum ſolum
τον αὖ, ἢ διὰ τῆς ἀργοῦ βλαστάνοι. Οὐκοῦν pullulare. Erit igitur, inquit, plantæ terra
ὑποβλητέα αὖ εἴη τῷ φυτῷ γῆ. τί δ' οὐ ſubiicienda. Quid ni? inquam. Vtrum ve-
μέλλει; ἔφη ἐγώ. πότερα δὲ ὅλον ὃ κλῆ- ro, ſi totum ſurculum rectum ſtatuas, vt ad
μα ὀρθὸν πήξεις πρὸς τὸν οὐρανὸν βλέπον ἢ γῆ cælum ſpectet, magis eum radices acturũ
ἢ ἀ μᾶλλον αὖ ῥιζοῦσθαι αὐτό, † ἢ καὶ πλάγιόν τι arbitraris, an vero ſi obliquum nonnihil
ὑπὸ τῆ ὑποβεβλημένη γῆ θεὶς αὖ, ὥστε ſub terra ſubiecta depoſueris, vt inſtar lit-
κεῖσθαι ὥσπερ γάμμα ὑπτίον; οὕτω γὰ διὰ teræ Gamma ſupinæ iaceat? Sic eſt profe-
πλείονες γὰρ αὖ οἱ ὀφθαλμοὶ κατὰ γῆς εἶεν. B cto, inquam. Plures enim hoc modo ſub
ὡς δὲ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἄνω ὁρᾶ βλαστάνον- terra fuerint oculi, de quibus plantas ſur-
τα τὰ φυτά. καὶ τοὺς κατὰ τῆς γῆς οὕτω ὀφθαλ- ſum enaſci video. Quamobrem exiſtimo
μοὺς ἡγοῦμαι ὃ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν. πολλῶν etiam oculos, qui ſub terra ſunt, idem face-
γὰρ φυομένων βλαστῶν τῆς γῆς, ταχὺ αὖ re. Quippe quum multa germina enaſcan-
καὶ ἡμερὸν ὃ φυτὸν ἡγοῦμαι βλαστάνειν. καὶ tur de terra, puto celeriter plantam pullu-
ταῦτα εἶπον, ἔφη, καὶ περὶ τούτων γιγνώ- lare. Quapropter tu de his etiam, ait, idem
σκων ἐμοὶ τυγχάνεις. ἐπαμήσαιο δ' αὖ μόνον, quod ego intelligis. Vtrum vero terram
ἔφη, τοῦ χοῦ, ἢ καὶ σάξαις αὖ οὗ μάλα περὶ ὃ φυτόν; σάποιμ' αὖ, ἔφη, μὴ δι' dumtaxat adgeſſeris, an etiã bene circum
ἐγώ. εἰ μὲν γὰρ μὴ σεσαγμένον εἴη, ὑποὸ C plantam compreſſeris? Profecto compri-
μὲν τοῦ ὕδατος οὗ οἷόν' ὅπη πηλὸς αὖ γίγνοι- merem, inquit. Etenim niſi compreſſa ſit,
το ἢ ἄσακτος γῆ, ὑποὸ δὲ τοῦ ἡλίου ξηρὰ ſat ſcio ſolum non compreſſum propter a-
μέχρι βυθοῦ, ὥστε τὰ φυτὰ κίνδυνος ὑποὸ quam inſtar luti futurum, ac per ſolem ad
μὲν τοῦ ὕδατος σήπεσθαι μὴ δι' ὑγρότητα, imum vſque ſiccum. Itaque periculum eſ-
αὐαίνεσθαι δὲ διὰ ξηρότητα ἤδιον χωνό- ſet, ne plantæ ab aqua propter humoris co-
τητα τῆς γῆς θερμαινομένων τῶν ῥιζῶν. piam putreſcerent: propter ſiccitatem ve-
καὶ περὶ ἀμπέλων ἄρα σύ γε, ἔφη, φυ- ro, ſiue laxitatem terrę radicibus calefactis
τείας, ὦ Σώκρατες, τὰ αὐτὰ ἐμοὶ πάντα γι- exareſcerent. Itaq; de vitium quoque, mi
γνώσκων τυγχάνεις. ἦ καὶ συκῆν, ἔφη ἐ- Socrates, conſitione nihil non, quod mihi
γώ, οὕτω δεῖ φυτεύειν; οἶμαι δ', ἔφη ὁ Ἰσχό- D cognitum ſit, intelligis. Num & ficus, in-
μαχος, καὶ τἆλλα ἀκρόδρυα πάντα. τῶν γὰρ quam, ſic erit conſerenda? Sic arbitror, ait
ἐν τῆ τῆς ἀμπέλου φυτείᾳ καλῶς ἐχόν- Iſchomachus, atque etiam arbores frugi-
των, τί αὖ ἀποδοκιμάσαις εἰς τἆλλα φυ- feras omnes ita conſerẽdas eſſe. Nam quæ
τείας; ἐλαίαν δὲ πῶς, ἔφη ἐγὼ, φυτεύσο- in vitium conſitione recte cõueniunt, cur
μεν; ὦ Ἰσχόμαχε. ἀποπειρᾷ μου καὶ τοῦτο, ἔφη, in aliis conſitionibus improbes? At oleam,
μάλιστα πάντων ὑπτιάζομαι. ὁρᾷς μὲν γὰρ inquam ego, quo pacto conſeremus? Hac
δὴ, ὅτι βαθύτερος ὀρύσεται τῆ ἐλαίᾳ βό- etiam in parte me tentas, ait, quum rectiſ-
θρος. καὶ γὰρ τῶν ὁδοὺς μάλιστα ὀρύσ- D ſime rem intelligas. Nam vides ſane pro-
σεται. ὁρᾷς δὲ, ὅτι πρέμνα πᾶσι τοῖς φυτευ- fundiorem oleæ ſcrobem fodi, quod ma-
τηρίοις πρόσεστιν. ὁρᾷς δ', ἔφη, τῶν φυτῶν E xima ex parte ad vias fodiantur. Vides &
πλὴν ταῖς κεφαλαῖς πάσαις ὑπτιαζόμενον, καὶ in omnibus ſeminariis eſſe ſtipites. Vides
πάντων τῶν φυτῶν ἐξεργασμένον τὸ ἄνω. ὁρῶ, plãtarum omnibus capitibus cœnum im-
ἔφη ἐγὼ, ταῦτα πάντα. καὶ ὁρῶν δὴ, ἔφη, τί αὐτῶν οὐ γιγνώσκεις; ἢ τὸ ὅρακον ἀγνοεῖς, ἔφη, ὦ Σώ- poni, & partes in omnibus plantis ſummas
κρατες, πῶς αὖ ὑπὸ τῶν πηλοῦ ἄνω καταθείης; μὰ τὸν δι', ἔφη ἐγὼ, οὐδὲν ὧν εἶπας ὦ Ἰσχόμαχε, eſſe tectas. Hæc omnia video, inquam. At
ἀγροῖ. ἀλλὰ πάλιν σκόπει, τί πολε, ὅτε πάλιν ἤρου με συλλήβδην, εἰ ὑπτιάσαιμι φυτεύων, οὐκ quum videas, ait, quid eorum tibi cogni-
tum non eſt? Num ignoras, mi Socrates,
ait, quo pacto ſupra cœnum teſta collocetur? Nihil iſtorum profecto, inquã, Iſchomache, quæ commemoraſti, ignoro. Sed
rurſus mecum ipſe cogito, quamobrem
quum tu me ſummatim interrogares, an
conſerendi rationem tenerem, id negaue-

rim. Non enim videbar dicere posse, quo pacto consitio fiat. Verum idem postea quam singillatim interrogare me cepisti, ea respondeo tibi, quemadmodum ais, quæ tu ipse scis, qui quidem insigniter agriculturæ peritus esse perhiberis. Num, inquam, Ischomache, interrogatio quædam est doctrina? Nam modo animaduerto, quo pacto de singulis ex me quæsieris. Etenim dum me per nota ducis, atque his consimilia commonstras, quæ me putabam ignorare persuades, vt opinor, etiam illa me scire. An igitur ait Ischomachus, si etiam de argento te interrogem, bonum sit, necne; persuadere te possim, nosse te rationem explorandi bonos & adulterinos nummos? Itidem de tibicinibus si te rogem, num persuadere possim, scire te rationem canendi tibiis? itemque de pictoribus & aliis huiusmodi? Fortassis, inquam ego, quando tu me persuasisti, peritum me agri colendi esse, quamquam sciam hanc artem nullum vmquam me docuisse. Nihil horum est, inquit, mi Socrates. Immo iampridem dicebam tibi, tantam esse erga homines agriculturæ benignitatem, tamque mitem hanc artem esse; vt & videntes, & audientes statim peritos sui efficiat. Multa etiam ipsa docet, quo pacto quis ea pulcherrime vti possit. Primum vitis in arbores; si quidem aliquam arborem vicinam habeat, adscendens docet, qua ratione efficere debeas, vt vitis consistat. Deinde pampinos explicans, quamdiu sunt eius vuæ adhuc teneræ, docet ea, quæ tum temporis soli exposita sunt, vmbra quadam esse tegenda. Quum autem iam tempus est, vt vuæ a sole dulcescant, tum foliis decidentibus docet ipsa, se nudari debere, ac fructum esse maturandum. Ob fœcunditatem vero, quod alias vuas maturas ostendat, alias adhuc crudiores ferat; decerpendum semper esse docet, quod turgeat, quemadmodum & ficus legi solent. Tum ego: Qui fit igitur, inquam, Ischomache, si quidem ea, quæ ad agriculturam pertinent, tam ad discendum facilia sunt, atque omnes ex æquo sciunt, quid in ea faciundum sit, vt non etiam omnes pari ratione illam exerceant: sed alij magna rerum in abundantia copiose viuant, alij ne quidem necessaria parare possint, atque etiam ære alieno sint obruti? Id equidem exponam tibi, Socrates, ait Ischomachus. Nec enim vel agricolarum scientia, vel inscientia facit,

Athen. 14. p. 324. 29.

ἔφιω. οὐ γὰρ ἐδόκουν ἔχειν αὖ εἰπεῖν ὁδοῦ ἣ δεῖ φυτεύειν. ἐπεὶ δέ με καθ' ἓν ἕκαστον ἐπεχείρησας ἐρωτᾶν, ἀποκρίνομαί σοι, ὡς σὺ φῂς, ἅτε σὺ γιγνώσκεις, ὁ δεινὸς λεγέσθαι γεωργός. ἆρα, ἔφιω, ὦ Ἰσχόμαχε, ἡ ἐρώτησις διδασκαλία ἐστίν; ἆρα γὰρ δή, ἔφιω ἐγώ, καταμανθάνω ἥ με ἐπηρώτησας ἕκαστα. ἄγων γάρ με δι' ὧν ἐγὼ ἐπίσταμαι, * ὅμοια τούτοις ἐπιδείκνυς, ἃ οὐκ ἐνόμιζον ἐπίστασθαι, † ἀναπειθεὶς οἶμαι ὡς καὶ ταῦτα ἐπίσταμαι. ἆρ' οὖν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἂν περὶ ἀργυρίου ἐρωτῶ σε, πότερον καλὸν ἢ οὔ, δυνάμει σε πεῖσαι ὡς ἐπίσασαι διαδοκιμάζειν τὰ καλὰ καὶ τὰ κίβδηλα ἀργύρια; καὶ περὶ αὐλητῶν ἐρωτῶν * μὴ δυνάμει σε ἀναπεῖσαι, ὡς ἐπίσασαι αὐλεῖν; καὶ περὶ ζωγράφων καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων; ἴσως ἄν, ἔφιω ἐγώ. ἐπεὶ καὶ γεωργεῖν ἀνέπεισάς με, ὡς ἐπιστήμων εἴην, καίτοι εἰδότα, ὅτι οὐδεὶς πώποτέ με ἐδίδαξε ταύτην τὴν τέχνην. οὐκ ἔστι ταῦτ', ἔφη, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ἐγὼ καὶ πάλαι σοι ἔλεγον, ὅτι ἡ γεωργία οὕτω φιλάνθρωπός ἐστι καὶ παρὰ τέχνην, ὥστε καὶ ὁρῶντας καὶ ἀκούοντας ἐπιστήμονας αὐτὴς ἑαυτῆς ποιεῖν. πολλὰ δ', ἔφη, καὶ αὐτὴ διδάσκει. ὡς μὲν καλλίστη τις αὐτῇ χρῶτο. αὐτίκα ἄμπελος ἀναβαίνουσα μὲν ὅπου τὰ δένδρα, ὅταν ἔχῃ τὴ πλησίον δένδρον, διδάσκει ἰσάναγ αὐτόθι ὥστε πετάννυουσα δὲ τὰ οἴναρα, ὅταν ἐπ' αὐτῇ ἁπαλοὶ οἱ βότρυες ὦσι, διδάσκει σκιάζειν τὰ ἡλιούμενα τούτοις τοῖς ὥραις· ὅταν δὲ καιρὸς ᾖ ἤδη τὸν ἥλιον ἥδη γλυκαίνεσθαι τὰς σταφυλάς, φυλλορροοῦσα διδάσκει ἑαυτὴν φιλοῦν, καὶ πεπαίνειν τὸν ὁπώραν. ἀφ' ἁπάντων δὲ τῶν μὲν πέπονας δεικνύουσα βότρυς, τοὺς δ' ἔτι ὠμοτέρους φέρουσα, διδάσκει δυγᾶν ἑαυτόν, ὥσπερ τὰ σῦκα συκάζουσι, τὸ ὀργῶν ἀεί. ἐνταῦθα δὴ ἐγὼ εἶπον· πῶς οὖν, ὦ Ἰσχόμαχε, εἰ οὕτω γε ῥᾴδιόν ἐστι μαθεῖν τὰ περὶ τὴν γεωργίαν, καὶ πάντες ὁμοίως ἴσασιν, ἃ δεῖ ποιεῖν, οὐ καὶ πάντες περαίνουσιν ὁμοίως, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν ἀφθόνως τε ζῶσι, καὶ περιουσίαν ἔχουσιν, οἱ δ' οὐδὲ τὰ ἀναγκαῖα δύνανται πορίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ προσοφείλουσιν; ἐγώ δή σοι λέξω, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. ἡ γὰρ ἐπιστήμη οὐδὲ ἡ ἀνεπιστημοσύνη τῶν γεωργῶν ἐστιν ἡ ποιοῦσα τοὺς

τὰς μὲν ἀπορίαν, τὰς δὲ ἀπορίας εἶναι. οὐδ' A ut aliis copia quædã ſuppetat, alij premantur inopia. Neque tũ facile audiueris didi ſermonem huiuſmodi quemdam: Res familiaris peſſum iuit, quod ſeminator non æquabiliter ſemen in agrum ſparſit, quodque recte plantarum ordines nõ inſtituit: nec quod quũ neſciret, an ſolum aliquod vites ferret, in ſterili eas ſolo conſeuit; nec quod ignorauit aliquis, etiam bonum eſſe ſementi, noualem exerceri; nec quod ignorauit, bonum eſſe, terræ ſimum admiſcere: ſed multo magis audire eſt, Ille frumẽtum ex hoc fundo nullum accipit. Non enim curam adhibet, vt ſemẽ in eum ſpargatur, vel vt ſimum habeat. † Vinum is non habet. non enim curam adhibet in conſerendis vitibus, & colendis, quas habet, vt ſint fertiles. Nec oleum nec ficus habet. non enim efficit cura ſtudioque ſuo, vt habeat. Huiuſmodi ſunt, mi Socrates, in quibus agricolæ, quum inter ſe differant, etiam diuerſam fortunam experiuntur; idq; multo magis, quam qui ſapienter ad opera quiddam inueniſſe exiſtimantur. Etiam imperatores interdum quibuſdam in actionibus imperatoriis, quum intelligentia non differãt, nihilominus alij meliores, alij deteriores ſunt hauddubie ꝓpter diligẽtiam. Nã quę duces omnes norunt, & priuatorũ pars maxima; ea duces alij faciunt, alij non faciunt. Verbi gratia, norũt omnes potius eſſe, vt qui per agrum hoſtium tranſeunt, inſtructis ordinibus iter faciant, quod ita dimicaturi commodiſſime ſint, ſi vſus ferat: hoc quum ſciant, inquam, alij præſtãt, alij non. Norunt omnes optimum eſſe, diurnas & nocturnas excubias ante caſtra B conſtitui: verum id quoque vt fiat, aliis eſt curæ, aliis non eſt. Difficile ſit aliquem reperire, qui quum meatus anguſti tranſeundi ſunt, non intelligat potius eſſe, præoccupari opportuna loca, quam non: nihilominus hoc quoque alij faciunt, alij non. Etiam ſimum aiunt omnes ad agriculturam optimum quiddam eſſe, ac prouenire hunc ſua ſponte vident: tamen vtut accurate ſciant, quo pacto conficiatur, ac facile copiam eius haberi poſſe, curam adhibent alij, vt colligatur, alij negligũt. Atqui aquã C Deus, qui ſupra nos eſt, ſuppeditat: & omnia caua, paluſtria fiunt: & variã materiẽ ſolum ipſum præbet, quod quidem ab ea purgare debet, qui ſementem eſt facturus.

† Cicero apud Macrobium in 3. Neq; ſerit vitem, neque quæ ſata eſt, diligẽter colit: oleum, ficus, pomæ non habet.

τὰς μὲν ἀπορίαν, τὰς δὲ ἀπορίας εἶναι. οὐδ' ἀκούσῃς, ἔφη, λόγου οὕτω διαθέοντος, ὅτι διέφθαρται ὁ οἶκος, διότι οὐχ ὁμαλῶς ὁ σπορεὺς ἔσπειρεν, οὐδὲ ὅτι οὐκ ὀρθῶς τὰς ὄρχους ἐφύτευσεν, οὐδὲ ὅτι ἀγνοήσας τὶς τὴν γῆν φέρουσαν ἀμπέλους, ἐν ἀφόρῳ ἐφύτευσεν, οὐδὲ ὅτι ἠγνόησέ τις, ὅτι ἀγαθόν ἐστι τῷ σπόρῳ νέον † προσεργάζεσθαι, οὐδὲ ὅτι ἠγνόησέ τις ὡς ἀγαθόν ἐστι τῇ γῇ κόπρον μιγνύναι. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλόν ἐστιν ἀκούσαι· ἀνὴρ οὐ λαμβάνει σῖτον ἐκ τῶν ἀγρῶν. οὐ γὰρ ἐπιμελεῖται, ὡς αὐτῷ σπείρηται, ἢ ὡς κόπρος γίγνηται. οὐδὲ οἶνον ἔχει ἀνήρ. οὐ γὰρ ἐπιμελεῖται, ὡς φυτεύσῃ ἀμπέλους, οὐδὲ αἳ οὖσαι ὅπως φέρωσιν αὐτῷ. οὐδὲ ἔλαιον οὐδὲ σῦκα ἔχει ἀνήρ. οὐ γὰρ ἐπιμελεῖται, οὐδὲ ποιεῖ, ὅπως ταῦτα ἔχῃ. τοιαῦτ', ἔφη, ἐστίν, ὦ Σώκρατες, ἃ διαφέρουσι ἀλλήλων οἱ γεωργοί, διαφερόντως καὶ πρός τι τῶν ἄλλων μᾶλλον, ἢ οἱ δοκιμῶντες σοφόν τι ἐξευρηκέναι εἰς τὰ ἔργα. καὶ οἱ στρατηγοί ἐσιν ἐν οἷς τῶν στρατηγικῶν ἔργων οὐ γνώμῃ διαφέροντες ἀλλήλων, οἱ μὲν βελτίονες, οἱ δὲ χείρονές εἰσιν, ἀλλὰ σαφῶς ἐπιμελείᾳ. ἃ γὰρ καὶ οἱ στρατηγοὶ γιγνώσκουσι πάντες, καὶ τῶν ἰδιωτῶν οἱ πλῆσοι, ταῦτα οἱ μὲν ποιοῦσι τῶν ἀρχόντων, οἱ δ' οὔ. οἷς δὲ τάδε γιγνώσκουσιν ἅπαντες, ὅτι διὰ πολεμίας πορευομένους βέλτιόν ἐστι τεταγμένους πορεύεσθαι οὕτως ὡς ἂν ἄριστα μάχοιντο, εἰ δέοι. τοῦτο τοίνυν γιγνώσκοντες, οἱ μὲν ποιοῦσιν οὕτως, οἱ δ' οὐ ποιοῦσι. D φυλακὰς ἅπαντες ἴσασιν ὅτι βέλτιόν ἐστι καθίστασθαι τὰς νυκτερινὰς τοῦ στρατοπέδου. ἀλλὰ καὶ τούτου οἱ μὲν ἐπιμελοῦνται ὡς ἔχει οὕτως, οἱ δ' οὐκ ἐπιμελοῦνται. ὅταν τε αὖ διὰ στενοπόρων ἴωσιν, πάνυ χαλεπὸν φύσει ὅστις οὐ γιγνώσκει, ὅτι προκαταλαμβάνειν τὰ ἐπικαίρια χρεὼν ἢ μή· ἀλλὰ καὶ τούτου οἱ μὲν ἐπιμελοῦνται οὕτω ποιοῦσιν, οἱ δ' οὔ. ἀλλὰ καὶ κόπρον λέγουσι μὲν πάντες ὅτι ἄριστόν εἰς γεωργίαν ἐστί, καὶ ὁρῶσι δ' αὐτομάτην γιγνομένην. ὅμως δὲ καὶ ἀκριβοῦντες ὡς γίγνεται, καὶ ῥᾴδιον ὂν πολλὴν ποιεῖν, οἱ μὲν καὶ τούτου ἐπιμελοῦνται ὅπως ἀθροίζηται, οἱ δὲ ὀλιγωροῦσι. καί τοι ὕδωρ μὲν ὁ ἄνω θεὸς παρέχει, τὰ δὲ κοῖλα πάντα, τέλματα γίγνεται, ἡ γῆ δὲ ὕλην πάντοθεν παρέχει, καθαίρειν δὲ δεῖ τὴν μέλλοντα σπείρειν.

Quæ verò remouentur, de iis in aquam A ἃ δ' ἐκποδῶν ἀναιρῆται, ταῦτα εἴ τις ἐμβάλ-
coniectis tempus ipsum effecerit aliquid λοι εἰς τὸ ὕδωρ, ὁ χρόνος ἤδη αὐτὸς ἂν ποιοίη
terræ gratum. Nam quæ materies, quę ter- οἷς ἡ γῆ ἥδεται. ποία μὲν γὰρ ὕλη, ποία δὲ
ra nõ in aqua consistente fimus fit? Quam γῆ ἐν ὕδατι σαπέντι οὐ χάριεσσα γίγνεται;
item curationem solum requirat, siue hu- † καὶ ὁπόσα δὲ θεραπείας δεῖται ἡ γῆ, ὑγρὰ C ὁπόσης
midius æquo ad sementem, seu ad consi- τέρα τε οὖσα τοῦ δέοντος, ἢ ἀλμυρὰ δε-
stionem salsius, norunt omnes: item quo τέρα τοῦ φυτείου, καὶ ταῦτα γιγνώσκουσι
pacto fossis aqua educatur, & terra salsa μὲν πάντες, καὶ ὡς τὸ ὕδωρ ἐξάγεται τά-
corrigatur, miscendo eam cum aliis non φροις, καὶ ὡς ἡ ἄλμη χαλάζεται μιγνυμένη
salsis, & humidis, & siccis: verum hęc quo- πᾶσι τοῖς ἀναλμοις τε, καὶ ὑγροῖς, καὶ ξη-
que nonnulli diligentia sua cõplectuntur, B ροῖς, ἀλλὰ καὶ τούτων ὀλίγοι μελοῦσι, οἱ δ'
alij non itẽ. Quod si quis omnino ignoret, οὔ. εἰ δέ τις παντάπασιν ἀγνοεῖ, τί
quid ferre solum possit, ac neq; fructum ip- δύναται φέρειν ἡ γῆ, καὶ μήτε ἰδεῖν ἔχοι καρ-
sius aliquem, neq; plantam inspiciẽdi co- πὸν, μηδὲ φυτὸν αὐτῆς, μήτε ὅπου ἀκούσαι
piam habeat, neque sit, ex quo verum au- τοῦ ἀληθῆ παρ' αὐτῆς ἔχοι, οὐ πολὺ μᾶλ-
dire de eo possit: annon multo facilius est ῥᾷον γῆς πεῖραν λαμβάνειν παντὶ ἀνθρώπῳ,
cuiuis homini facere soli periculum, quã ἢ ἵππου, πολὺ δὲ ῥᾷον, ἢ ἀνθρώπου; οὐ γὰρ
vel equi, vel hominis? Nec enim quid- ὅστις ὅ,τι ὀπὶ ἀπάτῃ δείκνυσιν, ἀλλ' ἁπλῶς
quam est, quod fallendi caussa ostẽtet: sed ἅττε δύναται καὶ ἃ μὴ, σαφηνίζει τε καὶ ἀ-
simpliciter quid vel possit, vel non possit, ληθεύει. δοκεῖ δέ μοι ἡ γῆ καὶ τοὺς κακοὺς τε
declarat cũ indicatione veritatis. Videtur C κἀγαθοὺς, τῷ δύνασθαι καὶ δύνασθαι πάντα
etiam mihi terra ignauos & industrios e- παρέχειν, δῆλα ἐξετάζειν. οὐ γὰρ ὥσπερ
gregie explorare, quę omnia ad cognoscẽ- τὰς ἄλλας τέχνας τοῖς μὴ ἐργαζομένοις ἔστι
dum ac discendum facilia exhibeat. Non προφασίσασθαι, ὅτι οὐκ ὀπίσανται, γῆν δὲ
enim vt in artibus ceteris vti excusatione πάντες οἴδασιν ὅτι δεῖ πάσχειν δεῖ ποιεῖν. ἀλλ'
inscitiæ licet iis, qui eas non exercent, ita ἡ ἐν γεωργίᾳ ἔστι σαφὴς ψυχῆς κατήγορος
etiam heic fit: sed terram norunt omnes κακῆς. ὡς μὲν γὰρ ἂν δύναιτο ἄνθρωπος
quum beneficium accipit, beneficium re- ζῆν ἄνευ τῶν ὀπιτηδείων, οὐδεὶς τοῦτο αὐ-
pẽdere. Quæ autem per agriculturam ex- τὸς αὑτὸν πείθει. ὁ δὲ μήτε ἄλλου τέχνην χρή-
ercetur, ea insignis est ignaui animi accu- ματος ποιὸν ὀπισάμενος, μήτε γεωργεῖν ἐθέ-
satrix. Nam posse hominem absque neces- D λων, φανερὸν ὅτι κλέπτων, ἢ ἁρπάζων, ἢ
sario victu viuere, nemo sibimet ipsi per- τοῦτο αἰσχρὸν δουλεύων, ἢ πάντα πα-
suadet. At qui artem aliam nullã, qua rem σιν ἀλόγιστός ἐστι. μέγα δὲ καὶ φέρειν εἰς τὸ λυ-
faciat, nouit; neque agrum colere vult: is σιτελεῖν γεωργίαν ἔφη, καὶ μὴ λυσιτελεῖν, ὅταν
præ se fert, quod vel furando, vel prædan- † ὄντων ἐργασηρίων ἢ πλεόνων, ὁ μὲν ἔχη τι- ἐργασή-
do, vel mendicando victum quęrere cogi- νὰ ὀπιμέλεσθαι, ὡς τοῦ ὥραν αὐτῷ ἐν τῷ ἔργῳ ρων
tet; aut omnino rationis omnis est expers. οἱ ἐργάται ὦσιν, ὁ δ' μὴ ὀπιμελῆται τούτου. ῥᾳ-
Aiebat etiam multum in hoc, vt agricultu- δίως γὰρ αἱρήσεις τοὺς δέκα δεσπότας τῷ ἐν ὥρᾳ ἐργάζεσθαι, ἢ ἄλλος γε αἱρήσει δεσπότης † τῷ περὶ τῆς ὥρας ἀπιέναι. ὃ δὲ δὴ τῷ μὴ περὶ
ra, vel fructuosa sit, vel cum detrimento E ἐᾶν ῥᾳδίως ἐργεῖν δι' ὅλης τὴν ἡμέρας τοὺς ἀνθρώ-
cõiuncta, situm esse; si, quum operarij sunt, πους, ῥᾳδίως ὃ ἥμισυ δεσπότης τὸ ἔργον πάν-
& quidem complures, alius curam adhi- τος. ὥσπερ καὶ ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ τοῦτο ταὐτὸν
beat in hoc, vt operarij suo tempore ope- δεσπότης, ἔστιν ὅτε τοῖς ἑκατὸν σταδίοις διήνεγκεν
re faciundo occupentur, alius id nõ curet. ἀνθρωποι τῷ τάχει, ἀμφότεροι καὶ
Nam facile vir vnus decem aliis præstat, si νέοι ὄντες καὶ ὑγιαίνοντες, ὅταν ὁ μὲν πρόσω ἐφ' ὅσον ὥρμηται βαδίζων, ὁ δ' ῥᾳστωνεύῃ τῇ ψυχῇ,
suo tempore opus faciat: alius in hoc præ- καὶ τοῦτο
stat ceteris, quod ante tempus nõ discedit.
Permittere autem hominibus, vt toto die
segniter opus faciant, id vero facile totius
operis dimidiã partẽ differt & extrahit; sic-
ut & in itineribus ad ducenda stadia, non-
numquã homines a seinuicẽ stadiis cẽtum
distãt ob celeritatẽ, quamquã & ambo sint
iuuenes, & valetudine integra vtãtur: quũ
scilicet vnus id agit, cuius caussa profici-
scẽdi fecerat initiũ, alius animo est soluto,

καὶ τοῖς ἔργοις πολὺ διαφέρουσιν εἰς τὸ αὐτὰ ταῦτα οἱ τεταγμένοι εἰσὶ, καὶ οἱ μὴ τεταγμένοι, ἀλλ' ἐξεῖσιν τες τοῦ φάσκειν μὴ ἐργάζεσθαι, καὶ ἑωμένοι ῥᾳδιουργεῖν. ὃ γὰρ δὴ καὶ τὸ καλῶς ἐργάζεσθαι, ἢ κακῶς ἐπιμελεῖσθαι, ἔστι δὴ τοσοῦτον διαφέρει, ὅσον ἢ ὅλως ἐργάζεσθαι, ἢ ὅλως ἀργὸν εἶναι. ὅταν σκαπτόντων, ἵνα ὕλης καθαρᾶς αἱ ἄμπελοι γένωνται, ἔστω σκάπτωσιν, ὥστε πλείω καὶ καλλίω τὴν ὕλην γίγνεσθαι, πῶς οὐκ ἀργὸν αὐ φήσαις εἶναι; τὰ δὲ τῶν σιτευτείοντα τὰς οἰκίας πολὺ μᾶλλον ταῦτά ἐστιν, ἢ αἰλίαν ἀνεπιστημοσύνας. τὸ γὰρ τὰς μὲν δαπάνας χορηγεῖν ἀπεῖναι τῆς οἰκίας, τὰ δ' ἔργα μὴ τελεῖσθαι λίαν τελεωτάτως πρὸς τὴν δαπάνην, ταῦτα ἔχειν δεῖ θαυμάζειν ἐὰν ἀντὶ τῆς πρεπούσης εὐδαίμονος παρέχηται. τοῖς γε μέντοι ἐπιμελεῖσθαι δυναμένοις καὶ σωτεταγμένοις γεωργοῦσιν ἀνυπερβλητότατον χρῆμά ἐστιν ἀπὸ γεωργίας, καὶ αὐτὸς ἐπετήδευσε, καὶ ἐμὲ ἐδίδαξεν ὁ πατήρ. συνεχώρει γὰρ εἰς χώραν ἐξεργασμένον οὐσίαν, ἀλλ' ὅστις ἢ δι' ἀμέλειαν, ἢ δι' ἀδυναμίαν τῶν κεκτημένων καὶ ἄρρωστος καὶ ἀφύτευτος εἴη, τοῦτον οὐσίαν παρῄνει. τοὺς μὲν γὰρ ἐξεργασμένους ἔφη καὶ πολλοῦ ἀργυρίου γίγνεσθαι, καὶ ἐπίδοσιν οὐκ ἔχειν· τοὺς δὲ μὴ ἔχοντας ἐπίδοσιν, οὐδὲ ἡδονὰς ὁμοίας ἐνόμιζε παρέχειν· ἀλλὰ πολὺν κόπον καὶ πρᾶγμα ὃ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἰὸν, τοῦτο καὶ διαφανέστατα μάλιστα ᾤετο. οὐδὲν οὖν ἔχει πλείονα ἐπίδοσιν, ἢ χωρὸς ἐξ ἀργοῦ πάμφορος γιγνόμενος. οἶδα γάρ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅτι τὰς ἀρχαίας τιμὰς πολλοὶς πολλαπλασίους χωρία ἀξίους ἡμεῖς ἤδη ἐποιήσαμεν· καὶ τοῦτο, ὦ Σώκρατες, ἔφη, οὕτω μὲν πολλοῦ ἄξιον τὸ εὑρήμενον, οὕτω δὲ καὶ μαθεῖν ῥᾴδιον, ὥστε νεανίσκου ἀκούσαντος οὐ τοῦτο, ἐμοὶ ὁμοίως ἐπισταμένος ἄπει, καὶ ἄλλον διδάξεις, ἐὰν βούλῃ. καὶ ὁ ἐμὸς δὲ πατὴρ οὔτε ἔμαθε παρ' ἄλλου τοῦτο, οὔτε μεμισθωμένον εὗρεν· ἀλλὰ διὰ τὴν φιλογεωργίαν καὶ φιλοπονίαν ἐπιθυμήσας ἔφη τοιούτου χωρίου, ὅπως ἔχοι ὅτι, τι ποιοῖ ἅμα, καὶ ὠφελούμενος ἥδοιτο. ἐγὼ γάρ τοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, φύσει, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, φιλογεωργότατος Ἀθηναίων ὁ ἐμὸς πατήρ.

σωτεταμένως

ac propter fontes, & sub vmbris quiescendo se recreat, omniaque spectat, & auras teneras captat. Sic etiam in ipsis operibus perficiendis multum inter se differunt ij, qui agunt quod est ipsis mandatum, & qui hoc non agunt, sed ne opus faciant, prætextus quosdam inueniunt, cōcessa etiam otiandi facultate. Recte autem opus facere, vel negligenter curam faciundo adhibere, tantum inter se discriminis habent; quantum inter se differūt prorsus opus facere, vel prorsus otiosum esse. Vt quum pastinātes, qui purgare vites a materia vepribusque debent, sic pastinant, vt & copiosior, & pulchrior materia succrescat; quo pacto non esse dixeris hoc otiosum? Quæ igitur familias detrimento adficiant, multo magis hæc sunt, quam illæ imperitiæ nimiæ. Nam quum sumtus integri ex re familiari procedunt, opera vero nō perficiuntur ita, vt ex sumtu aliqua redeat vtilitas: mirum videri non debet, egestatem hinc pro abundantia rerum oriri. Eum vero quæstum ex agricultura, qui diligētiam adhibere valentibus, & non sine contentione virium agriculturam exercentibus ad parandam rem efficacissimus est, pater meus & ipse fecit, & me docuit. Numquā enim permittebat, vt agrum emerem cultum: sed hortabatur, vt eum, qui vel per negligētiam, vel possessorum inopiam incultus, minimeque consitus esset, mercarer. Nā agros excultos magno parari pretio dicebat, & incrementum nullum habere. Qui autem incremētum nullum haberent, eos neque voluptates pares suppeditare ducebat. Nimirum quidquid vel possideretur, vel educaretur, quod in melius proficeret, id etiam plurimum delectationis adferre putabat. Nihil autē maius incrementum habet, quam si fundus fertilissimus ex inculto fiat. Certe, mi Socrates, scire debes, nos complures fundos effecisse tales, vt iam multipliciter antiquū pretium superent. Atque hoc inuentum, Socrates, tanti est pretij, tamque ad discendum facile: vt quum modo primum illud audieris, æque tamen eius peritus, atque ego, discedas: possisque, si velis, alium etiam docere. Meus quoque pater neque didicit illud ab alio, neque sollicite meditando reperit: sed propter studium agriculturæ ac laborum, quo flagrabat, talem se fundū concupiuisse narrabat, vt simul & ꝙ ageret, & de quo vtilitate percepta delectaretur, haberet. Erat enim a natura pater meus, mi Socrates, omniū Athenienſiū agriculturæ, mea quidē sententia, studiosissimus.

Quibus auditis, equidem ex ipso quære- A
bam: Vtrum autem, inquam, Ischomache, pater tuus fundos omnes, quos excoluit, possedit ipse: an etiam vendebat eos, si magnum aliquod pretium reperiret? Vendebat certe, ait Ischomachus, verum mox vicissim vēditi loco alium emebat incultum, idque propter studium faciundi operis, quod in ipso erat. Dicis tu, inquam ego, Ischomache, patrem tuum reuera nihilo minus a natura studiosum agriculturæ fuisse, quam mercatores frumenti sunt cupidi. Nam quia studiosissimi sunt frumenti, B
vbicumq; maximam eius esse copiam audierint, eo se nauigiis conferunt, traiecto Ægeo, Euxino, Siculo mari. Posteaquam tantam eius nacti sunt copiam, quantam possunt maximam: per mare auehunt, & quidem illam in nauim collocatum, qua ipsimet vehuntur. Vbi pecunia ipsis opus est, non temere illud quouis loco abiiciūt: sed vbi maximum eius esse pretium audierint, & vbi sint homines, qui frumentum quantiuis æstiment, illis adferunt, ac venditum tradunt. Eodem modo pater tuus fuisse studiosus agriculturæ videtur. Ad C
quæ Ischomachus: Iocaris tu quidem, ait, Socrates. Verum ego nihilo minus exstruendarum ædium studiosos arbitror esse, qui ædificiis absolutis ea vendunt, ac alia deinde ædificant. Immo per Iouem, inquam, iuratus dico tibi, mi Ischomache, omnino me tibi credere; qui existimes, omnes ea diligere, de quibus aliquid se percepturos vtilitatis putant. Verum cogito, inquam, Ischomache, quā egregie totam orationem instituto argumento opitulantem exhibueris. Sumebas enim hoc argu- D
mentum, artem agriculturæ ad discēdum inter omnes alias esse facillimam. Iam vero de omnibus, quę dixisti, ita se hoc habere prorsus abs te persuasus sum. Sic est, ait Ischomachus. De hoc autem, mi Socrates, quod omnibus est actionibus commune, tum agriculturæ, tum administrationis ciuilis rationi, tum domesticæ, tum bellicæ rei, nimirum vt quis regēdi peritus sit; adsentior equidē tibi, alios aliis iudicio multum præstare. Sicut in triremi, quum in alto diurnæ sunt nauigationes conficiendæ, E
alij ex eorum numero, qui hortando nautas excitant, eiusmodi quædam proferre ac facere possunt, vt hominum animos exacuant ad sponte laborādum: alij tam sunt imperiti, vt duplo plus temporis in eadem nauigatione conficiunda cōsumant. Rursus illi cum sudore ac mutua prædicatione

καὶ ἐγὼ μὴν τοι ἀκούσας τοῦτο, ἠρόμην αὐτόν· πότερα ὦ, ὦ Ισχόμαχε, ὁπόσους ἐξεργάσατο χώρους ὁ πατὴρ, πωλῶν ἐκέκτητο, ἢ καὶ ἀπεδίδοτο, εἰ πολὺ ἀργύριον λύοιτο; καὶ ἀπεδίδοτο νὴ δί', ἔφη ὁ Ισχόμαχος· ἀλλὰ πολὺν γοι λύθις αὐτεωνεῖτο ἄργον, διὰ τὴν φιλεργίαν. λέγεις, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ισχόμαχε, τῷ ὄντι φύσει πατέρα φιλεργὸν εἶναι σόδεν ἧσσον, ἢ οἱ ἔμποροι φιλόσιτοί εἰσι. καὶ γὰρ οἱ ἔμποροι, διὰ τὸ σφόδρα φιλεῖν τὸ σῖτον, ὅπου ἂν ἀκούσωσι πλεῖστον εἶναι, ἐκεῖσε πλέουσιν ἐπ' αὐτόν, καὶ ἀγαγόν, καὶ λύξαντες, καὶ σικελικὴν πόντον διαπερῶντες ἔπεισα λαβόντες ὁπόσον δύνανται πλεῖστον, ἄγουσιν αὐτὸν διὰ τῆς θαλάττης, καὶ ταῦτα εἰς ὃ πλοῖον ἐνθέμενοι, ἐν ᾧπερ αὐτοὶ πλέουσι. καὶ ὅταν δεηθῶσιν ἀργυρίου, οὐκ εἰκῇ αὐτὸν, ὅπου ἂν τύχωσιν, ἀπεβάλοντο· ἀλλ' ὅπου ἂν ἀκούσωσι πλεῖστα διδόναι τε μάλιστα τὸν σῖτον, καὶ ὡς πλείστου αὐτὸν ποιοῦνται οἱ ἀνθρωποι, τούτοις αὐτοὶ ἄγοντες διαδιδόασι. καὶ ὁ σὸς δὴ πατὴρ οὕτω πως ἔοικε φιλογεωργὸς εἶναι. πρὸς ταῦτα δὴ εἶπεν ὁ Ισχόμαχος· σὺ μὲν παίζεις, ἔφη, ὦ Σώκρατες· ἐγὼ δὲ καὶ φιλοικοδόμους νομίζω σόδεν ἧττον, οἵτινες ἂν ἀποδιδῶνται ὠκοδομημένους τὰς οἰκίας, εἶτ' ἄλλας οἰκοδομοῦσι. νὴ δία, ἐγὼ δέ γε σοι, ἔφην, ὦ Ισχόμαχε, ἐπομόσας λέγω, ἢν μέν τις δύνῃ σοι, φύσει νομίζειν φιλεῖν ταῦτα πάντας, ἀφ' ὧν ἂν ὠφελεῖσθαι νομίζωσιν. ἀπαρκούντως γε, ἔφην, ὦ Ισχόμαχε, ὡς δι' τῆς ὑποθέσεως ὅλον τὸν λόγον βοηθοῦντα παρέχη· δοκεῖ γὰρ ἔργου γε, τῶν γεωργικῶν τέχνῶν πασῶν εἶναι μάθημα ῥᾴστον. καὶ νῦν ἐγὼ ἐκ πάντων, ὧν εἴρηκας, τοῦτο οὕτως ἔχειν πάντα πάσιν ὑπὸ σοῦ ἀναπέπεισμαι. νὴ δί', ἔφη ὁ Ισχόμαχος, ἀλλὰ τόδε τοι, ὦ Σώκρατες, ὃ πάσαις χρεών ταῖς πράξεσι, καὶ γεωργικῇ, καὶ πολιτικῇ, καὶ οἰκονομικῇ, καὶ πολεμικῇ, ὃ δέ χρὴ εἶναι, τοῦτο δὴ σοι ὁμολογῶ ἐγὼ πολὺ διαφέρειν γνώμην τοὺς ἑτέρους τῶν ἑτέρων. οἷς καὶ ὁ πατὴρ, ἔφη, ὅταν πελαγίζωσι, καὶ δέῃ περᾶν ἡμερήσιον πλοῦν ἐλαύνοντας, οἱ μὲν τῶν κελευστῶν δύνανται οἷα ταῦτα λέγειν καὶ ποιεῖν, ὥστε ἀκμαίας παρέχειν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων· ὅτι δὲ τἀναντία ποιεῖν, οἱ δ' οὕτως ἀγνώμονές εἰσιν, ἐθέλουσιν ὥστε πλεῖον ἢ ἐν διπλασίῳ χρόνῳ τὴν αὐτὴν αὐτοῖς πλεῖν. καὶ οἱ μὲν ἱδρῶντες καὶ ἐπαινούμενοι ὑπὸ ἀλλήλων

λήλοις ὅ, τε κελεύων καὶ οἱ πειθόμενοι ἐκβαί-
νουσιν, οἱ δ' ἀνιδρωτὶ ἥκουσι, μισοῦντες τ' ἔπι-
σάτην καὶ μισούμενοι. καὶ τῶν στρατηγῶν ταύτη
διαφέρουσιν, ἔφη, οἱ ἕτεροι τῶν ἑτέρων. οἱ μὲν
γὰρ ὅτε πονεῖν ἐθέλοντας, ὅτε κινδυνεύειν παρέ-
χονται, πείθεσθαί τε οὐκ ἀξιοῦντας οὐδὲ ἐθέ-
λοντας, ὅσον αὐτὴ μὴ ἀνάγκη ἦ, ἀλλὰ καὶ μεγαλυ-
νομένους ὅτι τῷ ἐναντία δοξάσαντι τῷ ἄρχοντι. οἱ
δ' αὖτοι ἔστιν οὓς καὶ αἰσχύνεσθαι ἐπισταμένους παρ-
έχονται, ὥστε τι τῶν αἰσχρῶν συμβαίνειν. οἱ δ' αὖ
θεῖοι, καὶ ἀγαθοί, καὶ ἐπιστήμονες ἄρχοντες, τοὺς
αὐτοὺς τούτους, πολλάκις ἤδη καὶ δηλώσασι μα-
θόντες, αἰσχυνομένους τε ἔχουσιν αἰσχρόν τι
ποιεῖν, καὶ πείθεσθαι οἰομένους βέλτιον εἶναι, καὶ ἀ-
γαλλομένους ἐπὶ πειθαρχίᾳ ἕνα ἕκαστον, καὶ σύμ-
πασιν, πονεῖν ὅταν δέῃ, οὐκ ἀθύμως πονοῦν-
τας. ἀλλ' ὥσπερ ἰδιώταις ἔστιν οἷς ἐγγίγνε- † φι-
λοπονία τις, ὥστε καὶ ὅλῳ ἐπὶ στρατεύματι ὑπὸ
τῶν ἀγαθῶν ἀρχόντων ἐγγίγνεται καὶ ὁ φιλο-
ποιεῖν, καὶ ὁ φιλοτιμεῖσθαι ὀφθῆναι † καλόν
τι ποιοῦντας ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος. * πρὸς ὅντι-
να δ' ἂν ἄρχοντα ἀμιλλᾶσθαι ἔστιν ὅτῳ οἱ ἑπόμε-
νοι, † ὅτῳ δὲ μὴ ἐρρωμένοι γε ἄρχοντες γίγνονται,
ὑμᾶς δ' ὑχ οἱ ἂν αὐτῶν ἄρισα τὸ σῶμα τῶν
στρατιωτῶν ἔχωσι, καὶ ἀκοντίζωσι, καὶ τοξεύωσιν
ἄρισα, καὶ ἵππον ἔχοντες ἄρισον, ὡς ἱππικώτα-
τα, ἢ πελταστικώτατα προκινδυνεύωσιν· ἀλλ'
οἱ ἂν δυνώνται ἐμποιῆσαι τοῖς στρατιώταις, ἀ-
κολουθητέον ἐστὶ καὶ μᾶλλον καὶ ἧττον τούτοις
καὶ μᾶλλον καὶ ἧττον. τούτοις δὲ δικαίως ἂν τις καλοίη με-
γαλογνώμονας, † ὧν ἂν ταῦτα γιγνώσκοντες
πολλοὶ ἕπωνται. καὶ μεγάλη χρὴ εἰκότως οὗτος
λέγεσθαι πορεύεσθαι, ὃς ἂν τῇ γνώμῃ πολλὰς
χεῖρας ὑπηρετεῖν ἐθέλωσι· καὶ μέγας τῷ ὄντι οὗτος
ἀνήρ, ὃς ἂν μεγάλα δύνηται γνώμῃ μᾶλλον διατε-
τάξαι μᾶλλον, ἢ ῥώμῃ. οὕτω δὴ καὶ ἐν τοῖς
ἰδίοις ἔργοις, ἂν τε ὁπόστος ἦ ὁ ἐφεστηκώς, ἂν
τε καὶ ὁπόστης, ὃς ἂν δύνηται προθύμους, καὶ ἀν-
τεποιοῦντας παρέχεσθαι εἰς τὸ ἔργον, καὶ σωφρονεῖς,
οὗτοι δὴ οἱ δυνάμενοι εἰσὶν ὁπόταν πράγματα, καὶ πολ-
λοῦ τοῦ ἀξίου οὐσίαν ποιοῦντες. τῷ δὲ δεσπό-
του † ὁπόταν φαίνηται, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ὁπόταν
ἔργον, ὅστις δύναται καὶ μέγιστα βλάπτειν τὸν
κακὸν τῶν ἔργατῶν, καὶ μέγιστα τιμᾶσθαι
τὸν προθυμον, εἰ μηδὲν ὁπόταν ἄλλο ποιῶσιν
οἱ ἔργαται, ἐγὼ μὲν αὐτὸν οὐκ ἂν ἀγαίμην.

tam eius, qui cohortatur, quam qui obtemperant, de naui egrediuntur: hi sine sudore veniunt, ac nō solum ipsi præfectum odere, sed etiam præfectus ipsos vicissim. Eodem modo etiam imperatores alij ab aliis differunt. Nam alij milites exhibent eiusmodi, qui neque laborem vllum susciperе, neque periculum adire, neque dicto audientes esse, nisi quantum necessitas vrgeat, velint; atq; etiam magnifice se efferant propterea, quod duci suo aduersentur. Iidem exhibent quoque nonnullos, qui, si quid accidat rei turpis, adfici pudore nesciant. Contra diuini, & boni, & periti rectores, quum vel hos ipsos, vel alios etiam sæpenumero accipiunt, talibus ipsis vtuntur; vt turpe quiddam patrare verecundia præpediti nolint, ac rectius esse arbitrentur parere, atque etiam singulī obœdientia delectentur, & vniuersi, quum labores suscipi necesse est, non illubenter eos suscipiant. Nimirum vt priuatis nonnūquam hominibus laboris studium innascitur, sic etiam in exercitu toto a bonis imperatoribus studium quoddam excitari solet, vt omnes & laborare, & ambitiose cōspici cupiant a rectore suo, dum præclarū aliquod facinus edunt. Ceterum erga quoscumq; rectores hoc modo milites, qui eos sequūtur, adfecti sunt, hi vero potentes rectores euadunt; non illi quidem, qui robustiore sunt corpore præditi, quam ipsi milites; & iaculandi sagittandique artem optime tenent, ac optimum equum habent, vt tamquam præstantissimi equites & certati ante alios discrimen adeāt: sed qui hoc in militum animis efficere possunt, vt per ignē, & quoduis periculū, sequendum statuant. Hos certe merito quis magnanimos dixerit, quos sequuntur multi, eadem cum ipsis sentientes. Itidem par fuerit dicere, magna cum manu eum proficisci, cuius voluntati multæ manus obsequi volunt: ac magnus idem reabse vir est, qui res magnas consilio potius, quam robore perficere potest. Sic in operibus cuiusque suis, siue villicus sit, qui præest, seu magister operariorum, quicumque præstare suos alacres, & contentis viribus laborantes, & adsiduos potest; illi vero sunt, qui proficiunt in bonis, & abundantiam quamdam rerum ingentem comparant. Domino certe, mi Socrates, ipso in opere conspecto, qui & ignauum operarium maximo adficere malo possit, & alacrem honore maximo ornare; si quidem nihil ab operariis insigne fiat, non possum equidem eum admirari.

ἐθελοπονία

καλόν τι * πρὸς οὓς πινας δ' ἂν ἀρ χοντας † ὅτῳ

ὁπόταν δὲ

οἷς ἂν ταῦτα

ὁπόταν δὲ τοῦ

ὁπόταν φαίνη τος αὖτ, ὦ Σώκρ.

Quo vero conſpecto moti fuerint, & quidam impetus operarios inuaſerit, itemque contentio mutua, & ambitio, quæ nemini non eſt optima: hunc equidem regium quoddam ingenium habere dixerim. Atque hoc, mea quidem ſententia, vt quouis in opere maximum eſt, vbi per homines aliquid efficitur, ita etiã in agricultura. Non tamen id profecto diſci poſſe dico vel intuendo, vel audiendo ſemel: ſed equidem aio etiã inſtitutione illi opus eſſe, qui præſtare id velit, atque vt indoles in eo bona ſit: quod denique maximum eſt, diuinus ſit homo neceſſe eſt. Quippe non omnino mihi videtur totum hoc bonũ humanum eſſe, vt aliquis non inuitis imperet, ſed diuinum: quod quidẽ iis certo datur, qui reuera prudentiæ ſacris initiati ſunt. At inuitos tyrannide quadam premere, mea quidem ſententia datur iis, quos dignos eſſe dij ſtatuunt, vt ſic vitam degant, quemadmodum apud inferos agere Tãtalum perhibent in omne æuum metuentem, ne bis moriatur.

A ἀλλ' οἷν αὖ ἰδόντες κινηθῶσι, καὶ μόνος ἑκάστῳ ἐμπέσῃ τῶν ἔργατῶν, καὶ φιλονεικία ποιῇς ἀλλήλοις, καὶ φιλοτιμία κρατίσῃ ὅσα ἑκάστῳ, τοῦτον ἐγὼ φαίην ἂν ἔχειν τι ἥδιον βασιλικόν. καὶ ἔστι τοῦτο μέγιστον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐν παντὶ ἔργῳ, ὅπου τι δεῖ ἀνθρώπων ποιεῖσθαι), καὶ ἐν γεωργίᾳ δέ. ὑμῶν μὰ δία τοῦτό γε ὅ, τι ἐγὼ λέγω ἰδόντα ἔστι ἐμοὶ μαθεῖν εἶναι), οὐδὲ ἅπαξ ἀκούσαντα, ἀλλὰ καὶ παιδείας δεῖν φημι τῷ ταῦτα μέλλοντι δυνήσεσθαι, καὶ φύσεως ἀγαθῆς ὑπάρξαι, καὶ (τὸ μέγιστον δὴ) θεὸν ἡμῖν εὐμενῆ εἶναι. ὑμῖν γὰρ παντί μοι δοκεῖ ὅλον τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἀνθρώπινον εἶναι), ἀλλὰ θεῖον, ὃ τὰ ἐθελοντῶν ἄρχειν σαφῶς. φείδονται τοῖς δικαίως σωφρονοῦσι τετελεσμένοις. ὃ δ' ἀκόντων τυραννεῖν δίδασιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὅς ἂν ἡγῶνται ἀξίους εἶναι) βιοτεύειν, ὥσπερ ὁ Τάνταλος ὧν ᾄδουσι λέγεται τὸν ἀεὶ χρόνον ἀπαντεῖν φοβούμενος, μὴ δὶς ἀποθάνῃ.

ἐθελουσῶν ἀρχὴν σαφῶς δοῦναι

* Plutarch. Lyſand. p. 808. Olymp. 94. a. 1. Λύσανδρος ἐνέβαλε θορυβῶν εἰς Ἰωνίαν ἀκροπόλιν, καὶ Καλλίβιον ἁρμοστὴν κατὰ σπασαμένων ἐκέκτηθεν. ἐκεῖ δὲ θέλος Αὐτόλυκον τὸν ἀθλητὴν (ᾧ τὸ συμπόσιον ὁ Ξενοφῶν πεποίηκε) μὴν βασιλικὸν διαφέροντος παίδων ἐρῶν, ἀντέσχεν αὐλὸν, ἀθυμηγανάκτησιν ὁ Λύσανδρος, ἀλλὰ καὶ συνεπολιόρκησεν, ἡνίκα ἀνὴρ ἀνὸν ἐπίσαδη τὸν Καλλίβιον ἐλευθέρων ἔρχειν. ἀλλὰ τὸν μὲν Αὐτόλυκον δι' τριάκοντα, τῷ Καλλιβίῳ χαριζόμενοι, μικρὸν ὕστερον ἀνεῖλον.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ.

XENOPHONTIS CONVIVIVM.

* citat Plut. Agesil. p. 1118.

MIHI vero memoratu digna eſſe videntur, quæ ab honeſtis & præſtantibus viris non tantum ſerio, ſed etiam inter iocandum aguntur. Quibus autem interfuerim, vnde ſic ſtatuam; equidem indicare volo. Panathenæis magnis equeſtres ludi celebrabantur, & Callias, Hipponici filius, Autolycum adhuc puerum, quem amore cõplectebatur, forte tunc quinquertij victorem ad ludorum ſpectacula deducebat. Poſteaquã ludi equeſtres peracti fuiſſent, Callias vna cum Autolyco, eiuſque patre, ad ædes ſuas, quas habebat in Piræeo, pergebat; etiam comitante Nicerato. Quumque Socratem, & Critobulum, & Hermogenem, & Antiſthenem, & Charmidem congreſſos eodem loco conſpexiſſet; iuſſo quodam eos deducere, qui erant cum Autolyco, acceſſit ad hos, qui erant apud Socratem, &: Peropportune, inquit, in vos incidi. Nam Autolycum, eiusque patrem, conuiuio ſum excepturus. Quamobrem

C ΜΙΗΙ vero memoratu digna eſſe videntur, quæ ab honeſtis & præſtantibus viris non tantum ſerio, ſed etiam inter iocandum aguntur. Quibus autem interfuerim, vnde ſic ſtatuam; equidem indicare volo. Panathenæis magnis equeſtres ludi celebrabantur, & Callias, Hipponici filius, Autolycum adhuc puerum, quem amore cõplectebatur, forte tunc quinquertij victorem ad ludorum ſpectacula deducebat. D Poſteaquã ludi equeſtres peracti fuiſſent, Callias vna cum Autolyco, eiuſque patre, ad ædes ſuas, quas habebat in Piræeo, pergebat; etiam comitante Nicerato. Quumque Socratem, & Critobulum, & Hermogenem, & Antiſthenem, & Charmidem congreſſos eodem loco conſpexiſſet; iuſſo quodam eos deducere, qui erant cum Autolyco, acceſſit ad hos, qui erant apud Socratem, &: Peropportune, inquit, in vos incidi. Nam Autolycum, eiusque patrem, conuiuio ſum excepturus. Quamobrem

ΑΛΛ' ἐμοὶ δοκεῖ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔργα *οὐ μόνον τὰ μετ' ἀσπουδῆς πραττόμενα, ἀξιομνημόνευτα εἶναι), ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν παιδιᾷ *. οἷς δὲ τῶν ἀκουόντων ταῦτα γιγνώσκω, δηλώσω βουλόμενος. ἐπὶ μὲν γὰρ πανηθηναίοις τοῖς μεγάλοις ἱπποδρομία, Καλλίας δὲ ὁ Ἱππονίκου ἐρῶν ἐτύγχανεν Αὐτολύκου, παῖδος ὄντος, καὶ νενικηκότα αὐτὸν παγκράτιον ἦγεν ἄγων ὅτι τῶν θεᾶν. ὡς δὲ ἡ ἱπποδρομία ἔληξεν, ἔχων τόν τε Αὐτόλυκον, καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἀπῆγε εἰς τὸν ἐν πειραιεῖ οἶκον, συνεῖπετο δὲ αὐτῷ καὶ Νικήρατος. ἰδὼν δὲ ὁμοῦ ὄντας Σωκράτη τε, καὶ Κριτόβουλον, καὶ Ἑρμογένη, καὶ Ἀντισθένη, καὶ Χαρμίδην, τοῖς μὲν ἀμφ' Αὐτόλυκον ἡγεῖσθαί πινα ἔταξεν, αὐτὸς δ' προσῆλθε τοῖς ἀμφὶ Σωκράτη, καὶ εἶπεν· εἰς καλόν γε ὑμῖν συντετύχηκα. ἑστιᾶν γὰρ μέλλω Αὐτόλυκον, καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ. εἰ μὴ οἶσθ' ὅτι Καλλίου ἐνίκησε (Ol. 90. an. 4.) Πλάτων ἦν δεκαταλάρων ἐτῶν. ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ ἄρχοντος πολὺ Εὐθυδήμου Ἀθήνησι τεθρίππου Παναθηναίοις. Πλάτων δὲ γεννᾶται ἐπὶ Ἀπολλοδώρου (Olymp. 87. an. 3.) τοῦ μετ' Εὐθύδημον ἄρξαντος. δύο δὲ καὶ ὀγδοήκοντα βιώσας ἔτη μαθήματα ἔτη ἐπὶ Θεοφίλου (Olymp. 108. an. 1.) τοῦ μετὰ Καλλίμαχον. ἐπ. Ἀθην. p. 110, 1. ἐν Platone. ὅτε δὲ τραγῳδίαν ἐνίκησεν Ἀγάθων.

111 q (aſſumb. de Xenophonte, dicta putat, legitq; παρουσίαν ἑαυτοῦ.

111 Λύκωνος. Athen. deipno ſortè Diogen. l. 2. p. 62. παρακεχρονισμένον Xenophontis notat Athenæus 5. p. 109. 31. et Callian ait tum fortè nondum natum fuiſſe. 111

ἐξ, δὲ οὗτος ὁ καιρὸς καθ' ὃν Ἀρίστιον ἄρχων ἦν. ἐπὶ γὰρ Εὐπόλιδος τὸν Αὐτόλυκον (fabulam) διδάξας διὰ Δημοσθένη χλευάζει τὴν νίκην τῆς Αὐτολύκης. 16. lin. 44. Ἀρίστιον, ἐφ' ὃ τὸ συμπόσιον ὑποκείται ἀναγιγνώσκον, πρὸ Ἰσοδάμαντος ἐτῶν Εὐφήμου (y archon Olymp. 90, an. 4.) πρότερος ἦρξεν. (Ol. 89. an. 4.) καθ' ὃν Πλάτων τὰ Λύδωνος νικητήρια γέγραφεν οἷς Πανδιονίδες (vide infra. p. 898, B.) τὰ περὶ λων ἐρωτικῶν διεξέρχεται, Δωρικὸν ὄντ' ἐκ Τροιζῆνος ὁρμώμενον, εἰ τὰ μὴ καλόν γε ὑμῖν συντετύχηκα. ἑστιᾶν γὰρ μέλλω Αὐτόλυκον, καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ. εἰ μὴ οἶσθ' ὅτι Καλλίου ἐνίκησε (Ol. 90. an. 4.) Πλάτων ἦν δεκαταλάρων ἐτῶν. ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ ἄρχοντος πολὺ Εὐθυδήμου Παναθηναίοις τεθρίππου. Πλάτων δὲ γεννᾶται ἐπὶ Ἀπολλοδώρου (Olymp. 87, an. 3.) τοῦ μετ' Εὐθύδημον ἄρξαντος. δύο δὲ καὶ ὀγδοήκοντα βιώσας ἔτη μαθήματα ἔτη ἐπὶ Θεοφίλου (Olymp. 108. an. 1.) τοῦ μετὰ Καλλίμαχον. ἐπ. Ἀθην. p. 110, 1. ἐν Platone. ὅτε δὲ τραγῳδίαν ἐνίκησεν Ἀγάθων.

πολὺ ἂν πλὴν καλλωπιδιώμοι λαμπροτέραν φανῆναι, εἰ ἀνδράσιν †ἐγκεκαθαρμένοις ταῖς ψυχαῖς, ὥσπερ ὑμῖν, ὁ ἀνδρὼν κεκοσμημένος εἴη μᾶλλον, ἢ εἰ στρατηγοῖς, καὶ ἱππάρχαις, καὶ στρατηλάταις. καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν· ἀεὶ σὺ ἐπισκώπτῃς ἡμᾶς καλλαφροδιώ, ὅτι σὺ μὲν Πρωταγόρᾳ τε πολὺ ἀργύριον δέδωκας ὅτι σοφία, καὶ Γοργίᾳ, καὶ Πρόδικῳ, καὶ ἄλλοις πολλοῖς· ἡμᾶς δ' ὁρᾷς αὐθυρμοποιούς τινας τῆς φιλοσοφίας ὄντας. καὶ ὁ Καλλίας· καὶ πρόσθεν μέν γε, ἔφη, ἀπεκρυπτόμην ὑμᾶς ἔχων πολλὰ καὶ σοφὰ λέγειν. νῦν δ', ἐὰν παρ' ἐμοὶ ἦτε, ὅτι δείξω ὑμῖν ἐμαυτὸν πολλῆς ἀσουδῆς ἄξιον ὄντα. οἱ οὖν ἀμφὶ τὸν Σωκράτην πρόσθεν μὲν, ὥσπερ εἰκὸς ἦν, ἐπαινοῦντες τὴν κλῆσιν, οὐκ ὑπεχρῶντο σπουδῇ πίνειν· ὡς δὲ πολὺ ἀνθρώμενος φανερὸς ἦν, εἰ μὴ ἕποιντο, σπανιζόμενος. ἔπειτα δὲ αὐτῷ οἱ μὲν γυμνασάμενοι καὶ ἀλειψάμενοι, οἱ δὲ καὶ λουσάμενοι παρῆλθον. Αὐτόλυκος μὲν οὖν πρὸς τὸν πατέρα ἐκαθέζετο, οἱ δὲ ἄλλοι, ὥσπερ εἰκὸς, καλεκλίθησαν. λύθεις μὲν οὖν ὁ συνοήσας †συνοήσας τὰ γιγνόμενα, ἠγήσατ' ἂν φύσει βασιλικήν τινα κάλλος εἶναι, μᾶλλον δὲ καὶ μετ' αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης, καθάπερ Αὐτόλυκος τότε, κέκτηται πάντων. πρόσθεν μὲν γὰρ, ὥσπερ ὅταν φέγγος τι ἐν νυκτὶ φανῇ, πάντων πρὸς ἑαυτὸ τὰ ὄμματα, οὕτω καὶ τότε τοῦ Αὐτολύκου ὁ κάλλος πάντων εἶλκε τὰς ὄψεις πρὸς αὐτόν. ἔπειτα τῶν ὁρώντων †σπεύδεις οὐκ ἔπαγέ τι τὴν ψυχὴν ὑπ' ἐκείνου. οἱ μὲν γε σιωπηρότεροι ἐγίγνοντο, οἱ δὲ καὶ ἐκπλήττοντό πως. πάντες μὲν οὖν οἱ ὑπ' θεοῦ τινος κατεχόμενοι, ἀξιοθέατοι δοκοῦσιν εἶναι· ἀλλ' οἱ μὲν ὑπ' ἄλλων †πρὸς τὸ θορυβωδέστερόν τε ὁρᾶσθαι, καὶ φοβερώτεροι φθέγγεσθαι, καὶ σφοδρότεροι εἶναι †φέρονται. οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ σώφρονος ἔρωτος ἔνθεοι, τά τε ὄμματα φιλοφρονέστερα ἔχουσι, καὶ τὴν φωνὴν ἡμερωτέραν ποιοῦνται, καὶ τὰ σχήματα εἰς τὸ ἐλευθεριώτατον ἄγουσιν. ἃ δὴ καὶ Καλλίας τότε ὑπὸ τοῦ ἔρωτος ἐπάσχων, ἀξιοθέατος ἦν τοῖς τετελεσμένοις τούτῳ τῷ θεῷ. ἐκεῖνοι μὲν οὖν σιωπῇ ἐδείπνουν, ὥσπερ ἔστι τεταγμένον αὐτοῖς ὑπὸ κρείττονός τινος. Φίλιππος δὲ ὁ γελωτοποιὸς, κρούσας τὴν θύραν, εἶπε τῷ ὑποκρουσαμένῳ εἰσαγγεῖλαι, ὅστις τε εἴη, καὶ διότι καταλῦσαι βούλοιτο.

ἐγκεκαθαρμένοις

ἃ συνοήσας

ἥδεις ἂν, ὃς οὐκ

πρὸς τῷ θορυβωδέστεροί τε †φαίνονται.

A futurum existimo, vt huius adparatus illustrior sit species, si viris, quibus animi purgati sint, quo in numero vos estis, ornatum sit conclaue virorum potius, quam imperatoribus, & equitum magistris, & magistratuũ petitoribus. Ad ea Socrates: Semper tu nos contemnendo irrides, ait, quod sapientiæ discendæ nomine ingẽtem Protagoræ pecuniam dederis, & Gorgiæ, & Prodico, & aliis multis; nos vero videas nostramet opera sapientiæ studium consectari. Tum Callias: Equidem antehac, ait, occultabam multa, eaq; sapientiæ plena, quæ proferre poteram. Verum si iam apud me fueritis, demonstrabo vobis, esse me quantiuis hominem pretij. Socrates autem, & qui aderant ei familiares, initio collaudata, ceu par erat, ipsius inuitatione; cœnaturos se cum eo non policebantur. Quum autem præ se ferret, grauiter se laturum, si non sequerentur, comitati sunt eum. Deinde partim exercitati & vncti; partim etiam loti quũ essent, ingressi sunt. Autolycus apud patrem adsidebat, aliis vti conueniebat accũbentibus. Ac initio quidem, vbi statim aliquis animaduertisset, quid ageretur; elegantiam formæ a natura quiddam esse regium existimasset, præsertim si quis hanc, vt tum Autolycus, cum verecundia modestiaque coniunctam haberet. Primum enim, veluti quum noctu iubar aliquod exoritur, omnium oculos illud in se conuertit: ita tum quoque Autolyci venustas oculos omnium ad se trahebat. Deinde illorum, qui eum adspiciebãt; nemo erat, cuius animus hunc intuendo non adficeretur. Alij plus solito silebant, in aliis gestus etiam aliquis nouus cernebatur. Ac videntur quidem omnes spectatu digni, qui ab aliquo deum adflati detinentur: verum quibus a diis ceteris id accidit; præterquam quod adspectu sunt truculentiores, & in loquendo terribiliores, etiam vehementiores esse videntur. At vero qui ab amoris pudici numine adflati sunt, ij tũ quod oculos adtinet, amabiliores sunt; tũ vocem mitiorem fingunt; & gestus ad speciem quamdam maxime liberalem conformant. Quæ quum id temporis præ amore Callias faceret, conspicuus illis erat, qui essent huic deo initiati. Atque hi quidem cœnabant taciti, quasi mandatum hoc ipsis ab aliquo potiore fuisset. Philippus autem ioculator, quum fores pulsasset, iussit vt is, qui venerat auditum, quid vellet, renuntiaret intro; quinam esset, & quamobrem ad ipsos diuertere vellet.

" Athen. 14. p. 309. 25. 46; Casaub. c. 1. explicat πρόσχεσθαι.

Addebat, se instructum adesse ab omnibus rebus necessariis, ad sumendum cœnam alienam. Etiam puerũ aiebat admodum premi, tum quod nihil ferret, tũ quod esset impransus. Quibus auditis Callias: Turpe fuerit, ait, o viri, tectum ei denegare. Quamobrem ingrediatur sane. Simul vultu ad Autolycum conuerso, cuiusmodi scilicet is iocus illi visus esset, considerabat. Philippus autem quum ad virile contubernium constitisset, vbi tum cœnabatur: Nostis, ait, omnes, esse me ioculatorẽ. Lubens autem veni, quod magis esse ridiculum existimarem, ad cœnã inuocatum accedere, quã si inuitatus essem. Accumbito igitur, ait Callias. Nam quotquot heic adsunt, toti rebus abundant seriis, vt vides, ac risu fortassis indigent. Inter cœnandum Philippus statim ridiculi quiddam dicere conabatur, vt nimirum perageret ea, quorum caussa vocari plerumque ad cœnas consueuerat. Verum vbi risum non mouisset, moleste id se ferre non obscure indicabat: nec multo post, rursum aliud quiddam rei ridiculæ proferre volebat. Quum autem ne tum quidem ad id arrisissent, a cibis abstinuit; ac interim cœnantibus aliis, caput obnubens, ita iacebat. Et Callias: Quid hoc rei est, Philippe? ait. Num te dolor aliquis inuasit? Tum ille suspirans: Ingens profecto quidam, inquit, mi Callia. Quippe quum risus ex hominum vita perierit, actum est de rebus meis. Nam antehac propterea vocabar ad cœnas, vt quotquot adessent, excitato per me risu exhilararentur. Nunc vero cuius me rei caussa quispiã inuitet? Etenim seria proferre nõ magis equidem possum, quam immortalis fieri: neque vocabit me quisquam scilicet, vt a me vicissim inuitetur, quod norint omnes, prorsus in more non esse, vt cœna meas in ædes inferatur. Atq; interim dum hæc diceret, nares emungebat, & voce fletum egregie exprimebat. Quamobrem omnes hominem cõsolari, quasi mox risuri essent; atq; vti cœnaret, hortari; Critobulo in hac cõmiseratione cachinnum tollente. Ibi Philippus, qui risum audiisset, detecta facie suum ipsius animum cohortatus, vti confideret, non defutura sibi conuiuia, rursus cœnabat. Mensis tamdem ablatis, ac libationibus pæaneque absolutis: Syracusanus quidam ad comesationem accedit, qui secum & tibicinam egregiam, & saltatricem ex earũ numero haberet, quæ

A σωνεσκευασμένος τὲ παρῆναι ἔφη πολύτα
" τὰ ὀπιτήδεια, ὥσϊε δεῖπνον παλλότεια. καὶ τὸν
" παῖδα δὲ ἔφη πολὺ πιέζεσθαι, ὅτά τε ὃ
" φέρον μηδὲν, καὶ ὅτὰ ὃ ἀνάριστον εἴη. ὁ οὖν
Καλλίας ἀκούσας ταῦτα, εἶπεν· ἀλλ' ὦνδρες, ἀγαθὸν τέγος γε φοινῆσαι. εἰσίτω οὖν. καὶ ἅμα ἀπέβλεψεν εἰς τὸν Αὐτόλυκον, δηλονότι ὀπισκωπῶν, τί ἐκείνῳ δόξει ὃ σκῶμμα εἶη. ὁ δ', ἅτὰ ὀπὶ τῷ ἀνδρῶνι, εἶδε ὃ δεῖπνον ὢν, εἶπεν· ὅτι μὴν γελωτοποιός εἰμι, ἴστε πολῖται. ἦκω δὲ προθύμως, νομίσας γελοιότερον εἶναι, ὃ ἄκλητον, ἢ ὃ κεκλημένον ἐλθεῖν ὀπὶ ὃ δεῖπνον. κατακλίνου τοίνυν, ἔφη ὁ Καλλίας. καὶ γὰρ οἱ παρόντες σπουδῆς μὴν, ὡς ὁρᾷς, μεστοὶ, γέλωτος δὲ ἴσως ἐνδεέστεροι. δεῖπνοιώντων δὲ αὐτῶν ὁ Φίλιππος γελοῖόν τι λύθις ἐπεχείρει λέγειν, ἵνα δὴ ὀπιτελοίη ὧνπερ ἕνεκα ἐκαλεῖτο ἑκάστοτε ὀπὶ τὰ δεῖπνα. ὡς δ' οὐκ ἐκίνησε γέλωτα, τότε μὲν ἀχθεσθεὶς φανερὸς ἐγίνετο. αὖθις δ' ὀλίγον ὕστερον ἄλλο τι γελοῖον ἐβούλετο λέγειν. ὡς δὲ οὐδὲ τότε ἐγέλασαν ἐπ' αὐτῷ, ἐν τῷ μεταξὺ παυσάμενος τὸ δείπνου, συγκαλυψάμενος κατέκειτο. καὶ ὁ Καλλίας· τί τοῦτ', ἔφη, ὦ Φίλιππε; ἀλλ' ἢ ὀδυνή σε εἴληφε; καὶ ὃς ἀναστενάξας εἶπε· ναὶ μὰ δί', ἔφη, ὦ Καλλία, μεγάλη γε. ἐπεὶ γὰρ γέλως ἐξ ἀνθρώπων ἀπόλωλεν, ἔρρῃ τὰ ἐμὰ πράγματα. πρόσθεν μὲν γὰρ τούτου ἕνεκα ἐκαλούμην ὀπὶ τὰ δεῖπνα, ἵνα διαφαίνοιντο οἱ σπουδαῖοι, δι' ἐμὲ γελῶντες· νῦν δ' τίνος ἕνεκα καὶ καλῇ μέ τις; ὅτε γὰρ ἔγωγε σπουδάσαι ἂν δυναίμην μᾶλλον, ἢ ὅτι ἀθάνατος γενέσθαι, ὅτε μὴν ὡς ἀντικληθησόμενος καλῇ μέ τις, ἐπεὶ πολῖται ἴσασιν, ὅτι ἀρχὴν οὐδὲ νομίζεται εἰς τὴν ἐμὴν οἰκίαν δεῖπνον εἰσφέρειν. καὶ ἅμα λέγων ταῦτα ἀπεμύττετό τε, καὶ τῇ φωνῇ σαφῶς κλαίειν ἐφαίνετο. πολῖται μὲν οὖν παρεμυθοῦντό τε αὐτὸν, ὡς † αὖθις γελασόμενοι, καὶ δεῖπνον ἐ- εὐθὺς
κέλευον· Κριτόβουλος δὲ καὶ ἐξεκάγχασεν ὀπὶ τῷ οἰκτισμῷ αὐτῷ. ὁ δὲ ὡς ἤκουσε τὸ γέλωτος, ἀνεκαλύψατό τε, καὶ τῇ ψυχῇ παρεκελεύσατο θαρρεῖν, ὅτι ἔσονται συμβολαί, πάλιν ἐδείπνει. ὡς δ' ἀφῃρέθησαν αἱ τράπεζαι, καὶ εἰσεισάσθη, καὶ ἐσαλπίσαν, ἤρχετό τις αὐλῆτρὶς ὀπὶ κῶμον συνεσκευασμένος δι' ἀνθρώπους, ἔχων τε αὐλητρίδα ἀγαθὴν, καὶ ὀρχηστρίδα

Athen. xi. p. 248, 35.

ερίδα τῶν τὰ θαύματα δυναμένων ποιεῖν, καὶ παῖδα πάνυ γε ὡραῖον, καὶ πάνυ καλῶς κιθαρίζοντα, καὶ ὀρχούμενον. ταῦτα δὲ καὶ ἐπιδεικνὺς ὡς ἐν θαύματι, ἀργύριον ἐλάμβανεν. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἡ αὐλητρὶς μὲν ηὔλησεν, ὁ δὲ παῖς ἐκιθάρισε, καὶ ἐδόκουν μάλα ἀμφότεροι ἡδέως διάγειν, εἶπεν ὁ Σωκράτης· νὴ δί' ὦ Καλλία τελέως ἡμᾶς ἑστίας. οὐ γὰρ μόνον δεῖπνον ἀμεμπτον παρέθηκας, ἀλλὰ καὶ θεάματα καὶ ἀκροάματα ἥδιστα παρέχῃς. (καὶ ὃς ἔφη· τί οὖν; εἰ καὶ μύρον τις ἡμῖν ἐπένεγκαι, ἵνα καὶ δυωδίᾳ ἑστιώμεθα; μηδαμῶς, ἔφη ὁ Σωκράτης. ὥσπερ γάρ τοι ἑκάστῃ ἄλλη μὲν γυναικὶ, ἄλλη δὲ ἀνδρὶ καλή, οὕτω καὶ ὀσμὴ ἄλλη μὲν ἀνδρὶ, ἄλλη δὲ γυναικὶ πρέπει. καὶ γὰρ ἀνδρὸς μὲν δήπου ἕνεκα αἱ μὴ δεόμεναι μύρου χρίονται. αἱ μέντοι γυναῖκες, ἄλλως τε καὶ ὦ νύμφαι τὴν ἡλικίαν τυγχάνουσαι, ὥσπερ ἡ Νικηράτου, καὶ Κριτοβούλου, μύρου μὲν οὐδὲν δέονται. αὐταὶ γὰρ τούτου ὄζουσιν. ἐλαίου δὲ τῷ ἐν γυμνασίοις ὀσμὴ καὶ πάσῃ ἡδίων ἢ μύρου γυναιξὶ, καὶ ἀπούσα ποθεινοτέρα. καὶ γὰρ δὴ μύρῳ μὲν ὁ ἀλειφόμενος καὶ δοῦλος καὶ ἐλεύθερος, λύθις ἅπας ὅμοιον ὄζει· αἱ δὲ ἀπὸ τῶν ἐλευθερίων πόθων, ὀσμαὶ, ἐπιτηδευμάτων τε πρέποντος, καὶ χρόνου πολλοῦ δέονται, εἰ μέλλουσιν ἡδείαί τε καὶ ἐλευθέριοι ἔσεσθαι· καὶ ὁ Λύκων εἶπεν· ὀκοῖων νέοις μὲν ἂν εἴη ταῦτα. ἡμᾶς δὲ τοὺς μηκέτι γυμναζομένους τίνος ὄζειν δεήσει; καλοκἀγαθίας νὴ δί', ἔφη ὁ Σωκράτης. καὶ πόθεν ἄν τις τοῦτο τὸ χρῖσμα λάβοι; οὐ μὰ δί', ἔφη, οὐ θύρᾳ τῶν μυροπωλῶν. ἀλλὰ πόθεν δή; ὁ μὲν Θεόγνις ἔφη,

Εὖ λῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι· ἢν δὲ κακοῖσι
† Συμμιγῇς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.

καὶ ὁ Λύκων εἶπεν· ἀκούεις ταῦτα ὦ υἱέ; ναὶ μὰ δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ χρῆταί γε. ἐπεὶ ἐγὼ νικηφόρος † ἐβούλετο τὸ παγκράτιον γενέσθαι, σοὶ σοὶ σκεψόμενος ἄν, ὃς ἂν δοκῇ αὐτῷ ἱκανώτατος εἶναι † εἰς ταῦτα ἐπιτηδεύσας, τούτῳ συνείης. οἱ δὲ ταῦτα δὴ πολλοὶ ἐφθέγξαντο. καὶ ὁ μέν τις αὐτῶν εἶπε· ποῦ οὖν ἔστι τοῦτον διδάσκαλον; ὁ δέ τις, ὡς οὐδὲ διδακτὸν † τοῦτον εἴη· ἕτερος δέ τις, ὡς εἴπερ τι καὶ ἄλλο, καὶ τοῦτο *μαθητέον.

quæ mira quædã efficiunt, itemq; formosum admodum puerum, belle admodũ canentem cithara, & saltantem. Atq; hæc ille miraculi loco exhibendo, pecuniam accipiebat. Posteaquam tibicina & puer cecinissent, illa tibia, hic cithara, viderenturq; satis homines exhilarasse: Profecto mi Callia, inquit Socrates, conuiuio nos absoluto rebus omnibus excipis. Non enim tantum cœnam minime contemnẽdam nobis adposuisti, sed etiã spectacula & acroamata iucundissima exhibes. Tũ ille: Quid ergo? inquit, si quis vnguentum nobis adtulerit, vt etiã fragrantia odoris excipiamur? Nequaquam, ait Socrates. Nam vti vestis alia viro, alia mulieri pulchra est: sic alius odor virum, alius mulierem decet. Nemo certe virorum vnguento viri causſa sese vngit. Mulieres vero, præsertim si sponsæ sint, quemadmodum iam est illa Nicerati, & Critobuli, nec illiæ quidem vnguẽto indigent aliunde. Nam ipsæmet vnguentum redolent. At odor olei, quo in gymnasiis vtimur, si quidem adsit, gratior est, quã vnguenti mulieribus, & magis si absit expetitur. Etenim si quis vnguento sit delibutus, siue seruus, seu ingenuus; mox illorum quiuis eodem modo redolet. At qui sunt ex laboribus exercitiorum liberalium odores, primum & exercitationes & lõgum tempus desiderant, si quidem & suaues & liberales esse debeant. Tum Lyco: Hæc igitur ad iuuenes pertinẽt, ait. Nos autem, qui exercitiis illis nõ amplius vtimur, quid redolere debemus? Virtutem profecto & honestatem, ait Socrates. Atque vnde quis illud vngẽtum sumserit? Nequaquam certe, ait, ab vnguentario. Vnde igitur quæso? Theognis dixit,

Tradent nempe boni bona. sed si vixeris inter
Prauos amittes quod tibi mentis adest.

Tum Lyco: Audis hæc, inquit, fili? Audit profecto, ait Socrates, & quidem ad vsum confert. Quapropter vbi talis quinquertij victor fieri volet, te in consilium adhibebit, vt eius vti consuetudine possit, qui ad exercendum hoc studij genus illi maxime conducturus videbitur. Atque heic varij multorum sermones erant. Vnus inter alios aiebat: Vbinam ad hoc magistrum reperiet? Alius ne doceri quidem id posse, dicebat. Rursus alius quispiam, si quid esset aliud, quod disci posset, hoc certe posse.

Athen. 15. p. 686. D.

Socrates de vnguẽti vsu disserit.

v. 34.

Tum Socrates: Quando cõtrouersum hoc est, inquit, in aliud tẽpus reiiciamus. Nunc quæ proposita sunt, absõluamus. Nã video saltatricem hanc adstare, & orbes quemdam ei adferre. Secundum hæc tibia canebat illa altera, & adstans saltatrici quidam, rotulas ei tradebat ad duodecim. Quibus acceptis illa, simul & saltabat, & vibratas iactabat sursum, facile coniiciens, quam tam in altitudinem coniiciendæ essent, vt eas concinne posset excipere. Tum Socrates: Quum ex aliis rebus, inquit, amici, tũ ex iis, quæ puella hæc præstat, perspicuum est: sexus muliebris indolem nihilo deteriorem esse vîrili, nisi quod & consilium, & robur quoddam eum deficiat. Quapropter si cui vestrum vxor est, fidenter eam doceat, quidquid tamdem sit, in quo illam peritam habere cupit. Heic Antisthenes: Cur igitur, ait, qui ea sis in sentẽtia, Socrates, non tu quoque Xanthippam instituis, quam vxorem habes omnium, quæ sunt, & fuerunt, vt arbitror, & deinceps erunt, acerbissimam? Quod, inquit, eos etiam video, qui equestris rei peritissimi fieri volunt, non illos sibi equos comparare, qui lubentissime pareant; sed valde animosos. Existimãt enim se, si tales cohibere possint, facile alios etiam equos tractaturos. Itaq; & ipse quum vti hominum consuetudine cuperem, hanc mihi quæsiui; quod futurum scirem, vt si eam tolerare possem, facile cum vniuersis hominibus ceteris versarer. Atque hæc oratio sic tum proferri visa est, vt minime a scopo aberraret. Secundum hæc illatus est circulus quidam, gladiis erectis vndique plenus. Atque in hos gladios illa saltatrix ita proruebat, vt supra eos euecta, tamdem in caput prouoluere-tur. Itaque metuebant spectatores, ne quid accideret ei; quum illa confidenter ac tuto hæc faceret. Tum Socrates adpellato Antisthene: Non amplius contradicturos mihi spectatores arbitror, ait, quin fortitudo quoq; sub doctrinam cadat: quando hæc tametsi mulier sit, tam audacter in aduersos gladios pergit. Ad hęc Antisthenes: Ergo fuerit huic Syracusano, ait, optimum, vt saltatrice sua ciuitati ostensa dicat se, si pecuniam ei largiantur Athenienses, effecturum, vt audeant omnes Athenienses in hastas aduersas pergere? Tum Philippus: Profecto, inquit, lubenter equidem Pisandrum concionatorem spectare velim discentem hãc rationem prouoluendi se inter gladios in caput: qui nunc propterea,

Diogen. Laert. lib. 2. cap. 62.

Quamobrem Socrates Xantippam duxerit.

A ὁ οὖν Σωκράτης ἔφη· τοῦτο μὲν ὅπῃ ἀμφίλογόν ἐστιν εἰς αὖθις ἀποθώμεθα· νυνὶ δὲ τὰ προκείμενα ἀπολύσωμεν. ὁρῶ γὰρ ἔγωγε τινὰ δὲ τὴν ὀρχηστρίδα ἐφεστηκυῖαν, καὶ δοχεῖς τινὰ αὐτῇ προσφέρουσα. ἐκ τούτου δὴ ἡ μὲν αὐτῇ ἡ ἑτέρα παρεστηκὼς δέ τις τῇ ὀρχηστρίδι ἀνεδίδου δοκεῖς μέχρι δώδεκα. ἡ δ', λαμβάνουσα ἅμα τε ὠρχεῖτο, καὶ ἀνερρίπτει † διανεμούσας, συν- διανεμ-
λεκμαιομένη ὅσον ἐδύνατο ὑψος, ὡς ἐν ῥυ- νους,
θμῷ δὲ χεσθαι αὐτάς. καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν· ἐν
B πολλοῖς μέν, ὦ ἄνδρες, καὶ ἄλλοις δῆλον, καὶ ἐν οἷς ἔστι παῖς ποιεῖ, ὅτι ἡ γυναικεία φύσις οὐδὲν χείρων τοῦ ἀνδρός ἐστι τυχόν, γνώμης δὲ καὶ ἰσχύος δεῖται. ὥστε εἴ τις ὑμῶν γυναῖκα ἔχει, θαρρῶν διδασκέτω ὅ, τι βούλοιτ' ἂν αὐτῇ ὁπλισαμένῃ χρῆσθαι. καὶ ὁ Ἀντισθένης· πῶς οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὕτω γιγνώσκων, οὐ καὶ σὺ παιδεύεις Ξανθίππην, ἀλλὰ χρῇ γυναικὶ τῶν ὄντων, οἶμαι δὲ καὶ τῶν γεγενημένων, καὶ τῶν ἐσομένων, χαλεπωτάτῃ; ὅπη, ἔφη, ὁρᾷς καὶ τοὺς ἱππικοὺς
C βουλομένους εἶναι, οὐ τοὺς ὑποπεπτωκότας, ἀλλὰ τοὺς θυμοειδεῖς ἵππους κεκτῆσθαι· νομίζουσι γὰρ, ἢν τοὺς τοιούτους δυνῶνται κατέχειν, ῥᾳδίως γε τοῖς ἄλλοις ἵπποις χρήσεσθαι. κἀγὼ δὴ βουλόμενος ἀνθρώποις χρῆσθαι καὶ ὁμιλεῖν, ταύτην ἐκτησάμην, εἰδὼς, ὅτι εἰ ταύτην ἀνθρώπων ποιήσω, ῥᾳδίως τοῖς γε ἄλλοις ἅπασιν αὐθρώποις συνέσομαι. καὶ οὗτος μὲν δὴ ὁ λόγος οὐκ ἀπὸ σκοποῦ ἔδοξεν εἰρῆσθαι. μετὰ δὲ τοῦτο κύκλος εἰσῃέχθη τοῦ μέσους ξιφῶν ὀρθῶν. εἰς οὖν ταῦτα ἡ ὀρχηστρὶς ἐκυβίστα τε καὶ ἐξεκυβίστα
D ὑπὲρ αὐτῶν. ὥστε οἱ μὲν θεώμενοι ἐφοβοῦντο μή τι πάθῃ, ἡ δὲ θαρρούντως τε καὶ ἀσφαλῶς ταῦτα διεπεράτου. καὶ ὁ Σωκράτης καλέσας τὸν Ἀντισθένη, εἶπεν· οὗτοι τούς γε θεωμένους τάδε ἀντιλέξειν ἔτι οἴομαι, ὡς οὐχὶ καὶ ἡ ἀνδρεία διδακτόν, ὁπότε αὕτη, καίπερ γυνὴ οὖσα, οὕτω θαρραλέως εἰς τὰ ξίφη ἵεται. καὶ ὁ Ἀντισθένης εἶπεν· ἆρ' οὖν καὶ τῷδε τῷ συρακοσίῳ κρείττων, ὅτι δείξαντι τῇ πό-
E λει τὴν ὀρχηστρίδα εἰπεῖν, ἐὰν δίδωσιν αὐτῷ ἀθηναίοις χρήματα, † ποιήσει πολλοὺς ἀθη- ποιήσω
ναίους θαρραλέως ὁμόσε τοῖς λόγχαις ἰέναι; καὶ ὁ Φίλιππος· νὴ δί', ἔφη, καὶ μάλ' ἔγωγε ἡδέως ἂν θεώμην Πείσανδρον τὸν δημηγορικὸν μανθάνοντα κυβιστᾶν εἰς τὰς μαχαίρας, ὃς νῦν δέ-

ὃ μὴ

ὃ μὴ δυνάσθαι λόγχας ἀντιβλέπειν, οὐδὲ A quod haſtas aduerſas intueri nequeat, ne
συστρατεύεσθαι ἐθέλοι. ἐκ τούτου ὁ παῖς ὠρ- quidem cum aliis militatum ire vult. De-
χήσατο. καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν· εἶδες, ἔφη, ὡς inde puer ſaltabat, ac Socrates: Videtis, in-
καλὸς παῖς ὤν, ὅμως σὺ τοῖς σχήμασιν ἔτι quit, quam elegans hic puer ſit, verum ſi
καλλίων φαίνεται, ἢ ὅταν ἡσυχίαν ἄγῃ. καὶ ὁ geſtus adhibeat, etiam elegantior videa-
Χαρμίδης εἶπεν· ἐπαινοῦντι ἔοικας τὸν ὀρχη- tur, quam ſi quieſcat. Tum Charmides:
στοδιδάσκαλον. ναὶ μὰ τὸν δί', ἔφη ὁ Σωκρά- Videris, ait, mihi magiſtrum ſaltationis
της. καὶ γὰρ ἄλλο τι παρεσκεύακα, ὅτι οὐδὲν ἀρ- huius laudare velle. Sic eſt profecto, in-
γὸν τῶν σωμάτων ἐν τῇ ὀρχήσει ἐᾷ, ἀλλ' ἅμα quit Socrates. Nam præterea quiddam a-
καὶ βάχλος καὶ σκέλη καὶ χεῖρες ἐγυμνάζοντο, ὥσπερ χρὴ ὀρχεῖσθαι τὸν μέλλοντα εὖ φο- B liud animaduerti, quod videlicet in ipſa
ρώτερον δὲ σῶμα ἕξειν. καὶ ἐγὼ μήν, ἔφη, πολὺ ſaltatione nulla pars corporis otioſa eſſet:
ἂν ἡδέως, ὦ συρακόσιε, μάθοιμι τὰ σχήματα ταῦτα σοῦ. καὶ ὅς· τί οὖν χρήσῃ αὐτοῖς; ἔφη. ὀρ- ſed ſimul & collum, & crura, & manus ex-
χήσομαί νη δία. σὺ ταῦτα δὴ ἐγέλασαν ἅπαν- ercerentur, quemadmodum ſaltare con-
τες. καὶ ὁ Σωκράτης μάλα ἐσπουδακότι ἔοικε τῷ σχήματί τινι, ἔφη, ἐπ' ἐμοί; πότε- uenit eum, qui corpus agilius habere velit.
ρον ὅτι ταῦτα, εἰ βούλομαι γυμναζόμενος Ac equidem, ait, perlubenter, mi Syracu-
μᾶλλον ὑγιαίνειν, ἢ εἰ ἥδιον ἐσθίειν καὶ καθεύ- ſane, geſtus hos abs te diſcerem. Et ille:
δειν, ἢ εἰ τοιούτων γυμνασίων ὀπτῶμαι, μὴ ὥσ- Cuinam igitur, ait, vſui tibi fuerint? Salta-
περ οἱ δολιχοδρόμοι τὰ σκέλη μὲν παχύνον- C bo ſcilicet. Tum vero ſublatus ab omni-
ται, τὼ δὲ ὤμοιν λεπτύνονται, μηδὲ ὥσπερ οἱ bus riſus. Et Socrates vultu maxime ad ſe-
πύκται τὼ μὲν ὤμοιν παχύνονται, τὰ δὲ σκέ- riam quamdam ſpeciem compoſito: Mea-
λη λεπτύνονται, ἀλλὰ πάντα ἅμα πονῶν τῷ ne cauſſa ridetis? inquit. Num id propter-
σώματι, πῶς ἰσορρόπων ποιήσῃ; ἢ ἐπ' ἐκείνῳ γε- ea, quod exercēdo me efficere cupio, vt re-
λᾶτε, ὅτι δεήσει με συγγυμναστὴν ζητεῖν, οὐδὲ ctius valeam, vel quod maiori cum volu-
ἐν ὄχλῳ, πρεσβύτην ὄντα, ἀποδύεσθαι, ἀλλ' ptate cibis veſci ac dormire velim, vel
ἀρέσκει μοι οἶκος ἑπτάκλινος, ὥσπερ καὶ νῦν quod hæc exercitia deſidero, vt mihi non,
τῷδε τῷ παιδὶ ἦρκεσε τόδε τὸ οἴκημα ἐνδρῶσαι. καὶ χειμῶνος μὲν ἐν σκιᾷ γυμνάσομαι, ὅταν δὲ ἄγαν καῦμα ᾖ, ἐν σκιᾷ. ἢ τό- D quemadmodum in ſtadio currentibus vſu-
δε γελᾶτε, εἰ μείζω τὸ καρδιακὸν πῦρ ἔχων, μετεωρότερον βούλομαι ποιῆσαι αὐτό; ἢ οὐκ ἴσθ', ὅτι ἔναγχος ἑώρων Χαρ- uenit, crura compactiora fiant, humeri
μίδην οὑτοσὶ κατέλαβέ με ὀρχούμενον; ναὶ tenuiores; nec pugilū inſtar humeri craſ-
μὰ τὸν δί', ἔφη ὁ Χαρμίδης· καὶ τὸ μέν γε ſeſcant, crura adtenuentur: ſed toto cor-
πρῶτον ἐξεπλάγην, καὶ ἔδεισα μὴ μαίνοιο. pore laborando, vniuerſum etiam eodem
ἐπεὶ δέ σου ἤκουσα ὅμοια οἷς νῦν λέγεις, καὶ vt robore polleat, efficiam? An potius ea
αὐτὸς ἐλθὼν οἴκαδε ὠρχούμην μὲν οὔ, (οὐ de cauſſa ridetis, quod minime futurum ſit
γὰρ πώποτε τοῦτ' ἔμαθον) ἐχρησάμην δὲ neceſſarium, vt quæram exercitationis ſo-
ταῦτα γὰρ ἠπιστάμην. νὴ δί', ἔφη ὁ Φίλιπ- E cium, neque vt in turba me prouectæ vi-
πος. καὶ γὰρ σοῦν οὕτω τὰ σκέλη τοῖς ὤμοις ræ ætatis exuam: ſed ſuffectura mihi ſit do-
φαίνῃ ἰσοφόρα ἔχων, ὥστε δοκεῖς ἐμοί, κἂν mus ſeptem lectulorum capax, quemad-
εἰ τοῖς ἀγορανόμοις ἀφιστῷς ὥσπερ ἄρτους modum huic etiam puero ſatis hoc con-
τὰ κάτω πρὸς τὰ ἄνω, ἀζήμιος ἂν ἡμέσθαι. claue fuit, in quo ſudaret? Tum quod per
hiemem ſub tecto me ſim exercituru̇s, vi-
ciſſim vbi magnus æſtus fuerit, in vmbra.
An id potius ridetis, quod quum ampliorem, quam par ſit, ventrem habeam, reddere hunc aliquanto minorem velim? An neſcitis Charmidem hunc nuper admodum me ſaltantem mane deprehendiſſe? Virgil. 1. 2. p. 60. Profecto ſic eſt, ait Charmides. Et initio quidem obſtupui, ac ne inſanires, veritus ſum. Verum vbi te audiui conſimilia dicere iis, quæ nunc dicis: etiam ipſe domum vbi veniſſem, nō ſaltabam quidem, quando id numquam didici; ſed manibus geſticulabar, quod facere noram. Eſt ita profecto, inquit Philippus. Nam crura videris tam æqualis habere cum humeris ponderis, vt ſi apud annonæ præfectos inferiorum pōdus examinares ad ſuperiora, ſicut in panibus fieri ſolet, non multatus euaderes.

Tum Callias: Me vero arcesse, ait, mi Socrates quum saltādi rationem voles discere, vt tibi me opponam, & vna discam. Age vero, inquit Philippus, etiam mihi tibiam inflet, vt & ipse saltem. Quumq; surrexisset, hinc inde incedebat ac pueri puellæq; saltationem imitabatur. Primū vero, quod prædicassent puerum, qui ex gestibus etiā pulchrior exstitisset: ipse contra, quamcumque corporis partem mouisset, vt magis ille motus, quam esset reabse, ridiculus videretur, effecit. Quod autem puella flexo retro corpore rotas imitaretur, id ipse sic exhibebat; vt in anteriorem partem sese demittens, rotas imitari conaretur. Tamdem quia puerum laudabant, qui inter saltandum corpus vniuersum exerceret: iussa fidicina celeriorem aliquem numerum proferre, cura, manus, caput, omnia simul iactabat. Posteaquam defatigatus esset: Hoc argumento est, inquit in lectulum procumbens, etiam meas saltationes egregie corpus exercere, quod sitiam. Infundat mihi puer magnam illam pateram. Et nobis quoque, subiecit Callias. Quippe nos etiam sitimus, dum te ridemus. At Socrates: Enimuero, ait, o viri, etiam mihi vel maxime videtur esse bibendum. Nam reuera vinum, dum animos rigat, mærores quidem perinde, ac mādragoras homines, sopit; & hilaritates perinde, ac oleum flammam, excitat. Videtur autem mihi hominum quoque corporibus idem accidere, quod terra nascentibus. Nam quum hæc a Deo rigantur imbre nimio, non possunt erigi, nec ab auris perflari. At vbi tantum hauriunt, quantum eis gratum est: admodum erecta incrementum sumunt, ac florentia consequuntur, vt fructus ferant. Ita nos quoque, si potum immodicum infundamus, mox & corpora nobis, & animi vacillabunt; ac ne quidem respirare, nedum proferre quidquam poterimus. † At si pueri minutis poculis crebro nos quasi rore quodam adsperserint, vt & ipse verbis Gorgianis vtar, tum scilicet non coacti a vino temulenti fiemus, sed persuasi ad ludicra descendemus. Atque hæc tunc omnibus ita placuerunt. Philippus autem adiecit, debere pocillatores imitari strenuos aurigas in eo, vt pocula celeriuscule circumagerent: quod quidē a pocillatoribus est factum. Secūdum hæc lyra puer ad tibiā accōmodata, & cithara vtebatur, & canebat.

Athen. xi. p. 248, 23.

" ita Athenæus.

† Cic. in Catone maiore: Delectant me pocula, sicut in symposio Xenophontis, minuta & roscida.

" ita Athen.

A καὶ ὁ Καλλίας εἶπεν· ὦ Σώκρατες, ἐμὲ μὲν παρακάλει, ὅταν μέλλῃς μανθάνειν ὀρχεῖσθαι, ἵνα σοι ἀντιστοιχῶ τε καὶ συμμανθάνω. ἄγε δή, ἔφη ὁ Φίλιππος, καὶ ἐμοὶ αὐλησάτω, ἵνα κἀγὼ ὀρχήσωμαι. ὅπως δὲ ἀνέξῃ, διῆλθε μιμούμενος τήν τε τοῦ παιδὸς καὶ τὴν τῆς παιδὸς ὄρχησιν. καὶ τοιοῦτον μὲν, ὅτι ἐπῄνεσαν, ὡς ὁ παῖς σὺν τοῖς σχήμασιν ἔτι καλλίων ἐφαίνετο, ἀπαπέδειξεν ὅ, τι κινοίη τὸ σῶμα τοῦ, ἄφρων τῆς φύσεως γελοιότερον. ὅπι δὲ ἡ παῖς εἰς τοὔπιB σθεν καμπτομένη ἔρχοις ἐμιμεῖτο, ἐκεῖνος ταῦτα εἰς τοὔμπροσθεν ὑπικύπτων, μιμεῖσθαι δοκῶν, ἐπῃρώτα. τέλος δ', ὅτι τὸν παῖδ' ἐπῄνουν, ὡς ἐν τῇ ὀρχήσει ἄφρων τὸ σῶμα γυμνάζοι, κελεύσας τὸν αὐλητρίδα θᾶττον ῥυθμὸν ἐπάγειν, ἅμα πόδα, καὶ σκέλη, καὶ χεῖρας, καὶ κεφαλήν. ὅπως δὲ ἀπειρήκοι, καταγελιόμενος εἶπε· τεκμήριον, ὦ ἄνδρες, ὅτι καλῶς γυμνάζομαι καὶ τὰ ἐμὰ ὀρχήματα. ἔγωγ' οὖν διψῶ, καὶ ὁ παῖς ἐγχεάτω μοι τὸν μεγάC λην φιάλην. νὴ Δί', ἔφη ὁ Καλλίας, καὶ ἡμῖν γε, ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς διψῶμεν ὅτι σοὶ γελῶντες. ὁ δ' αὖ Σωκράτης εἶπεν· ἀλλὰ πίωμεν, ὦ ἄνδρες, ἐμοὶ δοκεῖ. τῷ γὰρ ὄντι ὁ οἶνος ἔοικε θεῶν τὰς ψυχὰς, τὰς μὲν λύπας, ὥσπερ ὁ μανδραγόρας τοὺς ἀνθρώπους, κοιμίζειν, τὰς δὲ φιλοφροσύνας, ὥσπερ ἔλαιον φλόγα, ἐγείρειν. δοκεῖ μέντοι μοι καὶ τὰ τῶν † ἀνδρῶν σώματα ἀνδρῶν συμπόσια τοῦτα ταῦτα παθεῖν, ἅπερ καὶ τὰ τῶν ἐν γῇ φυομένων. καὶ γὰρ ἐκεῖνα, ὅταν μὲν ὁ θεὸς αὐτὰ ἄγαν D ἀθρόως ποτίζῃ, οὐ δύναται ὀρθοῦσθαι, οὐδὲ ταῖς αὔραις ἁπτεσθαι. ὅταν δ' ὅσῳ ἥδεται ἐπιμέτρως πίνῃ, καὶ μάλα ὀρθά τε αὔξεται, καὶ θάλλοντα ἀφικνεῖται εἰς τὴν καρποφορίαν, οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς, ἐὰν μὲν ἀθρόον τὸν ποτὸν ἐγχεώμεθα, ταχὺ ἡμῖν καὶ τὰ σώματα καὶ αἱ γνῶμαι σφαλοῦνται, καὶ οὐδὲ ἀναπνεῦσαι. μὴ ὅτι λέγειν τι δυνησόμεθα. ἐὰν δὲ ἡμῖν οἱ παῖδες μικραῖς κύλιξι πυκνὰ ὑπορραντίζωσιν, ἵνα κἀγὼ ἐν Γοργιείοις ῥήμασιν εἴπω, οὕτως ἐβιαE ζόμενοι τοῦ οἴνου μεθύειν, ἀλλ' ἀναπειθόμενοι τοῖς † παιγνιωδεστέροις ἀφιξόμεθα ἐνδεκῆ μὲν δὴ ταῦτα πᾶσι παιδιῶν δίκτυον τοῖς ἐγένετο δὲ ὁ Φίλιππος, ὡς χρὴ τοὺς οἰνοχόους μιμεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς ἁρματηλάτας, ἥττον τοῖς ἐλαύνουσι τὰς κύλικας. οἱ μὲν δὴ οἰνοχόοι οὕτως ἐποίουν. ἐκ δὲ τούτου συντρομοσμένῃ τῇ λύρᾳ τοῖς τὸν αὐλὸν ἐκιθάριστεν ὁ παῖς, καὶ ἦσεν.

ἔνθα

ἔνθα δὴ ἐπήνεσαν μὲν ἅπαντες, ὁ δὲ Χαρμίδης ἔφη· ἀλλ' ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ Σωκράτης ἔφη τὸν οἶνον, οὕτω καὶ αὕτη ἡ κεφάλαιος τῶν τε παίδων τὸ ὥρας καὶ τῶν φίλων ἡδὺς μὲν λύπας κοιμίζειν, τὸν δ' ἀφροδίτην ἐγείρειν. ἐκ τούτου δὴ πάλιν εἶπεν ὁ Σωκράτης· ἔοικε μὲν δή, ὦ ἄνδρες, ἱκανοὶ τέρπειν ἡμᾶς φαίνονται· ἡμεῖς δὲ τούτων οἷοί ἐσμεν ὅτι πολὺ βελτίονες οἰόμεθα εἶναι. ἆρ' οὐκ αἰσχρὸν οὖν, εἰ μηδὲν ὅτι χρήσιμον συνόντες ὠφελοῖμεν, ἢ ὠφραίνοιμεν ἀλλήλους; ἀλλὰ δεῦρο εἴ τινα ἡμῖν ἔχεις, ποίων λόγων ἀπολαύοντες μάλιστ' ἂν τοῦτο ποιοῖμεν. ἐγὼ δέ, ἔφη, ἡδέως ἂν ἀπολαύοιμι τοῦδε Καλλίου τὴν ὑποσχεσιν. ἔφη γὰρ δήπου, εἰ συνδειπνοῖμεν, ὅτι δείξειν τὸν αὐτοῦ σοφίαν. καὶ ὅτι δείξω γε, ἔφη, ἐὰν καὶ ὑμεῖς ἅπαντες εἰς μέσον φέρητε ὅτι ἕκαστος ὅτι σοφὸς ἀγαθόν. ἀλλ' οὐδείς σοι, ἔφη, ἀντιλέγει, ὅ μὴ καὶ λέξειν ὅ, τι ἕκαστος ἡγεῖται πλείστου ἄξιον ὅτι σοφὸν εἶναι. ἐγὼ μὲν δή, ἔφη, λέγω ὑμῖν, ἐφ' ᾧ μέγιστον φρονῶ. ἀνθρώπους γὰρ οἶμαι ἱκανοὺς εἶναι βελτίους ποιεῖν. καὶ ὁ Ἀντισθένης εἶπε, πότερον τέχνῃ τινὰ βαναυσικῇ, ἢ καλοκαγαθίαν διδάσκων; ἢ καλοκαγαθία ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη. νὴ Δί', ἔφη ὁ Ἀντισθένης, ἥγε καὶ μαλακωτάτη. ἐπεί τοι ἀνδρεία μὲν καὶ σοφία ἔστιν ὅτε βλαβερὰ καὶ φίλοις καὶ πόλει δοκεῖ εἶναι, ἡ δὲ δικαιοσύνη οὐδὲ κατ' ἓν συμμίγνυται τῇ ἀδικίᾳ. ἐπεὶ δὴ σὺ καὶ ἡμῶν ἕκαστος εἴπῃ ὅ, τι ὠφέλιμον ἔχει, τότε κἀγὼ οὐ φθονήσω εἰπεῖν τὴν τέχνην, δι' ἧς τοῦτο ἀναφαίνομαι. ἀλλὰ σὺ αὖ, ἔφη, λέγε ὦ Νικήρατε, ὅτι ποίᾳ ὅτι σπουδῇ μέγα φρονεῖς. καὶ ὃς εἶπεν· ὁ πατήρ ὅτι μελέτης ἕνεκα, ὅπως ἀνὴρ ἀγαθὸς γενοίμην, ἠνάγκασέ με πρῶτα τὰ Ὁμήρου ἔπη μαθεῖν. καὶ νῦν δυναίμην ἂν Ἰλιάδα ὅλην καὶ Ὀδύσσειαν ἀπὸ στόματος εἰπεῖν. ἐκεῖνο δή, ἔφη ὁ Ἀντισθένης, λέληθέ σε ὅτι καὶ οἱ ῥαψῳδοὶ πρῶτα ὅτι ταῦτα τὰ ἔπη; καὶ πῶς ἄν, ἔφη, λελήθοι ἀκροώμενόν γε αὐτῶν ὀλίγου ἂν ἑκάστην ἡμέραν; οἶσθά τι οὖν ἔθνος, ἔφη, ἠλιθιώτερον ῥαψῳδῶν; οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη ὁ Νικήρατος, οὐκοῦν ἔμοί γε δοκεῖ. δῆλον γάρ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὅτι ταῖς διανοίαις οὐκ ὅτι σὺ Σιμωνίδου τοῦ, καὶ Ἀναξιμάνδρῳ, καὶ ἄλλοις πολλοῖς πολὺ δέδωκας ἀργύριον, ὥστε οὐδέν σε τῶν πολλοῦ ἀξίων λέληθε.

AQuod quum laudassent vniuersi, Charmides ait: Mihi vero videtur, o viri, quemadmodum de vino dixit Socrates, ita puerilis hæc venustas commista sonis illis mœrores sopire, ac venerem excitare. Tum Socrates rursum: Videntur hi quidem, ait, o viri, satis delectare nos posse: verum sat scio nos existimare, quod illis multo simus meliores. An nõ igitur est turpe nos, quum vna simus, non eniti, vt nonnihil inuicem & commodi nobis, & hilaritatis adferamus? Tum vero complures: Ergo tu nobis
B exponito, inquiũt, quos adtingere sermones oporteat, vt id maxime consequamur. Equidem, ait, lubentissime frui Callię promisso velim. Dicebat enim, si cum ipsõ cœnaremus, ostentaturum se nobis sapientiam suam. Ostendam equidem, ait, si quidem vos quoque vniuersi, quidquid boni nostis singuli, in medium contuleritis. At nemo est, qui aduersetur, ait, quo minus indicaturus sit, quidnam quisque maxime faciundum scire se arbitretur. Ego igitur vobis dico, quo me potissimum efferam.
C Nam arbitror posse me homines meliores efficere. Tum Antisthenes: Vtrum, inquit, artem aliquam sordidam docendo, an honestatem? Iusticia est honestas. Est profecto, inquit Anthistenes, & quidem ea, de qua minime dubitari debeat. Nam fortitudo & sapientia nonnumquam & amicis, & reipublicæ videntur esse noxiæ: verum iusticia ne parte quidem minima cum iniusticia miscetur. Posteaquam igitur vnusquisque nostrum dixerit, quid habeat rei vtilis, tum & ego dicere nõ grauabor, quanam illud arte efficiam. Tu vero, Nicera-
D te, dicito nobis, cuius scientiæ caussa elato sis animo. Pater meus, ait Niceratus, quũ studiose daret operam, vt in virum honestum ac bonum euaderem, coegit omnes Homeri me versus discere. Iamque adeo possem totam Iliadem & Vlyssean de memoria promtam recitare. Verum ignoras, inquit Antisthenes, etiã omnes versuum recitatores eosdẽ versus tenere? Qui possim ignorare? ait, quum propemodum singulis eos diebus audiam. An igitur vllam
E rationem hominum stultiorem nosti, quam sint illi recitatores? Nõ profecto, inquit Niceratus, non ita mihi videtur. Perspicuum est enim, ait Socrates, illos versuum sententias non intelligere. Tu autem Stesimbroto, & Anaximandro, & multis aliis non parum pecuniæ dedisti: quo fit, vt nihil eorũ, quæ magni sunt facienda, igno-

res. Quid tu vero Critobule, inquit, habes rei quo te plurimum effers? Ob formę elegantiam, ait. Num igitur & tu, inquit Socrates, dicere poteris, te pulchritudine tua posse nos meliores reddere? Ni possim id, perspicuum est, me nullius hominem pretij visum iri. Quid tu autem Antisthenes? ait, quam ob rem te effers? Ob diuitias, inquit. Quem rursus Hermogenes interrogabat, an multum haberet argenti. At is cum iureiurando, ne obolum quidem habere se ait. Sed multum agri possides? inquit. Fortasse tantum, respondit, quantum huic Autolyco satis sit, de quo se puluere conspergat. Sed & tu audiendus es. Quanam re, Charmides, temet effers? Equidē me, inquit, ob paupertatem effero. Profecto, ait Socrates, iucūdam quidem ac gratam ob rem: quæ minime obnoxia est inuidiæ, minime pugnas de se concitat, sine custodia seruari potest, neglecta denique vires adquirit. At tu Socrates, inquit Callias, qua re fretus de te magnifice sentis? Ille vultu maximam ad grauitatem composito: Lenocinio, respondit. Quumque risissent omnes: Vos quidem ridere, inquit, at ego scio me magnam accipere posse pecuniæ copiā, si hac arte velim vti. Et Lyco Philippum indicans: Tu quidem, ait, idcirco te effers, quod risum excitare potes? Iustius, inquit, mea quidem sententia, quā Philippides histrio, qui mirifice propterea superbit, quod multis lacrumas excutere possit. An non tu quoque, mi Lyco, subiecit, Antisthenes, indicabis, quam ob causam elato sis animo? An non vobis omnibus notum est, ait, id ob filium hūc meum fieri? Atque is ipse, subiecit aliquis, haud dubie propterea, quod victoriam sit adeptus. Et Autolycus quum erubuisset: Minime profecto, inquit. Ibi cōiectis in eum oculis omnium, qui quidem delectati essent, quod loquētem audiuissent, quidam ipsum interrogat: Quo igitur te iactas, Autolyce? Patre, inquit: simulque ad patrem se acclinabat. Quod vbi conspexisset Callias: Scis, inquit, mi Lyco, te omnium hominum esse opulētissimum? Id ego profecto, ait, ignoro. An igitur fugit te, quod ne regis quidem opes cum filio commutares? Ipso in facinore deprehensus sum, inquit, omnium, vti quidem videtur, hominum opulentissimus. Tu vero Hermogenes, ait Niceratus, qua re potissimum tibi places? Ob amicorum, inquit, virtutem & potētiam, & quod tales quum sint, nihilominus sua me cura complectantur. Tum omnes eum intueri, ac plerique in-

Plut. ἀποφθέγμ. Lacon. p. 376. V. ad Suid. in Δεινολόχας.

Αἱ τί δὲ σύ, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, ὅτι τινὶ μέγιστον φρονεῖς; ὅτι καλλῷ, ἔφη. ἦ οὖν καὶ σὺ ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἐξεῖς λέγειν, ὅτι τῷ σῷ καλλῷ ἱκανὸς εἶ βελτίους ἡμᾶς ποιεῖν; εἰ δὲ μή, δῆλόν γε, ὅτι φαῦλος φανοῦμαι τί γάρ σύ, εἶπεν, ὅτι τινὶ μέγα φρονεῖς, ὦ Ἀντισθένες; ὅτι πλούτῳ, ἔφη. ὁ δὲ Ἑρμογένης αἰρέτο, εἰ πολὺ εἴη αὐτῷ ἀργύριον. ὁ δὲ ἀπώμοσε μηδὲ ὀβολόν. ἀλλὰ γῆν πολλήν, ἔφη, κέκτησαι; ἴσως αἰ, ἔφη, Αὐτολύκῳ τούτῳ ἱκανὴν γοῦν τὸ ἐγχρισθῆναι. ἀκουστέον Β αἰ εἴη καὶ σοί. τί δὲ σύ, ἔφη, ὦ Χαρμίδη, ὅτι τινὶ μέγα φρονεῖς; ἐγὼ αὖ, ἔφη, ὅτι πενίᾳ μέγα φρονῶ. νὴ δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐπ' εὐχείρωτῳ γε τῷ σώματι. ὅτι γὰρ δὴ ἥκιστα μοι δοκεῖ φθονερόν, ἥκιστα ἂν πολεμάχην, καὶ ἀφύλακτον ὂν σώζοι, καὶ ἀμελούμενον ἰσχυρότερον γίγνοι. σὺ δὲ δή, ἔφη ὁ Καλλίας, ὅτι τινὶ μέγα φρονεῖς ὦ Σώκρατες; καὶ ὅς, μάλα σεμνῶς ἀναπασάμενος τὸ πρόσωπον, ὅτι μαστροπείᾳ, εἶπεν. ἐπεὶ δὲ ἐγέλασε ἐπ' αὐτῷ, ὑμεῖς μὲν γελᾶτε, ἔφη· ἐγὼ δὲ οἶδ' C ὅτι καὶ πολὺ ἂν πολλὰ χρήματα λαμβάνοιμι, εἰ βουλοίμην χρῆσθαι τῇ τέχνῃ. σύ γε μοί, δῆλον ἔφη ὁ Λύκων τὸν Φίλιππον, ὅτι τῷ γελωτοποιῷ μέγα φρονεῖς; δικαιότερον γάρ, ἔφη, οἶμαι ἢ Καλλιππίδης ὁ ὑποκριτής, ὃς ὑπερσεμνύνεται ὅτι δυνατὸς πολλοὺς κλαίοντας ποιῆσαι. οὐκοῦν καὶ σὺ ἔφη ὁ Ἀντισθένης, λέξεις ὦ Λύκων, ὅτι τινὶ μέγα φρονεῖς; καὶ ὅς ἔφη· ἃ γὰρ ἀποβλέπεις ἴσθι, ἔφη, ὅτι διὰ τοῦτο τῷ ὄντι γε μοί, ἔφη τις, δῆλον ὅτι ὅτι νικηφόρος εἶ. καὶ ὁ Αὐτόλυκος ὑπερυθριάσας εἶπε, μὰ δί' οὐκ ἔγωγε. ἐπεὶ δὲ ἀπέβλεψε πάντες ὅτι ἥκιστα αὐτὸν φωνήσαντος, προσέβλεψαν, ἤρετό τις αὐτόν, ἀλλ' ὅτι τῷ μισῶ ὦ Αὐτόλυκε; ὁ δ' εἶπεν, ὅτι τῷ παρὰ καὶ ἅμα συνεκλίθη αὐτῷ. καὶ ὁ Καλλίας ἰδών, ἆρ' οἶσθα, ἔφη, ὦ Λύκων, ὅτι πλουσιώτατος εἶ ἀνθρώπων; μὰ δί', ἔφη, ὅτι μοὐτοι ἐγὼ οὐκ οἶδα. ἀλλὰ λανθάνει σε, ὅτι οὐκ ἂν δέξαιο τὰ βασιλέως χρήματα ἀντὶ τῶν σῶν; ἐπ' ἀμφοτέροις εἰλημμαι, ἔφη, πλουσιώτατος, ὡς ἔοικεν, ἀνθρώπων ὤν. σὺ δ', ἔφη ὁ Νικήρατος, ὦ Ἑρμόγενες, ὅτι τινὶ μάλιστα ἀγάλλῃ; καὶ ὅς· ὅτι φίλων, ἔφη, ἀρετῇ καὶ δυνάμει, καὶ ὅτι τοιοῦτοί ὄντες ἐμοῦ ὅτι μέλονται. οὐκοῦν τοίνυν πάντες προσέβλεψαν αὐτόν, καὶ πολλοὶ

ἄμα

ἅμα ἤροντο, εἰ καὶ σφίσι δηλώσει αὐτούς. A
ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι οὐ φθονήσει. ἐκ τούτου ἔλεξεν ὁ
Σωκράτης· οὐκοῦν λοιπὸν ἂν εἴη ἡμῖν, ἃ ἕ-
καστος ὑπέσχετο ἀποδεικνύναι, ὡς πολλοῦ ἄξιά
ἐστιν. ἀκούοιτ' ἄν, ἔφη ὁ Καλλίας, ἐμοῦ πρῶ-
τον. ἐγὼ γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ, ᾧ ὑμῶν ἀκούω ἀπο-
ρούντων, τί τὸ δίκαιον, ἐν τούτῳ δικαιοτέρους
τοὺς ἀνθρώπους ποιῶ. καὶ ὁ Σωκράτης. πῶς, ὦ
λῶστε; ἔφη. διδοὺς νὴ δί' ἀργύριον. καὶ ὁ Αντι-
σθένης ἐπανατὰς μάλα ἐλεγκτικῶς αὐτὸν ἐπή-
ρετο· οἱ δὲ ἄνθρωποι, ὦ Καλλία, πότερον ἐν τῇ B
ψυχαῖς, ἢ ἐν τῷ βαλαντίῳ τὸ δίκαιόν σοι δο-
κοῦσιν ἔχειν; ἐν ταῖς ψυχαῖς, ἔφη. κἄπειτα σὺ
εἰς τὸ βαλάντιον διδοὺς ἀργύριον, τὰς ψυχὰς
δικαιοτέρας ποιεῖς; μάλιστα. πῶς; ὅτι διὰ τὸ
εἰδέναι, ὡς ἔστιν ὅτου πριάμενοι τὰ ἐπιτήδεια
ἕξουσιν, οὐκ ἐθέλουσι κακουργοῦντες κινδυ-
νεύειν. ἦ καὶ σοί, ἔφη, ἀποδιδόασιν ὅ, τι ἂν λάβω-
σι; μὰ τὸν δί', ἔφη, οὐ μὲν δή. τί δὲ ἀντὶ τοῦ ἀρ-
γυρίου; χάριτας; οὐ μὰ τὸν δί', ἔφη, οὐδὲ τοῦτο·
ἀλλ' ἔνιοι καὶ ἐχθιόνως ἔχουσιν, ἢ πρὶν λαβεῖν. C
θαυμαστά γ', ἔφη ὁ Αντισθένης, ἅμα εἰς βλέ-
πων, ὡς ἐλέγχων αὐτὸν, εἰ μὲν πρὸς τοὺς ἄλ-
λους δυνάσαι δικαίους [ἂν] ποιεῖν αὐτοὺς, πρὸς
δὲ σαυτὸν οὔ. καὶ τί τοῦτ', ἔφη ὁ Καλλίας, θαυ-
μαστόν; οὐ καὶ τέκτονάς τε καὶ οἰκοδόμους πολλοὺς
ὁρᾷς οἳ ἄλλοις μὲν πολλοῖς ποιοῦσιν οἰκίας, ἑαυ-
τοῖς δὲ οὐ δύνανται ποιῆσαι, † ἀλλ' ἐν μισθῷ
αὐταῖς οἰκοῦσι; καὶ ἀνάσχου μέντοι ὦ σοφιστὰ ἐ-
λεγχόμενος. νὴ δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀνεχέ-
σθω μέντοι. ἐπεὶ καὶ οἱ μάντεις λέγονται δήπου D
ἄλλοις μὲν προαγορεύειν τὸ μέλλον, ἑαυτοῖς
δὲ μὴ προορᾶν τὸ ἐπιόν· οὗτος μὲν δὴ ὁ λόγος
ἐν ταῦτῃ ἔληξεν. ἐκ τούτου δὲ ὁ Νικήρατος, ἀ-
κούοιτ' ἄν, ἔφη, καὶ ἐμοῦ, ἃ ἔσεσθε βελτίονες,
ἢν ἐμοὶ συνῆτε. ἴστε γὰρ δήπου, ὅτι ὁ Ὅμηρος ὁ
σοφώτατος πεποίηκε σχεδὸν περὶ πάντων τῶν
ἀνθρωπίνων. ὅστις ἂν οὖν ὑμῶν βούληται ἢ οἰ-
κονομικὸς, ἢ δημηγορικὸς, ἢ στρατηγικὸς γενέ-
σθαι, ἢ ὅμοιος Ἀχιλλεῖ, ἢ Αἴαντι, ἢ Νέστορι, ἢ
Ὀδυσσεῖ, ἐμὲ θεραπευέτω. ἐγὼ γὰρ ταῦτα E
πάντα ἐπίσταμαι. ἦ καὶ βασιλεύειν, ἔφη ὁ Αντι-
σθένης, ἐπίστασαι; ὅτι οἶσθα ἐπαινέσαντα αὐτὸν
τὸν Ἀγαμέμνονα ὡς βασιλεύς τε εἴη ἀγαθὸς,
κρατερός τ' αἰχμητής. καὶ ναὶ μὰ δί', ἔφη, ἔ-
γωγε, ὅτι ἁρματηλατοῦντα δεῖ ἐγγὺς μὲν τῆς στήλης κάμψαι,

ἀλλὰ μισθῷ ἐν αὐταῖς

terrogare, num & ipsis eos indicare vellet. Respondebat autem, non velle se hoc ipsis inuidere. Secundum hæc Socrates: Restat igitur, ait, vt demonstret quilibet ea, quæ policitus est, maximi esse faciunda. Audietis, ait Callias, me primum. Nam interea, dum vos audio, quid ius & æquum sit, ambigentes; homines efficio iustiores. Qui hoc, vir optime? ait Socrates. Dum pecuniam largior. Et surgens Antisthenes, admodum acriter eum confutaturus interrogabat: Homines vero, Callia, vtrum tibi videtur in animis, an in crumena iusticiam habere? In animis, inquit. Et tu quum in crumenam argentum largiris, animos iustiores facis? Maxime. Quo pacto? Quod quum sciãt habere se, vnde necessaria parare sibi emendo possint, malefacere suo cum periculo nolint. Num tibi reddunt, quod acceperunt? Non profecto. Quid autem pro pecunia? num gratias? Ne id quidem certe, inquit. Immo nonnulli etiam magis hostiliter adfecti erga me sunt, quam id temporis, quum necdum quidquam accepissent. Mira quidem, ait Antisthenes, simul eum intuẽdo quasi coarguens, posse te illos reddere iustos erga ceteros, non autem erga teipsum. Et cur hoc mirum est? ait Callias. An non & fabros, & structores ædium complures cernis, qui aliis quidem multis domus ædificant, sibi ędificare non possunt, sed mercede conductas incolunt? Sine te coargui, professor sapientiæ. Profecto, inquit Socrates, patiatur sane. Nam & vates feruntur certe aliis quidem futurum quod sit, denuntiare: sibi vero quod immineat, non prospicere. Atque hic eius sermonis finis fuit. Secundum hæc Niceratus: Audite, inquit, me quoque, de iis, quæ vos meliores effectura sunt, si mecum versabimini. Nostis enim certe, Homerum illum sapiẽtissimum fere cõplexum esse poematis suis omnes res humanas. Quamobrem quisquis vestrum vel administrationis domesticæ, vel orandi ad populum, vel rei imperatoriæ peritus fieri vult, vel Achilli, Aiaci, Nestori, Vlyssi similis: me colat, qui hæc omnia cognita habeo. Num & regnandi, ait Antisthenes, scientiam habes? Nosti enim laudatum esse ab ipso Agamemnonem, quod rex esset bonus, & bellator fortis. Etiam hoc profecto scio, inquit, quod prope columnam quidem auriga conuertere se debeat:

Homeri poemata.

Ille sed inclinet læuam se versus, in ipso
Curru: & equum dextrum propellat voce, manuque
Cædat, eique simul laxas permittat habenas.

Præterea quiddam aliud noui, vosq; adeo periculum eius mox facere poteritis. Dixit enim Homerus, cepam esse potus condimentum. Quamobrem si cepam quis adferat, mox hac vtilitatem percipietis, quod estis maiori cum voluptate bibituri. Tum Charmides: Cupit, inquit, o viri, Niceratus ita redire domum, quo cepas redoleat; vt vxor ipsius credat, nullam ne cogitasse quidem ipsum osculari. Non profecto, inquit Socrates, sed aliam quoque fortassis opinionem ridiculam possimus addere. Videtur enim cepa sic esse condimentum, vt nō cibum modo, sed potum quoq; suauiorem efficiat. Quod si hac etiam a cœna vescamur, verendum, ne quis nos ad Calliam sic accessisse dicat, vt voluptariam vitam ageremus. Nequaquam, ait, o Socrates. Nam in pugnam pergenti ceparum vsus conuenit, quemadmodum quidam allio gallos pascunt, ac deinde committunt. Nobis autem hoc consilij potius est, vt osculaturi libentius simus, quam prœlio congressuri. Hic eius orationis finis fuit. Tum Critobulus: Ergo & ipse dicam, ait, quibus de caussis ob formę elegantiam me efferam. Dic, aiunt. Atqui si formosus non ero, quemadmodū puto, merito vos fraudis pœnam sustinueritis. Nam semper iureiurando confirmatis, formosum esse me, nemine id a vobis exigente. Ac fidem vobis equidem habeo, quos esse bonos & honestos viros arbitror. At si reuera formosus sum, ac vobis idē erga me accidit, quod mihi erga illum, quem formosum esse puto: Deos omnes testor, nolle me regis imperium potius, quam formæ præstantiam. Quippe Cliniam modo spectο lubentius, quam cetera vniuersa, quæ pulchra sunt in rebus humanis: & alia quod adtinet omnia, cæcus esse malim, quam eius adspectu solius reuera carere. Nocti etiam, somnoque succenseo, quod eum non video: diei vero, ac soli gratiā habeo maximam, quod Cliniam mihi spectandum exhibeant. Æquum est etiam, vt nos formosi propter hęc quoque simus animis elatis, quod eum, qui viribus polleat, laborādo adquirere bona necesse sit; & fortem, pericula subeundo, & sapientem, dicendo: at qui formosus est, etiamsi quiescat, omnia tamen perficere potest. Equidem tametsi

A Αὐτὸν ὦ κλινιδιῶν᾽ εὐξέσθαι ὅπῃ δίφρου
Ἥκ᾽ ἐπ᾽ ἀριστερὰ ἴσιν, ἀτὰρ τ᾽ δεξιὸν ἵππον
Κέντρῳ ὁμοκλήσαντ᾽, εἶξαί τε οἱ ἡνία χερσί.
καὶ τοῖς τοιούτοις γε ἄλλο οἶδα, καὶ ὑμῖν αὐτίκα
μὰ δί᾽ ἔξεστι πρόσεσθαι. εἶπε γάρ που Ὅμηρος, ὅτι ὄρμυον ποτῷ ὄψον. ἐὰν οὖν
τις κρόμυον, αὐτίκα μάλα τοῦτό γε ὠφελημένοι ἔσεσθε. ἥδιον γὰρ πίεσθε. καὶ ὁ Χαρμίδης
εἶπεν· ὦ ἄνδρες, ὁ Νικήρατος κρομύων ὄζων
ὅπῃ θυμὸς οἴκαδε ἐλθεῖν, ἵν᾽ ἡ γυνὴ αὐτὸν πιστεύῃ,
B μὴ μετὰ ἀριστοκλείδου μηδένα αὖ φιλῆσαι αὐτόν.
νὴ δί᾽, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀλλ᾽ ἀνίσως που δόξαν
γελοίαν κίνδυνος ἡμῖν περὶ τοῦ λαβεῖν. ὄψον μὲν
γὰρ δὴ οὕτως ἔοικεν εἶναι, ὡς κρόμυόν γε οὐ μόνον
σῖτον, ἀλλὰ καὶ ποτὸν ἡδύνειν. εἰ δὲ δὴ τοῦτο καὶ μὴ
δεῖπνον ζῳοῦμεν, ὅπως μὴ φήσῃ τις ἡμᾶς
παρὰ Καλλίαν ἐλθόντας ἡδυπαθεῖν. μηδαμῶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες. εἰς μὲν γὰρ μάχην
ὁρμωμένῳ καλὸς ἔχει κρόμυον ἐσθίειν,
ὥσπερ ἔνιοι τοὺς ἀλεκτρυόνας σκευάσαντες συμπίνουσι. C τες συμβάλλουσι. ἡμεῖς δὲ ἴσως βουλευόμεθα
ὅπως φιλήσομέν τινα μᾶλλον, ἢ μαχούμεθα. καὶ ταῦτ᾽ μὲν δὴ ὁ λόγος οὕτω πως ἐπαύσατο. ὁ δὲ Κριτόβουλος· ὀκνῶ αὖ ἐγὼ λέξω,
ἔφη, ἐξ ὧν ὅτι τῷ καλῷ μέγα φρονῶ. λέγε,
ἔφασαν. εἰ μὲν τοίνυν μὴ καλός εἰμι, ὡς οἴομαι, ὑμᾶς ἂν δικαίως ἀπάτης δίκην ὑπέχειτε. οὐδενὸς γὰρ ὀρκίζοντος ἀεὶ ὀμνύοντες, καλόν με φατὲ εἶναι. κἀγὼ μέντοι πιστεύω. καλοῖς
γὰρ καὶ ἀγαθοῖς ὑμᾶς ἄνδρας νομίζω. εἰ δ᾽ εἰμί
τε τῷ ὄντι καλός, καὶ ὑμᾶς τὰ αὐτὰ τοῖς ἐμὲ D πάσχειν, οἷά περ ἐγὼ τοὺς τὸν ἐμοὶ δοκοῦντα
καλὸν εἶναι, ὄμνυμι πρὸς θεῶν μὴ ἑλέσθαι
ἂν τὼ βασιλέως ἅρμα τὸ καλὸς εἶναι.
νὴ γὰρ ἐγὼ Κλεινίαν ἥδιον μὲν θεάσομαι, ἢ πάλλα πολλὰ τὰ ἐν ἀνθρώποις καλά. τυφλὸς
δὲ τῶν ἄλλων ἁπάντων μᾶλλον ἂν δεξαίμην
εἶναι, † ἢ κείνου ἑνὸς ὄντος. ἄχθομαί τε καὶ νυκτὶ ἐκείνῃ ἐνὸς ὄντως.
καὶ ὕπνῳ, ὅτι σκότον οὐχ ὁρῶ· ἡμέρᾳ δὲ καὶ
ἡλίῳ τῷ μεγίστῳ χάριν οἶδα, ὅτι μοι Κλεινίαν ἀναφαίνουσιν. ἄξιόν γε μὲν ὑμῖν τοῖς
καλοῖς καὶ ὅτι τοῖσδε μέγα φρονῶν, ὅτι τὸν
μὲν ἰσχυρὸν πονοῦντα δεῖ κτᾶσθαι τἀγαθά, καὶ τὸν ἀνδρεῖον, κινδυνεύοντα, τὸν δέ
γε σοφὸν, λέγοντα· ὁ δὲ καλὸς καὶ ἡσυχίαν
ἄγων πολὺ ἂν μᾶλλον ἕλοιτο. ἐγὼ οὖν,
καίτοι

καὶ σὺ εἰδὼς, ὅτι χρήματα ἡδὺ κτῆμα, ἢ ἥδιον μὲν ἂν τὰ ὄντα Κλεινίᾳ διδοίην, ἢ ἕτερα παρ' ἄλλου λαμβάνοιμι· ἥδιον δ' ἂν δουλεύοιμι, ἢ ἐλεύθερος εἴην, εἰ μου Κλεινίας ἄρχειν ἐθέλοι. καὶ γὰρ πονοίην ἂν ῥᾷον ἐκείνῳ ἢ ἀναπαοίμην, καὶ κινδυνεύοιμ' ἂν μᾶλλον ἐκείνου ἥδιον, ἢ ἀκινδύνως ζῴην. ὥστε εἰ σὺ ὦ Καλλία, μέγα φρονεῖς ὅτι δικαιοτέρους δυνάσαι ποιεῖν, ἐγὼ πᾶσαν ἀρετὴν δικαιότερός σου εἰμὶ ἄγειν ἀνθρώποις. ἅμα γὰρ ὅ ἐμπνεῖ τις ἡμᾶς τοῖς καλοῖς τοῖς ἐρωτικοῖς, ἐλευθεριωτέρους μὲν αὐτοὺς ποιοῦμεν εἰς χρήματα, φιλοπονωτέρους δὲ καὶ φιλοκαλωτέρους ἐν τοῖς κινδύνοις, καὶ μᾶλλον αἰδημονεστέρους τε καὶ ἐγκρατεστέρους, οἵγε καὶ ὧν δέονται μάλιστα, ταῦτ' αἰσχύνονται. μανίονται δὲ καὶ οἱ μὴ τοῖς καλοῖς στρατηγοῖς αἰσχύμενοι. ἐγὼ οὖν μετὰ Κλεινίου κἂν διὰ πυρὸς ἰοίην. οἶδα δὲ, ὅτι καὶ ὑμεῖς μετ' ἐμοῦ. ὥσθ' ὅπως μηκέτι ἀπορεῖ ὦ Σώκρατες, εἴ τι κάλλος ἀνθρώποις ὠφελιμον. ἀλλὰ τόδε μήτοι ταύτῃ γε ἀτιμαστέον τὸ κάλλος, ὡς ταχὺ ὠδακμάζον. ἐπεὶ ὥσπερ γε παῖς γίγνεται καλὸς, οὕτω καὶ μειράκιον, καὶ ἀνὴρ, καὶ πρεσβύτης. τεκμήριον δὲ, †θαλλοφόρους γὰρ τῇ Ἀθηνᾷ τοὺς καλοὺς γεγονότας ἐκλέγονται, ὡς συμπαρομαρτοῦντος παντὶ ἡλικίᾳ τοῦ κάλλους. εἰ δὲ ἡδὺ ὃ παρ' ἑκόντων ἅμα πρᾶττεσθαι ὧν τις δέοιτο, καὶ οἶδ' ὅτι καὶ νυνὶ ῥᾷστον ἂν ἐγὼ καὶ σιωπῶν πείσαιμι τὴν παῖδα τόδε καὶ τῷ παῖδα φιλῆσαί με, ἢ σὺ ὦ Σώκρατες, εἰ καὶ πάνυ πολλὰ καὶ σοφὰ λέγοις. τί τοῦτο; ἔφη ὁ Σωκράτης. ὡς γὰρ καὶ ἐμοῦ καλλίων ὢν ταῦτα κομπάζεις. νὴ δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ἢ πάντων σφόδρα τῶν ἐν τοῖς σατυρικοῖς αἴσχιστος ἂν εἴην. ὁ δὲ Σωκράτης καὶ ἐτύγχανε πρόσεμφερὴς τούτοις ὤν. ἀγε νυν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὅπως μεμνήσῃ διακεῖσθαι πρὸς τὸ κάλλος, ἐπειδὰν οἱ παρόντες λόγοι παρέλθωσι. κινάτω δὲ ἡμᾶς μὴ Ἀλέξανδρος ὁ Πριάμου, ἀλλ' αὐτοὶ οὗτοι, οἷσπερ σὺ οἴει ἐπιθυμεῖν σε φιλῆσαι. Κλεινίᾳ δή, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἂν ἐπιθέμαις; καὶ ὃς εἶπεν· οὐ γὰρ αὖ παύσῃ σὺ Κλεινίου μεμνημένους; ἐὰν δὲ μὴ ὀνομάζω, ἆρόν τι μὲ οἴει μεμνῆσθαι αὐτοῦ; οὐκ οἶσθα, ὅτι οὕτω σαφῶς ἔχω εἰδωλον αὐτοῦ ἐν τῇ ψυχῇ, ὡς εἰ πλαστικὸς ἢ ζωγραφικὸς ἐὼν,

A norim opes esse possessionem gratam: lubentius tamen ea, quæ mea sunt, Cliniæ donarem, quam alia ab altero acciperem: lubentius seruus, quam liber essem, si Clinia mihi velit imperare. Nam facilius esset mihi Cliniæ laborare, quam quietem capere: ac periculum eius nomine lubentius adirem, quam expers periculi viuerem. Si tu denique, Callia, magnopere te effers, quod homines possis iustiores facere; multo æquius est me ad omnem virtutem homines perducere. Nam quia nos formosi B quiddam amori deditis inspiramus, id efficimus, vt quod pecuniam adtinet, sint liberaliores: in periculis laborum & honesti studiosiores: verecundiores etiam, ac modestiores: adeo quidem, vt etiam illa, quibus maxime indigent, eloqui vereantur. Insani sunt autem, qui non formosos imperatores eligunt. Equidem cum Clinia vel per ignem incederem, neque dubito vos idem mecum facturos. Quamobrem non est, quod dubites amplius, mi Socrates, an formæ venustas in me bono alicui sit hominibus. Ne hac quidem in parte for C ma vituperanda venit, quod cito flos eius prætereat. Nam vt puer, ita & adulescentulus formosus est, & vir, & senex. Eius rei argumentum est, quod Minervæ † Thallophori deligantur ex senum numero formosissimi quiq; quasi forma sit omni ætati comes. Quod si iucundum est a volentibus impetrare, quibus aliquis indiget: sat scio, mi Socrates, me nunc quoque citius vel tacentem huic puero puellæque persuasurum, vt me osculentur, quam tu possis; tametsi multa sapienter proferas. Quid D hoc est? ait Socrates. Iactitas hæc tu, quasi etiam me sis formosior. Profecto, inquit Critobulus, cetero quin omnium Silenorum satyricorum essem turpissimus. Erat autem Socrates his perquam similis. Age vero, subiecit Socrates, memineris habendum esse iudicium de forma, vbi sermones hi, quos instituimus, circumierint. Ferat autem iudicium de nobis non Alexander ille Priami filius, sed hi ipsi quos tu osculandi tui cupidos esse putas. At Cliniæ, Socrates, iudicium non permiseris? Et ille: Non tu Cliniæ meminisse desines? At si eum non nominem; an propterea minus me putas ipsius meminisse? Num ignoras, tam illustre me simulacrum ipsius habere in animo, vt si vel fictor, vel pictor essem,

† εἰ πύμον

† θαλλοφόρους

† Quasi dicas, rãmigeri.

nihilo minus ei ſimilem exprimerem, ſi ſimulacrum, ac ſi ipſum intuerer. Eius ſermonem excipiens Socrates: Quamobrem igitur, ait, quum ſimulacrum ei tam ſimile habeas, mihi negotium faceſſis, eoque ducis, vbi eum videas? Propterea, mi Socrates, ait, quod vultus eius eſſe mihi voluptati poteſt: ſimulacri vero ſpecies, vt delectationem nullam adfert, ita deſiderium excitat. Tum Hermogenes: Ego vero, mi Socrates, inquit, ne tibi quidem conuenire arbitror, vt Critobulum adeo præ amore obſtupefactum contemnas. An tu exiſtimas eum, inquit Socrates, ex quo mecum verſatur, hoc pacto vmquam fuiſſe adfectum? Quando tamdem? Non vides huic quidem lanuginem propter aures ſerpere, Cliniæ vero iam retrorſum ſurgere? Nimirum hic id temporis, quo ad eoſdem cum illo magiſtros itabat, ita vehementer exarſit. Quibus animaduerſis pater eum mihi tradidit, ſi qua re prodeſſe ipſi poſſem. Et habet ſane iam multo melius. Nam antehac quaſi qui Gorgones ſpectant, ſaxeum in morem Cliniam inſpectabat, & quaſi ſaxeus eſſet, nuſquam ab ipſo diſcedebat. Vidi etiam, quum conniueret. Immo per deos immortales videtur mihi, o viri, quod quidem inter nos dictum eſto, etiam deoſculatus eſſe Cliniam: quo ſane nihil eſt ad amorem accẽdendum acrius. Quippe ſatiari nequit, & ſpes quaſdam iucũdas præbet. Fortaſſis etiam, quia vnicũ hoc opus, corporibus † adtingere ſe, adpellationem communem habet cum eo, quo animi ſeſe † diligunt, honeſtius eſt. Quamobrem aio equidem abſtinendum eſſe formoſorum ab oculis illi, qui pudice vt viuere poſſit, expetit. Ad ea Charmides: Tu vero, mi Socrates, inquit, quamobrem nos amicos tuos adeo quibuſdam quaſi puerorum terriculamentis a formoſis depellis, quum ego te ipſum viderim, ita me Apollo amet, quo tempore apud litteratorem eodem in libro vterq; aliquid quærebatis, caput capiti, humerumque nudum nudo Critobuli humero admouiſſe? Et Socrates: Proh, inquit, hæc ipſa, quum velut a bellua quadam morſus eſſem, diutius quã dies quinque fricuerũt humerum, & in corde quaſi pruritum quemdam habere videbar. Verum nunc tibi, Critobule, coram tot teſtibus denuntio, ne me prius adtingas, quam mentum tibi perinde atque caput, pilis veſtitum fuerit. Atque hi quidem in hunc modum ſeria iocosque miſcebant. Et Cal-

† quod in oſculo ſit.

† Adludit ad ſignificationes verbi φιλεῖσθαι diuerſas.

A ΣΩ. Οὐδὲν ἄν ἦττον ἐκ τοῦ εἰδώλου, ἢ αὐτὸς αὐτὸ ὁρῶν, ὅμοιον αὐτῷ ἀπεργασάμενος; καὶ ὁ Σωκράτης ὑπέλαβε· τί δῆτα ὅτως ὅμοιον εἴδωλον ἔχων, τοιαῦτά μοι παρέχεις, ἄγεις τε αὐτὸ ὅπου ὄψῃ; ὅπως, ὦ Σώκρατες, ἦ μὴν αὐτοῦ ὄψεως ἀφαίνειν δοκεῖ, ἢ ὃ τοῦ εἰδώλου τέρψιν μὲν οὐ παρέχει, πόθον δ' ἐμποιεῖ. καὶ ὁ Ἑρμογένης εἶπεν· ἀλλ' ἐγώ, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ σοὶ δοκῶ τοιοῦτόν τι πεπονθέναι Κριτόβουλον ὅτου τοῦτο ἕνεκα τοσοῦτον ἔρωτος ὑπερορᾷς. δοκεῖς γάρ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐξ B οὗ ἐμοὶ συνέστιν, ὅτῳ δεῖ ἐνδῦναι αὐτόν; ἀλλὰ πότε μοι; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι τοῦτῳ μὲν καὶ τὰ ὦτα δασύτριχά ἐστι καὶ ἕρπει, Κλεινίᾳ δ' ὅτῳ δεῖ ὅπισθεν ἤδη ἀναβαίνει; †ὅτως οὖν συμφοιτῶν εἰς ταὐτὰ διδασκαλεῖα ἐκείνῳ, τότε ἰσχυρῶς ἐπεθύμησε καὶ ἐμάνθανεν. ἃ δὴ καὶ ἀγαθόμενος ὁ πατὴρ παρέδωκέ μοι αὐτόν, εἴπερ δύναμαι ὠφελῆσαι. καὶ μήτοι πολὺ βέλτιον ἤδη ἔχει. πρόσθεν μὲν γάρ, ὥσπερ οἱ τὰς Γοργόνας θεώμενοι, λιθίνως ἔβλεπε πρὸς αὐτόν, καὶ λιθίνως οὐδαμοῦ ἀπῄει C ἀπ' αὐτοῦ. νῦν †δ' εἶδον αὐτὸν καὶ σκαρδαμύξαντα. καὶ τοι νὴ τοὺς θεούς, ὦ ἄνδρες, δοκεῖ μοί γε, ἔφη, ὡς ἐν *ὑμῖν αὐτοῖς εἰρῆσθαι, †ὅτῳ καὶ πεφιλοτεχνῆσθαι τὴν Κλεινίαν· ἔστι γὰρ ἔρωτος τοιοῦτόν τι δριμύτερον ἐπιτέχνημα. καὶ γὰρ ἄπλητον, καὶ ἐλπίδας πινὰς γλυκείας παρέχει. ἴσως δ' ἔστι καὶ ἁπλᾶ τὰ μόνον πρὸς ἔργων τὰ πρὸς τοῖς σώμασι συμφαύσει ὁμώνυμον ἐστὶ τῷ τὰς ψυχὰς φιλεῖσθαι, ἐπιμοτέον δ' ἐστίν. οὐ γὰρ ἕνεκα ἀφεκτέον ἐγώ φημι εἶναι φιλημάτων ὡραίων τῷ σωφρονεῖν δυνησομένῳ. D καὶ ὁ Χαρμίδης εἶπεν, ἀλλά τί δή, πολέ, ὦ Σώκρατες, ἡμᾶς μὲν οὕτω τοὺς φίλους μορμολύττῃ ἀπὸ τῶν καλῶν, αὐτὸν δέ σε, ἔφη, ἐγὼ εἶδον ναὶ μὰ τὸν Ἀπόλλω, ὅτε τοῦδε τοῦ γραμματιστοῦ ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ ἀμφοτέροιν ἐμβαλόντε τι, τὼ κεφαλὼ τὼ σὼ τῇ κεφαλῇ, καὶ τὸν ὦμον γυμνὸν τῷ γυμνῷ τῷ Κριτοβούλου ὤμῳ ἔχοντε. καὶ ὁ Σωκράτης, φεῦ, ἔφη· ταῦτ' ἄρα, ἔφη, ἐγὼ ὥσπερ ὑπό τινος θηρίου δεδηγμένος, τόν τε ὦμον πλέον ἢ πέντε ἡμέρας ᾠδαξον, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ὥσπερ κνησμά τι E ἐδόκουν ἔχειν. ἀλλὰ νῦν τί σοι, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, ἐναντίον τοσούτων μαρτύρων προσαγορεύω μὴ ἅπτεσθαί μου; πρὶν ἂν ὃ γλοιὸν τῇ κεφαλῇ ὁμοίως κομήσῃς. καὶ ἅμα μὲν δὴ ὅτως ἀναμίξ ἔσκωπτόν τε καὶ ἐσπουδάζομεν. ὁ δὲ Καλλίας

† quod ἤδη εἶδον

† ἡμῶν

λίας· σὸν μέρος, ἔφη, λέγειν, ὦ Χαρμίδη, δῆ-
τα ὅτι πενία μέγα φρονῆς. ὁρῶ τοίνυν τόδε μὲν,
ἔφη, ὁμολογεῖται, κρεῖττον εἶναι θαρρεῖν ἢ φοβεῖ-
σθαι, καὶ ἐλεύθερον εἶναι μᾶλλον ἢ δουλεύειν,
καὶ θεραπεύεσθαι μᾶλλον ἢ θεραπεύειν, καὶ
πιστεύεσθαι ὑπὸ τοῦ πατρείδος μᾶλλον ἢ ἀπι-
στεῖσθαι. ἐγὼ τοίνυν ὧν τῇδε τῇ πόλει ὅτε μὲν
πλούσιος ἦν, πρῶτον μὲν ἐφοβούμην, μή
τις μου τὴν οἰκίαν διορύξας καὶ τὰ χρήματα
λάβοι, καὶ αὐτόν τι με κακὸν ἐργάσαιτο· ἔπει-
τα ἦν καὶ τοῖς συκοφάνταις ἐπεχείρουν, εἰδὼς
ὅτι παθεῖν μᾶλλον κακῶς ἑτοῖμος εἴην, ἢ ποιῆ-
σαι ἐκείνους. καὶ γὰρ δὴ καὶ προσεπάτητο μὲν
ἀεί τι μοι δαπανᾶν ὑπὸ τῆς πόλεως, ἀποδη-
μῆσαι δὲ οὐδαμοῦ ἐξῆν. νῦν δ' ὅπῃ τὴν
ὑπαροικίαν τρέφομαι, καὶ τὰ ἔγγαια οὐκ ἀκαρπου-
μαι, καὶ τὰ ἐκ τῆς οἰκίας πέπρακται, ἡδέως
μὲν καθεύδω ἐκτεταμένος, πιστὸς δὲ τῇ πόλει
νενόμισμαι, οὐκ ἔστι δ' ἀπειλοῦμαι, ἀλλ' ἤδη
ἀπειλῶ ἄλλοις, ὡς ἐλευθέρῳ τὲ ἔξεστί μοι καὶ
ἀποδημεῖν καὶ ὅπου δημεῖν, ὑπανίστανται δέ
μοι ἤδη καὶ θάκων καὶ ὁδῶν ἐξίστανται οἱ πλέ-
σιοι. καὶ εἰμὶ νῦν μὲν τυράννῳ ἐοικώς, τότε δὲ
σαφῶς δοῦλος ἦν. καὶ τότε μὲν ἐγὼ φόρον
ἀπέφερον τῷ δήμῳ, νῦν δὲ ἡ πόλις τέλος
φέρουσα θέᾳ με. ἀλλὰ καὶ Σωκράτη, ὅτε
μὲν πλούσιος ἦν, ἐλοιδόρουν με ὅτι σιτίων·
νῦν δ' ἐπεὶ πένης γέγονα, οὐκέτι θοὐμὲ μέ-
λει οὐδενί. καὶ μὴν ὅτε μὲν γε πολλὰ εἶχον, ἀεί
τι ἀπέβαλλον ἢ ὑπὸ τῆς πόλεως, ἢ ὑπὸ τῆς
τύχης· νῦν δὲ ἀποβάλλω μὲν οὐδέν, (οὐ-
δὲ γὰρ ἔχω) ἀεὶ δέ τι λήψεσθαι ἐλπίζω.
οὐκοῦν, ἔφη ὁ Καλλίας, καὶ σὺ χρῃ μηδέποτε
πλουτεῖν, καὶ ἐάν τι ὄναρ ἀγαθὸν ἴδῃς,
τοῖς ἀποτροπαίοις θύοις; μὰ Δία τοῦτο μέν-
τοι, ἔφη, ἐγὼ οὐ ποιῶ, ἀλλὰ μάλα φιλοκιν-
δύνως ὑπομένω, ἵν' ποθέν τι ἐλπίζω λήψεσθαι. ἀλλ', ἄγε δή, ἔφη ὁ Σωκράτης, σὺ
αὖ λέγε ἡμῖν ὦ Ἀντισθένης, πῶς οὕτω βεβα-
χέα ἔχων μέγα φρονῇς ὅτι πλουτῳ. ὅτι νομί-
ζω, ὦ ἄνδρες, τοὺς ἀνθρώπους οὐκ ἐν τοῖς οἴκοις
τὸ πλοῦτον καὶ τὴν πενίαν ἔχειν, ἀλλ' ἐν τῇ ψυ-
χῇ. ὁρῶ γὰρ πολλοὺς μὲν ἰδιώτας οἳ πάνυ
πολλὰ ἔχοντες χρήματα, οὕτω πένεσθαι ἡ-
γοῦνται, ὥστε πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίν-
δυνον ὑπομένουσι, ἐφ' ᾧ πλείονα κτήσονται·

A lias: Tuum fuerit, inquit, dicere mi Charmides; quamobrem ob paupertatem elato sis animo. Est in confesso, ait, potiorem esse fiduciam animi, quam metū: potiorem libertatem, quam seruitutem: potius esse coli, quam colere: fidem a patria haberi alicui, quam non haberi. Itaque quum in hac ciuitate opulētus equidem essem, primum verebar, ne quis parietibus ædium mearum perfossis & facultates adimeret mihi, & me quoque læderet. Deinde colebam calumniatores, quod scirem ad per-
B petiendum aliquid mali magis esse me cōparatum, quam vt ipsis ego detrimento essem. Nam semper aliquid mihi sumtuum, qui expenderentur, a republica imperabatur, & abire peregre licebat nusquā. Nunc posteaquam fortunis, quas extra fines nostros habebam, spoliatus sum; & de iis, quę in hac regione sita sunt, fructum nullum percipio; & res familiaris est vendita: porrectus scilicet iucunde dormio, fidem auctoritatemq; apud rempublicam nanctus
C sum, aliorum minas non experior, aliis ipse minitor, vt homo liber abeundi peregre, domique manendi facultatem habeo, denique opulenti iam & de honestiore loco mihi adsurgunt, & via cedunt. Nunc regi similis videor, qui tunc hauddubie seruus eram. Tunc temporis populo tributum ego pendebam, nunc respublica vectigal mihi pendit, dum me alit. Etiam conuiciis me incessebant, quū locuples essem, quod consuetudine Socratis vterer: nunc posteaquam ad paupertatem redactus sum, ea res nemini amplius est curæ. Præterea quū multa possiderem, semper aliquid vel res-
D publica, vel fortuna adimebat. Nunc nihil amitto, qui nihil habeam, & semper aliquid accepturum me spero. Ergo, inquit Callias, etiam optas tu numquam, vt opulentus fias, ac si quod somnium faustum videres, auerruncis rem sacram faceres? Id equidem profecto non facio, ait, sed valde tamen alacriter opperior, sicunde quid accepturum me spero. Age vero, inquit Socrates, tu nobis Antisthenes dicito, quo pacto tam elato sis ob diuitias animo, quū tam exiguæ sint facultates tuæ. Quod ar-
E bitror, ait, o viri, nō in ædibus sitas esse tum opes, tum paupertatem hominibus, sed in animis. Multos enim priuatos homines esse video, qui quum facultates amplissimas possideāt, adeo se tamen esse pauperes arbitrātur: vt quēuis laborem, quoduis periculū subeant, quo plura cōparare possint.

Antisthenes animi opera prædicat.

Fratres etiam noui, quibus quum facultates æquales obtigerint, tamen alter eorum quæ abunde sufficiant, & sumtum etiam superent, habet: alteri nihil non deest. Animaduerto & reges quosdam esse, qui tãta opum fame laborant: vt longe grauiora committant, quam homines maxime inopes. Nam propter egestatem nonnulli furantur, alij parietes perfodiunt, alij committunt plagium. At reges quidam sunt, qui pecuniarum causſa familias totas euertunt, occidunt multos, sæpenumero totas etiam vrbes diripiunt. Hos igitur equidem nõ possum nõ vehementer miserari, quod tam graui morbo laborent. Nam simile quid ipsis accidere mihi videtur, atque si quis multa possideat, multaque comedat, nunquam tamen saturetur. Ego vero tam multa scilicet habeo, vix vt ea possim ipse inuenire. Nihilominus superat mihi aliquid, dum comedo, donec eo perueniam, vt non esuriam: & bibo, donec non sitiam: & ita vestitus sum, vt foris nihilo magis, quam ditissimus hic Callias frigeã. Quum domi sum, admodum mihi calidæ videntur esse tunicæ parietes ipsi, & tecta crassiorum paludamentorum instar. Stragula veste vsque adeo abundo, vt etiam excitari difficulter possim. Quod si aliquando re venerea corpus indigeat, adeo mihi satisfacit, quod adest: vt illæ, ad quas accedo, mirifice me cõplectantur propterea, quod eas alij conuenire nolint. Atq; hæc omnia tam iucunda mihi accidunt, vt dum ea facio singula, non equidem maiori, sed minori potius delectatione perfrui optem: quod pleraque mihi iucundiora esse videantur, quam expediat. Rem autem longe maximi pretij meis in opibus illis esse existimo, quod etiam si quis ea mihi adimat, quæ nunc adsunt; nullum esse tam vile opus videam, quod mihi non satis alimenti suppeditet. Etenim vbi voluptariam agere vitam voluero, non magni pretij quædam ex foro coemo, quod ea nimis magno sumtu veneant, sed ex animo promo. Adeoque multo plus confert ad voluptatem, quod exspectato tempore, quo quid requiram, ita deinde sumo: quam si magno pretio redemtis vtar. Quemadmodũ nunc quoque, quum in hoc vinum Thasium inciderim, bibo illud sine siti. Enimuero par est credere, multo etiam iustiores esse, qui vilitatem victus potius, quam caritatem spectant. Nam quibus maxime præsentia satisfaciunt, ij minime aliena cõcupiscunt.

οἶδα ὅ τι καὶ ἀδελφοὺς, οἱ τὰ ἴσα λαχόντες, ὁ μὲν αὐτῶν πάρχωπα ἔχει καὶ πλείω κτήματα τῆς δαπάνης, ὁ δὲ τῶ πάντος ἐνδεῖται. αἰσθάνομαι δ' ἔγωγε καὶ τυράννους τινὰς, οἳ ὅτῳ ἂν πένωσι χρημάτων, ὥστε πολὺ δυνατωτέρους τῶν ἀπόρων. διὸ ἔνιοι μὲν δὴ τῶν μὲν κλέπτουσιν, οἱ δὲ τοιχωρυχοῦσιν, οἱ δὲ ἀνδραποδίζονται· τύραννοι δ' εἰσί τινες, οἳ ὅλους μὲν οἴκους ἀναιροῦσιν, ἀθρόους δ' ἀποκλείνουσιν, πολλάκις δὲ καὶ ὅλας πόλεις χρημάτων ἕνεκα ἐξανδραποδίζονται. τούτους μὲν οὖν ἔγωγε καὶ πάνυ οἰκτείρω τῆς ἀλγεινῆς νόσου. ὅμοια γάρ μοι δοκοῦσι πάσχειν, ὥσπερ εἴ τις πολλὰ ἔχων, καὶ πολλὰ ἐσθίων, μηδέποτε ἐμπίμπλαιτο. ἐγὼ δ' ὅτῳ μὲν πολλὰ ἔχω, ὡς μόλις αὐτὰ καὶ ἐγὼ αὐτὸς εὑρίσκω, ὅμως δοκέουσί μοι καὶ ἐσθίοντι ἄχρι τοῦ μὴ πεινῆν ἀφικέσθαι, καὶ πίνοντι μέχρι τοῦ μὴ διψῆν, καὶ ἀμφιέννυσθαι ὥστε ἔξω μὲν μηδὲν μᾶλλον Καλλίου τούτου τοῦ πλουσιωτάτου ῥιγοῦν. ἐπειδάν γε μὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἦμαι, πάνυ μοι ἀλεεινοὶ χιτῶνες οἱ τοῖχοί μοι δοκοῦσιν εἶναι, πάνυ δὲ παχεῖαι ἐφεστρίδες οἱ ὄροφοι. στρωμνῶν γε μὴν οὕτως ἔχω δαψιλῶν, ὥστ' ἔργον †μετ- ἐμὲ γ' ὄν- εστι καὶ ἀνεγεῖραι. ὧν δὲ πολὺ καὶ ἀφροδισιάσαι ὃ σῶμά μου δεηθῇ, οὕτω μοι ὃ παρὸν ἥκει, ὥστε αἷς ἂν προσέλθω, ὑπαπατάζονταί με, ἀεὶ ὃ μηδένα ἄλλον αὐταῖς ἐθέλειν προσιέναι. καὶ πάντα τοίνυν ταῦτα οὕτως ἡδέα μοι δοκεῖ εἶναι, ὡς μᾶλλον μὲν ἥδεσθαι ποιῶν ἔχω ἃ αὐτῶν οὐκ ἂν ἐξαιροίμην, †ἧττον δὲ τούτων μοι δοκῇ ἕνια αὐτῶν ἡδίω εἶναι τὸ συμφέρον. πλείστου δ' ἄξιον κτῆμα ἐν τῷ ἐμῷ πλούτῳ λογίζομαι εἶναι οὐδέν, ὅτι εἴ μου τις καὶ τὰ νῦν ὄντα παρέλοιτο, οὐδὲν οὕτως ὁρῶ φαῦλον ἔργον, ὁποῖον οὐκ ἄρχουσαν ἂν ἐμοὶ παρέχοι. καὶ γὰρ ὅταν ἡδυπαθῆσαι βουληθῶ, οὐκ ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὰ ἴσα ὠνοῦμαι, (πολυτελῆ γὰρ ταῦτα) ἀλλ' ἐκ τῆς ψυχῆς ταμιεύομαι. καὶ πολὺ πλέον διαφέρει πρὸς ἡδονὴν, ὅταν δυναμένης τοῦ δεηθῆναι προφέρωμαι, ἢ ὅταν πρὶν τῶν ἡδέων χρῆσθαι. ὥσπερ καὶ νῦν τῷδε τῷ θασίῳ οἴνῳ ἐντυχὼν, οὐ δίψων πίνω αὐτόν. ἀλλὰ μὲν καὶ πολὺ δικαιοτέρους γε εἰκὸς εἶναι τοὺς βουλεύεσθαι μᾶλλον, ἢ πολυχρηματίαν σκοποῦντας. οἷς γὰρ μάλιστα τὰ παρόντα ἄρκει, ἥκιστα τῶν ἀγορτείων ὀρέγοιντ' ἄν.

ἧττον δὲ· ὅτι μοι δοκεῖ

ἄξιον

ἄξιον δ' ἐννοῆσαι, ὡς ἂν ἐλευθερίως ὁ Σιμωνίδης πλοῦτος παρέχεται. Σωκράτης γὰρ δή, παρ' ὃν ἐγὼ †ἐκλησάμην, ὅτ' ἀριθμῷ, οὔτε σταθμῷ ἐπήρκει μοι, ἀλλ' ὁπόσον ἐδυνάμην φέρεσθαι, τοσοῦτόν μοι παρεδίδου. ἐγώ τε νυνὶ οὐδενὶ φθονῶ, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς φίλοις καὶ ἐπιδείκνυμι τὴν ἀφθονίαν, καὶ μεταδίδωμι τῷ βουλομένῳ τῶν ἐν τῇ ἐμῇ ψυχῇ πλούτου. ἔστι μὲν καὶ τὸ ἀνεφάτου γε κτῆμα τὴν σχολὴν ἀεὶ ὅσην τε ἐμοὶ παρεῖναι, ὥστε ἂν θεάσασθαι τὰ ἀξιοθέατα, καὶ ἀκοῦσαι τὰ ἀξιάκουστα. † καὶ ἔστι πλείστου ἐγὼ τιμῶμαι, Σωκράτει σχολάζων συνδιημερεύειν. καὶ οὐδεὶς οὐδὲν τῶν πλείστου ἀριθμουμένων χρυσίον θαυμάζει, ἀλλ' οἱ ἂν αὐτοῖς ἀρέσκωσι, τούτοις συνὼν ἥδιστ' ἂν διατελεῖ. οὕτω μὲν οὖν οὕτως εἶπεν. ὁ δὲ Καλλίας· νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη, τά τε ἄλλα ζηλῶ σε τοῦ πλούτου, καὶ ὅτι οὔτε ἡ πόλις σοι ὑπερπάτημένη ὡς δούλῳ χρῆται, οὔτε οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ μὴ δυνείσης ὀργίζονται. ἀλλὰ μὰ δί', ἔφη ὁ Νικήρατος, μὴ ζήλου. ἐγὼ γὰρ ἥξω παρ' αὐτὸν *δυμησάμενος ὃ μηδενὸς χρῄζεσθαι. †οὕτω πεπαιδευμένος ὑπὸ Ὁμήρου ἀριθμεῖν,

Ἑπτὰ ἀπύρους τρίποδας, δέκα δ' χρυσοῦ τάλαντα,
Αἴθωνας δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους,

σταθμῷ γὰρ ἀριθμῷ ὡς πλείστου πλούτου ὑπιθυμῶ· καὶ παύομαι ἐξ ὧν ἴσως καὶ φιλοχρηματώτερός πη δοκῶ εἶναι. ἔνθα δὴ ἀνεγέλασαν ἅπαντες, νομίζοντες τὰ ὄντα εἰρηκέναι αὐτόν. ἐκ τούτου εἶπέ τις σὸν ἔργον, ὦ Ἑρμόγενες, λέγειν τε τοὺς φίλους, οἵ τινές εἰσι, καὶ ὑπιδείκνυσθαι, ὡς μέγα τε δύνανται, καὶ σοὶ ὑπιμέλονται, ἵνα δοκῇς δικαίως ἐπ' αὐτοῖς μέγα φρονεῖν. οὐκοῦν ὡς μὲν καὶ Ἕλληνες καὶ βάρβαροι τοὺς θεοὺς ἡγοῦνται πάντα εἰδέναι τά τε ὄντα καὶ τὰ μέλλοντα, δῆλον. πᾶσαι γοῦν αἱ πόλεις, καὶ πάντα τὰ ἔθνη διὰ μαντικῆς ἐπερωτῶσι τοὺς θεούς, τί τε χρὴ, καὶ τί οὐ χρὴ ποιεῖν. καὶ μὲν ὅτι νομίζομέν γε δύνασθαι αὐτοὺς καὶ ἃ καὶ κακῶς ποιεῖν, καὶ τοῦτο σαφές. πάντες γοῦν αἰτοῦνται τοὺς θεοὺς τὰ μὲν φαῦλα ἀποτρέπειν, τἀγαθὰ δὲ διδόναι. οὗτοι τίνων οἱ πάντα μὲν εἰδότες, πάντα δὲ δυνάμενοι θεοί, οὕτω μοι φίλοι εἰσίν, ὥστε διὰ τὸ ὑπιμελεῖσθαί μου, οὔποτε λήθω αὐτοὺς οὔτε νυκτὸς,

ἔστιν

ἔστι, πλείστου

θαυμάσομενος τοῦπ ὕστερον

A Est autem operæpretium considerare, quã liberales efficiant homines huiusmodi diuitiæ. Nam Socrates hic, a quo has sum cõsequutus, neque numero, neque pondere mihi eas suppeditabat: sed dabat mihi tantum, quantum ferre poteram. Atque equidem modo nemini mea nunc inuideo, sed abundantiam amicis omnibus ostento, & participem facio quemuis, qui quidẽ velit, earum diuitiarum, quas animo meo possideo. Quinetiam rem omnium delicatissimam, videlicet otium, semper adesse mihi B videtis: qui spectem, quæ digna sunt contemplatu; & audiam, quæ auditu digna: &, quod equidem maximi facio, adesse Socrati totos dies in otio possim. Atque is etiam ipse non eos admiratur, qui plurimum auri numerant: sed perpetuo cum iis versatur, qui ipsi placent. Atque hoc modo quum loquutus is esset: Per Iunonem, ait Callias, quum alias ob caussas his cum opibus admirationi mihi es: tum quod neque te serui loco ciuitas habeat, aliquid scilicet imperans: neq; homines tibi succenseant, si nihil des mutuo. Tu vero hunc mirari C desine, ait Niceratus. Nam ego eum conueniam, qui quidẽ sumam hoc ab eo mutuo, ne qua mihi re sit opus amplius. Etenim ab Homero edoctus, vt ita numerem,

Septenos tripodas, atque auri dena talenta,
Bis senos & equos, bis denos atque lebetas,

non desino pondere ac numero diuitias quamplurimas expetere. Quo fortasse fit, vt quibusdam auidior esse pecuniæ videar. Ibi vero in risum effusi sunt omnes, qui eũ quod res esset, dixisse arbitrarentur. Secundum hæc quidam: Tuum iam est, ait, de amicis dicere, Hermogenes, quinam D illi sint; ac demonstrare, magnam illorum esse potentiam, neque illis esse curæ, vt merito magnos spiritus gerere propter eos videaris. Perspicuum igitur ac notum est, tam Græcos quam barbaros existimare, deos vniuersa tum præsentia, tum futura scire. Omnes certe tum ciuitates, tum nationes, perdiuinationem consulunt deos, quid faciundum, quid omittendum sit. Etiam nos illa patet esse in sententia, quod dij nobis tum commodare, tum incommodare possint. Nam deos precantur vniuersi, vt mala quidem auertant, bona vero largiantur. Hi ergo dij, qui omnia norunt, & possunt omnia, tam mihi sunt amici: vt quia sum ipsis curæ, numquam meæ res eos fugiant, neque noctu, E

neque interdiu, neque quo pergam, neq; quid ſuſcepturus ſim. Et quia proſpiciunt, quinam cuiuſque rei futurus ſit euentus: miſſis nuntiis, ominibus, ſomniis, auguriis, quid faciundum, quid omittendum ſit mihi ſignificant. Eis quum obtempero, nō illius vmquam me pœnitet; & quia morem aliquando non geſſi, pœnas dedi. Tum Socrates: Nihil horum, inquit, eſt incredibile: verum hoc equidem ſciſcitari lubens velim, qua ratione colas eos, vt tam amicos habeas. Vili profecto, inquit Hermogenes. Quippe nullum ſumtum faciens, eos laudo, & de iis, quæ dederunt, viciſſim præbeo; quantumque poſſum, pie loquor: & quibus in rebus eos teſtes cito, in iis volens equidem numquam mentior. Profecto, ait Socrates, ſi quum talis ſis, amicos eos experiris: etiam Deos par eſt credere, virtute ac honeſtate delectari. Atq; hactenus in hunc modum ſerio colloquebātur. Verum vbi ad Philippum ventum eſſet, quærebant ex eo, quidnam perſpexiſſet in ratione mouendi riſus, quod propterea ſeſe efferret. An non operæpretium eſt, ait, quod quum omnes norint, me ioculatorem eſſe, ſi quid nancti ſunt boni, perlubēter ad id me inuitant: ſin quid accidit mali, fugiunt ita, vt ne quidem reſpiciant; veriti ſcilicet, ne vel inuiti redeāt? Iure tu, ait Niceratus, te effers. Etenim amici mei, quibus res ſunt proſperæ, longe me fugiunt: at quibus aduerſi quid accidit, cognationem recenſendo enumerāt, nec vmquam me miſſum faciunt. Sed eſto ſane. Tu vero, inquit Charmides, Syracuſane, quare te effers? an perſpicuum eſt, efferri te animo propter hunc puerum? Nequaquam, ait. immo propter ipſum magno ſum in metu. Nam quoſdam animaduerto ei inſidiari, vt eum perdant. Id Socrates quum audiuiſſet: Proh Hercules, inquit, qua re tantopere ſe abs tuo puero læſos arbitrantur, vt eum interficere velint? At enim, ait, nequaquam eum interficere volunt, ſed perſuadere, vt cum ipſis dormiat. Tu vero, quemadmodum videtur, id ſi fiat, exiſtimas eum perditum iri? Omnino ſcilicet, ait. Ergo ne ipſe quidem cum eo cubas? Vero, inquit, & quidem totas, omnesque noctes. Ita me Iuno amet, ait Socrates, magna iſtæc felicitas tua eſt, quod a natura tale corpus habeas, vt ſolus tecum cubantes non corrumpas. Quo fit, vt ſi non aliam ob rem, ſaltim propter hoc corpus æquum ſit, magnopere te efferri.

οὔθ' ἡμέρας, οὔθ' ὅποι αὖ ὁρμῶμαι, οὔθ' ὅ, τι αὖ μέλλω πράττειν. ἀφ' ὧν δὲ πρόνοιαν καὶ ὅ, τι ἄν ἐξ ἑκάστου ἀποβήσεσθαι, σημαίνουσί μοι, πέμποντες ἀγγέλους, φήμας, καὶ σύριγγα, καὶ οἰωνούς, ἅττα δὴ, καὶ ἃ δεῖ ποιεῖν. οἷς ἐγὼ ὅταν μὲν πείθωμαι, οὐδέποτέ μοι μεταμέλει· ἤδη δέ ποτε καὶ † ἀπιστήσας ἐκολάσθην. καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν· ἀπιστήσας
Ἀλλὰ τούτων μὲν οὐδὲν ἄπιστον. ἐκεῖνο μέντοι ἔγωγε ἡδέως ἂν πυθοίμην, πῶς ἀνδρὶ θεραπεύων ἕτω φίλους ἔχεις. νὴ μὰ τὼ δία, ἔφη ὁ Ἑρμογένης, καὶ μάλα εὐτελῶς. ἐπαινῶ γὰρ ἀνδρὶ οὐδὲν δαπανῶντι, ὧν γε δίδασιν ἀεὶ αὖ παρέχομαι, εὐφημῶ τε ὅσα ἂν δύνωμαι, καὶ ἐφ' οἷς ἂν ἀνδρὶ μάρτυρας ποιῶμαι, ἑκὼν οὐδὲν ψεύδομαι. νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ἄρα τοιοῦτος ὢν φίλους ἀνδρὶ ἔχεις, καὶ οἱ θεοί, ὡς ἔοικε, καλοκἀγαθίᾳ ἥδονται. ταῦτ' μὲν δὴ ὁ λόγος ἕτως ἐσπουδαιολογήθη. ὅπῃ δ' εἰς τὸ Φίλιππον ἦκον, ἠρώτων αὐτὸν, τί ὁρῶν ἐν τῇ γνώμῃ τοσοῦτον μέγα ἐπ' αὐτῇ φρονοίη. ἃ γὰρ ἄξιον, ἔφη, ὁπότε γε πάντες εἰδότες, ὅτι γνώμῃ τοιός εἰμι, ὅταν μέν τι ἀγαθὸν ἔχωσι, προσκαλοῦσί με ὅπως ταῦτα πραχθήσεται· ὅταν δέ τι κακὸν λάβωσι, φεύγουσιν ἀμεταστρεπεί, φοβούμενοι μὴ καὶ ἄκοντες γνάσωσι; καὶ ὁ Νικήρατος εἶπε· νὴ Δία σὺ τοίνυν δικαίως μέγα φρονεῖς. ἐμοὶ γὰρ αὖ τῶν φίλων οἱ μὲν πρόθυμοι ἐκποδὼν ἀπέρχονται, εἴ δ' αὖ κακόν τι λάβωσι, γνησιολογοῦσι τε συγγνώμην, καὶ οὐδέποτέ μου ἀπολείπονται. εἶεν. σὺ δὴ, ἔφη ὁ Χαρμίδης, ὦ Συρακόσιε, ὅτι τῷ μέγα φρονεῖς; ἢ δῆλον, ὅτι ὅτι τῷ παιδί. μὰ τὼ δί', ἔφη, ἀλλὰ καὶ δέδοικα περὶ αὐτῷ ἰσχυρῶς. αἰσθάνομαι γάρ τινας ὅτι βουλεύονται ἀφανίσαι αὐτόν. καὶ ὁ Σωκράτης ἀκούσας· Ἡράκλεις, ἔφη, τί τοσοῦτον † νομίζοντες νομίζουσιν ἡδικῆσθαι ὑπὸ τοῦ σοῦ παιδός, ὥστε ἀποκτεῖναι αὐτὸν βούλεσθαι; ἀλλ' ὅτι, ἔφη, ἀποκτεῖναι βούλονται), ἀλλὰ πεῖσαι αὐτὸν συγκαθεύδειν αὐτοῖς. σὺ δ', ὡς ἔοικας, εἰ τοῦτο γνοίης, νομίζεις ἂν ἀφανισθῆναι αὐτόν; καὶ μὰ δί', ἔφη, πολὺ πάντων γε. ἦ δ' ὃς, ἔφη, συγκαθεύδεις αὐτῷ; νὴ Δί' ὅλας γε καὶ πάσας τὰς νύκτας. νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εὐτύχημά γε σὸν μέγα, ὃ τ' ἐμοὶ δοκεῖ τοιοῦτον φίλων ἔχοντα, ὥστε μόνον μὴ ἀφανίζειν τοὺς συγκαθεύδοντας. ὥστε σοί γε, εἰ μὴ ἐτῶν ἄλλῳ, ἀλλ' ὅτι τῷ χρωτὶ ἄξιον μέγα φρονεῖν.

ἀλλὰ

ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ὀπὶ τούτῳ μέγα φρονῶ. Ἀλλ' ὀπὶ τῷ μοι; ὀπὶ νὴ Δία τοῖς ἀφρόσιν. οὗτοι γὰρ τὰ ἐμὰ νευρόσπαστα θαυμάζοντες βέλτιόν με ἡγοῦνται. Ταῦτα γάρ, ἔφη ὁ Φίλιππος, καὶ πρώην ἐγώ σου ἤκουον εὐχομένου πρὸς τοὺς θεοὺς, ὅπου ἀφίκοιο, δίδοναι καρπὸν μὲν ἀφθονίαν, φρένων δὲ ἀφορίαν. εἶεν, ἔφη ὁ Καλλίας. σὺ δὲ δή, ὦ Σώκρατες, τί ἔχεις εἰπεῖν, ὡς ἄξιόν σοι ὄντι μεγαφρονεῖν ἐφ' ᾗ εἶπας ἅττων ἀδοξῶν ἕνεκα τέχνῃ; καὶ ὃς εἶπεν· ὁμολογησώμεθα πρῶτον, ποῖά ἐστιν † ἔργα τοῦ μαστροποῦ· καὶ ὅσα μὲν ἐρωτῶ, μὴ ὀκνήσητε ἀποκρίνεσθαι, ἵνα εἰδῶμεν, ὅσα μὲν συνομολογῶμεν. καὶ ὑμῖν οὕτω δοκεῖ; ἔφη. πάνυ μὲν οὖν, ἔφασαν. ὡς δὲ ἅπαξ εἰπεῖν, Πάνυ μὲν οὖν, τοῦτο πάντες ἐκ τοῦ λοιποῦ ἀπεκρίναντο. Οὐκοῦν ἀγαθὸν μέν, ἔφη, ὑμῖν δοκεῖ μαστροπὸν ἔργον εἶναι, ᾧ ἂν, ἢ οὗ ἂν μαστροπεύῃ, ἀρέσκοντα † τοῦτον ἀποδεικνύναι οἷς ἂν συνῇ; πάνυ μὲν οὖν, ἔφασαν. Οὐκοῦν ἔνεστί τι τοιοῦτον ἐν τῷ τοῦ μαστροποῦ ἔργῳ, ὃ ἂν προσπαίσῃ ἔχειν καὶ τειχῶν καὶ ἐσθῆτος; πάνυ μὲν οὖν, ἔφασαν. Οὐκοῦν καὶ τόδε ἐπισκεπτέον, ὅπως ἂν ἥδιστα τοῖς ἀνθρώποις ὄμμασι καὶ φιλικῶς καὶ ἐχθρῶς πρός τινας βλέπῃ; πάνυ μὲν οὖν. τί δὲ, τῇ αὐτῇ φωνῇ ἔστι καὶ αὐθημόνως καὶ θρασέως φθέγξασθαι; πάνυ μὲν οὖν. τί δ', λόγοι οὐκ εἰσὶ μέν τινες ἀπεχθανόμενοι, εἰσὶ δέ τινες, οἳ πρὸς φιλίαν ἄγουσιν; πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν τούτων ὁ ἀγαθὸς μαστροπὸς τὰ συμφέροντα εἰς ὃ ἀρέσκειν διδάσκοι ἄν; πάνυ μὲν οὖν. ἀμείνων δ' ἂν εἴη, ἔφη, ὁ ἑνὶ δυνάμενος † ἀρίστοις ποιεῖν, ἢ ὅστις καὶ πολλοῖς; ἐνταῦθα μέντοι ἐσκέψαντο, καὶ οἱ μὲν εἶπον, δῆλον ὅτι ὅστις πλείστοις· οἱ δὲ, πάνυ μὲν οὖν. ὁ δ' εἰπών, ὅτι καὶ τοῦτο ὁμολογεῖται, ἔφη· εἰ δέ τις καὶ ὅλῃ τῇ πόλει ἀρέσκοντας δύναιτο ἀποδεικνύναι, οὐχ οὗτος πανταπασιν ἂν ἥδη ἀγαθὸς μαστροπὸς εἴη; σαφῶς γε νὴ Δία, πάντες εἶπον. Οὐκοῦν εἴ τις τοιούτους δύναιτο ἐξεργάζεσθαι ὧν τυγχάνοι, δικαίως ἂν μεγαφρονοίη ὅτι τῇ τέχνῃ, καὶ δικαίως ἂν πολλοῦ μισθὸν λαμβάνοι; ἐπεὶ δὲ καὶ ταῦτα πάντες συνωμολόγουν· τοιοῦτος μέντοι, ἔφη, μοι δοκεῖ Ἀντισθένης εἶναι. καὶ ὁ Ἀντισθένης· ἐμοί, ἔφη, καταμανθάνεις ὦ Σώκρατες τιμῶν τέχνην; νὴ μὰ Δί', ἔφη. ὁρῶ γάρ σε καὶ τῶν ἀκολούθων ταύτης πάνυ ἐξησκημένον. τίνα ταύτην;

τὰ ἔργα ἀγαθοῦ μαστροποῦ

τοῦτον ἢ ταύτην ἀποδεικνύναι

ἀρίστους

A Ego vero non hanc ob cauſſam me effero, inquit. Propter quã igitur? Profecto propter homines ſtultos, ait. Nam illi propterea, quod ſpectent imagunculas meas, quæ fidiculis tentę mouentur, me alunt. Nuper etiam, ſubiecit Philippus, id a diis precari te audiebam, vt vbicumq; eſſes, ibi fructũ quidem magnam copiam largirentur, ſapientiæ vero ſterilitatẽ. Sit ita ſane, inquit Callias. Tu vero, Socrates, quid proferre potes, quamobrem æquum cenſeas, elato te eſſe animo propter artem, quam dixiſti, adeo ignominioſam? Et Socrates: Primũ, B inquit, velim inter nos conueniat, quod lenonis ſit officium. Tum quod interrogauero, ad id reſpondete promte: vt ſciamus, de quibus inter nos cõueniat. Num ita vobis etiam videtur? Maxime vero, inquiunt, Atq; vti ſemel dicebant, Maxime vero: ita hoc ipſum in reſpondendo deinceps retinebant. Ergo vobis boni lenonis eſſe videtur, inquit, vt quem, quamue perduxerit, eum eamue gratos iis efficiat, quibuſcum conſueſcunt? Maxime vero, aiunt. An non igitur vnum quiddã eſt, quod vt placeant, C facit; nimirum ſi & capillorũ, & veſtis ratio decori legem ſeruet? Maxime vero. Etiam ſcimus, poſſe hominem iiſdem oculis tum amice, tum hoſtiliter aliquos intueri? Maxime. Quid vero? an non eadem voce licet tum verecunde, tum audacter loqui? Maxime. Quid? nonne quidam ſermones odioſi ſunt, alij ad amicitiã impellunt? Maxime. Ex his igitur quæcumq; ad placendũ conducunt, ea bonus leno ſuos docere debet? Maxime. Num autem potioris fuerit, qui vni reddere gratos poteſt, an vero qui D pluribus? Heic in duas partes diuiſis omnibus, alij manifeſtũ eſſe dicebant, potiorem eſſe, qui plurimis efficere gratos poſſet: alij ſubiiciebant, Maxime. Socrates, quum hac etiã in parte conuenire diceret: Quid ſi quis, inquit, vt toti ciuitati quidam placeant, efficere poſſit, an non omnibus ille numeris bonus leno fuerit? Id quidem manifeſtum eſt, aiunt omnes. Ergo ſi quis eos, quibus ipſe præſit, tales efficere ſtudio ſuo poſſit, an non optimo iure ob hanc artem elato ſit animo, atque etiam optimo iure mercedem debeat amplam accipere? E Quum his etiã vniuerſi adſenſi eſſent: Talis ſcilicet, inquit, eſt mea quidem ſententia hic Antiſthenes. Tum ille: Mihine tribuis, inquit, artem hanc Socrates? Profecto, ait. Nam te video etiã in huius pediſequa probe exercitũ eſſe. Quænam illa eſt?

Ars lenonum ſiue perductorum, ait. Et A grauiter id ferens Antiſthenes: Ecquid, ait, tale me commiſiſſe ſcis Socrates? Scio equidem, inquit, te Calliam hunc ad doctum illum Prodicum perduxiſſe: quum illum ardentem amore philoſophiæ cerneres, hunc vero pecunia indigentem. Scio item te perduxiſſe eumdem ad Hippiam Eleum, a quo etiam artem memoriæ didicit. Et ex eo quidem tempore magis amoribus eſſe deditus cepit, quod pulchri quidquid viderit, eius numquam obliuiſcatur. Nuper adeo quod hoſpitem quoq; B Heraclienſem apud me prædicando effeciſti, vt ipſius ego cupidus eſſem, conciliaſti eum mihi: quo quidem nomine tibi gratiam habeo. Nam mihi per eſſe bonus honeſtuſq; videtur. An non item Æſchylum illum Phliaſium apud me prædicando, meque apud ipſum, eam in nobis adfectionem animi excitaſti; vt noſmet amantes mutuo, quæreremus curſitando, perinde atque canes ſolent? Hæc quum ego te facere poſſe videam, bonum eſſe lenonem arbitror. Nam qui adgnoſcere poteſt eos, C qui ſibi futuri ſint vtiles; ac poteſt efficere, vt illi ſe mutuo expetant: is mihi videtur & vrbes amicitia coniungere poſſe, & nuptias commodas conciliare, vtque magni vir pretij ſit, tum apud ciuitates, tum amicos, tum ſocios, efficere. Et tu mihi, quaſi qui non ſatis recte audieris, dixiſſe me, lenonem eſſe te bonum, ſuccenſuiſti. Ego vero, ſubiecit ille, non iam amplius. Nam hæc ſi poſſim, nimirum animus meus diuitiis conſtipatus erit. Atque hoc pacto colloquiorum circuitus abſolutus fuit. Callias autem: Sed tu Critobule, ait, in certa- D men aduerſus Socratem de pulchritudine non deſcendis? Non profecto, ait Socrates. Nam fortaſſe lenonem apud iudices magna eſſe in exiſtimatione videt. Nihilominus ego, ſubiecit Critobulus, non recuſo. Doceto autem me, ſi quid habes doctrinæ, te pulchriorem eſſe quam ego ſim. Tantum, ait, lucernam aliquis propius adferat. Primum ad cauſſæ te inquiſitionem prouoco. Tu mihi reſpondeto. At tu interrogato. Vtrum igitur pulchritudinem in homine tantum exiſtimas eſſe, an etiam E in aliqua re alia? Profecto, ait, mea quidem ſententia eſt etiam in equo, & boue, & multis rebus inanimis. Nam & ſcutum eſſe pulchrum ſcio, & gladium & haſtam. Et qui fieri poteſt, ait, quæ inuicem ſibi nulla ſunt re ſimilia, eſſe omnia pulchra? Si ad opera, quorum cauſſa nos ea ſingula parauimus,

πλὼ τοῦ παγωγείαν, ἔφη. καὶ ὃς μάλα ἀληθεῖς ἐπήρετο· καὶ τί μοι σύνοιδα ὦ Σώκρατες ζημιῶν τὸν εἰργασμένος; οἶδα μὲν, ἔφη, σὲ Καλλίαν τουτονὶ τοῦ παγωγεύσαντα τῷ σοφῷ Πρωδίκῳ, ὅτε ἐώρας τοῦτον μὲν φιλοσοφίας ἐρῶντα, ἐκεῖνον δ' ἀργυρίου δεόμενον. οἶδα δέ σε Ἱππίᾳ τῷ ἠλείῳ, παρ' οὗ ἔστι καὶ τὸ μνημονικὸν ἔμαθεν· ἀφ' οὗ δὴ καὶ ἐρωτικώτερος γεγένηται, ἀφ' οὗ ὅ, τι ἂν † καλὸν ἴδῃ. μηδέποτε ἐπιλαθέσθαι. καλοῦ ἔναγχος δ' ἤδη ποτὲ καὶ τοῦ ἐμὲ ἐπαινεῖν τὸν Ἡρακλεώτην ξένον, ἐπεί με ἐποίησας ἐπιθυμεῖν αὐτὸν σωτέρεσθαί μοι αὐτόν. καὶ χάριν μοί τοι σοὶ ἔχω. πολὺ γὰρ καλὸς κἀγαθὸς δοκεῖ μοι εἶναι. Αἰσχύλον δ' τὸν Φλιάσιον τοῦτον ἐμὲ ἐπαινεῖν, καὶ ἐμὲ τοῦτον ἐκεῖνον, οὐκ οὕτω διέθηκας, ὥστε διὰ τοὺς σοὺς λόγους ἐρῶντες ἀλλήλων ζητοῦντες ζητοῦμεν ἀλλήλους; ταῦτα δ' ὁρῶν δυνάμενόν σε ποιεῖν, ἀγαθὸν νομίζω τοῦ παγωγὸν εἶναι. ὁ γὰρ οἷός τε ὢν γιγνώσκειν τε τοὺς ὠφελίμους † αὐτῷ, καὶ τούτους δυνάμενος ποιεῖν αὐτῷς ἐπιθυμεῖν ἀλλήλων, οὗτός μοι δοκεῖ καὶ πόλεις δυνάσθαι φίλας ποιεῖν, καὶ γάμους ἐπιτηδείους συνάγειν, καὶ πολλοῦ ἂν ἄξιος εἶναι καὶ πόλεσι, καὶ φίλοις, καὶ συμμάχοις κεκλῆσθαι. σὺ δέ μοι, ὡς κακῶς ἀκούσας, ὅτι ἀγαθόν σε ἔφην τοῦ παγωγὸν εἶναι, ὠργίσθης. ἀλλὰ μὰ δί', ἔφη, οὐκ ἐγώ· ἐὰν γὰρ ταῦτα δυνώμεθα, σεσαγμένος δὴ πανταπάσι πλούτου † ψυχὴ ἔσομαι. καὶ αὕτη μὲν δὴ ἡ τοῦ Ἡσιόδου τῶν λόγων ἀπετελέσθη. ὁ δὲ Καλλίας εἶπε· σὺ δὲ δὴ ὦ Κριτόβουλε, εἰς τὸν περὶ τοῦ κάλλους ἀγῶνα τοῦτον πρὸς Σωκράτη οὐκ αὐλίσασαι; οὐ δῆτ', ἔφη ὁ Σωκράτης. ἴσως γὰρ δοκιμωτέρῳ τὸν μαχητὸν τοῦτον τοῖς κριταῖς ὁρᾷ. ἀλλ' ὅμως, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οὐκ ἀναδύομαι. ἀλλὰ δίδασκε, εἴ τι ἔχεις σοφόν, ὡς καλλίων εἶ ἐμοῦ. μόνον, ἔφη, τὸν λαμπτῆρα † ἐγγὺς τοῦ σε ἐνδεικάτου. εἰς ἀνάκρισιν ἐγγύς πως δίνιν σε, ἔφη, τοῦ τῆς δίκης καλοῦμαι. ἀλλ' ἀποκρίνου. σὺ δέ γε ἐρώτα. πότερον οὖν οὐκ ἀνθρώπῳ μόνον νομίζεις τὸ καλὸν εἶναι, ἢ καὶ ἐν ἄλλῳ τινί; ἐγὼ μὲν ναὶ μὰ δί', ἔφη, καὶ ἐν ἵππῳ, καὶ βοΐ, καὶ ἐν ἀψύχοις πολλοῖς. οἶδα γοῦν ὂν καὶ ἀσπίδα καλήν, καὶ ξίφος, καὶ δόρυ. καὶ πῶς, ἔφη, οἷόν τε ταῦτα μηδὲν ὅμοια ὄντα ἀλλήλοις, πάντα καλὰ εἶναι; ἴωμεν δί', ἔφη, πρὸς τὰ ἔργα, ὧν ἕνεκα ἕκαστα κτώμεθα, ἵν' εἰρ-

δὺ εἰργασμένα ἦ, ἢ δὺ πεφυκότα πρὸς ἃ αὖ δεώμθα, καὶ ταῦτ', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, καλά. οἶσθα οὖν, ἔφη, ὀφθαλμῶν τίνος ἕνεκα δεόμθα; δῆλον, ἔφη, ὅτι τοῦ ὁρᾶν. οὕτω μὲν δὴ ἐμοὶ ὀφθαλμοὶ καλλίονες αὐτῶν σῶν εἴησαν. πῶς δή; ὅτι οἱ μὲν σοὶ τὰ καλὰ μόνον ὁρῶσιν, οἱ δὲ ἐμοὶ καὶ τὰ ἐκ πλαγίου, ἅμα δ' ὅτι πολλοί εἰσι. λέγεις σὺ, ἔφη, καρκίνον ὀφθαλμότατον εἶναι τῶν ζώων; πῶς δῆτα, ἔφη· ἐπεὶ καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἅρίστα πεφυκότας ἔχει. εἶεν, ἔφη. τῶν δὲ ῥινῶν ποτέρα καλλίων, ἡ σὴ, ἢ ἡ ἐμή; ἐγὼ μὲν, ἔφη, οἶμαι τὴν ἐμὴν, εἴπερ γε τοῦ ὀσφραίνεσθαι ἕνεκεν ἐποίησαν ἡμῖν ῥῖνας οἱ θεοί. οἱ μὲν γὰρ σοὶ μυκτῆρες εἰς γῆν ὁρῶσιν, οἱ δὲ ἐμοὶ ἀναπέπαανται, ὥστε πάντοθεν ὀσμὰς προσδέχεσθαι. τὸ δὲ δὴ σιμὸν τὴν ῥῖνος πῶς τοῦ ὀρθοῦ κάλλιον; ὅτι, ἔφη, οὐκ ἀντιφερίπτει, ἀλλὰ δι' ὧν ἂν τοῖς ὄμμασι ὁρᾶν, ἃ ἂν βούλωνται· ἡ δὲ ὑψηλὴ ῥὶς, ὥσπερ ἐμπρεάζουσα, ἅμα τε τειχίζει τὰ ὄμματα. τοῦ γε μὴν στόματος, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὑφίεμαι. εἰ γὰρ τοῦ ἀποδάκνειν ἕνεκα πεποίηται, πολὺ ἂν σὺ μεῖζον, ἢ ἐγὼ, ἀποδάκοις. ἅμα δὲ τὰ παχέα ἔχειν τὰ χείλη, οὐκ οἶσθα καὶ μαλακώτερόν σου ἔχειν τὸ φίλημα; ἔοικα, ἔφη, ἐγὼ, τὴν σὴν λόγον, καὶ τῶν ὄνων αἴσχιον τὸ στόμα ἔχειν. ἐκεῖνο δὲ τοῦδέν τεκμήριον λογίζῃ, ὡς ἐγὼ σου κεκαλλίωνείμι, ὅτι καὶ Ναΐδες θεαὶ οὖσαι τοὺς σειληνοὺς ἐμοὶ ὁμοιοτέρους πίκτουσιν, ἢ σοί; καὶ ὁ Κριτόβουλος· οὐκέτι, ἔφη, ἔχω πρὸς σε ἀντιλέγειν. ἀλλὰ διαφερόντων, ἔφη, τοὺς ψήφους, ἵνα ὡς τάχιστα εἰδῶ ὅ, τι με χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίσαι. μόνον, ἔφη, κρυφῆ φερόντων. δέδοικα γὰρ τὸν τοῦ Ἀντισθένους πλοῦτον, μή με καταδυναστεύσῃ. ἡ μὲν δὴ παῖς, καὶ ὁ παῖς κρύφα ἀνέφερον. ὁ δὲ Σωκράτης ἐν τούτῳ διέπραττε τὸν τε λύχνον αἰτιασάμενος ἐκκῆναι τῷ Κριτοβούλῳ, ὡς μὴ ἐξαπατηθεῖσαν οἱ κριταὶ, καὶ τῷ νικήσαντι μὴ ταινίας, ἀλλὰ φιλήματα, ἀναδήματα παρὰ τῶν κριτῶν λάβοι. ἐπεὶ δὲ ἐξέπεσον αἱ ψῆφοι, καὶ ἐψήφοντο πᾶσαι σιὼ Κριτοβούλῳ· παπαῖ, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐχ ὅμοιον ἔοικε τὸ σὸν ἀργύριον, ὦ Κριτόβουλε, τῷ Καλλίου εἶναι. τὸ μὲν γὰρ τούτου δικαιοτέρους ποιεῖ, ὅ γ' ἐστὶν, ὥσπερ τὸ πλῆθος, ἀγαθοὺς εἰρήνην ἱκανὴν ἔστι καὶ δικαστὰς καὶ κριτάς.

A bene fuerint elaborata, vel apta satis a natura illis vsibus, quibus seruiunt: & ipsa pulchra sunt, inquit Critobulus. Nosti ergo, cui nobis vsui sit oculus? Ei scilicet, ait, vt videamus. Hoc igitur pacto tuis pulchriores oculi mei fuerint. Qui sic? Nam tui tantum directo adspiciunt, mei etiam transuersim propterea, quod exterius promineant. Ergo tu cancrum ais inter animalia cuncta præditum esse oculis optimis? Maxime vero, inquit. Nam habet oculos a natura egregie ad robur etiam
B comparatos. Esto sane, ait. At vter nasus, meusne, an tuus, est pulchrior? Equidem, ait, meum esse pulchriorem arbitror: si quidem odores percipiendi caussa dij nobis nares condiderunt. Nam meatus narium tui terram versus spectant, mei vero sursum expansi sunt: quo fit, vt ab omni parte odores recipere possint. Nasus autem simus quomodo recto potest esse pulchrior? Quia nihil est, ait, quod obsepiat, sed permittit, vt oculi mox, quæ velint, videant. At nasus sublimior, quasi si faciat id per iniuriam, sepimento quodam
C oculos diiungit. Quod os autem adtinet, ait Critobulus, equidem tibi cedo. Nam si mordendi caussa factum est, longe tu maius aliquid morsu auellere possis, quam ego. At vero quia tibi labra sunt crassa, non meum putas oscu lum esse mollius? Videor, inquit, vti tu quidem prædicas, etiam asinis os habere turpius. Sed enim non existimas argumentum illud esse satis magnum, me pulchritudine te superare, quod & Naides, quæ diuæ sunt, Silenos pariant; mihi, quam tibi similiores?
D Non possum, inquit Critobulus, amplius contradicere. Itaque distribuantur sane calculi, vt quamprimum sciam, quid me vel perpeti, vel multæ nomine exsoluere oporteat. Hoc tantum velim, ait, vt clanculum eos ferant. Nam tuas & Antisthenis opes metuo, ne me copia sua opprimant. Puella igitur & puer clanculum ferebant. Interim Socrates perficiebat, vt lucerna Critobulo admoueretur, ne deciperentur iudices: atq; etiam vt victori non fasciæ, sed oscula corollarum loco a iudi-
E cibus decernerentur. Posteaquem eiecti essent calculi, atque omnes pro Critobulo facerent: Papę, ait Socrates, argentũ tuum non videtur esse argento Calliæ simile, mi Critobule. Nam quod ille habet, iustiores reddit homines: tuum vero, quemadmodũ alioqui argentũ maxima ex parte, tum iudices, tũ disceptatores corrũpere potest.

Secundum hæc alij Critobulum hortabãtur, vt oscula, quæ victori cõstituta fuissent præmij loco, acciperet: alij, vt persuaderet prius eum, cuius essent in potestate: alij aliter iocabantur. Interim silebat Hermogenes. Quo nominatim Socrates compellato: Possisne dicere nobis, ait, Hermogenes, quid sit παροινία? Et ille: Si quæras quid sit, inquit, nihil mihi cõstat: quid autem esse videatur, dicere forte possim. Id placet, ait Socrates. Ego igitur esse iudico παροινίαν, in vino molestum esse iis, quibuscum versaris. Ergo scire debes, ait Socrates, te quoque silendo nobis iam molestiam exhibere. Num id temporis etiam silendo, quum vos loquimini? Non, sed quum ex interuallo desinimus. Te vero fugit, ne pilum quidem, nedum sermonẽ aliquem interea, dum vos loquimini, interiici a quoquã posse? Tum Socrates: Possisne alicui Callia, inquit, qui coarguitur, succurrere? Possim equidẽ, ait. Nam quum tibia sonum edit, prorsus silemus. Et Hermogenes: Vultisne igitur, ait, vt quemadmodum Nicostratus histrio ad tibiam tetrametra recitabat, ita & ipse, dum tibia sonat, vobiscum colloquar? Sic facito quæso, mi Hermogenes, inquit Socrates. Arbitror enim perinde, vt cantus ad tibiam adhibitus iucũdior est; ita etiam futurum, vt sermones tui a sonis illis nonnihil suauiores reddantur: præsertim si gestum aliquem addas ad ea, quæ dicuntur abs te, id quod hæc fidicina facit. Et Callias: Ergo quum Antisthenes hic, ait, quemdam in conuiuio coarguerit, quis erit concentus tibiarum? Ei, qui coarguetur, ait Antisthenes, cõuenire arbitror exsibilationem. Huiusmodi colloquia quum haberentur, ac videret eos Syracusanus illa quidem negligere, quæ ipse exhiberet, mutuis autem sermonibus se oblectare, Socrati inuidens: Tune, ait, Socrates, ille ipse es, quem meditatorem vocant? An nõ pulchrius hoc est, inquit, quam si vocaret incogitans? Nisi sublimium meditator esse videreris. Num ergo quidquam nosti, ait Socrates, quod diis sit sublimius? Minime vero te istis occupari aiunt, sed rebus maxime inutilibus. Ergo sic etiam, inquit, dij mihi curæ sunt. Nam illi de *sublimi adiumento sunt, & de sublimi lucem suppeditant. Quod si frigida profero, tu auctor es, qui negotium mihi facessis. Tu vero, inquit alter, mitte ista, ac dicito mihi, quot pedes absit a me pulex. Nam hæc metiri te aiunt. Tum Antisthenes:

† per ebrietatem illusio. Cic. in Antonii, apud Dionem Cassium.

* Græce, ἀἰωθεν ὠφελῶσι. Alludit autem ad vo. ẽ, qua Syracusanus vsus fuerat ἀἰωφελέστατα.

ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν τὰ νικητήρια φιλήματα ἀπελαμβάνην τὸν Κριτόβουλον ἐκέλευον, οἱ δὲ τὸν κύριον πείθην, οἱ δὲ καὶ ἄλλα ἔσκωπτον. ὁ δὲ Ἑρμογένης καὶ ταῦτα ἐσιώπα. καὶ ὁ Σωκράτης ὀνομάσας αὐτὸν· ἔχοις ἄν, ὦ Ἑρμόγενες εἰπεῖν ἡμῖν, τί ἐστι παροινία; καὶ ὃς ἀπεκρίνατο· εἰ μὲν ὅ, τί ἐστιν ἐρωτᾷς, οὐκ οἶδα. † ὁ μέντοι μοι δοκῶ, εἰ ποιμί, ἄν. ἀλλὰ δοκεῖ τοῦτ', ἔφη. καὶ ὃ ζῆνων παρ' οἶνον λυπεῖν τοὺς συνόντας, τοῦτ' ἐγὼ κρίνω παροινίαν. οἶδ' ὅτι, ἔφη, ὅτι καὶ σὺ νυνὶ ἡμᾶς λυπεῖς σιωπῶν. ἢ καὶ ὅταν λέγητε; ἔφη. † οὐ, ἀλλ' ὅταν διαλιπώμεν. ἢ οὖν λέγοντες, ὅτι λεληθότες, ὅτι μεταξὺ τοῦ ὑμᾶς λέγειν, οὐδεὶς ἂν τεῖχα, μὴ ὅτι λόγον ἄν τις παρείρῃ; καὶ ὁ Σωκράτης, ὦ Καλλία, ἔχοις ἄν τι, ἔφη, ἀνδρὶ ἐλεγχομένῳ βοηθῆσαι; ἔγωγ', ἔφη. ὅταν γὰρ ὁ αὐλὸς φθέγηται, πρωτάπασι σιωπῶμεν. καὶ ὁ Ἑρμογένης· ἢ οὖν βούλεσθε, ἔφη, ὥσπερ Νικόστρατος ὁ ὑποκριτὴς τετράμετρα πρὸς τὸν αὐλὸν κατέλεγεν, οὕτω καὶ ὑπὸ τὸν αὐλὸν ὑμῖν διαλέγωμαι; καὶ ὁ Σωκράτης· πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, Ἑρμόγενες, οὕτω ποίει. οἶμαι γάρ, ὥσπερ ἡ ᾠδὴ ἡδίων πρὸς τὸν αὐλόν, οὕτω καὶ τοὺς σοὺς λόγους ἡδυνέσθαι ἄν τι ὑπὸ τῶν φθόγγων. ἄλλως τε καὶ εἰ μορφάζοις, ὥσπερ οἱ αὐληταί, καὶ σὺ πρὸς τὰ λεγόμενα. καὶ ὁ Καλλίας ἔφη· ὅταν οὖν Ἀντισθένης ὅδ' ἐλέγχῃ τινὰ ἐν τῷ συμποσίῳ, τί ἔσται ὁ αὔλημα; καὶ ὁ Ἀντισθένης εἶπε· τῷ μὲν ἐλεγχομένῳ οἶμαι ἄν, ἔφη, πρέπειν συριγμόν. τούτων δὲ λόγων ὄντων, ὡς ἑώρα ὁ † συρακόσιος τοὺς μὲν ἐκ τῶν διαβημάτων ἀμελοῦντας, ἀλλήλοις δὲ ἡδομένους, φθονῶν τῷ Σωκράτει εἶπεν· ἆρα σύ, ὦ Σώκρατες, ὁ φροντιστὴς ὑπὸ καλούμενος; ὡς οὐ καλόν, ἔφη, ἢ εἰ ἀφρόντιστος καλούμην. εἰ μή γε ἐδόκεις τῶν μετεώρων φροντιστὴς εἶναι. οἶδα οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, μετεωρότερόν τι τῶν θεῶν; ἀλλ' οὐ μά δι', ἔφη, ἃ τούτων σὲ λέγουσιν ὑπομελεῖσθαι, ἀλλὰ τῶν ἀωφελεστάτων. οὐκοῦν καὶ οὕτως ἄν, ἔφη, θεῶν ὑπομελοίμην. ἀἰωθεν μέν γε ὄντες ὠφελοῦσιν, ἀἰωθεν ὃ φῶς παρέχουσιν. εἰ δ' ὑψηρὰ λέγω, σὺ αἴτιος, ἔφη, τοιαῦτά μοι παρέχων. ταῦτα μέν, ἔφη, ἔα· ἀλλ' εἰπέ μοι, πόσους ψύλλα πόδας ἐμοῦ ἀπέχει. ταῦτα γάρ σε φασὶ μετρεῖν. καὶ ὁ Ἀντισθένης εἶπε· σὺ μέν

σὺ μήν τοι δῆνός εἶ, ὦ Φίλιππε, εἰκάζειν. οὐ δοκεῖ σοι ὁ ἀνὴρ οὗτος λοιδορήσασθαι βουλομένῳ ἐοικέναι; ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ ἄλλοις γε πολλοῖς. ἀλλ' ὅμως, ἔφη ὁ Σωκράτης, σὺ αὐτὸν μὴ εἰκάζε, ἵνα μὴ καὶ σὺ λοιδορουμένῳ ἐοίκῃς. ἀλλ' εἴπερ γέ τοι τοῖς πᾶσι καὶ λοῖς καὶ τοῖς βελτίστοις εἰκάζω αὐτόν, ἐπαινοῦντι μᾶλλον, ἢ λοιδορουμένῳ δικαίως ἂν εἰκάζοι μέ τις. καὶ νῶν σύ γε λοιδορουμένῳ ἔοικας, εἰ πάντ' † αὐτὸν βελτίονα φῂς εἶ). ἀλλὰ βούλῃ πονηροτέροις εἰκάζω αὐτόν; μηδὲ πονηροτέροις. ἀλλὰ μηδενί; μηδενὶ μηδὲ τούτων εἰκάζε. ἀλλ' οὐ μήτοι γε σιωπῶν οἶδα ὅπως ἄξια τῷ δείπνῳ ἐργάσομαι. καὶ ῥᾳδίως γ' ἄν, ἃ μὴ δεῖ λέγειν, ἔφη, σιωπᾷς. αὕτη μὲν δὴ ἡ παροινία οὕτω κατεσβέσθη. ἐκ τούτου δὲ τῶν ἄλλων οἱ μὲν ἐκέλευον εἰκάζειν, οἱ δὲ ἐκώλυον. θορύβου δὲ ὄντος, ὁ Σωκράτης αὖ πάλιν εἶπεν· ἆρα ὅτῳ πότε ὑμῖν ἐπιθυμοῦμεν λέγειν, νῶν ἂν μάλιστα καὶ ἅμα ἄσαιμεν; καὶ ἅμα τοῦτ' εἰπὼν ἦρχεν ᾠδῆς. ἐπεὶ δὲ ἤισεν, εἰσεφέρετο τῇ ὀρχηστρίδι τροχὸς τῶν κεραμέων, ἐφ' οὗ ἐμέλλε θαυμάσιουργήσειν. ἔνθα δὴ εἶπεν ὁ Σωκράτης· ὦ συρακόσιε, κινδυνεύσω ἐγώ, ὥσπερ σὺ λέγεις τῷ ὄντι φρονιμὸς εἶ). νῦν οὖν σκοπῶ, ὅπως ἂν ὁ μὲν παῖς ὅδε ὅσος καὶ ἡ παῖς ἥδε ὡς ῥᾷστα ἀφέροιεν, ἡμᾶς δ' † ἂν μάλιστα εὐφραινοίμεθα θεώμενοι αὐδῶν· ὅπερ οὖν οἶδα ὅτι καὶ σὺ βούλει. δοκεῖ οὖν μοι ὁ μὲν εἰς μαχαίρας κηλήσασιν κινδύνου ἐπίδειγμα εἶ), ὃ συμποσίῳ πρέπει δὲ οὐδὲν παρεσκεύακε. καὶ μὴν † τό, τε ἐπὶ τῷ τροχοῦ ἅμα περιδινουμένου γράφειν τε καὶ ἀναγιγνώσκειν, θαῦμα μὲν ἴσως τί ἐστιν, ἡδονὴν δὲ οὐδὲ τοῦτα δύναμαι γνῶναι † τί ἂν παρέχοι. οὐδὲ μὴν τόγε ἀφαρέφοντας τὰ σώματα καὶ τροχοὺς μιμουμένους ἥδιον, ἢ ἡσυχίαν ἔχοντας τοὺς καλοὺς καὶ ὡραίους θεωρεῖν. καὶ γὰρ δὴ καὶ οὐδὲ πάνυ τι σπάνιον τό γε θαυμασίοις ἐντυχεῖν, εἴτις τούτου δεῖται· ἀλλ' ἔξεστιν αὐτίκα μάλα τὰ παρόντα θαυμάζειν, τί ποτε ὁ μὲν λύχνος, ἀφὰ ὃν λαμπρὸν φλόγα ἔχων, φῶς παρέχει· ὃ δὲ χαλκοῦν λαμπρὸν ὄν, φῶς μὲν οὐ ποιεῖ, αὐτῷ δ' ἀφ' οὗ ἐμφανόμενα παρέχεται. καὶ πῶς ὃ μὲν ἔλαιον ὑγρὸν ὄν, αὔξει τὴν φλόγα· ὃ δ' ὕδωρ, ὅτι ὑγρόν ἐστι, κατασβέννυσι τὸ πῦρ. ἀλλὰ γὰρ καὶ ταῦτα μὲν οὐκ εἰς ταυτὸν ὧν οἴνῳ πιστεύσειν.

αὐτὸν

ἂν ὡς μάλ.

πρὸς ὅτι

πῶν ἂν

A Enimuero Philippe, ait, tu in coniectando acutus es: an non videtur hic homo tibi similis illi esse, qui conuicium facere velit? Profecto videtur, inquit, nõ mihi tantum, sed aliis etiam multis. Tu tamen, ait Socrates, nulli eum similem facito, ne & ipse conuicium facienti similis videare. Verum si honestis & optimis quibusque similem eum fecero, merito quis me laudanti potius, quam conuicianti similem dixerit. Atqui tu conuicianti es similis, si eum præstare dicis in omnibus. Vis igitur magis peruersis eum comparem? Ne illis B quidem. Nulli ergo? Nulli ne horum quidem eum similem dixeris. Atqui nescio quo pacto, si taceam, digna hoc conuiuio facturus sim. Facilius fuerit tacere, ait, quam non dicenda proferre. Atque hæc quidem in vino rixa sic extincta fuit. Post hæc alij pergere iubebant in comparando, alij verabant. Quumque tumultus esset exortus, rursum loqui Socrates incipiebat. Num quia cuncti loqui cupimus, etiam vna cecinerimus? Et quum primum id dixisset, cantilenam ordiebatur. Vbi ce- C cinisset, illata est saltatrici rota ex earum genere, quibus vtuntur figuli, in qua miranda quædam exhibitura erat. Tum Socrates: Periculum erit, mi Syracusane, inquit, ne quemadmodum tu ais, sim reuera meditator. Nunc enim considero, quo pacto puero huic tuo & huic puellæ optime possit esse, ac nos eos spectando voluptatis plurimum capiamus: quod quidem sat scio te quoque velle. Videtur ergo mihi, prouolutionem in caput, quæ fit super gladios, exhibitionem esse periculi, a con- D uiuio alienã. Quod vero etiam in rota circumuoluta scribit ac lectitat, est illud quidem certe miraculum quoddam: verum intelligere non possum, quam etiam hæc voluptatem suppeditent. Nec item iucundius est formosos & elegantes spectare, quum corpora torquent, & rotas imitantur, quam vbi quiescunt. Etenim non admodum rarum est, in hæc admiratione digna incidere, si quis hoc desideret: sed licet statim admiremur ea, quæ adsunt: quonam modo lucerna, quod flammam E splendidam habeat, lumen suppeditet; quum ahenum, & ipsum splendens, lucem id quidem non emittat, sed in se tamen alia adparentia exhibeat. Quo pacto oleum, quum humidum sit, flammam augeat: quum aqua, & ipsa humida, ignem extinguat. Verum ne hæc quidem eadem efficiunt, quæ vinum.

At si ad tibiam formis iis saltarent, quibus tum Gratiæ, tum anni tempora, Nymphæque pinguntur: multo id ipsis facilius futurum arbitrarer, ac longe conuiuium hoc fore hilarius ac gratius. Et Syracusanus ille: Profecto, inquit, mi Socrates, recte dicis, & introducam ego Spectacula, quæ delectationem vobis sint adlatura. Quapropter egressus Syracusanus ad agenda se componebat, & Socrates nouum orationis exordium instituebat: Profecto, viri, par est nos, quum magnus quidam deus adsit, qui ætate deos æternos æquat, forma maxime iuuenis est, amplitudine sua cuncta sustinet, animo hominibus æqualis est, nimirum Amor, eius minime obliuisci: præsertim quum omnes in eius dei sacris sodales simus. Nam equidem tempus aliquod commemorare non possum, quo non aliquo semper amore fuerim occupatus: & Charmidem hunc scio multos ad sui amorem excitasse, ac nonnullos ipsum quoq; expetiuisse. Critobulus certe, quum adametur, iam & ipse alios amore complectitur. Quinetiam Niceratus, vt equidem accepi, vxorem amans vicissim ab ea diligitur. Quis autem nostrum nescit Hermogenem honestatis amore, quidquid tamdem ea sit, contabescere? Non videtis, quam seuera sint supercilia, oculi immoti, oratio moderata, vox lenis, mores hilares? quumque Deos, qui maxime nobis venerandi sunt, amicos habeat: nos tamen, qui homines sumus, non contemnit. Tu vero, Antisthenes, solus amoris expers es? Immo te vehementer amo profecto. Tum iocando Socrates quasi blandiens: Ne in præsentia mihi, ait, molestus sis. Nam, vti vides, aliud ago. Et Antisthenes: Quam tu, inquit, leno tui semper huiusmodi plane quædam facis, ac nonnumquam mecum non colloqueris, numinis vtens prætextu, nonnumquam aliud quidpiam captans. Tum Socrates: Quæso te per deos, mi Antisthenes, ait, tantum ne concidas me: qui molestiam quamuis aliam abste tum fero, tum laturus sum amice. Enimuero amorem tuum equidem occulto, quum non animi sit, sed pulchritudinis meæ. Quod autem tu, Callia, Autolycum ames, ciuitas vniuersa nouit; ac, vt arbitror, etiam exteri plerique. Eius rei causſa est, quod vterque vestrum parentes habeat claros, & ipsi quoque illustres sitis.

A εἰ δὲ ὀρχοῖντο πρὸς τ' αὐλὸν σχήματα, ἐν οἷς χαρίτες τε, καὶ ὧραι, καὶ νύμφαι γράφονται, πολὺ ἂν οἶμαι αὐτοῖς γε ῥᾷον δοκεῖν, καὶ τὸ συμπόσιον πολὺ ὅπως χαριτώτερον ἔσεσθαι ὁ δ' ὧν συρακόσιος· ἀλλὰ ναὶ μὰ τ' δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, καλῶς τε λέγεις, καὶ ἐγὼ εἰσάξω θεάματα ἐφ' οἷς ὑμᾶς εὐφρανεῖ. ὁ μὲν δὴ συρακόσιος ἀπελθὼν διεπρυτάνευετο, ὁ δὲ Σωκράτης πάλιν αὖ καινοῦ λόγου κατῆρχεν· ἆρ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, εἰκὸς ἡμᾶς παρόντος δαίμονος μεγάλου, καὶ τῷ μὲν χρόνῳ ἰσηλίκους τοῖς ἀφ- B ηλικεστάτοις θεοῖς, τῇ δὲ μορφῇ νεωτάτου, καὶ μεγέθει πάντα ἐπέχοντος, ψυχῇ δὲ αὖ θεοῦ ἰσοδυνάμου, ἔρωτος, † μὴ οὐκ ἀμνημονῆσαι, ἄλλωστε μὴ ἀμνημονῆσαι καὶ ὅτι πάντες ἐσμὲν τοῦ θεοῦ τούτου θιασῶται. ἐγώ τε γὰρ οὐκ ἔχω χρόνον εἰπεῖν, ἐν ᾧ οὐκ ἐράν τινος διατελῶ· Χαρμίδην γ' τονδε οἶδα πολλοὺς μὲν ἐρασθεὶς κτησάμενον, ἔστι δὲ ὧν καὶ αὐτὸν ὑπεθυμήσαντα. Κριτόβουλος γοῦν, ἐπεὶ μὲν * καὶ ἐρώμενος ὢν, ἤδη C ἄλλων ὑπεθυμεῖ. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ Νικήρατος, ὡς ἐγὼ ἀκούω, ἐρῶν τῆς γυναικὸς ἀντερᾶται. Ἑρμογένη γοῦν τίς ἡμῶν οὐκ οἶδεν ὡς ὅ, τι ποτ' ἔστιν ἡ καλοκαγαθία, τῷ ταύτης ἔρωτι κατατήκεται; οὐχ ὁρᾶτε, ὡς ἀσυδαΐας μὲν αὐτὸ αἱ ὀφρύες, ἀβρεμὲς δὲ τὸ ὄμμα, μέτειοι δ' οἱ λόγοι, σεμνὰ δ' ἡ φωνή, ἵλεως δ' ὁ ἦθος; τοῖς δ' σεμνοτάτοις θεοῖς φίλοις χρῶμενος, οὐδένα ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ὑπερφρονεῖς; σὺ δ' μόνος ὦ Ἀντισθένες, οὐδενὸς ἐρᾷς; ναὶ μὰ D τοὺς θεούς, εἶπεν ὁ ἀντισθένης, καὶ σφόδρα γε σοῦ. καὶ ὁ Σωκράτης ὑποσκώψας, ὡς δὴ θρυπτόμενος, εἶπε· μὴ νῦν μοι ἐν τῷ παρόντι ὄχλον πάρεχε. ὡς σὺ γὰρ δοκεῖς, ἄλλα πράττω. καὶ ὁ Ἀντισθένης ἔλεξεν· ὡς σαφῶς μέντοι σὺ μαστροπεύεσαυτὸν ἀεὶ διαὐτὰ ποιεῖς. τοτὲ μὲν τὸ δαιμόνιον προφασιζόμενος, οὐ βούλεταί μοι, τοτὲ δ' ἄλλου τινὸς φθονοῦντος. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Ἀντισθένες, μόνον μὴ συλλάβῃς με· τἄλλα δ' ἄλλῳ χαλεπότητα ἐγώ σου καὶ φέρω καὶ οἴσω φιλικῶς. ἀλλὰ γὰρ, ἔφη, τ' μὲν σὸν ἔρωτα κρύπτω μέν, ὅπως καὶ ἔστιν οὐ ψυχῆς, ἀλλ' εὐμορφίας τ' ἐμῆς. ὅτι γοῦν σὺ ὦ Καλλία ἐρᾷς Αὐτολύκου, πᾶσα μὲν ἡ πόλις οἶδε, πολλοὶ δ' οἶμαι καὶ τῶν ξένων. τοῦτο δ' αἴτιον δ πατέρων τε ὀνομαστῶν ἀμφοτέρους ὑμᾶς εἶναι, καὶ αὐτοὺς ὑπάρχειν.

ἀεὶ μὲν

ἀεὶ μὲν οὖν ἔγωγε ἠγάμην τὴν σὴν φύσιν, A Atque equidem indolem tuam semper amaui, sed multo nunc magis, quum te illum amare video, qui non deliciis diffluit, neque præ mollitie langueſcit: sed omnibus & robur, & tolerantiam, & fortitudinem, & temperantiam suam demonstrat. Huiusmodi vero expetere, argumentum est etiam ingenij eius, qui amatur. Equidem num vna sit Venus, an duæ, Cælestis nimirum & Vulgaris, haud scio. Nam & Iupiter, qui vnus esse videtur, cognomina multa habet. Distinctas quidem vtrique Veneri esse aras, fana, sacrificia; & Vulgari quidem neglectiora, Cælesti puriora, scio. Et coniicere licet, etiam amores, corporum quidem a Vulgari illa immitti: animi vero, & amicitiæ, & actionum honestarum, a Cælesti. Ac tu quidem, mi Callia, hoc ipso amore mihi videris esse captus: Argumento mihi est eius, quem amas, honestas; quodque te video patrem eius ad cõgressus cum hoc tuos adiungere. Quippe nihil horum bonus & honestus amator occultum patri esse vult. Et Hermogenes: Per Iunonem, inquit, mi Socrates, quum ob alia te multa admiror, tum quod modo Calliæ simul rem gratam facis, & qualem ipsum esse oporteat, instituis. Profecto sic est, ait. Atque vt magis etiam delectetur, confirmare illi volo, multo præstantiorem esse animi, quam corporis amorem. Nouimus enim omnes, absque amicitia consuetudinem nullam cuiusquam esse pretij. Amare autem eos, quorum mores ac indolem admiramur, necessitudo quædam propria & voluntaria vocatur: at eorum, qui corpus adpetunt, multi mores vituperant, & ipsos amores odere. Quod si maxime ament inuicem vterque se, formæ tamen flos celeriter ætate quasi marcessit: quo deficiente, necesse est vna etiam amicitiam marcessere. Animus autem quam diu prudentia proficit, etiam fit amabilior. Quin & in vsu formæ satietas quædam inest. quo fit, vt quæ in ciborum vsu propter satietatem, ea in amoribus quoque necessario accidant. At animi amor propterea, quod castus sit, etiam insatiabilior est; nec idcirco, ceu quis existimare posset, minus est venustus ac iucundus: sed plane votum illud perficitur, quo petimus, vt dea tum verba, tum actiones venustas largiatur.

τεκμήριον τ' ὅτι τῆς τῦ ἐρωμένου φύσεως. εἰ μὲν οὖν μία ἐστὶν Ἀφροδίτη, ἦν δ' ἐγώ, οὐρανία τε καὶ πάνδημος, οὐκ οἶδα. καὶ γὰρ Ζεὺς ὁ αὐτὸς δοκῶν εἶναι, πολλὰς ἐπωνυμίας ἔχει. ὅτι γε μὴν τοῖν θεοῖν ἑκατέρᾳ βωμοί τε εἰσι, καὶ ναοί, καὶ θυσίαι, τῇ μὲν πανδήμῳ ῥᾳδιουργότεραι, τῇ δὲ οὐρανίᾳ ἁγνότεραι, οἶδα. εἰκάσαις δ' ἂν καὶ τοὺς ἔρωτας τὸν μὲν πάνδημον τοῦ σώματος ἐπιτέμπειν, τὸν δ' οὐρανίαν, τῆς ψυχῆς τε, καὶ τῆς φιλίας, καὶ τῶν καλῶν ἔργων. ὑφ' οὗ δὴ καὶ σὺ, ὦ Καλλία, κατέχεσθαί μοι δοκεῖς ἔρωτος. τεκμαίρομαι δὲ τῇ τῦ ἐρωμένου καλοκἀγαθίᾳ, καὶ ὅτι σὲ ὁρῶ τὸν πατέρα αὐτῦ τῷ Ἀλκιβιάδῃ σε εἰς ταὐτὸν τοῦτον συνουσίας. ὥστε γὰρ τούτων ἐστὶν ἀπόχρυ- C φον παῖδας τῷ καλῷ τε κἀγαθῷ ἐρασθῆναι. καὶ ὁ Ἑρμογένης εἶπε· νὴ τὴν Ἥραν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἄλλα τέ σου πολλὰ ἄγαμαι, καὶ ὅτι νῦν ἅμα χαριζόμενος Καλλίᾳ, καὶ παιδεύεις αὐτὸν, οἷον χρὴ εἶναι. νὴ δι', ἔφη. ὅπως δὲ καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπαινέσῃ, βούλομαί σοι μαρτυρῆσαι, ὡς καὶ πολὺ κρεῖττόν ἐστιν ὁ τῆς ψυχῆς, ἢ ὁ τῦ σώματος ἔρως. ὅτι μὲν γὰρ δὴ καὶ ἀνευ φιλίας συνουσία σύνδεσμος ἀξιόλογος, πολλοὶ ἐπιστάμεθα. φιλεῖ γε μὴν τῶν μὲν ὁ ἥλιος ἀ- D γαλμάτων ἀνάγκη ἰδίᾳ καὶ ἐθελουσίᾳ καλέσαι· τῶν δὲ τῦ σώματος ἐπιθυμούντων πολλοὶ μὲν τὰς ὄψεις μέμφονται, καὶ μισοῦσι τὸν ἐρώμενον· ἐῶ δὲ καὶ ἀμφοτέροις τέρψιν, ὃ μὲν τῆς ὥρας ἄνθος ταχὺ δή που παύεται μαραινόμενος, ἀπολείποντος δὲ τοῦτο ἀνάγκη καὶ τὴν φιλίαν συναπομαραίνεσθαι. ἡ δὲ ψυχὴ ὅσον καὶ ἐπὶ πολὺ χρόνον ἢ ὅτι ὃ φρονιμώτερον, καὶ ἀκορεστοτέρα γίγνεται. καὶ μὴν ὅ γε μὴν τῆς μορφῆς χρῆσθαι ἔνεστί τις καὶ κόρος, ὥστε ἀ- E ναγκαῖον καὶ τοῖς τὰ σιτία δεῖ πλησμονὴν, ταῦτα ἀνάγκη καὶ τοῖς τὰ παιδικὰ πάσχειν. ἡ δὲ τῆς ψυχῆς φιλία, ἀεὶ ὃ ἀγήρως ἐστὶν, καὶ ἀκορεστοτέρα ἐστίν· οὐ μέντοι, ὡς γ' ἂν τις οἰηθείη, διὰ τοῦτο καὶ ἐπαφροδιτωτέρα· ἀλλὰ σαφῶς καὶ ἀποτελεσθῆναι ἡ δυνάμεθα τὸν θεὸν ἐπαφρόδιτα καὶ ἔπη καὶ ἔργα διδόναι.

Venus duplex.

Quod enim liberali forma, & indole verecunda generoſaque florens animus, quique ſtatim inter æquales principe loco dignus, & comis eſt, tum ſuſpiciat, tum diligat amores ſuos; id vero verbis oſtendi, nō eſt opus. Eſſe autem conſentaneum, amatorem huiuſmodi rerum etiam ſuis amoribus gratum fore viciſſim, id quoque docebo. Primum enim quis odiſſe poſſit illum, a quo ſe bonum & honeſtum haberi ſciat? deinde quem cernat amati decora magis, quam voluptates ſuas curare? credat præterea, ſiue quid delinquatur, ſiue morbus vtrumque corripiat, amicitiam deminutam non iri? Quibus autem communis amor eſt, quo pacto non hos neceſſe eſt libenter ſe intueri, beneuole colloqui, fidem habere ſibi mutuo, proſpicere ſibi inuicem, voluptatem ſimul capere ex honeſtis actionibus; condolere, ſi quid aduerſi accidat; perpetuo gaudere, dum bona cum valetudine frui conſuetudine mutua poſſunt; ſin alteruter ægrotet, multo frequentius conuenire; de abſentibus deniq; quam præſentibus, magis eſſe ſollicitum? An non hęc omnia ſunt amoris plena? Certe ob huiuſmodi officia ſimul & amicitiæ ſtudio tenentur, & ea perpetuo ad ſenectutem vſq; fruuntur. At eum, qui a corpore pendet, quamobrem diligat aliquis mutuo? vtrum idcirco, quod ſibi tribuit ea quę concupiſcit, adamato maxime probroſa? an quod ab iis, quæ facere ſtudioſe cupit præter amores, maxime neceſſarios arcet? Atqui magis etiam odio dignus eſt, quod non vim adferat, ſed perſuadeat. Nam qui vim adfert, improbum eſſe hominem ſeſe declarat: qui vero perſuadet, is illius, qui perſuadetur, animum corrumpit. Iam vero & is, qui pecunia formam vendit, qui magis diliget ementem ſeſe, quam qui vendit in foro, & addicit ſeſe? Non enim certe, quod formoſus cum deformi, pulcher cum non pulchro, non amans cum amante verſatur, idcirco eum diliget. Non enim mas ita, vti mulier, voluptatum rei venereæ cum viro particeps eſt: ſed ſobrius ipſe temulentum ex venere ſpectat. Vnde non mirum eſt, ſi contemtus amatoris in ipſo exiſtit. Quod ſi quis rem conſideret, inueniet nihil rei grauis ex illorum amore, qui ob mores amantur, accidiſſe: quum multa, eaque nefaria, de illa impudenti conſuetudine euenerint. Iam & illiberalem eſſe conſuetudinem illius,

A ὡς μὲν γὰρ ἄξιαν τε καὶ φιλεῖσθαι ἐρώμενον ἁλλοῖα μορφῇ τε ἐλευθερίᾳ, καὶ ἤθει αὖ δήμιόν τε καὶ † γυναίᾳ ψυχῇ, διδοὺς ἐν τοῖς ἥλιξιν ἡγεμο- γυναίῳ
νικήν τε ἅμα καὶ φιλόφρων ὢν, ὑδὲν δεῖται ψυχὴ
λόγου. ὅτι δ' εἰκὸς καὶ τοῦτο τὰ παιδικὰ τοιάδε
τῶν ἐραστὴν αὖ φιλεῖσθαι, καὶ ἃ τὸ διδάξω. πρῶ-
τον μὲν γὰρ τίς μισεῖν δύναται αὖ, ὑφ' οὗ εἰδείη
καλός τε καὶ ἀγαθὸς νομιζόμενος; ἔπειτα ὁρᾷη
αὐτὸν τὰ τοῦ παιδὸς καλὰ μᾶλλον, ἢ τὰ ἑαυτοῦ ἡ-
δέα σπουδάζοντα; πρὸς δὲ τούτοις πιστεύῃ μήτ'
B † αὖ τῷδέ τι ποιήσῃ, μήτ' αὖ καμὲ ἀμορφό- αὖ τῷδε-
τερος γένηται, μεθεῖναι αὖ τὴν φιλίαν; οἷς γε ποιήσῃ π.
μὲν κοινὸν τὸ φιλεῖσθαι, πῶς οὐκ ἀνάγκη τούτους
ἡδέως μὲν τυγχάνειν ἀλλήλοις, ἥκιστα δὲ
ἀπαλέγεσθαι, πιστεύειν δὲ καὶ πιστεύεσθαι, καὶ
τυγχάνειν μὲν ἀλλήλων, σωπᾶσθαι δ' ὅπου τὴ
καλῆς τυγχάνῃ, σωφρονεῖν δὲ ὡς τὸ σφέλη-
μα τυγχάνῃ, τότε δὲ ὑφραινομένους ἀγα-
θοῖσιν, ὅταν ὑγιαίνοντες σωθῶσιν, ὡς δὲ κάμῃ
ὁποτερονοῦν, πολὺ σωνεχέστερον τὸ σωου-
C σίαν ἔχειν, καὶ ἀπόντων ἐπὶ μᾶλλον ἢ παρόντων
ὑπομένεσθαι; οὐ ταῦτα πολλὰ ἐπαφέλιτα;
ἀπὸ γε τοι τὰ τοιαῦτα ἔργα, ἅμα ἐρῶντες τ'
φιλίας καὶ χρώμενοι αὐτῇ εἰς γῆρας ἀπατε-
λοῦσι. τί δ' οὐκ τὸ σώματος κρεμάμενον ἀπὸ
τί αὖ φιλήσειεν αὖ ἢ παῖς; πότερον ὅτι ἑαυτῷ
μὲν νέμῳ ὧν ὑπεύθυμος, τῷ δὲ παιδὶ τὰ ἐπιτιδει-
ότατα; ἢ ἀπὸ τοῦ μὲν ἀπεύθυνα φέρειν τὰ τοῦ
παιδικῶν, εἴργειν μάλιστα τοὺς οἰκείους ἀπὸ τού-
των; καὶ μὲν ὅτι γε οὐ βιάζεται, ἀλλὰ πείθει,
D ἀπὸ τοῦτο μᾶλλον † μισητέον. ὁ μὲν γὰρ βια- μισπτέος
ζόμενος, ἑαυτὸν πονηρὸν ἀποδείκνυσι· ὁ δὲ πεί-
θων, τὸν δ' ἀναπεθόμενον ψυχὴν ἀπαφθείρει.
ἀλλὰ μὲν καὶ ὁ χρημάτ' γε ἀπεμπολῶν τῷ
ὠνεῖσθαι, τί μᾶλλον φέρεται τ' φιλούμενον, ἢ ὁ ὑπ'
ἀγορᾶς πωλῶν καὶ ἀποδιδόμενος; ἀλλὰ μὲν ὅτι γε
ὡραῖος ἀώρῳ, οὐδὲ ὅτι γε καλὸς οὐκέτι καλῷ,
καὶ ἐρῶντι οὐκ ἐρῶν ὁμιλεῖ, φιλήσει αὐτόν. οὐδὲ
γὰρ ὁ παῖς τῷ ἀνδρὶ ὥσπερ γυνὴ κοινωνεῖ τῆς
ὑπὸ τοῖς ἀφροδισίοις ἡδονῆς, ἀλλὰ τὴ-
φων μεθύοντα ὑπὸ τ' ἀφροδίτης θεᾶται. ὃς
ὧν οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ὁ ὑπερορᾶν εἰώθει
αὖτῷ τ' ἐρασταί. καὶ σκοπῶν δ' ἄν τις, ὅτι
οὐκ μὲν τ' ἀπὸ τοὺς ἔρωτας φιλουμένων οὐδὲν
χαλεπὸν γεγυμνασμένον, οὐκ δὲ τ' αἰσχύνης ἐμ-
πλίας πολλὰ ἤδη καὶ αἰσχρὰ πεπραγμένα. ὡς ὅ γε ἐλευθέριος καὶ σωφρονίσας ὃς τὸ σῶμα μᾶλλον,
ἢ τῷ

ἢ τῷ τὴν ψυχὴν ἀγαπῶντι, νῦν τοῦτο δη- A qui corpus magis, quam animum diligit,
λώσω. ὁ μὲν γὰρ παιδεύων λέγειν τε ἃ δεῖ, modo indicabo. Nam qui aliquem instituit, vt & dicere, quæ necesse sit, & gerere
καὶ πράττειν, δικαίως ἂν ὥσπερ Χείρων καὶ possit: is merito perinde, ac Chiro & Phœnix ab Achille, adfici honore debet. At qui
Φοίνιξ ὑπ' Ἀχιλλέως, τιμῷτο. ὁ δὲ τοῦ σώ- corpus concupiscit, merito mendici cuiusdam instar sequatur. Semper enim comi-
ματος ὀρεγόμενος εἰκότως ἂν ὥσπερ πτωχὸς tatur vel emendicans, vel requirens oscu-
προσιέναι τοιτο. ἀεὶ γάρ τοι τοῦτο ἢ προσ- lum, aut aliquam aliam tactionem. Quod
δεόμενος ἢ φιλήματος, ἢ ἄλλου τινὸς ψηλα- si dicacius quid profero, velim mirum vo-
φήματος, παρακολουθῇ. εἰ δὲ λαμπρότε- θαυμάζητε. bis non videatur. Nam & vinum me impellit, & amor ille meus domesticus, vt liberius aduersus amorē illum loquar, quē
ρον λέγω, μὴ † θαυμάζετε. ὅ, τε γὰρ οἶ- B æmulum habet, me pungit. Videtur enim
νος σε πείθει, καὶ ὁ ἀεὶ συνοίκιος ἐμοὶ ἔρως is mihi, qui formæ animum adiicit, similis
κεντεῖ εἰς τὸν ἀντίπαλον ἔρωτα αὐτῷ παρ- illi esse, qui fundum mercede conducit.
ρησιάζεσθαι. καὶ γὰρ δὴ δοκεῖ μοι ὁ μὲν τῷ εἰ- Nam ille vt melior reddatur, nihil pensi
δὼς τὸν νοῦν προσέχων, μεμισθωμένῳ χώρου habet: sed vt ipse quamplurimum voluptatis ex eo percipiat. Qui vero amicitiam ex-
ἐοικέναι. οὐ γὰρ ὅπως πλείονος ἄξιος γένη- petit, magis illi similis est, qui fundum pro-
ται ἐπιμελεῖται, ἀλλ' ὅπως αὐτὸς ὅτι πλεῖστα καρπώσηται ὡραῖα † καρπώσηται. ὁ δὲ τῆς φιλίας ἐφιέ- prium possidet. Etenim vndecumque, si
μενος, μᾶλλον ἔοικε τῷ τὸν οἶκον ἀγαθὸν quid potest, colligens; adamatum meliorem efficit. Quinetiam ipsos amores, qui
κτησαμένῳ. πρῶτον μὲν γοῦν φέρων ὅ, τι ἂν δυνῆ- sciant, eleganti forma præditos amatoribus imperare, consentaneum est nequiter
ται, πλείονος ἄξιον ποιεῖ τὸν ἐρώμενον. καὶ in amantem se gesturos. At qui animaduerterit non futurum, vt nisi bonus & honestus sit, amicitiam retineat: eum par est,
μὲν καὶ τῶν παιδικῶν ὅσα ἂν μὲν εἰδῇ, ὅτι maiori studio virtutem colere. Maximum
ὁ τοῦ εἴδους ἐπαρκῶν ἁρμόζει τῷ ἐραστῇ, εἰκὸς C autē bonum illi contingit, qui ex adamato
αὐτὸν πάλλα ῥᾳδιουργεῖν. ὃς δ' ἂν γνώσκῃ, amicū egregiū efficere vult, quod & ipsum
ὅτι ἂν μὴ καλὸς κἀγαθὸς ᾖ, οὐ καθέξει τὴν virtutem colere necesse sit. Nec enim fieri
φιλίαν, τοῦτον προσήκει μᾶλλον ἀρετῆς ἐ- potest, vt si ipse nequiter se gerat, secum
πιμελεῖσθαι. μέγιστον δ' ἀγαθὸν τῷ ἐρεγο- versantem bonum efficiat: neq; si intemperantem & impudentem illi se exhibeat,
μένῳ ἐκ παιδικῶν φίλον ἀγαθὸν ποιήσασθαι, adamatum temperantem ac verecundum
ὅτι ἀνάγκη καὶ αὐτὸν ἀσκεῖν ἀρετήν. οὐ γὰρ efficere potest. Libet autem tibi, mi Callia,
οἷόν τε ποιητὰ αὐτὸν ποιοῦντα, ἀγαθὸν τὸν de fabularum etiam enarratione indicare,
συνόντα ἀποδεῖξαι, οὐδὲ γε ἀναισχυντίαν non solum homines, sed etiam deos ac heroas amorem animi pluris, quam corporis
καὶ ἀκρασίαν παρεχόμενον, ἐγκρατῆ καὶ αἰ- vsum facere. Iupiter enim cum omnibus,
δούμενον τὸν ἐρώμενον ποιῆσαι. ἐπιθυμῶ δέ D quas mortales dilexit, congressus, mortales manere passus est: quorum vero animos admiratus esset, eos immortales faciebat. Eorum in numero sunt Hercules,
σοι, ἔφη, ὦ Καλλία, καὶ μυθολογῆσαι, ὡς Castor, Pollux; atque etiam alij quidam
οὐ μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ θεοὶ, καὶ ἥρωες commemorantur. Quinetiā mea sententia
τὸν τῆς ψυχῆς φιλίαν τῷ πλείονος, ἢ τὸν Ganymedes non corporis, sed animi causτοῦ σώματος χρῆσιν ποιοῦνται. Ζεύς τε γὰρ ὅ- sa in olympum a Ioue translatus est: cui
σων μὲν θνητῶν οὐσῶν μορφῆς ἠράσθη, συν- quidem sententiæ nomen etiam suffragatur. Est enim alicubi apud Homerum,
ηύρισκετο εἶα αὐτοῖς θνητοῖς εἶ)· ὅσων δ' ψυχὰς E
ἀγαθὰς, ἀθανάτους τούτους ἐποίει. ὧν Ἡρα- ——adfectus suauiter audit.
κλῆς μὲν, καὶ Διόσκουροι εἰσὶ, λέγονται δὲ καὶ Dicit autem, delectatum fuisse audiendo.
ἄλλοι. τὸν ἐγὼ δὲ φημι τὸν Γανυμήδην οὐ σώ- Et alio in loco est:
ματος, ἀλλὰ ψυχῆς ἕνεκα τοῦ Διὸς εἰς ὄ- ——consilia occultat qui pectore multa.
λυμπον ἀνενεχθῆναι. μάρτυρα δὲ καὶ τοὔνομα
αὐτοῦ. ἔστι μὲν γὰρ † ἐπὶ καὶ τὸν Ὁμήρου, Ἐπὶ τὸν Ὁμήρου
——γήθησε δέ τ' ἀκούων.
τοῦτο δὲ φαμὲν, ὅτι ἥδεται δέ τ' ἀκούων. ἔστι γὰρ
καὶ ἄλλοθί που, ——πυκινὰ φρεσὶ μήδεα εἰδώς.

θαυμάζητε. * In prioris hemistichio est vox γάνυται: in altera μήδεα, de quibus vnum illud Ganymedis compositum est.

Intelligit vero illum, qui animo consilia sapientiæ plena nouit. De quibus duobus verbis factum nomen est Ganymedis, non illius quidem, qui corpore suauis, sed animo, a diis honore adficitur. Achillē quoq; mi Nicerate, fecit Homerus Patroclum, non vt amores suos, sed vt sodalem, gloriosissime vlciscentem, posteaquam mortuus esset. Et Orestes ac Pylades, Theseus ac Perithous, aliique complures ex semideis præstantissimi, non propterea, quod vna cubarint, sed quod inuicem se suspiciendo, res maximas & pulcherrimas publice perfecerint, celebrantur. Quid autem? an non quæ iam præclara patrantur facinora, reperiet aliquis laudis gratia potius ab iis fieri, qui & labores, & pericula volūt adire, quam ab aliis, qui voluptatem pro gloria eligere consueuerunt? Quamquam poetę Agathonis amator Pausanias, dum purgaret eos, qui per intemperantiam vna voluptantur, etiam exercitum ex adamatis & amatoribus fortissimum fieri posse dixit. Nam existimare se aiebat, hos in primis pudore præpediri, quo minus se mutuo deserant. Quod quidem ab eo dictum mirari subit, eos scilicet, qui reprehensionem negligere, seq; non reuereri consueuissent mutuo, maxime verituros turpe quiddam admittere. Producebat & testimonia Thebanorum ac Eleorum, qui tale quid decreuissent. Quamquam enim vna cubent, nihilominus amores in prœliis eadē in acie collocari. Quod quidem argumētum minime cōgruens adferebat. Nam apud illos hæc cōsentanea sunt legibus, apud nos autem probro ducūtur. Ac mihi sane, qui eadem in acie collocantur, diffidere sibi videntur; ne videlicet, si seorsum essent dispositi ab ipsis adamati, fortium virorū muneri non responderent. Lacedæmonij vero, qui existimant, corpus adpetentem nihil amplius boni & præclari consequi, tam perfecte bonos ac fortes viros ex adamatis efficiūt; vt inter exteros etiã, ex eius ciuitatis instituto cū amatoribus in acie non collocati, nihilominus illos, qui adsunt, deserere vereantur. Non enim impudentiam, sed verecundiã esse deam quamdã volunt. Et videmur sane omnes in iis, de quibus loquimur, consentire; si hoc modo rē considerēmus: Vtro scilicet modo adamato quis potius vel fortunas suas & liberos crediderit, vel beneficium præstiterit. Atq; equidem sentio etiam illum, qui amati forma vtitur, lubentius hæc vniuersa crediturum ei, qui animo quoque sit amabilis.

Vide Athenæū. 5. p. 189, 36.

A τοῦτο δ' αὖ λέγω, σοφὰ φρεσὶ βυλεύματα εἰδώς. ὃς δ' ἂν σὺν ἀμφοτέροιν τούτοιν ἀχ ἡδυσώματος ὀνομασθεὶς ὁ Γανυμήδης, ἀλλ' ἡδυγνώμων, ὑπὸ θεοῖς τετίμηται. σὺ δὲ μοὶ ὦ Νικήρατε, καὶ Ἀχιλλέα Ὁμηρος πεποίηκε οὐχ ὡς † παιδικῶς παιδικοῖς
θανόντι ἐκκωφερεπέσατα πημφρῆσαι. καὶ Ὀρέστης δὲ, καὶ Πυλάδης, καὶ Θησεὺς, καὶ Πιρίθους, καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ τῶν ἡμιθέων οἱ ἄριστοι ὑμνοῦνται ὑπὸ τοῦ συγκαθεύδειν, ἀλλὰ διὰ
B τὸ ἄγαθοι ἀλλήλοις, τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα κοινῇ διαπεπρᾶχθαι. τί δέ; τὰ νῦν καλὰ ἔργα ὑπὸ τούτου ἄν τις ἕνεκα ἐπαινοῖτο μᾶλλον τῶν κινδυνωδῶν ἐθελόντων πραττόμενα, ἢ ὑπὸ τῶν ἐθιζομένων ἡδονὴν αὐτὸ ὠφελείας αἱρεῖσθαι; καί τοι Παυσανίας γε ὁ Ἀγάθωνος τοῦ ποιητοῦ ἐραστὴς, ἀπολογούμενος ὑπὲρ τῶν ἀκρασίᾳ συγκυλινδουμένων, εἴρηκεν, ὡς καὶ στράτευμα ἀλκιμώτατον ἂν γένοιτο ἐκ παιδικῶν τε καὶ ἐραστῶν. τούτους γὰρ ἂν ἔφη
C οἴεσθαι μάλιστα αἰδεῖσθαι ἀλλήλους ἀπολείπειν, θαυμαστὰ λέγων, εἴγε οἱ † φόβου τε καὶ ἀφροντιστεῖν
ἀφειδεῖν καὶ αἰσχύνης πρὸς ἀλλήλους ἐθίζόμενοι, οὗτοι μάλιστα αἰσχύνοιντ' ἂν αἰσχρόν τι ποιεῖν. καὶ μαρτύρια δ' ἐπήγετο, ὡς ταῦτα ἐγνωκότες εἶεν καὶ Θηβαῖοι καὶ Ἠλεῖοι. † συγκαθεύδοντες συγκα-
μοῦν αὐλοῖς, ὅμως τοῦτο πάσχειν ἔφη τὰ παι- θεύδοντας, aut
δικὰ εἰς τὸν ἀγῶνα· τοῦτο σημεῖον λέγων συγκα-
ὅμοιον. ἐκείνοις μὲν γὰρ ταῦτα νόμιμα, ἡμῖν θεύδοντα
δὲ ἐπονείδιστα. δοκοῦσι δ' ἔμοιγε οἱ μὲν πάνυ
D παθόμενοι ἀπιστοῦσιν ἑαυτοῖς μὴ χωρεῖν ἡμῶν οἱ ἐρώμενοι οὐκ ἀποτελοῦσι τὰ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔργα. λακεδαιμόνιοι δὲ οἱ νομίζοντες, ἐὰν καὶ ὁρεχθῇ τις σώματος μηδενὸς ἂν ἐπὶ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ τύπον τυχεῖν, οὕτω τελέως τοὺς ἐρωμένους ἀγαθοὺς ἀπεργάζονται, ὡς καὶ μετ' ξένων, κἂν μὴ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει † παθοῦσι τῷ
παθοῦσι τῷ ἐραστῇ, ὁμοίως αἰδοῦνται τοὺς παρόντας ἀπολείπειν. δεῖ γὰρ οὐ τὴν αἰσχύνην, ἀλλὰ τὴν αἰδῶ νομίζουσι. δοκοῦμεν δ' ἂν μοι πάνυ
E τες ὁμολογοῦντες ἡμεῖς ὀρθῶς λέγειν, εἰ ὧδε διασκοπῶμεν, ᾧ πότερος παιδὶ φιλοῦντι μᾶλλον ἂν τις πιστεύσειεν ἢ χρήματα, ἢ τέκνα, ἢ χάριτας ἀποδοῦναι. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι καὶ αὐτὸν τὸν εἰδότα ἐρώμενον μᾶλλον ἂν ταῦτα πάντα ᾧ τὴν ψυχὴν ἐρασμίῳ πιστεῦσαι.

σοί γε

σοί γε μὰ ὦ Καλλία, δοκῶ μοι ἄξιον εἶναι καὶ θεοῖς χάριν εἰδέναι, ὅτι σοι Αὐτολύκου ἔρωτα ἐνέβαλον. ὡς μὲν γὰρ φιλότιμός ἐστιν δῆλον, ὃς τῷ κηρυχθῆναι ἕνεκα νικῶν παγκράτιον, πολλοῖς μὲν πόνοις πολλὰ δ' ἄλγη ἀνέ-
οἴεται χεται. εἰ δέ † οἴοιτο μὴ μόνον ἑαυτὸν καὶ τὸν πατέρα κοσμήσειν, ἀλλ' ἱκανὸς γενήσεσθαι δι' ἀνδραγαθίαν καὶ φίλους ποιεῖν καὶ τὴν πατρίδα αὔξειν, τρόπαια τῶν † πολεμίων
πολεμίων στησάμενος, καὶ διὰ ταῦτα περιβλεπτός τε καὶ ὀνομαστὸς ἔσεσθαι καὶ ἐν Ἕλλησι καὶ ἐν βαρβάροις, πῶς οὐκ οἴει αὐτὸν, ὅντιν' ἡγοῖτο εἰς ταῦτα συνεργὸν εἶναι κράτιστον, τοῦτον ταῖς μεγίσταις ἂν τιμαῖς τιμᾶν; εἰ οὖν βούλει τούτῳ χρήσθαι, σκεπτέον μέν σοι, ποῖα ὑπισχνούμενος Θεμιστοκλῆς ἱκανὸς ἐγένετο τὴν Ἑλλάδα ἐλευθερῶσαι. σκεπτέον δέ, ποιά ποτε εἰδὼς Περικλῆς κράτιστος ἐδόκει τῇ πατρίδι σύμβουλος εἶναι. ἀθρητέον δέ, καὶ πῶς ποτε Σόλων φιλοσοφήσας, νόμους κρατίστους τῇ πόλει κατέθηκεν· ἐρευνητέον δέ, καὶ ποῖα λακεδαιμόνιοι ἀσκοῦντες, κράτιστοι δοκοῦσιν ἡγεμόνες εἶναι. τοὺς ξένους δὲ καὶ καταλέγοντα ἀεὶ τοὺς δοκοῦντάς σοι, οἱ κράτιστοι αὐτῶν. ὡς μὲν οὖν σοι ἡ πόλις ταχὺ ἂν ὑπισχνοῖτο αὐτῷ, εἰ βούλοι, δοῦναι. τὰ μέγιστα γὰρ σοι ὑπάρχει. δοκεῖς μὲν γὰρ εἶναι, ἱερὸς θεῶν τῶν ἀπ' Ἐρεχθέως, οἵ καὶ ὅτε τὸν βάρβαρον σὺν Ἰάκχῳ ἐστράτευσαν. καὶ νῦν ἐν τῇ ἑορτῇ ἱερωφαντικώτατος δοκεῖς τῶν προτελουμένων, καὶ σῶμα ἀξιοθεατότατον μὲν ἰδεῖν τῆς πόλεως ἔχεις, ἱκανὸν δὲ μόχθους ὑποφέρειν. εἰ δὲ ὑμῖν δοκῶ ὑπουδαιολογήσασθαι μᾶλλον, ἢ τῷ δεῖ πότον παρεῖναι, μηδὲ τοῦτο θαυμάζετε. ἀγαθὴν γὰρ φύσει καὶ τὴν ἀρετὴν φιλοτίμως ἐφιεμένων ἀεί ποτε τῇ πόλει συνεργὸς ὢν διατελῶ. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι τοιαῦτα τῶν ῥηθέντων διελέγοντο, ὁ δὲ Αὐτόλυκος κατεθεᾶτο τὸν Καλλίαν. καὶ ὁ Καλλίας δὴ παρὼν εἰς ἐκεῖνον, εἶπεν· ἀκοῦσόν μου ὦ Σώκρατες μαστροπεύσεως τοῦ πρὸς τὴν πόλιν, ὅπως τὰ πολιτικὰ καὶ ἀεὶ ἄρχειν ὦ αὐτῇ. ναὶ μὰ δί', ἔφη, ὦ ὁρῶσί γε σε μὴ ὡς δοκεῖν, ἀλλὰ τῷ ὄντι ἀρετῆς ἐπιμελούμενον. ἡ μὲν γὰρ ψευδὴς δόξα ταχὺ ἐλέγχεται καὶ τοῦ πείθειν, ἡ δὲ ἀληθὴς ἀνδραγαθία, ὦ μὴ θεὸς βλάπτῃ, ἀεὶ ἐν ταῖς πράξεσι λαμπροτέραν τὴν ὄψιν παρέχει. τοιοῦτος μὲν δὴ ὁ λόγος ἐν τούτῳ ἐλήξεν.

A Te certe mi Callia, Diis gratias agere æquum est, mea sane sententia, qui Autolyci amorem tibi indiderint. Nam hunc honoris esse cupidum reipsa patet, quippe qui vt per præconem quinquertij victor pronuntietur, labores multos, multosque dolores tolerat. Quod si putat, se non solum sibi ac patri ornamento esse posse, sed etiam propter virtutem amicos beneficiis adficere, ac patriam amplificare, tropæa de superatis hostibus statuentem, eaque de caussa conspicuum & celebrem tum apud Græcos, tum barbaros: cur non exi-
B stimes ipsum maximis aliquem prosequuturum honoribus, quem duceret in hoc adiutorem se præstantissimum habiturum? Quare si huic placere vis, considerandum erit tibi, quo pacto Themistocles idoneus ad Græciam liberandam factus sit: itemque considerandum, quali Pericles instructus scientia visus sit patriæ consiliarius fuisse optimus: perspiciendum, quo pacto philosophatus Solon, patriæ leges optimas tulerit: perue stigandum, qualibus exercitiis vtentes Lacedæ-
C monij, præstantissimi duces esse videantur. Et diuertunt ad te semper præstantissimi quique hospites ex ipsis publici ciuitatis huius. Itaque scire debes, rempublicam cito semet tibi tradituram, si velis. Nam adiumenta maxima ad eam rem habes. Patricius es, sacerdos es Deum ex iis, qui sunt ab Erechtheo, qui cum Iaccho aduersus regem barbarum militarunt. Etiam in festo nunc augustissimus esse videris omnium maiorum, & corpus habes inter huius vrbis alia spectatu di-
D gnissimum, tolerandisque laboribus idoneum. Quod si vobis videor magis serio loqui, quam in vino conueniat: mirum id vobis ne videatur. Nam semper ego vna cum republica dilexi eos, qui bona præditi essent indole, ac virtutis ambitiose cupidi essent. Ac de his quidem, ita dictis, ceteri differebant. Autolycus autem Calliam adspiciebat, in quem vicissim Callias conie-
E ctis oculis: Ergo tu, mi Socrates, lenocinio tuo me ciuitati conciliabis, ait, vt res ciuiles tractem, ac semper ei placeam. Profecto fiet hoc, inquit, si te non opinione, sed reipsa virtutis esse studiosum viderint. Nam falsa gloria celeriter ab experientia redarguitur, at vera strenuitas, nisi Deus impedimento sit, semper in actionibus splendidiorem gloriam suppeditat. Atq; huius quidem colloquij finis hic fuit.

Et Autolycus, quod ita tempus poſceret, ad deambulationem ſurgebat, ac Lyco pater vna cum ipſo exibat, & conuerſus: Per Iunonẽ, inquit, mi Socrates, bonus & honeſtus mihi vir eſſe videris. Secũdum hæc ſella quædam intus eſt collocata primum, deinde Syracuſanus ingreſſus: Ariadna, inquit, o viri, ſuum & Bacchi thalamũ ingreditur. Poſtea Bacchus adueniet, largiuſcule potus apud deos, ac ingredietur ad illam: deinde ludent inter ſe. Hinc iam Ariadna tamquã ſponſa exornata ingreſſa eſt, ac in throno conſedit. Ita etiam Baccho prodeũte, tibia numerus bacchicus canebatur. Tum omnes magiſtrũ choreæ prædicare. Nam Ariadna ſtatim, quũ hæc audiiſſet, tale quid faciebat, vt quiuis animaduerteret, lubenter id eam audiiſſe. Ac obuiam quidem illa non proceſſit, nec adſurrexit: præ ſe ferebat tamen, quod vix conquieſceret. Poſteaquam vero Bacchus eam vidiſſet, haud aliter ſaltans, ac fieri amiciſſime poſſet, in genibus conſidebat. Quumque complexus illam fuiſſet, etiam oſculatus eſt. Ea vero tametſi pudore quodam adfecta ſimilis eſſet, amice tamen illum viciſſim amplectebatur. Quod quum conuiuæ cernerent, partim plauſum excitabant, partim rurſus exclamabant. Quum autem Bacchus ſurgens Ariadnam ſecum erexiſſet, oſculantum iam & complectentium ſeſe geſtus erat ſpectare. Illi quum reuera Bacchum formoſum eſſe cernerent, & Ariadnam formoſam; eoſq; non per iocum, ſed vere ſe admotis oribus oſculari, omnes erectis animis ſpectabant. Audiebant enim Bacchum interrogãtem ipſam, num ſe amaret, atque illam hoc ita confirmantem iureiurando: vt non modo Bacchus, ſed omnes etiam, qui aderant, iuraſſent; reuera mutuum eſſe inter puerum & puellam amorem. Erant enim ſimiles iis, qui geſtus hos non docti eſſent, ſed facere cuperent id, quod iamdudum expetiuiſſent. Tamdem quum conuiuæ illos ſeſe complexos cernerent, quaſique ad cubile tendentes; quotquot vxores necdum duxerant, ducturos ſe iurabant: mariti vero conſcenſis equis ad vxores ſuas auehebantur, vt iis potirentur. Socrates cum illis, qui remanſerant, ad Lyconem, eiuſq; filium, vna cum Callia deambulaturi diſcedebant. Atque hic eius conuiuij fuit exitus.

Plut. 7. Conuiu. q. 6. p. 1160.

Αὐτόλυκος δὲ (ἤδη γὰρ ὥρα ἦν αὐτῷ) ἀνίστατο εἰς περίπατον, καὶ ὁ Λύκων ὁ πατὴρ αὐτῷ συνεξιών, ὑπεγραφεὶς εἶπε· νὴ τὴν Ἥραν, ὦ Σώκρατες, καλός τε κἀγαθὸς δοκεῖς μοι ἀνὴρ εἶναι. ἐκ τούτου περῶτον μὲν θεῶνται τὴν ἔνδον καλουμένην, ἔπειτα δὲ ὁ συμποσίαρχος εἰσελθὼν εἶπεν· ὦ ἄνδρες, Ἀριάδνην εἰσάγουσιν εἰς τὴν ἑαυτῆς τε καὶ Διονύσου θάλαμον. μετὰ δὲ τοῦτο ἥξει Διόνυσος ἐκπεπωκὼς παρὰ θεοῖς καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὸν, ἔπειτα παίξονται πρὸς ἀλλήλους. ἐκ τούτου περῶτον μὲν ἡ Ἀριάδνη ὡς νύμφη κεκοσμημένη παρῆλθε, καὶ ἐκαθέζετο ὑπὸ τὸν θρόνον ὕπου δὲ φανερὸς ἦν Διονύσῳ, πύλαυλος ὁ βακχικὸς ῥυθμός. εἶθα δὴ ἡδέως τε ὀρχησοῖτο ἂν ἰδεῖν ἀνὴρ καὶ γυνή. ἐπεὶ δὲ ἀνέκυψε καὶ ἀνεῖδεν αὐτὴν ὁ Διόνυσος, ὑπεχώρησε μὲν, ὥσπερ ἂν εἰ τὶς φιλικώτατα, ἐκαθέζετο ὑπὸ τὸν θρόνον. καὶ πελάσας ὑπ' ἐκείνῃ ἐφίλησεν αὐτήν. ἡ δὲ ἀσμένη μὲν ἐώκει, ὅμως δὲ φιλικῶς ἀντιπεριελάμβανεν. οἱ δὲ συμπόται ὁρῶντες ἅμα μὲν ἐκρότουν, ἅμα δὲ ἐβόων αὖθις. ὡς δὲ ὁ Διόνυσος ἀνίστατο μετὰ τῆς Ἀριάδνης, ἐκ τούτου δὴ φιλεῖν τε καὶ ἀσπάζεσθαι ἀλλήλους ἅπαντας οἱ ὁρῶντες ὅλως ἤδη μετὰ τοῦ Διόνυσον, ὡραῖαν δὲ τὴν Ἀριάδνην, καὶ σκώπτοντας δὲ, ἀλλ' ἀληθινῶς τοῖς σώμασι φιλοῦντας, πότητες ἀνεπιτήδειοι ἐθεῶντο. καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν Διόνυσον μετὰ τοῦτον ἐρασθέντα ἀληθῶς αὐτῆς, εἰ φιλοῖ αὐτὸν, καὶ ὄμνυντα ὡς ἐπιμενεῖ, ὡς οὐ μόνον τὸν Διόνυσον, ἀλλὰ καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἀπόντας ἐπιμόσαι ἂν, ἢν μιμοῦνται τὰ παίδια καὶ τὼ παίδε ἀλλήλω φιλοῦσαι. ἐφέρετο γὰρ ὡς διδασκομένοις τὰ σχήματα, ἀλλ' ἐφιεμένοις ἃ πάλαι ἐπεθύμουν. τέλος δὲ οἱ συμπόται ἰδόντες περιβεβληκότας τε ἀλλήλοις, καὶ ὡς εἰς εὐνὴν ἀπιόντας, οἱ μὲν ἄγαμοι γαμεῖν ἐπώμνυσαν, οἱ δὲ γεγαμηκότες, ἀναβαίνοντες ἐπὶ τοὺς ἵππους, ἀπήλαυνον πρὸς τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὅπως τούτων τύχοιεν. Σωκράτης δὲ, καὶ τῶν ἄλλων οἱ συμμείναντες, πρὸς Λύκωνα καὶ τὸν υἱὸν σὺν Καλλίᾳ περιπατήσοντες ἀπῆλθον. αὕτη τοῦ τότε συμποσίου κατάλυσις ἐγένετο.

ΞΕΝΟ-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΙΕΡΩΝ, Η ΤΥΡΑΝΝΙΚΟΣ.

XENOPHONTIS HIERO, SIVE DE REGNO.

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ ὁ ποιητὴς ἀφίκετό ποτε πρὸς Ἱέρωνα τὸν τύραννον· σχολῆς δὲ γιγνομένης ἀμφοῖν, εἶπεν ὁ Σιμωνίδης· ἆρ' ἄν μοι ἐθελήσαις ὦ Ἱέρων διηγήσασθαι, ἃ εἰκὸς εἰδέναι σε βέλτιον ἐμοῦ; καὶ ποῖα ταῦτ' ἐστίν, ἔφη ὁ Ἱέρων, ὁποῖα δὴ ἐγὼ βέλτιον ἂν εἰδείην σοῦ οὕτως ὄντος σοφοῦ ἀνδρός; οἶδά σε, ἔφη, ἐγὼ ἓν ἰδιώτην γεγενημένον, καὶ νῦν τύραννον ὄντα. εἰκὸς οὖν, ἀμφοτέρων πεπειραμένον, καὶ εἰδέναι σε μᾶλλον ἐμοῦ πᾶν ὅ,τι διαφέρει ὁ τυραννικός τε καὶ ὁ ἰδιωτικὸς βίος εἰς ἀφροσύνας τε καὶ λύπας ἀνθρώποις. τί οὖν, ἔφη ὁ Ἱέρων, οὐχὶ καὶ σύ, ἐπεὶ καὶ σὺ γε ἔτι ἰδιώτης εἶ, †ὑπομνήσας με τὰ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ; οὕτω γὰρ ἄν σοι οἶμαι μάλιστα ἐγὼ δυνάσθαι δηλοῦν τὰ διαφέροντα ἐν ἑκατέρῳ. οὕτω δὴ ὁ Σιμωνίδης εἶπε· τὰς μὲν δὴ ἰδιώτας ἔγωγε, ὦ Ἱέρων, δοκῶ μοι καταμεμαθηκέναι διὰ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν ὁρᾶσιν ἡδομένους τε καὶ ἀνιωμένους· διὰ δὲ τῶν ὤτων, ἀκούσμασι· διὰ δὲ τῶν ῥινῶν, ὀσμαῖς· διὰ δὲ τοῦ στόματος, σίτοις τε καὶ ποτοῖς· τὰ δὲ ἀφροδίσια, δι' ὧν δὴ πάντες ἐπειρώμεθα. τὰ δὲ ψύχη καὶ θάλπη, καὶ σκληρὰ καὶ μαλακά, καὶ κοῦφα καὶ βαρέα, ὅλῳ τῷ σώματί μοι δοκοῦμεν, ἔφη, κρίνοντες ἥδεσθαί τε καὶ λυπεῖσθαι ἐν αὐτοῖς. ἀγαθοῖς δὲ καὶ κακοῖς ἔστι μὲν ὅτε δι' αὐτῆς τῆς ψυχῆς μοι δοκοῦμεν ἥδεσθαι, ὅτε δι' αὖ λυπεῖσθαι, ἔστι δὲ ὅτε κοινῇ καὶ διά τε τῆς ψυχῆς καὶ διὰ τοῦ σώματος. τῷ δὲ ὕπνῳ ὅτι μὲν ἡδόμεθα, δοκῶ μοι ἀγαθάνεσθαι· ὅπως δὲ, καὶ ᾧ τινι καὶ ὁπότε, ταῦτα μᾶλλόν πως, ἔφη, δοκῶ μοι ἀγνοεῖν. καὶ τοῦδέν ἴσως τοῦτο θαυμαστόν, εἰ τὰ ἐν τῷ ἐγρηγορέναι σαφεστέρας ἡμῖν τὰς αἰσθήσεις παρέχεται, ἢ τὰ ἐν τῷ ὕπνῳ. πρὸς ταῦτα δὴ ὁ Ἱέρων ἀπεκρίνατο· ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, ἔξω τῶν,

ὑπομνήσας με Stob.

VENIEBAT aliquando ad regem Hieronẽ poeta Simonides, quumque otium obtigisset vtriq; Simonides hoc modo loquutus est: Vellesne mihi exponere, mi Hiero, quæ consentaneum est rectius te scire, quam me? Et cuiusmodi sunt illa, inquit Hiero, quæ rectius ego scilicet nouerim, quam tu, qui vir es tam sapiens? Equidem, ait, scio te priuata fortuna vsum fuisse, ac nunc esse regem. Quapropter consentaneum est te, qui vtraq; sis expertus, rectius me scire quo pacto vita tum regia, tum priuata, quod voluptates ac molestias humanas adtinet, differant. Quid igitur? ait Hiero, non tu quoque, quum hoc tempore sis adhuc homo priuatus, reuocare mihi possis in memoriam ea, quæ sunt in vita priuata? Nam ita equidem maxime futurum arbitror, vt quæ in vtraq; discrimina sunt, indicare possim. Quamobrem in hunc modum Simonides dicere cepit: Animaduertisse mihi videor, Hiero, priuatos homines iis rebus, quæ sub adspectum cadunt, vel cum voluptate, vel cum molestia per oculos adfici: per aures iis, quæ auribus percipiuntur: per nares, odoribus: per os, cibo & potu: rebus veneris per ea, quæ omnibus nota sunt. Frigora vero, & calores, & dura, & mollia, & leuia, & grauia, toto corpore diiudicare mihi videmur, atque ita deinde vel delectationem, vel molestiam ex eis percipere. Bonis autem, ac malis nonnumquam per animum vel delectari, vel de iisdem adfici molestia videmur: nonnumquam cõmuniter per animum & corpus. Somno delectari nos, ipse me sensus docere videtur: quo autẽ pacto, & quo somno, & quãdo, ea vero magis, inquit, ignorare mihi videor. Nec fortasse mirũ putari debet, quæ vigilãtibus nobis accidant, euidẽtiores nobis sensus sui præbere, quã quæ per somnũ. Ad ea respondebat Hiero: Ego sane, mi Simonides, haud possim dicere,

quo pacto rex aliud quid sentire possit, extra illa, quæ tu commemorasti. Quo fit, vt hactenus quidem haud sciam, an aliquod inter regiam & priuatam vitam discrimen sit. Tum Simonides: At in his ipsis, ait, regiæ vitæ discrimen est. Nam multis partibus maiorem ex his singulis voluptatem percipit, & molestiarum minus habet. Et Hiero: Non ita se res habet, ait, mi Simonides, sed scire debes, reges multo minus delectationis capere, quam priuatos homines, qui quidem vitam mediocrem agunt, ac multo plures maioresque molestias sentire. Dicis tu quidem incredibilia, inquit Simonides. Nam si hæc esset harum rerum ratio, cur multi regnandi essent cupidi, & quidem ij, qui homines videntur esse rerum maxime periti? Qui fieret, vt vniuersi reges admirarentur? Quia profecto vitam, inquit Hiero, vtramque non experti, de regia consideratione instituunt. Ego vero enitar te docere, me verum dicere, facto a visu initio. Nam meminisse videor, inde te quoque exorsum esse. Primum enim, quum, mecum ipse ratiocinando versor in iis quæ oculis cernuntur, deteriorem esse regum condicionem reperio. Sunt aliis atque aliis in regionibus alia spectatu digna, ad quæ singula priuati homines accedunt, tam in vrbes, quas volunt, spectaculorum causſa; quam ad conuentus publicos, in quibus colliguntur, quæ digna esse spectatu mortalibus videntur. Reges vero spectaculis non admodum occupantur. Nam neque tutum est ipsis eo pergere, vbi non superiores illis futuri sunt, qui istic adsunt: neque res ipsorum domi tam tuto sunt loco, vt iis aliorum fidei creditis, peregre proficisci possint. Nam metuendum est, ne simul & imperio spolientur, & vlciscendi eos, a quibus sunt læsi, facultatem amittant. Fortasse tu dixeris: At enim spectacula nihilominus eis veniunt, etiamsi domi maneant. Sane quam pauca, mi Simonides, de multis: atque etiam quum huiusmodi sint, tanti venduntur regibus; vt qui aliquid exhibent, quidquid tamdem id fuerit, multo maioribus præmiis acceptis a rege discedere velint, quam per omnem vitam a ceteris hominibus vniuersis comparent. Et Simonides: Quod si maxime quod adnet spectacula, deterior est vestra condicio: saltim plus voluptatis auribus percipitis. Nam quod vnum est iucundissimum acroama, numquam laudes vobis desunt.

A ὧν εἴρηκας σύ γε, † οὐδὲ ὅπως ἄρα θοἰτό τινος ἄλλου ὁ τύραννος, ἔχομι· αὖ εἰπεῖν. ὥστε μέχρι γε τούτου οὐκ οἶδ' † εἴτινι διαφέρει ὁ τυραννικὸς βίος τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. καὶ ὁ Σιμωνίδης εἶπεν· ἀλλ' ἐν τοῖς δέ, ἔφη, διαφέρει πολλαπλάσια μὲν δι' ἑκάστου τούτων ὑφαίνεται, πολὺ δὲ μείω τὰ λυπηρὰ ἔχει. καὶ ὁ Ἱέρων εἶπεν· οὐχ οὕτως ἔχει, ὦ Σιμωνίδη, ταῦτα· ἀλλ' οὖν ἴσθι, ὅτι πολὺ μείω ὑφαίνονται οἱ τύραννοι τῶν μετρίως διαγόντων ἰδιωτῶν, B πολὺ δὲ πλείω καὶ μείζω λυποῦνται. ἄπιστα λέγεις, ἔφη, ὁ Σιμωνίδης. εἰ γὰρ οὕτω ταῦτ' ἔχει, πῶς ἂν πολλοὶ μὲν ἐπεθύμουν τυραννεῖν, καὶ ταῦτα τῶν δοκούντων ἱκανωτάτων ἀνδρῶν εἶ; πῶς δὲ πάντες ἐζήλουν ἂν τὸς τυράννους; ὅτι καὶ μὰ τὸν δί', ἔφη ὁ Ἱέρων, ἀπαίδευτοί ὄντες ἀμφοτέρων τῶν ἔργων σκοποῦνται πρὸς αὐτά. ἐγὼ δὲ πειράσομαί σε διδάσκειν, ὅτι ἀληθῆ λέγω, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ὄψεως. σὺ γὰρ οἶμαι καὶ σὲ δοκῶ μεμνῆσθαι πρῶτόν μοι ἀρξάμενον λέγειν. πρῶτον μὲν γὰρ ἐγὼ C τοῖς ἀφ' τῆς ὄψεως θεάμασι λογιζόμενος, εὑρίσκω μειονεκτοῦντας τὸς τυράννους. ἀλλὰ μήν γε ἐν ἄλλῃ χώρᾳ ὅστις ἀξιοθέατα. ὅπου δὲ τούτων ἕκαστα οἱ μὲν ἰδιῶται ἔρχονται καὶ εἰς πόλεις ἃς ἂν βούλωνται, θεαμάτων ἕνεκα, καὶ εἰς τὰς χοινὰς πομπὰς, † ἔνθα τὰ ἐνθα ἄν ἀξιοθέατα δοκῇ εἶ) αὐθέφτοις * σωαγείρεσθαι. οἱ δὲ τύραννοι οὐ μάλα ἀμφὶ θεωρίας ἔχουσιν. οὔτε γὰρ ἰέναι αὐτοῖς ἀσφαλὲς, D ὅπου μὴ κρείττονες τῶν παρόντων μέλλουσιν ἔσεσθαι, οὔτε τὰ οἴκοι κεκτῆσθαι ἔρημα, ὥστε ἄλλοις τοῦτο παραμένουσι δοῦναι. φοβεροὶ γὰρ, μὴ ἅμα τε στερηθῶσι τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀδύνατοι γένωνται τιμωρεῖσθαι τοὺς ἀδικήσαντας. εἴ ποις οὖν ἄρα ἴσως σὺ ἀλλ' ἆρα ἔρχεται αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ οἴκοι μένουσι· καὶ μὰ Δία, ὦ Σιμωνίδη, ὀλίγα τε τῶν πολλῶν καὶ τοιαῦτα τοιαῦτα ὄντα ὑπάρχει τιμία πωλεῖσθαι τοῖς τυράννοις, ὥστε οἱ βραδύμυθοι καὶ, τί ἂν, ἀξιοῦσι πολλαπλάσια λαβόντες ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀπιέναι παρὰ τοῦ τυράννου, ἢ ὅσα ἂν πάντα τὸν βίον τοῦτον πάντων τἄλλων αὐθεφτῶν κτῶνται. καὶ ὁ Σιμωνίδης εἶπεν· ἀλλ' εἰ τοῖς θεάμασι μειονεκτεῖτε, ἀλλά γε τοι τῆς ἀκοῆς πλεονεκτεῖτε. ἐπεὶ ἔστι μὲν ἡδίστου ἀκροάματος, ἐπαινεῖσθαι δὲ πολὺ ἀσφαλίζεται.

πάντες

πάντες πάντα κακὰ Stob.

ἐρᾷς, ὡς ἐκεῖνό γε

"Athenæg 4. p. 172, 34.

ἡδονῆς μειονεκτεῖ ὁ τύραννος Athen.

πόλυτες γὰρ οἱ παρόντες ὑμῖν πάντα καὶ ὅσα ἐὰν λέγητε, καὶ ὅσα ἐὰν ποιῆτε, ἐπαινοῦσι. τὸ δ' αὖ χαλεπωτάτου ἀκροάματος, λοιδορίας, ἀπήκοοί ἐστε. οὐδεὶς γὰρ ἐθέλει τυράννου κατ' ὀφθαλμοὺς κατηγορεῖν. καὶ ὁ Ἱέρων εἶπε· καὶ τί οἴει, ἔφη, τοὺς μὴ λέγοντας κακῶς ὠφελεῖν, ὅταν εἰδῇ τις σαφῶς, ὅτι οἱ σιωπῶντες οὗτοι πάντες κακὰ νοοῦσι τῷ τυράννῳ; ἢ τοὺς ἐπαινοῦντας τί δοκεῖς ὠφελεῖν, ὅταν ὕποπτοι ὦσιν ἕνεκα τοῦ κωλακεύειν τοὺς ἐπαίνους ποιεῖσθαι; καὶ ὁ Σιμωνίδης εἶπε· τοῦτο μὲν δὴ ναὶ μὰ Δία ἔγωγέ σοι Ἱέρων πάνυ συγχωρῶ, τοὺς ἐπαίνους ὧδε τῶν ἐλευθερωτάτων ἡδίους εἶ· ἀλλ' ὁρᾷς, ὦκυρόν γε οὐκ ἂν ἔτι πείσαις ἀνθρώπων οὐδένα, ὡς οὐ δι' ὧν ζεφόμεθα οἱ ἄνθρωποι, πολὺ πλείω ὑμᾶς ὀνίνασι τοῖς ὠφελουμένοις. καὶ οἶδά γ', ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, ὅτι τούτῳ κρίνουσιν οἱ πλῆστοι ἥδιον ἡμᾶς καὶ πίνειν, καὶ ἑστιᾶν τῶν ἰδιωτῶν, ὅτι δοκεῖ σοι καὶ αὐτοῖς ἥδιον εἶναι δειπνῆσαι ὃ ἡμῖν παρατίθεμαι ὄψον, ἢ ὃ ἑαυτοῖς. τὸ γὰρ τὰ εἰωθότα ἧττον ἁρμόττει τοῦτο παρέχειν τὰς ἡδονάς. διὸ καὶ πάντες ἄνθρωποι ἥδεως προσδέχονται τὰς ἑορτάς, πλὴν οἱ τύραννοι. ἔκπλεῳ γὰρ αὐτοῖς ἀεὶ παρεσκευασμένα, οὐδεμίαν ὑπερβολὴν τοῖς ἑορταῖς ἔχοντα αἱ δαπάναι αὐτῶν ἀποδοῦναι. ὥστε ταύτῃ πρῶτον τῆς ἀφροσύνης ἐλαττοῦσθαι τῶν ἰδιωτῶν. ἔπειτα δή, ἔφη, οἶμαι σὲ εἰδέναι, ὅτι καὶ συνέμπειρος εἶ, ὅτι ὅσῳ ἂν πλείω τις προσδάπτῃ τὰ προσφιλῆ τοῖς ἐδωδίμοις, τοσούτῳ θᾶττον κόρος ἐμπίπτει τῆς ἐδωδῆς. ὥσθ' ὁ τῷ χρόνῳ τῆς ἐδωδῆς μειονεκτῶν προσθεὶς πολλὰ τῶν μετρίως διαιτωμένων. ἀληθῆ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σιμωνίδης, ὅσον ἂν χρόνον ἡ ψυχὴ προσίηται, τοῦτον πολὺ μᾶλλον ἥδονται οἱ ταῖς πολυτελέσταις προσφοραῖς τρεφόμενοι τῶν τὰ εὐτελέστερα προσφερομένων. σκέψαι οὖν, ἔφη ὁ Ἱέρων, ὦ Σιμωνίδη, τὸν ἑκάστῳ ἡδόμενον μάλιστα, τοῦτον οἴει καὶ ἐρωτικώτατα ἔχειν τοῦ ἔργου τούτου; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ἦ οὖν ὁρᾷς ἢ τοὺς τυράννους ἥδιον ἢ τοὺς ἰδιώτας ὅτι τοῦ ἑαυτῶν προσκεκλημένους ἰόντας; ἥκιστα μὲν οὖν, ἔφη, ἥκιστα μὲν οὖν, ἀλλὰ καὶ ἀηδέστερον, ὡς πολλοῖς ἂν δόξειε. τί δέ; ἔφη ὁ Ἱέρων, τὰ πολλὰ ταῦτα μηχανήματα καὶ λαιμαργίας ἃ παρατίθεται τοῖς τυράννοις, ὀξέα, καὶ δριμέα, καὶ τρυφά,

A Omnes enim familiares vestri omnia, quæcumque vel dicitis, vel facitis, prædicant. Quod vero longe molestissimum auditu quiddam est, conuicia numquam auditis. Nemo enim regem in os accusare vult. Ad ea Hiero: Quid vero putas, inquit, voluptatis illos adferre, qui non maledicunt, quum notum alicui est omnino, hos omnes, qui tacent, mala de tyranno cogitare? Vel quid adferre delectationis putas illos laudatores, quum suspecti sunt, ne forte laudationes illas adsentandi caussa instituant? Ad ea Simonides: Equidem B hoc profecto, inquit, tibi concedo, mi Hiero; laudes, quæ ab hominibus maxime liberis proficiscantur, iucundissimas esse. Sed vides numquam te persuasurum vlli hominum, non multo plus ex iis vos delectationis capere, per quæ homines alimur. Noui equidem, ait Hiero, de hoc statuere maximam hominum partem, suauius nos & bibere, & vesci, quam priuatos: quod & ipsis videatur esse iucundius eam cœnam sumere, quæ nobis adponitur, quam quæ ipsis. Etenim quod vsitata excedit, id voluptates suppeditat. Quæ quidem est caussa, quamobrem vniuersi homines magna cum voluptate dies festos opperiantur, extra solos reges. Nam illorum mensæ semper instructæ magna rerum copia, incrementum festis diebus nullum habent. Quo fit, vt primum spes voluptate a priuatis hominibus superentur. Deinde scio te quoque expertum esse, fieri, vt quanto plura quis adposuerit, quæ modum excedant illorum, quæ satis fuissent, tanto citius satietas cibi nos D capiat. Itaque ipso etiam tempore minus voluptatis percipit is, qui adponit multa; quam quisquam eorum, qui modice victitant. At profecto, inquit Simonides, quam diu admittit cibum animus, tam diu maiorem voluptatem capiunt, qui sumtuoso adparatu nutriuntur, quam qui viliora quædam adponunt. An non igitur, mi Simonides, ait Hiero, putas eum, qui re aliqua delectatur, vehementissimo E ac maximo eius rei amore teneri? Omnino, inquit. An ergo vides maiori reges cum voluptate ad cibum ipsis adparatum accedere, quam priuatos homines ad suum? Nequaquam cete, ait: immo etiam iniucundius, vt plerisque videri possit. Quid? ait Hiero, num multa illa, magnaq; arte elaborata considerasti, quæ regibus adponũtur, acria, mordacia, acerba,

"Plut. π. τοῦ ἑαυτὸν ἔπαινεῖν ἀνεπιφθόνως. p. 957. οὐδὲν γὰρ ὁ παρ' ἄλλων ἔπαινος ἥδιον ἀκουσμάτων ἐστὶν, ὥσπερ ὁ Ξενοφῶν εἴρηκεν. repetit ei περὶ βουλεύεσθαι πολιτευόμενον. p. 1408.

"Athenæg. 3. p. 61, 25.

" & quæ his germana ſunt? Maxime, ait Si-
" monides, & quidem mihi plane viden-
" tur eſſe præter hominum naturam. Ergo-
" ne putas, inquit Hiero, hæc edulia quid-
" dam eſſe aliud, quam mollis & languen-
" tis præ deliciis animi cupiditates? Nam
" certo ſcio, neque tu fortaſſis ignoras, eos,
" qui iucunde veſcantur, iſtis artificioſis in-
" uentis non indigere. At vero, ait Simo-
" nides, etiam ſumtuoſis illis odoribus, qui-
bus vngimini, magis arbitror familiares veſtros frui, quam vos ipſos: quemadmodum odores ingratos quoque non ſentit is, qui ederit; ſed illi potius, qui cum eo verſantur. Sic igitur, ait Hiero, qui varios ſemper cibos habet, nullos cum adpetitione ſumit: at cui raro quid obuenit, is vero eſt, qui cum lætitia ſatiatur, quum quid ei obiicitur. Videntur, ait Simonides, tantum rei venereæ fruitiones in vobis regnandi cupiditates excitare. Nam hac in parte licet vobis, vt quodcumq; pulcherrimum videritis, cum eo conſueſcatis. Dixiſti tu modo quiddam, ait Hiero, in quo ſcire debes, nos a priuatis hominibus ſuperari. Primum enim coniugium, quod cum maioribus contrahitur, nimirum & propter opes & potentiam longe pulcherrimum eſſe videtur; & ei, qui ducit vxorem, cum voluptate quamdam dignitatem ſuppeditare. Altero loco eſt id, quod inter æquales contrahitur. Quod autem ex vilioribus conſtat, plane ignominioſum & inutile putatur. Rex ergo, ſi exteram non duxerit, ex inferioribus vxorem ducat neceſſe eſt. Quo fit, vt non admodum id conſequatur, quo contentus ſit. At vero coli a feminis, quæ maximos ſpiritus gerant, maximæ voluptati eſt: ab iis autem, quæ ſeruæ noſtræ ſunt, ſi colamur, non admodum ſatisfit animo; ſin autem, graues ea res iras ac moleſtias in nobis excitat. Iam aliis in amoribus etiam multo minus voluptatum rex percipit, quam in iis, quibus ſuboles procreatur. Scimus enim omnes congreſſus venereos, cum amore coniunctos, eximiam voluptatem adferre. Verum amor in nullorum animis minus excitatur, quam regis. Non enim amori iucundum eſt illa expetere, quæ in promtu ſunt, ſed quæ ſperantur. Itaque perinde atque is, qui ſitim expertus non eſt, potu fruitur: ſic etiam is, qui amorem non eſt expertus, longe ſuauiſſimæ veneris eſt expers. Huiuſmodi erant, quæ ab Hierone dicerētur,

ἀλλ' ὅτι. Athen.

A καὶ τὰ τούτων ἀδελφά; πολύ μοὶ δοκῶ, ἔφη ὁ Σιμωνίδης, καὶ πολύ γέ μοι δοκοῦντα θεῖναι φύσιν εἶ) ταῦτα ἀνθρώποις. ἄλλο τι οὖν οἴῃ, ἔφη ὁ Ἱέρων, ταῦτα τὰ ἐδέσματα εἶ), ἢ μαλακῆς καὶ ἀσθενούσης ψυφῇ ψυχῆς ἐπιθυμήματα; ἐπεὶ δῦ οἶδ' ἔγωγε, ὅτι οἱ ἡδέως ἐσθίοντες, καὶ σύ που οἶσθα, ὅτι οὐδὲν προσδέονται τούτων τῶν σοφισμάτων. ἀλλὰ μήτοι, ἔφη ὁ Σιμωνίδης, τῶν τε πολυτελῶν ὀσμῶν τούτων, αἷς χρίεσθε, τοὺς πλησιάζοντας οἶμαι μᾶλλον ἀπολαύειν, ἢ αὐτοὺς ὑμᾶς· B ὥσπερ γε καὶ τῶν †ἀχρίστων ὀσμῶν οὐκ αὐτὸς ὁ βεβρωκὼς ἀπολαύεται, ἀλλὰ μᾶλλον οἱ πλησιάζοντες. οὕτω μήτοι, ἔφη ὁ Ἱέρων, καὶ τῶν σίτων ὁ μὲν ἔχων πολυτρόπως ἀεί, οὐδὲν μᾶ πόθου αὐτῶν λαμβάνῃ· ὁ δὲ ἀπορίσας τινός, ἅτος ὅστις ὁ μᾶ ἔχρας †ἐμπιμπλάμενος, ὅταν αὐτῷ προσφαίνῃ τι. κινδυνεύοισιν, ἔφη ὁ Σιμωνίδης, αἱ τῶν ἀφροδισίων μόνον ὑμῖν ἀπολαύσεις τὴν τυραννίδα τὰς ἐπιθυμίας παρέχειν. C ἐν γὰρ τούτῳ ἔξεστιν ὑμῖν, ὅ, τι ἂν καλλιστον ἰδητε, τούτῳ συνεῖναι. νῶν δή, ἔφη ὁ Ἱέρων, εἴρηκας ἐν ᾧ, σαφ' ἴσθι, μόνον κτῆμα τῶν ἰδιωτῶν. προῖκα μὲν γὰρ γάμος ὁ μὲν ἐκ μείζονων δήπου καὶ πλούτῳ καὶ δυνάμει καλλιστος δοκεῖ), καὶ †παρέχειν τινὰ τῷ γήμαντι φιλοτιμίαν μᾶλ' ἡδονῆς· ἧττον δὲ, ὁ ἐκ τῶν ὁμοίων. ὁ δ' ἐκ τῶν φαυλοτέρων, πολὺ ἀπημές τε καὶ ἄχρηστος νομίζεται. ᾧ τοίνυν τυράννῳ, †αἰ μὴ ξένῃ γήμῃ, ἀνάγκη ἐκ μόνων αἰ μὴ μᾶ ξέν. D γαμεῖν. ὥστε δ' ἀγαπητὸν ἂν πολὺ αὐτῷ τοῦτο εἴη. πολὺ δὲ καὶ θεραπαίνας αἱ ἀπὸ τῶν μείζον φρονούντων γυναικῶν ἁβρότερον μάλιστα· αἱ δ' ἐκ τῶν δούλων, παρεσόμεναι μὲν οὐδέν τι ἀγαπῶντα, ἐὰν δέ τι ἐλλείπωσι, δῆλαι ὀργὰς καὶ λύπας ἐμποιοῦσιν. ἐν δὲ τοῖς παιδικοῖς ἀφροδισίοις ἔτι αὖ πολὺ μᾶλλον, ἢ ἐν τοῖς τεκνοποιοῖς μόνον κλῆν τῶν ἀφροσύνων ὁ τύραννος. ὅπου γὰρ τὰ μετ' ἔρωτος ἀφροδίσια πολὺ ἀμείνω φέροντος ἁβρότητος, πάντες δήπου ἐπιζητοῦμεν. ὁ δὲ ἔρως πολὺ αὖ ἐλάττω ἴσχυσε τῷ τυράννῳ ἐγγίγνεσθαι. οὐ γὰρ τῶν ἑτοίμων ἥδεται ἔρως ἐφιέμενος, ἀλλὰ τῶν ἐλπιζομένων. ὥσπερ E †ἂν εἴπις ἄπαις ὢν δίψους ἂν πίνῃ ἀπολαύοι, οὕτω καὶ ὁ ἄπαις ὢν ἔρωτος, ἄπαις ἐστὶ τῶν ἡδίστων ἀφροδισίων. ὁ μὲν δὴ Ἱέρων ἅτος εἶπεν· ὁ δὲ

ἄπειρος

ὁ δὲ Σιμωνίδης ὑπογελάσας πῶς λέγεις; ἔ- A
φη, ὦ Ἱέρων. τυράννῳ οὐ φὴς παιδικῶν ἔρωτας ἐμφύεσθαι; πῶς μὴν οὔ, ἔφη, ἐγὼ φημί· Δαϊλόχου τοῦ καλλίστου ὑπερκαλουμένου; ὅτι μὰ τὸν Δί, ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, οὐ τοῦ ἑτοίμου παρ' αὐτοῦ δοκοῦντος εἶναι τυχεῖν, τούτου μάλιστα ἐπιθυμῶ, ἀλλὰ τοῦ ἥκιστα τυράννῳ πειθομένου κατεργάσασθαι. ἐγὼ γὰρ δὴ ἐρῶ μὲν Δαϊλόχου, ὥσπερ ἴσως ἀναγκάζει ἡ φύσις ἀνθρώπου δεῖσθαι τοῦ καλοῦ· τούτων δ', ὧν ἐρῶ τυχεῖν, μᾶλλον φιλίας καὶ τοῦ βου- B
λομένου πάνυ ἑκουσίως ὑπιθυμῶ τυγχάνειν· βίᾳ δὲ λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ ἧττον αὐτῷ μοι δοκῶ ὑπιθυμεῖν, ἢ ἐμαυτὸν κακόν τι ποιεῖν. τοῦτο μὲν γὰρ πολεμίων ἀκόντων λαμβάνειν, πάντων ἥδιστον ἔγωγε νομίζω εἶναι, τοῦτο δὲ παιδικῶν βουλομένων ἥδεσθαι, οἶμαι, αἱ χάριτες εἰσίν. λύπης γὰρ τοῦτο τοῦ ἀντιφιλουμένου ἡδονὰς μὲν αἱ ἀντιβλέψεις, ἡδοναὶ δὲ αἱ ἐρωτήσεις, ἡδοναὶ δὲ αἱ ἀποκρίσεις, ἥδεσθαι δὲ καὶ ἐπαφροδιτώτατα αἱ μάχαι τε καὶ ἔριδες. τὸ δὲ C
ἀκόντων παιδικῶν ἀπολαύειν, λεηλασίᾳ, ἔφη, ἔμοιγε δοκεῖ ἐοικέναι μᾶλλον, ἢ ἀφροδισίοις. καίτοι τοῦ μὲν λῃστοῦ παρέχεταί τινας ὄμως ἡδονὰς τὸ, τε κέρδος, καὶ τὸ ἀναίμακτον ἔνδρον· τὸ δὲ, οὗ ἂν ἐράσῃς τις, τούτῳ ἥδεσθαι ἀνιωμένῳ, καὶ φιλουμένου μισεῖσθαι, καὶ ἄπρακτον ἀχθομένῳ, πῶς οὐχὶ τοῦτο ἥδη δυσχερὲς τὸ πάθημα καὶ οἰκτρὸν εἶναι; καὶ γὰρ δὴ τῷ μὲν ἰδιώτῃ λύπης τεκμήριόν ἐστιν, ὅταν ὁ ἐρώμενός τι ἀπουργῇ, ὅτι ὡς φιλῶν χαρίζεται, τοῦτο δὲ εἰδέναι ὅτι οὐδε- D
μιᾶς ἀνάγκης ὕπνος ἀπαντᾷ. τοῦ δὲ τυράννου οὔποτ' ἔστι πεῖσαι, ὡς φιλεῖται. ὑπισάμενα γὰρ αὐτοὺς τοῦτο φόβον ἀπαντῶντας, ὡς ἧττον μάλιστ' ἂν δυνώνται ἐξαναζόσιν αὐτοὺς τοῦ φιλουμένου ἀπουργίας. καὶ τοίνυν αἱ ἐπιβουλαὶ ἐξ οὐδένων πλέονες τοῖς τυράννοις εἰσίν, ἢ ἀπὸ τοῦ μάλιστα φιλεῖν αὐτοὺς ποιησαμένων. ποῖος ταῦτα εἶπεν ὁ Σιμωνίδης· ἀλλὰ ταῦτα μὲν πάνυ ἔμοιγε μικρὰ δοκεῖ εἶναι, ἃ σὺ λέγεις. πολλοὺς γάρ, ἔ- E
φη, ἔγωγε ὁρῶ τοῦ δοκοῦντος ἀνδρῶν εἶναι ἐχομένους μειονεκτουμένους καὶ σίτων, καὶ ποτοῦ, καὶ ὕπνου, καὶ ἀφροδισίων γε ἀπεχομένους. ἀλλ' ἐν ἐκείνοις γε πολὺ διαφέρετε τοῦ ἰδιώτου, ὅτι μεγάλα μὲν ὑπνοῦτε, πολὺ δὲ κατεργάζεσθε· πλοῦτον δὲ τὰ πρόσοδα ἔχετε, κέκτησθε δὲ διαφέροντας μὲν ἵππους,

ad quæ risu Simonides sublato: Quid ais, inquit, Hero? Negas tu regum in animis excitari amores pueriles? Qui fit, quod tu Dailochum, quem formosissimum vocant, amas? Quia, mi Simonides, ait, profecto non id potissimum concupisco, quod ab ipso impetraturus facile videor: sed quod efficere, regis est a conditione alienum. Etenim Dailochum equidem amo propter ea, quæ fortasse cogit hominis natura petere a formosis: ea vero, quæ consequi cupio, sicut a volente, ac mutua cum amicitia mihi euenire vehementer desidero: ita vi ab eo sumere minus mihi velle videor, quam meipsum lædere. Nam hostibus inuitis aliquid eripere, iucundissimum equidem esse arbitror: & gratificationes, quę ab amoribus vltro contingunt, suauissimæ sunt, mea quidem sententia. Statim enim redamantis adspectus mutuus gratus est, gratæ interrogationes, gratæ respōsiones, gratissimę ac in primis iucundę pugnæ & contentiones. At amoribus inuitis frui, quiddam prædationi similius esse videtur, quam rei venereæ. Immo prædoni voluptates quasdam lucrum ipsum suppeditat, & quod molestia hostem adficiat: quum voluptatem ex eo, quod aliquis amet, molestiam sentiente percipere, atque amantem esse in odio, grauiterq; ferentem adtingere, quo pacto nō molestum deplorandumq; malum sit? Nam homini priuato mox argumento est, quum qui amatur, obsequētem se præbet; fieri hoc tamquam ab amante gratificandi studio. Scit enim illum id nulla necessitate cogēte præstare. Verum tyrannus numquam diligi se, credere potest. Nouimus enim illos, qui metus caussa obsequuntur, quam possunt maxime se ita gerere, vt amantium obsequia repræsentent. Itaq; tyrannis insidiæ ab aliis nullę tam sunt frequentes, quam ab iis, qui maxime se amare simulant. Ad ea Simonides: Videntur, inquit, hæc quæ tu profers, admodum exigua esse. Nam multos equidem video viros hominum opinione egregios, qui sua sponte sunt aliis inferiores, quod cibos adtinet, quod potum, quod obsonia; atque etiam venereis a voluptatibus abstinent. Verum in illis multum inter priuatos homines ac vos interest, quod & magnas res animo concipitis, & celeriter conficitis. Habetis & abundātem rerum copiam, equos insigni virtute,

arma pulchritudine eximia, mundum pro vxoribus egregium, ædes magnificentissimas, easque maximi pretij rebus instructas. Sunt item vobis famuli plurimi, & artium cognitione præstantissimi. Potestas vobis est maxima tum lædendi hostes, tum commodandi amicis. Ad quæ Hiero: Sed enim vulgo mortalium, mi Simonides, a regno perstringi oculos, equidem non miror. Nam vulgus hominum valde mihi videtur & felices quosdam, & ærumnosos opinari, dum eos intuetur. At regnum eas res, quæ maximi esse pretij videntur, explicatas palam spectandas omnibus exhibet: quæ vero molesta sunt, ea regum in animis occulta tenet, in quibus & felicitas & infelicitas hominum sita est. Quamobrem hæc multitudinem latere non miror, vt dixi: sed vobis quoque ignota esse, qui animi iudicio maxima ex parte res pulchrius contemplari videmini, quam oculis, mihi quidem mirum est. Ego vero experiundo plane cognoui, mi Simonides, ac tibi dico, reges maximorum bonorum minime participes fieri, & grauissimorum malorum insignem habere copiam. Non longe abierimus. Si pax magnum hominibus esse bonum videtur, quamminimum eius participes sunt reges: si bellum ingens est malum, maxima eius pars ad reges pertinet. Primum hominibus priuatis, si non ipsorum ciuitas bellum publicum suscipiat, quocumque lubet, abire licet; nihil metuentibus, ne quis eis vitam adimat. Reges vero vniuersi vbique tamquam per hostium fines proficiscuntur. Itaque necessarium putant, vt & ipsi armati sint, & armatos semper secum circumducant. Deinde priuati homines, licet hostilem in agrum militatum abeant, nihilominus vbi domum redierunt, esse tutos sese arbitrantur. At tyranni posteaquam ad ciuitatem suam peruenerint, inter hostes se plurimos esse sciunt. Quod si qui potentiores aduersus vrbem aliquam expeditionem suscipiant, ac minus potentes forte extra mœnia fuerint: esse quidem illi videntur in periculo, verum posteaquam intra munitionem sese receperint, omnes in tuto se esse credunt. Tyrannus autem ne tum quidem, quum domum ingressus fuerit, expers est periculi;

A ἀμφέροντα δὲ κάλλει ὅπλα, ὑπερέχοντα δὲ κόσμον γυναιξὶ, μεγαλοπρεπεστάτας δ' οἰκίας, καὶ ταύτας κατεσκευασμένας τοῖς πλείστου ἀξίοις· ἔτι δὲ πλήθει καὶ ἐπιστήμαις θεράποντας ἀρίστους κέκτησθε· ἱκανώτατοι δὲ ἐστὲ κακῶσαι μὲν ἐχθροὺς, ὀνῆσαι δὲ φίλους. πρὸς ταῦτα δὲ ὁ Ἱερων εἶπεν· ἀλλὰ τὸ μὲν πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, ὦ Σιμωνίδη, ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τῆς τυραννίδος, οὐδέν τι θαυμάζω. μάλα γὰρ ὁ ὄχλος μοι δοκεῖ δοξάζειν ὁρῶν καὶ εὐδαίμονάς τινας εἶναι, καὶ ἀθλίους. B ἡ δὲ τυραννὶς τὰ μὲν δοκοῦντα πολλοῦ ἄξια κτήματα εἶναι, ἀνεπτυγμένα θεᾶσθαι, φανερὰ πᾶσι παρέχεται· τὰ δὲ χαλεπὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν τυράννων κέκτηται ἀποκεκρυμμένα, ἔνθα περ καὶ τὸ εὐδαιμονεῖν καὶ τὸ † κακοδαιμονεῖν τοῖς ἀνθρώποις ἀπόκειται. τὸ μὲν οὖν τὸ πλῆθος περὶ τούτου λελυθέναι, ὥσπερ εἶπον, οὐ θαυμάζω. τὸ δὲ καὶ ὑμᾶς ταῦτ' ἀγνοεῖν, οἳ ἀμὰ τῆς γνώμης δοκεῖτε θεᾶσθαι κάλλιον, ἢ ἀμὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ πλεῖστα τῶν πραγμάτων, τοῦτό μοι δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι. C ἐγὼ δὲ πεπειραμένος σαφῶς οἶδα, ὦ Σιμωνίδη, καὶ λέγω σοι, ὅτι οἱ τύραννοι τῶν μεγίστων ἀγαθῶν ἐλάχιστα μετέχουσι, τῶν δὲ μεγίστων κακῶν πλεῖστα κέκτηνται. αὐτίκα γὰρ, εἰ μὲν εἰρήνη δοκεῖ μέγα ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις εἶναι, ταύτης ἐλάχιστον τοῖς τυράννοις μέτεστιν· εἰ δὲ πόλεμος μέγα κακὸν, τούτου πλεῖστον μέρος οἱ τύραννοι μετέχουσιν. εὐθὺς γὰρ τοῖς μὲν ἰδιώταις, ἂν μὴ ἡ πόλις αὐτῶν κοινὸν πόλεμον πολεμῇ, ἔξεστιν ὅποι ἂν βούλωνται πορεύεσθαι, μηδὲν φοβουμένους, μή τις αὐτοὺς ἀποκτείνῃ· οἱ δὲ τύραννοι πάντες πανταχῇ ὡς ἀμὰ πολεμίας πορεύονται. αὐτοί τε γοῦν ὡπλισμένοι οἴονται ἀνάγκην εἶναι ἀμάγειν, καὶ ἄλλους ὁπλοφόρους ἀεὶ συμπεριάγεσθαι. ἔπειτα δὲ οἱ μὲν ἰδιῶται, ἐὰν καὶ στρατεύωνταί που εἰς πολεμίαν, ἀλλ' οὖν ἐπειδάν γε ἔλθωσιν οἴκαδε, ἀσφάλειαν σφίσιν ἡγοῦνται εἶναι. οἱ δὲ τύραννοι ἐπειδὰν εἰς τὴν ἑαυτῶν πόλιν ἀφίκωνται, τότε ἐν πλείστοις πολεμίοις ἴσασιν ὄντες. E ἐὰν δὲ δὴ καὶ ἄλλοι στρατεύωσιν εἰς τὴν πόλιν κρείττονες, ἐὰν ἔξω τοῦ τείχους †.... ὄντες οἱ ἥσσονες, ἐν κινδύνῳ δοκοῦσιν εἶναι· ἀλλ' ἐπειδάν γε εἴσω τοῦ ἐρύματος ἔλθωσιν, ἐν ἀσφαλείᾳ πάντες νομίζουσι καθεστάναι. ὁ δὲ τύραννος οὐδ' ἐπειδὰν εἴσω τῆς οἰκίας παρέλθῃ, ἐν ἀκινδύνῳ ἐστὶν,

κακοδαιμονᾶν

τύχωσιν ὄντες

ἀλλ'

ἀλλ' ὡς ἔοικεν δὴ καὶ μάλιστα Φυλακτέον οἴε- A omninoque istic maxime sibi cauendum
ται εἶναι. ἔπειτα τοῖς μὲν ἰδιώταις καὶ διὰ arbitratur. Præterea priuati homines per
σπονδῶν καὶ δι' εἰρήνης γίγνεται πολέμου ἀνά- fœdera & pacem belli molestia liberan-
παυσις· τοῖς δὲ τυράννοις οὔτε εἰρήνη ποτὲ tur, regibus vero neque pax ab iis, qui præ-
παρὰ τῶν τυραννουμένων γίγνεται, οὔτε muntur eorum imperio, conceditur; ne-
σπονδαῖς ἄν ποτε πιστεύσας ὁ τύραννος θαρ- que quisquam confidenter ipsorum fœ-
ρήσαι. καὶ πόλεμοι μὲν δή εἰσιν, οὓς τε αἱ πό- deribus habere fidem ausit. Sunt autem bel-
λεις πολεμοῦσι, καὶ οὓς οἱ τύραννοι παρὰ τῶν la, quæ a ciuitatibus, & alia, quæ a regibus
βεβιασμένων. τούτων δὴ τῶν πολέμων ὅσα aduersus illos, quos vi oppressérunt, ge-
μὲν ἔχει χαλεπὰ † σὺν ταῖς πόλεσι, ταῦτα runtur. At ex his bellis quæcumque gra-
καὶ ὁ τύραννος ἔχει. καὶ γὰρ ἐν ὅπλοις δεῖ B uia molestaque redeunt ad eum, qui ciui-
ἀμφοτέροις, καὶ φυλάττεσθαι, καὶ κινδυ- tatum partes sequitur, ea cadunt etiam in
νεύειν, καὶ, αἴ τι πάθωσι κακὸν πεπηδήκοντες, λυ- tyrannum. Nam vtrosque necesse est in
ποῦνται ὁπότερα τούτοις ἑκάτεροι. μέχρι μὲν δὴ armis esse, cauere sibi, adire pericula, & si
τούτου ἴσοι † οἱ πολέμιοι. ἃ δὲ ἔχουσιν ἡδέα οἱ quid calamitatis victis accidat, vtrique do-
* σῴζοντες πόλεσι τοῖς ταῖς πόλεσι, ταῦτα lent. Atque hactenus paria sunt vtriusque
οὐκέτι ἔχουσιν οἱ τύραννοι. αἱ μὲν γὰρ πόλεις bella. Quæ vero illis iucunda accidunt, qui
δή που, ὅταν κρατήσωσι μάχῃ τῶν ἐναντίων, ciuitatum stant a partibus, apud ciuitates;
οὐράδιον εἰπεῖν, ὅσῳ μὲν ἡδονὴν ἔχουσιν ἐν τῷ ea tyranni non habent. Etenim vrbes,
τρέπεσθαι τοὺς πολεμίους, ὅσῳ δ' ἐν τῷ quum aduersarios pugna vincunt, dici fa-
διώκειν, ὅσῳ δ' ἐν τῷ ἀποκτείνειν τοὺς πολε- cile non potest, quantum voluptatis ex eo
μίους· ὡς δὲ γαυριῶσι διὰ τὸ ἔργον, ὡς C percipiant, quod in fugam hostes egerint;
δὲ δόξαν λαμπρὰν ἀναλαμβάνουσιν, ὡς δ' quantum in persequendo, quantum in oc-
ὑφαίνονται τὴν πολιν νομίζοντες αὔξησέναι. cidendis hostibus: quam ob ipsum facinus exsultent, quam insignem gloriam si-
ἕκαστος δέ τις τούτων ποιῆσαι καὶ τῆς βουλῆς με- bi vindicent, quam propterea gaudeant,
τασχεῖν, καὶ πλείοσι ἀποκτεῖναι. χαλε- quod rempublicam amplificasse se existi-
πὸν δὲ ὑρᾶν, ὅπου οὐχὶ καὶ διὰ ψεύδονται, πλέο- mant. Arrogat quisque sibi, quod & con-
νας φάσκοντες ἀποκτεῖναι, ἢ ὅσοι ἂν τῷ ὄντι silij particeps fuerit & plurimos interfece-
ἀποθάνωσιν. οὕτω καλόν τι αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι rit. Ac difficulter inuenias, vbi non etiam
† τὸ πολὺ νικᾶν. ὁ δὲ τύραννος, ὅταν ὑπο- falso quædam addant; quum plures se in-
τοπτεύσῃ, ἢ ἀλλαχόθεν μάθῃ τῷ ὄντι ἀπειρη- teremisse prædicant, quam reipsa cecide-
μένους τινὰς ἀποκτείνῃ, οἶδεν ὅτι οὐκ † ἄ- rint. Adeo res ipsis esse præclara videtur,
ξια ὅλῃ τῇ πόλει, ὑπὲρ ἧς ἔπραξέ τε ὅτι μείζονων ciuitatem victoria potiri. Tyrannus au-
ἀξίᾳ, φανερός τε οὐ δυνατὸς εἶ), οὐδὲ με- tem, quum vel propter suspiciones suas,
γαλιώεται ὑπὲρ τῷ ἔργῳ· ἀλλὰ καὶ μειοῖ καθ' vel quod reuera quosdam aduersus se mo-
ὅσον ἂν δύνηται τὸ γεγενημένον, καὶ ἀπολο- liri quid deprehenderit, nonnullos inter-
γεῖται ἅμα πρᾶττων, ὡς οὐκ ἀδίκων πε- D ficit; totam se vrbem non amplificatu-
ποίηκεν. οὕτως οὐδὲ αὐτῷ δοκεῖ καλὰ τὰ ποι- rum nouit, & scit etiam paucioribus se im-
ούμενα εἶ). καὶ ὅταν ἀποθάνωσιν οὓς ἐφοβή- peraturum, neque potest esse hilaris, ne-
θη, οὐδέν τι μᾶλλον τούτῳ θαρρεῖ, ἀλλὰ φυ- que se magnifice ob facinus ipsum effert.
λάττεται ἔτι μᾶλλον, ἢ ὅθεν. καὶ πό- Immo quantum potest, extenuat rem ge-
λεμον μὲν δὴ τοιοῦτον ἔχων διατελεῖ ὁ τύραννος, stam, & inter agendum purgat sese, qua-
ὃν ἐγὼ δηλῶ. φιλίας δὲ αὖ καταθέασαι si non per iniuriam id fecerit. Vsque adeo
† ἃς κτῶνται οἱ τύραννοι. πρῶτον μὲν, εἰ ne ipsi quidem honesta, quæ facit, esse vi-
μέγα ἀγαθὸν αἱρεῖσθαι φιλίαν, τοῦτο σκε- dentur. Quod si etiam moriantur ij, quos
ψώμεθα. ὅς γε ἂν φιλῆται δήπου ὑπό τινων, ἡδέως μὲν τοῦτον οἱ φιλοῦντες πάρεστιν ὁρῶσιν, metuit, nihilo magis fidenti est animo; sed
E plus etiam sibi, quam prius, cauet. Atque
hoc modo tyrannus bello perpetuo vexa-
tur, vt indicaui. Iam mihi velim etiam a-
micitias, quarum tyranni participes sunt,
inspicias. Primum an magnum amicitia
bonum sit hominibus, consideremus.
Nam si quis ab aliquibus diligatur, eum
adesse sibi lubenter vident ij, qui diligunt

lubenter eidem benefaciũt, absentem desiderant, redeuntem iucundissime excipiunt, voluptatem ex rebus ipsius prosperis communem percipiunt, opem vna ferunt, si quid aduersi præter animi sententiam accidere videant. Nec ignorãt vrbes, amicitiam maximum suauissimumq; bonum hominibus esse. Itaq; plerisq; in vrbibus ea lex valet, vt solos adulteros occidere liceat impune: nimirum propterea, quod eos vxorum erga maritos amicitiæ corruptores esse existiment. Nam quum mulieres casu quodam congressu venereo sunt vsæ, nihilominus id quod adtinet, apud maritos in honore sunt, si quidem amicitia inter ipsos inuiolata cõstare putetur. Tantum autem bonũ esse iudico amari, vt existimem ei, qui diligitur, tum a diis, tum hominibus vltro bona quædam contingere. Atq; in hac tali possessione deterior inprimis est regũ, quam aliorũ condicio. Quod si, mi Simonides, scire vis, num vera loquar, sic rem considerato. Firmissimæ videntur esse amicitiæ parentum erga liberos, liberum erga parentes, fratrum erga fratres, vxorum erga maritos, sodalium erga sodales. Quod si ergo rem animaduertere voles, inuenies priuatos homines ab his maxime diligi: quum interim complures tyranni liberos suos occiderint, cõplures suis a liberis interfecti sint, multi fratres in vsurpatione tyrannidum mutuis se cædibus confecerint, multi deniq; tyranni tũ ab vxoribus suis, tum sodalibus qui amicissimi viderentur, interemti sint. Qui ergo apud illos, quos vt maxime diligamus, a natura comparatum est, simul legibus etiam ad hoc nos compellentibus, tanto sunt in odio: quo pacto existimandum est, eos ab alio quopiam diligi? Præterea cui quamminimum fidei habetur, qui nõ magno in bono ceteris inferior est? Nam quę tamdem familiaritas absq; fide mutua iucunda fuerit? quę inter virum ac feminam absq; fide consuetudo delectationem habere potest? quis minister gratus fuerit, si fides ei non habeatur? Itaq; hoc etiam, nimirum vt fidem quis aliis habeat, parum admodum ad tyrannum pertinet: quando sic viuit, vt † neque præstantissimis cibis, neque potui fidem habere possit; sed primum famulos degustare hos iubet ante, quam diis primitiæ offerantur, idque propter diffidentiam, ne forte vel in his mali aliquid aut comedat, aut bibat.

† Lectio marginis.

A ἡδέως δ' εὖ ποιῶσι, ποθῶσι μὲν ἂν πάντα ἀπόντα, ἥδιστα δὲ πάλιν προσιόντα δέχονται, σωτηρίαν δ' ὁπόταν τοῖς αὐτῶν ἀγαθοῖς, συνεπικυρῶσι δέ, ἐάν τι σφαλερὸν ὁρῶσιν. ὃ μὲν δὴ λέληθεν οὐδὲ τὰς πόλεις, ὅτι ἡ φιλία μέγιστον ἀγαθὸν καὶ ἥδιστον ἀνθρώποις ὄντι. μόνους γὰρ τοὺς μοιχοὺς νομίζουσι πολλαχοῦ τῶν πόλεων † ἠποινὰ ἀποτίνειν, δηλονότι ὅτι δοκοῦσι ταῦτα, ὅτι λυμαντῆρας αὐτοὺς νομίζουσι τῶν γυναικῶν φιλίας πρὸς τοὺς ἄνδρας εἶναι. ἐπεὶ ὅτῳ γε ἀφροδισία θῇ τις συμφορὰν B τινα γυνὴ, οὐδὲν ἧττον τούτου ἕνεκεν πιμῶσιν αὐτὰς οἱ ἄνδρες, ἐὰν περ ἡ φιλία δοκῇ αὐτοῖς ἀκήρατος εἶναι. τοσοῦτον δὲ τἀγαθὸν κρίνω ἔγωγε τὸ φιλεῖσθαι, ὥστε νομίζω ὧν ὄντι αὐτόματα ἀγαθὰ ὑπὸ φίλων μάλιστ' ἂν γίγνεσθαι καὶ θεῶν καὶ ἀνθρώπων. καὶ τούτου τοίνυν τοιούτου κλήματος τοιοῦτον ὄντος μειονεκτοῦσιν οἱ τύραννοι πολὺ μάλιστα. εἰ δὲ βούλει ὦ Σιμωνίδη, εἰδέναι ὅτι ἀληθῆ λέγω, ὧδε σκόπει· βεβαιότατα μὲν γὰρ δήπου δοκοῦσι φιλίαι εἶναι γενέσθαι πρὸς C παῖδας, καὶ πατρὶ πρὸς υἱούς, καὶ ἀδελφοῖς πρὸς ἀδελφούς, καὶ γυναιξὶ πρὸς ἄνδρας, καὶ ἑταίροις πρὸς ἑταίρους. εἰ τοίνυν ἐθέλοις κατανοεῖν, εὑρήσεις μὲν τοὺς ἰδιώτας ὑπὸ τούτων μάλιστα φιλουμένους, τοὺς δὲ τυράννους πολλοὶς μὲν παῖδας ἑαυτῶν † ἀπεκτονικότας, πολλοῖς δὲ ὑπὸ παίδων ἀπολωλότας, πολλοῖς δὲ ἀδελφοὺς ὑπὸ τυράννων ἀλλήλοφόνους γεγενημένους, πολλοῖς δὲ καὶ ὑπὸ γυναικῶν τῶν ἑαυτῶν τυράννους διεφθαρμένους, D καὶ ὑπὸ ἑταίρων γε τῶν μάλιστα δοκούντων φίλων εἶναι. οἵτινες οὖν ὑπὸ τῆς φύσεως πεφυκότων μάλιστα φιλεῖσθαι καὶ νόμῳ συνηναγκασμένων οὕτω μισοῦνται, πῶς ὑπ' ἄλλου γέ τινος οἴεσθαι χρὴ αὐτοὺς φιλεῖσθαι; ἀλλὰ μὲν καὶ πίστεως ὅστις ἐλάχιστον μετέχει, πῶς οὐχὶ μεγάλου ἀγαθοῦ μειονεκτεῖ; ποία μὲν γὰρ ξυμπόσια ἡδέα ἄνευ πίστεως ἔστι τοῖς ἀλλήλοις; ποία δ' ἂν οἰκία καὶ γυναικὶ τερπνὴ ἄνευ πίστεως ὁμιλία; ποῖος δὲ θεράπων ἡδὺς ἀπιστούμενος; καὶ τούτου τοίνυν, τοῦ πίστως τοῖς τινας ἔχειν, ἐλάχιστον † μέτεστι τυ- E ραννῳ· ὁπότε γε οὔτε * σιτίοις κρατίστοις πιστεύων ἥδεται, ἀλλὰ καὶ τούτων πρὶν ἀπάρχεσθαι τοῖς θεοῖς, τοὺς θαμινέους τοσοῦτον χιλιόσιον ἀποτρέπεσθαι, ἀφ' ὃ ἀπιστεῖν μὴ καὶ ἐν τούτοις κακόν τι φάγωσιν ἢ πίωσιν.

ἀπεκτονικότας, ἀπεκτονότας

μέτεστι τυράννοις μέτ.

* σιτίοις κρατίστοις ὑπὸ πιστῶς

ἀλλὰ p. 86, 39. sed κρινιλίοις o. mist. [illegible]

ἀλλὰ μὴν καὶ αἱ πατρίδες τοῖς μὲν ἄλλοις ἀν- A
θρώποις πλείστου ἄξιαι. πολῖται γὰρ δορυφο-
ροῦσι μὲν ἀλλήλους ἀνάλωτοι δ' ὄντι τοὺς δού-
λους, δορυφοροῦσι δ' ὄντι τοὺς κακούργους, ὥστ'
τοῦ μηδένα τῶν πολιτῶν βιαίῳ θανάτῳ ἀπο-
θνήσκειν, ἕως ἂν πόρρω τοῦ ἐλευθοῦσθαι φυλα-
κῆς, ὥσθ' ἑπτοίωται πολλοὶ νόμον ὃν μιαφό-
νῳ μηδὲ τ' σωφρονοῦντα καθαρεύειν. ὥσθ' ὑπὲρ τῆς
πατρίδος ἀσφαλῶς ἕκαστος βιοτεύει τῶν πο-
λιτῶν. τοῖς δὲ τυράννοις καὶ τοῦτο ἔμπαλιν † ἀν-
έστραπται. αὐτίκα γοῦν τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις αὐτοῖς B
μεγάλως τιμῶσι τ' ἀποκτείναντα τύραννον·
καὶ αὐτίκα γε τοῦ εἴργειν ἐκ τῶν ἱερῶν, ὥσπερ τοὺς
τῶν ἰδιωτῶν φονέας, αὐτίκα τούτους καὶ εἰκόνας ἐν
τοῖς ἱεροῖς ἱστᾶσιν αἱ πόλεις τῶν τοιοῦτο ποιησάν-
των. εἰ δὲ σὺ οἴει, ὡς πλείω ἔχων τῶν ἰδιωτῶν
κτήματα ὁ τύραννος, διὰ τοῦτο καὶ πλείω
ἀπ' αὐτῶν εὐφραίνεται, οὐδὲ τοῦτο οὕτως ἔ-
χει, ὦ Σιμωνίδη, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἀθληταὶ οὐχ
ὅταν ἰδιωτῶν γυμνασταὶ χρείττονες, τοῦτο αὐτοὺς
εὐφραίνει, ἀλλ' ὅταν τ' ἀνταγωνιστῶν ἥττους, C
τοῦτ' αὐτοὺς αἰτιᾶ· οὕτω καὶ ὁ τύραννος, οὐχ ὅ-
ταν τ' ἰδιωτῶν πλείω φαίνηται ἔχων, τότ' εὐ-
φραίνεται, ἀλλ' ὅταν ἑτέρων τυράννων ἐλάττω ἔχῃ, τούτῳ λυπεῖται. τούτους γὰρ ἀνταγω-
νιστὰς ἡγεῖται αὐτῷ τοῦ πλούτου εἶναι. σοὶ γε
† θᾶττον γίγνεται τῷ τυράννῳ, ἢ τῷ ἰδιώτῃ, θανάτου γίγνε-
ὧν ὀρέγεσθαι. ὁ μὲν γὰρ ἰδιώτης οἰκίας, ἢ ἀ- ται.
γροῦ, ἢ οἰκέτου ὀρέγεται, ὁ δὲ τύραννος ἢ πό-
λεων, ἢ χώρας πολλῆς, ἢ λιμένων, ἢ ἀκρο-
πόλεων ἰσχυρῶν· ἃ ὅσῳ πολὺ χαλεπώτερα καὶ D
ὀρέγεσθαι καὶ περιγενέσθαι τοῦ ἰδιωτι-
κῶν ὀρεγμάτων. ἀλλὰ μὴν τοί καὶ πένητας ὁ-
ρῶ οὐχ οὕτως ὀλίγους τῶν † ἰδιωτῶν, ὡς πολ- ἰδιωτικῶν
λοὺς τῶν τυράννων. οὐ γὰρ τῷ ἀριθμῷ οὔτε
τὰ πολλὰ κρίνεται, οὔτε τὰ ἱκανά, ἀλλὰ τοῖς
χρήσθαι· ὥστε τὰ μὲν ὑπερβάλλοντα τὰ
ἱκανά, πολλά ἐστι, τὰ δὲ τῶν ἱκανῶν ἐλλείποντα, ὀλίγα. τῷ οὖν τυράννῳ τὰ πολλαπλάσια
ἢ ὅσον ἱκανά ἐστιν εἰς τὰ ἀναγκαῖα δαπανήμα-
τα, ἢ τῷ ἰδιώτῃ. τοῖς μὲν γὰρ ἰδιώταις ἔξεστι
τὰς δαπάνας σωτέμνειν εἰς τὰ καθ' ἡμέραν, E
ὅπη βούλονται· τοῖς δὲ τυράννοις οὐκ ἐνδέχε-
ται. αἱ γὰρ μέγισται αὐτοῖς δαπάναι καὶ ἀναγ-
καιόταται εἰς τὰς τῆς ψυχῆς φυλακάς εἰσι. ὃ
δὲ † τούτων σωτέμνειν, ὀλεθρος δοκεῖ εἶ). τούτων τε

Quinetiam patria sua cuique reliquorum hominum maximo est in pretio. Nam ciues mutuo se quasi satellitio quodam sine stipendio aduersus seruos tuentur, itemq; aduersus facinorosos, vt ne quis ciuium morte violenta e medio tollatur. Atque hac in custodia mutua ciues eo sunt progressi, vt a multis lata lex sit; qua sancitur, vt ne is quidem purus habeatur, qui cum homicida versetur. Quo fit, vt beneficio patriæ suæ quisque ciuium tuto viuat. At in tyrannis contraria ratio est. Tantum enim abest, vt horum mortem ciuitates vlciscãtur: vt etiam magnis honoribus eum adficiant, qui tyrannum interfecerit. Tantum item abest, vt a sacris eos arceant, quemadmodum solent interfectores priuatorum hominum: vt etiam imagines tale quid designantium in templis statuant. Quod si tu tyrannum existimas propterea, quod fortunas, quam priuati homines, ampliores habeat, etiam maiorem ex eis voluptatem percipere: ne id quidem ita se habere putato, mi Simonides, sed quemadmodum athletæ non quum imperitos ac rudes superant, lætantur; sed vbi ab aduersariis superantur, tum scilicet ingenti molestia adficiuntur: sic & tyrannus non quum plura possidere videtur, quam priuati homines, gaudet; sed magnum ex eo dolorem percipit, si minus, quam tyranni ceteri, habeat. Nam hos in opibus aduersarios suos esse statuit. Neque citius tyranno, quod concupiscit, obtingit; quam homini priuato. Homo enim priuatus vel domum, vel fundum, vel seruum adpetit: tyrannus autem vel oppida, vel regionem Damplam, vel portus, vel munitas arces: quæ quidem maiori cum difficultate ac periculo adquiruntur, quam quæ priuati homines concupiscunt. Quinetiam non tam paucos inter homines priuatos paupere videbis, quam multos inter tyrannos. Quippe numero nec ea, quæ multa sunt, nec quæ sufficiant, æstimantur; sed ex vsu. Quo fit, vt quę superant vltra id, quod satis est, multa sint: quæ vero sunt infra id, quod sufficit, pauca. Tyranno igitur multis partibus plura minus ad necessarios sumptus sufficiunt, quam homini priuato. Nam priuatis licet præcidere sumptus cottidianos, ex animi arbitratu: quod in tyranno locum non habet. Etenim maximos sumptus, eosq; summe necessarios in excubias vitæ faciũt, de quibus si quid decidatur, id cum ipsorum exitio coniunctum esse videtur.

Deinde quicumque habere iusta ratione A ἔπεφτα δὲ ὅσοι μὴ δυύανται ἔχειν ἀπὸ τῦ δικαίου, ὅσων δέονται, τί τύτυς οἰκτείρᾳ τις ὡς πένητας; ὅσοι δ' ἀναγκάζονται δι' ἔνδειαν κακόν τι καὶ αἰσχρὸν μηχανώμενοι ζῆν, πῶς οὐ τύτυς ἀθλίους ἄν τις, καὶ πένητας δικαίως νομίζοι; οἱ τύραννοι δίκην ἀναγκάζονται πλῆσα συλᾶν ἀδίκως καὶ ἱερὰ, καὶ ἀνδράπυς, ἀφ' ὃ εἰς ἃς ἀναγκαίας δαπανύας ἀεὶ τροφὰς δεῖσθαι χρημάτων. ὥσπερ γὰρ πολέμου ὄντος, ἀεὶ ἀναγκάζονται στράτευμα τρέφειν, ἢ ἀπολωλέναι. χαλεπὸν δ' ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ὦ Σιμωνίδη, τῶν τυράννων. γιγνώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἧττον τῶν ἰδιωτῶν τύς χρηστύς γε καὶ σοφύς καὶ δικαίους, τύτυς δ' αὐτὸ τῦ ἀγαθὸν, φοβοῦνται· τὺς μὲν ἀνδρείους, μή τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἕνεκεν· τὺς δὲ σοφύς, μήτι μηχανήσωνται· τὺς δὲ δικαίυς, μὴ ὀπιθυμήσῃ ὁ πλῆθος ἐπ' αὐτῶν τρέσθαι. ὅταν δὲ τύς τοιύτυς ἀφ' τὸν φόβον ἐξαίρωνται, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι, ἀλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε, καὶ ἀκρατῆς, καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πᾶς δ' ὁμῶς, ὅτῳ φοβοῦνται, ὥσπερ οἱ τύραννοι, τὰς πόλις, μήποτε ἐλευθέρας ἡμῶνται, ἐγκρατῆς αὐτῶν ὦσιν· οἱ δ' ἀκρατῆς, τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξυσίας ἕνεκα· οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, ὅτῳ οὐδ' αὐτοὶ ἀξιύσιν ἐλευθέροι εἶναι. χαλεπὸν οὖν καὶ τῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἡγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι. ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι. ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὔτ' ἂν σώζεσθαι δύαιτο, οὔτ' εὐδαιμονεῖν. ἡ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐγκαλεῖν. οὔτε γὰρ ἀλκίμους, οὔτ' ὁπλίτας χαίρουσι τὺς πολίτας τρέφοντες, ἀλλὰ τὺς ξένους δυνατωτέρους τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἥδονται μᾶλλον, καὶ τύτοις χρῶνται δορυφόροις. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἂν εὐετηρίων γιγνομένων ἀφθονία τῶν ἀγαθῶν γίγνηται, οὐδὲ τότε † συγχαίρει ὁ τύραννος. ἐνδεεστέροις γὰρ οὖσι παρὸν † οἴονται χρῆσθαι. βούλομαί σοι, ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, καὶ ἐκείνας τὰς ὠφελείας διηλῶσαι, ὅσας ἐγὼ χρώμενος ὅτε ἰδιώτης, νῦν, ὅπως τύραννος ἐνομίμην, ἀφαιρήσομαι τρεσθόμενος αὐτῶν. ἐγὼ γὰρ ξυνοῖδα μὲν

poſſunt, quantum requirunt, cur eos quis miſeretur vt inopes? at qui ob egeſtatem malum ac turpe quid excogitare, de quo viuant, coguntur: cur non illos & miſeros, & pauperes eſſe, merito quis exiſtimet? At enim tyranni plurimis rebus per iniuriam tum fana, tum homines ſpoliare coguntur propterea, quod ipſis ad ſumtus neceſſarios ſemper aliis pecuniis opus ſit. Etenim perinde ac ſi bellum geratur, vel copias ſemper alant, vel intereant, neceſſe eſt. Exponam vero tibi, mi Simonides, B etiam aliam quamdam regum ſane grauem calamitatem. Etenim non minus norunt, quam priuati homines, quinam egregij viri ſint, & ſapientes, & iuſti: ſed quum eos ſuſpicere deberent, metuunt; fortes quidem, ne quid libertatis cauſſa audeant; ſapientes, ne quid artificioſe moliantur; iuſtos, ne plebs eos ſibi præeſſe cupiat. Quum vero huiuſmodi homines e medio propter metum ſuſtulerint, quinam alij ſunt ipſis reliqui, quorum ſcilicet vti opera poſſint, quam iniuſti, intemperantes, ſer- C uiles? Iniuſti, quod his fides habeatur, non aliter vrbes metuentibus, atque tyranni metuunt, ne ad libertatem adſpirent, ac ipſos ſuam in poteſtatem redigant: intemperantes, ob præſentem poteſtatem: ſeruiles, quod ne ipſi quidem liberi eſſe cupiant. Quapropter equidem arbitror, hãc etiam calamitatem grauem eſſe, quod alios quidem viros bonos eſſe ducant, aliis vero vti cogantur. Præterea neceſſe eſt etiam tyrannum ciuitatis ſuæ ſtudioſum eſſe, quippe qui abſque ciuitate neque ſaluus eſſe poſſit, neque beatus. At cogit ea- D dem tyrannis quoſdam, vt patriam quoque ſuam culpa grauent. Nec enim ciues ſuos fortes efficere, nec armis inſtruere gaudent: ſed magis ipſis volupe eſt, exterorum potentiam ſupra ciues amplificare, atque his ſatellitum loco vtuntur. Quinetiam quum prouentus annonæ benignior omnium bonorum vbertatem adfert, ne tum quidem tyrannus communem cum ceteris voluptatem percipit. Exiſtimat enim, ſuos in rerum inopia deiectioribus animis futuros. Vo- E lo autem tibi, mi Simonides, etiam illas voluptates exponere, quibuſcumque dum priuatus adhuc eſſem, vtebar: ſpoliatus eis, vti quidem animaduerto, poſteaquam regnum adeptus ſum. Verſabar

συγχαίρει

οἴεται

μὲν

ἀμῷ ἡλικιώταις ἡδόμενος ἡδομένοις ἐμοί, συνεώθουν δὲ ἐμφυτῷ, ὁπότε ἡσυχίας ἐπιθυμήσαιμι. διῆγον δ' ἂν συμποσίοις πολλάκις μεθ' ἡμέρας τὸ ἐπιλαθέσθαι πόνων, εἴπερ χαλεπόν τι καὶ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ἦν, πολλάκις δὲ μέχρι τοῦ ᾠδαῖς τε, καὶ θαλίαις, καὶ χορείοις τὸν ψυχὸν συγκαταμιγνύναι, πολλάκις δὲ μέχρι κοινῆς ἐπιθυμίας ἐμοῦ τε καὶ τῶν παρόντων. νῦν δὲ ἀπεστέρημαι μὲν τῶν ἡδομένων ἐμοί, ἀφ' ὧν δ' ἄλλους ἑταίρους· †ἀπεστέρημαι δ' αὖτος τῆς ἡδέως ἐκείνοις ὁμιλεῖν, ἀφ' ὧν μηδεμίαν ἐνορᾶν ἀθυμίαν ἐμοὶ παρ' αὐτῶν. μέθην δὲ καὶ ὕπνον ὁμοίως ἐπέδρας φυλάττομαι. τὸ δὲ φοβεῖσθαι μὲν ὄχλον, φοβεῖσθαι δ' ἐρημίαν, φοβεῖσθαι δὲ ἀφυλαξίαν, φοβεῖσθαι δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς φύλακας, καὶ μήτ' αὐόπλους ἐθέλειν ἔχειν περὶ αὐτὸν, μήθ' ὡπλισμένους ἡδέως θεᾶσθαι, πῶς οὐκ ἀχαλεπόν δοκεῖ πρᾶγμα; ἔτι δὲ ξένοις μᾶλλον πιστεύειν ἢ πολίταις πιστεύειν, βαρβάροις τε μᾶλλον ἢ Ἕλλησιν, ἐπιθυμεῖν δὲ τοὺς μὲν ἐλευθέρους δούλους ἔχειν, τοὺς δὲ δούλους ἀναγκάζεσθαι ποιεῖν ἐλευθέρους, οὐ πολλά σοι ταῦτα δοκεῖ ψυχῆς ἐστὶ τοῦ φόβων καταπεπλησμένης τεκμήρια εἶναι; ὁ γέ τοι φόβος οὐ μόνον αὐτὸς ἐν ταῖς ψυχαῖς λυπηρός ἐστιν. ἀλλὰ καὶ πολλῶν τῶν ἡδέων συμπαραλαμβάνει λυμεὼν γίγνεται. εἰ δὲ καὶ σὺ πολεμικῶν ἔμπειρος εἶ ὦ Σιμωνίδη, καὶ ἤδη ποτὲ πολεμίᾳ φάλαγγι πλησίον αὐτεπάξιος ἔστης, ἀναμνήσθητι ποῖόν τινα σῖτον ἡδὺ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ποῖόν δέ τινα ὕπνον ἐκόμησας. οἷα μέντοι σοι τότ' ἦν τὰ λυπηρά, τοιαῦτ' ἐστὶ τὰ τῶν τυράννων, καὶ ἔτι δεινότερα· ἁπάντων γὰρ ἐξ ἐναντίας μόνον ἀλλὰ καὶ πάντοθεν πολεμίους ὁρᾶν νομίζουσιν οἱ τύραννοι. ταῦτα δ' ἀκούσας ὁ Σιμωνίδης, †ἐπολαβὼν εἶπεν· ὑπέρδυ μοι δοκεῖς †ἔνια λέγειν. ὁ γὰρ πόλεμος φοβερὸν μὲν· ἀλλ' ὅμως, ὦ Ἱέρων, ἡμεῖς τε ὅταν μεθ' ὅπλων ἐν τάξει, φύλακας τοὺς καθιστάμενοι, παρὰ λέοντος δείπνου τε καὶ ὕπνου †τυγχάνομεν. καὶ ὁ Ἱέρων ἔφη· ναὶ μὰ Δία, ὦ Σιμωνίδη, αὐτῶν μὲν γὰρ τοὺς φύλακάς εἰσιν οἱ νόμοι, ὥσπερ τοὺς ἑαυτῶν φοβεῖσθαι), καὶ ἐπὶ ὑμῶν οἱ τύραννοι μισθοῦ φύλακας ἔχουσιν, ὡς ἔοικε θηρίων· καὶ δῆλον ὅτι τοὺς φύλακας μηδένα ἄλλον ποιεῖν δεῖν ἀσφαλεῖς εἶναι ἢ πιστοὺς εἶναι· ἔνα πολὺ χαλεπώτερον εὑρεῖν,

A cum æqualibus, quorum ego consuetudine delectabar, sicut & illi mea: versabar & mecum solo, si quando quietem expeterem. Aderam sæpenumero conuiuiis eo vsque, dum omnium obliuiscerer, quæ hominum in vita molesta eueniunt: sæpenumero dum cantilenis, hilaritatibus, choreis animum commiscerem: sæpenumero quam diu tum mihi, tum iis, qui aderant, collubitum fuisset. Nunc vero spoliatus iis sum, quæ mihi iucunda erant; idque propterea, quod amicorum

B loco, seruorum sodalitio vtar: sum item spoliatus dulci eorum consuetudine propterea, quod nullam in eis amplius erga me beneuolentiam perspiciam. Ebrietatem ac somnum non aliter, atque insidias, vito. Iam quod hominum turbam metuo, quod e contrario solitudinem; quod custodum absentiam, quod ipsos etiam custodes; quod neque inermes eos circum me habere volo, neque armatos lubenter adspicio; quo pacto non res est ærumnosa? Præterea plus exteris habere fidei, quam ciuibus; barbaris, quam Græ-

C cis; cupere ingenuis hominibus vt seruis vti, contraque cogi ad concedendam seruis libertatem; hæc omnia non tibi esse videntur indicia perculsi a terroribus animi? Neq; solum metus ipse in animis molestiam doloremque creat, sed etiam existit voluptatum omnium quoddam exitium, dum me comitatur. Quod si tu quoque Simonides, res bellicas expertus es, atque aliquando aduersus hostilem phalangem in acie constitisti: quantum id temporis cibi sumseris recordare, qualique so-

D mno sis vsus. Nimirum quales tum molestias experiebaris, tales tyranni experiuntur, atq; etiam grauiores. Non enim hostes solum ex aduerso, sed omni ex parte videre se putant. Quæ quum Simonides audiuisset: Videris, inquit, mihi quædam nimium quam bene dicere. Bellum enim terribile quidem illud est, sed tamen nos quum militamus, Hiero, excubiis ante castra collocatis, secure tum cœnamus, tum dormimus. Et Hiero: Ita est profecto, inquit. Nimirum leges ante illos ipsos ex-

E cubant. quo fit, vt & suo, & vestro nomine in metu sint. At tyranni custodes habent stipendio conductos, perinde ac messores. Et requiritur sane potissimum ab illis custodibus fides, verum fidelem vnum custodē multo difficilius inueneris,

ἀπεστέρημαι δ' αὖ
ἔννοιαν
καὶ χαίρομεν

quam multos admodum operarios, cuicuimodi tamdem opus exerceant: præsertim si custodes, quos diximus, pecuniæ causſa adsint, atque liceat eis, interfecto tyranno, multo maiorem pecuniæ vim exiguo tempore consequi, quam diu pro tyranno excubantes, ab eo accipiant. Iam quod felices nos prædicasti, vt qui amicos maxime beneficiis adficere possimus, & hostes facillime nostrã in potestatem redigere: ne id quidem ita comparatum est. Nam quo pacto existimare possis vmquã de amicis bene te promeriturum, si plane noris eum, qui accipit abs te plurima, lubentissime tuo ex conspectu abire quamprimũ cupere? Quidquid enim abs tyranno quis accipit, eius nihil esse suũ arbitratur prius, quam ex illius potestate euaserit. Et quo pacto dicere possis, tyrannis facultatem inprimis non deesse, redigendi hostes in potestatem suam, quum certo sciãt, omnes illos se hostes habere, qui eorum imperio subiecti sunt? At illos omnes, neque occidere, neque vinculis constringere possunt. Nam id si fieret, in quos tamdem tyranno imperium esset? Nimirum necesse est eum non ignorantem, se illos hostes habere, simul & cauere sibi ab eis, & opera tamen ipsorum vti. Hoc quoque scire debes, mi Simonides, a tyrannis etiam illos ciues, quos metuant, magna cum molestia viuos adspici, neque cum minore occidi. Perinde atque equum, qui bonus quidem ille sit, metuatur autem, ne quod immedicabile det malum, haud facile quis ob virtutem interficit, grauate tamen eo viuo vtitur; dum cauet, ne in periculis malum insanabile sibi creet. Itidem res aliæ, quæcumque molestiam quamdam cum vtilitate coniunctam habent, tum possidentibus, tum abiicientibus eas dolorem adferunt. His ex ipso auditis Simonides: Magnum, inquit, esse quiddam honos videtur, Hiero, quem qui adpetunt, laborem omnem subeunt, omne periculum sustinent. Vos quoque, ceu videtur, vtut tantum molestiarum tyrannis habeat, quantum commemoras: nihilominus præcipiti ad eam impetu ferimini, vt nimirum honorem adipiscamini, atque vt vobis omnes in omnibus, quæ mandatis, vlla sine recusatione inseruiant, vniuersi vos respiciant, de sellis adsurgant, de via cedant; omnes denique familiares vestri semper vobis tum verbis tum factis honorem deferant.

Α ἢ πόθεν πολλοὺς ἐργάζῃ ὁποίου βούλῃ ἔργου, ἄλλωσίε καὶ ὁπότε μὴ χρημάτων μὴ ἕνεκα παρῶσιν οἱ φυλάττοντες, ὅτῳ δὲ αὐτῶν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολὺ πλείω λαβεῖν ἀποκτείναι τὸν τυραννον, ἢ ὅσα πολὺ χρόνον φυλάττοντες παρὰ τοῦ τυράννου λαμβάνουσιν. ὃ δὲ ἐζήλωσας ἡμᾶς, ὡς τοὺς μὲν φίλους μάλιστα δεῖ ποιῆν ὠφελίμους, τοὺς δὲ ἐχθροὺς πόρρω μάλιστα χρεών, οὐδὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει. φίλους μὲν γὰρ πῶς ἂν νομίσαις ποτὲ δεῖ ποιῆν,

Β ὅταν δὲ εἰδῇς, ὅτι ὁ τὰ πλεῖστα λαμβάνων παρὰ σοῦ, ἥδιστ' ἂν ὡς τάχιστα ἐξ ὀφθαλμῶν σου γένοιτο; ὅ, τι γὰρ ἄν τις λάβῃ παρὰ τοῦ τυράννου, οὐδεὶς οὐδὲν αὑτοῦ νομίζει, πρὶν ἂν ἔξω τῆς τούτου δυνάμεως γένηται. ἐχθροὺς δὲ πῶς ἂν φαίης μάλιστα τοῖς τυράννοις ἕξειν χρεών, ὅταν δεῖ εἰδῶσιν, ὅτι ἐχθροὶ αὐτοῖς εἰσὶ πόρρω οἱ τυραννούμενοι; τούτους δὲ μήτε κατακτείνειν ἀπόρως, μήτε δεσμεύειν οἷόν τε. ἢ τίνων γὰρ ἔτι ἄρξει; ἀλλ' εἰ-

C δόπα, ὅτι ἐχθροί εἰσι, τούτους ἅμα μὲν φυλάττεσθαί τε δεῖ, καὶ χρῆσθαι δὲ αὐτοῖς ἀναγκάζεσθαι. δεῖ δ' ἴσθι καὶ τοῦτο ὦ Σιμωνίδη, ὅτι καὶ οὓς τοῖς πολίταις δεδίασι, χαλεπῶς μὲν αὐτοὺς ζῶντας ὁρῶσι, χαλεπῶς δὲ ἀποκτείνουσιν. ὥσπερ γὰρ καὶ ἵππους, εἰ ἀγαθὸς μὲν εἴη, φοβερὸς δὲ μή τι αἰτήκεσόν τι ποιήσῃ, χαλεπῶς μὲν ἄν τις αὐτὸν ἀποκτείναι, ἅμα τῇ ἀρετῇ, χαλεπῶς δὲ ζῶντι χρῷτο, ἀλλ' εὐλαβούμενος μή τι αἰτήκεσον ἐν τοῖς κιν-

D δυνοις ἐργάσηται. καὶ τἆλλα γε κτήματα, ὅσα χαλεπὰ μὲν, χρήσιμα δ' ἐστὶν, ὁμοίως ἀπόλλυται λυπεῖ μὲν τοὺς κεκτημένους, λυπεῖ δὲ ἀπολλυμένους. ἐπεὶ δὲ ταῦτα αὐτοῦ ἤκουσεν ὁ Σιμωνίδης, εἶπεν· ἔοικεν, ἔφη, ὦ Ἱέρων, μέγα τι εἶναι ἡ τιμὴ, ἧς ὀρεγόμενοι οἱ ἄνθρωποι πόνον ὑπομένουσι, πόρρω δὲ κίνδυνον ὑπομένουσι. καὶ ὑμεῖς, ὡς ἔοικε, τοσαῦτα πράγματα ἔχοντες, ὅσα λέγῃς, τῆς τυραννίδος, ὅμως προθύμως φέρεσθε εἰς αὐτὴν, ὅπως τιμᾶσθε, καὶ † ὑπηρετοῦσι μὲν ὑμῖν πάντες πάντα τὰ προστατόμενα ἀπροφασίστως, † προβλέπουσι δὲ πάντες, ὑπαναστῶσί τε ἀπὸ τῶν θάκων, ὁδῶν τε † ἀπέχωνται, γεραίρουσι δὲ καὶ λόγοις καὶ ἔργοις πάντες οἱ παρόντες ἀεὶ ὑμᾶς.

ὑπηρέτῶσι

προβλέπουσι

ἀπέχωρῶσι, γεραίρωσι

Ταῦτα

τοιαῦτα γὰρ δὴ ποιοῦσι τοῖς τυράννοις οἱ ἄρχόμενοι, † καὶ ἄλλον, ὅντινα ἀεὶ τιμῶντες τυγχάνουσι. καὶ γάρ μοι δοκοῦσι, ὦ Ἱέρων, τοῦτο διαφέρειν αὐτὸ τῶν ἄλλων ζώων, τὸ τιμῆς ὀρέγεσθαι. ἐπεὶ σιτίοις τε, καὶ ποτοῖς, καὶ ὕπνοις, καὶ ἀφροδισίοις πᾶσι ὁμοίως ἥδεσθαι ἔοικε τὰ ζῶα· ἡ δὲ φιλοτιμία οὔτ' ἐν τοῖς ἀλόγοις ζώοις ἐμφύεται, οὔτ' ἐν ἅπασιν ἀνθρώποις. οἷς δ' ἂν ἐμφυῇ τιμῆς τε καὶ ἐπαίνου ἔρως, οὗτοι εἰσὶν ἤδη οἱ πλεῖστον μὲν τῆς βοσκημικῆς διαφέροντες, ἄνδρες δὲ, καὶ οὐκέτι ἄνθρωποι μόνον νομιζόμενοι. ὥστε ἐμοὶ μὲν εἰκότως δοκεῖτε ταῦτα πάντα ὑπομένειν, ἃ φέρετε ἐν τυραννίδι, ἐπεὶ καὶ τιμᾶσθε διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. καὶ γὰρ εὐθυμία ἀνθρωπίνη ἡδονὴ τοῦ θείου ἐγγυτέρω δοκεῖ εἶναι, ἢ ἡ ἐκ τῶν τιμῶν ἀπόλαυσις. τοιαῦτα μὲν δὴ εἶπεν ὁ Ἱέρων· ἀλλ', ὦ Σιμωνίδη, καὶ αἱ τιμαὶ τῶν τυράννων ὁμοίαι ἐμοὶ δοκοῦσιν εἶναι, οἷα σοὶ ἐγὼ τὰ ἀφροδίσια ὄντα αὐτῶν ἀπέδειξα. οὔτε γὰρ αἱ μὴ ἐξ ἀντιφιλούντων ὑπουργίαι χάριτες ἡμῖν ἐδόκουν εἶναι, οὔτε τὰ ἀφροδίσια τὰ βίαια, ἡδέα ἐφαίνετο. ὡσαύτως δοκεῖ μοι καὶ αἱ ὑπουργίαι ὑπὸ τῶν φοβουμένων τιμαὶ εἶναι. πῶς γὰρ ἂν φαίημεν τὸν βίᾳ ἐξαναστάντα μείονος ἀξίωμα ἔχειν, ἢ τὸν τιμᾶν τὸν ἀδικουμένους ἐξανίστασθαι, ἢ τὸν ὁδῶν τῷ διαχωροῦντι τοῖς κρείττοσι, διὰ τὸ τιμᾶν τὸν ἀδικουμένους τῷ διαχωρεῖν; καὶ δῶρά γε δίδασιν οἱ πολλοὶ τούτοις οἷς μισοῦσι, καὶ ταῦτα ὅτῳ μάλιστα φοβοῦνται, μήτι κακὸν ὑπ' αὐτῶν πάθωσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, οἶμαι, δουλείας ἔργα εἰκότως ἂν νομίζοιτο, αἱ δὲ τιμαὶ ἔμοιγε δοκοῦσιν ἐκ τῶν ἐναντίων τούτοις γίγνεσθαι. ὅταν γὰρ οἱ ἄνθρωποι ἄνδρα ἡγησάμενοι βουλεύειν ἱκανὸν εἶναι, καὶ ἀπολαύειν αὐτὸ ἀγαθὰ νομίσαντες, ἔπειτα τοῦτον αὐτὰ σώματα τὰ ἔχωσιν ἐπαινοῦντες, θαυμάζωσί τ' αὐτὸν ὡς οἰκεῖον ἕκαστος ἀγαθὸν, ἐκόντες τε τῷ διαχωροῦντι τούτῳ ὁδῶν, καὶ θάκων ἐξανιστῶνται, φιλοῦντές τε καὶ μὴ φοβούμενοι, καὶ στεφανοῦσι χρυσῆς ἀρετῆς καὶ εὐεργεσίας ἕνεκα, καὶ δωρεῖσθαι ἐθέλωσιν, οἱ αὐτοὶ οὗτοι ἔμοιγε δοκοῦσιν τιμᾶν τε τοῦτον ἀληθῶς, οἱ αὖ τοιαῦτα ὑπουργήσουσι, καὶ ὁ τούτων ἀξιούμενος τιμᾶσθαι τῷ ὄντι.

Ἄλλοις αὐτὸς αὖ

A Nam huiusmodi quidem certe quædam subditi regibus exhibent, atque aliis etiam in rebus eosdem honore semper adficere non desinunt. Etenim videtur, Hiero, ceteris ab animantibus homo in hoc mihi differre, quod honoris sit cupidus. Nam de cibis, potu, somno, re venerea, consentaneum est, pari quodam modo animalia cuncta voluptatem percipere. Verum ambitio neque animantibus rationis expertibus a natura ineſt, neque cuiuis homini. Quibus autem honoris ac laudis innata est cupiditas, illi vero sunt, qui plurimum a pecudum natura differunt, ac viri plane, nõ homines dumtaxat existimantur. Quo fit, vt equidem arbitrer, merito vos omnia in regno, quæ fertis, ferre: quando supra mortales ceteros vobis honos defertur. Nulla enim voluptas humana videtur ad diuinam accedere propius, quam ea, quæ ex honoribus percipitur, delectatio. Ad hæc Hiero: Verum, mi Simonides, ait, etiam tyrannorum honores illis mihi consimiles venereis congressibus esse videntur, qualibus eos vti demonstrabam. Nam neque obsequia profecta ab iis, qui non redamarent, pro gratificationibus habenda nobis esse videbantur; neque congressus venerei vi extorti, voluptatis vllam habere speciem. Eodem scilicet modo nec obsequia præstita ab illis, qui nos metuunt, pro honoribus haberi debent. Nam qui dicere possimus eos, qui vi coacti de sellis adsurgunt, idcirco surgere, quod homines iniustos honore cupiant adficere? Vel eos, qui superioribus de via cedunt, idcirco decedere, vt iniustos homines honore adficiant? Plerique certe etiam iis, quos odere, munera largiuntur; idque tum maxime, quum metuunt, ne quid ipsis mali ab eis accidat. Verum hæc mea quidem sententia seruilia putari merito debent, quum honores ex iis oriantur, quæ his sunt contraria. Nam quum hominũ ea est opinio, vt existiment aliquem ad bene de ipsis promerendum satis esse idoneum, eiusque se bonis fruituros arbitrantur; tum vero si eum & prædicando in ore habeant, & tamquam bonum proprium singuli spectent, ac lubentibus animis ei de via cedant, de sellis adsurgant, cum beneuolentia, non metu, virtutis ac beneficiorum in rempublicam causſa coronis ornent, munera largiantur: videntur mihi & illi, quotquot hæc obsequia præstant, reuera ipsum honore prosequi; pariterque is, quem his dignantur, reuera honore adfici.

Quinetiam illum, cui talis honos defertur, A felicem prædico. Nam animaduerto, insidias ei nullas fieri, sed aliis esse curæ, ne quid ipsi accidat: adeoque hunc metus, inuidiæ, periculi expertem, æuum beatum agere. Tyrannus autem, sat scito, mi Simonides, neque noctu, neque interdiu viuit aliter, atque si propter iniusticiam damnatus ad mortem ab hominibus vniuersis esset. Posteaquam hæc omnia Simonides audiuisset: Qui vero fit, inquit, Hiero, quod quum tam ærumnosa res sit regno potiri, idque tu animaduerteris, tanto malo temet non liberes? Nimirum nec tu, nec quisquã alius vmquam sponte sua regnum reliquit, posteaquam semel id nanctus esset. Quia enim, ait, mi Simonides, hac ipsa in parte miserrimum quiddam est tyrannis. Nec enim ea quis liberari potest. Nam qui tamdem tyrannus quispiam tantum opum habeat, quantum satis sit ad persoluendum iis, quibus abstulit sua? qui compensare possit iis vincula, quos vinculis cõstrinxit? qui tot animas occisas iis restituat, quos sustulit? Nimirum si vlli alij, mi Simonides, laqueo vitã vt finiat, expedit: equidem reperio maxime tyranni e re esse, vt id faciat. Nam illi soli neque retinere, neque deponere quæ mala sunt, expedit. Et Simonides hoc ipsius sermone excepto: Te vero, inquit, non æquo esse erga tyrannidem animo non miror, Hiero. Quippe dum amari ab hominibus cupis, hanc esse tibi impedimento arbitraris. At ego posse me docere arbitror, imperium minime prohibere, quominus quis diligatur: immo etiam in hoc vitam priuatam superare. Verum in hac consi- D deratione non ad hoc respiciendum est, num is, qui cum imperio est, propterea quod potentiam maiorem habeat, beneficia præstare maiora possit: sed si paria faciant, homo priuatus & rex, cogites velim, vter paribus beneficiis plus sit initurus gratiæ. Ordiar autem minimis ab exemplis. Primum aliquem visum amanter tum princeps, tum priuatus aliquis, salutet: vtrius compellationem magis illi, qui audiat, gratam fore arbitraris? Age vero, si ambo aliquem laudent, vtrius prædica- E tionem existimas eo magis pertingere, vt voluptati sit? Facta re sacra, honore aliquem vterque adficiat; ab vtro putas exhibitum honorẽ, maiorem mereri gratiam?

καὶ ἔγωγε τὸν μὴ οὕτω τιμώμενον μακαρίζω. αἰσθάνομαι γὰρ αὐτὸν οὐκ ὀλιγουλοῦμενον, ἀλλὰ φροντίζομενον, μή τι πάθῃ, καὶ ἀφόβως, καὶ ἀνεπιφθόνως, καὶ ἀκινδύνως, καὶ εὐδαιμόνως τὸν βίον διάγοντα. ὁ δὲ τύραννος, ὡς ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων καταχεχριμένος δι' ἀδικίαν ἀποθνήσκειν, οὕτως, ὦ Σιμωνίδη, εἶ ἴσθι, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν διάγοντα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα πάντα διήκουσεν ὁ Σιμωνίδης· καὶ πῶς, ἔφη, ὦ Ἱέρων, εἰ

B οὕτω πονηρόν ἐστι τὸ τυραννίδι, καὶ τοῦτο σὺ ἔγνωκας, οὐκ ἀπαλλάττῃ οὕτω μεγάλου κακοῦ; οὔτε σύ, οὔτε ἄλλος μὲν δὴ οὐδεὶς πώποτε ἑκὼν εἰς τυραννίδος ἀφίκτο, ὅστις γε αὖ ἅπαξ † κτήσαιτο. ὅτι, ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, ταύτῃ ἀθλιώτατόν ἐστιν ἡ τυραννίς. οὐδὲ γὰρ ἀπαλλαγῆναι δυνατόν αὐτῆς ἐστι. πῶς γὰρ ἄν τις ποτὲ ἐξαρκέσαι τύραννος ἢ χρήματα ἐκτίνων, ὅσους ἀφείλετο, ἢ δεσμοὺς ἀντιπαρέχων, ὅσους δὴ ἐδέσμευσεν, ἢ ὅσους κατέ-

C κτεινε, πῶς ἂν ἱκανὰς ψυχὰς ἀντιπαρέχοιτο ἀποθανουμένας; ἀλλ' εἴσω τῷ ἄλλῳ, ὦ Σιμωνίδη, λειτελεῖ ἀπαγαγεῖν, ἴσθι, ἔφη, ὅτι τυραννίνῳ ἔγωγε δοκέω μάλιστα τοῦτο λειτελεῖν ποιῆσαι. μόνῳ γὰρ αὐτῷ οὔτε ἔξεστιν, οὔτε καταθέσθαι τὰ κακὰ λειτελεῖ. καὶ ὁ Σιμωνίδης ὑπολαβὼν εἶπεν· ἀλλὰ ὁ μὲν νῷ, ὦ Ἱέρων, ἀθύμως ἔχειν σε πρὸς τὴν τυραννίδα οὐ θαυμάζω, ἐπεὶ καὶ ὅτι θυμοῦσθαι φιλεῖσθαι ὑπ' ἀνθρώπων, ἐμποδὼν σοι τοῦ

D τὸ νομίζεις αὐτὴν εἶναι. ἐγὼ μέντοι ἔχειν μοι δοκῶ διδάξαι σε, ὡς ὃ ἔχει οὐδὲν ἀποκωλύει τοῦ φιλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ † πλεονεκτεῖν γε τῆς ἰδιωτείας. ὅτι σκοπῶμεν δὲ αὐτό, εἰ οὕτως ἔχει, μὴ πω ἐκεῖνο σκοπῶμεν, εἰ μεῖζον δύναται ὁ ἔχων καὶ χαρίζεσθαι πλείω δύναται ἄν, ἀλλ' ἐν τοῖς ὁμοίοις ποιοῦσιν ὅ, τε ἰδιώτης καὶ ὁ τύραννος, ἐνὸς ποτέρου μείζω ἀπὸ τῶν ἴσων κατάχαριν. ἐρῶ δέ σοι ἀπὸ τῶν μικροτάτων τὰ δείγματα. ἰδὼν γὰρ τοῦτον τοῦτον τὸν ἄνδρα φιλικῶς ὅ, τε ἔχων καὶ ὁ ἰδιώτης, ἐν τούτῳ τῷ ποτέρου τοῦτον μᾶλλον ἐφράσθη ἀκούσαντα νομίζεις; ἴθι δή, ἐπαινεσάντων ἀμφοτέρων τὸν αὐτὸν, τὸν ποτέρου δοκεῖ ἔπαινον ἐξικνεῖσθαι μᾶλλον εἰς εὐφροσύνην; δύσας δὲ τιμησάτω ἑκάτερος, τῷ παρ' ὁποτέρου τιμῇ μείζονος ἂν χάριτος δοκεῖς τυγχάνειν;

χαίρων-

κάμνοντα θεραπεύσάτωσαν ὁμοίως, σκοῶ τοῦτο σαφές, ὅτι αἱ ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων θεραπεῖαι καὶ χάριτες ἐμποιοῦσι μείζονα; δότωσαν δὴ τὰ ἴσα, οὐ καὶ ἐν τούτῳ σαφὲς, ὅτι αἱ ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων ἡμίσειαι χάριτες πλέον, ἢ ὅλον τὸ παρὰ τοῦ ἰδιώτου δώρημα δύανται; ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ καὶ σὺν θεῶν τινὰ τιμὴν καὶ χάριν συμπαρέπεσθαι ἀνδρὶ ἄρχοντι. μὴ γὰρ ὅτι καλλίονα ποιεῖ ἄνδρα, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον † θεώμεθά τε ..... ὅταν μὲν οὖν ἄρχῃ, ἢ ὅτ' ἂν ἰδιωτεύῃ· ἀγαλλόμενοί τε προσομιλοῦμεν μᾶλλον, ἢ τοῖς σὺν τοῦ ἴσου ἡμῖν οὖσι. καὶ μὴν παιδικά γε, ἐν οἷς δὴ καὶ σὺ μάλιστα κατεμέμφω τὴν τυραννίδα, ἥκιστα μὲν γῆρας ἄρ- ὅταν δ' αὖ χοντος δυσχεραίνῃ, ἥκιστα δ' αὖ αἶσχος † ὃν αὖ τυγχάνοι ὁμιλῶν, τοῦτο ὑπολογίζεται. αὐτὸ γὰρ τὸ τετιμῆσθαι μάλιστα σωέπιχυσιν, ὥστε τὰ μὲν δυσχερῆ ἀφανίζειν, τὰ δὲ καλὰ λαμπρότερα ἀναφαίνειν. ὁπότε γε μὲν οὖν τῶν ἴσων ὑπουργημάτων μείζονων χαρίτων ὑμᾶς τυγχάνετε, πῶς οὐκ, ἐπειδήπερ ὑμεῖς πολλαπλάσια μὲν δυνατοί ἐστε ὠφελεῖν † δυνήσεσθε, πολλαπλάσια δὲ δωρεῖσθαι ἔχητε, ὑμᾶς καὶ πολὺ μᾶλλον φιλεῖσθαι τῶν ἰδιωτῶν προσήκει; καὶ ὁ Ἱέρων δῆτα ὑπολαβών· ὅτι νὴ Δία, ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, καὶ διὰ ταῦτα ἀπεχθάνονται οἱ ἄνθρωποι ἡμᾶς, πολὺ πλείω τῶν ἰδιωτῶν ἀνάγκη ἐστὶ πράγματα παρέχειν. πρακτέον μέντοι γε χρήματα, εἰ μέλλοιμεν ἔξειν δαπανᾶν εἰς τὰ δέοντα· ἀναγκαστέον δὲ φυλάττειν, ὅσα δεῖται φυλακῆς· κολαστέον δὲ τοὺς ἀδικοῦντας, κωλυτέον δὲ τοὺς ὑβρίζειν βουλομένους. καὶ ὅταν γε πάνυ χρείας παρῇ στρατεῦσαι, ἢ πεζῇ, ἢ κατὰ θάλατταν ὁρμᾶσθαι, οὐκ ὀκνητέον τοῖς ῥᾳδίως ἐργάζεσθαι. ἐπὶ οἷς μάλιστα φθονοῦμαι ἀνδρὶ τυράννῳ δῆτα. τοῦτο δὲ βαρύτερον † φόρημα τοῦτ' ἐστὶ τοῖς πολίταις. οὐ γὰρ τυράννοις * ἰσοτίμους, ἀλλὰ πλεονεξίας ἕνεκα νομίζουσι τούτους δέχεσθαι. πρὸς ταῦτα δὴ πάλιν εἶπεν ὁ Σιμωνίδης· ἀλλ' ὅπως μὲν οὐ πάντων τούτων ὑπομελητέον, ὦ Ἱέρων, οὐ λέγω. ὑπομέλεσθαι μέντοι μοι δοκοῦσιν αἱ μὲν πάνυ πρὸς ἕτερα ἄττα, αἱ δὲ πάνυ σφόδρα χαρίτων εἶναι. ὅτι μὲν γὰρ διδάσκειν ἃ δεῖ βέλτιστα, καὶ † καλλίστα ταῦτα † ἐργαζόμενον ἐπαινεῖν καὶ ὑμᾶς,

θεώμεθά τε μᾶλλον, ὅταν

ὅταν

ὃν αὖ τυγχάνοι

φρόνημα, ἢ φρονήματος

* τυράννοις πλὴν, ἀλλὰ

† ἐξεργαζόμενον

A Aduersa valetudine laborantis vterque similiter curam habeat, an non clarissime adparebit, profectam ab iis, qui plurimum possunt, curam & officia maximam quoque læticiam adferre? Donentur æqualia, annon heic etiam perspicuum erit, profecta ab iis, qui plurimum possunt, dimidia beneficia plus posse, quam totam hominis priuati largitionem? Equidem puto etiam diuinitus fieri, vt hominem, qui cum imperio & potestate sit, honor ac gratia quædam comitetur. Non tantum enim hominem pulchriorem efficit imperium, sed B eumdem contemplamur magis, vbi iam nanctus est imperium, quam quum priuatus esset: atque etiam magis auemus cum illis colloqui, qui eximio supra ceteros in honore sunt, quam cum aliis, qui nobis sunt pares. Amores itidem, qua in parte tu maxime tyrannidem vituperabas, minime senectutem eius, qui cum imperio est, moleste ferunt: neque vlla ratione id turpe ducitur: cum quocumq; tamdem ille conuersetur. Nam ornamento est eis maximo, quod apud illum in honore sunt: itaq; fit, C vt si quid offendat, hoc ipso tegatur; pulchritudo vero splendidius eluceſcat. Enimuero quum ex paribus officiis maiores vos ineatis gratias, & multo plura, quam nos, præstando iuuare possitis alios, atque etiam multo plura largiri: cur non magis vos amari consentaneum fuerit, quam priuatos homines? Et excepto ipsius sermone Hiero: Quia, mi Simonides, inquit, necesse nos est multo etiam plura eiusmodi agere, quam priuatos, ob quæ hominum in odio sumus. Exigendæ pecuniæ, si quidē ad D res necessarias sumtus habere volumus: cogendi quidam ad custodiēdum ea, quæ custodia indigent: puniendi iniusti, & coercendi, qui petulantes esse volunt. Quod si celeritatem occasio tēporis postulet, ad susciendam vel terra vel mari expeditionem, non ignauis res committenda est. Præterea mercenario milite opus est regi, in quo elationem animi ciues grauius ferunt, quam quidquam aliud. Arbitrantur enim, hos a tyrannis ali, non vt eis honori sint; sed vt viribus ipsi sint potiores. Ad quę E rursus Simonides: Ego vero, mi Hiero, non nego harum omnium rerum curam susciendam esse: sed tamē videntur mihi curationes aliæ in odiū adducere, aliæ magna cū gratia coniuncta esse. Nam docere, quæ optima sunt, & pulcherrime illa præstantem prædicare atq; in honore habere,

ea curatio cum gratia quadam fit. At eum, A qui non recte aliquid agit, conuitiis incessere, cogere, multare, punire: hæc vero cum odio quodam fieri necesse est. Quãobrem aio equidem id, quod necessitas requirit, debere illum qui cum imperio est, aliis puniendum mandare: præmia vero per seipsum largiri. Quod sane recte fieri, rerum euenta testantur. Nam quum choros decertare volumus, præmia quidem præfectus ipse proponit, congregandi autem ipsos munus choragis datur, itemque aliis docendi, & cogendi eos, qui non sat recte aliquid præstent. Ita statim heic quod cum gratia coniunctum est, per præfectum ipsum curatur: quæ vero dura sunt, per alios. Quid igitur impedimento sit, quo minus etiam res ciuiles ceteræ consimili ratione peragantur? Diuisæ sunt enim vrbes vniuersæ partim in tribus, partim in classes, partim centurias, ac singulis partibus præfecti quidam sunt. Quamobrem si quis his quoq; tamquam choris præmia proponeret ob insignem armaturam, ob ordinis obseruationem, ob rem equestrem, ob fortitudinem militarem, ob iusticiam in commerciis: consentaneum esset, futurum vt etiam hæc omnia per contentionem acriter exercerentur. Ac profecto ad id, quo opus esset, celerius impellerentur, si quidem honoris cupiditate ducerentur: itemque citius pecuniam conferrent, quando sic vsus postularet: &, quod quidem fructuosissimum est, quamquam per contentionem agi minime consueuerit, ipsa agricultura magnum incrementum sumeret, si quis per agros, vel per vicos, optime terram excolentibus præmia constitueret, adeoque ciuibus, qui totis viribus in id incumberent, multa bona conficerentur. Nam & prouentus augerentur, & modestia multo magis occupationum comes esset: ne dicam, etiam facinora minus in iis, qui opus faciunt, existere. Quod si etiam mercatura reipublicæ commodum aliquod adfert, maior mercatorum numerus excitabitur; si is, qui plurimum negotiatur, adfectus honore fuerit. Quod si futurum pateat, vt qui sine aliorum E molestia prouentum aliquem reipublicæ excogitat, & ipse ornetur: ne illa quidem consideratio relinquetur. Denique summatim vt dicam, si in omnibus perspicuum esset, non cariturum honore, si quis boni alicuius auctor exstiterit:

αὕτη μὲν ὀπτιμέλεια ἀμφὶ χορίτων γίγνεται· Ὁ δὲ τὸν ἀνδρεῶς τι ποιοῦντα λοιδορῆν τε, καὶ ἀναγκάζειν, καὶ ζημιοῦν, καὶ κολάζειν, ταῦτα δὲ ἀνάγκη δι' ἀπειθείας μᾶλλον γίγνεσθαι, ἐγὼ οὖν, φημὶ, ἀνδρὶ ἄρχοντι τὸ μὲν ἀναγκης δεόμενον ἄλλοις προστακτέον εἶναι κολάζειν, τὸ δὲ τὰ ἆθλα ἀποδιδόναι, δι' αὑτοῦ ποιητέον. ὡς δὲ ταῦτα καλῶς ἔχει, μάρτυρες τὰ γιγνόμενα. καὶ γὰρ ὅταν χορεύειν ἡμῖν βουλώμεθα ἀγωνίζεσθαι, ἆθλα μὲν ὁ ἄρχων προτίθησιν, ἀναγκάζειν δὲ αὐτοὺς προστάττει τοὺς χορηγοῦς, καὶ ἄλλοις διδάσκειν, καὶ ἀναγκάζων προστιθέναι τοῖς ἀνδρεῶς τι ποιοῦσιν. ὁπόταν οὖν τούτοις τὸ μὲν ὀπίσω ἀμφὶ δὲ τῷ ἄρχοντος ἐγγένηται, τὰ δ' ἀπίτυπα, δι' ἄλλων. τί οὖν κωλύει καὶ τἆλλα τὰ πολιτικὰ οὕτω προάγεσθαι; διήρηται μὲν γὰρ ἅπασαι αἱ πόλεις αἱ μὲν κατὰ φυλάς, αἱ δὲ κατὰ μοίρας, αἱ δὲ κατὰ λόχους· καὶ ἄρχοντες ἐφ' ἑκάστῳ μέρει ἐφεστήκασιν. ὁπόταν οὖν εἰσπίπτῃ καὶ τούτοις, ὥσπερ τοῖς χορεῖς, ἆθλα προτιθέναι καὶ φιλοπλίας, καὶ εὐταξίας, καὶ ἱππικῆς, καὶ ἀλκῆς τ' ἐν πολέμῳ, καὶ δικαιοσύνης τῆς ἐν συμβολαίοις, εἰκὸς καὶ ταῦτα πάντα ἅμα φιλονεικίαν εὐτόνως ἀσκεῖσθαι. καὶ ναὶ μὰ Δία ὁρμῷντο ἂν θᾶττον ὅποι δέοι, τιμῆς ὀρεγόμενοι, καὶ χρήματα θᾶσσον εἰσφέροιεν, ὁπότε τοῦτο χαιρὸς εἴη, καὶ (ὃ πάντων γε χρησιμώτατον, ἥκιστα δὲ εἰλημένον ἅμα φιλονεικίας προάγεσθαι) ἡ γεωργία αὐτὴ ἂν πολὺ ὀπιδοίη, εἴπερ ἆθλα προτιθείη κατ' ἀγρούς, ἢ κατὰ κώμας τοῖς καλλίστα τὴν γῆν ἐργαζομένοις, καὶ τοῖς εἰς τοῦτο τῶν πολιτῶν ἐρρωμένως διαπεπονημένοις πολλὰ ἂν ἀγαθὰ προφαίνοιτο. καὶ γὰρ αἱ προσόδοι αὔξοιντ' ἄν, καὶ ἡ σωφροσύνη πολὺ μᾶλλον σὺν τῇ ἀσχολίᾳ συμπαραμένοι τοῖς. καὶ μὴν κακουργίαν γε ἧσσον τοῖς ἐνεργοῖς ἐμφύοιτο. εἰ δὲ καὶ ἐμπορεία ὠφελεῖ τι πόλιν, τιμώμενος ἂν ὁ πλείστα τοῦτο ποιῶν καὶ ἐμπορους ἂν πλείους ἀγείροι. εἰ δὲ φανερὸν γένοιτο, ὅτι καὶ ὁ προσόδου τινὰ ἄλυπον ἐξευρίσκων τῇ πόλει τιμήσεται, οὐδὲ αὐτὴ ἂν ἡ σκέψις ἐκλείποι. ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, εἰ καὶ κατὰ πάντων ἐμφανὲς εἴη, ὅτι ὁ ἀγαθόν τι εἰσηγούμενος οὐκ ἀτίμητος ἔσαι, πολλοὺς ἂν καὶ τοῦτο ὥρμησεν ἔργον ποιεῖσθαι † τὸ σκοπεῖν τι ἀγαθόν. τὸ σκοπεῖσθαι καὶ ὁ-

καὶ ὅτου γε πολλοῖς ἂν δοκεῖ τῶν ὠφελίμων μέλη, ἀνάγκη δυείσκεσθαί τε μᾶλλον καὶ ἐπιμελεῖσθαι. εἰ δὲ φοβῇ ὦ Ἱέρων, μὴ ἐν πολλοῖς ἆθλων προτιθεμένων, πολλαὶ δαπάναι γίγνωνται, σκόπει ὅτι οὐκ ἔστιν ἐμπορεύματα λιοντελέστερα, ἢ ὅσα ἂν θεῶν ἆθλων ὠνοῦνται. ὁρᾷς ἐν ἱππικοῖς, καὶ γυμνικοῖς, καὶ χορηγικοῖς ἀγῶσιν ὡς μικρὰ ἆθλα μεγάλας δαπάνας, καὶ πολλοὺς πόνους, καὶ πολλὰς ἐπιμελείας ἐξάγεται ἀνθρώπων; καὶ ὁ Ἱέρων εἶπεν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὦ Σιμωνίδη καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν. τοὺς δὲ τῶν μισθοφόρων ἔχεις τι εἰπεῖν, ὡς μὴ μισεῖσθαι δι' αὐτούς; ἢ λέγεις, ὡς φιλίαν κτησάμενος ἄρχων, οὐδὲν ἔτι δεήσεται δορυφόρων; καὶ μὰ δία, εἶπεν ὁ Σιμωνίδης, δεήσεται μέντοι. οἶδα γάρ, ὅτι ὥσπερ ἐν ἵπποις, οὕτω καὶ ἐν ἀνθρώποις πολὺν ἐγίγνεται, ὅσῳ ἂν ἔκπλεω τὰ δέοντα ἔχωσι, τοσούτῳ ὑβριστοτέροις εἶναι. τοὺς μὲν οὖν τοιούτους μᾶλλον ἂν σωφρονίζοι ὁ ἀπὸ τῶν δορυφόρων φόβος. τοῖς δὲ καλοῖς κἀγαθοῖς ἀπ' οὐδενὸς ἂν μοι δοκεῖς τοσαῦτα ὠφελήματα προσέχειν, ὅσα ἀπὸ τῶν μισθοφόρων. σέφοις μὲν γὰρ δήπου καὶ σὺ αὐτὸς σαυτῷ φύλακας· ἤδη δὲ πολλοὶ καὶ δεσπότας βίᾳ ὑπὸ τῶν δούλων ἀπέθανον. εἰ οὖν ἔν τε τοῦτ' εἴη τῶν προσκεκτημένων τοῖς μισθοφόροις, ὡς πάντων ὄντας δορυφόρους τῶν πολιτῶν βοηθοῦν πᾶσιν, ἂν τι δέῃ τοῦ ἀμύνοντας γίγνονται δέ που; ὡς πάντες ὑπισχόμεθα, καὶ χωροῦσι μὲν πολεμίοις· εἰ οὖν καὶ τούτους φυλακὴν εἶεν τεταγμένοι, καὶ τοῦτ' ἂν εἰδεῖεν ὑπὲρ αὐτῶν ὠφελούμενοι. προσὸς δὲ τούτοις, καὶ τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ ἐργάταις καὶ κτήνεσιν ὅτοι ἂν εἰκότως καὶ θάρσος καὶ ἀσφάλειαν δυνάιντο μάλιστα παρέχειν ὁμοίως μὲν τοῖς σοῖς ἰδίοις, ὁμοίως δὲ τοῖς ἀνὰ τὴν χώραν. ἱκανοὶ γὰρ μιᾷ εἰσὶ καὶ φυλακὴν παρέχειν τοῖς πολίταις τῶν † ἰδίων ἐπιμελεῖσθαι, τὰ ὀπίσω φυλάττοντες. προσὸς δὲ τούτοις, καὶ πολεμίων ἐφόδους κρυφαίας καὶ ξαπιναίας τίνες ἑτοιμότεροι ἢ προσαμύνειν, ἢ κωλύσαι, τῶν ἀεὶ ἐν ὅπλοις τε ὄντων, καὶ στρατεταγμένων; ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν † τῇ στρατιᾷ πᾶσι πόθεν ὠφελιμώτεροι πολίταις μισθοφόροι; τούτους γὰρ προσπονεῖν, καὶ προσκινδυνεύειν, καὶ προσφυλάττειν εἰκὸς ἑτοιμοτάτους εἶναι. † τὰς ἀγχιτέρμονας πόλεις οὐκ ἀνάγκη ἀφ'

δπιλεῖσθαι

† ἰδιωτῶν

† τῇ στρατιᾷ

† ταὶ ἀγχ.

A multos hoc etiam impelleret, vt ſtudioſe boni aliquid inueſtigarent. Iam ſi multis commoda reipublicæ curæ ſint, neceſſe eſt magis aliquid inueniri, & hominum ſtudia excitari. Quod ſi metuis, Hiero, ne propoſitis ad multa præmiis, magni ſumtus fiant: cogitato, nullas eſſe merces vtiliores, quam quæ præmiis redimuntur. Vides in equeſtribus, & gymnicis, & ſcenicis certaminibus, quam exiguis præmiis ingentes ſumtus, multique labores, & ſtudia hominum eliciantur? Et Hiero: Recte tu quidem, inquit, illa mihi dicere videris, Simonides. Ceterum de ſtipendiario milite num proferre quid potes, vt videlicet propter ipſos minus in odio ſimus? an ais principem virum amicitia hominum conciliata ſatellitum opera nihil amplius egere? Immo, inquit Simonides, egebit certe. Nam ſcio perinde vt equis, ita & hominibus quibuſdam accidere, vt quanto magis ipſis neceſſaria ſuppetant, tanto ſint petulantiores. Hos igitur magis modeſtos reddet ortus a ſatellitibus metus: bonis autem egregiiſque viris nulla re tantum mihi poſſe prodeſſe videris, quantum his ipſis ſtipendiariis militibus. Nam tui corporis cuſtodes alis, & multi iamdudum domini vi ſuis a ſeruis ſunt interemti. Quod ſi primum hoc militi mercenario imperetur, vt ſuccurrant omnibus, tamquam ſi eſſent ſatellites omnium ciuium, ſi quid animaduerterint; quumque ſoleant, vt omnibus notum, exiſtere facinoroſi homines in ciuitatibus, hos quoque ſi obſeruare iubeantur: ſcient ciues, hanc ſe vtilitatem ex eis percipere. Deinde ruri opus facientibus, ac iumentis quoque conſentaneum eſt hos & fiduciam, & ſecuritatem præſtare poſſe: idque perinde priuatim tuis, atque aliis, qui paſſim in regione degunt. Poſſunt etiam ciuibus præſtare otium, per quod liceat ipſis res ſuas curare, ſi loca opportuna cuſtodierint. Ad hoſtium præterea repentinas & occultas inſidias vel præſentiendas, vel impediendas, quinam paratiores fuerint, quam illi, qui ſemper armati ſunt, & vno quaſi corpore coniuncti? Etiam in ipſo bello quid ciuibus eſt milite ſtipendiario vtiliùs? Nam eos & ad laborandum pro aliis, & adeundum pericula, & excubandum promtiſſimos eſſe, conſentaneum eſt. Finitimas quoq; ciuitates an nõ propter eos,

qui semper armati sunt, necesse est etiam A pacis maxime cupidas esse? Nam qui merendis stipendiis conscripti sunt milites, maxime tum amicorũ fortunas tueri, tum hostium pessundare possunt. Iam si ciues intelligant, hos nihil iniuste agẽtibus haud nocere; sed illos impedire, qui alios lædere volunt; iniuriam passis succurrere, pro ciuibus & sollicitos esse, & pericula obire: qui non eos necesse est lubentissime sumtum in hos conferre? Alunt certe priuatim custodes rerum etiam minoris momenti. Necesse est etiam, mi Hiero, vt boni publici causſa de tuis quoq; facultatibus sumtus facere nõ recuses. Nam equidem arbitror ea, quæ ciuitati impendantur, vtilius expẽdi: quam quæ rex priuatim insumit. Consideremus sane rem singillatim. Vtrum existimas domum immenso sumtu elegantissime exstructã ornamento tibi maiori esse, quam si vrbem vniuersam mœnibus, templis, columnis, foris, portubus instruas? Nũ si armis ipse plane formidabilibus ornatus sis, maiori hostibus terrori fueris; quam si ciuitas vniuersa bene tibi sit armis instructa? Vtrum te prouentus plures putas habiturum, si tantum quæ priuatim ad te spectant, ad fructum comparata tibi sint; an si viam ac rationem excogitaueris, qua ciues vniuersi quæstũ industria sua faciant? Iam quod omnium præclarissimum & magnificẽtissimum studium esse ducitur, vtrum te putas maiori cum decore currus instructurum, si vnus inter omnes Græcos maximam curruum copiam instituas, & ad celebres illos Græciæ conuentus mittas: an vero si maxima ciuium pars equos alat; & plurimi decertent? Vtrum putas esse pulchrius, currus præstantia vincere; an vrbis, cuius es præses, felicitate? Equidem ne conuenire quidem aio, vt rex cum priuatis hominibus certamine congrediatur. Nam si vincas, non eris in admiratione, sed inuidia, veluti qui sumtus ex re familiari multorum facias: at si vincaris, maxime omnium irrisioni eris expositus. Equidem tibi, mi Hiero, propositum esse certamen aduersus aliarum vrbium præsides aio, inter quos si tu ciuitatem, cuius es princeps, felicissimam reddas: scito te pulcherrimo, E & magnificentissimo inter homines certaminis genere victorem futurum. Primum effeceris, vt a subditis tuis diligaris, quod tu quidẽ expetis: deinde victoriam tuam non vnus præconio suo publicaret,

τὰς ἀεὶ † ἐν ὅπλοις ὄντας, καὶ εἰρήνης μάλιστα ἐπιθυμῆν; οἱ γὰρ σωτηρίαν μένοι καὶ σώζειν τὰ τῶν φίλων μάλιστα, καὶ σφάλλειν τὰ τῶν πολεμίων δυνατοὶ ἂν. ὅταν γε μὴν γνῶσιν οἱ πολῖται, ὅτι οὗτοι κακὸν μὲν οὐδὲν ποιοῦσι τὸν μηδὲν ἀδικοῦντα, τοὺς δὲ κακουργοῦν βουλομένους κωλύουσι, βοηθοῦσι δὲ τοῖς ἀδικουμένοις, προθύμως δὲ καὶ προκινδυνεύουσι τῶν πολιτῶν, πῶς οὐκ ἀνάγκη καὶ δαπάνην εἰς τούτους ἥδιστα; φέροιτο μὲν καὶ ἰδίᾳ ὑπὲρ μείζονος τούτων φύλακος. χρὴ δέ, ὦ Ἱέρων, οὐδὲ ἀπὸ τῶν ἰδίων κτημάτων ὀκνεῖν B δαπάνην εἰς τὸ κοινὸν ἀγαθόν. καὶ γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ τὰ εἰς τὴν πόλιν ἀναλισκόμενα μᾶλλον εἰς ὃ δέον τελεῖσθαι, ἢ τὰ εἰς ὃ ἴδοι τις ἀνδρὶ τυράννῳ. καθ' ἓν δὲ ἕκαστον σκοπῶμεν. οἰκίαν πότερον ἂν μᾶλλον ἡγῇ κόσμον ἂν σοι παρέχειν, ἢ πᾶσαν τὴν πόλιν τείχεσί τε, καὶ ναοῖς, καὶ προπύλαις, καὶ ἀγοραῖς, καὶ λιμέσι κατεσκευασμένην; ὅπλοις δὲ πότερον τοῖς σὲ παλλοτάτοις αὐτὸς C κατακεκοσμημένος δεινότερος ἂν φαίνοιο τοῖς πολεμίοις, ἢ τὴν πόλεως ὅλης εὐόπλους σοι ὄσης προσόδους δὲ πότερος ἂν δοκῇς πλείονας γίνεσθαι, εἰ τὰ σὰ † ἰδίᾳ μόνον ἐνεργὰ ἔχοις, ἢ ἰδίᾳ
εἰ τὰ πρὸς τῶν πολιτῶν μεμηχανημένος εἴης ἐνεργὰ εἶ); ὃ δὲ πρὸς τῶν κάλλιστον καὶ μεγαλοπρεπέστατον νομιζόμενον εἶ) ὁπότερον ἐπιτηδεύμα, ἁρματοξοΐαν πότερος ἂν δοκῇς † μᾶλλον
μᾶλλον ἐπίστασθαι κόσμον, εἰ αὐτὸς πλέσθαι τῶν ἐλλιῶν ἁρμάτων βέλτιστα τε καὶ πέμποις εἰς τὰς πανηγύD ρεις, ἢ εἰ ἐκ τῆς πόλεως πλέσθαι μὲν ἱπποδρόμοι εἶεν, πλέσθαι δ' ἀγωνίζοιντο; νικᾷν ὅ † πότερα πότερα δοκεῖς καλλιον εἶ) ἅρματος ἀρετῇ, ἢ πόλεως, δοκεῖς καλλιον
ἧς προσταλαίπωρος, εὐδαιμονία; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ εἶ); προσήκειν φημὶ ἀνδρὶ τυράννῳ πρὸς ἰδιώτας ἀγωνίζεσθαι. νικῶν μὲν γὰρ οὐκ ἂν θαυμάζοιο, ἀλλὰ φθονοῖο, ὡς ἀπὸ πολλῶν οἴκων τὰς δαπάνας ποιούμενος· νικώμενος δ' ἄν, πάντων μάλιστα καταγελῷο. ἀλλ' ἐγώ σοι φημί, ὦ Ἱέρων, προὺς ἄλλας προστάτας πόλεων † ἀγῶνα εἶ), ὧν ἐὰν σὺ εὐδαιμονεστάτην τὴν πόλιν, εὖ ἴσθι
ἧς προσταλαίπωρος, παρέχοις, † εὖ ἴσθι ἐν νικῶν τῷ καλλίστῳ καὶ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἐν ἀνθρώποις ἀγωνίσματι. καὶ προῶτον μὲν ὑφ' ὑμῶν καλέσαμένους ἂν εἶης ὃ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων, οὗ δὴ σὺ ἐπιθυμεῖς τυγχάνεις. ἔπειτα δὲ τὴν σὴν νίκην οὐκ ἂν εἷς εἴη ὁ ἀπαγγελῶν, ἀλλὰ

ἀλλὰ πάντες αὖ θεοφιλοῖεν αὖ τὸν σὸν
ἀρετάν. τοιοῦτος ὢν, ἔχοις ἂν τοῦ ἰδιώτου
μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ πολλῶν πόλεων ἀγαπῶ-
αὖ, καὶ θαυμαστὸς οὐκ ἰδίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ δη-
μοσίᾳ πᾶσιν αὖ εἶης. καὶ ἐξεῖη μὲν αὖ σοι
ἔνεκεν ἀσφαλείας, εἴ που βούλοιο, θεωρήσοντι
πορεύεσθαι, ἐξεῖη δ' αὖ αὐτῷ μένοντι τοῦτο
πράττειν. ἀεὶ γὰρ αὖ πρὸς σοὶ πάντες εἶεν
τῶν βουλομένων ἐπιδείκνυσθαι, εἴτις τι σοφὸν,
ἢ καλὸν, ἢ ἀγαθὸν ἔχοι, τοῦ καὶ ἐπιθυμοῦντος
τυγχάνειν. πᾶς γὰρ ὁ μὲν παρὼν σύμμαχος αὖ
εἴη σοὶ, ὁ δὲ ἀπὼν ἐπιθυμοίη αὖ ἰδεῖν σε. ὥστε
οὐ μόνον φιλοῖο αὖ, ἀλλὰ καὶ ἐρῷο τοῦ αὖ θεο-
φιλοῦς· καὶ τοὺς καλοὺς οὐ πειρᾷ, ἀλλὰ πειρώ-
μενον τοῦ αὐτῶν ἀνέχεσθαι αὖ σε δέοι. φό-
βον γὰρ οὐκ αὖ ἔχοις, ἀλλ' ἄλλοις παρέχοις, μήτι
πάθῃς. ἐκείνους δὲ τοὺς πεφοβημένους ἔχοις αὖ, καὶ
ἐθελοντὰς σε θεραπεύοντας ἴδῳο αὖ. εἰ δέ τις
κίνδυνος εἴη, οὐ συμμάχοις μόνον, ἀλλὰ καὶ
προμάχοις, καὶ προθύμοις ὄψῃ αὖ· πολ-
λῶν μὲν δωρεῶν ἀξιούμενος, οὐκ ἄπορος δὲ,
ὅτῳ τούτων ἀμοιβὴν μεταδώσεις· πολίτας μὲν
συνεχομένους ἔχων ὅτι τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς, πολί-
τας γὰρ τοὺς [ἰδίους] ὥσπερ τοῦ ἰδίου μα-
χομένους. θησαυροὺς γεμίζοις ἔχοις πολίτας τοὺς
προθύμους τοῖς φίλοις πλουτεῖν. ἀλλὰ θαῤῥῶν, ὦ
Ἱέρων, πλούτιζε μὲν τοὺς φίλους. σαυτὸν γὰρ
αὔξεις πλουτίζεις. † αὔξοις δὲ τὴν πόλιν. σαυτῷ γὰρ
δύναμιν προσκτᾷ. κτῶ γὰρ αὐτῇ συμμάχους.
νόμιζε δὲ τὴν μὲν πατρίδα οἶκον, τοὺς δὲ πο-
λίτας, ἑταίρους· τοὺς δὲ φίλους, τέκνα σεαυτοῦ· τοὺς
δὲ παῖδας, ὅπερ τὸν σὸν ψυχήν. καὶ τούτους
πολίτας πειρῶ νικᾶν εὖ ποιῶν. ἐὰν γὰρ τοὺς φί-
λους κρατῇς εὖ ποιῶν, οὐ μή σοι δύνωνται αὐ-
τέχνοι οἱ πολέμιοι. κἂν ταῦτα πάντα ποιῇς, εὖ
ἴσθι πάντων τοῦ ἐν ἀνθρώποις κάλλιστον καὶ
μακαριώτατον κτῆμα † κεκτῆσθαι. εὐδαι-
μονῶν γὰρ, οὐ φθονηθήσῃ.

αὔξοις

κεκτημένος

A sed virtutem tuam prædicarent homines vniuersi. Suspicereris itidem, ac diligereris, non solum a priuatis hominibus, sed a multis etiam vrbibus: nec priuatim esses in admiratione, sed publice apud omnes. Liceret tibi, si velles, quod securitatem adtinet, spectatum aliquo proficisci; & heic manenti liceret hoc ipsum facere. Semper enim esset apud te cœtus frequens eorum, qui edere specimina vellent, si quid haberent vel sapientiæ, vel pulchræ, vel egregiæ rei; atque illorum etiam, qui tibi cuperent operam inseruiendo nauare. Quisquis adesset tibi, socius esse tibi vellet; & B qui abesset, videre te cuperet. Adeoq; non tãtum ab hominibus diligereris, sed etiam amareris. Forma præstantes non ipse tentares, sed tentari te ab eis patereris. Non esset, quod tibi metueres; sed potius alij, ne quid accideret tibi, metuerent. Parerent tibi subditi, eosq; videres sua sponte de te sollicitos esse. Si quid esset periculi, nõ auxiliarios tantum, sed etiam propugnatores, eosq; alacres cerneres. Multis muneribus dignus iudicareris, neque copia deesset, bene tibi volenti vicissim illa impertiendi. C Omnes ob commoda tua tecũ gauderent, omnes pro bonis priuatim tuis, tamquam propriis dimicarent. Omnes quæ apud amicos essent opes, thesauri tui forent. Tu vero, mi Hiero, amicos collocupletare ne dubites, qui temetipsum hoc modo ditaturus sis. Ciuitatis augeto commoda, tibimet ipsi potentiam adiunctu-rus. Comparato reipublicæ belli socios. Patriam existimato, domum tuam esse: ciues, socios: amicos, liberos tuos: liberos, D nihil aliud, quam tuum ipsius animum. Atque hos omnes beneficiis superare contendito. Nam si amicos benefaciendo viceris, resistere tibi hostes minime poterunt. Deniq; si hęc omnia præstiteris, scito hæc plane quiddam te longe humanis in rebus pręclarissimum felicissimumq; consequuturum; vt tametsi beatus sis, inuidiam tamen haud experiaris.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΠΟΡΟΙ, Η ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΟΔΩΝ.

XENOPHONTIS RATIONES REDITVVM, SEV DE PROVENTIBVS.

Longe prior præstat hæc versio.

EQVIDEM in hac sententia sum perpetuo, vt quales sint præsides, tales & respublicas esse statuam. Quia vero nõnulli ex iis, qui hactenus Athenienſium reipublicæ præsunt, scire quidem illi, quid iustum sit, non minus, quam homines ceteri perhibentur, at propter inopiam plebis cogi, vt paullo se gerãt erga ciuitates suas iniquius: considerare mecum ipse adgressus sum, an aliqua ratione ciues suis ex finibus ali possint, quę quidem ratio esset iustissima. Existimabam enim futurum, vt si id accideret, eadem opera consultum inopiæ ipsorũ esset; atq; effectum, ne Gręcorum de ipsis aliorum iniquior esset opinio. Consideranti vero mihi ea, quæ cogitaram, primum visa est ipsa regio esse talis a natura, quæ maximam prouentuum vim suppeditare possit. Atque vt intelligatur, hoc vere me dicere; primũ, quæ Atticæ natura sit, commemorabo. Anni ergo tempora heic admodum esse mitia, fructus ipsi, qui proueniunt, testantur. Etenim multa, quæ alibi ne pullulare quidem possent, heic fructus suos proferunt. Atq; vt solum ipsum, ita etiam mare, quod regionem ambit, omnium rerum feracissimum est. Quinetiam quęcumque bona dij singulis anni temporibus suppeditant, ea bona omnia heic & tempestiue admodũ incipiunt, & tardissime deficiunt. Neq; tantũ potior est iis, quæ in annos singulos & florent, & senescunt: sed habet etiam hęc regio perpetua quædã bona. Nam saxi † natiui perẽnis est in ea copia, de quo fana pulcherrima, pulcherrimæ aræ, signa deorũ maxime decora fiũt: quod quidem saxum complures & Græci, & barbari desiderant. Pręterea solum quoddã est, quod aratum non ferret fructum: at si fodiatur, multo plures alit, quam si frumenti ferax esset. Etenim diuino quodã munere haud dubie sub eo est argentum. Quumq; multæ sint vrbes tum terra, tum mari finitimæ, ne quidem in vllam earum vel exigua terræ argentiferæ vena pertinet. Neq; vero absque ratione fecerit, si quis existimet, vrbem

† *Marmor Hymetti montis intelligit.*

ΕΓΩ τοῦτο μὲν ἀεί ποτε νομίζω, ὁποῖοί τινες οἱ προστάται ὦσι, τοιαύτας καὶ τὰς πολιτείας γίγνεσθαι. ἐπεὶ δὲ τῇ ἀθήναζε προσιόντων ἐλέγοντό τινες, ὡς γιγνώσκοιεν μὲν τὸ δίκαιον οὐδενὸς ἧσσον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, διὰ δὲ τὸ πλῆθος πενίαν ἀναγκάζεσθαι φησὶν ἀδικώτεροι εἶναι πρὸς τὰς πόλεις, ἐκ τούτου ἐπεχείρησα σκοπεῖν, εἴπη δυνατὸν αὖ οἱ πολῖται διαφέρεσθαι σὺν ἑαυτοῖς, ὅπως καὶ δικαιότατον· νομίζων, εἰ τοῦτο γένοιτο, ἅμα τῇ τε πενίᾳ αὐτῶν ἐπικεκουρῆσθαι ἄν, καὶ τὸ αὐτοπρόσωπον τοῖς ἕλλησιν εἶναι. σκοπουντι δέ μοι ἃ ἐπενόησα, τοῦτο μὲν δῆλος αἰεφαίνετο, ὅτι ἡ χώρα πέφυκεν οἵα πλείστας προσόδους παρέχεσθαι. ὅπως δὲ γνωσθῇ, ὅτι ἀληθῆ τοῦτο προσῆκον λέγω, διηγήσομαι πρῶτον τὴν φύσιν τῆς ἀττικῆς. ὁκοίων μὲν τοὺς ὥρας σύμπαντας εἶναι, καὶ αὐτὰ τὰ γιγνόμενα μαρτυρεῖ. ἃ γὰρ ἐνταῦθα πολλαχοῦ οὐδὲ βλαστάνει δυνατὰ ἄν, σύμπαντα καρποφορεῖ. ὥσπερ δὲ ἡ γῆ, οὕτω καὶ ἡ περὶ τὴν χώραν θάλαττα παμφορωτάτη ἐστί. καὶ μὲν ὅσα γε οἱ θεοὶ ἐν ταῖς ὥραις ἀγαθὰ παρέχουσι, καὶ ταῦτα πρῶτα σύμπαντα προϊέμενα μὲν ἔρχεται, ὀψιαίτατα δὲ λήγει. οὐ μόνον δὲ κατὰ τοῖς ἐπ' αὐτὸν θαλλοῖσί τε καὶ γεωργοῦσιν, ἀλλὰ καὶ αἴδε ἀγαθὰ ἔχει ἡ χώρα. πέφυκε μὲν γὰρ λίθος ἐν αὐτῇ ἄφθονος, ἐξ οὗ κάλλιστοι μὲν νεῴ, κοσμιώτατοι δὲ βωμοὶ γίγνονται, ἀφορεπέστατα δὲ θεοῖς ἀγάλματα. πολλοὶ δὲ αὐτοῦ καὶ ἕλληνες καὶ βάρβαροι προσδέονται. ἔστι δὲ καὶ γῆ, ἣ ἂν σπαρθεῖσα ἀφέρῃ καρπόν, ὀρυσσομένη δὲ πολλαπλασίους φέρει, ἢ εἰ σῖτον ἔφερε. καὶ μὴν ὑπάρχουσά γε σαφῶς θεία μοῖρα. πολλῶν γὰρ πόλεων παροικισῶν καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν, εἰς οὐδεμίαν τούτων οὐδὲ μικρὰ φλὲψ ἀργυρείτιδος δίκης. ἐκ ἂν δὲ λόγως δέ τις οἰηθείη

τὸ ἑλ-

ἧς ἑλλάδος καὶ πάσης δὲ τῆς οἰκουμένης ἀμ- A hanc Græciæ, immo vero totius terrarum
φὶ τὰ μέσα ᾠκῆσθαι τὴν πόλιν. ὅσῳ γὰρ οἱ ὧν orbis in medio sitam esse. Quanto scilicet
τινες πλεῖον ἀπέχωσιν αὐτῆς, τοσούτῳ χαλε- longius absunt aliqui ab ea, tanto mole-
πωτέροις ἢ ψύχεσιν ἢ θάλπεσιν ἐντυγχάνουσιν. stiora vel frigora vel æstus experiuntur.
ὁπόσοι τ' αὖ οἱῶν βουληθῶσιν ἀπ' ἐσχάτων τῆς Quotquot item ab extremis Græciæ fini-
ἑλλάδος ἐπ' ἔσχατα ἀφικέσθαι, πάντες οἱον- bus ad alios itidem extremos pergere vo-
τοι ὥσπερ κύκλου τόρνον τὰς Ἀθήνας ἢ παπλέουσιν, luerint, omnes tamquam circuli vmbili-
ἢ παρέρχονται. καὶ μὴν οὐ περίῤῥυτός γε οὖσα, cum Athenas vel prætranauigant, vel præ-
ὅμως ὥσπερ νῆσος πᾶσιν ἀνέμοις προσάγεταί τε ὧν δεῖται, καὶ ἀποπέμ- tereunt. Ac tametsi ex omni parte ab aquis
πεται ἃ βούλεται. ἀμφιθάλασσος γάρ ἐστι. B non adluitur, nihilominus quouis vento,
καὶ χῶν ἐμοῦ δὲ πολλὰ δέχεται ἐμπορεῖα. ἤπειρος γάρ ἐστι. quæ necessaria sunt, adfert; & quæ vult,
ἐπὶ δὲ τοῖς μὲν πλείσταις πόλεσι exportat; quippe quæ a mari vtrimq; am-
βάρβαροι περίοικοι τὰ πολλὰ πράγματα πα- biatur. Etiam terra mercatus multos ad-
ρέχουσιν, ἀθηναίοις δὲ τοσοῦτον ἀφεστᾶσιν καὶ αὐταὶ mittit, quod terra sit continens. Præter-
πλεῖον ἀπέχουσι τῶν βαρβάρων. τούτων ea quum barbari plurimis vrbibus vicini
μὲν οὖν ἀπόντων, ὥσπερ εἶπον, νομίζω αὐ- negotia facessant, Athenienses vicinas il-
ἐπὶ δὲ, re- τὴν τὴν χώραν αἰτίαν εἶναι. † εἰ δὲ περίοικοι τοῖς las habent ciuitates, quæ maximo a bar-
ctius, ἢ δὲ, ει περ ἀνθρώποις ἀγαθοῖς περιποιοῖντο τὴν μὲν τῶν μετοί- baris interuallo distant. Horum igitur o-
κων ἐπιμέλειαν ἡμῖν. αὕτη γὰρ ἡ περίοδος mnium caussam, vt dixi, positam in ipso es-
τῶν καλλίστων ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι), ἐπεὶ περ C se solo arbitror. Quid si ad natiua bona,
αὐτὸς φέροντες, καὶ πολλὰ ὠφελοῦντες τὰς primum accedat aduenarum cura? Nam
πόλεις, οὐ λαμβάνουσι μισθόν, ἀλλὰ μετοί- hic mihi prouentus ex optimis esse vide-
κων περιφέρουσιν. ἐπιμέλειά γε μὴν ἥδ' tur. Quippe quum illi seipsos alant, & mul-
ἂν ἄρχειν μοι δοκεῖ, εἰ ἀφέλοιμεν μὲν ὅσα tis commodis ciuitates adficiant; non ta-
μηδὲν ὠφελοῦντα τὴν πόλιν ἀπιμίας δοκεῖ men vllam mercedem accipiunt, sed po-
τοῖς μετοίκοις παρέχειν, ὠφέλοιμεν δὲ καὶ ὃ tius etiam pensionem aduenis impositam
συμβαίνεσθαι ὁπλίτας μετοίκους τοῖς ἀστοῖς. offerunt. Existimo autem curam eam suf-
μέγας τις ὁ κίνδυνος † μέγας μὲν γὰρ ὁ κίνδυνος ἀπὼν, μέγα δὲ fecturam, si adimamus illa, quæcumque
ἀπὼν ὁ κίν- καὶ ὃ ἀπὸ τῶν τέκνων καὶ τῶν οἰκιῶν ἀπιέ- reipublicæ nulli sunt vsui, ac potius ad-
δυνος. ναι. ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ πόλις γ' ἂν ὠφεληθείη, D uenis infamiæ notam inurere videntur:
εἰ οἱ πολῖται μετ' ἀλλήλων συμβαίνοιεν μᾶλ- itemque si liberemus hoc eos onere, ne
λον, ἢ εἰ συνεστάθησαν αὐτοῖς, ὥσπερ νῦν, Λυ- militatum ire cum ciuibus armati pedi-
δοὶ, καὶ Φρύγες, καὶ Σύροι, καὶ ἄλλοι πάντα tes aduenæ cogantur. Etenim magnum
τὰ τοιαῦτα βάρβαροι. πολλοὶ γὰρ τοιοῦτοι τῶν μετοί- quiddam est, si periculum ab eis absit;
κων. ὥσπερ δὲ ᾧ ἀγαθῷ τὰ τοιαῦτα συνεστάθη magnum, a liberis & domo quemque sua
ἀφελεῖσθαι, οὕτω κόσμος ἂν τῇ πόλει εἴη, discedere. Quinetiam vtile ciuitati fuerit,
εἰ δοκοῖεν Ἀθηναῖοι εἰς τὰς μάχας αὐτοῖς μᾶλ- si potius ciues vna militatum eant; quam
λον πιστεύειν, ἢ ἄλλοις. καὶ μεταδιδόντες si, quod modo fit, eorum ordinibus ad-
δή ἂν μοι δοκοῦμεν τοῖς μετοίκοις τῶν ἄλλων, iungantur Lydi, Phryges, Syri, aliique di-
ὧν καλὸν μεταδιδόναι, καὶ τὸ ἱππικόν, διὰ τοιαύ- uersi generis barbari, cuiusmodi plerique
της ἂν ποιῆσαι, καὶ ἅμα ἰσχυροτέραν ἂν καὶ μείζω τὴν πόλιν ὑπὸ δεχομένην. εἶτα, ὅπου καὶ πολ- E sunt aduenæ. Præter hoc vero bonum,
λὰ οἰκιῶν ἔρημά ἐστιν ἐντὸς τοῦ τείχους, καὶ οἰκό- quod his ordinum militarium societate li-
πεδα. † καὶ ἡ πόλις δὲ δὴ οἰκοδομήσασα μύοις beratis existeret; etiam ornamento esset
ἀπὸ ἡ πό- ἐξεκκλησίαν, οἳ ἂν αὐτόθι οἱ ἄξιοι δοκῶσιν εἶναι, ciuitati, si viderentur Athenienses in præ-
λις liis sibimet ipsis potius fidere, quam exte-
ris. Quod si cum aduenis communice-
mus præter alia, quæ cum ipsis com-
municari conuenit, etiam rei equestris v-
sum: arbitror nos id effecturos, vt ma-
gis beneuolo præditi erga nos animo, ci-
uitatem ipsam viribus auctam maioremq;
que redditurі sint. Deinde quum magna
pars vrbis intra muros & areæ domorum
vacuæ, si decreto ciuitatis concederetur,
vt domos exstructas possiderent, quicum-
que hoc petentes digni esse viderentur:

multo plures ac præstantiores etiam ob A has causſas arbitror expetituros, vt Athenis habitent. Quod ſi etiam magiſtratum inſtitueremus, qui vt pupillorum ſunt cuſtodes, ita & ipſe inquilinorum cuſtos diceretur, atq; illis præmium quoddam proponeretur, quorum opera plures inquilini exiſterent: hoc quoque maiorem erga nos in animis inquilinorum beneuolentiã excitaret, & omnes, vti quidem conſentaneum eſt, quotquot alibi ciues non eſſent, Athenis conſequi ius inquilinorum cuperent, & prouentus augerent. Vrbem vero hanc noſtram ad exercendam mercaturam tum optatiſſimam eſſe, tum maxime quæſtuoſam, nunc exponam. Primum enim nauis quælibet heic pulcherrimos ac tutiſſimos receptus habet, vbi licet adpulſis tempeſtatis cauſſa ſuauiter quieſcere. Præterea mercatores plurimis in ciuitatibus commutare oneribus onera neceſſe eſt, quod nummis illæ foris inutilibus vtantur. Athenis vero maxima rerum eſt ad exportandum copia, quibus homines egent: ſin onerare mercibus nauem permutatis nolint, egregias auehunt merces, quicumque argentum auehunt. Nam vbicumque tandem illud vendiderint, vbiq; plus recipiũt, quam prius habebant. Quod ſi quis mercaturæ præfecto præmia proponat, ei ſcilicet, qui æquiſſime celerrimeq; diiudicet ea, de quibus controuertitur, vt impediri non neceſſe ſit illos, qui nauigiis diſcedere volũt: etiam has ob cauſſas longe plures, & quidem libentius heic negotiarentur. Eſſet etiam tum vtile, tum honeſtum, mercatores & naucleros loco magis honorato in conſeſſibus ornari; atq; illos D etiam ad hoſpitij neceſſitudinem inuitari, qui nauibus ac mercibus egregiis ciuitati prodeſſe viderentur. Hoc enim honore adfecti, non tam quæſtus, quam honoris cauſſa redire ad amicos properarẽt. Enimuero quo plures in vrbem admitterentur, Athenaſque venirent, eo plus mercium importaretur, exportaretur, emitteretur, venderetur, mercedis ac tributi acciperetur. Nec ad hæc prouentuum incrementa ſumtus vlli requirerentur, præter decreta humanitatis plena, & ipſam diligen- E tiam. Quotquot autem prouentus alios nobis accedere poſſe puto, ad eos impenſis opus fore animaduerto. Neque tamen deſpero, quin ciues perlubenter ad has collaturi ſint, quum mecum ipſe cogito, ciuitatem hanc multa id temporis contuliſſe, quum Lyſiſtrato duce opem Arcadibus ferret: multa item, duce Hegeſilao.

πολὺ ἂν οἶομαι καὶ διὰ ταῦτα πλείους τε, καὶ βελτίους ὀρέγεσθαι τὴν ἀθλώσιν οἰκήσεως. καὶ εἰ μετοικοφύλακάς γε, ὥσπερ ὀρφανοφύλακας, ἄρχειν καθιζαίμεθα, καὶ τούτοις τιμήν τινα ἐπεῖναι, οἵτινες πλείους μετοίκους ἀποδείξαιεν, καὶ τοῦτο ἂν ἑκάστους μετοίκους ποιοῖ, καὶ (ὡς ὅ εἰκὸς) πολῖται ἂν οἱ ἀπόλιδες τὴν ἀθλώσιν μετοικίας ὀρέγοιντο, καὶ τὰς πρόσοδους ἂν αὔξοιεν. ὡς γε μὴν ἐμπορεύεσθαι ἥδιστα τὲ καὶ κερδαλεωτάτη ἡ πόλις, νῦν ταῦτα λέξω. πρῶτον μὲν γὰρ δή που ναῦς καλλίστας καὶ ἀσφαλεστάτας ὑποδοχὰς ἔχει, ὅπου γ' ἔστιν εἰσορμισθεῖσαις ἥδεως ἕνεκα χειμῶνος διαπαύεσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς ἐμπόροις ἐν μὲν ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἀντιφορτίζεσθαί τι ἀνάγκη. νομίσματα γὰρ οὐ χρήσιμα ἔξω χέονται. ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις πλῆθος μέν ἐστιν ἀντεξάγειν, ὧν ἂν δέωνται ἄνθρωποι· ἐὰν δὲ μὴ βούλωνται ἀντιφορτίζεσθαι, καὶ οἱ ἀργύριον ἐξάγοντες καλὸν ἐμπορίαν ἐξάγουσιν. ὅπου γὰρ ἂν πωλῶσιν αὐτό, πλῆθος τοῦ ἀργυρίου λαμβάνουσιν. εἰ δὲ καὶ τῆς τοῦ ἐμπορείου ἀρχῆς ἆθλα προτιθείη τις, ὅστις διαιτᾶται καὶ τάχιστα διαιροίη τὰ ἀμφίλογα, ὡς μὴ ἀποκωλύεσθαι ἀποπλεῖν τὸν βουλόμενον, πολὺ ἂν καὶ διὰ ταῦτα πλείους τε καὶ ἥδιον ἐμπορεύοιντο. ἀγαθὸν δὲ καὶ καλὸν καὶ προεδρίας τιμᾶσθαι ἐμπόρους καὶ ναυκλήρους, † καὶ ὅπου ξενία γ' ἔστιν ὅτε καλεῖται, οἳ ἂν δοκῶσιν ἀξιολόγοις καὶ πλοίοις καὶ ἐμπορεύμασιν ὠφελεῖν τὴν πόλιν. ταῦτα γὰρ τιμῶμενοι, καὶ μόνον τοῦ κέρδους, ἀλλὰ καὶ τῆς τιμῆς ἕνεκεν πρὸς φίλους ὅπι σπεύδοιεν ἄν. ὅσῳ γε μὴν πλείονες εἰσοικίζοιντο, καὶ ἀφικνοῖντο, † δῆλον ὅτι τοσούτῳ ἂν πλοῦν καὶ εἰσάγοιτο, καὶ ἐξάγοιτο, καὶ ἐκπέμποιτο, καὶ πωλοῖτο, καὶ μισθοφοροῖτο, καὶ † τελεσφορεῖν. εἰς μὲν οὖν τὰς τοιαύτας αὐξήσεις τῶν προσόδων οὐδέ πως δαπανήσαι δεῖ οὐδέν, ἀλλὰ ψηφίσματά τε φιλάνθρωπα καὶ ὅπι μελείας. ὅσαι δ' ἂν ἄλλαι δοκοῦσί μοι πρόσοδοι γίγνεσθαι, γιγνώσκω ὅτι ἀφορμῆς δεήσει εἰς αὐτάς. οὐ μέντοι δύσελπίς εἰμι, ὃ μὴ οὐχὶ προθύμως ἂν τοὺς πολίτας εἰς τὰ τοιαῦτα εἰσφέρειν, ἐνθυμούμενος ὡς πολλὰ μὲν εἰσιὼν ἔσχεν ἡ πόλις, ὅτε ἀρκέσιν ἐβοήθησ' ὅπι Λυσιστράτου ἡγουμένου, πολλὰ δ' ὅπι Ηγησίλεω.

† δῆλον ὅτι

† καὶ ὅπι ξενία γ' ἔστιν ὅτε καλεῖται

† τελεσφορεῖν.

ὅπι σα-

βπίσαμεν ὃ καὶ τειήρεις πολλάκις ἐκπεμπομένας σὺν πολλῇ δαπάνῃ, καὶ ταύτας ἡμομένας, τοῦτο μὲν ἀδήλου ὄντος, εἴτε βέλτιον εἴτε κάκιον ἔσαι· ἐκείνου δὲ δῆλον, ὅτι οὐδέποτε ἀπολήψονται ἃ οὐκ εἰσενέγκασιν, οὐδὲ μεθέξουσιν ὧν οὐκ εἰσενέγκασιν. κτῆσιν δὲ ἀπ' οὐδενὸς οὐκ οὕτω καλὸν † κτήσαιτο, ὡς εἴ τις ἀφ' οὗ αὐτὸς συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀφορμήν. ᾧ μὲν γὰρ αὐτὸς δέκα μνᾶς εἰσφορὰ γίνηται, ὡς τὸν ναυτικὸν τριώβολον ἐπιπέμπον αὐτῷ γίγνεται τεταρτημόριον τὴμέρας λαμβάνοντι· ᾧ δέ γε αὐτὸς πέντε μνᾶς, πλέον ἢ ἐπίτριτον. οἱ δέ γε πλέονες Ἀθηναίων πλείονα λήψονται κατ' ἐνιαυτόν, † ἢ ὅσα αὐτὸς εἰσενέγκασιν. οἱ γὰρ μνᾶν συντελέσαντες, ἐγγὺς δυοῖν μναῖν συμφορὰν ἕξουσι, καὶ ταῦτα ἐν πόλει· ὃ δοκεῖ τῶν ἀνθρωπίνων ἀσφαλέστατόν τε καὶ πολυχρονιώτατον εἶναι. οἶμαι δὲ ἔγωγε, εἰ μέλλοιεν ἀναγραφήσεσθαι βουλόμενοι εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον, καὶ ξένους αὐτὸς πολλοὺς εἰσενεγκεῖν, ἔστι δὲ ἃς αὐτὸς καὶ πόλεις, τῆς ἀναγραφῆς ὀρεγομένας. ἐλπίζω δὲ καὶ βασιλέας αὐτός τινας, καὶ τυράννους, καὶ σατράπας ἐπιθυμῆσαι μεταλαβεῖν ταύτης τῆς χάριτος. ὁπότε γε μὲν ἀφορμὴ ἔσται ἀρχοί, καλὸν μὲν καὶ ἀγαθὸν ναυκλήρου οἰκήσεις καταγώγια σφίσι λιμένας σφετέροις τοῖς ὑπάρχουσι, καλὸν δὲ καὶ ἐμπόρου ἐπὶ σφετέρας τόπους ὠνήτε καὶ σφᾶσι, καὶ τοῖς εἰσαφικνουμένοις δὲ δημόσια καταγώγια. εἰ δὲ καὶ τοῖς ἀγοραίοις οἰκήσεις τε, καὶ πωλητήρια κατασκευασθείη, καὶ ἐν πειραιεῖ, καὶ ἐν τῷ ἄστει· ἅμα τ' ἂν κόσμος εἴη τῇ πόλει, καὶ πολλαὶ ἂν ἀπὸ τούτων σφετεροδοὶ γίγνοιντο. ἀγαθὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι σφαλῶαι, εἰ καὶ ὥσπερ τριήρεις δημοσίας ἡ πόλις κέκτηται, οὕτω καὶ ὁλκάδας δημοσίας δυνατὸν ἂν γένοιτο κτήσασθαι, καὶ ταύτας ἐκμισθοῦν ἐπ' ἐργασίᾳ, ὥσπερ καὶ τἄλλα δημόσια. εἰ γὰρ καὶ τοῦτο οἷόν τε ἂν φανείη, πολλὴ ἂν καὶ ἀπὸ τούτων σφετερὸς γίγνοιτο. τά γε μὲν ἀργύρια εἰ κατασκευασθείη ὡς δεῖ, πάμπολλα ἂν νομίζω χρήματα ἐξ αὐτῶν καὶ ἄλλων σφετεριεῖσθαι. βούλομαι δὲ καὶ τοῖς μὴ εἰδόσι τὸν τούτων δύναμιν δηλῶσαι. ταῦτα γὰρ γνόντες, καὶ ὅπως χρηταί δεῖ αὐτοῖς, ἄμεινον ἂν βουλεύοισθε. σκεπτέον ὅτι μὲν παλαιὰ ἐνεργά ἐστι πᾶσι σαφές.

A Scio item sæpenumero triremes magno sumtu emissas esse, quum quidem illis effectis esset obscurum, vtrum id profuturum potius, quam obfuturum esset: minime autem dubitaretur, numquam recepturos quæ contulissent, nec participes futuros eorum, quæ contribuissent. Neque vero tam egregium aliunde lucrum parauerint, quam ex illis ipsis, in quæ factæ prius impensæ fuerint. Etenim qui decem minas contribueret, is singulos in dies sesquiquintũ velut triobolum nauticum reciperet: qui vero quinque minas, amplius B sesquitertio. Plurimi autem Athenienses quotannis plura recepturi essent, quã contribuerent. Nam qui minam prius expenderint, prope duarum minarum prouentum habituri sunt, & eum quidem in vrbe; quod humanis in rebus tutissimum esse, maximeq; durabile videtur. Atque arbitror equidem, si litteris mandaturi simus eorum nomina, qui beneficium reipublicæ præstituri sint, ad omnem posteritatem: etiam multos hospites contributuros, & quidem vrbes quoq; nonnullas id expeti- C turas, vt monumentis litterarum inserantur. Quinetiam reges quosdam, & tyrannos, & satrapas fore spero, qui desideraturi sint, vt huius beneficij participes fiant. Ceterum vbi iam subsidium comparatum erit, bonum atque vtile fuerit, naucleris diuersoria quædam præter illa, quæ iam facta sunt, exstrui propter ipsos portus: bonum item mercatoribus, ad loca emtioni ac venditioni opportuna: deniq; publica diuersoria venientibus Athenas adsignari. Quod si etiam nundinatoribus habitatio- D nes & tabernæ vendendis mercibus idoneæ tum in Piræeo, tum in vrbe parentur: simul id & ciuitati ornamento foret, & multi prouentus inde perciperentur. Videtur etiam mihi conducere, vt periculum fiat, num quemadmodum triremes publicas habet ciuitas, ita & onerarias naues publicas parare possit, vt eas acceptis fideiussoribus locet, velut alia quoque publica. Nam si hoc fieri posse videretur, maghus etiam hinc prouentus accederet. Præterea si argenti fodinæ instruerentur ita, vt debebant, existimarem ex E eis insignem pecuniæ vim præter fructus ceteros prouenturam. Lubet autem ignaris, quę potissimum vis atque commoditas earum sit, exponere; qua cognita, rectius etiam iniri a vobis ratio poterit, quo pacto sit eis vtendum. Ignotum autẽ nemini est, & veteres illas esse, & operas in eis fieri;

ac ne conatur quidem indicare quisquam, a quo tempore ceptę sint. Quum autē hoc modo iam ab antiquo argentifera terra fodiatur, & egeratur; velim consideretis, quantula pars sint eiecti hactenus acerui collium sponte nascentium, quiq; argentum occultant. Neq; locum illum argento abundantem deminui constat, sed amplius semper extendi. Quo etiam tempore maxima hominum in eis copia fuit, nemini vmquam defuit quod ageret: sed semper ea, quæ agenda erant, operarum numerum superabant. Et nunc quoque illorum, qui in metallis habent mancipia, nemo deminuere numerum mancipiorum cupit: sed plura potius, quantum potest, adquirit. Etenim quum pauci fodiunt & quærunt, etiam paucæ, vt equidem arbitror, opes reperiuntur: sin multi, multis partibus copiosior argenti materies prodit. Quo fit, vt hoc solo in opere, quod quidem sciam, nemo fabricas nouas instituentibus inuideat. Præterea qui agros possident, norunt omnes dicere, quot iumentorum iuga, quot operarij ad fundum colēdum satis sint: ac si plures, quam sufficiant, adhibeantur, hoc ipsum in damno ponunt. At in his eruendi argenti operibus omnes operariis egere dicūt. Nec enim heic idem accidit, quod in artificū ęrariorum copia, vbi quū facta ex ære opera vili venduntur, euerti fortunæ horum solent, & ferrariorum similiter: itemq; vbi magna frumēti viniq; copia prouenit, fructibus vili væneuntibus, agrorum culturæ sunt inutiles; adeo quidem, vt multi relicta soli cultione ad mercaturam, ad cauponariam, ad vsuras se cōuertant. Nimirum argenti materies quāto copiosior extiterit, & argenti plus fuerit, tanto plures ad illud opus se conferre solent. Etenim supellectili familiæ necessaria comparata, nō multum vlterius coemi solet: at argēti nemo adhuc tam multum habuit, vt nihil amplius requireret: sed si qui permulti nancti fuerint, quod redundat, defodiunt; quo quidē non minus delectantur, quam si eo vterentur. Quinetiam quum ciuitates secunda vtuntur fortuna, tum ciuibus maxime argento est opus. Viri enim in arma elegantia, & generosos equos, in ędes & structuras magnificas pecuniam impendere volūt: mulieres vero ad cultum sumtuosum, & mundum aureum animos adiiciunt. Rursus quum ciuitates caritate annonæ laborant,

A οὐδεὶς γοῦν οὐδὲ πεφεῦται λέγειν, ἀπὸ ποίου χρόνου ἐπεχειρήθη. οὕτω δὲ πάλαι ὀρυσσομένης τε καὶ ἐκφορευμένης τῆς ἀργυρίτιδος, κατανοήσατε τί μέρος οἱ ἐκβεβλημένοι σωροὶ τῶν αὐλωνῶν τε καὶ ἐπαργύρων λόφων. οὐδὲ μὴν ὁ ἀργυρώδης τόπος εἰς μῆκος συστελλόμενος, ἀλλ' ἀεὶ ὅπῃ πλῆθος ἐκτεινόμενος φανερός ἐστιν. ἐν ᾧ γε μὴν χρόνῳ οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐν αὐτοῖς, οὐδεὶς πώποτε ἔργου ἠπόρησεν, ἀλλ' ἀεὶ τὰ ἔργα τῶν

B ἐργαζομένων ἐφεῖλκεν. καὶ νῦν δὲ οἱ κεκτημένοι ἐν τοῖς μετάλλοις ἀνδράποδα, οὐδεὶς ἔτι πλήθους ἀφαιρεῖ, ἀλλ' ἀεὶ προσκτῶνται, ὁπόσα ἂν πλεῖστα δύνωνται. καὶ γὰρ δὴ ὅταν μὲν ὀλίγοι ὀρύττωσι καὶ ζητῶσιν, ὀλίγα, οἶμαι, καὶ τὰ χρήματα εὑρίσκεται· ὅταν δὲ πολλοί, πολλαπλασία ἡ ἀργυρῖτις ἀναφαίνεται. ὥστε ἐν μόνῳ τούτῳ † ᾧ ἐγὼ οἶδα ἔργων οὐδὲ φθονεῖ οὐ ὧν ἐγὼ οἶδα δεῖς τοῖς ὀρυσσομένοις. ἔπειτ' οἱ μὲν ἀργεῖς κεκτημένοι πρίν τε ἔχειν ἂν εἰπεῖν, ὁπόσα ζεύγη ἀρκεῖ εἰς τὸ χωρίον, καὶ ὁπόσοι ἐργάται· ἐὰν δὲ

C ὅτι πλέον τῷ ἰχθῦσιν ἐμβάλλῃ τις, ζημίαν λογίζονται. ἐν δὲ τοῖς ἀργυρείοις ἔργοις πρίν τε φασὶν εἰδέναι ἐργατῶν. καὶ γὰρ οὐδὲ ὥσπερ ὅταν [οἱ] πολλοὶ χαλκοτύποι γένωνται, ἀξίων γιγνομένων τῶν χαλκευτικῶν ἔργων, καταλύονται οἱ χαλκοτύποι, καὶ οἱ σιδηρῆς γε ὡσαύτως· καὶ ὅταν γε πολὺς σῖτος καὶ οἶνος γένηται, ἀξίων ὄντων τῶν καρπῶν, ἀλεσιτελὴς αἱ γεωργίαι γίγνονται· ὥσθ' οἱ πολλοὶ ἀφιέμενοι τοῦ

D τιλῶ γοῦν ἐργάζεσθαι, ἐπ' ἐμπορείας, καὶ καπηλείας, καὶ ἐκσμοὺς τρέπονται. ἀργυρεῖτις δὲ ὅσῳ ἂν πλείων φαίνηται, καὶ ἀργύριον πλῆθος γίγνηται, τοσούτῳ πλείονες ὅπῃ ὁ ἔρως τοῦτο ἔρχονται. καὶ γὰρ δὴ ἔπιπλα μὲν ἐπίδοσιν ἱκανά τις κτήσηται τῇ οἰκίᾳ, οὐ μᾶλλα ἐπιποθοῦσιν· ἀργύριον δὲ οὐδεὶς πω οὕτω πολὺ ἐκτήσατο, ὥστε μὴ ἔπιποθεῖν· ἀλλ' ἤν τινα γένηται πλουτεῖν, ὁ πλεῖστον κατορύττοντες, οὐδὲν ἧττον ἥδονται ἢ χρώμενοι αὐτῷ. καὶ μὴν ὅταν γε δὴ πρᾴττωσιν αἱ πόλεις, ἰσχυρῶς οἱ ἄνθρωποι ἀργυρείου δέονται. οἱ μὲν γὰρ ἄνδρες ἀμφὶ ὅπλα τε καλὰ, καὶ ἵππους ἀγαθοὺς τε, καὶ οἰκίας, καὶ κατασκευὰς μεγαλοπρεπεῖς βούλονται δαπανᾶν, αἱ δὲ γυναῖκες εἰς ἐσθῆτα πολυτελῆ, καὶ χρυσοῦν κόσμον τρέπονται. ὅταν τε αὖ νοσήσωσι πόλεις ἢ ἀφορίαις καρπῶν, ἢ πολέ-

πολέμῳ, ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἀργοῦ τῆς γῆς γιγνομένης, καὶ εἰς ἐπιτήδεια, καὶ εἰς ἐπικούρους νομίσματος δέονται. εἰ δέ τις φήσειε καὶ χρυσίον μηδὲν ἧσσον χρήσιμον εἶναι ἢ ἀργύριον, οὔτο μὲν οὐκ ἀντιλέγω· ἐκεῖνο μέντοι οἶδα, ὅτι καὶ χρυσίον ὅταν πολὺ παραφαίνῃ, αὐτὸ μὲν ἀτιμότερον γίγνεται, τὸ δὲ ἀργύριον τιμιώτερον ποιεῖ. ταῦτα μὲν οὖν ἐδήλωσα τούτου ἕνεκα, ὅπως θαρσοῦντες μὲν ὁτιπλείστους ἀνθρώπους ἐπὶ τὰ ἀργυρεῖα ἄγωμεν, θαρσοῦντες δὲ κατασκευαζώμεθα ἐν αὐτοῖς, ὡς οὔτε ἐπιλείψουσης ποτὲ ἀργυρίτιδος, οὔτε τοῦ ἀργυρίου ἀτίμου ποτὲ ἐσομένου. δοκεῖ δέ μοι καὶ ἡ πόλις προτέρα ἐμοῦ ταῦτα ἐγνωκέναι. παρέχει γοῦν ἐπὶ ἰσοτελείᾳ καὶ τῶν ξένων † τῶν βουλομένων ἐργάζεσθαι ἐν τοῖς μετάλλοις. ἵνα δὲ καὶ σαφέστερον περὶ τῆς τροφῆς εἴπω, νῦν διηγήσομαι ὡς κατασκευασθέντα τὰ ἀργυρεῖα ὠφελιμώτατ' ἂν εἴη τῇ πόλει. ἀπ' αὐτῶν μὲν οὖν ἔγωγε ἀφ' ὧν μέλλω λέγειν, οὐδέν τι ἀξιῶ θαυμάζεσθαι, ὡς δυσεύρετόν τι ἐξευρηκώς. τὰ μὲν γὰρ ὧν λέξω, καὶ νῦν ἔτι πάντες ὁρῶμεν, τὰ δὲ παροιχόμενα † πραγμάτων κατὰ ταῦτα ἂν ἀκούοιμεν. τῆς μέντοι πόλεως πάνυ ἄξιον θαυμάσαι, τὸ αἰσθανομένην πολλοὺς πλουτιζομένους ἐξ αὑτῆς ἰδιώτας, μὴ μιμεῖσθαι τούτους. πάλαι μὲν γὰρ δήπου οἷς μεμέληκεν ἀκηκόαμεν, ὅτι Νικίας ποτὲ ὁ Νικηράτου ἐκτήσατο ἐν τοῖς ἀργυρείοις χιλίους ἀνθρώπους, οὓς ἐκεῖνος Σωσίᾳ τῷ θρᾳκὶ ἐξεμίσθωσεν, ἐφ' ᾧ ὀβολὸν μὲν ἀτελῆ ἑκάστου τῆς ἡμέρας ἀποδιδόναι, τὸν δ' ἀριθμὸν ἴσως ἀεὶ † παρεῖχεν. ἐγένετο δὲ καὶ Ἱππονίκῳ ἑξακόσια ἀνδράποδα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον ἐκδεδομένα, ἃ προσέφερε μνᾶν ἀτελῆ τῆς ἡμέρας· Φιλημονίδῃ δὲ τριακόσια † ἡμιμναῖα, ἄλλοις δέ γε, ὡς οἴομαι δύναμις ἑκάστοις ὑπῆρχεν. ἀτὰρ τί τὰ παλαιὰ δεῖ λέγειν; καὶ γὰρ νῦν πολλοί εἰσιν ἐν τοῖς ἀργυρείοις ἄνθρωποι οὕτως ἐκδεδομένοι. παραινομένων γε μὴν ὧν λέγω, οὔτ' ἂν μόνον καινὸν γένοιτ', εἰ ὥσπερ οἱ ἰδιῶται κτησάμενοι ἀνδράποδα, πρόσοδον ἀένναον κατεσκευασμένοι εἰσὶν, οὕτω καὶ ἡ πόλις κτῷτο † δημοσίᾳ ἀνδράποδα, ἕως γίγνοιτο τρία ἑκάστῳ ἀθηναίων. εἰ δὲ δυνατὰ λέγομεν, καθ' ἓν ἕκαστον αὐτῶν σκοπῶν ὁ βουλόμενος κρινέτω. οὐκοῦν τιμὴν μὲν ἀνθρώπων εὔδηλον ὅτι μᾶλλον ἂν τὸ δημόσιον δύναιτο, ἢ οἱ ἰδιῶται παρασκευάσασθαι.

τῷ βουλομένῳ

τῆς πραγμάτων κατὰ ταῦτα

παρέχειν.

ἡμιμναῖον,

δημόσια

A aut bello ingruente, quia terra nullo cultu adhibito otiosa est, tum ad commeatum comparandum, tum ad auxiliares copias nummos requirunt. Quod si quis dixerit, aurum nihilo esse minus vtile, quam argentum; huic nō magnopere repugnabo. Illud tamen scio, quod etiam aurum, si magna eius esse copia videatur, minoris esse soleat æstimationis, & argentum reddat pretiosius. Atque hæc a me idcirco explicata sunt, vt fidenter quamplurimos homines in argenti fodinas mittamus, atque illic substruamus haud dubitanter; quum neque argentifera terra defectura, neque futurum sit, vt argentum vllo vmquam tempore vilescat. Videtur autem mihi ciuitas ipsa hæc ante me perspexisse. Nam peregrinis etiam, si qui velint, excolendi metalla potestatem facit, æquali pensione. Vt autem etiam apertius de adquirendo victu loquar, nunc exponam, qua ratione instauratæ argēti fodinæ ciuitati possint esse vtilissimæ. Nec ex iis, quæ dicturus sum, vllam quæro mei admirationem, quasi aliquid difficile repertu inuenerim. Nā quæ dicturus sum, partim etiam nunc omnes cernimus, partim vero eadem ratione se habere præterita, licet audiendo cognoscere. Illud admodum admiratione dignum est, quod quum sentiat ciuitas multos priuatos ex se locupletatos esse, tales non imitetur. Iampridem enim de iis, quibus ea res curæ fuit, audiuimus; Niciam Nicerati filium in argentifodinis mille homines habuisse, quos Sosiæ Thraci locarit, qui vltra impensas obulum pro singulis cottidie persolueret, numerumque mancipiorum hunc semper integrum ac parem exhiberet. Fuerunt & Hipponico sexcenta mancipia eodem isto modo elocata, quæ cottidie minam ferebant vltra impensas: & Philemonidi mancipia trecenta minæ semissem, & aliis, vt cuique facultates suppetebant. Sed quid necesse est vetera commemorare? quum & hoc tempore multi sint homines in argenti fodinis ista ratione locati? Et hæc quidem, quæ a me dicuntur, si peragantur; illud tantum noui fiat, vt quemadmodum priuati comparatis mancipiis prouentum sibi perennem adquisiuerunt; ita coemat & ipsa ciuitas mancipia publica, donec vnicuique Atheniensium tria contigerint. An hæc autē, quæ dicimus, fieri possint; secū de singulis cogitās, qui volet, iudicet. Hoc quidē plane perspicuum est, posse fiscū facilius, quam priuatos, pretiū mancipiorū cogere.

Athenæg. 6. p. 137, 4.

Senatui quidem certe facile est, per præconem edicere, vt qui volet, adducat sua mancipia; atq; ita quæ oblata fuerint, pretio redimere. Posteaquam autem coemta fuerint, quid causſæ sit, cur aliquis minus velit a republica conducere, quam a priuato, quum iisdem condicionibus obtenturus sit? Conducunt enim a republica lucos, sacra, domos; & ab eadem vectigalia redimũt. Vt autem redemtæ res saluæ sint, licet fisco fideiussores a conductoribus accipere, quemadmodum etiam ab iis, qui vectigalia redimunt. Immo vero facilius est emtori vectigalis fraudare, quam conductori mãcipiorum. Nam quo pacto deprehendi ab aliquo possit argẽtum publicum auerti, quũ sit huic simile priuatum? Mancipia vero signo publico notata, si pœna constituta sit & vendenti & exportanti, quomodo subduci furto possint? Atq; hactenus ciuitatem & comparare huiusmodi homines, & conseruare posse paruit. Si quis rursus cogitet, existentibus multis operariis, exstituros etiam multos, qui mancipia pro mercede conducere velint: is in hac cogitatione futurum confidat, vt multi iam a mancipiis instructi, alias insuper operas publicas conducant. Habent enim magnas opes argentariæ, & in ipsis operibus multi senescunt, & multi quoque alij tum Athenienses, tum peregrini, corpore quidem illi nec velint, nec possint opus facere; sed animi tamen adhibita cura, libenter necessaria sibi adquisiuerint. Itaque si primum cogantur mille ducenta mancipia, coniici potest, intra quinq; annos, aut sex, de hoc ipso prouentu ciuitatem non pauciora sex millibus habituram. Iam ex hoc numero, si obolum vnusquisque diebus singulis immunem adferat, sexaginta talentorũ prouentus annuus erit. Ex iis autem si viginti talenta in alia mancipia impendantur, reliqua quadraginta, prout res postulabit, in alium aliquem vsum conferre ciuitati licebit. Quumque numerus ad decem millia excreuerit, iam centum talentorum prouentus existet. Verum longe plus aceeptúram rempublicam, testes mihi esse possunt, si qui sunt adhuc, qui meminere, quantum vectigal ex mancipiis ciuitas ante captam ab hoste Deceleam perceperit. Illud quoque testimonio est, quod quum innumerabiles omni tempore in argenti fodinis opus fecerint, nihil hæ tamen ab illis hoc tempore differant, quarum mentionem maiores nostri

A τῇ γε μὴν βουλῇ ῥᾴδιον καὶ κηρύξαι, ἄγειν τ᾽ βουλόμενον ἀνδράποδα, καὶ τὰ πραθέντα πρίασθαι. ἐπειδὴ δ᾽ ὠνηθῇ, τί ἂν ἧττον μισθοῖτό τις παρὰ τοῦ δημοσίου, ἢ παρὰ τοῦ ἰδιώτου, ὅπου τοῖς αὐτοῖς μέλλων ἔξειν; μισθοῦται γοῦν καὶ τεμένη, καὶ ἱερά, καὶ οἰκίας, καὶ τέλη ὠνεῖται παρὰ τῆς πόλεως. ὅπως γε μὴν τὰ ὠνηθέντα σώζηται, τῷ δημοσίῳ ὅστις λαμβάνει ἔγγυας παρὰ τῶν μισθουμένων, ὥσπερ καὶ παρὰ τῶν ὠνουμένων τὰ τέλη. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἀδικῆσαί γε ῥᾷον τῷ τέλους πριαμένῳ, ἢ τῷ ἀνδράποδα μισθουμένῳ. Ἀργύριον μὲν γὰρ πῶς καὶ φωράσειέν τις ἂν τὸ δημόσιον ἐξαγόμενον, ὁμοίου τοῦ ἰδίου ὄντος αὐτῷ; ἀνδράποδα δ᾽ σεσημασμένα τῷ δημοσίῳ σημάτῳ, καὶ παρεσκευασμένης ζημίας τῷ τε πωλοῦντι καὶ τῷ ἐξάγοντι, πῶς ἄν τις ταῦτα κλέψειεν; ἀκοῦσαι μὲν γὰρ τοῦτο δυνατὸν φανερῶς τῇ πόλει εἴ τε ἀνθρώποις καὶ κτήσασθαι καὶ φυλάξαι. εἰ δέ τις αὖ τοῦτ᾽ ἐνθυμεῖται, ὡς ἐπιδὴ πολλοὶ ἐργάται γίγνονται, πολλοὶ φανοῦνται καὶ οἱ μισθοσόμενοι, σκεῖνο καταμανθανέτω, ὅτι πολλοὶ μὲν τὰ λεσκλασμένων παρεσμισθώσουσι τοῖς δημόσιοις. πολλὰ γάρ ἐστι τὰ ὑπάρχοντα, πολλοὶ δ᾽ εἰσὶ καὶ αὐτῶν τὰ οἰκοῖς ἔργοις γηράσκοντων, πολλοὶ δ᾽ καὶ ξένοι ἀνθρωποί τε καὶ ξένοι, οἳ σώματι μὲν οὔτε βάλλοιντ᾽ ἄν, οὔτε δύναιντ᾽ ἂν ἐργάζεσθαι, τῇ δ᾽ γνώμῃ ὁπότερα μάθοιεν ἥδεως ἂν τὰ ὁπωσοῦν ποιοῖντο. ὧν γε μήτοι τὸ παρὸν συχὶ διακόσια καὶ χίλια ἀνδράποδα, εἰκὸς ἦν ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς παρόδου ἐν ἔτεσι πέντε ἢ ἓξ μὴ μείον αὐτῇ ἑξακισχιλίων γίγνεσθαι. ἀπὸ γε μὴν τούτου τοῦ ἀριθμοῦ, ὧν ὀβολὸν ἕκαστος ἀτελῆ τῆς ἡμέρας φέρῃ, ἢ μὴ παρόδος ἑξήκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ. ἀπὸ δὲ τούτων ὧν εἰς ἄλλα ἀνδράποδα πόρους εἶναι, οἷς τὰ σαρεσκόντα ἤδη ὀξέσθαι τῇ πόλει χρῆναι εἰς ἄλλ᾽ ὅ,τι ἂν δέῃ. ὅταν δέ γε μύρια ἀναπληρωθῇ, ἑκατὸν τάλαντα ἡ πάροδος ἔσται. ὅτι δὲ δέξεται πολλαπλάσια τούτων, μαρτυρήσαιεν ἂν μοι εἴ τινες ἔτι εἰσὶ τῶν μεμνημένων, ὅσον ὁ τέλος ἔλεγε τῶν ἀνδραπόδων πρὸ τοῦ ἐν δεκελείᾳ. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τόδε, ὅτι ἐργασμένων ἀνθρώπων ἐν τοῖς ἀργυρείοις ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ ἀναριθμήτων, ὅμως οὐδὲν ἧττον φέρει τὰ ἀργύρεια, ἢ ἃ οἱ πρόσθιοι ἡμῶν ὄντα ἐμνημό-

ἐνίας

εὑρεῖν, τὸ αὐτοῦ

πολλοὶ

νευον

ἕευον αὐτά. καὶ τὰ νῦν δὲ γιγνόμενα πάντα μάρ-
τυρά. ὅτι οὐκ ἂν πολὺ πλείω ἀνδράποδα ἐκά-
λλυοιτο, ἢ ὅσων αἱ τὰ ἔργα δεῖται. οὔτε γὰρ βά-
θους πέρας, οὔτε † τὸ τόπονομον οἱ ὀρύσσοντες τὸ τόπου μὲν οὐδὲν ἧττον ἔξεστι
εἰσιοῦσι. καὶ μὴν καινοτομεῖν γε * σοφὸν νῦν, ἢ πρότερον. οὐ τοίνυν οὐδὲ εἰπεῖν ἂν
ἔχοι εἰδὼς σοφὸς, πότερον ἐν τοῖς κατατε-
τμημένοις πλείων ἀργυρῖτις, ἢ ἐν τοῖς ἀτ-
μήτοις ὄρεσί. τί δῆτα, φαίη ἄν τις, οὐ καὶ νῦν,
ὥσπερ ἔμπροσθεν, πολλοὶ καινοτομοῦσιν; ὅτι
πενέστεροί μὲν εἰσιν οἱ περὶ τὰ μέταλλα. νεωστὶ Β
γὰρ πάλιν καθασκευάζονται. κίνδυνος δὲ
μέγας ἐν καινοτομοῦντι. ὁ μὲν γὰρ εὑρὼν ἀγα-
θὴν ἐργασίαν, πλούσιος γίγνεται· ὁ δὲ μὴ εὑ-
ρὼν, πάντα ἀπόλλυσιν, ὅσα ἂν δαπανήσῃ. εἰς
τοῦτον οὖν τὸν κίνδυνον οὐ μάλα πως ἐθέλου-
σιν οἱ νῦν ἰέναι. ἐγὼ μέντοι ἔχειν μοι δοκῶ καὶ
περὶ τούτου συμβουλεύσαι, ὡς ἂν ἀσφαλέ-
στατα καινοτομοῖτο. εἰσὶ μὲν γὰρ δήπου Ἀθη-
ναίων δέκα φυλαί. εἰ δὲ ἡ πόλις δοίη ἑκάστῃ
αὐτῶν ἴσα ἀνδράποδα, αἳ ἂν ἐθέλωσι μίαν C
τὴν τύχην καινοτομεῖν, οὕτως ἂν, εἰ μία εὕ-
ροι, πάσαις ἂν λυσιτελὲς ἀποδείξειεν. εἰ δὲ δύο,
δὴ ἔοικεν ἢ τρεῖς, ἢ τέτταρες, ἢ αἱ ἡμίσειαι εὕροιεν, † δηλονότι λυσιτελέστερα ἂν τὰ ἔργα ταῦτα γί-
γνοιτο. τό γε μὴν πάσας ἀποτυχεῖν σφόδρα τῶν παρελπιζομένων ἐοικός. οἷόν τε † δὴ οὕτως ἔστι.
καὶ ἰδιώτας συνιόντας μὲν καὶ κοινουμένους τὴν
τύχην ἀσφαλέστερον κινδυνεύειν. μηδὲν μὲν-
τοι τοῦτο † φοβεῖσθαι, ὡς ἡ μὲν δημόσιον οὕτω φοβεῖσθε,
καθασκευαζόμενον ταῖς ἰδιώ- D
ταις, ἢ οἱ ἰδιῶται τὸ δημόσιον· ἀλλ' ὥσπερ σύμ-
μαχοι ὅσῳ ἂν πλείους συνιῶσιν ἰσχυρότερον
ἀλλήλοις ποιοῦσιν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἀργυ-
ρείοις ὅσῳ περ ἂν πλείους ἐργάζωνται, τό-
σῳ πλέον τἀγαθὰ εὑρήσουσί τε καὶ φορήσου-
σι. καὶ ἐμοὶ μὲν δὴ εἴρηται, ὡς ἂν ἥδιστα κα-
θασκευασθείσης τῆς πόλεως ἐκ μέσου ἂν πᾶσιν
ἀθλίοις ἔφυν ἀπὸ καινοτομεῖσθαι. εἰ δέ
τινες λογιζόμενοι παμπόλλης ἂν δεῖν ἀφορμῆς
εἰς ταῦτα πράγματα, οὐχ ἡγοῦνται ἐκ μικρᾶς ἂν πόλε- E
χρήματα εἰσενεχθῆναι, μηδὲ οὕτως ἀθυμούν-
των. οὐ γὰρ οὕτως ἔχει, ὡς ἀνάγκη ἅμα πάντα
ταῦτα γίγνεσθαι, ἢ μηδὲν ὄφελος αὐτῶν εἶναι·
ἀλλ' ὁπόσα ἂν ἢ οἰκοδομηθῇ, ἢ ναυπηγηθῇ, ἢ ἀν-
δράποδα ὠνηθῇ, εὐθὺς ταῦτα ἐν ὀφελείᾳ ἔσται.

A fecerunt. Et ea quidem, quæ nunc fiunt, omnia teſtantur; numquam plura mancipia illic eſſe poſſe, quam ipſa requirant opera. Nec enim illi, qui fodiunt, vel profunditatis, vel cuniculorum finem inueniunt. Atqui licet hoc tempore nihilo minus nouum opus facere, quam prius. Neq; quiſquam certo ſe ſcire poſſit dicere, num in locis hactenus exciſis plus argenteæ materiei ſit, an necdum apertis. Cur igitur, dicat aliquis, non nunc etiam, ſicut antea, multi nouum opus faciunt? Quia pauperiores ſunt, qui res metallicas faciunt, non ita pridem inſtaurari ceptas. Operis etiam B noui adgreſſio periculoſa eſt. Nam qui fructuoſum opus excolendum inuenit, copioſus & dies efficitur: qui vero non inuenit, ei ſumtus impenſi pereunt. Itaque periculum illud non admodum adire huius ætatis homines volunt. Mihi tamen habere videor quod dem cõſilium in hoc quoque negotio, quomodo noui operis inſtituendi ratio tutiſſima eſſe poſſit. Athenis enim decem ſunt tribus, quarum cuique ſi ciuitas parem mancipiorum numerũ concederet; ipſæ vero fortunam communem C experiundo, nouum opus adgrederentur: ita fieret, vt inuentũ ab vna quidpiam, vniuerſis vtilitatem exhiberet. Sin duæ, aut tres, aut quatuor, aut etiam dimidia pars tribuum inueniret, hauddubie maiores ex eiuſmodi operibus vtilitates caperentur. Omnes enim ſpe ſua fruſtrari, præteritorum exemplo caret. Poſſent etiam priuati eadem ratione ſe coniungendo & conſociando, fortunam tutius periclitari. Neq; vero metuendum eſt, ne vel fiſcus priua- D tos his ſtructuris lædat, vel priuati fiſcum: ſed vt armorum ac belli ſocij, quo plures coniuncti fuerint, hoc ſe mutuo firmiores reddunt; ſic in argentifodinis quo plures erunt, qui faciant opus, eo plus bonorum & reperient & reportabunt. Expoſitum, qua ratione conſtituta republica, vniuerſis Atheniẽſibus de publico ad victum neceſſaria ſuppeditari poſſe arbitrer. Quod ſi qui ſunt, qui exiſtiment, ad hæc conficienda permagnis impenſis opus eſſe, nec vmquam ſatis magnam pecuniam conferri poſſe; ne ſic quidem animum deſpondere debent. Non enim ita comparata res eſt, vt aut ſimul omnia fieri, aut ex eis vtilitatem nullam capi neceſſe ſit; ſed vbi quæque primum ædificata fuerint, vel domus, vel naues, vel emta fuerint mãcipia, ſtatim hæc vtilitatem adlatura ſunt.

Quinetiam vel ob hanc cauſſam vtilius erit hæc particulatim, quam ſimul omnia fieri. Nam ſi ſubito ædificemus multi, maiori cum ſumtu, & peius abſoluemus, quã ſi res particulatim fiat. Mancipiorum autem permagnum quærentes numerum, & deteriora, & carius emere cogemur. Sin vero pro ratione facultatum rem conficiemus, quę erunt recte inſtituta, rurſus imitari licebit: ſin autem in aliquo peccatum fuerit, ab eo abſtinebimus. Præterea ſi omnia ſimul fierent, paranda quoq; nobis eſſet omnium copia. Sin alia perficiantur, alia differantur; adquiſitus iam ante prouentus neceſſaria ſuppeditabit. Illud fortaſſe videri poſſit ſummopere metuẽdum, ne, ſi ciuitas valde multa mancipia compararit, etiam opera nimis magna copia onerentur. Verum hoc quoque metu liberati erimus, ſi non plures, quam ipſa requirunt opera, ſingulis annis immittemus. Ita mihi quidem videtur in his rebus eam ſequi rationem optimum eſſe, quæ ſit facillima. Quod ſi rurſus exiſtimatis ob tributa, hoc bello exacta, ne tantulum quidem poſſe cõtribui: ſane quantum ante factam pacem vectigalia reddebant, tãtum in adminiſtratione reipublicæ anno proximo impendite: quæ vero amplius illa reddent tum propterea, quia pax eſt, tum quia inquilinorum & mercatorum ratio habebitur, ac pluribus huc confluentibus & importabuntur, & exportabuntur plurima, & ad portum mercatus erunt frequentiores; hæc inquam recipientes, vt quammaximi ſint prouentus, efficere debetis. At ſi quis eſt, qui vereatur; ne ſi bellum ingruat, hoc ſit inane inſtitutum: is cogitare debebit, ſiquidem hæc efficiantur, bellum fore formidoloſius hoſtibus ipſis, qui inferent, quam ciuitati noſtræ. Quid enim ad belli vſum hominum multitudine vtilius? Nimirum hi multis reipublicæ nauibus explendis idonei fuerint, multi terra graues hoſtibus eſſe pro republica poſſint, modo quis eorum curam ſuſcipiat. Mea quoque fert ratio, belli etiam tempore fieri poſſe, vt argentifodinæ non deſerantur; præſertim quum nõ procul a metallis ſitis ad mare, quod meridiem verſus extenditur, vna ſit munitio in † Anaphauſto, altera vero in Thorico, verſus mare aquilonale: quorum locorum alter ab altero ſtadiis circiter LX diſtat. Si igitur interhęc duo tertiũ aliquod caſtellũ in editiſſimo ſaltus loco excitetur,

† Anaphyſto. recte.

A Ἀλλὰ μὴν καὶ τῇ γε συμφορώτερον ἂν εἴη μέρος, ἢ ἅμα πάντα πράττεσθαι. οἰκοδομοῦντές τε γὰρ ἀθρόοι, πολυτελέστερον ἂν εἴη † κάλλιον, ἢ κατὰ μέρος ἀποτελοῦεν. ἀνδράποδα δὲ παμπληθῆ ζητοῦντες ἀναγκαζοίμεθ' ἂν καὶ χείρω καὶ τιμιώτερα ὠνεῖσθαι. κατά γε μὴν τὸ δυνατὸν προμήνυσις, τὰ μὲν καλῶς γιγνόμενα καὶ αὖθις ἂν * ἡμῖν οἰόμεθα· εἰ δέ τι ἁμαρτηθείη, μιμοίμεθα † ἀπεχοίμεθα ἂν αὐτοῦ. ἔτι δ', πάντων ἅμα γιγνομένων, ἡμᾶς ἂν ἅπαντα δέοι ἐμπιπλάναι· εἰ δὲ τὰ μὲν προμήνυτο, τὰ δὲ μέλλοι, ἢ ὑπάρξαι προσόδου ὀπτιτήδειον συλλογίζοι ἄν. ὃ δὴ ἴσως φοβερώτατον δοκεῖ πᾶσιν εἶναι, μή, εἰ ἄγαν πολλὰ κτήσαιτο ἡ πόλις ἀνδράποδα, ὑπερπεμφθῇ ἂν τὰ ἔργα. καὶ τούτου τοῦ φόβου ἀπηλλαγμένοι εἶμεν, εἰ μὴ πλείονας ἀνθρώπους, ἢ ὅσοις αὐτὰ τὰ ἔργα προσήκοι, κατ' ἐνιαυτὸν ἐμβάλοιμεν. οὕτως ἔμοιγε δοκεῖ ῥᾴστη προφύλαξις εἶναι· τούτου γὰρ ἄμεινον εἶναι οὐδέν. εἰ δ' αὖ διὰ τὰς ἐν τῷ νῦν πολέμῳ γεγενημένας εἰς φορὰς νομίζετ' ἂν μηδ' ὁπωσοῦν δύνασθαι εἰσενεγκεῖν, ὑμεῖς δὲ ὅσα μὲν τῆς εἰρήνης χρήματα † ἀνεῖσκε τὰ τέλη, ἀπὸ τούτων καὶ ὃ ὄπιον ἔτος διῳκήσατε τὴν πόλιν, ὅσα δ' ἂν ἐφοδεύσκῃ διὰ τὸ εἰρήνην τε εἶναι καὶ διὰ τὸ ἀκεραιοῦσθαι μετοίκοις καὶ ἐμπορίοις, καὶ διὰ τὸ πλόνων σωματεμπόρων ἂν ἀνθρώπων πλείω εἰσάγεσθαι καὶ ἐξάγεσθαι, καὶ διὰ τὸ ἐν λιμέσι καὶ ταῖς ἀγοραῖς αὐξάνεσθαι, ταῦτα λαμβάνοντες † καταβυθίσασθαι, ὡς ἂν πλῆσαι πρόσοδοι γίγνοιντο. εἰ δέ τινες αὖ φοβοῦνται, μὴ ματαία ἂν γένοιτο αὕτη ἡ καταβυθίσις, εἰ πόλεμος ἐγερθείη, ἐννοησάτω ὅτι τῶν γιγνομένων πολὺ φοβερώτερος ὁ πόλεμος τοῖς ὑπαφέρουσιν, ἢ τῇ πόλει. τί γὰρ δὴ εἰς πόλεμον κτῆμα χρησιμώτερον ἀνθρώπων; πολλὰς μὲν γὰρ ναῦς πληροῦν ἱκανοί ἂν † εἶεν ἂν δὴ δημόσια, πολλοὶ δ' ἂν καὶ πεζοὶ δημόσια δυνάμενοι ἂν βαρῆσαι τοῖς πολεμίοις, εἴπερ αὖ δεσπόται. λογίζομαι δ' ἔγωγε καὶ πολέμου γνώμονος οἷόν τ' ἐστὶν μὴ ἐκλείπεσθαι τὰ ἀργύρεια. ἔστι μὲν γὰρ δή που καὶ τὰ μέταλλα ἐν τῇ πρὸς μεσημβρίαν θαλάττῃ τεῖχος ἐν † Ἀναφλύστῳ, ἔστι δ' ἐν τῇ πρὸς ἄρκτον ἴσχος ἐν Θορικῷ, ἀπέχει δ' ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων ἀμφὶ τὰ ἑξήκοντα στάδια. εἰ οὖν καὶ ἐν μέσῳ τούτων γένοιτο ὅπου τῷ ὑψηλοτάτῳ βάσιν τείχους ἔρημα, σωθήσεται

† ἀνεῖσκε τὰ

† καταβυθίσασθαι, ὡς ἂν πλῆσαι προσόδους γίγνοιντο. εἰ δέ τινες αὖ φοβοῦνται, μὴ ματαία ἂν γένοιτο αὕτη ἡ καταβυθίσις, εἰ πόλεμος ἐγερθείη, ἐννοησάτω ὅτι τῶν γιγνομένων πολὺ φοβερώτερος ὁ πόλεμος τοῖς ὑπαφέρουσιν, ἢ τῇ πόλει. τί γὰρ δὴ εἰς πόλεμον κτῆμα χρησιμώτερον ἀνθρώπων; πολλὰς μὲν γὰρ ναῦς πληροῦν ἱκανοί ἂν † εἶεν ἂν δὴ δημόσια, πολλοὶ δ' ἂν καὶ πεζοὶ δημόσια δυνάμενοι ἂν βαρῆσαι τοῖς πολεμίοις, εἴπερ αὖ δεσπόται. λογίζομαι δ' ἔγωγε καὶ πολέμου γνώμονος οἷόν τ' ἐστὶν μὴ ἐκλείπεσθαι τὰ ἀργύρεια. ἔστι μὲν γὰρ δή που καὶ τὰ μέταλλα ἐν τῇ πρὸς μεσημβρίαν θαλάττῃ τεῖχος ἐν † Ἀναφλύστῳ, ἔστι δ' ἐν τῇ πρὸς ἄρκτον ἴσχος ἐν Θορικῷ, ἀπέχει δ' ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων ἀμφὶ τὰ ἑξήκοντα στάδια. εἰ οὖν καὶ ἐν μέσῳ τούτων γένοιτο ὅπου τῷ ὑψηλοτάτῳ βάσιν τείχους ἔρημα, σωθήσεται

† καταβυθίσασθαι, ὡς ἂν πλῆσαι προσόδους γίγνοιντο. εἰ δέ τινες αὖ φοβοῦνται, μὴ ματαία ἂν γένοιτο αὕτη ἡ καταβυθίσις, εἰ πόλεμος ἐγερθείη, ἐννοησάτω ὅτι τῶν γιγνομένων πολὺ φοβερώτερος ὁ πόλεμος τοῖς ὑπαφέρουσιν, ἢ τῇ πόλει. τί γὰρ δὴ εἰς πόλεμον κτῆμα χρησιμώτερον ἀνθρώπων; πολλὰς μὲν γὰρ ναῦς πληροῦν ἱκανοί ἂν † εἶεν ἂν δὴ δημόσια, πολλοὶ δ' ἂν καὶ πεζοὶ δημόσια δυνάμενοι ἂν βαρῆσαι τοῖς πολεμίοις, εἴπερ αὖ δεσπόται. λογίζομαι δ' ἔγωγε καὶ πολέμου γνώμονος οἷόν τ' ἐστὶν μὴ ἐκλείπεσθαι τὰ ἀργύρεια. ἔστι μὲν γὰρ δή που καὶ τὰ μέταλλα ἐν τῇ πρὸς μεσημβρίαν θαλάττῃ τεῖχος ἐν † Ἀναφλύστῳ, ἔστι δ' ἐν τῇ πρὸς ἄρκτον ἴσχος ἐν Θορικῷ, ἀπέχει δ' ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων ἀμφὶ τὰ ἑξήκοντα στάδια. εἰ οὖν καὶ ἐν μέσῳ τούτων γένοιτο ὅπου τῷ ὑψηλοτάτῳ βάσιν τείχους ἔρημα, σωθήσεται

† καταβυθίσασθαι, ὡς ἂν πλῆσαι προσόδους γίγνοιντο. εἰ δέ τινες αὖ φοβοῦνται, μὴ ματαία ἂν γένοιτο αὕτη ἡ καταβυθίσις, εἰ πόλεμος ἐγερθείη, ἐννοησάτω ὅτι τῶν γιγνομένων πολὺ φοβερώτερος ὁ πόλεμος τοῖς ὑπαφέρουσιν, ἢ τῇ πόλει. τί γὰρ δὴ εἰς πόλεμον κτῆμα χρησιμώτερον ἀνθρώπων; πολλὰς μὲν γὰρ ναῦς πληροῦν ἱκανοί ἂν † εἶεν ἂν δὴ δημόσια, πολλοὶ δ' ἂν καὶ πεζοὶ δημόσια δυνάμενοι ἂν βαρῆσαι τοῖς πολεμίοις, εἴπερ αὖ δεσπόται. λογίζομαι δ' ἔγωγε καὶ πολέμου γνώμονος οἷόν τ' ἐστὶν μὴ ἐκλείπεσθαι τὰ ἀργύρεια. ἔστι μὲν γὰρ δή που καὶ τὰ μέταλλα ἐν τῇ πρὸς μεσημβρίαν θαλάττῃ τεῖχος ἐν † Ἀναφλύστῳ, ἔστι δ' ἐν τῇ πρὸς ἄρκτον ἴσχος ἐν Θορικῷ, ἀπέχει δ' ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων ἀμφὶ τὰ ἑξήκοντα στάδια. εἰ οὖν καὶ ἐν μέσῳ τούτων γένοιτο ὅπου τῷ ὑψηλοτάτῳ βάσιν τείχους ἔρημα, σωθήσεται

† καταβυθίσασθαι, ὡς ἂν πλῆσαι προσόδους γίγνοιντο. εἰ δέ τινες αὖ φοβοῦνται, μὴ ματαία ἂν γένοιτο αὕτη ἡ καταβυθίσις, εἰ πόλεμος ἐγερθείη, ἐννοησάτω ὅτι τῶν γιγνομένων πολὺ φοβερώτερος ὁ πόλεμος τοῖς ὑπαφέρουσιν, ἢ τῇ πόλει. τί γὰρ δὴ εἰς πόλεμον κτῆμα χρησιμώτερον ἀνθρώπων; πολλὰς μὲν γὰρ ναῦς πληροῦν ἱκανοί ἂν † εἶεν ἂν δὴ δημόσια, πολλοὶ δ' ἂν καὶ πεζοὶ δημόσια δυνάμενοι ἂν βαρῆσαι τοῖς πολεμίοις, εἴπερ αὖ δεσπόται. λογίζομαι δ' ἔγωγε καὶ πολέμου γνώμονος οἷόν τ' ἐστὶν μὴ ἐκλείπεσθαι τὰ ἀργύρεια. ἔστι μὲν γὰρ δή που καὶ τὰ μέταλλα ἐν τῇ πρὸς μεσημβρίαν θαλάττῃ τεῖχος ἐν † Ἀναφλύστῳ, ἔστι δ' ἐν τῇ πρὸς ἄρκτον ἴσχος ἐν Θορικῷ, ἀπέχει δ' ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων ἀμφὶ τὰ ἑξήκοντα στάδια. εἰ οὖν καὶ ἐν μέσῳ τούτων γένοιτο ὅπου τῷ ὑψηλοτάτῳ βάσιν τείχους ἔρημα, σωθήσεται

σωπήσειτ' αὖ τὰ ἔργα εἰς ἓν ἐξ ἁπάντων τῶν τειχῶν, καὶ εἴτι αὖ θάνοιτο πολεμικὸν, βραχὺ αὖ εἴη ἑκάστῳ εἰς ὃ ἀσφαλὲς ἀποχωρῆσαι. εἰ δὲ καὶ ἔλθοιεν πλείοις πολέμιοι, δηλονότι εἰ μὲν σῖτον ἢ οἶνον ἢ τοιοῦτόν τι ἔξω κεῖσθαι, ἀφέλοιντ' αὖ ταῦτα. ἀργυρείπιδος δὲ κρατήσαντες, τί αὖ μᾶλλον, ἢ λίθοις ἔχοιεν χρῆσθαι; πῶς δ' καὶ ὁρμήσαι πρὸς πολέμιοι τοὺς τὰ μέταλλα; ἀπέχει μὲν γὰρ δήπου τῶν ἀργυρείων ἐγγύτατα πόλις μέγαρα πολὺ πλῆθος τῶν πεντακοσίων σταδίων· ἀπέχει δ' ἢ μετὰ ταῦτα πλησιαίτατα Θῆβαι πολὺ πλῆθος τῶν ἑξακοσίων. ἐὰν οὖν πορεύωνται ἐντεῦθέν ποθεν ὅπῃ τὰ ἀργύρια, παρεῖναι αὐτοῖς δεήσει τὴν πόλιν· κἂν μὲν ὦσιν ὀλίγοι, εἰκὸς αὐτοῖς ἀπόλλυσθαι καὶ ὑπὸ ἱππέων καὶ ὑπὸ τοξοπόλων. πολλῇ γε μὲν δυνάμει πορεύεσθαι ἐξερημοῦσθαι τὰ ἑαυτῶν χαλεπόν. πολὺ γὰρ ἐγγύτερον αὖ εἴη ταῖς πόλεσιν αὐτῶν ὁ τῶν ἀνδραπόδων ἀγών, ἢ αὐτοὶ οἱ τοὺς τοῖς μετάλλοις ὄντες. εἰ δ' καὶ ἔλθοιεν, πῶς αὖ καὶ δυνάμενοι μένειν, μὴ ἔχοντες τὰ ὁπωσθήσα; ὁπωσοῦν γε μὲν μέρος μὲν κίνδυνος καὶ τοῖς μενοῦσι καὶ τοῖς ἰοῦσιν ἀγωνίζουσι, πάντες δ' ἀεὶ μενοῦντες πολιορκοῖντ' αὖ μᾶλλον, ἢ πολιορκοῖεν. ἅτε οὖν μόνον ἢ ἀπὸ τῶν ἀνδραπόδων εἰσφορὰ τῷ ἀφθονίῳ τῇ πόλει αὔξοι αὖ, ἀλλὰ πολυανθρωπίας τοῖς τὰ μέταλλα ἀθροιζομένης, καὶ ἀπ' ἀγορᾶς τῆς ἐκείνου αὖ, καὶ ἀπ' οἰκιῶν τοῖς τὰ ἀργύρια δημοσίων, καὶ ἀπὸ καμίνων, καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων τοῖσοδοι αὖ πολλαὶ γίγνοιντο. ἰσχυρὰ γὰρ καὶ αὕτη πολυανθρωπος γένοιτο πόλις, εἰ οὕτω κατασκευασθείη. καὶ οἵ γε χῶροι ὅδ' ἂν εἶεν μείονος ἄξιοι τοῖς κεκτημένοις ἐνταῦθα, ἢ τοῖς τοῖς τὸ ἄστυ. τοιαῦτα μὲν οὖν εἴρηκα, ξύμφημι ἐγὼ δ' μόνον αὖ χρήμασιν εὐπορωτέραν τὴν πόλιν εἶναι, ἀλλὰ καὶ εὐπειθεστέραν, καὶ εὐπαιστοτέραν, καὶ εὐπολεμωτέραν γενέσθαι. οἵ τε γὰρ παιδευόμενοι γυμνάζεσθαι πολὺ αὖ ἐπιμελέστερον πράττοιεν ἂν τοῖς γυμνασίοις, τοῦ σφίσι ἀπολαμβάνοντες πλείω, ἢ ἐν τοῖς λαμπάσι γυμνασιαρχούμενοι· οἵ τε φρουροὶ ἐν τοῖς φρουρίοις, οἵ τε πελτάζειν, καὶ τοῖς πολῖται τὴν χώραν, πολὺ τἀγαθὰ μᾶλλον αὖ πράττοιεν, ἑφ' ἑκάστοις τῶν ἔργων τοῦ σφῆς ἀποδιδομένης. εἰ δ' σαφὲς δοκεῖ

ἐκεῖ ὄντες, C

πράττοιεν τὰ ἐν τοῖς

A in vnum locum ex omnibus his castellis operas conuenire licebit; ac si quid hostile senserint, breue spatium quilibet ad tutum receptum habebit. Quod si maiores hostium copiæ irruerint, ac frumentum, aut vinum, aut pecudes inuenerint extra munitiones; ea nimirum secum auferent. Si maxime argenti metallis potiti fuerint, quid aliud habituri sunt, quo vtantur, nisi saxa? Et quo tãdem modo in metalla hostes irruptionẽ facere possint? abest enim a metallis ex interuallo proximo vrbs Megara multo longius quingentis stadiis, absunt deinde proximo ex interuallo Thebę multo amplius sexcentis. Itaque si ad argenti fodinas illinc alicunde venerint, vt ipsam vrbem prætereant, necesse est: ac si pauci fuerint, ab equitibus, & illis, qui præsidij caussa regionem circumeunt, eos interemtum iri consentaneum est. Vt vero deserta regione sua, cum magnis copiis e finibus suis exeant, non facile fuerit propterea; quod vrbs Athenienſis ita longe propior esset futura ciuitatibus eorum, quam illi ipsi, qui ad metalla se conferrent. Si tamen accedãt, quo nam modo illic manere possint, a commeatu destituti? Quod si copiarum aliqua cum parte pabulando necessaria parare velint, erunt in periculo tum pabulatores, tum res ipsæ, de quibus contendendum: sin exeant semper omnes, non tam oppugnabunt alios, quam ipsi oppugnabuntur. Non igitur illa tantum de mancipiis pensio ciuitati ad alendos suos incremẽtum adferet, verumetiam vbi magnus hominum ad metalla concursus erit, plures & ex foro, quod illic instituetur, & ex publicis ad argenti fodinas ædificiis, & ex fornacibus, & omnibus aliis, prouẽtus accedẽt. Fiet enim & illic ciuitas admodum populosa, si ad hunc modum instructa fuerit: nec fundi minoris erunt istic dominis suis, quam heic ad vrbem fundos possidentibus. Itaque si quæ dixi, facta fuerint, non solum pecuniis copiosiorem, verumetiam magis paratam ad faciundum imperata, magisque studiosam ordinis, & bellicosiorem fore ciuitatem nostram confirmo. Nam qui se iussi fuerint exercere, multo diligentius obibunt in exercitiis peragenda, si victus eis copiosior suppetet, quam qui gymnasiarchæ parent in decursione cum facibus: itidemque constituti ad præsidia castellorum, & gestare parmas, & regionem obire iussi, hæc omnia maiore studio facient, si victus cuique pro laboribus suis tribuatur. Quod si euidens

esse videtur, pace ad hoc opus fore, si pro-
uentibus hisce potiri ciuitas velit: an non
par fuerit, etiam pacis custodes quosdam
constitui? Nam delectus hic magistratus
efficiet, vt omnes mortales & lubentius &
frequentius hanc vrbem adeãt. Si qui ve-
ro iudicant, eãdem ciuitatem in pace per-
petua minus potentiæ, gloriæ, celebritatis
habituram in Græcia: hi sane rem opinio-
ne mea non rite considerant. Nam beatis-
simæ dicuntur respublicæ, quæ longissimo
tempore in pace permanserint. Et Athe-
narum ea ratio est, vt in pace supra ciuita-
tes alias omnes incrementum sumãt. Quis
est enim omnium, qui huius vrbis, si quie-
ta sit, adiumento non indigeat? Atquè vt a
naucleris & mercatoribus ordiamur, an
non qui frumento, vino, eoq; suaui, oleo,
pecudibus abundant, item qui & consilio,
& re, quæstum facere possunt? His addan-
tur opifices, sapientiæ professores, philoso-
phi, poetæ, quique istorum opera tractant,
& qui rerũ spectatu, qui auditu dignarum,
qui sacrarum & religiosarum studio tenẽ-
tur. Præterea si qui multa cito vendere vel
emere velint, vbi facilius quod cupiũt ad-
sequentur, quam Athenis? Quod si nemo
his contradicit, sed nonnulli dum ciuitati
principatum recuperare cupiũt, bello ma-
gis, quam pace, id effici posse arbitrantur:
ij velim primũ Medica mihi tempora con-
siderent, vtrum vi potius, an nostris erga
Græcos beneficiis & maris principatum,
& Græciæ quæsturam adepti simus. Præ-
terea quum sæuius vti hac præfectura visa
ciuitas, imperium amisisset; an non tum
quoque ab iniuriis abstinentes, rursus ab
insulanis ad hoc sponte sua permotis naua-
lem præfecturam cõsequuti sumus? Quid?
an non Thebani quoque prouocati bene-
ficiis imperij summam Athenien sibus cõ-
cesserunt? Quin & Lacedæmonij non vi
coacti a nobis, sed beneficiis adfecti, Athe-
nien sibus vt quod vellent de principatu
constituerent, permiserunt. Nunc vero
propter hanc rerum in Græcia perturba-
tionem casus quidam hoc adtulisse ciuita-
ti nostræ videtur, vt nullo negotio, sine pe-
riculo, sine sumtu, Græcos sibi rursus ad-
iungere possit. Ciuitates enim, quæ inter
se bella gerunt, niti licet vt reconciliemus:
licet etiam, si qui in illis dissideant, in gra-
tiam vt redeant, efficere. Si declaretis vo-
bis esse curæ, vt templo Delphico libertas

A εἰ), ὡς εἰ μέλλοι πᾶσαι αἱ πρόσοδοι ἐκ πό-
λεως προσιέναι, ὅπου εἰρήνη δή ἐστιν ἀρχήν,
ἆρ' οὐκ ἄξιον καὶ εἰρηνοφύλακας καθιστάναι;
πολὺ γὰρ ἂν καὶ αὐτὴ αἱρετωτέα ἡ ἀρχὴ προσ-
φιλεστέραν καὶ πυκνοτέραν εἶναι φοιτᾶσθαι πᾶ-
σιν ἀνθρώποις ποιήσαιτο τὴν πόλιν. εἰ δέ τινες ἔτι
τῶν γιγνώσκοιεν, ὡς ἐὰν ἡ πόλις εἰρήνην ἄγου-
σα πλείστη; ἀδυνατωτέρα τε, καὶ ἀδοξοτέρα, καὶ ἧττον ὀνομαστὴ ἐν τῇ ἑλλάδι ἔσται, καὶ ἧττον
τοί γε ὡς ἐμὴ δόξη † παρ' ἀγαθῷ σκοποῦσιν. σφαλοῦ-
B δαιμονέστατα μὲν γὰρ δή που πόλις λέγοιτ' ἄν, σθαι σκο-
αἳ ἂν πλεῖστον χρόνον ἐν εἰρήνῃ διατελῶσι. πουσιν.
πασῶν γὰρ πόλεων ἀνθρώπους μάλιστα πεφύκασιν
ἐν εἰρήνῃ αὔξεσθαι. τίνες γάρ, ἡσυχίαν ἀγούσης τε πόλεως, οὐ προσδέοιντ' ἂν αὐτῆς; ἐρ-
γαζόμενοι ἀπὸ ναυκλήρων καὶ ἐμπόρων, οὐχ οἱ
πλουσιώτατοι, οὐχ οἱ πλούσιοι, οὐχ οἱ ἡδύοινοι; τί δὲ οἱ πλουσιέλαιοι; τί δὲ οἱ πλουσιώτατοι;
οἱ δὲ γνώμῃ καὶ ἐργασίᾳ δυνάμενοι χρημα-
τίζεσθαι; καὶ μὴν χρήσιμοί γε, καὶ σο-
C φισταί, καὶ φιλόσοφοι, οἱ δὲ ποιηταί, οἱ δὲ τού-
τοις μεταχειριζόμενοι, οἱ δὲ ἀξιοθεάτων,
ἢ ἀξιακούστων, ἱερῶν, † ἢ ὁσίων ἐπιθυμοῦντες; ἢ δημο-
ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ δεόμενοι πολλὰ τοῦτο ἀπο- σίων
δίδοσθαι ἢ πρίασθαι. ἢ οὐ τούτων μᾶλλον ἂν
τύχοιεν ἀνθρώπων; εἰ δὲ πρὸς τούτοις μὴ οὐ-
δεὶς ἀπολέγοι, τὴν δὲ ἡγεμονίαν βουλόμενοί
τινες ἀναλαβεῖν τὴν πόλιν, τούτου μὲν πολέ-
μου μᾶλλον, ἢ δι' εἰρήνης ἠθέλησαν ἂν κατα-
σκευάσασθαι, σκοποῦντες πρῶτον μὲν τὰ
D μηδικά, πότερον βιαζόμενοι ἢ διεργετοῦντες
τοὺς ἕλληνας ἡγεμονίας τε τῆς ναυτικῆς καὶ ἑλ-
λησποντίας ἐτύχομεν. ἔπι δ' ἐπεὶ ὡμῶς ἄγαν
δόξασα πρόσθεν ἡ πόλις ἐφέρθη τῆς ἀρ-
χῆς, οὐ καὶ τότ', ἐπεὶ τοῦ ἀδικεῖν ἀπεχόμεθα,
πάλιν ὑπὸ τῶν νησιωτῶν ἑκόντων προστά-
ται τῆς ναυτικῆς ἐσμεν; οἰκοθεν καὶ θη-
βαῖοι διεργετοῦμενοι ἡγεμονίαν αὐτῶν ἔ-
δωκαν ἀθηναίοις; ἀλλὰ μὴν καὶ λακεδαι-
μόνιοι βιασθέντες ὑφ' ἡμῶν, ἀλλ' εὖ πάσχον-
E τες, ἐπέτρεψαν ἀθηναίοις περὶ τῆς ἡγεμονίας
θέσθαι ὅπως βούλοιντο. νῦν δέ σε δεῖ περὶ τοῦ ἐν τῇ
βραδίστῃ σοι ἁπάντων δεδογμένα μοι δοκεῖ τὴν
πόλιν, ὥστε μήτε πόνων, μήτε κινδύνων, μήτε
ἄλλου δαπάνης ἀναπαῦσαι τοὺς ἕλληνας. ἔστι μὲν γὰρ πρεσβεῦσαι δεῦρο τὰς πολεμούσας πρὸς
ἀλλήλας πόλεις, ἔστι δ' ὅτου καὶ ἄλλην εἴ τινες ἂν αὐτὸ σασιάζοιεν. εἰ μὴ ὅπως ὃ ἂν δελφοῖς ἱερὸν αὐ-

τόνομον,

τὸν ὅμον, ὡς τοῦ θεοῦ ἔνδεν, γένοιτο, φανερὸν εἶναι. A
τε ὑμᾶς μελλούμενοι, μὴ συμπολεμοῦντες, ἀλλὰ προσδέοντες αὐτὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν οἶμαι θαυμαστὸν εἶναι, εἰ καὶ πόλεις τὰς Ἑλλήνων ὁμογνώμονας τε, καὶ συνόρους, καὶ συμμάχους λάβοιτε ἐπ' ἐκείνους, οἵτινες ἐκ τῶν Φωκέων τὸ ἱερὸν κατελαμβάνην ἐπειρῶντο. εἰ δ' καὶ ὅπως αὐτὰ πᾶσαν γῆν καὶ θάλατταν εἰρήνην ἕξει φανερὸν εἶναι τε ὑμᾶς μελέσθαι, ἐγὼ μὲν οἶμαι πόλεις ἂν δέχεσθαι μετὰ τῶν ἑαυτῶν πατρίδας, ἀδείας μᾶλλον B σώζεσθαι. εἰ δέ τις αὖ εἰς χρήματα κερδαλεώτερον νομίζει εἶναι τῇ πόλει πόλεμον, ἢ εἰρήνην, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, πῶς ἂν ἄμεινον ταῦτα κρίνειε, ἢ εἴ τις τὰ παρῳχημένα ἐπὶ σκοποῖτο τῇ πόλει πῶς ἀποβέβηκεν. εὑρήσει γὰρ τὸ, τε παλαιὸν ἐν εἰρήνῃ μὲν πολλὰ χρήματα εἰς τὴν πόλιν ἀνενεχθέντα, ἐν πολέμῳ δ' ταῦτα πάντα καταδαπανηθέντα· γνώσεται δ', ἐὰν σκοπῇ, καὶ ἐν τῷ νῦν χρόνῳ πολλὰ μὲν τοῦ πολέμου καὶ τῶν πορισμῶν πολ- C λὰς ἐκλιπούσας, τὰς εἰσελθούσας εἰς πόλιν καταδαπανήσας. ἐπεὶ δ' εἰρήνη τε θάλαττα γέγονεν, πύκνας τε πορισμούς, καὶ ταύτας ἄφθονον τοῖς πολίταις χρῆσθαι, ὅ, τι βούλοιντο. εἰ δέ τις με ἐρωτῴη, εἰ δ' ἄν τις ἀδικοίη τὴν πόλιν, λέγεις ὡς χρὴ καὶ πρὸς τοῦτον εἰρήνην ἄγειν; οὐκ ἂν φαίην, ἀλλὰ μᾶλλον λέγω, ὅτι πολὺ θᾶττον ἂν πεισθείημεν αὐτοῖς, εἰ μηδένα παρέχοιμεν ἀδικοῦντα. οὐδένα γὰρ ἂν ἔχοιεν σύμμαχον. ἀλλ' D εἴ γε μὴν τῶν εἰρημένων ἀδύνατον μὴ μηδὲν ὄντι, μηδὲ χαλεπὸν, πραττομένων ἂν αὐτῶν πρόφιλέστερον μὲν τοῖς ἕλλησι γενησόμεθα, ἀσφαλέστερον δ' οἰκήσομεν, εὐκλεέστερον δ' ἑσόμεθα, καὶ ὁ μὲν δῆμος ἡμῶν εὐπορήσει, οἱ δὲ πλούσιοι τὰς τοῦ πολέμου δαπάνης ἀπαλλαγήσονται, τελετάς τε πολλῆς γενομένης μεγαλοπρεπέστερον μὲν ἐπὶ τὴν νεὼ ἑορτὰς ἄξομεν, ἱερὰ δ' θύσομεν, τείχη δ' καὶ νεώρια ἀνορθώσομεν, ἱερεῦσι δ' καὶ βουλῇ, καὶ ἀρχαῖς, καὶ ἰπ- E πεῦσι τὰ πάτρια ἀποδώσομεν· πῶς οὐκ ἄξιον ὠφελῆσαι τούτοις ἐγχειρῆσαι, ἵνα ἐπ' ἐμοῦ τὴν πόλιν μετ' ἀσφαλείας εὐδαιμονοῦσαν; εἴ γε μὴν ταῦτα δοξειεν ὑμῖν πρᾶτ-

priſtina reſtituatur, idque efficiatis non belli cum aliis ſocietate, ſed mittendis per Græciam legatis: nihil erit mirum, ſi Græcos omnes vobiſcum vnanimes, confœderatos, ſocios habebitis aduerſus illos, qui templum Delphicum a Phocenſibus deſertum occupare conati ſunt. Quod ſi etiam præferatis, dare vos operam, vt terra marique omnia pacata ſint: equidem cunctos exiſtimo votis expetituros, vt Athenæ, ſecundum patriam cuiusque ſuam, maxime ſaluæ ſint. Si rurſus quiſquam eſt, qui exiſtimet bellum, quam pacem, eſſe reipublicæ noſtræ magis fructuoſum ad pecuniam conficiundam: non video, qua ratione hæc melius diiudicari poſſint, quã ſiquis res ante geſtas conſideret, & earum qui fuerint euentus ciuitati noſtræ, ſecum reputet. Reperiet enim, quondam in pace permultum pecuniæ in vrbem inuectum, quæ omnis pecunia bello abiumta fuerit. Intelliget etiam, ſi conſiderare volet, hoc quoque tempore multos prouentus bello defeciſſe; & eos, qui percepti ſint, in omnis generis vſus exhauſtos eſſe. Iam vero pacato mari, eoſdem & auctos eſſe, & iis vti licere ciuibus arbitratu ſuo. Si quis autem me roget, an etiam aliquo iniuria ciuitatem hanc adficiente, cenſeam cum eo pacem colendam: equidem id dicere nolim, ſed hoc potius adfirmo, nos hoſtes facilius vlciſci poſſe, ſiquidem a nobis auctor iniuriæ nullus exiſtat. Quippe ſic aduerſarij nullos habebunt armorum belliquę ſocios. Sed enim ſi nihil eſt eorum, quæ a me dicta ſunt, quod fieri non poſſit, & quidem facile; ac iſtæc agendo ſi Græcis amiciores & gratiores erimus, vt bem tutius incolemus, gloria maiore fruemur, plebs rebus omnibus ad victum neceſſariis abundabit, locupletes impenſis belli cis liberabuntur, quumque futura ſit maior omnium rerum copia, magnificentius etiam quam nunc dies feſtos celebrabimus, & templa inſtaurabimus, itemque muros & naualia reficiemus ſacerdotibus, ſenatui, magiſtratibus, equitibus more patrio præberi ſolita reſtituemus: quo pacto non fuerit operæ pretium, nos hæc quam primum adgredi, vt etiam nobis adhuc ſuperſtitibus rempublicam in tuto collocatam felicemque videamus? Quod ſi vobis hæc agenda placuerit, equidem id conſilij dederim, vt aliquibus Dodonam Delphosque miſſis, deos illos conſulatis;

an ſatius, meliusve ſit huic ciuitati, tam in præſentia, quam in poſterum, hanc eius formam inſtitui. Si adnuerint, cenſerem rurſus interrogandos, quosnam deos nobis conciliando, quam rectiſſime atque optime ſimus hæc effecturi. Quoſcumque vero deos illi ſelegerint, iis litando placatis, rem ordiri par erit. Nam quæ res numine propitio ſuſcipiuntur, eas ſemper reipublicę melius feliciusq; ceſſuras, conſentaneum eſt.

A εἰ λῷον καὶ ἄμεινον εἴη αὖ τῇ πόλει οὕτω καταστήσασθαι, καὶ αὖθις καὶ εἰς τὸ ἔπειτα χρόνον. εἰ δ' ὅτῳ ταῦτα συμφέροιεν, τότ' ἂν αὖ φαίμεν χρῆναι ἐρωτᾶν, τίνας θεοὺς παρασκευαζόμενοι ταῦτα κάλλιστα καὶ ἄριστα παρασκευάζοιμεν ἄν. οὓς δ' ἂν ἕλοιεν θεούς, τούτοις εἰκὸς καλλιερήσαντας ἄρχεσθαι τοῦ ἔργου. σὺν γὰρ θεῷ παρασκευαζομένων εἰκὸς καὶ τὰς πράξεις παρίεναι ὅπως τὰ λῷον καὶ ἄμεινον ἀεὶ τῇ πόλει.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΠΕΡΙ ΙΠΠΙΚΗΣ.

XENOPHONTIS DE RE EQVESTRI.

Hæc interpretatio noua eſt, & accurata.

QVONIAM rei nos equeſtris vſum adſequutos inde ducimus, quod equitando ſane longo tempore nos occupari cõtigerit: amicis etiam iunioribus indicare volumus, qua ratione futurum exiſtimemus, vt equos rectiſſime tractent. Scripſit quidem & Simo librum de re equeſtri, qui Athenis equum aheneum in Eleuſinio dicatum poſuit, & ab ſe præſtita in baſi cælauit. Nos autem in iis, quæ forte nobis oblata ſunt huius, ſi qua cum rationibus noſtris conueniunt, ea de noſtris haud expungimus: ſed multo libentius amicis hæc quoque vel illa de cauſſa trademus, quod arbitremur, fidem nos inde maiorem inuenturos, quia vir equeſtris rei peritus in eadẽ nobiſcum ſententia fuerit. Quæcumque vero prętermiſit, nos indicare conabimur. Primum autem ſcribemus, quonam modo minime aliquis in equorum emtione circumueniatur. Itaque pulli necdum adhuc domiti corpus explorandum eſſe conſtat. Nam qui nondum conſcenditur, animi ſatis clara non præbet indicia. In corpore vero pedes primum ſpectandos dicimus. Sicut enim domus vſui nulli fuerit, ſi pulchre ſtructæ ſint partes eius ſuperiores, fundamentis inferius haud locatis, vt oportebat: ita nec bellatoris equi fuerit vſus vllus, ſi cetera bonus omnia, pedes malos habeat. Nequit enim dotibus illis aliis vti. Pedes ſic aliquis explorare queat, ſi vngulas primum ſpectet. Præſtant enim pedes

ΠΕΙΔΗ, ἐπεὶ δὲ συμβαίνει ἡμῖν πολὺν χρόνον ἱππάζειν, οἰόμεθα ἐμπεφυκέναι ἱππικῆς γεγυμνάσθαι, βουλόμεθα καὶ τοῖς νεωτέροις τῶν φίλων δηλῶσαι, ἢ ἂν νομίζωμεν αὐτοῖς ὀρθότατα ἵππους παρασκευάζεσθαι. συνέσχαμεν μὲν οὖν καὶ Σίμωνα περὶ ἱππικῆς, ὃς καὶ τὸν ἐν Ἐλευσινίῳ ἀνδριάντα ἵππου χαλκοῦ ἀνέθηκε, καὶ ἐν τῷ βάθρῳ τὰ ἑαυτοῦ ἔργα ἀνέγραψεν. ἡμῖν γε μὴν τοῖς ὅσοις συνετύχομεν, ταῦτα γνόντες ἐκείνῳ, οὐκ ἀξιοῦμεν ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀλλὰ πολὺ ἥδιον παραδώσομεν αὐτὰ τοῖς φίλοις, νομίζοντες ἀξιοπιστοτέροις εἶναι, ὅτι καὶ ἐκεῖνος τὰ αὐτὰ ἡμῖν ἐγνώκει, ἱππικὸς ὤν· καὶ ὅσα δὲ παρέλιπεν, ἡμεῖς πειρασόμεθα δηλῶσαι. πρῶτον δὲ χρὴ φυλάττειν, ὡς ἂν μὴ ἥκιστα ἐξαπατῶτο ἐν ἱππωνείᾳ. τὸ μὲν οἶνον ἐπὶ ἀδαμάστου πώλου † δηλονότι δηλοῦν ὅτι σῶμα δοκιμάζειν. τὸ γὰρ ψυχῆς ἐν πώλου σαφῆ τεκμήρια παρέχεσθαι οὐ μήπω ἀναβαινόμενον. ὅτι μὲν οὖν σώματος πρῶτον φαμὲν χρῆναι τοὺς πόδας σκοπεῖν. ὥσπερ γὰρ οἰκίας οὐδὲν ὄφελος ἂν εἴη, εἰ τὰ ἄνω πάνυ καλὰ ἔχοι, μὴ ὑποκειμένων οἵων δεῖ θεμελίων, οὕτω καὶ ἵππου πολεμιστηρίου οὐδὲν ἂν ὄφελος εἴη, εἰ τἆλλα πάντα ἀγαθὰ ἔχοι, κακοὺς δ' εἴη. οὐδεὶς γὰρ ἂν δύναιτο τῶν ἀγαθῶν χρῆσθαι. πόδας δὲ ἄν τις δοκιμάζοι, πρῶτον μὲν τοὺς ὄνυχας σκοπῶν. οἱ γὰρ παχεῖς πολὺ

πολὺ τῶν λεπτῶν διαφέρουσιν εἰς εὐποδίαν. A bonitate, si spissæ potius vngulę sint, quam si tenues. Deinde nec illud negligendum, an arduæ sint, an humiles vngulæ, tam anterius, quam posterius. Nam arduæ remotam a solo testudinem, quam vocant, habent: depressæ vero, tam firmissima, quam maxime tenera parte pedis pariter ingrediuntur, vt inter homines qui valgi dicuntur. Etiam sonitu recte memorat Simo pedum bonitatem prodi. Nam vngula concaua solo impacta velut cymbalum resonat. Quia vero hinc orsi sumus, indidem ad alias partes corporis adscendemus. Igitur ossa, quæ supra vngulas sic eminent, vt infra tamen † Cynepodas sint, nec admodum esse recta debent, vt in capris; quia quum duriora sint, equitem succutiunt, & huiusmodi crura facilius etiam inflãmantur: nec eadem ossa debent esse valde depressa. Nam ceteroqui partes illæ cynepodum callosæ deglabrarentur, & exulcerarẽtur, siue per glebas, seu per saxa sit equus agẽdus. Ossa tibiarum oportet esse crassa. Etenim ea corporis fulcra sunt. Neque tamen aut venas aut carnes crassas, habere C debẽt. Nam alioquin equo per aspera gradiente necesse sit eas partes sanguine repleri, & tumores callosos existere, crassaq; fieri crura, cum abscessu cutis: quæ si laxior fiat, etiam sura sæpius abscedit, & equo claudicandi caussam præbet. Iam vero si genua pullus inter incedendum molli flexu moueat, hoc ipso coniecturam feceris, eum etiam habiturum agilia crura, quum ad equitationis vsum idoneus erit. Quippe solent omnes genua progressu temporis etiam mollius & agilius inflectere. Non D autem abs re mollis hæc agilitas præcipuam laudẽ habet. Nam minus & offendit & fatigatur equus talis, quã cui rigida crura sunt. Femora sub armis si crassa sint, robustiora pariter, & venustiora, sicut etiam in corpore virili, videtur. Pectora quo latiora sint, eo sunt elegantiores & aptiores equi, siue formam spectes, seu robur, & vt equus non variato motu, sed eodem diu continuato cruribus vtatur. A pectore ceruix eius enata sit, nõ prona, sicut in verre; sed recta velut in gallo tendat ad verticem, & laxa sit, qua contrahitur & incuruatur. Caput sit osseum, idq; mandibulam paruam habeat. Sic equi collũ ante sessorem erit, & oculus ante pedes spectabit. Formæ vero talis equus minime vi cogere sessorẽ pote-

† *à pedibus caninis dicte partes calloſæ crurium in equis, inter vngulam & suram.*

ἔπειτα δὲ τοῦτο διαληπτέον, πότερον αἱ ὁπλαὶ εἰσιν ὑψηλαὶ ἢ ταπειναί, καὶ ἔμπροσθεν, καὶ ὄπισθεν, ἢ χαμηλαί. αἱ μὲν γὰρ ὑψηλαὶ πόρρω ἀπὸ τοῦ δαπέδου ἔχουσι τὴν χελιδόνα καλουμένην, αἱ δὲ ταπειναὶ ὁμοίως βαίνουσι τῷ τε ἰσχυροτάτῳ, καὶ τῷ μαλακωτάτῳ τῶν ποδῶν, ὥσπερ οἱ βλαισοὶ τῶν ἀνθρώπων. καὶ τῷ ψόφῳ δὲ φησι Σίμων δήλους εἶναι τοὺς εὐπόδας, καλῶς λέγων. ὥσπερ γὰρ κύμβαλον ψοφεῖ πρὸς τῷ δαπέδῳ ἡ χέλυς ὁπλή. ἐπεὶ δὲ ἤρξάμεθα ἐνταῦθεν, B ταύτῃ καὶ ἀναβησόμεθα πρὸς τὸ ἄνω σῶμα. δεῖ δὲ εἶναι καὶ τὰ ἀνωτέρω μὲν τῶν ὁπλῶν, κατωτέρω δὲ τῶν κυνηπόδων ὀστᾶ, μήτε ἄγαν ὀρθὰ εἶναι, ὥσπερ αἰγός· (ἀντιτυπώτερα γὰρ οὕτω καὶ ἧττον τὸν ἀναβάτην. καὶ θᾶττον ἀπαμῶσεται μᾶλλον τὰ τοιαῦτα σκέλη) οὐδὲ μὴν ἄγαν ταπεινὰ τὰ ὀστᾶ δεῖ εἶναι). ψιλοῖντο γὰρ ἄν, καὶ ἕλκοιντο οἱ κυνήποδες, εἴτ' ἐν βώλοις, εἴτ' ἐν λίθοις ἐλαύνοιτο ὁ ἵππος. τῶν γε μὴν κνημῶν τὰ ὀστᾶ παχέα χρὴ εἶναι). ταῦτα γὰρ ὄντι σφυγμὸς τοῦ σώματος. οὐ μὴν τοι φλεβί γε οὐδὲ σαρκὶ παχείᾳ. εἰ δὲ μή, ὅταν ἐν σκληροῖς ἐλαύνηται, ἀνάγκη αἵματος ταῦτα πληροῦσθαι, καὶ † χείρους γίγνεσθαι, καὶ παχύνεσθαι μὲν τὰ σκέλη, ἀφίστασθαι δὲ τὸ δέρμα. χαλῶντος δὲ τούτου, πολλάκις καὶ ἡ περόνη ἀποσᾶσα χωλὸν ἀπέδειξε τὸν ἵππον. τὰ γε μὴν γόνατα ἰσχυρὰ βαδίζων ὁ πῶλος ὑγροῦ κάμπτοι, εἰκάζοις ἂν καὶ ἰσχνύοντα ὑγρὰ ἕξειν τὰ σκέλη. πρύτεις γὰρ προϊόντος τοῦ χρόνου ὑγρότερος κάμπτουσιν ἐν τοῖς γόνασι. τὰ δ' ὑγρὰ δικαίως ἂν δόκιμεῖ. ἀπλαισότερον γὰρ, καὶ ἀκοπώτερον τὸν ἵππον τῶν σκληρῶν σκελῶν παρέχει. μηροί γε μὴν οἱ ὑπὸ τὴν ὠμοπλάτην ἰσχνοὶ παχεῖς ὦσιν, ἰσχυρότεροί τε καὶ εὐπρεπέστεροι, ὥσπερ ἀνδρός, φαίνονται. καὶ μὴν στέρνα πλατύτερα ὄντα, καὶ πρὸς κάλλος, καὶ πρὸς ἰσχύν, καὶ πρὸς τὸ μὴ ἐπαλλάττειν, ἀλλὰ διὰ πολλοῦ τὰ σκέλη φέρειν, εὐφυέστερα. ἀπὸ γε μὴν τοῦ στέρνου· ὁ μὲν αὐχὴν αὐτοῦ μὴ ὥσπερ κέρκου πρανὴς πεφύκοι, ἀλλ', ὥσπερ ἀλεκτρυόνος, ὀρθὸς πρὸς τὴν κορυφὴν ἴοι, λαγαρὸς δὲ εἴη τὰ κατὰ τὴν συλλαμβήν. ἡ δὲ κεφαλὴ ὀστώδης οὖσα μικρὰν σιαγόνα ἔχοι. οὕτως ὁ μὲν γνάθος πρὸς τὸν ἀναβάτου δὴ Athenæus 3. p. 48, 15.
εἴη, ὁ ὄμμα πρὸς τὴν πρόσθεν ὁρῴη. καὶ βιάζεσθαι δὲ ἥκιστ' ἂν δυνάμενος ὁ ζῳοῦτον σῆμα ἔχων,

κρέιττους, rectius σκίῤῥους

rit, etiamsi valde sit animosus. Quippe quum equi vim moliuntur, non collum & caput inflectunt, sed extendunt. Maxillæ quoque considerandæ sunt, ambæne teneræ sint, vel duriores, an alterutra. Nam qui maxillas dissimiles habent, ab oris altera parte contumaces fiunt. Indicia vigilantiæ potiora sunt in oculis prominentibus, quam intra concauitatem abditis; & equus oculis eiusmodi præditus, etiam longius prospexerit. Nares patulæ compressis ad respirandum commodiores sunt, & equi speciem magis terribilem efficiunt. Nam & quum equus equo irascitur, & quum inter equitandum ferocior euadit, magis diducit nares. Vertex equi maior, aures minutiores, equinum caput elegantius reddunt. Si prominentium armorum extremitas sit altior, & equiti sedem magis tutam præbet, & vt armi firmius corpori adhæreant, facit. Eadem si duplex sit, ad insidendum mollior erit, quam simplex, & adspectu gratior. Latera profundiora, & ad aluum turgidiuscula, simul efficiunt, vt equus ad insidendum plerumque commodior sit, & robustior, & pabulo melius fruatur. Lumbi quo latiores & breuiores sunt, eo facilius adtollit partes equus anteriores, & posteriores facilius adtrahit: eodemque modo fit, vt venter quamminimus adpareat, qui vastior partim deformat equum, partim debilitat, & ad gestandum minus aptum reddit. Coxas oportet esse latas & carnosas, vt lateribus & pectori respondeant. Quod si solida sint hæc omnia, leuiora simul ad cursum erunt, & equum magis acrem exhibebunt. Si femora equi sub cauda distincta fuerint linea latiori, etiam crura posteriora spatiosius subiicient. Id vero si faciat, simul & pernicius sub equite, quum agitabitur, & firmius incedet; & omnia, quam aliter, erunt meliora. Licebit ex ipsis hominibus hoc coniicias. Quippe quum aliquid adtollere de terra volunt, magis omnes id crura diuaricando, quam iisdem coniunctis, facere nituntur. Coleos equus grandes habere non debet, quod in pullo deprehendi nequit. De talis posterioribus, deque tibiis, & callosis crurum partibus, qui cynepodes sunt, & de vngulis, eadem dicimus, quæ de ante-

καὶ εἰ πάνυ θυμοειδὴς εἴη. οὐ γὰρ ἐγκάμπτοντες ἀλλ' ἐκτείνοντες τὸν τράχηλον καὶ τὴν κεφαλὴν βιάζεσθαι οἱ ἵπποι ὅταν χρῶνται. σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ εἰ ἀμφότεραι μαλακαὶ αἱ γνάθοι, ἢ σκληραί, ἢ ἑτέρα. ἑτερόγναθοι γὰρ ὡς τὰ πολλὰ οἱ μὴ ὁμοίας ταῖς γνάθοις ἔχοντες γίγνονται. καὶ μᾶλλον δ' ἐξόφθαλμον εἶδος ἐκφαίνεται τὸ χαλεπώτερον μᾶλλον φαίνεται τὸ χαλοφθάλμου, καὶ ὅταν πλάγιοι δοκῶσιν ὁρᾶν. καὶ μυκτῆρές γε οἱ ἀναπεπταμένοι τῶν συμπεπωκότων ἀπνοώτεροί τε ἅμα εἰσὶ, καὶ χαλεπώτερον τὸν ἵππον ἀποδεικνύουσι. καὶ γὰρ ὅταν ὀργίζηται ἵππος ἵππῳ, ἢ ἐν ἱππασίᾳ θυμῶται, μᾶλλον τοὺς μυκτῆρας. καὶ μὲν κορυφὴ μὴ μείζων, ὦτα δὲ μικρότερα ἱππωδεστέραν τὴν κεφαλὴν ἀποφαίνει. ἡ δὲ εὐψήλη ἀκρωμία τάχος τε ἀναβάτῃ ἀσφαλεστέραν τὴν ἕδραν, καὶ τοῖς ὤμοις καὶ τὰς σώμαθι ἰσχυροτέραν τὴν τοῦ σφίσιν παρέχεται. ἡ διπλῆ τῆς ἁπλῆς καὶ ἐγκαθῆσθαι μαλακωτέρα, καὶ ἰδεῖν ἡδίων. ἡ πλευρὰ εὐρεῖα βαθυτέρα, καὶ τοῖς τὴν γαστέρα ὀκωδεστέρα, ἅμα δὲ ἕδρότερόν τε, καὶ ἰσχυρότερον, καὶ †δυχλότερον ὡς ὅτι πολὺ τὸν ἵππον εὐχλόπουν παρέχεται. ὁσφὺς γε μὴν ὅσῳ ἂν πλατυτέρα καὶ βραχυτέρα ᾖ, τοσούτῳ ῥᾷον μὲν ὁ ἵππος τὰ τοῦ σθένους αἴρεται, ῥᾷον δὲ τὰ ὄπισθεν τοῦ σάγους φέρεται· καὶ ὁ κενεὼν δὲ οὕτω μικρὸς φαίνεται, ὥστε μέγας ὢν μέρος μή τι καὶ ἀχμήν, μέρος δέ τι καὶ ἀσθενέστερον καὶ δυσφορώτερον αὐτὸν τὸν ἵππον παρέχεται. τὰ γε μὴν ἰσχία πλατέα εἶναι μὴ χρὴ καὶ ὄγκια, ἵνα ἀκίνδυνα ᾖ ταῖς πλευραῖς καὶ τοῖς ἐρίοις. ἰσχὺν δὲ πάντα στερεὰ ᾖ, κυφότερα ἂν τὰ τοῦ τὸν δρόμον εἴη, καὶ ὀξύτερον μᾶλλον ἂν τὸν ἵππον παρέχοιτο. μηροὺς γε μὴν τοὺς ὑπὸ τῇ ὀρᾷ ἰσχνὰ ἅμα πλατέα τῇ γραμμῇ διωρισμένους ἔχειν, οὕτω καὶ τὰ ὄπισθεν σκέλη μᾶλλον ἂν πολλοῦ ἄξια ποιοῖ. ἔστι δ' ποιῶν ἅμα μηρότερά τε καὶ ἰσχυρότερα ἔξω τὼ ὑποβασίν τε καὶ ἱππασίαν, καὶ ἄπορα βελτίω ἔσται ἑαυτῶν. τεκμήραιο δ' ἂν καὶ ἀπ' ἀνθρώπων. ὅταν γάρ τι ἀπὸ τῆς γῆς ἄραθαι βούλωνται, διαβαίνοντες πάντες μᾶλλον, ἢ συμβεβηκότες ὅπισθεν αἴρεσθαι. τοῖς γε μὴν ὀρχηστικὴν μὴ μεγάλοις τὸν ἵππον ἔχειν, ὃ οὐκ ἔστι πάνυ καταδῆσαι. τοῖς γε μὴν †κεπτωδεν ἀτραγάλων, ἢ κυνηγῶν, καὶ κωμητῶν, καὶ ὁπλιτῶν, τὰ αὐτὰ λέγομεν, ἅπερ τοῖς ἐμπροσθεν. ὄπισθεν;

περὶ αὐτῶν. γράψαι δὲ βούλομαι καὶ ἐξ ὧν ἄν τις εἰκάσειε μεγάλους ἵππους ἀποτυγχάνοι τις. ὅτου γὰρ ἂν ὦσιν αἱ κνῆμαι βάθει γιγνομένου ὑψηλόταται, οὗτος μέγιστος γίγνεται. τοιοῦτος γὰρ τοῦ χρόνου πρόιοντος τῶν τετραπόδων αἱ μὲν κνῆμαι εἰς μέγεθος οὐ μάλα αὔξονται, τοῖς δὲ ἄλλοις, ὡς ἂν συμμέτρως ἔχῃ, συναύξεται καὶ τὸ ἄλλο σῶμα. εἶδος μὲν δὴ πώλου οὕτω δοκιμάζοντες, μάλιστ' ἂν ἡμῖν δοκοῦσι τυγχάνειν εὐποδος καὶ ἰσχυροῦ καὶ εὐσάρκου καὶ εὐχήμονος καὶ εὐμεγέθους. εἰ δέ τινες αὐξανόμενοι μεταβάλλοιεν, ὅμως οὕτω θαρροῦντες δοκιμάζοιμεν. πολλῷ γὰρ πλείονες εὐχρόαστοι ἐξ αἰσχρῶν, ἢ ἐκ τοιούτων αἰσχροὶ γίγνονται. ὅπως γε μὴν δεῖ πωλεύειν, δοκεῖ ἡμῖν γραπτέον εἶναι. τάττονται μὲν γὰρ δὴ ἐν ταῖς πόλεσιν ἱππεύειν οἱ τοῖς χρήμασί τε ἰσχυόταται, καὶ τῆς πόλεως οὐκ ἐλάχιστον μετέχοντες. πολὺ δ' κράτιστον τὸν πωλοδαμνεῖν εἶναι, τῷ μὲν νέῳ εὐεξίας τε ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἑαυτοῦ, καὶ ἱππικῆς, ἢ ἐπῃσμένῳ ἤδη ἱππάζεσθαι μελετᾶν· τῷ τε πρεσβυτέρῳ τόν τε οἶκον, καὶ τοὺς φίλους, καὶ τοὺς πολιτικοὺς, καὶ τοὺς πολεμικοὺς μᾶλλον, ἢ ἀμφὶ πώλοισιν ἀσχολεῖσθαι. ὁ μὲν δὴ, ὥσπερ ἐγὼ, γιγνώσκων τοῖς πωλεύειν ἄν δοκοῦσι (δηλονότι ἐκδώσει τὸν πῶλον. χρὴ μέντοι, ὥσπερ τὸν παῖδα ὅταν διδάσκαλον ἐκδῷ, συλλαμβάνοντα ἃ δεήσει ἐπῃσμένον ἀποδοῦναι, οὕτως ἐκδιδόναι. ταῦτα γὰρ ὑποδείγματα ἔσται τῷ πωλοδαμνοῦντι ὧν δεῖ ἐπιμεληθῆναι, εἰ μέλλει τὸν μισθὸν ἀπολήψεσθαι. ὅπως μέντοι τοῖός τε καὶ χρηστὸς ἐκδίδωται τῷ πωλοδαμνοῦντι ἐπιμελητέον. * τὸ γὰρ τοιοῦτον οἴκοι τε τὰ πλεῖστα, καὶ μάλα τῷ ἱπποκόμου ἀποτελεῖται, ὧν ἐπίσηται δὲ μὴ πείνην, καὶ διψῆν, † καὶ μὴ ὀργίζεσθαι θᾶσσον ἀναδύζειν, μετ' ἠρεμίας γίγνεσθαι τοῦ πώλου· δὲ δὲ φαγεῖν, καὶ πιεῖν, καὶ τῶν λυποιούντων ἀπαλλάττεσθαι, δι' αὐτοῦ. τούτων δὲ γιγνομένων ἀνάγκη μὴ μόνον φιλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ποθεῖσθαι ὑπὸ πώλων αὐτοῦ. καὶ ἄνεσθαι ἂν χρὴ ὧν ψηλαφωμένου ὁ ἵππος μάλιστα ἥδεται. ταῦτα δ' ἐστὶ τά τε λασιώτατα, καὶ οἷς αὐτὸς ἥκιστα δύναται ὁ ἵππος, ἵν' ἡ λυπῇ αὐτὸν, ὑπισχυρίζῃ. προσστεκτέον δὲ τοῦ ἱπποκόμου καὶ ὃ δι' ὀχλου ἄγειν, καὶ πρὸς

* τὸ δὲ τοιοῦτον

† καὶ μὴ ὀργίζεσθαι

rioribus. Nunc ea ſcribere volo, de quibus equi magnitudinem coniiciens, minime quiſpiam aberrauerit. Cuius enim pulli tibiæ ſtatim ab ortu fuerint altiores, is maximus fieri ſolet. Nam omnium quadrupedum tibiæ progreſſu temporis magnitudine non admodum creſcunt, ſed proportione quadam apta corpus etiam reliquum pro ratione tibiarum ſumit incrementum. Qui formam pulli ad hunc modum explorant, facile conſecuturi nobis equum videntur, qui pedes habeat bonos, & robuſtus ſit, & corpulentus, & elegans, & iuſtæ magnitudinis. Si maxime quidam inter creſcendum mutantur, nos tamen hæc confidenter in explorando ſequi poſſumus. Nam longe plures ex deformibus pulchri, quam ex pulchris deformes fiunt. Scribendum etiam nobis videtur, quomodo pulli ſint inſtituendi. Res equeſtris in vrbibus mandari ſolet iis, quibus opes inprimis idoneæ ſunt, & reipublicæ pars non minima creditur. Longe vero ſatius eſt, vt iuuenis quidem tum valetudinis ſuæ, tum equeſtris rei ſtudioſus ſit, aut ſi iam equitare norit, vt exerceatur, quam vt pullorum ſit domitor; prouectior autem, vt domus, amicorum, ciuilium, bellicarumque rerum curam potius gerat, quam pullis inſtituendis occupetur. Si quis autem de pullis idem mecum ſentit; pullum inſtituendum locabit, & ita quidem; vt non aliter, ac ſi puerum artis alicuius diſcendæ cauſſa locet, ſcripto complectatur, quomodo inſtructum ſibi reddi velit. Id enim oſtendet domitori, quid efficere ſtudio ſuo debeat, ſi mercede potiri velit. Opera vero danda, vt pullum domitor manſuetum, tractabilem, hominum amantem accipiat. Horum pleraque domi efficiunt equiſones, ſi norint, etiam ſine labore famem, ſitim, iritationem in pullis exiſtere: ſed eoſdem non niſi per homines & pabulo, & potu potiri, & rebus moleſtis liberari poſſe. Nam hac ratione non tantum a pullis homines diligi, ſed expeti quoque neceſſe eſt. Etiam illa tangenda ſunt, quorum contrectatione ſolet equus inprimis delectari. Sunt autem hæc, quæ ſpiſſitudine pilorum abundant, & quibus ſi moleſtum aliquid accidat, opem ipſe ferre nequit. Equiſoni quoque præcipiatur, vt pullū per turbam ducat, & ad va-

rias ſpecies, varios ſtrepitus atque ſonos A propius admoueat. Horum ſi qua reformidat pullus, non a ſæuiente, ſed deleniente doceri debet, eſſe illa minime terribilia. De pullis inſtituendis hæc minus perito præſcripſiſſe, mea quidem opinione ſatis eſt. Iam vbi quis equum comparare vult, qui agitari ceperit; admonitiones quaſdam adiicribemus, quas ſcire debet, qui nolit equorum in emtione circumueniri. Primum non ignoret, quæ ſit ætas equi. Nam qui dentes pullinos, ætatis indices, amiſit; neque ſpe delectat, B nec perinde reuendibilis eſt. Vbi iuuenem eſſe conſtiterit, cognoſcendum eſt, quomodo frænum ore, verticis habenas ad aures admittat. Id vero nequit obſcurum eſſe, ſi frænum in conſpectu emtoris & iniiciatur, & eximatur. Hinc animaduertendum, quonam modo equitem dorſo ſuſcipiat. Ex equis enim plerique difficulter admittunt, quæ iam ante intelligunt admiſſa laborandi neceſſitatem ſibi adlatura. Hoc quoque conſiderandum, an conſcenſus ab equis aliis digredi velit; vel an equos adſtantes inſpectans, ad eos ſeſſorem auferat. Sunt etiam, qui propter educationem malam ex ipſis agitationibus ſe fuga domum recipiunt. Ex oris altera parte duriores prodit equitatio, quæ †pedica nominatur; ac multo magis, ipſa equitationis mutatio. Nam plerique ſeſſorem auferre non conantur, niſi ſimul & ab improbiore maxilla iuuentur, & impetus ipſe domum tendat. Etiam ſciri oportet, an dimiſſus ad curſum celeriorem paullo momento inhibeatur, & an reuerti velit. Hoc quoque non ignorari conducit, an excitatus ictu perinde, ac prius, parere velit. Quippe nullius vſus eſt & famulus, & exercitus contumax. Equus vero contumax non tantum inutilis eſt, ſed etiam ſæpenumero perpetrat ea, quæ proditor ſolet. Et quia nobis equum bellatorem comparandum ſuſcepimus, periculum eius faciundum in omnibus, quæ in bello tentari conſueuerunt. Ea vero ſunt, tranſilire foſſas, ſuperare muros, in tumulos euadere cum impetu, de tumulis deſilire. Faciundum quoque periculum & ſurſum agitando per accliuia, & per decliuia, & per tranſuerſa. Nam his omnib. & animus exploratur, an tolerans; &

†quod in eo conſtringatur equi ad certum ingrediendi rationem vel inuiti, tamquam pedica.

Ταδιαπᾶς μὲν ὄψεσι, πολυποδαποῖς δὲ ψόφοις πλησιάζειν. τούτων δὲ ὁπόσα αὖ ὁ πῶλος φοβῆται, οὐ χαλεπαίνοντα δεῖ, ἀλλὰ παραύοντα διδάσκειν, ὅτι οὐ δεινά ἐστι. καὶ περὶ μὲν πωλείας ἀρκεῖν μοι δοκεῖ τὰ ἰδιώτη εἰπεῖν τοσαῦτα περὶ αὐτῆς. ὅταν γε μὲν ἱππάζόμενον ὠνῆταί τις, ὑπομνήματα γραπτέον, ἃ δεῖ καταμανθάνειν τὸν μέλλοντα μὴ ἐξαπατᾶσθαι ἐν ἱππωνείᾳ. πρῶτον μὲν οὖν μὴ λανθανέτω αὐτὸν, τίς ἡλικία. ὁ γὰρ μηκέτι ἔχων γομφίους οὔτ' ἐλπίσιν εὐφραίνει, οὔτε ὁμοίως εὐαπάλλακτος γίγνεται. ὁπότε δὲ ἡ νεότης σαφὴς, δεῖ αὖ μὴ λανθάνειν, πῶς μὲν εἰς τὸ στόμα δέχεται τὸν χαλινὸν, πῶς δὲ περὶ τὰ ὦτα τὴν κεφαλήν. ταῦτα δὲ ἥκιστ' ἂν λανθάνοι, εἰ ὁρῶντος μὲν τὸ ὠνουμένου ἐμβάλλοιτο ὁ χαλινὸς, ὁρῶντος δ' ἐξαιροῖτο. ἔπειτα δὲ προσέχειν δεῖ τὸν νοῦν, πῶς ὀπτὶ τὸν ἵππον δέχεται τὸν ἀναβάτην. πολλοὶ γὰρ ἵπποι χαλεπῶς προσίενται, ἃ πρόδηλα αὐτοῖς ἐστιν, C ὅτι προσελθοῦσι ποιεῖν ἀναγκασθήσονται. σκεπτέον δὲ καὶ τόδε, εἰ †ἀναβαθεὶς ἐθέλει ἀφ' ἵππων ἀπιέναι, ἢ εἰ παρεσκότας * ἱππεῦσι μὴ ἐκφέρει πρὸς τοὺς. εἰσὶ δὲ οἳ ἀφ' ἁρμάτων καὶ πρὸς τὰς οἴκαδε ἀφόδους φεύγουσιν ἐκ τῆς ἱππασίας. τόν γε μὲν ἐπεσφάδιον μὴ καὶ ἡ πέδη καλουμένη ἱππασία, πολὺ δὲ μᾶλλον καὶ τὸ μεταβάλλεσθαι τὴν ἱππασίαν. πολλοὶ γὰρ οὐκ ἐγχειροῦσιν ἐκφέρειν, ἵν' μὴ ἅμα συμβῇ τε ἄδικος γνάθος, καὶ ἡ πρὸς οἶκον ἐκφορά. δεῖ γε μὲν εἰδέναι καὶ εἰ ἀφεθεὶς εἰς τάχος ἀναλαμβάνεται ὑπ' ἀνέχει, καὶ εἰ ἀποτρέφεσθαι ἐθέλει. ἀγαθὸν δὲ μὴ ἄπειρον εἶναι, εἰ καὶ πληγῇ ἐγερθεὶς ἐθέλει ὁμοίως πείθεσθαι. ἄχρηστον μὲν γὰρ δήπου καὶ οἰκέτης, καὶ στράτευμα ἀπειθές. ἵππος δὲ ἀπειθὴς οὐ μόνον ἄχρηστος, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ὅσα πρόσθοτης ἁμαρτάνεται. ἐπεὶ δὲ πολεμιώτερον ἵππον ὑπεθέμεθα ὠνεῖσθαι, λῆπτέον πείσαν ἀπόντων, ὅσων πρὸ καὶ ὁ πόλεμος πεῖσαν λαμβάνει. ἔστι δὲ ταῦτα, πάφεσις ἁμαπηδᾶν, τάχος ὑπορραίνειν, ἐπ' ὄχθους ἀποφεύειν, ἀπ' ὄχθων καταλλεσθαι, καὶ πρὸς ἄνεμον δὲ, καὶ κατ' ἀνέμους, καὶ πλάγια ἐλαύνοντα πείσαν λαμβάνειν. πάντα γὰρ ταῦτα καὶ τὴν ψυχὴν, εἰ καρτερά, καὶ τὸ σῶμα,

ἀναβάθεις ὀπισθώνης aut ὀπιθένους

σῶμα, εἰ ὑγιὲς, βασανίζει. ἀμὴ τοι τὸν μὴ καλῶς πάνυ ταῦτα ποιοῦντα ἀποδοκιμαστέον. πολλοὶ γὰρ οὐ δι' ἃ δύνανται μὴ δρᾶν, ἀλλὰ δι' ἃ ἄπειροι εἰσὶ τούτων ἐλλείπουσιν. μαθόντες δὲ, καὶ ἐθισθέντες, καὶ μελετήσαντες, εἴγ' ἄλλως καλῶς αὐτὰ ταῦτα πάντα ποιοῖεν, * εἰ δ' ἄλλως ὑγιὴς καὶ μὴ κακοὶ εἶεν. τὰς γε μὴν τοῦ ἵππου † ὑποψίας φυλακτέον. οἱ γὰρ ὑπερφοβοι βλάπτειν μᾶλλον τοὺς πολεμίους ἀφ' ἑαυτῶν οὐκ ἐῶσι, τὸν ἀναβάτην ὀφλισκάνειν τε πολλάκις, καὶ εἰς τὰ χαλεπώτατα ἐμβάλλειν. δι' ἃ καὶ εἴτινα χαλεπώτητα ἔχει ὁ ἵππος καταμανθάνειν, εἴτε πρὸς ἵππους, εἴτε πρὸς ἀνθρώπους, καὶ εἰ † δυσηνίαλίς γε εἴη. πάντα γὰρ ταῦτα χαλεπὰ τοῖς κεκτημένοις γίγνεται. τὰς δέ γε τῶν χαλινώσεων καὶ ἀναβάσεων ἀποκωλύσεις, καὶ τἆλλα † δι' ὑμάτων, πολὺ ἂν ἔτι μᾶλλον καταμάθοι τις, εἰ πεπονηκότος ἤδη τοῦ ἵππου πάλιν πειρῷτο ποιεῖν ταῦτα, ὅσα περ πρὶν ἄρξασθαι ἱππεύειν. ὅσοι δ' αὖ πεπονηκότες ἐθέλωσι πάλιν πόνοις ὑποδύεσθαι, ἱκμὰ τεκμήρια παρέχονται ταῦτα ψυχῆς † καρτερᾶς. ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, ὅστις ἵππους μὴ εἰδῇ, περιφανὴς ὤν, ἀρχομένοις δὲ ποδώκης, ἐθέλοι δὲ καὶ δύναιτο πόνους ὑποφέρειν, πείθοιτο δ' μάλιστα, σῶς ἂν εἰκότως ἀλυπότατός τ' εἴη καὶ σωτηριώτατος τῷ ἀμβάτῃ ἐν τοῖς πολεμικοῖς. οἱ δ' ἢ μὰ βλακείαν ἐλάσεως πολλῆς δεόμενοι, ἢ, μὰ Δία, ὑπερθυμοι εἶεν, πολλῆς θεραπείας τε καὶ περιμαλείας, ἀρρωστίαν μὲν ταῖς χερσὶ τοῦ ἀναβάτου παρέχοιεν, ἀθυμίαν δὲ ἐν τοῖς κινδύνοις. ὅταν γε μὴν ἀγαθοῦ ἵππου τυγχάνῃς, καὶ οἰκία δὲ ἀγάγηται, καλὸν μὲν ἐν τοιούτῳ τῆς οἰκίας τὸν σταθμὸν εἶναι, ὅπως πλεῖστος ὁ δεσπότης ὄψεται τὸν ἵππον, ἀγαθὸν δὲ οὕτω κατασκευάσασθαι τὸν ἱππῶνα, ὡς μηδὲν μᾶλλον οἷόν τ' εἶναι τοῦ ἵππου σῖτον κλαπῆναι ἐκ τῆς φάτνης ἢ τὸν τοῦ δεσπότου ἐκ τοῦ ταμιείου. ὁ δὲ τούτου ἀμελῶν, ἐμοὶ μὲν ἑαυτῷ δοκεῖ ἀμελεῖν. δῆλον γὰρ, ὅτι ἐν τοῖς κινδύνοις τὸ αὑτοῦ σῶμα τῷ ἵππῳ ὁ δεσπότης ἐπιτρέπεται. ἔστι δ' οὐ μόνον τοῦ μὴ κλέπτεσθαι ἕνεκα τὸν σῖτον ἀγαθὸς ὁ ἐχυρὸς ἱππών, ἀλλ' ὅτι καὶ ὅταν μὴ ἐκ χειμῶνος ἡ τὸν σῖτον ὁ ἵππος φανερὸν γίγνεται. τούτου δ' ἄν τις ἀριθμὸς γιγνώσκοι, ὅτι ἢ τὸ † σῶμα, ὑπερμοιῶ δεῖται θεραπείας, ἢ κατὰ σίτου ἀπόντος δεῖται ἀναπαύσεως, ἢ κεῖθι ἢ ἄλ-

corpus, an ſanum ſit. Non tamen is, qui hæc non admodum bene præſtat, reiiciendus eſt. Etenim plerique, non quia non poſſint, ſed quia rudes ſint, in his deficiunt. At vero ſi didicerint, & adſuefacti ſint, & exercitati, hæc omnia recte præſtiterint; modo ſani ſint, & non ignaui. †Suſpicaces tamen cauendi. Nam qui valde formidoloſi ſunt, vt hoſtem de ſe lædi non ſinunt, ita ſæpenumero etiam in grauiſſima pericula coniecto ſeſſori detrimentum adtulerũt. Cognoſcendum quoque, num aliqua ſæuities inſit equo, vel aduerſus equos, vel aduerſus homines; & an ſe titillari non patiatur. Etenim hæc omnia non poſſunt non iis eſſe grauia, qui equum talem poſſident. An autem ſe frænari, & conſcendi, ac vel in gyrum, vel aliter agitari recuſet, multo facilius cognouerit aliquis; ſi poſt exhauſtos ab equo labores, rurſus ea facere, quæ prius ante agitationem, adgrediatur. Quippe ſi qui laboribus exhauſtis, iterum labores ſubire volunt; indicia ſatis idonea firmi ac tolerantis animi præbent. Ad ſummam, is equus, cui boni ſunt pedes, qui manſuetus eſt, qui ſatis velox, qui ſuſtinere labores & velit & poſſit, ac maxime qui pareat; in actionibus bellicis equiti hauddubie nec vllius rei grauis, & ſalutis auctor inprimis exiſtet. Qui vero vel propter ignauiam multum impellendi ſunt, vel propter animoſitatem nimiam magno cum labore demulcendi; pariter & negotium manibus equitis exhibent, & in periculis exanimant. Iam vbi quis equum ſibi probatum comparauerit, ac domum duxerit; commodum erit, ea parte domus eſſe ſtabulum, vbi dominus equum creberrime conſpiciet; commodum, ſic equile conſtrui, vt non magis equi pabulum e præſepi, quam domini cibus e penu ſubtrahi furto poſſit. Qua quidem in re qui negligens eſt, ſeipſum negligere mihi videtur. Nam perſpicuum eſt, dominum in periculis equo corpus ſuum credere. Nec tantum hanc commoditatem habet equile munitum, ne pabulum furto ſubtrahatur; ſed etiam vt conſtet, quando pabulum equus e præſepi non egerat. Id vero ſi quis ſentiat, intelligat licet, vel os eius ad nauſeam vſque humoris abundans, remedij alicuius indigere, vel laſſum corpus quiete reficiendum, vel hordei faſtidium, vel

†Suſpicaces ſunt, qui facile ſibi metuunt.

corpus, male.

alium quemdam languorem obrepere. Sunt autem omnia non aliter, ac in homine, magis ab initio etiam in equo curabilia; quam vbi vel inhæsere morbo firmius, vel in eis peccatum fuerit. Quemadmodum vero & pabuli,& exercitiorum equi ratio haberi debet, vt corpus robustum efficiatur; ita pedes quoque muniendi sunt. Humida læuiaque stabula bonas etiam a natura corrumpunt vngulas. Itaque ne stabula sint humida, defluxum habere debent; ne læuia, lapides coniunctim defossos, qui magnitudine pares sint vngulis. Nam huiusmodi stabula pedes insistentium lapidibus equorum solidiores efficiunt. Secundum hæc in locum equus educendus curatori, quo destringatur; & post prandij pabulum solutis loris remouendus a præsepi, quo iucundius ad pabulum vespertinum accedat. Vt autem & stabulum exterius optimum sit, & equi pedes corroboret: lapidum rotundorum palmarium, † minæ pondus habentium, plaustra quatuor aut quinque passim substernat, & ferreo labro includat, ne diffundantur. Quippe dum his institerit, numquam non diei partem aliquam velut in via lapidea ingrediendo exiget. Necesse est etiam, vt vngulis perinde vtatur, dum & destringitur,& pungitur,atque inter incedendum. Pedum quoque testudines a lapidibus hoc modo substratis solidantur. Sicut autem vngularum, quo firmæ sint; ita etiam oris, vt sit tenerum, curageri debet. Eadem vero & hominis carnem, & os equi tenerius efficiunt. Videtur etiam nobis viri equestris esse, vt equisonem edoctum habeat,quomodo cum equo sit agendum. Ac primum scire hunc oportet, numquam præsepialis capistri nodum ea parte capitis, adstringendum, cui verticis habenæ adhiberi solēt. Quum enim equus ad præsepe frequenter caput mouere consueuerit, nisi capistrum auribus ita sit adplicatum, vt non noceat; sæpenumero partes illas exulcerat. Ob eas autem exulcerationes fieri necesse est, vt equus & ad frænandum,& ad destringendum se difficiliorem præbeat. Fuerit hoc quoque bonum, vt equiso mandatum efferendi cottidie fimi, & stramentorum equi, vnum aliquem in locum, habeat. Id enim si faciat, simul eo labore nullo negotio defungetur, & equo proderit. Etiam sciat equiso camū equo admouendū, siue ad destrictionē, seu ad volutabrū educat.

† hoc est libræ, fere.

A λης ἀῤῥωσία ὑποδύεται. ἔστι δ' ὥσπερ ἀνθρώπῳ, οὕτω καὶ ἵππῳ ἀρχόμενα πρῶτα διατρίψαι, ἢ ἐπειδὰν ἐνισκιῤῥωθῇ τε καὶ ἁλῷ μᾶλλον τὰ νοσήματα. ὥσπερ δὲ τῷ ἵππῳ σίτου τε καὶ γυμνασίων ἐπιμελητέον, ὅπως ἂν τὸ σῶμα ἰσχύῃ, οὕτω καὶ τὼς πόδας ἀσκητέον. τὰ μὲν δὴ ἰόντα ὑγρά τε καὶ λεῖα τῶν χαθμῶν λυμαίνεται καὶ ταῖς φύσεσιν ὁπλαῖς. * τὰ δέ, ὡς μὲν μὴ ὑγρὰ εἴη, ἀπόῤῥυτα· ὡς δὲ μὴ λεῖα, λίθοις ἔχοντα καὶ ῥωρυγμένοις πρὸς ἄλληλους, πλησίον ὁπλῆς τὸ μέγεθος. τὰ γὰρ τοιαῦτα χαθμὰ καὶ † ἀφεσηκότων ἅμα πετροῖ τοὺς πόδας. ἔπειτά γε μὴν τῷ ἱππικῷ μοι δεκτέον μὲν τὸν ἵππον ὅπου βούλεται· μεταδετέον δὲ μὴ πρὶν ἂν ἀπὸ τῆς φάτνης, ἵνα ἥδιον, ἀπὸ τοῦ δεῖπνον ᾖ. ὡς δὲ καὶ αὖ ἔξω χαθμὸς βέλτιστος εἴη καὶ τοῖς πόδας † καταλυτικοί, [εἰ] λίθων τροχοὶ * ἀμφιτόμων ὅσον μναιαίων ἁμάξας τέτταρας καὶ πέντε χύδην καταβάλλοι † σεσιδηρωμένους, ὡς ἂν μὴ σκεδαννύοιντο. ὅπου γὰρ τούτων ἐπιποδίσει, ὥσπερ ἐν ὁδῷ λιθώδει ἀεί μέρος τῆς ἡμέρας πορεύοιτο. ἀνάγκη δὲ καὶ ψηχόμενον καὶ μυωπιζόμενον κεχρῆσθαι ταῖς ὁπλαῖς καθάπερ ὅταν βαδίζῃ. καὶ τὰς χελιδόνας δὲ τῶν ποδῶν οἱ οὕτω κεχυμένοι λίθοι τρέφουσιν. ὡς δὲ καὶ τῶν ὁπλῶν, ὅπως χαρτεραὶ ἔσονται, οὕτως καὶ τοῦ στόματος, ὅπως μαλακὰ ἔσαι, ἐπιμελητέον. τὰ δ' αὐτὰ καὶ ἀνθρώπου τε σάρκα καὶ ἵππου στόμα ἁπαλώτερα ἱππικὸς ἀνὴρ ἡμῖν δοκεῖ εἶναι, καὶ τὸν ἱππικὸν πεπαιδεῦσθαι, ἃ δεῖ περὶ τὸν ἵππον πράττειν. πρῶτον μὲν δεῖ αὐτὸν τῆς ἐπιφαινομένης φορβιᾶς ἐπίσασθαι αὐτὸν δεῖ μὴ πολὺ ἅμμα ποιεῖσθαι ἔνθα περ ἡ κεφαλὴ πρόσκειται. πολλάκις γὰρ κινῶν ὁ ἵππος ἐπὶ τῇ φάτνῃ τὴν κεφαλὴν, εἰ μὴ ἀσινὴς ἡ φορβιὰ πρὸς τὰ ὦτα ἔσαι, πολλάκις αἱμάσσει ποιεῖ. ἑλκωμένων γε μὴν τούτων ἀνάγκη τὸν ἵππον καὶ πρὸς τὸ χαλινοῦσθαι καὶ πρὸς τὸ ψήχεσθαι δυσκολώτερον εἶναι. ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ πατεῖσθαι τὴν ἱππικὴν καθ' ἡμέραν τὴν κόπρον καὶ τὰ ὑποστρώματα τοῦ ἵππου ἐκφέρειν εἰς ἕν χωρίον. τοῦτο γὰρ ποιῶν αὐτός τ' ἂν ῥᾷστα ἀπαλλάττοι, καὶ ἅμα τὸν ἵππον ὠφελοίη. εἰδέναι δὲ χρὴ τὸν ἱππικὸν καὶ τὸν κημὸν πρέπειν τῷ ἵππῳ, καὶ ὅταν μὲν δεῖ ψῆξαι καὶ ὅταν δεῖ κυλίσαι ἐξάγειν.

† καταῤῥωννύοι * ἀμφιδόκμων † σεσιδηρώσας

καὶ ἀεὶ

καὶ ἀεὶ ὅ τι ἂν ἀγαλίνωτον ἄγῃ, κημοῦν δεῖ. A
ὁ γὰρ κημὸς ἀναπνεῖν μὲν οὐ κωλύει, δάκνειν
δὲ οὐκ ἐᾷ, καὶ ὃ βούλεται οὐ † προεκείμενος
μᾶλλον ἐξαιρεῖ τῶν ἵππων. καὶ μὲν δεσμεύειν
τὸν ἵππον ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς δεῖ. πάντα γὰρ,
ὁπόσα ἂν διέλθῃ πρὸς τὸ πρόσωπον ὁ ἵππος,
σκυβάλων πέφυκεν ἄνω. σκυβάλων γε μὲν οὕτω
δεδεμένος χαλᾷ μᾶλλον, ἢ ἀφαιρεῖ τὰ
δεσμά. ἐπειδὰν ὑπέχῃ, ἄρχεσθαι μὲν ἀπὸ
τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς χαίτης. μὴ γὰρ καθαρῶν
τῶν ἄνω ὄντων, μάταιον τὰ κάτω καθαίρειν. ἔπειτα δὲ καὶ μὲν τὸ ἄλλο σῶμα πᾶσι τοῖς τῆς B
καθάρσεως ὀργάνοις ἀνιστάντα δεῖ τὸν τρίχα
σοβεῖν τὸν κόνιν καὶ φύσιν τὸ τριχός, τῶν δὲ ἐν
τῇ ῥάχει τριχῶν ἄλλῳ μὲν ὀργάνῳ οὐδενὶ δεῖ
ἅπτεσθαι, ταῖς δὲ χερσὶ τρίβειν καὶ ἁπαλύνειν
ἦπερ φύσει κέκλινται. ἧκιστα γὰρ ἂν βλάπτοι
τὸν ἕδραν τοῦ ἵππου. ὕδατι δὲ καταπλύνειν
τὸν κεφαλὸν χρή. ὀφθαλμὸς γὰρ οὖσα, εἰ σιδήρῳ
ἢ ξύλῳ καθαίροιτο, λυποῖ ἂν τὸν ἵππον. καὶ ὃ
προέχυμον ὂν χρὴ βρέχειν. καὶ γὰρ αὗται δύ- C
κεις οὖσαι αἱ τρίχες ὁρᾶν μὲν οὐ κωλύουσι τὸν
ἵππον, ἀποσοβοῦσι δὲ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ
τοὺς θεοὺς λυποῦντα. καὶ † τὸν θεὸν δὲ οἴεσθαι χρὴ δεδω-
κέναι ταύτας ταῖς τρίχας ἵππῳ ἀντὶ τῶν με-
γάλων ὤτων, ἃ ὄνοις τε καὶ ἡμιόνοις ἔδοσαν ἀ-
λεξητήρια προ τῶν ὀμμάτων. καὶ οὐρὰν δὲ,
καὶ χαίτην πλεῖστον χρὴ, ἐπεὶ καὶ αὔξειν δεῖ
ταῖς τρίχας, ταῖς μὲν ἐν τῇ οὐρᾷ, ὅπως ὑπι-
πλήσσον δεικνύμενος ἀποσοβῆται ὁ ἵππος τὰ
λυποῦντα· ταῖς δὲ ἐν τῇ βαχίλῃ, ὅπως τῷ D
ἀμβάτῃ ὡς ἀφορμωτάτη αἰτίλησις ᾖ. δέδο-
ται δὲ καὶ θεῶν καὶ ἀγλαΐας ἕνεκα ἵππῳ
χαίτη, καὶ † προκόμιοί τε, καὶ οὐρά. τεκμή-
ριον δέ. αἱ γὰρ ἀγελαῖαι τῶν ἵππων οὐχ ὁ-
μοίως † προσμύουσι τὰς ὄνους ὑπὸ τῇ ὀχείᾳ,
ἕως ἂν κριμῶσιν. οὗ ἕνεκα χρὴ ἀποκείρουσι προς
τὴν ὀχείαν ταῖς ἵπποις ἅπτοντες οἱ ὀνοβατοῦ-
ντες. τὸν γε μὲν τῶν σκελῶν καταπλισιν ἀ-
φαιρεθῆναι. ὠφελεῖ μὲν γὰρ οὐδὲν, βλάπτει δὲ E
ταῖς ὀπλαῖς ἢ καθ' ἑκάστην ἡμέραν βρέξις. καὶ
τὸν † τοῦ γαστέρα δὲ ἄγαν καθαρσιν μισοῦν
χρή. αὕτη γὰρ λύπη μὲν μάλιστα τὸν ἵππον. ὅσῳ
δὲ ἂν καθαρώτερα ταῦτα γίνηται, τοσούτῳ
πλείονα τὰ λυποῦντα ἀθροίζει † τοῦ γα-
στέρα. ὧν δὲ χρὴ πάνυ ὀλιγοποιήσεται τις ταῦτα, ὁ φθανῇ τε ἐξαγόμενος ὁ ἵππος, καὶ ὑθὶς ὅμοιός ἐστι

προεκείμενος ὁ κημὸς μᾶλλον

προκόμιόν τε

Adeoque ſemper, quocumque duxerit equum ſine fræno, camum adhibere debet. Quippe camus vt reſpirationem non impedit, ita mordere non ſinit: idemque ſi equis adhibitus ſit, magis ab inſidiis homini ſtruendis auocat. Supra caput adligari debet equus. Nam omnia, quæ circum os equo moleſta contingunt, ſurſum elato capite declinare ſolet. Itaque ſic adligatus ſi quid declinet, laxat potius vincula, quam rumpit. Strigili vſurus a capite ac iuba incipiat. Nam fruſtra ſit, inferiora purgare; ſi ſuperiora necdum munda ſint. Deinde reliquo corpore cunctis ad expurgandos equos factis inſtrumentis erigere pilos, & puluerem extergere pro natura pilorum debet: at ſpinæ pilos alio nullo tāget inſtrumento, niſi quod manibus eos fricabit, & ſecundum naturalem eorum ſitum emolliet. Quippe ſic illam in equo ſellam quamminimum læſerit. Aqua caput eluendum eſt. Quum enim oſſeum ſit, dolorem ſentiet equus, ſi ferro vel ligno purgetur. Iuba quoque anterior humectanda. Quum enim prolixi ſunt hi capilli, ſicut equum in adſpiciendo non impediunt: ita depellunt ab oculis, ſi qua moleſta iis accidant. Deos quoque putandum, hos equo capillos aurium magnarum loco dediſſe, quas aſinis & mulis ad depellendas oculorum iniurias conceſſerunt. Eluenda quoque cauda cum iuba, quo capilli creſcant; caudæ quidem, vt eam longiſſime porrigens equus, abigere moleſta poſſit; colli vero, vt adminiculum, quod adprehendat conſcenſor, copioſum habeat. Etiam venuſtatis cauſſa diuinitus equo iuba, capillus anterior, cauda contigit. Eius argumentum hoc fuerit, quod equæ gregariæ non perinde aſinos ad coitum admittant, dum iubatæ ſunt. Propterea tondent ad coitum equas omnes illi, qui volunt, vt ab aſinis ineantur. Crura ceteris membris abluendis eximimus. Vt enim vtilitatis nihil habet, ita etiam noxia eſt vngularum humectatio cottidiana. Nimia quoque repurgatio eorum, quæ ſub aluo ſunt, moderanda. Nam equo maximam illa moleſtiam exhibet, & quo partes eæ mundiores fuerint, eo plura ſub aluo dolorem equo concitantia colligunt. Quod ſi maxime laborem in his perpetuum aliquis impenderit, non tam cito liberatur ab eis equus, quin ſtatim ſimilis

sit immundis. Quapropter hæc omittenda sunt. Crurum quoque detersio, quæ dumtaxat fit ipsis manibus, sufficit. Indicabimus hoc etiam, quemadmodum aliquis suo cum damno minimo, & equi cõmodo maximo defricatione vtatur. Nam ita si detergat sordes, vt in eamdem cum equo spectet partem; periculum erit, ne in faciem ab equo tum genu, tum vngula percutiatur. Sin aduersus equum intuens, & extra crus ipsum inter detergendum ad scapulam constitutus defricuerit: nec ipse damni hoc modo quidquam acceperit, & possit itidem equi vngulam aperiendo testudini remedium adferre. Similiter & crura posteriora purget. Saltim id obseruet, qui versatur apud equum; & hæc, & alia sane omnia, quæ fieri oportet, minime sic faciunda; vt ore recto & ad caudam accedatur. Quippe si vtraque parte nocere homini equus adgrediatur, viribus homine superior est. At si quis a latere adierit, is minimo cum damno suo, multa cum equo poterit agere. Iam vbi ducendus est equus, vt aliquis a tergo sequens eum ducat, propterea non probamus, quia ductor hoc modo minime sibi cauere potest, & equo facere nullo negotio licet omnia, quæ vult. Rursus vt aliquis antecedens a fronte longo cum loro ductorio doceat equum subsequi, propter has caussas reprehendimus; quod equo nocere liceat, vtrocumque velit a latere, atque etiam se conuertere possit, & in ductorem aduersum irruere. Quod si plures equi sic ducantur, qui nam fiet, vt a se inuicem abstineant? Qui vero a latere duci cõsueuit equus, is minime nec equos nec homines lædere possit, & equiti commodissime paratus ad manum fuerit, si quando celeriter in eum sit adscendendum. Vt autem curator equo frænum etiam recte iniiciat, ad læuum latus equi primum accedat; deinde circum caput habenas iniiciens, in summis armis eas deponat, verticisque lorum dextra tollat, læua lupos admoueat. Hos si admittat, totum fræni reticulum ei scilicet induendum erit. Sin os pandere nolit, frænum equi dentibus adhibendo digitus sinistræ maximus buccæ inseratur. Nam plerique, si hoc fiat, os laxant.

A τοῖς ἀκαθάρτοις. ταῦτα μὲν οὖν ἐᾶν χρή· ἀρκεῖ δὲ καὶ ἡ τῶν σκελῶν ψῆξις αὐταῖς ταῖς χερσὶ γιγνομένη. δηλώσομεν δὲ καὶ τοῦτο, ὡς ἂν ἀβλαβέστατα μέν τις ἑαυτῷ, τῷ δὲ ἵππῳ ὠφελιμώτατα ψήχοι. ἢν μὲν γὰρ εἰς τὸ αὐτὸ βλέπων τῷ ἵππῳ καθαίρῃ, κίνδυνος καὶ τῷ γόνατι καὶ τῇ ὁπλῇ ἐς τὸ πρόσωπον πληγῆναι. ἢν δὲ ἀντία τῷ ἵππῳ ὁρῶν καὶ ἔξω τοῦ σκέλους, ὅταν καθαίρῃ, κατὰ τὴν ὠμοπλάτην καθίζων ἀποτρίβῃ, οὕτω πάθοι μὲν
B ἂν οὐδὲν, δύναιτο δ' ἂν καὶ τὴν χελιδόνα τοῦ ἵππου θεραπεύειν ἀναπτύσσων τὴν ὁπλήν. ὡς δὲ αὕτως καὶ τὰ ὄπισθεν σκέλη καθαιρέτω. εἰδέναι δὲ χρὴ τὸν περὶ τὸν ἵππον, ὅτι καὶ ταῦτα καὶ τἄλλα πάντα, ὅσα πράττειν δεῖ, ὡς ἥκιστα χρῆ κατὰ τὸ πρόσωπόν τε καὶ οὐρὰν † ποιήσαντα προσιέναι. ἢν γὰρ ἐπιχειρῇ ἀδικεῖν κατ' ἀμφότερα ταῦτα, κρείττων ὁ ἵππος ἀνθρώπου. ἐκ πλαγίου δ' ἄν τις προσιὼν, ἀβλαβέστατα μὲν ἑαυτῷ, πλεῖστα δ' ἂν
C ἵππῳ δύναιτο χρῆσθαι. ἐπειδὰν γε ἄγειν δεῖ τὸν ἵππον, τὴν μὲν ὄπισθεν ἀγωγὴν διὰ τάδε οὐκ ἐπαινοῦμεν, ὅτι τῷ μὲν ἄγοντι οὕτως ἥκιστά ἐστι φυλάξασθαι, τῷ δὲ ἵππῳ οὕτω μάλιστα ἔξεστι ποιῆσαι ὅ, τι ἂν βούληται. † τῷ δ' αὖ ἔμπροσθεν μακρῷ τῷ ἀγωγεῖ προιόντα διδάσκειν ὑφηγεῖσθαι τὸν ἵππον, διὰ τάδε αὖ ψέγομεν. ἔξεστι μὲν γὰρ τῷ ἵππῳ καθ' ὁποτέραν βούληται τῶν πλαγιῶν κακουργεῖν, ἔξεστι δὲ ἀναστρεφόμενον ἀντίον γίγνε-
D σθαι τῷ ἄγοντι. ἀθρόοι δὲ δὴ ἵπποι πῶς ἄν ποτε ἀλλήλων δύναιντο ἀπέχεσθαι οὕτως ἀγόμενοι; ἐκ πλαγίου δὲ ἵππος ἐθισθεὶς παράγεσθαι, ἥκιστα μὲν ἂν καὶ ἵππους καὶ ἀνθρώπους δύναιτ' ἂν κακουργεῖν, κάλλιστα δ' ἂν παρεσκευασμένος τῷ ἀναβάτῃ εἴη καὶ εἴποτε ἐν τάχει ἀναβῆναι δεήσειεν. ἵνα δὲ ὁ ἱπποκόμος καὶ τὸν χαλινὸν ὀρθῶς ἐμβάλῃ, πρῶτον μὲν προσίτω κατὰ τὰ ἀριστερὰ τοῦ ἵππου. ἔπειτα τὰς μὲν ἡνίας περιβαλὼν περὶ τὴν κεφα-
E λὴν, καταθέτω ἐπὶ τῇ ἀκρωμίᾳ, τὴν δὲ κορυφαίαν τῇ δεξιᾷ αἱρέτω, τὸ δὲ στόμιον τῇ ἀριστερᾷ προσφερέτω. κἂν μὲν δέχηται, † δηλονότι περιτιθέναι δεῖ τὸν κεκρύφαλον· ἐὰν δὲ μὴ ὑποχάσκῃ, ἔχοντα δεῖ πρὸς τοῖς ὀδοῦσι τὸν χαλινὸν τὸν μέγαν δάκτυλον τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς εἴσω τῆς γνάθου τῷ ἵππῳ ποιῆσαι. οἱ γὰρ πολλοὶ τούτου γιγνομένου χαλῶσι τὸ στόμα.

ποιήσοντα

τὸ δ' αὖ

δῆλον ὅτι

ἢν δὲ

ἐὰν δὲ μηδὲ οὕτω δέχηται, πιεσάτω ὁ χεῖ- A Si ne ita quidem admittat, labrum ad den-
λος τοῦ τῶν κυνόδοντα. καὶ πολὺ λυπεῖ ὀλί- tem, qui caninus dicitur, premat. Pauciſſi-
γους οὐ δέχονται τοῦτο πάσχοντες. διδιδάσκω mi quidem, ſi hoc eis accidat, frænum non
δὲ καὶ τάδε ὁ ἱπποκόμος. πρῶτον μὲν, μή recipiunt. Etiam in his inſtructus ſit cura-
ποτε ἄγχειν τῆς ἰδίας τὸν ἵππον. τοῦτο γὰρ ἑ- tor. Primum, ne ducat equum habenis. Sic
τερογνάθους ποιεῖ. ἔπειτα δὲ ὅσον δεῖ, ἀπέ- enim pars oris altera fit durior. Deinde, vt
γνάθων, ὥσπερ μὴ αἰσθητὸν ᾖ). ὁ μὲν γὰρ ἄγχων πρὸς a maxillis interuallo conueniente frænum
αὐτ. τυλ. τὸ σῶμα. ὁ δὲ ἄγαν *χεὶ ὃ † ἵππον μὴ χεῖ πιάδε παροξύνεσι, sic abſit, vt ſenſus eius equum non fugiat.
χάνων τὸν χαλινὸν τῷ † γνάθων. ὁ μὲν γὰρ ἄγχων πρὸς αὐτὰς τυλοῖ τὸ σῶμα, ὥστε μὴ αἰσθητὸν εἶ). ὁ δὲ ἄγχων εἰς ἄκρον τὸ σῶμα καθιέμενος, ἐξουσίαν παρέχει σιωδάκνοντι τὸ σῶμιον μὴ πείθεσθαι. *χρὴ δὲ τὸν B Nam ſi valde maxillis incumbat, ori cal-
ἱπποκόμον καὶ τὰ τοιάδε παρεξιέναι, εἴπερ lum obducit. At ſi nimis ad os extremum
δεῖ πονεῖν. οὕτω γὰρ δὴ μέγα ἐστὶ, τὸ λαμ- demittatur, poteſtatē præbet equo ſe con-
βάνειν ἐθέλειν τὸν ἵππον τὸν χαλινὸν, ὡς ὁ μὴ tumaciter gerendi, ſi frænum ſimul mor-
δεχόμενος πανταπασιν ἄχρηστος. ἰὼν δὲ μὴ deat. Et nequaquam equus huiuſmodi re-
μόνον ὅταν πονεῖν μέλλῃ χαλινῶται, ἀλλὰ bus exacerbandus eſt, quum laborem ſub-
καὶ ὅταν ὀπὶ τὸν σῖτον, καὶ ὅταν ἐξ ἱππασίας εἰς οἶκον ἀπάγηται, ὁρᾶν ἂν εἴη ire debet. Quippe tantum in hoc momen-
ἁρπάζοι μαστὸν, εἰ † ἁρπάζῃ τὸν χαλινὸν αὐτόμα- ti ſitum eſt, vt equus admittere frenū velit;
τος προτείνομενον. ἀγαθὸν δὲ τὸν ἱπποκό- vt ſi quis non admittat, omnino inutilis ſit.
μον καὶ ἀναβάλλειν ὀπίσω τὸν προσιόν- Quod ſi nō tantum frænetur, vbi laboran-
C dum eſt equo, verumetiam quum ad pa-
bulum ducitur, & quum ex agitatione do-
mum reducitur; mirū non ſit, frænum ob-
latum ab eo ſponte rapi. Bonum hoc quo-
que, ſcire curatorem, quo pacto ſeſſor mo-
re Perſico in equum ſuſtollēdus ſit: vt & ip-
ſe dominus, ſi morbo languerit, aut pro-
C uectior fiat, habeat hominem, a quo facile
imponatur in equum; & alij, cui velit, ho-
mine concedendo gratificari queat, a quo
ſuſtollatur. Vnum autem hoc ad equos &
præceptum, & inſtitutum eſt optimum;
numquam vt iracunde cum equo agatur.
Nam ira quiddam eſt incōſideratum. Ita-
que ſæpenumero facit ea, quorum pœnite-
re neceſſe ſit. Quum etiam ſuſpectum ali-
quid habens equus, id adire non vult; do-
cendus eſt, in eo nihil eſſe terribile, præſer-
tim equo animoſo: ſin id fieri nequeat, e-
quitem ipſum adtingere oportet id, quod
D terribile videtur, equum leniter adducen-
do. Qui vero verberibus eos cogūt, etiam
metum maiorem incutiunt. Putant enim
equi, quum interim aliquid graue ferunt,
etiam id ab illo, quod ſuſpectum habent,
proficiſci. Quum ſeſſori curator equum
tradit, non improbamus ſane, ſi norit equū
ſic ei ſubiicere; quo facilis adſcenſus ſit. Ip-
ſum tamen equitem in hoc exercere ſe
debere ducimus, vt etiam equo ſe nō præ-
bente conſcendere poſſit. Nam aliquando
E alius atque alius equus offertur, & idem a-
liquis alias alij inſeruit. Iam quum eques
aliquis acceperit equum, tamquā in eum
conſcenſurus: ſcribendum modo, quæ fa-

ἀπτῆ

προδέξηταί πως τ' ἵππον ὡς ἀναβησόμενος,

μάλιστα μὲν οὖν ἵππῳ δυκαρδίῳ· εἰ δὲ μὴ, ἀ-
πόμενον † αὐτὸν τῷ δεινοῦ δοκοῦντος εἶ), καὶ
τὸν ἵππον πράως προσάγοντα. οἱ δὲ πλη-
γαῖς ἀναγκάζοντες ἔτι πλείω φόβον πα-
ρέχουσιν. οἴονται γὰρ οἱ ἵπποι, ὅταν τι χα-
λεπὸν πάσχωσιν ἐν τῷ τοιούτῳ, καὶ τούτου
τὰ ὑποπτεύομενα αἴτια εἶ). ἐπειδὴ γε
μὴν ὁ ἱπποκόμος τὸν ἵππον προδιδῷ τῷ
ἀναβάτῃ, τὸ μὲν ὀπίσω ἀναβιβάζε-
σθαι τὸν ἵππον, ὥστε δύπετὲς εἶ) ἀναβῶναι,
οὐ μεμφόμεθα. τὸν γε μὴν τοιοῦτον ἱππέα νομίζο-
μεν χρῆναι μελετᾶν καὶ μὴ παρέχοντος ἵπ-
που δύνασθαι ἀναβαίνειν. ἄλλοτε μὲν γὰρ ἄλλοιος ἵππος προδιδῷ, ἄλλοτε δὲ ἄλλῳ ὁ αὐ-
τὸς ὑπηρετεῖ. ὅταν γε μὴν προδέξηται † τ' ἵππον ὡς ἀναβησόμενον, τότε ἂν γράφομεν, ὅ-

cere debeat eques, vt in re equestri tam sibi, quam equo, plurimum conferat. Primo lorum ductorium, ad inferiorem frænì partem, vel ad menti cathenam religatum, commode manu sinistra sumat, & ita laxum, vt nec in adscendendi conatu subleuandi sui caussa iubas equinas ad aures prehendens, nec ab hasta insiliens, equum conuellat. Dextra sumat habenas iuxta summos armos, vna cum iuba; ne vllo modo inter adscendendum os equi fræno torqueat. Posteaquam ad conscensum se leuiorem reddiderit, sinistra corpus subleuet; simul dextram extendens, se sustollat. Nam ita conscendens, ne quidem a tergo deforme spectaculum exhibebit. Et fient hæc inflexo crure, ne genu quidem in equi dorsum imponendo; sed in latus dextrum tibia traiiciatur. Vbi pedem circumactum in alteram partem transtulerit, tunc etiam equo clunes imponat. Bonum quoque nobis esse videtur, vt etiam a dextro latere in equum insiliendi vsum aliquis sibi paret; si forte contingat, vt eques sinistra ducat equum, hastam dextra teneat. Nec aliud heic discendum, quam vt sinistris partibus corporis ea peragat, quæ illic dextris faciebat; quæ sinistris illic, iam dextris heic agat. Et laudamus hanc adscensionem propterea, quod hoc modo simul atque conscenderit equum, paratus sit ad omnia, si forte subito pugnandum sit aduersus hostes. Vbi iam inciderit vel equo nudo, vel ephippio, non laudamus sessionem, qualis est in sella; sed eam, quæ cruribus diuaricatis equitem velut erigit. Sic enim & femoribus equo firmius adhærebit, & erectus tam iacula vibrare, quam ferire validius ex equo, si ferat vsus, poterit. Tibiam quoque cum pede fluxam ac liberam inde vsque a genu demittere oportet. Nam si quis crure rigido in aliquid impegerit, etiam crus fortasse fregerit. At tibia fluxa, licet aliquid in eam impingat, & cedere possit, & femur loco suo non mouerit. Debet etiam eques ita corporis sui partes, quæ supra coxas sunt, exercere consuefaciendo, vt quammaxime sint agiles. Sic enim & laboribus magis sufficecerit, ac si quis eum vel trahat, vel trudendo impellat,

A σα ποιῶν ὁ ἱππεὺς καὶ ἑαυτῷ καὶ τῷ ἵππῳ ὠφελιμώτατος ἂν εἰ τῇ ἱππικῇ εἴη. πρῶτον μὲν δίκιον τὸν ῥυταγωγέα χρὴ ἐκ τῆς ἱπποχαλινιδίας ἢ ἐκ τοῦ φαλίου ἠρτημένον διζεπῆ εἰς τὸν ἀριστερὸν χεῖρα λαβεῖν, καὶ οὕτω χαλαρόν, ὡς μήτ' ἂν ἀνιμᾶσθαι τὸν τειχῶν τοὺς λαιὸν λαβόμενος μέλλῃ ἀναβήσεσθαι, μήτε ἂν ἀπὸ δεξιᾶς ἀναπηδᾷ, σῶζειν τὸν ἵππον. τῇ δεξιᾷ δὲ ἐκ τῶν ἰσίων τοὺς λαιὸν τὴν ἀκρωμίαν λαμβανέτω ὁμοῦ τῇ B χαίτῃ, ὅπως μηδὲ καθ' ἕνα θύσσον ἀναβαίνων σπᾶσῃ τῷ χαλινῷ τὸ στόμα τοῦ ἵππου. ἐπειδὴ δὲ ἀνακυφίσῃ ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀνάβασιν, τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἀνιμάτω τὸ σῶμα, τὴν δὲ δεξιὰν ἐκτείνων σπεσταιρέτω ἑαυτὸν, (οὕτω γὰρ ἀναβαίνων οὐδὲ ὄπισθεν αἰσχρὰν θέαν παρέξῃ) συγκεκαμμένῳ δὲ τῷ σκέλει, καὶ μήτε τὸ γόνυ ὀπὶ τὴν ῥάχιν τοῦ ἵππου λάθετω, ἀλλ' ὑποβησάτω ὀπὶ τὰς δεξιὰς πλευρὰς τὴν κνήμην. ὅταν δὲ τοῦτο C ενέγκῃ τὸν πόδα, τότε καὶ τὸ γλουτὸν καθαθέτω ὀπὶ τὸν ἵππον. ἰὼν δὲ τύχῃ ὁ ἱππεὺς τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἄγων τὸν ἵππον, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸ δόρυ ἔχων, ἀγαθὸν μὲν ἡμῖν δοκεῖ εἶναι τὸ καὶ ἐκ τῶν δεξιῶν μελετῆσαι ἀναπηδᾶν. μαθεῖν δ' οὐδὲν δεῖ ἄλλο, ἢ ἃ μὲν τότε τοῖς δεξιοῖς τὸ σῶμα τοῦ ἐπιέναι, τοῖς ἀριστεροῖς ποιεῖν· ἃ δὲ τότε τοῖς ἀριστεροῖς, τοῖς δεξιοῖς. τούτου δὲ ἕνεκα καὶ ταύτην ἐπαινοῦμεν τὴν ἀνάβασιν, ὅτι ἅμα τε ἀναβεD βηκὼς ἂν εἴη καὶ κατεσκευασμένος πρῶτα, εἴ τι δέοι ἐξαίφνης τοὺς πολεμίους ἀγωνίζεσθαι. ἐπειδήν γε μὴν καθίζηται ἐπί τε ὀπὶ φιλοῦ, ἐπί τε ὀπὶ τοῦ ἐφιππίου, οὐ τὴν ὥσπερ ὀπὶ τοῦ δίφρου ἕδραν ἐναγινοῦμεν, ἀλλὰ τὴν ὥσπερ † ὀρθὰς ἂν διαβεβηκὼς εἴη τοῖν σκελοῖν. τοῖν τε γὰρ μηροῖν οὕτως ἂν ἔχοιτο μᾶλλον τοῦ ἵππου, καὶ ὀρθὸς ὢν, ἐρρωμενέστερος ἂν διώκοιτο καὶ ἀκοντίσαι καὶ παίξαι ἀπὸ τοῦ ἵππου, εἰ δέοι. χρὴ δὲ καὶ E χαλαρὸν ἀπὸ τοῦ γόνατος ἀφεῖσθαι τὴν κνήμην σὺν τῷ ποδί. σκληρὸν μὲν γὰρ ἔχων τὸ σκέλος, εἰ προσκόψαι τῳ, προσκεχλασμένος ἂν εἴη. ὑγρὰ δὲ οὖσα ἡ κνήμη, εἴτι καὶ προσπίπτοι αὐτῇ, ὑποείκοι ἄν, καὶ τὸν μηρὸν οὐδὲν μεθαρμοίη. δεῖ δὲ τὸν ἱππέα καὶ ὃ αὔξειν τῷ ἑαυτοῦ ἱππίῳ σῶμα ὡς ὑγρότατον ἐθίζειν εἶναι. οὕτω γὰρ ἂν † ποιεῖν ἔτι μᾶλλον διώκοιτο, καὶ, εἴ ἕλκοι τις αὐτὸν, ἢ ὠθοίη, πονεῖν ἧττον

ὀρθῶν μὲν διαβεβηκὼς τοῖν σκελοῖν.

ἧπον αὖ σφάλλοιτο. ἐπειδὴ γε μὴν καθίζηται, πρῶτον μὲν ἡρεμεῖν δεῖ διδάσκειν τὸν ἵππον, ἕως ἂν καὶ ὑποστάσηται ἐῶν τι δέηται, καὶ ἰσίας ἰσώσηται, καὶ *δόρυ λαβεῖν ἕως ἂν εὐφορώτατον εἴη. ἔπειτα δὲ ἐχέτω τὸν ἀριστερὸν βραχίονα πρὸς ταῖς πλευραῖς. οὕτω γὰρ εὐσταλέστατός τε ὁ ἱππεὺς ἔσται, καὶ ἡ χεὶρ ἐγκρατεστάτη. ἰσίας γε μὴν ἐπαινοῦμεν, οἵαις ἴσας τε εἶσι, καὶ μὴ ἀσθενεῖς, μηδὲ ὀλισθηράς, μηδὲ παχείας· ἵνα καὶ τὸ δόρυ, ὅταν δέῃ, δέχεσθαι ἡ χεὶρ δυνήσηται. ὅταν δὲ προχωρῇ σημεῖόν τῳ ἵππῳ, βάδιον μὲν ἀρχέσθω. τοῦτο γὰρ ἀπραγμονέστατον. ἡνιοχείτω δὲ, ὡς μὴ †κυφαγωγότερος ἢ ὁ ἵππος, ἀνωτέρω ταῖς χερσίν· ὡς δὲ μᾶλλον ἀναγκεκυφὼς, κατωτέρω. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα κοσμοίη τὸ σχῆμα. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν αὐχένα ἀφεῖσαν ἀγαθὸν, ἀφαλῶντ' ἂν ἀλυπότατα τὸ σῶμα, καὶ εἰς τὸ ὑπερεμβάλλειν ἐπιδιδοῖ γὰρ ἥδιστ' ἂν οὕτω ἀφικνοῖτο. †ἐπειδὴ τοι καὶ ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἄρχεσθαι εὐδοκιμώτερον, ὡς ἂν μάλιστα ἀπὸ τούτων ἄρχοιτο, εἰ σφαλλόντος μὲν ὁπότε ἀναβαίνοι τῷ δεξιῷ, τότε σημαίνοι τῷ ἵππῳ τῷ ὑπερεμβάλλοντι τὸν δεξιὸν πόδα, τότε καὶ τὸν ὑπικλίσεως ἂν ἄρχοιτο. ἢν γὰρ πέφυκεν ὁ ἵππος εἰς μὲν τὰ δεξιὰ τρέφεσθαι, τοῖς δεξιοῖς ἀφηγεῖσθαι· εἰς εὐώνυμα δὲ, τοῖς ἀριστεροῖς. ἱππασίαν δ' ἐπαινοῦμεν τὴν πέδῃ καλουμένην. ἐπ' ἀμφοτέρας γὰρ τὰς γνάθους τρέφεσθαι ἐθίζει. καὶ τὸ μεταβάλλεσθαι δὲ τὴν ἱππασίαν ἀγαθὸν, ἵνα ἀμφότεραι αἱ γνάθοι καθ' ἑκάτερον τῆς ἱππασίας ἰσάζωνται. ἐπαινοῦμεν δ' ἐγὼ καὶ τὴν ἑτερομήκη πέδῃ μᾶλλον τῆς κυκλοτερεῖς. ἥδιον μὲν γὰρ οὕτως ἀναστρέφοιτο ὁ ἵππος, ἥδη πλήρης ὢν τοῦ θέους, καὶ τὸ, τεθορυβημένην καὶ ὑποκάμπτειν ἅμα μελετᾶν δεῖ. δεῖ δὲ καὶ ὑπολαμβάνειν ἐν ταῖς τροφαῖς. οὐ γὰρ ῥᾴδιον τῷ ἵππῳ, οὐδ' ἀσφαλὲς ἐν τῷ τάχει ὄντα κάμπτειν ἐν μικρῷ, ἄλλωστε καὶ †ἀπόκρημνον ἢ ὀλισθηρὸν ἢ ὃ χωρίον. ὅταν γε μὴν ὑπολαμβάνῃ, ὡς ἥκιστα μὲν χρὴ τὸν ἵππον πλαγιοῦν τῷ χαλινῷ, ὡς ἥκιστα δ' αὐτὸν πλαγιοῦσθαι. εἰ δὲ μή, οὐ χρὴ εἰδέναι, ὅτι μικρὰ τοιαῦτα ἀρκέσει χεῖσθαι καὶ αὐτὸν καὶ τὸν ἵππον. ἐπειδὴ γε μὴν ἐκ τῆς τροφῆς εἰς τὸ αὐτὸ βλέπῃ ὁ ἵππος,

minus euerti possit. Vbi iam insidet equo, primum docere debet eum, vt placide quiescat, donec subduxerit ipse, si quid oporteat, & habenas æquales reddiderit, & hastam ita sumserit, vt gestari facillime possit. Deinde brachium sinistrum lateri admotum teneat. Hic enim gestus equitem maxime decet, ac manui robur in primis addit. Habenas laudamus æquales, non fragiles, nec lubricas, nec crassas: vt ea manus, quoties opus est, hastam quoque prehendere possit. Signo dato, vt equus progrediatur; pedetentim fiat initium. Nam in hoc minimum est perturbationis. Habenas, si † cernuus incedat equus, manibus superiori earum parte teneat: sin erectiori capite, inferius. Hoc enim formam equi maxime decorauerit. Secundum hæc si naturali cursitet incessu, reddetur corpus eius absque molestia laxius, & libentissime ad virgæ incitationem accedet. Quum enim magis probetur, vt a sinistris initium fiat; ita maxime hinc incipiet, si equo post conscensionem ad dextram currente, signum ei virga dederit. Quippe dum sinistrum sumere vult, hinc incipiet; & vbi ad sinistram se conuertit, tunc & inflexionis initium faciet. Solet enim equus, si conuertatur ad dextram, dextris insistere; si ad lævam, sinistris. Eam vero laudamus equorum agitationem, quæ pedicæ nomen habet. Nam adsuefacit equos, vt ab vtraque maxillarum parte conuertantur. Et mutare motum equi bonum est, vt vtraque agitationis ratione similes sibi maxillæ fiant ambæ. Laudamus & pedicam altera parte longiorem potius, quam rotundam. Sic enim libentius conuertetur equus, iam recti cursus satur; & simul ad cursum rectum, & ad inflexionem exercebitur. Etiam inhibendi sunt in reflexionibus equi. Nec enim vel facile, vel tuto fieri potest; vt equus in cursu citatiore paullo momento se reflectat, præsertim si locus pauitus sit, aut lubricus. Inter inhibendum quamminime fræno flectendus in obliquum equus, nec in alterum latus ipsi sessori procumbendum. Cetero quin ei sciendum, leuem suffecturam occasionem ad hoc, vt tam ipse, quã equus, humi iaceãt. Vbi iam post inflexionẽ directe prospiciet equus,

*δόρυ λάβῃ, ὡς ἂν

†κυφαγωγότερος, Pollux.

ἐπειδὴ γὲ

†ἀπόκρημνον ἢ ὀλισθηρὸν

† Lectio marginio ex Pollucis.

ἀπόκοπον lib. seq. 960 C.

tum vero ad celeritatem incitandus erit. Nimirum constat, in bellis quoq; fieri reflexiones, vel hostem insequendi, vel receptus caussa. Quapropter vtile est equos exercere, vt reflexi cursu celeriore ferantur. Posteaquam exercitij satis habere iam videbitur equus, bonum erit etiam post quietem eũ subito ad cursum celerrimum incitare, tam ab equis aliis, quam in equos; rursumq; ab hac celeritate proximo quodam in loco quiescere, ac vbi steterit aliquamdiu, denuo reflexum incitare. Quippe manifestum est, venturum aliquando tempus, quo amborum vsus ei futurus sit necessarius. Vbi iam descendendi tempus erit, non hoc fiat inter equos, nec iuxta cœtum aliquem hominũ, nec extra spatium agitationis: sed quo loco laborem equus perferre cogitur, ibidem & requiete potiatur. Et quoniam equo nonnumquam currendum erit per decliuia, montuosa, transuersa; nonnumquam transiliendum, & exsiliendum, & desiliendum; ad istæc omnia prorsus & instituere & exercere tam seipsum, quam equum debet. Hoc enim modo & salutaris alter alteri fuerit, & vtilis. Si quis autem nos eadem bis repetere putat, qui de iisdem & prius & nũc loquamur: sane non hoc est, bis dicere. Nam in emtione periculum fieri iubebamus, an equus hæc præstare posset; nunc vnicuique sic equum suum docendum dicimus, & docẽdi rationem litteris prodemus. Nam qui transiliendi rudem prorsus accepit equum, is humi demisso loro ductorio, prior ipse transire fossam debet: deinde loro ductorio sic vrgendus equus, vt transiliat. Si nolit, flagellum aliquis aut virgam totis viribus adhibeat. Ita nõ solum id spatium, sed maius etiam, quam oportebit, transiliet; ac deinceps non opus erit verberibus, sed vbi dumtaxat accedẽtem a tergo quẽdam conspexerit, saltabit. Postquam ita transilire adsueuerit, etiã conscensum primo deducat ad minores, inde maiores fossas. Quum vero iam saltaturus est, calcaribus eum pungat. Similiter & quum eum exsilire, & quum desilire docet, calcaribus exstimulet. Nam si hæc omnia toto simul corpore faciat equus, tam sibimet ipsi, quam sessori minore cum periculo præstabit; quam si vel in transiliendo, vel sur-

A ἐν τούτῳ τοῦς ὃ θᾶττον αὐτὸν ὁρμάτω. δῆλον γὰρ, ὅτι καὶ ἐν τοῖς † πολεμίοις αἱ στροφαὶ εἰσιν, * ἢ τῦ διώκειν, ἢ τῦ ἀποχωρῆν ἕνεκα. ἀγαθὸν οὖν ὃ στραφέντα ταχὺν μελετᾶν. ὅταν δὲ ἱκανῶς ἤδη δοκεῖ ὃ γυμνάσιον τῷ ἵππῳ ἔχειν, ἀγαθὸν καὶ διαπαύσαντα ταχὺ ὁρμῆσαι ἐξαίφνης εἰς ὃ τάχιστον, καὶ ἀφ' ἵππων † μήτοι μὴ τοὺς ἵππους· καὶ ἐκ τῦ μέντοι, τοὺς ἵπ. ταχέος αὖ ὡς ἐσπουδάτω ἡρεμίζειν, καὶ ἐκ τῦ ἐξάπαν δὲ * στρέφαντα δεῖ πάλιν ὁρμᾶν. τοῦτο- * στρέφαν τα πάλιν ὁρ.

B δηλον γὰρ, ὅτι ἔσται ποτὲ, ὅτε ἑκατέρου τῦ τῶν δεήσει. ὅταν γε μὴν καταβαίνειν ἤδη καιρὸς ᾖ, μήτε ἐν ἵπποις ποτὲ καταβαίνειν, μήτε τοῖς σύσσιτοις ἀνθρώποις, μήτε ἔξω τῆς ἱππασίας, ἀλλ' ὅπου τοῦτο καὶ πονεῖν ἀναγκάζεται ὁ ἵππος, ἐνταῦθα καὶ τῆς ῥαιστώνης τυγχανέτω. ἐπειδὴ τοῦτο ὄντων ὅπου δεῖ τὸν ἵππον καὶ τοῦ σανῆ, καὶ ὄρφα, καὶ πλάγια, ἔστι δὲ ὅπου διαπηδᾶν, ἔστι δὲ ὅπου καὶ σκιρτᾶν, ἔνθα δὲ καὶ καθάλλεσθαι, καὶ ταῦτα πάντα διδάσκειν τε δεῖ καὶ

C μελετᾶν καὶ αὐτὸν καθόλου, καὶ τὸν ἵππον. οὕτω γὰρ ἂν σωτήριοί τε εἶεν ἀλλήλοις, καὶ χρησιμώτεροι ἂν δοκοῖεν εἶναι). εἰ δέ τις διλογεῖν ἡμᾶς οἴεται, ὅτι τοῖς τοῦτ' αὐτοῦ λέγομεν νῦν τε καὶ τοτέρωθεν, οὐ διλογία ταῦτά ἐστιν. ὅτε μὲν γὰρ ἐωνεῖτο, περὶ τούτου ἐκελεύομεν, εἰ δυνατὸν ὁ ἵππος ταῦτα ποιεῖν· νῦν δὲ διδάσκειν φαμὲν χρῆναι τὸν ἑαυτοῦ, καὶ χράφομεν, ὡς δεῖ διδάσκειν. τὸν μὲν

D γὰρ πομπάσιον ἄπειρον τοῦ διαπηδᾶν λαβόντα δεῖ τοῦ ἀγωγέως † καταβεβλημένον τοσοῦτον ἀποσχεῖν αὐτὸν τοῦ πάσσειν. ἔπειτα δ' οὐκέτι δεῖ τοῦ ἀγωγεῖ, ὡς διάλληται. ἐὰν δὲ μὴ ἐθέλῃ, ἔχων τις μάστιγα ἢ ῥάβδον ἐμβαλέτω ὡς ἰσχυρόταται· καὶ ὅτως ὑπεραλεῖται οὐ τὸ μέγεθος, ἀλλὰ πολὺ πλέον τοῦ καιροῦ. καὶ τὸ λοιπὸν οὐδὲν δεήσει παίειν, ἀλλ' ἐὰν μόνον ἴδῃ ὅπου θέντα τινὰ ἐπελθόντα, ἅλεται. ἐπειδὰν οὕτω διαπηδᾶν ἐθισθῇ, καὶ ἀναβεβηκὼς ἐπαγέ-

E τω τὸ μὲν † τοσοῦτον μικράς, ἔπειτα ὃ καὶ μείζους. ὅταν δὲ μέλλῃ πηδᾶν, παισάτω αὐτὸν τοῦ μύωπι. ὡσαύτως ὃ τε ἀναπηδᾶν τε καὶ καλαπηδᾶν διδάσκων, παισάτω τοῦ μύωπι. ἀνθρώπου γὰρ τοῦ σώματι ταῦτα πάντα ποιῶν, τε ἑαυτοῦ ὁ ἵππος τε τοῦ ἀναβάτου ἀσφαλέστερον ποιήσει μᾶλλον, ἢ † αἰ ἕνα εἰπῇ τὰ ὄπισθεν ἢ διαπηδῶν, ἢ αἰ ἐλλείπῃ τὰ ὄπ. ἀνο-

τοσοῦτον μικράς,
καταβεβλημένου

ἀποφεύων, ἢ καταλλόμενος. εἰς γε μὴν τὸ Α κάτοντες τοῦτον χρὴ ἐν μαλακῷ χωρίῳ διδάσκειν. καὶ τελευτῶν, ἐπειδὴ τοῦτο ἐθισθῇ, πολὺ ἥδιον ὁ ἵππος τὸ ὀρθίου διαμείται. ἂν δὲ φοβῶνταί τινες, μὴ ἀποῤῥηγνύωνται τοὺς ὤμους καὶ τὰ πλευρὰ ἐλαυνόμενοι, θαῤῥούντων· μαθόντες, ὅτι πέρασαν καὶ ὀδρύσας † ἅπαντες τὰ κατάντη ἀμιλλώμενοι, οὐδὲν ἧττον τῶν ἑλλίων ὑγιεῖς τοὺς ἵππους ἕξουσι. παρήσομεν δὲ οὐδὲ ὅπως τὸν ἀναβάτην ὑπηρετεῖν δεῖ τοῖς ἵπποις B τούτων. χρὴ γὰρ ὁρμῶντος μὲν ἐξαίφνης ἵππου, προσνεύειν (ἧττον γὰρ ἂν καὶ ὑποδύοι ὁ ἵππος, καὶ ἀναβάλλοι τὸν ἀναβάτην) ὀλίγον δὲ ἀναλαμβανομένου, ἀναπίπτειν. ἧσσον γὰρ ἂν αὐτὸς κάπτοιτο. τὸ φέρον δὲ σφάλλεσθαι, καὶ πρὸς ὄρθιον † ἰεμένου, κακὸν χαίτης ἐπιλαμβάνεσθαι, ὡς μὴ ὁ ἵππος τοῦ τε χωρίου ἅμα καὶ τοῦ χαλινοῦ βαρύνηται. εἰς γε μὴν τὸ κατάντες, καὶ ἑαυτὸν ὑποκλιτέον, καὶ τὸν ἵππου ἀνεπιληπτέον τοῦ χαλινοῦ, C ὡς μὴ προπετῶς εἰς τὸ κάτοντες μήτε αὐτὸς μήτε ὁ ἵππος φέρηται. ὀρθῶς δ' ἔχει καὶ τὸ ἄλλοτε μὲν ἐν ἄλλοις τόποις, ἄλλοτε δὲ μακρὰς, ἄλλοτε δὲ βραχείας ταῖς ἱππασίας ποιεῖσθαι. ἀμείνω γὰρ καὶ ταῦτα τοῦ ἵππου τὸ ἀεὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις καὶ ὁμοίως ταῖς ἱππασίας ποιεῖσθαι. ἐπεὶ ὅ δεῖ ἐν πολυτοίοις τὰ χωρίοις τὸν ἵππον αὐὰ κράτος ἐλαύνοντα ἔπορον εἶ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἵππου τοῖς ὅπλοις καλῶς δυνάσθαι χρῆσθαι, ὅπου μὲν ὀξέα χωρία ὀπτήδεια καὶ θηρία, ἄμεμπτος ἂν θήρας μελέτη τῆς ἱππικῆς· ὅπου δ' ταῦτα μὴ ὑπάρχει, ἀγαθὴ ἄσκησις καὶ ἐν δύο ἱππόταις σωτηθῆναι, ὁ μὲν φεύγων ὅτι τοῦ ἵππου πολυτοία χωρία, καὶ ὅ δόρυ εἰς τοὔπισθεν μεταβαλλόμενος ὑποχωρῇ· ὁ δὲ διώκων, ἐσφαιρωμένα τε ἔχων ἀκόντια, καὶ δόρυ ὡσαύτως πεσσαμμένον. καὶ ὅπου μὲν δὴ εἰς ἀκόντιον ἀφικνῆται, ἀκοντίζη τὸν φεύγοντα τοῖς σφαιρωτοῖς· ὅπου δ' αὖ εἰς δόρατος πλῆθος, παίῃ E τὸν ἀλισκόμενον. ἀγαθὸν δὲ, κἂν πόλε συμπέσωσιν, † ἐλκύσαντες ἐφ' ἑαυτὸν τὸν πολέμιον, ἐξαίφνης ἀπῶσαι. τοῦτο γὰρ καταβλητικόν. ὀρθῶς δὲ ἔχει καὶ τῷ ἐλκομένῳ * ἐπελαύνειν τὸν ἵππον. τοῦτο γὰρ ποιοῦν ὁ ἑλκόμενος καταβάλοι ἂν μᾶλλον τὸν ἕλκοντα ἢ καταπέσοι.

ἅπαντες εἰς τὰ

ἰεμένου, οὐ κακὸν

ἐλκύσαντα

*ἐπελαυνειν

sum proruendo, vel desiliendo, a tergo posteriora deficiant. Ad decliuia primum instituendus est in solo molli. Tamdem vero, quum adsueuerit, multo libentius per decliuia, quam per accliuia curret. Si qui vero metuunt, ne dum aguntur equi per decliuia, scapulas & armos rumpant: bono esse animo poterunt, vbi cognouerint, Persas & Odrysas vniuersos, per decliuia cursu certantes, equos habere Græcorum equis non minus sanos. Nec omittemus, quo pacto sessor ad hæc omnia se debeat accommodare. Nam ad impetum equi subitum, anterius ei propendendum; quod hoc modo minus deprimetur equus, & minus equitem sursum iactabit: paulloque post, dum inhibetur equus, se retrorsum erigat. Sic enim minus ipse succutietur. Dum fossa transilitur, & in accliuia pergitur, non malum est, iubam adprehendere; ne simul equus & difficultate loci, & fræno grauetur. In agitatione vero decliui seipsum resupinet, & equum fręno contineat: ne præceps tum ipse, tum equus, deorsum feratur. Rectum est etiam, nonnumquam in aliis atque aliis locis, & interdum longas, interdum breues equitationes instituere. Nam & illa minus equo sunt odiosa, quam si semper in iisdem locis, & eodem modo agitetur. Quia vero necessarium est, vt omnigenis in locis equum agens, eidem firmiter insideat, & armis ex equo recte vti possit; idcirco rei equestris exercitium in venationibus, vbi tum idonea loca, tum feræ sunt, reprehendi non solet: vbi vero nulla est horum copia, fuerit hæc quoque non inutilis exercitatio, si duo equites sic inter se rem componant, vt alter in equo per omnigena loca fugiat, & hastam subinde retro transferens abscedat; alter insequatur cum iaculis in cuspidem pilarem desinentibus, & cum eiusdem formæ hasta. Quum intra iactum teli peruenerit, illa iacula cuspidis pilaris in fugientem coniiciat; quum ad interuallum, quo hasta ferire licet, capiendum feriat. Bonum hoc quoque, vt his inter se congressis, alter hostem ad se tractum subito protrudat. Hæc enim est hostis deiiciendi ratio. Vicissim is, qui trahitur, recte faciet; si equum abigere nitatur. Quippe si hoc faciat is, qui trahitur; citius trahentem deiecerit, quam ipse ceciderit.

Iam si aliquando, dum castra castris opponuntur equites contra se prouehantur, & ad hostilem vsque phalangem aduersarios insequantur, ad suam vero vicissim refugiant: heic etiam scire bonum est, quam diu non procul aliquis a suis abest, recte tutoque facturum, si equo in hostes adacto, totis viribus inter primos vrgeat: vbi vero propior hostibus fuerit, equum in potestate retineat. Non enim abs re sic maxime damnum hostibus inferens, ipse nullum ab eis acceperit. Ceterum mortalibus hoc datum diuinitus, vt alios oratione doceri possit homo, quæ faciunda sint. Equum vero vt nihil oratione profecto docueris, ita si pro voluntate tua quiddam agenti vicissim gratum aliquid feceris, & contumacem castigaueris; hoc inprimis modo didicerit, vbicumque debet, obsequi. Paucis hoc quidem dicitur, sed in equestri re tota locum habet vbique. Nam & frænum facilius admittet, siquidem eo admisso boni aliquid ei contingat: itidemque rum transiliet, tum exsiliet, ac in aliis omnibus obsequetur, si postquam imperata fecerit, aliquam requietem exspectet. Et hactenus quidem hæc exposita sunt, quomodo quamminime circumueniatur is, qui pullum & equum emit; quomodo quamminime comparatum vsu corrumpat, præsertim si equus cum ostentatione sit exhibendus, qui habeat ea, quibus equiti ad bellum sit opus. Tempus autem fortasse fuerit, vt etiam scribamus, si quando contingat, vt vel animosiore quis equo, vel ignauiore, quam par sit, vtatur; quonam modo rectissime vtroque possit vti. Primum igitur hoc sciendum, in equo id animum esse, quod in homine sit iracundia. Itaque sicut hominem minime quis ad iram prouocet, qui molestum ei quidquam neque dicit, neque facit: ita nec animosiorem equum ad iram aliquis commoueat, qui re nulla eum offendit. Statim igitur in adscensu adhibenda diligentia, ne quidquam molestum equo fiat, dum conscenditur. Vbi conscenderit eques, & diutius quieuerit, quam alioqui forte fecisset: ita deinde signis eum placidissimis loco moueat. Hinc a tardissimo incipiens, sic eum ad velociorem motum deducat; vt ipsemet equus se minime sentiat ad progressum celeriorem accessisse. Quidquid autem repente iusserit eques, id equum animosum non aliter, atque hominem ipsum, perturbat: siue subito conspiciat aliquid,

A ἰῶ δέ ποτε καὶ στρατοπέδου αὐτικα θημύους αὐθις ἀποβώσιν ἀλλήλοις, καὶ διώκωσι μὴ μέχρι τῆς πολεμίας φάλαγγος τὺς ἀναντίους, φεύγωσι δὲ μέχρι τῆς φιλίας, ἀγαθὸν καὶ ἐνταῦθα βλέπεσθαι, ὅτι ἕως μὲν αὖ πόρρω τὺς φίλους τὶς τῇ; καλὸν καὶ ἀσφαλὲς ὃ ἐν τοιούτοις ὑπερφέροντα αὐὰ κράτος ὑπεῖναι· ὅταν δὲ ἐγγὺς τῶν ἀναντίων γίγνηται, ὑποχείριον τὸν ἵππον ἔχειν. οὕτω γὰρ ἄν, ὡς ὃ εἰκὸς, μάλιστα δυνάιτο βλάπτειν τὺς ἀναντίους μὴ βλαπτόμενος ὑπ' αὐτῶν. ἀνθρώποις μὲν οὖν ἀνθρωπον θεοὶ ἔδοσαν λόγῳ διδάσκειν, ἃ δεῖ ποιεῖν. ἵππον δὲ * δὴ- λοῖ ὅτι λόγῳ μὲν πόθεν ἄν διδάξαις, ὦ δὲ ὅταν μὲν ποιοῦντι ὡς ἂν βούλῃ, αὐτίχα μάλα αὐτῷ, ὅταν δὲ ἀπειθῇ, * κολάζῃς, οὕτω μάλιστα μάθοι ὃ δέον ὑπηρετεῖν. καὶ ἔστι μὲν τοῦτο ἐν βραχεῖ εἰπεῖν, δι' ὅλης δὲ τῆς ἱππικῆς πολυχρόνιον. καὶ γὰρ χαλινὸν μᾶλλον ἂν λαμβάνοι εἰ, ὁπότε δέξοιτο, ἀγαθόν τι αὐτῷ ἀποβαίη· καὶ ζεύγνυσθαι δ' ἂν, καὶ ἁρμάττοιτο, καὶ τἆλλα πάντα ὑπηρετοίη ἄν, εἰ προσδοκοίη, ὁπότε τὰ σημαινόμενα πράξει, ῥᾳστώνην τινά. καὶ τὰ μὲν δὴ εἰρημένα ταῦτά ἐστιν, ὡς ἂν ἥκιστα μὲν ἐξαπατῶτο καὶ πῶλον καὶ ἵππον ὠνούμενος, ἥκιστα δ' ἂν διαφθείραι χρώμενος, †μάλιστα δ' μάλιστα ἂν ἵππον εἰ ἀποδεικνύοι δέοι ἔχοντα ὧν ἵππος δεῖται εἰς πόλεμον. καιρὸς δ' ἴσως χρᾶσθαι καὶ, εἴποτε συμβαίνοι θυμοδεστέρῳ ἵππῳ τὸ καιρὸν χρῆσθαι, ἢ βλακωδεστέρῳ, ὡς ἂν ὀρθότατα ἑκατέρῳ χρῷτο. πρῶτον δίκαιον χρὴ τοῦτο γνῶναι, ὅτι ὅστις θυμὸς ἵππῳ, ὅπερ ὀργὴ ἀνθρώπῳ. ὥσπερ οὖν καὶ ἄνθρωπον ἥκιστ' ἂν ὀργίζοι τὶς ὁ μήτε λέγων χαλεπὸν μηδὲν μήτε ποιῶν, οὕτω καὶ ἵππον θυμοδῆ ὁ μὴ ἀνιῶν ἥκιστ' ἂν ὀργίζοιτο. δίκης μὲν οὖν χρὴ ἐν τῇ ἀναβάσει ὑπομελεῖσθαι, ὡς ἂν ἥκιστ' ἀναβαίνων λυποῖ. ἐπειδὰν δ' ἀναβῇ, πρεμίσαντα πλείω χρόνον, †ἢ τ' ὀπιτυχόντα, ὅτῳ προσκινδυνεύσει ὡς πραϋτάτοις σημείοις. ἔπειτα δ' ἐκ βραχυτάτου ἀρχόμενον ὅπως ἂν εἰς ὅ τι τάχιστον προσάγοι, ὡς ἂν μάλιστα λανθάνοι αὐτὸν ὁ ἵππος εἰς ὃ τι τάχος ἀφικνούμενος. ὅ, τι δ' ἂν ἐξαίφνης σημήνῃ θυμοδὴς ἵππος ὥσπερ ἄνθρωπος τἆλλα ἐκπλήττεσθαι τὰ ἐξαπίναια καὶ ὀκνεῖν, καὶ ἀκού- ἢ ἵππος, ἐνίστα, male.

εἰδέναι ὧν χρὴ,

ἀκούσματα, καὶ παθήματα. εἰδέναι † δὲ χρὴ, ὅτι ἐν ἵππῳ τὰ ὀξὰ πίνακα τὰ ἐκ τοῦ ἐξεργάζεται. ἰῶ δὲ καὶ εἰς ὃ *θᾶττον ὁρμῶμενον καὶ τὸ ῥοδ ἐπολαμβάνειν βούλῃ τὸν θυμοειδῆ, οὐ δεῖ ἐξαπιναίως ἀπᾶν, ἀλλ' ἠρεμαίως προσάγεσθαι τῷ χαλινῷ, προσαύοντα, οὐ βιαζόμενον ἠρεμεῖν. καὶ αἱ τε μακραὶ ἐλάσεις μᾶλλον, ἢ αἱ πυκναὶ ἀποστροφαὶ προσαύουσι τοὺς ἵππους, καὶ αἱ ἡσυχαῖαι μὲν πολὺν χρόνον † καθεψοῦσι, καὶ προσαύουσι, καὶ οὐκ ἀνεγείρουσι τὸν θυμοειδῆ. εἰ δέ τις οἴεται, ἰῶ ταχὺ καὶ πολλὰ ἐλαύνηται, ἀπειπεῖν ποιήσας τὸν ἵππον προσαύξειν, τοὐναντία γιγνώσκει τοῦ γιγνομένου. ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις ὁ θυμοειδὴς καὶ ἄγαν βίᾳ μάλιστα ὀρέγεται, καὶ σὺν τῇ ὀργῇ, ὥσπερ ἄνδρες ὀργίλοι, πολλάκις καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸν ἀναβάτην πολλὰ ἀνήκεστα ἐποίησεν. ὀπιλαμβάνειν δὲ χρὴ ἵππου θυμοειδῆ καὶ τοῦ εἰς ὃ τάχιστα ὁρμᾷν, τοῦ δὲ δὴ προβάλλειν ἵππῳ καὶ πολυπάσαις ἀπέχεσθαι. κρεῖττον γὰρ οἱ φιλονεικότατοι καὶ θυμοειδέστατοι τῶν ἵππων γίγνονται. καὶ χαλινοὶ δὲ οἱ λεῖοι ὀπιτηδειότεροι τῶν τραχέων. ἐὰν δὲ καὶ τραχὺς ἐμβληθῇ, τῇ χαλαρότητι † λεῖόν σε αὐτὸν ἀφομοιοῖ. ἀγαθὸν δὲ ἐθίζειν αὐτὸν καὶ * ὃ ἠρεμεῖν μάλιστα ὅπου θυμοειδοῖς ἵππου, καὶ † ὃ ὡς ἥκιστα ἄλλῳ πῃ ἅπτεσθαι, ἢ οἷς τοῦ καθῆσθαι ἀσφαλῶς ἕνεκα ἁπτόμεθα. εἰδέναι δὲ χρὴ, ὅτι δίδαγμά ἐστι καὶ τοῦ ποππυσμῷ μὲν προσαύεσθαι, † κλωσμῷ δὲ ἐγείρεσθαι. καὶ εἴπερ ἐξ ἀρχῆς ὅτι μὲν κλωσμῷ τὰ πρόσω, ὅτι δὲ ποππυσμῷ τὰ χαλεπὰ προσφέροι, μάθοι ἂν ὁ ἵππος ποππυσμῷ μὲν ἐγείρεσθαι, κλωσμῷ δὲ προσαύεσθαι. οὕτως οὖν δὴ καὶ πρὸς κραυγὴν καὶ πρὸς σάλπιγγα μήτ' αὐτὸν φαίνεσθαι πρόσω ἐναντίον τεθορυβημένον τοῦ ἵππου, μήτε μὲν ἐκείνῳ θορυβώδες μηδὲν προσφέρειν, ἀλλ' εἰς ὃ δυνατὸν καὶ ἀναπαύειν ἐν τοιούτῳ, καὶ ἄριστα καὶ δεῖπνα, † εἰ συγχωροίη, προσφέρειν. κάλλιστον ὂν συμβούλευμα, ὃ ἄγαν θυμοειδῆ ἵππον μὴ κτᾶσθαι εἰς πολέμους. βλακί γε μὲν ἵππῳ ἀρκεῖν μοι δοκεῖ χρᾶσθαι πρὸς τἀναντία ποιεῖν, ὅσα τοῦ θυμοειδεῖ χρῆσθαι συμβουλεύομεν. ἰῶ δέ τις ποτε βουληθῇ χρῆσθαι τοῦ χρησί-

*θᾶττον ὁρμώμενον † τοῦ

καθεψοῦσι

κλωσμῷ

εἰ ἐγχωροίη

A seu audiat, seu patiatur. Sciendum ergo, repentina perturbationis cauſſam equd præbere. Quod ſi etiam equum animoſum concitatius proruentem, quam par ſit, inhibere velis: non eum conuellere ſubito debes, ſed placide fræno adtrahere; vt eum mitigando, non vi cogendo, ad quieſcendum permoueas. Agitationes quoq; prolixiores magis mitigant equos, quam crebræ inflexiones: itemque remiſſiores diu demulcent, & placant, & minime concitant equum animoſiorem. Si B quis autem exiſtimat, equum ſe agitatione celeri & diuturna fatigatum, manſuetiorem effecturum: is contra ſtatuit, quam fieri ſolet. Nam equus animoſus in huiuſmodi agitationibus inprimis vi nititur vti, & in ira perinde, atque homo iracundus, ſæpenumero tam ſeipſum, quam ſeſſorem, multis adficere malis grauiſſimis conſueuit. Etiam continendus eſt equus animoſus, quo minus celerrime proruat; & ab eo prorſus abſtinendum, ne cum alio quouis equo certaminis cauſſa committatur. Nam equi plerumq; C contentioſiſſimi etiam exiſtere ſolent animoſiſſimi. Fræna quoque his aptiora læuia, quam aſpera. Si tamen & aſperum iniectum fuerit, laxitate id efficiendum, vt læui ſimile ſit. Bonum vero eſt, vt eques ſe cõſuefaciat ad ſeſſionem quietam in equo animoſo, & vt eum alia ſui parte non tangat, quam quibus partibus equum ſeſſionis tutioris cauſſa tangimus. Sciendum autem, ſolere præcipi, vt equi poppyſmi ſibilo mitigentur, clogmo excitentur. Quod ſi quis initio lenius equum D tractet cum clogmo, durius cum poppyſmo: nimirum ad poppyſmum incitari adſueuerit, ad clogmum mitigari. Eodem modo nec ad clamorem, nec ad tubam, vel ipſe videri debet ad equum accedere perturbatus, vel ei turbulentam aliquam ſpeciem exhibere: ſed in huiuſmodi caſu equum ſedare, quantum eius fieri poteſt, & eidem tum prandij, tum cœnæ pabula, ſi quidem id fieri liceat, offerre. Rectiſſimum vero conſilium hoc fuerit, vt equus admodum ferox E ad vſum belli non ematur. De inerti equo ſufficere mihi videtur id ſcripſiſſe, omnia huic faciunda iis contraria, quibus vtendum in animoſo conſulimus. Si quis autem equo ad bellum idoneo ſic vti

voluerit, vt etiam inter equitandum magnificentior & ſpectabilior ſit: is vti nec os equi fræno torqueat, nec eum calcaribus & flagris vrgeat, abſtinere ſe debet: quæ plerique dum faciunt, ſplendorem quemdam præſeferunt. Contraria nempe iis agunt omnia, quæ cupiunt. Etenim dum equorum ora ſurſum trahendo torquent, cæcos reddunt eos, qui ante ſe ſpectare debebant: dum calcaribus vrgent, & flagris cædunt, ita territos obſtupefaciunt; vt perturbati, ſe periculis exponant. Ea vero fieri ab equis ſolent, qui motum equitationis moleſtiſſime ferunt; ac fœde, non egregie ſe gerũt. Si quis autem ſic equum inſtituat, vt motus equeſtres fræno laxiore peragat, & ceruicem ſurſum adtollat, & a capite gibberis inſtar incuruet: ita ſcilicet illum impellat ad præſtandum ea, quibus equus ipſe gaudet ac exſultat. Et his eum gaudere, vel hoc argumento conſtat. Nam quoties ipſe ad alios accedit equos, feminei præſertim ſexus; tunc & ceruicem ad ſummum adtollit, & caput agili maxime motu recuruat; ac alte quidem mollia crura tollit, caudam vero ſurſum tendit. Itaque ſi quis eum ad iſta deducat, quæ ipſemet effingit, quum pulchritudinem ſuam inprimis oſtentat: tum vero talem exhibebit equum, qui & voluptatem ex agitatione capiat, & magnificus ſit, & pernix, & ſpectabilis. Quo autem modo putemus hæc poſſe perfici, nunc enarrare conabimur. Primum igitur habere fræna non pauciora duobus oportet. Horum læue ſit vnum, & orbes habeat maiuſculos; alterum graues ac depreſſos orbes, & echinos acutos: vt vbi frænum huiuſmodi prehenderit, ob aſperitatem ægre ferens, dimittat; vbi leue cum iſto commutauerit, eius leuitate delectatus, quæ facere per illud aſperum edoctus fuerat, etiam læui vtens efficiat. Sin iſta leuitate contemta, frequenter huic incumbere velit: hanc ipſam ob cauſſam læui maiores orbes addimus, vt os pandere per hos cogatur, atque ita lupos admittat. Licebit & aſperiorem variare tum implicando, tum extendendo. Quotcumque vero fræna fuerint, mollia ſint omnia. Nam durum quacumque parte prehenderit equus, totum ad maxillas tenet; ſicut & veru quacumque parte quiſpiam prehenderit, totum ſuſtollit.

A μῶ εἰς πόλεμον ἵππῳ μεγαλοπρεπεστέρῳ τε καὶ θεαμοπρεπεστέρῳ ἱππάζεσθαι, τὸ μὲν ἕλκειν τὲ ὃ στόμα τῷ χαλινῷ, καὶ μυωπίζειν τὲ, καὶ μαστιγοῦν τὸν ἵππον, ἃ οἱ πολλοὶ ποιοῦντες λαμπρύνειν οἴονται, ἀπέχεσθαι δεῖ. πάντα γὰρ τἀναντία οὗτοί γε ποιοῦσιν ὧν βούλονται. † πάντα τε γὰρ ἄκοντα ἕλκοντες ἄνω, αὐτὶ τὰ, τὰ δὲ στόματα τὸ πρόσωθεν, σκοτοῦσι τοὺς ἵππους, καὶ μυωπίζοντες καὶ παίοντες ἐκπλήττουσιν, ὥστε τὰ μαλακὰ σκάζεσθαι καὶ κινδυνεύειν. ταῦτα δ' ἐστὶν

B ἵππων † ἔργα τῶν μάλιστα ἀγθομένων ἱππασίᾳ, καὶ αἰσχρὰ καὶ οὐ καλὰ ποιούντων. ἐὰν δέ τις διδάξῃ τὸν ἵππον ὑπὸ χαλαρῷ μὲν τῷ χαλινῷ ἱππάζεσθαι, ἄνω δὲ τὸν αὐχένα διαιρεῖν, ἀπὸ δὲ τῆς κεφαλῆς κυρτοῦσθαι, οὕτως ἂν ἀσφαλίζοιτο ποιεῖν τὸν ἵππον οἷοις περ καὶ αὐτὸς ἥδεταί τε καὶ ἀγάλλεται. τεκμήριον δέ, ὅτι τοῦτοις ἥδεται. ὅταν γὰρ † αὖθις ἔλθῃ παρ' ἵππους, μάλιστα μὲν ὅταν πρῶτα ἀκμαιότατος ᾖ καὶ κριὸς μάλιστα τῶν κεφαλῶν ἐπαίρεται καὶ χεῖρα ἀκμαιοτάτω, καὶ κυρτοῖ μάλιστα τὸν

C κεφαλὸν ἐπαιρόμενος. καὶ τὰ μὲν σκέλη ὑγρὰ μετεωρίζει, τὸν δὲ οὐρὰν ἄνω αἰωρεῖται. ὅταν δ' οὖν τις αὐτὸν εἰς ταῦτα προάγῃ, ἅπερ αὐτὸς ἐπιτηδεύεται, ὅταν μάλιστα καλλωπίζηται, οὕτως ἡδόμενόν τε τῇ ἱππασίᾳ, καὶ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐπαίροντα, καὶ θεαμόπλεκτον † ἀποφαίνῃ ἀποφαίνει τὸν ἵππον. ὡς οὖν ἡδόμεθα ταῦτ' ἂν ἀσφαλέστατα, νῦν αὖ πειρασόμεθα διηγεῖσθαι. πρῶτον μὲν δίκαιον ἐστὶ μὴ μεῖον δυοῖν χαλινοῖν κεκτῆσθαι. τούτων δὲ ἔστω ὁ μὲν λῶος, τὸν

D ἔχων † μεγέθει ἔχων, ὁ δὲ ἕτερος τὸν μὲν ἔχοις καὶ βαρὺς καὶ ταπεινούς, τοὺς δ' ἐχίνους ὀξύς· ἵνα ὁπότε μὲν τῷ τὸν λάβῃ, ἀχαλίνωτῃ βαχύτητι, χρῷτο τῷ ἀφείη, ὁπότε δ' ὑπὸ τὸν λῶον μεταλάβῃ, τῇ μὲν λώστῃ αὐτὸν ἄγοιτο, ἃ δ' ἂν ὑπὸ τοῦ βαχέος παθὼν τύχῃ, ταῦτα καὶ ἐν τῷ λείῳ ποιῇ. ὧν δ' αὖ καὶ λαφυσσήσας τὸ λῶστος θαμινὰ † ἀπορείδηται ἐν αὐτῷ, τούτου ἕνεκα ἐφείδῃ τοὺς ἔχοις μεγάλους τῷ λείῳ περιστέλλειν, ἵνα χάσκειν ἀναγκάζοιτο ὑπ' αὐτοῦ † ἀ- ἐφείη

E φείη τὸ στόμιον. οἷόνπερ ἂν τῷ βαχεῖ πάντα πατοῖτο ποιεῖν, καὶ καλλωπίζοιτο· ὁπόσοι δ' ἂν ὦσι χαλινοί, πάντες ὑγρὸν ἔχουσιν. τὸν μὲν γὰρ σκληρὸν ὅπῃ ἂν ὁ ἵππος λάβῃ, ὅλον ἔχει πρὸς τοῖς γνάθοις· ὥσπερ καὶ ὀβελίσκον ὁπόθεν ἂν τις λάβῃ, ὅλον αἴρει.

ὁ ἐτε-

ὁ δ' ἕτερος ὥσπερ ἡ ἅλισις ποιεῖ. ὁ γὰρ αὖ ἕτερος ἔχει τὴς αὐτῆς, τοῦτο μόνον ἀκαμπτότερον μηδέν, ὃ δ' ἄλλο † ἀπήρτηται. ὃ δὲ φεύγειν ἐν τῷ στόματι ἀεὶ θηρεύων, ἀφίησιν ἀπὸ τῶν γνάθων ὁ ἵππιος. τούτου ἕνεκα καὶ οἱ κατὰ μέσον ἐκ τῶν ἀξόνων δακτύλιοι κρεμάννυνται, ὅπως ζεύξεις διώκων τῇ τε γλώττῃ καὶ τοῖς ὀδοῦσιν, ἀμελῇ τοῦ ἀναλαμβάνειν τοὺς χαλινοὺς τοῖς γνάθοις τὸν χαλινόν. εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, τί ὂν ὑγρὸν τοῦ χαλινοῦ, καὶ τί ὂν σκληρόν, γράφομεν καὶ τοῦτο. ὑγρὸν μὲν γάρ ἐστιν, ὅταν οἱ ἄξονες εὐρείας καὶ λείας ἔχωσι τὰς συμβολάς, † ὥσπερ ῥᾳδίως κάμπτεσθαι. καὶ πρῶτα μέν, ὁπόσα περιπέπτηται περὶ τοὺς ἄξονας, ἵν' εὐρύσομα ᾖ, καὶ μὴ σύμπυκνα, ὑγρότερά ἐστι. ἵν' δ' ἁλεπῶς ἔχασα τοῦ χαλινοῦ διαδέχῃ καὶ σωθῇ, τοῦτ' ἔστι σκληρόν ἐστι). ὁποῖος δ' ἄν τις ᾖ τοῦτῳ, τοιοῦτον δέ γε πρῶτα † τοῦτο ποιητέον, ἵν' ὥσπερ βούληται ἀποδείξασθαι τὸν ἵππον, οἷον ὥσπερ εἴρηται. ἀνακρουστέον μὲν τὸ στόμα τοῦ ἵππου οὔτε ἄγαν ἁλεπῶς, ὥστε σκυθρώπειν, οὔτε ἄγαν ἡσύχως, ὡς μὴ ἀποθάνεσθαι. ἐπειδὰν δὲ ἀνακρουόμενος αἴρῃ τὸν αὐχένα, δοτέον ἐστὶ τοὺς † χαλινούς. καὶ τἆλλα ὅσ' ἐστὶ, ὥσπερ ἐπαύομεθα λέγοντες, ἐν ᾧ ἂν καλῶς ὑπομένῃ, χαρίζεσθαι τῷ ἵππῳ. καὶ ὅταν δ' ἄγηται ἡδόμενον τὸν ἵππον τῇ τε ὑψηλαυχενίᾳ καὶ τῇ χαλαιότητι, ἐν τούτῳ οὐδὲν δεῖ χαλεπὸν προσφέρειν, ὡς ποιεῖν ἀναγκάζοντα, ἀλλὰ θωπεύειν ὡς παύσασθαι βουλόμενον. οὕτω γὰρ μάλιστα θαῤῥοῦντα προΐεται εἰς τὴν ταχείαν ἱππασίαν. ὡς δὲ καὶ τοῦ ταχὺ θεῖν ἵππος ἥδεται, τεκμήριον. οὐκ φυγὼν γὰρ οὐδεὶς βάδην πορεύεται, ἀλλὰ θεῖ. τούτῳ γὰρ πέφυκεν ἥδεσθαι, ἵν' μήτις πλείω τοῦ καιροῦ θεῖν ἀναγκάζῃ. ὑπερβάλλον δ' ὂν τὸν καιρὸν † οὐδὲ τὸ πρώτων ἥδιον οὔτε ἵππῳ οὔτε ἀνθρώπῳ. ὅταν γε μὴν εἰς τὸ ἱππάζεσθαι μετὰ τοῦ κυδροῦ ἀφιγμένος ᾖ, † εἰθισμένος μὲν δήπου ἡμῖν, ἵν' ἐν τῇ προόδῳ ἱππασίᾳ ἐκ τῶν τροφῶν εἰς τὸ θᾶττον ὁρμᾶσθαι. ἵν' δέ τις τοῦτο μὲν μεμαθηκότος αὐτοῦ ἅμα ἀναλαμβάνηταί τε τῷ χαλινῷ, καὶ σημείῳ τῶν ὁρμητηρίων τι τούτῳ, ἐπὶ μὲν τοῦ χαλινοῦ *πεσθεὶς . . . . ἐπὶ δ' ὁρμὰν σημανθεῖσαν ἐγείρῃ· καὶ προβάλλεται μὲν τὰ στέρνα, αἴρει δ' αὖ ἀνώτερα τὰ σκέλη ὀρθούμενος· μαλθακοὶ μέντοι ὑγρά ἐστι.

A Alterum vero sic comparatum est, vt cathena. Quam enim partem eius aliquis tenet, ea sola non flexa manet; reliquis pendulis. Has dum fugientes in ore semper venando captat equus, lupos a maxillis dimittit. Eam ob caussam pendent & anuli de axibus in medio, vt hos tam lingua, quam dentibus insequendo prensans, frænum ad maxillas corripere negligat. Si quis autem ignorat, quod frænum molle, quod durum sit; hoc quoque litteris complectemur. Est enim molle, quum axes ita & latas & læues commissuras habent, vt facile flectantur. Itidem omnia, quæ circum axes adhibentur, si larga sint, ac minus densa, magis etiam sunt mollia. Si vero fræni partes omnes difficulter discurrant, & cohæreant; hoc scilicet est, durum esse ac rigidum. Qualecumque vero frænum equus habeat, eo peraget hęc omnia; modo eques talem illum efficere voluerit, qualem descripsimus. Os quidem equi sursum impellendum non adeo grauiter, vt effugere diuertendo velit; nec adeo placide, vt non sentiat. Vbi sursum caput impellendo ceruicem adtollit, mox ei frænum concedendum erit. Quinetiam in aliis equo, sicuti monere non desinimus, officium recte facienti vicissim indulgendum. Quumque senserit eques, & elatione ceruicis equum, & habenarum laxitate delectari: tum vero nihil ei molestum adferre debet, quasi ad laborem cogere; sed blandiri, quasi potius eum quiescere velit. Sic enim animo maxime promto ad agitationem celeriorem procedet. Nec argumentum nobis deest, quo constet, equum cursu velociore delectari. Quippe nullus omnino equus, vbi effugerit, gradatim incedit; sed cursu fertur. Hoc enim a natura delectari solet, nisi quis eum vlterius, quam tempestiuum sit, ad cursum cogat. Quidquid vero tempestiui vsus modum superat, id omnibus in rebus nec equo, nec homini gratum est. Vbi iam ad agitationem quamdam glorioſam peruenerit, adsuefactus scilicet a nobis erit in agitatione priori, vt post inflexiones ad motum celeriorem tendat. Si quis autem equum iam sic institutum simul & fræno retineat, & signo dato ad impetum excitet: tum vero pressus ille quidem a fræno excandescit, sed concitationis signo accĕditur, ac pectus protendit, & irascens altius ctura tollit, non mollia tamen.

Quippe quum offenduntur equi, non id-A eo cruribus vti mollioribus ſolent. At ſi quis equo ſic excitato frænum conceſſerit, ibi præ gaudio, quod ob laxitatem ſe lupis liberatum exiſtimet, glorioſo quodam geſtu, cruribusque mollibus exſultabundus fertur, & in omnibus exprimit elegantiam illam, cum qua ſolet equos alios adire. Ac talem qui ſpectant equum, & liberalem adpellant, & ſpontaneum, & equeſtrem, & animoſum, & faſtuoſum, ſimulque iucundum & terribilem adſpectu. Quæ quidem ſi quis eſt, qui adfectat, B hactenus expoſita norit. At ſi quis equo ad pompas idoneo, & erigente ſe, & ſplendido vti voluerit: ſane non quouis ab equo hæc exſpectet, ſed exiſtere prius animum in eo magnum, & robuſtum corpus oportet. Quod autem plerique exiſtimant equum, cui crura mollia ſint, etiam corporis adtollendi facultatem habiturum, non ita comparatum eſt: ſed potius hoc illius erit, cui lumbi molles ſunt, & breues, & robuſti. Nec iam de lumbis ad caudam loquimur, ſed de iis, qui ad aluum, inter latera & coxas exiſtunt. Talis equus ſubiicere crura poſteriora prioribus haud exiguum ad ſpatium poterit. Itaque ſi quis eo ſic ſubiiciente, frænum ſurſum adducat; poſterioribus quidem partibus in talos incumbit, anterius vero corpus ſic adtollit, vt ab aduerſis & venter, & verenda conſpiciantur. Hæc vero quum facit, frænum ei remittendum eſt; vt quæ pulcherrima præſtantur ab equo, & faciat lubens, & ita facere iudicio ſpectatorum exiſtimetur. Et hæc quidem ſunt qui docent equos, dum eos alij virga ſubter talos pulſant, alij quemdam propter equum currentem baculo cædere ſubiectas femoribus partes iubent. Nobis ea docendi ratio iudicatur optima, quemadmodum ſemper dicimus, ſi comitetur hoc in omnibus, vt equus voluntati agitatoris obſequens, viciſſim ab eo quietem impetret. Nam equus ad quæ præſtanda cogitur, vt Simo quoque monet, ea nec intelligit ipſe, nec magis pulchra ſunt, quam ſi quis hiſtrionem flagris & ſtimulis ad agendum impellat. Quippe mul- E to plura fœde, quam belle peregerit, qui ſic excipiatur, & equus, & homo.

οὐ γὰρ μᾶλλον ὅταν λυπῶνται, ὑγροῖς τοῖς σκέλεσιν ἵπποι χρῶνται. ὧν δέ τις οὕτως ἀνεζωπυρημένῳ αὐτῷ δῷ τὸν χαλινόν, ἐνταῦθ' ὑφ' ἡδονῆς τῷ ὄντι τὴν ἀπὸ τοῦ χαλεπότητος τὸ σώματος λελύσθαι νομίζων, κυδρῷ μὲν τῷ σχήματι, ὑγρῷ δὲ τοῖν σκελοῖν χαυνιούμενος φέρεται, πομπάσιν ἐκμιμούμενος τοὺς καλοὺς ἵππους καλλωπισμόν. καὶ οἱ θεώμενοι τὸν ἵππον ζωιότητος, ἀποκαλοῦσιν ἐλευθερίου τε, καὶ ἐλευθυρίζειν, καὶ ἱππάζεσθαι, καὶ θυμοειδῆ, καὶ σοβαρόν, καὶ ἅμα ἡδύ τε, καὶ ἅμα χαρίεν ἰδεῖν. καὶ ταῦτα μὲν δὴ, ὧν τούτων τις ἐπιθυμήσῃ, μέλει τούτων ἡμῖν γεγράφθω. ὧν δέ τις ἄρα βουληθῇ καὶ πομπικῷ, καὶ μετεώρῳ, καὶ λαμπρῷ ἵππῳ χρήσασθαι, οὐ μάλα μὲν τὰ τοιαῦτα ἐκ πάντος ἵππου γίγνεται, ἀλλὰ δεῖ ὑπάρξαι αὐτῷ καὶ τὴν ψυχὴν μεγαλόφρονα, καὶ τὸ σῶμα εὔρωστον. οὐ μέντοι γε οἵονταί τινες, τὸν τὰ σκέλη ὑγρὰ ἔχοντα καὶ τὸ σῶμα ἁπτὸν δυνήσεσθαι, οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ μᾶλλον ὃς ἂν τὴν ὀσφὺν ὑγρὰν τέ, καὶ βραχεῖαν, καὶ ἰσχυρὰν ἔχῃ, (καὶ οὐ τὴν κατ' οὐρὰν λέγομεν, ἀλλ' ἣ πέφυκε μεταξὺ τῶν τε πλευρῶν καὶ τῶν ἰσχίων καὶ τὸν κενεῶνα) οὗτος δυνήσεται πόρρω ὑποπτήναι τὰ ὀπίσθια σκέλη ὑπὸ τὰ ἔμπροσθια. ὧν οὖν τις ὑποπτήντος αὐτῷ ἀνακωχὴν τῷ χαλινῷ, †ὀκλάζειν μὲν τὸ ὀπίσθια ἐν τοῖς ἀσταγάλοις, †αἴρειν δὲ τὸ πρόσθεν σῶμα, ὥστε τοῖς ὀξυγωνίοις φαίνεσθαι τὰ ἐμπρόσθια καὶ τὰ αἰδοῖα. δεῖ δὲ καὶ ὅτου ταῦτα ποιῇ, δίδόναι αὐτῷ τὸν χαλινόν, ὅπως τὰ κάλλιστα ἵππου ἐκών τε ποιῇ, καὶ δοκῇ τοῖς ὁρῶσιν. εἰσὶ μέντοι οἳ καὶ ταῦτα διδάσκουσιν, οἱ μὲν ῥάβδῳ ὑπὸ τοὺς ἀσταγάλους κεντοῦντες, οἱ δὲ καὶ βακτηρίᾳ παραβάλλοντά τινα κελεύοντες ὑπὸ ταῖς μηριαίαις παίειν. ἡμεῖς γε μέντοι τὸ κράτιστον τῶν διδασκαλιῶν νομίζομεν, ὥσπερ ἀεὶ λέγομεν, ὧν ἐν παντὶ παρέπηται τὸ, ἐν ᾧ ἂν ποιῇ τῷ ἀναβάτῃ χαίρειν καὶ γνώμῃ, τυγχάνειν παρ' αὐτοῦ. ἀ μὲν γὰρ ὁ ἵππος ἀναγκαζόμενος ποιεῖ, ὥσπερ καὶ Σίμων λέγει, οὔτ' ὀπίσατα, οὔτε καλά ἐστιν, οὐδὲν μᾶλλον, ἢ εἴ τις ὀρχηστὴν μαστιγῶν καὶ κεντρίζων. πολὺ γὰρ ἂν πλείω ἀχημοσύνη ἢ καλὰ ποιοίη ὁ τοιαῦτα πάσχων καὶ ἵππος καὶ ἄνθρωπος.

μαστιγῶν
κεντρίζων.

ὀκλάζειν
ταῖρειν

ἀλλὰ

ἀλλὰ δεῖ ἀπὸ σημείων ἔχοντα πρώτα τὰ κάλ- A
λιστα καὶ λαμπρότατα ὑπιδείκνυσθαι. ἰῶ
δὲ καὶ ὅτῳ μὴ ἱππάζηται, μέγει πολλοῦ
ἱδρῶτος ἐλαύνηται, ὅτῳ δὲ καλῶς μετεω-
είζῃ ἑαυτόν, ταχύτε καταβαίνηται καὶ ἀπο-
χαλινῶται, δεῖ χρὴ εἰδέναι, ὅτι ἑκών εἶσιν εἰς ὃ
μετεωείζειν †ἑαυτὸν ὁπὶ τῶν τοιούτων. ἥδ ἡ
δὲ ἱππαζομένων ἵππων καὶ θεοὶ καὶ ἥρωες
γεάφονται, καὶ ἄνδρες, οἱ καλῶς χεώμενοι
ἀσκοῖς, μεγαλοπρεπεῖς φαίνονται. οὕτω δὲ
καὶ ἔστιν ὁ μετεωείζων ἑαυτὸν ἵππος σφόδρα B
ἢ καλόν, ἢ θαυμαστόν, ἢ †ἀγαθόν, ὡς πρώ-
των τῶν ὁρώντων καὶ νέων καὶ γεραιτέρων τὰ
ὄμματα κατέχῃ. οὐδεὶς γεώ οὔτε ἀπολεί-
πει αὐτόν, οὔτε ἀπαγορεύῃ θεώμενος, ἕστ' ἂν
παρ' ὁπιδείκνυται τὸ λαμπρότητα. ἰῶ γε
μὴ πολε συμβῇ τινι τῶν τοιοῦτον ἵππον κε-
κτημένων ἢ φυλαρχήσαι, ἢ ἱππαρχήσαι,
οὐ δεῖ αὐτὸν τοῦτο ἀπουδάζειν, ὅπως αὐτὸς μό-
νος λαμπρὸς ἔσται, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅ-
πως ὅλον τὸ ἑπόμενον ἀξιοθέατον φανῆται. ἰῶ C
μὴ οὖν ἡγῆται, ὡς μάλιστα ἐπαινοῦσι τοὺς τοι-
οὺτους ἵππους, ὃς ἂν ἀνωτάτω αἰεόμενος καὶ
πυκνότατα τὸ σῶμα, βεαχύταλον πεφυκώς
ᾖ, δηλονότι καὶ βάδην ἔσται ἂν οἱ ἄλλοι ἵπ-
ποι αὐτῷ. ἐκ τοῦ ταύτης τῆς ὄψεως τί ἂν καὶ
λαμπρὸν γένοιτ' ἄν; ἰῶ δὲ ὀξυείας τὸν
ἵππον ἡγῆται μήτε τῷ ἄγοντι πάσῃ, μήτε τῷ
ἄγοντι βεάδει, ὡς δ' εὐθυμότατοι ἵπποι, καὶ
γεηγορώτατοι, καὶ πονεῖν εὐχρηστότατοι γίγνον-
ται, ἐὰν ἡγῆ ἀσκοῖς, οὕτως ἀληθὴς μὲν ὁ τύ- D
πος, ἀληθὲς δὲ τὸ φρύαγμα καὶ τὸ φύση-
μα τῶν ἵππων συμπαρέσται. ὥστε οὐ μό-
νον αὐτὸς ἀλλὰ καὶ πρώτους ὅσοι συμπαρε-
πόμενοι, ἀξιοθέατοι ἂν φαίνοιντο. ἰῶ γε μὴν
τοῖς καλῶς ἱππωικῆσι, δέφη δὲ ὡς πόνους
δυνασθαι ὑποφέρειν, ὀρθῶς δὲ χρῆται καὶ
ἐν τοῖς πρὸς πόλεμον μελετήμασι, καὶ ἐν
ταῖς πρὸς ὑπίδειξιν ἱππασίαις, καὶ ἐν τοῖς
πολεμικοῖς ἀγωνίσμασι, τί ἔτι ἐμποδὼν τού-
τῳ, μὴ ἐχὶ πλείονός γε ἀξίους ἵππους ποιῆν, ἢ
οὓς ἂν παραλαμβάνῃ, ἢ δυσκίνητους μὲν ἵππους
ἔχειν, δυσκινῆν δ' αὐτὸν ἐν τῇ ἱππικῇ, ἰῶ
μή τι δαιμόνιον κωλύῃ; γεάψαι δὲ βουλόμε-
θα καὶ ὡς δεῖ ὡπλίσθαι τὸν μέλλοντα ἐφ' ἵπ-
που κινδυνεύειν. πρῶτον μὲν τοίνυν φαμὲν χρῆναι τὸν θώρακα περὶ τὸ σῶμα πεποιῆσθαι.

ἑαυτόν. ὁπὶ τῶν τοιούτων ὅ ἢδη ἱππαζομένοι ἀγαθόν,

Nimirum ex ſignis equus percipiens omnia pulcherrima pariter & ſplendidiſſima debet exhibere. Quod ſi etiam, quoties equitationis motu exercetur equus, ad copioſum vſq; ſudorem agitetur; quoties autem pulchre ſemet erigit, cito deſcendat eques, & frænum adimat: omnino fore ſciendum, vt ad erigendum ſe non inuitus accedat. Atque huiuſmodi ſane in equis tam dij, quam heroes, equitantes pingi ſolent; & homines, qui equis ſcite norunt vti, magnificentiam quamdam præſeferunt: eſtque tam vehementer pulchrum quiddam equus ſemet erigēs, tam admirandum, atque ſtupendum; vt omnium ſpectantium, tam iuuenum, quam ſenum, oculos detineat. Nemo certe vel ab eo diſcedit, vel ſpectare deſinit, dum ſplendorem ille ſuum oſtentat. Quod ſi contingat alicui, talem equum nancto, vel tribunatus, vel equitum magiſterium; non hoc dumtaxat eniti debet, vt ſolus ipſe ſit ſplendidus: ſed multo magis, vt comitatum vniuerſum ſpectatu dignum exhibeat. Itaque ſi ex iis equis, cuiuſmodi maxime laudari ſolent, præcedat quiſpiam, qui ſummam ad altitudinem, & creberrime corpus erigens, paullatim admodum progrediatur; ſequentur hunc equi ſcilicet alij gradatim. Et quid in hoc ſpectaculo ſplendidum fuerit? At vero ſi ductor equum excitauerit, ac neque nimia cum celeritate, neque tarditate nimia, ſed ea ratione præcedat, qua fiunt equi & animoſiſſimi, & inprimis truces, & ſpecie ad labores obeundos maxime decenti: eo nimirum modo & ſtrepitus quidam repentinus, & repentinus hinnitus atque flatus equorum aderit. Itaque non ipſe tantum, ſed totus etiam comitatus ſpectatu dignus videbitur. Si denique feliciter equum aliquis emerit, ad laborum tolerantiam educarit, eodem recte tum in exercitiis ad actiones bellicas, tum in agitationibus ad oſtentationem comparatis, & in præliorum certaminibus vtatur: quid huic obſtare poſſit amplius, quo minus equos pretij maioris efficiat, quam eos acceperit; ac tum probatos habeat, tum ipſe rei equeſtris gloria floreat, niſi diuinitus impediatur? His adiungere volumus & illam deſcriptionem, quonam modo armatum eſſe oporteat eum, qui periculum in equo ſit aditurus. Primum ergo dicimus, loricam ſiue thoracem ad corpus factum eſſe de-

bere. Si recte cõgruat, corpus ipsum hunc A
gestat: laxum nimis humeri soli portant.
Admodum angustus, vinculum est, non
armatura. Quia vero inter exposita vulne-
ribus letalibus & ceruix est, fieri debere
dicimus aptum ceruici quoque tegumen-
tum opere thoracario. Nam hoc & orna-
mentum adferet, & si iusto modo fabrica-
tum fuerit, equitis faciem vsque ad nares,
vbi sic ille voluerit intra se recipiet. Galeã
ducimus optimam, quæ Bœotij sit operis.
Etenim ea tegit extra thoracem eminen-
tia prorsus omnia, nec prospectum impe-
dit. Thorax quoq; sic elaboratus sit, vt nec
in sessione, nec inclinatione prona ferat
obstaculum. Circum partes inter vmbili-
cum & pubem, cum pudendis, & aliis in
horum ambitu, tales totque primæ sunto;
vt illa membra tegantur. Et quoniam sini-
stra quoque manus si læsa sit, equiti perni-
ciem adfert; inuentam & huic muniendæ
laudamus armaturam, cui nomen manus
inditum. Nam & humerum illa tegit, &
brachium, & cubitum, & partes habena-
rum contiguas, simulq; tum extendi, tum
contrahi potest. Præterea partem sub alis a
thorace destitutam obtegit. Dextram ad-
tolli necesse est, siue iaculum eques vibra-
re, seu percutere hostem voluerit. Quid-
quid igitur heic a thorace impedimentum
adferre potest, remouendum: & huius lo-
co pinnæ velut in quibusdam cardinibus
erũt adplicatæ, vt quum dextra diducitur,
& ipsæ pariter explicentur; quum reduci-
tur, vicissim claudantur. Quod instar te-
gumẽti tibiarum adhibetur brachio, com-
modius nobis esse videtur ad eam partem
tuendam, quam si adligatum sit armaturę. D
Quod nudari solet, dum dextra sustolli-
tur, muniẽdum iuxta thoracem tegumen-
to vel e pelle vitulina, vel ære facto. Nam
alioqui locus maxime letalis incustoditus
erit. Quoniam vero si quid equo accidat,
etiã sessor in periculo summo versatur; ar-
mandus & equus ipse tum frontis, tum pe-
ctoris, atque laterum tegumentis. Hæc e-
nim & equitis femora muniunt. Omnium
vero maxime protegendus equi venter. is
enim & letalibus expositus est maxime
vulneribus, & debilissimus. Potest autem E
ephippio protegi. Debet illud etiam lo-
rum, quod ephippium constringit & con-
tinet, sic esse consutum; vt & tutior equiti
sit sessio, & equi sella non lædatur. Et aliis
quidem partibus hoc modo & equus & e-
ques armati sint. Tibias autem cum pedi-

τὸν μὲν καλῶς δεδεμένον ἐκηνον φέρει τὸ σῶ-
μα, τὸ δὲ ἄγαν χαλαρὸν οἱ ὦμοι μόνοι φέρου-
σιν. ὃ γε μὲν λίαν στενὸς, δεσμός, οὐχ ὅπλον ἐ-
στίν. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ αὐχὴν ὅδε τῶν καιρίων, φα-
μὲν χρῆναι καὶ τοῦτο ὅτι αὐτὸ τὸ θώρακος
ὅμοιον τῷ αὐχένι σκέπασμα πεποιῆσθαι. τοῦτο
γὰρ ἅμα κόσμον τε παρέξει, καὶ ἐὰν ὀρθὸς εἰρ-
γασμένον ᾖ, δέξεται, ὅταν βούληται, τὸν ἀνα-
βάτην τὸ προσώπου μέχρι τῆς ῥινός. κράνος γε
μὲν κράτιστον εἶ νομίζομεν τὸ βοιωτιουργές.
B τοῦτο γὰρ αὖ σκεπάζει μάλιστα πάντα τὰ ὑπερέ-
χοντα τοῦ θώρακος, ὁρᾶν δὲ οὐ κωλύει. ὁ δὲ αὖ
θώραξ οὕτως εἰργάσθω, ὡς μὴ κωλύῃ μήτε
καθίζειν μήτ' ὀπισθοκλίνειν. τὸ δὲ περὶ ὃ ἤδη, περὶ δὲ τὰ ἤδη
καὶ τὰ αἰδοῖα, καὶ τὰ κύκλῳ, αἱ προφύλαξις εἰ-
αῦται καὶ τοσαῦται ἔστωσαν, ὥστε σκέπειν τὰ μέ-
λη. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀριστερὰ χεὶρ ἐὰν τι πάθῃ, κα-
λυπτέα τὸν ἱππέα, καὶ ταύτῃ ἐπαγωνιστέον ὁ δύ-
ρηκτόν ὅπλον, τὴν χεῖρα καλυπτέον. τὸν γὰρ
C ὦμον σκεπάζει, καὶ τὸν βραχίονα, καὶ τὸν
πῆχυν, καὶ τὰ ἐκτὸς μέρη τῶν ἰσίων, καὶ ἐκτεί-
νεται δὲ καὶ συστέλλεται. πρὸς δὲ τούτοις, χρὴ
τὸ λεπὶς τὸν τοῦ θώρακος ὑπὸ τῇ μασχάλῃ
κεκλῦφθαι. τὴν γὰρ μάλιστα δεῖ ἐπαίρειν τε
ἀκοντίσαι, ἐάν τε παταξαι βουληθῇ. τὸ μὲν τὸ ἦν
θώρακος τὸ κωλύον ταύτῃ ἀφαιρετέον, αὐτὶ τὸ
τούτου πτερυγες ὦσιν ἐν τοῖς μετάλλοις προσ- προσθε-
θητέον. ὅταν μὲν διαίρῃ, ὁμοίως ἀναπτύσσων- ναι, ὅσπε
ται· ὅταν δὲ καθαρῇται, ὑπικλείουσαι. τὴν δὲ μὴν ὅταν
βραχίονι τὸ ὥσπερ κνημὶς προσδεδεμένον, ἀρ-
κτὸν βέλτιον ἡμῖν δοκεῖ εἶ, ἢ συνδεδεμένον ὅπλῳ. τὸ
μὲν φιλόπονον ἀφαιρετέον τὸ δεξιᾶς, στεγα-
στέον ἐκ τοῦ θώρακος ἢ μοσχείῳ ἢ χαλκίῳ. εἰ χαλκείῳ.
δὲ μή, ἐν τῷ ὑπισθιοστάτῳ ἀφύλακτον ἔσται.
ἐπεὶ δὲ ἦν τι πάθῃ ὁ ἵππος, ἐν πολλῷ κινδύ- ἐπεὶ δὲ ἤν τι
νῳ καὶ ὁ ἀναβάτης γίγνῃ, ὁπλίζειν δὲ καὶ τὸ ἵππον
προμετωπιδίῳ καὶ προστερνιδίῳ καὶ παρα-
πλευριδίοις. ταῦτα γὰρ ἅμα καὶ τῷ ἀναβάτῃ
παραμυθήσεται γίγνῃ. πάντων δὲ μάλιστα τὴν
ἵππου τὰ κενεῶνα δεῖ σκεπάζειν. καιριώτατον γὰρ
E ὂν, καὶ ἀφανέστατόν ἐστι. δυνατὸν δὲ σὺν τῷ ἐ-
φιππίῳ αὐτὸν σκεπάσαι. χρὴ δὲ καὶ τὸ ἔποχον
τοιοῦτον ἐρράφθαι, ὡς ἀσφαλέστερόν τε τὸν ἱππέα
καθῆσθαι, καὶ τὴν ἕδραν τοῦ ἵππου μὴ σήπεσθαι. καὶ
τὰ μὲν τὰ δὴ ἀμφὶ τοῦ ἵππου οὕτω καὶ ὁ ἵππος καὶ ὁ δὴ ἄλλως οὕτω
ἱππεὺς ὡπλισμένοι ἂν εἶεν. κνημῖδι δὲ καὶ πα-

δες

δες ὑπάρχοιεν μὴν αὖ εἰκότως τῶν σφυρῶν ἐκτὸς εἶναι τὰ σκεπαστήρια, ὁπλισθείη δὲ καὶ ταῦτα, εἰ ἐμβάταν γένοιντο σκύτους ἐξ οἵου περ αἱ κρηπῖδες ποιοῦνται. οὕτω γὰρ ἂν ἅμα ὅπλον τε κνήμης, καὶ ποδὶν ὑποδήματ' ἂν εἴη. ὡς μὲν δὴ μὴ βλάπτεσθαι, θεῶν ἵλεων ὄντων, ταῦτα ὅπλα. ὡς δὲ τὸν ἀντίους βλάπτειν, μάχαιραν μὲν μᾶλλον, ἢ ξίφος ἐπαινοῦμεν. ἐφ' ὑψηλοῦ γὰρ ὄντι τοῦ ἵππεως κρηπῖδος μᾶλλον ἡ πληγὴ, ἢ ξίφους ἀρκέσει. ἀντὶ γε μὴν δόρατος καμακίνου, ὅπερ καὶ ἀθενὲς καὶ διάφορον ἐστι, τὰ κερατίνα δύο πάλτα μᾶλλον ἐπαινοῦμεν. καὶ γὰρ ἐξαφίεναι τὸν ἕτερον δυνατὸν τοῦ ὀπισθεν μένου ἐπιτηδείου ὄντος εἰς τὸ ἀντίον, καὶ εἰς τὰ πλάγια, καὶ εἰς τοὔμπροσθεν, καὶ ἅμα ἰσχυρότερά τε τὰ δόρατος καὶ εὐφορώτερά ἐστιν. ἀκοντισμάτων δὲ μακρότατον ἐπαινοῦμεν. καὶ γὰρ ἀποτρέψαι, καὶ μεταλαβεῖν πάλτον οὕτω μᾶλλον ὁ χρόνος ἐγχωρεῖ. γράψομεν δ' ὅπως βέλτιστα καὶ ὡς ἄν τις κράτιστα ἀκοντίζοι. ἐὰν γὰρ προβαλλόμενος μὲν τὰ ἀριστερὰ, ἐπωμάζων δὲ τὰ δεξιὰ, δεξιούμενος δ' ἐκ τῶν μηρῶν μικρὸν ἐπωμαχύτατα ἐπιφέρηται τῷ λόγχῃ ἀφῇ, οὕτω σφοδρότατόν τε καὶ μακρότατον οἴσεται τὸ ἀκόντιον, ἀσφαλέστατον μέντοι, ἐὰν κατὰ τὸν σκοπὸν ἀφιεμένη ἀεὶ ὁρᾷ ἡ λόγχη. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ἰδιώτῃ καὶ ἐπομνήματα καὶ μαθήματα καὶ μελετήματα γεγράφθω ἡμῖν. ἃ δ' ἱππάρχῳ προσῆκεν εἰδέναι τε καὶ πράττειν, ἐν ἑτέρῳ λόγῳ δεδηλώσομεν.

A bus exſtare conſentaneum eſt extra femorum tegumenta, munitæque fuerint hæ partes, ſi earum indumenta de illo corio fiant, ex quo crepidæ confici ſolent. Etenim hoc modo ſimul & armatæ tibiæ, & calceati pedes erunt. Et hæc quidem ad hoc comparata ſunt arma, ne lædi quis poſſit, modo dij propitij fuerint. Hoſtibus autem lædendis enſi præferenda machæra ſiue †gladius incuruus. Nam ab equite, qui eſt in ſublimi, vehementior eſt ictus copidis aut ſicæ, quam enſis. Haſtæ fuſcinatæ loco, quoniam illa fragilis eſt, & incommoda geſtatu potius corneas tragulas duas probamus. Etenim harum altera coniici poteſt a perito, altera reſeruari ad vſum vel in aduerſos, vel a latere, vel a tergo conſtitutos: ſimulq; firmiores hæ ſunt, quam haſtæ, ac geſtatu commodiores. Iaculi vibrationem, quæ longiſſimum ad ſpatium fiat, laudamus. Nam hoc modo plus temporis conceditur, vt ſe quiſpiam auertat, & tragulam denuo ſumat. Scribemus etiam paucis, quæ iaculandi ratio ſit optima. Quippe ſi quis partes ſiniſtras anterius protendens, & dextras reducens, deque femoribus inſurgens, ſurſum erectam nonnihil cuſpidem emiſerit: ita nimirum & vehementiſſimo cum impetu, & logiſſime feretur iaculum, atque etiam dexterrime, ſiquidem emiſſa cuſpis ſemper ad ſcopum ſpectat. Et hæ quidem admonitiones, & documenta, & exercitia rudi adhuc equiti a nobis præſcripta ſunto. Quæ vero tum ſcire, tum exſequi conueniat equitum magiſtrum; alio libro declarauimus.

† ξίφος ὀρθοκαμπές. Sic machæram vetus gloſſarium exponit. Idem copin ſiue ſicam: ſicam ſecando dicta.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΙΠΠΑΡΧΙΚΟΣ.

XENOPHONTIS DE MAGISTERIO EQVITVM.

Hic liber a Xenophonte scriptus putatur ad Gryllum filium. Interpretatio noua est, & accurata.

PRIMVM rem sacram faciens, deos precaberis, vt ea tibi concedant & intelligere, & proferre, & agere; de quibus & diis gratissimum sit imperium tuum, & tibi, amicis, reique publicę cum primis acceptum, & glorioſum, & lōge vtiliſſimum. Diis placatis, equites inſtruendi tibi ſunt, tum vt numerus lege præſcriptus compleatur, tum ne iam ante collectæ copiæ minuantur. Quippe ſi non accedant equites ad priores alij, pauciores ſemper euadent. Nam alios ob ſenectutem abdicare ſe neceſſe eſt, alios aliis de cauſſis deficere. Poſtquam equitatum compleueris, adhibenda cura, ſic vt equi alantur, quo perferre labores poſſint. Quippe ſi laboribus impares ſint, nec adtollere ſe, nec euadere fuga poſſunt. Id quoque curandum, vt ad vſum idonei ſint. Nam contumaces potius hoſtes, quam ſuos in præliis iuuant. Etiam illi remouendi ſunt, qui calcittrant, poſtquam equitem ſuſceperunt. Qui enim tales ſunt, ſæpenumero plus mali, quam hoſtes, inferunt. Haberi debet & pedum ratio, vt etiam in aſpera regione agitari poſſint; quum eſſe conſtet in iis locis inutiles, vbi dolorem in agitatione ſentiũt. Quum equi tales exiſtunt, quales eſſe debent, exercendi & equites; ac primum, vt in equos inſilire poſſint. Nam plerisque iam ſalus hinc parta. Alterum eſto, vt in locis omnigenis equitare norint, quandoquidem & hoſtes alias in aliis locis exiſtunt. Vbi iam firmiter equis inſederint, eius erit habenda ratio, vt ex equis iacula quam longiſſime vibrent, & alia facere poſſint, quæ facere viros equeſtres oportet. Secundum hæc armandi tum equi, tum equites; vt ipſi minime vulnerentur, & hoſtes damnis adficere maximis poſſint. Hinc efficiendum, vt equites morigeri ſint. Nam abſque hoc nec equorum bonorum, nec equitum his recte inſidentium, nec armorum elegantium vſus vllus fuerit. Atque

A ΠΡΩΤΟΝ μὲν θύοντα χρὴ αἰτεῖσθαι θεοὺς ταῦτα διδόναι καὶ νοῦν, καὶ λέγειν, καὶ πρᾶττειν, ἀφ' ὧν θεοῖς μὲν κεχαρισμένα πάντα ἄρχῃς ἄν, † σαυτῷ δ' σαυτῷ δ
καὶ φίλοις καὶ τῇ πόλει προσφιλέσταλα, καὶ δυκλεέσταλα, καὶ πολυωφελέσταλα. θεῶν δ' ἱλέων ὄντων, ἀναβιβαστέον μὲν σοι ἱππέας, καὶ ὅπως ἀνα πληρωθῇ ὁ κατὰ τὸν νόμον ἀριθμός, καὶ ὅπως ὁ ὀνίσω-
B πικὸν μὴ μεθῇ. εἰ δ' μὴ προσαναβήσονται ἱππεῖς, μείονες ἀεὶ ἔσονται. ἀνάγκη γὰρ τοὺς μὲν γήρᾳ ἀπαγορεύειν, * ἐνίοις καὶ ἀνῆκος ἐκλείπειν. τοὺς δ' σ
πληρωμένους μὲν τὸ ἱππικὸν, ὀπτιμελητέον μὲν ὅπως βέφωνται οἱ ἵπποι, ὡς ἂν δυνατὸν πόνους ὑποφέρειν. οἱ γὰρ ἧττους τῶν πόνων ὄντες, αἱρεῖν ἄν τε ἀποφεύγειν δυνάμενοι ἄν. ὀπτιμελητέον δ' ὅπως δύνωνται. οἱ γὰρ αὖ ἀπαθεῖς, τοῖς πολεμίοις μᾶλλον, ἢ τοῖς φίλοις συμμαχοῦσι. καὶ
C οἱ λακτίζοντες δ' ἀναβεβαμμένοι ἵπποι ἐκποδὼν ποιητέοι. οἱ γὰρ τοιοῦτοι πολλάκις πλείω κακὰ, ἢ οἱ πολέμιοι ποιοῦσιν. δεῖ δὲ καὶ τῶν ποδῶν ὀπτιμελεῖσθαι, ὅπως δυνῶνται καὶ ἐν βαχείᾳ χώρᾳ ἱππεύειν, εἰδότας ὅτι ὅπου ἂν ἀλγῶσιν ἐλαυνόμενοι, ἐνταῦθ' ἀχρήσιμοί εἰσιν. τὰ μὲν ἵππων ὑπαρχόντων οἷων δεῖ, τοῖς ἱππεῖσιν αὖ ἀσκητέον· πρῶτον μὲν, ὅπως ὀπτοῖς ἵπποις ἀναπηδᾶν δυνῶνται. πολλοῖς γὰρ ἤδη ἡ σωτηρία τοῦτο ἐγένετο. δεύτερον δ', ὅπως ἐν πυκνοῖς χωρίοις ἱππάζεσθαι δυνήσονται. καὶ γὰρ οἱ
D πολέμιοι μάλιστα ἐν τοιούτοις τόποις λήγουσι. ὅταν δ' ἤδη ἔποχοι ὦσιν, δεῖ αὖ σκοπεῖν, ὅπως † ἀκοντῶσι ἀκοντιοῦσί τε ὡς πλεῖστον ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ πάλλα *δυνήσονται ποιεῖν, ἃ δεῖ τοὺς ἱππικούς. μὴν ταῦτα ὁπλιστέον καὶ ἵππους καὶ ἱππέας, ὡς αὐτοὶ μὲν *δυνή-σονται
ἥκιστα πρὸς κίνδυνον ἔλθοιεν, βλάπτοιεν δ' τοὺς πολεμίους μάλιστα δύναιντ' ἄν. ἐκ τούτου δὲ σκεπτέον, ὅπως ὑπείξεις οἱ ἄνδρες ὦσιν. αὖθις γὰρ † τούτων ἕνεκα ἵππων ἀγαθῶν, ἔστε ἱππέων ἐπόχων, ἔστε ὅπλων καλῶν ὄφελος ἔσται. πρῶτα πύπυ
τεύειν

ἱππικὸν

τἀνδρῶν μὲν οὖν τούτων πρώτων, ὅπως καλῶς γίγνηται, τὸν †ἵππαρχον εἰκὸς ἐστὶ. ἐπεὶ δ' καὶ ἡ πόλις, χαλεπὸν ἡγησάμην εἶναι τοῦτα πρᾶγμα τὸν ἵππαρχον μόνον ὄντα ἀφελέσθαι, παρεσκευασάμην μὲν αὐτῷ συνεργοὺς φυλάρχους, παρεσκεύασε δ' τῇ βουλῇ συνεπιμελεῖσθαι τῶν ἱππικῶν, ἀγαθόν μοι δοκεῖ εἶ), τοὺς μὲν φυλάρχους παρακελεύσασθαι συνεπιθυμεῖν σοι τῶν καλῶν τῷ ἱππικῷ. ἐν δ' τῇ βουλῇ ἔχειν ῥήτορας δοκιμαστέους, ὅπως λέγοντες φοβῶσί τε τοὺς ἱππέας, (βελτίονες γὰρ εἶεν φοβούμενοι) καὶ παραθαρρύνωσί τε τοὺς ἐν βουλῇ, καὶ παραμυθήσωνται ἡδέως χαλεπαίνῃ. Τοῦτα μὲν οὖν ὑπομνήματα, ὧν δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι. ὡς δ' ἂν ἕκαστα τούτων βέλτιστα παραινοῖτο, τοῦτο δὴ πειρῶμαι λέγειν. τοὺς μὲν εἰσιόντας ἱππέας †δηλονότι καθιστάναι δεῖ κατὰ τὸν νόμον, τοὺς δυνατωτάτους καὶ χρήμασι καὶ σώμασιν, ἢ εἰσάγοντα εἰς δικαστήριον, ἢ πείθοντα. ἐγὼ δ' οἶμαι εἰς μὲν τὸ δικαστήριον τούτοις εἰσακτέον εἶ), οἷς μὴ εἰσάγων ἂν κέρδος ἄν τις δοκοίη τοῦτο ποιῆν. καὶ γὰρ τοῖς ἥττοσι δυναμένοις λύθις ἂν εἴη †ἀποτροφή, εἰ τοὺς δυνατωτάτους πρώτους ἀναγκάζοις. ἔτι δὲ †καὶ οἷς ἂν μοι δοκῇ *τῆς νέους μὲν, τὰ δ' ἐν ἱππικῇ λαμπρὰ λέγων, εἰς ἐπιθυμίαν καθιστάναι τοῦ ἱππεύειν, τοὺς δ' κυρίους αὐτῶν ἧττον αὐτιτείνοντας ἔχειν, πάσδε διδάσκων, ὡς †ἀναλωθήσονται μὲν ἱππαγωγοῦντα, ἕως μὴ ἐπὶ σοῦ, *ἐπ' ἄλλου, δεῖ τὰ χρήματα. ἕως δ' ἔστι σοὶ ἀναβῶσιν, ὡς ἀποστρέψεις μὲν τοὺς παῖδας αὐτῶν τῶν πολυτελῶν γε χρημάτων ἱππῶνας ἐπιμελήσῃ δὲ ὡς δὴ ταχὺ ἱππικοὶ γίγνοιντο. λέγοντα δὲ οὕτω, καὶ ποιεῖν τοῦτα πειρατέον. τοὺς γε μὲν οὕτως †ἵππους ἡ βουλὴ ἂν μοι δοκεῖ παραφυσᾶν, ὡς ὃ λοιπὸν δεήσῃ διπλάσια ἱππάζεσθαι, * ὡς τὸν μὴ δυνάμενον ἵππον ἀκολουθεῖν ἀποδοκιμάσῃ, ὅπλῖσιν ἂν βέλτιον τε ἄμεινον, καὶ ὅπως μᾶλλον τῶν ἵππων. καὶ τοὺς βιαίους ἵππους ἀγαθόν μοι δοκεῖ εἶ) παραρρηθῆναι, ὅτι ἀποδοκιμασθήσονται). αὕτη γὰρ ἡ ἀπειλὴ πολλοὺς ἂν τοὺς τοιούτους μᾶλλον παρορμήσειεν, καὶ ἱππῶνας συμφερέστερον. ἀγαθὸν δ' καὶ τοὺς ἐν †ἱππασίαις λακτίζοντας ἵππους παραρρηθῆναι ὅτι ἀποδοκιμασθήσονται. οὐδὲ γὰρ συνταττῆν τοὺς τοιούτους δυνατὸν, ἀλλ' ἀνάγκη, κἂν σοί ὅπου πολεμίους δεῖ ἐλαύνειν, ὑστάτους ἂν αὐτοὺς ἕπε-

ἐπ' ἄλλου. male.

ἵππων

ὡς τὸν μὴ

A His quidem omnibus, vt egregie fiant, præesse cum imperio magistrum equitum par est. Et quia ciuitas ratâ difficile quiddam esse, perfici hæc a solo magistro equitum omnia, tribunos ei deligit adiutores, & †consilium adiungit, cum mandato, vt equitatus curam vna cum ipso gerat: recte mihi facturus videris, si tribunos sic instruas, vt tecum ea velint, quæ ad equitatus commoda pertineant; & oratores idoneos habeas in consilio, qui & dicendo terrorem equitibus incutiant, melioribus in metu futuris, & eos in consilio mitigent, qui forte plus æquo difficiles se præbituri sint. Ac istæ quidem admonitiones ad ea spectant, quæ diligentiam tuam requirunt. Quo autem modo singula rectissime peragantur, nunc dicere adgredior. Equitum in numerum ex legis præscripto referes eos, qui & facultatibus, & viribus corporis præstent; idque vel in ius vocando, vel persuadendo. Sum autem in hac ego sententia, vt hos in ius vocandos existimem; quos nisi quis vocet, id quæstus caussa facere videatur. † Nam minus po- B tentibus statim hoc correctionis loco fuerit, si primos cogas, qui plurimum possint. Præterea videtur hoc modo mihi quispiam & iuuenes ad equitationis studium adducturus, si splendorem equestris rei prædicet; & illos, quorum in potestate sunt, minus aduersantes habiturus, si plane futurum ostendat, vt propter opes alere cogantur equos, si non abs te, saltim ab alio quopiam. Quod si tuis auspiciis rei se dent equestri, te filios eorum a sumtuosis & insanis equorum emtionibus auocaturum, & operam daturum, vt equestris rei peritiam quamprimum consequantur. Hæc vero quum dices, etiam præstare conaberis. Equites, quotquot operam nauât in præsentia, sic excitatum iri arbitror, vt melius & alant & curent equos; si consilium eis futurum denuntiet, vt equitationes in posterum duplicentur, & equi reiiciantur, qui pares in itinere aliis esse non poterunt. Etiam hoc vtile futurum arbitror, vt denuntietur, reiectum iri equos violentos. Nam hæc eos impulerit C comminatio, tales vt equos distrahant, & alios prudentius emant. Bonum quoque denuntiari, futurum, vt calcitrantes in agitationibus equi reiiciantur. Nequeunt enim tales in acie collocari, sed vbi ducendum in hostem, hos vltimos sequi ne- D

†Commissarios nunc vocamus. De senatu non loquitur.

†al. Nam minus potentes statim a recusando dimouerit.

ceſſe eſt. Itaque propter improbitatem equi, nec equitis vſus aliquis eſt. Vt autem & pedes equorũ ſint optimi, ſi meliorem aliquis, facilioremque rationem tenet, ea ſane vtatur: ſin minus, equidem vſu edoctus aio, proiiciendos paſſim lapides e via ſumtos, qui † minæ pondus habeant, plus minusve atque in his conſtituendum equum ad deſtrictionem, quum a præſepi remouetur. In illis enim lapidibus numquam equus ingredi deſinet, ſiue deſtringatur, ſeu pungatur. Qui periculum huius rei fecerit, tum aliis, quæ profero, fidem habebit: tum pedes equi teretes effici conſpiciet. Vbi iam equi fuerint, quales eſſe oportet: quonam modo equites ipſi futuri ſint optimi, nunc commemorabo. Iunioribus quidem inter eos auctores ſimus, vt in equos inſilire diſcant. Laudem vero iure mereberis, ſi quem eis adhibueris, qui doceat. Ætate prouectioribus haud parum profueris, ſi cõſuefeceris eos, vt more Perſico ab aliis in equos ſubleuentur. Ad hoc autem, vt equites omnigenis in locis firmiter equis inſidere poſſint, frequenter educere, quum bellum non geritur, fortaſſe moleſtum fuerit. Itaque conuocatis equitibus conſulere debes, vt exercitiis vtantur, ſiue rus in equis prouehantur, ſeu alio pergant; e viis declinando, & omnigenis in locis equos celeriter agendo. Nam hoc & parem cum educendo habet vtilitatem, nec moleſtiæ tãtum exhibet. Commodum id etiam eis in memoriam reuocari, quod ciuitas in equitatum ad † XL talenta propemodum quotannis impendere cogatur: vt ſi bellum exiſtat, equitatus ei quærendus non ſit, ſed in promtu habeat, quo inſtructo poſſit vti. Nam vero conſentaneum eſt, equites hæc cum animis ſuis expẽdentes, rem equeſtrẽ diligentius exercituros: vt bellum ſi moueatur, nõ inexercitatis de patria, de honore ac gloria, de vita ſit dimicandũ. Bonũ quoq; denuntiari equitibus, te nonnumquam eos eductum, ac per omnigena loca præiturum. In exercitiis etiam † contrariarum proiectionum in alia atque alia loca nonnumquam educere prodeſt. Hoc enim & equitibus & equis vtilius. Ex equis autem iaculari mea quidẽ opinione ſic plurimi conſuefcent, ſi tribunis futurum denuntiaueris, vt ipſi duces cogantur cuiuſque tribus iaculatores ad exercitia iaculandi adigere.

† hoc eſt libræ, fere.

† XXIIII CIↃ aureum coronatorũ.

† al. cõtrarias prouectiones antecedentibus.

ἀθαν. ὥστε καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἵππου κακουργίαν ἄν-
A χεσθαι καὶ ὁ ἱππεὺς καθίσαται. ὡς δὴ αὖ καὶ οἱ
πόδες εἶεν τῶν ἵππων κράτιστοι, εἰ μέν τις ἔχοι
ῥᾴω καὶ ἀτελεστέραν ἄσκησιν, ἐκεῖνη ἕπου·
εἰ δὲ μή, ἐγὼ φημι χρῆναι, πέτρας ἔχων, χύ-
δην καταβαλόντα λίθους τῶν ἐκ τῆς ὁδοῦ,
ὅσον μναιαίους, καὶ πλέον καὶ μεῖον, ἐν τούτοις
τὸν ἵππον καὶ ψήχειν ἐκτείνειν, ὅταν ἀπὸ τῆς φά-
τνης ἀποδῇ. βαδίζων δὲ ἐν τοῖς λίθοις οὔ ποτε
† ἵππον παύσει οὔθ' ὅταν ψήχῃ, οὔθ' ὅταν ἐκ ἵππος
B μυωπίζηται. ὁ δὲ πειρασθείς, τά τε ἄλλα ἀλέ-
γων πίπτει, καὶ προβάλλεσθαι τοὺς πόδας εὖ ἵπ-
που ὄψεται. ὁπότε γε μὴν οἱ ἵπποι εἰσὶν οἵοις
δεῖ, ὡς ἂν αὖθις οἱ ἱππεῖς ἄριστοι γίγνοιντο, τῦ-
το διηγήσομαι. ὃ μὲν δοίην τοὺς νέους αὐτῶν
ἀναπηδᾶν ὅτι τοὺς ἵππους, πείθομαι ἂν αὐ-
τοὺς μανθάνειν. τὸν † διδάξαντα δ' ἂν ἐπαί- διδάξοντα
νου δικαίως ἂν τυγχάνοις. τοὺς γε μὴν
πρεσβυτέρους τὸν ἱππικὸν τρόπον ἀναβάλλε-
σθαι † ἐπ' ἀλλήλων πειρωμένους, καὶ τοῦ- ἐπ' ἀλλων
C τους ὠφελήσαντας ἄν. ὅπως γε μὴν ἐν πάντο-
θεν ἀπαιτοῖς χωρίοις ἕπονται οἱ ἱππεῖς δυνήσονται
εἰ, ὃ μὲν πυκνὰ ἐξάγειν μὴ πολέμου ὄντος,
ἵνα ὡς ἀκίνητον συγκαλέσαντα δεῖ τοὺς ἱπ-
πέας συμβουλεῦσαι αὐτοῖς μελετᾶν, καὶ ὅταν
εἰς χώρους ἐλαύνωσι, καὶ ὅταν ἄλλοσέ ποι, ἐκ-
βιβάζοντας τῶν ὁδῶν, καὶ μάλ' ἐλαύνοντας ἐν
τόποις πάντα ποιεῖν. τοῦτο γὰρ ὠφελεῖ μὲν πα-
σαπλησίως τὰ ἐξάγειν, ὄχλον δὲ οὐκ † ὅμοιον ὅμοιον
μοίως παρέχει. ὅπου τε δέοι ἐκτομιμήσκειν,
D ὅπου καὶ ἡ πόλις ἀνέχεται δαπανῶσα εἰς τὸ ἱπ-
πικὸν ἐπὶ τοῖς τετταράκοντα τάλαντα τὸν ἐνιαυ-
τόν, ὡς, ἐὰν πόλεμος γίγνηται, μὴ ζητεῖν δέῃ
ἱππικόν, ἀλλ' ἂν ἕτοιμον ἔχῃ παρεσκευα-
σμένον χρῆσθαι. ταῦτα γὰρ εἰθυμουμένους εἰ-
κὸς καὶ τοὺς ἱππέας μᾶλλον ἀσκεῖν τὸ ἱππικόν,
ὅπως, ἐὰν πόλεμος ἐγείρηται, μὴ ἀμελήτους
ὄντας ἀγωνίζεσθαι δέῃ· ὅθεν τε δ' πόλεως, καὶ πε-
ρὶ ὠφελείας καὶ ὅθεν δ' ψυχῆς. ἀγαθὸν † ὂν καὶ ἡδέως ἔχον
τοῦτο προσφέρειν τοῖς ἱππεῦσιν, ὅτι ἐξάξεις πο-
τὲ καὶ σὺν αὐτοῖς, καὶ ἀπὸ πάντοθεν χωρίων ἥξουσι.
E καὶ ἐν ταῖς μελέταις ὃ ταῖς † πρὸς τῆς αὐτῆ- πρὸς δὲ
πασίας καλὸν ἐξάγειν ἄλλοσε εἰς ἄλλοθεν τό-
πον. καὶ γὰρ τοῖς ἱππεῦσι καὶ τοῖς ἵπποις βέλτιον.
ἀκινητίζειν γε μὴν ἀπὸ τῶν ἵππων ὡς ἂν πλεῖστοι μοι δοκοῦσι μελετᾶν, εἰ τοῦτ' αὖ προείποις
τοῖς φυλάρχοις, ὅπως αὖθις δεήσῃ ἠθυμημένους τοὺς τῆς φυλῆς ἀκοντίσας ἐλαύνειν † ὅθεν ἀκόντιον. ὅθεν τὸ ἀ-
κόντιον.

Φιλοπ-

φιλοτιμοῖντο γὰρ ἄν, ἦ εἰκὸς, ὡς πλείστους ἕ- A
καστος ἀποδεῖξαι ἀκοντιστὰς τῇ πόλει. ἀλλὰ
μὴν τό γε καλῶς ὁπλισθῆναι τοὺς ἱππέας οἱ φύλαρχοι ἄν μοι δοκοῦσι μέγιστον
συλλαμβάνειν, εἰ πεισθείησαν, ὅτι πολὺ ὄφελος
καὶ τῆς πόλεως εὐδοξότερον τῇ τῆς φυ-
λῆς λαμπρότητι κεκοσμῆσθαι, ἢ μόνον τῇ
ἑαυτοῦ σολῇ. εἰκὸς δὲ μὴ †δυσπείσους εἶ- διεσπου-
ναι αὐτοὺς τὰ τοιαῦτα, οἵγε φυλαρχεῖν ἐπεθύμη- σμένοις
σαν δόξης καὶ τιμῆς ὀρεχθέντες. δύναιτο δ' B
†εἰσὶ καὶ τὰ ἐν τῷ νόμῳ ὁπλίσαι, καὶ αὖθ' αἰσὶ, κ'
τὰ
τὸ αὐτοὺς δαπάνᾳ τῇ μισθῷ ἐπαναγκάζον-
τες κ' τὸν νόμον ὁπλίζεσθαι. εἰς γε μὴν τὸ
ὑπείκειν εἶ τοὺς ἄρχοντας, μέγα μὴν καὶ
τῷ λόγῳ διδάσκειν, ὅσα ἀγαθὰ ἔνι ἐν τῷ
πείθαρχεῖν, μέγα δὲ καὶ τῷ ἔργῳ κ' τὸν νό-
μον πλεονεκτεῖν μὴν ποιεῖν τοὺς ὑπάκτους,
μειονεκτεῖν δὲ ἐν πᾶσι τοὺς ἀπειθοῦντας. ἰ-
σχυρότατα δέ μοι δοκεῖ εἶ παρόρμησις τῶν
φυλάρχων εἰς τὸ φιλοτιμεῖσθαι αὐτοὺς καλῶς C
παρεσκευασμένους ἕκαστον τῆς φυλῆς ἡγεῖ-
σθαι, εἰ τοὺς ἀμφί σε προδρόμους κοσμήσαις
μὴν ὅπλοις ὡς κάλλιστα, ἀκοντίζειν δὲ μελε-
τᾶν ἐξαναγκάσαις ὡς μάλιστα, εἰσηγοῖο δὲ
αὐτὸς δὴ αὐτοῖς ὅπῃ τὸ ἀκόντιον, †αὐτὸς δὲ οὗ μάλα σοῦ
μεμελετηκώς. εἰ δὲ καὶ ἆθλά τις δυνατὸ
προτιθέναι τοῖς φυλαῖς πρώτων, ὁπόσα ἀ-
γαθὰ νομίζοιεν ἀσκεῖσθαι ἐν ταῖς θεαῖς τοῦ
τὸ ἱππικοῦ, †τοῦτο πρώτας οἶμαι ἀθλωμένους ὅπῃ
γε μάλιστα προτρέπειν εἰς φιλονεικίαν. δῆ-
λον δὲ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς χοροῖς, ὡς μικρῶν ἆ- D
θλων ἕνεκα πολλοὶ μὴν πόνοι, μεγάλαι δὲ
δαπάναι τελοῦνται. τοὺς μέντοι κείνοις τοιού-
τοις δεῖ θηρᾶσθαι, παρ' οἷς νικῶντες μάλιστ' ἂν
ἀγάλλοιντο. ἵν' δὲ δή σοι ταῦτα πρῶτα ἐξ-
ησκημένοι ὦσιν οἱ ἱππεῖς, ὅθ' δήπου καὶ τά-
ξιν τινὰ ὑπίσασθαι αὐτοὺς, ἐξ ἧς καλλίστας
μὴν θεοῖς πομπὰς πέμψοιεν, καὶ κάλλιστα
δὲ ἱππάσονται, ἥδιστα δὲ μαχοῦνται, ἵν'
δέῃ, ῥᾷστα δὲ καὶ ἀπερισκεπτότατα ὁδοὺς πο- E
ρεύσονται, καὶ διαβάσεις περάσουσιν. ἦ τοί-
νυν χρώμενοι τάξει δοκοῦσιν ἄν μοι ταῦτα
κάλλιστα διαπεράσεσθαι, τούτῳ νῦν ἤδη
πειράσομαι δηλοῦν. ὁκοῦν τοῦ μὲν τῆς
πόλεως τοῦ ἀρχοῖσι διῃρημένοι φυλαί. τού-
των δὲ ἐγώ φημι χρῆναι πρῶτον μὲν δεκαδάρχους σοὺ τῇ τῶν φυλάρχων ἑκάστου γνώμῃ

Nam excitabuntur ambitione quadam, ceu videtur, vt quisque iaculatores ciuitati quamplurimos instruat. Ad id quoque tribuni plurimum mihi videntur momenti adlaturi, vt equites egregie sint armati; si persuasum eis fuerit, multo ad ciuitatem esse gloriosius, splendore tribus ornari, quam suo dumtaxat indumento. Nec difficulter hoc ipsis persuaderi posse crediderim, quum honoris & gloriæ studio tribunatum ambiuerint. Poterunt autem suis arma secundum legem imperare, sineque suis impensis equites adigere de præscripto legis, vt arma sibi de stipendio suo comparent. Vt vero qui reguntur abste, libenter pareant; non leue quiddam, verbis ostendere, quam multa commoda cõtineat obœdientia; sed magnum aliquid in hoc quoque, si secundum legem reabse potior efficiatur morigerorum condicio, contraque deteriori loco in omnibus sint contumaces. Vis autem in hoc mihi maxima videtur esse ad impellendos tribunos, vt ambitiose dent operam, quo suam quisque tribum egregie instructi ducant; si quos circum te præcursores habebis, pereleganter armis ornaueris, maximeque iaculationum ad exercitia coegeris, & auctor ad iaculandum fueris, ipsemet in hoc genere plurimũ exercitatus. Quod si quis etiam tribubus eorum omnium præmia proponere possit, quæcumque in spectaculis exerceri ab equitatu præclare solent; eum ego facillime cunctos Atheniẽses ad studia contentionum excitaturũ arbitror. In ludorum id quidem adparatu perspicitur, quam modicorum præmiorum caussa multi labores, magnique sumtus impendantur. Iudices eiusmodi reperiendi sunt, apud quos si victoria potiantur, inprimis exsultent. Vbi iam equites in his omnibus exercitati fuerint, etiam ordinis esse peritos oportet; cuius obseruatione fiet, vt pulcherrimas diis pompas agãt, in equitationibus cum laude se gerant, fortissime sic vsu poscente dimicent, expeditissime ac minima cum perturbatione itinera conficiant, transitusq; difficiles superent. Quo autem ordine vtendo hæc mihi rectissime perfecturi videantur, eum declarare nunc adgrediar. Distinctæ sunt in ciuitate tribus. In his inquam ego debere primum nõ sine tribunorũ singulorũ iudicio & sententia decuriones ex illorũ numero constitui,

qui & ætate vigeant, & ambitione maxima quadam in hoc ferantur, vt aliquid egregium & peragant, & audiant. Hi principes in ordine collocantor. Secundum eos totidem numero de prouectioribus & inprimis prudentibus deligendi, qui vltimi sint in hisce decuriis. Nam si comparatione res explicanda, ferrum quoque sic ferrum maxime scindit, quum eius & anterior & media pars valida, non destituitur ab eo, quod vires ad impellendum idoneas habeat. Quod medios inter primos & vltimos adtinet, postquam decuriones sibi proximos delegerint adstites, aliis hos sequentibus; ita par creditu scilicet, quemlibet sibi fidelissimū adstitem habiturum. Ducem sane modis omnibus idoneum constitui oportet. Nam si vir ille fortis sit, siue pergendum aliquando in hostes erit, cohortatione sua robur anterioribus indet; seu recipiendi se tempus adsit, prudenter abducendo tribules haud abs re melius conseruaturus videtur. Iam si decuriones numero pares fuerint, plures partes æquales efficient diuidendo, quam si fuerint impares. Hic ordo mihi de cauſſis hisce probatur, quod ita primum omnes principi constituti loco cū imperio futuri sunt. Iidem vero, qui cum imperio sunt, magis ad se quodam modo pertinere putant, vt egregium aliquid gerant, quam si priuati sint. Deinde quum aliquid agendum est, multo efficacius est, quod per eos denuntiatur, qui cum imperio sunt, quam quod opera priuatorū. His hoc ordine collocatis, quemadmodum ab equitum magistro prædici tribunis solet, quo prouehi loco quisque debeat: sic & decurionibus denuntiatum a tribunis esse oportet, quo loco singulis pergendum. Nam hæc si prius indicata fuerint, lōge meliori ordine fient omnia; quam si perinde, ac de theatro, temere fortuitoque discedentes, mutuo semet offenderint. Etiam paratiores animis ad pugnam sunt anteriores, si ex aduerso quid irruat, vbi locum hunc suum esse norunt: nec minus vltimi, si a tergo fiat in eos impetus, quum sciant esse turpe, locum in acie suum deserere. Sin ordo nullus seruetur, seipsos & angustis in itineribus, & locis difficilibus superandis perturbant: nec quisquam est, qui sponte sua se ad pugnandum cum hoste componat. Et in his quidem omnino equites vniuersi prorsus esse debent exercitati, modo duci operam sine recusatione nauaturi sunt. At ipsi equi-

A καλαςῆσαι ἐκ τῶν ἀκμαζόντων τε, καὶ φιλοτιμοτάτων καλόν τι ποιῆν καὶ ἀκούειν. καὶ τούτους μὲν † τεσσάρας δεῖ). μετὰ δὲ τούτους ἴσους τεσσαράτας
χρὴ τούτοις * ἀριθμὸν ἐκ τῶν πρεσβυτάτων * ἀριθμῷ
τε καὶ φρονιμωτάτων ἐλέσθαι, οἵτινες τελευταῖοι τῶν δεκάδων ἔσονται. εἰ γὰρ δεῖ καὶ ἀπειλῆσαι, οὕτω καὶ σίδηρος μάλιστα διατέμνει σίδηρον, ὅταν τὸ λεγόμενον, † τοῦτο δὲ μέσους τὸ, τὸ μέσον ἐρρωμένον ᾖ, καὶ ὃ ἐπελαυνόμενον ἰσχύει. τοὺς
γε μὲν ἐν μέσῳ τῶν πρώτων καὶ τῶν τελευ-
B ταίων, ἐπεὶ οἱ δεκάδαρχοι ὑπισάτας ἕλοιντο, καὶ οἱ ἄλλοι ἐφέποιντο, οὕτως εἰκὸς ἑκάστῳ πιστόταλον τὸν ὑπισατοῦντα εἶ). τὸν μέντοι ἀφηγούμενον ἐκ παντὸς τρόπου δεῖ ἰσχύοντα ἄνδρα καθιστάναι. ἀγαθὸς γὰρ ὢν, εἴτε πολεμίους δέοι ὑπὸ πολεμίους ἐλαύνειν, ἐγκελεύων ῥώμῃ ἂν ἐμβάλοι τοῖς ἔμπροσθεν· εἴτ' αὖ καὶ ἀποχωρεῖν καιρὸς συμβαίνοι, φρονίμως ἀφηγούμενος μᾶλλον ἄν, ὡς ὅ εἰκὸς, σώζοι τοὺς φυλέτας. οἱ μέντοι δεκάδαρχοι ἄρτιοι ὄντες, πλείω ἴσα
C μέρη παρέχοιεν ἂν διαιρεῖν, ἢ εἰ περιττοὶ εἶεν. αὕτη δέ μοι ἡ τάξις ἀρέσκει δεῖν τάδε, ὅτι πρῶτον μὲν οἱ πρεσβύταται πάντες ἄρχοντες γίγνονται. οἱ δὲ αὐτοὶ ἄνδρες ὅταν ἄρχωσι, μᾶλλόν πως οἴονται ἑαυτοῖς προσήκειν τι καλὸν ποιῆν, ἢ ὅταν ἰδιῶται ὦσιν. ἔπειτα ὅ γε καὶ ὅταν πρακτέον τι ᾖ, ὃ πανταχῇ μὴ ἰδιώτας, ἀλλὰ ἄρχοντας πολὺ αὐτηκοώτερον. τεταγμένων γε μὲν οὕτως. χρὴ ὥσπερ καὶ τοῖς φυλάρχοις προτεταγμένην χώραν εἶναι τοῦ ἴσου
D πάντῃ, ἐν ᾗ ἑκάστῳ ἐλαστέον, οὕτω καὶ τοῖς δεκαδάρχοις παρηγγέλθαι εἶναι τοῦ φυλάρχου, ὅπως πορευτέον ἑκάστῳ. οὕτω γὰρ προφρονιμώτερον, πολὺ εὐτακτότερος ἂν ἔχοι, ἢ εἰ, ὥσπερ ἐκ θεάτρου, ὡς ἂν τύχωσιν ἀπιόντες λυπῶσιν ἀλλήλους. καὶ μάχεσθαι δὲ μᾶλλον ἐθέλοιεν· οἵ τε πρόσθοι, ἰὼν τι ἐκ τῶν πρόσθεν προσπίπτῃ, οἱ ἂν εἰδῶσιν, ὅτι αὕτη ἡ χώρα αὐτῶν· καὶ οἱ τελευταῖοι, ἰὼν τι ὄπισθεν † ὑπιφέρηται, ἐ- φαίνηται,
πισάμενοι ὅτι αἰσχρὸν λιπεῖν τὴν τάξιν. ἀπα-
E κτοι δ' ὄντες ἀλλήλους μὲν παρεξίστοισι καὶ ἐν στεναῖς ὁδοῖς, καὶ ἐν δυσβάτοισι, τοῖς δὲ πολεμίοις ῥᾳδίως ἐκὼν αὐτὸν παρέξῃ μάχεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν δὴ πάντα ὑπάρχειν δεῖ ἐκ πεπονημένα πᾶσι τοῖς ἱππεῦσιν, εἰ μέλλοισιν ἀπροφάσιστοι ἔσεσθαι συνεργοὶ τῷ ἡγουμένῳ. τῶν δέ γε

μὲν

μὲν αὐτῷ ἤδη μέλειν δεῖ τῷ ἱππάρχῳ. πρῶτον μὲν, ὅπως καλλιερήσῃ τοῖς θεοῖς ὑπὲρ τῆς ἱππικῆς· ἔπειτα, ὅπως ταῖς πομπαῖς ἐν ταῖς ἑορταῖς ἀξιοθεάτοις ποιήσῃ· ἔτι δὲ καὶ τἆλλα, ὅσα ἐπιδεικνύναι δεῖ τῇ πόλει, ὅπως ἡ δυνατὸν κάλλιστα ἐπιδείξῃ, πάτερ ἐν ἀκαδημίᾳ, καὶ τοῖς ἐν λυκείῳ, καὶ τοῖς φαληρεῖ, καὶ τοῖς ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ. ἃ τοῦτα μὲν ἄλλα ὑπομνήματα. ὡς δὲ τούτων ἕκαστα κάλλιστα ἂν παρασκοιτο, νῦν αὐτὰ λέξω. ταῖς μὲν οὖν πομπαῖς οἶμαι ἂν καὶ τοῖς θεοῖς κεχαρισμενωτάτας καὶ τοῖς θεαταῖς εἶναι, εἰ ὅσων ἱερὰ καὶ ἀγάλματα ἐν τῇ ἀγορᾷ ἵδρυται, τοῦτα, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν ἑρμῶν, κύκλῳ περὶ τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ ἱερὰ περιελαύνοιεν ὑμῶντες τοὺς θεούς. καὶ ἐν τοῖς ἱππικοῖς δὲ οἱ χοροὶ παρασκευαζόμενοι παρέξονται, ἄλλοις τε θεοῖς, καὶ τοῖς δώδεκα χορεύοντες. ἐπειδὴ δὲ πάλιν παρὰ τοὺς ἑρμᾶς ἥξουσιν περιελαύνοντες, ἐντεῦθεν καλόν μοι δοκεῖ εἶναι κατὰ φυλὰς εἰς τάχος ἀνιέναι τοὺς ἵππους μέχρι τοῦ ἐλευσινίου. οὐδὲ δέομαι μὴν παραλείπω, ὡς ἥκιστα ἂν ἀλλήλοις ἐμπλάττοιντο. δεῖ γὰρ μεταξὺ τοὺν ὤτοιν τοῦ ἵππου ἕκαστον ἔχειν, εἰ μέλλοι φοβερά τε καὶ δύσκλειν ἔσεσθαι, καὶ ἅμα πολλὰ φανεῖσθαι. ἐπειδὴ δὲ τῆς εἰς τάχος διελάσεως λήξωσι, τὸν ἄλλον ἤδη καλὸν ἄγεσθαι εἰς τὰ ἱερὰ, ἧπερ καὶ πρόσθεν, διελαύνειν. καὶ οὕτως ὅσα ἐστὶν ἤδη ἐν ἵππῳ † ἀναβεβαμένῳ πρὸς τὰ ἐπιδεικνύμενα ἔσεσθαι καὶ τοῖς θεοῖς καὶ τοῖς ἀνθρώποις. καὶ ὅτι μὲν ταῦτα οὐκ εἰθισμένοι ποιεῖν οἱ ἱππεῖς εἰσιν, οἶδα· γιγνώσκω δὲ, ὅτι ἀγαθὰ, καὶ καλὰ, καὶ τοῖς θεαταῖς ἡδέα ἔσται. αὐαθήσομαι δὲ καὶ ἄλλα ἀγωνίσματα τοὺς ἱππέας κεκαινουργηκώς, ἅπερ οἱ ἵππαρχοι ἐθισθέντες ποιεῖν ἃ ἠβουλήθησαν. ὅτε γε μὲν τοῦ ἀκοντισμοῦ διελαύνωσιν ἐν λυκείῳ, καλὸν ἑκατέρας ταῖς πέντε φυλαῖς ὅπη τοῦ μετώπου ἐλαύνειν ὥσπερ εἰς μάχην, ἡγουμένου τοῦ ἱππάρχου καὶ τῶν φυλάρχων ἐν τοιαύτῃ τάξει, ἀφ' ἧς πληρώσεται τοῦ δρόμου τὸ πλάτος, ἐπειδὴ δὲ ὑπερβάλλωσι τὸ κεφάλαιον τοῦ ἀντιπαρασκευάσου θέου, χρήσιμον ἂν οἶμαι φανῆναι, καὶ εἰ καθ' ὁπόσους μέτριον εἰς τὸ κάτοπτον δυναμένους ταχὺ ἐλαύνειν ἐπιδείξαιτο τοὺς ἱππέας. οὐ μήτοι ἀγνοῶ, ὅτι ἴσως μὲν τις φήσει δυνήσεσθαι ταχὺ ἐλαύνειν, πολὺ ἂν ἡδέως ἐπιδείξαιτο.

A tum magistro hæc esse curæ debent. Primum, vt pro equitatus incolumitate diis rite litet. Deinde, vt feriis pompas spectatu dignas exhibeat. Præterea & alia, quæ ciuitati exhibenda sunt, vt quampulcherrime pro virili exhibeat; tum in Academia, tum Lyceo, & Phalaro, & in hippodromo. quæ quidem admonitiones aliæ sunt. Quo autem modo hæc singula pulcherrime peragi possint, nunc dicam. Pompas & diis & spectatoribus fore gratissimas arbitror, si quotquot deorum tam fana, quam signa sunt in foro, Mercurialibus a statuis exorsi, vndique in honorem deorum cum ipso foro ac fanis circumequitent. Liberalibus autem chori præterea gratificari solent tum aliis, tum duodecim diis tripudiando. Vbi iam circumuecti rursus ad signa Mercurialia peruenerint, tum deinde pulchrum mihi fore videtur, si per tribus equi celerius vsque ad Eleusinium incitentur. Nec de hastis omittam, quomodo illæ neutram in partem minime sibi mutuo illidantur. Debent enim singuli suas hastas inter aures equi tenere, si quidem & terribiles, & distinctu faciles futuræ sint, & speciem multitudinis exhibituræ. Postquam celerior istæc agitatio finem habuerit, pulchrum rursus eos mutata ratione procedendi, eadem via, qua prius, ad fana pedetentim reuehi: quo quidem modo fiet, vt quidquid est in equo, cui eques insider, & diis & hominibus exhibitum sit. Nec equidem ignoro, minime ad ista facienda equites adsuetos esse: sed nihilo minus hæc & egregia, & pulchra, & spectatoribus iucunda fore iudico. Quin & alia quædam ab equitibus instituta certamina noua intelligo, postquam magistri equitum eis persuadere potuerunt, quæ voluissent. Quoties quidem in Lyceo ante iaculationem agitationes instituunt equites, sane pulchrum quiddam fuerit, vtrasque tribus quinque tamquam ad prœlium a fronte prouehi, ducente magistro equitũ & tribunis ordine tali, quo spatij latitudo expleatur. Vbi vero cardinẽ aduersi theatri superauerint, vtile visum iri arbitror, si tot simul equites, quot modice satis erit, per decliuia prouehi posse celeriore cursu ostenderis. Neque me fugit, libenter eos hæc exhibituros, si concitatius equos agere se posse confidãt.

ἀναβεβαμένῳ

At vero si maneant inexercitati, videndum, ne hostes hæc eos aliquando facere cogant. Dictum de ordine in lustrationibus, quo pulcherrima instituit equitatio possit. Si vero ductor, a valido instructus equo, in exteriore semper serie circumuehatur; ita fiet, vt semper ipse celerius equum incitet, & qui exterius cum eo sunt, concitatius itidem ferantur. Itaque consilium semper aliquos velocius agitantes inspiciet, & viribus equi nõ deficient, dum vicissim quies eis concedetur. Quum autem in Hippodromo spectaculum edendum erit; pulchrum sane sic eos primum instrui, vt a fronte compleatur equis hippodromus; & e medio, qui eruntillic homines, exigãtur. Pulchrum & hoc, si dum tribus in aduersa prouectione se mutuo fugiunt, & celeriter insequuntur, magistris equitum tribus quinque ducentibus, sese mutuo tribus vtræque perequitent. In hoc enim spectaculo terribile quiddã est, quod aduersis frontibus contra se prouehantur; & plenum splendoris, quod hippodromo perequitato, rursus aduersi contra se consistant. Itidem pulchrum, ad alterum tubæ signum celerius eos contra se ferri. Quum vero iam cõstiterint, tertia vice rursus post tubæ clangorem celerrime prouehi contra se mutuo debent; & vbi perequitauerint, fine iam ludis imponendo, in phalange cuncti constituti, qui vobis mos est, ad consilium equis aduehantur. Horum speciem magis existimo bellicosam, magisq; nouam visum iri. Minime vero dignum munere magistri equitum, vt ipse tardius tribunis inuehatur, & eodem modo cum ipsis equitet. Quum autem in Academia, loco pauito, instituendæ erunt equitationes; hæc quæ moneam, habeo. Ne ipsi deiiciantur aliquando ex equis, resupinare se inter agitandum debent: vt equi non cadant, in reflexionibus inhibendi & retinendi sunt. In cursu recto celeriter eos agi oportet. Ita consilium & tutam & pulchram agitationem inspiciet. In itineribus vero prospicere semper debet equitum magister, vt & equorum sedilibus in dorso quiete consulat, & equites pedibus incedentes reficiat: quod equitatione mediocri, & pedestri incessu mediocri fiet. Quod si curæ tibi mediocritas erit, haud aberrabis. Nam quisque sibi motũ statuit, ne imprudentes nimio labore grauentur.

A ἰῶ δὲ ἀμελέτητοι ὦσιν, ὁρᾶν χρὴ, ὅπως μὴ οἱ πολέμιοι ἀνδρὶς τοῦτο δρᾶν † ἀναγκάσουσιν. ἐν γε μὲν τῇς δοκιμασίαις ἡ μὲν τάξις εἴρηται, μθ' ἧς ἂν κάλλιστα ἱππάζοιντο. ἰῶ δὲ ὁ ἡγούμενος, ἰῶ τὸν ἔχῃ δυνατὸν ἵππον, ἐν τῷ ἔξωθεν ἀεὶ σίχῳ τοὺς † φέρηται, ὅτι αὐτὸς μὲν ἀεὶ τοχὺ ἐλᾷ, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἔξωθεν γιγνόμενοι πάλιν αὖ τοχὺ ἐλῶσιν. ὥστε ἡ μὲν βουλὴ ἀεὶ τὸ τοχὺ ἐλαυνόμενον θεάσεται, οἱ δὲ ἵπποι οὐκ ἀπερρύσιν, ἐν μέρᾳ ἀναπαυόμενοι. ὅτ-

ἀναπάσασιν.

B ὅτε μὲν γε μὲν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἡ ὀπτὶ δειξις ᾖ, καλὸν μὲν οὕτω τοῦτον τάξασθαι, ὡς αὖ ὀπτὶ μετώπου ἐμπλήσαντες ἵππων τὸν ἱππόδρομον ἐξελάσειαν τὰς ἐκ τοῦ μέσου αὐλῆτρίδας. καλὸν δ' ἐπεὶ αἱ φυλαὶ ἐν τῇ αὐλιπποπασίᾳ φθόνοισί τε ἀλλήλοις, καὶ διώκοισι τοχέως, ὅταν οἱ ἵππαρχοι ἡγῶνται τῇς πέντε φυλᾶς, ἑκατέρας διελαύνειν τὰς φυλὰς δι' ἀλλήλων. ταύτης γὰρ τῆς θέας τό, τε ἀντιμετώπους τοῦσελαύνειν ἀλ-

C λήλοις, ἡδύ· τό, τε διελάσαντας τὸν ἱππόδρομον αὖτίους πάλιν ἐλῶαι ἀλλήλοις, σεμνόν. καὶ ὃ ἀπὸ σάλπιγος αὖ ὃ δεύτερον θᾶττον ἐπελαύνειν, καλόν. σαίτας δὲ ἤδη ὃ τρίτον αὖ ἀπὸ τῆς σάλπιγος χρὴ τοχίσα ἀλλήλοις ἐπελαύνειν, καὶ διελάσαντας εἰς καπάλισιν ἤδη, ὅτι φάλαγγος ἀπολῶσας καταστάντας, ὥσπερ εἰώθατε, τοῦς τὸν βουλὸν τοῦσελαύνειν. ταῦτά μοι δοκεῖ τοῦ πολεμικώτερά τε φαίνεσθαι ἂν, καὶ καλλότερα. ὃ δὲ

D βέλτιον μὲν τῶν φυλαρχῶν ἐλαύνειν, τὸν δ' αὐτὸν ἕπεσθαι ἐκείνοις ἱππεύειν, οὐκ ἀξιον ἱππαρχίας. ὅταν γε μὲν ἐν τῷ † ὅτι κρότῳ ἐν ἀκαδημίᾳ ἱππεύειν δέῃ, ἔχω τάδε παραινέσαι. εἰς μὲν ὃ μὴ ὀπτὶ κρούεσθαι πολὲ τῶν ἵππων, ὑπτίους ἀναπεπωκότας ἐλαύνειν· εἰς ὃ δὲ μὴ πίπτειν τὸς ἵππους, ὑπολαμβάνειν ἐν ταῖς ἀναστροφαῖς. τὰ μὲν τοι ὀρθὰ τοχὺ ἐλαύνειν χρή. οὕτω γὰρ ὃ ἀσφαλὲς καὶ ὃ καλὸν θεάσεται ἡ βουλή. ἔν γε μὲν ταῖς

E πορείαις ἀεὶ δεῖ τὸν ἱππαρχον τοῦσεύχεσθαι, ὅπως ἀναπαύῃ μὲν τῶν ἵππων τὰς ἕδρας, ἀναπαύῃ δὲ τὸς ἱππέας τῷ βαδίζειν, μέτριον μὲν ὀχοῦντα, μέτριον δὲ πεζοπορεῦντα. τῷ δὲ μετρίου † τοῦσεύχεσθαι οὐκ ἂν ἁμάρτοιμεν. αὐτὸς γὰρ μέτρον ἕκαστος, τῷ μὴ λαθεῖν ὑπὸ σοι οὖντας ἐνοῶν ὅταν

ἀναγκάσουσιν.

ὅτε.

ὀποκρούεσθαι, minus bene.

ὅταν μὲν οὖν ἀδήλου ὄντος, εἰ πολεμίοις ἐντύχῃ, πορεύῃ πως, κατὰ μέρος χρὴ τὰς φυλὰς ἀναπαύειν. χαλεπὸν γάρ, εἰ πᾶσι καταβεβηκόσι πλησιάσαι οἱ πολέμιοι. καὶ ἐὰν μέν γε διὰ στενῶν ὁδῶν ἐλαύνῃς, ἀπὸ τοῦ διαγέλασεως εἰς κέρας ἡγητέον· ἐὰν δὲ πλατείας ὁπιτυγχάνῃς ὁδοῖς, ἀπὸ τοῦ διαγέλασεως αὖ πλατυντέον τὸ τῆς φυλῆς ἑκάστης μέτωπον· ὅταν γε μὲν εἰς πεδίον ἀφικνῆσθε, † ὅπῃ φάλαγξ .... πάσας τὰς φυλάς. ἀγαθὸν γὰρ καὶ μελέτης ἕνεκα τοῦτο ποιεῖν, καὶ τὸ τέρπον ἅμα, * διαπεραίνειν τὰς ὁδοὺς, ποικίλλοντας ἱππικαῖς τάξεσι τὰς πορείας. ὅταν μὲν ἔξω τῶν ὁδῶν διὰ δυσχωρειῶν ἐλαύνητε, μάλα χρήσιμον καὶ ἐν πολεμίᾳ, καὶ ἐν φιλίᾳ τοὺς προελαύνειν τῆς φυλῆς ἑκάστης τῶν ὑπηρετῶν οἵτινες, ἐὰν ἀπορίας ναπαγὰς ἐντυγχάνωσιν, παριόντες ὅπῃ τὰ δύσπορα δηλώσουσι τοῖς ἱππεῦσιν, ἢ χρὴ τὰ ἐλαφρὰ ποιεῖσθαι, ὡς μὴ ὅλαι αἱ τάξεις πλανῶνται. ἐὰν δὲ ὑποκινδυνεύως ἐλαύνητέ τῃ, φρονίμου ἡγεμόνος ἐστὶ τοὺς προόδων ἄλλους προόδους διερευνωμένους προηγεῖσθαι † πολεμίων. * χρήσιμον καὶ πρὸς τὸ ὑπερβάλλειν, καὶ πρὸς τὸ φυλάττεσθαι, καὶ τὸ † ἀναμένειν δὲ ὅπῃ τὰς διαβάσεσιν, ὡς μὴ καταπλήττωσι τοὺς ἵππους οἱ τελευταῖοι, τὴν ἡγεμόνα διώκοντες. ἴσασι μὲν οὖν ταῦτα σχεδὸν πάντες, καρτερεῖν δ' ὀλίγοι μελόμενοι· οἱ πολλοὶ ἐθέλουσι. προσήκει δὲ ἐν παρέργῳ ἔτι καὶ εἰρήνης † ὅπῃ μελετᾶν, ὅπως ἐμπείρως ἔχῃ τῆς τε πολεμίας καὶ τῆς φιλίας χώρας. ἐὰν δ' ἄρα αὐτὸς ἀπείρως ἔχῃ, τοῦ ἄλλων γε † δεῖ τοὺς ὀλίγιστα ἑκάστων τόπων προσλαμβάνειν. πολὺ γὰρ διαφέρει ὁ ἡγούμενος εἰδὼς τὰς ὁδοὺς τοῦ μὴ εἰδότος, καὶ ὁπόταν βουλεύῃ δὲ πολεμίοις ὁ εἰδὼς τοὺς τόπους τοῦ μὴ εἰδότος πολὺ διαφέρει. καὶ κατασκόπων δὲ, πρὶν πόλεμον εἶναι, δεῖ μεμελετηκέναι, ὅπως ἔσονται καὶ ἐκ πόλεων ἀμφοτέροις φίλιοι, καὶ ἐξ ἐμπόρων. πᾶσαι γὰρ αἱ πόλεις τοὺς εἰσάγοντάς τι ἀεὶ ὡς εὐμενεῖς δέχονται. καὶ ψευδαυτόμολοι δ' ἔστιν ὅτε χρήσιμον. οὐ μέντοι τοῖς γε κατασκόποις δεῖ ποτε πίστιν οὕτω φυλακῆς ἀμελεῖν, ἀλλ' ἀεὶ οὕτως κατεσκευάσθαι χρή, ὡς τοῦ † ἥξοντος εἰσηγγελμένου ὄντος οἱ πολέμιοι. καὶ γὰρ εὖ μάλα πιστοὶ ὦσιν οἱ κατάσκοποι, χαλεπὸν ἐν καιρῷ ἀπαγγέλλειν.

† ὅπῃ φάλαγξ καταστατέον πάσας

* διαπεραίνειν τὰς ὁδούς

τὰ πολεμίων. * χρήσιμον γὰρ καὶ

† ἀναμένειν ὅπῃ

ὅπῃ μελετᾶν

ἥξαντος

A Quum iter facis, & obscurum est, an hostibus sis occursurus: per vices quiete tribus reficiendæ. Periculosum enim fuerit, tunc aduentare propius hostes, vbi ex equis omnes descenderint. Quod si per angustas vias tibi transeundum sit, ita duces, vt aciem in cornu protendi iubeas: sin latas in vias incidas, rursum iubebis tribus vniuscuiusque frontem dilatari: vbi denique perueneritis in planiciem, tribus omnes in phalangem constituendæ. Hæc enim & exercitij caussa facere bonum est, atque etiam iucundius, sic itinera conficere; vt profectiones ordinum equestrium varietate condiantur. Quum extra vias per loca difficilia prouehimini, perquam vtile fuerit tam in hostili, quam pacata regione, quosdam ex adparitoribus cuiusque tribus antecedere; qui si forte in saltus inuios inciderint, ad peruia transeuntes equitibus indicent, qua equi agendi sint, ne toti ordines oberrent. Si periculosum alicubi sit iter, prudentis erit equitum magistri curare, vt ante præmissos etiam præmissi quidam alij præcedant, qui res hostium perquirendo explorent. Etiam vtile tam ad inuadendum, quam ad cauendum, vt vbi difficiles sunt transitus, alteri alteros exspectent: ne postremi, dum itineris ducem insequuntur, verberibus equos concidant. Ac norunt quidem propemodum hæc omnes, sed pauci curæ laborem tolerare volunt. Oportet item equitum magistrum adhuc tempore pacis in hoc incubere, vt peritus sit tam hostilis, quam suorum regionis: ac si nullam earum noticiam ipse habeat, ex aliis sibi singulorum locorum maxime gnaros adiungat. Magnum enim discrimen est inter ducem peritum viarum, & imperitum: vt etiam is, qui hostibus insidias struit locorum peritus, multum ab imperito differt. Curæ sint & exploratores ante bellum susceptum, vt haberi possint & ex ciuitatibus vtrisque amicis, & ex mercatoribus. Omnes enim ciuitates admittere semper eos, vt beneuolos, solent; qui aliquid important. Vtiles sunt nonnumquam & ficti transfugæ. Nec tamen sic exploratoribus fidendum, vt omittatur cautio; sed ita paratum semper esse oportet, quasi si iam nuntiatum sit, hostes aduentare. Licet enim valde fideles sint exploratores, in eo tamen difficultas est, vt aliquid in tempore nuncient,

quum multa in bello accidere impedimenta soleant. Eductiones equitatus minus hostes sentient, si potius eæ denuntientur, quam si præconis voce, vel per edictum imperentur. Ad hoc igitur, vt eductiones denuntiando fiant, bonum erit constituere decuriones, & cum decurionibus quinionum quoque duces: tum vt pauciſſimis vnusquisq; denuntiet, tum etiam vt duces hi quinionum suo tempore procedentes, absque perturbatione frontem aciei exporrigant. Vbi præcauendum est, equidem occultas semper & speculationes & excubias laudo. Sic enim & excubiæ simul pro amicis habentur, & hostibus simul insidiæ struuntur. Minus etiam speculatores ipsi, quum nihil de eis constat, insidiis hostium expositi sunt; & hostibus hoc modo sunt formidabiliores. Nam scire, quasdam esse collocatas alicubi excubias; sed vbi sint, & quo numero, nescire: id vero fidentibus hostes animis esse prohibet, & habere suspecta cogit omnia loca. Manifestæ vero excubiæ tam † periculorum, quam fiduciæ causſas apertas habent. Præterea licebit occultas habenti excubias, vt cum paucis manifestis ante illos occultos excubans, hostes in insidias pertrahere conetur: nec idoneum minus venandis hostibus, etiam post occultos cum aliis manifestis nonnumquam excubare. Nam hac quoque ratione non aliter circumueniuntur hostes, ac prius indicata. Prudentis etiam ducis est, in periculum vltro se non coniicere; nisi quum manifestum est, potiorem ipsius, quam hostium, condicionem futuram. At hostibus suppeditare causſam voluptatis maximæ, multo iustius esse proditio sociorum, quam fortitudo, iudicabitur. Prudens id quoque facinus, illuc progredi, vbi vires hostium debiles sunt, licet interuallo magno distent. Nam minus est in vehementi labore periculi, quam si prœlio cum potioribus decertandum sit. Quod si medias inter munitiones & castella tuorum penetrauerint hostes, licet longe viribus superiores sint; pulchrum tamen eos hinc adgredi, quacumq; tamdem a parte clam hostibus adsis; nec minus honestum, id simul ab vtraq; parte fieri. Quum enim alij se recipient, adequitantes ab alterutro latere tui, tum perturbabunt hostes, tum saluti suorum consulent.

al. formidinum,

A πολλὰ γὰρ ἂν πολέμῳ τὰ ἐμποδὼν γένοιτο. τὰς μὲν οὖν ἐξαγωγὰς τοῦ ἱππικοῦ ἧττον ἂν οἱ πολέμιοι αἰσθάνοιντο, εἰ ἀπὸ σάλπιγγος γίγνοιντο μᾶλλον, ἢ εἰ ἀπὸ κήρυκος ἢ ἀπὸ στόματος. ἀγαθὸν οὖν καὶ [τὸ] στῆσαι τὸ πρὸ σαλπιγγέλσεως ἑξάγειν, τοὺς δεκαδάρχους καθιστάναι, † καὶ τοῖς τε δεκαδάρχοις * πεμπαδάρχους, ἵν' ὡς ἐλαχίστοις ἕκαστος σαλπίζῃ, καὶ τὸ μέτωπον δὲ ὅπως μηκύνοιεν ἀπὸ τῆς τάξεως ἀταράκτως, οἱ † πεμπάδαρχοι σάλπιγγες, ὁπότε τοῦτο καιρὸς εἴη. ὅταν μὲν οὖν φυλάττειν δέῃ, ἐγὼ μὲν ἀεὶ ἐπαινῶ τὰς κρυπτὰς σκοπάς τε καὶ φυλακάς. οὕτω γὰρ ἅμα μὲν τῶν φίλων φυλακαὶ γίγνονται, ἅμα δὲ τοῖς πολεμίοις ἐνέδραι κατασκευάζονται. καὶ αὖ τὸ μὲν διζήσασθαι βουλόμενον ποῖ εἰσὶν ἀφανεῖς ὄντες, τοῖς δὲ πολεμίοις φοβερώτερον. ὃ γὰρ εἰδέναι μέν, ὅτι εἰσί που φυλακαί, ὅπου δ' εἰσὶ, καὶ ὁπόσαι, μὴ εἰδέναι, τοῦτο θαρρεῖν μὲν κωλύει τοὺς πολεμίους, ὑποπτεύειν δὲ ἀναγκάζει πάντα τὰ χωρία. αἱ δὲ φανεραὶ φυλακαὶ δῆλαι ἔχουσι καὶ † τὰ δεινὰ καὶ τὰ εὐθαρσῆ. ἔτι δὲ τῷ μὲν τὰς κρυπτὰς ἔχοντι φυλακὰς ἔξεστι μὲν φανερῆς ὀλίγοις ἔμπροσθεν τῶν κρυπτῶν φυλάττοντα, πρόσεισι τοὺς πολεμίους εἰς ἐνέδρας ὑπάγειν· ἀγχωμαλὲς δὲ, καὶ ὅπισθεν τῶν κρυπτῶν ἄλλοις † φανεροῖς ἔστιν ὅτε φυλάττειν. καὶ τοῦτο γὰρ ἐξαπατητικὸν τῶν πολεμίων ὁμοίως τοῦ πρόσθεν εἰρημένου. ἀλλὰ μὲν δὴ φρονίμου γε ἄρχοντος καὶ ὃ μή ποτε κινδυνεύειν ἐκέλευε, πλὴν ὅπου αὖ προδήλοι ἢ, ὅτι πλεῖον ἕξει τῶν πολεμίων. ὃ δὲ ὑπηρετεῖν τὰ ἥδιστα τοῖς πολεμίοις, προδοσία τῶν ξυμμάχων δικαίως ἂν μᾶλλον, ἢ ἀνδρεία κείνοιτο. σῶφρον δὲ καὶ ὃ ἐκεῖσε ὁρμᾶν, ὅπου αὖ ἀσθενῆ τὰ τῶν πολεμίων ἢ, κἂν πρόσω ὄντα τυγχάνῃ. ὃ γὰρ σφόδρα ποιῆσαι ἀκινδυνώτερον, ἢ πρὸς τοὺς ἐρείτους ἀγωνίζεσθαι. ἰὼν δέ που εἰς μέσην φιλίων τάξεων εἰσίωσιν οἱ πολέμιοι, κἂν πολὺ κρείττους ὦσιν, καλὸν μὲν ἐλθεῖν ὁπόθεν ὁρᾷς, ὁπότερα αὖ λελήθῃς παρών· καλὸν δ' ἐστὶ καὶ ἅμα ἀμφοτέρωθεν. ὅταν γὰρ οἱ ἕτεροι ἐπιχωρῶσιν, οἱ ἐκ δόπι δὲ τέρα ἐλαύνοντες ταράττοιεν μὲν ἂν τοὺς πολεμίους, σώζοιεν δ' ἂν τοὺς φιλίους. καὶ ὃ

B

C

D

E

Σωτῆς δίκ.

* πεμπαδάρχους

πεμπάδαρχοι

φανεροῖς

καὶ ὃ μὴν ἄλλα κατασκόπων ὠφεῖσθαι εἰ- A Dictum iampridem, bonum esse, dari o-
δέναι τὰ τῶν πολεμίων, πάλαι εἴρηται ὡς ἀ- peram, vt res hostium per exploratores co-
γαθόν ἐστιν. ἐγὼ δὲ πάντων ἄριστον νομίζω εἶ- gnoscantur. Ego vero esse omnium opti-
ναι, ὃ αὐτὸν ὠφεῖσθαι, ἵν' ἢ ποθεν ἀσφα- mum existimo, vt aliquis ipse, si de tuto
λοῦς θεώμενον τοὺς πολεμίους ἀθρῇ, ἵν' τι ἁ- quopiam loco liceat hostes alicunde con-
μαρτάνωσι. καὶ ὃ μὴν κλαπεῖν δυνατὸν templari, num in aliquo peccent, inspi-
πέμπειν χρὴ τοὺς ὀπιτηδείους κλέψοντας, ὃ cere conetur. Ac siquidem aliquid eis
δὲ ἁρπασθῆναι ἐξαιρεῖσθαι, ἐφιέναι τοὺς ἁρ- furtim adimi poterit, ad hoc furtim pera-
πάσοντας. ἵν' δὲ πορθουμένων τοῖς πολε- gendum idonei quidam mittendi: quod
μίων ἀπαρτᾶταί τι ἀθενέστερον τῆς αὐτῶ δυ- autem rapinæ expositum, mittendi qui ra-
νάμεως, ἢ θαῤῥοῦν ἀποσκεδννύηται, οὐδὲ B piant. Si hostibus aliquo proficiscenti-
ταῦτα χρὴ λανθάνειν· ἀεὶ μέντοι ἰσχυροτέρῳ bus, pars quædam copiarum hostilium
θηρᾶν. ὃ ἀθενέστερον † θηρᾶν. δυνατὸν δὲ τοῦτο debilior a tergo maneat, quam ipse sit,
χρόνῳ τὸν νοῦν ταῦτα καταμανθάνειν, ἐπεὶ καὶ aut sumta fiducia palari ausit: ne hoc qui-
βραχυτέρωμονέστερα αἰνίγματα, οἷά τε dem ignorare debet, sic tamen, vt ma-
ἵππινοι δυνάνται ὃ αὖ ἀφύλακτον ᾖ, ἁρπά- nu validiore venetur id, quod est debi-
σαντες εἰς ὃ ἀσφαλὲς ἀποχωρῆν, πρὶν λη- lius. Potest autem hæc animaduertere,
φθῆναι· καὶ οἱ λύκοι ἃ τὰ τε ἐρημούμενα φυ- qui mentem eis adhibet; quandoquidem
λακῆς ἀγρεύουσι, καὶ τὰ ἐν τοῖς δυσοδίοις & bestiæ, quibus intelligentia minor est,
κλέπτουσι. κἂν μεταθέων γέ τις ὀπιγίγνηται quam homini, puta miluij, si quid incu-
κύων, ἵν' μὴ ἥττων ᾖ, τότῳ ὀπιπίπτει· ἵν' C stoditum sit, rapere norunt, & prius in tu-
δὲ κρείττων, ἀποσφάξας ὅ, τι αὖ ἔχῃ ἀποχω- ta se recipere, quam capiantur: & lupi,
ρεῖ. ὅταν δέ γε φυλακῆς καταφρονήσωσι λύ- quæ custodia destituuntur, venari solent,
κοι, τάξαντες ἑαυτῶν τοὺς μὲν ἀπελαύνειν τὼ & in obscuris abdita furantur. Idem lu-
φυλακιὼ, τοὺς δὲ ἁρπάζειν, οὕτω τὰ ὀπι- pus, si canis insequens superueniat, viri-
τήδεια ποιέζονται. θηείων γε μὴν δυναμέ- bus inferiorem adgreditur: sin ille su-
νων τὰ τοιαῦτα φρονίμως λαμβάνεσθαι, πῶς οὐκ perior sit, iugulatis iis, quæ nanctus est,
αὖ ἄνθρωπόν γε ὄντα εἰκὸς σοφώτερον τούτων discedit. Vbi vero lupi custodiam con-
φαίνεσθαι, ἃ καὶ αὐτὰ τέχνῃ ὑπ' αὖ ἀνθρώπου temnere ausi fuerint, ordinatis suis par-
ἁλίσκεται; καὶ χρὴ νέμειν εἰδέναι ἱππικὸν αὖ- tim ad abigendos custodes, partim ad
δρὸς, ὅσ πόσου αὖ ἵππος πεζὸν ἕλοι, καὶ ὃς ὁ- rapiendum, ita necessaria sibi adqui-
πόσου βραδεῖς αὖ ἵπποι ταχεῖς ἀποφύγοιεν. runt. Quum igitur bestiæ prudenter in a-
ἴσ παρχικὸν δὲ καὶ χωρία γιγνώσκειν, ἔνθα πε- gendis hisce prædis se gerant, quomo-
ζοὶ κρείττοις ἱππέων, καὶ ἔνθα πεζῶν κρείτ- do non par fuerit eum, qui homo sit, sa-
τους ἱππεῖς. χρὴ δὲ μηχανητικὸν εἶ καὶ τῶ pientiorem se declarare bestiis, quæ ipsæ
πολλοὺς μὲν φαίνεσθαι τοὺς ὀλίγους ἱππέας, capi arte ab homine solent? Hoc quoque
πάλιν δ' ὀλίγους τοὺς πολλούς· καὶ τῶ δοκεῖν scire vir equestris debet, quonam ex in-
παρόντα μὲν ἀπεῖναι, ἀπόντα δὲ παρεῖναι· καὶ τῶ D teruallo peditem ceperit eques, & quan-
μὴ τὰ τῶν πολεμίων μόνον κλέπτειν ὀπίσω ἄγειν, tum ad interuallum equi tardi celeres ef-
ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑαυτῶ ἱππέας ἅμα κλέπτοντα δὲ fugerint. Itidem ad equitum magistri mu-
ἀπροσδοκήτως τοῖς πολεμίοις ὀπιπίπτεσθαι. ἀ- nus pertinet scire loca, quibus in locis pe-
γαθὸν δὲ μηχάνημα καὶ ὃ δυνάμενον, ὅταν μὲν dites equitibus superiores sint, ac vicissim
τὰ ἑαυτῶ ἀσθενῶς ἔχῃ, φόβον ἐμβαλεῖν peditibus equites. Etiam sollerti artificio
τοῖς πολεμίοις, ὡς μὴ ὀπισθῶνται. ὅταν δ' ἐρ- moliri debet, vt pauci equites, multi esse
ρωμένα, θάρσος αὐτοῖς ἐμποιεῖν, ὡς ἐπιχεί- videantur; & multi vicissim, paucorum
σιν. ὅτω γὰρ αὐτὸς μὲν αὖ ἧκιστα κακῶς πάσχοις, speciem habeant: itemq; si præsens sit, vt
abesse videatur; si absit, adesse: neque tan-
tum vt norit hostibus sua furtim præripe-
re, verum equites etiam suos furtim cir-
E cumueniendo, adoriri hostes de improui-
so. Egregium & hoc artificium, si possit,
quum ipse viribus inferior est, metum ho-
stibus incutere, ne se adoriantur: quum
potior ipse viribus, eorumdem animis in-
dere fiduciam, vt adgrediantur. Sic enim
& ipse minimum detrimenti acceperis,

& inprimis hostes in errore deprehendere possis. Ne vero, quæ fieri nequeant, præcipere videar: prodam sane litteris, quomodo & illa fiant, quæ in his difficillima videntur. Itaque ne quis in conatu vel insequendi, vel abscedendi, offendat; ex eo consequetur, si vires equorum perspectas habeat. Quonam vero modo perspectas habere possit? si animum adtendat in aduersis prouectionibus, quæ cum beneuolentia fiunt, quales & e persequendo, & fugiendo discedant. Quum vero volueris equites multorum habere speciem, vnum hoc primum esto, si liceat, ne prope hostes fraudem aliquam moliaris. Tutius enim, quod e longinquo fit, & ad fraudem aptius. Deinde sciendum, equos cateruatim incedentes speciem multorum habere, propter ipsius animalis magnitudinem: quum dispersi, facile numerari possint. Præterea tibi copiosior equitatus adesse videbitur, quam sit reabse, si curatores equorum inter equites constituas, præsertim hastas, aut hastis aliquid simile tenentes; siue consistentem alicubi equitatum exhibeas, seu traducas. Nam hoc modo necesse est aciei molem & maiorem, & spissiorem videri. Sin multos velis haberi pro paucis, siquidem eiusmodi loca tibi sint ad manum, in quibus occultare liceat; nimirum in aperto quosdam exhibens, in obscuro quosdam abdens, hac subtractione numerum equitum deminues: si vero locus ipse totus oculis expositus sit, ordinatas in vnam seriem decurias ex interuallo traduces; & equites quidem cuiusque decuriæ, qui hostibus ante oculos sunt, hastas tenere rectas debent; ceteri depressas, & minime supereminentes. Licet etiam terrorem hostibus incutere, tum fictas insidias, tum auxilia ficta, fictosque rumores excogitando. Tum vero confidentissimi sunt hostes, quum aduersariis multa negotia, multas occupationes exhiberi audiunt. His ita descriptis, ipsius iam ducis fuerit id moliri, vt pro re præsenti semper aliquam fallaciam struat. Nam reuera nihil adeo fructuosum in bello, atq; fallacia. Quum vero etiam pueri, quoties ludunt, prætextu fallendi faciant, quæcumque possunt, vt paucos habentes, multos habere videantur; & multos habere se præferentes, speciem paucorum exhibeant: quid vetet, quo minus etiam viri, si fraudibus animum adiiciant, huiusmodi artificiis vti possint?

A τὰς δὲ πολεμίους μάλιστ' ἂν ἀμφοτέρωθεν λαμβάνοις. ὅπως δὲ μὴ παρέσται σοι δοκῶ ἀδυνάτα, † καὶ γράψω ὡς ἂν γίγνοιτο τὰ δοκοῦντα αὐτῶν χαλεπώτατα εἶναι. ὃ μὲν οἶμαι μὴ σφάλλεσθαι ἐξηγεμῶτα διώκειν ἢ ἀπέχωρεῖν, ἐμπειρία ποιεῖ ἵππων δυνάμεως. πῶς δ' ἂν ἐμπείρως ἔχοι; εἰ παρέχοι τὸν νοῦν ἐν ταῖς μετὰ φιλίας ἀντιπαρασκευαῖς, † οἷα ἀποβαίνουσιν ἐκ τῶν διωκτέων τε καὶ φευκτέων. ὅταν μέντοι βούλῃ τὰς ἵππους πολλοὺς φαίνεσθαι, ἓν μὲν πρῶτον ἐνάρχετω, ἵν' ἂν ἐξῇ, μὴ ἐγγὺς τῶν πολεμίων ἐξεῖναι ὀξαπατᾶν. καὶ γὰρ ἀσφαλέστερον τὸ πόρρω, καὶ ἀπατηλότερον. ἔπειτα δὲ χρὴ εἰδέναι, ὅτι ἀληθεῖ μὲν ἵπποι πολλοὶ φαίνονται, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ζώου· διαστρόφοις δ' ἀριθμητοὶ γίνονται. ἔτι δ' ἂν πλέον σοὶ τὸ ἱππικὸν τοῦ ὄντος φαίνοιτο, εἰ τοὺς ἱππάρχους εἰς τὰς ἵππους ἐνίσαις, μάλιστα μὲν διεσταλμένους, εἰ δὲ μή, ὁμοίως δορυφόρους ἔχοντας, ἵν' τε ἐσηκὸς B C ὑπερέχωνται τὸ ἱππικὸν, ἵν' τε εὐθύγραμμον. ἀνάγκη γὰρ τὸν ὄγκον τῆς τάξεως οὕτω μείζω τε καὶ πυκνότερον φαίνεσθαι. ἵν' δ' αὖ τοὺς πολλοὺς ὀλίγους δοκεῖν εἶναι, ἵν' μέν σοι χωρία ὑπάρχῃ οἷα συγκρύπτειν, † δηλονότι τοὺς μὲν ἐν τῷ φανερῷ ἔχων, τοὺς δ' εἰς τὸ ἄδηλον ἀποκρύπτων, κλέπτοις ἂν τοὺς ἱππέας· ἵν' δὲ πρῶτον καταφανὲς ἦ τὸ χωρίον, δεκάδας χρὴ στοιχούσας ποιήσαντα, διαλιπούσας τὸ μέσον· καὶ τοὺς μὲν πρὸ τῶν πολεμίων ἱππέας ἑκάστης δεκάδος ὀρθὰ τὰ δόρατα ἔχειν· τοὺς δ' ἄλλους, ταπεινὰ καὶ μὴ † ὑπερφαίνειν· φοβεῖν γὰρ μᾶλλον τοὺς πολεμίους, καὶ ψευδενέδρας οἷόν τε, καὶ ψευδοσυμμαχίας, καὶ ψευδαγγελίας ποιοῦντα. θαρσοῦσι δὲ μάλιστα πολέμιοι, ὅταν τοῖς ἐναντίοις πράγματα καὶ † ἀσχολίας πυνθάνωνται. τούτων δὲ γεγραμμένων, μηχανᾶσθαι αὐτὸν χρὴ πρὸς ὃ παρὸν ἀεὶ ἀπατᾶν. οὕτως γὰρ οὐδὲν κερδαλεώτερον ἐν πολέμῳ † ἀπάτης· ὁπότε γε καὶ οἱ παῖδες, ὅταν παίζωσι, * ποιοῦσι δὲ ἃ δύανται ἀπατᾶν πρόσχοντες, ὥστε ὀλίγους γ' ἔχοντας, πολλοὺς δοκεῖν ἔχειν· καὶ πολλοὺς προσέχοντες, ὀλίγους φαίνεσθαι ἔχειν· πῶς οὐκ ἄνδρες γε τῷ ἐξαπατᾶν προσέχοντες τὸν νοῦν δύανται ἂν τοιαῦτα μηχανᾶσθαι; καὶ ὅτι-

† ἀφανὲς ἦ τὸ χωρίον, δεκάδας χρὴ στοιχούσας ποιήσαντα, διαλιπούσας τὸ μέσον· καὶ τοὺς μὲν πρὸ τῶν πολεμίων ἱππέας ἑκάστης δεκάδος ὀρθὰ τὰ δόρατα ἔχειν· τοὺς δ' ἄλλους, ταπεινὰ καὶ μὴ † ὑπερφαίνειν· φοβεῖν γὰρ μᾶλλον τοὺς πολεμίους, καὶ ψευδενέδρας οἷόν τε, καὶ ψευδοσυμμαχίας, καὶ ψευδαγγελίας ποιοῦντα. θαρσοῦσι δὲ μάλιστα πολέμιοι, ὅταν τοῖς ἐναντίοις πράγματα καὶ † ἀσχολίας πυνθάνωνται. τούτων δὲ γεγραμμένων, μηχανᾶσθαι αὐτὸν χρὴ πρὸς ὃ παρὸν ἀεὶ ἀπατᾶν. οὕτως γὰρ οὐδὲν κερδαλεώτερον ἐν πολέμῳ † ἀπάτης· ὁπότε γε καὶ οἱ παῖδες, ὅταν παίζωσι, * ποιοῦσι δὲ ἃ δύανται ἀπατᾶν πρόσχοντες, ὥστε ὀλίγους γ' ἔχοντας, πολλοὺς δοκεῖν ἔχειν· καὶ πολλοὺς προσέχοντες, ὀλίγους φαίνεσθαι ἔχειν· πῶς οὐκ ἄνδρες γε τῷ ἐξαπατᾶν προσέχοντες τὸν νοῦν δύανται ἂν τοιαῦτα μηχανᾶσθαι; καὶ ὅτι-

ἀφανὲς ἦ τὸ χωρίον, δεκάδας χρὴ στοιχούσας ποιήσαντα, διαλιπούσας τὸ μέσον· καὶ τοὺς μὲν πρὸ τῶν πολεμίων ἱππέας ἑκάστης δεκάδος ὀρθὰ τὰ δόρατα ἔχειν· τοὺς δ' ἄλλους, ταπεινὰ καὶ μὴ † ὑπερφαίνειν· φοβεῖν γὰρ μᾶλλον τοὺς πολεμίους, καὶ ψευδενέδρας οἷόν τε, καὶ ψευδοσυμμαχίας, καὶ ψευδαγγελίας ποιοῦντα. θαρσοῦσι δὲ μάλιστα πολέμιοι, ὅταν τοῖς ἐναντίοις πράγματα καὶ † ἀσχολίας πυνθάνωνται. τούτων δὲ γεγραμμένων, μηχανᾶσθαι αὐτὸν χρὴ πρὸς ὃ παρὸν ἀεὶ ἀπατᾶν. οὕτως γὰρ οὐδὲν κερδαλεώτερον ἐν πολέμῳ † ἀπάτης· ὁπότε γε καὶ οἱ παῖδες, ὅταν παίζωσι, * ποιοῦσι δὲ ἃ δύανται ἀπατᾶν πρόσχοντες, ὥστε ὀλίγους γ' ἔχοντας, πολλοὺς δοκεῖν ἔχειν· καὶ πολλοὺς προσέχοντες, ὀλίγους φαίνεσθαι ἔχειν· πῶς οὐκ ἄνδρες γε τῷ ἐξαπατᾶν προσέχοντες τὸν νοῦν δύανται ἂν τοιαῦτα μηχανᾶσθαι; καὶ ὅτι-

ἀφανὲς ἦ τὸ χωρίον, δεκάδας χρὴ στοιχούσας ποιήσαντα, διαλιπούσας τὸ μέσον· καὶ τοὺς μὲν πρὸ τῶν πολεμίων ἱππέας ἑκάστης δεκάδος ὀρθὰ τὰ δόρατα ἔχειν· τοὺς δ' ἄλλους, ταπεινὰ καὶ μὴ † ὑπερφαίνειν· φοβεῖν γὰρ μᾶλλον τοὺς πολεμίους, καὶ ψευδενέδρας οἷόν τε, καὶ ψευδοσυμμαχίας, καὶ ψευδαγγελίας ποιοῦντα. θαρσοῦσι δὲ μάλιστα πολέμιοι, ὅταν τοῖς ἐναντίοις πράγματα καὶ † ἀσχολίας πυνθάνωνται. τούτων δὲ γεγραμμένων, μηχανᾶσθαι αὐτὸν χρὴ πρὸς ὃ παρὸν ἀεὶ ἀπατᾶν. οὕτως γὰρ οὐδὲν κερδαλεώτερον ἐν πολέμῳ † ἀπάτης· ὁπότε γε καὶ οἱ παῖδες, ὅταν παίζωσι, * ποιοῦσι δὲ ἃ δύανται ἀπατᾶν πρόσχοντες, ὥστε ὀλίγους γ' ἔχοντας, πολλοὺς δοκεῖν ἔχειν· καὶ πολλοὺς προσέχοντες, ὀλίγους φαίνεσθαι ἔχειν· πῶς οὐκ ἄνδρες γε τῷ ἐξαπατᾶν προσέχοντες τὸν νοῦν δύανται ἂν τοιαῦτα μηχανᾶσθαι; καὶ ὅτι-

καὶ ἐνθυμούμενος δ' ἂν τὰ ἐν τοῖς πολέμοις πλεονεκτήματα, βέβαι ἂν τις τὰ πλείστα καὶ μέγιστα σὺν ἀπάτῃ γεγυμνασμένα. ὧν ἕνεκα ἢ οὐκ ἐγχρητέον ἀρχῆν, ἢ τοῦτο σὺν τῇ ἄλλῃ παιδεύσει καὶ παρὰ θεῶν αἰτητέον δυνασθαι ποιεῖν, καὶ † αὐτὸ μηχανητέον. οἷς δὲ θάλαττα πρόσεστιν, ἀπατητικὸν καὶ τὸ πλοῖα παρασκευαζόμενον † πεζῇ τε πρᾶξαι καὶ τὸ πεζῇ πρασσόμενον βπιβουλεύειν, καὶ τὰ θάλαττα ὑπεχρῆσαι. ἴσως ἀρχικὸν δὲ καὶ τὸ διδάσκειν τὴν πόλιν, ὡς ἀσθενὲς τὸ πεζὸν ἔρημον ἱππικῆς, πρὸς δὲ ἅμ' ἵπποις πεζοὺς ἔχειν. ἴσως ἀρχικὸν δὲ καὶ τὸ λανθάνοντα πεζοὺς, ὑπὸ πόσοις αὐτῆς χρῆσθαι. ἔστι δὲ πεζοὺς οὐ μόνον † ἐν τόποις, ἀλλὰ καὶ ὅπισθεν ἵππων ἀποκρύπτεσθαι. πολὺ γὰρ μείζων ὁ ἱππεὺς τοῦ πεζοῦ. ταῦτα δὲ πολλὰ ἐγὼ, καὶ ὅσα πρὸς τούτοις τις μηχανήσεται, ἢ βίᾳ ἢ τέχνῃ αἱρεῖν τοὺς ἐναντίους βουλόμενος, σὺν τῷ θεῷ πρόθυμον συμβουλεύω, ἵνα καὶ τῷ τύχῳ σὺν εὐμενείᾳ θεῶν ἵλεων ὄντων. ἔστι δὲ ὅτε πολὺ ἀπατητικὸν καὶ τὸ λίαν φυλακτικὸν πρός τι ποιήσασθαι εἶναι, καὶ μηδαμῶς φιλοκίνδυνον. τοῦτο γὰρ τοὺς πολεμίους πολλάκις προάγεται ἀφυλακτοῦντας μᾶλλον ἁμαρτάνειν. ὧν δὲ ἅπας δόξῃ τις φιλοκίνδυνος εἶναι, ἔξεστι καὶ ἡσυχίαν ἔχοντα, πρόσποιούμενον δὲ πρᾶξαί τι, πράγματα τοῖς πολεμίοις παρέχειν. ἀλλὰ γὰρ οὐδὲν ἂν τις δύναιτο πλάσαι, οἷς βούλεται, εἰ μὴ ἐξ ὧν γε πλάττοιτο, παρεσκευασμένα εἴη, ὡς πείθεσθαι τῇ τοῦ χρωμένου † γνώμῃ. οὐδὲ γὰρ ἂν ἐξ ἀνδρῶν, εἰ μὴ σὺν θεῷ, οὕτω παρεσκευασμένοι ἔσονται, ὡς † φιλικῶς τε ἔχειν πρὸς τὸν ἄρχοντα, * καὶ φρονιμώτερον σφῶν αὐτὸν † ἡγήσονται περὶ τῶν πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγώνων. διὸ εἰκῶς μὲν οὖν ἔχειν καὶ ἐκ τῶνδε εἰκὸς τοὺς ἀρχομένους, ὅτῳ † φιλοφρόνως τις ἔχῃ πρὸς αὐτούς, καὶ πρὸς ἐκείνων φαίνεσθαι, ὅπως τε σῖτον ἕξουσι, καὶ ὅπως ἀσφαλῶς μὲν ἀποχωρήσουσι, πεφυλαγμένως δὲ αὖ παύσονται. ἐν ᾗ τοῖς φρουραῖς ἔχῃ καὶ χιλοῦ, καὶ σκηνῶν, καὶ ὑδάτων, καὶ φυλακῶν, καὶ τῶν ἄλλων ὑπηρεσίων φαίνεσθαι εἶναι ὑπομελούμενον, καὶ προνοουμένῳ γε, καὶ ἀγρυπνοῦντα ἕνεκα τῶν ἀρχομένων. καὶ ὅτῳ γε πλέον ἔχῃ τι, ὃ μεταδοῦναι κερδαλέον ᾧ προσήκει.

φιλικῶς γε * εἰμὴ φρον. † ἡγήσονται

φιλοφρόνως τις ἔχῃ

A Nam si cum animo suo meliores in bello condiciones aliquis expendat, is maiorem earum partem, & quidem insigniores fraude captatas & partas inueniet. Quapropter vel non capessendum imperium, vel vt hoc quoque præstare possit diuinitus præter alia petendum, & ipsimet in hoc adnitendum. Qui mare vicinum habent, iis ad fraudem hoc quoq; commodum, vt dum naues instruunt, aliquid terra gerant: ac vicissim, dum terra insidias se moliri simulãt, mari rem adgrediantur. Etiam hoc B equitum magistri est, docere ciuitatem, quam debile quiddam sit equitatus a peditatu destitutus; vt vna cum equis, & pedites habeat. Nec minus ad officium magistri equitum pertinet, vt peditibus acceptis vti possit. Ac licet pedites non tantum certis locis, sed etiam post equos occultare. Nam longe grandior est eques homine pedestri. Hæc vero equidem vniuersa, & si qua moliri aliquis præterea volet in conatu hostis aut vi, aut arte superandi, diuina cum ope suscipienda consulo: vt numine sibi placato ac propitio, C fortunam quoque prosperam prædicare possit. Nonnumquam & illud aptissimum ad fraudem, si nimis se cautum quispiam simulet, aliæque belli tentandæ nequaquam cupidum. Hoc enim hostes eo sæpius adigit, vt omisso cauendi & excubandi studio, magis delinquant. Si quis semel visus fuerit adeundi periculi cupidus esse, potest hostibus etiam quiescendo, dum aliquid se facturum simulat, negotia facessere. Sedenim ex animi sui arbitrio nihil formare quispiam possit, si non Dea, de quibus aliquid fingendum, ita comparata sint, vt artificis voluntati cedant: nec item ex hominibus absque numinis ope sic aliqui vmquam instructi erunt, vt amore prosequantur illum, qui eis cum imperio præst; nisi eum se prudentiorem iudicauerint in iis, quæ ad certamina cum hostibus ineunda pertinent. Hinc quoq; conciliari beneuolentiam illorum, qui reguntur, consentaneum est; si comiter aliquis eos complectatur, ac prospicere se declaret, vt & victum habeant, & tuto se recipiant, & idonea muniti custodia quiescant. In præsidiis manifesta debet eius esse cura de pabulo, & tentoriis, E & aquis, & excubiis, & aliis rebus necessariis; itemque prouidentia ipsius, & vigilantia pro iis, quos regit. Vbi copia quadam rei alicuius abundat is, qui aliis præst; lucrosum etit, id suis impertiri.

Minime vero contemnent eum, qui cum imperio est; si quæcumque, vt paucis rem complectar, suos facere iusserit, ea rectius ipsis facere visus fuerit. Quapropter exordiens ab inscendendis equis, exercere omnia debet ad rem equestrem pertinentia: quo præfectum suum posse videant in equo & fossas tuto traiicere, & muros superare, & de tumulis se demittere, & idonee iaculari. Nam hæc omnia nonnihil ad hoc conferunt adiumenti, ne contemtui sit. Iam si rerum gerendarum peritum esse norint, & idoneum ad efficiendum, vt hostibus ipsi potiore loco sint; & animis præterea impresserint, eum nec temere, nec absque numinis ope, nec extis aduersantibus in hostes ducturum: hæc scilicet eiusmodi sunt omnia, magis vt morigeros præfecto reddant illos, qui eius imperio continentur. Ac prudentem sane quemuis esse conuenit, qui cum imperio sit: at populi Athienses equitum magistrum longe aliis præstare tum cultu deorum immortalium, tum vsu rei militaris oportet; quum ei finitimi sint aduersarij, tam equites numero pares, quam pedites sane multi. Si agrum hostilem sine reliquæ ciuitatis auxiliis inuadere conetur, aduersus illos ambos ei solo cum equitatu periclitandum erit. Sin hostes in Athienſium regionem irrumpant, primum aliter non venient, quam aliis ad suos equitibus adiunctis, & cum illis præterea peditum copiis, quibus Athienses vniuersos impares ad pugnam futuros existiment. Itaque si contra tantam hostium multitudinem ciuitas tota prodire velit, vt opem regioni ferat; spem bonam concipere licebit. Nam & equites deo iuuante meliores, si quis eorum curam conuenientem gerat, & pedites numero non inferiores erunt: quorum quidem nec corpora deteriora sunt, & animi longe laudis auidiores, si deo propitio recte fuerint exerciti. Maiores sane quod adtinet, non minus Athienses eorum nomine, quam Bœoti, semet efferunt. Si vero ciuitas ad rem nauale se conuerterit, & mœnia tueri satis sibi duxerit, vti tum quoq; factum, quum Lacedæmonij Græcis vniuersis sibi adiunctis Atticam inuaserunt; equitesq; sitis extra muros esse subsidio voluerit, ac solos contra copias aduersariorum omnes periclitari: tum vero primum, mea sane sententia, diuino erit opus auxilio firmo,

A ἥκιστα δ' αὖ καταφρονοῖεν ἄρχοντος, ὡς μὴν σωφελοῦντι εἰσῇ, εἴ ὁπόσα ἐκείνοις δοκοίη, αὐτὸς ταῦτα βέλτιον ἐκείνων φαίνοιτο ποιῶν. ἀρξάμενον οὖν δεῖ ἀπὸ τοῦ ἀναβαίνειν ὅπῃ τοὺς ἵππους, πρῶτα τὰ ἐν ἱππικῇ μελετᾶν, ὅπως ὁρῶσι τὸν ἄρχοντα δυνάμενον ὅπῃ τοῦ ἵππου καὶ πάφρους ἀσφαλῶς περᾶν, καὶ τείχη ὑπερακρίζειν, καὶ ἀπὸ ὀλίγων καταίρειν, καὶ ἀκοντίζειν ἱκανῶς. πρῶτα γὰρ ταῦτα συμφέροντα εἰς ὃ μὴ κα-
B ταφρονεῖσθαι. ἵν' δὲ δὴ καὶ σεμνάτειν γνῶσιν ὅπῃ σώζεσθαί τε, καὶ δυνάμενον πολεμίους βλάπτειν, ὡς ἂν πλέον ἔχοιεν τῶν πολεμίων· πρὸς δὲ τούτοις κἂν ἐκφύγοι λάθωσιν εἰς τὴν γνώμην, ὡς οὔτ' ἂν εἰκῇ, οὔτ' ἄνευ θεῶν, οὔτε πρὸ τῶν ἱερῶν ἡγήσαιτ' ἂν ὅπῃ πολεμίους· πρῶτα ταῦτα † πιθανωτέρους τῷ ἄρχοντι τοὺς ἀρ- πειθηνιω-
χομένους ποιεῖ. πρωτί μὲν οὖν πρὸς τοῦ ἄρ- τέρους ὃ
χοντι φρονίμῳ εἶ), πολὺ μέντοι τῶν ἀθηναίων πέρι
ἵππαρχον διαφέρειν δεῖ καὶ τῷ τοὺς θεοὺς θε-
C σπεδέστερον, ἢ τῷ πολεμικὸν εἶ). ὥ γε ἵππαρ-
χοιμι μὲν ὁμοίως αὐτίπαλοι ἱππῆς τε πρὸς πλήσιοι ὃ πλῆθος, καὶ ὁπλῖται πολλοί. κἂν μὲν εἰς τὴν πολεμίαν ἐμβάλλῃ ὅπῃ χρὴ ἄνευ τῆς ἄλλης πόλεως, πρὸς ἀμφοτέρους τούτους μόνοις αὐτοῖς ἱππεῦσι δεήσει κινδυνεύειν πρὸς πόλεως τὸν ἀντίπαλον. εἰ δὲ θεῶν μέν, οἵμαι, πρῶτον συμμάχων ἰσχυρῶν δεῖ,
D οἴωνται πόλεις ἀθηναίους μὴ ἱκανοὺς εἶ) μάχεσθαι. πρὸς οὖν τοσούτους πολεμίους ἵν' μὲν ἡ πόλις πᾶσα ἐπεξίῃ δρήξουσα τῇ χώρᾳ, ἐλπίδες καλαί. ἱππῆς τε γὰρ σὺν θεῷ ἀμείνους, ἵν' τις αὐτοῖν ὅπῃ μελῆται ὡς δεῖ, ὁπλῖταί τε † ἀμείνους ἔσονται· καὶ τὰ σώματα ἕτοιμα ὑπὲρ οὐ μέντοι
χειρῶν ἔχοντες, καὶ τὰς ψυχὰς φιλοτιμότεροι, ἵν' Camerar.
ὀρθῶς ἀσκηθῶσι, σὺν θεῷ. καὶ μὲν ὅπῃ γε τοῖς προγόνοις οὐμὸν ἀθηναῖοι, ἢ βοιωτοὶ φρονοῦσιν, ἵν' δὲ ἡ μὲν πόλις βέπηται ὅπῃ τὰ ναυτικὰ, καὶ κρὴ αὐτῇ τὰ τείχη δεδιώζειν, ὡς ὅτε λακεδαιμόνιοι σὺν ἅπασι τοῖς ἕλλησιν ἐπέβαινον τὴν ἵππον ἀξιώσαι τὰ τείχη ἐκτὸς δ' τείχους δεδιώζειν, καὶ αὐτοὺς μόνους δεδικινδυνευέναι πρὸς πόλεως τοὺς ἀντίους. εἰ δὲ δὴ θεῶν μέν, οἶμαι, πρῶτον συμμάχων ἰσχυρῶν δεῖ,

ἔπειτα.

ἔπειτα δὲ καὶ τὸν ἵππαρχον τοιοῦτον ἀπο- A atque ipsum deinde magistrum equitum
τετελεσμένον ἄνδρα εἶναι. καὶ γὰρ φρονήσεως esse virum prorsus absolutum conueniet.
δεῖ πολλῆς τοῖς τὸν πολὺ πλείους, καὶ τόλ- Nam & prudentia magna contra longe
μης, ὁπότε καιροὶ προσπέσοιεν. δεῖ δέ, ὡς ἐ- plures, & audacia requiritur, quum occa-
μοὶ δοκεῖ, καὶ πονεῖν αὐτὸν ἱκανὸν εἶναι. τοῖς sionis se opportunitas obtulerit. Itidem ar-
μὲν γὰρ ὃ παρὸν στράτευμα δύσκινδυ- bitror eum laboribus perferēdis idoneum
νον, ᾧ μηδὲ ὅλη ἡ πόλις θέλοι ἀντικατί- esse debere. Si enim exercitu tali præsen-
σασθαι, δηλονότι πάσχοι ἄν τι, τί οἱ χρείττους te, cui ne tota quidem ciuitas se putet ob-
βούλοιντο, ποιεῖν δὲ σφᾶς αὐτοὺς ἱκανὸς εἴη. εἰ δὲ iiciendam, periclitari velit: nimirum fe-
φυλάττοι † φυλακὴ μὲν τὰ ἔξω τείχους τοσούτοις, ὁ- ret, quidquid illi viribus superiores faciun-
ποσοις σκοπεύειν τε τοὺς πολεμίους ἱκανοὶ ἔσονται, B dum statuerint, nullam ad rem peragen-
ἀναχωρίζοιτο καὶ † ἀναχωρεῖν εἰς ὃ ἀσφαλὲς τὰ δεόμενα dam satis ipse idoneus. At vero si extra mu-
ὡς ἐκ πλείστου, ἱκανοὶ δὲ καὶ προορᾶν οὐ- ros sita tot equitibus custodiat, quot ho-
δὲν ἧττον οἱ ὀλίγοι τῶν πολλῶν· καὶ φυλάτ- stium rebus speculandis sufficient, & iis
τοιεν τὴν εἶναι, καὶ ἀναχωρίζειν † τὰ φίλια ἐκ maiori ex parte in tutum subducendis,
εἰς τὰ φίλια ἐκ ἀκαιρότεροι, οἱ μήτε αὐτοῖς, μήτε τοῖς ἵπ- quibus hoc opus est; sique non minus ido-
ἀκαιρότεροι, οἱ τοὺς οὐ φύλ. ποις πιστεύοντες. ὁ γὰρ φόβος δεινὸς δοκεῖ nei sunt ad prospiciendum pauci, quam
συμφύλαξ εἶναι. † τοὺς μὲν φύλακας ἐκ τού- plures: sane tum ad custodiendum, tum
των αἱρεῖσθαι ποιῶν, ἴσως ὀρθῶς βουλεύοιτο. τοὺς ad subducendum in loca pacata non mi-
δὲ στρατιώτας τῆς φυλακῆς εἰ μέν τις στρατιὰν ἐ- nus erunt opportuni, qui nec seipsis, nec
χθυήσεται, ὀλίγη αὐτῷ φανεῖται. τῷ πλήθει C equis suis satis fidunt. Nam metus in cu-
γὰρ ἐνδεήσεται, ὥστε ἐκ τῶν ἐμφανοῦς κίνδυ- stodiendo socius acer esse videtur. Itaque
νον ἀμῦναι. ἐὰν δὲ ὡς λῃσταῖς αὐτοῖς χρῆται, rectum consilium capiet, qui de his custo-
πολὺ ἄν, ὡς ὅ εἰκὸς, ἱκανὸν τοῦτο στράτευμα des ac præsidiarios efficiet. Eos vero, qui
ἔχοι δύναμιν. δεῖ δέ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὸν παρε- constituta iam custodia superfuerint, si
σκευασμένους ἀεὶ ἔχοντα, ὡς ποῖς τι μὴ κατα- quis vt exercitum habere se duxerit; sane
φανῆ ὄντα, φυλάττειν ἐν παρασκευῇ τὸ τῶν perexiguus hic ei videbitur. Nam in vni-
πολεμίων στράτευμα. φιλεῖσθαι δέ πως στρα- uersum erit inferior ad pugnæ periculum
τεύεσθαι, ὅσῳ ἂν πλείους ὦσι, τοσούτῳ πλείω aperto marte subeundum. Sin eis vt præ-
ἁμαρτάνειν. † ἢ γὰρ ὅτι τὰ ὅπλα τιθέμενα ὅπλα με- donibus vtatur, satis superque magnas ad
ἢ δὲ τῇ ὁδῷ τὰ ἀπολείποντα λεία σκεδάννυται, ἢ προβαινόντων ἀταξίᾳ D hoc institutum copias habebit, vti qui-
οἱ μὲν προέρχονται, οἱ δὲ † ὑπολείπονται dem adparet. Debet autem, meo iudi-
πλέον τοῦ καιροῦ. τὰ οὖν τοιαῦτα ἁμαρτήμα- cio, paratos semper habere suos, & oc-
τα οὐ χρὴ παριέναι ἀκόλαστα, εἰ δὲ μή, ὅλη ἡ cultando suas actiones & consilia, num
χώρα στρατόπεδον ἔσται· ἐκεῖσε καλῶς † προ- in aliqua re delinquat hostilis exercitus,
νοοῦντα δεῖν τὸν ποιήσαντά τι φθάσαι ἀποχωρή- obseruare. Solent vero plerumque mili-
σαντα, πρὶν ὃ πολὺ βοηθοῦν ὑπιγμέσθαι. tes, quanto plures sunt, tanto magis pec-
πολλάκις δὲ προβαίνοντι στράτευμα, καὶ εἰς care ac labi. Nam vel ob curam paran-
ὁδοὺς ἔρχεται, ἐν αἷς ὀλίγοις πλέον οἱ πολλοὶ τῶν di res necessarias, hinc inde dispergun-
ὀλίγων δύνανται. καὶ ἐν ᾗ βαδίσει γε ὅτι ὃ tur; vel iter absque ordine facientes, a-
προέχοντι τῶν ἧττον ἀσφαλῶς ἐφεπομένῳ τα- lij præcedunt, alij longius, quam par &
μιεύσασθαι, ὥστε ὁπόσοις ἂν βούληται τῶν πο- opportunum sit, a tergo manent. Huius-
λεμίων ὑπιέναι. ἔστι γὲ ὅτε καλὸν καὶ στρα- modi errores & peccata minime relin-
τοπεδευομένοις, καὶ ἀρίστων, καὶ δειπνοποιουμέ- quenda sunt impunita, nisi quis regio-
νοις ὑπιέναι, καὶ ἐκ κοίτης γε ἀνίστασθαι. nem totam castra dispersi militis esse ve-
lit: & hoc recte prouidendum, vt debere se
sciat, facinore quodam edito, prius absce-
dere; quam maiores hostium copiæ feren-
di auxilij caussa superueniant. Sæpius et-
Eiam, dum iter facit exercitus, ad eas vias
peruenit, in quibus multi plus efficere,
quam pauci, minime possint. Itidem ad lo-
ca transitu difficilia licebit animum adten-
denti, ac tuto subsequenti, sic arbitratu
suo rem gerere; vt quam multos ex ho-
stibus velit, inuadat. Nonnumquam com-
modum & castra metantes, & prandentes, & cœnantes, & e cubili surgentes adgredi.

Sunt enim milites in his omnibus inermes, ac breuiori quidem tempore pedites, equites diutius. Speculatoribus & excubiis numquã insidiari desinet. Nam pauci semper ad hoc constituuntur, & interdum ab exercitus robore procul absunt. Vbi vero satis hostes in his sibi cauent, recte faciet, si ope diuina fretus in hosticum occulte cõtendet; vbi prius ei curæ fuerit, quotnam singulis in locis, & qua parte regionis excubias agant. Quippe nulla tam pulchra præda est, vt captarum excubiarum. Et decipi facile possunt excubitores. Nam quidquid exiguo numero viderint, persequuntur: idq; sibi mandatum existimant. In receptu considerandum, ne fiat in eam partem, qua suis opem laturi hostes occurrant. Qui vero facultatem habituri sint adficiendi detrimento copias longe se potiores absque discrimine suo, eos haud dubie necesse est adeo præstare ceteris; vt ipsi quidem in equestris rei bellicis operibus exerciti athletæ, hostes vero rudes esse videantur. Possit autem hoc primum ita fieri, si ad prædam exituri, sic equitationi laborando adsueuerint, vt tolerare labores militares queant. Qui enim ad hæc & equi & equites studiose non adsuefiunt, haud dubie non aliter ac feminæ contra viros in certamen descendent. Edocti vero & adsuefacti transilire fossas, superare muros, in tumulos saltu euadere, de locis sublimibus tuto descendere, aduersus accliuia celeriter agere; hi scilicet inexercitatis ad ista tantum præstiterint, quantum pedestribus alites: ac rursus illi, quorum pedes laboribus obduruere, tantum iis, qui vias asperas non triuere, quantum sani claudis: gnari denique locorum in procursionibus, & receptibus, tantum ignaris præstiterint, quantum videntes cęcis. Hoc quoque sciendum, equos recte comparatos, non eos esse, qui adeo saginati sint, vt in laboribus suffocentur; sed qui sint ad equitationis laborem idonei. Et quia frænis ac ephippiis vti licet, vbi loris concinnata sunt & refecta; numquam his carere magister equitum debet. Nam exiguo sumtu destitutos ab his vtiles reddiderit. Si quis autem existimet, multis se negotiis oneratum iri, si res equestris ei sic exercenda sit: is cum animo suo cogitet illos, qui ad ludos gymnicos exercentur, multo plus laboris ac molestiæ sustinere, quam eos,

A ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις ἄοπλοι στρατιῶται γίγνονται, μείονα μὲν χρόνον οἱ ὁπλῖται, πλείονα δὲ οἱ ἱππεῖς. σκοποῖς μέντοι καὶ προφυλακαῖς οὐδέ ποτε δεῖ παύεσθαι ἐπιβουλεύοντα. οὗτοι γὰρ αὖ ὀλίγοι μὲν ἀεὶ καθίστανται, πολὺ δὲ τοῦ ἰσχυροῦ ἐνίοτε ἀποστατοῦσιν. ὅταν δὲ τὰ τοιαῦτα ἤδη καλῶς φυλάττωνται οἱ πολέμιοι, καλόν ἐστι σὺν θεῷ λαθόντα ἐλθεῖν εἰς τὴν πολεμίαν, † μεμελετηκότως οἵ τε ἑκαστα- μεμεληκότα ὅσοι τε
χοῦ, καὶ ποῦ τῆς χώρας προφυλάττουσιν.
B οὐδεμία † γὰρ οὔτε καλὴ λεία, ὡς αἱ φυλα- † γὰρ οὕτω καλὴ
καὶ, ἢν κρατηθῶσι. καὶ εὐεξαπάτητοι δ' εἰσὶν οἱ φύλακες. διώκουσι γὰρ ὅ, τι ἂν ὀλίγον ἴδωσι, νομίζοντες σφίσι † τοῦτο προστετάχθαι. τὰς ταῦτα
μέντοι ἀποχωρήσεις σκοπεῖν δεῖ, ὅπως μὴ ἐναντία τοῖς βοηθοῦσιν ἔσονται. τοὺς μέντοι μέλλοντας δυνήσεσθαι ἀσφαλῶς τὸ πολὺ κρεῖττον στράτευμα κακουργεῖν, σαφῶς δεῖ τοσοῦτον διαφέρειν, ὥστε τοὺς μὲν, ἀσκητὰς φαίνεσθαι τῶν πολεμικῶν ἐν ἱππικῇ ἔργων, τοὺς δὲ πολεμίους, ἰ-
C διώτας. τοῦτο δ' † ἂν εἴη, πρῶτον μὲν λήϊζεσθαι ἂν εἴη, εἰ πρ.
μέλλοντες ἐκπεπονημένοι εἶεν τῇ ἐλάσει, ὥστε δυνάσθαι στρατιωτικοὺς πόνους ὑποφέρειν. οἱ γὰρ πρὸς ταῦτα ἀμελῶς ἔχοντες καὶ ἵπποι καὶ ἄνδρες, εἰκότως ἂν ὥσπερ γυναῖκες πρὸς ἄνδρας ἀγωνίζοιντο. οἱ δέ γε δεδιδαγμένοι τὲ καὶ εἰθισμένοι † τάφρους τὲ πηδᾶν, καὶ τειχία ὑπεραίρειν, καὶ ἐπ' ὄχθους ἀνάλλεσθαι, καὶ ἀφ' ὑψηλῶν ἀσφαλῶς κατιέναι, † καὶ τὰ κατάντη ταχὺ ἐλαύνεσθαι, οὗτοι δ' αὖ τοσοῦτο διαφέροιεν ἂν τῶν τάφρους διαπηδᾶν καὶ ἐς τὰ ἀνάντη
D ἀμελετήτων ταῦτα, ὅσον περ πτηνοὶ πεζῶν· οἱ δέ γε αὖ τοὺς πόδας ἐκπεπονημένοι τῶν ἀτριβάστων πρὸς τραχέα, ὅσον περ ὑγιεῖς χωλῶν· καὶ οἵγε τῶν τόπων ἔμπειροι πρὸς τοὺς ἀπείρους τοσοῦτον ἐν ταῖς προελάσεσι καὶ ἀποχωρήσεσι διαφέροιεν ἂν, ὅσον περ οἱ ὁρῶντες τῶν τυφλῶν. καὶ τοῦτο δὲ χρὴ εἰδέναι, ὅτι † οἱ εὐοχούμενοι ἵπποι, * μὴ ἐκπεπονημένοι δὲ, ὥστε ἀποπνίγεσθαι ἐν τοῖς πόνοις, εὖ παρεσκευασμένοι εἰσί. χρὴ δὲ, ἐπεὶ περ χαλινοὶ καὶ ἐφίπ- εὖ ὀχούμενοι * μὴ ἐκπεπϊαμμένοι
E πια ἐξ ἱμάντων † ἠρτημένα ἐστὶ χρήσιμα, μή ἠρτισμένα
ποτε τὴν ἵππαρχον τούτων ἔρημον εἶναι. μικρᾷ γὰρ δαπάνῃ τοὺς ἀποροῦντας χρησίμους ἂν παρέχοιτο. εἰ δέ τις νομίζοι πολλὰ ἔχειν πράγματα, εἰ οὕτω δεήσει ἀσκεῖν τὴν ἱππικὴν· ἐνθυμηθήτω, ὅτι οἱ εἰς τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας ἀσκοῦντες πολὺ πλείω πράγματα καὶ χαλεπώτερα ἔχουσιν,

ἢ οἱ

ἢ οἱ τὼ ἱππικὼ τὰ μάλιστα μελετῶντες. καὶ γὰρ τῶν μὲν γυμνικῶν ἀσκημάτων τὰ πολλὰ σὺν ἱδρῶτι ἐκπονοῦνται, τῆς δὲ ἱππικῆς τὰ πλεῖστα μετ' ἡδονῆς. ὅπερ γὰρ εὔξαιτ' ἄν τις τοῦτο ἵππος γίγνεσθαι, οὐκ ἔστιν ὅ, τι μᾶλλον τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων ἔοικεν αὐτῷ. καὶ μὲν τό γε ἐν πολέμῳ νικᾶν πολλῷ εὐδοξότερον, ἢ πυγμῇ. μετέχει μὲν γάρ τι καὶ ἡ πόλις αὐτῆς τῆς δόξης. ὡς δὲ τὰ πολλὰ ὑπὸ τῇ τῶν πολέμου νίκῃ καὶ εὐδαιμονίᾳ οἱ θεοὶ σῴζουσι πόλεις σεφανοῦσιν. ὥστ' οὐκ οἶδ' ἔγωγε, τίνα προσήκει ἄλλ' ἄττα μᾶλλον ἀσκεῖσθαι, ἢ τὰ πολεμικά. ἐννοεῖν δὲ χρὴ, ὅτι καὶ οἱ κατὰ θάλατταν λῃσταί, διὰ τὸ πονεῖν ἠσκηκέναι, δυνατοὶ ζῆν καὶ ἀπὸ τῶν πολὺ κρειττόνων. προσήκει γε μὲν καὶ † κατὰ γῆν αὐτοῖς καρτουμένοις τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῖς προσιοῦσι τῆς ὄψεως λαμβάνεσθαι. ἢ γὰρ ἐργατέον, ἢ ἀπὸ τῶν εἰργασμένων βρωτέον. ἄλλως δὲ οὐ ῥᾴδιον οὔτε βιοῦν, οὔτε εἰρήνης τυχεῖν. μεμνῆσθαι δὲ καὶ ἐκεῖνο χρὴ, μή ποτε ὑπὸ τὰς κρείττους ἐλαύνειν, ὅπι ἂν τὴν ἵππους δυσβατοποιούμενον. οὐ γὰρ ὅμοιον, φεύγοντι καὶ διώκοντι σφαλῆναι. ἔτι δὲ βούλομαι ὑπομνῆσαι καὶ τόδε φυλάττεσθαι. εἰσὶ γάρ τινες, οἳ ὅταν μὲν ἴωσιν ὑπὸ τούτους, ὧν ἂν οἴωνται κρείττους εἶναι, πρὸ πάσιν ἀθεεὶ δυνάμει ἔρχονται, ὥστε πολλάκις ἔπαθον, ἃ οὐκ ἤθελον ποιήσειν· ὅταν δὲ ὑπὸ τούτους, ὧν ἂν σαφῶς † ὑπεροῦνται ἥττους ὄντες, πᾶσαν ὅσην ἂν ἔχωσι δύναμιν ἄγουσιν. ἐγὼ δὲ φημὶ χρῆναι τἀναντία τούτων † ποιεῖν· ὅταν μὲν κρατήσειν οἰόμενος ἄγῃ, μὴ φείδεσθαι τῆς δυνάμεως, ὅσην ἂν ἔχῃ. ὃ γὰρ πολὺ νικᾶν, οὐδενὶ πώποτε μεταμέλειν παρέσχεν. ὅταν δὲ τοῖς πολὺ κρείττοσιν ὑπιέναι δέῃ, καὶ προσήκει, ὅτι ποιήσαιτο, ὅ, τι ἂν δύνηται, φυλακτέον ἐστὶν, εἰς τὰ τοιαῦτά φημι πολὺ κρεῖττον εἶναι ὀλίγους, ἢ πολλοὺς προσάγειν τοὺς μὴ τοὺς ἀπειλεγμένους καὶ ἵππους, καὶ ἄνδρας τοὺς κρατίστους. τοιοῦτοι γὰρ ὄντες καὶ ποιῆσαι ἄν τι, καὶ ὑποχωρῆσαι ἀσφαλέστερον ἂν δύαιντο. ὅταν δὲ πρὸς τοὺς κρείττους πολλοὺς προσαγαγὼν ὑποχωρῆσαι βούληται, ἀναγκαῖον τοὺς μὲν ὅτι τῶν βραδυτάτων ἵππων ἀλίσκεσθαι, τοὺς δὲ καὶ δι' ἀφιππωσίαν πίπτειν, τοὺς δὲ καὶ διὰ δυσχωρίας ἁλίσκεσθαι.

A qui rem equestrem studio maximo tractant. Etenim exercitia pleraque gymnica cum sudore suscipiuntur; quum maior equestris rei pars cum voluptate coniuncta sit. Quippe quod optare quispiam fortasse possit, vt alitis instar volet: ei nihil in rebus humanis equitatione similius est. Quinetiam in bello victoriam apisci, multo glorioſius est, quam in lucta. Nam ad ipsam quoque ciuitatem eius gloriæ pars aliqua manat. Ac plerumque dij per victoriam, felicesque
B successus in bello, coronare ciuitates solent. Itaque scire equidem nequeo, quænam aliæ res potius exerceri, quam bellicæ, debeant. Hoc quoque cogitandum, prædones maritimos propterea, quod ad labores adsuefacti sint, victum ab iis sibi parare posse, qui viribus longe sunt ipsis potiores. Conuenit & terra prædas agere, non eos, qui fructus e rebus suis percipiunt; sed qui victu carent. Nam aut opus faciundum, aut victitandum ex iis, quæ labor alienus excoluit. Aliter nec viuere, nec pace potiri, facile. Reuocan-
C dum & hoc in memoriam, ne quis in superiores se viribus sic inuehatur; vt a tergo receptum equis difficilem ob locorum asperitatem habeat. Quippe non par in fuga, & in persequendo impingenti, periculum propositum est. Monere libet, in eo quoque cautionem adhibendam. Etenim quidam in eos pergentes, quibus se superiores esse putant, tam infirmas omnino copias secum sumunt, vt sæpenumero patiantur ea, quæ aliis se illaturos existimabant: at illos inuaden-
D tes, quibus se certo sciunt inferiores esse, vires omnes, quas habent, adducunt. Ego vero his adsero contraria plane faciunda, vt quum in opinione ac spe victoriæ copias aliquis educit, exercitui suo non parcat, quantuscumque is fuerit. Numquam enim magnæ victoriæ quemquam pœnituit. Quum autem se multo superiores adgreditur, ac futurum prospicit, vt tametsi pro viribus omnia gesserit, fugere tamen cogatur: tum longe satius esse aio, paucos potius, quam
E multos adduci; sed omnino selectos equos, & viros præstantissimos. Tales enim & efficere aliquid, & tutius se recipere poterunt. At si contra se potiores adductis suis omnibus, recipere se velit: necesse est tardissimis equis vtentes capi, alios ob rei equestris imperitiam labi, alios ob locorum difficultates intercipi.

Non enim facile est, ad magnum aliquod spatium talem inuenire locum, qualem aliquis optet. Quinetiam fiet, vt ob equorum multitudinem in seipsos corruant, & mutuo se non parum impedientes, damnis adficiant. E diuerso & equi, & equites boni, e manibus hostium diffugere possunt: præsertim si quis arte quadam per equites, quos superstites habet, formidinem persequentibus incutiat. Sunt autem ad hoc vtiles insidiæ fictæ. Nec minus hoc quoque commodum, inuenire viam aliquam, vnde se nostri tuto cõspiciendos hostibus exhibentes, impetum persequentium reprimant. Manifestum & illud, multo citius paucos pluribus superiores euadere tum laborãdo, tum accelerando, quam multos paucis. Neque tamen hoc equidem dico, posse aliquos propterea quod pauci sint, & laboribus magis sufficere, & celeritate vincere: sed esse facilius inuenire paucos, quam multos, qui & curam equis debitam adhibeant, & ipsi rem equestrem prudenter exerceant. Quod si aliquando vsuueniat, vt certamen aduersus equites pares ineundum sit: mea sane sententia non male quis egerit, si cohortes ex vna tribu duas fecerit, quarum vni tribunus ipse præsit, alteram ducat aliquis hominum opinione præstantissimus. Hic vero tribuni cohortem aliquantum a tergo sequatur, atque vbi iam propius ad hostes ventum fuerit, re suis denuntiata, in aduersarios cursu præteruehatur. Sic enim futurum opinor, vt maiori hostibus terrori sint, & pugna superari difficilius possint. Sin vtrique pedites habeant, etiam hi post equites occultati, subitoque prodeuntes, & hostem comminus inuadentes, maius mihi momẽtum ad victoriam adlaturi videntur. Nam inopinata pleraque, si bona sint, maiorem hominibus lætitiam adferre video: si dira, plus terroris incutere. Licet hoc inprimis inde cognoscere, si quis secum expendat, quantopere terreantur ij, qui delabuntur in insidias, tametsi numero longe plures sint; & quum hostes hostibus aduersi consident, quam ingens primis diebus apud vtrosque metus sit. Sedenim hæc ordinari, absque magna difficultate, possunt: at eos inuenire, qui & prudenter, & fideliter, & alacriter, & animose prorumpant in hostes, id iam boni est equitum magistri. Nam & dicendi facultate præditum hunc esse oportet, & ea faciendi, de quibus illi, quos imperio suo cõtinet,

καὶ γὰρ πολὺν τόπον χαλεπὸν εὑρεῖν οἷς ἄν τις δέξαιτο. ἐκεῖνό γε μὴν τὸ πλῆθος καὶ συμπίπτοιεν ἄν, καὶ ἐμποδίζοντες πολλὰ ἂν ἀλλήλους κακουργοῖεν. οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἵπποι καὶ ἱππῆς δυνατοὶ καὶ ἐξ αὐτῶν διαφεύγειν, ἄλλως τε ἂν καὶ μηχανᾶταί τις τῆς διώξεως φόβον ἀπὸ τῶν πολεμίων ἱππέων. σύμφορον δὲ εἰς τοῦτο καὶ αἱ ψευδενέδραι. χρήσιμον δὲ κἀκεῖνο, ὃ εὑρίσκειν, πόθεν ἂν οἱ φίλοι ἐξ ἀσφαλοῦς ὀπτανόμενοι βραδυτέρους τὰς διώξεις παρέχοιεν. ἀλλὰ μὴν καὶ τόγε δῆλον, ὡς πόνοις καὶ τάχει οἱ ὀλίγοι τῶν πολλῶν πολὺ μᾶλλον, ἢ οἱ πολλοὶ τῶν ὀλίγων ἐπιγίγνοιντ' ἄν. καὶ οὐ λέγω, ὡς διὰ τὸ ὀλίγοι εἶ), καὶ πονεῖν μᾶλλον δυνήσονται, καὶ ῥᾳδίους ἔσονται· ἀλλ' ὅτι ῥᾷον εὑρεῖν ὀλίγους, ἢ πολλοὺς τοὺς καὶ τῶν ἵππων ὀπιμελησομένους ὡς δεῖ, καὶ αὐτοὺς φρονίμως μελετήσοντας τὸν ἱππικόν. ὧν δέ ποτε συμβαίη ἀγωνίζεσθαι τοῖς πλησίους ἱππεῦσι, ἐγὼ μὲν οἶμαι οὐκ ἂν χεῖρον εἶ), εἴ τις δύο τάξεις ἐκ τῆς φυλῆς ποιήσειεν, καὶ τῆς μὲν ὁ φύλαρχος ἡγοῖτο, τῆς δὲ ἄλλης ὅστις δοκεῖ ἐξαίρετος δοκεῖν εἶ). οὗτοι δὲ τέως μὲν ἕποιντο κατ' οὐρὰν τῆς μετὰ τὸν φυλάρχου τάξεως, ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἤδη εἶεν οἱ ἀντίπαλοι, ἀπὸ τοῦ δρόμου παρελαύνοι ὅτι τοὺς πολεμίους. οὕτω γὰρ οἶμαι καὶ ἐκπληκτικώτεροι τοῖς ἐναντίοις ἂν εἶ), καὶ δυσμαχώτεροι. εἰ δὲ πεζοὶ ἔχοιεν ἑκάτεροι, καὶ οὗτοι ἀποκεκρυμμένοι ὅπισθεν τῶν ἱππέων, ἐξαπίνης δὲ τοῦ φανόμενοι καὶ ὁμόσε ἰόντες, δοκοῦσιν ἄν μοι τὴν νίκην πολὺ μᾶλλον κατεργάζεσθαι. ὁρῶ γὰρ τὰ παράδοξα, ὧν μὲν ἀγαθὰ ᾖ, μᾶλλον εὐφραίνοντα τοὺς ἀνθρώπους· ὧν δὲ δεινά, μᾶλλον ἐκπλήττοντα. ταῦτα δὲ γνοίη ἄν τις μάλιστα σκοπούμενος, ὡς οἵ τε ἐνέδραις ἐμπίπτοντες ἐκπλήττουσι), † καὶ ἐὰν πολὺ πλείους ὦσι· καὶ ὅτου πολέμιοι ἀλλήλοις † ἀντικάθωνται, ὡς πολὺ ταῖς παρούσαις αἰσθήσεσι ἡμέραις φοβερώτατα ἔχουσιν. ἀλλὰ τὸ μὲν διατάξαι ταῦτα, ῥᾴδιον· τὸ δὲ εὑρεῖν τοὺς φρονίμως, καὶ πιστῶς, καὶ προθύμως, καὶ ἐμψύχως παρελαύνοντας ὅτι τοὺς πολεμίους, τοῦτο ἤδη ἀγαθοῦ ἱππάρχου. δεῖ δὲ καὶ λέγειν αὐτὸν ἱκανὸν εἶ), καὶ ποιεῖν ταῦτα, ἃ ὧν οἱ ἐχόμενοι γιγνώσκον-

γνώσονται ἀγαθὸν εἶ) τό, τε πείθεσθαι, καὶ τὸ ἕπεσθαι, καὶ ὁμόσε ἐλαύνειν τοῖς πολεμίοις· καὶ ἐπιθυμήσουσι τοῦ καλόν τι ἀκοῦσαι, καὶ διωκήσονται ἃ ἂν γνῶσιν ἐκκαρτερεῖν. ἐὰν δέ ποτε αὖ ἢ φαλάγγων ἀπὸ τεταγμένων, ἢ χωρίων ἑκατέροις ὑπαρχόντων ἐν τῷ μέσῳ, τοῖς ἱππεῦσιν ἀναστροφαί τε, καὶ διώξεις, καὶ ἀποχωρήσεις γίγνωνται, εἰώθασι μὲν ὡς τὰ πολλὰ † ἐκ τῶν τοιούτων * ὁρμᾶν μὲν ἐκ τῶν ἀναστροφῶν βεβαίως ἀμφότεροι, ὁ δὲ ἐν μέσῳ τάχιστα ἐλαύνειν. ἐὰν δέ τις οὕτω προδείξας, ἔπειτα δὲ ἐκ τῶν ἀναστροφῶν τάχους τε διώκῃ καὶ τάχους ἀποχωρῇ, βλάπτειν τ' ἂν μάλιστα τοὺς πολεμίους δύναιτο, καὶ, ὡς ὃ εἰκὸς, ἀσφαλέστατ' ἂν διαγοι· τάχυ μὲν διώκων, ἐν ᾧ ἂν ἐθέλοι ἢ τοῦ ἑαυτοῦ ἰσχυροῦ, τάχυ δὲ ἀποχωρῶν ἀπὸ τῶν τοῖς πολεμίοις ἰσχυρῶν. εἰ δὲ καὶ λάθοι δύναιτο ἀπὸ τῆς τάξεως ἑκάστης καταλιπὼν ἢ τέτταρας ἢ πέντε τῶν κρατίστων ἱππέων τε καὶ ἀνδρῶν, πολὺ ἂν † προέχοιεν εἰς τὸ ἐπιφανεροῦσθαι τοῖς πολεμίοις ἐμπίπτοντες. ταῦτα δὲ ἀναγιγνώσκειν μὲν καὶ ὀλιγάκις ἀρκεῖ, ποιεῖν δὲ ὃ προδεδογμένον αὐτῷ ἀεὶ δεῖ, καὶ προεῖσθαι μόνον σκοπεῖν, ὃ συμφέρει ἐκποιεῖν. χρὴ δὲ πάντα, ὁπόσα δεῖ ποιεῖν, ὡδὲ μᾶλλον οἷόν τε ἔστιν, ἢ τὰ μέλλοντα πάντα εἰδέναι. πάντων δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐμοιγε δοκεῖ κράτιστον εἶ) ὃ, ὅστις ἂν γνῷ ἀγαθὰ εἶ), ὅπως μελήσεται ὡς ἂν πραχθῇ. † ὀρθῶς δὲ γιγνώσκοντα οὐ φέρει καρπὸν οὔτε ἐν γεωργίᾳ, οὔτε ἐν ναυκληρίᾳ, οὔτε ἐν ἀρχῇ, ἐὰν μὴ τις ἐπιμελῆται, ὡς ἂν ταῦτα πραίνηται φημὶ † δ' ἐγὼ [ταῦτα] συνεῖναι τοῖς θεοῖς καὶ τὸ πρὸς ἱππικὴν ὧδ' ἂν πολὺ ῥᾷστον ἐκπληρωθεῖεν εἰς τοὺς χιλίους ἱππέας, καὶ πολὺ ῥᾷον τοῖς † πολίταις εἰς Λακεδαιμονίους ἱππεῖς ξένους καταστήσαιντο. * δοκοῦσι γὰρ ἂν μοι οὗτοι προσγιγνόμενοι, καὶ † ἀπιστότερον ἂν πρὸς τὸ ἱππικὸν ποιῆσαι, καὶ φιλοτιμότερον πρός ἀλλήλους περὶ ἀνδραγαθίας. οἶδα δ' ἐγὼ καὶ Λακεδαιμονίοις ἱππικὴν ἀξιάμιλλον δοκιμεῖν, ἐπεὶ ξένους ἱππέας προσέλαβον. καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις δὲ πόλεσι πολλαχοῦ τὰ ξενικὰ ὁρῶ δοκιμώτατα. ἡ γὰρ χρεία † μεγαλοπρεπεστάτην συμβάλλεται. εἰς δὲ τιμὴν τῶν ἵππων νομίζω ἂν αὐτοῖς χρήματα * ἐπάρξαι

ἐν τοῖς τοιούτοις
* ὁρμᾶς
ὀρθῶς γὰρ γιγνωσκ.
δ' ἐγὼ σὺν τοῖς
πολίτας, ἢ εἰ ἐβούλ. ἱππῆς
* δοκοῦσι γοῦν μοι
† εὐπρεπέστερον
† μέγα πρεπεστάτην
* ἐπάρξει

A tum bonum esse cognoscãt & parere huic, & ducentem sequi, & comminus hostes inuadere; tum etiam cupidi sint laudis & celebrationis, ac in sententia constanter perseuerare possint. Iam si aliquando vel aciebus ex aduerso instructis, vel locis amborum copiis interiectis, faciundæ sint equitibus conuersiones, & insequutiones, & receptus: solent quidem vtplurimum in his vtrique lentius post conuersiones prouehi, mediumque spatium celerrimo cum impetu conficere. Si quis autem his ita prius ostensis, deinde facta conuersione B celeriter insequatur, & celeriter se recipiat: plurimum sane damni hostibus hoc modo inferre poterit, & inprimis securitati suæ proculdubio consulet; dum celeriter insequetur, robori suorum vicinus; & vicissim celeriter ab hostium robore se recipiet. Si quis vero de cohortibus singulis occulte vel quatuor, vel quinque præstantissimos equos, & viros, relinquere posset: longe hi potiori essent condicione ad irruendum in hostes se conuertentes. Hæc vt vicibus non multis legisse sufficit, ita C quod plerumque se offert, exsequendum; & eius habita ratione, quod adest, quidquid expedit elaborandum. Omnia vero, quæ fieri oporteat, non magis prodi litteris possunt; quam omnia futura sciri. Hoc autem inter omnes has admonitiones & præcepta mihi quidem optimum esse videtur, vt quidquid aliquis bonum esse cognouerit; id vti fiat, diligenter enitatur. Nam quæ recte intelliguntur, ea neque in agricultura, neque nauiculatoria, neque imperandi munere fructum aD liquem pariunt; nisi quis studium adhibeat, vt perficiãtur. Ego vero futurum adfirmo, vt diis bene iuuantibus hoc modo totus equitatus ad mille compleatur longe citius, & minore cum ciuium molestia; quam si ducentos equites externos stipendio conducerent. Videntur tamẽ & hi mihi, siquidem accesserint, tum dicto magis audientem equitatum effecturi, tum virtutis in certamine mutuo laudis & honoris auidiorem. Nec me latet, equitatum apud Lacedæmonios in existimatione tunc esse cepisse, quum equites suis externos adiunxissent. Itidem vbique probari video & in aliis ciuitatibus equites externos. Nam vsus atque necessitas ad alacritatem nõ parum confert. Ad equorum vero pretia pecuniam habituros arbitror & ab iis,

qui vehementer ab equitando abhorrent, quandoquidem illi pecuniam pēdere malunt, ad quos munus equestris rei pertinet, vt equitare non cogantur; & consimiliter a locupletibus, sed robore corporum destitutis; nec minus a pupillis, mea quidem opinione, quibus opima domi res familiaris est. Aduenarum etiam plerosq; si referantur inter equites, liberaliter se gesturos arbitror. Nam in aliis quoque muneribus honestis, ad quorum societatem a ciuibus admittuntur, ambitiose nonnullos imperata facere velle video. Peditatus item adiunctus equitatui plurimum mihi videtur effecturus, si talibus e viris institutus fuerit, qui hostibus maxime sint contrarij. Poterunt autem hæc omnia fieri, si diuinum suffragium accesserit. Quod si miratur aliquis, in hoc scripto toties a me repeti, suscipiendas cum ope numinis actiones omnes: is minus se miraturum norit, si pericula sępius adeat, secumque cogitet, aduersarios in bello sibi mutuo insidiari; sed raro nosse, quomodo res illorum comparatæ sint, quibus insidiæ struuntur. In his igitur ne quidem inueniri potest, quem in consilium adhibeat aliquis, extra deos. Hi vero norunt omnia, futuraque denuntiant, cui volunt, in extis, auguriis, ominibus, visis somniorum. Et consentaneum sane vero est, potius hos agendorum auctores illis esse velle, qui non solum eos, vbi res ita postulat, de agendis consulunt: verumetiam rebus adhuc secundis, pro virili deos colunt.

A καὶ παρὰ τῶν σφόδρα ἀπεχομένων † μὴ ἱππεύειν, ὅτι καὶ οἷς * καθίστησι τὸ ἱππικὸν, ἐθέλουσι τελεῖν ἀργύριον, ὡς μὴ ἱππεύειν. † παραπλησίων γε, ἀδυνάτων δὲ τοῖς σώμασιν, οἴομαι δὲ καὶ παρ' ὀρφανῶν τῶν δυνατοὺς οἴκους ἐχόντων. νομίζω δὲ καὶ μετοίκων φιλοτιμεῖσθαι ἄν τινας εἰς ἱππικὴν καθισταμένους. ὁρῶ γὰρ καὶ τῶν ἄλλων, ὁπόσων ἂν καλῶν ὄντων μεταδιδῶσιν αὐτοῖς οἱ πολῖται, φιλοτίμως ἐνίους ἐθέλοντας τὸ προσταχθὲν διαπράττεσθαι. B δοκεῖ δ' ἄν μοι καὶ πεζὸν σὺν τοῖς ἵπποις ἐνεργότατον εἶναι, εἰ συσταθείη ἐξ ἀνδρῶν τῶν ἐναντιωτάτων τοῖς πολεμίοις. ταῦτα δὲ πάντα θεῶν συνεθελόντων γένοιτ' ἄν. εἰ δέ τις τοῦτο θαυμάζει, ὅτι πολλάκις γέγραπται τὸ Σὺν θεῷ πράττειν, εὖ ἴστω, ὅτι ἢν πολλάκις κινδυνεύῃ, ἧττον τοῦτο θαυμάσεται· καὶ ἢν γε κατανοῇ, ὅτι ὅταν πόλεμος ᾖ, ἐπιβουλεύουσι μὲν ἀλλήλοις οἱ ἐναντίοι, ὀλιγάκις δὲ ἴσασι, πῶς ἔχει τὰ ἐπιβουλευόμενα. C τὰ οὖν τοιαῦτα † οὐδ' οὕτω συμβουλεῦσαι τὶς οἷόν τε εὑρεῖν, πλὴν θεῶν. οὗτοι δὲ πάντα ἴσασι, καὶ προσημαίνουσιν ᾧ ἂν ἐθέλωσι, καὶ ἐν ἱεροῖς, καὶ ἐν οἰωνοῖς, καὶ ἐν φήμαις, καὶ ἐν ὀνείρασιν. εἰκὸς δὲ μᾶλλον ἐθέλειν αὐτοὺς συμβουλεύειν τούτοις, οἳ ἂν μὴ μόνον, ὅταν δέωνται, ἐπερωτῶσι τί χρὴ ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς εὐτυχίαις θεραπεύωσιν ὅ, τι ἂν δύνωνται τοὺς θεούς.

ἀπεχ. τοῦ ἱππεύειν, * καθήκει † παραπλησίως δὲ παρὰ πλουσίων,

οὐδὲ ὅτῳ συμβουλεύσαι τό τις, οἷόν τε

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ.

XENOPHONTIS DE VENATIONE.

Interpretatio priori lōge accuratior.

VENATIONES & canes, inuentum sunt deorum, Apollinis ac Dianæ: qui Chironem, eo donatū, ob iusticiam ornarunt. Is hoc munere accepto lætatus, vtebatur: ac discipulos tum in venationibus, tum aliis præclaris rebus habebat, Cephalum, Æsculapium, Melanionem, Nestorem, Amphiaraum, Peleum, Telamonem, Meleagrum, Theseum, Hippolytum, Pala-

Chironis discipuli.

D ΤΟ μὲν εὕρημα θεῶν Απόλλωνος καὶ Αρτέμιδος, ἄγραι καὶ κύνες· ἔδοσαν δὲ καὶ ἐτίμησαν τούτῳ Χείρωνα, διὰ δικαιότητα. ὁ δὲ, λαβὼν ἐχάρη τῷ δώρῳ, καὶ ἐχρῆτο· καὶ ἐγένοντο αὐτῷ μαθηταὶ † κυνηγεσιῶν τε, καὶ ἑτέρων καλῶν, Κέφαλος, Ασκληπιὸς, Μελανίων, Νέστωρ, Αμφιάραος, Πηλεὺς, Τελαμὼν, Μελέαγρος, Θησεὺς, Ιππόλυτος, Παλαμήδης,

κυνηγεσίων τε

μήδης, Οδυσσεύς, Μενεσθεύς, Διομήδης, Κάστωρ, Πολυδεύκης, Μαχάων, Ποδαλείριος, Αντίλοχος, Αἰνείας, Αχιλλεύς· ὧν κτ' χρόνον ἕκαστος ὑπὸ θεῶν ἐτιμήθη. θαυμαζέτω δὲ μηδείς, ὅτι οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἀρέσκοντες θεοῖς ὅμως ἐτελεύτησαν, (τοῦτο μὲν γὰρ ἡ φύσις, ἀλλ' οἱ ἔπαινοι αὐτῶν μεγάλοι ἐγένοντο) μηδὲ ὅτι οὐ καὶ αἱ αὐταὶ ἡλικίαι. ὁ γὰρ Χείρωνος βίος πᾶσιν ἔξήρκει. Ζεὺς γὰρ καὶ Χείρων ἀδελφοί, πατὴρ μὲν τοῦ αὐτοῦ, μήτηρ δὲ ὁ μὲν, Ῥέας· ὁ δὲ ναΐδος νύμφης. ὥστε ἐγεγόνει μὲν πρεσβύτερος τούτων, ἐτελεύτησε δὲ ὕστερος, ὡς Αχιλλέα ἐπαίδευσεν. ἐκ δὲ τῆς θηριμελείας τε ἐκ τῶν κυνῶν, καὶ κυνηγεσιῶν, καὶ τῆς ἄλλης παιδείας πολὺ διενεγκόντες, κτ' τιμὴν ἀρετῆς ἐθαυμάσθησαν. Κέφαλος μὲν, καὶ ὑπὸ θεᾶς ἥρπάσθη· Ασκληπιὸς δὲ μείζονων ἔτυχεν, ἀνιάτους μὲν τεθνεῶτας, νοσοιῦντας δὲ ἰᾶσθαι. Δι' ἃ δὲ ταῦτα θεὸς ὤν, παρ' ἀνθρώποις ἀείμνηστον κλέος ἔχει. Μελανίων ὀλίγον τοσοῦτον ὑπερέσχε φιλοπονίας, ὥστε ὧν αὐτῷ αὐτερασθαι ἐθέλουσι τότε ἀρίστοις τῶν τότε μνηστήρων γάμων, μόνος ἔτυχεν Ατελάντης. Νέστορος δὲ καὶ διελήλυθεν ἡ ἀρετὴ τῶν ἐλλιμένων τὰς ἀκοάς, ὥστε εἰδόσιν ἀν λέγειν εἰδόσιν ὡς αὖ. Αμφιάραος δὲ, ὅτε ὑπὲρ Θήβας ἐστράτευσε, πλέον κτησάμενος ἔπαινον, ἔτυχε καὶ θεῶν ἀεὶ ζῶν μνᾶσθαι. Πηλεὺς δ' ὑπὲρ εὐμορίαν παρέσχε καὶ θεοῖς, δοὺς αἰ τε Θέτιν αὐτῷ, καὶ τὸν γάμον καὶ Χείρωνι ὑμνῆσαι. Τελαμὼν δὲ τοσοῦτος ἐγένετο, ὥστε οὐ μὴν πόλεως τῆς μεγίστης ἐβασίλευσε, μεγίστης ἐὼν αὐτὸς ἐβούλετο, γῆμαι Περίβοιαν τὴν Αλκάθου· ὅτε δὲ ὁ πρῶτος ἑλλήνων ἐδίδου τὰ ἆθλα Ηρακλῆς ὁ Διὸς, ἁλοὺν Τροίαν, Ησιόνην αὐτῷ ἔδωκεν. Μελέαγρος δὲ τὰς μὲν μνᾶς ἃς ἔλαβε φαεραὶ, παθὼν δ' οὐ γήρᾳ ὑπολανθανομένου τοῦ θεοῦ, οὐ χαίρων αἰτίας, ἐδυστύχησε. Θησεὺς δὲ τὸν μὲν τῆς ἑλλάδος ἐχθροὺς πάσης μόνος ἀπώλεσε, τὴν δὲ αὑτοῦ πατρίδα πολλῷ μείζω ποιήσας, ἔτι καὶ νῦν θαυμάζεται. Ιππόλυτος δὲ ὑπὸ μὲν τῆς Αρτέμιδος ἐτιμᾶτο, καὶ ὁμιλίαις τ' ἰῶν, σωφροσύνῃ δὲ καὶ ὁσιότητι μακαριωθεὶς ἐτελεύτησε. Παλαμήδης ὄφελος μὲν ἦν, πολὺ τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ ὑπερέσχε σοφίᾳ· ἀποθανὼν δ' ἀδίκως,

Amedem, Vlyſſem, Meneſtheum, Diomedem, Caſtorem, Pollucem, Machaonem, Podalirium, Antilochum, Æneam, Achillem: quorum quiſque ſuo tempore a diis ornatus fuit. Neque vero miretur quiſpiam, eorum pleroſque, tametſi diis accepti eſſent, nihilominus viuendi finem feciſſe. Hoc enim naturæ tribuendum. Magnæ quidem certe laudes ipſorum exſtiterunt. Nec item mirandum, quod eædem omnium ætates non fuerint. Nam vita Chironis horum omnium vitæ par fuit. Iupiter enim & Chiro fratres fuere, nati quidem illi eodem patre: verum is matre Rhea, hic Nympha Naide. Quo factum, vt hos omnes Chiro ætate præcederet; ac poſteaquam Achillem inſtituiſſet, vltimus horum mortuus ſit. Fuerunt autem hi propter virtutem magna hominum in admiratione, quum diligentia, quam in canibus, venationibus, aliiſque diſciplinis adhibebant, longe ceteris præſtarent. Cephalus certe raptus a diua fuit. Æſculapius maiora conſequutus eſt, vt mortuos ſuſcitaret, ac morbis laborantes ſanaret. Atque has ob res & deus eſt, & apud homines gloriam nominis æternam obtinet. Melanio tantum induſtria præſtitit, vt ei ſoli ampliſſimum id temporis Atalantæ coniugium obtigerit, in cuius petitione præſtantiſſimos tunc riuales habuit. Neſtoris virtus iam ante Græcorum aures peruagata eſt. Itaque ſcientibus eam commemoraturus eſſem. Amphiaraus, expeditione aduerſus Thebas ſuſcepta, maximam laudem adeptus, æternitatem & vitæ & honoris a diis eſt conſequutus. Peleus in ipſis etiam diis id ſui ſtudium excitauit, vt Thetidem ei coniugem darent, ac nuptias ipſius apud Chironem celebrarēt. Tantus vir fuit Telamo, vt Peribœam Alcathoi filiam, quā expetebat, ex vrbe maxima vxorem duceret: quumque Græcorum princeps Hercules, Iouis filius, Troia capta virtutis quædam præmia largiretur, Heſionen ei dedit. Quos Meleager honores adeptus ſit, notum eſt: quod vero in calamitatem inciderit, id non ipſius culpa factum, ſed patris; qui diuæ in ſenecta fuerat oblitus. Theſeus Græciæ totius hoſtes ſolus deleuit, patriaq; ſua non parū amplificata, etiam nunc in hominum eſt admiratione. Hippolytus in honore apud Dianā erat, & cum ea familiariter colloquebatur: tamdem ob pudicitiam pietatemque felix habitus, viuendi finem fecit. Palamedes dum vixit, longe ſapientia ſæculi ſui mortales excelluit: quumque iniuſte fuiſſet interemtus,

Cephalus. Æſculapius. Melanio. Neſtor. Amphiaraus. Peleus. Telamo. Meleager. Theſeus. Hippolytus. Palamedes.

sic eius mortem vlti sunt dij, vt alterius inter homines neminis. Occisus est autem nõ ab illis, quos nõnulli arbitrantur: quod ceteroqui non exstitisset horum alter prope pręstantissimus, alter vero par egregiis: sed homines improbi facinus hoc perpetrarunt. Menesteus ex venationum studio tantũ industria laborumq; tolerantia præstitit, vt Græcorum primi faterentur, eo se inferiores esse bellicis in rebus, extra vnũ Nestorem: qui quidem non excelluisse Menestheum dicitur, sed cum eo certasse. Vlysses, ac Diomedes, singulis in actionibus illustres exstiterunt; & ad summam, vt Troia caperetur, effecerunt. Castor & Pollux propter existimationem ex iis comparatam, quæ a Chirone percepta, passim in Græcia exhibuerũt, immortales facti sunt. Machaon & Podalirius iisdem in rebus omnibus instituti, homines & in artibus, & in dicendo, & in bellis egregij exstiterunt. Antilochus pro patre morti sese obiiciens, tantum gloriæ consequutus est: vt solus apud Græcos amans patris adpellatus fuerit. Æneas paternis maternisque diis vna cum patre conseruatis, pietatis gloriam tulit: eoq; factum, vt etiam hostes illi soli inter omnes, quibus Troia capta potiti fuerant, hoc concesserint, vt suis rebus non spoliaretur. Achilles in hac educatus institutione, tam præclara magnaq; monumenta sui excitauit; vt nec dicendo, nec audiendo de ipso quisquam satietur. Atq; hi ex eo studio, quo a Chirone fuerunt exercerti, tales in viros euaserunt: qui quidem etiam nunc ab optimo quoq; diliguntur, ignauis interim per inuidiam eis obtrectãtibus. In Græcia quidem certe si cui vel ciuitati, vel regi calamitas accidisset, ab ea per hos liberabantur: sin vniuersæ Græciæ vel contentio, vel bellũ aduersus barbaros vniuersos esset, per hos ipsos Græci victoria potiebãtur: quo factũ, vt per eos Græcia reddita sit inuicta. Quapropter iuuenes equidem moneo, vt neq; venationes, neq; disciplinas alias contemnant. Nam ex iis egregie ad bellũ aliasq; res apti fiunt, de quibus hoc consequi hominem necesse est; vt præclare tum animo cõsideret omnia, tum dicat, tum gerat. Ac primũ quidem ad studiũ hoc venationũ accedere debet is, qui iã e pueris excedit, deinde ad ceteras quoque disciplinas honoratas se conferat: sic tamen, vt facultatum ratio habeatur, num quis ad vsum suũ satis magnas habeat. Sin autem, saltim alacritatem animi adferat, ac nihil omittat eorum, quæ præstare potest.

Menesthеus.

Vlysses & Diomedes.

Castor & Pollux.

Machaon & Podalirius.

Antilochus.

Æneas.

Achilles.

Qua ratione quis venator fieri debeat.

A τοσαύτης ἔτυχε μνήμης ὑπὸ θεῶν, ὅσης οὐδεὶς ἄλλος ἀνθρώπων. ἐτελεύτησε δὲ οὐχ ὑφ' ὧν οἴονταί τινες. οὐ γὰρ ἂν ἐμοὶ γε ὁ μὲν ἄριστος τῶν ἀνδρῶν, ὁ δὲ ὅμοιος ἀγαθοῖς. κακοὶ δὲ ἔτι ἂν ἐργάσαιντο τοιοῦτον ἔργον. Μενεσθεὺς δὲ οὐκ ἐκ τῆς θηρευτικῆς τῆς ἐκ τῶν κυνηγεσιῶν τοσοῦτον προέβαλε φιλοπονίᾳ, ὥστε ὁμολογεῖσθαι τοὺς τῶν ἑλλήνων ἀρίστους, ὑστέρους εἶναι τοὺς εἰς τὸν πόλεμον, ἐκείνου, πλὴν Νέστορος. καὶ τοῦτον οὐ πάνυ φασὶν λέγεσθαι, ἀλλὰ εἶναι ζῆν. Ὀδυσσεὺς δὲ καὶ Διομήδης
B λακεδαιμόνιοι μὲν καθ' ἕνα ἕκαστον, ὅ δὲ ὅλον αἰτίοι γενέσθαι ἁλῶναι. Κάστωρ δὲ καὶ Πολυδεύκης, ὅσα ἐπεδείξαντο ἐν τῇ ἑλλάδι τὰ παρὰ Χείρωνος, μετὰ δόξης ἐκ τούτων ἀθάνατοί εἰσι. Μαχάων δὲ καὶ Ποδαλείριος παιδευθέντες τὰ αὐτὰ πάντα, ἐγένοντο καὶ τέχναις, καὶ λόγοις, καὶ πολέμοις ἀγαθοί. Ἀντίλοχος δὲ τὸν πατέρα ὑπὲρ τοῦ θανάτου, τοσαύτης ἔτυχεν εὐκλείας, ὥστε μόνος φίλοπάτωρ παρὰ
C τοῖς ἕλλησιν ἀναγορευθῆναι. Αἰνείας ὃς σῶσας μὲν τοὺς παῖδας καὶ μητέρα, σώσας δὲ καὶ αὐτὸν τὸν πατέρα, δόξαν εὐσεβείας ἤνεγκε, ὥστε καὶ οἱ πολέμιοι μόνῳ ἐκείνῳ ὧν ἐκράτησαν ἐν θείᾳ, ἔδοσαν μὴ συληθῆναι. Ἀχιλλεὺς δὲ ἐν ταύτῃ τῇ παιδείᾳ θαφεὶς, ὅτου καὶ μεγάλα μνημεῖα παρέδωκεν, ὥστε οὔτε λέγων, οὔτε ἀκούων περὶ ἐκείνου τοῦ εἰς ἀπαγορεύει. οὗτοι τοίνυν ἐγένοντο ἐκ τῆς θηρευτικῆς τῆς παρὰ Χείρωνος. † ὧν οἱ μὲν ἀγαθοὶ ἔτι καὶ νῦν ἐρῶσιν, οἱ δὲ κακοὶ φθονοῦσιν. ὥστ' ἐν μὲν τῇ
D ἑλλάδι, εἴ τῳ συμφοραὶ ἐγίγνοντο, ἢ πόλει, ἢ βασιλεῖ, ἐλύοντο † αὐτοῖς· εἰ δὲ πρὸς τοὺς βαρβάρους πόλεσι πάσῃ τῇ ἑλλάδι εἶχεν ἢ πόλεμος, διὰ τούτους οἱ ἕλληνες ἐκράτουν, ὥστε ἀνίκητον τὴν ἑλλάδα παρεῖχεν. ἐγὼ μὲν οὖν τοῦτο καὶ τοῖς νέοις μὴ καταφρονεῖν κυνηγεσιῶν, μηδὲ τῆς ἄλλης παιδείας· ἐκ τούτων γὰρ γίγνονται καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἀγαθοί, εἴς τε τὰ ἄλλα ἐξ ὧν ἀνάγκη καλῶς νοεῖν, καὶ λέγειν, καὶ πράττειν. πρῶτον μὲν οὖν χρὴ ἐλθεῖν ὅτι ὁ ὅτι τήδ
E δυμα τῶν κυνηγεσιῶν τὴν ἡδονὴν ἐκ παιδὸς ἀλλάξαι τὴν ἡλικίαν, εἶτα δὲ καὶ ὅτι τὰ ἄλλα † παιδεύματα· τὸν μὲν ἔχοντα, σκεψάμενον τὴν οὐσίαν, ᾧ μέν ἐστιν ἱκανὴ ἀξίως τοῦ αὑτῷ ὠφελείας· ᾧ δ' μή ἐστιν, ἀλλ' ἔνι τινὶ γε προθυμίαν παρέχεσθαι, μηδὲν ἐλλείπων τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως.

ἧς οἱ

αὐτοῦ

παιδεύματα, μὲν ἔχοντα, σκεψάμενον

ὅσα

ὅσα δὲ, καὶ οἷα δεῖ παρεσκευασμένον ἐλθεῖν ἐπ' αὐτὸ φράσω καὶ αὐτὰ, καὶ πρὸ τούτου τὴν ἑκάστου, ἵνα τοῦτο ῥᾳδίως ἐγχειρῇ τῷ ἔργῳ. καὶ μηδεὶς αὐτὰ φαῦλα νομισάτω εἶναι. οὐδὲ γὰρ δὴ τούτων, ὅτι οὐ εἰσὶ σμικρά. χρὴ δὲ † τὸν μὲν ἀρχὴν ἐπιθυμοῦντα τοῦ * ἔργου, καὶ τὴν φωνὴν Ἕλληνα, τὴν δὲ ἡλικίαν περὶ ἔτη εἴκοσι· τὸ δὲ εἶδος, ἐλαφρὸν, ἰσχυρόν· ψυχὴν δὲ ἰσχυρὰν, ἵνα τῶν πόνων τούτοις κεκρατηκὼς χαίρῃ τῷ ἔργῳ. τοὺς δὲ δικτύους φασιανοῦ ἢ καρχηδονίου λεπτοῦ λίνου, καὶ τὰ σιάγματα, καὶ τὰ δίκτυα. ἔστωσαν δὲ αἱ μὲν δικτύων σινεάλινοι, τὸ δὲ μέγεθος πεντασπίθαμοι, διπάλαιστοι δὲ τοὺς βρόχους. ὑφείσθωσαν δὲ τοὺς περιδρόμους ἀναμμάτους, ἵνα δύσβροχοι ὦσι. τὰ δὲ σιάγματα † δωδεκάλινα, τὸ δὲ μέγεθος, τὰ μὲν σιάδυγα, * διώρυγα, τετρώρυγα, πεντώρυγα, τὰ δὲ δίκτυα, † δεκώρυγα, εἰκοσώρυγα, τριακοντώρυγα. ἐὰν δὲ ἢ μείζω, δυσμεταχείριστα ἔστιν. ἀμφότερα δὲ τριακοντάμματα, καὶ τῶν βρόχων τὸ διάστημα ἴσον ταῖς δίκτυσιν. ἐν δὲ τοῖς ἀκρωλενίοις τὰ μὲν σιάδυγα ἐχέτω μασοὺς, τὰ δὲ δίκτυα, δακτυλίους· τοὺς δὲ περιτρόπους, ἀπὸ τροφείων. αἱ δὲ χαλίδες μὲν τῶν δικτύων τὸ μῆκος δέκα παλαιστῶν· ἔστωσαν δὲ καὶ τοῦτοι ἐλάττους. αἱ μὲν αὐτῶν ἐν τοῖς ἐπερόκλινέσι τῶν χωρίων † ἴσα τὰ ὕψη ἀξαίρωσιν, ἐν δὲ τοῖς ὁμαλέσιν αἱ ἴσαι. αὖται δὲ ὑποβεβλήσθωσαν, τὰ ἄκρα καὶ αὖται λῆγαι· τὸ δὲ σιαδίων, διπλάσιαι· αἱ δὲ τῶν δικτύων, τὸ μὲν μέγεθος πεντασπίθαμοι, δικρὰ ἔχουσαι μικρὰ, τὰ δὲ σταυρώματα μὴ βαθέα. ὑπαγέσθω δὲ πᾶσαι, καὶ μὴ ἀσύμμετροι τὰ πάχη πρὸς τὰ μήκη. τῷ δὲ πλήθει τῶν † χαλίδων οἷόν τε ὀκτὼ ἀγαθὰς πρὸς τὰ δίκτυα πολλὰς, καὶ ὀλίγων· ἐλάττοσι μὲν, αἱ σφόδρα τείνηται ἐν τῇ χάσει· πλείοσι δὲ, αἱ ἥσυχῇ. ἔστω δὲ ἃ ἐν ὅτῳ ἔσονται αἱ ἄρκυς καὶ τὰ δίκτυα ἐν ἑκατέροις, κυνοδόχος μόχθος, καὶ τὰ δρέπανα· ἵνα ἢ τὴν ὕλης τέμνοι τὰ φράττῃ τὰ δεόμενα. τὰ δὲ ἡμῖν τῶν κυνῶν ἔστι διττά· αἱ μὲν, κασόριαι, αἱ δὲ, ἀλωπεκίδες. ἔχουσι δὲ αἱ μὲν κασόριαι τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην, ὅτι Κάστωρ ἡδεῖς τῷ ἔργῳ, μάλιστα αὐτὰς διεφύλαξεν· αἱ δὲ ἀλωπεκίδες, ὅτι ἐκ κυνὸς τε καὶ ἀλωπέκων ἐγένοντο· ἐν πολλῷ δὲ χρόνῳ συνεκέρασε δὲ αὐτὰς ἡ φύσις.

A Quot autem, quibusque rebus instructus, ad hæc debeat accedere, dicam; ac præterea cuiusque disciplinam, vt his præcognitis, ita deinde opus ipsum adgrediatur. Neque vero vulgaria quis hæc, exiguiq; momenti ducat: quum absque iis res ipsa peragi nequeat. Necesse est eum, qui retium studio teneatur, lingua esse Græcum, ætate annorum plus minus viginti, forma corporis agilem & robustum, animo satis parato: vt per hæc superatis laboribus, ipso ex opere delectationem capiat. Retia de Phasiano, vel Karthaginiensi lino tenui, facta B esse debent; itemque casses ad vias collocatæ, ac plagæ maiores. Constent autem retia de filis nouem, & magnitudinem habeant spithamarum quinque, laquei palmos duos æquent. Margines siue circuitores plagarum enodes relinquantur, vt moueri facile possint. Casses ad itinera collocatæ filorum sint duodecim, quæ quidem ad † vlnarũ duarum, vel quatuor, vel quinque spatium extendantur: maiores vero plagæ ad vlnas decem, viginti, triginta. Quod si maiora fuerint, tractari non facile C poterunt. Vtraq; nodos habeãt triginta, laqueorumq; par sit interuallũ, vt in retibus. In summis limbis eæ casses, quæ in viis collocantur, mãmillas, quas vocant, habeant: maiores plagæ, anulos: circumactores de funiculis tortis conficiantur. Furculę retiũ longitudine palmos decem æquent, nonnullæ minores sint. Harum quæ inæquales sunt, in locis ex altera parte decliuibus æquales ad altitudines retia tollant: æquales autem, in locis planis adhibeantur. Atq; hę quidem in summo læues sint, & circũflecti D facile debent. Furculæ cassium ad vias collocatarum duplo sint maiores. Plagarũ deniq; furculæ, quibus feræ grandiores capiuntur, magnitudine quinq; spithamas æquent, & partes illas bifidas paruas habeãt, neq; profunde incisas. Omnes tamẽ firmæ sint, atque ita factę, vt spissitudo longitudini respondeat. Furculis ad retia vel multis, vel paucis vti licet: paucis, quum vehemẽter, dum consistunt, extenduntur: pluribus, quum remissius. Adsint etiam, quo includantur tam retia quam plagæ, culleus e corio vitulino, itemque falces: vt cæsa materia, quædam obstrui, prout vsus postulat, E possint. Canum genera duo sunt. Aliæ castoriæ, aliæ vulpinæ. Castoriis inditum hoc cognomentum, quod Castor ex venandi labore voluptatem capiẽs, eas potissimum apud se retinuerit: vulpinis, quod ex canibus & vulpeculis natæ sint, earũ natura temporis diuturnitate tamdem plane commista.

† μὲν ἀρχωρὸν, * ἔργου, εἶδος.

ἐκκαιδεκάλινα, * διώρυγα, τετρώρυγα, πεντώρυγα † δεκώρυγα, εἰκοσώρυγα, τριακοντώρυγα.

εἰς ἴσα

χαλίδων, ες, χαλίκων

† Orgyâ Græcis, spatium expansorũ vtrimque brachiorũ & manuum.

Canũ genera duo.

Vitia vulpinarum canum.

Hæ & deteriores, & plures sunt, exiguæ, naribus aduncis, oculis fuluis, luscioſæ, deformes, rigidæ, debiles, pilis rarioribus, proceræ, proportione corporis non concinna, non animoſæ, naribus idoneis destitutæ, vitioſæ pedibus. Ac exiguæ quidem, ob paruitatem, ſæpenumero in venationibus operam perdunt: quibus naſus aduncus eſt, ore idoneo deſtituuntur, ac propterea leporem retinere nequeunt: luſcioſæ fuluiſque prædiſæ oculis, deteriores habent oculos: deformes, adſpectu turpes ſunt: rigidæ, difficulter e venationibus digrediuntur: debiles, ac pilos habentes rariores, tolerare labores nequeunt: quibus altiora, nec proportione ſatis ſunt concinna corpora, grauate diſcurſitant: non animoſæ labores relinquunt, ex ſole ſub vmbras ſe recipiunt, humi procumbunt: quæ nares bonas non habent, vix ac raro leporem ſentiunt: quibus pedes vitioſi ſunt, etiamſi ſint animoſę, labores tamen perferre nequeunt, adeoque propter pedum dolorem deficiunt. Veſtigationis per eoſdem canes modi complures ſunt. Etenim nonnullæ quum veſtigia deprehēderunt, nullo de ſe indicio dato pergunt; vt nō animaduertatur, inueſtigationi eſſe intentas. Aliæ mouent ſolas aures, cauda non mota. Aliis aures immotæ manent, extrema tantum cauda nonnihil quaſſata. Aliæ contrahunt aures, ac vultu triſti per veſtigium defixo, caudaque demiſſa, & inter crura condita, diſcurrunt. Multę nihil horum faciunt, ſed inſano more veſtigia circumlatrantes obeunt, quum in ea inciderint, ac indicia temere conculcant. Sunt quæ multis ambagibus & erroribus vtentes, dum ſuſpicantur antrorſum tendere veſtigia, leporem relinquunt: & quoties ad veſtigia accurrunt, coniecturam faciunt: ſed vbi leporem vident, trepidant; nec prius inuadunt, quam illum ſe loco mouere conſpexerint. Quæ vero indagando & tranſcurrendo aliorum canum inuenta præcipiunt, hæ frequenter reſpicientes, ſibi ipſæ non credunt. Feroces vero ſunt, quæ peritas venationis ſocias progredi non ſinunt, ſed cum ſtrepitu eas repellunt. Aliæ veſtigiis falſis inhærent, & quidquid tamdē ſit, in quod inciderint, nimia cum oſtentatione procurrunt, ſuæ ſibi fraudis conſciæ. Quædam hoc idē faciunt inſciæ. Nullius pretij ſunt, quæ nuſquam tritis e tramitibus declinant, veſtigia recta ignorantes.

A χείρους ὂ καὶ πλείους αἱ τοιαίδε, μικραὶ, ἴγυπαὶ, χροποὶ, μυωποὶ, αἰχμαὶ, σκληραὶ, ἀδεινῆς, φιλαὶ, ὑψηλαὶ, ἀσύμμετροι, ἄψυχοι, ἄρινες, οὐκ εὔποδες. αἱ μὲν οὖν μικραὶ πολλάκις ἐκ τῶν κυνηγεσιῶν ἀποστεροῦνται τῆς ἐργασίας, διὰ τὸ μικρόν· αἱ δὲ ἴγυπαὶ, ἄσομοι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ κατέχουσι τὸν λαγών. μυωποὶ δὲ, καὶ χροποὶ χείρω τὰ ὄμματα ἔχουσιν, ἄμορφοι δὲ, καὶ αἰχμαὶ ὁρᾶσθαι· αἱ δὲ σκληραὶ τὰ εἴδη, χαλεπῶς ἀπὸ τῶν κυνηγεσιῶν ἀπαλλάττουσι· πονεῖν δὲ ἀδυνατοι αἱ
B ἀδεινῆς, καὶ αἱ φιλαί· καὶ ὑψηλαὶ, καὶ ἀσύμμετροι, ἀσυντάκτως ἔχουσι τὰ σώματα, βαρέως διαφοιτῶσιν· αἱ ἄψυχοι δὲ λείπουσι τὰ ἔργα, καὶ ἀφίσανται τὸν ἥλιον ὑπὸ τὰς σκιάς, καὶ κατακλίνονται· αἱ δὲ † ἄρινες, μόλις καὶ ὀλιγάκις αἰσθάνονται τὸν λαγών· αἱ δὲ ἄποδες, οὐδ' ἐὰν ὦσιν εὔψυχοι, τοὺς πόνους δύνανται ἀνέχεσθαι, ἀλλ' ἀπαγορεύουσι διὰ
C τὸ ἄλγος τῶν ποδῶν. εἰσὶ δὲ καὶ τῆς ἰχνεύσεως πολλοὶ ἔμποροι ἐκ τῶν αὐτῶν κυνῶν. αἱ μὲν γὰρ ἐπίσταμαι λάβωσι τὰ ἴχνη, πορεύονται ἀσήμως, ὥστε μὴ γινώσκεσθαι, ὅτι ἰχνεύουσιν. αἱ δὲ τὰ ὦτα μόνον διακινοῦσι, τὼ δὲ οὐρᾷ νῆ σύχνη ἔχουσιν. αἱ δὲ τὰ ὦτα μὲν ἀκίνητα ἔχουσιν, † ἄνω δὲ τῇ οὐρᾷ σείουσιν. ἄλλαι δὲ σείουσι τὰ ὦτα, καὶ βυθίσκουσι διαπάσασαι διὰ τῶν ἴχνους, χάσασαι τὴν οὐρᾶν, καὶ φερέξασαι διαπρέχουσι. πολλαὶ δὲ τούτων μὲν οὐδὲν ποιοῦσι, μανικῶς δὲ φερόμεναι ὑλακτοῦσι περὶ τὰ ἴχνη, ὅτε εἰσπίπτουσιν εἰς αὐτὰ, ἀφρόνως καταπατοῦσαι τὰς ἀγωγάς. εἰσὶ δὲ, αἱ κύκλοις πολλοῖς
D χρώμεναι καὶ πλανίοις, ὑπολαμβάνουσαι οὐκ τὸ πρόσθεν τὰ ἴχνη, ἀπολείπουσι τὸν λαγών ὀψάκις δὲ βυθίσκουσι τὰ ἴχνη, εἰκάζουσι· προορώμεναι δὲ τὸν λαγὼ δέμνιον, καὶ οὐκ ἐπέχοντα πρὶν ἴδωσιν ὑποκινοῦντα. ὅσαι δὲ τῶν ἄλλων κυνῶν εὑρήματα εἰς τὴν ἰχνείαν καὶ μεταδρομὰς προθέουσαι, θαμινὰ σκοπούσαι ἑαυτὰς ἀπίστως ἔχουσι. φράσαι δὲ, αἱ οὐκ ἐῶσι τῶν συνεργῶν τὰς σοφὰς εἰς τὸ † πρόσθεν προϊέναι, ἀλλ' ἀνείργουσι θορυβοῦσαι, αἱ δὲ, ἀσπαζόμεναι τὰ φθόγγα, καὶ ὑπολαμπρυνόμεναι ἐφ' ὅτῳ ἂν τύχωσι προάγουσι, σωφρονοῦσαι
E ἑαυτὰς, ὅτι ὀξὰ πατοῦσιν. αἱ δὲ, οὐκ εἰδυῖαι, τὸ αὐτὸ ποιοῦσι ἑαυτάς. φαῦλαι δὲ, αἱ ὑκ ἀπαλλαττόμεναι, οὐκ εὖ διαμαρτύρονται, τὰ ὀρθὰ ὑχνεύσασαι.

ἄκραν δὲ πρὸ ἑαυτῆς

ὅσαι

ὅσαι δὲ τῶν κυνῶν τὰ ἴχνη τὰ μὲν δύναται ἀ- A
γνοοῦσι, τὰ δὲ δρομῇα ταχὺ διαβέβηκεν, ὐκ
εἰσὶ γνήσιαι. διώκουσι δὲ αἱ μὲν ἀρχόμεναι
σφόδρα, διὰ δὲ μαλακίαν ἀνιᾶσιν, αἱ δ' ὑπο-
φεύγουσιν, εἶτα ἀμβλυτέρως. ἕτεραι δὲ ἀνοήτως
ἐμπίπτουσαι εἰς τὰς ὁδοὺς ἀμβλυτέρως, ὃ ἀ-
νήκουστον πολὺ ἔχουσαι. πολλαὶ δὲ τὰ διώγμα-
τα ἀφέντες ἐπανέρχονται διὰ τὸ μισόθηρον,
πολλαὶ δὲ διὰ τὸ φιλάνθρωπον. αἱ δ' ὐκ
τῶν ἰχνῶν † κεκλαγγῇ ὀξὺ πατὴν πρῶνη), κακραγγῇ
ἀληθῆ τὰ ψεύδη ποιούμεναι. εἰσὶ δὲ, αἱ τὸ
μὲν οὐ ποιοῦσι, μεταξὺ δὲ θέουσαι, αἱ πό-
θεν ἀκούσωσι κραυγῆς, καταλείπουσαι τὰ αὐ-
τῶν ἔργα, ἀτρεμοῦντες ὅπῃ τοῦτο φέρονται.
γῶν αἱ μὲν μεταθέουσι † γὰρ αἱ μὲν ἀσαφῶς, αἱ δὲ πο- δοξάζου-
λὺ ὑπολαμβάνουσαι, † δοξάζουσι δὲ ἕτε- σιν
ραι, αἱ δὲ πεπλασμένως, φθονερῶς δὲ ἄλλαι
ὐκ κινοῦσι τοῦδε τὸ ἴχνος, διὰ τέλους συμ-
βαδιζέφερόμεναι. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα τούτων
ἔχουσιν, αἱ φύσει † ἔχουσι, τὰ δὲ ἠγμένα ἀνεπιστημόνως, δὲ ἠγμ.
δύσφρησοί εἰσιν. αἱ τοιαῦται μὲν οὖν κύνες ἀπο- C
βλέψαιεν ἂν τὰς ὀπιθυμοῦντας κυνηγεσίων. οἵας
δὲ δεῖ τῷ αὐτῷ γένους τά τε εἴδη καὶ τὰ ἄλ-
λα, φράσω. πρῶτον μὲν οὖν χρὴ εἶναι με-
γάλας, εἶτα ἐχούσας τὰς κεφαλὰς ἐλαφράς,
σιμὰς, ἀρηρεφότας, ἰνώδη τὰ κάτωθεν τοῦ
μετώπου· ὄμματα μετέωρα, μέλανα, λαμ-
πρά· μέτωπα μεγάλα καὶ πλατέα, τὰς δὲ χρι-
νὰς βαθείας· ὦτα μικρὰ, λεπτὰ, ψιλὰ ὄ-
πισθεν· δασὺν λοιπὸν μακροὺς, ὑγροὺς, πρόφερεῖς· D
ἐπὶ πλατέα, μὴ ἄσαρκα, ἀπὸ τοῦ ὤ-
μου τὰς ὠμοπλάτας διεστώσας μικρόν· σκέλη
τὰ πρόσθια, μικρὰ, ὀρθὰ, στρογγύλα, σι-
φρά· τοὺς ἀγκῶνας, ὀρθούς· πλευρὰς μὴ ὀπί-
σθιον βαθείας, ἀλλ' εἰς τὸ πλάγιον παρηκού-
σας· ὀσφὺν σαρκώδη, † τὰ μεγέθη μεταξὺ μα- τῷ μεγέθ
κρῶν, βραχέων· μήτε ὑγρὰς λίαν, μήτε σκλη-
ρὰς λαγόνας, μεταξὺ μεγάλων, μικρῶν· ἰσχία
στρογγύλα, ὄπισθεν σαρκώδη, ἄνωθεν δὲ μὴ συν-
δεδεμένα, ἔνδοθεν δὲ πρόσεστι ἁλμύρα· τὰ κά-
τωθεν τῶν κενεώνων λαγόνα, καὶ αὐτοὺς τοὺς E
κενεῶνας· ὑγρὰς μακρὰς, ὀρθὰς, λιγυρὰς· μη-
ρικὰς, μὴ σκληράς· ὑποκώλια μακρὰ,
πρόφερῆ, ὑπαχῆ· σκέλη πολὺ μείζω τὰ ὄπι-
σθεν τῶν ἔμπροσθεν, καὶ † πρόσεικνα· πόδας πρόφερεῖς. καὶ ἐὰν ὦσιν οἱ κῶπαι αἱ κύνες, ἔσονται ἰ- ὀπίρικνα· redit.
σχυραὶ, τὰ εἴδη ἐλαφραὶ, σύμμετροι, ποδώκεις, καὶ ἀπὸ τῶν προσώπων φαιδραὶ καὶ ὕσμοι.

At quæcunque canes vestigia cubilium ignorant, cursu vero impressa celeriter percurrunt, non sunt indolis bonæ. Rursum pars ab initio vehementes in persequendo, præ mollitie deinde remittunt: pars in cursu sequũtur alias, ac deinde aberrant. Quędam in vias stulte incidunt aberrantque, & reuocantes haudquaquam facile exaudiunt. Multæ feratum odio, pleræque hominum desiderio, persequutione omissa, recurrunt. Nonnullæ ex vestigiis latratu abducere tentant, pro veris B falsa simulantes. Sunt quæ hoc non faciũt, sed inter currendum, sicunde clamorem audierint, ad hunc relicto labore suo temere feruntur. Et aliæ quidem ex nulla certa coniectura cursum mutant, pleræque multum sibi promittentes, aliæ quadam ex opinione, nonnullæ per simulationem, aliæ per inuidiam sic a vestigio recedunt, vt semper alias sectentur. Hæc vero vitia pleraque canibus insunt a natura, quædam etiam quod educentur insscite, parum vtiles euadunt. Et huiusmodi quidem canes, studiosos etiam venationis ho- C mines auertere possint. Quales autem eiusdem generis esse debeant, quod formas attinet, & alia eiusmodi, dicam. Primum igitur magnas esse oportet, deinde leuia habere capita, sima, neruosa, inferiori frõtis parte fibrosa; oculos sublimes, nigros, claros; magnas frontes, ac latas, discrimina profunda; paruas aures ac tenues, posteriore parte glabras; ceruices longas, molles, ac flexiles; pectora lata, non macilenta; scapulas, ab humeris parum distantes; anteriora crura, parua, recta, teretia, firma; D flexus crurum, rectos; latera non admodum profunda, sed in obliquum tendentia; lumbos carnosos, magnitudine media inter ea, quæ longa & breuia sunt; ilia nec valde mollia, nec rigida, inter magna & parua; coxas teretes, posterius carnosas, superius nõ connexas, interius contractas; inferiora ventris, cum ipso ventre, laxa; caudas longas, rectas, flexiles; femora, non dura; partes femoribus subiectas longas, teretes, satis spissas; posteriora crura prioribus multo grandiora; & superiori parte incurua; pedes, rotundos. Quod si canes huiusmodi fuerint, robustæ erunt, specie agiles, aptæ proportionis, celeres, & elegantes adspectu, oreque idoneo.

Sed ita vestigent, vt tritis hominum tramitibus celeriter excedant, capita terræ obliqua admouētes ad vestigia subrideant, aurescq; demittant, oculos hinc inde crebro moueant, & caudis blandientes, multis in vtrumque latus ambagibus per vestigia simul omnes progrediātur. Sed vbi ad leporem ipsum accesserint, tum vero id venatori significēt cursitādo celerius, atq; idem indicantes ipso motu animi, capite, oculis, †mutatione signorum ac indiciorum; acie modo sursum, modo in leporis sessionem directa; retrorsum in transuersa; diuerso impetu in anteriora, & reabse iam arrigendo animum, ac gestiendo, quod a lepore nō procul absint. Totis autē viribus persequantur, nec remittant, haud absq; ingenti clamore ac latratu ipso cum lepore qualibet euadentes; ac veloci splendidoq; cursu eum premant, identidem proruendo, instaq; de caussa latratu altiori vtendo; nec tamē ad venatorem, omissis vestigiis, redeant. Præter hanc speciem, & hanc venandi rationem, requiritur; vt animosæ sint, & pedibus, & naribus, & † pilis bonis instructæ. Animosæ erunt, si venationem æstu incumbente non deserant: narium bonarum, si leporem nudis in locis, aridis, apricis, & sub accessum sideris odoratu deprehendant: bonis præditi pedibus, si eodem anni tempore, dum montes percurrunt, pedes eorū non findantur: pili boni, siquidem is & subtilis sit, & spissus, & mollis. At colore canes esse oportēt minime rufo, neque nigro, neq; candido prorsus. Quippe non index hic indolis generosę, sed vulgaris ac ferinæ. Si rufi nigriue coloris fuerint, villos candidos; si candidi, rufos habeant, circum frontem nitētes. In summis femorum partibus pilos habeant rectos & longos, itemq; in lumbis & cauda infima; superius autem, mediocres. Satius autem fuerit per montes sæpe, per rura ducere canes rarius. Nam montes peruestigari possunt, & absq; impedimētis hinc inde liquido percurri: quum tramitum caussa neutrum cultis in locis fieri possit. Quinetiam si maxime lepus aliquis haud inueniatur, tamen per aspera loca ducere canes prodest: quum pedes hinc bonos consequantur, & corpora in huiusmodi locis exercentes, meliores euadant. Ducantur autem æstate, vsque ad meridiem: hieme,

Trygon legit λαγῶ. ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸν λαγὼν scilicet Xenophon eum q. p. 198, 34.

al. variatione gestuum.

¶ Lectio marginis.

A ἰχνεύετωσαν δ' ὀκ τ τεμμῶν ταχὺ ἀπαλλαττόμενοι, ἰθύσαι τὰς κεφαλὰς ὅπῃ χῶ λεχείας, ἐμμιξιδιῶσαι μὲν πρὸς τὰ ἴχνη, ὅπῃ καταβάλλουσαι δὲ τὰ ὦτα, τὰ μὲν ὄμματα πυκνὰ μεταχινοῦντων, ταῖς δ' ὀρυαῖς μεταιγνυούσαι κύκλους πολλοὺς πρὸς τὰς πλευρὰς περίτωσαν ὁμοῦ μετὰ τὸ ἴχνους ἅπασαι. ὅτῳ δὲ πρὸ αὐτὸν ὦσι τ λαγῶ, δῆλον ποιείτωσαν τῷ κυνηγέτῃ θᾶττον φοιτῶσαι μᾶλλον, γνωρίζουσαι ἀπὸ τ θυμοῦ, ἀπὸ τ κεφαλῆς, ἀπὸ τ ὄμμ, ἀπὸ τ μεταλλάξεως † τ σημ, B † σομ, χ ἀπὸ τ ἀναβλεμμ, καὶ * ἐμβλεμμ * ἐμβλεμ τ ὅπῃ τὰς καθέδρας τ λαγῶ, καὶ ἀπὸ τ μ εἰς τ ὕλιν, καὶ εἰς ὃ πρόσθεν, καὶ ὄπισθεν, καὶ εἰς ὃ πλάγιον μεταφέρμμ, καὶ ἀπὸ τ ἀληθῶς ἤδη αἰωρεῖσθαι τῷ ψυχῷ, καὶ ὑπερχαίρειν, ὅτι τ λαγῶ ἐγγύς εἰσι. διωκέτωσαν δὲ ἐῤῥωμένως, χ μὴ ἐπόμιξαι, σὺν πολλῇ κλαγγῇ καὶ ὑλαγμῷ, σὺν ἐχούσας μ τ λαγῶ πνύτη. † μεταπηδέτωσαν δὲ ταχὺ, καὶ λαμπρῶς, μεταπηδῶσαν C πυκνὰ μεταφερόμεναι, χ ἐπόμιξαι κλαγγάζουσαι δικαίως, πρὸς δὲ τ κυνηγέτην μὴ ἐπόμιτωσαν λιποῦσαι τὰ ἴχνη. μ δὲ τὸ εἶδος, καὶ τὸ ἔργου τόδε, ὄψυχοι ἔστωσαν, καὶ ὄποδες, † καὶ ὄμεινες. ὄψυχοι μὲν οὖν ἔσονται, ἐὰν μὴ λίπωσι τὰ κυνηγέσια, ὅτῳ μὴ πίνῃ. ὄμεινες δὲ, ἐὰν τὸ λαγῶ ὀσφραίνωνται ἐν τόποις ψιλοῖς, ξηροῖς, πρόσηλίοις, τὸ ἄγρου ὄπτίοντος. ὄποδες δὲ, ἐὰν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ μὴ καταῤῥηγνύωνται αὐτῶν οἱ πόδες τὰ ὄρη θεῶσαν. ὄ- D τειχες ὄ, ἐὰν ἔχωσι λεπτὸν, χ πυκνὸν, χ μαλακὸν τὸν τείχα τὰ ὄ χρώματα ὑχρὰ εἰ τῶν κυνῶν οὔτε πυῤῥὰ, οὔτε μέλανα, οὔτε λευκὰ πρωτελῶς. ἔστι γὰρ ὑγυαῖον τοῦτο, ἀλλ' ἁπλοῦν καὶ θηριώδες. αἱ μὲν οὖν πυῤῥαὶ ἔχουσαι ἔξωσαν λευκὸν τείχα ἐπόμνυσιν πρὸς τὰ † πρόσωπα, καὶ αἱ μέλαιναι· αἱ δὲ μίπωπαι λευκαὶ, πυῤῥαί· ὅπῃ δὲ ταῖς μηριαίαις ἄκραις τείχας ὀρθὰς, βαθείας, καὶ ὅπῃ ταῖς ὀσφύσι καὶ τ οὐραῖς κάτω, ἄνωθεν δὲ μετρίας. E ἄγειν δὲ ἄμεινον ταῖς κύναις τὰ ὄρη πολλάκις, τὰ ὄργα ἧττον. τὰ μὲν γὰρ ὄρη οἷόν τε ὄντι χ ἰχνεύειν καὶ μεταθεῖν καθαρῶς, τὰ δὲ ἔργα σώζεται ἀφ' τῆς τεμμοῦς. ἔστι δὲ καὶ ἄλλῳ τῷ διείσκειν τ λαγῶ ἀγαθὸν ἄγειν ταῖς κύναις τὰ βαθέα. καὶ γὰρ ὄποδες γίγνονται, καὶ τὰ σώματα πονοῦσα ἐν τοῖς τοιούτοις ὠφελοῦνται. ἀγείρουσιν ὄ θῆρες μὲν, μέχρι μεσημβρίας· χειμῶνος ὄ δὲ ἡμέ-

ἢ ἡμέρας· μεσοπώρου δὲ, ἔξω μεσημβρίας· ἐντὸς δὲ ἑσπέρας, ὄρθρου. ταῦτα γὰρ μέτρια. τὰ δὲ ἴχνη τῶν λαγῶ τῶν μὲν χειμῶνος μακρὰ ἐστὶ, διὰ δὲ μῆκος τῶν νυκτῶν· τοῦ δὲ θέρους, βραχέα, διὰ δὲ τἀναντίον. χειμῶνος μὲν οὖν οὐδὲν ὄζει αὐτῶν, ὅταν πάχνη ᾖ, ἢ πάγετος. ἡ μὲν γὰρ πάχνη τῇ αὑτῆς ἰσχύϊ ἀνιππασάσα τὸ θερμὸν ἔχει ἐν αὑτῇ, ὁ δὲ πάγετος, ὑφιππήξας. καὶ αἱ κύνες μαλακιῶσαι τὰς ῥῖνας οὐ δύνανται αἰσθάνεσθαι, ὅταν ᾖ τοιαῦτα, πρὶν ἂν ὁ ἥλιος διαλύσῃ αὐτὰ, ἢ προϊοῦσα ἡ ἡμέρα. τότε δὲ καὶ αἱ κύνες ὀσφραίνονται, καὶ αὐτὰ ἐπιφέρεται ὄζει. ἀφανίζει δὲ καὶ ἡ πολλὴ δρόσος καταφέρουσα αὐτά. καὶ οἱ ὄμβροι, οἱ γιγνόμενοι διὰ χρόνου, ὁσμὰς ἄγοντες τῆς γῆς, ποιοῦσι δύσοσμον, ἕως ἂν ψυχθῇ. χείρω δὲ καὶ τὰ νότια ποιεῖ. ὑγραίνοντα γὰρ διαχεῖ. τὰ δὲ βόρεια ἐὰν ᾖ ἄλυπα, σωίζειν πως καὶ σώζει. οἱ δὲ αἴθριοι καταφαίνουσι, καὶ αἱ ψεκάδες· καὶ ἡ σελήνη ἀμαυροῖ τὴν θερμὴν, μάλιστα δὲ, ὅταν ᾖ πανσέληνος, καὶ μαίνεται τότε. χαίροντες γὰρ ὦν φέρεται, ἐπιπαρίπτουσι τοῖς μακρὰ διαφοροῦσιν αὐτὰ παίζοντες. ταραχὴ δὲ γίνεται, ὅταν ἀλώπεκες παρελθοῦσι, γίνεται. ὃ δὲ ἔαρ κεκραμένον τὴν ὥραν καλῶς παρέχει τὰ ἴχνη λαμπρὰ, πλὴν εἰ μὴ ἡ γῆ ὀζαινοῦσα βλάπτει τὰς κύνας, εἰς ὃ αὐτὸ συμμιγνύσα τὴν αἰθὼν τὰς ὀσμάς· λεπτὰ δὲ, καὶ ἀσαφῆ τοῦ θέρους. διαπνεῦσα γὰρ οὖσα ἡ γῆ ἀφανίζει ὃ θερμὸν, ὃ ἔχουσιν. ἔστι γὰρ λεπτὸν, καὶ αἱ κύνες ἧττον ὀσφραίνονται τότε, διὰ δὲ ἀναλύεται τὰ σώματα. τοῦ δὲ μετοπώρου καθαρά. ὅσα γὰρ ἡ γῆ φέρει, τὰ μὲν ἥμερα συνηθέστερα, τὰ δὲ ἄγρια γήρᾳ διαλέλυται. ὥστε οὐ πολλὰ ποιοῦσι τὴν καρπῶν αἱ ὀσμαὶ εἰς ταῦτα φερόμεναι. ἔστι δὲ τοῦ χειμῶνος, καὶ τοῦ θέρους, καὶ τοῦ μετοπώρου τὰ ἴχνη ὀρθὰ ὅτι ὃ πολὺ, τοῦ δὲ ἦρος συμπεπλεγμένα. ὃ γὰρ θηρίον σωδυάζεται μὲν ἀεὶ, μάλιστα δὲ ταύτῃ τῇ ὥρᾳ. ὥστε διὰ τοῦτο ὄζει ἀνάγκης μετ' ἀλλήλων πλανώμενοι τοιαῦτα ποιοῦσιν. ὄζει δὲ τῶν ἰχνῶν ὅτι πλείω χρόνον τῶν ὑναίων, ἢ τῶν δρομαίων. τὰ μὲν ὑναῖα ὁ λαγὼς * πορεύεται ἐφιζάνων, τὰ δὲ † δρομαῖα ταχύ. ἡ γῆ οὖν τοῦ μὲν πυκνοῦται, τῶν δὲ οὐ πίμπλαται. ὃ δὲ τοῖς ὑλώδεσι μᾶλλον, ἢ ἐν τοῖς ψιλοῖς ὄζει. διαβρέχων γὰρ, καὶ ἀναλαμβάνων, ἄπεται πολλῶν.

per totum diem: autumno extra meridiē: vere intra vesperam. Inest enim his mediocritas. Ceterum leporis vestigia procul hieme se porrigunt, quia longæ sunt noctes: parum autem æstate, ob rationem noctis contrariam. Nec vero hieme olent diluculo, quum pruina fuerit, aut gelu. Pruina enim vi sua calorem in se contrahens, intra se retinet: gelu autem densat. Quæ quum acciderint, ob teneritatem narium canes prius sentire non possunt, quam sol diesue procedens, ea soluat. Tunc & canes olfaciunt, & ipsa vestigia dum euaporant, redolent. Delet etiam ea delapsus ros multus. Imbres itē, qui longioribus interuallis cadunt, eductis terræ odoribus faciunt, vt difficulter oleant vestigia, donec tellus exsiccetur. Etiam tempestas australis deteriora facit, dū humectans diffundit: septemtrionalis vero, si nimis ęua non sit, durabilia reddit, & seruat. Tam pluuiæ, quā guttę diluunt, & inundant. Lunæ quoq; calor facit, vt euanescāt vestigia, præsertim quum plena est. Et vestigia tūc quidem rarissima sunt, quod gaudentes eius luce lepores inter se colludant, & procul se iactando magnis interuallis vestigia distinguant. Eadē turbantur, quum vulpes antea pertranserint. Ver propter anni temperiem, satis clara præbet vestigia: nisi quod terra, sicubi floret, canibus officit, dum in vnum confundit florum ac vestigiorum odores: æstate vero exilia sunt, & obscuriora. Nam terra feruens abolet, quidquid halitus & caloris habent. Est enim is tenuis, & canes tunc minus olfaciunt, quod eorum corpora resoluta langueant. Autumni tempore vestigia pura sunt. Nam quæcumque terra producit, siue domestica, iam congesta sunt; seu agrestia, senio contabuerunt. Itaque fructuum odores ad vestigia non ita feruntur, vt quidquam obsint. Itidē hieme, & æstate, & autumno recta sunt vt plurimum vestigia, vere autem inter se perplexa. Nam coit hæc fera quum alias semper, tum hoc tempore inprimis: vt a simul oberrantibus hanc ipsam ob caussam id necessario fieri oporteat. Olent autem vestigia cubilibus impressa diutius, quam in cursu. Nam illa cubilium insistendo; cursus vestigia curtendo lepus imprimit. Itaque terra per illa densatur, his non impletur. In siluosis vero locis redolent magis, quam nudis. Siquidem modo percurrēs lepus, modo sessitans, multa contingit.

τῶν αὐθῶν καὶ αὖ τῶν ταὶς ὀσμαίς·

τὰ εὐναῖα τῶν δρομαίων. τὰ γὰρ εὐν. * ποιεῖται † δρομαῖα, θέχων.

Procumbit autem ad ea, quæ terra gignit, vel ſuperficie ſua continet, & quidem ſub re quauis, ſuper re quauis, in rem quamuis; itemq; propius, longius; diu, parū, mediocriter; & in mare nonnumquā ad id, quod poteſt, exſiliens; & in aquā, ſi quid exſtans, innatumue ſit aquæ. Lepus cubans eſt, qui cubile ſibi ſtruit, idq; vtplurimum, quum frigora ſunt, tepidis in locis; quum æſtus, in opacis; quum ver & autumnus, in apricis: alia curſitantium eſt ratio propterea, quod eis terror a canibus incutiatur. Sic autem procumbit, vt partes inferiores ſub ter ilia collocet, cruribus anterioribus vt plurimum compoſitis & exporrectis, mẽto extremis pedibus impoſito, auribus ſupra ſcapulas expanſis. Deinde partes etiam molliores tegit. Habet & pilos ad tegendum aptos, quippe qui denſi ſint ac molles. Quum vigilat, nonnihil conniuet palpebris: quum dormit, palpebras nullo cum motu apertas habet, oculis manentibus immotis. Nares per ſomnum frequenter mouet, extra ſomnum ratius. Quum terra pullulat, culta magis, quam montes eum retinent. Vbique ſubſiſtit, dum inueſtigatur; niſi ſi noctu ingens eum metus inuaſerit. Id ei quum accidit, loco ſe mouet. Tam fœcundum eſt animal, vt partim recens pepererit, partim pariat, partim vterum gerat. Paruorum lepuſculorum veſtigia magis olent, quam adultorum. Nam quum membra eorum adhuc mollia ſint, tota quaſi tractim terram ſtringunt. Quicumque recens editi ſunt admodum, eos venationum ſtudioſi Dianæ dimittunt. Anniculi curſum primum celerrime conficiunt, reliquos non item. Sunt enim agiles quidem illi, ſed imbecilles. Veſtigia leporis captanda ſunt ita, vt ex aruorum parte ſuperiori canes ducas, præſertim ſi lepores fuerint, qui ad loca culta non veniunt, in prata, in ſaltus, fluenta, ſaxa, loca ſiluoſa. Quod ſi loco ſe mouerit, clamandum non erit; ne canes adtonitæ, veſtigia difficulter adgnoſcant. Quum inueniuntur a canibus, iiſdem inſequentibus nonnumquam flumina tranant, & curſum flectunt, & in conualles ſe abdunt ac inuoluunt. Non enim canes tantum metuunt, ſed etiam aquilas; a quibus inter ſuperandum loca deuexa ſiluiſque nuda, dum adhuc anniculi ſunt, rapiuntur: maiores a canibus impetu facto auferuntur.

Athenæ. 9. p. 398, 52.

καταπλίνονται δ' εἰς ἀπὴ γῆ φύῃ ἢ ἔχῃ ἐφ' ἑαυτῆς, ὑπὸ πόντι, ἐπ' αὐτῷ, ἐν αὐλῖς, παρ' αὐτά, ἄποθεν, πολύ, μικρόν, μεταξὺ τούτων· ὅτε δὲ καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ ἀφαρπάζων ὅτι δ' δυνατόν, καὶ ἐν ὕδατι, ἐάν τι ᾖ ὑπερέχον ἢ ἐμπεφυκὸς ἐν τούτῳ. ὁ μὲν οὖν † δύναγος ἰύναῖος, ὁ ποιούμενος δύνῳ, ὅτι δ' πολύ, ὅταν μὲν ᾖ πιέμενος ψυχῃ, ἐν δύσιφνοις· ὅταν δὲ καύματα, ἐν πολυσκίοις· δ δὲ ἔαρ καὶ δ φθινόπωρον, ἐν τοῖς ηλίοις· οἱ δὲ δρομῆοι οὐχ οὕτω, ἀφ' ὑπὸ τῶν κυνῶν ἔκπληκτοι γίνεσθαι. καταπλίνεται δὲ ὑποθεὶς τὰ ὑποκώλια ὑπὸ τοῖς λαγόνας, τὰ δὲ πρόσθεν σκέλη τὰ πλῆκτα στιφρὰ καὶ ὀκτίνας, ἐπ' ἄκροις δὲ τοῖς πόδας τὸν γόνυ κατάκλις, τὰ δὲ ὦτα ὀπίσω πετάσας ὅτι τοῖς ὠμοπλάταις. εἶτα δὲ ὑποστέλλῃ τὰ ὑγρά. ἔχῃ δὲ καὶ τὸν τρίχα ὑγρόν. πυκνὴ γὰρ καὶ μαλακή. καὶ ὅταν μὲν ἐγρηγορῇ, καταμύῃ τὰ βλέφαρα· ὅταν δὲ καθεύδῃ, τὰ μὲν βλέφαρα ἀναπέπταται ἀκίνητα, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ ἀδέμας ἔχουσι. τοῖς δὲ μυκτῆρας, ὅταν μὲν ὕδῃ, κατὰ πυκνά· ὅταν δὲ μὴ, ἧττον. ὅταν δὲ ἡ γῆ βρύῃ, μᾶλλον τὰ ἕρπα ἔχουσιν. ὑποκόπτῃ δ' πόντα γεδίχυόμενος, ἐὰν μήτι τρεῖφοβος ᾖ νυκτὸς γένηται. παθὼν δὲ τοῦτο ὑποκινῇ. πολύχρονον δέ ἐστιν ὕπτως, ὥστε τὰ μὲν πέπτοκε, τὰ δὲ πίκτῃ, τὰ δὲ κύῃ. τῶν δὲ μικρῶν λαγίων ὀζῇ μᾶλλον, ἢ τῶν μεγάλων. ἐπὶ γὰρ ὑγρεμελῆ ὄντα, ὅτι σύρεται ὅλα ὅτι τῆς. τὰ μὲν οὖν λίαν νεογνὰ οἱ φιλοκυνηγέται ἀφιᾶσι τῇ θεῷ. οἱ δὲ ἤδη ἕτοι πάχιστα θέουσι τὸν δρόμον, τοὺς δ' ἄλλους οὐκέτι εἰσὶ γὰρ ἐλαφροὶ, ἀδυνατοὶ δέ. † λαμβάνειν δὲ τῶν λαγῶν τὰ ἴχνη ὑποάγοντα τοῖς κύνας ἐκ τῶν ἔργων ἄνωθεν, * ὅσοι δὲ μὴ ἔρχονται αὐτῶν εἰς τὰ ἐργάσιμα, τοὺς λειμῶνας, τοὺς νάπας, τὰ ῥεῖθρα, τοὺς λίθους, τὰ ὑλώδη· καὶ ἐὰν ὑποκινῇ, μὴ ἀναβοᾶν, ἵνα μὴ αἱ κύνες ἔκφρονες γιγνόμεναι χαλεπῶς τὰ ἴχνη γνωρίζωσιν. διεσκεδασμένοι γὰρ ὑπ' αὐτῶν καὶ διωκόμενοι ἔστιν ὅτε ἀφανίζουσι τὰ ῥεύματα, καὶ ὑποκάμπτουσι, καὶ καταδύονται εἰς φάραγγας, καὶ εἰσφλοῦσι. πεφόβηται γὰρ οὐ μόνον τοὺς κύνας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀετούς. † ὑποβαλόντες γὰρ τὰ σιμὰ καὶ ψιλὰ, ἁρπάζονται ἕως ἂν ὦσιν ἔτειοι· τοὺς δὲ μείζους ὅτι φέρουσαι αἱ κύνες ἀφανίζωσι.

λαμβάνειν δὲ δεῖ
* ὅσοι δὲ μὴ

ὑποβάλλοντες

πόδω-

ποδωκέστατοι μὲν δῶν εἰσὶν οἱ ὄρφοι, οἱ πεδινοὶ δ' ἧττον, βραδύτατοι δ' οἱ ἕλφοι. οἱ δ' ὅτι πόρρω τὰς τόπους πλανῶνται, χαλεποὶ πρὸς τὰς δρόμους. τὰ γὰρ συμπτώματα ἴσασι. θέουσι γὰρ μάλιστα μὲν τὰ αἰώρητα, ἢ τὰ ὁμαλῆ· τὰ δὲ ἀνώμαλα, ἀνομοίως· τὰ δὲ κατάντη ἥκιστα. διώκομενοι δὲ εἰσὶ καταδηλοι μάλιστα μὲν ἀφ' ὑγρᾶς κεκινημένης, ἐὰν ἔχωσιν ἔνιοι ἐρύθημα, καὶ ἀφ' ἁλῶν, ἀφ' ἃ ἀναθύονται· καταδηλοι δὲ καὶ ἐν ταῖς τετριμμέναις, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐὰν ὦσιν ἰσόπεδοι. ὃ γὰρ φανὸν ὂν ἐν αὐτοῖς ἐνόν αἰτιᾶται. ἄδηλοι δ', ὅταν τοὺς λίθους, τὰ ὄρη, τὰ φέλλια, τὰ δασέα ἀποχωρῶσι, ἀφ' ἃ ὁμόχροιαν. προσλαμβάνοντες δὲ τοὺς κύνας ἐφίστανται, καὶ ἀνακαθίζοντες ἐπαίρουσιν αὐτούς, καὶ ἐπακούουσιν εἴ πῃ πλησίον κλαγὴ ἢ φόρος τῶν κυνῶν, καὶ ὅθεν ἂν ἀκούσωσιν, ἀποβλέπουσι· ὅτε δὲ καὶ οὐκ ἀκούσαντες, ἀλλὰ δόξαντες ἢ προσδέντες ὑπ' αὐτῶν, πρόσθεν τὰ αὐτὰ, ἀφ' ὧν αὐτῶν, ἐπαλλάττοντες ἅλματα, ἐμποιοῦντες ἴχνεσιν ἴχνη, ἀποχωροῦσι. καὶ εἰσὶ μακραδρομώτατοι μὲν οἱ ἐν τῶν φιλῶν διεισκόμενοι, ἀφ' ὃ καταφανές· βραχυδρομώτατοι δέ, οἱ ἐν τῶν δασέων, ἐμποδὼν γὰρ τὸ σκοτεινόν. δύο δὲ καὶ τὰ γένη ἐστὶν αὐτῶν. οἱ μὲν γὰρ μεγάλοι, ὑπόφαιοι, καὶ τὸ λευκὸν τὸ ἐν τῷ μετώπῳ μέγα ἔχουσιν· οἱ δ' ἐλάττους, ὑπόξανθοι, μικρὸν τὸ λευκὸν ἔχοντες. τὴν δὲ ὄψιν οἱ μὲν κύκλῳ πεποίκιλνται, οἱ δὲ παράσπορον. καὶ τὰ ὦτα οἱ μὲν ὑποχάροπροι, οἱ δὲ ὑπόλευκοι· καὶ τὰ μέλανα τὰ περὶ τὰ ὦτα ἄκρα οἱ μὲν ὅτι πολὺ, οἱ δ' ὅτι μικρόν. ἔχουσι δ' αὐτῶν αἱ πολλαὶ τῶν νήσων τὰς ἐλάττους, αἳ δ' ἔρημοι καὶ οἰκούμεναι. τὸ δὲ πλῆθος πλείους ἐν αὐταῖς, ἢ ἐν τῇ ἠπείρῳ. οὐ γάρ εἰσιν οὔτ' ἀλωπέκες ἐν ταῖς πολλαῖς αὐτῶν, αἵτινες καὶ ἀοῦσι καὶ τὰ τέκνα ὀπτοῦσαι ἀναιροῦνται, ὅτε αἐτοί. τὰ μεγάλα γὰρ ὄρη ἔχουσι μᾶλλον, ἢ τὰ μικρά. ἐλάττω δ' ὅτι τὸ πολὺ τὰ ἐν ταῖς νήσοις. κωμηγέται δὲ εἰς μὲν τὰς ἐρήμους ὀλιγάκις ἀφικνοῦνται, ἐν δὲ ταῖς οἰκουμέναις ὀλίγοι ὄντες, καὶ οὐ φιλόθηροι οἱ πολλοί. εἰς δὲ τὰς ἱερὰς τῶν νήσων οὐδὲ διαβιβάζειν οἰόντε κύνας. ὅτου δ' ὧν τῶν τε κατ' ἀρχόντων ὀλίγους ἐκθηρῶνται, καὶ τῶν ὑπηγνυμένων, ἀνάγκη ἀφθόνους εἶναι. βλέπουσι δὲ οὐκ ὀξὺ διὰ πολλά.

A Velocissimi sunt montani, campestres minus, palustres autem longe tardissimi. At qui locis omnibus oberrant, molesti sunt in cursu. Norunt enim itinera compendiaria, & maxime currunt per acclivia, vel plana: si quæ sunt loca inæqualia, & hæc inæqualiter percurrunt; per declivia minime feruntur. In persequendo maxime conspiciuntur, quum per agrum subactum currunt, si quidem rubor quidam eis adsit: itemq; per stipulas, propter splendoris reflexionem. Sunt etiam in tramitibus ac viis conspicui, siquidem hæ planæ B fuerint. Nam quod in eis nitidum est, resplendet. Conspici nequeunt, quum ad saxa, montes, loca suberosa, siluisque densa secedunt, idq; ob coloris similitudinem. Si canes anteuertant, subsistunt; seque humi collocatos erigunt, & num alicubi latratus strepitusue canum in propinquo sit, auribus captant: & vndecumq; hunc percipiunt, inde se auertunt. Interdum tametsi nihil audierint, opinione tamen, ac persuasione sua, propter eadem, & per eadem loca variatis saltibus, & in vestigia vestigiis C aliis impressis, ita deinde discedunt. Cursu longissima spatia conficiunt, qui nudis in locis reperiuntur, quod ea satis lucis habeant; breuissima, qui in siluosis: quod tenebræ sint eis impedimento. Duo sunt autem eorum genera. Nam alij magni sunt, notis nigris varie distincti, qui & albedinem in fronte insignem habent: alij minores, subflaui, exigua cum albedine. Cauda illis vndiq; varia est, his albedine insignis lõgiore spatio. Oculi illis subfului, his subcæsij. Quam circa summas aures nigredi- D nem habent, ea magna est in illis, in his exigua. Minores maxime in insulis, tum desertis, tum habitatis & excultis reperiuntur: atque adeo plures sunt in iis, quam in terra continente. Quippe nec in plerisque vulpes sunt, quæ tum lepores, tum fœtus eorum interficiunt; nec aquilæ, quæ magis in montibus vastis degunt, quam exiguis. Et sunt in insulis plerumq; montes minores. Venatores etiam raro in desertas insulas veniunt, & in iis, quæ incoluntur, pauci sunt homines, neque venationis admodum studiosi. Quæ vero sacræ sunt insu- E læ, in eas haud fas est canes transuehi. Quo fit, vt quum pauci de iis, qui iam illic existunt, venando capiantur, & plures semper gignantur; necessario magna sit eorum copia. Multæ sunt autem causæ, quamobrem lepores acutum nõ cernant.

Nam & oculos habent exſtantes,& palpebras curtas, quæque ſatis oculos obtegere nequeunt: quibus ſane rebus videndi vis hebes redditur, quippe quæ diſſipetur. Præterea quum etiam ſomno plerumque fruitur hoc animal, parum inde tamen ad viſum adiumenti habet. Ipſa pedum velocitas ad obtuſionem facultatis cernentis non parum confert. Nam celeriter ab obiecto quouis oculos prius auertit, quam quid ſit, animaduertat. Etiam canum perſequentium comites, ipſæ formidines, inter alia prouidẽtiam omnem eis adimunt. Quæ cauſſæ ſunt, vt imprudens irruens in multa,etiam in retia incidat. Quod ſi recta via fugeret, non frequenter hæc illi acciderent.Nunc quia complectitur atq; amat ea loca, quibus in locis & ortus & educatus eſt,capitur: quum ceteroquin ob celeritatem, in canum poteſtatem, inſiſtentium ipſius veſtigiis,raro perueniat.Quod ſi qui capiantur,id caſu potius quodam fit, quam natura corporis leporini. Quippe nullum animal eſt, quod lepori magnitudine par,eum curſu æquet. Eiuſmodi ſcilicet ex partibus corpus eius compoſitum eſt. Caput leue habet, idemque paruum, deorſum ſpectans,anteriori parte ſtrictius: collum exile, rotundum, non rigidum,iuſta longitudine: ſcapulas rectas, a ſummo non connexas: crura ſub ipſis leuia, partibus recte iunctis : pectus haudquaquam anguſtum: latera leuia,proportionis aptæ: lumbos teretes, cauos, carnoſos : ilia mollia,ſatiſque laxa: coxas rotundas, vndique plenas, parte ſuperiori a ſeinuicem debito ex interuallo diſtantes: femora oblonga, ſatis ſpiſſa, extrinſecus tenſa, interius non turgida : partes his ſubiectas, paruas, firmas : pedes anteriores ſummopere molles, anguſtos, rectos; poſteriores firmos, latos; omnes nihil, quod aſperum ſit, curantes : crura poſteriora prioribus longe maiora,nonnihil extrorſum incuruata: pilos breues,ac leues. Quapropter fieri non poteſt, quin quod ex huiuſmodi partibus compoſitum eſt, firmum ſit, molle, vehementer leue: cuius quidem leuitatis agilis indicium eſt, quod quum etiam remiſſius aliquo pergit , ſaltare ſolet; (gradientem nec vidit quiſquam,nec videbit)adeo quidem, vt vltra extraque priores pedes collocet poſteriores,itaque currat. Manifeſto paret hoc in neceſſitate.Caudam habet ad curſum minus commodam. Non enim propter breuitatem ad dirigendum corpus idonea eſt, ſed hoc vtraque facit aure.

Omnia membra leporis ad celeritatẽ eſſe comparata.

Κωλῆν. lepus Athenæ. 9. p. 383, 35.

A πά τε γὰρ ὄμματα ἔχει ἔξω, καὶ τὰ βλέφαρα ἐλλείποντα, καὶ οὐκ ἔχοντα περιβολὴν τῇς αὐγῆς. ἡ ὄψις οὖν διὰ ταῦτα ἀμβλυοῖ, ἐσκεδασμένη. ἅμα δ' τούτοις, καὶ ἐν ὕπνῳ ὂν τὰ πολλὰ τοῦ ζῴου οὐκ ὠφελεῖται πρὸς τὸ ὁρᾶν. καὶ ἡ ποδωκία πρὸς τὸ ἀμβλυωπεῖν αὐτῷ πολὺ συμβάλλεται. ταχὺ γὰρ ἑκάστου παραφέρει τὴν ὄψιν, πρὶν νοῆσαι ὅ, τί ἐστι. καὶ οἱ φόβοι τῶν κυνῶν, ὅταν διώκωνται, ἐπόμενοι μετὰ τούτων, συνεξαιροῦνται τὸ προγινώσκειν. ὥστε διὰ
B ταῦτα παραπίπτων λανθάνει πρὸς πολλὰ, καὶ εἰς τὰς ἄρκυς ἐμπίπτων. εἰ δὲ † ἔφυγεν ὁρῶν, ἔφευγεν
ὀλιγάκις ἂν ἔπαθε τοιοῦτον. νῦν δὲ περιβάλλων καὶ ἀγαπῶν τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἐγένετο καὶ ἐτράφη, ἁλίσκεται· καὶ πόδας ὠκὺς ὢν πολλάκις ὑπὸ τῶν κυνῶν, † διὰ τάχος, κρατεῖται· ὅσοι δὲ ἁλίσκονται, διὰ φύσιν τοῦ σώ διὰ τὸ τάχος
ματος, τύχῃ ὑπὸ χρώμενοι. οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ἰσομεγέθης τούτῳ ὅμοιόν ἐστι † πρὸς δρόμον. συγκεῖται γὰρ οὐ τοιούτων τὸ σῶμα. ἔχει πρὸς δρόμον.
C γὰρ κεφαλὴν κοίλην, μικρὰν, † κατωφερῆ, καταφερῆ
τενῆ οὐ τοῦ πρόσθεν· βάχιστον λεπτὸν, ῥῆ,
προφερῆ, οὐ σκληρὸν, μῆκος ἱκανόν· ὠμοπλάτας ὀρθὰς, ἀσυνδέτους ἄνωθεν· σκέλη τὰ ἐπ' αὐτῷ ἐλαφρὰ, σύγκωλα· ῥῆθος οὐ βαρύτιον, πλευρὰς ἐλαφρὰς, συμμέτρους· ὀσφὺν προφερῆ, χαλῶν, καρκώδη· λαγόνας ὑγρὰς, λαγόνας ἱκμάδος· ἰσχία τροχύλα, πλήρη κύκλῳ, ἄνωθεν ὡς χρὴ διεστῶτα· μηροὺς μακροὺς, βύπαχεῖς, ἔξωθεν † μὴ ὀπτα- μὴ ὀπτα-
D πεταγμένους, ἔνδοθεν δὲ οὐκ ὀγκώδεις· ὑποκώλια μικρὰ, σιφρά· πόδας τοὺς πρόσθεν μένους, ἐξ ἔξωθεν μὴς ὀπτα-
ἄκρως ὑγροὺς, γενεῖς, ὀρθοὺς· τοὺς δ' ὀπίσθεν γε- μένους,
ρεῖς, πλατεῖς· πτέρνας δ', οὐδενὸς βαχέος φροντίζοντας· σκέλη τὰ ὀπίσθεν μείζω πολὺ τῶν ἔμπροσθεν, καὶ ἐγκεκλιμένα μικρὸν ἔξω· τείχωμα βραχύ, κῦφον. ἔστιν οὖν ἀδύνατον μὴ οὐκ εἶναι, οὐκ ἰδίων σωμάτων ἰσχυρὸν, ὑγιᾶ, ὑγιᾶ, εὐφυᾶ ἐλαφρόν. τεκμήριον δ', ὡς ἐλαφρόν ἐστιν, ὅταν ἅλεμα ὀρθὸν ἀναπηδήσῃ, πηδᾷ (βαδίζοντα δ' οὐδεὶς εἶδεν, οὐδ' ὄψεται) πλείους εἰς τὸ ἐπέκεινα τῶν ἔμπροσθεν ποδῶν τοὺς ὀπίσθεν, καὶ ἔξω, καὶ θεῖ οὕτως. δῆλον δὲ † τοῦτο τὸ ὂν πεπὸν
E χρεία.
χειροῖ. οὐρὰν δ' οὐκ ἐπιτηδείαν ἔχει πρὸς δρόμον. ἐπιδύνει γὰρ οὐχ ἱκανὴ τὸ σῶμα, διὰ τὴν βραχύτητα, ἀλλὰ ᾧ περ ἑκατέρῳ τοῦτο ποιεῖ.

καὶ ὁ-

καταδῦναι ἀρᾶται ὑποδῦναι
* ἐνφρειδόμενος, δέον δὲ τὸ ὑποτρέφεται

καὶ ὅταν ἁλίσκηται ὑπὸ τῶν κυνῶν, † καταβάλλων γὰρ καὶ ὑποβάλλων ὁ ἕτερον οἷς πλάγιον, ὁπότερα αὐ λυπῆται * ἀνφειδόμενος. βραχὺ δὴ εἰς τοῦτον ὑποτρέφεται χρόνῳ, ὑπὸ μικρῷ πολὺ καταλιπὼν ὃ ὑπέφερόμενον. οὕτω δὲ ὑπόληπτόν ἐστι τὸ θηρίον, ὥστε σοφεὶς ὅστις οὐκ ἂν ἰδὼν ἰχνευόμενον, διωκόμενον, μεταθεόμενον, ἁλισκόμενον, ὑπολάβοιτ' ἂν εἶναι ἑρπόν. εἰ δὲ τοῖς ἔργοις κινηγετοῦντα ἀπέχεσθαι ὧν ὥραι φέρουσι, καὶ τὰ νάματα καὶ τὰ ῥοῦθρα ἐᾶν. ὃ γὰρ ἅπτεσθαι τούτων αἰ φρὸν καὶ κακὸν, καὶ ἵνα μὴ τὸν νόμῳ σαίποι ὦσιν † οἱ ἰδόντες. καὶ ὅταν ἀναγκαῖα ἐμπίπτῃ, ἀνάλυειν χρὴ τὰ τοῖς κινηγέσιον πρῶτα. κυνῶν δὲ κόσμος δέραια, ἱμάντες, † κελμονίαι. ἔστω δὲ τὰ μὲν δέραια, μαλακὰ, πλατέα, ἵνα μὴ θραύῃ τοὺς τείχας τῶν κυνῶν· οἱ δὲ ἱμάντες ἔχοντες ἀγκύλας τῇ χειρὶ, ἄλλο δὲ μηδέν. οὐ γὰρ καλῶς τηροῦσι τοὺς κύνας, οἱ ἐξ αὐτῶν εἰργασμένοι τὰ δέραια. αἱ δὲ † κελμονίαι πλατεῖς τοὺς ἱμάντας, ἵνα μὴ τειβῶσι τοὺς λαγόνας αὐτῶν· ἐγκατιρραμμέναι δὲ ἐγκεντεῖδες, ἵνα τὰ χρὴν φυλάττωσι. ἐξάγειν δὲ αὐτοὺς οὐ χρὴ ὅπου τὰ κυνηγέσια, ὅταν μὴ τὰ προσφερόμενα δέχωνται ἡδέως, (τεκμήριον δὲ τοῦτο, ὅτι οὐκ ἔρρωνται) μηδὲ ὅταν ἄνεμος πνέῃ μέγας. διαρπάζει γὰρ τὰ ἴχνη, ᾗ οὐ δύνανται ὀσφραίνεσθαι, οὐδὲ αἱ ὄρχεις ἑξάναι, οὐδὲ τὰ δίκτυα. ὅταν δὲ τούτων μηδέτερον κωλύῃ, ἄγειν δεῖ τρίτης τὴν ἡμέρας. τοὺς δὲ ἀλωπέκας μὴ ἐᾶν ἕλκειν τοὺς κύνας διώκειν. διαφθορὰ γὰρ μεγίστη, καὶ ἐν τῷ δέοντι οὔποτε πάρεσιν. εἰς δὲ τὰ κυνηγέσια μεταβάλλοντα ἄγειν, ἵνα ὦσιν ἔμπειροι τῶν κυνηγεσίων, † αὐλοὶ δὲ τοῖς χώροις. ὀξέιαν δὲ ποεῖν, ἵνα τὴν ἰχνεύσεως μὴ ἀποτερῶνται· ὡς οἱ ὀφιζόμενοι ἀφαιροῦνται τοὺς μὲν κύνας τὸ εὑρεῖν † λέγω, αὐτοὺς δὲ τὴν ὠφελείας. οὐ γὰρ ὅπου μάλιστα τῶν ἴχνους ἡ φύσις, λεπτὴ οὖσα, πᾶσαν ὥραν. τὸν δὲ σολέα ὁ ἀγκύλος ὀξίτω ἔχων ὅπου δεῖ, μὴ ἔχουσαν βάρος. τοὺς δὲ ἄγκυς ἑξάτω † ἀμφιδρόμους, βαχείας, σιμὰς, λαγαρὰς, σκοτεινὰς, ῥοὺς, χειμάδρας, χειμάρρους ἀενάους. εἰς ταῦτα γὰρ μάλιστα φεύγει. ὅσα δὲ * ἄλλα εἰς ἄπεργον εἰσίν. τούτων δὲ παρόδους, ὁδοὺς, καταφανεῖς, λεπτὰς, εἰς ὄρθρου καὶ μὴ

† ἀμφὶ δυμῶν ὁδοὺς τραχ. * ἄλλα εἰσὶν, ἄπειρον εἰπεῖν. ποιήτεον δὲ παρόδους,

ὡὸς ὃ

εἰδρῶντες.

κελαμωνίαι.

κελαμωνίαι

A Quumq; in eo est, vt capiatur à canibus, alteram aurem demittit, & detorquet obliquam; & vtra tamdē parte læditur, in hanc innitens, hoc modo celeriter sese flectit, exiguo temporis spatio longe canibus irruentibus post se relictis. Adeo lepidum vero animal est, vt nemo sit; qui, si eum videat, dum vestigatur, dum inuenitur, dum cursu petitur, dū capitur, cuiusuis rei cæræ nō obliuiscatur. At inter venandum in locis cultis, a fructibus venator quorūuis anni temporum abstineat, latices & flumina relinquat intacta. Nam vt ea tangere fœdū ac improbū est; ita legem venatoriam violant, qui hoc faciunt. Quod si nulla se fera obtulerit, ad venationē pertinentia refigēda sunt omnia. Canum ornatus sunt collaria, lora, cinctus. Collaria quidem mollia sint, & lata, ne pilos canum adterant. Lora pro manibus ansas habeant, præterea nihil. Nec recte canes retinent ac seruant, qui collaria de loris conficiunt. Cinctus habeant lora latiora, ne canum ilia terant. Muniti sint etiam insutis aculeis, vt genus suum conseruent. Venatum canes non educuntor, si cibos, qui offeruntur, non lubenter accipiant, quod in eis minus commodæ valetudinis indicium est; nec si flatus venti magnus sit. Is enim dissipat vestigia, nec canes tunc odorari, nec sagenæ retiaue stare possunt. Quod si horum neutrū impediat, ad tertiū quemq; diem educuntor. Nec vulpes persequi adsuescant canes. id enim eos maxime corrumpit, vt quum oportet, numquam præsto sint. In educendo mutanda loca venationum, vt & canes venandi, & venator ipse regionis peritus eduadat. Exeundum est autem diluculo, ne vestigatio frustra fiat. Quippe qui venatū serius educunt, canes inuentione leporis, seipsos fructus perceptione fraudant. Etenim vestigij natura, quum subtilis sit, quouis anni tempore diu non durat. Veste custos retiarius minime ponderosa indutus, venatum exeat. Retia collocet ad vias nemorum asperas, declines, laxas, caliginosas; ad riuos, conualles, aquas perennes. Ad hæc enim loca præcipue lepus se fuga confert. Infinitum aliquid, alia dicere, quæcumque huc pertinent. Aditus, transitus, manifesti, subtiles, versus diluculum, non ante lucem faciundi: ne si retia prope feras inquirendas tendantur, audiens strepitum fera terreatur.

Sin magnum interſit ſpatium, minus ante lucem aliquis ire prohibetur, vt loca retibus tendendis expurget. Ne quid autem eis obſtet, furculæ infigendæ ſunt ſupinæ; vt plagæ magis tentæ ſint, quum adducuntur. Summis furculis totidem laqueos indat, pariq; modo fulciat, adtollens in medio concauitatem plagæ. Ad marginem plagæ lapidem oblongum magnumq; adnectat, ne rete, quum leporem tenuerit, in contrariam partem tendat. Longa vero & alta indagine cingat, ne forte lepus tranſiliat. In ipſis inueſtigationibus nulla interponēda mora. Quippe venatoris eſt, & induſtrij quidem, celeriter omnino ferā capere. Retia maiora in planitie tendat, caſſes autem in vias coniiciat, & opportunis extra ipſos tramites locis, caſſium margines ad humum religans, limbos ſummos cōtrahens, inter oras rete ſuſtollentes furculas figens, funiculos ſummis furculis tenſiles imponat, & interualla retium, quibus euadere fera poſſet, obſtruat. Deniq; circumiens vndiq; obſeruet. Si vel indago, vel rete inclinauerit, erigat. Leporem vero, dum ad ſagenas agitur, antrorſum recta currere ſinat, ipſe cum clamore poſt eum currat: atq; vbi iam in caſſes inciderit, canum iram, non eos adtingendo, ſed verbis mitigando compeſcat: & venatori clamore ſignificet, vel captum eſſe, vel hac illacue tranſcurriſſe, vel nō ab ſe viſum, vel iam conſpici. Venator autem neglecto leuiq; veſtitu amictus, itidemque calceatus, venatum exeat, manu clauam geſtans; eumque retium cuſtos ſequatur. Ad venādum vero taciti accedant, ne lepus, ſi forte alicubi ſit in proximo, vocem audiens loco ſe moueat. Canibus ad ſiluam, ſeorſum ſingulis, ita religatis, vt facile ſolui poſſint; caſſes & retia maiora, ceu dictum, erigunto. Inde retium cuſtos excubias agat, venator ipſe canibus ſecum ſumtis ad prædam in caſſes adducendam abeat. Votis hinc Apollini & Dianæ, quæ ruri colitur, de impertiendis primitiis prædæ nuncupatis, canem vnam ſoluat, quę veſtigandi peritiſſima ſit, idq; ſi tempus ſit hibernū, ipſo cum ſolis ortu; ſi æſtas, ante diē; aliis anni temporibus, quodam inter hæc tēpore medio. Poſtquam canis iſta rectū feræ veſtigium ex aliis variatis & implicitis eruerit, alterā quoque ſoluat. Dum vero veſtigij finis ab his quæritur, interiecto tēpore nō magno, ſingulatim & alias dimittat, ipſeq; ſequa-

A ἐὰν ὁ ἢ ἀπ' ἀλλήλων πολύ, ἧττον † κωλύῃ τοῦτο ποιεῖν. κωλύῃ ἰέναι
καθαρὰς ποιεῖσθαι τὰς ἀγκωνίσκους. ἵνα δή τι
αὐτῶν μηδὲν ἀντέχῃ, πηγνύναι δὲ τὰς χαλί-
δας ὑπτίας, ὅπως αἱ ἐπαγόμεναι ἔχωσι σύν-
τονον. ὑπὸ δὲ ἄκρας ἴσους τοὺς βρόχους ὑπιβαλ-
λέτω, καὶ ὁμοίως ἀντερηδέτω, ἐπαίρων εἰς μέσον
τὸ κεκρύφαλον. εἰς ὃ τὸ τοῦδρομον ἀναπλέτω
λίθον μακρὸν καὶ μέγαν, ἵνα ἡ ἄγκυς, ὅταν ἔχῃ
τὸ λαγὼ, μὴ ἀντιτείνῃ. στοιχιζέτω δὲ μακρὰ, ὑ-
φηλὰ, ὅπως αἱ μὴ ὑποπηδᾷ. ἐν ὀλίγῳ τε ἰχνίαις
B † μὴ ὑποβεμβάλλεαν. ἔστι γὰρ θηρατικὸν μὲν, μὴ ὑποβάλλειν.
φιλόπονον δὲ, ὃ ἐκ πάντος τρόπου ἐλαφρὺ παρέχει.
τὰ δὲ δίκτυα τιθέτω † ἐν ἀπέδοις, ἐμβαλλέ- ἐν ὁδοῖς.
τω δὲ τὰ κάθαρμα εἰς τὰς ὁδοὺς, καὶ ἐκ τῶν ὁδῶν
τεμνῶν εἰς τὰ συμφέροντα, καθαίρων τὰς
τοῦδρόμους ὑπὸ τὸ χιών, τὰ ἀκρωλένια σκιρτά-
γων, πηγνύων τὰς χαλίδας μεταξὺ τῶν ἁρ-
δονίων, ὑπὸ ἄκρας ὑπιβάλλων τοὺς ὑπιδρό-
μους, καὶ τοὐδάφρομα συμφέροντα. φυλαττέ-
τω δὲ κύκλῳ τὸν ἀγκωνίσκον. ἐὰν δὲ κλίνῃ τοῖχος, ἢ
C ἄγκυς, ἀνιστάτω. διωκόμενον δὲ τὸ λαγὼ εἰς
τὰς ἄγκυς, εἰς ὃ τοῦθεν τοῦδε ἔσται, καὶ
ὑπιόντων μὲν ἐκβοάτω· ἐμπεπλωκότος δὲ, τῷ
ὀργῷ τῶν κυνῶν παυέτω, μὴ ἀπόμενος, δηλα-
δὴ τοὐδαμοῦ μενοῦμενος· καὶ δηλούτω τῷ κυνη-
γέτῃ, ὅτι ἑάλωκεν ἀναβοήσας, ἢ ὅτι τοὐδαδε-
δράμηκε τοὐδὲ τάδε, ἢ τάδε, ἢ ὅτι οὐκ ἐώρακε-
κεν, † ἢ ὑκαλῷδε. τὸ δὲ κυνηγέτιον ἔχοντα ὀξιέ- ἢ ὅπη κα-
ναν ἠμελημμένῳ ἐλαφρὸν ἐσθῆτα ὑπὸ τὸ κυ- πῖδε.
νηγέσιον, καὶ ὑποδέσιν, ἔν τε τῇ χειρὶ ῥόπαλον·
D τὸ δὲ ἄγκυρον, ἕπεσθαι· τοὺς δὲ τὸ κυνη-
γέσιον σιγῇ τοῦσιέναι, ἵνα μὴ ὁ λαγὼς, ἐάν
που ᾖ πλησίον, ὑποκινῇ ἀκούων τῆς φωνῆς. δή-
σαντα δὲ ἐκ τῆς ὕλης τὰς κύνας ἐκείσην χρεὼν,
ὅπως αἱ ὕλυποι ὦσι, σκιρτάναι τὰς ἄγκυς καὶ
τὰ δίκτυα, ὡς εἴρηται. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ μὲν ἄγ-
κυρον εἰ) ἐν φυλακῇ, αὐτὸν δὲ τὰς κύνας
λαβόντα ἰέναι τοὺς τὸν ὑπαγωγὸν τῶν κυνη-
γεσίων. καὶ εὐξάμενον τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἀρ-
τέμιδι τῇ ἀγροτέρᾳ μεταδύναι τῆς θήρας, λύ-
E σαι μίαν κύνα, ἥτις αἱ ἢ σοφωτάτη ἰχνεύειν· ἐὰν
μὲν ᾖ χλιαρὸν, ἅμ' ἡλίῳ ἀνέχοντι· ἐὰν δὲ ᾖ ψυχρὸς,
τοῦ ἡμέρας· τὰς δὲ δυὰς ὥρας, μεταξὺ τού-
των. ἐπιφθὰν δὲ ἡ κύων λάβῃ τὸ ἴχνος ὀρθὸν ἐκ
τῶν † ἀπηλλαγμένων, τοὐδαλύσαι καὶ ἑτέ- ἐπηλλαγμένων
ραν· τοὐναντίον δὲ τὸ ἴχνος, ἀμαλιπόντα μὴ πολὺ καὶ τὰς ἄλλας ἀφιέναι τὴν μίαν, καὶ ἕπε-

σθαι μὴ

θαι μὴ εἴκειμεν, ὀνομαστὶ ἑκάστην προσα- A tur, non vrges tamẽ, ac vnamquamq; no-
γορεύοντα· μὴ πολλὰ, ἵνα μὴ παροξύνω- minatim adpellet; nec id quidẽ sæpius, ne
ται πρὸς τὸν κυνηγέτ. αἱ δὲ ὑπὸ χαρᾶς καὶ μέ- ante tempus iritentur. Hæ vero præ gaudio
νους προϊᾶσιν, † ἐξειλοῦσαι τὰ ἴχνη, ὡς πέ- & animi ardore procedunt, vestigia cuiusmodi sunt, dupla, tripla, euoluentes, hac illac, proruẽtes ad eadẽ, per eadem, variata, in orbẽ acta, recta, curua, densa, rara, nota, ignota; prætercurrentes se inuicẽ, caudas celerius quatiẽtes, aures inclinãtes, oculis coruscantes. Vbi vero prope leporẽ erunt, hoc ipsum venatori significabũt, vna cum caudis corpora tota concutientes, bellico more irruentes, certatim procurrẽtes, studiose concurrentes, cito se coniungentes, vicissim a se discedẽtes, ac rursus irruẽtes. Tamdem ad leporis cubile perueniẽt, & in ipsum incurrent. Ille repente subsiliens, canum in se latratũ & clamorem fugiendo cõuertet. Ipsi vero inter persequendũ clamẽt, Io canes, Io segnes, certo canes, Recte o canes. Venator obuoluto manui, quocumq; circumdatur, clauaq; sumta, simul incitato cursu more canũ feratur, & leporis quidem a tergo, nõ vt ei occurrat. Nam venatoris hoc imperiti. Lepus autẽ se subducens, & celeriter ex oculis se proripiens, rursus ea plerũq; loca circuit, quibus in locis inueniebatur. Exclamet autẽ venator, In eum puer, In eum puer, Puer inquam, Puer heus. Ille vero significet, captus sit, necne. Quod si primo cursu captus fuerit, reuocatis canibus aliũ quærat: sin minus, quam celerrime potest canũ more currat, nec desistat, sed studiose omnia peruadat. Quod si rursum persequentes leporem canes occurrerint, exclamet: Recte, recte, o canes, sequimini canes. Si canes eum lõge anteuerterint, ac iam citato canum more cursu ad eas peruenire nequeat, sed ab ipso cursu aberrauerit, aut eas in propinquo vagantes, aut adlatrantes, aut vestigiis inhærentes videre non possit: in transcursu, ad quemcumq; propius venerit, exclamãs interroget: Heus tu, vidistine canes? Vbi iam cognouerit, tũ vero, si in vestigio fuerint, accedẽs hortetur, toties cuiusq; canis nomẽ vicissim efferẽs, quoties poterit; & vocis intentionẽ formet in sonum acutũ, grauem, paruũ, magnum. Præter alias vero incitationes, si cursu lepores in monte petãtur, sic etiam hortetur: Belle canes, belle o canes. Sin autem vestigiis non inhæreant,

ἐξιλάσασι, καὶ ἐξιλάσασι

* προερούμενοι † ὀρθὰ,

* δρασσόμενοι, vel potius τὰς ὁδὸς δρασσόμενοι,

αὖ πὶ

ἄπρακτον γάρ.

ἢ ἐκεῖνον

B C D E

ὅ πολύ. ἀναβοᾷν † δὲ κοινὸν μὲν· αὖτ᾽ ὦ παῖς, αὖτ᾽ ὦ παῖς, παῖ δή, παῖ δή· ὃ ἢν ἐάν τε ἁλῷ κύων ἢ, ἐάν τε μὴ, δηλοῦτω· κἂν ἐὰν μὲν ἁλῷ κύων ἢ ὀρθῶς τῷ πρώτῳ δρόμῳ, ἀνακαλεσάμενος τὰς κύνας ζητεῖν ἄλλον· ἐὰν δὲ μὴ, κυνοδρομεῖν ὡς τάχιστα, καὶ μὴ ἀφιέναι, ἀλλ᾽ ἐκπερᾶν φιλοπόνως. κἂν ἐὰν πάλιν ἀπολυτῶσι, διώκουσαν αὐτὸν, ἀναβοᾷν· δεῦρο, δεῦρο, ὦ κύνες, ἕπεσθε ὦ κύνες. ἐὰν δ᾽ πολὺ προσφληφῶσι, κἂν μὴ οἷός τ᾽ ᾖ κυνοδρομεῖν ὑπολύεσθαι αὐτὰς, δηλαδὴ διημαρτηκὼς ἦ τῶν δρόμων, ἢ καὶ πλησίον που φοιτώσας, ἢ ὑποβοώσας, ἢ ἐχομένας τῶν ἰχνῶν μὴ δεῖσθαι ἰδεῖν, σωφάνεσθαι προθυμούμενα ἅμα, ὅτῳ αὖ προσπελάζῃ ἀναβοῶντα· ἢ κατεῖδες ὦ τὰς κύνας; ἐπειδὰν δὲ πύθηται ἤδη, ἐὰν μὲν ὀρθῶς ἴχνη ὦσι, προσάντα ἐλκελύθῃ, τοιοῦτον μεταβάλλοντα ἑκάστης τὸ κυνὸς ὁποσαχῆ οἷόν τ᾽ ἀεῖ, τὰς τόνους τὸ φωνῆς ποιούμενον, ὀξὺ, βαρὺ, μικρὸν, μέγα. πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις κελεύσμασιν, ἐὰν ὦσιν ὀρθαὶ μεταδρομαὶ, ὑποκελεύειν τόδε, δεῦ κύνες, δεῦ ὦ κύνες. ἐὰν δ᾽ μὴ πρὸς αὐτοῖς ὦσι τοῖς ἴχνεσι,

sed excesserint, tunc eas reuocet in hunc modum: Retrorsum, retrorsum, o canes. Sed postquã vestigiis adstiterint, circumducat eas, orbes multos crebrosq; faciens: & vbicumq; obscura ipsis vestigia fuerint, signum sibi statuat, ipsam indaginem: hinc eas & exhortando & blandiendo colligat, donec manifesto vestigia cognouerint. Illæ vero, simul ac clara erunt vestigia, semet in ea coniicientes, adsilientes, consociantes, suspicantes, notantes, fines sibi notos statuentes, cito leporem cursu insequẽtur. Sed dum illæ sic per ipsum vestigium frequenter huc illucq; prosiliunt, venator se reprimẽs, cum canibus minime currat; ne contentione quadam vestigia prætereant. At quum iuxtà leporem erunt, idq; venatori clare ostendent: obserue t, ne metu canum loco se mouens, anterius proruat. Illæ vero cum caudis hinc inde se iactantes, in se ipsas ruentes, saltu se adtollentes sæpius, adlatrantes, capita supra modum erigẽtes, venatorem inspectantes, hæc vera iam esse vestigia per seipsas adgnoscentes, ita demũ leporem excitabunt, & cum latratu inuadent. Quod si lepus in casses inciderit, aut exterius, aut interius euaserit, ad vnumquodq; horum custos retium clamorẽ tollat: &, si captus fuerit, alius inquiratur; sin minus, iisdem vt ante cõcitationibus vtendo, persequendus erit. Sed vbi iam serum diei fuerit, canibus propemodũ insequendo defatigatis; tum vero leporem venator & ipsum cursu defessum inquirat, nihil eorum relinquẽs inexcussum, quæ terra producit, aut supra se continet; sed crebro se huc, illuc conuertat, ne prætereatur. Procumbit enim paullo momento lepus, nec surgit præ lassitudine ac metu. Secum autẽ ducat in eum canes, & incitans has, & verbis animos addens, siqua hominis est studiosa, pluribus: si contumax, paucis: si has intermedia, mediocriter: donec leporem vel e vestigio persequens interfecerit, vel in retia compulerit. Post hæc autẽ sagenis retibusq; sublatis, canes auocet, & a venatione discedat; alicubi subsistens, si meridies æstiuus sit, ne canum in itinere pedes vrantur. Hieme subleuatas laboribus, ad fœturam admittat: vt quietem nanctę, vere tempore subolẽ generosam producant. Nam hoc anni tẽpus ad canum incremẽta maxime conuenit. Sunt autẽ dies quatuordecim, quibus hac necessitate vrgentur.

A ἀλλ' ὑπολάβωσι, καὶ λέγε αὐτάς, † οὐ πάλιν, οὐ πάλιν ὦ κύνες. ἐπειδὰν δὲ πρόσω σι τοῖς ἴχνεσι, περιάγε αὐτάς, κύκλους πολλοὺς πυκνοὺς ποιούμενον ὅπως δὲ αἵδε αὐταῖς ἀμαυρὸν ὂν ἴχνος, σημεῖον θεᾶς σοῖχον ἑαυτῷ, καὶ ἀπὸ τούτου συνείρῃ, μέχρις αὖ σαφῶς γνῶσι εἰσιοῦσαι, ἐξελθοῦσαί τε καὶ θοροῦσαι. αἱ δὲ ἐπειδὰν λαμπρὰ ἤδη τὰ ἴχνη ὑπερπηδῶσαι, ὡς ἅμα πηδῶσαι, κοινωνοῦσαι, ὑπολαμβάνουσαι, † ἐπισημαίνουσαι, ὅρους πηδήματα ἑαυταῖς γνω- τύμπανα, τύμπανα ὦ κύνες. ἐπισημαι- νόμενα

B είμοις, ταχὺ μεταθλίσονται. ὅταν δ' ὕστερον δὲ τὰ ἴχνη πυκνὰς διάθωσι, κατέχειν μὴ κυνοδρομεῖν, ἵνα μὴ ὑπὸ † φιλοτιμίας ὑπερ- φιλονει- κίας βάλλωσι τὰ ἴχνη. ἐπειδὰν δὲ ὡς τὸν λαγὼ ὦσι, καὶ τοῦτο ὑπιδεδρακύωνται σαφῶς τῷ κυνηγέτῃ, παρεσκευάσθαι ὅπως αὖ μὴ ὑποκινηθῇ εἰς ὃ παρέσθεν πεφοβημένος ταῖς κύναις αἱ δ' διαρριπτούσαι ταῖς οὐραῖς, καὶ ἑαυταῖς ἐμπιπτούσαι, καὶ πολλὰ ὑπερπηδῶσαι, καὶ ἐπαναπλαγάσαι, ἐπαναιρήσαι ταῖς κεφαλαῖς. [ὑπερπη-

C δῶσαι,] εἰσβλέψασαι εἰς τὸν κυνηγέτην, ὑπιδωείζουσαι ἀληθῆ εἶ) ἤδη ταῦτα ὑφ' αὑτῶν, ἀναζητοῦσι τὸν λαγὼ, καὶ ὑπιᾶσι κεκλαγγυῖαι. ἐὰν δὲ εἰς ταῖς δρύσι ἐμπέσῃ, ἢ ἔξω, ἢ ἐντὸς παρενεχθῇ, καθ' ἓν ἕκαστον τούτων ὁ ἀρχηγὸς γεγανείτω. καὶ ἐὰν μὲν ἢ ἑαλωκὼς, ἔπειτον ὑπιζητεῖν· ἐὰν δὲ μὴ, μεταθεῖν χρὴ μᾶλλον τοῖς αὐγαῖς ἐξελθοῦσιν. ἐπειδὰν δὲ μεταθέουσαι αἱ κύνες ἤδη ὑποκοποῦσι, καὶ ἢ ὀψὲ ἤδη τῆς ἡμέρας, τότε δὲ τῷ κυνηγέτῃ τὸν λαγὼ ἀπερηκότα ζη-

D τεῖν μὴ προλείποντα μηδὲν ὧν ἡ γῆ αἴνησιν ἢ ἔχει ἐφ' ἑαυτῆς, ταῖς ἀναστρόφαις πεισάμενον πυκναῖς, ὅπως ἂν μὴ προλάθῃ (κατακλίνει) γὰρ ὀλίγῳ τὸ θηρίον, καὶ σκιὰν αἰσθάνεται ὑπὸ κόπου καὶ φόβου) ταῖς κύναις ἐπαγόμενον, ἐξελθοῦσα, προδαμυθάσαν τὸν φιλάνθρωπον, πολλὰ τὸν αὐχένα, ἐλίσσα τὸν μέσον, μετεωρίσασα ἕως ἂν ἐπικτείνῃ αὐτὸν κατὰ πόδας, ἢ εἰς ταῖς ἄρκυς ἐμβάλῃ μετὰ ταῦτα ἀνελοῦσα ταῖς ἄρκυς καὶ τὰ δίκτυα, † ἀναπέμψασα ταῖς κύναις, ἀναπέ- ψασα

E ἀπιέναι σὺν τῷ κυνηγέσιον· ὑπιμένειν δὲ, ἐὰν ᾖ θερινὴ μεσημβρία, ὅπως ἂν τῶν κυνῶν οἱ πόδες μὴ καίωνται ἐν τῇ πορείᾳ. σκυλακεύειν δὲ αὐταῖς ἐπιμελέστατα τῶν πόνων τὸν χρόνον, ἵνα ἔχουσαι τὴν ἰσχὺν ταῖς θ' ἅρπαγῆναι τὴν φύσιν γυναῖαι. ἡ γὰρ ὥρα ταῖς αὐξήσεως τῶν κυνῶν κρατίστη αὕτη. εἰσὶ δὲ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέραι αὗται, ἐν αἷς ἡ ἀνάγκη αὕτη ἔχει.

ἄγαν

ἄγλυ ὃ καταπαυομένας, ἵνα θᾶσσον ἐσκύμονες γίνωνται, τοὺς κύνας ἀγαθούς. ἐπεὶ δὲ μὴ ὄξ ἀγλυ ὅτι κυνηγέσιον ἐνδελεχῶς, μηδὲ διαλείπῃ, ἵνα † μὴ φιλοπονίαν διαφθείρωσι. κύοισιν ἐξήκοντα ἡμέρας. ἐπειδὴ δὲ γλήνῃ τὰ σκυλάκια, ὑπὸ τῇ τεκούσῃ ἐᾶν, καὶ μὴ ὑποβολιμαῖον ὑφ' ἑτέρων κύνα. αἱ γὰρ θεραπεῖαι αἱ ἀλλότριαι οὐκ εἰσὶν αὔξιμοι. τὸ δὲ μητέρων καὶ δ γάλα ἀγαθὸν, καὶ δ πνεῦμα, καὶ αἱ περιβολαὶ φίλαι. ἐπειδὴ δὲ ἤδη πλανᾶται τὰ σκυλάκια, διδόναι γάλα μέχρι ἐνιαυτοῦ, καὶ οἷς μέλλει τὸν ἅπαντα χρόνον βιώσεσθαι, ἄλλο δὲ μηδέν. αἱ γὰρ βαρεῖαι πλησμοναὶ τῶν σκυλακίων διαφθείρουσι σκέλη, σώμασι νόσους ἐμποιοῦσι, καὶ τὰ ἐντὸς ἄδικα ποιοῦσι. τὰ δὲ ὀνόματ' αὐταῖς πέφυκε βραχέα, ἵνα εὐανάκλητα ᾖ. εἰ δὲ χρὴ τοιάδε· ψυχή, θυμὸς, πόρπαξ, σύραξ, λάσχη, λόχος, φρυγὲ, φύλαξ, τάξις, ξίφων, φόνεξ, φλέγων, δύκη, τεύχων, ὑλᾶς, μήδας, πόρθων, ἀστέρχων, ὀργὴ, βρέμων, ὕβρεις, θάλλων, ῥώμη, ἄνθας, † ἥβα, γηθᾶς, χαρὰ, λύσων, αὐγὼ, πολὺς, βία, στίχων, σπουδὴ, βρύας, οἰνὰς, στερρὸς, κραυγὴ, κρίνων, τύρβας, σθένων, αἰθὴρ, ἀκτὶς, αἰχμὴ, νόης, γνώμη, στίβων, ὁρμή. ἄγλυ δὲ τὰς σκύλακας ὅτι ὃ κυνηγέσιον, τὰς μὲν θηλείας, ὀκταμήνους· τοὺς δὲ ἄρρενας, δεκαμήνους. τοὺς δὲ τὰ ἴχνη τὰ εὐναῖα μὴ λύειν, ἀλλ' ἔχοντα ὑφηνιόχους μακροῖς ἱμᾶσιν, ἀκολουθεῖν ταῖς κυσὶν ἰχνεύσας, ἐᾶν τὰ αὐτὰς διαδέχειν τὰ ἴχνη. καὶ ἐπειδὰν ὁ λαγὼς δύσῃ), ἐὰν μὲν κοῦφαι ὦσι τοὺς τὸν δρόμον τὰ † εἴδη, μὴ ἀνιέναι δίωξιν· ἐπειδὰν δὲ τοὺς λάβῃ ὁ λαγὼς τὸν δρόμον, ὥστε μὴ ἐφορᾶν ἔτι αὐτὸν, τοὺς σκύλακας ἰέναι. ἐὰν δὲ ὁμόδεν κοῦφαι τὰ εἴδη ὦσι καὶ δύψυχοι τοὺς τὸν δρόμον ὀπιλύῃ, ὁρῶσαι τὸν λαγὼ, ἀνιώμεναι ῥήγνυσι), ὅπως ἔχουσαι συνεχῶς τὰ σώματα. διαφυλάττειν δὲ δεῖ τοῦτον τὸν κυνηγέτην. ἐὰν δὲ αἰσχίους ὦσι τοὺς τὸν δρόμον, οὐδὲν κωλύει ἰέναι. εὐθὺς γὰρ δὴ ἀνέλπιστοι ὦσαι ἕλξιν, καὶ πείσονται τοῦτο. † τὰ δὲ δρομαῖα, ἕως ἂν ἔλθωσι τὸν ἴχνει μεταθεῖν ἐᾶν. ἁλισκομένου δὲ τὸν λαγὼ διδόναι αὐτοῖς ἀναῤῥηγνύναι. ἐπειδὰν δὲ μηκέτι θέλωσι τροσμένειν τοῦ ἄρκεσιν, ἀλλ' ἀποσκεδαννύωσι), ἀναλαμβάνειν ἕως ἂν ἔλαθῶσιν εὑρίσκειν τροσδέουσα τὸν λαγὼ· † μὴ ἀνακόσμῳ ἀεὶ τὸ τοῦτο ζητοῦσαι, ἀγεύστους γίγνων) ἐκείνοι, πονηρὸν μάθημα.

μὴ διὰ φιλοπονίαν διαφθαρῶσι.

ἴχνη,

τὰ δὲ δρομαῖα τὸν ἴχνη, ἕως ἂν εὕρωσι, μεταθεῖν † μὴ ἀκόσμως ἀεὶ τοῦτον ζητοῦσαι,

A Ad egregios vero canes, dum otio & quiete fruuntur, eas admittat; vt celerius cõcipiant. Vbi iam vterum gestant, adsidue venatum eas non educat, sed aliquo interposito spatio; ne studio laboris sibi perniciem adferant. Vterum gestant diebus sexaginta. Catulos, quum nati fuerint, sub ea relinquat, quæ partũ edidit; nec alteri cani subiiciat. Nam alienæ curationes ad incremẽta parum conferunt. Matrum vero & lac, & halitus bonus est, & complexus grati. Quum iam oberrant catuli, lac eis ad annũ vsq; præbeatur, cũ illis escis, quibus omnẽ B ætatem victitaturi sunt, ac præterea nihil. Graues enim repletiones catulorum crura distorquẽt, morbos corporibus ingenerãt, interiora minus proba reddunt. Breuia vero nomina eis indantur, vt euocari facile possint. Et esse huiusmodi debent: Psyche, Thymus, Porpax, Styrax, Lõche, Lochos, Phrura, Phylax, Taxis, Xiphon, Phonex, Phlegon, Alce, Teuchon, Hyleus, Medas, Porthon, Sperchon, Orge, Bremon, Hybris, Thallon, Rhome, Antheus, † Hebe, † Hebe, Getheus, Chara, Leusõn, Augo, Polys, Bia, C Stichon, Spude, Bryas, OEnas, Sterros, Crauge, Cænon, Tyrbas, Sthenon, Æther, Actis, Æchme, Noes, Gnome, Stibõ, Horme. Ad venationem vero catulos educat, feminas mensium octo; mares, decem. Ad vestigia cubilium eos nõ soluat, sed laxatos longis retinens loris, canes vestigãtes subsequatur, & catulos per vestigia currere sinat. Vbi iam lepus reperitur, siquidem catulorum species ad cursum egregie cõparata sit, nõ statim eos dimittat: sed vbi cursu lepus aliquod spatium anticipauerit, vt D iam nõ amplius eum intueatur, ibi tum catuli laxandi erunt. Nam si specie præditos egregia, & ad cursum animosos, cõminus soluat; intuentes hi leporẽ, præ contẽtione rumpũtur, quum necdũ habeant corpora solide cõpacta. Quapropter hoc venatori cauendũ. Sin species turpis ad cursum parum idoneas arguat, nihil impedit, quo minus abeant. Non enim malum hoc illis accidet, quum ab initio parum spei sit; futurum, vt leporem capiant. Vestigia vero, quæ cursu lepus impressit, catulos insequi E sinat, donec eum inuenerint. Vbi lepus ab eis capitur, discerpendum iisdem tradat. Quum ad retia manere nolũt, sed palantes hinc inde dispergũtur; reuocet eos, donec adcurrẽtes inuenire leporem adsuescant: ne semper eum absque ordine quærentes, tamdem canum a societate se remoueant, quod in eis documentum non probatur.

Itaq; dum iuuenes sunt, ad casses eis escas obiiciat, vbi quid inuenerint: vt si propter imperitiam in venatu aberrauerint, ad escas redeuntes non amittantur. Hoc vero non amplius faciundum, quum infestis erunt in feram animis, & hanc magis adpetent, quam escas. Plerumq; vero canibus ipse venator cibos obiiciet. Nam quum eis non indigent, pascentem nõ adgnoscunt: at quum auide cibũ adpetentes, accipiunt; diligunt eum, qui offert. Lepores inuestigandi sunt, quum nix ita ceciderit, vt terrã operiat. Quippe si nĩui loca quædam hieme nigricantia sint interiecta, difficilis erit inuestigatu lepus. Quum ningit flante borea, vestigia diu manifesta exstant. Non enim cito liquescunt. Sin & auster spiret, ac solis splendor accedat; pauxillum durant, cito diffluentia. Quum vero nix continuo cadit, vestigatione nulla vtendũ. Nix enim vestigia tegit. Nec item suscipienda, quum magni ventorũ flatus sunt. Quippe niuem congerens ventus, vestigia delet, vt cõspici nequeãt. Quapropter ad huiusmodi venationem cum canibus exeundum nõ est, quandoquidem nix & canũ nares adurit, & pedes, & leporis odorem gelu nimio cogit euanescere: sed sumtis retibus venator, alio sibi adiuncto, cultis a locis ad montes transeat, & quum vestigia deprehenderit, secundũ ea progrediatur. Si variata sint, ex iisdem in eadem rediẽs, multis ambagibus circumeat, & exitum eorum quærat. Non parum vero lepus oberrat, dubius vbi procumbat. Simul in ipso incessũ, quodam vti adsueuit artificio, quod hinc peti persequendo soleat. Vbi vestigium adparuerit, antrorsum progrediatur. Deducetur autẽ ad locum vel opacum, vel abruptũ; quod venti niuẽ trans eiusmodi loca ferant. Itaq; leporinis cubilibus illic idonea loca multa relinquuntur, quæ quidẽ lepus ipse quæritat. Quũ vero vestigia venatorẽ ad huiusmodi loca ducent, non accedat propius, ne lepus se loco moueat; sed per ambages circũeat. Nam spes est, illic esse leporem: statimq; parebit hoc, quũ inde vestigia nullũ in alium se locum vlterius porrigent. Vbi cõstiterit, leporem illic esse; relinquat eum ibidem, veluti mansurũ; & alium quærat ante, quam euanescant vestigia; temporis apud animum rationem habens, vt si alios quoque reperiat, reliquum diei leporibus indagine cingendis sufficiat. Quum satis temporis erit, retia singulis obtendat eodem modo, quo in locis nigricantibus; ita quidem, vt vbicumque fuerit, includatur,

A ποτὲ ὃ τ' ἀρκέσει διδόναι τὰ σιτία αὐτ', ἕως ἂν νέα ὦσιν, † ὅταν ἀναμαθωσιν· ἵν' ἐὰν πλανηθῶσιν ἐν ᾧ κυνηγεσίῳ δι' ἀπειρίαν, ποτὲ τὸ ἐπανιόντα σώζωνται. ἀφεθήσονται δ' οὗτοι, ὅταν ἤδη ἱκανὰ θηρία ἔχωσι πολεμίως, ὅτι μέλλουσι ποιήσουσι τοῦτο μᾶλλον, ἢ ἐκεῖνα φοιτίζειν. χρὴ δ' ἐπὶ τὰ πολλὰ διδόναι τὰ ὀπτὰ δέλτα τοῖσιν ὡς τὰ αὐτόν. * ὅταν μὲν γὰρ ἐνδεεῖς ὦσι, τοῦτο μάλιστα ἐπιτήδειον ἐκ ἴσασιν· ὅταν δ' ἐμπλησθῶσι λάβωσι, τὸ δίδον μὲν οὐδὲν σέρχεσιν. ἰχνεύειν δ' τοὺς λαγῶς, ὅταν νι-

B φῇ ὁ θεὸς, ὡς λευκαίνεσθαι τὸ χιῶν. εἰ δὲ ἐνέσται μελαίνεσθαι, δυσζήτητος ἔσται. ἔστι δ', ὅταν μὲν ὀπτὸς φῇ, καὶ ἢ βορρᾶς, τὰ ἴχνη ἔξω πολὺν χρόνον δῆλα. ἐὰν δὲ ταχὺ σωτήκεται. ἐὰν δ' νότιος πνεῖ, καὶ ἥλιος ὀπτὸς λάμπῃ, ὀλίγον χρόνον. ταχὺ γὰρ ἀφανίζεται. ὅταν δὲ ὀπτὸς φῇ συνεχῶς, ἀδὲν δεῖ ὀπτὸν καλύπτειν γάρ. σοὶ δὲ αὖ πνεῦμα ἢ μέγα. συμφορεῖ γὰρ τὸν χιόνα, ἀφανίζει. κύνας μὲν οὖν σοὶ δεῖ ἔχοντας ἀγιέναι ὀπὶ τὸν θήραν τοιοῦτον. ἡ γὰρ χιὼν καὶ τὴν κυνῶν τὰς ῥῖ-

C νας, τὰς πόδας, τὸ ὀσμὴν τε λαγῶ ἀφανίζει, ὥστε ὀλίγον ὑποφαγές. λαβόντα δὲ τὰ δίκτυα, μετ' ἄλλου ἐλθόντα ποτὲ τὰ ὄρη παρεῖναι ἀπὸ τοῦ ἔργων, καὶ ἐπειδὰν λάβῃ τὰ ἴχνη, πορεύεσθαι κατ' ταῦτα. ἐὰν δ' ἐπιλαμμένα ᾖ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ἥκοντα, κύ- τὸ αὐτὸ
κλῳ ποιούμενον, ἐκπορεύεσθαι τὰ τοιαῦτα, ζη- τοῦντα τὸ ποῖα ἔξοδοι. πολλὰ δ' πλανᾶται ὁ λα- ὅπου
γώς, ἀπορούμενος ὅπου καταπλήσῃ. ἅμα δὲ καὶ εἰθίσαι τεχνάζειν τῇ βαδίσει, ὥστε τὸ διώκεσθαι

D ἀεὶ ἀπὸ τοιούτων. ἐπεὶ δ' αὖ φαίνῃ τὸ ἴχνος, ποιεῖσθαι εἰς τὸ ποόθεν. ἄλλῃ δὲ ἢ ποὸς σύσκιον τόπον, ἢ ποὸς ἀπόκρημνον. τὰ γὰρ πνεύματα ὑποφορεῖ τὸ χιόνα ὑπὸ τοῦ τοιούτων. πολλαὶ λείπεται οὖν αὐλίσιμα πολλά. ζητεῖ δὲ τοῦτο. ἐπειδὰν δὲ τὰ ἴχνη ποὸς τοιαῦτα φέρῃ, μὴ ποοσιέναι ἐγγύς, ἵνα μὴ ὑποπτεύῃ, ἀλλὰ κύκλῳ ἐκποιεῖσθαι. ἐλπὶς γὰρ, αὐτὸν εἶναι. δῆλον δὲ ἔσαι. τὰ γὰρ ἴχνη ἀπὸ τοῦ τοιούτων αὐθαμοῦ ποφάσει. ἐπειδὰν δ' ἢ σαφὲς, ὅτι αὐτόν ἐστιν, ἐᾶν.

E μηδὲν γάρ. ἕτερον δ' ζητεῖν, ποὶν τὰ ἴχνη ἀδηλα γένεται, τὸ ὥρας ἀναμιμνήσκοντα, ὅπως, αὖ καὶ ἑτέρους διώξῃ, ἔσαι ἡλικανὴν ἴχνην ποιεῖσθαι. ἥκοντος δ' τούτου, ποοεπίπλειν αὐτοῦ ἑκάστῳ τὰ δίκτυα τὸ αὐτὸ ὄπου, ὅπου ποὸ ἐν τοῖς μελαγχείμοις, ποοειλαμβάνοντα ἐντὸς, ποὸς ὅτῳ αὖ ἦ.

καὶ ἐ-

κὴ ἐπιδὰν ἑστηκότα ᾖ, τοτε προσελθόντα κινῆν. ἐὰν δ' ἐκκυλισθῇ ἐκ τ δικτύων, μεταθῆν κτ' τὰ ἴχνη. ὁ δ' ἀφίξεται τοτὲς ἕτερα τοιαῦτα χωρία, ἐὰν μὴ ἄρα ἐν αὐτῇ τῇ χιόνι πέσῃ ἑαυτόν. σκεψάμενον οὖν δεῖ ὅπου αὐτή, τοῦτο εἰδέναι. ἐὰν δὲ μὴ ὑποληφθῇ, μεταθῆν. ἀλώσεται γὰρ κὴ αὖθις τ δικτύων. ταχὺ γὰρ ἀπαγορεύει, διὰ τὸ βάθος τ χιόνος, κὴ διὰ τὸ, κάτωθεν τ ποδῶν λασίων ὄντων, τοτε σέχεσθαι αὐτῷ ὄγκον πολύν. ὅτι δὲ τὰς νεβρίδας καὶ τὰς ἐλαφρὰς κύνας εἰς ἰνδικάς. εἰσὶ γὰρ ἰσχυραὶ, μεγάλαι, ποδώκεις, οὐκ ἄψυχοι. ἔχουσαι δὲ ταῦτα, ἱκαναὶ γίγνονται πονῆν. τὰς μὲν οὖν νεογνοὺς τοῖς νεβροῖς τὸ ἦρος θηρᾶν. τοιοῦτοι γὰρ τὸ ὥραν γίγνονται. κατασκέψασθαι δὲ τὰς πρότερον τοτὲ μὲν εἰσὶ εἰς † τὰς ὀργάδας, οὗ εἰσὶν ἔλαφοι πλῆθοι. ὅπου δ' ἂν ὦσιν, ἔχοντα τ κυναγὸν τὰς κύνας κὴ ἀκόντια, τοτὲ μὲν ἡμέρας ἐλθόντα εἰς τ τόπον τοῦτον, τὰς μὲν κύνας δῆσαι ἄποθεν οὐ δ ὕλης, ὅπως μὴ, αὐτὸν ἴδωσι τὰς ἐλάφους, ὑλακτῶσιν· αὐτὸν δὲ σκοπιωρῆσθαι. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὄψεται ἀγούσας τὰς νεβρὶς τοτὲς τ τόπον, οὗ ἂν μέλλῃ ἑκάστη τ ἑαυτῆς δύνασθαι. κατακλίνασαι δὲ, καὶ γαλαδοῦσαι, κὴ ἀφοσκεψάμεναι μὴ ὁρῶνται ὑπὸ πινος, φυλάσσῃ τ αὐτῆς ἑκάστη, ἀπελθοῦσα εἰς ὃ αὐτοφρᾶς. ἰδοῦσα δ' ταῦτα τὰς μὲν κύνας λύσαι, αὐτὸν δ' λαβόντα ἀκόντια τοτὲ μὲν ἐναντίαν ἐπὶ τ νεβρὸν τ τοτὲ, ὅπου εἶδεν δύναθέντα τῶν τόπων ἀναμιμνήσκων, ὅπως μὴ ἁμαρτήσεται. πολλοὶ γὰρ ἀλλοιοῦνται τῇ ὄψει ἐγγὺς τοτὲσιόντι, ἢ † τοῖ πόρρωθεν ἔδοξαν εἶ. ἐπιδὰν δὲ ἴδῃ αὐτὸν, τοτὲσιέναι ἐγγύς. ὁ δ' ἔξει ἀζέμα, πιέσας ὡς ὅτι χλῶ, καὶ ἐάσει ἀνελέσθαι, ἐὰν μὴ ἐφυσμένος ᾖ, βοᾶν μέγα. τοῦτο δ' ἡνομένου οὐ μενεῖ. ταχὺ γὰρ δύσεται, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ, ὑπὸ τ ψυχροῦ σωιζόμενον, ποιήσει ἀποχωρῆν αὐτόν. ἀλώσεται δὲ ὑπὸ τῶν κυνῶν σὺν πόνῳ διωκόμενος. λαβόντα δ' δεῖν τὰ ἀρκυώρῳ. ὁ δὲ βοήσεται. ἡ δ' ἔλαφος τὰ μὲν ἰδοῦσα, τὰ δ' ἀκούσασα, ὅτι θραμμένα τῷ ἔχοντι αὐτὸν, ζητοῦσα ἀφελέσθαι. ὅταν δὲ τοῦτῳ τῷ καιρῷ ἐγκελεύῃ ταῖς κυσὶ, κὴ χρῆσθαι τοῖς ἀκοντίοις. κρατήσαντα δὲ τοῦτο πορεύεσθαι κὴ ὅτι τὰς ἄλλους, καὶ τὰ αὐτὰ εἴδη τοτὲς τὰς αὐτὰς χρῆσθαι τ θήρας. κὴ οἱ μὲν νέοι τ νεβρῶν, οὕτως ἁλίσκονται· οἱ δ' ἤδη μεγάλοι, χαλεπῶς.

A Retibus autem iam erectis, accedens leporem excitet. Quod si fuerit elapsus e retibus, per vestigia sequatur: quoniam ad alia lepus eiusmodi loca perueniet, nisi forte in ipsam niuem se depresserit. Itaq; venator, vbi considerauerit, quo loco sit, retibus eũ cinget. Si non subsistat, cursu insequetur. Nam sine retibus etiam capietur. Quippe celeriter animum despondet, tum ob niuis altitudinem, tum etiam propterea, quod quum inferius ei pedes hirsuti sint, magna niuis moles eis adhęreat. Hinnulis ceruisq; venandis Indicæ canes adhibendæ sunt. Hinnulorum venatio.
B Nam eæ robustæ, magnę, veloces sunt, nec pusillanimes: & quum tales sint, ad labores quoq; sufficiunt. Ac teneræ quidem ætatis hinnulos verno tẽpore venetur. tunc enim nascuntur. Sed primum lucos ingressus, in quibus cerui plurimi sunt, omnia contempletur; & ad locum, in quo fuerint, canum magister cum canibus & iaculis ante lucẽ veniens, canes a silua procul religet; ne, si ceruam viderint, latratus emittant; ipse de specula prospiciat. Videbit autem simul, ac illuxerit, ceruas illuc ducentes hinnulos,
C vbi suũ quælibet in cubili est collocatura. Postquam eos heic reclinarũt humi, & lactarunt, & hinc inde considerarunt, ne cõspiciantur a quoquam: ita deinde in locum aduersum discedentes, suũ singulæ custodiunt. Hæc vbi viderit, canes soluat: ipsẽ sumtis iaculis, ad primum hinnulũ progreditor, ad animum reuocãs, vbi locorum in cubili reclinatum conspexerit, ne forte aberret. Nam pleraq; loca videtur adspectui propius accedentis alia, quã cuiusmodi de longinquo paruerant. Quum autem hunc
D viderit, accedat propius. Ille immotus manebit, humũ versus se deprimens, & se tolli sinet, nisi sit imbre madidus, & valde clamet. Id enim si fiat, non manebit. Nam humor ille, quem intra se continet, præ frigore concrescens, vt celeriter inde se propiat, efficit. Capietur autem a canibus cum labore insequentibus. Captum custodi retium tradat. Tollet ille clamorem, & cerua partim conspectis his, partim auditis, cursu tenentem inuadet, & eripiendi viam quæret. Interea vero canes incitet venaE tor, & iaculis vtatur. Hunc vbi redegerit in potestatem, ad alios tendat; in quos eodem genere venationis vtetur. Et iuuenes quidem hinnuli, hoc modo capientur: at vero iam grandiusculi, difficilius. Quippe cum matribus, aliisque ceruis pascuntur, νέμονται γὰρ μετ' τ μητέρων κὴ ἑτέρων ἐλάφων·

&in eos medios se recipiunt, quoties ab insequentibus cursu petuntur: interdum ante illos procurrunt, a tergo rarius esse solēt. Ceruæ autem, hos propugnādi studio, canes proterunt & proculcant. Itaque captu difficiles sunt, nisi quis statim irruerit, & feras a seinuicem ita dissipauerit; vt solus hinnulorum aliquis per vim desertus maneat. Eo vero currente, canes a tergo cursu primo relinquuntur. Nam & valde formidolosum reddit absentia ceruarum, & hinnulorum id ætatis celeritas alia nulla cum celeritate comparari potest. Secundo autē, tertioue cursu, cito capiuntur. Quippe corpora illorum, quum adhuc recētia sint ac tenera, laborem sustinere nequeūt. Solent etiam collocari tendiculæ ceruis, in mōtibus, circa prata, riuos, ac flumina, saltus ac valles, ad viarū aditus atq; transitus, in agris, quocumque adierint. Tendiculas autem oportet e taxo contextas esse, delibratas, ne putrescant; & habere coronas plane orbiculares, clauis alternatim ferreis atq; ligneis in reste defixis ac innexis: inter quos maiores sint ferrei, vt pedi cedant lignei, & eumdem ferrei premant. Laqueus autem funiculi coronæ imponendi, cum ipso funiculo, nexus e sparto sit. Quippe putredini hoc minime obnoxium est. Ipse laqueus & funiculus firmi sint. Lignum, quod funiculo adligabitur, quernum, aut ilignum esto; longitudine trium spithamarum, crassitudine vnius palmi, corticemq; suum adhuc habeat. Tendiculas vero collocet aperta scrobe ad quinque palmos in orbem, superne coronis tendicularum æqualem, inferius subinde angustiorem. similiter funiculo & ligno scrobem aperiat, quanta demittendo vtriq; conueniat. Hæc vbi fecerit, in fundum scrobis inferius tendiculam æquabili situ imponat; laqueum vero funiculi circumponat coronę. Et quū funiculum atq; lignum suo vtrumq; loco demiserit, aculeatas atractylidis spinas imponat coronæ, non nimium tendentes extrinsecus, & super eas folia minuta spargat, quæ tunc anni tempus habebit. Postea vero terra eis superiniiciatur primum e superficie scrobium egesta, & super eam solida terra procul inde sumta, vt ceruæ quammaxime occultus sit locus: quodq; terrę supererit e scrobibus, procul a tendicula deportetur. Etenim si motæ recenter humi odorem cerua perceperit, quod facere statim solet, hæsitabunda restitat.

Detendiculis, quibus capiūtur cerui.

A ϗ ἀποχωρεῖσιν ὅταν διώκωσιν, ἐν μέσοις, ὅτι ἐν τῷ ὄπισθεν, ἐν ᾧ τὰ ὄπισθεν, ὀλιγάκις. αἱ δὲ ἐλαφοι τὰς κύνας, ὑπὸ αὐτῶν ἀμυνόμεναι, καταπατοῦσιν· ὥστ' οὐκ ἀλώτοί εἰσιν, ἐὰν μὴ προεξαμίζας τὰς λύγους σχασκεδάσῃ αὐτὰς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσθ' † μονωθεῖσάν τινα αὐτῶν. βιαθεῖσαν δὲ τοῦτο, τὸ μὲν πρῶτον δρόμου αἱ κύνες ἀπολείπουσι. ὅταν δὲ ἀποισία τῶν ἐλάφων ποιῇ αὐτὰ πρὸς φόβον, τό τε τάχος σφόδρα εἰκὸς ἐστὶ τῶν τηλικούτων νεβρῶν. δευτέρῳ δὲ ϗ τρίτῳ δρόμῳ

μονωθῆναι

ἐστὶ τοῦτο

ἐοικέναι

B μᾶλλον ταχὺ ἁλίσκονται. τὰ γὰρ σώματα αὐτῶν, ἅτε ἔτι νεαρὰ ὄντα, τῷ πόνῳ ὑπὸ δυσὶν ἀπείρηκεν. ἵστανται δὲ ϗ ποδοστράβαι τὰς ἐλάφους ἐν τοῖς ὄρεσι, περὶ τοὺς λειμῶνας, καὶ τὰ ῥεῖθρα, ϗ τὰς νάπας, ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ τοῖς ἔργοις, πρὸς ὅ, τι ἂν προσίῃ. χρὴ δὲ εἶναι τὰς ποδοστράβας σιμίλακος πεπλεγμένας, μὴ περιφλοίους, ἵνα μὴ σήπωνται, τὰς δὲ περιφερείας κύκλους ἐχούσας, ϗ τοὺς ἥλους σιδηροῦς τε ϗ ξυλίνους ἑκατέρους ἐν ᾧ

C πλοκάμῳ· μείζους δὲ τοὺς σιδηροῦς, ὅπως αἱ μὲν ξύλινοι πρὸς εἴκωσι τῷ ποδὶ, οἱ δὲ πιέζωσι. τὸ δὲ βέθρον τοῦ σφείδους τὸ ὅπῃ τὴν περιφέρειαν ὅπῃ τε ἐνισόμενον, πεπλεγμένον ἀσπάρτου, καὶ αὐτὸ τὸ σφείδα. ἔστι γὰρ ἀσηπότατον τοῦτο. ὁ δὲ βέθρος † αὐτὸ ἔστω σιφεός, ϗ ἡ σφείς. ὃ δὲ ξύλον ὃ ἑξαπόμενον, ἔστω μὲν δρυὸς ἢ πρίνου, μέγεθος τριεσπίθαμον, πρὸς φλοιόν, πάχος παλαιστῆς. ἱστάναι δὲ τὰς ποδοστράβας διελόντα τῆς βάθος πεντεπάλαιστον, περιφερὲς δὲ τοῦτο, ϗ ἄνωθεν ἴσον τὰς περιφερείας τῶν ποδοστράβων, εἰς ὃ κάτω ἀμφιβόλμενον γενότητι. διελθὼν δὲ καὶ τῇ σφείδι καὶ τῷ ξύλῳ τῆς γῆς ὅσον ἵζεσθαι ἀμφοῖν. ποιήσαντα δὲ ταῦτα, ὅπῃ μὲν ὁ βάθος † τῆς ποδοστράβης ὀπισθίναι κατὰ τέρω ἰσόπεδον, πρὸς δὲ τὴν περιφέρειαν τοῦ βέθρου τοῦ σφείδος· καὶ αὐτὴν καὶ ὃ ξύλον καθεῖναι εἰς τὴν χώρην τὴν ἑκατέρου, τῇ περιφερείᾳ ὀπισθίναι † δοκίδας ἀβακτυλίδος μὴ ὑπερτείνουσας εἰς ὃ ἔξω, ὅπῃ δὲ τούτων πέταλα λεπτὰ, ὧν αἱ ἡ ὥρα ἦ. μὴ δὲ τοῦτο τῆς γῆς ὅπι βαλεῖν ἐπ' αὐτὰ πρῶτον μὴ τὸ ὅπι πολὺς ἐξαιρεθέσαν ἐκ τοῦ ὀρυγμοῦ, ἄνωθεν † ὃ ταῦτα γῆς περεᾶς τὸ ἄποθεν, ἵνα ᾖ τῇ ἐλάφῳ ὀτμὰ λίσα ἀδηλος ἡ ἔσεσις· τὴν τε πρόσθεν τῆς γῆς ἀποφέρειν

ἀπὸ τῆς ποδοστράβης. ἐὰν γὰρ ὀσφρανθῇ νεωστὶ κεκινημένης, δυσωπέσται. ταχὺ δὲ ποιεῖ τοῦτο.

ὅπισθεν

ἀνίδας

ἡ ὅπῃ

παύτῃ γῆς

ὑπὸ τῆς ποδοστράβης

ἐπισκοπεῖν δὲ ἔχοντα τὰς κύνας, τὰς μὲν ἐν τοῖς
ὄρεσιν ἑστώσας μάλιστα μὲν ἕωθεν, χρὴ δὲ καὶ τῆς
ἄλλης ἡμέρας· ἐν δὲ τοῖς ἔργοις, πρωΐ. ἐν μὲν
γὰρ τοῖς ὄρεσιν οὐ μόνον τῆς νυκτὸς ἁλίσκονται, ἀλ-
λὰ καὶ μεθ' ἡμέραν, διὰ τὴν ἐρημίαν· ἐν δὲ τοῖς
ἔργοις, τῆς νυκτὸς, διὰ τὸ μεθ' ἡμέραν περιφο-
βεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους. ἐπειδὰν δὲ εὕρῃ ἀνε-
στραμμένην τὴν ποδοστράβην, μεταθεῖν ἐπιλύ-
σαντα τὰς κύνας, καὶ † ἐπικελεύσαντα, κατὰ τὴν
ὁλκὸν τοῦ ξύλου, σκοπούμενον ὅπου ἂν φέρηται.
ἔσται δὲ οὐκ ἄδηλον ἐπὶ τὸ πολύ. οἵ τε γὰρ λί-
θοι ἔσονται κεκινημένοι, τά τ' ἐπισύρματα τοῦ
ξύλου καταφανῆ ἐν τοῖς ἔργοις. ἐὰν δὲ τραχέας
τόπους διαπερᾷ, αἱ πέτραι ἕξουσι τὴν φλοιὸν
τοῦ ξύλου ἀφηρπασμένον, καὶ κατὰ τοῦτο ῥᾴους αἱ
μεταδρομαὶ ἔσονται. ἐὰν μὲν οὖν τοῦ προσθίου
ποδὸς ἁλῷ, ταχὺ ληφθήσεται. ἐν γὰρ τῷ δρό-
μῳ πᾶν τὸ σῶμα τύπτει καὶ τὸ πρόσωπον. ἐὰν
δὲ τοῦ ὄπισθεν, † ἀφελκόμενον τὸ ξύλον ἐμπο-
δὼν ὅλῳ ἐστὶ τῷ σώματι. ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς δι-
κρόας τῆς ὕλης ἐμπίπτει φερόμενον, καὶ ἐὰν μὴ
ἀπορρήξῃ τὴν σειρίδα, καταλαμβάνεται αὐ-
τοῦ. χρὴ δ', ἐὰν οὕτως ἕλῃ, ἢ περιγενόμενος
πόνῳ, ἐὰν μὲν ᾖ ἄρρην, μὴ προσιέναι ἐγγύς.
τοῖς γὰρ κέρασι παίει, καὶ τοῖς ποσίν. ἄποθεν οὖν
ἀκοντίζειν. ἁλίσκονται δὲ καὶ ἄνευ ποδοστράβης
διωκόμεναι, ὅταν ᾖ ἡ ὥρα θερινή. ἀπαγορεύου-
σι γὰρ σφόδρα, ὥστε ἑστῶσαι ἀκοντίζονται. ῥι-
πτοῦσι δὲ καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ἐὰν κατέχωνται,
καὶ εἰς τὰ ὕδατα ἀπορούμεναι· ὁτὲ δὲ διὰ δύς-
πνοιαν πίπτουσι. πρὸς δὲ τὴν ὑὸν τὴν ἄγριον κε-
κτῆσθαι κύνας ἰνδικὰς, κρητικὰς, λοκρίδας, λα-
καίνας· ἄρκυς, ἀκόντια, προβόλια, ποδοστρά-
βας. πρῶτον μὲν οὖν χρὴ εἶναι τὰς κύνας ἐκ τού-
του τοῦ γένους, μὴ τὰς ἐπιτυχούσας, ἵνα ἕτοιμοι
ὦσι πολεμεῖν τῷ θηρίῳ. αἱ δὲ ἄρκυς λίνων
μὲν τῶν αὐτῶν, ὧν περ αἱ τῶν λαγωῶν· † πέν-
τε καὶ τετταράκοντα λίνοι ἐκ τριῶν τόνων, ἕ-
καστος δὲ τόνος ἐκ πεντεκαίδεκα λίνων· ἀπὸ
δὲ τοῦ κορυφαίου τὸ μέγεθος δεχάμματοι, τὸ
δὲ βάθος τῶν βρόχων πυγόνος· οἱ δὲ περίδρο-
μοι, ἡμιόλιοι τοῦ τῶν ἀρκύων πάχους. ἐπ' ἄ-
κροις δὲ δακτυλίους ἐχέτωσαν, ὑφείσθωσαν
δὲ ὑπὸ τοὺς βρόχους, τὸ δὲ ἄκρον αὐτῶν ἐκ περάτω ἔξω διὰ τῶν δακτυλίων· † ἱκαναὶ δὲ πεν-
τεκαίδεκα. τὰ δὲ ἀκόντια ἔστω παντοδαπὰ, ἔχοντα τὰς λόγχας εὐπλατεῖς καὶ † ξυρήκεις ῥάβδους
δὲ στιφράς. τὰ δὲ προβόλια, πρῶτον μὲν λόγχας ἔχοντα τὸ μὲν μέγεθος πενταπαλαίστους,

ἐγκελεύσαντα

ἐφελκόμενον

πέντε δὲ

ἱκανοὶ

ξυρὰς,

A Obseruet autē venator cum canibus ceruas, quæ in mōtibus degunt, matutino pręsertim, nec minus etiam reliquo diei tēpore; quæ cultis in locis, ante lucem. Quippe non tantū noctu capiuntur in mōtibus, sed etiam interdiu, propter solitudinē: in locis autem cultis, noctu; idq; propterea, quod homines admodū interdiu ceruæ metuāt. Quum autē tendiculā euersam repererit, solutis & incitatis canibus insequatur, qua lignum tractū erit; & quonā id tendat, obseruet. Plerumq; vero non obscurum erit.
B Nam & lapides erūt loco moti, & ligni tracti, vestigia manifesta in aruis exstabunt. Si per aspera loca feratur, delibrati ligni cortex saxis adhærebit, & hoc ipso signo facilior erit insecutio. Quod si fera pede capta fuerit anteriori, cito in potestatem veniet: Nam lignum inter currendum corpus totum & os percutit. Sin posteriore, lignum, quod ægre trahitur, vniuersum corpus impediet. Nonnumquā & in bifida quædam per siluā incidit, dum ita trahitur; & nisi funiculū abruperit, illic deprehēditur. Quod si fera vel hoc modo, vel lassitudine victa,
C in potestatē venerit, & mas sit; propius adiri non debet. Nam & cornibus ferit, & pedibus. Itaq; iaculis eminus vtendū. Capiūtur etiam sine tendiculis, quū quis ceruas æstate persequitur. Quippe cursu tā vehementer exanimantur, vt etiā stantes iaculis se cōficiendas exhibeant. Itidē vbi tenentur, tam in mare, quam alias aquas se coniiciunt: nonnumquā deficiente spiritu, concidunt. At in aprum siluestrem canes comparet Indicas, Cretenses, Locrenses, Lacęnas: casses, iacula, venabula, tendiculas. Ac
D primū quidē canes ex hoc genere oportet esse minime vulgares, vt ad pugnādum cū fera paratæ sint, ac promtæ. Sagenas ex iisdem filis, quibus ad leporum venationē vtendū diximus, necti oportet; filis quinq; & quadraginta, funibus tribus; & vnusquisq; funis quindecim filis constet. Longitudo nodos habeat a summo fune decē, latitudo laqueorum sit cubiti minoris. Funiculi circuitores retiū crassitiem habeant sesquialterā, & in fastigiis anulos laqueis suppositos, extremaq; horū per anulos exeāt. Sufficient vero quindecim. Iacula varia sint,
E quę spicula habeāt satis lata & acuta nouaculę instar, hastiliaq; firma. Venabula vero primum habeāt spicula quinum palmorū,

De aprorum venatione.

& vbi ſpiculum haſtili adnectitur, illic in A medio dentalia vel aures ſint æratæ, firmæ; ipſaq; haſtilia cornea ſint, craſſitudine haſtæ. Tendiculæ, quales ceruorũ, ſunto. Sed venationis comites adſint. Quippe fera iſta vix a multis etiã capitur. Quomodo autẽ ſingulis inſtrumentis hiſce ſit vtendũ ad venationẽ, oſtendam. Primum igitur, quũ ad locum venerint, vbi aprum eſſe coniiciunt, adducere prædã venatu capiendam debent, vna de canibus Lacænis ſoluta: reliquas loris adſtrictas tenentes, cum ſoluta circumeant. Vbi vero canis hæc apri veſtigia deprehenderit, ducentem per ea comitando ſequi debent. Sed & ipſis venatoribus argumenta multa prodent aprum, velut in mollibus locis, veſtigia: in ſiluoſis, ramorũ fragmenta: vbi arbores fuerint, dentium ictus. Canis autem vt plurimum ad locum aliquem ſiluoſum indagando perueniet, quod in eiuſmodi locis fera plerũq; recumbat. Nam hieme calidiuſcula ſunt, æſtate frigidiuſcula. Cum ad apri cubile peruenerit, latrat: ille vero plerumq; ſurgere non ſolet. Sumant igitur canẽ, & eam cum aliis omnino procul a cubili religent, C ac ſagenas in aditus ad apri cubile tendentes iniiciant, & laqueos in erectos ſiluæ ſtipites bifidos imponant. Ipſius autẽ ſagenæ ſinum longum producentes, intrinſecus ſuſtentacula faciant, ſuppoſitis vtrimq; ramis: quo per laqueos ſplẽdor lucis in illum ſinum maxime tendat, vt accurrenti apro pars interior quam lucidiſſima ſit. Funiculum circuitorem ab arbore firma religent, non ad ſpinam. Quippe nudis in locis ſpinæ nonnihil adiuuant. Supra ſingulas plagas etiam aditu difficilia loca ramis arborũ D obſtruant, vt in ipſa retia curſu feratur, nec vſquam deflectat. Quum retia tetẽderint, ad canes redeãt, omneſq; ſoluãt, & iaculis venabuliſq; ſumtis procedant. Canes vnus aliquis incitet, qui eius rei peritiſſimus ſit. Reliqui ordine ſequãtur, magnis interuallis alius ab alio diſtãtes, vt trãſitus feræ ſatis late pateat. Nam ſi retrocedens in cõfertos inciderit, periculum eſt, vt ſaucientur. Etenim iram ſuam in eum effunderet, quẽ adoriretur. Canes autem, quum iam a cubili propius aberũt, impetum facient: ille perturbatus exſurget, & quæcumq; canis ad os eius cũ impetu feretur, eam in altum iactabit: ſimul currens, in plagas incidet. Sin minus, omnino curſu perſequendus erit.

ἐπὶ δὲ τὸν μέσον τὸν καυλὸν κνώδοντας ἀπηκονημένους, στερεούς, καὶ τὰς ῥάβδους † κρανείας δορατοπαχεῖς. αἱ δὲ ποδοστράβαι, ὅμοιαι ταῖς τῶν ἐλάφων. συλλυπηγέται δὲ ἕστωσαν. ὃ γὰρ θηρίον μόλις καὶ ὑπὸ πολλῶν ἁλίσκεται. ὅπως δὲ δὴ τούτων ἑκάστῳ χρῆσθαι τοῖς θηρσὶν, διδάξω. τοῦτον μὲν οὖν χρὴ ἐλθόντας, οὗ ἂν οἴωνται εἶναι, ὑπάγειν ὃ κυνηγέσιον, λύσαντας μίαν τῶν κυνῶν τῶν Λακαινῶν, τὰς δὲ ἄλλας ἔχοντας δεδεμένας συμπεριιέναι τῇ κυνί. ἐπὰν δὲ B ὃ λάβῃ αὐτοῦ τὰ ἴχνη, ἕπεσθαι ἐξῆς τῇ ἰχνεύσῃ ἡσυχῇ ἀκολουθίᾳ. ἔσται δὲ καὶ τοῖς κυνηγέταις πολλὰ δῆλα αὐτοῦ, ἐν μὲν τοῖς μαλακοῖς τῶν χωρίων τὰ ἴχνη· ἐν δὲ τοῖς λασίοις, τὰ ὕλης κλάσματα· ὅπου δ' ἂν δένδρα ᾖ, πλῆγαὶ τῶν ὀδόντων. ἢν δὲ κύων ὀπὶ ὃ πολὺ ἀφίξεται τόπον ὑλώδη ἰχνεύουσα, κατακλίνεται γὰρ ὃ θηρίον ὡς ὀπὶ ὃ πολὺ εἰς τοιαῦτα. τὸ μὲν γὰρ χειμῶνος ὄντι ἀλεεινά, τὸ δὲ θέρους ψυχρά. ἐπὰν δὲ ἀφίκηται ὀπὶ τὸν δυνόν, C ὑλακτεῖ· ὁ δὲ οὐκ ἀΐσσεται ὡς τὰ πολλά. λαβόντας οὖν τὸν κύνα, καὶ ταύτῃ μὴ τῶν ἄλλων δῆσαι ἄποθεν ἀπὸ τῆς δυνῆς πολύ, καὶ εἰς τὰς ὁρμοὺς ἐμβάλλεσθαι τὰς δρῦς, † ὀπιβάλλοντας τὰς βρόχους ὀπὶ ἀποκαλιδώματα τῆς ὕλης δικαά· τῆς δὲ δρῦος αὐτῆς μακρὸν † περιήκοντα κάλπον ποιεῖν αὐτηρίδας ἔνδοθεν. ἑκατέρωθεν * ὑφισάντας κλῶνας, ὅπως αἱ εἰς τὸν κάλπον ἀφὰ τῶν βρόχων αἱ αὐγαὶ τοῦ φέγγους ὡς μάλιστα ἐνέχωσιν, ἵνα προσθέον πῇ ὡς φανώτατον ᾖ ὃ ἔσω· καὶ τὸν προσίδρυμον ἐξάπτειν ἀπὸ δένδρου ἰσχυροῦ, καὶ μὴ ἐκ ῥάχου. † συνέχονται γὰρ ἐν τοῖς ψιλοῖς αἱ ῥάχοι. ὑπὸ δὲ ἑκάστης ἐμφερέσθαι τῇ ὕλῃ καὶ τὰ χόντα δύορμα, ἵνα εἰς τὰς δρῦς ποιῶνται † τὸν δρόμον, καὶ μὴ ἐξαλλάττωσιν. ἐπὰν δὲ ταῦτα ᾖ, ἐλθόντας πρὸς τὰς κύνας, λῦσαι ἁπάσας, καὶ λαβόντας τὰ ἀκόντια καὶ τὰ προβόλια προϊέναι. εἰσελθεῖν δὲ τὰς κύσιν ἕνα τὸν ἐμπροσθέστατον, τοὺς δ' ἄλλους ἕπεσθαι κοσμίως, ἀπολείποντας ἀπ' ἀλλήλων πολύ, ὅπως αἰεὶ ἡ αὐτῶν ἰχνὴ ἀφ' ὁδρομή. ἐὰν γὰρ ὑποχωρῶν ἐμπέσῃ εἰς πυκνούς, κίνδυνος πληγῶσι. ᾧ γὰρ ἂν προσπέσῃ, εἰς τοῦτον † ὀργὴν κατέδετο. ἐπὰν δὲ αἱ κύνες ἐγγὺς ὦσι τοῦ δυνός, * ὀπίασι θορυβώμενος δὲ ἐξαναστήσεται, καὶ ἥτις αὐτῶν κυνῶν προσφέρηται αὐτῷ πρὸς τὸ πρόσωπον, ἀναρρίψας θέων δὲ, ἐμπεσεῖται. ἐὰν δὲ μή, μελαθῇ ἀναλίσκη. καὶ ἐὰν

† κρανείνας

† ὀπιβάλλοντας

† περιήκοντας

* ὑφισάντας

† τὸν δρόμον, μὴ ἐξάγῃ.

ὀργὴν ἂν κατ.

* ὀπίασι.

ἢ ἐὰν μὲν ἡ ὁ χωρίον καταφερὲς, ἐν ᾧ αὐτὸν ἔχῃ A Quod si decliuis fuerit locus, in quo reti captus detinetur, statim exsurget: si planus, mox intētus in seipsum stabit. Tū vero incūbent canes, & ipsi venatores ab eo sibi cauentes tela coniicient, & lapides in eum torquebunt, a tergo circumstantes, & lōgo quidem ex interuallo; donec seipsum propellens, circumcurrentē plagæ funiculum intenderit. Tunc aliquis eorū, qui adsunt, peritissimus & inprimis apro capiēdo idoneus, in eum progressus, a fronte venabulo feriat. Quod si petitus ictusq; telis ac lapidibus, funiculū illum circuitorē intendere noluerit, sed in accedentem cōuersus tendat, seipsum circūagens: tum scilicet, ita rē cōparata, necesse est venatorem sumto venabulo accedere, tenētem id anterius manu sinistra, posterius altera. Nam telū sinistra dirigit, dextra impellit & vrget. Anterius autē pes sinister manui cognomini iūgatur, dexter dextræ. Accedēs vero, venabulū obiiciat, cruribus nō multo plus diuaricatis, quā in lucta fieri solet, ac toto latere læuo ad manum læuam conuerso. Deindē feræ frontē & oculos inspiciat, capitis in ea motū obseruans. Venabulum infligens caueat, ne ictu declinatione capitis euitato, venabulū ei de manibus excutiat. Quippe sequi solet aper excussionis impetū. Id autē si cui cōtigerit, pronus in os cadat oportet, & subiectæ sibi materiei adhæreat. Nam si fera in aliquem ita comparatum irruerit, subiicere corpori dentes simos, eius prehendendi causſia, nequit: sin erectus sit, necesse est eum sauciari. Subleuare quidē altius eum nititur, verum id si nequeat, hinc inde inscensum proculcat. In hoc vero discrimine constitutus vnam dumtaxat hanc viā liberationis habet, vt venationis sociorū quispiam cum venabulo accedēs, velut hoc immissurus, aprū iritet. Non emittendū id tamen, ne lapsum feriat. Hoc aper vbi cōspexerit, omisso illo, quem sub se premit, in prouocantem præ ira & furore conuertetur. Tūc ille celeriter exsiliat, memor interim vt cum venabulo surgat. Nam alia ratione saluti honeste non cōsulet, nisi fera superata. Rursus ergo venabulum eodem modo, quo prius, infligat; ac ferrum intra scapulas, vbi vulneratus est, admoueat; & obnixus acriter venabulo incūbat. Ille præ animi ardore progreditur, & nisi aures spiculi prohiberent, per hastile se propellens ad eum penetraret, qui venabulum tenet.

ἐὰν δ' ἐπίπεδον, αὐτὸν ἡ ὄρχις, ταχὺ ὀξαναστήσεται· † ἐὰν δὲ ἄπεδον, δύῃς ἐστήξεται πρὸς αὐτὸν ἔχων. ἐν τούτῳ δ' τῷ καιρῷ αἱ μὲν κύνες προσκείσονται, αὐτὸν αὐδεὶς δὲ χρὴ φυλακτομένους † αὐτῷ ἀκοντίζειν, καὶ λίθοις βάλλειν, πρῶτα μὲν ὄπισθεν, καὶ πολὺ ἄποθεν, ἕως ἂν κατατείνῃ, προσωθῶν αὐτὸν † αὐτὸν, τῆς ὄρχεως τὸν πρόσρομον. εἶτα ὅστις αὖ ἢ τῶν παρόντων ἐμπειρότατος καὶ ἐγκρατέστατος, προσελθόντα σὺν ᾧ προσθεν ᾧ προσβολίῳ παίειν. ἐὰν δὲ μὴ βούληται ἀκοντιζόμενος καὶ βαλλόμενος κατατείναι † πρόσρομον, ἀλλ' ἐπιμιεὶς ἔχῃ πρὸς † προσιόντα πρόσρομὸν ποιούμενος· ἀνάγκη, ὅταν οὕτως ἔχῃ, λαβόντα τὸ προβόλιον προσιέναι, ἔχεσθαι δ' αὐτοῦ τῇ μὲν χειρὶ τῇ ἀριστερᾷ προσθεν, τῇ δ' ἑτέρᾳ ὄπισθεν. καταρρεῖ γὰρ ἡ μὲν ἀριστερὰ αὐτοῦ, ἡ δὲ δεξιὰ ἐπεμβάλλει. ἔμπροσθεν δ' ὁ πὸς ὁ μὲν ἀριστερὸς † ἀπέχεσθαι τῇ χειρὶ τῇ ὁμωνύμῳ· ὁ δ' δεξιὸς, τῇ ἑτέρᾳ. προσιόντα δ' προβάλλεσθαι τὸ προβόλιον, μὴ πολλῷ μείζω δεχόμενον, † ἢ ἔμπαλιν, ὅπως τρέφοντα τὰς πλευρὰς τὰς διωνύμους, ὅπως † χρῆται † εὐώνυμον, εἶτα εἰσβολὴ ποιεῖται εἰς τὸ ὄμμα † σημεῖα, ὑπομιμνήσκον † κίνησιν † ἀπὸ † κεφαλῆς τῆς σκιᾶς. προσφέρειν δ' τὸ προβόλιον φυλακτόμενον, μὴ σκήψῃ σὺν † χρῶντι τῇ κεφαλῇ σκιδύσας. † ἡ γὰρ ῥύμη † σκήψεως ἔπεται. παθόντα δ' τὸ πίπτειν δεῖ ὅπως σῶμα, καὶ ἔχεσθαι † ὕλης κάτωθεν. τὸ γὰρ σημεῖον, ἐὰν μὲν οὕτως † ἔχοντι προσπέσῃ, μετὰ † σιδήρου † ὀδόντων τὸ σῶμα † δῃώσεται· σπαραξῇ δ' ἐὰν μετεωρῷ, ἀνάγκη πληγῶν. φέρεται μὲν οὖν μετεωρίζειν. ἐὰν δὲ μὴ δυνῇ), ἀμφιβὰς παίειν. ἀπαλλαγὴ δ' τούτων μία ὅστι μόνη, ὅταν σὺν τῇ ἀνάγκῃ ταύτῃ ἔχῃ), προσελθόντα ἐγγὺς † τὸν συσκευαγετῶν ἕνα ἔχοντα προβόλιον, ἐρεθίζειν ὡς ἀφήσοντα. ἀφιέναι δ' ὅ χρὴ, μὴ τύχῃ † πεπληγὼς. ὅταν δ' ἴδῃ † τὸ, καὶ δηλαδὴ ὃν αὐτὸν ἔχῃ ὑπ' αὐτῷ, ὅπως † ἐρεθίζοντα ὑπ' ὀργῆς καὶ θυμῷ ὅπως ῥέψῃ. † δ' ταχὺ ἀναπηδᾶν, ὅ δ' προβόλιον μεμνῆσθαι ἔχοντα αἰεὶ σῴζεσθαι. ὑγὰρ καλὴ σωτηρία δηλῶς, ἢ κρατῆσαι. προσφέρειν δὲ πάλιν † αὖ † τόπον, καὶ † προθῆναι ἐντὸς † ὠμοπλάτης, * ἢ ἐσφάγη, καὶ αὐτρεῖσαντα ἔχειν ἐρρωμένως. ὃ δ' ὑπὸ θ' μὲν προφθῇ, καὶ εἰ μὴ κωλύοιεν οἱ κυνηγέται † λόγχης, ἀφικνεῖται δεῖ † ῥάδιον προσωθεῖν αὐτὸν † πρὸς † τὸ προβόλιον ἐγχρίμπτοντα.

Quod si decliuis fuerit locus, in quo reti captus detinetur, statim exsurget: si planus, mox intētus in seipsum stabit. Tū vero incūbent canes, & ipsi venatores ab eo sibi cauentes tela coniicient, & lapides in eum torquebunt, a tergo circumstantes, & lōgo quidem ex interuallo; donec seipsum propellens, circumcurrentē plagæ funiculum intenderit. Tunc aliquis eorū, qui adsunt, peritissimus & inprimis apro capiēdo idoneus, in eum progressus, a fronte venabulo feriat. Quod si petitus ictusq; telis ac lapidibus, funiculū illum circuitorē intendere noluerit, sed in accedentem cōuersus tendat, seipsum circūagens: tum scilicet, ita rē cōparata, necesse est venatorem sumto venabulo accedere, tenētem id anterius manu sinistra, posterius altera. Nam telū sinistra dirigit, dextra impellit & vrget. Anterius autē pes sinister manui cognomini iūgatur, dexter dextræ. Accedēs vero, venabulū obiiciat, cruribus nō multo plus diuaricatis, quā in lucta fieri solet, ac toto latere læuo ad manum læuam conuerso. Deindē feræ frontē & oculos inspiciat, capitis in ea motū obseruans. Venabulum infligens caueat, ne ictu declinatione capitis euitato, venabulū ei de manibus excutiat. Quippe sequi solet aper excussionis impetū. Id autē si cui cōtigerit, pronus in os cadat oportet, & subiectæ sibi materiei adhæreat. Nam si fera in aliquem ita comparatum irruerit, subiicere corpori dentes simos, eius prehendendi causſia, nequit: sin erectus sit, necesse est eum sauciari. Subleuare quidē altius eum nititur, verum id si nequeat, hinc inde inscensum proculcat. In hoc vero discrimine constitutus vnam dumtaxat hanc viā liberationis habet, vt venationis sociorū quispiam cum venabulo accedēs, velut hoc immissurus, aprū iritet. Non emittendū id tamen, ne lapsum feriat. Hoc aper vbi cōspexerit, omisso illo, quem sub se premit, in prouocantem præ ira & furore conuertetur. Tūc ille celeriter exsiliat, memor interim vt cum venabulo surgat. Nam alia ratione saluti honeste non cōsulet, nisi fera superata. Rursus ergo venabulum eodem modo, quo prius, infligat; ac ferrum intra scapulas, vbi vulneratus est, admoueat; & obnixus acriter venabulo incūbat. Ille præ animi ardore progreditur, & nisi aures spiculi prohiberent, per hastile se propellens ad eum penetraret, qui venabulum tenet.

Adeo autem magna vis eius est, vt ipsi etiã insint ea, quę nemo putaret. quippe recenter occisi dentes adeo feruent, vt eis impositi pili, in se contrahantur. Viuenti vero, si quando prouocatus iritetur, igneſcũt. Nam alioquin aberrans in ictu a canũ corpore, ſummos eorum pilos hinc inde non adureret. Ac mas quidem tot negotiis, atq; etiam pluribus exhibitis, capitur. At feminam, ſi ea inciderit in retia, venator accurrens feriat; nõ ſine cautione tamen, ne impulſus cadat. quod ſi contigerit, proteratur neceſſe eſt, ac mordeatur. Non eſt igitur ſponte cadendum. At ſi quis huc peruenerit inuitus, ei non aliter ſurgendum eſt, quã qui ſub maſculo ceciderit. Exſurgens vero, venabulo percutiat oportet, donec eam occiderit. Solent autem hoc etiã modo capi. Tenduntur eis plagæ ad exitus cõuallium in loca nemoroſa, & edita montiũ aſpera, vbi patent aditus ad lucos & paludes, & aquas alias. Is, cui datum eſt hoc negotij, retia venabulo inſtructus ſeruat: alij canes adducunt, & aptiſſima quæque loca perquirunt. Vbi fera inuenta fuerit, inſequendo petitur. Quod ſi in caſſes inciderit, retium cuſtos accedat, ſumto venabulo; & cum fera ſic agat, quemadmodũ diximus: ſin minus, curſu intercipiendus eſt. Capitur etiam, dum æſtu medio premitur a canibus. Nam licet hęc fera viribus ſupra modum præſtet, præ nimio tamen anhelitu exanimatur. Pereunt vero multæ in eiuſmodi venatione canes, atq; etiam venatores ipſi periclitantur. Quum autem perſequendo exanimatæ admouere venabula coguntur, ſiue in aqua, ſeu in rupis receſſu præruptæ fuerit, ſeu de loco ſiluis denſo prodire noluerit, quãdoquidem nec a reti, nec alia re quauis impediri ſe patitur, quominus in adpropinquãtem irruat: vbi redacta huc fuerit, eundum in eam, & animi magnitudo, cuius cauſſa cupiditati ſuæ cũ labore ſatisfaciundũ ſtatuerunt, declaranda. Vtendum eſt autem venabulo, & geſtu obiectuq; corporis, vt dictũ eſt. Nam hoc modo ſiquid etiam aduerſi contingat, non id propterea, quod recte agat venator, cõtigerit. Ponuntur vero ipſis tendiculæ in iiſdem locis, ſicut & ceruis: & ſpeculationes eædem ſunt, & inſequutiones, & aditus, & vſus venabuli. Quum fœtus eorum recens editi capiuntur, hoc ipſum grauiter ferunt. Quippe non ſolent eos relinquere ſolos, dum adhuc recentes ac teneri ſunt:

A οὕτω δὲ πολλὴ ἡ δυνάμις ἐστὶν αὐτῷ, ὥστε καὶ ἃ σὺκ ἄν οἴοιτό τις προῖεσθαι αὐτῷ. τεθνεώτος γὰρ ὑὸς, ἐάν τις ὀπὶ τὸ ὀδόντα ὀπὶ θῇ τείχας, συμπρέχουσιν. οὕτως εἰσὶ θερμοί. ζῶντι δὲ δύσπνοοι, ὅταν ἐρεθίζηται. οὐ γὰρ ἂν τῶν κυνῶν, ἀμβλυτέρων τῇ πληγῇ τὸ σώματος, ἄκρα τὰ τείχωματα προεμήσατο. ὁ μὲν οὖν ἄρρην τοσαῦτα, καὶ ἔτι πλείω προάγματα παρέχων, ἁλίσκεται. ἐὰν δὲ θήλεια ἢ ἡ ἐμπεσοῦσα, ὅτι θέουσα παίσῃ, φυλακτέον μὴ ὠθεῖς πέσῃ. παθοῦσα δὲ τοῦτο πατεῖσθαι ἀνάγκη, καὶ δάκνεσθαι. ἐκβᾶσα οὖν οὐχ ἥκιστα ἐπιστρέφει. ἐὰν δὲ ἄκων ἔλθῃ εἰς τοῦτο, ἀναστάσεις γίγνονται αἱ αὐταὶ, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἄρρενος. ἀναστάσις δὲ δὴ παίσῃ τῷ προβολίῳ, ἕως ἂν ἀποκτείνῃ. ἁλίσκονται δὲ καὶ ὧδε. ἴσασι μὲν αὐτῶν αἱ ἕλκυς ὅτι ταῖς ἀναβάσεσι τῶν ναπῶν εἰς τοὺς δρυμοὺς, † τὰ ἄγκη τὰ βαχέα, εἰσβολαί εἰσιν εἰς τὰς ὀργάδας, καὶ ἕλη, καὶ τὰ ὕδατα. ὁ δὲ τεταγμένος, ἔχων τὸ προβόλιον φυλάττει ταῖς ἕλκυσι. οἱ δὲ ταῖς κύσιν ἐπάγουσι, τοὺς τόπους ζητοῦντες τοὺς καλλίστους. ἐπειδὰν δὲ ἁλῷ, διώκεται. ἐὰν οὖν εἰς τὸν ἕλκυν ἐμπίπτῃ, τὸ ἕλκυσιν ἀναλαβόντα τὸ προβόλιον προσιέναι, καὶ χρῆσθαι ὡς εἴρηκα· ἐὰν δὲ μὴ ἐμπέσῃ, μεταθεῖν. ἁλίσκεται δὲ καὶ ὅταν ἢ πίνῃ, διωκόμενος ὑπὸ τῶν κυνῶν. ὃ γὰρ θηρίον καὶ σφόδρα ὑγρᾷ δυνάμει, ἀπαγρυπνῷ ὑπερφυῶς γιγνόμενον. ἀποθνήσκουσι δὲ κύνες πολλαὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ θήρᾳ, καὶ αὐτοὶ οἱ κυνηγέται κινδυνεύουσιν. ὅταν δ' ἐν τῷ μεταδρομῇ ἀπροσκόπτῳ ἀναγκάζωνται προσιέναι τὰ προβόλια, ἢ ἐν ὕδατι ποτίμῳ, ἢ ἀφεστῶτι πρὸς ἀποκρήμνῳ, ἢ ἐκ δασέως μὴ θέλοντι ἐξιέναι· (οὐ γὰρ κωλύει αὐτὸν οὔτε ἕλκυς, οὔτε ἄλλο οὐδέν, φέρεσθαι ὁμοίως ὡς πλησιάζοντι) ὅμως μάλιστα προσιτέον, ὅταν ἔχῃ οὕτως, καὶ ὅπως δεκτέον τὴν ὀλιγωρίαν, δι' ὧν εἴρηκα ἐκ πολλοῦ τὴν ὅπως μεμνῆσθαι ταύτην. χρηστέον δὲ ᾧ προβολίῳ, καὶ ταῖς προβολαῖς τοῦ σώματος, ὡς εἴρηται. εἰ γάρ τι καὶ πάσχοι, οὐκ ἄν γε † ὀρθῶς τὸ ὀρθῶς ποιοῦν πάσχοι. ἴσασι δὲ αἱ ποδοστράβαι αὐτοῖς ὥσπερ τοῖς ἐλάφοις, ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις, καὶ ὅπισκέψις αἱ αὐταὶ, καὶ μεταδρομὴ, καὶ αἱ προῖσοδοι, καὶ αἱ χρεῖαι τοῦ προβολίου. τὰ δὲ † νεογνὰ

† τὰ ἄγκη τὰ βαχέα, ἢ εἰσβολαί εἰσιν εἰς τὰ

† νεογνῶν vel νεαγνὰ * νεαρά.

γῆ αὐτῶν ὅταν ἁλίσκηται, χαλεπῶς τοῦτο πάσχει. οὔτε γὰρ μονοιῶται, ἕως ἂν * μαχεαὶ ἦ·

ὅταν τε

ὁπόταν τε αἱ κύνες ἴδωσιν, ἢ τροΐδηται, ταχὺ εἰς A & quum canes eos inuenerint, vel aliquid
τὴν ὕλην ἀφανίζεται· ἔπονται τε ὁπὶ τὸ πολὺ ὧν ipsi præsenserint, statim se abdunt in siluas,
αἱ ὦσιν ἄμφω, χαλεποὶ ὄντες τότε, καὶ μᾶλλον & ambo sequuntur eos vt plurimum, quo-
μαχόμενοι ὑπὲρ ἐκείνων, ἢ ὑπὲρ αὑτῶν. λέον- rum sunt; id temporis sæuiores, & pro illis
τες δ', παρδάλεις, λύγκες, πάνθηρες, ἄρκτοι, καὶ acrius, quam pro seipsis pugnantes. At leo-
τἄλλα, ὅσα δὴ τοιαῦτα θηρία, † θήσκε) ἐν ξέ- nes, pardi, lynces, pantheræ, vrsi, & aliæ,
θήσκεται μὲν ναις χώραις, περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος, καὶ τὴν κιττὸν quæcumq; sunt eiusmodi feræ, partim pe-
τὴν ὑπὲρ τῆς μακεδονίας, τὰ δὲ ἐν τῷ ὀλύμπῳ τῷ regrinis in locis capiuntur, circa Pangęum
μυσίῳ, καὶ ἐν πίνδῳ, τὰ δὲ ἐν τῇ νύσῃ τῇ ὑπὲρ montem, & † Cittum, qui supra Macedo-
συρίας, καὶ περὶ τοῖς ἄλλοις ὄρεσιν, ὅσα οἷά τ' niã est: partim in Olympo Mysio, & Pindo:
ὄντ' ἐστὶ τοιαῦτα θήρια. θήσκε) δὲ τὰ μὲν ἐν τοῖς ὄ B aliæ in Nysa supra Syriam, & iuxta montes
ρεσι φαρμάκῳ θηρίων ἀκωνιτικῷ. πα- alios, quotquot idonei sunt alendis huius
ρεσκευάζοντες τοῦτο οἱ θηρώμενοι, συμμιγνύ- generis belluis. * Capiuntur vero partim in
ντες εἰς ὃ αὐτοῖς ὅτῳ ἂν ἕκαστον χαίρῃ περὶ τὰ ὕ- montibus aconitico veneno, propter aspe-
δατα, καὶ περὶ ὅ, τι ἂν φύγοι † περσῇ. τὰ δὲ αὐ- ritatem regionum. Hoc autem venatores
τῶν καταβαίνοντα εἰς τὸ πεδίον τὰ νυκτὸς, ἀπο- rebus iis miscentes, quibus quæq; delecta-
κλῄσαντες μὴ ἵππῳ καὶ ὅπλων ἁλίσκε), εἰς tur fera, secus aquas illis obiiciũt, & si quid
κύκλωσιν καθιστάντες τὰς ἀγρώστας. ἔστι δὲ οἷς aliud adire consueuerint. Partim etiam il-
αὐτῶν καὶ ὀρύγματα ποιοῦσι περιφερῆ, μεγά- læ, quæ noctu in plana descendunt, equis
λα, βαθέα· ἐν μέσῳ λείποντες κίονα τῆς γῆς. & armis intercluſæ & circumuentę, nec si-
ὁπὰ δὲ τοῦτον εἰς νύκτα ἐπέθεσαν δήσαντες αἶ- C ne venatorum discrimine, capiuntur. Sunt
γα, καὶ ἔφαξαν κύκλῳ ὃ ὄρυγμα ὕλῃ, ὥστε quibus & foueas amplas orbiculari forma
μὴ περιορᾶν, εἴσοδον λείποντες. τὰ δέ, ἀκού- conficiunt, profundã in medio relinquen-
οντα τῆς φωνῆς ἐν τῇ νυκτὶ κύκλῳ τὸ φάγμα tes terræ columnam, cui sub noctem caprã
περιέπουσι, καὶ ἐπιδραμὼν μὴ δύνεται δι' ὀδόν, religatam imponũt, & vndiq; foueam ma-
ἀλλ' ἐπὶ πηδᾷ, καὶ ἁλίσκεται. περὶ μὲν αὐτῶν τῆς teriæ siluestri circumsepiunt & obstruunt,
περιαγωγῆς, τῶν ἐν τοῖς κυνηγεσίοις εἴρηται. ὠ- ne circumspiciendi facultas sit, aditu ad in-
φελήσονται δὲ οἱ ὁπιθυμήσαντες τούτου τοῦ ἔρ- grediendum nullo relicto. Illæ vocem no-
γου πολλά. ὑγιάναι τε γὰρ τοῖς σώμασι περι- ctu audientes, sepem circumcursitant; &
γενήσεται, καὶ ὀξεῖαν καὶ ἀκουστικὴν μᾶλλον χρή- quum nusquam inueniunt aditum, tran-
σιμον δὲ ἥπιον. τὰ δὲ περὶ τὸν πόλεμον μάλιστα D siliunt, & capiuntur. Hactenus de iis quæ in
παρασκεύασται. περὶ μὲν τὰ ὁπλα ὅτῳ ἔχοντες venatione faciũda sunt, dictum. Huic autẽ
πορεύονται ὁδοὺς χαλεπὰς, οὐκ ἀπορήσουσιν. αὐτὲ- labori ac studio dediti, magnã inde vtilita-
ξονται γὰρ τοὺς πόνους, διὰ τὸ εἰθίσθαι μὴ τούτων tẽ capient. Nam & corporibus valetudinẽ
ἀπορεῖν τὰ θηρία. ἔπειτα δυνάσθαι τε σκληρῶς bonã conciliabũt, & visu audituq; meliori
διαιτᾶσθαι ἔσονται, καὶ φύλακες εἰσὶν ἀγαθοὶ τοῦ fruentur, & serius senescent. Ad disciplinã
ὁπίσω πολεμίου. ἐν δὲ τῇ προόδοις ταῖς περὶ vero militarẽ potissimũ eos venatio insti- *Venationum vsus ad res bellicas.*
τοὺς πολεμίους ἅμα οἷοί τε ἔσονται ὁπίεναι, καὶ tuit. Primũ, vbi gestantibus arma per difficiles vias eundũ erit, animos haud despondebũt. Quippe labores sustinere propterea poterunt, quod iis ad feras capiẽdas adsuefacti fuerint. Deinde poterunt etiã cubare duriter, & egregios se declarare custodes in eo, quod fuerit imperatum. In hostibus adeũdis simul & progredi aduersus eos, & facere poterunt, quæ imperãtur; idq; propterea, quod eadẽ ratione feras etiã capere cõsueuerint. In frõte collocati, quũ labores tolerare norint, acies haud deserẽt. In hostiũ fuga propter cõsuetudinẽ & vsum quibusuis in locis aduersarios recte pariter ac tuto pſequentur. Si quid infeliciter exercitui suo cesserit, in siluosis, præruptis, aliisq; difficilibus locis tã seipsos, quã alios absq; macula turpitudinis conseruare poterunt,

† Vulgò Græcorum Cissios, hodie Tuganos, Turcis Zuga. Consule Pandectẽ Turcicum nostrum, capite 30 & 93.

* De rationibus capiendi feras cæteras.

ἐπὶ τοῖς ὀπίσω, οὐ λείψουσι τὰς τάξεις. ἀφ' ὃ καρτερῶς E
διώξονται. ἐν φυγῇ δὲ τῶν πολεμίων ὀρθῶς
καὶ ἀσφαλῶς διώξονται τὰς ἐναντίας ἐν πάντι
χωρίῳ. ἀφ' οὗ σωθήσαν. δυσχωρήσαντος δὲ οἰ-
κείου στρατοπέδου, ἐν χωρίοις ὑλώδεσι, καὶ ἀπο-
κρήμνοις, ἢ ἄλλοις χαλεποῖς οἷοί τ' ἔσονται καὶ αὐτοὶ σώζεσθαι μὴ αἰσχρῶς, καὶ ἑτέρους σώζειν.

Nam præbebit hoc eis ipſe rei vſus, vt plus aliis norint. Nonnulli quidē tales aliquando, magna ſociorum turba in fugam coniecta, iam victores hoſtes, ob difficultates locorum in errorem abreptos, ſuo ipſi robore atq; audacia prœliū inſtaurando terga dare coegerunt. Semper enim illi, qui tū a corporibus, tum animis egregie cōparati ſunt, haud procul abſunt ab eo, vt rem proſpere gerāt. Quum autē maiores quoq; noſtri cognouiſſent, hinc proſperos aduerſus hoſtes ſucceſſus ſuos manare: iuuētutis curā ſibi ſuſcipiendam cēſuerunt. Nam licet ab initio frugū inopia laborarēt, non tamē venatoribus interdicendum venatione iudicarunt; quum ij nihil eorum, quæ ſupra terrā naſcuntur, venari ſoleāt. Prętera vetuerūt intra multa ſtadia [propter vrbem] pernoctari, ne huius artis periti homines ſuis ipſos prædis ac venatione fraudarent. Videbant enim hāc vnam voluptatem iunioribus vtilitates adferre plurimas; quum & prudentes eos reddat, & iuſtos, quod in veritate inſtituātur. Itidem res bellicas per hæc ſibi cedere feliciter intelligebant. Eadē voluptas a ceteris quoq; pręclaris & honeſtis rebus, quibus ſe dare velint, minime iuuenes arcet; quod alię voluptates improbæ faciunt, quæ diſcendæ non ſunt. Ex his igitur & boni milites, & imperatores boni euadunt. Quorum enim labores ex animis & corporibus turpitudinem ac inſolētiam expellunt, & ſtudiū virtutis excitant, ij pręſtātiſſimi ſunt: quippe qui nec iniurias patriæ, nec regionis & agri vaſtationem ſint neglecturi. Dicunt vero nonnulli, non eſſe ſtudio venationis indulgendū, ne res familiaris negligatur: quum non norint, eos omnino patresfamilias adtentiores eſſe, qui de republica & amicis bene merentur. Quod ſi ſtudioſi venationis ita ſe comparant, vt patriæ maximis in rebus vtiles ſint: nec priuata certe negligent. Nam vniuſcuiuſque fortunæ ſic cum republica coniunctæ ſunt, vt cum ea pariter & incolumes ſint, & euertantur. Itaque viri tales ſimul & ſuam, & aliorum rem priuatam conſeruant. Multi tamen ex illis, qui hæc dictitant, per inuidiam imprudentes, ſua ipſorū ignauia perire malunt, quam aliorum virtute ſeruari. Nam multę voluptates ac prauæ ſunt, quibus ſeruientes, vt peiora dicant aut faciant, inducuntur. Hinc vana & inconſiderata oratione ſibi odia pariunt, improbis vero factis morbos, damna, neces, nō ſibi ſolum, ſed etiam liberis, & amicis arceſſunt; omni vitiorū ſenſu deſtituti,

A ἡ γὰρ σωμήθια τῷ ἔργῳ παρέξῃ αὐτοῖς πλέον τι εἰδέναι. καὶ ἤδη τινὲς τῶν ζιούτων, πολλοῦ ὄχλου συμμάχων ῥεφθέντος, τῇ αὐτῶν ἀνεξίᾳ καὶ θράσει ἐκ δυσχωρείαν ἀμαρτόντας τοὺς πολεμίους νενικηκότας ἀναμαχόμενοι ἐτρέψαντο. ἀεὶ γάρ ὅστι τοῖς τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς ἐν ἕξει εἴληχε τοῦ τυχῆσαι. εἰδότες δὲ καὶ οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ὅτι ἐκ δὴ τύχῃ τοῖς πολεμίοις, ὅτι μέλλοιεν τὰ νέων ἐποιήσαντο. καθαιρόντες γὰρ καρπῶν τὸ ἔξαφ-

B χῆς, ἐνόμισαν ὅμως τοὺς κυνηγέτας μὴ κωλύειν, ἐκ δὲ μηδενὸς ὅτι τῇ γῇ φυομένων ἀγαθὸν εἶναι. πρὸς δὲ † τοῦτο, μὴ νυκτερεύειν ἐντὸς πολλῶν σταδίων· ἵνα μὴ ἀφαιρῶνται τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν οἱ ἔχοντες ταύτην τὴν τέχνην. ἑώρων γὰρ, ὅτι τῶν νεωτέρων ἡ ἡδονὴ μόνη αὐτὴ πλάσασα ἀγαθὰ παιδεύει. σώφρονάς τε γὰρ ποιεῖ, καὶ δικαίους, ἐκ δὲ τῆς ἀληθείας παιδεύεσθαι. τά τε τοῦ πολέμου ἐκ τῶν ζιούτων

C μανθάνοντες ἐπιτηδεύειν κρείττους ἐγίγνοντο. ὧν γὰρ οἱ πόνοι τὰ μὲν αἰσχρὰ καὶ ὑβριστικὰ ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀφανιοῦσι, ἐπιθυμίαν δ' ἀρετῆς ἐνεποίησαν, ἔστι δ' ἃ χρήσιμα. ἃ γὰρ αἰσχρὰ εἶδεν οὔτε τὴν πόλιν τὴν ἑαυτῶν ἀδικουμένην, οὔτε τὴν χώραν πάσχουσαν κακῶς. λέγουσι δέ τινες, ὡς οὐ χρὴ ἐν ἕξει κυνηγεσιῶν, ἵνα μὴ τὰ οἰκείων ἀμελῶσιν·

D ἐκ εἰδότες, ὅτι οἱ τὰς πόλεις καὶ τοὺς φίλους εὖ ποιοῦντες, πλούτους τε οἰκείων ὅτι μελέτερόν εἰσιν. εἰ οὖν οἱ φιλοκυνηγέται παιδεύονται αὐτοὺς τῇ πατρίδι χρησίμους εἶναι εἰς τὰ μέγιστα, ἃ δὴ αἱ τὰ ἴδια ἐπιμελοῦντο. σὺν γὰρ τῇ πόλει καὶ σώζεται καὶ ἀπόλλυται τὰ οἰκεῖα ἑκάστου· ὥστε πρὸς τοῖς αὑτῶν καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἰδιωτῶν οἱ ζιῶτοι σώζουσι. πολλοὶ δὲ ἀπὸ φθόνου ἀλόγιστοι τῶν ταῦτα λεγόντων αἱροῦνται δι' αὐτῶν κακίαν ἀπολέσθαι μᾶλλον, ἢ ἑτέρων ἀρετῇ

E σώζεσθαι. αἱ γὰρ ἡδοναὶ αἱ πολλαὶ καὶ κακαί, ὧν ἡττώμενοι ἢ λέγειν ἢ πράττειν ἐπαίονται τὰ χείρω. εἶτα ἐκ μὴ τ ματέων λόγων ἔβρας ἀναρρῦνται, ἐκ ὃ τ κακῶν ἔργων νόσους, καὶ ζημίας, καὶ θανάτους καὶ αὐτῶν, καὶ παίδων, καὶ φίλων, ἀναθήτως μὴ τ κακῶν ἔχοντες,

τῶν ὃ

τῶν ἡδονῶν πλέον τῶν δικαίων ἀφαιρούμενοι, οἷς τίς ἂν χρήσαιτο εἰς πόλεως σωτηρίαν; τούτων μὲν οὐτοι τῶν κακῶν ὀφθεὶς ὅστις οὐκ ἀφέξεται, ἐρεθεὶς ὧν ἐγὼ παραινῶ. παιδεύσεις γὰρ καλὴ διδάσκειν χρῆσθαι νόμοις, καὶ λέγειν τε καὶ τῶν δικαίων, καὶ ἀκούειν. οἱ μὲν οὖν †παρόντες αὐτὸς ὅτι δεῖ τι μανθάνειν τε καὶ διδάσκεσθαι, αὐτοῖς μὲν μαθήσεις καὶ μελέτας ὅτι πόνους ἕξουσι, σωτηρίαν δὲ ταῖς αὐτῶν πόλεσιν· οἱ δὲ μὴ θέλοντες μανθάνειν ὅτι πονεῖν διδάσκεσθαι, ἀλλὰ σὺν ἡδοναῖς ἀκαίρεσι μανθάνειν, φύσει οὗτοι κάκιστοι. οὔτε γὰρ νόμοις, οὔτε λόγοις ἀγαθοῖς πείθονται. οὐ γὰρ διώκουσι, μανθάνειν δὲ μὴ πονεῖν, οἷος χρὴ τὸν ἀγαθὸν εἶναι· ὥστε οὔτε θεοσεβεῖς δυνατὸν εἶναι, οὔτε σοφοί. τὰς δὲ ἀπαιδεύτους χρώμενοι, πολλὰ ὅτι μέμφονται τοῖς πεπαιδευμένοις. μανθάνειν μὲν οὖν τούτων οὐδὲν ἂν καλῶς ἔχοι· μανθάνειν δὲ τῶν ἀμεινόνων ἅπασαν αἰ ὠφέλειαι τοῖς ἀνθρώποις εὑρίσκουσι. ἀμείνους οὖν, οἱ θέλοντες πονεῖν. καὶ τοῦτο ὅτι δέδεικται μεγάλῳ παραδείγματι. τῶν γὰρ παλαιοτέρων οἱ παρὰ Χείρωνι, ὧν ἐπεμνήσθην, νέοι ὄντες ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν κυνηγεσιῶν, πολλὰ καὶ καλὰ ἔμαθον· ἐξ ὧν ἐγένετο αὐτοῖς μεγάλη ἀρετή, δι' ἣν καὶ νῦν θαυμάζονται· ἧς ὅτι μὲν ἐρῶσι πάντες δῆλον, ὅτι δὲ μετὰ πόνων ὅτι τυχεῖν αὐτῆς, οἱ πολλοὶ ἀφίστανται. τὸ μὲν γὰρ κατεργάσεσθαι αὐτὴν, ἄδηλον· οἱ δὲ πόνοι οἱ ἐν αὐτῇ ὄντες φανεροί. ἴσως μὲν οὖν εἰ ἦν τὸ σῶμα αὐτῆς δῆλον, ἧττον ἂν ἠμέλουν οἱ ἄνθρωποι ἀρετῆς, εἰδότες ὅτι ὥσπερ αὐτῆς ἐκείνη ἐμφανής ἐστιν, οὕτω καὶ αὐτὴ ὑπὸ ἐκείνης ὁρᾶται. ὅταν μὲν γάρ τις ὁρᾶται ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου, ἅπας ἑαυτοῦ ἐστι βελτίων, καὶ οὔτε λέγει οὔτε ποιεῖ αἰσχρὰ, οὐδὲ κακὰ, ἵνα μὴ ὀφθῇ †ὑπὸ ἐκείνων. ὑπὸ δὲ τῆς ἀρετῆς οὐκ οἰόμενοι δεῖσθαι, πολλὰ κακὰ καὶ αἰσχρὰ ἐναντίον ποιοῦσιν, ὅτι αὐτὴν οὐχ ὁρῶσιν. ἣν ὁ πανταχοῦ πάρεστι, θεὸς δὲ εἶναι ἀθάνατος, καὶ τιμᾷ τοὺς περὶ αὐτὴν ἀγαθοὺς, τοὺς δὲ κακοὺς ἀτιμάζει. εἰ οὖν εἰδεῖεν τοῦτο, ὅτι θεᾶται αὐτοὺς, ἔνεστο ἂν ὅτι τοὺς πόνους, καὶ τὰς παιδεύσεις, αἷς ἁλίσκεται μόλις, καὶ κατεργάζονται ἂν αὐτήν. θαυμάζω δὲ τῶν σοφιστῶν καλουμένων, ὅτι φασὶ μὲν ἐπ' ἀρετὴν ἄγειν,

παρέχοντες

ὑπὸ ἐκείνης

A sed eodem ad voluptates ceteris acriore prædíti; quorũ opera quis vti ad reipublicæ ſalutem velit? At his a vitiis nemo non abſtinebit, qui excitatus illorũ ſtudio fuerit, quæ ipſe præcipio. Nam honeſta inſtitutio docet parere legibus, deque iis & loqui, & audire, quæ iuſtà ſunt. Quapropter ij, qui ſic ſe gerunt, vt ſemper aliquem obire laborem, & doceri velint, ſtudia quidem illi & exercitationes ſibi laborioſas ſectantur, ſed ciuitatibus ſuis ſalutares: qui vero laboris vitandi cauſſa doceri nolunt, B ſed vitam potius in voluptatibus immodicis exigendam ſtatuunt, ingeniis prædíti ſunt improbiſſimis. Quippe nec legibus, nec admonitionibus rectis obtemperant. Dum enim laborem fugiunt, qualis eſſe vir fortis & egregius debeat, non inueniunt. Itaque nec religioſi eſſe poſſunt, nec ſapientes: quumque ſe gerant, vt rectæ inſtitutionis expertes, bene inſtitutos plerumq; reprehendunt. Nequit ergo quidquam in ſtatu per hos eſſe proſpero, quum his meliorum opera mortalibus omnia commoda concilientur. Ideoque ſequi- C tur, eos eſſe meliores, qui labores ſuſcipere non recuſant. Exemplo id demonſtratum inſigni. Nam veteres illi apud Chironem, quorum mentionem feci, facto a venationibus ætate prima initio, multas & egregias artes didicerunt: ex quibus magnum virtutis fructum conſequuti ſunt, propter quam nunc quoque ſunt in admiratione. Atque hanc quidem ab omnibus amari, manifeſtum eſt: ſed quia labore comparatur, multi quaſi reſiliunt. Etenim adipiſcendi eã ſpes dubia eſt, in adipiſcen- D do labores manifeſti ſunt. Quod ſi virtutis quaſi corpus quoddam conſpici poſſet, minus eam mortales fortaſſe negligerent: quando perinde ſcirent ab ea ſe cerni, atque ipſa eorum oculis eſſet expoſita. Quilibet enim, quum ab amato conſpicitur, ſeipſo melior exiſtit: & a dictis ac factis turpibus & improbis abſtinet, ne ab illo talia conſpiciantur. Quum autem a virtute ſe non putent adſpici, multa palam & improba & fœda perpetrant; idque propterea, quod ne ipſi quidem eam cernant. Illa ve- E ro, quum immortalis ſit, vbique adeſt: & recte ſe in eam gerentes, honore adficit; improbos infamia notat. Itaque ſi conſpici ſe ab ea ſcirẽt, ad labores & diſciplinas accederent, quibus capitur, licet ægre; ſuamque in poteſtatem illam redigerent. Mirũ hoc vero mihi de illis hominibus videtur, qui ſapientiæ profeſſores adpellãtur, quod

ὑπὸ ἐκείνης

corum plerique se iuuenibus ad virtutem duces esse dicant, quum potius eis ad contraria se duces præbeant. Quippe neminem adhuc vidimus, quem illi modo sapientiæ professores egregium virum effecerint; neq; scripta proferunt, quibus homines effici meliores possint: sed multa de rebus vanis ab eis perscripta sunt, ex quibus voluptates quidem inanes iuuentus, at fructum virtutis nullū percipit. Eadem & remorantur ac detinent illos, qui frustra doctrinam ex eis aliquam sibi pollicētur; & ab aliis vtilibus auocant, illorumq; loco vitiosa tradunt. Quamobrem eos ob illa, quæ grauiora sunt, grauius reprehendo: in scriptis vero, quod verba quidem exquisita sint, rectæ vero sententiæ, quibus iuniores ad virtutem instituerentur, nusquam adpareāt. Equidem licet rerum imperitus, scio tamen optimum esse, ab ipsa natura id, quod bonū est, doceri: proximū, ab iis potius, qui vere boni alicuius scientiam nancti sunt, quam ab aliis, qui fallendi artificium tenent. Itaque verbis forsitan non eleganter vtor, quod hęc non adfecto; sed ea, quibus ad virtutem pręclare institutis opus est, a me recte cognita proferre cupio. Nam verba quidem vt parum ad institutionem conferunt, ita sententiæ sunt vtiles, si doctrinam egregiam contineant. Vituperant autem & alij plerique professores istos sapientiæ sęculi nostri, non sapientiæ studiosos; quod in verbis, non animorum sensibus, sapientiæ suæ acumen ostētent. Nec me latet quod præstaret, hæc a me scripta non esse. Nam facile ipsis erit, aliquid cito, licet non recte reprehendere. Scripta tamen ita sunt, vt recte se habeant; nec ostentatores sapientiæ, sed reabse sapientes ac bonos efficiant. Neque enim hæc videri malo, quam esse vtilia; vt numquam refutari possint. At illi sapientię professores ad fallendum & proferunt, & scribunt sua, lucri sui caussa, nec quidquam vlli hominum prosunt. Quippe nullus eorum nec fuit, nec est sapiens; sed vnicuique sufficit habere nomen professoris sapiētiæ, quod apud recte sentientes ignominiosum est. Quapropter horū sapientiæ professorum præcepta cauenda moneo, sapiētiæ vero studiosorum inuenta cogitataq; nequaquam reiiciēda. Nam vt illi sapientiæ professores aucupātur eos, qui diuites sunt, & iuuenes: ita communes sunt & amici omnibus, hi sapientię studiosi. Fortunas hominum iidem vt in pretio non habent, ita nec ignominiosas ducunt. Non illos item moneo tibi æmulandos, qui ad captandas condiciones meliores temere fe-

A οἱ πολλοὶ τὺς νέους, ἄγειν σ' ὅτι ζωὺ αἴτιον.
οὔτε γὰρ αὖ ἄνδρα που ἑωρᾶκαμεν, ὅντιν' οἱ
νεῶ σοφισαὶ ἀγαθὸν ἐποίησαν, οὔτε γράμ-
ματα παρέχονται, ἐξ ὧν χρὴ ἀγαθοὺς γίγνε-
σθαι· ἀλλὰ τοῖ μὲν τῶν ματαίων πολλὰ αὐ-
τοῖς γέγραπται, ἀφ' ὧν τοῖς νέοις αἱ μὲν ἡδοναὶ
†καιναὶ, ἀρετὴ σ' οὐκ ἔνι· ὠφελεῖσθαι σ' καναὶ,
ἄλλως παρέχ' τοῖς ἐλπίσασί τι ἐξ αὐτῶν μα-
θήσεσθαι μάτιον, καὶ ἑτέρων κωλύει χρήσι-
μων, καὶ διδάσκει κακά. μεμφόμεθα οὖν αὐτοῖς
B τὰ μὲν μεγάλα, μείζονως· τοῖ δὲ ὧν γράφε-
σιν, ὅτι τὰ μὲν ῥήματα αὐτοῖς ἐζήτηται, γνώμη
δὲ ὀρθῶς ἔχοισι, αἷς ἂν παιδεύοιντο οἱ νεώτε-
ροι ἐπ' ἀρετὶ, οὐδαμοῦ. ἐγὼ δὲ ἰδιώτης μὲν
εἰμι, οἶδα δὲ, ὅτι κέρδιστον μὲν ὄντι τῷδέ τῆς
αὐτῆς φύσεως †τὸν ἀγαθὸν διδάσκεσθαι· δεύ- τὸ ἀγαθὸν
τερον δὲ, τῷδε τῷ ἀληθῶς ἀγαθόν τι ὑπει-
σαμένων μᾶλλον, ἢ τοῦτο τῷ ἐξαπατᾶν τέ-
χνῳ ἐχόντων. ἴσως οὖν τοῖς μὲν ὀνόμασιν οὐ
σεσοφισμένως λέγω· (οὐδὲ γὰρ ζητῶ τοῦτο)
C ὧν δὲ δέονται εἰς ἀρετὶ οἱ καλῶς πεπαι-
δευμένοι, ὀρθῶς ἐγνωσμένα ζητῶ λέγειν. ὀνό-
ματα μὲν γὰρ οὐκ ἂν παιδεύσαι, γνώμη
δὲ, εἰ καλῶς ἔχοιεν. φέρεσι δὲ καὶ ἄλλοι πολ-
λοὶ τὺς νεῶ σοφιστὰς, καὶ οὐ τὺς φιλοσόφους,
ὅτι ἐν τοῖς ὀνόμασι σοφίζονται, καὶ οὐκ ἐν τοῖς
νοήμασιν. οὐ λαιθάνει δέ με, ὅτι †καλῶς καὶ καλῶς
ἐξῆν γεγράφθαι. ῥᾴδιον γὰρ ἔσται αὐτοῖς *τα- πάνδ' ἔξει,
χὺ μὴ ὀρθῶς μέμφεσθαι. καίτοι γέγραπταί μὴ γε-
γράφθαι.
γε οὕτως, ἵνα ὀρθῶς ἔχῃ, καὶ μὴ σοφιστοῖς *ταχύ
D ποιῇ, ἀλλὰ σοφοῖς, καὶ ἀγαθοῖς. οὐ γὰρ δοκεῖν
αὐτὰ βούλομαι μᾶλλον, ἢ εἶ χρήσιμα, ἵνα
ἀνεξέλεγκτα ᾖ εἰς ἀεί. οἱ σοφισαὶ σ' ὅτι τῶν
ἐξαπατᾶν λέγοισι καὶ γράφουσιν, ὅτι τῶν ἑ-
αυτῶν κέρδους, χὐ σοῦ ἕνα σοῦν ὠφελῆσοι. σοῦ δὲ
γὰ σοφὸς αὐτῶν ἐγένετο σοῦδείς, ὅσ' ἔστιν, ἀλλὰ
χὐ ἀρκεῖ ἑκάστῳ σοφιστὴν κληθῆναι· ὅ ὅστιν οὐδ- πῆς ὧν
δος τῷδέ γε †δ' φεύγοσι. τὰ μὲν οὖν τ' σοφι-
στῶν τῷδαγγέλματα παραινῶ φυλάττεσθαι, τὰ
δ' τ' φιλοσόφων ἀνθυμήματα μὴ ἀτιμάζειν.
E οἱ μὲν γὰ σοφισαὶ πλουσίοις χὐ νέοις ἥρωνται,
οἱ δ' φιλόσοφοι πᾶσι κοινοὶ καὶ φίλοι. τύχας
δ' ἀνδρῶν οὔτε τιμῶσιν, οὔτε ἀτιμάζουσι. μὴ ζη-
λῶν δ' μηδὲ ζηλῶ ὅτι τὰς πλεονεξίας εἰκῆ ἰόν-
τας,

ταις, πάνδ' ἔξει, μὴ γε- χάφθαι. * ταχύ

fi. Fortunas hominum iidem vt in pretio non habent, ita nec ignominiosas ducunt. Non illos item moneo tibi æmulandos, qui ad captandas condiciones meliores temere fe-

ἄειστοι ἀνδρῶν

τας, μήσ' ὅπι τὰς ἰδίας, μήτ' ὅπι τὰς δημοσίας· ἐνθυμηθέντα, ὅτι οἱ μὲν †ἄειστοι αὐτ̃ γιγνώσκον̃) μὲν ὅπι τὰ βέλτιω, ὅπι πονοί τ' εἰσὶν, οἱ ὁ̃ κακοὶ πάντοισί τε κακῶς, κ̀ γιγνώσκονται ὅπι τὰ χείρω. τάς τε γὰ̀ τ' ἰδιωτῶν οὐσίας ἀφαιρέμενοι, κ̀ τὰς τ' πόλεως, εἰς τὰς κοινὰς σωτηρίας ἀνωφελέστεροί εἰσι τ̃ ἰδιωτῶν. πά τε σώματα τοῖς τ' πόλεμον κάκιστα κ̀ αἴσχιστα ἔχουσι, πονηρὰ δ' διωσάμενοι. οἱ ὁ̃ κυνηγέται εἰς ὃ κοινὸν τοῖς πολίταις κ̀ τὰ σώματα κ̀ τὰ κτήματα καλῶς ἔχοντα παρέχουσιν. ἔρχονται ὁ̃, οἱ μὲν

οἱ δ' ὅπι τοὺς φίλους. Ⓒ οἱ μὲ ὅπι τὰς φίλους ἰοῦσι

B ὅπι τὰ θηρία, οἱ δ' ὅπι τοὺς φίλους. . . . ἰόντες, διώκεσθαι ἔχουσι τ̃ δὲ πᾶσιν· οἱ ὁ̃ κυνηγέται, ὅπι τὰ θηρία ἰόντες, δίωκεσθαι. ἑλόντες μὲν γὰ̀, πολέμια νικῶσι· μὴ ἑλόντες ὁ̃, τ̃ωπον μὲν, ὅτι πάσης τ' πόλεως ἐχθροῖς ὅπι χρῶσιν, ἔπαινον ἔχον· ἔπεσθαι, ὅτι ὥτ' ἐπ' ἀνδρὸς βλάβῃ, ὥτε φιλοκερδείᾳ ἔρχον̃). ἔπεσθαι δ' ἐξ αὐτ̃ γ' ὅπι χρήματος βέλτιος γίγνον̃) τοὺς πολλὰ, κ̀ σοφώτεροι, δι' ἃ διδάξομεν. ἐὰν γὰ̀ μὴ πόνοις, κ̀ ἐνθυμήμασι, κ̀ ὅπι μηχείαις πολλαῖς ὑπερβαλλόντως̃), ὐκ ἂν ἕλοιεν ἄγρας. τὰ γὰ̀ αὐτίπαλα αὐτῶν, ὑπὲρ τ' ψυχῆς ἀγωνιζόμενα, κ̀ ἐν τῇ αὐτ̃ οἰκήσει, ἐν ἰσχύι πολλῇ ὄντ̃. ὥστε τοῖς κυνηγέτῃ μάτην οἱ πόνοι γίγνονται, ἐὰν μὴ μείζονι φιλοπονίᾳ, κ̀ πολλῇ σωφροσύνῃ κρατήσῃ αὐτ̃. οἱ μὲν δὴ̃ κ̀ πόλιν βουλόμενοι πλεονεκτ̃ν, μελετῶσι νικᾶν φίλους· οἱ ὁ̃ κυνηγέται, κοινοὺς ἐχθρούς. κ̀ τοὺς μὲν ἡ μήτηρ αὕτη ποιεῖ τοὺς θηρίους πολεμίους ἀμείνους, τοὺς ὁ̃, πολὺ χείρους. κ̀ τοῖς μὲν ἡ ἄγρα μετ̃ σωφροσύνης, τοῖς ὁ̃ μετ' ἀγρυπνίας θράσος. κακοηθείας ὁ̃ κ̀ αἰσχροκερδείας οἱ μὲν δύναν̃) καὶ φρονεῖν, οἱ ὁ̃ δ' οὐ δύναν̃). φωνὴν ὁ̃ οἱ μὲν εὐεπῆ ἱᾶσιν, οἱ δ' αἰσχρά. τοῖς ὁ̃ τὰ θεῖα τοῖς μὲν οὐδὲν ἐμποδὼν ἀσεβεῖν, οἱ δ', εὐσεβέσταοι. λόγοι γὰ̀ παλαιοὶ κατέχουσιν, ὡς καὶ θεοὶ τούτῳ τ̃ ἔργῳ χαίρουσι κ̀ θεάτοντες, κ̀ ὁρῶντες· ὥστε ὑπάρχειν ἐνθυμεῖσθαι τούτων, θεοφιλεῖς τ' εἶ̃). κ̀ †ἀσεβεῖς εἰς τοὺς νέους, τοὺς ποιοῦντας ἃ τοὺς νέους ἐγὼ παραινῶ, οἰόμενος τ̃ωὐτὸ θεοῖσι ὁρᾶσθαι τούτοις. ὅστοι δ' ἂν εἶεν κ̀ δοκεῖσιν ἀγαθοὶ, κ̀ πάσῃ τῇ ἑαυτ̃ πόλει, κ̀ ἑνὶ ἑκάστῳ τ̃ πολιτ̃ κ̀ φίλων. ἃ μόνον ὁ̃ ὅσοι ἄνδρες κυνηγέσιοι ἠράσθησ̃, ἐγένοντο ἀγαθοὶ, σωφρονεῖν κ̀ αἰσυναῖκες, αἷς ἔδωκεν ἡ θεὸς ταῦτα Ἄρτεμις, Ἀταλάντη, κ̀ Πρόκρις, κ̀ εἴτις σωφρ-

A runtur, siue priuatis in rebus, seu publicis: & hac quidem in consideratione, quod optimi viri noti sint ex studiis rerum bonarum, tamquam laborioſi; quum improbi turpiter in ærumnas incidant, & flagitioſis e rebus clari sint. Quippe quum & priuatis auferant bona sua, & rempublicam expilent, minus ad salutem communem vtilitatis adferunt, quam homines imperiti; & habent corpora bello ineptissima, fœdeque constituta, quum laboribus ferendis impares sint. At venatores & corpora & bona sua ciuibus bene comparata in medium exhibent. Et hi quidem feras inuadunt, illi amicos. Qui amicos adgrediuntur, apud omnes infames sunt: venatores, dum feras adoriuntur, laudem inueniunt. Nam si feras ceperint venatores, belluas hostiles vincunt; sin minus, laudantur tamen: primum, quia ciuitatis totius inimicos adgrediuntur: deinde, quod nec vllius hominis damno, nec lucri cupiditate id faciant. Ex hoc ipso denique conatu ad pleraque meliores & peritiores euadunt ea ratione, quam ostendemus. Quippe nisi laboribus, & cogitationum inuentis, & C magna diligentia longe præstarent, prædas nullas caperent: quum hostes eorum pro vita dimicantes, & in suo ipsorum domicilio, magnum robur habeant. Itaque venator frustra laboraret, nisi feras industria maiori, ac prudentia copiosa superaret. Ergo quotquot in ciuitate meliori esse supra ceteros condicione volunt, amicos vincere contendunt: venatores autem, communes inimicos. Et hos quidem hæc exercitatio præstantiores facit aduersus a- D lios hostes, illos multo deteriores: & sua vtrisque venatio, his cum prudentia, illis cum turpi audacia coniuncta. Malitiam & quæstum hi contemnere possunt, illi non possunt: vocem hi bona proferentem emittunt, illi turpem. Aduersus ipsum numen nihil illos ab impietate deterret, at hi religioſissimi sunt. Perhibetur enim antiquo mortalium sermone, deos etiam hoc opere tum faciundo, tum spectando voluptatem percipere. Quo fit, vt iuuenes hæc ad animos reuocantes, quæ ipse moneo, si E ea faciant, religioſi sint & pij, quum hæc ab aliquo numine spectari arbitrẽtur: iidemque in parentes, in patriam vniuersam, in vnumquemq; ciuium, in amicos egregie se gerent. Neque viri dumtaxat, quotquot venationum fuere studioſi, laudem præclaram adepti sunt; sed etiam feminæ, quibus hæc Diana largita est, vt Atalanta, Procris, & si qua præter has alia fuit.

ΕΚ ΤΗΣ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΠΡΟΣ Αἰσχίνου ἐπιστολῆς.

E XENOPHONTIS AD ÆSCHINEM EPISTOLA.

POSTEAQVAM me conueniſſet Hermogenes, quum alia quædam narrauit, tum me de te interrogante, quodnam philoſophiæ ſtudium ſequereris: idem, reſpondit, quod Socrates. Ego vero, etiam quum Athenis ageres, propter hunc animum te admiratus ſum. Quemadmodum igitur admirari te cepi, ſic nunc quoque præ quouis alio philoſophiæ ſtudioſo animi tui conſtantiam demiror. Maximum enim, vt mihi videtur, argumentum eſt virtutis tuæ; quod is vir te ceperit, ſi modo vitam Socratis mortalem aliquis dicendam putat. Ceterũ numina ſupra nos eſſe, cuiuis conſtat. Satis quidem eſt, ea maiorem ob poteſtatem venerari. Quales autem & qui ſint dij, nec inueniri facile poteſt, nec inquiri fas eſt. Quippe ſeruorum etiam nõ intereſt, ſcire naturam aut facta dominorum ſuorum; vt quibus nihil prẽterea conueniat, quam inſeruire. Quodque maximum eſt, quanto maiorem admirationem merentur, qui res humanas tractant: tanto plus hoc iis adfert oneris ac moleſtiæ, qui gloriam de multis intempeſtiuis ac vanis rebus adfectant. Nam quando audiuit quiſquam, o Æſchines, Socratem de rebus cæleſtibus diſſerentem, vel ad lineas ac figuras emendandæ vitæ gratia diſcendas hortantem? Muſicam enim ſcimus ipſum intellexiſſe non vltra iudicium aurium. Quin ſemper aliquid egregij ſuis dicere non deſinebat, quid eſſet fortitudo, quid iuſtitia, quid virtutes ceteræ. Vocabat autem hæc bona humana, cetera vero vel homines adſequi non poſſe, vel fabulis eſſe cognata dicebat, qualia ſupercilioſi ſapientiæ profeſſores ridicula commemorarent. Neque vero verbis † hæc ita tradebat, vt factis eadem non præſtaret. Verum ad te illa non ignorantem perſcribi, quæ a Socrate geſta ſunt, quamquam ingratum futurum non ſit; tamẽ & prolixum fuerit, & alibi a nobis eſt præſtitum. Deſinant igitur conuicti, vel ad id accedant, quod probabile eſt, quibus Socrates non placuit; quum ei viuo ſapiẽtiæ teſtimonium Deus exhibuerit, interfectores vero eius pœnitentiæ ſuæ purgationẽ non inuenerint. Illi † vero egregij viri, Ægypti & prodigioſæ Pythagoræ ſapientiæ amore capti ſunt, quorum ſuperuacaneum & inconſtans erga Socratem ſtudium † tyrannidis amor redarguit, & Sicula ventris immoderati menſa frugalitati victus antepoſita.

† Lectio margini.

† Hæc in Platonem dicuntur.

† Nã Plato ad Dionyſium tyrãnum in Sicilia profectus fuit.

Stob. Ser. de diu, & Euſeb. Euang. præpa. lib. 14. p. 434. 435.

Συντυχόντι μοι Ἑρμογένει τά τε ἄλλα διεξιόντι, καὶ ὡς σὲ ὁπόθεν πυθοίμην, ἵνα τίνα ἔχοις φιλοσοφίας ἐπιμέλειαν, ἀπεκρίνατο, τὴν αὐτὴν Σωκράτει. ἐγὼ οὖν καὶ νῦν ἐπὶ τοῖς ἐν Ἀθήναις διατριβαῖς σου, νόμιζε σε ἐνταῦθα ὥσπερ ἔμπροσθεν ἔτι μᾶλλον θαυμάζειν, ὅτι καὶ νεῦ, παρ' ὁντινοῦν τὴν σοφίαν ἀσπαζόμενον, τί θαυμαστὸν καὶ ἀμεταπλαστότερον σοῦ τὸν νοῦν, μέλιτος γλυκίω, ὡς ἐν ὕμνῳ, λεκτέον ἂν εἴη, ἀλλοῖος ὑπὸ τῶν δρῶν ἐκείνων, εἴπερ ἄνθρωπον καλεῖν τὸν Σωκράτους ἠρωϊκὸν βίον. ὅτι μὲν γὰρ τὰ θεῖα ὑπὲρ ἡμᾶς, πάνυ δῆλον. ἀπέχρη δ' ἂν τῷ κρείττονι τὴν δυνάμεως σέβειν. οἷοι δέ εἰσιν, ἤ τε κύρβις ῥᾴδιον, ἤ τε ζήλην ἀκμῆτον. ὃ δὲ γὰρ δεσποτῶν φύσιν ἢ τροφῆς † δούλοις δεῖ δέναι, οἷς οὐδὲν πλέον ὑπηρεσίας τρέφοντες. τὸ μέλλον, ὅσῳ χρὴ ἄμαλλα τὰ θρώπινα δράποιν μένων, * ὅσῳδε τὴν δόξης ἐκ πολλῶν ἀκαίρων καὶ κενῶν γλιχομένοις ἄλγος φέρει. πότε γὰρ ὦ Αἰσχίνη Σωκράτους ἀκήκοέ τις οὐρανίων περὶ λεγόντος, ἢ γραμμὰς εἰς ἐπτυρίθωσιν παραιτίζοντος μανθάνειν; μουσικὴν μὲν γὰρ ἴσμεν αὐτὸν μέχρι τῶν σωτηρίων διατελοῦντα ἕκαστα λέγοντα τί καλόν, καὶ τί αἰσχρία τε, καὶ δικαιοσύνη, καὶ αἱ ἄλλαι ἀρεταί. ἀνθρώπινα † γὰρ τοῦ αὐτὰ ἀγαθὰ ἐκάλει τὰ δὲ ἄλλα ἢ † ἀδύνατον ἀδύνατα ἀνθρώποις ἀλαζονείας ἔφασκεν, ἢ μύθων εἶναι συλλήψεις, μετ' ὄφρυος σοφιστῶν παίγνια διεξιόντων. καὶ οὐκ ἔλεγε μὲν ταῦτα, † καὶ ὃ ἔστραπτε. ἐκ ἄδηλος δὲ γε ἀφεῖναι ὃ τὰ τοιαῦτα εἰδότι σοὶ, καίπερ οὐκ ἀνδρὶ ἐσόμενον, χρήσιμον ἔχειν, ἀνέγραφά τε ἄλλοθι. παυσάσθω δ' οὖν ἐλέγχόμενοι, ἢ τοῖς εἰκὸς ἴσασιν, οἷς ὁ Σωκράτης οὐκ † ἤρεσεν, ᾧ ἤρεσκεν, ζῶντι μὲν ὁ θεὸς σοφίαν ἐμαρτύρησεν, οἱ δ' ἐκλείψαντες τὴν μετανοίας ἀποκάθαρσιν οὐκ ἔδοσαν. τὸ δὲ καλὸν ἄρα, † αἰγύπτιόν τε καὶ Πυθαγόρειον τοιούτου σοφίας, ὧν τὸ τοιοῦτον καὶ μὴ μόνιμον ὅτι † Σωκράτην ἤλεγξεν ἔρως τυραννίδος, καὶ αὖ τὴ διαίτης λιτῆς, σικελιώτης τε τραπέζης ἀμέτρου βάπτεσθαι.

† Vel, ἐκ ἄδηλος δὲ γε ἀφεῖναι ὃ τὰ τοιαῦτα εἰδότι σοὶ, καίπερ οὐκ ἀνδρὶ ἐσόμενον, χρήσιμον ἔχειν

ΕΚ ΤΗΣ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
πρὸς Κρίτωνα ἐπιστολῆς.

EX EPISTOLA XENOPHONTIS
AD CRITONEM.

Stob. Ser. ὁποίους τινὰς χρὴ εἶναι τοὺς πατέρας περὶ τὰ τέκνα.

ΕΥ γὰρ ἴσθι Σωκράτην πρὸς ἡμᾶς πολλάκις εἰπόντα, ὅτι οἱ τῶν υἱέων ἵνα πολλὴν μὲν ἔχωσιν οὐσίαν φροντίζοντες, ἵνα δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ γένωνται ἀμελοῦντες, ἴσον πεπόνθασι τοῖς ἱπποτροφοῦσι, καὶ τὰ μὲν πολεμικὰ οὐ διδάσκουσι, τροφὴν δὲ παμπόλλην παρεχομένοις. οὕτω γὰρ πιοτέροις μὲν τοῖς ἵπποις χρήσονται, ἀπείροις δὲ ὧν χρή. εἶναι γὰρ ἵππου ἀρετὴν, οὐ τὴν εὐσαρκίαν, τὴν δὲ κατὰ πόλεμον εὐτολμίαν καὶ ἐμπειρίαν. τὰ αὐτὰ δ' οὖν ἔξα μαρτάνειν καὶ τοὺς γῆν πολλὴν κτωμένους τοῖς υἱέσιν, αὐτῶν δὲ μὴ ἐπιμελομένους. ἃ γὰρ κεκτήσονται, πολλοῦ ἄξια νομισθήσονται, αὐτοὶ δὲ ὀλίγου. προσήκει δὲ τὸ φυλάττον τῶν κτηθέντος ἀξιοτιμότερον εἶναι. καὶ τοίνυν ὁ τὸν ἑαυτοῦ παῖδα πολλοῦ ἄξιον ἀποδείξας, κἂν ὀλίγα καταλίπῃ, πολλὰ ἔδωκε. γνώμῃ γὰρ ἢ πλείω ἢ ἐλάττω γίγνεται, ἀγαθῇ μὲν ἔμμετρα, ἐκμελεῖ δὲ καὶ ἀπαιδεύτῳ, ὀλίγα. σὺ δὲ οὐδὲν πλείω τῶν ἀναγκαίων παρέχεις, ἃ τοῖς μὲν διὰ παιδεύσεως ἰοῦσιν ἀναγκαῖά τε καὶ πλούσια νομίζεται. τοῖς δ' ἀμαθέσι τὸ μὲν ἀλγεινὸν τῆς σαρκὸς ἐκλύει, τὴν δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος δυσελπιστίαν οὐ μειοῖ.

A SCIAS frequenter ad nos dixisse Socratem, quod illi, qui liberis suis de multis facultatibus prospiciunt, vt autem boni ac egregij euadant, negligunt; simile quid agant equos alentibus, qui bellicos ad vsus eos non instituunt, & multum pabuli exhibent. Sic enim equos habituri sunt pinguiores, sed eorũ, quæ pręstare oportebat, imperitos. Nam equi virtutem ac laudem non incorpulentia, sed audacia peritiaque bellici vsus, sitam esse. Eodem modo & illos peccare, qui filiis multos agros comparant, ipsosmet vero negligunt. Nam prædia magni pretij æstimationem habebunt, ipsi viles erunt: quum oporteat e contrario custodientem re possessa lõge maioris esse dignitatis ac pretij. Quamobrem siquis filium suum magni pretij hominem effecerit, quamuis paucas opes ei relinquat, multa tamen largitus est. Animus enim facit, vt res vel multæ, vel paucę adpareãt. quippe animo bono, quidquid possidet, moderatum est: rudi autem & recte non instituto, exiguum. Tu vero non plura, quam necessitas postulat, das filiis tuis; quæ sane recta institutione vtentes, vt necessaria, sic satis esse sibi copiosa existimant: imperitis vero præsentem quidem corporis molestiam remittunt, at futuri temporis exspectationem metu plenam non imminuunt.

ΕΚ ΤΗΣ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
πρὸς Σώτειραν ἐπιστολῆς.

EX EPISTOLA XENOPHONTIS
AD SOTIRAM.

Stob. Ser. σύγκρισις ζωῆς καὶ θανάτου. † πάντων, τὸ ἀνισάριθμον τῶν ἐτῶν φέρων τῷ μὴ ὁμοίῳ. * τῇ τε ἰσχύϊ ἢ ἀρρωστίᾳ. † ἔστιν οὖν

ΕΜΟΙ δὲ δοκεῖ, ὦ Σώτειρα, οὔτε ὁ θάνατος αἰσχρὸν, οὔτέ τι καλὸν εἶναι· ὅρος δὲ ζωῆς, οὐχ εἷς † πάντων, ἀνισάριθμον ἐτῶν φέρων τὸ μὴ ὅμοιον τῆς γενέσεως, * τῇ ἰσχύϊ ἢ ἀρρωστίᾳ· τὴν δὲ πρόφασιν τοτὲ μὲν αἰσχρὰν οὖσαν, ἐφέλκεσθαι θάνατον, † ὅπου δὲ καλὴν καὶ πρεπώδη.

MIHI vero mors ipsa nec turpe quiddam, nec honestum esse videtur: sed tantum esse vitæ terminus, non idem omnium, inæqualitatem annorum ferens ex dissimilitudine ipsius ortus, & pro ratione roboris aut infirmitatis: occasionem vero nõnumquam turpem, interdum pulchram ac decoram, homini mortem adtrahere.

Ex eadem Epistola.

Ne quidem mortis causſa tantum luctum excogitare conuenit, quum ſcias, initium viæ mortalium exiſtimari debere natiuitatem; finem vero, mortem. Eſt autem mortuus, quod cuiuis etiam inuito contingit: præclare vero mortuum eſſe, hominis voluntarij,& vt conuenit inſtituti, opus eſt. Beatus eſt igitur † Gryllus, & quicumque non longiſſimam, ſed cum virtute cõiunctam vitam eligit: etſi breue tempus ætatis Deus ei conceſſerit.

† Is Xenophõtis fuit filius, cæſus in prælio ad Mantineam.

ἐκ τ ἀυτῆς ἐπιστολῆς.

Ἀλλ' οὔτε ἐπὶ θανάτῳ προφάσει τοσοῦτον πένθος ἐυρέαθαι· ἐπισκοπῶ, ὅτι ὁδὸς ἀνθρωπίνης χρὴ νομίζειν ἀρχὴν μὲν γένεσιν, τέλος δ' θάνατον. ἀπέθανε δ', ὅπερ καὶ ὁ μὴ θέλων ἔπαθε· εὖ δ' καλῶς, ἐκόντος τε ἔργον, καὶ ἃ χρὴ παθόντος. μακάριος οὖν δὴ Γρύλλος, καὶ ὅστις οὐ μήκιστον ἑλόμενος τὸν βίου, ἀλλὰ μετ' ἀρετῆς, κὴ εἰ βραχὺν οἱ ἔδωκεν ἀγῶνα ὁ θεός. Stob. Ser. παραινετικά.

ΕΚ ΤΗΣ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΛΑΜΠΡΟΚΛΕΑ ἐπιστολῆς, ἣν φασί οἱ ἄλλοι τοῦ Ξενοφάνους ἀναπθέασι.

EX EPISTOLA XENOPHONTIS AD LAMPROCLEM, QVAM ALII Xenophani adſcribunt.

PRIMVM Socratis admirabilem doctrinam adprobare debes, qui diuitias ex vſu metiri iubebat. Non enim immenſas poſſeſſiones, diuitias vocabat; ſed tantum, quantum requiritur ad vſum decentem. Monebat autem, ne in his iudicio falleremur. Illos enim, quos diximus, reuera diuites; reliquos, pauperes adpellabat: & incurabili paupertate laborare dicebat, quod animi eſſet imbecillitas, non poſſeſſionis.

FINIS.

ΠΡΩΤΟΝ μὲν ἀν δέξαιο Σωκράτους ὑφηγεῖσθαι δίδαγμα, πλοῦτον μέτρῳ χρήσθαι. ὁ μὲν ἔφη Σωκράτης εἶναι τὸν μέτριον κτῆσιν πλοῦτον, ὃ δ' ὅσοις προσήκει χρῆσθαι· ἔπειτα δ', τούτων μὴ ἁμαρτάνειν. τοὺς μὲν γὰρ ὄντι πλουτοῦντας [κεκλῆσθαι] ἐπόμενος, οὓς δ' ἀνάγκης πένητας ἀπεκάλει, καὶ αἴτιον αὐτοῖς ἔφασκε πενίαν πένεσθαι. ψυχῆς μὲν εἶναι τὸ ἀρρώστημα, ἀκτήσεως. Stob. Ser. περὶ σωφροσύνης.

ΤΕΛΟΣ.

ADPEN-

ADPENDIX NOVA LEVN-CLAVIANAE XENOPHONTIS OPERVM EDITIONIS POSTREMÆ.

ΛΕΟΝΤΟΝΥΧΟΥ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ, ΔΙΑΣΑΦΗΤΙΚΗ ΤΩΝ ΧΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ἱστοριῶν, καὶ τοῦ βίου.

ΚΥΡΟΣ Καμβύσου, Περσῶν βασιλέως, υἱὸς ἐγένετο.

Ἀσσυρίων βασιλέα μάχῃ Κῦρος ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ, δὶς ἐνίκησε. Κύρου παιδείας ἐν τῷ γ' καὶ δ'.

Τῷ αὐτῷ Κύρῳ στρατηγοῦντος ὁ τέταρτον μαχόμενος ἐγένετο ὁ Θυμβραίου, ἢ Θύμβριον, πρὸς τῇ Κιλικίᾳ, νίκης ἔτυχε. Κύρου παιδείας ἐν τῷ ζ'.

Κύρου, καὶ Σάρδεις εἷλε, μετὰ τοῦ Λυδίας.

Καρίαν, καὶ Φρυγίαν, καὶ τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνας, καὶ Καππαδόκας, καὶ Ἀραβίους κατεστρέψατο.

Τὴν Βαβυλῶνα πολιορκήσας εἷλε, τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων ἐν τῇ ἁλώσει τῆς πόλεως χειρωθέντος καὶ σφαγέντος. Ἐν αὐτῷ ζ' βιβλίῳ.

Κῦρος ἐβασίλευσε Περσῶν ἐνιαυτοὺς κθ'.

Τὴν Ἀσίας ἁπάσης, μετὰ τὴν τοῦ Βαβυλῶνος ἅλωσιν, ἐμοναρχησεν ἔτη η'.

Καμβύσην καὶ Ταναοξάρκην, ἢ Ταναοξάρκλην, κατὰ τὴν Κτησίαν, υἱοὺς κατέλιπε. Κύρου παιδείας τῷ η'.

LEVNCLAVII CHRONOLOGIA BREVIS, AD DECLARANDAS XENOPHONTIS HISTORIAS, & eiusdem vitam.

CYRVS Cambyse, Persarum rege, natus fuit.

Assyriorum regem Cyrus in Assyria bis prœlio superauit. Libro de institut. Cyri III & IIII.

Cum eodem, Cræso copias aduersas ducente, tertium prœlio congressus ad Thimbraium siue Thymbrium, iuxta Ciliciam, victoria potitus est. Libro de instit. Cyri VII.

Cræsum & Sardes cepit, una cum Lydia.

Cariam, & Phrygiam, & Græcos Asiam incolentes, & Cappadocas, & Arabes in potestatem redegit.

Babylonem obsessam cepit, Assyriorum rege, dum urbs caperetur, in potestatem redacto, & interfecto. Eodem libro VII.

Cyrus Persarum rex fuit annis XXVIIII.

Solus Asiæ totius imperium, post captam Babylonem, obtinuit annis VIII.

Cambysem & Tanaoxarem, vel Tanaoxarcem, secundum Ctesiam, filios reliquit. De institutione Cyri libro VIII.

Cambyſes filius Cyri, natu maior, regnauit annos VII.

Hyſtaſpi Cyrus, expeditionum ſocio, Gobryæ principis Aſſyrij filiam uxorem dedit. Libro de inſtit. Cyri VIII.

Darius Hyſtaſpis filius, poſt Cambyſem regno Perſarum potitus, regnauit annos XXXVI.

Xerxes Darij filius, regno præfuit annis XXI.

Artaxerxes cognomine Longimanus, Xerxis filius, regnauit annos XLIIII.

Anno XXXVII *regni Artaxerxis Longimani habuit initium id bellum inter Athenienſes & Lacedæmonios, quod Peloponeſiacum dicitur, a Thucydide litteris proditum.*

Anno primo belli huius, Æneſias Ephori officio Spartæ functus fuit, vt ſcripſit Xenophon, quo munus ephori gerente bellum cepit: & Archidamus rex Lacedæmoniorum irruptione cum copiis in Atticam facta, totam depopulatus eſt. Thucydides libro hiſtoriæ II.

Anno II *Braſidas Ephori munus geſſit.*

Anno III *belli, & regni Artaxerxis Longimani quadrageſimo, Iſanor fuit ephorus, quo magiſtratum gerente, Archidamus expeditionē ſuſcepit aduerſus Plataeam, & eam obſedit.*

Anno IIII, *Soſtratidas ephorus factus eſt, quo tempore bellum de Lesbo gerebatur.*

Anno V, *quum Exarchus eſſet ephorus, dedita Lacedæmoniis Plataea, de fundamentis ad ſolum vſque fuit euerſa. Thucydides libro* III.

Anno VI *erat ephorus Ageſiſtratus.*

Anno VII, *Angenida ephoro, rex Perſarum Artaxerxes Longimanus diem obiit, regni anno quadrageſimo quarto. Thucydides libro* IIII.

Anno VIII, *munus ephori gerente Onomacle, regnare cepit Darius, cognomento Nothus, rex Perſarum.*

Anno IX. *Zeuxippus ephorus.*

Anno X. *Pityas ephori munus geßit.*

Anno XI. *Pliſtolas ephorus.*

Anno XII *Clinomachus ephorus, quo magiſtratum gerente, belli ſocietas inter Athenienſes & Argiuos inita fuit.*

Anno XIII *Ilarchus ephorus.*

Καμβύσης ὁ Κύρου, ὁ πρεσβύτερος, ἐβασίλευσεν ἔτη ζ'.

Ὑστάσπη τῷ ξυστρατευσαμένῳ Κύρῳ τὴν Γωβρύου, τοῦ Ἀσσυρίων δυνάστου, θυγατέρα ἐμνηστεύσατο. Κύρου παιδείας τῷ η'.

Δαρεῖος Ὑστάσπου ὁ, μετὰ Καμβύσην βασιλεὺς Περσῶν γενόμενος, ἐβασίλευσεν ἔτη λς'.

Ξέρξης Δαρείου ὁ, ἐβασίλευσεν ἔτη κα'.

Ἀρταξέρξης ὁ ἐπικληθεὶς Μακρόχειρ, Ξέρξου ὁ, ἐβασίλευσεν ἔτη μη'.

ἐν ἔτει τῷ λζ' βασιλείας Ἀρταξέρξου τοῦ μακροχείρος, ἤρξατο μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων ὁ Πελοποννησιακὸς λεγόμενος πόλεμος, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

ἔτει τῷ πρώτῳ τοῦ πολέμου, Αἰνησίας ἔφορος ὢν ἐν Σπάρτῃ, μετὰ τὸν Ξενοφάντα, οὗ ἐφορεύοντος ἤρξατο ὁ πόλεμος· καὶ Ἀρχίδαμος ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς ἐσβαλὼν ἐς τὴν Ἀττικὴν, πᾶσαν ἐδῄωσεν. Θουκυδίδης ἐν τῷ β' τὰ ξυγγεγραφῆς.

τῷ β' Βρασίδας ἔφορος ἐγένετο.

τῷ γ' τοῦ πολέμου, καὶ μ' τῆς βασιλείας Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος, Ἰσάνωρ ὢν ἔφορος, ἐφ' οὗ Ἀρχίδαμος ἐστράτευσεν ἐπὶ Πλάταιαν, καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτήν.

τῷ δ' ἔφορος ἐγένετο Σωστρατίδας, ἐφ' οὗ ὁ πόλεμος περὶ Λέσβου.

τῷ ε' Ἔξαρχος ὢν ἔφορος, ἐφ' οὗ παραδοθεῖσα τοῖς Λακεδαιμονίοις ἡ Πλάταια, κατεσκάφη ἐς ἔδαφος ἐκ τῶν θεμελίων. Θουκυδίδης ἐν τῷ γ'.

τῷ ς' Ἀγησίστρατος ὢν ἔφορος.

τῷ ζ' Ἀγχίδας ὢν ἔφορος, ἐφ' οὗ βασιλεὺς Περσῶν Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἐτελεύτησε, τῆς βασιλείας τῷ μη' ἔτει. Θουκυδίδης ἐν τῷ δ'.

τῷ η', Ὀνομακλέους ἐφορεύοντος, ἤρξατο βασιλεύειν Δαρεῖος ὁ ἐπικληθεὶς Νόθος, Περσῶν βασιλεύς.

τῷ θ' ἔφορος ὢν Ζεύξιππος.

τῷ ι' Πιτύας ἐφόρευε.

τῷ ια' Πλειστόλας ἔφορος.

τῷ ιβ' Κλεινόμαχος ἔφορος, ἐφ' οὗ τῶν Ἀθηναίων καὶ Ἀργείων ξυμμαχία ἐγένετο.

τῷ ιγ' Ἴλαρχος ἔφορος.

τῷ ιδ'

τῷ ιδ' Λέων ἔφορος ἐγένετο. A
τῷ ιέ Χαρείδας ἔφορος.
τῷ ις' Πατησιάδας ἔφορος.
τῷ ιζ Κλεσθένους ἐφορεύοντος, ὃ ναυτικὸν τῶν Ἀθηναίων ἐς Σικελίαν ἐπέμφθη, ἡγουμένων Ἀλκιβιάδου, Νικίου, Λαμάχου, καὶ συστρατηγοῦντος Σοφοκλέους τοῦ ποιητοῦ, ὃς πρεσβύτατος ἦν. Θουκυδίδης ἐν τῷ ς'.
τῷ ιη' Λυκάριος ἔφορος.
τῷ ιθ' Ἐπήρατος ἔφορος, ἐφ' οὗ Ἀγις ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς ἐτείχισε τὴν Δεκέλειαν τῆς Ἀττικῆς. B
τῷ κ' Ὀνομάντιος ἦν ἔφορος, ἐφ' οὗ Λακεδαιμονίοις ἡ ξυμμαχία πρὸς τὸν βασιλέα Περσῶν πρώτη ἐγένετο, βασιλεύοντος Δαρείου τῷ ιδ'. Θουκυδίδης ἐν τῷ ή.
τῷ κα' ἔφορος ἦν Ἀλεξιππίδας, ἐφ' οὗ Ἀθήνησι μετέστη ἡ δημοκρατία ἐς τετρακοσίους, ὧν αὖθις μετ' οὐ πολὺ κατελύθη ἡ ἀρχή.
τῷ αὐτῷ ἔτει Θρασύβουλος καὶ Θρασύλος Ἀθηναῖοι ναυμαχίᾳ Μίνδαρον τὸν Λάκωνα μεταξὺ Σηστοῦ καὶ Ἀβύδου ἐνίκησαν. Θουκυδίδης ἐν τῷ ή. C
Καὶ αὖθις Μίνδαρος πρὸς τῇ Ἀβύδῳ ἡττήθη, καὶ τρίτον ἐγγὺς τῆς Κυζίκου μαχόμενος ἀπέθανε. Ξενοφῶν ἐν τῷ α τῶν ἑλληνικῶν ἱστοριῶν.
τῷ κβ' Μισγολαΐδας ἦν ἔφορος.
τῷ κγ' ἔφορος ἦν Ἰσίας.
τῷ κδ' Ἀρχὴ ἐφορεύοντος, ναύαρχος ἦν Παρσιππίδας, φυγὼν μετέπεμπτα ἐκ Σπάρτης, ὅτι ἐκ Θάσου ἐκπεσόντων τῶν Λακωνικῶν, ἔδοξε σὺν Τισσαφέρνει τάδε ἄπιστος γενέσθαι. D
τῷδε τῷ ἔτει οἱ Μῆδοι ἀπὸ Δαρείου τοῦ Περσῶν βασιλέως ἀποστάντες, πάλιν ὑπήκοοι ἐχώρησαν αὖθις.
τῷ κε Εὐάρχιππος ἔφορος ἐγένετο, Κρατησιππίδας δὲ Λακεδαιμονίων ναύαρχος, ὅτε ἦν ὀλυμπιὰς ὀγδοηκοστὴ τρίτη.
Θρασύλος ἥπτηται πρὸς τῇ Ἐφέσῳ. E
τῷ κς' ἔφορος ἦν Παντακλῆς, ναύαρχος δὲ Λύσανδρος.
Σηλυβρίαν εἷλεν Ἀλκιβιάδης, καὶ τὸ Βυζάντιον πολιορκηθὲν Ἀθηναίοις παρεδόθη ὑπὸ Ἀναξιλάου.

Anno XIIII *Leon ephorus factus est.*
Anno XV *Charidas ephorus.*
Anno XVI *Patesiadas ephorus.*
Anno XVII *Clisthene munus ephori administrante, classis Athenienſium in Siciliam missa fuit, ducibus Alcibiade, Nicia, Lamacho, & horum collega Sophocle poeta, qui natu maximus inter eos erat. Thucydides libro* VI.
Anno XVIII *Lycarius ephorus.*
Anno XIX *Eperatus ephorus, quo magiſtratum gerente, rex Lacedæmoniorum Agis Deceleam Atticæ muniuit.*
Anno XX *ephorus erat Onomantius, ſub quo prima belli ſocietas inter Lacedæmonios & regẽ Perſarũ coiit, anno Darij regnantis* XIIII. *Thucydides libro hiſtoriæ* VIII.
Anno XXI, *Alexippida ephoro, mutatus est Athenis ſtatus popularis in* CCCC *adminiſtrationem, quibus non multo poſt abrogatum fuit imperium.*
Eodem anno vicere Thraſybulus & Thraſylus Athenienſes nauali pugna Mindarũ Laconem inter Seſtum & Abydum. Thucydides libro VIII.
Etiam prope Abydum Mindarus iterum victus, & tertium haud procul a Cyzico pugnans interijt. Xenophon libro I *hiſtoriarum Græcarum.*
Anno XXII *erat ephorus Miſgolaidas.*
Anno XXIII *erat ephorus Iſias.*
Anno XXIIII, *gerente munus ephori Araco, nauarchus erat Paſippidas, qui Sparta deinceps exſulauit, quod eiectis Thaſo, qui Laconicarum partium fuerant, viſus eſſet eius auctor rei fuiſſe cum Thiſſapherne.*
Hoc anno quum Medi a Dario rege Perſarũ defeciſſent, denuo eius imperio ſe ſubmiſerũt.
Anno XXV *factus est ephorus Euarchippus, Crateſippus claſsis Laconicæ præfectus; quum eſſet olympias* XCIII.
Thraſylus propter Epheſum victus fuit.
Anno XXVI *erat ephorus Pantacles, nauarchus autem Lyſander.*
Selybriam cepit Alcibiades, & Byzantium obſeſſum, Athenienſibus ab Anaxilao deditum fuit.

Cyrus inferioris Asiæ maritimæ Caranus a patre factus, & illuc missus fuit.

Alcibiades nauigio domum rediit, quũ prætor a ciuibus lectus esset.

Lysander classi præfectus, ad Cyrum Darij regis filium Sardes adscendit.

Anno XXVII Pityas erat ephorus, classis præfecturam gerente Callicratida; qui missus in Lysandri locum, Methymnam Lesbi opidum vi cepit. Deinde propter Arginusas (insulæ paruæ sunt) prælio nauali fortiter dimicans, quum e nauidelapsus esset in mare, conspici desiit. Atheniensium vero prætores, licet hac nauali pugna feliciter rem gessissent, tamen a populo damnati suffragiis, immerito morte fuerunt adfecti; solo Socrate contradicente, qui tunc ciuium magister erat. Histor. Græc. libro I. & Memorabilium libro I.

Anno XXVIII erat ephorus Archytas, Aracus nauarchus; cuius loco Lysander, velut nauarchi legatus; ad classem missus fuit.

Cyrus ad patrem aduersa valetudine laborantem, in Asiam superiorem abiit; datis ad usum belli Lysandro pecuniis.

Lysander Athenienses prælio nauali haud procul ab Ægos potamis superauit. Hinc Athenas obsedit, & cepit, & muros urbis subruit.

Tunc etiam Dionysius, Hermocratis filius, Syracusanus, regio cum imperio patriam administrauit.

Darius Nothus viuendi finem fecit, quum regnasset annos XIX. zig an. 1.

Artaxerxes Mnemon, siue Memor, Darij filius natu maior, regni successionẽ cõsequutus est.

Olymp. 94. an. 1. an. Artaxerxis 2. *Anno XXIX & vltimo belli Peloponesiaci, quo erat olympias nonagesimaquarta, quũ ephorus esset Eudicus, Lysander auehẽs spolia captarũ nauium, & Atheniensiũ triremes, & coronas, urbium dona, & argenti maximam copiam, sub æstatis finem, qua post vigesimum octauum annum, sextumq; mensem, bello finis impositus fuit, in patriam cum classe rediit.*

Hic annus apud Athenienses † Anarchia vocatus fuit, propter dominationem paucorum in Trigintauiratu. Xenophon libro II historiarum Græcarum.

† id est, status reipublicæ magistratuum expers.

Κῦρος Καφανος τ κάτω Ασίας, ὑ'ὑπὶ τὴ θαλάτη, ὡδὲ τὸ παῖδος ἐπέμφθη.

Αλκιβιάδης οἴκαδε κατέπλυσε, ςρατηγὸς ὡδὲ τῶ οἴκοι αἱρεθείς.

Λύσανδρος ναύαρχος ὢν, ὡς τὸς Κῦρον Δαρείου ἐς Σάρδις ἀνέβη.

Τῶ κζ' ἔτ' Πιτύας ἐπ' ἔφορος, ναυαρχοῦντος Καλλικρατίδου, ὃς ἀντὶ Λυσάνδρου πεμφθεὶς, αἱρεῖ τὴν Μήθυμναν τ Λέσβου κατὰ κράτος. ἔπ' ἀυτὰ ὡς τὸς τ Αἰγινήτας (νησίδιον ἀυτοῦτο) γυναίων μαχόμενος, καὶ τ νεὼς ἀποπεσὼν ἐς τὴν θάλατταν ἠφανίσθη. οἱ δὲ ςρατηγοὶ τῶν Αθηναίων δ'ὐτυχῶς ναυμαχήσαντες, ὑπὸ τὸ δήμου καταψηφισθέντες ἀναιτίως ἀπέθανον, μόνου τὸ Σωκράτους ἀντιλέγοντος, ὃς τότε τὸ δήμου ὑπερίστατο ὑπαρχε. τῶν τ' ἄλλων ἑλληνικῶν, καὶ τ' ἀπομνημονευμάτων.

Τῶ κη' ἔφορος ἐπ' Αρχύτας, Αρακος δὲ ναύαρχος· ἀφ' οὗ Λύσανδρος, ὡς τὸ ναυάρχου ὑπατικόλος, ἐπέμφθη ὑπὲρ τὸ ναυτικόν.

Κῦρος ὡς τὸν πατέρα ἀῤῥωςοῦντα μετάπεμπτος ἀνέβη, δοὺς χρήματα τῶ Λυσάνδρῳ εἰς πόλεμον.

Λύσανδρος Αθηναίους ναυμαχίᾳ ἐγγὺς τ Αἰγὸς ποταμῶν ἐνίκησε. μετέπειτα ὡς τὰς Αθήνας ἐπολιόρκησε, καὶ εἶλε, καὶ τὰ τείχη κατέσκαψε.

Τότε καὶ Διονύσιος ὁ Ερμοκράτους Συρακόσιος ἐτυράννησε τῆς πατρίδος.

Δαρεῖος ὁ Νόθος ἐτελεύτησε, βασιλεύσας ἔτη ιθ'.

Αρταξέρξης ὁ Μνήμων, Δαρείου υἱὸς ὁ πρεσβύτερος, τῆς βασιλείας διάδοχος ἐγένετο.

Τῷ κθ' καὶ ὑςάτῳ ἔτει τὸ Πελοποννησιακὸ πολέμου, ὡς δὲ ἦν ἡ ἐνενηκοςὴ καὶ τετάρτη ὀλυμπιὰς, ἐφορεύοντος δ' Εὐδίκου, Λύσανδρος ἀπάγων τὰ τ' αἰχμαλώτων νεῶν ἀκροθίνια, καὶ ἀς Αθηναίων τριήρεις, καὶ τεφανους, δῶρα τ πόλεων, καὶ ἀργύριον πλῆθον ὅσον, τελευτῶντος τ θέρους, ἐς ὃ μιλησίους ἔξ, καὶ ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἔτη τῷ πολέμῳ ἐτελεύτησαν, οἴκαδε κατέπλυσεν.

Οὗτος ὁ ἐναυτὸς ἀναρχία ὡδὲ τοῖς Αθηναίοις ἐκλήθη, διὰ τ ὀλιγαρχίαν τῶν τριάκοντα. Ξενοφῶν ἐν τῷ β τῶν ἑλληνικῶν.

Τυραν-

Τυραννὶς τῶν λ' ἐν Ἀθήναις. A

Θηραμένης καταχριθεὶς ὑπὸ τῶν συναρχόντων ἐκ τῶν λ', καὶ κώνειον πιὼν, ἀπέθανε.

Ἔτει τῷ γ' τῆς βασιλείας Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος Θρασύβουλος τὴν τῶν λ' τυραννίδα κατέλυσεν.

Ὅρκους οἱ Ἀθηναῖοι περὶ ἀμνηστίας ὀμνύουσι.

Κῦρος ἀνέβη ξὺν τῷ στρατεύματι ἑλληνικῷ, ὅτι τὸν ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην βασιλέα, ξυστρατευομένου καὶ τοῦ Ξενοφῶντος. ἐν τῷ α' καὶ β' τῶν περὶ ἀναβάσεως Κύρου. B

Κῦρος ἐν τῇ μάχῃ ὁρμήσας ὅτι τὸν ἀδελφὸν, καὶ παλτῷ βληθεὶς ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν, ἀπέθανε. περὶ ἀναβάσεως τῷ α'.

Οἱ στρατηγοὶ τῶν ἑλλήνων μετὰ τὴν μάχην ἀποκτείνουσι δόλῳ τοὺς παρασπονδάς. ἀναβάσεως τῷ β'.

Ξενοφῶν στρατηγὸς αἱρεθεὶς μετ' ἄλλων ἀπάγει τοὺς ἕλληνας ἐκ τοῦ πολεμίας ἐς τὴν ἑλλάδα, καὶ ἡμέρας τοῖς βαρβάροις μαχόμενος. ἀναβάσεως τῷ γ', καὶ τοῖς ἑξῆς.

Ξενοφῶν μετὰ τῶν Κυρείων Σεύθῃ τῷ Θρα- C
κῶν βασιλεῖ ξυστρατεύεται. ἀναβάσεως τῷ ζ.

Ἔτει τῷ δ' Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος Θίμβρων ὁ Λακεδαιμόνιος λῃστὰς Κυρείους παρὰ Ξενοφῶντος, ὅτι τοὺς Πέρσας στρατεύσοιμος, παρέλαβεν. ἀναβάσεως τοῖς ὕστερον τέλει.

Ἔτει τῷ δ' βασιλείας τοῦ Μνήμονος, Δερκυλλίδας ὁπικληθεὶς Σίσυφος, ὡς ἀνὴρ μηχανικὸς, Θίμβρωνα διαδέχεται ἐν τῇ στρατηγίᾳ κατὰ Περσῶν. Ἑλληνικῶν τῷ γ'.

Ἔτει ὕστερον ζ Δερκυλλίδας ἐξῆλθε ἐκ τοῦ D
ἄστεως εἰς τὸ ὁπτεύειν ἑαυτόν.

Ἔτει ὕστερον η' Ἀρταξέρξου, Ἀγησίλαος ὁ Σπάρτης βασιλεὺς, διαβὰς εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅτι τοὺς Πέρσας ἐστρατεύσατο.

Τιθραύστης Τισσαφέρνους διάδοχος τὴν ἀρχὴν δέδωκε τοῖς τρισκαίδεκα τῶν ἑλληνίδων πόλεων, ἐφ' ᾧ πόλεμον ἐκφέρειν πρὸς Λακεδαιμονίους.

Λύσανδρος περὶ τὸ τεῖχος τῶν Ἀλιαρτίων τοῦ Θηβαίων ἀπέθανεν.

Ἔτει ὕστερον θ' Ἀγησίλαος τοῦ οἴκοι ἐκ E
τῆς Ἀσίας μετεπέμφθη, τὴν πατρίδι βοηθήσων. ἑλληνικῶν τῷ δ'.

Πείσανδρος Λακεδαιμόνιος ναύαρχος περὶ Κνίδον ὑπὸ Φαρναβάζου καὶ Κόνωνος ἡττηθεὶς, ὅτι τῇ νηὶ μαχόμενος ἀπέθανεν.

Tyrannis Trigintauirorum Athenis.

Theramenes a collegis in Trigintauiratu cõdemnatus, hausta cicuta mortem oppetiit.

Anno III regni Artaxerxis Memoris Thrasybulus Trigintauirorũ tyrannidẽ sustulit. *Olymp. 94. a. 2.*

Iusiurandum Athenienses de iniuriarum obliuione præstiterunt.

Cyrus cum copiis Græcis adscendit in Asiam aduersus Artaxerxem regem fratrem, cuius signa Xenophon quoque sequutus est. Libro I & B II de Cyri expeditione.

Cyrus in prælio irruens in fratrem, & tragula subter oculum vulneratus, obiit. De Cyri expeditione libro I.

Duces Græcorũ post pugnã contra fidem datam occiduntur. libro II de exped. Cyri.

Xenophon dux electus, una cum aliis, Græcos ex hostico Græciam versus abducit, cottidie contra barbaros dimicans. De Cyri expeditione libro III, & sequentibus. *Anno 4. regni Artaxerxis. Olymp. 94. an. 3. Samig nauarchy in Asia. v. Xenoph. p. 479.*

Xenophõ cũ Cyrianis militib. Seuthæ Thracũ regis signa sequitur. Expeditionis libro VII. C

Anno IIII Artaxerxis Memoris Thimbro Lacedæmonius Cyrianos milites a Xenophonte, Persis bellum illaturus, traditos accepit. De Cyri expeditione libri vltimi fine. *Olymp. 94. a. 4. v. Xenoph. p. 480.*

Anno VI regni Memoris Dercyllidas, cognomine Sisyphus, velut industriæ vir sollertis, Thimbroni succeßit in prætura contra Persas. Libro historiarum Græcarum III. *Olymp. 95. a. 1.*

Anno VII Dercyllidas etiam in annum sequentem esse cum imperio iussus fuit. D *Olymp. 95. a. 2.*

Anno VIII Artaxerxis, Agesilaus Spartæ rex, quum in Asiam traiecisset, bellum Persis intulit. *Olymp. 95. a. 3.*

Tithraustes, Tissaphernis successor, L talenta præsidibus vrbium Græcarum dedit; vt bello Lacedæmonios adgrederentur.

Lysander ad Haliartiorum mœnia cæsus fuit a Thebanis.

Anno IX Agesilaus a suis domi ex Asia reuocatus fuit, vt opem patriæ ferret. Libro histor. Græcarum IIII. E *Olymp. 95. a. 4.*

Pisander Lacedæmoniæ classi præfectus, ad Cnidum a Pharnabazo & Conone victus, in naui pugnans interiit.

Anno XI *Artaxerxis Cono muros Athe-* A *narum pecuniis regiis refecit & erexit.*

Anno XV *misit Artaxerxes pacem Græcis per Antalcidam, hac conditione; vt Græcæ ciuitates in Asia regis Persarum essent, reliquæ libertatem retinerent. Libro historiarum Græcarum* V.

Anno XX *occupauit Phœbidas Lacedæmonius arcem Thebarum Cadmeam.*

Anno XXIII *Memoris, Olynthus vrbs Thraciæ Lacedæmoniis, certis legibus, dedita* B *fuit.*

Phyllidas arcem Cadmeam Thebanis recuperauit, eiectis Lacedæmoniis.

Timotheus Cononis filius, dux Athenienſiũ, vir fortis & egregius fuit. Libri V *historiarum Græcarum fine.*

Iaſon Pheræus Theſſalorum dux conſtitutus fuit. Hiſt. Græc. libro VI.

Anno XXXI *regis Memoris, Lacedæmonij a Thebanis prælio victi fuerunt, ad Leu-* C *ctra commiſſo. Hiſtoriarum Græcarum libro* VI.

Iaſon Pheræus inter Thebanos & Lacedæmonios pacem compoſuit.

Iaſon, & Polydorus, & Polyphron, qui fratres fuerunt, & Alexander, Pheræi; vnus poſt alium interfecti ſunt. Libro VI *hiſtoriarum Græcarum.*

Thebani Laconicam inuaſerunt, ad vrbem Spartam vſque progreſſi.

Athenienſium & Lacedæmoniorum ſocietas aduerſus Thebanos. Libro hiſtoriarum Græcarum VII.

Pelopidas Thebanorum legatus in Aſiam ad regem Perſarum adſcendit.

Anno XXXIIII *regis Artaxerxis mortuus eſt Dionyſius prior Syracuſanus tyrannus, Dionyſio ſecundo filio & ſucceſſore regni relicto, qui deinceps annis* XII *imperauit.* E

Epaminondas iterũ duxit exercitum Spartam, ſed irrito conatu.

Anno XXXIX *Memoris, pugnatum inter Thebanos & Lacedæmonios ad Mantineam, vbi victor Epaminondas obiit.*

Εἰς ϖ̃ι ἀ Αρταξέρξου Κόνων τὸ τ̃ Αθηναίων τεῖχος ἐκ τ̃ων βασιλέως χρημάτ̃ων ἀνώρθωσεν.

Ετ̃ι τῷ ἰἐ Αρταξέρξης εἰρήνην ἔπεμψε τοῖς Ἕλλησι δι' Ανταλκίδου, ὥστε τὰς ἐν τῇ Ασίᾳ πόλεις ἐλευθέρους τοῦ βασιλέως εἶναι· τὰς δ' ἄλλας, ἐλευθέρας. Ελληνικῶν τῷ ἐ.

Ετ̃ι τῷ κ̓ Φοιβίδας ὁ Λακεδαιμόνιος τ̃ὴν Καδμείαν τ̃ῶν Θηβαίων ἀκρόπολιν εἶλεν.

Ετ̃ι τῷ κγ̓ τ̃ου Μήμονος Ολυνθος, Θρᾳκίας πόλις, τοῖς Λακεδαιμονίοις ὑπ' ἀσυνθήκως παρεδόθη.

Φυλλίδας τὴν Καδμείαν ἀκρόπολιν τοῖς Θηβαίοις ἀνεκτήσατο, τοὺς Λακεδαιμονίους ἐκβαλών.

Τιμόθεος ὁ Κόνωνος, στρατηγὸς Αθηναίων, καλὸς κἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν. ϖ̃ρὸς τῷ τελευτ̃ῷ τ̃ῶν ἑλληνικῶν.

Ιάσων ὁ Φεραῖος τ̃ῶν Θετταλῶν τὰ πράγματα ἐκράτησε. ἑλληνικῶν τῷ ς̓.

Ετ̃ι τῷ λἀ βασιλέως Μήμονος ϖ̃ρὸς Θηβαίους ἐνικήθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι μάχῃ τῇ ἐν Λεύκτροις. ἑλληνικῶν τῷ ς̓.

Ιάσων ὁ Φεραῖος μεταξὺ τ̃ῶν Θηβαίων καὶ τ̃ῶν Λακεδαιμονίων σπονδὰς ἐποιήσατο.

Ιάσων, καὶ Πολύδωρος, καὶ Πολύφρων, ἀδελφοὶ ὄντες, καὶ Αλέξανδρος, οἱ Φεραῖοι, εἷς μετὰ τὸν ἕτερον ἀπεσφάγησαν. ἑλληνικῶν τῷ ς̓.

Οἱ Θηβαῖοι ἐνέβαλον εἰς τὴν Λακωνικὴν, D ϖ̃ροϊόντες μέχρι τ̃ῆς Σπάρτης.

Αθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων συμμαχία κ̃ατ' Θηβαίων. ἑλληνικῶν τῷ ζ̓.

Πελοπίδας ϖ̃ρέσβυς Θηβαίων ἀνέβη ϖ̃ρὸς τ̃ὸν Περσῶν βασιλέα.

Ετ̃ι τῷ λδ̓ Αρταξέρξου βασιλέως Διονύσιος ὁ ϖ̃ρότερος Συρακόσιος τύραννος ἀπέθανε, Διονύσιον τὸν δεύτερον υἱὸν καὶ διάδοχον τ̃ῆς ἀρχ̃ῆς καταλιπών, βασιλεύσαντα ἔτη ιβ̓.

Επαμινώνδας ἦγε τὸ δεύτερον ὑπὲρ τὴν Λακεδαίμονα, μάτην δέ.

Ετ̃ι τῷ λθ̓ τ̃ου Μήμονος ἐγένετο μάχη Θηβαίοις καὶ Λακεδαιμονίοις κατὰ τὴν Μαντίνειαν, ἐν ᾗ νικήσας Επαμινώνδας ἀπέθανε.

Τ̃ῷ

Τῷ ἑξῆς ἔτει ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς Αρ- A
ταξέρξης ὁ Μνήμων, βασιλεύσας ἐνιαυτοὺς
μ'· ὃν Ωχος διεδέξατο.

Ετει τῷ γ' τοῦ βασιλέως Ωχου, καὶ τετάρ-
τῳ μετὰ τὴν Μαντινικὴν μάχην, πρώτῳ δὲ τῆς
ρε' ὀλυμπιάδος, ἐτελεύτησεν ὁ Ξενοφῶν ἐν
Κορίνθῳ, βεβιωκὼς ὑπὲρ τὰ ἐνενήκοντα ἔτη.
ἔγραψεν οὖν τὰ τελευταῖα οὐ πολλῷ πρὸ τοῦ
θανάτου χρόνῳ.

Anno sequenti finiit vitam rex Persarum Artaxerxes Memor, quum annis XL *regnasset. Successorem Ochum habuit.*

Anno III *regis Persarum Ochi, & quarto post pugnam Mantinicam, olympiadis centesimæ quintæ † primo, mortuus est Corinthi Xenophon, quum annis amplius* X C *vixisset. Itaque postrema non longo ante obitum tempore conscripsit.*

Vide Pausan. Eliac. 1. p. 152. f. et 153. pr.

† *ante Christum natum* 361.

ΧΙΩΝΟΣ, ΩΣ ΕΣΩΘΗ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ ΥΠΟ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ.

CHIONIS, DE CONSERVATO A XENOPHONTE BYZANTIO.

ΧΙΩΝ ΜΑΤΡΙΔΙ ὑγιαίνειν.

ΟΛΛΗΝ χάριν οἶ- B
δα τοῖς ἐπιχοῦσιν ἡμᾶς
ἀνέμοις, καὶ τὴν ἐν Βυζαν-
τίῳ διατριβὴν βιασαμέ-
νοις. καί τοι τὸ πρῶτον ἠ-
χθόμην αὐτοῖς ἐπειγό-
μενος. ἀλλὰ γὰρ ἀξία πρόφασις καὶ χρονιω-
τέρας μονῆς ἐφάνη Ξενοφῶν, ὁ Σωκράτους
γνώριμος. εἷς γὰρ ὁ Ξενοφῶν εἷς τῶν ἐπ' Αρ-
ταξέρξην στρατευσαμένων ἑλλήνων, Κύρῳ
δὲ συμμάχων ἐστί. καὶ τὸ μὲν πρῶτον μετά τι- C
νος τῶν στρατηγῶν ἦν, οὐδὲν πολυπραγμο-
νῶν ὅ, τι μὴ στρατιώτην ἐχρῆν, ὥσπερ εἷς ὢν
τῶν Κύρῳ τιμίων. ὡς δὲ Κῦρός τε ἀπέθα-
νεν ἐν τῇ πρώτῃ μάχῃ, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν
ἑλλήνων παρασπονδηθέντες ἀπετμήθησαν
τὰς κεφαλὰς, ἠρέθη στρατηγὸς ἀνδρείας τε ἕ-
νεκα, καὶ τῆς ἄλλης σοφίας, δοκῶν ἄριστα ἂν
διὰ πράξασθαι τὴν σωτηρίαν τοῖς ἕλλησι. καὶ
οὐκ ἔψευσεν αὐτοὺς τῆς ἐλπίδος, ἀλλὰ διὰ
μέσης πολεμίας γῆς, ὀλίγην στρατιὰν ἄγων D
περιεσώσατο, ἑκάστης ἡμέρας τοῖς βασιλέως
στρατηγοῖς παραστρατοπεδευόμενος. θαυμαστὰ
μὲν οὖν καὶ ταῦτα· πολὺ δὲ τούτων θαυμασιώ-
τερόν τε καὶ μεῖζον, ὅπερ αὐτὸς ἐγὼ νῦν ἐθεασάμην. πεπονημένοι γὰρ οἱ ἕλληνες πολυχρονίῳ καὶ χαλε-
πῇ στρατείᾳ, καὶ μηδὲν ἄλλο εὑρημένοι τῶν κινδύνων ἆθλον, πλὴν τῆς σωτηρίας, δεξαμένων αὐτοὺς

*CHIO MATRIDI S. D.

AGNAM ventis gratiam habeo, qui nos detinuerunt, ac vi quadam Byzantij commorari coegerunt. Equidem initio succensebam eis, quum valde properarem: sed ob Xenophōtem, Socratis familiarem, operæpretium erat istic etiam diutius hærere. Nam is Xenophon vnus ex iis Græcis est, qui expeditionem aduersus Artaxerxen susceperunt, societate belli cum Cyro inita. Et erat initio quemdam apud ducem, nec curiose quidquam agebat, nisi quod deceret militem: adeoque vnus erat ex eorum numero, quos Cyrus habebat in pretio. Verum postea, quam primo prœlio Cyrus occubuit, & violatis indutiis, Græcorum imperatoribus abscissa fuere capita: quum ob fortitudinem, tum sapientiam, qua ceteroqui valebat, imperator creatus est; quod existimaretur egregie saluti Græcorum consulturus. Atq; hæc spes eos haudquaquam fefellit. Nam per medios hostes exiguas, quas ducebat, copias incolumes seruauit; quum quidem diebus singulis castra non procul a ducibus regiis haberet. Sunt hæc quidem admiratione digna, sed illud multo admirabilius & maius, cuius ipse nunc spectator fui. Nam Græci diuturnæ ac difficilis militiæ laboribus cōfecti, quum nullum pro aditis periculis præmium retulissent, præter corporum incolumitatem:

* *Is Clearchum, Heracleæ Ponticæ tyrannum interfecit.*

a Byzantiis præformidine admissi, vrbem popu- A
lari statuerunt; eoque factum, vt magnæ Byzan-
tiis turbæ subito exorirentur. Quumque iam mi-
lites externi arma caperent, ac tubicen classicum
caneret: equidem scuto hastaque correpta cur-
rebam ad muros, quo loco iuuenum quemdam
globum coiisse videbam. Verum mœnia præsidio
munire nullam ad rem proderat, quod iam vrbē
hostes occupassent. Nihilominus existimabamus
defensionem nobis faciliorem fore, si loci com-
moditate superiores essemus; aut saltim perituros
nos aliquanto tardius. Interim quum magnæ in-
ter Græcos essent turbæ, cernebamus hominem B
cæsarie prolixa, pulchro ac miti adspectu, per me-
dios incedentē milites, ac singulorū impetus re-
primentem: qui quidem erat is, de quo loquor,
Xenophon. Quum vero illi eum ex aduerso co-
hortarentur, vt vnus multis pareret, ac tamdem
aliquando ærumnosę difficiliq; tempestati finem
imponeret: Pedem igitur referte, ac de re consul-
tate. Non enim metuendum est, ne res in potesta-
te nostra sita, dum cōsultabimus, nobis elabatur.
Vbi, quo minus in hoc ei parerent, verecundia
præpediebantur: stans eorum in medio Xeno-
phon, admirabilem orationem habuit, quemad-
modum finis ipse declarauit. Nam a nobis exau-
diri ea clare non poterat. Enimuero cernebamus
eos, qui paullo ante vrbem diripere decreuerant,
modeste commeatum in foro, non aliter ac reli-
quorum Byzantiorum quemlibet, emere: neque
iam amplius vlla ex parte iniustū illum rapacem-
que Martem spirare. Atq; hoc spectaculum, ani-
mi Xenophontis indicium erat; quantū ille tum
prudentia, tum orationis vi valeret. Equidem fer-
re non poteram, vt is vir nō compellatus me præ-
teriret; præsertim quum eodem me, quo Byzan-
tios, beneficio adfecisset. Nam & ipse vnus ex iis
eram, quem ventis ibi detentum spoliari cōtigis- D
set. Itaq; cognoscendum ei me præbui. Tum ille
amicitiæ, quæ tibi cum Socrate fuisset, reminisci;
meq; ad philosophandum cohortari, ac de rebus
etiam aliis nō profecto militariter, sed humaniter
admodum mecū colloqui. Nunc copias in Thra-
ciam ducit. Nam Thracum rex Seuthes, qui bel-
lum aduersus finitimos quosdam gerit, arcessiuit
eos; seq; stipendium Græcis & amplum & inte-
grum numeraturum recepit. Parent in hoc illi,
quod dimitti nolint inopes, sed laboribus suis ali-
quid comparare, donec adhuc coniunctæ sunt i-
psorum copię. Ceterū scito me iam multo luben- E
tius Athenas ad philosophandum nauigaturum.
Nam meministi, quoties me ad philosophiā im-
pelleres, & admirabilia quædam commemora-
res de iis, qui vllam in eius partem incubuissent;

χ᾽ φόβον τ᾽ βυζαντίων, ἔγνως ἁρπάσαν τ᾽
πόλιν, καὶ πολὺς τάραχος αἰφνιδίως κατέχε
τὰς βυζαντίους. ἐπεὶ δ᾽ ὡπλίζοντό τε οἱ ξένοι καὶ
ὁ σαλπικτὴς ἐσήμαινεν, ἐγὼ μὲν ἀσπίδα καὶ
λόγχην ἁρπάσας, ἔδραμον ὅπῃ τὸ τεῖχος, οὗ
τῶν ἐφήβων τινὰς συνεσηκότας ἑώρων. ἐν δὲ τῇ
φυλακῇ τῶν τειχῶν. ὅθεν ὠφέλιμος, πολε-
μίων κατεχόντων τ᾽ πόλιν. ἀλλ᾽ ὅμως ῥᾴον ἐνο-
μίζομεν ἀμυνόμενοι πλεονεκτοῦντες ἂν τόπῳ,
ἢ ἀπολλύμενοί γε βραδύτερον. κἀν τούτῳ παρα-
πλησίων τ᾽ ἑλλήνων, ἑωρῶμεν κομήτην ἄν-
δρα, καλὸν πάνυ καὶ μεγαλοπρεπῆ ἰδέᾳ, διεξιόντα
μὲν δι᾽ αὐτῶν, καὶ παύοντα τ᾽ ὁρμῆς ἕκαστον. ὃς
δὲ ἦν ὁ Ξενοφῶν. ὡς δὲ οὐκ τ᾽ ἀναιτίων παρε-
κάλουν αὐτὸν οἱ στρατιῶται, ἕνα ὄντα πολλοῖς
πείθεσθαι, καὶ ἀναπαῦσαι ποτὲ αὐτοὺς τ᾽ ταλαι-
πώρου καὶ χαλεπῆς ζάλης· ἀπάγετε ἔν᾽ ὅπῃ πό-
δα, ἔφη, καὶ βουλεύσασθε. ἐγὼ δέος, μὴ ἁρπα-
φύγῃ βουλομένους ὃ πρᾶγμα ἐφ᾽ ἡμῖν κεί-
μενον. ὡς ὅ τοῦτό γε αὐτῷ ἀπροθύμως ἠδέσθη, εἰς
μέσον καταστὰς ὁ Ξενοφῶν θαυμασίοις λόγοις
διέθετο, ὡς ὃ τέλος † αὐτὸ ἐδήλωσεν. ἐγὼ δὲ ἡμῖν
γε σαφῶς ὑπεκρύοντο. τὸν γοῦν πρὸ μικροῦ
ἁρπάζειν ἐγνωκότας τ᾽ πόλιν, μεθίεσ καὶ τ᾽
ἀγορᾶν ἐπρώμεν ὠνούμενοι τὰ ἐπιτήδεια, ὡς
τ᾽ ἀνῶν βυζαντίων ἕκαστος, καὶ μηδὲν ἔτι σκεῖνο
τῶν ἀδίκων καὶ πρὸς τῶν πρέποντας. αὕτη
γὰρ ἡ ὄψις, ἐπίδειξις ἦν τ᾽ Ξενοφῶντος ψυχῆς,
ὅπως καὶ φρονῶν καὶ λέγειν ἡδύνατο. οὐ μὴν
ἔγωγε ἡσυχίᾳ τὸν ἄνδρα παρελθεῖν ἐπέμει-
να, καὶ ταῦτα ὁμοίως βυζαντίοις δι᾽ πεπον-
θὼς ὑπ᾽ αὐτοῦ. ἐπεὶ ἁρπ᾽ τοὺς αὐτόμους καὶ
αὐτὸς εἷς ἦν τῶν ἁρπαθησομένων. ἀλλ᾽
ἐγνώρισα αὐτῷ ἐμαυτόν. ὁ δὲ καὶ τ᾽ σπουδῆς
σωκράτη φιλίας ἀνεμιμνήσκετο, κἀμὲ φι-
λοσοφεῖν παρῄνει τ᾽ καὶ πάλαι πρᾳότατα,
μᾶλλα, ἀλλὰ καὶ πάνυ φιλανθρώπως διελέ-
γετο. νῦν δὲ εἰς θρᾴκην ἄγει τὸ στράτευμα.
σεύθης γὰρ ὁ τ᾽ θρᾳκῶν βασιλεὺς πρὸς πη-
νας ὁμόρους πολεμῶν, μετεπέμψατο, ὑπεσχ
μισθὸν αὐτοῖς ὑποσχόμενος. οἱ δὲ ὑπήκουσ.
ἐγὼ δ᾽ ἀπορῶ ἁμαυτῷ βούλονται, ἀλλὰ
καὶ κτήσασθαί τι ἐκ τ᾽ πόνων, ἕως γ᾽ ἔτι στρά-
τευμά εἰσιν. ἴσθι δὲ πολύ † με εἰ πρὸς μᾶλλον
μᾶλλον πρὸς
μότερον ἐς ἀθήνας πλεύσεσθαι φιλοσοφήσοντα. μέμνησαι γὰρ δήπου, ὅτι πρόσθεν με συνε-
χῶς ὑπὲρ φιλοσοφίαν, καὶ θαυμασὰ διεξιὼν περὶ τ᾽ κατ᾽ ὀπουῶν ἀσυνδασάντων περὶ αὐτὰ μέρος,

πᾶλλα

τἄλλα μὲν εἶχες πειθόμενον, ἐκεῖνο δὲ καὶ πάνυ φοβούμενον. ἐδόκει γάρ μοι τὰ μὲν λοιπὰ ὄντως σπουδαιοτέρους ποιεῖν ὅσων ἐφάψαιντο. καὶ γὰρ τὸ σῶφρον καὶ τὸ δίκαιον οὐκ ἄλλοθεν ἀρύεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ἢ φιλοσοφίας ᾤμην, τὸ δὲ πρακτικὸν καὶ σφοδρὸν διαλύειν τῆς ψυχῆς, καὶ μαλθάσσειν ἐπὶ τὸ ἥσυχον. ἀπραγμοσύνη γὰρ ἦν, καὶ ἠρεμία, τὰ θαυμαστὰ, ὥς μοι ἔλεγες, ἐγκώμια φιλοσόφων. δεινὸν οὖν μοι κατεφαίνετο, εἰ φιλοσοφήσας τἄλλα μὲν ἀμείνων ἔσομαι, θαρραλέος δὲ οὐκ ἔτι, οὔτε στρατιώτης εἶναι δυνήσομαι, οὔτε ἀρίστευς, εἰ δέοι· ἀλλὰ μεθήσω πάντα ταῦτα, ὥσπερ ἐπιλήσμονι τινὶ ἐπωδῇ πάντος ἔργου λαμπροτέρου κηληθεὶς τῇ φιλοσοφίᾳ. ἠγνόουν δ' ἄρα, ὅτι καὶ πρὸς ἀνδρείαν εἰσὶν ἀμείνους οἱ φιλοσοφήσαντες. καὶ μόλις γε αὐτὸ παρὰ Ξενοφῶντος ἔμαθον, οὐκ ἐπεὶ διειλέχθη μοι περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπεὶ τοιοῦτος ὢν ἐφάνη, ὁποῖός ἐστι. μάλιστα γὰρ δὴ μεταχὼν τῶν Σωκράτους λόγων, ἀρκεῖ στρατεύματα καὶ πόλεις σώζειν, καὶ οὐδὲν αὐτὸν ἐποίησε φιλοσοφία αὐτῷ τε καὶ τοῖς φίλοις ἀχρειότερον. ἡσυχία μὲν οὖν ποιητικωτέρα τάχα εὐδαιμονίας· ἤδη μέν τοι καὶ πράξει καλῶς ἕκαστα, ὁ καλῶς ἠρεμεῖν δυνάμενος. ἐπεὶ καὶ μείζων ἂν εἴη τοῦ πολεμοῦντος, ὁ πλεονεξίαν, καὶ ἐπιθυμίαν, καὶ τἄλλα πάθη χειρούμενος, ὧν καὶ οἱ νικῶντες τοὺς πολεμίους ἡττῶνται. κἀγὼ οὖν ἐλπίζω φιλοσοφήσας, τάτε ἄλλα κρείττων ἔσεσθαι, καὶ οὐδὲν ἧττον ἀνδρεῖος, ἀλλ' ἧττον θρασύς. ταῦτα μὲν οὖν οὐ τοῦ ἱκανοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ πάνυ πέρα. γίγνωσκε δέ με ἤδη πρὸς τὸ πλεῖν ὄντα. καὶ γὰρ δὴ γέγονε καὶ τὰ τῶν ἀνέμων αἰσιώτερα.

A in aliis me facile tibi ad sensum fuisse, tantũ hoc vehementer veritum esse. Arbitrabar enim augeri virtutem alias in hominibus a philosophia, quæcumq; tamdem illi susciperent. Quippe modestiam & iusticiã non aliunde, quam ex philosophia, haurire homines existimabam: verum agendi vim, ac impetum animi, remissiorem reddi, ac ad tranquillitatem quamdam emolliri. Nam philosophorũ admirabiles laudes in tranquillitate mihi consistere dicebas, & in eo, quod nullis negotiis impliciti essent. Itaq; grauiter mihi ferendum videbatur, si philosophia percepta, ceteris in rebus melior euaderem; at neq; magnanimus, neq; miles amplius esse possem, nec (si res ita posceret) præclari alicuius facti auctor. Immo quod valedicendum mihi esset his omnibus, delenito a philosophia; quæ incantationis instar mihi omnis insignis facinoris obliuionẽ induceret. Nimirũ ignorabam eos, qui exculti essent a philosophia, etiam ad fortitudinẽ melius esse comparatos. Atque hoc vix a Xenophõte didici, nõ quod ea de re mecum sermonem habuerit: sed quod talẽ se declarauerit, qualis est. Nam quum Socratem diligentissime audierit, tamen & exercitus, & vrbes seruare potest: nulla re factus a philosophia minus ad cõmodandum sibi & amicis idoneus. Quamobrem vita quieta, est illa quidem magis ad parandam felicitatem efficax; ita tamẽ, vt pręclare faciat is omnia, qui vitam colere quietam possit. Etenim maiorem illum esse necesse est, qui auariciam & cupiditatem, morbosque ceteros vincit, quam qui bellicis rebus occupatur: quum iis etiam illi succumbant, qui victoria de hostibus potiuntur. Itaq; percepta philosophia, spero me quum ad alias res meliorem fore, tum nihilo minus fortem, vtut minus audax ero. Verum satis hac de re, superq; dictum. Scito autem me iam ad nauigationem accingi, quod & venti magis secundi sint.

ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΤΑΡΣΕΩΣ, ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΞΕΝΟ-φῶντος ἰδέας.

HERMOGENIS TARSENSIS, DE FORMA DICTIONIS Xenophonteæ.

Xenophon ἁφελὴς, simplex.

HIc ſcriptor ſimplex eſt in primis, & ea dicendi forma præ ceteris formis omnibus, quæ ſunt laudationum, abundat: ac vario genere ſuauitatis, a ſimplicitate proficiſcentis, vtitur; ita tamen, vt manantes hinc delectationes, veluti quæ ſumuntur a fabulis, & aliis eiuſmodi, rarius adhibeat. Nam & vbi † de canibus pleraq; cum lectoris voluptate commemorat, id ipſum per intenſionem ſimplicitatis facit; nõ alia quadam illorum ratione, quæ naturaliter ad ſuauitatem pertinent. Tota quidem * deſcriptio morum & adfectuum Abradatis ac Pantheæ, fabuloſe cõficta, delectationes multas habet; nec minus & illa, quę de † Tigrane, deque coniuge ipſius Armenia narrantur. Diximus autem, rarius eum vti hoc genere ſuauitatis; & vtitur tamen. Amplitudinis vero formam ſententiis frequenter adtingit, ita tamen, vt hanc etiam extenuet, ac vi quadam reuocet ad ſimplicitatem per ipſas tractandi rationes, verborumque delectum, ac per alia, quæcumq; proprie ad verba pertinent. Purus autem eſt, ac dilucidus Xenophon, ſi quiſquam alius; & acrimonia pariter, acumineque gaudet: quorum naturam in capite de ſuauitate ac ſimplicitate expoſuimus. Accurationem in dicendo, vt in oratione ſimplici, & fictionis experte, multam adhibet. Eam vero ſimplicitatem, qua Plato vſus eſt, longe Xenophontis ſimplicitas ſuperat; quum quidem hæc talis ſit ipſis rerum argumentis, non verbis dumtaxat, & iis, quæ verba comitantur. Scripta ſunt ab vtroq; cõuiuia. Sed hic & ſaltatricum introductionem, & quaſdam ſaltationũ ſpecies, & oſcula, cum aliis talibus, litteris prodere quadam cum voluptate nõ veretur: quum Plato, ſicut ipſemet ait, mulieribus hæc relinquens, ſimplicitatem rerum ad grauiorem quamdam ſpeciem traducat. Xenophon autem in hiſtoricis quoque talis eſt,

Suauis.

In libro de venatione.

Libro de inſtit. Cyri VI, pag. 168. & lib. VII, pag. 185.

† libro de inſtit. Cyri III.

Puritas & perſpicuitas.

Xenophõtis ἀφέλεια Platonicam ſuperat.

Sympoſia Platonis & Xenophontis.

ΕΣΤΙΝ οὗτος ἀφελὴς μὲν ὡς ὅτι μάλιστα, χρῆται δὲ τούτῳ πλεοναζόντως τῇ εἰδῇ τῶνδε καὶ τἆλλα εἴδη πολλὰ τοῦ πανηγυρικοῦ· τὰς μὲν ἀπὸ τῆς ἀφελείας αὐτῆς ἡδονὰς πολλαῖς χρώμενος, γλυκύτητί δὲ τῇ ἀπὸ τούτων, οἷς τε ἀπὸ τῶν μύθων, καὶ τῇ τοιούτων, μανώτερον. ἐπεὶ καὶ ὅτε περὶ τῶν κυνῶν διέξεισιν ἡδονὰς ποιῶν, χρῆται τῷ τῆς ἀφελείας αὐτῆς ἐπιτάσει τοῦτο ποιῶν, καὶ οὐ κατ' ἄλλο τι τῆς φύσεως γλυκύτητος ἴδιον. ὁ μέντοι περὶ τὸν Ἀβραδάτου καὶ τὴν Πανθείας πάθος ἦθός τε καὶ πάθος πολλὰς ἔχει τὰς ἡδονάς, μυθικῶς πλασθέν· καὶ τὰ περὶ τὸν Τιγράνου δὲ ὡσαύτως, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τὴν Ἀρμενίαν. ἔφαμεν δέ, ὅτι μανῶς μὲν χρῆται ταῖς τοιαύταις γλυκύτησι, χρῆται μέντοι καὶ ταύταις. μεγέθους δὲ καὶ μὲν ἔννοιαν ἅπεται πολλαχοῦ, καθαρᾷ δὲ καὶ τοῦτο, καὶ βιάζεται πρὸς ὃ ἀφελὲς ταῖς μεθόδοις, καὶ τῇ λέξει, καὶ τοῖς περὶ τὴν λέξιν ἅπασι. καθαρὸς δέ, καὶ δυκρινὴς, εἴ πού τις ἕτερος, ὁ Ξενοφῶν· δριμύτητί τε καὶ ὀξύτητι χαίρων, ὧν τὴν φύσιν ἐν τῷ περὶ γλυκύτητός τε καὶ ἀφελείας εἰρήκαμεν. ὅτι μελείᾳ ὄ, ὡς ἐν ἀφελείᾳ τε καὶ ἁπλάστῳ λόγῳ, χρῆται πολλῇ. τὸ δὲ περὶ τὸν Πλάτωνι ἀφελείας πολλῷ ἡ περὶ τοῦτο ἀφελεστέρα ἐστί, κατ' αὐτὰς τὰς ὑποθέσεις τὸ πρᾶγμα τοιαύτη γινομένη, ἀ μόνον τῇ λέξιν, καὶ τὰ ἐπόμενα τῇ λέξει. Συμπόσια γοῦν ἀμφοτέροις ἐστὶ γεγραμμένα. ἀλλ' ὁ μὲν καὶ ὀρχηστρίδων εἰσόδους, καὶ ὀρχημάτων εἴδη τινὰ, καὶ φιλήματα, καὶ πολλὰ τοιαῦτα λέγει μὲν ἡδονῆς ἀ περιττά· ὁ δὲ ταῦτα, ὡς αὐτὸς φησιν, ἀφεὶς ταῖς γυναιξίν, ὅτι δὲ σεμνότερον ἄγει τὸ ἀφέλημα τῶν πραγμάτων. πιθανὸς δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ ἐν τοῖς ἰσοελκέσι,

οἷος

οἷος καὶ τοῖς ἄλλοις· οἷ, ὅπι χλὸν ἐσέφαντο, ὅτε μ λέγ· καὶ ὅπι τοῖς παισὶν ὡς κωφοῖς διελέγοντο, καὶ ὅτι πίνειν ἀπὸ τοῦ κρατῆρος ὀπικύφαντας ἔδωκε, καθάπερ βοῦς. ταῦτα γὰρ, καὶ τὰ τοιαῦτα, καθ' ὑπερβάλλουσαν ἀφέλειαν ἔχει τὴν ἡδονὴν, ἣν οὐχ ὁμοίως ὁ Πλάτων χρῆται. καὶ τῇ μιμήσει δὲ τῶν προσώπων μᾶλλον εὐδοκιμεῖ, ὅτε ἀφελῆ, καὶ ὡς ὄντως ἁπλᾶ, καὶ ἁπαλά, καὶ ἡδέα ἤθη ψυχῶν μιμεῖται· ὥσπερ καὶ ὁ τοῦ Κύρου, παιδὸς ἔτι ὄντος, καὶ ὅσα τοιαῦτα. τοιοῦτον δὲ τῷ Πλάτωνι τοῦτον οὐδὲν ἔστι, πλὴν ὅσον ἐν ταῖς τῶν μειρακίων ἡλικίαις· οἷ, ὅτε τὸν Θεαίτητον, ἢ τι τοιοῦτον πρόσωπον εἰσάγει, πάνυ τως καὶ ὁ τοῦ Κύρου δηπουθεν, ὃν λέγω, παιδὸς ἔτι ὄντος, ἢ καὶ ὁ τοῦ Ἀρμενίας γυναικὸς, ἢ ὅσα τοιαῦτα. ἴδοι δὲ Ξενοφῶντος καὶ ὁ καὶ ποσὰ διαφέροντα χρῆται ποιητικῶς πως λέξεσι, πολὺ τῶν ἄλλων τῇ φύσει διεσκευασμένοις λέξεων· ὥσπερ ὅταν μ λέγ πορσύνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα.

qualis & in aliis libris: veluti quum† dicit, milites gramineis coronis vsos: item, quod cum pueris, tamquam surdis ac mutis, loquuti sint: & quod e cratere bibendum eis erat capite demisso, bouis instar. Nam hæc, & his similia, quadam eximia simplicitate delectant; cuius vsus apud Platonem non itidem reperitur. Etiam in personarum imitationibus magis excellit Xenophon, quum simplices, ac reabse fictionis expertes, & teneros, & iucundos, animorum mores imitando exprimit; vt† indolem Cyri adhuc pueri, & quæcumque sunt huius generis. At apud Platonem nihil est tale, præterquam in adulescentum ætate: veluti quum Theætetum, vel aliam quamdam eiusmodi personam introducit; omnino tamen alia ratione, quam qua Cyrus ille Xenophonteus, de quo loquor, adhuc puer introducitur; vel vxor Tigranis Armenia, vel quę alia sunt eiusmodi. Est & illud Xenophonti peculiare, quod per interualla nonnumquam verbis quodā modo poëticis vtitur, quæ natura sua plurimum ab aliis verbis differūt: veluti quum †πορσύνειν dicit, & quę sunt eius generis alia.

† Libro IIII de Cyri exped. pag. 332. 333.

† Libro de instit. Cyri primo.

† Libro III de instit. Cyri, pag. 98. D. οὓς ὁρῶσι πορσύνοντας τὰς ἐπιτηδείας.

GLOSSAE IN XENOPHONTEM, QVAS H. STEPHANVS *lectiones varias esse somniauit.*

ΑΓ. 1, litera C. εὐθύνωσιν, dirigunt; hoc est, ἐπάγουσιν, ducunt. In altera editione refert ἐπάγουσιν ad ἐφιῶσιν, vbi rursus est glossa.

5, D. ἐξάγει πὼ ἡμίσειαν τῆς φυλακῆς, dimidiam custodiæ partem educit: h. e. πὰς ἡμισείας φυλακὰς καταλείπει, dimidiam custodiam, vel dimidiam excubiarum partem in ciuitate relinquit.

Ibid. E. ψυχὼ ἤγεδαι, animum acui: h. e. θάλπεσθαι, incalescere. ἤγεν ψυχὼ, familiare Xenophōti est. vt libro III Memorabilium, ἤγεν πὰς ψυχὰς τῶν ἱππέων, equitum animos acuere. Quod autem præterea legitur adscriptum margini γήθεδαι, prorsus a sententia loci alienum est, ac ne poëtis quidem vsitatum in significatione gaudendi; sed γηθεῖν, & γηθῆσαι.

6, A. βυληθῶσι, voluerint; h. est. ἐθελήσωσι, voluerint.

11, A. ἐπ' ἄριστον εἰσιέναι, ad prandium ingredi: h. e. παριέναι, accedere.

13, B. αἰώρητο, ex se pendere fecerat: h. e. αἰκτήσατο, conciliauerat.

Ibidem, E. ὀπθυμίαν πὶς εἶχεν, cupiditatem haberet aliquis: h. e. ἐπεθύμει ἄν πς, cuperet aliquis.

16, A. μικρὰ, parua: h. e. λεπτὰ, tenuia, macra, exilia. Puta tamen λεπτὰ textus esse, μικρὰ scholion; atque ita reddidi.

20, C. διαπραττόμενον, obeuntem: h. e. διαχειζόμενον, tractantem.

Ibidem. παντοδαπὰ, omnis generis: h. e. πολλὰ, multa, varia.

22, B. πὼ ἀρχὼ ἔλαβε, imperium accepit: h. e. τὴν βασιλείαν εἶχε, regnum obtinuit.

28, E. εἴ πνα ὀπμέλειαν ἐδίδαξέ με, ecquam accurationem me docuisset: h. e. εἴ πνας τέχνας ἐδίδαξε, an artes aliquas docuisset.

29, D. ἀκεσαὶ, sarcinatores: h. e. ἥπηται, sartores. Sic in glossariis priscis, ἡπήτρια sarcinatrix, & ἥπητὴς interpolator. item ἀκέστρια sarcinatrix.

31, A. παρόρμησιν, incitationem: h. e. προτρέπευσιν, exhortationem.

Ibidem, C. πείθεδαι, parere; h. e. ἕπεδαι, sequi. Vide quiddam huic contrarium pag. 830, B. in Oeconomico.

35, A. ἀποχωρεῖν, secedere: h. e. ἰέναι, ire.

Ibidem, E. ἔχες ὀπμέλειαν ὅ φθάνειν ἕλκον τὰ πτηνὰ, habebas curam, vt aues trahendo anteuerteres: h. e. ἠσκήκεις ὃ φθάνειν ἕλκων τὰ πτηνὰ, exercueras te, vt trahendo volucres anteuerteres.

37, C. τὸ πολύευκτον χρυσὸν, aurum tantopere expetitum: h. e. τὸ πολύευκτον πλοῦτον, opes tantopere desideratas.

39, C. ὃ μεῖον, non minus: h. e. ὐκ ἐλάττους, non pauciores.

40, D. ὐκ αὐτὸν μόνον ἀγαθὸν εἶ, vt non modo vir ipse fortis sit: h. e. ὐχ ἑαυτὸν μόνον ἀγαθὸν παρέχῃ, vt

non modo se virum fortem exhibeat.

41, B. ἢ εἰ ὑφ' ἡμῶν ὡς τὸ αὐτὸ πεπαύσοιντο, quam si a nobis eodem perducantur: h. e. ἢ εἰ ὑφ' ἡμῶν τὸ αὐτὸ πεποιήκοι), quam si a nobis idem hoc fiat.

43, E. διὰ τὴν ὁμοσκηνίαν, propter vsum eiusdem tabernaculi: h. e. διὰ τὴν συσκηνίαν, propter tabernaculi societatem.

44, B. θηρία ὁμοῦ τρεφόμενα, bestiæ quæ vna nutriuntur: h.e. τὰ συμβεφόμενα, quæ simul aluntur.

51, C. ὡς ἑαυτοῖς ἔχουσιν ἕκαστοι, si singuli hoc in se ipsis habeant: h.e. εἰ ἕκαστοι διανοοῦνται), si apud se singuli cogitent.

58, C. τοῦτον οὐκ ἠμέλουν, id non neglexi: h. e. τοῦτο οἶδα, noui hoc.

59, A. πρόφασιν οὐκ ἀπίθανον, causſam non improbabilem: h.e. πρόφασιν οὐκ ἄπιστον, causſam non incredibilem, non alienam a fide.

61, A. τοὺς ὀλίγα τόποις πεπαμένους, ad ea collocatos: h.e. τοὺς ὀλίγα πρὸς τὰ σήματα, qui ad plagas sunt. Et paullo ante Xenophon ipse τοὺς ὀλίγα ταῖς ἀρχαῖς dixerat.

Ibidem. αὔπνος, insomnis: h.e. ἄγρυπνος, vigilans.

Ibidem, B. ταύτῃ μεταθεῖς, illac cursu sequeris: h.e. ταύτῃ μεμαθήκας μαλίναι, illac insequi didicisti.

63, D ἐμποδὼν γίγνῃ), impedimento fit: h.e. ἐμποδὼν καθίστα), impedimento exsistit.

64, B. δουλωθεὶς, factus seruus: h.e. χειρωθεὶς, captus ab hostibus. Videndum, an non χειρωθεὶς Xenophōteum sit, alterum glossa. Apud me quidem vix aliquod de hoc dubium. Sic libro VII παιδείας, pag. 192, B. de Assyrio rege: τοῦτον οἱ σὺν Γαδάτᾳ & Γωβρύᾳ πολλοὶ ἐχειρώσαντο, *in potestatem redigebant*. Et tam libro IIII ἑλληνικῶν, p. 518, D. quam in Agesilao, p. 660, B. ἐξὸν αὐτοῖς (cum interiectis) χειρῶσθαι τοὺς ὁπωσδήν, *quum ei liceret vltimos capere, vel captiuos facere*, vel δουλοῦν. vt heic per glossam exponitur. Vtitur & altero Xenophon, sed composito. velut in Oeconomico, 821, E. πολίμιοι ὅπως καταδουλώσονται πάντας.

69. E. σωφρονιστέρας, magis intelligentes: h.e. εὐμαθεστέρας, magis dociles, magis politas, magis ciuiles. Male scriptum hactenus fuit ἀμαθεστέρας, pro εὐμαθεστέρας.

70, B. ἐθεώμην, adspiciebam: h.e. ἐθεώρουν, contemplabar.

75, B. φείδεσθαι, parcere: h.e. ἀπέχεσθαι, abstinere.

76, A. ὁπλίσαις, quum absoluisset: h. e. κατασκευάσαις, quum instruxisset.

Ibidem, D. ἕως ἐκ τῆς χώρας ἐξέπεμψαν, donec eum extra regionem deduxissent: h.e. ἕως ἐκ τῆς χώρας ἀπῆλθε, donec regione excederet.

80, C. δύσχρηστον, cuius vsus est difficilis: h.e. δυσήνιον, quod difficulter frænari potest. De copiis equestribus loquitur.

82, D. τούτοις τοιάδε ἔλεξεν, his huiusmodi dixit: h. e. τούτοις τοιάδε ἐνετείλατο, his huiusmodi mandata dedit.

83, B. Non scripsisse Xenophontem heic dico πάντων ὧν κέκτησθε ἀγαθῶν, sicut in omnibus editis legitur: sed πάντων ὧν πέπασθε ἀγαθῶν. Nam πέπασθε vetus est verbum, & insolentius, ideoque declaratum per κέκτησθε, verbum nōtius. Xenophonteum autem esse illud πέπασθε, patet ex hoc loco primi de Cyri expeditione libri: καὶ ἃ πέπαται αὖ τις, quæ possideret aliquis. Item ἀναβάσεως libro III. ὑπὸ τοὺς πεπαμένους σφενδόνας, qui fundas habeant. Ac rursus ἀναβάσεως libro VI, non procul ab initio: πεπαμένος ὀρχηστρίδα, qui saltatriculam adquisitam habebat. Atque hinc manifesto cernimus, quomodo librarij rudes & imperiti verba minus nota cum notioribus commutauerint; quæ glossarum loco tantum fuerant adscripta.

84, C. ἐγκρύπτας, inseri: h.e. ἀβαφήσας, per educationem indi. Pro hoc autem posteriori ἀβαφήσεσθαι, quidam ἐγκεκραφήσεσθαι prorsus vitiose scripserunt, quod tamdem ab aliis etiam in contextum temere fuit admissum.

86, A. ἀνεχώρουν, recedebant: h. e. ἐπεξῆγον, ducebant, aut tendebant.

Ibidem, C. πολλοὺς ἀπέκτειναν, multos occiderunt: h.e. κατεγρώννυσαν, prostrauerunt. Arbitror autem in textu poni debere hoc κατεγρώννυσ, quod in marginem reiecere librarij; quum potius illud ἀπέκτειναν, glossa sit obscurioris κατεγρώννυσαν.

89, B. οἱ φαυλόταποι, vilissimi: h.e. πονηρόταποι, maxime segnes & inertes.

91, B. ἕς τι γ' ἂν ποιήσω, vsque dum efficiam: h. e. ἕως ἄν γε ποιήσω, donec efficiam Posterius loco prioris in textum irrepserat.

92, E. λόγος διεδόθη, rumor diditus esset: h.e. λόγος διῆλθεν, rumor dispersus aut peruagatus esset.

93, A. ἐκέλευσεν, iussit: h.e. ἐνετείλατο, mandauit. Heic etiam non dubito glossam hanc in cōtextum debere recipi; & ἐκέλευσεν habendum pro glossa.

Ibidem, C. ὑστάτους πορεύεσθαι, vltimus proficisci: h.e. ἕπεσθαι, sequi.

96, B καταχαίνουσιν, interficiunt: h.e. ἀποκτείνουσιν, occidunt. Verba inter se permutata, suis sunt locis a me restituta. Nam καταχαίνουσι Xenophōteum est alterum glossa. Idem statim repetitur litera C. καταχαίνειν, interficere: h.e. ἀποκτείνειν, occidere, quæ itidem restituimus. sicut & pag. 99, D. idem καταχαίνειν in textum, ἀποκτεῖναι ad marginem relatum.

103, C. ἀποδιδοῦσι ὅπλα, arma deposuerint: h. e. ἀποφέρουσιν ὅπλα, arma detulerint.

Ibidem, D. ἔφασ, dixerunt: h.e. ὑπισχνοῦντο, pollicebantur.

Ibidem, E. ἀκέραιαι, integræ: h.e. σῶαι, saluæ.

108, C. ὑπὸ τῶν περιχώρων, quidam ex finitimis: h.e. ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων, quidam ex vicinis.

110, C. ἐξέλητε, eximite: h.e. ἐκλέξασθε, seligite.

111, B. τὰ ἄριστα βλήματα, forma præstantissimos: h.e. κάλλιστους, pulcherrimos.

122, D. κράτιστοι, præstantissimi: h e. βέλτιστοι, optimi.

124, B. αὐτόθεν, inde: h.e. ἐξ αὐτῆς, ex ipsa Babylone.

130, D.m.E. πάντα τὰ θᾶττον ὄντα, omnia citius euntia: h.e. πάντα τὰ ἐλάττονα, omnia leuiora, vel exiliora. Hactenus autem fuerunt hæc inter se permutata, quum ἐλάττονα potius ad cōtextum pertineat, alterum glossa sit.

134, C. ἕς τι, vsque dum: h.e. ἕως, donec. Male tamen scriptū in editione Stephani erat ὡς, pro ἕως. Eandem glossam & supra repertam notauimus.

137, D. ὁ κρατῶν οἶμαι κομιεῖται, potior colliget, vt opinor: h.e. ὁ ὀπίκρατῶν οἶμαι καρπώσεται, potentior fructus percipiet, vt opinor. Vtrum vero heic pro Xenophonteo sit habendum, non absre considerandum puto. Nam dubitari video. Xenophon quidem alibi verbo καρπᾶσθαι vsus est, vt in Hipparchico, p. 969, B. κτῆμα καρπουμένοις τὰ ἑαυτῶν. Et in Agesilao. p. 661, A. ἀρχείους τὰ μὲ οἴκοι καρπουμένους. Idem & in IIII ἑλληνικῶν, p. 525, B. Item memorabilium libro primo, 709, B. οὔπω πω καλῶς ἀχεὸν φυ-

πυθμένῳ

πυθομένῳ δῆλον, ὅπως καρπώσεῖ. Vnde iam dubium illud decisum videtur.

138, B. σοὶ ἄγω ταῦτα, tibi adfero hæc: id est, σοὶ δίδωμι ταῦτα, tibi hæc dono.

139, B. ὡς ἀνέλῃ, vt interimat: h.e. ὡς ἀπολέσῃ, vt perdat. Male scriptũ in H. Stephani editione tam priori, quam posteriori, ἕως αὖ ἕλῃ, vt in Notis nostris ostensum.

141, E. κατὰ τὰ κύρια ὑπετυλλῶ, secundũ Cyri præceptum: h. e. κατὰ τὰ Κύρια ἐνετυλλῶ, secundum Cyri mandatum. Sic etiam libro 1111 histor. Græcarum vsus est verbo ὑπετέλλω Xenophon in significatione præcipiendi vel mandandi, quum ait: ὅπῃ ἡ πόλις ὑπετέλλοι αὐτῷ βοηθεῖν ὡς τάχιστα τῇ πατρίδι.

142, B. ἤρετο ὧδε, sic interrogauit: h. e. εἶπεν ὧδε, sic dixit.

Ibidem, D. ἀπαντιάζουσί μοι, occurrunt mihi: h.e. ἀπαντῶσί μοι, obuiam mihi veniunt.

143, E. ὡς ἐδυνάμην, vt potui: h.e. ὡς ἐν δυνατὸν, vt erat possibile.

146, B. σὺν τῇ ἐμῇ δυνάμει, cum mea potẽtia: h.e. σὺν τῇ ἐμῇ ῥώμῃ, cum meo robore. Idem & infra occurrit pag. 569, C.

148, C. ἐν ᾧ οὖν, in quo igitur tempore: h.e. ἕως οὖν, dum igitur, donec igitur.

Ibidem, E. τούτῳ ἐγὼ αὐτὸς προσῆλθον, hunc egomet conueni: h. e. τούτῳ αὐτὸς διελεγόμην, cum hoc ipsemet loquutus sum.

149, D. ὅπου γε, vbi quidem: h. e. ἐπί γε, quando quidem.

151, B. ἐν εἰρήνῃ βιοπυστεῖτε, in pace viuetis: h.e. ἐν εἰρήνῃ ἔσεσθε, in pace eritis.

152, B. ὑπελάμβανεν, suspicabatur: h. e. ἔλεγεν, dicebat ex suspicione.

153, B. περὶ σωουσίας, de coitu: h.e. περὶ συνηθείας, de consuetudine. Puto autem hæc transposita, & inter se permutata; quod posterius modestiæ Xenophontis ac verecundię potius conuenire videatur.

157, C. ὡς δυνατὸν, quam esset possibile: h.e. ὡς ἂν δύωνται, quam ipsi possent.

161, C. μετάλλαξις, mutatio: h. e. παράλλαξις, commutatio, ὑπάλλαξις, summutatio.

162, D. πελέκων ξυλοκόπον, securim lignariam: h.e. ξυλοτόμον, qua ligna scinduntur aut secantur.

165, D. ἀντίος, aduersus: h.e. ἀναντίος, contrarius.

166, B. μηδὲν μείου, nihil imminue: h.e. μηδὲν ἐλάττου, nihil extenua.

Ibidem. μείζονα εὑρίσκειν, maiora reperire: h. e. ἰσχυρότερα εὑρίσκειν, firmiora inuenire. Posteriori editione Stephanus induxit.

Ibidem. ὡς σαφέστατα γ' ἂν εἰδείην, vt rem quamcertissime cognoscerem: h. e. ὡς ἂν ἀσφαλέστατα εἰδείην, ὁπόσῳ τὸ στράτευμά ἐστιν, vt maxime absque errore cognoscerem, quantus esset exercitus.

168, B. ὧν κυκλοῦσθαι βούλονται, si circumdare velint: h. e. ὧν κυκλοῦσθαι πειρῶνται, si circumdare conentur.

175, A. ἔμβαλλε τοῖς πολεμίοις, in hostes istos impetum facias: h. e. ἔμβαλλε τοῖς Αἰγυπτίοις, ὡς ἀναντίοις, in Ægyptios, vt tibi oppositos, impetum facias. Nam supra dictum, Abradatæ locum aduersus Ægyptios obtigisse.

177, B. καταπολύ, admodum: h.e. ἰσχυρῶς, valde.

186, B. σκηπτούχων, sceptrigerorum: h.e. εὐνούχων, castratorum, vel eunuchorum. voces hactenus transpositæ. Nam εὐνούχων, scholion est; altera pertinet ad textum. Consule Notas nostras.

188, D. παμπόλλους, permultos: h.e. μάλα πολλούς, valde multos.

194, B. οὐδένα οἶδα, neminem noui: h. e. οὐδένα γιγνώσκω, neminem cognosco.

197, B. ὁπόπ ἔδῃ ῥαῖστεν, quandocumque intus quiesceret: h.e. ὁπόπ ὁπῇ χώρας εἴη, quandocumque illo in loco adesset. H. Stephanus verbum Xenophõteum ῥαῖστεν hoc loco ex textu ausus est excludere, ac prorsus ne margine quidem dignari; glossa, ὁπόπ ὁπῇ χώρας εἴη, in contextum admissa. Consule Notas meas.

Ibidem, D. ἀξιοχρεώπατοι, maxime idonei: h. e. ἀξιολογώπατοι, dignissimi, vel maxime in aliquo numero habendi.

199, D. προσελόμεθα, eligimus: h.e. προσιέμεθα, admittimus, vel amplectimur.

217, E. διατάξαι, ordinasse: h.e. διαταξάσθαι, cum imperio summo constituisse. Facta in his verbis est permutatio. διατάξαι scholion est, διαπαγῆσαι, in contextum reponitor. Vide Notas meas ad hanc paginam.

218, E. ἢν προβάτων τινὰ λελυκωμένα, pecudes a lupis dilaniatas: h.e. ὑπὸ λύκων λελυμασμένα, damno adfectas a lupis.

219, A. οὐδένα αὖ ἴδοις, neminem videas: h. e. ὄψει οὐδένα, neminem cernes.

Ibidem, C. ὅπως βούλῃ, vt vis: h.e. ὥσπερ βούλῃ, quemadmodum vis.

221, E. ἁμαιπρεπεστέραν ἕδραν, magis honoratam sedem: h. e. ἁμαιπρεπεστέραν χώραν, locum magis honoratum.

230, B. ἢν ἐνθάδε ὑμῖν, (subauditur ὄντων) qui e vobis heic sunt: h. e. ἢν ἐνθάδε μενόντων ὑμῖν, qui e vobis heic manent. Paret autem, hoc posterius esse scholion, vel inde; quod paullo post, litera D. ellipticam superiorem phrasin integram reddiderit, οἱ ἐνθάδε ὄντες.

237, D. μάλιστα, maxime: h.e. παῦ, admodum.

238, C. εὐεργετοῦντες, beneficiis colentes: h.e. εὖ ποιοῦντες, benefacientes.

242, D. ἀδικωτέρους, iniustiores: h.e. αἰσχιστέρους, iniquiores.

245, D. ὡς εἶπον, vt dixi: h. e. ὡς εἴρηκα, vt memoraui.

261, A. αἱρήσεσθαι, antepositurus esse: h.e. ἑλέσθαι, electuros esse.

272, C. ταῦτα πυθανόμενοι, hæc comperientes: h. e. ἀκούοντες, audientes. Voces hactenus inter se commutatæ, quum πυθανόμενοι textus sit, ἀκούοντες glossa.

279, D. αὐαίνετο, exarescebat: h.e. ἐξηραίνετο, exsiccabatur. Transposita sunt hæc verba, quorum prius ad textum pertinet, alterum scholion est. Poëticis nimirum verbis interdum Xenophõ delectatur. Et αὖα ξύλα dixit etiam Homerus, pro ξηρά. Sic & in v Memorabilium, qui de administratione domestica inscribitur, hoc verbo Xenophon aliquoties vsus est, præsertim pag. 860, B. quum inquit, ἡ μὴ ὕλη ὅπῃ πολάζοι τε αὐαίνοιτο. ac rursum ibid. C. ὡς αὐαίνηται ὅπῃ πολῇς.

286, A. πρὸς βασιλέα τὸ μέγιστον ἔφορον, ἀγωνιούμεθα: aduersus regem, maximum vindicem, decertabimus: h. e. πρὸς βασιλέα, τὸ μέγιστον ἔφορον πολεμήσομεν: aduersus regem, maximum inspectorem, bellum geremus.

291, D. ἱκανὸς ἰὼν, sufficiens vel idoneus erat: A h.e. δυνατὸς ἰὼν, poterat.

293, D. ἀθυμούμενοι, cogitantes: h. e. ἀνανεύμενοι, ad mentem reuocantes.

298, D. ὀνῆσαι, commodo esse: h. e. ὠφελῆσαι, vtilitati esse.

302, C. ἐθέλωμεν, voluerimus: h. e. βουλώμεθα, voluerimus.

303, A. ἰὼν, si: hoc est, εἰκαὶ, tametsi.

304, B. τῶν πρόσθεν, iis qui erant ante: h. e. τῶν πρεσπέρων, prioribus. Transpositæ voces hactenus. B Quippe τῶν πρόσθεν ad textum pertinet, alterum scholion est. Nam præcedenti ἰὼν, rectius respondet τῶν πρόσθεν, quam τῶν πρεσπέρων.

309, C. ἐπέκειντο οἱ βάρβαροι, incumbebant barbari: h. e. ἐσίνοντο, lædebant.

311, A. ταχὺ ἀνεπήδων, cito resiliebant: h. e. ἀπεπήδων, absiliebant, vel inde saltu se recipiebant.

323, C. γυμνοὶ ἐφέροντο, nudi ferebantur: h.e. γυμνοὶ ἐγίγνοντο, nudi fiebant, nudabantur.

329, A. ἀρτοποιοὶ, panifici: h. e. ἀρτοκόποι, pistores. C Videant eruditiores, sitne Xenophonteum ἀρτοκόποι, alterum ἀρτοποιοὶ glossa, vel e contrario.

346, C. πύργοις πολλαῖς, multæ turres: h.e. πυκναὶς, turres frequentes. Et post vnum ab hoc versum, οὐκ ἐδύναντο ἀπελθεῖν, non possent abscedere: h. e. οὐκ ἐδύναντο ἀποτρέχειν, non possent cursu abscedere.

347, E. ἐφέροντο εἴσω, ferebantur intus: h. e. ἴεντο ἔσω, ibant intus.

348, A. τοὺς ἀχρείους, inutiles: h. e. φορτία ἄγοντας, qui sarcinas vehunt, nimirum calones. Etenim D male scriptum in H. Stephani editione, φορτία ἔχοντας. Quippe si tunc sarcinas habebant, cur ad prædam emittebantur, iam ante onerati?

352, E. ἀφρουρήσαντες, qui posthabuerunt: h.e. ἀμελήσαντες, qui neglexerunt.

356, D. ἔξω ἀγορᾶν ἔφερον, res venales extra portabant: h. e. ἔξω ἔπεμπον, extra mittebant.

357, C. ὀπωπόδια διελέγοντο, commoda quædam differebant: h. e. φιλικὰ, amica & studij plena.

Ibidem, D. βέλτιστα, præstantissima: h.e. κρήγιστα, E optima.

379, C. ἡ χώρα αἴθεσθαι ἐδόκει, terra videbatur ardere: h. e. καίεσθαι, vri. Hoc etiam loco restituendum textui Xenophontis suum αἴθειν, cuius est glossa καίειν.

381, C. ἐπεθύμουν, cupiebant: h.e. ἐπόθουν, desiderabant.

383, E. Rursus occurrit permutatio verborum. Nam κατίκτανον est glossa, κατέκανον ad textum pertinet, ac propterea suo loco repositum vides. F

Ibidem λάσια, densa: h. e. δασέα, spissa.

391, A. δεῖν βίαια πάσχειν, debere violenta pati: h. e. βίαν χρῆσθαι πάσχειν, vim debere pati. Δίκαια, scriptum vitiose in editis ab H. Stephano, pro δεῖν βίαια. de quo plura nostris in Notis.

393, B. τῶν αὐτῶν ἄρχων, eius imperium: h. e. χώραν, eius regionem.

395, A. ὑπερβάλλουσιν, sursum euadunt: h. e. ὑπερβαίνουσιν, transcendunt.

397. B. συνθέσθαι αὐτοῖς, constituit cum eis: h.e. συνθήκας αὐτοῖς, conuenit cum eis, pacisci tur cum eis.

399, A. πάσῃ τέχνῃ, omni artificio: id est, πάσῃ μηχανῇ, omni machinatione.

403, C. ὑμῖν, vobis: h.e. τοῖς στρατιώταις, militibus. Explicatur, qui sint illi, vos.

413, B. ἐκ τῆς γῆς, ex terra: h. e. ἐκ τῆς χώρας, ex regione.

423, A. ἀμελεῖν, negligere: h. e. ἀμελεῖδῶν, non inspicere.

424, A. βούλῃ, vis: h.e. διανοῇ, cogitas.

442, B. ἀμπεπτωκὼν δυσὶν τριήρεσιν, quum incidisset in duas triremes: h. e. ἀμπελθὼν quum circumuenisset.

482, A. χρήματα λαβοῦσα, sumtis secum pecuniis: h.e. δῶρα λαβοῦσα, sumtis secum muneribus, quæ pecuniæ scilicet erant, Pharnabazo donandæ.

505, A. ὑμῖν, (cum interiectis) ἡμᾶς ἕψεσθαι, nos sequuturos vos: h. e. ὑμῖν ἡμᾶς συμμαχήσειν, nos belli socios vobis futuros. Glossa dumtaxat est, non diuersa lectio. Vel cæcus hoc videat.

564, B. ἐδάκρυσε, lacrumis deplorauit: h.e. ἐπένθησε, luxit.

569, B. ῥωμαῖα, valida: h. e. βίαια, violenta.

Ibidem, C. Λακεδαιμονίων δυνάμιν, Lacedæmoniorum vires: h.e. Λακεδαιμονίων ῥώμην, Lacedæmoniorum robur. Idem etiam supra notatum ad pag. 146, B.

598, C. ὅπῃ ξένια ἐδέξαντο, vt hospitem excepe-runt: h. e. ὅπῃ ξένια ἐκάλεσαν, vt hospitem inuitarunt.

627, C. ὥρα ἰέναι, hora eundi: h. e. καιρὸς ἰέναι, tempus eundi.

643, A. ὁρῶν τὸν χρόνον ἐξήκοντα, quum videret tempus elabi: h. e. τὸν χρόνον προβαίνοντα, quum videret tempus progredi & præterire.

773, D. ἅπτεσθαι τῆς χώρας, adtingi res agri: h.e. ἁρπάζεσθαι τῆς χώρας, rapi res agri. Sic enim scribendum, non τῆς ὁδοῦ τῆς χώρας.

830, B. ἕπωνται, sequantur: scribitur apud Stobæum, recte. id alius per πείθωνται *pareant*, exposuit.

831, D. ὀψὲ *sero*, exponitur apud Stobæum, τῆς δείπνης, vespere. Scholion hoc esse quis non videt? Henr. tamen Stephanus esse diuersam lectionem putauit.

832, A. εὐμαρία, facilis copia: h.e. εὐχαιρία facilitas.

871, B. φιλοπονία, studium laboris: h.e. ἐθελοποιία, ad agendum propensio voluntaria. Videt iam lector, quam multa nobis obtruserint scholia pro variis lectionibus quidam, nescio quomodo cæcutiētes in his; quum ceteroquin acutiores se nobis Germanis existiment, & alibi cerebrum, quam in plantis gestare.

IO. LEVN-

IO. LEVNCLAVII NOTATORVM AD XENOPHONTEM LIBER I, REPVRGANDO A MENDIS TOMO PRIORI, *elegantiæ variæ plenus.*

Lectionis marginũ.

QVOD testabar editione prima, nunc etiam repeto; me sæpius in couersione sequutum esse lectiones marginibus adscriptas, quoties eas meliores esse iudicarem illis, quæ Xenophontis in cõtextu, ceu vulgo loquimur, reperirentur. Alias autem ex his mihi nullas vindico, nisi quarum expresse mentio fit in hisce Notis meis: quod ingenue significandum duxi, ne quis mẽ cogitet e laboribus alienis gloriolam venari velle. Nec absq; caussa tam ab aliis, & Hen. præsertim Stephano, quam a me passim emendata, libri marginibus adnotanda putaui. Solet enim ingrata lectoribus esse interpretatio, cuius ratio de lectione, quam sequutus sit interpres, coram adiecta non perspicitur. Ne præterea Notæ nimium excrescerent, nolui meam interpretationem eorum locorum, quæ a prioribus interpretibus corrupta fuisse vel indicarunt alij, vel ipse deprehendi, prolixius aut declarare, aut tueri: quod vix id aliter fieri posse viderem, quam aliqua cum illorum ignominia, qui pro virili sua bene de nobis mereri voluerunt. Meam in omnibus recte reddendis fidem viros bonos, & a calumniis alienos, libenter adgnituros & probaturos confido. Distinctiones etiam aliorum plurimas in Xenophonte Græco mutaui, quod eæ lucem, si bonæ sint, magnam scriptoribus priscis adferãt: sublatis quoque non necessariis parenthesibus, quas immodicas sine iudicio nonnulli, contra morem & vsum antiquitatis eruditæ suis editionibus inserunt. Vt videant denique lectores, quantum hac lucubratione vigiliis prioribus accesserit: vtendum asteriscо censui, quo notata nunc primum exhiberi sciant.

Quænam sint Leunclauij.

Cur marginib. adscripta.

Cur omissum examen interpretum.

Distinctiones iã mediores.

AD PRIMVM DE INSTITVTIONE CYRI LIBRVM.

PAg. 1. litera A. Aristides in libro περὶ ἀφελοῦς λόγου, citans hæc verba, non legit, καὶ ὁπόσονοῶν χρόνον ἄρχοντες διαγῴωνται: sed omissa voce χρόνον, hoc modo: κἂν ὁπόσονοῶν ἄρχοντες διαγῴωνται. quod sane mihi vehementer probatur. Sunt etiam, qui pro διαγῴωνται, reponant διεγῴοντο.

* Pag. 4, D. Non dubito in his, τῇ τῶν πεπαιδευμένων εὐκοσμίᾳ, vitiose scriptum esse illud πεπαιδευμένων. Quippe non de institutis, sed instituendis agit: ideoque rectius scribetur, τῇ τῶν παιδευομένων εὐκοσμίᾳ.

6, C. Ita locum reddidi, vt in omnibus exemplaribus scriptum reperi. Sed esse vocabulum hoc εὐπιστόταπι corruptum arbitror, & pro eo reponendum εὐπῃστόταπι: sicut & in extremo Xenophontis Agesilao scribitur εὐπαθεστόπος. Id si homines docti probabunt, sic erit interpretatio mutanda, vt legatur: *Quacumque in tribu quamplurimi fuerint summa peritia, fortitudine, obœdientia.*

* Hactenus ista fuerunt ad hunc locum a me notata priori editione, quæ quum ab eo tempore videam ab H. Stephano reprehensa; considerandæ nobis veniunt eius rationes, quibus contra me nititur. Ait, libro de institutione Cyri secundo, pag. 43, C. scriptum reperiri εὐπιστόταται πιμπλάδες, pro εὐπῃστόταται, *obœdientissimæ.* Hoc verò nihil probat, quum mihi dicere liceat, illo itidem loco scripturam esse vitiatam, & in εὐπῃστόταται mutandam. Dicit, ex aduerso reperiri etiam ἄπιστος pro ἀπῃθὴς, *inobœdiens.* Nec id quidquam probat, quãdo itidem, adfirmare possum, potius ἄπῃστον hoc significatu scribi debere; quum prorsus alia sit ἀπίστω significatio. Addit, istarum vocum vsum ratione non carere, quum verisimile sit, ipsam vocem πίστις a πείθω deduci. Hoc verisimile si maxime admittam, tamen aliud esse dicam εὔπῃστος & ἄπῃστος, & δύσπειστος, & verbum ἀπῃστεῖν: quam sint εὔπιστος, & ἄπιστος, & δύπιστος, & ἀπιστεῖν. In illis εὔπειστος significat morigerum, vel obsequentem; ἄπῃστος, immorigerum; δύσπειστος persuasu difficilẽ, vt pareat; & ἀπῃστεῖν morem nõ gerere, vel non obsequi, non obtemperare: quum in his εὔπιστος ad fidem, non obœdientiam, pertineat; itidemq; ἄπιστος, & δύπιστος, & ἀπιστεῖν, eodem referenda sint. Quod si plane concedam, vocem πίστις a πείθω verisimiliter videri deductam, & a πίστις itidem deductum εὔπιστος, & ἄπιστος, & δύσπιστος, & ἀπιστεῖν: non propterea tamen cum his & illa confundam, εὔπῃστος, ἄπῃστος, δύπῃστος, & ἀπειστεῖν, quæ ab origine sua indubitata, nimirum a verbo πείθω absque controuersia suum illud ει retinent. Hoc ego probaui editione prima per εὐπαθεστόπος, vocabulum Xenophonteum, quod in extremo Xenophontis Agesilao sic reperitur scriptum in omnibus exemplaribus. Id non negat Stephanus, quia negare salua verecundia non potuit: sed vt aliquid tamen dicere videatur, ait illo εὐπαθεστόπος in Agesilao, nequaquam se moueri; quum alia sit eius ratio. sic enim scripsit, At cur aliam eius rationem non ostendit? Equidem adfirmo, πάθῃστον deduci a verbo πάθημι, quo etiam Homerus est vsus, & propterea recte cum diphthongo scribi. Sic Aristoteli vox est εὐμεταπῃστος, huic plane similis, & a μεταπείθεσθαι deducta, quo Aristoteles eodem vtitur loco, quum ait, ὅταν μεταπείσονται. Patet idem ex significatu, quum πάθῃστος sit, qui falsa persuasione decipitur; εὐμετάπειστος, qui de sententia persuadendo facile dimouetur. Adeoque si πάθειστος Græcum, & quidem Xenophonteum est; εὐμεταπῃστος Græcum, & quidem Aristoteleum: etiam πειστὸς Græcum erit, & ita recte scribetur, ac segregabitur a πιστός. Eadem est ratio in omnibus aliis, ab hoc πειστὸς (quod ὑπήκοον, *obœdientem & morigerum* significat, vt o-

δύπῃστος, ἄπῃστος, ἀπῃστεῖν, δύπειστος: an potius δύπιστος, ἄπιστος, ἀπιστεῖν, δύπιστος.

δύπερπαθεστόπος.

παρέπαθεν.

εὐμεταπῃστος.

πειστός.

ſtendemus e Suida) deriuatis, quæ diximus; nimirum in εὐπειστος, quum idem ſignificat, quod εὐπειθὴς: in ἄπειστος, pro ἀπειθὴς: in δυσπειστος, pro δυσπειθὴς: in ἀπειστεῖν, pro ἀπειθεῖν. Mox tamen Stephanus in πειστικώτερος ſibimet ipſe contradicit, quum Xenophõtis noſtri p. 28, A. πιστότερος apte mutari poſſe fatetur in πειθικωτέρως. At cur πιστότερος, (quod eſſet μᾶλλον ὑπηκόους, ſecundum Suidam) offenſus ſignificato vocis πιστότερος, non ſcripſit? cur idem non valebit in hiſce noſtris, quæ ab eadem origine proficiſci oſtendimus? Sed adferamus & alia Xenophontis loca, quæ Stephanus non adtigit: vt adpareat, quãtum lucis accedat ex hac ipſa reſtitutione ſcripturæ verioris. Sub finem libri 11 ἀναβάσεως, 292, A. hæc verba leguntur: φοβούμενος μᾶλλον ἢ φανερὸς, τὸ ἀπιχθάνεσθαι τοῖς σφαλιοῦσιν, ἢ οἱ σφαλιοῦντο τὸ ἀπιστεῖν ἐκείνῳ. Cuiuis notum, ἀπιστεῖν ſignificationem habere non credendi, vel diffidendi. Ea locum heic habere nequit. Ait enim, manifeſtum fuiſſe, quod Proxenus magis metueret, ne militum odium incurreret: quam metuerent milites, ne ipſi ſatis obſequerentur ac parerent. Ergo ſi ſcribas τὸ ἀπίστειν ἐκείνῳ, ſtatim hęc tibi ſe verior offert ſententia. Pertinet huc certe, quod eodem loco, pag. 290, D de Clearcho dicitur, ὡς πίστεον εἴη Κλεάρχῳ: militum animis hoc inſerere poterat, *vt Clearcho parendum ſtatuerent*: prorſus vt alibi Xenophon. 389, C. πίστεον ὁ, τι ἂν κελεύωσιν: & Plato ſimiliter, οἷς ἀμφοτέροις πιστέον. In his coëgit ineuitabilis neceſſitas H. Stephanum, vt πιστέον ſcriberet: licet in ceteris pertinax maneat, ne quid ſemel ab ſe ſcriptum mutare videatur, in aliis adeo non conſtans. Ego quidem pag. 290, D. non πιστέον, pro ἀπιστέον quod in editionibus ceteris legitur, ſed οὐκ ἀπιστέον ſcribendum aſſero, etiam ipſomet hãc negationem οὐκ, mihi concedente. Cur autem πιστέον admittit, in ἀπιστέον ſe difficilem præbet? Solidam heic nobis rationem oſtendat, quam puto nullã inueniet. Sed ad priora redeamus. Libro v 1 eiuſdem ἀναβάσεως, p. 389, B. legimus, ὡς ἀπιστοῦντας Λακεδαιμονίοις, & ἀνόμους ὄντας. Si ſcribes, ὡς ἀπιστοῦντας Λακεδαιμονίοις, mox ſe rectus hic offert ſenſus: *tanquam contumaces aduerſus Lacedæmonios & improbos*. Etiam manifeſtior locus eſt in Sympoſio p. 888, A. vbi verbo πείθομαι, *pareo*, ſtatim opponitur ἀπιστῶς, *quum non obœdiſſem, non paruiſſem*. Quis heic ἀπιστῶς ferat? præſertim in oppoſitione duorum iſtorum, πείθεσθαι & ἀπιστεῖν. Ruſus in Hipparchico, 957, D. δυσπείστους dixit Xenophon immorigeros, quibus aliquid difficulter perſuadetur, vt in eo pareant. Quis heic δυσπείστους ferat? præſertim quum hoc δυσπειστοι εἰσι, reſpiciat ad ea, quæ præcedenti periodo leguntur, εἰ πεισθεῖεν, *ſi perſuaſum eis fuerit, vt obœdiant*. Etiam libro v ἑλληνικῶν, 551, D. locus alius exſtat, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀπιστεῖν. Socios, inquit, multare decreuerunt, eoque redigere; vt deinceps contumaces & inobœdientes eſſe non poſſent. Optime conuenit ἀπιστεῖν, *contumacem eſſe*; quum ἀπιστεῖν, *diffidere*, prorſus alienum ſit, ac ne quidẽ contumaciæ ſignificationem vllo modo habere poſſit. Hæc tametſi planiſſima ſint, ac refutari nequeant: tamen addendum, ab aliis quoque notatum, reperiri ἀπιστεῖν in ſignificatione τῷ ἀπειθεῖν. Suidæ librorũ, & Heſychij ſcripturas vitiatas opponi mihi citra exceptionem non patiar. Quippe ſibi non conſtant, quum Suidas idem πιστὸν exponat πειθῶ: & πειστὴς non ſolum pro πίστιν δυναμένῳ accipiat, ſed etiã τὸ ὑπήκοον interpretetur, quod notandum. Scriptum enim πειστὴρ poſterius vitioſe, pro πειστὸς, quod reuera ſignificat ὑπήκοον, *morigerum, obœdientem*. Vnde ſcilicet illa reliqua ſunt, ἄπιστος, εὔπιστος, δύσπειστος. Omitto πειστικοὺ λόγους Platonis, πιστικῆς. πιστεύεσθαι. πειστικὸς Euripidis. Originis eiuſdem hæc eſſe omnia, negari nequit. Itidem δύσπειστον, εὔπιστον, & εὐμετάπειστον, ſcripta legimus apud Ariſtotelem libro v 11 de moribus ad Nicomachum, Petro Victorio lectionem hanc de libris vetuſtis adſerente; cuius viri fidem H. Stephanus, opinor, ſuſpectam non habebit. Dicamus igitur tamdem Stephano, πειστέον τύπτοις αὐλίσκῃ. Sin contradicet obſtinate, more ſuo faciet; vt plus aliis ſcire videatur & habere, quod omnibus opponat. Fortaſſis etiam perſuadere nobis volet, ſcribendum πίθην & πίθεσθαι, non πέθην & πέθεσθαι: quum Memorabiliũ 111, 780, B. πίθῃ) quater ſcribat ex Stobæo in adnotationibus ſuis, iterum publicatis. Et aliud eadem pagina 780. in Notis meis indicatum de πειθανός. Ego quidem tot rationibus, & lectionum incorruptarum auctoritate fretus, licet vbiq; toto Xenophonte voces vitiatas excludere textu potuiſſem: tamen adhuc ἐπίχειν malui, contentus adnotatione reſtitutarum ad margines, donec de aliorum adſenſu cognouero.

πίστεον.

ἀπίστεον.

πῖσις.

7, D. pro οἱ δ' αὖ ὁπόσοι τῆς ἐφήβους, legit Philelphus οἱ δ' αὖ, quod equidem probo. Nam idem infra quoque videbimus occurrere, pag. 74, B.

* 8, A. ὀλίγῳ πλεῖον, adſcripſeram margini lucubrationis ſecundæ ὀλίγῳ πλειόνων.

Ibidem, D. Græci libri habent ὅσον, pro quo Philelphus ὅσῳ legit: quippe qui verterit, *quantum*.

* Ibidem. In omnibus libris Xenophonteis ἐπὶ θύρας legitur, ac nihilominus hæc reddens Latine Camerarius, *in venatione* dixit. Hoc vero factum ex ὅτι θήρας. Atqui Cyrus hoc tempore neccdum vllas apud Medos venationes viderat, nedum homines in venationibus. Et ſequũtur deinceps narrationes de iis, quæ Cyrus in venationibus & viderit, & ipſemet egerit. Alterum illud ὅτι θύρας, vel reddendum ad portas, vel ad portam potius. Et omnino portam accipio, more orientalium, pro aula; quæ Perſis, Tataris, Turcis, Capi dicitur, hoc eſt, porta; ſicut & Laonicus Chalcocandiles hoc Capi (quod quidem & Vngari habent in vſu, Capu Gallice pronuntiantes) reddens in hiſtoria ſua Turcica, cuius exemplar Græcum habeo, θύρας βασιλέως dixit, quo Capi Sultanum, ſiue portam Oſmaneam intelligit; prorſus vt etiam Xenophon nominauit θύρας Κυαξάρους, libro de inſtitutione Cyri 11, p. 56, D. ὡς ἀφικοντο ὅτι παὶ Κυαξάρους θύρας, *vbi peruentum ad Cyaxaris portam*: item libro 111, p. 78, C. παρεῖναι ὅτι παὶ Κυαξάρους θύρας, *ad portam Cyaxaris præſto eſſe*; ac paullo poſt ſimpliciter, παρῆσαν ὅτι παὶ θύρας, *ad portam aderant*: quibus in locis ipſa regia portæ nomen habere videtur. Contẽdere tamen cum quoquam rixoſo nolim, qui portam heic, vel portas regiæ, non ipſam regiam intelligi velit: exceptis aliquibus locis, vt illo libri 1 v, pag. 104, D. quo dicitur, ὅτι θύρας οὐδεὶς ἦκε, *quum ad Cyaxaris portam nemo veniret*. Erat enim tunc rex Cyaxares in caſtris, longe à regia Medorum: nec porta tamen illinc aberat, hoc eſt, aula vel comitat⁹ regius. Heic igitur alia porta nequit intelligi, quam Perſarum,

θύραι βασιλέως. Portarẽgii. Capi ſultanum. Capu.

Turco-

Turcorum, & aliorum orientalium; quæ cum perſona principis in loca quæuis, etiam in caſtra migrat, extra regiæ ſtructuras. Simile quoddam exemplum reperitur in fine libri de inſtitutione Cyri v, pag. 147, D. & initio libri v 1, vbi porta rurſus in caſtris. De porta denique, regiam ordinariam ſignificante, ſunt hæc initio libri v 111 accipienda: ἔδοξε τοῖς ὁπάμοις ἀεὶ παρεῖναι ὅθι θύρας, *decretum fuit, vt viri honorati ſemper ad portam*, id eſt, ad regiam, *præſto eſſent*. Id enim paullo ante Chryſantas verbis notioribus dixerat, παρῶμεν ἐπὶ τὸ δεῦρο τὸ ἀρχεῖον, *præſtoſimus ad hanc magiſtratus noſtri curiam, ſiue prætorium.*

9, E. In Græcis exemplaribus legitur, ὅπου μου τὴν μητέρα λιμᾷς, quod matrem meam colis; pro quo Philelphus legit, ὅπου μου τὸν πατέρα λιμᾷς, quod patrem meum colis.

*10, C. Notaram ad marginem lucubratione ſecunda, quam XVIII annis H. Stephanus detinuit, pro ἀρύσωνται ἐπ' αὐτῷ, legendum ἀπ' αὐτῷ. Hoc editione ſua poſteriore in textum ille recepit.

*11, A. Dicit de patre ſuo Cyrus, δι' ὧν παύεται. Id Camerarius ita reddidit, *Ceſſat cum ſiti*: credo, vt quibuſdam gratificaretur, qui nobis adoleſcentibus de illo ſuo, *Sitiens deſinit*, prolixas orationes recitare ſolebant. Atqui δι' ὧν παύεται, nihil eſt aliud, quam, *ſitire deſinit*, vti recte monuit Hen. Stephanus, & aliunde paret. Memorabilium III. p. 787, D. debere dicit illum Socrates παύεσθαι ἐσθίοντα, qui iucunde veſci velit. Heic πεπαυσάμενος ἐσθίων, non eſt qui comedens deſinit; ſed potius, qui comedere deſinit. Refutat ſe ipſum Camerarius, quum non multo poſt, 13, C. illa Xenophontis verba, οὐδὲ κλαίων ποτὲ ἐπαύετο, recte reddidit, *Neq; lacrumari vmquam ceſſauit*. Si priorem interpretandi modum ſequi voluiſſet, dicendum erat, *Neque ceſſauit vmquam cum lacrumis*. At quis ita loqueretur? Sic quum in Hipparchico p. 956, A. dicit, βαδίζων οὔποτε ὁ ἵππος παύσεται, *ingredi equus non deſinet*: haud facile quiſquam reddet, *Equus non ceſſabit cum ingreſſu*: & propius ab hoc loco infra, libro IIII παιδείας pag. 106, C. de Cyaxare Cyrus inquit, πρῶτον μὲν παύσεται φοβούμενος: nullus, opinor, illa ſic interpretaretur, *Primum ceſſabit cum metu*: ſed ſimpliciter ex ſermonis Græci proprietate, *Primum metuere deſinet.*

*11, C. Philelphus legit ποσώτας εὐθυμίας, quum in libris editis habeamus πιαώτας.

Ibidem, E. Non dubium eſt, rectius Philelphum pro ἐπὶ τὰ πεινῶ, legiſſe ἔτι τὰ δεινῶ. Nam ἐπὶ ſæpius ita mutilatum deinceps etiam occurret. Ac frequentes ſunt eiuſmodi mutilationes in manu exaratis, vbi præſertim vltima vocis præcedentis ſyllaba cum prima ſequentis eaſdem litteras habet, vt in Cæſario meo διλωικεῖσθαι legitur, mutilatum ex διλωικεῖ ὀκεῖσθαι. Et infra, libro VII ἑλλωικῶν, p. 636, B. C. vbi antea legebatur πρόσεκεχωρήκεσαν, οἱ πελλωεῖς τῇ πρὸς Λακεδαιμονίων συμμαχίᾳ, eadem cauſa motus, οἱ πελλωεῖς εἰς τὴν Λακ. συμμαχίαν repoſui. Stephano quidem heic illud ἔτι τὰ δεινῶ ſic placuit, vt a me monitus id etiam in textum recipere non dubitarit. Idem & altero ἑλλω. loco fecit, prætexens interim ſecunda editione veterum exemplarium auctoritatem, ne id a me habere videretur.

14, A. Legitur in omnibus, τῷ πᾶσι προσαπῆλθον, ἐκεῖ πομπίως προπτῶς εἶχεν, excepta H. Stephani lectione varia, loco προπτῶς reponente προπτῆς: quæ quidem nullius eſt momenti. Ego primum aio, non τῷ πᾶσι προσαπῆλθον ſcribendum, ſed τὸ πᾶσι προσαπῆλθον, quod illi τὸ σκυλακῶδες, recte reſpondet; τὸ σκυλακῶδες, τὸ πᾶσι προσαπῆλθον. Deinde dico προπτῶς, loco ſuo temere motum, eidem reſtituì debere hoc modo: τὸ πᾶσι προσαπῆλθον προπτῶς, ἐκεῖ πομπίως εἶχεν. Ita ſcripſiſſe Xenophontem non dubito. Et plura tranſpoſitionum eiuſmodi exempla deinceps ſuis indicaturi locis ſumus.

18, C. Pro οὔποτε οἰόμενος placuit mihi ex coniectura Guil. Canteri noſtri, reſtituere potius ἐώμενος. Nam alterum illud οἰόμενος heic locum habere nequit. * Hæc olim heic a me notata, cum verſione tali: *Quod ante hac ei permiſſum nunquam fuerat. vſque adeo cupiebat iis armis inſtrui, quæ ſuum ad corpus auu parauerat.* Sed iam neque mutatum οἰόμενος in ἐώμενος placet, neque indicata verſio; ſed illa priſtina, οὔποτε οἰόμενος. οὕτως ἐπιθύμῃ αὐτῆς ἐξοπλίσασθαι. (Sic enim diſtincta leguntur in editione Stephani vtraque) hoc modo ſcribenda dico: οὔποτε οἰόμενος οὕτως, ὡς ἐπιθύμῃ, αὐτῆς ἐξοπλίσασθαι. Quo nimirum ὡς perierit ob ſimilitudinem cum vltima ſyllaba præcedentis οὕτως, prorſus vt oſtenſum paullo ante in ἔτι τὰ δεινῶ. Atque horum recta iam ſententia eſt, *Nondum fore putans, vt iis, pro deſiderio ſuo, indueretur.* Hen. Stephani coniecturæ poſteriores hoc loco fluctuant, & illa mutatio lectionis οὔποτε οἰόμενος, in ὡς οὔ ποτε ἡδόμενος, aut ὃν οὔποτε ἡδόμενος, prorſus inepta eſt, & ingenio indigna tam ſubtili, quod in cerebro, non in calcibus locum ſuum habere vult.

19, A. Philelphus pro ἱππέων τε καὶ ἀνδρῶν legit ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν, rectius, vt opinor. * Equidem ſic etiam verti, aliis verba ſcripturæ prioris exprimentibus, inter quos & Camerarius eſt. Henricus autem Stephanus ſequendam ait Philelphi lectionem. Ne tamen eam ex indicatione mea cognouiſſe videatur, addit in alio etiam, quam Philelphi, exemplari eam inueniri; fortaſſis occulte meum librum intelligens, poſt editionem primam inſpectum. Nam in iis exemplaribus, quibus ad editionem primam vtebatur, nihil tale inuenerat.

*29, B. Heic e textu & margine ſimul in hunc modum redintegranda lectio, τί ἂν ὄφελος στρατηλάτα τακτικῶν, αὖ εὖ τ' ὀπτηδείων. Et talem ſcripturam ego in conuerſione ſequutus ſum.

30, B. Adnotauit hoc loco Brodæus aliam lectionem, fortaſſe non incommodam, vt mihi viſa eſt: πλεῖστα γὰρ ἔθνη στρατιὰ, καὶ ἀπ' ἐλαχίστων ὁρμωμένη, καὶ οἷς ἂν λάβῃ διαμιλέσθαι χρωμένη.

*31, E. Pro ἀνυσιμώτερον habet liber Budenſis, quo Camerarius vſus eſt, αἰσυλικώτερον. Quid ſi Xenophon dixerit αἰνυτικώτερον; quod gloſſario veteri exponitur, magis efficax.

*32, D. pro καρπερώτερον rectius ſcribi puto καρπελικώτερον. Et καρπελικὸς gloſſario veteri Cyrilliano eſt tolerans. Sic etiam Xenophon in primo Memorabilium, p. 711, D. hoc vſus eſt, πρὸς πάντας πόνους καρπελικώτατος.

*33, B. Quod in editionib. noſtris legitur πλειονεκτῶν τῶν πολεμίων, ſcriptum eſt paullo aliter in libro Budenſi, quo Camerarium vſum diximus, hoc nimirum modo: πλειονέκτω (ſcilicet τῷ), repetendo ex ſuperioribus) τῶν πολεμίων, quod Camerarius idem

vertit interceptorem commodorum hostilium. H. Stephanus ambigue scribit, πλεονέκτω in quodam libro legi; vt existiment imprudentes, apud ipsum esse quoddam exemplar, in quo sic legatur. Cur enim alioqui nō dicebat, in libro Camerarij?

34, A. Hisce verbis, ὡς ἐδίδασκεν ἁρπάζειν τοὺς παῖδας τὸν πατέρα δικαιοσύνῃ, ὥσπερ καὶ σὺ κελεύεις, ... μὴ ψεύδεσθαι, καὶ ψεύδεσθαι, notas punctorum inserui, quæ nonnihil deesse significarent. Arbitror autem sic Xenophontem scripsisse: τὸν πατέρα δικαιοσύνῃ (cum interiectis) καὶ ἀδικίαν· καὶ μὴ ψεύδεσθαι, καὶ ψεύδεσθαι. * Laudat H. Stephanus, sed ne nihil sit, quod non improbet, quodque non solus ipse perspexisse videatur; ait, nolle se post ἀδικίαν poni voculam καὶ copulantem. Belle vero, qui non animaduerterit, in sequentibus etiam ter repetitam, quum inquit Xenophon, καὶ μὴ ἐξαπατᾶν, ἢ ἐξαπατᾶν· καὶ μὴ βιάζεσθαι, καὶ βιάζεσθαι· καὶ μὴ πλεονεκτεῖν, καὶ πλεονεκτεῖν. Cur igitur & ista, καὶ μὴ ψεύδεσθαι, καὶ ψεύδεσθαι non ita scribenda? Vide censoris nostri subtilitatem.

Ibidem, C. Habent omnes editiones, etiam H. Stephani prior, ἐχθρὸν οὗ ἂν τύπτῃ φρήτρα, pro qua voce vltima, restituenda est alia; nimirum ῥήτρα. Quid ea significet, ostendet tibi Xenophon ipse, pag. 391, B. & Plutarchus in Lycurgi vita. * His a me priori editione notatis, & voce ῥήτρα margini adscripta, quam H. Stephanus, vt dictum, prius reponendam nō animaduerterat: astute postea dissimulato is nomine meo, qui de hac monueram, altera sua editione dicit, se vocem ῥήτραν, quorumdam veterum exemplarium fide nitentem, in textum haud dubitanter recipere: φρήτρα ne quidem in marginem recepta, ceu digna quæ explodatur. Vide vanitatē hominis, qui ab aliis indicata, quum aliter malitiosa fraude sibi vindicare non auderet, vetustis in lib. se reperisse fingit; in quibus tamen illa non inuenerat, quum editionem primam formaret. Quandoquidem vero in iis hæc ausus est facere, quæ iam publicata fuerant: quid eum non tentaturum fuisse dicemus in non editis ad Xenophontē lucubrationibus meis supprimendis, quas vt publicaret, a me gratis acceptas annos totos XVIII retinuit; numquam profecto redditurus, nisi Prætor Francofurtensis, apud quem iure liber tamdem reposcebatur, & maioris multę metus, & amicorum voces, infamiā vitandam monentium, ad restitutionem eum compulissent?

ῥήτρα, lex, edictum.

* 35, B. Quod a me factum in Dione Cassio, libro historiæ Romanæ XXXVII, vt pro εὐχερόπερος scribendum monerem εὐχερωπότερος: idem heic faciundum dico, vt pro εὐχερωπάτας, præponatur εὐχειροπάτας: quo vsus est etiam libro VII παιδείας, 196, B. in his verbis Xenophon: ἀνδράμοδ ἀνθρωποι εὐχερωπότεροι. Quibus iam notatis, adlata H. Stephani secunda editio mihi ostendit, ab ipso quoq; idem hoc obseruatum.

* Ibidem, C. In his, δίωξαι παεισδόντες ἑαυτὸς, testatur Camerarius ΠΑΡΕΔΟΝΤΕΣ habuisse librum Budensem. Id retinere visum interpretando.

* 37, B. In his, πολλοὶ μὲν γὰρ ἤδη πολὶς ἔπεισαν, suspectum nonnullis est illud πολὶς, pro quo notatum vides in margine πολλοί. Et retineri quidem id potest, tametsi verius arbitrer, scripsisse Xenophontem πλείοσις. Solent autem Græci per abbreuiaturam hoc ita scribere, πλεῖσ̄. de quo quum periisset illud σ̄ in fine, quod reliquum erat πλεισ in πόλεις mutatum fuit. Habes exemplum simile deinceps in notis ad pag. 520, C. vbi πλεῖς reperitur ex πλείσοι corruptum.

AD LIBRVM II DE INSTITVTIONE CYRI.

PAg. 39, D. Legitur in exēplaribus editis prius, ὀλίγοις νομίζῃς πρόσω εἶ, prorsus nullo cum vestigio voculæ negantis οὐκ, quam editio H. Stephani ante ὀλίγοις habet. Eamdem & Philelphus interpretationi suæ inseruit, nisi forte corrupti libri sint, ac pro *Non*, scripserit ipse *Num*: quod quidem mihi consentaneum vero videtur. Nam ea sententia plana est. Miratur enim Cyaxares, Cyrum ad Medorum Armeniorumque copias, non etiam Persicas adiicere. Quapropter subiicit interrogando: Quid ergo Cyre? tune tam exiguas arbitraris esse copias Persicas, quas ipse te aiebas adducere, vt illæ nostrarum numerum non adaugeant? * Henricus autem Stephanus, editione iterata, negationem omisit, excusans vitium prioris, quod idem & in Aldina fuerit. Addit, ab aliis existimatū se nullius libri auctoritate niti, quum tamen editionem Aldinam sequutus sit; quasi ad errantis defensionem sufficiat, erroris habere ducem. Vsus & ipse sum editione Aldina, licet hanc ignoratam in Germania fuisse scribat impudentia sibi familiari: sed ita sum vsus, vt illa non imitarer, quæ in ea corrupta videbam.

43, B. Quod heic legitur vocabulum πεμπαδαρχῶν, & infra πεμπάδος, arbitror esse vitiosa. Nam Æolica sunt, vt Hesychius testatur. Pollux vero πενταδάς & πενταδάρχης vocat. Nec est vero simile, Xenophontem quidquam Æolicum vsurpare voluisse, quum præsertim dixisset antea πενταδα, pagina præcedenti 42, E. * Hæc editione priori. Nunc autem in ea sententia sum, vt esse Xenophontea statuam πεμπάδας, & πεμπαδάρχοις. Sic enim scriptum in textu Xenophontis reperi libro VII historiarum Græcarum, pag. 625, D. ἀφ' ἑκάσης ὃ δ' πεμπάδος. vbi lectio marginis πεμπάδος, mihi quidē tanti non est, vt eā scripturæ textus integriori præferēdam existimare debeam. Pollucem vero, quū πενταδα scripsit, & πενταδάρχοις, cōmunem Græcorum dialectum in hoc sequutum puto.

Quod autem subiicitur heic vocabulum δεκαρχοις, itidem corruptum arbitror. Licet enim & δέκαρχοι, & δωδέκαρχοι, apud Hesychium quoque reperiantur: tamen editioni huius fidem habendam vix puto, partim quod vbiq; corruptissime sit excusus, partim quod iisdem locis & δωδέκαρχοι, & δωδεκάδαρχοι, itemque δεκάδαρχοι, & δέκαρχοι, scribantur. Immo etiam δεκαχάρδας exponit τοὺς δεκαδωνήκμονας, quod ex δεκαδάρχοις multo magis corruptum esse, quiuis perspicit. * Deniq; discrimen inter hæc eiusmodi statuo, vt δεκάρχοις intelligamus esse principes decemuitos, quemadmodum πεντάρχοι sunt Dioni Cassio & aliis principes triumuiri, ἑπτάρχοι nobis principes septemuiri. de quibus sane decemuiris nihil heic apud Xenophontem agitur. Δεκαδάρχοις autem accipiemus, sicut Hesychius loquitur, τοὺς δεκάδων ἡγεμόνας, decuriarum duces; hoc est, decuriarum principes, siue præfectos, qui huc pertinent. Et hæc opinio mea confirmatur isto Hipparchici Xenophontei loco, p. 962, A. quo δεκαδάρχοις, & δεκαδάρχοις, & πεμπαδάρχοις legimus.

Ibidem,

* Ibidem, C. pro ἐὰν φαίνωνται ὑπισόπαται, vides adiectum ad marginem ὑπεισόπαται, de causis superius expositis. Editione quidem priori ὑπεισῆσαται adscripseram, sicut non multo ante loquutum videmus Xenophontem, ἐαυτὴ παρέχῃ εὐπειθῆ τοῖς ἄρχουσι: sed reuera mihi longius hoc ab ὑπισόβαται recedere videtur.

44, B. Simplicissimam puto viam ad emendationem huius loci, si pro vitiato ἁρᾴξας, legamus ἁρᾴξαι. Nam hoc modo non erit ingrata repetitio vocis ἁρᾴξεως, quam H. Stephanus heic reponendam censuit, quum insuaue quiddam habeat, & mutari εἷμι in εἶμαι, non erit opus. Præterea mecum facere Philelphus videtur, qui vertit: *Agere eum si quid oporteret.* * Henricum vero Stephanum vel factum esse magis oculatum oportet a tempore prioris editionis, qui lectis cogitationibus meis, statim velut accedente oculis noua luce, repererit in manu scriptis a me notata, quibus eruendis antea se tantopere suis in notis excruciarat, manu scriptorum opem præ cæcitate non animaduertens: vel cottidie locupletari necesse est nouo librorum veterum thesauro, de quo promere sine labore possit, quidquid aliis laboriose quærentibus tamdem ad animum accidit. Xenophontis quidem exemplaria, quibus ad editionem alteram vsus est, credo nanctum in aula regis Henrici Gallo-Poloni, quum illic toto x v mensium spatio hæreret: quantumuis in elegantibus illis, & arte aulica compositis ad editionem secundam prolegomenis, quibus nihil ex prolegomenis prioribus adtigit, sed alia potius omnia persequutus est, non solum tale quid aulicorum more dissimulet, sed etiam totis illis x v mensibus a se libros Xenophõteos ne quidem a limine salutatos dicat, & nescio quid de quadam inter se atq; Xenophontem simultate oborta narret, cuius tamen opera mox a reditu editione iterata excudit.

Ibidem, D. In contextum hæc verba, καὶ δεκάδα ὅλων, ab aliis omissa, recepi: partim quod hactenus a Xenophonte hic ordo sit obseruatus, partim quod ea Philelphus etiam, suis in libris Græcis reperta, sit interpretatus. * Mirum, heic nos deficere Stephani nostri exemplaria vetusta, præsertim quum hæc a me notata repetat, de suo nihil adiiciens; nisi quod Camerarium ait testari de repertis iisdem in libro veteri suo, quamuis hic tantam manu exaratorum copiam non habebat. Quia tamen Stephanus suis in exemplaribus hæc non inuenit, haud isto dignatus est honore, vt editione secunda in contextũ reciperet, licet aliis quibusdam meis hanc gratiam fecerit.

* 49, C. pro πιούπις ἀνθρώπους, οἷς καὶ νῶϊν ὅδε λέγει, arbitror scribendum, πιούπις ἀνθρώπους, οἵοις ἔνιωϊν ὅδε λέγει. Ortum ex abbreuiatura mendum.

50, B. In his verbis, ἔπειτα δὲ ἅρμα δίκαιον τάχ' ἂν γένοιτ' ἄν, βραδέων ἵππων ὄντων, οὔτε ..... δίκαιον, ἀδίκων συνεζευγμένων. notas punctorum inserendas duxi, quæ defectum indicarent. Omnes autem interpretes δίκαιον ad ἅρμα referunt, ac vertunt: *Neque currus celer est si tardis vtatur equis, neque iustus*, (scilicet currus) *si iuncti sint iniusti.* Nam quod Camerarius reddidit, *Neque probe instructus*, (scilicet currus) *improbis*: eamdẽ habet absurditatem. Quippe currum probe instructum vertit ex ἅρμα δίκαιον, & equos improbos facit ex ἀδίκων συνεζευγμένων. Ego quum deesse vocabulum ante δίκαιον non dubitarem, notam adposui, ceu dictum. Quid est enim δίκαιον ἅρμα, currus iustus? quis hoc modo loquutus est vmquam? Quodnam vero vocabulum desit, statuere necdum possum. Putaui aliquando σράπυμα posse restitui, quemadmodum alibi ἀληθινὸν σράπυμα dixit Xenophon; sed diligenter intuenti locum, similia videntur heic tria poni a Xenophonte: primum a curru, alterum à..... quod ignoramus, tertium a familia. Putabat Canterus noster reponi posse, ὅπη σωιδρίου δίκαιον: quod ipsum quoque nec recipere possum, nec reiicere; quamquam ter omnino σωιδρίου voce Xenophontem vsum sciam. Hactenus editione dicta priori. * Quum autem post annum vigesimum quintum hæc ad istam editionem secundam recensérem, deprehendi veram esse coniecturam meam de amissione vocis σράπυμα, quæ reponi suo loco debet; vt intelligatur, exercitum non posse iustum esse, in quo cum aliis iuncti sint iniusti & improbi. Si quis autem ex me quærat, quem Xenophon exercitum iustum vocet: respondebo, δίκαιον σράπυμα prorsus id esse, quod præcedenti pag. litera D. dixerat ἐνεργὸν καὶ πειθόμενον σράπυμα, exercitum nauum & obœdientem. Hæc enim reabse militum iusticia est. Et ex his ipsis verbis colligimus, σράπυμα vocem illam esse, quæ heic a librariis omissa, locum mutilum reddiderit. Paullo etiam post obseruandum, in familia dici a Xenophonte οἰκέτας ἀδίκους, domesticos siue seruos iniustos; vt heic exercitum iustum, & milites iniustos. Et quid σράπυμα δίκαιον, *exercitum iustum*, dici miremur? quum in 1111 Memorabilium, 804, B. etiam bouem & equum dicat aliquos polliceri se δικαίους ποιήσειν, iustos effecturos; nimirum ad operas suas idoneos.

* 50, E. In his verbis, ποίῳ ποτέ σε ἔργῳ, αἰνήρουῦπος αἰνήρηται; scribendum huius αἰνήρηται loco potius ἀνήρτηται. Id vero verbum esse Xenophonteum, ex illis paret initio libri παιδείας primi, τὰς πατέρας αὐτῶν ἀνήρτηο. pag. 13, B. vbi scolion adiectum ἀνήρτηο exponit αἰεκτήσαο, quod pro varia lectione nobis H. Stephanus illic obtrusit, vt ostensum. Heic quidem αἰνήρηται similiter exponendum αἰεκτήσαο. Quæ autem editione posteriori de interpretatione huius αἰνήρηταί σε scripsit idem Stephanus, Philelphum reprehendens; dum interpretandum docet αἰνήρηταί σε, *te demeritus est*, aut *in sui amorem te allexit*, vel *pellexit*, aut *te cepit*: numquam ille censor interpretũ protulisset, si de hac vera lectione cogitasset, aut in suis eã vetustis libris inuenisset.

55, A. pro ὅπῃ τὸ ἀριστερὸν, vt hactenus legebatur, restitui ὅπῃ τὸ ἀριζ, sensu manifesto. Quippe nulla fit heic vel læuæ, vel dextræ mentio, sed paullo post δεξιπόδ: & more poëtarum hæ voces, ἀρῖσον ac δεῖπνον, sæpe inter se confunduntur, vt ex Hesychio, Athenæo, Eustathio potest intelligi, ad quos te remitto. Præterea dicendum fuerat non ἐπ' ἀειστερὸν, sed ἐπ' ἀειστερὰ, scilicet μέρη: sicut ὅπῃ δεξιὰ, ὅπῃ ἀπέρα.

Ibidem, B. Placet tum H. Stephano, tum Brodæo, pro ἰόντων reponere ἰένας: quod quidem etiam rationi est consentaneum. Sed H. Stephanus addit, post ἰένας legendum, τάτων εἰς ἥλιον τροπὸν λόχον: vt scilicet ex duobus his, ἰένας τάτων, vnum illud ἰόντων librarius fecisse videatur. Quid si multo commodius, & non maiori mutatione facta legamus, ἁρπαγὰς αὖ (id enim αὖ pro δύο se reperisse dicit

Camerarius in manu exaratis) εἰς ἕνα ἰέναι, οὕτως εἰς-ῆκε, cum ceteris. Idem certe vocabulum paullo ante corrupte legi, vterque teſtatur, Philelphi etiam verſione conſentiente, in his verbis: οὗπερ δὴ οἱ πεμπάδαρχοι, pro ὅπερ δὴ οἱ πεμπάδαρχοι.

Ibidem, D. pro λοχαγῶν lego λόχων, in quo mecum etiam Philelphus facit. * Hen. autem Stephanus etiam λοχαγῶν e contextu reiecit editione ſecunda, & λόχων repoſuit, non auctore Leunclauio, ſed adſentiente aliquo (ſicut ait ipſe) veteri exemplari; nimirum verſionis Philelphi, quam Leunclauius prior allegauerat.

*56, C. Quum x x c 1 ɔ Perſarum in exercitu Cyri fuerint, & hos omnes tunc luſtratos inſtructoſque fuiſſe, paullo ante memoretur: neceſſe erit heic pro ὅτι διακοσίων, *ad ducentos*, ſcribi ὅτι διακοσίων, *ad trecentos*: quũ centies ducenti, ſint x x c 1 ɔ dumtaxat; cẽties vero trecenti, x x c 1 ɔ, qui numerus integer huius exercitus erat.

*59, E. Reddidi verba noſtræ lectionis hæc, ὃ τὸ πλῆθος τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων ὥρμησεν, ὡς ἐπιόντες τὰ θηρία ἐξαναστᾶσιν. Libri vero Budenſis hanc lectionem Camerarius adfert, καὶ τὸ πλῆθος τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων ὤγμενον ἄνω, ὡς ἐπιόντες τὰ θηρία ἐξαναστᾶσιν. Adducitur hic locus a Suida, qui ὤγμενον interpretatur ἐπορεύοντο. De quo equidem colligo, verbum illud ὥρμησεν, quod in noſtris editionibus reperitur, eſſe gloſſam inſolentioris illius verbi ὤγμενον: ita tamen, vt ſcribatur ὥρμησαν, non ὥρμησεν. Hæc gloſſa Xenophonteum illud verbum antiquum ὤγμενον per librariorum inſcitiam loco ſuo depulit, & in textum iure nullo irrepſit. Camerarianæ vero lectionis huius, & veræ, ſenſus hic eſt, *Protedebat equitum peditumque multitudo ante Cyrum, vt adgrediendo feras excitarent*. Et ὄγμος Theocrito ſeries eſt procedentium in aruo meſſorum.

ὤγμενον, e verbo inſolenti.

*61, D. pro ἔχων ἁπῆς καὶ τὸ δασμόν, ὃ τὸ γραπτόν, legitur in libro Budenſi, ἔχων οἵους τὸ δασμόν. Sic infra, pag. 64, A. iterum loquitur Xenophon, δασμὸν εἶσαι.

AD LIBRVM III DE INSTITVTIONE CYRI.

PAg. 66, A. Quum locum hunc, ὥστε πρόσθεν ἔφθασεν ἐλθών, diligenter intuerer; non potui non animaduertere, vocem πρόσθεν heic γνησίως non poni. Nam eleganter Græce dicitur, ἔφθασας ἐλθών, πρὶν πόνου τι δυνάμιν ἀθροίζαι. Id vero πρίν, non tantumdem valet, ac πρόσθεν: nec πρόσθεν vero ſimile eſt, factum ex πρίν. Quapropter inſpecta Philelphi verſione, deprehendi multo rectius perſcriptum in libris ipſius fuiſſe, ὥστε πόρρωθεν ἔφθασας ἐλθών. Nam is vertit, *A loco longe diſtanti*. Nimirum auget facti celeritatem, quod Cyrus & procul diſſitis e locis, & magnis cum copiis adueniens, prius Armenium oppreſſiſſet; quam ille vel ſuas copias coegiſſet, vel τοὺς ἀμφ' αὐτόν, (ſic enim poſtea loquitur) ſibi proximos.

*Ibid. C. pro οἵῃ οὖν τι (cum interiectis) μᾶλλον καταδουλοῦσθαι ἀνθρώπους, rectius ſcribi arbitror, οἵῃ οὖν τινι μᾶλλον καταδουλοῦσθαι ἀνθρώπους. Nam verbum καταδουλοῦσθαι heic παθητικὸν eſt procul dubio.

68, A. Veriorem lectionem ad marginem adieci, voce δηλονότι, velut alibi quoque, in duas, δῆλον ὅτι, diuiſa. H. Stephanus me monente recepit in textum.

A *Ibid. D. pro οὐκ ἐμέλησεν, quod eſt, *Non neglexit*, (ſic enim antea verti, ſcripturam ſequutus vitioſam) repono οὐκ ἐμέλγησεν, non cunctatus, re non extracta. His autem iam ante notatis, inſpecto Stephani libro, illum idem notaſſe vidi.

69, B. Ante vocem τούτων, puto vel ὑπὲρ vel αὐτὰ deeſſe; ſicut paullo poſt, litera C. ante αὐτῶν deeſt præpoſitio ὑπὲρ, etiam adſentiente mihi H. Stephano. * Hæc editione prima. Nunc autem arbitror, potius vtrobique αὐτὰ reponendum, priore B loco καὶ αὐτὰ τούτων ſcribendo, poſteriore μηδὲν αὐτ' αὐτῶν κατασθείς. Facilius enim hoc αὐτὰ periit ita ſcriptum αὐτὰ τούτων, quam ſi ſcriptum fuiſſet, ὑπὲρ τούτων, vel ὑπὲρ αὐτῶν: ac magis idem perſpicuum in poſteriori αὐτ' αὐτῶν, ob ſimilitudinem litterarum in αὐτ' cum proximæ vocis αὐτ̃ primis litteris tribus, quæ nihil cum ὑπὲρ ſimilitudinis habent, vti nec tertium ἕνεκα, quod H. Stephanus profert. quamquam id etiam alioquin ab elegantia Xenophontis alienum ſit, qui numquam, opinor, ſcripſiſſet; C μηδὲν ἕνεκα αὐτῶν κατασθείς. Fatebitur hoc diligentius expendens vel ipſe Stephanus.

Ibidem, E. Hunc locum ita eſſe impeditum fateor, vt me nequiuerim extricare de hiſce verbis: ὡς σωφρονεστέρας ποιοῦντας ταὶς γυναῖκας. præſertim quum in margine viderem ad illud σωφρονεστέρας adſcriptam aliam ab H. Stephano lectionem ἀμαθεστέρας, cui voci nulla cum σωφρονεστέρας eſt adfinitas. Sum tamen in reddendis his, quum dico, *Quod magis impudicas reddant vxores ſuas*, Philelphum ſequutus; qui Xenophontem ſcripſiſſe putauit, ἀσωφρονεστέρας (ſi tamen id perinde Græcum eſt, vt ἀσώφρονες) ποιοῦντας ταὶς γυναῖκας. hoc enim eſſe videtur, *magis impudicas*.

* His ante annos x x v propemodum in expoſitam ſententiam notatis, tamdem in hac recenſione nunc addo, veram verborum hanc eſſe ſcripturam, ὡς σωφρονεστέρας ποιοῦντας ταὶς γυναῖκας, & germanam hanc ſententiam, *Quod magis intelligentes reddant vxores ſuas*. Præcipue tum me, tum a- σωφρονέστερος.
E lios torſit huius vocabuli σωφρονεστέρας ſignificatum, quod heic nõ eſt, vt etiam apud Xenophontem alibi, pudicitiæ; ſed intelligentiæ, ſicut & σωφροσύνη plerumque dicit prudentiam. Ideoque non dubitanter aio σωφρονεστέρας declaratum ſcholio marginis εὐμαθεστέρας, magis dociles, magis po- εὐμαθέστερος.
litas, magis ciuiles. Mutandum enim illud ἀμαθεστέρας, quod H. Stephanus & Camerarius adnotatum marginibus inuenerunt, in εὐμαθεστέρας. Atque ita nunc ſenſum perſpicuum habemus. Non F potui ferre, ait Armenius pater, illum filij magiſtrum, ſed interfeci; non quia filium doctiorem efficeret, ſed quia patri debitum amorem, dum filium erudiens ſui obſeruantem redderet, in ſe transferret: quemadmodum mariti viros alios cum ſuis vxoribus familiarius conuerſantes non propterea occidunt, quod ex illorum conſuetudine coniuges ſuæ ciuilitatem diſcant, & politiores fiant; ſed quod hac cõuerſatione ciuiliore maritis amor debitus præripiatur. Et σωφρονεστέρας δὲ ἑαυτῶν G γυναῖξι, non ſimpliciter interpretor adulteros, vt Camerarius; ſed conſuetudinem, ſiue colloquia, ſiue conuerſationem ac familiaritatem cum mulieribus habentes, qua ciuiliores quidem illæ reddũtur, ſed neglectis maritis, in illos ciuilius ſecum agentes, amorem omnem transferunt. Idem Camerarius marginis lectionem illam corruptam

ἀμα-

ἀμαθίσεας sequens, mulieres reddi dixit indoctiores, sensu prorsus absurdo. Hinc excurrit in adnotationibus ad longam commemorationem de pœnis adulterorum apud priscos, quæ huc non pertinet. Peccant vero in hoc vocabulo σώφρων reddendo sæpius interpretes. vt in Hipparchico pag. 955, E. hæc verba Camerarius, πωλεῖν ἵππους μᾶλλον παρωρμήσθαι, καὶ ἱππωνεῖν σωφρονέστερον, vertit ita: *Vt quisque talem equum vendere properaturus sit, & adnisurus, vt sibi comparet moderatiorem.* Nimirum σωφρονέστερον, ad equum rettulit, quum antea ἵππους τοιούτους, *tales equos*, non ἵππον τοιοῦτον, *equum talem*, dixerit auctor, & σωφρονέστερον aduerbij loco ponatur. Addit etiam in adnotationibus, *non verum, non contumacem*; vsumq; dicit Xenophontē pulcherrimo virtutis ciuilis nomine, quasi hanc scilicet equo tribuat. Absurda profecto sunt hæc, & ἱππωνεῖν σωφρονέστερον significat simpliciter, *equos mercari prudentius*, & maiore cum intelligentia. Sic pag. 227, B. παιδιὰς libro VIII reperimus idem hoc vocabulum ita positum, ἐν τῇ πόλεσιν οἱ σώφρονες: hoc est, *qui noticiam in vrbibus aliquam habent*, vel *intelligentes*, vel *periti sunt regionum in vrbibus*. Henrico vero Stephano nihil heic respondendum arbitror, quia multis in medium adductis coniecturis, lectionibus variis, aliorum & suis interpretationibus, tamdem veluti mus hærens in pice, seipsum explicare nequit, nec quidquam concludit. Meam hanc declarationem loci hactenus obscuri posteriorem, non est, cur veram esse dubitare debeam.

σώφρων quid Xenophonti.

*73, D. Corrupta sunt istæc verba, ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ταῦτ' ἐλέγομεν. πάλαι ἔχομεν, ἔφασαν οἱ χαλδαῖοι. Scripturam marginis a Budensi libro sumsit Camerarius. Iuuat illa quidem nos aliquantulum, sed integre locum non restituit. Debet autem hoc modo restitui, νομίζεται ἀσφαλίστερον διώκεσθαι ζῶν, εἰρήνης γενομένης, ἢ πολεμοῦντες; ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ταῦτα λέγομεν, οἱ τ' ἄκρα ἔχομεν. ἔφασαν οἱ χαλδαῖοι. Et hæc in versione verba expressimus.

82, E. Potiorem iudico adscriptam a me lectionem marginis ἥκειδαι, quam illud in textu ἥκεισθε. Placuit eadem Camerario.

πέπαδε.

83, B. Contextui verbum Xenophonteum πέπαδε restitui, reiecto ad marginem κέκπαδε, quod glossa illius est, imperitia Librarij loco non debito posita. Solet autem sæpenumero verbis poëticis vti Xenophon, vt Hermogenes etiam monuit; in quorum numero πέπαδε habendum, ostendimus superius in catalogo glossarum, quas pro lectionibus variis H. Stephanus edidit.

ἐξενεπάδε.

*84, C. Pro ἐγλεσαφήσεσθαι repono in ipso textu ἐξενεπήσεσθαι. Nam paullo post ait idem Xenophon noster, ἕως ἂν ἐγγένηται αὐτοῖς. Huius autem ἐξενεπήσεσθαι scolion est illud ἀντεσαφήσεσθαι, quod itidem in margine reperitur: pro quo tamdem librarij rudes ἐγλεσαφήσεσθαι scripserunt, & in ipsum contextum retulerunt.

*Ibid. E. Notauit H. Stephanus editione priori, pro οὕτω γὰρ διαπιθῶσι τοὺς μέλλοντας, &c. scribendum plenius, οὕτω γὰρ διαπεθῆναι χρὴ τοὺς μέλλοντας, idque Camerarius interpretando sequutus est. Ego scripturam origini propiorem arbitror, οὕτω γὰρ δεῖ διαπεθῆναι, propter litterarum similitudinem; qua facile fieri potuit, vt illud δεῖ a librariis ante διαπεθῆναι omitteretur. His autem exaratis, quum adlatam mihi editionem Stephani secundam inspicerem: reperi verba eius, quibus inuentum scribit in quodam veteri libro verbum δεῖ, ante διαπεθῆναι; quod meam coniecturam tam adposite confirmare, mirabar. Et heic me nulla perinde, vt etiam in ceteris, fraude vti; nouit is, cui nota sunt omnia.

*86, A. Vitiosa sunt hæc, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ἐρημάτων πεζομαχοῦντες. Nam qui de castrorum munitionibus propugnarent, in hoc quidem conflictu, nulli erant. Itaque scribendum videtur, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ἁρμάτων πεζομαχοῦντες: vt intelligantur, qui de curribus in acie prima pugnabant, quo copias hostiles curruum suorum impetu disiicerent. Vix enim arbitror, ἐρήματα dixisse Xenophontem, quę nunc munitiones plostrales in re militari vocantur. Nam ita tunc ἅρματα dici non solebāt. Camerarius quidem sic reddidit, vt eum ἁρμάτων reperisse suis in libris, non ἐρημάτων, pareat: & hinc arbitror etiam H. Stephanum suam hausisse lectionem, quum ἁρμάτων vocem rectam esse notat, adsentiente quodam veteri libro, nimirum Budensi.

καταφρωνύντων pro ἀποκλείναι.

*Ibidem, C. Non reiicio temere lectionem hanc, πολλοὺς ἀπέκτειναν; *multos occiderunt*. Sed quia repertum fuit in margine καπεφρώννυσι, *prostrauerunt*: arbitror hoc potius verbo Xenophontem vsum, vt paullo ante, ὃς πρῶτος ἀνδρα καβαλεῖ, *qui primus virum deiiciet*, dixerat vtens eiusdem significati verbo. Id autem καπεφρώννυσαι scholiastes aliquis per ἀπέκτεναι, verbum notius & vsitatius, exposuisse videtur. Et reuera congruit huic loco prosternendi verbum, quum prosterni plerumque magno numero soleant, qui præ hostium metu seipsos impedientes, per aditum angustum in aliquem locum vel irrumpere poterant. Occupasse vero glossas in ipso contextu germanorum Xenophontis verborum loca, sæpius & in superioribus animaduertimus ex glossarum catalogo, & deinceps ostensuri sumus. verbi gratia, pag. 91, A. B. quod adscriptum margini legebatur, ἔστι γ' αὖ πιεῖν, ad contextum pertinet; cuius alterum illud, ἕως αὖ γε πιήσω, scholion est, vocula vsitatiore declarans illam minus notam. Sic etiam pag. 93, A. ἐνεπίλαβε legitur, quod in margine positum, recipi debere in contextum aio; & vicissim verbum ἐκέλευσεν, habendum pro glossa, vel ea quoque de caussa; quoniam alioqui breuissimo verborum ambitu, ter ἐκέλευσε reperitur, quod insuaue lectu toties, verbo ἐνεπίλαβε semel interiecto, nonnihil quasi conditur. Maluerunt autem non satis eruditi calligraphi, quæ sibi notiora viderentur, in contextum admittere; licet essent reuera glossæ; reiectis ad librorum margines obscurioribus. Huiusmodi multa licet apud Camerariū e libro Budensi obseruare; quæ suis pleraque locis notabimus. Exemplum quidem non leuis est momenti, & huc proprie pertinens, quod 95, B. legitur in nostris omnibus, οὗτοι ἢ καμόντων. Pro eo reperitur in libro Budensi ἀποκτεινόντων. Id vero in contextum e margine, quum scholion esset, pro verbo Xenophonteo irrepserat: ideoque dicit eo loco Camerarius, ἀποκτεινόντων esse illius alterius καμόντων, minus vulgo noti verbi, interpretationem. Rursus idem bis occurrit pagina sequenti 96, B. vbi καταικάνεσιν textus est, & ideo restitutum a me loco suo; ἀποκτείνουσιν, marginis, vt scholion: ac ibid. C. pro ἀποκτείνῃ, reposui καταικάνῃ, in contextum; glossam vero huius, ἀποκτείνῃ, ad marginem

καταικάνῃ.

Glossę prouerbii genuinæ.

rettuli, quo pertinebat. Factum idem p. 99, D. & alibi semper fiet, quoties hæc inter se permutata deinceps occurrerint. Exemplum aliud est in exemplari Budensi, libro v παιδείας, pag. 128, C. vbi reperitur περιῆλθε scriptum in modo nominato libro Budensi, rectius autem in nostris περιδεῖ, *adcurrit*: cuius obscurioris alterū illud περιῆλθε scholion est. Et in textum tamē hoc non recte irrepsit.

AD LIBRVM IIII DE INSTITVTIONE CYRI.

PAg. 89, C. Pro ἵππου), quod reiectum ad marginem vides, reposui ἐφ' ἵππων εἰόν), sicut in vetustis codicibus legitur. Atque hoc verbo πολυλογοτέρῳ vsum esse Xenophontem, mirabitur nemo, qui eius lectioni familiariter adsueuerit. In primis ei frequentia sunt Homerica, de quorum numero etiam hoc est. Reperitur apud Homerum quum alibi, tum Vlysseæ libro, qui Ξ inscribitur, ὑδὲ νέου) ὄφρ' ἀφίπεσθα —. Item Iliadis libro 11. — οἰκόνδε νέεσθαι.

91, A. pro ὅπ, recte me ὅπη substituisse arbitror. Hen. quidem Stephanus me sequutus est.

Ibidem, C. Pro πῆς Σκειρίτας, quod constanter habent omnes codices, aliud vel inuenit in libris suis Philelphus, vel confinxit. Facit enim πρὸ ἑλῶνων mentionem. At hi prorsus serui erant, sicut & de VI Athenæi, & III Pollucis, deque Platone, Thucydide, ceteris pluribus intelligere licet. Hyrcaniorum vero condicionem haudquaquam eiusmodi fuisse, satis adparet. Itaque cum Sciritis hos Xenophon confert, equites præsertim cum equitibus. Eos Scirum incoluisse, Arcadum coloniam, epitome Stephani Byzantij prodidit. Et quia singularis horum virtus erat, adsciti fuerunt a Lacedæmoniis ad bellorum societatem; adeoque semper hi σκειρίτιον λόχον, cohortem Sciriticam habuerunt, τὸ πρωτοκινδυνεύοντα, primo in periculis constitutum loco, quemadmodum Hesychius ait, addens differte, λόχον illum fuisse ἀρκαδικόν. Eorumdem infra quoque mentionem Xenophon, libro v Græcarum historiarum, facit.

Sciritæ.

σκειρίτιον λόχον.

Ibidem, D. Vsus est, meo quidem iudicio, ποιηλικώτερον hoc loco vocis οἰκέται significatione. Nam poëtæ, quemadmodum scripsit Pollux libri III capite VIII, capiunt eam ἀντὶ τοῦ οἰκούων, pro domesticis, nō tantum scilicet pro seruis. Et Xenophon ipse subiicit, nationes Asiaticas secum domesticos in expeditionem sumere, μεθ' ὧν οἰκοῦσιν, hoc est familiam. Non autem soli serui οἰκοῦσι μεθ' ἡμῶν. Eadem vox hoc modo in IIII ἀναβάσεως quoque bis inuenitur, ac posteriore loco inter οἰκέτας etiam filiusfamilias censetur. Item in VI ἀναβάσεως. Immo παιδείας ipsius initio, pag. 1, B. vbi dicitur, ἔχοντας τῶν πλείονας οἰκέτας. Nam in administratione domestica, de qua illic loquitur, mancipia sola non reperiuntur.

οἰκέται.

96, B. Adnotarat H. Stephanus pro σωφρονώτατα legisse Philelphum χολαιότατα, qui vertisset, *Lente admodum incedebat*. Ego quia videbam σωφρονώτατα quidem legi nō posse, χολαιότατα vero, quod ex coniectura Stephanus obtulit, lōgius ab altera illa voce recedere: putaui quam minima facta mutatione reponi posse ἀσωτονώτατα. * Camerarius se in libro suo σωφρονώτατα reperisse dicit, & vertit tamen, *minime festinanter*, quod plane non quadrat. Henricus autem Stephanus, more suo, meis inuidens coniecturis, vt eas supprimat; repertum, inquit editione posteriori, quibusdam in libris fuit ἀσωτονώτατα, quod eamdem cum χολαιότατα significationem habet. Quid facias cum homine, quem animi morbus ad fingendum ne quid grauius dicam, perpetuo impellit?

Ibidem, C. Notam huic loco punctorum adposui, qua significaretur, aliquid desiderari; quemadmodum cuiuis diligenter hæc consideranti licet animaduertere. Fuerint autem illa, quæ desunt, huiusmodi fortasse quædam: οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς περιήλαυνον τὸ στρατόπεδον, ταῖς δὲ κοπίσι cum ceteris, hoc est, *Equites ergo castra obequitabant, & cum strictis copidibus, &c.* * Spectant enim hæc ad illud Cyri mandatum, paullo ante verbis his cōmemoratum a Xenophonte: τὸς παρ' ἑαυτῷ ἱππέας περιελαύνειν ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον. Henricus Stephanus, vt nodum in scirpo quærat, primum aliquid deesse negans, Camerarium & Gabrielium mihi obiicit, quorum neuter aliquid desiderari animaduerterit. Ad hoc respondeat Stephanus ipse, qui ad locum libri παιδείας primi, p. 34, A. vbi similiter aliquid deesse notaueram: *Leunclauius*, inquit, *a ceteris interpretibus dissentiens, & acutius, quam illi, hoc in loco cernens, quod aliquid ei desit, veram lectionem coniectura, ni fallor, est consequutus.* Ergo nō est, quod heic mihi auctoritatem illorum opponat, quam ipse met illic, nō posse melius aliquid perspicienti præiudicium adferre, statuit. Deinde remedium inuenit, quo huic loco cōsulat, ταῖς δὲ κοπίσι scribendo. Sed quam istæc abrupta oratio? quam mutila? ταῖς δὲ κοπίσι περιχείρας ἔχοντες, οὐ τάξει περιῆσαν. Non enim hæc adnexa sunt præcedentibus, ideoq; perquam ingrata est & hiulca versio Camerarij, dum verbis mutilis inhæret. Iulius autem Gabrielius voces quasdam adiecit, vt quæ desunt, expleret. Et quinam erant illi ταῖς κοπίδας ἔχοντες, de quibus loquitur? Ad minimum deest οἱ ἱππῆς, equites, qui copides strictas in manibus habebant. Nec tamen id quoq; sufficit integrando loco. Videbat hoc Stephanus, ideoq; recurrit ad mutationis paullo maiorem licentiam, dum scribi posse dicit, οἱ μὲν οὖν τὰς κοπίδας ἔχοντες, pro ταῖς δὲ κοπίδας, prorsus illo δὲ reiecto & explosō. Addit etiam, incommodum hoc emergere de lectione mea, quod dicitur, περιήλαυνον τὸ στρατόπεδον, *circum castra vehebantur equites*, quū sequatur περιῆσαν, *circumsteterunt*. At vero parebant Cyri mandato equites, ὃς περιελαύνειν ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον, *qui iussit equites circum castra vehi*, sicut ipse Xenophon his ipsis verbis vtitur; ac deinde ἐν τάξει περιῆσαν, *ordine instructi constiterunt*. Hæc eiusmodi sunt, vt prostratis H. Stephani arietibus infirmis euerti nequeant. Omnino δὲ vim talem habet, vt aliquid præcessisse, necessario fatendum sit. Cogitet ipse Stephanus de citato paullo ante loco pag. 34, A. vbi in his verbis, τῷ τι δικαιοσύνῃ, quamuis nihil sequeretur, quod his responderet, *intactam se tamen vocalem* ι *reliquisse dicit, vt illa coniecturæ locum relinqueret, vestigia veræ lectionis seruans*; idque pro sua religione ac more tractandi libros veteres, ne temere quidquam nouet aut expungat. Idem heic faciat in δὲ, quæ difficilius deleri potest, quam ι, sæpius alioqui redundans.

Ibid. E. Equidem existimo, posse multo rectius hæc, καὶ πίνων ἔγνω, ὅπ τύπις εἰκὼς & cetera, legi; si dumtaxat in vno verbo, & in distinguendo, leuis immuta-

immutatio fiat, tali quodam modo: καὶ πίνειν γὰρ, ὅπου τύχοις εἰκὸς μάλιστα παίτων ἐν τῷ σκηνοπέδῳ νυῦ κατφλῆφθαι ἂν λῷον, δῆλον τὸ ἀμφὶ συσκευασίαν ἔχον, ἐκπυθέσθαι παρεῖναι, & cet. Quod si quis pro γὰρ, ita legere malit, καὶ πίνειν ὡς ἔγωγε, nimirum eadem erit ratio, modo post ἔχον tollatur πλεία στιγμὴ, & vel cum commate, vel colo commutetur. * Camerarij vero hæc interpretatio, *Quod istud genus maxime omnium in castris reliquum esse conueniat*: indicio est, eum non κατφλῆφθαι, sed καταλελεῖφθαι legisse. Retineri vtrumque potest, sed ita tamen, vt paullo aliter hæc reddantur, nempe sic: *Quod istud genus maxime omnium in castris nunc relictum esse, vero simile videretur.*

* 98, D. In his, οὐκ ἂν πρέποντα ἡμῖν δοκοίημεν ποιεῖν, ante πρέποντα procul dubio periit alia negatio, quam librarius imprudens omittendam putauit propter negationem οὐκ ἂν præcedentem: adeoque sic illa scribenda, οὐκ ἂν μὴ πρέποντα ἡμῖν δοκοίημεν, ποιεῖν, & sic construenda, οὐκ ἂν δοκοίημεν μὴ πρέποντα ἡμῖν ποιεῖν. Id vero magis perspicuum erit, si superiora cum his ita coniungantur; δεινὸν ἂν εἴη, εἰ οὐκ ἂν δοκοίημεν μὴ πρέποντα ἡμῖν ποιεῖν. *Mirum fuerit, si negligendo diuitias integras, non videamur nos minime decentia facere.* Nam alia prorsus est sententia, si scribas δεινὸν ἂν εἴη, εἰ οὐκ ἂν δοκοίημεν πρέποντα ἡμῖν ποιεῖν: hoc est, *mirum fuerit, si negligendo diuitias integras, non videamur nos decentia facere.* Nimirum hæc Hystaspæ menti contraria sunt.

* 102, E. Punctorum notis indicaui, aliquid deesse verbis his, τὰς δ' ἁλισκομένας . . . . . αἰχμαλώτους ἐλάβετε. Fuerit autem hoc, mea quidem opinione, vox ὅπλα: sic vt integrari locus possit, τὰς δ' ἁλισκομένας τὰ ὅπλα, αἰχμαλώτους ἐλάβετε: hoc est, *qui autem arma tradiderunt, eos captiuos fecistis.* Facta vero fuit armorum traditio ex mandato Cyri, qui, sicut est in narratione superiori, iussit; εἴ τινας σὺν ὅπλοις ἐξιόντας ἴδοιεν, κατακαίνειν. *si quos arma gestantes exire viderent, eos occiderent.* Camerarius vertit, *Qui se tradiderunt*: ac si legisset, τὰς δ' ἁλισκομένας ἑαυτάς. Parū sane grata fuerit oratio, si subintelligi hoc ipsum ἑαυτὰς debeat. Hen. Stephanus, cuius notas his exaratis inspexi, Philelphum allegat, armorum mentionem facientem. Itaque videmus vtrumq; nobiscum in eadem esse sententia.

* 105, B. pro ἐπικλῇ reponendum ἀπικλῇ, *aiebat*: sicut infra videmus scriptum in his, 107, B. ἀπικλοῦντας τὰς ἱππίας: & rursus ibidem statim, versu altero post hunc, ὁ ἀπικλῶν οὗτος αὐτός. Libro autem VII ἑλληνικῶν verbum hoc ἀπικλεῖν magis etiam vitiose scriptum reperiemus ἀποδύεῖν, vti videbimus in notatis ad pag. 636, E.

108, A. Rectius legemus, πρὶν ὡς ἡμᾶς ἐλθεῖν, quam ἡμᾶς ἐλθεῖν, sicut paullo ante ὡς ἐμέ. Propterea illud ὡς ἡμᾶς ad marginem posui. H. Stephanus adprobat.

* 111 C. pro αὖθ' ἑαυτῶν habet liber Budensis, αὖθ' ἑαυτῷ, eodem vtrumque sensu. Obiter autem heic obseruandum, paullo ante, versu quarto huius paginæ, vocari a Xenophonte ψιλὰς μαχαίρας, quas κοπίδας alioqui dicere solet, nomine facto a κόπτειν, quod cæsim hi gladij, non punctim feriant, propemodum vt sicam a secando nostri dicunt. Hac copidis voce Curtius etiam vsus est, pro gladio minus longo, leuiter incuruo, & falcis formam ex parte referente, cuiusmodi fuerunt olim gladij populorum orientalium, & sunt hodieque Persarum, Tatarorum, Turcorum, ceterorum in iis locis. Apud Arabes nomen eis est Seife, apud Turcos Kilitz, Græcis κοπίδες sunt, vt indicatum, Latinis sicæ, nisi fallor, Italis & Gallis cimitarræ, Germanis sæbeli, sicut & Bohemis a sabil, quod est interficere: Persis olim etiam acinaces. Ceterum ψιλαὶ μαχαίρας heic, non iam, vt olim, gladios nudos interpretor, sed gladios exiles. Camerarius etiam nudos reddidit, ac rationem adfert, ita nudos gladios dici, quemadmodum ψιλοὶ vocentur iidem in exercitu, qui & γυμνῆτες Xenophonti nostro & γυμνοί. Verum de his quoq; loquendo, ψιλοὶ sunt intelligendi, non nudi, sed quibus arma sunt exilia. Terram quoq; nudam adiicit a Græcis adpellari γῆν ψιλὴν, quod verum, si terram intelligamus arbores & siluas nullas habentem. Nam eleganter præterea γῆ ψιλὴ, & χώρα ψιλὴ, priscis in glossariis exponitur & γῆ γεγεωργημένη & χώρα γεγεωργημένη, & terra vacua. Copidas autem vocari, quas heic nominat ψιλὰς μαχαίρας, paret ex eo, quod libro V παιδείας, pag. 119, C. mētionem horum met equitum faciens, copidas gestasse scribit, quibus exiles gladios antea tribuerat.

Seife. V. Fullerū Miscell. p. 118.
Kilitz
Cimitara.
Sæbel.
Ακινάκης.
γῆ ψιλή.

112, C. Sequutus sum lectionem librorum nostrorum hanc, αὖθις τυχὼν κατεργάσατο τὴν λέοντα, *ictu denuo felici leonem conficiens.* Budensis autem libri scriptura non inelegans, δυσυχῶς τυχὼν κατεργάσατο τὴν λέοντα, *ictu infeliciter felici leonem conficiens*, ad marginē a nobis adscripta, Camerario placuit.

* Ibidem, D. A verbo veteri Xenophonteo κατακαίνειν, toties antehac reperto, non καταπαναι, quod heic legitur, sed κατακαινῶν deducitur. Id notare dumtaxat libuit, altero tamen minime reiecto.

Quid ψιλὴ μάχαιρα. κοπὶς. sica.

AD LIBRVM V DE INSTITVTIONE CYRI.

PAg. * 118, B. Prorsus hoc ἀναπόδοτον est, si legas, vt hactenus, ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ. Nihil enim sequitur, quod vllo modo huc possit accommodari; quum aliquid tacite videamus in aliis ἀναποδόσεις reperiri, quod prioribus respondeat. Hæc me caussa mouet, vt omnino scriptum a Xenophonte iudicem: ἀλλ' ἐγὼ μέν φημι, ὦ βασιλεῦ. Quippe nec opus est alioquin illo ἔφη, quum præcesserit ἔλεξεν: & hoc modo plana oratio est, nullo indigens ad ἀναπόδοτον refugio. Vitiatæ scripturæ origo ex abbreuiaturis. Henricus Stephanus post βασιλεῦ putat ex præcedentibus subaudiendum τὸ ἐμοὶ δοκεῖν ἐρεῖ. Sed nihil tale in præcedentibus exstat. Sensu quidem eius ἐγὼ φημι adtigit, quod est in emendatione mea. Littera autem C. pro ἐγίγνετο habet liber Budensis συγγίγνοιτο, quod margini adiectum. Item littera B. pro ὁρῶμεν, in eodem est ἐωρῶμεν, quod in versione sequutus sum.

119, E. pro οἵτινες αὖθις, legendum ἄμπις, vt ad marginem notaui. * H. Stephanus probans, in textum recepit.

120, A. Notam adposui, qua indicaretur, in his verbis, φέροντας οἶνον, ἄλευρα, δῆλος ἦν ἐλαιοῦντας, aliquid deesse. Potest autem suppleri locus hoc quodam modo, πάντας ἐξῆρχε, δῆλος μὲν φέροντας οἶνον, ἄλευρα· δῆλος ἦν ἐλαιοῦντας, &c. Exemplum simile deinceps 164, D.

*122, A. In his verbis, ἐπὶ ᾧ καπνόπερ ἡ μετέωπα τῶν οἴκων, hactenus αἰαπόδοτον habuimus insanabile: quæque statim sequuntur, ἐπ' οὐδενὶ ᾧ δ βρόμαλα, vsque ad θηλῶσες δοκεῖ εἶ), quidam parenthesi longæ includerunt, quæ tamen nihil ad explicandam loci difficultatem prodest. Ego dumtaxat ante ἐπὶ ᾧ sublato puncto, siue πλεῖα στιγμῇ, & vnico illo ἐπεὶ ᾧ, commutato in ἐπεὶ δὴ, quæ sæpius inter se permutantur, sic omnia restitui; vt nihil obscuritatis amplius supersit. De ἐπεὶ δὴ ex ἐπεὶ δὲ restituendo, habes exemplum inferius, ad pag. 204, B. & aliud ad pag. 338, E.

*124, E. Legitur in omnibus, ἐκ πολλῶν καὶ πονηρῶν χημάτων, & aplerisque redditur, *Multis & malis rebus*. Equidem dum vocem λόγων, quæ præcedit, & τρεσσόντων, quæ sequitur, consido: facile animaduerto, χήματα, quæ sunt siue res, siue pecuniæ, locum heic nullum habere; quum de tristibus & aduersis rebus heic sermo sit, quæ Græcis dicuntur τρέγματα, non χήματα. Nihil ergo magis idoneum præcedenti sequentiq; vocifuerit, quam si τρεγμάτων, pro illo χημάτων, reponatur. Sic enim hæc tria sibi commodissime respondent, λόγοι, *rumores*; τρέγματα, *res ipsæ tristes & aduersæ*; τρέσσοντα, *vultus hominum trepidantium*: de quibus & colligi, & augeri terror ac formido solet. Sic igitur apte voci vitiatæ remedium adlatum. Alioquin videri posset vocabulo χημάτων similius esse ἐημάτων. Sed λόγοι, quod præcessit, & ῥήματα distingui nequeunt. Quod Philelphi scripturam adtinet, χωμάτων legentis, pro χημάτων, vt mali perturbatorum colores intelligantur: per me quidem licet hanc retineat, qui volet. Nam mihi vix habere locum videtur, quum alij colores intelligi non possint, quam vultus; & statim vultus mentio subiiciatur, qui ab illis coloribus secerni nequit.

125, A. Lego pro ἀλλ' ἀφεῖναι potius ἀναθρέψαι τὸ φρόνημα, sic tamen, vt iudicium, vnicuique suum relinquam. * Camerarius quidem animaduertit, excitandi verbum deesse; verum id latere in ἀναθρέψαι, si recte scriberetur, non deprehendit.

*128, C. Sequutus sum lectionem vsitatam, ὦ ἡμετέρῳ φύλῳ, licet meliorem esse iudicem, quæ est in libro Budensi; ὦ ὑμετέρῳ φύλῳ, *vt & nationi vestræ*, non ἡμετέρῳ nostræ.

*130, D.m. E. Dico heic idem accidisse, quod superius aliquoties notatum. παίτα ἐλάπονα, vel ἐλάσσονα, vt alij habent, textus est: παίτα ἐλάττονα ἰόντα, scholij siue glossæ verba sunt. Nam ἐλάπονα, voce vna respondet vocabulo præcedenti βαρυτάτου, ceu quiuis perspicit. Camerarius quidem a nobis est, quum *leuiora* posuit in textu, quæ scilicet ἐλαττονα Græcis sunt.

*131, B. pro istis, ἀφίκεο πρὸς ἡμᾶς, ὅπῃ τόπις καὶ ἄγεπ, plenior & rectior libri Budensis est ista lectio; ἀφίκεο πρὸς ἡμᾶς. ὅπῃ ᾧ τόπις Σάκαι ἀγέτωσαν. Nimirum post ἡμᾶς deerat plena distinctio, & vltimę literæ vocis τόπις, proxima, nimirum σ, cum α, perierat: vnde factum, vt Sacas heic prorsus amiserimus. Itidem versu post hunc altero, pro σὺ δὲ ὁ ἄγων αὐτὸς, scribendum plenius, σὺ δὲ Αλκεύνα ὁ ἄγων αὐτοῦ, ex eodem libro.

*Ibidem, D. Lectio marginis ἐγγυτάτω ἐπέσθω, pro qua nostri habēt, παρεγγυάτω ἕπεσθε, haud inelegans est, ac libro Budensi debetur. Vtriusq; tamen scripturæ sensus ad idem recidit.

136, C. pro κινέμενος restituendum putat H. Stephanus κοινούμενος. Ego minori cum mutatione κοινέμενος repono. Nam eo verbo sæpe Xenophontem vti cōstat, sicut & αὐακοινῶσαι, paullo post. Item Plato dixit, κοινέμαι πρός σε: & Euripides, λέχοις σοὶ κοινεμίζω. H. Stephanus in textum deniq; recepit. κοινῶσαι.

*138, A. pro πρὸ δὲ τ πολεμίων λείαν ἦγον scribo & distinguo sic, πρὸ δὲ τῶν πολεμίων, λείαν ἄγειν, videlicet ἐκέλευσε. Vocem vero πρὸ δὲ, non coniungo cum λείαν, sed illam præcedentem repeto, πρὸ ᾧ ὑπακρᾶτ ἀν τῶν πολεμίων ἐκέλευσε λείαν ἄγειν, *ex hostium imperio prædam abigendam præcepit*. Nā alioquin hostium prædam abducere, parum conuenienter dicitur, & ambigue.

*139, B. pro ἕως αὖ ἔλη scribendum esse ὡς αὐέλη, cōstat ex scholio marginis, ὡς ἀπολέσῃ, quod tamen H. Stephanus pro diuersa lectione dedit. Iam statim sequitur, τῷ μέντοι ἐμὲ αὐτὰν, quod rectius scribetur τῷ μέντοι. Paret hoc manifestius, si cum his iungantur sequentia, τῷ μέντοι ἐμὲ αὐτὰν κρείττων ἔσῃ.

*Ibidem, E. pro ἐν τοῖς ἀφθονωτάτοις σταθμοῖσι, rectius erit, ἐν τοῖς ἀφθονωτάτοις σταθμοπεδίοις. quod in versione sequutus sum, vt omnino fieri debuit.

*140, C. Quod legitur heic αἰρεμένοις (cum intermediis) ἀκευοφόροις, cōtrarium est proxime præcedentibus illis ἀμάξαις ἀκτεθαμένας. Vt igitur hæc inuicem sibi respondeant, scribitor αἰρεμένοις ἀκευοφόροις, in quo laxitatis apta loca inest significatio.

144, C. Adieci lectionem multo meliorem ad libri marginem, nimirum pro Μήδοις τόπις scribendum, Μήδοις, πότε παύσας αὐτὸς αὐαλγάζειν.

AD LIBRVM VI DE INSTITVTIONE CYRI.

*PAg. 158, D. pro ἥν ὑπὸ βασιλέα βαρβάρων τ κάτω Συρίας, legitur in Budensi libro, ᾗ κάτω Ἀσίας: non male quidem illo ἥν posteriore in ᾗ mutato, sed non itidem Syria in Asiam. scribendum enim, ᾗ κάτω Συρίας.

*162, C. In omnibus legitur, ἐξεπάζετε τὰς ἐφ' ὑμῖν, pro quo fortasse rectius τὰς ὑφ' ὑμῖν, sicut & antea verteram, *Interrogate illos, qui vobis parent*.

164, D. In hisce verbis, προελαλύθειεν ᾗ . . . . ἐπὶ χιλοὺ, οἱ δ' ὅπῃ ξύλα, notam punctorū adieci, quod haud dubie desit, οἱ μ ante ὅπῃ χιλοὺ, cui respondet οἱ δ' ὅπῃ ξύλα: sicut & supra indicatum, pag. 120, A. de ἄλλως μ amisso ante ἄλλως δὲ, quod ibidem sequitur. Hoc quidem loco mihi H. Stephanus adsentiri se dicit expresse.

*166, C. pro ἀπέχοισιν ἀμφὶ τὰ τεῖα ἑξακόσια στάδια, plane reponendum ἐπέχειν: vt ἐπέχειν μ στάδια, sit occupare 40 stadia; quemadmodum statim subiicit, κατεῖχον χωρίον, verbo adfini, & heic idem significante. Alij simpliciter ἔχοισιν illi ἀπέχοισιν substituunt.

Ibidem, D. pro ἀλλ' ὅπι αὖ εἰδεῖεν, longe malim, ἀλλ' ὅπι αὖ εἰδεῖεν: *Nequaquam scire poterint*.

*167, E. Quod pro κακωθέντας ait Camerarius in veteri se libro suo reperisse μαλακωθέντας; non nisi scholion est, siue glossa. μαλακύνειν.

170, D. pro καπέχων σκοπὰς reperitur in quibusdam καὶ ἔχων σκοπὰς, in quo si transpositio fiat, ἔχων σκοπὰς, rectius legetur.

Ibid. E. pro σωπήσω) κατ' αὐτῶν, rectius aliquanto legitur apud alios, σωπήσω) μετ' αὐτῶν: sed adhuc integrior est Budensis libri scriptura talis, σωπήσω) μὴ ἑαυτῶν, quam equidem sequutus sum.

AD

AD LIBRVM VII DE INSTITVTIONE CYRI.

*PAg. 176, B. Editione priori notas heic inſerueram cõtextui, quibus indicaretur, aliquid abeſſe. Id recta factum coniectura, nunc e libro Budenſi conſtat; qui nobis etiam, quod deeſt, exhibet. Nam ita legendum, εἰ ἡγεμονεύσει), (cum reliquis intermediis) ἢ τὰ ἐπαναστρεφόμενα κέρατα. quod equidem interpretando reddidi.

διαχωρῆσαι. διαχάσασθαι. διχάσασθαι.

*177, C. In verſione lectionem vſitatam verbi διαχωρῆσαι retinui, quod ſignificare videtur, cedere de via ſe diuidendo. Liber autem Budenſis habet verbum διαχάσασθαι, quod ſi corrigatur, Xenophõteum eſt, nimirum ſcribendo διχάσασθαι. Et hoc quidem reponendum iſto loco pro διαχωρῆσαι, quod ſcholion eſſe iudico. Nam verbo διχάσασθαι Xenophon & alibi vſus eſt, in fine libri IIII ἀναβάσεως, 341, E. ἰδόντες αὐτὸὺς διχάζοντας, quum hoſtes ſe duas in partes ſcindere cõſpexiſſent. Verbo autem διαχωρεῖν, alio prorſus ſenſu eſt vſus Xenophon ſequẽti pagina 342, B. κάτω διεχώρει αὐτοῖς, abſceſſus per inferiora fiebat.

διαχωρεῖν alia ſignificatione.

*178, C. Vitioſa ſunt illa, εἰς τὸ πρόσθεν πρόσοδον, εἰ μὴ εἰς τὸ ὄπισθεν, & cet. pro quibus reponendum e libro Budenſi, εἰς τὸ πρόσθεν πρόσοδον, ἢ εἰ εἰς τὸ ὄπισθεν, cũ ſequentibus. Quod autẽ paullo poſt legitur, 179, A. εἴ πη καὶ ἄλλο τι μένοι τῶν πολεμίων, καὶ μάχοιτο, retinere volui, licet haud ignorarẽ, in eodem Budenſi hanc eſſe ſcripturam, εἴ πη καὶ ἄλλοι μένοιεν τῶν πολεμίων. quæ recta ſi eſſe debeat, etiam μάχοιτο mutandum in μάχοιντο.

*181, B. Non ita ſcribi debet hic locus, μένειν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις, παρήγγειλεν ἀεὶ στοιεῖσθαι, ſed rectius hoc modo; μένειν ὅτι τοῖς ὅπλοις παρήγγειλε. καὶ ἀεὶ στοιεῖσθαι, diſtinctione mutata, & copula καὶ adiecta, quam Budenſis etiam liber habet.

Ibid. E. Poſt ἥξουσι punctorũ notas poſui, quod deeſſe φέρονται arbitrer. *Hęc editione prima Henricus autem Stephanus poſt me deficere aliquid, adſcripſit margini; non tamen, quid deſit, exprimens diſerte. Intuenti vero mihi locum hunc diligentius lucubratione tertia, mutatione verbi vnius ei poſſe conſuli viſum eſt; nimirum vt pro οἵῃ ὅπ ἥξουσι παῦ, ὅ, π ὀρθὴν ἀνιστάσθε καλόν, rectius ſcribatur, οἵῃ ὅπ ἄξουσι παῦ, ὅ, π ὀρθὴν ἀνιστάσθε καλόν. Sic nihil omnino deficit.

182, A. Pro ἔγωγε dico ſcribendum ἔγωγον, contra librorum omnium auctoritatem, ac ipſius etiam Philelphi. Sequitur enim, πέμπω. *poſteaquam adgnoui, mitto.*

*185, A. Sequutus ſum elegantẽ libri Budenſis ſcripturam hanc, ἀποκέκοπτο γὰρ κοπίδι ὑπὸ τῷ αἰγυπτίων, quod in aliis eſt ὑπὸ τῆς αἰγυπτίων. ſed potius tamen fuerit ὑπό που, quam illud ὑπὸ τῷ. Non minus elegans eſt, quod in eodem paullo poſt, litera B. pro ὅ, π ποιήσειε legitur πίσειε ſenſu liquido & apto: itemque litera C. pro ἀξίως ἡμῶν, *ex dignitate noſtra*, potius ἀξίως ὑμῶν, *ex dignitate veſtra*, ſcilicet Abradatis & Pantheæ.

186, A. Vitioſa ſunt iſta, καὶ τοῦτο τὸ μῆμα μέχρι τῶν νεῶν τῶν εὐνούχων κεχῶσθαι λέγει). Nam poſt μέχρι, temere illa τῶν νεῶν, repetita de ſuperioribus, irrepſere. Senſus eſt is, quem reddendo expreſſimus. μέχρι τῶν εὐνούχων nihil eſt aliud, quam ſi dicas, *vſq; ad locum, quo eunuchi ſe ingularant.* Abſunt hæc quidem a libro Budenſi, qui paullo poſt, litera C. pro ἐρεῖ ὧν nobis offert καπρεῖ ὧν, ſignificati verbum plenioris, quod pro conſueta vanitate ſe dicit H. Stephanus inueniſſe quodam in exemplari, ſcilicet Camerariano, numquam ab ſe viſo: & ſequenti verſu, Ἀ δούσιον ἦ ἄνδρα Πέρσῃ, qui pro Caduſio, recte quidem admitteretur, etiam adſentiente Camerario; quum hoc viro Perſæ proprium nomen fuerit, illud genti.

σκηπτοῦχοι qui.

*Ibidem. pro εὐνούχων, in contextum recepi σκηπτούχων, reiecto illo εὐνούχων ad marginem, ceu ſcholio; quo ſignificatur, ſceptrigeros Xenophonti eſſe eunuchos, quod omnino verum eſt. Sic enim & infra legimus, libro II ἀναβάσεως. 266, B. πισταῖς ἀμφὶ τοὺς σκηπτούχους θεράπων: & libro παιδείας VIII, pag. 206, A. συμπαρεκάλει δὲ καὶ εἰς ταύτην τὴν θήραν τοὺς περὶ αὐτὸν σκηπτούχους: *ad hanc venationem ſceptrigeros etiam ſuos inuitabat.* Eodem vero libro, p. 215, C. ait, οἱ περὶ αὐτὸν σκηπτοῦχοι. Solet autem adparitores intelligere Xenophon, quum dicit οἱ περὶ τὸν κῦρον, quos antea in bello nominarat ὑπηρέτας, vocabulo proprie adparitores ſignificante lingua Latina, quum Gallica & Italica dicantur in caſtris hodie ſergenti, Germanica Webeli. Notandum & hoc, quod Cyrus Gadatam σκηπτούχοις hiſce præfecerit, eunuchum ſcilicet eunuchis: vti libro παιδείας VIII legitur, pag. 220, C. Vidimus & ipſi coram Conſtantinopoli ad portam Oſmaneam eunuchos in illius Sultani ſeraio, vere σκηπτούχους ſiue ſceptrigeros eſſe, more de Perſis hoc antiquiſſimo a Turcis vſurpato; quos in Perſide diu fuiſſe, noſtris in prolegomenis hiſtoriæ Muſulmanæ, atque alibi, prolixius oſtendimus. Geſtant enim ſceptra, quæ dignitatis & officiorum inſignia ſunt, vt apud Romanos faſces, apud Græcos imperatores Chriſtianos recentiores baculi, qui lingua Græcorum σκήπτρον adpellationem habent, quemadmodum in Pandecte noſtro rerum Turcicarum hæc pluribus declarata videre licet, capite 173. & 199. Atque hi baculi apud nos quoque conſpiciuntur adhuc hodie in mœnibus tribunorum, & aliorum officialium militarium, etiam adparitorum, quos ſergentes nunc vocari diximus. Xenophon quidẽ noſter libro II ἀναβάσεως, 279, B. Clearchum, tamquam prætorem, vel tribunum militum, βακτηρίαν in manu geſtaſſe narrat; quæ σκῆπτρον illud eſt, & plane baculus. Sed de his ſatis heic, & alibi plura.

σκηπτοῦχοι, baculi. Pandectes Turcicus. βακτηρία, baculus tribuni. Vide notata ad pag. 279. B. infra.

*186, E. Equidem ſcripturam hanc, εἰσήλατο εἰς τὰ τείχη, priori editione retinui, quum Philelphum reddidiſſe viderem, *caſtella inſiliit.* Ipſe vero tunc interpretatus ſum, *caſtella cum equitatu ingreſſus eſt*: diſſimulata lectione, quam in hoc ſequutus eſſem. Eam vero nunc fatebor, videri mihi commodiorem ac veriorem illa priore εἰσήλατο, nimirum εἰσήλασε. Nam inſilire in arcem cum exercitu, alienum a noſtri Xenophontis ἀφελείᾳ: & præſertim, quum Aduſio Cyrum in equitatus Perſici noua illa copia conceſſiſſe cohortes equitum, quibus vteretur, vero ſit conſentaneum; verbo εἰσελαύνειν vſus videtur Xenophon, quod equitatui præcipue conuenit. At εἰσβαίνειν εἰς τὰ τείχη, nec de copiis equeſtribus dici poteſt, nec de pedeſtribus; extra munitionum expugnationes, quæ locum heic nullum habẽt, Aduſio in arces vltro admiſſo. Confirmat vero hanc ſentẽtiam meã adſcriptum a me margini verbum εἰσῆλθεν εἰς τὰ τείχη, *ingreſſus eſt in caſtella*: quod pariter & equitibus, & pedi-

tibus conuenit. Est autem Budensis hæc libri lectio, cuius illud εἰσῆλθεν, dubio procul est nostri alterius εἰσήλασε scholion siue glossa.

*188, B. Non sequutus sum scripturam librorum editorum, ὅπως εἰδεῖεν τὸν ὁπηρόπων· εἴτε σῶα αὐτοῖς ἀποδιδοῖεν, εἴτε μή: sed integriorem hanc Budensis, τὸν ὁπηρόπων οἵτε σῶα αὐτοῖς ἀποδιδοῖεν, οἵτε μή. Nam alterum illud εἴτε cum ὁπηρόπων vocabulo non cõuenienter iungitur, vt hoc posterius.

*Ibidem. Vix placere potest, παῦτα πειρωμένοις πιεῖν ὅ, τι ὤουν δεῖ χρῆσθαι. Nam illud ὅ, τι non respondet præcedenti παῦτα, nisi certo quodam respectu: sicut nec illud, si legas, ᾧ ὕει, quod tamen tolerabilius. At vero si scribatur εἴτι, hoc modo, παῦτα πειρωμένοις πιεῖν, εἴ τι ὤουν δεῖ χρῆσθαι, fuerit hoc dubio procul integrius: sicut & infra loquitur, ὡς εἴη ἕτοιμα, εἴ τι ποτὲ δέοι χρῆσθαι.

*191, D. Aliud est, si dicas, φεύγειν ταχὺ τὰς ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, quod hoc legitur; aliud, φεύγειν ταχὺ αὐτὰς ἀπὸ τῶν οἰκιῶν. Prius illud vix locum habere potest, licet in editis hactènus, omnibus reperiatur: alterum aptissimum huic esse loco, non est cur dubitem.

*Ibidem, E. Hoc aliquid abesse, de verbis hisce quæ sequuntur, οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστὸν, colligi videbatur mihi, quum Xenophontem meum primum darem. Nec aliter quidem existimari de hoc loco potest, idem & H. Stephano fatente, si lectionem hanc, & distinctionem retineamus: οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστὸν. Ὃ δ' ἄκλησοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ Βασιλέως. Nimirum post θαυμαστὸν reperitur in omnibus distinctio plena, periodum claudens; & inchoatur alia statim periodus ab iis, quę sequuntur. Sed mihi nunc verba Xenophontis accuratius intuenti, vera se offert huiusmodi totius loci lectio: οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστὸν, εἰ Ὃ εἶεν ἄκλησοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ Βασιλέως. ὡς ἐν κόμῳ γὰρ δοκεῖ ἡ πόλις πᾶσα εἶ) τῇ ὃ τῇ νυκτί. Sic integra sunt omnia, pro κώμῃ γὰρ succedente εἰ καὶ ἦεν: ac deinde pro δοκεῖ γὰρ, nuda transpositione, γὰρ δοκεῖ, facta. Sic etiam non opus est illa vocum ingrata repetitione, αἱ πύλαι αἱ τοῦ Βασιλέως, ὡς ἐν κόμῳ· ἐν κόμῳ δοκεῖ γὰρ & cet. quam nobis H. Stephanus obtulit. Tandem & Camerarium consului, qui meam emendationem in prioribus confirmans, aliam exhibet in iis, quæ sequuntur, hanc lectionem: κωμοδοκεῖ γὰρ ἡ πόλις πᾶσα τῇ δὲ τῇ νυκτί· quam defendat, qui volet, aut poterit. verbum quidem κωμοδοκεῖν mihi per videtur ignotum, nec illis similo, κατοκοδοκεῖν & δωροδοκεῖν, quæ tuendi eius causa Camerarius adfert. Notum enim, quæ horum origo sit.

*192, A. Rectius illud, οἱ ὃ ἔφευγον πολλὴν εἴω, scriptum in veteri libro suo reperit Camerarius, ἔφευγον πολλὴν ἐπίω. Quod autem vltimo versu sequitur, ἐπεσκιρτῶσιν αὐτοῖς πίνουσι πρὸς φῶς πολύ, Camerarius his verbis reddidit, *Faciunt in illos potantes ad lumen ingens impetum.* Ego, licet ignorare non debeam, φῶς esse lumen; interpretari tamen heic aliter istud de industria volui, hoc quodam modo: *Irruunt in eos ad ignem luculentum potantes.* Nam in itinere meo Turcico cum Græcis ad focum, pro gentis consuetudine sedens, & prandens illic, itidemque more Græcanico συμπίνουσι πρὸς φῶς πολύ; quemadmodum heic Xenophon loquitur, significare φῶς etiam ignem intellexi, qui lucem de se præbet. Ac primum quidem hoc a sene quodam Græco Chalcedone in Asia, (non illa vulgo existimata, quæ priscis Chrysopolis est, recentioribus Scutarium, Turcis schudar, sed vera) didicisse

φῶς, ignis lingua recentiori, & veteri.

Græcorum συμπόσια.

Chalcedon. Scutarium. Chrysopolis.

recordor: præsente Hieronymo Arconato, viro optimo & amicissimo, nunc Cæsari nostro a secretis bellicis castrensibus, qui linguam Græcorum recentiorem norat, quod in Creta siue Candia prius militasset. Id vero vocis huius significatum Græcos hodiernos a maioribus suis accepisse, quemadmodum & alia vocum aliarum vulgo nobis ignota, non est cur dubitemus. Sic & in lacris, Marci XIIII capite legemus de Petro, θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς, *se calefaciens ad ignem.* quo sane loco reddi nequit, *Se calefaciens ad lumen.* Rursum Lucæ XXII. ἰδοῦσα καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, *quum ad ignem sedentem conspexisset.* Sic itidem Xenophon noster alibi, libro ἀναβάσεως VII. pag. 400, C. διὰ τὸ φῶς καταφανεῖς εἶεν, *conspicui essent propter ignem*, qui videlicet de se lucem spargit. Præcessit enim, ὅτι τὰ πυρὰ πεφυκαμένα εἴη τῷ σεύθῃ, *quod ea de caussa Seuthes rogos & ignes accendisset.*

*193, B. An rectum sit, ὡς ὀπήνισα αὐτὸν φθόνῳ, pro *quamminima cum inuidia*; cõsiderent eruditi. Comparemus ad illud scripturam hanc, ὡς ὀπήνισα ὀπηφθόνως, & insigne discrimen videbimus. Mihi quidem posterius hoc probatur.

195, C. Reprehendit Philelphum H. Stephanus, qui non recte verbum ἐξιδιώσω verterit. Ego vero multo rectius legisse Philelphum arbitror, quam vel Budæus, vel H. Stephanus existimarint; nimirum ἐδεξιώσω, *manu prehendisse*, quod videbunt facile qui diligenter locũ inspicient. *Hen. quidem Stephanus, mutata sententia, meumque secutus iudicium, deinceps ἐδεξιώσω in contextum recepit; licet nomen in adnotationibus meum silentio prætereat. Tamdem & adsensum libri Budensis reperimus.

*197, B. Notauit ad ista, ὁπότε ῥαίσειεν, H. Stephanus in margine prioris ed tionis hæc verba, velut diuersam lectionem ὁπότε δὴ χώρας εἴη: quum nihil sint hæc aliud, quam scholiolum, declarando verbo inusitatiori ῥαίσειεν. Idem factum & a Camerario, qui addit, non immerito scripturam verbi ῥαίσειεν eruditis suspectam esse. Mihi vero purum putum hoc verbum Xenophonteum est, cui de significatione ῥαστώνης quiddam ineat, quam Cicero tranquillitatem dixit. Atque hinc videre licet, id verum esse, quod aliquoties ostendi; glossas apud hunc scriptorem occupasse multis in locis ipsas verborum genuinorum ac veterum sedes; quæ propter insolentiã calligraphis imperitis haud placerent. Ait enim Camerarius, in suo quoq; libro manu exarato fuisse verbũ ῥαίσειεν sede sua motum, eiusq; loco scholiõ illud, quod indicauimus, repositum. Nequis vero dubitet, recte me iudicare de hoc & aliis scholiolis; consideret hac ipsa pagina, littera D. scholion aliud, quo vocabulum ἀξιοχρεώπαοι, explicatur per ἀξιολογόπαοι. Quis, nisi dormitans, aut cæcus, haud perspicit, hanc esse glossam? Acutus tamen ille laborum hypocausticorum flagellator H. Stephanus pro lectione diuersa dedit. Sed vel inuitum abducendum arbitror in aliquod hypocaustum Germanicum, ne cerebrum ei præ frigore prorsus torpescat. Quam enim hoc frigidi iudicij, quod ad ῥαίσειεν editioni priori diuersam illam lectionem, quam glossam esse ostendimus, adscripserit: editione vero posteriori prosus idem ῥαίσειεν e textu profligarit, ac ne margine quidem dignum censuerit; illa, quam exposui, glossa in textum recepta. Nimis hoc temerarium, Aristarche-

Glossæ pro Germanis verbis positæ.

Modus adhibendus in censuris veterum.

che. Vbi nunc illa tua in tractandis veterum monumentis religio? vbi timiditas? Sat tibi sit, Aristarcho nouo, censuram in quosuis interpretes vsurpare: cuius tamen ius an tibi, qui te pro arbitro & iudice nulla munitum agnoscunt auctoritate idonea, semper concessuri sint, equidem dubito. Ad magnos saltim illos antiquitatis venerandæ scriptores ne progreditor. Non mirum profecto, quamdam inter Xenophontem & te simultatem obortam, propter quam in illis tuis bellis & ἀϋλικωτάτοις ad editionem secundam prolegomenis, cum eo tibi redeũdum in gratiam scribis. An scilicet ille non ægre ferat, abs te per irrisionem dici; cauendum ei, ne irrideatur a Luciano? at quali viro, si cum Xenophonte conferatur? non proditum abs te indignetur, animaduertisse te in Xenophonte, quæ tali sint indigna scriptore, nimirum illo, cuius ore Musæ loquutæ perhibentur? Non Aristarchum te nouum expungere de monumentis suis moleste ferat, quæ priscus Aristarchus ille censuris suis adtingere non ausus esset? Hæc si tecum expendes, habere te caussas videbis, ob quas non per iocum quemdam aulicum, sed plane serio cum Xenophonte in gratiam redeas; ac σωφρονέστερόν πως in eo te geras auctore, qui vigiliis ceteroquin tuis multum debet, nec ornamenti parum, vt ingratitudini ex instituto Persarum infestus, vicissim tibi conciliauit. Equidem in huiusmodi audacia neminem imitabor, sed potius enitar, vt etiam Xenophonti ea pro virili restituam, quæ temporum iniuriis, & inscitia librariorum amisit: vti suis locis deinceps ei me vindicare parebit, quę ob caussas indicatas, & propter insolentiam, de libris eius exturbata, perierunt, ac possessionis antiquæ iure immerenter exciderunt; licet nusquam in lexicis nostrorum, immo ne quidem in illo πλυπήμῳ H. Stephani thesauro inueniantur.

197, D. Pro μηνύσωσι legit Philelphus αὐύσωσι. Nam verbo perficiendi vsus est in versione. Videtur id quidem cum oratione sequenti non male conuenire, * sed libri Camerariani lectio melior est, in quo pro μηνύσωσι scriptum μὴ ἀνήσωσι, *non intermitterent exercitationes.*

AD LIBRVM VIII DE INSTITVTIONE CYRI.

PAG. 204, B. Sic legitur in libris editis omnibus, ἐπιδείκνυεν ἑαυτὴ ὀκπονοῶπα ἐν τούτῳ ᾧ χρόνῳ. ἐπεὶ ἢ εὐδαιμονέστερον ἰῶ, καὶ πόπε πρεσπον. Heic primum H. Stephanus & Brodæus alia relinquunt, solum εὐδαιμονέστερον mutant in εὐδαιμονέστερος. Recte id quidem, sed elegantius lectum iri locum arbitror, si distinctio plena post χρόνῳ tollatur, & in eius locum substituatur comma, mutato ἐπεὶ δὲ in ἐπειδὴ vocem vnam, quo in genere frequenter in libris antiquis peccari animaduerti, & exemplum superius ad pag. 122, A. noratum reperitur. Hac igitur ratione locus integer legetur: ἃ καὶ τοὺς θεοὺς μᾶλλον ἐπιδείκνυεν ἑαυτὴ ὀκπονοῶπα ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐπειδὴ εὐδαιμονέστερος ἰῶ. καὶ πόπε cum ceteris. H. Stephanus hoc, vt a me fuerat emẽdatum, in textum recepit.

214, B. Pro κελεύσας ἢ τοὺς ἐφιππέους, restituo κάλας ἢ τοὺς δὲ τοὺς ἐφιππέους. Nam ea vox paullo post sequitur. * [Henr. Stephanus, a me monitus, hæc ipsa posterioris editionis margini adscripsit.] Atque vt hoc etiam addam, κάσας Hesychius interpretatur ἀμφιπάπηπας καὶ πλωπὰ, quod idcirco adiicio, quia κάλας Philelphus interpretatur amictus. * Hæc editione priori. Nunc addo, posteriori Xenophontis loco, quo πῶλε δύω κάλα dixit; Camerarium *amicula*, Iulium Gabrielium simpliciter *vestes* interpretatum. Ego relicta Hesychij auctoritate, ad Iulij Pollucis sententiam nunc potius accedo; qui κάλ᾽ esse scripsit ἱππικὸν χιτῶνα, tunicã equestrem. Itaq; Xenophonti κάσας significare saga militum equestria, non dubito; eaq; de caussa iam sic interpretatus sum. Saga etiam ab hoc κάσας deriuari per μετάθεσιν quamdam, existimare quis possit. Casacas Galli & Hispani vocant, Italis casachi sunt, & casachini, (casaki & casakini ab ipsis pronuntiantur) posteriore ϰατακοελιστικῶς sic effecto: quæ nomina videntur ab hoc Græco κάσας manasse. Quod autem putant aliqui discrimen inter ἱππικὸν χιτῶνα, & ἐφιππειον esse; tantum certe non est, vt huic meæ sententiæ de sagis militaribus officere possit. Etenim accipimus ἱππικὸν χιτῶνα pro sago simpliciter equestri, hoc est, quo equites, quo modo libet, vtuntur: ἐφίππειον vero, paullo restrictius, de illo, cuius vsus in equo est.

κάσαι, tapetes villosi.

κάσαι, ἀλλιο significato.

Sagà.

Casacà.

Casachi

Casachini.

ἱππικὸς χιτῶν, & ἐφίππιος.

Ibidem, D. An διηρκόπες cum διείροισι, quod sequitur, eiusdem sit originis, dispiciendum arbitror. * Mihi quidem sequens hoc verbum διάροισιν, occasionẽ præbuit; vt margini διηρκόπες adscriberem.

Ibid. E. Rectior est non nihil ad marginem a me notata lectio, πολῷ γὸ (cum intermediis) μᾶλλον, quam altera πολλοὶ μᾶλλον. * Sed aptior adhuc Budensis hæc libri, πολὺ δὲ (cum interiectis) μᾶλλον. vnde H. Stephanus eam in contextum editione secunda transtulit.

215, C. Hactenus in omnibus editionibus legebatur ῥάβδῳ τοῖς ἱμαπίοις καπαπεπλαμένοι, [* etiam in H. Stephani priore] diuiso ῥάβδῳ voce a τοῖς ἱμαπίοις. Verum ex Philelphi versione colligi debuerat, legendum esse ῥαβδωτοῖς: quod sane quid sit, licet apud Pollucem, Hesychium, ceteros quæras.

*216, C. Quæ verba nostris in editionibus exstant ὡς δ᾽ ὕστερον κληθεὶς ἀυτὸ, πρόπερος ἀυτὸ ὑπήκουσε, προσήλασεν ὁ Κῦρος, καὶ ἵππον, & cetera; sic in libro suo se reperisse scripta notat Camerarius, ὁ δ᾽ ὕστερος κληθεὶς ἀυτὸ, πρόπερος ἀυτὸ προσήλασε. καὶ ὁ Κῦρος ἵππον ἀυτῷ ἔδωκε, cum reliquis. Probat hanc ipse scripturam, & ego non improbatam expressi. Non enim est vero simile, Cyrum ad istum cum suo curru aduectum fuisse. Verbum autẽ ὑπήκουσε, quum scholion esset, adscriptum verbo προσήλασεν, quo significaretur, illum adequitando paruisse, in textum ab imperito calligrapho relatum.

*217, A. pro κἂν μώων, quod tamen vt vitiosum reiici nequit, si commodior est scriptura libri Budensis hæc, κἂν καμμώων, iuxta Camerarium: forsan etiam versu post hunc quinto pro καταμώων, reponendum sit καμμώων. Rursum quod sequitur προαγγελλων τὴ πεπαγμένον προ τῦ Κύρου, docet Camerarius in libro suo ita scriptum, προαγγελῶν νυνὶ (potius fortasse προαγγελῶν τὴ) τακτικὸν ὑπὸ Κύρου. Ego vsitata retinui, & verti. Arbitror autem illud τὴ τακτικὸν ὑπὸ Κύρου esse glossam alicuius recentioris declarantis alterum τὴ πεπαγμένον. Solent enim Græci posteriores vti voce τακτικὰ non solum de rebus militaribus; verumetiam de mandatis in genere, quæ aliquem ad ordinem spectant.

τακτικὰ.

*Ibidem, D. pro μὴ μεταμέλῃν σοὶ τὴν ἐμῆς δωρεᾶς, quod perſpicue vitioſum eſt, reponendum μὴ μεταμέλῃν σοι τῆς δὲ σῆς δωρεᾶς. Non enim hoc Pheraulis, ſed illius Sacæ, Pherauli datum, munus erat; cuius vt Sacam non pœniteret, optabat Pheraules.

*217, E. In textu hactenus erat διατάξαι in margine διατακῦσαι. Putabam initio, verbum hoc διατακῦσαι nouum, & Græcię recentioris eſſe. Verum vbi deinde cogitarem de quodam loco libri VI ἑλληνικῶν, ſub initium eius libri, in oratione Polydamantis de Iaſone Phereo: plane diuerſam in ſententiam veni, verbumque διατακεύειν germane Xenophonteum eſſe deprehendi, & in ipſum contextum haud dubie recipiendum, quantumuis aduerſaturi eſſent aliqui propterea, quod in nullis lexicis noſtrorum reperiatur. Nam indicato loco, p. 581, A. vtitur verbo τακεύειν Xenophon, quum ait, ὅταν τακεύηται Θετταλία: & rurſus ibidem, littera E. ὅταν τακεύηται τὰ κατὰ Θετταλίαν. Item rurſus 583, C. ἐπεὶ γε μὴν ἐπαίνεσε, διέταξεν ἱππικόν τι καὶ ὁπλιτικὸν: vbi vides vtrumq; verbum, τακεύειν & διατάττειν, ita conIungi, vt amborum adfine ſignificatum, & diſcrimen, quod inter ea ſane non admodum magnum eſt, percipi facile poſſit. Significat enim τακεύειν, munus ordinatoris rerum præcipui gerere; ac τακεύεσθαι; regi & adminiſtrari per τακτὸν, hoc eſt per imperatorem conſtituentem omnia, ſic adpellatum apud Theſſalos, velut ordinatorem rerum, cuius etiam officium Xenophonti ταξία eſt, quum libro VI ἑλληνικῶν, pag. 601, A. ait, καταπεπαίκασι τὴν ταξίαν τοῖς ἀνηκέστοις ὁμοίαν. Hinc igitur eſt illud compoſitum διατακῦσαι, quo ſignificatur, aliquid eximio cum imperio τοῦ τακτοῦ, vel imperatoris, aut præfecti ſupremi, conſtituere ac ordinare. Quum autem minus hoc vſitatum eſſet, interpretatus eſt aliquis per aliud verbum διατάξαι ordinare: quod quia ſcriptoribus librariis notius erat, in contextum, loco alterius inſolentioris verbi, receptum fuit. Idem in aliis quoq; plurimis factum, iam ſæpius oſtendimus.

τακεύειν. τακτὸν. ταξία. διατακῦσαι.

*223, A. pro τούτῳ δῶς, rectius ſcriptum in libro Budenſi, τούτῳ δώσω. Non enim erant in poteſtate Hyſtaſpis illa pocula, ſed Gobryæ; cuius hæc ipſa verba ſunt.

*Ibid. D. pro ἐπειὰν αὖ θρίαμβός τις, ſcribendum ἔπειτα ἂν αὖ θρίαμβός γε. Frequenter illa vox corrupta reperitur, quod a Græcis abbreuiari ſoleat, ſyllaba τα ſuper ἐπι poſita, quę facile propterea librarios fugit. His ſcriptis, idem vidi obſeruatũ ab H. Stephano.

*229, B. Tranſpoſita in his ἤ particula, ὧν ἐπιστρατεύηται ἢ χώρα πρόσοδοι, ſuo loco ſic reponenda; ὧν ἐπιστρατεύηται χώρα πρόσοδοι, ἢ πρὸς νόμους διατατῶν πενέσθαι. Iam enim id neceſſario faciundum videmus. Quod autem verſu ab hoc tertio ſequitur ἢ ἀφίσταται ὧν ἡ ὑποχείριον, ſcribendum rectius, vel ἀφίσταται ἢ ἡ ὑποχείριον, quod priori ſimillimum, vel ἀφίστανται ὧνας ἡ ὑποχείριον: vt ſua verbo ἀφίστασθαι conſtet ſignificatio.

*231, A. In his, μεσσῆπι (cũ intermediis) τοῖς σατράπαις, ὅσοι δύνανται ἑώρων ποιοῦνται αὐτὰ, πάντα μιμεῖται: legetur integrius μεσσῆπι τοῖς σατράπαις, ὡς δύνανται ὅσα ἑώρων ποιοῦντα αὐτὰ πάντα μιμεῖται: vt ὡς δύνανται, cum ſequenti μιμεῖται, coniungatur, & ὡς periiſſe putetur ob ſimilitudinem cum vltimis in σατράπαις litteris.

Ibidem, C. pro corruptis iſtis, ἔσωσαν ὑπαρ ὑμῖν καὶ ἕδραι, ὥσπερ παρ' ἐμοὶ οἱ ἄριστοι μεσοπεμπόμενοι, liber Budenſis hanc offert lectionem: ἔσωσαν ὑπαρ ὑμῖν καὶ ἕδραι, ὥσπερ παρ' ἐμοὶ οἱ ἄριστοι μεσοπεμπόμενοι. hoc eſt, *Sint etiam apud vos ſeſſiones, quemadmodum apud me viris honoratioribus*; non mala ſane, excluſa voce οἱ ἄριστοι: quam tamen ſi retineamus ex aliis exemplaribus, ſolum ἕδραι commutabimus in ἕδραις, & melius adhuc ita legemus: ἔσωσαν ὑπαρ ὑμῖν καὶ ἕδραις, ὥσπερ παρ' ἐμοὶ, οἱ ἄριστοι μεσοπεμπόμενοι: *ſint apud vos etiam ſeſſionibus, quemadmodum apud me, viri præſtantiſſimi præceteris honorati*. Sic nimirũ & paullo poſt, 232, A. loquitur Xenophon: πάντες ὑπὸ τοῖς ἄριστοι παρόντων ἕδραις μεσοπεμπόμενοι). quibus e verbis illa ſuperiora corrigere licet.

*Ibidem, E. Non φασί τινες a me redditum, ſed φασί τινας, quod aptius. Sequenti pag. 233, A. liber Budenſis pro τούτῳ τῷ σκαπίαν, ὃν ἐγὼ λέγω), habet τούτῳ τῷ σκαλιὰν ἔχων, ὃν ἐγὼ λέγω). Mihi priora retinere libuit. Sed quod altera linea ſequitur, συείαν εἰ, ἔφην, rectius in eodem Budenſi, Συείαν ὀκ, ἔφην.

*239, C. pro ἀκριβῶς καὶ ἀκέραιον, habet liber Budenſis ἀτειῶς & ἀγήραον, quæ reddita expreſſimus. Arbitror autem, hæc poſteriora prorſus eſſe Xenophontea, quum libro IIII Memorabilium eadem verba ſic ſcripta reperiantur, p. 802, D. ἀεὶ μὲν γεωμένους (τὸν κόσμον) ἀτειῶς τι καὶ ὑγιῶς, καὶ ἀγήρατον παρέχων. Heic τὸν τάξεως τὸν ὅλων iſta profert, illic τὸν κόσμον τὸν ὅλων, quæ ſunt eadem ſcilicet. Sequenti linea pro ὑπὸ κάλλους, habet idem ὑπὸ πάχους: quod vix admittendum, quum Cicero quoque hunc locum interpretans pulchritudinem, adgnoſcat a Xenophonte ſcriptam, non celeritatem. Sed vnius adhuc pœne oblitus eram. Quod in margine ante ἀκριβῶς legitur verbum συσκραπῦσιν e libro Budenſi, pro noſtrorum συνέχουσιν; equidem ſcholion eſſe arbitror, idque vel eo confidentius, quod συνέχουσι Xenophonteum eſſe pareat ex indicato nunc Memorabilium libri IIII loco, pag. præcedenti 802, D. de verbis his, καὶ ὁ τὸν ὅλων κόσμον συνεχόμενον τε καὶ συνέχων: ſicut heic, οἵ καὶ τὸν ὅλον τόνδε τάξιν συνέχουσιν, ſcribitur. Id vero quiſpiam per συσκραπῦσιν eſt interpretatus. Nec apud me Gazæ, qui συσκραπῦσιν poſuit, plus valet auctoritas; quam ipſius Xenophontis. Lubet enim hoc addere, quod his exaratis, H. Stephani adnotationes inſpiciens, Gazam pro hac lectione citatum reperi.

Gazæ interpretatio Catonis maioris Ciceroniana.

AD LIBRVM I DE CYRI EXPEDITIONE.

*PAg. 244, D. Loco illius, ὡς πειρώμενος αὖ τὸν αἰπασιωτῶν, arbitror rectius nos ſcripturos, ὡς πειρησόμενος (cum interiectis) τὸν αἰπασιωτῶν, tamquam ſuperior aduerſariis futurus, ſi a Cyro petita impetraſſet: Hoc animaduerti, dum libros hoſce cum illuſtriſſ. Barone Karolo Zerotinate rurſus percurrerem.

246, D. στλεγίδα χρυσῆν verti ſtrigilem auream, motus ea ratione, quod ſtrigil ad militiam pertineat. Alioqui vocem στλεγγὶς & στλεγγὶς etiam conſtat ſignificare ἀπαλάθρα ſiue rudiculam, ſiue ſpathulam, vt medici loquuntur, qua in gymnaſio promi oleum e lecythis ad inungẽda corpora ſolebat. Hoc ideo locum videri poſſit habere, quod heic gymnaſij mentio fiat.

247, B. pro οἶνον κεκραμένος αὐτὸν, ſcribendum αὐτῷ, vt referatur ad vocem κρωβύλῳ præcedentem.

*248, E. Punctis indicatũ, abeſſe φυγόντες: quo in hunc modum adiecto, τὸν πάλιν ἐξέλιπον (cum interiectis) ὡς χωρίον ἐχυρὸν φυγόντες ὅτι τὰ ὄρη, locus integer

teger est, vt cuiuis perspicuum. Et videri potest illud φυγόντες inter ista duo, ὀχυρὸν & ὄπλα, facilius periisse; quod cum vtriusque litteris aliquam similitudinem habeat.

* 259, D. pro μεταμεμέληταί σοι ἔφασαν, vel scribendum necessario μεταμεμελῆσθαί σοι ἔφασαν, vel adiecta ὅτι, sic locus explendus, ὅτι μεταμεμέληταί σοι ἔφασαν.

* 260, C. Verbum εἰ positum ante τοὺς ἐθελοντάς, repeti post ἐθελοῦντας debere videtur; omissum ab imperitis calligraphis propterea, quod tam exiguo spatio bis legeretur. Omnino quidem hoc rectum est, τοὺς ἐθελοντὰς εἰ φίλους, τούτοις εὖ ποιεῖν. Duriusculum vero fuerit, pro ἐθέλοντας, reponere velle ἐθελονταὶ, ne verbo εἰ sit opus.

262, E. Hunc locum, vbi legitur πρόπρον πυθόμενος, priori editione non recte interpretatus sum. Quippe verti πυθόμενος, interrogatus; sicut & Romulus. Verum deinceps intuenti diligentius aliud visum. Nam παρήνεσαν nunquam παρηκόως vsurpatum memini. Quapropter huic loco ex illius collatione, qui est p. 359, E. opem fero, & legendum ξυόμενος pro πυθόμενος aio, cum huiusmodi sententia: *Quod Cyro die ante eū diem vndecimo, consultis prius extis, dixisset.* * Etenim ita & indicato loco libri v ἀναβάσεως loquitur, ξυόμενος κύρῳ, *exta Cyri nomine consulens*, & quidē in eiusdem rei narratione.

* 263, D. Notaui quiddam abesse, quia Romulus addit, *In principiis*; quod e Xenophontis verbis redditum vix arbitror, sed ex coniectura. Re quidem vera deesse aliquid non dubito, nimirum fuisse Cyrum in medio, quod arbitror alicubi vel a Plutarcho, vel aliis traditum; vt desit, κατὰ μέσον. Hoc enim tertium restat, quum dextræ læuæque partis aciei mentio facta sit.

* Ibidem, E. pro χρόνῳ δὲ συχνῷ scribendum χρόνῳ δὴ ὀλίγῳ συχνῷ, tempore non magno. Quippe iam vergente ad vesperam die, magnum tempus haud poterat locum habere.

265, D. Sic locum hunc distingue, ὡς δὲ πῇς αὐτῷ παρεσκευασμένοις ἔμελλεν, ἐπεκελεύσατο ὡς εἰς κύκλωσιν. ἔνθα δὴ, cum cet.

* 271, A. ante μαχούμενος σιωπῇ, necessario copulam καὶ ponendam certum est, si quidem integra debet esse oratio.

Ibid. B. Hic tibi significare cupimus, hæc verba, ὅπλα πέλτης, *in parma*, vel *cetra*, esse corrupta. Nā existimo debere legi ὅπλα παλτοῦ, in *tragula* vel *hasta*; & quæ sequuntur, nimirum ὅπλα ξύλου, *in ligno*, tamquam scholion esse delenda, vel in marginem reiicienda. Supra quidem certe, initio libri v i i de institutione Cyri, fit eiusdem ligni mentio: vbi tamen nec ὅπλα πέλτης, nec ὅπλα ξύλου scriptum est; sed ἐπὶ δόρατος, *in hasta*, quod cum παλτῷ vel tragula fere idem est.

Ibidem, C. Rectius arbitror legi προσεληλακέναι, quam προσελαλακέναι. Idem & H. Stephanus margini posterioris editionis adposuit, a me notatum priore.

AD LIBRVM II DE CYRI EXPEDITIONE.

* PAg. 274, A. pro καὶ εἰ ἡμῖν ἡμετέρων ἀγαθῶν μαχούμεθα, *etiā de bonis nostris pugnabimus*; scribendum plane, καὶ εἰ ἡμῖν ὑμετέρων ἀγαθῶν, *de bonis etiam vestris*. Nā præter arma nihil erat reliquum Græcis, vt Xenophon ipse Phalino dixerat, τὰ μόνα ἡμῖν ἀγαθὰ ὄντα, *quæ sola nobis reliqua sunt bona*. Cum his ait Græcos etiam de Persarum bonis dimicaturos, hoc est, de ipso Persarum imperio; quod paullo ante Græcos Ariæo legimus obtulisse, si arma secum veller coniungere.

* Ibidem, D. pro φαλῖνος δὲ ὑποστρέψας, *Phalinus autem reuersus*, videtur plenius scripsisse Xenophon, φαλῖνος δὲ μεταστὰς καὶ ὑποστρέψας, *Phalinus secessit & reuersus est*: vt infra, 280, C. μεταστάντες οἱ ἕλληνες ἐβουλεύοντο, *secesserunt Græci consultandi caussa*. Si tamen ita non scripsit, saltim hoc modo supplenda sunt eius verba. quod equidem feci.

* 277, E. Sane non video, quid illud sit, quod de asino in exercitum immisso dicitur, his verbis: ὃς αὖ τὸ ἀφιέντα τὸν ὄνον εἰς τὰ ὅπλα καταμηνύσῃ, *qui indicarit, a quo fuerit immissus in exercitum asinus*. Itaque si coniecturis vti licet, τὸν φόβον substituam pro τὸν ὄνον, ὃν Θ, *pro* φόβον Θ. atque ita legam, ὃς αὖ τὸ ἀφιέντα τὸν φόβον εἰς τὰ ὅπλα καταμηνύσῃ, *qui auctorem immissi exercitui terroris indicarit*. Et vox hęc φόβος non solū bis a Xenophonte iam antea, versu ab hoc quinto & sexto ponitur, φόβος ἐμπίπτει, & rursum φόβῳ ἐμπεσόντες: sed etiam post hæc, versu tertio repetitur, ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἴη. Quo fit, vt non dubitem, meam hanc emendationem plane admittendam; & vt illic metus e castris auctoritate ducum expulsus fuit, sic asinum hoc loco me auctore de libris Xenophonteis abigendum esse.

* 279, B. In his verbis, καὶ εἴ τις αὐτῷ δοκοίη τῶν πρὸς τὸ πεζὸν μένων βλακεύειν, ἐκλεξόμενος τῶν ὁπλιτῶν ἔπαισεν αὖ, vltima illa esse vitiata, ἔπαισεν αὖ, nō est dubium. Editione priori verbo cædendi vsus sum, multandi Romulus, nimirum verberibus. Vtrumque decepit vox præcedēs βακτηρία, quam Romulus virgam reddidit, ego baculum, & sequens verbum ἔπαισεν; quasi baculi mentio, cum παίειν coniuncta, verbera nobis extorqueret. Sed dicam paucis, quo modo nunc restituam. Aio pro ἔπαισεν αὖ, scribendum ἔπαιεν αὐτὸν, videlicet τὸν δοκοῦντα βλακεύειν. Si quis ei videretur ignauius se gerere, mox idoneum eligens; illum alterum remouebat, aut cessare iubebat. Ita Xenophonti verbum suum, quo vsus erat, restitutū videmus; & vocabulo βακτηρίας sensum alium, quem superius adtigi; nimirum quod eo Clearchus sit vsus, vt sceptro, signo magistratꝰ prætorij, quo fungebatur. Vulgo quidem eiusmodi baculum in re castrensi regimentum adpellare solemus, Turcis est aga siue baculus, Italis il stecco dicitur, voce originem Germanicam redolente, ac idem prorsus vtraque lingua significante, quod βακτηρία. Henr. Stephanus hoc loco explicare se non potuit.

βακτηρία. σκῆπτρον. Aga. Il stecco.

* 284, D. Vsitatam lectionem, αὐτοῖς τοῖς ἕλλησι, sequutus est Romulus, qui reddidit, *Ipsis Græcis*. Ego priori editione, quum dicerē, *Ipsis etiam hostibus*, aliā sequutus sum lectionem, αὐτοῖς τοῖς ἐχθροῖς: Ea non esse reiicienda temere videtur. Quid enim opus erat ipsis Græcis ingentes videri copias? Hosti Clearchus arte quadā imperatoria magnas exhibere studebat, idque consequutum narrat auctor. Alteram tamen non minus licet defendere.

291, A. Lego ἢ ἀπροφασίστως ἰέναι, non ἢ μὴ ἀπροφασίστως, quemadmodum habēt editiones aliæ; nec μὴ ἀπροφασίστως, quod est in H. Stephani & Florentino exemplari.

AD LIBRVM III DE CYRI EXPEDITIONE.

PAg. 293, D. Notas punctorũ adposui, quod existimem in his, οὐδὲ αὖ ἕνα . . . . καπακάμοιεν, deesse φεύγοντα. Nam ita Romulus etiam vertit, & sensus loci postulat. Poterant interficere hostes in acie, verum a pugna propter equitum penuriam persequi neminem poterant. * Hactenus editione priori notata, nec male quidem. Sic enim & supra, libro III de institutione Cyri, p. 99, D. πόσοις αὖ εὐ ἴστε ὄντες δυναίμεθα αὖ φεύγοντας ἢ λαβεῖν, ἢ καπακάμψαι; vides φεύγοντας καπακάμψαι dici, quod verbum insolentius heic quoque reperitur: vt omnino φεύγοντα καπακάμοιεν scribendum sit. Nam stantes, vti dictum, aduersarios in acie quin egregie Græci occidere possent, nullum erat dubium; fugientes vero non itidem, ob penuriam equitatus.

* 302, A. Notabilis heic se locus offert, de quo perspicitur, quam exigua vel vnius syllabæ variatione plurium verborum sensus vitietur. Sic legitur hactenus in editis omnibus, εἰ οἱ Κύρειοι πρόσθεν σὺν ἡμῖν παθόμενοι, νῦν ἀφεστήκασιν. Id editione priori ego sic verti, sequutus scripturam corruptam: *Quod quibus proprie conueniebat hac nobiscum in acie stare, iam defecerint.* Durum hoc recensenti nunc visum. Itaque circumspiciens de vitio latente, sic vnicam voculam mutandam deprehendi; vt Κυρῆοι, pro κύρειοι, scribatur. quo fit, vt perspicua iam verba sint, εἰ οἱ Κυρῆοι πρόσθεν σὺν ἡμῖν παθόμενοι, νῦν ἀφεστήκασιν: *quod Cyriani, prius a partibus nostris stantes, iam defecerint.* Κυρῆοι namq; Cyriani sunt, hoc est, Cyrianarum partium Persæ, Ariæus, & alij; sicut & supra dixit libro præcedenti, p. 269, E. τὸ Κυρῆον στρατόπεδον, castra Cyriana. Item libro VII. 398, E. περὶ τῆ Κυρείᾳ στρατύματος. Item libro III ἑλληνικῶν, 487, B. ὁ τῶν Κυρείων πρόεστηκώς.

κυρῆοι. κύρειοι.

* 303, B. pro οὐκ αὖ ἔφλω ἔγρεκε, scribendum rectius, οὐκ αὖ φαίλω ἔγρεκε.

* 304, A. Quum dico, κρατουμένων δὲ πάντα τὰ ἀλλότρια, non aliud ex meis hisce verbis intelligitur; quam res alienas omnes illorum esse, qui victi sint. Hoc falso dici, nemo nõ perspicit. Ergo scribendum erat, κρατουμένων πάντα τὰ ἀλλότρια, *cedunt aliena victoribus omnia.* Sed locum illud heic nequit habere, quum ostendat primum militibus Xenophon, quid eis victis, (hi sunt κρατούμενοι) futurum sit: deinde subiiciat, quid futurum victoribus, quum ait, ὧν ἢ κρατῶμεν. Ergo delendus articulus τα post πάντα, qui ex vltima syllaba dicti πάντα geminatus irrepsit, & ita scribendum rectius, κρατουμένων μὲν δὴ ὅπῃσι δὲ ὅπ πάντα, ἀλλότρια, scilicet ὄντ̓ν. hoc est, *Nostis eorum, qui vincuntur, fortunas omnes, esse alienas*; id est, ad alios transire. Pusillum hoc quiddam, at momenti non exigui.

Ibidem, C. pro ἵν̓ ἔργῳ παραίνητε, rectius erit ἔργῳ παραίνητε. Item secundo post hunc versu, κοινῆς σωτηρίας δεόμεθα, *communis salutis egemus*, rectius scribetur, κοινῇ σωτηρίας δεόμεθα, *communiter salutis egemus*. Sic & Romulus legit, qui *pariter* interpretatur: & infra similiter scriptum videmus p. 336, D. κοινῇ ἐβουλεύοντο, *communiter consultabant*.

* 307, B. In his verbis, ὀλίγον ἢ ἔνθα οὐδὲ εἰ ταχὺς εἴη, aliquid mendi hæret. Si marginis lectionem recipias, ὀλίγῳ ἢ ἔνθα οὐδὲ εἰ ταχὺς εἴη, videmus ἔνθα superfluum. Id vero ne temere reiiciamus, transpositione tantum hac vtamur in lectione textus: ἔνθα ἢ ὀλίγον, (χωρίων ex superioribus repetitur) οὐδὲ εἰ ταχὺς εἴη, cum ceteris, recte iam cohærentibus.

Ibid. D. Quid proprie σολάδες sint, ingenue me fateor ignorare: ac propterea vocem Græcam retinui. Hęc notis primis. addamus his aliquid. * Suidas ait, armaturæ σολάδα quoddam genus esse; nec quale sit, explicat. Superius in VI παμφάους legitur χιτῶν σολιδωτός. Hanc ego tunicam pallæ, plicas habenti, similem reddidi. Fortassis hinc vtrumque colligi potest, quid σολάδες sint; præsertim si liceat (& licere nonnumquam puto) mutationem exiguam adhibere, scribendo σολίδες: nimirum vt tunicæ rugosæ striataeue intelligantur, qualibus equitum Brunsuicensium famuli puerique militares apud nos vtuntur. Si cui vero non placet hæc scriptura, per me licet Suidæo more generaliter accipiat vocem σολάδος, pro indumento militari: quemadmodum ipse deinceps libro sequenti, p. 318, B. feci.

σολάδες. χιτῶν σολιδωτός. σολίδες.

308, D. πλίνθος a me redditur significatione perualgata, quamquam non ignorem quid in columnis πλίνθος sit, de quo Victruuium cõsulat in III, qui volet.

309, A. Retinui vocem Græcam, lapide conchyliato, certa de caussa. κοχυλίας autem, λίθος σκληρὸς, ἔχων ἐν ἑαυτῷ κοχυλίων τύπους: lapis est durus, conchilij figuras in se continens. De quo patet, minus recte vertisse Romulum, cuius hæc verba sunt: *Murus crepidine nitebatur lapidea, excisis in muricum modũ lapidibus.* Nam figuras illas natiuas esse intelleximus, non opere factas humano. Pollux in VII κοχυλίαν Aristophanis, & κοχυλιάτιν Xenophontis, cepisse pro eodem videtur, & quidem addit, hanc esse *ἰδίαν λίθου*.

κοχυλίας.

AD LIBRVM IIII DE CYRI EXPEDITIONE.

* PAg. 316, B Pro ἐδόκει τῖς στρατιώταις, scribendum omnino ἐδόκει τῖς στρατηγῖς, constat ex præcedentis libri conclusione. Versu autem post hunc sexto, non καὶ ἔστιν οὕτω στενὸν, legi debet; sed καὶ ἔστιν ὅπου τι στενόν. Subintelligitur autem χωρίον, vt infra 322, ὅπῃ ἂν στενὸν χωρίον, oratione plena. Hoc melius illis H. Stephani, καὶ ἔστιν οὗ τὸ στενόν. Nam illud τὸ στενὸν haud quadrat, quum sit δεικτικὸν, certas quasdam denotans angustias, de quibus heic nullum verbum.

* 319, D. Locus hic corruptus est, ideoque sic eum interpretatus sum, vt mentem auctoris respicerem. Videtur autem pro αὐτοὶ ᾗ συμβουληθεῖσιν ὀκβαίνοντες, sic legi debere, αὐτοὶ ᾗ συμβληθεῖεν ὀκβαίνοντες, ὡς αὖ δυώνται τάχιστα. quorum sensum expressimus. Nam quod margini legitur adnotatum pro lectione diuersa, συμβολῆς (non συμβλῆς, quod in H. Stephani editione altera corruptum) ἕνεκεν βαίνοντες, scholion vitiatum esse arbitror illorum συμβληθεῖεν ὀκβαίνοντες, ita restituendum, συμβολῆς ἕνεκεν ἴοιεν βαίνοντες, hoc est, *ad coniungendum se pergerent adscendendo.* Quæ quidem illum ipsum reddunt sensum quem ego indicaui. Quod sequitur, ταῦτα σωθέμενοι, οἱ μὲ ἐπορεύοντο, scriptum hactenus in margine, nos in textum recepimus, quum respondeat, illis præcedentibus, καὶ σωπήσαντες ἀμὲ νύκτα. Quod autem in textu erat, ταῦτα συμβαίνοισιν, velut scholion illius ταῦτα σωθέμενοι, ad marginem reieci. Nam Græcę non imperiti vident, quid in hoc

ταῦτα

τῶν συμβαίνοτσιν etiam vitij lateat.

ἄμφοδος. ἄφοδος. * 320, E. pro καταλιπόντες ἄμφοδον τοῖς πολεμίοις, scribo καταλιπόντες ἄφοδον τοῖς πολεμίοις, *exitum, abscessum*. Idem vocabulum & infra corrigo, 346, D. pro ἡ ἄμφοδος χαλεπὴ, scribens, ἡ ἄφοδος χαλεπὴ, *abscessus difficilis*. Paullo post ibidem, 348, A. recte scriptum παρεσκευάζοντο ἄφοδον. Lexicographi quidem illi, qui de locis his Xenophonteis nouum ἄμφοδος vocabulum libris suis inseruerunt alia, quam abscessus, significatione; licet id modo deleant, locis hisce nunc emendatis, aut aliunde probent.

321, A. legit pro αὖθις Amasæus εὐθὺς, qui vertit, *sine vlla cunctatione*.

Ibidem B. Sequutus sum istam lectionem, ἐπὶ τῷ πυκνὰ καταληφθείσης φυλακῆς, quæ in libris editis est; quum in aliis καταλειφθείσης inueniatur, parum probanda.

* 322, D Quod heic dico, *Pedem sinistrum applicantes*; non est vsitatæ lectionis interpretatio, τῷ ἀριστερῷ ποδὶ προσβαίνοντες, in quibus hoc vltimum vitiosum est; sed horum, ᾧ ἀριστερῷ ποδὶ προσβιβῶντες. Sic enim scribi debet. Quod versu post hunc tertio sequitur, ἐχῶντο ᾗ αὖ πὶς (scilicet sagittis Carduchorum duos cubitos longis) οἱ Ἕλληνες ὑπολαβόμενοι ἀκοντίοις ἀναξυρίδωντες, sic versum antehac fuit: *Eas Græci si consequuti essent, ad iacula religatis vtebantur*. Nunc vero primum ἀκοντίοις sic positum dico, ac si scriptum esset ὡς ἀκοντίοις, deinde sic interpretor: *illas* (sagittas duobus cubitis longiores) *si Græci nancti essent, amentabant; & eis tamquam iaculis vtebantur*. Notum vero ἀγκύλλω esse amentum hastæ, hoc est, ἄμμα λόγχης, vt vetus glossarium interpretatur: ideoque ἀναξυρίδωντες reddo per amentandi verbum vetus, quod amento addito, fiant hastæ amentatæ.

ἀγκύλλη, amentum, ἀναξυρίδωσαι amentare.

332, B. Deest post ἵνες in quibusdam libris vox κρίθινος, & apud alios κριθινὸς scribitur. Romulus addidit, *plenissimi*, scilicet κρατῆρες: qua lectione fretus, ignoro. Ceterũ hoc nomine Polybium quoque ζῦθον adpellasse; quæ ceruisia vulgo est, testatur libro primo Athenæus.

κρίθινον. vinum hordeaceum. ζῦθος.

335, A. In his verbis, ἔστι δὲ καὶ ὁμοίων, quinam intelligantur per illud ὁμοίων vocabulum, id est similium, aut parium potius, videor ex libro Xenophontis nostri de republica Lacedæmoniorum intelligere: nimirum qui legibus & institutis Lycurgi a primis annis vsi, ita deinde ad rempublicã accedunt. Persarum quidem ὁμότιμοι, & Lacedæmoniorum ὅμοιοι, possunt inter se comparari. ὁμοίους autem *pares* heic interpretor. Nam sic & infra, libro III ἑλληνικῶν, pag. 498, E. quum Xenophon ait, οὓς παρόμοιοι τὸ ἀριθμὸν, aliter reddere non licet, quam *numero pares*.

ὅμοιοι qui Lacedæmonius. ὁμότιμοι Persarum.

335, B. Existimo pro κλέπλουπες τὰ ὄρεις, scribendum, κλέπλουπες ἐν τοῖς ὄρεσι, sicut & paullo ante loquutus est, & non multo post, κάζωμεν ἐν τοῖς ὄρεσι.

Ibidem, D. Legitur in libris nostris οἰπαῖος, apud Romulum Teius, quod Græcis est ὁ πίτυς.

336, C. Quo referatur ὑπόπωμος, scire nequeo; nisi si ad χωρίων, quod præcessit, recurrere velis. Tum vero legendum erit ὑπὸ πωμον.

338, C. pro ὥχοντο δ' ὧν πὶς ὀχυροῖς Hen. Stephanus ex ingenio putat reponendum ἑλοχῶντο. Dicit enim, se non dubitare, quin alio verbo, quam ὤχοντο, Xenophon heic vsus sit. * Mihi vero priori editione longius ab ὤχοντο illud ἑλοχῶντο recedere, litteris etiam aliquibus auctum videbatur, & videtur adhuc. ideoque nonnihil vacillans cogitabam de propiori verbo ἔσχοντο, quod ipsum quoque vt tunc mihi non satisfaciebat, ita modo non probatur. Non enim facile mutandum aliquid, vbi lectio vetus retineri potest. Et video verbum ὤχοντο non tantum hoc loco posse, verumetiam debere retineri; modo dextre accipiatur, & ita reddatur, vt ipsius loci ratio postulat. Non enim dumtaxat οἴχεσθαι significationem abeundi & discedendi habet, vt ex H. Stephani opinione necesse sit tantum οἴχεσθαι εἰς τόπον τινὰ, vel οἴχεσθαι εἰς τὰ ὀχυρὰ dici: sed etiam in loco dici de aliquo potest, ὤχετο, euasit, elapsus est, quasique euanuit, vti de mortuis etiã hoc verbo Græci vtebantur. Sic de Lacedæmoniis in oratione Thrasybuli, II ἑλληνικῶν, 479, A. ὑμᾶς παραδόντες τῷ δήμῳ, οἴχονται ἀπόντες. Vobis huic populo traditis, inde discedentes nusquam adparent. Ita scilicet heic etiam vsus est Xenophon, quum ait, ὤχοντο δ' ὧν πὶς ὀχυροῖς, *in illis natura munitis locis elabebantur*. Et occulta quædam ἔλλειψις itidem concurrit, quasi scripsisset: ὤχοντο δ', ὧν πὶς ὀχυροῖς ὄντες. Nihil hoc iã planius, nec habebit Stephanus, quod contradicat, ni contentiosus esse pergat. Lenis autem hoc loco mendi pœne oblitus erã, quod versu ab hoc sexto superius in his hæret: καὶ ὑποπίμπουντες αὖ ταὶς κεφαλαὶς ἔχοντες ἐπορεύοντο. Ferri nequit αὖ illud, toties in Xenophõteis libris corruptum. Perest ei simile αὖ, sed mihi tamen ᾧ magis probatur, cum exigua transpositione sequentium, hoc modo: καὶ ὑποπίμπουντες καὶ ἔχοντες ταὶς κεφαλαὶς ἐπορεύοντο.

* 338, D. In his, ὁκ ζώτης ἡ χώρας ὁ ἄρχων, si tollatur ὁκ, commodior erit hæc scriptura: ζώτης ἡ χώρας ὁ ἄρχων τοῖς ἕλλησιν ἡγεμόνα πέμπει. Ibidem, E. in his, εἰ δὲ μὴ, τεθναίαν ἐπηγέλετο καὶ ἡγούμενος, ἐπὶ δὴ ἐνέβαλεν, cum ceteris, vnico ἐπὶ δὴ in aptius ἐπῇδη mutato, quod mendum sæpius in libris Xenophonteis, vt superius ad pag. 122, A. ostensum, occurrit; & distinctione meliori adhibita, locus egregie restitutus erit, hoc modo: εἰ δὲ μὴ, τεθναίαν ἐπηγέλετο. καὶ ἡγούμενος, ἐπῇδη ἐνέβαλεν, &c. Scriptura quidem prior occasionem mihi præbuit, vt inepte redderem: *Id nisi præstaret, mortem se perpessurum aiebat, & itineris ducem. Hostile solum quum ingressus esset*, cum reliquis. At nullus, præter ipsum, tunc itineris dux erat. Itaque illa posteriora rectius quadrant: *Id nisi præstaret, mortem se perpessurum aiebat. Simul eos præcedens, quum hostile solum ingressus esset, &c.*

* 339, A. Articulus in his, καὶ οἱ ὄπιθεν ὧν ἡ καιομένης χώρας, potius ita collocabitur, καὶ ὄπιθεν (scilicet ὑπολελειμμένοι) οἱ ὧν ἡ καιομένης χώρας. Exile quiddam, sed non absque momento.

* Ibidem, B. pro ἔθεον δρόμου, reponendum ἔθεον δρόμῳ dixerim; nisi quis velut ἀττικίζον probare velit. Sed infra, p. 347, B. scripsit, ἔθεον δρόμῳ οἱ ὀπίσω, de quo iam perspicuum, alterum illud Atticum non videri, eo quidem significato, quo heic ponitur.

341, D. Si marginis lectionem sequaris, hic erit sensus: *Hostes, quum eos in se cursu ferri viderent, partim versus dextrũ, partim sinistram latus dispersi sunt, aciemque mediam*, cum reliquis.

342, D. Sequutus sum lectionem marginis superiorum editionum, & quidem in cõtextum relatam; quum altera manca sit, ac voti Græcorum, antea concepti, mentionem expresse nullam faciat; cuius & initium libri sequentis meminit in verbis a me receptis in textum, quæ ipsa quoque

non in libris omnibus reperiuntur. Vt autem hæc ab aliis dignosci possint, vsitatis illis*] notis inclusi. πλέον tamen in his, ἦλθον πλέον βόες, mutandum in πλέονες aio, vel in πλέονα, respiciendo ad præmissum illud ξένια, hoc modo; ξένια ἦλθον πλέονα, βόες. quod quidem proximum scripturæ priori.

343, A. Heic quoque marginis illa lectio, quam H. Stephano debemus, πάλιν δ', καὶ πυξμὸν, καὶ παλαιστρικὸν ἕτεροι, (scilicet ἠγωνίζοντο, ex superioribus) καὶ καλὴν δέαν ἐχύσετο: plenior est, ac potior altera.

AD LIBRVM V DE CYRI EXPEDITIONE.

PAg. 344, A. Pro καὶ ἄλλος ζωπὶ, malo scribere καὶ ἄλλος ζωπὶ, sensu magis idoneo.

345, B. pro βουλεύεσ, non dubitanter reponendum adfirmo βόλεσθαι.

*Ibidem, E. Pro οἰκιῶν in his, οἱ κόλακες ἅπαντες ὀκπεπλωκότες ὀκ τῶν οἰκιῶν, scribendum ὀκ τῶν οἰκείων. Notum dicendi genus, ὀκπίπτειν ὀκ τῶν οἰκείων, suis rebus ac facultatibus excidere, suis expelli, amittere sua. Sequutus est eamdem scripturam & Amasæus.

348, C. Deprauatam sequutus lectionem Romulus, ita vertit: *Qui quidem eo irruperunt, ὡς δ' αὐτὴν ἐσωέπιπτον.* Multo rectius H. Stephanus reposuit, ὡς δ' αὐτὴ (scilicet οἰκία) σωέπιπτεν, sensu eo, quem expressi.

350, B. Sequutus sum lectionem, quam duobus in exẽplaribus inueni, videlicet οἰκιδένδε, quod in aliis οἰκιδένπος, corrupte. *H. Stephanus editione altera de meis vsurpauit. Romulum ita legisse nõ dubium est. Florentina editio vitiosum illud οἰκιδένπος habet, quod nõnulli sequuntur. Id mihi duriusculum videtur, præsertim quod inter καπικοῦπος ἤδη ὢν Σκιλοῦντι, & inter ὑπὸ Λακεδαιμονίων οἰκιδένπος, copula nulla sit interiecta.

*Ibidem. Pro ὢν δὴ πρὸ Σκιλοῦντι χωρίῳ, legendum ὢν δὴ πρὸ ὢν Σκιλοῦντι χωρίῳ. Periit alterum ὢν, propter geminationem intra spatium exiguum eiusdem vocularæ.

Ibidem, C. Retinui πῖς σκιλοῦσιν, lectionem videlicet vsitatam. Nonnullis placet pro σκιλοῦσιν legere σκιλουπίοις, quod nec reiicere, nec probare libet: quum in exemplaribus fide dignis necdum ita scriptum inuenerim.

351, B. pro πορεύονται, malim πορεύωνται.

Ibidem, E. Puto factam quamdam vocum traiectionem, vt hoc modo legatur, ἕσπερ αἱ ἀεὶ ἑκάτερ μάλιστα, ὥσπερ οἱ χοροί. Nam quod H. Stephanus in margine notauit, vix puto de libris fide dignis promtum fuisse. Nam quis ita loquutum Xenophontem, elegantissimum scriptorem, credat? positis duabus eodem loco vocibus idem significanticus, ὥσπερ & ὅπῃ, hoc modo: ἔσησαν ὥσπερ αἱ ἀεὶ ἑκάτερ μάλιστα ὅπῃ χοροί. Sed hæc aliorum iudiciis permitto.

352, C. non προϊόντων, sed potius προσιόντων legendum, adparet etiam de Romuli versione, qui accedendi verbo vsus est.

*Ibidem, D. pro ὢν τῇ σραπᾷ, scribendum ὢν τῇ σραπίᾳ, facile quiuis perspicit.

Κάρυα. 353, E. Κάρυα non interpretor heic iuglandes, vt alij, sed castaneas. Est enim vox latæ significationis, hoc autem loco intelligenda περὶ κάρυων Σινωπικῶν, quæ & Εὐβοϊκὰ vocantur, & sunt καστάνια, quemadmodum ait Mnesitheus Athenensis ὀν πῶ, περὶ ἐδεσμάτων. Item paullo post coctarum fit mentio.

Κάρυα Σινωπικὰ, in Ponto. Καστάνια.

A Denique Pollux in primo respiciens ad hunc locum: Καρύα, inquit, τὰ μὴ ἔχοντα δίφυλα. εἴη δ' ἂν τοῦτα τὰ λεπτοκάρυα, ἢ μᾶλλον τὰ καστάνια ὀνομαζόμενα. φησὶ γοῦν περὶ αὐτῶν Ξενοφῶν. πτίσας σεσιπυμένους καρύοις ἐφθοῖς. Quibus in verbis obiter nota codicum Pollucis mendam in voce δίφυλα, quam in δίφυλα commutaui, qua fissura significatur. Idem enim valet, quod χάσμα, interstitium vel fissura. Hoc addere libuit, quum etiam Romulus eam aliter interpretatur.

B *Addendum & hoc, post alteram lineam non τότω καὶ πλείσῳ σίτῳ ἐχρῶντο legendum, sed τοῦπις καὶ πλείσῃς ὡς σίτῳ ἐχρῶντο ἔψοντες: vt ad τότπις subaudiatur καρύοις. Vitij origo in hoc ex abbreuiatura, in πλείσῃς σίτῳ amissum ὡς, propter similitudinem cum vltimis & primis litteris in horum vtroque. Nimirum ait, eos castaneis coctis ceu pane, vel panis loco, vt plurimum vesci solitos. Si quis marginis lectionem recipiendam putat, ἔψοντες καὶ ἁρπις ὀπτῶντες, intelligemus ex elixis castaneis panes ab C eis fuisse tostos. Videtur hoc tamen potius esse scholiolum quoddam, quo σίπυ vox, alioqui panem Xenophonti significans in multis locis, per ἅρπις declaretur, vna cum vsus modo, qui expressus est in ὀπτῶντες.

354, D. μετ' ἀλλων ἰόντες rectius scribitur μετ' ἀλλων ὄντες: sicut bis paullo ante dixit, ἓν πῖ χλωὸν ὄντες, & μόνοι τε ὄντες. Neque me quidquam, quod Romuli codex ἰόντες habuerit, mouet.

357, A. Sequor in conuersione lectionem marD ginis. Nam quod in ipso textu legitur, φίλον ποιεῖσθαι Κορύλαν, καὶ τὸν Παφλαγόνα, haud dubie corruptum est. Articulus enim heic profecto Atticorum more positus est, & certum quemdam indicat. Nullius autem, præter Corylam, facta est antehac mentio, ad quem referri possit. Itaque vel marginis est seruanda lectio, & existimãdum Κορύλαν irrepsisse in contextum, quum esset scholion, quo significaretur, per τὸν παφλαγόνα intelligi Corylam, sicut & paullo post in altera Hecatonymi oratioE ne: vel legendum, Κορύλαν τῶν Παφλαγόνας, vt supra. Sed commodior est marginis lectio, * quam & illa, eadem hac pag. littera E. ὡς τὸν παφλαγόνα φίλον ποιήσοιντο, confirmant.

359, A. Legitur & in Henrici, & in Florentina, & aliis editionibus, οἱ μὲ ἄνδρες εἰ ἤρξωνται πρεῖαν, ἰῶν ὑμεῖς συμβουλεύετε. Ego vero quum inuenerim etiam libros sententiam meam comprobantes, non dubito particulam εἰ, tamquam superuacaneam tollere. Quod enim Stephanus idem verti debere F hanc in οἴδε vel οὗπι putat, apud me parum auctoritatis meretur.

*360, A. In his verbis, ὅπ εἰ μὴ ὀκποφεύσι τῇ σραπᾷ μισθὸν, ὥσε ἔχειν τὰ ὀπτήδια ὀκπλέοντας, ὅπ κινδυνεύσῃ μεῖναι τοσαύτῃ δυνάμις, nemo non videt abundare vel primo, vel altero loco particulam ὅπ, bis positam. Ego priori expungendam crediderim. nisi quis ἀπικισμὸν aliquem in his edoceat.

Ibidem, B. πλοῖα ἡμῖν πάρεσι lego, vel extrita particula δὲ, vel in δὴ mutata. Nec id dissimile, quod G paullo post H. Stephanus notat, omittẽdam particulam γὸ, in ὁμοῦ μὲ γὸ ὄντες. Atque adeo sæpe vsuenit, vt hæ voces abundent. Stephanus editione posteriori adscripsit πλοῖα γ' ἡμῖν, quod cur probari non debeat, intelligit ipse.

367, B. Legitur in editis, τῶν γαυλικῶν χρημάτων τὸ μέσον. Quænam sit heic Gaulitica pecunia, (sic enim γαυλίσκα. χρήματα.

nim ante me scriptum hoc reperitur, & redditum, in conuersione Amasæana) vix puto facile quemquam indicaturum. Nam absurdum est, opinor, dicere; nomen hoc factum ab insulæ γαῦλος adpellatione, quam Stephanus Byzantius propter Karthaginem sitam esse tradit. Ego vt meam sententiam pace aliorum aperiam, existimo pro ϛαυλιλιχάν legendum ϛαυλικὸν χρημᾶ. Est autem gaulus vel Festo auctore, qui vocem hanc in Plauto repererat, nauigij rotundioris genus, vel etiam glossario veteri, quod tamen εἶδος πλοίου tantum exponit, & cupam. Cyrillianum Basilij Amerbachij I.C. clarissimi declarat γαυλὸν, (sic enim scribitur illic) πιμενικὸν ἀγγεῖον: & latine, hoc signum cred-, vt solet, ad Virgilij *Signum lactis* respiciens; quo loco libri nostri, *Sinum lactis*, habent. Et hoc illud ipsum est, quod cupa in altero dicitur; de quo forma illa rotundior intelligitur. Patet idem significatum non solum e Callimachi versu,

γαῦλος, insula.

γαυλικὸν χρῆμα. γαῦλος.

Signum lactis apud Virgilium, pro cupa.

Κυπρόθι Σιδονίος με κατήγαγεν ἐνθάδε γαῦλος,
Sidonia me e Cypro gaulus in hæc loca vexit:

sed etiam de verbis Hesychij, qui respiciens, vt opinor, ad γαῦλον Σιδώνιον Callimachi; γαῦλος, inquit, τὰ φοινικικὰ πλοῖα καλοῦσιν. Sic enim lego, mutata voce φοίνικα in φοινικικά. Idem Hesychius addit hoc, quod ad locum hunc nostrum emendandum proprie pertinet, dici γαυλικὰ χρήματα, τὰ ἀπὸ τῶν πλοίων, gaulicas pecunias esse, quæ de nauigiis redigantur. Præterea vsus est & Homerus gauli voce, Vlyssææ libro IX.

Gaulicæ pecuniæ.

γαῦλοί τε νηαφίδες τε —
Gaulique & cumbæ —

De quibus iam nemini obscurũ arbitror esse, quomodo & emendandus, & intelligẽdus heic sit Xenophon; cuius verba, ceu dictum, tantum nõ Hesychius interpretari videtur. Nimirum & antea dixerat, nauiculas fuisse captas, & ex iis coactas pecunias; de quibus aliquid subtractũ fuerat. hoc enim est χρημᾶ illud μείωμα.

Ibidem, B. ad verbum αἱρεθεὶς notas punctorum posui, quæ significarent, aliquid deesse. Iam si quis ex me quæret, quidnam illud esse arbitrer; remittam illum ad ea verba, quæ paullo ante habuimus, ἄρχοντας αἱρεθέντων ὑμῶν ἐγὼ τίνι ἐμποδὼν εἰμι; De quibus patere arbitror, hoc etiam loco sic legendum, ἄρχων αἱρεθείς. Ne dicam, id dicendi genus, ἄρχοντα αἱρεῖσθαι, etiam apud Xenophontem reperiri, quum alibi, τῦ κύρου παιδείας libro primo. * Et hæc quidem editione priori a me hoc loco notata. Nunc autem post αἱρεθεὶς aliquid deesse, nec tam procul, sed aliquanto propius ab his verbis, Σοφαίνετος ὃ, ὅτι αἱρεθεὶς . . . . . καταμένῃ, latere caussam multæ, Sophæneto irrogatæ, animaduertere videor: adeoque legendum, Σοφαίνετος δὲ, ὅτι αἱρεθεὶς εἰς τόδε καταμένῃ. hoc est, *Sophænetus multatus est, quod lectus ad hoc, nimirum* εἰς φυλακὴν τῶν γαυλικῶν χρημᾶ, *ad pecunias de nauigiis redactæ custodiam, id muneris* †*renuisset.* Hanc ego lectionem veram puto, loci quidem ipsius aptissimam sententiæ. Nec dubium est, εἰς amitti facile potuisse, propter similitudinem cum vltima præcedentis αἱρεθεὶς: vt τόδε dumtaxat extrinsecus adsumendum sit.

AD LIBRVM VI DE CYRI EXPEDITIONE.

PAg. 371, C. Lego, ὅτι δὲ τάττοιεν ὁπόσοι τινὲς (antehac legimus ἐμπίνοντες) οἱ Μαντινεῖς, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἀρκάδων αἰασάντες, ἐξοπλισάμενοι ὡς ἠδύναντο κάλλιστα. Nam illud ἐμπίνοντες habere locum nequit. Post ἀρκάδων quæ in aliis est distinctio, tollenda; & post vocem proximã αἰασάντες collocanda. Sic is sensus efficitur, qui rectus est, & in versione mea expressus.

373, A. Non ἄλλοτε heic legendum, quod alienum a præcedentibus & sequẽtibus: sed ἅπαξ ὁ μάντις προεπέμπων αὐτὸν ἔλεγεν, ὅτι μέγας οἰωνὸς εἴη: quod vates aiebat, esse magnum augurium.

374, A. Non dubito, particulam negantem omissam hoc esse loco, γελοῖον εἴη, εἰ ὅτου ἔχει, ὡς ὀργιοῦνται Λακεδαιμόνιοι. Eam si suo loco reponas, constabit sensus verborũ perpulchre, ὡς οὐκ ὀργιοῦνται Λακεδαιμόνιοι. Si soli Lacedæmonij habere imperium debent, ridiculum sit, non tunc etiam ipsos irasci, quum nonnullis, vt vna prandeant, conuenientibus; magisterium conuiuij Lacedæmonio non defertur.

375, C. pro ἀμφοῖν δὲ ταῦτα, potius ταυτί.

* 377, D. In his, ἤ τε σάνδυξ ἐστάθη. καὶ ἄλλοι δὲ λοχαγοὶ σωθῆναι, scribendum οἱ ἄλλοι ὁ λοχαγοί. recte. pro οἱ nimirum irrepsit καὶ alienum.

* Ibidem, E. Notas his, ὅτε πρόσθεν εἶχον, ... ὅτε ἐστᾶσι, inserui; quibus indicarem, aliquid deesse. Nam plenius ita legitur in libris quibusdam, ὅτε πρόσθεν εἶχον, ὅτε ἀκοντίσειαν, ὅτε ἐστᾶσι. Et arbitror ἀκοντίσειαν ab Amasæo intelligi, quum ferẽtarium dicit, quamquam alibi sic γυμνῆτας reddat. Idem tamen ὅτε ἐστᾶσι, quod sequitur, omisit.

379, B. Pro κατὰ μακρὰ, lego κατὰ ἄκρα. Nam paullo ante Xenophon nõnullos expeditos, quos heic πελτασὰς vocat, εἰς τὰ ἄκρα dimittit. Ne dicam, intelligere homines doctos, qualis illa sit Romuli versio, qui hæc verba, ὑπαειόντες οἱ πελτασὰ κατὰ μακρὰ, reddidit: *Eos sequentes peltati in longum directis ordinibus.*

* 382, D. Qui diligenter hæc inspicit, ὡς ὁ ἐγὼ (cum interiectis) ἤκουσά τινος, ὅτι Καλλισθένης μέλλοι ἥξειν, facile πλεονασμὸν illius ὅτι deprehendit. Sed animaduerti & in aliis locis ita Xenophontem loqui. vt in πόροις, 930, A. ὡς εἰ μέλλοιεν πᾶσαι αἱ πρόσοδοι ὅτι πόλεως προσιέναι, ὅτι εἰρωνεύεσθαι ἦν). Et alius locus infra notatus ad pag. 489, B. Item ad pag. 601, D. Ita fuerit fortassis hic quidam ἀτticismus, nec delendum ὅτι, vel in articulum ὁ mutandum; quod H. Stephanus sine dubio faciundum putauit, me tamen ambigente.

383, A. Post καταλιπόντες notam punctorum posui, qua significare volui, vocabulum heic aliquod periisse. Nonnulla tamen vidi exemplaria, in quibus perscriptum esset, καταλιπόντες τὰ σκεύη, *relictis sarcinis.* Quæ sane vox ideo quoque mihi videtur rursus velut in possessionem mittenda, vnde deiecta fuit; quod hac ipsa pagina Xenophon eadem vsus sit. Nã vt heic ait, καταλιπόντες τὰ σκεύη: ita istic, ἀναλαβόντες τὰ σκεύη, repetit. * Probat hæc H. Stephanus, sed quia semper aliquid est, quod acutius aliis ipse perspicit; animaduertendum ait, hoc posteriore loco scriptum quidem ἀναλαβόντες τὰ σκεύη, sed præfixum tamen etiam τὰ ὅπλα: innuere, credo, verbis hisce volens, perinde vt posterius hæc coniuncta sint, ita superius etiam scribendum καταλιπόντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκεύη, *relictis in loco munito & armis, & sarcinis.* At quo pergendum erat, armis & sarcinis relictis? *ad pugnam instructi progrediemur, inquit Xenophon.* Heic aulicus iste regius ab aulicis

ceteris, qui plerumque non omnino rei militaris rudes sunt, explodetur; quum armis in tuto relictis, militem aduersus hostes inermem velit educere.

Ibidem, D. Locus hic, οἱ μέχρι τελάκοντα ἐπῶν παύσης, ita legitur in H. Stephani editione. Ceteri codices omnes habent πεντήκοντα, quibuscum consentit etiam Romuli versio. Atq; hoc equidem prætulerim. Quippe milites omnes Xenophontem sequutos intelligit, exceptis emeritis. Nec vacationem a militia impetrari a trigesimo anno, sed potius a quinquagesimo, cōstat. * Stephanus heic se per Aldinam scripturā excusat editione secunda, cuius ignorationem in Germania, magnam sibi hoc etiam loco iniuriam facere queritur. At ego illam non ignorabam, sed in lectione vitiosa Stephani editionem, ceu posteriorem, illa priore silentio præterita, citandam arbitrabar; quod in ea vitium Aldinæ tolli debuerat, aut tam necessaria saltim lectionis varietas ab illo notari, qui glossas alioqui pro verbis contextus, & plurima non necessaria passim chartis illeuisset.

386, D. Si hoc modo legas, καὶ ἅμα ὑφηγεῖτο φάλαγγος, ὃ τὰς πέλτας ἑκατέρωθεν ποιησάμενοι, ἐπορεύοντο· videri potest aliquid deesse. Nequeunt enim hæc recte coniungi, ὑφηγεῖτο, & ποιησάμενοι. Non ignoro tamen, quomodo possint hæc etiam sine defectu, & nulla mutatione facta, retineri.

* 389, B. Hæc verba, ὡς ἀπιστοῦντας Λακεδαιμονίοις, prius ita verti, vt lectionem hanc sequerer, ὡς ἀποστάντας Λακεδαιμονίων, quum dicerē, *Quasi qui a Lacedæmonijs defecerimus*. Ea lectio non incommoda videtur, & vt ἀπιστοῦντας non admodum est illi alteri ἀποστάντας dissimile; sic etiam Λακεδαιμονίων facile transire potuit in Λακεδαιμονίοις, ob confusionem horum ex abbreuiaturis vsitatissimam. Verbis quidem hæc Cleandri confirmatur, quæ deinceps, p. 392, A. leguntur huiusmodi: ὡς τὸ στράτευμα ἀφιστῆτε ἀπὸ Λακεδαιμονίων, *quod exercitus ad defectionem a Lacedæmonijs per vos impellatur*. Sed nihil est caussæ, cur hanc alteri præferamus; si dumtaxat ἀπιστοῦντας scribamus loco illius ἀπιστοῦντας vitiati, quemadmodum superius in notis ad pag. 6, B. faciundum ostendimus.

390, C. 391, A. Heic sequi nos lectionem marginis necesse est, vt legamus non ὦ ἄνδρες, sed ὦ Κλέανδρε. Nam secundo loco non οἵει dicendum erat, si plures adpellasset, sed οἴεσθε. Monere de hoc lectorem propterea volui, quod hoc loco etiā Romulus sit alucinatus, qui verbum οἵει pro persona tertia cepit, hoc est, pro οἴεται. Vertit enim; *Etsi Cleander me iniuriam intulisse putat*. Rectæ vero lectionis hæc sententia est: *Etsi, Cleander, abductum me fuisse putas, velut aliquid iniuste perpetrantem*. Et posteriori quidem loco H. Stephanus editione altera hoc in contextum admisit.

* 391, A. pro verbis his, δίκαια πάσχειν αὐτόν, scripsisse Xenophontem non dubito, δεῖν βίαια πάσχειν αὐτόν, quorum interpretatio siue scholion est illud in margine, βίαιον χεῖσθαι πάσχειν αὐτόν. Non enim hanc diuersam esse iudico lectionem, sed glossam veræ lectionis. Ortus error ex abbreuiatura in verbo δεῖν, & similitudine litteræ β cū κ. initio vocis βίαια. Nam β Græci libri manu scripti sic habēt pictum, ac si tale u Latinum esset, vnde non pauci manasse reperiūtur errores in manu exaratis. Et in notis ad Dionem Cassium nostris idem alicubi adtigimus.

AD LIBRVM VII DE CYRI EXPEDITIONE.

PAg. 395, D. pro δεῖ τὸ κέρας ἑκάτεροι προκεδραμήκεσαν, scribe κέρας ἑκάτερον. Sic & Romulus reddidit.

398, A. pro εἰς κώμας τῶν Θρακῶν προσελθόντες, scribo προσβόντες. Nam προσβαίνειν εἰς ἀγρεάν, εἰς κώμας, rectum est; non προσελθεῖν εἰς ἀγρεάν. quippe προσελθεῖν κώμαις dicunt, vt Demosthenes προσελθὼν τοῖς λοχαγοῖς.

* 401, B. Vides heic scriptum Σηλυμβείαν. Ego quum istic essem, nec a Turcis, nec ab ipsis Græcis aliter hoc opidum nominari audiui, quam Σηλυβείαν, Silyurian, non Selybrian, minus Selymbrian: quod sane quum corruptum esse iudicem, marginibus alteram illam scripturam adnotaui.

Ibidem, E. pro τῷ Μηδόκῳ, legitur etiam παρ' Ἀμαδόκῳ in libris ἐλλωικῶν.

421, C. H. Stephanus sequutus editionem Florentinam, hunc locum ita legit: οὐκοῦν τοῦτο μὲν πρῶτον τὸ πιστεύεσθαί σε καὶ τὴν βασιλείαν οἱ κατεργασμένων τούτων τῷ χρημάτων ὑπὸ σοῦ πωλεῖται. atque hæc verba sic interpretatur, emendata versione Romuli: *Primum itaque fides a te his ipsis etiam quibus regnum parasti, pecunijs venditur*. At Seuthes regnum paternum pecuniis redemisse dici nequit. Et quæ fuerint illæ pecuniæ, quibus regnum parauerit? nonne Xenophon paullo ante Seuthen ait in magna pecuniæ inopia tantum ea re parasse regnum, & militum animos excitasse, quod verax fore crederetur? Ego quod pace Stephani dixerim, existimo propius ad Xenophontis mentem Romulum accessisse, si solam interrogationis notam tollas, quam Romulus habet. Nam vt explicem, quid sentiam; legendum aliter arbitror, quam in Florentina, & ipsius editione legatur, nimirum hoc modo: οὐκοῦν τοῦτο μὲν πρῶτον, τὸ πιστεύεσθαί σε, τὸ καὶ τὴν βασιλείαν οἱ κατειργασμένων, τούτων τῷ χρημάτων ὑπὸ σοῦ πωλεῖται. quorum hic sensus est: *Ergo primum hominis fide digni existimatio, quæ quidem etiam regnum tibi adquisiuit, abs te hac pecunia* (quam scilicet militibus debitam tibi seruas) *venditur*. Vides optime cum superioribus hæc cohærere. Negabat Xenophon, Seuthen initio quidquam militibus numerasse, ac nihilominus illos se ipsi adiunxisse dicebat. Cur illud? quia fore creditum esset, vt quæ promisisset, re ipsa præstaret. Hanc igitur existimationem hominum de ipso primum ait amissurum, si pecuniam militi promissam retineat. H. Stephanus editione secunda probat.

* Ibidem, D. Quid sit ἐπήκοοι, notum est vel ex hoc, quod paullo ante dicitur p. 413, E. ἐν ἐπηκόῳ ἑστήκει, *stabat in loco, de quo audire omnia posset*. Quapropter heic equidē ἐπήκοοι scripsisse Xenophontem arbitror. Nam huic respondet, τὸ ὑπὸ σοῦ ἀκούεσθαι, quod sequitur. ἐπήκοοι. ὑπήκοος.

* 423, C. pro κακόνοιαν τινα ὑπιδόντας μοι πρός σε, scribendū κακόνοιαν τινα ὑπιδόντας μοὶ πρὸς σε. His exaratis, vidi animaduersum hoc etiam ab H. Stephano secunda editione.

* 425, D. Bis heic irrepsit in locum indebitum, nomen Λυδίας; priori commutandum cum voce Ἀσίας, quum mare minoris Asię Xenophon intelligat, adluens expressa heic loca, Hellesponto vicina, remota longe a Lydia: secundum, versu ab hoc tertio, in vocabulum Μυσίας mutādum. Nam

Lydiæ

Lydiæ non est opidum Pergamus, sed Mysiæ, vicinum Troadi.

*427,B.pro τ θεὸν ἠπάλεξε ὁ Ξενοφῶν, admitto potius lectionem marginis ἠπάλεξε, sed emendatam: vt scribatur, τ θεὸν οὐκ ἠπάλεξε ὁ Ξενοφῶν, *Deum illum non amplius culpabat.* Et intelligitur Iupiter Milichius, de quo dixerat hariolus paullo ante, quod impedimento Xenophonti esset.

AD PRIMVM HISTORIARVM GRÆCARVM.

Titulus ἑλληνικῶν.

*Pag.428,A. Initio monendus lector, titulum librorum sequentium vere Xenophonteum esse qui nonnullis in libris reperitur, ἑλληνικῶν ἱστορικῶν βιβλίον πρῶτον. Nam a quibusdam inepte datur eis inscriptio παραλειπόμενα quasi a Thucydide relicta Xenophon libris hisce complecti voluerit. Nihil enim in his reperitur, quod ad historiam Thucydidis pertinēs, & a Thucydide neglectum, cuiusmodi scimus dici & esse παραλειπόμενα, Xenophon suppleuerit: sed nouam scribit historiam rerum Thucydidis ætatem subsequutarum, & vsq; ad LVII annos a fine historiæ Thucydideæ pertinētium. Has res Thucydides videre non potuit, dudum ante mortuus: Xenophon & vidit, & litteris prodidit, vt e chronologia Xenophontea, in adpendice tomi secundi exhibita, liquido perspici potest. In ea vero quum nonnulla reperiantur, a communi chronologorum opinione dissidentia, præsertim Dauidis Chytræi, qui Herodoti, Thucydidis, Xenophontis, chronologias scripsit: quorumdam tibi nostrorum rationem heic reddere lubet, optime lector, ne quid a me factum temere putes, qui a plerisque dissentire sum ausus. Simul a proposito nostro emendandi corrupta non discedemus. Nimirum hi Xenophontis exemplaria vitiosa non prius corrigenda sibi duxerunt, sed numeros in eis positos, vt mendis carentes, sequi simpliciter maluerunt. Eos igitur eadem opera tibi repurgatos dabimus.

An παραλειπόμενα dici hæc debeant.

Chytræus.

Quædam in chronologicis confirmata & correcta.

Thucydidis & Xenophontis cohærētia.

Primum id obseruandum, quod margini editionis huius, initio primi ἑλληνικῶν adscriptum: incipere Xenophontem, vbi Thucydides desierit. Ergo pugna Mindari, a Thucydide descripta, non repetitur a Xenophōte; sed post illam noua prœlia maritima describuntur. Horum primum est, quo rursus Hegesandridæ ductu victores extitisse Lacedæmonios, expresse recitat Xenophon; nimirum post victum a Thrasybulo & Thrasyllo ducibus Atticis inter Abydum Sestumque Mindarum, paucis diebus inter priorem & hanc pugnam interiectis, vt ipsemet loquitur. Deinde sequitur altera Mindari pugna, cepta per occasionem victi tunc in Hellesponto cum XIIII nauibus Doriei: qua quidem Athenienses denuo Mindarum, & Pharnabazum auxiliarium, Alcibiade cum XVIII nauibus superueniente, vicerunt. Prœlio priori periere Lacedæmoniis XXI naues, si recte memini, & abfuit Alcibiades: hoc captæ XXX naues, Alcibiade præsente, cuius aduentus opportune victoriam Atheniēsium adiuuit. Tertio pugnatum a Mindaro ad Cyzicum, eoq; prœlio Mindarus fuit cæsus, & LX naues Lacedæmoniis ereptæ, tota classis eorum scilicet, exceptis Syracusanis nauibus; quas ipsimet Syracusani exurere maluerunt, quam permittere, vt in hostis potestatem venirent. Hæc ad annum belli Peloponesiaci XXI pertinent, quo gesta pleraq; Thucydides recitat, Xenophonti cetera debemus. Ex hoc etiam constat, isto XXI belli anno fuisse functum ephori officio Spartæ Alexippidam, ceu videre de Chronologia mea licet; cuius rationes, ob ephororum successionem continuam, quorum magistratus annotinus erat, absque dubio firmæ sunt.

Annus XXI belli Peloponesiaci.

Cur Chronologia hæc certior alia.

Sequitur annus belli XXII, ephoratu Misgolaidæ notabilis. Hoc ἀναναρχίαν fuisse apud Lacedæmonios, & anno fortassis etiam sequenti, mirum videri non debet; quum classe deleta, non esset cur nauarchum, Mindaro extincto successorem mitterent. Interim ope Pharnabazi ad Antandrum noua classis exstructa. Fortasse tamen aliquis putet, Pasippidam statim Mindaro successisse; licet id Xenophon aperte non prodat. Vere tamen nauarchus esse non potuit, quum is etiam magistratus anno finiretur.

Annus XXII. ἀναναρχία.

Annus belli XXIII Ephorum habuit Isiam.

Annus XXIII.

Annus belli XXIIII ephorum Spartæ habuit Aracum, classis vero Laconicæ præfectum reabse Pasippidam, cuius Xenophon expresse iam mentionem facit, quod classem a sociis collegerit, eiq; præfuerit; & exsilio multatum narrat ob Thasiorum seditionem, cuius vna cum Tissapherne auctor fuisse credebatur.

Annus XXIIII. Pasippidas classi præfectus.

Anno XXV clare Xenophon, ac bis quidem, ephorum fuisse tradit Euarchippum, & in eumdem annum incidisse refert olympiadem XCIII. quod notandum propter olympiadem XCIIII, quam suo repetituri loco sumus. Apud classem vero Laconicam fuisse dicit Cratesippidam nauarchum, quem disertis verbis Pasippidæ successorem nominat. Sed postea, quo loco concluditur hic annus, (pag.435,B.) fuisse belli Peloponesiaci vigesimus & secundus legitur. Heic reponendum aio numerum veriorem, anni scilicet XXV.

Annus XXV. Crateſippidas nauarchus.

Numeri vitiati corriguntur.

Anno XXVI erat ephorus Pantacles, at Laconicæ classis præfectus Lysander. Mutandus igitur pag.442,E.m. numerus anni XXIIII necessario, in XXVI.

Annus XXVI. Lysander nauarchus.

Anno XXVII belli huius, ephori munus gessit Pityas, nauarchus fuit Callicratidas. Ergo pag.454,B.m. positus numerus XXV, vitiose scriptus est, & cum XXVII commutari debet.

Annus XXVII. Callicratidas nauarchus.

Anno XXVIII fuit ephorus Archytas, classis autem præfectus Aracus, & eius loco Lysander, cum legati potestate, ceu pronauarchus.

Annus XXVIII. Lysander pronauarchus.

Restant sex ad belli finem menses, qui ad XXIX annum pertinent, quo ephoratum gessit Eudicus; vti Xenophon scripsit, initium belli fuisse, quum ephorus esset Æneſias; finem, quum Eudicus. Idem ait, hoc anno fuisse XCIIII olympiadem, quæ ipsa quoque computatio recta est, & cum rationibus hisce nostris conuenit. Ita iam plana sunt omnia, sublatis vitiosis numerorum scripturis; quæ chronologis nostris, vt dixi, non mediocriter alucinandi occasionem præbuerunt. A Chytræo quidem tradita biennij fere spatio nonnumquam a veris temporibus aberrant.

Annus XXIX. Olympias 94.

*428,B. pro ὡς ἰῶν ἐγένετο τοῦ Ροιτιου, scribendum arbitror, ὡς ἰῶνιξε. Leue quidem hoc videtur, sed non omnino negligendum. Sic infra, pag.441,D. ἀνήχθησαν ὡς ἕκαστος ἰῶνιζεν. Vtrobique rectum ex-

preſſi ſenſum, de quo non cogitans quidam, ceteroqui Græcæ peritiſſimus, atque illi adeo genti adfinis, ſuſpectum hoc verbum habuit, & pro eo reponendum ἦπται cenſuit, nulla quidem id ratione. Nam ἀνοίγειν verbum nauticum eſt, quo ſignificatur euaſio de locis artioribus, in ſpatioſius & liberum pelagus. Italici nautæ alargarſi dicunt, & andar a largo. Ipſemet in his nauigandi locis, quibus hæc contigiſſe ſcribit Xenophon. Extra Helleſpõtum, quo is anguſtiſſimus eſt, infra geminas arces, quæ fretum illud tuentur, & Dardanelli a noſtris vocantur, Dardan-ili, a Turcis, (olim quidem arx Europæa Seſtus erat, Aſiatica vero Abydus, nunc Turcis Aydos, vt hiſtoriæ Muſulmanæ libro 1111 oſtendimus) apertum ſe mare ſtatim offert, in cuius litore læuo prodeuntibus e dicto freto Helleſpõtico ſpectatur Phrygiæ Troias, & Ida mons, *cum campis, vbi Troia fuit*, ſecundum poëtam. Heic Rhœteum promontorium Troiadis, & Sigeum, monumentis Achillis, & Aiacis nõbile, quod nautæ noſtri Capo Ienitzari nominabant, ceu promontorium Ienizarorum. Hoc loco Dorieus, inquit heic Xenophon, ὡς περὶ τὸ ῥοίτειον ἀνοίξει, *quum circa Rhœteum in mare largius prodiiſſet*, naues ad terram ſubducebat. Nec Rhœteum a Sigeo procul abeſſe, de libro XIII Diodori Siculi patet, vbi narrans eadem, ἤδη τοῦ Δωριέως, inquit, ὄντος περὶ τὸ Σίγειον τῆς Τρωάδος, *quum eſſet Dorieus propter Sigeum Troadis*. Vt autem locorum interualla, ſecundum hodiernas adpellationes, lector cognoſcat; hæc addere lubet. Ab arce Dardanellorum Aſiatica, quondam Abydo, in Aſiatico litore, quod nauigantibus e freto ad læuam eſſe diximus, abeſt Chiſime milliario Græco vno. Illi loco Simois fluuius nomen dediſſe videtur, cuius heic oſtiũ. A Chiſime Peſkiam milliaria Græca ſunt octo. Peſkia diſtat a Capo Ienitzari, hoc eſt a Sigeo, milliaribus quatuor. Vnde colligi videtur, Peſkiam eſſe Rhœteum. A Capo Ienitzari ad Tenedum milliaria ſunt XII. A Tenedo ad Troiæ ruinas, milliaria X. A Troiæ ruinis ad Capo Santa Maria, quod Iarganum Aſiæ promõtorium eſt, e regione inſulæ Leſbi, nunc Mitellini, milliaria XL.

ἀνοίγειν, verbũ nauale. Alargarſi. Dardanili. Aydos, Abydus. Sigeum. Capo Ienitzari. Chiſime. Simois. Peſkia. Rhœteum. Capo S. Maria. Iarganũ.

* 431, D. Mutilatus eſſe videtur hic locus, ſi δεομένων retineri debeat: ὑδενὸς δὲ ὑδὲν ἐπαῤῥωμένου, δεομένων, ἔμφαν. Ita quidem hæc dici videtur, ac ſi ſcripſiſſet Xenophon, ὑδενὸς δὴ ὑδὲν ἐπαῤῥωμένου, καὶ πάντων δεομένων, *quum nihil in eos culpæ quiſquam conferret, & omnes rogarent*. Sed Pyrcamerus aliam ſcripturam ſuis in libris reperit, in qua pro δεομένων, exaratum ΠΛΕΓΟΜΕΝΩΝ eſſet, hoc modo: ὑδενὸς δὴ ὑδὲν ἐπαῤῥωμένου τῶν λεγομένων. vertit enim, *quum omnes his, quæ dicebantur, adſentirentur*: paullo rectius ſic interpretaturus, *quum nemo quidquam eorum, quæ dicebantur, culparet*. Ego prius iſtud δεομένων ſequutus ſum, ſed non abſque ſupplemento illius, quod deeſt; tametſi lectionem alterã non incommodam iudicem, adeoque probabilem.

433, A. In his, Σελινοῶντα Θ' Ἱμέρᾳν, retinui lectionem vſitatam. In epitome vero Stephani Byzantij, quæ ciuitatum nomenclatorem continet, ſcribitur χείμερα, & ab Himera, tamquam opido diuerſo, diſtinguitur. Citat etiã hunc ipſum locum. Ξενοφῶν, inquit, ἐλλωικῶν πρώτῳ· * Σράπυοντες ὅτι Σικελιαν δεκα μυριάσι φραλιαις, αἰρῆσιν ἐν πεντε μησὶ δύο πόλεις ἑλλωίδας, Σελινοῶντά τε καὶ Χείμεραν.

Stephani Byzantij nomenclator vrbiũ. Himera & Chimera Siciliæ. * γραπτεύσαντες.

434, C. Hæc verba, ἀπῦθεν (ſcilicet ἀπὸ Σηϛοῦ, *ab opido Seſto*) ἡ ϛρατιὰ διέβη εἰς Λάμψακον, Pyrcamerus aliter ſcripta legiſſe videtur, nimirum ἡ ϛρατιὰ κατέβη εἰς Λάμψακον, *Ab opido Seſto deſcendit Lampſacum exercitus*. Verum hoc & cum fide librorum omnium, & cum ratione pugnat. * Non enim Seſto Lampſacum deſcenditur, ſed adſcenditur ad †XXVII milliaria Græca circiter; & ita quidem adſcenditur, vt Helleſpontum traiici neceſſe ſit: quippe quum Lampſacus in Abydeno, id eſt, Aſiatico litore ſita ſit, ſupra Seſtum tamen, e regione Calliopoleos, vt e Muſulmanæ noſtræ libro XIII videre eſt, quo loco Lampſacũ a Turcis iam Lepſeke dici oſtendimus; quod ideo præterire ſilentio nolui, quoniam Franciſcus Billerbechius, in epiſtola de itinere ſuo ad Chytræum, nomen aliud prodidit. Hoc autem Lepſeke, Græcis Lapſaco, non nimis alienum eſt a veteri adpellatione; quum priſcis etiam in libris λάψακος ſcriptum inueniſſe meminerim.

Situs Lampſaci. † Pandectis Turcicis cap. 26. λάμψακος. Lepſeke. λάψακος.

437, A. Perſuadere mihi non poſſum, hanc lectionem incorruptam eſſe, καὶ ὡς Ἡγησανδρίδας ἦρχεν ὁπὶ Θεράμης, ὑπισάτης ὢν Μινδάρου. Quo enim modo Hegeſandrides ſimul & ὑπισάτης eſſe potuit, & dux? Nam initio certe primi huius libri narratur, eius ductu Athenienſes fuiſſe victos. Quapropter vt quid ipſe ſentiam, breuiter ſignificem: exiſtimo legendum, ὑπισάτης τοῦ Μινδάρου, hoc eſt, a Mindaro præfectus operis naupegicis. Numquam enim legere memini, ὑπισάτας cum imperio nauibus præfuiſſe. At vero vox altera in iſta ſignificatione ſæpius a Xenophonte poſita eſt, ſicut & ὑπηρετῶν quum alibi, tum initio παιδιᾶς ſignificat præeſſe. Notiſſimi quoque ſunt ἐργεπιϛάϛης, & ἐργεπιϛάται.

ὑπισάτης. ὑπισάτης. ἐργεπιϛάτης.

* 439, A. pro his, λέγοντες ὅπι οἱ μὲ, ὡς κράπιος εἶπε τῶν πολιτῶν, dico ſcribendum, λέγοντες οἱ μὲ, ὅπι ὡς κράπιος εἶπε τοῦ πολιτῶν. quæ quidem ſcriptura recta eſt.

Ibidem, C. Nequit hæc recipi lectio, quam H. Stephani, Florentina, ceteræ editiones ſequuntur, ὡς ἔφασαν τοῦ οἴων περ αὐτὸς ὄντων καμνῶν δεῖσθαι πρεσβευμάτων. Id quum nonnulli animaduertiſſent, legere maluerũt, τὸς οἷόπερ αὐτὸς ὄντας. Verum hoc longius a priſtinæ lectionis litteris recedit. Multo igitur commodius hoc modo ſcribetur, ὡς ἔφασαν τὸν οἷόπερ αὐτὸς ὄντα, καμνῶν δεῖσθαι πρεσβεύσαι. Nam ex τ' factum a rudi librario ΤΟΥ, deinde reliquæ voces οἷων & ὄντων ad hanc conformatæ, præſertim quum & aliæ ſequerentur, καμνῶν ac πρεσβεύσαι, terminatione ſimili. * Probat quidem H. Stephanus, ſed ſuam addit coniecturam de ὑδένα voce amiſſa, qua reſtituta ſcriberetur, ὡς ἔφασαν τοῦ ὑδένα τοῦ οἷων περ αὐτὸς ὄντων, &c. * Quod autẽ ſequitur verſu ab hoc quinto, ὕϛερον τοῦ διωκαδεῖσιν, plane corruptum eſt, & ſic tamen a me redditum, ac ſi ſcriptum eſſet, ὕϛερον μὲ διωκαδόντας, ἀπολλωνίαι τὸς βῆπτους. quæ ſcriptura recta eſt. Nam ita διωκαδόντας reſpondet ei, quod ſequitur, αὐτὸς δ' μόνους λαφθέντας. Huiuſmodi mendæ de Græcorum abbreuiaturis, quas vocant, oriuntur.

* 441, B. Notas punctorum textui Græco inſerui, ſignificantes alicuius verbi defectum in his, ἅπερ αὐτὸς ἐποίη . . . . . πάθοις ἂν Ἀλκιβιάδου. Sic autem ſupplendum, quod deeſt, arbitror: ἅπερ αὐτὸς ἐποίη, ποιεῖν πάθοις ἂν Ἀλκιβιάδου. Nimirum eiuſdem verbi repetitio cauſſam calligrapho præbuit omittendi poſterioris. Quod ipſum dicẽdi genus adtinet, ποιεῖν πάθοις, Xenophonteum eſt, & Atticum;

γρημῶν. volui.

cum; habemusque locum similem in Sympoſio nostri auctoris, p. 887, B. ὥστε σωκράτη γελάζων συνδιημερεύειν.

* 442, C. pro ἐλεήσαντες ἀφῆκεν, commodius fuerit ἀφῆκαν. H. Stephanus ἀφῆκε scripsit editione posteriori.

443, B. C. Puncta significant, aliquid deesse in his, ὃ γινωσκόντων . . . . ἀπείρως θαλάττης. Ego sic expleo, ὃ γινωσκόντων, καὶ ὅτι ἀπείρως θαλάττης πέμποντες. Idem, his scriptis, apud H. Stephanum notatum reperi.

* Ibidem, D. H. Stephanus heic, ad expediendam lectionem intricatam, pro ξυμβιβάζειν τὰ, scribi vult ξυμβιβάζειν τὰ ἄριστα, & deinde pro ἐρωῶντας, reponi ἐρωῶντα, me sane adsentiente. Sed dissimulare non debeo, ne verbum quidem αἰπάζειν in his, καὶ ἡ πόλις ἡμῶν αἰπάζει, magnopere mihi hoc loco probari. Sic quidem reddidi, ac si scriptum esset, καὶ ἡ πόλις ἡμῶν αἰπῖται, quod etiam rectum arbitror, & alioquin vsitatum Xenophonti.

* 444, D. pro τὸ κείνου, quod in omnibus est, scribo τὸ ἐκείνου, quod Atticis vsitatum scriptoribus. κεῖνος vero, pro ἐκεῖνος, nimis est poëticum, & Xenophonti vix tribuendum: licet non heic tantum, sed etiam multoties deinceps in editione Stephani & aliorum reperiatur, non aduersantibus etiam manuscriptis alicubi. Loca quidem ipsa notata sunt a me ad marginem. Quod si quidam hic Atticismus est, edoceri velim, cur ille non etiam alibi superioribus in libris sit obseruatus. Sic σφέας pro σφᾶς, vt poëticum adgnosco, ita Xenophonteum non puto; quod tamen in Stephani quoque posterioris editionis loco reperitur, qui pag. 492, C. editionis nostræ legitur.

* 445, A. Vitiose scripta sunt illa, ὡς ἔφη ὑπὸ τῶν πολιτῶν καταχωλυθεὶς, quando quidem ciues Mitylenæi ab Athenienſibus stabant. Itaque sic illa mutanda potius, ὡς ἔφη ὑπὸ τῶν πολεμίων καταχλιφθεὶς, quæ Porti est emendatio.

Ibidem, C. pro θρεύματα θαλαβῶν, lego παραλαβών. Hoc vt faciam, mouet me locus pag. 456, A. vbi nonnullis in exemplaribus θρεύλήματα παραλαβών, sicut & heic, vitiose legitur; in melioribus autem codicibus θρεβαλών, vel θρεβάλλων. H. Stephanus editione secũda margini adscriptum probat, sicut & quod sequitur.

Ibidem. Pro ὅπως αὖ ἕξον, lego potius ὅπως αὖ ἔσχον. Sic enim huius loci sententia postulat. * Neque desunt exempla, in quibus ἀνέχειν idem est, quod ἐπέχειν. vt pagina sequenti 446, C. ἐπὶ δὲ αὐτοῖς, scilicet τὸ ὕδωρ καὶ αἱ βρονταὶ, *post eaquam cessauit & conquieuit tempestas.* Etiam Hesychius exposuit ἀνέχει, per ἄνεσιν ἔχει.

* Ibid. C. pro οἱ ἐφορμοῶντες legunt quidam οἱ ἐφορῶντες, & versu ab hoc tertio rursum pro ἐφορμώντων similiter ἐφορώντων. Nam his speculandi significatum inest, aliud in ἐφορμεῖν: sicut videre licet hoc ipso loco, paullo post, in his verbis, ἐς τὸ πέλαγος ἐφορμήσαι ναῦς. Ita legit Pyrcamerus, quem sequi volui. Si tamen ἐφορμοῶντες & ἐφορμοώντων retinenda sunt, aliter reddi debent: nimirum priore loco; *Quum ij, qui stationem habebant:* altero sic, *Tum qui erant in statione.* Sic & paullo post, 447, C. ταῖς μετ' Ἐτεονίκου τῇ Μιτυλήνῃ ἐφορμούσαις, *quæ cum Eteonico apud Mitylenam stationem habebant.*

ἐφορμεῖν.

* 447, A. In his, Ἕρμων δὲ καὶ Μεγαρεῖς, abundat illud καὶ, atque induci debet; quum de vno Hermone Megarensi sermo sit.

* Ibidem, B. pro ἓξ μὲν καὶ τεσσαράκοντα ναυσὶ, reponendum ἑπτὰ μὲν καὶ τεσσαράκοντα. Nam infra, p. 451, D. ita naues numerantur. Duces erant octo, quorum quisque naues tres relinquebat. Hæ quatuor & viginti naues erant. Illis adiungebantur x naues tribunorum pedestris militis, (hi namque Xenophonti sunt ταξίαρχοι) & x Samiorum, & tres nauarchorum. Hæ simul x l v i i naues conficiunt.

450, C. pro καὶ τοὺς ἀδικοῦντας εἰδότας κολάσειε, sequutus meliores libros lego εἰδότες. H. Stephanus editione altera margini adscripsit.

* Ibidem. Quis ille Καίωνος fuerit, ignoratur. Sunt qui Καινώνι loco, putent Καινέᾳ nomen reponendum, hominis & illud æque obscuri. Fortasse Χαρώνδου mentio rectius huc congruerit, qui legibus apud Athenienses latis inclaruit.

Ibidem, D. Eorumdem auctoritate pro αἰσχρόν μοι δοκεῖν, reposui αἰσχρὸν γάρ μοι ad marginem. H. Stephanus laudat.

Ibidem, E. pro διηρημένης δ' ἡμέρας τριῶν ἡμερῶν, legendum aio, διηρημένων δ' ἡμέρας τριῶν μερῶν, & quidem ita faciundum necessario. Quo enim modo ceteroqui sequentibus hæc verba τριῶν ἡμερῶν respondebunt? Non enim dici poterit, ἑνὸς μὲν ἡμέρας: item, ἕτερον δὲ, ἐν ᾧ, cum ceteris. H. Stephanus editione altera, monitu meo, margini adscripsit.

451, A. Adnotaui coniecturam meam ad marginem. Sunt enim plane contraria, οἱ αἰσχροὶ ἐλευθερωθήσονται, & quæ his subiiciuntur, καὶ ὅτι ἀδικοῦντες κολασθῶσι. Quamobrem putaui commodissime ἀδικοῦντες posse in ἀδίκως mutari. quod si fiat, facillimus est loci sensus. Bilibaldus quidem ita legisse colligitur, quum dixerit, *Ne iniuste pereant.*

* Ibidem, B. Locus est impeditus, & explicatu difficilis in hisce verbis, ἀναμνήσθητε ὡς ἀλγεινὸν καὶ ἀνωφελὲς ἤδη δοκεῖ, περὶ ἑπτὰ περὶ θανάτου ἀνθρώπους ἡμαρτηκότες. Equidem ita reddidi, ac si scriptum esset: ἀναμνήσθητε, ὡς ἀλγεινὸν, καὶ ἀνωφελὲς ἤδη τοῖς ἔσαι· περὶ οἱ ἑπτὰ, καὶ ἂν τῇ περὶ θανάτου εἰς ἀνθρώπους τόσους ἡμαρτηκότες ἔσθε. sensu tali, *Veniat vobis in mentem, quam id triste futurum sit, & inutile: ac præterea, si capitis sententia tot in homines lata, recto a iudicio aberraueritis.* Verba quidem illa, τῇ περὶ θανάτου, satis vsitatam habent ἔλλειψιν, ac si diceretur, τῇ ψήφῳ περὶ θανάτου, vt etiam loqui Græci solent, ἀπάγειν θανάτου, subintelligendo δίκῃ. Monet autem Athenienses, vt considerent, quam triste futurum sit, ac inutile, si vel vnum (id enim præcessit) innocentem interfecerint: ac multo magis, si capitis sententiam in tot homines errore ducti tulerint. Hic verborum scopus est, a quo Hen. Stephanus aberrat, dum abesse quiddam, nimirum ὡς ἀνόσιον ἔσαι, putat; quod præcedentibus, ὡς ἀλγεινὸν καὶ ἀνωφελὲς, respondere debeat.

* Ibidem, D. Illud κατὰ diuido in κατ' ἄ, scilicet πράγματα, quod præcessit. *Quibus,* inquit, *in rebus duces deliquerint.* non, *quo pacto deliquerint,* quod prius sequutus eram.

AD LIBRVM II HISTORIARVM GRÆCARVM.

PAg. 454, B. Lego, ἡμᾶς ὄντας τοῦ Δαρείου ἀδελφῆς, nõ Δαρείου. Nam aliter hunc appellari, quam Darium, nusquam legere memini. Mendum i-

dem pag. eadem etiam, litera C. corrigo, ἔλεγον πρὸς Δαρεῖον, non Δαρφάγου. Intelligitur enim Darius, Cyri minoris pater,* cognomento Nothus; non Xerxis, vt heic scribitur, sed Artaxerxis filius; eius, qui Μακρόχειρ siue Longimanus fuit adpellatus. ideoque heic & illud emendandum.

* Ibidem. in his, οὐ διέζωσαν διὰ τὸ κόρης ἔχειν χεῖρας, rectius scribetur οὐ διέζωσαν, eo sensu, quem expressimus. Idem & ab aliis, Porto præsertim deinde notatum reperi. Coren vero arbitror eiusmodi manicam esse lõgiorem, quali nunc in exteriori manica. ribus vestibus suis & Vngari vtuntur, & Turci; qui e Perside profecti, velut ostensum alibi prolixius, haud dubie vestitum etiam Persicum in alias secum regiones adtulerunt. Nec mutare solent vestium formas hæ nationes, originis eiusdem, quam lib. 11 Musulmanæ declarauimus opinione singulari, & ab aliorum iudiciis discrepante, sed vera. Propendent hæ Turcorum manicæ propemodum ad terram, menteis talaribus (quæ μανδύαι Persico vocabulo Græcis † dicuntur) longitudine pares. Candys vero Persicus catuisse manicis videtur, idque propterea, quod fibula necteretur; vt e priscorum monumentis hoc obseruatum, libro παιδείας VIII. 214. ad marginem notaui. Qua ipsa de causa vestem hanc inprimis militarem, & quidem equestrem fuisse conicio. Sed ad institutum. Ad illud, quod sequitur, ἢ δὲ κόρη ἔχει μακρότερον ἢ χρὸς, notaram editione priori, scribendum μακρότερόν ἢ χρὸς, nec male quidem: sed melior Porti scriptura, μακρότερόν ἢ χειρὸς, *longius quiddam manica*: nimirum vt plane Turcica longior illa manica, quam modo propendentem ad terram descripsimus, intelligatur.

κανδύαι, mentea. † Pandectis Turcicus cap. 199. Κάνδυς Περσικός.

*455, E. pro διῆχε δὲ ὁ Ἑλλήσποντος τοῦτος σταδίους ὡς πεντεκαίδεκα, necessario scribendum, διῆχε δὲ ὁ Ἑλλήσποντος τοῦτος σταδίους ὡς πεντεκαίδεκα. id est, *Erat heic inter vallum in Hellesponto stadiorũ quindecim*: quod rursum est tantumdem, ac si dixisset: *Distabat istic Hellespontus litus vnum ab altero stadiis* x v, videlicet dimidio milliari Germanico, vel duobus milliaribus Græcis siue Romanis. Ad Chiridocastrum quidem, vt ostendimus † alibi latius, quo loco plane angustissimus est Hellespontus, latitudine sua Græcum vnum milliare nõ superat. Hæc esse vera, testis ipse oculatus adfirmare possum. Sic διῆχε recte redditur. Nam si quis dicat, διῆχεν ὁ ἑλλήσπουτος τοῦτος (scilicet λαμψάκου) σταδίους ὡς ιε̄, sic interpretandum, *Aberat Hellespontus a Lampsaco stadiis quasi* x v: prorsus falletur, vti lapsus est heic & Pyrcamerus, quum Lampsacus, hodie locorum illorum incolis Lepseco, sit e regione Calliopoleos ad ipsum Hellespontum sita. Et aliud est διῆχε, quam ἀπέχει. Notum etiã, τοῦτη significare, *hoc loco*. Sic alibi οἱ τοῦτη ἕλληνες, *qui sunt hoc loco Græci*.

Hellesponti latitudo ad Calliopolim.

† Pandectis Turcici cap. 24. Qua Hellespontus angustissimus.

457, D. post ἀξιωμῶν intersit Bilibaldus Pyrcamerus hæc verba: *At ille (Phtiocles) ad calamitatem minime demissus, respondit; Ne victor ageret, quæ victus passurus fuisset. Deinde lotus, ac splendida sumta veste, ante alios, vt ingularetur, processit cives*. ea vero Plutarchus non e Xenophõte, sed Theophrasto, se profitetur exscripsisse. Quãobrem hæc nullis in exemplaribus Xenophonteis inuenta, visum est tamquam aliena delere ac omittere.

* 459, D. Hæc verba corrupta sunt, εἰ βούλονται αὐτὸν πεμψαι ἐφ' ἁ Λύσανδρον, εἰδὼς ἥξει Λακεδαιμόνιος. sic autem & suo reponenda loco, & integranda sunt: εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι ἐφ' ἁ Λύσανδρον καὶ Λακεδαιμόνιοι, εἰδὼς ἥξει, ποπερον & cet. Quod statim sequitur αὐ ἔχοισι πρὲ πῶ τειχῶν, etiam αὐτὸ ἔχοισι πρὲ πῶ τειχῶν scriptum reperitur, in significatione resistendi.

*469, A. pro τὸ μέντοι, scribendum ὅτι μέντοι. Nam illud ὅτι, respondet verbo ἡγεμόνα sequenti; alterum τὸ non respondet, nec τῷ H. Stephani. Sic itidem tam multa mutari non necesse est secundum eumdem, quum addit, etiam pro τὸ μέντοι σαφὲς τοῖς δυναμένοις, scribi posse τῷ μέντοι σαφὲς τοῖς δυναμένοις.

Ibidem, C. & 470, B. In omnibus editis antehac libris, etiam Stephani, legitur δρυφεάκτης. Sed ego Pollucis, Hesychij, Suidæ, interpretis Aristophanis, aliorum sequutus auctoritatem, scribendum δρυφάκτης non dubito. H. Stephanus editione secunda in contextum recepit, δρυφεάκτης ad marginem reiecit.

472, D. pro ἐπὶ χθιναῖς μέντοι ἐπ' αὐτὰς, scribo ἐπ' αὐτῆς. Sic & Bilibaldus legit, & statim heic subiicitur, ὅθεν ἦν οὗτος, non autem ὅθεν ἦν οὗτος.

473, B. Sequitur lectionem Florentini codicis H. Stephanus, extraquam quod pro ὅτι ποτὲ substituit ὅ, τι ποτὲ, virgula scilicet interposita; quam tamen in adnotationibus tollendam esse censet, ac recte quidem. Ceterum in aliis libris locus hic ita legitur: οἱ δὲ θεοὶ εἰδότες, ὅτι ποτὲ cum ceteris: nimirum addita voce εἰδότες, quæ in editione Florentina desideratur. * Heic excandescens editione secunda noster ille Stephanus, *Quicumque tandem*, inquit *illi sint libri, in quibus εἰδότες exstat, scripturam certe non magni momenti habent: quum locus hic eo participio facile carere possit, meam interpretationem sequendo*. Itane vero, Stephane, licebit in scriptoribus bonis inuentas voces & verba prorsus omittere, modo tu fingere possis interpretationem, quæ illa non contineat? Belle profecto. Si tu nostris in libris omissum aliquid tale reperisses, nequaquam id silentio tibi duxisses prætereundum. Nunc a nobis inuentum, scripturam te iudicem non magni momenti habet. Adgnosce vero inuidiam tuam, inepte iudex, quæ te recta nihili facere propterea cogit, quod abs te profecta non sint. Sed cogita vicissim, quam multis abs te temere illitis editio Xenophontea carere potuisset, si iudicium in segregandis lectionibus veris a glossarum expositionibus adhibuisses.

Iidem libri nostri non οὐχ οὕτως ἀδικοῦντες habent, (quod in Florentino & Aldino codice repertum H. Stephanus in textu quidem ipso retinuit, sed in adnotationibus quasi ex ingenio correxit) sed planissime, οὐχ ὅπως ἀδικοῦντες. Hoc equidem adiicere propterea volui, vt ostenderem, alicubi etiam Germanicas editiones non sine fructu me consuluisse.

473, C. Ridet hoc loco H. Stephanus perquam false cuiusdam diuinationem acutam, vt ipse adpellat, & ingeniosam; qui pro ἀξιξύμβα, quod est in editione Florentina, legendum censuerit, ἀξιομαχαύμβα. Non nego rectius facturum fuisse, si sequutus editionem Aldinam, ἀξιξομβα scripsisset: sed quum in Germanum hominem lepidam illam diuinationem confert, nescio quî fit, vt insolentius mihi aliquanto in nationis nostræ homines inuehi videatur, quos ipse tamquam ex alto despiciens, τὸ ἰσχέφαλον ὂν τὸ πλέονας καταπατημένον φορεῖν, hoc est, *cerebrum in plantis conculcatum gestare* scribit, ac ver-

H. Stephanus Germanomastrix.

ac versiones hypocausticas conficere. Numquam A moleste tuli, vituperari ab ipso plerosque typographos Germanos: quod reabse constet, quosdam non nisi sui lucri ratione habita, libros mendis propenrodum infinitis fœde deformatos cudisse, ac recudisse. Verum transiri ad alios quoq; non satis æquum esse arbitror. Quod si lepidum illum diuinatorem exagitare volebat, nõ ad Germanum aliquem tantum respicere debebat. Sunt enim complures aliarum quoque nationum homines, qui restituendis locis auctorum deprauatis laborarunt, non omnes eadem vel industria, vel felicitate ingenij. Certe hoc ipsum ἀξιομαχεόμεθα, quod inepte alteri substituitur, profectum ab homine Gallo fuit, Brodæo nimirum Turonense: quem tamen ego tantum abest, vt insectari propter ea velim, vt etiam vere lubenterque fatear, multa fuisse ab illo viro recte non in vno auctore restituta. Nimirum aliquando bonus dormitat Homerus. *Henrico ipsi nonnumquam cerebrum ita friget, vt hypocausto indigeat. Pro- C fecto multis in locis editionem Florentinam, in multis Aldinam tantum, aliis non consultis, sequutus est: vbi nos rectius alios legisse animaduertimus, idq; perspicere de notis his nostris lector sparsim poterit. Nec est, quod obiiciat mihi, quæ de Aldina editione, apud Germanos ignorata, nescio quibus insultans, non vere profert vltimo partu suo: quum hæc mihi non defuerit, optimo viro, & optime de litteris, etiam insigni cum fortunarum iactura merito, Ioanne Oporino, liberali beneuolentia mihi eam cum aliis quibusdam exemplaribus suppeditante; quod aliunde tunc Aldina commode potiri non possem.

Brodæus, Gallus.

Ioan. Oporinus.

D

*His exaratis, inueni editione Stephanea secunda nos Germanos hypocausticarum quidem versionum crimine subleuari; sed in plantis conculcati cerebri gestationem repeti. Ridere lubet hominis ineptias, qui fidei iacturam facere quam elegãter adeo prius vsurpatum hoc loco prouerbium perire sibi maluerit: quum non deprehen- E dat, quam ipsimet aliquando misere proculcatum in plantis cerebrum hæreat, vti tum ex aliis, tum e glossarum catalogo, cuiuis existimare licet. Testor autem ad omnes, quibus hæc legere continget, hãc me commemorationem de irrisione nostrorum prorsus hac editione secunda non modo cogitasse delere; sed etiam plane deletam sustulisse, quam meum secundæ lucubrationis exemplar pæne iam ad vmbilicum perductum esset. Sed quoniam frõte peruicaci factam Germanis iniu- F riam editione sua Xenophontis altera quasi renouare voluit, non iam prius exarata reuocare possum amplius; sed dico, vanum hominem iterata malitia per calumniam totum hoc Germano impudenter adfingere; quum Germanum ipse nullum nominare queat, auctorẽ ego Gallum, Brodæum Turonensem, prodiderim: e cuius lectionibus Xenophonteis Brylingerus, typographus, ab se publicatis, hoc ἀξιομαχεόμεθα sumsit.

*476, A. Nimis hoc poëticum est, non Atti- G cum, quod ζεύγια legimus in H. Stephani editione, sicut & σφέας paullo ante indicauimus: quum semper ζεύγη, & σφᾶς, hactenus Xenophon dixerit, necaliter loqui debuerit. Stephanum quum dico posteriorem Xenophontis editionem post Florentinam, & Aldinam, & alias intelligo; ceteris ideo non exclusis.

*Ibidem, D. Hic locus vnus est ex iis, de quibus ad pag. 6, C. primi παιδείας disserui. Nam pro βιωμένους δὲ τὸν ἀληθείαν χώρειν οἰκείαν ἐς πίστιν ποιήσασθαι, dico scribendum οἰκείαν καὶ πειστὴν ποιήσασθαι, ac de Suidæ sententia πειστὴν interpretor ὑπήκοον, *morigeram & obsequentem.*

*Ibidem 477, A. pro ὅθεν ὑπὸ βοῆς ἔνεκεν, reponendum ὅθεν δρᾶ βοῆς ἕνεκεν. H. Stephanus temere putat expungendum ὑπό.

*479, A. Vitiosa sunt ista, ὑπὸ τῆς οὐδὲν τούτων ἐχόντων ὠφεληληλύθασι. nam ὠφεληληλύθασι nequit accipi παθητικῶς. Itaque Portum sequor, ita scribentem; ὑπὸ τῆς οὐδὲν τούτων ἐχόντων εἰς τοῦτο ὠφεληληλύθασι. Sequuntur & ista corrupta, οἵτε ὥσπερ τοὺς δάκνοντας κλοιῷ δήσαντες, sic integrius scribenda, οἵτε ὥσπερ οἱ τοὺς δάκνοντας κυνὰς κλοιῷ δήσαντες. Portus ex Plutarchi Solone legem de canibus profert, at locum hunc ipsum nõ emendat.

AD LIBRVM III HISTORIARVM GRÆCARVM.

*PAg. 480, A. Hic est ille locus, quẽ alicubi Plutarchus hisce verbis adtigit: Ξενοφῶν αὐτὸς ἑαυτὸν γέγονεν ἱστορία, γράψας ἃ ἐστρατήγησε καὶ κατώρθωσε. καὶ Θεμιστογένη λέγει τοῦτον σεμνοπαθεῖν τὸν Συρακούσιον, ἵνα πιστότερος ᾖ, διηγούμενος ἑαυτὸν, ὡς ἄλλον, ἐπὶ πλεῖον τῆς δόξαν χαριζόμενος: hoc est, Xenophon ipse sibi fuit historia, descriptis iis, quæ administrauit vt dux, & præclare gessit. Themistogenem vero Syracusanum de his scripsisse dicit, vt plus fidei nanciscatur, dum de seipso, tamquam de alio, narrat; scriptionis gloriam alij largiens. In his autem post Θεμιστογένη adiectum a me λέγει, quod † in editis deest, & periit propter similitudinem cum γένη syllabis vltimæ vocis proximæ.

† Plutarchi locus emẽdatus.

Ibid. D. Sequor lectionem verbi ἐπαύσατο, pro ἐπαύσαντο a me notatam in margine libri. Eamdem & Bilibaldus suis in libris repererat, vti de conuersione ipsius colligi potest. Si Florentinam mauis, quam & H. Stephanus sequutus est, hæc erit sententia: *Omnes enim vrbes audiebant, hominem Lacedæmonium cum imperio præesse.* Nostram Stephanus ad marginem notauit.

*482, D. In his, ὥσπερ ἐν πυρρενικῇ πεζεῖν, illius verbi πεζεῖν loco reponendum adfirmo πεζικόν.

486, D. Locum hunc non recte interpretatus est Bilibaldus, nec quidquam in versione mutauit editio prior H. Stephani. Vnum est, quod moneam, me sequutum esse lectionem, in qua editi libri omnes consentiunt, vna particula demta, nimirum καθειργμένοι ἐν τῷ σαυρώματι, ὡς ἀνδρομήκει ὄντι, non ὡς ὢν ἀνδρομήκει ὄντι. Plane autem ab hac lectione veteris interpretis conuersio discrepat. Sunt enim hæc ipsius verba: *Quos tamquam in cauea in vallo deprehensos circumdederunt.* Itaque suspicari licet, eum ὢν ἀνδρομήκει mutasse in μανδρεύματι, quod caueam reddidit, aut caulam. Id equidem probare non possum, nisi libri manu exarati fidem eius mihi faciant. Nec ignoro, Brodæum etiam ex ingenio sic locum hunc correxisse, vt vel ἐν ἀνδρωνίτιδι, vel μανδρεύματι legendum censuerit: sed eum sæpius animaduerti coniecturas suas ad interpretum verba direxisse.

*Ibidem. Non putat tolerandum illud ὑπεκχώρουν H. Stephanus, & recte quidem. Sed quum mutet in ὑποχεχώρουν, arbitror aliud minori cum

dissimilitudine substitui posse, nimirum ὑπεχώρουν, quod margini adscripsi.

488, C. pro Ἀπαρνία, notaui ad marginem legendum esse Ἀτάρνα. Sic enim Stephanus Byzantius nomenclatore πόλεων. Certe Ἀπαρνία si vertas, dices Atarnensem. Idem supra quoque in extremo VII αἰαζάσεως libro notatum a me fuit.

489, A. Quin istis in verbis, ἄλλως τε δὲ ὑπερφόνει τῇ γραπτῇ τῷ διαφέρει, aliquid vitij lateat, equidem non dubito. Primum φθονεῖν cum patrio & dandi casu construi plane constat. Plutarchus Cæsare, ὦ κάτων, φθονῶ σοι τὸν θάνατον. Nam quū alicubi etiam accusandi casum admittit, aliam significationem habere videtur, videlicet succensendi. Deinde pro γραπτῇ substituēdum videtur γραπτηίας vocabulum. Præcessit enim, Tissaphernem γραπτηὸν τῶν παίδων designatum fuisse. Quare fuerit hæc, puto, germana lectio; ὑπερφόνῃ τὴν γραπτηίας τῷ διαφέρῃ. Eam tamen quia de manu scriptis probare non potui, nihil immutare volui. H. Stephanus de meis sumtam editione secunda margini adscripsit.

* Ibid. B. Superfluum illud ὅπ videri queat in his verbis, ὡς ὅπ ὀκνοίη, quæ rectius in quibusdam, ὡς ὀκνοίη. Sed memini eorum, quæ superius ad p. 382, D. notata, & deinceps ad pag. 500, B. repetentur.

491, C. Quod heic pro ἐχόμενοι ὃ Πειθαλιεῖς scripserim ἐχόμενοι δὴ Ὀπθαλιεῖς, nō Stephani Byzantij tantum auctoritate factū est, sed ipsius etiam Xenophontis, qui paullo post 492, C. opidum hoc Ὀπθάλιον adpellat. Henr. Stephanus ad marginem hinc adscripsit.

Ibid. D. Quin pro ἐχόμενα αὖτη ἡ γραμμὰ ὥσπερ ὀπισθισμὸς τῇ πελοποννήσῳ, scribi debeat ἡ γραπία, non est cur dubitem. H. Stephanus hinc in contextum recepit.

* Ibidem, E. Locus hic mancus est, ac propterea dubium non est, quin ante ᾠδὴ desit τὸ articulus, ἀπομιμήσασθαι τὸ ᾠδὴ τῆς παιδὸς ἀργύειον, quod quidem prouerbij forma profertur. Sed quæ sequuntur, magis mutilata sunt, δι' αὐτῶν πεσχωρῆσαι πῖς Λακεδαιμονίοις. Ego sic reddidi, ac si scriptum esset, καὶ δι' αὐτῶν (scilicet βυλόμενοι, de superioribus) πεσχωρῆσαι ἡλείας πῖς Λακεδαιμονίοις. Neque dubito, veram scripturam, quæcumq; tamdem illa sit, ab hac diuersam non esse. Locus etiam sensu recto a me redditus. Nam quod existimat quidam illa verba, ᾠδὴ τῆς παιδὸς ἀργύειον, prorsus esse inducenda; sane parum in hoc perite iudicat, ne temere dicam, ac more suo. Non enim sumere licentiam talem sine manuscriptorum auctoritate, vel rationibus luce meridiana clarioribus, sibi quisquam debet. Rapere factionis aduersæ bona volebāt Xeniæ complices, sine modo ac mensura; & deinde his partim oppressis, partim deletis, Eleos Lacedæmoniis adiungere. Vides apte prouerbium quadrare.

Locus emendatu difficilis.

495, B. cum sequentibus. Qui non animaduertit, hunc locum esse mendis deformatum, is vel solam interpretis conuersionem cum Xenophontis verbis conferat. Inueniet neque Latina quædam cum Græcis conuenire, & vtraque correctionis egere. Nam primo ridiculum est, ὡς μάλα σοὶ ψυδομένῳ καπμιλύυσιν, interpretari; *Quod te adulterinum esse indicauit*. Deinde pro ἐξελάσας σῴσῳ, quod & manuscripti & editi habent, substituitur ab interprete σῴσιός. Tertio, non dubium est, contra sermonis Græci consuetudinem heic poni ὁπόπ ἂν, quod homines eleganti doctrina præditos videre non dubito. Quarto, pugnat cum ipsius Agesilai verbis, quod legitur heic vel ἔφησε, vel ἔφη σὲ, vel vt alij codices habent, ἔφυσε: reddente hoc ipsum Pyrcamero his verbis, *Post vltimum Agidis cum matre congressum*. Nam quo pacto vere negare poterat Agesilaus, esse Leotychidem Agidis filium, si congressum esse cum matre huius Agidem ipse fatebatur? De his omnibus difficultatibus vt nos expediamus, indicabo lectori rationes meas, quibus opem ferri posse tam deprauato loco existimem. Primū in Agesilaō Plutarchi legimus, Agesilaum in hac aduersus Leotychidam controuersia Neptunum quoq; testem adulterinorum Leotychidæ natalium citasse, qui Agidem terræmotu cubiculo eiecisset. ἔφη, ait Plutarchus, καὶ τὸν Ποσειδῶνα καταμαρτυρεῖν τῶν Λεωτυχίδου πρὸς νοθείαν, ὀκβαλόντα σεισμῷ τῶν θαλάμου τὸν Ἄγιν. hoc est, *Dicebat etiam Neptunum testem esse nō legitimorum Leotychidæ natalium, qui terræmotu e thalamo Agidem eiecisset*. Hæc verba cum Xenophonteis conferens, animaduertere videor, esse de hoc ipso loco descripta; sicut & alia multa de hisce libris sumta, parallelis suis Plutarchus inseruit. Itaque Plutarchi ope Xenophontea restituamus, & pro ἀλλ' ὁπόπ ἂν ὡς μάλα σοὶ ψυδομένῳ καπμιλύυσιν, legamus ἀλλ' ὁ Ποσειδῶν. Deinde pro ἀφ' ἕτερόπι ἔφησε, substituamus ἔφυγε. Denique ante verbum ἐφαίη, negatiua ἐκ reponenda. Hoc modo fiet, vt locum integrum sic recte lecturi simus: ὅπ ὄν μνα καλεῖς πατέρα, ὀκ ἔφη σὲ εἶ ἑαυτῶ. ἀλλ' ἡ πολὺ κάλλιον ἐκείνης εἰδυῖα μήτηρ καὶ νεῶ ἔπφησιν. ἀλλ' ὁ Ποσειδῶν ὡς μάλα σοὶ ψυδομένῳ καπμιλύυσιν, ὀκ τῶ θαλάμου ἐξελάσας σῴσιῷ ἐς τὸ φανερὸν τὸν σὸν πατέρα. σωεμαρτύρησε ταῦτ' αὐτῷ καὶ ὁ ἀληθέστατος λεγόμενος χρόνος εἶ). ἀφ' ἕτερόπι ἔφυγε, καὶ ὀκ ἐφαίη ὂν τῷ θαλάμῳ, δεκάτῳ μηνὶ ἐγβύς. Viden quot Agesilaus testes aduersus Leotychidam producat? Primum Agidem, qui filium esse negauerat. Secundo, matrem ipsam Leotychidæ. Tertio Neptunum, qui terræmotu Agidem e cubiculo expulerit. Nā terræmotus ad auctorem Neptunum referri solitos, vel de ἐνοσίχθονος (terram quatientis) & ἐννοσιγαίῳ epithetis intelligitur. Quarto, tempus ipsum. Etenim posteaquam e cubiculo fugerat Agis, nec amplius in eo conspectus fuerat, totos decem mēses abstinuerat ab vxore, atq; interea Leotychides natus fuerat. Has ego rationes sequutus, locum hunc ita sum interpretatus, vt est a me ope Plutarchi emaculatus. Nihil tamen in Græcis immutare volui, sine codicum manuscriptorum, & eruditorum suffragio. * Henr. Stephanus editione posteriori me quasi per transennam inuitus inuens, margini adscripsit: Quidam ex Plutarcho scribunt ἀλλ' ὁ Ποσειδῶν ὡς μάλα, & paullo post, ἀφ' ἕτερόπι ἔφυγε. Sed negationis ante verbum ἐφαίη non meminit, quæ tamen & ipsa necessario requiritur.

E *Plutarcho correctus Xenophon.*

* 494, A. Mutila sunt ista, ὦ καὶ τὸ εἶδος νεανίσκος . . . . καὶ πῶ ψυχῶ εὔρωστος. Non enim est integra comparatio, quum voci εἶδος recte opponat auctor πῶ ψυχῶ: at vero quod alteri εὔρωστος respondeat, nusquam exstet. Itaq; scripturam integram huiusmodi esse iudico, ὦ καὶ τὸ εἶδος νεανίσκος κλεὸς, καὶ πῶ ψυχῶ εὔρωστος. Facile vero κλεὸς perire potuit, ob eius similitudinem cum litteris vltimis in præcedenti νεανίσκος.

*Ibidem, B. Quæ hactenus heic ad marginem adscripta legebantur, ceu vere Xenophontea, in contextum recepi, exigua tantum mutatione facta. Nam pro ἔνθα μῦ ἔνα, ἔνθα δὲ . . . πολεμίους, reposui

posui ἔνθα ὃ δύο πολεμίους, quod omnino fieri necesse, propter ἵνα vocem præcedentem.

496, B. pro ἐπαγγειλαμένῳ τῇ Ἀθηναίᾳ τὴν στρατιάν, lego τὴν στρατιάν. Non enim exercitum, quem potius a suis ipse poscebat; sed operam in expeditione suã policebatur. H. Stephanus editione altera in textum rettulit.

Ibidem, D. Inclusit geminis hisce notis *]voculam ὅπ Stephanus. Non enim ad ea, quæ sequuntur, vlla ratione quadrat. Ego tamen corruptam potius, quam otiosam arbitror. Nimirum pro πῦ, B substitutum esse ὅπ. Nam quum præcedat, τίνος δεόμενος ἥκοι; recte subiicitur, πῦ δ' ἂν τὰς πόλεις αὐτὴν ὑμους.

497, B. Miror hoc loco sequutum esse H Stephanum editionem Florentinam, & quorundam aliorum, quæ huiusmodi est: ὅλη μὲν οὖν ἔμεινε καὶ τὴν Ἀγησίλαον ταῦτα, ἐδήλωσεν ὕστερον. Nam quid tamdem est illud ἔμεινε? Quod autem ego substitui verbum ἐλύπει, id etiam exemplarium editorum consensu motus feci: ne dicam, sensum ipsum huius loci necessario tale quoddam verbum poscere.

Locus admodũ difficilis emẽdatus.

*Dum autem hæc, editione priori notata, nũc a x x v i annis recenseo: videre videor aliam rationem huius loci restituendi. Nam ἐλύπει valde litteris est diuersum ab ἔμεινε. Quapropter cogitare cepi, hoc ἔμεινε corruptum ex quodam alio verbo Xenophonteo, parum vsitato, cuius esset glossa verbum ἐλύπει, quod quidem ἐλύπει tamdem a quibusdam receptum sit in contextum; velut rectius, quam illud ἔμεινε, præcedentibus & subsequentibus congruens. Circumspicienti vero mihi, tamdem obtulit se verbum ἐμηνία, vetus illud Xenophonteum, per ἐλύπει expositum. Significat enim μηνιᾶν, iræ causam præbere, vel ad iram prouocare; quod idem scilicet est cum λυπεῖν, molestiam adferre, molestiam exhibere. Quumq; notet Eustathius expresse, μηνιᾶν esse verbum Atticum: minus iam dubitare debemus, eo prorsus heic vsum Xenophontem, scriptorem ἀττικώτατον. Hoc ἐμηνία deinde in ἔμεινε mutatum fuit a parum peritis calligraphis. His autem iam scriptis, quum E H. Stephani cogitationes & notas alteras inspicerem; vidi verbum ἐλύπει suspectum ei fuisse, quasi ex alicuius coniectura profectum. Hac eum suspicione libero, qui meliori fide, quam Stephanea, confirmare possum, & ostendere; id a me repertum in exemplaribus, vt dixi, etiam editis: ne quid de dissimilitudine horum, ἐλύπει & ἔμεινε, dicam. & facile me purgant, quæ de origine huius ἐλύπει modo certis indiciis explicaui. Dumvero cõiicit mutandum ἔμεινε potius in ἔμηνε, quod sit a verbo μαίνω minus noto, mihi quidem ignoto prorsus, & aptissimam (sic parum prudenter ait) huic loco significationem habeat: in eo nec mihi satisfacit, nec aliis satisfaciet. Nam eiusmodi locutio hyperbolica, velut ipse fatetur, aliena est a Xenophontis ἀφελείᾳ, & longe quidem a moribus Agesilai regis alienior; quam vt dici possit eum propter auctoritatem Lysandri apud alios, redactum fuisse ad insaniam. Molesta quidem hæc illi accidisse, nonque nihil iræ in eo excitasse; dignum omnino fide, atque aptiori declaratum verbo μηνιᾶν Attico; quam nullius auctoritate idonea freto μαίνειν, quantumuis ἐκμαίνειν non ignorem; qui tamẽ illo magno H. Stephani thesauro numquam vsus fui, ac ne quidem inspexisse, præter titulum, quidquam in eo memini. Licebit autem Stephano iam thesaurum suum hac symbola mea verbi μηνιᾶν Xenophontei, quod hactenus ignorasse videtur, auctiorem reddere. Nullus enim thesaurus tam magnus est, quin aliquod incrementum admittat.

μηνιᾶν, τ. ἐλυπεῖν.

ρεσῆνθ, an admittendum.

498, A. pro τὰ περὶ αὐτῶν χρήματα, repono τὰ περὶ αὐτόν. H. Stephanus editione posteriori admisit.

Ibid. B. Editionem Florentinam, & alias quasdam, (hoc a me non adiectum, μηνιᾶ τ' ἄνδρα. liceat enim mihi nunc illo νεοπαλαίῳ verbo vti) sequutus H. Stephanus legit, ὡς πολλὰ χρῆναι αὐτὰ ἔχειν. Ego codices alios imitari malui, & pro ἔχειν, substituere potius ἔχοι.

*Ibidem, D. Illud εὐθὺς ταναντία ἀποφέρεσθαι, vitiosum est, præpositione deficiente. Nam εὐθὺς εἰς ταναντία ἀποφέρεσθαι scribendum. Periit autem hoc εἰς, propter eius similitudinẽ cum vltima syllaba præcedentis εὐθύς.

Ibidem. Sequutus & verborum sententiam, & interpretis prisci auctoritatem, lego περιόντες αὐτὸ οἱ ἵπποις, non περιόντος. H. Stephanus editione secunda sic mutauit.

*Versu post hunc altero. pro τὰ μὲν ἐν rectius τὰ μὲν ἐν, quod ex τὰ ἔμπροσθεν factum, illi vt respõdet: τὰ τὰ ἔμπροσθεν ἐν. nam minus commode legas, τὰ τὰ ἔμπροσθεν ἐν, licet admitti possit.

499, C. Omnino locus hic mendo non caret. Nam qui tamdem quilibet opulentiorum equitatum dare poterat? Quin & diuersa in editis libris est scriptura. Nam quum omnes habeant, ὅσις παρέχοιτο ἱππικὸν, H. Stephanus verbum illud ita diuisit, vt scriberet παρέχ' τὸ ἱππικὸν: credo, quod existimaret, παρέχειν potius hac significatione dici, quam παρέχεσθαι. At Xenophon noster multis in locis, itemque ceteri scriptores Græci eodem vtrumque significatu cepere. Quamobrem vt, quo pacto mendum hoc tollendum censuerim, aperiam: Plutarchi Agesilaum, maxima parte de libris hisce descriptum, cum Xenophonte contuli. Eius verba sunt: τοῖς εὐπόροις προεῖπε, προσγράφειν, ἕκαστος ἵππον αἰ δ' ἑαυτῷ: *locupletibus denuntiauit, vt quilibet equum pro se præberet.* Itaque vt quam minima mutatio fieret in verbis Xenophonteis, sic legendum existimaui: ὅσις παρέχοιτο ἵππον καὶ ὅπλα, *quicumque suppeditaret equum & arma.* Credo te, candide lector, mihi libenter in hoc adsensurum. *Idem occurrit deinceps in Agesilao, tomi 11 pag. 654, E.

*Ibidem. Quod heic positum legebatur hactenus, προθύμως ζητῶν, recte quidem Græcis dicitur: sed iudico prorsus a Xenophonte scriptum fuisse προθύμως μαστεύοι: quod vetus verbum aliquis interpretatus sit per ζητῶν. Nam in Agesilao Xenophontis expresse legitur in istarum rerum narratione, προθύμως μαστεύων. Solere vero Xenophõtem quodam loco posita verba nonnumquam alibi reperere, licet ex notatis ad pag. 239, C. & ad pag. 802. manifesto colligere, sicut etiã ex iis quæ heic proxime subiecimus, cum Xenophontis Agesilao collata. Verbum autem μαστεύειν quum alibi reperitur apud auctorem nostrum, tum in v libro Memorabilium, qui Oeconomicus inscribitur, pag. 832, C. τὸν βίον μαστεύειν, *victum quærere.*

μαστεύειν, τ. ἐ. ζητεῖν.

*500, B. In his, προεῖπεν αὐτοῖς, ὅτι ὡς εὐθὺς ἡγήσοιτο: superfluum esse videtur illud ὅτι, sicut etiam non reperitur in Agesilao Xenophontis, vbi verba ista repetuntur. Aliter vero admittitur, si cum ὡς

coniungatur, aliter si cum ὡς. Confer autem cum his notata ad p.382, D.& p.489, B.item 601, D.

* Ibid. C. pro αὐτόθεν ἔτω legitur & αὐτόθεν αὖπαλ. Item versu ab hoc quinto, pro ὀκδοχῶν rectius ἐμβαλῶν.

* Ibidem, D. Mutila sunt ista, καὶ τῷ μὲ ἀρχοντι τῶν σκευοφόρων εἶπε. Non enim exprimitur, quis hoc dixerit, aut iusserit. Existimabam aliquando, intelligendum de Agesilao: sed nunc Xenophontis Agesilaum cum hisce conferens, quid desit, reperi. Sic enim illic legimus verbis iisdem, pag. 656, A. τῷ μὲ ἀρχοντι τῶν σκευοφόρων εἶπεν, sed adiicitur ὁ ἡγεμών: *dixit dux*, scilicet equitatus hostilis, recte. Nam hoc ipsum est, quod heic deest.

* Ibid. E. pro καλὸν, rectius in Agesilao Xenophontis legitur καιρὸν ἡγήσατο. Item paullo post, versu ab hoc tertio, pro ὅτι τὸς παραπεμπομένους ἱππέας, rectius ibidem αὐτοπεμπομένους ἱππέας. Et quod statim sequitur, ὁκ ὂν τῶν ἱππέων, notat H. Stephanus, tamquam suspectum; quia de equitibus expresse sequatur, παρήγγειλε ὃ καὶ τοῖς ἱππεῦσι. ex quo constat, de aliis heic eum loqui, quam de equitibus recte. Nam ex Agesilao illud ὁκ ὂν τῶν ἱππέων, mutandum in ὁκ ὂν τῶν ὁπλιτῶν, quod in libro indicato reperitur. Item quod sequitur, θεῖν ὁμόσε αὐτοῖς, in Agesilao θεῖν ὁμόσε αὖπαλ legitur. Rursum pag 501, A. ἐπὶ δ' ἅμα, plenius illic ἐπὶ δὴ ὃ ἅμα.

501, D. Fidenter heic notas punctorum inserui, quibus significarem, talia quædam, κενεῶν αὐτῶν, desiderari: adeoque fretus auctoritate Plutarchi faciundum hoc duxi. Nam is magna ex parte libros hos, vt dictum, in diuinum illud parallelorum opus suum transscripsit. Ejus sunt verba: σκυθίλλω δ' ἔχει τῶν ἐν οἴκοι πλῶν, κελεύσας αὐτὸ ἀρχὴν τοῦ ναυλικοῦ. Neminem esse arbitror, qui Plutarchianis in verbis hisce quasi latere Xenophontea non animaduertat.

* Hæc editione priori hoc loco a me fuere notata. Nunc addo, recte quidem e Plutarchi verbis collectum, huiusmodi quiddam abesse; sed non videri, supplendum his plane verbis, ἔρχει ἀπὸ τῶν οἴκοι πλῶν, κελεύων αὐτὸ ἀρχὴν τοῦ τῶν ναυλικοῦ. Quippe coniecturam adhuc aliam habeo, continētem aliquid heic positis similius; vt scriptum scilicet existimemus a Xenophonte potius hoc modo, ἔρχει ἀπὸ τῶν οἴκοι πλῶν ὁ ὀπτέλλων ἀρχὴ καὶ τοῦ ναυλικοῦ: quod quidem ὀπτέλλων exposuit Plutarchus per κελεύων. Et perire potuit ὁ ὀπτέλλων facile, propter similitudinē cum vocabulis proxime præcedentibus οἴκοι πλῶν. Neque tātum heic ita vitiatum hoc fuit, sed etiam inferius in Agesilao, pag. 657, C. vbi plura quædam adscripta lector inueniet.

AD LIBRVM IIII HISTORIARVM GRÆCARVM.

PAg. 507, D. Pro voce ὅπυς reposui κόπυς, idemque deinceps vbique feci. Nam hoc nomen in Agesilao Xenophontis nostri, atq; etiam in Plutarchiano, & apud Dionem Cassium, sic constanter scribi animaduertimus.* H. Stephanus editione secunda nos in hoc imitatus est.

Ceterum paullo post aliter numeros expressos in Agesilao scriptoris nostri video. Nam quū heic legamus, χιλίους μὲ ἱππέας, δισχιλίους δὲ πελταστὰς: illic scriptum reperimus, δισχιλίους μὲ ἱππέας, πεντακισχιλίους δὲ πελτοφόρους ἔχων, qui numerus duplo maior est heic posito. Puto tamen idcirco locum hunc carere vitio, quod cum Plutarchi verbis consentiat.

510, C. pro ὑποστήσας, rectius scribetur ὑπισχήσας, quod interpretando reddidi.

Ibidem, D. Pro ἀπολήψεως, quæ vox in edita exemplaria vniuersa irrepsit, lego ἀπολείψεως. Nam altera illa deducta ἀφ' ἃ τὸ ἀπολαμβάνειν, contraria loci huius est sententiæ: quippe quæ potius retentionem, receptionemue, quā desertionem significet.* Hen. Stephanus editione secunda sic in textu mutauit.

* Ibidem, E. In his, πολλῶ πολλῦ χρυσοῦ ἀξίαν, equidem abundare vocem χρυσοῦ arbitror, e quodam scholio profectam. Elegantius enim est, πολλῶ πολλῦ ἀξίαν. Propterea χρυσοῦ notis vsitatis inclusi.

* 512, B. In his, εἰ (cum interiectis) πεσεῖται, τοῦτό γε, ὡς ἔοικε, φιλοψυχίας δεῖ, plana erit oratio, si post πεσεῖται sequatur, ἐπεὶ τοῦτό γε, ὡς ἔοικε, φιλοψυχία δεῖ.

Ibidem, D. Omnino sic legendum erit, vt est a me notatum ad marginem, ὅπως ἐσκριθείη εἰς τὸ σάδιον, non ὅπως ἐσκριθείη τὸ σάδιον. Nam sic & Demosthenes, εἰς τὼ χειροτέραν ἐσκρίβῶσι, & Plutarchus Lycurgo, ἐσκριθεὶς εἰς τὸς τριακοσίους.

515, A. Lego πεσεῖσθαι δεῖ τοῦ πεδίου, non πεσεῖσθαι. Nam verbum idem mox repetitur, ἐπεὶ δὲ πεσόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι.

516, A. Reliqui locum hunc ita, vt scriptus est in editione Stephani, nota punctorum tamen adiecta, quæ verbum quoddam deesse significaret. Quod si Florentinam, & quasdam alias editiones sequamur, integer locus erit. Sic enim illę habent: οἱ δὲ ἀθλιώτατοι, ἵνα μὴ δῷ ἀπαθῶσιν, (pro quo Stephanus δῷ ἀπαθεῖν ἐῶν substituit) ἐπικελεύσω, καὶ ἄφ', &c.
* Quum autem hanc lectionem veram esse viderem, exprimendam editione secunda censui; præsertim quod monitus a me Stephanus idem editione sua posteriori fecerit, sed tacite, ne prius deliquisse videretur, minus etiam aliquid alicui Germano recte monēti debere. Sic hominis mos est.

Ibidem, D. Verba, quæ ad marginem adieci, quamquā ab H. Stephano sint omissa: Bilibaldus tamen expressit, & tum in Florentinis, tum aliis codicibus reperiuntur.

* Hæc editione priori notata. Sic autem in exemplari H. Stephani locus iste tunc legebatur, ἐπιλάβοντο δὲ καὶ Κοιλησίων ἀναχωρούντων . . . . . ὁκ ἂν διαίξεως, quæ quidem ita scribi debuerant, ἐπιλάβοντο δὲ τῶν Κοιλησίων ἀναχωρούντων. ἔπι δὲ ἐπέτυχον οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ τῶν Θηβαίων τισὶν, ἀναχωροῦσιν ὁκ ἂν διαίξεως, cum ceteris. Inseruit autem Stephanus hæc editioni secundæ, notis meis admonitus; sed ita locum silentio vulpecula præteriit & in notis suis, & in margine contextus ipsius; vt eum ne verbulo quidem tangat: Astute vero. Non meministi, quam largo clamites aduersus homines Germanos tuæ professionis ore, qui nescio quid omiserint alicubi; quum heic os tibi clausum sit, ac mutum, quasi non eadē culpa tenearis? Non habes igitur, quod amplius non dicam mihi, qui liberali & nobili animo commodis publicis operas meas ab aliis negotiis liber tribuo, vestris a typographiis longissime remotus; sed typographis Germanis, tuæ professionis inquam hominibus obiectes, qui in eodem hæreas ipse crimine. Si quid in editione mea priori saltim admissum non a me, sed typographis tale reperisses, quos

H. Steph. in eo peccat, quod in alium culpat.

ses, quos non egisses triumphos? ac nihilo tamen minus eam suggillare per calumniam nō vereris, quamquam diligentia illorum, qui ei præfuerunt, præsertim Hieremiæ Mylij, viri optimi & doctissimi, ac Ioanni Oporino, dum superstes esset, inprimis cari, post Cæsareæ maiestati ab epistolis, industriæ tuæ tuorumque nullo modo cesserit. Quod autem editione tua secunda post ἀναχωρούντων in textu ponis illud ὀκ ἐ διώξεως, ac deinde post ἀναχωρῆσιν idem repetis; nullo iudicio facis. Nam priore loco post ἀναχωρούντων id in meis exemplaribus non reperitur, quæ bona sunt: post ἀναχωρῆσιν vero locum sibi debitum occupat. Et quidem hinc amissa sunt illa, quæ tu omiseras; quod post ἀναχωρούντων non magno interuallo ἀναχωρῆσι repetereturad iectis illis ὀκ ἐ διώξεως, quæ ad prius ἀναχωρούντων non pertinebant, sed ad posterius ἀναχωρῆσιν. Ostendam tibi, negligentiæ Germanorum accusatori, simillimum peccatū tuum in Dione non ita dudum abs te impresso. Libro LIX. pag. 738. A 4. leguntur in exemplaribus tuis hæc verba: καὶ πολλὰς μὲ μεγάλα ἀδικήσαντας ἀπέσφαξε. Vide quid heic omiseris, notis [ ] inclusum. καὶ πολλὰς μὲ μεγάλα ἀδικήσαντας [ὅτι ἐκόλασε, πολλὰς δ καὶ μηδὲν ἀδικήσαντας] ἀπέσφαξε. Caussa horum omissorum in illius ἀδικήσαντας repetitione latet, prorsus vt heic iā indicatum de ἀναχωρῆσι. Monstrabo tibi & aliud exemplum secordiæ tuæ in eodem Dione. Libro LIIII. pag. 604. leguntur in editionis vltimæ tuæ libris hæc verba, ἐπ' οὖ τύπις ὁ Ἀμύντ θεός. Quis hinc colligi sensus queat ab eo, qui tuam hanc editionem sequi velit? Nimirum & heic omisisti, quæ notis vsitatis inclusa subiiciam. ἐπ' οὖ τύπις (in quibusdam reperi αὖτις) ὁ [Ἀγείπας ὁπλιτεύσας, ἦλθε] μένιππ καὶ θεός, cum ceteris. I nunc, & propter incuriam aduersus alios acerbus esto, negligentiæ non minoris ipse reus.

Hieremias Mylius.

§17, D. Sequutus & Bilibaldi, & Philelphi auctoritatem, qui Agesilaum Xenophontis est interpretatus, non πλαγίοις ἔχοντες τὰς ἵππους lego: sed τοὺς ἱππῆς, per quos Agesilai nimirum equites intelliguntur. Sic autem vtrumq; horum suis in libris reperisse, de interpretatione colligere licet.

§18, A. Magna scripturæ heic diuersitas est. Nam Bilibaldus ὄρια legit, hoc est, fines. Phlelphus in Agesilao montes vertit, qui sunt Græcis ὄρη. Etiam ὄργια reperi. Deniq; apud Aristidem περὶ ἀφελοις λόγου, in extremo legitur ὄρχα. Citat enim hunc locum. Equidem ὄεια retinendum existimaui, quemadmodum & heic & in Agesilao scriptum inueni.

*§19, A. Quod heic vides ad τῷ πῆ ἐχθρέῳ, pro πῆ adscriptum πῶς in margine, aliquāto quidem melius est; sed recte locum nō restituit. Quippe scripsit Xenophon, καὶ τὸ ἐχθρέῳ: vt post μάχῳ plena distinctio ponatur, & hæc verba periodus noua sint. Sic in Agesilao.

§20, C. Valde mihi suspectum est hoc loco πελλῆς, quod Bilibaldus pro nomine proprio viri cepit. Equidem vel aliter scribendum hoc nomen, si proprium sit, vel τῶ θρασυτάτῳ πολλοὶ legendum arbitrarer: sed absque vetustorum codicum auctoritate vix aliquid admitti posse videtur. Vicinius est πολεῖς, quo & Homerus & alij poetæ pro πολλοὶ vti solent. Verum vsque adeo poëtice loquutum Xenophontem, adfirmare non ausim.

*Hæc editione prima. Nunc mihi ad animum accidit, posse in his, καὶ τῷ θρασυτάτῳ πλεῖς, commodius scribi καὶ τῷ θρασυτάτῳ πλείσοι, præsertim quum & πῆς & πῇς cum vnico λ heic in quibusdam reperiantur. Solent enim Græci vocabulum πλείσοι per abbreuiaturā ita scribere, vt supra πλεῖς ponant οι. quod quum in exemplari vetusto periisset, reliquum πλεῖς fuisse mutatum a calligraphis in πλεῖς, & ab aliis in πλλεῖς, & a tertiis in πλλιωῆς, cuius H. Stephanus meminit, sane vero est consentaneum. Equidem in reddendo loco scripturam hāc sequutus sum, & rectam arbitror. Exemplum simile superius in fine libri παιδείας primi, ad pag. 37, B. lector in notis hisce reperit.

*Ibidem, D. Hæc verba, πλὴν χώρεαν δηκμένλω καὶ . . . . ἀποθνήσκοντας, expleri posse sic videntur, τῶ ἄνδρας ἀποθνήσκοντας, vel ἀνθρώπους ἀποθνήσκοντας. H. Stephanus πολλοὺς ἀποθνήσκοντας mauult.

*§25, A. pro μὴ ὅτι τὰ μακρὰ πίχη τῶν Κορινθίων, ἃ διήρητο, ἐλθοιεν ὅτι σφᾶς, dico legendum; μὴ ἐπὶ τῷ μακρὰ πίχη τῶν Κορινθίων διήρητο, ἐλθοιεν ὅτι σφᾶς. Et propterea margini hanc emendationem adieci, quod rectam arbitrer. Prior lectio locum habere nequit, nec emendatio H. Stephani, pro ὅτι τῷ μακρὰ πίχη scribentis κῆ τῷ μακρὰ πίχη. Nam leue quiddam est, ὅτι mutari in ἐπὶ: quum ὅτι & κῆ nullā similitudinem inter se habeant. Et quis sensus idoneus ex his μὴ κῆ τὰ μακρὰ πίχη ἐλθοιεν ὅτι σφᾶς, elici possit?

*Ibidem, B. corrupta sunt istæc verba, ὑποδυόν κῆ πέρεαν ἐς Κόρινθον, & hoc modo de Xenophontis Agesilao, p. 661, A. corrigenda: ὑποδυόν κῆ τὰ στενὰ ἐς Κόρινθον. Atq; horum ego sententiam expressi.

Ibidem, C. Plane in his verbis, καὶ τὸ μὲν πολιτικὸν οἷκαδε ἀπῆγε, particula μὲν tollenda est, quam extra libros ab H. Stephano editos exemplaria præterea nulla habent. Et idem a me monitus, editione secunda prorsus eam exclusit. Ceterum vt obiter hoc quoque in gratiam studiosorum addam, emēdari de hoc Xenophontis loco Plutarchi verba in Agesilaō debent. Sunt autem hæc, quæ intelligo: αὐτὸς μὲ ἦρξε κῆ χώλῳ τῷ μακρὰ πίχη. ταῖς δ' ναυσὶν, ὁ πλευπίας. Ea si cū Xenophonteis conferas, (& descripta esse de hoc loco minime dubito) animaduertes scribendū τῷς δὲ ναῦς (scilicet ἦρχε, quod præcessit) ὁ πλευπίας Sic enim paullo ante Xenophon: ὁ μὲ κῆ χώλῳ τὰ πίχη τῶ πολεμίων, ὁ δ' κῆ θάλαττᾶν τῷς ναῦς τῶ πανσέλια ἦρκε. Nimirum dum ab vna parte muros Agesilaus inuaderet, interim ab altera Teleutias frater in portum classe vectus, Corinthiorum naues cepit. Nec id omittendum, scripsisse Stephanum Byzantium, vel (vt magis est consentaneum, & Xylander probat) Hermolaum Byzantium, qui Stephani librum in breuem epitomen redegit, Piræum heic a Xenophonte nominatum, esse λιμένα τῆ Κορινθίας. Idcirco non abs re videri potest, scribendum paullo post, p. 527, A. περὶ τὸ λιμένα, pro περὶ τῷ λιμένι.

Plutarchi locus emēdatus.

*Ibidem. Non ex H. Stephani sententia, ἀκούσαντες τῶ πῶ φευγόντων, lego; sed ἀκόσαντες πῶ φευγόντων simpliciter. Quod autem statim sequitur, ὅπ ὀν τῇ πόλῃ, potius scribendum ὅπ οἱ ὀν τῇ πόλῃ. Articulus enim deest. Sic vero legendum, ex Agesilai Xenophontei verbis hisce, τὰς Κορινθίους (nota, quod heic, οἱ ὀν τῇ πόλῃ) παύτα μὲ τὰ κτήνη ὀν ὧ πειραίῳ ζωγομένους, colligitur: quæ quidem loco iam emendato inspecta, sententiam meam confirmarunt.

§28, C. D. Neminem nonvidere arbitror, deesse hoc loco verbum οἰόμενοι post μηδένα, quo inte-

gra sit sententia, μηδένα οἰόμενοι αὖ ἐπιχρῆσθαι σφίσιν. Iidem & Bilibaldus expressit. * Periisse vero videtur inter μηδένα & αὖ, propter aliquam litterarum similitudinem cum vltimis in μηδένα & cum αὖ.

*531, D. pro πρὸς δεῖπνον παρασκευαζομένου, rectius arbitror, πρὸς δεῖπνον παρασκευαζόμενον.

533, C. In omnibus libris editis legitur, ἐπιφέρου τὰς μίνας. Id nonnulli sic interpretantur, vt mēses intelligi dicant, quibus mensibus fas non fuerit, copias educere. Hoc vt probent, auctoritate Thucydidei scholiastæ vtuntur. Ego vero Xenophontem nostrum voce vsum Homerica iudico, quod ei per esse familiare iamdudū adparuit; scripsisseque adeo, πῶς ἐπιφέρουσι τὰς μόνας. Est enim apud Homerum hæc vox libro Vlyssex x x i, vbi Telemachum poëta sic loquentem fecit:

Quid μῖνις.

ἀλλ' ἄγε μή μοι μοῦνον παρέλκεπ —

Desinite his caussis prætextis nos remorari.

Ea verba videtur interpretatus Hesychius, quum inquit μοῦνοι, πρόφασιν· ἐπικειμένου τοῦ ν, ἀπὸ τῆς μόνης τὰ ὄμματα τῶν προφασιζομένων. Ait μοῦνας significare prætextus, & retinuersationes; factamque vocem a verbo μόνω, quod ij nictent oculis, qui prætextus quærunt. * Sunt qui Gallicę linguæ cognationem esse quamdam cum Græca sibi persuadent. Hoc si verum est, videri queat, vocem *mine* Gallicam ab hac Græca μοῦνα promanasse, quum dicunt *faire mine*, ac frequenter, *faire bonne mine*, pro egregie prætexere vel simulare. Sed ad notata priori editione redeamus. Non multo aliter poetam hoc loco interpretatur & Didymus, cuius verba mutilata corruptaq; nūc emendare libet. Nam quum in editis libris legatur, μοῦνοι) πρόφασιν . . . . μόνον τὰ ὄμματα σκέπεσθαι.) ἄχρι δραῖ; τέρπου δ' ἀείδειν πρόφασιζόντας, ἵνα ἐπιμείωσιν: ego sic commode locum restitui posse arbitror, μοῦνοι) πρόφασιν. ἢ δὲ τὸ μόνον τὰ ὄμματα σκέπεσθαι, ἄχρι δραῖ. τέρπου δ' ἀείδειν & cet. Longe tamē magis Eustathij placet enarratio, qui vbi eodem Vlyssex libro vocabulum ἐπιχοίλω interpretatur πρόφασιν, addit: ἐπεὶ καὶ οἱ προφασιζόμενοι ἐπίχοισιν, ὅ ἐστι μένουσιν, ἀνασύρονται δὲ αὖ ἔπιεν. ἔδει δὲ τὸ οὕτως ἐπιμένειν, καὶ μοῦνα, τὴν τοιαύτην ἐπιχοσίαν μετ ὀλίγα ἐρεῖ, ἐν τοῖ

ἐπιχοίνη.

ἀλλ' ἄγε, μὴ μοῦνόν μοι παρέλκεπ —

μοῦνα, a μόνη.

ἄχρι δραῖ πρόφασιν. ἵνα ᾖ μοῦνα, οἱονεὶ μόνη. ἐκ γὰρ τῆς μονῆ, γίνεται αἰολικῶς μοῦνα, κατά τε συνήθη βαρυτόνου καὶ βαρυτόνου τὸ ο, ὁμοίως ὦ ὄνυμα, καὶ ἀσύπροι, ἀσύπροι. μονῆς γὰρ ὄντος χρεία πρὸς τοὺς προφασιζομένους, ἐπιμένουσιν, ἤτοι ἐπέχουσιν. Nimirum in his verbis vult ἐπιχοίλω dici ab ἐπίχω, & significare prætextum quemdam, idq; propterea, quod qui tergiuersantur, sese cōtineant, & cogitabundi exspectent, quid sit dicendum. *Quæ caussa est*, inquit, *quamobrem poëta non multo post pro voce ἐπιχοσίας, alia sit vsus, videlicet μοῦνα, quæ moram quasi quamdā significat, facta Æolico more de μονῆ, accentu graui mutato, proque o paruo, littera υ substituta, quod itidem fit in ὄνομα, & in ἀσύπροι, pro quibus Æoles dicunt ὄνυμα & ἀσύπροι. Nimirum mora quadam iis est opus, qui tergiuersantur, & adsensum inhibent.* Ita igitur hoc loco Xenophontis quoq; verba sunt intelligenda, vt ἀποφέρειν τὰς μοῦνας sit vel obtendere caussas, nimirum belli differendi gratia; vel vti prætextu, vel moræ caussas nectere, quemadmodum poëta loquitur. μοῦνιζε. Eustathius certe Alcæum etiam verbo μοῦνεσθαι vsum esse in significatione tergiuersandi scripsit. Et libro Xenophontis sequente, p. 550, A. verba eius quum ait: γινώσκοντες ὅτι ἡ ἄνω μοῦνον ἐπιφορὰ οὐδὲν ἔτι σφᾶς ὠφελήσει. Idem facio in eiusdem libri pag. 565, E. verbis hisce: ὅμως τὸ μηδὲν ἔτι ὠφελεῖν αὐτοὺς ἡ μοῦνον τὴν ἐπιφοράν. quo itidem loco ἄνω μόνον vulgo legitur, etiam in Stephani libris: qui tamen heic indicata Xenophontis a me loca de voce μοῦνος margini adscripsit.

533, C. Pro ἐπήρετο αὐτὸν Ἀπόλλω, scribendum arbitror ἐπήρετο αὖ τὸν Ἀπόλλω, dimissa dictione, quemadmodum ad marginem notaui. Sic & interpretem legisse, colligi de verbis eius potest. Henr. quidem Stephanus editione secunda hinc in textum transtulit.

*535, C. pro εἰ τῇ ναυμαχίᾳ ἐκρατήθημεν, ita plenius, ὅτι εἰ τῇ ναυμαχίᾳ ἐκρατήθημεν, scribendum. Origo mendi ex similitudine horum, εἰ τῇ & ὅτι, inter se; qua factum, vt per negligētiam alterum omitteretur. H. Stephanus notat aliquid deesse, non exprimens tamen, quid illud sit.

536, C. Quo pacto φηρὰς, oppidi nomen, cuius heic fit mentio, rectius scribatur, nimirum φηρὰς, notaui ad marginem. Feci autem ex Eustathij auctoritate, qui ad librum Vlyssex tertium in extremo tradit, φηρὰς per litteram η, oppidum esse Thessaliæ; φηρὰς autem per ι, esse in Laconica, non procul a Messenia & Elide: quod quidem etiā de Homeri verbis, itemq; de vrbium nomenclatore Stephani Byzantij, licet ex hoc obscuriuscule, intelligi potest. φηρᾶσ. φηρᾶσ.

537, D. Et heic, & sequentibus paginis vbique scripsi Τηλέβοζος, non Τιλέβοζος, partim quod supra perpetuo sic adpelletur, partim quod eamdē scripturam Plutarchiani codices habeant. Τηλεβοάζ. Μάσυρα.

538, B. H. Stephanus hoc loco scripturam Florentini exemplaris est sequutus, vbi legitur, καὶ τὸ ἐν Βασιλείᾳ γραπτέον ἅμα πᾶν ἔπι ἀθλωταῖς, ἔπι ἡμῖν. Ego vero prorsus adfirmo, si legas ita, deesse præpositionem ἐν ἔπι, ante βασιλείᾳ, sic vt scribatur, καὶ τὸ ἐν ἔπι βασιλείᾳ γραπτέον ἅμα πᾶν, &c. Hoc Stephanus adprobat editione secunda.

539, C. Notas punctorum adieci, quibus indicarem, verbum aliquod deesse, vel ἀπέθανον, vel aliud simile. * Sic editione prima. Nūc aio scribendum, καὶ πλέονες ἀπολείπονο, *maior pars a tergo manebat.* Omissi verbi ἀπολείπονο post πλέονες origo repetenda videtur a similitudine quarumdam in vtroque litterārū. Ita vero loqui Xenophon frequentissime solet. vt in Hipparchico, 967, D. οἱ μὲν προέρχονται, οἱ δὲ ἀπολείπονται πλέον τοῦ καιροῦ: *alij præcedunt, alij longius, quam par sit, a tergo manent.* item libro de venatione, 990, τὰ πρόσω τοῦ δρόμου αἱ κύνες ἀπολείπουσι): *manent canes a tergo*, vel *relinquuntur a tergo primo cursu.* Et alioqui verbum illud, ἀπολείπεσθαι hoc loco recte reponi, patet e proxime sequentibus istis, quum ait; hos a tergo mansisse, quia solitus esset Thimbro, nemine militum monito, suis opem latum excurrere.

541, A. pro παὶ ἐπὶ τὴν Θρᾴκην ἀκούσας πάλιν, legendum potius οἰκούσας. quamquam nō ignorem eum, qui Bilibaldi versionem in editione Stephani emendauit, ἀκούσας rettulisse ad πρόσοιχον τῷ νοῦν, sane quam duriter, & lōgo ex interuallo. Genus ipsum dictionis huius frequens. Nam paullo ante vsus est eodem Xenophon, quum ait, καὶ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ἢ ἐξ ἀρχῆς βασιλέως ὄντι, καὶ πᾶσιν, (cum interiectis) ἐν ἀλλοτρίᾳ οἰκεῖν ἀνάγκη): hoc est, *rem publicam suam adminis-*

ministrare possunt. Nec ab hoc alienum est, quod Plato & alij dicere consueuerunt, ὁ πόλεσι καλῶς, & ὁ πόλεσι κακῶς οἰκούσας.

§42, C. Omnino corrupta sunt hæc verba, παρεσκεύασε γὰρ τὰς Φαρναβάζῳ, καὶ ὁπισραζοπιδεύσας ταῖς πόλεσιν, ὅθεν ἦ Ἄβυδον αὐτοπισράτευε. Nam quo fieri modo poterat, vt Anaxibius vicissim Abydo arma inferret, quũ Abydum ipse teneret? Vidit hoc prior interpres, itaq; locum pro deplorato relinquens, diuersum quiddam finxit. Nam pro verbis hisce omnibus, καὶ ὁπισραζοπιδεύσας ταῖς πόλεσιν, ὅθεν ἦ Ἄβυδον αὐτοπισράτευε, tantũ hæc in conuersione Latina posuit: *Ex Abydo procedens.* Sed hoc ὑδὲν πρὸς ἔπος. Nam id Græce diceretur, ὁκ ἦ Ἀβύδου, non ὅθεν τῷ Ἄβυδον. Quod si ὁκ ἦ Ἀβύδου maxime legas, quomodo verbum αὐτοπισράτευε ad illa congruet? Vt igitur tecum, lector, communicem, quam ipse lectionem sequutus, locum hunc reddiderim; paucis rem omnem accipe. Nõ magna mutatione facta, sic legendum puto: παρεσκεύασε γὰρ τὰς φαρναβάζῳ, καὶ ὁπισραπεύσαντας (scilicet αὐτὸ) σὺν ταῖς πόλεσιν ὅθεν τῷ Ἄβυδον, αὐτοπισράτευεν. Eorum sententiam habes in conuersione nostra, huic loco haud dubie cõgruentem. Pag. autem §43, A. pro τοῖς Ἀβυδηνοῖς melius recipietur ἦ Ἀβυδηνῆς.

Ibidem. Pro ἦ αὖω, scribo equidem τῷ αὖω: idq; propterea, quod statim sequitur, τῷ ὅθεν Προικόννησον.

Præconesi situs. * Nam Præconesus insula respectu Sesti est αὖω, *sursum*; nimirum in Propontide sita, qua Silyuria per Propontidẽ versus Hellesponti angustias nauigantibus ipsum Hellesponti ostium est ingrediundum; vbi ad sinistram Præconesum præterlegebamus, *Marmora.* Marmoræ nomen nunc habentem, a marmore puto, quo nullum hodieq; præstantius inuenitur, & quo S. Sophiæ templum a Iustiniano Augusto pulcherrime incrustatum hodieque Constantinopoli conspicitur, præsertim ea parte sanctiori, quam vulgo chorum dicere solemus. Lectionem τῷ αὖω probat editione secunda Hen. Stephanus.

AD LIBRVM V HISTORIARVM GRÆCARVM.

*Pag. §46, D. Locus mutilus, punctis notatus, ita suppleri de H. Stephani sententia potest, ὅτε γὰρ τῷ Ἐτεονίκῳ πειθεσθῆ ἤθελον οἱ ναῦται. Versu deinde tertio post hunc, pro αὖ ὅθεν ταύτῃ ἐκπέμποιεν ὅθεν ταύτας ταὶ ναῦς, priore illo ὅθεν reiecto, scribendum arbitror, αὖθις ταύτῃ ἐκπέμποιεν ὅθεν ταύτας ταὶ ναῦς. quamquam ne illud ipsum quidem ταύτῃ magnopere mihi probetur, & inducendum potius videatur; veluti quod irrepserit ex repetitione tot vocum syllabarumque similium, αὖθις, & ταύτας, & ναῦς.

§47, D. H. Stephanus Florentinam & Aldinam editionẽ sequutus, περισκοιμιζόμενος retinuit, quum scribẽdum sit περισκομιζόμενος. Editione vero secunda me sequutus, περισκομιζόμενος in textum rettulit.

*§48, A. Omnes editiones habent, καταδύεσθαι ἐκ εἴα φρογγύλων πλοίων: pro quo fortasse putet aliquis reponi posse φρογγύλου πλοῖον. Non tamen ignoro, quomodo prior lectio defendi possit ex sequentibus, vt ellipsis quædam particulæ ἄνα admittatur, vel hæc ipsa sic potius addatur, καταδύῃ ἐκ εἴα φρογγύλων πλοίων ἄνα. commodius hoc, quam mutatum ἐκ in ὑδέν, de H. Stephani sententia. Sic & illud sanandum, quod sequitur, ἐς δὲ ἦ μειζόνων ἐμβαίνοντας, scribendo ἐς δὲ ἄνα ἦ μειζόνων, vel ἐς δὲ ἃ ἦ μειζόνων ἐμβαίνοντας. Horum quidem alterutrum periisse librariorum incuria mihi videtur. Et aliud exemplum habes ad p. §54, D. in notis hisce.

§49, B. Vtrobique reponendum δὴ, bis exiguo corruptum interuallo: primum in his, ὡς ἤδη ἐδύναθο, vt legatur ὡς δὴ ἐδυώατο: deinde in istis, ὁ ἂν Ἀνταλκίδας, vt legatur ὁ δὴ Ἀνταλκίδας. Nam ita post longam parenthesim cum præcedentibus hæc recte cohærent.

*§50, B. pro κλαζομενὰς rectius ponetur κλαζομενίας, subintelligendo νήσους. Sic ad κλαζομενὰς non opus est addi χῶ, quod H. Stephanus fieri voluit. Et paullo post, lit. D, pro ἴτε νῶν, forsitan melius ἴτε οὖν.

*Ibidem, D. Aut post ὑπανύσοντας deest αὐτὰς, ceu priori editione dictum, vt hæc sententia sit; *Qui eos ad properandum excitarent:* aut potius nihil addendum arbitror, sed ita scribendum, ἦ μὴ ἰωπίων καὶ τὰς περιοίκους ὑπανύσοντας, pro χῶ τὰς περιοίκους.

§51, B. In his verbis, ὅπως ἡ μὴ ἦ ὕστερον πόλεμον τῆς καθαιρέσεως ἦ ἀθλώσῃ τάχιον αὖτη περιόντι εἰρλώνη ἐγχύσῃ, articulus ἡ post ὅπως collocatus ferri non potest. Nam quis ita loqueretur? ὅπως ἡ αὖτη περιόντι εἰρλώνη ἐγχύσῃ. Quamobrem vel alio transferri hoc modo debet, ὅπως αὖτη ἡ περιόντι εἰρλώνη ἐγχύσῃ, quod apte dicitur; vel scribendum ὅπωσὶ coniunctim, vltima littera mutata in cognatam: quod idcirco magis Xenophõteum videri potest, quoniam Atticum est. Henr. quidem Stephanus hinc ad marginem editionis suæ posterioris transtulit.

§55, A. Pro ἰαμβρῶς reposui ad marginem ἰαμβεῖς, sequutus in hoc non modo rationẽ sententiæ verborum; sed etiã librorum quorundam auctoritatem. Henr. quidem Stephanus aptius esse fatetur.

Ibidem, E. pro φραξαὶ ποιεῖν, reposui φραπίαι. Sic enim Græci loquuntur. Isocrates ad Philippum Macedonem: πῶς δ' χρὴ διαῤῥεῖν ποιούμενον τῷ φραπίαν ταύτῃ; Idem & paullo post corruptum emendaui, vbi τῷ φραπίαν ἐκλείπῃ, non φραξαὶ, scribendum. Prius in textũ admisit Stephanus, alterum aptius fatetur.

Ibidem. Locum hunc, ita scriptum in libris H. Stephani, ἔδοξε πέμπειν τὸ ἐς τὰς μυείας ξώπαγμα, cum ceteris, satis obscurum, cum verbis sequentibus contuli pag. §59, A. quæ & plane cum his consentiunt, & satis ea perspicue declarant. Sunt autem hæc: τῷ δὴ ἐς τὰς μυείας ξώπαξιν αὐτί τε ἅπαντες συνέπεμπον, καὶ εἰς ταὶ συμμαχίδας πόλις σκυτάλας διέπεμπον, κελεύοντες ἀκολουθεῖν. Atque hoc loco (nam id etiam addi necesse est) vt recte articulus τῷ ad ξώπαξιν adiicitur, quo δεικτικῶς significetur, eam ξώπαξιν intelligi, cuius esset antea facta mentio: ita contra, in his verbis, ἔδοξε πέμπειν τὸ ἐς τὰς μυείας ξώπαγμα ἐς ἑκάστην πόλιν, articulus τὸ ferri non potest; quem tamen H. Stephanus retinuit, ab aliis editionibus dissentiens.

§56, D. Vti deinceps vbique Xenophonteis in libris Λεοντιάδης reperitur, ita Plutarchiani perpetuo Λεοντιάδην habent.

§57, A. pro καὶ πίνων μὲ, scripsisse Xenophontem arbitror, καὶ πι νῶν μὲν. Sequitur enim, aliud futurum, si status iste rerum mutaretur. Hen. Stephanus hinc ad marginem editionis posterioris transtulit.

Ibidem, E. Non probo εἰρημένον ἤδοντο οἱ ἐν τῇ Καδμείᾳ. sed οἱ voce deleta, εἰρημένον ἐν τῇ Καδμείᾳ. Nam illud ἤδοντο non ad eos pertinet, qui erant in arce; sed ad illos, quos statim subiicit ab Androclidæ Ismeniæq; partibus stetisse. * Stephanus istud hinc editione altera in contextum recepit, priori sua male scriptum οἱ ἐν τῇ Καδμείᾳ, in margine fatetur.

§ 59, C. Strabo, Stephanus Byzantius, Plutarchus nunc ἐλίμιαν, nunc ἐλιμίαν vocant, quæ Ptolemæo dicitur ἔλυμα. Nomen oppidi est, infra Apolloniam siti.

§ 61, C. Omnino heic ante τῶ καιροῦ, vel ἔξω, vel πρᾶα, vel quid aliud tale deest, quod indicare punctorum notis adiectis volui.

*Nunc autē plane statuo, non aliud esse, quam πρᾶα, quod desit. Quippe facilius hoc omitti potuit ob similitudinem quandam cum sequētis καιροῦ primis litteris.

Ibidem, D. pro πεφαλαγμένοι τῇ φάλαγξι, scribo πεφαλαμένοι, sequutus etiam prioris interpretis lectionem, qui turbatam phalangem vertit. * H. Stephanus hinc πεφαλαμένη contextus iure donauit, alterum fuisse male scriptum in editione sua priori, fatetur.

*Ibidem, E. In his verbis, ὡς ἐγὼ φημὶ ἀνθρώπους παιδεύεσθαι, μάλιστα μέν, loco suo motum illud ὡς, ita reponi debet; ἐγὼ φημὶ ἀνθρώπους παιδεύεσθαι, ὡς μάλιστα μὲν οὐκ οἰκέτας χρὴ ὀργῇ κολάζειν.

§ 62, B. Arbitror non μετ' ἄμπ ἦ, ὥσπερ Ἀγησιλάου, legendum esse, sed ὥσπερ ἀγησιλάου: facile quouis animaduertente, repetendum e præcedentibus, ὥσπερ μετ' ἀγησιλάου. H. Stephanus hinc in adnotationes suas editione posteriori transtulit.

τριφιμους Lacedæmoniorum. Ibidem. Trophimos Xenophon quos vocet hoc loco, nescire me fateor equidem, libenter ex aliis cogniturus, qui rem melius intelligūt. *Vox quidem ipsa nutricios & alumnos denotat. Fortassis ita fuere dicti, quod licet extranei essent, tamen a Lacedæmoniis a pueritia sumtu publico alerentur.

Ibidem, C. Rursus heic nobis illud occurrit, quod toties antehac deprauatum ostēdimus, χρήματα εἰς πλοῦ τραπαν ἔδοσαν, pro εἰς πλοῦ τραπίαν. quod equidem mutandum non putarem, nisi legisset etiam interpres τραπίαν. Non enim vertit, *in exercitum*, sed *in vsum belli*.

§ 63, C. Malo cum aliis legere, ἐνέδησέ τις πλοῦ χωρεῖν, καὶ ἔχῃ, &cet. quam cum H. Stephano ad π, etiam καὶ adiicere. * Quod vero posteriori editione miratur idem, me dicere, καὶ illud ab ipso adiectum; sane adiectum intelligat, ex libris hoc loco vitiosis, vel Florentinis, vel Aldinis; quorum scripturas deprauatas imitari non debuit. Hoc ei responsum esto etiam ad alia, quæ inculcare huiusmodi solet.

* Ibidem, D. Mendum in his latet, καὶ εἰς ἔμπλεα ἱκανὸν δοῦναι. Quippe deest aliquid. Non tamen ἱκανὸν ἀρχεῖον δοῦναι probo, quod cuidam placet. Potius ita restitui recte iudico, καὶ ὅσον εἰς ἔμπλεα ἱκανὸν δοῦναι. Nam illud ὅσον quasi latet in εἰς sequēti, ac propter hanc similitudinem facile perire potuit. Audacter autem vel infercire voces, vt heic ἀρχεῖον, vel delere, vt idem facit § 61, A. εἴ τι δίνδρου expungendum censens, nimis est temerarium.

ἐδήσατον amissum ante ἐδήου. *64, A. Mutila sunt hæc verba, πόπτ ἦ Ὀλυνθίας εἴ τι ἰῶν . . . . . ἐδήου. Ego sic scripsisse Xenophontem aio, πόπτ ἦς Ὀλυνθίας εἴ τι ἰῶν ἀδήωτον ἐδήου. Periit enim ἀδήωτον, omissum per negligentiam, propter similitudinem cum sequenti ἐδήου. Sic nimirum & paullo ante loquutus est, § 61, A. ὡς εἴπ δίνδρου ὑπόλοιπον, εἴ τι εἰργασμένον, φθείροι. Quod illic ὑπόλοιπον, heic eodem sensu ἀδήωτον dixit: quod illic φθείρῃ, heic δηοῖ. Etiam ἀδήωτον alioqui familiare Xenophonti est. vt supra, libro III ἑλληνικῶν, 480, D. τὴν χώραν ἀδήωτον δῆτα φυλάττῃ.

§ 64, A. pro προϊόντα ἢ καὶ πεσοβαίνων εἶπε, scribi posse arbitror elegantius, καὶ προϊόντα ἢ πεσοβαίνων εἶπε καπακράτης. Sæpius autem animaduerti hactenus huiusmodi vocum traiectiones in antiquis scriptoribus, a librariorum oscitantia profectas.

*§ 65, A. Pro ἀπείρακας πρεσβείαν εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι, dico scribendum, ἀπείρακας τῇ πρεσβείᾳ εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι, idque propterea, quod paullo post ait ἐπείσθη τῇ πρεσβείᾳ.

* Ibidem, D. In his verbis, καὶ ὁμόσαντες ταῦτα ἐμμένειν, non nego recte dici posse, ὁμόσαντες ταῦτα: sed admittēdum nego ταῦτα ἐμμένειν. Itaq; mutandum hoc vel in τύπτε ἐμμένειν, vt semper alibi Xenophō, & alij loquuntur; vel in ταῦτας ἐμμένειν, ad σωθῆναι respiciendo, quod præcessit, & H. Stephano probatur.

* Ibidem. pro his, ἔπεμψαν οἱ ἱππῆς οἱ καπαλυθόντες ὅθι τοὺς πρὸς τοῖς ὀλίοις ἀθηναίων, τοὺς δύο τοὺ στρατηγοὺς: legendum existimo, ἔπεμψαν οἱ ἱππῆς οἱ καπαλυθόντες ὅθι τοὺς πρὸς τοῖς ὀλίοις ἀθηναίων, καὶ τοὺς δύο τοὺ στρατηγοὺς: vt καὶ desit ante τοὺς δύο. Nam inter ceteros prætores siue duces Atheniēsium, fuisse duos, qui Thebanos exsules in recuperanda patria iuuerint; narrat paullo post Xenophon, addens etiam propterea mulctatos fuisse. Quæ vero deinde sequuntur, οἱ δὲ εἰδότες τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ὃ ἀπεσάλκασαν. ὁ μέντοι ἐν τῇ ἀκροπόλει, cum ceteris; omnino mutila sunt, vti quiuis animaduertere potest. * H. Stephanus, & alij, quid desit, haud indicant. Equidem arbitror, vnico dumtaxat ἔχοντα suppleri locum hoc modo posse, οἱ δὲ εἰδότες τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ὃ ἀπεσάλκασαν, ἔχοντα: quod quidem familiare Xenophonti verbum est, & hinc adposite quadrat, & aliquam cum ὁ μέντοι, quod sequitur, litterarum similitudinem habet.

§ 68, D. pro εἶα σφῶν αὐτοὺς βουλεύεσθαι ὅ, τι βουλεύοιντο περὶ τούτων, aio scribendum, βουλεύεσθ' ὁποῖόν τι βούλοιντο περὶ τούτων. Et ὁποῖόν π quidem, ex aliis depromtum libris; βούλοιντο autem ex coniectura mea; cum qua conuenire & H. Stephani coniecturam, eius ad me adlata editione posteriore cognoui.

§ 69, A. Habent libri omnes editi, πλοῦ δὴ Κρέσιος, quum legendum sit Κρεύσιος. Erat enim Creusis oppidum Bœotiæ, versus Megarensium ditionem situm, auctore Stephano Byzantio, cuius etiam supra Xenophon noster in ἑλληνικοῖς hisce meminit, & pagina sequente proxima. H. Stephanus hinc editione posteriore margini adscripsit.

§ 71, D. Sequutus sum lectionem vsitatam. Interpres autem non ὕστερον, sed τῇ ὑστεραίᾳ legisse videtur. vertit enim, *postridie*.

§ 72, A. pro ταῦτα ποιήσομεν ἀγησιλάῳ, scribo πᾶσα sicut & interpretem legisse, verba ipsius declarant. H. Stephanus editione secūda in textum recepit.

Ibidem, D. H. Stephanus editionem Florentinam sequutus legit ὅτι οὐδὲν αὖ, ὃ τῇ πόλει δοκοίη, αὐτειπεῖν. quum aliis in libris legatur αὐτάπτω, & rectius sit αὐτείπω, * quod editione posteriori adprobat.

Nequit

Nequit enim adeo temere tolli particula ὅπ, quo A
αὐτειπεῖν seruetur, vt idem faciundum putat.

573, A. pro ἕως σπαπά ἔπη, notaui ad marginem, legendum esse σπαπία. Probat hoc Stephanus, & hinc editione secũda, in cõtextum accepit. Quod autem sequitur statim, σπαλιᾶς ὅσης ὄζω, non mutandum duxi, licet Bilibaldus illic etiam σπατείας reddiderit.

*Ibidẽ, D. Quod heic legitur, ἑώς ἐξ ὑποπλωκόσι που ἐν μεσημβείᾳ, Camerarius de Xenophontis alio loco emendandum arbitratur, qui sequenti ἑλληνικῶν libro legitur, ὀψὲ δὲ τῇ μεσημβείᾳ ὑποπινόντων, καὶ τοῦ οἴνου παροξύναι τι αὐτὸς ἐλέγετο, *quum in meridie biberent largius, vinum quoque nonnihil eos iritasse vel exstimulasse fertur.* Nimirum vult heic quoq; pro ὑποπλωκόσι που, legendum ὑποπεπωκόσι που. Ac licet sane locum alium adferre magis idoneũ hoc, vbi scilicet ipse Xenophon in narratione de conuiuio apud Seuthen, vltimo ἀναβάσεως, p. 405, E. de seipso commemorat, ἤδη δὲ ὑποπεπωκὼς ἐπύγχανε, *iam paullo plus potus erat.* Nam ibi quoq; verbum ὑποπεπωκὼς explosum e textu, & ad marginem reiectum vides. Idem heic faciundum putat Camerarius, vt pro ὑποπλωκόσι scribatur ὑποπεπωκόσι, *nonnihil potis.* Sed pace tanti viri, non putem heic a lectione recepta discedendum. Dicit enim Xenophon, Thebanos equites factos esse paullo languidiores, & ad cedendum inclinatos; quemadmodum solent, qui post, quam laborarunt diu, tamdem appetente meridie fatigati languent, & de contentione remittẽtes cedere incipiunt. Hoc D enim significatum est illius ὑποπλωκότες. At vero qui largius in meridie biberunt, hoc est ὑποπεπωκότες ἐν μεσημβείᾳ non languidiores fiunt, vt cedere velint; sed hoc ipso magis incidantur, vt in verbis libri sequentis expresse dicitur, & ex vltimi ἀναβάσεως loco de Xenophonte intelligitur; qui plusculum potus, etiam cum Seuthe loquutus est audacius & confidentius.

ὑποπλωκότες.

574, B. Locus hic tantum non pro deplorato relictus est ab H. Stephano, & ceteris. Nam quid E tamdem significet πρὸς τὴν ποίησαν, voce alia nulla his addita? Ego, mutatione perexigua facta, restitui eum commode posse putaui, si ex πρὸς ἅ fieret ποτὶ τὴν ποίησαν. quod iam dicendi genus Thucydidi, Herodoto, Plutarcho, ipsi Xenophonti est vsitatum. Sic enim libro VII ἑλληνικῶν 628, E. dixit ποτὶ τὴν ποίησιν. Neq; nouum putari debet, π & τ litteras inter se commutatas esse: itemq; pro vna π litteras duas στ irrepsisse. Nam in tali litterarũ similitudine plurimum librarios scriptores impe- F gisse, res ipsa docet, & norunt ij qui libros manu exaratos frequentius tractarunt. * Henricus Stephanus heic editione secunda: Quidam, inquit, recte pro πρὸς τὴν scribunt ποτὶ τὴν: credo, quod ei religio sit, aliquem nominare, qui plurimum in eodem scriptore purgando præstiterit, quem soli sibi deberi velit. At ego hanc hominis inuidiam imitari nefas arbitror, ideoq; ab ipso restituta nominatim auctori suo tribuo.

πρὸς τὴν ποίησαν. ποτὶ τὴν ποίησαν.

575, A. Rursus alios codices potius, quam Florentinos ac Stephani priores sequor, & τὰ γιγνώσκων, non ταῦτα scribo; quod idem Stephanus editione secunda textui inseruit. G

ὑπισχνοῦμαι.

Ibid. C. Verbum ὑποιμώσας interpres ita vertit, vt haud dubie quiddam aliud inuenisse videatur. Nam ὑποιμωῦ pro *signum dare*, nusquam legere memini. Quæ caussa fuit, cur nõnulli scriberẽt ὑποσημήσας, quod originẽ ab ὑποσημῶν ducere debebat, verbo scilicet minime græco. Brodæus in ὑποσημάσας commutauit, quod esset ab ὑποσημάζω, verbo ne illo quidem græco. Nam ab ὑποσημαίνω quidem certe deduci hoc non potest. Ego vt breuiter indicem, quid sentiam; dico scripsisse Xenophontem, πρὸς ἐκείνους μὲν οὐκ ἤγεν, ὑποσιμώσας δέ, πρὸς ὑποσιμοῦντα τὴν πόλιν ἤει, *aduersus ipsos quidem non ducebat*, sed auersa deflectendo acie, ad vrbem pergebat. * Atque hoc verbo ὑποσιμοῶ etiam Thucydides vsus B est, ad naues translato, & significante deflexionem in obliquum, & auersionem in altum, velut ex loco simo, id est depresso, quemadmodum ex Pausania notauit Eustathius. Hesychius μεταβάλῃ interpretatur, ideoque reddidi: *Auersa deflectendo acie, ad vrbem pergebat.* Ita nimirum intelligendum esse hunc locum, Xenophon ipse mox declarat. Nam quod heic ait, ὑποσιμώσας: id paullo post dixit, ἀπαγαγὼν ὑπὸ τῶν πολεμίων, *abducens ab hostibus.* vnde perspicitur, non ὑπὸ locum heic habere posse, sed ὑπὸ, quo ὑποσιμώσας respondeat alteri ἀπαγαγών. H. Stephanus silentio transit. Iudicium penes eruditiores esto. C

576, A. Notam adposui, qua significarem, aliquid deesse. Nam sequi necessario debebat aliquid, ob particulæ π non ignotum vsum. nisi quis forte dicat eam hoc loco superuacaneam, * aut in π mutandam, vt scribatur προπαύω. H. quidem Stephani χ pro π, non placet.

578, A. Vel sequi nos hoc loco necesse est aliarum editionum, præter Florentinam & H. Stephani, lectionem ad marginem a me notatam: vel deinde pro οὐ δυνατὸν ἐστίν, legendum οὐ δυνατὸν ἔσται. * H. Stephanus editione secunda margini adscripsit, fortassis ὅπῃ ἐστὶ legendum. quasi hoc proficiscatur ex ipsius coniectura, non expressa librorum editorum scriptura.

Ibidem, C. Haud scio, an non rectius sit, ὁ Ἀλυζία, quam ὁ Αἰλυζία. Stephani quidem Byzantij nomenclatoris vrbium epitome Ἀλύζιαν Acarnaniæ oppidum fecit.

AD LIBRVM VI HISTORIARVM GRÆCARVM.

* PAg. 581, A. Si pro ὡς χαμαὶ, scribatur οὕτως χαμαὶ, quam minima mutatione facta huic loco consuluerimus.

* 582, C. Transferendo illud ὡς ad sequentia, post δυνάμων, ante μὴ, nec deerit aliquid, nec alia mutatione opus erit. Si tamen pro δοκεῖν aliquis δοκοῦσιν scribere malit, loco moueri ὡς non erit necesse, atque omnia recte habebunt. Mihi quidem posterius hoc probatur.

587, D. Mallem ἐπὶ σημήνειν, quam σημήναι, vt ad Iphicratem referatur. Hen. Stephanus hinc ad marginem editionis secundæ transtulit.

589, C. Notat epitome Stephani Byzantij ad vocem Θυρία, esse Θυεῖον Acarnaniæ oppidũ, quod cum ι scribatur, & ab eo fieri Θυριάς: quæ sane caussa me permouit, vt heic etiam θυειῦσι pro θυρεῦσι ad marginem collocarem. * H. autem Stephanus hinc sumtum rettulit in ipsum contextum editione secunda, prioris θυρεῦσι ad marginem reiecto.

592, D. Post παρεσκευάσθαι notat H. Stephanus deesse verbum βούλοιτο, aut βούλεται. quod sane ita esse

ſtatuo, & in reddendo ſequutus ſum.

Ibidem, E. Primum heic abundare mihi videtur ἢ particula in his verbis, εὔδηλον ὅτι εἰ τῷ συμμάχων τινὲς οὐκ ἀρέσκοι στρατεύοιτο ἡμῖν, ἢ ὑμῖν ἀρέσκοι. Deinde ſuſpecta mihi eſt ἢ particula, non ſatis apte ante ὑμῖν collocata. Quod ſi libri correctiores adſentirentur, arbitrarer ita ſcribi poſſe: εὔδηλον, ὅτι τῷ συμμάχων τινὲς οὐκ ἀρέσκοι στρατεύοιτο ἡμῖν, οὐδὲ ὑμῖν ἀρέσκοι.

*593, A. pro δηλαδὴ μέντοι πόλεμοι ἀεί ποτε γίγνονται, καὶ ὅπ καθαλύονται, ſcribendum δηλαδὴ μὲν ὅτι πόλεμοι, facile perſpicit, qui ſequentia conſiderat, καὶ ὅτι καθαλύονται, item rurſus, καὶ ὅτι ἡμεῖς cum ceteris.

594, B. Si ſola negatio, quæ deeſt, hoc modo poſt ἀπήγαγον adiiciatur hiſce verbis, τὰς φρυκοὺς ἀπήγαγον, οὐ Κλεόμβροτον δὲ, locus integer erit; nec indigebimus excuſatione vulgari, quaſi ſit heic ἀνακόλουθον, quo ſæpe ſine cauſſa recurritur. verſu poſt hunc tertio Προθοὺς λέξαντος, integrius erit Προθοὺς δὲ λέξαντος. Origo ſcripturæ mutilatæ, de ſimilitudine litteræ Δ cum λ, quarum altera eſt in δὲ, altera λέξαντος inchoat.

οἱ περὶ δημοσίαν, qui.

*596, E. Qui ſint οἱ περὶ δημοσίαν, facilius verbis indicari poſſe videtur aliquibus; quam reabſe oſtendi, quæ vox ſubintelligatur. Nam Xenophon in libro de Lacedæmoniorum republica, mentionem horum faciens: Sunt, inquit, illi περὶ δημοσίαν, quicumque cum paribus, eodem contubernio vtuntur; vt haruſpices, & medici, & tibicines, & copiarum apud impedimenta præfecti, & qui ſuapte ſponte militant. Hæc tamen verba quum diligenter conſidero, præſertim quod ait, ὅσοι σύσκηνοι τῷ ὁμοίων. τῷ ὁμοίων, in eam venio ſententiam, vt exiſtimem in his, οἱ περὶ δημοσίαν, ſubaudiri σκιωλῷ: idque adeo manifeſtiſſime poſtea paret e dicti libri verbis, quæ leguntur in extremo, quum δημοσίαν σκιωλῷ expreſſe nominat, vti mox videbimus. Idem quoque Turnebum ſtatuiſſe, virum in litteris cum paucis omnino conferendum, monuit me Guilelmus Canterus meus. Vnum addo, videri mihi δημοσίαν σκιωλῷ eſſe aliam ab ea, in qua rex cum polemarchis verſabatur, adeoq; proximam a regia, deſtinatam iis, quicumq; belli præſertim tempore publico quodam munere fungerentur. Poteſt hoc ex illo, quem dixi, Xenophontis libro intelligi; quum refert, non domi, ſed foris prandentes vel cenantes reges, ad σκιωλῷ δημοσίαν fuiſſe remiſſos. Sic enim in extremo dicti libri, p. 690, C. ſcriptum reperimus: ὅπως ἢ καὶ οἱ βασιλῆς ἔξω (ſcilicet τῆ σκιωλῆς βασιλικῆς) σκιωῖεν, σκιωλῷ αὐτοῖς δημοσίαν ἀπέδειξε. Vides poſt βασιλικῷ, ſequi δημοσίαν σκιωλῷ, qua regibus vti liceret, extra ſocietatem ſuam foris prandentibus.

σύσκηνοι τῷ ὁμοίων.

δημοσία σκηνή.

σκηνὴ βασιλική.

κ᾽ἔσω σκηνή. κ᾽ἔξω σκηνὴ τῶ βασιλέως.

596, pro οἱ μὲν ἵπποι, lego cum Pircamero ἱππῆς. Nam vertit is non equos, ſed equites. H. Stephanus hinc in marginem editionis ſecundæ trãſtulit.

*601, D. In his verbis, ὡς ἐπὶ παῖδες αὐτῷ οὐκ ἐλέγοντο ὃκ ταύτης, ὅπ πέμπων ἐμνήσενε, cum ceteris, abundare rurſus alterutrum ex his, vel ὡς, vel ὅπ, exiſtimari poſſet; niſi πλεονασμὸν, quemdam Atticum prius in huiuſmodi genere loquendi notaſſem p. 382, D. & 500, B. Heic quidem prius illud ὡς irrepſiſſe videri queat de præcedentis vocis τινὲς vltimis litteris ες, quibus cum ὡς ſimilitudo quædam. Tale quiddam & paullo poſt ſequitur, p. 604, C. γνόντες οἱ Μαντινεῖς, ὡς εἰ μὴ ὑποκρούσονται αὐτὲς ὅπ πολλοὶ σφῶν κατακοντισθήσονται. Nimirum & heic illud ὡς, ex vltimis εἰς vocabuli Μαντινεῖς litteris manaſſe videri poſſet; niſi πλεονασμὸς hic tot locis occurreret.

606, E. Non poteſt hoc loco recte legi σωενδόμενοι, quum verbum illud ne Græcum quidem ſit. Quamobrẽ arbitror equidẽ vel σωνδόμενοι quod interpretando expreſſi, vel aliud ſimile ſubſtituẽdum. Pircamerum certe aliter legiſſe vel ex eo patet, quod *enumerandi* verbo id, quod ſuis in codicibus repererat, expreſſerit.

608, C. pro εἰς γαιοκόχου, non dubito reſtituendum εἰς γαιάοχου. Quippe Neptuni, cognomento γαιάοχου, meminit Pauſanias, ſic Laconum Dorumq; lingua dicti, qui communi eſt γαιήοχος, terram continens, vel qui terræ invehitur. Et notum eſt idem Neptuni epitheton ex Homero, poëtiſque ceteris. Hen. Stephanus hinc editione ſecunda margini adſcripſit.

γαιάοχος. γαιήοχος.

Ibidem, E. In his verbis, καὶ τὸ μὲ μὴ πρὸς τὴν πόλιν προσβάλῶν αὖ ἔπ αὐτὲς, ἤδη τῦ ἐδόκ᾽ θαρραλεώτερον εἶ), arbitror expungendam eſſe μὴ particulam, poſt μὲν collocatam; vt ea ſententia ſit, quam expreſſi. Videtur quidem μὴ, propter ſimilitudinem cum μὲν, irrepſiſſe.

610, E. Male ſcriptum in omnibus libris, etiam H. Stephani, hactenus editis legitur ἐάν ποτε δυνατὴ γένωνται, quum legendum ſit, ἐάν ποτ᾽ ἀδυνάτωσι. Nam propterea nobis aliquid comparamus, vt amiſſis aliquando viribus, nonnihil præſidij nobis reſtet. * Hanc emendationem H. Stephanus hinc tacite ſurreptam editione ſua ſecũda in cõtextum tranſtulit. Deprauata tamen in priori reperitur.

*611, A. In hiſce verbis, ἐλπίζων ἢ χρὴ, ὡς ἄνδρας ἀγαθοὺς μᾶλλον, ἢ κακοὺς αὐτοὺς χρήσεσθαι, mihi non eſt dubium, rurſus illud ὡς ſuperfluum eſſe.

AD LIBRVM VII HISTORIARVM GRÆCARVM.

PAg. 616, C. Haud ſcio, quid hoc loco ſibi velit verbũ ἐδεῖπο, ne qua ratione cum ceteris cohæreat. Fortaſſis ἔκειτο legendum pro ἐδεῖπο, qua ſcriptura nihil commodius, ὃκ ἐπὶ στιβάδων αἰείσαντο, ὅπου ἔκειτο ἕκαστος, *de ſtramentis ſurgebant, vbi quiſq; cubabat.* *Hen. autem Stephanus, ne lectionem hanc admittat, vide quam multa retinendi ἐδεῖπο cauſſa ſubintelligere nos velit: vt ſcilicet ὃκ ἐπὶ στιβάδων αἰείσαντο, ὅπου ἐδεῖπο ἕκαστος, tantumdem ſit, ac ſi ſcripſiſſet Xenophon, ὃκ ἐπὶ στιβάδων αἰείσαντο, καὶ ἀναστάπες ἐπορεύοντο, ὅπου ἐδεῖπο ἕκαστος. Bellus ſane ſubaudiendi modus. Si ſurgentes abibant, quo abeundum ſingulis erat, ab irruentibus Thebanis opprimi non poterant, quod eis arma corripere licuiſſet. Id autem faciundi copiam non habebant de ſtramentis primum ſurgentes, vbi quiſque cubabat, vt e noſtra lectione colligitur. Ego vero quum talia ſcribit Stephanus, ſane dubitare ſoleo, quonam loco cerebrum geſtet is vir, qui Germanis cerebrum in plantis collocat.

*619, C. Locus hic, Τὰναντία Θηβαίοις . . . . . Λακεδαιμονίων ἦ, cum ceteris, ſic & emendandus, & ſupplendus mihi videtur, ὡς χρεὼν εἴη αὐτὲς εἰς Θεσπαλίαν τἀναντία Θηβαίοις πέμπειν. Λακεδαιμονίων ἦ [λεγόντων] ὡς ἐς τὴν Λακωνικήν. Ita enim integer erit.

*620, A. In iſtis, ὅπῃ δεῖ χωρίων ὀπίσω, ſcribetur rectius, οὗπῃ δεῖ χωρίων ὀπίσω. Nam illi οὗπῃ reſpondet hoc, quod ſequitur, ἀνταῦθα ὀκνεῖ.

Ibidem, C. pro ἢ τὴν νίκης τὸ μέγεθος, legendum erit τῆς δὲ. nam alioqui deeſſet aliquid. Hoc autem mo-

modo non erit necesse vel aliud π, vel καὶ sequentibus adiicere, quod Stephanus faciundum putat.

623, A. Malo sequi aliorum librorum auctoritatem, qui καὶ πεζοσώτων ἐστὶ habent, quam Florentinæ & H. Stephani editionis. Nam ἐστὶ refertur ad Epaminondam. Stephanus quidem editione secunda sic in contextu scripsit.

625, C. pro ἐν ᾧ τόπῳ, repono ἐν δὴ τόπῳ. H. Stephanus hinc ad marginem editione secunda transtulit.

Ibidem, B. pro οἱ μὲν ὅπῃ τὸ τεῖχος, puto legendum οἱ μὲν τὸ ὅπῃ τῶν πύλων, sicut paullo post etiam loquitur, οἱ δ' ὅπῃ τὸ πυλῶν. H. Stephanus hinc sumtum editione secunda margini adscripsit.

*Ibid. C. οἱ ἔξω ἁλόμενοι, non est *qui extra vrbem intercepti fuerant*, minus etiam mutandum in οἱ ἔξω ἁλῶ μενοι, quod ab H. Stephano profectum: sed scribendum οἱ ἔξω ἁλόμενοι, *qui de muris & turribus extra vrbem & arcem saltabãt*. Sic antea nimirum versibus aliquot dixerat ἐξήλοντο, *desiliebant*.

*627, C. Deest in his negatio, ὥστε δὲ τὸ σῶμα (cum interiectis) ἀφικέσθαι: adeoque scribendum, ὥστε δὲ οὐ τὸ σῶμα ἀφικέσθαι.

*633, E. Scio, qua possit ratione defendi, quod legitur heic, ὡς ἐθμένων: sed in ea tamen opinione sum, vt existimem, rectius scribi ὡς ἐθμένης, videlicet τὴν πύλην. quod linea proxima præcessit. Et proficiscuntur ex abbreuiaturis Græcorum huiusmodi mendæ.

*634, E. Non ὡς ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλει ἔχοντες, sed cum aliis rectius, ὡς ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλει ὄντας, omnino legendum.

*535, A. Loco verbi προσκαλουμένων repono προκαλυμμένων. Quippe δίκας προκαλεῖσθαι recte dicitur, in significatione prouocandi.

*636, C. In his, καὶ τῷ ἑαυτῶν παντὶ δήμῳ, legendum haud dubie αὐτῶν, scilicet ἀρκάδων. Absurdum enim dicere Pellenenses suomet cum populo bellum gessisse.

*Ibidem, E. Corruptum esse in his, νομίζοντες ὅπως αὖ μὴ σὲ ἀποβαλεῖν τὸς Ἀρκάδας, verbum illud ἀποβαλεῖν, fatentur etiam eruditissimi; quorum vnus pro ἀποβαλεῖν, potius καταβαλεῖν reponendum putat, me nequaquam adsentiente. Nam germanum heic Xenophontis verbum ἀποκλεῖν restituẽdum dico, vitiose mutatum in ἀποβαλεῖν, propter similitudinem litteræ κ cum littera β, instar u Latini scripta, more veterum. vtitur autẽ Xenophon verbo ἀποκλεῖν primo παιδείας libro, p. 20, C. quum ait, καμβύσης ὁ πατὴρ (cum interiectis) τὸν Κῦρον ἀπεκάλει, *Cambyses pater Cyrum reuocabat*. Idem verbum & supra repurgauimus libro IIII παιδείας, ad pag. 105, B. vbi pro ἀπεκάλει scriptum legebatur ἐπεκάλει. Exaratis his, Stephanum quoq; deprehendi coniecisse scribendum ἀποκαλεῖν.

*637, B. Bis heic in vna voce peccatum. Quippe non legendum, ἐλεῖν αὖ πόπο, nec linea sequente, τὸς ὑπὸ πόπο πολιορκουμένους: sed vtroque πῶν. Non enim ad σώρωμα referendum, sed ad λόφου, quæ vox præcessit ante σώρωμα posita. Quum hæc iam ita notassem, & alterius editionis Henrici Stephani liber Praga tandem mihi missus esset; inueni hoc quoque ab eo relatum in adnotationes editionis Xenophonteæ secundæ.

*641, B. Corrupta sunt istæc, καὶ ἅμα ἐπαμῶνο, καὶ ἔλεγον ἀπαγγέλλοντες, omninoque sic emendanda, καὶ εἴ μας ἐπηπῶνο, ἔλεγον ἀπαγγέλλοντες, cum reliquis, quorum sensum rectum interpretando expressimus. Henrici Stephani lectio diuersa, οἱ δὲ ἅμα, tametsi bona non sit, facile tamen ad eumdem cum hac sensum redigi potest, si scribatur, εἰ δὲ μας ἐπηπῶνο, ἔλεγον ἀπαγγέλλοντες. Nam καὶ quoq; tollendum ante verbum ἔλεγον.

*642, E. Leue quiddam esse videtur, sed recte consideranti leue non est, quod in his, οὐδέν μοι δοκεῖ αἰνὴρ ἐλλείπειν, articulus a librariis omissus est. Scripsit enim Xenophon, οὐδέν μοι δοκεῖ ὁ αἰνὴρ ἐλλείπειν. In his enim est δεικτικόν π, quod respicit ad Epaminondam, de quo sermo est. Nec indicassem hoc, nisi statim pagina tertia 644, C. simile quid occurrisset in his, καταστρατοπεδευσάμενοι ἐντὸς τείχους ἐν ταῖς οἰκίαις. Nam & ista sic integranda, ἐντὸς τῶν τείχους ἐν ταῖς οἰκίαις. Item paullo post initium libri de Agesilao, 652, B. βουλευομένων περὶ τῶν Λακεδαιμονίων. scribendum enim, τῶν Λακεδαιμονίων, sicut etiam sequitur καὶ τῶν συμμάχων, non καὶ συμμάχων. Periit autem τῶν hoc loco, propter vltimam syllabam præcedentis τῶν omissum. Sic in III ἑλληνικῶν, p. 498, B. legitur, ἀπαγγεῖλαι Τισσαφέρνῃ: quod cum articulo rectius in Agesilao Xenophontis ἀπαγγεῖλαι τῷ Τισσαφέρνῃ scriptũ reperitur. Sic & eodem ἑλληνικῶν libro, 500, D. αἰσθόμενος ὁ ἀγησίλαος, pro quo Xenophontis Agesilaus habet, αἰσθόμενος ὁ ὁ ἀγησίλαος. recte. versa vero vice legitur in ἑλληνικοῖς 501, A. παίπα πὰ δεινὰ, quod in Agesilao p. 656, C. παίπα δεινὰ παρῶ. Sed hæc vno loco notasse, satis est.

Articulus defectus. al. ἐλλεῖπειν.

643, D. Arbitror rectius legi μηδὲν πλέον μαχεῖσθαι τῶν ὀλίγων πολλοὶ ὄντες, quam μηδὲν πλείονες, quod erat in editione prima Stephani. Secunda vero, lectionem meam margini adscripsit.

646, A. In omnibus editis hactenus libris ὅπη καίρως legitur, quomodo Bilibaldus etiam vertit, nimirũ *opportune*. Sed scribẽdum ὅπη κέρως, colligitur ex sequentibus illis εἰς μέτωπον, cũ sequentibus.

Ibidem, E. Verbum σωνενοηκότες prorsus huic loco non quadrat. *Ego, primum vt aliqua esset sententia, sic verti, quasi σωνενικηκότες scripsisset Xenophon. Deinde locum diligentius intuens, hoc ideo verum esse deprehendi, quia statim de iisdem peditibus αἰτίοις & cetratis subiicitur, ὡς κρατοῦντες. Hinc enim dubitari de præcedenti σωνενικηκότες nequit.

IO. LEVNCLAVII NOTATORVM AD XENOPHONTEM LIBER II, REPVRGANDO A MENDIS TOMO POSTERIORI.

Tomus secundus cur difficilior.

HABENT iam lectores tomum priorem, insigni cum accesione locorum emendatorum, & diligentiæ nostræ. Pergendum ad alterum, & in eo tanto magis elaborãdum, quãto minus ab aliis heic præstitũ. Prior quidem hoc duplo fere maior est, sed obseruationes in posteriores hosce libros Xenophonteos, ab H. Stephano editæ, vix quintam eorum æquant partem, quæ in priorem congessit. Incertum etiam, qua de caussa pleraque, Schediasmatum suorum operi magno, & toties ab se laudato reseruata, nobis hactenus inuideat; & quando tandem illud in lucem proditurum sit. Pluribus quidem ab annis frustra exspectatur. Nec desunt, qui eum hoc astu putant alios deterrere velle, ne quid in Thucydide, Herodoto, Xenophonte, Dione Cassio, quorum libris adfixum huius herbæ parietariæ Schediasmatum nomen adhæret, vtilis operæ collocet: quando primi nominis, opinione sua, criticus nescio quid schediasmatum in eos ab annis iã viginti plus minusue promiserit. Itaq; plus heic & ipsis libris Græcis expoliendis, & cum dexteritate Latino sermoni tradendis, adhibendum mihi studij fuit, ac laboris exhauriẽdum. Tantum sane videt effectum indũstria mea lector, vt hoc a me notata libro in tomum Xenophontis posteriorem, qui parte dimidia priori minor est, propemodum magnitudine sua præcedentibus paria sint. Omisso vero longiori procemio, re totius ipsa viris eruditis æstimandum huius operæ fructum offeramus.

AD AGESILAVM XENOPHONTIS.

*PAg. 651, A. Pro δεῖ δὲ τὸν ἧττον μειόνων αὖ πυξαίνοι ἐπαίνων, scribendum δεῖ δὲ τὸν ἧττον οὐδὲ μειόνων αὖ πυξαίνοι ἐπαίνων. Causam intelligis ex ipso verborum sensu. Adlato libro secundæ Stephani editionis, vidi etiam illũ de οὐδὲ ac δὲ disserere, ac prolixe quidem.

*652, B. Quod heic legitur, ἐαν δῶσιν αὐτῷ πεντήκοντα μὲν Σπαρτιατῶν. rectius scribetur διακοσίους μὲν Σπαρτιατῶν. Nam xxx viros Spartani regibus adiungere magnis in expeditionibus solebant, isq; numerus adiunctorum Agesilao in hac etiam militia, non semel in ἑλληνικῶν libris reperitur. Versu etiam sequenti πεντακοσίους νεοδαμώδεις legimus, qui διακόσιοι sunt in ἑλληνικοῖς.

Ibid. E. Legimus heic εἰρήνην ποιήσειν, quod est *pacem conficere*; quum in ἑλληνικοῖς sit εἰρήνην ἔχειν, *pacem habere*. Sed existimem, hoc ἔχειν ab ipso Xenophonte sic correctum; vt etiam versu ab hoc tertio scriptum ἀνέμιξε ταῖς σπονδαῖς, quum in ἑλληνικοῖς inueniatur ἐπέμιξε.

*653, D. pro εὐθὺς αἰσχρέψας, scriptum in Agesilao εὐθὺς πάνυ πάνυ ἀσχρέψας, quod rectum erit, si addatur præpositio, εὐθὺς εἰς ἔναντια ἀσχρέψας. Ac periit εἰς, propter similitudinem eius cum vltima syllaba præcedentis εὐθύς.

*Ibidem, E. pro ἔλαβε scriptum in ἑλληνικοῖς ἐλάμβανε. Id recte superioribus illis, ἐπορεύετο, & ἦγε, & καπεσφέρετο respondet.

*654, D. Existimem pro istis, καὶ τοῦ ἀναλώτου τειχέων, scribendum, καὶ τοῦ ἀναλώτου τειχέων ἅνα τῇ φιλανθρωπίᾳ ὑπὸ χεῖρα ἐποιεῖτο, quum durior sit oratio, si ἅνα subintelligatur. Facile quidem fieri potuit, vt ἅνα propter similitudinem cum τῇ sequenti a librariis omitteretur. Sed ἐλλείψεων eiusmodi exempla superius etiam notauimus ad p. 548, A.

*Ibid. E. De lectione marginis, παρέχοιτο ἵππον, quam vocem pro ἱππικὸν, ego substitui, vide superius ad p. 499, C. notata.

*Ibidem. pro ὡς ἐξίσοιτο legitur in historiis Græcis ὡς ἐξίοι. Addamus heic vno loco & alias lectiones collocatas. p. 655, C. pro κἀκεῖνα ἰδὼν, ibid. καὶ ὁκεῖνο ἰδών. & statim post pro σέβοιεν, ibidem σέβοιντο. & litera eadem non πειθαρχίαν, sed πειθαρχεῖν rectius ibidem legimus. Item litera D. eiusdem p. pro ἐμβοᾶν ibidem ἐμβάλλειν. Item ibidem, E. pro αὐτόθεν αὖτις rectius ibidem αὐτόθεν οὕτω. Item versu ab hoc quarto, pro ἐμβαλεῖν ibid. ὁκβαλεῖν scribitur.

655, B. Pro κναφεῖς non dubito reponẽdum χαφεῖς, sicut etiam in margine notaui. Nam vt heic coniunguntur σκυπῖς καὶ χαφεῖς, ita supra in ἑλληνικοῖς scripsit οἱ σκυποπώλοι καὶ οἱ ζωγράφοι, quod postremũ cum κναφεῖς adfinitatẽ nullam habet. * H. Stephanus χαφεῖς editione secunda margini adscripsit, cum infami littera Π, multis hactenus aliis etiam adiecta, quæ de notis meis prioribus sumsit. Diuinandum vero nobis relinquit, nequaquam OEdipis, quid in illo Π secreti lateat. Si Π lectionem fortasse παλαιὰ, *antiquam*, denotat; sane denuo quæremus, an talia de libris ex aula regis Henrici ιιι domum adlatis depromserit, quo tempore Xenophontem deproperatum editione altera extrusit, ne a me preueniretur, cuius tamen labores aliquos iam tunc in manibus habebat: an solita fraude, & occulta quidem, in auertendis alienis vtatur. Editione quidem prima protulisset hæc, si quid eorum habuisset: secunda, si demas ex Camerarij, Gabrielij, nostris lecythis hausta, cum adrogantibus illis censuris interpretum, noui nihil adtulit; vti præcipue de hoc Xenophõteorum operum tomo posteriori perspicere licet. H. Stephani Π.

656, A. Supra in ἑλληνικοῖς pro εὐθὺς τὸ Σαρδιανὸν πόπον ἐχώρησε, legitur rectius εὐθὺς ἐς τὸ Σαρδιανὸν. quæ præpositio mihi quidem omitti non posse videtur, & periit propter similitudinem cum vltima syllaba dictionis εὐθὺς precedentis. *H. Stephanus editione altera de notis meis in contextum transtulit, idem procul dubio facturus in εὐθὺς εἰς ἔναντία ἀσχρέψας, quod paullo ante posuimus, si tunc deficiente secreto Π, in iisdẽ notis illud reperisset.

Ibidem. pro ἐπηρμένους καὶ ἀράγλω legimus in ἑλληνικῶν libris ἐπαρμένους. H. Stephanus hinc in mar-

marginem transtulit, more suo etiam libri cuiusdam veteris adsensum verbis proferens, quo prius caruerat.

* Ibidem, B. pro καμὸν ἡήσατε, legitur in ἑλλωικῶν historiis καλοὺ ἡήσατε. sed equidem καμὸν, rectius existimo.

Ibidem, C. Rectius heic legitur, οὐκ ἦν πλὴν ὁπλιτῶν, quam in Græcis historiis, οὐκ ἦν τὶ ἱππέων. Rursus heic male, ἐκέλευσε ἕνας ἀφ' ἥβης ἕκαστος εἶν: quæ rectius istic, ἐκέλευσε τὰς δέκα ἀφ' ἥβης ἕκαστον εἶν. H. Stephanus in hoc nos editione altera sequutus est.

* Ibidem. Pro ἐμβαλεῖν rectius in ἑλλωικοῖς scribitur ἐμβάλλειν.

* Rursum, ibid. D. pro ἐφ' ἁρπαγὴν ἐτρέποντο, reperitur in historiis Græcis ἐς ἁρπαγὴν ἐτράποντο.

* 657, C. Nemo non videt in his aliquid abesse, ἐπεὶ δὴ ἦλθεν αὖτις ἀπὸ τῆς οἴκοι πελῶν . . . . . βοηθεῖν τῇ πατρίδι. Etenim præter illud ἦλθεν, aliud haud dubie ponendum erat, nimirum ἄγγελος, vel aliquid aliud tale. Nam id quidem haud sufficit. Ego paucis aio, sic a Xenophonte scriptum fuisse: ἐπεὶ δὴ ἦλθεν αὖτις ἀπὸ τῆς οἴκοι πελῶν ὁ Ὀπισθέλλων βοηθεῖν τῇ πατρίδι. Quippe fuit omissum illud ὁ Ὀπισθέλλων, propter similitudinem cum vocabulis præcedentibus οἴκοι πελῶν. Quasi manu me duxit ad inueniendam hanc emendationem id, quod superius ἑλλωικῶν libro 1111, p. 513, B. legitur in harum ipsarum rerum narratione, verbis his: ὅπη ἡ πόλις Ὀπισθέλλοι αὖτις βοηθεῖν ὡς τάχιστα τῇ πατρίδι: quibus inesse pleraq; videmus, heic etiam posita. Peccatum similiter superius libro 111 ἑλλωικῶν, vbi ad p. 501, D. notata quærito.

οἴκοι πελῶν & ὁ Ὀπισθέλλων.

Ibidem. Rectius omnino legisse coniicio interprete Philelphum ὅτι τῆς ἐφορείας, quã si vel φορεῖ scribas, vt H. Stephanus fecit, vel φορείᾳ, vt alij. Nam hoc nomine significari curiam ephororum, quos heic per τοὺς πέντε, per quinque viros, notauit Xenophon; ex Plutarcho, & aliis, paret. * H. Stephanus editione secunda textui meam hanc emendationem nõ inelegantem inseruit, Philelphum auctorem prætexens, apud quem id priori editione non obseruarat, secunda obseruare non poterat ob festinationem. Sed erat in meis inuenire procliue.

ἐφορεῖον, ex φορεῖ, curia ephororum. Ephori V.

* 658, B. pro καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν, legitur in Græcis historiis πλὴν τῆς πρὸς αὐτὸν, quod rectum arbitror. Nam quos apud se habebat, deinceps misisse legitur. Versu post hunc tertio, πρέψαντες βάδην ἀπιχώρουν, mutandum in σρέψαντες, sicut etiam in historiis Græcis reperitur.

* Ibidem, D. Quod heic legitur, πρὶν ἢ ὀπὴ τῆς ὄρεως τὸ ἀνθρακείων ἐγγύοντο, *antequam ad carbonariorũ montem peruenissent*, vitiosum esse colligitur ex historiis Græcis. Habent enim illæ, πρὶν ἐν τῷ ὄρει Ναρθακίῳ ἐγγύοντο. Vt autem in his Ναρθακίῳ, vel etiã Ναρθακιέων probandum, quia Ptolemæus quoq; montem Narthacium vocauit, & paullo post sequitur Ναρθηκίου, mutandum in Ναρθακίου, quod & mons, & oppidum nomen habuit: ita malim ex his dicere, πρὶν ἢ ὀπὴ τῆς ὄρεως τὸ Ναρθακιέων, quam vt istic, ἐν τῷ ὄρει Ναρθακίῳ. Quidam ἄτρακον Strabonis, & tam ἄβακα, quam ἀτρακίαν Stephani Byzantij huc trahunt.

ἀνθρακείων ὄρος. Ναρθακίου ὄρος. Ναρθηκίου.

* Ibidem. Post ἀθλωαίους inserui ἀργείους, ex historiis Græcis. Ac paullo post heic quoq; mentio fit Argiuorum in descriptione conflictus.

659, A. Scribo πότ' ἄλλο στράτευμα, non τὸ δ' ἄλλο, quod etiam superius nobis occurrit. H. Stephanus editione posteriori probat.

Ibidem, B. Aristides in bello περὶ ἀφελῆς λόγου, legit ἄπαντα μὲν χαλκὸν, ἄπαντα δὲ φοίνικα, non φοινικᾶ: eiusque dicendi generis rationem indicat. Hunc dicere Stephanus Hermogenem interdum solet.

* Ibidem, D. pro εἶχε δὲ ὁ Ἀγησίλαος μὲν τὸ δεξιὸν τοῦ μετ' ἑαυτοῦ, legitur in historiis Græcis, ἀγησίλαος μὲν δεξιὸν τὸ μετ' αὐτὸν, in quibus exiguum discrimen. Sed vltima linea scriptũ heic ἀφικόμενοι ἐτρέψαντο τὸ καθ' ἑαυτούς, pro quo malim scribere cum historiis Græcis, ἔτρεψαν τὸ καθ' ἑαυτούς.

* 660, A. pro εἰσὶ, scripsit Xenophon in historiis Græcis εἶησαν: pro νίκη σὺν Ἀγησιλάῳ ἐγένετο, ibidem, C. est νίκη Ἀγησιλάου ἐγεγόνει: & sequenti linea, loco verbi προσελώχθη, scriptum illic προσευλώκει. Rursus linea post hanc tertia, pro ναῦς εἰσί, legitur νεῶν εἶσι, quod magis est Atticum, & propterea ξενοφωντόσερον. Item ibid. D. pro σώμασι, reperit Philelphus σώμασι, commodius quiddam altero. Item eadem pag. E. pro Γύλου reperimus illic Γύλιν, quod rectius arbitror. Denique sub initium pag. 661, A. pro καταγνόντες omnino reponendum καταγνῶς, vt respondeat sequenti σρατεύῃ, & rursus alteri δηώσας. Nam alioquin addendum erat ad καταγνόντες aliud quiddam, videlicet οἱ Λακεδαιμόνιοι, cuius caussa si maxime σρατεύῃ mutes in σρατεύουσιν, vti notatum ad marginem in quibusdam; tamen sequentia non congruent, videlicet nec δηώσας, nec ἐσβαλὼν, nec ἀγεῖ, cum ceteris vlterius subiectis.

661, A. Quod heic legitur κατὰ τὰ σενὰ, rectius est, quam illud in ἑλλωικοῖς supra, p. 525, B. κατὰ πέλεαν. Nõ multo post, pro ὑακίνθινα, lego ὑακίνθια. H. Stephanus editione secunda hoc in textum admisit.

Ibidem, B. Negat H. Stephanus editione priori se locum hunc, εὐπετῶς τοῖς Κορινθίοις ἐγίγνοντο, potuisse corrigere. Verum si Germanicas editiones consuliisset, scriptum inuenisset non τοῖς Κορινθίοις ἐγίγνοντο, sed τοῖς Κορινθίοις συνεγίγνοντο. * Post, in editione secunda, tacite locum hunc ita scriptum in contextum recepit, & quod prius in adnotationibus suis scripserat, se locum emendare non posse, prorsus inductum deletumq; sustulit; ne vel Germanis hoc debere se fateri cogeretur inuitus, vel secordiæ propriæ vestigiũ aliquod accusator inertiæ Germanorum relinqueret.

* Ibidem. Pro ἐνδιδομένης τῆς πόλεως, ἐξ ἀείσου μετεσραβπεδεύετο, legitur in historiis Græcis, προδιδομένης τῆς πόλεως μετ' ἄεισον μετεσραβπεδεύετο. Quæ lectio confirmatur etiam inde, quod postea subiicitur, δείσαντες μὴ προδιδοῖτο ἡ πόλις ὑπό τινων, hoc est; *veriti, ne ab aliquibus vrbs proderetur.*

* Ibidem, C. Hæc verba, καὶ τὰ πίχη ἀνατετείχισο, sic editione mea priore reddidi, ac si scriptum esset, καὶ τὰ πίχη, οἷς ἐπετείχισο. * Hen. autem Stephanus editione sua secunda mauult legere, ᾧ τὰ πίχη ἃ ἀνετετείχισο. Probat hoc per ista ex ἑλλωικῶν libris verba, Οἰνόλῳ τὸ ἀντετειχισμένον τεῖχος αἱρεῖ. Ego illud οἷς ἐπετείχισο, referebam ad Piræum. Sed præstat referre ad alia, præter Piræum, castella; in quibus erat & Oenoë. Tamdem ab H. Stephano recuperata lucubratione mea secunda, reperi & hãc lectionem margini adscriptam, τὰ πίχη, ἃ ἀνατετείχισο, cum interpretatione huiusmodi: *Sed etiam castella, quæ instaurata denuo fuerant.*

Ibidem, D. H. Stephanus legit editione priori, ἕως τοὺς Λακεδαιμονίους φυγόντας Κορινθίων, cum ceteris, quasdam editiones sequutus; quum legendum sit,

τὰς ἀφ' Λακεδαιμονίους φυγόντας. Posteriori verbis his adsensus, ita scripsit in ipso textu.

663, A. Rectius in aliis exemplaribus legitur ὁν Ἄ̓ασῳ, de qua Stephani Byzantij nomenclatorem consule, quam in Hen. Stephani editione prima ὁν Νάασῳ. Secūda vero sumtum hinc ὁν Ἄασῳ, transtulit in contextum.

*Ibidem, B. Non cohærent hæc, Μαύσωλος ἀπέπεμψαν αὐτὸν οἴκαδε, πεζοπομπῶ δόντες μεγαλοπρεπῆ. Itaque videndum, an scribi debeat, ἀπέπεμψεν αὐτὸν οἴκαδε, πεζοπομπῶ δοὺς μεγαλοπρεπῆ: an illa mutatio δόντες in δούς, admitti nō debeat, in qua sum equidem nunc opinione. Frequentes vero sunt vocum ac verborum traiectiones in hisce libris Xenophonteis, a negligentia librariorum profectæ. Quapropter existimo, statim post illa, quæ versu ab hoc tertio superius leguntur, χρήματα ἀμφότεροι ἔδοξε, reponi debere hæc verba, πεζοπομπῶ δόντες μεγαλοπρεπῆ. Nam quum illa forte omissa, & deinde in margine collocata essent: per calligraphi alterius inscitiam locum deinceps indebitum occuparunt. His igitur ordini suo restitutis, nihil mutādum restat, præter illud ἀπέπεμψαν, in ἀπέπεμψεν. H. Stephanus sententiam meam priorem probat, ego posteriori potius adsentior. Exemplum simile traiectarum vocum paullo post inuenies, ad pag 677, E.

Locus corruptus difficilis.

*664, B. Locus hic mutilus, & punctis quinque notatus hoc modo, ἢ πρὸς ἑαυτῶν φιλίαν † . . . . . μὴ ὤκνουν εἰς ταυτὸν ἰέναι, sic pro deplorato, secundæ quidem editionis tempore, ab H. Stephano relictus est. Ne tamen nihil habere remedij ad eum sanandum existimetur, adscribit more suo, se non modo sensum eorum verborum, quæ desunt; sed etiam illa ipsa, quænam sint, coniectura sibi adsequutum videri suis in illis SCHEDIASMATIS. Ita nos operis eius exspectatione diuturna suspensos tenet, atque adeo præ nimio illius videndi desiderio languētes excruciat. Sed meo iudicio male facit, qui cunctatione sua nobis hypocausticis occasionem cogitandi de locorum talium emendatione præbet; ac mensibus æstiuis, postquam aëre benigniore de nostris illis hypocaustis prodimus, diuinare de secretis SCHEDIASMATVM suorum patitur. Nam quidquid ad explicationem horum id temporis præter spem se nobis obtusioris alioquin genij forte fortuna, felicius offert, id totum schediasmatis Stephaneis, tardius in lucem exeuntibus, decedit. Sed videamus, ecquid in ipso solstitii o æstiuo, iussis valere iampridem hypocaustis, proferre in medium ad emendationem loci adeo mutilati possim, quod non ab homine profectum existimetur, qui cerebrum in plantis conculcatum gestet. Dico igitur hæc verba, post vocem φιλίαν, quæ periodum præcedentem claudit, † . . . . . μὴ ὤκνουν εἰς ταυτὸν ἰέναι: sic integritati pristinæ restitui debere: καὶ πῶς ἑαυτῷ μὴ ὤκνουν εἰς ταυτὸν ἰέναι: quibus iam respondent illa sequentia, ἀγησιλάῳ δ' αὖ τοῖς ἐνεχείρουν: hoc est, *Et cum suis quidem hominibus in eumdem locum coire reformidabant, at Agesilao in manus ipsimet se tradebant.* Vitiatus autem locus inde fuit, quod exiguo spatio bis illud ἑαυτῷ hoc modo repetereretur: ὡς ἐκείνου ἀνδρὸς πιστοτέρας ἐνόμιζον, ἢ πρὸς ἑαυτῶν φιλίαν. Ε πῶς ἑαυτῶν μὴ ὤκνουν εἰς ταυτὸν ἰέναι, ἀγησιλάῳ δ' αὖ τοῖς ἐνεχείρουν. Exspectemus nunc animo nōnihil æquiore, quid Stephani schediasmata rei secretioris de hoc loco tandem aliquando nobis sint patefactura.

H. Stephani promissa dudum schediasmata.

*Ibidem, D. Suspectum mihi est illud, πάσης δ' στρατηίας στρατηγὸς, quod & in aliis, & in vtraq; Stephani editione reperitur: ideoq; scribendum aliter arbitror, videlicet πάσης δ' στρατιᾶς στρατηγὸς, quod vitio caret. Ostendimus etiam superius, libro notatorum priore, horum inter se permutatorum exempla.

*667, A. In his verbis, πεζὸν μὲ ἑαυτὸν πάθων, prorsus abundat illud μὲ, ac vel expungendum erit, vel in ἀεί, vel aliud quidpiam ei similius mutandum.

668, A. Hæc verba, ὥσπερ αὖ παρθένος ἡ σωφρονεστάτη, Aristides sic collocasse Xenophontem tradit, ὥςπερ αὖ ἡ σωφρονεστάτη παρθένος, eiusque rei rationem adfert in libello περὶ ἀφελοῦς λόγου. Atque hinc paret, non abs re illa de omissis articulis a me paullo ante cum aliqua diligentia fuisse notata; quum etiam in transpositione articuli vetères aliquid momenti situm esse iudicarint.

*669, A. Ista minime integra, ἐγγὺς δ' . . . . . μύριοι πεθναῖεν, sic ex historiis Græcis suppleo, ἐγγὺς δ' ἦν πολεμίων μύριοι πεθναῖεν. Illud autem μύριοι non decies mille, sed innumeros reddidi; quum in historiis Græcis legatur, τῶν πολεμίων παμπληθεῖς, *hostium numerus ingens*: vt sit vtrimque dictum ἀορίστως.

*674, D. Locus hic asteriscis notatus in editionibus Stephani, ἐκεῖνος γοῦν ὅτι ἀπεῖπε μεγάλων καὶ καλῶν ἐφιέμενος . . . . . τὸ σῶμα φέρειν ἠδυνάσθη τῷ δ' ψυχῆς αὖτε ῥώμην, ita cōuersus a me prius fuit, vti verba Græca fere sonant. Nunc vero, quia sic integrum legisse mihi Philelphus videtur, ἐκεῖνος γοῦν ὅτι ἀπεῖπε μεγάλων καλῶν ἐφιέμενος [ἀρετῶν, ἕως] τὸ σῶμα φέρειν ἠδυνάσθη τῷ δ' ψυχῆς αὖτε ῥώμην: ea verba sic reddere interpretando volui, *Numquam ille saltim déspondit animum, quo minus magnæ ac pulchræ virtutis studio duceretur, quam diu corpus ferre robur animi poterat.* Atq; in hac lectione nobis adquiescendum existimamus, donec aliquis ostendat, aliter aliunde, quam e Philelpho, locum restitui debere. Quamquam haud video, cur ita scripsisse Xenophontem, nisi certiora de libris manuscriptis notæ melioris promat, negare quispiam velit.

AD LACEDÆMONIORVM REMPVBLICAM.

An liber hic Xenophontis.

*PAg. 675, A. Exordij forma istæc, ἀλλ' ἐγὼ οὐ νοήσας πω, quæ videtur aliquibus abrupta, non insolens est Xenophonti; qui sic & Sympo- sium suum incepit, ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖ. Et ex hoc ipso pareret initio, scriptum hoc esse Xenophonteum; contra iudicium Demetrij cuiusdam Magnesij, negantis inepte, Xenophonti tribuenda, quæ nemo non ex verbis & sententiis pro Xenophonteis adgnoscit.

Ibidem, C. Adlata mihi lucubratione mea in Xenophontem secunda, Taurini elaborata, dum illic in aula principis illius degerem, quam ab H. Stephano inuito vix tamdem recepi, statim in ipso libri huius initio notatam pro his, οἴνου γε μὴν ἢ πάμπαν ἀπεχομένας, ἢ ὑδαρεῖ χρωμένας διάγουσιν, aliam tamen inueni scripturam, ἢ πάμπαν ἀπεχόμενας, ἢ ὑδαρεῖ χρώμενας διάγουσιν. Eam indicare volui, licet aliam interpretando sequutus.

Ibidem E. scriptum erat τὸ πεζὸν τῇ χρόνῳ, vbi nostri legunt τὸν πεζὸν τῷ χρόνῳ.

*676,

*676, A. pro εἴ ἁ βλασταίνοιεν, quod apud Stobæum reperitur, in aliis magis vitiose legitur, βλάπτοιεν. Id dum Camerarius in κλέπτοιεν, vel κλάπτοιεν, mutandum putat; sane locum non minus corrigendo peruertit, quam Philelphum vertendo peruertisse memorat. Dixi vero, εἴ ἁ βλασταίνοιεν, minus esse vitiosum; quia sic facillime restitui hæc posse iudico, ἐρρωμενέστερα ἂν γίγνεσθαι εἴ ἵνα βλασταίνοιεν. Non enim ignoro, cur Henricus etiam Stephanus parum sibi βλασταίνειν placere dicat, in huiusmodi scilicet collocatione, εἴ ἁ βλασταίνοιεν, qua verbum hoc ὀρχηστικῶς accipi necesse est. Sed emendatio mea caussam hanc displicendi tollit, vt vsus sit hoc Xenophon, quemadmodum & Sophocles, ἐξ ἀρίστοιιν δυοῖν βλαστῶν. Atque hoc modo nec longe petitam eiusdem Stephani coniecturam de substituendo ἐξαλείποιεν, quod neque cum βλασταίνοιεν, nèque cum βλάπτοιεν, alicuius momenti similitudinem habet, admittemus.

*Ibidem, B. pro καὶ τοῦτο νόμιμον ἐποίησε, rectius est legi, καὶ τοῦτ' ὠνόμιμον ἐποίησε, hoc est, *etiam huic legitimum esse voluit*, vel potius, etiam huic lege permisit.

*677, E. pro ἁρπάσαι πυροὺς παρ' Ὀρθίας κλέψαι θεὶς, recte Camerarius scribendum ostendit, ἁρπάσαι πυροὺς καλὸν θεὶς, παρ' Ὀρθίας (subintellige βωμὸν) μαστιγοῦν ἐπίταξε. Nam ciborum furto lege permisso, etiam triticum hoc nomine comprehensum fuisse, dubitari non debet; præsertim quum tritici, furto ab eis auferri soliti, Plutarchus quoque meminerit, ac in tritico præcipue sit λιμοῦ ἀπάκουεια *leuamen famis*, vt Xenophon loquitur. Quæ vero statim sequuntur, τοῦτο δ' ὀλιγῶσαι, rectius existimem scribi, τοῦτο γε ὀλιγῶσαι: ac rursus, ὀλιγοῦται δ' ὀν τούτῳ, ὅλα καὶ ὅπου πάχος δεῖ, malim ita, ὀλιγοῦται καὶ ὀν τούτῳ, ὅπ ὅπου πάχος δεῖ.

679, A. Quum Philelphi versionem considero, legisse is mihi videtur, non πλείοις μὲν πόνοις αὐτῆς ἐπεδίδου, sed aliquando rectius, πλείοις μὲν πόνοις αὐτὸς ἐπεδίδου. Non tamen nescius sum, etiam alterum illud vtcumque defendi posse.

*680, D. Quum ἀρχομένων Camerarius in ἀρχομένων mutat, recte facit; quum pro sequēti ἀρχόν, reponit ἄρτον, insicite. Nam parum fuerit a diuite panem contribui: totam vero prædam venatu captam, quæ ἄγρα est, in commune conferri, maius aliquid, & homine locuplete dignum.

*pag. 681, litera B. Vitiata sunt hæc, ὀπημελεῖσθαι, ὡς μή ποτε αὐτοὶ ἐλάττους τῶν σιτίων γίγνεσθαι. Primum certe τῶν σιτίων, locum habere nequit. Nam quid tandem est, γίγνεσθαι ἐλάττους τῶν σιτίων, *fieri cibis inferiores?* Coactus aliquis erui sensus potest, idoneus sane non potest. Itaq; dico scripsisse Xenophontem, ἐλάττους τῶν συσίτων, *ne fiant inferiores aut deteriores conuictoribus*. Deinde vel ὀπημελεῖσθαι, ὡς μή ποτε αὐτοὶ ἐλάττους τῶν συσίτων γίνωνται, scribendum; vel ὀπημελεῖσθ' ὅπως μή ποτε αὐτοὶ ἐλάττους τῶν συσίτων γίγνεσθαι. quorum alterutrius optio per me quidem aliis relinquitur.

*684, C. In his, Ὧν ταύτας τὰς ἀνδρίας αὐτῶν ὑφεκτέον, repono τὰς ἀνανδρείας: sicut & pagina sequenti 685, B. viros huiusmodi culpæ obnoxios ἀνάνδρους vocat. & 684, D. in his, πλὴ κρίσιν τῆς γερουσίας τεθείς, adnotata erat lucubratione mea secunda; lectio alia, τεθείς

Ibidem, E. In his verbis, ὅλως ὅπως οἱ βουλόμενοι ὀπημελεῖσθαι τῆς ἀρετῆς, οὐχ ἱκανοὶ εἰσι τὰς παιδείας αὔξειν, particula negans ante βουλόμενοι deest; qua restituta, sensus efficitur, quem interpretando expressi, respondentem verbis Græcis huiusmodi, ὅπως οἱ μὴ βουλόμενοι ὀπημελεῖσθαι τῆς ἀρετῆς, cum sequentibus.

685, D. pro τὰς στρατὰς repono τὰς στρατίας. in quò Philelphum quoque mecum facere, verba eius indicant. H. Stephanus editione secunda in textum admisit.

*686, A. pro πολεμικωτάτῳ ἢ ἦν, plenius scribendum aio, πολεμικωτάτην δὲ πώλη ἦν: & respicit hoc πώλη δὲ, ad ἀσπίδα, vocem præcedentem, sicut ταύτην ad συλλὼ φοινικίδα.

*687, B. In his, τὰς μὲν τοὺς τὰ ὅπλα εἶδε βλεπούσας, abundare μὲν illud videtur.

*Ibidem, C. Illud αὐτῶν ἵνες συμπαρόντες, vitiosum & σόλοικον est: pro quo si scribas αὐτῶν ἵνων συμπαρόντων, sublatus ille solœcismus erit; nimirum in istis verbis ναῶ ἢ ἥδη καὶ ἀπὸ ξένων, subaudiendo προφυλάττοντας. Originem scripturæ corruptæ ad abbreuiaturas Græcas refero. Camerarius sequentia quoque mendosa putauit, sed sine caussa; sicut intelliget, qui cōferet ipsius interpretationem cum mea.

* Ibidem E. pro οὔτε πρεῖπαν οὔτε δρόμον ἐλάσαι ποιεῖσθαι, scribendum potius εἴτε πρεῖπαν, εἴτε δρόμον ἐλάσαι ποιεῖσθαι. Camerarius quidem in his reddendis, dum scripturam vitiatam sequitur, impegit.

* Ibidem. pro τὸν πρόσκοπον ἀπολύεσθαι, aliquanto melius scribi videtur τὸν πρόσκοπον ἀπολύεσθαι. Camerarij mutata vox τὸν πρόσκοπον in τὸν πρότερον κόπον non placet; minus etiam in τὸν πάρος κόπον. Loqui sane videtur Xenophon de speculatore suum in locum ablegādo, qui faciat officium interea, dum prandetur. Nec verbum tamen ἀπολύεσθαι mihi omnino satisfacit.

688, B. Notatam lucubratione mea secunda reperi pro ὅτι φρουρᾷ lectionem aliam, ὅτι φρουεῖς.

*689, A. Ad hæc verba, οἱ τῶν στρατοῦ . . . . ἄρχοντες, notas punctorum inserui, quibus aliquid abesse significarem. Nam de polemarchis, qui cum rege reuera τῶν στρατῶν ἄρχοντες erant, iam ante dictum; nec illi profecto post haruspices, medicos, tibicines, recensendi erant. Quapropter alios minorum gentium duces ac prefectos hoc loco fuisse positos a Xenophonte statuendum est, adeoque supplendum in his verbis, quod deest, ex paginæ præcedentis littera D. vbi leguntur στρατοῦ σκευοφορικοῦ ἄρχοντες, *copiarum apud impedimenta præfecti.*

Ibidem, C. Pro ἄρχοντας, legit Philelphus ἔρχου, sed non satis bene.

*690, C. pro Διὶ μὲν βασιλέα περὶ τῆς πόλεως, non dubito scribendum, ὑπὲρ τῆς πόλεως. Sic enim & de Persici regis sacrificiis ait libro παιδείας VIII Xenophon, p. 229, C. τῶν Διὶ τὰ ἱερὰ ὑπὲρ ὑμῶν: & de ipso Spartæ rege Agesilao, III ἑλληνικῶν, 493, D. Διὸς αὐτοῦ (cum interiectis) ὑπὲρ τῆς πόλεως.

AD ATHENIENSIVM REMPVBLICAM.

PAg. 692, C. Videtur Castalio reperisse ante ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων verbum ἔνεστιν, hoc quodam modo scriptum; καὶ ἡ ἁμαρτία δ' ἐνδέχεται χρημάτων ἔνεστιν ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων. Id rectum arbitror, & in reddendo sequutus sum.

*693, B. Locus hic, ἀνάγκη τοῖς ἀνδραποδοις δουλεύειν. *Locus emendatu difficilis.*

λεύθ, ἵνα λαμβάνων μὲ περιπλοῦς ἀποφορὰς, καὶ ἐλευθέρους ἀφιένα. a Seb. Caſtalione, Camerario, H. Stephano, relinquitur inemẽdatus; & propterea tam a Caſtalione, quam Camerario non recte redditur. Ego pro ἵνα λαμβάνων μὲ περιπλοῦς ἀποφορὰς, ſcribendum dico, ἵνα λαμβάνωμεν αἷς περιπλεῖ (ſcilicet τὰ αἰσχρὰ πόδα ἀποφορὰς. Dixit autem λαμβάνωμεν, velut omnium Athenienſium nomine, ſicut & paullo poſt, ἰσονομίαν ἐποιήσαμεν. Illud denique ἐλευθέρους ἀφιένα, non eſt, *mancipia libertatem conſequi*, ſecundum Caſtalionem; nec *mancipia manumitti*, ſecundum Camerarium; ſed alio ſenſu accipiendum, quem interpretando expreſſi.

*Ibidem, D. In his verbis, τὸν δ' γυμναζομένους αὐτόθι, καὶ πλὴν μουσικῆς, ὅπου πηδεύοντας καταλέλυκεν ὁ δῆμος, νομίζων οὔπω οὐ καλὸν εἶ). contrarium quiddam ineſt ſententiæ Xenophontis, qui exercitia corporum, & muſicam, minime ſublata dicit ab Athenienſibus, pag. 696, D. quum ait, populum ſibi peculiariter multas palæſtras, apodyteria, lauacra ſtruere. Quapropter vnica vox negans loco ſuo repoſita, nimirum ante καταλέλυκεν, ac deleta poſt νομίζων οὔπω, locum plane reſtituit hoc modo, πλὴν μουσικῆς ὅπου πηδεύοντας οὐ καταλέλυκεν ὁ δῆμος, νομίζων οὔπω καλὸν εἶ).

*Ibidem. quum ſequitur, νομίζων οὔπω καλὸν εἶ), γνοὺς ὅπου δύναται ταῦτα ὄντα ὅπου πηδεύειν, inter εἶ) & γνοὺς copula καὶ deeſt, omiſſa propter ſimilitudinem eius cum vltima ſyllaba in εἶ). Rurſum inter hæc οὐ δύναται, & ταῦτα ὄντα, deeſt pronomen αὐτῷ, quod periit ob adfinitatem & ſimilitudinem cum ſequenti voce ταῦτα. Sic integre locus ſcribetur, νομίζων οὔπω καλὸν εἶ), καὶ γνοὺς, ὅπου οὐ δύναται αὐτῷ ταῦτα ὄντα ὅπου πηδεύειν.

*Item ibidem. Notas punctorum inſerui, quæ indicarent in his, καὶ . . . . γυμνασιαρχοῦσιν οἱ πλούσιοι, nonnihil deſiderari. Patet hoc ex ſtatim ſubiectis, ὁ δῆμος πεπαρχεῖται καὶ γυμνασιαρχεῖται. Itaque ſic & illa manca ſuppleri debent, καὶ πεπαρχοῦσι & γυμνασιαρχοῦσιν οἱ πλούσιοι.

695, B. Corrupta ſunt illa, οἱ δ' πολλοὶ ἐλαιώθην εὐθὺς ὡς οἷον π εἰσβάντες εἰς ναῦς, atque ita potius ſcribenda, οἱ δ' πολλοὶ ἐλαιώθησιν εὐθὺς ᾗ εἰσβάντες εἰς ναῦς. Et in his ἐλαιώθησιν ex aliis petitum libris, ὡς autem expungitur, quaſi promanans ex vltimis litteris illius εὐθὺς, quod præcedit, vel ex gloſſa, declarante per ὡς, particulam ᾗ ſequentem. Deletur & π, profectum ab imperitia librarij, qui non animaduertit aliud heic ſignificatum illius ᾗ eſſe, quam ſi ſcribatur οἷον π. Sequitur verſu ab hoc tertio, οὕτω καθίστηκε. καὶ πλὴν μὲν πολεμίων, cum reliquis. Hæc ita ſcribenda ſunt, οὕτω καθίστηκε. πλὴν μὲ πολεμίων, &cet. Redundat enim καὶ propter ſimilitudinem cum vltima in καθίστηκε duplicatum, velut alibi ſimilia mutilare librariorum incuria ſolet.

*696, A. Potius Caſtalionis lectionem probo, quam vel mutationem Camerarij, vel emendationem H. Stephani. Camerarius hanc ſibi lectionem finxit, & ὡς & ὅτι adiiciens, & ἀλλὰ quæ in Græcis exemplaribus non reperiuntur: τὴν δὲ πλεῖστα, οὐ μὲν αὖ ἦ [ὡς] κρείττων, ἔξεσιν [ὅτι] ἀποβαίνειν, [ἀλλὰ] ταύτης τῆς γῆς ἄμα παραπλεῦσαι, quorum hanc ſententiam expreſſit: *Nauigantes vero, vbi fuerint ſuperiores ſe, in illam terram exire neceſſe non eſt, ſed poſſunt præteruehi eo vſque*, cum ceteris. H. Stephanus poſt ταύτης τῆς γῆς ſcribendum pro ἄμα putauit ἐς δήμας παραπλεῦσαι, quod itidem probare non poſ-

A ſum. Quippe in verbis his mutilis, οὐ μὲν αὖ ἦ κρείττων, ἔξεσιν ἀποβαίνειν . . . . . ταύτης τῆς γῆς ἄμα παραπλεῦσαι, facile perſpicitur aliquid deſiderari, quod illis præcedentibus οὐ μὲν αὖ, deinde reſpondeat in hũc modum, οὐ δέ. Quapropter integritati priſtinæ ſic exaratus hic locus reſtituetur, τὴν δὲ πλεῖστα, οὐ μὲν αὖ ἦ κρείττων, ἔξεσιν ἀποβαίνειν, οὐ δὲ ἧσσων ταύτης τῆς γῆς ἄλλα παραπλεῦσαι. Solet autem Xenophon hæc duo, κρείττων & ἧσσων, ita ſibi opponere. velut, exempli gratia, in Hipparchico pag. 969, C. ſcriptum legi-
B mus, σαφῶς δοκίζεται ἧσσους ὄντες, quod quidem opponitur illis præcedentibus, οἷόν περ κρείττους ὄντες.

*696, C. pro ἠθροίσθη, non dubito reponendum ἠθροίσθη, poſita prius integra diſtinctione poſt ὁπλισόμενοι ἀλλήλους. Nam ita recte ſequuntur hæc, ὅ, τι ἐν Σικελίᾳ ἦν (cum interiectis) ἢ ὃν Πελοποννήσῳ, ἢ ἀλλοθί που, ταῦτα πάντα εἰς ἓν ἠθροίσθη.

*697, E. Hæc verba, λιὼν δὲ μὴ ἐμμένοντες τῇ σωφροσύνῃ, ἢ ὑφ' ὅπου ἀδικεῖν ὀνόματα ἀπὸ τοῦ ὀλίγου οἱ σωιζόμενοι. ſunt omnino corruptiſſima, præſertim illa in me-
C dio, ἀδικεῖν ὀνόματα. Propterea loco aſteriſcum adpoſuit Stephanus. Camerarius explicare ſe non potuit, alius quidam Delio natatore opus eſſe dixit, & is quidem haud procul a Delo natus. Ego prima etiam editione ſententiam expreſſi eorum, quæ a Xenophonte ſcripta fuiſſe iudicabam; & nunc animaduerto, me a ſcriptura recta nequaquam aberraſſe, nimirum huiuſmodi: ἢν δὲ μὴ ἐμμένωσι τῇ σωφροσύνῃ, ὑφ' ὅπου ἀδικεῖσθαι νομίζωσι, ἢ ἀπὸ τοῦ ὀλίγου, οἱ σωιζόμενοι; Margini autem hæc adſcripſi, vt
D interpretationis ratio lectori conſtaret. Ita nodus a me difficilis ſolutus. *Locus emendatus difficilis.*

*Rurſus 698, A. pro δόξαι εἶ) ταῦτα, dico ſcribendum, δόξαιεν ταῦτα.

699, C. pro διαπεφεύξεσθαι, quod in omnibus exemplaribus exſtat corruptum, reſtituo διαπεφεύξεσθαι. *H. Stephanus editione altera me ſequutus, tamen illud ſuum adpinxit.

*Ibidem. pro καὶ οἰκοδομεῖν τὸ τὸ δημόσιον, ſcribo καὶ οἰκοδομεῖν τὸ δημόσιον, articulo remoto.

*Rurſus ibidem, D. pro ταῦτα οὕτω ἔφα ἔτη διὰ χρόνου διαδικάσαι δεῖ γραπτὰς, repono cum recta diſtinctione, ταῦτα οὕτω ἔφα ἔτη. διὰ δὲ χρόνου διαδικάσαι δεῖ γραπτάς.

*Iterũ, ibid. E. in his, δεῖν ἅπαντα χιλιῶν διαδικάζειν, quilibet illud χιλιῶν, poſt δεῖν, ceu ſuperfluum, induci debere videt, ſiquidem in neutro nihil mutetur. In ſecunda quidem lucubratione mea Taurinenſi notatam inueni ſcripturam talem, εἰ δ' αὖ ὁμολογεῖν δεῖ ἅπαντα χιλιῶν διαδικάζειν. Ea vero melior eſt, & vtrumque commode retinet. Ibidem præcedentia ſic erant ſcripta, εἰ πάντα τὰ ῥᾴδια, ὅτι ἔχρην αὐτὰ δεῖν διαδικάζειν, protinus eſſe cognoſcendum. Recte. nam de tempore non de loco nunc agit. Denique 700, A. σιωδικάσαι πολὺ ἧττον δικαίως, ſic mutandum: σιωδικάσαι ἐς τὸ πολὺ ἧττον δικαίως δικάζειν.

AD SOCRATICAM DEFENSIONEM.

*PAg. 702, C. Nihil in his, λιὼν δὲ νεῶν καὶ παρίβη μοι, duxi mutandum; tamẽſi plane ſcribendum arbitrer, λιὼν δὲ νεῶν μὲ καταπρίῳ: vt in locum illius μοι, ſuo loco μὲ reponatur. Et in ſequentibus, ante πρὸ τελευτῆ, rurſus abundat ἡ particula, propterea notis vſitatis a me incluſa. Nec ignoro, quii prius illud defendi poſſit, ſed parum commode. Idem ita

reperi

reperi emendatum a me Taurini, lucubratione secunda; postquam ea mihi missa fuit, ab H. Stephano per litem extorta.

*Ibidem. pro ὑγιὲς ἢ τὸ σῶμα ἔχων, integrius ac plenius scribetur, ὑγιὲς δέ ἧς τὸ σῶμα ἔχων (cum interiectis, ἀπομδραίνηται.

*pag. 703, lit. A. in his, γόνπα αὐτ ἔφη εἰπεῖν, ἐπειδὴ κατηγόρησαν, abundat verbum εἰπεῖν veluti quod ex sequentis ἐπειδὴ primis litteris irrepsit. Itaque delēdum, ac præsertim propterea, quod versu ab hoc tertio, iusto loco ponatur, quum ait παρῃόντα εἰπεῖν.

*Ibidem, B. Rectius in his, ὅπ θεοῦ μ φωνὴ φαίνηται, reponendum θεοῦ μοι φωνὴ φαίνῃ). Quippe nihil omnino sequitur, quod illi μ deinceps respondeat.

*Ibidem, C. Mutila sunt ista, μάντεις ὀνομάζοιτ τὰς σεσημαίνοντας . . . ῆ). quæ quidem ita rectissime quis expleuerit, τὰς σεσημαίνοντας ἃ δεῖ εἶναι. Periit enim ἃ, quum esset in vltima syllaba vocabuli præcedentis; & δεῖ, propter adfinitatem cum initio sequentis ῆ). Vidi postea coniecturam H. Stephani, scribendum existimantis, σεσημαίνοντας τὰ μέλλοντα ῆ). Sed vt illud μέλλοντα difficilius omitti potuit a librariis, veluti nec præcedenti voci, nec sequenti simile: sic etiam difficilius, præ illo nostro, rursus admittendum videtur.

*707, D. pro εἰ δέ ἧς τ ἀρετῆ ἐφιεμένων, scriptum in meo reperi exemplari lucubrationis secundæ Taurinensis, εἰ δέ ἧς τῆ ἀρετῆ ἐφιεμένων. quæ omnino elegantior est lectio.

AD MEMORABILIVM LIBRVM PRIMVM.

Titulus

HI libri titulum ἀπομνημονευμάτων Σωκράτους habent, quod Socratis mores, ac viuendi ratio, tum iis, quæ ad familiares suos disserere soleret, in eis exponantur. Equidem hos ἀπομνημονεύματ, dixi memorabilium libros, quia sic loqui Xenophon consueuit: λόγος ἀπομνημονεύεται, vel ἔργον ἀπομνημονεύεται, dictum factumue memoratur.

*709, A. pro ὡς ἀνώμιζεν reponendum ὡς ἐνόμιζεν, videlicet οἱ ὀπτιμάδοι, quæ vox præcessit. Et inuenit hanc lectionem in suis etiam Bessario Cardinalis.

*717, A. pro ἐπειδὴ (cum interiectis) ἀγνοεῖς, cuiuis paret scribendum potius, ἐπειδὴ ἀγνοῖς.

*720, A. Puto hæc verba, ζῶν ἕκασος ἑαυ τ ὁ παίτων μάλιστα φιλεῖ τ σώματος ὅ, τι αὖ ἀχρεῖου, cum ceteris, sic esse traiecta, vt hoc modo singula suo loco restitui debeant: ζῶν ἕκασος τ σώματος ἑαυ, ὁ παίτων μάλιστα φιλεῖ, ὅ, π αὖ ἀχρεῖου ᾖ, cum reliquis. Ita enim sententia redditur idonea, quam interpretando expressimus.

722, A. Hoc loco non πόλις τε καὶ οἶκοις εὖ οἰκοῦσι legendum existimem, sed potius οἶκοι εὖ οἰκοῦσι: de quo loquendi genere superius in notis hisce quædam indicauimus. Non ignoro tamen, & alibi οἶκος inueniri, vt initio libri sequentis.

*724, D. Equidē minime dubito, Xenophontem heic ita non scripsisse, οὕτω δὴ καὶ ἀφροδισιάζειν τὰς μὴ ἀσθενῶς ἐχοιτας σεὸς ἀφροδίσια ὠφέλο χρῶσ: sed aliter, nimirum οὕτω δὴ καὶ ἀφοδιάζειν (cum interiectis) ὠφέλο χρῶσ. Nam id verbum ἀφοδιάζειν, in significatione secedendi, respondet præcedenti ἀπεναυμάχουν; anni spatio abesse. Neq; me sane mouet, quod nusquam ἀφοδιάζειν in lexicis nostris, ac forsasse ne Stephani quidem thesauro, reperiatur. Notum est, ab ἐφοδια, quod idem est cum ἔφοδο, factum ἐφοδιάζειν, verbum haud insolens, & glossariis priscis notum. ἔξοδίαν pro expeditione ac profectione dixit Polybius in libris, qui perierūt: vnde verbum est ἐξοδιάζειν, diuersæ licet significationis. Sic & εἰσοδιάζειν reperitur in antiquis glossariis. Eodem modo fas est existimemus, ἀφοδιάζειν quoque dici, σὺν τῆς ἀφοδίας & ἀφόδου, quo posteriore Xenophon in abscessionis significatione vsus est, vti superius in hisce notis ad paginam 320, E. ostendimus. Et adiungatur hoc ἀφοδιάζειν sane ceteris inusitatis, μιμιᾶσθαι, ὀξυπαλεύειν, ῥαΐζειν, ὀρμένειν, ῥήτρα, διχάζειν, ὀπλεύειν, ξυρήκης, aliisque pluribus, quæ in ipso textu Xenophōti restituimus. Quod autem heic statim sequitur οἷα, in istis verbis, οἷα μὴ παύσομαι δεομένους, si mutetur in ἵνα, prorsus integer locus erit.

ἐφοδιάζειν.

ἐξοδιάζειν.

εἰσοδιάζειν.

Verba obsoleta Xenophonti restituta.

*725, B. quum dicitur, καταμαθὼν οὔτε θύοντα τοῖς θεοῖς μηχανώμενον, οὔτε μαντικὴ χρώμενον, adtente considerantibus illud μηχανώμενον, satis apparet esse vitiatum. Si me quis roget, οὔτ εὐχόμενον esse respondebo, proquo μηχανώμενον substitutū fuerit. Quippe sic iam illa sunt pleniora, καταμαθὼν οὔτε θύοντα τοῖς θεοῖς, οὔτε εὐχόμενον, οὔτε μαντικὴ χρώμενον.

*Ibidem, D. In his, οὐ δοκεῖ σοι καὶ τόδε σεσυοίας ἔρχον εἰκέναι, rectius scribetur σεσυοίας ἔρχον εἰκέναι, sicut & vltimo paginæ huius, & primo sequentis versu legimus ἔοικε πεπόνθαι.

726, C. In his δι' ἀφροσύνην τινὰ ὡς οἷς εὐτάκτως ἔχειν, solum illud ὡς mutandum dico in οὕτως.

*727, A. verbis his, μέχρι γήρως ταύτας παρέχειν . . . . editione priori punctorum notas adposueram, defectum aliquem indicantes. Et supplēri hæc posse putabam olim, si scriberetur, μέχρι γήρως ταύτας παρέχειν, ποῖόν ὄντιν; vel aliquid aliud tale addendo, quod in libro suo reperisset Bessario, nos in editis desideraremus. Sed nunc exiguare medēri me loco posse perspexi nimirum initio periodi, versu ab hoc tertio, pro τὸ ὃ καὶ τὰς τῆ ἀφροδισίοις ἡδονὰς, scribendo τί ὄ, (subauditur ὄντι) καὶ ἧς, cum ceteris.

*732, D. Exiguum quiddam est, sed indicandum tamen; in his, ἀπαπῶνα δ' ἐκάλει, τ τὸ μικρὸν μ, potius illud τ τ, transponendum hoc modo; ἀπαπῶνα δ' ὀνόμ, τὸ τ μικρὸν μ, (scilicet ὄντα ἀπαπῶνα) οὐδ' εἷς ἀρχαῖον, cum reliquis. Magis enim ita perspicua & elegans est oratio. Et accuratam in ἀφελεία sua collocationis habuisse rationē ipsum Xenophontem, ex Aristide ostendimus.

AD LIBRVM II MEMORABILIVM.

*PAg. 733, A. Vt commodior est oratio, si pro ἀσκεῖν ἐγκράτειαν scribatur ἀσκεῖν καρτερίαν, quod simul & ad σεὸς ὀπτυμίαν βρωσ, καὶ ποσ, καὶ λαγνείας, & ad voces sequentes, ὕπνου, ῥίγους, θάλπους, πόνου, quæ σεὸς ὀπτυμίαν non admittunt, respondet: ita nihil etiam mutando, recte illud ἀσκεῖν ἐγκράτειαν cū ὕπνου, ῥίγους, θάλπους, πόνου vocabulis coniungitur. An autem secretius aliquid heic nobis datura sint SCHEDIASMATA Stephani, sane videbimus, vbi tandem aliquando prodierint.

*734, D. pro μηδ' ἀνηπιωμένους ἔ ἀρχῆ, repono ἀνηπιωμένους, quemadmodum & initio libri huius scriptum illud, ὅπως μὴ ἀνηπιώσεται ἀρχῆς. Item paullo post, littera E, pro ἀρκεῖν τ πο, rectius di-

cemus ἀρκεῖν τούτῳ, quum sequatur πεῖσαι ἅπαντας, quod itidem illi τούτῳ respondet.

735, C. pro ἀλλ' ἵνα ὡς μοὶ δοκῇ μέσῃ τούτων ὁδός, quod in editis libris, etiam Stephani legitur; non dubito reponere, ἀλλ' εἶναί ὡς μοὶ δοκεῖ μέση τούτων ὁδός.

*737, D. Versus hic Epicharmi senarius,

πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα ταῦτα θεοί,

quum in vltima vocis ταῦτα claudicet; sic redintegrandus erit,

πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα ταῦτ' οἱ θεοί.

Versus Epicharmi restitutus.

Quæ vero sequuntur eiusdem Epicharmi, ὦ πόνηρε, μὴ τὰ μαλακὰ μώλων, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς, velut orationem prorsam hactenus alij posuere; quum tamen & illa senario dimidio & integro constent, siquidem ita restituantur: vt emendanda non dubito,

— ὦ πόνηρε σύ,
μή μοι τὰ μαλακὰ μώλων, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς.

In μὴ quidem, latet illud μοι, quod versui complendo deerat, & ob similitudinem alterius a librariis erat omissum. Etiam πόνηρε scripsi, non πονηρέ, sequutus iudicium vulgi grammaticorum, hæc inter se distinguentis accentu; more quidem suo, sed ratione non magni momenti.

*748, B. pro σκοπῦμαι δὴ τοῦτο, notaueram lucubratione secunda Taurinensi, reponendum σκοπῶμεν δὴ τοῦτο, idq; cum Bessarione Cardinali. Versu autem post hunc sexto quum dicitur, τὸ δὲ πεῖσαι τούτων χρημάτων καὶ πόνων πολλῶν μνησάμενον, primum & abesse illud πολλῶν potest, & adesse: sed quin pro πόνων reponendum sit πόρων, dubitari non debet. Rectius enim χρήματα cum πόροις coniunguntur, quam cum πόνοις: ac præsertim amicos laboribus præferri, non satis apte dicitur; opum reditibus, aptissime.

Ibidem, D. Hæc verba, καὶ ἀποδῶναι τὴν εὐρόντος, non est dubium vitiose scripta legi, sicut & H. Stephanus notauit. Quum autem ille sibi placere neget, vt pro iis reponatur ἀποδῶναι τῷ εὑρεθέντι, quod ad Bessarionis interpretationẽ aliquo modo conueniret: cogitare cepi, an non propius ad lectionem priorem accederet, ἀποδῶναι τὴν εὑρεθέντος: quod quidem ad pretium vel æstimationem referretur, quasi si scripsisset Xenophon, ἀποδῶναι τῷ εὑρεθέντος ἀμείμπτως. In reddendo quidem hoc sequutus sum. Alij πολύπους pro εὐρόντος scribendum autumant.

*757, B. Lucubratione mea Taurinensi notatam ad marginem pro hac, αὐτὴ ὑφορωμένων ἑαυτὰς, ἀδέως δηλήσας ἑώρων, aliam lectionem reperi, αὐτὴ ὑφορωμένων ἑαυτούς.

*759, C. pro καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐπιμελεῖτο, vel scribendum, καὶ κατὰ τὰ τοιαῦτα πάντα, vel καὶ κατὰ τοιαῦτα ἐπιμελεῖτο. Vix quidem abesse κατὰ potest.

AD LIBRVM III MEMORABILIVM.

*PAg. 765, C. pro ᾧ τοῦτο διενέσκοιεν τὴν δηλῶν, scribendum vel καὶ κατὰ τοῦτο διενέσκοιεν, quod sæpe καὶ κατὰ post καὶ positum periisse videamus ob confusionem ex abbreuiaturis, vt etiam loco proxime præcedenti; vel καὶ τούτῳ, quod H. Stephano placet.

*766, A. Hoc equidem loco φιλόνικος rectius scribi puto, quam φιλόνεικος. Item visum & H. Stephano deprehendi, quum his notatis, secundam eius editionem inspicerem.

*Ibid. D. Bessario legisse videtur, ὡς ἂν τὸ πεῖσαι πλείονας ἁπάντων δικαιότατα πράττειν; quæ sane lectio ceteris a me prælata fuit editione prima. Sed quum locum hunc Taurini diligentius inspicerem, deprehendi legẽdum simpliciter, vt est in textu; τὸ dum taxat in τῷ; nec alia mutatione facta: ὡς ἂν, τῷ πεῖσαι πλείονας ἁπάντων δικαιότατα πράττειν; quod haud dubie rectum puto, & exprimendum interpretando censui.

767, D. Bessario post χρῆσθαι videtur in libris suis reperisse vocabulum ἀνθρώποις. quod animaduertens tantum non necessario requiri, ad marginem adscripsi; notis adiectis contextui, quæ deesse aliquid indicarent. Ex prioribus quidẽ huius vocis non parum ingrata est repetitio.

*Ibidem, D. pro σοὶ πρατηγήσαντος, rectius scribi σοὶ πρατηγήσουσι, paret ex subiectis hisce verbis, ἔσεσθαι & κρατήσειν.

*Ibidem, E. pro Ἀθηνῶν reperit Bessario Cardinalis Ἀθηναίων scriptum, quod etiam rectius illi Βοιωτῶν præcedenti respondet.

*768, D. E. Illud αἱρεθῆναι τὸν ἀρχὰς ἀρέτης probe dici nequit, nisi hoc quodam modo, interiecta ὑπὸ, scribatur; αἱρεθῆναι ὑπὸ τὸν ἀρχὰς ἀρετῆς.

*773, D. Diuersæ reperiuntur in his, ἅπτεσθαι τὰ ὄντ' χώρας, scripturæ. Nam pro ἅπτεσθαι, videtur Bessario Cardinalis inuenisse, βλάπτεσθαι: Henricus autem Stephanus ἁρπάζεσθαι notauit itidem ex libro veteri, sicut ait. Ego verã esse scripturam Xenophontis ἅπτεσθαι iudico, reliquas duas ex scholiis promanasse similiter adfirmo. Nam ἅπτεσθαι τὰ τ' χώρας (sic enim scribi præstat, nõ τὰ ὄντ' χώρας) quum sit, *adtingi res regionis*, vtente Xenophonte verbo ἅπτεσθαι in quo est ἀφέλεια, pro consuetudine sua: voluit hanc ἀφέλειαν alius verbo efficaciori βλάπτεσθαι, *detrimento adfici*, declarare scholij vice: alius verbo ἁρπάζεσθαι, quod direptionis significationem habet. Non igitur hæc ad lectiones varias, sed ad glossas referenda.

*774, A. pro ἵνα μὴ τοῦτό γε, reponenda lectio verior, ἵνα μὴ τύπου γε. Quippe non iungenda sunt hæc proxima sibi, ἵνα μὴ τοῦτό γε λάθῃ σε, sed τύπτειν ἐνδείᾳ γιγνομένῃ.

775, D. Lectionem editionis Florentinæ sequutus est H. Stephanus in his, καὶ σέ γε διδάξειν, ἔφη, ὥρμημαι, οὔτε τὸν φρονιμοπάτην αἰδούμενος, & cetera, quum in aliis hæc commodior inueniatur, καὶ σέ γε διδάξειν, ἔφη, ὥρμημαι, ὅτι οὔτε τὸν φρονιμοπάτην, cum ceteris. Acidem sane Stephanus loci sententiam minime mihi videtur adsequutus, tametsi Bessarionis versionem corrigere conatus sit. Nec probare possum ea, quæ ad hunc locum emendandum protulit.

*778, C. pro σοφόν τι καὶ σώφρονα ἔκρινεν, aio reponendum σοφόν τε καὶ σώφρον ἔκεινεν. Nam hæc emendatio simplex est, & absque magna fit mutatione. Quidquid autem dicat H. Stephanus, tamen ipsa collatio præcedentium cum his, meam confirmat sententiam. Etenim σοφίαν prius posuit, cui nunc τὸ σοφὸν: itemque σωφροσύνῃ prius, cui nunc τὸ σῶφρον subiungit.

*Ibidem, D. His verbis, πάντας γὰρ οἶμαι, (cum interiectis) ταῦτα πεφάνθαι, deesse aliquid, ex sequentibus planum est. At integra erit oratio, si scribamus πάντας γὰρ δεῖν οἶμαι (cum aliis intermediis) ταῦτα πεφάνθαι. Et aliqua saltim est similitudo inter δεῖν & initium verbi sequentis οἶμαι. Vnde factum, vt a libra-

librariis inter describendum δὴν omitteretur.

*Ibidem. Vitiosa scriptura est in his, ἃ οἶον π συμφορώτατα αὐτῆς ἔῃ. Nam scribi debere certo constat, ἃ οἴονται συμφορώτατα αὐτῆς ἔῃ.

779, A. Arbitror ista, τὸ ἀγνοεῖν ἑαυτὸ, καὶ μὴ ἃ οἶδε, δοξάζειν, sic scripsisse Xenophontem, καὶ ἃ μὴ οἶδε, δοξάζειν: vt notaui ad libri marginem adeoque Bessario idem sequutus est.

*780, B. Bis hoc loco scriptum πίθηται in vtraque Stephani editione, mutādum in πείθηται, sicut hoc margini a me adnotatum. Error ex Stobæi libris deprauatis ortus. Nam πίθηται quidem ad poëticum illud, & Hesiodeum adeo πίθησιν, quadrare nequit: vt heic vsum Xenophontem verbo poëtico, & insolenti prorsus, dicere quis possit. Consimilis est scriptura vocabuli πιθανώτερος in libris Stephaneis, pag. 966, B. quo loco non verisimiliorem, sed magis obsequentem dixit auctor his verbis, πιθανωτέρους τοῦ ἄρχοντα ποιεῖ. Sic enim ab aliis scribitur. Immo glossaria vetusta πιθανὸν scribunt etiam id, quod verisimile reddunt, & nostris est πιθανόν. de quo tamen ego contendere nolim, modo mihi fas sit obtinere, πιθανὸν scribendum, quum obsequētem significat, vt πιθλώιον. Et coniungenda videntur hæc cum notatis ad 1 παιδείας. p. 6, B.

πιθανός. πίθηται.

*782, B. In his, τὸ ῥυθμὸν, ἔφη, paullo plenior est Bessarionis lectio, τὸ ῥυθμὸν δή, ἔφη.

*783, B. Corrupta sunt hæc, ὑγὸ δὴ ἀκούσαί γε τῶ λόγου κρεῖττόν ὅτι καταμαθεῖν, quorum aliam ipse lectionem editione priori sequutus sum; & vti tum legi, restituenda sunt, videlicet hoc modo: ὑγὸ δὴ ἀκούσαί γε, εἰ τῶ λόγου κρείττων, ὅτι καταμαθεῖν. Nimirum κρειττων coniungi cum ὅτι non debet, quum in his, εἰ τῶ λόγω κρειττων, subintelligatur τῶν. Rursus in ὅτι καταμαθεῖν, tantum valet ὅτι, ac si dixisset ἔξεστι καταμαθεῖν.

*787, D. Ad hæc verba Xenophontis, ἀκούμενος ἔφη (scilicet Socrates) τὸ τοῦ φαρμακου ἀγαθὸν διδάσκειν, notaram priori editione, factum a Bessarione, Brodæo, quibusdā aliis temere ac inepte, qui nomen ex ἀκούμενος proprium finxissent. H. Stephanus editione sua secunda, non dubitare se dicit, quin Leunclauius falli se fassurus sit; auditis illis, quæ ipse indicaturus esset. Simul ad Acumenum medicum illorum temporum hæc detorquet. Adhibet & alia, quibus nō vna fit in hisce verbis mutatio. Puta, quum non ἀκούμενος scribendum ait, quod in omnibus libris Xenophōteis reperiri, negare non potest; sed Ἀκουμενός. Deinde nouas distinctiones huiusmodi cudit: Ἀκουμενὸς, ἔφη, τοῦ τοῦ φάρμακον ἀγαθὸν διδάσκειν. Quum vero in his solœcismum videat, siue adeo siue distinctione scribatur, Ἀκουμενὸς ἔφη διδάσκειν, non ignorans dicendum, Ἀκουμενὸν ἔφη διδάσκειν: seu distinctio adhibeatur hoc modo, Ἀκουμενὸς, ἔφη, τοῦ τοῦ φάρμακον διδάσκειν: nouam rursus scripturam comminiscitur, & pro διδάσκειν reponendum ait διδόσκειν. Vide, quam misere se torqueat, in quem solœcismi scopulum impingat, quam multa σοφὰ φάρμακα excogitet ad tuendum Acumeni pharmacum atque nomen, quam multa mutet; qui me nihil omnino mutantem, sed in lectione simplici & recta persistentem, erroris conuincere vult. Sed pauciſſimis ad hæc respondeo. Nec libri Xenophōtei Stephaneis hisce correctionibus, sine causſa congestis indigent: nec iste morbus hominis, insuauiter comedentis, medicinam Acumeni requirebat. Quippe Socrates ipse ἀκούμενος, *morbo remedium adferens*, quodnam illud pharmacum esset, statim ostendit; *Si comedere cessaueris*, inquiens. Eius ergo remedij causſa non erat, cur ad Acumenum iste mitteretur, qui mox illud a Socrate accipiebat. Videt igitur H. Stephanus, se maxime falsum opinione sua; quantumuis id de me futurum, futuri necdum certus, indubitanter adfirmarit. Nec habet, quod aduersus illud nostrum ἀκούμενος excipiat; quum non vno loco Xenophon & ἀκεῖσθαι & ἐξακεῖσθαι verbis vsus sit.

ἀκέσιμος, an accipiendum de Acumeno medico.

*789, A. Reliqui locum hunc, τὸ ὄφον αὐτῶ ἐδὴν μὴ ἀσκήτως, ἀλλ' ἡδονῆς ἕνεκα, priori editione non emendatum. Reliquit H. Stephanus etiam altera sua Xenophontis editione. Sed quid est, obsecro exercitij causſa edere obsonium? Mouit me rei nouitas, vel absurditas potius; vt hinc inde dispiciens, pro ἀσκήτως tamdem legendum viderem ἀρτύτως. Nam vere obsoniorum est helluo, qui non condimenti, sed voluptatis solius causſa, sine pane vorat obsonium. Et hæc ad verbum ita reperi exarata Taurini, quum lucubratio secunda Xenophontis expoliendi mea, iure ab H. Stephano repetita, mihi Viennam mitteretur. Illam tamen is, licet reddere nollet, contemnere ausus est quū apud alios, tum Marquardum Freherum, V. C. consiliarium Palatinum, quem honoris & beneuolētiæ singularis causſa nomino. Sed videbimus & alia de lucubratione illa Taurinēsi depromta, quæ Stephani vanitatem redarguent.

Emendatio difficilis.

AD LIBRVM IIII MEMORABILIVM.

PAg. 791, C. pro ὑπ σκέπην οἴεται, lego εὖ π σκέπτ-ται. H. Stephano tantopere placuit, vt editione secunda in textum reciperet.

*792, A. In omnibus legitur, παῖ μ' ὀλίγου ἀξίας τέχνας μὴ γίγνεσθαι παιδαγὼγους, αὖ εὖ διδασκάλων. Sed pro παιδαγὼγους reponendum παιδαγώγοις, vel paullo post sequentia docere possunt, quum ait: ὑπὸ τῶν μαπιστ ἀφροντιγωτάτ πῖς ἀνθρώποις. Hæc e notis Taurinensibus lucubrationis secundæ.

*Ibidem, E. & 793, A. Corrupta sunt ista, μὴ πειρῶν ὡς σωιχέσταθ ποιεῖν ὅ, π αὖ βέλων δυναπὶ γρέσθαι: *non conantur hoc quam frequentissime agere, in quo valere volunt.* Nam contrarius sensus talis requiritur, mirum scilicet videri, quod isti tibicines & equites non summa cum negligētia res suas agant ac discant; quum plerique rempublicam gesturi existiment, se idoneos ad hoc absque præparatione ac studio futuros. Itaque ὡς σωιχέσταθ, quum vitiosum sit, in ὡς ἀμελέσταθ mutari debet. Littera quidem σ, de fine præcedentis ὡς manauit; inter ἀμ & ω magna similitudo est, quemadmodum & inter χ & λ. Hoc modo restitutum ὡς ἀμελέσταθ ποιεῖν, recte opponetur illis sequentibus, παίπα ποιοῦπις ἐπιμένονπις. Et quod magis etiam rationes nostras confirmat, in secundo membro comparationis ἄνευ ὀπημελείας legimus, quod isti ὡς ἀμελέσταθ plane respondet.

800, E. Notaui ad marginem pro φυπύν, etiam legi φύν: idque rectius puto, quam illud alterum: H. Stephanus a quodam notatum, vt ipse loquitur, suis altera editione adscripsit.

*802, D. Hæc verba, καὶ ὁ (subauditur θεὸς) τ' ὅλον κόσμον σωπαῖνπι καὶ σωίχων, ita scripsisse Xenophontem aio, καὶ ὁ τ' τῶν ὅλων κόσμον σωπαῖνπι καὶ

σωιέχων. Id ex collatione horum cum illis in VIII A παιδείας, p. 237, C. faciundum censeo, οἱ (scilicet θεοὶ) καὶ πλὼ ὧν ὅλων πλώδε πάξιν σωιέχουσιν. Dixit ibi πλὼ τ' ὅλων πάξιν. Ergo scripsit & heic in earumdem explicatione rerum, τ' πᾶν ὅλων κόσμον. Quippe πάξεως & κόσμου adfinia vocabula sunt. Ac ne dubitare possis, confer etiam vtrimque sequentia. Nam illic subiicitur, σωιέχουσιν ἀκριβῶ, καὶ ἀκήρατον, καὶ ἀναμάρτητον: heic adtexitur, καὶ ἀεὶ μὴ χαμένοις ἀπειβῶ π, καὶ ὑγιῆ, καὶ ἀγήρατον παρέχων. vnde notauimus superius illa priora, ἀκριβῶ & ἀκήρατον, in ἀπειβῶ & ἀγήρατον B mutãda. Nimirum vtrobiq; vides eadem a Xenophonte verba, dubio procul de industria, repetita.

*803, D. pro καὶ ὅπ, scribendum καὶ πτ. vel mutandum ἡδόμενος, in ἐγένετο: quod posterius haud probo, nec ἀκόλουθον heic quidem admitto.

Locus difficilis restitutus.

*809, E. Multum in hoc loco, ὥσπερ ἡ μὴ ἀκρασία (cum interiectis) κωλύει ἥδεσθαι ἡ μὴ ἐγκράτεια μόνη, cum ceteris; in hoc inquam loco restituendo laborat H. Stephanus. Post illa priora, inquit, ὥσπερ ἡ μὴ ἀκρασία, non ἡ μὴ ἐγκράτεια, sequi debuit; sed, οὕτως ἡ ἐγκράτεια. Addit etiam, velut interrogans; Quid si ὥσπερ illud sit suppositicium? Simul tollendum innuit. satis id quidem temerarie. Sic etiam γὰρ in iis, quæ sequuntur, suppositicium & reiiculum censet. Sane quum præcedat, ὥσπερ ἡ μὴ ἀκρασία: non nego, sequi debuisse, οὕτως ἡ ἐγκράτεια, non autem ἡ μὴ ἐγκράτεια, quemadmodum in editis legitur. Ac Bessario quidem huiusmodi scripturam sequutus est. Sed verius arbitror, prius illud ὥσπερ, corruptum ex ὅπ ἄρα: scribendumque prorsus, ὅπ ἄρα ἡ μὴ ἀκρασία. Sic integra sunt omnia. Peccatum in eadem ἄρα vocula paullo post 810, B. Illic enim legitur, ἀλλὰ καὶ ἡδοναὶ μέγισαι γίγνονται. vbi iam σχολὴ τελεία, siue distinctio plena reperitur in editis hactenus, & male quidem. Sequitur autem, οἱ μὴ γὰρ ἐγκρατεῖς, cum ceteris. Ego mutata distinctione, sequentia non periodi nouæ principium facio; sed cohærere cum præcedentibus inquam, hoc modo: ἀλλὰ καὶ ἡδοναὶ μέγισαι γίγνονται, οἱ μὲν ἄρ' ἐγκρατεῖς ἀπολαύουσι περαίνοντες αὐτά. quod quidem verbum ἀπολαύουσι respondet hoc modo illis superioribus: δ μαθεῖν ἦν καλὸν καὶ ἀγαθὸν, καὶ δ' ὀπιμελῆσθαι πᾶν τοιούτων ἦνος ἀπολαύοιτ, περαίνοντες αὐτά. Ita iam emendatus est egregie locus, qui & Bessarionem, & alios, & meipsum quoque superioribus annis adeo torsit, vt ex periodo præcedenti repeterem verbum κωλύει, vna cum ἀκρασίας vocabulo. Sic enim ista reddidi: *Enimuero impedit intemperantia.* quasi scriptum esset in Græco, ἀλλὰ μὴν κωλύει ἡ ἀκρασία τ' μαθεῖν ἦν καλόν. Sed omnino scripsit ita Xenophon, vti modo indicauimus.

AD LIBRVM V MEMORABILIVM, SEV AD Oeconomicum.

Cur hic v liber Memorabilium.

*PAg. 818, B. Esse librum hunc vltimum Memorabilium, vel ex eo colligi posset, si maxime Galeni, & aliorum deesset auctoritas; quod sit ἀκέφαλος, καὶ ἄνευ προοιμίου, id est, quod præfationem, vt alij libri singulares, aliquam peculiarem non habeat. Est enim omnino eius initium tale, quale secundi, tertij, quarti Memorabilium: adeoque hunc cohærere cum libris præcedentibus, facile quiuis ex verbis eius primis animaduertit.

Cur Oeconomicus.

Oeconomini vero titulum inde nãctus est, quod vt alij Memorabilium libri singuli disputationes diuersas ac plures continent; ita dumtaxat heic de administratione domestica sola differatur. Interpretatus est M. Tullius, sed in libros tres diuisum; ea distinctionis habita ratione, quam marginibus Oeconomici Xenophõtei suis locis adscripsimus.

*822, B. Bis πόθου corruptum hoc loco legitur. Primum in his, πόσα αὖ οἷς, deinde post interiectum versum vnum, πόθου τὰ ἐμά. Si legeretur, πόσα αὖ οἷς ἔστι τὰ σὰ κτήματα, caussa non esset eius reiiciendi, quod ad πόθου subintelligeretur ὑμήματος. Sed quum dicat, πόσου εὑρεῖν τὰ σὰ κτήματα: itemque πόσα εὑρεῖν τὰ ἐμὰ κτήματα: & deinde respondeatur, τὰ ὄντα μοι εὑρεῖν πέντε μναῖς, ac rursum τὰ σὰ πλέον αὖ εὕροι ἢ ἑκατονταπλασίονα: dico scribendum vtrobique, πόθον αὖ οἷς εὑρεῖν τὰ σὰ κτήματα, & πόσου τὰ ἐμά: quibus sequentia recte respondent, τὰ ἐμὰ εὕροι πέντε μναῖς, ac iterum, τὰ σὰ εὕροι ἑκατονταπλασίονα.

*823, A. In his verbis, παιδικοῖς δὲ πρόσεστι πρὸς ἐχόντα τ' νοῦν, non abs re vocem πρόσεστι notis [ ] vsitatis inclusi; quibus ostenderem, id ex glossa quadam profectum, prorsus abundare. Nam τὰ παιδικὰ pro amoribus, vbique Xenophon simpliciter dicit, absque adiectione vocabuli πρόσεστι. Res quidem adeo manifesta est, vt exempla proferre non libeat alia, quam quod est hoc ipso libro, 853, C. οὔτε ὀπτιμέλειαν ἡδίονα ῥᾴδιον εὑρεῖν ἢ τ' παιδικῶν ὀπτιμείας: *nec cura reperiri alia iucundior facile potest, quam sit amoris occupatio*: & in Symposio, p. 895, E. ἄνθρ πρὸς τὰ σιτία δεῖ πλησμονῆ, ταῦτα ἀνάγκη καὶ πρὸς τὰ παιδικὰ πάθη: *quæ in cibis ob repletionem, ea necesse est in amoribus etiam accidere.* Depromta vero sunt hæc e Taurinensi lucubratione mea, quam H. Stephanus tam diu detinuit.

*Ibidem, E. Verbum ὀπισθῆναι in his, ἐμὲ δ' πῶς νυνὶ τούτων οἷς ἂν ὀπισθῆναι χρῆν, dico vitiatum esse, ac ista sic exaranda; ἐμὲ δ' πῶς νυνὶ τούτων οἷς ἂν ὀπίσω θεῖναι χρῆν. Probatione res non indiget, si præcedentia quædam, & sequentia dumtaxat consideremus; vt ista ὧν μὴ ὀπίσαμέν ἔστιν οἷς χρῆν. rursum ὅτῳ οἷς μὴ ὀπίσαι χρῆν: item 824, A. οἷς κωλύει καὶ σὲ πίσαι; cum ceteris.

*825, B. pro ὅταν ὧν αὖ δέωνται, simpliciter scribendum arbitror, ὅταν αὖ δέωνται: sicut in priore periodi membro dixerat, καὶ τύπις, ὅταν δέωνται, μὴ ἔχοντας χρῆν. Nam vix dicendum, ὅταν ὧν αὖ δέωνται, accipiendum esse pro ὅταν ὧν ὑμῶν οὗ αὖ δέωνται.

Ibidem, E. Camerarius haud dubitanter in his, ἐγὼ δι σιώσεσθαι (cum interiectis) αὐτὰ μένον, καὶ πάνυ μακρὰν ὁδὸν βαδίζοντα, καὶ ἐμὲ ἀναπείθοντα, reponi debere ait; ἐγὼ δι σιώσεσθαι αὐτὰ μένῳ, καὶ βαδίζοντι, καὶ ἐμὲ ἀναπείθοντι. recte.

*827, A. Nec οὐδὲν οἷον τ' ὀπισκοπεῖσθαι, quod est in contextu, nec οὐδὲν οἷ τε ὀπισκοπεῖσθαι, quod in margine, vitio carent. Vel autem scribendum, οὐδὲν οὐκ ἐῶν τ' ὀπισκοπεῖς, vel multo simplicius, οὐδὲν κωλύον τ' ὀπισκοπεῖς, quod equidem magis probo.

*Sequitur ibidem statim, συσκῶ δέ σοι ἐγὼ καὶ Ἀσπασίαν, quod scribi rectius arbitror, συσκῶ δέ σοι ἐγὼ καὶ Ἀσπασίᾳ: *Equidem te Aspasiæ quoque commendabo.*

828, D. Ait Camerarius in istis, ἐφορᾷ αὐτὸς καὶ δοκιμάζῃ, plenius aliquid hoc modo scribendum, ἐφορᾷ αὐτὸς, αὐτὸς καὶ δοκιμάζῃ: probabiliter id quidem, licet ego sic malim, ἐφορᾷ αὐτὸς, καὶ αὐτὸς δοκιμάζῃ. nam forma quædam in his ἀφελεστέρα.

*830, B. Legebatur hactenus, ᾧ αὖ ἐκόντες πιθωνῆ).

ϑωνται. Ego repertam apud Stobæum scripturam hanc, ᾧ αἱ ἐκόντες ἕπωνται), reponendum suo loco duxi, verbo πιϑωνται ad marginem posito, ceu glossa. Sic & alibi verbo ἕπεσϑαι Xenophon vsus est, hoc quidem ipso libro, 871, C. in his, πρὸς οὓς ἵνα σὺ αὖ ἀρχοντα δέῃ πιϑωσιν οὕτως ἑπόμενοι.

*Ibidem, C. In his verbis, ὑπεδείκνυέ μοι αὐτὸ ἔφη. ἐπεὶ σὺ ἐθαύμαζεν, cum ceteris, dico mutandum αὐτὸν in αὐτὸς, & sequens ἔφη superfluum esse, planeque tollendum. Nam ὑπεδείκνυέ μοι αὐτὸς, respondet his superioribus, ὁ Κῦρος λέγεται Λυσάνδρῳ (cum interiectis) ἢ σοὶ δοκεῖ σοῦ ὑπεδείκνυέ μοι αὐτός.

*831, D. Legitur in textu librorum nostrorum, ὀψὲ ἀπέναι, *sero abire*. Id ὀψὲ quidam apud Stobæum interpretatus est per ἑσπέρας, hoc est, vespere. Nemini non manifestum, esse scholiolum, non diuersam lectionem; quum nihil in horum litteris inuicem sibi simile. At ὀψὲ scriptum a Xenophonte, patet e præcedente πρωΐ, *mane*, cui respondet hoc ipsum ὀψέ.

*832, A. pro πᾶσι πολὺ πλείων εὐμοιρία ἐν χώρῳ τῷ. scribendū πᾶσι πλεῖον εὐμοιρία, ἢ ἐν χώρῳ ὦ. Nā πολὺ quibusdā a libris abest, & recte quidem. εὐχώρια vero, vox adscripta margini, glossa est vocabuli Xenophōtei εὐμοιρία, quam alij pro diuersa lectione ceperunt.

Ibidem, C. Equidem hæc verba, δυώδεκα ἱππεῖς εἰς ἓξ ἢν ἀποκωλυόντων, κάμοιγε, minime corrupta iudico: adeoque ἀποκωλυόντων in ἀποστερισκόντων, vel in aliud quiddam tale non mutandum: quod pace Camerarij, viri haud dubie in omni doctrina liberali principis, proferre mihi liceat. Nam vt antea Xenophon dixerat, ἢν ἔργον παρεῖχε: ita nunc ait, ἢν ἔργον ἀποκωλύῃ. Quod autem ad εἰς πάς, non additur vocabulum χώρας: familiare Xenophonti nostro est. Quamquam in primo αἰσθέσεως etiam plena oratio est, ἐν τῇ φιλίᾳ χώρᾳ: quod quidem ipsum idcirco libuit adnotare, quia negat Aristides simplici orationis generi, cuius ipse quasi typum quemdam de Xenophonteis libris exprimere voluit, conuenire; vt ad δι' ἣν φιλίας, addatur χώρας.

Αφελείας typus Xenophon.

Ibidem, D. pro παῦτα δεῖ μηχανᾶσϑαι, scribo ταυτά.

*834, A. In his, πικμήριον σαφέστατον ἡμέας αὖ τότε ἔφαμεν, potius scribendum hoc vltimum φαμὶ: & paullo post itidem, versu ab hoc quinto, non ᾠόμεϑ' αὖ ψηφίζεσϑαι, sed οἰοίμεϑ' αὖ. Nihil enim tale superius a Socrate dictum. Quum autem ἔφαμεν, & ἐδόκει, paullo ante legeretur: etiam hæc imperiti calligraphi mutanda censuerunt. In iis vero, quæ sequuntur, illud ἐδοκιμάσαμεν ἢ αὖ δρὶ καλῷ, cum ceteris, rectum est. Nam horū antea facta mentio.

836, C. H. Stephani, & Florentini libri (addamus, & alij: quando nonnihil iratus Stephanus, hoc margini notarum Taurinensium mearum adscripsit) habent σωεύχετο αὖπω τοῦτο: pro quo legunt alij, σωεύχετο αὐτὰ τοῦτο. quod rectius esse, Stephanus idem ostendit, editione secunda probans.

837, E. pro καὶ τὰ ἐργαζόμενα τὰ τῶν σιγῶν ἔργα δεόμενα ὅτι, videtur legendum, ἃ τῶν σιγῶν δεόμενα ὅτι. Sic & in Hierone deinceps, p. 902, C. ἔνϑα τὰ ἀξιοπιστότατα δοκεῖ εἶ), malumus ἔνϑα ἃ ἀξιοπιστότατα δοκεῖ εἶ).

*838, E. In his, πρεσβεύσας ὅπως ὡς βέλτιστα τὰ πρὸς κύρου ἐκάτερον ἡμῖν διαπράξεται, minime dubito illud ὅπως, ceu redundans, expungendum.

Ibidem. Hæc verba, καὶ ὁ Ζεὺς ἔφυσεν ἑκάτερον μᾶλλον αὖ δυώδεκα, sunt omnino corrupta. Sententiam ego sequutus sum eam, quæ consentanea toti esse loco videtur. *Et hæc quidem editione prima.

Nunc addo, saltim ἃ poni debere in hunc modum ante ista, quæ heic vides: ἃ ὁ Ζεὺς ἔφυσεν.

841, B. Sequitur H. Stephanus lectionem librorum editorum Florentiæ, (quum hos nomino, vitiosos in hoc loco & alios complector, ne solam me putet intelligere Florētinam, qui hoc suo cum dedecore, quod nō emendarit, a me dici fert ægerrime) procul dubio vitiosam. Quis enim ex his verbis sensus elici possit? πῶς γὰρ αὖ πορευθείησαν ἔχοντες ὅπως ὀπικωλύσουσιν ἀλλήλους; Mihi potius placent heic editiones ceteræ, quæ hoc modo locum dant exaratum: πῶς γὰρ αὖ πορευθείησαν, ἐὰν ἔχοντες ὅπως, ὀπικωλύσωσιν ἀλλήλους; vel, αἱ ἔχοντες ὅπως. Mirum vero putet nemo, Stephanum & illa priora tueri se posse, quum secundo Xenophontem ederet, dicere. Quid enim ille dicere non audet?

Ibidem, D. legendum heic cum Camerario, αὖ εἰ ὄπιϑεν, quod plenius est, quam ἀεὶ ὄπιϑεν ἐπῆν).

842, A. In istis, ὦ γύναι, τῷ μὴ παρέχου τέκνου μὴ δέοιο, (cum interiectis) χώραν τὴ δοκιμαστέα, cum ceteris, lectionem Camerarij probo huius modi; ὦ γύναι, ἵνα τῷ μὴ παρέχου μὴ δέοιο. Nam periit ἵνα, propter adfinitatem cum litteris vocis γύναι.

*847, B. In his, ἔχομαί σε δυσαρεστῶν, expungendum illud σε: quum ἀσπάσασϑαί σε, paullo post, idoneo loco pronomen hoc exhibeat.

*848, B. pro δεῦσαι, reperitur in aliis γεῦσαι: quo significatur, vel ipsum φύραμα, vel alia quædam gustu explorare.

*850, A. Quum in confesso sit, illa vitio non carere, πῶς δῆτα εἶναί σοι καὶ ὀκ πολέμου καλῶς σώζεσϑαι, nulla veræ propior esse scriptura potest, quā hæc: πῶς δῆτα οἴει εἶναί σοι ὀκ πολέμου σώζεσϑαι. Nam illud οἴει facile potuit omitti, propter similitudinem cum εἶ). Rursum quod sequitur, ἢ ὕλης χρημάτων (cum interiectis) ἀρκέσει ἀκούειν; melius scribetur, ἢ ὕλης χρημάτων πέρι, ἀρκέσει ἀκούειν.

*853, B. In his verbis, ὑδὲ ῥᾴδιον, ἔφη, (cum ceteris) ὅπως οἷόν τε πάντας διδάξαι, dico similiter abundare verbum ῥᾴδιον, quum integra sit absque hoc oratio: ὑδὲ γὰρ ὅπως οἷόν τε πάντας διδάξαι: sicut & statim sequitur, πῶς μὴ δὴ οἷόν τε, scilicet διδάξαι. de quo id etiam colligitur, non posse οἷόν τε loco priori, per *quasi*, ante *veluti* exponi.

*Ibidem, D. Equidem hæc, ὑμφείαν χαλεπωτέραν εὑπιτές ὅτι, τῇ ἀπὸ τῶν ἐρωμένων κωλύεσϑαι, mutila parte priori esse iudico, & sic integranda; ὑμφείαν χαλεπωτέραν εὑρεῖν εὑπιτές ὅτι. Nam prius εὑρεῖν, longius hinc remotum, quam vt commode subintelligendo repetatur. Et heic omissum paret εὑρεῖν, ob eius similitudinem cum vltimis litteris illius χαλεπωτέραν præcedentis.

*854, E. In his, ἐὰν ὃ μὴ ϑεὸς τὰ ἔργα μάϑῃ, prorsus abundare μὴ, manifestum est.

*862, C. In his, αὖ προσθαμησάμενοι πλὴν γλῶ αὖ, ἐφλυηγῶ, inducendum illud αὖ. Quippe nec antea dixit, ὀπικουφίζοντες αὖ πλὴν γλῶ.

*Ibidem. Camerarius, quum illa subsistere non posse videret, ὀκκόπλην πλὴν ϑοφλῶ δέοι πλὴν ὕλλω, posterius hoc in ἢ ὕλης mutandum censuit. Quænam vero ἢ ὕλης τροφὴ, siue quod materiæ vel herbarum nutrimentum aliud est, quam ipsarum frugum? Ergo si herbarum nutrimentum excidere quis velit, etiam frugibus nutrimentum suum adimat necesse est. Hæc consideranti mihi visus est locus aliter emendandus, & ita quidem, vt pro his verbis, ὀκκόπλην αὖ νὴ Δία πλὴν τροφῶ, hęc potius reponantur,

Locus difficilis.

ἐκκοπὴν αὖ δέῃ τοῦ βοηλῶ, ἕρλω ἐγὼ, δέοι τῶν ὕλλω. Sic enim verus loci sensus hic restituitur, propter nutrimentum frugum, excidendas esse herbas: id est, vt nutrimentum frugibus herbæ non præripiant. Nimirum his, αὖ δέῃ, quum aliquid deesse sciolus quispiam arbitraretur: νὴ voce adiecta, νὴ Δία scripsit, quæ adfirmādi formula heic alioqui frequentissime reperitur.

863, B. pro τὸ δεινὸν, haud dubie legendum τὸ δεόμενον: sicut & paullo ante loquutus est, ὅπως τὸ δέομενον κόψοισι. * Quod autem Camerarius τὸ δεινὸν B retinens, *Quod horridum est exæquauerint*, reddidit: sane quædam interpretatio coacta est, & horrida.

Ibidem, D. Neque πρὸς τ' πόλον, neque πρὸς τ' πόλιν, probare possum. Camerarij vero coniecturam de πρὸς πύμπαλιν, cur non admittam, caussa nulla est.

864, C. H. Stephanus, & alij quidam, vt ipse adserit, habent in editionibus suis ἐλάφοινα διποδίαμα: quum in aliis ποδίαμα reperiatur.

Locus H. Stephano difficilis. *866, A. In explicandis horum verborum difficultatibus, ἄγχον γάρ με δὶ ὧν ἐγὼ ὀπίσαμαι, ὅμοιά πτύπος ὀπιδεικνύ, ἃ δὴ ἐνόμιζον ὀπίσαζ, αὐαπήθεις οἶμαι, ὡς καὶ τοῦτα ὀπίσαμαι perquam misere se torquet H. Stephanus. Nam & ἄγχον putat esse pro ἄγον ἀς σὺ positum, & ὀπιδεικνύ, pro ὀπιδεικνύουσ: & αὐαπήθεις, vel in αὐαπιάθω, vel in αὐαπιῆσθαι mutandum opinatur. Ita quidem si cum Xenophonte licebit agi, tamdem is Xenophon correctissimus erit, qui hoc modo minime corrigetur. Ego nihil mutandum aio, præter ὅμοια τύπος, in ὅμοιά π τύπος, in quo π facile perire potuit, ob eamdem τ litteram, primam in τύπος, voce sequenti; & αὐαπήθεις, in αὐαπίθης, vnica tantum littera deficiente discrepans. Ita iam hæc, ἄγχον γάρ με δὶ ὧν ἐγὼ ὀπίσαμαι, ὅμοιά π τύπος ὀπιδεικνύ, ἃ δὴ ἐνόμιζον ὀπίσαζ, αὐαπήθεις οἶμαι, ὡς καὶ τοῦτα ὀπίσαμαι plane Xenophontea sunt, & integerrima. Si quis autem scribere mauult, δὶ ὧν ἐγὼ ὀπίσαμαι, & ὅμοιά τύπος ὀπιδεικνύς, ei propterea non aduersabor, quod facile & perire potuit, ob similitudinem cum vltima præcedentis ὀπίσαμαι.

Correctiones minime corrigentes. *868, D. Deest in his negatio, διαφέρῃ πῶ ἂν ὥρα ἐργάζεσθαι. Scribendum enim, διαφέρῃ πῶ μὴ ἂν ὥρα ἐργάζεσθαι: & sequitur de alio, διαφέρῃ πῶ ὡς τ' ὧν ἀπέναι. Vnus in tempore ad operas se non confert, alter ante tempus ab operis discedit: vterque proinde segniter se gerit, vti subiicitur.

869, B. pro σωπεζομένους χωρεῦσιν, reponebam prius σωπεζομένως. nunc H. Stephani σωτεζομένως magis probo.

*870, E. Scribendum potius ὅπῃ τὸ ἐθελοντὰς ποιεῖν, quam ὅπῃ τὸ ἐθελοντὰς ποιεῖν.

*871, C. Si respondere sequētibus ista debent, πρὸς ὃν ἵνα ἡ αὖ ἀρχοντα, sic erunt exaranda, πρὸς ὃς ἵνα ἡ αὖ ἄρχοντας: & lit. D mutādum ὧν αὖ τοῦτα γιγνώσκοντες, in οἷς αὖ τοῦτα γιγνώσκοντες, vt οἷς cum præcedentibus conueniat. Originem mendæ huiusmodi ex Græcorum abbreuiaturis habent.

872, B. Quam minima facta mutatione in his, ἀλλὰ θεῖαν, τὸ ἐθελόντων ἀρχὴν (φῶς. φείδου) τοῖς δικαίως σωφροσύνῃ πεπλεσμένοις. scribendum aio, ἀλλὰ θεῖον, τὸ ἐθελοντῶν ἀρχὴν. (φῶς δὴ δὸ) τοῖς δικαίως σωφροσύνῃ πεπλεσμένοις. Nam ἐθελονταὶ *spontanei*, recte opponūtur τοῖς ἄκουσιν, *inuitis*, qui subiiciuntur in his, τὸ δ' ἀκόντων θυραυλεῖν. Idem notatum & præcedente pag. 870, E. in ὅπῃ τὸ ἐθελοντὰς ποιεῖν. Et in φείδου) verbo corrupto, littera φ similitudinem cum Δί aliquā habet, quod in δίδδ) primum est. Δίδδ) vero legendum, ex eo adparet, quod idem verbum statim repetatur in his, πυραυλεῖν διδόασιν. Hen. Stephanus nimis multa mutat.

AD SYMPOSIVM, SIVE CONVIVIVM.

PAg. 872, C. Apud Aristidem post αἰδρῶν, omittitur vocabulum ἔργα, neq; dubium est, superuacaneum esse. Cur enim retineri debeat, quum sequatur, τὰ προσπόμενα; hæc caussa fuit, cur illud notis his [ ] includerim. Plutarchus certe in Agesilao locum hunc citans, & ad Xenophontea quasi adludens, eaque detorquens alio, subiicit: οὐ γὰρ ἦλθον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἄξιον καταγνῶναι & καθ' αὑτὰ τ' ἀγαθῶν, ἃ πρὸς τὰς τύχας προσπίπτουσι. Non dicit, τὰ ἀγαθῶν ἔργα, sed τὰ ἀγαθῶν, ἃ προσπίπτουσι: sicut Xenophon, τὰ μὴ παυσόμενα προσπόμενα.

873, A. Idem Aristides non εἰσικαθαρμένους τὰς ψυχὰς legit, sed ἐκκεκαθαρμένους.

Ibidem, D. pro φέροιτ), habet Aristides φαίνοιτο, quod longe aptius est.

*874, D. pro αὖθις γελασόμενοι, *iterum risuri*, arbitror scripsisse Xenophontem, εὐθὺς γελασόμενοι, *statim risuri*. Nam iterum ridere non poterant, quos ioculator ille necdum risisse querebatur.

*875, B. In his, καὶ ἰὼ ὅταν νύμφαι τύχωσιν ὕδατι, dico illud ὅταν abundare. Irrepsit autem in contextum, quum esset in margine positum, vt scholion, declarans τῶν τύχωσιν, significare ὅταν τύχωσιν.

Ibidem. Legit heic Aristides, non γυναῖκες μύρου μὲν & περιδέονται: sed, μύρα μὲ ὑπερδέονται quam lectionem germanam esse, verba quoque sequentia declarant, αὖται δὲ τύπου ὄζουσιν. Non egent vnguento. nam ipsæ per se vnguentum redolent.

Ibidem, E. pro ἐβέλετο, rectius βέλοιτο legendum videtur. H. Stephanus editione sua secūda probat.

Ibidem vltima linea, pro μαθητέον repono μαθητόν: sicut & διδακτὸν præcessit in his, ὡς τὸ δὲ διδακτὸν τοῦτο εἴη. sic enim scribendum, non διδακτὸν τόπου εἴη.

876, E pro ποιήσας πάντας ἀθλωμένους, rectius erit ποιήσαι πάντας ἀθλωμένους.

880, D Non legi debet hoc loco, ἦ οὖν καὶ σὺ ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἔξεις λέγειν, quemadmodum & Florentini, & ab H. Stephano editi libri habent: sed potius vt alij, ἦ οὖν καὶ σὺ, ὁ Σώκρατες ἔφη, ἔξεις λέγειν. Hen. quidem Stephanus de hoc a me monitus, ita locum editione sua posteriori mutauit; sed tacite, ne quid alteri referre videatur acceptum.

882, A. Locus hic sumtus est ex Iliadis eo libro, qui Υ inscribitur: variata tamen nonnihil scriptura. Notandum, in libris Homericis reperiri εὐπλέκτῳ ὠὶ δίφρῳ, pro quo scriptum heic est, εὐξέστου δὴ δίφρου. Num μνημονικὸν hoc ἁμάρτημα dicemus, an reuera scripturam diuersam, & alterutram harum vel Homero, vel Xenophonti restituendam?

*Ibid. D. pro ἢ κείνῳ ἑνὸς ὄντος, notaui ad marginem, ἢ ἐκείνῳ ἑνὸς ὄντος legēdum esse. De mutilatione κείνῳ, dixi superius opinionem meam.

*884, B. Inueni lucubratione mea Taurinensi pro ὅτῳ οὖν συμφοιτῶν, notatam scripturam, οὕτως οὖν συμφοιτῶν: & ibidem, C. pro ὡς ἀνύμιν αὐτῆς εἰρῆσθαι, repositum ὠὶ ὑμῖν αὐτῆς: & versu sequēti, pro δοκεῖ (cum interiectis) ὅτῳ & περιλημένα τ' κλινίαν rursus, δοκεῖ οὖν & περιλημένα.

*886,

* 886, B. pro ἔρχον μέπτι δ' αἰτεχεῖραι, non cum H. Stephano ἔρχον μέ ὅτι, scribo: sed plenius ac rotundius, ἔρχον ἐμέ γ' ὅτι καὶ αἰτεχεῖραι.

* Ibidem. Hæc verba, ὡς μᾶλλον μὲ ἥδεως (cum interiectis) ἂν αὖ εὐξαίμην, ἥδιον ἢ τούτων μοὶ δοκεῖ, cum ceteris; ita rectius esse scribenda, ὡς μᾶλλον μὲ ἥδεως (adde addenda) ἂν αὖ εὐξαίμην, ἥδιον δέ· ὅπ μοι δοκεῖ, & cetera, notatum in meo reperi libro Taurini recensito, cum hac periodi sententia: *Hæc omnia tam iucunda mihi accidunt, vt dum ea facio singula, non equidem maiori, sed minori potius delectatione perfrui optem: quod pleraque mihi iucundiora esse videantur, quam expediat.* Probandum sane vtrumque.

* 887, A. pro παρ' ἐγὼ τοῦτο ἀκπισάμην, scribo τοῦτον ἀκπισάμην. subauditur enim vocabulum πλοῦτον, ex præcedentibus. Itidem versu postremo rectius est ἧττω δανιζόμενος, quam ἧττω δανιζάμενος: in quibus vltimis tempora plane diuersa coniunguntur.

* Ibidem, C. In hac noua periodo, a præcedentibus seiuncta, ὅτω πεπαιδευμένος ἐστὸ Ὁμήρω, facile deprehendet aliquid abesse, qui tam præcedentia, quam versibus Homericis statim subiecta considerabit. Scribendum enim, ὅπ ὅτω πεπαιδευμένος. quod quidem ὅπ periit, ob similitudinem eius cum initio vocis ὅτω sequentis.

* 888, A. Hic est ille locus, cuius antea mentionē libro priore Notatorū feci. Nimirum hinc omnino verbum ἀπεισεῖν, pro vitiose scripto ἀπισεῖν, Xenophonti restituendum. Quum enim legimus, ὅταν μὲ πείθωμαι, (cum interiectis) ἤδη δέ ποτε καὶ ἀπισήσας: manifestum est, posterius hoc, ἀπισήσας, verbo posito superius πείθεσθαι non respondere. Quid autem inter hæc similitudinis, nisi mutes, ἀπισήσας in ἀπεισήσας, quod significationem non parendi habet? Ita non vni apud Xenophontem loco restitutione verbi hactenus non recte scripti consultum.

* Ibidem, D. In his, ἃ ἔοικεν νομίζοντες ἠδικῆσθαι, (cum interiectis) ὥστε ἀπεκτῖναι αὐτὸ βούλονται, alia non est ratio conciliandi præcedentia cum sequentibus; nisi vt pro νομίζοντες, reponatur νομίζουσιν. Ea vero de abbreuiaturis proficiscuntur vitia.

* 889, B. Quod heic legitur, ἀρίσκοντα τοῦτον ἀποδεικνύναι, οἷς αὖ σωῇ, mutilum esse, de præcedentibus intelligitur. Quemadmodum enim illic dicitur, ὧν αὖ, ἢ ὃν αὖ μαχροπυΐῃ: sic etiam sequi debet, ἀρίσκοντα τοῦτον ἢ τοῦτον ἀποδεικνύναι, οἷς αὖ σωῇ.

Ibidem, D. pro ἀρίστους ποιεῖν, reponendum ἀρίστους ποιεῖν. Loquitur enim continenter περὶ τῆ ἀρίστης.

* 890, A. Insigne mendum in his, ὃ τι αὖ κακὸν ἦδη, relictū hactenus in omnibus editis libris. Scribendum enim ὅπ αὖ καλὸν ἦδη. Nam quidquid pulchri vidisset Callias, obliuisci nō poterat; mali vero, facile.

* Ibidem, B. pro τὰς ὠφελίμους αὐτῆς, scribendum τὰς ὠφελίμοις αὐτοῖς, facile perspicit; qui recte, quod sequitur, ὅπῃ συμῆν δηλοῖ, considerat.

* 892, B. In his, ὅταν λέγητε, ἔφη, οὐ· ἀλλ' ὅταν δίκαιόν ᾖ, solidius erit, οὐκ· ἀλλ' ὅταν &c.

* 893, A. pro εἰ παντ' ἀυτῆ βέλτιονα, putem potius εἰ πάντ' αὐτῆ βέλτιονα φῆς εἶναι.

* Ibid. D. rectius in his, ὅτου χρόνου ἢ ὅπῃ τὸ φρονιμώτερον, scribetur ὅτου χρόνου ἢ ὅπῃ τὸ φρονιμώτερον.

* Ibidem, E. Ista mutila nonnihil, & corrupta sunt, οὐ μέντοι (ὡς γ' αἵ ὡς οἰκεῖν) δίκαιόν τοῦτο καὶ ἐπαφροδιτώτερα. sicque potius exaranda, οὐ μέντοι ὡς γ' αἵ ὡς οἰκεῖν, ἥδιον δέ τοῦτο καὶ ἐπαφροδιτώτερα. Nam periit illud ἥδιον, propter aliquam similitudinem cum litteris verbi præcedentis οἰκεῖν.

* 896, A. Sunt & illa vitiosa, θαλλούσα μορφῇ τε ἐλευθερίᾳ καὶ ἥβῃ, αἰδήμονί τε καὶ γλυκείᾳ ψυχῇ, sic integritati restituenda: θαλλούσα μορφῇ τε ἐλευθερίᾳ καὶ ἥβῃ αἰδήμονί τε καὶ γλυκείῳ ψυχῇ. Propterea minus olim mentē Xenophontis adsequutus in scriptura non bona, nunc sententiam veram expressi.

* 898, C. In his, οἱ φόνου τε καὶ ἀφροσυνῆσιν καὶ αἰσχρολογίαν ἐπιτρέπομένοι, resecandum est καὶ prius, velut irrepticium.

* Ibidem, D. pro ἔρχῃσι πῆ ἐρεσῇ, lego ἔρχῃσι σωῇ πῆ ἐρεσῇ.

AD HIERONEM, SIVE DE REGNO.

Tituli ratio.

NOTVM est, a priscis τυραννικοὺς dictos esse reges. Propterea τυραννικὸς λόγος, (hęc enim vox subintelligitur) mihi non est liber tyrannicus; sed liber regius, siue de regno. Quippe non de tyrannide heic agitur, sed vita regum cum priuatorum hominum condicione comparatur; vt harum vtra felicior sit, & optabilior, adpareat. Hæc caussa, cur ab Erasmi iudicio in titulo reddendo discesserim.

* 902, C. Vitiata sunt hæc, ἔνθα τὰ ἀξιοθέατα δοκεῖ εἶναι ἀνθρώποις σωαγείρεσθαι: & vel ita restituenda, ἔνθα τὰ ἀξιοθέατα δοκεῖ ἀνθρώποις σωαγείρεσθαι, vt omittatur verbum εἶναι: vel hoc modo, ἔνθα ἂ ἀξιοθέατα δοκεῖ εἶναι ἀνθρώποις, σωαγείρεται. quod posterius equidem sequutus sum, & ad libri marginem retuli.

* 903, B. Plenius hæc, ἀλλ' ὁρᾷς, ἐκεῖνό γε οὐκ ἂν ἔτι πίσαις, ita scribenda sunt; ἀλλ' ὁρᾷς, ὡς ἐκεῖνό γε οὐκ ἂν ἔτι πίσαις. Periit ὡς, propter similitudinem cum vltimis verbi ὁρᾷς.

* 904, B. Ad hæc verba, ὥσπερ οὖν εἴ τις ἄπορος ὢν δίψος τε πιεῖν ἀπολαύοι: Ausim, ait H. Stephanus, contendere; negantem heic desiderari. At ego, tametsi cum illo viro nolim contēdere, tamen in hoc eum falli iudico. Videamus enim correctionem eius, & notis illam consuetis interstinguamus; vt quibus in locis a lectione priori discedatur, adpareat. ὥσπερ οὖν . . . ἄπειρος ὢν [δ] δίψος, τὸ πιεῖν [οὐκ ἄν] ἀπολαύοι. Nihil vero his mutationibus est opus. Solum εἴ τις, restituatur in αἴ τις, & pristina sine vitio scriptura manebit, hoc modo: ὥσπερ οὖν αἴ τις ἄπειρος ὢν δίψος τὸ πιεῖν ἀπολαύοι, οὕτω καὶ ὁ ἄπειρος ὢν ἔρωτος, cum ceteris. Vides negationem nullam requiri.

* 906, E. Omnino deest verbum aliquod in his, ἐὰν ἔξω τῆ πίχους . . . . . ὄντες οἱ ἵππους. Esse autem illud πυξεύωσιν, vt H. Stephanus adnotarat, editione priore persuaderi mihi patiebar: sed nunc scripturam similiorem sequor, ἐὰν ἔξω τῆ πίχους πύχωσιν ὄντες οἱ ἵππους. Hinc enim paret, quomodo perierit illud πύχωσιν, ob insignem cum præcedenti πίχους similitudinem.

* 907, B. H. Stephanus, quum legendum ait, ὅσα μὲ ἔχοισι χαλεπὰ οἱ σωώντες πόλεισι, pro illis pristinis, ὅσα μὲ ἔχῃ χαλεπὰ σωὼ ταῖς πόλεσι: dicit ille quidem aliquid, sed minori cum mutatione restitui locum posse arbitror, si tantum articulus addatur, hoc modo: ὅσα μὲ ἔχῃ χαλεπὰ ὁ σωὼ ταῖς πόλεσι. Primum ἔχῃ manet intactum, nec in longius ἔχοισι trāsit. Deinde ὁ σωὼ τῆ πόλεισι scribendo, vitatur articuli omissio

in his, οἱ σωοῦντες πόλεσι, quæ probari meo iudicio non potest. Licet enim deinceps ita scripta istæc verba statim subiiciantur, οἱ σωοῦντες πόλεσι: tamen reponi debere arbitror, οἱ σωοῦντες ἢ πόλεσι: & articulum τοῖς, periisse dico, propter similitudinem cum vltima syllaba in σωοῦντες, quod proxime præcedit. Hæ me causſæ mouent, vt ab opinione prima non discedam.

Ibidem, pro οἱ πολεμοι, reponendum οἱ πόλεμοι, sicut & Erasmus legit.

*Ibidem, C. pro τὸ πολὺ νικᾶν, quod vitiosum est, restituendum aio, τὸ πόλιν νικᾶν. Sic enim contrariam in sententiam ante versus nouem decemue loquutus est, αἱ πόλεις ὅταν κεκτήσωσι. de quo ipso mendum his deprehenditur inesse.

Defensa lectio contra H. Stephanum.

*Ibidem, D. pro οὐκ αὖξῃ ὅλως τὴν πόλιν, reponendum dixi editione priori, οὐκ αὔξῃ ὅλως τὴν πόλιν: idque de iudicio & adsensu Guilelmi Canteri, iuuenis optimi, & mihi amicissimi, suisque natalibus digni, ac immatura morte nobis erepti. Sic nimirum & superius, versu ante hunc octauo dixit auctor hic noster, εὐφραίνονται τὴν πόλιν νομίζοντες κυξικήνας. Sic & hoc ipso Hierone in extremo, Simonides ait, Hieronem ad amplificandam patriam exhortans: αὔξοις ἢ τὴν πόλιν. Idem verbum exstat in fine Symposij, 899, A. similiter positum in his, ἢ τὴν πατρίδα αὔξῃ. Hæc pro vera lectione loci prolixius ostendi, quia solet H. Stephanus inuidorum more, quæ ipse non inuenit, supercilioſe despicere; cum aliorum occultis interdum, nõnumquam & apertis tactionibus. Heic quidem nodum in scirpo quærens: *Quasi vero tyrannus, inquit non totam vrbem, sed aliquam eius partem tantum, illud faciũdo, amplificaret.* Vbi quæso gestabat cerebrum, quum hæc scriberet? Parum certe profecisse videmus hominem in aula regis, & ea quidem aula; in qua libri Macchiauelli, tyrannorum & tyrannidis magistri, ab omnibus assiduo terebantur. An ignorat, factiones in ciuitatibus, etiam per tyrannidem oppressis, esse? Pendent a tyrannis aliqui, suorum commodorum causſa. Sunt alij μισοτύραννοι, palam aliquando nonnulli; sed occulte, plures. Quum ergo tyrannus, victoria potitur, quum vel temere propter suspiciones suas, vel reabse propter aliquorum defectiones & insidias, de medio nonnullos tollit: gaudet ob ea facinora pars ciuitatis tyranno deuota, quum interim μισοτύραννοι doleant. Ergo nec ipse tyrannus ex eiusmodi factis solidam percipere lætitiam voluptatemque potest. Cur hoc? quia totam vrbem sua siue victoria, seu oppressione aduersariorum, non amplificat; sed factionĩ dumtaxat suæ cõsulit, cum insigni ciuium deminutione: qua fit, vt pauciori-bus deinceps imperet, quemadmodũ Xenophontis Hiero loquitur, & his ipsis quidem verbis vtens, ὅπ μειόνων ἄρξῃ. Si non in plantis gestaret hic vir acutum ceteroquin illud cerebrum, sane perspiceret; hoc ipsum μειόνων ἄρχειν, *imperare paucioribus*, illi alteri, ὅλως τὴν πόλιν οὐκ αὔξειν, *vrbem non amplificare totam*, aptissime respondere. Verbis quidem illis vti desineret: *Quasi vero tyrannus, e ciuibus aliquos trucidans, non totam vrbem, sed aliquam eius partem tantum, id faciendo, amplificaret.* verum plura de his, quum explicatum hunc nodum in eius secretis illis SCHEDIASMATIS subtilissime videbimus.

Macchiauelli libri.

*913, A. Cum istis verbis, ἰδιῶται δὲ δὴ ποιοῦσι τοῖς πυρέττουσι οἱ ἀρχόμενοι, non cohærent hæc statim sequentia, ἢ ἄλλον ὄνειναι ἀεὶ ὑμῶνπις τυχαίοισι. Nec sensus ex eis commodus elici potest. Sane quod prima se fronte videtur offerre, quasi legendum sit, καὶ ἄλλοις (scilicet ἰδιῶται ποιοῦσιν) οὐ ὄνειναι ἀεὶ ὑμῶνπις τυχαίοισι: locum habere non posse vident, qui diligentius hæc considerãt. Ego in posterioribus, μᾶλλον ὄνειναι mutandum dico in ἄλλοις αὐτὸς: vt locus integer ita scribatur: ἰδιῶται ποιοῦσι τοῖς πυρέττουσι οἱ ἀρχόμενοι, καὶ ἄλλοις αὐτὸς ἀεὶ ὑμῶνπις τυχαίοισι. Atque hoc adscriptum margini, non modo germanę scripturæ proximum; sed etiam rectum plane statuo. *Emendatio difficilis.*

915, A. In his, ἢ αὐτὴ πᾶσαν θεώμεθά τε . . . . . ὅταν ἀρχὴ, ἢ ὅταν ἰδιωτεύῃ: periisse putat H. Stephanus μᾶλλον. quod sane vel ex eo colligitur, quia μᾶλλον illud versu proximo in collocatione simili reperitur.

*Ibidem, D. Editione priori hæc verba deprauata in libris editis omnibus, οὐ γὰρ πυρέττουσι ἰσοτίμοις, ἀλλὰ πλεονεξίας ἕνεκα νομίζοισι τοῦτος τρέφεσθαι. sic interpretabar, vti sonant, & Erasmus eadem intellexerat videlicet hoc quodam modo: *Arbitrantur non hos quidem* [milites stipendiarios] *ali, vt cum tyrannis pari sint honore; sed auaritiæ causſa.* Verum absurda profecto sententia est, dicere; milites pari cum tyrãnis, dominis suis, esse in honore. Quapropter aliud scripsisse Xenophõtem, & hoc quidem modo, iudico; οὐ γὰρ πυρέττουσι ὑμῖν, ἀλλὰ πλεονεξίας ἕνεκα νομίζοισι τοῦτος τρέφεσθαι. quæ lectio vera & integra est, ac interpretãdo nunc reddita. Nimirum ex οις, vltimis litteris vocabuli πυρέττουσι, repositum fuit a negligente librario illud ἰσο, & sequens nomen ὑμῖν cum hoc ab aliis deinde coniunctum: vtq; sensus aliquis esset, mutatam in ἰσοτίμοις. Posset etiam ἴσος ὑμῖν in mentem alicui venire. Sed illa ratio prior est omnino probabilior. *Absurda lectio commode restituta.*

917, E. pro ἐν τῇ γραπτᾷ reperit Erasmus in suis scriptum ἐν τῇ γραπτίᾳ, quarum vocum permutatio frequens est.

*918, E. Legitur in omnibus εὖ ἔσῃ νικῶν τῷ καλλίστῳ (cum interiectis) ἀγωνίσματι. Ea verba non sequutus sum in mea interpretatione prima, sed illa Xenophonti vsitatissima εὖ ἴσθι: quibus quidẽ heic etiam vsus fuit, quum Græcæ peritinorint, εὖ εἰμὶ νικῶν ea lingua ne quidem ab aliis, minorum gentium scriptoribus, ac minus accurate loquentibus, nedum a Xenophonte dici.

AD RATIONES REDITVVM, SIVE DE prouentibus.

*PAg. 920, A. Lucubratione mea Taurinensi πόροις feceram in titulo *rationes annonæ*, quia profitetur vbique Xenophon hoc libro, se commonstraturum rationes τῆς εὐπορίας τῇ πόλει, *victus suppeditandi ciuibus*; itemque τῆς εὐπορίας ἀπὸ κοινοῦ, quemadmodum ciues ex prouẽtibus publicis alẽdi sint. Nunc autem vitandæ ambiguitatis causſa, quum non vnum annona significet; *reditnum rationes* dicere malui, vocabuli iuris auctoribus nostris, qui & Latini sermonis auctores non mali sunt, vsitato. Et πρόσοδων vox adiecta, qui *prouentus* sunt, in hac sententia magis me confirmauit. Cur fructus non dicerem, quod antiquioris notæ iurisconsultis familiare est; eadem me ratio, quæ in annona, mouit. Nec Camerario, cui vocabulum *Titulus.*

lum πόροι libitum fuit heic reddere *De vectigalibus*; & περὶ πορισμῶν, *De fructibus*; equidem adsentiri
Quid πόροι. possum. Nam vt πόροι vectigalia non sunt, quæ glossariis veteribus & τελέσματα, & τέλη δημόσια exponuntur: ita πορίσμοι non sunt fructus, quum de republica sermo est, sed iisdem glossariis reditus ac prouentus publici. Πόρων significatum ex hisce Xenophonteis intelligere licet, quum II ἀναβάσεως inquit, πολύτας πόρους ἔχοντες πρὸς τὸ πολεμεῖν, vbi simpliciter accipe rationes, aut modos: sicut ipse Xenophon statim πρόποις subiicit. Item I ἑλληνικῶν, εἰσηγοῦντο πόρον χρημάτων, pecuniæ conficiundæ rationem ostendebant. Et V III παιδείας, nihil est aliud πορίζειν χρήματα, quam cõficere vel parare pecuniæ copiam. Sic & Dioni Cassio πόρος διαρκὴς καὶ ἀέναος est reditus perpetuus ac perennis.

*921, B. pro εἰ δὲ πῆς πῖς, legitur in aliis, ἐπὴ δὲ πῆς πῖς. Ego sic scribendum arbitror, ἐπὴ δὲ, εἰ πῆς πῖς ὠποφυέσι (cũ interiectis) μειρίκων ὀπαμίλλαχθοιτο; cum interrogationis nota.

*Ibidem, C. in his, μέγας μὲν τὸ ὁ κίνδυνος ἀπὼν, putauit Camerarius ἀπὼν mutandum in ἀγὼν, nulla quidem ex idonea caussa. Quippe sensus ex ἀγὼν rectus colligi nullus heic potest. Ego legendum censeo: *μέγα μὲν δὴ ὁ κίνδυνος ἀπὼν, magnum quiddam aduenis, si periculum ab eis absit.* Et videmus itidem mox subiici, μέγα δὲ καὶ τὸ, quod istis præcedentibus respondet. His exaratis, & adlata mihi lucubratione Taurinensi; hanc emendationem illic quoque notatam inueni.

*922, D. pro πλεσφορεῖν non dubitaui lucubratione secunda reponere πλεσφορεῖτο. Nam alioquin etiam μισθοφορεῖτο, quod antecedit proxime, scribendum esset aliter.

*923, A. pro κτήσαιτο scribendum κτήσαιντο, sicut ex sequenti πρὸς πλέονσι paret. ὡς ἕκαστ autem mutandum in ὥσπερ, quod οὕτω præcedenti respondet. Quamquam deinceps in Taurinensi lucubratione margini adscriptum vidi ὡς ἑκάστ. vno vocabulo. Versu denique vltimo, pro ὅσα αὖ scripseram ibidem ὅσῳ αὖ, quod præcedenti πλείονα respondet.

*925, D. Pro ἀεὶ παρεῖχεν, scribendum ἀεὶ παρέχειν: vt respondeat verbo, quod præcessit, ἀποδιδόναι. Repertum & hoc in notis Taurinensibus.

*Ibidem. pro ἠμιμναῖα dico scribẽdum ἡμίμναιον. Non enim hæc, πεντακόσια ἡμιμναῖα, coniungi debent, vt aliqui putarunt: sed ἡμίμναιον referendum ad προσφέρε, quod præcessit.

*926, A. pro ἐγγύης scribi præstat ἐγγύας. Et paullo post, B. pro δυοῖν τοῖν ἐφαίνετο εἶναί τι ἀνθρώπους καὶ κτήσασθαι καὶ φυλάξαι, rectius δυοῖν τοῖν ἐφαίνετο εἶναι, τὸ ἀνθρώπους καὶ κτήσασθαι, cum ceteris. Vtrumque de notis Taurinensibus.

*927, A. pro ὑπονόμου, repono ὑπονόμων: vt πέρας βάθους, & ὥρας ὑπονόμων, eadem ratione dicatur, ac recte quidem. Ex iisdem notis Taurinensibus.

*Ibidem. in his, καινοπομῶν γε οὐδὲν . . . ἔξεστι νῦν, ἢ πρόσπορον, mutila erit oratio, sic integranda: καινοπομῶν γε οὐδὲν ἧττον ἔξεστι νῦν, ἢ πρόσπορον. Notatum & hoc Taurini.

*Ibidem, C. Aut φοβεῖσθαι habendum velut ἐλληνικὸν ac si μηδὲν μέντοι δεῖ τοῦ φοβεῖσθαι legerentur, aut φοβεῖσθαι scribendum; vt Athenienses suos Xenophon adloquatur, quemadmodum & alibi facit.

*928, A. pro καὶ κακίον reposuerunt in margine quidam καὶ κάκιον, male. Rectius enim, πολυπλέστερον αὖ, καὶ οὐ κάλλιον. quod etiam Camerario placuit.

*Ibidem, D. Camerarius pro ἐννοησάτω, cum quibusdam ἐννόησαι legit. sed melius est ἐννοησάτωσαν scribere, quod in fine mutilatum ex abbreuiatura Græca.

Ibidem. pro εἶεν ἐν δημοσίᾳ, scribendum ex priori notatione mea, εἶεν δημοσίᾳ.

Ibidem, E. pro Ἀναφαύσω, reponendum Ἀναφλύσω, qui locus est Atticæ.

*929, B. pro ὑπὸ περιπόδων, scribendum ὑπὸ περιπόλων: qui erant Atticæ regioris circuitores, custodiæ præsidiiq; caussa eam obeuntes. Ac fecisse perhibentur hoc adulescentes, vbi primum arma induissent. In glossariis antiquis περίπολοι exponũtur δοῦλοι δημόσιοι, & calatores, & calones; nimirum & hi ab obeundo. περίπολοι.

*Ibidem, C. Vitiosa sunt illa, καὶ ἀπ' ἀγορᾶς τῆς ἐκείνου αὖ. Nam illud ἐκείνου nec ad πολυανθρωπίας referri, nec ad τὰ μέταλλα, quæ præcessere, potest. Itaque potius emendandum, καὶ ἀπ' ἀγορᾶς τῆ ἐκεῖ οὔσης. Idem & in notis Taurinensibus inueni.

*Ibidem, D. pro οἴηγε δ', elegantius οἴη πρὸ, sicut etiam sequitur, οἴη φρουρεῖν: & versu sequenti proximo, περίπλοιεν ἐν τοῖς γυμνασίοις, plenius erit περίπατειεν τὰ ἐν τοῖς γυμνασίοις.

930, A. Quod in aliis, & in H. Stephani editione legitur, παρ' ἀγγέλῳ σκοπῦσιν, fœde vitiatum est ex παραλόφῳ σκοπῦσιν. Nihil heic promittunt eius schediasmata, nihil alij præstant. Nam quod Camerarius excogitauit παρὰ μέλος σκοπῦσιν, id reuera παρὰ μέλος producitur, vt ipsemet interim fateri voluit. *Locus emendatu difficilis.*

Ibidem, C. Quod heic legitur, ἱερῶν ἢ ὁσίων ὀπισυμεωῦπς, sequutus sum interpretando: licet in codice meo Taurini notatum pro ὁσίων inueni vocabulum δημοσίων.

AD LIBRVM DE RE EQVESTRI.

PAg. 932, A. Hunc librum Xenophontis equidem ante XXVI annos, quum primus Xenophon meus prodiret, de industria relinquendum Camerario, viro cognitione litterarũ Græcarum magno, putaui; partim ne iuuenis expers iudicij solidi, XXIIII aut XXV natus annos, cum eruditissimo sene septuagenario, tunc adhuc superstite, certamen impar ambitiosius susciperе velle viderer; partim etiam, vt cum meis hanc Camerarianam equestris libri versionem, ceu specimen interpretationis bonæ, ac Ribitti translationem Hipparchici, qui liber hunc proxime sequitur, velut exemplum vitiosæ, coniungerem. Sed quum deinceps in qualiquali aulico meo Taurinẽsi otio, quo non H. Stephani exemplo Xenophontem neglectu quodam offendendum, sed studio singulari demerendum excolẽdis eius operibus censui, non modo tentasse, verumetiam haud infeliciter interpretationem vtriusque libri nouam ad vmbilicum perduxisse viderer, quæ tamen ab eodem H. Stephano, cui deinde tradita fuit cum aliis publicãda, difficulter recuperari posset: dum procurator in litem meus anno prope toto Franco furti aduersus eum experitur, rerum mihi librum hunc sermoni Latino tradendum statui, vt si vere prior ille labor meus vel Stephani ædium incen- *Rationes interpretationis nomæ duplicis.*

dio, vel insolentia militari bello Allobrogico perissiet, quæ duo vir hic mero figmento prætexere, cur mea mihi non redderet, minime veritus est; tamen alius non prodiret Xenophon a me recensitus, quam ex asse meis vnius vigiliis illustratus. Hanc vero cõuersionem libri equestris posteriorem cum Xenophonte Græco, velut in otio paullo liberiori mensibus hibernis, & in hypocaustis quidem Germanicis expolitam, coniungere volui. Priorem, licet inter itinerum & aulæ molestas quasdam occupationes, tamen longe ab hypocaustis, apud Italos Subalpinos Taurini factam, hisce Notatorum libris subiiciendam duxi: vt viri boni & æqui videant, quo animo Stephanus & multo me retinere lucubrationes meas adnisus sit, & tamen easdem apud magnos plerosque viros perfricta fronte contemserit; quod quidem in eo nouum non esse prædicant omnes, qui penitius hominem norunt. Quæ vero sequuntur ad hunc librum notæ, nunc primum publicantur. Quippe Camerarij nullas vidi, eaque de caussa priori editione mihi abstinendum ab emendatione Græci contextus post tãtum virum existimaui. Propterea nec asteriscis heic opus, quod recens nata sint omnia.

933, C. Nec in textu χείρας, nec in margine κρέασι retineri potest; sed pro his σκίρρους reponi debere iudico. Quid autem σκίρρος, intelligitur ex medicis; qui tumores callosos ita nominant, quales in equorum cruribus frequenter existunt. His ad editionem hanc posteriorem lucubratione tertia notatis, & adlato labore Taurinensi; adscriptam margini etiam illius hanc emendationem inueni, cum adpendice, quod ab hoc vocabulo σκίρρος deductum verbum ἐνοσκιρρώθλωσαι legatur inferius, hoc ipso libro, 948, A. in his, ἐπιδαὴν ὀνοσκίρρωτῃ: quod vel indurescere significat, vel callum obducere.

σκίρρους, pro χείρας & κρέασι.

ἐνοσκιρρώθλωσαι.

934, E. pro τῇ κάτωθεν ἀσφαλάλων, necessario reponendum τῇ ὄπισθεν ἀσφαλάλων. His enim oppositi sunt οἱ ἔμπροσθεν ἀσφάλαλοι, quos statim subiicit Xenophon his verbis, ἀσφ' ὧν τῇ ἔμπροσθεν. Idem notatum & Taurini.

935, D. in his, καὶ δίψην, ἃ μὴ ὀρχίζεσθαι, negationem μὴ expungi debere, quum aliunde patet e loci sensu; tum ex eo, quod sequitur, τῇ λυπούντων ἀπαλλάξει. Nam fami pastus, siti potus, iritationi (sic enim heic reddo illud ὀρχίζεσθαι) liberatio a rebus molestis opponitur. Quam vero heic a scopo aliena ista Camerariana? *Qui norint quum famem atque sitim, tum irascentiam pulli ad silentia* (hoc ad μετ' ἠρεμίας spectat) *& solitudines* (hoc ad μετ' ἐρημίας, quod in textu nõ reperitur, sed ex ἠρεμίας mutando fingitur) *relegare; contra vero, cibum & potum, & depulsiones offensarum per homines procurare.* Nam quid tamdem est illud, Famem ac sitim & irascentiam equi ad silentia & solitudines relegare? Mea interpretatio tã prior Taurinensis, quam Viennẽsis posterior, rectũ loci sensum exprimũt.

936, C. In his verbis, εἰ παρεσκότας ἱππούων μὴ ὀκφέροι πρὸς τὸ πιεῖν. nihil monuit de vllo vitio Camerarius, ego non leue deprehendo. Quid enim est illud, ἵππος ἱππούων παρεσκότας: nisi, *equus equitans equos adstantes?* Reddidit autem ipse, *Si forte prope absint.* quasi scriptum esset, aut saltim scribendum pro παρεσκότας ἱππούων, lectione correctiori παρεσκότων ἵππων. Ne diu lectores detineam, dico Xenophonti restituendum heic verbũ poeticum,

Locus difficilis.

A quod talibus eum ex interuallo delectatum notet Hermogenes, adeoq; Homericum illud ὀππύων: vt ita locus restituatur, εἰ παρεσκότας ὀππύων μὴ ὀκφέροι πρὸς τὸ πιεῖν, *an adstantes inspectans.* Quia tamen a grammaticis priscis notatum, ὀππύειν esse factum ex ὀπτεύειν: videndũ, an potius hoc loco Xenophon ὀπτεύων scripserit, vt equidem arbitror. Alterutrum ei sane restituendum, nullus dubito. Nec est, cur id me moueat, quod ὀπτεύειν lexica nostra non habeant. Idem hoc & Taurini animaduersum, & adscriptum margini, & interpretando redditum.

ὀπτεύειν Xenophõti restituitũ.

937, A. pro καλῶς αὖ ἅπαντα ταῦτα ποιοῖεν. εἰ δὲ μὴ ὑγιεῖς, cum ceteris; & distinguo & scribo, ποιοῖεν. εἰ γ' ἄλλως, &c. De notis Taurinensibus.

Ibidem, B. pro δὶ νεύματα, quod interpretatione postrema retinui, lectionem aliam δὴ νεύματα reperi adscriptam lucubratione Taurinensi.

Ibidem, E. pro ἢ τὸ σῶμα ὑφρεμοῶν, legit Camerarius ἢ πὸ σῶμα ὑφρεμοῶν, quum dicat *corpus humoris abundans.* male profecto. nam de oris vitio noto loquitur auctor, ex quo nausea quædam in equis existit; oris euacuatione vitiũ hoc ipsum curante.

938, A. Non recte sunt hæc adfecta, τὰ ἦ ὡς μὲ μὴ ὑγρὰ εἶ), ἀπόρρυτα. Quippe deest aliquid, ideoq; nec præcedentibus, nec sequentibus respondent. Exigua mutatio fieri hoc modo potest. Δεῖ ἦ, ὡς μὲ μὴ ἦ ὑγρὰ, εἶ) ἀπόρρυτα. Sic cohærent omnia. Nec dubito, ita Xenophontem hæc scripsisse. Sequitur non multis interiectis, ἀφεσκότων στρεοῖ τὲς πόδας, mutandum in ἐφεσκότων, ex euidenti ratione: sicut paullo post dixit, ὅπ τὲτων ἐσκὼς, quod tantumdem est, ac τὲτοις ἐφεσκώς.

Ibidem, B. In his verbis, καὶ τὲς πόδας καπυρωῦσι, vitiose scriptum reperitur illud καπυρωύσι verbum in editis, etiam H. Stephani posteriore impressione. Camerarius quoque scripturam sequutus est corruptam, dum *pedes equi ampliabri*, reddidit. Pedes equi certe vel ampliari, vel dilatari, quod est καπυρωῦν, nõ prodest. At eosdem reddi robustiores, magnã habet vtilitatem. Ergo restituendum, καὶ τὲς πόδας καθαρωννύσι: quæ quidem lectio a me reperta est in lucubratione secunda Xenophontea Taurinensi.

καπυρῶσαι νῦν.

καθαρωννύειν.

Ibidem. Vides inclusum [εἰ], quia reabse superfluum. Ibidem nequit ἀμφιπόμων retineri, sed Pollucis ἀμφιδόχμων prorsus admittẽdum. Secunda quidem recensione Taurini ex vtroque vocabulo ἀμφιπόμων & ἀμφιδόχμων aliud factum inueni ἀμφιοδίων, & pro hoc exposiri rotundi lapides, in viis iacentes. Sed nunc ista mihi non probantur, præ Iulij Pollucis ἀμφιδόχμων voce, quam Xenophonti tribuit.

λίθοι ἀμφιοδίοι.

λίθοι ἀμφιδόχμιοι.

939, D. pro χαίτη, & πεσκόμοί τι, καὶ ἐσὲ, scribendum: χαίτη, πεσκόμιόν τι, & ἐσέ. Nam καὶ quidem alterum abundat, & πεσκόμιος Græci non dicunt.

940, B. In omnibus editis est, πεπήσονται πεσιέναι, corrupte. Nam πεπήσονται πεσιέναι scripsisse Xenophontem; vel inde perspicitur, quod aliqua re iam facta, (id ineest illi πεπήσονται significatum) non opus sit accedere, vt eam faciamus.

Ibidem, B. licet forte tolerari possit πῇ ἢ αὖ, referendo id ad μακρῷ sequens; tamen τὶ ἢ αὖ, relatum ad διδάσκειν melius est, præsertim quum μακρῷ πῇ ἀφεκεῖ aliud habet πῇ, quod prius illud excludit.

941, A. post hæc verba, ὅσον δεῖ ἀπέχειν τ' χαλινὸν τ' ἀγάθων, subiici statim debere videntur ista, ὥστε μὴ ἀναίσθητον εἶ), quibus declaratur, quodnam sit interuallum

uallum conueniens: vt illa deinde rectissimo sensu sequantur, ὁ μὲν γὰρ ἄγαν πρὸς αὐτὰς, πολοῖ τὸ σῶμα· ὁ δὲ ἄγαν εἰς ἄκρον, cum ceteris. Hanc retinere lectionem mihi libuit interpretatione posteriori, quum μὴ ante αἰσθητὸν hoc modo retineatur, quod mihi lucubratione prima pro subrepticio videbatur habendum. Camerarius quoq; dum reddit, *Ita sensus retunditur*; non ista respicit, ὥστε μὴ αἰσθητὸν εἶῃ, sed μὴ reiectum excludit. A

Quæ statim lit. B. initio sequuntur, χρὴ δὲ τὸ ἱππικὸν καὶ τὰ σιάδε παροξύνεσθαι, magis vitiata sunt, quam vt solo παροξύνεσθαι, secundum H. Stephanum in παρωξύνεσθαι mutato, restitui possint. Ac verum vt fatear, existimabam & ipse lucubratione hac posteriori me satisfacturum aliis heic, si pro καὶ τὰ σιάδε παροξύνεσθαι, reponerem κὴν σιάδε παρωξύνεσθαι, quum καὶ τὸ, & τὰ, repetitionem illius καὶ superuacaneam habeant. Sed falsum me deprehendi, quũ adlatum Taurinensem librum meum inspicerem. Nam in eo pro his, χρὴ δὲ τὸ ἱππικὸν καὶ τὰ σιάδε παροξύνεσθαι, ἃ δεῖ πονεῖν, verissimam scripturam id temporis a me repositam inueni talem: χρὴ δὲ τὸ ἵππου μὴ κὴν σιάδε παροξύνεσθ, εἴ ῳ δεῖ πονεῖν. Eat nunc H. Stephanus, & impudenti ore laborem illum meum flocci faciat. Nihil excogitari magis adpositum ad huius loci, valde corrupti, restitutionem potest. Stephanus quidem ei nullam editione sua secunda ferre opem potuit. Camerarius autem hæc ipsa reddens: *In his*, ait, *acrem esse curatorem non minus, quam vlla in alia re elaborare conuenit.* At vero si priora maxime non tangam, tamen diuersissima sunt istæc, εἴ ῳ δεῖ πονεῖν, &, *Vlla in alia re elaborare.* Sunt sane huius alij quoq; lapsus tales. veluti quũ initio huius libri πρόνλω in cruribus, quæ sura est, commissuras interpretatur, me quoq; secum versione prima in errorem trahens: ἐπρογνάθους vbique duri oris equos, qui sunt ab altera tantum parte contumacis oris aut maxillæ: item quum illud, καὶ πρὸς τὸ μὴ ἐπαλλάξ, ἀλλὰ δι' ὁμοῦ πολλῷ τὰ σκέλη φέρων, ipse sic; *Idoneum est ad longiores gressus, vbi non implicentur crura*: Xenophonte in his de equo loquente, qui motu nõ variato, (quod est μὴ ἐπαλλὰξ) sed eodem diu continuato, (quod est δι' ὁμοῦ) cruribus vtitur. Ibidem statim, vbi de ceruicibus equi Xenophon disserit, κάμπεσιν interpretatur hircum, quasi κάμπες Græcorum, & caper Latinorum idem sint, ac non potius κάμπες Græcis sit verres, etiam Basilicorum iuris orientalis auctoribus nostris ad titulum, *si quadrupes pauperiem*. Hircis profecto ceruix erecta, non vt in porcis prona vel præceps est. Item quum κενεῶνα, qui venter est, & Italis proprie pancia, reddit ilia: quum suspectos dicit equos, pro suspiciosis, qui omnia suspecta habent, & idcirco ad omnia trepidant; quasi non ὑποπλάς, sed ὑποπλᾶς dixisset auctor: quum ὅταν μὴ ὀκνομίσῃ τὸ σῖτον, *si pabulum effundatur*, dixit; quo loco non egeri pabulum e præsepi ab equo vescente intelligitur. Mitto alia plurima, lectoris studiosi collatione vestiganda. B C D E F

Locus emendatu difficilis.

Camerarij quidam naui.

πρόνλω.

ἐπρογνάθους.

κάμπεσιν.

κενεῶν pancia.

ὑποπλᾶς alij, quam ὑποπλᾶς. ὀκνομίζειν τὸ σῖτον.

Ibidem, E. pro his, ὅταν γε μὲν ὦ θρασύνηται τὸ ἵππιον ὡς αὐλησόμενον, elegantem inueni lectionem in lucubratione Taurinensi hanc: ὅτ' ἂν γε μὲν ὦ θρασύνηται τὸ ἵππου, ὡς αὐλησόμενος.

942, D. Multo etiam elegantior in his, quæ sic legũtur in editis omnibus, μηδὲ τὸ ὥσπερ ὀρθῶς αὖ δέξεσθαι εἶναι τὸν σκέλη, Taurinẽsis est lucubrationis meę lectio talis, ἀλλὰ τὸ ὥσπερ ὀρθῶς δέξεσθαι ποιεῖν τὸν σκέλη. Ibidem, E. In omnibus legitur, οὕτω δὲ αὖ ποιεῖν ἔπ μᾶλλον δυώαιτο, quod Camerarius etiam retinuit, dum reddidit, *Efficacior fuerit.* quæ verbo ποιεῖν non inest profecto efficacia. Leue quiddam, non leuis momenti. Scribendum enim, πονεῖν ἔπ μᾶλλον δυώαιτο.

943, A. Manifestum in his vitium, καὶ δόρυ λαβεῖν, ἕως αὖ, sic emendandum; καὶ δόρυ λάβῃ, ὡς αὖ εὐφορώτερον εἶῃ. quæ posteriora Camerarius omisit, propter difficultatem sensus in retentione illius ἕως.

Ibid. B. pro ἐπειδὴ τάχ necessario reponendum ἐπειδὴ τόχ & quarto post hunc versu, pro τῷ ὀπισθοδρομεῖν, notatum erat in Taurinensi libro τὸ ὀπισθοδρομεῖν. Ego tamẽ in posteriori versione priius illud sequutus sum.

Ibidem, E. Vt heic scribitur ὑποκρότον χωείου, sic inferius in libro de magisterio equitum, 960, C. legimus ἐν ᾧ ὑποκρότῳ. ad quem locum notata quærito.

944, A. pro καὶ οἱ τοῖς πολεμίοις, putem rectius dici οἱ τοῖς πολέμοις. Nam & Camerarius reddidit, *in præliis.* Reperi hoc etiam in notis Taurinensibus.

Ibidem. Vitiosum hoc, καὶ ἀφ' ἵππων μάντι μὴ πρὸς ἵππους, sic emendator, καὶ ἀφ' ἵππων μάντι, (distincte) καὶ πρὸς ἵππους. quam lectionem sequutus est & Camerarius. Idẽ in libris suis linea post hæc tertia, in hisce verbis, ὁμῶς δὲ στόμαχα δεῖ πάλιν ὁρμᾶν, illud δεῖ nõ reperit. Quippe de superioribus ἀγαθοῦ δεῖ repeti debet. Nec tamen ignoro, qua etiam ratione retineri δεῖ possit.

Ibidem, D. Recte mutandum censet H. Stephanus heic καταβεβλημένων in καταβεβλημένῳ. Camerarius reddens *equum vacuum*, existimasse videtur, significare verbum καταβάλλω, de equo se deiicere: perinde ac ἀναβάλλω est, in equum se veluti coniicere, vel attollere. Sed insolens hoc, probari nequit. Vix quidem puto eum καταβεβλημένων existimasse mutandum in καταβεβηκότα, sicut paullo post ἀναβεβηκὼς sequitur.

Ibidem, E. Non recte dici quilibet perspicit, τὸν ἵππον ἐπαγέτω τὸ φορὺς μικράς. Itaque scribendum, ἐπαγέτω τὸ μὲ πρόσωπον ὀπὶ μικράς.

Ibidem. pro αὖ ἕνα εἰπῇ τὰ ὄπισθεν, quod corruptum, reponendum arbitror. αὖ ἀπολείπῃ τὰ ὄπισθεν, *a tergo posteriora relinquat.* Sic libro sequenti, 967, D. οἱ δ' ἀπολείπουται πλέον ἢ καιρόδ, *alij longius a tergo manent, quam opportunum sit.* Nam ita scriptum emendatius in margine opera mea, quum in textu sit ὑπολείπουται. Lucubratio Taurinensis αὖ ἐλλείπῃ τὰ ὄπισθεν, adnotatum habebat: non incommodam quidem illam lectionem, sed cui potius hanc præferam. Quod autem notat H. Stephanus ἀπειπῇ verbum, id locũ habere nequit in his; quum non dicat Xenophon, ἀπειπῇ τοῖς ὄπισθεν: & dici non possit ἀπειπεῖν τὰ ὄπισθεν, sicut ἀπεῖπεν τῷ ἀρχῷ.

945, A. pro ἅπαντες τὰ καθ' ἑαυτὴν, scribendum ἅπαντες ἐς τὰ καπάνω. nam periit ἐς posterius, propter ἐς in vltima præcedentis ἅπαντες.

Ibid. B. Non κακὸν χαίτης ὁπλαμβάνεσθ scribendum, sed negatio inserenda hoc modo: πρὸς ὄρθιον ἰεμένῳ, οὐ κακὸν χαίτης ὁπλαμβάνεσθ. Mirandum sane, non hoc perspexisse in vltima sua recognitione Xenophontis acutum illum Stephanum nostrum. Vitij origo eadem, quæ in præcedẽti. Nam propter vltimam in ἰεμένου, neglectum fuit οὐ sequens a librario, quo minus repeteretur.

Locus difficilis emẽdatu.

Ann καταβάλλω opposito τῷ ἀναβάλλω.

Ibidem, E. ἐλκύσαιτις in ἐλκύσαιτα mutandum. Habet hoc & Taurinensis lucubratio. Item versu ab hoc tertio, ἐπελαώων τ' ἵππον male scribitur. Nam quomodo possit is, qui ab alio trahitur in equo, in trahētem ex equo, sibi proximum, & contiguum quidem, equum suum incitare? Propterea parum cogitanter reddidit Camerarius, *Equum contra trahentem instigare*. Potius aliquis se liberat, dum equum a trahente totis viribus abigit: quod casurus sit trahens, nisi prehensum dimiserit. Istud vero Græcis est ἀπελαώων τ' ἵππον, quod hoc loco pro ἐπελαύνων reponitor.

946, B. vt κολάζῃς respondeat præcedenti αἰπηχρόιον, scribendum κολάσῃς.

Ibidem, C. pro illis, μάλιστα δ' αὖ ἵππου εἰ ὑποδηκνύῳ δέοι, reperi notatam lucubratione Taurinensi lectionem aliam non inelegantem huiusmodi: μάλιστα δ' αὖ, εἰ ἵππον ὑποδηκνύῳ δέοι, quam in reddendo loco sequutus sum.

Ibidem, D. pro χρόνου ἢ τ' ὀπτυχόντα, reponi recte arbitror χρόνου ἢ τ' ὀπυχόντα.

947, A. Factum ex abbreuiaturis Græcorum quas vocant, vt εἰδέναι δὲ χρή scriberetur, pro εἰδέναι οὖν χρή.

Locus difficilis Henr. Stephani iudicio.

Ibidem. Legūntur hæc verba, ὧν ἢ καὶ εἰς τὸ θᾶττον ὁρμώμενον καὶ ῥοδ ἐπικαμπεσεῖν βούλῃ. Ea verba tamquam minime vitiata reddidit Camerarius, ac præsertim ex καὶ τ' ῥοδ fecit, *in cursu*. Nihil hoc ad rhombum. Notat autem locum H. Stephanus, sed vnde vocabulum hoc ῥόδου emerserit, discendū lectori relinquit ex edendis aliquando SCHEDIASMATIS illis suis. Maioribus enim hæc litteris scripsit, vt magnum opus exspectemus. Nimirum hactenus secretum hoc nobis inuidet, ac promittēdo nititur efficere; ne quis manum locis talibus admoueat, quæ criticorum ille coryphæus sibi soli reseruarit. Similia sunt in Thucydidis promissa similia nuper in Dioniis ostēdimus; quæ me tamen ab illis historiis & repurgandis, & expoliendis, & augendis, haud deterruerunt. Quod hunc quidem locum adtinet, inuidiam hominis imitari nolo; sed lubenter mea cum studiosis horum communicans, vnicum illud καὶ τ' ῥοδ, mutandum aio in δ' καμπτοδ: vt scilicet θᾶττον τ' καμπτοδ: cōiungantur perinde ac paullo ante, 946, C. hac ipsa pagina, ἵππῳ θυμοδεστέρῳ δ' καμπτοδ dixit Xenophon: & infra, p. 949, D. πλείω τ' καμπτοδ ἕξειν: & sequente libro, pagina 967, D. ὑπολείπον) πλέον τ' καμπτοδ. quem locum paullo etiam ante citabamus. Hanc emendationem lectores veram esse sciant, a qua num diuersam, & longe subtilius inuentam, pro acumine suo criticus ille noster in SCHEDIASMATIS suis daturus sit, videbimus.

Schediasmatis iterum aliquid seruatum.

ἢν τᾶ ῥᾶ τᾶ κωμᾶ.

947, C. Hæc verba, τῇ χαλαρότητι λειόδῃ αὖτ' ἀφομοιοῖ, vel ita mutanda sunt, τῇ χθαμαρότητι λειόδῃ δεῖ αὖτ' ἀφομοιοῖ: vel si hæc molesta duplicatio, λειόδῃ diuidendum hoc modo, τῇ χαλαρότητι λείῳ δεῖ αὐτὸν ἀφομοιοῖ: vel denique scribendum, τῇ χαλαρότητι ᾧ λείῳ δεῖ αὖτ' ἀφομοιοῖ: vt ad ᾧ λείῳ subaudiatur χαλινῷ, cui contrarium dixerat antea χαλινὸν πρᾶγμα. Postremum ipse probo. Nam δεῖ quidem, aut χρὴ, nullum præcesserit; & horum alterutrum abesse nequit. Ex notis Taurinensibus.

Ibidem, D. pro κλωσμῷ, legitur & κλωῖσμῷ, bis aut ter. Ex iisdem notis.

Ibidem, E. ad ista, καὶ ἅρισα καὶ δεῖπνα, εἰ συνχωροίη, προσφέρειν. notatam lectionem veriorem in margine libri Taurinensis hanc reperi: ἕ ἄρισα ἕ δεῖπνα, εἰ ἐνχωροίη, προσφέρειν. Sic nimirum & infra, 953, B. sub finem huius libri loquitur Xenophon, μεταλαβεῖν παλπου ὁ χρόνος ἐνχωρεῖ. de quo fortasse colligi possit, heic etiam scribendum, εἰ ἐνχωροίη ὁ χρόνος, aptissime profecto: vel ostendendum, talem ἔλλειψιν, εἰ ἐνχωροίη, vsitatam esse, velut aliis, sic etiam Xenophonti. Facile quidem ὁ χρόνος, post ἐνχωροίη perire potuit, ob similitudinem horum in plerisque litteris.

Locus minime explet.

948, A. Vitiosa sunt in omnibus editis illa, τἀγὰ δ' ἁμαλᾶ ἕλκοντες ἄνω, & Camerarium interpretem secum in errorem abripuerunt, his ea reddentem verbis: *Figuram quamdam arduam equi habenis arreptis efficientes*. Parum hæc vel a somniis, vel a febricitantium sermonibus deliris absunt. Remedio paucis ostenso, perspicua erunt omnia. Non enim legendum, τἀγὰ δ' ἁμαλᾶ: sed, πάπτ' ὀδ' ἁμαλᾶ ἑλκόντις ἄνω, *dum equorum ora sursum torquent*. His apte respondent sequentia.

Locus difficilis.

Ibidem, B. In istis, ὅταν δ' αὖ ἵης ἔλθῃ, mutandum illud αὖ ἵης in αὐτὸς, scilicet ὁ ἵππος. Nam alioquin αὖ ἵης locum non habet, quum nihil antea proditum sit, quod heic iterandū videatur. Et αὐτὸς eam significationem habet, vt equus ad alios equos equasue motu suo, non admissus, accedere intelligatur. In lucubratione Taurinensi pro αὖ ἵης, scriptum εὐθὺς reperi: quod ipsum quoq; sententiam efficit commodam, quum αὖ ἵης, ceu dictum, huc non pertineat.

Ibidem, C. ad ἐστὶ notatum inueni lucubratione Taurinensi ἔστ', quod quidem ad ἵης, in præcedentibus illis ὅταν οὖν ἵης, & in sequentibus ad ἀποφαίνῃ respicit.

Ibidem, D. pro θαμινὰ ἀπειδὴ) ἐν ἀυτᾷ, scriptum inueni lucubratione secunda, in Taurinensi libro θαμινὰ ἐπειδὴ) ἐν ἀυτᾷ. Id contrarium est illi, quod paullo ante de ἀπελαώων vitiose in ἐπελαώων mutato diximus. Et in Cynegetico videbimus ἀπειδόμενος, prorsus vt heic, in ἐπειδόμενος mutandum, p. 983, A.

Ibidem. & E. Rursus aliud heic exemplum mutandi ὑπο in cōpositis veluti de ἀπειδέσθαι dictum, in ὄπ. Nam pro ἀφεὶν τὸ χόμιον, scribendum ἐφεὶν τὸ χόμιον: *immittat vel admittat lupatum*. Etenim heic de lupato dimittēdo, quod esset ἀφεὶν τὸ χόμιον, nullum omnino verbum.

Quid τὸ ἐχθρὸν τῆ ὁδῷ sit), & Græci in exemplis.

949, B. In his, πάδε γε πάντα ταῦτα ποιητέον, nemo non perspicit otiosum πλεοναστὸν in illorum duorum πάδε ταῦτα coniunctione. Quapropter existimo scribendum, τάδε γε πάντα τάτῳ ποιητέον, subaudiendo scilicet ὦ χθινοδ. Et ad prius illud τάτῳ in istis, ὁποῖος δ' αὖ ἵης ἦ τάτῳ, subintelligetur ἵππῳ.

Ibidem, D. Ex duabus hisce lectionibus, εἰθισμένος μὲ δ' ἡπειρήμῶν, λῶ ὀν τῇ, cum ceteris; itemque altera, εἰθισμένος δὲ πειρήμῶν, λῶ ὀν τῇ, vnam hanc probam conficio: εἰθισμένος δ' ἡπειρήμῶν εἶη ὀν τῇ προτέρᾳ ἐπαοσία.

Ibid. E. Vitiosum esse videtur illud πειθεὶς in his verbis, ὑπὸ μὲ τὸ χαλινοδ πειθεὶς, ὑπὸ δ' ὃ ὁρμᾶν σημαίνειν, ἐγείρεται. Haud quadrat enim, a fræno inhibente persuasum, vel (vt Camerarius parum commode dixit) coërcitum equum excitari. Aut igitur πείθεὶς mutandum in πιέθεὶς, vt intelligatur equus a fræno pressus: aut commodius pro πιεθεὶς scribendum πιέζῃ), quo sequenti ἐγείρε) illud respondeat, & concinna sit oratio, ὑπὸ μὲ τὸ χαλινοδ πιέζῃ), ὑπὸ δ' ὃ ὁρμᾶν σημαίνειν, ἐγείρε): aut deniq; fateamur, quum

maiuſ-

maiuscula sit ex πεσθεὶς in πίζεται mutatio, post πεσθεὶς aliquid deesse, necesse est: in qua me fuisse sententia Taurini, verba quædam margini adscripta significant. Nam ibidem & punctorum signa, post πεσθεὶς collocanda, notatum inuenio; & eadem addita interpretationi Latinæ, tunc istic elaboratæ, animaduerto. Vt autem hac lucubratione tertia, quomodo locus emendādus sit, ostendam: dico scripsisse Xenophontem, ὑπὸ μὲν τοῦ χαλινοῦ πεσθεὶς λυπῆται, *equus freno pressus excandescit*. Repetit certe verbum hoc statim, quum ait, ὅταν λυπῶν). Et λυπεῖται facilius perire potuit, quia cum πεσθεὶς litteras communes & similes habet. *Locus mutilus explet.*

950, C. Necessario ὀκλάζει, & versu sequenti ἄρᾳ scribendum, pro ὀκλάζειν & ἄρᾳν.

951, A. Hæc in editis ita scripta reperio, ἐχὼν εἶσιν εἰς τὸ μεπωρείζειν ἑαυτὸν ὅπῃ τῷ πιστῶν. Quo loco iam plena distinctio ponitur. Deinde sequitur, ἤδη δὲ ἱππαζομένων ἵππων (θεοὶ καὶ ἥρωες χάφου). At quis hāc orationem, θεοὶ χάφου) ἱππαζομένων ἵππων, non mutilam esse perspicit? Ergo tolerabilis vt lectio sit, ita videtur integranda: ἤδη οἱ ὅπῃ ἱππαζομένων ἵππων (θεοὶ καὶ ἥρωες χάφου): vt ὅπῃ perierit ob similitudinem cum initio sequentis ἱππαζομένων. Nec vbique fiunt elisiones ante adspiratas, quasi necesse sit ἐφ' ἵππων tantum dicere. Immo ἐ positum ante adspiratas, prope numquā ἑ suum elisum amittit: quod in libris veteribus manu exaratis obseruatum, toto fere Xenophonte nostro nunc sequendum duxi, quum vltima quoque H. Stephani editio perpetuo in hoc impingat. Hæc tametsi speciem aliquam habeant, tamen illud ἱππαζομένων ἵππων non plane mihi satisfacit, quod Camerarius *idoneos agitationi equos* reddidit, & posita post ὅπῃ τῷ πιστῶν plena distinctio displicet. Itaque manibus ambabus emendationem adscriptam codici Taurinensi meo, postquā is adlatus esset, amplexus sum. Nam ea post τὸ μεπωρείζειν ἑαυτὸν, priorem periodum distinguendo claudit; & ὅπῃ τῷ πιστῶν, ad sequentia refert; & ἱππαζόμενοι (scilicet θεοὶ καὶ ἥρωες) rectissime scribit, in hunc modum: ὅπῃ τῷ πιστῶν ᾗ ἤδη ἱππαζόμενοι ἵππων (θεοὶ καὶ ἥρωες χάφουται. Ostendatur his a contemtore lucubrationis eius Stephano aliquid aptius, si pote.

952, B. pro τὸ ᾗ ᾗδει τὸ ἧτρον, inducto priori π, cum reliquorum transpositione scribendum, ᾗδει ᾗ πὸ ἧτρον. Ex notis Taurinensibus.

Ibidem, C. His verbis, καὶ τὸ ἐχόμενον τῶν ἡνιῶν, prima fronte aliquid deesse videtur ei, qui versionem Camerarianam legit hanc: *Ipsosque digitos (obducit), quibus habenæ tenentur*. Nam digitorum in Græcis nulla mentio. Sed nihil deest, & lapsus fuit in exprimendis Græcis vir præstantissimus, qui τὸ ἐχόμενον τῶν ἡνιῶν, intelligeret esse id, quod teneret habenas, siue quo tenerentur habenæ, id est digitos: quum τὸ ἐχόμενον τῷν ἡνιῶν, reuera sit accipiendum de illa parte habenarum, quæ recensitis heic a Xenophonte, humero, brachio, cubito, contigua est. Nam & habenas eatenus illa sinistræ chirotheca, quam manum adpellari narrat, obtegit. *Quid τὸ ἐχόμενον τῶν ἡνιῶν.*

Ibidem. Pro τῶν μὲν ἡωέκος, scribo τῶν οὖν ἡωέκος. Quod sequitur ταύτῃ, certam ob caussam in ταύτῃσι cum H. Stephano mutandum nō arbitror. In subiectis statim, quod adtinet ad ὥστε, reponēdum ante ὅταν, eidem adsentior. Omissum hoc, propter similitudinem ipsius ὥστε cum præcedentibus in ᾗσθησο. Quod ἀῖται. Linea denique penultima scribetur χαλκείῳ rectius, quam χαλκίῳ, quod est in vtraque Stephani editione; quum μοχείῳ præcedat.

Ibidem, D. pro ἐπιῶρ ἰῶν τὴ πάχη, scribendum aio, ἐπὶ ᾧ ἰῶν τὴ πάχη. Sic aliquoties antehac quoque loquitur, & pagina præsertim præcedenti, ἐπὶ ᾧ ὁ αὐχίω, & Ibid. ἐπὶ ᾧ ἀειστερά.

Ibidem, E. Vel mecum fatebitur lector in his, ὧ τὰ μὲν δὴ ἄλλα τῷ ἵππου ὕτω καὶ ὁ ἵππος καὶ ὁ ἱππεὺς ὠφελιμώτατοι αὖ εἶεν, expungendum illud τῷ ἵππου: vel aliud addendum, videlicet καὶ τῷ ἱππέως: vt integra sit oratio, καὶ τὰ μὲν δὴ ἄλλα τῷ ἵππου ὧ τῷ ἱππέως: sicut etiam sequitur integre, ὧ ὁ ἵππος καὶ ὁ ἱππεύς. Sed prior mihi sententia potior.

953, B. pro τὰ κραναΐνα εὔπαλα, scribendum haud dubie τὰ κραναίνα δύο παλα. Nam de duabus eū tragulis loqui, statim perspicuū est e subiectis; quum equitem alteram eiaculari posse dicit, alteram ad vsum quemuis seruare. Meminit etiam hastarum duarum Xenophon initio primi de Cyri disciplina, verbis his: ὧ παλα δύο ἔχειν δεῖ, ὥστε τὸ μὲν ἀφιέναι, τῷ δ' αὖ δίκη, ὁκ χρὸς χεῖρας. Quæ verba cum his similitudinem quamdā habent, & ex iisdem paret, heic pro ἐξαφεῖναι, scribendum ἐξαφίέναι. *Emendatio satis difficilis.*

Ibidem. Pro πῦμπροσθεν necessario reponēdum πῦπισθεν. Nā quibus anteriora, dici videt heic a Xenophonte αὐπία: transuersa, τὰ πλάγια: quæ a tergo, πῦπισθεν. Hanc emendationem quum Camerarius vel non quæreret, vel quærens non inueniret: vocum significatis vim adferre coactus fuit, vt αὐπία redderet *sursum*; πῦμπροσθεν, *prorsus*, id est directo. Ea vero non posse admitti, mediocriter Græcæ periti facile perspiciunt.

Obiter heic addo, αὐτὴ δορέτος καμακίνη, quod Camerarius dixit, *Camacinæ hastæ vel hastatæ perticæ loco*, reddidisse me; *Hastæ fuscinatæ loco*, id est, quæ hasta κάμακα siue fuscinā habet in cuspide. Quippe κάμαξ glossariis priscis est fuscina, itemq; πείραινα exponitur, quasi tridens: sicut hodieque Græcis lingua recentiore, quam ipsi τὸ ἁπλὸ, velut simplicem, ad discrimen τὸ γραμματικόδ, siue litterati sermonis Græci, Greco volgar Itali vocant, καμάκη fuscinā nominari, ex ipsismet cognoscere memini. Hoc eo lubentius adnotare volui, quoniam in exponendo vocabulo δορέτος καμακίνη non modo Camerarium alucinari, sed etiā lexica nostra deficere videmus. Henrici tamen Stephani thesaurum a me non visum excipio, quem istis abstrusioribus multo magis refertū esse necesse est, quum etiam in schediasmata res aliis ignotas cōiicere soleat. Quid non in thesaurum congesserit? Si tamen hoc in eo thesauro non reperitur, poterit illum hac quoque symbola reddere auctiorem. Aptissime quidem hæc verbis Xenophonteis quadrant, quæ de fuscinatis hastis dicimus. *Quid δόρυ καμακίνον. Hastæ fuscinatæ. κάμαξ. Lingua Græca vulgaris. καμάκη.*

Nam ea sunt fragiles, hoc est ἀσθενεῖς, & præterea δύσφοροι, gestatu graues & incommodæ: quorum vtriusque caussam facile intelligere licet ad fuscinam in cuspide referendam, ob quam & ponderis plus habent, & facilius franguntur. Quod apud Camerarium sequitur, *Quæ vibratiles magis sunt*, opponitur ab eo duobus illis præcedentibus, *fragiles & graues*; ac interpretationem vocis εὔπαλα continet, quam vitiata nos ostendimus, & in δύο παλα commutandam. Vnum addo, me Taurini librum hunc interpretantem, δόρυ καμακινον reddi-

disse *hastam perticalem*; quod aliud de hoc vocabulo nusquam inuenirem, ipsamq; Græciam itinere Turcico necdum adiissem.

Titulus. AD LIBRVM DE MAGISTERIO EQVITVM.

συμποσιάρχαι. συμποσιαρχίαι. ἱππάρχοι. ἱππαρχία. ἱππαρχικὸς λόγος.

PAg. 954, A. Magistros conuiuiorum dictos a Romanis, qui Græcis συμποσιάρχαι sunt; & magisteria, quæ συμποσιαρχίαι: de M. Tullij Catone maiore constat. Sic & ἱππάρχοις vicissim reddidere Græci, Romanam historiam complexi, qui equitum magistri Romæ dicebantur. Erit igitur ἱππαρχία Latino vocabulo veteri equitum magisterium dicenda, & sicut ante πυθαγορικὸν λόγον interpretati sumus librum de regno; ita nunc ἱππαρχικὸν λόγον magis proprie, quam librum de magisterio equitum, reddi non posse putauimus. Camerarij rationes, ἱππαρχικὸν interpretatis *De præfectura seu disciplina equestri*, sane mihi nec probantur, nec satisfaciunt. Liber ipse perquam mēdosus est, nec vel a Ribitto, vel Camerario versus, quemadmodum reddi debebat. Hæc interpretationis nouæ caussa, quum de Græcis Latina facienti facilius emendandi rationes in omnium examine accurato semet offerre soleant. Asterisci heic nihil opus, quum omnia noua sint.

Ibidem, in σαυτῷ ἥκοι, & B. τὰς ἢ ἔλλως, vtrobique particulam ἢ adposui; quam deficere, puto facile animaduersuros, quibus in litteris Græcis aliquod est iudicium. Priore loco restituit hanc editione secunda Stephanus.

Ibidem, B. pro H. Stephani αἱρεῖν, quod retinuit & expressit Camerarius, αἵρῃ legit Ribittus. Id mihi visum magis idoneum. Quid enim perinde capiat equus in bello, sicut aufugere potest in periculo? Ad hanc vero fugam requiritur, vt adtollere seque membraque sua possit. Et sæpius ita Xenophon hoc verbo in libro præcedenti vsus est, vti quum ait, αἴρῃ τὸ πρόσθιον σῶμα, *corpus anterius adtollit*.

Ibidem, D. pro ἀκονιζῶσι, scribendum ἀκονιζῶσι, pro διωκόσιοι) potius διωκόσιοι): quod idem quarta factum ante hāc linea. Itidem paulo post pro αὖ ἐν τῷδ τῶν, repono αὖ ἐν τῷδε τῷ πόνῳ, sic enim præcedentium ratio postulat. Huiusmodi vero ex abbreuiaturis male descriptis orta.

955, B. in his, καταπεφανῆσθαι τὰς τῷ βιβλίῳ, H. Stephanus recte καταπεφανῶσι restituit: τὰς non recte tollendum ait, nec deesse participium post τὰς ex eius opinione putandum. Nam sic ista Xenophon scripsit: καταπεφανῶσι τὰς τῆς βουλῆς. Cōmunis est error iste, de abbreuiaturis, vt dictum, manās.

Ibidem, C. pro εὐθὺς ἂν εἴη ἀποστροφή, reponendum ὀπισθοφή, quæ vox heic vltima est. Sic enim scripsisse Xenophontem, vix dubito. Nam ὀπισθοφή in glossariis priscis exponitur ὑμωρεῖσθαι, & ὀπισθοφὴν animaduersio. Hæc de notis Taurinensibus.

ἀποστροφή. ὀπισθοφή.

Ibidem. Sunt in his, ἔπ᾽ ἦκα ἃς ἂν μοι δοκῇ ἵας νέους, cum sequentibus, omnia perplexa in libris editis. Ego primum pro καὶ ἃς ἂν μοι δοκεῖ πας νέους, dico scribendum: καὶ ὅπως ἂν μοι δοκεῖ ἵας τὰς νέας. Nam ἃς corruptum ex ὅπως, per abbreuiaturam. τὰς ante νέους ob similitudinem cum πας præcedenti periit. Deinde eodem C. illud ἂν prorsus ante verbum sequens ἀναλαθήσει) de contextu tollendum, ceu geminatum ex huius verbi prima syllaba. Tertiō nullum mihi dubium est, pro ἵνα μὴ ἐπὶ σοῦ, ἐπ᾽ ἄλλε, plenius a Xenophonte scriptum fuisse hoc modo, ἵνα μὴ ἐπὶ σοῦ, ἐπ᾽ ἄλλε γοῦ. quod vltimum periit, ob aliquam cum syllaba præcedente similitudinem. Ita locus optime restitutus, & planus.

Ibidem, D. pro ἵππις haud dubie legendum ἱππεῖς, de sequentibus paret. Nequit enim dici recte, ἵππους ὁπλίσαι δέησε ἵππους, & ἵππους ὁπλίσαι ὁπλομελεῖσθαι δεῖ ἵππων: quum ad ἱππεῖς vtrumq; commode referatur. Idem notatum erat in libro Taurinensi. Versu ab hoc tertio, pro ὡς τ μὴ δυνάμενον, rectius scribetur καὶ ὡς τ μὴ δυνάμενον. Origo defectus ex aliqua particulæ καὶ litterarum similitudine cum vltima verbi præcedentis ἱππάζεσθαι. Rursus 956, A. pro βαδίζων ὅπου ἵππου παύσοι), reponendum βαδίζων ὅπου ὁ ἵππος παύσοι): nec omittendus articulus, vti supra quoque prolixius, & multoties ostendimus. Aliud quidem exemplum heic habemus dicta pag. lit. E. in istis, ἐλαύνῃ ὅτι ἀκόνιτον, quod ibidem paullo post, pag. 957, C. rectius scriptum inuenitur, εἰσιχνεῖσθαι αὐτὸς ὅτι τὸ ἀκόνιτον. vbi quod sequitur, αὐτὸς ἢ εὐμάλα, scribendum αὐτὸς δὴ εὐμάλα. Sic nihil deest, nec δὲ prorsus expungitur, quod H. Stephanus faciundum putat.

Articuli defectus.

956, B. pro διδαξαιτα repositum in libro Taurinensi διδάξουπα. Rursus post alterum versum ibidem, pro αἰαλάμεσθαι ἐπ᾽ ἀλλήλων, scribendum ἐπ᾽ ἄλλων. Non enim Persarum mos erat, vt senes se mutuo subleuarent in equos; sed vt hoc officij senibus præstaretur ab aliis, nimirum iunioribus. Non inelegās hęc emendatio codicis est mei Taurinensis.

Ibidem, E. pro ἐν ταῖς μελέταις πρὸς τ αὐτιππασίας, Camerarius & alij reponunt πρὸς ταις αὐτιππασίας. Ego commodius in libro meo Taurinensi πρὸς τῆς αὐτιππασιας scriptum reperi.

957, B. pro δυνατὸν δ᾽ εἶσι καὶ τὰ ὂν τῷ νόμῳ ὁπλίσαι, adscriptum margini codicis Taurinensis κ᾽ τὰ ὂν τῷ νόμῳ.

Ibidem, in fine B. quod H. Stephanus αὐτὰς in αὖ τὰς diuidit, mihi nō probatur. Eadem vero pag. hac, lit. C. pro πᾶσι, potius πᾶσιν admittendum, quod πᾶς voci præcedenti respondet.

958, A προσάπας equidem temere nō reiicio, sed magis tamē idoneum vocabulum παρασάπας pag. hac litera C. reperimus.

960, A. pro ἐπ᾽ rectius scribi ἔπως, & nunc animaduerti, & Taurini notatum reperi.

Ibidem, C. quod legitur, ὁ τῷ ὀπικρότῳ, præcedente libro, p. 943, E. ὀπόκροπον scriptum inuenitur. Ac tametsi notent quidam, esse vocis vtriusque significationem eamdem: tamen ὀπόκροπον ipse alteri præfero. Hoc autem loco nec Ribitti circus Academiæ, pro ὀπικρότῳ, nec Camerarij succussatura, & equitatio succussatoria, & loca salebrosa glareosaque, locum vllum habent.

ὀπίκροτον. ὀπόκροπον. Lapsus interpretum.

961, A. Hæc oratio, ὅτι φάλαγγος . . . . . πάσας τὰς φυλάς, sane mutila est. Nam vt in proxime præcedentibus ἵας κέρας ἡγητέον dixit, & rursus, πλατυντέον τὸ μέτωπον: ita simile quiddam heic ad istæc, ὅτι φάλαγγος, haud dubie Xenophon posuit. Egō scriptum fuisse iudico, ὅτι φάλαγγος καταστέον πάσας τὰς φυλάς. Sic enim loqui solet. exempli gratia, de Cyri disciplina libro VI. p. 167. καταστήσαι τὰς λοχαγοὺς ὅτι φάλαγγος καταστάδεν. Adeoque heic pagina præcedenti dixit, ὅτι φάλαγγος ἅπαντας καταστάντας, etiam de equitibus.

Locus mutilus reditegratus.

Ibidem,

Ibidem, B. Quod corrupta sunt istæc, ☞ τὸ πο- ἥδιον, δι' ἁμαξιτὰς ὁδοὺς, ποικίλοντας (cum interiectis) τὰς πορείας, quiuis animaduertit, paullo Græcæ peritior. Ita nimirum Xenophon hæc, καὶ τὸ πο ἥδιον, δι' ἁμαξιτὰς τὰς ὁδοὺς, ποικίλοντας τὰς πορείας.

Ibid. C. pro διερευνωμένους τὰς τῶν πολεμίων. necessario scribẽdum, διερευνωμένους τὰς τῶν τὰ πολεμίων. Periit enim τὰ post τὰς τῶν. Et coniungi non debent, τὰς τῶν πολεμίων: sed διερευνωμένους τὰ πολεμίων. Sic & infra loquitur 963, A. διὰ κατασκόπων εἰδέναι τὰ τῶν πολεμίων. de quo vidẽdum, an non heic quoque scribi præstet, διερευνωμένους τὰ τῶν πολεμίων. Taurini quidem articulum hunc adscriptum inuenio. Quod statim sequitur, χρήσιμον καὶ τοῖς τὸ, potius erit scribẽdum χρήσιμον δὲ ☞ τοῖς τὸ: vt deinde post ἀναμένῃ subiectum ἢ tollatur.

Ibidem, D. pro τῇ μὲν γε δὴ (cum interiectis) παραλαμβάνῃ, notatum ad marginem libri Taurinẽsis inuenio, τῶν ἄλλων γε δεῖ παραλαμβάνῃ. recte.

962, A. pro ἀλαθὲς οὖν ☞ τὸ τοῖς τὸ: habet idem ἀληθὲς οὖν ☞ τοῖς τὸ, priori τὸ deleto.

Ibidem. pro καὶ πῖς τε δεκαδάρχοις, rectius scribetur καὶ σὺν τοῖς δεκαδάρχοις. Sequitur, πεμπαδάρχους & οἱ πεμπάδαρχοι, pro quibus repono πεμπαδάρχοις & πεμπαδάρχοι: quum vocem πεμπάδος recte scriptam inueniamus libro VII historiarum Græcarum, 625, D. & πεμπας Æolum linguę sit, haud Articæ. Non multo post, lit. C. pro τὰ δεινὰ, legit Ribittus τὰ δεινὰ, quod improbandum temere non videtur.

Ibidem. C. pro δῆλοις φανεροῖς ὅτιν ὅτε φιλάτῃν, malo φανεροῖς, vt antea quoque φανεροῖς ὀλίγοις scriptum videmus.

964, A. Leue quid esse videtur, sed notandum tamen; non καὶ χάφω scribendum, sed χάφω καὶ ὡς αὖ γίγνοιτο. Nimirum collocationis priscos scriptores accuratam habuisse rationem, ex Aristide perspicitur. Rursum eadem littera, pro οἷς ἀποβαίνοισιν ἐκ τῶν διώξεων, rectius erit οἵοι ἀποβαίνοισιν ἐκ τῶν διώξεων, scilicet οἱ ἵπποι, quod præcessit. Et videtur Xenophon heic illo ἀποβαίνῃν, vsus more suo ποιητικῷ πρός πως, vt Homerus,

ὡς ἄρα φωνήσας ἀπέβη—
Sic vbi dixisset, discessit—

Quod sequitur, ἐν μὲ τοῦτον ὑπαρχέτω, temere suspectum habet H. Stephanus, quasi vel ὑπόμνημα desit, vel διδασκάλιον, quæ vox in significatione doctrinæ vel præcepti, Græcis prorsus in vsu non est, nedum vt ea sic politissimus Xenophon noster vtatur. Apud Plutarchum alicubi pro mineruali seu διδάκτρῳ reperitur.

Ibidem, D. pro τῖς ἐναντίοις τρόπαιά καὶ ἀφορίας πωποιήσῃ, notatum in margine libri Taurinensis, legendum τῖς ἐναντίοις τρόπαιά τε ☞ ἀφορίας πωποιήσονται recte id quidem.

Ibidem. Vitiatus hic locus est, ὁπότε γε καὶ οἱ παῖδες ὅταν παίζωσι, ποσὶ δὲ ἃ δώσουσι ἁπάντων τοῖχοντες, cum ceteris. Non lubet repetere prolixius coniecturas H. Stephani de ποσὶ mutando in πασῖς, cum aliis, ad scopum non pertinentibus. Duas tantum proponam lectoribus emendationes meas, priorem a Taurinensi lucubratione profectam; alteram Viennæ notatam ante, quam liber ille Taurinensis adferretur. Ad hunc sequentia reperi adscripta. Quę heic corrupte leguntur, ποσὶ δὲ ἃ δώσουσι ἁπάντων τοῖχοντες, sic toto loco repetito restituo: οἱ παῖδες, ὅταν παίζωσι, παισὶν ἔστιν ἃ δώσουσι ἁπάντων τοῖχοντες. quæ quidem sic construenda, οἱ παῖδες, ὅταν παίζωσιν, ἔστιν ἃ παισὶ τοῖχοντες, ἁπάντων δώσουσι). Non inuenustus hic certe restituendi modus, & simplicissimus. Sed audiamus & alterũ, vti iam perscriptus erat prius, quam ista denuo inspicere liceret.

Locus hic insigniter est corruptus, quo reddẽdo Camerarius commoda diuinatione vsus est, restituendo H. Stephanus operam lusit. Nam ποσὶ vel in πᾶσι, vel in ποσῖς mutandum putat. Sed videt, ac fatetur ipsemet, his ita mutatis, tamen & in δὲ particula, & in τοῖχοντες, quod verbum aliquod requirat, aquam hærere. Paucis ego rem absoluam, vt recte locus integritati restituatur. Post ἁπάντων plena ponẽda est distinctio. Deinde scribendum, ὁπότε γε καὶ οἱ παῖδες. Iam vt maxime vitiosum illud, ποσὶ δὲ ἃ δώσουσι, recte corrigatur; dico scribendum, οἱ παῖδες ὅταν παίζωσι, ποιοῦσιν ἅ δώσουσι, ἁπάντων τοῖχοντες. Sic omnia belle sanata, & planissima esse perspicimus.

H. Stephanus ex licare senequit.

Viennensis restitutio.

Habet lector emendationem vtramq; meam, diuersis factas temporibus: quarũ sane prior, esse simplicior; altera vero, dilucidior paullo videtur.

965, A. pro καὶ αὖ τὸ μηχανητέον, reponendum καὶ αὖτα μηχανητέον. quum præcesserit τὸ πο, cui nequit insuper addi αὖ τὸ.

Ibidem. quod legitur heic, πρὶν τε τοῖχαι, mutilum putat H. Stephanus, quasi ante τοῖχαι desit ἢ ὀπτεύω. Sed ita Græci minime loquuntur; πρὶν ἢ ὀπτεύω τοῖχαι. Id ipsi non in mentem venisse, miror. Ego leuiori negotio sic restituo, πρὶν τοῖχαι. quod omnino rectum est.

Locus alius pro mutilo temere suspectus.

Ibid. B. Subiicio nunc tibi notata Taurinensi lucubratione, his ipsis verbis. Scio retineri posse, ἃ μόνον ἀνάπις, vt ad equites referatur. Non tamen adiecta margini a me lectio, οὐ μόνον ἀνάπις, reiicienda. Concinnior quidem est.

Ibidem, D. Locus hic quoque non parum corruptus. Camerarius etiam altius incipiendo ab διὰ λὸ οὐδὲν αὖτας δώσαιτο, lõgissime toto tractu a mente Xenophontis in conuersione discessit, his vtens verbis: *Nihil autem est rerum omnium, quod fingere vlli concedatur, sicut ipse vult, nisi de quibus fingi debet, ea ita præparata sint, vt opificis sententia obsequantur; quo minus de hominibus hoc fieri possit, nisi Deo fauente ita præparati illi fuerint, vt & benevolentia eum, cuius imperio subditi sunt prosequantur; & prudentius aduersus hostes quasi ipsi officio ducis fungãtur.* Hanc eius interpretationem cum Græcis & mea conferat, qui volet. Magis etiam Camerarius in notis adiectis alucinatur. H. Stephanus ex αὖδραν mutandum putat in ἐξαυτῶν, & ἔχοντας in ἴσχυσε, propter αἱ præcedens. Item ἡγεῖσθαι reponit pro ἡγοῦνται, quod absque ratione fitidonea, & non sine magna litterarum mutatione. Mea vero hæc est emendatio simplicissima. Primum non οὐδὲ γὲ αὖ, sed οὐδὲ γοῦν αὖ scribo. Sic ἔχουσι) nõ opus est in ἔχουσε mutari. Deinde illud ἐξ αὖδρῶν relinquendum aio sine vlla mutatione. Saltim pro φιλικῶς τε ἔχειν, scribo φιλικῶς, γε ἔχειν, contrario modo illi superiori, quum ὁπότε γε mutaremus in ὁπότε δὲ: ac postea pro καὶ φρονιμώτερον dico scripsisse Xenophontem, εἰ μὴ φρονιμώτερον. Sic manet etiam ἡγοῦνται, vnius litteræ restitutione correctum, vt ἡγοῦνται legamus. Sensus autem aptissimus est, quem expressimus.

Locus valde vitiosus.

Ibidem. Non ὅταν φιλοφρόνως τε ἔχῃ scribendum, sed ὅταν φιλοφρόνως τις ἔχῃ. Sic in vna pagina lector

Locus temere pro mutilo suspectus. διδασκάλιον an præceptum & doctrina.

Locus valde mendosus restitui tur.

Taurinensis emendatio.

Locus valde vitiosus.

sane non pauca feliciter emendata videt.

966, B. Hic ille locus est, παύτα ταῦτα πιθανωτέρως ὧ ἄρχοντι τὰς ἀρχομένας ποιεῖ, quem superius hoc 11 libro notatorum ad paginam 780, B. adtigi: scribēdum pro πιθανωτέρως potius πειθανωτέρως indicans, velut πειθηνιωτέρως. Ad eum recurrat, qui volet.

Locus difficilis emēdatu.

967, A. Locus hic, εἰ ὁ φυλάρχης, cum ceteris, sane vitiosus est, ac difficilis. Camerarius non intellectum hoc modo vertit: *Sin extra vrbem loca custodiat, cum tot equitibus, quod ad obseruandos hostes sufficere, & se in tuta recipere possint, quo ad concedetur, sarciet defectus. Non minus autem pauci ad prospicieda, quæ oportet, satis sunt, quam multi.* Hæc cum nostris Studiosi conferant. Ego nihil muto, præter φυλάρχῃ, pro quo φυλάρχοι scribo; & ἀναχωρῆν εἰς τὸ ἀσφαλὲς, pro quo ἀναχωρεῖσθαι repono, verbum heic statim repetitum: vbi hāc lucubrationis Taurinensis emendationem probo, ἀναχωρεῖσθαι τὰ φίλια οὐκ ἀκαμπόπρον, mutantis in ἀναχωρεῖσθαι εἰς τὰ φίλια οὐκ ἀκαμπόποροι, sicut antea dixerat ἀναχωρεῖσθαι εἰς τὸ ἀσφαλές. Sic omnia commode restituta.

Ibidem, B. pro τὰς μὲν φύλακας, scribo τὰς σαῦ φύλακας. Sic & in ἱππικῇ p. 952, C. pro πόδ μὲν ὠέσκως, reponendum τοῦ σαῦ ὠέσκως, ostendimus.

Mutatio non necessaria.

Ibidem, C. In his, ἢ γὰρ δὴ τὰ ὀπτήδια ὁπλομήκεα σκευάσωνται, H. Stephanus ferri non posse dixit vocabulum ὁπλομήκεα, & coniecturam addit de reponēdo σαῦ ἀμελείᾳ. Ego vero non tantum ὁπλομήκεα ferendum, sed necessario retinēdum aio, tamquam a Xenophonte profectum: sed ita tamen, vt priora solo articulo adiecto, & ὅπλ præpositione in περὶ mutata, corrigas in hunc modum: ἢ γὰρ τῇ περὶ τὰ ὁπλ τὰ ὀπτήδια ὁπλομελείᾳ σκευάσωνται. Facilis autem calligraphi lapsus, ὁπλ pro περὶ scribentis, errore de abbreuiaturis orto: præsertim quum alioquin etiā hoc ὁπλ, bis repetereretur in ὀπτήδια & ὁπλομέλεια.

Ibidem, D. In his, καλῶς πεφυσοῦσθαι, λῷ ποιήσαντά με φθάσαι, corruptum illud λῷ, mutandum in δεῖν ποιήσαντά με φθάσαι. Taurini quum degerem, aliquid his abesse putabam, λῷ ποιήσαντά με . . . . . φθάσαι, atque ita supplendum locum, λῷ ποιήσαντά με ἐξεῖσαι φθάσαι χαλεπῶς ἀποχωρήσαντα, cum ceteris. Sed δευτέραι φρονίδες hæ, φρόνιμοι· secundum philosophum illum scenicum.

968, A. pro μεμελετηκότας οἵ τε ἕκαστα χρῇ, censet H. Stephanus scribendum μεμνημονικότα, nihil in aliis mutans. Ego rectius & μεμνημονικότε repono, sicut ipse supra, p. 961, C. ὁπλ μεμελῆσθαι mutat in μεμελημένα, vbi tamen hoc ego non probo; & ex ὡς οἵπ compono veram scripturam ὅθι τε ἕκαστα χρῇ, quæ Xenophontis est. Quod μεμνημικῶς adtinet, hoc vsum Xenophontem non dubito: quum alibi verbo etiam μεμέλημαι sit vsus.

Ibidem, C. τὰ φρουρὰ τὰ πανδᾶν, vitiosum est; πάφρυξ δ' ἀμπανδᾶν, rectum. Sic enim & supra, 936, E. in ἱππικῇ loquitur. Rursus & illa corrupta, quæ statim sequuntur, καὶ τὰ καθ' ἑπτὰ ἔχειν ἐλαυνέας. Quippe nec alioquin ἐλαυνέσθαι τὰ καπάνη, recte dicitur; & decliuium, quę καπάνη sunt, facta iam mentio, quum ait, ἀφ' ὑψηλῶν καπέναι. Ergo scribendum, ἐπ' τὰ ἀναπάνη ἔχειν ἐλαυνέας, vel ἐπὶ τὰς τὰ αὐ ἀπάνη ἔχειν ἐλαυνέας: quo posteriori vsus est in ἱππικῇ, p. 936, E. Vel denique si πρὸς pluribus litteris diuersum videatur, facilius admitteretur ἐπὶ ἐς τὰ αὐ ἀπάνη ἔχειν ἐλαυνέας, quod itidem in ἱππικῇ reperitur, & magis mihi probatur.

Ibidem, D. Illud εὐχούμενοι, Græcum non est. Erit autem, si εὖ ὀχούμενοι ἵππου diuise scribas. Quod sequitur, μὴ ὀκπεπονημένοι δὲ, ὥστε ὑποπίπτεσθαι ἐν τοῖς πόνοις, corruptum habet illud ὀκπεπονημένοι, quod sequenti ὑποπίπτειν non respondet. Nam equi recte ὀκπεπονημένοι, *laboribus exerciti*, minime ὑποπίπτουσι ἐν τοῖς πόνοις, *inter laborandum suffocantur*: vti quidem hoc vsus est Xenophon p. 968, D. & 969, A. τὰ πολλὰ σαῦ ἱδρῶτι ὀκπονοῦνται. At nimis saginati & pinguefacti equi, facile in laboribus suffocantur. Illi vero Græcis sunt ὀκπεπαμμένοι, quod hoc loco restituendum.

ὀκπεπονημένοι ἵπποι. ὀκπεπαμμένοι ἵπποι.

Ibid. E. pro ἠρτημένα, meo quidem iudicio præstiterit ἠρτισμένα scribere. Nam quod editione prima dixi, *frena & ephippia de loris suspensa*, nunc mihi nō probatur; quum dicere Xenophō tam frena, quam ephippia, loris refecta concinnataq;, velit.

Locus difficilis admodum correctus.

969, B. Hæc verba sane corrupta, πεφυκέναι μὲν γὰρ καὶ ἐπ' ἐμοῦ αὖ τοῖς καρπυμένοις τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῖς στερισκομένοις ὑπὸ τῆς λιμοζέας, ita Camerarius reddidit: *Atq; cōuenit hos (prædones maritimos) etiā terra reb. suis fruētes, ob alimoniæ penuriā prædas facere.* Fatetur ipse, nec sibi nec aliis heic se satisfacere. Corrigendus scilicet prius erat locus, ac deinde reddendus. Ego sic emendari posse iudico. πεφυκέναι μὲν γὰρ καὶ ἐπ' ἐμοῦ ἐᾶν τοὺς καρπουμένους τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῖς στερισκομένοις ὑπὸ τῆς λιμοζέας. Nimirum post exemplum illud piratarum in mari, victum ab iis quoque sibi parantium, qui potiores eis sunt viribus; subiicit, etiam illos, qui terra frui rebus suis possint, aliquid militum prædæ concedere debere, qui victu indigent. Addit & rationem, quia vel operæ rure faciundæ sint, vel e laboribus alienis victitandum, quod milites facere consueuerint. Aliter nec viui posse, nec pace frui licere. Vides omnia plana.

Emendatio Viennensis.

Quum autē his exaratis, lucubratio mea Taurinensis esset adlata; reperi concinniorem in ea loci huius emendationem huiusmodi, quæ in verbis istis, πεφυκέναι μὲν καὶ ἐπ' ἐμοῦ καὶ ἐπ' ἐμοῦ αὖ τοῖς καρπυμένοις τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῖς στερισκομένοις ὑπὸ τῆς λιμοζέας. dumtaxat illud vnicum αὖ τοῖς mutat in οὐ τοῖς, cetera plane retinet, cum sensu aptissimo: πεφυκέναι μὲν καὶ ἐπ' ἐμοῦ οὐ τοῖς καρπυμένοις τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῖς στερισκομένοις ὑπὸ τῆς λιμοζέας. Nihil simplicius rectiusue fingi posset. Sententia quidem, cum modò indicata, prorsus eadem est. Nunc ego lectoris sinceri iudicio statuendum permitto, an talia contemnens H. Stephanus, non inuidiam, vel alium quemdam animi sui morbum ipsemet prodiderit.

Restituta Taurinensis.

Ibidem, C. pro ἐφῶς ὀπίσω) ἥπιοι ὄντες, scribendum aio ἐφῶς ὀπίσαι) ἥπιους ὄντες. Hoc enim illi præcedenti verbo, οἴονται κρείττους ὄντες, respondet. Versu post hunc tertio, pro παναπὰ τούτων ποιεῖν ὅταν μὴ, scribe plenius παναπὰ τούτων ποιεῖν, ὥστε ὅταν μὴ, cum ceteris. Et superius ἱππικῆς locum notabamus, vbi hoc ipsum ὥστε a librariis ante ὅταν omissum, pagina 952, C.

970, D. pro καὶ ἐαὰ πολὺ, paullō melius in libro Taurinensi scriptum κἂν πολύ. Versu vero sequenti non paullo melius est ὅταν πολέμιοι ἀλλήλοις αὐλικάζωνται, quam lectio vulgaris aliorum, ὅταν πολέμιοι ἀλλήλοις αὐλικάζωνται.

971, B. pro πολὺ ἂν προσέχοιεν εἰς τὸ (cum interiectis) ἐμπίπτειν, præstat scribere, πολὺ ἂν προσέχοιεν εἰς τὸ ἐμπίπτειν. Versu autem ab hoc 10, lit. C. per abbreuiaturas factum, vt ὀρθῶς ᾖ, pro ὀρθῶς χῇ, librarius scripserit. In versu post hunc tertio [τῶν τα] sic vides inclusum, quia superfluum, & ex illis præcedentibus ὡς ἂν ταῦτα φράζηται, temere repetitum.

Ibi-

Ibidem, D. pro ῥᾷον τοῖς πολίταις εἰς διακοσίους ἱππῆς ξένους καταστήσαιντο, reponendum ῥᾷον τοῖς πολίταις, ἢ εἰ διακοσίους ἱππῆς ξένους καταστήσαιντο. Existimo tamen pro ἱππῆς Attico, etiam ἱππέας reponi posse; quum illud & paullo ante, & paullo post κοινῶς ita reperiatur.

In eo, quod sequitur, δοκοῦσι γὰρ ἄν μοι, nec γὰρ locum habet, & ἂν redundat, quum subiiciatur in eodem membro εὐπρεπέστερον ἄν. Hac ego de caussa δοκοῦσι γοῦν μοι scripsisse Xenophontem arbitror.

Ibidem. Locus heic alius est, quo scribendum εὐπρεπέστερον iudico, non εὐπρεπόνερον: quidquid dicat H. Stephanus, aut prætexat: quum ita scriptum inueniatur apud Aristotelem Nicomacheorum libro VII; & εὐπείστως ἔχειν perinde, atque etiam δυσπειστως ἔχειν, apud Isocratem in panegyrico.

Vsus τοῦ συμβάλλεσθαι. Ibidem, E. Vitiata sunt hæc proculdubio: ἡ γὰρ χρεία μεγάλην προθυμίαν συμβάλλει). Nō enim ita Græci loquuntur, χρεία προθυμίαν συμβάλλει): sed εἰς προθυμίαν τι συμβάλλεσθαι, nostro etiam Xenophonti frequens est. Itaque restituendum heic aio, ἡ γὰρ χρεία μέγα τι εἰς προθυμίαν συμβάλλει).

Itidem versu ab hoc tertio, non ἀπεχομένων μὴ ἱππεύειν, scripsisse Xenophontem existimo; sed ἀπεχομένων τοῦ ἱππεύειν. Illud autem μὴ ἱππεύειν, irrepsit ex paullo post subiectis, πλὴν ἀργύριον, ὡς μὴ ἱππεύειν. Item 971, E. non scribendum, νομίζω αὐτοῖς χρήματα ὑπάρξαι, sed νομίζω χρήματα ὑπάρξειν.

972, A. legitur in textu, πρὸς πλησίον γε, ἀδυνάτων δὴ τῇς σώμασιν, & adscriptum in margine reperitur, πρὸς πλουσίων. Hanc & H. Stephanus, & alij, diuersam lectionem esse putarunt. Ego vtrumque ad cōtextum pertinere dico, de quo exclusum ab imperito librario illud πρὸς πλουσίων fuerit, existimante id ex lectionis varietate profectum, ob vtriusq; vocabuli similitudinem inter se non exiguam. Sed πρὸς πλησίον γε tamen nonnihil vitiatum, ex πρὸς πλησίους δή: quod si reponatur, omnia plana sunt. Præcessit enim, νομίζω χρήματα ὑπάρξειν πρὸς τοὺς τὰ ἀποχομένους τοῦ ἱππεύειν: sequitur aptissime, πρὸς πλησίους δὴ πρὸς πλουσίων, ἀδυνάτων δὴ τῇς σώμασιν: tertio denique subiicitur, οἶομαι δὴ καὶ παρορφανῶν. Nulla vel fingi, vel optari lectio magis idonea queat; præ quarationes emendationis Stephaneæ nullæ sunt.

Ibidem, C. Corrupta sunt ista, τὰ οὖν διαῦτα ἁπλῶς ὅτῳ συμβουλεύσαι τις οἷόν τε εὑρεῖν, de quorum restitutio-
Emendatio Tauri-nensis. ne huiusmodi quædam exarata Taurinensi lucubratione reperi: Pro ἁπλῶς ὅτῳ συμβουλεύσαι τις οἷόν τε εὑρεῖν, puto reponendum ἁπλῶς ὅπως συμβουλεῦσαι δεῖ, οἷόν τε εὑρεῖν. Sed ista lectio mihi nec tunc satisfecit, nec
H. Stephani correctio. hodie placet. Henrici vero Stephani mutatio similis illius ἁπλῶς ὅτῳ, in ἁπλῶς ὅπως, & præsertim vocis sequentis οἷόν τε in οἷός τε, nullius est momenti; ac ne locum quidem habere potest, quum in συμβουλεῦσαι vitij nihilo minus aliquid hæreat. Ego tandem
Emendatio Viennensis. scripturam hanc, τὰ οὖν διαῦτα ἁπλῶς ὅτῳ συμβουλεύσαι τὸ ἄλλος, οἷόν τε εὑρεῖν, posteriore Viennensi lucubratione rectam esse iudicaui.

AD LIBRVM DE VENATIONE.

PAg. 973, B. pro ἐτελεύτησε δὲ ὕστερον, ἢ ὡς Ἀχιλέα ἐπαίδευσεν, equidem scribendum dico, ἐτελεύτησε δὲ ὕστερος, ὡς Ἀχιλέα ἐπαίδευσεν. Hoc enim præcedentibus illis, ἐγεγόνει πρότερος τούτων, id est πρὸ τούτων, respondet: vt ὕστερος τούτων, itidem pro ὕσταλος dicatur.
ὕστερος.

Imitatus in hoc videtur poëtas, & quidem Homerum Xenophon, more suo, qui sic & ipse loquutus est Iliadis Σ, ὕστερος ἦλθε, pro ὕσταλος. Hoc modo nullum H. Stephani suspicio de quodam, quod inter vocabulum ὕστερον, & inter ἢ ὡς sequentia, perierit; locum habere potest, verbis hisce sensum iam plenum reddentibus.

974, E. In his, καὶ ὅτι τὰ δέοντα (χρὴ ἐλθεῖν ex superioribus) παιδεύματα. τὸν μὲν ἔχοντα, σκεψάμενον πῶς ἔσται, ᾧ μέν ἐστιν ἱκανὴ, videtur illa vocis μὲν repetitio in τὸν μὲν ἔχοντα, & ᾧ μὲν ἐστιν ἱκανὴ, mihi quidem esse vitiosa. Quum igitur inspicerem librū meum Taurinensem, recens adlatum, vt priores de hoc loco cogitationes meas, si quæ illic essent adnotatæ, consulerem: inueni præ τὸν μὲν ἔχοντα, scriptum illic πρὸς ἔχοντα, lectionem sane percommodam, quo totus hic locus ita perspicuus inprimis efficitur: καὶ ὅτι τὰ ἄλλα (χρὴ ἐλθεῖν) παρὸ ὑ κατὰ πρὸς ἔχοντα, σκεψάμενον τὴν ἔσται, ᾧ μέν ἐστιν ἱκανὴ, cum ceteris. Omnia quidem hoc modo inuicem recte sibi respondent.

975, A. pro χρὴ (cum interiectis) καὶ πῶ φωνῶ ἔλεγον, restituendum εἶ) πῶ φωνῶ ἔλεγον: quo coniungantur, χρὴ εἶ) πῶ φωνῶ ἔλεγον. Profecta & hæc permutatio illius καὶ cum εἶ) de Græcorum abbreuiaturis.

Ibidem, B. Si Leonicenum sequemur, ita cum eo legemus: δίοργα, τέτοργα, πεντοργα. τὰ δ' ἑξάκις δεκόργια, εἰκοσόργια, τριακοντόργια. Sed cur inter δίοργα & τέτοργα dicemus omissa πεντόργια? quibus tamen ratione proportionis respondēt expressa deinceps τριακοντόργια. De notis Taurinensibus exscripta.

Ibidem, C. pro ἴσα τὰ ὕψη ἐξαίρωσι, scribendum esse videtur, εἰς ἴσα τὰ ὕψη ἐξαίρωσιν. Periit εἰς, ob similitudinem cum prima syllaba sequentis ἴσα.

976, C. illud, ἄκρα τῇ ὑρᾷ σείουσιν, necessario mutandum in ἄκραν τὴν ὑρᾶν σείουσιν, si retinere σείουσιν velimus. Dicūt enim Græci σείειν ὑρᾶν, & σείεσθαι ὑρᾷ, quod etiam pagina 978, A. legitur.

977, B pro μεταθέουσι γὰρ ἂν μὲ, commodius scribetur μεταθέουσι γοῦν ἂν μὲ: & versu sequenti δοξάζουσαι potius, quam δοξάζουσι: quemadmodum & ὑπολαμβάνουσαι præcessit. Quod versu rursus ab hoc tertio legitur, φύσει ἔχουσι, τὰ ὑπημένεσθαι. rectius erit φύσει ἔχουσιν, αἳ ὑπημένεσθαι εὐεπιστημόνως, δύσχρηστοί εἰσι.

Ibidem, D. ὀσφῦν ὀρχοῦσθαι retineo, nec ὀσφῦς ὀρχοῦσθαι scribendum admitto, de opinione H. Stephani. Sic enim & in ἱππικῇ Xenophon, ὀσφῦς πλατυτέρα καὶ βραχυτέρα, dixit; itemque rursus hoc libro 982, C. ὀσφῦν περιφερῆ, κοίλην, ὀρχοῦσθαι: quum equi tamen illic vtrosque lumbos, vt canis heic, intelligat. Quod sequitur, τὰ μηρία, puto scripsisse Xenophontem τῷ μηρίῳ. Sic βραχέων de sententia H. Stephani non opus est in βραχῶν (scilicet ὀσφύων) mutari: quum a vocabulis μακρὰ & βραχέα, sint illi genitiui μακρῶν & βραχέων, non ab ὀσφύων μακρῶν καὶ βραχέων.

978, B. Ad marginem libri Taurinensis notatum pro σημᾶ reperi vocabulum χημᾶ in iis, quæ ita leguntur in libris editis, ἀπὸ δὲ μεταδιώξεως τῷ σημάτων. Quum autem interpres alius verterit, *Gestu corporis*: videtur is, τῷ σωμᾶ legisse. Μεταλλαξις tamen σωμᾶ, non est gestus corporis. Ego signorum vel indiciorum mutationem interpretor, si-
Quid σήματα. cut 976, C. πορεύονται ἀσήμως dixit, hoc est, indicio
ἀσήμως πορεύεσθαι. nullo dato: vt σήματα sint heic, quas superius dixit
αἰσθήσεις. αἰσθήσεις, 976, D. pro indiciis, de quibus præsentia

leporis sentitur ac deprehenditur.

978, autē pag. lit. C. minime δικαίως ex opinione H. Stephani mutandum in εἰκαίως: quum heic ita δικαίως ἐπανακλασθήσεται sit accipiendum, vt paullo ante, lit. B. dixit ἀληθῶς αἰωρεῖσθαι τὼ ψυχίω.

Ibidem, C. Excepta editione H. Stephani, sunt alij plerique libri, qui pro his, καὶ εὔποδες καὶ εὔενες, habent scripturam pleniorem, καὶ εὔποδες, ⁊ εὔενες, καὶ εὔπειχες. Atque ita debere legi, etiam sequentia declarant; in quibus hoc εὔπειχες repetitur.

979, B. Hæc verba, τὰ ὀβόρια εἰ μὴ ἥμυπα, vitiosa non sunt; ideoque libuit ea retinere, ac interpretari. Quædam recentior editio notat in margine pro ἥμυπα, vocabulum ἥμυτα. Id a Leoniceno interprete petitum, qui ἥμυτα reddidit, *Si durauerit*. Sed altera lectio melior est.

Locus mutilus redintegratus.

Ibidem, C. Deest in his aliquid, εἰς τὸ αὐτὸ συμμιγνύσα πῶς αἰῶν τὰς ὁσμάς: ac videbor fortassis audacior, si absque manu scriptorum auctoritate, quid desit ostendam; sed ostendam tamen, neminem interim cogens, vt inuitus mihi adstipuletur, nec in lectionibus vsitatis quidquam innouans, dum eruditorū adsensum habuero. Puto sic fuisse scriptum, εἰς τὸ αὐτὸ συμμιγνύσα πῶς αἰώνων καὶ αὐτῶν (scilicet ἰχνῶν, quod præcessit) τὰς ὁσμάς. Periisse videtur hoc αὐτῶν, propter similitudinem cum αἰώνων. Magis ita quidem omnia sunt perspicua.

Ibidem, E. pro ὅπη πλείω χρόνον (ὄξη) πῶς εὐναίων ἢ τῶν δρομαίων, esse scribendum ex sententia Stephani, ὄξη ὅπη πλείω χρόνον ⁊ εὐναῖα πῶς δρομαίων, sane probo.

Locus emendatu difficilis.

Quod autem in mox sequentibus, τὰ μὲν εὐναῖα ὁ λαγὸς πορεύεται ἐφισάμενος, τὰ δὲ δρομαῖα ⁊ χύ loco illius verbi πορεύεται, reponendum vel ὅπη πορεύῃ, vel ὁρμᾷ πορεύῃ, putat: in hoc adsentiri equidem ei non possum. Quippe contraria sunt, ὅπη πορεύεσθαι, *proficisci aliquo*, vel διαπορεύεσθαι, *pertransire*, ac ἐφίσασθαι *insistere*; nec coniungi sane possunt. Vt autem breuiter aliam loci emendandi rationem, eamque rectiorem ostendam; dico primum, μὲν esse per abbreuiaturam corruptum ex ἀφ', & pro πορεύεται scribēdum ποιεῖ, ac versu sequenti βίχων pro ⁊χύ: vt plana sit & integra oratio, τὰ γὰρ εὐναῖα (scilicet ἴχνη) ὁ λαγὼς ποιεῖται ἐφισάμενος· τὰ δὲ δρομαῖα πρὸ ἴχνων. Nimirum illi ἐφισάμενος præcedenti, respondet velut oppositum πρὸ ἴχνων: quum ab eodē alterum παχὺ prorsus sit alienum. Dixit autem ἴχνη ποιεῖσθαι perinde, ac paullo post, εὐνὶω ποιούμενος, p. 980, A. Huic emendationi, vt arbitror, aduersabitur nemo; nisi temere rixosus fortasse quispiam. Quum autem locum etiam illum pag. 980, A. adtigerim, addam obiter, ὁ μὲν οὖν εὐναῖος ποιούμενος εὐνίω, nonnihil mutilatum videri; quum verbum nullum, quod huic ποιούμενος respondeat, sequatur. Sed facilime feret opem, qui ὁ μὲν οὖν εὐναῖος, ὁ ποιούμενος ἐωλίω, scribet.

980, E. pro ὑπορβοδόντες (οἱ λαγωοὶ) τὰ σιμὰ καὶ ψιλά, necessario scribendum ὑπορβάλλοντες. Nam vbi superarunt a siluis nuda loca, (id ὑπορβοδόντες est) iam scilicet in tuto sunt: dum adhuc superant, (id ὑπορβάλλοντες denotat) adhuc in periculo versantur.

981, B. Apud Græcos ἀποχωρεῖν τὰ ὄρη, non dicitur, pro *secedere ad montes*: ἀποχωρεῖν ἐπὶ τὰ ὄρη, vel εἰς τὰ ὄρη, rectum est. Itaque vel scribendum heic, ὅταν ἐπὶ τοὺς λίθους, τὰ ὄρη, vel ὅταν εἰς τοὺς λίθους, τὰ ὄρη (cum interiectis) ἀποχωρῶσι.

Ibidem, C. ὁπόσοι vitiosum est, pro quo substituendum ὁπόσοιπερ, editione priore monui.

Ibidem, E. In illo, καὶ πῶς ὀπτιγνομένων, quiuis animaduertit aliquid hærere vitij: quod corrigi poterit, hoc modo scribendo, ⁊ αὐπῶς ὀπτιγνομένων.

982, B. Heic etiam in δίχα πάχος omissus articulus, δίχα τὸ πάχος, propter eius τὸ similitudinem cum πα, prima vocis sequentis syllaba.

Ibidem, C. Lego ὀπτιπαμένους, pro ὀπτιπαμένης: idque refero ad μηρούς. ac recte quidem. Nonnullis in libris reperi scriptum, ἔξω θεν μῶς ὀπτιπαμένους. quæ lectio non adspernāda videtur, & intelligenda hæc ipsa verba de musculis leporinis.

Locus corruptissimus, & ab aliis antehac intactus.

Ibidem, E. Adeo corrupta sunt hæc verba, δῆλον ὃ τότε τὸ ἐν χροΐ, vt prorsus ea Leonicenus omiserit; Budæus, H. Stephanus, alij nec emendando, nec interpretando sibi adtingenda duxerint. Ego ne plane cum his eadem silentio præteream, aliquid proferendum arbitror, quod viam saltim struat aliis, si quidem ipse a meta videar alicui aberrare. Dico igitur, existimare me, scribendum hoc modo: δῆλον ὃ πῶ τὸν χρεία. Sensus autem est, quantum lepus vltra pedes priores in cursu posteriores collocet, in necessitate conspici, quum ea premitur. Notum, ita χρείας vocabulum in vsu esse: veluti quum εἰς χρείαν τῆ μάχης ἀφικνεῖσθαι dixit Plato, quæ pugnandi necessitas est; quum εἰς χρείαν καθίστασθαι, frequēter alij. Quum vero illa Xenophontis nostri verba considero, superius emendata nonnihil in notis hisce, ad paginam 971, E. ἡ γὰρ χρεία μέγα τι εἰς προθυμίαν συμβάλλεται, *necessitas magnum aliquid ad alacritatem adfert*; eademque cum his ipsis, δῆλον ὃ τότε τὸν χρεία, *hoc in necessitate manifestum est*, confero: non iam amplius sane dubito, quin ita rectissime locus hic restitutus sit.

983, A. pro καταβάλλων τὸ ⁊ καταβαλὼν τὸ ἕτερον ὗς, simpliciter scribo, vocula τὸ non inducta, sed in ἄρα commutata: καταβάλλῃ ἄρα καὶ καταβαλὼν τὸ ἕτερον οὗς πλάγιον. Et ostendimus superius quoque locum in notis ad p. 810, B. libro IIII Memorabilium, vbi simpliciter pro ἄρα positum τὸ legimus, sed vitiose. Pro eo, qui forsitan expungendum existimet, id facit; quod temere videatur irrepsisse de prima syllaba verbi sequentis καταβάλλῃ: quum τὸ & παρ, sibi simillima sint. Versu sequēti cum lucubratione Taurinensi pro ἀπρειδόμενος lego ἐπρειδόμενος, sicut & superius in ἱππικῇ, pag. 948, D. indicatum pro ἀπρείδεται rectius legi ἐπρείδεται. Reperi notatum in eodem libro Taurinensi, posse hoc loco sic legi verba, quæ ἐπρειδόμενος sequuntur: δίχα δὴ τὸ ὑποφέρει ⁊χύ, pro quibus scriptum reperitur in editis plerisque, διὸ δὴ εἰς τοῦτο ὑποφέρει ⁊χύ. Sed prior illa scriptura potior est.

Ibidem, B. Sensum plane coactum fingunt, qui in his verbis, ἵνα μὴ τῷ νόμῳ ἐναντίοι ὦσιν οἱ ἰόντες, retinent hoc vltimum ἰόντες. Ego priori editione monui, legendum οἱ φῶντες, quod rectū est, & a Leoniceno laudatur.

Ibidem, D. pro αὐτὶ ὃ τ' χώρας, scriptum in eodem Taurinensi libro, αὐτὸς ὃ τ' χώρας.

Ibidem, E. Ad emendationem huius loci, τὰς δ' ἄρκους ἱστάτω ἀμφιδρόμους τραχείας, quædam adfert H. Stephanus remedia, quum ἀμφὶ δρόμους diuise scribit; sed τραχείας, σιμὰς, λαγαρὰς, non posse coniungi cum δρόμους, vltro fatetur. ἀμφὶ διώδους ex Omnibono colligit, quū is *dinortia* reddat. Xenophon tamen hoc ipso deinceps libro, 990, B. διόδους biuia dixit. Alij simpliciter ἀμφὶ ὁδοὺς reponendum putant, quod recte quadrat ad illa sequentia, τραχείας, & σιμὰς, & λαγαρὰς, & σκοτεινάς. Sed mihi non

Locus emendatu difficilis.

temere

temere δρομ, in quo tot litteræ sunt, excludendum reiiciendumq; videtur. Quapropter vt hoc quoq; retineatur, scribendum existimo, ἀμφὶ δρυμῶν ὁδὸς τραχείας, σιμὰς, λαγαρὰς σκοτεινάς. Potuit autem facile δρυμῶν ὁδὸς sic a librariis corrumpi, propter abbreuiaturam huiusmodi δρυμῶν, quæ Græcis est frequens, accedente præsertim litterarum proximarum ο δ amissione; cuiusmodi multa fieri videmus, quum ætatis vitio litteræ nonnumquam exolescunt. Hoc modo nihil ante vocem ῥᾷ sequentem deest, vt H. Stephanus suspicatur, quum illud B ptius positum ἀμφὶ, eodem spectet. Nec ante ἀενάους periit aliquod substantiuum, vt idem putat; quum χειμάρρους ἀενάους Xenophon coniunxerit. Quippe χείμαρρος non prorsus idem est, quod torrens; sed aquæ riuus hibernæ, qui ἀένναος ac perennis esse potest, impari tamen aquarum copia.

χείμαρρος an ἀένναος.

Sequitur ibidem. ὅλα ἢ ἄλλα εἰς ἄπειρον εἰπεῖν, quod rectius ὅλα ἢ ἄλλα εἰσὶν, ἄπειρον εἰπεῖν, scribetur.

Locus aliis difficilis restitutus.

Iterũ vero locus aliis pro deplorato relictus sequitur, τὸ πὸν ἢ παρόδους, διόδους, &cet. Quippe verbum nullum subiungitur, ad quod hæc referantur. Ego pro τὸ πὸν ἢ παρόδους, aio scribendum emendatione difficili, & rara, ποιεῖτω ἢ παρόδους (cum interiectis) εἰς ὄρθρον, καὶ μὴ πρωΐ. Sicut enim antea dixerat, ὁ ἀρκύωρος ἑκέτω, item τὰ ἀρκύς ἐχέτω: ita nunc subiicit, ποιεῖτω ἢ παρόδους. Sic verior sensus, & sequentibus per omnia respondens eruitur, planeq; diuersus ab eo, quem Leonicenus fingere coactus fuit, ac nullo quidem sensu, quum ait: *Omnia dicere infinitum esset, accessus, transitus, manifestos, obscuros: Id orto iam sole faciat, non in diluculo.* Nota bene, *Id orto sole faciat*, inquit, nec tamen exprimit, quid faciundum. Nostra planissima sunt, & a mente Xenophontis non discedunt. Versu autem ab hoc quatto in his, ἤδιον κωλύῃ πρωΐ, recte colligimus ex his eiusdem Leoniceni verbis, *Nihil prohibet exire*, scribendum; ἤδιον κωλύῃ ἰέναι πρωΐ. Periit enim hoc ἰέναι, propter aliquam similitudinem cum extremis in κωλύῃ litteris. Et hæc ipsa quidem verba meam de ποιεῖτω ἢ παρόδους emendationem confirmant.

Defectus versuũ.

ὑστερβάλλεσθαι, differre.

ὑστέρησις, dilatio.

ὑστερεμβάλλεσθαι.

984, B. prò ὧν ταῖς ἰχνίαις μὴ ὑστερεμβάλλεσθαι, repono μὴ ὑστερβάλλεσθαι, *moram non interponere*. Nam hoc sequentibus istis respondet, ἑλεῖν ταχύ, *cito capere*. Sic καιοῦ ὑστερολῶ dixit Herodotus mali dilationem. Quo magis mirãdum, homines etiam Græcos ὧν ταῖς ἰχνίαις μὴ ὑστερεμβάλλεσθαι reddendum censuisse, *Ferarum inuestigatione nõ te nimium expleas*: quasi aut ἐμβάλλεσθαι sit explere seipsum, aut verbum ὑστερεμβάλλεσθαι, in significatione nimium explendi se, reperiatur apud vllos scriptores Græcos veteres, extra hunc Xenophontis locum, vbi vitiatum est.

ἔπιδον bis corruptum ex ἐπίπεδον.

Versu post hunc altero, τρυφάτω ὀνάπεδοις, quod & in aliis inuenitur, & in vtraque Stephani editione, mutandum in τρυφάτω ὀνὸν ὀπίπεδοις, *in locis planis*. Nam retia maiora planiciem requirunt. Sic prorsus etiam deinceps, 993, A. ἄπεδον vitiatum ex ὀπίπεδον, ibidem ostendemus.

Ibidem, C. pro ἢ ὁ καπῖδι, reponendum ἢ ὅπου καπῖδι. Nam hoc præcedentibus illis, ὅπου κύχ ἑώρακεν, recte opponitur.

Ibidem, E. pro ὃν τῷ ἀπηλαμένων, scilicet ἰχνῶν, scribetur rectius ἐπηλαμένων: sicut idem paullo post repetitur, p. 985, A. ἐπηλαμένα, πρεφερῆ, cum ceteris.

985, A. Non πεφορέμεναι πρὸ τὰ αὐτὰ legit Omnibonus, sed πρεφορέμεναι, quum vertat, *Hac illac progredientes*. Ac recte quidẽ hoc. Nam qui sumtum a textrina vocabulum πρεφορῆς, pro διφίλεως vsurpatum ab Atticis, huc e Iulio Polluce transtulerunt; somniare mihi videntur, vt etiam in aliis plerisque. Quæ sequuntur, ὄρθια, πυκνὰ, καμπύλα, μανὰ, sic in Taurinensi libro scripta reperi, ὀρθὰ, (non ὄοθια) καμπύλα, πυκνὰ, μανὰ. recte. Nam hæc ordine sibi opponuntur inuicem.

πρεφορῆς pro διφίλεως.

Ibidem Dico pro πᾶς ὑρᾶς διαπίσσω vel scribendum πὰς ὑρὰς διαπίσσω: vel si πᾶς ὑρᾶς retineri placeat, pro διαπίσσω reponendum διαπάσσω, sicuti supra loquutus est, pag. 978, A. Sed heic mihi πὰς ὑρὰς διαπίσσω, magis probatur.

984, C. pro ἐμβοώντων ᾗ ἀμφὶ διωκομένῳ rectius scribetur, ἐμβοώντων ᾗ αὐτοῖ, scilicet venatores.

Ibidem. Vitiosum est, ἄπορον γάρ. Nec interpretatio bona, quum dicitur, *non obuiam eundum lepori, quoniam id difficultatem adferat*. Quippe minus est difficultatis in obuiã eundo, quam in persequendo lepore. Sed non vult obuiam iri. Nam imperitum aliquid, aut imperiti venatoris hoc esse dicit. Itaque reponenda in Græco, pro ἄπορον γὰρ, scriptura rectior, ἄπτερον γάρ. Exigua mutatio, sed momenti non exigui; quum alios ἄπορον illud misere torserit, atque etiam Henricum Stephanum.

Ibidem. Pro αἰαβοᾶν ᾗ κοινὸν μὴ, scribitor emendatius αἰαβοᾶν ἢ ἐκεῖνον μὴ, scilicet κωνηγέτην. Sequitur enim, ὁ ᾗ, scilicet πᾶς, quod vocabulum illi ἐκεῖνον respondet.

986, A. Vitiosa sunt istæc, ὔ πάλιν, ὔ πάλιν ὦ κωΐες. Non enim illæ canes, a vestigiis aberrantes, reuocantis venatoris voces sunt; sed potius incitantis, vt rursus idem agant. Quapropter ὔ πάλιν, ὔ πάλιν ὦ κωΐες, esse mutanda non dubito in πύμπαλιν, πύμπαλιν ὦ κωΐες. Nam & Leonicenus dixit, *Retro, retro*: quod non est ὔ πάλιν, ὔ πάλιν, sed πύμπαλιν. Rectius tamen *retrorsum* interpretabimur.

Periqua elegans emendatio.

Ibid. B. Sequutus sum Leoniceni lectionem, ὑπὸ φιλονεικίας. Id enim ipsi Latine studium est certandi, hoc est, contentionis studium, quod canibus inesse certũ est. Si quis & ambitionem quamdam, honorisque cupiditatem caninam existimat in canibus existere; is vulgo receptam scripturam ὑπὸ φιλοτιμίας, per me quidem licebit, vt retineat.

Ibidem, B. C. Sicut ὑπερπηδῶσαι, ceu superfluum, & ex πολλὰ ὑπερπηδῶσαι, paullo ante posito, temere repetitum, explodi debet: ita quod hactenus in margine legebatur adscriptum ἐπαναίρουσι ταῖς κεφαλαῖς, ceu genuinum suo loco reposui, præsertim quum in multis exemplaribus ita scriptum reperiatur. Alterum [ὑπερπηδῶσαι] sic propter indicatam caussam notis inclusimus, & in versione prorsus omisimus.

987, A. pro ἵνα μὴ φιλοπονίαν διαφθείρωσι, rectius scribetur: ἵνα μὴ διὰ φιλοπονίαν διαφθαρῶσι. Prius διὰ periit, ob eiusdẽ repetitionem in διαφθαρῶσι. Sensus est, *ne gratuita studio laboris sibi perniciem adferant*. Liberius æquo Leonicenus, *Ne nimio labore fœtum perdant*. Vti nimirum vitiosum illud διαφθείρωσι retineret in reddendo, fœtum adiecit.

Ibidem, D. Corruptus hic locus est, τὰ ᾗ δρομαῖα, ἕως δὴ ἔλθωσι τῇ ἴχνῃ μεταδοῦν ἐᾶν. Quidam mutando τῇ ἴχνῃ in τὰ ἴχνη, se remedium adlaturum putauit, sed frustra. Nam & transpositio vocum, & emendatio quorumdam requiritur ad eius plenam in-

Locus emendatu difficilis.

tegritatem. Scribendum enim, τὰ δ' δρομαῖα τ' ἰχνῶν, ἕως ἂν εὕρωσι, μεταδιῶν ἐᾷν. Nimirum τὰ δρομαῖα τ' ἰχνῶν respondent illis superioribus, τὰ ἴχνη τὰ εὐναῖα. Catulos ad vestigia cubilibus impressa solui, prius vetuit: nunc eos ad vestigia cursu impressa dimitti sinit, donec leporem inueniant. Talem & Leonicenus in libro suo lectionem reperit, vti de verbis eius hisce perspicitur: *Ad cursoria vestigia* (δρομαῖα τῶν ἰχνῶν) *transcurrere eas sinat, quoad ea inuenerint*, ἕως ἂν εὕρωσι. Vides omnia restitutioni nostræ consentanea, nisi quod *Donec vestigia reperiant*, dixit: quum auctor id de reperiundo lepore ipso, non de vestigiis, intelligat.

Ibidem, E. pro μὴ ἐκ κόσμῳ ἀεὶ τὸν ζητοῦσι, scribendum μὴ ἀκόσμως ἀεὶ τὸν ζητοῦσι. Idem in Taurinensi libro notatum reperi. Colligitur etiam hoc ita bonis in libris scriptũ inuenisse Leonicenum, quum pro ἀκόσμως, *inscite* dicat. Hoc enim Græcis ἀκόσμως est, non μὴ ἐκ κόσμῳ, quod admodum ab H. Stephano inscite producitur; minus etiam, μὴ ἐν ἀδενὶ κόσμῳ, quod alius quidam, in restituendis veris lectionibus parũ διοξελικὸς, licet alioqui Græcæ peritissimus.

Emendatio difficilis.

988, A. Illud ὅταν αἱ ἀμρῶν), corruptum est. Omitto quorumdam interpretationes coactas, qui ἀμρῶν) volunt respondere τῷ δεχεσθ τὰ προσφερόμενα: quasi ὅταν αἱ ἀμρῶν), scilicet τὰ σῖτα, sit intelligendum; *Quum escam oblatam capiunt.* Nihil absurdius fingi potest. Hoc fieri solet, quum vitiosæ lectiones ad aliquem sensum vi torquentur, non emendantur. Ego pro ὅταν αἱ ἀμρῶν), aio scribendum; ὅταν εὕρωσί τι, *quum aliquid inuenerint*, tunc videlicet obiiciendam eis escam. Sic de catulis etiã paullo ante dixit, ἕως ἂν εὕρωσι, *donec inuenerint*, (quod illic quoque vitiatum restituimus) prorsus vt heic, ὅταν εὕρωσί τι. Nimirum in his ὅταν αἱ ἀμρῶν), duplicatum illud ἂν manat ex vltima vocis præcedentis ὅταν, negligentia librarij repetitum.

Ibidem. Vbi ὅταν μὲν γὰρ ἐνδεεῖς ὦσι legitur, necessario scribendum, ὅταν γὰρ μὴ ἐνδεεῖς ὦσι Nam his opponitur statim, ὅταν δὲ πλησμονῆς λάβωσι. Nec aliter hæc exarata Leonicenus in suis inuenit.

Leue quiddam est, quod lit. C. ἐκ τῆς αὐτῶν εἰς τὸ αὐτὸ, rectius indicabo scribendum ἐκ τῆς αὐτῶν εἰς τὸ αὐτὸ: & quod lit. D. pro ἐπίδαν, positum a me distinctis vocibus, ἐπὶ δ' ἂν.

Locus insigniter vitiatus.

990, A. Locus hic, ὥστε μονωθεῖσαι ὑπὸ αὐτῶν. βιασθεῖσαι δὲ πῶς, τὸ μὲ πρῶτον δρόμον αἱ κυνες ἀπολείπουσι). locus inquam hic valde corruptus est. Hen. Stephanus, & alij, non tactum silentio prætereunt, de remedio scilicet desperantes. Quidam repertus, in litteris græcis eruditissimus, sed nequaquam εὔστοχος in diuinando de locis mendosis, qui aliquot etiam verba desiderari suspicatur. Ego more meo rationem explicandi nodi paucis ostẽdam. Quippe si leui adhibita distinctione dumtaxat, & aliqua mutatione facta, βιασθεῖσαι correxerimus in hunc modum: ὥστε μονωθεῖσαι ὑπὸ αὐτῶν βίᾳ. θεόντος δὲ τότε, τὸ μὲ πρῶτον δρόμον αἱ κυνες ἀπολείπουσι), restitutus erit egregie locus, & ipse sensus rectus ac perspicuus.

Ibidem. Pro πότε ἔχος ἀδενὶ εἰκὸς ὅτι, scribendum ἀδενὶ ἐοικὸς ὅτι.

Ibidem, D. pro τὸ ποδοῤῥάβης, corrupto ex abbreuiatura non recte considerata, scribendum πλὴν ποδοῤῥάβλων. Non enim coniungi debent hæc, ὅτι τὸ βάθος τὸ ποδοῤῥάβης: sed ista potius, ὅτι θεῖναι πλὴν ποδοῤῥάβλων ἰσόπεδον.

Ibidem. Vitiatum in his, ὅπι θεῖναι δονίδας ἀβρακτυλίδος, vocabulum illud δονίδας: quod quidem reddere quum Leonicenus, alienum a textu Xenophontis, quocumque modo conaretur; atractylidis coliculos siue cauliculos transuersos dixit, idoneo sensu nullo, aut nihil huc profecto pertinente. Quapropter scribendum ἀκίδας ἀτρακτυλίδος, ἀκίδες ἀτρακτυλίδος. voce spinas aculeatas, vel ipsos aculeos atractylidis, quæ spinæ quædam species est, significante. Fuit in hoc εὔστοχος, cuius coniecturæ ceteroquin præter indolem gentis ab acumine destituuntur.

Ibidem, E. pro αὖθις δὲ τῶπα, scribendum potius αὖθις δ' ὅπῃ τοῦτο, scilicet γλῶ ἐξαιρεθεῖς, quod præcessit. Ita scilicet antea legimus, ὅπι βαλεῖν ἐπ' αὐτὰ, sicut heic ὅπι βαλεῖν ὅπῃ τοῦτο. Henrici Stephani restituta vox τοῦτο, quasi Xenophon αὖθις τοῦτο scripsisset, probari nequit; etiam propter ambiguitatem, sequentibus nimirum his, χῆς πρεᾶς τ' ἄποθεν, quæ alioquin ad illud τοῦτο pertinere viderentur.

991, A. pro ὅπι ζευσαντα, repono εἰκζευσαντα: quo verbo Xenophon hactenus vsus est, quoties de canum incitatione loquitur.

Ibidem, B. pro ἀφλοκόμενον τὸ ξύλον, scribendum potius ἐφλοκόμενον: cui quidem inest etiam trahendi difficultas, sicut hoc & Plato vsus est.

Ibidem, E. Restitui λόγχας ξυρήκας Xenophonti λόγχαι ξυρήκες. nostro in ipsum contextum ex Iulio Polluce, ac ne quis alterum illud ξυρεὰς ex lectione vulgata desideraret, etiam hoc ad marginem posui.

992, A. Existimo κρανέινας potius scribendum, quam κρανείας: quum supra quoque, sub libri τῆς ἱππικῆς finem, κρανεῖα τὰ δηλητὰ dixerit, non κραίγα.

Ibidem, C. pro ὅπι βάλλοντα scribendum ὅπι βάλλοντας, & pagina hac eadem, hac litera, non προσήκοντα, sed προσήκοντας: & versu ab hoc secundo ac tertio ὑφισάντας, non ὑφισάντα: quia non tantum ita superius loquitur, sed etiam in sequentibus, ἐλθόντας πρὸς τὰς κυνας, itemque λαβόντας τὰ ἀκόντια.

Ibidem, D. In his verbis, συνέχονται γὰρ ἐν τοῖς ψιλοῖς αἱ ῥάχοι, nullus erui sensus idoneus ex verbo συνέχω) potest. Itaque scribendum συνέρχονται. Quod versu post hunc tertio sequitur, ποιῆται τ' δρόμον καὶ μὴ ἐξαμάρτων, sine καὶ rectius erit ποιῆται τ' δρόμον μὴ ἐξαμαρτῶν.

Ibidem, E. pro πλὴν ὀργλὼ κατέθετο, scribendum τ' ὀργλὼ αὖ κατέθετο, sicut & pagina sequenti.

993, A. pro ἐαὶ ἄπεδον, reponendum ἐαὶ ὅπι πεδον: quum & Leonicenus *planum* reddiderit. Idem vocabulum ἄπεδον & supra vitiatum indicauimus 984, B.

Ibidem, C. Ita Græci non loquuntur, τ' ὀκκρούσεως ἔπῃ), sed omnino τῇ ὀκκρούσῃ ἕπεται. Ego tamen non in hoc vocabulo vitium latere iudico, sed in præcedenti, videlicet τὴ ῥύμη: vt hoc modo Xenophon scripserit, τῇ γὰρ ῥύμῃ τ' ὀκκρούσεως ἕπῃ). Et verbum ἕπεται, referri ad aprum debet: *Sequitur aper ipse impetum excussionis venabuli.*

Ibidem, E. Loco verbi προσθεῖναι in his, προσθεῖναι ἐντὸς τ' ὠμοπλάτης mauult, H. Stephanus verbum aliter scriptum προσπῖναι, me tamen non adsentiente; qui scribendum arbitror, προσθεῖναι (τὸ προβόλιον ex antecedentibus) ἐντὸς τ' ὠμοπλάτης, *adponere* vel *admouere ferrum intra* scapulas. Nam præcedenti verbo προσφέρω, potius hoc προσθεῖναι congruit ac respondet, quam προσπῖναι. Nec facile Græci permutare solent inter se litteras π & τ, propter so-

Pronuntiatio π litteræ vulgo nostrorum ignota.

num

num earum longe dissimillimum; & præsertim ab illis sic pronuntiatur, vt eius efferēdi ratio nostris hominibus prorsus ignota sit.

994, A. οὐ γὰρ ἂν (cum interiectis) τὰ τειχώματα περιεπίμφραν. Item p. 997, E. ἵνα γὰρ ἂν ὅπλα τὰς πύλας, & paullo post; καπηράζοιτο ἂν αὐτῷ. Sic enim scribo, non καπηράζοιντο: vt posterius hoc καπηράζοιτο, præcedenti verbo ἵενται respondeat: quod alioquin esset in ἴοιντο mutandum. Sed recte sic loqui Græcos, ex istis manifesto paret, ἐὰν γὰρ ἂν τὰ τειχώματα ἀφιεπίμφραν. Henrici quidem Stephani editiones & ἵενται (non ἵενται) & καπηράζοιντο habent, corruptum vtrumque.

Ibid. B. Corrupta sunt hæc, εἰς τὰς δρυμοὺς τὰ ἄσκεπα βαχέα, εἰσβολαὶ δ' εἰς ταὶ ὀργάδας. In nonnullis reperitur, καὶ ἢ εἰσιν εἰσβολαί. quæ sane lectio me iuuat nonnihil ad integriorem hanc eruendam, εἰς τὰς δρυμοὺς, καὶ ἄσκη τὰ βαχέα, ἢ εἰσβολαί εἰσιν εἰς ταὶ ὀργάδας, cum ceteris. Leonicenum hæc ita misere torserunt, vt diceret: *Insultus vero fiunt a venatoribus excitandi sues gratia in lucos*, & cetera. Nihil horum cum iis consentit, quæ Xenophon hoc loco prodidit.

Emendatio Taurinensis.

Ibidem, E. Adlato mihi tamdem labore meo Taurinensi, quum hunc locum inspicerem, οὔπω δὲ μονοωῦται, ἕως ἂν μακρὰ ᾖ: & redditum ita, *Nec enim incedunt soli, dum adhuc paruuli sunt*; & notata reperi ad eum hęc verba, *Fuit hic locus ante me, quod sciam, a nemine restitutus. Vix equidem dubito legendum*, ἕως ἂν μικρὰ ᾖ. ὅταν δ' αἱ κῶες εὕρωσιν, ἢ σφεῖς δῇ ὦσι, cum ceteris. Viennæ vero prius, quam lucubrationem illā videre liceret, huiusmodi meæ de corrigendo eodem fuere cogitationes. Pro νεογῆ reperire non licet, quod commodius reponatur, quam νεοχμῇ. Quippe νεογὰ, quo superius est vsus, paullo dissimilius videtur. Eodem tamen res redit. Difficilius emēdatu μακρὰ ὦ, quod versu proximo sequitur. Nam id quoque vitiatum. Xenophon ita certe non loqueretur, immo nec alius vel mediocriter Græcæ peritus, ἕως ἂν (ὦ νεοχμῇ) μακρὰ ᾖ, *donec porcelli longi fuerint*; si dicere vellet, *donec fuerint adulti*, sicut Leonicenus loquitur, sensum hunc coactum exhibens, quum latens in μακρὰ vitium non perspiceret. Ego scribendum aio, ἕως ἂν νεαρὰ ᾖ, *dum porcelli adhuc recentes ac teneri sunt*. Nimirum & superius hoc vsus est vocabulo, p. 990, B. quum de hinnulis itidem teneris inquit, τὰ σώματα αὐτῶν, ὅσα τὸ ἔτι νεαρὰ ἦ), οὐ δυνατὰ τῷ πόνῳ αἴτεχθαι. Tam sane directo tēdit ad scopum vtraque ratio loci huius emēdandi, vt alterutrius optio difficilis esse videatur; quam equidem erudito lectori relinquo.

Emendatio Viennensis.

μακρὸς an adultus.

995, A. Quod legitur heic, ἀλίσκε) ὂν ξέναις χώραις, mutilatum est ex integris huiusmodi; ἁλίσκεται γὰρ μὲ ὂν ξέναις χώραις. Nimirum periit τὰ, propter similitudinem cum vltima præcedentis ἁλίσκε), & μὲν, propter similitudinem sequentis ὄν. Respondet autem his ipsis γὰρ μὲν, id quod statim sequitur, γὰρ ἦ ὂν τῷ ὁλύμπῳ.

Ibidem, B. Ad ista, πρὸς ὅ, π αἰ ἄλλο πρόσῃ, reperi notatū in Taurinēsi libro verbū integrius προσίῃ.

998, B. Exiguum esse videtur, sed indicabitur tamen; in his, πρὸ τῆ φύσεως τ' ἀγαθὸν διδάσκεσθαι, rectius scribi, τὸ ἀγαθὸν διδάσκεσθαι. sicut & Leonicenus vertit. Sequitur enim, πρὸ τοῦ ἀγαθὸν ὑ ὅπως μέλλοιεν, quod ad prius illud respicit.

Locus H. Stephano inemēdabilis.

Ibidem, C. Fatetur H. Stephanus huic loco, ὅπ καλῶς γε ἐξῆς γεγράφθαι, coniecturas suas succumbere. Non tamen & meas heic succumbere patiar emendandi rationes, in Xenophonte repurgando, nusquam hactenus succumbentes. Arbitror enim, sic ista fuisse a Xenophonte scripta: ὅπ καλῶς τάδε ἐξῆ μὴ γεγράφθαι, *quod præstabit, hæc non esse scripta*: cuius a se dicti rationem mox subiicit, quia facile ista reprehendi a sophistis poterunt. Sic autem & paullo ante loquutus est, versu ab hoc tertio; εἰ καλῶς ἔχοιεν.

Ibidem. pro παχὺ μὴ ὀρθῶς μέμφασθαι, scribēdum plenius παχὺ μὴ ὀρθῶς μέμφασθαι.

Locus obscurus.

999, A. In his, οἱ μὴ ἄριστοι αὐτ, vitiatum est illud αὐτ. Nam si retineatur, referendum necessario ad πλουσίους, de quibus in proximo loquitur. At dici de his non potest, quod eorum optimi clari sint ex studiis rerum bonarum. Ergo pro ἄριστοι αὐτῶν, scribendum ἄριστοι ἀνδρῶν: sicut & paullo ante reperitur, τύχας ἀνδρῶν ἐ πιῶσιν.

Locus mutilus cum dexteritate restitutus.

Ibidem, B. Non dubium est, hæc esse mutila: ἔρχου) δὲ οἱ μὲ ὅπ τὰ θηρία, οἱ δ' ὅπ τὺς φίλους . . . . . ἰόντες, δύσκλειαν ἔχοιτ' ἂν πᾶσιν. Propterea notas istas punctorum, pro more meo, inserendas contextui curaui. Notauit & H. Stephanus, nonnulla huic loco deesse; sed, pro consuetudine sua, vir natus ad diuinationes subtiles ista nobis obtusioribus inuidet; vt diu scilicet diuinādo torqueamur, donec ipse rara illa sua schediasmata publicet, quibus & hæc reseruare se memorat. Ne vero molestum sit studiosis Xenophonteæ lectionis tam diuturnum cognoscendi rem adeo secretam desideriū, ex ingenio nostro Germanico, id est hebeti, de diuinatione hominis acuti diuinabimus. Immo, si modo iactātius quiddam dicere licet, id proferemus; quo si verius aliquid in schediasmatis suis exhibebit H. Stephanus; omnē ei laudem acuminis in diuinādo summi vltro concessuri simus. Sic igitur hæc scripta fuisse iudicamus a Xenophonte nostro: ἔρχουται δὲ, οἱ μὲν ὅπ τὰ θηρία, οἱ δ' ὅπ τὺς φίλους. τοὶ μὲν ὅπ τὺς φίλους ἰόντες, δύσκλειαν ἔχοιεν πᾶσι. οἱ δὲ κυνηγέται, ὅπ τὰ θηρία ἰόντες, εὔκλειαν. Hanc emendationem, quā & interpretando expressi, recto iudicio præditis ita satisfacturam confido: vt illam promissam in schediasmatis Stephanicis, incertum quo tempore lucem visuris, non admodum sint desideraturi.

H. Stephani schediasmata.

AD XENOPHONTIS EPISTOLARVM FRAGMENTA.

Ad fragmentum primum.

PAG. 1000, lit. A. Latet in his, εἰ τῷ ὄντι τὸν καλὸν τὸν Σωκράτες ἠγοῦντο βίον, aliquod vitiū, & quidem in ἠγοῦντο: quod sane in ἠγεῖτα/ ης mutandum existimo.

Ibidem, B. Rursus hoc quoque mendosum, τοσῷδε δ' δόξης (cum interiectis) γλιχομένοις ἄχθος φέρειν. Scribendum autem, πόῳ τόδε τοῖς δόξης (cum intermediis) γλιχομένοις ἄχθος φέρῃ.

Ad fragmentum tertium.

PAG. 1001, lit. C. In priori epistolæ ad Sotiram fragmento corrupta sunt istæc, ὅρος δὲ ζωῆς, ἐχ ἓς πάντων, αἰσιαρίθμων ἑτῶν φέρων τὸ μὲν ὅμοιον δ' ἡγιέσεως τῇ ἰσχύι ἡ ἀῤῥωσία. quæ sic me auctore restituta, ὅρος

ζῳῆς (videlicet εἶναί μοι δοκεῖ ὁ θάνατος) οὐχ ἑὸς παύτων, τὸ αὐτὸ ἀπεργάζεσθαι τῶν φέρων τὴν μὲν ὁμοίαν τῆς ἡδυέσεως, τὴν δὲ ἰσχύν ἢ ἀῤῥωστίαν, sententiam exhibebunt rectam & planam.

Ceterum & editione priori, & hac omisimus, quæ de scriptis Theognidis H. Stephanus ex Stobæo, tamquam Xenophontea, protulerat; quum pro talibus agnosci nequeant. Ex Clemente vero Alexandrino citata, longe, plenius & integrius leguntur in III Memorabilium, vt illo fragmento mutilo & vitioso non sit opus.

Perspicit autem lector, ab æquitate non alienus, ex notatis vel ad vltimos tres Xenophontis nostri saltim libros, quibus & equestris rei, & equitum magisterii, & venandi rationes exponuntur, quam Xenophontis editio posterior, ab H. Stephano profecta post aulicę vitę professionem Parisinam, non omnino iustis põderibus examinata fuerit, vti de se vir ille prædicat: adeoq; plurimis in locis, exemplo Camerarii, & hæsitaturum, & offensurum me fuisse, si ad ipsius emendationes & coniecturas tantummodo interpretationem meam accommodare voluissem, sicut ipse loquitur, & adroganter idem aliquoties inculcat. Eius certe labor hominis, qui diuersis alioquin negotiis occupatus, librum aliquem celeriter, obseruandi pleraq; vitiata studio, percurrit; quin plurimum etiam in ipsius emendatione codicis, ab illius industria superetur, qui ab ingenio mediocri non destitutus, & vsu diuturno litterarum Græcarum instructus, animo liberiore scriptoris vnius interpretationem bonam effingere nititur, sane dubitari non debet. Adiecturus his eram fragmentum lexici manuscripti Ioa. Zonaræ, quo verborum quorumdam Xenophonteorum explicatio cõtinebatur: sed quoniam id missum H. Stephano cum Xenophõtea lucubratione secunda, nunc huic ad me redeunti adiũctum non fuit, sed ab eo retentum; iacturam hanc ęqui bonique faciamus, ceu momenti rem non magni quidem illam, maleuoli tamen animi fortassis aliquod argumentum. Quum ad manum Zonaræ liber, & aliquanto mihi plus erit otii: plenius eadem & excerpturi, quam prius, & cum studioso Xenophontis lectore communicaturi sumus. Si quid acrius in ipsum H. Stephanũ notis hisce dictum, id culpæ suæ non latę, sed latissimæ tribuat. Quam non modo durus, sed etiam iniustus fuerit, cogitet; qui nec blãdissimis annorum plurium precibus permoueri potuerit, vt quod meum erat, & ipse publicare nolebat, mihi restitueret: do-

Io. Zonaræ lexici fragmentum de verbis Xenophõteis.

nec inito corã Heidelbergico prętore pacto non seruato, sententia prætoris alterius Francofurtensis ad reddendam rem alienam, præter officium viri boni, compelleretur. Mei quidem ille Zosimi exemplar, ante Xenophõtem acceptum, ab annis scilicet XIX, hodieque retinet; & eiusdem scriptoris libros priores duos, cum Herodiano coniunctos, Philippo Sidnæo Græcos, ac Latinos, ex interpretatione mea, nulla mei nominis vsquam mentione facta, dedicauit. Hac ipsa fraude Friderico Sylburgio, viro non solum bono, sed etiam optimo, & ipsius dissimillimo, sic imposuit; vt illos duos Zosimi mei libros, tomo scriptorũ historiæ Romanæ quarto, quo Zosimum à me recensitum, me sciente ac prudente complexus est, H. Stephano non in solidum acceptos rettulerit. Si tale quid agere, viri boni est; etiam plagiarios pro viris bonis habendos fatebimur. Adde facinus à vestigiis delineatæ nonnihil improbitatis haud longè recedens. Nolebat Xenophontem mihi meum reddere superiori anno, & lucubrationem nihilominus eamdem quum aliis præsentibus, tum etiam aliquando cuiusdam regis legato, contemnebat. Immo dixit eodem legato, & aliis præsentibus, singulari cum oris impudentia; sibi missum à me Xenophontem, non tantummodo imprimendum, sed etiam arbitrio suo corrigendum, & mutandum opere toto; & quod ea reperisset, ac emendasset, quorum mutatio non parum ad existimationem meam tuendam pertineret. Quid agas cũ homine, qui comminisci quiduis audet, quum ab eo nullum in exemplari meo verbum mutatum inuenerim? Sanè non inficias eo, plus à me præstari tum debuisse, tum potuisse tomo priori sollertius elaborando, si grauioribus à negotiis id temporis hoc mihi facere licuisset. At operam tomo secundo expoliendo Taurini nauatam, eiusmodi esse adfirmo; vt non nisi per calumniam ab eo dici potuerint, quę illius insolenter extenuandæ, mea cum ignominia, protulit. Sed inuerecundi hominis vanitati refellendæ, specimen heic vnicum laboris eius lectoribus, recto iudicio præditis, exhibeo; librum videlicet Xenophonteum, præcepta rei equestris explicantem, de sermone Græco in Latinum à me Taurini transcriptum. Bonorum hunc virorum arbitrio censuræque subiicio, quo liquido pareat; iurene, an iniuria Stephanus ea, quæ me inuito retinebat, pro rebus pretii nullius habuerit.

XENO-

XENOPHONTIS DE RE EQVESTRI LIBER, EX INTERPRETATIONE LEVNCLAVII PRIORE TAVRINENSI.

Xenophon equestris rei peritissimus.

QVANDOQVIDEM ex eo, quod rē equestrem diu nobis exercere contigit, vsum eius aliquem adsequuti videmur: lubet amicis iunioribus indicare, qua futurum ratione putemus, vt equos rectissime tractent. Scripsit quidem & Simo de re equestri, atque idem consecrauit equum aheneum Athenis in Eleusinio, ad cuius basim ab se præstita effinxit. In eius libro quæcumque reperimus sententiæ nostræ conuenientia, nequaquam ex his nostris delebimus; sed eo lubentius cum amicis communicabimus, quo maiorem illo quoque nomine fidem habitura ducimus, quod vir equestris rei peritus nobiscū consentiat. Quæcumque idem prætermisit, nos indicare conabimur. Primum vero perscribemus, quo pacto quis in equorum emtione quam minimum circumueniatur. Itaq; pulli adhuc indomiti corpus explorandum esse, manifesto patet. Nam animi non admodum certa præbet indicia, qui necdum conscenditur. At in ipso corpore primum pedes inspiciendos dicimus. Sicut enim domus nulli fuerit vsui, si superioribus egregie instructis, non etiam fundamenta conuenientia subiiciantur: ita nec equi bellatoris vsus fuerit vllus, si pedes vitiosos habeat, licet alia sint in eo præclara omnia. Nec enim vllis dotibus suis vti poterit. Pedes autem exploret quispiam, primum vngulas inspiciendo. Nam hæ spissæ longe tenuibus ad bonitatem pedum præstant. Deinde nec illud negligendum, sintne sublimes vngulæ tam anterius, quam posterius; an depressæ vel humiles. Nam sublimes longe a solo remotam habent testudinem, quam vocant: quum depressæ vel humiles, sic cōparatæ sint, vt valgorum more tam firmioribus, quam teneris pedum partibus in incessu vtantur. Etiam de vngularum sonitu bonis præditos pedibus adgnosci, tradit Simo; ac recte quidem. Nam vngula concaua solo impacta, non aliter, atq; cymbalum aliquod, resonat. Et quoniam hinc orsi sumus, indidem ad reliquum corpus adscendendo progrediemur. Oportet igitur ossa, quæ supra quidē vngulas existunt, infra † callos tamen caninos, quos vocant, sese porrigunt, neque nimis esse recta, veluti capræ, (quippe quum solidiora sint, equitem succutiunt; & huiusmodi crura citius etiam inflammantur) neque nimis eadem depressa. Nam calli denudarentur, & exulcerarentur; siue per glebas, seu per lapides equus ageretur. Ossa tibiarum spissa debent esse. Quippe corporis hæc fulcra sunt. Non tamen venas, neque carnes crassas habeant. Etenim alioquin, dum in asperis locis equus agitur, hæc sanguine impleri necesse sit, & callos existere; atq; ipsa quidem crura intumescere, cutem vero abscedere: quæ si laxior sit, vsuenire sæpius solet, vt etiam sura laxata claudicet equus. Ceterum si genua pulsus in incessu molliter inflectat, existimare liceat, itidem habiturum crura mollia, quum ad equitationis vsum idoneus erit. Omnes enim, progressu temporis, flexus genuum molliores consequuntur; qui sane non abs re probantur. Nam equus huiusmodi minus & offendit, & fatigatur; quam cruribus rigidis præditus. Femora sub scapulis si crassa sint, & robore præstabunt, & elegantia; sicut in virili quoq; corpore. Pectus si paullo sit amplius, magis erit aptum; siue spectes venustatem, seu robur; siue non per interualla, sed longo temporis tractu mouentem crura velis equum. A pectore ceruix non vt verris, prona & præceps enata sit; sed ita recta tendat ad verticem, vt gallinacei: nihilominus in ipso flexu incurua. Caput osseum, paruas habeat maxillas. Sic enim fiet, vt equi ceruix ante sessorem sit, oculus ante pedes spectet. Nec item contumax esse possit equus huiusmodi, licet admodum sit animosus. Nam equi, quoties esse contumaces volunt, non ceruicem & caput inflectunt; sed extendunt. Cōsiderandum etiam, teneræ sint ambæ buccæ, necne; an harum alterutra. Quippe quorum buccæ dissimiles sunt, alterutra plerumque tractabiles dumtaxat euadunt. Si exstantes habeat oculos, magis esse videtur vigilax, quam si concauos; ac longiori ex interuallo prospicere. Nares patulæ perspirabiliores sunt compressis, & equo formam terribiliorem præbent. Etenim quum vel equus equo succenset, vel in equitatione commouetur; nares magis solito diducit. Vertex maior, & aures minutę, speciem capitis equini magis honestam efficiunt. Armorum eminentium sublimitas & sellam equiti tutiorem, & armis atque corpori firmiorem compagem tribuit: eademque duplex simplici commodior est ad insidendum, & delectabilior adspectu. Latera demissiora, ventrisque respectu turgidiuscula, pariter efficiunt; vt equus & sedem præbeat aptiorem, & robustior sit, & pabulo melius fruatur. Lumbi quo latiores & succinctiores erunt, eo facilius partes equus anteriores adtollet, ac posteriores adtrahet. Eadem ratione fiet, vt aluus esse minime vasta videatur; quæ si magna sit, partim deformat equum, partim debiliorem, & minus oneri gestando reddit idoneum. Coxas latas esse conuenit, & carnosas; vt lateribus & pectori respondeant. Quod si solida sint omnia, magis expeditus ad cursum, & acrior equus erit. Femorum partes sub cauda si latiore linea discretas habeat, sane fiet, vt crura posteriora longiore tractus interuallo collocet: quod ipsum efficiet, vt incessus equi sub insessore terribilior sit, atque firmior; & omnia seipsis meliora. Licet hoc vel ex hominibus deprehendas. Nam quum aliquid de terra tollere volunt, nemo non id potius cruribus diuaricatis, quam compressis, facere conatur. Testes equus nō magnos habere debet, quod in pullo perspici non potest. De posterioribus talis, siue tibiis, & callis, & vngulis, eadem dicimus; quæ

Simonis liber de re equestri.

Simonis & Xenophōtis præcepta conuincta.

Emtio pulli.

Pulli exploratio.

Pedes.

Vngulæ.

Vngulæ sonitus.

† κίχλοποδες Græce.

Ossa tibiarum.

Genua.

Femora.

Pectus.

Ceruix.

Caput.

Buccæ.

Oculi.

Nares.

Vertex & aures.

Latera.

Lumbi.

Coxæ.

Femora sub cauda.

Testes.

Iudicia futuræ magnitudinis.

de anterioribus. Lubet etiam scribere, quibus indiciis de magnitudine coniecturam aliquis facere possit, vt minime fallatur. Nã cui pullo recẽs in lucem edito prælatæ fuerint tibiæ, is maximus euadit. Omniũ quippe quadrupedũ vt tibiæ, progressu temporis, in magnitudinẽ non admodũ excrescunt: ita reliquũ corpus ea sumit incremẽta, quæ tibiis respõdeant. Atq; hoc modo qui pulli formã examinant, maxime nobis aliquẽ posse consequi videntur, qui & bonos habeat pedes, & robustus sit, & iusta carnis, habitudinis, staturæ, ꝓportione prẽditus. Quod si maxime quidã in ipso mutantur incremẽto, nihilo minus hac cõfidenter vtendum exploratione. Nam longe plures egregia corpora, quũ initio turpes sint, adipiscuntur; quam fœdi de

Vt pulli tractandi.

pulchris euadant. Ceterũ quo pacto pulli tractãdi sint, perscribendum nobis videtur. In vrbibus quidem equestris rei cura mandari solet iis, qui & copiis locupletissimi sunt, nec in parte reipublicę postrema versantur. Longe vero satius est, tũ adolescentem bonæ corporis constitutioni, ac rei equestri, vel hac iã percepta, eiusdem exercitiis operam dare, q̃ pullis domandis intentum esse; tum hominem ætate prouectiorẽ familiæ, amicorum, ciuilium bellicarumq; rerũ curam potius gerere, quã

Pullorum domitor.

pullis tractãdis occupari. Quod si quis de pullorũ educatione mecũ in eadem sententia est, haud dubie pullũ domandum locabit. Sic tamen locandus erit, vt quasi quum puer alicuius artificij discendi caussa magistro traditur, litteris ipse cõsignes, quibus reb. institutũ pullum reddi tibi velis. Nam ista pullorũ domitori pro indiciis erunt, quas ad res equum exercere debeat, si mercedẽ accipere velit. Id tamen ante curandũ, vt pullus domitori mãsuetus, & tractabilis; & hominũ amans tradatur. Etenim horũ pleraq; domi a curatoribꝰ suis discunt, si

Vnde pullorum in homines amor.

quidem hi cõsiderent, pullum etiã quiescẽtem eo posse peruenire, vt esuriat, & sitiat, & iracũdus sit: at idem vt comedat, vt bibat, vt molestis a reb. liberetur, nõ nisi per homines fieri posse. Quippe si hęc eis eueniãt, nõ diligi dumtaxat homines a pullis; verumetiã expeti necesse est. Præterea contrectandæ partes corporis, quas in primis equo incũdum est palpari. Sunt autẽ illæ, quæ pilos densissimos habent; & quib. si molesti quid accidat, equus ipse nullã ferre possit opẽ. Iubeatur quoq; curator ducere pullũ per hominũ turbam, & ad species omnigenas omnigenosq; strepitus admouere: quorũ si qua pullus reformidet, nõ sæuiendo, sed mitigando demõ strari debet, res minime diras esse. Ac de pullorũ quidẽ institutione sufficere mihi videtur, hęc imperito faciunda præscripsisse. Quũ vero

Emtio equi.

equum aliquis homini ferendo iam idoneum sibi cõparat, quas tenere cõmonefactiones debeat, ne in emtione decipiatur; litteris prodemus. Primum

AEtas vnde cognoscenda.

nõ ignoret, quæ sit ætas equi. Nã qui dentes, quos indices vocant, nullos amplius habet; is neq; spe delectat, nec item distrahi facile potest. Quũ certo de ætate cõstat, ignorari rursum nõ debet; quo pacto frenum ore, lorũ verticale circum aures admittat. Ea vero haudquaquã ignorari poterunt, si emtore spectante frenũ immittatur; & eodẽ spectante eximatur. Secundũ hæc animaduertendũ, quî tergo sessorem accipiat. Nam, equi pleriq; difficulter admittuntur ea, quib. admissis, ad laborãdum se coactum iri perspiciunt. Considerandum quoq;, num conscensus, ab aliis equis digredi velit; an ad eos adstãtes respectans sese deflectendo cõuertat. Sunt etiã nonnulli, qui propter educationẽ malam ex ipsis exercitiis equestrib. ad secessus domesticos aufugiunt. Altera dumtaxat maxilla tractabiles tũ ea prodit equitatio, quam † compedem vocãt, tũ longe magis ipsius in equitatione cursus mutatio. Nã pleriq; deflectere nolunt ab instituto cursu, nisi maxilla contumax cũ inflectione domũ versus tendente cõueniat. Sciri quoq; debet, an equus laxatus ad celerẽ cursum, cito inhibeatur; & an reuerti velit. Expedit etiã non ignorari, nũ ictu excitatus, eodem modo velit obtemperare. Nã famuli quidem, & exercitus immorigeri, nullus vsus fuerit: at equus inobœdiens non tantũ inutilis est, verumetiam sępenumero facit, quod proditor solet. Et quoniã equum bellatorẽ instituimus emere, periculum eorum omniũ faciundum erit, quorum in bello periculum fieri solet. Ea sunt, transilire fossas, muros superare, in prærupta euadere, de præruptis desilire. Periculũ quoq; faciundum equitationis adcliuis, & decliuis, & obliquæ. Nam hæc omnia tum animum equi, num laborum tolerans; tum corpus, an sanum sit, explorant. Neq; tamẽ reiici debet, qui nõ valde insigniter hæc præstat. Etenim pleriq; non eo deficiunt, quod præstare nequeant, sed quod harum rerum rudes sint: quas si didicissent, & consuefacti essent, & exercuissent, egregie præstarẽt omnia; modo sani sint, minimeq; vitiosi. A meticulosis quidem equis cauendum. Nã qui valde trepidi sunt, vt hostib. de se damnũ dari non sinunt; ita sæpenumero sessorem quoq; frustrati, grauissimas in difficultates coniiciunt. Cognoscendum etiã, num aliqua sit in equo vel aduersus equos, vel aduersus homines sæuicia; numq; sit implacabilis. Nam istæc omnia dominis molestiã creare solent. Ceterum an frenũ admittere, vel accipere sessorẽ detrectet equus, cũ motibus aliis, multo magis etiã perspicere quispiã possit; si equo iam defatigato, rursus facere conetur, quæ ante equitationẽ fecerat. Quotquot sane laboribus semel obitis, alios deinde subire nõ recusant; argumenta satis idonea tolerãtis animi de se præbent. Ad summam, pedibus bonis prædituꝫ, & mitis, & satis ad cursum celer, & qui tum velit, tum possit sustinere labores, ac lubenter pareat; cũ vero credi par est, minimum exhibiturum molestię, ac in primis equiti salutis auctorem in rebus bellicis futurum. Quibus autem vel propter ignauiam frequẽti opus est incitatione, vel propter animositatem nimiam frequenti blandimento, & operosa tractatione: hi & manibus equitis negotium facessunt, & in periculis animum perturbãt. Enimuero quum quis equum iam sibi probatum emerit, domumq; deduxerit; tabulum quidem ea parte domus esse conuenit, vbi dominus equum frequentissime sit conspecturus: nec minus vtile, sic equile structum esse, vt non magis equi pabulum de præsepi, quam domini cibus e penu subtrahi furto possit. In hoc qui negligens est, mihi quidem seipsum negligere videtur. Etenim manifestum est, dominum in periculis equo corpus suum credere. Neque dumtaxat habere prodest munitum equile propterea, ne furto pabulum auferatur: verumetiam quod statim deprehendatur, ab equo pabulum non egẽri. Quod vbi quis animaduertet, vel os abundãs humore, curationis indigere sciat; vel equũ fatigatum, requietẽ poscere;

ἐπεξεργασ. † χάλιν.

Equi morigeri vsus.

Equus bellator.

Equus suspicax & meticulosus.

Dotes equi boni.

Stabulum equi.

Equi natura.

vel

vel crithiasin, aliumue quempiam morbum surrepere. Sunt autem vt in homine, sic etiam in equo, ab initio sanabiliora omnia, quã vbi occalluerint, neglectique per errorem morbi fuerint. Quemadmodum vero pabuli & exercitiorũ equi gerenda est cura, quo robustum sit corpus: sic etiam pedibus adhibenda diligẽtia. *Pedes equorũ curandi.* Stabula quidem humida, læuiaq;, bonas etiam a natura corrumpunt vngulas. Oportet vero, ne humida sint, defluxum habeant; neue sint læuia, lapides coniunctim defossos contineant, vngulis magnitudine respondẽtes. Nã ea stabula, præter indicatos vsus, equorum insistẽtium pedes quoq; solidiores efficiunt. Deinde curatoris erit, vt equum e stabulo educat, vbi destringendus erit: & a prandio religet a præsepi, quo maiori cum voluptate vespertinũ ad pabulum accedat. Rursus vt stabulũ exterius quam optime comparatum sit, & equi pedes reddat robustiores; rotundorum lapidum in viis iacentium, libræq; pondus habentium, plaustra quatuor aut quinque passim substernat, & ferro constringat, ne disiungantur. Super hos insistendo, tamquam in via lapidea, semper aliquam diei partem obambulet. Neque vero fieri aliter potest, quin vngulis perinde vtatur, ac in incessu, siue destringatur, seu pungatur. Ipsæ præterea pedum testudines a substratis hoc modo lapidibus solidiores redduntur. Quemadmodum autem vngularum haberi ratio debet, vt sint firmæ: sic etiam oris, vt tenerum sit. *Os tenerũ.* Eædem vero res & hominis carnem, & os equi tenerum efficiunt. Ceterum & illud equestris viri nobis esse videtur, vt equorũ curatorem habeat, ea callentem, quæ tractando sint equo. *Curatoris equi officium.* Primum igitur huic sciendum, numquam eius lori, quo equus ad præsepe ligatur, nodũ id loci faciundum; vbi verticale freni lorũ adplicatur. Quippe quum frequenter equus ad præsepe caput moueat, nisi lorum hoc absque noxa circumdatum sit auribus, caussam hulceribus sæpenumero præbebit. Si vero hæ partes exulcerentur, tam ad frenandum, quam destringendum se difficiliorem vt præbeat equus, necesse est. *Stercoris expurgatio.* Expedit etiam, curatori datum hoc esse negotij; vt equi stercus atque stramenta cottidie in vnum locum exportet. Etenim si hoc faciat, & ipse molestia facile liberabitur, & eadem opera commodum equo adferet. Sciendum vero, *Capistrum equi.* debere curatorem equo capistrum quoq; circumdare, siue ad destrictionem, seu ad volutabrum educat. Immo semper, quoties equum sine freno ducit, capistro eũ constringet. Quippe capistrum vt respirationem non impedit, ita mordendi facultatem adimit; adeoq; circumdatum, equos ab insidiis faciundis reuocat. Etiam supra caput adligandus est equus. *Adligandi equi ratio.* Nam quidquid tamdem ob os molestum equo accidat, sursum iactare caput ductu naturæ solet. Itaq; si caput sic adligatus iactet, magis laxat vincula, quam disrumpit. Quum destringit equum curator, a capite quidem, & a iuba *Equi destrictio.* incipiat; quod frustra purgẽtur inferiora, ni partes eæ superiores mundæ sint: deinde reliquo corpore cunctis ad detergẽdas sordes comparatis instrumentis sic vtendum, vt erigantur pili, & prositu eorum naturali puluis excutiatur. Spinæ vero pili nullo tangendi sunt instrumento, sed manibus fricandi, molliorésque reddendi, prout a natura se inclinant. Sic enim hanc ipsam velut equi *Partes aqua eluendæ.* sellam minime curator læserit. Caput aqua debet ablui. Quippe quum sit osseum, si ferro vel ligno purget, equum dolore adfecerit. Iuba quoq; anterior humectanda est. *ἐπαχθέτιον, iuba anterior.* Nam quum prolixiores hi pili sunt, vt equo cernendi facultatem non impediunt; ita repellunt ab oculis, quę molestiam creare possent. Deos quidem ipsos existimare conuenit, equo pilos hosce dedisse, magnarum aurium loco, quas asinis & mulis, ad oculos tuendos, concesserunt. Eluenda quoq; cauda cum iuba, quum omnino effici oporteat incrementa pilorum; caudæ quidem, vt equus hanc quamlongissime porrigens, res molestas abigat; colli vero, vt amplissimum conscendenti adminiculum præbeant. *Iubæ cæteraque pili longiores.* Quin etiam elegantiæ caussa concessæ sunt a diis equo tam colli, quam anteriores iubæ, cum cauda. Argumento est, quod equæ gregales non perinde ad coitum asinos admittant, dum hasce comas integras habent. Ideoq; coitus caussa tondent equas, quicumque cum eis asinos coire volunt. Ceterum elui crura nolumus. Etenim vt nihil habet vtilitatis, sic noxia est vngulis humectatio crurum cottidiana. Nimia quoque sub aluo nonnumquã intermittẽda sordium absterssio. Nam hæc in primis equo dolorem adfert, & quãto mundiores eæ partes fuerint, tanto plura molestiam equo parientia sub aluo sese colligunt. Immo tametsi magnopere quis laboret in his expurgandis, vix tamẽ educi potest equus, quin mox immundis sit similis. Quapropter hæc omittenda sunt. Crura quoque manibus ipsis destringi, satis est. Indicabimus etiam, quo pacto quis cum minimo discrimine suo, & equi commodo maximo, destringere possit. Quippe si eamdem in partem cum equo spectans, crura detergat: erit in periculo, ne tum genu, tum vngulam equus ori eius impingat. Sin aduersam in partem oculos dirigat, & inter abstergẽdum, extra crus ipsum, propter scapulam procumbens, defricet; nec mali quid ipse patietur, & vngulam equi aperiens, habere testudinis curã poterit. Eodem modo posteriora quoque crura detergat. Scire vero debet is, qui propter equum versatur, tam hæc, quam alia, quæ fieri debẽt, minime sic faciunda; vt vel in equum aduersum, vel auersum eatur. Nam si conetur improbus esse, plus vtroque modo poterit equus, quam homo. Verum si quis a latere accedat, nullo cum discrimine suo equum tractare prolixe poterit. *Quomodo ducendus equus.* Quum ducendus est equus, vt eum a tergo sequens ducas, propterea nõ probamus; quod qui ducit equum hoc modo, minime sibi ab eo cauere possit; quum equo maxima facultas sit, quidquid velit, agendi. Rursus equum sic condocefacere, vt ad longum lorum te præcedẽtem pone sequatur; has ob caussas improbamus. Potest enim equus, in vtram partem velit, nocere: simulque potest ita se conuertere, vt aduersum sese ducenti obiiciat. Et vero si plures equi hoc modo ducantur, quî fieri possit, vt a se inuicem abstineant? At equus a latere duci consuefactus, vt minime vel equis, vel hominibus nocere poterit, sic etiã aptissime comparatus erit equiti, si quando conscensionem celerem vsus postulet. *Immissio freni.* Vt autem recte curator etiam frenum immittat, primum ab equi latere sinistro accedat; deinde habenas capiti circumiectas summis humeris imponat, & lorum verticale dextra sustollat, sinistra lupos admoueat. Quod si equus admittet, manifestum est, adplicanda esse

freni lora. Sin os minime diducat, admoto dentibus freno, maior siniſtræ manus digitus equi maxillæ inſerendus erit. Nam plerique, ſi hoc fiat, os pandunt. At vero ſi ne ſic quidem frenum admittat, propter eum dentem, qui caninus dicitur, labrum premat. Etenim perpauci frenum non admittunt, ſi hoc eis accidat. Sciat hæc quoque curator. Primum, ne vmquam ducat equum habenis. Hoc enim efficit, vt equi alterutra maxillarum intractabiles euadant. Deinde, quantum a maxillis frenum diſtare debeat. Nam frenum ſi nimis ſtringat maxillas, ſic ori callum obducit, vt ſenſum omnem amittat. Idem ſi nimis ad extremum os vſque demittatur, equo facultatem præbet, vt lupatum mordens, parere nolit. Et nequaquam equus huiuſmodi rebus exacerbãdus eſt, quum laborem ſubire debet. Quippe tantũ in eo momenti ſitum eſt, vt equus frenum libenter accipiat; vt nulli ſit prorſus vſui, qui non admittit. At vero ſi nõ ſolum frenetur, quum ſubiturus eſt laborem; verumetiam quum ad pabulum, & quum ex equitatione domũ abducitur: non mirum erit, ſi ſponte ſua frenũ oblatum arripiat. Expedit etiam, ſcire curatorem hominis in equum ſubleuandi rationem, more Perſico: vt tum ipſe dominus, ſi morbo debilitetur, aut ætas eius ingraueſcat, hominẽ habeat, a quo facile in equum adtollatur; tum alteri, ſi cui velit, eiuſdem opera gratificetur. Vnum hoc præceptum ad equos, vnus hic mos optimus eſt; vt equus iracunde numquam tractetur. Nam ira nihil prouidet, ideoque ſæpenumero deſignat ea, quorum neceſſe eſt aliquem pæniteat. Itidem quum equus aliquid ſuſpicando veritus, adire non vult quopiam: oſtendendum eſt ei, nihil eſſe terribile, præſertim ſi equus ſit animoſus. Sin autem, contrectet eques ipſe rem ſpecie terribilem, & leniter equum adducat. At qui verberibus cogunt, maiorem adhuc metum incutiunt. Putant enim equi, ſi quid moleſti tunc eis accidãt; id ipſum a rebus, quas ſuſpectas habẽt, proficiſci. Ceterum vbi curator equum tradit equiti cõſcenſuro, non improbamus id quidem, ſi poſſit equum ita ſummittere, quo facilis ſit adſcenſus: ſed ipſi tamen equiti putamus in hoc incumbendum exercitatione, vt vel equo ſe non præbente poſſit adſcendere. Nam equus aliâs alius offertur, & idem curator aliâs alij ſeruit. Iam quum eques acceperit equum, ceu cõſcenſurus; quid agere debeat, vt in equeſtri re tam ſibi, quam equo plurimum commodet, litteris deinceps complectemur. Primum ergo lorum ductorium, ab inferiore freni parte, vel ab anulo religatum, ſiniſtra manu apte prehendet; ea quidem laxitate, vt nec ad conſcendendum ſeſe ſubleuans, arreptis propter aures pilis; nec de haſta ſubſiliens, equum retrahat. Inde dextra prehendat habenas, in ſummis humeris depoſitas, vna cum iuba: ne quoquo modo conſcendens, os equi freno torqueat. Poſteaquam ſeſe ad conſcenſionem adleuarit, ſiniſtra corpus libret, ac dextram porrigendo ſemet adtollat. Quippe ſi hoc modo conſcendat, nec a tergo deforme ſpectaculum præbebit. Et faciet hæc inflexo crure, nec in equi ſpinam imponet genu; ſed in dextrum latus tibiam transiiciet. Vbi pedem iam circumegerit, tum deinde nates etiam in equum imponat. Sin eques forte ſiniſtra ducat equum, dextra teneat haſtam: vtile nobis eſſe videtur, vt etiam a latere dextro ſtudeat in

Tractande cum equo non agendum.

Equi conſcenſio.

equum inſilire. Nec aliud ſane quidquam hoc diſcendum venit, quam quæ dextris antea corporis partibus faciebat, ea nunc vt ſiniſtris peragat: quæque tunc ſiniſtris, modo dextris faciat. Atque hanc cõſcendendi rationem propterea laudamus, quod ſimul atq; conſcenderit, mox omnino ſit paratus, ſi forte ſubito cũ hoſtibus ſit dimicandum. Poſteaquã ſiue nudo in equo, ſeu in ephippio cõſederit, non ſeſſionẽ velut in curru laudamus; ſed eam, quæ cruribus diuaricatis equitẽ quaſi erigit. Sic enim femoribus equi firmius adhærebit. Et erectus, ſi quidem vſus ita poſcat, tum iacula validius emittere, tum ex equo ferire poterit. Debet etiã tibia cum pede remiſſius a genu demitti. Nam qui rigidum crus gerit, ſi quam in rem illud impegerit, mox fractum erit. At vero ſi fluxa ſit tibia, tametſi aliquid in eam irruat, ita cedere poterit; vt femur haudquaquam loco moueatur. Propterea ſui corporis eam partem vniuerſam, quæ ſupra coxas eſt, ita conſuefacere debet eques; vt quam maxime ſit agilis. Nam hoc modo magis ad agendum aliquid comparatus erit, & ſi quis eum detrahere, vel impellere volet, minus titubabit. Ceterum vbi reſederit, primo conſuefaciundus eſt equus, vt tantiſper quietus ſit; dum, ſi quid erit opus, eques adtraxerit, & habenas æquales reddiderit, & haſtam ita ſumſerit, vt geſtari quamaptiſſime poſſit. Deinde brachium ſiniſtrum lateri admoueat. Hoc enim modo pulcherrime compoſitus erit equus, & maximum manus ipſa robur habebit. Habenas laudamus eiuſmodi, quæ ſint æquales; non fragiles, neque lubricæ, neque craſſæ: vt haſtam quoque, ſi ſit opus, excipere manus ea poſſit. Quum equo ſignificatum erit, vt progrediatur: pedetentim id facere incipiat, quod in eo minimum perturbationis ſit. Habenas, ſiquidem equus caput paullo demiſſius geret, manibus eques ſurſum teneat: Sin erectior fuerit, deorſum. Sic enim formam equi quamornatiſſimam efficiet. Secundum hæc ſi pergat equus inceſſu ſibi a natura indito, abſq; vlla prorſus moleſtia laxabit corpus, & lubentiſſime ſe conferet ad virgæ directæ curſum. Et quoniam a læua initium fieri, magis probatur; ſic inde potiſſimum incipietur, ſi poſt conſcenſionem, equo dextrum ordiẽte greſſum, eques ei ſignificet, ad virgam directam currẽdum eſſe. Quippe læuum ſublaturus, ab eo curſus initium faciet: quumque ad ſiniſtram conuertetur, inflexionem quoque ſic incipiet. Nam ita comparatus a natura eſt equus, vt ſi conuertatur ad dextram, a dextris initium faciat: ſin ad ſiniſtram, a ſiniſtris. Equitationis id exercitium laudamus, quod * compedem vocant. Equos enim conſuefacit, vt vtraque maxilla conuertantur. Prodeſt etiam, curſum equitationis mutari; vt ambæ maxillæ pariter ad equitationis vtrumque latus reddantur idoneæ. Laudamus & porrectam in longum compedem potius, quam circularem. Hoc enim modo lubentius ſe conuertet equus, iam recti curſus ſatur: pariterque fiet, vt ad curſum directum, & ad inflexionem ſemet exerceat. Sunt ẽt in conuerſionibus equi retinendi: Quippe nec equo facile, nec tutum eſt, in illa curſus celeritate paullo momento ſemet inflectere: præſertim ſi pauitum ſit, lubricumue ſolum. Quum equum inhibebit, vt eum freno quam minime in obliquum adiget; ſic ipſemet cauebit inprimis, ne in obli-

Modus in equo ſedendi.

Quæ iam inſidenti faciunda.

Habenæ.

Habenæ tenẽdi modus.

Equorum conuertendi modus.

Inhibendi equi ratio.

** πέδιλα.*

in obliquum propendeat. Absque quo sit, leuem occasionem suffecturam sciat; vt humi tam ipse, quam equus procumbat. Posteaquam conuersione facta, directo prospicier equus; ad celeritatem eum excitet. Quippe manifestum est, in pugnis quoque conuersiones vel persequendi, vel abscedendi causla fieri. Quapropter expedit, vt conuersus ad celeritatē adsuefiat. Vbi iam equus habere satis exercitij videbitur, vtile quoque fuerit, quiete recreatum subito summam ad celeritatem instigari; ab equis tamen auersum, non versus equos: ac rursus a celeri cursu, loco proximo quiete refici: quumque constiterit aliquandiu, denuo conuersum incitari. Nam manifesto patet, futurum aliquod aliquando tempus, quod horum vtrumq; requirat. Quum descendendum erit, nec inter equos vmquam id fiat, nec in hominum cœtu, nec extra cursus equestris spatia: sed vbi laborem equus subire cogitur, ibidem & quietem consequitor. Et quia nonnumquam equo currēdum erit per loca decliuia, mōtuosa, obliqua; nonnumquam transsiliendum, nonnumquam exsiliendum, alicubi desiliendum: ad hæc prorsus omnia tam ipse, quam equus institui debet, & exerceri. Nam alter alterutrius hoc modo saluti consulet, ac maiori esse vsui videbitur. Si quis autem bis a nobis eadem dici putat, qui prius exposita nunc repetamus; non hæc bis dici sciat. Etenim in emtione periculum fieri iubebamus, an hæc præstare posset equus: nunc quemque dicimus instituere debere suum, adeoque litteris prodemus, qua ratione sit instituendus. Debet enim eques, si rudis omnino sit equus transsiliendi, prehenso loro ductorio deorsum abiecto, prior ipse fossam trāsire: deinde lorum adducendo, equum vrgere, vt transsiliat. Si nolit, cum flagello quispiam, vel baculo, verbera summis viribus inferat: quo fiet, vt non ipsum dumtaxat spatium transsiliat; sed etiam vlterius, quam oporteret. Neque deinceps vllis opus erit verberibus, sed si quem a tergo tantum viderit accedentem, saltabit. Posteaquam in hunc modum consuefactus fuerit ad transsiliendum, etiam equo conscenso pergendum ad fossas, primo minores, mox ampliores. Quumque iam saltaturus est, eques ei subdat calcaria. Consimili modo, quum eum consuefaciet, vt sursum deorsumue saltet; calcaribus feriat. Quippe si hęc omnia totius corporis impulsu faciat, cum maiore tam ipsius equi, quam sessoris securitate res succedet, quam si vel in transsiliendo, vel sursum saltando, vel desiliēdo, posteriori parte corporis deficiat. Ad decliuia primum equus in solo molliore consuefaciendus est, ac tamdem, quum eius vsum habuerit; multo libentius per decliuia, quam adcliuia curret. Quod autem nonnulli metuunt, ne, si agantur equi per decliuia, rumpant armos: animo sint otioso licet, præsertim vbi cognouerint, Persas & Odrysas vniuersos, per decliuia cursu certantes, equos non minus sanos habere, quam Græcos. Nec item omittemus, qualem eques ad hæc singula semet exhibere debeat. Etenim ad primum equi repente proruentis impetum, anterius ei procumbēdum est. Nam minus hoc modo tergiuersabitur equus, sessoremue sursum iactabit. Mox quum equus a cursu reuocatur, semet erigat. Sic enim minus ipse quassabitur. Quū transsilienda est fossa, vel in locum adcliuem pergendum: non malum fuerit, iubam arripere, ne simul equus & iniquitate loci, & freno grauetur. Versus decliuia se resupinet eques, ne præceps tam ipse, quam equus, deorsum feratur. Rectum quoque fuerit, alias in aliis locis, modo longiores, modo breuiores decursus equestres institui. Nam minus & hæc ingrata sunt equo, quam si semper in eisdem locis, consimilique modo fiant equitationes. Et quoniam eum, qui omnimodo diuersis in locis equum citato cursu agit, necesse est eius recte tractādi peritum esse; nec minus, vt armis exeo commode possit vti: nequaquam vituperanda venit rei equestris inter venandum exercitatio locis iis, quæ tum idonea sunt, tum feras habent. At vbi hæc desiderantur, bonum quoq; fuerit exercitium, si ex conuento de duobus equitibus alter in equo per loca varia fugiat, hastamque auersam tenens sese subducat; alter rotundis iaculis instructus, & hasta simílem in modum facta, persequatur: ac sicubi fugientem adtingat ex interuallo iaculis respondente, istæc in eum rotunda coniiciat; sin intra ictum hastæ, feriat ita deprehensum. Bonum etiam, quum aliquando alter in alterum irruerit, tracto ad se aduersario, mox eumdem ab se repente protrudere. Nam ad hominem ex equo deiiciendum hoc pertinet. Faciet etiam is recte, qui trahitur, si equum abigat. Id enim faciens, citius trahentem deiecerit, quā ipse ceciderit. Quod si aliquando contingat, vt dum castra castris obiiciuntur, equites alteri aduersus alteros prodeant, & tum aduersarios persequantur ad hostilem vsque phalangem, tum ad suam vsque refugiant: heic etiam scire prodest, quam quidem diu quis haud procul a suis abest, recte ac tuto facturum, si equo inter primos conuerso, totis hostes viribus vrgeat: verum vbi propius ad eos accesserit, equū in potestate retineat. Nam credi par est, eum hoc modo maximam habituram facultatem lædendi hostes, a quibus ipse vicissim lædi nequeat. Enimuero Dij concesserunt hominibus vt ab homine, quæ fieri debeant, oratione doceantur. Eadem oratione constat equum doceri non posse. Verum si vicissim ei rem gratam feceris, vbi quid ipse tui ex animi sententia peregerit; ac rursus, quum inobœdiens fuerit, castigaueris: hac inprimis ratione didicerit in iis obsequi, quę fieri oporteat. Ac breue quidem istud est dictu, sed per vniuersam sese rem equestrem porrigit. Nam frenum equus accipiet lubentius, si eo admisso, commodi quidpiam subsequatur. Idem & transsiliet, & saltabit sursum, & in omnibus aliis obsequetur; si, quū imperata fecerit, aliquā requietem exspectabit. Et hactenus quidem exposuimus, qui fieri possit, vt minime circumueniatur, qui pullum & equum emit; eumdemq; tractando, minime corrumpat: præsertim si exhibendus sit equus, iis dotibus præditus, quas eques ad pugnam desiderat. Opportunum vero fortasse fuerit, hoc quoque perscribi; si cui contingat animosiore vti equo, vel ignauiore, quam oporteat: quonam modo possit vtroq; rectissime vti. Primum ergo sciendum, id animū in equo esse, quod ira sit in homine. Quēadmodum igitur hominem minime quis ad iram commoueat, si neque verbis proferat aliquid rei molestæ, neque faciat: ita nec equum animosum *iritabit* vllo modo, qui eum non læserit. Ac statim quidem in ipsa conscensione danda est opera, vt

Equorum exercitia.

Vbi descendendum post exercitia.

Ad quos cursus equus adsuefaciendus.

Ad transsiliendum assuefactio.

Cursus per decliuia.

Persarū & Thracum per decliuia cursus.

Equitationum modi & loca mutanda.

Exercitia equestria venationum.

Pugnæ simulacra.

Homines oratione, Equi docendi gratificando & castigando.

Animus equi.

Quomodo tractandi equi animosi.

in adscendendo nulla quis equum adficiat molestia. Postea vero, quam conscenderit; equo longius ad temporis spatiũ subsistere iusso, quam fieri ceteroquin soleat, ita deinde placidissimis signis eum promoueat. Hinc ab incessu lentissimo primordia capiens, ad celeriorem ea ratione perducet; vt equus ipse minime sentiat, incitatiore se motu progredi. Si quid equo repente velit imperare, sciat equum animosum repẽtinis rebus haud aliter perturbari; ac soleat homo, qui repente aliquid vel adspexit, vel audiuit, vel sensit. Quod si pergentem celerius equum animosum a progressionis impetu reuocare volueris, non eum subito retrahere debes; sed placide frenum adducens, vt consistat, non cogẽdo, sed mitigãdo efficies. Prolixis etiam agitationibus mansuetiores euadunt equi, quam crebris conuersionibus: eædemque si placide conficiantur, equum animosum longiore spatio demulcent ac mitigant, sine vlla concitatione. Si quis autem existimat, equum se mitem redditurum, si eum celeri & prolixa equitatione fatiget: contrarium statuit ei, quod cõsentaneum est. In talibus enim vim adhibere nititur equus animosus, & in hac ira, instar hominis iracundi, sæpenumero seipsum & equitem grauissimis malis adficit. Retrahendus etiam equus animosus a velocissimo cursu, nec vllo modo permittendum, vt propter alium equum ad certamẽ adigatur. Nam fere qui maxime contẽtiosi sunt, ferociſſimi euadunt. Læuia quoque frena his aptiora, quam aspera. Si tamen & asperum immittatur, efficiendum erit laxitare, vt læui simile videatur. Expedit etiam, vt aliquis sese consuefaciat in primis ad insidendum equo feroci, absque corporis motu; atq; vt equum alia parte nequaquam adtingat, quam quibus partibus eum tutioris insessus causa contingimus. Sciri autem debet hoc quoque præceptum, *compressorum quidem labiorum sono equos mitigari: †clocitatione vero excitari. At si quis ab initio post clocitationẽ gratiosa, post editum ore compresso sonum molesta quædam exhibeat: sic consuefiet equus, vt ad oris compressi sonum excitetur, clocitatione mitigetur. Eadem igitur ratione tam ad clamores, quam ad tubæ sonitum, sic accedere debes; vt nequaquam equo speciem perturbati præbeas, nec eidem turbulenti quiddam offeras. Immo quantum eius fieri poterit, & quiesces id temporis, & matutina vespertinaque pabula, siquidem id fieri liceat, offeres. Optimum vero consilium hoc fuerit, ne quis equum nimis ferocem ad bellũ sibi comparet. De ignauo autẽ equo satis equidem arbitror hoc fore, si huic omnia contraria faciunda scribamus iis, quæ animoso adhibenda consulimus. At si quis equo ad bellum idoneo sic vti voluerit, vt etiam magnificentior sit & spectabilior incessus: is sese cohibere debet, ne vel os freno contorqueat, vel calcaria subdat, vel equum flagello cædat: quibus plerique faciundis, magnam se gloriam adipisci putant. Isti autem homines animi sui sententiæ contraria faciunt omnia. Quippe dum ora sursum trahunt, equos, qui ante se prospicere debebant, cæcos reddunt: dum calcaria subdunt, & flagellis cædunt, eum terrorem incutiunt, vt non sine periculo perturbentur: quæ sane ab iis equis fieri solent, quibus equitatio maxime molesta est, quiq; fœda visu, non præclara quædam faciunt. Verum

Nihil repente imperandum equis animosis.

** ποππυσμὸς hic est. † hic κλωσμός.*

Equus nimis ferox bello inutilis.

Vt equus sit spectabilis, quid agendum.

Os equi sursum trahere.

Calcaria & flagella inutilia.

si quis equum ita condocefecerit, vt laxiore freno incedat, & ceruicem adtollat, & eamdem mox a capite recuruet: is facile ab eo impetrabit, vt faciat, quæ ceteroquin cum voluptate, & quidem exsultans facit. Equum autem ista cum voluptate facere, hoc intelligi argumẽto potest. Mox enim, quum ad alios equos accesserit, ac præsertim ad equas; sublimem admodum ceruicem gerit, & maxime caput, truci cum adspectu, incuruat: crura mollius adtollit, caudam sursum porrigit. Quamobrem quum equum ad ea præstanda perducit, quæ ipsemet equus effingendo repræsentat, quoties pulcherrimum sese spectandum exhibet: is nimirum efficiet, vt cum voluptate incedat equus, & magnificentiam præ se ferat, & terribilis sit, & spectabilis. Quę sane quonam modo putemus effici posse, nunc commemorare conabimur. Primũ ergo non pauciora duobus habere frena conuenit. Eorum alterum læue sit, & rotulas habeat grandiores; alterum rotulas graues ac depressas, cum echinis acutioribus: vt quum hoc prehenderit, asperitatem molestę ferendo, dimittat; quum vicissim læuius illud acceperit, voluptatem ex eius læuitate percipiat, & prorsus eadem immisso læui præstet, ad quæ præstanda freno asperiori adsuefactus erat. Sin læuitate contemta, frequenter in ipsum frenum incumbere velit: non absre maiores addimus læui rotulas, vt dum per eas os pandere cogitur, lupatum admittat. Potest etiam frenum asperius variari tum implicando, tum extendendo. Quotquot autem frena fuerint, omnia mollia sunto. Quippe rigidum quacumque parte prehenderit equus, totum maxillis tenet; quemadmodum si veru quispiam quacumque sui parte prehenderit, totum sustollit. Alterum vero non aliter, atque catena, qua parte tenetur, ea sola non flectitur; quum reliquum pensile sit. atque id loco cedens, dum semper in ore captat equus; lupatum a maxillis dimittit. Eam ob causam in medio quoque de ipsis axibus anuli suspendi solent, vt hos lingua dentibusq; prensans, frenum maxillis corripere negligat. Quod si quispiam ignorat, quidnam mollicies, quidue rigiditas freni sit; hoc ipsum quoq; perscribemus. Est enim molle, quum axes commissuras ita latas ac læues habent, vt facile flecti possint. Adeoque omnia, quæ axibus circumponuntur, si patula sint, & non condensa, pro mollibus haberi debent. Si vero quælibet freni partes difficulter & disiungantur, & vicissim in se redeant: hoc scilicet est, frenum esse rigidum. Qualecumque vero sit, cuncta quidem hæc cum eo præstari oportet, si talem quis equum exhibere velit, qualem diximus. Os equi sursum impellendum, neque nimis duriter, vt caput sursum iactet; neque nimis remisse, vt non sentiat. Posteaquam excitatus hoc impulsu, ceruicem adtollit: mox frenum ei remittendum, atque in rebus etiam ceteris, quemadmodum perpetuo monemus, sicubi recte obsequatur equus, vicissim ei gratificãdum. Vbi quis equum animaduerterit delectari tum ceruicis elatione, tum illa laxitate: nihil ei molesti exhibebit, quasi ad subeundum laborem cogere velit: sed ita demulcebit, quasi si quietem ei sit concessurus. Sic enim animo confidentissimo ad agitationem celerem accedet. Ac delectari celeritate cursus equum, hoc argumento est. Quippe si fuga euaserit, non pedetentim

Equi ad eas quæ accedentis speciem.

Frena duo.

Frena sint mollia, nõ rigida.

Quod frenum molle, quod rigidum.

Oris impulsio.

Vt equi maxime a seipsis excitentur.

pergit,

Nihil vltra modum agendum.

pergit, sed currit. Sic enim a natura comparatus A
est, vt voluptatem hinc capiat; nisi quis forte co-
gat vltra, quam commodum sit, currere. Quod si
modum aliquid superet, quidcumque tamdem il-
lud sit, nec equo, nec homini gratum erit. Cete-
rum vbi cum splendore quodam productus fue-
rit ad decurrendum, par est credi, sic eum priori
exercitatione consuefactum, vt post inflexiones
maiore cum impetu proruat. Verum si quis equo
ad hoc institituto, pariter & frenum adducat, & si-
gnum quoddam instigationis edat: freno quidem B
pressus . . . . . at instigationis imperio con-
citatur. Ac pectus quidem anterius protēdit, cru-
ra vero præ iracundia sustollit altius, non mollia
tamen. Nequaquam enim excandescentes equi
crura magis habent mollia. Si vero quis equo in
hunc modum excitato, frenum remittat; ibi præ
gaudio, quod respectu laxitatis lupato se libera-
tum putet, specie quadam exsultabūda, cruribus-
que mollibus superbiens fertur, omnino repræ-
sentans eam venustatem, quam erga equos alios C
prę se ferre solet. Ac talem qui spectant equum, &
liberalem adpellant, & spōtaneum, & equestrem,
& animosum, & superbum, adspectuque tam iu-
cundum, quam trucem. Et hactenus quidem illis,
qui fortassis ea desiderabunt, hæc perscripta sun-
Equus pō-posus. to. Si quis autem equo ad pompam idoneo, & eri-
gendi se perito, & splendido velit vti: sciat, non
abs quouis equo posse talia præstari; sed requiri, vt
magnus in tali sit animus, cum corpore valido.
Quod autem plerique putant eum, cui cruta sint D
mollia, corpus etiam posse facilius adtollere, mi-
nime sic comparatum est: sed potius, qui molles,
succinctos, validos lumbos habet, (& lumbos
heic dico, non caudam versus porrectos, sed qui
existunt inter latera & coxas, ad ilia: (sub anterio-
ribus non exiguo spatio collocare posteriora cru-
ra poterit. Si quis igitur equum pedes ita subiiciē-
tem freno sursum impulerit, partibus ille poste-
rioribus in talos sese flectit, & corpus anterius sic
erigit; vt e regione consistentes & aluum, & pu- E
denda conspiciant. Quæ sane quum facit, frenum
ei remittendum erit: vt quæ ab equo pulcherri-
ma præstantur, ea tum faciat lubens, tum specta-
torum iudicio facere videatur. Sunt quidem non-
nulli, qui equos ad hæc quoque consuefaciunt;
dum partim eos virga sub talos feriunt, partim a-
liquem ad latus currentem baculo femora verbe-
rare iubent. Verum nos optimum hoc esse præce-
ptum arbitramur, vt, quod semper dicimus, vbi-
cumq; voluntati equitis paruerit; vicissim id per- F
petuo sequatur, vt equo requiescendi copia fiat.
Equi generosi non tegendi. Nam quæ per coactionem facit equus, vt Simo
quoque tradit, ea neque nouit ipse, neque magis
decora sunt; quam si quis histrionem flagris, atq;
stimulis excitet. Quippe multo plura præter de-
corum, quam cum laude faciet, tum equus, tum
homo; cui quid eiusmodi continget. Proinde qui
dotes omnino pulcherrimas & splēdidissimas ha-
bet equus, eas signis datis exhibere debet. Quod
si etiam tum, quum exercetur, ad sudorem vsque G
copiosum agitetur; quum vero, quam honeste se-
met exerxerit, statim descensio fiat, & frenum de-
trahatur: omnino futurum sciri debet, vt dein-
ceps ad erigendum sese non inuitus accedat. Atq;
in equis huiusmodi sane tam Dij, quam heroës e-
quitantes pingi solent: & homines, qui eis dextre

vtuntur, magnificentiam quamdam præ se ferūt.
Et vero is equus, qui semet erigit, tantopere siue *Quanti sit equus erigendi se peritus.*
pulchrum quiddam est, seu admirabile, seu suspi-
ciendum: vt oculos omnium spectatorum, tam
iuuenum, quam senum, in se coniectos detineat.
Nemo quidem certo vel ab eo discedit, vel spe-
ctando defatigatur, dum præclaram hanc ille spe-
ciem suam exhibet. Ceterum si cui talem equum
habenti vsuueniat, vt vel tribui cum imperio præ-
sit, vel equitum magister fiat: illi non in hoc erit
incumbendum, vt ipse solus sit splendidus; sed
multo magis vt vniuersum agmen, quod eum se-
quitur, spectatu dignum adpareat. Quamobrem
si, quod in equis eiusmodi maxime laudatur, præ-
cedat equus quispiam, qui corpus ad insignem al-
titudinem motu creberrimo sustollens, lente ta-
men admodum progrediatur: nimirum eueniet,
vt equi ceteri pedetentim hunc sequantur. Ex hoc
autem spectaculo quid cōsequi splendidum pos-
sit? Sin equo concitato, neque nimis celeriter, ne-
que nimis tarde præcedat; sed ea ratione qua equi
maxime fiunt alacres, & truces, & speciem ad la-
borem obeundum maxime decentem induunt:
tum vero necesse est, vt ingens strepitus, ingens
equorum hinnitus, & narium flatus adsit. Ideoq;
non ipse tantummodo, sed vniuersus etiam comi-
tatus haud abs re spectabilis erit. Enimuero si quis *αἰανς-φαλεσμος.*
equum feliciter emerit, & sic educet, vt labores
sustinere possit, & eodem recte vtatur in exerci-
tiis ad rem militarem consuefacientibus, in equi-
tationibus ostētationis caussa comparatis, in cer-
taminibus deniq; bellicis: quid huic impedimen-
to sit, quo minus equos maioris efficiat pretij,
quam eos acceperit; neque dumtaxat equos boni-
tate celebres habeat, verum etiam ipse propter e-
questris rei cognitionem in ore sit omnibus, nisi
diuina quædam vis obstet? Placet etiam perscri- *Equitis armatura.*
bere, quonam modo armatus esse debeat, qui ali-
quod in equo periculum sit aditurus. Primum di-
cimus, debere loricam sic esse factam; vt corpori
respondeat. Aptam quidem hanc, corpus ipsum *Thorax qualis esse debeat.*
gestat; nimis vero laxam, humeri soli ferunt. Sin
valde sit angusta, non armatura, sed carcer est. Et *Tegumētum ceruicis.*
quia ceruix quoque de partium illarum numero
est, quæ letaliter petuntur; dicimus huic etiam te-
gumentum ex ipsa lorica se porrigens, esse confi-
ciundum, quod ceruici respodeat. Id enim tum
ornamento erit, tum si recte fabricatum sit, equi-
tis ipsius faciem ad nares vsque, quum ita libuerit,
excipiet. Galeam ducimus optimam, quæ Bœotij *Galea.*
sit operis. Hæc enim maxime tegit, quidquid ex-
tra loricam eminet; nec prospectum impedit. Ipsa
lorica sic fabricata sit, ne vel sessioni, vel inclina-
tioni sit impedimento. Ad inguen & pudenda, &
vicinas vndique partes, tales ac tot pinnæ sunto;
vt istęc membra tegant. Et quoniam siniſtra quo- *Chirotheca siniſtra.*
que manus inutilem reddit equitem, si læsa fuerit:
inuentam & huic probamus armaturam, quam
manum vocant. Nam & humerum hæc obtegit,
& brachium, & cubitum, & quidquid habenis est
contiguum: eademque tum extendi, tum contra-
hi flexu suo potest. Præterea partem illam sub a-
lis, qua lorica deficit, tegit. Dextram sustolli ne-
cesse est, siue quis telum emittere, siue plagam in-
ferre velit. Quapropter auferri debet a lorica,
quidquid heic impedimento futurum est: eiusque
loco pinnæ in nexibus adplicatiles sint, quæ cum

manu exporrecta similiter & ipsæ explicẽtur; cum reducta, claudantur. Quod brachio instar ocreæ solet apponi, rectius ita nobis suffecturum videtur; quam si ad ipsam armaturam sit religatum. Pars dextræ, quæ hac sublata nudatur, iuxta loricam munienda vel loreo, vel æreo integumento: absque quo sit, periculosissima sui parte præsidij nihil habebit. Quia vero si quid equo mali accidat, eques ipse totius periculi fit particeps: necesse est equum etiam frontis, & pectoris, & laterum integumentis armari. Simul enim hæc femoralium equiti vicem præstant. Omnium vero maxime tegenda equi sunt ilia, quod eorum, cetero-quin etiam tenerrimorum, valde letalia sint vulnera. Possunt autem ephippio tegi. Debet illud etiam lorum, quod ephippium constringit & continet, sic esse consutum: vt tutius eques ipse sedeat, & equi tamen sella non lædatur. Ac partibus quidem ceteris hæc tam equi, quam equitis armatura fuerit. Tibias vero, ac pedes, consentaneum est extra femoralia propendere: quibus sua non deerit armatura, si ocreæ de corio factæ fuerint, ex quo soleæ conficiuntur. Sic enim pariter & tibias armabunt, & calceorum loco pedibus erunt. Et hæc quidem arma sunt, quæ nos ita muniunt; modo Deos propitios habeamus, vt nõ lædamur. Verum ad hostes lædendos, potius machæra nobis, quam ensis, probatur. Nam quum eques in sublimi sit, maior vis erit in plaga copidis, quam ensis. Hastæ perticalis loco, quum ea fragilis sit, nec commode gestetur, potius corneas tragulas duas probamus. Nam harum alteram peritus eques eiaculari, altera sic vti potest, vt eam vel in aduersum, vel ad latera, vel a tergo contorqueat. Præterea firmiores sunt, quam hasta, magisque portatiles. Eiaculationem teli probamus eam, quę longissimo fit spacio. Sic enim tempus ipsum magis permittit, vt temet auertas, aliudque telum sumas. Paucis etiam perscribemus, quænam optima sit emittendi teli ratio. Quippe si quis partes læuas anterius protendens, dextras autem reducens, ex ipsis femoribus semet erigẽdo, cuspidem nonnihil arrectam emiserit: omnino fiet, vt impetu vehementissimo, longissimeque telum feratur: atque idem rectissime feriet, si dum emittitur, ipsa cuspis scopum semper spectet. Atque hæc quidem equiti vulgari a nobis monumenta, præceptiones, exercitia, præscripta sunto. Quæ autem scire par sit, & facere magistrum equitum; alio libro est declaratum.

Brachij tegumentum.

Equi frõtalia, pectoralia, lateralia.

Tibiarum equitis & pedum tegumenta.

Arma offendendis hostibus.

Eiaculandi ratio.

EXPLICIT LIBER de re equestri.

A HAbes iam, Xenophontis studiose lector, specimen interpretationis a me factæ Taurini, quum in aula Ducis Allobrogum Emanuelis Philiberti, & Caroli Emanuelis, filij, patre rebus humanis exemto, fere biennium degerem; ab illustri Barone, fortissimoque militum duce Suendio, ad eos principes missus. Arbitrium ego tuum non recuso, quin libere statuas, ecquam H. Stephanus caussam iustam habuerit, cur laborem meum, animo liberali, absque vllo pretio, cum B sola edẽdi condicione sibi oblatum, tot annis hac ipsa condicione non impleta, mihi non restitueret; ac nihilo minus ad alios mirari se diceret, a me rem nullius momenti etiam auctore prætore repeti, de qua certo adfirmare non posset, incendione domus suæ, quam habebat in Allobrogum metropoli, an direptione prædij bello nupero Allobrogico periisset. Pudet hos referre prætextus hominis putidos, sed ipsum non puduit eis inniti; donec effugiis omnibus frustra tentatis, se caus- C sa casurum videns, non sine diuino miraculo (referendo scilicet ad Apologiam ipsius Herodoteã) inuentum ab se librum profiteretur, quem amissum existimasset. Credo sane, prodigioso figmento id repertum ab eo fuisse; quod nusquam periisse norat, adeoque secum habebat, vt multorum est opinio. Caussas facti ceteras non excutio. Saltim hoc manifesto paret, ferre hominem animo æquo non potuisse, quod vnus aliquis nationis eius, a qua confici versiones hypocausticas scripsit, D vt lectorum molestias in conferendis interpretum plurium verbis, & eorumdem ab ipso Stephano profectis castigationibus, labore suo subleuaret, Xenophontem integrum adgredi lucubratione noua esset ausus, cum censurarum H. Stephani dispendio in tot Xenophontis interpretes, magnos plerosque viros, & famosos; Philelphos, Amasæos, Pircameros, Camerarios, Bessariones, Ribittos, Leonicenos, Gabrielios, ceteros. Hinc illæ lacrumæ. ne quid dicam de molestia, E quã ex præceptis alterius industria nonnullis sentit, quibus schediasmata sua vere tumultuaria farcire iamdudum cogitauerat. Ego Xenophõteam hanc lucubrationem tentatam in adulescentia, nonnihil expolitam ætate virili, nunc maturiore iudicio recensitam, quod vt aliquando fieret, optaui sæpe mihi euenire diuinitus, & vsui & censuris omnium exhibeo. Si quis hinc fructus ad litterarum Græcarum studiosos redibit, voti reus debitus æterno numini gratias agam. De F maleuolorum calumniis, οὐ φροντὶς ἱππηλείδῃ. Non verbis, sed reabse tuendæ sibi veritas sufficit.

ADPENDICIS XENOPHONTEAE FINIS.

INDEX

AEMILII PORTI, FRANCISCI PORTI CRETENSIS F. IN OMNES XENOPHONTIS LIBROS NOTÆ.

Singularum paginarum numeri notis arithmeticis ordine notantur, & literæ A. B. C. D. E. paginæ partem indicant.

PAg. 6. C. Εὐπιθέστατοι. Proculdubio A εὐπειθέστατοι, πυνθάνειν εὐπειθέσι τοι legendum, i. obedientissimi, vel, obtemperantissimi, vel summa obedientia præditi. Veræ sunt rationes, quas doctissimus Leunclauius affert, pag. 1021. 1022. 1023. Quare tanti viri auctoritatem sequutus quosdam Sophoclis versus emendare non dubitarim. In Antigone, pag. ex Henrici Stephani typis 223.

Τὸ μὴ πιχωρεῖν τοῖς ἀπιστοῦσι πάρα. B

Scholia græca. Ἀπειθῆ δέ. δίχα τοῦ μὴ ὑπείκειν, μηδὲ συγχωρεῖν τοῖς ἀπειθοῦσιν. ἔλεγον δὲ καὶ πίθω πειθῶ, πίσιν. At in textu quidem legendum, τοῖς ἀπειθοῦσιν. In scholiis verò, pro πίσιν, fortasse πεῖσιν, scribendum, ἀπείθω.

Idem Soph. in eadem fabula, pag. 230. 4. ἀπιστοῦσαν habet, pro ἀπειθοῦσαν. Itē pag. 241. 4. pro. ἀπισήσασαν, scribendum ἀπειθήσασαν. Idem in Trachiniis, pag. 373. 5. pro ἀπισήσεις, scribendum ἀπειθήσεις. Item pag. 374. 13. pro ἀπισήσης, legendum ἀπεισήσης. Itē pag. 374. 18. pro ἀπισεῖν, legendum ἀπειθεῖν. quod manifestè patet ex præcedenti versu, cuius hæc sunt verba,

Πείθου· τὸ γὰρ τοι μεγάλα πιστεύσαντ' ἐμοὶ,

Quibus opponit,

Σμικροῖς ἀπειθεῖν, πλὴν πάρος συγχεῖ χάειν.

Quanquam fortasse quis propter illud præcedens πιστεύσαντα, dixerit ἀπιστεῖν scribendum. Quod sensum non ineptum habet. πείθεις) (ἀπειθεῖν. πιστεύειν) (ἀπιστεῖν. Idem Soph. eadem pag. paulo D post,

——— ἀλλά τοι θεῶν ἀεσὶ

Μενεῖ σ' ἀπισήσαντα τοῖς ἐμοῖς λόγοις. Hîc si ἀπισήσαντα retineas, significabit τὸν πιστεύσαντα, qui fidē habere noluit. Si verò scribas ἀπειθήσαντα, idem valebit ac τὸν ἀπειθήσαντα, qui parere noluit. Idem in Philoctete, pag. 429. 3. Philoctetes est qui loquitur, & secum ipse consultat, vtrum Neoptolemi verbis fidem habere, ac obtēperare debeat, an non. Quare in has voces erumpit.

Οἴμοι, τί δράσω; πῶς ἀπισήσω λόγοις; Sed vtro modo legendum censeas, atque rem accipias, ex vtraque lectione commodus sensus elicitur. Quare hoc saltem loco nihil temere mouendū. Quamuis autem neque πίθω, neque πίθεις, pro πείθω & πείθεται dicatur (vt à peritissimo linguæ græcę viro iam obseruatum pag. 1023. B.) tamen & πιθεῖν, & πίθεται dicitur. Sed illud quidem est aoristi secundi actiui, à πείθω. Nam vt à λείπω, ἔλιπον, λιπεῖν, sic etiā à πείθω, ἔπιθον, πιθεῖν, re stè dici potest. Hoc verò πίθεις est aorist. 2. medii, vt ab ἐλιπόμην, τὸ λιπέσθαι, sic ab ὑπηγόμην, τὸ πιθέσθαι. Quinetiam apud poëtas sæpe reperias τὸ πιθέω. ῶ. circūflexum pro grauitono πιθέομαι, pareo, morem gero, obtempero. Homerus Iliados Δ. pag. ex Crispini typis 151. 24.

Μαῖον' ἄρα προέηκε θεῶν πειθέσθαι πιθήσας.

Idem Iliados 1. *pag.* 311. 2.

Αλλ' ἐπεὶ ἀασάμην, φρεσὶ λευγαλέῃσι πιθήσας.

Hoc autem verbum circumflexum ab aor. 2. act. ἔπιθον poeticè formatur. Nam apud orationis solutæ scriptores hoc non reperitur, quod ego saltem legerim, ac obseruarim. Interdum idem valet ac τὸ πίσυνος, fretus. Hesiodus, αὐέμοισι πιθήσας, ventis fretus, ventis obtemperans, ventis cedens, iisque morem gerens. Nam hoc vtroque modo iam rectè verti, sumique potest.

Pag. 31. E. Ἀνυσιμώτερον. Hæc lectio est bona. Quare nihil mutandum. Sic & Plutarchus ἐν τῷ περὶ πυθέως ἀγῶνος. Καταμάθοις δ' ἂν ὡς ἀνύσιμον, καὶ πλεσιουργὸν ὄντα μέλιτα, καὶ πόνος ὄφις. Ab hoc igitur positiuo ἀνύσιμον (quod ab ἀνύω deductū) compara- C tiuus iste formatur, ἀνυσιμώτερον, cuius interpretatio ad marginem videtur notata, ἀνυτικώτερον, & ἀνυστικώτερον, quòd hæc magis vsitata videantur.

Eadem pag. E. Περὶ ὧν αἱ βουλὴ δοκεῖν φρόνιμος ἦ. Huc opportunè referri possunt elegātes Æschyli versus de Amphiarao vate scripti ἐν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, pag. ex H. St. typis 100.

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα βλαστάνει βουλεύματα.
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

Contrà verò Minerua Eumenidum choro dicit ἐν ταῖς Εὐμενίσιν Æschyli, pag. 286.

Κλύειν δικαίως μᾶλλον, ἢ πρεσβεύειν θέλεις. Vide infra pag. 732. A.

Pag. 36. A. Οἱ λαγῷ) Si codices mendo carent, τὸ ῑ ἀπλῶς, καὶ ἰωνικῶς ex diphthongo sublatum dices. Nam alioqui οἱ λαγῷ, pro communi οἱ λαγοὶ, πυνθάνειν οἱ λαγῷοὶ scribēdum videretur, vt οἱ Μενέλεῳ, pro οἱ Μενέλαοι. sic pag. 37. D. ἵλεῳ, pro ἵλαοι. Eustath. tamen hac de re paucis ista tradit, λαγοὶ, καὶ E λαγῷ ὅτι εὐθείας πληθυντικῆς ἀμφότερα εἰσὶν ὀνόματος. Quare nihil ἀβασανίστως τοῦτο τῷ τῶν παλαιῶν γνώμῃ recentioribus est innouandum.

Pag. 40. D. Τοῖς ἡμετέροις. Sic & in superiore editione scribitur, & in vtraque, versio latina habet, arma vestris similia. Verùm, nostris est dicendum, alioqui τοῖς ὑμετέροις esset scribendum. At ex præcedentibus illis verbis, ὡς πάνυ καλὰ ὅπλα ἐποιούμην πᾶσι Πέρσαις τοῖς παρεσκευῦσιν, οἷα δὴ ἔρχονται ἔχοντες οἱ παρ' ὑμῶν, &c. facilè coniicies non ὑμετέροις: at ἡμετέροις legendum, &, nostris, vertendū. Hoc ipsum & ex sequentibus apparet. Sic enim ipse Cyrus infra pag. 41. C. ad Persas verba faciens,

dicit, Ἔξεστι δὲ ὑμῖν λαβοῦσιν ὅπλα, οἷά περ ἡμεῖς ἔχομεν. A
Latina versio, armis, qualia nostra sunt. Quamuis autem hoc parui momenti videatur esse, nequaquam tamen est aspernandum. Nam vel minima orationis particula, quæ fuerit corrupta, sæpe lectori maximam exhibet molestiam. Facilis fuit lapsus ob quandam affinitatem, quæ intercedit inter istas voces, Vestris, & Nostris, quæ longè maior est in græcis, ὑμετέροις, & ἡμετέροις. Quare lectorem monere volui, quia latinam viri doctissimi versionem duabus diuersis editionibus excusam, ego mentem interpretis ignorãs, hoc loco mutare non sum ausus, ne quis me nimiæ temeritatis accusaret.

Pag. 48. D. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς ταῦτα, ἆρ' οὖν &c.) Vt latina græcis commodè respondeant, hæc ita potius latinè sunt reddenda. Cyrus autem ad hoc subiecit, an igitur per Deos optimum fuerit hac de re ad exercitum referre, vtrum, &c. Deinde post vocem Præmia, interrogationis nota addenda, quæ extat in vtraque editione græca, licet in C
vtraque latina desideretur. Interpres enim hîc, vt & sexcentis aliis in locis facere non dubitat, liberiorem interpretationem, & à verbis græcis paulo remotiorem est sequutus. Quamobrem eius interpretationem intactam consultò reliqui. Lectorem tamen hac quoque de re monere volui. Post illud πρᾶττε, distinctionẽ addidi necessariam, vt infra, post ὅπως πράττας addendam constabat.

Pag. 51. C. D. Ὁπόταν ὦ ἕκαστος δέῃ μνησθῆναι, ὡς ἄλλος ἔστιν ὁ πρόσθεν, κἂν αὐτὸς μαλακίζηται.) Idem fere & Demosthenes sub tertiæ Philippicæ finem, his verbis dicit, Εἰ δή τις βούλεται, ζητῶν ἕκαστος καθεδεῖται, ὅπως μηδὲν αὐτὸς ποιήσει σκοπῶν, &c. Deinde, εἰ γὰρ ἅπασιν [οἱ τὰ δέοντα ὑμῖν ὑμῶν ποιήσοντες,] εὑρίσκοντ' ἂν πάλαι, ἕνεκα μηδὲν ὑμᾶς αὐτὸς ποιεῖν ἐδέλγν. ἀλλ' οὐκ εἰσίν.

Pag. 59. E. Ὤγμενον) Error est manifestus. Legendum enim ὦγμενον, à verbo ὀγμεύω, quod propriè dicitur de messoribus, qui longa serie, ordine procedentes, in aruis, segetibusque metunt. Hoc disertissimis verbis testatur Suidas, ὦγμενον (inquit) Ξενοφῶν ὁν B. αὐτὸ τὸ, ἐπορεύοντο. τῶν δὲ τὸν ὄγμον, τὸν σημαίνοντα τὴν τάξιν ὁδὸν ἢν θερίζοντων. Sic in Aldina, in Mediolanensi, & Basiliensi Suidæ editione scriptum extat. Quanquam antè, ὀγμὸν, ὀξυπόνως legebatur, quod eiusdem Suidæ auctoritatem sequutus emendaui. Nam vocem ὄγμος alibi παροξυπόνως, idque rectè scriptam habet. Quid autem sit ὄγμος, his verbis declarat. Ὄγμος, ἡ τάξιν ἴσχον ἔφοδος ἢν θερισῶν. καὶ ὄγμη σταχύων. vbi legendum potius videtur, ὄγμοι σταχύων. Idem eodem in loco, Sophoclis versum affert, qui extat in Philoctete, pag. 383. Hæc sunt poëtæ verba, quibus Neoptolemus vtitur,

Δῆλον ἔμοιγ' ὡς φορβῆς χρεία
Σπέρον ὀγμεύει πόνδε πέλας που.

Scolia græca, Ὄγμος, ἡ ὁδὴ τάξιν ἴσχουσα, καὶ ἡ τάξις. [ὅθεν τὸ ὀγμεύω, τὸ κατὰ τάξιν πορεύομαι. Hæc enim in illis scholiis desiderari suspicor, vt ex sequentibus coniici potest. Subiicitur enim illius verbi ὀγμεύει interpretatio.] νυνὶ δέ, αἱ τὸ πολὺ ἐφεξῆς πορεύεται. Eustath. verò, Ὄγμος, (inquit) ὁ ἀροτριασθεὶς τόπος, καὶ αὐλιγὲς ἀρόσιμον, ὡς ἀπὸ τοῦ αἴρω. καὶ ὄγμος, ἡ ὁδὸς τάξις, καὶ αὐλακώδης φυτεία, ὡς ἀπὸ τοῦ ἕλκω, ἢ τοῦ ἄγω. καὶ κανονικῶς βαρυνόμενα πωῦμα. Hæc ideo pluribus sum persequutus, quòd & in priore editione, pro isto vocabulo ὦγμενον, scriptum esset ὥρμησεν, & in posteriore, in textu quidem, corruptum vocabulum extaret, ὦγμενον, in margine verò, ὥρμησαν, pro ὥρμησεν. At errorem meridiana luce clariorẽ emendandum esse constat. Erroris hæc fuit origo, si quid coniecturis credendum. In vetusto codice, sine vlla abbreuiatione, aut literarum ligatura, vt vulgo vocatur, scribebatur ὦγμενον, typographus verò per imprudentiam ν pro υ in excudendo posuit. Hinc natum hoc monstrum ὦγμενον, quod modò in ὥρμησεν, modò in ὥρμησαν, καμὲ, καὶ ἀπίστῳ μεταμορφώσει μεταμορφώσῃ. Leuis quidem error, at B
difficultas grauis, quę tot, tantosque viros tandiu torsit, suspensos tenuit, & in varias partes agitauit. Sed miserum hoc vocabulum ὦγμενον, grauissimis emendationum fluctibus iactatum, tandem ad portum optatum venit, & in pristinas sedes, vnde præter meritum exulabat, se feliciter restitutum lætatur. Vertemus autẽ, ὦγμενον αὖτις, Longa serie, vel simpliciter, ordine, messorum instar, ante ipsum procedebat. Quoniam autem τὸ πλῆθος nomen est, quod à Grammaticis collectiuum appellatur, quod ἀδιαφόρως tam singulari, quàm plurali gaudet, ideo Xenophon dixit ὦγμενον, aliâs ὦγμενοι, commodè dicturus. Hinc igitur patet, hoc verbum, si scribatur, vt scribẽdum constat, vsitatum esse, nec vt insolens à nobis repudiandum.

Pag. 60. B. Ἐπεὶ δὲ διῆσαν) Si codex sanus, hoc διῆσαν ad præcedens στράτευμα referetur. Alioqui διῆσαν est scribendum: quod ad illa αὖτις, & ἀπιχοντας, est referendum. D

Pag. 69. A. Δώης) Si vox mendo caret, ἀφίκοιο, & ἰωνικῶς τὸ ι sublatum dices. Communiter enim dicitur δοίης, atticè, & poeticè, δῴης, versa οι in ω, & rursus τὸ ι atticè sublatum erit.

Ibidem C. Μηδὲν αὐτῶν καταθεὶς) Si codex est sanus, erit ἔλλειψις Atticis familiaris, & subaudietur ὑπάρ. Vel hoc ipsum addendum, vt quibusdam placet.

Ibidẽ E. Quamuis non improbem quod Leunclauius in suis notis hîc prolixè tradit, hoc tamen E
addam, fortasse Xenophontem dicere voluisse, ὡς ἀφρονεστέρας, i. dementiores, ac proinde immodestiores, & in Venerem, legitimis maritis contẽptis, procliuiores. Quod ex ipsius Xenophontis, & Leunclauij verbis in hunc locum scriptis facilè colligi potest. Hanc meam coniecturam & Euripides confirmat, qui τὴν Ἀφροδίτην, quam Latini Venerem vocant, ἀπὸ τῆς ἀφροσύνης, i. à dementia nomen deductum habuisse canit. Sic enim ille ἐν Τρῳάσι, pag. ex Plantini typis 510. F

Τὰ μὲν γὰρ πάντ' ἐστὶν Ἀφροδίτη βροτοῖς,
Καὶ τὴν δικαίως ἀφροσύνης ἄρχειν θεάς.

Per imprudẽtiam autem, & propter magnam vocum affinitatem, quæ inter ὡς σωφρονεστέρας, & ὡς ἀφρονεστέρας intercedit, typographus hîc videtur errasse. Quod autem Venus ad immodestum vitæ genus, ad dementiam, ac insaniam homines adigat, cùm alij multi pluribus hoc testantur, tum & Sophocles in Antigone, pag. 245. 246. G
vbi de inuicta Amoris vi Chorum verba facientem introducit, & inter cætera, hæc quoque dicit,

——— ὁ δὴ ἔχων [τὸν ἔρωτα,] μαίνεται.
Σὺ καὶ δικαίων ἀδίκους
Φρένας παράγεις ὀλέθρους.

Scholia

Scholia græca, οἱ γὰρ σώφρονες, φησὶν, οἱ μὲν ὑπὸ καλλους γυναικῶν, οἱ δ' ὑπὸ κτημάτων ὀφθυμίας πρὸς ἑαυτῶν φύσιν ἥρνήσαντο. A

——ἅμαχος γὰρ ἐμοὶ παίζειθεὸς Ἀφροδίτη.

Sensus autem horum Xenophontis verborum hic erit, Quemadmodum qui viros alios cum suis vxoribus intra domesticos parietes nimium familiariter agentes, & colloquentes deprehendunt, eos interficiunt; non quòd eos adulteros esse putent, neque quòd suas vxores ab illis iam corruptas, & constupratas arbitrentur, aut ad amorem venereum incitatas quod in mulieres pudicas, & sana mente præditas minimè cadit: sed quòd hac nimia consuetudinis, & colloquiorum familiaritate debitum legitimis maritis amorem minui, & ab illis ad alios transferri suspicetur, illos pro hostibus habent, sic etiam ego, qui animaduertebam filium meum istius hominis disciplina, præceptisque sic affectum, vt suum præceptorem, magis quàm me parentem suspiceret, ac admiraretur, inuidiæ stimulis actus, iustóq; dolore percitus, hunc interfeci. B C

Pag. 70. E. Νῶν δ' ὧν πα) Hæc ita commodiùs ad verbum reddi possunt. Nunc verò montes isti sunt ne deserti? Quod propter interrogationem sic est vertendum, quæ in altera liberiore interpretatione locum adeò commodum habere non videtur.

Pag. 72. A. Ad marginem in vtraque editione sic erat vitiosè scriptum, εἰ πὼν ὁπεὶ δεῖν, quæ sic legenda, ὅπ εἰδείη πῦρ. D

Pag. 77. A. Ὅπου ὄφ πυγχάνοιεν) Interpres, Vbicunque in feras incidisset. Quamobrem hoc ad Cyrum solum refert. Vnde suspicor eum fortasse codicem aliquem fuisse nactum, in quo scribebatur, ὄφπυγχάνοι αὖ, quod tam ex præcedentibus, quàm sequentibus Xenophontis verbis colligi potest. Hoc moneo, quia si vulgatam lectionem retineas, illud ὄφπυγχάνοιεν ad omnes Cyri socios erit referendum, ac vertendum, Incidissent. Est enim pluralis, non singularis numeri. Vel Interpres hîc etiam, vt & alibi passim, liberiorem interpretationem est sequutus, verbis non morditus hærēs, maioremque sensus, quàm verborum rationem habens. E

Pag. 80. E. Γεολόφους) Fortasse melius, si per ω scribas γεωλόφους, vt & alibi Xenophon scribit. Sic & alii. Theocritus Idyllio primo,

Λῆς ποτὶ τᾶν Νυμφᾶν, λῆς αἰπόλε τήνδε καθίξας
Ὡς τὸ κάταντες πῦρ γεώλοφον, ἄμμε ἴκῃ. F

Pag. 82. Τοὺς ὠεαγοὺς) Interpres vertit, Illos, qui vltimis in cohortium partibus curabant. Quare vocem ὠεαγοὺς probat, quam deductam dices, ὥσπερ τὸ ὤεσαν ἄγειν, ἤγουν φροντίδα ἔχειν, i. curam gerere. Sed plus erit in latina versione, quàm vox græca ferat. Quare malim ἐσχάτους legere, vt in aliis editionibus legitur. Οὐραγὸς verò, (quod vocabulum historicis est familiarissimum) vocatur ὁ τῆς ὑστάτης ἀγμῆς, i. agminis extremi dux. Οὐραὶ γὰρ μεταφορικῶς καλεῖται τὸ πλευταῖον ὅλου τινὸς τράπυμα πος, ἢ πνος τάγματος μέρος, ὁ δὲ πύστατος τῶν μέρους ἡγεμὼν ὠεαγός. Exercitus enim bruto animali sæpe assimilatur, eique frons, os, cornua, latera, alæ, cauda, & alia huiusce modi per quandam similitudinem, ac proportionem, quam exercituum corpus cum brutorum corporibus habet, tribui solent. De quibus nominibus, G eorúmque veris rationibus, consule Ælianum, & alios, qui de re militari scripserūt. Idem interpres πὺς ὑεαγοὺς, vt scriptum legitur pag. 325. E. à tergo curantes vocat. & 326. B. & 329. E. & alibi; quasi ὠεαγοὺς legerit. vel ἀδιαφόρως vtranque lectionem retineri posse iudicat, hanc tamen vocem sic interpretari voluit, vt πὸ ὑεαγὸ officium meliùs indicaret.

Pag. 38. C. Οἱ μὲν νικῶν πες τρώγοντα) Xenophon ad illud Homericum alludere videtur, Iliados E. 191. 2.

Ἀνδρῶν αἰδομένων πλέονες σόοι, ἠὲ πέφανται.

Pag. 88. A. Vocem ἀποβλάβης, quæ est interpretatio alterius, quæ est in ipso textu, ἀβλαβὴς, corruptam esse suspicor, & sic emendandam arbitror, vt ex ea, quæ ex duabus in vnam coaluerat, duæ separatæ fiant, ἄπο βλάβης, πυπέσι πόῤῥω τῆς βλάβης ὤν. Leuis est mutatio, quam vsus, sensúsq; flagitat. Ἄπο autem, αἱπὴ πὸ πόῤῥω, vnde & ἄπωθεν, & ἀπώτερω, ἤγουν πόῤῥωθεν, non solùm apud poetas: sed etiam apud orationis solutæ scriptores, vt apud Thucydidem, & Aristotelem, sæpe reperias, quod olim à nobis, & in nostra Thucydidis postrema editione obseruatum.

Pag. 101. D. Γίγνομαι;) Malim γίγνωμαι, vt sit subiunctiuus modus. Hoc sensus ipse flagitat.

Pag. 117. B. Ὑμῖν ὀν καμοῦ) Sic in vtraque editione scriptum extat, & tamen in vtraque versione legitur, nobis, non autem vobis, vt hoc ὑμῖν indicat. Sed si, nobis, bonum, ergo ἡμῖν in textu scribendum.

Pag. 118. B. Ἀλλ' ἐγώ μ', ἔφη, ὦ βασιλεῦ. βασιλεὺς μὲ γάρ.) Proculdubio locus est mutilus, vt & ab aliis ante nos obseruatum. Sed ex præcedentibus colligitur quomodo locus integer fieri possit, sic nimirum. Ἀλλ' ἐγώ μὲν, ἔφη, ὅπως γινώσκω, ὅτω καὶ πιθῇ, ὦ βασιλεῦ. βασιλεὺς γάρ &c. Quanquam si πὸ ἔφη tolleretur, nihil incommodi hinc sequeretur. Sic enim supra Xenophon, ὑμᾶς δὲ ὅπως καὶ γινώσκη π, οὕτω ποιεῖ π. Quoniam autem ille, qui iam verba facit, Cyrum appellarat Regem, ideo nunc suorum dictorum reddit rationem, quam eleganti similitudine, & collatione ab apum rege sumpta perbellè exornat, ac illustrat.

Pag. 119. A. Εὖ ποιῶν ἡμᾶς) Vtraque latina versio habet, si bene de vobis mereatur. At de nobis dicendum, vt emendaui: quod ex illis ἡμῖν ὄντος, quæ præcedunt, facilè patet. Hic error in his pronominibus interpretandis frequēs occurrit. Hoc autem accidit propter vocalium quandam affinitatem, quæ inter pronuntiandum exauditur, licet ipsum discrimen, quod est inter ὑμᾶς, & ἡμᾶς, ex vocis sono discerni nequeat.

Pag. 124. E. Χρημάτων) πυπέσι ῥεγμάτων, quod obiter obseruandum. Suidas, χρῆμα, ῥεῦγμα. Hoc ipsum exemplis confirmat. ὁ πὸ μυθου Σαλμωνεὺς, μικρὸν π χρῆμα ῥεῦς αὐτὸν ἰῶ. Idem, ῥεῦς πὼ Ἑρινύαν ὕλω ἐθέσμιν, ὃ ἴδον ἐγὼ χρῆμα ἐξαίσιον. Ibidem, τὸ χρῆμα τῆς ὑβρεβάσεως ὄφπαίρχων. Ibidem, χρῆμα, ῥεῦγμα. μέγα π χρῆμα, θαυμάσιον. Et, εἰκάζειν αὖ βοῶν ἀγέλη μεγίσῃ τὸ χρῆμα. Idem affert & Herodoti auctoritatem, ἰῶ πὸ χιμῶνος τὸ χρῆμα ἀφόρητον. Huc addantur & Theognidis exempla. Sic enim ille pag. 11. versu 64.

Χρῆμα δὲ συμμίξῃς μηδενὶ μηδαποῖῳ.

Idem versu 70. hoc aperit alio vocabulo notiore,

Εὖτ' ἂν ταῦτα οὕτω φρήμι' ἐθέλῃς πλέειν.

Idem versu 86.

Αἰδὼς, θοὴ ἀέκοὺν χρῆμ' ὅπη κέρδος ἄγῃ.

Si igitur Suidæ verbis fides est adhibenda, hoc loco nihil mutandum. At fortasse quis obiiciat, in singulari quidem numero τὸ χρῆμα, αἰτὸ τοῦ πρᾶγματος rectè poni, sed in plurali τὰ χρήματα, αἰτὰ τῶν πραγμάτων in vsu non reperiri. Cui sententiæ ne ego quidem pertinaciter repugnare velim. Quare πραγμάτων, pro χρημάτων, in ipso textu legendum erit, vt Leunclauius in suis notis opportunè monet.

Pag.141.E. Επιστολῶ] Ἐνταλῶ. hoc autem ποιηπκώπρου. Æschylus ἐν Προμηθεῖ δεσμώτῃ, statim in principio,

Ἥφαιστ', σοὶ δ' χρὴ μέλειν ὅπιστολαῖς,
Ἅς σοι πατὴρ ἐφεῖτο. —— Scholia græca,
ὅπιστολαί. ἐντολαί.

Pag.150.Ὧν αἴτιον] Interpres & hîc, & pag. 161. B.250.E.286.A.298.D.417.A.& multis aliis in locis, hoc vertit, Absque quibus sit. Græca tamen verba sonant, sine quibus. Sed hanc interpretis constantem interpretationem mutare non sum ausus, veritus ne quis ἀρχαϊσμὸς, ἢ καὶ μᾶλλον νεωτερισμὸς τοῖς πολλοῖς ἄγνωστος hîc lateret.

Pag.160.D. Τῶν λυδίως] Sunt qui τῶν λυδίων legendum censeant. Ego verò, τῶν Λυδίας legẽdum arbitror.facilis error,leuis mutatio.

Pag.169.E. Μετὰ σοῦ αὐδρὸς ἀγαθοῦ] Hæc ita in vtraque editione latina extant, Malle me tecum, strenuè se gerente, simul terra obrui, quàm cum infami,& ipsa infamis viuere. Sed recepta linguæ latinæ structura postulat, vt dicamus, strenuè te gerente, simul terra obrui, quàm cum infami & ipsam infamem viuere. Qui constructionem horum verborum attentè perpendet,is nostram coniecturam non damnabit. Sed vt concedam (quod tamen parum probabile videtur) hîc esse græcismum. Græci enim ἀδιαφόρως nominatiuos, & accusatiuos ante, & post infinitiuos ponunt,vt, εἶπεν αὐτὸς ἥξειν, αἰτὸ ποδ, αὐτὸν, & λέγει ἀγαθὸς εἶ), αἰτὸ ποδ, ἑαυτὸν ἀγαθὸν εἶ), & νομίζει πάντων εἶ) πάμεσος, αἰτὸ ποδ, ἑαυτὸν εἶ) πάμεσον, quem græcismum Catullus est imitatus, vbi verba facit de Phaselle, quo in patriam est reuectus, epigrammate 4. pag.9.

Phaselus ille, quem videtis hospites,
Ait fuisse nauium celerrimus.

Quamuis inquam hoc interpretationis latinę genus græcismo possimus excusare, tamen illud, se,pro,te,non puto carere mendo. Qua de re lector obiter monendus, ne putet nos in hac postrema Xenophonteæ interpretationis editione recognoscenda negligentes fuisse, ita vt ea, quæ difficultatis aliquid haberent, inconsideratè præterire voluerimus.

Pag.175.B. Κεἰπεῖ φανῆθε] Vtraque editio sic habet.sed vel φανῆθε per ῆ diphthõgum circumflexam scribendum, vt sit futuri secundi medii, φανοῦμαι, φανῇ, φανῆται. vel φαίνοθε παροξυτόνως, vt sit subiunctiuus aor.2.med.parum vsitati,ἐφανόμὴν.ου.ετο.vnde subiun.ἐὰν φανωμαι.η.ηται. &c.

Pag.177.C. Διαχωρῆσαι] Τὸ διαχωρεῖν hoc loco(vt ex sequentibus apparet) nihil aliud videtur significare,quàm τὸ χωροῦντα, πυτέσι πορευόμενον, διαφεύγειν. Quare nihil mutandum. Apud Hippocratem verò τὰ διαχωρεῦν, καὶ τὰ διαχωρήματα, longè alias habent significationes, de quibus consule Hippocratis Oeconomiam.

Pag.186.E.Lectionẽ ἀσήλαβ, quæ erat in priore editione,& quæ postea ex textu sublata fuit,& ad marginem annotata, commodè retinere possumus, quamuis hîc nulla sit castellorum expugnatio. Hoc enim verbo ἀσαλεῦσαι, insignem rei peractę celeritatem à Xenophonte significatam dicemus. Hoc verbum ὑποπτώσιν μετὰ μεγίσης ἐμφασιως, καὶ ἐναργείας habebit. Quamobrem si in pristinas sedes restitueretur, non malè res haberet.

Pag.190. C. Τὸ σράπυμα κατένειμε δώδεκα μέρη] Vel εἰς subauditur, vel per imprudentiam à typographis præteritum. Nisi fortè quis illos accusatiuos δώδεκα μέρη dicat regi à præpositione κῦ, quę cum ἔνειμε est iuncta, vt sit, κῦ δώδεκα μέρη ἔνειμε τὸ σράπυμα. Quamuis autem hoc non sit temere reiiciendum, cauendum tamen ne loquendi genus ἀδιανενοημένον habeatur.

Pag.196. A. Ἀπέδωσαν] Vel ἀπέδωκαν legẽdum, vt sit aor.1.act.vel ἀπέδοσαν, vt sit aor. 2. Illud, per ω, hoc, per ο scribitur. Error manifestus.

Pag 197.D.Ὅπως μηνύσωσι τὴν τῆς ἀρετῆς ἄσκησιν] πυτέσι φανερώσωσιν, εἴπε φανερὸν ποιήσωσι, & φανερῶς τὴν ἀρετὴν ἀσκήσωσι. Xenophon pag. 198. D. πολὺ μᾶλλον ἀσκεῖν τὴν ἀρετὴν. & pag. 200. A. ποῦ [φημὶ χρῆναι] τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν; Marginis lectionem, μὴ αὐήσωσι, nullo modo probare possum. Nam à verbo αὐίημι formatur aorist.1.ex grammaticis præceptis, αὐῆκα, non autem αὐῆσα. Ab illo αὐῆκα deducitur subiunctiuus αὐήκω.ῃς.ῃ.&c. Sed si coniecturis locus aliquis est dandus, legendum puto sic, ὅπως μὴ ἀνήσωσι, vt sit tertia pluralis futuri αὐήσω, à verbo ἀνίημι. Leuis est mutatio, quæ grauem tollit errorem,& lectionem, sensumque præclarum nobis præbet. Huiusmodi mutationem τῆς οὖ διφθόγγου in ω, cùm olim in variis Dionysii Halicarnassei locis, tum etiam nuper in multis apud Thucydidem obseruaui, & in meis in hos auctores notis accuratè scripsi. Quamobrem ne hoc quidem nouum videbitur. Quòd autem hîc vel αὐήκωσι, vel potius αὐήσουσι legendum credam, ad hoc verbis Xenophontis adducor, qui pag.198.C. rem eandem iisdem verbis vtens, sic exponit, ὁπόταν τῆς αὐτῶν ἀνῆ τὴν ἄσκησιν.

Pag.198.C. Μέγα μὲν δὴ ἔργον τὸ ἀρχὴν καταπορίσαι] Huc illud tritum carmen potest referi,

Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri.

Quod nos exercitationis causa sic olim reddidimus ad verbum,

Οὐχ ἧσσον ἀρετὴ, τὴν κτηθεῖσαν, κτηθεῖσαν φυλάσσειν.

Ibidem D. Ὅταν πλεῖσα τις ἔχῃ, τότε πλείσου καὶ φθονοῦσι.] Sophocles in Aiace μαστιγοφόρῳ idem confirmat,quum dicit,

Πρὸς δὲ τὸν ἔχονθ' ὁ φθόνος ἕρπει.

Pag.203.C. Τοὺς κοινῶνας] Hæc lectio bona est. Quare non mutanda. Illud verò κοινωνοὺς, quod in margine scriptum extat, est glossa,& interpretatio vocis obscurioris, ac minus vsitatę. Κοινὼν autem vocatur socius, familiaris, & is, qui rerum aliquarum nobiscum est particeps: at vocabulum hoc est ποιηπκώπρον. Hoc tamen à Xenophonte vsur-

vsurpatur & alibi, vt pag. 204. C. & D. & 205. D. & 206. B. Pindarus hoc vtitur τῶν Πυθίων ᾠδει γ. pag. ex H. St. typis 198. 3.

----- κοινῶνι παρ' εὐθυδίκτῳ. i. Socium apud rectissimum, i. æquissimum, iustissimum.

Pag. 204. C. Ὥσπερ οἱ πλεῖν αἱρούμενοι μετὰ τῶν εὐσεβῶν] Hoc multo melius, ac feliciùs ab Æschylo declaratur, cuius elegãtissimos versus in gratiam τῶν φιλομούσων hîc scribere placuit, quia sententias habent, quæ nos ad pietatem, & pietatis cultores sectandum; & ad impietatem, impiósque pro virili fugiendum adhortantur. Sic autem illæ ὀν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, pag. 100. Eteocles est, qui loquitur,

Φεῦ τοῦ ξυναλλάσσουσι πρὸς ὄρνιθος βροτοῖς
Δίκαιον ἀνδρὶ πῖσυ δυσσεβεστέροις.
Ἐν παντὶ πρᾶγει δ' ἔνι δ' ὁμιλίας κακῆς
Κάκιον ὐδὲν, καρπὸς ὡ κομιστέος.
Ἀ'της ἄρουσα θάνατον ὁκ καρπίζεται.
Ἢ' γὰρ ξυνεισβὰς πλοῖον εὐσεβὴς ἀνὴρ
Ναύτησι θερμοῖς, καὶ πανουργίᾳ πνέι,
Ὄλωλεν ἀνδρῶν σὺν θεοπλύτῳ ῥοθίῳ.
Ἢ' ξὼ πολίτας ἀνδράσιν, δίκαιος ὢν,
Ἐχθροξένοις τε, καὶ θεῶν ἀμνήμοσι,
Ταυτοῦ κωρήσας ἀνδίκως ἀχεύματος,
Πλαγεὶς θεοῦ μάστιγι παγκοίνῳ δάμω.

Pag. 205. A. Τὸ δὲ αὖ πειθαρχεῖν] Quanti momenti sit obedientia, ex istis eiusdem Æschyli versibus patet, qui sunt in eadem fabula, pag. 79.

Πειθαρχία γὰρ ὄλβιόν τ' εὐραξίας.
Μήτηρ, χωὴ σωτῆρος. — ---

Scholia. χωὴ σωτῆρος. λείπει Διὸς, ἵν' ᾖ, χωὴ Διὸς σωτῆρος.

Ibidem. Ταυτῷ.] Sic in vtraque editione scriptum extat, & tamen interpretatio Latina habet, hãc. quæ interpretatio si vera, in græco textu scribendum παροξυτόνως ταύτῳ. Alioqui si ταυτῷ ὀξυτόνως legas, accipiendum pro τῷ αὐτῷ. i. eandem. Quod, licet in hoc genere, casúque sit rarum, interdum tamen inuenitur. Sophocles in Philocrete, pag. 414. 6.

----- ταὐτὸν ,, πύτῳ γνώμαν ἴσχεις.

Scholia. ταυτὸν, τῷ αὐτῷ. Et Aristot. Rhet. lib. 3. 146. M. ταὐτῷ προσαίρεσιν, τῷ αὐτῷ appellat.

Pag. 208. A. Παρεκπροπῇ] Sic in vtraque editione scriptum legitur. Verùm quia παρεκπίπτομαι nullo modo dicitur, ideo vel παρεκπεσῶ, vel παρεκπίσω scribendum, vt ex grammaticis præceptis patet. Accentum autem in præcedentem syllabam ob verbi compositionem retractum dices.

Eadem pag. B. Καὶ πῶς κυσὶν ἐμποιεῖν] Qui canum amorem, fidemque sibi conciliare student, illi cibis hoc efficere consueuerunt, quos manu propria canibus edendos præbent, quinetiam eos amicis, blándisque vocibus ad cibos, quos ipsis porrigunt, appellant, inuitãt, alliciunt. Allectos, manibus mulcent, fouent, nouísque cibis, atq; blanditiis, in amore, fide, officióque continent. Idem & aliis brutis faciunt, atque adeò vel ipsis vrsis, & leonibus, vt quotidianus vsus, & experientia nos docet. Si igitur vel ferocissimas, ac immanissimas quasque belluas, vocum blanditiis, & ciborum illecebris ita lenimus, vt innatam feritatem quodammodo exuere, & quandam lenitatem atque mansuetudinem induere videantur, vt se nobis arbitratu nostro tractandas facilè permittant, quid quæso mirum, si de canibus idem hoc loco dicatur? Hoc enim animal non solùm est domesticum, nobísque perpetua consuetudine familiarissimum: sed etiam est φιλανθρωπότατον. Hæc autem similitudo, qua Xenophon hîc vtetur, nullam absurditatem habebit. Quare vulgatam lectionem commodè retineri posse constat. Alteram lectionem, quæ est in margine, nec damno, nec reiicio: sed nihil temere mutandum moneo.

Pag. 212. A. Καὶ τὰ χρήματα] Interpres latinus hæc ita vertit, Etiam opum respectu. Quare lectionem huiusmodi nactus videtur, κ' χρήματος; vel, καὶ κ' ἐκ χρήματα. Quod verisimilius. Nihil tamen mutandum.

Pag. 215. C. Ῥαβδωτοῖς ἱματίοις] Sic appellantur virgatæ vestes, & virgata saga, vel sagula, qualia Virgilius Æn. 8. 324. Gallis tribuit.

Galli per dumos aderant, arcemq; tenebant,
Defensi tenebris, & dono noctis opacæ.
Aurea cæsaries ollis, atque aurea vestis.
Virgatis lucent sagulis. -----

Pag. 217. E. Διαταγεῦσαι] Vera sunt quæ Leunclauius in suis notis de hoc verbo scribit. Horum confirmandorum causa nos quædam addemus, quę apud Æschylum obseruauimus. Prometheus de Ioue conqueritur in Prometheo vincto, pagin. 11.

----- τιόνη' ὁ νέος
Ταγὸς μακάρων ἐξεῦρ' ἐπ' ἐμοὶ
Δεσμοὺν ἀεικῆ.

Hîc Iupiter νέος ταγὸς μακάρων, i. Nouus beatorum [Deorum] princeps, ac imperator appellatur. Idem Æschylus ὀν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις 126. 5. Ταγοὺς Περσῶν, Persarum duces, principésq; vocat. Idem in Persis, Νεῶν ταγὸν, classis præfectum, siue Prætorem appellat. Eustath. Ταγοὶ, ἡγεμόνες, οἱ τὰ τοῦ λαοῦ πάσσοντες. Hinc ταγέω, ὡ. τὸ ἡγεμονεύω, καὶ ἄρχω, Dux sum, præsum, imperium obtineo, & cum genitiuo iunctum extat apud eundem Æschylum in Persis, pag. 162.

Ἑνὶ ἀνδρὶ πάσης Ἀσιάδος μηλοβότου
Ταγεῖν, ἔχουσα σκῆπτρον εὐθυντήριον.

Ab hoc autem ταγέω, inserto ῡ fit ταγύω, vt à συλέω, συλεύω. compositum verò, δισταγύω, cuius interpretatio ad marginem est notata, τὸ δίχα πάσσω. Consule nostrum indicem græcolatinum, in voce ταγός.

Pag. 220. D. Μὴ πάθλα λήψωνται] Idcirco præclarè cecinit Euripides in Hecuba, pag. 10.

Ἐν τῷδε γὰρ κάμνουσιν αἱ πολλαὶ πόλεις,
Ὅταν τις ἐσθλὸς, κοὐ προθυμος ὢν ἀνὴρ,
Μηδὲν φέρηται τοῦ κακιόνων πλέον.

Nam vt canit Pindarus Nem. ode 8. 434.

Αὔξει δ' ἀρετὰν, χλωραῖς ἐέρσαις, ὡς ὅτε δένδρον αἴσσει, σοφοῖς ἀνδρῶν ἀρεθεῖσ' ὐν δικαίοις πόνοις ὑψοῦ αἰθέρα. -----
Virtus laudata crescit.

Ὡς αἰαμενοῶνος] Interpres in vtraque versione sicista vertit, Tu verò sic te parato, ait Hystaspas, &c. sed si præcedentia Xenophontis verba consideres attentè, videtur potius hoc Artabazo tribuendum. Artabazus enim Cyro dicebat non ex eodem auro poculum, munúsque sibi datum, ex quo Chrysantæ datum. Cyrus verò promisit se ipsi quoque eiusdem generis munus daturum. Ar-

tabazus ſubiecit, quandónam hoc mihi dabis? Respondit Cyrus, ad annum trigesimum. Cui iam Artabazus, lætitiæ plenus, animóque promissa præcipiens, ita respondet. Ergo, Cyre, tu quidem para te ad hoc mihi, tempore præstituto dandum, ego verò ad hoc, eodem tempore lubenter accipiendum me parabo. Nec enim antè mori volo, quàm voti compos fiam.

Pag. 236. C. Τίνα δ' φοβήσεταί τις ἀδικῆν.] Quoniam in latina versione verbum hoc ἀδικῆν non est expressum, ideo locus ita videtur interpretandus. Quémnam verò quis adeò, vt frattem, præsertim si frater sit magnus, amplaque potentia præditus, iniuria afficere, lædere, ac offendere formidet?

Pag. 237. B. Ἐγὼ πρου τῷ ἀνθρωπίνῳ θανάτῳ.] Hùc illud tritum carmen perbellè referri potest:

Stulte quid est somnus gelidæ nisi mortis imago?

Pag. 261. B. Μέμνοιο] Si codex est sanus, hic optatiuus deducetur à verbo parum vsitato, μέμνομαι, αὐτὴ ἡ μιμνήσκομαι, vel μέμνημαι. Alioqui scribendum esset, μεμνῆο, vt βεβοῆο, πεπτῆο, κέκλῆο, à βεβόημαι, πεπτόημαι, κέκλημαι. Vide Eustath. in vocibus μεμνέῳτο, & μεμνήμενος.

Pag. 268. B. Εἴπερ γέ τι] Mallem ἤπερ γέ τι. Sensus hanc lectionem flagitare, interpres eam sequutus videtur.

Ibidem C. Ἀφέλατο] Suspicor legendum ἀφέλετο, ἀφ' ὃ τὸ ἀφελόμενον, quod est aor. 2. med. ab ἀφαιρέομαι, οὑμαι. quod ab inusitato ἕλω, vnde aor. 2. act. ἕλον. Si codex mendo caret, dices esse aoriſt. 1. med. ab inusitato ἀφελόμην. ω απ. Sed hoc quidem obseruandum, non etiam imitandum. Vix enim apud alium idem inuenias.

Pag. 269. A. Βικοῦς] Sic in duabus editionibus hoc vocabulum ὀξυτόνως scriptum extat. Apud alios παροξυτόνως. Suidas, Βίκος, τὸ ἀγγεῖον, & βικίδιον, ἀφ' οὗ τὴ ἀφαίρεσις. Ξενοφῶν. Κῦρος γὰρ ἔπεμπε βίκους ἡμιδεεῖς οἴνου. Eustath. Βίκοι, οἰνοδόχα ἀγγεῖα, & ἁπλῶς ὀφράκινα σκεύη μεγάλα. Vnde coniicio hîc quoque βίκοις παροξυτόνως scribendum.

Pag. 270. A. Πρὸς τῶν ἑλλίων] αὐτὴ ἕ, ἀφ' ὃς πὰ ἕλιξ. Hoc quidem longè frequentiùs reperias. Illud verò, non tam sæpe. Nam καμινοφρεπέστερον videtur. Vel est ἑλικῶς. Subauditur enim τὸ στραπτόμενον, vt infra eadem pag. D. Xenophon loquitur, ὡς τὸ στραπτόμενον ἀφικόμενος τῶν ἑλίων.

Pag. 271. C. Υ' ἀφ' τὸ λόφου] Dicendum potius esset ὑφ' τὸν λόφον, vel ὑφ' τοῦ λόφου, vel ὑφ' τὸ τοῦ λόφου.

Pag. 273. C. Ἐπιχθόμενος] Hinc non ineptè quis coniiciat, & supra pag. 262. E. pro πυθόμενος, in textu ϑυόμενος legendum, id est, rem sacram faciens.

Pag. 276. C. Εἶπε ἵνα] Cùm sit imperatiui aor. 2. act. ex grammaticorum præceptis εἰπὲ ὀξυτόνως dicendum videtur. Si codex sanus, hoc obseruandum, non imitandum, quia præter morem, ab ἔπω poëtico, deducetur imperatiuus εἶπε, qui in soluta oratione locum non habet.

Pag. 299. B. Ἀ' ἐμᾶς] Quoniam interpres interpretationem à græcis verbis paúlo remotiorem sequutus videtur, quid verba græca sonent, hîc scribendum putaui. „ Quæ nos etiam nũc animaduertere oportet (nam in eiusmodi tempore, [& in eo rerum statu, qui diligentem consideratione flagitat, constituti] sumus) & cùm nos ipsos viros fortes esse, tum etiã alios [ad eandem fortitudinem] cohortari.

Pag. 301. C. Ἀφαιρουμένων] Ἀφαιρουμένων legendum videtur. Est autem genitiuus pluralis participii, quod sic formatur. ἀφαιρίζω. fu. com. ἀφαιρίσω, atticè, ἀφαιρῶ, vnde participium ἀφαιρῶν, οῶντος; vt τυπῶν, τυπτοῶντος, in fut. secundo. In vtraque tamen editione ἀφαιρουμένων extat, quod latinè versum, vt dederent, cùm potius, delerent, esset vertendum. Verùm quia mentem interpretis ignoro, versionem quidem eius hîc intactam reliqui, sed tamen lectorem paucis admonendum censui. Xenophon in Agesilao, pag. 669. B. futurum ἀφαιρουμεν vsurpat.

Pag. 310. A. Διασχῆ] Quia propter verbi compositionem accentus in præcedentem syllabam retrahitur, ideo fortasse διάσχῃ παροξυτόνως scribendum. Hac ipsa pag. C. διάσχοιεν rectè scriptum habemus. Sed si τὸ διάσχῃ bene scriptum dicas, ergo & infra διασχοῖεν erit scribendum. διέχειν autem hîc accipitur non pro distare: sed pro explicari, aut laxari, hócque μετωνυμικῶς dictum. Quoties enim agmen explicatur, atq; laxatur, toties illi, qui conferta acie prius incedebant, iam minus conferti faciunt iter, & aliquod interuallum inter se relinquunt. Διέχειν) (ἀλίζεσθαι, συναθροίζεσθαι, πυκνοῦσθαι.

Pag. 330. D. Ἡσυχίαν ἔχειν] Si codex est sanus, hæc ita sunt accipienda, ὥστε καὶ μηδεμίαν πεποιῆσθαι ἡσυχίαν ἔχειν, vt sit ἔλλειψις Atticis familiaris. At fortasse præstaret ἔχοι legere, quod respondebit τῷ κοινοῦσθαι, & τῷ ὑπολύσασθαι.

Pag. 335. C. Μένειν ἔφη] Vel subauditur αὖ particula, vt pro futuro μενεῖν accipiatur, vel etiam μενεῖν legendum, quod verisimile.

Ibidem. D. Γυμνῆτας] In sequenti linea γυμνῆτας προσβεβαπωμένους scribitur. Sed nihil mutandum. Nam illud præcedens deducitur à recto γυμνήτης, ου. Illud verò sequens, à γυμνὴς, ῆτος. Hoc moneo, quia si nomen eiusdem esset declinationis, in eodem casu eundem etiam accentum haberet.

Pag. 338. C. Ὥχοντο ὡς τοῖς ὀχυροῖς] Quamuis non reiiciam ea, quæ Leunclauius hîc notauit, vt demonstret quomodo locus sit accipiendus, hoc tamen addam, hîc σολοικοφανὲς videri, probatis scriptoribus familiare. Dicendum enim esset ex vulgatis, tritísque grammaticorum regulis, siue præceptis, ᾤχοντο εἰς τὰ ὀχυρά, i. Quum periculum aliquod ab hostibus sibi creatum iri putabant, in hæc loca munita se recipiebant. Eodem etiam modo dicendum, εἰς ϑῶτα, τὰ ὁλοπόδια αἰνικομαισμένοι ἦσαν. Sed hoc loquendi genus est ποιητικώτερον, quod latini sunt imitati. Virgil. Æn. 5. 228. 23.

--- „ It clamor cœlo. pro, in cœlum. Hoc autem minimè nouum, vt patebit ex variis exemplis, quæ hîc notare non grauabimur, vt illis satisfiat, qui rem in dubium vocare vellent. Dionysius Halicarnass. antiq. Rom. lib. 1. pag. ex Wecheli typis, 58. lin. 38. „ ἐπὶ Λιβύαν, & Τρῶας ἐλθεῖν Ἰταλίᾳ, pro, εἰς Ἰταλίαν. Idem lib. 7. 433. 43. „ οἱ πρότερον ἀποσταλέντες ἐν Σικελίᾳ ποιήσουσι, pro, εἰς Σικελίαν. Et Thucyd. lib. 7. 499. C. „ ἀποστελοῦσιν ὁπλίτας ἐν τῇ Σικελίᾳ, pro, εἰς πὼ Σικελίαν. Xenophon pag. 643. C. „ ἐν Ἀρκαδίᾳ ἐπῆσαν, pro, εἰς Ἀρκαδίαν. Idem pag. 656. C. ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον. pro, εἰς τὸν ποταμόν. Qui plura habere cupit, is nostros commentarios in hos auctores olim scriptos cõsulat.

Pag.

Pag. 339. A. Εἶπε γάρ] Ex sequentibus Xenophontis verbis patet proculdubio legendum, εἶπον γὰρ ὅπαθεν οἱ ἐκ τῆς καμομένης χώρας. Illud εἶπον, nostrum est, cætera Leunclauii notis debentur. A

Pag. 346. D. Ὡς ἀλόντος αὖ] αὐτὶ τοῦ, ὡς ἁλωσομένου, vel, ἁλωθησομένου, πυνθάνειν ἀλίσκεσθαι μέλλοντες. Sic pag. 623. D. ἀποφυγὼν αὖ, pro, ἀποφευξούμενος positum. Hæc enim particula, αὖ, verbis, ac eorum participiis addita, vel subaudita, sæpe vim futuri denotat, vt cùm multis aliis in locis, tum etiam hîc apparet. Qua de re pluribus in nostris in totum Sophoclem commentariis à nobis olim est actum, quos, si Deus cœptis faueat, breui cum aliis tam paternis, quàm meis scriptis in lucem edendos curabo. Exemplum particulæ αὖ subauditæ extat infra, pag. 349. B. „ἁλίσκεσθαι δὲ ἔφασαν τῷ δρόμῳ. pro, ἁλίσκεσθαι αὖ, ἤγουν ἁλίσκεσθαι μέλλειν, ἢ, ἁλωτὴ σεσθαι. Illud etiam obiter obseruandum, τὸ ἔφασαν hîc αὐτὶ τοῦ ᾠοντο, positum videri. Dicebant, id est, existimabant. Sic in sacris literis, Dixit impius in corde suo, pro, existimauit. Hoc loquendi genus passim occurrit. Quare nihil παρέδοξον à nobis affertur. Exemplum particulæ αὖ cum infinito præsentis, loco futuri, habemus pag. 361. E. „Δοκεῖ μοι αὖ ἔνθμιοι εἶ), καὶ ἔχειν τὰ ὀλιτπόδεια. αὐτὶ τοῦ, ἔνθμιοι ἔσεσθαι, καὶ ἕξειν. Vide & pag. 362. A. & 834. D. Qui plura cupit, nostrum indicem græcolatinum consulat in particula αὖ. B C

Pag. 351. B. Πορεύονται] Mallem πορεύωνται, vt sit subiunctiui modi, pro futuro πορεύσονται. Facilis error, vt ō pro ω̄, & contrà, per imprudentiam scribatur. Frequens hic error & in aliis editionibus. D

Pag. 357. D. Τῆς Παφλαγονίας] In vtraque editione interpres pro Paphlagonia, vertit, Cappadocia. Sed errorem luce meridiana clariorem corrigere non dubitaui, præsertim, cùm pag. sequenti, B. vbi hac ipsa de re verba fiunt, Xenophon iisdem fere verbis vtatur, „ἔμπειρος γὰρ εἰμι τῆς χώρας τῶν Παφλαγόνων, & interpres hæc interpretetur, Paphlagonum regio. Quam enim hîc τῶν Παφλαγόνων χώραν appellat, eam supra Παφλαγονίαν vnica voce vocat, vt & pag. 372. vbi latinus interpres non Cappadociam: sed Paphlagoniam apertè nominat, quod hîc quoque faciendum. E

Pag. 366. A. Πρὸς ὑμᾶς] Interpres hîc etiam, vt & alibi passim, liberiorem interpretationem sequitur, & quæ per secundæ personæ pronomen erant efferenda, ea per primæ personæ pronomen effert. Hoc moneo, ne quis putet in græco textu pronomen ὑμᾶς, quod in eadem periodo ter extat, mendosè scriptum, pro ἡμᾶς, vt alibi notari potest. Idem facit & litera B. sed nihil mutandum. F

Pag. 370. A. Ἥλου πυλάπ] Athenæus τῶν δειπνοσοφιστῶν lib. 1. pag. ex Basil. typis, 8. huius Xenophontei loci mentionem facit, & iisdem verbis vtitur: at apud eum ἥλουπ legitur, vt hîc quoque quidam putant legendum. Sed nihil mutandum. Nam hoc ἥλουπ est aor. 2. med. qua de re consule nostras notas pag. 626. C. in voces illas οἱ ἔξω ἁλόμενοι. pro πεπληχέναι, legitur πεπληχθαι. Sed vulgata lectio est bona. Vitiosè tamen ἔπισι, pro ἔπαισε, scribitur ibi. & pro Σιδαλκὰ, Σιπάλκαν, quod verisimilius. Sequentia diuersitatem aliquam habent, quam suo loco vide. G

Pag. 408. D. Ζῆας] ζέας potius παροξυτόνως scribendum videtur. Nam à recto singulari ζεὺς deducitur, cuius accusatiuus pluralis παροξυτονεῖται. ζῆας (inquit Eustathius) ζώνη, ἢ χιτών, καὶ χλαμύς, παρὰ τὸ δῆν, ὅ ὅτι δεσμεύειν, καὶ τὸ ἕρειν. 837. 51. Suidas verò ὀξυτονεῖ. ζεῖρας (inquit) χιτῶνες αἰγακεκολαμμένοι, ἢ αἰγόκολοι, ἢ μίτρα, Ἡρόδοτος. Si tamen codex mendo caret, τὸ ζῆας, vt χῆας formatum dices.

Pag. 414. C. Ἐκ πύπου (ὅπερ εἰκὸς δήπου λῷ) Hæc omnia verba in vtraq; editione desiderantur. Causam huius omissionis ignoro. Verborum hæc est interpretatio, „Secundum hoc, vel, postea, vel, tunc, (quod profectò consentaneum erat, vel, vt profectò faciendum videbatur) vocaui, &c.

Pag. 424. A. Ἐγὼ δ, ἔφιω] Proculdubio legendum, ἐγὼ δ, ἔφη, ὁ Σεύθης δηλονότι.

Pag. 425. C. Προσελθὼν εἰς Ὀφρώιον] Mallem προελθὼν, id est, progressus.

Ibidem. Λυσάμενοι ἀπέδοσαν] Hoc sonant verba, „Cùm [illum equum] redemissent, [Xenophonti] reddiderunt, pretiúmque [eius redempti, à Xenophonte] recipere noluerunt. i. gratis redemptum ei restituerunt, vt interpres reddidit, sensum, non verba spectans.

Eadem pag. D. Διὰ τῆς Τροίας] Sunt qui putant δι' ἀτῆς τρωάδος legendum. Sed nihil mutandum. Nam (vt docet Eustathius) Τροία, ἡ πόλις; ἀπὸ Τρωὸς, καὶ Τροία, πᾶσα ἡ περίχωρος τῆς Ἰλίου.

Pag. 428. D. Οἱ Πελοποννήσιοι] Interpres hoc vocabulum semper per vnicum ν & græcè, & latinè scribit. Quare lector monendus. Hoc enim est præter vulgatam scribendi rationem. Quod ideo videtur factum, quia Πελοπόνησος [vnde οἱ Πελοποννήσιοι dicti] vocatur quasi dicas ἡ Πέλοπος νῆσος, in cōpositione verò τὸ σ suauitatis causa reiectum. Qui verò vocem istam per geminum νν scribendam censent, aiunt τὸ σ in ν suauitatis causa versum. Alij τὸ σ reiectum credunt, & ν̄ insertum, & apud poetas potissimùm, idque propter metri legem, sic primùm scriptum arbitrantur, quam scribendi rationem postea & ab orationis solutæ scriptoribus vsurpatam. Sed valeant ista, quantum valere possunt. Nec enim pro his vel tuendis, vel oppugnandis, cum quoquam dimicare decreui. Quot capita, tot sensus. Libero iudicio quisque de lectoribus fruatur.

Pag. 430. B. Ἀποβαὰς ὀπὶ τῇ γῇ, μαχόμενος ἀπέθανεν] Fortasse præstaret hæc ita distinguere, ἀποβαὰς, ὀπὶ τῇ γῇ μαχόμενος ἀπέθανεν. Alioqui dicendum esset, ἀποβαὰς ἐς πλῶ γλῶ, vt in præcedentis periodi fine dicitur, ἀπέβη ἐς πλῶ γλῶ. Si codex est sanus, & distinctio opportunè collocata, hoc nobis erit eodem modo accipiendum, quo & illa exempla, de quibus actum pag. 338. C. in ἄχου πὸ ὀπ πῖς ὀχυροῖς.

Pag. 434. C. Ἐνπῦθεν] Leunclauius ad Sestum oppidum refert. Sic enim ille, ὀνπῦθεν [scilicet ὀκ τῆς Σηστοῦ, ab oppido Sesto] ἡ ςρατιὰ διέβη ἐς Λάμψακον. Sed ad vrbem Ephesum hoc est referendū, quod ex præcedentibus Xenophontis verbis facilè colligitur, vbi sic loquitur, „Οἱ δ' Ἀθηναῖοι πὺς νεκροὺς &c. deinde, πὰς δ' ἄλλας καπέδωξαν ἐς Ἔφεσον. Quamobrem iam ὀνπῦθεν, accipiendum pro, ὀκ τῆς Ἐφέσου, πυπέσιν ὀκ τῆς πρὸς τῇ Ἐφέσῳ χώρας, ἐς λῶ οἱ Ἀθηναῖοι πὰς τῶν πολεμίων ναῦς καπέδωξαν. Athenienses enim Ephesum in sua potestate non habebant, vt

oppido Sesto) ἡ στρατιὰ διέβη εἰς Λάμψακον. Sed ad vrbem Ephesum hoc est referendũ, quod ex præcedentibus Xenophontis verbis facilè colligitur, vbi sic loquitur, „ Οἱ δ' Ἀθηναῖοι τοὺς νεκροὺς, &c. deinde, τὰς δὲ δύο καὶ δέκα ἔπλευσαν εἰς Ἔφεσον. Quamobrẽ iam ἐντεῦθεν, accipiendum pro, ὀκ τῆ Ἐφέσου, τυπτέον ὀκ τῆ πρὸς τῇ Ἐφέσῳ χώρας, ἐς ἣν οἱ Ἀθηναῖοι τὰς τῶν πολεμίων ναῦς κατέδυσαν. Athenienses enim Ephesum in sua potestate non habebant, vt ex ipsa vrbe eos discessisse dicamus. Thrasyllus quidem eam (vt pag. 433. declaratur) aggressus fuerat: sed irrito conatu, multisq; militibus amissis, inde se cum reliquis copiis recipere coactus est. Quamobrem nunc ait Xenophon, ἐντεῦθεν, illinc, scilicet ab vrbe Epheso, ad quam accesserat, & ab agro vicino, qui circum vrbem iacebat. Sed quid opus coniecturis, vbi res disertissimis verbis declaratur? Statim enim Xenophon ipse subiicit, ἐντεῦθεν δὲ ἔπλευσαν εἰς τὴν Σηστὸν, πρὸς τὸ δῆλο στράτευμα. ἐκεῖθεν δὲ ἅπασα ἡ στρατιὰ διέβη εἰς Λάμψακον. ἐντεῦθεν igitur, ὀκ τῆ Ἐφέσου· ὀκεῖθεν verò, ὀκ τῆ Σηστοῦ. Per imprudentiam enim hîc τὸ ἐντεῦθεν pro illo ὀκεῖθεν positum videtur.

Pag. 438. B. Μέμψηται] αὐτὸ τοῦ, μεμπτὸς εἴη. Nam τὸ μέμφεσθαι hoc loco passiuè sumendum pro, in alicuius reprehensionem incurrere, reprehendi. Aliàs, conqueri de aliquo, reprehendere eum. Quoniam autem hæc significatio ratissima videtur, ideo lectorem obiter monere volui.

Pag. 439. C.D. Ὕστερον δὲ διωκοδεῖσιν, ἀπολωλυῖαι τὰς βελτίους.] Quidam hæc ita corrigunt, διωκοδέντας. Sed vulgatam lectionem retinere possumus. Illud enim διωκοδεῖσιν est datiuus loco genitiui διωκοδέντων, i. cùm potentiam adepti fuissent. Illud verò ἀπολωλυῖαι, est actiuũ pro passiuo ἀπολωλυῖας, quod Atticis familiare. Ne quis verò me nouitatis accuset, meam sententiam variis exemplis confirmabo. Thucydides libro primo, ex Wecheli typis pag. 2. „ τὸ δὲ ἐμπορείας ἰσχυρὸν, ὑπὸ ὀλίγων τῶν ἀεὶ ἐπιμιγνύντες ἀλλήλοις. Hîc τὸ ὀλίγων τῶν est actiuum pro passiuo ὀλίγων ὑμένοι, quod & à scholiaste notatũ. Vide & pag. 200. annot. 10. & 398. annot. 7. & 442. annot. 6. & 497. annot. 9. Item Sophocles ἐν Αἴαντι μαστιγοφόρῳ, pag. 36.

Ὦ κλεινὰ Σαλαμὶς, σὺ μέν που
Ναΐεις ἀλίπλαγκτος.

Scholia græca. Ναΐεις. ἐνεργητικὸν ἀντὶ παθητικοῦ, ναΐῃ. Sic apud Homerũ passim legas πόλις ναιετάουσα, pro ναιομένη, vt docet Eustathius 652. 14. Idem, Ναίειν, ἀντὶ τοῦ ναίεσθαι, ὅ ὅτι καὶ πικεῖται. Ιλ. Β. 306. 19.

Νήσων, αἳ ναίουσι περίρρυτος ἁλός. ἀντὶ τοῦ, ναίονται.

Hinc patet actiuum pro passiuo frequẽter inueniri positum, quod Atticis familiare. Illud etiam addetur, τὸ ἀπολωλυῖαι, præsens esse pro præterito χρόνῳ ἀνθηγαγὼ, quod magnã habet ἔμφασιν, quasi res adhuc geratur. Hoc autem factum, vt grauius odium illis concilietur, de quibus hoc dicitur. ἀπολωλυῖαι igitur ἀντὶ τοῦ ἀπωλεκέναι, vel ἀπολέσαι, hócque pro passiuis ἀπολωλυσθαι, vel ἀπολέσθαι. nam aor. 1. pass. ἀπολεσθῆναι non reperitur, quod saltem à me lectum recorder. Si Xenophon φθεῖρειν, vel φθεῖραι dixisset, nos ista pro φθειρεσθαι, vel φθαρῆναι posita diceremus. Hæc enim in vsu. Nunc superest vt demonstrem datiuum pro genitiuo poni apud probatos auctores. Thucydides lib. 8. 572. C. „ Εἰργομένοις γὰρ αὐτοῖς τῆ θαλάσσης, καὶ χρῶ γῆ πορευομένοις, ἀνεχώρησαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀγαγεῖν τὴν πόλιν. Hîc εἰργομένοις, & πορευομένοις posita pro genitiuis, εἰργομένων, & πορευομένων. Et Aristot. Rhet. lib. 2. 278. „ Ἐφορύξησαν αὐτὰ εἰκόνι, pro, αὐτὰ εἰκόνος. Et Pindarus ἐν ὀλυμπίων εἴδει ζ. pag. 86. „ Μναθήσῃ δὲ Ζεὺς ἄμπαλον μέλλεν ἡμεν. αὐτὸ τὸ, μναθέντος δέ· & cæt. Qui plura cupit, consulat nostrum græcum indicem in Thucydidis libros, Δουλικὴ, αὐτὰ τὰ ἡμικῆς. Quoniam igitur vulgatam lectionem his rationibus commodè tueri possumus, ideo nihil innouandum, nihil mutandum censemus.

Pag. 447. B. Νῆες πέντε, καὶ εἴκοσι] Legendum potius νῆες δώδεκα, si vera sunt quæ pag. 451. traduntur. Vide locum, nostrásq; in eum notas.

Pag. 450. A. Υπραπολογησόμενος] Quamuis in aliis etiam codicibus, & editionibus ita legatur, vitiosè tamen hoc scriptum videtur pro ὑπραπολογησόμενος. Dicimus enim ὑπραπολογεῖσθαί τινος, ἤγουν ὑπέρ τινος ἀπολογεῖσθαι, pro aliquo orationem habere, qua eum purgemus, ac defendamus. Xenophon paulopost litera C. hoc aperit, quum dicit, μίαν ἡμέραν δοῦναι αὐτοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογήσασθαι. Facilis error ob affinitatẽ τῆ ὑπὲρ præpositionis cum altera voce corrupta, ὑπαρ, quæ Græcis ignota.

Ibidem C. Ἀδικουῦντας εἰδότας] Vide Francisci Porti, patris mei commẽtarios à Ioanne le Preux excusos anno 1586. Nam pag. 23. εἰδότας legendum monet. Hinc alij maximam suarum annotationum partem in multos Xenophontis libros hauserunt: sed patris mei nomen tacuerunt. Ego locos tantùm notabo, nihil præterea dicam. Lector videbit quid quisque præstiterit, & qua fide, atque pro meritis suam cuique laudem tribuet.

Ibidem E. Διῃρημένης δὲ ἡμέρας τελῶν ἡμερῶν] Proculdubio legendum τελεῶν μερῶν, vt docet pater meus in suis commentariis pag. 24. Hanc emendationem & alii sequuntur: sed Latina patris mei verba Græce vertunt, vt suis rebus melius consulant.

Pag. 451. E. Τέτταρες περὶ ἑκατὸν νεῶν] Ad integrũ numerum cõficiendum oportebat esse nõ tantùm 47: sed 48. Quamobrem vna desiderabatur, vt pater meus monet in suis comment. pag. 25.

Ibidem. Δώδεκα ὑπῶν] Idem pater meus eadem pagina monet hunc locũ cum superiore pugnare, qui extat pag. 447. B. ἀπώλοντο δὲ, τῶν μὲν Ἀθηναίων νῆες πέντε & εἴκοσιν αὐτῆς ἀνδράσιν. Quare locus ille proculdubio corruptus est, atque corrigendus. Hic enim est sanus, vt colligitur ex ipso nauium numero, quem Xenophon hoc loco recensẽt, vnica naue excepta, quæ ad ipsam numeri ὁλοκληρίαν videretur addenda.

Pag. 454. A. Εὖ φερόμενον] Distinctio post εὖ collocata, quam superiores editiones habent, est tollenda. Vertes autem, vt pater meus in suis comment. pag. 28. „ Existimatione florentem, bene audientem apud socios. Idem paulo pòst, pro ταῦτα, ταὐτὰ legendum censet, quod ab aliis postea in margine fuit notatum.

Pag. 454. C. Ἡ δὲ κόρη] Suidas. Κόρη δὲ αὐλίζεται τὸ πρῶτον ἐν τῷ ῥαγοειδεῖ χιτῶνι, ὡσεὶ τὸ δι' αὐτῆς χεῖσθαι δισεκτὸν πνεῦμα, χόρη τις ὕσα, καὶ κόρη.

Pag. 459. D. Παρὰ Δύσανδρον, εἰδὼς ἧξε Λακεδαιμονίους] Leunclauius hunc locum sic legendum ait, ὡσεὶ Δύσανδρον, καὶ Λακεδαιμονίους, εἰδὼς ἧξει, πρότερον. Sed vulgatam lectionem, quæ bona est, mutare non oportet. Hîc enim est venustus, ac probatis auctoribus familiaris ἀρχαϊσμὸς, & ἀττικισμὸς, εἰδὼς Λακεδαιμονίους πρότερον, & cæt. ἧξει, pro, ἧξε, τουτέστιν ἐπανελεύ-

ἐπανελεύσεται. πῶς; εἰδὼς πότερον οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐξήσουσι τοὺς τῶν τειχῶν, βουλόμενοι ἐξανδραποδίζεσθαι τὴν πόλιν. &c.

Illud participium εἰδὼς accusatiuum Λακεδαιμονίους regit. Sic etiam Aristophanes in Nebulis pag. 67. loquitur,

Ἀνήρετ' αὖθ' ὁ Χαιρεφῶν τὸν Σωκράτη,
Ψύλλαι ὁπόσους ἄλλοιτο τοὺς αὑτῆς πόδας.

αὐτὴ ποῦ, ὁ Σωκράτης τὸν Χαιρεφῶν τὸ αὐτὸ ἀνήρετο ὁπόσους πόδας τοὺς αὑτῆς ἡ ψύλλα ἄλλοιτο. Sed quid opus alienis, cùm domesticis exẽplis vti possimus? Xenophon enim τῶν ἑλληνικῶν 4. pag. 508. B. „ Τὸν υἱὸν, ἔφη, εἶδες ἤδη αὐτοῦ, ὡς καλὸς ἐστί; pro, εἶδες ὡς καλὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς αὐτοῦ; Quem græcismum & Terentius imitatur, quum dicit, Vide filium, an sit domi, pro, vide an filius sit domi. Idem Xenophon pag. 148. D. „ Τὴν γυναῖκα λέγουσιν ὡς κάθηται χαμαὶ αὐτὴ ποῦ, λέγουσιν ὡς ἡ γυνὴ κάθηται χαμαί. Idem pag. 806. „ Λυκοῦργον δὲ καταμεμάθηκας, ὅπου ἐστὶν ἐποίησεν, pro, καταμεμάθηκας δὲ ὅπου Λυκοῦργος, &c. Idem pag. 814. C „ Τὴν γλῶτταν ὁπόσην ἐστὶν εἰδέναι, pro, ὁπόσην ἡ γλῶττα ἐστὶν εἰδέναι. Idem pag. 818. A. „ Τῶν Σωκράτη γιγνωσκόντων, οἷος ἦν. pro οἷος ἦν ὁ Σωκράτης. Et 844. „ Τὴν οἰκίαν ἐπέδειξα, ὅπως μεσημβρίαν ἀναπέπαται. pro, ὅπη ἡ οἰκία. Et 894. „ Ἑρμογένης οὐκ οἶδεν ὡς κατάκειται; pro, ὡς ὁ Ἑρμογένης. & alibi passim sic idem loquitur. Quare nihil noui dixerit. Nihil igitur hoc loco mutandum.

Pag. 463. C. Συρρύησαν] Sic in omnibus superioribus editionibus scriptum inuenio. In margine superioris editionis vitiosum vocabulum extat scriptum σύρρυω. Pater meus in suis comment. pag. 35. συρρύωσι scribendum monet. quod ad veritatem quàm proximè videtur accedere. Dices autem esse præsentis tertiam pluralem subiunctiui, à συρρύεω, ῶ. τὸ συρρέω. vel aorist. 2. pass. à συρρύεω, ῶ. συνερρύην. ῆς. ῃ. subiunct. συρρυῶ, ῇς. ῇ. &c. Thucyd. hoc verbo in simplici est vsus lib. 3. 250. D. „ Ἐρρύη δὲ ὥσει αὖθ' ὕδωρ ποδὸς ὁρύγματος ἐκ τῆς Αἴθης. Idem ibidem E. „ Λέγεται δὲ πεντήκοντα ἔτεσι ῥυῆναι. Si quis tamẽ τὸ ἐρρύη, & τὸ ῥυῆναι, à ῥυέω, ῶ. ῥύημι deducta putat, videat quibus rationibus, aut quorum auctoritate suam sententiam tueri possit.

Pag. 465. D. Κόθορνος ὀπισθαλεῖται] Aristophanes in Ranis pag. 152. huius Theramenis mentionem facit, eúmque vt leuem, inconstantem, & temporibus inseruientem, his verbis comicè carpit, ——„ Τὸ δὲ μεταστρέφεσθαι „ Πρὸς τὸ μαλθακώτερον, „ Δεξιὸς ὢν ἀνὴρ κἀνδρὸς ὄντι, καὶ φύσει Θηραμένους. Consule græca scholia, vbi multa de huius hominis vita, dictis, factisque traduntur. Illic etiam cur κόθορνος appellatus, & quídnam κόθορνος esset, pluribus declaratur: quæ omnia huic auctoris nostri locum confirmant, ac illustrant.

Ibidem, D. Ἐπ' ἀμφοτέρων] Fortasse melius, ἐπ' ἀμφότερον, vt in patris mei comment. olim notatum pag. 38. Quid autem sit ἀποβλέπειν ἐπ' ἀμφότερον, ibi docetur.

Pag. 473. B. Ἔχουσι δ' ὅπλα, μὲν οὐκ αὐτοὶ αὐτῶν κατέθεντο] Proculdubio legendum vel, ἡμῶν μὲν οὐκ αὐτοὶ, &c. vel, ἐκεῖνοι μὲν αὐτῶν. Miror autem in superioribus editionibus hunc errorem ab aliis nec emendatum, nec obseruatum.

Pag. 479. Ὧν περ τοὺς δήμους] Hunc locum pater meus olim ex Plutarchi Solone correxit, vt patet ex ipsius comment. pag. 55. Quam correctionem & alii postea sunt secuti: sed quod pater meus latinè dixit, id ab illis græcè redditum est.

Pag. 484. A. Τὴν Γέργηθα] Quamuis in vtraque editione sic scriptum extet, & Latinus interpres Gergethem verterit, tamen, quia non solùm supra, pag. 482. E. Sed & hac ipsa pag. 484. C. Xenophon hanc ipsam vrbem Γέργιθα non per η: sed per ῑ, ciúesque Γεργιθίους vocat, hîc etiam eodem modo eandem vocem scribẽdam puto. Vel constanter in his omnibus locis ῆ retinendum.

Pag. 491. C. Λαμπρεάτας] Passim apud Thucydidem, aliósque scriptores, Λεπρεάται vocantur, qui Λέπρεον, Eleorum vrbem incolebant. Quare fortasse hîc etiam sic esset scribendum.

Ibidem E. Παρὰ τὸ παῖδος ἀργύριον] De huius loci sensu, & adagio cõsule patris mei com. pag. 66. Vnde suam emendationem alii sumpserunt, licet patris nullam faciant mentionem.

Pag. 494. A. Τὸ εἶδος νεανίσκος] Consule patris mei comment. pag. 69. Hinc alii suam correctionem hauserunt: sed patris mei nomen silentio præterierunt.

Pag. 495. C. Μοῖραν ἱππέων] Pater meus in suis comment. pag. 70. μόραν legendum monuit. Hãc emendationem & alij sequuntur: sed cuinam accepta sit referenda non declarant.

Ibidem, D. Δικῆς δίκης] Hic locus ab aliis interpretibus non est intellectus, ideò sic latinè redditus, „ Supplicio affecti essent. Sed vertendum, „ Atq; hi quidem duplici supplicio sunt affecti. Duplex autem supplicium vocat, turpem scilicet, & capitalem pœnam. Infames enim, turpíque iudicio damnatos, hoc supplicij genus sequebatur, vt pater meus docet in suis comment. pag. 71. vbi etiam patet, quósnam ὀπισθαλειτάτους Xenophon appellet. Interpres latinus interpretationem patris mei non solùm probauit: sed etiam accuratè secutus est, quod & sexcentis aliis in locis fácere non dubitat, idque rectè. Quod enim bonum, ac laude dignũ videtur, cur id à nobis nulla de causa mutetur?

Pag. 496. A. Τῶν νεοδαμωδῶν] Quidam vertunt, „ tironum. At tirones vocantur noui milites, & ad exercendam militiam fortes, licet rerum bellicarum sint adhuc imperitiores, quibus veterani milites opponuntur. Νεοδαμώδεις verò vocabantur apud Lacedæmonios (vt in nostris commentariis græcis in Thucydidem scriptis apparet pag. 533. annot. 12) οἱ ὀκ τῶν εἱλώτων, ⊙ δούλων πρότερον ὄντων, νεωστὶ ἐς τὸν δῆμον ἀποδεχθέντες, ἤγουν ἀπελευθερωθέντες, ⊙ τῆς πολιτείας τῆς λακωνικῆς μέτοχοι νεωστὶ ποιηθέντες. i. Νεοδαμώδεις appellabantur illi, qui prius quidem erant Helotes, & Lacedæmoniorũ serui, postea verò in numerum ciuiũ recens recepti fuerant, & libertate donati, eodem iure, quo cæteri Spartani ciues, fruebantur. Hos non malè quidam libertos appellari posse putant. Verùm quia liberti nomen non solis Lacedæmoniorũ ciuibus: sed & aliis tribui solet, ideo statuendi discriminis grátia, νεοδαμώδεις, Lacedæmoniorum libertos appellare mallem. Hîc tamen, quia de Lacedæmoniis, eorúmq; ciuibus verba fiunt, ipsum Lacedæmoniorũ nomen opportunè præteriri potest.

Ibidẽ, D. Ὅτι αὐτονόμους] Vel est ἔλλειψις verbi εἰμὶ, ἐστὶ βούλομαι, vel etiã hoc ipsum desideratur, & addendũ ad absoluendã locutionẽ, & sententiã. Vel loc⁹ accipiẽdus, vt Leun. in suis notis monet.

Pag.497.E. Ἐμίωια] Μίωιᾶν apud Eustathium multis in locis reperio, vt pag.95.11.224.2.1928. 26. Sed pro μίωιᾶν, ἤγουν ὀργίζεσθαι, iratsci, non autem transitiuè, pro ὀργίζειν, id est, ad iram prouocare, iram alicui mouere. Quamuis autem hoc verbum sit antiquum, & atticum, mihi tamen non constat accipi posse, vt Leunclauius in suis notis scribit, qui verbum ἔμιγνε, quod in superioribus editionib. scriptum extat, in ἐμίωια mutauit. Verùm quia nullius alius auctoritatẽ in hac emendatione confirmanda sequi possum, idcirco vel corruptissimas lectionis vulgatæ voces retinere malo, quàm incertis coniecturis fretus, arbitratu meo vetustos codices corrigere, & ex ipso textu nunc has, nunc illas voces tollere, aliásque recens à me verisimiliter excogitatas, in earum locum substituere. Satius enim est nimiæ timiditatis, quàm nimiæ temeritatis, ac arrogantiæ culpam sustinere. Sensus tamen quàm optimus eliciendus, & lector de rebus, quæ geruntur, paucis est admonendus.

Pag.499.E. Οἵπ χαλκοτύποι] Vocem χαλκοτύποι, Leunclauius silentio præteriit, & Χαλκεῖς, vertit fabri ærarii. Sed quomodo locus hic sit explicandus, patet ex patris mei comment. pag. 75. χαλκοτύποι, fabri ærarii. χαλκεῖς, fabri ferrarii. Iul. Pollux lib. 7. cap. 24. χαλκεύειν δὲ, & τὸ σιδηρεύειν ἔλεγον, & χαλκέας, τοὺς τὸν σίδηρον ἐργαζομένους. Hæc ideo notaui, quia sunt obseruatu digna. χαλκεῖς aliâs vocantur fabri ærarii. Xenophon in Agesilao, pag.655.B. nostram interpretationem confirmat. Nam post χαλκοτύπους, & πέπονας, ponit τοὺς σιδηρεῖς, quos hîc alio nomine σαφωνύμως χαλκεῖς appellat.

Pag.501. A. Ἐκ δὲ τῶν ἱππέων] Pater meus in suis comment. pag. 76. τῶν ὁπλιτῶν legendum monet. Quam emendationem & alii adeò probarunt, vt eam sequi non dubitarint.

Pag.517. C. Μάλα σφρόνως] In margine notatur, μαλ' ἀφρόνως, quam marginis lectionem interpres sequutus, vertit, ,, Imprudenter admodum. Sed si qua vulgatæ lectionis mutatio nobis est facienda, crediderim potius vnicam particulam οὐ desiderari ante aduerbium μάλα. sic, οὐ μάλα σφρόνως, i. Non admodum prudenter, αἰπὴ δ', μαλ' ἀφρόνως, i. admodum imprudenter. Sed si nihil aut addendum, aut mutandum, locus ita nobis erit intelligendus, ,, modestè admodum, vel, admodum compositè. vel, admodum lentè, vt pater meus in suis comment. pag. 98. vertit. Xenophon in Agesilao, pag. 658. C. hac ipsa de re verba faciens, ita loquitur, οἱ δὲ μαλ' ἀφρόνως ἐφέποντο. Quare si locus iste nunc emendandus videtur, emendationem inde sumemus, quam Xenophonti acceptam referemus.

Pag.520. D. Καὶ ἀποθνήσκοντας] Pater meus in suis comment. pag. 91. locum istum mutilatum videri monuit, ac ita commodè legi posse scripsit, & πολὺς ἀνθρώπους ἀποθνήσκοντας. Quam correctionem & alii in suis notis posteà scripserunt, quòd hac nullam meliorem haberent: sed eius primum auctorem non laudarunt.

Pag.525. C. Τὸ μὲν πολιτικὸν] Pater meus in suis comment. pag. 93. particulam μὲν, vt superfluam expungendam monuit. Eius monitis alii tacitè paruerunt.

Pag.533. C. Ὑπέφερον τοὺς μιλῶας] Legendum παὶ μιλῶας, vt patet ex patris mei comment. pag. 97. Ibi docetur quid sit μίωνη, quod aliis Xenophontis locis, & ipsius Homeri auctoritate confirmatur. Hanc emendationem & alii postea sunt sequuti: sed cuinam debeatur, ambigent ii, qui patris mei commentarios iampridem excusos nondum viderunt.

Pag.540.A. Καὶ διέπλευσε] Legendum potius videtur, διαπλέουσα, quod participium cum illis præcedentibus, κατέχουσα, & κρατοῦσα, iungẽdum. Vel cõstructionẽ mutatã, vel ἀνακόλουθον esse dicemus.

Pag.543.A. Τοῖς Ἀζυδίνοις] Pater meus in suis comment. pag. 103. Τῆς Ἀζυδίνης potius legendum esse dicit. Eius sententiam & Leunclauius in sua postrema editione probat, ac sequitur, quam in superioribus non est sequutus.

Pag.545. A. Γοργόπαν] Fortasse melius hoc nomen scriberetur hoc modo, παροξυτόνως, Γοργόπας, Γοργόπα, Γοργώπαν, non autem, vt in vulgatis editionibus, περισπωμένως. Nam in prima simplicium declinatione, nominatiuus in ας desinens, & genitiuus in ᾶ, & accusatiuus in ᾶν, syllabæ natura longæ censentur. Longa autem ante longam non circunflectitur, vt grammatici docent. Vocabulum hoc doricum est, quod cõmuniter Γοργώπης, vt κυνώπης, dicitur. Si codex est sanus, hoc nomen in variis casibus πὰ corripere dicemus, idque doricè. Dores enim & in secundæ declinationis nominibus accusatiuos plurales in ας desinentes, sæpe corripiunt, ideóque pro communi μούσας, ipsi περισπωμένως μοῦσας & dicunt, & scribunt. Vnus Theocritus multa suppeditabit exempla. Sed, quãuis in secundæ declinationis nominibus hoc doricè fieri constet, an etiam in prima, non solùm in plurali: sed & in singulari, in genitiuo scilicet, & accusatiuo πὰ corripere liceat, affirmare non ausim: at aliorum iudicio rẽ perpendendã relinquo.

Pag.546. Αὖ δὴ ταύτη ὀκπέμπουσιν] Leunclauius αὖθις ταύτη ὀκπέμπουσιν emendat. Vel, αὖθις ὀκπέμπουσιν. Sed nihil mutandũ, nihil delendum: at post ταύτη, nomen περιφάσει, vel aliquid huiusmodi ἰσοδυναμοῦν, à typographis per imprudentiam omissum desideratur, vel certè subintelligitur. Quod poëtis potissimùm est familiare, apud quos multas non solùm præpositionum, & aduerbiorum: sed etiam verborum, ac nominum ἀπλικὰς ἐλλείψεις inuenias. Exemplis fidem faciemus. Sophocles in Antigone, pag.241.

Καὶ πῶς ἂν τὸν ἄνδρα θαρσύνω ἐγὼ
Καλῶς μὲν ἄρχειν, εὖ δὲ μὴ ἄρχεσθαι θέλειν.

Hîc verbũ λέγειν subauditur. Sic enim ista sunt accipienda, θαρσύνω ἐγὼ λέγειν πῶς πεῖσον τὸν ἄνδρα, &c.

Et hunc virum ausim ego [dicere]

Rectè quidem [aliis] imperare, rectè etiam [aliis] parere velle.

Idem eadem fabula, pag.248.

Παῖδος περιπόλισον οἶκον. Scholiastes græcus ibi monet participium εἰποῦσα desiderari.

Idem pag.261.

Κρέων γὰρ ὧδ' ζηλωτὸς, ὡς ἐμοί ποτε. Scholiastes ait post ποτὲ, verbũ ἐδόκει subaudiri, quod desideratur.

Idem in Trachiniis, pag.376.5.

Κοὐδὲν τούτων, ὅπ, μὴ Ζεύς. αἰπὴ πολὺς & οὐδὲν τούτων ἐλέγχει, vel, σωιέζει, ὅπ, ἤγουν ὅπως μὴ Ζεὺς ἐποίησεν.

Idem in Philoctete, pag.423.

Ἀλλὰ γνῶθ', εὖ γνῶθ', ὅπ σοι
Κῆρα τόνδ' ἀποφυγεῖν. Hîc subaudiendum verbum ἔξεσι, vel πάρεσι, licet.

Idem

Idem in Trachiniis, pag. 357. 4.

Ἀλλ' ἀμφὶ τοῖς σφαλεῖσι μὴ ξὺν εὐνοίᾳ,
Ὀργὴ πέπειρα.

Hîc ἐξ ἑκουσίας dictum subaudito nomine γνώμης. i. At in eos, qui lapsi sunt non ex volente [animo,] Ira mollis [esse solet.] id est, Illis, qui non sponte: sed vel inuiti, vel per imprudentiam peccarũt, remissiùs irasci solemus.

Idem in Philoctete, pag. 410. 6.

Εὐδαίμων αὐτός. sub. τὸν βίον.

Idem in Trachiniis, pag. 354.

Ταὐτὸ δὲ πρὸς πόλιν αὐτοῖς. sub. τὼ ὁδόν.

Plura afferrem exempla huiusmodi ἐλλείψεων, nisi hæc sufficere persuasum haberem. Hæc tamen in gratiam τῶν φιλελλήνων, καὶ τῶν τῆς ἀκριβεστέρας γραμματικῆς ἐραστῶν afferre volui, vt demonstrarem nihil temere mutandum, aut delendum, quoties aliquid nobis prima fronte rem spectantibus, nec attentè perpendentibus, corruptum videtur. Vide infra pag. 986. A.

Pag. 547. A. Ταῦτα πάντα κάρπτειν] Subaudiendum χρῆναι, vel δεῖν, i. oportere. Consule patris mei comment pag. 105.

Pag. 548. A. Στρογγύλων πλοίων] Pater meus in suis comment. pag. 106. στρογγύλον πλοῖον, leuissima mutatione facta legẽdum monet. Et paulo post, ἐς δὲ τὰ μείζονα. Has emendationes quidam dignas esse iudicarunt, quas in suarũ notarum thesauris reponerẽt. Quod sine verborum vllo strepitu factum.

Ibidem B. Δεῖγμα] Quid hoc esset, vide patris mei comment. pag. 106.

Pag. 549. D. Ὁ δὲ Ἀνταλκίδας] Leunclauius, ὁ δὴ legendum ait. Sed nihil mutandum. Nam τὸ δὲ pro δή, siue πάνυ, & σφῶ, non solùm apud poëtas: sed & apud orationis solutæ scriptores sæpius reperias. Sophocles in Philoctete, pag. 411.

——ξυὼ τύχῃ ὅ τι φέρει φέρε. Apud Thucyd. multa passim occurrunt exempla, quæ breuitatis causa iam præteribo, præsertim cùm doctiores hac de re non dubitare confidam. Hæc autem ideo scribenda censui, vt omnes videant, me pro virili operam dare, vt vulgatam lectionem tuear, quæ rationib. haud infirmis defendi potest. Nec enim temere quicquam innouandum, ac immutãdum, præcipuè si bonus sensus ex lectione vulgata elici possit.

Pag. 550. A. Καππέμπει] Sic in omnibus editionibus, quas legi, scriptum inueni. Quare lector de hoc atticismo monendus. Vt enim à τύπτω, fit circunflexum τυπτῶ, ῶ. ῆς. quod Aristophanes in Pluto vsurpat, pag. 3.

Οὐ γάρ με τυπτήσεις σίφανον ἔχοντά γε. Vide græca scholia. Sic etiã à καταπέμπω deducetur τὸ καταπεμπέω, ῶ. vnde hoc imperfectum καππέμπει. Nisi rem sic accipias, vel καταπέμπει, vel καπέπεμπε dicendum, quod non temere damnandum. Nam pag. 551. B. de hac ipsa pace Xenophon, iisdem fere verbis vtens, hæc dicit, τῇ εἰρήνῃ, ἣν καπέπεμψε βασιλεύς.

Ibidem B. Κλαζομεναί] Κλαζομενίας legendum, vt pater meus in suis comment. pag. 107. monet. Eius monitionem alii sapienter sequuti sunt, qui suarum notarum supellectilem his clazomeniis spoliis λακωνικῶς auxerunt, ac ἀττικῶς ornarunt.

Pag. 551. D. Ὥστε μὴ διὰ ταῦτα δοκεῖν ἀπιστεῖν] Si codex mendo carer, locus hic ita nobis accipiendus, ὥστε τοὺς Λακεδαιμονίους μὴ διὰ ταῦτα δοκεῖν (ὧν τοιοῦτοι λόγοι ἐκεῖ ποιοῦνται) ἀπιστεῖν. Quam coniecturam sequentia Xenophontis verba confirmant. Sic enim paulo post loquitur de Lacedæmoniis, qui Mantinæorum fidem sibi suspectam fore dicebant, ἐκέλευσαν αὐτοὺς τὸ τεῖχος καθελεῖν, λέγοντες, ὡς ἐκ μὲν πιστεύσειαν ἄλλως αὐτοῖς. Vel τὸ ἀπιστεῖν, αἰτιᾶται ἀπιθεῖν. ἐπὶ ἀπειθεῖν, positum dicemus, vt pater meus in suis comment. pag. 108. monet. His monitus Leunclauius, in sua posteriore editione, ad marginem notauit ἀπειστεῖν, quam lectionem in sua versione sequitur. De hoc verbo ἀπειστεῖν vide nostras notas pag. 6. C.

Pag. 555. E. Ἔδοξε πέμπειν ἐς τοὺς μυρίους ξυντάγματα ἐς ἑκάστην πόλιν] Longè melius fortasse fuerit, si præpositionem illam ἐς, quæ præcedit ἑκάστην, tollas, vt pater meus in suis commen. pag. 111. monet. Horum autem verborum hic erit sensus. Decreto publico Lacedæmonii, eorumq; socii perpetuum exercitum constituerant, qui ad repentinos motus, vsúsque subitos, intra Peloponnesum semper paratus esset; ita tamen vt singulæ ciuitates pro censu, facultatibúsque suis, plus, minúsve peditatus, & æquitatus ad eam rem conferrent. Huius autem exercitus, qui colligendus erat, summa erat, hominum decem millia, & appellabatur τὸ σύνταγμα τὸ ἐς τοὺς μυρίους, & ἡ ξύνταξις ἡ ἐς τοὺς μυρίους, vt pag. 559. A. Quidam tamen, qui locum istum non satis attentè perpenderunt, articulum τὸ præter meritum hinc sustulerunt. Eum nos in suas pristinas sedes restituendum censemus. Sic autem hæc vertemus. „ Decretum autem est vt vna quæque ciuitas pro rata suam militum manum mitteret, quæ [cum aliis ciuitatibus, imperatum] decem millium hominũ exercitum conficeret. Quare πέμπειν τὸ ἐς τοὺς μυρίους ξύνταγμα, nunc idem valet ac si Xenophon dixisset, πέμπειν τὸ ἐκάστη πόλει ὁπλιτικὸν, καὶ προσῆκον τῆς στρατιωτῶν μέρος, τὸ τῶν μυρίων ἀνδρῶν πλῆθος συμπληροῦν. Vel, ἐς τὸ τῶν μυρίων στρατιωτῶν ἀριθμὸν συμπληρῶσαι. Vel, προς τὸ τῶν μ. σ. ἀ. σ. Henrici Stephani editionem hoc saltem loco sequi præstat, quòd melior esse videatur. Obiter autem illud dicetur, τὸ ὁπλιτικὸν μέρος à me vocari partem, quæ vulgo competens appellatur, vel portionem, quæ cuique competit, siue ea sit danda, siue accipienda. Aliâs τὸ ἑκάστῳ ὁπλιτικὸν μέρος, vel λάχος, apud Dionysium Halicarnasseum sæpe legas pro ea parte, quæ forte cuique obtigit. vt pag. ex Wecheli typis, 215. 20. 223. 13. 542. 27. 544. 8.

Pag. 557. E. Οἱ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ] Pater meus in suis commentar. pag. 113. particulam οἱ supersluam esse monuit. Quod & alii probarunt, ac in suis notis postea posuerunt. Patris enim mei commentarios ab ipso ante quinquaginta annos in Italia conscriptos, manúque propria descriptos adhuc penes me seruo: sed tamen eorum exemplar ante decennium excudendum curaui. Quare non mirum si multi multa hinc postea sumpserint, quæ sibi tribuunt. At ego satis esse duco, si lectori demonstrem quid cuique debeatur, locósq; notem commentariorum paternorum, vnde sumpta sunt ea, quæ quidam

patri meo accepta referre non audent, ne quid ab illo didicisse videantur, quasi gloriæ maximis laboribus iam partæ iacturam aliquam sint facturi.

Pag.561.D. Τεταραγμένοι τῇ φάλαγξι] πεταραγμένῃ potius legēdum, vt pater meus notat in suis comment.pag.115. vbi etiam monet infra E. particulā ὡς, post μάλιστα μὲν, collocandam. Leunclauius alteram quidem emendationem probat, ac sequitur, alterā verò non omnino sequitur: sed legendum censet, ὡς μάλιστα μὲν: Lector meliorem sequatur.

Pag.563. D. Ἱκανὸν δοῦναι] P. m. in suis comment. pag.116. existimat fortasse non absurdum fore, si ἀργύριον deesse, vel subaudiri dicamus. Alij aliter sentiunt. Sed à veritate standum.

Pag.564.A. Εἰ πλῶ] P.m.in suis comment.pag. 117. hunc locum mutilum esse monuit. Huius monitu Leunclauius vocem ἀδήωτον hîc opportunè censet addendam. Quod ex pag.561.facilè patet, vbi Xenophon dicit, ὡς εἰ π δένδρον ὑπόλοιπον, εἴ πεπρασμένον φθείροι.

Pag.565.A. Σπείσασθαι πρεσβείαν εἰς Λακεδαίμονα ἰοῦσι] P.m. in suis comment.pag.118. sic legēdum monuit, σπείσασθαι πρεσβείᾳ εἰς Λακεδαίμονα ἰούσῃ. Leunclauius hanc emendationem probat, & sequitur, licet nullam patris mei mētionem in suis notis hoc loco faciat.

Pag.569.A. Τὼ δῆμ Κερσίοις] P. m. in suis comment.pag.121. δῆμ Κρεύσιος legēdum monuit.paulo post B. ὀκ τῆς Κρεύσιος bene scriptum extat. Hîc etiam idem ab aliis factum, quod toties antè dictum. Sed breuitatis gratia, & odii vitandi causa, posthac notabo tantùm paginas paternorū commentariorum, vnde suas emendationes alii sumpserunt, quas sibi vendicant. Quid autem hoc sibi velit, vel me tacente quiuis intelliget. Thersiten enim imitari nolo.

Σωιέξειν] P. m. in suis comment. pag. 124. συμπαρέξειν legendum ait.

Ibidem. φιλιπίου] Qúænam φειδίπα, siue φιλίπα vocarentur, docet P.m.in suis commēt.pag.125.

Ibidem. C. Ἐν παντὶ ἦσαν] Subaudiendum φόβῳ. Verba sonant, In omni metu erant, i. vehementissimè metuebāt. De hoc elliptico loquendi genere, & variis exemplis, actū à nobis supra. Consule P.m.comment.pag.125.

Pag.573.A. Σπαπὰ ὤν] P. m. in suis comment. pag.126. monet legendum potius, σπανία, i. quandiu bellum esset. V.s. tantisper dum esset expeditio. Idem eadē pag. docet quomodo vocabulum ὑποπεπλωκόσι sit accipiendum.

Pag.574.B. Πρὸς πλῶ] P.m.in s. c. pag. 127. Προπλῶ legendum monet.

Pag.575.C. Ἐπισιμώσας] P. m.in s. c. pag.128. ait verbum esse militare, quod significat agmen porrectum contrahere, & ex longiore latius, & firmius reddere. Cur autem hoc ita sit intelligendum, vnde vox ista sit deducta, ibidem apertè docetur. Leūclauius ἐποσιμώσας legit. Lectionis huius causas in eius notis vide. Thucydides li.4.pag. 268.D. verbo ἐποσιμώσαι vtitur. Quid autem significet τὸ ἐποσιμοῦν, vide græcam annot. verbi.

Pag.581.A. Ὡς γε μιλώ] Leunclauius ait legendum οὕτως γε μιλώ. Sed nihil temere mutandum. ὡς enim, & ὥς pro οὕτως, apud poëtas potissimū frequenter inuenias. Eustath. ὡς ὀξυνόμενον αὐτὸ τοῦ οὕτως, ὅτι τοῦ τῶς γέγονεν ἀποβολὴ τοῦ τ. Apud eum exempla vide.

Ibidem. B. Τῆς Θετταλίας] P.m.in s.c.pag.132. τῆς Θεσπαλίας legendum monet. Leuis error, facilis typographi lapsus.

Pag.582. A. Εἰς παῖ ἀφίκετο βασιλεύς] Est ἔλλειψις nominis δῆνον, vt sit, εἰς παῦ δῆνον, i. in omne graue periculū venit Rex. Vel, εἰς παῦ κινδύνου χῆμος. Qua de re fusius supra. Consule patris mei comment. pag.125. in anno. Ἐν παντί. & pag.133. Hîc alii tacēt.

Ibidem B. Ἄφηκε μοι ἐλθόντα] Quamuis hæc lectio aliquomodo possit excusari, vt dicamus datiuum μοὶ ab illo verbo ἄφηκε regi, quod accipietur pro ἐπέτρεψε, i. permisit mihi, participium verò ἐλθόντα, cum infinito, λέγειν, iungendum, quòd loquēdi genus minimè nouum, tamen fortasse melius, si leuissima mutatione facta, legas ἄφηκε μὲ ἐλθόντα, i. dimisit me, vt ad vos, pfectus vera narrarē.

Ibidem C. Διώκομεν μὴ ἐμοὶ μόνον] P.m.in s.c.pag. 133. existimat non malè rem habituram si legamus, οἷον μὴ ἐμοὶ μόνον. Sic autem præcedentē particulam ὡς in suis pristinis sedibus relinquemus, quam Leunclauius post διώκομεν, hoc modo collocat, διώκομεν ὡς μή.

Pag.585. A. Κεῖσθαι πρὸ Κέρκυραν ὀν καλῷ] Xenophon hæc ex Thucydide videtur ferè totidē verbis descripsisse. Sic enim ille in Corcyræorū concione, lib.1.pag.26.D. „Τῆς πρὸ Ἰταλίας, & Σικελίας καλῶς προσπλοῦ κεῖται, ὥστε μήτε ὀκεῖθεν ναυσὶ κωλύειν ἐλθεῖν Πελοποννησίοις ἐπελθεῖν. &c. Idem eodē libro, pag. 31.D. Ἅμα ἦρ τῆς τε Ἰταλίας, καὶ Σικελίας καλῶς ἐφάνη αὐτοῖς ἡ νῆσος ὀν προσπλώ κεῖται. Quod etiam hîc de Corcyræorum opibus, & classis potentia à Xenophōte dicitur, id à Thucydide in locis à me notatis, antè dictum.

Pag.588.B. Τὰς Σφαγέας] P.m.in s.c.pag.136. monet, hîc Σφαγέας videri, quam singulari numero Thucydides Σφακτηρίαν variis in locis appellat. Hæc autem erat insula Pylo oppositа, in qua Athenienses duce Cleone 400. Spartanos ceperunt. Hæc etiā Σφαγία vocatur. Vide Stephanum, & Strabonem lib.8.

Pag.592.D. Πεπρᾶχθαι] P.m. in s.c.pag. 141. verbum βούλεται hîc desiderari monuit. Eadem pag.141. P. m. sequentem locum sic emendandū putat, ὁπ τῶν συμμάχων, quòd particula εἰ post ὅπ posita, constructionem, ac sensum impediat. Idem eodem loco monet, illa verba, ἢ ὑμῖν ἀρεστὰ, videri glossam quādam, vel variam lectionem, quæ ex margine in textum ab imperito typographo translata fuerit.

Pag. 593. A. Αἱ μὲν τὰ ἡμέτερα, αἱ δὲ τὰ ὑμέτερα φρονοῦσαι] Ex hoc loco non contemnendam superioris loci correctionem haurire possumus, & legere pag. 592. E. ὅτι ἀρεστὰ προὔποισιν ἡμῖν, ἢ δὲ ὑμῖν ἀρεστά. Quare tot verba de textu non tollentur: sed pro particula ἢ, quæ tamen aliquomodo tolerari potest, particulam ἢδὲ reponemus, quod & Leunclauio placet.

Pag.594.A. Μηδὲ καπυσῆναι] Sic & in aliis editionib. scriptū extat: sed legendum, vt pater meus docet in suis cōm.pag.143. δεκαπυσῆναι. Quod iam significat euersum iri ita, vt ex eorum (de quibus agitur) manubiis decumæ Diis redderentur. Xenophon ipse pag. 609. hoc ipsum confirmat his verbis, „Νῶν ἐλπὶς, τὰ πάλαι λεγόμενον, δεκαπυσῆναι Θηβαίοις.

Ibidem

Ibidem B. Κλεόμβροτον δ' ἔχοντα] P. m. in ſ. c. pag. 143. locum mutilum eſſe monet, ac aliquid huiuſmodi deſiderari, ſinebant, permittebant, vt græcè locus integer ita legatur, κλ. δὲ ἔχ. μένειν ἐῶν. i. Cleombrotum verò cum copiis, quas in Phocenſium finibus habebat, [illic] manere ſinebant.

Ibidem C. Οἱ δὲ Κλεόμβροτος] Leunclauius in ſua poſtrema editione ad marginem annotat, Οἱ δὲ Κλεόμβροτος. Sed nihil mutandum. Nam τὸ δὲ, αὐτὸ δέ, δὲ, non ſolùm apud poëtas: ſed & apud hiſtoricos, & oratores frequēter occurrit, vt in noſtris græcis commentariis in Thucydidem ſcriptis obſeruatum videmus.

Pag. 602. D. Σωτειχοῦντες] Si codex ſanus, hoc participium, quod ad πόλεις refertur, atticè poſitum dices, pro σωτειχοῦσαι, vel ad ſignificatum referes, vt αὐτοὶ τὴν τῶν πόλεων οἴκησιν πρᾶξιν intelligas. Alioqui dicendum videretur σωτειχοῦντας, qui accuſatiuus ab illo ἔπεμπον regetur. Facilis lapſus, leuis mutatio, ſenſus optimus, qui lectionem iſtam videtur flagitare. Sic autem locus erit integer, Τῶν δ' ἀρκαδικῶν πόλεων τινες τῆς Μαντινεῦσιν ἔπεμπον ἄνδρας σωτειχοῦντας.

Pag. 610. E. Εἰ ποτε δικαιοῖ ἡγοῦνται] Legendum εἰ ποτ' ἀδικαίοις ἡγοῦνται, vt docet pater meus in ſuis comment. pag. 158. vbi demonſtrat τοὺς ἀδικαίους τῆς ἐρρωμενεστέρας opponi. Cætera ſuo loco vide.

Pag. 613. D. Προκλῆς φλιάσιος] P. m. in ſ. c. pag. 161. monet Παῤῥοκλῆς legendum, qui in fine ſuperioris libri concionem habuit. Errorem autem ex abbreuiatura manaſſe docet. Nam ſi ducatur lineola ſupra πρ̄ο, ſignificabit παῤῥο. Quare pro Πρ̄οκλῆς, legendum Παῤῥοκλῆς, ſine abbreuiatura.

Pag. 615. B. Καὶ κατ' ἀλλ̄ πλεῖστοι] Legendum καὶ πλεῖστοι, tranſpoſita particula καὶ poſt ἀλλ̄. vt docet pater meus in ſuis commen. pag. 162.

Ibidem D. Αὐτοὺς δὲ ἄρειται] Conſule patris mei comment. pag. 162. vbi perſpicuè docet quomodo locus iſte ſit intelligendus.

Pag. 616. C. Ὅπου ἑδοῦπει ἕκαστος] Quamuis non prorſus improbem Leunclauii coniecturam, qua pro ἑδοῦπει legendum cenſet ἔκειτο, vulgatam tamen lectionem commodè tueri poſſumus. Hîc enim τὸ δοῦμαι paſſiuum erit ab actiuo δέω, i. ligo, vincio. More autem attico paſſiuum pro actiuo ſæpe poni conſtat, vt alibi demonſtratum. Præterea ſubaudiendum nomen ὑποδήματα, quod ex ipſo ſenſu, verbóque ἑδοῦπει facilè colligitur. De hac verborum, & nominum ἐλλείψει, pluribus à nobis actum ſupra. Quamobrem ne hoc quidem παῤῥάδοξον. Vertes autem, vbi vnus quiſque [ſuos calceos adhuc induebat, ac] ligabat. Moris enim eſt, vt prope lectum, in quo cubamus, cùm alias veſtes, tum etiam calceos ſerò collocemus, quum dormitum imus, vt, quum ſurgendum, omnia certo loco poſita ſtatim inueniamus, & ad manum habeamus. Hunc morem milites, quum ad militiam proficiſcuntur, ex militaris diſciplinæ præceptis, multo diligentiùs, quàm alii mortales, obſeruare ſolent, atque adeò debent. Hocigitur modo nihil innouabitur, nec tanta fiet mutatio, quantam Henricus Stephanus faciendam cenſet, quam viri docti meritò damnant.

Pag. 619. E. Εὐκτησίοις] P. m. in ſ. c. pag. 165. Εὐτρησίοις legendum ait. Εὐτρήσιον enim vrbs Arcadiæ, de qua Stephanus.

Pag. 620. A. Οὐ πάνυ δῆλοι χωρίον] Leunclauius legendum cenſet, οὐ πάνυ δῆλοι χ. Sed nihil mutandum. Nam vulgata lectio bona. Sic enim hæc ſunt accipienda, ἐν ταῖς συμβολαῖς, &c. οὐ πάνυ δῆλοι χωρίον ὅπῃ πέσοιεν.

Pag. 621. E. Ἄνδρας δὲ] Proculdubio κἄνδρας δὲ legendum. Hic autem accuſatiuus ab illo ſequenti ἰδεῖν pendet. Hoc vel cæcus videat. Quamobrem hoc ab aliis nec emendatum, nec obſeruatum miror, præſertim cùm toties Xenophon excuſus fuerit.

Pag. 622. D. Κατὰ ζωὰ ἀποκρινόμενα] Ex ipſo ſenſu patet ζωὰ legendum. Quam lectionem & interpres Latinus ſequutus videtur, licet græcam vocem in ipſo textu non emendarit.

Pag. 623. B. Ἐπεὶ δὲ καπλῆνται] P. m. in ſ. c. pag. 166. ἔπειτα δὲ legendum monuit.

Pag. 625. B. Προσωύεγκαν] Προσῴεγκαν legendū, licet in ſuperioribus editionibus hæc vox per υ vitiosè ſcriberetur, quæ per ῑ ſcribenda, vt vel illi, qui prima græcæ linguæ elementa norunt, ſcribendum eſſe norunt. Quare quisnam errorem iſtum adeò manifeſtum emendare dubitabit?

Pag. 626. C. Οἱ ἔξω ἁλόμενοι] Leunclauius ait ſcribendum ἁλόμενοι. Rationes, quas affert, in eius notis vide. Sed nihil mutandum. Nam vulgata lectio eſt optima. Eſt enim participium aoriſt. 2. medii, ab ἅλλομαι, ſalto. Quare vertes, ,, qui extra ſaltauerant. Ne quis autem aliquod vocabulum παράδοξον à nobis afferri putet, exemplis demonſtrabimus, quomodo & aoriſt. 1. & 2. mediæ vocis ſint vſitati. Homerus Iliados M. ex nouiſſimis H. Stephan. typis, cum verſione latina, pag. 478. 3.

Πειραμίδη, ὃς πρῶτος ἐσήλατο τεῖχος Ἀχαιῶν.
Idem Hom. in Βατραχομ. *pag.* 742. 2.
Ἦλατο δ' ἐς λίμνην φεύγων, πλὼ ἀσπίδα ῥίψας.
Idem eadem pag.
Ἦλατο δ' ἐς πάφρον, ὅππως φύγῃ αἰπὺ ὄλεθρον.
Et tertio pòst verſu,
Ὣς καὶ δὲ τειρόμενος ἐς λίμνην ἥλατο φεύγων.
Item Sophocles in Oepido Tyranno, pag. 162.
Νῶϊ δ' ἐς τὸ κάτω κρηνῶν ἐσήλατ' ἠὲ πύλας.
Idem eadem fab. 202. 4.
Πύλαις δ' ἁπλαῖς ἐσήλατο.
Idem in Antigone, pag. 268.
Πόντιος δυσκόμιστος εἰσήλατο.

Hinc manifeſtè patet aor. 1. medium vſitatum eſſe. At aor. 2. duo tantùm exempla mihi nunc occurrunt, vnum extat in Sophoclis Oepido Τυράννῳ, pag. 203.

Ὦ δαίμων, ἦ μ' εἰς ἦλθες!

Alterum, quod longè certius, habemus apud ipſum Xenophontē, pag. 370. A. de quo noſtras in eum locū notas vidè. Illud. n. exemplum Hippocratis, quod extat pag. Baſilienſis editionis 41. lin. 31. δέδηται, dubium eſt. Nam & prioris, & poſterioris ao. eſſe poteſt, quamuis à δέδαλμαι deductum conſtet. Quod quia nouum, ac inuſitatum quibuſdam videbatur, in δέδαλται mutandū putarūt. In vulgatis grāmaticis hæc nō ſcribūtur, quod à me ſaltem obſeruatum recorder. In lexicis verò græcolatinis vnicum Luciani exemplum inuenio ſcriptum, ,, ἦλατο εἰς μέσην τῆς ὀλεθρίας γῆς. Qua-

re lector φιλίλιω, καὶ φιλομαθής, posthac, quoties in A easdem voces incidet, eas ἀδιαστίκτως, vt vitiosas non reiiciet, nec arbitratu suo nouas finget.

Pag. 629. A. Ὅ τι εἰς πῶν) est ἔλλειψις. Subaudiendum enim, τῶν ἀναγκαίων. i. Quæcunque peditibus erant necessaria.

Pag. 630. C. Συσκευασάμενος χρήματα, ὡς χεπο ὡς τὸ-πους πείσων Θηβαίους) Interpretatio latina in vtraque editione sic habet, „ Coacta pecunia, Thebas profectus est, per eas Thebanis persuasurus. At error est manifestus. Dicendum enim, per eam, B scilicet pecuniam. Vel, Coactis pecuniis deinde, per eas. hoc ex ipsis græcis verbis facilè colligitur. Nam in illo πόροις subauditur πᾶς χρήμασι. Sed hoc per imprudentiam, non per ignorantiam ita scriptum constat. Interpres eadem verba græca interpretans infra, pag. 631. D. bene rem explicat, & verbis iis vtitur, quibus hîc etiam vtendũ constat. Ego tamẽ vulgatam lectionem mutare non sum ausus, quia fortasse quis hunc locum aliqua ratione mihi iam ignota tueri studebit. Sed ad C marginem notaui, quod notandum videbatur.

Pag. 635. D. Ἐνδόντων) αὐλητῶν τῶν παραδόντων: sed honesto verbo res turpis velatur.

Pag. 643. C. Ἐν Ἀρκαδίᾳ ἀπῆεσαν) αὐτὴ πόδ εἰς πλὴν Ἀρκαδίαν. De hoc loquendi genere supra à nobis actum prolixè. Sic pag. 656. C. ὀπτῆρ ποταμῷ ἔπιον, pro, εἰς τὸν ποταμόν.

Ἐγγύτερο ὠν τῇ πόλει) ἀντὶ τοῦ, πρὸς τῇ πόλει. i. Cùm ad vrbem propius accessisset. Hoc ex sequentibus D Xenophontis verbis facilè colligitur. Epaminondas enim Spartam non est ingressus: at ad eam accessit, eam ingressurus. Sic etiam illa sequentia videntur accipienda, κατέβαινεν, οὐκ ἀνέβαινεν εἰς πλὴν πόλιν, vt non ipsa vrbs: at loca vrbi vicina, & vrbanis ædificiis contigua intelligantur, quæ solent in plerisque vrbibus circum circa variis de causis relinqui vacua, præcipuè iuxta muros, vbi muris vrbes cinguntur, idque tam intra quàm extra muros. At Sparta nullis muris erat cincta. Quamobrem etiam ad eam & in eam aditus hosti longè E facilior patebat. Hæc igitur ad insignem periculi magnitudinẽ, in quod Spartani præter omnem expectationem repentè venerant, melius indicandam, ab auctore videntur ὑφ' ἑλληνικῶς dicta.

Si quis tamen aliter sentit, græcísque verbis mordicus hærere mauult, is suo iudicio, sensúque libere fruatur. Quod autẽ ἐν τῇ πόλει, αὐτὴ πόδ ἐστὶ, ἔπι πρὸς τῇ πόλει, sumi posse dixerim, non est cur nouum, ac inauditum iudicetur. Nam idem loquendi genus apud Thucydidem sæpius obser- F uaui, vt lib. 3. pag. 235. A. σφαπτευσάμενοι ἐν τῇ Ταναγρᾳ, αὐτὴ τῶ, πρὸ τῆ Ταναγρα. & lib. 5. ex H. Steph. typis, pag. 352. 1. & 7. 353. 10. 441. lin. vltim. 444. circa finem. 616. & multis aliis in locis. Sic & ipse Xenophon pag. 645. A. de eodem Epaminonda verba faciens, dicit, ἠπημένος ἐν Λακεδαίμονι, ἢ ἠπημένος ἐν Μαντινείᾳ, αὐτὴ τῶ, πρὸ, ἔπι πρὸς τῇ Λακεδαίμονι, ἢ πρὸ τῇ Μαντινείᾳ. Illud obiter addam, quod ab Eustathio traditur, Λακεδαίμων (inquit) πόλις, ἡ ἡ Σπάρτη. ἡ Λακεδαίμων ὁμωνύμως ἡ πρὸ αὐτῶ χώρα, ἤγουν ἡ G λακωνική.

Pag. 669. A. Μύριοι) Leũclauius ait ἀορίστως hoc accipiendum, ac idem valere ac illud πεμπληθεῖς, quod in græcis historiis legitur. At grammatici reclamant. Nam (vt docet Eustathius) μύριοι πρεσπαροξυτόνως, δεκακισχίλιοι. μυρίοι δὲ παροξυτόνως, οἱ ἀπλῶς πολλοί. Quare nisi decem hominum millia hîc intelligi dicas, μυρίοι παροξυτόνως erit scribendum, vt hoc significatu rectè scriptum extat pag. 671. B. μυρίοι δὲ περισπωμένως).

Pag. 671. E. Ἐπαινῶ πιαῦπα Ἀττικίσαν) Vel est Atticissimus, vt ποιῶ τι κακὸν, id est, maleficio te afficio. λέγω τι κακά. i. Maledictis te prosequor. Vel est ἔλλειψις τῆς διὰ προθέσεως.

Pag. 677. E. Ἔπαξε πῶῦπον ἔχοντα συμβουλεύειν) Leunclauius in suis notis ad marginem scriptis habet, μὴ πῶῦπον ἔχοντα σωφρονεῖν. Atque lectionem istam omisso verbo ἔπαξεν, in sua versione secutus est. Pater verò meus in suis comment. pag. 187. monet fortasse scribendum συμβολεύειν, à nomine σύμβολον, quod & συμβολὴ, & ἔρανος, i. collecta, vocatur, à verbo συμβάλλω, partem, siue portionem confero. Quamuis autem hoc verbum plerisque nouum sit futurum, tamen à Xenophonte formatum dicemus, vt & alia multa, quæ apud eum reperiuntur. συμβολεύειν autem dicetur, quia pueri cibum in vnum conferebant in scholis, vt ætatis prouectæ homines publicè faciebant in conuiuiis, quæ συσσίτια, siue φειδίτια, siue φιδίτια vocabant. Hîc nullam fere, vel saltem leuissimam vocis mutationem à coniectura non infelici manantẽ habemus. At si marginis lectionem sequamur, quis adeò cæcus est, quin lõgè maiorem, ac audaciorem mutationem animaduertat? Nihil temere mutandum, nec tot, tantísque vulneribus miser Xenophon præter merita cruciandus, nec tam fœdè, nulla de causa, mutilandus.

Pag. 680. D. Ἀπὸ τῆ ἀργευομένων) Quomodo locus hic, & sequens illud ἀρχὸν sit intelligendum, consule patris mei comment. pag. 193. Inde patet vulgatam lectionem commodè seruari posse, nec temere mutandam. Quamuis autem verbum ἀρχεύεσθαι sit aliis inusitatum, tamẽ hoc quoque Xenophonteum videtur, vt & alia sexcenta. Ab ἀρχὸς autem deducitur ἀρχέω, ῶ, vnde ἀρχεύω, & ἀρχεύομαι, otior. Qui verba Xenophontis attentè perpendet, hoc à veritate nimis remotum non iudicabit. Vulgata versio, quæ marginis lectionem sequitur, duriorem, & auctoris menti repugnantem sensum habere videtur. Lectori tamen liberum iudicium relinquo.

Pag. 681. C. Τῶν σιπῶν) Pater meus in suis comment. pag. 195. συσσίτων legendum putat. Figuratè autem τὰ συσσίτια, αὐτὴ τῶν συσσίτων ponuntur. Illud autem ὡς αὐτὴ τῶ ὥστε positum, vt locus à nobis sic accipiatur, ὅπη μελήσει ἔχῃ, ὥστε μήπω αὐτὴ ἐλάττους τῶν συσσίτων γίγνεσθαι. Hoc modo tantam mutationem vitabimus, quam quidam hîc faciunt, vt suis coniecturis inseruiant.

Pag. 684. C. Τῆς ἀνδρείας αἰτίαν ὑφεκτέον) Proculdubio τῆς ἀνανδρείας αἰτίαν legendum, quod facilè colligitur ex patris mei commenta. pag. 200. vbi locus iste sic ab eo explicatur. Crimen ignauiæ sustinẽdum, &c. Interpres latinus, qui verba græca corrupta sequutus est, in superiore versione totum hunc locum sic latinè vertit, „ Præterea propinquas vt virgines alat domi, ac ab eis fortitudinis nomine in ius vocetur. At in postrema editione veram interpretationem nobis reliquit, patris mei commẽtarios, versionem, & sententiam sequutus.

Ibidem D. Τοῦ περὶ τῆς ψυχῆς ἀγῶνος] Malo patris mei

Ibidem D. Τοῦ περὶ τῆς ψυχῆς ἀγῶνος] Malo patris mei versionem hoc loco sequi, quia mentē scriptoris meliùs videtur explicare. Sic autem ille pag. 201. Cùm instituisset vt ea ætas causas capitales iudicaret. Si quis aliter sentit, id sequatur, quod ad veritatem quàm proximè accedere putat. Liberum enim est iudicium.

Ibidem. Σπουδάζεται] In pretio, & honore est. P.m.comment.pag.201. Ibidem docetur quid sibi velint hæc Xenophontis verba, οὕτως ὁ ἀγών, nimirum, ista contentio, & prensatio de obtinendo isto magistratu. Vide locum.

Ibidem E. Οἱ βουλόμενοι] οἱ μὴ βουλόμενοι legendum, vt pater meus in s. c. pag. 201. disertissimis verbis monet. Quam lectionem & ab aliis in postremis ipsorum operibus probatam, ac notatam animaduerti.

Pag. 685. B. Τὴν ἀνυπόστατον ἀνάγκην] Interpres, Necessitatem, quæ recusari nequeat. Sed hæc interpretatio videtur obscurior, neque græci vocabuli vim, neque Xenophontis mentem satis apertè declarat. Sic enim Xenophon grauissimam necessitatem appellat, quæ non nisi maxima cum difficultate molestiáq; ferri, sustinerique poterat. Propriè quidem ἀνυπόστατον id vocatur, quod nullo prorsus modo ferri, sustineri, toleráque potest. Interdum verò, quemadmodum & hîc, latiore significatione, καθ' ὑπερβολὴν, pro grauissimo, durissimóque sumitur, quod maxima cum difficultate (vt antè dictum) ferri potest. Idem interpres in superiore editione melius hanc vocis græcæ vim expressit, quum vertit, necessitatem, cui resisti nequeat.

Pag. 686. A. Μόρας] Hac de re consule patris mei comment. pag. 203.

Ibidem D. Τοῖς ὁπλομάχοις] Sic appellantur, qui præliū ineunt armati. qui pugnant armati. Leunclauius gladiatores vocat: sed an Xenophontis mentem sit assecutus, alii iudicent.

Pag. 687. A. Ὥσπερ τειήρη αἰπύτερον] Ex hoc loco patet, supra circa septimi græcarum historiarum libri finem, pag. 646. B. legendum, αἰπύτερον ὥσπερ τειήρη περόηκε, non autem, vt vitiosè scriptū extat in superioribus editionibus, ὥσπερ τειῆες. Quam erroris molem à Lynceis hactenus haud animaduersam miror.

Pag. 689. E. Ἁρμόζοντας] ἁρμόζειν iam significat eum magistratum gerere, qui nomen hinc habet ἁρμοστὴς, quæ voces boni magistratus officium indicant. Idem verbum extat pag. 690. A.

Pag. 690. C. Πρὸ τῆς πόλεως] Leunclauius ait se non dubitare quin ὑπὲρ τῆς πόλεως sit scribendum. Sed ego nihil mutandum censeo. Nam περὶ cum genitiuo sæpissime reperias positum loco præpositionis ὑπὲρ. Quare σωωνύμως hæ duæ particulæ à probatis scriptoribus vsurpantur. Rem aliquot exemplis facilè confirmabo. Euripides in Alcestide, pag. 248.

Ἄρκουμεν ἡμεῖς οἱ περθνήσκοντες σέθεν. Hîc τὸ περθνήσκοντες σέθεν positum vides αἰπὴ πρό, θνήσκοντες ὑπὲρ σέθεν. Idem eadem fab. 255.

Ἦ πᾶς γε τῆς σῆς περὐθανε ψυχῆς τέκνου. Quod apertius dicitur pag. 256.

Οὐκ ἠθέλησας, ὡς σὲ ἐπόλμησας θανεῖν
Τοῦ σοῦ περὶ παιδός.

Ibidem,

Τοῦ σοῦ περὶ παιδὸς κατθανόν. Item pag. 257. πὲρ ὑπὲρ, & τὸ περὶ σωωνύμως in eodem versu positum legitur.

Μὴ θῆσθ' ὑπὲρ πόλεως ἀνδρὸς, οὗ σ' ἐγὼ περὶ σοῦ.

Et eadem pag. 257. & 258. idem variis in locis legas. Et in Ione, pag. 677.

Ἔστιν περὶ γαίας σφάγια παρθένοις κτανεῖν. Sed quid opus alienis, cùm domesticis exemplis vti possimus? Xenophon enim ipse pag. 36. C. dicit, περὶ τῆς ἁπάντων βουλεύεσθαι. & 416. B. βεβουλεῦσθαι περὶ ὑμῶν. & περὶ νοοῦσι, & περὶ κινδυνεύουσι τῆς πολιτῶν. 918. A. 919. B. &, περὶ τῶν ἀγαθῶν μαχόμενος. 919. C. Cur igitur locum minimè corruptum corrigemus? Cur sano medicinam importunè faciemus?

Ibidem. Σκηνὴ αὐτῆς δημοσίᾳ ἀπόδειξε] Pater m. in s.c. pag. 210. monet hinc sumi posse correctionem superioris loci, qui legitur pag. 689. A. τῶν περὶ δημοσίαν σωτηρίαν. si σκηνὴ post δημοσίαν addas, locus erit integer. Ταύτην μέν τινα τὴν εὔσχημον ἐπανόρθωσιν ἴσως τῶν φιλοδόξων, καὶ τὸ τῆς μεγαλοπρεπείας ἐφαρμόσεως δίκαιον μεγαλορρήμονέσταται ὀκνοῦσιν ἐπὶ συνηθείας αὐτῆς ἁπλῶς ἐφαρμόζειν οὐκ ὀκνοῦσι.

Pag. 692. C. Χρημάτων ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων] Minima mutatione facta locus hic emendari commodè potest, si pro ἐνίοις legas ἐνίους. Illud autem ἄγγ' præcedens, hîc etiam ὑπὸ τοῦ κοινοῦ repetetur, & constructio sic plena fiet, ἤπερ ὁ πυία, &c. ἄγγ' ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων ὅπου τὰ αἰχμά. Sic igitur nihil erit addendum. Illud verò ἀμαθία, Ionicè formatum, pro communi ἀμάθια, vt ἀληθία, pro ἀλήθια. Qua de re cōsule Triclinii scholia in Sophoclis Antigonen, pag. 252. 3. in voces, τὴν εὐσέβειαν.

Ibidem. Ἐξῆς] Hoc ab interprete prætermissum. Significat autem deinceps, ordine, alii post alios.

Ibidem. Τοὺς δεξιωτάτους] Prudentissimos) (πρὸς σκαιοτάτους. Fr. P. 252.

Pag. 694. A. Ἀνιμοῦσι] Quis ἄνιμος, quid ἀνιμοῦν, & vnde sit dictum, vide in p.m.c. pag. 214.

Ibidem C. Τῶν παρυπανείων] Τὰ παρυπάνεια vocabatur pecunia, quæ ab vtroque litigatore deponebatur. Hæc autem erat τῶν παρυπάνεων merces, quæ & παραπαρολὴ dicebatur. Francisc. P. in s. c. pagin. 215.

Pag. 695. B. Ἐλαύνειν εὐθὺς ὡς οἷόν τε εἰσβαίνῃς] Leunclauius hunc locum ita corrigendum censet, ἐλαύνοισιν εὐθὺς οἷον εἰσβαίνῃς. Ego verò longè minori mutatione facta, sic legendum arbitror, ἐλαύνειν εὐθύσ' ὡσ οἷοί τε εἰσβαίνῃς. Integra verba sunt, εὐθύσ' ὡσί οἷοί τε, πυπίσιν εὐθὺς ὡσῳ οἷοί τε, καὶ δύναιεν, αἰπὴ πρό, δύναιν), &c. i. Multi etiam simul ac naues ingrediuntur, statim eas remis agere possunt, vel norunt. Sequitur deinde ratio. Pag. 696. E. Xenophon hanc ipsam locutionem habet, τὸν δὲ πλοῦτον μόνοι οἷοί τ' ἦσαν, vbi verbum ὡσὶ subauditur, quod pag. 699. A. bis expressum extat.

Pag. 697. E. Ἢ ὑφ' ὅπου] Consule P. m. comment. pag. 219. Nisi (inquit) pacta seruent pauci, culpa in alium nullo modo transferri potest: sed hæret ipsis paucis, & criminis auctores ipsi soli, non alii videntur esse. Leunclauius hanc versionem sua comprobauit.

Pag. 699. C. Διαπραχθῆναι ἡ πόλις] Proculdubio ex verbis illis præcedentibus, quæ leguntur in hac ipsa pag. A. δύναιτ' ἂν δι' ἃ πραχθῆναι τῶν ἡ πόλεως, & ex iis, quæ sunt in B. & C. πολλὰ δι' ἃ πραχθῆναι Ἀθήνησι, & πλείω δι' ἃ πραχθῆναι, patet hîc etiam δι' ἃ πραχθῆναι ἡ πόλις legendum. Hoc & à Leunclauio

fuit obseruatum: sed nullis, vt à me, rationibus, & exemplis confirmatum. A

Ibidem, D. Διὰ δικαίου ὅσα ἔστι.] Præcedens δεῖ hîc quoque subaudiendum, vt & in sequentibus infinitis.

Ibidem, D. Τοῦτο μοῦ ὅσα ἔστι δι' χρόνου.] P.m. in s.c. pag. 221. sic locum istum legendum monet, ὅσα ἔστι. δι' χρόνου δεῖ, & cæt. Hanc emendationē & Leunclauius in sua postrema Xenophontis versione sequitur.

Ibidem, D. Στρατιάς.] P.m. in s.c. pag. 221. B ἀστρατείας fortasse legendum ait. Vide locum.

Ibidem, E. Εἰ δὲ αὖ ὁμολογεῖ δεῖν] Hæc lectio bona est, bonúmque sensum habet. Si verò [ille] fatetur de [rebus] omnibus oportere iudicium facere. Vel, de rebus omnibus cognoscendum esse, necesse est per annum id fieri. Vel, ad Iudicia de rebus omnibus exercenda, anno integro opus esse necesse est. Nihil igitur mutandum.

Pag. 700. A. Σωδικάσαι πολὺ ἥδιον.] Quamuis non damnem Leunclauij coniecturam, ἐς τὸ πολὺ, tamen vulgatam lectionem commodè seruari, defendíque posse duco. Nam particulam ὥστε sæpius ante infinitos non exprimi: sed subaudiri constat. Quare nihil hîc quoque præter morem fiet. Locus autem sic erit integer, ὥστε δικάζειν. Sic pag. 701. A. οὐδὲν ἀνθυμεῖσθαι, pro ὥστε οὐδὲν ἀνθυμεῖσθαι. C

Ibidem, D. Οἱ γὰρ ὅμοιοι τοῖς ὁμοίοις] Homerus τῆς Ὀδυσσείας P. 17. lib.

Ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον.

Aristot. Rhetor. libr. 1. ἐν τῷ περὶ τῶν ἡδέων. Fr. P. pag. 223.

Pag. 702. D. Ἐπιμασάμην.] Sic & in aliis editionibus inuenio constanter scriptum. Quare si codex mendo caret, augmentum, quod temporale nominatur, ab auctore consultò neglectum dices, quod parum probabile. Hoc enim poetis quidem, propter ipsam metrorum necessitatem non rarò facere licet: sed orationis solutæ scriptoribus eadē licentia non permittitur. Quare lectorem monere volui. Nam alioqui dicendum ἠπιμασάμην. Hoc ab aliis, qui sunt ὀξυδερκέστεροι, non animaduersum miror. E

Ibidem. Γήρᾳ, εἰς ὃ πάντα τἀχαλεπὰ συρρεῖ.] Huc illi Antiphanis elegantes versus commodè referri possunt, qui in vulgatis sententiis extant, pag. ex Crispini typis, 247.

Γηρὸς γὰρ τὸ γῆρας, ὥσπερ ἐργαστήριον,
Ἅπαντα συνδρώπετα τρέφοι τὰ κακά. F

Idem ibidem.

Τὸ γῆρας ὥσπερ βωμός ἐστι πᾶν κακῶν.
Πάντ' ἐς ἰδὴν εἰς τοῦτο καταπεφευγότα.

Pag. 703. C. Τὰς προσημαίνοντας εἶναι.] Leunclauius hæc ita legenda censet, τοὺς προσημαίνοντας ἃ δεῖ εἶναι. Ego verò minore cum mutatione sic ista legerem, τὰς προσημαίνοντάς τι εἶναι. id est, Qui aliquid fore prædicunt. Nam εἶναι, αὐτὶ τοῦ ἔσεσθαι positum, quia vel ante, vel post εἶναι subauditur particula τὸ, de cuius particulæ vi, vsúque pluribus à nobis actum supra, pag. 346. D. G

Ibidem, D. Ἀπέλλων ὁ Ἀπόλλων.] Hoc est Apollinis oraculum,

Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος δὲ Εὐριπίδης.
Ἀνδρῶν δὲ πάντων Σωκράτης σοφώτατος.

Pag. 707. D. Ἐπειδὰν, ἔφη.] Pater meus in suis comment. pag. 246. ἐπειδὴ legēdum monet. Hoc enim causam, illud verò, tempus significat, qui sensus hîc nullum locum habere videtur.

Pag. 721. D. Τοιχωρυχῶν.] Antè τοιχορυχῶν vitiosè scribebatur. Quamuis autem & in superioribus editionibus eodem modo legi sciam, errorem tamen manifestissimum emendare non dubitaui, quem ab aliis non obseruatum constat.

Pag. 723. E. Θερμουργότατον, καὶ λεωργότατον.] De vocabulis istis consule patris mei comment. pag. 257. B

Pag. 724. C. Ὅπου.] Pater meus in suis comment. pag. 259. ὅ, π cum ἐποδίσασθαι legēdum monet. Quæ lectio vera. Quare nihil mutandum, vt in aliarum editionū margine videmus notatum, ὁ οὐ.

Ibidem. Τὸ θηρίον.] Leunclauius vertit, id animal: sed hæc ipsam græci vocabuli vim non satis aperiunt. Sic enim Xenophon hominem appellat, qui sua forma hominibus nocet, vt feræ, & belluæ, quæ mordent, & laniant eos, in quos impetum faciunt. C

Ibidem, D. Ἀφροδισιάζειν.] Leunclauius ait se nō dubitare quin legendum sit ἀφοδεύειν, id est, secedere, quod πρὸς ἀπειλαυπόσιν respondeat. Illud etiam οἷα in ἵνα mutat. Sed pater meus in suis comment. pagin. 259. de hoc loco hæc tradit, quæ demonstrant nullam mutationem hîc faciendam. Socrates enim (inquit) monebat etiam eos, qui aduersus res venereas non satis essent muniti, quíque ab iis non tam facilè abstinere poterāt, quàm facilè ipse faciebat, vt cum iis mulieribus congrederentur, quæ non adeò formosæ essent, ita vt sua forma, quasi quibusdam illecebris, vel tunc, quum corpus ipsorum his non admodum indigeret, eos ad intemperantiam prouocarent. Cætera, quæ magnam huic loco lucem afferre possunt, eadem pag. 259. vide. D

Pag. 725. B. Τοῖς θεοῖς μηχανώμενον.] P.m. in s.c. pag. 260. sic locum istum legendum arbitratur, μήτ' εὐχόμενον, vel potius, οὔτ' εὐχόμενον. Hanc emendationem in sua postrema Xenophontis editione Leunclauius ad marginem vt bonam opportunè notauit. E

Pag. 726. C. Ὡς οἴει.] Leunclauius ὅπως οἴει proculdubio legendum affirmat. Sed si scribatur, ὡς, vt scribendum videtur, quod idem valet ac οὕτως, vt supra demonstratum, vbi nostram coniecturam, Eustathij verbis, & auctoritate confirmamus, nulla mutatione opus erit. F

Ibidem, D. Ἐκεῖνον.] Si codex sanus, hoc pronomen ἐκεῖνον non ad illud præcedens δαιμόνιον, quod est neutrius generis: at ad significatum, ad θεὸν videlicet, referemus. Alioqui dicendum esset ἐκεῖνο, quod in margine videmus notatum. Eodem modo Xenophon pag. 728. B. loquitur, γνώσῃ τὸ θεῖον, ὅπη τοσοῦτον, & cæt. deinde subiicit αὐτοὺς, quod nō ad θεῖον proximè præcedens: sed ad θεὸς est referendum, quod ante τὸ θεῖον est collocatum. G

Pag. 727. A. Τὸ δὲ καὶ τάς.] Leunclauius in priore editione subaudiendum hic putabat, ποῖόν ἐστι. i. Quale [hoc opus] est? Quod à sensu non est alienum. In postrema verò dicit legendum, τί δέ; & subaudiendum ἐστί; Sed nihil mutandum. Nam hîc quoque ἀπὸ τοῦ κοινοῦ repetenda sunt illa verba, quæ pag. 725. D. leguntur, τὸ δεκεῖσθαι & τὸ δὲ πρεσβύτας ἔργῳ

ἔργῳ ἐοικέναι; Idem autem loquendi genus illic etiam habemus, τὸ, ἐπεὶ ἀσθενὴς, &cæt. Idem eadem pag.E. τὸ δ' τῳ ἀκολῳ, & cæt. Idem pag.726.B. τὸ δὲ, ἐμφῦσαι μέν, & cæt. Vel etiam repetenda, quæ leguntur pag.726.A. ὧπα οὕτω σφενοπικῶς πεφραγμένα ἀπορεῖς πύπερα τύχης, ἢ γνώμης ἔρχεσθαι; Alibi tamen sæpe legas, ὃ δὲ, ἔφη, τὸ, & cæt. vt pag.733.C. D. Sed cur nulla necessitate nos cogente, verba textus mutabimus?

Ibidem,E. Καὶ ἀνθρώπους ἐξαπατωμένους] De toto hoc loco consule p.m.c.pag.265.266.

Pag.732.A. Ἀγαθὸς πολίτης ἦν, ὃς μὴ δοκεῖν βούλοιτο] Æschyli versus de Tiresia vate ἐν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, pag.100.scriptos vide supra pag.31.E.

Ibidem,D. Ἀπαπῶναι ἐκάλει] Hunc locum ante viginti annos, dum pater meus negotiorum suorum causa in Gallias profectus esset, in celeberrima Academia vices absentis obire iussus, publicè sic accipiendum monui, ἐκάλει ἀπαπῶνα, οὐ τὸν μὲν λαβόντα μικρόν τι, οὐδὲ εἷς, & cæt. Atq; post μικρόν τι, constructionem mutatam monui. Vel etiam sic ista nobis accipienda, οὐκ ἐκεῖνον, ὅστις μικρὸν μέν τι λαβὼν, & cæt. sic paulo pòst, πολὺ δὲ μεῖζον [ἀπαπεῶναι ἐκάλει ἐκεῖνον,] ὅστις, & cæt. Quam emendationem, vel potius emendationis coniecturam in patris mei comment.pag.274.additis Æ.P.litteris notaui. Leunclauius aliter sentit. Lector eam sequatur lectionem, quam duxerit optimam.

Pag.733.A. Ἀσκεῖν ἐγκεκτῆσθαι] P.m.in s.c.pag. 275. monet illos genitiuos, ῥίγους, ἁλγηδόνος, πόνου, vel ad ἐγκεκτῆσθαι referendos, vel συλληπτικῶς, & figuratè supplendum καρτείαν, vel καρτέρησιν, vel aliquid huiusmodi. Affert Virgilii exempla, Æn.xi. pag.432.21.

Discepuer virtutem ex me, verumque laborem,
Fortunam ex aliis.

Idem lib.7.

Ipse Quirinali lituo, paruáque sedebat
Succinctus trabea.

Leunclauius hanc emendationem haud improbauit, siquidem in editionis postremæ notis eam notauit.

Pag.734.B. Τὰς εἱρκτάς] F.P.pag.s.c.277.Domos alienas vocat carceres per quandam similitudinem.

Ibidem, D. Ἀσκεῖν δᾶν] Subaudiendum ἑαυτόν. Sic & Theognis, vt F.P.s.c.pagin.277. obseruauit,

Χρὴ πενίλῳ φεύγοντα, καὶ εἰς βαθυκήπεα πόντου
Ῥίπτειν, καὶ πέρην, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων.

Ibidem, E. Ἀρκεῖν τοῦτο] F.P.s.c.pag.278.Præstare hoc. At ἀρκεῖν cum datiuo, prodesse. Hæc addam, cum datiuo personæ, & accusatiuo rei, significat, aliquid ab aliquo propulsare, auertere. Homer.Iliad.Z.

Ἀλλά οἱ ὄφρ τῶνδε πόθ' ἵρκεσε λυγρὸν ὄλεθρον.

Leunclauius ἀρκεῖν πύτῳ legendum ait. Sed suam lectionem, aut coniecturam nullis rationibus probat. Ab hoc autem ἀρκέω, ῶ, latinum arceo deductum videtur.

Pag.735.C. Ἀλλ' ἵνα μοι δοκῇ] Quamuis Leunclauij coniecturam non asperner, qua dicit legendum, ἀλλ' εἰναί μοι δοκεῖ, nullam tamen video necessitatem, quæ mutationem istam flagitet. Vulgatam enim lectionem hoc modo tueri cõmodè possumus, vt ex præcedentis periodi fine repetamus ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, ἐμαυτὸν τίθημι, sic, ἀλλ' ἐμαυτὸν τίθημι ἵνα μοι, & cæt. id est, Sed me ipsum [ibi, in eo loco] colloco, vbi, [quo in loco] quædam inter hæc [duo, imperium scilicet, & seruiturem,] media via videtur esse. Quod autem subiunctiuus pro indicatiuo positus, nihil noui. Qui probatos linguæ græcæ scriptores volutat, hoc passim obseruat. Quinetiam ipsa subiunctiui modi vis hîc retineri, latinisque verbis exprimi bene potest, sic, esse visa fuerit.

Pag.376.A. Σίνις] Hic πιτυοκάμπτης appellabatur, cuius vocis ἔπυμον Ouid. τῶν μεταμορφώσεων libr. 7. versibus elegantissimis aperit,

Occidit ille Sinis magnis male viribus vsus,
Qui poterat curuare trabes, & agebat ab alto
Ad terram late sparsuras corpora pinus.

De hoc Sinide, vel (vt alij scribunt) Sinnide, cæterísque latronibus, quorum mentionem hîc fieri videmus, consule patris mei comment.pag.279. 280.

Pag.748.B. Σκοπῦμαι] Leunclauius ait legendũ σκοπῶμεν, vertítq; consideremus: at (vt pater meus in suis comment.pag.296.monet) vulgata lectio commodissimè retineri potest. Quare nihil mutandum. Est autem τὸ σκοπῦμαι, ἀθηλικῶς, αἱ τοῦ σκοπῶ, positum, vt σκοπούμενος, αἱ τοῦ σκοπῶν. pag.754. E. Quid opus incertis coniecturis? quid aliorum argumentis? Audiamus ipsum Socratem de rebus iisdem verba facientem. Sic enim paulo pòst littera D. Τὰ ζῳα τὰ παῖτα σκοπῶ. Quamobrem illud σκοπῦμαι rectè habet, nec quicquam innouandum. Vertemus autem, Ego igitur (inquit Socrates) illud considero, an perinde, &c.

Ibidem. Πόνων] P.m.in s.c.pag.296. πόρων legendum monuit, quod τῷ παμφορωτάτῳ κτήματι respondet.

Ibidem, D. Τῶ εὐρύπου] Si codex mendo caret, vel atticè positum est actiuum pro passiuo εὑρεθέντος, vbi ad locutionis integræ perfectionem subaudiendum ἀργυρίου, vel πιμήματος. Vel etiam εὑρεθέντος legendum, vel πυχόντος. Qua de re consule patris mei comment.pag.296. Leunclauius hanc emendationem secutus, in suis postremis scriptis dixit, „ Alii πυχόντος, pro εὐρύπου autumant. Quamuis autem Porti nomen nõ exprimat, hæc tamen sunt Porti verba.

Pag.759. C. Παῖτα ἐπιμελεῖσθαι] Vel καὶ κῆ τὰ ποιῶτα παῖτα scribebatur, & præpositio propter similium literarum affinitatem, vel propter confusionem ex abbreuiaturis ortam, à librariis per imprudentiam est omissa, vel more attico subauditur. De his autem nominum, verborum, aduerbiorum, & præpositionum defectibus, supra pluribus à nobis est actum. Quare nihil noui iam dicetur. Sic pag.765.C. πῦῶ διενέγκοιεν, pro κῆ πῦ. & pag.766.B. πὺς κεκτήσους ζῶπα, pro κατὰ ζῶπα.

Ibidem. Αὐτὸν ἔδει] Si coniecturis vti licet, hunc locum sic legendum esse crediderim, καὶ προσκαλέσαι τινα ἐς δίκῃ, &c. atque τὸ αὐτὸν, iam bene habebit. i. quendam illorum, qui Critonem calumniis vexabant, in publicum iudicium vocauit, in quo vel capitis, vel mulctæ causa illi erat dicen-

da. Nihil tamen ideo muto: sed lectorem obiter hac de re moneo. Meam coniecturam sequentia verba confirmant. Subiicitur enim, ὁ δ' σωφρόνως αὐτῷ, &c. quod non ad plures calumniatores: sed ad vnum tantum, de quo mentio prius videtur facta, referendum. Non absurdum autem, nec à veritatis scopo remotum fuerit, si nomen illud indefinitum πνὰ subaudiendum hoc loco dicas, quod à Xenophonte consultò, vel à librariis per imprudentiam, ac incuriam prætermissum.

Pag. 762. C. Ἵνα ἀπὸ μὲν αὖ τῶν ἄρχοντα] Perpetam & in superioribus editionibus, & in postrema legebatur ἄρχοντα: sed errorem minimè dubium corrigere non dubitaui. Sequens ὠθῶνται correctionem indicat. Illud ἀπὸ, & sequens ὑπὸ iam σωνύμφως ponuntur, vel in vtroque loco scribendum ὑπό. Nihil tamen temerè mutandum. Τὸ αὖ iam superfluum videtur. Τῶν ἄρχοντα, τῶν πρόσθεν. Τῶν ἀείστων, τῶν προηγουμένων. Τῶν ὠθῶνται, τῶν πλευτιόντων. Quanquam si quis diceret legendum, ἵνα ἀπὸ μὲν αὐτῶν, hoc mihi nequaquam displiceret.

Pag. 765. E. Ἐκ καταλόγου] Consule patris m. c. pag. 322. vbi Aristophanis versus affert, qui sunt ἐν Ἱππεῦσιν.

Εἶπειθ' ὁ πολίτης ὑπερθεὶς ὧν καταλόγῳ,
Οὐδεὶς κλ' ἀπουδὰς μεταχαράξῃ).
Ἀλλ' ὥσπερ ἰῶν τὸ πρόσθεν ἐγγεγράψῃ).

Ibi interpretes, πίνακις (inquit) erant, ἐφ' ὧν ἐνέγραφον τὰ τῶν γραπτομένων ὀνόματα. Propriè tamen ὁ κατάλογος πλῶ ἐξαρίθμησιν, id est, enumerationem significat.

Ibidem Λοχαγῶν] In superioribus editionibus λοχαγὸν, ὀξυτόνως scriptum constanter extat. Leunclauius in postrema editione, λοχαγῶν legendum esse dixit. Quæ lectio si bona esset, participium aoriſt. 2. act. hoc esse diceremus. Vt enim ab ἄγω, ἄξω, ἤγον, & atticè ἦγαγον, deductum ἀγαγὼν partic. simplex, sic à λοχαγέω, ῶ. compositum λοχαγῶν. Sed an hęc formatio locum habeat etiam in composito, iudicent alii. Nec enim ego tale quid ausim affirmare, præsertim nullis coniecturis nixus, & nullius auctoritate fretus. Illud certè constat, hoc vocabulum λοχαγῶν apud nullos reperiri, quod ego saltem legerim, & recorder. Sed λοχαγιῶ, ῶ, passim apud varios historicos inuenias. Ne longius abeamus, apud hunc ipsum hoc ipso in libro supra pag. 761. D. legitur, ἐὰν ἡμῖν τις ταξιαρχῇ, ἢ λοχαγῇ. Participium ταξιαρχῶν, quod statim sequitur, facit vt λοχαγῶν potius legendum credam. Hæc lectio, præter accentum mutatum, nullam aliam mutationem, aut nouitatem habet. Pristina lectio nostram coniecturam apertè confirmat.

Pag. 766. A. Φιλόνεικος] Præstat φιλόνικος scribere, id est, victoriæ cupidus, vt pater meus in s. c. pag. 322. scriptum habet. Quam lectionem & alii in suis postremis editionibus, vt optimam, sunt sequuti. Φιλόνεικον εἶ), & φιλονεικεῖν, vitio vertuntur non solùm priuatis hominibus: sed etiam, atque adeò præcipuè, ipsis Imperatoribus. Ex hoc enim contentionis, & rixarum studio mala grauissima sæpe nascuntur. At φιλόνικον εἶ), & φιλονικεῖν, & ἡ φιλονικία, in belli duce potissimùm requiritur, ac laudatur. Quum enim Imperator vincendi studio flagrat, in hanc vnam præcipuam curam omnibus animi, corporisque viribus incumbit, vt victoriam insignem ab hostibus reportet, cuius etiam causa munus imperatorium ei solet mandari, quòd parta victoria beatitudinem quandam patriæ, suisque militibus afferre videatur. Lectionem φιλόνικος ipse Xenophon paulo pòst confirmat, οὐχ ὁρᾷς (inquit) καὶ ὁσάκις κεχορήγηκε, πᾶσι πῖς χοροῖς νενίκηκε; Sic enim ad τὸ περὶ φιλονίκου ἔτυμον alludit. Hæc autem de eodem Antisthene dicuntur, quem antè φιλόνικον appellauit.

Ibidem D. Τὸ προσταπῖν] Leunclauius πῖ legendum ait. Sed nihil mutandum. Sic enim locus est intelligendus τό δὲ, τὸ προσέπειν ἑκάστοις ὀπτηδείοις προσταπῖν, πῖ ἄλλων δηλονότι, ὧν ἀμφοτέρων ὄντων ἔργον; id est. Quid verò, singulos efficere idoneos ad [aliis] imperandum, annon hoc ad vtrunque pertinet? Hic autem προσέπειν, αὖ πῖ, προσκευάζειν, καὶ ποιεῖν, accipiendum, quod minimè nouum, ἑκάστους] τοὺς ἀρχομένους, καὶ πειθομένους. ὀπτηδείοις προσταπῖν] aliâs πρὸς τὸ προσταπῖν ὀπτηδείους. Leunclauius in sua versione lectionem aliam, quàm in suis notis habet, sequutus est, quæ Xenophontis hæc verba nullo modo nobis interpretatur. Quare meam huius loci versionem ad marginem notaui.

Pag. 767. B. Οὐχ ἥκιστα ὧν πύτων] Maximè omniũ. Inprimis. Sed obiter obseruandum τὸ πύτων πλεοναζειν. Huiusmodi pleonasmos apud Latinos etiam sæpe reperias, vt apud Plautum, variis in locis, Minimè gentium.

Pag. 768. D. Ἀνερεσθῆναι τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς] Pater meus in suis comment. pag. 326. de hoc loco hæc tradit. Si codex (inquit) mendo caret, est elliptica locutio, & supplenda aliqua particula, vel ἕνεκα, vel alia idem valens. Dicimus enim αἱρεθίζω πνὰ, & αἱρεθίζομαι ὑπό πνος, at non αἱρεθίζομαι πνὸς, nisi κατ' ἔλλειψιν. Hanc patris mei coniecturam Leunclauius non solùm probauit: sed etiam suarum notarum confirmatione, in postrema Xenophontis editione, dignam iudicauit.

Pag. 773. D. Ἀπῆσθαι τὰ ὀκ τῆς χώρας] Quidam βλάπῆσθαι τὰ τῆς χώρας legendum aiunt. Alii ἁρπάζεσθαι τὰ τῆς χώρας, quam lectionem ipse Xenophon videtur quodammodo confirmare, dum subiicit, οὐκ οἴει καὶ ἁρπάζειν ἐξουσίαν ἔσεσθαι τῷ βουλομένῳ; Leunclauius illud ἄπῆσθαι retinendum, at præpositionem ὀκ tollendam censet. Leunclauii sententiam ego quoque sequor. Bona enim videtur, & τὸ ἄπῆσθαι non solùm genitiuo: sed etiam accusatiuo gaudet. Vt, Homerus Iliad. Θ. 308.

Ἀπῆται κατόπισθε, πόσιν θ' ἑτάροισι πεποιθώς,
Ἰφάπ, γλουπύς π. ------

Vide Eustath. ὀν τῷ ἄπῆσθαι, vbi huius verbi constructionem aperit, & quando genitiuum, quando accusatiuum habeat, pluribus apertè docet.

Pag. 775. D. Ἅρμηται, ὅπ] Pater meus in suis comment. pag. 335. particulam ὅπ hîc desiderari monet, sic, ὅπ ὅπ ζεύς.

Pag. 780. B. Μὴ πείθηται] Bis hoc loco scriptum erat πῖθῆ), quod à Leunclauio in πείθῃ) mutatum. Ait enim hoc πῖθῆ) nimis poëticum esse, & simile illi Hesiodeo verbo πῖθήσας. Quamuis autem hîc τὸ πείθηται melius videri fatear, non ideo tamen

men alterum illud πίθῃ nunc reiiciendum, quasi poeticum potius, quàm solutæ orationis vocabulum sit habendum. Multo minus hoc insolens, ac prorsus inusitatum esse concedam. Non enim à πείθομαι, οδμαι, deductum est. Nam in subiunctiuo præsentis scriberetur πίθηται, vt ποιῆται: sed est aoriſt. 2. med. quod sic formatur, πίθω, aoriſt. act. ἔπιθον, aor. 2. med. ὑπείθομαι, subiunct. ἐὰν πίθωμαι, ῃ, ηται, vt λείπω, ἔλιπον, ἐλιπόμην, ἐὰν λίπωμαι, ῃ, ηται. Infinitus, πίθεσθαι, vt λιπέσθαι. Qua de re supra pag. 61. B. à nobis pluribus est actum. Quamuis etiam vocem πειθανὸς à Leunclauio formatam non damnem, nego tamen vocem πιθανὸς esse corruptam. Quot enim alia vocabula reperias, quæ variis modis apud varios scriptores variis de causis scribuntur? An ideo corrupta dicemus? Absit. Nihil igitur temere nobis est innouandum.

Pag. 783. B. Οὐ γὰρ ἂν ἀκούσασι] Leunclauius hunc locum ita legendum ait, ἀκούσασί γε, εἰ ποῦ λόγου κρείττων, ὅτι καταμαθεῖν. εἰ τὶ ποῦ, κρεῖττον ἔπη, ἔξεστι καταμαθεῖν. Sic autem vertit, Nec enim illi, qui audierint, cognoscere possunt, an ipsius forma commemorationem omnem superet. Illud autem κρεῖττον ad ipsam Theoderen refert, & personam pro ipsius forma, & pulchritudine figuratè sumit. Sed κρεῖττον in genere neutro retinendum, vt scriptum legitur, & subaudiendum κάλλος. Sic enim paulo antè Xenophon est locutus, ὅπου κρεῖττον ἔπη λόγου τὸ κάλλος τῆς γυναικός. Hinc autem Leūclauius suam emendationem sumpsit, optima cōiectura nixus, quam laudo: sed in illa ποῦ κρεῖττον in κρείττων mutatione, sententiam eius non sequor. Illud addam obiter, κρεῖττον λόγου κάλλος, hîc ὑπερβολικῶς appellari formam, speciémque corporis elegantiorem, quàm vt verbis exprimi possit.

Pag. 785. C. Ἕως ἂν τ. πλ. π. π. δέωνται] Δέωνται malim. Sic enim paulo pòst idem à Xenophonte dicitur, ἕως ἂν δεηθῶσι. Præterea τὸ ἕως, & τὸ ἂν plerunque subiunctiuo gaudet.

Pag. 787. D. Ἀκούμενος ἔφη, πύπου φάρμακον ἀγαθὸν διδάσκειν] Leūclauii de hoc loco iudicium, & coniecturam probo. Sic autem totus locus est construendus, & accipiendus. „ Ἔφη. πῆς; ὁ Σωκράτης. πῆ; διδάσκειν, ἤγουν διδάσκειν αὖ, πυτίστι διδάξειν. πῆ; ἀγαθὸν φάρμακον. πίνος; πύπυ. ταύτης δηλονότι τῆς ἀπορεξίας, δι' ἣν ὁκεῖνος ἀηδῶς ἤθιε. πῶς δ', καὶ πίνος χάριν ὁ Σωκράτης ποῦτο τὸ ἀγαθὸν φάρμακον διδάξειν ὑπισχνεῖτο; ἀκούμενος, ἤγουν ὅπως ἀκέσηται τὼ ποῦ ἀηδῶς ἐσθίοντος ἀπορεξίαν. ποῦτο δὲ τὸ φάρμακον ποῖον ἦν; τὸ παύσασθαι ἐσθίοντα.

Pag. 788. C. Ἀλλὰ τὸ ἱμάπον] Aliâs, quod vsitatius, ἀλλ' ἢ τὸ ἱμάπον. Equidem nihil nisi pallium, vel, nihil aliud, quàm pallium, ferebam. Sic etiam aliâs diceretur, ἄλλ' ἢ τὸ, pro ἄλλο, ἢ πό.

Pag. 792. E. 793. A. Μὴ πειρῶνται ὡς σωιεχέσταθ'] Leunclauius ὡς ἀμελέσταθ' legendum ait. Rationes, quibus suam mutationem tueri conatur, in eius notis vide. Verùm ego nihil mutandum censeo. Nam vulgatæ lectionis optimus est sensus, hic videlicet, Qui cæteros eloquentia, prudentiáque superare cupiunt, illos non solùm domi quàm frequentissimè eloquentiæ, prudentiæque studiis operam sedulam nauare decet: sed etiam ad eos oportet accedere, qui eloquentia, prudentiáque cæteris longè præstare videntur, atque adeò illos harum virtutum parandarum causa apud earum magistros quælibet facere, & tolerare oportet, vt nihil sine suorum magistrorum auctoritate, nihil sine iudicio, sententiáque ipsorum facere videantur. Hoc autem similitudine, exemplis, & inductione confirmatum illustratur. Quemadmodum qui periti citharistæ, vel tibicines, vel equites euadere studeant, non solùm ipsi in his artibus, intra domesticos parietes, & per se, suóque marte, quàm sæpissimè se exercent: sed alios etiam adeunt, qui harum artium peritissimi censentur. Sed similitudo, exempla, & inductio præcedunt. Obseruandum etiam argumentum, quod à minori ad maius appellatur. Si enim in ludicris, vel saltem parui momenti rebus maxima diligentia, maxima assiduitas, maximum studium, & præstantissimi doctoris opera requiritur, ergo in seriis, maximíque momenti rebus hæc omnia longè maiora requiruntur. Hinc autem (si quid tamen nobis ad hoc extrema necessitate compulsis, vel addere, vel immutare licet) hanc lectionem à veritate non alienam erui posse duco, πειρῶνται μὴ μόνον ὡς σωιεχέσταθ' ποιεῖν ὅ; π αὖ βούλωνται δωιατὶ ἡγεῖσθαι, καθ' ἑαυτούς, ἀλλὰ & ὡρὸς τοῖς, &c. id est, Conantur non solùm quàm frequentissimè facere id, in quo valere cupiunt, conantur, inquam, id facere domi, per se, marte suo: sed etiam apud illos, qui præstantissimi videntur esse, idem facere conantur, quælibet facientes, ac sustinentes, ne quicquam sine illorum præstantissimorum virorum sententia faciant, quòd alia ratione celebres non sint euasuri. vel, quòd alia ratione se claros viros non euasuros putent. Hîc minimam mutationem factam videmus. Nam particulam μὴ, quæ per librariorum imprudentiam ante πειρῶνται, in describendo fuerat collocata, post illud collocamus, & καὶ, quæ ante καθ' ἑαυτούς erat, post ἀλλὰ ponimus, vnicum nostræ coniecturæ vocabulum, μόνον videlicet, ad ipsam τῆς φρονήσεως, καὶ τῆς ἁρμοζούσης γνώμης ὁλοκληρίαν addimus. Sic autem hæc meliùs à quouis intelligentur, si legitimam constructionem indicemus, & quæ ad loci faciliorem intelligentiam faciunt, paucis addamus. πειρῶνται μὴ μόνον καθ' ἑαυτούς, ἀλλὰ & ὡρὸς τοῖς ἀείστοις δοκοῦσιν εἶ), πειρῶν) λέγω, ὡς σωιεχέσταθ' ποιεῖν ὁκεῖνο, καθ' ὅ, π αὖ βούλων) δωιατὶ ἡγεῖσθαι. πῶς δὲ ὡρὸς τοῖς ἀρίστοις δοκοῦσιν εἶ) ποῦτο ποιεῖν πειρῶν); παῖτα ποιοῦντες, &c. διὰ τί δὲ ταῦτα; ὡς ὐκ ἂν ἄλλως ἀξιόλογοι ἡγούμενοι, πυτίστι ἡγησόμενοι: Iam videt lector quantam huic loco lucem ista ferant. Vnicuique tamen liberum sit iudicium.

Παῖτα ποιοῦντες, & ἱπτομένουτες] Huc illi non inelegantes versus, qui sunt in omnium ore, perbellè referri possunt,

Qui cupit optatam curſu contingere metam,
Multa tulit, fecítque puer, ſudauit, & alſit.

Pag. 807. B. Θεοὺς οἶμαι πὺς νόμους πύπους [πὺς ἀχράφους] πῖς ἀνθρώποις θεῖναι] Sophocles ἐν τῷ Οἰδίπῳ Τυράννῳ, pag. 187.

Χο. Εἴμοι ξυνείη φέρουτι μοῖρα τὰν
Εὐσεβοῦς ἁγνὰν λόγων,

Ἔρχον τι παῖσιν, ὧν νόμει πρέπειν)
Ὑ ψιπόδης γ' ἐρανία δι' αἰθέρος
Τεκνωθέντες. ὧν ὄλυμπος
Πατὴρ μόνος, ὅδε νιν θνατῶν
Φύσις ἀνέρων ἔπεμπεν, ὅδε
Μιῶ ποτε λάζυα καθαρσιμαίας.
Μέγας ὁπὸ πύπις θεός,
Οὐδὲ γηρᾶσκ.

Pag. 809. E. Ὥσπερ ἡ μὲν ἀκρασία, & pag. 810. A. ἢ δὲ ἐγκράτεια] Leunclauius ait legendum ὅπ ἄρ' ἡ μὲν ἀκρασία. Sic enim sequentia, ἡ δὲ ἐγκράτεια, me- B liùs his respondere. Quamuis autem sensus hanc, vel aliam huiusmodi lectionem flagitet, tamen (vt ingenuè dicam quod animus sentit) tantam vocum mutationem non facilè probare possum, præsertim cùm inter ὥσπερ & ὅπ ἄρ' nullam fere similitudinem, ac affinitatem intercedere videamus. Qui οὕτως ἡ ἐγκράτεια legendum putant, aliquid afferunt, quod verisimilius. Sed hîc quoque mutatio nimis magna. Ego verò sic legendum arbitror, ὧδε ἡ ἐγκράτεια, vt particulam ὧ dicamus omissam. Quod minimè nouum. Nam & apud Thucydidem, & Aristotelem sæpius reperias ἔπειτα sine πρῶτον præcedente, & πρῶτον non sequente ἔπειτα. Qua de re fusiùs in nostro Xenophontis indice græcolatino, vbi exempla notantur. Vide πρῶτον, & ἔπειτα. pag. 811. A. exemplum habemus vbi πρῶτον sine sequenti ἔπειτα ponitur. Ibidem videmus δὲ particulam positam, non præcedente μέν. Aliàs enim dici solet, πρῶτον μὲν, ἔπειτα δέ. & pag. 813. D. πρῶτον sine ἔ- D πειτα sequenti: & pagin. 821. ἔπειτα non præcedente πρῶτον. & 870. B. præter ἔπειτα sine πρῶτον præcedente, etiam δὲ, non præcedente μὲν, positum habemus. & 910. A. Vel etiam sic legẽdum, ὧδε ἡ ἐγκράτεια. ὧδε autem pro οὕτως, non solùm apud poëtas: sed & in oratione soluta passim reperias cùm in sacris literis, tum etiam apud Xenophontem, vt in indice græcolatino diligenter notaui. hîc satisfuerit si locos aliquos tantùm fidei faciendæ gratia notarim. E Vide igitur pag. 828. A. 898. E. 908. B. 943. C. plura in ipso indice. Lector de nostra coniectura libere sentiat, dicat, ac pronuntiet quod à veritatis partibus stare iudicarit.

Pag. 812. A. Οἰόμενοι δικαίους εἶ πὺς εἰδότας] Vt supra pag. 811. B. C. in definitione πῶ εὐσεβοῦς, ὁ ἄρα τὰ θεῖ πὺς θεοὺς νόμμα εἰδὼς, ὀρθῶς ἂν ἡμῖν εὐσεβὴς ὠεισμένος εἴη, sic etiam in ista πῶ δικαίου definitione, οἰόμενοι δικαίους εἶ πὺς εἰδότας τὰ θεῖ ἀνθρώπις νόμμα, Socrates quorundam opinionem sequi videtur, qui virtutes in ipsa rerum scientia, sine actione, positas putábant. At hoc modo diaboli & pii, & iusti essent, quia hæc omnia optimè norunt. Quod profectò non solùm est absurdum: sed etiam impium. Nam ex diuini verbi præscripto constat eos pios dici, qui non solùm sciunt quid sit pietas. sed qui etiam pietatem colunt, & pro virili piè viuunt, & ope diuina freti faciunt, quæ pietas fieri postulat. Idem etiam de iustis est sentiendum, & dicendum. Hîc autem nullam pietatis, ac iustitiæ perfectionem intelligere debemus. Nullus enim ex corrupto mortalium genere procreatus istam perfectionem vnquam habuit, aut in his terris est habiturus. Sed κατὰ σύγκει- A σιν hæc dicuntur, & quid affectandum, & quò totis animi, corporisque viribus sit contendendum, hoc modo demonstratur, vt pietatis, & iustitiæ cultores studiosi fiamus. Vnus enim ille Seruator noster hanc perfectionem habuit, quia non ex corrupto: sed diuino semine conceptus, ac natus, vnus ille noster est Iustitiæ Sol, qui suis radiis pios illustrat, vnus ille Iustitiæ fons perennis, vnde fideles hauriunt perpetuò quicquid boni possident. Quamobrem B istas Socratis definitiones ex veræ theologiæ præceptis mancas esse paret.

Pag. 813. B. Βασιλείαν δὲ, & πυραννίδα] τῆς δημοκρατίας, τῆς πυραννίδος, & τῆς βασιλείας ἔπαινον, καὶ ψόγον, Euripides ἐν ταῖς Ἱκέτισι, pag. ex Plantini typis 325. 326. versibus elegantissimis persequitur, eum consule. Illic enim multa reperies, quæ magnam huic loco lucem afferent, Socratisque sententiam confirmabunt.

Pag. 815. C. Τὸν μάταιον πραγματείαν] Pro- C culdubio in vetustis, manúque scriptis codicibus, per abbreuiationem hæc ita scribebantur, τὸ μάταιον πρ. at imperitus librarius pro τὸ, quod valet τῷ, scripsit τ', quod valet τὸν, hócque propter maximam scripturæ similitudinem errorem istum peperit, quem postea viri docti cùm animaduertissent, sic emendarunt, vt ad marginem habemus notatum, τὸ μάταιον τῆς πραγματείας: sed τῷ μάταιον πραγματείαν legendum. Epithetum autem masculeum cum fœmineo substantiuo iunctum est Atticè. Huius Atticismi multa tàm poëtarum, quàm aliorum scriptorum exempla in nostris in Dionysium Halicarnasseum annotationibus attulimus: multa etiam habemus collecta in nostris in totum Sophoclem commentariis, quos nondum in lucem edidimus, breui tamen hoc facturi, si Deus Opt. Maxim. nostris cœptis, consiliisque benignè faueat. Lector (nisi fallor) nostram coniecturam probabit.

Pag. 817. C. Τῶν χέρων γίγνεσθ] Quoniam Xenophon antè dixit, ἀναγκαῖον ἔσται & δυσμαθέστερον, & ὀπλησμονέστερον ἀποβαίνειν, nũc ex grãmaticorũ præceptis ad legitimã orationis structurã, & verborũ congruam seriem seruãdam, videretur dicendum, τούτων χείρονα, vel χέρω, vt sit accusatiuus Atticus ὀκ πῶ ἰωνικοῦ ἀχρήστου χείροα κῇ κεφσιν formatus. Atque adeò sic olim scriptum fuisse puto: sed postea per librarii imperitiam, quasi vox esset corrupta, χείρων scriptum arbitror. F Si codex sanus est, constructionem mutatam dices. Græci autem tam ante, quàm post infinitiuos, nominatiuum, vel accusatiuum ἀδιαφόρως ponunt. Xenophon pagin. 826. B. οὐ μωρὸς οἴει εἶναι; pro, οὐκ οἴει σὲ τὸν μωρὸν εἶναι; Idem pagin. 829. E. Ἄξιος εἶναι ἔφη. pro, ἔφη ἑαυτὸν εἶναι ἄξιον. Et 830. E. 850. A. πῶς ἡμῖς οἴει εἶναι σοι; pro, ἡμῖν. 874. A. σιωπεσκευασμένος ἔφη παρεῖναι. pro, ἑαυτὸν σιωπεσκευασμένον. Et 920. A. ἔφησαν ἀδικώτεροι εἶναι. pro, ἑαυτοὺς ἀδικωτέρους εἶναι. G Plura in nostro græcolatino indice. Hac ipsa pag. E. Xenoph. accusatiuum χέρω vsurpat.

Pag. 822. C. Πόσου αἰ] Pater meus in suis commentar. pagin. 396. monet legendum potius, πόσου, id est, quantum. quantum pretium. quantum pecuniæ putas tuas fortunas venditas, id est,

est, si vendantur, reperturas esse Est autem breuis ὑποτύπωσις, καὶ περιοπτικὴ. Sensus. Si verò tuas fortunas vendideris, quantam pecuniæ summam te ex his collecturum existimas? Hanc patris mei correctionem Leunclauius non solùm probauit: sed etiam ad editionis postremæ marginem annotauit, variisque rationibus in suis notis confirmauit.

Pag. 823. A. Προστασίας] Publicorum operum procurationes, & huiusmodi præfecturas. F. P. pagin. 398. Leunclauius, patrocinia: sed hoc ipsam Xenophontis mentem iam non satis aperit.

Ibidem. Παιδικοῖς πρήγμασι] Iam sic appellantur res ludicræ, puerisq; dignæ, vt pater meus in suis commentar. pagin. 398. monet. Aliâs verò sic ipsos amores, ac nefarias delicias vocamus. Quamobrem interpres, qui vertit, amoribus occupatum esse, Xenophontis mentem assequutus non videtur. Perpende verba, rem, vt monemus, sic habere comperies. Si quis tamen aliter sentit, libero iudicio fruatur. Leunclauius vocem πρήγμασι reiiciendam ait, vt suam versionem tueatur. Rationes, quibus suam coniecturam tueri conatur, in eius notis vide. Vulgatam lectionem ego mutandam non censeo. Nam bonus ex ea sensus elici potest, vt antè demonstratum.

Ibidem E. Ἐπισκῆναι] Leunclauius hanc vocem vitiatam esse dicit, ac ὀπίσασθαι legendũ censet. Sed nihil mutandum. Nam verbum ὀπίσαμαι (si bonis grammaticis est credendum) futurum habet ὀπισήσομαι, vnde cætera tempora legitimè formari possunt, licet non omnia sint in vsu. Quare dicemus τὸ ὀπισκῆναι esse infinitum aor. prioris passiui, qui more attico vim actiui sæpe retinet, vt alibi demonstratum. Dictum autem videtur ὀπισκῆναι, ne confundatur cum infinito ὀπισθῆναι, quod non ab ὀπίσαμαι: sed ab ἐφίσταμαι deductum. Fateor autem & ego vocabulum istud insolentius esse, non tamen ideo statim repudiandum. Multa passim legas, quæ longè maiorem nouitatis speciem habent, quæ tamen non reiicienda: sed obseruanda, nec imitanda. Rationes verò, quas Leunclauius affert, vt suam emendationem defendat, contra nos minimè faciunt. Quis enim est, qui nesciat idem verbum in variis modis, ac temporibus variè positum apud hos quidem sæpe, apud illos verò, vel nunquam, vel rarissimè reperiri? Lector id sequatur, quod ad veritatem propius accedere comperiet.

Pag. 826. E. Ἀπαλήθευσαι] Vel est ἔλλειψις verbi δεῖ, id est, oportet, quod minimè πρόδοξον, vt supra multis est declaratum. Vel est Ionismus, qui poëtis est familiaris. Nam Iones infinitum pro imperatiuo sæpe ponunt, Homerus Iliados B.

Παίπαλ' ἀπρεκέως ἀγορεύεμεν, ὡς ὅπι πλέω.

Xenophon autem, vt variis in locis demonstratum, sæpe πλεοναστικῶς loquitur. Quamobrem non est corrigenda vox textus, nec in ἀπαλήθευσαι mutanda. Nam vulgatam lectionem retinere potes, propter eas rationes, quas attulimus.

Pag. 827. A. Συνήσθησαι δέ σοι ἐμοὶ καὶ Ἀσπασίᾳ] Procul dubio legendum, συνήσθω δέ σοι ἐμοὶ καὶ Ἀσπασίᾳ, quemadmodum pater meus in suis commentar. pagin. 405. iam pridem obseruatum nobis reliquit.

Pagin. 830. B. Ὧν αὖ ἐκόντες ἔπωνται] In omnibus superioribus editionibus ἐκόντες πείθωνται, constanter scriptum inuenio. Leunclauius tamen ait apud Stobæum ἕπωνται legi. Quare sic etiam in hac sua postrema Xenophontis editione legendum censet, verbúmque πείθωνται, ceu glossam ad marginem notauit, ac ἕπωνται in ipsum textum recepit. Sed nullam necessitatem video, quæ mutationem istam requirat. Quid enim respondeas, si quis dicat, apud Stobæum pro ἕπωνται, scribendum esse πείθωνται, quemadmodum in omnibus & vetustis, & recentioribus Xenophontis codicibus, quos legi, scriptum exstat? Nihil igitur temere mutandum, præsertim cùm bonus sensus ex vulgata lectione possit elici.

Ibidem. C. Αὐτὸν ἔφη] Pater meus in suis comment. pagin. 408. hæc verba superflua esse dicit. Quod profectò verum videtur. Leunclauius αὐτὸς legendum, & ἔφη tollendum censet. Quamobrem illud αὐτὸς, ἐμφατικῶς ponetur. Perbellè autem cum præcedentibus, τὸν ῥᾳθύμως ὀπιδεικνύναι, pronomen istud iungetur.

Ibidem. Δι' ἴσου] Subaudiendum ἑξαμμάτους. Pari interuallo. F. P. pag. 409.

Ibidem E. Τὸν Μίθραν] Suidas, quid hoc esset, his verbis declarat, Μίθραν (inquit) τὸν ἥλιον νομίζουσιν οἱ Πέρσαι, ᾧ πάντῳ θύουσι πολλὰς θυσίας.

Pag. 831. A. Ἀγαθὸς γὰρ εἶ] F. P. pag. 409. Nam beatus es, quia bonis, & virtutibus animi instructus es. Aliæ interpretationes nullum viro Spartano dignum acumen habent.

Pag. 834. D. Ἀκούειν] Subaudienda particula ἄν, quæ (vt supra pagin. 346. D. pluribus demonstratum) cum infinitis præsentis vel expressa, vel subaudita vim futuri sæpe denotat. Quare ἀκούειν ἄν, αἰτῆσαι, ἀκούσειν positum, quod ad marginem à Leunclauio in postrema editione notatum, quasi textus vocabulum esset corruptum. Quod tamen non est corruptum. Vel (quod verisimilius) est glossa. Nihil igitur mutandum.

Pag. 835. E. Ἀνταδοῦναι τὴν εἰσαρχίαν] Quid sit ἀντιδιδόναι τινὶ τὴν εἰσαρχίαν, patet ex oratione Demosthenis κατὰ Μειδίου. pagin. 308. 309. ex Iohannis Heruagii typis basilien sibus, in octauo. Quid etiam sit τῆς εἰσαρχίας ἀντίδοσις, cur, & quomodo fieret, consule Demosthenem ὑπὲρ τῆς πρὸς Φαίνιππον, pagin. 214. 215. 216. 217. 220. 223. 224. Vide & Suidam in vocibus ἀντιδιδόναι, & ἀντίδοσις.

Pag. 839. C. Γυναικὶ καλλίον μένειν ἔνδον, ἢ θυρεκτεῖν] Euripides ἐν Ἡλέκτρᾳ, pag. 599. idem confirmat:

Γυναικὶ γὰρ σιγὴ τε, καὶ τὸ σωφρονεῖν
Κάλλιστον. ἥδε δ' ἡσύχου μένειν δόμων.

Idem ἐν Ἡλέκτρᾳ, pag. 800.

Γυνὴ δ' ἀπόνους ἀνδρὸς ἥτις οὐκ δόμων
Εἰς κάλλος ἀσκεῖ, δῆλα χαρ' ὡς οὖσαν κακήν.

Οὐδὲν γὰρ αὐτῷ δεῖ θύραισιν εὐπρεπὲς
Φαίνειν πρόσωπον, ἵν' μὴ ζητῇ κακόν.

Pag.840.B. Εἰς τὸν πατρημένον πίθον ἀντλῶν] Danai filiæ ob interfectos patrueles finguntur apud Inferos aquam in dolia perforata perpetuò ferre. Huc igitur Xenophon spectare videtur. Ouid. τῶν μεταμορφώσεων lib.4.96.

Molirique suis letum patruelibus ausæ,
Assidua repetunt, quas perdant, Belides vndas.

Pag.841.B. Ἐμπόλιστιν ἀλλήλους] Quamuis lectionem, quam Leunclauius in sua postrema editione ad marginem notauit, non damnem, quia tamen in ea maiorem animaduerto mutationem, adducor vt credam vnica syllaba mutata vulgatam lectionem commodè retineri posse, sic, ὀμπόλιστιν ἀλλήλων, id est, impedimentum mutuum, impedimentum, quo alii alios impediunt. Totus autem locus ita nobis accipiendus. πῶς γὰρ ἂν πορευθείησαν οὕτως; πῶς; ἔχοντες ὀμπόλιστιν ἀλλήλων. i. habentes mutuum impedimentum. Hæc autem ἔχοντες ὀμπόλιστιν ἀλλήλων sunt explicatio aduerbii præcedentis, οὕτως videlicet. Quanquam nulla mutatione facta vulgatam lectionem commodè tueri possumus. Dicemus enim hoc verbale nomen ὀμπόλιστιν, sui verbi ὀμπολύειν constructionem seruare, quod potissimùm in illis nominibus gerundiuis, vt vulgo vocantur, facilè declaratur, vt, quum dicimus χρατῆόν ὀμπολὰς, ποιητέον πρᾶπίαν, λεκτέον λόγους, &c. Huius loquendi generis exemplum isti non dissimile habemus apud ipsum Xenophontem pag.77. D. Ἐπισήμονες ἦσαν τὰ προσήκοντα. pro, τῶν προσηκόντων, quod vsitatius. Hîc videmus τὸ ὀπισήμονες cum accusatiuo iunctum, vt ipsum verbum ὀπίσαμαι, vnde nomen hoc est formatum. Nisi fortè quis ibi dicat esse τῆς προθέσεως, κῦ, ἔλλειψιν ἁπλικλώ. Qui plura exempla cupit, is consulat nostrum indicem græcolatinum in Ὀνόματα πλὴν τῶν ῥημάτων &c.

Pag.843.Ὅπ Θ χύδας] P.m.in s.commentar. pag. 427. locum istum sic legendum monet, καλὸν δ' Θ (ὃ πάντων καταγελάσειεν ἂν μάλιστα, ἐχ ὁ σμυὸς, ἀλλ' ὁ κομψὸς) χύδας φαίνεσθαι εὐκεινῶς κειμένας. Nam ὅπ Θ χύδας εὔρυθμον, glossam esse dicit, quod profectò verùm videtur. Si quis tamen aliter sentit, suam sententiam libere sequatur.

Δηλοίωσε] Sunt qui putant hæc non esse Xenophontea. Cur autem hæc reiiciant, nullis rationibus validis demonstrant. Sed cùm verba sint bona, quid opus hac mutatione? Vertendum autem, Te læderem. Tibi nocerem. Eustath. Δηλεῖν, Θ δηλεῖσθαι, τὸ βλάπτειν. Δήλημα, ἡ βλάβη, ὡσὰ τὸ δηλῶ, δηλήσω. Δηλήμων ὁ βλαπτικός. Hinc τὸ δηλητήριον, venenum, quod animalibus nocet. Fortasse autem ab hoc etiam deductum est ipsum latinum verbum lædo, κῦ τῶν στοιχείων μετάθεσιν, δηλῶ, lædo, mutato η in æ.

Pag.850. A. Πῶς ἥμις εἶναί σοι] Pater meus in suis comment.pag.435. legendum putat, πῶς ἥμις οἴει σοι. Leunclauius, πῶς ἥμις οἴει εἶναί σοι. Vtrumque rectè: sed in altero τὸ εἶ subauditur, in altero exprimitur.

Pag.855.C.D. Προσχαιζόμενος ἄν, πολλά] Distinctio post illud participium προσχαιζόμενος videtur tollenda. Sic enim ista sunt construenda, προσχαιζόμενος [αὐτῆς δηλονότι,] πολλὰ παρ' αὐτῶν αἰτήσεις ἄν, ἢ χαλεπὰ αἰτήσεις. Si retineatur, dices consultò factum, ne τὸ πολλὰ cum præcedente participio coniungi quis putaret.

Pag.867.E. Τέλματα] Leunclauius, palustria. F.P.pag.455. Iam prosterquilinio, quod aliâs κοπρία vocatur, accipiendum ait. Quod verisimilius.

Pag.872.B. Ἀλλὰ θεῖον, τὸ ἐθελόντων] Hunc locum ante 20.annos, dum Xenophontem publicè interpretarer in celeberrima Academia, quæ caput est Allobrogum, sic emendandum monui. ἀλλὰ θεῖον. τὸ δὲ ἐθελόντων ἄρχειν, σαφῶς οἱ θεοὶ δίδοσθαι τοῖς ἀληθινῶς σωφροσύνῃ πεπλεσμένοις. τὸ δ' ἀκόντων, &c. Quæ sic latinè à me reddita habes in patris mei commentar. pagin. 461. vbi meum nomen est notatum, Æ. P. „ Sed hoc bonum videtur mihi diuinum esse. Dii enim dant hominibus iis, qui sapientia, modestiáque verè sunt absoluti, vt voluntariis imperent, eósque regant. Dant etiam hominibus, vt in inuitos tyrannidem exerceant, quos [Dii] iudicarint dignos esse, qui viuant, vt, &c. Sensus. Hoc bonum est diuinum. Nam Dii volunt, vt voluntarii quidem, pacificè regantur, inuiti verò, tyrannide premantur, ac tyrannicè regantur, quòd imperata facere nolint ea animi alacritate, quia decet. Leunclauius in sua postrema editione sic ista correxit, ἐθελόντων ἄρχειν. Σαφῶς δ' δίδοται. Lector emendationem libere sequatur, quam meliorem esse cognorit. Illud obiter dicam τὸ δίδον propius ad φείδονται accedere, quàm τὸ δίδοται, éstque Atticismus, passiuum pro actiuo δίδοσι, siue δίδασι Ionico, quod sequitur, & cuius ductu ad verbi corrupti correctionem adducti sumus.

Pag.880.B. Ἐπ' αὐτόν] Propter ipsum Socratem, id est, propter ipsius sermonem. propter illa verba ab ipso prolata. Hæc ab interprete sunt omissa, quæ tamen non prætereunda. Quamobrem in ipso textu post vocem omnes, addidi, propter ipsum. Quorum verborum sensum hîc aperui.

Pag.881.C. Ἀλλ' ἐν μισθῷ αὐταῖς οἰκοῦσι;] Ad marginem scriptum extat, ἀλλὰ μισθῷ ἐν αὐταῖς οἰκοῦσι; Sed longè minore cum mutatione sic legendum censeo, ἀλλ' ἐν μισθωταῖς οἰκοῦσι; id est, sed in mercede conductis habitant? Quinetiam hæc φράσις est & frequentior, & elegantior. Quid autem sit μισθὸς, quid μισθοῦν, quiuis nouit. Hinc verbale μισθωτὸς, ὴ, όν. mercede conductus. Vtra correctio sit melior, lector ipse iudicabit.

Pag.882.A. Αὐτὸν δ' κλινθῆναι] Apud Homer. Iliados ψ. pag. ex Crispini typis 841. hi versus aliter leguntur,

Αὐτὸς δ' κλινθῆναι ἐϋπλέκτῳ ἐνὶ δίφρῳ,
Ἧκ' ἐπ' ἀριστερὰ πῖπτε. λάβ' τὸν δεξιὸν ἵππον
Κέντρῳ ὁμοκλήσας, ἐξαῖ τέ οἱ ἡνία χρυσᾶ.

Id est,

Ipse quoque incumbe benefacto in curru
Paululum in sinistrã horum. At dextrũ equũ
Punge vociferans, laxáque ei habenas manib.

Siue igitur lectionis varietatem, siue μνημονικὸν ἁμάρτημα sic appelles, hac de re lector erat monendus. Leunclauius hanc diuersam lectionem

nem αὐτὸν, & αὐτὸς, & ὁμοκλήσας, in suis notis non obseruauit. Ἡ κα autem (vt docet Eustathius) ἡσυχῆ, ἠρέμα, ἐπ' ὀλίγον, ὡσεὶ τὸ ἀκλὼ λίγεπαι, καὶ ψιλοῦται. A

Ibidem D. Κείνου] Leunclauius vbicunque pronomen istud variis casibus expressum occurrit, ait mutilum esse, & ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο, sic in aliis casibus plenè dicendum, quòd κεῖνος, κείνη, κεῖνο, sit ποιητικώτερον. Sed quamuis hoc ego quoque fatear, hoc tamē non ideo à Xenophontea dicēdi forma alienum videtur. Quot enim alia vocabu- B la, quot locutiones poëticæ passim apud Xenophontem inueniuntur? De quibus nostrum græcolatinum Xenophontis indicem consule. Nequaquam igitur ἐν τοῖς πανπελῶς ἀχρήστοις, ἐν τοῖς λίαν κομψοῖς, ἐν τοῖς ἀβροδόξοις, & τοῖς τοῦ ξενοφωντείου χαρακτῆρος ἀνάξιοις, ἀβασανίστως τοῦδε πιθέναι πρέπει.

Pag. 884. C. Ὁ μὲν νυμφευτὴς] Rectè. Nam τὸ φιλεῖν significat amare, quod ab animo proficiscitur, & osculari, quod sine corporis tactu fieri nequit. Quantam autem voluptatem vel ex inanibus osculis homines amore capti percipiant, Theocritus hoc versu testatur,

Ἔστι καὶ ἐν κενεοῖσι φιλάμασιν ἁδέα τέρψις.

Pag. 899. A. Εἰ δὲ οἴοιτο μὴ μόνον ἑαυτὸν, & τὸν πατέρα κοσμήσειν, ἀλλ' ἱκανὸς γενήσεσθαι, & ἐπαίνεσαι, & ἀφελεῖσθαι, & ὀνομαστὸς ἔσεσθαι] Ex hoc vno loco (ne cæterorum exemplis vtar, quæ numero sunt sexcenta) manifestè patet, apud Græcos ante modos infinitos tam nominatiuum, quàm accusatiuum sine D discrimine poni. Cùm enim hæc ab illo οἴοιτο regantur, & Xenophon dixerit οἴοιτο ἑαυτὸν, proculdubio, nisi verum esset, quod à me dictum, nunc subiiciendum esset, ἱκανὸν, ἐπαίνεσαι, & ὀνομαστὸν, quæ tria epitheta ad illud ἑαυτὸν præcedens referuntur. Quamuis autem constructionem hîc animaduertas mutatam, nihil tamen mutandum. Sic enim vulgatam lectionem tueri potes, vt ex grammaticorum sententia monemus.

Pag. 902. A. Διαφέρει πολλαπλάσια μέν] Hæc ita E sunt distinguenda. διαφέρει. deinde nouæ periodi principium est subiiciendum, πολλαπλάσια μέν. Hoc verò μέν iam pro δέ sumendum, vt & apud Thucydidem sæpe faciendum constat.

Pag 904. E. Ὧ ἀνερ οὗ ἕνεκα] Leunclauius mutat in αὗτις. Sed nulla necessitas hanc mutationem flagitat. Nam vulgata lectio nihil ab vsu, nihil à recto, puróque sensu remotum habet. Vertendum autem, ,, Quemadmodum igitur si quis, qui sitis sit imperitus, [qui sitim non F sit expertus,] potu fruatur, [ignorat quanta sit potus voluptas, quam homo sitiens percipit, dum bibit,] sic etiam is, qui amoris est imperitus, suauissimæ veneris est imperitus, [nec scit quantam voluptatem homines ex amore venereo percipiant.] Hîc enim ad sententiæ perfectionem ea desiderantur, quæ hisce notis [] clauduntur, & quæ ἐν τῇ τῆς εἰκόνος ἀνταποδόσει melius indicantur. Hoc autem ἐλλείψεως genus in huiusmodi rebus per similitudinem exprimendis, à probatis auctoribus non rarò vsurpatur: sed quod verbis disertissimis non explicatur, id ex altero similitudinis membro facilè colligitur ab iis, qui rem attentè perpendunt. Maximam Henrici Stephani mutationem, quam hoc loco nobis quauis ratione probare conatur, Leunclauius iure damnauit. Quia tamen & ipse Leunclauius locum istum non satis attentè perpendit, sic eum vertit, vt ipsam Xenophontis mentem non videatur assecutus. Lector non mihi: sed veritati faueat ἀπροσωπολήπτως, καὶ ἀπαθῶς. Illud etiam addetur, ἀπολαύειν τοῦ πιεῖν, id est, potu frui, iam nihil aliud significare, quàm quod vnico vocabulo, πίνειν, id est, bibere, simpliciter alibi dicitur. Aliâs verò voluptatem, quæ ex potu percipitur, significare potest.

Pag. 905. D. Ὡς ἐξεικάζοιτο] Quamuis & in aliis editionibus ita scriptum inueniam, tamen (nisi fallor) ἐξεικάζωσι legere præstaret. Facilis est lapsus propter similitudinem istarum syllabarum, ου, & ω. Nihil tamen muto: sed lectorem obiter moneo. Qui constructionem huius loci considerabit, is nostram coniecturam à veritatis scopo non aberrare iudicabit.

Pag 906. E. Γιγνώσκουσιν] αὐτὸ τοῦ, ἑαυτοὺς γιγνώσκειν. Hoc loquendi genus & Virgilius imitatus est, Æn. 2. 149. de Androgeo verba facit,

Fida satis: sensit medios delapsus in hostes.

Charisius. Delapsus, pro, se delapsum esse. Xenophon pagin. 910. E. αἰσθάνομαι στερόμενος, αὐτὸ τοῦ αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν στερόμενον. Sentio priuatus, pro, me priuatum, & spoliatum esse.

Χαλεπαίνουσι τοῖς πόλεσι] Pater meus in suis comment. pagin. 471. locum istum sic legendum monet, ὀνοσῶσι τοῖς πόλεσι. Quam emendationem & Leunclauius in sua postrema editione vt bonam ad marginem notauit.

Ibidem D. Οὐκ ἄξει ὅλως πλὴν πόλιν] Leunclauius legendum ait αὔξῃ. Rationes probabiles, quas affert, vt suam emendationem tueatur, in ipsius notis vide. Vulgatam tamen lectionem non inepte retinere possumus, vt ἄξει, sumatur pro, reget, gubernabit. Sensus hinc optimus elicitur; Tyrannus, qui suos ciues interficit, ciuitatem integram à se non amplius rectum, siue gubernatum iri scit: scit etiam se paucioribus imperaturum. Cur autem ille ciuitatem integram non amplius reget? Quia de ciuibus multos interfecit, quibus cæsis factum est vt paucioribus in posterum sit imperaturus. In his enim verbis, ὅσῳ δ' ἂν πλείονων ἄρξει, quædam illorum verborum præcedentium, οὐκ ἄξει ὅλως πλὴν πόλιν, interpretatio videtur esse. Quòd autem ἄγειν, pro regere, & gubernare sumatur, hoc minimè nouum. Nam & Thucydid. lib. 1. 84. πλὴν πολιτείαν ἄγειν sumit, pro Rempublic. regere, gubernare. Idem & libr. 2. 143. 3. Pindarus etiam eodem significatu sæpius hoc vsurpat. Olympiorum ode 8; 104. Ἀπήμανον ἄγων βίοτον, id est, Vitam malorum expertem regens. Idem Pythiorum ode 6. 280. Νόῳ πλοῦτον ἄγειν. Prudentia diuitias regere. Lector sequatur eam sententiam, quam meliorem esse cognorit.

Pag 908. C. Ἀπικνουμένους] Vel ἀπικνουμένους legendum, vt in quibusdam exemplaribus legitur, G ab ὑποκτονέω, ὑποκτονήσω, quod ποιητικώτερον. Vel ἀπικτονόντας, ab ὑποκτείνω, cuius præteritum perfectum meditum est ἀπέκτονα. Posteriorem lectionem in aliarum editionum margine notatam habemus.

Pag. 913. A. Καὶ ἄλλου, ὅπνα ἀεὶ πιμπλῆτε πυγχάνωσι.] Leunclauius nullum ex istis verbis commodum sensum elici posse statuit. Quare proculdubio, καὶ ἄλλοις αὖ που ἀεὶ legendum censet. Sed nihil mutandum. Nam vulgatæ lectionis verba mendo carent, & bonus, imò verò optimus sensus hinc elicitur. Qui tyrannorum imperio parent, huiusmodi honoribus (de quibus antè verba facta sunt) eos afficiunt, neque verò solis tyrannis hos honores deferunt: sed & alii cuilibet, quem honore semper afficiunt. Vel, Non solùm tyrannos: at & quoslibet alios, quos honore dignos iudicant, his honoribus semper afficere consueuerunt. Quamobrem erit argumentum, quod à minori ad maius vulgo vocatur, vt illud efficiatur, minimè mirum esse, quòd tyranni his honoribus afficiantur ab illis, qui ipsorum imperio parent, quando vel aliis longè inferioribus iidem honores ab iisdem hominibus haberi consueuerint. Dicemus autem constructionem mutatam: sed nihil præter morem. Dicimus enim eleganter, ποιῶ σοι κακόν, quod commune, & ποιῶ σε κακόν, quod atticum. Sed si quid mutandum, leuissima mutatione facta, pro ἄλλον, legemus ἄλλῳ, & datiuus iste datiuo τυράννοις, eadem constructione seruata, respondebit. De nostra coniectura liberum iudicium lectori facilè permitto.

Pag. 915. A. Τοῦπερ ἡσώμεθα] Videtur Xenophon ad illud Homeri carmen alludere, quod Ὀδυσσείας Θ. 65. extat.

Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὡς εἰσορόωσι.

Ibidem D. Τοῦπερ δὲ βαρύτερον φόρημα] Nisi fallor, φόρημα iam nihil aliud significat, quã onus, quod fertur, atque gestatur. Qui locum attentè perpendet, & verbum illud βαρύτερον, quod proprièe de grauibus oneribus dicitur, non damnabit nostram cõiecturam. Sic autem ista sunt intelligenda, τοῦπερ, τῆς τῶν μισθοφόρων φυλακῆς, & παρουσίας. Cur hoc? Ciues enim, qui tyranno parent, ægrè ferũt, quòd peregrinum militem, à tyranno mercede conductum, suis ipsi sumptibus alere cogantur, ídq; in tyranni gratiam, vt ab eo faciliùs tyrannicè tractentur. Quòd autem hos milites suis sumptibus alant, Xenophon apertè docet pag. 918. A. vbi de ciuibus dicit, πῶς ἂν αὐάγκη & δαπανᾶν εἰς τύπτις ἥδιστα; Per τύπτις verò τὺς δορυφόρους, tyranni satellites, & milites mercenarios intelligit. Hoc igitur est illud onus, quo nullum aliud grauius ciues esse ducunt. Sequentia nostram coniecturam confirmant, vnde patet varias lectiones ad marginem hîc notatas, ad rem præsentem non facere. Sensus enim nimium coactus, & à Xenophontis mente remotior ex istis lectionibus elici videtur, quod ex interpretatione vulgata colligitur.

Ibidem. Οὐδ' ἐν ἐχόντοις ἰσοτίμοις] Si codex mendo caret, hic est huius loci sensus. Quamuis enim ipsi ciues, milites mercenarios, tyrannis honore pares esse non existiment, eos tamen à tyrannis auaritiæ, fraudisque causa putant ali. Sensus hic à veritatis scopo non remotus videtur. Si quis tamen locum corruptum esse ducit, is Leunclauii correctionem sequatur, quæ magnam quidem mutationem habet: sed sensum nostro meliorem non habet.

Pag. 918. A. Δώσαντ' αὖ] Vel δωσαῖ) legendum, vel δωσάντ' αὖ, pro integro δωσαμεν αὖ, vt pag. 920. A. Facilis lapsus, leuis mutatio, lectio melior. Nihil tamen muto.

Ibidem E. Εὖ ἔσῃ νικῶν] Leunclauius legendum ait εὖ ἐστι νικῶν, quòd græcè non dicatur εὖ εἰμι. Quamuis autem hoc non sit ab vsu nimis remotum, tamen illud hîc obseruandum πὶ εὖ non cum verbo ἔσῃ: sed cum participio νικῶν esse coniungendum. Quid autem aliud significat, ἔσῃ νικῶν, quàm νικήσεις, eris vincens, eris victor, vinces? An hoc nouum? minimè gentium. Quare nec vllis indiget probationibus. Horum autem verborum hæc est sententia, Bene, præclarè vinces. quomodo? subiicitur, πὶ καλλίστῳ, &c. Præclaram victoriam adipisceris. qua ratione? Eo certaminis genere, quod inter homines est pulcherrimum, & magnificentissimum. Sic igitur vulgatam lectionem commodè retineri posse constat.

Pag. 928. D. Πλεῖσοι πρόξδοι] Si codex sanus est Atticismus, epitherum masculeum cum nomine fœmineo iunctum. Sed cùm antè constanter epithetum fœmineum huic nomini sit additum, vt addendum videtur, vtque pag. 929. D. legitur, πρόξδοι πολλαί, facilè crediderim hîc etiam πλεῖσαι scribendum. Facilis error, leuis mutatio. Vide & pag. 931. C.

Pag. 929. B. Ὑπὸ πολιπόδων] πολιπόλων legendum, vt docet pater meus in suis comment. pag. 495. Quinam autem dicerentur πολίποδοι, patet ex Iul. Pollucis lib. 8. verbis, vbi pro vitiato vocabulo πολίπλους legendum πολιπόλους. Leunclauius corruptam vocem πολιπόδων, in superioribus editionibus sequutus, verterat, à circunstantibus peditibus. Sed postea patris mei correctionem sequi non dubitauit, suísque notis eam confirmauit. Hac ipsa pag. 929. E. πολιπολῶν πλοίων habemus, vnde οἱ πολίποδοι sunt dicti.

Ibidem C. Ἀλλὰ πολυανθρωπίας] Quia præcedũt, οὐ μόνον, iam ἀλλὰ καὶ πολιανθρωπίας dicendum videretur. Pro verbis verò sequentibus, τῆς ἐκείνου αὖ, legendum olim existimabam, τῆς ἐκείνων, δηλονότι τῶν ἀνδραποδων. Vel, τῆς ἐκεῖ, πυτέσιν ἐκεῖθι, vt subaudiretur participium οὔσης, quam correctionem ex patris mei verbis eliciebam. Sic enim ille in suis comment. pag. 495. ex mercatu, qui ibi institutus fuerat. Leunclauius & ipse in postremæ editionis margine, notísq; hanc emendationem notauit.

Pag. 930. A. Ὡς ἐμῇ δόξῃ παρ' ἀγγέλῳ σκοποῦσιν.] Hunc locum olim sic emendandum arbitrabar, ὡς ἐμῇ δόξῃ δοκεῖ, παραγγέλλω ὡς οὐκ εὖ σκοποῦσιν. Quæ sic in ordinem sunt redigenda. παραγγέλλω ὡς οὐ πάνυ γε (ὡς ἐμῇ δόξῃ δοκεῖ) οὐκ εὖ σκοποῦσιν, id est, Denuntio istos (vt meæ sententiæ videtur, [vt mihi videtur, vt mea fert opinio,]) rem non rectè considerare. Sed quamuis post illud δόξῃ, vel δοκεῖ, vel aliquod aliud ἰδιώματος vocabulũ desiderari constet, verba tamen sequentia, παρ' ἀγγέλῳ, in vocabulum παράλογος, i. præter rationem, absurdè, non infeliciter à Leuncl. mutata fateor, quamuis mutatio non parua videatur, atque coniecturam ipsius laudo.

Pag. 936. C. Παρεσκόπας ἱππεύων] Leunclauius ὁπλιτεύων, vel ὁπλεύων legendum ait. Hoc vtrunque vocabulum non solùm in omnibus eius editionibus, & notis: at etiam in eius manu propria scriptis

scriptis annotationibus sic inuenio scriptum, idque variis in locis. Atque ὀπιπύω Homericum esse dicit: sed apud Homerum non ὀπιπύω, at ὀπιπτύω passim inuenias. Eustathius, ὀπιπτύω, τὸ ἐποπτεύειν, καὶ παρειλῆφθαι βλέπειν, παρὰ τὸ ὄπτω, καὶ παράγωγον, καὶ ἀναδιπλασιασμόν. Ὀπιπύω verò in vulgatis lexicis reperiri negat, quod tamen cùm in aliis, tum in Basilienſi reperitur, licet nullis exemplis confirmetur. Quamobrem (nisi fallor) pro ὀπιπύων, quod in Leunclauij notis legitur, ὀπιπτύων scribendum, & sic ad marginem videtur notandum. B

Pag. 937. A. Τὰς ἵππους φασὶ ῥᾳδίως ταρασσομένους ὑποπτίας λέγειν] Ista Xenophontis verba leguntur apud Thucydidem libr. 6. pag. 452. annot. 10. in voce ὑποπτης. Vide nostrum græcum indicem, vbi vox ista dilucidiùs explicatur.

Ibidem, C. Ἀραβάτη] Fortasse ἀναβάτη scribendum. Nam & supra, & hac ipsa pag. A. τὸν ἀναβάτην, & D. τῷ ἀναβάτῃ legitur. Quæ vocis varietas ab abbreuiatione græca videtur manasse. Si codex sanus, hoc vocabulum erit ποιητικώτερον. Nihil tamen muto. Nam & pag. 939. D. τῷ ἀμβάτῃ, dicit. Quod pag. 940. D. & 941. E. & 944. E. τῷ ἀναβάτῃ. Quare varietas hæc est obseruanda. C

Pag. 942. D Ὀρθῶς ἄν] Leunclauius ὀρθῶσαν ait legendum. At si ab ὀρθόω, ὀρθῶ, ὀρθώσω, verbum hoc deductum, proculdubio non ὀρθῶσαν: sed ὀρθοῦσαν, vt χρυσοῦσαν scribendum. Nec enim hîc vel Ionismo, vel Dorismo locum esse constat. Sed facilis fuit lapsus ob similitudinem τῆς ου, & τῆ ω, syllabarum. Reliquam huius loci correctionem laudo. D Nam verba corruptissima Leunclauius feliciter emendauit. Quæ paulo pòst sequuntur, & ὀρθὸς ὤν, Leunclauij correctionem confirmant.

Pag. 943. C. Τὸ δὲ ἀριστερόν] Μέρος subaudiendum videtur. ἄρχειν τὸ ἀριστερὸν μέρος, αὐτῇ, ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους ἄρχεσθαι. Quod ante dicit, ἀπὸ τῆς ἀριστερῶν ἄρχεσθαι εὐσημότερον. Sunt qui σκέλος subaudiendum putent, vt infra, pag. 949. E. vbi Xenophon sic loquitur, [ἵππος] ἄρδῃ αἰωτέρω τὰ σκέλη. Quorum sententiam Leunclauius in priore versione sequutus, vertit, Ita enim ille sublaturus leuum, vbi crus subintelligitur. Lector id sequatur, quod optimum esse iudicarit. E

Ibidem, E. Ἀρκέσῃ κεῖσθαι] αὐτῇ τοῦ, τοῦτο τὸ κεῖσθαι.

Pag. 953. B. Ἐξαφεῖναι] Leunclauius ἐξαφιέναι legendum ait. Sed nihil mutandum. Nam vel est infinitus præsentis per metathesin formatus, vt sæpe reperias ἀφεῖσαν pro ἀφιέσαν in imperfecto. Quare sic etiam ἀφιέναι, & ἀφεῖναι. Vel est infinitus aor. 2. actiui.

Pagin. 954. D. Οὕτως ἀκονποῦσι] Leunclauius ait ἀκονπῶσι, & pro, δυνήσονται, legendum δυνήσωνται; quòd & quarta ante linea sit ita scriptum. Addatur & quod pag. 956. C. legitur. Sed nihil mutandum. Nam vulgata lectio est bona. Imò verò illud δυνήσων) vix apud vllũ reperias. Quamuis enim futurum δυνήσομαι, vt à δυνάομαι, δυνῶμαι formatum, sit vsitatissimum, tamen nec aoristus prior medius, ἐδυνησάμην, nec modi hinc deducti reperiuntur apud alios, quod saltem in vulgatis grammaticis, lexicisq; scriptum legatur. Quamuis enim ipsa formatio sit legitima, tamen probatorum scriptorum auctoritate, & exemplis est confirmanda. Quæ si desint, nihil temerè mutãdum, præsertim cùm nulla necessitas hoc flagitet. Quid enim quæso respondeamus si quis dicat in A his omnibus locis δυνήσονται scribendum, vt sit futuri temporis tertia pluralis indicatiui modi? Sed vt concedamus hoc δυνήσονται bonum, ac legitimum esse vocabulum, at illud ἀκονποῦσι in ἀκονπῶσι mutandum nequaquam concedemus. Quis enim vnquam ἀκονπάω, ῶ. vel ἀκονπόω, ῶ, legit? Vbi scriptum exstat? Equidem ignoro. Sed est futurum Atticũ sic formatum. ἀκονπίζω. fut. com. ἀκονπίσω. Atticum verò, ἀκονπῶ, ᾷς, ᾷ. Illud verò ὅπως tam futuro, quàm præsenti, & tam indicatiuo, quàm subiunctiuo ἀδιαφόρως gaudet. Xen. pag. 961. C. ὅπως ἐμπείρως ἕξῃ. Idem ead. pag. D. ὅπως ἔσονται. & 965. D. ὅπως σῖτον ἕξουσιν. &, καὶ ὅπως ἀποχωρήσουσιν. & 968. B. ὅπως ἔσονται. Vide plura exempla in nostro indice græcolatino, in voce ὅπως.

Pag. 971. E. Ἡ δὲ χρεία μεγάλῳ προθυμίαν συμβάλλεται] Quamuis quod à Leunclauio dicitur, longè sit frequentius, tamen vulgatam lectionem honestè tueri possumus. Nam & Isocrates ita loquitur, συμβαλόμενος μεγίστην αὐτῷ δυνάμιν. Quamobrem hîc etiam datiuus αὐτοῖς subaudietur. Hoc autem ad equites referendum, de quibus verba fiunt. Idem Leunclauius illud ὑπαρξει censet in ὑπαρξιν mutandum. Sed nihil innouandum. Nam est ἔλλειψις particulæ ἄν, quæ (vt pluribus supra demõstratum) vel expressa, vel subaudita, vt hîc eam subaudiri patet, vim futuri sæpe denotat. Quamobrem integra erit locutio, ὑπαρξαι ἄν, δυνατὸν ὑπαρξιν. Ne longius abeamus, pag. 972. A. φιλοπονεῖσθαι ἄν, pro φιλοπονηθήσεσθαι. Ibidem, B. ἐπιχειρητὸν ἂν εἶναι, pro ἔσεσθαι. Plura exempla in nostro græcolatino indice vide.

Pag. 972. C. Οὐδὲ ὅτῳ συμβουλεύσαιμι ὡς οἷόν τε εὑρεῖν] Leunclauius hæc ita legenda censet, οὐδὲ ὅτῳ συμβουλεύσαιμι τὸ ὡς, οἷόν τε εὑρεῖν. Sed quid opus tanta mutatione, cùm vnica litera mutata totus locus cõmodissimè sanari possit? Legendum enim ὡν pro ὡς, sic, συμβουλεῦσαί ὡν οἷόν τε εὑρεῖν. Horum autem verborum hæc erit constructio, οὐδὲ οἷόν τε εὑρεῖν ὡν οὕτω συμβουλεῦσαι, πλὴν θεῶν. Quæ verba sic dilucidiùs aliâs efferentur, οὐδὲ οἷόν τέ ἐστιν, vel, οὐδὲ οἷόν τ' ἐστὶν; ἤγουν οὐδὲ δυνατόν ἐστιν εὑρεῖν ἄνα, πλὴν τῶν θεῶν, ὡς τὸ οὕτω συμβουλεῦσαι τὰ τοιαῦτα. Dicimus enim συμβουλεύω σοι τοῦτο. Quanquam si quis in illis τὰ τοιαῦτα, præpositionis κατ' defectum esse dicat, haud contra dixerim. Coniecturam istam sequentia confirmant, εἰκὸς ἦν μᾶλλον ἐθέλειν αὐτὸς [τοὺς θεοὺς] συμβουλεύειν τούτοις. & cæt. Οὕτως autem dictum, vt intelligatur vel καλῶς, vel ὥσπερ οἱ θεοὶ, qui omnia norũt, & præstare possunt, vt antè Xenophon dicebat. F

Pag. 976. B. Ἀφίστανται τὸν ἥλιον ὑπὸ τὰς σκιάς] Si codex est sanus, ἔλλειψις est τοῦ κατ', εἴτε διὰ præpositionis. Sic autem totus locus accipiendus, ἀπὸ τῆ ἐργασίας, & τῶν κωμητείων ἀφίστανται ὑπὸ τὰς σκιάς, κατ', εἴτε διὰ τὸν ἥλιον. κατ' enim pro διὰ passim apud Thucydidẽ inuenias, vt pag. 406. 10. 470. 524. 525. 526. 527. 591. 607. Pro quibus verbis Xenophon supra σὺνωνύμως dixit, ἀπὸ τῆς κωμητείων ἀπαλλάττεσθαι.

Pag. 978. A. Διακινοῶντων] Si codex mendo caret, est atticissimus pro διακινήσωσιν, cui respondebunt illa ἐγκινήσωσι, & περάσωσιν. Hoc moneo, quia alioqui dicendum esset διακινῶσι, quod patet ex participiis illis, ἀπαλλαττόμενοι, ὠθοῦσι, & cæt. Huiusmodi autem atticismum plurimis in locis apud huncipsum Xenophontem inuenies, vt supra videre licet, & infra, pag. 985. C. ἐμβοῶντων, pro ἐμβοήσωσιν. G

Pag.978.E. Ἄγειν ἢ ἄμεινον τὰς κυνὰς τὰ ὄρη] Durum profectò loquendi genus videtur, nisi dicas τὸ ἄγειν simplex esse pro cõposito μετάγειν, vt paulo post dicitur τὰ ὄρη μεταθεῖν. Vel est ἔλλειψις præpositionis κατ', vel etiam propter similitudinem syllabæ sequentis τὰ, præpositio κατ' per imprudentiam à librariis est præterita. Dicendum enim esset, ἄγειν κατὰ τὰ ὄρη πολλάκις, κατὰ δὲ τὰ ἔργα ἧττον. Miror autem hoc ab aliis hactenus haud animaduersum. Nihil tamen muto. Nam & paulo post subiicitur eodem modo, ἄγειν τὰς κυνὰς τὰ βαχέα, pro κατὰ τὰ βαχέα, quod longè frequentius, ac vsitatius. Item pag. 981. A. δίουσι τὰ αἰσία, pro κατὰ τὰ αἰσία. Lectorem hac de re volui monitum, ne quis existimet hanc Xenophontis editionem à nobis negligenter esse recognitam.

Pag.983. A. Κωνηγετῶν τὰ ἀπέχεσθαι] Vel subaudiendum χρὴ, siue δεῖ, vel est Ioniſmus, de quo supra, αἰδὶ ε, ὁ κωνηγετῶν ἀπέχεσθω, sic ἐᾶν, pro, ἐάτω. sic litera C. ἄγειν, pro, ἀγέτω. vel pro, ἄγε, & ἐᾶζειν pro, ἐᾶζε. vel ὁ κωνηγετῶν ἐᾶζέτω. plura exempla vide pag. 984.C.D.985.C D.E.986.A.B.C.

Ibidem B. Ἐναποίωσιν οἱ ἰδόντες] Leunclauius legendum ait οἱ δρῶντες. Sed nihil mutãdum. Vulgatam enim lectionem commodè retinere possumus, vt pater meus docet in suis comment. pag. 514. sensus enim bonus hinc elicitur, iste scilicet, Ne qui te viderint, leges venationis violent. i. ne alios tuo exemplo corrumpas, & ad venationis leges violandas impellas.

Pag.984. B. Υ' ἀφεμβάλλεσθαι] Hoc ad similitudinem ἐξαφεμφορεῖσθαι ὄψων dictum videtur, quod apud Suidam legitur. Υ' ἀφεβάλλεσθαι tamen, quod à Leunclauio in huius locũ substituitur, mihi magis placet.

Ibidem Ἐν ἀπέδοις] Leunclauius ἐν ὀπιπέδοις legendum ait, vt & pag. 993. A. pro ἄπεδον scribendum affirmat ὀπίπεδον, quas voces corruptas esse dicit. Sed nihil mutandum. Nam vulgata lectio est sana, & bona, bonúmque sensum habet, & loca plana, planicié́mque significat, quod & Leunclauius hîc intelligendum dicit. Suidas, Ἄπεδον, τὸ ἰσόπεδον, ᾧ τὸ ὁμαλόν. Θουκυδίδης, οἱ δ' Ἀθηναῖοι καπέβησαν εἰς χωρίον ἄπεδόν τι. &c. Hic locus extat lib. 7. pagin. 550. vide annot. 6. Quemadmodum autem ἄξυλος ὕλη ἢ λὼ πολύξυλον, & ἀχανὲς πέλαγος, τὸ πολυχανὲς significat, sic etiam ἄπεδον, τὸ πολύπεδον. Nam τὸ ἀ in multis vim intendendi habet. Qua de re consule Eustathium, & scholiasten græcũ in Æschylum, in Promethei vincti fabulam, pag. 13. vbi vox ἀκοίμητος pro πολυκοίμητος accipitur κατ' ὀπίασιν τοῦ ἀ. Lector de nostra vulgatæ lectionis defensione iudicet, eique faueat, qui veritatis partes tueri conatur.

Pag.985. A. Προφορούμεναι] Leunclauius ait legendum ἀφεφορούμεναι. Sed nihil mutãdum. Nam Iul. Pollux lib. 7. c. 10. 226. istam lectionẽ apertè confirmat his verbis, „ Σπᾶται τὸν σήμονα, ἢ πὰ σημόνια, καὶ ἀφεφορεῖσθαι. οὕτω γὰρ ἔλεγον οἱ ἀττικοὶ τὸ νῦν διαζέεσθαι. καὶ τὸ διαζέεσθαι δὲ ὅτιν ἐν αὐτῇ τῇ λέξει ἀφαλαμβανόμενον, „ Ὁ' δ' ἐξυφαίνεθ' ἱστούς, ὁ δὲ διαζέεται. Vide patris mei comment. pag. 517. Aristophanes ἐν Ὄρνισι, pag. 368.

Ἀπολούμεθ' ἄλλως τὴν ὁδὸν ἀφεφορουμένω. Scholiastes, ἀφεφορουμένω, δέδρο, κακεῖσε πορευομένω (sic enim ibi legendũ, non autem πορευόμενον, vt vitiosè scriptum legitur) εἰς ξενικά. ἀφεφορεῖσθαι γὰρ λέγεται, τὸ ἀφαφέρειν τινὰ σήμονα τῆς ὁδοζομένης. Sed ibi legendum τὸν σήμονα. Error ex abbreuiatura natus. Consule & Suidam, qui hunc Aristophanis locum citat, auctorémque disertissimis verbis nominat, ac iisdem vtitur verbis, quibus Aristophanes, & ipsius commentator græcus. Huc adde quòd apud Aristophanem constat non ἀφειφορουμένω: sed ἀφεφορουμένω legendum, vt ipsa metrorum lex apertè flagitat. Quamobrem horum auctoritatem sequutus, vulgatam lectionem bonam esse censeo. Nihil igitur mutandum.

Pag.986. A. Οὐ πάλιν, οὐ πάλιν ὦ κύες] Leunclauius legendum ait πὔμπαλιν, πὔμπαλιν ὦ κύες. Nam (inquit) non illæ canes à vestigiis aberrantes, reuocantis venatoris voces sunt: sed potius incitantis, vt rursus idem agant. Quamobrem πὔμπαλιν, πὔμπαλιν ὦ κύες legendum. Nam Leodicenus dixit, Retro, Retro. Hæc ille. Sed nihil mutãdum. Nam vulgata lectio est optima, sensúmque optimum habet. Sic enim ista sunt vertenda, Non retro, non retro ô canes, scilicet redibitis? Eustathius, πάλιν, τὸ ἔμπαλιν, εἴπουν αὖ πάλιν, ᾧ τὸ ὀπίσω, ᾧ τὸ ἐξ ἀρχῆς, καὶ τὸ οὐκ δευτέρου. πάλιν ἐλθεῖν, ἐπανελθεῖν. Ὁ δυσεύας T. 1875. 63.

Καὶ δή μ' ἀρξάτην πάλιν ἐλθέμεν οὐκ μεχάροιο. αὖτὶ ε, αὖ πάλιν ἐλθεῖν, εἴπουν ἐξελθεῖν ποδ μεχάρου. πάλιν ἴέναι, αὖτὶ ποδ, ἐπανιέναι. 1626. 16. Hîc igitur erit ἔλλειψις verbi vel ἐλεύσεσθε, vel δραμεῖσθε, post quod interrogationis nota sic est addenda, δραμεῖσθε; Hoc autem ἐλλείψεως genus non solùm poëtis, vt supra demonstratum pag. 546. in vocibus αὖ δῆτα ταύτην οὐκπέμψουσιν: sed & historicis, quinetiam Demosthenis familiare comperias. Vt οὐ πρὸς κατὰ Τιμοκράτους, pag. 491. 3. εἰσίχθω, subauditur εἰς τὸ δικαστήριον. Τιμᾶν θανάτου, καὶ προστιμᾶν δεσμῷ, sub. δίκῃ, vel ζημίαν. 496. ἀσφαλείας ὄφλειν. sub. δίκῃ. 496. λαγχάνειν κλήρου. sub. δίκῃ. ξαίνει πολλὰς, sub. πληγάς. οὐ πρὸς τοὺς ἀφαιρεσοβείας. pag. 174. Alia sexcenta exempla possem afferre, quæ apud Demosthenem olim obseruaui, ac diligenter in meis in illum oratorem perpetuis commentariis in lucem nondum editis notaui. Hæc autem interrogationis figura, vt docet Hermogenes οὐ πρὸς τοὺς ποδ κατὰ πεδσιν ζημίαν, maximam vim habet. Hic igitur huius loci sensus planus est, & elegans. Non redibitis? Non redibitis ô canes? Eas venator obiurgabit, quòd officio desint, nec venatori eas reuocanti morem gerant. Profectò si Xenophon iam viueret, si loqui posset, suorum scriptorum acerrimo defensori maximas ageret gratias. O infelix illud medicorum genus, qui præcipuam artis medicæ facultatem ὑπ' αἰγειρῶν τῶν ἀνθρωπείων μελῶν μεταμορφώσεσι, καὶ ζημιασμοῖς, καὶ ἐν ταῖς ἀκαίροις τομαῖς, ἀφελκυσμαῖς, ἀποτομαῖς, ᾧ ἀκροτηριασμοῖς ἀβασανίστως, προπετῶς, φιλοτίμως, καὶ ἀφαλόγρος πάθεσι, καὶ πύοις ὡς λαμπρότατα ἀνδραγαθήμασι μετὰ κόμπου καυχῶνται!

Pag.687. D. Τὰς σκύλακας ἰέναι] Fortasse melius ἴέναι, αὖτὶ τοῦ, ἀφιέναι. πυνθάνεται ὁ κωνηγέτης ἀφιέτω. Interpres latinus, qui vertit, catuli laxandi erunt, istam coniecturam confirmat.

Ibidem, E. Μὴ ἐν κόσμῳ] Fr. P. pag. 521. legendum arbitratur ἐν ὑδενὶ κόσμῳ. Suidas in voce κόσμος. „ οἱ δὲ Πέρσαι ἡσυχίαν, ἔφευγον ὑδενὶ κόσμῳ, πυνθάνεσθαι. Eustath. ὐκ ἐν κόσμῳ φεύγειν, τὸ ἀτάκτως φεύγειν. Hæc F. P. coniecturam confirmare possunt.

Pag.988. A. Οὗτ' ἂν αἰγρῶν] Leunclauius ait legendum ὅταν εὑρώσι π. quum aliquid inuenerint.

Ego

Ego verò, ὅταν εὐρωνταί π, quod lōgè minorem habet mutationem. Voces autè passiuas, & medias pro actiuis, & contrà, ab Atticis frequenter vsurpari, iam sæpe monuimus, exemplisque rem illustrauimus. Vel etiam sic, ὅτ' ἂν εὑρωνταί ῳ, pro ὅπ, siue ὅταν. Nam τὸ ἂν modo præcedit, modò sequitur verba. Nihil noui nunc affertur. Lexica vulgata fidem faciunt. Lector de nostra coniectura faciat iudicium, & lectionem eam sequatur, quàm ad veritatem propius accedere iudicarit.

Ibidem. Ἐπιμέλειαν ποιήσονται τούτου μᾶλλον, ἢ ἐκείνου φροντίζειν] Legitima constructio postulat, vt dicamus, ἢ ἐκείνου φροντίσωσι. Miror autem hoc ab aliis hacteuus haud obseruatum. τοῦτο. τῇ ἐπιμελείᾳ. ἐκείνῳ. τῷ σιτίῳ, τῷ πρὸς ταῖς ἀρκυσι πρὸ τῆς κωμῃδίας ταῖς κυσὶ δίδοσθαι φιλοῦσιν. Interpres latinus hūc scopulum vitauit, quia non ipsa verba: sed eorum sensum nobis expressit. ποιεῖσθαι ἐπιμέλειαν, & φροντίζειν, cum genitiuo σωφρονούμως posita rem eandem significāt, nimirum solicitum esse de eo, de quo verba fiūt, curam eius gerere, id curare, vel solicitè optare.

Pag. 990. D. Δοκίδας] Pater m. in s. com. pagin. 525. ἀκίδας legendum monet. Leūclauius hic patrem meum, quem tamen non nominat, εὔσοχον appellat. O inuictum veritatis robur!

Pag. 992. Σωέχοντ' γάρ] P. m. in s. c. pag. 527. σωέρχονθ' δὲ legendum monet. Frutices enim (inquit) concurrunt. Hanc emendationem Leunclauius in suam postremam Xenophontis editionem recipere non dubitauit.

Ibidem. Ὀργιῶ κατέθετο] Leunclauius ὀργιῶ αὖ κατέθετο legendum ait. Sed nihil addendum. Nam commodus sensus ex vulgata lectione elicitur. Iram effudit, i. effundit, vel effundere consueuit. Sic pag. 995. C. ἐπέθεσαν, pro ὀπτῆσαι, vel ὀπτᾶν φιλῆσαι. Vel enim est χρόνου ἀναλλαγή, præteritum pro præsenti κατατέθεται, vel ad rei minimè dubiæ significationem dandam Xenophon sic est locutus. Quod loquendi genus sacris scriptis est familiarissimum. Quinetiam in quotidiano sermone, quum aliquid certissimum esse volumus demonstrare, dicimus id iam peractum, quod nondum est peractum: sed breui proculdubio peragetur. Vt, periisti. Nullus es.

Pag. 993. A. Ἄπεδον] Leunclauius ὀπίπεδον legendum ait, quòd ἄπεδον vocem corruptam esse putet, ac affirmet. Idē supra pag. 984. faciendum censet. Sed illic monuimus voces istas esse bonas, nec vllo modo mutandas. Locum illum consule.

Ibidem C. Ἢ ἔμπαλιν] F. P. pag. 528. ἢ ἐν πάλῃ. Leunclauius non patris mei commentarios, vnde correctionem istā constat esse depromptam: sed Pollucis auctoritatem in sua postrema Xenophontis editione laudat.

Pag. 997. E. Καπεργάζονται αὖ] Leunclauius pagin. 994. A. ait scribendum καπεργάζονται αὖ, non autem καπεργάζοιντο αὖ, vt in quibusdam codicibus, quòd hoc καπεργάζονται præcedenti ἴεντο melius respondeat. Sed vt hoc illi concedam, tamen illud non concedam istud καπεργάζονται, prorsus vitio carere. Dicendum enim κατειργάζονται, vel augmentum, quod temporale vocant grammatici, neglectum dices, idque ποιητικώτερον, quod parum verisimile. Verisimilius enim est hoc per librarii, vel typographi imprudētiam in ipso textu prætermissum.

Errores typographicos tam in græco Xenophontis textu, quàm in Leunclauii notis lector humanus sic emendabit.

PAg. 3. B. Περσεῖδαι. D. ζημίας. &, πιθόμενοι. &, καλυμένη. 4. A. πλὴν. 6. A. παρόντων. C. ἄλλα. &, ἄθλα. 7. A. πλεῖόν τι. E. χεώμενοι. 8. D. ἑώρακα. 9. C. κατάπλεα. D. διδάσκεις. 11. ad marg. παιείναι. D. βραδύτεραι μι. 12. A. δέ τι; 17. D. ἥρων. 18. A. κατέμεινεν, &, καθέοντας. D. δ', ἔφη. 19. D. τὰ παλαῖα. 20. A. μάλα χαίρων. 21. E. ἐξέσται. 22. A. ἑορτῇ. 25. B. ἀγωνιζώμεθα. 26. D. ἔσονται. E. διαγίγνονται. 27. E. fortasse μηχανάς. 29. A. πότε. C. ὅ, τι Κυαξάρης. 30. B. καταπορεύουσαν. 32. B. προσέρχεται. 33. A. σωφρονεῖν. D. ἀρίστους. 34. A. ἀμφότερ' ἐπίσης. 38. C. ναὶ μὰ δί', ἔφη, καὶ πολλοί γε. 39. E. ὅπως ἔχει. 42. A. χείλων. C. τράπων]. 44. B. ἡσία. 45. C. εὐτάκτως. 46. B. λόχον, bis. &, ἡνίκα. C. αὖθις. D. ἔτι. &, πέρσας. &, ἤδη. 47. C. λόχου. 48. A. τοῖς δὲ ἵπποις. 49. B. ad marg. * π. ἐπὶ τούτῳ, vt ante. 50. C. ἀφαιρεθέντες. E. ὑπακούσειν. 54. C. πέλος. 55. B. ὁ λόχος. D. ad marginem, λόχων. 57. B. δέ σου. 59. E. ὠγμενον. 61. A. ἀποκοιμηθῆναι. B. ῥᾴστως. 63. B. ad marg. πῆς δ' ἔτι ὁ δικάζων. 64. C. πάσχειν. 70. B. ἀλλὰ ἵνα. 71. C. ἀκινδυνώτερος. 72. ad mar. A. εἰπὼν ὅλη εἰδείη. 73. D. πένητες. 76. D. γὼ. &, ἄνθρωποι. 77. A. ad mar. * π. ὑπυγχάνοι αὖ. 80. E. χωλόφους. 81. D. ἔστι. E. διδάσαι. 82. A. νεωστί. D. ad marg. * π. ἐσαγούς. 85. A. ἡσκοῦμεν. C. παρηγῦα. 86. C. πέρσαι. 88. A. ad mar. * π. ἄπο βλάβης, ἤγουν πόρρω τῆς βλάβης ὤν. 90. C. οἱ δὲ ἐκ. 91. E. ad margin. ἵέναι. 92. C. πέρσαι. 95. E. ad marg. τὰ δρώμενα. 97. C. ἡμᾶς. E. πέφρακ). 98. B. φύε). D. πιθ). 100. B. κατειλημμένοι. &, ἐρύματα. D. βραχυτέας. 101. D. γένωμαι, &, * π. γίγνωμαι; &, τόδε. 102. A. ὁ Κῦρος, π. 104. C. ὁ ὃ Κυαξ. 105. C. Κύρου. 108. E. ἄνδρες ἐπ' αὐτῆς. 109. C. πωλῶν δέ. 110. B. ἡμεῖς. C. οἱ μάγοι. &, ὁποῖ ἄν. 111. A. ἔφη, καί. B. δίδωσι. C. ψλας. &, πιζούς. E. φίλος. 112. B. φανείσης. 113. A. δέχη. &, φαίνη. ad marg. μιφρήστυν. D. πρὸ. E. γεγωνῆς. 117. ad margin. τὰ βραχέα σοι. B. ad margin. * π. ἡμῖν ὀνήμερον. 119. C. φαίνηται. 120. E. βαβυλῶνι. 122. E. πρὸ. 124. B. ἡ σὺ δύναμαι. 129. A. ad margin. ἐξεπλήρωσαν. B. ἀφῆς με. C. καταλήψας. D. δύναται δή. E. ὑπ' ἐκείνοις. 132. A. ὁ δὲ στρατηγός. 134. D. ἐτεκάπησαν. 136. A. οἱ πρῶτοι. B. ad margin. * π. ἀπεμέλητον. vt pag. 203. A. B. 138. A. λείαν ἦγον. 139. B. ὡς αὐέλη τὸν. & ad marg. ὡς ἀπολέσῃ. E. καθεύρα. 142. A. αὐτὸν ἔλαβεν. 148. D. εἶ ὑπό. 151. Εὐπροσοδώτερον. 152. D. εἰσὶν οἳ. 153. E. ἡσσῆς. 154. C. ἔλθοις. D. περιλοσόφικα. 156. B. χρυσοῦν. D. ἀμφιλίμου. 160. D. ad marginem * π. τῶν Λυδίας. 162. E. ad marginem. Ὅπως ἄν π δέῃ. 163. E. ὑπολείποιτο. 175. B. ad marginem. * π. φανεῖσθε. vel, φαίνεσθε. 177. A. παραπλομένοις. 184. B. ἀμαξῶν. C. ἐμβαλὼν. 185. D. ἐθέλης. &, καπικτείρων. 190. C. ἀμβολάδος. 191. C. Ἡφαιστον. 192. D. θάπτειν. 195. D. αὐτὸς εἶπες. 196. A. ad mar. * π. ἀπέδοσαν, vel, ἀπέδωκαν. 197. D. ad marg. * π. αἰήκωσι. vel, αἰήσουσι. 199. D. προσελοίμεθα. 202. B. ὀπτμελητὰς. 204. D. αἰδοῦς. 205. A. ad marg. * π. ταύτῃ. B. αἰδῶ. 208. A. ad marg. * π. βραπτεῖτο. vel, βραπτεῖτο. 209. D. πτύαν. 212. B. ad marg. πελᾶν. 215. B. προσικώησαν. 217. D. ad mar. πῆς δὲ. 223. C. ἡγεμότης. 226. B. ἤδεσαν. 227. A. προῆδεν. 229. B. ἐαυζῆ. 235. E. φαίνοιντο. 237. B. ὁρᾷ). D. προθυμοῖτο. 239. C. ἢ μείσας. 240. A. ad mar. ὀκπονεῖν. in textu, διαπονεῖς. B. πίνειν. 241. A. ἐχρῶιτο. 243.

D. εὐμοίρως. 247. B. κεκράξας αὐτὸν. 258. C. ad marg. * π. ἡμῖν. 261. B. ad margin. * π. μεμνῆσθαι. vel, γε τὰ μέμνησθαι deductum. 262. B. μέσον τὸν. D. ἐρύμασι. 264. B. ἡσυχῇ. C. καὶ. E. πεφυγέναι. 265. E. ἑξακισχιλίους. 266. E. φιλοκινδυνώτατος. 268. B. ad mar. * π. ἔπος γέ τι. C. ad mar. * π. ἀφείλετο. E. κεκοσμημένους. 269. B. πειναλέους. C. νομίζοντες. D. οὔτος δέ. ibid. ἥδιστα. 270. A. ληφθῆναι. 271. C. ad marg. * π. πολόφους, πόδας. 272. B. ὡρμῆσθαι. 274. C. ὅσοι πρώην. 275. D. ἱερά. 276. C. ad marg. εἰς πύλας. 278. D. ad mar. * π. ἐκποίητα. 279. D. ad marg. * π. ἡναίνετο. vel poeticè neglectum augmentum. 283. C. πλησίον. 287. B. ἡμῶν δίκην. 291. B. ἢ ὑπὸ πόλεως. C. ἔδωκε. 298. B. ἀπολέσθαι. 300. C. δίκαι, ὀρθῶς. 301. C. ad marg. * π. ἀφανισμῶν. D. γλῶ. 306. B. ἐλαφρούς. 307. E. ad mar. * π. ὀθνείων. 308. E. ad mar. * π. ἀποπεφευγότες. ἄκων. 312. B. ἔμελλον. D. ἴδας. 314. C. ad mar. * π. ὁρᾷ ὀφθῆναι. 315. A. θαυμάζοισιν, ὅπως. 317. B. ad marg. * π. ὅτῳ τις. E. ἐπορεύθη ἂν. 319. C. ἤδη ἡ οἰκία. 321. D. ἐφ' ᾧ. 326. A. ἀρξων. 329. A. σάλπιγγι. 330. D. ad marg. * π. ἔχοι, καί, &, D. ὑπολείπουσι. supra enim dixit, ἐλείπουσι. 335. C. ad marg. * π. μενεῖν. 337. A. ἀρξόμεθα. 339. A. ad marg. * π. ἅπαντα δὲ ὅσα δεῖ οἱ ὀλίγοι. B. παρεγγυώντων. 343. C. ἴκωσι. 344. A. ἄλλος ἄλλα. B. οὔτ' ὄντες ὠνήσομεθα. C. τὸν μέλλοντα. & βοηθεῖν. 345. D. τὸν ἄλλον. 347. C. ὁ δὲ Ξενοφῶν. 350. D. ὁδός. 351. A. καταθύειν. B. ad marg. * π. πορεύωνται, αἱ πόδες, πρεύσιν). 354. A. διαφυλῶ. C. ἐπαίρας. E. ἔχοντες. 355. E. ἠσιναπίων. 359. D. εὐδοκεῖ) 361. E. τὸν κρατεῖν. 365. A. θαυμάζειν. C. πλοῦς. 367. D. ad marg. * π. ἢ σὺ εἶ. an tu es. túne es ille? 368. B. πυπύσω. 373. D. ὡμολόγησαν. 378. B. ἡγεμόνες. 380. C. ἅλαι. 383. E. Βιθυνῶν πνες. 383. E. τὰ χωρία. 389. C. ἀνδρός. 390. E. ὑποκτινῶν. 392. D. ὀκεῖ. 393. A. ἔφραξαν. 397. B. ad marg. μολῶσιν. 400. B. σημαινόντων. 404. A. λεγέτω. 406. B. καὶ ἐξήλασε. 407. A. ad marg. ἀφηγήσασθαι. D. ἀφίσω ἢ δή. 410. C. τῷ σκότει. 412. A. συσκευάσασθαι π. C. ὁκτὼ πλοῖα. D. πυτικωτὰ. 414. A. καταλευσθῆναι. D. εἶναι, παύσει. 415. C. καταβλακεύσαμεν. 420. A. ὑποίχεσθαι. 422. B. τῆς στρατ. C. οἴχονται. 424. A. ad marg. * π. γὰρ ἔφυ. 425. C. ad marg. * π. προσελθών. 426. B. διορώρυκται. 434. B. κορυφῇ. D. λιθοδομίας. E. αὐτῆς. 441. B. παιδὸς. E. πόνου. 442. D. τειμήρεσι. 445. D. ὑποκόπτουσι. 446. D. ὅλῃ μᾶς. 449. B. φυλῶ. E. ἢ καὶ. 450. A. in textu, ὠφάλε. ad margi. * π. ἢ ὑποπολοχησόμενος. 451. A. ad marg. * π. καὶ οὐκ ἀδικοῦντες, οὐκ ὑπολοιῶ). 453. A. χειμῶν. 454. D. προσκόρυν. & πλείω. 455. C. ὅλῃ τὰς. 457. B. λησίω. 463. A. προσώτω. C. εὐήθης εἶ. & ad margin. * π. συρρύσεσιν. vel potius. συρρύσεσι. 464. B. συκοφαντῶν. 470. B. οἱ ὑποπτ. C. ἀνδρός. 473. B. ad margin. * π. ὑμεῖς μὲν αὐτοῖς. 475. B. ὑπολιπαίνει. 476. D. φρονηπέον. 482. C. ἀμεμπῶς. 484. A. ad marg. * π. χέρνιβα. sic enim infra, C. 485. A. προσκευάστων. 488. B. δώσειν. D. σάρδεων. 490. A. δίκη. & σπαράγματα. 492. A. ἀποκτενέναι. 493. B. ad margin. * π. ὁ ποτὰδεν, quod κακοηθικώτερον, & ad vulgatam lectionem propius accedit. D. μάνδρας. 494. A. ἀναζεῦξον. 495. A. ἀπὸ νέων. C. ἔφοροι. 496. C. αὐλίδι. 501. D. αὖ πίνων. 502. A. ad marg. * π. προσκευάζεσθαι. 504. A. ἐς ἔχθραν. C. ἐστρημένοι. &, ἢ ἀρχῆς. E. ἐπὶ διαφορῶν. 505. B. χεῖρον. 508. E. πόων. 509. B. διασκυλίου. D. δρεπανηφόρα. 511. E. ad margin. * π. σεσέδει. 12. D. Εὐαλκοῦς. E. ὁκτὼ. 514. B. προδίκων. 515. D. γένοιτο. 517. C. ἐπικολεύθουσι. 518. D. ἢ ὁκ. 524. A. ad margin. * π. στρατεῖας. D. ἐπικράμοντες. 527. A. παρεσκόπτουσι. 528. B. ad margin ὑακίνθια. B. σὺν τῇ πόλ. C. προσπέψειαν. 530. A. καθεσκόπων. E. αὐτεπικυρήσεσι. 531. D. κύκλῳ. 535. B. ὅτε ἢ. C. ἡμιτέρᾳ, & μείζων. 536. D. αὐτέρρηξε. 537. E. αὐπέμπεσι. 538. νησους. 540. A. ad margin. * π. πλοῖον τα. B. κύφρον ὅλῃ ξυμ. C. οἵτε. &, πολεμιωτῶν 541. A. βυζαντίους. B. αὐτοῦ νεῶν. 542. C. ὁ δ'. 545. A. B. C. Γοργόπαν. Γοργόπα. Γοργόπας. sic enim nomen hoc scribendum videtur. 555. A. Θρᾷττης. B. θρᾶκες. D. ἐδίδοσαν. 562. A. τῶν νεκ. 564. D. ἐσσῦπνδ. &, διήρκεσαν. 568. C. ἀναμένοντα. &, ἔτη ἀφ' ἧς. E. ὁρμηθείς. 569. A. ἡκατὰς. 574. D. διωκόμενοι. 575. C. ἦ. 576. A. αἰακαλοιῶτων. 589. A. ἢ αὐτοῦ δή. 593. B. πόων. 594. B. φωκεῦσι. D. πρὸ ἡ. &, προσιδίκων 597. C. λακεδαίμονα. 600. παρεσκευασμένους. 602. D. ad margin. * π. σωτῆρι ῶτας. 607. B. ad marg. * π. φαίνωνται. C. ἥλεῖοι. 616. C. ὁρμηθέντες. & κέφα. E. ἀπορούντων. 619. E. ἐβοήθει. & ad marg Εὐρήσους. 621. E. ad marg * π. αἴδηλος δή. 622. D. ad margin. * π. ζωπά. 623. C. τύχη. 625. B. προσπνεγκαν. 627. B. ὠρμημένους. 629. B. οἰμέν. 634. C. ὑφήσαν. 635. D. κρόνῳ. 638. A. πλω πύλον. D. γίγν). 640. A. καταλιπεῖν. 642. B. Θηβαλῶν. 644. A. τῶνδε ἀποστ. C. πὶς ὑκ. 645. E. ἐκαπποδευομένω. 646. B. ὥσπερ πεύκην. 652. A. πῷ χθών. 654. A. προῖ. 655. B. ὅλῃ τοίχων. 657. A. ἱππῶν. 659. A. ad margin. τὸ, τ' ἄλ. in textu, τῶν μεγίστων &, πάλῃ αὐτό. 666. D. εἰδότων. 667. C. συμφοράτερον. 668. A. ἡ ὥρ. B. ἀφίσατο. 670. D. ὅλῃ πλιπκό. 677. D. παλαίτρα. 677. A. πιθῶ. B. ad marginem, * π. συμβουλεύῃ τόν. 679. A. ἰσχροτάτας. B. ad margin. * π. μηδαμῶν. 691. C. γλυκαίων. 692. C. ad margin. * π. χρημάτων ὀνίης. D. γνῶη. 693. B. ad margin. * π. πολλάκις αὖ πις. E. ἔχη, καί. 694. D. ad marginem, * π. πειραῖᾶ. 695. B. ad margin. * π. εὐθυσεῖσ' οἷοί τε, αὐτὰ πόδ, εὐθύσεισιν οἷοίτε, πυτίσι δωσοῖ, ἤγουν δύνασται. 696. C. πᾶσαν. 700. A ἀλλὰ φόσ. 702. B. αἰσθάνομαι. D. ἠπιμασάμην. 703. B. ηὐλίσθη. 706. D. πλὼ κεφαλῶ. 709. στρατηγῶν. 712. B. ἐρασιχρημάτους. C. χαιρνέχη. 713. A. ἵς χαρ. 714. C. συμμαχθῆς. 720. D. Ἔργου. 721. B. ὠφελίμους. D. πιχωρυχῶν. 724. A. ἰδὼν. C. ad margin. * π. ὅ τι συ. 725. B. μηχανώμενον. 726. C. δοκεῖς. E. οἴῃ. 728. C. ἀδίκων. 730. B. κωλύων). &, σκιᾶς. 738. E. παιδεία. 739. C. δωσπερ. &, βραχίων. D. ἢ π. 740. C. ὠφελεσάλης. E. φρονήζειν. 742. E. ὑμαίνης. 746. D. ὀργᾶς. &, ὀργαὶ. 748. B. φρίαζ. 751. A. ἀθύμως. D. ad margin. ἠλωμένοι. in textu, πλεονεκτῶν. 753. D. ὅταν οὖν. 757. B. ἀκούσον). 762. ἄρχον). 765. B. τῆς δὲ τῆς E. ad margin. * π. ὁ λοχαγῶν. 766. D. ἀκοδσαι. 767. B. ζητήσ. 771. C ἔχης. 774. A. σῖτος. B. ποσούτων. 775. C. αἰδῶ. 779 B. πῦπν. 788. A. ἀρρωσθμῶν. 791. A. ευφυεσάτους. 796. E. βελῶν). 811. D. μὲν οὖν, ἔφη. 813. D. ὧδέ πως. 815. C. ad margin * π. πλὼ μάταιον. 820. D. βοῦς. 822. E. μεγαλοπρεπῶς. 832. A. ἢ ὁ χάρῳ. 836. D. δηλοῦ. 838. εἰδότας. 840. A. ὑπελήφθην. 846. C. μεγέθη. 854. A. ad margin, * π. ἴδη δή. 859. C. ἀγαθὸ ὄν. 860. καὶ αὐάνοιτο. 863. B. ὑπόζυγια. 865. A. πὸ σκληρόν. 868. A. ὁκ πδω. 874. A. ἀλλὰ μέντοι. 875. C ηδίων. 876. D. θεωμένους. 877. A. χῶρες. C. ἰσόρροπον. E. φαίνη. 880. A. ἱκανὸς εἶ. &, ἀπώμοσα. D. πλουσιώτατος εἶ. 881. A. λῶστε. C. ad margin. * π. ὁμωμοσπαῖς. 884. C. ὁμωνύμους. 885. B. πέφρικα). D. Ἀνπόδηνες. 886. B. καὶ πάνυ. &, πλουσιώτατον. 888 D. ἠδικῆσθ. E. φθύει. 889. A. θεώμενοι. 890. D. νὴ δί' ἔφη. 893. C. κωδωνίσαν. 894. A. εἰσαῦθις. 897. D. Διόσκουροι. 898. C. ad mar. συγκαθεύδοντας. & συγκαθεύδοντα. D. αἰδῶ, 900. B. προῶπον 905. A. τὸν δί' ἔφη. D. ad mar. * π. ἐξεικάζωσιν. &, ζωῦπα. 906. B. λελησθέναι. 907. A. σὺν ταῖς. 909. D. ὁπωσδήποτε. 911. D. ὑπῆρεν. 912. B. δεσμεύειν. 913. A. ad marginem, * π. ἐ ἄλλῳ. B. ἀνθρωπίνη E. δοκοῦσι. 918. A. θύειν τ' αὖ. 919. D. φθονήσει. 921. A. ἐρμάτων. C. ἀφέλοιμεν D. μᾶλλον. 926. ὠνουμένων. 927. E. ὠφελιμά. 928. D. πλῆσαι προσόδου. E. ἔρυμα. 931. D. ἢ νεῶν. E. ἀρχαῖς. 933. B. ὅσα. 936. C. ad marginem, * π. ὁπλιτεύων. 937. B. χαλεπότητα. D. κατασκευάζ. 940. B. χεῖ. 941. B. παραξεύσαι. &, χαλινον. 942. D. ad marg. * π. ὀρθοῦσαν. 948. E. ἐλειλίσκων. 949. E. ἐχείρ). 951. D. ὀρθῶς. 954. C. θεῶν). πρὸ δὲ

ὑπηνεύων. 937. B. χαλεπότητα. D. καπσκευάζ. 940. B. χρὴ. 941. B. παροξύνθαι. &, χαλινὸν. 942. D. ad marg. * π. ὀρθοῦσθαι. 948, E. ὀβελίσκων. 949. E. ἐγήρεται. 951. D. ὀρθῶς. 954. C. δυνήσονται. καὶ. sic & 956. C. 957. C. ταῖς θέαις, &, ἄθλων. 958. D. ad marg. * π. ὑπεφαίνη). 961. A. ἡνίοχον. 962. ἀκινδυνότερον. 965. πεφυλαγμένως. 970. C. δυσμαχωτέρους. 973. Γοργυδεύκης. 978. E. ad marg. * π. κ' τὰ ὄρη πολλάκις, κ' ὃ τι ἔρχα. 982. C. ὀσφῶν. 988. A. ad margin. * π. ὅταν εὑρωνται π. vel, ὅταν αὖ εὑρωνται π. C. ἅμα ἢ καὶ. 991. D. πλαισιοκονδυλίνοι. 994. E. χρεῖαν. 995. A. πίνδων. 996. E. ματαίων. 997. E. ad marg. * π. καπηλεύοντα αὖ. 999. E. πλεῦσιν. 1009. D. στρατηγοῖς. 1010. A. παραπομένων. D. ἀνάπλη. 1011. D. πάνυ. 1013. C. Puta. 1014. A. μίσγοιτο. C. ἄϋπνος. 1015. A. ἐπεξῆρον. C. vltimos. D. ἀκέραιοι. 1017. B. ὀπόπ. &, παρελοίμεθα. 1018. C. ferebantur intro. &, ibant intro. 1019. B. δυοῖν. 1022. C. ὅ, τι ἄν. 1023. E. Tartaris. 1024. B. τὴν πατέρα. 1026. F. reponatur εὐχήρ. 1029. E. δείπνου. G. τὴν πρῶτον. 1032. E. ad margin. πέπαδε. 1033. A. B. ἐρυμάτων. ἐρύματα. ἐρυμάτων. 1034. C. οἷόν δε. 1037. A. ad marg. Cimitarra. Sæbeli. 1039. C. apta loco. 1042. D. κώμῳ. E. κῶμος. ἐν κώμῳ. 1045. C. διείροσιν. G. πατάμενον. 1046. G. πρεσβεῖαι. 1052. G. χωλεῖον. ὤχοντο. ὤχοντο. 1053. ὤχοντο. B. ὤχοντο. F. ἀπικίζων. 1055. A. διφυλῶ, quã in διαφυλῶ. F. ὑμῖν πάρεστι. G. μείωμα. 1068. E. quum meum. 1070. A. Aᵐ παρνα. C. ὀκνοίη. 1084. D. incitantur, vt 1087. A. γαμολόχου. 1092. G. πῇ, τ' ἄλλο. 1093. A. in libello. G. αἰεππίχου. 1096. B. βλαστόν. D. aliquando. 1100. E. ὠόμιζεν. 1101. B. ὀγμεύειν. 1103. F. σῶφρον. 1104. F. adeò sine. 1108. A. reponendam. C. πλείων. 1111. F. εὐξέσω. &, εὐξέσου. G. οὗπερ. 1112. E. ἀρίστοις, & bis ἴδῃ. G. ὥσγ' αἵπες, bis. 1116. A. δημόσια. G. legeretur. &, φοβεῖσθε 1117. A. ἕνεν. 1121. D. καλλεβλημένον. bis. 1123. E. ἐφείη. &, ἀφείη. 1125. G. vitiatam. 1128. F. πωπάνονται. bis. 1129. F. ἀνδρῶν. &, ἔχοντα. 1130. E. δεύπραγ. G. εὐοχούμενοι. 1133. B. inueni pro. &, παιδεύματα. 1134. C. ὄζει. bis. 1135. D. πυθοῖν. F. ἄρκως. &, ὁδόδους. 1136. A. ῥοῦς. C. ἰσάπαξ. ita. D. κωλύει. 1138. F. ἥκοντες. 1140. A. πρεσπίμπρα. bis.

INDEX GRAECVS VERBORVM, PHRASIVMQVE IN XENOPHONTIS LIBRIS OBSERVATV DIGNARVM, CVM latina versione,

Ab Æmilio Porto, Francisci Porti *Cretensis F. accuratè conscriptus, & nunc primùm in lucem emissus.*

Α

Ἀβλαβὴς, ὁ καὶ ἡ. Illæsus. Incolumis 88. A

Ἀγάλλεσθαι. Gloriari 671. A

Ἀγαλλεῖ. Poeticum. Lætari. Exultare. ὅτῃ τοῖς ἐμοῖς ἀγαλλέται. 222. B. 292. C. bis. ἀγάλλεσθαι τοῖς πεπραγμένοις 527. B. 528. A. 606. D. 643. E. ἠγάλλετο πολλῷ 666. B. 671. A

Ἀγαπᾶν. Contentum esse. Existimare præclarè nobiscum agi 480. D

Ἄγειν. ἡγεῖσθαι. Ducere. Censere. Existimare. ὁ Ἀγησίλαος πάσης τῶν ἀρχόντων ἁμαρτίας μεγάλας ἦγε 673. C

Ἄγειν. Educare. ἐς καλῶς ἀχθείσας κώμας 790. D. ἠγμέναι 977. B

Ἄγειν ἔτος ὁ θεὸς λέγεται. Deus annum vertere dicitur 860. E

Ἀγένειος) (γένειον 293. A

Ἄγημα. τος. τό. Poet. Agmen 687. A. 689. A

Ἀγήρατος. ὁ. Expers senii 237. C. 674. D. 802. D

Ἀγήτωρ. ορος. ὁ. Poet. Ductor 688. B.

Ἄγκος. εος. ους. τό. Poet. Conuallis 317. A

Ἀγλαΐα. ἡ. Poet. Venustas 939. D

Ἀγωμονεῖν. Iniquum rerum æstimatorem esse 452. B

Ἀγωμόων. ωνος. ὁ, καὶ ἡ. Amēs. 104. E

Ἀγώμων. ὁ. Ingratus 220. A. Iniquus 415. D. 417. C. Contumax. ἀγωμονέσταθος 715. D. ἀγώμων κελπής. Iniquus Iudex 758. D. Ingratus 760. B

Ἀγώμων. ὁ. Imperitus 870. E

Ἀγωμόνως. sine iudicio 145. C. Iniquè 592. B

Ἀγνωμοσύνη. ἡ. Error ab imperitia manans 285. C. Amētia 707. B

Ἀγνώς, ῶτος. ὁ. Qui nō nouit 868. B

Ἀγνώς, ῶτος. ὁ. Poet. Ignotus 443. C

Ἀγορά. Res venales. ἀγορὰν ἄγειν. res venales aduehere. 61. E. πλείστων ἀγορὰν παρέχειν 163. A

Ἀγορὰν συνάγειν. Concionē conuocare. 363. A. ἀγορὰν συλλέγειν. ibidem

Ἀγοραῖος. ου. nundinator, mercator 3. E. 923. C

Ἄγρα. ἡ. Venatio. Poet. 972. D. 999. D. Præda 999. C

Ἀγρεύειν. Poeticum. Venari. Venando capere. θηρία ἀγρευόμενα. 350. C. ὑπὸ τῶν ἀγρευομένων 680. D. 963. B. 996. B

Ἄγρευμα. τος. τό. Præda 784. B

Ἀγρευτικός. ὁ. Venationis peritus. Ad venandum aptus 962. C

Ἀγύμναστος. inexercitatus. πύπτων ἀγυμνάστων. In his non exercitati, 33. E. 206. A. 231. D

Ἀγχέμαχα ὅπλα. loquutio poëtica; & sic vocantur arma, quibus comminus pugnatur 6. E. 188. D

Ἀγχίπορος. ὁ ἡ. Finitimus 917. E

Ἀγωγεύς. εως. ὁ. Lorum, quo ducitur equus 940. C. τοῦ ἀγωγέως. 944. D. τῷ ἀγωγεῖ ibid.

Ἀγωγή, ῆς. ἡ. Vectura, vehendi ratio 156. D. Agitatio, agendi ratio.

Ἀγώγιμον. Vel potius τὸ ἀγώγιον, τὸ ἀγόμενον ὅτῃ τῆς ἀμάξης βαρός; vt Suidas interpretatur 156. D. bis.

Ἀγωνία. ας. ἡ. certamen 54. A

Ἀγωνιστέον, ἔνια ἐστιν, ἃ πρὸς ἀνθρώπους οὐκ ἀγωνιστέον. Quædam sunt, in quibus certamē aduersus homines minimè subeūdum 27. B

Ἀδαής. ὁ. Poëticum. imperitus 37. A

Ἀδάμαστος. ὁ καὶ ἡ. Poet. Indomitus 790. D. 932. C

Ἀδελφός. ἡ. όν. Germanus. Similis. τὰ πύπτων ἀδελφά. Quæ sunt his germana 904. A

Ἀδημονεῖν. Poet. Animo angi 521. B

Ἀδιάπαυστος. Inconuulsè 651. C.

ἅδικος) (δίκαιος, de quibus dicatur 805.D
ἀδολεσχεῖν. Garrire. Nugatoriè garrire 848.E
ἀδοξεῖσθαι παρὰ τῆς πόλεως. A ciuitate in nullo pretio haberi 827.C
ἀδυνατεῖν. Non posse 715.A. 802.B
ἀένναον. Perenne 925.D
ἀενναόπρον. Magis perenne 98.B
ἀερομετρεῖν. Aëra metiri 848.E
ἀηδής. ὁ Poët. Iniucundus. Ingratus 785.B.1000.C
ἀηδῶς. Poëticum. Sine voluptate. Insuauiter. Illubenter. Cũ molestia 67.C.787.D
ἀηδέστερον 817.D
ἀθέατος. ὁ καὶ ἡ. Qui non spectat θεάματος ἀθέατος 740.A
ἀθέμιστος. ὁ. Poëticum. Nefarius ἀθεμιστότεροι 239.C
ἀθήρευτον χωρίον locus, in quo feras nullus adhuc est venatus 17.C
ἄθροος. ὁ. Repentinus 951.D.bis.
ἄθυτος. ὁ. Qui sacrificium, & rem diuinam non fecit 490.E
αἰγιαλὸς. οὗ. ὁ. Poët. Littus 380.B E.381.A.456.B.472.A
αἴδων, τρέχων, ὀρχούμενος, καὶ πλέων ὁπόταν ναυσὶν ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος ἀργύριον λαμβάνῃν ἀξιοῖ 693.E
αἰδὼς, ἡ σωφροσύνη πῶς διαφέρει 205. A.B.
Αἴθειν. Poeticum. Vrere. Cremare 338.E. αἴθεσθαι 379.C
Αἱρέσιμος. ἁλωτός. Qui capi potest. αἱρέσιμον τεῖχος. Castellũ, quod capi potest 119.E
Αἰσιώτερος ἄνεμος. Magis secundus ventus 1011.D
Αἴτερος, αἰτέρα, αἴτερον, ἐν τοῖς συγκειμένοις. φιλαίτερος 269. C. σωφρονέστερον 307.E. εὐδαίτερος 446.E. ἑταίτερον 616.A
Αἶτμος, αἰτμὴ, αἶτμον. ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς. ὀψαίτατα, καὶ σωφρονέστατος 240. A. πλησιαίτατος. 270. C.405.E. ὀψαίτατα 530. A. σωφρονέστατα. ibidem. 566. D. ἑταίτατα 591. B. φιλαίτατος 631. C. σωφρονέστατα 920. C. ὀψαίτατα. ibid. πλησιαίτατα 929.B
Αἰτεῖν. Petere. Postulare. ὅπως σὲ ὄψεσθαι 144. C. ὅπως σε. ibid. D. ἠξιοῦν αἰτεῖν τοῦτο 251.D
Αἰτεῖσθαι. αἰτεῖν, ἁπλῶς. συμμάχους αἰτούμενος 143. D. ὑμᾶς αἰτούμαι 238.B
Αἰτάζεσθαι. Postulare 443.D
Αἰτάζεσθαι. Accusari. culpam sustinere 444.C
Αἰφνιδίως. Poet. Repente. Subitò 1010.A
ἀκαίειν. Vehementer vrere. Legitur ad marginem ἀποκαίειν 329. C
ἀκέραιος. ὁ καὶ ἡ. Integer. Intactus. ἀκέραιοι σκῦλα 103.E.161.E.385. A
ἀκεστὴς ῥαγδύτων ἱματίων. Vestium laceratarum sarcinator 29.D
ἀκήρυκτος πόλεμος. Bellum, in quo nulli præcones ab hostibus admittuntur 306. A. Bellum grauissimum, & implacabile 598.C
ἀκμάν. Recenter. Adhuc 325.D
ἀκονᾶσθαι. ἀκονᾶν. Acuere 645.C
ἀκονώμενος. διηκονημένος, pro, διηκονιζόμενος, ἢ τι διηκονήσων 14.B
ἀκόντισμα. Iactus. Ictus. ἐντὸς ἀκοντίσματος. Intra teli iactum 524. D. εἰς ἀκόντου. idem 945. D. εἰς δέκατος πλήθρου. ibidem.E
ἀκόντως. Inuitè 535.D
ἀκορεστότερος. ὁ. Insatiabilior 895.E
ἀκουμενος. Participium ab ἀκέομαι. οὐμαι. non autem nomen viri proprium 787.D
ἀκεσία. ἡ. Confusio, qua rerum discrimen, & vera diiudicatio tollitur 647.B
ἀκροβολίζεσθαι. Eminus pugnare. velitari. leue certamen committere 19.E. 39.E. 242.A. bis.309.E.311.C.347.A.532. B.627.B
ἀκροβόλισις. ἡ. Velitatio 309.C.E
ἀκροβολισμὸς. ὁ. Velitatio 436.E. 518.D
ἀκροβολιστὴς, ἥ. ὁ. Veles, velitis 152.D
ἀκρόδρυα δένδρα. Arbores frugiferæ 865.D
ἀκροθίνια. ων. τὰ. Manubiarum primitiæ 192.E
ἀκροτομεῖν. Aliquid in summa parte præcidere. Rei alicuius summas partes resecare 862.E
ἀκρωνυχία ὄρους. Montis iugũ 312. B.bis.531.D
ἄκυρόν τινα ποιεῖσθαι. Auctoritatem agendi alicui detrahere 565.A
ἀλαζὼν, καὶ ἀλαζονεύεσθαι, de quibus dicatur 47.B.C
ἀλεῖται. Tertia fu. verbi ἄλλομαι. 944.D. ὑφαλεῖται. ibidem
ἀλέξεσθαι, vel ἀλεξήσασθαι τοὺς ἐχθροὺς, Poetica loquutio. Hostes propulsare, vel, vlcisci 250.B. τοὺς κακῶς ποιοῦντας ἀλέξομενος 267. C. τοὺς ὁρμήσαντας ἀλέξασθαι. 311.D. 357.A. ἀλέξηται. 407.E. ἀλεξησόμεθα 419.A. τὰ κακὰ ἀλεξόμεθα 802.A.B
ἀλεξητὴρ. ῆρος ὁ. Poet. Auxiliator. Opitulator 827.D
ἀλεξητήριον. τὸ. Quod facit ad arcendum, ac propulsandum aliquid 939.C
ἀλέτης ὄνος. ὁ. Molaris lapis 256. C
ἀλίζειν. ἀθροίζειν. Congregare 281. E. ἁλίζεσθαι 377.B
ἀλιμενότης. ἡ. Importuositas. ἡ τῆς χώρας ἀλιμενότης. Regio, quæ portubus caret 536.D
ἀλκὴ. ῆς. ἡ. Robur 198. C. Fortitudo. Poet. 539. B. 582. A. 672.A.916.C
ἄλκιμος. ὁ. Poet. Fortis. 323. B. 589. C. 628. A. 629. D. 639. D. 764. D. bis. 768. B. 829. E
ἀλκιμώτατος. Poeticum. fortissimus 148.A.338.B.618.B.639. B. ἀλκιμώτερος 764.D.898.B
ἀλλοδαπὸς. Peregrinus. Exterus 236.A.921.D
ἀλοᾶν. Triturare 863. A. ter.
ἄλοια ἱερά. Exta fibris carentia 499.B.534.C
ἀλοητὸς. ὁ. σῖτος ἀλοητός. Triticum trituratum, vel triturandum 863.B
ἀλόμενος. Participium a. 2. medii, verbi ἄλλομαι. καθαλόμενος 527. B. ἀλόμενοι 626.C
ἁλτικὸς. Ad saltandũ idoneus 223. C
ἀλφιτοσιτεῖν. Polenta vesci 161.C
ἀλωπεκίδες κωμῳδίαι τινες, ἃς διὰ τὸ ἅπτως ἐκαλοῦντο 975.E
ἁλώσιμος. ὁ. Qui capi potest 346. A. 426.A.785.A
ἀμαχεί. Sine prælio 334.D.ter. 385.D.645.B
ἄμαχος. ου. ὁ. Qui nõdum pugnauit, aut qui non pugnat 90.A. 522.D
ἄμαχον πρᾶγμα. Poeticum. Res inexpugnabilis 154.A
ἀμβάτης. ὁ. idem ac ἀναβάτης: at per syncopen formatum, & ποιητικώτερον 764.A.937.C.939. D
ἀμβολὰς, ἄδος. ἡ. ἀμβολὰς γῆ. Terra egesta 190.C
ἀμεμπτοις ποιεῖσθαι τοὺς στρατιώτας. Efficere vt milites non conquerantur 224.C
ἀμηχανεῖν Poeticum. Inopia consilii laborare. De suis rebus desperare 171.C
ἀμήχανος. ὁ. Inops consilii. Qui maximis difficultatibus premitur 287.C
ἀμήχανος εἰσελθεῖν ὁδὸς. Via, in quã non patet ingressus. Quæ penetrari nequit 248.B
ἀμήχανοι τὸ πλῆθος ἄνθρωποι. Inexcogitabilis hominum multitudo 193.B
ἀμήχανον κακόν. Inexplicabile malum 280.A
ἀμηχανώτατος. ὁ. Maximè inops 197.C
ἄμοιρος. ὁ. Poeticũ 195. D. Expers
ἀμπεχόνη. ἡ. Vestis. Vestitus 712. A

Αμώζειν. Sugere 332.B

Αμυνθήν. Poëticum. βοηθεῖν, opem ferre. tueri. τῆς πίνυος ἀμυνῶμαι. Liberis opem ferre. Liberos tueri 86.E. ἀμυνθήν τῇ χώρᾳ 126. C

Αμυντέον. Propulsandum 230.D

Αμφίαλος. ὁ & ἡ. Maritimus 514.E

Αμφίβολος. ὁ & ἡ. Ambiguus. Dubius 717.B

Αμφιγνοεῖν. Ambigere. Dubitare 288.D

Αμφιτάλαιτος πόλις. Vrbs, quæ mari vtrimque alluitur 921.B

Αμφίλογος. ὁ καὶ ἡ. Dubius 798.E. bis.) (αἰναμφίλογος. ibid. 922.C

Αν particula cum infinito præsentis iuncta vim futuri sæpe significat. αἴ κε). pro, ἔσεσθαι. αἴ δώσειν. pro, δώσειν, 26. B. αἴ ποιεῖν. ποιήσειν. 30.D. ἔχειν αἴ. ἕξειν. ibidē. αἴ ἐξενεχθῆναι. ἐξενεχθήσεσθαι. Vide & alia exempla, 49.B.73.E. 74.A.bis.76.A.92.A.108.B. & alibi passim 23

Αν cum infinito aor.1.act. pro futuro. αἴ συμμῖξαι, pro, συμμίξειν 604.D

Αν cū infinito aor.2.act. aut pass. aut medij, pro futuro. αἴ φανῆναι, pro φανήσεσθαι. ἡγυέσθαι αἴ, pro ἡγυήσεσθαι. ἁλῶναι αἴ, pro ἁλωήσεσθαι 189.E. αἴ ἡγυέσθαι. pro. ἡγυήσεσθαι 196.B.233.C. αἴ τυχεῖν. p, τυχήσειν, πύξεσθαι 236.C. αἴ παθεῖν, p πείσεσθαι 238.C. & alibi passim.

Αν cum infinito futuri. αἴ ἀρξειν 22.C

Αν cū infinito non expressa: sed subaudita, vim futuri significās. προσηγυέσθαι, sub. αἴ, p, προσηγυήσεσθαι 27. D. εἰκὸς πολλοὺς βούλεσθαι γίγνεσθαι φίλους. sub. αἴ, pro βουλήσεσθαι, τυπτεῖν ἐθελήσειν 130.A. διαφθαρῆναι. sub. αἴ, pro διαφθαρήσεσθαι 181.D. γίγνεσθαι. sub. αἴ, pro γυήσεσθαι 372. D. δίξασθαι. sub. ἄν pro δίξεσθαι 385.E. ἀπαγγέλλειν. sub. αἴ, pro ἀπαγγελεῖν 393.B. παθεῖν. sub. αἴ, pro πίσεσθαι 396.B. χαείζεσθαι. sub. ἄν, p χαείσεσθαι 398.C. ἀπέναι. sub. αἴ, p ἀπελεύσεσθαι 420.A. συσχεπύεσθαι. sub ἄν, pro συσχεπύσεσθαι 422.A. ἀπέναι, καὶ ἀποδοῦναι. pro, ἀπελεύσεσθαι, καὶ ἀποδώσειν 461.D. συσχεπύειν, pro συσχεπύσειν 503.E. ἀπέναι. pro ἀπελεύσεσθαι 533.E. ἐμμένειν. pro ἐμμενεῖν 551.A. 565.D. ἀποκτῖναι, pro ἀποκτιννεῖν 567.C. 573. A. διδάσκειν. pro διδάξειν 787. D. ἀκούειν pro ἀκούσειν 834. E. ἀπόλυσθαι pro ἀπολέσεσθαι 929.B

Αν cum participio præsentis pro futuro. δυνάμενος αἴ, pro δυνησόμενος 630.B. sic & apud Lycurgum 167.24. αἴ τυγχάνοντες, pro, πυξόμενοι.

Αν cum participio aor.1. pro futuro. αἴ λήσαντα, p, λήσοντα 25.C

Αν cum participio aor.2. p futuro. αἴ προσχενόμενον, p προσχενησόμενον 27.C. ὡς ἔπω προειγυόμενος αἴν. pro, προειγυησόμενος 244. D. ἁλόντος αἴ, pro ἁλωσομένου. 346. D. σωελθοῦσαν αἴ, pro σωελευσομένῳ 607.A. αἴ γυόμενοι, pro, γνησόμενοι 793.A

Αν cum participiis, non expressa, sed subaudita, vim futuri denotans. ὡς ἄμεινον μαχομένους, sub. αἴ, pro, μαχουμένους, vel μαχουμένους 160.A. ὡς ὀπισθοῦν, sub. αἴ, pro, ὀπισθουμένους 186. D

Αναβαίνεσθαι. Conscendi. ὁ μήπω ἀναβαινόμενος ἵππος. Equus, qui nōdum cōscenditur 932.D.936. C. αἰαβεβαμένοι ἵπποι 954.B. 959.C

Αναβάλλειν. Sursum iactare. ὁ ἵππος τὰ ἀναβάτω ἀναβάλλει. Equus sessorem sursum iactat 945.B

Αναβήμειν, In re equestri significat aliquem in equum imponere. Tollere in equum 941.C. bis. 956.B

Αναβάτης. ὁ. Eques, qui equū cōscendit. Sessor 560.E. 933.B. E. 936.B. 937.A.C.

Ανάβλεμμα. τό. Aspectus, quo sursum oculi tolluntur 978.B

Αναγκαῖον. τό. Carcer, in quo sontes necessitate constricti tenentur 567.C. τῆς ὅκ πού αἰαγκαίης λελυμένοις. Illis, qui de carcere liberati fuerant 568.E

Αναγκία. ἡ. Ferarum nullitas, quum nulla fera se capiēdam offert 983.B

Αναγρύζειν. οὐδὲ αἰαγρύζειν ἐξουσίαν ποιεῖν τινι. Alicui ne hiscendi quidē potestatem facere 823.D

Αναγώνιστος. ὁ. qui sine certamine vitam degit 24.B

Αναδύεσθαι. Recusare 890.D

ἀναζευγνύειν. Castra mouere 225. D. Discedere 229.D. 312.A. ἀναζεύξαντες ἐπορεύοντο. Motis castris pergebant 333.C

αἰανήεσθαι. Recusare. Negare 45.A

ἀνακουφίζεσθαι. Animo efferri 517. B

ἀνακρίνειν. Interrogare 29.A

Ἀνακτᾶσθαί τινά. Aliquem sibi conciliare 10.B. 13.B.C. φίλους ἀνακτήσασθαι 47.A. 195.D. bis.

ἀνακύπτειν. Oculos attollere, caput erigere, spe animóq; erigi, & recreari 849.B

ἄναλκις. δος. ὁ. Imbellis. Poëticum. 196.C. 207.A

ἀνάλλεσθαι. Sursum saltare. saltu ascendere 968.C

ἄναλμος. ὁ καὶ ἡ. Quod sale caret. Non salsum 868.A

ἀνάλωτος 150.D

ἀνάλωτος. ὁ. Inexpugnabilis. Qui capi nequit 654.C. 670.D.E

ἀναμάρτητος. ὁ & ἡ. Qui non peccauit. aut, Qui peccare non potest, aut nō peccat 67.C. 237. C. 592.B. ἀναμαρτητότατον 668. A. 672.D. 797.B

ἀναμαρτήτως. Sine peccato 758.D. 802.D

ἀναμάχεσθαι. Pugnā instaurare 66. A.B. 996.A

ἀνάμβατος ἵππος. Equus, cui nullus insidet 109.E

ἀναμφίλογος. ὁ & ἡ. Minimè dubius. 798.D. 876.A. ἀναμφιλογώτατος 879.C

ἀναμφιλόγως. Sine dubio 828.D. 833.D

ἀνανεύειν. Abnuere 29.A

ἀναξυρίδες. αἱ. Caligæ 257.A

ἀναπαυτήριον. τό. Ipsum quiescendi tempus 800.

ἀναπεφεῦσθαι. Excitari. In spem erigi. Efferri 496.A. 900.C

αἰάριστος. ὁ. Impransus 271.E. 320. A. 386.B. 527.C

ἀναρρᾶσθαι. Beneuolentiam alicuius sibi conciliare, ita vt ex nobis pendeat. ἀνηρτήσατο τοσαῦτα φύλα 3.A. ζεὺς πατέρας αὐτῶν ἀνήρτητο 13.B

ἀναπλύσσειν κέρας. Militaris loquutio. Cornu explicare 270.E

ἀναπέμειν. Oriri. ἅμα ἡλίῳ ἀναπέμποντο 278.A

ἀναπήθεσθαι τί. Aliquid retractare 718.C.D

ἀναφυσᾶσθαι. Inflari, ac ad superbiam incitari 183.B. 618.D

ἀναχάζειν. idem ac αἰαχάζεσθαι. Poët. retro-cedere 318.A

ἀναχάζεσθαι. Poëticum. ὀπὶ πόδα αἰεχάζοντο. Pedetentim cedebāt 178.A. 337.C

ἀναψύχειν. Reficere. Instaurare. Recreare. ταὶς ναῦς ὀπισκευάζειν, & αἰαψύχειν 441.C

ἀνδραποδώδεις quinā, & cur ita vocentur 796.B.C

ἀνδρεικέλου. κ. τό. Suidas interpretatur τὸ μίσμα τῆ ζωγράφων, ὃ καλεῖ χρωμάτων κρίσις 847.C. Latini Purpurissimū vocāt. ἀνδρεικέλου χρῶμα 847.D

ἀνδρίζεσθαι. Viriliter se gerere 326. D. 368.D

ἀνειθεῖς, ἔντος. ab ἀνίημι. Dimissus. Laxatus. Libertatem nactus. Liber 327.B

ἀνειμένως πίνειν. Libere, largitérq; bibere 104.D

ἀνεκτῶς. Tolerabiliter 629.D

ἀνεπίκλητος.ὁ. Criminationibus, ac reprehẽsionibus nõ obnoxius. Reprehẽsione minime dignus Inculpatę vitæ vir 652. A
ἀνεπιστήμων.ὁ. Imperitus 588. C. 840. B. bis
ἀνεπιστημοσύνη. Inscitia 779. A. 866. E. 869. B
ἀνεπιστημόνως. Inscitè 977. B
ἀνερεθίζω. Iritare. Excitare 768. D
ἀνήκοος.ὁ ἡ. Qui non audit. ἀκούσματος ἀνήκοος 740. A. τούτων ἀνήκοος. 815. A. λοιδορείας ἀνήκοος 903. A
ἀνθρώπη 5. E
ἀνθρώπη 60. D. 403. D
ἀνθορᾶν. ἀναθορᾶν. prosilire 677.
ἀνιμᾶν. Attollere. Subleuare. τὶς δεξιᾶν ἀλλήλοις ἀνίμων 320. C.
ἄνιππος.ὁ. Equo carẽs 646. B. C. E
ἀνίχω. Poet. Oriri. ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι. Sub solis ortum. 272. B. ὁ ἥλιος ἀνίσχει 363. B. C. bis. 456. A. Pro eodem dicitur & ἥλιος ἀνέχων 984. E
ἄνοδος,ἡ. idem ac ἀνάβασις. expeditio, quæ fit in loca mediterranea. quò ex maritimis, depressisq; locis ascẽditur 272. A
ἄνοδος τόπος. Locus inuius. Locus, per quem ascendi, vel transiri non potest.) (εὔοδος 340. E
Ἀνοίγειν. Verbum nauticum, quo significatur de locis arctioribꝰ in spatiosius, liberiúsq; mare euasio. Italici nautæ dicũt, Alargarsi. vel, Andar à largo 428. B. 441. D. 445. D
Ἄνομος) (νόμιμος 805. D
ἄοπλος.ὁ. Inermis 911. B
ἀνορούω. Poët. Sursũ salire 936. E. 945. A
Ἀνόχυρος) (ἐχυρός. ἰσχυρός 667. E
ἀνταικούω. Vicissim audire 286. E
ἀνταξιον πάντων χημῷ πρᾶγμα. Res vniuersis opibus anteferenda. 512. A. 760. C (A
ἀντανάκλασις. Splendoris reflexio 981.
ἀντία. Poet. Aduerbium. Coràm. ἀντία τῆς ἑλλάδος 667. A
ἀντάζω. ὑπαντάζω. Poeticũ. Occurrere. obuiam ire. pro quibꝰ communia sunt ὑπαντᾶν, & ἀπαντᾶν 142. D
ἀντιβλέπω τινί. Aliquem aspicere. 571. A. 657. A. ταῖς λόγχαις ἀντιβλέπειν. hastas intueri 877. A
ἀντιβλέπειν εἰς τί. In aliquid oculos cõiicere. idq; aduersum intueri. 815. B. εἰς τὸν ἥλιον ἀντιβλέπω.
ἀντιβολεῖν. Poet. Orare 695. A
ἀντιγνωμονεῖν. Alicuius sententiæ aduersari 100. A
ἀντίδοσις τειμῆς ἀρχίας, ἢ χορηγίας. Cõpensatio prefecturæ tributemiũ, vel muneris choragi 835. E.
ἀντιθεραπεύω. Vicissim colere 728. B
ἀντικόπτω. Aduersari alicui 463. A. 465. D. E.
ἀντιλαμβάνεσθαι. capessere. gerendũ susp icere. τὸ πρᾶγμ' ἐρρωμένως ἀντιλήψομαι. res fortiter gerẽt 52. A
ἀντίπαλος ου.ὁ. Poëticũ. Aduersariꝰ 150. C. 152. B. 159. B. 230. A. 468. A. 506. D. 540. E. 555. D 562. A
ἀντίπορος.ὁ. Poët. Oppositus 321. D
Ἀντιπρᾶσις. τὰ πάντα πωλεῖν. omnia vili pretio vendere 654. A
Ἀντιπρασσαμᾶς ἢ γῆ. Terrã vicissim adgerere 862. C
ἀντίρροπος. ἰσόρροπος. Tantundẽ momenti habens quantum alius. γνώμη ἀντίρροπος τῇ ἀνδρί 827. A
Ἀντιρρόπως. Æqualiter 551. B
ἀντισταστικός.ὁ. Aduersę factionis homo 244. D. E
ἀντισφαιρίζειν. Pila contra aliquem ludere. τὸς ἀντισφαιριεῦντας. atticè ῥ ἀντισφαιρίσοντας 684. B
ἀντίτυπος. Durus. 916. B. ἀντιτυπώτερα. Duriora 933. B
Ἀντίτυπος.ὁ ἡ. Aduersus. Contrarius. 592. B. μάχη ἀντίτυπος. aduersum prælium 667. B. 916. B
ἀντιφορτίζομαι. Onera permutare. oneribus onera commutare. Nauem mercibus permutatis onerare 922. B. bis
Ἀντλεῖν εἰς τὸν πετρημένον πίθον, παροιμία ἐπὶ τῶν ματαίων πονούντων λεγομένη. 840. B. In pertusum dolium [aquam] haurire, prouerbium in eos dictum, qui frustrà laborant
Ἄντων, ἀπὸ τοῦ ἄπτεσθαι, ὡς τῆς τῶν ἀοιδίμων ποιητῶν ἐνεργητικῶν ἀπτικῆς ποιοτικῆς. πεμφάντων, pro πεμψάντων 106. A
ἀνυπόδητος. Inuictus 236. B
Ἀνυπόδητος.ὁ. Discalceatus. 677. A. ἀνυπόδητος. idem 729. D
ἀνυποδησία.ἡ Pedũ nuditas, qua fit vt nulli calcei gestẽtur 677. A
Ἀνύποπτος. Non suspectus 127. B. ἀνυποπτότατος. ibidem
ἀνυπόστατον φρόνημα. Animi elatio, quæ sustineri nequit. 124. E. ἀνυπόστατος ἀνήρ, vir cuius impetꝰ sustineri nõ põt 201. B. 806. B
Ἀντισμώτερον, & ἀνυσικώτερον, & ἀνυσιχώτερον. Quod maiorem efficiẽdi vim habet. efficacius 31. E. ἀνυσικώτερον 958. C
ἀνώγαιον.τ.ὸ. Tabulatũ supra terram factũ. Cœnaculũ, quod & ἀνώγεον, & ἀνώγεων atticè dicitur 354. A
ἄξιος cum genitivo. & dativo. genitiuo, rei, vel pretii, datiuo, pſonę. ὅπου αὐτῷ ἄξιος ἐστὶ δένος ἄξιος 707. B. ἄξιος θανάτου τῇ πόλει. 708. A. 721. D. 722. B. ὁπόσου τῆς φίλοις ἄξιος ἐστὶ 748. A. C. 890. C
ἄξιος, Ad pretiũ relatũ significat valentẽ certã pecuniæ summã ταπιδα ἄξιαν δέκα μνᾶν 405. D. 421. C. 748. B. 760. C (bis
ἄξιος. Vilis. Parui pretii 924. C.
ἄξιος μὲν δοπκῆς, αὐτὸ δὲ χρήσιμος Vtilis. ὅτι τῆς φιλοις, ὅτι αὐτῷ ἄξιος ἐγένετο. 707. B. ἄξιόν σοι δοκεῖ μέγα φρονεῖν 889. A. 899. A
ἄξιον. æquum 888. E. 899. A
Ἄξιον. Quod expedit, quod cõducit. ὁποίοις ἄξιον κτᾶσθαι 748. D. ἄξιον ἀνοῆσαι. Operæ pretium est considerare 887. A. 888. B
Ἄξιον, μετὰ δοπκῆς. αὐτὸ δὲ χρέπον. Ἄξιον δοκεῖ σοι 404. D. ἄξιον αὐτοῖς 598 E. σοὶ δοκεῖν ἄξιον 740. E. ὡς οἴεσθαι ἄξιον εἶναι 760. B. ἄξιον ἡμῖν 882. E. 889. A. 899. A
ἀξία.ἡ. Pretium 731. B. bis. 748. D
ἀξία.ἡ. Æstimatio 748. A. B
Ἀξιάγαστος.ὁ. Admiratione dignus 684. D (887. B
ἀξιάκουστος.ὁ. Auditu dignus 841. A.
Ἀξιεπαινετώτατος.ὁ. Laude dignissimus 522. A
Ἀξιερασώτερος.ὁ. Amabilior 895. D
Ἀξιοβιωτον. ὃν νόμισαν ἀξιοβιωτον εἶναι. Existimarũt sibi nõ esse viuẽdum 521. E (839. C
Ἀξιοεργός.ὁ. Operi faciũdo idoneꝰ
Ἀξιοθαυμαστότερος.ὁ. Admiratione maiori dignus 725. C
Ἀξιοθεατος.ὁ. Spectatu dignus 841. A. D. 873. D. E. 887. B. 902. C D. 951. C. D. 959. A (825. C
Ἀξιοθεατος.ὁ. Consideratu dignus
Ἀξιομακαριστότατος.ὁ. Dignissimus, q beatus prædicetur 707. D
Ἀξιομνημόνευτος.ὁ ἡ. Memoratu dignus 872. C (gnus 582. A
Ἀξιοσκεπτος.ὁ.ἡ. Consideratu di-
Ἀξιοσπούδαστος.ὁ. Studio, animique contentione dignus 684. E
Ἀξιοτιμοδοτότερος.ὁ. Fide dignior. 805. B (A. C
Ἀξιοφιλητος ὁ. Amore dignus 847.
Ἀξιοχρεώτατος.ὁ. Aptissimus ad aliquid præstandũ. Maximè idoneus. 197. E
Ἄοπλος.ὁ. Inermis 968. A
Ἀπάγω. περισάγω 124. D. 129. B
ἀπαγορευω. Defatigari. 256. B. ἵππους ἀπειρηκότας 232. D. 277. B. ἀπείρηκα βαδίζων 343. D. 367. C. 387. C. 593. B. 844. A. 878. B. ἀπαγορεύει ἡμῶν. 951. B. ὃς ἀπειρουσι Nõ defatigabũtur 960. A. 974. C
ἀπαγορεύω. Abdicare se aliquo munere. τὴν στρατηγίαν ἀπεῖπον. Cùm imperatorio munere se abdicasset 398. A
Ἀπαθὴς κακῶν. Malorum immunis 422. B. 516. C (D
ἀπαμείβομαι. Poët. Respõdere 286.

ἀπαντᾶζ. ἀπαντᾶν. Occurrere. Obuiam ire 443.B
ἀπαρέμφατον ἀντὶ τοῦ προσῆκε πκῦ. λέξιν, ἀντὶ τοῦ, λέγε 420.B. ἀπαληθεῦσαι, pro ἀπαληθεῦσον 983.B. C. D. 984.D.E.985.D
ἀπαυθημερίζειν. Eodem die reuerti 345.D (993.A
ἄπεδος. ὁ ἢ ἡ. ἰσόπεδος Planus 984.B
ἀπειθεῖν. ἀπέχειν 668.C
ἀπεικάζειν. Repreſentare. Effingere 780.E.781.C.E.782.A.bis. 783.B
ἀπεικάζειν. Similitudine rem aliquã illuſtrare 958.A (lens 4.A
ἀπειροκαλία. inſolentia, res inſo-
ἀπειθεῖν. Non parere. Contumacẽ eſſe 292.A.888.A
ἀπειθέον. Non parendum 290.D
ἀπελαύνειν. Abigere. Pellere. μέγαν αὐτοῖς φόβον ἀπηλακέναι ἐδόκει 92. C
ἀπέχθεσθαι ἕνι. 369.D. Poët. loquutio. Odioſũ alicui eſſe. In alicui⁹ odiũ incurrere 417.A. ἀπέχθημα. ibid. ἀπεχθάνεσθαι. idẽ. 419.C. ἀπεχθάνουσι πόλει 563.C. ἀπεχθάνεσθαι βασιλεῖ 622.C.915. C
ἀπημελημένος. ὁ ἢ ἡ. Neglectus, a, um. 136.A. ſed ibi legendũ videtur ἀπημέλητος, vt pag 203.A
Ἄπλετος. ὁ καὶ ἡ. Poët. Copioſiſſimus 327.E
ἁπλοΐζεσθαι. Simpliciter agere. Simplicem ſe prębere 795.C
ἄπλοος, ἄπλους. Ad nauigãdum ineptus, vel inutilis 548.A
ἀποβλέπειν πρὸς τινά. In aliquẽ oculos coniicere 792.A.797.E. ἀποβλέπειν εἰς πνά. idem. 830.D. πρὸς τὸ θεῖον ἀποβλέπειν 860.D
ἀποβλέπειν εἰς ἀλλοτρίαν τράπεζαν. Ad alienã mensã reſpicere 401.E. 402.A
ἀποδιωκολεῖν. poeticũ. facere, vel iubere aliquẽ vagari. 16.E. cũ accuſatiuo. τὴν πεῖρα ἀποδιωκολήσαιμι
ἀπογράφεσθαι πρὸς τὸν ταξίαρχον. nomẽ apud cohortis præfectũ profiteri 42.A.B.471.E.608.B. bis.633.C
ἀποδιδράκασιν, vt ab ἀποδιδράω, ῶ. ἀφ. ᾧ quo ἀποδιδράσκω 89.A.94. D.104.B.116.C. ἀπέδρας. 125. B. ἀποδεδράκασιν 253.E. ἀποδρᾶναι. 277.A. ἀποδραίη. 285.D. ἀποδρᾶς. 345.C. λήψονται ἀποδιδράσκοντα B.362. ἀποδραίημεν. 378.D. ἀποδρᾶντας. 380. B. ἀποδεδρακότες. 381.B. ἀποδεδράκει 382.B
ἀποδείκνυσθαι τὴν ἑαυτοῦ γνώμην. Suã ſententiam aperire 362.D
Ἀποδεκτῆρες. ων. οἱ. Poëticũ τῶν πρὸς ὁδῶν ἀποδεκτῆρες. Gallicè, Receueurs 202.B
Ἀποδὲς κυνές. Canes vitioſis præditæ pedibus 976.B
Ἀποδικεῖν. Causã dicere, & ſe tueri. Ἀποδικεῖν δεδεμένον. Cauſam ex vinculis dicere 450.C
Ἀποδοκεῖν. Aliq d ab aliquo improbari, reiici, damnari. ὧ κοινῷ ἀπέδοξε μηκέτι χεῖρας πῖς ἱεροῖς χήμασι 640.A
Ἀποδοκιμάζειν. Reꝓbare. Reiicere 159.C.162.D.207.C.679.D 712.A.743.C.805.E.814.C. 834.A.865.D.937.A.955.D. E. bis
ἀποδυτήρια. τά. Spoliaria. Locꝰ ante balneas vbi veſtes exuunt, qui ſe loturi ſunt 696.D. bis
Ἀπόινα. Eminꝰ 117.B.264.D.980. A.989.B.990.E.902.C.993. A
Ἀποκαλεῖν. Appellare. Nominare. 712.B.720.D.731.C.bis.741. A.950.A.1002.B
Ἀποκναίεσθαι. q. d. Abradi. de noſtris facultatib. aliq d detrahi 583.E
Ἀποκόπτειν. Per vim deiicere, depellere 312.C.320.D.321.C. ἀκκόπλειν, idem 638.B
Ἀποκοπαΐζειν. Ex poculo cũ ſonitu eiicere 470.C
Ἀπόκροπος. Pauitus, & propter pauimentũ aſper. χωρίον ἀπόκροπον. Locus pauitus 943.E
Ἀπόκρυφος. ὁ. Occultus 769.E
Ἀποκτννύειν. Interficere 521.A.560 D.631.D.638.B
Ἀποκλαυσαι. ἀποκτίνειν. 387.B.560. E.572.A.603.B
Ἀπολαύειν. Frui. fructũ ex re aliqua percipere. τότε δ' προέγματος ἀπολαυσαί τι ἀγαθὸν ἄξιοι ἐσμέν. Ex hac re nos aliquid boni percipere ęquũ eſt 136.C. ταῦτα ἀπελαύομεν 138.E. ὡς ἀπολαύοιέν τι οἱ πολῖται δηλῶν ἀγαθόν 681.D.801.D
Ἀπολείπεσθαι τῶν ἀγαθῶν. A viris bonis diſcedere 31.D
Ἀπόλεμος. ὁ. Imbellis 207.C
Ἀπολογεῖσθαι πρὸς τῶν φίλων. Amicos purgare, defendere 47.C
Ἀπολογίζεσθαι. Rationes reddere 579.C
Ἀπομανθάνειν. Dediſcere. ἐδὲν ἀπομαθησόμεθα 101.A
Ἀπομάχεσθαι. Pugnãdo reſiſtere. Pugnando propulſare 119.D. 127.B.E.375.C. βαρβαρον ἀπεμαχέσατο 609.B
Ἀπόμαχος. ὁ. ad pugnã inutilis 311. C.317.D
Ἀπομαξῆσαι μεδίμνῳ ἀργύριον. Adagium. Argẽtum medimno metiri 491.E. Quod dicitur quũ quis maximam rerũ copiam habet
Ἀπομιμεῖσθαι. Imitari 781.A.782.A
Ἀπομισθον ποιεῖν. Stipendio priuare 585.E
Ἀπομόσαι. Deierare. Iureiurando negare 148.D
Ἀπονοστεῖν. Poët. Redire 315.C
Ἀποπειρᾶσθαι. Periculũ facere 51.E
Ἀπόπλους. ὁ. Diſceſſus è portu 360.B
Ἀπορεῖσθαι. ἀπορεῖν. Conſilij inopia laborare 179.A.348.C.372.E bis. 405.E.991.C
Ἄπορος. ὁ. Conſilii inops 287.C
Ἄπορος πόρος. Locꝰ inuius, per quẽ ire nõ poſſumus 287.A.302.E 303.A.316.B.961.B.) (εὔπορος ἄπορον. ἀδιώατον 305.E
Ἄπορα. Res difficiles, ex quibus quis ſe nequit explicare. ἐν ἀπόροις εἶ) 414.B.417.C.582.A
ἀπορρᾴθυμεῖν τινός. A re aliqua per ignauiam abſtinere, vel eã negligere 776.B
Ἀπόρρυπος. ὁ. Qui defluxum habet. Qui defluit 938.A
Ἀπορρώξ, ῶγος. ὁ. Præruptus. πέτρα ἀπορρώξ 380.D
Ἀποσημαίνεσθαι. In eorum numerum referre quorũ bona publicantur. Proſcribere 473.A
Ἀποσημαίνεσθαι τὰ χήματα τῶν καταδικασθέντων. Damnatorũ bona adnotare, & indicare. Gallicè, Mettre par inuẽtaire 464.B
ἀπόσκηνος (σύσκηνος 236.A
Ἀποσκήπτειν. Deficere. 107.A. Abeſſe 842.E.968.A
Ἀποσκληδμα. τό. Stipes. ſtipitis 992.C
Ἀποτέμνειν. Auertere. Aditum intercludere. 584.D. ἀποτέμνεσθαι idẽ. ἀποτέμνονται αὐτόν 619.E
Ἀποτέμνεσθαι τὴν κεφαλήν. Caput alicui amputari. 239.A.289.E.293. A.289 E.293.A. ἀποτέμνειν τὴν αὐτοῦ κεφαλήν 501.C.657.A.1009. C
Ἀποτετελεσμένος ἀνήρ. Vir prorſus abſolutus 967.A
Ἀποτίνεσθαι. Vlciſci. ſuppliciis afficere. τίνεσθαι οἱ θεοὶ ἀποτίσαιντο 300.C
Ἀποτίνεσθαι. Ἀποτίνειν. Poëticum. Vlciſci. τὴν θεοῖς ἐχθρὸν ἀποτίσεσθαι 139.A
Ἀποτιστέον ζημίαν. Multa perſoluenda 684.C
ἀπότομος. ὁ. Prærupt⁹ 316.B.336.C
Ἀποφαίνειν τὴν ἑαυτοῦ γνώμην. Suam ſẽtentiam aperire. 260.A
Ἀποφάναι. negare 28.E.29.A.153 B
Ἀποφέρειν. προσφέρειν 124.B.129.B. 192.E.bis.193.A
Ἀποχρωβίωτος. ὁ. Qui ſuis manib⁹ victum ſibi quærit 218.B
Ἀποψηφίζεσθαι. Decreto aliquid negare, recuſare 503.E.639.D
ἀπονψηφίζεσθαι. Decreto rẽ aliquã imꝓbare, reiicere 639.D.503.E
Ἀπρεσθύμως. Segniter 443.B
Ἄπυλος. ὁ. Nullis portis munitus 569.E

ἀργαλέος.α.ον. Poët. Difficilis. Laboriosus. Molestus. ærūnosus 911.B

ἀργεῖως. Per negligentiam prętermitti 916.E

ἀργὸς χώρα. Solum incultum 71. A.) (ἐνεργὸς γῆ 73.E

ἀργύρεια. τὰ. Vel ποῦ ἀργυρεῖα. Argenti fodinæ 773.D. vt rectè legitur 923.D.925.A.B.C.D. 926.E.bis.927.D.928.E

ἀργυρολογεῖν. Pecuniā cogere 429. C

ἀργυρολογία. ἡ. Pecuniæ coactio 429.A

ἀρέσκεσθαι θεούς. Placare deos. 803.B.pro eodem, ἐξαρέσκεσθαι θεοῖς 831.B.833.B

ἀρεσκόντως. Cū voluptate, ita vt aliquid alicui placeat 851.A

ἀρεστός, gratus, acceptus 52.B.592. E.673.C.899.D

ἀρήγω. βοηθεῖν. Poeticū. auxiliari. opem ferre. 25.A. τοῖς αὐτῷ ἀρηξασιν. 159.E. τοῖς συμμάχοις ἀρήγειν. 160.A.171.A. ἡμῖν ἐπαρήξασι. 171.C. ἀρήξοντας. 270.D. ἀρήξασι 780. A. ἀρήξασι τῇ χώρᾳ 828.B. 829.A.E. 831.C.E. 834.B.838.C.966.D

ἀριθμὸς τῆς ὁδοῦ. Numerus stadiorum in itinere cōficiēdo permeatorum 276. A. sic πλῆθος τῆς καταβάσεως τῆς ὁδοῦ 355.A. 427.D

ἄρινος κύων. Canis idoneis ad odorandū naribus destitua 976. A.B

ἀριστεύειν. Fortiter se gerere 769.C

ἀριστεύων πάντων. Omnium præstātissimum esse 769.B

ἀριστοκεφάλη 813.C

ἀρκυστάσιον. τὸ. Retia. 983.E. locus ipse, vbi retia tēduntur, & tensa stāt. qd & ἀρκυσασία 984.A

ἀρκύωρος. ὁ. Retiarius custos. 983. D.984.D.986.C

ἁρματηλασία. Curruū agitandorū ratio. Curruū agitatio 152.C

ἁρμόζειν. ἁρμοσὴν εἶναι. Prętectū esse. Præfecturā gerere. ἁρμόζοντας ἐν ταῖς πόλεσι. 689.E. ἁρμόζοντες ὅπη ζεύνης 690.A

ἁρμοστήρ, ῆρος. ὁ. idē ac ἁρμοστὴς 543.D

ἁρμοστὴς. οῦ. ὁ. Præfectus. Gubernator 356.D.E. 376. C. 389. B. 394.A.398.C.E. 399.C.D. 400.A.432.B.435.B.D.436. E.437.A.458.A

ἁρπεδόναι. αἱ. Laquei 33.D

ἁρρώστως ἔχειν. 707.A. Indole ignaua prædītus

ἀρτοσιτεῖν. Pane vesci 161.C

ἀρύσασθαι. ab ἀρύω. poëticum. haurire 5.B.10.C. ἀρύεσθαι 1011. A

ἀρχεῖον. ν. τὸ. Magistratus curia 3. E.4.A.B. 5.C. principū domus 193.A

ἀρχὴ ἔσχατος. summum imperium 376.B.377.A

ἀρχέω. Aduerbialiter, vel ἐλλειπτικῶς sumtum, pro κατ' ἀρχὰς, Initio 421.D.bis

ἀσθενόω. infirmum reddere. debilitare 22.D

ἀσινὴς, ὁ ἡ. ⊖ τὸ ἀσινές. innoxius. nō noxius. a. um 15.A.938.D

ἀσινῶς. Poeticum, ἀντὶ τοῦ ἀσινέως. Sine dāno 281.B. ἀσινέστερα 305.E

ἀσκαρδαμυκτεί. oculis nō conniuentibus 21.E

ἄσκημα. τος. τό. Poëticum. 199.A. Exercitium 969.A

ἄσμενος. Lætus. Lubens. 127.D. 155.C. πεισάσμενος 303.C.310. D.331.D.360.C.380.A.388. A.399.B

ἀσμένως. Lubenter. Cum lætitia. Cū voluptate. ἀσμένως ⊖ ἡδέως. 134.C.155.C.671.B.784.E

ἀσπὶς. ίδος. ἡ. In singulari, scutatorum agmen. ἀσπὶς μυρία, καὶ πεντακοσία 261.E

ἄστα. Quæcumque 698.A

ἄστομος κύων. Canis ad feras capiēdas idoneum os non habens 976.A

ἄστρον. τό. κατ' ἐξοχὴν quandam Canicula, cæleste signum. & ipse caniculę ortus 978.C

ἀσυφέλικτος. ὁ. Poet. Inconcussus 691.A

ἀσυγκόμιστος καρπός. Non collectus fructus 24.A

ἀσύμφορον. Quod non expedit alicui. Damnosum 123.B

ἀσχάλλειν. Ægrè ferre. ἀσχάλλων τῇ τραχύτητι. Asperitatem ægrè ferens 948.D

ἀτάρ. poeticū. Sed. vnde κατ' ἀποκοπὴν, Latinum, at, deductum videtur 38.C.181.C.335.A. 762.E.773.D.775.B.782.B. 783.A.784.A.794.B.862. D.870.C

ἀταράκτως. Sine perturbatione 962.A

ἄτε. Ceu. vt. vt pote. 343.A.377. B. quippe quòd. quippe qui. 463.A.516.C.526.C.528.A. 529.A.534.A.C.560.D.578. A.D.596.A

ἀτελὴς ὀβολός. Obulus, qui præter impensas factas, alicui remaneat integer, ita vt eum reseruare possit. 925.C.D. ὀβολὸν ἀτελῆ φέρειν νί. Obolum immunem alicui afferre 926.D

ἀτέρπης. ὁ ⊖ ἡ. Ingratus. Iniucūdus. 841.A. Poëticum

ἀτέχνως. Sine arte 784.B

ἀτημέλητος. ὁ. Incuratus. Negletus 203.A

ἀτημελήτως. Sine cura 203.B

ἀτιμάζειν. Poeticum. Ignominia afficere. Contemnere 146.C

ἀτιμασθείς 243.C. ἄλλως ἀτιμαζόμενος 266.D. ἀτιμασθέντες 510. D.666.C.740.A.743.D

ἀτιμοῦν, Honoribus priuare. Ignominia afficere 694.A. ἠτίμωται 700.E. ἠτίμωνται, ibid. ἀτιμῶσι) 701.A. ἠτιμῶσθαι. ibid.

ἄτιμος. ὁ. Infamis 701.A.bis

ἄτρεμίαν ἔχειν. Quiescere 165.C

ἀτρίβατος. ὁ. Qui vias asperas non triuit 968.D

ἄτης. Quædam 47.D.77.B. ἀτυχεῖν τινος. A re aliqua aberrare. Non impetrare, nec obtinere aliquid 484.C

αὐθαίρετος θάνατος. Mors voluntaria, quam quis allatis sibi manibus obit 589.B.

αὐθημερόν. ἐξυπνώς. Eodem die 84. B.C. 141.E.329.A.B

αὐξιμος. ὁ. καὶ ἡ. Qui vim augendi habet 687.A

αὐτάρ. poeticum, pro communi ἀλλά 27.C

αὐτηγορεῖν. Arbitratu suo aliquid facere 630.E

αὐτοκέλευστος. ὁ. Qui nullius iussu: sed sua spōte aliqd facit 308.C

αὐτοματίζειν. Arbitrio suo aliquid temere facere. ἁδὲ ταῦτα αὐτοματίσαντες 106.D

αὐτόματος. ὁ. Qui spōte sua aliquid facit 595.D.867.E.908 B

αὐτομολεῖν. Ad hostem transfugere 262.B.270.D.273.A.276. B.585.D.ter.830.A.

αὐτονομία. ἡ. Libertas, qua fit vt qs suis legibus vtatur, ac viuat 591.C.D.602.D

αὐτόπτης. ν. ο. Is, qui propriis oculis aliquid videt 136.B.588.C

αὐτοσχεδιάζειν. τό. Aliquid ex tempore excogitare, & nullo iubēte facere. 558.A.771.A. Aliquid temere capessere

αὐτοσχεδιαστής. ὁ. qui ex tempore. aliquid sua sponte facit 688.E

αὐτοφυὴς. ὁ. ⊖ ἡ. Qui ad aliquid faciendū naturā est aptus 943.B

ἄϋπνος. Insomnis. poeticum 61.A

αὐτοῦ. αὐτόθι. illic, ibi. 13.B.47.D. 87.B.118.C.176.A.228.B. 271.C.275.A.B.D.312.E

αὐτουργός. οῦ. ὁ. Qui manibus opus facit 831.C

ἀφανιοῦμεν. Atticum futurū p cōmuni ἀφανίσομεν. ab ἀφανίζω. Deleo. Ex hominū conspectu tollo. Perdo 669.B. & pag. 301.C. pro vitiato ἀφανιόντων, legendum videtur ἀφανόντων.

ἄφιππος. ὁ, ⊖ ἡ. Equis carens. Regionis epitheτū. Equis alendis non apta 498.C. inequitabilis 653.C

ἀφιππία. ἡ. Rei equestris imperitia 969.E
ἄφοδος. ἡ. Exitus. sed in textu ἄμφοδος legitur, q.d. Transitus vtrinque 320. D. at vox corrupta. legendum enim ἄφοδος, vt rectè legitur pag. 348.A
ἄφοδος. ἡ. Abscessus. sed in textu vitiosè legitur ἄμφοδος 346. D. at pag. 348. A. rectè legitur, ἄφοδος. vt & 382. B.bis. C. 426. D.bis. 606. A. 680. A. 936. C
ἀφοδιάζειν. Secedere. Recedere. Abscedere 724. D. sic Leunclauius ibi legendum ait
ἀφορμή. ἡ. Opes 769. C. 820. E
ἀφορμή. ἡ. Sumptus. Pecunia ad sumptus faciendos 542. B. bis. 757. B.bis. 922. E. 923. A. C. 927. D
ἀφορμή. Subsidiũ ad aliquid peragendum πῖς παισὶν ἀφορμὰς εἰς τὸ βίον καταλείπειν 786. E. 820. E
ἀφροδίτης παν δήμου, & ἐρασμίας διαφορὰ, & ἀμφοτέρας ἔργα 895. A.B
ἀφρουρησεῖν. Negligere. Cõtemnere 352. E. 898. C
ἄφρων) (σώφρων 65. C.bis.
ἄφρων, & μαινομένῳ ἐοικώς) (φρονῶν 342. A.B
ἀφυλακτεῖν. Nõ cauere sibi 427. A
ἀφυλακτῶν. ωῦπος. ὁ. cum genitiuo. qui non curat, qui negligit. ἀφυλακτωῦντας πύτων 26. B
ἀφυλαξία. ἡ. Custodiæ negligentia, vel defectus 829. B. absentia custodum 911. B
ἀχάριστος πῖς καλεῖται 741. A
ἀχαριστεῖν. Ingratum esse. Ingratum se præstare 741. B
ἀχθεινῶς. Grauatè. Molestè 541. B
ἀχίτων. ὁ. Sine tunica. tunica carẽs 729. D
ἄχος. τὸ. Poeticum. Dolor. Ἄχος αὐτὸν ἔλαβεν 142. A. οἱ ἄνθρωποί μὲ καταδύουσι τῷ ἄχει. Homines me mœrore obruunt 154. A
ἀχρεῖος. Poeticum. Inutilis 191. C. 720. A. ἀχρειόπρον 1011. C
ἀχυροδόκη. ἡ. Palearum receptaculum 863. D
ἀψευδεῖν. Poeticum. Nõ mentiri. Vera dicere 120. D
ἄψυχος. Non animosus 976. A.B
B
Βάδην. gradatim. pedetentim 50. E. 86. B. 336. B. 343. B. B. 353. B. 386. E. 517. C. 576 A. 658. C
Βάδισμα. τος. τὸ. Incessus 706. C
Βαλανάγρα τῶν πυλῶν. Clauis obicis portarum 557. C
Βάλλω. futurum 2. βαλῶ. 10. B. 11. E. ἀπεβαλόμεθα 40. A. ἄνδρα καταβαλεῖ. 86. B. ὡς βαλῶ 217. A. ἀποβαλεῖτε 237. D
Βασανίζειν. Explorare 847. E. 937. A
Βάσιον διδόναι Documẽtum dare 197. A
Βίκος, vel βικὸς, ὁ. Orca. vas vinarium. ἔπεμπε βικὸς οἴνου ἡμιδεεῖς 269. A
Βιοτεία. ἡ. Poet. Vitæ ratio. Vitæ genus 834. C
Βιοτεύειν. poeticũ. βιοῶ, & ζῆν, communia. viuere 42. B. ἀπὸ πολέμου βιοτεύειν. victum armis quærere 74. E. 94. E. 112. E. 151. B. 198. B. 303. 702. B. C. 727. C. 822. A. 833. D. 845. D. 848. C. 857. D. 868. D. 872. B. 909. A. 969. B
Βιοτὴ, ῆς. Poeticũ. Vita 183. E. bis.
Βιῶναι βιοῶ. Viuere. λυπηρῶς βιωσόμεθα 138. E. 817. C. 987. B
Βλάβος. εος. ους. τὸ. Poeticum. βλάβη, commune. Damnum, Detrimentum 421. D
Βλακεύειν. Ignauiter se gerere 279. B. 368. D. καπελακεύσαμεν 413. C
Βλακόβλως. ὁ. Ignauissimus 788. A
Βλάξ. κὸς. Ignauus. Τοὺς βλάκας ὁ θεὸς κολάζει 843. A
Βοὴ. ῆς. ἡ. ὅσον βοῆς ἕνεκεν. Rumoris causa 477. A
Βοηθεῖν τὰ δίκαια πῖς φίλοις. Iustis in reb. opẽ amicis ferre 752. A.B
Βόθυνος. ὁ. Scrobs. Fossa 864. B. βόθρος. ὁ. idem. 864. D.E
Βολὴ, ῆς. ἡ. Iactus. Ictus. ἐξ ἀκοντίου βολῆς. Ictu teli 529. A
Βουθυτεῖν. Boues mactare 518. C
Βουλεύεσθαι τί. De re aliqua consultare. πῶ λοιπῶ πορείαν ἐβουλεύοντο 375. A
Βυλιμιᾶν. Graui fame premi 206. E. ἐβυλιμίασαν 329. E. bis. 330. A
Βυπόρος ὀβελίσκος, vel βυπόρος. Veru pũgendis bobus factũ 426. C
Βραχυγνωμοσύτερος. ὁ. Is, cui minor est intelligentia 963. B
Βραχυδρομωτάτος. ὁ. Qui cursu breuissimũ spatium cõficit 981. C
Γ
Γαιόλοχος. ὁ. vitiosè pro γαιάοχος. Neptunus 608. C
Γαμεῖν 223. A. τῶ μεγάλῳ γυναῖκα γαμήσειας 223. B. πινι γαμοῖτο. 228. A. γαμεῖτῶ κυαξάρου θυγατέρα 229. D. τὴ μητρὸς ἀδελφῶ ἔγημεν 229. D. γήμας δέ. ibi. γήμει 508. D. γῆμαι 664. B. ἔγημας αὐτῶ 826. E. 904. C. D
Γαμεῖ. fu. 2. ab inusitato γήμω. ducet vxorem 121. B (112. B
Γαμέτης. ου. ὁ. Poeticum. Maritus
Γαμετὴ γυνή. Vxor nupta 826. C
Γανυμήδους ἐτυμολογία 897. D. E. 898. A
Γαυλικὰ, εἴη γαυλικὰ χρήματα 367. B. Pecunia de nauigiis coacta.
Γαυρεῖν idem ac γαυροῦν. Exsultare 950. A (907. C
Γαυροῦν. efferri. ὑπηυρῶσθαι 61. C.
Γεγωνεῖν. Poet. Vociferari 986. C
Γέλωτα ποιεῖν. Risum mouere 47. B. γέλωτα μηχανᾶσθαι πῖς σπουδαίοις 47 C.E. bis. γέλωτα παρέχειν 48. A.B. γέλωτα ποιεῖν. 48. B. πῦρ ἔσου αὐ ἔκγε σοὶ ἐκπεύξεῖν τε, ἢ γέλωτα ἐξαγάγοι 48. B. ψυχρὸς ὢν γέλωτα παρέχειν δύναται 223. D. γελωτοποιεῖν 880. C
Γελωτοποιία. ἡ. Risus mouendi ratio 888. B (112. D
Γενειάσκειν. Poeticum. Pubescere
Γεραιὸς. ὁ. Senex 676. B
Γεραίρειν. Poeticũ. Honorare 206. B. ὑπεγεραίρειν 231. C. τῆ μεγίσαις τιμαῖς γεραιρόμενοι 239. C. στεφάνοις γεραίρειν τὺς νικῶντας 452. C. ἕδραις γεραίρει 828. E. 912. E
Γεραίτερος. poeticum. Senior 4. A. B. C. 7. A.bis. 7. B. D.bis. 23. A 115. B. 228. C.bis. 235. B. C. 365. A. 644. C. 680. E 740. D. 770. A. 951. A
Γεσαρὸς. ὁ. Poet. Augustus 761. C. γεσαρώτερος ibid.
Γέρας. πος. τὸ. Munus. Honor. Dignitas 652. A
Γέρουτες. οἱ. Sic apud Lacedæmonios ipsi Senatores appellabantur 494. A.E. 684. D
Γερουτία ας. ἡ. Senatus apud Lacedæmonios sic appellabatur 684. D.bis
Γερουσία. vide γερουτία 806. B
Γήλοφος. ου. ὁ. Poet. Collis 257. A. 271. A. 310. D.bis. 311. A bis. B. 326. E. 519. D.bis. 617. C. 619. D. 638. B.bis. 646. C
Γηραιὸς. ὁ Senex 674. E bis
Γηροβοσκὸς. ὁ Qui parẽtes vel alios in senectute nutrit 837. A. D
Γήτεσθαι. Parari. ἔφη τὺς ἐξειργασμένους χώρους πολλῶ ἀργυρίῳ γήτεσθαι. Dicebat agros cultos magno parari pretio 869. C
Γιγνόμενον. τὸ γιγνόμενον μέρος. Rata pars. Pars, quę alicui obtingit, prorata portione 639. D
Γινόμενα χρήματα. Pecunia ex rebus aliquibus coacta 418. A
Γνώμων. ἡ. Exploratrix. ἡ γλῶσσα τῆς διανοίας τόπος ἐστὶν, & ἀριμέων ἐξεραάθη γνώμων 725. D
Γνώμονες. οἱ. Equorum dentes, ætatis indices 936. B
Γνώεσμα. τος. τὸ. nota. signũ 44. A
Γνωτὴρ, ῆρος ὁ. Poet. Homo, qui nouit alios, vel qui notus est aliis. Galli dicunt, Homme cogneu. Homme de nostre cognoissence 163. B
Γοητεύειν, & καταγοητεύειν. Blanditiis demulcere 206. B. 363. D
Γοργόνες. οἱ τὰς γοργόνας θεώμενοι, λι-

ἕνας ἕλκειν. Qui Gorgonas ſpectabant, ſaxeum in morem [id eſt, immotis oculis res] inſpectabant 884.B

Γοργὸς, terribilis, γοργόπρος ἰδεῖν. Aſpectu terribiliori præditus 102.C. γοργόπρωρος φαντασμα 125. C.686.A

Γοργοδῶς. Agiliter mouere. πρὸς κεφαλὴν γοργεύμενος. Caput agiliter mouens 948.C

Γεάφεσθαί τινά. Aliquem accuſare 705.E. οἱ γραφόμενοι τὸν Σωκράτην. 708.A. 722.A. Μελίτου γεγραμμένου καὶ τὸν Σωκράτη γραφὴν 816.D

Γεαφή. ἡ. Accuſatio. γραφῆς formula 708.A.722.A

Γεαφὴν ὑπό τινος φεύγειν. Aliquo accuſante reum agi 805.E

Γυμνῆτ). τῶν. οἱ. Velites. Leui armaturæ milites 189.C. 245.C. 310.E. 316.D. ibidem & γυμνῆτα legitur, à recto γυμνὴς, ῆτος. 319.C. 335. C.D. bis. γυμνῆτας. 347.B. 378.D. γυμνῆτες 475.D. 515.A

Γυναῖκα. τὴν γυναῖκα 141.C

Δ.

Δαημονέστατος. peritiſſimus. à poetico δαήμων. ονος. ὁ, ἡ 6.C

Δαὶς, αὐτὴ ποδ δὲ, poeticum 115.D

Δαιμόνιον à Socrate quid appellaretur 703.C

Δαὶς, δαιτὸς. ἡ. Poeticum. Conuiuium. καλὼ δαῖτα παρέξει 97.B

Δακεῖν. Infinitus aor. 2. act. à δάκνω. fu. δήξω. à δήκω. ἔδακον. vnde ἀπέδακον. 891.C. Morſu auulſi.

Δακρύφν. πὶω αὐτὸ δὴ τύχην καπὶ δάκρυσι. fortunam ſuam cum lacrymis deplorauit 138.C

Δακτυλῆθραι. αἱ. Digitabula 241.B

Δαμάζειν. Poet. Domare. δαμαθῆναι 790.D

Δάπεδον. ου. τὸ. Poet. Solum. Pauimentum 241.B. 329.D. 843. B. 933.A. bis

Δάιζαδῶς. Poeticum. ὡδὲ τὸ δαίω, δαίζω. καὶ δάζω, τὸ μειζω, ὅθεν καὶ ἡ δαὶς, ἡ ὡδὲ τὸ δάζομαι κατὰ πᾶσαι τῶν ἀπιροτέρων. Diuidere, Partiri. Vide Euſtathium in verbo δαίω. κἂν τι μεῖον ἡμῖν δάζωνται. Si quid minus nobis tribuerint 98. B. πλεῖον αὐτῇ ἐδάσατο 838.B.C. bis

Δάσμευσις. ἡ. Diuiſio. Diſtributio. 397.D

Δασμὸς, οδ. ὁ. poeticum. tributum 58.B.D. 61 D. 62.A. 64.A. bis. 68.E. 199 B. 113. B. 186. C. 191. A. 230. B. 231. A

Δασμοφορῆν. Tributum ferre, pẽdere 230.C

Δασμοφόρος. ου. ὁ. Tributarius 199. A

Δεδήσομαι. Ligabor, ligatus adhærebo. à δέω, δήσω, & δήσω. ligo, vincio 101.C

Δεδοκιμασμένον ἔργον. Opus, quod præclarum iudicatur 835.A

Δεινῶν. αὐτὴ ποδ δεινοῦς. ὡς μάχης ἔπι δεινῷ 152.B. 168.C. 347.A

Δεῖγμα. πος. τὸ. Locus in Pirꝛeo, vbi ſpecimina mercium exhibebantur. Interpres Ariſtoph. 548.B.

Δεινὸς φαγεῖν αὐήρ. Homo admodum vorax 405.B

Δεινὸν κάλλος. Admiranda forma 120.C

Δεινὰ πιεῖν. Aliquid vehementer mirari. Aliquid admiratione magna dignũ ducere 371. D

Δειπνίζειν τινάς. Aliquos cœna excipere 822.E

Δεῖσαι περί τινος. Alicui timere 19. D

Δελεάζειν. Ineſcare 734.A

Δέλεαρ. τὸ. Eſca. 734.A

Δένδρος. εος. ους. τὸ. 864.A

Δενδροκοπεῖν. Poet. Arbores cædere 735.D

Δέρειν. Excoriare. ὑποδαρέντα πρόβατα 314.C

Δεσπότοινος. η. ον. Herilis. Ad herũ, dominúmq; pertinens. 856. B. τῶν δεσποσύνων [χρημάτων] ἀπέχεσθαι. ab herilibus rebus vel facultatibus abſtinere.

Δεύειν. Rigare. Madefacere. Poeticũ ἄρτον ὕδατι δεδευμένον 161.C

Δῆγμα. πος. τὸ. Morſus 724.C

Δηοῶ. Cædere, vaſtare 79.B.C. 137. A.B. 355. C. 433. B. 458. E. 480. C. 491. E. 502. E. 520. D. 525. B. 531. A

Δηλέω, ῶ. Lædo. Noceo. Poeticũ. Conſule noſtras notas 847.B

Δῆμος. ὁ. Vulgus. τῶν ϛραλιωτῶν δῆμος 150.D

Δῆμος, καὶ δημοκρατία quid 799.B. C. 813.C

Δῆμος. ἡ δημοκρατία 465.B

Δῆλα πέλουσι. Perpetuò 82.A. 198.B. 389.A. 861.E. 977.B

Διαβάλλειν. Criminari. διαβάλλει τὸν κύρον πρὸς τὸν ἀδελφόν. 243.B. 361.C. 411.D. 412.B. 464.C

Διαβατήρια. τὰ. Sacrificia, quæ pro felici traiectu fiunt 496.B. 503.C. 533.B. 550.D. 663.B. 575.E. 575.A. 604.A

Διαγίγνεσθαι. Perſeuerare. Permanere. Durare. 651.C. διαγίγνομαι πιὼν. 701.C. αὐτίκα πὸν διαγίγνεσθαι 758.D. 816.D

Διαγκυλίζειν. Telum amento munitum tenere, & adiaculandum paratum eſſe διαγκυλισμένους 326.A. Idem 347.A

Διαδέχεσθαι. φασὶ τὴν ἡμέραν ἀγγέλῳ τὴν νύκτα νὸν διαδέχεσθαι. Aiunt nunc diem diurno ſuccedere nocturnum 232.D

Διαδοκιμάζειν τὰ κίβδηλα, καὶ τὰ καλὰ ἀργύρια. Explorando dignoſcere malos, bonósque nummos 866.B

Διαδύεσθαι Penetrare. διὰ πύπων διαδυομένη 751.C

Διαθριάζειν. 327.E. Sub dio commorari.

Διαίρειν. Attollere. αἴρω τὸν αὐχένα διαίρειν. Ceruicem ſurſum attollere 948.A

Διαιρεῖν τὰ ἀμφίλογα. Controuerſias diiudicare, ac decidere 922.C

Διάκορος. ὁ & ἡ. Satur. Satiatus. διάκοροι ἀλλήλων 676.A

Διαλαμβάνειν. Partiri. Diſtribuere 349.D.E

Διαλέγειν. Diſcernere. Diſtinguere. Secernere 810. C.D. 841. E

Διαλέγεσθαι πόθεν εἶρηται 810.D

Διάλλεσθαι. Trãſilire. 944.D. 945. B

Διαμπάξ. Idem ac διαμπερὲς 637. C

Διαμπερὲς. Poet. Penitus. Gallicè, tout à trauers 318.B. 426.C

Διανόημα. πος. τὸ. Cogitatio. Conſilium 645.B

Διάπυρος λίθος ὁ ἥλιος ὑπὸ πδ Ἀναξαγόρου ἐκαλεῖτο 815.C

Διατείνεσθαι. Contendere. Eniti 776.B. 796.C

Διάφοιτον. Frequenter huc & illuc proſilire 986.B

Διαφορον. ου. τὸ. Diſſidium 333.D

Διαφυὴ, ῆς. ἡ. Fiſſura 354.A

Διαχειροτονεῖν. ψηφοφορεῖν. 452.C. διὰ τῆς χειροτονίας ψῆφον φέρειν.

Διαχειροτονία. ἡ. Suffragiorum latio, quæ propriè manuum eleuatione fit. ψηφοφορία 452.C

Δίδαγμα. τὸ. Documentum. Præceptum 941.C. 947.C

Διδάξασθαι. docere. 25. C. Docendum locare 804.B.C

Διερευνητὴς, οδ. ὁ. Scrutator. Explorator 134. A. διερευνητὰς, & σκόπους 163.D

Δικάζειν τινί. Ius alicui dicere. Ius alicui adminiſtrare 4.D. 12. B.C

Δικάζειν δίκας. De cauſis in iudicio cognoſcere 770.E

Δικάζεσθαι δίκας ἀλλήλοις. Lites inuicem ſibi mouere 770.B

Δίκαμος) (ἄδικος, de quibus dicantur 805.D. 811.D. E. 812.A

Δικαιότης. ητος. ἡ. Iuſtitia. δικαιοσύνη. 240.D

Δίκλιν διδόναι ὑπὸ, vel ὑπὸ παίτων τῶν ἀναγκαίων. Rerum omnium neceſſariarũ priuatione mulctari 193.D

Δικρὸς,

Δικρὸς, ά. όν. Bifidus. a. um. 975. D.992.C
Δικρόα. ας. ἡ. Locus bifidus 991.C
Δίκροτος ναῦς. Nauis, quæ binis remis agitur) (μονόκροτος 456.E
Διλογεῖν. Bis eadem dicere 944 C
Διλογία. ἡ. Rerum earumdem iterata repetitio 944.C
Δίοδος. ἡ. Transitus 523.E
Διορίζειν. Distinguere 34. A. Disceptare. τούτων διοριζομένων 610. A
Διφρεία. ας. ἡ. Curruum agitatio. Vel curruum agitãdorum ratio 152.C.E.158.A
Δίχα ποιεῖν. διχάζειν 381. E. 860.B
Διχάζειν. In duas partes diuidere 341.E
Διχογνωμονεῖν. Dissentire 751.C
Διψῆν. Sitire, vehementer cupere. οὕτως ὑμῖν διψῶ χαρίζεσθαι. 114. B
Δίωγμα. τος. τό. Insequutio. Persequutio 977.A
Διώρυχες. αἱ. Aluei. 262. C. 283. A. sic autẽ aluei manu facti vocantur 283.D.E.284.A
Δοκεῖν. Existimare 92. A. 93.B. 126.D.726.B.C.727.D.753. D
Δοκιμάζειν. Probare 834. B.) (ἀποδοκιμάζειν 835.A
Δοκιμάζειν. Explorare mores, vitãque alicuius 224.D. bis. 748. D.749.C.770.D.797.B.818. B.828.D.846.A.bis
Δοκιμασία. ἡ. Exploratio. Examen 743.C. Lustratio copiarũ 960. A
Δόκιμος. ὁ. Spectatæ virtutis vir. 654. E. δεδοκιμασμένος, idem 770.D.828.C
Δοκοῦν. ἀντὶ τοῦ, δοκοῦντος. ἀττικισμός. Ἐμοὶ τοῦτο συνδοκοῦν. 110.D. συνδόξαν, ἀντὶ τοῦ, συνδόξαντος 202. B. Idem 229.D
Δόξαν ταῦτα. pro, τούτων δοξάντων 317.D
Δύλωσις. ἡ. Deceptio, fraus 33.D
Δοξάζειν. Existimare. ἀλκιμώτατος δοξάζεται 148.A.977.B
Δοξάζειν. Opinari. Sentire. ταυτὰ δοξάζειν ἀλλήλοις 710.B
Δόρπιστος. ου. ὁ. Cœnæ tempus 271. D
Δορυάλωτος. ὁ ἡ. Armis, bellóque captus 192.E.552.D
Δορυφορεῖν ἀλλήλους. Se quasi mutuo satellitio tueri 909. A. bis
Δοτὴρ, ῆρος. ὁ. Poeticum. δαπανημάτων δοτῆρες. Sumptuum suppeditatores 202.B
Δοτικὴ ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς. Ἐπὶ τῷ κρείττονι τοῦ ἔρωτος φάσκοντι εἶναι. ἀντὶ τοῦ, κρείττω ἑαυτὸν εἶναι φάσκοντι. 153.D. Sic & Latini Græcos sequuti dixerunt, Nobis non licet esse tam beatis. ὦ Ζεῦ δός μοι φανῆναι ἀξίῳ Πανθείας ἀνδρί. 170. B. ἔξεστιν ἀγαθοῖς ἀνδράσι γενομένοις, πολλὰ, κἀγαθὰ ἀλλήλοις εἰσενεγκεῖν 174.B. C. οὐδενὶ ἐπιτρέπειν κακῷ εἶναι 304.C
Δοτικὴ μετὰ τῆς ἐν προθέσεως, ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς, μετὰ τῆς εἰς προθέσεως. ἔπεσθε ἐν τῇ ῥηθείσῃ χώρᾳ, pro, εἰς τὴν ῥηθεῖσαν χώραν 213. C. Quãquã & aliter locus hic accipi potest, vt quies, non motus, indicetur: at diuersus erit sensus. sic, ἐν οἷς τὰ ἐπιτήδεια εἶχον ἀνακεκομισμένοι. pro, εἰς ἅ. vel ἐν οἷς cum εἶχον iungendum. 336. C. ᾤχοντο ἐν τοῖς ὀχυροῖς, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐν τούτοις ἀνακεκομισμένοι ἦσαν, pro, εἰς τὰ ὀχυρά. &, εἰς ταῦτα. 338. C. ἐλάσαντας ἐν τῇ θαλάττῃ. pro εἰς τὴν θάλατταν. 343. A. ἀποβὰς ἐν τῇ γῇ. 430.B. pro εἰς τὴν γῆν, vt ibidem ἐν ταῖς Ἀθήναις ἀφικομένης τῆς πατράλου. pro εἰς τὰς Ἀθήνας. 458. A. ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον, pro, εἰς τὸν ποταμόν. 501. A. οἱ ἐν τῷ ἡραίῳ καταπεφευγότες. pro εἰς τὸ ἥραιον. 526. D. vel ἡραῖον. vt 625. D. 627. A sic, ᾔεσαν πρὸς τοῖς ὀχυροῖς, pro, πρὸς τὰ ὀχυρά. ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον, pro, εἰς τὸν ποταμόν. 656. C.
Δοτικὴ ἀντὶ τῆς γενικῆς μετὰ προθέσεως ὑπό. ἐξενώθη Ἀγησιλάῳ. ἀντὶ τοῦ, ὑπὸ τοῦ Ἀγησιλάου. 510. E. ἐθελήσας ξενωθῆναι αὐτῷ. ἀντὶ τοῦ, ὑπ' αὐτοῦ. 670.B.
Δοῦπος. ου. ὁ. Strepitus. Poëticum. 277.D.
Δουπεῖν. Poëticũ. Strepitum edere. 265.B.
Δραπετεύειν. Poet. Fugere. 473.D. 499.B.654.E.736.C
Δρομαῖος. α. ον. Cursorius. ἴχνος δρομαῖον. Vestigium in ipso cursu factum, ac impressum humi. 977.A.979.E.980.A
Δρύπτειν. Poëticum. Lacerare. discerpere 86.E.
Δρύφακτα. τά. vel δρύφακτα. Cancelli. 469. C. 470. B.
Δύεσθαι. Occidere, de sole dictũ. ἅμα τῷ ἡλίῳ δυομένῳ 277.B.363 B.C.bis
Δύναμις. εἰς δύναμιν. Pro viribus. Quantum quis potest 110.D
Δύνασθαι. Verbũ rei valorem, pretiúmque significans. ὁ σίγλος δύναται ἑπτὰ ὀβολοὺς, ἢ ἡμιόλιον ἀττικούς 256.D
Δυνασθεῖσιν. ab inusitato δυνάζω. ἢ. pro quo δύναμαι. 439.D. δυνασθῇ. 466.B. δυνασθῶσιν. 610. D. ἐδυνάσθην. 630.A. ἐδυνάσθητε. 631 B.D. 646.D
Δύνῃ. δύνασαι. Potes 774.B.
Δυνατόν. τό. ἀπὸ τοῦ δυνατοῦ τὸ κοινὸν ἄνξειν. De suis facultatibus Rẽpub. augere 439.B
Δυσβατοποιεῖσθαι. Locum transitu difficilem reddere. 969.C
Δυσγάργαλις. ὁ ἡ. Epithetũ equi, qui non facilè se titillari patitur 937.B
Δυσέμβολος χώρα.) (εὐπρόσοδος. Ingressu difficilis regio 607.A
Δυσεπιβουλευτότατος. ὁ. Insidiis minimè obnoxius 668. A. 962. B
Δυσέρωτες. οἱ τῶν ἀφροδισίων δυσέρωτες. Qui rebus venereis perditè sunt dediti. 853.C
Δυσκαταστατώτερον πρᾶγμα. Res, quæ difficilior est sedatu 131. C
Δυσκαταφρονητότερος. ὁ. Contemptioni minus obnoxius 206. D
Δυσκολεῖν τι. Aliquid molestè ferre 939.A
Δυσμενής. ὁ. Poët. Infensus. Inimicus. Hostis. 467.C.E.491. B.504.C.558.B.610.C.751. C
Δυσμενῶς. Poet. Inimico animo. Hostiliter. 565.E.768.A
Δυσξύμβολος. ὁ. Qui in pactis faciendis se difficilẽ prębet 749. A.) (εὐξύμβολος 749.C
Δυσπολιορκητότερος. ὁ. Expugnatu difficilior 536.A
Δυσπρόσοδος. ὁ. Accessu difficilis. Is, ad quẽ difficilis est accessus.) (εὐπρόσοδος. Is, ad quem aditus patet 671.A
Δυσφορεῖσθαι. Aliquid iniquo animo ferre 45. E. δυσφορεῖν. idem 46. C
Δωρεῖσθαι. Donare. οὗτο ἐδωρεῖτο τοῖς ἀξιωτάτοις. 77. A. οὗ σύ μοι δεδώρησαι. 120.E. χρήματά σοι δωρεῖσθαι. 145. C. 147.B.158.B.223.E.224. C.404.D. 405.D. 669. B. 673.D.704.C.
Δώρημα. τος. τό. Poët. Donum. 915. A
Δωροδοκεῖσθαι. Muneribus acceptis corrumpi 415. A

E.

Ἔαλωκα. ψευδόμενος ἑάλωκα, in mendacio sum deprehensus 49.C
Ἐαρίζειν. Poet. Ver exigere 315.B
Ἑαυτῶν. ὑμῶν αὐτῶν 151.B
Ἔγγαια. τά. Quę sunt in terra. Vel, quæ sunt in aliqua regione 885.B
Ἐγκέλευμα. τό. Cõcitatio, quæ voce fit 986. C
Ἐγκέλευστος. ὁ. Qui aliquid dicit, facitve iussus 251.A
Ἐγκεντρίδες. αἱ. Aculei 983 C
Ἐγκέφαλος τοῦ φοίνικος. Palmæ medulla 279.D.bis.

Ἐγκλίνειν. Declinare. Vitare. καὶ τούτοις ἐνέκλιναν 86.C
Ἐγκωμιάζειν. Laudare. Celebrare. τοῦτο πάντες ἐνεκωμίαζον 126.A
Ἐδηδοκότες. οἱ 342.B
Ἐδυνάσθη. vt à δυνάζω inusitato. 209.C. vide δυνασθεῖσι
Ἐδωδή. ῆς. ἡ. Poët. cibus 903.D. bis
Ἐθέλειν. Solere. Consueuisse. Posse 787.C.829.C.904.E.
Ἐθελοντής. οῦ. ὁ. Voluntarius. 117.C. 319. B. bis. nam pro sequenti ἐθέλοντας, legendum ἐθελοντάς
Ἐθελόπονος. ὁ. qui labores vltro subit, & ad hos subeundos est promptus. 42.E
Ἐθελουργός. ὁ Qui opus sponte facit 950.B
Ἐθελούσιος. Poëticum. Voluntarius 110.D.116.A.B.118.D.168. D.224.B.335.D.385.D.537. B.657.E.689.A.895.D
Εἰ, ἀντὶ τοῦ, εἴθε, Vtinam 154.B
Εἰδέναι χάριν τοῖς εὐεργέταις. Bene meritis de nobis gratiã habere. Galli græcum loquẽdi genus hoc feliciùs ad verbum exprimunt, Sauoir gré à ceux, qui nous ont faict du bien. 67.E. 68.A.90.E.92.D.145.E.157. B.409.B.416.D.
Εἶδος. τοὺς τὰ εἴδη βελτίστους. Forma præstãtissimos. 111 B. τοὺς τὰ εἴδη κρατίστους. 490.A. εἶδος νεανίσκος. 494.A. εἴδη βελτίους. 693.B. ἀνὴρ εἶδος ἐλαφρὸς, ἰσχυρός. 975. A. κύνες σκληραὶ τὰ εἴδη. 976.A.
Εἰκάζειν. Coniicere. Coniecturis assequi. 893.A
Εἰκάζειν. Similem ducere, vel facere similẽ. Assimilare 893.A bis.B.ter.
Εἶναι. παρέλκον. ἑκὼν εἶναι 48.A.117. A.120.E.121.B.174.C.305.B. 914.B
Εἶναι, Præter morem cum μὴ particula coniunctum. ὑποπτεύων μὴ πλήρεις εἶναι τὰς τάφρους, ἀντὶ τοῦ, μὴ πλήρεις εἶεν αἱ τάφροι 279.B. C
Εἰργμοφύλαξ. ὁ. Poët. Carceris custos 567.C
Εἴρετο. quod & ἤρετο ab ἔρομαι, interrogo. ἐπείρετο 487.E
Εἰς καλόν. καλῶς, εὐκαίρως. Opportunè 872.D
Εἰσέσθαι. Intromisisse. ab εἰσίημι 437. C
Ἐκ μετὰ γενικῆς, ἀντὶ τῆς διὰ μετ' αἰτιατικῆς. ἐκ τῆς ἐπιμελείας. pro, διὰ τὴν ἐπιμέλειαν 973.B.974.A.C.
Ἐκ δυσελπίστου. Ex insperato 155.D
Ἐκ τοῦ αὐτομάτου. sua sponte. 251. A.) (ἐγκέλευστοι
Ἐκ τῶν δικαίου, & φανεροῦ. Ex ęquo & aperto 605.B.659.A
Ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς. Aperto marte 36.C
Ἐκ τοῦ ἴσου. æqualiter 52.C
Ἐκ τοῦ καλοῦ, & δικαίου. Honesta, iustaque ratione 837.C
Ἐκ τοῦ φανεροῦ. φανερῶς. apertè. palàm. 59.B.784.C. ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς 967. C
Ἐκ τούτου. μετὰ τοῦτο. Postea 48.C. 50.C.55.A.58.D.76.A.79.C. 89.A.93.B.E.94.C.102.A.C. 106.B.108.C.111.A.& alibi passim
Ἐκ τούτων. διὰ ταῦτα. 77.D.117.C.
Ἐκ τῶν δυνατῶν. Pro viribus. vel, ex rebus iis, quas efficere possumus 836.E
Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων. pro facultatibus suis 381.D
Ἐκ χειρὸς βάλλειν. Manu tela torquere 307.A
Ἐκ χειρὸς τὴν μάχην ποιεῖσθαι. Pugnam comminus inire. 159.D. ἐκ χειρὸς μάχην ὑπομεῖναι. 167. C. ἐκ χειρὸς μάχεσθαι 171.B.627. D
Ἐκβαλλειν. ἐκσπᾶν. Euellere 273.A
Ἐκβάλλειν τινὰ τιμῆς. Aliquem honore deiicere 10.B
Ἐκβοηθεῖν. opis ferendæ caussa excurrere. eruptionem auxilii ferẽdi gratia facere. 18.B.bis. C.bis. Eruptionẽ facere 617. A
Ἐκγονος. ὁ. Poëticum. Nepos. Ἔκγονοι. Nepotes. Posteri 128.C
Ἐκγονα. τά. Soboles. Proles 675.E
Ἐκδικάζειν δίκας, καὶ γραφάς. De litibus, & causis publicis cognoscere 699.A.bis
Ἐκδοῦναι θυγατέρα. Filiam nuptũ dare 223.A
Ἐκδρομος. ὁ. Excursor 529.C
Ἐκεῖ. ἐκεῖσε. Illuc. ἐκεῖ ἐλθόντες 619.B
Ἐκέκλειντο. à κλείω. Claudo. αἱ πύλαι ἐκέκλειντο, pro κεκλεισμέναι ἦσαν, quod vsitatum. 375.D. Lascaris tamen à verbo κλείω non solùm κέκλεισμαι: sed & κέκλειμαι formari tradit. pag. 521.
Ἐκκλησιάζειν. Concionari. Concionem habere. ἐξεκκλησίαζον 563. D
Ἐκκόπτειν. Per vim deiicere. Depellere. Expellere. idem ac ἀποκόπτειν 638.B
Ἐκκρίνειν. excernere, secernere, separare, loco mouere 7.B.bis
Ἐκκυνος κύων. Canis à canum societate remotus 987.E
Ἐκπεπταμένως εὐφραίνεσθαι. Effusè lætari 235.A
Ἐκπλεω. τά. pro ἔκπλεα, πλήρη. plena 26.D. 67.D. 97.B.218.A. 488.D.917.B
Ἐκπλεω. Atticè pro communi ἔκπλεοι, πλήρεις. Pleni, vel plenæ 903.C
Ἐκπλεων. τό. atticũ. Plenum 310.C
Ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. Submouere longius. De medio tollere. 62.C. ἐκποδὼν ἔχειν ἑαυτὸν, è medio se subducere. 154.B. ἐκποδὼν γίγνεσθαι. 213.A. ἐκποδὼν ποιεῖσθαι 260.A
Ἐκτέον χάρον ἡμῖν. Gratia nobis est habenda 783.C
Ἐκτραχηλίζειν ὁ ἵππος τὴν ἀναβάτην λέγεται. equus equitem excutere dicitur 15.B
Ἐκφαίνειν πόλεμον πρός τινα. Alicui bellum apertè denũtiare 295. E
Ἐλελίζειν. Poet. Vlulare. Vociferari 265.A
Ἐληλύσθαι. διεληλύσθαι. à διέρχομαι 21 C
Ἐλιγμός, οῦ. ὁ. ambages 9.B
Ἐλλειψις nominis. θανάτου κρίνειν. sub. τὰς δίκας. de capitalibus causis cognoscere, & capitis supplicia decernere. ἐκ πολλοῦ. sub. χρόνου. 36.C. εἰς διδασκάλου. sub. δόμον. 52.E. τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ περάσομαι ἀποδιδόναι. sub. χάριν. 87.D. ἐν ᾧ. sub. χρόνῳ. 94.A. ἐν τούτῳ. sub. χωρίῳ. 94.D. ἔμβαλλε περὶ τούτου. sub. λόγον. 147.D. ἐν ᾧ, & ἐν τούτῳ. sub. χρόνῳ. 148.C.149.B. 153. C. vbi sub. pronomen ἐκείνων ante ἃ ἐβούλετο. τῶν εὐφροσυνῶν τὸ ἴσον μετεῖχε. sub μέρος. 183.E. ἐν οἵοις ἐσμέν. sub. πράγμασι. 295.D. ἐν ᾧ. sub. χρόνῳ. 321.D. εἰς καλὸν ἥκεις. sub. καιρόν. 336.D. ἐκ τῆς νικώσης. sub. ψήφου. 376.B. ὑπαγόμενος θανάτου. sub. δίκῃ. 437.B. ἐν καλῷ ὁρμεῖν. sub. χωρίῳ. 456.C. διέτριβε τρεῖς μῆνας, & πλείω. sub. χρόνον. 459.E. ἀπάγειν θανάτου. sub. δίκῃ 570.C.
Ἐλλειψις pronominis. ῥιπτοῦσι. sub. ἑαυτάς 991.C
Ἐλλειψις verbi. οἱ προδιδόντες. sub. ἦσαν 437.B
Ἐλλειψις aduerbij. τῆς τύχης. sub. φεῦ ἕνεκα. ô infelicitatem! ô infortunium! ô me infelicem! 45. D. τοῦ γνῶναι. sub. ἕνεκα 66.A
Ἐλλειψις præpositionis. τὰ ὄρη θεουσῶν. sub. κατά. 978. ἄγειν τὰ ὄρη. sub. κατ'. vel ἀνά. 978.E.bis. 981. B
Ἐμβαίνειν εἰς κίνδυνον. In periculum ingredi. Periculum adire. 41. C. 122.C. ἐμβαίνειν εἰς τὰ πλοῖα. 251.D.253.D.402.D.453. D. ἐς τὰς ναῦς ἐσβαίνειν 455.E.
Ἐμβαλλειν. ἐμβαλλειν περί τινος ψῆφον. de re aliqua suffragium ferre. 49. B. ἐμβαλέσθαι ἐπὶ, vel περὶ τούτου λόγον. ibidem. ἐμβαλεῖν τοῦτον τὸν λόγον. 15.E. ἡμῖν ἔμβαλε περὶ τούτου. sub λόγον. 147.D. quod exprimitur pag. 150.C
Ἐμβάλλειν. Impetum facere in aliquem. ἐμβάλλειν τοῖς πολεμίοις. 175.A.

175. A. 177. A. ἐμβάλλειν εἰς τὰς πολεμίους 177. B. 561. C. 656. C
Ἐμβάλλω φιλονεικίαν τοῖς στρατιώταις. Immittere militibus contentionem, ac æmulationem. In militũ animis æmulationem excitare 175. C
Ἔμβαμμα, τος. τό. condimentũ 9. A
Ἐμβάτης. οἱ. Calcei. Indumenta femorum, & crurum. G. des bottes 953. A
Ἐμβατεύω τι ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ. Aliquid in eodem libro quærere 884. D
Ἔμβλεμμα. τό. Intuitus 978. B
Ἔμβολή. Impetus. Impressio, quæ fit in aliquem 175. B. Irruptio 574. A. 575. A
Ἔμβολον. τό. Acies cuneata 646. A. τὸ ἱππικὸν ἔμβολον ἰσχυρὸν ἐποίησατο. Equitum firmum cuneum fecerat 646. B
Ἔμμονος. ὁ, ἡ. Constans. Perseuerans. Durabilis. Permanẽs 84. C. E. 205. A
Ἐμποδορκεῖν. Iusiurandum ratum facere. Iureiurando affirmare, confirmare 691. A
Ἐμπείρως ἔχειν τινός. Aliquid vsu cognoscere 289. E
Ἔμπλεων. atticum vocabulum. Plenum 248. D
ἐμπόδιον. τό. Impedimentũ 962. A
Ἐμποδὼν γίγνεσθαι. Impedimẽto esse 63. D. ἐμποδὼν εἶναι 154. E. bis. 171. A. ἐμποδὼν ἀλλήλοις πολλῶν ἀγαθῶν ἔσεσθε 229. A. ἡμῖν εἰσιν ἐμποδών 341. C. 364. A
Ἐμπολᾶν, & ἀπεμπολᾶν. Vendere. πρὸ ὥρας χρημάτων ἀπεμπολᾶν. Formã pecunia vendere 896. D
Ἐμπορεύεσθαι. Mercaturam exercere 922. A. C
Ἐμπόρευμα. τό. Merces 922. C
Ἔμπροσθιος. α. ον. Poët. Anterior.)(ὀπίσθιος 950. B
Ἔμφερής, ὁ, ἡ. Τὸ ἐές. ὅμοιος. α. ον. τὸ ἐμφερέστατα ἐμφερές 145. E. πρὸς ἐμφερῆ τύπον 883. D
Ἔμφρουρος. ὁ. Qui in aliquo loco præsidij causa manet 444. C
Ἔμφρουρος. ὁ. Qui adhuc obnoxius est obeundis militaribus excubiarũ muneribus. Qui militię vacationem nondum impetrauit 681. B
Ἔμφρων)(ἄφρων 725. C
Ἐμφυῶσαι. Legitur & ἐμφισιῶσαι, & ἐμφῦσαι. Inserere 679. B. 725. E. 726. B. bis. 727. D. 802. A
Ἐν τῇ πόλει. αἱ τὸ δ, πρὸς, εἰ πρὸς τῇ πόλει. In vrbe, pro, Ad, vel iuxta vrbem 643. C. quod apparet dilucidius pag. 645. A. ἐν Λακεδαίμονι, ἢ ἐν Μαντινείᾳ, pro, πρὸς τῇ Λακεδαίμονι, καὶ πρὸς τῇ Μαντινείᾳ. sic passim apud Thucydidem. Vide nostrũ græcum indicem, & græcas annotationes
Ἐναλλεσθαι. Insilire 473. D
Ἐνδελεχῶς. Assiduè 987. A
Ἐνδίφριος. ὁ. Qui in sella sedet 401. E. 402. B
Ἐνδύεσθαι εἰς τὰς ψυχάς. In animos penetrare 41. A
Ἐνδιδῶναι ἑαυτὸν εἴς τινα ὀλιγωρίαν. In aliquã curam incumbere 202. D
Ἐνεὸς, ὁ. Surdus 333. A
Ἐνεργός. Qui nõ otiatur: sed opus facit. nauus 49. D. 162. E. 167. B. 205. D. 655. A. 756. E. 916. D
Ἐνεργὸς γῆ. Terra culta 73. E.) (ἀργός. inculta 71. A. 137. D. 232. B. 520. D. 828. D. 829. A. E. 830. A
Ἐνεργὰ ἀργυρεῖα. Argenti fodinæ, in quibus opus fit 923. E
Ἐνεργὰ χρήματα. Fructuosæ pecuniæ. pecuniæ, quæ fructum possessori ferunt 918. C
Ἐνεργητικὸν, αἱ τὸ παθητικοῦ. πῶς πόλεις νομίμως ἂν οἰκήσειαν; αἱ τὸ, οἰκοῖντο 201. A
Ἐνεστὼς αἱ τὸ μέλλοντος χρόνου. ὡς ἑλῶμεν, αἱ τὸ, ὡς ἐλάσομεν 159. D. συγκαλῶμεν, pro, συγκαλέσομεν 299. C. ποιούμεθα φίλον, pro, ποιησόμεθα 357. A. Ἐμβιβᾶσαι, pro ἐμβιβάσατε 363. D
Ἐνηνοχέναι. συνενηνοχέναι. Congessisse 771. B
Ἐνθα. Poët. Hîc. ibi. vbi 386. B
Ἐνι. Ἐνεστι 692. B. Poëticum 694. C. 809. A. 998. A
Ἐνιαυτὸς. ὁ. Poët. Annus 460. E. (quod communiter ἔτος dicitur p. 461. A.) 461. A. 500. B
Ἐννοεῖσθαι. ἐννοεῖν. Cogitare. ταῦτα ἐννοούμενοι 160. D. 190. D. 191. B. C. 199. B. 299. A. 314. A. 536. A
Ἔννομος. ὁ, ἡ. Poëticum, & solutæ orationis vocabulum. Legitimus, Legibus consentaneus 235. C
Ἐνόδια. τά. Casses, quæ in viis collocantur 975. B. bis. C. bis
Ἐνοχλεῖν. Molestiam exhibere. ἐνοχλοῦντα τῇ ὑμετέρᾳ εὐδαιμονίᾳ 286. C. τοῖς κέρασιν ἐνοχλεῖν 310. C. ἡμᾶς ἐνοχλῇ 776. C
Ἔνοχος. ὁ. Obnoxius. Qui tenetur re aliqua. τῇ γραφῇ ἔνοχος. accusationi obnoxius 722. A
Ἐντελής. Integer. ἐντελὴς μισθός 254. E. ἐντελὴς δαπάνη 869. B
Ἐντέλλεσθαι. Præcipere. Mandare 131. E. 133. D. τὰ ἐντεταλμένα 141. D
Ἔντιμος. ὁ. Honoratus 202. A. 208. C. 216. C. 228. E. ἐντίμως ἔχων 273. B. 361. E. 379. B. 580. C. 651. B. 739. A
Ἔντμημα. τό. Incisura 975. D
Ἐξ ἀπροσδοκήτου. Ex-insperato. nec-opinato-casu 317. C. 963. E
Ἐξ ἑτοίμου. In promtu. Facilè 750. D
Ἐξ ἑτοίμου. Promptè 227. A. 956. D
ἐξ ἑτοιμοτάτου. Expeditissimè 133. B
Ἐξ ὀφθαλμῶν τινος γίγνεσθαι. Extra cõspectum alicuius abire 912. B
Ἐξ ὑποζυγίου. Subitò 155. A
Ἐξαίσιος. α. ον. Poët. Ingens 517. D 658. D. Immensus 833. A
Ἐξαίφνης. Poëticum. Subitò. Repentè 360. A. B. 365. C. 376. E. 377. B. 384. D. 445. E. 489. C. 573. B. 793. A. 942. D. 944. A
Ἐξακεῖσθαι τὰς τῶν φίλων ἐνδείας. Amicorum penuriæ mederi 211. E
Ἐξαλαπάζειν. Poëticum. ταύτην τὴν πόλιν ἐξαλαπάξομεν 396. D. Hãc vrbem expugnabimus.
Ἐξαλίσαι τὸν ἵππον. Equum voluta-re 851. A
Ἐξάλλεσθαι. Exilire. saltu efferri. ἐξήλλοντο 197. A. ἐξαλλομένων τῶν ζώων D. ἐξάλλονται 242. C. ἐξήλατο. a. i. medij. 406. B. ἐξήλλοντο 626. C. ἐξάλλοιτο 946. C
Ἐξαπάτη. ἡ. Fraus 395. E
Ἐξαπναῖος. ὁ. Poët. Repentinus 601. A. 699. D. 917. E. 946. E. 647. A
Ἐξαπναίως. Poët. Subitò. Repẽtè 446. C. 947. A
Ἐξαπίνης. Poëticum. Subitò. Repẽtè 161. B. 306. B. 313. E. 339. C. 348. C. 383. D. 801. C. 970. D
Ἐξαρχὴν τι. aliquid incipere 14. B. παλαῖα ἐξαρχῆς 88. C. 173. D. 176. D
Ἐξαρχῆς. Denuo. Rursus 525. E. 526. C. 536. A. 651. C. 834. D. 996. A
Ἐξελεγμένος. is dicitur, quem aliquis redarguit, atque conuicit alicuius rei 32. A
Ἐξελίττειν τὴν φάλαγγα. Phalangem explicare 519. C. 660. A. 686. E. 687. A
Ἐξέρπειν. Erepere. Rependo exire 394. A
Ἐξῆκεν ὁ χρόνος. Tempus præteriit 380. B. 645. A
Ἐξίσου. Pariter, æqualiter, æquè 101. A. ἐξ ἴσου 313. B. οὐκ ἐξ ἴσου 473. C. 915. B
Ἐξίτηλος. ὁ, ἡ. Delebilis. Qui deleri potest. Euanidus 847. B
Ἐξὸν, αἱ τὸ δ, ἐξόντος. Cùm liceat. Cùm liceret 179. C. 210. D. 287. C. 290. C. 295. C. 303. C.

334.E.357.E
Ἐξοπλισία.ἡ. Exercitus armatio. Exercitus lustratio 261.E
Ἐξορχίζειν. Iritare 764.C
Ἐξόφθαλμος.ὁ.καὶ ἡ. Prominentibus oculis prædit⁹.) (κοιλόφθαλμος. Oculos intra concauitatē abditos habens 934.A
Εον. Nomina verbalia gerundii vim habentia, constructionē suorū verborum seruant. Ταύτῃ ἡμῖν χάριεν ἐκτέον. pro δεῖ ταύτῃ ἡμῖν ἔχειν χάριν. Hāc [mulierem] oportet nobis gratiā habere 783.C. bis eadē constructio ibidem 795.B.C. multa extant exempla pag. 839.C. D. 915.C. D.E. sic apud Dinarchum pag. ex H. St. typis. 101.44. πρεσβευτέον παῖς δεήσεσι
Ἐπᾴδειν, ἐπᾴδων.ὁ. Incantatus. ab. ἐπᾴδω 750.B
Ἔπαξις, ἴδος.ἡ. Actuaria nauis 429.B
Ἐπαλωτής.οῦ.ὁ. Triturator 863.B
Ἐπαμᾶσθαι. Adgerere 865.B. προσαμᾶσθαι. idem 862.C
Ἐπαφρόδιτος.ὁ & ἡ. Venustus. Iucūdus. Gratus. Suauis 895.E. bis. 896.C. 905.C
Ἔπειτα post πρόσθεν sæpius, pro deinde, & præterea 11.D. 159.C. 1383.C
Ἐπέκ, non præcedente πρόσθεν 11.B. 12.D. 16.D. 78.D. 107.E. 143.B. 160.A. 161.C. 168.C. 173.B. 185.B.C. 188.E. 193.C 195.E. 199.D. 216.D. ter. 282.A. 287.B. 317.A. 355.D
Ἐπέκτα sine præcedente πρόσθεν, interrogationi seruiēs, ac repetitum 28.B.C. 66.A. 173.B
Ἐπιθύματα. Sacra, quæ pro discessu fiunt. ἐθύετο ἐπιθύμασι. 384.B
Ἐπιχασία.ας.ἡ. Agrorum cultus 74.D
Ἐπήκοον. ἐπὶ ἔστησαν εἰς ἐπήκοον. Postquam in eo loco constiterunt, vnde loquentium vox ab aliis exaudiri poterat 289.B. 305.D. εἰς ἐπήκοον πρόσειμι. 327.B. ἐν ἐπηκόῳ.εἰσήκει 413.E
Ἐπὶ τοῖς μάτην εἶναι. Ab hariolis pēdere 25.D
Ἐπὶ πόδα ἀναχάζεσθαι. Pedetentim recedere. 178.A. ἐπὶ πόδα ἀναχωρεῖν 349.B. 477.B
Ἐπιβάτης.ου.ὁ. Epibata. Classiarius miles 431.C.E. 433.E. 445.C. 541.C.D. 546.B. 587.A. 615.E
Ἐπιβοήθεια.ας.ἡ. Subsidium 140.D
Ἐπιβουλὴ ἐπιβάλλειν τινί. Aliquē per insidias aggredi 448.B
Ἐπίβουλος.ὁ. Insidiator 33.B. 762.A
Ἐπιδαψιλεύεσθαι. Largiri 48.A
Ἐπίδειγμα.τος.τὸ. Specimen. 805.C. Res, quæ ostenditur 892.D. 893.C
Ἐπίδεικμα ἐπιδείκνυσθαι. Documentum dare. 210.D. ἐπίδειγμα. specimen. ostentatio 671.D
Ἐπίδειξις ἀνδρῶν, ὅπλων, ἵππων, ἁρμάτων. Virorū, armorū, equorū, curruū lustratio. Exercitus lustratio. 232.B. Ostēsio. 783.C
Ἐπιδιδάσκειν. præterea docere. docendo adiicere 12.E. 848.B.) (ἐπιμαθεῖν. ibid.
Ἐπιεικῶς. Satis 575.C
Ἐπιθετικός. Aggrediēdi peritus. vel ad aggrediendū aptus 790.D
Ἐπιθυμεῖσθαι. ἀντιπιθυμεῖσθαι. Vicissim expeti 752.E
Ἐπιθύμημα.τος.τὸ. Cupiditas 904.A. 909.D
Ἐπικαίριοι.οἱ. Illi, quorū præsentiā res postulat. Illi, qui opportunè rem aliquam faciunt. Qui parati sunt ad aliquid oportunè peragendum. illi, quos aliquibus opportunè adesse oportet. 78.B.C. 81.A. 117.D. 147.D. 187.A. 188.E. 189.D. 197.D. πρὸς πόλεμον ἐπικαίριος. Curatu dignus 212.C
Ἐπικουρῶν τινι. Auxilium alicui ferre 369.C. τίνι ἐπικουρεῖν. ibid. ἕως ἐπεκούρησα. 369.E. ἀντιπικουρεῖν. vicissim opem ferre 530.E 535.D. 589.C. 611.D. 612.A. 668.A
Ἐπικούρημα.τος.τὸ. Auxiliū. Remedium aduersus aliquid 330.C
Ἐπίκουρος μὲν ἡμικῆς. ἐπίκουρον ὑγρὸς, ἐπίκουρον σκότος πῦρ. Ignis qui nobis opē aduersus frigus, & caliginem, adfert 801.A
Ἐπικράτεια.ας.ἡ. Ditio. Dominatus 138.A. εἰς τὴν Σύρων ἐπικράτειαν συγκαταπατούμενα. In Syrorum potestatē p vim redacta 145.A. ὑπὸ τὴν ἐπικράτειαν τοῦ χωρίου 380.E. ἃ ἡμεῖς ἐκ τῶν τούτων ἐπικρατείας. Ex horum potestate nos subducemus 418.B. ἔξω τῶν τούτου ἐπικρατείας γενήσεσθαι. Ex huiꝰ potestate euaserit 912.B
Ἐπίκροτον χωρίον. Locus pauitꝰ 960.D
Ἐπικυδέστερος.ὁ. Glorioſior. Maiore gloria præditus 551.B
Ἐπιλαμβάνεσθαι τῆς χειρός. Manū prensare 695.A
Ἐπιλὶς, ίδος. Iure belli parta res. ἔχειν πόλεις ἐπιλίδας 491.A.
Ἐπιλησμονέστερος.ὁ. Obliuioſior 702.B. 817.C
Ἐπίμαχον χώρας τινὸς χωρίον. Locus qui facillimè potest expugnari 352.B. 616.C
Ἐπιμέλημα.τος.τὸ. Cura. Res, quam quis curat 827.E. 838.A. bis. 839.D
Ἐπιμιμνήσκεσθαι. cū accusatiuo. mētionē facere. ἅ σοι ἐπεμνήσθην 28.
Ἐπιμιμνήσκεσθαί τινός. Rei alicuius recordari 40.C
Ἐπινομία.ας.ἡ. Pastio 74.D
Ἐπίπεδον χωρίον. ὁμαλόν. Locus planus 597.A. 620.A
Ἐπιπεδότερον χωρίον. Locus satis planus 635.B
Ἐπιπλα.ων.τὰ. Suppellex 755.C. 825.B. 844.D. 845.A. 924.D
Ἐπίπλους.ὁ. Infestus classis aduētꝰ. 518.B
Ἐπιπολάζειν. Redundare 679.A
Ἐπὶ τὰ πρόσθεν. ante. in anteriore parte 20.B. ἐπὶ τὰ πρόσθεν ποιεῖσθαι. Galli faire marcher au deuant. vel, faire marcher deuāt soy. Ibid.
Ἐπίρρητος.ὁ & ἡ. Infamis 827.C
Ἐπίρρυτον πεδίον. Irrigua planicies. 248.C
Ἐπιῤῥῶσαι. Cōfirmare 642.C.D. ἐπιῤῥῶσθαι 655.C
Ἐπίσης. æquè. ταῦτα ἐπίσης ἐμοὶ ἐπισταμένοις. Hæc æquè, ac me ipsum sciētes 81.E
Ἐπισπερχῶς. Diligenter 88.A
Ἐπισπόμενος. Poëticum. Sequens. Qui sequitur 110.D. ἐπίσπου 316.D
Ἐπισταμένως. peritè 2.B. poëticum.
Ἐπίστασις.ἡ Inhibitio, qua quis gradum sistit 284.D
Ἐπιστάτης.ου.ὁ. Substes, substitis 85.D. 202.C (C
Ἐπιστατεῖν. Præesse oportet 839.
Ἐπισταθῆναι. Infinitꝰ. aor. 1. pass. ab ἐπίσταμαι. si codex sanus. cōsule nostras notas 823.E
Ἐπιστήμων. sciens. peritus. τῶν ὁπλιτικῶν ἐπιστήμονες. rerum militariū periti. 44.E. Ἐπιστήμονες τὰ πρόσθεν. αἱ τῶν πρόσθεν τῶν 77.D
Ἐπιστημόνως. peritè 24.C
Ἐπιστολεύς, έως.ὁ. Prætoris, Præfecti, Ducis, Imperatoris Legatꝰ 430.D. 454.B. 537.C. 545.A. C
Ἐπιστολιαφόρος.ὁ. Idē ac ἐπιστολεύς 587.A
Ἐπισχαπία.ἡ. Expeditio aduersus aliquem susceptа 281.D
Ἐπισχεφής.ὁ & ἡ. Poët. Sollers. Accuratus. Acer 591.B
Ἐπισχοφή.ῆς.ἡ. Cura. Solicitudo. Animaduersio 553.C
Ἐπισπᾶσθαι εἰς ἀνδραγαθίαν. Cōtētis viribus bonorum virorum officio fungi 199.G
Ἐπιτακτήριος.ὁ. poëticū. Qui aliquid aliis imperat 51.D
Ἐπιτεθειμένος. institutus 36.A
Ἐπίτηδες. poëticum. dedita opera. de industria 25.C
Ἐπίτιμος) (ἄτιμος 459.A
Ἐπίτροπος. ὁ. Villicus 852.B.C. bis. 853.A. 854.D. bis. E. bis. 855.D. 856.A.B. 857.B.E

Ἐφαπτίδιος. α. ον. Præsepialis. Poët. 938.D

Ἐφίππορος. ὁ, ἡ. Fœmina gestans vterum 987.A

Ἐφιφεκάζειν. Adspergere 878.D

Ἐφύβρις. ὁ. Vituperatio. τούτων τῶν ἐφύβρεων αὐτῆς γιγνομένων 690.B. Quanquam ambigi potest vtrum ab ὁ ἐφύβρης, an verò à τὸ ἐφύβρειν, hoc deducatur.

Ἔφιππος, ὁ. Qui equo, vel alio animali vehitur 205.C. 945.C. 952.E. 954.D.E. 956.C

Ἐφασιχήματος. ὁ. Pecuniæ cupidus. Auarus 712.B

Ἐφάσμιος. ὁ. Poët. Amabilis 898.E

Ἐφασμιώτατος. ὁ. maximè amabilis 781.A

Ἐργαστήρ. ῆρος. ὁ. Poët pro communi ἐργάτης. Opera. Operarius. Qui opus facit 832.D. 855.D

Ἐργοδότης. ου. ὁ. Qui opus alicui faciendum locat. 208.D

Ἐργολαβεῖν τι. Aliquod opus faciẽdum susc ipere 761.B

Ἐργώδες. Laboriosum. Difficile 749.E

Ἐρείπειν, καὶ καταρείπειν. Poëtica. Demoliri 186.C

Ἐρίζειν. Contendere. ἐρίζουσι οἱ περὶ σοφίας 246.B. 337.E

Ἐρρει τὰ καλά. Μίνδαρος ἀπόλωλε. πεινῶν τε τῶνδρες. ἀπορέομεν τ' ἐχεῖν ἁφᾶν 430.E

Ἐρρωνται. Vigent. Florent. Robur habent. præter. perf. pass. à ῥοννύω. ῥώννυμι. ῥώσω, à ῥώω. 832.E

Ἐρύκειν. Poëticum. Arcere. Propulsare. ἐρύκειν ἀπ' ἐμαυτῆς τὰ κακά 297.A. πολέμιον ἀπήρυξα 369.E. τὺς λύκους ἀπὸ τῆς προβάτων ἀπερύκειν 759.A. σοὶ ἀπερύκειν τὺς ὀπυιόρωπας ἀδικεῖν σε 759.A. Τὰ θηρία κωύες ἀπερύκουσι ἀπὸ λύμης καρπῶν, καὶ προβάτων 831.D

Ἐρχομαι λέξων. Eo dicturus. pro, Sum iam dicturus. Hoc loquendi genus Gallis est familiare, Ie m'en vay maintenant dire. pro, ie diray maintenant 659.A

Ἐς δύο. Bini. Gallicè, deux à deüx 484.D

Ἑστήκω. ξω. ἑστήξεται 159.D. ἑστήκει 397.E. 413.E. καθεστήκει 583.C. ἑστήξεται 993.A

Ἑστιᾶν τινάς. Aliquos conuiuio excipere 872.D. 875.A

Ἐσφαιρωμένα ἀκόντια. Iacula cuspidem pilarem, id est rotundam habentia 945.D

Ἑκατὸν. εἰς τὰ ἑκατὸν, ἀντὶ τοῦ ἑκάτως. εἰς τὰ ἑκατὸν σοφός. Summè sapiens 675.B

Ἑκατοντοῦν. Extrema facinora patrare 239.A

Ἑκατοντοῦσθαι. extremis affici suppliciis 287.E

Ἑκάτως. Maximè. summè. φιλοπόλεμος ἑκάτως 289.E

Ἑκατόπαθος. τὰ πάντων ἑκατόπατα παθῶν 469.B

Ἔτειος. α. ον. Anniculus. vnius anni 980.D.E

Ἐπρόγναθος. ὁ. Epithetum equi, qui ab oris altera parte contumax est 934.A. 936.C. 941.A

Εὐαγγέλια θύειν. Sacrum ob rei feliciter gestæ nuntium facere 447.D

Εὐαίρετος. ὁ. Qui facilè capi potest 762.E

Εὐαρεσοπίρως. Animo benigniore 768.C

Εὐγνώμων. ὁ. Æquus rerum æstimator 758.D

Εὐδοκιμεῖν. Bene audire. In bona existimatione esse. celebrem & clarũ esse 774.D.bis. 848.D. 890.D. 933.D. 951.E. 971.E.bis

Εὐδόκιμος. ὁ, ἡ. Celebris. clarus 791.D. εὐδοκιμώτατος 829.E. εὐδοκιμώτερον. Quod magis probatur 943.C. 951.E

Εὔελπος ἵππος. Equus ad insidendũ commodior 934.C

Εὐεξία. Bona corporis constitutio.) (κακεξία 786.C.D. sæpius 787.B.C

Εὐεπιβούλευτος. ὁ. Qui insidiis facilè est obnoxius 220.D

Εὐήλατος τόπος. Locus, per quem equus, vel aliquid agi facilè potest 576.B

Εὐθαρσής. έος. οῦς. ὁ. Bonæ spei plenus 674.B

Εὐθημοσύνης. ἡ. Apta collocatio 226.C.bis.D

Εὐθύωρον. Recto tramite 277.B

Εὐκρινεῖν. accuratum delectũ habere 513.E

Εὐμόρεια. ἡ. Poët. Facilitas 832.A

Εὐμενής. ὁ. Poët. Beneuolus. amicus, benignus 468.A. 504.C. εὐμενέστεροι 551.C. 553.D. 558.C. 570.E. εὐμενεστέρας 578.B. εὐμενεστάτης 591.D. 594.C. 654.D. 740.C. 766.E. 768.A. 919.C. 961.D

Εὐμένεια. ἡ. Benignitas 702.C

Εὐμενίζεσθαι. Propitium sibi reddere. Placare. τοὺς θεοὺς θυσίαις εὐμενίζεσθαι. Deos sacrificiis placabat 79.E

Εὐμενῶς. Benignè. cum beneuolentia. Poët. 469.B

Εὐνάϊος. α. ον. Quod ad cubile pertinet. Quod in cubili fit. vt εὐναῖον ἴχνος. cubilis vestigiũ 977.A. 979.E. 980.A

Εὐξύμβολος. ὁ. In pactis faciendis facilis 749.C.) (. δυσξύμβολος.

Εὔοδος τόπος) (αὔοδος 340.E. 341.B

Εὐοδωτάτη ὁδός. Iter commodissimum. Iter, quâ commodissimè transiri potest 320.D

Εὐόφθαλμότατος. ὁ. oculis optimis præditus 891.A

Εὐπάθεια. ἡ. Voluptas 671.A. 674.A

Εὐπαραπειστότατος. ὁ. Qui facillimè falsâ persuasione decipitur 674.C

Εὐπέτεια. ἡ. Facilitas 831.D (E

Εὐπετής. ὁ, ἡ. Facilis 853.D. 941.

Εὐπετῶς. Poët. Facilè 80.C. 83.D 287.D. 301.B. 325.A. 337.C. 581.A. 617.D. 661.B. 734.D. 941.C

Εὔπειθος, vel, vt alij scribere malũt, εὐπειστος, παρὰ τὸ εὖ πείθεσθαι. facilè parere. qui facilè morẽ gerit. obediens. vnde superlat. εὐπειστότατος 6.C. 43.C

Εὐποδία. ἡ. Pedum bonitas 933.A

Εὐποιητέος. έα. ον. Beneficiis afficiendus 752.D

Εὔπορος ὁδός 345.C. 613.B. 961.B

Εὐπραξία. Actio bona 780.C. Quid ibid.

Εὐπροσοδώτατον χωρίον. Locus accessu facillimus 151.E. 354.A. 607.A

Εὔρημα. τος. τό. Quæstus. Lucrum 404.A

Εὐσεβὴς πρὸς ἄλλη 811.B.C

Εὔτολμος. ὁ. Audens. Audax 261.A

Εὐτυχία quid 780.C

Εὐφροσύνη. ης. Delectatio. Voluptas 235.D

Εὔχαρος. vel potius. εὐχείρωτος. ὁ. Qui facilè capi põt 35.B. εὐχερωτέροι 196.B. 561.B. 596.C. 841.B

Εὐχρύσεος. ὁ καὶ ἡ. Formosus.) (αἰσχρός 935.B

Εὐωχεῖν. Conuiuio excipere. εὐωχεῖ αὐτούς 147.D

Εὐωχεῖσθαι apud Atticos quid significet, & vnde vox deducta 789.D.E. Quib. hoc tribuẽdũ. ibid.

Εὐωχεῖσθαι κρέα. carnib. vesci 9.C. τὰ ἀπὸ πολεμίων εὐωχεῖσθαι 150.A

Ἐφ' ᾧ. Ea conditione, vt 321.D. 327.B. ἐφ' ᾧτε 390.D. ἐφ' ᾧτε ἔπεσθαι 460.C. [ἐφ' οἷς.D.] 462.C. 478.C. 484.B. 502.B. 506.E. 554.B. 593.D. 665.A

Ἑφάμιλλος. ὁ. Æqualis 765.C (C

Ἑφεδρὶς. ίδος. ἡ. Paludamentũ 886.

Ἐφήδεσθαι. Lætari 669.A

Ἐφήδεσθαί τινί. Alicui cum voluptate insultare 154.A

Ἐφηβα. ἔφης 401.B.bis

Ἐφιππος. ὁ. Qui equis vehi solet. Equestris 91.C

Ἔφοδος. ἡ. Aditus 471.A

Ἐφεδρ. ἡ. Hostilis aduentus 277. D.278.A.312.D.320.B.629. C.917.D

Ἐφοδοι. ων. οἱ. Circitores, q & περίπολοι vocantur 232.C

Ἐφοδεύειν. Circumire. Obire 232. B.Excubias obire 564.E

Ἐφοδεύεσθαι. Vigilias obire. Quod gallicè dicitur, Faire la ronde. Circumire 475.C

Ἐφοδιάζειν. Viaticũ parare 444.C

Ἐφορεύειν. Ephorum esse. Ephori magistratum gerere 435.B. 442.E.454.C.461.A

Ἐφορεία. ἡ. Ephororum potestas 683.B (C

Ἐφορεῖον. τό. Ephororũ curia 657.

Ἐφυσμένος. ὁ. Imbre madidus. ab ἐφύω 989.D

Ἐχάρη. aor. poster. pas. tertia sing. à χαίρω 972.D

Ἐχθη. ἐν τόμασι, λόγῳ & ᾠδαῖς ἔχειν τὰς εὐεργέτας. In ore, in sermone, in cantilenis homines de nobis benemeritos habere. verbis celebrare 20.B

Ἐχθίονως. Magis hostiliter 881.C

Ἐχθραίνειν. μισεῖν. Poët. Odio prosequi 673.C

Ἐῴκεσαν. Poët. 342.B. Similes erant 900.C.D

Z

Ζείρα. ας. ἡ. Vestis genus, de quo Eustathium consule 408.D

Ζημίωμα. τό. Mulcta. Pœna 481.D

Ζύγαστρον. ου. τό. Arca 184.B

Ζυμίτης ἄρτος. Fermentatus panis 405.A

H

Η. Certè 259.E

Η; Num? an? interrogantis particula 30. A. 881.E. & alibi passim cum ante, tũ post hunc locum.

Η. Interrogantis. an? Num? 47. B.109. D. 154. C.165. A.218. A.C.222.D.223.E

Η μὰ, particulæ modò affirmationi, modò negationi, interdum & pactis exprimẽdis seruientes 148.D.157.B.163.B. 169.E.219. C.221. C.222. E. 281.A.B.374.B. 389.E. 479. B.496.E.bis 497.A

Ἡγεῖσθαι. Ducere, existimare 27.A 31.C.41.A.44.B. C. E. 48.E. 49.B.52. C.65. A.66. B.110. D. & alibi passim.

Ἡγεῖσθαι. Præire. Præesse. Ducere. Autorem esse. τῆς χορᾶς τοῖς Πέρσαις ἡγήσατο. Chorum Persarũ duxit 233.D

Ἡγεῖσθαι τινὶ ὁδὸν τινί. Itineris ducẽ alicui esse 75.B

Ἡγεῖσθαι τῆς στρατιᾶς. Exercitus ducẽ esse 514.B. πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν ἡγεῖσθαι τοῖς πολίταις 672.B

Ἡγεμονεύειν. Poët. Præesse. Ducẽ esse 651.B.930.D

Ἡγεμόσυνα. ων. τά. Sacrificiũ, quod alicui Deo persoluitur pro felici itineris ductu 342.D

Ἡδομένως. Alacriter 221.D

Ἡδυγώμων. ὁ. Qui animo suaui præditus est 898.A

Ἡδυπάθια. ἡ. Voluptas 198.B. bis. 682.C.831.A

Ἡδυπαθεῖν. Indulgere genio. Vitã agere voluptariam 21.E. χρήματα καταδυπαθεῖν. Pecunias in voluptates impẽdere 249.D. ἡδυπαθεῖν 752.A.831.B.882.B. 886.D

Ἡδυσώματος. ὁ. Qui corpore suaui præditus est 898.A

Ἥια. Poët. Iui. Veni 135.A.bis.

Ἡλίβατος. ὁ καὶ ἡ. Inaccessus. Poët. 253.B

Ἡλίθιος. α. ὁ. stolidus 132.A.B

Ἡλικιώτης. α. ὁ. æqualis ætate 13.B. 14.B.15.E.16.E.20.D. 911.A

Ἡλιξ. κος. ὁ. idem ac ἡλικιώτης 14.A. 20.D.22.A

Ἡλοῦτο. 3. plur. α. 2. med. ἡλόμην. ου. επ. ab ὄλομαι 270.C. Vide ἐξάλλεσθαι.

Ἡλωκα, καὶ ἥλωκειν 144.E

Ἡμερεύειν. Diem transigere 566. D. διημερεύειν 566. D.669. D. συνημερεύειν 725.A. διημερεύειν 851.A. συνδιημερεύειν 887.B

Ἡμέλιος. ἀ. ον. Poët. pro communi ἡμερινὸς) (νυκτερινός. Diurnꝰ 870. E

Ἡμεροσκόπος. ὁ. Diurnus speculator 428.B

Ἡμεροφύλαξ. ὁ. 625.D.bis. Diurnꝰ custos.

Ἥμην. Eram. Fueram 149.E

Ἡμίσεια χάριτες. Dimidia beneficia 915.A. αἱ ἡμίσειαι φυλαί. Dimidiæ tribus 927.C

Ἡνιοχεῖν. Habenas tenere. Habenis regere. Poët. 153.A.943.B

Ἡνίοχος. ου. ὁ. Auriga 152.D.E. 153. A. 159.D

Ἡρεμεῖν. Quiescere 943.A. 947. A.C. 1011.C

Ἡρεμέστερος. ὁ. Quietior, sedatior 196.D

Ἡρεμεστέρως. Quietiùs, trãquilliùs 68.A

Ἡρεμίζειν. Quiescere 944. A. 946.D

Ἥρεσαν. ab ἀρέσκω. σω. placeo 431. A

Ἥστων. Erant 293.B. συνήστων 714. A.715.A

Ἡσυχᾶος. ὁ. Quietus 947.A

Ἡσυχαίτερος. α. ον. quietior. sedatior 14.A.bis.158.E

Ἡυδαιμόνησαν, atticè pro communi εὐδαιμόνησαν 675.B

Ἥυρισκον. εὕρισκον, ἀττικῶς 328.A. ibid. εὑρίσκειν dicitur communiter.

Θ

Θᾶκος. ου. ὁ. Poëticum. sedes. τοῖς πρεσβυτέροις, ὁδῶν, καὶ θάκων ἐπιτάκειν 235.B. ἐπανίσανταί μοι θάκων. De honestiore loco mihi [diuites] adsurgunt 885. C.912.E.913.C.D

Θαλαττουργός. ὁ. Qui in mari occupatur 859.C

Θαλαττοκρατῶν. Maris imperio potiri 443.A.537 C

Θαλαττοκράτωρ. ὁ. Qui maris imperio potitur 442.E. θαλασσοκράτορες 695.D.697.B

Θαμίζειν. Poëticum. frequentare. θαμίζων ἐφ' ἡμᾶς 184.C.571.C

Θανατοῦν. Morti addicere 290.A

Θαρραλέος. ὁ. Fidens. Poeticũ 302. A. θαρσαλεώτεροι 334.B. θαρραλεώτερον 608.E

Θαρραλέως. Poetic. Fidenter 268. C. 291.C. 406.A. θαρσαλέως 416.C.911.D

Θαρρεῖν, καὶ τὸ θαρρύνειν. Animos addere. Animos confirmare. ἵνα σε θαρρήσωσιν 147.D

Θαρρουντως. Confidenter 876.D

Θαυμάζειν cum genitiuo in malam partem acceptum, quum aliquid ab aliquo dictũ factúmve constat, quod neque dictũ, neque factum præstaret 776. A

Θαυμασιουργεῖν. Miranda facere 895.C

Θεᾶν τὰ ὄντα, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὰ ὄντα. Videtur enim esse præpositionis defectus 978.C

Θεομαχεῖν. Deo bellum facere 859 A

Θεραπεύειν ἡδυλίῳ. Indulgere voluptati 147.C

Θεραπεύειν δένδρεα. Arbores colere 747.E

Θεραπεύειν τὰς τῶν ἀρχόντων θύρας. Principũ fores officiosè frequentare 202.A. φοιτᾶν ὀλίγα τὰς τῶν ἀρχ. θύρας. ibid. 232.A

Θεράπυμα. τος. τό. Facinus ad curationem pertinens. Curatio. Curandi ratio 145.D

Θεραπὼν, οντ. ὁ. famulus, minister 9.D

Θεραπωνήρ. ῆρος. ὁ. Poeticũ famulꝰ, minister 197.A

Θερίζειν. Ætatem exigere 315.B

Θεσμὸς, οῦ. ὁ. Poeticum. Lex 26.C

Θεύσονται. futurum verbi θέω, curro. μεταθεύσονται 986.B

Θεωρία. ἡ. Ipse Theororum cœtus 816.B

Θήγειν. Poeticum. acuere. exacuere. Incitare. τῶν αἰδοῖον φρόνημα θήγειν

θήγειν 41.B. τὰς ψυχὰς εἰς τὰ πολεμικὰ θήγειν 42.B. 764.C
Θήρατρον. τό. Rete, quo feras venamur 784.B
Θήρειος, α, ον. ferinus, a, um 9.D
Θίασος. ὁ. Sodalitatis cœtus 740. A
Θυήσκειν. ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀποθνήσκειν. 177. A. 180. B. ὑπ' ἀλλήλων ἀποθνήσκειν. 412. C. 432. C. 600. E. 601. B. 647. A
Θοινάζειν. Poët. Conuiuari. Epulari 670. D
Θοίνη. ης. ἡ. Poët. conuiuium 665. E
Θρέμμα. τος. τό. Alendi ratio 671. D
Θρόος, θρῦς, ὁ. Poetic. Rumor. ὁ θρῦς διῆλθε περὶ τῶν ἐμῆς συμφορᾶς. Rumor de calamitate mea ditus est 154. A
Θρύπτεσθαι. Blandiri 894. D
Θρύπτεσθαι. Languidum esse. Languescere 895. A
Θύεσθαι. θύειν. Hostias mactare 71. B. 163. B. C. 166. E. 169. A. τοῖς θεοῖς ὅπη θέμις ἄκρων, ὡς Πέρσαι θύουσιν 235. E. ἔτυχε θυόμενος 273. C. 275. D. 294. D. 315. D
Θυμός. Animus, Ira. θυμός ἐστιν ἵππῳ, ὅ περ ὀργὴ ἀνθρώπῳ. In equo id animus est, quod in homine iracundia 946. D
θυραυλεῖν. Pro foribus degere. vel, Foris agere 839. A
Θύρετρα. ων. τά. αἱ θύραι. Portę 347. D
Θυρῶν. foribus munire 725. D
θυρωρὸς. οὐ. ὁ. Ianitor, qui ianuæ curam gerit 197. A. 241. D
Θωπεύειν. Blandiri 949. C. 986. A
Θώρακες, τῶν σωμάτων ἐρύματα. Loricæ sunt corporum munimẽta 100. B
Θωρακίζειν. Lorica armare 242. A. Loricam induere. ἐθωρακίζετο. 277. A. τεθωρακισμένοι 289. A. 311. E. 407. B
Θωρακοφόρος. ὁ. Loricatus 130. D. bis. 132. D. 167. C. bis. 174. A

I

Ἰδιώτης. ου. ὁ. Rudis. Imperitus. ἰδιώτας ἀγωνίζεσθαι. pugnãdi imperitos 24. B. ἰδιῶται καὶ τοὺς πόνους 24. C. ἰδιῶται καὶ τὸ ὕπνου. ibidem. ἰδιώτης τύπου τοῦ ἔργου 826. B. 936. A. 968. C. 998. A
Ἰδιωτεία. ἡ. Vita priuata. Hominis priuati conditio 914. D
Ἰδιωτεύειν. Vitam priuatam degere. Nullos Magistratus, nullos honores gerere 234. E. 915. B
Ἱερά. τὰ. Victimæ. Hostiæ. ἱερὰ τεθυμένα. Hostiæ mactatæ 496. C. 503. A
Ἱερὸς μὲν ἡμικῆς ἅρμα Διὸς ἱερόν. Currus Ioui sacer 215. A. ἱερὸν ἡλίου. 333. B. ἱερὸς ὁ χῶρος τῆς Ἀρτέμιδος 351. A
Ἱεροπρεπέστατος. ὁ. Augustissimus. 899. C
Ἰέσθαι. πορεύεσθαι, φέρεσθαι. ὅπῃ τὸ λαμβάνειν πειρώμενον ἴεται 90. B. εἰς τὰς ἀνθρώπους ἵεντο 320. B. C. 321. E. 365. D. bis. 945. B. 997. E
Ἰέω. ἰῶ. Poeticum. Eo. κἂν διὰ πυρὸς ἰοίμι. Vel per ignem incederẽ, irem, transirem 883. B. Prouerbium de illis dictum, qui nullum periculum formidãt.
Ἱλάσκεσθαι. Placare. γῆν ἱλάσκεσθαι χοαῖς 79. D
Ἵππος. ἡ. Equitatus. πολλῷ ἵππον ἔχων numerosum equitatũ habens 133. E. 486. A
Ἱππία. ας. ἡ. Equestres copiæ 358. C. bis. equitatus 654. D
Ἱππαγρεῖ quinã apud Lacedæmonios vocarẽtur, & cur 679. D
Ἱππαρμοσία. οὐ. ὁ. Vocabulũ Laconicum. ὁ τῆς ἵππου ἁρμοσία. Equitatus, Equitum prẹfectus 522. E. 528. C
Ἱπποκρατία. equestris victoria 20. A
Ἱππομαχεῖν. Equitatui pugnando resistere 171. C. 517. C. 658. B
Ἱππόδεσμα κεφαλῆς. Caput equinũ elegantius 934. B
Ἱππών. ῶνος. ὁ. Equorum stabulum 232. D. 937. D. E
Ἱππωνία. ἡ. Equorũ emptio 932. C. 936. A. 955. D
Ἱππωνεῖν. Equos emere 951. D. 955. E
Ἰσηγορία. ας. ἡ. æqualis dicendi potestas 10. E
Ἰσηγορία. Par loquẽdi libertas 693 C. D
Ἰσόμοιρος. ὁ. æquas habens partes. ex æquo particeps. τὰς ὑπηρέτας πάντων ἰσομοίρους ἐποίει 44. D. 48. D. 113. E
Ἰσομοιρία 49. B. C. 705. B. Partiũ æqualitas
Ἰσομοιρεῖν. æquales habere partes 48. C. 52. A
Ἰσόπεδος. ὁ ἡ. Planus 981. B
Ἰσόπεδον. Campus apertus. Planities 63. A. 89. B. 159. E. 543. B. 639. C. 643. C
Ἰσοπληθής. ὁ. Numero par 659. D
Ἰσόρροπος. ὁ ἡ. Eodẽ robore pollens 877. C
Ἰσοτέλεια. ἡ. Æqualis pensio 925. B
Ἰσοφόρος. Æqualis in ferendo. Par. Æqualis 877. E
Ἰσχάλης. ὁ ἡ. Labra æquans vasis alicuius 332. B
Ἰσχεσθαι. Poet. Retineri. Impediri. Hærentẽ esse, vel hærere 378 A
Ἰσχυρίζω. ἰσχυρίζομαι, communiter, & atticè ἰσχύω. corroboro, confirmo. σωισχυρίζειν ὑμᾶς 50. B
Ἰσχυρίζεσθαι. Affirmare 65. D
Ἰῶ Futuri attici terminatio in quartæ coniugationis verbis ab ἰέω deductis, quæ duarum syllabarum numerum superant, vt νομίξω, communiter futurum νομίω. atticè, νομιῶ. ᾗς. ᾖ. Vide supra vocabulum Ἀφανιῶμεν.

K

Καθιδρύσαμεν δὲ ἕδραν ἱερὰ ἀθανάτοισιν θεοῖσι 722. E. quod pag. 803. B. dicitur, κὴν ἱδρύσαμεν ἱεροῖς θεὸς ἀρέσκεσθαι
Καθάλλεσθαι. Desilire 944. B. 945. A
καθαρὸς cum genitiuo. ὕλης καθαρὸς γῆ. Terra pura à materia. Sic & latinè dici potest, Terra materiæ pura, vt apud Horatium, Integer vitæ, Scelerisque purus 860. A. 869. A
καθαρεύειν. Purum esse 909. A
καυθήλιοι. οἱ ὄνοι οἱ καυθήλιοι. Asini clitellarii 190. C
καθημέραν. Quotidie 845. B
καθιζειν κλαίοντας τοὺς φίλους. Amicos ad fletũ inducere 47. D. E. 48. A
Κάμν. Atticum, pro communi καίειν 314. A. bis. B. bis. 420. D. 491. D. 507. C. 515. A. 532. C. καπέκαεν 559. D. 573. E. 587. E. 601. C. 608. A. ἀποκάμν 720. A πῦρ καίειν 860. E
καίνειν. κτείνειν. καπακαίνων 14. C. καπέκαμον 20. A. καπακαίνω 64. C. καϛακαίνῃν 64. D. καϛακαίνοις 65. A. καμόντων 95. B. καπακαίνοισιν 96. B. καπακαίνειν 96. C. 99. D. 125. D. καπέκαμον 137. A. καπακάνοι 146. A. καπακαίνῃν 174. C. καπακαίνουσιν 178. C. καπέκαμον 180. A. 192. C. 258. E. 294. A. 301. C. 305. C. 366. A. B. οἱ καπακανόντες 366. C. D
καινοποιητὴς, οὔ. ὁ. Qui res nouas facit. Qui res nouas cõficit 241. B
καινοτομεῖν. Nouum opus facere 927. A. bis. B. bis. C
καινουργεῖν. Aliquid noui moliri 585. E
καίριος. letalis. καιρία πληγή, letale vulnus 134. B
καιρός. Opportunitas. εἰς καιρὸν ἥκεις Opportunè venis 63. G
καιριώτερος. Opportuniùs 110. B
κακοβιώτατος. ὁ. Qui miserrimè vixit 197. B
κακοῦργος, μὴ ἡμικῆς. κακοῦργος τἄλλων, ἑαυτῷ δὲ πολὺ κακουργότερος 729. A
κακωτεῖν. μαλακίζεσθαι 167. E. Ignauiter se gerere
Καλαμοφόροι quinam essent, & cur ita vocati 453. A. B. C
κλῆδες, & κλῆδες θεῶν. rem sacram ritè facere 23. B. ἐκθυμίσεται 79.

Δ. ὀκεκαμιερήκει 170. Δ. ἐκαλλιέρησαν 353. A. 397. E. 425. C ἐκαμιερᾶτο 483. C. κεκαμιερημένος 483. E. καμιέρησαι τῆς 493. E. καλλιερησάμενος 510. A. ὀκεκαμιέρητο 605. C. κεκαμιερημένος 688 A

καλλιερεῖν. τὰ ἱερὰ καλά ἐστι) 71. B. bis. 163. C. τὰ ἱερὰ γίγνεται νι 483. C. 515. E

καμπτήρ, ῆρος. ὁ. Flexus. us 173. A

κάναθρον. τό. Quid sit docet Eustat. 670. D

καὶδυες. ύων. οἱ. Persicum indumẽtum 8. C. 214. D

καραδοκεῖν. Expectare 768. D

κάρανος. ὁ. κύριος. Dominus. Præfectus. Gubernator 438. A

Καρβάτιναι. αἱ. Calcei rustici cum vnica solea. Hesychius 330. D

καρπαία ὄρχησις. Sementaria saltatio 371. A

κάσας, ου. ὁ. Sagum. Hinc Latinum vocabulum ita formatur, Casum, (c enim valet κ) κῆ τοιχείων μετάθεσιν, Sacum, κῆ ὕφεσιν τοῦ κ εἰς g. Sagum. Sed hæc mutatio paulo maior est, quàm in Italicis Gallicísq; vocabulis hinc formatis. Dicunt enim Itali, Casache, Casachini. Gallice verò, Casaques. Casaquins. Vide Leũclauii notas 1045. in Xen. pag. 214. A. Κάσας ὑπὸ πύσδε τὰς ἐφιππίους. & 214. B. τῶν δὲ δύω κάσα. & ibidem, τὸν κάσαν 975. D

κατόρια κωμῶν τινες ἐλέγοντο, καὶ ὅλως τὰ καταῖα. ὁ ἢ ἡ. Subterraneus 332. A

καταῖλως. ὁ. Derisio 855. A. bis.

καταγύειν. Frangere 834. A

καταδύεσθαι ὑπὸ τῆς αἰσχύνης. Pudore obrui 153. D. sic πρὸς ἄχθη καταδύεσθαι. Obrui mærore 154. A.

καταδύεσθαι μέχρι τοῦ χασμοῦ 333. C

καταδυναστεύειν τινά. Aliquem sua potentia opprimere 891. D

Καταθυμεῖν. Animo deiecto esse κατὰ 492. A

Καταικρημνίζειν. In præcipitium agere 218. E. 457. C. D. 569. B

καταλεύειν. Lapidibus obruere 258. B. καταλευσθῆναι 363. A. καταλευσθέντες. B. οἱ καταλεύσαντες 366. C. 414. A. 434. C. καταλευσθέντες 520. C

καταλοᾶν. Obterere. τοὺς πίπτοντας καταλοῶν 177. D

κατάλογος ὁ κατὰ λόγου στρατεύσεως. Ex delectu tabellis militare 765. E. Quid autem hoc sit, consule nostras in hunc locũ notas.

καταλύειν. εἰ καταλύειν πειράσεσθε τὴν τῆς ἀρχῆς. Si huic imperium abrogare tentaritis 229. A. vt 229 B. Κῦρον ἀρχῆς ὀπτῆλον καταπαύειν.

Καταπετρωῶ. Lapidibus obruere 249. C

καταπόδας. è vestigiis. καταπόδας αἱρεῖν τὸν λαγῶ 36. A

καταπορᾶσθαι. Parare. ἀρχὴν καταπορᾶσαι 198. C. 199. B. 201. B. bis. ἀγαθὸν τῇ πόλει καταπορᾶσαι. 540. E

Καταρᾶσθαί τινί. Imprecari diras imprecationes alicui. Aliquem exsecrari 423. E

Καταρχὴν. ἀρχὴν 14. B. 111. C. 232. B 745. B. λόγου καταρχὴν. orationis exordium instituebat 894. A

κατασείειν. Innuere. Nutu significare. τῷ Γαδάτα κατέσεισεν 134. A

κατασημαίνεσθαι. Obsignare 485. C

κατασημειώσασθαι ἐπιστολήν. Epistolam obsignare 210. E. 211. A. σημήνασθαι ἐπιστολήν 211. A

κατασιωπᾶσθαι. Silentium indicere 474. C. κατασιωπᾶν, idem 567. C

κατάσκοπος. ὁ. Explorator 961. D. E 963. A

κατασκοπὴ. ἡ. Speculatio. Exploratio 409. E. 438. D

κατασοβίζεσθαι. ab aduersa factione premi, oppugnari 443. B

καταχίζειν. Perfringere. τὰς πύλας κατασχίσθῆναι 394. E

καταπίνειν. Contendere. Aliquid magna cõtentione dicere, vel facere 288. C

κατατιθέναι τὴν ὀργὴν εἰς τοὺς ἐχθρούς. Suã iram in inimicos effũdere 992. E

καταφιλεῖν. Deosculari. plus est quàm φιλεῖν, vt patet 753. C

καταψευδομαρτυρεῖν τινός. Falsum testimonium contra aliquem dicere 705. D

καταψηφίζειν δίκῃ dicuntur iudices qui suis suffragiis in iudicio sententiam aduersus aliquem pronuntiatam confirmant, eúmque condemnant 705. C

κατήκοος. ὁ. Morigerus. Obsequẽs. Obtemperans 766. D

κατηρεμεῖν. Sedare. βυλόμενος αὐτὸς κατηρεμῆσαι 395. C. κατηρεμήθη 395. D

καύσιμος. ὁ ἢ. Qui cremari potest 378. D. 379. B

κεῖσθαι. Sita sint. Collocata sint 843. B

κεῖνος, κείνη, κεῖνο. Poëticum pro ἐκεῖνος. η. ο 458. B. 460. A. 468. E 508. C

κεῖσθαι. ὅμοιόν τι 601. E

κεκέλευσο 147. B

κεκρύφαλος. ὁ. Fræni reticulũ 940. E

κέλευμα. τό. Iussũ. Incitatio 985. E

κελευσθείς. σθεῖσα, σθέν. Iussus, a, um. ὑπ' ὀλίγων κελευσθέντες 106. D

κέλης ὑποπτικός. Actuaria celox. 447. C (D

κεντρίζειν. Stimulare. Instigare 235.

κερδαίνειν ἀπὸ πανός. Prouerbium. quod in sordidissimos dicitur, qui ex qualibet re quęstum facere non dubitant 759. B

κερδαλέος. α. ον. Poëticum. Quæstuosus. a. um. κερδαλεώτερον 95. C. 98. A. 175. C. κερδαλεώτατα 203. E. κερδαλεώτερον 268. B. 555. D 673. B. 767. B. 824. E. 826. B. 853. E. 922. A. 931. B

κερδέων. Genitiuus plu. pro κερδῶν. Lucri. Quęstus 474. E. 478. E

κεφαλὴ τοῦ τάφου. fossæ caput, id est, eminentissima fossæ pars 86. D. bis. E. κατὰ κεφαλήν. De superiore loco 626. B. 627. B. ὑπὲρ κεφαλῆς. idem 661. C

κεχαρισμενώτατος. ὁ. Gratissimus 959. B

κεχαρισμενώτατα. Gratissimè 954. A

κήδεσθαι. Poëticum. Curam gerere. Solicitum esse. κήδεσθαι Σεύθου 411. D. bis. οἱ κηδόμενοι τῆς Γελοπονήσου 641. D. 678. A. 831. D

κημός. ὁ. Camus. Fręni genus, quasi lupatum reticulatum 938. E

κινδυνεύειν περὶ ἑαυτῷ. In sui capitis periculo versari 693. κινδυνεύειν περὶ τοῦ βίου 741. B

κινῆν pro κινεῖσθαι. Passiuè sumptũ. ὅσα τὸ κάλλος ὑπὸ τοῦ ὕδατος τοῖς ὠφελίοις ἐνδέχεται κινηκότων ὅσα φθείρου) 799. A. ὑποκινεῖ pro ὑποκινεῖται 980. C. Vel subaudiendus accusatiuus personæ 986. B. 988. D

κλαίειν. καθίσαι κλαίουσα τινά. Efficere vt aliquis fleat, ploret, eiulet 735. D. κλαίοντας καθίζειν 880. C

κλαπῆναι. Infinitiuus aor. 2. pass. à κλέπτω. furor 937. D. 963. A

κλαυσιγέλως. ὁ. Risus cum fletu, lachrymísque mixtus 626. D

κλεῖθρον. τό. Claustrum 395. A

κλέπτειν τί. Aliquid furtim agere 667. E

κλέπτειν τὸ χωρίον. Aliquem locum furtim occupare 334. D. E. κλέπτειν τὰ τῶν ὅρων 335. A. τὰ ὅρη κλέψαι 358. C

κλητίζω. poeticum. celebro 3. B

κλινοπετὴς. ὁ. Poët. Qui in lecto decumbit 576. E

κλοπεύειν. Poët. Furtim aggredi. ἐκλόπευον τὰς ἀποσκευαννυμένας 370. A

κλωσμός. Quid 947. D. ter.

κλωπεύειν. Poet. idem ac κλοπεύειν. Furari 677. D

κνεφαῖος. ὁ Qui aliquid facit primo crepusculo vel serotino, vel matutino 688. C

κνέφας. τό. Poeticum. Serotinum, vel matutinum crepusculum. ἅμα κνέφαϊ 93. D. E. ἀμφὶ κνέφας 330. A. ἄμα κνέφα 616 C

κόθορνος. Cothurnus. Quid & de quibus

quib⁹ hoc dicat̃ 465.D.468.D
κολάκευμα.τος.τό. Facinus adulatorium, vel adulationis plenum. Adulatio 856.A
Κοιλόφθαλμος.ὁ. Qui oculos intra concauitatem abditos habet.) (ἐξόφθαλμος. Qui prominentes oculos habet 934.A
κοινόν.οῦ.τό. Commune. Communitas. Gallicè, La commune, La Communauté 5.C.6.D. 22.E bis.D.49.A.143.D.365 A.439.B.531.A.640.B.641. B.D.834.C
κοινοῦ. Communicare. κοινοῦσθαι τῇ φρατρᾷ 361.A
κοινοῦσθαι idem ac τὰ κοινοῦ 376.D
κοινότης.ή. Familiaritas, quam cum aliis cõmuniter habemus. Cõmunicatio 431.D
κοινών, ῶνος.ὁ. Poëticum. ὁ κοινωνός, Socius. Particeps 203.C. οἱ κοινωνῦντες 204.C.D.205.D.206.B
κοινοβουλεῖν. Consilia communicare 688.B
κοίτη.ης. cubile. τινὰ σκηνὴν εἰς κοίτην ἐστόρεσαν. Soluto cõtubernio cubitum iuerunt 51.B
κολαστήριον.τό. Coercẽdi ratio 725. A (C
κολωνός.οῦ.ὁ. Collis. Tumulus 339.
κονιορτός.οῦ.ὁ. Poët. Puluis excitatus 263.E
κοπίς, ίδος.ἡ. Sica. vt autẽ sica à Secando, sic etiam κοπὶς à κόπτω, seco, scindo, dicta. 5.D. κοπίδες (vt quibusdam placet) erant minores gladii, leuiter curuati, falcibus similes. lib. 4. pag. 111.C. φιλαὶ μαχαίρας vocat Xenophon, id est, exiles gladios. 7.A.40.B.46.E.95.A.119.C. 158.C.& aliis plurimis in locis
Κόρη.ἡ. Videtur esse vox persica, quæ σωωνύμως pag. 215.B. χεὶς appellatur. δι' ἃ ξωσαν ἀφ' ἧς κόρης παῖς χεῖρας. ὃ ποιοῦσι βασιλεῖ μόνῳ. ἡ δὲ κόρη ὀξεῖ μακρόπρον ὠ χείλος, ὧν ἡ πλὴν χεῖρα ἔχων, οὐδὲν ἂν δύναιτο ποιῆσαι 454.B.C
κορυφαία.ἡ. Equini verticis habenæ 936.B.938.D.940.E
κός. τὰ εἰς κὸς λήγοντα ὀνόματα πολλάκις ἐμπειρίαν σημαίνει τῦ πράγματος, ἔνθεν ὁ λόγος ποιεῖται. οἷον, ἰατικός, medicæ facultatis peritus. alia exempla extant eodem in loco, pag. 764.E.& 767.A. [& 762.A.] 793.E. 794.A. 796. A. 819.A. 852.C. 854.B. 855. A. 881.D. 932.C
κοσμεῖν. Militare verbum, poëticum. Aciem instruere. πύξις ὀκόσμει 133.A. τὰ πρόσθεν κοσμεῖν 305.A
κρατιστεύειν. præstare cæteris. maxima autoritate valere. περὶ παίτα παίτων κρατιστεύειν omnibus in rebus præstatiorem esse cæteris mortalibus 22.A. bis 43.B. 220.D.E. 727.C. 752.C. 769. D. 775.C
κράτος. Vis. Robur. Potentia. διώκειν αὐὰ κράτος. Totis viribus insequens 134.A. 216.B.D. ἐλαύνων ξὺ κράτος 263.B. 265.B. φεύγειν αὐὰ κράτος 271.C. 325.A. B.bis. 349.A. 419.B. 455.B.D 456.E. 481.A. 536.D (B
Κρέα.τά. carniũ frusta. βία κρέα 45.
Κεμβίασις.ἡ. Hordei fastidiũ, quod equos capit. vel alia huiusmodi animalia bruta 937.E
Κροπεῖν. συγκροπεῖν τὼ χεῖρε 46.A. cõplodere manibus. κροτεῖν τὼ χεῖρε 222.C
κρυφαῖος.α.ον. Occultus 917.D
κρυψίνους.ους.ὁ. poëticum. suæ mẽtis occultator 33.B.673.C
Κτῆμα qd 819.C. Quã latè pateat huius vocabuli significatio.
Κτύπος.ὁ. Poëtic. strepitus 192.A
Κυαμευτής.ὁ. Fabarius. Qui fabarũ suffragio est electus 712.D
κύαμος.ὁ. Faba & suffragiũ, quod fabis fertur. τὺς τῆς πόλεως ἀρχοντας ἀπὸ κυάμου καθίσταται 712.D
Κυδρός.ὁ. Poëticum. Gloriabundus, & exsultans 706.D.949. D.950.A
κυκλοτερής.ὁ & ἡ. Rotundus 943.D
κυλίσκος.ἡ. Volutabrum 938.E.
κυμαίνειν. fluctuare. fluctus instar ferri. ἡ φάλαγξ ἐξεκύμαινε 265.A
Κωμήτοδες.οἱ. In equis dicuntur callosæ crurum partes inter vngulam, & surã, à pedibus caninis sic appellatæ 933.B.934.F
κωνόδους. κωνόδοντος. ὁ. Equi caninus dens 941.A
Κωνοδρομεῖν. More canum currere 890.B. 985.C.D.bis. 986.B
Κωνεῖος.ὁ. Culleus 975.D
κυρεῖος.ὁ. Nomen adiectiuũ à proprio Κῦρος deductũ, Cyrianus. τὸ κυρεῖον σκεπάτιδον 269.E. οἱ κυρεῖοι 302.A. ὁ κυρεὺς σκεπύμαλος. 398.E. ὁ περὶ κυρείων περιεστηκώς. 487.B. Dicitur & κύρειος, παραξυτόνως 487.E. ὅπη τὺς κυρείυς 500.B.659.E. perperam κυρειῶν, pro κυρείων legitur.
κυριεύειν παντῶν. Omnium esse dominum 751.D.769.B
κωμάρχης, ου.ὁ. Vici, vel Pagi præfectus 331.E.332.A.C.D.E.333. A.B.bis.C.D (E
κωμήτης.ου.ὁ. Vicanus. Paganus 331.
Κῶμος.ὁ. Comessatio 874.E

Λ

Λαμπρύνεσθαι. λαμπρύνειν. Detergere, & lucidũ reddere 645.D
Λαμπήρ.ῆρος.ὁ. Lucerna 890.D
Λαμυρός.ά.όν. Dicax. cis 897.A
Λατρεύειν. Poëticum. Seruire 69. B. τῆς νόμοις λατρεύειν 668.C
Λάχος.τό. Poët. Pars. Portio, quæ cuique obtingit 350.C
Λεηλατῆν. poeticum. prædas agere 18.A. 19.B. 471.A. 524.B. C. 541.E. 560.D.bis.
Λεηλασία.ἡ. Poët. Prædatio 905. C
Λειτουργεῖν τῇ πόλει. In vsum ciuitatis sumptum suppeditare. Aliâs operam suam Reipub. nauare 756.A
Λελυκωμένα πρόβατα. Oues à lupis laniatæ 218.E
Λεωργόπους.ὁ. Promethei epithetũ, quo insignis audacia indicatur 723.E. Confidentissimus.
Λήθω. Poeticum. Hinc doricum λάθω, vnde latinũ Lateo 667. D. fu. λήσω. aor. 1. ἔλησα, vnde participium λήσας.ασης 25.C
Ληίζεσθαι. Poeticum. Prædari 70. E. ληϊζόμενοι ζῶσι 74.E. rapto viuunt. ἐληίζοντο τὼ χολκίδα 342. C. 344.D. 370.A. 391.B. ληϊζόμενος τὼ χώρων 402.A. 406.B 412.C. 442.D. 544.A. 963.C 968.C. 969.B
Λῆις, ίδος.ἡ. Poet. Præda 689.D
Λῃστήριον.τό. Latronũ manº 574.A
Λίαν. Poët. ἄγαν. Valde. Nimis. Admodum 415.D. 666.C
Λιθίνως βλέπειν. Saxeum in morẽ intueri aliquid. Adagium in eos dictum, qui res aliquas fixis ac immotis oculis intuentur, vt faciebãt qui Gorgonas spectabant. οἱ τὰς γοργόνας θεώμενοι, λιθίνως ἔβλεπον 884.B
Λιθολόγημα.τος.τό. Lapidum, vel saxorum electorũ opus 167.D
Λιπαρεῖν. poeticum. assiduè verbis aliquẽ vrgere. assiduè precari 14.C. ὑπ' ἐκείνου λιπαρέμενοι 504.C. λιπαρητέον ἐστί) 705.C
Λιπαρεύειν. Poet. Orare. Precari 475.E
Λιτὴ δίαιτα. Tenuis, & frugalis victus 1000.E
Λογίζεσθαι. χρήματα εἰς ἀργύριου λογισθέντα. Pecunia ad argentum redacta. Hoc dicitur de bonis, quæ ad certam pecuniæ signatę summã redigi possunt 68 D
λόγος.ὁ. Liber 272.A. 293.C. 316.
Λόγος.ὁ. μῦθος. fabula 757.C (A.B
Λογοποιός.ῦ.ὁ. Scriptor. Historicus 229.D
λόγχη.ης.ἡ. Poët. Cuspis. Δόρυ μίαν λόγχιον ἔχον. Hasta vnicũ cuspidẽ, siue mucronem vnicũ habens 338.C. παλαὸν λόγχιον ἔχον. 352.A. παῖς δορατων λόγχας 410. A. 953.C. ἀκόντια λόγχας ἔχοντα. 991.E.bis.

Λογχοφόροι. hastati 39.A

Λοιδορῶν. conuiciis aliquem petere. ἐλοιδόρουν αὐτόν 15.B. ἐλοιδόρησεν αὐτόν 153.D.313.C.412.B 885.C

Λοιδορεῖσθαι idem ac λοιδορῶν. ὁ θεὸς ἀμπὶ ἐλοιδορεῖτο 15.C. ἐμοὶ λοιδορήσεται. ibidem

Λοχαγῶν. Manipuli ducĕ esse 761.D.765.E

Λοχίτης. ου. ὁ. Manipularis socius 46.C.388.D.390.A

Λυμαίνεσθαι. Lædere. Nocere. Maleficiis afficere. Corrumpere. λυμανοῦνται τὰς πολεμίους 167.C. λυμαίνεται ταύτην τὴν κατάστασιν 464.E. τὴν ὁλκὸν λυμαινόμενον. 469.C.491.E.495.A.639.E. λελυμασμένος τὴν δόξαν 645.A. τὰ λυμαινόμενα χρήματα 723.C. τοὺς λύκους λυμαίνονται 823.B. τὸν οἶκον καταλυμαίνεσθαι αὖ 823.B. καταλυμαίνονται τὰ στόματα 827.C.D. 834.A. cum datiuo 938.A

Λυμαντήρ. ῆρος. ὁ. Poët. Corruptor. 908.A. [λυμεών. idem 911.C.]

Λύμη. ἡ. Poët. Noxa. Damnū. Detrimentum 831.D

Λυσιπλοώτως. Vtiliter. Cum vtilitate 869.B

Λωβᾶσθαι. Damno afficere. Poët. 697.B

Λῴων. Poët. Melius 294.D. λῷον. 376.D.418.C. λῷστος 881.A. λῷον 932.A.bis.

M

Μαγάς, άδος. ἡ. Musicum instrumentum sic appellatum, de quo Suidam, Pollucem aliósque consule 406.B

μακαριώτατος. ὁ. Qui beatissimus prædicatur 740.D

μακροδρομώτατος. ὁ. Qui cursu spatium longissimū conficit 981.B.

μαλακίζεσθαι. καταμαλακίζεσθαι. Remissè, ac ignauiter se gerere 850.B

μανθάνειν. Discere. assuescere. assuefactum esse. πόμα τῷ συμμαθόντι ἡδύ. Potus assuefacto iucundus 332.B

μανός, ή, όν. Rarus, a, um. μανότερον. 189.D. μανότατα per ō 979.C

μαστεύειν. poeticum. ζητεῖν, commune. quærere 49.C.299.A.361 A.403.D.671.B.832.C.843.A

μαστευτής. οῦ. ὁ. Indagator. Inuestigator 842.C.D

μαστιγοφόρος. flagellifer 214.D

μαστός, οῦ. ὁ. Collis. Terræ tumulus. Montis iugum 320.A.321.B. bis.D.E.bis.

μαστός. οῦ. ὁ. Mamma virilis. nisi μαθὸς legendum dicas 255.C. 323.C

μαστὸς in retibus mãmilla dicitur ad similitudinẽ muliebris mãmillæ 975.C

μαστροπός. ὁ. Leno 889.B.bis.C.D. 890.D.894.D

μαστροπεύειν. Lenocinium exercere. Aliquem, aliquámve perducere 889.B. [παραμαστεύειν. idem 890.A.] 899.D

μάχαιρα. οὔτις κἂν εἰς μαχαίρας κυβιστήσειε, κἂν εἰς πῦρ ἅλοιτο. Prouerbia, quæ in audacissimos homines dicuntur 723.E

μάχης ἰχθυοπάτης ἀπειρεσφή 178.A.B.C.D.E.179.A. ἐωθῶντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινεν, ἀπέθνησκον 519.D. 523.C.D.E.660.B.C.D

μέγα. μεγάλως. Poëticum. μέγα βεβλάφθαι. Valde læsum esse. magnum accepisse detrimentum 129.E

μεγαλεῖος. ὁ. Magnificus 791.B.808.D

μεγαλείως. Magnificè 849.E

μεγαληγορῶν. Poët. Magnificè prædicare 102.C.175.A.379.A. 669.D

μεγαλήγορος. Iactabūdus. Qui magnificè res aliquas iactat, atq; prædicat 175.B

μεγαλογνώμων. ὁ. Magnanimus 671 C.871.D

μεγαλογνωμοσύνη. ἡ. Magnanimitas 669.E

μεδίμνῳ ἀργύρεον ὑπομεβήκασι 491.E. Adagium. Argentum medimno metiri. Sic ingens pecuniæ vis indicatur

μεθημερινός, οῦ. ὁ. Diurnus 687.B

μεθόρια. ων. τά. Limites aliquarum regionum 141.A.D

μεθορμίζειν. Nauium stationẽ mutare, & ad aliam ire 456.C

μελανία. ἡ. Nigredo 263.E

μελετηρότατος. ὁ. In exercitationib. tolerantissimus 266.E

μέλλεσθαι passiuum à μέλλω. Differri. ὡς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ πεφαίνοιτο τὰ δέοντα 299.D

μέμνοιο. vt à μέμνομαι. vel μεμνῆο legendum 261.B

μεμνῶτο. vt à μεμνάομαι. ῶμαι. quod poeticum. Vide Eustat. recordor 25.E

μέμφεσθαί τινα πρὸς τοὺς φίλους. De aliquo apud amicos queri 851.D

μενετέον. Manendum 487.E

μένος. τό. Poët. Robur. Impetus 872.A

μεσεύειν. Medium se gerere. Neutris fauere 623.B

μεσόγαια. ας. ἡ. Mediterranea regio. 377.A.378.B.380.E. μεσόγεια. 533.A. ὠμεσοχάϊα 615.A

μεσόλευκος χιτών 215.B.bis.

Μεσοπμεῖν. Medium, vel in medio secare 862.E

Μεσῶ. In medio esse. Mediū esse. ὀνειαίτατος μεσουῶν 460.E

μεταδιδόναι τινὸς τοῖς ἄλλοις. Aliqd aliis impertiri 329.D. μεταδίδοσ ἀλλήλοις, ὧν ἕκαστοι ἔχουσιν. ibid. τῶν ἀγαθῶν μεταδίδομεν ἀλλήλοις 802.B.887.A

μεταδιδόναι βάρους τοῖς φίλοις. Molestiam cũ amicis communicare 755.A.757.D

μεταίτιος ἔργου τινός. Qui alicui culpę est adfinis 551.A

μίξαι cum participio iunctum. μίξαι θέουσαν. Inter currendũ. de canibus dictum 977.B

μεταπεμπτός. ὁ. Accersitus. ὁ μετὰ Κύρου μεταπεμπτός 252.E

μεταρρυθμίζειν. Corrigẽdo concinniorẽ reddere 848.E.bis.850.D

μεταστρεύζειν. Immutare 158.A

μεταίστεσθαι. Aciẽ mutare 155.A. bis.

μεταπίθεσθαι τοὺς νόμους. Mutare leges 805.E

μεταπίθεσθαι τὰ εἰρημένα. Retractare quæ diximus 795.C

Μετεῖναι. ἀγαθοῦ τινος ποσοῦτον ἐμοὶ μετεῖναι μέρος. In alicuius boni magnã partẽ veniã 52.B.296.B

μετέχειν. τῶν ἀγαθῶν μεθέξω πλέον μέρος. boni maiorẽ partẽ obtinebo 52.B. τῆ εὐφροσυνῶν τὸ ἴσον μετέχε 183.E.195.C

Μετοίκιον. τό. Pensio, quam οἱ μέτοικοι, id est, aduenæ, Reipub. pẽdunt 921.C

Μετοικοφύλαξ. ὁ. Magistratus aduenarum, & inquilinorũ custos 922.A

Μετουσία. Participatio 228.E

Μετριοπότης. ὁ. Modicè bibens. Sobrius 704.E

μέχρι τοῦ δεξιοῦ [κέρως] διεπάρη 387.C. μέχρις οὗ τὸν πόντον ἀφίκοντο. 393.A. μέχρις ἐγρύνθω. ibid. μέχρις ἀπέπλευσαν 428.B. μέχρις αὖ ἀφίκοντο 431.B. μέχρι σκόπος ἀφείλετο 434.E. μέχρις ἐβοήθησε 435.E

μέχρις οὗτοῦ. Hucusque 355.A

μέχρις εἰς τὸ στρατόπεδον 383.E

μέχρις οὗ κῦρος ἀφίκετο. sub. χρόνου. 440.C. μέχρις οὗ ἔφυγον 441.D

μήκιστον. Poëticum. Longissimè. οἱ τοὺς ἐχθροὺς μήκιστον ἀπελαύνοντες 107.D

μηνιᾶν. Iritare 497.B

μηνοειδὴς ἥλιος. Sol instar lunæ falcatus 518.A

Μιαιφόνος. ὁ. Poët. Homicîda 236.E.521.E.909.A

Μικροῦ ἐξέφυγε τὴν μὴ καταπραθῆναι. Parum abfuit, quin Lapidibus obrueretur 249.C

Μικρῷ ὀκνῆσον ἐξετραχήλισεν. parum abfuit quin [equus] illum excuteret 15.B

Μικροῦ

Μικροῦ ἔδεον ὀν χερσὶ ϖῶς πολεμίων εἶναι. Parum aberat quin manus iam cum hostibus consererẽt 532.B.

Μικρολογεῖσθαι. Sordidè rationes inire 485.B

Μικροπολίτης. ὁ. Parui oppidi incola 459.A

Μιμνήσκεσθαι cum genitiuo. ϖῶς ἄλλων μέμνησαι 28.C

Μιμνήσκειν. recordari. cum accusatiuo. μέμνησαι οἰκῆνα. 26.A. μέμνημαι ταῦτα. 26.B. μέμνησο πόλι. 27.E. μέμνησο οἰκῆνο 60.E.174. D.175.D.238.C

Μιξοβάρβαρος. ὁ 455.B

μισθοδοτεῖν. Stipendium dare. ὑμῖν μισθοδοτήσω 394.D.539.E

μισθοδοσία. ἡ. Stipendii persolutio 287.D

μισθοδότης. ου. ὁ. Qui stipendium alicui dat 250.D

μισθοῦν, & ἐκμισθοῦν. Locare 925.C

μισθοῦσθαι. Conducere 926.A.ter. B.C.bis (E.580.B

Μισθοφορεῖν. Stipendia facere 484.

Μισθοφορεῖν. Pro mercede suam operam locare 819.A. μισθὸν φέρεσθαι. mercedem accipere, pro eodem, ibidem. & μισθὸν φέρειν 819.C

μισθοφορεῖν. Respub. dicitur, quę ab incolis, inquilinis, aduenis, peregrinis, mercatorib⁹, mercedem, ac tributum aliquod accipit 922.D

Μνήμη. ἐφ' ὅσον ἀνθρώπων μνήμη ἐφικνεῖται. ab omni hominũ memoria 142.C

Μνημονεύειν ϖῶς παρεληλυθότων πόνων. Præteritorũ laborum recordari 322.E

Μνησικακεῖν. Iniuriæ acceptæ memorem esse 281.C.479.B

μοναχὸς. ἡ, όν. Vnicus, a, um 328.D

μονόκροπις ναῦς. Nauis, quæ vnico remo agitur) (δίκροπις 456.E

μονοσιτεῖν. Semel in die vesci 240. A.bis.

μόρα. ἡ. Vocabulum Laconicum, quo militum cohors significatur 477.A.518.D.bis.522.A. B.bis.524.E.526.A.B.bis.D. 527.B,528 B.bis.C.E.529.A. E.549.E.bis.574.E.575.D. 579.B.583.A.597.E.bis

Μόρα, ποῖον πάλμα, καὶ ὁκ πόσων σεσαμωμένων ϖῶς ἰῶ 686.A

Μορμολύττεσθαι τὲς φίλους ἀπὸ ϖῶς καλῶν. Amicos quasi quibusdam puerorum terriculamentis à rebus pulchris depellere. à formosis deterrere 884.D

μορφάζειν. Gestu aliquid repręsentare 892.C

Μόσιον, μόσιος. ὁ. Poëtic. δουρήρης πύργος, vt Apollon. lib. 2. pag. 86. interpretatur, id est, ligneа turris. Hinc dicti Μοσσύοικοι. sic enim ille, » Δυσκαίδεκα πύργοισιν ἐν οἰκία πικτήνατο » Κάλυκα, καὶ πύργες εὐπηγέας, οὓς καλέουσι » Μόσσυνας. καὶ ἡ αὐτὴ ἐπώνυμοι ἔνθεν ἔασιν 353.D

μόσσυνος. ὁ. Poë. à gen. μόσσυνος formatum, vt à μάρτυρος. ὁ μάρτυρος. ὁ. σκὺ τῖς μοσσύοις κατηκάυησαν 353.D

μουσουργὸς. οὐ. ἡ. Mulier musicę perita 113.E.114.B.141.C.147.B

μόχθος. ὁ. Poët. Labor 899.C.D

μοχθεῖν. Poët. Laborare. Labores sustinere 391.D

μύειν. &, καμμύειν. Oculis connuere 217.A. καταμύων ibidem.

μυθολογεῖν. Fabulas narrare 897.D

μωλη. ης. ἡ. Prætextus. Speciosa causa. Hinc vocabulum Gallicum, Mine, vt quum dicitur, Faire bõne mine. Tenir bonne mine. Aliquid præ se ferre, quod significet nos, quasi re præclarè gesta, vultum ad dissimulationẽ alicuius rei compositum habere 533.C. ὑποφέρειν μωλας. Speciosas caussas prætexere. ibid. ἡ ϖῶς μωλῶν ὑποφορά 550.A

μυελὰ, καὶ πεντακοσία ἀσπὶς. pro μυελὰ & πεντακόσια ἀσπίδες. sed ἀσπὶς in singulari ϖῶς ἀσπιδοφόρων τάγμα, scutatorum aciẽ significat 261.E

μυελόλεκτος. ὁ. μυριόλεκτον πρᾶγμα. Res sæpius dicta 555.B

μυσάττεσθαι. cum accus. 9.B. Abominari. Detestari.

μύωψ. ωπος. ὁ. Stimulus. Calcar 944.E

μωωπίζειν. Stimulis pungere 935. C.948.A.bis.956.B

N

Νᾶπος. έος. ους. τὸ. Poëtic. Vallis 330.E. Νάπη, idem 331.B. τὰς νάπας 349.B. ὅθι νάπη μεγάλω 385.C.ter 386.A.bis.B.C. bis 387.D.574.B. ἄπροι νάπαι. Saltus inuij 961.B

Ναρθηκοφόροι. οἱ. feruligeri 54.C. D.E

Ναυκρατεῖσθαι. classis amplitudine superari 584.E

Ναυσίπορος. ὁ. Poët. Fluminis epithetum. Quod nauibus traiicitur, vel traiici potest 275.D

Νεαλὴς. Recens. ἵππους νεαλεῖς πέμπειν 232.D

Νεαυισκεύεσθαι. adolescere 7.C

Νενημένος. σεσωρευμένος. Cõgestus. νέω, νωῦ. νήσω. σωρεύω 353.D

Νεογνὴς, αὐτὴ ἡ νεογνή. Recens natus 994.E

Νεόδαρτος. ὁ, ἡ. Recens excoriatus 330.D

Νευροῤῥαφεῖν. Consuere. ὑποδήματα νευροῤῥαφῶν τρέφεται 208.D

Νευρόσπαστα. τὰ. Imagunculæ, quæ neruis quibusdam, & fidibus occultis trahuntur, ac viuorũ animalium instar mouentur. quò spectans Horat. Satyrarũ lib. 2. Sat. 7. pag 254. dicit, », Duceris, vt neruis alienis mobile lignum 889.A

Νεύσυμνος. ὰ νέω, νεύσω, & νεύσυμαι. Nato. Nataturus 324.B

Νεωκόρος. ὁ. Ædituus 350.A

Νεώρια. τὰ. Naualia 525.C.609. A.699.B.931.D

Νεώσοικος. ὁ. Naualia 523.E

Νέωτα. εἰς νέωτα. In nouum, in sequentem, in alterum annum 182.A.232.A

Νηποινὰ, νηποινὶ, & νηποινεῖ. Impunè 908.A

Νησύδριον. τὸ Insula parua 581.D

νικητήριον. ου. τὸ. Victoriæ præmium 43.C.bis.217.D. Νικητήριον ἑστιᾶν. Victoriæ epulum instituere, celebrare 220.B. νικητήριον δεῖπνον 513.E.587.C.600.B. νικητήρια φιλήματα. oscula, quæ victori dantur 892.A

Νομίζειν θεὸς, ὃς ἡ πόλις νομίζει. Pro Diis habere, quos ciuitas Deos putat, existimat, ac pro Diis habet 703.A.708.A.B.709. A 722.A

Νομιζόμενα. τὰ. Quæ fieri solent. Moribus recepta 125.E. ἔθυσε τὰ νομιζόμενα ἱερά 233.D.234.D ὁπόσα νομίζεται 238.C.322.B. 403.C.404.C.479.A.516.B

Νόμιμος) (ἄνομος, de quibus dicantur 805.D.806.D.807.A

Νόμισμα. πος. τὸ. Nummus. Nummi 114.A

Νόμος. Mos. Consuetudo 128.B. 137.A. κατὰ νόμον. de more 142. B.354.C.bis 405.B.D.406. E.bis 407.A.B.425.C.454.B

Νόμος ἄγραφος πὲς καλεῖται 807.B

Νοσφίζεσθαι. Poetic. Auertere. Priuare. Νοσφίσασθαι ὁπόσα αἱ βελῶμεθα 98.A

Νυκτερεύειν) (διημερεύειν. Pernoctare 327.E.330.B.384.A.526.B διανυκτέρευσαν 566.D.566.E. 996.B

Νυκτερὶς. ίδος. ἡ. Vespertilio 534.B

Νυκτοπορεῖν. Poet. 117.D. Iter noctu facere.

Νυκτοφυλακεῖν Nocturnas excubias obire 104.A

Νυκτοφύλαξ. ὁ. Qui nocturnas excubias agit 400.C.406.C

Νυστάζειν. Dormitare 219.A

Ξ

Ξεναγὸς, ξ. ὁ. Peregrini, conducticiiq; militis dux 503.C 516.A.527.B.550.D.624.D

Ξεναγεῖν τοῦ ξενικοῦ. Copiis peregrinis, & cōductitiis præesse 518. D.519.B
Ξυήλη.ης.ἡ.162.A.Ascia.
Ξυήλη λακωνική. Laconicus gladiolus falcatus 338.B.342.D
Ξυλίζεσθαι. Verbum militare. Lignari 282.D
Ξύμβασις.ἡ.Pax 634.D
Ξυναπτίζειν. Socia arma iungere. ξυναπτιδοῦντες. Legitur ad margin. ξυναπτιοῦντες, vt sit futurū atticum à communi ξυναπτίζω 504.B. 637.C. συναπτιδοῦντες legitur, à συναπτιδόω, ῶ. ώσω. clypeos constipo.
Ξυνειδεῖν. conscium esse. οἱ ξυνειδῶσιν ἂν ἑαυτοῖς εὖ ἠσκηκότες. qui sibi conscii sunt se egregiè exercitatos 44.C
Ξυστοφόρος.ὁ.Hastifer 193.D.215.

O (D

Ὀγμεύειν. messorū instar longa serie procedere 59.E
Ὁδοποιεῖν τινα. Alicui viam sternere, parare 303.B. τὴν ὁδὸν ὁδοποιεῖν 340.C.345.B. bis. τὰς ὁδοὺς ποιεῖν. ibid. ὁδὸς ὁδοποιουμένη 349.C. ὁδοποιημένων ἐξόδων 573
Ὀδύρεσθαι. & ἀνοδύρεσθαι. Lugere, eiulare. Poët. 185.B.D
Οἰκεῖν. διοικεῖν. Administrare 50.B. 232.A.709.A.722.A. 737. A.774.A.790.C.bis.806.D. 818.D.819.A
Οἴκημα.τος.τό. Apud Atticos sæpe pro Lupanari sumitur, quod πορνεῖον appellatur. 741.D
Οἰκήτωρ.ορος.ὁ.Incola 79.D.bis
Οἰκόπεδον.τό.Area domus 921.E
Οἴκου, ὡς οἰκίας ὅρος, ὡς τούτων διαφορά 819.B.833.E
Οἰνόφλυξ.ὁ.Vinosus 704.E
Οἰνοφλυγία.ἡ.Temulentia 821.D
Οἷος.οἵα.οἷον. ἐπιτήδειος, ἱκανὸς, δυνατός. Aptus ad aliquid. Qui potest aliquid. ὀδόντας οἵους τέμνειν, ὡς γομφίους οἵους λεαίνειν 726.A. γλῶτταν οἵαν ἀρθροῦν φωνήν 727. A. γυνὴ οἵα συνεῖναι τῷ πείθοντι 783 B. τοὺς οἵους τούτοις χρῆσθαι 813 A
Οἷον cum superlatiuo vim intendentis habens. χωρίον οἷς χαλεπώτατον. Quàm difficillimus locus 339.E. οἷς κάλλιστον χωρίον. Quàm, vel longè pulcherrimus locus 395.D
Οἴχεσθαι. Ire. abire. obire. mori. οἰχομένου τοῦ πατρός 64.C
Οἰωνηστήριον.τό.Augurium 703.B
Οἰωνίζεσθαι. Auguriū captare 25.C
Οκέλλειν. In littus impingere. Adlidi 412.C
Οκλάζειν. In genua procumbere. Genua flectere 371.C. ὀκλάζειν ἐν τοῖς ἀστραγάλοις. In talos incumbere 950.C
Ὀκνεῖν. φοβεῖσθαι. Poëtic. ὁ Κυαξάρης ὀκνεῖ περί τε ἡμῶν, καὶ περὶ ἑαυτοῦ 106.C. μηδὲ τοῦτο ὀκνήσητε 151.B. 153.C.154.A. ὀκνεῖν τὸ μέλλον 176.D.284.A.562.E.622.C. 664.B.775.A.B. bis.776.A
Ὀλίγου ἐδέησεν καταλευσθῆναι. Parū abfuit, quin Lapidibus obrueretur 258.B
Ὀλοπόρφυρος. Totus purpureus 215.B (E
Ὀλόστοχος λίθος. Lapis rotūdus 319.
Ὀλοφύρεσθαι, & κατολοφύρεσθαι. Lamentari. Lamentis prosequi 186.B.Deplorare. ἀπωλοφύροντο τὴν ξυμφοράν 431.B
Ὁμαλὴς idem ac ὁμαλός. Æqualis 975.C
Ὁμαρτεῖν. Poët. Comitari. συμπαρομαρτεῖν. vnà comitari 200.A. φόβος μοι συμπαρομαρτῶν 234.E. 235.D.883.C.916.D
Ὁμογνώμων.ὁ.Eiusdem sententiæ. concors. Qui idē cum aliquo sentit 49.D.148.A.463.A. 464.A.640.D.683.A.931.A
Ὁμογνωμονεῖν. Idē cum aliquo sentire. In eadem sententia esse 49.E.79.C.591.A. ὁμογνωμονῶσοι καὶ τοῦτο 801.E.808.A.860. D.861.B
Ὁμόθεν. simul. confertim 20.A. ὁμόθεν παίεσθαι. comminus feriri 54.D. ὁμόθεν τὴν μάχην ποιεῖσθαι 242.A
Ὁμοιοι apud Lacedæmonios iidē videntur fuisse cum illis, quos ὁμοτίμους Persæ vocabant, Pari, vel ęquali honore, ac dignitate præditos 494.A.685.C
Ὁμόλογος.ὁ. Consentiens. Qui consentit 898.E
Ὁμολογεῖν. Certis conditionibus deditionem facere 461.D.bis
Ὁμομήτριος. Poët. Ex eadem matre natus. ἀδελφὸς ὁμομήτριος. Vterinus frater 296.A
Ὁμοπάτριος. Poët. ex eodem patre natus. ἀδελφὸς ὁμοπάτριος. Frater germanus 296.A
Ὁμόσε γίγνεσθαι, vt & ὁμόσε χωρεῖν. poëtica loquutio. congredi cū aliquo. pugnare. manus conserere. offerre se alicui ad congressum 6.A. ὁμόσε φέρεσθαι 16. B. ὁμόσε τοῖς ἐναντίοις ἰέναι 40.B. ὁμόσε ἰτέον 42.C. ὁμοῦ ἐγένοντο 54.B.D.bis. ἰέναι ὁμόσε 81.D. 85.C.86.B. ὁμόσε ἰόντας 99.C. ὁμόσε τοῖς πολεμίοις συνεμίγνυεν 176 D. ὁμόσε ἐχώρουν 353.D
Ὁμοσκηνοῦν. Eodem contubernio vti 43.D.bis
Ὁμοσκηνία. Idē contuberniū 43.E
Ὁμότιμοι παρὰ Γέρσαις. Viri, qui pari honore, ac dignitate apud Persas fruebantur 23.A.38.C
οἱ ὁμότιμοι quales essent. ibidē. 40.A.C.228.C
Ὁμοτράπεζος.ὁ.Eiusdē mensæ particeps 177.C.266.A.300.E
Ὀμοῦμαι. Iurabo. fut. 2. ab ὀμόω, ῶ. ώσω. οὐκ ἔφη ὀμεῖσθαι, εἰ μὴ κἀκεῖνος ὀμεῖται 436.C. ὀμούμενοι 622.B
Ὁμοφρονεῖν. Consentire. Concordem esse 642.D
Ὁμόφυλος. Qui est eiusdem gentis 137.E
Ὀνείρασι. Datiuus poët. pro communi ὀνείροις. Somniorum visis 972.C
Ὀνῆσαι. Iuuare 135.B
Ὀνοβατεῖν. De congressu venereo dicitur, quo asini aliud animal ineunt. οἱ τὰς ἵππους ὀνοβατοῦντες. qui faciunt vt equæ ab asinis ineantur 939.D
Ὀνόματα τὴν τῶν ῥημάτων, ὅθεν ἐσχημάτισται, σύνταξιν τηροῦντα. Ἐπιστήμονες τὰ προσήκοντα 77.D. κύων ἐπιθετικὸς τοῖς θηρίοις 790.D. ἕκαστα ἐπιστημονέστατοι 824.D. ἐπικώλισιν ἀλλήλους 841.B. sic apud Isęum ex H.St.typis, pag.53.24. ἔξαρνός ἐστι τὰ ὡμολογημένα, pro, ἐξαρνεῖται. Res confessas negat. Item Aristot. Rhet. lib.2.89. οἱ πρεσβύτεροι πάντα προφοβητικοί εἰσι. Seniores omnia antè quàm eueniant, prouidendo metuunt. hoc autem quia dicitur, προφοβεῖσθαι πάντα.
Ὀνομαστικὴ, ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς, πρὸ τοῦ ἀπαρεμφάτου. οἰοίμην βελτίων εἶναι. ἀντὶ τοῦ, ἐμαυτὸν βελτίω εἶναι 33.A. ἀνὴρ οἴοιτο εἶναι 49.B. πένητες εἶναι νομίζετε 73.D. ἔφης ἥδεσθαί με θεώμενος 91.A. νομίζω πτηνὸς ἔσεσθαι 101.A. κρείσσων ἡγούμενος εἶναι 112. B. οἴονται δεῖν φρόνιμοι, ὡς μέτριοι φαίνεσθαι 122.B. ἱκανὸς ᾤμην εἶναι 183.B. ἱκανὸς εἶναι νομίσας 291.D. οἶμαι ἐλθεῖν ἔχων 344.A.352.E. 376.C.400.C.407.B.C.459 B.460.A.461.D.478.B.483 D.493.A.498.D.619.A. & alibi passim.
Ὀνομαστικὴ ἀντὶ τῆς γενικῆς. ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλων. ἀντὶ τοῦ, τοῦ ἑτέρου τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλοντος 458.B. ὡς ἐξὸν, ἀντὶ τοῦ, ὡς ἐξόντος 464.A. 467.E. ξυνδοκοῦν, pro, ξυνδοκοῦντος 469.D. ὡς ἐξόν 470.D. δόξαντα, καὶ παρανθέντα, pro, δοξάντων, ὡς παρανθέντων 490.B. ξυνδόξαν, pro ξυνδόξαντος 544.A
Ὄνος, ου.ὁ. Lapis. ὄνοις ἀλέτας. Lapides molares 256.C
Ὄντων. ἀντὶ τοῦ ἑτωῆς, ἐν τοῖς ἀττικοῖς προστακτικοῖς. καινόντων, ꝑ καινέτωσαν. 95.B. ἀγόντων, pro ἀγέτωσαν. 131.A B. κολαζόντων, ꝑ κολαζέτωσαν. 168. A. ἰόντων. 254.A. μενόντων. 280. E. διαφερόντων 891.D.bis

Ὀξυλα-

Ὀξυλαβεῖν. Celeriter aliquid capessere. Celeriter aliquid facere 638.C

Ὀπίσθιος.α.ον. Poët. Posterior) (ἔμπροσθιος 950.C.bis

Ὀπαδοφύλακες.οἱ. Agminis postremi custodes 119.C.306.B.316.D.318.B.319.D.bis.321.C.D.325.E.330.E.331.A.334.A

Ὀπαδοφυλακία. Agminis postremi custodia 335.D

Ὀπαδοφυλακεῖν. Postremũ agmen custodire 279.A.305.A.B.306.C.318.A.320.A.320.C.329.E

Ὅπλον.ᾱ.τό. Telum 100.D.152.C.188.C

Ὅπλον.τό. Armatura 952.B.D.953

Ὅπλα.τά. Exercitus 277.E (A

Ὁπλιτεύειν. Grauis armaturæ militem esse 367.D

Ὁπλομάχος.ὁ. Gladiator 686.D

Ὁπλομαχία.ἡ. Gladiatoria 273.B

Ὁπλοφορεῖν. Arma gerere 101.C

Ὁπλοφόρος.ᾱ.ὁ. Armiger. Armatus 137.E.140.C. grauis armaturæ miles 159.A.162.C.163.A.E.226.B.906.D

Ὁπόσος. Quotus, non interrogatiuum nomẽ: sed numeri ordinem, ac seriẽ ipsam indicãs, in qua quis est collocatus 651.B

Ὀπτεύειν. Poëticum. Videre, aspicere. inde compositũ κατοπτεύω Aspectu cognoscere 847.E

Ὀπτήρ, ῆρος.ὁ. Poëticũ. Inspector. 106.A

Ὅπως. cũ indicatiuo futuri. ὅπως ἔσυνῃ.3.E. ὅπως ἔξεσιν.26.D. ὅπως ἔσονται. ibid. ὅπως ἕξῃ.36.D. ὅπως ἔσονται.40.E. ὅπως ἕξεπ. 41.C. ὅπως αἰ πληρώσεπ 50.A.82.E. ὅπως φανούμθα 97.D. ὅπως ἔξοισιν. ibidem. ὅπως ἐσόμθα 102.D

Ὀρθοδρομεῖν. Recto cursu ferri 943 D

Ὁρκίζειν. Idem quod ὁρκοῦν 882.C

Ὁρκοῦν. Sacramento adstringere. Adiusiurandum, & sacramẽtum adigere 602.B

Ὁρκωτὴς.ᾱ.ὁ. Sacramenti exactor 602.B

Ὁρμᾶσθαι ἀπὸ θεῶν. Initium à diuino cultu facere 25.A

Ὁρμὴ, ῆς.ἡ. Impetus. Progressus. ἐν ὁρμῇ ὄντων. Cùm progrederentur 272.B

Ὁρμὴ, ῆς.ἡ. Profectio. Poëticum 163.B.295.A

Ὀρφανοφύλαξ.ὁ Magistratus pupillorum custos 922.A

Ὀρφνη.ἡ. Poët. Nox.) (ἡμέρα 681.A

Ὀφνινοι στολαί. Coloris fusci vestes 213.C

Ὀρχηστοδιδάσκαλος. ὁ. Saltationis magister 877.A.900.B

Ὄρχος.ᾱ.ὁ. Plantarum series, & ordo 867.A

Ὅς. Poëticum. ἐκεῖνος. Ille. 73.D.89.C.146.E.264.E.313.B.349.A.386.C.407.E.409.A.418.E.725.B.764.A.765.D.786.B.811.A

Ὅσον. ὥσπερ, vt, instar, tãquã 338.B

Ὅσον cum infinitiuo. ὅσον ἡμέας. Vt sint. 341.B. χήματα ἔχειν ὅσον ζῆν. tantum facultatum habere, quantum ad vitam sustentandam sit opus 694.B

Ὅτᾱ.ὅπνος.ᾱ.210.D.212.C.227.B 234.D.268.D.bis.296.B.302.C

Ὅτῳ. ᾧ πνι. ᾧ. 42.A.67.E.86.E.96.D.106.D.138.B.139.C.161.D.175.D.210.E.264.B.292.B.301.A

Οὐ, vel οὐχ semel positum, bis tamẽ intelligendũ, & resumẽdum

Οὐ ὠτων. ἀμὴ πόδ' ἐτωσαν, ἐν ποῖς ἀθλικοῖς θρασακκικοῖς. Λυπεώτων ῥ λυπέτωσαν.84.A. ἐπαμυνοώτων. ῥ ἐπαμυνέτωσαν.98.D. ἀθυμοώτων. pro. ἀθυμείτωσαν.927.E. θαῤῥοώτων 945.A

Οὐρᾶ. Postremũ agmẽ. Postremi milites vel totiꝰ exercitus, vel agminis vniꝰ 686.D.687 A.bis.B

Οὐραγὸς.οδ.ὁ. agminis nouissimi dux 55.C.82.D

Οὐχ ὅπως δῶρα δοὺς, αὐτὸ τοῦτο, οὐχ ὅπως, ἀ μόνον, δῶρα ἀ δούς.419.B. οὐχ ὅπως ἠμορησαμτο, ἀλλὰ καὶ ἐπαμυνεσαμεν. αὐτὸ δ', οὐχ ὅπως ἀ ἠμφρ.572.C. οὐχ ὅπως τὰς πόλις ἀφιέντας, ἀλλ' ἀδέ. αὐτὸ δ', οὐχ ὅπως ὑπ ἀφ.594.D. sic & Herodes.176.7. οὐχ ὅπως δίμυλόμεν, pro οὐχ ὅπως ἀ δί.

Ὀφθαλμοὶ βασιλέως quã apud Persas dicerent 209.D.bis.210.A

Ὀχεια.ἡ. Venereus brutorum cõgressus 939.D.bis

Ὀχεῖν. Equitare 960.E

Ὀχεῖν. vchere. 10.A. ὀχούμενοι. 18.D. ἐπὶ τῷ ἵππων ὀχούμενοι. 111.C. ἐπιχειᾶς.180.B. ὠχεῖτο.184.D. ὀχεῖσθ' ἐφ' ἵππου 313.B

Ὀχθη.ης.ἡ. Poët. Ripa 323.A.B. 324.D.325.C

Ὀχθος.ὁ. Poët. Tumulus 936.E. bis. 966.A.968.C

Ὀψιαίπατα) (πρωιαίπατα 240.A

Ὀψίζειν. serò venire 329.D

Ὀψιμαθὴς. Qui serò, qui tardè discit, vel didicit 34.D.82.B

Ὀψιμος.ὁ. Poët. Serotinus. ὀψιμώτατος 860.E.861.A

Ὀψοφάγος quis appellet 789.A.B

Π

Παγαὶ ὧν.αἱ. Retia 35.E

Παχεπος.οδ.ὁ. Gelu 979.A.bis

Παιδικὸς λόγος. amatoria oratio. amatoria narratio 21.A

Παῖδιτος.ὁ. Puellus 572.A

Παιδονόμος apud Lacedæmonios quis vocaretur 676.E.678.A 680.A

Παιδοτροφία.ἡ. Puerorum, vel Liberorum educatio 838.A

Πάλαισια.τὰ. Artificium, quo luctator in aduersario superãdo solet vti. Dolus 736.A

Παλαμᾶσθαι. Poëticum. Manibus efficere 101.C

Παλαμναῖος. Poët. Sceleratus. Qui manu propria scelus aliquod patrauit 236.E

Παλτὸν.οδ.τό. tragula. telũ. iaculũ. à πάλλω. i. vibro, iaculor. 19.D. 100.B.108.C.& passim

παντοδαπὸς, ἡ, όν. Poëticum. omnigenꝰ 152.B.174.E.177.D.178 B.188.A.205.C.209.A.248.D.327.D.381.A.475.C.488.C.499.E.509.C.655.B.673.B.789.C.936.A.bis

Πάντοθεν. Poet. Vndiq; 295.B

Παρὰ, μὴ δοπκῆς, αὐτὸ τοῦτο, μετ' αἰτιατικῆς. ἰέναι παρὰ Τισσαφέρνη. αὐτὸ δ' παρὰ, εἰπὼν τὸν Τισσαφέρνη 288.A

παρβολήματα Plutei 456.A

παραγωδᾶν περί τινός. De re aliqua alucinari 711

Παραιτεῖσθαι περί τινός. Deprecari pro aliquo 391.C

παρακλίτης.ᾱ.ὁ. assessor. qui iuxta aliquẽ discũbit, vel sedet 50.D

παραμείβεσθαι. Praterire. πλὴν πόλιν παραμειβομένου πόδ ὁραπύματος 141.A

παραμηρίδιον.τό. Femorum regumentũ 169.A.172.B.C.263.D.952.D

παραπέτασμα. In nauibus dicũtur remi noui, qui aliis priscis adduntur ad naues impellẽdum. 445.C

παραστάδες.αἱ. Columnæ 918.B

παραστάτης.ᾱ.ὁ. Astes. Astitis. 85.D 110.A.171.A.202.C.520.C 611.B.740.C. sed ibi παραστάτης, g.f. legendum, opitulatrix.

παρουσία. αἱ παρουσία ἡδοναί. præsens voluptas. 23.D.49.D. 205.B. αἱ ὁκ ἐ παρόντα ἡδοναί, idem 737.B

Παρθένος.ἡ. Αἰδημονέστερος ἦν ὁ πῖς θαλάμοις παρθένων. Verecundior illis virginibus, quæ in thalamis degũt. 679.B.C. Legitur ad marginem, ὁ πῖς ὀφθαλμοῖς. sed si marginis lectionem sequamur, per παρθένους in-

telligemus πυκνότητας, quæ tam oculorum pupillas, quàm virgines significant. Sed vox & ὁμωνυμίαν, & συνωνυμίαν, diuersa tamen ratione habet. Consule Dionysium Longinum ἐν τῷ περὶ ὕψους pag. 9. & Fr. P. Cr. comment.

Παρόδος. ἡ. Transitus 253. B. bis. 262. C. D. 316. B. 322. C. 336. D. 599. E. 613. A

Παροινία quid. Per ebrietatem illusio à Cicerone vocatur, in Antoniũ apud Dionem Cassium 892. A

Παροψίδες. αἱ. patinæ, vasa, in quibus opsonia mensis apponuntur 9. A

Παρυφασμένα ὅπλα. Adtexta arma. Milites armati, qui suis commilitonibus sic adhærent, vt illis adtexti videantur 140. E

Παρῴνησα. ἀπαροινέω. ῶ. Per ebrietatem aliquid vel dicere, vel facere 367. D

Πασυδί. poët. Cum omnibus copiis 661. C

Παύειν, μετ' ἀπαρεμφάτου. Παύσας αὐτοὺς ἀναγκάζειν κινδυνεύσοντας ἰέναι 144. C

Παύειν τοὺς παῖδας ἀπὸ τῶν διδασκάλων. Desinere liberos ludi magistris committere 678. E

Παύεσθαι, μετ' ἀπαρεμφάτου. Παῦσαι μεμφόμενος εἶ) 146

Πεδᾶν. Vincire. q. d. compedibus ligare. ἡνίοχον τὰ ὑποζύγια σωστῆσαι 327. E. Nix iumenta constrinxerat.

Πέδη ἱππασία. Equitatio, quæ pedica nominatur, quòd in ea constringantur equi ad certã ingrediendi rationem vel inuiti, tanquam pedica 936. C. 843. D. bis

Πεζεύειν. Pedibus iter facere 355. A

Πεζοπορεῖν. Poëticum. Pedibus iter facere 960. E

Πεινᾶν, ἢ πεινῆν, συμμάχων. Sociorum inopia laborare, eorúmque auxilio vehementer indigere 194. E. πεινᾶν, siue πεινῆν χρημάτων 218. C. πεινῶσι πρὸς ἐπαίνου 855. D. πεινῶσι χρημάτων 886. A

Πειρᾶν. Alicuius pudicitiam tentare. πρὸς παλακίδα ἐπείρασε 124. A

Πεῖραν ἔχειν. Periculo facto scire. αὐτῶν πείραν ἔχοντες 88. C

Πεῖραν διδόναι. Dicitur de eo, qui suarum virium, vel rerum aliquarum, quas habet, periculum facit, ac specimen aliis edit. quod Galli dicunt, faire espreuue. donner essay 32. A

Πεῖραν λαμβάνειν. Dicitur de eo, qui rei alicuius periculum facit in alio. Galli dicunt, faire espreuue. espreuuer. essayer. Αὐτῶν πεῖραν λήψεσθε 82. B. ἐπειδὰν πεῖραν ἡμῶν λάβῃς 146. D. 156. D. ἐν πείρᾳ γίνεσθαι 266. C. ἐν ἑαυτῷ πεῖραν λαβών 368. D. 391. E. 580. B. 728. B

Πείσασθαι. aor. 1. med. à πείθομαι. pareo 46. C

Πέλαγος. τό. Poëticum, pro θάλασσα communi 151. A

Πελάζειν. Poëticum. accedere. θηρσὶ πελάζειν. ad feras accedere 14. E. [πλησιάζειν ibidem legitur, quod commune.] 19. B. τῇ ὁδῷ πελάσαι 319. E

Πελτάζειν. Peltam gestare 367. D

Πελτοφόρος. Peltifer. Cetratus 176. C. 472. E. 664. D

Πεμπαδάρχης, vel, πεμπάδαρχης 43. B &, πεμπάδαρχος, vel, πεμπάδαρχος 44. A

Πέμπειν. προπέμπειν. prosequi, comitari 38. A. deducere.

Πέμπειν πομπάς. Pompas agere 957. D

Πένεσθαι. Pauperem esse 665. C. Poëticum. 822. C. 885. E

Πενέσται. οἱ. Thessalorum mancipia, seruíque sic appellabãtur 581. D

Πενέστερος. ὁ. Pauperior 145. C 478. D. 693. E. 927. B

Πένης ὡς καλεῖται 799. C. D

Πέπασθε. Poëticum. Possidetis 83. B. ἃ πέπατο. quæ possidebat 268. C. πέπανται σθένδονας. fundas possident 307. C. πεπαμένον 371. D. πέπαται 418. A

Πεπλευσμένον) (ἄπλευστον 151. A

Πέραια. Medium ἔ περάω. περαιόπους εἶναι 437. E

Πέραθεν. Ex aduerso littore 486. B

Περαίνειν. Conficere. περαίνειν τὰ δέοντα 108. E. περαίνειν τὸ προσταττόμενον 132. B. περαίνειν ὅσα φαμέν 151. D. ταῦτα μὲν ἐπεράνετο 153. B. 304. C. bis. 372. C. 536. B. 583. D. 588. B. 849. C

Περαιοῦν. Transigere. τούτων περανθέντων. His transactis 478. C

Περιάπτειν ἀγαθόν τι τῇ πόλει. Aliquo beneficio Rempubl. afficere 750. C

Περιβάλλειν. Amplecti. περιβαλόμενοι ἀλλήλους 339. C

Περιβάλλεσθαι. Parare, acquirere. περιβάλλου πολλὰ λείαν. Ingentem prædam sibi pararunt 79. E. 377. C. 792. E

περιβάλλεσθαι. Circumdãdo complecti 168. B

Περιβάλλεσθαι τάφρον. fossa se cingere 80. C. bis

Περιβολή. Amplexus 987. A

Περιβραχιόνια. τά. Brachiorum tegumenta 169. B

Περίδρομος. οὖ. ὁ. Circuitus 156. C

Περίδρομοι. οἱ Margines, siue circuitores plagarũ, siue retium 975. B. 984. A. B. 991. E. 992. D. 993. A. Circumcurrentes plagæ funiculi B

περιέπειν. Poëticum. Curare. Tractare 103. C. περιέπειν αὐτήν 759. C. τὴν πατρίδα μεγίσταις τιμαῖς περιέπειν. Hunc maximis honoribus prosequi 899. B

περιποιεῖν. Lucrum facere 850. A

περιπολεῖν τὴν χώραν. Regionẽ obire 929. E

περίπολοι. οἱ. Circuitores. Circitores, qui vrbem, vel agrum custodię causa circumeunt 929. B

περίῤῥυτος. ὁ ἡ. Circumfluus 921. A

περίφροφοι. οἱ Retium circumactores. Funes crassiores ex tenuioribus, iisque tortis confecti 975. C

περιπίνεσθαι. Intercipi. ἅρματα περιπινόμενα ὑπὸ τῶν ἱππέων ἠλίσκετο 134. D. περιπίνειν iam significat iter alicui circumcidere, præcidere. Quod Galli feliciter dicunt, couper le chemin à quelcun, pour l'attrapper.

πέτεσθαι. Poëticum. Volare 256. B

πετροβόλος. ὁ. 472. E. Qui lapides iaculatur.

πετροβολία. ας. ἡ. 389. D. Lapidum iaculatio.

πιθανός. ὁ. Vel potius πειθανός. Obediens. Morigerus. ἀνθρώπους πειθανωτέρους ποιεῖν. Homines obedientiores reddere 855. C. D. 966. B

πίθος. εἰς τὸν τετρημένον πίθον ἀντλεῖν. παροιμία ἐπὶ τοὺς μάτην πονοῦντας λεγομένη. In dolium pertusum [aquam] haurire, prouerbium in eos dictum, qui frustrà laborant 840. B

πιστός. Cui fides habetur. ἵνα κἀκείνοις πιστότερος ἦς 154. D

πιστός. vel potiùs πειστός. ad persuadendum aptus, idoneus. πειστήρια λόγους λέγειν. verba ad persuadendum idonea facere 28. A

πιστά. τά. Διδόναι, & λαμβάνειν τὰ πιστά. vltro, citróque fidem dare, & accipere 74. C. ἡμῖν τὰ πιστὰ ποίησον 92. B. τὰ πιστὰ παρὰ σοῦ λάβωμεν. & αὐτὸς δίδωσιν. ibid. ἔχων τὰ παρ' ἡμῶν πιστά 93. B. πιστὰ πάλιν ἔδωκάς μοι, & ἔλαβες παρ' ἐμοῦ 259. E. 281. A. B. 300. B. 340. C. 351. D

πιστεύειν. cum datiuo. fretum esse. niti.

niti. πῖς χρήμασι πιστεύειν 27. B. πῖς ἀλλήλοις πιστεύειν 27. C. πιστεύειν ἀλλήλοις 171. A. 239. A. sæpius 297. C. πῖς ἱεροῖς πιστεύσας. sacrificiis fretus 346. E. 348. B. 351. B. 400. B. 697 D.

πιστότης. πος. ἡ. Fidelitas. fides 266. C

πλαίσιον. τό. Quadratum militum agmen. πλαίσιον ποιεῖσθαι τῶν ὅπλων 304. E. 305. A. 310. A. bis. C. 311. A. 312. E. 313. A. 426. D. 517. C. 658. B

πλεονεκτήσας. ός. ὁ. Auariſſimus 713. B

πλῆθος ὁδοῦ 355. A. Vide ἀριθμὸς ὁδοῦ.

πλῆθος χρόνου 355. B. Temporis ſpatium 427. D

πληρέστερος. ὁ. Plenior, Copioſior. Copia abundantior 832. A

πλήρης. ὁ. Poët. Plenus 246. A. 254. B. 255. E. 264. A. 279. C. 313. D. 455. D. 456. E. 470. B. 509. C

πλησιέστερον. Propius. cum genitiuo πλησιέστερον ἢ ἡ σκηνὴ ἐκείνου 738. B

πλέσιος πῆς καλῆται 799. C. D

πλουτοκρατία quid 813. C

πλωτήρια. τά. Feſtum à lauacris appellatum 438. E

ποδάρκαι. αἱ. pedicæ 33. C

ποδαπὸς ἡ, όν. Poët. Cuias 328. C

ποδήρη χιτῶνα, Ad pedes vſque demiſſa tunica 169. B. ποδήρης ἀσπὶς 264. A

ποδίζειν. Impedire. Compedire. Compedis ligare 80. C

ποδοδέσαι. αἱ. Tendiculæ 990. B. bis. C. D. E. 991. A

ποδώκης. εος. ὁ & ἡ. Poet. Pedibus celer 784. C. 937. C. 981. A. 989. B

ποθεῖν. Cupere 431. D. 674. E

ποιεῖν. κλᾶῶν, ᾠδᾶσκευάζειν οἱ ποιοῦντες ἡμῖν τὰ ἐπιτήδεια. Quires neceſſarias nobis parent 97. E

ποιεῖν καταδρομήν. κατατρέχειν. excurſionem facere 79. E

ποιητὴς ἡ πρὸς τὰς πολεμίους μηχανημάτων. Molitionum aduerſus hoſtem excogitator 35. C

ποινὰς τίνειν. Poëticũ. Pœnas perſoluere, luere, dare 150. B

πόλεμος. ὁ. Prælium 263. D

πολεμαρχεῖον. τό. Polemarchorum conclaue, vel cubiculum, vel domus 567. A

πολίζειν τὶ χωρίον. Vrbem in aliquo loco condere 388. B

πολιτεύειν. In aliqua ciuitate viuere 303. D. πολιτεύονται παρ' αὐτῖς 442. C. κατὰ νόμους πολιτεύειν 461. B. 484. C. συμπολιτεύειν 554. B

πολιτεύειν. Rempub. adminiſtrare. πρὸς τὸ αὐτῶν ἴδιον κέρδος πολιτεύονται 439. B. 462. C

πολιτεύεσθαι idem ac πολιτεύειν 461 B. 474. E. 478. B

ποππυσμός. Poppyſmus, quid 947. C. D

πορευσιμος. Permeabilis. ὁδὸς ἀνθρώποις πορεύσιμος 190. E. πορεύσιμον ἔδαφος 191. A. bis

πορθῆν. Poëticũ. Depopulari 418. E. 419. A. D. 435. A. 507. C. 570. A. 599. D. 604. E. 607. E. 618. E. 621. B. 654. B. 656. D. 668. E. 768. C

πορσαίνειν. Poëticum parare. πῖς πολεμίοις κακὰ πορσύνειν. hoſtibus mala parare 30. B. πορσαίνοντας τὰ ἐπιτήδεια 98. D. 190. E

πορφυρίδες στολαί. 213. C. Purpureæ ſtolæ

πρωτεύειν τῆ ἡλικία. Ætate florere. ætate inſignem eſſe 266. E

πρό. Pro. cum genitiuo ſignificãs patrocinium, turelam, conſeruationem, fauorem. πρὸ τῶν στρατιωτῶν βουλεύεσθαι. Pro militibus conſultare, & cõſultando, commodis illorũ proſpicere 36. C. πρὸς ἀλλοτρίου τινός. 406. A. βεβουλεῦσθαι πρὸ ὑμῶν, 416. B. πρὸ ὑμῶν ἀγχινήσασθαι. 417. B. πρὸ τῆς πόλεως θυμῷ 690. C. πρόνοιαι & προκινδυνεύσεις ὑπὲρ πολιτῶν 918. A. 919. B. πρὸ τῶν ἀγαθῶν μαχόμενος 919. C. 957. A

πρό. Electioni ſeruiens, qua aliquid eligimus, & cæteris anteponimus. στρατηγοὺς αἱρεῖσθαι πρὸ πατέρων, & πρὸ ἡμῶν, οὓς πρὸ τῶν πολεμικῶν φρονιμωτάτους ἡγούμεθα 705. A

προαγωγεύειν. Perducere. Quod lenones facere ſolẽt, qui perductores ideo vocãtur 890. A

προαγωγεία. ἡ. Perductorum, ſiue lenonũ ars 890. A. lenociniũ.

προαγωγὸς. ὁ. Perductor. leno 890. C

προβάλλειν. De calumnia accuſare. Nomen alicuius ad Magiſtratum deferre. προβεβλῆσθαι ἄλλοι πάππαρες 452. D

προβολή, ῆς. ἡ. Accuſatio de calumnia 452. D

προβολή. Propugnaculum 771. E

προβολὴ σώματος. Corporis obiectus 994. D

προβόλιον. τό. Venabulum. ſic dictum, quòd feris obiiciatur 991. D. E. 992. D. 993. A. B. προβάλλεσθαι τὸ προβόλιον 993. C. προσφέρειν τὸ προβόλιον. ibidem. D. E. bis 994. B. bis. C. D. bis. E

προβουλεύειν. Prius deliberare. Cõſilio prouidere. Conſilii principem eſſe 235. B. προβουλος eorum in Repub. primarius Cõſul, & Senatus princeps appellatur. προβουλεύειν τούτων. Horum cauſa conſultare, vt ipſorum commodis proſpiciatur 298. D. 449. A

προβόλος. ου. ὁ. Propugnaculum 127. A. 128. E

προγραφή. ἡ. Edictum 962. A

προκόμιον. τό. Anterior equi iuba 939. C. D

προμαχῶν. In prima acie ante alios pugnare 86. A

προμαχών, ῶνος. ὁ. Propugnaculũ 426. B

προμετωπίδιον. τό. Frõtis tegumẽtũ 169. A. 172. B. 263. D. 952. D

προνεύειν. Anterius propendere 945. B

προνομαὶ, ῶν. αἱ. Pabulatio. Commeatus, ad quem quærẽdum milites ex caſtris proficiſcuntur 152. A. σὺν προνομαῖς λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια 344. B. προνομὴν ποιούμενος 432. C. προνομὰς ποιόμενοι 475. D

προξενεῖν τινι κίνδυνον. Alicui periculũ conciliare 385. D. 702. C

πρόοδος. ὁ. Subſtãtiuum nomen. Qui præcedit. Qui anteit 961. C. bis.

πρόοδος. ἡ. Progreſſus 499. B

προπετής. ὁ. Poëtic. Pronus. Præceps. Prõptus ad aliquid 463. A. προπέτεσι 465. C. 607. B. 933. E

προπετῶς. Impetu præcipiti. Præcipitanter 912. D. 945. C

προπηλακίζειν. Cõtemnere 719. B

πρόπλους. ους. ὁ. Idem ac πρόπλοος. ους 549. C

προπονεῖν. προκινδυνεύειν. προφυλάττειν. Pro aliis labores ſubire, pericula adire, excubias agere. Subauditur autem τῶν ἄλλων 917. E. 918. A

πρὸς, μετὰ γλυκῆς, αὐτὶ τῆς εἰς, ἔπη πρὸς, μετ' αἰλιακῆς. πρὸς τῶν ἑλλήνων φεύγειν. Ad Græcos fugit 270. A

πρὸς φιλίαν. φιλίως. Per amicitiam. amicè 252. A

προσάγειν, & προφέρειν τὴν στρατιὰν ἡμέρᾳ, & πῶς ἀμφότερα ποιεῖται 140. C

προσάλλεσθαι. Adſilire 223. B

πρόσβασις τόπου. Locus, ad quem patet acceſſus 324. B

προσβλέπειν τινί. Aliquem intueri 880. E

προσθετὶ κόμαι. comæ alienæ, quæ capitibus apponuntur 8. C

πρόσθημα. τό. Appendix 782. E

πρόσθιος. α. ον. Poët. Anterior 991. B

προσίεσθαι. Cupere. Appetere. ἵππαν

προσίεται. cladem appetit 83.C
πρόσκοπος. ου. ὁ. Speculator, qui aliquò speculandi causa præmittitur 120.B.687.E
πρόσορος. ὁ. Finitimus. τὸ πρόσορον 151.B
προστερνίδιον. τὸ. Pectoris tegumẽtum 169.A.172.B.263.D. 952.D
προσφιλῶς. Amicè. Animo beneuolo 468.C
προτιλᾶν. Aliquid prius pendere. Pecuniã prius numerare 654. A
προβοτάδην φεύγειν. Poet. Auersò vultu citò fugere 724.D
προφορεῖας. Huc & illuc ferri 985. A
προφύλακες. οἱ. Primi excubitores. Primæ excubiæ 278.A.bis.B. 283.B.299.E.383.E
προφυλακή, ῆς. ἡ. Primæ excubiæ. Primi custodes 510.B.968.A
προχωρεῖν. ἰὼ αὐτῷ πέμψης χήματα, ὁπόσα σοὶ προχωρεῖ. Si tantum pecuniæ, quantum tibi conceditur, ipsi miseris 75.D
προϊαίτατα (ὁ ψιαίτατα 240.A.307. E
πρόϊμος. ὁ. Poët. Præcox. προϊμώπατος. maximè præcox 861.A
Πρωρεύς. ὁ δ' κυβερνήτου δίγκονος, πρωρεὺς τῆς νεὼς καλεῖται 842.D
Πρῶτον, non sequente ἔπειτα 149. C.205.B.207.C.E.208.A. 213.A.B.214.D
Πρωτόπλους. ους. ὁ. Qui in prima fronte nauigat 549.C
Πρωτοστάτης. ου. ὁ. Antistes. tis. 85. C.167.C.E.174.D.686.B
Πτῆξαι. formidare. consternari. 67. B. Poëticum. ὡς φοβέμενοι πτήσσειεν 79.A
Πυθοχρήστοις νόμοις πείθεσθαι. Legibus oraculo Pythio comprobatis obtemperare 683.D
Πυλοῶ. Portis occludere 572.C
Πυρὶ καίειν. Ignes accẽdere 80.B. πυρὶ καύσαντες 81.D.317.C. 328.A.πῦρ καίοντες 329. D. ter. 335.D.E.379.C
Πυργοῦσθαι ὀχυρά. Munitiones excelsas extruere 151.D
Πυργομαχεῖν. Turribus pugnandõ resistere 171.C
Πυργομαχῆν. Turrim oppugnare 426.B
Πυρὶ φλεγέες καῦμα. Ardor ignis instar vrens 564.A
Πυρπολεῖν. Ignes accendere 80.B
Πυροῦσθαι. Ignibus significare aliquid 426.C
Πωλεύειν. Pullo equinos instituere 935.B
Πωλεία. ἡ. Pullorum equinorum nutriendorum ratio. Disciplina. Institutio 935.C.936.A
Πώλευσις. ἡ. Pullorũ equinorum institutio 935.C
Πωλοτήλεον. τὸ. Taberna vendendis mercibus destinata 923.C
Πωλοδάμνης. ὁ. Pullorum domitor 935.B.D
Πῶς. quomodo. non interrogatiuè 30.A.36.E.100.A.101. D.106.B.bis.135.A.171.A. 173.D.214.A.222.C.260. D.555.A

P

Ῥαβδοφορεῖν. Virgam ferre. ὑπερραβδοφορεῖν 943.C
Ῥαβδωτὰ ἱμάτια. Virgatæ vestes 215.C
Ῥᾳδιουργεῖν. otio, quieti, desidiæ indulgere 27.A.43.E
Ῥᾳδιουργεῖν. Ignauè, segnitérque segerere 221.A
Ῥαΐζειν. Quiescere 197.B
Ῥάχος. ου. ἡ. Spina 992.D.bis.
Ῥητὴ ἡμέρα. Dicta dies. ἐς ῥητὴν ἡμέραν παρεῖναι. ad diem dictam adesse 503.C
Ῥήτρα. ας. ἡ. Edictum. κατὰ τὰ ῥήτρας 391.B
Ῥιψοκίνδυνος. ὁ. Proiectæ audaciæ homo. Audax 723.E. ῥιψοκίνδυνον ἔργον. Temerarium facinus 724.A
Ῥοφεῖν. Sorbere. καταῤῥοφεῖν, & ἀπορῥοφεῖν 10.C. ῥοφοῦντα πιεῖν ὥσπερ βοῦν 332.E
Ῥυῆναι. Fluere, vel fluxisse. Ἐῤῥύη 217.C. συνερρύησαν 321.D. παρερρύη 328.A. συνερρύηκεσαν 346.B. συῤῥύησαν, vitiosè pro συῤῥυῶσι 463.C. ἐῤῥύη ἐκ τοῦ σώματος αἷμα 577.A
Ῥυθμίζειν. Eleganter componere, & ornare 241.E
Ῥύμα. τος. τὸ. Ictus. ἐκ πέζου ῥύματος 307.B. Intra sagittæ ictum.
Ῥύμη. ἡ. Impetus 993.C
Ῥυπαγωγεύς. εως. ὁ. Lorum ductorium. Lorum, quo equi ducuntur 942.A

Σ

Σάγαξ. ακος. ἡ. securis 5.D. 40. B.41.D
Σαῶπρος. Poëticum. Magis saluus 164.A
Σίγλος. ὁ. ὁ σίγλος δυώδεκα ἐπὶ ὀβολούς, & ἡμιόλιον ἀττικούς 256.D
Σίγματα. τὰ. literæ Σ. 523.A.bis.
Σιδηρεία. ἡ. Ferri fodiendi ars 354. E
Σιδηρεύς, εως. ὁ. Faber ferrarius 655.B 924.C
Σίδηρος. ὁ. Locus, vbi ferrum venditur. Fabrorum ferrariorum officinæ 494.C
Σιμὸν χωρίον. Locus accliuis 520. B. Decliuis, & deuexus locus 980.E
Σιμῶ. ὀπισιμοῦμαι. ὀπισιμοῦν. Auertere 575. C. Deflectendo auertere
Σίνεσθαι. Poëticum. lædere, nocere, corrumpere. πολλὰ ἡμῖν σῶν σινόμεθα 78.D. πολλὰ σινομένους ἡμῶν 141. D. σίνεσθαι τὰς πολεμίους 687.D.952.E
Σιὸς. οῦ. ὁ. Doricum vocabulum, ὁ Θεός. Deus. Hinc dicta Sibylla, Σίβυλλα, ἡ παρὰ σιῶν, εἴτε θεῶν τὴν βουλὴν, εἴτε τὰς βουλὰς ἐξηγουμένη, quæ Deorum voluntatem, & consilia hominibus interpretabatur 391.E. ναὶ τὼ σιώ. Per Deos geminos, scilicet per Castorem, & Pollucem 523.A
Σιτεῖσθαι σίτῳ. Cibis vesci 208.A
Σίπυος. ὁ. Saginatus 354.B
Σκαλεύς, εως. ὁ. Sarculũ 862.A.C
Σκαρδαμύττειν. conniuere 21.D. 884.C
Σκεύη. τὰ. Castrorũ impedimenta 131.A.156.D
Σκευοφορεῖν. Calonem esse. Sarcinas ferre 70.D.304.A
Σκευοφόρος. ὐ. ὁ. Calo. Qui sarcinas fert 70.C.95.B.131.A.164. A.304.A
Σκευοφόρα. ων. τὰ. Castrorum impedimenta 131.B.140.C. οὐ. χρὴ γυμνὰ ὅπλων τὰ σκευοφόρα φαίνεσθαι. ibid. 163.D.E. bis. 164. A. 250.B. 270.A.B. 271.D. 304.E
Σκηπτοῦχοι. ων. οἱ. Sceptrigeri. Principum satellites 186.B.206. A.215.C.E.216.C.bis.220. C.260.C.266.B
Σκοπάρχης. ου. ὁ. Speculatorũ præfectus 164.B.165.B
Σκοπεῖσθαι. σκοπεῖν. ἁπλῶς 27.D.77. C.726.A.738.C.741.D.748. B.790.A.954.D
Σκοπεύειν. Speculari 967.B
Σκοπιά. ἡ. Speculatio 962.B
Σκοπιωρεῖσθαι. De specula prospicere 989.B
Σκοπός. ὁ. Poët. Speculator. Explorator 968.A
Σκυλακεύειν Canes dicuntur, quæ catulorum procreationi dant operam 986.E
Σοβεῖν. Abigere. σοβεῖν τὴν κόνιν. Puluerem extergere 939.B. ἀποσοβοῦσιν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ λυπηρὰ 939.C.bis.
Σολοικόπερος αἰήρ. Indole minũ culta vir 216.B
Σοφίας, & σωφροσύνης πέρι διαφορά 778.C
Σπιεῖσθαι, & συσπιεῖσθαι. Stipatũ & confertum esse. σὺν ἀσπιεσμένῳ ἐχωντὶ τάξιν 265.C. ξυνησπιεσθησαν C. συσπιεσθέντες 519.C.560.A
Σπορεύς. εως. ὁ. Seminator 867.A

σπουδάζειν.π. Rei alicuius ſtudio teneri 156.A. σπουδάζειν τὰ ἑαυτῆ ἡδέα. Suas voluptates curare 896.A
σπουδάζω περί τινός. περί τῆ ἡδονῆτων ἐσπούδασε 679.C
σπουδάζειν περί τινά. Studioſum eſſe alicuius, eiq; ſua operā nauare 135.C. σπουδάζειν περὶ τὰ ἄρματα 156.A. σπουδάζειν περὶ τὰς ἡδονάς 810.B
σπουδαιολογεῖν. Seriò agere. De re aliqua ſeriò diſſerere 888.B. 899.D
σπουδαιολογεῖσθαι. De rebus ſeriis agere 269.B
σταθμός, οῦ.ὁ. Statio. Caſtra 272.B. paſſim hoc vocabulum occurrit ἐν τῆς Κύρου ἀναβάσεως βιβλίοις.
στεγανός.ὁ. Ad tegendū apt° 980.B
στεγών, οῦ.π. Tectum. idem ac στέγη 837.D.E. ter. 838.A. bis
στίβεσθαι. Conculcari, teri. περὶ τὰς στειβομένας ὁδούς. In tritis viis 267.D
στέλλειν. Ornare 567.A
στέλλεσθαι. Poëticum. proficiſci. ὧν ἀπ' οἴκου στέλλεται 358.A. 376.B
στέρεσθαι. Poët. pro communi στερεῖσθαι. τῆ Ἑλλάδος στέρεσθαι. Græcia priuari 396.D. 458.E. 664.E. 885.B. 910.E
στεφανίτης ἀγών. Certamen in quo victori corona præmii loco datur 775.A
στιβάς, άδος.ἡ. ſtramineus torus 121.D 370.C.
στοιχεῖν. Poëticū. ordine incedere 168.D
στοῖχος.ὁ. Indago. Indaginis 984.B. 986.A
στοιχάζειν. Indaginē tendere. Indagine cingere 984.A
στολάδες.αἱ. Tunicæ ſtriatæ. 307.D διὰ τῆ στολάδος 318.B
στολιδωτὸς χιτών, Tunica ſimilis pallæ plicas habenti 169.B
στόλος.ὃ.ὁ. Poeticū. Exercitus 225.D. 245.D. 276.E. 301.C. 482.A. 658.A
στόλος. Expeditio. 276.C. 294.E. 295.A. τὸ στόλον ποιεῖσθαι. proficiſci 305.E. 496.D
στόλος. Claſſis 251.D. 495.E
στόμα. διὰ στόματος ἔχειν τινά. Aliquem in ore habere 20.B. ἀπὸ στόματος εἰπεῖν τί. memoriter aliquid dicere 773.B. 879.D. ἀνὰ στόμα ἔχειν τινά 913.D
στόμα στρατοῦ. Frons exercitus 312.E. bis. 313.A. 348.C. 353.B. ὅπη τῆ στόματι ἔ στρατεύματος 484.E
στόμιον.π. Lupus, ſiue Lupatū, frænum, quod in equorū os immittitur 940.E. 941.B. 948.E. 650.A Clem. Alex. ſ. in Cæſum. v. 1. Euripid. Hippol. Coron. v. 1223.
Στρατηγίαν. Imperatorii muneris apiſcendi cupidum eſſe 397.A
στρατοπεδεία.ἡ. 510.B
στρατόπεδον.π. Exercitus. Copiæ 435.C.D. 437.B. 763.B. 995.E
Στρουθὸς. ὃ. ἡ. Struthiocamelus. στρουθοὶ μεγάλαι 256.A.B
Στρυφνὸς ἄνθρωπος. Homo moribus aſperioribus præditus 47.A
συγγνώμων. Clemens. ὁ ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων συγγνώμων. Qui delictis humanis clemēter ignoſcit 154.A
συγκαταινεῖν. collaudare. comprobare. fauere. ὧν τὰ παρὰ θεῶν ἡμῖν συγκαταινῇ. Si res diuinæ votis noſtris faueant 79.C
συγκεφαλαιοῦν πολλὰς πράξεις ὀλίγοις ὑπηκόοις. Per paucos præfectos res multas breui compēdio curare 232.A
συγκρούειν. Colligere. ὅλη συγκεκροτημένας ναῦς εἰκῆ πλεῖσθαι 585.C
συγκρούεσθαι. Ad aliquid agendum ſe componere 894.A
σῦκα συκάζειν. Ficus legere 866.D
συλλαμβάνειν. συμβοηθεῖν. conferre, adiuuare, prodeſſe. ὧν παρὰ τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῆ ἀρχομένων συλλαμβάνει. Hæc ad ſubiectorum amorem [principibus] conciliandum conferunt 32.D
συλλήβδην. Summatim. In ſumma. Vtrem paucis cōplectar 865.E
συλλήπτωρ.ὁ. Adiutor 743.B
συλλήπτρια.ἡ. Adiutrix 740.C
συλλογὴν ποιεῖσθαι τῆ στρατιώτου. Milites cōſcribere 243.D. quod pag. 244.A.B.C. συλλέγειν στράτευμα dicitur
σύλλογος. Conuentus. Cōgregatio. 158.D. 360.C. σύλλογοι ἐγίγνοντο. 362.E. ἡ σύλλογον διέλυσαν. 512.C. 828.C
συμβοηθεῖν, ſiue ξυμβοηθεῖν. Congredi. Confligere. Pugnare 516.C
συμβοηθεῖν conferre, prodeſſe, adhibere. ἡ τῶν πρεσβυτέρων σωφροσύνη μέγα συμβοηθεῖται εἰς τὸ μανθάνειν σωφρονεῖν τοὺς νέους. ſeniorum temperātia vel modeſtia, multum cōfert ad hoc, vt iuniores temperantiam, vel modeſtiam diſcant 5. A. bis. B. Εἰς τὸ κρατεῖν μέγα μέρος συμβάλλεσθαι 152.D. 244.D. τὰ μέγιστα αὐτοῖς συμβαλόμενος 504.D. 621.A. πρὸς τὸ ἀμβλυωπεῖν πολὺ αὐτῆ συμβάλλει 982.A
συμβάλλεσθαι ξενίαν. Hoſpitii neceſſitudinē inter nos & aliquos alios contrahere 392.A
συμβολὴ, ἡ. Congreſſus. Cōflictus. Pugna 387.D. 516.C. 646.D. bis
συμβολαὶ, ῶν.αἱ. Conuiuia, ad quæ vnus quiſque ſuam confert portionem. Cōuiuia etiā ſimpliciter ita vocātur καταχρηστικῶς, & latiore ſignificatu 874.E
συμβολαὶ τῶν ὁδῶν. Viarum concurſus 620.A
σύμβολος.ὁ. Coniector. Qui per coniecturas aliquid conſequitur, cognoſcit, aliiſq; declarat 703.C
σύμβολον.ὃ.π. Coniectura. Præſagium 708.C
συμβουλεύεσθαι τινί. Cum aliquo conſultare 213.E
συμβουλὴ.ἡ. Cōſilium 358.A. 359.A. idem ac σωφροσύνη, ſiue ξυμβουλία 723.A. ἔρημον γίγνεσθαι συμβουλῆς θεῶν 815.E
συμβουλεύματα.τά. Conſulta 703.D
συμπαίκτωρ, ορος.ὁ. qui cum aliquo ludit. ludi ſocius 11.E
σύμπλους.ους.ὁ. Nauigationis cōmes 743.B
συμπράκτωρ, ορος.ὁ. Poeticum. Adiutor 75.C
συμφορεῖς.οἱ. Comites. q. d. οἵ τινι συμφερόμενοι. Qui cum aliquo feruntur, eunt, proficiſcuntur 596.E
σύμφορον. vtile. 49.A. 98.A. 102.E συμφορώτερον 194.D. 210.A. bis 212.B. 239.C. 610.D. 615.D. συμφορώτερον 667.C. 706.E. συμφορώτατα 778.D. 844.B. συμφορώτερον 928.A. 970.A
συμφόρως. Vtiliter, commodè 98.C
συμφορώτατα. Aduerbium. Maxima cum vtilitate 128.D. 514.B
συμφύλαξ.κος.ὁ. Cuſtodiæ ſocius. 231.C. συμφύλακας τῆ βασιλέως ποιεῖσθαι 236.A. 967.B
σωαλίζειν. congregare. πολὺς ἱππέας σωαλισάς 17.A
σωαπτεῖν μάχην. Conſerere prælium 36.C. 79.A. 258.C. 500.E. 506.D. 515.E. 595.B. 656.B. 661.C. 667.B
σωασπίδωῦ. Clypeos conſtipare. 637.C. pag. 504.B. ξωασπιδωῦς attice legitur. Idem eſt. à ξυασπίζω. σω.
σωδικεῖν. Patrocinari 719.D
σωδυάζεσθαι. De brutis dictū. Coire, cōgredi. Galli, s'accoupler 979.D
σώδυο. Duo ſimul. Bini 377.B
σωεδρία.ἡ. Conſeſſus 792.A
σωεπικραδαίνειν. Concutere 985.B

Σωπρμοσμένος πρὸς τὰ παρόντα. Ad præsentia accómodatus 704. B

Σωτήμα. τος. τό. Tessera militaris 264. E. 386. E. 406. C. 407. B

Σωτήρος. ου. ὁ. Venationis socius 63. C. 754. A. σωτῆτις idem 785. D

Σωτίμωεν τὰς καθ' ἡμέρεκν δαπάνας. Præcidere quotidianos sumptus 909. E. bis

Σιώτροφος. ὁ. idem ac ὁμοτράπεζος. Eiusdē mensæ particeps 269. D

Σωότροφος. ὁ. Qui cum aliquo nutritus est 744. B

Συρράσσειν, siue συρράττειν τοῖς πολεμίοις. In hostes irruere 519. D. συρρῆξαι 644. D. συρρῆξεν 660. B

Συσκευάζεσθαι. Ad discessum se parare. Vasa colligere discedendi gratia 233. E. 251. B. 510. D. 513. C. 599. C. 653. C

Συσκευάζεσθαι. ὁ ἔρως τὸν ἄνθρωπον πέφυκε συσκευάζεσθαι. Amor naturâ solet machinis suis hominem occupare 117. A

Σφάγια. ων. τά. Hostiæ cæsæ, vel quæ cæduntur ad sacrificium faciendum 324. E. 385. A. 386. B

Σφαγιάζεσθαι. Hostiis cæsis sacrificium facere 324. E. πρὸ αὐλίου σφαγιάζεσθαι 329. C. bis. 383. D. 385. A. 500. E. 516. B. 532. A. 639. A. 656. B. 689. B. χίμαιρα σφαγιάζηται

Σφαιρωτὰ ἀκόντια. Iacula cuspidem pilarem, i. pilæ instar rotundam habentia. quæ & ἐσφαιρωμένα ibidem vocantur 945. D

Σφῆς. Αὐτοῖ. Poeticum. Ipsi 412. A. 553. B

Σφίσιν. αὐτοῖς. Poeticū. Ipsis 448. C. 609. D

Σχαλίδες τῶν ἀρκύων. Retium furculæ 975. C. D. 984. A. B

Σχάσαι τὴν ὀργήν. Caudam demittere. de canibus dictum 976. C

Σχεῖν. Sustinere impetum alicuius. Aliquem cohibere. σχεῖν τὰς αὐδρας 395. C

Σχεῖν τὴν ὕβριν. Petulantiam reprimere 612. A

Σχίζειν. Findere. ξύλα πρὸς σισάπτων 132. B. σχίζειν ὑποδήματα. Scindere calceos 208. E. ξύλα σχίζων 257. E. 328. A. bis. 377. B

Σχολάζειν τοῖς π. Rei alicui vacare 772. E

Σχολάζειν ἀπὸ τῶν πολέμων. A bellorum molestiis, & occupationibus esse liberum 195. B

Σωμασκεῖν. Corpus exercere 30. B. 580. B. 675. D. 770. A. 780. A

Σῶν. σῶον, saluum. in g. n. 416. D

Σωτειώτερον. Salutarius 765. A σωτειώτατος. maximè salutaris 937. C

Σωφρόνημα. τό. Facinus pudicum. Facinus temperantiæ præditum 666. C

T

Τᾶγος, ου. ὁ. Dux. Princeps. Prætor. Poeticum, & apud Thessalos summus magistratus ita vocatur 581. A. B. 583. C. bis. 585. B. 600. A. E. 601. B

Ταγία. ἡ. Principatus. Dominatus. Reipubl. administratio. Poeticum 601. A

Ταγεῖν, ταγεύειν. Poetica. Principem esse. Prætorem esse. Præesse. Regere. Gubernare. Administrare. Ordinare. τὴν ὑπὸ βασιλέως ἔλασιν διαταγῆναι. 217. E. ἐπάγειν 583. C

Ταγεύεσθαι. Vni Imperatori parere 581. A. E

Τακτικὸς. ὁ. Aciei struendæ peritus 227. C. bis. D. 762. B

Τακτικά. τά. Aciei instruendæ ratio 42. B. 761. D

Ταλασία. ἡ. Lanificiū 780. A. 840 B

Ταλάσια ἔργα. Lanificii opera, & pensū, quod alicui datur 836. B

Ταλασιουργεῖν. Lanificium exercere 780. A

Ταμίευμα. τος. τό. Administratio. Dispensatio 827. B

Τάπης. δος. ἡ. Tapes. tapetis 404. C. 405. D

Ταραχῆς μεγίστης ὑπ' αὐτῆς τῶν πολεμίων στρατοπέδῳ περιχαφῆ 95. D. E.

Τάραχος, ου. ὁ. Poeticum. ταραχή. Tumultus. Perturbatio. Cōfusio 177. D. 263. B. 842. A. Τάραχον ἐξεργάζεται 947. A

Τάττειν. Iubere. ὁ τεταγμένος πορεύεσθαι. Is, cui profectio imperabatur 105. A. ὁ ὑπὸ ταῦτα τεταγμένος. cui negotium hoc datum erat 133. E. οἱ τεταγμένοι πρὸς ἐπιτήδειον 164. C

Ταχύ. ταχέως. celeriter 12. A. 13. B. D. 14. B. ter. 36. A. B. 56. C. bis. 62. B. 67. B. 72. A. B. 87. A. bis. 93. D. 100. D. bis. & alibi passim

Ταχυεργία. Celeritas in opere faciendo 175. C

Τεῖχος. τό. Oppidum. Vrbs 505. E

Τεῖχος. τό. Castellū 253. A. B. bis. 262. C. 308. E

Τελευτᾶν. τὸν βίου τελευτᾶν. Vitam finire 236. D

Τέλειοι ἄνδρες. plenam ætatem adepti viri. vel, ætatis maturæ viri 4. A. B. C. 6. D. 7. B. D. & sexcentis aliis in locis.

Τελετήρια. Sacra, quæ diis fiunt pro feliciti fine rebus imposito. τελετήρια πολλῶν, & καλῶν τεχνίων 234. A.

Τέλος. τό. Munus, magistratus. εἰς τὸ τοῦτο τὸ τέλος καθίστημι. In hoc magistratu sum constitutus 23. C. ὧν τῷ τέλει τούτῳ ἐχρώμην 29. C. συνέδρια τῆς Περσῶν τέλεσι 229. C. 397. B. 491. A. 501. C. D. 506. D. 565. A. 594. B. 602. B

Τένεος. τό. Locus cænosus. Vadū cænosum 412. C

Τέρμα. τος. τό. Hinc Latinum, terminus. i. Finis. Meta 684. D

Τέρπειν. Poet. εὐφραίνειν. Delectare. Voluptate afficere 879. A

Τεῦχος. τό. Vas. πῦχος ἀλφίτων. Farinarium vas 449. C

Τεχνάζειν. Artificiosa dissimulatione vti 414. E. Vti aliquo artificio 988. C

Τιθασεύειν. Mansuefacere 836. D

Τιθέναι τινὰ εὐδαίμονα. Beatum facere. Beare 112. A

Τίθεσθαι. Administrare. πάντα τὰ ἐμὰ πρὸς συμφέροντα τίθεσθαι. Omnia ex vsu nostro administrare 75. E

Τίθεσθαι πίστιν. Fidū facere Fidum efficere 236. A

Τιθηνεῖν, & τιθηνεῖσθαι. More nutricum alicui blandiri. ὡς σὺ πολλάκις ἐτιθήνησω 228. A

Τίθοιτο. Præter vsum, pro πθεῖτο. ὑπεκτίθοιτο. si modò codex sanus 152. B. ἀποτίθοιτο 208. A. ὑποτίθοιτο 307. E 311. D. 321. A. 322. B sed fortasse hæc ὑποτίθοιτο toties occurrentia, ab ὑποτίθουτο per contractionem formata, à poetico ὑποτίθω, ῶ. pro ὑποτίθημι. quod obseruandum. ὑπέτιθουτο, pro ὑποτίθουτο, vel ὑποτίθεντο 605. D

Τιθοῖτο. ἀπόμαι, ἔμαι 777. E

Τιμωρεῖν τινί. Opem alicui ferre, & iniurias ipsi factas vlcisci 601. A. 632. B

Τιμωρία. vltio, animaduersio. τιμωρίας ποιεῖσθαι. vlcisci. animaduertere in aliquem 65. A. pro quo ibidem, τιμωρεῖσθαι dicitur & 113. A

Τιμωρός, οῦ. ὁ. Vindex. Vltor 112. A

Τίνειν ποινάς. Poeticum. Persoluere, luere, dare pœnas 150 B

Τιτρώσκειν. Vulnerare 134. B

Τὸ νῦν. Nunc 305. B

Τοἀπόδεν. Posthac. Deinceps 94. E. & τὸ ἀπὸ τόδε 115. C. 174. B. 181. C

Τοιγόδε. Deinceps 147. D

Τοκισμός. ὁ. Vsura 324.D

Τόξευμα. τό. Sagitta 309.D. 317.C. τοξεύματα διπτήχη 322.D. τὰ τοξεύματα ἐχώρει διὰ πᾶν ἀσπίδων. ibidem 323.C

Τόξευμα. τό. Sagittæ ictus 308.B. 426.E

Τόξον. ν. τό. Sagitta 307.B

Τορώτερος. ὁ. Acerrimus 678.B

Τουὐπὶ σθεν. Deinceps 144.C.179.C

Τραύματα. πολλὰς εὑρήσομεν τραύματα ὑπὸδεδεμένους. Multos inueniemus, quib. sunt obligata vulnera 124.D.135.A

Τεμμός. οδ. ὁ. Via trita 976.E.978. i. τὰς τεμμάς 978.E.981.A. 984.B

Τεχνῆ ποιεῖσθαι. Poëtica loquutio. Trifariam diuidere 341.D

Τρόφιμος. ὁ. Alumnus. Qui alicuius sumptibus alitur 562.B

Τροχάζειν. citato gradu ferri. currere 56.C.408.A. 629.B

Τρύχειν. Terere. conficere, atterere. ἀπὸ τῆς πορείας καταπτρύχθαι 134.C

Τραξόμθα. Comedemus. futurũ medium à τρώγω 882.B. cuius compositum ἐκτρώγειν. ibidem extat.

Τύρεννος. ὁ. Rex. Idem ac βασιλεύς. 901. A. B. [Aliâs in malam partẽ accipitur.] 902.A.bis.B. C. bis. E. 903. A. bis. C. E. & passim toto libr. de Regno. In eod. libro vocem hanc etiam sæpe pro tyranno sumptã inuenies, vt pag. 907. 908. 909. 910

Τυραννεῖν. Regnare 902.B.904.B

Τυραννεῖας. Imperio, vel tyrannide premi 912.B

Τυραννεύεσθαι. Imperio, vel tyrannide premi 907.A

Τυραννίς. ιδος. ἡ. Regnũ 906.A.B

Τυραννικός. βασιλικός. Regius 901.B.902.A

Τύρβη. Hinc latinum turba, confusio.) (εὐκοσμία 4.A

τύρσις. ἡ. Turris, propugnaculum 190.B. 327.A.346.C.347.C. 348.D.426.B.bis.

τυφλὸς cum genitiuo. Qui non videt, aut qui videre nequit aliquid. τυφλὸς τῶν ἄλλων ἁπάντων μᾶλλον ἂν δεξαίμην εἶναι, ἢ κείνου ἐνὸς ὄντος. Mallem cæterarum omnium rerũ quàm illius [Cliniæ] solius aspectu carere 882.D

τυχόν. Fortasse 372.D

τῷ, articulus masc. g. cum nominibus f. g. in duali. τὼ γυναῖκε. 141. C. τὼ χεῖρε 46. A. 222. C. τὼ φάλαγγε 265. A. τὼ χεῖρε 370. B. 495. D. 679. B. 746. C

τῷ παντὶ παντελῶς. Omnino 464.B

Υ

Ὑγρὸς. Mollis, Flexilis. Agilis. 942.E.948.C.E.949.A. B.E.950.A.B

Ὑγρομελής. Mẽbris mollibus præditus 980.D

Ὑδροποτεῖν. Aquam bibere 161.B

Ὑδροπότης, ου. ὁ. Qui bibit aquam 161.C

Ὑδροποσία. ας. aquæ potus 24.D

Ὑδροφορεῖν. aquam ferre 330.A

Ὑδροφόρος. ὁ ἡ. Aquam ferens 330.B

Ὑπαγορεύειν. Dictare. τὰ ὑπαγορευόμενα γράφειν. scribere quę dictãtur 858.A

Ὑπακούειν. parere. morem gerere 30.E.216.B.bis. ἀπρὶν ὑπήκουσι 216.C.221.D.bis. τούτῳ ὑπακούειν 236.C.& passim

Ὑπάρχειν. Incipere. Auctorem esse. ἡμεῖς ὑμᾶς οὐδὲν πώποθ' ὑπήρξαμεν κακῶς ποιοῦντες. Nos nulla iniuria vos vnquam priores affecimus. Nullius erga vos iniuriæ auctores extitimus 355.D

Ὑπάρχειν. Adesse. Fauere. Præstò esse. ὑπάρξει ὑμῖν ἡ ἐμὴ πόλις 360.D

Ὑπάρχειν φύσεως ἀγαθῆς. Bonam indolem habere 872.A

Ὑπέκκαυμα. τος. τό. Ignis fomes. Materia, quæ flammam facilè concipit 191.C. quod explicatur his verbis, ὃ πολὺ παρὰ καλῶν πολλῶν φλόγα 191.D. ἔρωτος ὑπέκκαυμα. Amoris fomes. Id, quod ad amorem accendendum facit 884.C

Ὑπερκρίζειν τείχη. Muros superare 966.A. ὑπεραίρειν. idem. 968.C

Ὑπερπολογεῖσθαι πνός. 450.A. quod lit. C. ὑπέρπνος ὑπολογεῖσθαι dicitur.

Ὑπερβάλλειν. Superare. Ὑπερβαλὼν τὸ ὄρη 328.E.329.B.334.B

Ὑπερβολή. ἡ. Transitus loci excelsi 334.A.336.A

Ὑπερβολή. ἐν ὑπερβολῇ τῶν ὀρῶν. In montium superatione. Dum montes superarentur 248.E. πλὴν ὑπερβολὴν τῶν ὀρῶν καταλαμβάνειν. Iuga montium occupare 315.D. 318.D. 328.D. 333.E. 334.A

Ὑπερδεξίου χωρίον. Locus superior. ὁπόταν τῶν ὑπερδεξίων ἔλαττον 531.D. ἐξ ὑπερδεξίου. de superiore loco 635.C.643.E.662.D

Ὑπέρευ. Nimium bene. Quàm optimè 911.D

Ὑπερήφανος. ὁ. Præalduus. supra modum altus 314.B

Ὑπερόχθος. ὁ. supra modum firmus 119.D

Ὑπερφαλαγγεῖν. Verbum militare. sua phalange superare hostis aciem longitudine exporrecta. ὑπερφαλαγγῆσαι δὲ σὺν σφᾶς αὐτοὺς 166.D.173.A

Ὑπέρφοβος. ὁ. supra modum timidus 937.A

Ὑπήκοον ποιεῖσθαι τινά. Ad alicuius voluntatem se accommodare. Alicui se submittere. ὑπήκοον τὸν πολεμίους 697.C.bis.

Ὑπνομαχεῖν. Poëticum. cũ somno pugnare. somno resistere 61.A

Ὑποβάλλειν. Suggerere. Admonere 85.A

Ὑποβολή, ῆς. ἡ. Admonitio, qua quis ad aliquid impellitur. Impulsio. Instinctus 82.B

Ὑπόγυον. Subitum, repentinum. ἐξ ὑπογύου. Subitò 155.A

Ὑποδήματα ὑποδοῦσθαι 730.B

Ὑποδύειν. Deprimi 945.B

Ὑποδύεσθαι κίνδυνον. Periculũ subire 24.D. ὑποδύεσθαι διδασκάλων πρὸ δικαιοσύνης. Iustitiam docendam suscipere 856.B.937.C

Ὑποθημοσύνη. ἡ. Poët. Monitio. Admonitio 723.C

Ὑποκοΐζεσθαι. Inuidioso, ac odioso nomine aliquem appellare 738.E

Ὑποκωλία. τὰ. Partes femoribus subiectę 977.E.980.B.982.D

Ὑπολαλακίζεσθαι. Animis remissis esse 274.B

Ὑπόμνημα. τος. τό. Commemoratio 259.A

Ὑπομιμνήσκειν. In memoriam redigere, reuocare. τόπου αὖ πυὶ ὑπομιμνήσκει. 82.A.bis. 88.B. ὑπομιμνήσκοιντο τὰς τάξεις 152.A ἕκαστος ὑμῶν ὑπομιμνησκέτω τὸν μηθ' ἑαυτῷ ἄπορ ἐγὼ ὑμᾶς 171.C

Ὑποπεπωκότες. οἱ. Qui languidiores sunt 573.D

Ὑποπίνειν. Largiùs bibere 221.C.

Ὑποπτεύειν. 405.E.595.E.900.A

Ὑπόπτης. ου. ὁ. Suspicax 937.A

Ὑποπτήσσω. poëticum. formido, reuereor 10.A. ὑπεπτήσσον αὐτῷ. eum reuerebantur 22.A.

Ὑποπτήξαι. formidare 27.A

Ὑποσοφήτης. ὁ. Proprætor 297.E

Ὑποτέμνειν τὰς ἐλπίδας 466.C. Præcidere spem.

Ὑποτίμνεσθαι. cum accusatiuo. subeundo cædere 18.D. & subeundo intercipere 19.B. τὸν πλοῦν ὑποτιμνόμενος 444.E

Ὑποτμᾶσθαι. Multam exsoluere 705.C.bis.D

ὑποφέρειν. περιφέρειν. Offerre. ἀποφέρειν δῶρα 533 D. bis. Ἡ ὑπὸ μισθοῦ ὑποφορά. speciosarum causarum prætextus 550.A. 365.E

ὑποχαλινιδία. ἡ. Inferior freni pars 942.A

ὑποχείριον ποιεῖν. In summam potestatem redigere 127.C. ὑποχείρους ποιεῖσθαι. idem. 188.D. 239.B. ὑποχείριον ἔχειν. in sua potestate tenere 946.A

ὕποχος. ὁ. Qui in alicuius potestate tenetur. Πάντα τοῖς θεοῖς ὕποχα. 285.D. Omnia Diis sunt subiecta

ὑφιοχος. Inferior auriga. quasi dicat. Subauriga 169.D.170.B.174.D

ὑφίστασθαί τινί. Alicui aduersari. resistere. τῇ ἀλαζονείᾳ ὑπεστήσατο 670.E

ὑψηλαυχενία. ἡ. Ceruicis elatio 949 C

Φ

ΦΑίνειν. Deferre. accusare. cum accus. οἱ φύλαρχοι φαίνουσιν ἔκαστον. Tribuum præsides vnũ quemque deferunt [eorũ, qui leges violarint] 7.B

Φαίνειν φρυκτόν. Præsiduum, & copias aduersus aliquem ducendas decernere 491.A. φαίνουσι φρυκτὸν ὅπῃ τὴν Ἥλιν 491.B. 503.B. 514.B. 533.A. εἰς τὸ ἄργος φρυκτὸν φαίνουσι. Aduersus Argos copias decernunt 533.B. πεφασμένη φρυκτά 550.A

Φάλαγξ. ὅπῃ φάλαγγος ἄγειν. Phalãgis in morẽ ducere 36.E.325.E

Φαλαγγομαχεῖν. Phalangi pugnando resistere 171.C

Φαίαν νομίζειν. Dicere, id est Existimare. ἁλισκεσθαι ἔφασαν τῷ δρόμῳ. αὐτὴ δ' ἑαυτοὺς ἁλῶναι ὠνόμιζον. 349.B

Φανός. ὁ. Fax 681.B

Φανὸς, ἡ, όν. Lucis plenus 844.C. Nitidus 981.B.992.D

Φάος. εος. ους. τὸ. Poët. Lumẽ 844.C

Φάσκειν. Poët. Dicere 443.E.448.B.D.449.C bis. D.E.464.B. 466.E.471.E

Φέρειν τὶ χαλεπῶς. Aliquid grauiter ferre 142.C. φέρειν τι βαρέως. 143.A. δ' τι χαλεπῶς φέρω 143.B. χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασι 249.D. αὐτὴ ποθ', τὰ παρόντα πρ. χαλεπῶς ἔφερον τῷ πολέμῳ αὐτὴ ὕστ, τὸν πόλεμον 550.A

Φερνὴ, ῆς. ἡ. Poëticum. Dos, quam vxor marito fert, & fruẽdam dat 228.A

Φιλαίπρος, αὐτὴ δ' φιλώπρος 269.C

Φιλεῖν. osculari 21.A.B.C. sæpius.

Φιλοκαλώπρος. ὁ. Honesti studiosior 883.B

Φιλοκερδεῖν. Quæstus esse cupidũ 34.C.268.A

Φιλοκερδὴς. ὁ. Quæstus, Lucrique cupidus 853.E.856.E.857.A

φιλοφρονεῖσθαι. comiter aliquem excipere. οὐδὲν ἄλλο ἐφιλοφρονήσατο αὐτούς. Nulla alia comitate erga ipsum est vsus 63.C. 332.C. D. 333.A

Φλυαρεῖν. nugas agere 16.A

Φοβεῖσθαι περὶ δουλείας τὴν πόλιν. Liberorum seruitutem metuere 67.A. φοβῆ περὶ ἡμῶν. Nobis metuis 125.B.155.A

Φόβον ποιεῖν τινι. Alicui terrorẽ incutere 265.B. φόβον παρέχειν τινί. idem 318.E

Φόβον κτᾶσθαι. formidine teneri 124.E

Φόβῳ ὑπολωλέναι. Præ metu periisse 148.D

Φοίνικες. οἱ φοίνικας πεζόμενοι, ἀπὸ βάρους ἄνω κυρτωθέντες 190.B

Φοινικιστὴς, οῦ. ὁ. Purpuræ tinctor 248.B

Φοιτᾶν. frequentare. φοιτᾶν εἰς διδασκάλου 52.E. διὰ φοιτᾶν. 158. φοιτᾶν ὅπῃ ἐκ θύρας τοῦ ἀρχόντων 202.A.203.D. οἵπερ κατ' θάλατταν φοιτᾶ. frumẽtũ mari vehitur 432.D. ὅπῃ ἐκ ἀκείνου θύρας φοιτᾶν 444.B

Φοίτησις. Frequẽtatio. Cursitatio. ταῖς ὅπῃ ἐκ θύρας φοιτήσεσιν ὀργισθείς 443.E

Φορὰ, ᾶς. ἡ. Tributum, quod persoluitur alicui Principi 68.E

Φορβία. ἡ. Capistrum 938.D. bis

Φορεῖν. Ferre. Poëticum, & atticũ. 206.C.408.D.860.E.927.D

Φόρημα. πος. τὸ. Onus. 66.E. Gestamen 782.E.915.D

Φρασήρ, ῆρος, ὁ. Consultor. Poeticum 106.A

Φρασήρ. ῆρος. ὁ. Poët. Index. ὁδῶν φρασήρ 139.D

Φρεαπία. ἡ. Puteus, & aquæ ex puteo hauriendæ vsus. Fossa pute instar facta 481.B. bis

Φρενοῦν. Ad mentem sanam reuocare. Monere 791.B

Φρονεῖν. Ad mentis pristinum statum, ac sanitatem redire 342.B) (ἄφρονα μάνιαν. Θ μαίνεσθαι 342.A.B

Φρόνιμος. prudens, peritus. περὶ τούτων φρονίμους. horũ peritos. horũ cognitione præditos 29.C. περὶ δ' συμφέροντος φρονιμώτερον εἶναι. de vtilitate prudentiùs dispicere 31.C. περὶ τούτων φρόνιμον γενέσθαι. in his rebus prudentẽ esse 31.E.32.A

Φρόνημα. τὸ. τῆς ἀνδρῶν φρόνημα θήγειν. Hominũ animos acuere 41.B

Φρόνημα αὐτῶν ὑπερῆραν. Animi elatio, quæ sustineri nequit 124.E. τὸ φρόνημα ἀφαιρεῖσθαι. Robur animis addere 125.A

Φροντίζειν περί τινος. Curam rei alicuius gerere. Animum ad rei alicuius curã, & studiũ applicare 710.B

Φροντίζεσθαι. Passiuè, Aliis esse curæ. Curari ab aliis 914.A

Φρουρά. Præsidium. Copiæ, quæ aduersus aliquem mittuntur. 552.A. bis.

Φρουρὰν φιλάττειν τὴν αὐτήν. 551.C. φρουρὰν φαίνουσιν ἐπ' αὐτούς. Delectum aduersus eos habendũ decernũt 552.A.563.A.568.C.572.D.574.E.577.B.596.B.597.D.603.E. vide φαίνειν φρουράν.

Φρουρὸς. ὁδὸς. ἡ. Custos, quæ aliquid custodit 437.A

Φυγὴ, ῆς. ἡ. ὁ. φυγὰς, οἱ φυγάδες. Exiliũ pro ipsis exulib. καταγεῖν τὴν φυγήν. Exules in patriam reducere 553.D

Φυλακτήριον. ν. τό. Excubiarum locus. Propugnaculum 190.C

Φυλὴ, ῆς. ἡ. Classis. ordo. κατὰ φυλὰς διακρίνειν τὰ ἵππεα. 844.D. Supellectilem per classes distinguere. E.845.A

Φῦλον. τό. Sexus. 675.D. ἄρρενος φύλου. masculi sexus. τὸ ἄρρεν φῦλον 679.B

Φυλορροεῖν Plantis tribuitur, quarum folia cadunt 866.D

Φύρδην. Poëticũ. Promiscuè 178.C

Φύσις, ιος. ἡ flatus 7.E

Φωρᾶν. furtim agere aliquid. ἃ φωρᾶσαι ᾠήθη 65.D. καταφωρᾶν. Deprehendere 236.E.926.B

Φῶς. τός. τὸ. πῦρ. Ignis. πίνουσι περὶ φῶς πολύ 192.A (587.E

Φῶς. τό. Ignis lux 400.C.410.C.

X

ΧΑῖρε. Salutatio græca. Gaude. Salue 128.B

Χαλεπαίνειν. Poëticum. Indignari. Succensere. Δικαίως αὐτοῖς χαλεπαίνεις 143.A. πᾶσι χαλεπαίνειν 143.A. 369.B. bis. 416.D. 417.D. 622.B. περὶ τινα χαλεπαίνειν 741.A. 788.A

Χαλεπότης. ἡ. Morũ asperitas 742.B. 894.D.E. Sæuities 937.B

Χαλκοπώλης. ὁ. Faber ærarius 499.E. 655.B

Χαμηλὸς. ἡ. όν. Humilis 933.A

Χαμόθεν. De inferiore loco 626.E

Χαρίζεσθαι τῇ ἡδονῇ. Indulgere voluptati 99.A. sic τῷ θυμῷ χαρίζεσθαι. Iræ gratificari, ac indulgere 395.E. τῇ γαστρὶ χαρίζεσθαι.

εἰξεσθαι. Indulgere ventri, vel, gulæ 733.B
Χαριτία.ας.ἡ. Facetiæ 47.C
Χαρμονή.ῆς.ἡ. gaudium 19.C
Χειλοῶ.ῶσω.περιχειλοῶ. Includere labro. Cingere labro. περιχηλώσας σιδήρῳ 938.B
Χειμάζειν. Hyemare. Hyemem transigere. In hybernis manere 434.D. 485.B. διαχειμάζειν 486.A. 509.C. 832.A
Χελιδὼν.όνος.ἡ. Testudo. Quid in equorum vngulis ita vocetur 933.A. παρὰ τῶν ποδῶν χελιδόνας 938.C. 940.B
Χείρ.ἡ. Manus. armatura manus. Gallicè manus istæ vocantur, des gantelets 952.B
Χεῖρες. ἄρχειν ἀδίκων χειρῶν. aliquem iniuriis lacessere 25.A
Χεῖρες. εἰς χεῖρας ἐλθεῖν. Ad manus venire. manus conserere 62.B. εἰς χεῖρας ἰέναι 227.A. 239.D. 242.B. ἀδενὶ κρείττονι εἰς χεῖρας ἐλθεῖν 249.B. εἰς χεῖρας δίχεσθαι 326.C. εἰς χεῖρας ἦλθον 499.A
Χειρίδες. Manicæ. chirothecæ 215.B. 241.B
Χειροήθης.ὁ ἡ.ἡ. Mansuetus 836.D. 935.D
Χειρόμακτρον.ου.τό. mappa 9.C
Χειρομύλη.ης.ἡ. Manuaria mola 161.E
Χειρονομεῖν. Manus motare. Manibus gesticulari 877.D
Χειροπλήθης λίθος. Lapis grandior, qui manum implet 307.C
Χειροτέχνης.ὁ. Artifex, qui suis manib⁹ opus facit. Opifex 685.D
Χείριστος.ὁ.κάκιστος 716.D. 762.C. bis.
Χηλή.ῆς.ἡ. Chele, murorum crepido. τὴν χηλὴν ἢ πύργους 395.A
Χιλοῦν. Pabulo pascere. Pascere. τοὺς ἵππους ἐχίλα 400.D
Χρήζειν. Indigere. cum infinito. πόλεις αἱ χρήζουσαι ὑγιαίνειν. ciuitates, bonæ valetudinis indigẽt 29.C
Χρήζειν. Poëticum. Cupere. velle. προσαυτῆσαι ὧν χρήζομεν. ea prius conficere, quæ cupimus 106.E. 185.D. 252.B. 265.D. 285.B. 312.D. 340.B. 354.E. 365.A. 832.A
Χρῆμα.τό. magnitudinem rei, de qua agitur, hæc vox indicat. τὴν ἔλαφον, καλόν τι χρῆμα καταβάλλει 15.B. πάμπολύ τι χρῆμα 39.B
Χρήματα.τὰ.πράγματα 124.E
Χρημάτων appellatione quid intelligẽdum 819.C.D.E. 820.A.B.C.D
Χρηματίζεσθαι. Rem facere 749.A. bis. 801.D
Χρηματίσαι. Respõsum dare 699.A. πᾶσιν ἀνθρώποις χρηματίσαι 699.B
Χρηματίσαι. Negotium aliquod conficere 699.B
Χρηματίσαι τῷ δήμῳ, καὶ τῇ βουλῇ. Cũ populo, & Senatu agere, & ab eo respõsum impetrare 698.E
Χρηματισμός.ἡ. Rei faciendæ ratio 850.A. 869.C
Χρηματιστής.οῦ.ὁ. Rei faciendæ peritus 824.D
Χρησμῳδεῖσθαι. Oraculum consulere 490.E. 533.B
Χρόνου. Διὰ χρόνου ἰδεῖν τινα. Aliquẽ iam longo temporis interuallo videre 147.C
Χρόνου ἀναλαγή. ἐπέθεσαν, αἱ τὴ δ', ὅπως ἔσοιν, ἢ ὅπως ζῶναι φιλοῦσι 3.D
Χρῷ. Datiuus à χρώς, vnde Ionicum χρωΐ, & Atricum per contractionem formatum, χρῷ. ἐν χρῷ κεκαρμένους 449.A. ad cutem vsque rasos.
Χύδην. Passim 938.B. 956.A
Χώρα. Locus, numerus, conditio. ἐν ἀνδραπόδων χώρᾳ ἐσόμεθα. In mãcipiorum loco erimus. Vt mancipia tractabimur 359.B. ἐν ὑδεμιᾷ χώρᾳ ἔσονται. Nullo erunt loco 366.A. nullo in pretio. sic apud Theognidem χώρα sumendum, pag. 15. Οὗ μέλει χώρῳ μηδεμίαν δίκην εἶναι. i. Cuius [mali vir] nullam rationem habere solet. quod cõtemnit. Vulgata versio est obscurissima, & insulsissima.
Χῶρος.ου.ὁ. Poeticum. Ager 187.B. κατὰ τοὺς χώρους. per agros. 398.C. bis. 831.C.D. 832.A. 851.A. 869.C.D. 870.A. οἱ χῶροι. Fundi. Prædia 929.D
Χωρίτης.ου.ὁ. Rusticus 492.E
Χωριτικῶς. Populari modo Ratione, qua regionis alicuius incolæ vti solent. Galli, suyuant la façon, ou coustme du pays 110.E

Ψ

Ψευδαγγελία.ἡ. Fictus rumor 964.D
Ψευδαυτόμολος.ὁ. Fictus transfuga 961.D.E
Ψευδένεδρα.ἡ. Insidiæ fictæ 349.A. 964.D. 970.A
Ψευδοβοήθια.ἡ. Fictum auxilium 964.D
Ψῆφον φέρεσθαι. suffragium, sententiam ferre 121.D

Ω

Ὦδαξον. Momorderunt. Fricuerunt. Videtur esse aor. 2. actiuus ab ὀδαξέω, ὦ 884.E. vel, vt ab inusitato ὀδάζω. ξω. vel, vt ab ὀδάσσω
Ὧδε.οὕτως. Ita. sic. hoc modo. 3.E. 5.C. 6.D. 16.D. 50.D. 51.E. 60.B. bis. 61.C. 75.C. 77.B. 97.A. 101.A. 109.C. 111.D. 118.E. 121.D. 125.E. 126.A. 130.D. 135.C. 138.B.C. 142.B. 144.B. 149.C. 150.C. 154.D. 160.B. 161.B. 170.D. 193.B. 195.D. 200.D. 225.A.C. 233.E. 257.C. 258.C. 259.C. 261.D. 274.D. 275.D. 286.D. 297.B. 298.A. 299.E. 300.A.D. 301.A. 305.D. 316.C. 334.A. 343.D. 344.A. bis. 358.A. 363.A. 401.D. 414.B. 446.C. 461.A. 464.C. 468.B. 550.B. 590.C. 591.B. 609.C. 615.A. 631.A. 777.C. 792.B. 811.A. 813.D. 822.A. 828.A. 836.D. 908.B. 994.B
Ὠή.ἡ. Heus tu. Aduerbium vocantis, & vociferantis 985.E
Ὠμοβόας.ὁ ἡ.ἡ. Poëticum. ἀσπὶς ὠμοβόας. Scutum ex crudo boum corio confectum 339.B.C
Ὠμοβόινος idẽ ac ὠμοβόας. σάλπιγξιν ὠμοβοΐναις 406.B
Ὠμόθην. aor.1.pass. ab ὠμόω, ῶ. ὠμόω 634.D
Ὠραῖος, pro ὡραῖος, si codex sanus. Agminis nouissimi dux 82.D
Ὡραία γάμου παρθένος. Virgo ætate nubili. Quæ Virg. Æn. lib. 7. 276. Iam matura viro, iã plenis nubilis annis, appellatur 113.C
Ὡς.οὕτως 625.A
Ὡς cum infinito, pro quo aliâs ὥστε dicitur. ὡς μάχεσθαι, vt pugnent 40.D. ὡς μηδὲν παθεῖν 238.C. ὡς φίλους ἐποιήσατο, καὶ πόλιν ὠφελήσῃ 850.C
Ὡς παρ' ἐμοῦ ταῦτα τῇ μητρὶ ἀπαγγέλλετε. Hæc matri verbis meis, vel meo nomine renuntiate 238.C
Ὠθεῖν. ab ὠθέω. ῶ. Pello. Repello. ἐξωθεῖν. 518.B. ἐξώθησαν. ibidem. ὠσθείς 994.A
Ὡ τὰ βασιλέως apud Persas quinã essent, & cur ita vocarentur 209.D. bis 210.A
Ὠτακουστεῖν. Aurib⁹ aliquid captare 209.D
Ὠφελον. ες. ἐν. Vtinam 112.B. ὄφελον ζῶν 272.C
Ὠφελεῖσθαι ἀπὸ πινῶν. Vtilitatem ex rebus aliquibus capere 756.D. 765.D. 820.D. 823.B. 831.D. 870.C
Ὠφέλιμα πίνα λέγεται 833.E

FINIS.

INDEX

XENOPHONTEVS HISTORIARVM, ATQVE RERVM QVÆ IN EIVS OMNIBVS VTRIVSQVE TOMI LIBRIS CONTINENTVR.

Abradatas Susorum rex. pag. 114,D
Abradatas immisso in Ægyptios curru interfectus 177,D
Abradatas mortuus luget ur,eiq; honorificè parentatur 18 ,A
Abradatæ curruum artificium 156,B
Abradatæ vxor Panthea: vide Panthea.
Abrocomas Cyri hostis 252,B
Absinthio refertissimi quidã Arabiæ campi 255,E
Abydeni orationi Dercyllidæ acquiescunt 535,D
Abydeni Lacedæmonios eijcere recusant iubente Pharnabazo 536,B
Abydenorum ager à Pharnabazo vastatur ibidem.
Abydus vrbs è regione Sesti,spatio tantum octo stadiorum ab ea distans 535,E
Abydum in Lacedæmoniorum amicitia continet Dercyllidas 531,B
Academia locus Athenis 458,E
Acarnanes Athenienssibus auxiliãtur 5 5,D
Acarnanes Athenienssibus iuncti Achæos inuadunt 530,C
Acarnanes pacem cum Achæis,societatem cum Lacedæmoniis pepigere 533,A
Acarnanes Achæis amicos efficit Agesilaus 661,D
Acarnanes ab Achæis vincuntur 661,C
Acarnanes Agesilao socii 661,D
Acarnanum cum Agesilao pugna 531,D
Achæi Agesilai opera Acarnanes vincunt 661,C
Achæi ab Acarnanibus, Athenienssibus, & Bœotiis obsidentur 530,C
Achæorum legatorum cum Lacedæmoniis expostulatio 530,C.D
Achæis Acarnanes,Ætoli, Argiui amici facti 661,D
Achaici Phthiæ montes 658,E
Acherusias peninsula 374,E
Achilles Chironis discipulus 973,A.974,C
Acies naualis 446,C.D
Acies vt incedat lata via & noctu 130,C
Acrorij 492,C.511,B
Actio in ingratum vbi detur 4,D
Actiones puræ & iustæ potentes efficiunt 237,D
Actis nomen canis 987,C
Acumenus medicus: vide Notat.indicem
Adeps delphinorum olei loco 353,E
Adimantus Leucorophidæ filius 440,B
Adimantus apud hostes gratiam inuenit 457,C
Admonitio nulla fortes viros reddit, sed exercitatio 84,A.B
Adolescentia quando incipiat Persis 5,C
Adolescentia maximam curã requirit 5,C
Adolescentia quando finiatur 6,D
Adolescentiæ legitima obire 7,C
Adoratur ab omnibus Cyrus 215,C
Adolescentes, quorum opera magistratus Persarum vtitur 5,C
Adolescentis cuiusdam acutum ratiocinium 283,D.E
Adolescentibus ad quæ vtatur magistratus Persarum 6,D
Adolescentibus maxima animorum elatio ingenita 679,A
cum Adolescentibus colloqui interdicitur Socrati 716,E
Adolescentũ principes apud Persas qui 4,B
Adolescentũ domi manentiũ exercitia 6,C
Adparitores Cyri quales esse debeant 44, D.E
Adrenæ Athenis interficiuntur 464,A
Adulari nulli hominum stipendii causa,res dulcissima 547,B
Adulteri amicitiæ vxorũ erga maritos corruptores sunt 908,A
Adulteri pœna 734,B
Adulteri cur interficiantur deprehensi à viris mulierum adulterarum 69,E
Adulteros occidendi impunitas 908,A
Adulterium apud Persas prohibitum 3,D
Adulterinum argentum 847,B
Adusius præfectus in Cariã mittitur 186,D
Æchme nomen canis 987,C
Ædium cum phalange comparatio 167,D
Æginetæ muro cinguntur 544,B
Ægos flumen 455,E
Ægrotis medicamina præbet Cyrus 212,C
de Ægrotis cura in bello habenda 161,D. 162,A
Ægrotorum cura 356,E
Ægyptij à Cyro subacti 2,E
Ægyptij Cyro se dedunt 179,D
Ægyptij duos reges creant 663,D
Ægyptiorum exercitus quomodo instructus 166,C
Ægyptiorum cum Persis conflictus 177,E. 178,A
Ægyptiorum fortitudo in pugna 177,E
Ægyptiorum rex à suis deseritur 663,C
Ægyptum Cyrus subiugat 233,A
Ælyzia vrbs 578,D
Æneas Stymphalius Arcadum Imperator 629,D.E
Æneas Stymphalius tyrannidem Euphronis euertit ibid.
Æneas Stymphalius, dum hostem vult cõseruare,per eum perditur 338,A
Æneas Chironis discipulus 973,A.974,C
Æneas paternis maternisque diis vna cum patre conseruatis, pietatis gloriam tulit 974,B.C
Æneias ephorus Laced. 462,A
Ænianenses 246,A
Ænianensium saltatio 371,A
Æqualitas apud Persas 12,E
Æquales superbiunt propter tolerantiam famis,sitis,frigoris 53,D
Æquales siue homotimi qui 23,A.36,B
Aeris & locorum salubrium proba 30,A
Æreorum vasorum copia 317,A
Æschines vnus ex triginta in oligarchia Athen. 461,B
Æschylus Phliasius 890,B
Æsculapius Chironis discipulus 972,D
Æsculapius mortuos excitauit 973,B.
Ætæ filius 362,C
Ætas puerilis: vide,Puerilis ætas.
Ætas quæ maximam curam requirat 5,C
Ætati cuiq; apud Persas sui principes præfecti 4,B
Ætates hominis quatuor 4,A
Ætatum initia & fines apud Persas: Puertiæ ab ipsa natiuitate ad annũ XVI vel XVII 5, B.C. Pubertatis, vel adolescentiæ, ab anno pueritiæ postremo, in x annos proximos 5,C.6,C.D. Virilis, à XXVI vel XXVII vsque ad LI, aut LII. 6,D. Senectutis ab anno LI aut LII,vsque ad finem vitæ 7,A
Æther nomen canis 987,C
Ætoli Achæis amici 661,D
Ætoli Agesilao socii 661,D
Ætolia,olim erat Calydon 530,B
Ætolos Achæis socios efficit Agesilaus 661,D
Agamemnon Dianæ sacrificauit 621,A
Agamemnon populorũ pastor cur dictus ab Homero 763,A
Agamemnonis exemplo in Aulide sacrificat Agesilaus 496,C
Agas secundum quod potes 722,E
Agasias Stymphalius 297,D
Agasiæ integritas 389,E
Agathrius 537,B.C
Agathonis poetæ amator Pausanias 898,B
Agesilaus Archidani F. 652,A
Agesilaus priùs, quàm imperio potiretur, dignus regno habitus 651,C
Agesilaus præfertur Leotychidæ in regni contentione 652,A
Agesilaus regnum iuuenis consequutus est 652,B
Agesilaus copias parat in Persas 652,B
Agesilaus quantis copijs receperit traiectionem in Asiam 652,B
Agesilaus copijs acceptis in Asiam traijcit 652,B.C
Agesilaus quare in Asia cum rege Persarum potius,quàm in Græcia belligerari maluerit 652,D
Agesilaus Ionibus, Aeolensibus, Hellespõtijs,Ephesum mittere secum militaturos iubet 653,C
Agesilaus ab equitatu parũ instructo 653,C
Agesilaus Phrygiam petit 653,D
Agesilaus Phrygiæ oppida occupat 653.D
Agesilaus in Phrygia magnam pecuniarũ vim capit. 653,D
Agesilaus suos vt locupletarit 653,E
Agesilaus equitatum,&quomodo,comparat 654,D.E
Agesilaus equitatum suum quomodo instituerit 655,A
Agesilaus Ephesum copias vniuersas cogit ibid.
Agesilaus Persas nudos vendit : & quare 655,C
Agesilaus Cariam inuadit 655,E
Agesilaus Sardes exercitum ducit 656,A.D
Agesilaus decumam Delphici Dei C talentis auget 657,A
Agesilaus dux Græcorũ & multorum barbarorum 657,B
Agesilaus, maxima euertendi imperij Asiatici concepta spe,patriæ se reuocanti auscultat 658,A
Agesilaus in medio fortunæ cursu in patriam reuocatur ibid.&C
Agesilaus qua via in patriam rediens,iter fecerit,& quanta celeritate 658,A
Agesilaus copias vt ducere solitus sit ibid.

Agesila⁹ ad Boeotorum fines proficiscitur 658,E
Agesilaus laudatur fortitudinis nomine 659,B
Agesilaus Piræum capit. 661.C
Agesilaus victoria potitur à Thebanis 660,C
Agesilaus vulneratur 660,C
Agesilaus vulneratus ad phalangem defertur ibidem
Agesilaus osculum à Megabate oblatum respuit 666,C
Agesilaus numinis memor, etiam accepto vulnere, liberè hostes, quò velint, à Fano recedere permittit 660,C
Agesilaus domi maluit legitimè imperare, ac imperium legitimum pati: quum in Asia omnium esse maximus 661,A
Agesilaus domum discedit à pugna Coronensi 661,A
Agesilaus expeditionem contra Argiuos suscipit 661,A
Agesilaus Pæanem vnà cum alijs Apollini absoluit 661,B
Agesilaus Piræum copias ducit 661,C
Agesilaus cum Achæis Acarnanes adoritur & vincit 661,C
Agesilaus domum recedit Peloponesi portis patefactis & Piræo Corinthiorum capto 661,B.C
Agesilaus auctor, ne Lacedæmoniorum aduersarijs pax concedatur, nisi Corinthũ & Thebas vt eos exules reducerent coegisset, qui ob Lacedæmonios in exilium electi fuerant 661,D
Agesilaus aduersus Thebas expeditionem quare susceperit 661,E
Agesilaus Thebas iterum petit 662,A
Agesilaus Boeotiæ partes populatur 662,A
Agesilaus prælio ad Leuctra commisso vt se gesserit 662,A
Agesilaus legationes obiuit: &, quas iam senex 662,E
Agesilaus & ab amicis & ab inimicis pecunias accipiebat 663,A.B
Agesilaus Aegyptum petit LXXX annos natus 663,B
Agesilaus à rege Aegyptiorum deceptus 663,C
Agesilaus Aegyptiorum regem alterum victum prælio capit, alterum in regno confirmat 663,E
Agesilaus Aegypto excedens in patriam renauigat 664,A
Agesilaus in Caria rerum venalium forum parari denuntiat 653,C
Agesilaus dona à Tithrausta oblata respuit 665,D
Agesilaus otij impatiens, laboris amans 666,B
Agesilaus Megabaten Spithridatæ F. amat 666,B
Agesilaus iter vt facere sit solitus 667,E
Agesilaus aduersus Tissaphernem expeditionem suscipit 496,C.D
Agesilaus rex claudus 493,C
Agesilaus detrectat bellum 568,C
Agesilaus mortem Agesipolis ægre tulit 564,B
Agesila⁹ irat⁹ à Mãtinensib. discedit 602,D
Agesilaus Acarnanum pecora & mancipia prædatur 531,C
Agesilaus epistolã à rege sibi missam ne accipere quidem voluit 669,E.670,A
Agesilaus noluit statuam sibi erigi 673,D
Agesilai genus & patria 651,A
Agesilai generis nobilitas quanta 651,A
Agesilai laus à Maioribus, seu familia, & patria 651,A
Rebus gestis extra patriam 652, A. in patria 658, A. in Aegypto 663,B. Virtutibus 664,A. Iis, quæ mortem sunt consecuta 672,B. Præclarè dictis & virtutibus, additis rursus aliquibus mortẽ consequutis 672,E
Agesilai familia inter alias patriæ suæ ornatissima 651,B
Agesilai res gestæ in Asia 652, 653, 654, 655, 656
Agesilai prudentia in consultándo contra hostes 652,C
Agesilai & Tissaphernis mutuum sacramẽtum super indutijs 652,D
Agesilai in indutijs seruandis hosti periuro constantia 652,E.653,A
Agesilai magnanimitas 653,B
Agesilai strategema contra Tissaphernem 653,D
Agesilai la⁹ ab imperatorio munere 653,D
Agesilai amicitiam multi quare expetierint 654,B
Agesilai humanitas erga captiuos 519, E. 654,C
Agesilai cum Persis conflictus 656,B
ad Agesilaum plurimæ nationes deficiunt 657,B
Agesilai auctoritas in cõponendis dissidijs 657,D
Agesilai res gestæ feliciter in patria 657, 658,659,660
Agesilai discessum ex Asia quantopere doluerint Græci in Asia degentes 657,E
Agesilai studium in succurrendo patriæ 658,A
Agesilaum Thessaliam ingressum quinam populi insecuti sint 658,A
Agesilai & Thessalorum conflictus 658,B
Agesilai laudes quædam 659,A
Agesilai tropæum inter Nartheciũ et Prantem 658,D
Agesilai exercitus instructissimus 659,B
Agesilai cõflictus cum Thebanis 659,C.D
Agesilai tropæum iuxta Coroneam 660,E
Agesilai strategema in Piræo capiendo 661,B.C
Agesilai tropæum de Acarnanibus 661,D
Agesilai aduersus Phliũtẽ expeditio, 661,D
Agesilai fortunæ mutatio 662,A
Agesilai res gestæ infeliciter domi neutiquã ipsius ductu euenere 662,A
Agesilai amici & hospites Tegeæ interempti 662,A.B
Agesilai hostes 662,B
Agesilai prudens consiliũ in educendis, aut non educendis ciuibus 662,C
Agesilai prudentia in altero Aegyptiorum rege iuuando 663,D
Agesilai religiosa pietas 664,B
Agesilai & Pharnabazi colloquium 664, C.D
Agesilai iusticia in re pecuniaria 664,E
Agesilai liberalitas erga matris suæ propinquos 665,C
Agesilai temperantia 665,D
Agesilai continentia in Venereis 666,B
Agesilai fortitudo 667,A
Agesilai tropæa quæ putanda 667,B
Agesilai sapientia 667,C
Agesilai erga Græciam vniuersam amor 668,D
Agesilai morum amabilitas 669,C
Agesilai animi magnificẽtia in spernendis Persarum regis litteris priuatim ad se missis 669,E
Agesilai & Teleutiæ felicitas 525,B
Agesilai frugalitas 670,C
Agesilai domus 670,C
Agesilai suppellex domestica 670,D
Agesilai ad Persarum regem comparatio 670,E
Agesilai cũ Persarũ rege antithesis 671,B
Agesilai virtutum synopsis 672,D
Agesilai sententiosa dicta 672,E.673,A
Agesilai nomina varia à diuersis ipsi data 674,C
Agesilai monumenta 675,A
Agesilai sepultura 675,A
Agesilaus etiam post mortem patriæ vtilis 675,A
Agesilao Spithridates se suaque committit 664,B
Agesilao Acarnanes, Aetoli, Argiui socij redditi 661,D
cum Agesilao militat Cotys 664,C
Agesilaum vena malleoli abrupta morti tradidit 377,A
Agesilaus Phrygiam populatur 507,C
Agesilaus portionem duplicem in conuiuijs datum, cum amicis communicabat 665,D.E
Agesilaus Reipublicæ gratia nihil vnquam recusauit, sed ad omnia paratum se præbuit 662,D
Agesilaus cum fratre Leõtychide de regno disceptat 493,A
Agesilaus Piræum copias ducit 525,E
Agesilaus quo nomine gloriari sit solitus 672,B
Agesilaus creatur rex 493,D
Agesipolis tutor Aristodemus 514,B
Agesipolis deorum iussu indutias argiuorũ soluit 533,D
Agesipolis instaurat bellum Olynthiacum 562,B
Agesipolis febre laborat 564,A.B
Agesipolis moritur 564,B
Agesistratus Ephorus 462,B
Agis dux 491,A
Agis à Neptuno cubiculo ab vxore expulsus 493,B
Agis exercitum dimittit 492,B.C
Agis ad Athenarũ muros excurrẽs repellitur 432,B.C
Agidis facultates Agesilao, ciuitatis iudicio, addictæ 665,C
Agidis mors 493,A
Agidis sepultura ibid.
Agide mortuo, contendunt de regno Agesilaus & Leotychidas 512,A
Aglaitadas ordinum ductor 47,A
Agmen instruitur instar literæ gamma 173,A
Agmen quadratũ cur minus commodum hoste sequente 310,A
Agri neglecti emendi 869,C
Agricola otiosus inutilis 30,C
Agricola bonus gaudet opus suũ ab omnibus cerni 858,C
Agricolis immunitatem à rebus bellicis & expilationibus Cyrus dedit 137,C
Agricolis pax datur in bello 137,E
Agricultura aliarum artium parens ac nutrix 831,E
Agricultura gratias refert 831,A
Agriculturæ doctrina 831,C
Agriculturæ incommoda & quomodo hęc auertenda 831,D
Agrigentini fame domantur 461,A
Agrigentum vrbs ad deditionem fame cõpulsa 461,A
Αλεξονειδας male vsurpatum 47,B
Alce nomen canis 987,B
Alcetas Lacedæmonius eius negligentia in custodiendis captiuis 576,D.E
Alcibiades Socratis auditor 713,B
Alcibiades, Trasibulus & Conõ eliguntur duces 438,D
Alcibiades Mindarum superat, classemque eius diripit 430,A
Alcibiades captus à Tissapherne, noctu aufugit 429,A
Alcibiades elapsus Clazomenas noctu venit 429,A.B

Alcibiades ſummo applauſu excipitur ab Athenienſib. 440,A
Alcibiades à quibus corruptus 715,B
Alcibiadis cum Pericle congreſſus 718,A
Alcimenes 522,A
Aleæ templum 607,E
Aleę luſores ad inopiam redigũtur 593,B.C
Alexander imperauit Theſſalis interfecto à ſe Polyphrone 601,A
Alexandri Iaſonis ſucceſſoris mors 601,B
Alexandri Theſſali tyrannis 601,A
Alexippidas ephorus 462,B
Alexius archon 454,C
Alimenta Spartanorum legibus 650,C
Alphæi fauces 588,B
Alphæus amnis 492
Alten præterfluens Cladaus amnis, in Alphæum delabitur 639,A
Alumni Trophimi 562,B
Alypetus quidam Polemarchus 175,D
Amant omnes ſeipſos 853,A
Amari quantum bonum 908,B
Amari à ſubditis quomodo princeps poſſit 32,B.C
Amari ſatius, quam metui, 57,D.E
vt Amemur ab aliis & colamur quid agendum 31,C
Amici qui ſub nomine fallit, turpiſſimus 415,C
Amici diuites theſauri loco nobis ſunt 211,B
Amici qui maximè complectendi 673,A
Amici inter opes connumerandi 820,C
Amici qui protiores habendi ſint 236,A.B
Amicis ſucurrere, pulcherrimum eſt 25,A
Amicis, quam facultatibus ſpoliari, grauius detrimentum 673,D
Amicitia ſimulata, aut diſſimulata, in bello quid poſſit 127,A
Amicitiæ vera deſcriptio 907,E
Amicitiæ firmiſſimæ quæ 908,B
ad Amicitiam qui nam apti non ſint 752,A
partim ad amicitiam naturaliter homines propendent, partim ad inimicitiam 751,B.C
Amicorum poſſeſſionem egregiam ornamentum cenſuit Cyrus 268,E
Amicorum copia, ſceptrũ eſt regum 235,E
Amicorum Cyri copia 269,C
Amicorum æſtimationes 748,A
Amicorum natura ſtudioſus Pheraulas 219,E
Amicos conciliandi ratio 750,C
Amicos vtiles qui inutiles ſunt acquirere non poſſunt 750,D
Amicum nolentem efficere difficile 749,E
Amicus pro amico interdum præſtat quæ ipſemet pro ſe non præſtiterit 748,E
Amicus verus in amici calamitate conſtas eſt 535,C
Amicus nec vi, nec fraude comparatur 749,E
Amicus bonus quomodo examinandus 748,A.D
Amicus maximum bonum 747,A
Amicus fertiliſſimum prædium 748,A
Amicus vice eſt manuum, oculorum, aurium, pedum 747,D.E
Amigdalini liquaminis vſus pro oleo 328,A
Aminis præter fluens potus 104,B
Amor cum igne comparatur 115,E
Amor in voluntate hominis poſita 116,A
Amorem cohibere lex metusque poſſunt ibidem
Amor inuitos an cogat 115,D.E
Amor homines flere, ſeruire amatis, prodigales facit 116,B
honeſtus Amor quis & circa quæ 116,E
Amor prodigalem reddit etiam tenacem 714,E
Amor ſicut morbus, liberationem poſtulat 116,C
Amor honeſtus à turpi quantum differat 896,B
Amor animorum longe præſtantior quam corporum, & eſt inſatiabilis 895,C
Amor apum in ſuum ducem vehemens 118,B
Amor res eſt ſpontanea, ſeu vltronea 116,A
Amor ſophiſta improbus 154,D
Amor quæ facere cogat 115,D.116
ab Amore pudico qui afflati ſunt, oculis amabilioribus ac voce mitiori vtuntur 873,C
ab Amore dij quoque ſuperati eſſe feruntur 153,E
ab Amore multa paſſi homines, etiam prudentiſſimi ibid.
qui amore rerum venerearum tenentur, rebus curandis præficiendi non ſunt 853,C
Amorem illicitum metus & lex inhibere poſſunt 116,A
ad Amorem inducendum ſunt qui valere putent quædam veneficia 750,A
in Amorem ſui pellexiſſe ciuitatem incantationibus quibuſdam fertur Pericles 750.C
Amores puerorum Lycurgus non permiſit, quales in alijs multis ciuitatib. leges permittunt 678,C
Amoris nimij ſtudioſi ſecordes, futiles, fures 116,C.D
Amphiaraus Chironis diſcipulus 972,C
Amphiaraus expeditione aduerſus Thebas ſuſcepta, maximam laudem adeptus 973,C
Amphidoli populi 491,C.515.B
Amphion quid 567,C
Amphoræ ſiue obbæ ne importarentur in ſympoſia, olim apud Perſas lege cautum erat 240,B
Amuſſis ſiue norma ſiue trutina quid 672, A.B
Amyclæ 670,D
Amyclæi populus 528,B
Amyntas Macedonum rex 559,C
Anaphaſtus & Anaphlyſtus, locus Atticæ 928,E
Anarchia quid 461,A.m
Anaxagoras Solem eſſe lapidem ignitum dixit 815,C
Anaxagoræ inſania 815,B
Anaxibij perfidia 393,B.D
Anaxibius Abydum miſſus 542,C
Anaxibius nauarchus 372,B
Anaxibius dolo milites circumuenire conatur 393,E
Anaxibius Græcos Byzantij vendi iubet 397,C
Anaxibius in ineunda Pharnabazi gracia eluſus 398,E
Anaxibius ſolum ſe hoſtibus obijcit pro ſuorum ſalute 543,D
Anaxicrates proditor 437,B
Anaxilaus proditionis vrbis accuſatus, cõſeruationis eiuſdẽ excuſatione vſus abſolutus 437,B
Anaximander 879,E
Andramias Medus 130,D
Andrij ab Athenienſib. in fugam vertuntur 440,B
Andromachus Eleenſium præfectus mortem ſibi conſcit 636,D
Anetius vnus è triginta tyrannis 461,B
Anima bona & mala 154,D
Anima hominis naturæ diuinæ participat 803,A
Animæ duæ virtuoſa & vitioſa 154,D
animæ effigies non eſt imitabilis 781,B
Animalia omnia ad pugnandum natura armata 52,D
Animalia pro hominibus gignũtur et creantur 808,C
Animalia quæuis pugnandi modum quẽdam habent 52,D.E
Animi ab inuidia alieni indicium 17,A
Animi vere regij indicium 12,A
Animi immortalitas 237,A
Animi magnitudine vt vtendum 674,B
Animi robur in fortibus viris ſenectutis expertes eſſe, & ſi corpus ſeneſcat 674, D
Animi diuinitas maximè in ſomno appareret 237,B
Animi morbi ſæpe à corporis mala valetudine oriuntur 787,B
Animum parare vt ſit à pecunijs, voluptatibus, metu inexpugnabilis, pulcherrimum 670,E
Animum neque præſentem neque abſentem cerni 237,B
Animus homini à Deo immiſſus 727,B
Animus num mortalis diſputatio Cyri 236, D.E.237
Animus ſapit ſegregatus à corpore 237,A
Anippus captus mortem ſibi præ mæſtitia conſciuit 589,B
Anni Belli Peloponeſiaci XXI 428, A. XXII ſiue XXV, 437,B. XXIIII ſiue XXVI, 442,E. XXV ſiue XXVII 454,B
Afinibal Siciliam aggreditur 433,A
Annonæ penuria Siculi ciuitatem relinquunt 461,A
Annum nõ vno ſemper ordine circumuoluit Deus 860,E
Antalcidas legatus 537,D
Antalcideæ pacis cauſæ 529,D
Antheus nomen canis 987,B
Anthraciorum mons 658,D
Antileonis Thurij oratio 343,D
Antilochus Chironis diſcipulus 973,A
Antilochus pro patre morti ſeſe obijciens, ſolus apud Græcos patris amans appellatur 974,B
Antiochus Pancratiaſtes legatus ab Arcadibus miſſus ad regem Perſarum 620,E
Antiphon voluit auditores Socratis ab illo abducere 729,C
Antiphontis de Socrate iudicium 731,A
Antiſthenes legatus 487,A
Antiſthenes imperator belli electus 765,E
Anytus propter ſeruile filij exercitium etiam mortuus infamis fuit 707,B
ad Anytum Socratis de filio verba 707,A
Apaturia feſta qualia 449,A
Apes frugalitatis exemplum ſunt 839,B
Apum œconomia ibid.
Apum duci Cyrus comparatur 118,B
Apollo victo Marſyæ in tibiarum certamine cutem detrahit 246,B
Apollo ſine muneribus num dat reſponſa 188.B
Apollinis lucus 607,E
Apollinis templum 594,B
Apollini Xenophon ſacrificat 425,A
Apollodorus Socratem conſolari nititur 706,D
Apollonides Bœotizans 297,A
Apollophanes Cyzicenus cum Ageſilao agit de pace cum Pharnabazo ineunda 510,E
Aprorum venatio 992,C
Aprorum magna vis & impetus 992,D
Aqua calidior quam bibi, & frigidior quã lauari poſſit 787,D.E
Aquæ in Aeſculapij templo calidæ 788,A
Aquæ quomodo aſſuefieri debeant milites 161,C
Aquila, auis fauſtiſſima 384,B
Aquila dextera magnum eſt auguriũ 373,A
Aquila dextra apparens, dux itineris 38,A

Aquila aurea in longa hasta extensa, signũ Cyri 172,C.
Aquila signum regis Artaxerxis 271,B
Aquilo ventus extra Pontum in Græciam ducit 363,C
Arabes Cyro vi subditi 2,D
Arabiæ descriptio 255,D.E
Arabum rex ab Assyrio rege victus 22,B
Aracus ephorus 462,B
Aracus legatus 487,A
Aracus Laced. legatus 609,A
Aracus nauarchus 454,A
Arandi tempus 860,A
Arasambas cum copijs pedestribus Cyrum adiuuat 172,C
Araspæ amoris erga Pantheã causæ 117,C
Araspæ incontinentia 153,C
Araspas Medus Cyro à puero sodalis 114,B
Araspas Pantheam deperit 153,C
Araspas proficiscitur ad hostes ex consilio Cyri 154,C
Araspas explorator 165,D
Araspas ab hostibus reuertitur ibid.
Arax fluuius 255,D
Arbacas Mediæ præfectus 427,C
ab Arbitrio nostro omnia pendere qui existimant, insanos asserit esse Socrates 709,C
Arbores Agesilaus incidit 527,E
Arcadum pugna felix 607,C.D
Arcadum tolerantia 618,E
Arcadum sacrilegium 639,D
Arcadum victoria contrà Lacedæmonios 637,C
Archagoras ex manibus hostium elapsus 321,C
Archedemus causarum actor 759
Archedemus pauper sed dicendi peritissimus 759
Archestratus in vincula cõiectus, quod diceret pacem cum Lacedæmoniis ineundam 459,D
Archidamus Agesilai F. eligitur in belli ducem 598,A
Archidamus vulneratur 637,D
Archidami illustris victoria 620,B
Archidamo prodigia secunda eueniunt 620,B
Archytas ephorus 454,C
Arcus Barbarorum quales 322,C
Ardor militum Cyri in conflictu 86,A.B
Area aucupis qualis 35,D
Aresias vnus è triginta tyrannis 461,B
Arexio Arcas aruspex 382,B
Argentum nescientib. vti inter opes nõ est numerandum 820,B
Argentum patrium metiri medimno, quid 491,E
Argenti nemo vnquam satis habuit 924,D
Argenti summam militibus captiuis pro liberatione constituit Iphicrates 589,B
Argentifodinæ Athenis 924,E
Argeus & Charopus cum cccc ciuibus in exilium eijciuntur 637,A
Arginusæ ante Lesbum sitæ in Maleæ conspectu 446,B
Argiui Achæis amici 661,D
Argiui Heliconem fuga se recipiũt 660,A
Argiui Agesilao socii 661,D
Argiuorum Imperio Corinthus subdita 661,A
Argiuos Achæis amicos efficit Agesilaus 661,D
contra Argiuos bellum mouet Agesilaus 661,A
Argo vbi appulerit 374,E
Ariadna 900,A
Ariæus Cyri præfectus 263,C
Ariæus à Græcis per regios alienatur 281,C
Ariæi de profectione consilium 276,C.D
Ariæi fuga 269,D
Ariæi perfidia 830,B
Aribæus Cappadocum rex 39,A
Aribæi copiæ ibid.
Ariopagus ex probis constitit 770,D
Aristarchi aduersa fortuna 755,D
Aristarchus in locum Cleandri constitutus 398,C
Aristarchus Græcos cccc Bysantij vendidit 398,D
Aristippi sermocinatio cum Socrate 776,C
Aristippus Thessalus Cyri hospes 244,C
Aristo Athenien sis, legatus 359,C
Aristo proditor 437,B
Aristocrates dux 440,B
Aristodemus Herculis F. 670,D
Aristodemus Agesipolis tutor 514,A
Aristodemus paruus 721,B
Aristogenes dux 442,A
Aristoteles vnus è triginta tyrãis 461,B
Aristus Arcas edacidate insignis 405,B
Arithmeticæ studendum adhortatur Socrates 815,C
Arma cremata 96,C. 188,C
Arma Athenien sibus à tyrannis auferuntur 464,A
Armati è castris exire Assyrij & Arabes non audent 96,B
Armatura à Cyro inuenta adhuc retinetur 180,A
Armenij per venationis simulationẽ à Cyro inuaduntur 59,D.E. 60,A
Armenij regis oratio ad Cyrum 73,A
Armenij Cyri virtutes prædicant 70,A
Armenij regis vxor & liberi à Cyro capiũtur 62,C
Armenij Medis subijciuntur 62,B
Armeniorum fuga ibid.
Armeniorum regis copiæ quantæ 68,D
Armeniorum regis thesaurus quãtus ibid.
Armenta quibusuis infestiora quam ijs qui imperium in ipsa vsurpant, & emolumẽta ex ijs capiunt 2,A
Armenta fructus ab se editos pastoribus ex animi arbitratu vtendos permittunt 1,B
Armentorum imperium esse penes pastores 1,B
armentorum obedientia erga suos pastores 1,B
Arnapes vnus ex ijs qui missi sunt à Pharnabazo vt ab Alcibiade fidem acciperent 456,C
Aromatizant in Arabia fere omnia terra nascentia 255,E
Arrogantiæ vindex Deus 379,B
Ars vnica satis est cuique ad alendũ 208,D
Artabatas Cappadociæ satrapa 230,E
Artabazus præfectus Cyri 130,D
Artabazi oratio irridetur 195,C
Artacamas magnæ Phrygiæ Satrapa 230,E
Artagersas dux 168,B
Artageses dux 262,A
Artamas Phrygiæ princeps 39,A
Artamæ magnæ Phrygiæ principis copiæ ibid.
Artapatas fidelissim⁹ Cyri sceptrifer 260,C
Artapatæ erga Cyrum amor fidesq; 266,B
Artaxerxes Cyri castra diripit 269,E.270,A
Artaxerxes pacem constituit inter Lacedæmonios & Athenienses 550,A.B
Artaxerxis literæ de pace 550,A.B
Artaxerxi fratri Cyrus insidiatur 243,B
Artaxerxes vulneratur 266,A
Artaxerxes Rex Persarum primus vino indulsit 240,C
Artes bonorum fontes 182,A
vt Artes neglectæ minoris pretij fiunt, ita temperantia quum quis eam remittit, vertitur in prauitatem 198,B
Artes infimæ, sordidæ appellantur 827,C
Artibus multis vtens raro, pulchre quid facit 208,D
Artificia plura vno cum laude exercerẽ impossibile 208,D
Artificium vnicum ad alendum sufficit 208,D
Artimas Lydiæ præfectus 427,C
Artuchas præfectus 130,E
Asia ciuitas 603,E
Asia regnum præclarissimum 238,D
Asiadatas præfectus 168,C
Asiæ nationes singulas suis vtẽtes moribus legibúsque reperit Cyrus 2,D
Asiatici quare ad impietatem deflexerint 239,C
Asiatici Græci: vide Græci Asiatici.
Asiatici omnia pretiosissima in bellum secum ducunt 91,D. 99,A
Asiatici Cyro mortuo mores patrios deserunt 239,C
Asiatici omnes ad impietatem & iniustitiã versi ibid.
Asiaticis spuere & mucum facere lege inhibitum 239,E. 240,A
Asiaticorum deliciæ 241,A
Asidates Persa 425,E
Asine vrbs Laconica 618,E
Asini Clitellarij pressi onere sursum curuãtur 190,B
Asinis petulantior prou. 367,C
Asini siluestres plurimi in Armenia 60,A
Asini quadrupedum petulantissimi 367,C
Aspasia mulier 827,A
Aspasia Cyri concubina capitur 270,A
Aspendus vrbs 541,E
Assum obsidione liberat Agesilaus 663,A
Assyrij Cyro vi subditi 2,D
Assyrius rex aduersus Medos & Persas bellum ciet 22,B.C
Assyrij regis responsum Gobryæ 126,C
Assyrij & ipsorum socii noctu fugiũt 88,E
Assyrij regis in Lydiam fuga 152,A.B
Assyriorum regis Filius e Medorum solo prædam abigere conatur 18,A
Assyriorum rex Gobriæ F. transfodit 112.C
Assyriorum pacta cum Cyro 137.E
Assyriorum rex Caduſios cædit 135,D
Assyriorum quantus exercitus 39,B
Astrologiam quatenus discere suadebat Socrates 814,D
Astronomia quo vsque discenda 814,E
Astyages Medorum rex 3,B
Astyages Cyrũ splẽdida cæna excepit 8,D.9
Astyages Cyro pulchrã stolam induit 8,D
Astyages Cyrum promissis apud se retinere conatur 11,C.D
Astyages Cyrum ad patrem cũ omnis generis rerum apparatu remittit 20,C
Astyages moritur 22,A.B
Astyagi mortuo succedit Cyaxares ibid.
Astyochus quo astipulante Hermocrates Tissaphernem accusauit 432,A
Astyrina Diana 512,E
Atalanta venationis studiosa 929,E
Atarnum oppidum 425,D
Athenæ in medio Græciæ & totius terræ sitæ 920,D.921,A
Athenarum obsidio 458,D
Athenarum deditio, murorumque euersio 460,D.E
Athenis duces accusantur, & in carcerem conijciuntur 448,B
Athenis pax & ἀμνηστία constituta 479,C
Athen. decreto senat⁹ duces sex occisi 452,D
Athenis triginta viri electi 461,A
Athenienses Lacedæmonios nauali prælio vincunt 447,B
Athenienses contra tyrannos bellum gerunt 475,B.C
Athenienses Thebanis se adiungunt 505,C
Athenienses Piræeum muniunt 537,A
Athenienses rursus maris obtinent imperium 546,D

Athe-

Athenienſes nauib. ſpoliat Teleutias 548, C.D
Athenienſes magnis difficultatibus impulſi pacem deſiderant 549,D
Athenienſes ſe ad bellum alacriter parant 572,C
Athenienſes Lacedæmonijs auxilium ferunt 612,C
Athenienſes de ferendo Lacedæmonijs auxilio conſultant 612,B.C
Athenienſes mari, Lacedæmonij terra præſtant 615,B
Athenienſes voto facto Xerxem deuicerũt 301,C
Athenienſes muros reſtaurant 537,B
Athenienſes bellum cum Agide gerunt 432,C
Athenienſes obſeſſi neque in dueias neque pacem impetrare potuerunt 459,C
Athenienſes fame domantur 479,E
Athenienſes bello fracti, pacem cum Lacedæmonijs ineunt 584,A
Athenienſes Corcyrenſibus ſuccurrẽdum decernunt 585,B. mittunt ibid.
Athenienſium ſtrages 434, apud Coreſſum 434,A
Athenienſium reſpub. quomodo inſtituta 691,B
Athenienſium clades duce Cononé 444,E
duce Thraſylo 434,A
duce Diomedonte 445,E
Athenienſium crudele factum in captiuos 457,B.C
Athenienſium cum Theſſalis collatio in claſſis apparatu 581,D
Athenienſium clades ex contemtu hoſtis 456,D
Athenienſium infortunium 459,A
Athenienſibus ademptum imperiũ 657,D
Athenienſibus decem præfecti cõſtituuntur 461,E
Atramytum vrbs 425,D
Atticæ terræ natura 920,B
Audacia quantum ignauiæ præſtet 564,D
Aucupium Cyri quale 35,D.E
Augo nomen canis 987,B
Augurium à Ioue per Aquilam Cyro datum 35,D
Augurium aquilæ leporem percutientis, belli proſperum euentum indicat 59,D
Augurium Xenophonti oblatum 373,A
Auium ſylueſtrium genera aliquot in Arabia 256,B
Aulonitæ, populi 494,E
Aurea platanus regis Perſarum 622,A
Aures multas regis eſſe quomodo accipiendum 209,D.E
Auri vis quid poſſit 502,B
Auriculæ ſolo tactu præ rigore auulſæ 408,D
Aurifodinæ in Pangæo 555,B
Aurium vſus 726,D
Aurum ab omnibus expetitur 37,D
Aurum ex Cremaſte campo effoditur 543, B.C
Auſter ventus intra Phaſim 363,C
Autobœſaces à Cyro interficitur 454,B
Autocles Strombichides legatus 590,B
Autoclis induſtrius rhetor 591,B
Autolycus à Callia adamatus 872,D
Autophradates Aſſi obſidionem ſoluit Ageſilaum veritus 663,A
Autophradates fugam petit ibid.

B

Babylon obſidetur à Cyro 188,E
Babylon capta in die commeſationũ 192,A
Babylonis regia inuaditur 192,A
Babylonem petit Cyrus 254,C. Capit 191,A
Babylonij Cyro vi ſubditi 2,D
Babylonij feſtum commeſationis celebrabant 190,D
Babyloniis præſidium imponitur 197,C
Babylonij omnes iuſſu Cyri arma deferunt 192,D
Babyloniorum confinia deuaſtantur 125,D
Babyloniorum rex occiditur à Gadata & Gobrya 192,B
Bacchanalia ſiue liberalia feſtum Athenis 699,C
ad Bacchicos numeros tibia canere 900,B
Bactrini Cyro ſubditi 2,D
Barbari iuſſu Ageſilai nudi venditi 500,A
Barbari cõtra conſuetudinem taciti in prælium prodeunt 264,B
Barbari terrentur à Græcis 247,D
Barbarorum arma arcus & fundæ 322,C
Barbarorum res adfliguntur 617,A
Barbarus præfracta conſtantia 318,E
Beati qui 673,E
Beatum nullũ dicebat Ageſilaus niſi poſtquam diem obiiſſet 673,E
Beatum eum exiſtimabat Ageſilaus, qui nominis celebritatem toto vitæ curſu ſemper aſſecutus eſſet 672,D
Beleſis præfectus Syriæ & Aſſyriæ 427,C
Beleſis Syriæ prætoris regia 254,B
Bellj acies quomodo inſtruenda 956,A
Bello denunciato ex eo fraude vti, ius & fas eſſe 5,D.6,A
Belli fortuna inconſtans 506,A.B
Belli Peloponeſiaci tempore Ephori qui fuerunt 462,A.B
Belli Peloponeſiaci finis 462,A
Bellicarum rerum veriſſima exercitatio eſt venatio 5,D.E
Bellicoſi viri deſcriptio 290,E
Bellum an vtilius ſit ad rem augẽdam, quã pax 931,B
Bellum inferens quid ſcire debeat 773,A.B
Bellũ inter Lacedæmonios & Eleos 491,A
Bellum formidabilis res 911,D
Bendidium templum 472,D
Benefacere velle, optimum beneuolentiæ inſtrumentum 852,E
Benefactori libenter ſeruiunt, qui gratis beneficium acceperunt 665,B
Benefactorum, quam iniuriarum meminiſſe laudabilius 370,A
Beneficentia fidos homines fieri, non vi 230,A
Beneficia à potẽtiſſimis præſtita, magnam afferunt voluptatem 914,E.915,A
Beneficiis vincere bene merentem 126,A
Beneficiorum, non iniuriarum, memorem eſſe, generoſi eſt animi 610,611
Beneficiorum non iniuriarum meminiſſe oportet 370,A
Beneficium gratiſſimum hominibus ciborum potuumq; collatio 207,E. 208,A
Benemereri homines etiam ſine auro poſſunt 126,A
Beneuolum eſſe, maleuolo non facile eſt 207,D
Beſtiæ quæ in venatione feriendæ 5,E.6,A
Beſtiæ quæ in venatione cauendæ 6,A
Bia nomen canis 987,B
Bibere tantum Perſæ ſolebant vt non importent, ſed illi exportentur 240,B
Bithyni Græcos cædunt 383,D.E
Bithynorum præfectus Pharnabazus 427,D
Bœotarchi Ageſilaum à ſacrificio faciendo prohibent 496,B
Bœotiam populatur Ageſilaus 602,A
Bœotorum ſocij 658,A
Bœotorum ſocij aduerſus Lacedæmonios 652,E.659,A
ad Bœotorum fines perueniens Ageſilaus, quos in acie aduerſus ſe ſtantes repererit 658,E.659,A
Boiſcus Theſſalus pugil 369,D
Bona ſpe omnia referta eſſe conſentaneum eſt, vbi homines Deos colunt 500,A
Bona à Deo collata quomodo & inter quos partienda 488,B
Bona & honeſta omnia comparari exercitatione poſſunt 715,A
Boni regis officiũ, ſubditos quamplurimis beneficijs adficere 668,B
Boni ciuis officium 813,D
Bono quicquid poſſidet moderatũ eſt: rudi & inepto exiguum 1001,B
Bonos malis amicos eſſe impoſsibile eſt 750,B.E
Bonorum prauorumque conſuetudo quid agat 714,C
Bonum eſſe, ad honores via optima 732,A
Bonus vir quis 672,A
Bonus princeps, videns lex, 204,B
Bonus vir interdũ malè, mox benè ſe idem gerit 714,C
Boreæ vis 329,C
Boum imperium eſt penes bubulcos 1,B
Braſidas ephorus 462,B
Bremon nomen canis 987,B
Bruta in quo ab hominibus differant 913,A
Brutorum induſtria in ſui defenſione 52,D
Bryas nomen canis 987,B
Bubulcis in boues imperium eſt 1,B
Budini Cyro ſubditi 2,D.M
Byſſinus color aureo proximus 215,B.M
Byzantij obſidio 430, D. recuperatio 437, C.D

C

Cadmea arx 557,B
Caduſius Cariæ ſatrapa 230
Caduſius Perſa in Cariã cum exercitu miſſus 186,D
Caduſii gens robuſta 123,C
Caduſij ab Aſſyrijs cæduntur 131,D
cæleſtium rerũ perſcrutatio à Socrate prohibetur 815,A
Cænabant Medi & Tigranes mutatis veſtibus 104,A
Cæne vrbs opulenta 285,A
Cænon nomen canis 987,C
Caici campi 425,D
Calami ſitim reſtinguentes 330,B
Calami Carduchorum meri ſaporem habent ibid.
Calami oderati copia 255,E
Calamitates iubentur tacitè ferre Spartanæ mulieres 597,D
Callias Hipponici F. 590,B
Callias Hipponici F. athenienſium peditum dux 528,D
Callias ingentem pecuniam ſapientiæ diſcendæ cauſa, Protagoræ dedit 873,A
Callias pro pace apud Lacedæmonios orator 590,C
Callibius dux 602,E
Callicratides homo minime aulicus 443,E
Callicratides Lyſandro ſuccedit 442,E
Callicradis de ſe & Sparta egregium dictũ 447,A
Callimachus Arcas, legatus 359,B
Callimedon Athen. legatus 359,C
Callipides hiſtrio ſeu Philippides 880,C
Calliſthenes Athenienſium legatus 537,E
Calliſtrati oratio ad Lacedæmonios 592, A
Calliſtratum oratorem ſibi adiungit Iphicrates 589,D
Callixenus omnibus exoſus, fame perit 452,E
Calpæ portus 376,C
Calpes portus deſcriptio 380,B
Calumnia nullum opus caret 758,C
Camarina 461,C
Cambyſes regno præficitur à patre morituro 235,C
Cambyſes Perſarum rex 3,B

cambyses Cyri pater ibid.
cambyses Persidarum è gente ibid.
cambysis oratio ad Persarum seniores & ad Cyrum filium 228,C.D.E. 229,A.B.C
cambyses quas ponit leges Persis 229,C
camelorum magna vis capta ab Agesilao 501,B
camelos equi metuunt 176,E
Canathrum 670,D
Candys quid 214,D.m
Canes animosæ, sagaces, duripedes, nitidæ 978,C
canes bene eruditæ, optimæ ac perutiles venationibus 790,D
canes excisæ ad custodiam & venationem nihil deteriores 196,D.E
canes quomodo adhortandæ 985,B.E
canis capita, locus Thebanorum 569. A 662,A
canis venatici forma 977,C
canum genera duo 975,E
canum ornamenta 983,B
canum procreatio 987,A
canum Vulpinarum descriptio 975,E
canum nomina & catalogus 987,B.C
canum obœdientia & studium erga venatorem 30,D.E
canum cura iis demandanda qui sunt reddituri nobis ad vsum suum quàm optimos 202,B
Capitha genus mensuræ & quid 256,D
Cappadoces Cyro vi subditi 2,D
Capreæ in Arabia 256,A
capti bello cui auræ fortunæ lege naturæ subiecti 198,A
captiui cuiusdam constantia 318,E
captiuorum & militum magnus numerus propter frigus perit 330,C
erga captiuos singularis humanitas 654,C
Caranus quid significat 438,A
Carbatinæ quid 330,D
carbatini calcei 330,D
Carcasus amnis, alias Caicus 426,E
Carduchi populi 427,D
carduchi Græcis bellum inferunt 317,B
carduchi in montes cum liberis fugiunt 317,A
carduchorum commeatus & rei mobilis copia 317,A
carduchos carmina quædã concinere prælium ineuntes 325,E
carduchus carpentijs mulieres vehentibus præfectus 168,B
cares Cyro vi subditi 2,D
inter Cares seditio oritur 186,B
in Caria Tissaphernis regia 488,E
caria equitatui incommoda 653,C
carpræa siue sementaria saltatio 371,A
carthaginensi lino fieri retia debent 975, A.B
carya vrbs 619,C
caryos vi captos iugulat Archidamus 619,C
casses 975,B
castigationes parentum, magistratuũ, imperatorum non mali causa 369,A.B
castoli campi 243,A
castor discipulus Chironis 973,A
castor & Pollux immortales facti sunt 974 B
castoriæ canes 975,E
castoriæ canes vnde dictæ ibid.
castra Assyriorũ loco fossa munito, metata 80,D
castra quæ noctu incommoda 311,D.E
castra deseruntur ab Assyriis 88,E
castra metandum quomodo censuerit Lycurgus 687,B
castra Pharnabazi capiuntur 510,A
castratus iuuenis ob formæ elegantiam 124,A
castris metandis quis locus eligendus 29,E
catuli quomodo alendi 987,A
Caue, villæ nomen 509,E
cauillis appetitur Cyrus puer 16,C
causas orare omnes apud Athenienses 691,E
caystri campi 39,B.246,D
Cebes Socratis auditor 719,A
cebrena, oppidum 483,B
celænæ à Xerxe exstructæ 246,B
celænæ vrbs Phrygiæ & Cyri regia 246, A
celeritas Agesilai in itinere conficiendo 658,A
celeritate potiùs quam vi, pleraque officia præstantur 598,D
celtæ & hispani mittuntur in subsidiũ Lacedæmoniis 617,C
cenchreæ via 525,D
centrites fluuius 322,D
centurio industrius cum ordine toto à Cyro inuitatus 54,A
cepam potus condimentum dixit Homerus 831,A
ceparum vsus & bonitas 882,B
cephalenia 588,B
cephalus Chironis discipulus 972,D
cephalus à Diua raptus 973,B
cephisodorus centurio 321,A
cephisodoti oratio 615,E
cephissus 659,C
ceramicus sinus 455,B
ceramonis serui 755,D
ceramus vrbs 246,D
Cerasunthii terga vertentes in mare se abijciunt 365,D.E
cerasus vrbs 349,D
cerberi aditus 375,A
cerealia mulieres in Cadmia celebrasse Thebis 557,B
certa quę non sunt, imperator militib. non promittet 31,A
certamina Cyrus instituit 42,D
certamina ea non adeunda, vbi aut cuncta capienda, aut cuncta sunt nobis amittenda, dicebat Callistratus 593,C
in certaminibus coronatur, tam qui sine puluere, quam qui pugnando vincunt 667,C
certonium oppidum 425,D
ceruorum venatio 989,A.990,A
Chabrias summus imperator 589,D.E
chærecrates Socratis auditor 719,A
chæreleus vnus è triginta tyrannis 461,B
chærephon Socratis auditor 719,A
chærides Ephorus 462,B
chæron tribunus militum 477,C
chalcedonenses obsidentur 435,B
chaldæi populi 427,D
chaldæi obediunt Cyro 181,B
chaldæi pacem petunt 73,C
chaldæi prædones 70,E
chaldæorum natio bellicosa 71,D
chaldæorum arma 71,D.323,B
chalonis pisces sacrosancti Syris 254,B
chalos amnis ibid.
chalybes populi 427,D
chalybes qua ratione victum sibi comparent 354,D
chalybum arma 338,B.C
chara nomen canis 987,B
chares dux 629,A
charicles vnus è triginta tyrannis 461,B
chariclis cum Socrate colloquium 717,E
charmande vrbs 257,C
charmides Glauconis F. 774,E
charmides Glauconis F. vnus è decem in Piræo præfectis 474,B
charopi, Thrasonidæ, factio apud Elidem 635,D
Chele quid 395,A.m
cherisophus Lacedæmonius 252,E
cherisophus dux Græci exercitus 374,C
cherisophus præfectum percutit 333,D
cherisopho imperium abrogatur 376,B
cherisophi oratio in reb. afflictis 299,D
cherisophi obitus 81,E
cherronesi amplitudo & munitio 488,B
chersus amnis 253,A
chilon 637,D
chilonis vxor Archidami soror 637,D
chiro & Phœnix ab Achille honore adfecti 897,A
chiron à diis venationem edoctus 972,D
chiron frater Iouis, ex patre, non ex matre 973,A.B
chironis discipuli 972,D.973
chirothecis Persæ vti incipiunt 241,B
chium occupare volunt milites 453,A
chophus portus 477,A
chremon vnus ex triginta tyrannis 461,B
chrysantas Lyciæ & Ioniæ satrapa 230,E
chrysantas prudens, parendi & imperandi peritus 88,B
chrysantæ oratio 51,E.195,D
chrysantæ prudentia 51,E
chrysopolis, vrbs 291,C
à Cibariorum vsu abstinendum vt voluptuosius comedamus 787,D
cibariorum penuria exercitus Clearchi se iumentis sustentat 273,A
cibi ac potus beneficia acceptissima 207,E. 208,A
cibi ac potus continentiam pueris Persis præscribi 5,B
cibi Regij summo studio parandi comparatur artificum operibus in magnis vrbib. & paruis oppidis habitantiũ 208,C
ex cibo mellis reddi insanum 342,A
ciborũ apparatus Medicus num pulchrior Persico 9,A
cibum Babylonios habere ad viginti annos in vrbe 190,C
cibum semel capere Persæ solebant in die 240,A
cilices Cyro subditi 2,D
ciliciæ fertilitas 248,C
ciliciæ aditus difficiles 248
cilissa regina 247,C.D
cinado insidiator 493,E
cinado proditor punitur 495,D
circe quomodo socios Vlyssis in sues mutarit 723,C
ciribi ex pane faciendo quæstus 756,A
cissidas præfectus 619,D
citharistria musicæ studioso datur à Cyro 114,A.B
cittus mons 995,A
ciues vt improbi nõ fiant, anteuertendum 3,D.E
ciues Thespiarum dissidentes reconciliantur ab Agesilao 576,B
ciues Athenienssium tunica non spoliati 474,B
ciues veteres in Samo restituti à Lysandro 461,D
ciuis boni officium 813,D
ciuis nullus loco hostis habendus 668,D
ciuem bonum fieri sine iustitia impossibile 794,B
ciuitas quomodo ab hostibus ditetur 773,A
ciuitas nulla absque concordia rectè gubernari potest 806,C
ciuitates cur in peius prolabantur 769,D
ciuitati benefacere à quo incipiendum 772,C
in ciuitatibus vnde prauitas & ignauia oriatur 770,C
Cium Mysiæ oppidum 438,C
Cladaus, amnis 639,A

Clades

clades ad Leuctra 662,A
clades Lacedæmoniorum apud Lechæum 527,B
clamor gaudii militum 339,A
classem reparat Pharnabazus 443,E
classem instruunt Athenienses 446,A
in classe bis imperare, apud Lacedæmonios lege vetitum 454,B
cleander Xenophonti consulit 394,B
cleandri humanitas 398,D
cleanor Orchomenius dux 289,A
cleanor Arcas malle se mori dicit quàm arma tradere 273,C
clearatus centurio accusatur perfidiæ 364,C
clearchus Ramphij filius 432,E
clearchus dux Græcorum 277,B
clearchus cum Tissapherne de rupto fœdere expostulat 285,B
clearchus Lacedæmonius domo electus 244,C
clearchus Lacedæmonius exul ad Cyrum venit 246,B.C
clearchi diligentia & industria 279,A
clearchi prudentia 264,C.D
clearchi stratagema 250,C.D
clearchi oratio ad milites tumultuantes 249,D.250
clearchi ad regem excusatio 280,C
clearchi interitus 288,C.289,B. eius laus 289,E
clearchi stulta prudentia 282,A
clementiæ exemplum insigne erga victos 72,C.398,D
clementiæ, quam artis imperatoriæ opera demonstrare gratius 221,C
cleocritus Mystarum præco 474,C
cleombrotus cũ Thebanis confligit 595,E
cleõbrotus à Thebanis superatur 596,D.E
cleombrotus iuxta Platæas exercitum ducit 568,D
cleombrotum copias educere iubent Lacedæmonii 577,B
cleonæ 644,C
cleonymus Sphodriæ F. 570,D
cleonymus interficitur 596,E
cleonymus Spartanus interficitur 318,B
cleonymum Sphodriæ F. deperit Archidamus 570,D
cleosthenes Ephorus 462,B
cleostratus legatus 436,D
clepere prohibitum apud Persas 3,D
cletoris 572,D
cligenes Acanthius legatus 554,A
clinomachus Ephorus 462,B
cliteles Corinthius 610,A
clito statuarius 781,D
clitonis cum Socrate colloquium ibid.
Cnidum fugiunt Pisandri milites 518,B
Co insula 440,B
cocylitæ populi 483,B
Coelossæ fauces 534,C
cœna à Seuthe Græcis exhibita 404,B
cœnæ vrbs 285,A
cœnam sumebant milites Cyri cum luce 80,B
cœnant in Academia milites Athenienses 612,C
cœti populi 427,B
cognosce teipsum 776,A.797,A
colchi populi 427,D
colchi Græcis in armis occurrunt 340,D
colchicum mel insanum reddit 342,A
collaria canum 983,B
colloquia praua sobriis etiam pueris prohibentur 714,B
colloquia Cyri cum suis cuiusmodi 45,A
colossarum descriptio 245,E
colonæ 483,B
columbæ Syris sacrosanctæ 254,B
coma nutrire Lycurgus Lacedæmonijs permisit 686,A
comis appositiis vtuntur Medi 8,C
commeatus Græci in castra comportant 388,A
comedere semel in die olim lege cautum apud Persas 240,A
comitatem moribus non dicterijs assequi studebat Agesilaus 674,C
commeatu deficiente nulla suscipienda expeditio 27,B.96,C
conciliare volẽtes longè præstãtius, quam inuitos 380,D
concilium paruum apud Lacedæmonios 494,E
de concordia fratrum locus communis 235,236
concordiæ vtilitas 806,B
conflictus acris habiti descriptio 660,D
conflictus Græcorum & Persarum in Caria 656,B.C
conflictus Lacedæmoniorum duce Agesilao, & Bœotorum ad Coroneam 659,C
conflictus Agesilai & Thessalorum 658,B
conflictu apud Corinthum quot perierint 668,E.669,A
congeries præceptorum rei imperatoriæ 28,D.E
coniuratio Lacedæmone prodita 494,B
Conon dux Athenienſium 442,A
conon à Callicratide terra & mari obsessus 445,A
conon cum nauibus suis aufugit 457,A
conon in vincula conijcitur 538,D
cononis prudens consilium Pharnabazo datum 534,E.535,A
cõsilium expeditum Cyri adhuc iuuenis de præda ab hostib. ablata recuperãda 18,E
consilium sacrum 358,A
constantia inusitata & mira, Barbati 318,E
constantia Socratis contra triginta tyrannos 803,D.E
consultatio Clearchi in re diuina 274,275
consultatio Cyrj de prælio cum fratre ineundo 260,D.E.261
consultatio Cyaxaris cum Cyro & reliquis ducibus de bello & deponendo & continuando 149,B.C.D.E.150,A,B,C
constitutio corporis bona ne an mala an neutra eligenda 786,D
contentio de gloria 337,E
continentia quomodo exercenda 205,B
continentia Cyri 22,A.120,D
continentiã cibi & potus docebantur pueri Persarum 5,A.B
contumaces vel ignominia notãdi vel puniendi 31,C
contumelia in viæ ducem 333,D
conuersatio bonorum, virtutis exercitium 714,C
conuiuarum ordo apud Cyrum 220,D
conuiuia militũ Grẽcorũ lætissima 332,B.C
in conuiuiis Socrates à nimia saturitate facillime cauebat 723,B.C
copiæ noctu incedentes cur facile diuellãtur 130,D
copiæ fratris Cyri quantæ fuerint 166,C
copias ferre diu non posse regionem vastatam 654,B
corcyra 579,B
corcyrensium terram Mnasippus ferro ac igne vastat 584,C.D
Core quid 454,B
corinthii in piræo iumenta custodiunt 661,B
corinthi capitellum columnæ sponte cecidit 521,C
corinthij ab Athenienſibus deficiunt 633,C
corinthiorum quorundam nefarium facinus 520,E.521,A
corinthum in pristinam libertatem restituere volunt Pasimelus & Alcimenes 522,A
iuxta Corinthum quot perierint in conflictu 668,E.669,A
corinthus Argiuorum imperio subdita 661,A
corollarum redimito in honorem Dei 660,E
coronas milites Agesilai, Dianæ offerunt 499,E
coronati in Dei honorem suos iubet Agesilaus 526,A
coronea 350,A
coroneæ campus 519,A
ad coroneam pugnæ magnitudo 659,C
ad coroneam prœlium Thebanorũ & Lacedæmoniorum ibid.
ad coroneam campus ibid
corpora defunctorum terræ mandari nihil beatius 238,A
corpora bene adfecta per desidię remissionem male se rursus habere incipiunt 198,B.C
corpora salubria ne an insalubria, an neutra habere præstet 786,D
corpꝰ hominis bona valetudine ad omnes actiones vtile 787,A
corpus suum cur terræ reddi voluerit Cyrus 238,A
corpus à mente gubernator 728,A
corporis habitudo ornatus, non vestis 682,C
à corporis mala valetudine multa incommoda oboriuntur 787,B
corporis habitudo bona an magis ad sanitatem conferat quam mala 786,D
corporis ornatum allicere homines ad reuerentiam exhibẽdam existimabat Cyrus 206,B.C
corpora, inertia corrumpit 198,B.C
corrumpit ciuitates pecunia Timocrates 502,B
corsote vrbs 256,B
corylas Paphlagonibus imperat 370,B
cotyorẽses Græcis hospitalia munera mittunt 317,C
cotyorum ciuitas 355,B
cotys Paphlagonum princeps 661,C
cotys Paphlagonum præfectus, cum Agesilao militat ibid.
cotys veritus Agesilaum Sestum obsidionem soluit 663,A
cotys Sestum obsidet 663,D
cranium quid 521,C
cranonij 658,A
cranonij Agesilaum sequuntur ibid.
cranonij populi cum cæteris confœderatis, Agesilai nouissimũ agmen premunt 517,B
crates prægrandes Chaldæorũ arma 323,B
cratesippidas dux 432,B
crauge nomen canis 987,C
credentes fallere impium 673,C
cretenses canes 991,D
crimme carere neminem mortalium 592,B
crithiasis equorum morbus 937,E
critias auditor Socratis 713,B
critias vnus è triginta tyrannis 461,B
critias & Alcibiades deprauati 715,A
critias calumniatur Socratem 716,C
crito Socratis auditor, 719,A
crocinus Thessalus victor certamine olympico 461,A
Crœsus Lydorum rex 22,B.96,A
crœsus Assyriorum Imperator constituitur 158,A.B
crœsus Sardes fugit 180,C
crœsus Cyrum salutat 181,B
crœsus quando seipsum ignorabat aduersa passus 189,B
crœsus consulit Apollinem 182,C.D

Crœsi filiorum calamitas 282,D
Crœsi exercitus 38,D.39,A
Crœsi fuga præmissis mulieribus & ipso subsequente 96,A
Crœsus in longam extendere aciem voluit 166,D
Crommyona vrbs 524,A
Cromus vrbs 637,A
Crudele Græcorum factum 308,C
Crudele Scuthis factum 409,A
Crudele factum Tissaphernis in legatos 288,C
Crudele Cyri facin⁹ in filios sororis 454,B
Crudelitas regis Assyrij in quendam iuuenem 123,E.124,A
Crudelitas Lysimachi in ciues quosdam Athenienses 476,E
Cruenta Thebanorum & Lacedæmoniorum clades 662,C
Crura equi an lauanda 939,D
Ctesias medicus & historiographus 266,A
Culta regio maximi pretii possessio est 102,D
Cuma ciuitas 179,E
Cunctationes rebus præclaris nocēt 77,D
Cupiditas nimia habēdi sæpe noxia 592,C
Cupiditatibus sese inferiores præstant homunciones nequam 116,C.D.E
Cupido pharetratus cur dictus 724,C
Cura ad quem maxime pertineat 846,C
Currus falcati à Cyro confecti 157,E
Currus cum quatuor temonibus fecit Abradatas 156,B
Curruum bellicorum structura 152,D.E
Cursus equestris 216,D
Custodes Cyri 197,A
Custos optimus metus 967,B
Cyaxares regnum Medorum accipit mortuo Astyage 22,A.D
Cyaxares aduersus hostē sese munit 22,D
Cyaxares cum Cyro conqueritur de conditione sua 142,A
Cyaxares patri Astyagi Medorū regi mortuo in regno succedit 22,A.B
Cyaxares redit in gratiā cum Cyro 14,B.E
Cyaxares filiam Cyro despondet 228,A
Cyaxares lachrymatur 141,A
Cyaxares Cyro osculum denegat ibid.
Cyaxares ad Cyrum proficiscitur 14,D
Cyaxares de bello consultat 149,B
Cyaxaris consilium 58,D.E
Cyaxaris temulentia 104,C
Cydnus amnis 248,D
Cydo proditor 437,B
Cyllene vrbs 179,E
Cynisca Agesilai soror 671,D
Cynisca iumenta currui iungenda aluit ibid.
Cynisce sorori iumenta alere persuasit Agesilaus ibid.
Cynicus 394,D
Cynos-cephale, id est, canis-capita locus 662,A
Cypri à Cyro subacti 2,D
Cyratades thebanus iactator 397,A
Cytheria vrbs 536,E
Cyrus Persa 2,B
Cyri imperij amplitudo 2,B
Cyrus imperio potitus amplissimo subditis vsus est obsequentibus 2,B.E
Cyri educatio 3,C
Cyri gubernandi ratio 2,E
Cyrus imperandi peritus 2,A.B
Cyri parentes 3,B
Cyri indoles ibid.
Cyrus Medis Hyrcanijsq; Iubentibus imperauit 2,D
Cyri præstantia 2,C
Cyrus puer erga suos officiosissimus 18,B.C
Cyrus erga parentes pius 8,B
Cyrus intelligit Astyagem matris suæ patrem esse 8,B
Cyrus adhuc puer iudex à suo magistratu constituitur 12,B
Cyri pueri astutia in Sacam 10,B
Cyri pueri mores & studia 8,B
Cyri pueritia 8,A
Cyri pueri diligentia in capiendis auibus 35,D
Cyri in omnes humanitas 13,B
Cyrus ad Cyaxarem venit 38,A.B
Cyri sedulitas in ægrotantem auum 13
Cyri de splendore Medorum iudicium 8,D
Cyrus inculpatur à suis æqualibus 16,C
Cyri studium in venando 14,C
Cyri adolescentis mores & studia 14,A
Cyrus aprum interfecit 15,C
Cyrus arma induit 18,C
Cyri cum Cyaxare colloquium de pecunia conficiunda 57,D
Cyrus à fratre comprehensus matris deprecatione liberatur 243,B
Cyri educatio, mores & uita 3,BC
Cyrus vt subditos audierit & audiendo sibi beneuolentiam compararit 193,B.C.D
Cyrus Deos, Deasque Assyriorum placat 79,C.D
Cyrus omnes suas actiones à rebus diuinis orditur 25,A
Cyri prudens responsio ad Cyaxaris nuncium, Medos reuocantem 106,C
Cyrus de commeatu suis prospicit, 96,C Suos milites ad temperantiam continētiamque hortatur 97,B.C.D.E
Cyrū Lacedemonij vicissim adiuuāt 479,D
Cyri liberalitas in milites 77,A
Cyriana castra capiuntur 269,E
Cyri nocturno in itinere industria in perscrutandis omnibus 132,D.E
Cyrus iunior maritimis copiis præficitur 437,E
Cyro spontanei milites à Cyaxare in auxilium permittuntur 90,E
Cyrus honore maximo ab Armeniis excipitur 76,B
Cyri cibus & potus 104,B
Cyrus vrsum conficit 267,A
Cyrus cum exercitu Euphratem transit 255,C
Cyri paternum regnum quantum 261,B
Cyri in defectores clementia 253,D.E
ad Cyrum deficiunt ciuitates 241,A
Cyri cum Artaxerxe conflictus & interitus 266,B
Cyrus Artaxerxem vulnerat 266,A
Cyri fides 267,B
Cyrus cum classe Lacedæmonijs auxilium fert 437
Cyri cū Lysandro de agricultura colloquium 830,C
Cyri oratio ad principes de Oronte 259,D
Cyrus vt corpus suum quotidie exercuerit 830
Cyrus qualis erga suos 268,A
Cyri animi sollicitudo 246,E.25[illegible],C
Cyri ad suos oratio 260,D.E
Cyri mors 266,B
Cyro caput & manus abscissa 269,E
Cyri virtutes per anacephalæosin recēsentur 266,267,268,269
Cyrus flumen Babylonis meabile facit 190,E
Cyrus suos in ebrios Babylonios immittit 192,A
Cyrus militiæ officia & ordinem diligēter excogitat 203,A
Cyri corporis custodes asciscit 196,B
Cyrus Persas sibi satellites legit 197,B
Cyrus vt tutó viuat in suis cultum deorum expetit 204,D
Cyri authoritas 209,B.C.D.E
Cyri è regia prodeuntis pompa 215,A
Cyrus Chaldæos vincit 72,A.B
Cyrus ab Indis pecunias postulare instituit 75,C
Cyri respōsum Indorum regis legato 57,B
Cyrus in Ægyptios bellum gerit 177,B.C. D.E.178,A
Cyrus equo excutitur 178,C.D
Cyrus qua ratione maiestatem sibi compararit 193,B.C
Cyri concio de liberalitate 225,A
Cyri colloquium cum militibus 45,A
Cyrus imperium dilatat 233,A
Cyrus pretiosiora ex donis dijs curat eligenda 184,B
Cyri animus erga postulata militum 114,B
Cyri uisio nocturna 233,D
Cyrus filiis ac amicis mortem suam prædicit 234,B.C
Cyri oratio ante obitum suum ad filios & principes 234,235,236,237,238,B
Cyrus Cambysem filium in regnum substituit 235,C
Cyri cura de sepultura 238,A
Cyro mortuo filij de regno disceptāt 238, D.E
Cyrus clam exercitus alit 244,D
Cyrus in fratrem exercitū cōgregat 245,A
Cyrus captiuos sine pretio reddit 69,B
Cyri in captiuos clementia 103,A.B
Cyrus nationes quas hæreditario iure acceperit: quasve in potestatem suam redegerit 2,B.C.D.E
Cyri prima concio ad milites 23.24
Cyri audacia in pugna 20,A
Cyrus ad Armenium nuncium mittit 61,C
Cyrus Armenijs bellum infert 60,B
Cyrus Assyrio duellum offert 126,C
Cyrus Assyrios in fugam vertit 86,A
Cyrus spolia Assyriorum diuidi iubet 109,A
Cyrus nouos currus excogitat 152,E
Cyrus octo iuges currus facit 156,B
Cyrus in flumine turres facit 190,B
Cyrus Indos liberaliter excipit 157,B
Cyri dicta & facetiæ 9,A.10.B
Cyri in epulando mos 208,A
Cyrus benefactor & vir bonus appellatus 76,D
Cyri reditus in Persas 225,D
Cyrus cur ad cœnam suos duces, vocasse feratur 44,C.D
Cyri militum epulandi mos 122,A.B
Cyri oratio ad amicos 147,D.E
Cyrus dando magis lætabatur quam possidendo 224,E
Cyrus Cadusios solatur 136,C.D
Cyri vestitus 225,A.B
Cyri milites nunquam accedebant ad prādium aut cænam nisi sudassent 44,B
Cyri sollicitudo erga vulneratos 136,A
Cyrus probos viros tanquam se ipsum amat 53,C
Cyrus copias in Zariam mittit 186,B
Cyrus vxorem ducit 229,D

D

Daduchus nomen Cereris sacerdotū 590,C.D.m.
Dædalus à Minoe captus propter sapientiam 798,C
Dæmonium Socratis 817,A
Dailochus ab Hierone adamatus 905,A
Daipharnes 216,B
Damatas præfectus 131,A
Damæ in Arabia multæ 256,A
Dana vrbs 248,A
Danielis locus de Babylone capta innuitur 192,A.m
Daradax, fluuius 254,B
Darij filij 243,A

Darius

Darius Cyrum ad se arcessit 454,C
daricus nummus menstruum stipendium militis 252,C
Dascylium, vrbs & regia 509,B
Datamas præfectus 215,D
Daucus impedimentorũ Cyri præses 168,A
Deceleæ Agis pedestres copias dimittit, data licentia eundi quo quisque velit 461,C
Decem viri Athenis constituti 475,B.C
decimæ diis datæ 349,E
decimam Deo offert Agis 493,A
decimam ex Ponto rerum vehendarũ vendunt Athenienses 542,A
Decuma Delphico Deo consecratur Ctalentis amplior 657,A
Deformis amatur propter studia & officia fidelia 50,D.E.51,A
Delatores maiori odio digni, quam fures 673,C
delia sacra quæ 816,B
deliberatio de bello suscipiendo aut intermittendo 149,B
deliberatio Cyri & Cyaxaris de bello 149, 150
deliciæ ab Asiaticis quando expetitæ 241,A
delicta hominum fidem dubiam reddunt 67,B
Delphici Dei decuma : *vide* decuma delphici Dei
delphinum, vrbs 442,A
delphinorum frusta sale condita loco olei adhibentur 353,E
delphionis audax animus 564,D
delta Thraciæ 397,A
demaratus Lacon 480,E
demarchus Pidoci filius 431,D
demeas Colytæus Chlamidum confector 756,A
democrates Teminites 328,B
democratia : *vide*, Populi dominatus
Demostratus Aristophontis legatus 590,B
demoteles præco 620,C
demotion 633,B
dens caninus 941,A
dentium vsus 726,A
Deras oppidum 618,A
Dercyllidas Sisyphus 481,B.C
dercyllidas Abydenos in officio continet 535,B
dercyllidas colligit exercitum 535,B
dercyllidæ cum Tissapherne colloquium 490,A
dercyllides victoriam Agesilao nuntiat 516,E.517,A
Derdas princeps Elimeæ 559,C
derdæ egregia opera 560,B.D
dernes Phœniciæ & Arabiæ præfectus 427,C
desperatis à nemine resisti potest 645,A
Deus arrogantiæ vindex 379,B
deus cuiq; naturam ad suum officium idoneam dedit 839,A
deus paruos sæpe extollit, potentes deprimit 599,A
deus Socrati sapientiæ testimonium exhibuit 1000,D
deus Lacedæmoniis Victoriam concessit 523,C
deus vel vno die fortes eos efficere potest, quos homines ne longo quidem tempore 639,D
in dei honorem corollarum redimitio 660,E
dei quæ voluntate suscipiuntur, ea meliores habent euentus 932,A
deum nullum fuisse à Cyro neglectũ 97,D
extra deum non facile quis alius iusta sancire potest 808,B
deum qui colunt, illi impij aut nefarij nihil quidquam admittent 237,C
deum in stolidos & incautos animaduertere 843,E
deo nihil ignotũ esse voluit Socrates 711,C
sine deo nihil agere nos posse 849,C
deorum ministri inuisibiles 802,E
in Deorum omnia sunt potestate 285,D
nihil nisi deorum impetrata pace fieri potest 833,B
deorum bella nulla possunt celeritate aut latebris euitari 285,D
deorum auxilia etiam in hostico solo imploranda 672,D.E
deos qui potissimum exorent 25,E
deos etiam in rebus secundis esse inuocandos, dicebat Cyrus 25,E
deos consulit in re dubia Xenophon 372,E
deos hominum curam habere 711,B
deos periurio infestos reddi hominibus 653,B
deos quisquis colit, is bona spe est refertus 500,A
deos præterita, instantia & futura scire 37, D.887,D
Dij orandi vt fructus conseruent 833,B
dij euentum belli extis Cyro pollicentur 81,D.
dij ante omnia colendi 849,D
dij illis quibus sunt propitij, omnia prædicunt 37,D
dij legislatores sunt 807,B
dij cœlo etiam sereno tempestatem concitant 473,B
dij quos curent in periculis 301,A
dij factis religiosis æque, ac sacrificiis castis delectantur 673,A
dij scelesta facta minimè impunita relinquunt 566,A
diis dona gratiarum sunt soluenda 87, C.D
diis supplices, etsi hostes, minimè ab aris auellendos 672,E
diis proximus, paucissimis egens 331,A
à diis quid orandum 722,C
à diis nefas qui petunt, non minus repulsam patiuntur, quam qui ab hominibus legibus illicita petunt 26,C
à diis non esse petenda ea ad quæ apti non sumus dicit Cambyses 26,B
à diis immortalib. initium regni fecit Cyrus 23,B
de diis disputatio Socratis 800,B
Dexippi perfidia & eiusdem pœna 345,C
dexippi malitia insignis 388,C
dexippus proditor lapidibus petitur 388,D
Δεξιλεύδαι vnde dictum 810,C
Dianæ templum eiusdemq; sacra 350,E
dianæ Astyriæ templum 512,E.351,A
dianæ Munychiæ templum 472,D
dianæ templum sacratissimum apud Leucophryn 490,B
dianæ votum factum ab Athenienſibus 301, C
perDifficile reperire qui subsistere velint, quum suorum nonnullos terga dare cõspiciunt 646,C
difficilius, vt sua quis seruet quam aliena rapiat 665,A
diffidentes fallere sapientiæ tribuendum : at credentes impium ducendum 673,C
Digitabulis vti quando Persæ incœperint 241,B
diligentia tam in re rustica quàm cæteris quantum possit 869,B.C
diligentes, qui fieri, qui non possunt 853
Dimænetus præfectus 546,B
Dino polemarchus interfectus 596,C
diocles vnus è triginta tyrannis 461,C
diomedes Chironis discipulus 973,A
diomedes ac Vlysses vt Troia caperetur effecerunt 974,B
diomedon dux electus ab Athenienſibus 442,B
dion Athenienſium legatus 537,E
dionysius Hermocratis F. tyrannidem Syracusis arripit 460,E
dionysius Syracusanus à Carthaginenſibus superatur 461,C
dionysij in Aphyte templum 564,B
diopithes vates 493,C
dioscori quinam 591,A.897,D
diphridas dux 539,D
discessum Agesilai dolent Asiani Græci 657,D.E
Disciplinæ militaris exemplum 46,B
disciplinæ militaris in instruenda acie quis dici possit peritus 227,C
dissidia inter duces Athenienſes 456,C
dissidium apud Elidem 635,D.E
Ditare amicos, est seipsum ditare, dixit Simonides 919,C
ditissimi equis alendis deliguntur 654,E
diuersoria publica, cur Athenis, aduenis constituta 923,C
diuinam prouidentiam negantes, insanos vocabat Socrates 709,C
diuinam rem faciunt Græci antequam certamen ineant 341,D
dum diuinis rebus studet, feliciorem reddi se existimat Cyrus 204,B
diuinatione velle explorare quæ in hominis sunt facultate, insaniam esse dicit Socrates 709,C
diuites in perpetua solicitudine & cura versantur 218,D.E
diuites qui 799,C
diuites plerique minus sibi sufficientia habent quam pauperes ibid.
diuitias hominum in animo non in domibus dicit esse Antisthenes 885,E
diuitias ex vsu metiri iussit Socrates 1002,B
diuitiis ad quid vtendum 849,D
Dolio perforato haurire quid 840,A.B
dolopes populi 246,A.580,D
dominandi cupidus quomodo nutriendus & instituendus 733,C
domini difficiles atque verè molesti qui 821,C.D
domus quid 819,B
domus Babyloniorum, quomodo extructæ & qua materia 191,C
domus subterraneæ in easq; pecorum aut aliarum rerum deducendarum modus 332,A
domus ad meridianam plagam spectans 844,C
domus priuatæ cum publica comparatio 774,A
domorum ædificatores quid spectare debeant 777,C
domum non tantum detrimẽti accipere si quum egeat famulis non habeat, quam si ab iniustis famulis perturbetur 50,B
dona Seuthi oblata 405,C.D. & deinceps
dona regi dant, prisca lege, quam habent 405,D
dona hospitalia ad exercitum mittunt Cotyori 357,C
Doriæus præfectus 428,A
Dorotheus legatus 436,D
Dracon pellinæus præfectus 488,C
dracontiges vnus è triginta tyrannis 461,B
dracontius Sparta exul 342,D
dracontius Spartanus ludorum gymnicorum præfectus 342,E
drilarum cum Xenophonte pugna 347, C.D
Duellum Cyri & Artaxerxis fratrum 266,B
Dux fortis & magnanimus 871,D
inter ducem locorum peritum & imperitum magnum discrimen 961,D
duces ab Athenienſibus electi 438,D
duces Athenis iniustè damnantur & interficiuntur 452,D

duces regionum quas Græci peragrarunt 427,C.D
duces optimi condemnãtur Athenis 449,B
duces Græcorum insidiosè interficiuntur 288,C.D

E

EBozelmius interpres Scuthis 418,B
Ebrietas Medorum 104,C
ebrietas quid 853,B
ebrietas vt ingluuies vitanda 665,D
ebrietatem, & repletionem Cyrus à suis vult alienam esse 96,D.E
ebrietatis vitium in Asiaticis notatũ 140,B
Ecbatana 284,C.315,B
ecdicus dux 539,D
edictũ, vt pueri Persici simpliciter instituerentur, veraces esse, non fallaciis vti 33,C
educatio puerorum Persicorum 4,B
Eion vrbs 442,A
Eleenses tropæum erigunt 635,D
Elei cum Lacedæmoniis fœdus ineunt 492,E
ab Eleis deficiunt Lepræatæ 491,C
eleorum cædes 635,C
eleusine 644,B
in eleusinem recipiunt se triginta tyranni 471,D
ἐλευθερίου Iouis porticus 835,C
Eliasarne 426,E
Embas præfectus 130,D
Emungi apud Persas turpe 7,E
Encomium Epaminondæ 642,E
Enodias ferierum ductor vulneratus 410,C
Epaminondas bello adoritur Achaiam 622,C.D
epaminondæ exercitus 642,C
epaminondas Spartam ingreditur 643,B
epaminondas deliberat de imperio non relinquendo 647,A
Epariti qui 637,B
Eperatus Ephorus 462,B
Epeum vrbem Elei sibi relinqui petunt 492,D
Ephesus belli officina 655,B
Ephororum catalogus 462,A.B
ephororum prudentia in opprimenda cõiuratione 495,B
ephororum potestas apud Spartiatas 683, B,C
Epibaræ significatio 431,C.m.
Epicharmi locus 737,C
Epigenis cum Socrate colloquium 786,A
Episthenes Amphipolitanus 333,C
episthenes Megapolitanus dux 270,D
episthenis Olynthij factum quoddam memorabile 409,A
Epistola Cyri ad Cyaxarem 107,C.D.E
Epitalion vrbs 492,B
Epulatio publica Lacedæmone à Lycurgo instituta 680,C
de Epulis plus voluptatis capiunt priuati quam tyranni 901,D
Epyanaxa Syennesis Cilicum regis vxor Cyro pecuniam donat 247,A
Equestris victoria 20,A
equestris ordo in vrbibus ex quibus constituendus 935,B
equestris viri officiũ inequo curando 938,B
equestris cursus 216,D
equi caput 933,E
equi oculi 933,E.934,A
equi buccæ 934,A
equi nares 934,A
equi collum 933,E
equi ceruix 933,D
equi pectus 933,D
equi latera 934,B
equi genua 933,C
equi femur 933,D
equi colei 934,D
equi lumbi 934,C
equi ossa crurum 933,B
equi coxæ 934,C
equi ilia 934,C
equi maxillæ 934,A
equi spina dorsi supra armos 934,B
equi vertex 914,E
equi membrorum omnium soliditas 934,C
equi quinam ad bellum apti 954,B
equi ne fatigẽtur quomodo cauẽdũ 960,D
equi ne cadant quomodo cauẽdum 960,D
equi strenui nares quales 934,A
equi noxij 954,B
equi sistendi modus 942,E
equi ad laborem qui sint apti 968,D
equi calcitrosi 954,B
equi sternaces 954,B
equi dens ætatem indicans, quem Græci γόμφιον, Latini pullinum vocãt 936,A.B
equi rarissimi apud Persas 8,E
equi Camelos fugiunt 176,E
equi suspicaces 937,A
equi vt optimi non in patria solum, sed etiam extra quæruntur, sic etiam homines sumere & eligere licet 5[illegible],B
equi contumeliosi castrati à morsu & contumelia cessant 196,D
equi toti soli cremuntur 216,D
equi ligatis pedibus ab Assyriis in præsepio noctu seruantur 31[illegible],D
equi iis committendi qui nobis reddituri sunt optimos 202,B
equi ad pompam idonei 950,B
equi si ab ineunte ætate domẽtur optimi, si indomiti maneant pessimi euadũt 790, C.D
equi bene habiti non saginati ad suffocationem ad laborem vtilissimi 968,D
equi violentiam vt exerceant 933,E
in equi vngula quæ consideranda 933,A
equi ossa supra vngulam infra talos 933,B
equi nondum domiti corpus explorandum 932, D (764,A
equi quibus artibus meliores efficiantur
equi veredarij à Cyro primũ dispositi 132,C
equi neminem in bello interficiunt 302,B
equi poppysmi sibilo mitigantur, clogmo excitantur 947,C
equini pulli magnitudo vt æstimãda 935,A
equinum stercus cottidie exportandum 938,E
equis antequam sudarint nõ dandus cibus 44,B
in Equis repentina omnia perturbationes efficiunt 947,A
equisoni quid curæ sit circa stabulum & stramenta 938,E.circa pullos 935,E
ad Equitatum alendum à quibus pecunia exigenda 971,E.972,A
equitatus vt ab Agesilao institutus 655.A
equitatus Lacedęmoniorum qualis Cleombroto imperante 596,B
equites in quo maxime exercitati esse debeant 958,E
equites sibi comparat Agesilaus 499,B
equites quales esse debeant 952,B.C
equites quibus artibus meliores efficiendi 764,C.D
equites hostibus impares terrorem illis in ferre debent 963,E
equites pauci quomodo plures appareant, & contra 963,D
equitis vsus & commoditas in bello 101,B
equitis & peditis in bello cuius cõditio potior 301,C
equitum vsus 99,B
equitum instructio 957,E.958,A
equitum ordo in prælio 957,D
equitum præsidem an oporteat artem dicendi habere 765,A
equitum magister quę potissimum spectet 958,E.959,A.& deinceps.
equorum cura 960,A.B,& seq.
equorũ pedes quomodo reretes fiant 954,B
equorum pedes quomodo robusti fiant 954,A
equorum pedes propter niues falculis obligantur 333,B.C
equos alere ditissimi iubentur 654,E
equos quatuor oculis & quatuor aurib. donatus 101,E
equum manifestare hominib. multa 101,E
equum infrænandi ratio 640,D.E
equus ferox nimium, ad vsum belli, vti etiam inertior, non ematur 947,D.E
equus æneus in eleusinio Athenis positus 932,B
equus liberalis & voluntarius 950,A
equus immorigerus & inutilis & proditoris vicem obtinens 936,D
equus bellator vt fiat 936,D
equus vector vt fiat 936,A
equus solis victima apud Armenios 333,B
Erasinides dux 442,A
Erasistratus vnus è triginta tyrannis 461,B
Eratosthenes vnus è triginta tyrannis 461,B
Errata aliquando vtilitatem afferunt 592,B
errata populi leuiter, principum grauiter ferre decet 673,D
Eteonici prudens consilium in opprimenda suorum militum coniuratione 453,B
Eteonicus præfectus 394,C
Eteconicus in arcem fugit 395,E
Eteonicus vna cum Lacedæmoniis Thasso pellitur 432,B
Esculenta regum præstantius elaborantur, sicut & artes in magnis vrbibus excellentius elaborari solent 208,C
Esurienti pane vel offa vèlci dulce 6,B
Etymocles Laced. legatus 609,B
Euagoras rex Cypri bellum gerit aduersus Persas 340,B
Euagoras Eliensis curru vicit 433,A
Euarchippus Ephorus ibid.
Eubotas cyrenæus in stadio vicit ibid.
Euclides Phliasius, vates, Xenophonti sit obuius 425,A
Euclides vnus è triginta tyrannis 461,B
Euctemon Athenis præses 433,B
Euctresij 629,E
Eudamidas dux 556,B
Eudicus ephorus 462,B
Eudius Spartæ ephorus 462,B
rerum Euenta homini incertissima 372,E
Eumathes vnus è triginta tyrannis 461,B
Eunomus dux in pyratas 545,B
Eunuchi Cyri laterũ custodes 196,C. quales ad res procurãdas 196,C.D.E. eorum encomium ibid.
Euphratas machinationũ Cyri præses 108,A
Euphrates amnis 256,C
Euphron Lacedæmonius dux 623,C
Euphron obtruncatur 630,C
Euphronis flagitia 631,C
Europæ gentes aliquot sui iuris, tempore Xenophontis 2,C
Eurylochus Lusiensis 417.E
Eurylochus Lusiensis arcas 322,A
Eurymedon fluuius 541,E
Euryptolemus legatus 436,D
Euryptolemus Pisinactis filius Alcibiadi occurrit 439,E
Eurysthenes dux 480,E
Eutea vrbs capitur 604,B
Euthydemi fictitia procœmia 792,B.C
Euthydemus à Socrate reprehensus 791,E
Euxenus harmostes 513,C
εὐωχεῖσθαι vnde dictum 789,E
Exarchus ephorus 462,B
Excrementis scatere, turpe videbatur Persis 7,E
Excubiæ clandestinæ 962,B.C
Excubiæ diuturniores nocent 131,D

Exercita-

exercitatio fortiores reddit 730,C
exercitatione omnia honesta consequi homines 715,A
in exercitu Xenophontis dissidium propter duces 389,B
exercitui præmia proposita ab Agesilao 655,A
exercitum quo ordine ducat Cyrus 130,C
exercitum Agesilaus reducit ab Asia 514,A
exercitum habere, & necessariis destitui turpe 28,B
exercitus Cyri 23,A.B
exercitus vbi commeatu caret, breui perit 27,B
exercitus ingentis descriptio Cyri iunioris & fratris 261,E
exercitus Cyro cum imperio traditur 12,E
exercitus Cyri obedientia 86,A.B
exercitus Cyri iunioris diremptio 272,D. 273,A
exercitus Lacedæmoniorum contra Athenienses 515,A
exercitus Athenienſium contra Lacedæmonios instructus 515,C
exercitus artificiose dispositus inexpugnabilis videtur 841,C
exercitus quomodo ductandus per loca periculosa aut difficilia 961
exomides quid 755,E
exploratores Gadatæ decepti 134,A
exploratoris officium 961,D
exploratoribus quantum fidendum 961,E
explorationes clandestinæ 962,B
expuere Persis illicitum 7,E
exulcerationes equorum circa aures vnde 938,D
exules iidem reducti in patriam per Lacedæmonios 553,B
exules Phliasiorum iure suo fraudati 562,C
exulum Phliasiorum bona diuēdita, ex publico persoluuntur 553,D.E

F

FAba præficere magistratus 712,D
Fabros machinarum comparat Cyrus 151,D
facilius aliena rapere quam sua seruare 665,A
facilius tacere, quam non dicenda proferre 823,B
facinorosam vitam decet esse in obscuro 671,A
facultates sunt ea, quæ vtilia 820,A
facultatibus vt vtendum 673,D
fallaces dominæ simulatę voluptates 821,C
fallendi ars in bello vtilissima 964,D
aduersus Famem & frigus nemo militare potest 150,D
fame pereunt multi Athenis 459,B
fame Thebani premuntur 576,C
fame vrbem amplam facilè expugnari 189,E
præ Fame concidentes milites 330,A
fames Corcyræ ingens 585,A
fames optimum obsonium 104,B.106,C
famis excitandæ remedium 787,D
familiis in priuatis multos seruis etiā paucis vsos inobedientibus 1,B
fanum Herculis 436,A
Mineruæ 435,B
Fanum Iouis Olympij 492,D
Fasciæ siue cinctus canum 583,B
Felicitas huius vitæ quæ & qualis 183,E
Fera, quæ beneficio & voluptate capi & retineri potest 785,A
feræ quæ cauendæ in venatione, quæ non 14,E.15,A
ferentariorum ordo 242,A
ferociam in equo similem esse iracundiæ hominum 947,B
festa lupercaliorum 246,D
festiui quales esse studeant 674,B
festum ebrietatis & intemperantiæ apud Babylonios celebratum 190,D
festum à lauacris dictum 438,E
festis diebus quemquam interficere, etiam dignum, apud Corinthios prohibitum 521,A
in festis diebus iudicia exercere nefas Athenis 700,A
Ficti transfugæ 961,E
fidei pignus in animis ac manibus hominum 93,B
fidem in felicitate seruare, nihil arduum esse dicebat Dercyllidas 535,B
fidem qua de causa magnates potissimum amittant 237,D
cum fidem seruantibus omnes fidēter fœdus ineunt 653,A
fides hominum quare dubia 67,C
fidi homines non nascuntur, sed tales effici oportet 235,E.236,A
fiducia animi potior quam metus 885,A
fiducia negligentes, timor autem circumspectos reddit homines 768,C.D
fiducia negligentiam, inertiam, & inobedientiam parit 768,C.D
Filia Gobryæ pulcherrima 120,C
filiorum erga parentes ingratitudo mulctatur Athenis 743,C
filius patrem ob prauam educationem infamem reddens 707,B
Flagelliferi 214,D
flatus plenum videri Persis turpe ducebatur 7,E
fletibus temperantes filios parentes reddunt 47,E
flumen meabile fit Babylonis 190,E
flumen Mantineam perlabens quomodo Ægesipolis auerterit 552,B
flumina per vrbes non deriuanda 553,B
Fœno & stipula coronati milites Cherisophi 331,E
fœdus inter Athenienses & Lacedæmonios ictum 593,C.D.616,C
fœdus inter Græcos & Teribazum sancitū 327,B
fœdus percutitur inter Græcos & Ariæum 276,B.C
fœdus Cyri cum Hyrcaniis 91,B
fœderis sanciendi mos apud Macronas 340,C
Formosi ad amandum non cogunt 116,D
Fortem fuisse non sufficit, sed in fortitudine constantem esse, hic labor hoc opus 198,B
fortunatè agentes semper intuitu digni cēsentur 527,B
Forum apud Persas, cognomento Liberum 3,E
fossis se circumdant Assyrij 80,B.C
fœderis percutiendi mos priscis 276,B.C
fœdera inter Chaldæos & Armenios icta 74,C.D
forma non vitūperanda quod cito defloreſcat 883,C
forma elegans natura, regium quiddam 873,C
in formæ vsu quandam inesse satietatem 895,D
formidolosi qui 812,E
fortes qui 812,E
fortes viri etsi pro dignitate laudari non possunt, nihilominus tamen eos æquum est laudes consequi, vel virtute sua minores 651,A
fortium apud Cyrum præmia 268,A
fortitudinis exemplum 667,A
fortitudo consilio potius, quàm periculis, ostendenda 674,A
fortitudinem natura an doctrina assequamur 778,A
fortuna secunda nihil est quod maiorem præbeat voluptatem hominibus, vt dicit Cyaxares 89,D
fortuna non abutendum 89,E.90,A
fortuna vt vtendum in vtramque partem 673,A
Fræna duo habere debet eques 948,C
fræna quæ mollia, quæ rigida 949,A.B
in Fratrem mortuum Artaxerxis crudelitas 269,E
Fratres cur omnium coniunctissimi esse debeant 236,A.B.C.D
Fraude vti ius ac fas esse, bello denuntiato 654,E
frigus ingens 408,D
frigore multi confecti 830,B
fruges quomodo purgandæ 862,A
pro frugibus Deo etiam sacrificandū 833,B
Frumentum panici 257,D
Fuga Olynthiorum 560,B
fuga Byzantiorum 395,B
fugæ descriptio 95,D.E
in fugam Thessalos vertit Agesilaus 638,D
fugantur Barbari à Græcis 265,B
fugientium Athenis propter tyrannos magnus numerus 470,D.E
fugiunt milites Agesilai 509,E
fulgura ex æthere intonant secunda Archidamo 620,A
fulgura & tonitru dextera Cyro 26,C
fulmen in exercitum Agesipolis decidit 534,C
fulmina & venti Dei ministri 801,E
Fundi emendi quales 865,C
Fundus Dianæ sacer 351,D
furiosi qui 779,A
furiosi metuenda non metuunt & contra non metuenda metuunt 710,B
furta non deprehensa permissa Lacedæmoniis 677,D
furta ciborum à Lycurgo concessa 677,C
ad furta publicæ pecuniæ Athenienses eruditi esse feruntur 335,B
in furto deprehensi Lacedæmones loris cęduntur 677,E
futura homines nesciunt 709,B
Fuscinatæ hastæ 953,A

G

GAbæus dux 39,B
Gadatas 127,E
Gadatas lachrymatur quod spado sit 138,C
Gadatæ sermo ad Cyrum 138,B
Gadatas cum matre & amicis Cyro se coniungit 139,D
Gadatas in maximum periculum venit 134,A
Gadatas domum redit 129,C
Galeæ Paphlagonicæ 348,B
Gaulites Cyri amicus 261,B
Gauliticam pecuniam qui suppillarant damnati 367,B
Gambryon vrbs 481,A
Ganymedes propter animum in cœlum translatus 897,D
Ganymedis nomen quid significet 897,E
Gaudio & tristitiæ lachrymæ communes 620,C
Geurium Andriorum regio 440,B
Gella vrbs 461,C
Generosa alacritas 17,B
Generosa indoles Cyri 19,A
Geometria quatenus discenda 814,B
Geometriæ vsus ibid.C
γερεῖς τρόφοι quinam apud Persas 7,A
Geranor Polemarchus ab Arcadibus interfectus 618,E
Gergethe 484,
Getheus nomen canis 987,B
Gloria virtutis comes 684,A

Glorię desiderio magis quam vitæ ęnebatur Phœbidas 557,B
Gloriari vbi honeste liceat 672,B
Glus Tami filius 272,B
Gnesippus Athenienſis 405,D
Gnome nomen canis 987,C
γνώμων dens equi ætatem indicans 936,A.B
Gobryæ Assyrij oratio ad Cyrum 112,113
Gobryas necem filij narrat 112,C
Gobryas necis filij vltionem petit 113,A
Gorgiæ pecunia pro doctrina 873,A
Gongylus præfectus 481,A
Gongylo ciuitates ab Artaxerxe datæ 481, A
Gorgio præfectus 481,A
à Gorgopa infestantur Athenienses 545,A
Græciæ ciuitatibus libertas restituta à Lacedæmoniis 550,E
Græci Asiatici à Cyro subacti 2,D
Græci barbaros terrent 247,D
Græci contra barbaros victores 265, B.C
Græci secundo regem vincunt 271,A
Græci de morte Cyri cognoscunt 272,B
Græci arma tradere iubentur 273,B.289,B
Græci barbaros vincunt 320,B.C
Græci à bello reuersi diis gratias referunt, ac sacrificant 342,D
Græci byzantij portas effringunt 395,A
Græci nares,& aures propter vim frigoris amittunt 408,D
Græci Xenophontem ducem sequuntur 403,B
Græci ad Seuthen sese conferunt ibid.
Græci à victis Persis ingentem prædam auferunt 501,A.B
Græci legatum ad Persarum regem mittunt 620,E.621,A
Græci Persas in fugam vertunt 656,C
Græci honore adfecti ab iis à quibus petulanter fuerant antè tractati 656,E
Græci Asiatici Agesilai discessum ex Asia quantopere doluerint 657,E
Græci Persarum castris potiuntur 656 D
Græci Asiatici sponte cum Agesilao profecti sunt ad ferendum suppetias Lacedæmoni 657,E
Græci nominis vrbes, minimè in seruitutem redigendas esse, sed castigandas, dicebat Agesilaus 669,A
Græci quomodo liberos instituant 676,D
Græcis reditus ad suos conceditur 281,A
Græcorum ad Persarum regem legatio 436,D
Græcorum lætitia ob conspectum mare 339,C
Græcorum ducum in Xenophontem fides 412,B
Græcorum duces dolo circumuenti trucidantur 288,C.D
Græcorum desperatio cæsis eorum ducibus 294,A
Græcorum, qui salui ex Asia redierun,tnumerus 349,D
Græcorum consultatio de reditu in patriã 362,A
Græcorum victoria 387,A.B
Græcorum vendi passus est neminem Callicratidas 444,D
Græcorum victoria contra Persas 501,A
Græcorum res corroborantur 657,A
non Græcorum modo, sed multorum barbarorum dux factus Agesilaus 657,B
Greges, *vide* Armenta.
Grandines in deorum potestate 833,A
Gratiæ referendæ non tantum, sed etiam maiores si quis plus posset 665,A
Gratitas vnde concilietur 671,A
Gryllus non longissimam, sed virtute conjunctam vitam elegit 1002,A
Gylis Polemarchus 660,D
Gymnias vrbs 338,D
Gymnicos ludos celebrant Græci 342,D
Gynæceum 844,B
Gythæum vrbs 608,E.609,D

H

Habenæ quæ laudentur 943,B
Haliartus vrbs 506,A
Halici populi 515,B.624,D
Halipedon locus 476,E
Halisarnia vrbs 480,E
Halys fluuius 358,D
Hannibal, *vide* Annibal
Hariolis quid tribuendum 25,D
Harmene vicus 372,A
Harpasus fluuius 358,C
Hasta vtrimque porrecta fides dabatur 340,C
Hastæ suscinatæ 913,A
Hastam equites quomodo gestare debeãt 922,E
Hastis binis in venatione quare vtantur Persæ 5,D
Hebe nomen canis 987,B
Hecatonymi versutia 358,A
Hegesandrides nauali prælio Athenienses vicit 428,A
Hegesilaus dux 922,E
Helicon 519,A
Helixus dux Megarensium 437,C
Helos ciuitas 608,E
Helotæ qui 494,B.m.
Hellamodicas 689,D
Hellas Gongyli mater Xenophontem hospitio excipit 425,D
Hellespontij pop. 519,B
Heraclea vrbs 358,E
Heracleenses hospitalia munera Græcis mittunt 375,A
Heracleenſium muros disiicit Iason 599,E
Heraclidas Maronensis munera Seuthæ impetrat 404,B
Heraclidas Xenophontem insimulat apud Seuthen 411,D
Heraclidas Moronites 405,E
Heraclidis fuga ob surreptas pecunias 418,B
Heræam vrbem Elei sibi relinqui petunt 492,D
Heræi se cum Lacedęmoniis ad bellum cõiungunt 604,A
Hercules quo loco ad inferos descenderit 375,A
Herculis F. Aristodemus 670,D
Herculis deliberatio de instituenda vita 737,D.E.& seq.
in Herculis templo, quum nulla inuenta essent arma quod signum inde collegerint Thebani 595,D
Herculi duci sacrificium facit Xenophon 376,C
cum Hercule virtutis & voluptatis colloquium 738,B.C.D
Herippidas dux 518,E
Herippidas constituitur iudex 514,A
Hermionenses populi 515,B
Hermo Callicratidæ gubernator 447,A
Hermocratis laudes 431,E
Hermocrates ducum Syracusanorum calamitatem deplorat 431,B
Hermogenes Athenienſ. legatus 537,B
Hermogenes Socratis amicus & familiaris 701,B
Hermogenes à Diodoro pecunia conductus 760,D
Herodes quidam Syracusanus 495,D
Hesiodi locus 720,C.D.737,C
Hesiodi sententia à Socrate explicata 737, C.D
Hiems bello non commodat 150,C.D
Hieramenes mortem filiorum Dariæ dolet 454,C
Hierax classis præfectus 544,B
Hieron vnus è triginta tyrannis 461,B
Hieronis Siciliæ tyranni cum Simonide colloquium 901,A
Heronymus Eleus 298,A
Hieronymus ferierum ductor vulneratus 410,C
Himera vrbs 433,A
Hinnulorum ceruorumq; venatio 989,A
Hippagretæ 679,D.m.
Hippagreta quis 495,A.m.
Hipparchus quomodo beneuolentiam militum sibi conciliet 565,D
Hipparcho locorum cognitio necessaria 961,C
Hipparchi munia, & qualem eum esse oporteat, *vide per totum libellum, qui* Hipparchicus *inscribitur* 954
Hippeus Samius, dux 446,D
Hippiæ disputatio cum Socrate de iustitia 804,B
Hippocentauri 101,B.C.D
Hippocrates Mindari legatus 430,D
Hippocrates, Lacedæmoniorum præfectus, occiditur in pugna 435,E
Hippodamium forum 472,D
Hippodromus 655,B
Hippodromo perequitare 960,B
Hippolochus vnus è triginta tyrãnis 461,B
Hippolytus Chironis discipulus 972,D
Hippolytus apud Dianam magno erat in honore 973,E
Hippomachus vnus è triginta tyrannis 474,B
Hirtius 431,C.m.
Hispani in subsidium Lacedæmoniis mittuntur 617,C
Histrionem flagris & stimulis ad agendum impellere 950,D
Hordei fastidium equi morbus 937,E
Homeri locus de rege & plebeio 720,E. 721,A
Homericum Ganymedis etymon 897,E
Homerus quosdam morituros futura prænoscere facit 707,A
Homerus carminum pactor 725,B
Homerus quare Vlyssem certum oratorem esse dixerit 814,A
cum Homicida qui commercium habet, ne legibus quidem purus 909,A
Homicidæ è templo eiiciuntur 909,B
Homo priuatus: *vide*, Priuatus homo
Homo homini quid præstet 870,D
Homo animalium omnium optimus & gratissimus 219,E
Homo ex animalibus solus erectus est 726,E
Homines quibus lubenter pareant 31,C
Homines optimos in agricultura, in medicina, in republica 780,D
Homines vnde præstantissimi & imperio dignissimi fiant 810,D
Homines optimi, veluti equi, extra patriã quærendi 50,B
Homines quibus in locis facilius opprimi possunt 196,B
Hominibus quomodo vti liceat 811,C
Hominibus priuatis sicuti interdum laboris studium innascitur: sic etiam toti exercitui incitamentum sit bonus imperator 871,B
Hominis ætates quatuor 4,A
Hominis intemperantis & rudissimæ belluæ comparatio 810,C
Homini optimum studium esse bene agẽdi dicit Socrates 780,C
Hominem nemo habere volet, qui laborare omnino renuat, sumtuoso autem apparatu delectetur 736,C

Homines nullis infestiores, quàm quos regnum in se molitos senserunt 2,A
Homines modesti nihil iniusti vel impij designant: verum improbi quum flagitiosa quidem agant, nihilominus clam ea esse cupiunt 630,D
Homines rebus inexspectatis bonis, vehementius delectantur, malis rursus perterrentur 970,D
Homines fidi natura non nascuntur 235,E
Homines quod errent vt homines, nihil mirandum 136,C
Homines quæ sibi vsui arbitrantur, amant 870,C
inter Homines maxima odia existere ingratitudinis causa 4,D.E
Hominum inutiles inter se conuersationes fraudulentæ voluptates 821,C
Hominum omnis ætatis erga Cyrum studia 20,D.118,C.D
Hominum omnis generis commercium habendum: bonorum autem opera vtendum 673,B
Hominibus imperare esse difficilimum 1, A.B
Hominibus imperare, an sit ex iis quæ fieri queunt, vel non queunt 1,2,
Homotimi 23,A
Homotimi apud Persas, hoc est, dignitate pares 36,A
homotimorum arma 40,A.B
Honesta & bona non sine labore dij hominibus præstant 739,A
Honestæ vitæ lux ipsa maius ornamentum conciliat 671,A
Honestus vir & bonus 836,D
Honor præclara res 912,D
Honor labores imperatori leuiores efficit 31,E
ad Honores acquirendos via commodissima 732,B
Honoribus qui digni 719,D
Honoribus hostes afficiunt Lacedæmonij 745,D
Honoribus frui homines qui cupiunt, variis de causis an amicitia parium digni 752,A
Honores labores leuiores faciunt 32,E
Honoris veri origo 912,D
Honoris appetens Cyrus puer 13,B
Honoris nomine homines quemuis laborem subeunt 912,D
Honoris appetentia hominem à brutis disiungit 913,A
Horme nomen canis 987,C
Horti, quos paradisos vocant 829,C
Hortos fructuum feracissimos, Belesis Syriæ prætoris, Cyrus vastat 254,B.C
Hortus Cyri Sardibus, in quo ipse propria manu multas arbores conseuit 830,B.C
Hospitalia munera Græci accipiunt
à Trapezuntiis 342,C
à Sinopensibus 372,A
ab Heracleensibus 375,A
Hospitalitatis munera ad Cyrum Armenius mittit 70,B
Hostes sæpe prosunt ad vitam meliorem iis, quos in seruitutem redegerunt 821,E
Hostes quomodo aggrediendi 34,35,& seq.
Hostes quando maxime adoriendi 967,E
Hostes etiam sunt facultates 810,C
Hostes tollere è medio tutissimum 95,B
Hostibus formidinem, amicis fiduciam, atq; robur addebat Agesilaus 668,A
ab Hostibus manubiæ potius, quàm dona, capiendæ 665,D
Hostium contemptum robur quoddam in animis ad pugnandum excitare 655,C
Hostium quantæ copiæ, explorãdum 36,D
Hostias Agesilao ab ara deturbant Bœotarchi 496,C
Hostias ad flumen vates cædit 523,D
Humana sapientia nihilo magis nouit qd sibi vtilissimum sit deligere, quàm si quis de eo quod sibi agendum sit, sortem ducat 37,D
Humanitas Cyri 221,B
Humanitate Cyrus suorum amorem est assecutus 207,D
Humanitate inexpugnabilia etiam aliquãdo in potestatem nostram redigi 654,D
Humilis præter morem 674,B
Humores superfluos laboribus digerere 8,A
ad Hyacinthia & Pæanem accedunt Amyclæi, siue militant, siue alia de causa peregrinantur 528,B
Hyacinthiorum solemne festum 661,B
Hyampolitarũ suburbia cœpit Iason 599,D
Hybris nomen canis 987,B
Hyleus nomen canis 987,B
Hymnus ante pugnam à militibus Cyri cantatus 85,D
Hyoscyami efficacia 820,C
Hypatodorus 575,C
Hyrcanij ab Assyriis ad Cyrum deficiunt 91,D
Hyrcanij lubentes Cyro parent 2,D
Hyrcanij Assyriis finitimi 91,B
Hyrcaniis vtuntur Assyrij, vt Sciritis Lacedæmonij 91,C
Hyrcaniorum ad Cyrum legatio 91,B
Hystaspæ viri Persæ sermo ad Cyrum 98, C.D
Hystaspæ egregium dictum de amico defendendo 149,A

I

IActabundos Agesilaus despiciebat 674, B
Iactabundos de se polliceri fortitudinem 669,D
Iaculandi ratio præstantissima 953,B.C
Iason Thessaliæ dux constituitur 583,A
Iasonis prudentia singularis 598,E
Iasonis Thessali celeritas 598,C
Iasonis potentia quomodo creuerit 600,A
Iasonium littus 374,D
Iconium vrbs Phrygiæ extrema 247,E
Ida mons 425,D
Ignaui mori exoptant, nec tamen moriuntur 116,C.D
Ignaui laborem pro miseria, ocium pro voluptate ducunt 198,B
Ignauia cuiuis obuia, virtus vero nõ ita facile venatur 737,C
Ignauiæ & virtutis collatio 737,C.D
Ignem intra ollas ferri curat Agesilaus per montes 526,C
Ignis cum formosæ mulieris amore comparatio 115,E
Ignis ante castra accensus 587,E
Ignis vsus 801,A
Ilarchus ephorus 462,B
Ilienses in Æolide 483,B
Illyricus nationes alias sibi non subiicit, contentus, si suæ gentis imperium retineat 2,C
Imago arcti amoris inter coniuges 170,B
Imbecilles natura, exercitatione fortiores fiunt 730,C
Imperandi rationem scire, opus pulchrum 26,D
Imperare hominibus: *vide*, Hominibus imperare
Imperator Medicæ expeditionis à senioribus deligitur Cyrus 23,A
Imperator caloris & frigoris sit patiens 32,D
Imperator sit iustissimus 33,B
Imperator sit legum obseruãtissimus ibid.
Imperator hoste ipso formidolosior militi esse debet 290,E
Imperator quomodo imperet suis si aliqd factum velit 132,B
Imperator insidiator, mentis occultator, fraudator, veterator, fur & raptor esse debet 33,B
Imperator cur suorum nomina nosse debeat 131,A
Imperator tolerantia potius præstet militibus, quam mollitie 666,A
Imperator noctu, quid per diem, die quid per noctem agat, cogitare debet 36,D
Imperator prudens periculis nunquam se vltro offerat 962,C
Imperatorem vtrum vnũ esse præstet 372,C
Imperatori labores honos leuiores efficit 31,E
Imperatori quid propositum esse debeat 763,C
Imperatori ad res gerendas quæ necessaria 29,& seq. 289,D.E.
Imperatoria ars quibus constet 29,B
Imperatoriæ artis præceptorum congeries 28,D.E.29,A.B.C.D.E.30,A.31,A
Imperatoris boni officium 763,A
Imperatoris munus 762,A
Imperatoris cum patrefamilias comparatio 766,D
Imperatoris ornamentum quicquid miles pulchri & boni habet 77,A.B
Imperium parare magnum, illud vero cõseruare longe maius est 198,C
Impetrare à diis precibus quæ possint vel non possunt 28,B,C
Improbitas voluptatibus allicitur 49,E
Improbitatis appellatione continetur etiam segnities, mollities animi & incuria 821,B
Impudentia dux ad turpissima quæq; 5,A
Impudentia ingratitudinis comes ibid.
Impunitas nulla improbis apud Cyrum 267,D
Incautos Deus plectit 843,A
Incontinentes pessimam seruitutem seruiunt 809,B
Indi Cyro subditi 2,D
Indi cum Cyro societatem ineunt 157,A
Indorum regis legati ad Cyaxarem veniũt 56,B
Indorũ rex pecunias ad Cyrum mittit 156,E
Indicæ canes 989,A
Indolis præclaræ idea 17,C.
Induciæ inter Pharnabazum & Athenienses 436,A
Indolgentia petulantiam auget 369,D
Industria in equestribus exercitiis 14,B
Ingenia acuta quæ 790,B
Ingeniosum responsum 13,A
Ingenium muliebre nihilo deterius virili 876,B
Ingenuus in Cyro pudor 16,C
Ingrati erga Deos & homines negligentes 4,E
Ingratitudo se ducem ad turpissima quæq; præbet 5,A
Ingratitudo Seuthi obiicitur oratione Xenoph. 421,A
Ingratitudinem grauissimè puniunt Persæ 4,E
Ingratitudinis causa maxima inter homines odia existere 4,D
Ingratitudinis comes impudentia 5,A
Ingratum in hominem apud Persas actionem dari 4,D
Initia belli aduersus Assyrios 22,C
Initia actionum præclariorum Cyri 17,C
Iniuriam propulsare iustissimum est 25,A
Iniustus quis 805,D
Insania quid 779,A
Insaniæ & insciliæ discrimen 719,C

Insaniam sapientiæ contrariam ponebat Socrates 778,E
Inscij debent à sapientibus discere 719,C.D
Insidiæ Gadatæ struuntur 133,E.134
Insidiæ Græcis à bello redeuntibus factæ 283,C
Insidiæ Agesilao structæ extis indicantur 493,D
ex Insidiis surgens Iphicrates anaxibium cum exercitu fundit 543,B
in Insidiis collocatus Chabrias stragem ingentem edit 546,C
Insilire in equos Cyri temporibus vsitatum 14,B
Intemperantia eiusque mala 809,E.810,A
Interfecti non vestibus, sed armis spoliantur 474,B
Inuidia quid 779,B
Inuidia vnde initium sumat 198,D
Inuidia in Xenophontem 368,E
Inuocandus Deus in rebus quæ fas est petere 26,B.C
Iocus terrorem hosti incutiens 247,D
Iouis multa sunt cognomenta 895,A
Iouis regio sacrificat Cyrus 79,C
Ioui patrio rem diuinam facit 79,D
Irctæ à Clisuræ 534,C
Iphicrates cum classe Timothæo successor ab Athenienſibus mittitur 581,C
Iphicrates, Syracusanorum naues subigit 588,B
Iphicrates quomodo milites suos exercuerit 587,C
Iphicratis stratagema 588,D
Ira commoti domesticos plectere non debent 561,E.562,A
Ira cohibenda ne ad pœnitentiam procedat 941,C
Ira nihil prouidet 941,C
Iracundus aliquantum fuit Clemarchus alioqui strenuus & fortis imperator 299,E
Iris fluuius 318,D
Isanor Ephorus 462,B
Ischolaus dux 607,A
Ischolaus interfectus 607,D
Ischomachus honestus vir 835,D
Isias Ephorus 462,B
Ismenias proditionis accusatus morte pœnas luit 559,A
Issus Ciliciæ ciuitas 252,D
Istmi spatium centum & triginta stadiorum 488,A
Istmia ab Archiuis celebrata 525,C
Itabelius dux 426,C
Iter nocturnum cum acie 132,B E.133,A
Iuba verticalis equi humectanda 939,B
à Iudice sententiam semper, secundum leges ferenda 12,D
in Iunonis templum fugientem quendam obtruncant Phliasij 625,D
Iupiter Olympius 492,D
Iupiter placabilis : Græcè ζεὺς μειλίχιος 425,B
Iupiter seruator & dux, tessera militum Cyri 264,E
Iureiurando singulis mensibus se astringunt Ephori 690,E
Iusiurandum suum non seruat Thissaphernes 497,A
Iusiurandum hosti præstitum seruat Agesilaus 692,D
Iusiurandum regis Lacedæmonij quale 693,E
Iustus quis 796,A
Iustus Socrates 731,A
Iusti officium 673,E
Iusto homini satis esse ab alienis abstinere censebat Agesilaus 673,E
Iuueni regnum commissum 652,B
Iuuenibus res venereæ non proponendæ 31,D
Iuuenilis ambitio 15,D
Iuuenilis temeritas 19,C
Iynx auis 786,A

K

Karthaginenses in Siciliam copias mittunt 433,A
Κεφάλαιον quid 372,B
Κλογμῷ incitantur equi 943,D
Κονίδες quid 5.D.m.
Κονίδες gladij genus 953,A
Κυνήνδεις 933,B.934,E

L

Labor ad quid conducat 44,B
Laborare ærumnosissimum ignauiæ arbitrantur 198,B
Laborem nimium improbat Socrates 712,A
Labores imperatoris & gregarij militis differunt 31,D.E
Labores bonis viris obsonium 199,B
Laboribus dij omnia vendunt, prouerbium 737,C
Laborũ exercitia à Persis intermissa 240,A
Lacænæ canes 991,C
Lacedæmon : *vide* Sparta
Lacedæmon, vrbs Græciæ perilluſtris 651,B
Lacedæmon caret mœnibus 662,C
Lacedæmonij Athenas occupant 460,E
Lacedæmonij ab Athenienſibus nauali prælio superantur 447,A
Lacedæmonij ne Athenæ euertantur intercedunt 459,E
Lacedæmonij pueros ad furandum adsuefaciunt 335,A
Lacedæmoniorum reges Domi cùm sunt eodem contubernio vtuntur 564,C
Lacedæmonij à Thebanis fusi 506,A
Lacedæmonij antequam prælium ineant Dianæ capellam immolant 516,B
Lacedæmonij ab Olynthiis deuicti & in fugam acti 561,D.E
Lacedæmonij instaurant bellum contra Olynthios 562,B
Lacedæmonij libertati aliarum vrbium obstabant 591,C
Lacedæmonij cum Athenienſibus pacem faciunt 594,D
Lacedæmonij terra, Athenienses mari superiores 615,B
Lacedæmonij Agesilaum præferunt Leotichidæ in contentione regni 652,A
à Lacedæmoniis vim passarum virginum monumentum 595,C
Lacedæmoniorum erga Deos odij causæ 490,D
Lacedæmoniorum res fluuio comparantur 514,B
Lacedæmoniorum & sociorum copiæ aduersus Athenienses instructæ : itidem Athenienſium & sociorum aduersus eos collectus exercitus 515,B
Lacedæmoniorum & Athenienſium ac sociorum vtriusque partis pugna 516, A.B
Lacedæmoniorum sociorum clades 516,C
Lacedæmoniorum de Athenienſibus victoria 516,C
Lacedæmoniorum de Thebanis victoria 520,B
Lacedæmoniorum fuga 561,D.637,D
Lacedæmoniorum clades 562,A.637,D
Lacedæmoniorum legati ab Athenienſib. auxilium petunt 609,A.B
Lacedæmoniorum cum regum tum subditorum in imperando & parendo mutua moderatio 651,C
Lacedæmoniorum regnum diutissimè inconuulsum quasique perpetuum durasse 651,C
Lacedæmoniorum firmum imperiũ 651, C
Lacedæmoniorum & Thebanorum ad Coroneam prælium 659,C
Lacedæmoniorum aduersarij 662,B
Lacedæmoniorum bellum aduersus Corinthios 668,E
de Lacedæmoniorum republic. & legibus 680,681, & seq.
Lacedæmoniorum rex quomodo copias educat 688,B.C
Lacedæmoniorum moderatio in consiliis crudelioribus 460,B
Lacones seditione ex Thasso expelluntur 430,E.431,A
Laconicæ potentiæ inclinationis initium 594,C
Laconica epistola 430,D
Lachrymæ communes gaudio & tristitiæ 620,C.D
Lamprocles filius Socratis natu maximus, & Socratis ad eum sermo 741,A
Lampsacena clades 455,C
Lampsacum Lysander capit ibid.
Lapidibus pene obruitur Clearchus à militibus 249,C
Lapidis genus pulcherrimum proueniens in Attica 920,C
Larissa prope Cumam 179,E
Larissa ad Pigretem amnem, vrbs magna, sed deserta, quam olim Medi tenuerunt 308,C
Larissam, quæ Aegyptia vocatur, Thimbron obsidet 481,A
Larissæi 658,A
Larissæi Agesilaum sequuntur ibid.
Larissæi Agesilaum à tergo adoriuntur 517,B
Larissæos ac alios Thessalos Lycophron Pheræus præsio vicit 461,C
Lasciuia aues in casses præcipitat 734,A
Lasio vrbs 492,D.635,A
Lasionenses 515,B
Lassatus itinere Olynthiam cùm iret 788,B
Laudis amatorẽ, necesse est lubẽtẽ omnes labores, omneq; periculum subire 24,D
Laus militum Cyri 85,E
Laudari ab hominibus ingenuis, iucundissimum 903,B
Laudatio post mortem, encomium 672,B
Lechæum 522,A
Lecti molles apud Persas 241,A
Lecti argenteis pedibus 329,A
Ledrini funditores 515,B
Legati Lacedæmoniorum honorificè à Seuthe excepti 413,E
Legati tres, lapidibus obruuntur 365,B
Legati Athenienſium suspensi tenentur diu à Pharnabazo 438,B
Legati Athenienſium à Cyro repelluntur 441,A.B
Legati ab Athenienſibus Lacedæmonem mittuntur 459,B
Legati Thebanorum ab Agesilao remittuntur 528,A
Legati Lacedæmoniorum Athenis capiuntur, sed re cognita dimittuntur 570,A.B
Legati Athenienſium ad regem Persarum 620,E
Legatus Athenienſium reiicit Agis Lacedæmonem 419,C
Legatos Bœotiorum detinet apud se Agesilaus 527,D
Leges Atticæ 450,C.D.E
Leges Persicæ : *vide*, Persicæ leges
Leges appellantur, quæcunque tyrannus præscribit dum dominatur 718,E
Leges daturus, prius Apollinem consulit 683,D
Leges plerasq; præcipuè duo docere : imperare & imperium pati 31,B
contra Leges interfecti Græci 417,B

Legibus parendum 806,C
Legibus quod consentaneum, iustum esse dicebat Socrates 805,C.
Legis vidētis instar, est hominibus bonus princeps 204,B
Legum violatio 718,C
Legum princeps cura, quæ esse debeat 3,C
Lenonem cur se appeliari dicat Socrates 889,B
Lenonis officium 889,B
Leo vrsaq; yno ictu confixa 112,C
Leomithris facinus iniquum 23.,C
Leon Ephorus 462,B
Leone facilius aquæ potum ferre 24,D.
Leontes dux ab Athenienſibus electus cum aliis decem 442,A
Leontiades Polemarchus 556,B
Leontiadis ad Phœbidam sermo de Thebis occupandis 556,E
Leontiadis mors 567,B
Leonum, Pardorum, lyncum, vrsorum venatio 995,A
Leotychidas Agidis F. 652,A
Leotychidæ certamen de imperio cum Agesilao ibid.
Leotychidas postponitur Agesilao in contentione regni ibid.
Lepores ad lunam exultant 977,B
Lepores qui tardissimi, qui velocissimi 981,A
Leporibus cur hebes visus 981,A
Leporis fœcunditas 980,C
Leporis fecundum omnia membra descriptio 981,C.D.E.989
Leporis descriptio eiusque duo genera 981,C
Leporum venatio 36,A
Lepreates ab Eleis deficiunt 491,C
Leprini populi 491,C
Lepus ab Aquila corripitur 59,D
Lepus fugit lucem 36,A
Lepus quomodo procumbat 980,A
Lepus apertis palpebris dormit, clausis vigilat 980,B
Leucophrye Mæandri oppidum 539
ad Leuctra clades 662,A
Leuſon nomen canis 987,B
Lex quid 718,A
Lex scripta 80.,B
Lex quæ perpetua apud omnes homines fuit 807,B
Liber non est qui voluptatibus est addictus 821,C
Liberalem decere sua ad vtilitatem hominum conferre, censebat Agesilaus 673,E
Liberalia festum Athenis 690,C.
Liberalis animus Cyri 76,C.207,E
Liberalis officium 673,E
Liberalis ingenij prima indicia 15,E
Liberalitatis exemplum 77,A
Liberi, fori Persici, distributio in partes quatuor, quārum quæq; certæ ætati hominis destinata 3,E
Liberi masculi à matribus auelluntur, & magistris traduntur apud Persas 5,B
Liberis patres exempla seipsos præbere debent 200,C
Liberorum procreatio 675,D
Liberos educandi quam plerorumq; mos corruptus 3,D
Libertatis instrumenta à diis demonstrata hominibus 129,A
Liberum, fori cognomentum apud Persas 3,E
Libidines in pueros prohibitæ à Lycurgo 678,C.D
Libyci currus 158,A
Lichas 491,D
Lichæ hospitalitas 721,C
Lingua hominis quid à lingua brutorum differat 727,A
Lingua index sensuum 725,D
vbi Lini maxima copia est, ibi regio plana, & lignis caret 697,A
Loca castris metandis apta deligenda 29,E
Lochos nomen canis 987,B
Locrenses canes 991,C
Locus, vbi Hercules ad inferos descendit 395,A
Locus in quo Persarum pueri instituerentur à foro venalium & clamoribus segregatus & cur 3,E.4,D
Lonche nomen canis 987,B
Lora canum 987,B
Loria quid 782,B
Loricati in acie cur præcedant 130,D
Loricis lineis muniuntur Chalybes 338,B
Lotophagi patriæ obliti 304,C
Luci amœnissimi descriptio 318,E
Luctandi ratio 343,A
Luctus Athenis ob cladem 459,A
Luctus Laconum ob acceptam cladem 528,A
Lucius Syracusanus speculatum missus 271,B
Ludi literarij publici apud Persas 7,C
Lunæ quanta vtilitas 800,D
Lupus prædatum exiens quid obseruet 963,B
Lupercalia 246,D
Lustratio exercitus 367,A
Lux noctu Cyri exercitum agmenq; affulsit cælitus 93,D
Lycabeltus Atticus mons 864,D
Lycaones 303,A
Lycarius ephorus 462,B
Lycius Athenienſis magister equitum 307,E
Lycoparer Autolici 815,C
Lycomedes Mantinensis 618,A
Lycomedes exitum vitę felicissimum beatissimumque sortitus est 613,A
Lycophron Pheræus Lariſſæos & Theſſalos qui sibi resistere conabantur prælio deuicit 461,C
Lycurgi leges ab aliarum ciuitatum legib. diuersæ & contrariæ 675,B.C
Lycurgum summe sapientē exstitisse 675,B
Lycurgum Deumne an hominem appellet, dubitat Apollo 704,A
Lycurgus quidam proditor 437,B
Lycurgus Spartanorum legislator 675,B
Lycurgus amatores à puerorum corpore abstinere voluit 678,C
Lycurgus sodalitia publica puerorum instituit vel contubernia Græce συσσιτια 680,D
Lycurgus quæ communia inter suos esse voluerit 684,C
Lycurgus Spartiatas qui liberi essent pecuniæ acquisitioni vacare prohibuit 681,B
Lycurgus quos honores senibus proposuerit 684,B
Lycurgus qualem disciplinam militarem instituerit 685,D
Lycurgus quo tempore vixerit 685,C
Lycus fluuius 375,A
Lydi Cyro vi subditi 2,D
Lydiæ opulentia 160,C
Lysander Nauarchus creatur 440,C
Lysander in ducem eligitur 454,A
Lysander de improuiso Athenienſium classem diripit 456,D.E. 457
Lysander Athenas obsidet 458,D
Lysander Lacedæmonem rediit spoliis onustus 461,E.462,A
Lysander ab Agesilao recedit 467,E
Lysander Spithridatem ad defectionem inducit 497,E
Lysander Cyro dona à sociis attulit 810,B
Lysandri astutia 457,E
Lysander moritur 506,A

M

Macedoniā peragrat Agesilaus 6[illegible]
Machæra gladij genus 953,A
Machaon Chironis discipulus 973,A
Machaon & Podalirius in bellis egregij exstiterunt 974,B
Machinæ a Cyro factæ 152,C.D
Machinarum fabri 151,D
Macistij ab Eleis deficiunt 491,C
Macistum vrbem Elei sibi relinqui petunt 492,D
Macrones populi 427,C
Macrones Græcos infestant 340,A
Macronum in fœdere sanciēdo mos 340,C
Madatas Persarum equitū, præfectus 132,B
Madytum ad reliqua suam classem reuertuntur Athenienses 428,B
Mæander amnis 245,D
Mæandri planicies 653,D.656,A
Mæsades per Odrysiorum seditionem bello pulsus 401,D
Magade canere 406,B
Magi constituuntur à Cyro 204,B
Magi iussu Cyri ex vrbe bello capta spoliorum primitias diis eligunt 193,E
Magi Cyro præcipiunt cui Deo sacrificet 196,A
Magister bona & mala docens 34,A
Magister iniquus amor 142,D
Magistratus incolarum custos 921,B
Magistratus subditis meliores esse debent 198,E
Magistratuum errata magni sunt momenti 673,D
Magistratuum per suffragia electio 7[illegible],D
Magistratibus parere docentur pueri apud Persas 5,A (da[illegible]3,B C
Maiestas quomodo in exercitu conciliari
Maius detrimentum amicis quam facultatibus spoliari 673,C.D
Malleolus quid 527,A
Malorum conuersatio virtutis exitū 714,[illegible]
Mancipia libertate donantur à Cyro 11,B
Mancipia verè dicebat esse Socrates qui quid iustum, quid æquū esset, ignorarent 701,A
Mandana Astyagis Medorum regis 5,C
Mandanæ Cyri mater ibid.
Mandana ad patrem iter facit Cyrum filium secum adducens 8,B
Mandana in Persiam redit Cyro filio apud patrem relicto 13,B
Mandana Cyri ad satrapas 231,A.B
Mania zenis vxor 482,A
Mania à Pharnabazo Satrapiam impetrat 482,B
Mania cum Pharnabazo militat aduersus Mysos & Pisidas 482,D
Mania cum filio à Midia genero impiè occiditur 482,E (5[illegible],A
Mantinea in quatuor partes dispersa 5[illegible],E.
Mantinei muros vrbis suæ diruere coguntur 552,D
Mantinei ab Orchomeniis fusi 604,B
Mantinei auxilium petunt ab Arcadiæ ciuitatibus 641,A
Mantineis bellum infert Agesipolis 51,D
Mantinenses rursus mœnibus circumdare ciuitatem incipiunt 60[illegible],C
Mantitheus 479,B
Manus intra manicam continere 451,B
Manus admouentem implorare diuinam opem oportet 27,A.B
Maraci & Dolopes 580,B
Maragdi Arabis copiæ 39 A
Marganea oppidum 636,D
Marganenses Agidi in fidē venerunt 491,C
Marsyæ in tybiarum certamine victo cute, detrahit Apollo 246,B
Marsyas flumen vnde sic dictum ibid.
Marte aperto qualem se gerere imperator debet 36,B.C.D

Martiæ vlulationes 265,A
Marij adenorum in finibus sita Heraclea 374,E
Masca fluuius 256,B
Mater Parisatis alterum ex filiis magis amat 243,C
Materfamilias qualis esse debeat *vide* vxorem
Matribus cupiditas fœtus nutriendi innata 726,B
Matrimonia parentibus permittēda 228,B
Matrimonium quod cuique conueniat deligendum 223,B
de Matrimonio 836,D
Matronæ officium 837,C
Mausolus 663,A
Mausolus mari Sestum & Assum obsidens Agesilai persuasione domum cum classe abiit 663,A
Mausolus pecuniis in vsum Lacedæmoniis collatis Agesilaum in patriam remittit 663,B
Maxima pars hominum eos viros bonos esse statuit qui bene sunt de ipsis promeriti 632,C
Maximum virtutis argumentum virorum proborum consuetudine gaudere 1000, A
Mechanicarum artium vituperatio 827,C
Medas Musices studiosus à Cyro Musicam vxorem petit 114,A.B
Medas nomen canis 987,B
Medi lubentes Cyro parent 2,D
Medi Ciaxari dant munera 147,A
Medi grauius laborantes vrunt & secant 369,B
Medi à Persis imperio spoliati 308,D
Medi quum à Dario defecissent rursus subacti sunt 435,B
Mediæ murus quantus 282,E
Medica cœna multo splēdidior Persica 9,A
Medici & à ciuitatibus & ab imperatoribus asciscuntur 29,D
Medici instrumentorum & medicamentorum quibus vtuntur, nomina nosse debent 131,E
Medici octo deliguntur in exercitu 311,B
Medici sarcinatoribus comparantur 29,D
Medicos optimos ad se accersit Cyrus 212,B
Medicum vestitū cur gestarit Cyrus 206,B
Medicus Syracusanus venam propter malleolum secat, cuius fluxum deinde sistere nescit 578,A
Medorum mollicies 241,A
Medorum corporis cultus 8,C.D
Medocus Odrysarum rex 404,C
Medosades nuncius Seuthis 393,C
Medosades conqueritur de iniuria Græcorum 418,E
Megabates Spithridatæ 666,B
Megabates ab Agesilao adamatur 666,B
Megabates Agesilaum osculari aggrediens repellitur 666,C
Megabyzus Dianæ ædituus 350,A
Megadini Cyro subditi 2,D
Megalopolitani 642,C
Megaphernes Persa interficitur 248,A.B
Megara vrbs 929,A
Megaris Lysandri hospes 830,B
Megazybus Arabiæ satrapas 230,E
Meiere publicè, apud Persas turpe 7,E
Melandeptæ 401,D
Melanio Chironis discipulus 972,D
Melanioni Atlantæ coniugium obtigit 973,C
Melanippis dithyrambus 725,B.C
Melanippus Rhodius saluus è manibus Iphicratis euadit 589,A
Melanopus Licanthi F. legatus 590,B
Meleager Chironis discipulus 972,D
Meleager patris culpa in calamitatem incidit 973,D
Melienses se Athenienses ad bellum coniungunt 515,D
Melinophagi Thraces 412,C
Melitus Socratis accusator 803,E
Mellis Colchici vis & venenositas 342,A.B
Mello Thebanus 566,C
Melobius vnus è triginta tyrannis 461,B
Melum nauigat Pharnabazus 536,C
Memoria facile corrumpitur nisi excolatur 714,D
Memoriam Cyri milites mirantur 131,D
Menascus Lacedæmonius 514,A
Mendacium odiosum apud Persas 63,D
Mendacio nulli interrogationi est opus 222,D
in Mendacio deprehendi, impedimento est ad veniam consequendam 63,D
Mendax non alium laudat, sed seipsum vituperat 667,A
Menestheus Chironis discipulus 973,A
Menestheo Græcorum principes excepto Nestore, sese inferiores bellicis rebus esse fatentur 974,A
Menon Thespiensis 576,B
Menon Thessalus 245,E
Menonis Thessali mores & studia 292,A
Menonis dira mors 293,A
Mens à corpore secreta sapientissima 237,A
Mens corpus, cui inest, gubernat 728,A
Mensa frugalis apud Spartanos 680,C
Mercatoribus castra sequentibus lex à Cyro imponitur 163,A
Mercatura qualis Athenis 922,B
Mercuriales statuæ 959,B
Meretricum mores 783,D
Merx præmiis empta, qualis 917,A
Mespila ciuitas 308,E
Messenij fauent Lacedæmoniis 642,C
Messis quomodo terenda & purganda 862,D
Methymna 541,D
Methymna capta & direpta 444,D
Methymnæus portus 434,C
Metropolis vrbs, qua Mosynœcorum imperij quasi arx continebatur 352,B
Metus & trepidatio in exercitu Græcorum 323,B.C
Metus homines circumspectos facit 768,D
Metus homines valde dejectos reddit 66,C
Metus in exercitu Cyri, oratione eius pulsus 159,A
Metus omnium grauissimum supplicium 66,D
Metus, optimus custos 967,B
Metus quid efficiat 124,E
Metus quid & qualis 66,C.D.E.67.A
Midæ fons, quem Midas phrygum rex vino miscuisse fertur quum Silenum ad se pellexit 247,A.B
in Mideis tumulis castra locat Archidamus 619,D
Midias Maniam Zenis vxorem suffocat 482,D
Midias Maniæ filium interficit 482,E
Midiæ omnis potestas abrogatur 485,B.C
Milesia Cyri pallaca nuda aufugit 270,A
Milesij à Tissapherne necantur 244,A
Milesij cur ad Cyrum non defecerint 267, B.C
Milesij interfecti à quibusdā Atticis 433,B
Miletum vrbs 244,A
Militaris exhortatio quid possit 84,A
Militaris ordo in exercitu Cyri 203,A
Militaris rei apud Lacedæmonios disciplina 685,D
Militem quare pulsarit, Xenophon indicat 367,E
Milites ad res gerendas excitandi verbis & rebus 57,E
ad Milites alacres reddendos nihil satius quàm spem iniicere 30,D
Milites boni dum neglectui habentur, minus alacres redduntur 147,C
inter milites duos, controuersia & tumultus 257,D.E
Milites exercendi 30,B. Cur 152,A
Milites Græci aduersus regem proficisci nolunt 250,B
Milites Græci culeis pro ratibus, ad transmittendum vtuntur 257,D
Milites ignaui fucis comparantur 50,A
Milites laudantur à Dercyllida, quòd nullum iniuria affecerint 487,B
Milites mali dū neglectui habentur, promptiores ad contumeliā redduntur 147,C
Milites non mittentibus ciuitatibus, multa imposita 556,A
Milites rebellant Alcibiadi 434,D
Militi gregario quid facere conueniat 42, D.E
ad Militiam qui minus idonei 24,B.C
cum Militibus mercenariis insolentiùs agit Mnasippus 585,E
Militibus se exercituris præmia proponūtur 655,A
Militis in expeditione Cyri salarium menstruum Daricus 252,C
Militum bellicosorum laus 24,C.D
Militum exercitia ante pugnam 42,B
Militum lecti qui 122,A
Miltocythes Thrax transfuga 276,A
Miluij cautio in prædatione 963,B
Mindarus dux 428,B
Mineruæ fanum prestere incensum 435,B
Mineruæ Thallophori eliguntur 883,C
Minio fucator color 847,C
Ministri qui deligendi 67,C
Ministros Castrenses, hoc est, adparitores quo loco Cyrus habuerit 44,D
Miserrimos cur dicat Græcos, Callitratidas 443,E
Misgolaidas ephorus 462,B
Mithræus filius Dariææ sororis Xerxis 454,B
Mithres nomen Solis apud Persas 195,C
per Mithren iurat Cyrus 830,D
Mithradates explorator 305,D
Mithradates à Græcis turpiter victus 308,B
Mithradates Lyaoniæ & Cappadociæ præfectus 427,C
Mithradates patris proditor 239,B
Mnasippus dux classis Lacedęmonicę 584,B
Mnesilochus vnus è triginta tyrannis 461,B
Mnesithides vnus è triginta tyrannis 461,B
Moderati turpia etiam in occulto fugiunt 205,B
Molas asinarias cædunt incolæ Corsotæ vrbis 256,C
Mollicies Medorum 241,A
Mollicies reddit hominem imbecillum 737,B
Montani populi 409,D
Monumenta qualia elaboranda 673,D
Monumentum Abradatæ, Pantheæ, & Eunuchorum 186,A.B
ad Monumentum suum, Persas omnes & socios vult Cyrus inuitari 238,B
Mores alicuius etiam de rebus gestis existimari posse 652,A
Moribus, non iocis adsequendam vrbanitatem 674,B
Mori est naturæ 973,A
Moriendi timor omnibus 726,B
Morientes futura prænoscunt, apud Homerum 707,A
Mors Cyro in somnis prædicitur 233,D
Mors honesta, turpi vitæ præferenda 683,E
Mors ipsa nec turpis, nec honesta est 1001,C
Morte hostis non exultandum 564,C
post Mortem laudari, nō lamentatio est, sed encomium 672,C

Mortem non decet luctu prosequi 1002,A
Mortem nullus æquiore animo, quam Socrates tulit 816,B
Mortem qui optant 116,C.D
Morti nihil somno similius 237,B
Mortuo Abradatæ immolauit Cyrus 185,C
Mortuos excitare etiam gentes potuerunt 973,B
Mortuos sepelire permittit Cyrus Babylonijs 192,D
Mos Persicus, cum osculo cognatis valedicere 21,A
Μόσυνοι domus è ligno extructæ apud eos qui Mosynœci dicuntur 353,D.E
Mosynœci populi 427,D
Mosynœci omniũ maxime barbari 354,C
Mosynœci intra suas ligneas domus cremati 353,D
Mosynœcorum regio 351,A
Mosynœcorum armatura & vestitus 352,A
Mosynœcorum terga & pectora flore anthemij picta 354,C
Motus calorem subministrat 368,D
Mucum nec emittere nec spuere suos voluit Cyrus 206,C.D
Mulier sapiens quæ 846,D
Mulier fucata 847,D
Mulieres se & paruulos pueros de saxo præcipitant 338,A
Mulieris pudicus animus 153,B
Mulieris naturam ad curas & operas domesticas Deus idoneam fecit 838,A
Mulieris ornatus, ad festos dies comparatus 844,E
Mulieris pudicæ & virum amantis exemplum 70,B
Mulierum in Assyriorum castris eiulatus 86,D
Mundus qui à Sophistis vocatur 710,A
Mungi apud Persas turpe: vide Exspuere
Munera Cyrus abiens donat æqualibus 20,D
Munera dantur à militibus Cyaxari 147,A
Munera militibus proponuntur, 499,C
Munera regia respuit Antiochus legatus 622,E
Munerũ largitione Cyrus excelluit 210,B
Munychia 472,D
Muri Athenienſium ad tibiarum cantum diruti 460,E
Muro ligneo cingit Alcibiades Chalcedonem 435,D
Muros restaurant Athenienses 525,A
Muros Athenarum instaurat Cono 537,B
Murus Mediæ 282,E
Musici semper noui quid excogitant 35,C
in Musicis & rebus bellicis noua inuenta sunt in prætio 35,C
Mutatio quæ fit paulatim à natura ferri potest 161,C
Mutus filius Crœsi 182,D
Mutus portus 477,A
Myriandrus maritima Phœnicum ciuitas celebris 253,C
Myrina & Grynium vrbes 481,A
Mysi 303,A. 431,D
Mysi cuiusdam & quatuor Cretensiũ stratagema notabile 349,A
Mysus saluator 371,B

N

Nais mater Chironis 973,B
Nares solo tactu præ rigore auulsæ 408,D
Narium vsus 725,D
Narthecium 658,D
Nasturtium Persarum pueris pro obsonio datur 5,B
Nationes in castris vbi multæ, secretæ facilius parent & ordinem seruant 227,B
Naualis pugna inter Lysandrum & Antiochum ab Alcibiade Classi præfectum 441,C.D
Naualis Athenienſium acies 446,C
Naualis pugna Athenienſium cum Lacedæmonijs 577,E
Nauigandum cum piis potius quam cum impijs 204,C
Nauigationes secundæ flante Borea, cõtrà, flante Austro 363,C
Naupactus vrbs 532,E
Nauplia vrbs 534,C
Nauticydæ è facienda farina quæstus 756,A
Neandrenses in Æolide 483,B
Necessitas optima magistra 53,D
Negligentia hominibus quantum noceat 769,D
Nemea 533,C
Nemo sine crimine viuit 592,B
Neo milites contra Xenophõtem tumultuare facit 361,D
Neodamodas vox quid Laconicis 436,E.m
Neon Asinensis 349,E
Neptuni templum noctu conflagrauit 526,C
Neptuno Pæana canunt lacedæmonij 533,E
Neptunus terram succussit 533,E
Nestor discipulus Chironis 272,D
Nestoris virtus omnium Græcorum aures peruagata 973,C
Nicarchus Arcas accepto vulnere in ventre intestina manibus, in castra reportauit 288,D
Nicias Nicerati F. in argentifodinis mille homines habuit 925,C
Niciæ peregrini equus 849,A
Nicolochus 545,C
Nicomachides ambitimperium 765,D
Nicomachides apud Socratem conqueritur de imperio sibi non delato 765,D
Nicophebus Athenienſis præfectus in Cytherijs relictus 536,E
Nicostratus pulcher, interfectus 471,C
Niues solutæ fontis, cuiusdam halitu 330,D
Niuesne iumentis noceãt cũ per eas agi debent, quid faciundum 313,B.C
è Niuis perpetuo aspectu oculos quidam amittunt 330,C
Noctu cur cum silentio proficiscendum 131,C
Noctu magis auribus quam oculis singula percipienda & agenda 131,C
Nocturnæ excubiæ quam breuissimæ constituendæ 131,C
Noes nomen canis 987,C
Nosce teipsum prouerb. 776,A.797,A
Notium Attica classis nauigat 433,C
Noualis parandi ratio 866,B
Nudo capite pugnatur 263,D
Nulla ciuitas Græcorum vtrumque habet linum & lignũ exceptis Athenis 697,A
Nulla pars corporis in saltatione odiosa 877,A
Nulla re indigere diuinum esse censet Socrates 731,A
Nuptias ante adultam ætatem fieri noluit, Lycurgus 676,A
Nutrimentum siue educatio principium est omnium 733,B
Nysa mons 995,A

O

Obbæ ne importarentur apud Persas prohibitum 240,B
Obedientes quomodo reddendi milites 31,C.D
Obœdientia tam in vrbe quam in exercitu summum bonum 683,B
Obœdientiam principi præstare quale bonum 201,A
ad Obœdietiam vt subditi potissimũ perducantur 668,C
Obe[illegible]it facile homines eis quos præstãtiores mos putant 764,D
Ob[illegible]dientia quale bonum 201,C
Obsoniorum noua artificia, conquirunt Persæ 241,B
Obsonium fames 104,B
Obsonium Persicum 5,B
Obsophagus quis 789,A
Ocioſum vnum alere difficillimum 30,B
Oculi & aures regis qua ratione accipiendum 209,B.E
Oculos suppingere coloribus consuetudo est Medorum 8,C
Oculorum vsus 725,D
Oculꝰ diuinus omnia intuetur 728,A
Oculus domini pinguefacit celerrime equum 854,C
Ocyllus Lacedæmoniorum legatus 609,B
Odeum quid 472,A.B.m
Odia maxima inter homines ingratitudinis causſa exiſtere 4,D
Odryſę patrio more ſuis parentant & multo vino epoto equorum certamen peragunt 486,E.487
Odrysarum Thracum custodes interficiunt Bithyni 486,C.D
Oeconomi boni officium 818,D
Oeconomi boni est rem magni pretij paruo emere 760,C
Oeconomia quid sit 833,D
Oeconomia vicina politicæ 766,D
Oeconomia an scientiæ nomen sit 818,C
Oeneas nomen canis 987,C
Oenoa 526,B
Oenoam castellum muris cinctum cepit Agesilaus ibidem
Olea quomodo seratur 865 C.
Olei loco vnguentis vtendum 328
Olontheus legatus 609,B
Olurum Pellenensium vrbem capiunt Arcades 63[illegible],C
Olygarchia quomodo Athenis instituta 461,A
Olympia 3[illegible]0,B
Olympias nonagesima tertia 433,A
Olympus Mysius 995,A
Olynthij fame laborantes pro pace legatos mittunt Lacedæmonem 565,A
Olynthij vna cum Menone Thessalo ad Cyrum veniunt 24[illegible],E. 246,A
Olynthijs pax datur certis conditionibus 565,D
Olynthiorum bellum 559,D.E
Olynthiorum victoria insignis 561,A
Omina in Cyro læta data 25,C.59,D
Onagri Arabici equos facillime cursu superant 256,A
Oneum montem occupat Iphicrates 613,B
Onomacles vnus è triginta tyrannis 461,B
Onomacles ephorus 462,B
Onomantius ephorus 462,B
Opes quæ officiunt damna sunt non opes 819,C
Opifices machinarũ Cyrus constituit 151,D
Opis ciuitas 284,C
Opsophagus 789,A
Optimi equitum præfecti officium 970,C
nullum Opus in quo non accusentur homines 758,C
Oraculum Crœso datum 182,D
Orare qui volunt, puro in corde faciant 778,A
Oratio Archidami breuis ad pugnam milites inflammans 620,A
Orat. Antileonis Tharij 343,C
Oratio Artabazi ad Cyrum 149,D.E
Orat. Calliæ Daduchi 590,C.D
Orat. Callicratidis 443,C
Orat. Cambysis ad seniores Persarum &

Cyrum 228,229. & seq.
Orat. Cephisodoti 615,E
Oratio Cherisophi in rebus adflictis 299, D.E.300,A
Oratio Chrysantæ 51,52, A.104,A.B.192,B. 195,D
Oratio Cleanoris orchomenij ad milites 300,A
Oratio Clearchi ad milites 249,D
Oratio Clearchi ad Tissaphernem 281,B
Orat Cleoctriti Mystarum præconis 474,C
Orat. Cligenis legati ad Lacedæmonios pro Græcis 554,A
Orat. Clitelis Corinthij 610,A
Oratio Critiæ 464,C.D
Oratio Cyaxaris ad Cyrum 79,B.C
Oratio Cyaxaris 81,A.B.89,D.E
Orationes & Cõciones Cyri 40.C.41,B.C. 51.B.C.D.71,A.B.77,B.78,C.81,82,87,C. 94,C.95. A.97,B.C.99,C.100,A.106,C. 117,D. 129,D.147,D.E 159,A.B.
Cyri oratio ultima & prudẽtissima 234. 235.& seq.
Orat. Eurylochi Lusiẽsis Arcadis 417,E.418
Orat. Hecatonymi Sinoxensium legati viri dicendi laude clari 355,C.D
Oratio Hieronymi Elei ad milites 298,A
Oratio homotimi cuiusdam 40,E
Orat. Menonis ad milites cum in summis versaretur angustiis 255,A.
Orat. Patrocli Phliasij 610,B
Oratio Pharnabazi ad Agesilaum & alios Lacedæmonios 511,A.B
Oratio Pheraulæ 52,B.C.53
Oratio Polydamantis ad Lacedæmonios 579,E.580,A
Oratio Proclis Phliasij ad Athenienses 613,D,614,A
Oratio Regis Assyrij suos milites adhortãtis 83,A.B
Oratio Thebanorũ ad Athenienses 503,D
Oratio Thebanorum ad Sicyonenses 630, D.E
Oratio Tigranis ad Cyrum 118,D.E
Oratio Tissaphernis 280,A
Oratio virtutis & voluptatis ad Herculem 739,B.C.D.E
Oratio Xenophontis animosa 385,D
Oratio Xenophontis 364,C.365. ad ingratos milites 368,C
Oratio Xenophontis ad Phalinum 273,E. 274, A. ad Mosynæcorum magistratus 351,C. ad Proxeni milites 301,B
Oratio Xenophontis qua se purgat 414,B
Oratio Xenophontis prima 295, D.E.296. altera ad duces 298,A.B
Orationem dederunt Dij hominibus, qua alter alterum doceat 946,A
Oratio inconstantium hominum futilis & inanis habetur 421,A
Ordines siue gradus militarium præfectorum 42,E.43,A
Ordo quem seruauit Cyrus in ducendo suo exercitu 130,C.133,C
Ordo quem Cyrus seruari voluit à suis quũ castra metarẽtur, & quum castra mouerent 225,E
Ordo suppellectilis domus 843,B
Ordo copiarum regis Artaxerxis 263,E. 264,A
Ordinis constantia rebus salutem, perturbatio perniciem adfert in bello 298,D
Ordinis quanta vtilitas 841,C
Ordine pulcherrimo collocata nauigij instrumenta 842,B
Ordine, nihil apud homines vtilius vel pulchrius 841,A
Ordine carens exercitus qualis, & contra bene ordinatus 841,B
Orge nomen canis 987,B
Orgya quid 975,B.m
Orgya mensuræ genus 329,C
Orontes Persa Cyro insidias struit 258,D
Orontis epistola ad Artaxerxem deprehẽsa 252,A
Orontis mors 260,B
Oropus vrbs 632,D
Os equi concutiendum 949,B
Osculandi cognatos abeuntes, mos apud Persas loco valedictionis 21,A
Osculari aduenientem pro more apud Persas 142,A
Osculari more receptum apud Persas, quos in honore habent 666,C
Osculum Cyri reijcit Cyaxares 142,A
Osculum quantopere respuerit Agesilaus 666,D
Osculo nullum incẽdium ad amorem grauius 884,C
Osculo magna vis inest 724,B
ab Osculis formosorum cauendum ei, qui pudicè & continẽter volet viuere 884,C
Ostentatores, id est ἀλαζόνες, qui dicantur 47,B
Otides aues vt capiendæ 256,B
Otiosum vnum alere difficile 30,B
Otium quid 779,C
Otium est opprobrium 720,C
Otiosi qui censeantur 779,D
Otys Paphlagonum rex 507,D.m
Ozolæ Locrenses 515,D

P

PActolus Amnis 158,C.656,A
Pæana canit ante pugnam Cyrus 176,C
Pædagogi apud Lacedæmonios 676,E
Pædonomi vnde dicti 676,E
Pagos incendit Tissaphernes 319,E
Pagyas Perses 263,A
Palægambrion 481,A
Palamedes consimili mortis genere cum Socrate periit 706,B
Palamedes Chironis discipulus 972,D
Palamedes sapientia suæ ætatis homines excelluit 973,E
Palamedes propter sapiẽtiam inuidia Vlyssis interemptus 798
Palantini, Megalopolitani, Tegeatæ, Arcadiæ populi 642,C
Palladis tẽplum in Phocea fulmine ictum 435,B
Palladis templum Athenis conflagrauit 442,D
Palladi sacrum facit Dercyllidas 484,B
Palmarum fructus 279,C.D
Palmis fundatas turres ædificat Cyr⁹ 190,B
Palmę pressæ pondere quodam in gibbum sursum curuantur ibid.
Palpebræ cur oculis additæ 725,E
Pamphilus dux 544,A
Panathenæa festum Athenis 699,C
Pangæum, in quo aurifodinæ 555,B
Pangæus mons 995,A
Pantacles ephorus 462,B
Panthea, Abradatæ vxor, custoditur ab Araspa 114,C
Panthea forma 115,A. Virtus 115,C
Panthea pudicissima mulier 153,B.C
Panthea virum armat, & pugnaturum ad fortitudinem hortatur 169,C
Panthea luctus ob maritum interfectum 185,A
Panthea seipsam interficit 185,E
Pantherarum venatio 995,A
Paphlagones 664,C
Paphlagones Cyro subditi 2,D
Paphlagoniæ situs 358,B
Paphlagonibus cum imperio præest Corylas 370,B
Paradisi, horti omnibus referti 829,C
Parapita Pharnabazi vxor 512,C
Pardorum venatio 995,A
qui in Parentes sunt ingrati ab Athenienssibus in iudicium compelluntur 743,C
Parentum cura de liberis 741,D
Parentum duriora verba æquo animo ferenda 742,B
Pariani 404,C
Parium 398,D
παρουσία quid 892,A
Parolus nomen nauis publicæ Athenienssiũ 456,E
Parrhasij pictoris cum Socrate de pictura colloquium 780,E
Parthenius fluuius 358,E
Parysatis vxor Darij, Artaxerxis & Cyri mater 243,A
Parysatidis victi in Media, quos Tissaphernes Græcis populabundos præbuit 284, D
Pasimachus occumbit 523,A
Pasimeli & Alcimenis conspiratio 422,A
Pasion Megarensis 253,C
Pasippidas exul 432,B
Pasippides legatus 436,D
Pastores in animalia, quib⁹ præsunt, habere imperium 1,B.C
Pastoris boni, & imperatoris boni similia opera 210,C
Pastoris boni officium 763,A
Patesiades ephorus 462,B
Patres quales se liberis suis exempli gratia exhibeant 200,C
Patria sua cuique charissima 909,A
contra Patriam pugnare non licet 431,C
Patrisfamilias cum Imperatore comparatio 766,C
Patrisfamilias curæ, sollicitudines quales quantæque 218,D
Patrocles Phliasius 610,B
Pauciss imis egens, diis proximus 731,A
Pauper diuite securior 218,C.D
Pauperes qui 799,B
Pauperes ac populum Athenis plus posse, quam nobiles ac diuites 691,C
Paupertas minimè obnoxia inuidiæ 880,B
Paupertas in animis non in domibus 885,E
Pausanias rex in Athenienses exercitũ ducit 476.E
Pausanias Agathonis poëtæ amator, exercitum fortissimum ex amatoribus confici posse, dicebat 898,B
Pausanias accusatus ab ephoris, damnatur 507,B
Pausaniæ exilium 507,B
Pausaniæ mors 507,B
Pax stabilis inter Armenios, & Chaldæos 74,B.C. Eius conditiones ibid.
Pacis cõditiones inter Dercyllidam & Tissaphernem 490
Peccanti ad mentem redire vtile 65,C
Peccare per ignorantiam 69,B
Pecunia res est iucundissima 883,A
Pecunia corrupti 631,E
Pecuniæ pro exercitu conficiendæ ratio 27,D
Pecuniæ cur studendum 682,C
Pecuniæ in terram non fodiendæ 76,C
Pecuniam Spartani contemnunt 682,E
Pecuniam Socrates accipere noluit à suis discipulis 730,A
Pecuniarum vsus & abusus 211,C.D.E
Pecunias Indi Cyro mittunt 156,E
Pecuniis nec publicis nec sacris parcit Euphrõn, 624,A
Pecuniis quomodo vteretur Agesilaus 664,E
à Pecuniis sacris abstinendum 639,D
Πέδη equitatio qualis 936,C
Pedibus nudis Socrates incedebat 729,D
Pedites inter equites occultandi 965,B
Peditis & equitis comparatio 302,C

Pedum digiti gelu obstupescunt 330,C
Pedum digiti militibus putrescunt frigore 368,E
Peleus Chironis discipulus 972,D
Peleus in dijs etiam cupiditatem excitauit vt Thetidem ei coniugem darent 973,D
Pella vrbium Macedoniæ maxima 554,C
Pelopidas Thebanus 620,E
Peloponnensi portæ patefactæ 661,A
Pelte oppidum 246,C
Penestę quid Thessalis significet 467,A.m
Peloponesij contra Xenophontem conspirant 375,E
Pergamum oppidum Lydiæ 425,D
Peribœam Alcathoi filiam vxorem duxit Telamo 973,D
Pericles dux 442,A
Pericles in cantationibus quibusdam ciuitatem ad amorem sui pellexisse dicitur 750,B
Pericles à Socrate instruitur 767,D
Pericles optimus patriæ consiliarius 899,B
Perinthij 399,A
Perinthus 399,A
Periuri sibi Deos infestos reddunt 653,B
Periurio Deos infestos reddi peierantibus 653,B
Periurorum fides suspecta 653,A
Periurus Tissaphernes tandem capite obtruncatur 503,B.C
Persæ multitudinem quandam exhibent oculis, sed nullius sunt vsus in re militari 242,A
Persæ singulis ætatibus sua munia præscribunt 4,B
Persæ ingratitudinem puniunt 4,E
Persæ venationi quare publicè operã dent. 5,D
Persæ multo magis erga Deos artificibus vtendum putant, quam circa res alias 214,E.215, A
Persæ nudo capite præliantur 263,D
Persæ nudi venduntur 655,D
Persæ albi 655,D
Persæ numquam exuere se consueti ibid.
Persæ pingues ibid.
Persæ nullis laboribus exerciti ibid.
Persæ vehiculis semper vtuntur ibid.
Persæ in fugam versi à Græcis 656,C
Persæ vt alij alios vicissim in equos imponant 956,B
Persarum castra noctu incommoda 311, D.E
Persarum forum cognomento Liberũ 3, E
Persarum ingenuorum ætatis cuiusq; principes præfecti 4,B
Persarum natio in duodecim tribus distributa ibidem
Persarum noui mores cum priscis collatio 238,239,240,& seq.
Persarum seniores 7,A
Persarum pueri ad magistrorum ædes itãt vt iustitiam discant non aliter ac apud alios literas discunt 4,C
Persarum pueri quibus de criminibus in ius se mutuo vocent 4,D
Persarum pueri olim apud matres non vescebantur 5,B
Persarum puerilis ætatis exercitia quæ iustitiam 1 addiscere 4,C.11 Temperantiam 5,A.111 Obœdientiam erga magistratum 5,A.1111 Continentiam cibi & potus 5,B. v Sattigandi iaculandique vsus 5,D
Persarum puerilis ætas quamdiu suis exercitiis occupetur 5,B.C
Persarum rex multoties in mense venatum exit 5,D
Persarum puberes venaturi vt se arment ibidem.
Persarũ rex ducis officio in venatione perinde ac belli tempore vtitur ibidem
Persarum respublica 7,A.B.C
Persarum regio montosa 8,E
Persarum in regione equi rarissimi quare 8,E
Persarum cœnæ longæ à Medica differt 9, A.B.C
Persarum consuetudo osculandi cognatos 21,A
Persarum cœnæ frugalitas 122,A
Persarum inter epulas modestia 122,B.C
Persarum exercitus quomodo ordinatus 130,C
Persarum regis vexillum aquila aurea extensa in longa hasta etiam ætate Xenop. 172,C
Persæ laborum patientissimi, 197,B
Persarum reges quantum à maioribus suis denegauerint 240,C
Persarum rex copias magnas cum nauales tum terrestres aduersus Græcos cogit 652,B
Persarum & Græcorum Agesilao duce cõflictus 656,B.C
Persarum regis literæ ad Agesilaum 659,E
Persarum rex agriculturæ & rei bellicę studiosus 827,E
Persarum regis diligentia in administrandis quæ ad bellum attinet 828,A
Perseus origo Persidarum 3,B
Persis osculari familiare quos in honore habent 666,B
Persis dum manent domi vestitus vilis & victus tenuis 8,C
Persica salutatio 212,C
Persicarum legum laus 3,C
Persicarum legum & aliarum rerumpub. legum collatio 3,C.D
Persici regis cum Agesilao cõparatio 670, E
Persici regis voluptatibus conquerendis quantum studium impendatur 671,B
Persidarum gens vnde nomen suum sortita 3,B
Phædo Socratis discipulus 719,A
Phædrias vnus è triginta tyrannis 461,B
Phalangia vbi tãtum homines ore apprehenderint doloribus eos conficiunt 724,B
Phalericus lacus 864,D
Phalinus legatus Tissaphernis 273,B
Pharax hospes Agesilai 527,A
Pharax legatus Lacedæmon. 609,B
Pharnabazi cum Agesilao colloquiũ 664, D
Pharnabazi F. à fratre in regnum pellitur. 512,D
Pharnabazi F. ex Parapita munera dati Agesilao 511,C
Pharnabazi ingratitudo erga Anaxibium 398,E
Pharnabazi luxus persicus 510,E
Pharnabazi oratio ad Agesilaum 511,A.B
Pharnabazi perfidia 391,A
Pharnabazi prudens consilium ibid.
Pharnabazi victoria 534,D
Pharnabazus fœde vastat Lacedæmoniorum regionem 536,B.C
Pharnabazus prœlio superatus fugit 434,E
Pharnuchus præfectus 168,C
Pharnuchus Phrygiæ propter Hellespontem & Aeolidem satrapa. 230,E
Pharos flumen 252,D
Pharsalij 658,A
Pharsalij Bœotiorum confœderati 517,B
Pharsalij Agesilaum sequuntur 658,A
Pharsaliis pax reddita 579,580, 580,A
Pharsalus 975,A
Phasianum linum 333,E
Phasis flumen 333,E
Phasiani populi 333,E
Pheras deletus, Pharnabazus eam regionem deuastat ferro & igni populando 536,C
Pheraulas Cyri beneficentia ex paupere dives redditus 218,C
Pheraulæ persæ oratio 52,B.C
Pheraulæ liberalitas in Sacam 218,A
Phidon vnus è triginta tyrannis 461,B
Philesius quod è pecunia de nauigijs coacta viginti minas suppilasset damnatus 367,B
Philesius Achæus in locum Menonis suffectus 299,D
Philippus scurra 873,E
Philisc⁹ Abydenus Lacedæmonios & Thebanos Delphos cõuocat de pace facienda 619,B
Philitium 571,A.m
Philocles qui Andrios & Corinthios præcipitauerat iugulatur 457,C
Philocrates Ephialti F. à Teleutia capitur 540,B
Philodices legatus Athenienstium 436,D
Phlegon nomen canis 987,B
Phliasiorum fides 624,C
Phliasiorum exules in gratiã redeunt 553,D
Phliasiorum vrbs dolo capitur 625,C
Phliasiorum exules ob Lacedæmoniorum amicitiam patria ab Agesilao restituti 661,D
Phliasiis à Lacedæmoniis illatũ bellũ 563,A aduersus Phliũtem expeditio Agesilai 661, D.E
Phliuntem cum exercitu ingreditur Iphicrates 524,A.B
Phliuntiorum agros populatur Iphicrates 524,A
Phlius oppugnatur 625,D
Phæbidas interficitur 754,C 574.C.
Phœnices Cyro vi subditi 2,D
ad Phænicuntem capit portum Pharnabazus, Cythera delatus 536,D
Phænix & Chiro ab Achille honore adfecti 897,A
Pholoe 350,D
Phonex nomen canis 987,B
Phrura nomen canis 987,B
Phryges vtrique Cyro vi subditi 2,D
Phrygũ rex in manus Hystaspæ venit 189, D.E
Phrygiam inuadit Agesilaus 653,D
Phthiæ Achaici montes 658,E
Phylam castellum occupat Thrasibulus 470,E
Phylax nomen canis 987,B
Phyllidæ astutum factum 567,C
Pictor insignis Parrhasius 780,E
Pictorum industria 780,E
Pictatis in Deos exemplum 25,A
Pigres interpres 247,C
Pigres & Glus in comitatu Cyri iunioris 256,E
Pindus mons 905,A
Piræi mœnia triginta tyranni demoliuntur 462,C
in Piræum fugientes se recipiunt 470,D.E
Piræum se munitorum promittit Conon 537,A
Pisander classi præfectus 502,A
Pisander interfectus in prælio nauali 518,B
Pisander concionator 876,E
Pisces Chalonis amnis sacrosanctos habet Syri 254,B
Piscis, locus 588,B
Pison vnus è triginta tyrannis 461,B
Pistiæ armorum fabri & Socratis sermo 782,A.B
Pityas ephorus 462,A
sub Pitia Ephoro Athenis antiquum templum Mineruæ conflagrauit 442,E
Pius est qui deos veneratur 811,A

Plethrum quid 245,D
Pliſtolas Ephorus 462,B
plynteria feſtum Athenis celebratum 438,E
Pocillatoris officium 10,B.C
Poculis corneis vtũtur Græci 170,C.400,E
Poculorum multitudine Perſæ gloriantur 241,C
Podalirius Chironis diſcipulus 971,A
Podalirius & Machaon in bellis egregij exſtiterunt 974,B
Podanemus 563,B
Pœna legem negligentium 7,A.B
Pœna eorum qui in Athenienſes iniurij fuerint 410,D
Polemarchi Thebanorũ occidũtur 567,A
Pollis nauarchus 577,D
Pollux Chironis diſcipulus 973,A
Pollux & Caſtor immortales facti & cur 974,B
Polus nauarchus 398,C
Polyænidas interficitur 637,D
Polyarchus vnus è triginta tyrãnis 46,B
Polybiades legatos de pace petenda Lacedæmonẽ mittere Olynthios cogit 565,C
Polycharmus Pharſalius, equitum magiſter, occiditur dimicans 638,D
Polycletus ſtatuarius 715,C
Polydamas cum octo ciuibus interficitur à Polyphrone 601,A
Polydamantis Pharſalij ad Lacedæmonios oratio 579,D.E
Polydamãti Pharſalio arcem ſuam cõmittunt Pharſalij 579,B
Polydorus frater Iaſonis à Polyphrone fratre interfectus 600,E
Polymachus Pharſalius præfectus interficitur 517,D
Polynicus Thimbronis legatus 411,A
Polys nomen canis 987,B
Polytropus præfectus interficitur 604,D
Pons pelliceus aut coriaceus quomodo fieri poſſit 314,D
ποππυσμῷ equi mitigantur 94,D
populi dominatus à quibus ſublati 1,A
Porpax nomen canis 987,B
Porthon nomen canis 987,B
Poſſeſſiones ſiue opes quæ ſint 819,C
Potamis Gnoſiæ filius dux 431,D
Potidæa potiuntur Athenienſes 145,E
Prantes 658,D
inter Prantem & Nartherium trophæum ſtatuit Ageſilaus 517,E.658,D
Praxites Lacedæmoniorũ præfectus 522,A
Præceptores etiam fletu diſciplinas puerorum animis indunt 47,E
Prẽcones coronatos pro more indutias offerentes ad Ageſipolim mittunt Argiui 533,D
Præconibus in bello agere non ſemper vtile 326,A
Præda nulla tam glorioſa quàm excubiarũ & vigiliarum, ſi deprehenſæ teneantur 968,B
prædæ hoſtiles 963,A
Prædatores non milites ſed calones 95,B
Præfecti boni quæ ſit virtus 763,D
Præfecti militares in media acie verſantur 265,D
quales Præfecti, tales etiam qui ſub ipſis ſunt 239,C
Præliatores inepti 24,B.C
Prælij iam commiſſi delineatio 660,D
Prælium: vide, Conflictus
Prælium ad Coroneam 659,C
Prælium inter fratres 263,B
Prælium ad Coroneam 659,C
Præmia militibus proponuntur ſe exercituris 655,A
Prætores Thebanorum, Iſmenias & Leontiades 550,D
Priene Mæandri oppidum 539,A
Prienenſes in Ionia 489,D
Princeps bonus à bono patre nihil differt 200,D
Princeps bonus hominibus lex oculis prædita 204,B
Princeps, conſilio & laboribus ſubeundis, ſubditos debet anteire 27,A.B
Princeps in quo differat à ſubditis 27,A
Principem nequaquam conuenit ſuis ſubditis deteriorem eſſe 199,D
Principem decet maxime, prudentia præditum eſſe 966,B
Principes non ab aliorum ore & dictis pẽdere debent, ſed ipſimet inſpicere 25,C.D
Principes quale ſeſe & erga Deum & homines exhibeant, & cur 237,D
Principi obediendum 201,C
Principi pulchrius, exercitũ quam ſeipſum locupletare 665,D
Principi pulchrius, prædam ab hoſte quam dona, eniti capere ibid.
Principiũ humanæ vitæ ortus, finis autem mors exiſtimanda 1001,A
Principum actiones non in obſcuro loco poſitæ 237,D
Priuatorum hominum errata miti animo ferenda 673,D
Proba aëris & locorum ſalubrium 30,A
Probi liberis procreatis beneuolentiores, Peruerſi vero coniugio copulati ad malefaciendum fiunt inſtructiores 841,D
Procellarum tempore minima peccata grauiſſima incommoda importare poſſunt 369,B.C
Procles Teuthraniæ prætor 272,B
Procles Græcis opem fert 426,E
Procles Phliaſius 613,D
Proclis Phliaſij oratio 613,D
Procreandi cupiditatem hominibus ingenerauit Deus 726,B
Procris venationis ſtudioſa 999,E
Procruſtes 736,A
Prodici opus de Hercule 737,D
Prodicus eiuſq; liber de Hercule 737,D
Prodicus philoſophus 873,A
Proditor Cyri, eius inſidiæ, conſilia, & res geſtæ 258,D.259
Proditor Gadatæ, & eius conſilia, reſque geſtæ 133,C.134
ad Prolem procreandam ætas firma, & valida requiritur 807,E
Promæ officium 845,C
Promethealia feſtum Athenis 699,C
Pronubæ quæ ad nuptias conciliendas aptæ 754,B
Procœnus Corinthius, dux 577,C
Proreta quis 842,D
Protagoras philoſophus 873,A
Prothous 594,B
Prouerbia, Amicus prædium fertiliſſimũ 748, A. Aſinis petulantior 367, C. hyoſcyamũ inter facultates numerare 820, B. Medimno argentum patrium metiri 491, E. noſce teipſum 776, A. 797, A. pertuſum in dolium aliquid haurire 840, A
Prouidẽtia deorum Xenophontea 37,D.E
Prouidentia diuina 726,E
Proxenus Thebanus 273,C
Proxenus Bœotius dux 244,D
Proxenus Bœotius vna cum reliquis ducib. Græcorum cæſus 288,C
Proxeni mores & ſtudia 291,C.D
Proxeni & Callibij factio 602,E
Proxenus interficitur 603,A
Prudens quis 61,C
Prudentiæ opinionem quomodo ſibi quis paret 31,E.32,A
Prudentiæ ſingularis exemplum 124,C
Pſarus fluuius 252,D
Pſyche nomen canis 987,B
Pubertas quando incipiat Perſis 5,G
Pubertatis ætatem potiſſimum curam ſtudiumq; ſingulare requirere ibid.
Pudicæ mulieris & viri amantis præclara vox 70,B
Pudicitia & continentia Ageſilai 647,B
Pudorem eſſe Diuam, non Impudentiam, credunt Lacedæmonij 898,D
Puellarum inſtitutio à Lycurgo tradita, ab aliis diuerſa 675,G
Puelli garriendo valent 10,C
Pueri impliciter docendi & quæ & qualia 34,C
Pueri terra naſcentium vires diſcebant & quare 240,D.E
Pueritiam ad quotum annum extendant Perſæ 5,C
Puerorum principes apud Perſas qui 4,B
Puerorum nudorum certamẽ Lacedæmone 597,C
Puerorum Spartanorum inſtitutio 674,A
Pueros docent Græci, in lucta decipere 34,B
Pueros Lycurgus ſecus quàm alij Græci inſtitui voluit 677,A
Pugna: vide, Conflictus.
Pugna ad Lunæ ſplendorem facta 546,A
Pugna Corinthia 668,E
Pugna, cui pater Xenophon ait ſuam ætatem non vidiſſe 510,A
Pugnæ atrocis narratio 177,E.178,A.B
Pugnandi rationem naturam primum oſtendiſſe 52,D
Pulchritudo an in ſolo homine 890,E
Pulli quomodo educandi 935,B
Pygelam oppugnat Thraſylus 433,B
Pylus vrbs egregia 636,A
Pyramidis lapideæ magnitudo 308,D
Pyramus fluuius 252,D
Pyrrhicha genus ſaltationis 371,D
Pyrrholochus Argiuus 436,D
Pythagoras Lacedæmonius nauarchus 252,D
ad Pythia celebranda magnus victimarum numerus à Theſſaliæ ciuitatibus præparatur 600,A.B
Pythij regis Lacedæmoniorum conturbernales 690,D
Pythodorus præſes Athenis 461,A

Q

Quadrupedum tibiæ nõ adhodum ſeſe extendunt poſt quam in lucem prodierunt 931,A
Quæſtus cupiditas diligentes reddit 85,E
Quatuor aut quinque peltati æreis, toti exercitui terrori ſunt 340,A
Quinarij militis officium 42,E

R

Rambacas Medus equitum præfectus 131,B
Rapina ſuis Cyrus interdicit 95,B
Rathonices 217,D
Ratiocinatio cuiuſdam adoleſcentis acuta 28,D
Rhea mater Iouis 973,B
Rebellio militum 434,D
de Rebus geſtis etiam mores exiſtimari poſſe 652,A.B
Reges eorumque liberi quales eſſe debeãt, & quare 237,C.D
Reges Lacedæmoniorum vna habitant, quum domi ſunt 564,C
Reges Laced. mortui quibus honoribus afficiantur 691,A
Reges maximorum bonorum minime participes fieri, grauiſſimorum autem malorum inſignem habere copiã 906, B.C

Regi apud Lacedæmonios portio in conuiuiis duplicabatur & quare 665,E
Regi Lacedæmoniorum in exercitu honor assignatus à Lycurgo 688,A.B
Regia Cyri 246,A
Regia virtus quæ 829,E
Regia Pharnabazi 509,B
Regio vastata adque solitudinem redacta diu copias non potest ferre 654,B
Regio quæ incolas habet magni facienda 102,D
Regiorum castrorum amplitudo 261,B
Regis aures & oculi vnde conciliantur 209, D
Regis boni exemplum in Cyro 204,B.C
Regis obedientia erga leges etiam subditos ad obedientiam inuitari 608,C
Regna multa multæ curæ 143,A
Regni & tyrannidis discrimen 813,B
Regno ignauia minime sed strenuitas conuenit 673,D
Regnum meditantibus homines esse infestissimos 2, A
Regnum claudum 493, C
Regnum Cyri in Asia præclarissimum 258, D. Eius termini & fines ibid.
Regnum iuueni commissum 652,B
Regum multi oculi & aures 209 D
Religiosum ac fidei seruantem esse, quum in vniuersis, tum in imperatore res præclarissima 664,D
Remedium ad famem conciliandũ 787,D.
in Republica Athenienſi improbi meliore conditione sunt quam probi 691,B.C
de Republica Lacedæmoniorum, item de republica Athenienſium lege libros Xenophontis de illis scriptos 675. 691
Rerum bellicarum exercitia 30, C.D
de Rerum summa non temere periclitandum 598,E
Rerum publicarum formæ aliquot 1, A
Rerum publicarum mutationes mortiferæ 466,A
Respublica Athenienſium 691,B. C & seq.
Respublicæ beatissimæ quæ in pace plurimo tempore vixerint 930, A
Respublicæ mutatæ 657, D
Res secundæ insolescere & aduersæ consternari eundem virum possunt 67, A.B
Retium forma & materia 47, A
Rex bonus vide bonus Rex
rex Persarum vide Persarum rex.
Rex quis vocandus sit 779,D
Rex quare eligatur 763,C
Rex a Græcis sibi metuit 278,A
Rex Lacedæmoniorum iturus in prælium, quo ritu sacrificet 683, B. C
Rex Lacedæmoniorum quid ex publico accipiat 690, C
Rhatines dux vna cum Spithridate à Pharnabazo venit 384, E
Rhium transgressus Agesilaus domum reuertitur 532,E
Rhodij electi Lacedæmonem veniunt 539, C
Rhodius se traiecturum pelliceis ratibus exercitum promittit 314, C
ad Rhœteum naues subducit Dorieus 428, B
Rhome nomen canis 987,B
Ritus dandi fidem porrecta vtrinque hasta 340, C
Roparas Babylonis præfectus 427,C

S

Sabaris Armenij regis filius 62, B
Sacæ Cyro subditi 2,D
Saças pincerna 8,D
Sacas donatur omnibus Pheraulę facultatibus 219,B. C
Sacculis pedes equorum induendi propter niuem 333,B.C
Sacram rem facit pro transitu Agesilaus 604, A
Sacrificandi mos apud Persas 233,E
Sacrificat diis Cyrus 59,C. 79,C
Sacrificat Cyrus ante obitum suum 233, E 234, A
sine Sacrificiis & auguriis nullum discrimen adeundum 37, B
Sacrilegi qui 672, E
Sagittariorum pugna 309, C
Salamine vastata 458, E
Salmydessus 412, C
Saltant ad tibiam Thraces armati 370, C
Saltatio Ænienſium & Magnetum in armis sementaria dicta 371, A
Saltatio pyrrhicha 371, D
Saltatio Persica 371, C
Saltationum varia genera 370, 371
Saltatricis miraculum quoddam 876
Saltatricula mima 371, D
Salutans non resalutatus 787, C
Sambaula deformem & hirsutum amat & cur 50, D.E. 51, A
Samiorum deditio 461, D
Samiorum crudelitas in suos 457, D
Samolas Achæus legatus 359, C
Samolas Achæus præfectus 38, B
Sanguinis concretio vnde 368, E
Sapiens quis dicatur 812, A
Sapientia quæ sit vera 812, B
Sapientia Agesilai 667, C
Sapientia repotius quam verbis exercenda 674, A
Sapientia quibus obfuit 798, C
Sapientum dictis fiunt, homines virtutis ditiores; at auro argentoque nihilo fiũt meliores 793, C
Sardes vrbem quæcunq; circum sunt vastat Agesilaus 657, D
Sardes obsidet Cyrus 180, C
Sardianorum vrbem cum Crœso capit Cyrus 180, D
Sardianus locus 656, A
Satrapæ Cyri quales se præstant 231, A. B. C
Satyrus per Midam captus 247, B
Scelerum congeries quædam 3, D
Scholæ Iustitiæ apud Persas 7, C
Scholis addicẽdi qui seipsos propriis sumptibus alere possunt 7, C
Scilluntem migrat Xenoph. exul 310, B
Sciritæ soli ante regem incedunt quum hostis nullus comparet 668, E
Sciritarum ius in militia 687, C
Sciro 736, A
Scitum exercitus de belli cum seuthe societate 404, B
Scolus oppidum 662, A
Scrobis fodiendæ ratio ad sationem vitium & olearum 864, C
Scrutarier illa quæ sunt ipsius Dei solum Socrates prohibet 815, A
Scuta cratitia ne cui vsui Græci concidunt 336, B
Scutorum Græcorũ tesseræ S. L. A. 523, A. m
Scutum habentem stare Lacedæmone honestis viris ignominiosum 481, D
Scytala quid 494, E. m
Scytha nationes alias sibi non subiicit cõtentus si suæ gentis imperiũ retineat 2, C
Scytharum copiæ amplissimæ 23 C
Scythinorum campi 338, D
Secordes cur mori optent tanquam miseri 116, C. D
Secundæ res moderatè, ferendæ 222, D
Secundæ res à paucioribus pulchrè feruntur quam aduersæ Ibidem
Secundis rebus Agesilaus continens in aduersis fiduciæ plenus erat 674, B
Securitas Persarum imperio quomodo parata à Cyro 207, A
Seditio apud Thebanos 557, D
Seditio inter principes Græcorum exorta Cyri aduentu sopitur 257, D. 278, B
Seditio militum Byzantij orta 395, B
Seditionibus laborant Tegeatæ 603, D
Selinuntem & Himeram duce Annibale capiunt Carthaginenses 413, A
Seliasia Laconica 459, C
Sellenus fluuius 350, B
Selymbriam vrbem capit Alcibiades 436, B
Sementaria saltatio 371, A
Senectus apud Lacedæmonios honoratior quam iuuentus robur 684, D
ad Senectutem omnes molestiæ confluũt 702, D
Senes apud Lacedæmonios causarum capitalium iudices 684, A
Senio bonorum virorum quomodo Lycurgus prospexerit 684, D
Seniores quinam dicebantur apud Persas 7, A. Seniores qui præficiebantur pueris apud Persas 4, B. Seniores honore afficiendi 235, B. Seniorum præfecti apud Persas qui 4, C. Seniorum exemplum pueri Persarum imitantur 5, A. Seniorum officium quod sit apud Persas 7, A. Seniorum ordo ex quibus constet apud Persas 7, D
Sepeliundi mortuos causa Græci quid fecerint 384, C
Sepeliri in Attica proditores lege prohibentur 450, E
Sepulchra parentum qui non ornant, expelluntur à magistratu apud Athenienses 743, C
Sepulturæ dantur interfectis 137, B
ad Sepulturam dat Archidamus hostium corpora 644, A
Serendi tempus & modus 860
Serui libertate donati 111, B
Serui Persici quo loco & conditione habiti 206, D. E
Seruis alij paucis, alij pluribus vsi sunt inobedientibus, in priuatis familiis 1, B
Seruitus misera & inhonesta quæ 821, C
Seruorum & inquilinorum Athenis maxima petulantia 693, A
Seruos manumissos Cyrus arma portare iubet 111, B
Seruos intra mœnia recipere nolunt Corcyrenses 585, E
Sesaminum liquamen 328, A
Sestus oppidũ è regione Abydi, spatio tantum VIII stadiorum ab ea distans 535, E
Sestus optimè munitum oppidum ibid.
Sestus vrbs Ariobarzanis 663, A
Sestus & Abydus Lacedæmonios eiicere recusant, iubente Pharnabazo 536, B
Sestus liberatur ab obsidione Cotys, metu Agesilai 663, A. Sestum & Abydum à maris nauigatione prohibet Conon 536, B.
Seuthes rex Thraciæ 393, B
Seuthes ad Xenophontem Medosadem nuntium mittit 393, B. Seuthes filiam promittit Xenophonti 402, C
Seuthes Xenophonti succenset 411, E
Seuthes Xenophontis consilio paret 424, A. Seuthes dat Xenophonti talentum argenti 424, B
Siclus gen. monetæ & quãtũ valuerit 26, D
Sicyonensium tumultus 618, A. 625, D
Sicyonensium clades 618, A. 625, E
Sicyonius portus ab Arcadib. captus 632, D
Sidon Phœniciæ 663, D
Siduntem capit Praxitas 524, A
Silanus Macestius 410, B
Silani vatis perfidia 359, D
Silanum Ambrociotam ter mille Daricis donat Cyrus 262, D
ad Silanum Ambrociotam vatem totam cogitationem Xenophon refert 359, D
Siluicultrix Diana 516, B

Simmias Socratis discipulus 719,A
Simonidis poëtæ cum Hierone tyranno colloquium 901,A
Simonis de re equestri libri 922,B
Siniſtra manus magis inſidiis ſubiecta eſt, quam dextera 220,D
Sinnis hoſpitibus iniurius 736,A
Sinopenſes 372,A
Sirenes incantarunt Vlyſem 750,A
Sitace vrbs 283,A
Sitalca cantus 371,A
Sitienti vel aquam bibere dulce 6,C
Sitis optimus potus 6,C. 104,B
Smicretes dux Arcadicus 377,C
Socij vt excipiendi tẽpore belli 97,B.C.D
Socios meliori conditione eſſe quam hoſtes maluit Ageſilaus 667,D
Soclides Spartanus interfectus 636
Socrates Achæus Cyri hoſpes 245,A
Socrates Sophroniſci filius plebi non vult aſſentire 449,E
Socrates à natura ſe ad mortẽ condemnatum dicit 706,C
Socrates moriturus futura prædixit Anyti filio 707,A
Socrates condemnatus riſiſſe fertur 706,D
Socrates diuina ſorte magis quàm humana perijt 707,B
Socrates quibus in rebus diuinatione opus eſſe dicebat 709,D
Socrates rerum naturalium & cæleſtium diſputationes reprehendebat 710,A
Socrates falſo creditus iuuentutem corrumpere 711,D
Socrates à vitiis multos reuocauit 711,E
Socrates mercedem à diſcipulis non exigebat 612,B
Socrates nihil vtilitatis eſſe dicebat, ſi beneuoli ſint amici, niſi poſſint prodeſſe 719,D
Socrates qualis erga Deos 722,A
Socratis frugalitas & continentia 723,B
Socrates ſemper in publico erat 709,E
Socrates à ſimulatione auditores ſuos abduxit 732,A
Socrates Charmidem ad magiſtratus capeſſendos hortatur 774,E. 775,A
Socrates mortem æquo animo tulit 816,B
Socrates per totam vitam nihil quàm quæ iuſta & iniuſta eſſent conſiderauit 816,D
Socrates nulli vnquam iniuriã intulit 817,E
Socrates cur miſereatur Critobuli viri ditiſſimi 822,B
Socrates facultates ſuas minis quinq; æſtimabat 822,C
Socrates quia ſua ſibi ſufficerent, Critobulo homine ditiſſimo ſe ditiorem affirmat 822,C
Socrates quamobrem Xantippen duxerit 876,B
Socratis accuſatio 708,A
Socratis temperantia 711,D
Socratis frugalis victus Ibidem
Socratis in cultu corporis modeſtia 712,A
Socratis reſponſum ad Critiam & Chariclem 716,E
Socratis auditores 719,A
Socratis & Xenophõtis colloquium 723,D
Socratis diſputatio de ſapientia 729,D
Socratis cum Ariſtippo de voluptate diſputatio 733,A
Socratis colloquium de gubernatione ciuitatis 735,A
Socratis cum Chærephonte & Chærecrate germanis, de fraterna amicitia, ſermo 743,D.E
Socratis cum Ariſtarcho ſermo 755,A.B
Socratis conſtans animus 804,A
Socratis virtutes 818,A
Socrati dæmonium reſiſtit quum defenſionem meditaretur 702,A
Socrati triginta dies etiam poſt cõdemnationem conceſſi 816,B
Sol Ageſilao bicornis inſtar Lunæ viſus 518,A
Sol per omne tẽpus rebus omnibus ſplendidior manet 815,C
Solem quo nomine Perſæ appellent 195,C
Solem ſi quis impudenter aſpiciat, eum videndi facultatem amittere 802,D
Solem eſſe lapidem ignitum, dixit Anaxagoras 815,C
Solis defectio 461,C
Solis victima equus 216,D
Solis curſus & recurſus 801,A
Solis ſplendorem nemo ferre poteſt 802,D
Somnium Cyri 233,D
Somnium fauſtum Xenophontis 323,D
Somno nihil mortiſimilius 237,B
Somno quomodo vtendum 665,E
Sophænetus Stymphalius Cyri iunioris hoſpes 245,A
Sophænetus Arcas dux 246,C
Sophænetus, quòd dux declaratus munus recuſarit, mulctatus 367,B
Sophiſtarum inſectatio 998,A
Sophocles vnus e triginta tyrannis 461,B
Sophocles tragicus 725,C
Sors militaris lites ducũ euitare facit 168,E
Soſias Syracuſanus dux 246,C
Soſtratides ephorus 462,B
Soteridæ Sicyonij in Xenophontem audacia 313,B
Spadones Pãtheæ ſeipſos interficiũt 186,A
Spadonum natura 196,B
Sparta vrbs clariſſima & potentiſſima in Græcia 675,B
Sparta vrbs minimè populoſa 676,B
Sparta qua re differt ab aliis ciuitatibus 806,A
Spartam fere capit Epaminondas 643,C
Spartani coniuratos opprimunt 494,D
Spartanis Lycurgus leges tulit 675,B
Spartanorum in prælio ad Leuctra tot interempti quot ſuperſtites 662,C
Spartanorum leges Pythio oraculo comprobatæ 683,D
Spe optima, vbi cuncta plena 655,C
Spectaculum triſte 338,A
Sperchon nomen canis 987,B
Spes milites alacres facit 30,D.E
Spes fruendi amoris iucundiſſima 853,C
Sphageæ in Laconia 588,B
Sphodriæ perſuadent Thebani vt Athenienſes adoriatur 569,E
Sphodrias capitis reus fit 570,C
Sphodrias vnà cum filio interficitur 596,E
Spithridatæ F. Megabates 666,B
Spithridates Perſa 508,A
Spithridates Perſa ſeipſum cum vxore, liberis, facultatibus, in manus Ageſilai tradidit 664,C
Spondæ iam in vſu apud Perſas 241,A
Spude nomen canis 987,C
Spurij Spartanorũ ad bellum Ageſipolim ſequuntur 562,B
Stabuli conficiendi ratio 937,D
Stages Perſa ſeptem Athenienſibus interfectis vnum viuum capit 433,C
Stagnum aquæ perennis maius ſtadij amplitudine potabilis & calidæ 490,B
Stalcæ, Hippiæ & Stratolæ factio apud Elidem 635,E
Staſippus cum ſuis in templo Dianæ captus, interficitur 603,D
Staſippus dux Lacedæm. 598,A
Stater quid 556,A.m
Statuarius animi affectus per corporis effigiem exprimit 782,A
στενοχωρία quid 436,A.m
Sterros nomen canis 987,C
Steſicles, dux ab Atheniẽſib. mittitur 585,B
Steſimbrõtus 879,E
Sthenon nomen canis 987,C
Sthon nomen canis 987,C
Stichon nomen canis 987,C
Stirpium ſatio an ad agriculturam pertineat 864,B
Stragula plura in equis quam in cubilibus Perſæ habuerunt 241,C
Strategemata 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35. Item per totum librum de Magiſt. equitum 954, 955, & ſeq. Adducere auxilia illo prætextu, quaſi eos qui agrum noſtrum infeſtant, inuaſuri eramus, cum tamen in alium hoſtem exercitum ducere conſtituimus 244, E. Amnem artificioſè cum exercitu traiicere, hoſtibus prementibus 325, A. Amnis profunditatem opera foſſarum ad eam rem actarum imminuere & ſic permeabilẽ hominibus reddere 190, E. Artificioſè à muris hoſtilibus ſuos abducere 189, A.B Aucupari occaſionem deprimẽdi rebelles 459, D.E. 460, A. Capere hoſtes luſtratione quadam facta & luſtratis per oſtiolum emiſſis 471, E. 472, A. Caſtra mutare, hoſtem in alium locum extrahendi gratia 661, B.C. Clam diſcedere & ſe ſubducere eo prætextu quaſi exercitum educturi in hoſtem ſimus 394 B. Clam exercitus alere 244, C.D. Fallere hoſtem occupando viam vulgarem, interim quærentibus aliis aliam 319, D. In inſidijs ponere, & hoſtem prætereuntem adgredi 546, A.B. Indicto itinere illac, hac ire 653, D. Noctu nauigare & clam hoſtem adoriri 545, D.E. Noctu proficiſci, & ſummo mane hoſtium inuadere caſtra 471, B. Palam negare auxilia, clam autem ſubmittere 250, C. Poſitis inſidiis, viris quatuor aut quinq; hoſtem adgredi 348, E. 349, A. Sepelire mortuos in hoſtico 384, C. Tacitè in prælium ire, quum alias more recepto, magno id fiat cum clamore 264, B. Terrorem immiſſum eximere militibus propoſito præmio ſignificanti autorem terroris 277, E. Tranſire amnem cum exercitu hoſtibus prementibus 325, A,B. Venationis ſimulatione aliquem inuadere 59, D.E. Vrbem noctu ingredi, ſi ſe dedere nolit, Deo Vulcano i. incendio ad parendum eam attigere 191, C
Stratocles Cretenſis præfectus 322, D
Stratolæ, Stalcæ & Hippiæ factio 635, D
Stratolas interficitur 639, C
Strenuitas regno conuenit 673, D
Strenuum fuiſſe non ſufficit, ſed in ſtrenuitatis ſtudio perſeuerandum eſt 198, B
Strigiles aureæ, præmia victoribus, ludis lupercalibus 246, D
Struthæ victoria 539, B
Struthas ad maritimas regiones mittitur à rege Perſarum 538, E
Struthas Athenienſibus amicus, Lacedæmoniis infenſus 538, E
Struthiocameli aues vbi 256, A.B
Studium venandi Cyri adhuc adoleſcentis 14, D.E
Studium bene agendi homini optimum 780, C
Stultum eſſe abſque doctrina tum vtiles, tum noxias res diſcernere, aiebat Socrates 791, B
Styrax nomen canis 987, B
Subditi proprium eſt parere, principis autem iubere 779, D
Subditos beneficiis adficere regis officiũ 668, B
Subſiſtere qui velint in acie quum ſuorum nonnullos terga dare cõſpexerint, pauci erunt

erunt 646,C
in Sues quomodo Circen vertisse homines putet Socrates 723,C
Summum bonum in rebuspub. concordia 806,B
Superciliorum vsus 725,E
Susa ciuitas 315,B
Susiana mulier speciosissima omniũ 113,D
Susorum rex Adrabatas 114,D
Syennesis Cilicum rex 247,A
Syennesis Cylicum regis regia 245,D
Syennesis, Ciliciæ præfectus etiam vocatur 427,C
Symbolon militare, Iupiter seruator & victoria 264,E
Syracusanarum quatuor nauium captiuos Thrasylus Athenas deportari iubet 434, C
Syracusani ab Antandris ob quod beneficium ciuitate sint donati 431,A
Syracusani duces domi exilio damnantur à populo 431,B
Syracusani captiui, qui in Piræo in lapidicinas coniecti fuerant, perfossa petra nocte aufugiunt 434,D
Syracusani Carthaginenses vincunt 461,D
Syracusarum Tyrannus Dionysius Hermocratis F. 461,D
Syri Cyro vi subditi 2,D
Syria frumentis, pecudibus, & palmis feracibus abundat 160,C
Syriæ ac Ciliciæ portæ 253,B
Syriæ prætor Belesis 254,B

T

TAbernacula Cyrus singulis centurionibus construit 43,C
Tabernacula Græci incendunt iter ingressuri 303,D
Tabernaculum Teribazi capitur 325,D
Tapes quid 581,A
Tamos Ægyptius dux 252,D
Tanagra vrbs 575.C
Tanagræus ager. 575,C
Tanaoxares Cyri filius Medorum Armeniorum & Cadusiorum Satrapa constituitur à patre morituro 235,C
Taochi populi 333,E
Taochi oppugnantur à Græcis 336,A
Taochi lapides in Græcos deuoluunt 336,
Tarsus magna & opulenta vrbs Ciliciæ 248,D
Tauri castrati 196,D
Taxis nomen canis 987,B
Teches mons sacer 339,A
Tegeatæ 640,C
Tegeatarum circiter octingenta Lacedæmonem fugiunt 603,D
Telamo Chironis discipulus 972,D
Telamo Peribœam Alcathoi F. vxorem duxit 973,D
Teleboas amnis 327,A
Teleutias portum Athenienſium capit 547,D
Teleutias Athenienses nauib. spoliat 548,C
Teleutias, domum reuertitur 544,B
Teleutias Lacedæmoniorum dux 525,B
Teleutiæ oratio ad milites 546,E
Teleutiæ cum Olynthiis pugna 561,B
Teleutiæ mors 561,D
Teleutiam Lacedæmonij Ecdico in auxilium cum classe mittunt 540,A
Telluri mactata hostia 216,D
Temeritas iuuenilis 19,C
Temnus Asiæ ciuitas, sui iuris, & regi non parens 536,A
Temperantia quid 809,D
Temperantia fundamẽtum virtutis 729,A
Temperantia perfrui voluptatibus facit 810,A
Temperantiæ & incontinentiæ opera contraria 809,C
Temperantiam pueri apud Persas docentur 5,A
Temperantiam liberi sui vt colant, parentes fletibus efficiunt 47,E
Templum Dianæ eiusque sacra 350,E
Templum Dianæ Ephesiæ Xenophon erigit 350,B.C
Templum Palladis in Phocæa fulmine ictum conflagrauit 435,B
in Templum qui confugerant, violare noluit Agesilaus 519,E
Temulẽti facile officij obliuiscuntur 853,B
Temulentia Medorum regis 104,C.D
Tendiculæ ceruis quomodo ponendæ 990,B
Terebinthino liquamine pro oleo vruntur Græci 328,A
Teres priscus Odryssarum princeps 411,B.
Teribazus regis Persarum præfectus 537,D
Teribazus Phasianorum & Hesperitorum præfectus 427,C
Teribazus cum Græcis fœdus init 327,B
Teribazus a Græcis superatur 328,E
Teribazus pacem diuulgat liberis ciuitatibus 550,A.B
Teribazi perfidia erga Græcos 538,C
ad Teribazum legatos mittunt de pace Lacedæmonij 537,E
Terminus vitæ non omnibus idem 1001,C
Terra habitata pretiosissima possessio 102,D
Terra Attica nullum fructum fert, si seratur 920,D
Terra deserta caret & bonis 102,D
Terræ regiones, seu plagæ præcipuæ 3,A
Terræ ingenium oportet cognoscere eum qui recte agrum culturus est 858,E
Terræ ingenium facilius homini est experiri, quam equi vel hominis 868,B
Terræ motum quale signum sibi esse putauerit Agesipolis 533,E.534,A
Teuchon nomen canis 987,B
Teuthrania, vrbs 480,E
Thallophori qui 885,C.m
Thallon nomen canis 987,B
Thambradas præfectus Sacarũ peditatus 130,E
Thamneria Mediæ Catusiis proxima 454,E
Thapsacus vrbs 254,C
Thargelia festum Athenis 669,C
Thasium vinum 886,E
Thassus insula à Lacedæmoniis deficit 432,B
Thasus vrbs bellis, seditionib. & fame miserè adflicta 438,C.D
Theagenes Locrensis ferierum ductor vulneratus 410,C.
Thebæ 929,B.
Thebana arx retenta à Lacedæmoniis contra fœdus 566,A.B
aduersus Thebas quare expeditionem Agesilaus susceperit 661,E
Thebas Agesilaum iterum petit 662,A
Thebani pacis cõdiciones respuunt 550,C
Thebani frumenti inopia laborant 576,C
Thebani victoria vti nesciunt 646,D
Thebani ab Agesilao vincuntur 660,C
Thebanorum oratio apud Athenienses 503,D
Thebanorum timor 506,B
Thebanorum crudele factum 568,B
Thebanorum in Sphodria præfecto pecuniis deliniendo dolus 459,E
Thebanorum & Lacedæmoniorum ad Coroneam pugna 569,C.D
in Thebanos expeditionem, suscipere renuit Agesilaus 568,C
Thebes campus 425,D
Themistoclis artes, quibus effecit vt à Ciuitate diligeretur 710,C
Themistogenis historia 480,A
Theodorus geometra 793,E
Theodota mulier formosissima 783,B
Theogenes legatus 436,D
Theogenes vnus e triginta tyrannis 461,B
Theogonis locus 714,C
Theopompus Milesius pirata à Lysandro missus victoriã Lacedæmonem nuntiat 457,B
Therames C. ad Lysandrum mittitur 459, D.E
Theramenes tyrannidem exstitit 463,B
Theramenes vnus e triginta tyrãnis Ibid.C
Theramenes falsis accusatus 465,A
Theramenis moderatio & magis sobria sententia 463,B
Theramenes cicutæ potu iniustè necatur 470,C
Theramenes sibi obiecta diluit 466,D
Therimachus Lacon interficitur 541,D
Thermodon flumen 358
Therſander, tibicen egregius 539,A
Therſander interfectus 539,B
Thesauri Cyri sunt eius amici, quos diuites reddidit 211,B
Theseus Chironis discipulus 972,D
Theseus vniuersæ Græciæ hostes solus interemit 973,E
ad Thespias exercitũ ducit Agesilaus 568,E
Thessalia latissimè patet 580,A
Thessaliam Agesilaus intrat 658,A
Thessaliam Agesilai exercitus extremos adorti, quò minùs in itinere pergant, prohibent 638,B
Thessali in fugam versi ab Agesilao 658,D
Thessalorum pugna cum Agesilao 517,B.C 658,C.
Thessalorum fuga 517,E
Thibrachus belli præfectus 477,C
Thimbro mittitur aduersus Struthã 539,A
Thimbro damnatus exulat 481,C
Thimbro interficitur 539,B
Thimbronem præfectum Græcis Asiaticis in auxiliũ mittunt Lacedæmonij 450,C
Thisbæ vrbs Bœotiæ 594,D
Thoracem aureum Panthea marito confecit 152,B
Thoraces qui congruunt, minus premunt, quam qui non congruunt, etiamsi sint æquali pondere 782,D
Thorax nimium angustus non armatura sed vinculum 951, A. qualis esse debeat elaboratus ibid.B
Thorax concinnus quis 782,C
Thoricum muniunt Athenienses 433,B
in Thorico erat vna Athenienſium munitio 928,E
Thraces sine regibus degunt 555,B
Thraces à Clearcho vincuntur 290,B
Thraces armati ad tibiam saltant 370,C
Thraces corneis poculis vtuntur 400,E
Thraces vulpinis pellibus capita ad imas vsque aures velant 408,D
Thracius locus ad aciem struendam longè pulcherrimus 395,D
Thranipsis Mœsades imperauit 401,D
Thrasybulus triginta tyrannorum præsidium capit 472,C
Thrasybulus mortuus Athenas recuperat 474,B
Thrasybulus & sponte semorti obijcit pro ciuium salute 474,A.B.
Thrasybulus noctu à suis in tabernaculo obtruncatur 542,A
Thrasybuli oratio ad milites 473,A
Thrasybuli res gestæ 540,E
Thrasydæum Cyllenes præfectum factio Xeniæ vult interficere 491,E
Thrasylus dux electus 442,A
Thrasylus Agin fugat 432,C
Thrasylus Ephesum aggreditur irrito conatu 433,D

Thrasylus à Tissapherne vincitur ibid. & 414.A
Thraustum, ciuitas montana 635,C
Thrax nationes alias sibi non subiicit, contentus si suæ gentis imperiũ retineat 2,C
Thrax quidam Seuthæ dat equum albũ dono 475,C.D
Thyamiam muniunt Sicyonij 624,B
Thymbrium vrbs celebris 247,A
Thymochares dux Athenienſium 428,A
Thymus nomen canis 987,B
Thyni ſe dedunt Seuthi 410,E.411,A
Thynẽſibus bellũ infert Iphicrates 589,C
Tibareni populi 427,D
Tibiæ quadrupedum poſt tempora ortus non valde magnitudine excreſcũt 935,A
Tigranes maximus natu Armenij regis filius 63,C
Tigranes Cyri conuenator ibid.
Tigranes patris cauſam agit 64,D
Tigranes cum vxore capitur 539,D
Tigris fluuius 283,E
Timagoras ab Athenienſib. necatus quòd collegæ contubernium recuſaſſet 621,D
Timaſion Dardanenſis in locum Clearchi ſuffectus 299,C
Timeſitheus Trapezuntius Xenophontis interpres 311,B
Timeſithei ad Moſynœcos legatio 311,A
Timolai Corinthij oratio 514,B
Timor circumſpectos reddit 768,D
Timotheus ab Athenienſibus Thebanis in auxilium miſſus 578,A
Timotheus dux reuocatur 581,C
Tiſamenus vates comprehenditur Lacedęmone 495,C
Tiſſaphernes Cyrum apud fratrem criminatur 243,B
Tiſſaphernes Græcis comeatum præcludit 311,E.314,A
Tiſſaphernes & Pharnabazus exercitus ſuos coniungunt contra Græcos 489,A.B
Tiſſaphernes iuſiurandum violat Ageſilao præſtitum 651,E
Tiſſaphernes Ageſilao bellũ denũtiat 653, A
Tiſſaphernes peditatum ſuum in Cariam, equitatum autem in Mæãdri planiciem tranſportat 653,C.656,A
Tiſſaphernes ab Ageſilao iterum dolo circumueniri metuit 655,E
Tiſſaphernis reſpõſum ad orationẽ Clearchi 286,E.289
Tiſſaphernis aſtu Græcorũ duces oppreſſi 287,E
Tiſſaphernis ſegnities incuſatur 447,D
Tiſſaphernis cum Pharnabazo conſultatio 459,A
Tiſſaphernis timiditas 489,E.490,A
Tiſſaphernis cum Dercyllida colloquium 490,A.B
Tiſſaphernis & Ageſilai indutiæ 651,D
Tiſſapherni Tithrauſtes ſufficitur 657,A
Tithrauſtes caput Tiſſapherni præcidit 501,B.657,A
Tithrauſtes Tiſſapherni ſufficitur 657,A
Tlemonides clypeatorum præfectus 561,B
Tolerantia potius quam mollitie priuatis hominibus præſtare, decet imperatorem 666,A
Tolmides Eleus præco 277,E
Tonitrua & fulgura dextra Cyro 25,C
Topographia hiſtorica 380,B.C
Toron vrbs vi capitur 564,A
Transfugæ à Mnaſippo flagris cæduntur 585,D.
Trapezuntij Græcis hoſpitalia munera donant 312,C
Trapezuntij in ſociorum agros nolũt Græcos deducere 346,A
Tres turres, locus 546,B
Tribrachus tribunus militum moritur 477,C
Tricranum caſtellũ muniunt Argiui 624,B
Trierarchos viginti Corcyræ elegit Iphicrates 588,E
Triginta virum nouum facinus 471,D
Triginta virũ magiſtratus abrogatur 475,B
Triginta virũ res geſtæ laudabiles 462,C. eorum tyrannidis initium ibid.E
Eorum facinora 464,A.B
Triginta tyrannorum catalogus 461,B
Triobulum Æginæum 556,A
Triphylij 615,B. Eorum oppida 402,C.D
Triptolemus Cereris ac Proſerpinæ arcana ſacra Herculi Caſtori & Polluci primò oſtendit 591,A
Triptolemus Cereris frugem primò in Peloponneſo ſeminandam tradidit 521,A
Tripyrgia, locus 546,B
Triremes ſpeculatoriæ 456,A.B
Triremis inſtructio 841,D
Troia 421,D
Troianæ quadrigæ 158,A
Trophimi 562,B. & vide Not. Ind.
Tumultuantium voces 363,C
Tumultus in exercitu Xenophõtis 562,D.E
Tumultus in concione ortus 610,B
Turpe habere exercitum, & neceſſaria tamen comparare non poſſe 28,B
Tyndaridarum domus 668,D
Tyranni triginta Athenis 461,B
Tyranni & priuati vitæ comparatio 901,A
Tyranni pacis expertes ſunt 906,C
Tyranni prædari coguntur 910,A
à Tyrannide cur non ſit tutum diſcedere 911,B
in Tyrannide plus habere quam omnes 13,A
Tyrannis triginta imperium abrogatur 475,E
Tyrannis omnia minus ſuauia quam priuatis 902,A
Tyrannis omnia ſuſpecta 911,D
Tyrannis honores cuiuſmodi exhibeantur 912,B
Tyrannorum epulæ 903,E
Tyrannorum amor nullus 904,D
Tyrannorum coniugia 904,C
Tyrannorum diffidentia etiam erga proximos 908,D
Tyrannorum occiſoribus ſtatutas olim imagines in templo 909,B
Tyrannorum plerorumq; egeſtas 909.D
Tyrannorum honores extorti 933,C
Tyrbas nomen canis 987,C
Tyriæum vrbs frequens 247,B

V.

VAletudo bona quomodo acquiratur 30, A
Valetudo conſeruatur iuſto labore ſe exercendo 850,B
Valetudinis magnam habere curam, Socrates ſuadebat ſuis 815, D
Valgi qui 933,A
Vaticiniis vſus eſt Socrates 708,B
Vectigalia optima quæ 922,E
Venandi ratio optima 985,E
Venatio meditatio veriſſima rerum bellicarum 5,D
Venatio Cyri 14,D.E
Venatio quorum animalium periculoſa ſit quorum minus 14,E.15,A.
Venatio ad bellicam exercitationem comparata 240,C
Venatio & canes deorũ inuentum 972,C.D
Venatio belli occaſionem præbet 8,A
Venationes ad quid vtiles 5,E.240,C
Venationis ſtudium apud Perſas 5,D
Venationis labores 5,D.E
Venationis cum bello collatio 5,D.E.6,A
Venationis ſtudium commendatur 974,D
Venationis prætextu Cyrus Armeniam adoritur 59,D
ad Venationem exeuntium Perſarum victus 6,A.B
Venator qua quis ratione fieri debeat 974,E
in Venatore quæ ætas & quale corpus requiratur 974,E
Venatores heroes Chironis diſcipuli recenſentur 974,C
Venena eſſe vinum Cyrus arbitratur 15,C
Venenis Perſæ vtuntur 240,E
Venereæ rei amore detenti inutiles ad gerendam aliarum rerum curam 853,C
Venereis de rebus verba à modum iuuenibus non ſunt facienda 34,D
Venti ac fulmina deorum miniſtri 802,D
Venti ſunt inuiſibiles 802,E
Vento ſacrificant Græci 329,C
Venus duplex 895,A
Verecundi palam turpia fugiunt 205,B
Verecundia Cyri 14,D
Veredarij qui à Cyro primũ diſpoſiti 232,C
Veritatis ſtudioſorum petitionem tantum valere quantum vim aliorum 411,A.B
Verſus clypeos quid 325,D
Veſpæ quomodo ſuffocentur 514,C
Veſpas irritare periculoſum 514,C
Veſtæ Cyrus ſacrificat 196,A
Veſtis pulcherrima Cyro à Cyaxare miſſa 56,B
non Veſtis, ſed bona corporis conſtitutio hominem ornat 682,C
Veſtitum Medicum cur Cyrus ſe & ſuos geſtare voluit 205,B
Veſtitus Medici commoditas 206,C
Vetulæ pectus locus quidam 572,C
Vexillum Perſicum quale 172,C.D
Victor quantum bonorum capiat 95,C
Victores duplex bonũ conſequuntur 85,C
Victores coronis decorandi 452
penes Victores ſunt ea quæ ceperint 198,A
Victoria præclaras res omnes parit 41,E
Victoria præbet voluptatem 88,C
Victoria Cyri 19,E.75,D
Victoria nullum eſt maius lucrum 95,C
Victoriale epulum celebrat Cyrus 220,B
Victoriam Deus largitur 513,C
Vigiliæ nocturnæ breuiſſimæ ſint 13,C.D
Villici inſtitutio 82,D
Vim vi repellere natura mõſtrauit 521,D.E
Vim propulſare quid iuſtius 25,A
Vincere volentes terga & reliqua quæ armis carent, per fugam aduerſariis opponere ſtultum eſſe dicit Aſſyrius 83,B
Vini quoddam genus apud Moſynœcos quod merum pro nimia auſteritate acidum videtur; dilutum autem ſaporis eſt ſuauiſſimi 354,A
Vini aut omnino expertes ſunt puellę Spartanæ, aut quã tenuiſſimo vtuntur 675,C
ex Vini potu in aquæ potũ repentina mutatio periculoſa 161,B
Vino miſcuit fontem Midas 247,B
Vino calefacti milites ad certamen incitantur 595,E
Vinum gelaſcit cœnæ adhibitum 408,D
Vinum ex palmulis 257,D
Vinum & acetum ex palmulis 279, C
Vinum deſueſcere quomodo quis poſſit 161,B.C
Vinum videtur Cyro veneno ſum quiddam & cur 16,C
Vinum in gypſatis ciſternis conditum 322,A
Vinolentiæ deditis cura vllius rei, demandanda non eſt 855,B
Violentia quid 718,C
Violentum quid 12,D
Vir bonus: vide bonus vir
Vir cur muliere robuſtior 838,B

Viri fortes: vide fortes viri 6,D
Viri perfectæ ætatis quando euaserint Persæ 5,D
Viris qui apud Persas præficiantur 4,B
Viro & mulieri diuersam naturam ad diuersa munia obeunda dedit Deus 838,A
Virorum qui præficiantur adolescentibus apud Persas 4,B
Virorum quorundam oratio tantum valet quantum aliorum vis 421,A.B
Virtus in arduo, vitium est in procliui 737,C
Virtus omnis studio & disciplina augeri potest 754,E
Virtus omnis est sapientia 778,D
Virtus regalis quæ 794,B
Virtus si laudatur crescit 24,C
Virtute in longiorem ætatem quam vitio peruenitur 684,E
Virtute nihil fructuosius 175,B
Virtutem Agesilaus non tollerantiam, sed voluptatem existimabat 674,A
Virtutem gloria maxime sequitur 684,A
Virtutes Agesilai 664,B
Virtuti dij sudorem proposuerunt 737,C
Virtutis & ignauiæ comparatio 737,C.D
Virtutis nullius vlla est vtilitas sine sapientia 6 ,B
Virtutis præmia proponebat Cyrus 212,C
Virtutis comes gloria 684,A
Virtutis magnum argumentum in imperatore si homines ei lubenter pareant 830,A
Virtutis magistrum ab aliis pecuniam exigere reprehendebat Socrates 712,C
Virtutis ad Herculem oratio eum ad se alicientis & a voluptate dehortantis 738, D. E
Vita inhonorata est molestissima 53,C
Vitæ ostium siue finis 675,E
Vitæ turpi mors honesta præferenda 683,E
Vitæ huius felicitas quæ 183,E
Vitæ priuatæ cum regia breuis collatio 910,E
Vitæ priuatæ cum regia comparatio in iis quæ pertinent ad voluptates molestiasue percipiendas sensibus, scilicet
Amicitia, inimicitiis 907,E
Annonæ benigniori prouentu 910,D
Auditu 902,E
Bonis malisue externis 904,C
Ciuitatis suæ fruitione 910,C
Diuitiis, paupertate 909,B
Excubiis, & præsidiis 911,D
Facultate amicos beneficio prosequendi, & hostes in potestatem nostram redigendi 912,A
Familiaritate & consuetudine proborum & improborum 910,B.C.911,A
Gustu 903,B
Honore 911,D
Pace bellóque 906,C
Patria 909,A
Priuatæ vitæ commoda 910,E
Venere 904,B
Visu 902,B
Vitia vulpinarum canum 975,E.976
Auersus Vitia pro libertate pugnandum est 82 ,E
Vitiis addicti quam duram seruitutem seruiant 82 ,D
Vitis qua in re operam agricolæ poscat claris indiciis docet 866,C
Vitium est in procliui vt virtus in arduo 737,C
Viuendi præcepta qui dat honore dignus est 897,A
Viuere optime qui dici debeant 81 ,B
Vlysses qualem se suis exhibeat 720,E 721,A
Vlysses ac Diomedes vt Troia caperetur effecerunt 974,B
Vlysses cur in suem non mutatus 723,C
Vlysses quare certus orator ab Homero dictus 814,A
Vlysses Chironis discipulus 973,A
Vlysses dormiendo in Græciam peruenit 343,D
Vlyssis sociorum in sues conuersio 723,C
Vmbracula a Persis excogitata 241,C
Vniuersitatis huius ordo non conteritur, senecta non conficitur, & omni labe caret 237,C
de Voluptate sermocinatio Socratis cum Aristippo 743,A.B
Voluptates persuadent animæ ea quæ sibi ipsis & corpori grata sint agere 715,A
Voluptates simulatæ 821,B.C
Voluptates dominæ corpus, animum & rem familiarem perdunt 822,A
ad Voluptates incontinentia ducit 809,A
Voluptati post Cyri tempora Persæ indulserunt 241,A
Voluptatibus, vt armato hosti, resistendum, ne nos in seruitutem redigant 821,E
Voluptatis ad Herculem oratio 738,B
Voracitas insignis 405,B
Vrbanitas vt adsequenda 674,B
Vrbium diuisiones variæ 916,B
Vrbe vi capta omnia victori cedunt 198,A
Vrsa leoque vno ictu stratus 112,C
Vrsorum venatio 995,A
ex Vtribus pons fieri, quo pacto queat 314,D
Vulcanalia festum Athenis 699,C
Vulcanus Deus opitulator 191,C
Vulgi impetui fortissime obstitit Socrates in suo tribunatu 803,D
Vulpinæ canes 975,E
Vulpinæ canes vnde dictæ 975,E
Vulpium pellibus Thraces capita ad imas vsque aures velant 408,D
Vxor quæ cuique conueniat, iocose disseritur 223,A.B
Vxor domo præfecta quasi legum custos 846,A
Vxor ex potentioribus aut saltem ex paribus ducenda est 904,C
Vxor a viro non bene instituta si peccet, crimen in eum reuiciendum est: sin bene instituta peccet culpam ipsa sustinere debet 836,D
Vxorem suam dicit Crœsus beatam fuisse, quæ omnium voluptatum cum illo particeps esset; ac molestias omnes & curas illi soli relinqueret 183,E
vxorem ij tantum qui sunt adultæ ætatis ducunt apud Lacedæmonios 679,A
Vxorem ad virum ingredientem, vel ab eo egredientem conspici, turpe apud Lacedæmonios 675,D
Vxorem sedulam & honestam senectus contemptiorem non reddit 840,C
Vxorem suam quomodo Ischomachus instituerit 836,D
Vxorem domi manere, & domestica negocia, virum autem externa curare decet 830,A
ad Vxorem ducendam incitamenta 900,D
Vxores aliis adiumentum in re familiari, aliis contra detrimentū afferunt 826,C
Vxores pudicæ exemplum 70,B
Vxores Abradatæ Pantheæ summum pudicitiæ & amoris coniugalis exemplum 115,C
Vxoris officium 835,D.E
Vxoris optimam institutionem (sicut & viri) Ischomachus esse censet, ventri posse moderari 836,B
Vxoris officium cum officio ducis apum comparatur 837,C

X

Xanthicles Achæus dux in Socratis demortui locum sufficitur in Græcorum exercitu 299,C
Xanthicles, quod e pecunia de nauigiis coacta viginti minas supillasset, damnatus 367,B
Xenias Arcas naui maximi pretij rebus impositis a Clearcho discedit 253,C
Xenias Parrhasius dux cohortis Cyri iunioris 245,B
Xenophon quasi liberrime castra Cyri secutus 294,B
Xenophon militem calcitrantem & mandata respuentem pulsauit 368,B
Xenophon a Cyro (cui eum Proxenus commendauerat) liberaliter est inuitatus 294,E
Xenophon Sardibus primum Cyrum conuenit 294,D
Xenophon in demortui Proxeni locum sufficitur 299,D
Xenophon Deos per sacra consulit, an exercitum ad Seuthen ducere permittant 399,D
Xenophon ad Seuthen Thraciæ regem proficiscitur 400,B
Xenophon Cleandrum Byzantij præfectū accedit 394,A
Xenophon ad Seuthen venit, ab eo accersitus 400,E
Xenophon cum Seuthe paciscitur pro suo exercitu 402,C
Xenophon quid Seuthi muneris loco offerat 405,E.406,A
Xenophon accusatus se purgat 414,B
Xenophon de Seuthe conqueritur, quòd perfidè cum Græcis agat, eos mercede fraudans 424,D
Xenophon Ioui regi sacrificat, quem ex Delphico oraculo in primis sequutus fuerat 418,E
Xenophon somnium suum examinat, & quid sibi velit inquirit 275,C
Xenophontis oratio ad Proxeni milites prima 295,D.E & seq.
Xenophontis & Apollonidis contentio, de regi se subiiciendo 297,A.B
Xenophon armis indutus & pulcherrime ornatus, & cur sic, 300,C
Xenophon Iouem saluatorem adpellat 300,E.301,A
Xenophon præstanda dicit re ipsa quæ verbis decreta sunt 305,B
Xenophon reprehenditur ob id quod hostem longius quam par erat, persecutus fuit 306,D
Xenophon errorem suum in persequendo hostem adgnoscit & fatetur ingenue 306,E
Xenophon eques in locis equitationi idoneis, pedes in equitationi non idoneis 311,C
Xenophon qua ratione milites ad fortitudinem exhortatus fuerit 313,B.C
Xenophon cum Cherisopho expostulat 318,C
Xenophontis & Cherisophi mutua opera & auxilium 322,B
ad Xenophontem duo iuuenes veniunt qui transitum fluminis patefaciunt 323, E.324,A
Xenophon curam languentium & furcillæ morbo laborantium gerit 329,E
Xenophon qualem se gesserit erga milites niue pereuntes 331,B.C
Xenophontis & Cherisophi joci 335,A
Xenophon ad portas Drilarum stans milites ingressu prohibet 347,D

INDEX IN XENOPHONT.

Xenophon Apollini sacrificat 425,A
Xenophon Ioui placabili sacrificare iubetur 425,B
Xenophon antequã adCyrum proficiscatur,de profectione sua ad Socratem refert,eiusq; deinde hortatu de eadẽ, Apollinem consulit 294,B.C
Xenophon Deos per sacra consulit de copiis educendis 427,A
Xenophon non solùm magnarum ciuitatum egregia facinora celebranda existimat, quod alij faciunt Historici: sed & multò magis quæ à paruis memorabilia geruntur 624,C
Xenophonte auctore in sceleratos animad uertitur 367,A
cum Xenophonte perpetua fuit Bæotio Thoraci de principatu contentio 360,E
Xenophontem vocat Phalinus adolescentem, & Philosophum esse suspicatur ex eius oratione 274,A
Xenophontem, & Cherisophum deserunt Achiui & Arcades qui eos antea sequuti fuerant 376,B
Xenophontem iubet Cherisophus arbitratu suo omnia administrare 376,C
Xenophõtem Seuthes queritur nimis militum esse studiosum 413,C
Xenophõti oblatum augurium & eius interpretatio 373,A
Xenophonti summa potestas imperatoria in Græcorum exercitu offertur,sed eo recusante ad Cherisophum defertur, 374,C
Xenophõti, populi Athenienſis suffragio, exilij pœna constituta 424,D.E
Xenophonti ne viaticum quidem suppetit, nisi equum & sarcinas vendat 425,A
Xenophonti equus restituitur,inopia venditus 425,C
Xenophonti bonus vir quis sit 672,A
Xenophontis colloquium cũ Cyro 264,D
Xenoph. exsilium 350,B
Xenophontis somnium ipsum salutis ostẽtans 323,D.324,B. 295,B
Xenophontis somniũ eiusq; interpretatio
Xenophontis oratio qua imperium sibi oblatum recusat 374,C
Xenophontis oratio qua concitatos suorũ militum animos & tum. ultum exortum sedat389,A.B.395,E.414,B.Xenophontis & Anaxibij discordia 393, B.C. Xenophontis vnà cum Seuthe aduersus eius hostes expeditiones 406,D.Xenophontis paupertas 425,A
Xenophontis exercitum Thimbro accipit 427,C
Xerxes victus à Græcis in fuga Celænas regiam ædificat 246,B
Xerxes terra marique dictus ab Athenienſibus 301,C
Xiphon nomen canis 987,B
Xystus locus qualis 850,D

Z

Zabatas fluuius 285,A
Zates amnis Mediæ 306,A
Zeæ copia apud Mosynœcos 353,E
Zelarchus annonæ præfectus 365,D
Zenis Dardanenſis 481,E
Zeuxippus ephorus 482,B
Zeuxis pictor 725,C
Zoster, locus in Attica 545,E

INDEX IN ADPENDICEM XENOPHONTEAM IOANNIS LEVNCLAVII.

Ἀγκύλη, Amentum 1052,D
Æneſias Ephorus primus temporis belli Peloponesiaci 1004,B
Αἰσθησις quo significatu Xenophõti 1133,G
Ακινάκης quid 1037,A
Ἀκέμωρος, an accipiendum de Acumeno medico 1104,D.E.& seq.
Anarchia Athenienſis 1006,E
Anni belli Peloponesiaci 1004,B. & seq.
Anni belli Peloponesiaci corrigũtur 1061, A.B.& seq.
Ἄπιδον bis corruptum 1136,F
Ἀπιστεῖν an potius ἀπιστεῖν 1021,B
Ἄψορος an potius ἄπιστος 1021,B
Ἀποδαίνειν poeticè a Xenophonte adhibitũ
Ἀποσιμοῦν, quid 1085,A (1128,E
Artaxerxes Longimanus 1004,A.B
Artaxerxes Mnemon siue Memor 1005,D
Articuli defectus, 1089,C.1127,B
¶ Βακτηρία, baculus tribuni 1041,E.1049,E
¶ Casaca, quid Gallis 1045,B
Casachi Casachini, quid Italis 1045,B
Capi Sultanum. Capu. 1023,E
Ceruisiam Polybus ζῦθον adpellat 1052,D
Chalcedon 1042,G
Chrysopolis 1042,G
Cimitara quid 1037,A
Cyri res gestæ 1003,A.& seq.
Cyrus Darij filius 1006,A
Cyrus aduersus fratrem expeditionem suscipit 1007,A
¶ Darij regnum 1004.D
Darius Nothus 1006,D
Διαχωρεῖν qua Xenoph. significatione 1040
Διδασκάλιον quid 1128,E (B.C
Dionysius tyrannus Syracusanus 1006,C
Δόρυ κομμόκινον 1125,D.
Δύπτης an potius δύστις 1021,B
Duces Græcorum contra fidem datam occiduntur 1007,B
¶ Ἐγκυρῶσαι 1118,D
Ephori Peloponesiaci 1004,B. & seq.
Ἐπίκρατον & ἀπόκρατον 1127,E
Ἐπισίτης quid 1063,C
Ἐπισροφὴ 1126,F
Ἐπισχασίη, quid 1078,D
Ἐργαπισάτης 1063,D
Ἐξοδία quid 1101,A
Εὐμεγέθης 1021,E
Εὔπτης an potius Εὔπιστος 1021,B
Ἐχάρμην τῶν λίθων 1124,F
¶ Θ literæ pronunciatio Græca 1139,G
Θερμοκοιμώμενος ὑπὸ τῷ φῶς, 1043,A
Θήρια βασιλίως, 1023,E
¶ Gallicæ cum Græca lingua cognatio
Γαλλικὴ κοινωνία 1056,A (1078,C
Γῆψιλή, quid 1037,B
Glossæ Xenophonteæ 1013,A.B. C. 1014
Glossæ pro verbis genuinis 1033, D.1043,E
Græca lingua vulgaris quæ 1125,D.E
Græcorum συμπόσια, 1042,G
¶ Hastæ fuscinatæ 1125,D
Hellespõti latitudo ad Calliopolim 1066, D
Historiæ Xenophonteæ collatio ad annos Christi 1009,A
¶ Ἱππαρχικὸς λόγος, 1116,B
¶ Κάρυα quid 1054,G
Κάσιοι, tapetes villosi 1045,A
Καταδάλλειν an oppositũ τῷ ἀναδάλλειν 1121,D
Καταρρωνύειν pro ἀποκτιννύναι, 1013,C
Κατιρύνειν 1119,D
Kilitz quid 1037,A
Κοπὶς quid 1036,G
¶ Λίθοι ἀμφίδοκμοι 1119,F
Λίθοι ἀμφιόδιοι, 1119,E
Λόγχαι ξυρήκεις 1139,C
¶ Μαστεύειν, quid 1073,F
Medi deficiunt à Dario 1005,D
Μιωιῶν, quid 1072,D
Μύραι, quid 1078,E
¶ Ναρθήκιον 1092,F
¶ Ochus rex Persarum 1009,A
Οἰκέται 1034,E
Οἶνος pro φόβος 1049,B
¶ Pancia Italis quid 1110,F
Παραπίπτειν 1021,E
Πεῖσις, quid 1072,G
Πειστὲς an potius πιστὸς 1021,F
Περίπολοι 1117,B
Philosophia ad quid conducat percepta 1011,D
Πίνειν an potius πωθῆναι 1104,A
Πόροι, quid 1116,A
Πορσοῦν vocabulum poëticum 1013,B
Porta regis, 1023,E
Præconesi situs, 1080,C
¶ Ῥήτρα, lex, edictum, 1026,C
¶ Saga, vnde dicta 1045,B
Sæbei. 1037,A
Σκιὴ βασιλική, 1086,D
Σκηπτέχοι qui, 1041,B
Σκίρρους pro χείρους & κρείσσους 1118,C
Sciritæ, vnde dicti 1030,D
Σκηριτης λόχος 1034,D
Scutarium 1042,G
Seife, quid 1037,A
Sergenti, Italis & Gallis qui 1041,C
Σημῆλα quid 1133,G
Sica vnde dicta 1036,G
S. Sophiæ templũ Cõstantinopoli 1080,D.
τοῦ Συμβάλλεσθαι vsus 1132,B
Symposia Platonis & Xenophontis 1012,D
Συμποσίαρχαι, qui 1126,A
Σύσκηνοι τῶν ὁμοίων 1080,D
Σώφρων quid Xenophonti 1032,A
¶ Ταγεία quid Xenoph. 1046,C
Thucydidis & Xenophontis cohærentia
Triginta tyranni 1007,A (1060,E
Τρόφιμοι Lacedæmoniorum 1087,D
¶ Verba obsoleta Xenophonti restituta 1101,B
Webel, qui Germanis 1045,C
¶ Xenophon dux eligitur 1007,B
Xenophon quot fabulis vsus 1012,B
Xenophon typus simplicitatis sermonis 1108,D
Xenophon scriptor qualis 1012A
Xenophontis descriptio 1010,A.B
Xenophontis simplicitas sermonis Platonicam superat 1012,C
Xerxis imperium 1004,A
¶ Ὑπερβολὴ 1136,E
Ὑποκριτὴς eiusq; significatũ 1084,C.D
Ὑποπλοι & ὕποπλοι differunt 1120,F
Ὕστερος 1132,G
¶ Φεραὶ, Φηραί 1079,C
Φῶς, ignis lingua recẽtiori, & veteri, 1042,
¶ Φιλαὶ μάχαιραι quid 1036,G (F.
¶ Zonaræ Lexici fragmentum 1142
¶ Ὦσμον, a verbo insolenti 1030,D

FINIS.

Inches
Centimetres
Farbkarte #13
B.I.G.
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

Grauskala #13
C
Y
M
B.I.G.
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

85. Ah

85. Ak